הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · פרי מגדים

# פרי מגדים על אורח חיים

רבי יוסף תאומים

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# פרי מגדים על אורח חיים

רבי יוסף תאומים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פרי-מגדים-על-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**הקדמת המחבר** ..... 24
**אגרות** ..... 31
פרק א ..... 31
פרק ב ..... 43
**פתיחה כוללת** ..... 55
פרק א ..... 55
פרק ב ..... 56
פרק ג ..... 74
פרק ד ..... 90
פרק ה ..... 105
פרק ו ..... 112
פרק ז ..... 118
פרק ח ..... 120
פרק ט ..... 123
פרק י ..... 127
פרק יא ..... 129
פרק יב ..... 132
פרק יג ..... 133
פרק יד ..... 144
פרק טו ..... 160
פרק טז ..... 210
פרק יז ..... 211
**סדר והנהגת הנשאל עם השואל** ..... 244
פרק א ..... 244
פרק ב ..... 253
פרק ג ..... 262
**כללים בשולחן ערוך** ..... 270
**משבצות זהב** ..... 274
סימן א ..... 274
סימן ב ..... 277
סימן ג ..... 280
סימן ד ..... 286
סימן ו ..... 291
סימן ז ..... 293
סימן ח ..... 295
סימן ט ..... 303
סימן י ..... 307
סימן יא ..... 310
סימן יב ..... 315
סימן יג ..... 316
סימן יד ..... 318
סימן טו ..... 321
סימן טז ..... 326
סימן יז ..... 327
סימן יח ..... 327
סימן יט ..... 329
סימן כ ..... 329
סימן כא ..... 330
סימן כב ..... 331
סימן כה ..... 332
סימן כז ..... 336
סימן כט ..... 339
סימן ל ..... 340
סימן לא ..... 343
סימן לב ..... 344
סימן לג ..... 360
סימן לד ..... 363
סימן לו ..... 365
סימן לח ..... 366
סימן לט ..... 368
סימן מ ..... 369
סימן מא ..... 370

סימן מב ..... 371
סימן מג ..... 371
סימן מד ..... 374
סימן מה ..... 375
סימן מו ..... 375
סימן מז ..... 378
סימן נא ..... 381
סימן נב ..... 382
סימן נג ..... 383
סימן נד ..... 386
סימן נה ..... 387
סימן נו ..... 390
סימן נח ..... 392
סימן נט ..... 394
סימן ס ..... 396
סימן סא ..... 397
סימן סב ..... 399
סימן סג ..... 400
סימן סד ..... 402
סימן סה ..... 403
סימן סו ..... 404
סימן סז ..... 406
סימן סט ..... 408
סימן ע ..... 410
סימן עא ..... 411
סימן עב ..... 413
סימן עד ..... 414
סימן עה ..... 417
סימן עו ..... 420
סימן עט ..... 421
סימן פ ..... 425
סימן פא ..... 426
סימן פב ..... 427
סימן פג ..... 427
סימן פד ..... 428
סימן פה ..... 430
סימן פו ..... 430
סימן פז ..... 430
סימן פח ..... 432
סימן פט ..... 433
סימן צ ..... 436
סימן צא ..... 439
סימן צב ..... 440
סימן צד ..... 441
סימן צה ..... 442
סימן צו ..... 443
סימן צז ..... 443
סימן צח ..... 443
סימן צט ..... 444
סימן ק ..... 446
סימן קא ..... 446
סימן קב ..... 447
סימן קד ..... 448
סימן קו ..... 450
סימן קז ..... 451
סימן קח ..... 451
סימן קט ..... 456
סימן קי ..... 457
סימן קיא ..... 459
סימן קיב ..... 459
סימן קיג ..... 459
סימן קיד ..... 460
סימן קטו ..... 465
סימן קטז ..... 465

סימן קיז ..... 466
סימן קיח ..... 466
סימן קיט ..... 467
סימן קכ ..... 468
סימן קכב ..... 469
סימן קכג ..... 470
סימן קכד ..... 471
סימן קכה ..... 476
סימן קכו ..... 477
סימן קכז ..... 478
סימן קכח ..... 478
סימן קל ..... 492
סימן קלא ..... 493
סימן קלב ..... 500
סימן קלג ..... 502
סימן קלד ..... 503
סימן קלה ..... 503
סימן קלז ..... 509
סימן קלח ..... 511
סימן קלט ..... 512
סימן קמ ..... 514
סימן קמא ..... 517
סימן קמג ..... 519
סימן קמד ..... 523
סימן קמו ..... 524
סימן קמז ..... 524
סימן קמט ..... 526
סימן קנ ..... 530
סימן קנא ..... 531
סימן קנב ..... 532
סימן קנג ..... 533
סימן קנד ..... 548
סימן קנה ..... 550
סימן קנח ..... 551
סימן קנט ..... 557
סימן קס ..... 568
סימן קסא ..... 573
סימן קסב ..... 574
סימן קסד ..... 578
סימן קסה ..... 580
סימן קסו ..... 582
סימן קסז ..... 582
סימן קסח ..... 589
סימן קסט ..... 597
סימן קע ..... 598
סימן קעא ..... 600
סימן קעב ..... 601
סימן קעג ..... 601
סימן קעד ..... 602
סימן קעה ..... 604
סימן קעו ..... 606
סימן קעז ..... 606
סימן קעח ..... 609
סימן קעט ..... 614
סימן קפ ..... 615
סימן קפא ..... 615
סימן קפב ..... 616
סימן קפג ..... 617
סימן קפד ..... 618
סימן קפה ..... 620
סימן קפו ..... 620
סימן קפח ..... 621
סימן קפט ..... 624
סימן קצ ..... 625

סימן קצא ..... 625
סימן קצב ..... 626
סימן קצג ..... 628
סימן קצה ..... 631
סימן קצו ..... 632
סימן קצז ..... 633
סימן קצח ..... 634
סימן קצט ..... 635
סימן ר ..... 636
סימן רב ..... 638
סימן רג ..... 646
סימן רד ..... 647
סימן רה ..... 651
סימן רו ..... 653
סימן רז ..... 656
סימן רח ..... 656
סימן רט ..... 661
סימן ריא ..... 662
סימן ריב ..... 664
סימן ריג ..... 668
סימן ריד ..... 670
סימן ריה ..... 672
סימן ריו ..... 672
סימן ריז ..... 673
סימן ריח ..... 675
סימן ריט ..... 677
סימן רכא ..... 677
סימן רכב ..... 679
סימן רכג ..... 679
סימן רכד ..... 680
סימן רכה ..... 681
סימן רכו ..... 681
סימן רכז ..... 681
סימן רכט ..... 682
סימן רל ..... 682
סימן רלב ..... 683
סימן רלג ..... 684
סימן רלד ..... 684
סימן רלה ..... 685
סימן רלו ..... 687
סימן רלז ..... 688
סימן רלח ..... 689
סימן רלט ..... 689
סימן רמ ..... 689
סימן רמא ..... 690
סימן רמב ..... 690
סימן רמג ..... 692
סימן רמד ..... 693
סימן רמה ..... 696
סימן רמו ..... 698
סימן רמז ..... 702
סימן רמח ..... 703
סימן רמט ..... 705
סימן רנ ..... 707
סימן רנא ..... 708
סימן רנב ..... 710
סימן רנג ..... 713
סימן רנד ..... 721
סימן רנה ..... 724
סימן רנו ..... 725
סימן רנז ..... 725
סימן רנח ..... 727
סימן רנט ..... 728
סימן רס ..... 731

סימן רסא ..... 733
סימן רסב ..... 734
סימן רסג ..... 734
סימן רסד ..... 737
סימן רסה ..... 740
סימן רסו ..... 742
סימן רסז ..... 744
סימן רסח ..... 745
סימן רסט ..... 747
סימן רע ..... 747
סימן רעא ..... 748
סימן רעב ..... 753
סימן רעג ..... 754
סימן רעד ..... 757
סימן רעה ..... 757
סימן רעו ..... 758
סימן רעז ..... 762
סימן רעח ..... 763
סימן רעט ..... 764
סימן רפ ..... 766
סימן רפא ..... 767
סימן רפב ..... 767
סימן רפג ..... 769
סימן רפד ..... 770
סימן רפה ..... 771
סימן רפו ..... 772
סימן רפז ..... 773
סימן רפח ..... 773
סימן רפט ..... 775
סימן רצ ..... 776
סימן רצא ..... 776
סימן רצב ..... 777
סימן רצג ..... 778
סימן רצד ..... 778
סימן רצה ..... 780
סימן רצו ..... 781
סימן רצז ..... 783
סימן רצח ..... 785
סימן רצט ..... 788
סימן ש ..... 790
סימן שא ..... 790
סימן שב ..... 801
סימן שג ..... 803
סימן שד ..... 810
סימן שה ..... 811
סימן שו ..... 814
סימן שז ..... 815
סימן שח ..... 821
סימן שט ..... 833
סימן שי ..... 834
סימן שיא ..... 836
סימן שיב ..... 839
סימן שיג ..... 840
סימן שיד ..... 843
סימן שטו ..... 847
סימן שטז ..... 851
סימן שיז ..... 855
סימן שיח ..... 857
סימן שיט ..... 867
סימן שכ ..... 875
סימן שכא ..... 879
סימן שכב ..... 885
סימן שכג ..... 887
סימן שכד ..... 891

סימן שכה ..... 893
סימן שכו ..... 898
סימן שכז ..... 899
סימן שכח ..... 899
סימן שכט ..... 907
סימן של ..... 908
סימן שלא ..... 908
סימן שלב ..... 910
סימן שלג ..... 911
סימן שלד ..... 912
סימן שלה ..... 917
סימן שלו ..... 918
סימן שלז ..... 922
סימן שלח ..... 923
סימן שלט ..... 924
סימן שמ ..... 925
סימן שמא ..... 928
סימן שמב ..... 929
סימן שמג ..... 930
סימן שמד ..... 932
סימן שמה ..... 934
סימן שמו ..... 937
סימן שמז ..... 940
סימן שמח ..... 940
סימן שמט ..... 941
סימן שנ ..... 943
סימן שנא ..... 943
סימן שנב ..... 944
סימן שנג ..... 945
סימן שנד ..... 946
סימן שנה ..... 947
סימן שנו ..... 952
סימן שנז ..... 953
סימן שנח ..... 954
סימן שנט ..... 956
סימן שס ..... 958
סימן שסא ..... 958
סימן שסב ..... 959
סימן שסג ..... 961
סימן שסד ..... 971
סימן שסה ..... 972
סימן שסו ..... 974
סימן שסז ..... 977
סימן שסח ..... 978
סימן שסט ..... 979
סימן שע ..... 980
סימן שעא ..... 982
סימן שעב ..... 984
סימן שעג ..... 986
סימן שעד ..... 988
סימן שעה ..... 989
סימן שעו ..... 989
סימן שעז ..... 990
סימן שעח ..... 991
סימן שפ ..... 992
סימן שפא ..... 993
סימן שפב ..... 993
סימן שפג ..... 996
סימן שפד ..... 996
סימן שפה ..... 997
סימן שפז ..... 997
סימן שפח ..... 998
סימן שצ ..... 998
סימן שצא ..... 998

סימן שצב ..... 999
סימן שצג ..... 999
סימן שצד ..... 1000
סימן שצה ..... 1001
סימן שצו ..... 1001
סימן שצז ..... 1002
סימן שצט ..... 1002
סימן תא ..... 1003
סימן תב ..... 1004
סימן תג ..... 1004
סימן תד ..... 1004
סימן תה ..... 1005
סימן תט ..... 1006
סימן תיא ..... 1007
סימן תיג ..... 1007
סימן תטז ..... 1008
סימן תיז ..... 1008
סימן תיח ..... 1009
סימן תיט ..... 1009
סימן תכ ..... 1009
סימן תכא ..... 1010
סימן תכב ..... 1010
סימן תכג ..... 1011
סימן תכה ..... 1012
סימן תכו ..... 1012
סימן תכז ..... 1013
סימן תכח ..... 1013
סימן תכט ..... 1014
סימן תל ..... 1016
סימן תלא ..... 1017
סימן תלב ..... 1020
סימן תלג ..... 1024
סימן תלד ..... 1027
סימן תלה ..... 1029
סימן תלו ..... 1031
סימן תלז ..... 1036
סימן תלח ..... 1040
סימן תלט ..... 1043
סימן תמ ..... 1046
סימן תמא ..... 1050
סימן תמב ..... 1051
סימן תמג ..... 1056
סימן תמד ..... 1058
סימן תמה ..... 1063
סימן תמו ..... 1067
סימן תמז ..... 1070
סימן תמח ..... 1085
סימן תמט ..... 1091
סימן תנ ..... 1092
סימן תנא ..... 1096
סימן תנב ..... 1117
סימן תנג ..... 1124
סימן תנד ..... 1129
סימן תנה ..... 1131
סימן תנו ..... 1136
סימן תנז ..... 1138
סימן תנח ..... 1141
סימן תנט ..... 1142
סימן תס ..... 1144
סימן תסא ..... 1146
סימן תסב ..... 1149
סימן תסג ..... 1152
סימן תסד ..... 1153
סימן תסה ..... 1154

סימן תסו ..... 1155
סימן תסז ..... 1157
סימן תסח ..... 1181
סימן תסט ..... 1183
סימן תע ..... 1184
סימן תעא ..... 1184
סימן תעב ..... 1186
סימן תעג ..... 1189
סימן תעד ..... 1193
סימן תעה ..... 1193
סימן תעו ..... 1198
סימן תעז ..... 1200
סימן תעח ..... 1201
סימן תעט ..... 1202
סימן תפ ..... 1203
סימן תפא ..... 1204
סימן תפב ..... 1204
סימן תפד ..... 1205
סימן תפה ..... 1206
סימן תפו ..... 1207
סימן תפז ..... 1208
סימן תפח ..... 1209
סימן תפט ..... 1210
סימן תצ ..... 1214
סימן תצא ..... 1216
סימן תצב ..... 1216
סימן תצג ..... 1218
סימן תצד ..... 1220
סימן תצה ..... 1221
סימן תצו ..... 1222
סימן תצז ..... 1223
סימן תצח ..... 1226
סימן תצט ..... 1231
סימן תק ..... 1232
סימן תקא ..... 1234
סימן תקב ..... 1235
סימן תקג ..... 1237
סימן תקד ..... 1238
סימן תקה ..... 1239
סימן תקו ..... 1240
סימן תקז ..... 1241
סימן תקח ..... 1242
סימן תקט ..... 1243
סימן תקי ..... 1244
סימן תקיא ..... 1245
סימן תקיב ..... 1247
סימן תקיג ..... 1248
סימן תקיד ..... 1251
סימן תקטו ..... 1253
סימן תקטז ..... 1256
סימן תקיז ..... 1256
סימן תקיח ..... 1257
סימן תקיט ..... 1258
סימן תקכא ..... 1258
סימן תקכב ..... 1258
סימן תקכד ..... 1259
סימן תקכה ..... 1260
סימן תקכו ..... 1260
סימן תקכז ..... 1260
סימן תקכח ..... 1263
סימן תקלא ..... 1263
סימן תקלב ..... 1265
סימן תקלג ..... 1265
סימן תקלד ..... 1266

סימן תקלו ..... 1266
סימן תקלז ..... 1268
סימן תקלח ..... 1270
סימן תקלט ..... 1270
סימן תקמ ..... 1271
סימן תקמא ..... 1272
סימן תקמב ..... 1272
סימן תקמג ..... 1273
סימן תקמד ..... 1273
סימן תקמה ..... 1274
סימן תקמו ..... 1276
סימן תקמז ..... 1277
סימן תקמח ..... 1277
סימן תקמט ..... 1279
סימן תקנ ..... 1279
סימן תקנא ..... 1279
סימן תקנב ..... 1283
סימן תקנג ..... 1283
סימן תקנד ..... 1284
סימן תקנה ..... 1285
סימן תקנו ..... 1286
סימן תקנז ..... 1286
סימן תקנח ..... 1286
סימן תקנט ..... 1286
סימן תקס ..... 1287
סימן תקסא ..... 1289
סימן תקסב ..... 1290
סימן תקסג ..... 1293
סימן תקסד ..... 1294
סימן תקסה ..... 1294
סימן תקסו ..... 1295
סימן תקסז ..... 1296
סימן תקסח ..... 1297
סימן תקסט ..... 1298
סימן תקע ..... 1299
סימן תקעא ..... 1299
סימן תקעג ..... 1299
סימן תקעד ..... 1300
סימן תקעה ..... 1301
סימן תקפ ..... 1302
סימן תקפא ..... 1302
סימן תקפב ..... 1304
סימן תקפג ..... 1306
סימן תקפד ..... 1306
סימן תקפה ..... 1307
סימן תקפו ..... 1308
סימן תקפז ..... 1313
סימן תקפח ..... 1314
סימן תקפט ..... 1315
סימן תקצ ..... 1316
סימן תקצא ..... 1319
סימן תקצב ..... 1320
סימן תקצג ..... 1321
סימן תקצד ..... 1321
סימן תקצה ..... 1321
סימן תקצו ..... 1321
סימן תקצז ..... 1322
סימן תקצח ..... 1322
סימן תקצט ..... 1323
סימן תר ..... 1323
סימן תרב ..... 1323
סימן תרד ..... 1323
סימן תרה ..... 1325
סימן תרו ..... 1326

סימן תרז ..... 1327
סימן תרח ..... 1328
סימן תרי ..... 1329
סימן תריא ..... 1329
סימן תריב ..... 1330
סימן תריג ..... 1331
סימן תריד ..... 1332
סימן תרטו ..... 1332
סימן תרטז ..... 1333
סימן תריח ..... 1334
סימן תריט ..... 1335
סימן תרכא ..... 1336
סימן תרכב ..... 1336
סימן תרכג ..... 1337
סימן תרכד ..... 1337
סימן תרכה ..... 1338
סימן תרכו ..... 1339
סימן תרכז ..... 1341
סימן תרכח ..... 1343
סימן תרכט ..... 1345
סימן תרל ..... 1352
סימן תרלא ..... 1355
סימן תרלב ..... 1357
סימן תרלג ..... 1359
סימן תרלד ..... 1362
סימן תרלה ..... 1363
סימן תרלו ..... 1364
סימן תרלז ..... 1365
סימן תרלח ..... 1366
סימן תרלט ..... 1368
סימן תרמ ..... 1372
סימן תרמא ..... 1375
סימן תרמג ..... 1375
סימן תרמה ..... 1379
סימן תרמו ..... 1383
סימן תרמז ..... 1385
סימן תרמח ..... 1387
סימן תרמט ..... 1392
סימן תרנ ..... 1396
סימן תרנא ..... 1396
סימן תרנב ..... 1404
סימן תרנג ..... 1404
סימן תרנד ..... 1405
סימן תרנה ..... 1405
סימן תרנו ..... 1406
סימן תרנז ..... 1407
סימן תרנח ..... 1407
סימן תרס ..... 1408
סימן תרסא ..... 1409
סימן תרסב ..... 1409
סימן תרסד ..... 1410
סימן תרסה ..... 1411
סימן תרסו ..... 1412
סימן תרסז ..... 1412
סימן תרסח ..... 1413
סימן תרע ..... 1414
סימן תרעא ..... 1415
סימן תרעב ..... 1419
סימן תרעג ..... 1420
סימן תרעד ..... 1424
סימן תרעה ..... 1425
סימן תרעו ..... 1427
סימן תרעז ..... 1430
סימן תרעח ..... 1431

סימן תרעט ..... 1432
סימן תרפ ..... 1432
סימן תרפא ..... 1433
סימן תרפב ..... 1433
סימן תרפג ..... 1434
סימן תרפד ..... 1435
סימן תרפה ..... 1436
סימן תרפו ..... 1437
סימן תרפז ..... 1438
סימן תרפח ..... 1440
סימן תרפט ..... 1447
סימן תרצ ..... 1449
סימן תרצא ..... 1453
סימן תרצב ..... 1456
סימן תרצג ..... 1457
סימן תרצד ..... 1458
סימן תרצה ..... 1459
סימן תרצו ..... 1460
סימן תרצז ..... 1462
**אשל אברהם** ..... 1463
סימן א ..... 1463
סימן ב ..... 1468
סימן ג ..... 1470
סימן ד ..... 1474
סימן ה ..... 1481
סימן ו ..... 1482
סימן ז ..... 1484
סימן ח ..... 1485
סימן ט ..... 1493
סימן י ..... 1497
סימן יא ..... 1501
סימן יב ..... 1507
סימן יג ..... 1509
סימן יד ..... 1511
סימן טו ..... 1513
סימן טז ..... 1518
סימן יז ..... 1519
סימן יח ..... 1520
סימן יט ..... 1521
סימן כ ..... 1522
סימן כא ..... 1523
סימן כב ..... 1524
סימן כג ..... 1525
סימן כד ..... 1525
סימן כה ..... 1526
סימן כו ..... 1532
סימן כז ..... 1532
סימן כח ..... 1536
סימן כט ..... 1538
סימן ל ..... 1538
סימן לא ..... 1539
סימן לב ..... 1540
סימן לג ..... 1566
סימן לד ..... 1568
סימן לה ..... 1569
סימן לו ..... 1570
סימן לז ..... 1571
סימן לח ..... 1572
סימן לט ..... 1575
סימן מ ..... 1578
סימן מא ..... 1580
סימן מב ..... 1580
סימן מג ..... 1583
סימן מד ..... 1587

סימן מה ..... 1589
סימן מו ..... 1590
סימן מז ..... 1593
סימן מח ..... 1596
סימן מט ..... 1596
סימן נ ..... 1597
סימן נא ..... 1597
סימן נב ..... 1600
סימן נג ..... 1601
סימן נד ..... 1606
סימן נה ..... 1607
סימן נו ..... 1615
סימן נז ..... 1616
סימן נח ..... 1617
סימן נט ..... 1619
סימן ס ..... 1620
סימן סא ..... 1621
סימן סב ..... 1623
סימן סג ..... 1624
סימן סד ..... 1627
סימן סה ..... 1628
סימן סו ..... 1629
סימן סז ..... 1632
סימן סח ..... 1633
סימן סט ..... 1634
סימן ע ..... 1636
סימן עא ..... 1639
סימן עב ..... 1641
סימן עג ..... 1641
סימן עד ..... 1642
סימן עה ..... 1645
סימן עו ..... 1647
סימן עז ..... 1650
סימן עח ..... 1650
סימן עט ..... 1652
סימן פא ..... 1655
סימן פב ..... 1656
סימן פג ..... 1657
סימן פד ..... 1659
סימן פה ..... 1660
סימן פז ..... 1661
סימן פח ..... 1662
סימן פט ..... 1662
סימן צ ..... 1666
סימן צא ..... 1674
סימן צב ..... 1675
סימן צג ..... 1677
סימן צד ..... 1678
סימן צה ..... 1679
סימן צו ..... 1680
סימן צז ..... 1680
סימן צח ..... 1681
סימן צט ..... 1682
סימן קא ..... 1683
סימן קב ..... 1685
סימן קג ..... 1687
סימן קד ..... 1688
סימן קה ..... 1690
סימן קו ..... 1690
סימן קז ..... 1691
סימן קח ..... 1692
סימן קט ..... 1696
סימן קי ..... 1698
סימן קיא ..... 1700

סימן קיב ..... 1701
סימן קיג ..... 1701
סימן קיד ..... 1702
סימן קטז ..... 1705
סימן קיז ..... 1705
סימן קיח ..... 1706
סימן קיט ..... 1706
סימן קכא ..... 1707
סימן קכב ..... 1708
סימן קכג ..... 1708
סימן קכד ..... 1710
סימן קכה ..... 1714
סימן קכו ..... 1714
סימן קכז ..... 1715
סימן קכח ..... 1716
סימן קכט ..... 1734
סימן קל ..... 1735
סימן קלא ..... 1735
סימן קלב ..... 1739
סימן קלג ..... 1742
סימן קלד ..... 1742
סימן קלה ..... 1742
סימן קלו ..... 1748
סימן קלז ..... 1749
סימן קלח ..... 1754
סימן קלט ..... 1756
סימן קמ ..... 1759
סימן קמא ..... 1761
סימן קמב ..... 1764
סימן קמג ..... 1764
סימן קמד ..... 1769
סימן קמה ..... 1770
סימן קמו ..... 1771
סימן קמז ..... 1772
סימן קמח ..... 1776
סימן קמט ..... 1776
סימן קנ ..... 1776
סימן קנא ..... 1777
סימן קנב ..... 1781
סימן קנג ..... 1782
סימן קנד ..... 1798
סימן קנה ..... 1803
סימן קנו ..... 1803
סימן קנז ..... 1807
סימן קנח ..... 1808
סימן קנט ..... 1815
סימן קס ..... 1825
סימן קסא ..... 1830
סימן קסב ..... 1831
סימן קסג ..... 1838
סימן קסד ..... 1839
סימן קסה ..... 1841
סימן קסו ..... 1841
סימן קסז ..... 1842
סימן קסח ..... 1849
סימן קסט ..... 1860
סימן קע ..... 1861
סימן קעא ..... 1865
סימן קעב ..... 1866
סימן קעג ..... 1866
סימן קעד ..... 1867
סימן קעה ..... 1871
סימן קעו ..... 1872
סימן קעז ..... 1873

סימן קעח ..... 1875
סימן קעט ..... 1878
סימן קפ ..... 1880
סימן קפא ..... 1881
סימן קפב ..... 1883
סימן קפג ..... 1884
סימן קפד ..... 1885
סימן קפה ..... 1887
סימן קפו ..... 1888
סימן קפז ..... 1889
סימן קפח ..... 1890
סימן קפט ..... 1894
סימן קצ ..... 1894
סימן קצא ..... 1895
סימן קצב ..... 1896
סימן קצג ..... 1897
סימן קצד ..... 1899
סימן קצה ..... 1901
סימן קצו ..... 1902
סימן קצז ..... 1902
סימן קצח ..... 1904
סימן קצט ..... 1904
סימן ר ..... 1906
סימן רא ..... 1908
סימן רב ..... 1908
סימן רג ..... 1915
סימן רד ..... 1916
סימן רה ..... 1921
סימן רו ..... 1922
סימן רז ..... 1925
סימן רח ..... 1926
סימן רט ..... 1933
סימן רי ..... 1935
סימן ריא ..... 1937
סימן ריב ..... 1942
סימן ריג ..... 1943
סימן ריד ..... 1944
סימן רטו ..... 1944
סימן רטז ..... 1945
סימן ריז ..... 1948
סימן ריח ..... 1950
סימן ריט ..... 1951
סימן רכ ..... 1953
סימן רכא ..... 1954
סימן רכב ..... 1955
סימן רכג ..... 1955
סימן רכד ..... 1956
סימן רכה ..... 1957
סימן רכו ..... 1960
סימן רכז ..... 1960
סימן רכח ..... 1960
סימן רכט ..... 1961
סימן רל ..... 1962
סימן רלא ..... 1962
סימן רלב ..... 1963
סימן רלג ..... 1965
סימן רלד ..... 1966
סימן רלה ..... 1967
סימן רלו ..... 1968
סימן רלז ..... 1969
סימן רלח ..... 1969
סימן רלט ..... 1969
סימן רמ ..... 1970
סימן רמא ..... 1973

סימן רמב ..... 1973
סימן רמג ..... 1976
סימן רמד ..... 1977
סימן רמה ..... 1983
סימן רמו ..... 1985
סימן רמז ..... 1989
סימן רמח ..... 1991
סימן רמט ..... 1995
סימן רנ ..... 1999
סימן רנא ..... 1999
סימן רנב ..... 2001
סימן רנג ..... 2007
סימן רנד ..... 2018
סימן רנה ..... 2023
סימן רנו ..... 2023
סימן רנז ..... 2024
סימן רנח ..... 2027
סימן רנט ..... 2027
סימן רס ..... 2029
סימן רסא ..... 2030
סימן רסב ..... 2033
סימן רסג ..... 2033
סימן רסד ..... 2038
סימן רסה ..... 2041
סימן רסו ..... 2043
סימן רסז ..... 2048
סימן רסח ..... 2048
סימן רסט ..... 2050
סימן רע ..... 2051
סימן רעא ..... 2051
סימן רעב ..... 2057
סימן רעג ..... 2058
סימן רעד ..... 2061
סימן רעה ..... 2061
סימן רעו ..... 2062
סימן רעז ..... 2066
סימן רעח ..... 2067
סימן רעט ..... 2067
סימן רפ ..... 2072
סימן רפא ..... 2073
סימן רפב ..... 2073
סימן רפג ..... 2076
סימן רפד ..... 2077
סימן רפה ..... 2079
סימן רפו ..... 2081
סימן רפז ..... 2081
סימן רפח ..... 2081
סימן רפט ..... 2083
סימן רצ ..... 2084
סימן רצא ..... 2084
סימן רצב ..... 2086
סימן רצג ..... 2087
סימן רצד ..... 2088
סימן רצה ..... 2088
סימן רצו ..... 2089
סימן רצז ..... 2091
סימן רצח ..... 2092
סימן רצט ..... 2096
סימן ש ..... 2100
סימן שא ..... 2100
סימן שב ..... 2113
סימן שג ..... 2118
סימן שד ..... 2124
סימן שה ..... 2126

סימן שו ..... 2130
סימן שז ..... 2134
סימן שח ..... 2141
סימן שט ..... 2156
סימן שי ..... 2158
סימן שיא ..... 2160
סימן שיב ..... 2166
סימן שיג ..... 2169
סימן שיד ..... 2171
סימן שטו ..... 2176
סימן שטז ..... 2180
סימן שיז ..... 2189
סימן שיח ..... 2193
סימן שיט ..... 2203
סימן שכ ..... 2209
סימן שכא ..... 2217
סימן שכב ..... 2223
סימן שכג ..... 2225
סימן שכד ..... 2228
סימן שכה ..... 2230
סימן שכו ..... 2237
סימן שכז ..... 2239
סימן שכח ..... 2239
סימן שכט ..... 2248
סימן של ..... 2249
סימן שלא ..... 2252
סימן שלב ..... 2253
סימן שלג ..... 2253
סימן שלד ..... 2254
סימן שלה ..... 2259
סימן שלו ..... 2261
סימן שלז ..... 2264
סימן שלח ..... 2264
סימן שלט ..... 2266
סימן שמ ..... 2269
סימן שמא ..... 2272
סימן שמב ..... 2272
סימן שמג ..... 2273
סימן שמד ..... 2275
סימן שמה ..... 2276
סימן שמו ..... 2280
סימן שמז ..... 2280
סימן שמח ..... 2281
סימן שמט ..... 2282
סימן שנ ..... 2283
סימן שנא ..... 2283
סימן שנב ..... 2284
סימן שנג ..... 2286
סימן שנד ..... 2286
סימן שנה ..... 2288
סימן שנו ..... 2293
סימן שנז ..... 2294
סימן שנח ..... 2296
סימן שנט ..... 2300
סימן שס ..... 2300
סימן שסא ..... 2301
סימן שסב ..... 2302
סימן שסג ..... 2306
סימן שסד ..... 2313
סימן שסה ..... 2314
סימן שסו ..... 2318
סימן שסז ..... 2321
סימן שסח ..... 2323
סימן שסט ..... 2323

סימן שע ..... 2324
סימן שעא ..... 2326
סימן שעב ..... 2328
סימן שעג ..... 2332
סימן שעד ..... 2332
סימן שעה ..... 2334
סימן שעו ..... 2334
סימן שעז ..... 2335
סימן שעט ..... 2336
סימן שפ ..... 2336
סימן שפא ..... 2337
סימן שפב ..... 2338
סימן שפג ..... 2341
סימן שפד ..... 2342
סימן שפה ..... 2342
סימן שפו ..... 2342
סימן שפז ..... 2344
סימן שפח ..... 2344
סימן שפט ..... 2345
סימן שצ ..... 2345
סימן שצא ..... 2345
סימן שצב ..... 2346
סימן שצג ..... 2347
סימן שצד ..... 2347
סימן שצה ..... 2347
סימן שצו ..... 2348
סימן שצז ..... 2348
סימן שצח ..... 2350
סימן שצט ..... 2352
סימן ת ..... 2353
סימן תא ..... 2353
סימן תב ..... 2354
סימן תג ..... 2354
סימן תד ..... 2355
סימן תה ..... 2355
סימן תו ..... 2357
סימן תח ..... 2357
סימן תט ..... 2358
סימן תיא ..... 2361
סימן תיג ..... 2361
סימן תיד ..... 2361
סימן תטו ..... 2362
סימן תטז ..... 2363
סימן תיז ..... 2363
סימן תיח ..... 2364
סימן תיט ..... 2364
סימן תכ ..... 2365
סימן תכא ..... 2365
סימן תכב ..... 2365
סימן תכג ..... 2367
סימן תכד ..... 2368
סימן תכה ..... 2368
סימן תכו ..... 2369
סימן תכז ..... 2371
סימן תכח ..... 2371
סימן תכט ..... 2373
סימן תל ..... 2375
סימן תלא ..... 2376
סימן תלב ..... 2379
סימן תלג ..... 2381
סימן תלד ..... 2388
סימן תלה ..... 2391
סימן תלו ..... 2393
סימן תלז ..... 2398

סימן תלח ..... 2403
סימן תלט ..... 2405
סימן תמ ..... 2408
סימן תמא ..... 2411
סימן תמב ..... 2413
סימן תמג ..... 2426
סימן תמד ..... 2428
סימן תמה ..... 2434
סימן תמו ..... 2437
סימן תמז ..... 2440
סימן תמח ..... 2463
סימן תמט ..... 2469
סימן תנ ..... 2470
סימן תנא ..... 2474
סימן תנב ..... 2490
סימן תנג ..... 2498
סימן תנד ..... 2502
סימן תנה ..... 2504
סימן תנו ..... 2510
סימן תנז ..... 2511
סימן תנח ..... 2513
סימן תנט ..... 2514
סימן תס ..... 2517
סימן תסא ..... 2518
סימן תסב ..... 2522
סימן תסג ..... 2525
סימן תסד ..... 2527
סימן תסה ..... 2527
סימן תסו ..... 2529
סימן תסז ..... 2531
סימן תסח ..... 2549
סימן תסט ..... 2553
סימן תע ..... 2554
סימן תעא ..... 2555
סימן תעב ..... 2557
סימן תעג ..... 2561
סימן תעד ..... 2566
סימן תעה ..... 2566
סימן תעו ..... 2570
סימן תעז ..... 2571
סימן תעח ..... 2572
סימן תעט ..... 2574
סימן תפ ..... 2574
סימן תפא ..... 2576
סימן תפב ..... 2577
סימן תפג ..... 2577
סימן תפד ..... 2579
סימן תפה ..... 2579
סימן תפו ..... 2581
סימן תפז ..... 2581
סימן תפח ..... 2582
סימן תפט ..... 2583
סימן תצ ..... 2587
סימן תצא ..... 2590
סימן תצב ..... 2590
סימן תצג ..... 2591
סימן תצד ..... 2594
סימן תצה ..... 2596
סימן תצו ..... 2598
סימן תצז ..... 2599
סימן תצח ..... 2603
סימן תצט ..... 2609
סימן תק ..... 2611
סימן תקא ..... 2613

סימן תקב ..... 2616
סימן תקג ..... 2618
סימן תקד ..... 2619
סימן תקה ..... 2620
סימן תקו ..... 2622
סימן תקז ..... 2624
סימן תקח ..... 2627
סימן תקט ..... 2627
סימן תקי ..... 2630
סימן תקיא ..... 2631
סימן תקיב ..... 2632
סימן תקיג ..... 2633
סימן תקיד ..... 2635
סימן תקטז ..... 2638
סימן תקיז ..... 2639
סימן תקל ..... 2640
סימן תקלא ..... 2640
סימן תקלב ..... 2642
סימן תקלג ..... 2642
סימן תקלד ..... 2644
סימן תקלה ..... 2645
סימן תקלו ..... 2645
סימן תקלז ..... 2646
סימן תקלח ..... 2648
סימן תקלט ..... 2649
סימן תקמ ..... 2651
סימן תקמא ..... 2652
סימן תקמב ..... 2653
סימן תקמג ..... 2654
סימן תקמד ..... 2654
סימן תקמה ..... 2655
סימן תקמו ..... 2658
סימן תקמז ..... 2659
סימן תקמח ..... 2660
סימן תקמט ..... 2663
סימן תקנ ..... 2663
סימן תקנא ..... 2663
סימן תקנב ..... 2670
סימן תקנג ..... 2672
סימן תקנד ..... 2673
סימן תקנה ..... 2675
סימן תקנו ..... 2676
סימן תקנז ..... 2676
סימן תקנח ..... 2676
סימן תקנט ..... 2677
סימן תקס ..... 2679
סימן תקסא ..... 2680
סימן תקסב ..... 2681
סימן תקסג ..... 2683
סימן תקסד ..... 2684
סימן תקסה ..... 2684
סימן תקסו ..... 2685
סימן תקסז ..... 2687
סימן תקסח ..... 2688
סימן תקסט ..... 2691
סימן תקע ..... 2691
סימן תקעא ..... 2693
סימן תקעב ..... 2693
סימן תקעג ..... 2694
סימן תקעד ..... 2694
סימן תקעה ..... 2695
סימן תקעו ..... 2696
סימן תקעז ..... 2698
סימן תקעח ..... 2698

סימן תקעט ..... 2698
סימן תקפ ..... 2699
סימן תקפא ..... 2701
סימן תקפב ..... 2704
סימן תקפג ..... 2705
סימן תקפד ..... 2706
סימן תקפה ..... 2708
סימן תקפו ..... 2710
סימן תקפז ..... 2715
סימן תקפח ..... 2715
סימן תקפט ..... 2716
סימן תקצ ..... 2717
סימן תקצא ..... 2720
סימן תקצב ..... 2721
סימן תקצג ..... 2722
סימן תקצד ..... 2723
סימן תקצה ..... 2723
סימן תקצו ..... 2723
סימן תקצז ..... 2723
סימן תר ..... 2725
סימן תרא ..... 2725
סימן תרב ..... 2725
סימן תרג ..... 2725
סימן תרד ..... 2725
סימן תרה ..... 2726
סימן תרו ..... 2727
סימן תרז ..... 2729
סימן תרח ..... 2731
סימן תרט ..... 2733
סימן תרי ..... 2733
סימן תריא ..... 2734
סימן תריב ..... 2734
סימן תריג ..... 2735
סימן תריד ..... 2737
סימן תרטו ..... 2737
סימן תרטז ..... 2738
סימן תריז ..... 2738
סימן תריח ..... 2739
סימן תריט ..... 2740
סימן תרכ ..... 2741
סימן תרכא ..... 2741
סימן תרכב ..... 2742
סימן תרכג ..... 2742
סימן תרכד ..... 2743
סימן תרכה ..... 2744
סימן תרכו ..... 2744
סימן תרכז ..... 2749
סימן תרכח ..... 2750
סימן תרכט ..... 2751
סימן תרל ..... 2756
סימן תרלא ..... 2761
סימן תרלב ..... 2764
סימן תרלג ..... 2767
סימן תרלד ..... 2769
סימן תרלה ..... 2770
סימן תרלו ..... 2771
סימן תרלז ..... 2772
סימן תרלח ..... 2774
סימן תרלט ..... 2776
סימן תרמ ..... 2779
סימן תרמא ..... 2783
סימן תרמב ..... 2784
סימן תרמג ..... 2784
סימן תרמד ..... 2785

סימן תרמה ..... 2786
סימן תרמו ..... 2787
סימן תרמז ..... 2789
סימן תרמח ..... 2789
סימן תרמט ..... 2796
סימן תרנא ..... 2803
סימן תרנב ..... 2809
סימן תרנג ..... 2810
סימן תרנד ..... 2811
סימן תרנה ..... 2812
סימן תרנו ..... 2812
סימן תרנז ..... 2814
סימן תרנח ..... 2815
סימן תרס ..... 2818
סימן תרסא ..... 2818
סימן תרסב ..... 2818
סימן תרסג ..... 2819
סימן תרסד ..... 2820
סימן תרסה ..... 2822
סימן תרסו ..... 2822
סימן תרסז ..... 2823
סימן תרסח ..... 2823
סימן תרסט ..... 2824
סימן תרע ..... 2825
סימן תרעא ..... 2827
סימן תרעב ..... 2831
סימן תרעג ..... 2832
סימן תרעד ..... 2834
סימן תרעה ..... 2835
סימן תרעו ..... 2836
סימן תרעז ..... 2838
סימן תרעח ..... 2841
סימן תרעט ..... 2841
סימן תרפ ..... 2842
סימן תרפא ..... 2842
סימן תרפב ..... 2843
סימן תרפד ..... 2843
סימן תרפה ..... 2844
סימן תרפו ..... 2846
סימן תרפז ..... 2847
סימן תרפח ..... 2850
סימן תרפט ..... 2854
סימן תרצ ..... 2857
סימן תרצא ..... 2862
סימן תרצב ..... 2864
סימן תרצג ..... 2866
סימן תרצד ..... 2867
סימן תרצה ..... 2868
סימן תרצו ..... 2870
סימן תרצז ..... 2873

## הקדמת המחבר

**מסקינן** בקידושין דף מ"ה ע"א לימוד גדול שמביא לידי מעשה ושניהם בידו כפירש"י שם: ות"ת דרבים פשיטא שמזכה רבים: וגם צריך מקודם לידע הדין איך יעשה המצוה ואשרי מי שזוכה לידע סודם כי אז עושה בשמחה ובטוב לב משא"כ אם עושה מצות אנשים מלומדה עושה בכבידות ועצלות. ובביאורי לקהלת כתבתי ע"פ (קהלת ו"י חית) כי מה יותר לחכם מן הכסיל מה לעני יודע להלוך נגד החיים כי יארע שחכם וכסיל יעשו פעולה טובה. ואמנם לחכם בא לו הפעולה עפ"י חכמתו והשתדלותו. ויודע תכלית הדבר והטוב שיבא מן הפעולה ההיא הנה בעת עשיה ישמח על חכמתו שהביאה לו לעשות פעולה ההיא הטוב שנמשך לו ממנה. לא כן הכסיל שבמקרה בא לו הפעולה ההיא לא ישמח בעת עשותה ואין יודע ערכה והטוב הנמשך ממנה. והחכם עושה המעשה ההיא בכל התאמצות באופן היותר נאה ומעולה וז"ש כי היתרון בין חכם וכסיל שעשו איזו פעולה כאחד כן הפרש בין עשיר בתורה ועושה המצוה בשלימות ובשמחה אבל העני בתורה עושה מצוה להלוך נגד החיים הנצחיים א"א לעשות בשלימות לכן צריך לימוד קודם. וכן אדם צריך להיות שלם בתורה ובמעלות ומדות וגם בעל מעשה והנה מעלות ומדות יש מהם בתולדה ויש שיקנה ע"י ההרגל וההתמדה וזריזות אבל מעשה הכל ע"י מעשה ידיו ואבאר זה: המדות ומהם עניו ושפל רוח קר בטבע לא נצב לריב מהר בעל רחמים לא אכזרי וכדומה לזה יצוייר בתולדה וטבע ויש ע"י ההרגל כמאמר החכם ההרגל טבע ב': ומעלות יצוייר מהן רק בתולדה כמו היופי והנוי והזכרון וכדומה ואמנם להיות סופר מהיר ולנגן בכלי שיר ובעל מלאכה רק ע"י ההתמדה וההרגל: אבל בעל מעשה שיעשה מצות הכל תלוי בבחירתו. וחכם וכסיל מכריזין. מ"מ יתהפך הדבר שיהא חכם להרע וכ"ש צדיק ורשע לא קאמר. וא"כ עיקר הלימוד שיבא לידי המעשה. ע"ד אל יתהלל כו'. והיינו שילמוד הגמרא עם תנ"ך וספרי הפוסקים שידע הדין על בוריו. ובעו"ה בצוק העתים ופרנסה קשה נתמעטו הלבבות א"א ללמוד כראוי ומונעים רבים וגם בני אדם מתרשלים בעצמם כמ"ש בספר הנחמד יד יוסף לרבינו יוסף צרפתי פ' ואתחנן מאמר החוקר המעלות ראוי שיופעלו כמו שראוי בעת הראוי במקום הראוי (כלומר ג' תנאים צריך העושה לעשותם כמו שראוי לעשות בזמן הראוי במקום הראוי כמו שקרה לבן כפר שאמר לו הרופא שיקח רעבארבר"ע וכדומה וירפא מחוליו הוא סבר קיחה ההמונית ממקום למקום לקח מעם ממנו והניח בכנף בגדו אצל החזה בחוץ. אמר לא כן הוא צריך כך וכך משקל ולטחון ומים חמין וכדומה ולגמוע וחדר נאה לזה ובימי הקיץ כו') וז"ש משה רבינו עליו השלום ואתחנן כרש בפתח דרך תחנונים

כמו שראוי. אל ה' לבדו לא ע"י אמצעי מלאך ובתורת רחמים. בעת ההיא בעת רצון ובעבר הירדן ועכ"ז לא הועיל ודאי אתם גרמתם ויתעבר בי למענכם כו': ומכ"ש עתה שלומדים במהירות לא כמו שראוי ולא בעת הראוי בעו"ה כל יום נתמעטו הלבבות והעונים מתגברים ולא במקום הראוי כי קאי חד כרעא כו'. ודאי אין לנו שום הלכה ברורה כ"א אחר עיון היטב אפשר כולי האי ואולי ולכן אין לסמוך על חיבורים חדשים כ"א אחר עיון היטב כ"ש איש כמוני כו':

**כה** אמר יוסף ראה ראיתי את העני עם בני ישראל ת"ח נעים ונדים מטולטלים ומטורפים חסירי לחם תשושי כח מרוב דוחק ולומדים תורה לשמה מתוך עוני זו הלחץ אשריהם בעוה"ב ויזכו לרוב טוב הצפון לשתות מיין המשומר בענביו כמ"ש בספר מטה משה (דף כ"ב ע"ג דפ"פ ד"מ בשער החמישי) וז"ל שם: כי כמו שאוכל ענבים ומתענג באכילתן ואם לא ראה יין מימיו לא יוכל לשער שיצא מענבים דבר יותר ערב ותענוג יותר מועיל מהם. מי שיאמר לו שישיג מעבודת הגפן תענוג יותר נפלא מאכילת ענבים יפלא מזה ולא יאמין שיהיה כן. אבל כשישקוהו מהיין יכיר וידע שהיין היוצא מענבים יותר משובח ויותר מועיל מענבים ויפלא איך דבר מופלג מתענוג כזה יוצא מהענבים: וכן הנפש לא תוכל לשער שמעשיית המצות תשיג התענוג הרוחניי המושג עד שתפרד מהגוף ואז תכיר ותדע איך התענוג יושג בעשיית המצות כמו שיושג היין בעבודת הכרם ולזה נקרא יין המשומר בענביו לומר כי כמו שאין דמיון בין תענוג ענבים לתענוג היין כן אין דמיון בין תענוגי עוה"ז לתענוגי עוה"ב ולזה שכר ההוא מעותד לת"ח לעוה"ב כי כל ת"ח מסלק עצמו מכל תענוגי עוה"ז כי זולת זה א"א להתקיים התורה בידו. ואין ניכר שום תועלת אצלו בעוה"ז כלל. ואדרבה הוא גרוע משאר בני אדם. כמו שאין היין ניכר בענבים ולזה אמרו בחולין פ' ג"ה אשכולות שבה אלו ת"ח רצו בזה כמו האשכול היין סגור בתוכו כן הת"ח השכר עוה"ב שהוא יין המשומר בענביו כנוס אצלו ולא יושג עד שתפרד הנפש מהגוף כמו שתכלית האשכול לא יושג עד שתפרד היין ממנו כנזכר עכ"ל הזהב:

**והנה** מהכת ההיא רצוני הלומדים תורה לשמה בקושי ולחץ ויסורים כי בלתי זה א"א לקנות שלימות התורה וקריאת רות בשבועות וכמה מאמרי רז"ל מורים על זה ואב לכולם ג' נתנו ביסורים כו' מהם זוכים להרבץ תורה ברבים עם תלמידים ומגדיים נעשו תישים ותרב הדעת ויש אשר לא זכו לזה מצאו עזר ותרופה לנפשם שכותבים בעט ברזל ועופרת ושמעתייהו מבדרין בעלמא: ובפרט בעת ובעונה הזאת שמלאכת הדפוס מצוי וייישר כוחם של המדפיסים כי בעו"ה בצוק העתים לולי הדפוס ח"ו נשתכחה תורה

מישראל לולי ה' הותיר לנו שריד וברכות יחולו על ראשם כי ת"ל מצוי ספרים ישנים מקדמונינו ז"ל אשר ממש כבר נשכח זכרם והחזירו עטרה ליושנה ברך ה' חילם ופועל ידם תרצה אין פרץ ואין יוצאת ברחובותיהם אמן. ובס' הנחמד יד יוסף הנ"ל פ' שלח בשם מדרש משלי ע"פ ברוב דברים לא יחדל פשע הביא ב' מליצים עמדו לשני אדריינוס א' למד זכות על הדיבור ואחד על השתיקה התחיל המליץ ללמד זכות על הדיבור כי בלתו א"א כלל אמר הקיסר להב' תלמד אתה על השתיקה התחיל מדבר בא הא' וסטרו על פיו ולמד מליצה מדידיה אדידיה וע"ש יפה. והנה עט סופר שליח הלב ולפעמים יותר פועל מהדיבור כי הדיבור במקומו וכתב למקום רחוק ולרבים ע"ד המות וחיים ביד הלשון וכי יש יד ללשון זה הכתב ע"כ לקחתי עטי אתי ורשמתי מה שלמדתי בעזה"י:

**ואני** הדל והצעיר יוסף מלמד תינוקות הייתי בק"ק לבוב והעמדתי מעט תלמידים ת"ל חשובים וכבר אמר החכם מה שהרצון חשק אפיסת היכולת עשק (עב"ח בהקדמה ובמילי דרשות ראוי להיות מבינוני עבר אבל בתורה ההיפוך וע"ד לכל תכלה החשק הוא הקץ וסוף חשב לעשות ונאנס כאלו עשאה עיין יד יוסף פ' אמור) על כן מה שחנני ה' ראיתי לרשום וזה שלש פעמים עזרני ה' וגם הפעם הד' פה ק"ק פפד"א זכיתי שספריי יוצאים לאור עולם ע"י מלאכת הדפוס לא במעשי ידי כ"א חסד חנם חנני ה'. ומעתה כפי פרושות השמים יעזרני ה' שאזכה להדפיס חיבורי על א"ח ויהיה חינו נטוי בעיני הלומדים. ומשפט הספר ומעשהו כמשפט ספרי פרי מגדים על י"ד הנדפס בק"ק ברלין וגדול יהיה בעזה"י חיבור זה בכמות ואיכות ויש בו שנים עשר מעלות טובות שש מהן מבוארים בספר פ"מ על י"ד ואלו הם:

**א'** כ"מ שדברי הט"ז ומ"א נכתבים בקיצור וצריך ביאור כתבתי פירושים כפי דעתי. ולפעמים מביאים איזה ספר בקיצור וסמכו על המעיין ומי שאין לו הספר ההוא אין מבין ביארתיו יפה. ובפרט דברי המ"א עפ"י הרוב בקיצור מופלג וציינתי באותיות לבית אבותם במקום שציינו הם ז"ל ככה עשיתי בכל אות ואות ממש והראיתי לפעמים במקום שהמעיין חושב שהם דברים פשוטים שכוונה גדולה כיונו ולרוחב שכלם היה די להם הקיצור:

**הב'** במקום שהט"ז ומ"א חלוקים הן במקומם או שלא במקומם הבאתיו ולפעמים שנראה כחולקים ולאחר העיון הם לאחדים את הכל פירשתי יפה ת"ל:

**הג'** כ"מ שיש איזה קושיא בדבריהם הן מדידהו אדידהו או מגפ"ת ופוסקים הן מה שהקשו עליהם החיבורים הבאים אחריהם או אני עיינתי ותירצתי אם הייתי יכול או מה שתירצו החיבורים הבאתי:

**הד'** איזה דין מחודש אחר החיפוש והיגיעה הן בספרים הקדמונים או בחיבורים הבאים אחריהם הבאתי על נכון. גם איזה ט"ס בדפוס או לא הובא הדף על נכון תקנתי:
**הה'** לפעמים כתבתי איזה מחודש דין דרך שו"ת בפלפול וסברא ורשמתי אצלו שושן ותבנית יד לומר ראה זה חדש הוא:
**הו'** לפני כל הלכתא כתבתי בפתיחה דברים כוללים ונפלאים כאשר יראה הרואה כל אלו הם בכאן ע"פ המעלות המובאים בספרי פ"מ על י"ד:
**ואלה** הנוספים כאן **המעלה השביעית** כאשר ידוע דרך המ"א קדוש וטהור בקיצור מופלג כותב "וכן מוכח בגמרא" ולא רמז מיניה כלום או "אמרינן בגמרא" תו וכדומה ולא נודע מקומו איה פירשתי בעזה"י כפי כחי:
**הח'** בבאר הגולה שמתי עיוני בקושיא ותי' או איזה ט"ס בדפוס תקנתיו או אם מחולק עם הט"ז ומ"א רשמתיו:
**הט'** לפעמים הבאתי איזה קושיא ותי' השייך לגפ"ת ואיזה פירוש ואם מעט הוא המעיין ימצא בו תועלת:
**הי'** כתבתי כללים קצרים השייך לפוסקים ולפעמים גם בגפ"ת יש מהם תועלת:
**הי"א** כתבתי פתיחה כוללת בריש הספר מלבד הפתיחות השייכים לכל הלכתא דברים נפלאים שייכים לכל חלקי הש"ע ובה"פ ג"כ הארכתי מאוד ובסוגיית טכ"ע.
**המעלה** השנים עשר רשמתי כמה דפין הנהגות השואל והנשאל דברים רבים השייכים לכאן וליורה דיעה וכמה הלכתא גברותא ימצאו בו המורים בעזה"י ישמחו וירוו המורים צמאון בה"פ כמה שו"ת השייכים לי"ד יוכללו בה"פ ובה"פ דבר בעתו מה טוב ושאר מעלות שא"א לפורטם הנה את הכל הוספתי מחול אל הקודש והמעיין ימצאם בעצמו:
**כתב** השל"ה דף רס"ד ע"ב בהג"ה בגלות מרמ"ח מ"ע חייבים קכ"ו מ"ע ומשס"ה ל"ת רמ"ג ס"ה שס"ט וסימנך אני ישנ"ה ולבי ער עם ד' אותיות שס"ט (כלומר בגלות נרדמים בלי תשובה)וחסרו ממ"ע ול"ת רמ"ד. אותיות מרד כשמרדנו בהקב"ה והחרבנו מקדשנו וגלינו מארצנו. ממ"ע קכ"ו מ"ח מהם חייב כל אדם וע"ח מהם מי שנזדמן לו ומרמ"ג ל"ת אין חייב אלא רכ"ב והכ"ג הנשארים (לכאורה כ"א צ"ל) אין חייב אלא מי שנזדמן לו ס"ה מאתים ושבעים אני ישנה [בגלות] ולבי ער:
**ואין** לנו בגלות שיור כ"א התורה היא העד המסייע לנו מכל צרה וצוקה עדות ה' נאמנה: ואגב ארשום מ"ש בתרגום יונתן ז"ל פרשת שופטים ע"פ לא יקום ע"א באיש כו' וז"ל לא יתקיים סהדא חד בגבר לכל סורחן נפש ולכל חוב ממון ולכל חט דיהטי ברם על מימרא דה' למתפרעא על טומריא על מיא סהיד חד יומי למכפר ית מה דמסהיד עליה

עכ"ל ובפירוש שם לא ביאר כל הצורך. ולענ"ד י"ל כי יש פסיק בין על פי ובין שני עדים והכוונה לא יקום ע"א א"א לחייב מיתה או ממון והא פליגי ר"א ור"י בריש סוטה לר"א משקה ע"פ ע"א בסתירה וכשזינתה בדקו אותה המים ומתה ע"א מביא אותה לידי סורחן נפש מיתה וכן נסכא דר' אבא משלם ע"פ ע"א לזה אמר אין זה עפ"י ע"א רק עפ"י זה למתפרעא לגלות כמו פרעו אהרן כו' גם אלו לא רצתה לא היתה שותה ובנסכא דר' אבא אלו רצה להכחיש מה שהע"א אומר היה נשבע ופטור עתה שהודה לעד אין חטפתי הרי כב' עפ"י הודאת עצמו ומש"ה משלם וז"ש על טובריא סתירה על מים המאררים סהיד חד יומי שבועה למכפר מה דסהיד כנ"ל הפירוש:

**ואם** שקצת מליזין ומדברים על מחברי ספרים וראיתי בס' אחר נקרא עת רצון שאומרים על מחברי גפ"ת לא ידע בין ימינו לשמאלו. בפוסקים די בחומרת ראשונים ושמא מתיר אסורים. ובקבלה מקצץ בנטיעות. ובמוסר יש הרבה ואין פונה אליהם ומונחים בבזיון. הנה הבל יפצו פיהם לכן ראו כמה גדולי הדור אשר היו לפנינו ובזמננו מהם זכו להעמיד תלמידים הרבה וגם להדפיס ספרים ויש אשר לא הדפיסו ותורתם ושמם פקע בעולם הם לא יאמרו זה ולא יקנאו בשפל ערך כמוני כלום מתקנא עשיר בעני ואם באולי נמצאו קצת מרבני גאוני הזמן שאין דעתם נוחה בספרים חדשים החרשתי אמנם אותם הלומדים תורניים הנקראים מערערים ומפקפקים לא חוקריים עיין עקידה שער ל"ו כ"ו מעטים הם ודבריהם בטילים ויותר הועילו מחברים ספרים בזמננו מהמלעיגים ומליזים. והנה אין במלאכתי זה כדי עילוי והתפארות. ואני דומה לעני אשר ניתן לו רשות מאת המלכים והשרים ללך בחצריהם וטירותם יום יום לעת האוכל ללקוט משיורי הסעודה ומתוך הרגלו שם מכיר ברמיזתם וקריצותם ונהנה מהם ולפעמים מוצא שם דרך הילוכו איזה אבן יקרה בחצרם וגם לוקח מהם בגדים ישנים חתיכות קטנות אין בהם שלש על שלש ועושה לו בגד ממנו ושש ומתפאר בגוונין הרבה כן אני במיליי והוא בגד לנפשי במה אשכב אם לא במעט שחנני ה' ממה שלקטתי מאמריהם ויופי הפנינים שלהם: ובהקדמה לפירוש אי על ש"ע דפוס מנטובה וז"ל אין דבר מבהיל כמיתה אך ישבעו בנים והניחו יתרם לעוליהם ישבעו בנים ע"ד דוד המלך עליו השלום לא נאמר שכיבה הניח בן צדיק ושמעתתא הניחו יתרם לעולליהם וישפע יתרו בפי עוללים ויונקים ויעמד בין המתים והחיים הבלא דגרמי. תלת מדורין נפש קשור בעצם קטן בקבר (אפשר נסכוי) רוח בג"ע התחתון ונשמה בג"ע העליון. יע"ש ויראה אמת התורה מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ע"י תפלתם של המתים ומכאן להתפלל על קברי צדיקים וביד יוסף לשרי לן מר ווי לן דמיתנא ואנן מה נענין אבתרך הי תורה ומצות דמגני עלן כי במשתה היין רצו

לזמר ולהחריד עצמם שלא יתגאו ורצו שגם הם ינעימו השיר כדרך המסייעין והוא כיון ששר ענין מיתה שהוא המדריגה המבהיל ביותר מכל דבר אמרו מה נענה להנעים יותר אמר יש יותר חרדה כי מיתה עם תורה ומ"ט אין כ"כ חרדה ובשרו ישכון לבטח אבל הי תורה כו' א"כ מי שמדפיס ספר כן ימצא בו איזה דבר טוב ומזכה רבים אין להלעיג עליו ושלא יהיו ח"ו בכלל אלו דכתיב ואם בחקתי תמאסו ולמה להבדיל כמעשה בוך קורין בכל יום כו' ותורה הקדושה בכל ספר יש בו חכמה ורפואת הנפש. וז"ל של"ה בדף רמ"ג ע"ב בשם ס' החרידים מאחר שרפואת הגוף הנפש דומה לרפואתו לפעמים יקרה שרפואה אשר צריך להוציא דמים סך רב יוכל למצוא במיני עשבים דוגמתה ישיגהו בדמים קלים והביא משל שם. וששה סגולות העונה אישי"ר בכל כוחו אפילו היה בו שמץ מינות מוחלין לו ושמירת שבת ושירת הים בשמחה וכוונה ולעבור על מדותיו והתבודדות והחושק לשמוע דבר חכם המכריז מוסר יע"ש. והנה בספר לפעמים ימצא בקטן מה שלא נמצא בראשונים או מקום הניחו לו או לרוב פשיטתו ורחב שכלם די להם והשמיטו:

**והנה** כתוב ת"י חיבורים שבע שיטות ברכות שבת פסחים ביצה מגילה קידושין חולין המכונים בשם ראש יוסף וס' חילוקא דרבנן על כמה הל"ת התחלת הזמן וס' פרשת דרכים על פסק חדש ושאר שיטות וס' זמנים חידושים על שלש רגלים. וקצת מנהגים וביאור על פרשת דרכים של המשנה למלך ז"ל. וספרי מוסר נקרא ספר המגיד וקבלתי עלי קצת בנדר רק להדפיס חיבור פ"מ א"ח והשאר יהא מונח אי"ה יודפס. רק ס' המגיד אי"ה יזכנו אדפוס בחיי. גם ס' אדוני אבי הרב המאוה"ג אם יזכנו ה' אראה להדפיס. וכ"ר נאם הצעיר יוסף מקרי דרדקי מלבוב עבד נאמן למלמדי הזמן ואסקופה נדרסת לרגלי ת"ח ותלמידיהם נושק הרצפה מתחת כפות רגליהם בעהמ"ח ספ"י וגו'. חותם פה ק"ק לבוב עשרים יום לחדש אלול התק"מ. ועתה חותם שנית פה ק"ק פפד"א ד' ימים לחודש הנ"ל התקמ"ג בן לא"א הרב המאוה"ג המפורסם המוכיח ודרשן הגדול מוהר"ר מאיר ז"ל תאומים:

**גם אלה דברי המחבר נר"ו**

**הנה** ראיתי כתוב אגרת לרבינו אדונינו הרא"ה ז"ל לראש ספר החינוך טוב להעתיק קצת ממנו כאן ומנעו נקח מוסר: וזה לשונו. אולי יחשוב מעיין בספר זה שהמחברו קבץ כל דיניו ביגיעו וטוב עיונו מדברי תנאים ואמוראים. ואילו כן היה יתחייב להיות המחבר בקי בכל פנות גמרתינו בבלית ירושלמית וספרא וספרי ותוספתא. לכן הוא היודע עצמו וחכמת מה לו. ראוי לפרסם האמת לכל השומע קולו ואל יעשה מלאכת השם התמימה

כקשת רמיה בצדיה וערמה כמתהדר בילדי נכרים. כחלש מזדיין בשלטי הגיבורים וכשפל אנשים מתעטר בכתרי המלכים. והנה הוא קורא ממקומו ומודיע ומעיד עדות נאמנה לכל קורא בו דברי הספר נלקטים מספרי עמודי ארץ המפורסמים במעלה וחכמה בכל הגוים כוי יע"ש. ובהקדמה מסיים וז"ל. אמנם כי לא חסרתי דעת. כי הגמלים לא יוכלו שאת משא הגמלים. וקטן שאין יודע למי מברכין לא ידרוש במעשה מרכבה וסוד חשמלים. אלא שרוב חשקי לטבול קצה המטה ביערת דבש המצות דחקני לכנוס ביער שאין לו תחומין אם ידעתי שהרבה גדולים נכנסו שם והוציאו פחמין אך אמרתי מי יתן ותהיה מחשבתי נטרדת בזה כל הימים ולא תפסול ולא תפגום במזמת עמל ואון כוי. יע"ש קיים בעצמו מקרא שכתב שלמה המלך ע"ה במשלי כ"ו ב' יהללך זר ולא פיך. ואם כי הוסיף השפיל עצמו הלא כן עשה שלמה בעצמו שכתב ע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כמ"ש בישי"ש לחולין שלא ע"ד ענוה דבר כ"א האמת ושבח דאתא ממילא הוא שזה מראה גודל צדקתסורוב חכמתם ומעלת החכם אמתיי הוא להודות על האמת:

**ואמנם** אני העני ההדיוט אין צורך להעיד עלי ולכתוב אגרת כי איש כערכי או פחות מעט יבין חסרוני בקל שלא מלאתי כריסי בש"ס ופוסקים וכאפרוח שלא פתח עיניו ולפעמים איזה דין שאחשוב אני שהוא מחודש מאוד ימצא אותו המעיין בטור זה או בטור אחר משנה מפורשת: ואם לפעמים יראה המעיין איזה בקיאות בספרים שחברתי גנוב הוא אתי כי בתחבולות והמצאות. כי ת"ל עתה ספרי הדפוס מצויים בתכלית היופי עם מראה מקומות כמו מסורת הש"ס ועין משפט ובכל הספרים נרשמים הדפים היטב באר וחפשתי בחיפוש אחר חיפוש עד שלפעמים הבנתי מתוך דבריהם איזה מקומן של זבחים לעיין עוד ועיינתי ומצאתי תאמין וגם זה המעט לולי רבותינו נ"י בג"ע שגילו לנו כל תעלומות הייתי כעור מגשש באפילה. ואמנם זאת נחמתי שהזמנים שהוצאתי בעיון בגפ"ת ופוסקים ולא חרחרתי בהבלי הזמן די לי בזה. כמ"ש הרא"ה ז"ל ועל זה י"ל אלו ואלו דברי ה' חיים. עד"מ מלך ב"ו אמר לעבדיו ואנשי מלחמתו ויכבשו מדינות הנה קצתם הצליחו וכבשו נותן להם שכר רב ועושר מופלג וקצתם טרחו ועשו פעולתם בכל מאמצי כחם ולא הועילו כי שגבה מהם עכ"ז נותן להם המלך שכר מה לרוב תשוקתו לאהבת המלך. ואמנם מלך מלכי המלכים הקב"ה אין צורך לו כלום משום בריה כמ"ש אם צדקת מה תתן לו רק אם האדם זוכה וכובש ועולה דרך ה' כמ"ש והודעת להם הדרך ילכו בה זוכה לעצמו ורחמנא לבא בעי וא' המרבה כוי וא"כ אע"פ שאלו ממהרין כוי והשיג האמת ואלו לא השיגו מ"מ יש להם שכר רב ועושר מופלג ברב טוב הצפון והם

דברי ה' היינו שיעמול כ"א כפי כוחו ואפשר בזה שאמרו אוצר חנם למי שאין לו משלו כלום כי שכר מצוה מצוה ועטרותיהם בראשיהם והבן: גם מה שפירשתי דברי הגאונים הט"ז והמ"א בא"ח וב"ד בט"ז וש"ך ז"ל כן כוונתי לפעמים האמת. ואם בכל החיבורים שעשיתי כוונתי שלש פעמים האמת די לי וטוב מאוד. ומה גם שאין ראוי לאדם להיות פוגם מחשבתו ח"ו הרהורי עבירה קשה מעבירה ודאי טוב להרהר תמיד בד"ת כמ"ש הרא"ה ז"ל בהקדמתו הביאותיו לעיל. עוד שם כתב ז"ל באגרת כי שש מצות צריך שלא יליזו מהאדם כל הימים אפי' רגע. א' להאמין בשם. ב' שלא להאמין לזולתו. ג' ליחדו. ד' לאהבה. ה' ויראה. ו' שלא לתור אחר העינים והלב. וסימנם שש ערי מקלט תהיינה לכם עכ"ל. אחשוב אני כמו הרוצח מיד שיצא מתחום מקלטו נרצח ורשות ביד גואל הדם להמיתו ככה שש מצות אלו צריך לשום מחשבתו בהם תמיד ואם ח"ו רגע א' זז מהם אין טוב וז"ש תורה מגינה ומצלי היושב בתחומה אני חומה ושדי כמגדלות הנה עיר בצורה מוקפת חומה חזקה אנשים בטוחים יושבים שקטים שלא יבא השונא בעיר וא"צ לכלי מלחמה כל כך והמגדלות שיש בחומה הוא להרוג השונא שבחוץ לירות בכלי מלחמה אליהם כי פן ברוב הזמן יקלקל החומה מעט מעט השונא ושלא לקרב אל החומה ופירשתי היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו כי יש כלים מעוררים שמחה כנור נעים עם נבל ויש מעוררים בכי כחלילים ושופר מעורר רק חרדה ופחד עיין יד יוסף פרשת האזינו וא"כ בשדה ודאי צריך חיזוק הלב לעורר שמחה ובעיר בצורה לעורר חרדה שעכ"פ האויב בא על עסקי נפשות להזדרז ולעמוד ולהשגיח בחומה ומגדלים ככה ד"ת כחומה ושדים המשפיעין ומניקין הם דברי עיון תועלת להכרית המקטריגים וללבן כתמי הנפש יה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ויקוים ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים אמן:

## אגרות

### פרק א

**אגרת**

**אגרת** שכתב המחבר לאחד ממלמדי הזמן. שלום להמלמד החשוב התורני מוה' עקיבא בנימין נר"ו. יושב בשבת תחכמוני בעיר באר באקריינא. (רמז עקיבא בן ימין ע"ד איש ימיני כל פנות לימין התורה שניתנה בימין איש יהודי יד יוסף פ' תצוה יפה יע"ש. המלמד החשוב השכל במוח ולב יעיר הגוף בר לב. יש קהלה במחוז אקריינא נקראת באר אקריינא דאגרת הזאת ישיב על לבו להיטיב):

**הנה** שתים הנה קריאתך אלי ובפרטן הם הרבה. ואשיב על הראשונה שמעתי תלונותיו על שלש כתות העומדים לנגדך ומעכים מלהדפיס ספריך בחייך. ולא פירשת מי הם ואמנם זה פתרונם הכת האחת אינם בני תורה וכל ימיהם כחגים כו' ואומרים שאסור לעשות קורדום לחפור בו אני אומר טוב חופר מבן חפר ושתוק ואל תען להם דבר ותקיים לאו דדברי קבלה וע' ברד"ק בהקדמה על נביאים וכתובים מבואר שיש לחבר ספרים ולחלקם ביעקב והאומר לא נאה כ"א לו ודכוותיה אין לו שחר. ובספר אבק סופרים בסוף הספר כתב אשרי מי שמדפיס ספריו בחייו ולא ח"ו להיות הכתבים מתבערים בע"פ לאשפתות וזבלים ונשים משלו בהם להבהב תרנגולים ועכברים גייצי בהם יע"ש אם כן עשה מה שבכחך והי' יתברך יעזור לך. והכת הזאת מן המיעוט המה וכל ישראל בחזקת כושר ומחזיקין ידי לומדי תורה. הכת הב' לומדים תורניים אוהבים פלפול של הבל אבני בהו על קו תהו ושונאים איש הישר הולך (והוא חגר ופסח והפוך כמוהו) זאת העצה היעוצה תאסוף ריעיך ותשחוק עליהם כמ"ש בזה לך לעגה לך בת ציון המצוינים בהלכה ולקיים ענה כסיל כאולתו בד"ת ולהראות להם שהם תועים מדרך הישר ולהחזירם לדרך הנכון. וכת הג' הם מן החכמים אשר אין דעתם נוחה בהדפסת ספרים ענה להם במענה רך הלא כבר קדמוני רבותיי ובכל דור יש מחברים ואל תדבר להם קשות כי הם חכמים ויש להם זכות אבות. וגם לפעמים הוא מחמת קנאת איש מרעהו. ושאלת אשמדאי ותשובת שלמה המלך עליו השלום ידוע ואמנם זה במי שאין רמה שולטת בבשרו ועכ"פ מי שאין עצמותיו נרקבין אבל במי שעצמותיו נרקבין בעו"ה א"צ לד"א ותרווד רקב ונצל כשהוא נאסף מחזיק מקום מועט ביותר. טוב להיות ד"א של הלכה מקומינו ושתוק הלא ידוע מאדונינו המ"א ז"ל כל ימיו אוכל חולין בטהרה ובצמצום והיה לומד תורה לשמה וכעת רשכב"ג וכוכבו מאיר מסוף עולם ועד סופו. ואני מבקש ממך כשתלמוד עם תלמידים תעיין לפעמים בחיבורי ומצוה הוא לחבב דברי חבירו:

**ועל** השנית יש בה פרטים רבים הנה סדר הלימוד מבואר בספרים וע' בעמודי שש ובשו"ת חות יאיר ושאר ספרים. ועל מ"ש מן התלמידים הבחורים ~הבחורים~{הבוחרים} ובוררים להם לומר הלכה זו נאה באומרם טוב ללמוד חלק יורה דעה עם הש"ך לבד וחשן המשפט עם הסמ"ע ואה"ע עם הב"ש כי הם אוהבי הקיצור וחלק אורח חיים אין רוצים ללמוד באומרם כי ספרי מוסר כראשית חכמה טוב למוכיחים והלכות פסח לבד בהכרח לומדים כי הוא כעין יורה דמה עם המ"א לבד כי הוא בקיצור אני אומר שאסור לשמוע דבר זה והאומרה לא יתפאר הלואי שנלמוד בכל יום שיעור ספרי המוסר וראשית חכמה יראת ה' יקר הערך ומחברו היה גאון

מפורסם וכוונתם לש"ש לזכות ישראל הלא נראה מחיבוריהם שהיו תנאי עולם. והנה הלכות נט"י וכדומה שיטות והלכות חמורות לא שזפתו עין רואה בכמה סוגיות ומשניות והלכות חמורות מאוד וחלק א"ח לו משפט הבכורה ודרך קצרה ארוכה היא מאוד סוף דבר צריך שילמוד כל ד' חלקי ש"ע עם כל הפירושים ואז תבין על אשורו ודרך ברור הוא. וכל הלכות בחלק א"ח דברים נוראים הם להמעיין ולומד לש"ש בעומק העיון ירווה צמאונו מאד בחריפות ובקיאות של אמת:

**ומה** שאמרת שאין לך ספרים ללמוד בהם אמת אמרת כי אין אומן בלא כלים ואיה ספרי תנ"ך מקראות גדולות דפוס בומברג"י מוגהים עם התרגום והפירושים גדולים מחז"ל המאירים לנו עינים כמעט אין רואה אותם וספרי הרד"ק מכלל ושרשים ומכלל בן מל"ך וערוך ומתורגמן וכדומה אשר עליהן נשען בית ישראל ולשונינו להי"ק כמעזט ח"ו נשתכח בזמן הזה. והבחורים אשר אומרים כי חרפה להם ללמוד בישיבה פרשה חומש עם רש"י וקפיטול בנביאים וכתובים לו חכמו ישכילו היו לומדים זה ראשונה מכל ראה נא הרא"ם ז"ל אשר האיר עיני כל ישראל בחיבורו על רש"י על התורה. ואני משבח הספרדיים בזה אשר לימודם עולה יפה ובוודאי כי לא אלמן ישראל בינינו האשכנזים ת"ל גאוני הזמן אשר לומדים כסדר הראוי והנכון אמנם ראוי היה שישגיחו בעין חמלה ולזכות הדור שהמלמדים ילמדו עם תלמידים כראוי ולצוות להדפיס ספרים שיהיו מצויים לעניי ישראל שמהם תצא תורה כמ"ש חז"ל יזל מים מדליו כו'. ולא כאותן שלומדים עם תלמידים גפ"ת אם שיודע להקשות איזה קושיא ותירוץ חכים ורבי יתקרי ובתנ"ך אין לו שום ידיעה ולה"ק מונח בקרן וזית ואם שגם אני אין לי ידיעה מרובה בזה אנוס אני כי לא היה לי שום מלמד על זה ואין מעורר אותי גם לא היה לי הספרים הצריכים לזה ובחמלת ה' עלי נתעוררתי מעצמי ולמדתי קצת עם התלמידים מה שחנני ה':

**ואגב** אכתוב לן מה שרשמתי בזכרונותי בלמדי עם התלמידים:

**א** תהלים ק"ד פסוק ישברו פראים צמאם כו' מבין עפאים יתנו קול ישבר"ו שי"ן ימנית שוברים הצמאון במים וכ"ה ברד"ק ושאר ספרים והמון עם קורין השי"ן שמאלית טעות מפורסם ושבשתא כיון דעל כו' עפאים אלף נחה והחיר"ק תחת היו"ד כ"כ הרד"ק ובמכלל בן מלך היו"ד נעה והיא למד הפועל יראה כוונה יו"ד במקום א' למד הפועל ובשרשי רד"ק עפ"א ובקונקורדנסיוס עפ"א ובתנ"ך עם אותיות חלולים עפ"א שורשו וכמוהו פתאים יו"ד הרבים נפלה והיו"ד תמורת ה"א למ"ד הפועל וא"ת מרתה כי לא תבוא תי"ו במקומה אבל אהוי" יבואו במקומה. וברוב דפוסים טעות החיר"ק תחת

האלף (ורמז אמרתי כי פ"א שמעתי אומרים החזנים שמזמרים בבית הכנסת י"ל משום דאל"ה יש קצת נערים שלא יבואו לביה"כ וע"י כן יבואו והנה רמ"א ז"ל פירש עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאי"ם עלים או ענפים באילנות יתנו קול וחסד ה' שהפרא יודע ע"י הקול והולך שם ובכל דור ה' יהיב חכמה לחכימיא לגוף חכם נחל גשם יתן חכמה ממקור עליון המשלח מעין בנחלים להמתיק בין הריי"ם גדולי ישראל כו' ישקו כל חיתו שדי" ההולכים לביה"כ הנקרא שדה תפוחים אכל פרא למוד מדבר אין בא כלל לביה"כ ולא ישמע לקול המוכיח והדורש עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאי"ם עלי ודפי סידור התפלה יתנו קול ויבואו לקולו):

**ב** חידוש בעיני מ"ש הרד"א ז"ל באבודרהם דף כ"ט ע"ב דפוס פראג על אדני שפתי תפתח בשם ה"ר שמואל שהפרש בין כשנכתב ביו"ד ה"א אדון כל הנביאים וכשנכתב באדני מדבר בעד עצמו רבוני וגבירי ביו"ד וכן אליך ה' אקרא ביו"ד ה"א ואל ה' אתחנן באדני לומר אני קורא אליך לשני ענינים שאתה אדון הכל ואלי היטבת בפרט יע"ש היטב וחפשתי בכל הדפוסים ונכתב השני גם כן ביו"ד ה"א וכן במקראות גדולות דפוס ויניציאה ג"כ ט"ס רק בתרגום וצותך אלקי אצלי וא"י למה כתוב אלקי במקום אדני ועם שבאבודרהם כתב שם ע"פ העירה והקיצה תהלים ל"ה שאלקי ואדני גבירי ורבוני מ"מ כתוב הוא באדני (אדני בקמץ הנו"ן לשון רבים דרך כבוד עיין בשרשי רד"ק מ"מ היו"ד מורה אדני שלי) עד שמצאתי בתהלים כרך קטן כמדומה דפוס הענא כתב כהוגן הא' ביו"ד ה"א והב' בא"ד ובסידור קווארט עם רד"ק כתוב כהוגן. ויראה אליך ה" אקרא בקריאה לבד כי מהוה הכל ודבר הצורך לרבים אתה נותן מיד משא"כ הנוגע ליחיד צריך תחנה ותפלה הרבה ועיין רמ"א כמ"ש ס"ה ותבין. ויראה העירה והקיצה למשפטי לעשות משפט במי שעשה רעה לי אלקי תקיף וגבירי גם בחרוף אותי אדם בדברים לבד אל תשתוק כי אדני אתה ע"ד חסיד א' כשהיה מחרפין אותו שחק ואמר אדם ישיב עיין בראשית חכמה:

**ג** בברכת הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילא מקרא באיוב ל"ח או מי נתן לשכוי בינה עיין הראב"ע וברלב"ג ויראה רמז יום מדת אמת בקר שחר ולילה ערב מעורב הכל ותרנגול ברא הדוכיפת מהימן אשבועה ואין משקר גיטין ס"ח ב' ערוך תרנגול ובמוסף שם לשכוי בינה לתרנגול ברא ביונתא ובבקר כשאדם קם ונשמתו היתה במרום ונזכרת שבועת הר סיני מזכירין זה. ואגב בפי מסעי ויסעו מיטבתה ויחנו בעברונה ויחנו בעציון גבר תרגום יונתן רמז (בעה"ט גם כן כתב רמזים שם) יטבתה אתר טב ונייח עוה"ב ותורה ומצות ה' כמ"ש רמ"א ז"ל היורש גיהנם צריך יגיעה רבה ויורש ג"ע בקרב ביתו אתהלך

בתם לבבי כו' ויחנו בעברונה עוה"ז אתר עבר וחלף במגזתא ע"ד גז חיש כו' והשב ומבין והולך בעצת התרננול המכריז והשמש גדול כמבואר בפ' שירה טוב לו וז"ש בפרך תרנגולא שם העיר יע"ש. ורמז יפה הוא. בינה הבי"ת דגושה וי"נ רפויה ומקרוב נדפס סידור עם ויעתר יצחק כ"כ ובאמת במקראות גדולות הבי"ת רפויה אבל בסידור שערי תפלה נ' ט' האריך בזה כי טעם מפסיק הוא בספרי אמ"ת וצ"ע:

ד בתהלים סימן ס"ה שומע תפלה עדי"ך כל בשר יבואו מלת עדיך אליך בחלוף אתוון וכן פי' המגיד שם והנה מלת עד פה עמ"נ בשרש ע"ד תהלים ק"ג ה' המשביע בטוב עדי"ך לד"ק ועיין בשרשי רד"ק ובמכלל ב"ן מלך שם עדי"ך פה וכן עדי"ו לבלום תהלים ל"ב יע"ש וע' רש"י חולין ק"ו ב' ד"ה בלם אומצא תהלים כו' עדיו לבלום של סוס היינו עדיו פה של סוס לבלום לחתוך הפה כי המתג והרסן עשוי לכך וע"ד תחת געה במבין מהכות כסיל מאה וטוב להבין ברמז מעט ולשוב עד שלא יבואו יסורים ח"ו ורש"י בתהלים פירש כפי' הבי' יע"ש ובהגהות מכלל ב"ן מלך למהר"י אבנדאנה ז"ל י"א עדי"ך יופי וקישוט עדי כי הנפש כבוד הגוף וקישוטו יע"ש. ויראה כי אין צדיק שלא יחטא ותשובה מהני ואיזהו בע"ת באותו זמן ומקום כי בזקנה אין כחו כימי עלומיו והמשביע בטוב הנפש שתהא תשובה שלימה תתחדש כנשר כימי עלומיו ככחו אז כו' ותהא תשובה שלימה. ובמגיד תהלים ק"ג עדיך פה או קישוט או זקנה יהיה עדיך מלשון עדנה עמ"נ בשורש עדן. ורמז שומע תפלה כל בשר ביחד ושומע תפלה מהכל כי הפה שלנו שלו הוא יתברך הוא שם פה לאדם ע"ד ה' שפתי תפתח עדיך הוא שלך ולכן כל בשר יבואו יחד ויתפללו ואתה שומע עיין רד"ק שם ותבין באופן מה טוב ומה נעים שיהיה המלמד מבין ולומד עם התלמידים גירסא דינקותא תנ"ך ויהיה מבין ות"ח גדול. וע' תרגום תהלים ק"ג והראב"ע תמצא ג' פירושים עדיך יע"ש:

ה איוב כ"ד וישם לאל מלתי אלף בפתח ללא הראב"ע וכ"ה בתרגום שם וערש"י שם י"ל כן ובקצת דפוס לאל האלף צרויה וט"ס הוא יע"ש. וכן פירש במכלול ב"ן מלך ובהרבה כפרים כתוב כהוגן:

ו באמירת תהלים בכל יום ראוי לומר בספר מוגה ובסידורים יש הרבה טעות גם כל קרי וכתיב אין מדפיסים לפעמים כהוגן. והנה בסימן יו"ד נזכר ג"פ א' עיניו לחלכה יצפונו ב' בעצומיו חלכאים ג' עליך יעזוב חלכה ובמקרא גדולה הא' חית צרויה למד בשוא נע הכ"ף רפויה הב' חלכאים במסורה כתבין חד מלה וקריין תרין חיל כאים החית בצירי ולמד שוא נח כאים הכף דגושה הג' חלכה חית בצירי וכן הלמד בצירי הכף רפויה כ"ה במקרא גדולה ובתהלים קטן שלי מוגה כפי הנראה מאוד כתוב חלכה הג' הלמד

בסגול והוא חידוש בעיני. ובפירוש חלך חידוש בעיני כי התרגום הא' לחלכה מפרש מסכנייא והבי והגי ענייא וא"כ חלך הא' העני ומסכן ורש נקרא כן עיין בשרשי רד"ק ומכלל בן מלך ומ"כ וחלכאים וחלכה משרש נכה או כאה שבירה או כאב ומתרגם מלשון עוני ועינוי וערש"י ומנחם פתר כוי וכ"ה יסוד בתיבה הכף וההא ויחסר הנון נכה ואפשר כאה ולקמן כתב ומנחם פתר ך' יסוד חלך וצ"ע. ובקצת דפוסים חלכאים חית בסגול וט"ס. ומצוה רבה מי שיש לו ידיעה ברורה ומדקדק גדול להגיה ספר תהלים על ברור ולאומרם בכל יום כראוי ואין אתנו ידיעה בחכמה זו כ"א מעט מההתחלות ראשונות. ומצינו למידין כי חיל כאים י"ל נכה שורשו וך' לבד יסוד בתיבה או כאה שורשו וכ"א יסוד בתיבה אבל לחלכה וחלכה י"ל ג' פנים חלך העני נקרא כן או נכה או כאה וי"ל כפירש"י ז"ל חילך ישראל חיל שלך ובתהלים קטן חלכה הלמ"ד בסגול כן מצאתי בקונקורדנסיוס חלכה יע"ש:

ז ראוי לשים לב בשין ימנית ושמאלית כי רבה היא יש קורין להיפך ואזכיר מעט מה שחנני.ה' תהלים ובקבלת שבת סי' כ"ט ושריון כמו בן ראמים פש"ן ימנית עמ"כ בשורש שרה. ויחשוף יערות שי"ן שמלית מחשף הלבן חשף שמאלית עמ"נ לשון גילוי (יראה אומרים חצוף פנים עיין שרשי רד"ק גילוי פנים כלומר אין מהוה הבושה על פניו) ואמנם פ' דברים ג' פסוק ט' צידונים יקראו לחרמון שריון כוי שניר שני השינין שמאלית כ"ה בחומשי פפד"א וכ"כ אור תורה ז"ל בסי"ן ובמקרא גדולה בזיליאה שניהן בשי"ן ימנית והרי אתה רואה מאן מסהיד האור תורה כמאה עדים דמי ובתרגום יונתן דמסרי פירוי וע' ירושלמי ובת"א הרי ובמ"ק בתרגום שריון וצ"ע כי לפי ת"י ג"כ בסין וראוי לומר כן כמ"ש לעיל. טנאך ומשארתך ויתן לך שי"ן ימנית שאר בסין הוא עיסה והכלי שלשון בו נקרא משארתך משארות צרורות בשמלותם שאר בסין שמאלית חימוצו קשה ומחמץ אחרים עמ"נ שאר. ובחומש מהר"א ז"ל פרע מהל"א שריון שניר בסין באור תורה יע"ש. ואמנם בתרגום תהלים כ"ט ושוריהון היך עגלא לבנן וטור מסרי פירוי היך בר רמיא הרי שתרגום כיונתן בפי דברים ולכאורה ג"כ בשי"ן שמאלית וצ"ע בזה. והנה שריון לבוש כלי זין בא גם כן בסין סרה עמ"נ בשורש סרה סריונות ירמיה מ"ו ד' יע"ש. ופי' ואתחנן (דברים ד' מ"ח) עד הר שיאון הוא חרמון בשי"ן שמאלית ועיין יונתן וירושלמי מפרי פירוהי הוא טיר תלגא היינו ששניהם אמת מסרי פירי מרוב שומן או מסריחין מרוב שומנן ותלגא בארץ לחה האילן מרבי פירי כוי כדכתיב והיה כעץ שתול על פלגי מים כן נראה לי במעט מה שחפשתי וראיתי בזה:

**ח אמר** הכותב ראיתי לכתוב תרי ותלת מילין בגמ' מלת מהכת עתי"ט בהקדמה מזיגה ויהיה המ"ה פ"א הפועל עמ"נ בשורש מסך ובשם ספר חסידים תתק"ט לשון אריגה כמו המסכת דשמשון יע"ש (שופטים ט"ז) ולכאורה פ"א הפעל נון עמ"נ ובשרשי רד"ק ומכלל ב"ן מלך מסכת נסך כיהוי המטה (שקורין ליילך) ואמנם לפירש"י שם יראה עץ שמיסך כו' וערד"ק ות"י יע"ש ובמוסף הערוך בערך מסבכא הסכת ושמע ישראל תורה בע"פ ע"פ השמועה וזה שמעתתא עכ"ל והיינו תורה שבע"פ רק מפה לאוזן וזה מפי השמועה למדו כמ"ש הר"ה ז"ל כ"פ וא"כ שרשו הכה עיין שרשי רד"ק ומ"נ בשורש סכת והמ"ה לתפארת הקריאה כמשכן מזבח מקדש ודומיהם. והנה שופטים ט' שובת עצים עמ"נ בלה"ק שר"ף ענף מענפי האילן ובדחז"ל זבים פ"ג מ"א ות"י שם סכה שכוחה רע ובב"מ ק"ה ב' א"כ י"ל מסכת ענף מענפי האילן כי התורה בכלל עץ חיים היא למחזיקים בה ות"י כעין ת"י הסמיכות ענף ברכות וכדומה. עיין שבת פ"ז מ"ב והמיסך שני בתי נירין והפירוש הר"ם ז"ל ות"י שם לכאורה מיסך סידור ויהיה מסכת סידור ברכות ודומיהם:

**ט תיק"ו** הנאמר על בעיא דלא איפשיטא בערוך ערך תק כתב כדבר הנתון תוך חיק ואין ידוע מה בתוך תיק כן זה ויהיה תיקו יהיה נתון בתוך תיק שלו. ובמוסף הערוך בשם הרב רבינו יעקב ששפורטש ז"ל תיקו תהא קאי בספק יע"ש אבל מה שאומרים תשבי יתרץ קושיות והוויות זה סי' לא פורש יע"ש. והנה מצינו כ"פ תיקו בדרבנן ולחומרא וצריך טעם וי"ל כי ג' פירושים איתנהו ביה כי מצינו כ"פ שבעיא לא נפשטא במקום זה ופשטום במקום אחר כההוא דכהני שלוחי דידן או דרחמנא ע' קידושין וכדומה בזה הפירוש תיקו מלשון תיק שלו כי בעל המעות ותיק שלו יודע מה שבתוכו רק אדם אחר א"י כן זה. גם ספק חסרון חכמה אין בגדר הספק לומר ספק דרבנן לקולא כי חכם גדול יודע לפשוט א"כ בקבלה להם שתיקו נאמר באופן זה תיק שלו וחכם גדול יכול לפשוט אותו ואף בדרבנן לחומרא משא"כ תהא קאי או תשבי יתרץ כו' לא הוה ספק חסרון חכמה ובדרבנן לקולא ובד"ת היכא שיש עוד ספק הוה ס"ס וכאמור. ומש"ה סיימו במלת תיקו בד"ת או בדרבנן כאן לחומרא וכאן לקולא ועמ"ש בכללים קטנים מזה ועיין יש"ש ב"ק מזה והבן:

**י להי"ק** כל דבר שם יש בו או לשון זכר או נקיבה ויש שבא בלשון זכר ונקבה כידוע. ובלה"ק ה"א סימן נקיבה ובארמית אלף סימן נקיבה בגיטין דמתקרי לזכר ולנקיבה דמתקריא באלף ועיין מס' חולין מ' ב' ד"ה והלכתא סכין אמרי בעי"א הדחה אסכין קאי דלשון נקיבה דבשר זכר הוא והיה לומר בעי בלא אלף יע"ש ואגב אכתוב לך קצת

מלות בגמרא. כיון בתשבי מצאתי כיוון בב' ווי"ן הכ"ף בצרי והוי"ו הפתח כמו הואיל ועניני תיכף ומיד כמו ב' מפתחות ובא' פותח כיון אבל אינו כ"כ מהר ומיד יע"ש ועיין חולין ק"ח כיון שנתנה טעם בחתיכה עכ"פ שיעור מה בעינן וכדתנן שם ניער הקדירה וכפירש"י ז"ל מיד ועיין בי"ד צ"ג והבן. ומלת כגון הביא בשורש גון כמו יע"ש ועיין במהרש"ל פסחים י"א בתוס' ד"ה על יע"ש הבנתי מלת כגון כמו כגוון כעין מראה ודמות ומלת כעין ג"כ דמות כעין הבדולח כו' ופרש"י ר"פ ותראה לומר כן וממעט מילתא אחריתא לומר אם הוא כגוון זה או שייך ביה הדין ולא בגוונא אוחרא. וגוון הוא מראה וצבע כמו ססגונא ששש בהרבה גוונין שלו עיין שם בשורש גוון:

**יא והואיל** וחנני ה' עד שבא לידי ספר התשבי אכתוב כמה חידושים ומה שנלע"ד. בשורש יוכנה ובשורש כולו נקוד מסכת בכורת מסכת פלוני מס פתח סמך וכף בשני סגולין כעין המסכת שופטים ט"ז והתם סמך קמוצה בהפסק מאמר ועתי"ט בהקדמה הביאותיו לעיל. בשורש רב כתב רבי עקיבא רבי ישמעאל וכדומה ריי"ש בחירק וכן הבי"ת בחירק לא ריש בפתח ולא בשוא רק כמ"ש וראייה בפייטנים ר"א ברבי קלידי ור"ש הגדול חתם ב' יודי"ן שמעון בירבי יצחק ור' מאיר שליח צבור באקדמות מילין חתם מאיר ביר רבי יצחק ב' תיבות ביר בר בירושלמי יע"ש. ובמחזורים שלנו לא מצאתי חרוז יו"ד בין ריש לב' רק החרוז רבי יצחק וחידוש בעיני אולי חסרו החרוז ההוא ומי יתן אמצאהו כי התשבי נאמן יותר מק' עדים ביר י"ל כולל ג"כ באר עמ"נ בשורש ביר ירמיה ו' ו' כלומר בר ובאר ממעיין אביו יצא מעיין חתום וקדוש נ"ל ובסידור שערי תפלה ויעתר יצחק ושאר ספרים כמדומה לא עיינו בתשבי כאמור ולכן אין לזוז מנוסחא ישינה בזה רבי ישמעאל ריי"ש בחירק וכן הבי"ת שורשו סבב והיסוד נוספת יע"ש וי"ל שהיו מקטינן עצמן ולא מתגדלים:

**שם** באות וי"ו ול"ד ראשית י"א בב' קמצים ול"ד בשמואל ב' הלמד בסגול ובשרשים הנדפסים בויניציאה יש טעות יע"ש בשורש ילד עכ"ל הנה אות וא"ו פ"א הפעל לית כ"מ ווי כעמודים לבד אי שם מקום והבי' עמ"ל ולד וא"ו במקום יו"ד עיין מכלול ב"ן מלך רק התשבי הביאו זה בדרז"ל משתמשין בו יע"ש ובשרשי רד"ק בשורש ילד הביא ילד שמואל ב' ו' נקמצת הוו בהפסק היינו ששם הקרי והכתיב במקרא גדולה מדינתאי ומערבאי כנרשם שם וברד"ק שם או הכתיב ילד או הקרי ילד א"נ א"י מהי הטעות וכאמור:

**שם** באות אלף א"ב האלף פתח וע' בתרגום שני שהוא ירושלמי כמ"ש התשבי שם אסתר ג' פסוק ז' נכתבו י"ב חדשי השנה על הסדר ניסן פתח תחת סמך ובפסוק סמך

בקמץ אייר ב' יודי"ן ופתח תחת היו"ד סיון יע"ש ועיין אה"ע מרחשוון יע"ש ציינתי לדעת כמה צריך המלמד ללמוד עם התלמידים גירסא דינקותא:

**יב ועוד** ארשום קצת בה' תפילין בברכת להניח תפילין בא"ר בשם ל"ח הלמד דגושה כי שרשו פלל ובסדר תפלה שערי תפלה ובסידור תפלה ויעתר יצחק נדפס מקרוב יע"ש וכמדומה שלא ראה מ"ש התשבי בשורש תפל ותמה מאוד על מ"ש הערוך בשורש תפל תפילין כי שורשו פלל יע"ש ותפילין בת"ג הפ"א מ"מ יבא דגש בטעם או מתג במקום נ"ט. וי"ל תפל בלי טעם כי החוקה מימים ימימה טוב לשמור כל המצות דרך חוק אע"פ שיש בהן טעם והבן:

**ובשורש** תרנגול כתב עמ"ש המתרגם תהלים סימן נ' פסוק י"א ידעתי כל עוף הרים וזיז שדי עמדי וסימן פ' פסוק י"ד יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירענה והתרנגול ברא יתפרנס מינה וסיים התשבי ז"ל שהוא חידוש יע"ש ועמ"ש לעיל בהנותן לשכוי בינה איוב ל"ח תרנגול ברא בחורבן אנו גרמנו משדי שתחרש אברהם קראו הר כו' וגיטין ס"ח ב' תרנגול ברא במקום הרים עושה ישוב ע"י שמיר יע"ש גם עשו כיבד אביו ואם אב איה כבוד כו' לכן מכנ"מ וזיז שדי ירענה שומר השבועה האמת על ג' דברים עולם עומד בזמן ביהמ"ק קיים משא"כ בגלות מלכה ושריה בגוים אין תורה ולא עבודה ולא ג"ח בידו להפקיע עצמו רק נשאר ואמת ובכללו דין ושלום ואנו מפוזרים כו' ישנו עם אחד מפוזר כו'. ולה"ר ואין אמת היפך מדת תרנגול ברא וז"ש ידעתי כל עוף הרים וזיז שדי הוא ת"ב עושה מהר שדי ודי לעת עתה בזה. חזיר מיער מאנס הלביאה ויוצא נמר והבן.

בענין תפילין שכתבתי למעלה בתשבי הנוסח פ' בלא ת"ג יע"ש עמ"ש בפנים מזה:

**יג ואתה** ידיד המעיין בעין רצון אודיע לך כי מיום שראיתי בראי"ם על התורה נתחדשו לי בפירושי רש"י על הגמרא כמה ענינים ומה מאוד עמקו מחשבותיו ז"ל וכמ"ש עליו בלתי רה"ק א"א לחבר פירוש כזה והנה ארשום לך מעט מזעיר במקומות מועטים:

**ביצה** דף ל"ג א' במשנה ד"ה ואין מוציאין את האור משום דמוליד וד"ה אין מלבנין באור ובגמ' מפרש טעמא הנה במשנה ואין מלבנין בוי"ו העטוף אין מוציאין האור בלא וי"ו ורש"י מהפך לה לעיל הוסיף וי"ו וכאן חיסר וי"ו ולומר שלא בכוונה הס מלהזכיר. והנה אין מוציאין אם י"ל נולד ומוקצה וי"ל כטעם הר"מ ז"ל דמוליד בי"ט ומכשירין שאפשר מע"ט כו' ורש"י אע"ג דפסק שם כר"ש בי"ט בנולד י"ל פוסק דאסור כר"י מש"ה הוסיף הוי"ו מישך שייך לדלעיל אין נוטלין קיסם מוקצה ואין מוציאין נולד ומש"ה הוי"ו כאלו כתיב וי"ו ואין מוציאין אש ולא כתיב בגמרא מפרש כאמור ואין מלבנין הרעפים הישר הוי"ו דלל"ק שצריך לבודקן וטרחא שלא לצורך הוה כעין מוקצה דיש ג"כ טעם דאסור

בשבת וי"ט דיבטל מי"ט ויעשה עובדין דחול וליל"ב לחסמן והוה גמר כלי ל"ש למוקצה כלל מש"ה איסר הוי' ובפריי תק"א ותק"ח כתבנו גם אין מלבנין באו"ר מיותר לכאורה וי"ל בחמה וכדומה לל"ק אסור וליל"ב י"ל והבן:

**יד בחולין** דף ע"ט א' ד"ה בריספק עגלה שהיה רוכב בה לכאורה מיותר היה ליה לפרש בריספק עגלה לבד או עגלה שיושב בה מלת רוכב לכאורה אין לו מובן כי הנה מחולקין ר"מ ורבנן היושב בקרון אי לוקה או לאו עיין בבא מציעא ט' ב' וב"ד רצ"ז יש מחלוקת אי הלכה כר"מ אי כחכמים ואם נאמר דיושב בקרון אין לוקה אבל אסור מדרבנן א"כ י"ל דמנהיג עכו"ם וישראל יושב בה מדרבנן הוא ולא הוה מוכח סימנין ד"ת אבל ריספק הוא מרכב לשרים שהם עצמן מנהיגין הסוס ונקראת העגלה הזאת מרכבת המשנה בפסוק שהוא הרוכב על עגלה והסוס ושניהם הולכין מכחו והוא מנהיגם ובזה פירשתי בשמואל וירכיב"ו הארון על עגלה חדשה שנושא את נושאיו מש"ה היה הארון רוכב ומנהיג בכוחו ומש"ה קרה בעוזא כו' היה ללמוד נשא את נושאיו ועיין רש"י גיטין פ' הניזקין מלת ריספק:

**טו ואגב** אכתוב עוד קצת דברים בדברי חז"ל ושייך על פסוק במגילה ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי בספר המגיד פירשתיו שאלה ישראל וגר א' אכל כדי שביעה וא' כזית אם א' מוציא חבירו. ב' עמ"ש רש"י והר"ם ז"ל דכרת קודם כ' שנה אין חייב בב"ד שלמעלה רק מלקות (וההוא דאכל חלג בן ח"י שנה וקרבן חייב מיהת כל שזדון כרת כו') הנה יש מחלוקת בזה ועשו"ת ח"צ וכמדומה בצ"ל מזה. גם לשון חז"ל בנדה י"ג ב' וקידושין ויבמות מ"ז קשה גרים לישראל כספחת מהו הלשון והר"מ ז"ל פי"ג מהא"ב שינה וכתב קשה כנגע צרעת ואין דרכו לשנות ובדד ישב עיין הראב"ע כי הנגע ר"ל חולה המתדבק. והנה לראשונה פשוט עא"ח קצ"ז במ"א י"א דרבנן מוציא לד"ת דמטעם ערבות רק שיכול לומר שאכלנו ובשנים שיכול לומר על אכילת מזון שאתה זן כו' יע"ש ובגרים כנראה מחלוקת רש"י ותוס' נדה י"ג ב' קשה גרים לישראל יע"ש היטב והר"מ ז"ל פי' ג"כ כרש"י כו' א"כ במחלוקת שנויה ובפתיחה כוללת בחלק ראשון כתבנו מזה בשם שו"ת סמא דחיי יע"ש. ולשניה הנה בסוטה ל"ז ב' לכ"א ת"ר אלף בו' ערבות בריתות והביאו רש"י נדה שם וט"ס שם כריתות בכ"ף יע"ש והא היו יותר הרבה בני י"ט פחות כ' שנה ולב"א נתערבו ואם נאמר דערבות רק מה שחבירו חייב בדיני שמים ועונשם אז נתערבו כל ישראל א"ש קצת כי פחות מבן כ' לא נתערבו עליהם וזה דוחק גדול דא"כ במצות כה"ג נימא דאין ערבות פחות מבן כ' וי"ל. ועל השנות מ"ש הר"מ ז"ל כנגע צרעת למ"ש חז"ל כספחת עיין פ"א דנגעים מ"א שאת וספחת פלוגתא דרבי מאיר

ורבנן ולר"מ ספחת דשאת גדול יותר ב' דרגות מאב עיין בהר"ש ז"ל שם כך ישראל כשלומדים מעכו"ם גרועים יותר במצריים היו ישראלים מספקין ע"ז למצריים וז"ש כספחת וזה לרבי מאיר והר"מ ז"ל נקיט אליבא דהלכתא כרבנן תולדת השאת שפלה מאב רק כנגע המתדבק ועיקר ספחת אשאת קאי ורמז נכון יש בדבר. ה' יתן לנו לב טהור ולעבדו ביראה אמן. והנה גריס לרש"י ז"ל דרבנן ולתוס' ד"ת ערבות נמי עמ"א קפ"ו והבן. ופירוש הפסוק מתיהדים ת"ו התפעל בעצמם אבל לא קבלו אותם כי דהא רק מחמת פחד גיירו ואין מקבלין או ת"ו הראות כטעם יש מתעשר כי אע"פ שראו כי פחד שנפל ושכן על היהודים שחייבם המערכה ח"ו בימים נהפך עליהם עכו"ם ואעפ"כ לא נתגיירו בלב שלם ועיין יד יוסף ובספר המגיד הארכנו בזה אין מקומו פה:

**טז וטרם** אשים קנצי למילי אומר אני לך ידידי המלמד החשוב עשה ואל תתאוה לכבוד המדומה אשרי מי שלמד תורה עם תלמידים ומקרבן לעבודת השי"ת ב"ה וב"ש וילמוד שיעור תנ"ך בכל יום וספרי מוסר וכי יזקין לא יסור ממנו. ואשרי מי שלומד עם התינוקות לש"ש וחכמת הדקדוק הוא פונה לתורה ובלומד שיעור גמרא יהיה ג"כ לפניו ספרי דקדוק בתרגום כי יש בו מהתרגום כמו הערוך ז"ל עם מוסף הערוך ומתורגמן ותשבי ושאר ספרים למען ידע הנער מה הוא אומר ושבשתא ח"ו כיון דעל כו' ראיתי במלת לסטס רוב שוגין וקורין לסטים ביו"ד מ"ם הרבים ובתשבי ששורשו בתרגום לסט וסמך שנייה נוספת לסטס כו' ובריבוי לסטין יו"ד נו"ן הרבים ע"ד בנין ובנן וכמוהו תפילין אם שורשו תפל כדעת הערוך אפשר הוא ארמית א"ש י"ן רבים ואם שורשו פלל בעברי י"ל מ"מ נקראת בלשון חז"ל בלשון נקיבה במס' כלים תפלה של יד כו' ובפריי כ"ה במ"א ח' כתבנו מזה:

**יז והנה** פירוש בא"י המחזיר נשמות לפגרים מתים מחזיר פקדון יקר לצדיק מוסיף אומץ בכל יום שפיר אבל לרשעים זה חידוש וחסד חנם עיין תשבי במלת פגר ומלת נבל הפוכים המה נבל כעור ושפלות וגנאי יאמר על בהמה שמתה מאליה וכאדם שמת ע"י אחרים רק אחד יחיו מתוך נבלתי יקומון ותמיה איך כנה גופי הצדיקים בלשון נבלה ויש טעם לחכמים ובעלי הקבלה ואנכי לא ידעתי עכ"ל. הנה בהמה הנשחטת כתיקון ע"י שחיטה וברכה ואוכלים משלה לבשר אדם צדיק משא"כ במתה מאליה ובאדם להיפך מת על מטתו נאה לו ומיתה מכפרת עם הוידוי משא"כ מת משונה פתאום ע"י אחרים וישעיה כ"ו מתוך החשובים שלך אבל הם רשעים ונבלתי הצדיקים אלו הלוקין בפי הזכרים ע"ד צדיק ורע לו תרווייהו יחיו אלה לדראון ח"ו ואלה לחיי עולם יקומו"ן הקיצו שישני עפר צדיקים ערמ"א ז"ל שם טל אורות כו' וארץ רפאים תפיל הרשעים. או נבל

ב' פירושים כיעור וגנאי נבל כלי זמר שמנבל כל מיני זמר כאשר כתב התורני המופלא מהור"ר איצק סטנאב בספרו הגדרים אם כן נבל בעצמו וא' שמנבל אחרים וז"ש נבלת"י שלי הצדיקים שמנבלים הרשעים קימה תהיה להם. ואמנם מלת פגר היפוך הוא ורק על אדם ורוב על רשע רק אחד העיט על הפגרים עכ"ל. והנה פגר חלושות או עצמותי ע' רד"ק בשרשים ובערך חידוש שבת ד' קכ"ט ב' יומא דמפגרי רבנן יומי דשפמי פירוש תיקון השפה בחנם וברש"י ותו' ותבין. וי"ל יומא דתנו רבנן שלא בכוונת הלב רק משפה ולחוץ כמו י"ט ר"ח שממהרין לשמוח בסעודה וכדומה קראו יומא דשפמי ע"ד בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו בל עמו רק מהשפה ולחוץ וז"ש עושה חסד חנם לפגרים ביטול ושביתה אין בו לחלוחית מצוה אבל הרשיעו והמיתו עצמם מחזיר נשמות אולי ישובו. ה' יתן לנו חיים כדי שנוכל לשוב בתשובה שלימה אמן:

**יח ובשבת** קכ"ט ב' יומא דמפגרי רבנן כו' חלשים ולא יכולין למגרס בא העונש בשביל שהיו לפעמים מנבטלין ללמוד בבריאותם ודברו דברים בטלים ח"ו משפה ולחוץ ע"ד כל עמל האדם לפיהו בשביל פיהו וכאמרם ז"ל אם בטלת מן התורה יש לך בטילים הרבה כנגדך. ושם נאמר מאה קרנא בזוזי מאה רישי בזוזי מאה שפמי ולא כלום עתו"ס וערוך רמז כי התורה תיקון הנפש בנסתר ודם הוא הנפש בלב עיקרו ואמנם מאה קרנא תיקון הדם מכשר אין כ"כ שוה וכן מאה רישי עיון במוח בנגלה בזוזי ואם האדם זוכה ללמוד בנסתר ולהבין סודות התורה אין למעלה הימנו מאה שפמי לומד מהשפה ולחוץ בלי עיון כלום ולא כלום ומ"מ טוב זה כשהם חלשים מלדבר ח"ו דברים בטילים וכשמעיין בנגלה לשם שמים חלקו גדול מאוד אבל נסתר עין לא ראתה כו'. ומלת פגר עיין בתשבי ומלת מגר תהלים פ"ט וברד"ק והראב"ע הביא ראיה מעזרא ו' ימגר יע"ש וברש"י שם ימגר יפגר י"ל בומ"ף מתחלף ובס' המגיד הארכנו כי הריסה ושבירה ב' ענינים כמ"ש רש"י בפסוק אל יהרסו לעלות הריסה ממצבו ממעמדו וכן נתיצה הריסת מזבחותם תתוצון מבנינו אכל מצבה אבן אחת תשברון וז"ש וברוב גאונך תוכל רק להרוס קמיך וישארו חיים כדור הפלגה וע"י שליח דרכו לכלה אותם כעין מחנה אשור נשפת ברוחך יכול תוכל אתה לקבץ הנפרדים כו' רק אמר אויב כו' והקב"ה עשה להיפוך נטל ממונם והחריב הים יצאו ברכוש גדול ביזת הים ובערוך הביא ונתץ הבית ויפגרון יע"ש ומלת פגר כמו מגר מפסיק ממעמדו וממצבו וגם פירד החלקים היסודות ובתשבי כי לא נאמר רק על רשעים וצדיקים אדרבה זורח הוא שם כו' וז"ש המחזיר נשמות לפגרים מתים והבן:

**יט ואסיים** כי הנה ראוי לדקדק בכל מלה ומלה ושלא להגיה שום אות ופסחים כ"ט ב' ולמ"ד א' אמר רבא הלכתא ותוס' שם בקצת דפוסים אוס"ר וקצת אסו"ר והנה ארמוז לך בקצרה ע' סמ"ע ח"מ ע"ב אות ז' וח' בין דרכו לשנות זו ואצ"ל זו ובסי' ק"מ סט"ו ובין מחיצה בין אין מחיצה י"ל ג' שנים בעינן סמ"ע שם והנה מין במינו לר"י במשהו י"א בלח לא יבש כתרומה וי"א חמץ דשיל"מ מיקרי היינו לרבא לא לרב וי"א דשיל"מ דווקא ביבש עי"ד ק"ב והפרש יש בין אסו"ר פועל ביבש מיירי שהחמץ לא נתבטל ונשאר באיסורו וכל התערובות אסור שמא חמץ אוכל ואוס"ר פועל בלח מהפך ההיתר לאיסור בטב"ע ובחמץ במשהו וע' שאלתות פ' צו במ"ש לרי יוחנן ותבין ומתורץ כמה קושיות ובכה"ג תקמ"ו דרשתי בק"ק פפד"א יע"א באריכות בזה. ואתה שלום וביתך שלום. כ"ד הטרוד יוסף מקרי דרדקי מלבוב:

## פרק ב

### אגרת שניה

**שלום** ממני הצעיר עקיבא בנימן להתורני כמהר"ר יוסף נר"ו. לא איש דברים אנכי גם להרבות בתאר לא הדר הוא לכל חסידים. ואף למי שהוא איש פשוט. ואני מתפלא על אותן שמרבים בשבחים וכותבים לפעמים מלת הגאון הלא ידוע מ"ש בשו"ת רש"ל בענין רש"י והרי"ף ז"ל אצל מי למדו ומשם ואילך פסקו דור הגאונים ואף מ"ש הרב המאור הגדול זה שבח של השמש אשר נאמר בו ואוהביו כצאת השמש בגבורתי שכבש ושתק בעת דברה הירח ואולם מדת ב"ו לא כן הוא גע בו כי אז יעשן כו' ומה אני הצעיר שבישראל חלילה לדבר נגד חכמי ורבני הזמן כי ידעתי כי לא ניחא להם בשבחים רק על הכותבים החנפים אני כועס. הנה אגרת שלך קבלתי וקצר דברים שם נוחים לי ובענין הלימוד עם התלמידים שצריך ספרים רבים ומה אעשה כי אין לי כל הצורך ואני דואג ונאנח על זה. ואגב אודיע לך בלומדי ההתחלה ראשונה האלפא ביתא עם הנערים נתעורר לי כמה ספיקות בלשון חז"ל ומבקש אני ממך שתשיב לי תשובה עליהם אם יש בידך ואסדר אותם בסדר אלף בית. אמור לי מלת אווזא איך כותבין. מלת אי אפשר. באר לי מלת בר אווזא איך כותבין כי הכלימני נער א' בשואל אותי ולא ידעתי להשיב. גם במלת גרגרן כתוב לי הפירוש. דבר א' תבאר לי במלת דופי. הביינני במ"ש בתלמוד לא הרי זה כהרי זה. ובמלת הר בערוך יש לי ספק א' בו באר לי וגם מלת וושט איך כותבין ופירושה. ומלת זה מהו. זה לי זמן רב נסתפקתי אם יש הפרש בין זמן לעת. חשבתי לדעת מלת חרג שקורין לבן אשתו וכדומה לזה. טעם לי מלת טעם ומלת טוב פירושם. יודיע לי מלת יונה אם יש לכתוב על זכר יון. ומלת יבם יבמה. כתוב לי ג"כ מלת כביכול פירושה.

להודיע לי מלת לכאורה המורגל במפורשים מה היא וממה נלקחה. מלת מטרוניתא פירושה ואם המ״ם שרשית בה. נא אל ירע בעיניך לבאר לי מלת נוטריקון ומלת נזף. סכות נא לדברי ובאר לי מלת סכת ומלת סגן ומלת סרגנס. עוד תודיע לי מלת עם הארץ למה נקרא כן ומלת עבד ומלת דיעבד. פרוש לי מלת פזמון מה הוא ומלת פסול ופטור צריך אתה לבאר לי הפרש בין מלת צריך וצרוך וצורך. קורא אני אליך לבאר לי מלת קבע ומלת קונטרי שקורין בעלי התוספות לרש״י ז״ל. רואה אני דבריך טובים אין אומן בלא כלים באר לי מלת רמז ומלת רכב. שמע נא למלי ותודיע לי מלת שדך ומלת שדל בארמית. תמו דברי א״ב תודיע לי מלת תלמיד חכם: נאם עקיבא בנימן מלמד תינוקות פה באר יצ״ו:

**תשובה שלום** להמלמד החשוב התורני כו׳. אשריך רבי עקיבא שגופך טהור בחו״ל מיני טהרה (כמז״ל שיחת חולין של ת״ח) כ״ש בד״ת. וכחול תרבה ימים. וחול לטוב קוה להי׳ ויאמץ לבך עקיבה בה״א שמך אתה לומד תורה (רמז עקב יה) ופה ולב אחד לעבדו שכם אחד (רמז פה באר הפה ברר עם הלב באר מים חיים של תורה) ומסתפק בהכרחיים נוטל שכר לימוד בעבור מקרא טהור הוא כמבואר בי״ד רמ״ו ס״ה. והנה הטרחת אותי בחנם כי מה אדע ולא תדע וחליל לחשוד אותך שבאת לנסותי ולגלות חרפתי ח״ו שאפיי מקרא לא קריתי וככר הקדמתי באגרת הא׳ אנוס הייתי כי לא היו לי ספרים כדי צורך ולא רב וחבר ללמוד אותי מ״מ אשיב לך כפי דעתי ההמוניית ואם אדע אומר לך וכל ספק אודה ולא אבוש ולמען יזהרו אולי יקחו מוסר כל שיש יכולת בידו וזיכה ה׳ אותו בבנים זכרים ישכור להם מלמד הגון ילמוד עמהם בינקותם כל תנ״ך עם הפירושים עם הספרים אשר אלה שמותם. מקראות גדולות. ב׳ ספרי רד״ק ח״א וח״ב מכלל ר״ש ב״ן מלך. ספר מאיר נתיב התורגמן תשבי ערוך עם מוסף מעריך המערכות גם צהר התיבה בבחרותו ילמוד וכשיזקין יוסיף אומן גם תנ״ך עם אותיות חלולים השורש בדיו והשימושים והחסירים לבינים טובים מאוד לנער בבחרותו ללמוד מהם:

והנה אשיב על שאלותך כפי אשר יורוני מהשמים:

**א** אווזא בתשבי משמע קצת אווז בלי אלף זכר ואווזא באלף בסוף נקבה וברבוי אווזים אווזות עתו״ס חולין ח׳ ב׳ ד״ה והלכתא בעי זכר בעיא נקיבה כעין זה. ובפרק שירה אווז הבית אווז סבר אומרת שירה כשרואה כו׳ וע״ש אלף קמוצה לכאורה בנקיבה ואין ראיה כי מצאתי נוסחאות חלוקות ואין ביד פרק שירה שורה. אווז בשני וי״ן תשבי ובס״פ הפרה נ״ה א׳ אווז ואווז הבר כלאים ואי שניהם טהורים או הבר טמא עיין בפוסקים וראיה מדברי שמואל שם דפריך עליה ואי א׳ טמא פשיטא מ״ה כלאים י״ל בוילדי

געני"ש ופוסקים דברו מזה אין מקומו פה. מלת אי אפשר אי בחירק כמו אי כבוד אי נקי אפשר אלף בסגול ואפשר לחוד אלף צרויה תשבי בשרש אי ושורש אפשר וכתב האומר אי בצירי טועה לשון אי אפשר ארמית ומפניך אסתר תרגום יע"ש ראשית ד' ושמואל ב' י"ד בתרגום דלא אפשר ות{ה}לים צ"ד היחברך כסא מתרגם אפשר אלף סגול ושין פתח וביונתן האפשר א' צרוי' ומשמע לכאורה במקף מלה חדא א' סגול ולבדה בצירי ולפ"ז אי אפשר ראוי במקף ובתשבי שם בתרגום שלנו אינו כן יע"ש והבן:

**ב** מלת בר אווזא כמו בן אווזא ובחולין כ"ח ההוא בר אווזא קועי' דמא ז"ר יע"ש י"ל בן של אווזא קטן מאם ובמלת בני יונה יע"ש ברש"י ורד"ק בשרש יון וראוי לומר שני לא שתי כמו שני בני יונה ושתי תורים ויש לומר בר אווזא אווזא חוציית כי היא אוהבת יותר לצאת חוץ ולשוט ע"פ המים מן האווזא. ובר חוץ בתרגום עיין תשבי ויתכן לכתוב על נקבות שתי בר אווזות. והכותב לחבירו הנני שולח לך שתי אווזים אין ללעוג עליו כי מצאנו עזים רחלים עיין הראב"ע שמיני בת היענה לא ימצאו זכרים כפי דעתי ששם המין בלשון נקבה כמו חולד חולדה עתי"ט פ"ק דפסחים משנה גררה חולדה (ואמנם המחליף אין מדקדק במלת שתי ושני כי גנב הוא ע"כ טוב לפרש שני אווזים זכרים שתי אווזות נקיבות ושיחת חולין ג"כ צריך לימוד) והנה מין אווזא ובר אווזא יש בהן הפרש משאר עופות הנאכלין בו' דברים א' כי אין להם זפק ומווושט יצא לקורקבן וצריך גבול בין וושט לקורקבן כי וושט קוץ תחוב בפנים כו' ע"י"ד מה ב' נמצא מחט בהלל הגוף ודאי טריפה דרוב הנבלעים דרך וושט וביש זפק י"ל דרך זפק יצא והוה ספק ונ"מ לדינא ובפריי ל"י"ד כתבנו מזה ג' בר אווזא הזכרים קנה שלו כפתור ומפוצל ולא נקיבה ולדינא ע"י"ד מזה. הרביעי אווזות דידן כעוף המים דמיין בי"ד וי"ל ולצרף סניף אי ספק הוה או ודאי כעוף המים ובר אווזא י"ל אין בו ספק יע"ש. החמישי רגיל בדקין בר אווזא כמין יבלת ותחתיהם תולעת בפנים ומיעוט המצוי צ"ע להשליך בלי בדיקה ע"י"ד מזה. הששי בר אוווא חזי לאומצא שבת קכ"ח א' ובא"ח שי"ח סל"א בט"ז ומ"א שם וביצה ל"ג בר אוווא שדי מעי"ה לשונרא העי' נצירי או ה"א בקמץ וכבר כתבנו בסמוך:

**ג** מלת גרגרן זולל וסובא נקרא כן בערוך גרגרת וגרגרן במוסף שם הייתי זוללה גרגרניתא פחזית הבליעה מקדים קנה לוושט ועתי"ט בטהרות וכאילו אוכל ושותה גם בקנה הוא הגרגרת ועי"ד שיש הפרש בין קנה לגרגרת בפנים וחוץ יע"ש ומוסר כי לה"ר עם אכילה אכל קורצי בחנפי לעגי מעוג עיין רד"ק בשרש עוג נמצא עיקר בעלי לה"ר בגרגרת וז"ש גרגיניתא עיין ו':

ד דופי רד"ק דפה דבה רעה וי"מ דופי א' בפניו וא' שלא בפניו ובתשבי ב' פיות א' בפה וא' בלב יע"ש יראה צועק והדיבור בלעגי שפה וז"ש ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו והבן:

ה מלת לא הרי זה כהרי זה לפעמים לא ראי זה כראי זה ב"ק כו' בתשבי הרי כמו הלא ה"ז משובח בל"א (פר וואר) הנה כפי אמת (ריי"ש ולמי"ד מתחלפין הרבה פעמים משתדל משתדר הרמב"ן ז"ל פ' משפטים) א"כ לא אמתת השור כאמתת המבעה לפי האמת שיש פירכא או תחסר הא' הראות מין מראה וגוון של זה כזה. וע"ש ברש"י לא ראי כמו לא ראוי בויי"ו ומי"ש שם ולאו ק"ו כ"ש כמו שאתה אומר אבל כ"ש לחודיה יתפרש בע"א והבן. ובערך הר משמע לכאורה מקלקלין פטור ואסור מ"ה דבקרא מלאכה אסורה והלמ"מ פירש דחיוב אין בה והנה משאצ"ל לר"ש פטור ומותר מ"ה. ובביצה גבי החופר וא"צ אלא לעפרה משמע דרבנן וי"ל ד"ת בשבת לאו בי"ט מותר עתו"ס פסחים ש"מ הבערה אב יע"ש מ"מ בכמה דוכתי משמע משאצ"ל מדרבנן וי"ל מקלקל לר"י מ"ה וצ"ע גם בזה כי משמע מדרבנן. ואגב מלת הדיוט תשבי משמע כהן הדיוט פשוט שאין כ"ג ויש הדיוט קל איש רש ונקלה הדיוט כל הפטור ועושה נקרא הדיוט מן המתמיהין ועתי"ט פ"ק שבת מ"ט כלי לבן י"ל לתי' א' דוקא בעושה הא בשוא"ת ומחמיר י"ל שאין נקרא הדיוט:

ו מלת וושט בתשבי ב' ווין י"א ושט עשו הבכורה מאוס ממאכל וטעות כי וי"ו שרשית ושם וי"ו שמושית מן שאט נפש וע"ש ובמוסר הארכתי. ואודיע לך אגב מלת קנה עש"ך י"ד כ"א א' קנה בפנים הגרגרת בחוץ בשם מהרי"ו ופלא מצאתי בפ"ז דטהרות מ"ט בר"מ ז"ל נשים גרגרניות המה לאכול מגרגרת הוא השפוי כובע תרגום כי הייתי זוללה ארי הייתי גרגרנית בירושלמי יע"ש ועתי"ט מ"ש שפוי כובע א"י מהו יע"ש ועיין חולין קל"ד פיקה של גרגרה וע"ד ס"א ס"ג ובערוך ערך פקא ולפ"ז י"ל קנה הוא כל הקנה וגרגרת הוא השפוי כובע תחלת הקנה וא"ש שתאיבין ופותחין בתחלת הקנה כו' ומש"ה נקיט באי"ט פסוקת הגרגרת ובמשנה פ"ב שחט הוושט ופסק הגרגרת היינו הגרמה שלא במקום שחיטה הוה נבילה ובמשלי ג' ו' וענקים לגרגרותיך התורה מיפה השפוי כובע שיוצא ובולט באדם כחוש וכן פיקת הצואר מעורף עיין ערוך ובמוסר הארכתי אין מקומו פה. ואי"ה באות ס' וקו"ף קנה אכתוב עוד:

ז בין זמן לעת אם יש הפרש בתשבי מסופק ויראה זמן זימון מועד שאדם קובע זמן לדבר ועת ממילא הוא עתות היום והסבובים. ואגב מלת זונה בתרגום פעם פונדקיתא זניתא מטעיא ברחב פונדקיתא זונה בעצם זניתא כענין ויהי בך הפך מן הנשים [במולך] מטעיא

סברה מותר לזנות א"ה כע"ז דור אנוש נפקת ברא בדינה כלומר הכזונה הואיל ויצאה לראות בבנות הארץ אינה נפקת ברא בין העינים:

**ח** מלת חרג כמו ויחרגו ממסגרותיהם עיין רד"ק ומכלל לר"ש בן מלך ועמ"נ הפוך חגר כן בן אשתו וכדומה פעם נראה כבן ופעם לא. ואגב אבאר רוממות אל בגרונם וחר"ב פיפיות בידם ושייך למלת גרון פי שיעור פי שנים וכדומה תשבי חסידים פיהם ולבם שוים פי שיעור שתי פיות שגורה תפלה רואין שפה ולג שוין בוטה כחרב להכרית המקטריגים יעלזו בכבוד ומשכנותם נפש ובשר בטוחים כי רוממות ה' בעוד בגרון אף מדת אל דין חסד אל כל היום לאט כוי וחרב כוי בידם ברשותם צדיק לבם ברשותם והבן:

**ט** מלת טעם טעימה בלשון ארמי עצה עיין רד"ק ונגינה נקרא טעם וברבוי טעמים הט' שוואית עין קמץ תשבי ויראה טעמו וראו כי טוב ה' הקדים טעימה לראיה כי ערב מעט טוב ורב מזיק מועיל בינוני טוב הרבה לא יועיל ע"ד עושר שמור כוי טוב תמיד כל מה שאתה יכול לרבות הודו לה' כי טוב וז"ש טעמו מעט וראו כי טוב ה' אשרי יחסה בו כוי ודבוק תמיד ובתורתו יהגה כוי ותשגה כוי והבן. טיב תשבי בשרש טב עסק ויוציאו דבת ארץ ירושלמי טיבא בישא ורש"י קידושין ו' טיב גיטין הלכותיהן כמו לעסוק בד"ת:

**י** יונה באה לשון נקיבה ובזכר יון רד"ק ובדרז"ל אם תקדים יונך ליון יע"ש ולא ראיתי לכתוב יון מלת יבם ויבמה, תשבי בשרש גס גיסי גיסתי ואשה קוראה לאחי בעלה אף בחיי בעלה יבמי המ' בחירק ולא נוהגין כן אל יפתח כוי וכותבין גיסי גס ורגיל:

**כ** כביכול תשבי יש חולקים לשתי תיבות כב יכול התורה בכ"ב אותיות יכולה לומר כך ודחה זה ופירש כביכול מלה אחת התורה דברה כמו ביכול לקבל זה אע"פ שכלפי מעלה לא שייך זה יע"ש:

**ל** לכאורה. בערוך ערך כאר כתובות נ"ד א' לכאורה כשמואל ומלה ארמית וערש"י פתאום מרוצת משמעות המשנה:

**מ** מטרוניתא בתשבי כמו פטרניתא ובזכר פטרון לא מטרון יע"ש. והנה י"ל למטרוניתא אם כמו מטרפולין ושרה עקרה לא היה לה עיקר מטרון עיין במדרש:

**נ** נוטריקון עיין בתשבי ונוטרי הוא סופר קון ר"ל קו כי הסופר כותב ר"ת וקוין עליהם קוין קטנים הנון להקטין הענין ומלת נזוף בתשבי הדבוק לבית לשון גערה ויגער בו אביו ונזף ביה אבוהי ואין דבוק לבית לשון השחתה. ובפ"א מי שאין עוסק בתורה נקרא נזוף שנא' נזם זהב באף ר"ת וסוף נזף יע"ש עי"ד של"ד סי"ד ומ"ש כשאין דבוק לבית הוא לשון השחתה כעת לא ידענא מהיכן למד כן וספר מתורגמן אין ת"י כעת:

**ס** סכת ברד"ק האזנה לא קבלה מדהקדים הסכת ושמע ונעשה ונשמע י"ל מ"ע ול"ת יע"ש וזה יצדק למ"ש בעקידה פ' האזינו האזנה מרחוק היינו שצריך להטות אוזן תחלה ואח"כ שומע ומקרוב רק שמיעה ומתכוין ערש"י שם. ובשם רבינו חיים כהן ראפפורט ז"ל אב"ד דק"ק לבוב פירש שומע קול שופר צדיק ישמע מרחוק ומאזין תרועה בקרוב מבע"ת ואין דומה לך שלא כמדת ב"ו ודפח"ח וש"י ויראה לעקידה נמי א"ש שומע קול שופר צדיק בקרוב אין חידוש אבל מאזין מרחוק לבטל עבירה ומקטריגים עליו ואין מניחים לו ליכנוס לשער המלך ה' שומע מכה"כ ע"ד שמע ה' קול הנער באשר הוא שם ערמ"א ז"ל ומסיים שומע קול תרועת כו' ברחמים כי אח"כ נתקרב ושומע מקרוב ומזדון זכות ורחמים. מלת סרגנס לא שמעתי עד כה ובתשבי מצאתי בגד פשתן לבן לובשין בג' ימים נוראים קורין כן ואנו קורין קיטול. ובדרך הלצה סרגנים אשה כמו אנדרוגינוס עיין ערוך ותשבי כי בהיותו מלובש אחר המות בו סר ממנו האשה הנפש החיוני כי היא חברתך ואשת בריתך וכי ימכור כו' ויכנע לבו ובטוחים בתחיית המתים כ"י ט"ל אורות טליך. שמחה ששון יראה שמחה בלב ששון בפועל. כ"מ שנאמרו צער והשמחה יראה ע"ד יסר יסרני יה כו' יש בו דין קצת אבל ו"ה כולו רחמים וע"ד כי יעקב בחר לו לעצמו מדת יס קצת יסורין למרק ישראל צדיק גמור טוב לסגולה יסורי אהבה:

**ע** עם הארץ חשוב מבור עכ"פ ירא חטא הלואי ונהיה כך עובד אדמה ובערוך ערך ברגר [בב"ר פרשה ל"ו בל"ה צ"ל] נח איש אדמה בורגר ע"ש בורגרותא פירוש איש האדמה ע"ש שעובד האדמה. נראה שקורין עתה לא"ה ב"ב בורגר ע"ש כך ובורגר מיישטר שר וחשוב בודאי כי צריך אומנות גדול לצאת ידי עוה"ז ועוה"ב ורמז בור גר ע"ד עקביא הסתכל גר שדעתו לשוב בודאי זהיר וזריז עבר עבירה על מצות ה'. דיעבד דאי עבד:

**פ** פזמון בסליחות בתשבי י"א ויען איוב הא' תרגם ופזם צעקה ולא פן תרגם שלנו אולי תרגם רב יוסף כו' והנה בערוך ערך פזמא בשם פסיקתא בחדש השלישי לצאת ממצרים יחלצני כי חפץ בי אמר ר' יוחנן פזמא דידיה היא סלקת בנה במיתן לי אורייתא ובמוסף שם בלשון יוני פזירות ונדיבות יע"ש היינו בתורת נדבה נתן לנו חמדה גנוזה ולפ"ז סליחות תחלה מבקשין מחילה וסליחה על חטא אח"כ מבקשין פרנסה כעני בפתח בתורת נדבה ואם אין אנו זכאין בתורת פזירת מפזר לכל גם לנו תן. עד"מ עשיר א' היה מכה לעניים שבאים לשאול ממנו ממון רק עני א' היה מטיב עמו מפני שסתם עניים שונאים ומורדים בעשירים וגם א"י לבקש ובאים בחוצפה אתה עשיר תן לנו ובאמת ההיפך כי העני אין לו אלף זוז ועשיר אין לו מאה אלף כמ"ש מהר"ם שיף ז"ל מרבה נכסים מרבה דאגה אין לו חצי תאותו משא"כ זה העני תחלה מכניע עצמו ומבקש

מחילה אם עשה שלא כהוגן אח"כ אומר בתורת נדבה ופזירות והבן זה נ"ל. ומלת פסול ענין כריתה כמו פסל לך. פטור כמו פוטר מים עיין תשבי:

**צ** צרוך וצורך הוא תועלת מה וצריך הוא לשון סיפוק עיין בתשבי מזה:

**ק** מלת קנה כבר כתבנו במלת וושט וקנה הוא הגרגרת ודברי הר"מ ז"ל פ"ז מטהרות מ"ט ותי"ט בזה והנה באיכה א' י"א ידו פרש צר כו' כי הייתי זוללה בספר לחם דמעה למהר"ש די אוזידה ז"ל דקאי על התורה יע"ש יפה מאוד כי ראו עמון ומואב שרפו ספר תורה חרדו נתנו מחמדיהם ותאותם באוכל להשיב נפש ללמוד תורה משיבת נפש ולחמה של תורה ראה ה' וחמול כי הייתי זוללה מתאוה לאכול לחמה ש"ת כו' וא"ש רמז נכון התרגום גרגרניתא מתאוה בגרון להיות קול יעקב שולטת ואגב מ"ש בזמן קול יעקב בביה"כ אין ידי עשו שולטות בערוך מצוי כעין מצווח צווח חולין נ"ג א' איהו מצוי ואינהו מקרקרן וע"ש וגי' דילן מעואי וערש"י שם לא מצוי רגילות. וב' אלו הבכורה לקנה יתפלל ויקרא ואח"כ יאכל [הלצה ושט לעשי הבכורה] עקידה פ' ויחי שמא יקדים קנה לוושט יע"ש יפה. סוף דבר הכל נשמע ה' ברא את האדם ישר והתיר אותו מכבלי היצה"ר בשני סימנין בני אכילה ושתיה הבכור הקנה לקום באשמורת ולהתפלל וישליש שליש במקרא כו' [תורה שנכתב אכילה ובע"פ שתיה ערמ"א ז"ל בפ' מן ובענין כפה הר כניגית] אח"כ הוושט באכילה ושתיה תלוין כמה עשין ולאוין ע"ד בטנך עירמת חטים סוגה בשושנים עיין עוללת אפרים נמצא הקנה מזון הנפש בפשטי דאורייתא וסוד וקבלה לנשמה והוושט לקיום הגוף ורמז ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר כו' יודע צדיק נפש הבהמיות והבן. וז"ש מכרה כיום בכורתך לי ע"ד הרמז כמו שחלקו בנחלת ב' עולמות יעקב עוה"ב שהוא יום כמ"ש ברי"פ ולילה אור בעדני יע"ש כן ימכור לי חלק עבודה בבכורה בעוה"ז כמ"ש רש"י ז"ל שעבודה בבכורים עד שלא הוקם המשכן השיב עשו שהוא הולך למות כפר בעוה"ב ולמה ז"ה בעוה"ז עבודה בבכורה כפר בשכר ועונש ויבז כו' [נתן לוושט הבכורה ע"ד הלצה כתרגומו כמש"ל] ערשב"ם ז"ל פ' חיי שרה הלזה מרחוק הזה בקרוב יע"ש: לאו דלא תאכלו על הדם שנתגא"ה כאילו עעכו"ם ומתפלל אח"כ ח"ו כו' לכן יקום בזריזות ובפרט בקיץ שלא יעבור זמן ק"ש ותפלה:

**קבע** בלה"ק גזל והכרח ב' שמרים ג' כמו כובע שם כלי זיין כמו קובע נחשת עיין רד"ק ועמ"נ. ובדרז"ל קבע ומן קובע מזוזה קבע עתים לתורה. עיין תשבי והנה קבע עת לתורה י"ל בהכרח וגזל קבע מזוזה במוסף הערוך ויתקעה בבטנו וקבע במעוהי. בתשבי שמרים קבועים בתחתית הכלי. ונאמר קבע עתים כלי זיין לעתים ובפרט בקיץ יום ארוך א"י מה לעשות [הטיילנים בהיפך] לתורה לביה"מ ע"ד משכהו כו' קרקע קרקע ערש"י כתובת

קעקע תחילה ושקיעה כשמשוקע האדם בקרקע נעשה קר והלך רתיחת הדם וחימוד ע"ד ולאן אתה הולך: קונטרס בתשבי רש"י חיבר קונטריסים מעט מעט ואחר כך נתחבר ובלע"ז קווינטו חמש היו נוהגין לעשות מחמשה בוגן קונטרס וע"ש:

**ר** רמז מראה באצבע תשבי שלח אצבע תרגום מרמז באצבע ובעברי בהפוך אתוון ירזמון עיניך [איוב ט"ו]. רכב פירשתיו באגרת הא' רוכב על הסוס או בקרון ומנהיג בעצמו נקרא רוכב בקרון אבל כשאחר מנהיג נקרא הוא יושב בקרון ומרכיב כלאים אפשר ג"כ מזה המין עיין תשבי אבל מלה מורכבת או הרכבה ברפואות וכדומה צ"ע קצת והוא פי' מחובר:

**ש** מלת שדל ושדך עיין תשבי שדכן י"ל מלשון ותשקוט הארץ וישכו המים תרגם ירושלמי ושדוכת ארעא כדכתיב ומצאנה מנוחה אשה בית אישה כן י"מ ובערוך ערך שדכן שבת פ"ה ע"ב דאיכא שדכא ובהמוציא תפילין גבי אסור לילך ע"ג עשבים ובבא מציעא צ"א ב' שדכי בדלית גרס משמע לשון עירבוב וקישור ג"כ שדכן מקשר ומערבן הזוג יחד ובגמ' דילן גרס ברי"ש שרכי משמע מלשון ועד שרוך הנעל בשין שמאלית קשר ואמנם מלת שדל יש לנו דברים בגווה. בתשבי כתב כי יש הפרש בין השתדלות תי"ו התפעל הוא ענין שקידה וחריצות [ענין תחבולה ג"כ] ושדול הוא פתוי ודבר שמרמין בהם בני אדם קורין שדול וע"ש היטב וערש"י פ' משפטים וכי יפתה מדבר על לבה שדול בלשון ארמי כפתוי בלשון עברי ועיין ברמב"ן ז"ל ותבין חידוש מה שרש"י ז"ל נזהר מזה ופירש שאין מרמה אותה ובפתוי לשום אישות מדבר עיין קידושין מ"ו כתובות ל"ט ותו' שם וב"ש אה"ע קע"ז והכלל רש"י מחלק בין השתדלות תי"ו התפעל הוא תחבולה ועסק ובין שדול הוא מדבר דברים רבים יכולים להיות אמת עד ששומע חבירו ומדבר על לבה כענין דינה וידברו על לב הנערה ופן יפתה לבבכם תרגם יטעה לבבכם לא כאן ובירמיה פתיתני ואפת פירש"י ז"ל ללכת בשליחותך לא כתרגום יונתן שם וערד"ק שם ועב"ש אה"ע סי' ל"ז אות ח"י בשם הרא"ש דאם נתרצה האב אח"כ חלין הקידושין למפרע וכן משמע לכאורה בתוס' כתובות ל"ט ב' ד"ה מפתה ועתו"ס ישינים שם ד"ה לכשיוציא כשהאב מעכב וז"ש החזקוני שם מהר ימהרנה בע"כ יש ליישב כהאי גוונא ועיין צידה לדרך שם ורש"י פרשן נקיט פירוש המתיישב יותר על לשון המקרא ולפעמים אף שלא כהלכה וכאן י"ל כהלכה ולריש לקים לחכמים כתובות איך יצויר קנס הא קי"ל שוגגין פטורים ע"כ בפיתה לאישות ערש"י בפסוק אל תחלל בתך להזנותה י"ל מפרש כהר"מ ז"ל אף בפ"א הוה קדשה מהר ימהרנה כתובה שנשאה בע"ת אם נתרצה האב וכתובה דרבנן וכאן ד"ת וע"ז השיב הרמב"ן ז"ל מכתובות ל"ט ובהל"ת כתובות אלו

נערות הארכתי אין מקומו פה ובאונס י״ל ס״ל לרש״י לא לקה הוא משום קדשה עכ״מ פי״ו מהא״ב:

**ת** מלת תרץ תשבי טוב וישר ותרץ דברי צדיקים תרגם דברי תריצין: מלת תלמיד חכם בתשבי דרך ענוה ושפלות כמו חכמי היונים תחלה קראו סופוס היינו חכם אחר כך הסכימו ביניהם שלא לכתוב דרך התפארות וגאוה רק פילוס אוהב הכמה [בלה״ק י״ל פלס שוקל לידע הסוף לא כמו שנראה לכאורה] כן תלמיד חכם ויהיה פירוש תלמיד מן חכם ובעו״ה עתה שנתמעטו הלבבות אפי׳ ת״ח לית עתה לכמה דברים ע״י״ד וח״מ מזה: **וסופר** מחכם אחד בהיותו בן ח״י שנים יפה עינים טוב רואי מושכל במעלות ומדות נתאוה תאוה לעלות במרומים הלך וישב לו בדרום [ע״פ הגר] השתדל עד שנתקבל לרב בקהל וכתבו לו אגרת בשבחים ותוארים עד כי גאה גאה. ובבואו העירה סמוך לערב בלילי טבת הארוכים והנה איש בזוי ושפל מאד קטן הערך לקראתו ויבוז לו לשכל מלי׳ ושחק ולעג עליו מאוד ויתעצב הרב אל לבו וילך סר וזעף לבית הרב אשר שם דירתו ובת טוות טות די נור דטמר דליק ביה ויתנכל כל הלילה איזו נקמה לעשות באיש ההוא והיטב חרה לו וממש כל מדורי גיהנם שלטו בו ר״ל חסר לחם ויהי בבוקר והנה לאה וחולה עד מאוד והאנשים שלחו ילך לבית הכנסת ואין כח מה עשה נשמט מהמטה וישב ע״ג קרקע והתחיל להכות באגרוף על לבו ויאמר אהה הפתי הנמהר אתה גרמת לך כל המחלה והצער הזה כי מי הגיד לך שהאיש הלז״ה שפל ובזוי מאוד זכור מאמרם ז״ל א״ת בז לכ״א רק גדול התרוממתך שכתבו אליך הרב המאוה״ג וכדומה פיתו אותך ויוכלו לך איך בלילה הארוכה לא עלתה לך ארוכה ובער בקרבך אש נכרי וזרה והנה התוודה על מרדיו ופשעיו ונחם ואמר הנני מוחל לאיש הלזה טובה גדול עשה עמדי כי גלתה אלי הרעה הגדולה הזאת הגאוה מה שהיא תוכל לעשות טוב להיות איש רש ונקלה ולשכוב אקקולי מלהיות מקולקל וירא כי היה הרווחה ודיבר והתחנן אל פו״מ הקהלה למחול לו כי ילד וישוב לביתו ויסר את אופני מרכבות הגאוה והתרוממות וטוב להיות בתוך עם ישראל יושב איש זרע אנשים לא להיות מן הפרושים טוב ההכנע וההשתעבד לעבוד את ה׳ כל ימיו ונאמר באברהם אבינו עליו השלום ואנכי עפר ואפר ואין מקנא ונפשי כעפר לכל תהיה שהכל דשין עליו ואדון כל הנביאים במדרגת מה ונחנו מה ואהרן מה הוא כי תלינו עליו ומי שהוא במדריגה גדולה כו׳ ודאי לא יחוש למי שמחרף אותו וכן עשה וינצל אשריו. וכמה הזהירו חז״ל מאד מאד בקצה האחרון. ער״מ ה׳ דיעות:

**וטרם** אסיים ראיתי לכתוב עוד מילין זעירין וקליליין ימצאו המעיין בהם תועלת הן רב או מעט:

**אבוקה** ב' נירות קושרין יחד כמו ויאבק איש עמו לשון קשירה תשבי עמ"א סימן רצ"א אות ד' וסי' תל"ג אות ו'. רמז בדיקת חמץ חטאים וגם לידע שיש בורא ב"ה וב"ש משמש וירח ע"ד מרגליות טובה כו' ולבנה קטרגה כו' בדיקה המעולה לאור הנר נשמת אדם בגדול החל ימצא מיד ובקטן אחר החיפוש ולא אבוקה ב' אפילו קלועים לא מבעיא רק סמוכים זה לזה יצ"ט ויצה"ר אין בדיקה רק ביום התענית כשלבו חלל בקרבו אף קלועים וקשורים כאברהם לבבו נאמן מ"מ זה שהיצה"ר לא היה מחטיאו אבל שיתן לו עצה הוגנת אין טוב רק יצר טוב לבדו:

**בעל** ביאה שכב יש הפרש ביניהם להמעיין בתשבי והוא דבלשון המקרא כל בעילה דרך אישות [לא זנות וכן ביאה בקרא כמו יבמה יבוא עליה כו' ואמנם בעילה משמע כל בעילות דרך אישות וביאה לא יקרא כי אם פעם ראשונה שבא עליה דרך אישות לא בעילה שנייה. ובלשון רז"ל בעילה [וגם ביאה] אף בזנות קורין בעילה ומלת ביאה לא תתרבה לומר ביאות יע"ש והנה כריתות ט' בש"ת ביאות הרבה בזנות ועבירה הא ביאה באישות י"ל אף ברז"ל אין קורין רק לביאה ראשונה ויבמות כ' ב' גזירה ביאה א' אטו ביאה שנייה התם נמי שנייה בעבירה עכ"פ הוה אף ע"ג דכרת לית מ"מ ח"ל הוה וע"ש ובריש קידושין ובביאה נקיט לשון כבוד עיין תשבי במלת ביאה א"נ י"ל כי הבעילה לישנא דקרא י"ל אף ביאה אחר ביאה ואינו כן כי ביאה אחר ביאה י"ל שגומר ודומיא דכסף ושטר תנן דאירוסין לכן נקיט ביאה ראשונה לחוד. ומלת שכב אף נקרא על זנות ידבר שכב אחד העם ובאונס ושכב עמה וכן כולם: ובמלאכי ב' ובעל בת אל נכר הביאו התשבי שם והיינו שהוכיחן דמתחתן עמהם שזה איסור תורם ועיין אה"ע כו' וברי"מ ז"ל פי"ב מהא"ב אף דכרת בחיתון כתיב ה"ה בזנות בפני עשרה מישראל כרת מד"ק וק"ו הוא אף דאין עונשין כרת זה גילוי מילתא ועיין ב"ש ומ"מ שם וישעיה ס"ב כי יבעל בחור בתולה נמי דרך אישות וערמ"א ז"ל שם דרך דרש יע"ש. גיגית בערוך כלי שעושין בו שכר שעורים או סלים העשוים חורין חורין ובתשבי יע"ש ורמז נראה כפה הר כגיגית תורה שבכתב רצו לקבלן ותורה שבעל פה לא רצו ותורה שבכתב נקרא אוכל ושבע"פ משקה ערמ"א על התורה בפי' מן ושאר דוכתי כמו גיגית מליאה יין כלי ובשוליו נקבים נקבים מושך היין דרך שם וכן שכר ועיין מטה משה הביאותיו בהקדמה בחלק ראשון היין כשימשך יוכר סודו ובספר החינוך סוף ספר ויקרא ימצא פירות טובים למאכל ויש בו סגולות רפואות היודעים כו' ולא יודעים יאכלו מפני מתיקתו יע"ש והבן זה. וא"ש

שלא כפה לעכו"ם כי לא רצו אפילו שבכתב לא תרצח כו' משא"כ ישראל שני שדיך כו'. דבר דבור מלה סיבה עיין תשבי דבר כל מה שהוא נקרא דבר. דיבור היוצא מפה בחיתוך האותיות נקרא דיבור [אמירה בלב ג"כ ורכה ודבור קשה ובפה] מלה ג"כ בפה ואפשר ג"כ בכתב ותיבה רק בכתב עי' תשבי מזה דבור זכר ובריבוי דברים וי' הדברות ע"פ אבות משפחות ותשבי שם ובמלת מסר הדיוטת תינוקת הבכורת כי כן דרכם ז"ל יע"ש ורמז עשרת הדברות בכתב כדמות נקבה ותורה שבע"פ משפיע בהם טוב טעם ודעת עיין באות גימל הגדה או אגדה עיין תשבי ושניהם חסירי פ"א נון אלא שזה ענין משיכה וארמית וימשכו ונגידו [ובלה"ק נגידים אדבר קצת מזה והגדה דבור]:

**וותר** ברד"ק שוע הוא וותרן ובתשבי וותר מדה רעה מפזר באכילה ושתיה ושוע יותר מנדיב בדברים ראוים יע"ש ומה שאמרו איוב וותרן בממונו היה כל האומר הקב"ה וותרן כו' יראה ד' מדריגות כילי רע נדיב כפי כוחו והראוי לו שוע יותר מהראוי לו המבזבז יתן חומש [עא"ח סימן תרנ"ז, ובמ"א וותרן מלשון יתר מדאי מי שמרגיש בנפשו שדי לו בקב חרובין כו' ונפשו כאין נגדו ע"ד רמ"ט]:

**זרז** בתשבי ובערוך יע"ש והנה זריז ב' פירושים חוזק הלב או מהיר ותרגם וימהר וזריז למהר לשלחם למזרזא ובחולין ק"ז ב' זריז וזהיר יע"ש ברש"י וביי"ד רמ"א ס"ב בנו נבון ומשכיל היינו חוזק הלב והבן זה:

**חזקה** לשון אחיזה ועודך מחזיק בם תשבי הן חזקה ג"ש בבתים הן חזקה דמעיקיא בנגע הן חזקת הרוב או הרגל בני אדם חזקה אין אדם פורע תוך זמנו וכדומה יע"ש:

**טעמא** דכתב רחמנא בלשון רז"ל הוא כמו מטעם המלך עצה וסברא והבנה ובתשבי טעמא בל"א רעכט וע"ש ואיך אוכל יטעם מענין זה:

**טריפה** ענין חטיפה וההכאה וכריתה עיין רד"ק אסברה לי היטב ודרוסה בפירוש ושאר הלמ"מ שהם נכללו בכלל לאו טרפה ער"מ ז"ל ה' מ"א וריאת סירכא אינה בלא נקב הוא ההכאה וכריתה ערד"ק משא"כ אי הטעם שאין יכולה להניף ולרחף עמ"ש בפריי ליי"ד ל"ט. ולפ"ז תבשיל הנאסר מחלב ודם ובב"ח ל"ש טריפה רק אסור ואולי דרך ההשאלה עיין תשבי והבן:

**יד** מורה ענינים רבים הא' יד האדם תולדותיו יש כיוצא בו ר"ל קרוב לענינו ופשוטו כמו כן ועצם ורשות נכלל במלת יד ויש קצת רחוק כמו מקום ויד תהיה לך ארבע הידות חלקים נכללו ג"כ ביד שמשמשין בחלקם ובמקום מיוחד לצרכם ערד"ק וערש"י פי' שלח לך על יד הירדן יד כמשמעו אצל הירדן ולא תוכלו לעבור כי בתרגום על ימא ועל כי"ף ירדנא י"ל תוקף סלעים כו' לז"א יד כמשמעו כידות הנהר וכלים שהם הגופים

וסמוכים להם כן יד הירדן הגוף והידות קרקע הסמוך לו לצורך שמוש הגוף על הים סמך קצת רחוק אבל על יד הירדן עליו ממש ויד אצלו מיד ממש והבן. ואמנם על ידי נביאך וכדומה יי"ל ג"כ כמשמעו הדבר הנמסר מיד ליד על ידי מעשה הכיר בה על ידי שכתב יחוסי עשו כו' ע"י שכתב יצחק בן אברהם יי"ל כן כי הקדום היה יד למה שאחריו כמו לידי עבירה. ואמנם בריש נדה מעל"ע ממעטת על יד מפקידה לפקידה ברש"י על כח כו' יע"ש היטב כלומר מעל"ע ממעט כח פקידה ובעזרא על ידו יי"ל כן אבל הרע"ב פירש על יד אחר ועל ידו אחריו יע"ש וברי"מ זי"ל ותהיה כוונת הדיבור בין אם היה מפקידה לפקידה ימים הרבה אינה ממעטת על יד מעל"ע יראה כמ"ש התשבי על יד עם או בסבתו יע"ש א"כ הפירוש מעת לעת אין ממעטת הטהרות שתשוב אחור ולטמא למפרע על יד בסבת מפקידה רק מעל"ע והבן זה. ולרש"י יי"ל על ידי עמוד ענן על כחו יע"ש:

**כל שכן** כמו קל וחומר בתשבי יע"ש ויראה כל כלל ק"ו הכלל מן החלק לחומרא או לקולא או כל לפעמים כל שהוא והבן:

**לאלתר** במוסיף הערוך אל תור בלי זמן רק מיד או אל יותר במקום זה מיד יע"ש וכמו בירושלמי והוא ששנה על אתי ובא לעולם בלמ"ד שמושית יע"ש.

**ממנו** מלה זו בין מדברים בעדם או לרבים נסתרים או ליחיד נסתר בא ממנו דגש הנון ובמלאפום לא בחולם ועיין באר רחובות ברש"י פ' שלח כי חזק הוא ממנו ובתוס' ערכין י"ו ע"ב ד"ה אל תקרי ובית שמואל אה"ע סדר גט שלישי אות מ"ו ממנו בדגש הנון ובמלאפום ערד"ק בשורש מן מזה ואם יאמר ממנו הנון בחולם נמי אין גוערין בו והבן. וידחוק הנון היטב לחסרון נון שנייה גם דלא לשתמע ממנו ביוד:

**נוסח** בתשבי לשון העתקה מספר לספר כמו נסחתם היסח הדעת ועיין רד"ק בשרש נסח: סמים נותנים גם ברפואות ויש מהן לתבשיל אבל בשמים רק לתבשיל תשבי ומלת תבלין גם כן לתבשיל ושום ובצלים לפעמים ג"כ תבלין:

**עת** וזמן כתבנו באלפא ביתא א' והנה ברש"י ריש נדה מעל"ע ממעטת על יד על כח מפקידה הוא בא וממעטו וד"ה אלא ממעט יע"ש דל"ת ממעטת נקבה קאי אאשה וכנראה לכאורה בפירוש המשניות שם [עמ"ש במלת יד ותבין] לזה בא רש"י לשלול זה אלא קאי אמעל"ע וזמ"ן פקידה דזמן נמי זכר הוא כמו שמברכין בזמן הזה ועת בא זכר ונקבה עמ"נ וערד"ק ברחז"ל לעתותי ערב ברבוי זכר ונקבה [ו"ת לנקבה יו"ד לזכר] ומלת על יד ולא אמר ממעט יד כח מפקידה וא"ש מלת על שכח זה יותר מתגבר על כח מפקידה והבן:

**פשפש** בהלכות נדה תולה דם פשפש ראיתי כותבין שקורין בל"א וואנ"ץ ואינו נכון רק ואנט"ש כמ"ש התשבי הוא הכנה הנאחזת ונולדת בקירות הבית והמטה שקורץ בל"א וואנט"ש לוי"ז יע"ש. והנה במבטא הוחלפה וואנ"ץ יע"ש צורבא מרבנן י"א חריף י"א חזק ושניהם ממלת צרבת אש חד וחזק תשבי וערש"י ביצה ז' א' בפירושו צריכין בישול כל צרכן צרבת המכוה בשול י"א צורבא מדרבנן נגמר כ"צ ועדיין לא נסמך ע' תשבי ואמרו באתרא דלא ידעי כו' מדריגה פחותה מעט יע"ש והבן:

**קרובץ** קרובת פיוטים מחזיר יוצרות ע"ש שאומרים בברכת יוצר אור מחזור שחוזר בכל שנה פיוטים לשון דינור קרובץ י"א ר"ת קול רנה וישועה באהלי צדיקים וי"א קרובת שמקרב לבן של ישראל לאביהם שבשמים ועיין תשבי:

**רבץ** מרביצי תורה ותמהתי שזה השם עפ"י הרוב לחיות ובהמה תשבי והנה בישששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים התלמידים יושבים ע"ג קרקע ולומדים רמז יששכר יודעי בינה מלמדי תורה לרבים אף בשרו ישכון לבטח בקבר רובץ בין השפתים שמעתתיה בפומא דרבנן אף הוא שפתותיו דובבות ע"ד והחכמה תחיה את בעליה חמור שלו גרס תקיף עיין בתרגום יונתן המרבץ ביתו זורק מים להשכיב העפר עיין ערך רבץ התורה מים משכיב העפר הגוף מה תקנתיה מרפא לשון עץ חיים וזהו רובץ בין המשפתיים ע"ד הרמז:

**שחרר** שחר שורשו שחרית הדבק לשחוור תשבי ויהיה שחר כמו ישחרוננני שררה הכל מחפשין אותו. וחורין אפשר לובש בגדים נאים חור וכרפס בערוך ערך חרי ע"ש:

**תרגם** פירוש יהיה ארמית או שאר לשונות תשבי. אמרי' בגמרא להכי כתב קרא זכר כתבה התורה נקבה כתב רחמנא זכר קאי על הקב"ה עיין תשבי רחמנא פרוק רחמנא שזיב השתא בעגלא ובזמן קריב אמן וחתמתי שמי שנית יוסף מקרי דרדקי מלבוב:

## פתיחה כוללת

### פרק א
**פתיחה כוללת**

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי לכתוב הקדמה כוללת לחלק הזה ר"ל לחלק א"ח בדברים מועילים בעזה"י. ופרטי הדברים אכתוב כ"א במקומו הראוי כמו פתיחה להלכות ציצית וברכות וכדומה ומאת ה' אשאל יעזרני על דבר כבוד שמו ויראני מתורתו נפלאות אמן:

**הנה** במכות כ"ג ב' דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו למשה כו' הוא מאמר מוחלט אין בו מחלוקת וכבר האריכו מוני המצות בזה. בעל הטורים פ' יתרו

תרי"ג ושבע ב"נ כת"ר תור"ה וא"ש נאמרו למשה וא"צ למ"ש הר"מ ז"ל פי' המשנה חולין ק' עמ"ל פ"י מה' מלכים ה"ז ד"ה כתב הר"מ והוא פלא בעיני ויי"ל עם ז' מצות דרבנן ודוחק וכולן תורה שבכתב הם ובגיטין פ' הניזקין דף ס' ע"ב פליגי ר"א ור"י רבי אלעזר אמר רוב התורם בכתב ומיעוטה על פה ורבי יוחנן אמר רוב על פה ומיעוטה בכתב. ובבאר שבע דף ח' ע"ב (דפוס וינציאה) כתב איך יתכן זה דהלא רובה בע"פ ותי' שרש"י הרגיש בזה ופירש מחלוקת ר"א ור"י תלוי אם מה שנדרש בי"ג מדות ורמז בכתב הוה כתורה שבכתב או ע"פ והלכה כר"י לגבי ר"א (בן פדת תלמיד ר"י) ונ"מ לענין הורו ב"ד בדבר שהצדוקין מודים בו דאם ספק ניזל בתר רוכא יע"ש ולי העני נראה שיש כמה נ"מ לדינא א' לענין אם תורה שבכתב ניתן לכתוב ולא בע"פ לר"א רק הלמ"מ שאין לו רמז בקרא אסור לכתוב ולר"י כל שאין מפורש בכתב אף שנלמוד בי"ג מדות אסור לכתוב. ולעני דיו למה דפסק כר"ט דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו לר"א כל הנלמוד בי"ג מדות הוה ככתוב בהדיא ולר"י לא כן כ"א ג"ש הוה ככתוב בהדיא עיין ב"ק בסוגיא דמפץ במת ומהרש"א ז"ל שם. עוד יש נ"מ והוא כמ"ש הר"ן ז"ל פרק כלל גדול במשנה אבות מלאכות שאין עונשין מהלכה למשה ומעביר ד"א ברה"ר דנסמכה למשה שבכתב משום הוצאה יע"ש וא"כ יש נ"מ. גם למ"ד הלכה למשה מסיני ספיקו לקולא כמו שהבין הרמב"ן מהר"מ ז"ל בשורש השני ועיין בשכ"ג בהגהות ב"י כ"ג באו"ח סימן ק"ס ובתורת השלמים בקו"ה ובפריי ב"י ק"י א"ב נ"מ טובא. גם לפי מ"ש. בסי נ"ו וש"ה דכל דבר הנלמוד מי"ג זולת ג"ש והיקשא אין בהן אפילו עשה ולא לאו כ"א איסורא בעלמא כדין חצי שיעור וכמו שיראה הרואה במגיד משנה פ"ך מה"ש הלכה דמק"ו אפי' איסור עשה אין למדין ונ"מ מי שנשבע על דבר האסור מי"ג מדות והלמ"מ חייל שבועה עליה כמו חצי שיעור בי"ד רל"ח ורל"ט א"כ זהו הפלוגתא שלהם וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בזה. והנני מחלק הפתיחה:

הזאת לחמשה חלקים בעזה"י:

## פרק ב

### החלק א

בביאור מדריגות וכמה מעלות יש במצות עשה ול"ת ובו מ"ג אותיות:

**א** המדריגה ומעלה הוא דבר הבא בתורה שבכתב מפורש עשה או ל"ת. ובחלק לא תעשה יש מהן שחייב עליהן מיתת ב"ד כמו ד' מיתות ויש מהן בכרת ויש מהן במלקות ויש מהן איסור לאו אבל אין בו מלקות להמעיין ברמ"ז ז"ל פ"ט מה' סנהדרין יע"ש. ואמנם הלאוין שיש בהם מיתת ב"ד אין לוקין עליהם וחייבי מיתות שוגגים פטורים

ממלקות אף של לאו אחר (דלאו דידיה בלא"ה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כמו לאו דמחמר אין לוקין עליו ער"מ פ"ך מה"ש הא"ב) וה"ה דפטורים מתשלומין אם מיתה ותשלומין באין כאחד כמבואר ונ"מ אף האידנא בזה כמ"ש הטור והמחבר בח"מ סימן תכ"ד בחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין יע"ש. ועמ"א א"ח רע"א דהטור מסופק אי הלכה כר"י או כר"ש במשאצ"ל וממון פטור מספק המע"ה ובפריי שם כתבנו דבסימן של"ד מוכח דהטור מפשט ליה דפטור וצ"ל ועיין סמ"ע שם אות ב':

**ב** ויש לעיין בזה דלפ"ז ספק אם הוא חייב מיתה פטור מתשלומין או לאו ויצויר בכמה גוונים ביבם אשת אחיו וילדה תוך ג"ח דהוה ספק א"א ובא אי עליה וקרע שיראין כוי אי חייב או לאו ומיהו בתרי ותרי ודאי חייב בתשלומין דמ"ה אוקמיה אחזקת פנויה וכ"ת אוקי ממונא בחזקת מריה כיון דאין החזקות באין בהדדי וכבר הוא מ"ה בחזקת פנויה. א"ד דל"ד לשוגגין דאמרינן אלו אתרו ביה פטור ה"ה שוגג משא"כ בספק דא"א לו בשום צד חיוב מיתה אפשר דאין פטור מתשלומין. ועמ"ל פכ"ד מה"ש ה"ז נסתפק ברודף אחר חייבי כריתות אי ניתן להצילו בנפשו ונ"מ לרודף ושיבר כלים בשבת ועיין ר"מ הלכות גניבה פרק שלישי ה"א חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין וחייבי מלקות שלא התרו בו חייב בתשלומין ומינה בזה"ז אף דהתרו ביה פטור וחייב בתשלומין ובפ' כ"א מהלכות עדות הלכה עשירי דממון לזה ונפשות לזה משלם ממון ונהרג ורודף ששיבר כלים של כל אדם פטור ועיין תוס' כתובות ל"א א' בד"ה רב אשי יע"ש. גם נ"מ לידע בזה"ז חייבי מיתות לענין שבת ג"כ לחולה שיש סכנה להתיר הקל הקל תחלה. ובלאוין כה"ג נ"מ לידע בזה"ז מי הוא החייב מלקות:ענין פסול לעדות כמ"ש הש"ך בי"ד סימן י"ו אות י"ז אבל לא לפטור ממון האידנא כמש"ל דהוה כחייבי מלקות שוגגין דחייב בחשלומין. ועשין אין בהם כרת כ"א פסח ומילה בלבד ומ"ע דשבת זכור ושמור כוי יש בו לאו ג"כ. ונ"מ לידע איזה דבר הוא בעשה מן התורה או רק איסורא בעלמא לענין שבועה בי"ד רל"ח ורל"ט דאין שבועה חלה על עשה ואין איסור חע"א עשה כמ"ש התוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי בנשבע שלא יאכל ח"ש מנבילה ואכל חייב ולוקה ופסול לעדות וכדומה:

**ג** הפרש יש בין שבת ליוה"כ דבשבת שגג במיתה והזיד בלאו לא פסול לעדות מ"ה וביה"כ הזיד בלאו מיפסל מ"ה ואם.שגג בלאו והזיד בכרת י"ל דכשר מ"ה עח"מ ל"ד בסמ"ע אות ג"ד דחייבי מיתות ב"ד ומלקות קראם התורה רשע. ובועל עכו"ם בפני עשרה מישראל י"ל קנאים פוגעים בו חייב מיתה בידי אדם ורשע הוא. אבל הרודף אמר ערוה אע"ג דניתן להצילו בנפשו להצילו מעבירה עדיין לא עבר עבירה שנקרא

רשע עליה וזה פשוט. אם יש הפרש בין דבר שחייב כרת ובין לאו גרידא לענין ספק או מ"ה או מדרבנן עיין פ"ט מה' טומאת מת שדחה הכ"מ הגירסא שם ולמ"ד ספק מ"ה לחומרא אף בלאוין ועשין כן. ומיהו באיסור תורה שאין בו עשה כ"א איסור תורה לחוד כמו חצי שיעור וכדומה וכדבעינן למימר לקמן אי"ה אני מסופק די"ל בו ח"ש רק מדרבנן דמאן דיליף מן ממזר וכדומה יש בו לאו מפורש או עשה משא"כ כה"ג ועיין מ"ש בהנהגות או"ה בסדר שלישי אות כ"ז ומשם ואילך ולמ"ד הלמ"מ ספיקי לקולא ה"ה זה ואין להאריך. ולענין דחיית עשה ללאו אי דחי ללאו דכרת עיין בס' הכריתות לר"ש מקינו"ן ובמהרש"א ורש"ל בריש יבמות ובס' ג"ו וש"ה הארכנו בזה:

ד יש לעיין בפרק שביעי מהל' ממרים הלכה י"ן שכתב בודקין זקן ממרא למיתה ולא למלקות ועכ"מ שם ובלח"מ כתב דלמלקות אוקמינן אחזקה קמייתא משא"כ למיתה והניח בצ"ע וכבר כתבנו מזה בס' ג"ו וש"ה דאוקי מלתא אחזקה ולא מחמרינן אף בכרת וסקילה ואף מדרבנן לא מחמירין ומיהו להציל נפש י"ל שפיר בודקין ומ"מ קשה דמלקות נמי סכנת נפשות הוא גם חזקה העשויה להשתנות בכל רגע הוא וכל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן אף בספק דרבנן בריש פסחים למאי נ"מ נישייליה והדברים ארוכים אין עת האסף פה: עיין אות וי"ו מ"ש לט"ז א"ח א' ח':

ה ובחלק הזה ר"ל חלק אורח חיים בו עשין ולאוין שאין בהם כרת ויש בהם כרת וסקילה כמו הל' ציצית מ"ע ותפילין. ולאוין כמו י"ט וכדומה וכרת חמץ בפסח וסקילה שבת. ובדין חצי שיעור במ"א מ"ה הוא כרבי יוחנן אמנם כשאר איסורין יש בו מהעיון אי ח"ש מ"ה או מדרבנן עיין ריש שבת הוצאה ע"י עני ועשיר מדרבנן לכאורה ח"ש דרבנן ועיין פני יהושע שם. ועיין לח"מ ה"ש פרק שלישי הלכה ב' מחוסריו דיכה הוה כחצי שיעור שיש בו איסור תורה יע"ש ועשו"ת ח"צ סימן פ"ו צידד בזה בדין ח"ש בשאר איסורין אי הוה ד"ת או לאו ולענין ב"י בח"ש עיין תמ"ב ותמ"ז ובמ"א ובפריי שם: ובמ"א כתבנו אם הפי' חזי לאיצטרופי כזית כא"פ ל"ש זה כ"א במאכלות אסורות שיסבור ששהה והוא לא שהה משא"כ בשאר איסורין ל"ש זה:

ו ובפריי לא"ח סימן ח' בט"ז אות ח' ומ"א י"א צידדנו אי עשו חז"ל סייג וגדר למ"ע כמו בל"ת א"ד דוקא ל"ת שלא יעבור בקום ועשה לא בשוא"ת ויש תבלין לזה דושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי היינו ל"ת ככל שמירה דקרא ע"פ הרוב. ומהא דזמן ק"ש עד חצות להרחיק מעבירה כתבנו בזה שם ומדברי קדשם של הט"ז ומ"א שם למדנו מחלוקת דלט"ז כל שחזקה ברורה שעה אחת א"צ לברר אף בקל ושאני פסחים דחזקה דמסתמא עשה כן וכן בי"ד א' מסתמא חזקה ע"פ הרוב מצויין מומחין ולמ"א

אף בחזקה בררוה מבררינן וההיא דהלכות ממרים פרק שביעי הלכה ז' מסייע לט"ז כפי הנראה כמ"ש לעיל באות ד' יע"ש:

ז באופן שבכלל מדריגה זו ישנה עשין ולאוין עם עונשם. ול"ת חמיר מעשה ואפ"ה אתי עשה ודחי ל"ת ועיין רש"י ריש יבמות אי דוקא לאוין שלוקין עליהם או אפילו שאין לוקין עליהם ועמש"ל בהל' איסורי ביאה בשם הרשב"א דלאוין שאין לוקין חמירי מלאוין הלוקין כי לזה נתכפר (דומיא דאין עונשין מ"ה דלא תיהוי כפרה כמ"ש הסמ"ג) ולענין דחיית עשה החמורה לקלה לא בעינן בעידנא וללאו בעינן בעידנא עיין פסחים כ"ח א' וזבחים ל"ג ב' ולפ"ז כ"ש לאוין שאין לוקין עליהם בעינן בהו בעידנא: ובלאוין שאין לוקין עליהם יש הרבה יש מהם שאין בהם מעשה ויש שניתק לעשה ועתו"ס פסחים כ"ט ב' בתוס' ד"ה רב אשי ובמ"ל פ"א מחו"מ ומשמע כל שדעתו לבערו ולקיים העשה בשעת עבירת הלאו אין בו איסור תורה כלל. ויש תקנה לחולה שאין סכנה בפסח כה"ג ואף בעושה מעשה משמע מתוס' שם דפודה החמץ ועיין שו"ת שאגת אריה ועמ"א א"ח סימן ת"ן ושאר דוכתי ואי"ה שם יבואר בזה. ובס' ג"ו חקרנו בזה אי"ה בס' ש"ה אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

ח לאו באם אינו ענין אין לוקין ויש תנאים לזה ביארתיו בס' פורת יוסף וג"ו ואי"ה בש"ס אבאר עוד אי הוה מ"מ לאו גמור אלא שאין לוקין עליהם ולא דליהוי איסורא בעלמא כמו ח"ש ודבר הבא מדרשא ע"י"ד רל"ח ורל"ט בזה ואי"ה יבואר:

ט ומת שראוי להזכיר עוד בכאן הוא זה דיש כח ביד חז"ל לעקור דבר מן התורה בשוא"ת לא בקום ועשה ואף שוא"ת לא לעקור לגמרי עיין א"ח סימן תקפ"ח בט"ז ומ"א אות ד"ה ואם יש כח בידם לעקור מכל דברי קבלה מאיזה טעם יבואר אי"ה במעלה ומדריגה מזה ועמ"ש בפריי א"ח סימן רפ"ב ובתו"ש שם. ואם יש כח לעקור בלאו שוא"ת יראה דהוה כעשה כ"ז שאין בקום ועשה ואיזה נקרא שוא"ת צריך להתיישב, הרבה וציצית י"א שהוא שוא"ת עיין תוס' יבמות צדי"ק ב' וא"ח י"ג וגדול כבוד הבריות דוחה שוא"ת ד"ת אבל קום ועשה אין דוחה כ"א דרבנן דהכי אתני כדבעינן למימר לקמן אי"ה במעלה ומדריגה מזה:

י המעלה ומדריגה הב" היא גזירה שוה והיקשא דהם כדבר המפורש ממש שהרי עונשין מגזירה שוה והיקשא כמבואר בסנהדרין פרק הנשרפין אל תהי ג"ש קלה בעיניך הנה הנה זמה כו' ובפסחים כ"ד אמר וכ"ת אין מזהירין מן הדין היקשא הוא ובספרי ג"ו ביארנו זה והם ככתוב מפורש בתורה אף לענין דיו כמ"ש מהרש"א ז"ל ב"ק גבי מפץ במת יע"ש. ואמנם צריך לדעת כי כפי דעתי באם יש ג"ש לחומרא וגזירה שוה לקולא

וכן בהיקשא דאין עונשין מהם דנהי דלקולא וחומרא לחומרא ילפינן היינו מספק צריך להחמיר ומ"מ מספק א"א לענוש אף מלקות וכ"ש מיתת ב"ד עיין קידושין ל"ג ב' ובתוס' שם ומיהו יש לעיין בזה די"ל ג"ש עונשין בנתקבל בפירוש מקומות מהדדי דנלמוד ראובן משמעון לענין שריפה וכדומה הא ג"ש דנתקבל תיבות דנלמוד מקום מקום וכדומה י"ל בלאו הכי אין עונשין ועיין סנהדרין דאמר בדמיהם דמיהם גמרינן או כו' ובספרי ג"ו בכלל ג"ש והיקשא כתבנו מזה ושם נאמר דבהיקשא יש כמה מיני היקשים כמו וי"ו מוסיף על ענין ראשונים והיקשא בחד קרא וסמוכים בב' קראי היכא דלא מוכח או מופנה ולא בכולן עונשים וצריך להתיישב בזה הרבה. ובס' ג"ו וש"ה תמצא דברים בזה:

**יא** השלישית היא שאר י"ג מדות חוץ מגזירה שוה והיקשא אין עונשין מהן רק איסורא בעלמא וכן חצי שיעור לרבות כל חלב וכל דבר הנלמד במדרש חז"ל והלמ"מ שאין ביאור לתורה שבכתב כולן דינן איסור תורה בעלמא ואין בהן לאו ולא עשה איסור מצי חייל עליהם וה"ה שבועה כמבואר בי"ד רל"ח ורל"ט. והוי יודע דמדת הק"ו דאין עונשין ממנו לכאורה אם עבר איסור הנלמד מק"ו ויש בו חיוב מיתה הוה ספק לטעם שכתבתי בג"ו כלל א' דשמא יש איזה פירכא ומידי ספיקא לא נפקא וא"כ למה שכתב לעיל במעלה א' אות א' דיש לומר ספק מחויב מיתה א"א להוציא ממון ממנו ה"ה כאן כה"ג אבל לטעם שא"א לק"ו ולעלות ב' מדריגות אין בו ספק דאין מחויב מיתה והמעין שם יראה כ"א לדינא:

**יב** ומה שמבואר בספרים דכל י"ג מדות זולת ג"ש והיקשא דינה כדין ח"ש ואפילו איסור עשה אין בהן כמו שכתב המ"מ פ"ך משבת יע"ש. אבל דין תורה ממש יש להם והר"מ ז"ל קורא לדבר הנלמד בי"ג מדות ומדרש חז"ל דברי סופרים לולי קבלתם לא ידענוהו ומכל מקום דין תורה הוה אבל כשאומר בספרו הר"ז מדבריהם אז דרבנן הוה ממש דין דרבנן. ולענין ספק בהלמ"מ וי"ג מדות ומדרש חז"ל חוץ גזירה שוה והיקשא יש בז מחלוקת אי אמרינן ספיקו לחומרא או לקולא עיין שכ"ג. באח"ח בהגהות ב"י אות כ"ג ובתורת השלמים בקו"ה וביארתיו קצת בסדר שלישי בהנהגות או"ה יע"ש:

**יג** ובדברי קדשו של המרדכי פרק שני דמגילה כתוב לאמר בדין קידוש בשבת ד"ת זכור וכו' והמקדש קודם שבת בתוספת שבת דהלכה היא משביעית איך מוציא הלמ"מ לד"ת מפורש ובפריי לא"ח סימן רע"ג בסופו כתבנו מזה יע"ש:

**יד** מק"ו אין עושין ס"ס לומר שמא יש פירכא וכשיש עוד ספק ליהוי ס"ס דיש טעמים אחרים דאין עונשין מדה מסורה כך ומיהו גזירה שוה והיקשא לקולא וחומרא לחומרא מקשינן הוה ספק ובהצטרף עוד ספק הוה ס"ס ובתנאי שנודעו ב' הספיקות ובאו יחד

כבסי' ק"י בי"ד. ואי יש איסור עשה עם הק"ו עונשין ובספר ג"ו ביארתיו ויש לספק איסור עשה ומה מצינו אי עונשין ואין להאריך:

**טו** דע דהטו"ז בי"ד קי"ו וא"ח תקפ"ח אות ה' ולבוש שם דבר המפורש בתורה אין כח ביד חז"ל לאסור כמו חלב דהותרה בפירוש יעשה למלאכה לא אסרו סחורה בו ויש לעיין בדבר הבא ממדרש חז"ל או הלמ"מ וי"ג מדות אי יש כח ביד חז"ל לאסור מתוס' מגילה ד' ב' הקשו במילה אמאי לא גזרו שמא יעבירנו ועתו' סוכה מ"ג א' ד"ה אינהו ולשני התירוצים שם דבקיאין בח' ימים וצירוף כלי שיר ל"ש כאן ונאמר דביום אף בשבת לאו מפורש הוה או לרבי יצחק בשבת קל"ג הלמ"מ לאו מפורש הוה יש כח ביד חז"ל לגזור אף שהוא מפורש להיתרא. ועט"ז תקפ"ח:

**טז** יש לחקור אי ערבות כל ישראל ערבים דוקא בתורה שבכתב ולא אתורה שבע"פ בפריי לא"ח סי' קס"ז בט"ז י"ז בפת המוציא בשבת כתבנו שי"ל ערבות לא קבלו על תורה שבע"פ וברמ"א על התורה כפה הר כגיגית על בע"פ אבל בכתב קבלו מעצמם ומודעא על בע"פ וגם הערבות בכלל מודעא הוה ובימי אחשורוש קבלו אפשר ערבות על בע"פ לא קבלו. והא דכל המצות אע"פ שיצא מוציא אף בדרבנן ומטעם ערבות י"ל דרבנן כה"ג הוה ד"ת מפורש לא תסור וע"פ אשר יורוך שהרי לענין שבועה חיילא על מדרש חז"ל ומצי שימור ועל דרבנן לא חייל כבסי' רל"ט בש"ך אות ד' בשם רלב"ח בי"ד:

**יז** עוד יש לעיין אי התרו חז"ל לעשות סייג וגדר לתורה בע"פ שאין לו רמז בקרא דבל תוסיף לא הוה דהורשו לעשות גדר לתורה דכתיב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרת ועיין ר"מ ע"א הלכות ממרים וא"כ אפשר בע"פ לא הורשו. ומצינו סייג מן התורה כמ"ש הרשב"ץ (הוא התשב"ץ) בספר יבין שמועה במאמר חמץ בכל יראה שהזהירה התורה הואיל ורגיל כל השנה שמא יבא לאכלו ובילקוט נביאים שופטים סימן י"ג השמר"י נא חומץ וענבים האמורים בנזיר עשאה התורה סייג ליין ובזה י"ל חצי שיעור אין עובר בל יראה למאן דס"ל הכי לפי דסייג לסייג אפילו התורה לא גזרה וכ"ש חז"ל. ובזה פירשתי בספר המגיד שלי מ"ש המלאך ואל תאכלי כ"ל טמא כענין כ"ל חלב לרבות חצי שיעור הזהירה שאף חצי שיעור מענבים וחומץ אף דסייג לסייג הוה בשמשין הוצרך סייגים יתירים אלא דא"כ יהיה נזיר מותר מ"ה בחצי שיעור ענבים וחומץ ורק מדרבנן ואל תתמה על זה שהרי הר"ב אומר כן כפי מ"ש רלב"ח בשו"ת סימן יו"ד חי"ת הביאו המי"ל פ"א מחו"מ (שם נרשם המראה מקום ונ"ל כמ"ש כאן) דבי"ד אחר חצות ח"ש מותר מ"ה כ"א מדרבנן וה"ה כאן.עוד נאמר אף למאן דיחלוק על רלב"ח בזה מ"מ ח"ש בב"ח אפשר מדרבנן לא מ"ה דבחולין ופסחים אמרינן בב"ח

חידוש הוא וקי"ל לא חידושא גמר מעלמא ולא עלמא מחידושא וא"כ אף דשאר איסורין יליף במה מצינו מכל חלב ח"ש מן התורה הא בב"ח לא רק מדרבנן ומ"מ אף ח"ש בשר עוף הוה דרבנן דכולה חדא גזירה כה"ג דאי לא הא לא קיימא הא ולרלב"ח אף נזיר ח"ש מדרבנן דקיל מכל איסורין שבתורה ויש היתר לאיסורים כדאיתא והיה לו שעת הכושר דהוה רק מדרבנן לא מן התורה ולפ"ז נהפוך הוא הנשבע לעבור על חצי שיעור כו' בנזיר וב"ח אין שבועה חלה על דרבנן ובח"ש שאר איסורין דרבנן לא אמרו ביה מידי כ"א איסור תורה חייל כמו שיראה הרואה בש"ך י"ד רל"ט ד' בשם רלב"ח גופא ודברים אלו צ"ע:

**יח** הרביעית הוא דברי קבלה המוזכר בנביאים וכתובים כמו מגילה דברי קבלה וכמו עונג וכבוד שבת וי"ט המוזכר בנביאים (ישעיה ר"ס י"ד) וכמו הלל בפרק שלישי מה' מגילה וחנוכה הלכה ו"י בהשגות הר"א ועיין מ"מ וכ"מ ולח"מ שם שיש עשה מדברי קבלה. הוה מדרבנן לא מן התורה ועיין בשו"ת צמח צדק סימן כ"ח כתב בפשיטות עונג שבת הוה ד"ת ובפריי לא"ח סימן רמ"ב ובדיני קידוש רע"א ורע"ב כתבנו מזה. וגם קריאת התורה בשבת וי"ט וב' וה' דתיקון נביאים הוה דברי קבלה כי משה רבינו עליו השלום תיקן זה עם נביאים שעמו: ואפשר י"ל מש"ה כתב הר"ם מלמד ז"ל בשו"ת ב"י סימן מ"ג הובא דבריו בכ"ג ושכ"ג ומ"א בא"ח סימן רפ"ב אות ו"י דקטן אין מקרא ויראה הטעם דקטן בר חינוך מדרבנן וגדול מחוייב מדברי קבלה ואין דרבנן מוציא המחוייב מקבלה ובהט ניחא בתקפ"ט בא"ח במ"א ד' דקטן אין מוציא גדול בקריאת מגילה ובחנוכה פסק דמוציא ויש לומר נר חנוכה דרבנן ממש משא"כ מקרא מגילה דברי קבלה הוה אסתר ברוה"ק נאמר אין מוציא קטן לגדול ובפריי שם כתבנו מזה ואי"ה יבואר עוד: גם יש לומר דברי קבלה יש לו דין תורה ומחמירין בספיקו אלא שאין לוקין כשל תורם כ"א מכת מרדות: ויש מי שתירץ הא דכרך שיש בו ספק אם מוקף מימות יב"נ קורא בשניהם ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא דברי קבלה להחמיר ועב"י סימן תרפ"ו בשם הרז"ה מגילה דברי קבלה כדברי תורה ואין צריך חיזוק יע"ש ועמש"ל הלכות מגילה פ"א מהלכות מגילה הי"א בשם הר"ן ז"ל משמע דפשוט ליה ספק דברי קבלה נמי אזלינן לקולא בעיר שיש ספק אם מוקף חומה ועי"ש ואי"ה בפריי בה' מגילה יבואר זה:

**יט** ודע שי"א הלבשת ערומים ד"ת הוא הואיל וכתיב ביה כה אמר ה' עיין במנין המצות בשורש הא' ובמגילת אסתר למהר"י דיליאון ז"ל. ואם כן בעונג וכבוד שבת ויום טוב דכתיב בסוף כי פי ה' דבר הוה דבר תורה וכמו שכתב בצמח צדק סימן כ"ח והנה כפי

הנראה במחלוקת שנויה שי"א אסור להתענות בשבת וי"א רק מדרבנן ועמ"ש בפריי לא"ח סימן רפ"ח ואי"ה יבואר:

**כ** המדריגה ומעלה החמישית היא כל מה שגזרו חז"ל ואין מן התורה הן במניעת מה שגזרו הן בצווי לעשות מדבריהם: במניעת כל הסייגים וגדרים לתורה כמו בשר חיה ועוף בחלב ושניות מד"ס וכדומה הרבה והן בצווי כמו מקרא מגילה ומשלוח מנות ונר חנוכה ואמנם יש מהן דאסמכוה אקרא כמאמרם ז"ל מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וראוי שתדע שיש ב' מיני אסמכתות אסמכתא חשובה ויש לה כעין רמז בתורה שבכתב כמו נט"י לחולין מקרא וידיו לא שטף נמים בחולין ק"ו א' ובברכות ס"פ אלו דברים והתקדשתם אלו מים ראשונים זהו אסמכתא בעלמ"א שאין רמז בקרא לזה ועיין בתה"א קכ"ו ב' וב"ה שם ב' אסמכתות ומשמע אסמכתא חשובה שיש לה כעין רמז בקרא הוה כד"ת ממש ולא נפלאת ולא רחוקה הוא לומר כן כי בכל מילי דרבנן ד"ת הן מלא תסור וע"פ התורה אשר יורוך אלא דאתני בכמה דברים דלא ללקות על דבריהם מלקות ד"ת כ"א מ"מ והקילו בספיקן כמו שיראה הרואה בשרש הא' במגילת אסתר וכבוד הבריות דוחה ללאו שלהן הא כל היכא דאסמכוה אקרא באסמכתא חשובה דעתם להיות ממש כד"ת ולא מקילין בספיקו וגזרו גזירה לגזירה באפשר וכדומה: ועם זה יתיישב מה שאמרו (בפ"ב דידים) ספק ידים לטהר למה התנו כן הא כל ספק דרבנן לקולא עתי"ס שם ולמ"ש אי"ש דאסמכוה אקרא אפ"ה הקילו בפירוש ביה ועמ"ש בפריי לא"ח סי' ק"ס במ"א אות י"ג יע"ש: ויש לי העני כמה מקומות מראים ראיה לזה ויש ההיפוך אביא מה שאני יודע:

**המקום** הא' גיטין נ"ט ב' מפני דרכי שלום דאורייתא הוא וקדשתו אע"ג דאסמכתא הוא קורא ד"ת ועמ"ש בפריי א"ח סי' קל"ה במ"א אוח ד' וברי"א במ"א אות ד' יע"ש:

**המקום הב'** ריש ביצה דלא פריך אמאי ספק נולדה בי"ט אסורה הא ספק דרבנן לקולא די"ל מוקצה אסמכוה אקרא לא מקילין בספיקא עיין מהרש"א ז"ל שם ועיין בפוסקים שם:

**הג'** בטור א"ח ר"ח ור"ט לכאורה סותר וברי"ט כתב דברכה מעין שלש אם ספק מוזר ומברך דאסמכינהו אקרא היינו אסמכתא חשובה הוה כד"ת משא"כ להר"ם דסובר בגיטין כהן קורא ראשון ד"ת ממש וקדשתו לאו אסמכתא מש"ה פסק ברכה מעין שלש אין חוזר דאסמכתא לאו ד"ת הוה וכפי הנראה במחלוקת שנויה וכדאמרן ועיין א"ח קל"ה ובב"י שם וברי"א במ"א אות ד' והבן:

**הרביעי** בלבוש א"ח סימן קפ"ד ס"ז כתב דמש"ה אכל כזית מוציא בבהמ"ז למי שאכל כדי שביעה אף שזה דרבנן וזה ד"ת הואיל דאסמכיה אקרא ואכלת בכזית ובקצ"ז ס"ד כתב טעם אחר ועמ"א קצ"ז אות י"א ופריי שם באופן שמסכים לכאורה דכל דאסמכינכו אקרא הוה כד"ת לכמה דברים:

**החמישי** בע"ז דף כ"ב א' בתוס' ד"ה ותיפוק לענין חול כמועד אי דרבנן או ד"ת אסמכתא יע"ש בזה:

**המקום הששי** פרק שמיני דסוטה וברי"מ פרק זיי"ן מהל' מלכים חלוצה חוזר מעורכי מלחמה ואשה גרושה לרבות חלוצה אכמכתא כד"ת עתי"ט שם. ומיהו לא לכל מילי הוה כד"ת ממש שאין לוקין עליה מן התורה ועיין מכות ריש אלו הלוקין יבמות כ"ד א' רש"י לא גזר לאפוקי י"ל כן ועיין רמב"ן יבמות ואי"ה יבואר:

**כא** ואמנם ב' מקומות יש סותרין לזה:

**א** כתובות כ"ח ב' תחומין דרבנן נאמן לומר הגדול שראה בעודו קטן ע"כ היינו באים בשבת משמע דהקילו משום ספק דרבנן בזה:

**המקום הב'** שבת ל"ד א' ספק עירוב כשר דספק דרבנן לקולא אף דאסמכוה אקרא אל יצא ממקומו אלפים טמה אפי"ה מקילין בספק ומהא דעירובין י"ל דסיים שם שלא אמרו הדבר להחמיר אלא לקולא כמו בטהרת ידים דאמרו בפירוש כן וכן כתב הרי"מ ז"ל פכ"ח משבת הלכה י"ט אבל משבת ל"ד דאמרו ספק דרבנן לקולא משמע ככל ספק דרבנן וצ"ע:

**כב** המדריגה ומעלה הששית הוא כל מילי דרבנן שלא אסמכוה אקרא ואסרוה מפני סייג של תורה או כדומה: ולהרי"מ בשרש האי' ד"ת הן שהרי מברכין אשר קדשנו וצונו מלא תסור: וקי"ל ודאי דבריהם בעי ברכה הא ספק דבריהם לא: וספק תורה אי מברכין יש מחלוקת עיין א"ח סימן ס"ו ופריי שם ורי"מ פי"ג מה' מילה ופי"ג דחנוכה ה"ה וביי"ד רש"י במילת אנדרוגינוס: ועיין שבת כ"ג א' גבי ספק דבריהם ובאו"ה כלל כ"ז הביאו בת"ח כלל כ"ג כל שיש חשש איסור תורה א"א ספק דרבנן לקולא כגבינות עכו"ם ובש"ך י"ד ק"י הביאו ולכאורה זה תלוי בפי' רש"י וריי"ף ור"מ גבי דמאי ועיין חה"ר שם ובחדושינו לשבת הארכנו בזה אין מקומו פה ועיין פ"ג מ"ד דדמאי לטוחן עכו"ם דמאי אף לרבא חיישינן שמא הוחלפו ודמאי לא הוה דשיל"מ תרומה גדולה חטה א' כו' משא"כ מעשר הוה הפסד ממון לא הוה דשיל"מ בזה וי"ל דקרוב לודאי כמו חלב ביד עכו"ם עיי"ד קי"ח:

**כג** ומה שראוי לדבר בכאן הוא זה כי חז"ל אתנו דלא ללקות אדבריהם מלקות דאורייתא הא מכות מרדות לוקה על דבריהם ועיין פר"ח א"ח סימן תצ"ו האריך ומסיק בדרבנן יש ב' מיני עונשין או נדוי או מכת מרדות וכפי ראות עיני הדיין יעשה יע"ש: ובסי' רע"א ס"ב הביא פירושים רבים מהו מכות מרדות עיין שם. ועל עבירה נמשכת מכין עד שתצא נפשו אף מדרבנן עבר הזמן מכין אותו מכות מרדות בשיעור כמו בד"ת סוכה אינו עושה לולב שאין נופל יע"ש ועיין מדין מכות מרדות פ"א מהא"ב במ"מ ומ"ל שם פ"ו וז' מהא"ב ופ"ג מהל' ביאת מקדש החי" ופ"ה מהלכות גזירות וא"ה יבואר לקמן: **כד** ומפני שלענ"ד נראה דהא דקי"ל עבר עבירה שיש בה מלקות פסול מן התורה לעדות מדרבנן או עשה של תורה פסול מדבריהם היינו הואיל ומחויב מכות מרדות עשאוהו כעין של תורה ורשע מקרי כמו שמוכיחין דברי הר"מ ז"ל בהלכות עדות פרק עשירי הלכה א' ב' ג' הרשעים פסולים לעדות עבר עבירה שיש בה מן התורה פסול מ"ה ואם היה החיו"ב שבה מדבריהם הרי" פסול מדבריהם להמעיין שם מבואר כן: ואם כן צריך חקירת חכם על איזה עבירה חייב מכות מרדות ועל איזה פטור מ"מ ולא מפסל אף מדבריהם:

ויש לשאול כסה חקירות:

**החקירה הא'** אם מכות מרדות צריכין התראה:

**הב'** איזו מהן שחייב עליה מ"מ ואיזו פטור:

**הג'** חייב עשה או שוא"ת לאוין שאין בהן מעשה אי לוקה ס"מ:

**הד'** את"ל דלוקה בדרבנן שאין בהם מעשה אי לוקה מ"מ:

**החקירה החמישית** מי שעבר על ספק איסור תורה אי לוקה מכות מרדות ואם יש לחלק בין ספק בעיא דלא איפשטא לספק מעשה:

**הו'** אם עבר עבירה שיש מ"מ מדבריהם ותשלומין באין כאחד אם נימא דאין עושין ב' רשעיות ופטור מממון:

**הז'** אם עבר עבירה ד"ת שיש בה מלקום מן התורה ועשה עבירה דרבנן ג"כ שיש בה מכות מרדות מדבריהם אי לוקה ב' או לאו.

**הח'** אם הא דאמרו ז"ל האומר סוכה שאינו יושב לולב שאינו נוטל מכין עד שתצא נפשו אם במצות דרבנן כן האומר נ"ח שאין מדליק מגילה שאין קורא:

**החקירה הט'** במ"ע שמתן שכרה בצידה דאין כופין אותו אם רצו ב"ד להלקות אותו אם רשות בידן או לאו:

**כה** ואען ואומר הר"מ ז"ל בפ"י מהלכות סנהדרין הלכה ה' כתב וכל אלו שלא קבלו התראה מכין מ"מ ואף על דבריהם מכין מ"מ משמע אף באיסור דבריהם א"צ התראה למכת מרדות הביא הפר"ח דבריו א"ח סי' תצ"ו סעיף א' יע"ש: ומשמע שם דעבירה נמשכת מכין אותו עד שתצא נפשו ולאחר שעבר מכין אותו י"ג מכות או ל"ט אלא שאין חזקות כשל תורה ועיין בסי' תצ"ה בפר"ח סעיף כ' ותע"א ס"ב בפר"ח ומ"א תצ"ו אות א"ב יע"ש. ובסי' לחם יהודה למהר"י יעו"ש ז"ל בפ"א מה"ש בשם הרשב"ש (בנו של רשב"ץ) יש בזה שיטה אחרת ואין בידי תשובת הרשב"ש לעיין ביה: ואם יש חילוק בין עבירה לעבירה במ"מ פ"א מה"ש משמע כר"ן הביאו הכ"מ פרק ששי הלכה י"ד יע"ש אבל הפר"ח העלה בתצ"ו דיש כח ביד הדיין כעי' ראות עיניו אם לנדותו או להלקותו יע"ש ופ"א מה' י"ט הכ"ב י"ט שני מלקין מ"מ או מנדין אם לא יהיה מן התלמידים ובכ"ג תצ"ו א"ח הביאו. ומ"מ משמע דנדוי חמור הוא ממלקות וא"כ אף למ"ד דעבירה שאין לו עיקר מ"ה בן נדוי הוא נמי מפסל לעדות דנדוי חמור ממלקות הוא ובשביל זה רשע מקרי (וראיתי להגאון מוהר"ר יהונתן ז"ל בספר אורים ותומים בח"מ סימן ל"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וניתק לעשה ולתשלומין פסול מ"ה דלאו משום קלותן הוא דאין לוקין יע"ש הנה בחייבי מיתות שוגגין והזיד בלאו מודינא דחומר הענין כו' ודומה למ"ש בח"מ ל"ד סכ"ד אם לא התרו פסול משא"כ מחמר דאין בו מיתה ער"מ פ"ך מה"ש צ"ע גם ניתק לעשה וקיים העשה י"ל דכשר כ"ש אם היה דעתו לקיים בשעת עבירת הלאו עתו"ס פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי הביאו המ"ל פ"א מחו"מ. ואם ביטל העשה פסול. וניתן לתשלומין י"ל דפסול לעדות ואי"ה יבואר במקום אחר) ומ"מ דע שיש עבירות דאין לוקין עליהם מכות מרדות שהרי הר"מ ז"ל פ"א משבח הלכה ד' כ"מ שנאמר פטור מכלום אין מכין מ"מ ועכ"מ שם ובמ"מ ובלחם יהודה שם. ועיין פ"א מחו"מ הלכה עשירי האוכל חמץ בשעה ששית מכין מ"מ הא בה' אין לוקה עי' לח"מ שם ובשבת בסוגיא דכוורת כפיאה פטור במלחמות ובעל המאור שם שיש עבירות דרבנן שאין לוקה עליהם מ"מ ובחדושינו ראש יוסף הארכנו בזה: ואם לאוין ועשין שאין בהם מעשה אי לוקה עליהם מ"מ מבואר בפ"א מה' חמץ ומצה ה"ג המניח חמץ ברשותו לוקה מ"מ ומשמע ה"ה נעשה דשוא"ת דלוקה מ"מ. ואם דרבנן באין מעשה אי לוקה מ"מ וממ"ש הר"מ ז"ל פ"א ה"י מחו"מ האוכל בששית ולא כתב נהנה עי' לח"מ היה לכאורה נראה לומר כל ד"ת אף באין מעשה לוקה מ"מ ובדרבנן אי יש מעשה עשאו כעין של תורה ואי לית ביה מעשה לא ומשו"ה נהנה דלית מלקות ד"ת בשום הנאה לדעת הר"מ ז"ל (עמ"ל פ"ה מיסודי התורה דהוה כלאו שאין בו מעשה יע"ש) מש"ה

בדרבנן אין לוקה כה"ג ובאה"ע סי' כ"א ס"א המתכוון לאחד מהדברים לשמוע קול אשה ולראות שערה מכין מ"מ וי"ל. ועיין מ"ל פ"ה מיסודי התורה הלכה ח' במגיה ד"ה וראיתי להה"ה מ"ש שם בזה ועיין כתובות פ"ו א' בתוספות ד"ה פריעת ב"ח דבמצוה דרבנן בשוא"ת כופין ומשמע שם במחלוקת שנויה דלרש"י במצוה דרבנן בשוא"ת כמו נר חנוכה ומקרא מגילה לא כפינן בכתובות שם צ"א ב' ד"ה מצוה יע"ש והיינו כ"ז שיש בידו לקיים ומשמע כ"ש אחר שעבר בדרבנן בשוא"ת דאין לוקה מכת מרדות בשוא"ת בדרבנן:

**כו** ולענין ספק תורה אי לוקה מכת מרדות הנה הב"י בי"ד סי' רצ"ו מין של ים ויבשה אין לוקין כתב הב"י מדקדוק לשון הר"מ ז"ל פ"ט מכלאים משמע דאף מכת מרדות אין לוקין דבעיא דלא איפשטא אין מלקין על הספק והוא פלא בעיני והנה דבפי"ז מה' א"ב ה"ז כ' בביאור מי שהיתה ספק גרושה ואלמנה כהן הבא עליה לוקה מכות מרדות ודוחק לחלק בין בעיא דלא איפשטא ובין ספק מעשה ועוד דאכתי תקשה מ"ש הר"מ ז"ל בהלכות איסורי מזבח פרק ששי הלכה ג' המקדיש יין פסול לוקה מכות מרדות ובעיא דלא איפשטא אפ"ה לוקה ולזה י"ל דעשה אפשר יש ביה ע"ש ה"א וצ"ע. ולומר דזה תלוי אי ספק מ"ה אסור או מדרבנן ובספק תורה ע"פ התנאים שנתבארו בי"ד ק"י אף להר"מ מ"ה אסור י"ל דלוקין מ"מ צ"ע גם בזה ועיין ר"מ פ"ו מה' נזירות ה"ט ופ"ג מה' ביאת מקדש מענין מכות מרדות. ועיין נזיר פ"ד מ"ג בתי"ט שם: ובשו"ת מגידות נסתפקנו מי שהיה לפניו חתיכה וסברו הכל שהיא חלב ואכל במזיד ואח"כ נודע ששומן היתה אי מפסל מדרבנן כמו באשה שנדרה בנזיר ובעלה היפר ואכלה ענבים דסופגת מ"מ כמ"ש בנזיר פ"ד מ"ג ופסק כן הר"מ ז"ל פי"ב מנדרים וכל שיש מ"מ מפסל לעדות מדרבנן כדכתיבנא וצ"ע אם יש לחלק בין זה להיא דנזיר: ובדברי התי"ט שם יש לנו הרהורי דברים אין מקומו פה:

**כז** ואם מכות מרדות פוטר ממון הנה מבואר בר"מ פרק ראשון מהלכות נערה ובתולה הי"ב היתה מחייבי עשה או שנייה ומשלם קנס בין התרו או לא התרו שאין כאן מלקות אלמא כל שאין כ"א מכות מרדות אין פוטר ממון וכ"ת דבהעראה קנס ומלקות בביאה גמורה הא בורכא דכעין של תורה עשאו ולוקה מ"מ בהעראה. ואמר שאין כאן מלקות להורות שאין כאן מכות מרדות דב' רשעיות אין עונשים ומשלם קנס ופטור ממכות מרדות והטעם אפשר כמ"ש השי"ך בי"ד קי"ט אות כ"ז לענין ממון אוקמיה אדין תורה ה"נ דכוותיה ומ"מ מפסל לעדות כמו חייבי מלקות שניתן לתשלומין כמ"ש הגאון ז"ל בספר אורים ותומים בח"מ סי' ל"ד הבאתיו באות כ"ה יע"ש:

**כח** ואם עבר עבירה של תורה שיש בה מלקות ועמה עבירה דרבנן מצאנו ראינו במשנה למלך פי"ז מה' איסורי ביאה הלכה ז' הביא ד"ת דריש אלו הן הלוקין דגרושה וחלוצה אין לוקה אלא א' הואיל ויש בה מלקות ד"ת יע"ש. ולי העני י"ל דשאני התם דמוי"ו ואשה אסמכוהו חלוצה ומחד קרא נפיק עשאו כעין של תורה דלאו שבכללות כזה תרתי לא לקי הא עבירות חלוקות י"ל אף שלוקה מלקות ד"ת לוקה עמהן מכות מרדות ולעבירה אחרת שיש בה: ואם בנר חנוכה ומקרא מגילה האומר שאין עושה אם לוקה בהמשך זמן עד שתצא נפשו ביארתיו לעיל ועיין כתובות פ"ו א' ד"ה פריעת ב"ח ורש"י שם ודף צ"א ב' ד"ה מצוה יע"ש: ומ"ע שמתן שכרה בצדה דאין כופין אותו מההיא דחולין ק"א ב' ההוא דלא מוקיר אבוה ואמיה הנה בר"מ הלכות ממרים פ"ה הט"ו ויש לב"ד להכות מכות מרדות יע"ש במבזה אביו ואמו משמע י"ג מכות לא עד שתצא נפשו ועט"ז י"ד סי' ר"י"ש מ"ם אות א' וכמ"ש התוס' ב"ב מ' ד"ה אכפייה כתירוץ הריצב"א יע"ש וער"מ הלכות מתנות עניים פ"ו ה"י בצדקה כופין עד שיתן משמע עד שתצא נפשו י"ל דסובר בצדקה איכא לאו דלא תקפוץ כמ"ש התוס' כתובות מ"ט ב' ופ"ג א' ד"ה אכפייה ועש"ך י"ד סי' רמ"ח אות ג' ואין להאריך יותר:

**כט** ומעתה אני חוזר אל מה שלמעלה כי הנה כתבנו עד כה במעלה הששית ואי"ה נזכיר לקמן עוד מעלות. ומה שראוי שיחובר בכאן הוא דקי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו ושיש מי שאומר דוקא מצות ד"ת הא דרבנן ליהנות ניתנו וכן דעת הרז"ה הביאו הר"ן ז"ל פרק שני דר"ה גבי המודר הנאה מחבירו מותר תקיעה של מצוה אבל הר"ן ז"ל כתב דאף מצוה דרבנן מצות לאו ליהנות ניתנו. וראיתי להמגיה במשנה למלך בהלכות אישות פרק חמישי ה"א ופרק חמישי מהל' איסורי מזבח ה"ט במשנה למלך להר"מ מצות לאו ליהנות נתנו דיעבד הא לכתחלה אסור ושהתוס' חולקין על זה. ולפ"ז הא דהמודר הנאה משופר וחבירו תוקע לו דוקא כשאי אפשר בענין אחר ואין שם בקי אלא הוא עא"ח תקפ"ט ס"ז וי"ד רכ"א ומ"מ צ"ע בנר חנוכה שיש לו שמן היתר ושמן ערלה או חמאה מבושלת עם שומן דאסור בהנאה אם נאסר דלאו טיגון הוא וכדומה ודאי י"ל דאיסורי הנאה דהא מהני ליה דאי לאו שמן האסור צריך להדליק שמן כשר ומתהני מאיסורי הנאה. ודוקא כשאין לו כי אם זה האסור בהנאה י"ל מצות לאו ליהנות נתנו ולא הוה מצוה הבאה בעבירה וכדאמרן ואי"ה בפריי לא"ת בהלכות חנוכה ובשאר דוכתי יבואר זה וכאן אין להאריך:

**ל** ועיין בפריי לי"ד סי' כ"ח בסופו בט"ז ועיין ר"מ פי"ד מהלכות שחיטה הי"ג במ"ש הר"מ ז"ל מכסין בעפ"ר עיר הנדחת דמחוסר קביצה זה כזעירי ובחולין פ"ט א' לרבא

מצות לאו ליהנות נתנו אף אפ"ר עיר הנדחת שרי כמ"ש הכ"ס שם ואפשר מדנקיט הר"מ ז"ל עפר ולא אפר ולשיטתיה בפ"ה מהלכות איסורי מזבח ה"ט כמש"ל ושכל הני דאמרן מצות לאו ליהנות נתנו באי אפשר בענין אחר וא"ש מ"ש הר"ן בר"ה בהא דכהני שלוחי דידן אסור במודר הנאה הואיל ויש כהנים אחרים וצ"ע בכל זה:

**לא** כל בדרבנן לא גזרו גזירה לגזירה ולפעמים גזרו דאי לא הא לא קיימא הא ובאסמכתא לכאורה נראה דגזרו ועיין א"ח סי' רע"ו ס"א ובלבוש שם ובחה"ר שבת קכ"ב משמע דלא גזרו אף באסמכתא חשובה גזירה לגזירה שהרי סמכו מקרא דלא יעשה בהם בצירי הביאו הב"י בסי' רמ"ד יע"ש ואפ"ה כתב דמש"ה עכו"ם שהדליק מעצמו בשביל ישראל אסור אטו יאמר לו וכולה חדא גזירה עמ"ש בפריי שם: והנה מצינו העמידו דבריהם במקום תורה ואי גזרו מחמת לא פלוג אי שייך העמידו דבריהם או לאו עמ"ש בפריי~י~ א"א סי' קנ"ח במ"א אות למ"ד תמצא שם חידוש בזה ובסי' קצ"א מחלוקת רש"י ותו' אי העמידו דבריהם משום סייג דוקא או אפי' משום ביטול פועלים ועיין יבמות צ' ב' יע"ש:

**לב** עיין א"ח סימן צד"ק במ"א אות למ"ד שהרא"ש ברכות מ"ז ב' משמע עשה דדבריהם דוחה עשה של תורה אי הוה מצוה דרבים וא"צ בעידנא בשחרר עבדו יע"ש ומיהו לדינא כתבתי שם דאין שום מצוה ד"ת נדחית מפני דרבנן וכמ"ש בא"ח סימן תרפ"ז ס"ב בהג"ה דמקרא מגילה אין דוחה לשום מצוה ד"ת אף למ"ד מגילה בזמנה בעשרה והוה מצוה דרבים יע"ש: גם יש הפרש ביון מצות ד"ת לרבנן לענין מצות צריכות כוונה דד"ת צריך כוונה ודרבנן אין צריך כוונה עמ"א א"ח סי' סמ"ך אות ג' ועמ"ש בפריי שם ובסי' ר"ט בזה:

**לג** וכמו בד"ת עשה דחי לל"ת ועשה החמורה לקלה ובהא לא בעינן בעידנא ה"ה בדרבנן עשה דרבנן דחי לל"ת דרבנן ועשה החמורה לקלה עא"ח במ"א סימן תמ"ו גבי המוציא חמץ בפסח. וכמו במצות עשה של תורה בזמן גרמא נשים פטורות ה"ה במ"ע דדבריהם שהזי"ג נשים פטורות ואי בעי מברכי. זולת מצות שיש בהם טעם נשים חייבות מקרא מגילה אף הם באותו נס וקידוש היום זכור ושמור ויראה ה"ה בקידושא רבא דשחרית שבת מדרבנן נשים חייבות מדרבנן זכור ושמור והני נשי כו' וכעין של תורה עשאום ואי"ה בפריי לא"ח סי' רפ"ט אבאר עוד. וממילא בענין המעלות אם נזדמן לאדם ב' מצות עשה וא"א שיקיים שתיהם יעשה החמורה וכתב עדיף מעל פה וכדכתיבנא:

**לד** וראוי לדבר בכאן מענין לאו דבל תוסיף הנה הר"מ ז"ל בפרק שני מהלכות ממרים כתב וזה לשונו בהלכה ט' הואיל ויש לב"ד לגזור כו' א"כ מהו זה שהזהירה תורה לא תוסיף כו' לקבוע הדבר שהוא מן התורה כמו בשר בהמה יע"ש והמתבאר שאם יאמרו

שזה מ״ה כמו שאר הוה ב״ת ואם אמרו שזה מדרבנן סייג או לזכרון נס כמו נר חנוכה ומגילה שרי והר״א ז״ל השיגו אף אם יאמרו שהוא מ״ה ליכא ב״ת כ״א תפילין ציצית לולב ה׳ בתים ועכ״מ שם. ועיין סנהדרין פ״ח ב׳ לענין זקן ממרא הובא בר״מ ז״ל פ״ד ה״ב בה׳ ממרים ובר״א ז״ל שם ומשם אין ראיה דיי״ל לחייב מיתה קמיירי והרא״ם ז״ל בב׳ מקומות (דברים ד׳ ב׳ וי״ג א׳ וברש״י שם פעם כתב תפילין לולב ציצית ופעם כתב תפילין לולב ברכת כהנים ויבואר לקמן אי״ה) אסברה לן טעם מחלוקת הר״מ והר״א ז״ל והביא ברייתא מנין שאין מוסיפין על לולב ציצית תפילין וברכת כהנים וכפי דעתי הכוונה כך הוא דלהוסיף מין אחר בלולב אף לרבנן דלולב א״צ אגד עובר עב״ת אבל להוסיף ממיני הלולב או חמש ציצית אז לרבי יהודה דצריך אגד עובר עב״ת ולרבנן אין עוכר ב״ת וה״מ שהביא מין אחר לשום מצוה אבל לאגוד הלולב לשום נוי שרי לרבנן כמ״ש בסוכה ל״א א׳ יע״ש (ובהנחנקין אי מייתי מינא אחרינא האי לחודיה קאי לענין מיתה שאני) (ואי״ה בהלכות תפילין דבעינן מעור א׳ הוה אגידי):

**לה** הכלל העולה לדעתי הוא כך כמו לולב לרי״ וציצית לד״ה ותפילין מעור א׳ הוה אגד עב״ת אפילו הוסיף ממינם עד״מ ב׳ לולבין ה׳ ציצית ב״פ של קדש וכדומה. אבל הוסיף מין אחר בלולב אף למ״ד אין צריך אגד ובפרשה אחרת בתפילין אף אם נאמר דלא הוה אגד עב״ת ומש״ה נמי ברכת כהנים חמש ברכות יוסיף ה׳ עליכם הוה ב״ת אבל ב״פ יברכך לא הוה ב״ת כיון דלא אגידי ובעשיית המצוה פעמיים כל דלית אגד ליכא ב״ת כמו שכתב הרא״ם ז״ל ובתו׳ ראש השנה כ״ח ב׳ ד״ה ומנא ודף י״ו ב׳ ד״ה ותוקעים ביארו זה ואי״ה יבואר לקמן בזה. והנה השגת הר״א ז״ל שם על הר״ם הוא דמשמע דאי אמרו חז״ל שהוא מן התורה עב״ת אף בלא אגד ולז״א הר״א ז״ל כל דלית אגד ליכא ב״ת אף אם יאמרו שהוא מ״ה וראייתו מדמצינו כ״פ שאמרו בברייתא מניין שאסור כן וכך ת״ל כו׳. ואמוראי בתראי מקשים והא מדרבנן ומשני קראי אסמכתא ואיך סתמו בברייתא והא אתי למטעי ולומר שהוא מ״ה ממש ועב״ת ועכ״מ שם ולפי מ״ש אתי שפיר: ועל קושיית הר״מ ז״ל איך רשאים הב״ד לגזור ולהוסיף אף שסובר בשרש הראשון שדינם דין תורה ממש עשה על פי התורה אשר יורוך ול״ס לא תסור רק דאתני להקל בספיקן ולא לקי על לאו שלהן מ״ה (ובחבורו כתב טעם דאין לוקין דהוה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד) וא״כ י״ל דלא תוסיף הוא לאדם אחד שבא ומוסיף עב״ת משמע דעתו ז״ל דאף לסנהדרי גדולה אם אמרו שהוא מ״ה ממש עב״ת:

**לו** בחה״ר ראש השנה י״ו א׳ אמאי דמקשין התו׳ איך תוקעין ב״פ תירץ דלחכמים יש רשות ע״פ התורה אשר יורוך תדע בשמיני יושבים בסוכה אע״פ דבקיאין בקביעא

דירחא וכן בל תגרע ובשבת אין תוקעים הנה בשמיני מספק ליכא ב"ת רק השתא בקיאין אף שיאמרו שהוא מדבריהם סובר דאית ב"ת אלא לב"ד יש רשות (ודינם דין תורה ע"פ התורה רק אדם אחד אסור להוסיף מדעתו) והר"מ ז"ל סובר דשמיני אמרו שהוא מדבריהם ולפ"ז שיטת הר"א ז"ל לכאורה כרשב"א דלב"ד הגדול יש רשות אבל באגידי אף להם אסור בין יאמרו שהוא דרבנן וכל דלית אגד אף יאמרו שהוא מ"ה מותר לדעתו ז"ל ואי"ה יבואר עוד לקמן. ועתה יש לחקור ולברר אם יש ב"ח במין א' גופא ב' לולבין ואם יש חילוק אם צריך אגד או לאו ובין אי מתכוין שיהא ד"ת או ד"ס או אף מדעתו ממש אסור שהרי מברייתא דספרי הובאה ברי"ה כ"ח ב' לא יאמר הכהן אוסיף ברכה אחת משל"י כו'. והמחבר בא"ח קכ"ח הכ"ד אין הכהן רשאי להוסיף מדעת"ו ברכה משמע אף דרך רשות כל שאומר מיד אחר ברכות התורה הוה ב"ת ועיין פני יהושע ברכות כ"ח ב' ד"ה ומנא תימרא ובר"מ פי"ד מתפלה הי"ד לא הזכיר מלת משל"י ומ"מ מבואר כן בר"ה שם יע"ש:

**לז** ויש לחקור למה לא מנה הר"מ ז"ל פ"ט מהלכות סנהדרין דלוקה עב"ת ולאו שבכללות לא הוה אף דקאי אכ"ת מ"מ מבואר הפרט ביה ובר"ה כ"ח ב' אמר אביי אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה ודוחק לומר מכות מרדות מדבריהם. עוד יש לחקור חקירה אחת וגדולה היא אלי שהר"מ ז"ל בפתיחה להלכות ממרים כתב שלא להוסיף על תורה שבכת"ב ולא בפירושן שלמדנו מפי השמועה משמע דוקא תורה שבכתב ופירושן דמפי השמוע"ה היינו שאמר למשה בע"פ פירוש המקרא דהוה כמפורש: ולא נקרא הלכה למשה מסיני כ"א שאין לו סמך במקרא כלל רק בע"פ כמ"ש הר"מ ז"ל בפירוש המשניות בהקדמתו לסדר זרעים יע"ש: ובפ"ב מה' ממרים כתב בה"ט שלא להוסיף בין בתורה שבכתב ובין בתורה שבעל פה הרי לקח למשל בשר בחלב מפי השמועה למדו כו' משמע מה שבא בע"פ לבאר פירוש המקרא יש בו ב"ת ובל תגרע אבל הלמ"מ אין בו ב"ת וכ"ש אם הוסיף מצוה שאין לה שייכות כלל בתורה כמו נ"ח ומקרא מגילה שאומר שהן מן התורה אין ב"ת כ"א בשייך לד"ת ה' בתים ה' ציצית ה' מינים בלולב בשר עוף בחלב הישן בח' בסוכה ומיהו בשאר ימות השנה אפשר דהוה מעניני של תורה דהואיל ואמרם תורה לישב בסוכה זיי"ן ימים וכ"מ בר"ה כ"ח ב' אמר רבא שלא בזמנה בעי כוונה יע"ש:

**לח** ובספרי ראש יוסף בשבת כ"ה ב' כתבנו בזה אמרתי להעתיקו פה. כי התו' ר"ה י"ו ב' ד"ה ותוקעים וכ"ח ב' ד"ה ומנא הוקשה להם הא עב"ת ותירצו בעשיית המצוה ב"פ ליכא ב"ת א"כ לית להו סברת הר"מ ז"ל בפ"ב מה' ממרים דכל שאין קובעים להיות

ד"ת ליכא ב"ת גם אין סוברים כחה"ר דב"ד יש להם רשות כו' וא"כ איך יתרצו קושיית חה"ר איך יתבינן בשמיני בסוכה ועושין מדרבנן ב' ימים טובים ובקיאין בקביעא דירחא. ואמנם יש לומר דודאי גם התוס' מודים לחה"ר בזה כל שב"ד עושין לסייג וגדר לתקן ד"ת שלא יבואו להקל בדברי תורה כמו שופר בר"ה בשבת דמעביר ד"א ברה"ר ושבת חמורה ככל התורה כולה ליכא בל תגרע וי"ט שני של גליות וסוכה בשמיני שהיא מנהג אבותינו בידינו שלא יבואו לזלזל גם ביום א' בהא כ"ע מודים דרשאים ומכלל דברי תורה הם לא תסור מן הדבר כמ"ש הר"מ ז"ל בשרש הא' ופ"א מה' ממרים משא"כ הא דתקיעות שאנו תוקעים ב"פ לא משום סייג לחזק דברי תורה כ"א לערבב השטן הוקשה להם הא הוה ב"ת וסברתם אפילו שאין מתכוונין למצוה הוה ב"ת ותירצו כיון שעושין המצוה ב"פ ליכא ב"ת. גם הא דיש רשות לב"ד לגרוע הוא לחזק ד"ת בשוא"ת לא בקום ועשה כמבואר ביבמות פ"ט וצ' גם בשוא"ת אין להם רשות לעקור המצוה מכל ומש"ה בראש השנה בשופר לא אמרו שמא יתקן כלי שיר עמ"א א"ח סימן תקפ"ח וע"ז שם ד"ה יע"ש בר"ן ושאר מפרשים בזה. ומכל מקום יש לראות מה דמשמע מתוס' ר"ה דאף אם אין מכוונין לקובען ד"ת הוה ב"ת ומשמע מיהא דמכוונין למצוה דרבנן ומההיא דברכת כהנים לא יאמר הואיל ונתנה התורה רשות לברך אוסיף ברכה משל"י משמע אפי' שלא לשום מצוה כלל רק כהדיוט המברך חבירו אסור בכהן ואלו הישן בשמיני בסוכה דהקשה אביי ילקה ותירץ רבא לבסוף לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי כוונה דהיינו משמיני ומשמע שלא בזמנו בעי כוונה לקובען בד"ת אז הוה ב"ת כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ב מהלכות ממרים ה"ט וא"כ מאי קשיא ליה לחה"ר מישיבת סוכה בשמיני לדידן כיון דשלא בזמנו הוא תוספת יום על ימים משא"כ תקיעה ונ"כ והזאה כל יומא זמניה הוה כדמסיק בר"ה כ"ח ב' יע"ש בזה:

**לט** סוף דבר הכל נשמע בזמנו לא בעי כוונה כלל כההיא דכהן אוסיף משל"י כו' והניתנין במתן אחד שנתערבו במתן ד' לר"י דהלכתא כוותיה דעובר ב"ת אע"פ שאומר בפירוש שנותן מתנות אחרות לשום מים אפ"ה הוה ב"ת ושלא בזמנו י"ל כל שאין קובען לד"ת רק מדרבנן ליכא ב"ת או אפשר כל שמכוין למצוה אפילו מדרבנן עב"ת ואנן דיתבינן בסוכה בשמיני אע"ג דבקיאין בקביעא דירחא ב"ד שאני גם לחזק ד"ת שאני: והא דאמרינן בסוכה ל"א א' לר"י אין אוגדין אלא במינו דלא לעבור ב"ת ולרבנן שרי דא"צ אגד והא בזמנו לא בעי כוונה פי' הרא"ם ז"ל (דברים ד' י"ב וי"ג א') דה"מ בסתמא אבל לשום נוי ליכא ב"ת יע"ש: ואני תמה דא"כ ניתנין מתן א' במתן ד' אמאי

לא יתן השאר בפירוש לשום מים ומתן דם דחטאת לשום מתנות ויוצא ממ"נ ומשמע אף בפירוש עובר ב"ת:

ומה שיש לומר הוא או דלרבנן דלא אגיד לית ב"ת אפילו בזמנו ושאני מתנות ע"ג המזבח דאגידי במזבח כמו ציצית וברכת כהנים דפריס ידיה הוה אגידי וישן בשמיני בסוכה כיון דימים רצופים הוה כאגידי ביה (ודוקא שמיני לא יום אחר בשנה) או תירוץ אחר דלרבנן דא"צ אגד אי מייתי מינא אחרינא ליכא ב"ת דכל המצות צריך דרך גדילתן ולר"י דצריך אגד וזהו מצותו אם מייתי מינא אחרינא הוה ב"ת: ועיין חה"ר סוכה ל"א א"ב ובשם מורי רבינו הגדול האריך ובתו' שם וסנהדרין פרק הנחנקין ובמנחות מ"ם ב' תוס' ד"ה וממאי ד"ל בין התם לדם יע"ש והדברים ארוכים:

**מ** והנה במצות דרבנן שייך ב"ת כמו בחנוכה נר א' והמהדרין מוסיפין כו' ואם נאסר כתוס' ר"ה י"ו ב' וכ"ח ב' בעשיית המצות פעמיים ליכא ב"ת א"ש ואם נאמר כחה"ר ושאר פוסקים דאף כה"ג עב"ת נאמר בדרבנן ליכא ב"ת ואף למ"ש הר"מ ז"ל בשורש הא' דכל מילי דרבנן ד"ת הם מלא תסור והעד מדמברכין וצונו י"ל זה בסיג וגדר לד"ת ונט"י משום סרך תרומה הא נר חנוכה ומגילה ומשלוח מנות יראה שאף הר"מ ז"ל יודה דלא קאי עלייהו לא תסור וכן מורה לשון הר"מ ז"ל פ"א מהלכות ממרים הסייגים והגדרים הרי הן בכללם לא תסור משמע הא נ"ח וכדומה לא וגם לענין מכות מרדות יש לעיין בזה אלא מדמברכין וצונו גם על זה קשה ועיין סנהדרין פ"ח ב' וסוכה ל"א א"ב ור"ה י"ו ב' וכ"ח כ' ועירובין צ"ו בזה. ועיין ר"ה ל"ג במהרש"א ז"ל ממ"ש רש"י ז"ל דנשים תקעי איכא כ"ת כתב דל"ש ב"ת אלא כשעושה המצוה ומוסיף עליה ועיין פני יהושע הקשה מעירובין נ"ז שם מבואר הרבה פעמים דאיכא ב"ת. ובאמת שרש"י ותוס' שם כתבו דנראה כתוספות בכ"ף הדמיון ומדרבנן לא מ"ה כה"ג. ומ"מ אנן קי"ל דנשים עושים מ"ע שהז"ג ומברכין עלייהו והיינו שמתכוונין למצוה דרבנן לא לקבוע לד"ת ולהוסיף עליה וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ב מהלכות ממרים ה"ט וכמש"ל באורך. או דל"ש ב"ת אלא במוסיף חלק מהמצוה ומ"מ ראוי להודיעם לנשים שהם פטורים רק שמחמירין על עצמם וא"י"ה בחלק השני בביאור המינים אישיים בחלק נשים אבאר עוד:

גם לענין מצות צריכות כוונה ולענין מצות לאו ליהנות נתנו כתבנו לעיל אי יש הפרש בין מצות דרבנן או ד"ת וא"י"ה בחלק השלישי אבאר עוד מזה:

**מא המעלה** ומדריגה השביעית הוא דבר שהוא מנהג כדמיון ערבה בגבולין סוכה מ"ד א' לא בעי ברוכי דמנהג נביאים הוא ופירש"י שם לא תקנום אלא הנהיגו כך וליתא בכלל לא תסור ול"ש וצונו. והלל בראש חודש מנהג ולא מצוה עיין ר"מ הלכות מגילה

וחנוכה פרק שלישי הלכה זיי"ן ובטור א"ח סימן תכ"ב ותרס"ד ובש"ע ועתו' ברכות י"ד א' כתבו בזה דאטלטול לא מברכין הא על מצוה שבא ממנהג מברכין כמו י"ט שני דדבריהם ומברכין ועב"ח תרס"ד למ"ד לחלק בין יחיד לציבור יע"ש ובפר"ח תכ"ג: וא"כ מה שמברכין על י"ט שני י"ל כדי שלא לזלזל ביה גם מתחלה ניתקן על הספק אף דהאידנא בקיאין מ"מ שמא יחזור הדבר כו' אכל מה שמברכין על הלל דר"ח וערבה אין מברכין קשה ועיין סוכה מ"ד ב' בתוס' ד"ה כאן חלקו דהיכא דאין אומר וצונו לית לן בה ומברכין בי"ט של גליות בתפלה וקידוש וי"ט ב' ר"ה קדושה אחת הוי ור"ל דלאו מנהג לחוד אלא תקנה קבועה. וברי"ן שם הקשה מאכילת מצה בליל ב' דפסח ואפשר דצונו שלא לאכול חמץ כל זיי"ן ימי פסח ואע"ג דכוונתינו נמי וצונו בלילה הזה מ"מ שייך וצונו. ולפי"ז הוה א"ש בשמיני בסוכה יתובי יתבינן ברוכי לא מברכינן דהיכי לימא וצונו בסוכה ובקיאין בקביעא דירחא ואמנהגא לא מברכינן. אבל קריאת הלל דמברכין וצונו קשה היכן צונו כיון דבמנהגא ליכא לא תסור ומה שמברכין הנשים על מ"ע שהזי"ג הואיל ואנשים מחויבין שייך קצת וצונו כמ"ש ז"ל משא"כ בהלל דר"ח ולומר כקורא בתורה דמברך מפני כבוד התורה בציבור וכמו ספר שני בי"ט תקנת הגאונים ואפי"ה מברכין התם לית וצונו משא"כ כאן וכדכתיבנא באופן שצריך להתיישב בזה. ועיין בר"מ הלכות תפלה פי"ב וי"ג ואיכא לעיינא אי קריאת ס"ת בציבור הוה מנהגא או מצוה מד"ס יע"ש: ועיין בחה"ר בסוכה שם בזה: ולענין אי מכין אותו עד שתצא נפשו בנמשכת בזמן או לאחר שעבר מכות מרדות ודאי מסתברא דעל מנהג אין לוקין אפי' אם נימא במצות דרבנן מכין אותו וכמ"ש לעיל בזה:

**מג** המדריגה ומעלה השמינית הוא דברים שאמרו חז"ל משום דרך ארץ ומוסר כמו מסכת דרך ארץ כולה ועיין א"ח סימן ק"ע בט"ז אות ג' שהלקה אותן על סירובם ועברו עמ"ש חז"ל כל מה שאומר בעל הבית עשה וכתבנו בפריי שם דעל זה אין לוקין מ"מ יע"ש ועיין א"ח סימן רצ"ז ורצ"ח ברכת בשמים במ"ש ונר אין מחזירין עליו ובביאור אמרו ברכות נ"ג ב' אין מחזירין על האור כדרך שמחזירין על המצות ולא אמר שאר מצות אלמא בשמים ונר לאו מצוה דרבנן הוה אלא לזכר שנברא האור במ"ש ומה"ט י"א ביוה"כ י"א מחזירין עמ"ש בפריי שם ובשמים רק להשיב הנפש ואין בהם לא תסור וברכה דבשמים נהנין הוא ונר י"ל כל שאין אומר וצוני שפיר דמי:

**ובכאן נשלם החלק הראשון**

## פרק ג
**החלק השני**

**בביאור מיני אישיים והם עשרה מינים ובו ל"ב אותיות:**

**המין הא'** הוא סוג חרש יש בו ג' דרכים אינו שומע ואינו מדבר הוא שוטה לכל דבריו. ובריש חגיגה ע"ב דחש"ו פטורין מכל מצות התורה ואף מדרבנן פטורין ועיין רש"י במשנה שם ד"ה חוץ ובר"מ הלכות חגיגה פ"ב ה"ד חש"ו פטורין מכל מצות האמורות בתורה: וביו"ד סימן א' סה"ו חש"ו באחרים רואין שחיטתו כשירה עמ"ש בפריי בשפתי דעת אות כ"ז ובתב"ש אות מ"ט בשם תשובת מהריי"ל קצ"ו דחרש ושוטה בני מצות נינהו ופקחיים מוזהרים עליהם (עא"ח שמ"ג) ומה שהביא שם מנדרים ל"ה ב' יי"ל התם לאו כפרה על חטא דבכפרה בעינן דעת בעלים רק להכשירם לאכול בקדשים יע"ש ובר"מ פ"א ממחוסרי כפרה. באופן דודאי לאוין בקום ועשה הם כקטן דאביהם מוזהרים עליהם עא"ח של"ד סכ"ה ושמ"ג ס"א ורס"ו בבי"י בשם המ"מ פ"ב מה"ש דחרש ושוטה אסור להאכילם בידים כמו קטן ועמ"א שם והם בני מצות אלא דלאו בני דיעה נינהו וגם כשעוברים על לאו אין להם עונש בעולם הזה ועוה"ב דאונס רחמנא פטריה. ובר"ה פ"ג מ"ח חש"ו אין מוציאין אחרים דפטורים הם היינו מחמת חסרון דעתם מקרי פטורים: ומה שיש לעיין דבלא"ה אין מוציאין דלאו בני שליחות נינהו יבואר אי"ה לקמן מזה:

**ב** באופן דאם אחד בא אל החרשת והוא מאיסורי לאוין השוין בכל עשאה זונה האסורה לכהן דנעבדה בה עבירה ובני מצוה הן אלא דלמאן יצווה (ומש"ה כשרים בשחיטה באחרים רואין) וק בשוטה כה"ג: ומיהו כהן יראה דמותר לישא חרשת דתקינו רבנן נישואין לה לא עבר כלל אעשה ודבק כוי ועיין אה"ע סימן מ"ד ס"א: ויראה לי חמן חרש שוטה וקטן שעבר עליו הפסח אפשר דאסור אע"ג דליכא למקנסיה לא פלוג כמו הניחו שגגג או מוטעה (ויי"ל התם חיישינן להערמה) וישראל הוא: ואיכא לעיונא בחמץ חש"ו שזכו מהפקר דמ"ה לאו שלהם באין אחרים מזכים כ"א מדרבנן וקיי"ל כל שאסור לשהותו מדרבנן לאחר הפסח שרי בהנאה עא"ח תמ"ז סי"ח ומ"א מ"ו עיין פ"ק דמציעא וכדכתיבנא:

**ג** ועדיין יש לעיין באי"ח סימן ל"ט ס"א קטן פסול לכתיבת תפילין דאין בכלל וקשרתם ואפיה כשר לזביחה באחרים רואין צ"ל דמ"ע קום ועשה רחמנא פטריה לגמרי לקטן משא"כ ל"ת קטן חייב אלא דלאו בני דיעה הוה ואת"ל פטור מ"מ אחרים אסורים ליתן לו הוה בר דביחה עש"ך יי"ד א' כ"ז יע"ש ולפ"ז תפילין שכתבן חרש שוטה וגדול עע"ג דהוה לשמה אי פסולים המה דדמי לנקטעה ידו כמ"ש המ"א ל"ט ה' דכשר לכתיבת תפילין דגברא בר חיובא הוא ופומא כאיב ליה ול"ד נקטעה ה"ה נולד כך ה"ה כאן ומה שאין מוציאין אחרים דלאו בלי שליחות הוה וגם ערבות ל"ש בהו ולאו בני דיעה נינהו

מקרי אין מחוייבים בדבר ומ"מ בני מצות הוויין כאמור: ועיין אה"ע סימן קכ"ג ב"ש אות ה' דחש"ו לכתיבת הגט חרש ושוטה לאו בני דיעה נינהו ועבד לאו בתורת גיטין הוא אבל חרש ושוטה בתורת גיטין המה אע"ג דאין קנינו מ"ה כלום (ודוחק לומר דתקינו רבנן נישואין הוה כתורה אלא שאין לוקין עליהם כמ"ש בשורש ה' בר"מ ז"ל דא"כ שוטה מא"ל דלא תקינו רבנן נישואין כלל) וצ"ל דמ"מ שייכי בתורת גיטין דאסורים לבא על אשת איש וע"י גט שרי זה מיקרי ישנו בתורת גיטין וצ"ע דא"כ עבד נמי שייך בתורת גיטין דמותר בממזרת עיין אה"ע סימן ד' ס"ק וב"ש ל"ב א"כ ממזרת אשת איש אסור בה וכשנתגרשה מותר בה ולהר"מ שם י"ל מ"מ אסור בה מדרבנן עב"ש שם אות ל"א ול"ב וצ"ע קצת: שוב ראיתי להתב"ש בספרו בכור שור גיטין מ"ה ב' כתב בפשיטות תפילין שכתבן חרש ושוטה פסולים דפטורי מכל המצות. וצ"ע ועמ"ש בפריי באי"ח מזה:

**ד** וחרש שומע ואין מדבר או מדבר ואין שומע כפקח לכל דבריו עא"ח סימן נ"ה ס"ח ובשאר דוכתי ואמנם יש הפרש ביניהם לתקיעת שופר בתקפ"ט שומע ואין מדבר תוקע לכתחלה. ומדבר ואין שומע השומע ממנו אף דיעבד לא יצא ובקריאת מגילה בתרפ"ט ס"ב להרמב"ם ז"ל דיעבד אין מוציא ועמ"א שם אות ג' בשם הב"ח דיעבד יוצא ומיהו זה במגילה אבל בשאר דברים י"ל דיעבד יצא דמגילה פרסומי ניסא בעינן שישמע לאזניו יע"ש בלח"מ ובט"ז משא"כ בשאר דברים. אבל לכתחלה י"ל דאין למנות ש"ץ שמדבר ואין שומע דלכתחלה בעינן שישמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו עא"ח סי' ג"ן ונ"ה בזה: ובחליצה באה"ע סימן קס"ט בפירוש סדר חליצה סט"ו אלם אין חולץ דצריך להקרות כו' יע"ש בב"ש ומ"מ פקחים גמורים הם לכל דבריהם ועיין תב"ש בספרו בכור שור גיטין דף נ"ט ע"א הביא דברי הב"י בח"מ סימן רל"ה חרש המדבר ואין שומע אין מוכר בקרקעות ועיינתי שם וכתב לחד תירוצא דחרש המדבר ואין שומע כפקח דוקא בשומע קצת אבל אין שומע כלום הוה כשוטה ובאמת כל הפוסקים כתבו דאף אין שומע כלל הוה כפקח בברייתא דריש חגיגה ומיהו מתני' דריש תרומות המדבר ואין שומע לא יתרום לכתחלה י"ל בשומע קצת ומ"מ אין משמיע היטב ברכה לאזניו ומש"ה לכתחילה לא. ומ"מ צריך בדיקה עס"י רל"ה בח"מ ואה"ע קכ"א אבל אין שומע ואין מדבר אפי' פקח גדול לא מהני דא"כ נתת דבריך לשיעורין ועשו"ת צ"צ סימן ע"ז יע"ש

**ד** וכתב הב"ח בי"ד אי' דאפילו נתחרש אח"כ הוה כשוטה לכל דבריו ועש"ך שם אות כ"ב כדמסיק בגיטין פרק מי שאחזו. ובפריי שם כתבתי דהרע"ב ריש תרומות כתב הטעם ממי היה לו ללמוד והא אף נתחרש אח"כ כשוטה הוא ואני מסופק בזה אף שאמרו בגיטין ויבמות פרק חרש נתחרש אח"כ אין מוציא בגט שמא רק מספק הוא

ולא ודאי דאף בחרש ממעי אמו אמר ר"א דספק הוא ואין הלכה כן אכל נתחרש אח"כ י"ל ספק הוה ונ"מ טובא באה"ע סי' מ"ד קידש פקח וגרש ונשא חרש וכה"ג לא וכמה נ"מ. ובריש חולין וכולן ששחטו אחש"ו עלה קאי אימא דמרבינן נתחרש אח"כ דפלגא הוה וספק הוא ואימא סמוך מיעוטא דמעשיהן מתוקנים לפלגא והוה רובא ואף בלא אחרים רואין כשר וכה"ג בדף פ"ו שם קמ"ל דבעינן אחרים רואין מטעם בהמה בחייה בחזקת איסור ול"ד לרוב מצויין א"ש מומחין הם עיין בתה"א בכ"ה שם וראי"ש ריש חולין ומ"מ אין זה מוכיח: ועב"י אה"ע קכ"א אהא דיבמות קי"ב דכל שנתחרש דעתא שבישתא אית ליה וכשוטה יחשב משמע לגמרי כשוטה: ועיין בבכור שור כתב רבינו הגדול בגיטין נ"ה כל חרש המוזכר אצל שוטה הוא כשוטה שאין שומע ואין מדבר הא חרש המוזכר לא אצל שוטה יש במשמע שומע ואין מדבר או להיפוך וכ"מ בטוח"מ סי' רל"ה כ"מ שמוזכר חרש אצל שוטה הוא אין שומע ואין מדבר הא חרש לחוד יש במשמע שומע ואין מדבר או להיפוך וכההיא דמצות חליצה: אלם אי מחוייב לשמוע ק"ש ושנים מקרא וכדומה מאחרים עס"י רפ"ה וא"ה הם יבואר:

ה כללא דמילתא סתם חרש המוזכר אצל שוטה שאין שומע ואין מדבר וכשוטה ודאי יחשב ואם נתחרש אח"כ י"ל ספק הוה ושומע ואין מדבר מתחלת ברייתו אלם נקרא וכשנשתתק אח"כ נקרא בדחז"ל נשתתק ובאה"ע קכ"א מבואר נשתתק בעי בדיקה ג"פ ומתחלת ברייתו לא בעי בדיקה כשם שכנס כו' אבל ביבמה מאחיו בעי בדיקה עח"מ שם אות ז'י"ן וא"כ בא"ח סימן נ"ה ס"ח בשומע ואין מדבר דמצטרפין י"ל אפילו נשתתק לא בעי בדיקה דהוה דרבנן וכי צריך בדיקה בגירושין דכנס כשהוא פקח ולענין קידושין באה"ע מ"ד בנשתתק וקידש צריך בדיקה ואי לא בדקוהו הוה ספק קידושין לא ודאי: ועיין בח"מ סימן ל"ה לענין עדות בזה. ובמילי ד"ת י"ל בכל הדברים בעי בדיקה ואף אלם מעיקרא בעי בדיקה ג"פ: וחרש באוזן א' אין בו שום חשש ותורם לכתחלה ומברך ולענין ראייה עת"ו חגיגה בשם ירושלמי פלוגתא דרבנן ור' יוסי יע"ש:

ו הסוג ומין השני שוטה וסימני שוטה מבואר בפוסקים עי"ד א' סעיף ה' ובח"מ ל"ה וחגיגה ג': ועיין תב"ש בי"ד אות נ' ונ"א פתי נולד בתולדה ושוטה שנשתטה אח"כ ועיין סמ"ע ח"מ אות כ"א חולק בענין א' ועח"מ רל"ה: הפרש יש בין חרש לשוטה אה"ע סי' מ"ד ס"ב חרש מדרבנן קידושיו קידושין ושוטה כלל לא (עב"ש ג' לזכר הטי"ת בסגול ולנקיבה בקמץ כי הה"א לא תתעלם באמצע ותחסר השורש וה"א נקיבה כתובה והקמץ מורה על ה"א שרשיות ועתי"ט מזה) וחרש שגירש ברמיזה אסורה לכהן מדרבנן ואפי' ניסת תצא ושוטה שגירש מותרת לכהן כי לא תקינו ליה כלל נישואין עיין אה"ע סימן

וי"ו וב"ש אות ב' ספק גרושה חללה זונה כולה מ"ה חוץ ספק ממזר זה להרשב"א אבל להר"מ כל ספק מ"ה שריא ומדרבנן הוה כודאי דרבנן ותצא מדרבנן וה"ה ספק ממזר בודאי דרבנן ותצא מדרבנן וא"צ לראייה ועיין מ"מ פט"ו מה' א"ב הי"א יש כתב דשתוקי בודקין היינו דיעבד יע"ש ומיהו ספק ממזר דרבנן כמו שתוקי ואסופי שנשא אשה ומת וניסת לאחר וילדה לזי"ין אפשר מותר כי ספק דרבנן לקולא ואף לכתחלה וחלוצה דספק חלוצה אסורה לכתחלה כמ"ש באה"ע סימן וי"ו י"ל פסול קהל הוה דיעבד עב"ש בסי' וי"ו אות ל"א בסופו ור"ן כתובות י"ג: ולפ"ז אשכחנא פתרי ספק מגורשת לכהן שריא והיינו בגירושי חרש דספק דרבנן לקולא והיינו תרי ותרי ספיקא דרבנן לקולא אבל בחד כת ומסופקין י"ל אף בדרבנן אוקמיה אחזקה ע"ד ק"י בש"ך ופר"ח שם: במ"ש ספק ממזר היכא דאיכא חזקה. ועיין פני יהושע ספ"ק דכתובות ובקו"א ספק ממזר למאן דלית לי' קבוע והיינו ר"ש דארב לו שיתכוין כמ"ש הר"ן בחמש שיטות ספק ממזר היאך משכחת. וי"ל אמאי לא כמ"ש באה"ע סי' ד' סכ"ה יבמה שלא שהתה כו' ואי"ה יבואר עוד במ"א:

ז ובא"ח רס"ו סעיף ד"ה חרש חשוב משוטה וקטן חשוב משוטה וקטן וחרש שוין לענין כיסוי וחרש שנתחרש אח"כ כתבנו לעיל דמידי ספיקא לא נפקא ואפשר דעדיף מקטן ובשו"ת מקום שמואל האריך בענינים אלו ואין כעת ת"י לעיין ביה: ומה שיש מהספק בשוטה שבא על אשת איש אי הוולד ממזר או לאו דעכו"ם ועבד אין הוולד ממזר עיין באה"ע סי' ד' סי"ט דאין להם קידושין כלל וה"ה שוטה: וחרש ג"כ אי מ"ה הוולד ממזר עיין החולץ מ"ה ב' או דלמא שאני חרש ושוטה דבני מצות נינהו אלא שאין להם דעה לקנות ומ"מ אפשר דעושה ממזר דוקא עכו"ם ועבד שאין במינם בני קידושין משא"כ הני: עוד הפרש יש בין שוטה שא"י לשמור גיטה אין יוצאת בגט ד"ח ויודעת מדרבנן אין מתגרשת ואלו חרשת יוצא בגט ד"ת בהשיאוה אביה עיין יבמות ק"ב וק"ג ובאה"ע סי' ק"ט בב"ש אות יו"ד ועת"ו ק"ב ב' ביבמות ד"ה יצאה זו:

ח ולענין שוטה נקיבה שקיבל אביה קידושין בעדה עיין יבמות ק"ג ב' בתו' ד"ה יצתה ולרש"י שם קטנה שא"י לשמור גיטה אין אביה מקבל גיטה ואפ"ה מקודשת מ"ה ע"י אביה וה"ה שוטה כה"ג בקטנה ולתו' אף אביה מקבל גיטה כה"ג יע"ש:

ט הסוג ומין השלישי קטן פטור מכל מצות התורה ומ"מ אביו מצווה להפרישו משא"כ חרש ושוטה אע"פ שהם קטנים אין מצוה כי לא. ישמע לו ואין בני דיעה כלל ועס"י שמ"ג בב"י וב"ח ומ"א שם ובתרי"ו דהאב חייב לחנך לבן ולא לבת ולא האם אבל בילקוט אמור משמע דאף בתו מחוייב לחנך יע"ש ומ"ש המ"א ברס"ט א' ותרי"ו במ"ע

א״צ לחנכו קשה מציצית ותפילין מ״ע שוא״ת חייב לחנכו כ״ש מ״ע קום ועשה חוץ לסוכה דאביו חייב לחנכו. והמתבאר מתוך דברי ראשונים בשמ״ג ולבוש שם ד״א טומאה ודם ושרצים יש בהם אזהרה מ״ה גדולים על הקטנים ובשאר מצות לא ילפינן מיניהו דהוה ג׳ כתובים רק מדרבנן. וי״א באלו ג׳ דברים גופא אזהרה שלא יאכילו בידים ועיין רא״ם פ׳ אסור: ואזהרה גדולים על הקטנים אם להאכילו בידים כל ישראל מוזהרים ואם למונעם רק אב כשיש לו ואם לאו ב״ד. ולפ״ז באלו הב׳ אפי׳ חרש ושוטה וקטן כל הג׳ איתנהו ביה חייב ב״ד למונעם מאחר דמ״ה הוא משא״כ בשאר דהוה מדרבנן על האב לחנכו יראה בקטן שהוא שוטה אין אביו מצווה על כך:

י וחינוך זה דאביו מחוייב לחנכו יש בו זמנים ביוה״כ מבואר בתרי״ו בן ט׳ ויו״ד לשעות וי״א וי״ב להשלמה ושאר תענית לית ביה חינוך מ״א שם ג׳ דסכנה הוא ובשאר מצות החינוך בן ה׳ שלימות ובן וי״ו שלימות כל חד לפום חורפיה עס״י תר״מ בסוכה ומ״א וט״ז שם ואם אין בו הבנה אין בו חינוך ועמ״א תי״ד ג׳ וזה ראייה למ״ש לעיל דשוטה וקטן אין בו חינוך אבל בג׳ דברים למ״ד מ״ה חייב להפרישם ועי״ד שע״ג באשת כהן מעוברת יע״ש. וחינוך ציצית תפילין לולב צריך לידע להשליך ב׳ ציצית לפניו ויודע לנענע עס״י י״ז: ואף מצות דרבנן אביו מחוייב לחנכו ועמ״א קפ״ו אות ג׳ ובמגילה כו׳ וזמן החינוך מבואר ה׳ או ו׳ שלימות לא פחות ואם אין בר הבנה אף בזה הזמן פטור: אבל ראיתי בלבוש סי׳ תר״מ בה׳ סוכה קטן בן ה׳ ו׳ חייב לחנכו אבל קודם לכן שכרוך אחר אמו והיא פטורה על מי נטול לחנכו משמע שאם היא חייבת במצוה זו מחוייבת אף בפחות ומשמע נמי שאמו מחוייבת לחנך ועמ״א שמ״ג א׳ דאמו אינה מחויבת לחנכו. אם לא שנאמר ואמו פטורה לחנכו קאמר: שוב אנהרינון משמיא לעיינין דברי הר״ן בסוכה פרק הישן הביאו הב״י בתר״מ והעתיקם התי״ט ז״ל פרק שני מ״ח וכתב שם דחינוך אין שוה בראיה שיכול לעלות ובתפילין לשמור ולולב לנענע וציצית כו׳ והם ד״ה סוכה כ״ח ב׳ ד״ה כאן יע״ש: ואמנם מ״ש הר״ן דשמאי הזקן סובר כל שראוי לחינוך עושין ורבנן סברי כיון שאמו פטורה והם ג״כ דברי הלבוש אמנם בר״ן כתב שאמו פטורה מסוכ״ה והלבוש השמיט תיבת מסוכה י״ל פטורה מחינוך וכמש״ל: ובסי׳ תי״ד קטן הצריך לאמו יוצא בעירוב אמו משמע דמחוייבת בחינוך יע״ש בש״ע: סוף דבר מדברי הר״ן משמע כל שראוי לכך מחויב לחנכו ושמאי הזקן סבר תינוק בן יום א׳ הואיל וראוי לכך ורבנן סברי הואיל ואמו פטורה. ויודע לדבר אביו מלמדו תורה סייעתא לזה אלא כל מידי דבעי עשייה והבנה בזה צריך זמן כל חד לפום חורפיה. ולפ״ז אין ללמוד מסוכה בן ה׳ ו׳ לשאר דוכתין כדאמרן דאם הוא בר חכים בפחות חייב האב לחנכו. ונ״מ טובא

כמ"ש בק"פ וס"ג דקטן שהגיע לחינוך מוציא בדרבנן הא לא הגיע לחינוך אין מוציא וברט"ו ס"ג עונין אמן אחר קטן שהגיע לחינוך ועיין לבוש שם מ"ש דאין קטן מוציא גדול וכ"כ בעט"ז בשם לחם רב ומשמע הטעם דהוה תרי דרבנן וקשה מקפ"ו ועמ"א שם: ואי"ה שם יבואר בזה:

**יא** ועד כמה הם קטנים זכר עד יג"ש שלימות וב"ש ונקיבה יב"ש שלימות וב"ש ואם לא הביאו ב"ש קטנים הם עד שנולדו בהם סימני סריס ולאחר כ' שנה ואם לאו קטנים הם עד רוב שנותיהם ומבואר יפה בר"מ ז"ל פרק שני מאישות ושם נאמר דאם נולדו סימני סריס בהגיע עשרים שנה פחות שלשים יום או איילונית הר"ז גדול וגדולה ולהר"א ז"ל שלשים יום בתוך עשרים ושם בהלכה ד' רוב שנים ל"ה שנים ויום אחד. ואני מסופק אם שלימות סגי כמו יג"ש ויב"ש או ל"ה אין רוב שנותיו ובעינן יום אחד דוקא: ע"ש בהי"ד סריס אדם שחותכין ביציו וכדומה הגיע ליג"ש הר"ז גדול שאין מביא סימנים לעולם ויראה לי שזה מ"ה דרוב מביאין ב"ש אחר יג"ש ורובא דאורייתא. ולפ"ז היכא. דאיכא חזקה נגד הרוב י"ל מדרבנן מחמירין סמוך כו' ועיין אה"ע א' ח"מ ג' ב"ש ד' באביו שקידש אשה לבנו להב"ח שם או מכר וחוזר דאין הולכין בממון אחר הרוב. ואפשר רוב כי הא בטבע אפשר הולכין בממון אחר הרוב ואי"ה בש"ס אבאר זה: ועיין א"ח תרי"ז בש"ע הגיע ליג"ש אע"פ שאין לו ב"ש מפלים דשמא נשרו ובט"ז ה' ולבוש דהוה ספיקא ד"ת שמא נשרו וא"כ מצוה ד"ת מחויב מספק ומדרבנן ודאי משום חינוך ונ"מ למ"ד תרי דרבנן אין מוציא חד דרבנן והבן. וראיתי להמ"א כ"ה אות וי"ו רוב שנותיו ל"ו שנה וא"י ל"ה ויום א' כמ"ש הי"מ ז"ל. ומ"ש לענין זה דרבנן הא ד"ת לא הא אזלינן בתר רובא וכ"ת דאיכא לברורי בקל אפשר אין זה בקל לבדוק ולבייש אותו ועס"י קצ"ט אות זי"ן, הביא ראיה מח"מ סי' ל"ה ושם להוציא ממון יש חזקה נגדו לכן בעינן לברורי אף ע"י טורח ע"ד א' רוב מצויין איכא חזקה בהמה בחיים ובש"ך בשם ראב"ן היכא דמצינו שמרדף אבתריה אין מקומו פה ועמ"ש בפריי בפנים בזה: גם אי נשרו הוה ספיקא ד"ת או דרבנן יבואר עוד בזה אי"ה:

**יב** הפרש יש {בין} חרש ושוטה לקטן דעדיף מינייהו דבא לכלל חייב א"ח רס"ו ס"ה: וקידושי קטן חצי שנה קודם יג"ש תקינו רבנן או שנה מצוה הוה אבל אין קידושין לקטן מדרבנן דלא תקינו ליה רבנן דבא לכלל דעת ואם אביו קידש לו אשה להב"ח הוה קידושין מדרבנן עיין אה"ע א' בח"מ וב"ש: וביי"ד קכ"ז סעיף ג' דקטן בר עדות הוא עפ"י תנאים המבוארים שם וח"ש לאו בר עדות כלל אפי' מסל"ת לא מהני, להקל ולהחמיר. עיין תוספות פסחים פ"ק האריכו בדין זה ועמ"ש בפריי א"ח תל"ז: ועס"י שמ"ג ס"א

בהג"ה קטן שעבר עבירה בקטנותו יע"ש. והנה קטן שהגיע ליג"ש ולא הביא ב"ש הוה ספק עד רוב שנותיו כמ"ש לעיל ובתרי"ז דהוה ספק תורה א"כ כשחטא בדבר שזדונו כרת ושוגג חטאת קבועה ואמר יה"ר המבואר בא"ח סימן א' דהיינו יה"ר אם נתחייבתי חטאת כאילו הקרבתי חטאת ועבירה שחייבין עליו קרבן עולה ויורד דהיינו בדלות עוף והוא עני יאמר יהי רצון כאילו הקרבתי חטאת דחטאת העוף באה על הספק אבל עשיר י"ל עשיר שהקריב קרבן עני אין יוצא ומיהו בקרבן יולדת אין שייך זה דבנים הרי הם כסימנים ועיין תב"ש ופריי א' איך תתנהג בקרבן יולדת עתה יע"ש:

**יג** והנה חש"ו יש להם מעשה ואין להם מחשבה ועתי"ט ספכ"ה דכלים ד"ה ומחשבה ובכל המקומות שרמז שם דעתו דמחשבה דמהני בכ"מ הוא דיבור והרהור לחוד לאו כלום חוץ בעוקצין פ"ג מי"א מהרע"ב שם משמע דהרהור די ועי"ד רע"א ט"ז אות ג' בשם הרא"ש כי יש מקומות מהני הרהור ויש מקומות דהרהור לא מהני ובס"ת תפילין וציצית (א"ח י"ח ול"ב) דיאמר בפה מספק הוא יע"ש: ועיין מ"ל פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין. ומ"ש תי"ט מקידושין כ"ט י"ל רבותא קאמר דיבור ג"כ לא מהני מיד מעשה ולהגדיל הקושיא דיבור אמאי לא מבטל הרהור יע"ש ועיין חולין י"ב ב' תו' ד"ה ותיבעי ולרש"י שם דיבור עם מעשה הוה מעשה א"כ (חרש) שדברו בכ"מ שאין מדבר ואין שומע ותני בכמה מקומות ופ"ט דטהרות יש להם מעשה אלם הוא ואין להם מחשבה וי"ל דאשוטה וקטן קאי. ושם בחולין י"ג א' מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מדרבנן הוא יע"ש. ומ"מ שמעינן דחש"ו אין להם מחשבה לקולא ולחומרא ואפילו קטן ושוטה שדברו לאו כלום הוא אף לחומרא: עד"מ קטן ששחט חולין לשם נחירה דחולין לא בעי כוונה בסתמא הא שלא לשם שחיטה פסול עי"ד כ"א בשם רש"ל ותב"ש שם וציצית שלא בכוונה כשר להר"מ באח"ח י"ד הא שלא לשמן פסול וקטן כה"ג י"ל דכשר להר"מ והדברים ארוכים ולא באתי רק לעורר לב המעיין והמשכיל יוסף לקח:

**יד** הרביעי הוא סוג נשים השוה הכתוב לעונשין שבתורה אבל עשין מ"ע שהז"ג נשים פטורות ויש מקומות דאיתרבי נשים כמו קידוש היום (והבדלה עא"ח רצ"ו ס"ח) ומ"ע ול"ת בצדה עת"ו קידושין ל"ג א' יע"ש. והנה אם נשים מצווין על לאוין שאין בהן מעשה איכא לעיין כי בקרא במדבר ה' ו' איש או אשה כי יעשו ורש"י קידושין ל"ה א' ד"ה לכל עונשין ולאוין עונש מלקות משמע לאו שאין מעשה פטורות ויבמות פ"ד ב' ד"ה עונשין לאו וכרת ועי"ש וברי"מ פי"ב מעכו"ם ה"ג לא משמע כן וכללא כייל ונקיט חוץ מבל תקיף ותשחית וטומאה ולא הוציא השאר ואלו הוה כן לא הוה שתיק מלפרושי: וכן מ"ע שעז"ג פטורות חוץ חמשה חייבין יע"ש משמע מ"ע שהם בשוא"ת

עד"מ עשה תשביתו בי"ד בניסן בחצות ומשמע אף קנתה ועשאה מעש' ונ"ט טובא באשה גיורת וכדומה שיש לה חמץ בע"פ אחר שש ומתה דהוה הפקר ואם נאמר דקנסא קניס אף בעשה וכמ"ש בה"פ א"כ יש נ"מ טובא ותפילין דפטרה תורה דהוה קו"ע ומנלן דהכי ועמש"ל לענין השוה הכתוב לעונשין ולהר"מ בחו"מ כפי הבנת הר"א ז"ל דעובר ב"י בע"פ מחצות. ועיין תמורה ב' ב' מצריך רבויא לאשה ב' גירסאות ה"מ שיש מעשה או שוה בכל והנה אין שוה בכל י"ל יליף מתמורה משא"כ לאו שאין מעשה י"ל תמורה מעשה מקרי דיבורים עביד מעשה או שלוקה עכ"פ ודרב יהודה אמר לכל עונשין שבתורה ולאו שאין מעשה אין לוקין אין בכלל: (מ"ש הכ"מ בפ"ה מה' ק"פ הכי משמע בפסחים ע"ט ב' יע"ש) וביבמות פ"ד ב' להזהיר אשה מלא יקחו תיפוק מדר"י אשה עושה איסור כמו איש: ועיין רא"ם פ' אחרי (ויקרא י"ח כ"ט) ע"פ ונכרתו הנפשות דכל שאין פעולות שוות צריך קרא א"כ מה פריך יקחו למה לי שם ביבמות הא אין פעולות שוות שהזכר מקדש ואשה מתקדשת ועיין רא"ם שם (ויקרא י"ח ו') ובלא"ה צריך קרא על האשה דקרקע עולם היא ולענין יעבור וא"י אשה אין מחוייבת וצריך קרא למיתה ומלקות כה"ג. ולומר דהוה מעשה:

**טו** עוד אבאר לך כי אמרי' השוה הכתוב אשה לאיש היכא שהפרשה נאמרה בלשון זכר אבל היכא דכתיב אי"ש בפרשה צידדו בתוס' סוכה כ"ח ב' ד"ה השוה די"ל דצריך קרא לרבות אשה והביא כמה ראיות על ה והיכא דכתיב בני ישראל לא ממעטינן אשה ובטומאה בני מיותר אבל גרים ומשוחררים אי ממעטינן מבני ישראל צידדו שם בזה: אבל הרא"ם ז"ל פ' אמור אסברה לן דודאי כל היכא דאיכא היקשא דרב יהודה אמר רב השוה כו' אית לך לומר בני וה"ה בנות ולכך בטומאה צריך יתורא (דאף שאין שוה בכל ולא יקחו גלוי מילתא יבמות פ"ד ב') משא"כ היכא דלית היקשא אמרינן בני ולא בנות ומה"ט ולמדתם בניכם ולא בנותיכם כי האב מצווה וסמיכה מ"ע שהז"ג יע"ש: ועיין א"ח סי' י"ד ציצית שתלאן אשה כשירה ואלו להר"מ ז"ל פ"ג מהלכות מעה"ק ה"ח משמע דאין נשים סומכות ממיעוטא דבני ישראל מפיק א"כ אמאי ציצית כשירה בנשים לעשותן ועמ"ש בפריי מזה. ובדברי קדשו של הרא"ם ז"ל יש לדון דכתב סמיכה מ"ע שהז"ג דהיינו תיכף לסמיכה שחיטה חדא דאפשר דרבנן הוא לא ד"ת עיין זבחים ל"ב א' מתני איפכא ונ"ג א' ובתוס' ד"ה איפוך. ועוד מי לא סמוך חצי שעה לאור היום ומתוודה ובשלמים דברי שיר ושבח ועיין מ"מ פ"ג מהלכות מעה"ק הט"ז: גם אניי מסופק אי מדרבנן אין נוהג בכל זמן אי הוה מ"ע שהז"ג ועמ"ש בסי' י"ד במ"א מזה:

**טז** ודע שאני נסתפקתי אם נשים בכלל ערבות וכן גרים עיין רא"ש ברכות כ' ב' וקידושין ל"ג ונ"מ אי מוציאין אחרים שהם כבר יצאו דבאנשים מטעם ערבות ר"ה כ"ט א' ורש"י שם ומ"א א"ח סי' קס"ז אות מ"ם ועיין שבת פ"ב א' נשים עם בפ"ע וא"ח ש"א אות נ"ד דמש"ה אסורה להכניס תפילין יע"ש: ועיין שו"ת סמא דחיי מא"ח סי' י"ג וי"ד הביא מחלוקת תוספות קידושין דף ע' ע"ב ורש"י נדה י"ג ע"ב כתבו דגרים לאו בכלל ערבות ובנשים יש מחלוקת בלשון הרא"ש קידושין יע"ש: גם שם הביא אי בדרבנן שייך ערבות ובב"י א"ח תפ"ד מרור דרבנן אע"פ שיצא מוציא יע"ש ומכל הברכות י"ל המצוה ד"ת תו מחייב לברוכי מדרבנן והלל ומגילה יע"ש ובשניהם חייבים י"ל מטעם שליחות אתם בני חיובא והשומע ממי שאין מחויב לאו שליח הוא. והדברים ארוכים:

**יז** והנה קטן שמוציא גדול בדרבנן אם יצא מוציא דל"ש בכלל ערבות וזה פשוט: ולענין עדות קטן אין נאמן באיסורין כמש"ל ואשה נאמנת באיסורין מוספרה לה ע"ד קכ"ז כע"א כשר מלבד היכא שיש טורח או ספק יש מחמירין עיין פסחים פ"ק הכל נאמנים ובתוס' בשם ירושלמי נשים עצלניות: וב"ד סי' פ"ד בש"ך אות ל"ה ובקכ"ז אות למ"ד היכא דאיתחזק איסורא ובידה לא מהימנא בטורח הא לא איתחזק ועיין קכ"ז אי חמץ מקרי איתחזק וצ"ע ואי"ה בה' פסח בתל"ו יבואר זה: ונעשים שליח אשה ועבד ושפחה כנענית עח"מ קפ"ח משא"כ קטן אין עושה שליח ולא נעשה שליח. ונשים אסורות בכלאים דלא אמרינן כל שאין בגדילים תעשה לך עת"ו יבמות פ"ק. וק' נשים כתרי גברי דמיין ל"ד ואין מצטרפות למנין עת"ו ברכות וא"ח מזה ואי"ה יבואר עוד:

**יח** הה' הוא סוג עבדים כנעניים ושפחות יליף לה לה בג"ש וכדין אשה הוה ע"כ ושפחה לענין מ"ע שהז"ג וברי"מ פ"ג מציצית ה"ט ובא"ח סי' י"ז נשים ועבדים פטורים מציצית ועיין מנחות מ"ג א' ור"ש פוטר בנשים ולא אמר ועבדים. וי"ל למ"ש התוספות יבמות ד' א' ד"ה דכתיב דלא תלבש וגדילים דהיקשא עדיף מסמוכים וי"ל היקש כזה דמבואר בכתוב למען תהיה תורת ה' בפיך הוקשה כל התורה כו' אפשר היקש כזה עדיף מג"ש לכ"ע עיין ניטין פרק השולח משא"כ ג"ש דלה לה מאשה אף אם נאמר דג"ש עדיפא מהיקשא הא הג"ש צריך לכמה דברים וכ"ש אם נאמר היקשא עדיפא סמוכין הוה כהיקשא א"כ נאמר כל שישנו בלא תלבש ועבדים חייבים בציצית ומש"ה לא אמר ר"ש ועבדים ולומר דמי ישראל ממעטינן עבדים ושפחות כמו בזיבה ושאר דברים ועת"ו סוכה כ"ח ב' ד"ה לרבות וא"כ ע"כ פסול לעשות ציצית לישראל דממעט מבני ישראל אבל גרים אע"ג דצידדו התוס' בסוכה שם אי ממעט גרים מבני ישראל מ"מ בריבויא כל דהו מרבינן להו ומהיקשא דלא תלבש יליף גר לחייב בציצית וממילא כשירים לעשות

כי לא מסתבר למעט ובסיי י"ד במ"א כ' רמזתי בזה לדינא יע"ש. ומ"מ קשה למה כתבו ז"ל דמ"ע שהז"ג ולא מבני ישראל ממעטינן. עיין בית יוסף קנ"ט בא"ח בשם המנהיג אין נוטלין לידים מעכו"ם ועבד דבעי מכח אדם והם אין קרוין אדם: והנה קי"ל דאף מעכו"ם נוטלין לידים ומ"מ מ"ש עבד אין קרוי אדם צ"ע דלא מצינו כן בפירוש וקברי עבדים מטמאין באהל כשל ישראל. וגם רעהו מקרי לענין משלוח מנות בפורים יצא אי שלח לע"כ ועיין בסימן תרצ"ה במ"א ב' אות י"א הביאותי משנה ב"ק פ"ח מ"ג אי יש לע"כ בושת פלוגתא דר"י וחכמים והלכה כחכמים דהוה בכלל אחיך ובסנהדרין פי"א מ"א בגונב חצי עבד וחב"ח דהוה בכלל אחיו יע"ש וכ"ש דהוה בכלל רעהו דבר מצות הוא ועיין רא"ם פרשת משפטים (שמות כ"א כ') ע"פ וכי יכה איש דעכו"ם בכלל רעהו וע"כ בכלל רעהו דבר מנות הוא יע"ש: ובהי' ט"צ פ"ט ה"א עבדים מטמאים בנגעים אע"ג דכתיב אדם וככ"מ שם אלמא כל היכא דכתיב אדם ואחיך ורעהו ממעטינן עכו"ם ולא עבדים הא בני ישראל ממעטינן עבדים וע"ד סי' א' בט"ז וש"ך ב' ולענין עדות ע"כ וש"כ נאמנות ככל ע"א נאמן באירוסין כמו אשה עי"ד סי' א' בש"ך ב' ותב"ש אות ח"י וקכ"ז בש"ך אות ך' עכו"ם אין נאמן יע"ש הא ע"כ מהימן ובתנאי שיהא מוחזק בכשרות דכל ישראל מוחזקים בכשרות מן הסתם לא ע"כ אא"כ מכירין שמוחזק בכשרות וי"ל זה בשחיטה דיש חזקה שבהמה בחייה צריך נגדה חזקת כשרות משא"כ משא"כ מאיסור דלית חזקה י"ל דמהימן אף באין מכירין אותו וי"ל סתמן בכלל ריקים ופוחזים וצ"ע: ועת"ו פסחים ד' ב' ד"ה הימנוהו דעבד כנעני נאמן על הניקור ושחיטה ובדיקה חמץ דצריך דקדוק גדול וטירחא יתירא אף ע"כ האשם ודי"ת לא מהימן ותחומין דרבנן הא ד"ת לא מהימן יע"ש: ואפי' חצי עבד וחב"ח יראה דלא הוה בכלל ב"י עת"ו סוכה כ"ח ב' ד"ה לרבות: והקפות הראש והזקן ע"כ חייב בהו ער"מ פי"ב מעכו"ם ה"ב וי"ד קפ"א:

**יט** והוי יודע אע"ג דאמרינן כל מצוה שאשה חייבת ע"כ וש"כ חייבין לאו כללא הוא דכיבוד או"א דנשים חייבין והם פטורים דלית להו חייס כלל וכן עבד גרע מעכו"ם לפו"ר אה"ע סי' א' ס"ז יע"ש ה"ה לענין כיבוד עיין יורה דיעה רמ"א סמ"ט ובאר הגולה שם אות י"ו הרמב"ם פ"ה מה' ממרים הלכה יו"ד כשם שאין חייב על אביו כך אין חייב על אמו ומקלל אביו ואמו כו' ומ"מ בנו משפחה בלא"ה עבד אין לו חייס והרא"ם מירי באביו בעל עבירה אם לא עשה תשובה אין חייב על אמו ג"כ ואפשר ה"ה להיפוך וכן בכיבוד אב ואם יש להסתפק אם נאמר היקש זה באביו רשע עי"ד ר"מ סי"ח יע"ש וכעת לא מצאתיו ואי"ה יבואר במ"א מזה:

**כ** וחצי עבד וחצי בן חורין שבא על בת ישראל הוולד כשר כדמסיק ביבמות מ"ה א"ב דכ"ש מעבד גמור הבא על בת ישראל דהוולד כשר: ואף שלכאורה י"ל מקידושין ס"ח ב' כל היכא דקרינן כי תהיינ"ה קרינן וילדו לו א"כ חצי עבד וחצי ב"ח דמבואר באה"ע סי' מ"ד סי"א דספק מקודשת וא"כ שמא קידושין והוה הוולד חצי עבד וי"ל דמצד עבדות אין לו בה קידושין לא קרינן וילדו לו מצד עבדות וולדה כמוה וישראל כשר הוא: ולפ"ז ישראל כשר שבא על חצי שפחה וחב"ח וולדה כמותה חצי עבד וחב"ח דמצד עבדות שבה אין לו עליה קידושין כ"א מצד בת חורין ולדה כמותה. ולענין ייבום אם מת ויש לו אח חצי עבד וחצי ב"ח או בניו ח"ע וחצי ב"ח כגוונא דכתיבנא צ"ע לענין דינא ואפשר באחים מיוחדים בנחלה קרינן ליה או לאו: גם כל העולה ליבום וכל שאין עולה ליבום י"ל דאתי עשה דיבום ודחי ל"ת דלא יהיה קדש בבני ישראל ולר"מ איסור שפחה מדרבנן אפשר ה"ה איסור עבד ועיין אה"ע קנ"ו ס"ב וקנ"ז ס"א וסי' י"ו ב"ש אות ו"ו בשם המ"מ: וראיתי להתוי' גיטין מ"א א' ד"ה לישא הוקשה להם לישא ח"ש וחב"ח ותירצו דאסור צד עבדות כו' ואכתי ליתי עשה דפו"ר ולידחי ל"ת ואם אשה מיפקדא ואי אפשר לה ר"מ ג"כ כיוצא בה אשר ע"כ לכאורה מי שיש לו בן מח"ש וחב"ח לא קיים פו"ר וא"י למה עיין אה"ע א' סעיף זי"ן וי"ל דשם יש שאר תירוצי"ם בתוי' יע"ש מזה:

**כא** ואני מסופק אם הא דאמרו ברישׁ אלו נערות שפחה נשתחררה יתירות מבת שלש בחזקת בעולה אם ח"ש וחב"ח אמרינן כן או דמשמרה נפשה כיון דחב"ח ונ"מ לקנס ולכנסה בחזקת בתולה וכדומה עוד אני מסופק אם חזקה זו דכל ישראל בחזקת כשרות אם שייך בח"ש וחב"ח או לאו: ונ"מ טובא בעבד לשחיטה באין מכירין עי"ד בש"ך סי' א' אות ב'. גם נ"מ כמו שאגיד אם ישראל כשר קידש ח"ש וחב"ח דהוה קידושין ואין חייב מיתה כ"א לאו ועיין אה"ע סי' מ"ד סי"א בחצי עבד וחב"ח ספק קידושין ובסי"ב משמע בב"ש אות י"ג דודאי קידושין ובלאו יש ספק אם זינתה תחתיו בעדים ואח"כ נשתחררה דהוה קידושי ספק אם נאסרה עליו כי שמא נטמאה לבעל דוקא בא"א שחייבת מיתה לא כה"ג ועיין תו' כתובות ט' א' ד"ה ואי באשת ישראל נוקמא אחזקת כשרות לבעל' וי"ל אונסא קלא איתי לה ורוב מדרבנן והשתא בקידש ח"ש וחב"ח ובא עליה ואמר פ"פ מצאתי דנאמן (או בעודה ח"ש או לאחר שנשתחררה) והוה ספק זונה כי שמא מ"ע היא היכא דל"ש מדלא טענה שהיא אלמת או שוטה וכדומה ואוקמיה אחזקת ל"ש דח"ש אסורה לבן חורין וחזקת צדקת אפשר ל"ש בח"ש והיה ספק זונה וגם לבעלה ישראל יש נ"מ כה"ג כאמור: וכ"ת איך יצויר שקידשה בקטנותה פחות מג"ש דהא לית לה אב הא כבר אשכחנא פתרי דליהוי ח"ש וחב"ח ויש לה אב ישראל כשר

שבא על ח"ש וחב"ח דיש לה אב והולד כמותה כמש"ל בסמוך גם אם בא כהן עליה אי הוולד חלל ואין להאריך:

**כב** ולענין מצות מחויב ח"ע וחצי ב"ח מצד חירות שבו בישראל כשר ושופר עא"ח סי' תקפ"ט ס"ה דאפילו עצמו אין מוציא והוא מר"ה כ"ט א'. ויש להסתפק בציצית אי ממעטינן מבני ישראל כמ"ש התוס' סוכה כ"ח ב' ד"ה וסנהדרין דף פ"ו יע"ש וב"ח מלא תלבש כל שישנו בלא תלבש שיך בציצית י"ל ב"י מיעוטא הוא והיקשא נדרוש לשאר דברים: ובראיה פטור עיין ר"מ ז"ל פ"ג מחגיגה ה"א: וחצי עבד וחב"ח הבא על אשת איש הוולד חצי ממזר עיין אה"ע סימן ד' סי"ז וסי"ט מזה יע"ש:

**כג** הסוג הששי הוא טומטום ספק זכר או נקיבה וחייב בכל המצות מ"ה כמ"ש הר"מ ז"ל פי"ב מעכו"ם ה"ד וסיים אם עכרו אין לוקין עליהם וקאי אמ"ש בה"ג אשה ליתא בבל תקיף ותשחית ובל תטמא למתים טומטום אין לוקה: ומכות מרדות בעבר אעשה שהז"ג י"ל דאין לוקה עב"י י"ד רצ"ו והוא מר"מ פ"ט דכלאים בעיא דלא איפשטא אין לוקה מכות מרדות על הספק כ"א על ודאי דבריהם לא מה שאסר מספק ולעיל בחלק הראשון כתבנו מזה. ולענין ברכה הר"מ ז"ל פ"ג מציצית ה"ט פסק טומטום ואנדרוגינוי עושין בלא ברכה וכ"פ המחבר בא"ח סי' י"ז ס"ב והר"ב כתב שם כמו נשים רשות ה"ה הם מברכין והיינו דלית בהו יוהרא דהא מחויבין מספק ומיהו אין מחויבין לברך דאפילו ספק תורה לא בעי ברוכי ער"מ פי"ב ממילה הו"ז וי"ד סימן רס"ה ס"ב אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו ובא"ח סימן ס"ז בדרישה ומ"א ופר"ח ובחדושינו שבת כ"ג א' כתבנו קצת מזו וטומטום שנקרע ונמצא זכר הרי הוא ככל ישראל ממש חוץ מאותן המפורשים בבבא בתרא קכ"ז א' בכורה וכן סורר ומורה ומילתו בשבת יש דעות בי"ד רס"ו סעיף יו"ד. ויש לראות ביבם דכתיב והי"ה הבכור (דברים כ"ה ב') דקאי איבם נימא בעינן בכור משעת הורה כ"ש אם נאמר אשר תל"ד קאי אאמנו ועיין רש"י ורשב"ם שם ויש ליישב:

**כד** ויש שני מיני טומטום א' שאין ניכר כלל וספק אם זכר או נקיבה ב' כשביציו מבחוץ דודאי זכר הוא כדאמרינן בחגיגה ד' א' זכורך למעט טומטום כה"ג: וראיתי להר"מ ז"ל פ"ב מחגיגה ה"א טומטום פטור דספק הוא וא"י הא בגמרא ממעט מזכורך (ממשמעותי"ה) אף שביציו בחוץ יע"ש ולהר"מ כל ספיקא מ"ה שריא פשיטא קשה זכורך למה לי ע"ש תוס' ד"ה אלא והבן. וכל שהוא ספק אין מוציא המחויב בדבר ד"ת כמו שופר באי"ח תקפ"ט. ובהמ"ז לאנשים י"ל דהוה ס"ס שמא זכר ושמא נשים חייבות ועמ"ש בפריי סימן קפ"ו מזה ואע"ג דלדידן כל ספיקא מ"ה אסור וי"א כודאי אפ"ה רק לחומרא ואיך יוציא המחוייב בודאי מ"ה. וגם י"א דרק טומאה הוה כודאי ספק

סוטה וטומאה ברה"י משא"כ ספק שאר איסורין רק ספיקא הוה. ועיין בסימן ח' בט"ז א' וי"א במ"א א' כתבנו אי הורשו חז"ל לעשות סייגים במ"ע כי יש לומר ושמרתם את משמרתי לבלתי עשו"ת בלאוין הוא דהורשו לא במ"ע וכתבנו קצת ראיות ובעירובין צ"ו ב' המוצא תכלת יע"ש והנה טומטום דחייב במ"ע שהז"ג מספק להר"מ כל ספיקא מדרבנן אלמא אף במ"ע עשו סייגים וגדרים ויש לחלק ביניהם:

**כה** ואם טימא עצמו למת ונקרע ונמצא זכר לכ"ע אין לוקין עליו דאע"ג דהתראת ספק שמיה התראה כה"ג לא שמיה התראה לכ"ע. ואם עבר על מ"ע שהז"ג נמצא זכר אפשר דראוי להביא עולה דמכפרה אעשה ולא בעינן בזה שב מידיעתו ועוד הא מספק חייב: ולענין טומטום להוציא נשים או למאן דאכל שיעורא דרבנן עב"י א"ח תרפ"ט לרש"י נשים מוציאות אנשים אבל טומטום אין מוציא דהמוציא ראוי להיות זכר או נקיבה ודאי לא ספק וזה לרש"י אבל למ"ד אשה אין מוציא איש אין זה מוכרח ועמ"ש אי"ה בסוג אנדרוגינוס מזה וכאן אין להאריך:

**כו** השמיני הוא סוג אנדרוגינוס המוזכר בש"ס במקומות הרבה ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני לא אוכל לבוא בארוכה ובקצרה אבאר כי לפי דעתי יש בו שלש ספיקות שמא זכר או נקבה ב' שמא חצי זכר וחצי נקיבה ג' שמא בריה בפ"ע הוא. עת"ו ריש חגיגה ד' א' ד"ה אלא וב"י א"ח תקפ"ט מזה ובסי' תרפ"ט. וב"י"ד שט"ו אות ט' בש"ך דבעלמא קי"ל דבריה הוה ובבכור מחמירין: ובאה"ע סי' מ"ד ס"ה וב"ש אות חי"ת טי"ת ובהר"ב שם י"א זכר ודאי יע"ש ומ"א א"ח תקפ"ט אות ב' אם באותו פעם שהוא נקיבה חבירו זכר אין מוציאו וב"י"ד רס"ה ס"ג אין מברכין על מילתו שאין זכר ודאי אבל מצוה שאיש ואשה חייבין פשיטא דגם הוא חייב אפי' אי הוה בריה בפ"ע דבכלל בני ישראל הוה ועב"ח תקפ"ט הביא מחלוקת הרי"ף והר"מ ספק הוה ולר"י ודאי זכר יע"ש: וכתב הב"י באה"ח תקפ"ט אפילו הוה חצי זכר וחצי נקיבה מוציא עצמו ול"ד לחצי עבד דבידי אדם. ופירש הפרישה דיכול לשחררו משא"כ זה דאין תקנה: וער"מ פ"ב מה' שופר ה"ב והשגות הר"א ז"ל שם דחצי זכר וחצי נקיבה אפי' מינו אין מוציא וא"י למה לא כתב אפי' עצמו אין מוציא כמו חצי עבד וחצי בן חורין יע"ש ועיין אה"ע קע"ב לענין חליצה בס"ח וב"ח רס"ה י"ד האריך:

**כז** ולענין טומטום שנקרע ונמצא זכר בבכורות מ"ב ב' פלוגתא אי הוה סריס חמה או ספק ובאה"ע קע"ב ס"ט הביא י"א וא"כ באה"ח סי' נ"ג סריס אין למנות אותו לש"ץ יש לעיין בזה ועמ"ש בפנים מזה:

**כח** הסוג התשיעי הוא אונן שמתו מוטל לפניו עיין ריש פרק מי שמתו ברכות י״ז ב׳ וי״ד שמ״א וכתב בשו״ת ח״צ ז״ל סי׳ א׳ דוקא מ״ע פטור הא מל״ת חייב כשאר אנשים ופשוט הוא דטעם דפטור דעוסק במצוה פטור ממצוה לא לעבור על ד״ת ועיין רבינו יונה בריש מי שמתו: ויראה אונן בע״פ מחצות עשה תשביתו או בחה״מ פסח לאו דב״י אונן אין מוזהר עליה דכל שאין בקום ועשה עובר על ד״ת אע״פ שעובר בב״י בכל שעה אין מחויב לבער דעוסק במצוה ומפני כבודו של מת ונ״מ טובא במת לו בי״ט אחרון דיתעסקו ישראל והוה אונן היה לו אז חמץ לא עבר על בל יראה ולא הוה חמץ שעבר עליו הפסח הא עובר אף־בשמיני אסור ועיין בה״פ ואי״ה שם יבואר עוד:

**כט** ואגב גררא ראיתי להזכיר מ״ש הח״צ שם על דברי מהרי״ט טעם שחליצת אוננת דפטורה מכל המצות א״כ איך יצוייר חלוצה האמר רב כל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה כו׳ והוא ביבמות למ״ד א׳ אמר כן וי״ל דוקא ב׳ אחיות דבשעת נפילה אין ראויה ושמא לא תהיה ראויה לעולם ואפי׳ גוססת דרובן למיתה מ״מ שמא ממיעוט היא משא״כ אוננתדודאי תחזור להיתרא י״ל דמותרת ומיהו מיבמות קי״א ב׳ קרי כאן וכו׳ נאסרה שעה א׳ והא זמן ממילא קאתי גם כן לאו בודאי כי שמא יהיה סריס אף דלא חיישינן למיעוטא ודמי לגוססת יע״ש. והנה אונן אם עשה מצוה והוציא רבים כמו שופר בר״ה ודעתו ע״י עכום וביום ב׳ ע״י ישראל אי מוציא רבים אלא דמחויב קרינן ביה אלא עוסק במצוה אחרת וכן משמר את המת וכדומה ומוציא דיעבד אחרים וכן אם אין אחר רק הוא פשיטא דמוציא ומצוה דרבים עדיף. ואי״ה בפנים יבואר עוד: ואונן הוה כ״ז שמתו מוטל לפניו אפילו כמה ימים ומשתדל בקבורתו אונן הוא ולאחר שנקבר אפילו בו ביום חייב בכל המצות א״ח ע״א וי״ד שמ״א. ומיהו בתפילין דפטור כל יום ראשון קבורה ושמועה כבסי׳ ל״ח ס״ה אין מברך להוציא אחרים אע״ג עשרה שעושין מצוה א׳ א׳ מברך לכולם פטור הוא ביום ראשון ואין מחויב מקרי וצ״ע. עמ״ש בפריי מזה בסי׳ ל״ח וע״א יע״ש:

**ל** העשירי הוא סוג פסולי קהל מחוייבין בכל המצות כמו ישראל גמור ומיהו ממזר מותר בשפחה אף למ״ד איסור שפחה מ״ה ועיין אה״ע סימן ד׳ ב״ש ל״א ובח״מ אות כ״ב מסופק אם גר עמוני מותר בשפחה אבל בממזרת מותר ודאי ואף היא אין עוברת על עמון לא יבא בקהל ה׳ דממזר לאו קהל מקרי: ופצוע דכה וכרות שפכה מבואר דינן באה״ע סי׳ ה׳ ס״א וח״מ וב״ש שם פ״ד כהן מותר בגיורת וי״א אף זונה ובספיקות מותר וממזרת ודאי יש אוסרין ויש מתירין ומ״ש ב״ש אות ב׳ דמ״ש ספיקן בודאן גזרו וכאן לא גזרו וי״א מעלה עשו ביוחסין משום זרעו זה שמא כשר וזה פסול משא״כ פ״ד דאין מוליד.

ובמקום אחר כתבנו דמ"ש הש"ע או אחד מהספיקות משמע לכאורה אף ספק מצרית וכר"מ דספק תורה מדרבנן וי"ל דקאי רק אספק ממזרת כו'. וכל פסולי קהל מותרים לדין אם אמו מישראלית ולעדות כשירים כמבואר בח"מ סי' זי"ן ס"א ועיין א"ח סי' ג"ן ס"ט סריס כו' ופ"ד י"ל דשרי לכ"ע עמ"א שם. ובסי"ט גר מותר להיות ש"ץ ופסולי קהל צ"ע אם מותר להיות ש"ץ: שוב ראיתי בי"ד סי' רפ"א בש"ך אות זי"ן בשם המרדכי ממזר אין מוציא רבים ידי חובתן ומש"ה פסול לכתוב ספר תורה ועמ"א א"ח סי' ל"ט אות ט' ועמ"ש בפריי שם והב"ח בי"ד שם דממזר וגר יש כמה מצות דפטורים עמדתי על זה במקום אחר כי גר וממזר חייבין בכל המצות זולת ביאות אסורות כמו גר נושא ממזרת וממזר נושא מצרית וכדומה ועת"ו סוכה כ"ח ב' בני ישראל ממעטין גר היכא דליכא רבויא אבל ממזר בכלל בני ישראל הוה. והך מלתא שכתב המרדכי דאין ממזר מוציא רבים ידי חובתן י"ל דמיירי שכבר יצא ידי חובתו וערבות ליכא כ"א בכשירי קהל לא בפסילים אבל אם הוא לא יצא אפשר דמוציא אחרים בלא טעמא דערבות דשלוחו של אדם כמותו:

**לא** והנה ממזר פ"ד אם מותר לישא שפחה או לאו יש בו מהספק: שוב ראיתי שסותר ולמאן קאמרינן לה אי לטעם הר"ן ז"ל דממזר מותר בשפחה דקדש ועומד הוא כ"ש שפ"ד עמו ואי להר"מ ז"ל דאיסור שפחה דרבנן ומשום זרעו התירו פשיטא דממזר ופ"ד מותר בשפחה כמ"ש הב"ש באה"ע סי' ה' אות ב' כי לא גזרו על ספיקן ה"ה על שפחה לא גזרו ופ"ד מותר לישא שפחה וע"ש בסי' ד' בב"ש אות כ"ח ול' יע"ש:

**לב** הי"א הוא סוג גרים והם כשירי קהל לעדות ולדינים עח"מ ולש"ץ בא"ח נו"ן ולענין בהמ"ז עא"ח קפ"ו במ"א וא"ר וט"ז שם דתליא אי נשים פטורות דלא נטלו חלק בארץ ה"ה גרים מדרבנן בספק ואם מטעם ברית ותורה חייבין גרים מ"ה ואפי' פסולי קהל חייבין מ"ה ועמ"ש בפריי שם:

**לג** הסוג השנים עשר הוא סומא בשתי עיניו ויש בו מחלוקת אם חייב במצות מן התורה או לאו אבל מדרבנן לכ"ע חייב ועיין בא"ח סי' נ"ג במ"א אות י"ו ועמ"ש בפריי שם ועיין סי' רצ"ח במ"א אות י"ז לענין בורא מאורי האש במוצאי שבת ואם אומר ההבדלה על הכוס ואם מוציא אחרים עמ"ש בפריי שם בזה יע"ש: ולענין חליצה עיין אה"ע קס"ט סמ"ח וב"ש אות ס"ח ובעין א' הרי הוא ככל ישראל ולענין עדות ודיינים עח"מ בזה: ולהיות דיין לחליצה עיין סדר חליצה סי"ב יע"ש: עשו"ת הרדב"ז סי' אי מחויב לשמוע פרשה ב' מקרא ואי תרגום מאחרים וקריאת ס"ת ומגילה י"ל מחויב לשמוע וא"ה יבואר:

**ובכאן נשלם חלק השני בעזה"י**

## פרק ד

### החלק השלישי

**בביאור המצות שיש בהם מצות נקראים חובה ויש נקראים מצוה לחוד וכמה הפרשים שיש בין מ"ע למצוה בעלמא. ונצטוינו במצות מהם בעשייה ומהם בדיבור ומהם במחשבה כמו שיתבאר ויש בו למ"ד אותיות והנני מבאר בעזה"י לפי סדר הראוי:**

**א** הנה המצות נחלקין לב' מינים א' חיובי"י שא"א להפטר ממנה ומחויב לרדוף אחריה אם בציווי כמו אכילת מצה בי"ד בניסן בערב ובליל א' בסוכה כזית פת ולהניח תפילין בכל יום בימות החול ולשמוע שופר בר"ה וכדומה להם ואם במניעה חמץ בע"פ שיש ברשותו צריך להתאמץ ולבער או לבטלה עכ"פ וכדומה: והמין הב' הוא נקרא מצוה לא חובה כמו שילוח הקן ומצות צדקה אם נתן כפי שיעור הראוי אין מחויב לרדוף אחריה ע"י"ד הלכות צדקה ואם במניעה הרבה שוא"ת וכדומה וע' ר"מ הלכות שבת פ"ה ה"א הדלקת נר בשבת חובה ולא מצוה שאינו מחויב לרדוף אחריה כנ"י וע"ת ולא רשות אלא חובה הנך רואה שיש מצוה ויש חובה בדרבנן וד"ת כאמור והנה הפרש יש בין מצוה בעלמא שאין בה עשה מפורש כ"א מדרש או הלמ"מ וכדומה למצוה שיש בה עשה מפורשת כי מצינו שעשו חז"ל סייגים וגדרים לתורה והורשו על זה מקרא ושמרתם את משמרתי ולעיל כתבנו בחלק א' שי"ל דוקא בל"ת עתה ראיתי שאף במ"ע עשו סייגים הרבה ואזכיר קצתם מהם ביבמות כ"ב ב' ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה בחייבי עשה ובאה"ע הלכות ייבום חייבי עשה מ"ה רמיא ומדרבנן אטו ביאה שנייה ובסוכה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית גזירה שמא ימשוך אחר שולחנו ובציצית לא יתפור תוך שלש שמא ישייר חוט החפירה ויעשה ציצית ותולמ"ה וכדומה הרבה מצינו שעשו סייג למ"ע לחוד אבל מצוה בעלמא מדרש והלמ"מ י"ל דלא הורשו לעשות סייג וגדר דשמרתם את משמרתי אתורה שבכתב מפורש קאי לא אהני ומנא אמינא לה מהא אמינא לה ממ"ש התוס' במנחות דף ה' ב' כתבו למ"ד חדש קודם לעומר לית ביה עשה לא עשו הרחקה ויאמרו אטו אשתקד עיין צאן קדשים שם ובדף ס"ח א" כתבו דהוה עשה והעיקר כמ"ש בדף ה' י"ש הטיב וחצי שיעור דלית כ"א איסור תורה בעלמא הלמ"מ אי מכל חלב כמ"ש התוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי אפ"ה עשו סייג לבשר עוף בחלב אפילו חצי שיעור אסור אטו בשר בהמה י"ל דהואיל דעשו הרחקה לשיעור שלם תו אי לא הא לא קיימא הא ושאר תירוצים:

**ב** גם הפרש יש בין בסדר המעלות שכתבנו בחלק ראשון כי מצוה חמורה דוחה לקלה עשה דכרת דוחה לאוין כרת ועשה דרבים לעשה דיחיד כמו כן עדיף עשה מפורשת למה דאתיא מדרשא או הלמ"מ עיין ר"ן שבת כלל גדול במשנה ל"ט מלאכות הביאותיו בחלק ראשון: ולאו דאתי באם אינו ענין דאין לוקין עליה כמ"ש הלח"מ פ"ט ממ"א צ"ע ביה אם יהיה דינו כמצוה בעלמא או לאו גמור יש בו כי אם שאין לוקין עליו ובמקום אחר עמדנו ע"ז וכאן אין להאריך:

**ג** והנך רואה שהמצות נחלקים לשלש חלקים עשייה.דיבור מחשבה:העשייה הם רוב המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: החלק הדיבור כמו ק"ש לדידן וברכת כהנים ובהמ"ז והגדה בליל פסח מ"ע: וברכה מעין שלש וברכת התורה י"א ד"ת וי"א דרבנן ועסי' מ"ו ור"ט ובפריי שם ומהם מדברי קבלה מקרא מגילה והלל להר"א ז"ל פ"ג דחנוכה ה"ו ולהר"מ ז"ל מד"ס הלל יע"ש: המחשבה היא המצוה ודבור ראשון אנכי ה' אלקיך להאמין במחשבה שיש מנהיג בעולם ובמצוה זו נכללו כל המצות עיין בר"מ בספר המדע יע"ש ויש מ"ע ג"כ במחשבה עד"מ לאו דבל יראה ועשה דתשביתו יכול לקיים במחשבה יראה לך יבטל בלבך עיין א"ח תל"א ומ"ה בביטול די: והוי יודע שהפרש יש בין מצוה שא"א לקיים כ"א במעשה ודיבור מברכין עליהם אקב"ו כו' ואלו על ביטול אין מברכין אם בדק ולא ביטל בלילה ביום כשמבטל אין מברך עליו דאין מברכין על דברים שבלב עיין ר"ן וב"י בא"ח תל"א הביאו:

**ד** קשיא לי למ"ד הרהור כדיבור דמי ומחלוקת היא ומדברי הש"ע אין הכרע וי"ל דיעבד יוצא בהרהור ולכתחלה צריך לדבר כמו שיתבאר בפנים כ"א במקומו גם למ"ד הרהור כדבור אף לכתחילה החם אמור יאמר דאין מברכין על מ"ע התלויות בדיבור וזה לא מצאנו ואמאי לא נימא הואיל ואפשר לקיים בהרהור אין מברכין על דברים שבלב כמו ביטול אף דמוציא בשפתיו כמ"ש לעיל אם לא שנאמר דגם לדידיה לכתחלה מצוה לומר בפה ולהשמיע לאזניו ולכך מברכין עליו ובחדושינו ברכות כתבנו מזה. גם בספק ברכות שהם עפ"י הרוב דרבנן ולקולא משום חומר לא תשא וספק דרבנן לקולא אמאי יהרהר בלב ואין לך דיעבד גדול מזה ובפנים כתבנו מזה: ועב"י א"ח תקפ"ט בשם רבינו שמואל דאף למ"ד א"צ כוונה ה"מ בעשייה אבל בדיבור לכ"ע צריך כוונה ונ"מ אף לדידן במצות דרבנן עא"ח ס"מך וכתבנו במ"א שקשה מר"ה כ"ט וברכות פרק היה קורא ואין להאריך כאן:

**ה** והנה המ"א בא"ח סמך אות גימ"ל מצות דרבנן א"צ כוונה הקשינו מר"ה וברכות לעיל דמשמע אף בדבור למ"ד א"צ כוונה יצא א"כ במגילה בסימן תר"ץ דצריך כוונה

יי"ל דברי קבלה כד"ת דמיין: ואם כיון שלא לצאת יי"ל אף בדרבנן לא יצא דהא למ"ד מצות בד"ת א"צ כוונה הא כיון שלא לצאת לא יצא דומה לשחיטה א"צ כוונה הא כיון לנחור וכדומה פסולה ע"ד א' ה"ה כאן ומ"ש בר"ט פתח אדעתא לומר שהנ"ב וסיים פה"ג יצא אע"פ שכיון לשנ"ב יי"ל בין שוגג למזיד. ומיהו אף דמצות ד"ת צריכות כוונה ה"מ התלוים בדיבור ועשייה לחוד הא מצות התלויות באכילה כמו מצה ופסח וכדומה א"צ כוונה כמבואר בא"ח סימן תע"ה ס"ד אנסוהו לאכול מצה יצא שנהנה ועסי' ר"ד ס"ח בהג"ה אם אנסוהו לאכול אין מברך ותמהו שם הט"ז ומ" א הא נהנה וסבור הייתי לומר דברכות דרבנן לא תקנו אלא בנהנה מרצונו הא בהמ"ז ד"ת אם אנסוהו לאכול כדי שביעה מחויב לברך בהמ"ז ועיין בספר חמד משה בקצ"ז ור"ד דברכות להודות לשם שזימן לו יתברך ובאנסוהו טוב היה לו שלא לאכול אפשר אף בהמ"ז כה"ג אין מברך ובפנים דברנו בזה: ואמנם בעינן תנאי אף באכילה שידע שהיום פסח ואי"ה בתע"ה יבואר זה ואני מסופק אם אנסוהו לאכול מרור מר ומזיק לגרונו אם יצא ידי מרור או לאו דמצה נהנה כמתעסק בחלבים דחייב שכן נהנה משא"כ במרור כה"ג וכ"ת מרור בזה"ז דרבנן ובדרבנן א"צ כונה הא כיון שלא לצאת כתבנו אף בדרבנן לא יצא:

ו ואמנם יש כוונה מיוחדת בפסוק ראשון של ק"ש צריך כוונת הלב שידע פירוש המלות מה שאמר עמ"א סי' סמ"ל אות ד' ושאר הפרשה למ"ד כולה ד"ת צריך כוונה לצאת ולמ"ד דרבנן בדרבנן אף לא כיון כלל יצא: ואמנם צריך פירוש וביאור עם הוא הכוונה בפסוק ראשון שידע מה שאומר כי המ"א בסימן ס"ב אות א' ק"ש בכל לשון ודוקא שמבין וה"ה תפלה ובהמ"ז אבל קידוש וברכת הפירות והמצות והלל אפילו אין מבין והוא מתוספות סוטה ל"ב א" ד"ה קרית שמע ומשמע אפילו אומר בלה"ק צריך שיבין ועמ"א ר"ס קצ"ג ומוכרח הוא שם דאל"כ אמאי לא תני מגילה במשנה וכתבו התוספות הלועז ששמע אשורית יצא אע"פ שאין מבין ובשאר לשונות צריך שיבין אף במגילה עסי' תר"צ ס"ט וא"כ בפסוק ראשון צריך כוונת הלב הוא מילתא אחריתא ואפשר כל שמבין הלשון אף שא"י כעת מה הוא אומר שאומר במרוצה יצא ובפסוק ראשון צריך שישים אל לבו מה שאומר וא"ה יבואר עוד:

ז ודע שיש לנו הרהורי דברים במ"ש התוס' שם דקידוש היום ד"ת אמת כן הוא ועמ"א א"ח סימן רע"א א' דאם הזכיר בתפלה תו בכוס הוה דרבנן א"כ כיון דתנן תפלה נאמרת בכל לשון משמע אף בי"ט ושוב אין צורך להזכיר קידוש דבכלל תפלה הוה וי"ל דבמשנה לא תנן אלא מידי ד"ת וק"ש לדידן ד"ת ותפלה להר"מ ז"ל ד"ת וכ"מ בהמחבר א"ח ק"ו במ"א אות ב' וט"ז ב' ושם כתבנו מזה ומש"ה לא תנן קידוש על הכוס

והלל ומגילה וברכת המצות דכולהו דרבנן והתוס' לשיטתם שם ד"ה אלו גורסים אלו נאמרים בלשונ"ם דהיינו בלשון שמבין דוקא ולרש"י גריס בכל לשון משמע אף שאין מבין ועיין רש"ל שם ועב"י קצ"ג וד"ע שם א' נשים יוצאים בהמ"ז באין מבינים: וע"ש בתוס' ע"ב ד"ה ורבי יע"ש: ומיהו המחבר בקצ"ג פסק כטור וראי"ש צריך שיבין אפילו אומר בלה"ק כ"ש בשאר לשונות: ומה שהביא המ"א בס"ב ד"ה סוטה דהלל וברכת הפירות ומצות וק"ה אי"צ שיבין מה שאומר אין מוכרח לדידן דלא קשה אמאי לא תנן כל הני דלא תנן כ"א ד"ת כאמור. וא"כ י"ל ה"ה כל הני צריך שיאמר בלשון שמבין ואפילו בלה"ק לא יצא ושאני מגילה דפרסומי ניסא יצא בלה"ק אע"פ שאין מבין כמ"ש הב"י בקצ"ג לרא"ש וטור דלא כרש"י: מיהו תפלה י"ל במחלוקת שנויה אבל ק"ש י"ל אף לרש"י צריך שיבין דשמע בכל לשון שאתה שומע צריך שיבין ובלה"ק אפשר דא"צ שיבין דומיא דמגילה דבלה"ק יצא אף שאין מבין ובשאר לשונות צריך שיבין והשתא יש מחלוקת בזה בין רש"י ותוספות וראי"ש וטור בקצ"ג. ואי"ה יבואר בפנים:

ז ויש לי לחקור חקירה אחת וגדולה היא והוא מ"ע שמחוייב האדם לעשותה ונקרא חובה כמש"ל והנה יצויר דמן התורה יוצא בה וחז"ל אמרו שצריך לעשותם ע"צ בחינה שיוצא אף מדרבנן המשל בזה סוכה מ"ה יוצא בסכך שגידולו מן הארץ ואין מקבל טומאה וחז"ל פסלי סיככה באניצי פשתן או בחבלים מדרבנן כמו שיראה הרואה בפ"ה מהלכות סוכה הלכה בר"מ ור"א ז"ל (בחדושינו שבת כ"ז ב' הארכנו בזה) או נסרים משום גזירת תקרה וכדומה אי אין לו סככים כ"א הנך מבעיא לי אם יקויים עכ"פ מ"ע דסוכה מ"ה כה"ג לא גזרו לעקור מצות סוכה ואפשר ברוכי לא מברכינן. כי כל הברכות כה"ג דרבנן והם אמרו דפסולה אלא אי יתובי יתבינן בה עכ"פ או לאו ואיסורא נמי יש בה דלא ליתי למסרך ולעשות כן תמיד א"ד במקום ביטול מצוה לא גזרו: ועמ"ש התוס' סוכה דף ג' א' ד"ה דאמר דכל היכא דחז"ל גזרו אף מד"ת לא יצא וכמ"ש א"כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך ועיין ברכות י"ח בתוס' שם ד"ה תני ובריש ברכות ברבינו יונה דאם אמרו חז"ל לאחר חצות לא יצא אף מ"ה לא יצא וזה ששאלו בני ר"ג ואמר חייבי"ן אתם לקרות דחז"ל לא אפקיעו מיניה ולכתחלה אמרו להרחיק כו' י"ל זה בעושה במזיד לא יצא אף מ"ה משא"כ באנוס ואין לו סכך אחר י"ל לא גזרו כה"ג שוב ראיתי הדבר מפורש במ"א תרכ"ט אות כ"ג כל דבר האסור משום גזירה אי אין לו אחר מסככין בו יע"ש ולענין ברכה אני מסופק:

ח באופן מנקיטנא מהני מילי מעלייתא דכתיבנא הוא כך כל מילי דרבנן אמרו במ"ע שצריך לעשות כך אם הזיד ולא עשה כן אף מ"ה לא יצא ובאונס יצא ויצא לנו הדין כך

הדמיון מי שהתפלל תפלת ח"י בשבת והזכיר שבת דיצא מ"ה כמ"ש מ"א רע"א א' ידי קידוש מ"מ הואיל וחז"ל אסמכוהו אקרא על הכוס יין וקידוש במקום סעודה דוקא א"כ אף מ"ה לא יצא ואם שמע אח"כ מקטן שהגיע לחינוך לא יצא: וכן אם היה אנוס ואין לו מה לאכול כלל וקידש בלא כוס יצא מ"ה ולא גזרו רבנן על כך א"כ אח"כ באשה כה"ג ונאמר באשה ל"ש ערבות כמש"ל בזה אז אם מקדשת לאשה חבירתה או לאיש על כוס יין של האיש אין מוציאה אותו שהיא יצאה מ"ה וחבירתה לא ואין דרבנן מוציא דברי תורה וערבות לא שייך בנשים ל"א כך עמש"ל בחלק ראשון מזה ובסוכה באין לו כ"א סכך נסרים וכדומה אפשר דמברך דיוצא מ"ה ואף רבנן לא גזרו באין לו אחר: ואם אח"כ נתן לו חבירו רשות לכנוס בסוכה שלו הכשירה לגמרי וסמוכים זה לזה ממש בלי הליכת הפסק עמ"א תרל"ט י"ז צ"ע אם יברך אח"כ שנית ויראה דמברך ואי"ה בה' סוכה תרל"ט יבואר מזה. וכאן אין להאריך:

**ט** עוד רגע אדבר בענין הרהור הנה לענין תפלה ובהמ"ז יש מחלוקת אי הרהור כדיבור או לאו אבל בכל התורה לענין קנין וקידושין וכדומה הרהור לאו כדיבור דמי: ואמנם מצאנו בהקדש שור זה עולה הרהור כדיבור דמי וכ"פ הר"מ ז"ל פי"ד מהלכות מעה"ק הי"ב ועיין שבועות כ"ו ב' אמר שמואל שם מבואר דנדרים והקדש בעינן פיו ולבו שוין אע"ג דבעלמא דברים שבלב לאו כלום ובתר פיו אזלינן בנדרים והקדש בעינן פיו ולבו שוין והקדש הרהר וגמר בלבו סגי ושם נאמר מקרא כל נדיב לב וציין שם שמות ל"ה והוא בריש פ' ויקהל קחו מאתכם תרומה כל נדיב לב יביא"ה וכן סיים הר"מ ז"ל כל נדיב לב יביא"ה אבל ברש"י שם ד"ה תרומה וקדשים כתוב הציון בדברי הימים ב' כ"ט (פל"א) כל נדיב לב עולות אלמא בלבו סגי ותוס' שם ד"ה משום כתבו דתרומה ונחשב לכם תרומתכם במחשבה וקדשים בד"ה: וא"י תורה וכתובים אם יהיו חשוב שני כתובים וקשה ג"כ אמאי לא פירשו תרומה וקדשים היינו קחו מאתכם תרומה ושניהם בתורה: וצדקה ע"י"ד סי' רנ"ח סי"ג בהגה י"א גמר בלבו צריך שיתן וי"א לא ובח"מ סי' ריי"ב ס"ח משמע רק להחמי"ר כסברא א' וביי"ד כתב עיקר כסברא א' ועיין א"ח סי' תקס"ב ס"ו ובט"ז אות ח' דל"ד לצדקה דכאן הוה כקרבן שהקריב א"ע חלב ודם (ע"ד רמ"ז בתורה אדם כי יקריב מכ"ם קרבן לה') ובקידושין כ"ח ב' במשנה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ל"ד אמירה ה"ה הרהור ואם נאמר בצדקה בעינן שיוציא בפיו א"ש טפי דכולל ג"כ צדקה:

**י** והוי יודע דהר"מ ז"ל פ"א מהלכות תשובה ה"א כתב עיקר התשובה וידוי דברים בפ"ה דוקא משמע שם דהמ"ע של תורה בשוגג שיתוודה עם הקרבן או במזיד הרהור לא מהני

עד שיוציא בשפתיו ומיהו הרהור הלב נמי בעינן כאן דאל"כ הוה כטובל ושרץ בידו כמבואר ושם נאמר בזמן שאין בית המקדש קיים כו' וכריתות ומיתות בית דין יסורין ממרקים ובלי יסורים אי אפשר שיתמרק כפרה גמור"ה יע"ש ופרק שני שם מבואר יותר שיעזוב בלבו ויתודה בפה שנאמר יעזוב רשע דרכו (דרך היינו מחשבה) וכל זה בין אדם לשמים אבל בין אדם לחבירו צריך שירצה חבירו וגם וידוי דברים.ועיין אה"ע סי' ל"ח סכ"ט בב"ש אות ל"א ולענין קידושין הרהור בלב סגי דתו לא מקרי רשע משהתחיל לקבל תשובה בלבו ולעזוב דרך רשע ועיין ח"מ סימן ל"ד סכ"ט במחויב עונש בידי ב"ד אין כשר לעדות עד שיסבול העונש דכ"ז שמחויב מיתה ומלקות רשע מקרי והרשעים פסולים לעדות ובסל"ג כתב מיד שבא לב"ד ויקבל עליו שלא לעשות עוד כשר לעדות בשאר עבירות. ואיכא לעיונא האידנא אם עבר עבירה ומלקות והתרו ביה אלא שבטל עונש האידנא מ"מ רשע מקרי ולא כשר לעדות אף בעשה תשובה צ"ע ואי"ה יבוא"ר במקום אחר:

**יא** וראיתי להב"ח ז"ל בא"ח סימן תל"ד שליח אין יכול לבטל חמץ כי לא מצינו שליחות במחשבה ותמהתי על עצמי הא שליחות מתרומה יליף ושם במחשבה הוא כמ"ש פ"ק דקידושין שכן ישנו במחשבה ויש ליישב קצת דחמץ עיקר שיחשוב בלבו שהוא כעפר ולכן לא מהני אמירה דשליח וגם לזה י"ל באם שכח בלבו לגמור כן קודם איסורו והסיח דעתו והשליח אמר כן אז אפשר בלבו סגי ומ"מ לכתחלה י"ל אין לעשות כן: עוד מצאנו ראינו בעשיית המצוה בעינן פיו ולבו שוין דצריכות כוונה שיתכוין לצאת וכתבנו לעיל מזה אם בד"ת או אף במידי דרבנן ובמידי דאכילה א"צ כוונה יע"ש:

**יב** והנה חוש השמע כוחו גדול מאוד שהרי מצינו בתנ"ך מזהיר על השמיעה והיה אם שמוע שמע ישראל והיה עקב תשמעון שמעו ותחי נפשכם וכדומה הרבה. והנך רואה במצות ד"ת ודי"ס יוצא בשמיעה כמבואר בא"ח קפ"ג וקצ"ג שצריך לשמוע מחבירו וא"ל לא יצא ותקצ"ד ותקצ"ה אם קול שופר שמע יצא ומגילה דוקא ג"כ בשמיעה תליא מלתא ובק"ש אם שמע אם יצא יש דיעות ואי"ה יבואר כ"א במקומו ואף מצות התלויות בדיבור לכתחלה צריך להשמיע לאזניו ודיעבד יצא ותפלה יש דעות י"א שלא ישמיע לאזניו וי"א דלכתחלה צריך להשמיע לאזניו עא"ח סימן ק"א ס"ב ומ"א אות ג'. עיין ערכין פרק שלישי בסופו דיבור גדול ממעשה מוציא ש"ר מאה כסף ואונס חמשים עדים זוממין בדיבור נהרגין:

**יג** אם יעבור האדם עבירה מעשה עם המחשבה ר"ל הידיעה ענוש יענש בי"ג עונשים כדבעינן למימר לקמן אי"ה ומעשה בלי מחשבה הוה שוגג אין לו עונש כ"א חטאת

ואשם ודאי ותלוי במקומות הידועים. הדבור לבד בלי מעשה מצינו שחייב סקילה על הדיבור האומר בע"ז אלי אתה וכ"ש מקבלו לאלוה ער"מ פ"ג מעכו"ם ה"ד ועיין מ"מ שם הגבי"ה לבינה ל"ד יע"ש ומיהו שוגג אין חייב חטאת דבעינן דוקא מעשה ער"מ ה' שגגות וכן לוקה על דיבור בעלמא כמו נשבע ומימר ומקלל חבירו בשם כמ"ש חוץ מאלו ודיבור דעביד מעשה לוקה אף בעלמא כמו חסמה בקול (פי"א משכירות) ומומר אף בשל ציבור ער"מ פ"א מהלכות תמורה ובלח"מ שם: המחשבה מצינו לחז"ל שאין הקב"ה מצטרף המחשבה למעשה לא בד"ש ולא בד"א ואף הרהור בע"ז דנענש על המחשבה בידי שמים לא בידי אדם ולא יצוייר כלל אף אם הודה ואינו נאמן ג"כ ואף אם היה נאמן אין נענש בידי אדם ויראה הרהור טוב מבטל הרהור רע אף בע"ז יהרהר בתורה וג"ח: ובספר המגיד כתבנו דאף עונש בידי שמים אין לגוף חלק בזה להתייסר ביסורים כי המחשבה אין לגוף חלק בו: ולענין מ"ע בק"ש ובהמ"ז. ודי"ס דיעבד י"ל הרהור כדבור דמי ויצא דיעבד ופירשתיו לעיל ופסול מחשבה בקרבן אי בעינן דיבור דוקא או אף מחשבה יש בו מחלוקת כתבתיו לעיל ובפריי לי"ד סימן ד' בט"ז א' ופי"ג מה' פסולי המוקדשין במ"ל ומגיה שם ואין להאריך כאן:

**יד** יש מחשבה מועלת להנצל מלאו ועשה המשהה חמץ בביתו ומבטל בלבו די מ"ה ומדרבנן צריך ביעור כו' והנה קשיא לי הא דכתב הר"מ ז"ל פ"א מחו"מ קנה חמץ או חמצו הר"ז לוקה (עמ"ל ומגיה שם אי ב"י ניתק לעשה) וקשה דלמא ביטלו בלבו לא מבעיא חמצו דלמא בטלו קודם שהיה חמץ הקמח והמים בהיתרא אף תוך הפסח אפילו קנה חמץ בפסח ומשך דלמא אפקריה מקודם דזכה ליה ובגילוי דעתא סגי ומה בכך שמשך וי"ל הואיל וקיבל עליו התראה מודה שלא הפקיר עט"ז י"ד סי' שכ"ג אות ב' ולפ"ז יצא לנו דין חדש כמו שאגיד: אשכחנא פתרי במשהה חסץ ברשותו אין לוקה אף מכות מרדות שי"ל הפקרתיו וכשר לעדות אם אומר שהפקיר חדא דספק דרבנן לקולא ואף להוציא ממון י"ל לא שביק היתרא ואכיל איסורא ודאי בדין עביד ואלימא חזקה זו להוציא ממון מחזקה. אלא דהוה קשיא לי מ"ש הר"מ ז"ל פ"א מחו"מ ה"ג הניח חמץ ברשותו ולא ביערו אעפ"י שעובר בבי לאויי אין לוקה אלא משום מרדות והא מ"מ אין צריך התראה עפר"ח א"ח סימן תצ"ז (מכאן נמי מבואר דלמ"מ א"צ מעשה) ואמאי לוקה מ"מ בלא התראה הא מצי יכול לומר הפקרתיו ואם היינו אומרים לחמץ ידוע אין מהני ביטול הוה א"ש עכ"מ פ"ב ה"ב שם.וניחא ליה דלוקה מ"מ משום שעבר על איסור דרבנן שצריך לבער מהעולם דלמא אתי למיכל ומש"ה לוקה מ"מ כאמור. ולענין המניח חצי שיעור ברשותו נמי י"ל דלוקה מ"מ על שלא ביערו. והאוכל כל שהוא אי

לוקה מ"מ בכ"מ פ"א ה"ז הניח בצ"ע דמשמעות הר"מ ז"ל דוקא שיהא נהנה גרונו קצת פחות מכזית הא כ"ש פירור א' לא לקי מ"מ ונ"מ לפסול לעדות כמש"ל יע"ש:

**טו** ויש מחשבה מביאה לידי מעשה כמ"ש חז"ל והתקדשתם והייתם קדושים שלא יהרהר ביום ויטמא בלילה וז"ש הנביא (מיכה ב') הוי חושבי און ופועלי רע על משכבותם ובסי המגיד כתבתיה אין מקומו פה. וחוש הראות פוגם מאוד ובזוהר האריך בזה ובשאר ספרים ומקרא מלא באיוב ברית כרתי לעיני ואסור להסתכל בבגד צבעונין שלה והמסתכל בקשת עיניו כהות. וגם למלקות של תורה הרואה חמץ בפסח עובר על ב' לאוין והמטמין בחד לאו ואפשר דלקה שמונים בעשה מעשה אע"ג דכתב בשרשיו ברבוי הלאוין לא יתרבה המלקות בשמות מחולקין כי הא אפשר דלקי ועכ"מ בפ"א שם: גם תקנו ברכה על חוש הראות בא"ח סימן רכ"ד ורכ"ה הרואה פרי חדש הרואה נסים כו'. ודיבור האומר שור זה עולה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכן בצדקה אלא שזה אסור להשתמש בו עוד ובצדקה מותר רק צריך לקיים נדרו ע"ד סי' רכ"ט. וגדולה מכולן ללמוד תורה לשמה ות"ת כנגד כולם. סוף דבר מכל מה שברא הקב"ה מן החושים יש בהם אזהרת לאוין ועשין. גם הכתב מתנה לאדם ונצטוינו מ"ע לכתוב כ"א מישראל ס"ת לעצמו וע"ד מזה וכל פעל למענהו:

**טז** אמר ההדיוט הכותב ראיתי לצרף לזה החלק העונשים שיקבל האדם בעוה"ז בידי בית דין והם שלש עשרה במספרים. א' סקילה ב' שריפה ג' הרג ד' חנק ה' כרת וי"ו מיתה בידי שמים זיי"ן חטאת ובו נכללו כמה מיני קרבן כמו אשם ודאי ותלוי ועולה ויורד וכדומה: חיי"ת מלקות ארבעים טי"ת מכות מרדות בעבר על עשה של תורה או איסור דבריהם כפי תנאים המבוארים לעיל ובסי ש"ה בכלל מ"מ. יו"ד מכות מרדות במצוה שיש לה משך זמן כמו סוכה ולולב מכין אותו עד שתצא נפשו. הי"א מי שלקה ושנה בפעם שלישית כונסין אותו לכיפה וכן מי שהרכין בראשו וקיבל התראה ויבואר אי"ה לקמן. הי"ב בועל ארמית אין ב"ד ממיתין אותו כ"א קנאים פוגעים בו ואבאר כפי כחי וחילי בעזה"י. הי"ג נדוי:

**יז** סקילה הנסקלים הם שמנה עשר חשבם הר"מ ז"ל פט"ו מהל' סנהדרין הלכה יו"ד: בחלק הזה ר"ל א"ח יש מהם המחלל שבת בסקילה ומשמע דפסק דלא כאיסי בן יהודה דיש אחד מהן מהמלאכות דאין חייב עליה מיתת ב"ד מדסתם המחלל שבת חייב סקילה ונ"מ האידנא כי חייבי מיתות ב"ד שוגגין פטורים מתשלומים ובסי' רע"ח בא"ח ובח"מ סי' תכ"ד יע"ש בזה: מחויבי שריפה הם עשרה במספרם חשבם הר"מ ז"ל שם הי"א ובחלק הזה אין אחד מהם והם בחלק אס"ע וחמותו והדומה לה דוקא בחיי אשתו

ולאחר מיתת אשתו אין בה שריפה ויש מחלוקת בזה י״א כרת מיהא איתא וי״א לאו בעלמא ובספרי פורת יוסף ריש יבמות כתבנו מזה ונ״מ האידנא בקידש חמותו לאחר מיתת אשתו למ״ד כרת אין קידושין תופסין ולמ״ד בלאו חייבי לאוין תופסין קידושין והוה ספק מקודשת: הנהרגים בסייף שנים הרוצח והנדח שם הי״ב: הנחנקים ששה הם חשבם שם הי״ג ובאה״ע אחד מהן הבא על אשת איש כולם ששה ושלשים כמ״ש הר״מ ז״ל שם:

**יח** כל מחויבי כרת שאין בהם מימת ב״ד ויש בהם לאו ולוקה עליהם חשבם הר״מ ז״ל פי״ט מה׳ סנהדרין ה״א ובחלק הזה שלשה מהם האוכל חמץ בפסח מיום א׳ עד סוף יום השביעי והעושה מלאכה ביוה״כ והאוכל ושותה ביוה״כ אשר לא תעונה ובחמץ נפש לרבות השותה: כל מחויבי מיתה בידי שמים חשבם הר״מ ז״ל פי״ט שם: וההפרש בין כרת למיתה ב״ש ובין כרת לעירי עת״ו ריש יבמות ותוספות במסת שבת דף כ״ה א׳ ד״ה כרת ורש״י ד״ה וכרת יע״ש: והוי יודע דעונש כרת יש בעוה״ז שמת בחטאו ובעוה״ב ג״כ כמ״ש בסנהדרין ס״ד ב׳ וצ׳ ב׳ הכרת תכרת א׳ בעוה״ז וא׳ בעוה״ב והר״מ ז״ל ביאר זה פרק שמיני מהלכות תשובה ה״א יע״ש ובמפרש שם האריך ובהגמיי״ אות א׳ בשם הרמב״ן בפי׳ החומש פ׳ אחרי יע״ש והכלל בזה כי נפש האדם חלק ה׳ א״א להתבטל לגמרי ולא שתחזיר לא׳ מד׳ יסודות כי אינם ממינה ולא מצינו שום דבר מהגשמיים שיאבדו לגמרי כי אם שבים ליסודם כ״ש חלק הנפש אלא ענין כרת שאינה מגיעה למעלתה הראשונה ומ״ש הר״מ ז״ל הוא המת שאין חי לעולם ע״ד זאת הכוונה הוא ועיין במפרש והגמיי״ שם וענינים אלו אין לילוד אשה ידיעה וכוונה ברורה בהם וכ״ש לאיש המוניי לכן לא אאריך בזה מ״מ שמעינן מהגמרא דעונש הכרת גם בעוה״ב ופרק ששי מה״ת כתב דבנים קטנים שאין בני דעת מצות הרי הם כקנינו של אדם ומתים בעון אביו וז״ש אי״ש בחטאו יומתו כלומר הא דכתיב לא יומתו אבות על בנים ובנים על אבות כשהוא בן יג״ש וב״ש ויב״ש וב״ש לנקיבה בחטאו דוקא מת הא פחות מזה מת מעון אביו. ומשמע כרת חמור ממיתה ב״ש ובקרבן אהרן ויקרא ונרצה לו כתב דמיתה ב״ש חמור מכרת וכנ״ל הביאו ובתיבת גמא פ׳ ויקרא אבאר:

**יט** ואמנם מכל מעשה בית דין הן בד׳ מיתות או חטאות ואשמות ומלקות מ״ה או מכות מרדות אין מועיל בהם תשובה אבל כרת ומיתה בידי שמים השייך לאבינו אב הרחמן אין לך דבר שעומד בפני התשובה וכמ״ש רש״י ז״ל במדבר ט״ו עונה בה בזמן שעונה בה שלא עשה תשובה וכמ״ש הר״מ ז״ל בפי״ו מה״ת ה״ב בד״א שלא עשה תשובה הא עשה תשובה כתריס בפני הפורעניות והיינו בין בעוה״ז ובין לעוה״ב ועיין פ״א מה״ת

הא"ב מזה: ועיקר התשובה היא וידוי דברים שיאמר חטאתי עויתי פשעתי ויתחרט על מה שעשה ויקבל שלא לעשות עוד:

**כ** וקרבנות ידועים ובעו"ה כעת שאין לנו מקדש ונשלמה פרים שפתינו כמ"ש בא"ח סימן א' אם יודע שחטא ומחויב חטאת יקרא פ' החטאת ויאמר יהי רצון כאילו הקרבתי חטאת ועמ"א אות י"א בא"י אם מחויב חטאת הא בעי ידיעה בתחלה. ומ"ש דלמסקנ"א כו' א"י דליכא ה"א דחטאת לא בעי ידיעה בתחלה ובאשם ודאי הוא דיש מחלוקת ולתו' שם שבת ע"א ב' ד"ה מאן דאסר ר"ע ור"ט סוברים דלא בעי ידיעה באשם ועיין בעל המאור שם דמ"ד בעי ידיעה הוא רבי יוסי יע"ש וע"כ אחר אשם ראוי שיאמר בספק אם נתחייבתי דשמא הלכה כמ"ד לא בעי ידיעה וא"ל יהא כקורא בתורה ואף שהרי"מ ז"ל פ"ט דשגגות פסק דבעי ידיעה באשם אפשר יש פוסקים דלא כוותיה ועא"ר שם ולמ"ש א"ש. שוב ראיתי בתב"ש באות י"ב הרגיש בזה וכתב דיאמר יה"ר שמא ידעתי איזה חטא ושכחתי כו' כמו דבעי ידיעה על איזו חטא בנותר וחלב לפניו וא"י מאיזו אכל אין מביא חטאת ואם ידע ושכח מביא לשם מי שהוא יע"ש ויפה כתב אע"ג לענין הבאת חטאת אסור להביא על תנאי שמא ידע ושכח דשמא לא ידע כלל משא"כ ביודע עכשיו שודאי חטא בכרת ושכח באיזה חטא כו' מ"מ לקרות הפרשה רשאי דלא יהא אלא כקורא בתורה ושמא ידע ושכח ומכפרת עמ"ש בפנים יע"ש:

**כא** והנה בחייבי כריתות שיש בהם מלקות אם התרו בהן ולקו נפטרין מידי כריתתן ואם לא התרו בהן אז חייבין כרת וכ"ש חייבי מיתות בית דין ויש בהן כרת כמו המחלל שבת במזיד אם הומת בידי ב"ד דכיפר ג"כ כרת וזה פשוט. ואם עבר ב' עבירות ועל אחד התרו ביה והומת ביד ב"ד אפשר דכרת עבירה שנייה במקומם עומדת ובפתיחה להלכות שבת כתבנו דעל זה נאמר מחלליה מות יומת כי כל העושה בו מלאכה ונכרתה אין מקומו פה. ועיין בשו"ת רלב"ח באגרת הסמוכה יע"ש באורך בזה: ולענין חטאת אף שקודם עשרים שנה אין בר עונשין בב"ד של מעלה עיין רא"ם פ' חיי שרה מביא חטאת דכל דבר שזדונו כרת היינו אם היה בן עשרים ומביא חטאת אפי' חטא קודם ד' ועיין יבמות פ"א א" אתמר אכל חלב ואח"כ נולדו סימני סריס רב אמר נעשה סריס למפרע ופירשו בתוס' דלקי ורבותא כתבו וה"ה דמביא חטאת וכדאמרן וא"ה יבואר עוד במ"א מזה וכאן אין להאריך:

**כב** ומלקות ארבעים מנאם הרמב"ם ז"ל בהלכות סנהדרין פי"ט ויש מהן בזה החלק המחלל י"ט לוקה האוכל בע"פ חמץ משש ולמעלה לקה וחמשה תנאים מבוארים בפח"י מהלכות סנהדרין ה"ב לאו שאין בו מעשה ולאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ולאו

שניתק לעשה ולאו שבכללות ולאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליהם יע"ש והם דברים ארוכים יע"ש:

**כג** ומכות מרדות הארכנו בו לעיל ועפר"ח א"ח סימן תע"א ותצ"ה יע"ש: ומשמע בר"מ ז"ל פרק ששה עשר ה"ג מהלכות סנהדרין דלוקה בכל מקום ואף בח"ל וכי בעינן סמוכים ובא"י למלקות ד"ת ושם משמע דמכות מרדות א"צ התראה ואם היה מזיד או חבר לוקה מכות מרדות ובד"ת בעינן שיקבל עליו התראה וכמה מעשים בגמרא נגדיה ולא היה שם התראה: וברי"מ ז"ל פח"י מהלכות סנהדרין ה"ה כל שלא היה שם התראה לוקה מ"מ וכדאמרן:

**כד** מי שלקה ושנה בשלישית מכניסין לכיפה סנהדרין פ"א ב' וכ"פ הר"מ ז"ל פח"י מהלכות סנהדרין ה"ד ובתנאי על איסור כרת ובעבירה אחת כמו ג"פ חלב אבל עבירות חלוקות או מלקות בלא כרת אין מכניסין לכיפה וכ"פ בפירוש המשנה שם וכיפה הלמ"מ כמ"ש רש"י שם ד"ה היכא רמיזא ואע"ג דכתבנו לעיל מהלמ"מ א"א לענוש שום עונש כמ"ש הר"ן ז"ל בשבת במשנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת על מעביר יע"ש זה שיבוש חדא דאין רק מסבבין מיתתו ועוד דמהלמ"מ א"א לענוש מיתת ב"ד ומלקות כפי הכלל המסור בידינו לא ענש אא"כ הזהיר בכתו"ב מפורש ומעביר אין שום אזהרה עליו אם לא שהוא בכלל הוצאה משא"כ כאן כבר הוזהר מאכילת חלב בכתוב ומהלמ"מ נוכל לענוש: גם כרת אפשר לענות מהלמ"מ דא"ל אזהרה דפסח ומילה יוכיחו. ובסי' נ"ו דברתי קצת מזה ואי"ה בסי' ש"ה אבאר עוד. וה"ה מי שהרכין בראשו בשעת התראה ולא קיבל בפירוש כונסין בשלישית לכיפה כמ"ש הר"מ ז"ל בשם ה"ה והוא ברייתא סנהדרין פרק א' על משנה מי שלקה ושנה והדתניא מי ששתק והרכין ראשו כו' וצריך טעם למה תנן מי שלקה ושנה אפי' מי שהרכין בראשו בג' כונסין לכיפה: והכ"מ שם כתב ע"ז משנה שם ההורג נפשות ותניא כו' אני העני תמה על עצמי דמשנה ההורג נפשות אפי' בפעם ראשונה כונסין אותו לכיפה כמ"ש בפ"ד מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ח"ט שאין עושין זה לשאר מחוייבי מיתה רק לרוצח שיש בו השחתת עולם ואלו בג"פ אפילו למחייבי כרת עושין כן רק מקורו מברייתא שהביא הכ"מ שם אח"כ וכדכתיבנא וצ"ע כעת בזה. באופן שיש ב' מיני כיפה א' בעבר עבירה שיש כרת וכ"ש מיתת ב"ד והרכין בראשו בשלישי כונסין לכיפה ומתניתין מי שלקה רבותא אע"פ שלקה וסבל משפטו כונסין בשלישית. ורוצח שהרכין בראשו פ"א בעדים ומיהו רוצח אפילו לא התרו כלל מכניסין בפ"א מיד לכיפה וכ"פ פ"ד מה' רו"נ ה"ח דכל רוצח לא מצי לתרוצי נפשו שוגג הייתי וכשמואל בסנהדרין שם:

**כה** השנים עשר הוא בועל עכו"ם קנאים פוגעים בו (לשון ויפגע בו וימת) וממיתין אותו בשעת מעשה אם הוא בתנאים המבוארים בר"מ ובח"מ תכ"ה: וכן הרודף ניתן להצילו בנפשו כמבואר בר"מ פ"א מהלכות רו"נ הלכה וזחט"י ובח"מ תכ"ה שם. ויש לנו הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י: א' מ"ש הר"ב בהג"ה בח"מ תכ"ה ס"א בזה"ז אין ממיתין ולא חובטין ובסמ"ע שם שום עונש אין עושין והנה ממ"ש הר"מ ז"ל בהלכות סנהדרין פי' י"ו ה"ג משמע שמלקין מכות מרדות בזה"ז ופח"י ה"ה דכל מחויבי מיתות וכדומה אם לא קיבל התראה מכין אותו מכות מרדות הביאותיו לעיל. ואע"פ דמלקות של תורה ליכא מ"מ איכא יע"ש: גם מ"ש הסמ"ע שם אות ה' על לשון אף על פי שכתב המחבר דנמשך אחר לשון הר"מ ז"ל ושם א"ש הנה המחבר לשיטתיה בכ"מ פ"א מה' רוצח ושמירת נפש הלכה ז"י"ן כתב לשון אע"פ אינו מכוון דאלו הרג אין ממיתין אותו בלא קיבל התראה ובקיבל ג"כ עד שיביאו לב"ד ונגמר דינו ופי' אעפ"י כלו' אע"פ שלא עשה עון נהרג ומש"ה כ"כ המחבר כאן. גם לא מצאתיו כעת בר"מ שם ובח"מ תכ"ה הרודף אחר ערוה שניתן להצילו בנפשו אם כבר היא מחוללת ונפגמה שנעשית כבר זונה שוב אין נהרג וכ"ש אם היא ממזרת דוולדה ג"כ ממזר וזה מבואר בסנהדרין ע"ג תוס' ד"ה ומה וע"ב שם בא עליה כדרכה שכבר נפגמה י"ש ברש"י גם רודף א"צ התראה ועיין סמ"ע שם:

**כו** ואגב גררא ראיתי לכתוב מ"ש המ"ל פרק עשרים משבת שנסתפק ברודף אחר ערוה בשבת אי ניתן להצילו בנפשו (היינו בלא מסרה נפשה שאומרת הניחו לו דאל"ה פיקוח נפש דוחה שבת) והנה אם נאמר דניתן להצילו בנפשו והיה יכול להציל באי' מאיבריו והרגו ולמ"ש הר"מ ז"ל פ"א מרו"נ הי"ג דאין ההורג אותו חייב מיתה בידי אדם מיבעיא לי בשבת כה"ג והתרו בו שלא יחלל שבת אם חייב על חילול שבת: הנה למ"ש הכ"מ שם ל"ש התראה כלל דנתכוין להציל וע"ש והיינו אף בקיבל התראה סבור שמשחקין בו ה"ה חילול שבת אין חייב מיתה ואפי' נאמר טעם אחר לזה מ"מ מה לי שיחתוך אבר א' ומחלל שבת או הורג לגמרי דא ודא אמת הוא וכיון שניתן להצילו בנפשו אף בשבת א"כ לית כאן חילול האסור לו. ומיהו למ"ש הר"מ ז"ל פ"ט משבת חובל החיוב משום מפרק לא משום נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש א"כ בחתך אבר ממנו אין בו מפרק וכי לדמי הוא צריך ומקלקל הוא בדם (דמה"ט שוחט חולין אין חייב משום מפרק כמ"ש הפני יהושע שבת ע"ה א' ועמ"ש בחידושינו שם ובפתיחה להלכות שבת ובמגידות לפסח) א"כ מחלל שבת גמור הוא דאלו חתך אבר אחד אין חילול כלל ובהרגו חייב

משום נטילת נשמה: גם אם יכול להציל באי מאיבריו לית כאן ספק של המ"ל לשיטת הר"מ ז"ל כדאמרן ומפני שאין מקומו פה לא ראיתי להאריך כאן:

**כז** עוד יש עונש לא בגופו רק בדברים והוא הנדוי כמבואר בר"מ ז"ל פרק ששי מה' תלמוד תורה הלכה י"ד כ"ד דברים יע"ש ועכ"מ שם המזלזל ד"ס ואצ"ל דברי תורה ועיין לח"מ שם במ"ש המחלל י"ט שני אע"פ שאינו אלא מנהג ולמ"ש הכ"מ דוקא מזלזל א"כ המחלל י"ט שני אע"פ שלא זלזל אלא עשה לתיאבון החמירו בו וחייב נדוי: ושם מבואר בשם הר"ן ז"ל דנדוי חמור ממלקות מרדות וכן מבואר בר"מ שם פרק שביעי ת"ח מלקין ולא משמתינן והדברים ארוכים מאוד. ועפר"ח א"ח תצ"ו א' העלה דרשות ביד ב"ד או להכות מ"מ או נדוי הן כעובר ד"ת באין מעשה או דרבנן וכל זה בסתם ב"א אבל ת"ח אין מנדין כ"א מלקות בצינעא יע"ש שהאריך. ומפני שהאדם יש בו ג' בחינות הרהור והוא המחשבה ודיבור ומעשה והנה בחלק המעשה ישתתף עמו הב"ח בלתי מדבר יש לו ג"כ מעשה כידוע גם קרן כוונתו להזיק בטבע"ו ואמנם האדם נפרד מב"ח במחשבה ודיבור וכבר כתבנו לעיל מהו שיש בכח אלו ג' בחינות לעבור עבירה ולעשות מצוה בהן נמצא שלש עשרה עונשים וכדברירנא:

**כח** והנה קי"ל בקידושין שלוחו של אדם כמותו לכל הדברים חוץ לדבר עבירה. ויליף במה הצד מקדשים וגירושין עיין רא"ש קידושין מ"א ב' ואף במעשה ודיבור שלוחו כמותו הרי עם שבשדות דאניסי ש"ץ מוציא אותם אף בלא שמיעה כדבעינן למימר לקמן אי"ה מטעם שליחות ואף בדבר התלוי במחשבה שייך שליחות דאמר מה לתרומה שכן במחשבה משמע הואיל דקיל הוא פשיטא שיכול לעשות שליח אבל דבר הצריך מעשה או דיבור צריך לימוד. וכ"ת דיש סברא להיפוך דע"י מחשכה לא מהני שליח דא"כ מה פריך בתרומה למה לי הא צריך אפי' ע"י מחשבה מהני שליח ועב"ח א"ח סי' תל"ד לדיד דביטול בלב מהני אין מהני שליחות על המחשבה שבלב הא כאן משמע להיפוך וכ"ת במחשבה לא שייך שליחות כי השליח צריך שיעשה מעשה או דיבור ובתרומה אה"נ אם עשה שליח צריך שיוציא בשפתיו דוקא ומ"ש שכן ישנו במחשבה קולא היא מלבד שדין זה לא נזכר בר"מ ז"ל הלכות תרומות ובלא"ה קשה דמ"מ איתיה להאי דינא דשלוחו יכול לבטל באם הוציא בפה שיהא חמצו של פלוני בטל כו' וא"ה בהלכות פסח אבאר עוד. והנה במצות אחד מוציא חבירו כדאיתא בר"מ ס"פ שלישי ורביעי הוא מטעם שליחות כנראה ממרוצת דברי הב"ח בא"ח תל"ד גבי שלוחו יכול לבטל והנה אם יליף מפסח י"ל מעשה דוקא והרא"ש כתב בקידושין במה הצד יליף יע"ש ומ"מ משמע שאין לחלק ואף מחשבה מהני שליחות וק"ש יש מחלוקת ומ"מ פסוק ראשון שצריך

כוונת הלב וקבלת עמ"ש ודאי אין אחד מוציא חבירו עא"ח בזה: וכל היכא דשליח לאו בר חיובא הוא ל"ש ביה תורת שליחות כמו אשה במ"ע שהזי"ג ובן כרד בי"ד וכדומה ואין עבד נעשה שליח לקבל קידושין וגיטין לפי שלא שייך ביה ה"ה כאן וכל המצות אף על פי שיצא מוציא הוא דהוה כמחויב בדבר מטעם ערבות ומ"מ עיקר שאחד מוציא חבירו מטעם שליחות הוא וכאמור. וא"כ קשיא קטן דלאו בר שליחות הוא אמאי באכל האב שיעורא דרבנן מוציא בן לאביו כמ"ש המחבר בקפ"ו וגם ערבות ל"ש בקטן כ"ש דעיקר מטעם שליחות וי"ל דשומע כעונה ומשמע קצת מ"ה שומע כעונה עתו' ברכות גבי בעל קרי מהרהר בלבו מסיני כו': ברכות צריך שישמע מפי המחויב בדבר ומש"ה קטן דעכ"פ מחויב מדרבנן והאב שומע ממנו יוצא באכל שיעורא דרבנן בלא שמיעה אף מגדול אין יוצא אפי' דיעבד כמבואר בריי"ג ס"ג. ולפ"ז יצא לנו הדין בקטן פחות יג"ש וב"ש בר"ה ויה"כ שאין אחר לירד לפני התיבה כ"א הוא שאין זולתו יודע למ"ד תפלה דרבנן י"ל דמוציא אחרים דרבנן מפיק דרבנן עב"י א"ח ג"ן בזה (אף למ"ד ד"ת די בפ"א ביום) מ"מ עם שבשדות דאניסי דש"ץ מוציאם בר"ה ויה"כ למ"ד כן מקטן לא די דאין שליחות לקטן ואי"ה יבואר בהלי ר"ה ויה"כ בזה ועיין א"ח בב"י באם מחלו הצבור ובאין אחר לירד כו' אפשר הוה א"א ואי"ה יבואר. ועיין בירושלמי ס"פ ראוהו ב"ד הלכה יו"ד הקשה כן מברך לאביו הא רק לחנכו תפתר בעונה אחריהן כו' סובר דאף דרבנן אין מחויב כ"א חינוך על האב מוטל עת"ו מגילה גבי חש"ו יע"ש. וחולק על בבלי ברכות כ' ב' דסובר דקטן מדרבנן בר חיובא הוא ומטעם שומע כעונה. ועיין מפרש שם ד"ד ואיך יוציא ד"ת לכאורה קשה אף דרבנן אין מוציא לירושלמי דלאו בר חיובא כ"א חינוך על אביו מוטל ומ"ש הרא"ש אשה לאו בכלל ערבות י"ל הואיל ואין מחויבת או דלאו בכלל ערבות כלל הוה ועמ"ש לעיל בחלק אישיים באשם וגר וממזר אי שייך בהו ערבות:

**כט** אעתיק בכאן מ"ש במגילה המרדכי סוף הל' קטנות ממזר שכתב ס"ת פסולה משום דאין מוציא רבים י"ח או מדרבנן או מ"ה יע"ש ועש"ך י"ד רפ"א אות זי"ן ובא"ר א"ח סי' נ"ג אות כ"ב מדין ממזר ש"ץ ובש"ע סי"ט גר ראוי להיות ש"ץ אלמא משמע גר ישנו בכלל ערבות דכבר התפלל בלחש וחזרת התפלה להוציא רבים. ועמ"א א"ח ל"ט אות ט' בתפילין כשר מממזר וסיים שם בד"מ ממזר וגר תוש"ב כו' ובד"מ. וחפשתי בד"מ עם הטורים ונדפס בפ"ע אין שם גר תושב כ"א גר סתם דתפילין כל שאין בקשירה אין בכתיבה גם בס"ת השמיט המחבר גר תושב והביא רק ממזר י"ל דגר תושב לאו בר עדות הוא דלא מקרב אחיך הוא וע"א נאמן באיסורין לא גר תושב ואיך נאמן לומר דכתב

האזכרות לשמן והר"ב מיירי שם בכותב אזכרות לפני ישראל ואומר כו' אלא דכתב טעם אי שאין כותב בלא תאכל כל נבילה כו' תיפוק ליה דאין לי נאמנות וצ"ע. ונ"מ באם יצא מוציא מטעם ערכות אם שייך זה בממזר דפסולי קהל הוא אם הוא בכלל ערבות וכבר כתבנו למעלה מזה וכאן אין להאריך. ואזכור עוד קצת מדין סומא ויש לי בזה שאלה קטנה הנה נא הציגה פה וזו תארה:

**שאלה** ראובן ששלח לסומא לקדש לו אשה והלך וקידשה ואח"כ קידש אחר ג"כ יש לחוש לקידושי שני או לאו. ואם יש לחלק באם המשלחו ג"כ סומא או לאו:

**תשובה** לא נפלאת היא מחלוקת הפוסקים אם הלכה כרי' יהודה בפרק החובל אי סומא חייב במצות אי לאו עב"י א"ח נ"ג הביא דברי רבינו ירוחם סומא פורס ע"ש לא יורד לפני התיבה י"ל דסובר זה דרבנן וסומא עכ"פ מדרבנן חייב ותפלה סובר כר"מ דהוה מ"ה משה"ה לא אתי דרבנן ומפיק ד"ת ועסי' רצ"ח סומא בהבדלה ובב"י שם ובע"ץ נ"ץ כתב אות כ' סומא חייב במצות מדרבנן דלא ליהוי כעכו"ם וזה כר"י עתו' מגילה פרק הקורא המגילה עומד ואפ"ה כתב יורד לפני התיבה דלא כר"מ אפשר פוסק תפלה דרבנן ועסי' ק"ו במ"א וט"ז שם. ולפ"ז י"ל למאן דפסק דסומא אין חייב במצות מ"ה לאו בר שליח הוא דבעינן אתם גם אתם שיהא השליח והמשלם שוין ואף דהמ"א בנ"ג אות י"ז כתב דחייב מ"ה מ"מ מידי ספיקא לא נפקי וצריכה ג"כ גט משני ולהר"מ ז"ל כל מידי דרבנן הוה מ"ה מלא תסור י"ל יכול לעשות שליח דחייב הוא מ"ה ושאני ההיא דברכות דלא אתי דרבנן ומפיק ד"ת דהכי אתנו: ומיהו אם המשלחו ג"כ סומא י"ל דודאי יכול לעשות שליח דבעינן שיהא המשלח ושליח שוין והרי הם שוין שהרי הר"ב אומר כן בשו"ת משאת בנימין סי' צ"ו בעכו"ם שעשה שליח לעכו"ם חבירו לקנות חמץ כתב אתם ושליחכם שוין ועכו"ם עושה עכו"ם שליח דשוין ה"ה סומא ששולח סומא אין בו פקפוק כאמור דשוין ונעשה שליח כאמור: והנה ראיתי אע"ג לר"י סומא פטור מכל המצות היינו מעשין לעשות בקום ועשה הא לאוין מ"ה מצוה שלא לעבור עיין מסכת מכות ט' ב' סומא אין גולה מקרא יע"ש. ומ"ש התוס' במגילה דלא ליהוי כעכו"ם י"ל היינו במ"ע ועיין ב"ק פרק החובל וא"כ ודאי בכלל בני ברית הוא כעבד דחייב בקצת מצות ג"כ והדברים ארוכים:

**ל** ומתוך דברי חה"ר במגילה דף י"ט ע"ב ראיתי שיש ללמוד ממנו לתרץ הא דקטן מוציא למי שאכל שיעורא דרבנן ואלו מגילה והלל אין מוציא קטן לגדול אע"ג דתרוייהו דרבנן וכן קשה בהמחבר קפ"ו להלכות מגילה (וי"ל ד"ק והלל קשה) כתב דכל שעיקרו דרבנן חמירא טפי וחינוך קיל אטו לאחר זמנו משא"כ שיעורא דרבנן הוה סייג אטו כדי

שביעה וקטן נמי סייג אתי סייג ומוציא סייג יע"ש: ולכאורה היה נראה לפרש דבריו בנקדים מ"ש הר"ס ז"ל כל דרבנן ד"ת מלא תסור ואתנו בכמה דברים אבל י"ל כל שעשו לסייג אסמכוהו רק ללא תסור וד"ת לית ביה משא"כ כשעשו מצוה דרבנן בפ"ע כמגילה וחנוכה והלל ד"ת ממש יש ביה מלא תסור ומש"ה על כמה סייגים אין מברכין וצונו כאמור ומש"ה מגילה בקטן א"א שיהא מחויב ד"ת אין מוציא גדול משא"כ בסייג והבן זה ונט"י אע"ג דמשום סייג סרך תרומה י"ל הואיל ואסמכוהו באסמכתא חשובה רצו שיהיה ד"ת ממש ומש"ה מברכין וצונו וצ"ע:

**ובכאן נשלם חלק שלישי**

## פרק ה

### החלק הרביעי

**בביאור ע"א נאמן באיסורין והיכא דמותר לחלל שבתות וכדומה אבאר קצת פרטים בענין זה. גם אצרף עמו מצות לאו ליהנות נתנו באיזו אופן הוא ושאר דברים פרטיים מועילים קצת בעזה"י ויש בו ט"ו אותיות:**

**א** הנה קי"ל בי"ד סי' ב' ס"ה וקנ"ח ס"ב מומר להכעיס בדבר א' הוה מומר לכ"ה כולה וחמור מחילול שבת וע"ז ששם י"א ג"פ דוקא או שבת פרהסיא ולהכעיס בפ"א ומשמע אף בצינעא עש"ך י"ד ט"ז וי"ז. אם הוא דוקא שעבר בקום ועשה לבש שעטנ"ז או אכל נבילות אבל בשוא"ת מבעט במצות עשה ואין אוכל מצה וכדומה י"ל דלא הוה מומר לכ"ה כולה: גם יש להסתפק למ"ש בהי"י בי"ד אם מומר לחלל שבת בדרבנן הוצאה בכרמלית הוה מומר לכ"ה ועפר"ח י"ד ב' בקו"א דוקא למילי דרבנן לא למילי ד"ת יש להסתפק להכעיס במילי דרבנן אוכל בשר עוף בחלב אם הוה מומר לכ"ה בדרבנן ואין לו נאמנות כלל וה"ה בשוא"ת מבעט בנ"ח ומקרא מגילה לפי הספק שכתבנו לעיל: ולכאורה כ"ש הוא אם בשבת דבעינן פרהסיא אמרינן במילי דרבנן הוה מומר לכ"ה בדרבנן להכעיס דלא בעינן פרהסיא בכל הדברים דהוה מומר לכ"ה בדרבנן ולקמן אי"ה יבואר דין של בס"י אם מוסכם הוא או יש בו מחלוקת:

**ב** וראיתי לרבינו הגדול בתב"ש בי"ד אות ח"י וכ"ו וכ"ח בסימן ב' כתב שם דאף מ"ע להכעיס הוה מומר לכ"ה וראייתו ממ"ש הכ"מ פ"ד מהל' שחיטה הלכה י"ד אמ"ש רש"י חולין ד' ב' מומר לערלות מבע"ט דא"כ הוה אפיקורס מבואר דאף במ"ע כן יע"ש ובספרי ראש יוסף על חולין הארכתי בדברי רש"י הללו: ובהוריות י"א פליגי ת"ק ור"י בר' יהודה באיסור דרבנן והלכה כת"ק וי"ל דמדרבנן לד"ת אין לומר דאין לו נאמנות הא בדרבנן י"ל אם מחלל שבת בדרבנן מומר לכ"ה בדרבנן וכן להכעיס בדרבנן הוה

מומר לכ"ה בדרבנן גם סוגיא דהוריות יש לפרש דכ"ע ת"ק ור"י בר"י ס"ל דמומר לד"א הוה מומר לכ"ה כולה ופלוגתייהו לת"ק אכל חלב לתיאבון הר"ז מומר להכעיס מין ושחיטתו לע"ז ומורידין יע"ש ברש"י ואתי ר"י בר"י לומר אף כלאים דרבנן נמי הוה מומר לכ"ה אבל להכעיס לא מיירי שם כלל ואין הלכה כת"ק ג"כ דלתיאבון לא הוה מומר לכ"ה כולה אבל להכעיס י"ל אף בדרבנן אין לו שום נאמנות עכ"פ בדרבנן: ועיין רש"י שם פירש צדוקי ומורידין ושחיטתו לע"ז כדאמרן משום דבמומר נמי הוה לכ"ה כולה להני תנאי ובתב"ש שם אות כ"ו וכ"ח משמע דמפרש להך בע"א וצ"ע גם מ"ש רש"י ז"ל שחיטתו לע"ז ובש"ע י"ד סי ב' הרי הוא כעכו"ם משמע דמותר בהנאה וצ"ע וי"ל דתליא בפלוגתא אי סתם מחשבת עכו"ם לעכו"ם ועיין שם נבילה וטריפה שקצים ורמשים ויין נסך הר"ז צדוקי: ופירש"י שם ותוס' ע"ז כ"ו ב' ד"ה וחד דהני מאיסי וסתמא להכעיס יע"ש: ושם נאמר ושתה י"נ משמע דהוה צדוקי בשתיית י"נ ומשמע הטעם דהואיל ושתה ודאי י"נ הוה לתא דע"ז ובכלל מומר לע"ז הוה וצ"ע ואין כאן מקומו ואי"ה יבואר במ"א: ועיין א"ח סי' שפ"ה לענין עירוב ואי"ה שם יבואר:

ג ולענין מחלל יה"כ משמע דוקא שבת לא יה"כ ועיין תוס' חולין י"ד א' וב"י י"ד מ"א משמע דוקא שבת הא יה"כ לא הוה מומר לכ"ה אמנם בשמ"ח סי' ב' סט"ז כתב דמשמע באה"ע סי' קכ"ג דיה"כ כשבת: והנה אמת נכון הדבר באה"ע קכ"ג סעיף ה' בהג"ה כתבו בזדון בשבת ויה"כ הר"ז בטל מ"ה ועח"מ וב"ש אות ח' וי"א והי' ואי"ה לקמן יבואר זה: והנה בשבת אם חילל בלאו דמחמר או בע"ז בלאו כמו מנשק וכדומה ער"מ פ"ג מה' עכו"ם ה"ז צ"ע אם הוה מומר לכ"ה וממ"ש התב"ש סימן ב' דומיא דמנסך משמע הני לא: ונחזור למה שהתחלנו כי פלא בעיני לומר חילול יה"כ מומר לכ"ה והטעם דמחלל שבת מעיד עדות שקר שלא נח הקב"ה ח"ו ל"ש ביה"כ ואם נאמר דמומר פסול לגט מטעם דאין כותב לשמה וספק הוה שהרי הרב אומר כן בב"ש באה"ע סי' קכ"ג אות ה' יע"ש דמומר מטעם דכותב אדעתיה דנפשיה ואפשר ספק הוה ואוקמה אשה בחזקה ולכך בטל הגט וא"כ י"ל דיה"כ חמור בעיני העולם מכל וחשוד לחמור חשוד לקל ושמא אין כותב לשמה לא דודאי הוה מומר לכ"ה ועיין בגט פשוט שם כתב במומר ודאי יע"ש וצ"ע. בש"ו במ"א כ"ט ופריי שם:

ד והנה בפריי לא"ח ד"ש במ"א אות א' כתבנו מענין זה וראוי להעתיקו פה בתו' דברים כי מומר לכ"ה או שבת וע"ז בעכו"ם אע"פ כן נעשה שליח כי כן קיי"ל באה"ע מומר מגרש ע"י שליח הולכה ובגט פשוט קכ"ג שם פקפק בזה והביא דיעות די"א מומר לאו בכלל בני ברית הוא (עא"ח בהמ"ז כו') ולכתחלה יש להחמיר יע"ש: ולפ"ז יש לספק

בשלד"ע במומר מחייב שולחו דל"ש דברי מי שומעין ולמ"ש הסמ"ע ח"מ קפ"ב ב' סברתי שלא ישמע לי ל"ש במומר ופלוגתא ב"מ זי"ן כהן דאמר לישראל או לאשה אקפי לי קטן י"ל דתליא אם לפני עור שייך במי שאין שייך בו לאו זה דלמ"ד כל שהשליח לאו בר חיובא חייב שולחו דל"ש דברי מי שומעין אע"ג דעובר השליח על לפני עור אם יתקיים השליחות וכ"ש דידי שמים מחייב שולחו עיין קידושין מ"ב א"כ דברי מי שומעין דסובר כה"ג ל"ש לפני עור וההיא דכוס יין לנזיר אף שהוא אין נזיר מ"מ שייך גביה אלו הוה נזיר ואידך סובר דלפני עור שייך אף שאין שייך הלאו גבי השליח מ"מ עובר לפני עור וא"כ אין שלד"ע דאטו לפני עור לאו עבירה הוא ונמצא דבר זה במחלוקת שנויה ועח"מ קפ"ב בהר"ב ס"א בהג"ה ושייך שם א"כ לפני עור כה"ג תליא בפלוגתא זו. ולענין מכירת חמץ בפסח ישראל שיש לו חמץ וא"א למוכרו כ"א ע"י שליח אין ליקח לכתחלה לישראל מומר לעכו"ם להיות שליח כי שמא אין בני ברית והמקח בטל וחמץ ברשות ישראל ודיעבד שרי כי קי"ל מומר בר שליח הוא. ואם חמץ של מומר וישראל רוצה לקנות ממנו אחר הפסח ועביד מכירה בפסח לעכו"ם ע"י שליח לכתחלה יש לעשות ב' שלוחים עכו"ם וישראל ממ"נ אם מומר לאו בני ברית הרי עכו"ם שלוחו דעכו"ם לעכו"ם נעשה שליח ומתורתו של המשאת בנימין סי' צ"ז למדתי זה ואם מומר לעכו"ם בני ברית הרי ישראל עושה שליחותו וכדבירנא והדברים ארוכים: ובח"מ שפ"ח סט"ו וב"י וש"ו ס"ח ולבוש גרמי נמצא מחלוקת אי מומר לעכו"ם יש שלד"ע והוא חידוש יע"ש ותבין:

ה ראיתי להעיר עוד בכאן מ"ש לעיל אם מצות לאו ליהנות נתנו אף בדרבנן יש בו מחלוקת כי הרז"ה ז"ל בר"ה כ"ח כתב בפירוש דמצות דרבנן ליהנות נתננו והר"ן ז"ל כתב שם דלא מחוור דאף דרבנן לאו ליהנות נתנו והנה מסוכה לולב הגזול לולב של אשירה לא יטול ואם נטל כשר וביי"ט שני דבי"ט א' לכם בעינן כמ"ש הט"ז בתרמ"ט הרי אף בדרבנן לאו ליהנות נתנו וא"י איך יפרנס הרז"ה ז"ל ההיא דסוכה ולכאורה דיעבד אף אי ליהנות נתנו יצא כמו מכרן וקידש בדמיהן מקודשת דאין איסורי הנאה תופסין דמיהם וכ"ש נטל לולב ותקע בשופר מה דהוה הוה ויצא ולכתחילה הוא דנ"מ אי ליהנות נתנו כו' וא"כ ההיא דסוכה דיעבד הוא ומיהו בר"ה כ"ח וחולין פ"ט משמע דאי להנות נתנו אף דיעבד לא יצא ויש תבלין לזה מירושלמי אלה המצות אם כמצותן הרי הם מצות ובעבירה אף דיעבד לא יצא גבי גזל מצה ומיהו משמע דאנן קי"ל מטעם לכם ואי"ה יבואר בסי' תנ"ג בסעיף ד' בגזל מצה יע"ש ומהא דרבא ר"ה כ"ח דאמר יצא דלאו להנות נתנו משמע קצת דמה דהוה אמר מעיקרא דליהנות אף דיעבד לא יצא:

והנה במודר הנאה בי"ט שני לרז"ה לכתחלה לא ואנן קי"ל דאף דרבנן מצות לאו ליהנות נתנו וכמ"ש הר"ן ז"ל ולעיל כתבנו מזה:

ו ובדברי קדשו של חה"ר במסכת סוכה ל"א ב' נתן טעם לדבר דמצות לאו ליהנות נתנו אע"ג דאוכל פירות בעה"ז והקרן קיימת לעה"ב מ"מ כל שאין נהנה מגוף האיסור כ"א שיבא לו ריוח והנאה ממקום אחר לאו הנאה מיקרי וראיה ממעין טובל בימות הגשמים אע"פ שמכשיר לטהרות וחליצה בסנדל אסור מתירתה לשוק יע"ש: והנה מנודר י"ל הלך אחר לשון בני אדם וכוונתו דכל שהנאה ממקום אחר על זה לא נדר ומ"מ הנך רואה דכן הוא וחליצתה התירתה לשוק ואפי"ה מצות לאו ליהנות נתנו. ומ"מ כתבנו לעיל אם צריך לפזר מעות על המצוה כגון שיש לו שמן ערלה וצריך נר חנוכה ויכול ליקח במעות שמן כשר ומותר י"ל כה"ג מצות ליהנות נתנו דהריוח מזומן הוא וכי אמרינן דלאו להנות נתנו היכא דא"א בע"א וכדכתיבנא כאן ולעיל:

ז אי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותי הייתי אומר שהפרש יש בין איסורי הנאה דכתיב לא יהנה או לא יאכל אכילה והנאה במשמע כרבי אבהו דכה"ג במצות וכדומה אע"ג דלאחר זמן נהנה מהם כמ"ש בחה"ר ההיא הנאה לא מיקרי הנאה בדרך רחוק כמו מעיין וכדומה משא"כ היכא שכתבה התורה לא יאכל בצירי"י להורות לא יהא בו שום היתר אפי' דרך רחוק מ"מ היתר המביא לידי הנאה הוא אסור אף במצות וכדומה ולפי"ז אסור לכסות באפר חמץ שנשרף לאחר זמן איסורו וא"ש מ"ש הר"מ ז"ל בפ"א מחו"מ החמץ בפסח אסור בהנאה שנאמר לא יאכל בצירי"י אע"ג דבפ"ק ממ"א פסק כר"א: שוב ראיתי דשפיר עבידנא דמסתפינא דודאי אי גוף המצוה הוה הנאה אף דיעבד לא יצא ואע"ג מכרן וקידש מקודשת דמ"מ אלה המצות אם עשיתן כסדר יצא ואם לאו הוה מצוה בעבירה ולא יצא כירושלמי משא"כ דגוף המצוה אין בו הנאה וגזירת מלך הוא והנאה הבאה לו אח"כ כמו חליצה דמתרת לשוק מה דהוה הוה הואיל וכבר חלצה ובשעת חליצה לא הוה שום הנאה ומ"ש הטעם דמצות לאו ליהנות נתנו וא"כ אין לחלק בין חמץ לשאר איסורי הנאה. והירושלמי הזה עב"י בא"ח סי' תנ"ד וראי"ש פסחים ובהל' ציצית גזל יעשה ציצית ובהמ"ז אין מברך אלא מנאץ ועמ"א א"ח סי' קצ"ו בריש הסי' גזל חטים יע"ש.

ח ואגב גררא ראיתי להזכיר מ"ש התב"ש בספרו בכור שור על הא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא משום דעונש ליכא ג"כ בהאי עלמא משא"כ ל"ת אם עבר יש עונש מלקות וכדומה ה"ה דיש שכר בהאי עלמא ואע"ג במ"ע מכין אותו עד שתצא נפשו כמו סוכה ולולב וכדומה מ"מ זה מדרבנן לא מן התורה יע"ש בזה: ויש אומרים כי שמא יהיה ח"ו

תוהה על הראשונות ואיך יתן לו שכר והוציאו נפקותא מזה אם מזכה רבים אין חטא בא לידו נותנין לו שכר בעה"ז גם י"ל מי שעברו רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא ג"כ י"ל נותנין לו שכר מצוה בהאי עלמא ובספר המגיד כתבנו מזה אין מקומו פה גם מ"ש אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז יש בו פירושים רבים:

**ט** הא דאמרינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין יש בו תנאי כמבואר בסי' שס"ה ס"ו בא"ח ובמ"א אות י"ג ובהר"ח ס"ב אם הוא מפורש בתורה מוחין ואם אין מפורש או מידי דרבנן אע"פ שיש לאו דלא תסור אפ"ה מוטב שיהיו שוגגין הא מפורש בתורה מוחין ועמ"א באות ב' בשם ישי"ש פ"ד דביצה (סימן ב') דאף ביה"ש דהוה ספק מוחין וז"ל שם ביצה למ"ד מדגרס רש"י ז"ל עד שחשיכה ולא גרס משחשיכה ש"מ ביה"ש מוחין וכן יסד הפ"ט (בשבועות) לא תנאף בספק פן תענש בודאי יע"ש ואפשר לגרוס כוודאי. והיינו למ"ד ספק תורה לחומרא מן התורה אלא שאין עונשין מספק ובדיני שמים עונשין על הספק וז"ש פן יתענש בודאי הא למ"ד ספק מדרבנן הוא אין מוחין ואפשר לפרש דעת הפ"ט בספק מגורשת פן תענש בודאי דאוקי' אחזקת אשת איש דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוה ומ"ה אוקמי' אחזקה ובס' ג"ו דברנו מזה וא"ה בספר ש"ה אבאר עוד ובחידושים למסכת ביצה הארכנו בזה: וא"כ כל י"ג מדות וכדומה מוטב שיהיו שוגגין ומ"מ ג"ש והיקישא דלענין מפרק ק"ו חשיב להו ככתוב בהדיא כמ"ש מהרש"א בב"ק גבי מפץ יע"ש אפ"ה י"ל לענין מוטב כל שאין מפורש לא מחינן שהרי הר"מ ז"ל פ"א מה"א קורא לקידושי כסף ד"ס אף דמג"ש יליף לה אם כן לא היה מפורש גמור מן התורה וכדכתיבנא:

**י** עוד ראוי להזכיר בכאן מ"ש בי"ד סי' תקנ"ז ס"א בהג"ה ובא"ח תרנ"ו דמצוה עוברת כל שהיא בקום ועשה א"צ לבזבז יותר מחומש אבל לעבור על ל"ת יתן כל ממונו ובלבוש ובכל מאדך היינו לעבור בקום ועשה כו' וכ"מ בנ"י תרנ"ו א"כ בל"ת שאין עובר בקום ועשה נמי אין מחויב להפסיד כל ממונו. כמו אנסוהו שישהה גביה חמץ בפסח ולא בטלו קודם איסורו וכדומה ויש להסתפק במצוה דרבנן מלא תסור והוא לעבור בקום ועשם אם מחויב להפסיד כל ממונו שלא לעבור א"ד דוקא בד"ת: הנה בפ' מי שהחשיך קנ"ו א' וברפ"ו באו"ח ס"א מ"ט שרי רבנן משמע לכאורה אי לאו דחשו חז"ל אדם בהול על ממונו ויעבור איסור תורה לא התירו וי"ל דכיסו משמע אף רק חומש וכדומה ולזה התירו אבל כל ממונו ויהא עני אפשר אף בקום ועשה לא גזרו ועסי' ש"ז ס"ט סחורה הנפסדת התירו לומר כל המציל אינו מפסיד יעסי' של"ד במ"א אות ג'מ"ל סחורה הנפסדת ע"י גשמים אסור לטלטלו ע"י ישראל וי"ל דלא בא לידי עוני חומש

וכדומה הא שיפסיד כל ממונו י״ל בדרבנן לא גזרו: ועשו״ת פנים מאירות באחד שאמר לישראל שישתה סתם יינם ואי לא יחתוך אזנו יע״ש ועש״ך י״ד סי׳ קנ״ז אות ג׳ סכנת אבר אפי׳ בד״ת נראה לקולא יעויין שם: ועיין א״ח סי׳ ש״א סל״ג ובמ״א אות מ״ו דהוה תרי דרבנן דבזה״ז י״א דלית לן רה״ר וגם הוצאה כלאחר יד התירו במקום פסידא וגם שם יש לעיין וצ״ע כעת: ועיין בחלק הא׳ מ״ש בסדר המדריגות ונ״מ טובא לכמה דברים וכאן אין להאריך:

**יא** קיי״ל ספק דרבנן לקולא ויש להסתפק הדמיון יש סכך פסול בסוכה מדרבנן והיכא שיש ספק בו כעין פלוגתא דרבוותא וכדומה אי אמרינן ספק דרבנן לקולא או דילמא דיש בו דרא דאורייתא דכל שאסרו מדרבנן אף מדאורייתא לא יצא כמו שיראה הרואה בתוס׳ סוכה ג׳ א׳ בראשו ורובו בסוכה ושולחנו תוך הבית אלו היית נוהג כן לא קיימת מצות סוכה מימיך וברכות י״א א׳ בתוס׳ בד״ה תני דבי רבי יחזקאל ובריש ברכות ברכינו יונה אי אמרו חז״ל דמחצות ולהלן לא יקרא ואף דיעבד לא וצא אף מ״ה לית כלל למצוה ולא יצא וזו ששאלו בניו של ר״ג כו׳ א״כ הוה ספק תורה ושמא פסול מדרבנן ואף מ״ה לא יצא ידי סוכה א״ד אעפ״כ אמרי׳ ספק דרבנן לקולא ול״ד למ״ש מהריב״ל בספק טריפה שנתבשל בכלים אף דלאחר מעל״ע לא אמרינן ספק לקולא עי״ד קי״י דשם אין הספק בדרבנן כי״א בד״ת ודבר ספיקו כוודאי משא״כ כאן ואי״ה בהלכות סוכה יבואר בזה: והנה אף למ״ש לעיל דכל מה דאמרו חז״ל בדיעבד באין לו אחר יצא כמ״ש המ״א בסימן תרכ״ט ס״ב אפ״ה לא קשיא ממ״ש בני ר״ג דסברי דחז״ל אמרו לאחר חצות לא יקרא כלל ואין לך דיעבד גדול מזה אפ״ה עקרוה לק״ש מיניה ולא הועיל כלל אף מ״ה כמ״ש רבינו יונה ריש ברכות י״ל דאין הכי קאמרינן דרבנן לא גזרו כ״א באפשר לו אבל באי אפשר לו לא גזרו ומקיים המצוה ע״פ ד״ת משא״כ בק״ש כפי דעתם דחז״ל אמרו עד חצות ותו לא הרי עקרו בפירוש דאח״כ אינו כלום ודאי אף מ״ה לא יצא ע״פ התורה אשר יורוך וכאמור וכדברירנא:

**יב** קיי״ל ספק תורה לחומרא וספק דרבנן לקולא ואי דוקא דבר המפורש בתורה שבכתב או אף דבר הנלמד מי״ג מדות להלכה קיי״ל דהלמ״מ ספק לחומרא ה״ה הנלמד מי״ג מדות ואף דאין עונשין מהדין יש טעם דאמר שהק״ו היקש שכלי שמא אחר עיון והחיפוש ימצא איזה פירכא ודי לנו שנאסור לנו ולא עונש כמ״ש כל זה הקרבן אהרן בפתיחה לי״ג מדות בתורת כהנים הביאותיו בס׳ ג״ו מ״מ לא לספק יחשב למיהוי ספק ספיקא וזה ברור אין בו ספק. וספק דרבנן לקולא יש בו תנאים רבים כמבואר בי״ד ק״י ולעניין ספק ברכה לקולא כתבנו בפתיחה להלכות ברכות די״א אף ס״ס לא מהני ביה

למ"ד דיש בו איסור תורה לא תשא כמ"ש המ"א באו"ח רט"ו אות ו' וס"ס לקולא י"א דהספק א' מדרבנן משא"כ זה ובס' ג"ו כתבנו מזה והמחבר דכל היכא דמביא דיעה א' בסתם אף שמביא י"א הלכה כדיעה א' דהוה כרבים לגבי יחיד כמ"ש הש"ך בי"ד רמב"ם מ"מ בספק ברכה אזלינן לקולא אף הי"א וכמ"ש בכללי הפוסקים כאן: וכבר ידעת מחלוקת הר"מ ושאר פוסקים אי ספק תורה מ"ה לחומרא או רק מדרבנן והנ"מ לדינא כתבנו בהנהגות או"ה בס"ס יע"ש ויש תנאים לזה אף למ"ד כל ספק מ"ה שריא כמבואר בי"ד ק"י בקונט' הספיקות יע"ש ובפריי וכאן אין להאריך ונ"מ טובא כדאמרן:

**יג** והא דר"ה דף ל"ד ספק תורה עם ודאי דרבנן ספק תורה עדיף ועמ"א תקצ"ה וכתבנו בס' זמנים דאף למ"ד ספק תורה הוה רק ודאי דרבנן מ"מ ספק תורה עדיף או שאני התם דלכ"ע ספק כי הא מ"ה לחומרא שהתורה חייבה לנו לשמוע קול שופר צריכין אנו לעשות כל מה דאפשר ואף שמע סדר א' אפ"ה מ"ה לא יצא דספק כזה אין מוציא מידי ודאי חיובא דרמי התורה עליה ושאני ספק איסור שהתורה לא אסרה כי אם בודאי. א"כ אכתי יש למיבעיא ס"ס בד"ת עם ודאי דרבנן איזה מהם עדיף הדמיון שמע סדר א' וספק אם יש בעיר אחת תוקעים ובשנייה יש וודאי מי שיודע להתפלל דהוה ס"ס שמא תש"ת וכדומה די ושמא לא יש תוקעים אפ"ה י"ל לטעם ס"ס לקולא לא מטעם רובא כ"א ספק א' מדרבנן וב' ספק דרבנן לקולא וכה"ג כתבנו ל"ש ספק לקולא וכדכתיבנא א"כ איזה מהן עדיף ומה"ט כתבנו דס"ס לחומרא בדרננן במחלוקת שנויה יע"ש בש"ס בהנהגות או"ה:

**יד** עיין בע"ז ע"א ב' ועירובין ס"ב ויבמות ט"ז חידושים רבים מענין גזל עכו"ם ולרש"י עכו"ם קנה גזילה דאין מת ומשלם שייך ג"כ בעכו"ס נ"מ טובא אי קידש ישראל אשה בגזל העכו"ם ועיין פרשת דרכים דרך מצרים הביא לתוספות ע"ז יע"ש וגזל אפיקורסים כתבנו בא"ח בפריי בסי' קנ"ז במ"א יע"ש והבאתי שם ראיות עח"מ ונ"מ ג"כ לקידושי אשה ולולב בי"ט ראשון וכדומה ושם כתבנו בזה:

**טו** בענין ואהבת לרעך כמוך ולא תעמוד על דם רעך ולפני עור לא תתן מכשול ומסייע ידי עוברי עבירה ע' מ"א קס"ג ב' ובפריי שם ורשמתי שם דמרש"י גיטין ס"א משמע דיש מחלוקת אם בדרבנן שייך מסייע ידי עוברי עבירה: מענין בנים ולא בנות עתי"ט פ"ד דכתובות ופ"ב דנזיר בנין ובנן יע"ש משמע בנים אף נקבות במשמע בעצב תלדי בנים ואף טומטום ואנדרוגינוס ועיין רא"ם פ' אמור במ"ש בניכם ולא בנותיכם ותוס' סוכה כ"ח ב': האב חייב לחנך בנו כפי שיעור הזמן וכתבנו לעיל מזה ואם חייב לחנך בתו כתבנו שם ועמ"א שמ"ב ס"ב ועיין שבת דף ע"ה הבנות קטנות יוצאות בחוטין

שבאזניהם ופריך משמואל דילמא בנתין דשמואל גדולות וקטנות א"נ מייתי לה לית לו בה ש"מ מדין חינוך חייב אך בתוס' ואף דרבנן כמ"ש המ"א שמ"ג ב' ומשני דציבעונין כו' ועתוס' ע"ז ד"ה בני מאי הוקשה להם דילמא חייב לחנכה ואיך יתורץ ההיא דהבנות קטנות ועמ"א סימן ש"א אות ל"ב ול"ה ובה"ג ס"כ וכעת צ"ע בזה:

**ובכאן נשלם החלק הרביעי**

## פרק ו

### החלק החמישי

**א** לכלל מכות מרדות רשב"ש בן רשב"צ בסי' תי"ו רע"ש יו"ד האריך הביא כל המקומות של מכות מרדות משמרת למשמרת של תורה כמו בשר עוף בחלב וכדומה מכות מרדות צריך התראה אבל משום סייג ומגדר מלתא א"צ התראה יע"ש ואי"ה יבואר ואני מסופק עבר עבירה שיש מיתת שוגגין וגם הזיד מכות מרדות אם פטור ממכות מרדות כמו מלקות תורה עם מיתת שוגגין דפטור א"ד מרדות חמור ולא פטר ליה מיתת שוגג ונ"מ לעדות דרבנן פסול אם חייב מכות מרדות גם בשל תורה צ"ע די"ל הואיל ובעצם חייב מלקות רק מיתת שוגג פוטר אותה רשע הוא כמו בלא התרו דפסול ח"מ ל"ד וצ"ע.

**ב** שייך לחלק חמישי. דיני חזקה תה"ד סי' ר"ז בשו"ת א' כתיב ת"י חידוש חזקה הבאה מחמת רובא וטבע עולם הולכים אחריה בדיני נפשות כמו בנה מורכב על כתיפה הא חזקה דשעתא כמו שהיה מקודם כן עתה י"ל בדיני נפשות אין הולכין אחריה ציינתיו בסוף פתיחה דלעיל: נמצא יש ב' מיני חזקות א' מחמת רובא ועדיף מחזקה דשעתא כמו אין עדים חותמין אא"כ נעשה בגדול וכמ"ש תה"ד וכדומה וי"ל הא אין הולכין בממון אחר הרוב והנך רואה שיש חזקה מחמת רובא דהוה המיעוט מיעוטא דמיעוטא וכמאן דליתא דמי כמו סמוך מיעוטא לחזקת ממון כמ"ש בש"ה וכמו חזקה על חבר שאין מוציא מת"י דבר שאין מתוקן אע"ג דחזקה טבל עיין פסחים ט' א' ודי' א' חזקתו בדוק דרוב בודקין כהוגן ומוציא מחזקת הבית כל השנה עי"ד קפ"ו בהג"ה אי חמץ מקרי איתחזק ואי"ה יבואר: עיין אות י"ב שייך לזה ואות י"ג:

**ג.** שייך ג"כ לחלק חמישי ספק דרבנן לקולא כשיש מקום לחול הספק הא לא"ה י"ל לא עיין מ"ל הלי בכורות לחומרא ג"כ כן. וחזקתו בדוק בביטלו דספק בעיא לקולא תיפוק בלא"ה אין מקום לבעיא דספק דרבנן לקולא וכ"ש למ"ד אף באיתחזק כההיא דטמא שירד לטבול כרי יוסי אם לא דוקא ירד לטבול או עד"מ ספק היה בו חציצה דקרוב למעשה אבל לומר שנעשה כך אין לומר הן לקולא או לחומרא דמה"ת לומר שנעשה מעשה חדש ואי"ה יבואר:

ד לחקור בענין לפני עור אם הנותן אין מצווה אי עובר פסחים והרי אמ"ה דלמא מפרכסת וי"ל הלכה מותר דילמא בן פקועה: בבא מציעא פ"ק כהן וישראל קדש אשה גרושה יע"ש. דילמא חלב טריפה עיין בראי"ה פפד"א תמצא דבר נאה ומתקבל: עיין שם פ' עקב פסחים כ"ב דילמא בן פקועה ש"מ כל דלית ביה איסור ל"ש לפני עור ומיהו י"ל כל ששייך בזה איסורא כמו נזיר ואלו היה נזיר וי"ל דווקא באותו ענין ממש והבן עיין אות ח':

ה שייך למ"ש ישראל למעט גרים נשים כו' בפרשת דרכים דרך הקודש י"ח ב' בשם מהר"ר יחיאל באסאן חידוש זרע פסול לאו בכלל זרע ממזר וכדומה תוס' יבמות כ"ב ד"ה בן לאו בני בנים ואף פסול במשמע וזרע כשר ואף בני בנים ומשמע אף דור שלישי ויותר לזרעך אחריך כו'. ומומר לעכו"ם נמי זרע פסול מיקרי ר"מ ז"ל פ"א מיבום ממזר או עע"ז בראשית י"ט ל"ב ונחיה מאבינו זרע קודם מ"ת כולם כשירים אף ממזרים וז"ש חנה שמואל א' זרע אנשי"ם חשובים כמ"ש במדבר ה' ונקתה ונזרעה זרע כשר אלך ואסתתר דילמא יהיב לה זרע פסול ומה תקיפות אלא כאמור בפ' ויחי התקמ"ב כתבנו מזה. וזה טעות דזרע כשר לא ממזר ולא עע"ז אבל יכול להיות רשע גמור רוב עונות מלכים ב' י"ז וימאס בזרע ישראל עמ"נ:

ו בסעיף א' יע"ש ועיין נזיר כ"א וכ"ג ורש"י שם שלא תהא מזידה מגדר מלתא ובתוס' כ"א ב' ד"ה לעולם ובר"מ י"ב הח"י מנדרים נתכוונה לאיסור י"ל מגדר מלתא לאו רשע דרבנן כ"א מרדות על שעבר עבירה זו ובתיבת גומא מטות התקמ"א פפד"א ואי"ה יבואר שם וכאן שאלה אכל חלב ואח"כ נתברר שומן: קושיא מתוס' גיטין ל"ג תמצאנו שם עמנו הייתם שייך ג"כ הזמה לענין חלב:

ז חידוש: שו"ת שבות יעקב סי' קמ"ו לצאת ידי שמים אי תפס לא מפקינן ובש"ך ח"מ סימן כ"ח ב' דכל שמחויב לצאת ידי שמים אי תפס לא מפקינן מיניה לרש"ל בקים ליה בדרבה מיניה בשוגג הא כל שפטור מדיני אדם לגמרי מפקינן ושבות יעקב כתב כל שמן התורה חייב בדיני שמים לא מפקינן מיניה וכל שמחויב מדרבנן מפקינן מיניה ואי"ה יבואר:

ח בדין לפני עור לפני דלפני אין מוזהרים עיין חות יאיר סי' קפ"ה בשליחות לעכו"ם לחומרא ועב"ש אה"ע ה' אות י"ט בשם תה"ד כה"ג לקולא דאין שליחות לעכו"ם. וישראל לפני דלפני צ"ע. ועי"ד סי' קו"ף נו"ן א' בט"ז אות ג' בשם הרא"ש בישראל אמרי' לפני דלפני חיטין מחומצות לעכו"ם שמא ימכרם לישראל צ"ע אי מ"ה אין לחלק מעכו"ם דרבי נתן מ"ה משמע לא יושיט ואפשר מדרבנן אסור להבדיל לישראל אף לפני

דלפני עש"ך שם בלא תרי עברי דנהרי בישראל אסור ובעכו"ם שרי היינו ג"כ מדרבנן: ואי"ה יבואר. עא"ח שמ"ב ושמ"ג:

**ט** שייך להא דסימן תר"ח כל שאין מפורש בתורה אין מוחין עיין חוות יאיר סי' קס"ד צידה בשבת אין מפורש ולדבריו כל ל"ט מלאכות אין מוחין רק הבערה וכן טריפה ע' טריפות ול"נ דכל הלמ"מ שמפרש פירוש בקרא כמפורש ולוקין עליו ער"ן שבת כלל גדול דהלמ"מ אין לוקין ואלו הם פירוש וער"מ כמ"ש אין לך אלא דרוסה הקילו חז"ל לשיטתיה דספק תורה מדרבנן אבל לשאר דברים כמפורש דמי עמ"ש סי' רע"ו בפריי בזה וסי' שט"ז ועיין סי' שס"ה מ"א אות ב' והבן:

**י** אין עשה דוחה ל"ת ועשה נסתפקנו אי ללאו דוחה ולא לקי ונ"מ לעדות ובס' זמנים סוכה התקמ"ב כתבנו ירושלמי פ"ג סוכה ר"י"א י"ט א' בשבת והוציא לולב חברייא אמרי עשה דוחה לל"ת כתבנו שם דבר נאה שייך לכאן יע"ש.

**יא** אין עונשין מ"ה בממון אי עונשין ובכרת ומיתה ב"ש אי עונשין וכתבנו בהל"ת ב"ק ב' א' בתוס' ד"ה ולא זו"ז דבר נאה באות כ' ברש"י בחומש שמות כ"א ול"א דבר נאה כפר נגיחה רביצה יע"ש ואי"ה יבואר: ובפריי א"ח שי"ן מ"ם ט"ז (ומ"א) א' כל תולדות שבת הלמ"מ והוצאה והכנסה סברא למיהוי בכלל מלאכה דאין עונשין מהלמ"מ מר"ן פכ"ג דבי"ט לוקה הוצאה כתו' והבן:

**יב** עיין אות ג' ועש"ת הרשב"א כ"ף זי"ן לאמו ולאביו ופתיחה ג"ו ושם משמע לר"י צרפתי ז"ל הוא מבעלי התוס' דבנה מורכב חזקה לחוד לא מחמת רובא וא"ש אביו ודאי רובא אביו חזקה בנו כרוך אחריו ולהרשב"א ז"ל שם בנה מורכב חזקה ורובא הוא ולא נמצא אביו ודאי והעד סיפא יאמר אביו חזקה יע"ש וא"ש מאחיו ואחותו אין מוכרח דרובא.

וא"ש ברמב"ם פ"א מא"ב אה"ע י"ט ראיה מכה אביו ואמו היינו חזקה מרובא וה"ה בנה ומיהו זה כעין ס"ס שמא בן דעלמא לא מאשתו ושמא זנתה ואף ע"ג דקיי"ל ס"ס נגד חזקה עדיף ולמחמיר מדרבנן מ"מ נגד רובא מ"ה לאו ס"ס עיין פ"פ ומיהו כאן הם נגד ב' ספיקות רוב. ואי"ה בדפוס יבואר וכל הטורח שם אי בנה מורכב רובא או חזקה לחוד ונ"מ ב' כיתי עדים ספק לו או לה הבא עליה לתו' חנק ופסול לעדות ולהרשב"ם אין חנק כ"א חזקה מחמת רובא ומ"ש חולין י"א וא"ש דמאחותו מפיק רובא לר"י צרפתי. ולהרשב"א חידוש הוא לא גמר מעלמא אף בק"ו. מילתא דאתיא טרח וכתב קרא אי בכלל מאתים י"ל לא טרח. והתם בין כך ובין כך מח"כ ק"ו הוא.

**יג** שו"ת הרדב"ז חלק שלישי תפ"ד בענין החזקות דברים יפים סוקלין ושורפין ומלקין קידושין פ' וברי"מ ז"ל פ"א מא"ב ה"ד סוקלין ושורפין וחונקין אי בעינן שלשים יום. י"ל באיש ואשה דרין יחד הן עידי יחוד וביאה וא"צ שלשים יום ובשו"ת מאוסטרא הארכתי עיין ב"ש אה"ע סי' בה' יבום וגירושין ושאר דוכתי: נמצא כמה מיני חזקות קטלנית י"א ב"פ וי"א ג"פ. ב' חזקה דמעיקרא נגע וא"א וכדומה. ג' חזקה דהשתא. ד' שלשים יום הוחזקה. ה' איש ואשה דרין הן עידי יחוד וביאה. ו' חזקה אין עדים חותמין אין פורע תוך זמנו חזקה אין חבר וכדומה חזקה מחמת רובא הוא כמ"ש בתה"ד ר"ז. זי"ן לבשה בגדי נדה חזקה מיד עב"ש אה"ע י"ט י"ד א"ב טבח עשה סימן בראש כבש. עיין אות ט"ז.

**יד** מכות מרדות אות א' ואות ו'. שאלה ראובן אכל חלב ע"פ עדים והוזמו אי מפסל מדרבנן מטעם מ"מ נזיר פרק שלישי מ"ג מחלוקת ת"ק ור"י באשה נזיר ששתה יין הלכה כמאן ובתיבת גומא פרשת מטות התקמ"א פפד"א כתבתי באורך:

**טו** שייך לאות י"ג ואות ב' בקושיית ר"י צרפתי יאמר לאמו ולא לאביו אלו כן אמו ודאית אף אביו בידוע חזקה מנין דפליגי לר"י צרפתי בנה מורכב וכרוך חזקה לחוד ולהרשב"א חזקה מחמת רובא הוה וי"ל ידוע היינו רובא עם חזקה דסתם ספרא רב אליבא דר"מ ואליבא דר"ע כמ"ש התוס' חולין נעמיד האם בחזקת צדקת ולר"מ י"א מ"ה חייש למיעוטא הא מיעוטא דמיעוטא כו' או רובא עם חזקה לא חייש חזקה מחמת רובא לחוד מניין הדמיון זנתה עם כהן ונישאת תוך ג"ח אם נאמר מ"ה רוב בעילות או להיפך בעל ואח"כ זנתה תוך ג"ח דכה"ג לכ"ע רוב בעילות כו' עיין אה"ע סי' ג' ס"ט וב"ש ושני כהן וליכא ממ"נ וזונה לר"א הא לר"ע מופקרת דוקא מנין ת"ל אביו ומהכא יליף ר"מ דהולכין מ"ה בתר רובא וא"ש הכל: ומשכחת לה בקידושי טעות מראשון כמבואר.

**טז** מ"ש באות ב' בת"ה ריש זי"ן סבלונות הועתק בשם א"ז תשובת רבינו שמחה חזקה שאין פוסקת הבאה מרוב אין העדים חותמין ואין עושה בעילת זנות ואין פורע תוך זמנו בדיני נפשות נמי הולכין אחריה וחזקה הפוסקת בחזקת פנויה בחזקת א"א יע"ש משמע כמ"ש שם לחייב מיתת ב"ד אין מחייבין כ"א בחזקה שאין פוסקת ולר"י צרפתי בשו"ת הרשב"א ז"ל כ"ף זי"ן הך דקידושין פ' בנה מורכב חזקה לחוד הוה ולהרשב"א מחמת רובא וכמו רוב בעילות אחר הבעל והא דלא אמר הורגין על החזקה דלמא טריפה הרג להרשב"א ז"ל הא שייר חונקין ומשמע בח"מ ע"ח א' מיגו במקום חזקה תוך זמנו מהני ה"ה נגד הרוב מהני עיין ריש האשה שנתארמלה פני יהושע שם וב"ב ה' ואי"ה יבואר:

**יז** שייך למ"ש בגי"ו כלל ח' ר"א וחכמים בפ"ד טהרות. וי"ל באופן אחר דס"ס לקולא מנא הא מילתא דאמור רבנן כן להר"מ ספק מדרבנן לחומרא הם הקילו ב' ספיקות ולהרשב"א בתשובה ת"א דעדיף מרוב י"ל בק"ו יליף לה מרוב וקשה רובא הלמ"מ כמ"ש רש"י חולין י"ב ואין דנין ק"ו מהלמ"מ רק ר' אליעזר לשיטתיה שבת קל"ה דמכשירי מילה דוחין שבת מקרא בהכרח מפורש רובא מ"ה דאל"כ איך דוחין מכשירין דילמא נפל הוא כמ"ש בשו"ת עה"ג סי' צדי"ק דל"ש ממ"נ מילה גופה משא"כ מכשירין וכיון שכן יליף בק"ו ס"ס מרובא ואפילו בספק טומאה דספק א' מ"ה לחומרא ספק ספיקא עדיף מרוב משא"כ לרבנן רובא הלמ"מ ואין דנין וס"ס דמותר הוא כהר"מ ז"ל דספק מדרבנן לחומרא הקילו בב' ספיקות ואי"ה יבואר בדפוס עוד דברים קטנים כאלו:

**יח** שו"ת חי"צ ז"ל פ"ב מסייע בשאר איסורין בזה יכול וזה יכול חייב ובשבת פטור הא זה יכול וזה א"י בשאר איסורין נמי פטור ואי"ה יבואר:

**יט**. חידוש בט"ז יו"ד סימן ר"מ אות א' מתן שכרה בצדה אין ב"ד כופין היינו עד שתצא נפשו וז"ש בחולין ק"י ] "שבקוה" הא כפייה מועטת עושין (ואפשר מ"מ י"ג עושין) וע"ש כמה מראה מקומות ואי"ה בדפוס יבואר:

**כ** שו"ת הרשב"א סימן שי"ן נו"ן ו' יבמות פ"ק לא תבערו דילמא ע"י עכו"ם. י"ל אין שליחות לעכו"ם דאל"כ אין המשלח בר חיובא וכאלו הב"ד עושין. עמ"א של"ט אות ג' ואין דנין יע"ש ובפריי שם ואי"ה יבואר אי עשה שב"ד מחייבין במיתה וכדומה יוכלו לעשות ע"י עכו"ם ורודף אם יכולין להמית ע"י עכו"ם שרי דאין שליחות לעכו"ם עמ"ל פכ"ד מה"ש ה"ז:

**כא** שו"ת הרשב"א ז"ל סימן של"ה אין למידין הלכה ממשנה ובריית‍א למימר הכלל יע"ש שייך לכללים קטנים:

**כב** עשה לא דחי לל"ת דכרת פלוגתא וספק כרת י"ל דדחי ראיה מירושלמי שבת כ"ג ופריי שד"מ תמצא בט"ז ומ"א כללים נפלאים שייכים לחלק זה:

**כג** בפריי שמ"ב ושמ"ג תמצא סברות מחודשות אי"ה אעתיקם פה בענין אי עושין ס"ס וספק דרבנן לכתחלה ושאר סברות מחודשות עיין עליהם:

**כד** ע' תוס' עירובין ד' פ' ע"ב כתותי שיעורים הרבה חידושי סברות בדרבנן בשיעור זוטא ובמצוה אף בשיעור זוטא ובפריי שמ"ה ושס"ד ולחי מאשירה ואי"ה יבואר לולב צריך עלים ועיין מ"מ בזה:

**כה** חידוש חולין י"א ב' רוב בעילות אחר הבעל קשיא לי היכא דבעל ביאה א' ופי' ונתעברה נימא שמא זינתה וליכא רוב ולתוס' בחזקת צדקת שפיר ואם פרוצה קשה

עאה"ע בזה ועיין ברש"ל פסחים פ"ד ברש"י וילדי זנונים ספק שלך של אחרים ואע"ג דרוב בעילות אחר הבעל זקן שאני ומש"ה אמר מה אעשה לזקן זה לכאורה זקן תש כחו אין בועל כ"א ביאה א' או שתיים וליכא רוב ומ"מ דוקא כי התם דליכא חזקת צדקת ועדיין צ"ע דלא מצינו חילוק זה בפוסקים ואי"ה יבואר.

**כו** שו"ת ריח השדה סי' י"ב מכות מרדות ונידוי יבי"ד בדק הבית קו"ף נו"ן זי"ן דברים אסורים מדרבנן למלא פיו שחוק אין מנדין ולא מלקין רק קורין עובר על דברי חכמים (היינו עבריין) ואי"ה יבואר:

**כז** הא דכ"ו לעיל נ"מ ר"פ הכל חברים בבדיקת חמץ בדרבנן עכ"פ אי דוקא עבר כל הלילה הא עברי"ין שעבר מצוה ממובחר תחלת זמן י"ל ליכא חזקת חבר: עיין א"ח נ"ה עבריין שעבר כו' ואי"ה יבואר:

**כח** בזכרונות רשמתי מלת מופלגת בין רש"י לר"מ ז"ל באות רע"ו עב"י א"ח שנ"ה:

**כט** שייך לכללים לש"ה בי"ד א' בש"ך ה' רובא במיעוטא דמיעוטא לא אמרינן סמוך כמו רוב מצוין אי ליתא לפנינו ומצינו למרדף אבתריה ע"י טורח י"ל דטרח דכי ליכא היפוך החזקה רק בקל הא היפוך חזקה בטורח ג"כ וא"ש ר"פ רש"י לאטרוחיה להאי לבדוק לא רק למרדף אלא דקשיא א"כ אמאי לא בדקינן אחר נקב משהו בוושט היפוך החזקה ונהי במקום נקב שחיט ל"ג או מיעוטא דמיעוטא הוה וז"א דפרה אדומה יליף דרובא עדיף והבן: ואי"ה בתיבת גומא פ' ויחי יבואר עוד:

**ל** שייך לכלל יש כח ביד חז"ל לעשות סייג לעשה לכאורה במחלוקת ר"מ ותוס' דלא עשו הרחקה לב"י חמץ שורפין רק שאסור בהנאה ולתוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי ב"י ניתק ואין עובר ולהר"מ דב"י ניתק לא עשו הרחקה לעשה וב"י כראב"ד ז"ל והבן: ביטל ליכא לר"י שריפה ואף לחכמים והבן:

**לא** תוס' פסחים כ"ט ב' אור"י ניתק ודעתיה לבערו אין עובר לכתחלה עב"ח א"ח תל"ח דיעבד צ"ע פריי שם תוס' סנהדרין מ"א א' עור אדם בנותר ומאי קושיא דעתו לשרוף ויש לחלק כי שם הלאו כבר עבר וי"ל חמ"פ מכח מדכתיב לא יראה ימצא ולא כתיב תראה תמצא בתיבת גומא פ' בא פירשתיו.

**לב** אי הורשו חז"ל לסייג לתורה שבעל פה ושמרתם משמרתי כתיב ופשיטנא מירושלמי פסחים פ"ק א"ב בד"ה והדות שמא נפל מתירא תינוק וגדול י"ל כזית מגבה ופחות מכזית לר"ל גזירה לגזירה ולר"י לא הורשו וביטול סגי כזית חשוב ברכות איסור לאבדן פירורין ממילא בטלי ולמאן דאמר חוזר וזוכה יש חשש בח"ש ואי"ה יבואר. ועיין באר שבע בפ' חלק ובחלק א' כתבנו מזה:

**לג** עיין ר"מ בשורש הט' התורה נחלקת מחשבה פעולה מדות דבור ואבאר אי"ה: גם אי לוקין מריבוי דקרא עמ"מ פ"ג ממ"א ביצי טמא והיכא דמוכח כמו כל דחמץ נשים בכרת כתיב ולוקין לא ענש אא"כ הזהיר להר"ם ז"ל בשורש י"ד וכל דחלב לח"ש וכל לתערובת לדידיה טכ"ע דרבנן קשה לא יהא מלקות עיין בתיבת גומא פ' תצוה התקמ"ג פפד"א מזה ובשרשיו:

**לד** הנה בדברי חז"ל לא תסור וחמור מח"ש דנשבע על ח"ש חיילא ועל דרבנן לא עי"ד רל"ט והנה ח"ש תורה חיילא ועל ח"ש דרבנן לא חיילא מלא תסור וי"ל הכי אתני דח"ש שלהן איסורא בעלמא כמו דאתני שאין לוקין על לא תסור ושם י"ל לאו שבכללות על כל תורה וכזה אין לוקין עיין בשורש הא'. ואמנם יש מנהג קדושים כמו שומן הגיד ישראל קדושים נהגו בו איסור אע"פ שצריך ששים ככל איסורי דבריהם מ"מ י"ל לאו דלא תסור לית ביה כיון דמעצמם נהגו ושבועה חיילא עליה: ובדרבנן פעולות נ"ח ומקרא מגילה בעשין ומניעה רבים סייגים: דיבור מקרא מגילה תפלה למ"ד דרבנן (עשו"ת ח"צ ק"ז ומגיה מ"ל פ"א מגילה ובת"ג פ' תצוה ציינתיו. ואם רשות בחול או שבת י"ל שבת וי"ט ד"ת ולהרמב"ם אף במצוה אחת ד"ת וררבנן ד"ת עדיפה ודוקא מן המובחר יש לספק) מחשבה לא יהרהר ביום כוי י"ל מדרבנן ואסור להרהר בבית המרחץ אפשר דרבנן והבן מדות עיין ר"מ ה' דיעות ואי"ה יבואר כמה מדות טובות מדרבנן הרבה מאד: כל דתקון רבנן כעינן ד"ת תקון:

**ונשלם פתיחה כוללת בעזה"י ב"ה יום כ"ף זיי"ן שבט התקמ"א פה לבוב מח"ל וחתמתי שמי יוסף מלמד כעת מ"מ ומ"ץ פה לבוב מח"ל:**

## פרק ז

### הלכות ציצית

**מצות** עשה אחת והיא לעשות ציצית על כנפי הכסות וביאור מצוה זו בפרקים אלו הר"מ ז"ל: ואני ההדיוט הכותב רואה כי בזמן הזה שאין לנו תכלת יש מחלוקת אי ציצית בזמן הזה ד"ת או דרבנן דהרי בעל המאור ז"ל במס' שבת דף כ"ה ב' כתב וז"ל והוי יודע שדעתינו אינו נוטה שהתכלת אין מעכב הלבן והביא דברי ר"ש קיירא שהשמיט בהי ציצית שלו משנה דתכלת אין מעכב כוי (הוא בה"ג ר"ש קיירא"א ז"ל ליש מפרשים) ומ"מ סיים שלא מלאו לבו כן ועיין מלחמות שם דהיוצא בשבת לרה"ר לדעתו חייב חטאת דיש לה חציין של ציצית ול"ד לטלית המחוייבת מדרבנן יע"ש והנה הא ליכא להקשות איך לובשין טליתות בת ד' כנפות צ"ו מאחר דמ"ה חייב בציצית ועוברין על עשה דציצית מאחר דהתכלת מעכב הלבן י"ל כמ"ש הב"י בא"ח סי' י"ג בשם מרדכי

דהתורה לא אמרה אסור לילך בגד כו' אלא עשה ציצית ובשבת שא"א שרי מפני כבוד הבריות ה"ה בזמן הזה דא"א בתכלת דאין לנו. ומ"ש חייב חטאת איכא לעיוני ביה הואיל ואי"א בזמן הזה בתכלת ומדרבנן אמרו דלעביד לבן שלא תשתכח תורת ציצית הויין נוי בגד כשאר בגדים דמחויבין מדרבנן יוצאין בהם בשבת:

**ויש** לשאול עכשיו חסיד ובעל מעשה אי מחמיר על עצמו שלא לצאת בשבת לכרמלית ולרה"ר (כי אין ברור אי לית לן רה"ר עכשיו ולדעת הר"מ ז"ל יש עכשיו רה"ר) אי מיקרי הדיוט או לאו כי רובן פסקו דהתכלת אין מעכב הלבן ועיין בתוס' י"ט פ"ק דשבת משנה ט"ת ארשב"ג נוהגין היו להחמיר כב"ש אף בברכות אר"ט שנסתכן שוא"ת שאני א"כ אפשר בשו"ת כל הרוצה להחמיר רשות בידו ואפי' כדברי יחיד ואי"ה יבואר: ועיין בסי' י"ג בב"י בתשובת הרא"ש יש מחמירין י"ל סברת רז"ה והרמב"ן ז"ל ועיין סי' ש"א בטור פסק דאין מעכבין וע' עטרת זקנים סי' מ"ג א' פירש האידנא ה"א דבטילי קמ"ל ובאמת בב"י הביא בשם פירש"י כן ובש"ע א"א לפרש כן דא"כ בס"א היה לכתוב זה ובטור נמי אלא פשיטא כמ"ש המ"א ואהיתרא קאי דעכשיו תכלת אין מעכב הלבן: ועיין ר"מ פרק שלישי הלכה י' אם נתכסה ולא הטיל ציצית הר"ז ביטל מ"ע אין ניגוד לסברת המרדכי בב"י מ"ג כי בחול דאפשר לעשות ציצית עובר בכיסה בלא ציצית כי היה לו לעשות ציצית ובפנים אי"ה יבואר:

**שאלה** מי שלבש כלאים בציצית בזמן הזה אי לוקה מ"ה או לאו ובחידושינו למסכת שבת כ"ה ב' הארכנו וכאן אקצר: כי קי"ל כדר"ל כ"מ שיכול לקיים שניהם אין דוחה מ"ה כדמוכח ביבמות כ"א אם בעלו קנו יע"ש וא"כ י"ל דלוקה ונ"מ דמפסל לעדות מ"ה (עש"ך י"ד ט"ו) או אין לוקה: והנה מדברי הר"מ ז"ל פרק שלישי מהלכות ציצית הלכה ו' משמע דכלאים בציצית מ"ה מותר לא מטעם דחייה שכ"כ ומה הוא לעשות כו' בדין שיהא מותר דכלאים בציצית מותר שהרי אמרה תורה לפשתן עשה תכלת היינו דפוסק דצ"ו הוא דחייבין מ"ה לא שאר בגדים א"כ בלאו סמיכות מוכח כמ"ש בגמרא בגדיהם תכלת עמרא הוא ומצותו בכך לא מטעם דחייה וע' במנחות מ"ה א' בתוס' ד"ה כיון כתבו מזה דכלאים הותר מ"ה בציצית יע"ש וזה תליא בפלוגתא אי שאר בגדים ע"ה חייבין כלאים רק מטעם דחייה מסמוכין משא"כ לפסק המחבר בגדים הם צמר ופשתים כתנא דבי רבי ישמעאל ומצותו בכך וכתבנו בחדושינו דעשה דחי ל"ת נפקא לן מעצם לא תשברו בו דלא דחי עשה כו' ושאני על עשה דקדשים דחמירי כמ"ש רבא זבחים צ"ז ב' וא"כ הדבר בספק אי לוקה מן התורה או לאו דרישה סימן ט' ד"ה א' בסוף כותב כלאים מדרבנן יע"ש:

**והוי** יודע שיש מחלוקת עתה במנין החוטים אי צריך לעשות מ"ה ד' שהם ח' כי בזמן שאין תכלת עושה הכל מלבן וי"א דדי מ"ה ב' חוטי לבן ואנו עושים הד' זכר לתכלת עב"י סי' מ"א ובתוס' ר"פ התכלת ומנהגינו כרש"י וא"כ אם אין לו כי אם שני חוטים כפולים בכל כנף צ"ע אם להטיל או לאו ומיהו ציצית לאו ממצות חובה הם אלא אם לובש בגד ד' כנפות אז מחויב בציצית ומספיקא לא ילבש דשמא הלכה כרש"י ונמצא עובר בעשה: ומיהו בשבת שיושב בין הקהל ונפסקו ציציותיו מבואר בה"ג דא"צ להפשיט אבל בחול כשיושב בבה"כ ונפסק ב' חוטין מספקא אם נאמר דספק תורה מדרבנן פלוגתא הוא אי בעינן עתה ד' חוטין אי ב' סגי הוה דרבנן וכל דרבנן נדחה מפני כבוד הבריות דהכי אתנ"י רבנן ובמקום כ"ה לא העמידו דבריהם:

**ויש** לנו הרהורי דברים במ"ש הב"י סי' י"א בש"ע סעיף י"ב שאין להוסיף יותר מח' כפולים ואם הוסיף פסול והוא מסנהדרין פ' הנחנקין והנה בהדס אנו נותנים יותר משנים וע' חה"ר סוכה ל"א ב' וכבר דברנו מזה בפתיחה הכוללת אם בל תוסיף שייך במוסיף ממין המצוה יע"ש: ובתוס' ר"ה כ"ח ב' בברכת כהנים דווקא ברכה חדשה הא משלש ברכות שאומר כ"פ אין בל תוסיף ובאמת י"ל דלולב א"צ אגד הלכך לית ביה בל תוסיף אם הוסיף בהדס ממין הדס או ערבה כו' דאין לומר דלמעלה אין להם שיעור רק שלא יפחות דא"כ בציצית נמי נימא כן וע' במנחות הא דאמר ב"ת הוה מעשה לא הוה ובב"י מזה וא"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך גם אם יש לחלק בין המתכוין להוסיף אז הם פסולים אבל אם לא מתכוין להוסיף כ"א לנוי הבגד וכדומה י"ל דלא הוה פסולים יבואר אי"ה. גם ביושב בביה"כ בחול או שבת ומצא כלאים דרבנן בבגדו (וע' הלכות כלאים כזה) אי חייב לפשוט פשיטא דלא דגדול כ"ה כו' ומיהו אם מוצא כלאים ד"ת מיבעיא לי אם חייב לפשוט כי לפי הנראה הר"מ ז"ל הביאותיו לעיל כלאים בציצית האידנא רק מדרבנן דמ"ה מישרי שרי ובכ"ה לא גזרו כל דליכא איסור תורה א"ד ס"ס לאיסורא שמא התכלת מעכב ושמא כלאים בציצית רק דחייה לא הותר ומחייב לפשוט: ע' מנחות מ"א תוס' ד"ה תכלת משמע היתר לגמרי בהטיל ציצית על ציצית וחבורי חולק ק"י יע"ש ואי"ה יבואר:

## פרק ח

### הלכות תפילין

**יש** בכללן שתי מצות עשה להיות תפילין על הראש. לקשרם על היד הר"מ ז"ל ושם כלל בזאת הלכה מזווה וס"ת וט"ז חלקם תפילין כאן מזוזה וס"ת בחלק יורה דיעה והנה בתפילין מפורש מ"ה הנחה וקשירה ביד וראש ואמנם יש הלמ"מ בהם עשרה דברים

כמו שביארם הר"מ ז"ל בפ"א מתפילין הלכה ג' יע"ש: ויש בכאן חקירות רבות אבארם אח"כ וכאן אחקור:

**ראשונה** מ"ש האחרונים ציצית ותפילין איזהו קודם עיין א"ר סי' כ"ה אות א' ואני העני תמה חדא דציצית מצוה ותפילין חובה בכל יום מימות החול (עיין ר"מ הלכות שבת פ"ה בנר שבת) ועוד תפילין ב' מצות עושין ראש ויד וציצית קיי"ל חדא מצוה הוא ארבעתן וכר"מ ז"ל פרק רביעי מתפילין ה"ו דעובר בשמונה עשין בראש ד' ויד ד' אכל פרשה:

**בא"ד** שם בשם ירושלמי דאין מחויב לחזור על הפתחים בשביל תפילין וציצית עיין תרנ"ז במ"א אות זיי"ן מ"ש בשם ישי"ש זולת נ"ח וד' כוסות ויבואר אי"ה: ויש להסתפק אם ל"ת מחויב להפסיד כל ממונו ולא יעבור אם הוא דוקא בקום ועשה אבל בשוא"ת כגון לאו דבל יראה וכדומה לאוין אם מחויב להפסיד כל ממונו דאפשר דלאו חמור מעשה כמ"ש ריש יבמות לאו ל"ת חמור מעשה וא"כ בעשה א"צ משא"כ בלאו ורש"י שם פירש חמור הלאו מעשה שלוקה עליה וא"כ באין מעשה אין חמיר וי"ל הואיל ואפשר ע"י מעשה כמו קנה חמץ ה"ה באין מעשה אפשר דחמיר: שוב ראיתי בב"ח תרנ"ו הביא לשון הרא"ש בשם הראב"ד ז"ל דמ"ע שב ואל תעשה שאני משמע דעיקר בל"ת היינו בעובר בקום ועשם הוא דמפסיד כל ממונו הא בשוא"ת אף בל"ת אין מחוייב להפסיד ממון רב יותר מחומש עכ"פ: ועי"ד סי' קנ"ז ס"א בהג"ה וש"ך שם ובסי' רכ"ח סעיף מ"ו ורל"ב סי"ב ואי"ה יבואר:

**והנה** עשרה דברים שחשבן הר"מ ז"ל בהלכות תפילין פרק ראשון הלכה ג' ופ"ג ה' א' והט"ו יע"ש והנה עור בהמה טהורה לבתים היקשם מותר בפיך שבת כ"ח ב' וק"ח א" משמע דהיקש גמור תן התורה היא ורצועת טהורה לא הוכשרה למלאכת שמים אלא טהורות א"י אם מ"ה או מדרבנן ונ"מ להקל בספיקן אם א"י אם טהורה או טמאה גם העיבוד לשמה יראה להקל דהוה דרבנן וספיקו לקולא. ולפ"ז הפרש יש בין חיפוי ש"ר מ"ה ש"י וחיפוי ש"י דרבנן לא הוכשרו כו' וה"מ לומר בשבת כ"ה ב' לעור ש"י וכי משני לרצועות ה"ה זה: והנה המחבר בא"ח ל"ב סעיף יו"ד דלא חיישינן שיזיף עכו"ם דמירתת והא ספק דרבנן לקולא משמע דהוה ד"ת לכאורה ומיהו י"ל לכתחלה אין נכנסין בספק דרבנן לעשות ובש"ך י"ד רע"א וי"ו הראה לכאן ולמ"ש שם דיעבד אפי' אומר שיודע היטב ספיקו לקולא ואי"ה יבואר בפנים: ועמ"א ל"ב אות י"ג הקשה מי"ד קי"ח ס"ג י"ל דכאן דרבנן ושם באיסור תורה באפשר מירי יע"ש: והוי יודע דכל שיש לחוש לחליפין שנהנה אפי' איסור דרבנן דיעבד לא מקילין ביה עיין י"ד קי"ח ס"א כתב המחבר דיעבד יע"ש ובס"ס קכ"ז בט"ז אחיו גאון התיר חמאה שרבו המקילין הא שאר

דרבנן לא ויראה דכודאי חשיב לים דעכו"ם חשודים ע"ז ומיהו בעיבוד לשמה וכדומה בדבר שרבים מקילין יש לסמוך כמו בחמאה וצ"ע:

**נסתפקתי** אם כתב תפילין וס"ת מזוזה על עור איסורי הנאה של עכו"ם אי שריין או לאו ומיהו שופר של עכו"ם לא יתקע דמאיס ה"ה כאן ומיהו דיעבד מבעיא לי אם הוה ברכה לבטלה וצריך תשובה ומותר בפיו מן המותר בפיך הוי ומצות לאו ליהנות נתנו ואפילו מצוה דרבנן כמו ס"ת דתקנת נביאים הוה: ולבעל המאור שסובר בר"ה כ"ח א' מצות דרבנן ליהנות נתנו הפרש יש בין תפילין מותר וס"ת אסור: והנה מדכתיב כתבו לכ"ם השירה הזאת לומר משלכם תהא לא מצאתיו כעת: והנה בהלכות ציצית סי"א ס"ז וח' המשתחוה לבהמה צמרה פסול כו' עיין במנחות מ"ז א' ובתו' ד"ה מי לכתחלה מבעיא לי' יע"ש ובנעבד העור הוי שינוי שאין חוזר לברייתו כמו עורות ועיבדן בגזלן ופשתן נטוע כשר מה"ט אפי לכתחלה א"ה ה"ה ס"ת ותפילין כה"ג דאישתני וכעת צ"ע: עיין א"ר סימן י"א משמע דמאיס למצוה כמו קרבן לגבוה ובמגילה דרבנן יש להסתפק דלא הוה צורך גבוה מ"ה כ"א מדרבנן ומיהו לנירות ביה"כ נמי פסולים משמשי ע"ז ואי"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**עוד** אשוב למ"ש בפתיחה כוללת במומר שבת דרבנן אף להפ"ח בי"ד ב' משמע בקו"א דרבנן אין נאמנות חמור כ"ש לקל ולבה"י אף לד"ת וא"ח שפ"ה לפר"ח דוקא לשבת כגוי ומיהו לכל מילי דרבנן חשוד הוה לא גוי ונ"מ לשחוט בעע"ג אי שהיה דרבנן באין שיעור וכדומה מלא תסור הזה אין מאמין בזביחה אבל חשוד מאמין הוא. ולהכעיס בד"א בד"ת כגוי לכ"ה ובדרבנן נסתפקנו שם ואם לבש כלאים להכעיס הוה מומר לכ"ה ובציצית י"ל דחושב מצוה קעביד אם לא שיודיעוהו:

**אמר** ההדיוט הכותב מעשה במזוזה הביא לי סופר לבוב שמו ר' יעקב ונמצא ועצר ריש בטפת דיו ונעשה כעין ה"א גם דלי"ת ולמדתם הרגל הפסק כל שהוא מגג וינוקא קורא דלית ופסלתי וחתך אותם אח"כ אמרתי מטעם דלי"ת כשירה כמבואר ל"ב סעיף כ"ה באין דומה לאות אחר (כמו צדי"ק נו"ן יו"ד) מהני תינוק וקריתי עלי מ"ש חז"ל הלכה חמורך טרפון (חמור הלך בדרך שובב לפסול או בעוה"ב יקבל עונש ח"ו) אמנם מטעם ועצר הרי"ש כה"א שפיר פסול והוא שלא כסדרן. וכלל נקוט בידך כמו שאגיד: כלל הדברים כל שצורת האות ניכר ממש וא"צ רק לגרור או למחוק וי"ו לאבותיך ולמשוך הבי"ת שלא יהא כב' תיבות אעפ"י שכותב ומושך לאו כתיבה מיקרי דליהוי שלא כסדרן ובכ"ג מצדד אפי' קו"ף שמושך הגג אח"כ רשאי למחוק הרגל ולכתוב ג"כ כיון דאי לא עביד הכי נמי כשר (עא"ר ל"ב מ"ם) משא"כ כה"ג לא מהני לגרור הרגל כמו בית

שנעשה כאל"ף מ"א שם כ"ג שאין לחלק בין פ"א שנוגע דכל שנשתנה האות כו' הוה שלא כסדרן ואם צריך למחוק כל האות יבואר אי"ה: גם נותנין לנער י"ג או י"ד לכתוב סת"ם ומ"א ל"ט א' פוסל עד י"ח ואי"ר תמה עד רוב שנותיו ועאה"ע קמ"א סכ"ה ח"מ י"א אפשר יש לו זקן וצ"ע אי מ"ה פסול או אזלינן בתר רובא ולכתחלה פסול לכתוב כל היכא דאיכא לברור ואי"ה יבואר: בגט אין תקנה לגרור אחר העדים בפסול:

## פרק ט

### הלכות ברכות השחר

**הברכות** האלו המוזכרים בהלכה זו כולם מדברי סופרים המה ואף ברכת התורה כנראה מהר"מ ז"ל להדיא בהלכות ברכות פרק ראשון וכתב מ"ע אחת לברך השם הגדול והקדוש אחר אכילה ואלו היתה ברכת התורה ד"ת היה מונה אותה ועיין אלי' רבא סי' קל"ט אות זי"ן בשם פני משה לרמב"ן ורשב"א וחינוך ברכת התורה ד"ת ולרי"ף ור"מ וראי"ש דרבנן ובס' פרי חדש (ד"א על הלכות מלוקטים) סי' מ"ז א' כתב דהוה ד"ת דלא אשכחן מאן דפליג בהדיא והמעיין בר"מ כאן ובהשגות הרמב"ן (אין כעת ת"י) מבואר להרמב"ם ז"ל ברכת התורה לפנים נמי דרבנן מדלא מנאה במנין העשין. ומ"ש הפר"ח אם ספק דיברך כולם כמו בק"ש אם ספק דמברך הברכות י"ל התם כיון דק"ש ד"ת (לדידן) מברך על המצוה כיון דק"ש צריך שיקרא או מד"ת או מדרבנן מברך עליהם (ומיהו להר' ז"ל יש לעיין בספק דבריהם אי בעי ברכה כמו שאין מברכין על מילת אנדרוגינוס לדידיה פ"א מה' מילה ופ"ד מהלל ויבואר אי"ה בסי' מ"ו) משא"כ למ"ד ספק מ"ה לחומרא אין ראיה מק"ש כדאמרן ועיין הלכות בהמ"ז אם ספק דבירך צריך לברך כולם משם יש קצת ראיה ואי"ה יבואר עוד: והנה מאמר דמחלוקת הוה תו הוה ספק ברכות לקולא ואין מברך אם ספק לו דשמא ברכת התורה הוה דרבנן וכאמור:

**והנה** יש לחקור ספק ספיקא לחומרא בברכה אי מברך עד"מ כמו כאן דשמא ברכת התורה מן התורה וספיקו מ"ה לחומרא ואת"ל ברכת התורה מדרבנן עדיין שמא לא בירך ז"א חדא דכל שאתה אומר דרבנן ספיקו לקולא ואסור לברך מטעם לא תשא וכנראה להר"מ ז"ל כל ברכה שאין צריכה עובר מ"ה לא תשא ועוד דאין זה ברור אי יש ס"ס לחומרא בברכה דיברך הן אמת שהלח"מ בפ"ד מהלכות ברכות הלכה ו"ו מבואר דס"ס להחמיר בברכה מברך יע"ש גבי בירך על הפרפרת: ואמנם לטעם הר"מ ז"ל י"ל ס"ס לקולא בד"ת כי לשיטתיה ספק א' דרבנן וכשיש עוד ספק מקילין ביה וא"כ להחמיר לא תמצא ס"ס להר"מ ז"ל ולו יהיה אלף ספיקות כולן דרבנן נינהו (ומש"ה ספק טבל ואפי' טבל כו' כמה ספיקות לחומרא אפ"ה בדרבנן לקולא וכבר כתבנו מזה בפרי י"ד

ק"י ובס' ג"ו ואי"ה יבואר עוד בס' ש"ה) וכ"ש כאן דלא תשא הוה ד"ת עמ"א רט"ו אות וי"ו ועיין ר"ן ר"ה דף כ"ח בפרק יום טוב גבי אין מעכבין קטנים מלתקוע יע"ש העלה דהמזכיר שם שמים לבטלה בלא ברכה הוה ד"ת ועם ברכה הוה דרבנן וראיה מספק אמר אמת ויציב איך אומר שוא"ת עדיף יע"ש וי"ל הא כיון דספק תורה לחומרא ומחויב ממילא הוה הברכה לצורך ואפי' תאמר שיכול לומר אמת ויציב הזכרת י"מ בלא ברכה מ"מ מברך עליה כיון שמחויב ובמ"א אבאר עוד אי"ה וכאן אין להאריך:

**והנה** אם ספק ואמר אח"כ אהבה רבה וק"ש דאז ודאי דא"צ לברך ברכת התורה כל היום דבסי' מ"ז המחבר נסתפק אי סגי באהבה רבה וקרא ק"ש מיד אחריה א"כ הוה ס"ס לקולא ואין רשאי לברך אלא שהפר"ח גם שם חולק ואי"ה יבואר בפני':

**והוי** יודע ששלש מיני ברכות יש הניה מצות שבת כמו שמנאן הר"מ ז"ל בהלכות ברכות פ"א ה"ד יע"ש וכל הברכות כולם יכול לומר בכל לשון ואפי' אין מבין כמ"ש המ"א בסי' ס"ב א' בשם תו' דסוטה בפ"ז דברכות לבד בהמ"ז ותפלה וק"ש צריך שיבין מה שאומר ולפ"ז ברכות התורה למ"ד ד"ת אפשר נמי שצריך שיבין מה שיאמר ואפשר דלא תליא זה בזה ויבואר בפנים עוד מזה אי"ה וכאן אין להאריך:

**עוד** ראיתי להזכיר אגב גררא הא דכתב המחבר בסי' סמ"ך י"א וי"א אם מצות צריכות כוונה והעלה דצריכות מונס ואם לא טון צריך לחזור ולעשותם איכח לעיונא ניס מתורם ודאי או רק ספק הלכתא כי בר"ן במסכת ר"ה גבי מצות צריכות כוונה פרק ראוהו ב"ד כתב דספיקא הוה ומנקט לחומרא עדיף וא"כ מש"ה אפשר כתבו בדרבנן א"צ כוונה היינו דיעבד עמ"א סמ"ך ג' ומיהו אע"פ שהוא ספק מברך אח"כ כיון דצריך לעשות המצוה פ"א תו מברך עליה ויש לחלק בין הא ובין מלת אנדרוגינוס ואבאר אי"ה. ועיין מ"ש בחדושינו למס' שבת פרק במה מדליקין גבי דמאי ספק דדבריהם ושם הארכנו בזה:

**וראיתי** להפר"ח א"ח ר"ט כתב אי בהמ"ז בספק אם צריך לברך גם ברכה רביעית וראיה מבעל קרי דמברך לאחריו ולא לפניו כו' וי"ל דאשמעינן רבותא אפי' לפניו דל"ת ברכת המוציא לפניו ד"ת ק"ו מברכת התורה לדידיה דהוה ד"ת וכמ"ש ר"י בפרק מי שמתו וברי"פ כיצד מברכין ומיהו י"ל דלא ליזלזלו ראוי לבעל קרי שיברך כולם ועמ"ש בחדושנו במסכת ברכות שם ועיין בהלכות ק"ש פ"ב הלכה י"ג ואי"ה יבואר עוד: והנה המ"א קפ"ד זי"ן בשם תשובת דלא ליזלזלו ברכה רביעית הא לא"ה לא: גם הלום ראיתי שם בליקוטים קפ"ד כתב הפר"ח דספק אין מוציא לודאי ואזיל לשיטתיה בי"ד ק"י העלה דספק תורה לחומרא מ"ה יע"ש: והנה בהמ"ז אם נאמר מי שאכל כזית אם מוצא למי

שאכל כדי שביעה וכמ"ש הרא"ש ז"ל ברכות כ' ב' דמדין ערבות ראוי שיוציא אלא דכל שלא אכל כו' וכיון שצריך לברך מדרבנן מוציא ומבואר בפנים וכ"ש לדידן דקי"ל ספק תורה מ"ה לחומרא ועמ"ש בפריי ליי"ד סי' ק"י ואבאר עוד אי"ה בספר ש"ה כתבתי זה, ער"ה התקל"ח פה לבוב מת"ל ה' יאיר עינינו ויתן לנו מתנת חנם זרע בן ת"ח:

**לפתיחה כוללת** פסולי דרבנן עיין הלכות ק"ש. עוד ראיתי להעתיק לשון הר"מ ז"ל בפ"א מהלכות ברכות ה"ד שלש מיני ברכות ברכת הנייה וברכת מצוה וברכת הודאה כו'. כדי לזכור הבורא תמיד וליראה ממנו והנה ההפרש לכאורה כי ברכת המצוה אע"פ שיצא מוציא אם הוא בר חיובא מ"ה מ"ה מדרבנן מדרבנן ונהנין אין מוציא אא"כ הוא נהנה ג"כ ובזה אפי' דרבנן מוציא ד"ת כמו כזית דגן מוציא למי שאכל כדי שביעה כמ"ש הרא"ש ז"ל דמ"ה מוציא אף שלא נהנה כלל מטעם ערבות (או שלוחו) אלא דרבנן אמרו שאין ראוי לברך בלא נהנה מכזית סגי כו' (ומיהו אם אכל פחות מכזית פירות אף לאין בקיאין מוציא דברכה אחרונה פחות מכזית ליתא והוה כלא אכל ודוקא מדרבנן לד"ת מהני כי מ"ה מוציא) והנה מצות ונהנין מברך עליהם קודם לעשייתן לא אח"כ הא הודאה ושבח כתבו הרבינו יונה והרא"ש גבי ט"ו ברכות של שחרית דמברך אח"כ כמבואר בסי' מ"ו ועפר"ח ס"ב ובא"ר אות ו"ו מזה פלפלו בזה והראה הא"ר מקום לסי' רכ"ד ועיין סי' רכ"ז ברכת ברקים פירש שם הט"ז אפי' אחר כ"ד והיינו משום דהודאה הוא ולפר"ח שאני ט"ו ברכות כל היום נהנה: ולפ"ד הירושל' בברקים לכאורה אף שתה ואכל ותכ"ד נזכר מברך ברכה ראשונה ואחרונה שתיהן ועיין תוספות ברכות בכיצד מברכין בסופו גבי מים דחנקתים אומצא:

**ודע** שברכת השבח והודאה יש מהם שאם בירך אחד ושיבח להי' על שהציל את חבירו וענה חבירו אמן דוקא יצא כמבואר בריי"ט גבי ברכת הגומל יע"ש אבל ברכת הנהנין שלא אכל אע"פ שחבירו ענה אמן לא יצא ועמ"א ריי"ט ואי"ה יבואר כל זה באורך וכל ברכת המצות אין בהם מ"ה זולת ברכת התורה י"א מ"ה כמש"ל ברכת הנהנין לפניהם מדרבנן ולאחריהם בהמ"ז מ"ה וברכה מעין שלש יש מחלוקת אי מ"ה או מדרבנן ברכות שבח והודאה כולם דרבנן הם ועמ"א סי' מ"ו במ"ש מ"ע ק' ברכות כעת א"י מה הוא כי הם מדרבנן: ועיין פר"ח מ"ו ב' בשם כנה"ג אי מוציא לבקי אם יש הפרש בין נהנין לברכות המצוה ויבואר אי"ה:

**ויש** הפרש בין ברכת המצות דאין מברכין על המצות לאחריהם כ"א לפניהם (וברכת התורה לאחרים יבואר אי"ה) ונהנין מברך לאחריהם ג"כ מלבד ברכת הריח דאין מברך לאחריהם כמבואר ברט"ז וברכת הריח אם לא בירך קודם אח"כ אפי' תכ"ד ודאי אין

מברך אלא אפי' נהנין אכילה כתבנו לעיל שיש להסתפק כי אין מברכין ב' ברכות יחד. ראשונה ואחרונה:

**והוי** יודע כי עוד הפרש יש בין ברכת שבח והודאה ובין מצות כפי מ"ש הב"ח ז"ל בא"ח סי' כ"ט על מ"ש הטור ואני תמה איך יברך כו' וברכת שהחיינו ברי"ה דאמר ס"פ בכל מערבין רשות לא קאמינא דשאני שהחיינו דא"א וצונו ונותן שבח ושמח בלבו על שהחייהו עד זמן זה א"כ רשאי יע"ש ולפ"ז אפשר ה"ה בשאר ברכות שבח והודאה כמו הגומל וכדומה ומיהו נהכנן אע"פ שא"א וצונו ספק לקולא ואסור לברך שנית ועיין א"ר סי' כ"ב אות א' יע"ש ובחידושינו למסכת ברכות כ"א הארכנו בזה ובמ"א ואי"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**מה** שהקשה הפר"ח בסי' נ"א ברוך שאמר איך יכולין לתקן ברכות אחר חתימת התלמוד והרא"ש בפדיון הבן קשיא ליה וכאן לא יע"ש ועט"ז וא"ר כי משמעות אנשי כנה"ג תקנוה עפ"י פתקא משמים יע"ש וישתבח משמע שלמה המלך ע"ה תקנן כי ר"ת שמך לעד מלכנו ה' ר"ת שלמה. ומה שאומרים בחתימה בא"י שומע תפלה אין נכון ואי"ה יבואר כ"א במקומו: ודוקא בא"י אסור להמציא לנו אבל יהי רצון ה' או"א אין איסור דרך תחנה ובקשה כ"א בדרך ברכה אסור ומבואר עוד אי"ה וכאן אין להאריך:

**כתב** הב"ח בסימן נ"א כי פסוקי דזמרה מחויבין לאומרם לעולם יסדר שבחו ואחר כך יתפלל ולכן כיון דחיובא הוא שפיר מברך ברוך שאמר עלייהו ולא הבינותי דיסדר שבחו יצא בש"ע גופא שלש ראשונות זהו סידר שבחו ומה"ט אסור לומר שום צרכיו (וזכרנו ומי כמוך יבואר אי"ה כ"א במקומו) ואינם כ"א ברכת שבח והודאה:

**גם** ברכת קריאת שמע כתב רבינו יונה ושאר פוסקים דאינם על ק"ש כ"א שבח והודאה הם וכדמוכח לשיטת רש"י ז"ל ריש ברכות דעיקר ק"ש בלילה צ"ה וברכות לא עליהם נתקנו וא"כ נ"מ טובא בין הם ברכות של מצות ק"ש או הם ברכת הודאה ושבח כמו שאגיד:

**הפרש** יש בין ברכת המצות ונהנין לברכת הודאה ושבח כי נהנין ומצות צריכין לפתוח בברוך (כל שאין סמוכה) וברכת הודאה ושבח א"צ לפתוח בברוך כמ"ש הש"ע בסימן ו"ו דמה"ט ברכת אלקי נשמה אין פותחת בברוך יע"ש ובתוס' ברכות י"ד ובחידושינו שם ומה שקשה דבסימן ו"ו כתב הט"ז אלקי נשמה אין פותחת בברוך דהוה ברכת הודאה (לקמן רכ"א ברכת הגשמים מודה כו') ובסימן סמ"ך כתבו הט"ז דאהבה רבה אין פותחת בברוך שהיא סמוכה לחבירתה והא הודאה הוה י"ל דלאו הודאה הוה דיש

בה תפלה ג"כ ותחננו כו' ואי"ה יבואר בפתיחה לק"ש בזה: ועיין פרי חדש בא"ח סימן סמ"ך וב"ח ובמסכת ברכות מהא דברכות אין מעכבות ובחה"ר ובחידושינו שם:

**הנה** ברכות אד"ת ואדרבנן מלא תסור ומנהגא כמו הושענא יש מחלוקת: ופסולי דרבנן בשעת הדחק ג"כ מחלוקת אי מברכין עיין תרמ"ט יבש כו' ותרכ"ט מ"א כ"ב וחה"ר סוכה י"ד ב' אין שעת הסכנה ראיה: וכתוב אצלינו בסוכה התקל"ט ויום שני דמברכין אי הוה רק מנהגא הזהרו במנהג אבותיכם יבואר אי"ה עיין א"ח תרס"ד ערבה ועיין רס"א בנר שבת וי"ט אי מברכין אמנהג: ועשו"ת מגידות אי בונין סוכה בשביעי לי"ט אחרון ע"י ישראל תלוי אי תה"מ ד"ת או דרבנן י"ט שני מנהגא וכאן אין להאריך:

## פרק י

### הלכות קריאת שמע

**מצות עשה** אחת והיא לקרות ק"ש פעמים ביום. הר"מ ז"ל ור"ל מעל"ע שהוא נקרא יום שלם דזמן ק"ש של לילה לדידי' מתחיל מצאת הכוכבי' וראיתי להעיר בזאת ההלי' כמה הערות:

**ראשונה** אי ק"ש ד"ת או דרבנן ואת"ל ד"ת מה הוא שחייב לקרות מ"ה אם פרשה א' או שנים או כל שלש פרשיות דהיינו שמע והיה ויאמר ד"ת כנראה מהר"מ ז"ל פ"א מק"ש ה"ב:

**ב** אם הזמן שקבעו חז"ל לק"ש שחרית עד שלש שעות הוא מ"ה או כולי יומא זמניה ומדרבנן הוא דקבעו על שלש שעות כנראה מכ"מ בהלכות ק"ש ובחידושינו הארכנו בזה ועיין פר"ח ואי"ה יבואר לקמן כ"א במקומו:

**ג** אם הברכות של ק"ש נתקנו על הק"ש או הם ברכות בפני עצמן ונ"מ אם קרא ק"ש כך בלא ברכות אם אומ' הברכות אח"כ או מעוות לא יוכל לתקון ועיין חה"ר ברכות הא דברכות אין מעכבות ורבינו יונה ריש ברכות וברש"י שם:

**ד** הא דמחויב להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה כנראה שהוא מ"ע מ"ה וכדדדיש בן זומא ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות ולמה לא מנאם הר"מ ז"ל למ"ע בפ"ע לא כאן בה' ק"ש ולא בפתיחה על הלכותיו כתב רק מ"ע אחת לקרות ק"ש לבד וגם במנין המצות לא מצאתיו כעת ובפריי לא"ח בהלכות פסח עמדתי על זה אם ספור יציאת מצרים מ"ע תמיד בכל יום אי ביום ואי בלילה למה מנאם הר"מ ז"ל בהלכות חמץ ומצה בפתיחה ח' לספר ביציאת מצרים באותו הלילה וגם על הקרא קשה והגדת לבנך כו' והא בכל יום מחויב בלילה ג"כ וכ"ת והגדת באורך ובהוצעה (עיין רמ"א על התורה פ' חיי שרה הגיד"י נא לי בת מי את ובתהלים קמ"ב אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגי"ד)

זה לא ניתן להאמר כלל דודאי נוסח הגדה הכל דברי חז"ל ומ"ה כי אמר ה' הוציאנו ממצרים יצא ושלשה דברים פסח מצה ומרור דצריך למימרינהו הכל מדרבנן וכדבעינן למימר שם אי"ה: ומיהו יש לומר דביום מ"ע לומר יציאת מצרים אבל בלילה דאתיא מריבויא כ"ל ימי חייך להביא הלילות וכבר ידוע דכל מילי הבאים מריבוים לא נכנס במנין מצות ואינם מ"ע רק מצוה בעלמא מ"ה ויציאת מצרים באותו הלילה מצות עשה הוה. שהפרש יש בין מצוה בעלמא מן התורה ובין מ"ע כמו שיראה הרואם במנחות ע"ח א' בעומר יע"ש בתוס' ובדף ה' שם ובצאן קדשים יע"ש ובתוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי שהשבועה חלה על חצי שיעור דאין בו עשה רק מריבויא דכל חלב ואעשה אין חל כו' ואפשר נמי אי יש לו לקיים מצוה בעלמא ועשה גמורה דחי העשה גמורה למצוה בעלמא: ונאמר עוד דסובר הר"מ ז"ל כי למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך זכירה בלב סגי ודי בכך ובליל פסח צריך שיגיד בפה כדכתיב והגדת לבנך כו' וסתם הגדה נמי בפה (עיין מ"נ בשורש יגד ומ"ש בשמואל ב' י"ט ז' הגדת היום כי מתוך דבריו כאילו הגיד. אבל אמירה מצינו בלב עמ"נ שורש אמר דברים ז' י"ז וח' י"ז כו' וגם בשורש דבר שייך בלב ואין כאן מקומו) א"כ א"ש שלא מנה הר"מ ז"ל זה למ"ע: וכל זה צ"ע הלא מ"ע ול"ת בתחילת ספר המדע במחשבה הוא ומנאם ואי"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**אמר** הכותב שייך זה לפתיחה כוללת הנה ק"ש אי אמרינן עד חצות מדרבנן ותו לא אז אף מן התורה לא יצא כנראה מרבינו יונה ריש ברכות ב' א' בבני ר"ג יע"ש ועיין תוספות סוכה ג' א' בהא דראשו ורובו כו' ושולחנו תוך הבית דלא יצא אף מ"ה ויש כח בחז"ל להפקיע ממנו מצוה מ"ה וכ"ש אי לא תסור ד"ת: ואמנם מחה"ר בשבע שיטות סוכה י"ד ב' בהא דסככו בנסרים שיש בהן ד' ע"ד אמרו אין שעת הסכנה ראיה הוכיח מכאן דכל פסולים דרבנן בשעת הדחק יוצאין ומברכין עליהם דאוקמוה אדין תורה וראיה מלולב הגזול לא שהיו מורישין לולביהן ומברכים ופסק כן הר"מ ז"ל בפרק ז' מלולב דיבש מברכין עליו יע"ש ויראה דסובר יבש דרבנן דמקשינן לולב לאתרוג לאו היקשא גמור הוא רק מדרבנן (עיין בכה"ג בכללים אי י"ג מדות נתנו לדרוש מעצמן יע"ש) ועיין א"ח תרמ"ט סעיף ו"ו המחבר כתב רק בשעת הדחק נוטלין ולא כתב מברכין והרב בהגי"ה הוסיף זה יע"ש ובמ"א מזה ואי"ה שם יבואר זה. ועיין סי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב ולא סיים שם אי מברכין או לאו ובאמת מחלוקת הוא גם בפסולי דאורייתא אי ליטול ולא לברך מחלוקת הוה: ושם בסוכה י"ד ב' דאמר ר' יהודה בסכנה מסככין כתב בחה"ר שם דהביא ראיה כיון דמדרבנן פסול הוה כמו התורה ולא היה לברך והלכה כר'

מאיר דמברכין אפסולי דרבנן בשעת הדחק יע"ש. והיינו כיון דהודה ר"י דהיו מסכנין בסכנה ומברכין והלכה כר' מאיר דאין מסככין בנסרים דע"ד ש"מ דבשעת הדחק מברכין כאמור:

**ואי** קשיא הא קי"ל יש כח ביד חז"ל לעקור דבר מן התורה בשוא"ת ואפי' במקום כרת כמו הזאה בע"פ ואין לך שעת הדחק גדול יותר מזה הא לק"מ דבהזאה וכדומה גזרו על דבר רשות שאסור להזות בשבת דנראה כמתקן גברא ואפשר להזות למחר וליומא אוחרא מעתה כיון שחל גזירתם אפילו אירע לפעמים להתעקר ע"י ד"ת העמידו דבריהם משא"כ היכא דגזרו במצוה ד"ת שיעשה כן מטעם הידוע להם בודאי לא לגרוע באו אלא לקיים ד"ת וממילא בשעת הדחק העמידום אד"ת ויוצאין בהם בפסולי דרבנן ולא בעוד אלא אפי' הברכה שעיקרה מדרבנן בכל המצות (זולת בהמ"ז לכ"ע ומין שבע וברכת התורה לי"א) אפ"ה בשעת הדחק מברכין על פסולי דרבנן. ומ"ש התוספות בסוכה ג' א' דפסולי דרבנן אפי' מ"ה לא יוצא בו היינו היכא שיש לו ביכולת סוכה כשירה ועביד לעבור על דרבנן הפקיעו המצוה מיניה ואפשר במעשה דבני ר"ג לאו אונסים היו אלא קצת מזידין ומש"ה שאלו אי לאחר חצות תו אין לקרות דאף מ"ה הפקיעו חז"ל המצוה מיניה:

**והשתא** צריך להתבונן בכלל זה בכל השולחן ערוך או"ח בתפילין וציצית וכדומיהן בשעת הדחק אי יעשה המצוה ע"פ דין תורה ולברך עלייהו או לאו ולכן נ"מ גדולה לבאר בכל מקום איזו פסול דרבנן ואיזו פסול דאורייתא ואי"ה יבואר זה (ועמ"ש לקמן בזה הספר בסוכה התקל"ט די"ל רבי יהודה נמי מודה דפסולי דרבנן נוטלין אלא היה סבור דמ"ה קאמר ר"מ דאין מסככין בו משום דמקבל טומאה מדרס ביש בהן ד' על ד' וכמ"ש הלבוש בי"ד קצ"ח סעיף ל"א במקוה במדרס ועיין שו"ת גאונים בתראי סי' ל"ו בשם הגאון מהר"מ אשכנזי אב"ד דוויסאקי בזה ועמ"ש בסוכה התקל"ט אין כאן מקומו ואי"ה יבואר:

## פרק יא

### הלכות תפלה

#### מצות עשה אחת לעבוד את ה' בכל יום בתפלה

**הר"מ** ז"ל סובר תפלה מן התורה בכל יום בפ"א סגי ומד"ס להתפלל בכל יום ב' תפלות שחרית ומנחה ותפלת ערבית רשות ועכשיו קבלוה חובה ומדרבנן יש לה זמן קבוע ומ"ה די בפ"א ואין לה זמן קבוע. ולפיכך נשים ועבדים חייבין בה הר"מ ז"ל בפ"א מהלכות תפלה ה"ב והמחבר בק"ו וכאן ומשמע אי הוה מ"ע שהזי"ג פטורות אע"ג

דנפקא ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך (שמות כ"ג כ"ה) ואטו גברי בעי להתפלל על הלחם ומים ולא נשי דכה"ג אמר בקידושין נשים חייבות במזוזה כו' ועיין בלח"מ ופר"ח פ"ט בשם קרית ספר (הוא המבי"ט) מדכתיב וברך לחמך שמעינן תפלה בכל יום דבכל יום צריך ללחם ומים ומ"מ אפשר דנקיט טעם יותר מרווס דמ"ע שלא הזמן גרסא מ"ה ומש"ה חייבין. ואמנם בגמרא ברכות כ"א ב' גריס דרחמי נינהו ועב"ח ק"ו דלהר"מ ל"ג יע"ש וי"ל דלהר"מ נמי פ"א חייבין מ"ה דמ"ע שלא הז"ג ושאר תפלות חייבין מדרבנן אף דמ"ע שהז"ג מדרבנן נמי פטורים כמו הלל כמ"ש התוספות שם אפ"ה נשים חייבות הואיל ורחמי נינהו ומיהו האי טעם דרחמי נמי מדרבנן הוה ומש"ה נתן טעם לפ"א דחייבות מ"ה דשלא הז"ג ונ"מ ספק התפלל כלל אף פ"א חוזר ומתפלל דספק תורה הוה ובגמרא דאמר אין חוזר ומתפלל מיירי בהתפלל פ"א ועמ"א ק"ו כתב אפשר דנשים בפ"א די וממ"ש כאן להך גירסא דרחמי משמע דחייבין בשאר תפלות ומיהו תפלת ערבית רשות דקבלוה חובה בזה יש לומר דנשים לא קבלוה חובה עמ"א הלכות תפילת ערבית ובהלכות שבת במוצאי שבת ויבואר אי"ה:

**ומה** הוא התפלה שחייב אדם בה להתפלל בכל יום הנה הר"מ ז"ל ביאר שם בפ"א מה' תפלה הל"ב שיסדר שבחו של מקום תחילה ואח"כ שואל צרכיו שצריך לו ואח"כ נותן שבח והודאה על הטובה שהשפיע לו. והיינו נמי תפלת י"ח דידן שלש ראשונות ואמצעות ואחרונות. ואמנם שיסדר שבחו ואח"כ יבקש צרכיו למדו ממשה רבינו ע"ה ואתחנן החילות כו' אעברה כו' וכמ"ש הכ"מ שם דמ"ה הוה אך מ"ש ולתת אח"כ שבח א"י מנלן ובל"מ וקרית ספר תמהו בזה יע"ש והנה שאלת צרכיו אף שיש מי אדם שא"צ להם ולא חסר להם מכל טוב מ"מ צריך לבקש על העתיד שלא יחסר לו לחמו ומימיו וצריך להתפלל עליו בכל יום אע"פ שיש לו כפשטא דקרא ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך כו' גם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ויבקש מחילה מה' עמ"ש לקמן בזה ע"ב משם ספרי:

**ולהר"מ** ז"ל תפלה בכל יום חובה מ"ה ספק התפלל או לא התפלל כלל חוזר ומתפלל תפלה א' עכ"פ דהוה מ"ה ומ"ש בגמרא תפלה דרבנן בודאי לו שהתפלל פ"א וכאמור ועכ"מ פ"א מהלכות תפלה: והנה ספק התפלל או לא התפלל כלל כל מעל"ע ובליל ב' בתפלת ערבית מתפלל שתים עכ"פ אחת למעריב ושניים לתשלומין של יום אתמול אמנם לאחר העיון א"צ כה"ג להתפלל שתים דמ"ה כיון שעבר המעל"ע תו לא מחויב ומעוות לא יכול לתקון הוא וכי אמרינן לא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתים הוא רק מדרבנן לא מ"ה וא"כ בעבר כל היום וספק לו אם התפלל הוה ספק דרבנן ולקולא

מאחר דתשלומין אינם אלא מדרבנן וכדכתיבנא: ולהר"מ ז"ל יש קולא דנשים חייבות רק פ"א במעל"ע בתפלה הואיל ומ"ה אין לה קבע ואינך תפלות הואיל ויש להם קבע פטורין וכמ"ש המ"א בק"ו אות ב' ומ"ש ואפשר הוא דלגירסת הר"מ ז"ל מ"ד כמ"ע שהז"ג קמ"ל היינו דלא הוה ז"ג אבל די בפ"א דשאר הוה מ"ע שהז"ג מדרבנן וכמו הלל דפטירי:

**ועיין** בפר"ח פ"ט כתב דמהא דספק התפלל אין חוזר תפלה דרבנן מוכח דלא כר"מ ז"ל וכבר יישבו זה בכ"מ דספק לא התפלל ג' אבל פ"א התפלל אלא דדוחק לו משום דבתפלה גופא הו"מ לאפלוגי בין פ"א או לא התפלל כלל דחוזר ומתפלל: והביא שם ירושלמי פ"א דשבת ופ"א דברכות מפסיקין לק"ש ולא לתפלה א"ר אחא ק"ש תורה תפלה אין ד"ת ר' בא ק"ש זמנה קבוע ר' יוסי אומר ק"ש א"צ כוונה תפלה צריכה כוונה ומפרש הפר"ח דסובר הר"מ ז"ל דר' בא ור"י ניידי מר' אחא דסברי תפלה תורה יע"ש ופסק כרבים. ואפשר מ"ד תפלה דרבנן סובר איפכא דר' בא ור"י ניידי דסברי ק"ש נמי דרבנן כנראה מבבלי שיש מחלוקת בזה ומש"ה הוצרכו לומר זו זמנה קבוע וזה אין קבוע. ועמ"ש בחידושינו בשבת אמתניתין וגמרא דמפסיקין לק"ש ולקמן אי"ה אבאר עוד בירושלמי:

**ונ"מ** טובא עוד במי שהיה אנוס ולא התפלל כל מעל"ע עד סמוך לשקיעה החמה ואח"כ נזדמן לו מצוה דרבנן אם תפלה ד"ת מצוה ד"ת קודמת לרבנן ואם תפלה דרבנן איזה שירצה יעשה ואפשר להקדים תפלה דרחמי נינהו אפילו הוי דרבנן אלא להיפוך אם נזדמן לו מצוה ד"ת אי תפלה דרבנן מצוה ד"ת עדיף ועיין הלכות מגילה גבי מקרא מגילה ושאר מצוה ובפריי מ"ש שם:

**והוי** יודע אם לא התפלל כל מעל"ע ונזכר ביה"ש למ"ד תפלה ד"ת הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ומתפלל ביה"ש שמא עדיין יום הוי ושל יום אתמול הוי וכמ"ש הר"ן ז"ל בסוכה גבי לולב אתרוג בספק שביעי דיום ראשון דהוי ע"ה ביה"ש שלו צריך ליטול ליטול לולב ועמ"א הלכות לולב ואי"ה בפריי יבואר שם משא"כ אם תפלה דרבנן ואין לה עיקר מן התורה כלל אם לא נזכר עד ביה"ש אין מתפלל וימתין עד שיגיע זמן ערבית ומתפלל שתים ערבית לא ביה"ש שאין זמן תפילה כלל. גם אם הזיד דאין לו תשלומין כלל בתפילה שאחריה דוקא בשוגג יש זמן להשלים והשתא אם רוצה ביה"ש להתפלל למ"ד ד"ת מתפלל ולמ"ד דרבנן אסור לו להתפלל ואין לה תשלומים כיון דהוי מזיד ולדידן לכאורה תפלה ד"ת וכמ"ש המחבר בא"ח ק"ו והר"ב ז"ל לא הגיה עליו כלום

ועיין י"ד דאין נכנס בגדר הספק למיהוי ס"ס כאן דהמחבר והר"ב סובר דרבנן כתבתי זה ע"כ התקל"ט ה' יאיר עינינו בתורתו ויגאלנו ב"ב אמן:

**והנה** בילקוט מלכים א' סי' ח' הביא בשם ספרי ע"פ רעב כי יהיה בארץ שלמה פתח בשבחו של מקום וצרכן של ישראל וסיים בשבחו של מקום וכן דוד מ' וכן משה רבינו (בפרשת וזאת הברכה) פחח בשבחו של מקום ויהי בישורון מלך (כדפי' רש"י ז"ל הקב"ה מלך בישראל ואח"כ ביקש צרכן של ישראל יחי ראובן וברכת שאר שבטים וסיים בשבחו של מקום אין כאל ישורון ולפ"ז א"ש מ"ש הר"מ ז"ל סדר תפלה לסיים בשבח הוא מ"ה כמו שמצינו במשה כאן לא מואתחנן ושכן אמרו ז"ל שם ושמונה עשרה ברכות כן הוא יע"ש להודיע כוחו של הר"מ ז"ל שראה הכל כאמור:

**והוי** יודע לענין תפלה אם הרהור כדיבור דמי או לאו יש בו מחלוקת ויבואר אי"ה בסמוך והנה המ"א ק"ו אות ד' בשם רד"א (הוא אבודרה"ם) אין מברכין על תפלה מפני שאין קבע כלומר הלואי יתפלל כל היום וי"ל דהרהור סגי ואין מברכין על דברים שבלב כמו ביטול ע' הלכות פסח תל"א דאין מברכין על ביטול העיקר בלב יע"ש וברכות ק"ש כתב רבינו יונה וחה"ר ברכות דלאו אק"ש כתבנו יע"ש בריש מאימתי (ע' כלי יקר לך לך ע"פ ואברכה מברכיך לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון אין מקומו פה) ואי"ה יבואר:

**פר"ח** סי' פ"ט האריך מדניאל וכו' ולפמ"ש הכ"מ י"ל תפלה אחת ד"ת והשאר דרבנן. וכפי מ"ש הפר"ח קולא לר"מ נשים אין חייבות כ"א פעם אחת ביום והשאר מ"ע שהז"ג דרבנן פטורים ועמ"א סי' דנשים אין מתפללים מעריב במ"ש שלא קבלוהו דהוה רשות משמע אי חובה אסור להם לבטל אע"פ שלא קבלוהו ואי"ה יבואר. ומיהו אם כבר התפללה ג"פ קבלה עליה בנדר:

## פרק יב

### הלכות קריאת ס"ת

**ואינה** ממנין המצות כי תקנות נביאים קריאה בציבור בימים ידועים בשבת וי"ט עיין בר"מ ז"ל פי"ב ה"א מהלכות תפלה יע"ש: ויש לראות אמאי לא חשיב הסמ"ג בסוף הספר עשין דרבנן נ"ח ומגילה אמאי לא חשיב נמי מ"ע מד"ס לקרות בימים ידועים בס"ת בעשרה דתקנת נביאים הוא: גם מ"ש הטור והמחבר בא"ח סי' קל"ט דברכה נתקנה משום כבוד התורה בציבור הא בלא"ה על תקנות דרבנן וכ"ש נביאים ראוי לברך חוץ מנהג נביאים כמו ערבה שאין מברכין וי"ל דנ"מ בירך ברכת התורה בלחש ומיד קראוהו יע"ש בקל"ט ואי"ה בפנים יבואר זה: והנה ברכת התורה אי ד"ת אי דרבנן כתבנו בהלכות ברכות השחר מזה ועמ"א א"ח קל"ט מזה: ועפר"ח ונ"מ אי מסופק אי

בירך אבל אם בירך על התורה ברבים תו הוה דרבנן דאע"ג דצריך לברך אינך דרבנן הזה ועב"ח: וראיתי לכלול בתפילין וכאן קצת דיני כתיבת ס"ת תפילין ומזוזות השייכים ל"ד גם דיני כתיבת גט השייך לאה"ע: הנה ס"ת וגט אף שלא כסדרן כשר ותפילין ומזוזה בעינן כסדרן דוקא. הפרש יש בין ס"ת לגט כי אע"פ שבשניהם צריך לשמה (יש הפרש לענין תורף וטופס ובס"ת כל שצריך לשם ס"ת אפי' אות אחת שלא לשמה פסול) מ"מ ס"ת כתוב וכתבתם וצריך מוקף גויל מ"ה וגט דיעבד אין פוסל וע' באה"ע סי' קכ"ה ס"ו וסט"ז והנה בגיטין אם חתמו עדים שוב אין תקנה לתקן כי העדים חתמו בפיסול משא"כ תפילין יש לפעמים תקנה אף שכתבו לאחר מכן אם יתיר אות אם מוחק ואין בכך כלום ובגיטין כזה פוסל ואי"ה יבואר עוד ובסדר גיטין שלי כתבנו קצת מזה:

**עיין** ב"ח תרפ"ה לרש"י מגילה קריאה בשבת וי"ט ד"ת ואין מוכרח ופ' זכור י"א ד"ת ואי"ה יבואר ובסי' קל"ה כתבנו בריש הסי' במ"א גם בהיה לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו וי"ל לעסוק בד"ת עולה גם לזה וצ"ע דהוה הפסק רב:

## פרק יג

### הלכות ברכות

**א דע** דכל הברכות כולן הם מדרבנן לבד ברהמ"ז אחר פת מחמשת מיני דגן הוא ד"ת וזה דעת הר"מ ז"ל פרק שמיני מה"ב הי"ב כל הברכות אלו אם ספק אין חוזר ומברך ועכ"מ שם ובראש פרק ה"א חשיב תמרי"ם ותאינים כו' ובפרק שני הי"ד כתב ברהמ"ז בספק חוזר ומכרך קודם פרק שלישי שם וכ"כ בב"י קפ"ד יע"ש ואף ברכת המוציא ד"ס וכ"כ פרק רביעי ה"ב ובטור קס"ז הביא נוסחא משמו המוציא ד"ת ועכ"מ שם ובב"י בקס"ז כתב דא"כ היה להקשות דידיה אדידיה בסי' ר"ט וא"י דברכות אל"ו הנזכרים בפ"ח שם איו נזכר המוציא וכמ"ש בכ"מ וב"י בר"ט: והמתבאר להלכה כל הברכות ד"ס חוץ ברהמ"ז אפת מה' מינים ד"ת וברכה מעין שלש ספק אם ד"ת או לאו עמ"א סי' קע"ב אות ג': ונ"מ בספק אם בירך דבכולם אין חוזר ובהמ"ז חוזר: שנית דרבנן אין מפיק ד"ת עסי' קפ"ו סא"ב שלישית ברכות דרבנן בלא כוונה יצא וברהמ"ז צריך כוונה לצאת כבסי' ס' במ"א ג' מצות ד"ת צריך כוונה יע"ש בזה: וברכת התורה יש בו מחלוקת אי הוה ד"ת עסי' מ"ז בזה. וזימון עמ"ש אות ה':

**ב קשיא** לי למה כשספק אם בירך ברהמ"ז חוזר ומברך בפה יהרהר בלב ודיו להר"מ ז"ל פ"א מה"ב ה"ז אף ברהמ"ז דיעבד יצא ואף להמחבר באונס עכ"פ עמ"א קפ"ה ח' ופריי שם ולהר"מ ברכה שא"צ עובר בלא תשא ד"ת כמ"ש פ"א הט"ו ועמ"א רט"ו אות ו' ופי"א מה"ב הט"ז ובכ"מ שם דטעם ספק ברכות לקולא משום לא תשא ובהמ"ז ספק

תורה לחומרא והא חומרא לא תשא וטוב לברך בהרהור וליכא לא תשא גם יש תקנה יאכל עוד ויברך בהמ"ז וכ"ת מה יעשה בברכת המוציא חדא לדידיה ברכת המוציא דרבנן ועוד יברך דהיסח דעת הוה ונט"י בעי ג"כ בלא ברכה עסי' קס"ד במ"א וט"ז ה"ח וכן ראוי לעשות אם אפשר לו שיאכל עוד: וכל זה כשאכל כדי שביעה אבל לא"ה הוה דרבנן ואין חוזר ומברך עמ"א סי' קפ"ד אות זי"ן ובלבוש שם דכזית אסמכו"ה אקרא י"ל אסמכתא רצו חז"ל להיות כדין תורה ממש (דאי לאו דהכי אתנו ספק גמי אסור ע' בשורש הא' במגילת אסתר) ובפתיחה כוללת כתבנו מזה:

**ג אשכחנא** פתרי דאף ברכה דרבנן חוור ומברך בספק בב' פנים: הפן הא' בספק קרא ק"ש חוזר וקורא בברכותיה עסי' ס"ז יש בו שיטות. השני ברהמ"ז חוזר ומברך ברכה ד' הטוב והמטיב כמ"ש המ"א קפ"ד אות זי"ן דלא זלזולי בה יע"ש: וא"א הרב ז"ל בספרו ברכת יוסף ואליהו רבה פ' עקב כתב דע"כ ברכות אין מעכבות ונשים אף י ע"ג דאין חייבות בברכת ארץ באינך מחויבים ומש"ה לא אמר (ברכות כ' ב') נ"מ לספק דצ"ל כולם לזלזולי ואי דספק בברכת ארץ לחוד ובונה ירושלים אמרה אין ספק כמו התחיל בלמען ירבו דסירכיה נקיה עכ"ל יע"ש: ולדינא מסתימת הפוסקים בקפ"ו משמע דאי נשים דרבנן אף בהזן וב"י דרבנן ואין מציאות אף בזו יע"ש ואי"ה יבואר:

**ד** יודע בס"ס בברכה דרבנן דמלחי"מ פ"ד מה"ב ה"ו פרפרת לא פטר מעשה קדירה ולא אמרי' ספק ברכות לקולא דהוי כס"ס יע"ש ועמ"ש בפרי לי"ד ק"י בס"ס לחומרא בדרבנן שלכאורה במחלוקת שנויה בהא דמקוואות טמא שירד לטבול ספק טבל או לא טבל ואפי' טבל ספק יש כשיעור שי"מ אפי' כל הספיקות ביחד בדרבנן לקולא ועמ"ש בסי' ק"ס במ"א אות י"ג ובה' שאה"ט פ"ט במ"ל יע"ש: וכ"ת ספק ברכות לקולא משום חומר לא תשא כנראה ממרוצת דברי הר"מ ז"ל פי"א הט"ז מה"ב וכמ"ש הכ"מ שם ובס"ס ליכא לא תשא. הא בורכא כיון דס"ס לחומרא לא מהני בדרבנן תו הוי לא תשא כדאמרן: ומיהו הא ודאי מסתברא דס"ס מהני לקולא בברכות כמו בכל איסורין הדמיון טומטום שבירך והוציא אחרים ודאים י"ח דס"ס שמא זכר הוא ושמא נשים חייבות בבה"מ: ואנדרוגינוס אף למ"ש התוס' ברכות פ"ב הספק דלאו בני ברית נינהו ה"נ אנדרוגינוס דשמא נקיבה הוא ובריתּ דיליה כמאן דליתא דמי ע"י"ד רס"ו ס"י דאין דוחה שבת ומיהו אנדרוגינוס מוציא ודאים דהוי ס"ס משא"כ טומטום דיראה אף ערל אין מוציא דמ"מ לאו בריתך שחתמת בבשרינו הוה ולמ"ד דלא נטלו חלק בארץ גם טומטום מוציא: והדמיון בספק דרבנן אכל ולא בירך במקומו במזיד והלך למקום אחר וספק אם

בירך שם הוה ס"ס שמא לא בירך ושמא הלכה במזיד לא יצא עסי' קפ"ד וכשלא אכל כדי שביעה ואין להאריך ועסי' קצ"ט וקפ"ו לענין דינא ושם יבואר אי"ה:

ה אמור מעתה אין לך ברכה ודאית מן התורה כי אם בהמ"ז אחר פת ולחם מחמשת מיני דגן כשאכל כדי שביעה ממש הא אכל כביצה יש בו ספק עמ"א קפ"ד אות י"א ומענין ג' מהספק: ויראה ודאי אף שכתב הר"מ ז"ל פ"א ה"א מה"ב מ"ע לברך אחר אכילת מזו"ן לא תימא כל מידי דזיי"ן מה' מינים ודוקא פירות לא ונאמר תמרים אף דזיינו מ"מ לא הוו כלחם (עס' ר"ח במ"א אות כ"ה) והתורה אמרה ושבעת כו' מ"מ מבואר ממ"ש הכ"מ פ"ח הי"ב דרבינו כתב דין דנעלם בהמ"ז קודם פרק שלישי אף ה' מינים לדידיה דרבנו וברכת התורה יש בו ג"כ מהספק עסי' מ"ז:

וברכת המוציא לכ"ע דרבנן לבד הטור הביא נוסחא אחת בר"מ בסי' קס"ו וחלק עליה והסכימו כולם דמדרבנן הוה עמ"ש בקס"ז בט"ז אות י': וברכת זימון בשלשה י"א ד"ת וי"א דרבנן ובעשרה דעת קרית ספר ד"ת עא"ר קצ"ח ה' ובלבוש שם:

ו הפרש יש בין שאר ברכות ובין בהמ"ז שהרי הר"ב אומר כן בד"מ בסי' קפ"ג אות ב' דבגילוי הראש בהמ"ז אף השומעים אסורים ובשאר ברכות השומעים מותרים והב"ח חלק שם דבשאר ברכות נמי שומע כעונה ויראה דיעבד יצא אף בבירך הוא גופא כגילוי הראש עסי' צ"א. גם מסופק אני הא דקיי"ל סתם ידים כשירות לברכה עמ"א צ"ב ד' אם בהמ"ז בכלל או לאו ואי"ת מים אחרונים י"ל כל הסעודה שמר ידיו מהיסח הדעת: שוב ראיתי הדבר מפורש במ"א קע"ג ב' דהיסח הדעת אין פוסל באחרונים והן אמת בקפ"ג ס"ק י"א שבה"מ דינה כתפלה וי"ל להשומעים היסח הדעת אין פוסל אבל המברך פוסל כמו תפלה ומ"מ מסתימת הפוסקים משמע אף להמברך אין פוסל:

ז הב"ח ז"ל בסימן כ"ט ס"ב כתב פלא הא דספק ברכות לקולא ואסור לברך משום לא תשא רק ברכת המצות אבל ברכת שהחיינו אם הוא שמח שהחייהו השם עד זמן הזה ונותן שבח להקב"ה יכול לברך בספק ומש"ה בתל"ב לא ערער הטור יע"ש וכ"כ בתל"ב ומ"מ סיים שם שלא לברך ועסי' רכ"ה בדיני ברכת שהחיינו ואי"ה יבואר עוד:

ח הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"ב ה"ד חלקן (ר"ל הברכות) לשלש מינים ברכת הנייה וברכת המצות וברכת הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו עכ"ל ואי"ה יבואר לקמן הפירוש הודיה ובקשה:

**הנייה** יש בו אכילה שתיה ריח על כולם תקנו חז"ל ברכות כמבואר ואמנם יש הבדל והפרש ביניהם כדבעינן למימר לקמן בסמוך בעזה"י: הבדל יש ביניהם דבמידי דבר אכילה יש בו מין מוקדם כמו מין שבעה המבואר בסי' ר"י"א אבל במשקין ל"ש מין

שבעה עד"מ שכר מחטה ושעורה ומטטרקא איזה שירצה ישתה עמ"א סי' קפ"ב אות ב' ולהבי"ח גם במשקין שייך מין שבעה וע' מ"א רי"א אות ח' דלא משבח קרא אי"י אלא במידי דחשוב יע"ש ואי"ה בפריי יבואר זה: ודובשא דתמרי דשיבח קרא בפירוש צ"ע דאפשר אף דברכתו שהכל קודם הוא ובחדושינו ברכות מ"א הארכנו ואי"ה בפריי רי"א יבואר עוד: ודין קדימה ואכילה ושתיה וריח מבואר במ"א אות י"ג וכ"כ ברי"ו בשם הטור רי"ב דיין ושמן טוב להריח בו ברכת שתיה קודמת לריח. ומשמע ל"ד יין דפה"ג חשיב כמין שבעה אלא אפי' שאר משקין הכל קודמין להנאת ריח. וכ"כ בחה"ר ברכות מ"א א' אמר עולא יע"ש אבל בפרישה רי"ב וריי"ו כתב דיין חשוב טפי פה"ג ולפי"ז בשאר משקין לא. וגם בשמן ערב אפשר קודם ליין. ובהר"א בהשגות פרק שביעי מה"ב הי"ד הטעם שיין הוא החשוב כעין מ"ש הפרישה ולהר"מ י"ל מועם הואיל וכוס בהמ"ז הוא פה"ג ראוי להקדימו אלא שבפרק ד' ה"ד כתב כן בשמן ויין רשות ג"כ יע"ש. ובכ"מ כ"כ בפ"ו כן וי"ל דשם בכוס בהמ"ז והרי הלח"מ הקשה בזה על הר"מ ועי"ש ואין מקומו פה. ועל הריח אין בו ברכה אחרונה כבסי' רט"ז וסבור הייתי לומר דהנאה מועטת אין בו שיעור וברכה אחרונה צריכה שיעור כבסי' ר"י ע' מ"א רט"ז וט"ז שם אלא דהר"מ פ"ה ממעילה הי"ז פסק דריח יש בו משום מעילה ואפשר בש"פ ולענין ע"ז לא מצאתיו בפירוש אם לוקה על ריח בכ"ש ואין מקומו פה. אבל אכילה ושתיה איזה שירצה החביב או מין שבעה יקדים וכ"מ מדכתבו בלעקוך ויי"ש איזה קודם ש"מ אכילה ושתיה אין קדימה לזה על זה:

**ט** כל הברכות צריך שיברך קודם שנהנה הא לאחר שנהנה אין מברך ברכה ראשונה והטוב והמטיב על היין עסי' קע"ה בב"י וד"מ ופריי שם י"א דמברך אח"כ ג"כ: וריח לאחר שנפסק הרי"ף בעין יעקב פ' כיצד מברכין כתב דמברך אח"כ וא"ר ריי"ו אות ג' חלק עליו ומסתבר כא"ר: ומוגמר שבאמצע סעודה א' מברך לכולן ע' חה"ר ברכות מ"ג והוא אומר על המוגמר בירושלמי הואיל וכולהו נהנין כחדא ועיין רבינו יונה שם וב"י קע"ד: וכן לענין שאחד פוטר לכולן אפי' בלא ישיבה כלל בריח א' פוטר כולן עמ"א רי"ג א' וברצ"א במ"א אות י"ח הביאו להם מור יע"ש. גם ברכת המצות אי לא בירך עד לאחר שגמר המצוה תו אין מברך: עסי' רט"ז ס"י בט"ז י"א דעת הטור לחלק בין אכילה לריח דמברך במ"ב דריח בא מכולן מיד ולענין בש"ע שם דאין חילוק וריח נמי מקדים הראוי לו. ואפשר מי שרוצה לדקדק לא יביאו לפניו כולן בב"א ואי"ה שם יבואר: בכל הדברים הולכין אחר הרוב הן במאכל ומשקה והן בריח כמבואר בסי' ריי"ז ס"ח יע"ש: וברי"ב ס"א בהגי"ה חוץ מה' מיני דגן שהם חשובים דאפי' הם המעט אזלינן

בתר דידהו ומברך עליהם במ"מ כמבואר בסימן ר"ח ס"ב ובט"ז אות ג' בזה דאפי' אין מרגישין הטעם אפ"ה הם חשובים ואי"ה יבואר זה:

**י** והנני שב לבאר סדר המעלות קצת הם בברכה ראשונה ואחרונה בנהנין וגם ברכת הריח ואי"ה יבואר גם קצת דיני קדימה בברכת השבח: סדר המעלות בנהנין ברכה ראשונה. א' המוציא ב' בורא מיני מזונות ג' פה"ג ד' פרי העץ ה' פה"א ו' שהכל ע' סי' ר"י"א ס"ד בהג"ה וס"ה בהג"ה ומ"א אות י"ג ובפנים יבואר זה: וכאן רק אעורר בקצרה. שהכל יש בו שלש מינים א' כל שאין גדולו מקרקע בשר גבינה וכדומה: ב' שכר שעורים וכדומה יש בו חשיבות מעין שבעה אמנם בפסוק לא נזכר משבח א"י כ"א חטה ושעורה שלימה עמ"א ר"י"א אות ח' וסי' קס"ב במ"א אות ב' בשם הב"ח: ג' דובשא דתמרי המוזכר בקרא משבח א"י עד שטענת הגאון היה לברך פה"ע ע' ברכות ל"ח א' וברא"ש שם ובפנים אי"ה יבואר איזה קודם: פה"א יש בו ג"כ שלש מינים פה"א על כל פירות האדמה ב' בוסר או זית קודם שגדל הנץ ופה"א כוסס החטה עיין סי' ר"י"א ס"ה ומ"א ח' ואי"ה יבואר שם: פרי העץ יש בו שלש מינים א' שאר פירות אילן ב' מין שבע ג' שמן זית פה"ע פרי הגפן רק על היין לבדו: בורא מיני מזונות יש בו ב' מינים א' במ"מ דחמשת המינים של דגן והם ידועים ב' במ"מ דאורז בסי' ר"ח ס"ז: המוציא א' על פת חמשת מיני דגן ואיזו קודם יבואר אי"ה הכל בפנים:

**וברכה** אחרונה סדר המעלות בהמ"ז על פת מה' מיני דגן וברכה מעין שלש על זי"ן המינים שהם עשר ובנ"ר וע' ר"י"א סי"ב במעין שלש יקדים כסדר במ"מ וגפן ופרי העץ וע' ט"ז שם אות ח"י מסתברא מי ששלש אלה לו יברך שחלה בהמ"ז שהוא ד"ת ודאי ושלש ברכות משובח טפי ממעין שלש שי"א דרבנן ואף למ"ד ד"ת אפ"ה בהמ"ז חשוב טפי וברכה מעין שלש י"א ד"ת ואף למ"ד דרבנן חשוב מבנ"ר כן נראה לי וכ"מ בר"ב סי"א ועמ"א שם אות כ"ו ויבואר אי"ה בסמוך:

**מריש** הוה אמינא שהפרש יש בין ברכה ראשונה לאחרונה כמו שאגיד והוא דברכה אחרונה אשכחנא פתרי יצוייר לפעמים דצריך להקדים בנ"ר למעין שלש ומעין שלש לבהמ"ז עד"מ אכל פירות מזי"ן מינים ושתה מי שריית תאנים דמבואר בר"ב סי"א דספק הוא ועל ספק מי שריית תאנים ראוי לברך בנ"ר מספק דהיא ברכה כוללת וכמ"ש המ"א שם אות כ"ו בשם כ"ה סי' ר"י דומה למ"ש בקס"ח ס"א בפת כסנין יע"ש בט"ז וי"ו וא"כ אם יקדים מעין שלש תו לא יברך בנ"ר דשמא מעין שלש פוטר מי שריית תאנים בהכרח יברך בנ"ר מקודם וזה הדמיון בעצמו פת כסנין בספק כמ"ש המ"א בקס"ח וי"ו ולחם גמור (כל א' בזמן בפ"ע) ומחויב עתה מעין שלש ובהמ"ז צריך להקדים מעין שלש

קודם כאמור. משא"כ ברכה ראשונה כה"ג הדמיון יש לפניו פה"ע ומרקחת מראנצין קליפתן להט"ז פה"א בנ"ר אות ט"ו ולהמ"א בר"ב י"ז פה"ע ואם נאמר להכריע פה"א כט"ז דיוצא ממ"נ אז א"צ להקדים פה"א דיקדים פה"ע ויכוין רק אודאי ולא אספק (ואפשר אפי' מסתמא לא מחית איניש נפשיה לספק) ויקדים של עץ עסי' ר"ו ס"ב וברכה אחרונה ל"ש זה דלאו בכוונה תליא מילתא דכל שמחויב ברכה א' על הרבה מינים וברכותיהן שוות נפטר בברכה א' אף אם לא כיון רק למין א' בהכרח יקדים בנ"ר או מעין שלש בכסנין ועמ"א כ"ב אות כ"ו: שוב ראיתי שזה אינו דכי אמר כ"ה בסי' ר"י דוקא שתה לבד"ם ממש הא שתה מי שריית תאנים ואכל פרי מזי"ן מיניה יברך מעין שלש ותו לא דספק ברכות לקולא וכיון דמעין שלש מחויב ודאי יברך ויפטור הכל משא"כ לבד"ם ממש סובר בנ"ר ומעתה יצא לנו הדין באכל כסנין בזמן אחד ואח"כ פת יברך בהמ"ז ויפטור הכסנין מספק דזהו קולא עט"ז קס"ח וא"ו מעין שלש קולא לגבי שלש ברכות משא"כ כה"ג וכדאמרן. ועמ"א רי"א אות ט' וא"כ הוא אף אנו נאמר:

**הפרש** יש בין ברכה ראשונה לאחרונה דראשונה אם יש לפניו פרי העץ ודבר שיש ספק אם פה"ע או פה"א יברך תחלה פה"ע על הודאי ואח"כ יברך פה"א על הספק משא"כ ברכה אחרונה אם יש מעין שלש ודבר שיש ספק אם מעין שלש או בנ"ר יברך רק מעין ג' ותו לא דספק ברכות לקולא ואסור לגרום ברכה שא"צ עסי' רט"ו ומ"א אות ו' ובראשונה ל"ש זה בנדון דידן כי צריך על כל מין ברכה הראויה לו: והבן זה אי"ה בפנים יבואר עוד:

**סדר** המעלות בברכת הרי"ח כפי הנראה **א** בורא שמן ערב **ב** עצי בשמים **ג** עשבי בשמים **ד** מיני בשמים ויש ברכה חמישית פירות שהם ראוים לאכילה הנותן ריח טוב בפירות יראה להקדים ריח טוב בפירות מעצי בשמים ג"כ ועסי' רט"ז ש"א וסעיף י' בהג"ה יע"ש. ועמ"א שם אות ט"ז ואי"ה יבואר שם:

**יא כלל** אמרו בברכת הנהנין דאזלינן ביה בתר רובא כמבואר בר"ב סעיף א' בהג"ה שאם נתערב כו' והך תערובת ל"ד שא"א להכיר אפי' כ"א עומד בפ"ע נמי בתר רוב אזלינן דהטעם הוא הכלל כל שעיקר ועמו טפילה הולכין בתר העיקר כמ"ש הט"ז א' שם וברי"ב ס"א מבואר בין טפילה מעורבת או בפ"ע וכ"ה לשון הר"מ ז"ל פ"ג מה"ב הלכה הו"ז יע"ש: ומינה בפורים שמרקחין שומשמין בדבש ומערבין פתיתי אגוז כל שרוב שומשמין בתר העיקר אזלינן ומברך פה"א. כי אין זה דומה לביטול האיסורין דל"ש רוב אא"כ אין ניכר משא"כ בברכת הנהנין וכדכתיבנא: ואמנם כשיהיה דין זה ברור ואמיתי מוחלט שאין בו ספק צריך שיתיחס אליו תנאים כמו שאבאר בעזה"י: התנאי הא' הוא שיהיו התערובות שניהם דבר חשוב ובר חיובא הא באין דבר חשוב אף שהוא הרוב

בטל הוא לגבי המיעוט לדעת הט"ז בר"ב אות ט' בשריית מי פירות ובישולם לרא"ש או לרשב"א בדרכן בכך מברך פה"ע וכדומה אף דעשר ידות יש בו מים גרידא מים לא חשיבי ובטילי ומזה הוליד דין בר"ה אות ה' דאם בישל ירקות בחומץ או בארש"ט דחשיב בפ"ע מברך על מי ירקות כמו על החומץ דבתר רובא אזלינן ואי"ה בפנים יבואר זה. וכנראה ממרוצת לשונו בר"ב ט' ור"ה ה' ב' טעמים יש א' מיא לא חשיבי ב' שאין לו טעם בפ"ע והפירות והירקות נותנים בהם טעם טוב כה"ג י"ל טבע כו': אבל מע"ת הביא המ"א בר"ד ט' בשכר תמרים י"ל דבמים אזלינן ג"כ בתר רובא מי שריית הפרי ומיא דשלקא י"ל דמירי באין רוב מים נגד המשקין הנפלטין וזה דוחק דמיא דשלקו משמע אף שיש רוב ולומר דבטל בששה חלקים במים הקשה המ"א דזה ל"ש אלא ביין יע"ש מזה וממרוצת דברי הט"ז ר"ב א' ומבואר יותר באות כ' שם דכי אזלינן בתר הרוב היכא דלא בירך עליו אבל אם כבר בירך שהכל על שכר שעורים וכדומה ונתערב מעט יין ברוב שכר לא אזלינן בתר רובא רק בתר טעמא כיון דאם ניזיל בתר רובא היה פטור לגמרי הוה דומיא דחלה כמ"ש בר"ב אות א' ויש לי לדון בדבר זה. עמ"א קע"ד אות ט' האניס"ו תוך הסעודה משקה עיקר והאניס"ו טפל ופת פוטר למשקה אלמא אע"ג דא"צ כלל עתה לברכה פטור מכל ורוב הטעם משום דהוא עיקר והמיעוט טפל עסי' ר"ב מ"א א' וכ"כ הבי"י בר"ב בשם הרשב"א (או הרשב"ץ) ביין הטעם דכל שעקר ועמו טפילה כו' אם לא שנחלק בטעמא נהפך כולו כו' וצ"ע בזה:

**השני** בחמשת מיני דגן ל"ש עיקר וטפל ואדרבה הם העיקר אף שהם המעט כל שאין לדבק כמבואר בר"ח ס"ב יע"ש ומברך עליהם במ"מ לבד ונפטר התערובות הרוב וניתן להם חשיבות הרוב כאילו הם הרוב אבל לא יותר: וממילא כל התנאים השייכים ברוב שייכים בחמשת מיני דגן להט"ז בר"ב א"ב וכמש"ל ואם צריך שיהיה נרגש טעם חמשת המינים לכאורה במחלוקת שנויה בט"ז ר"ח ג' ור"ב א' ומ"א ר"ד אות כ"ה יע"ש מ"ש בפריי מזה ומדברי הפר"ח בסוף ספר מים חיים סי' ט' מבואר בענין המלבי"ן מתירוש ומעט קמח ומרתיחין ונעשה עב אע"ג דעיקר אכילה התירוש הואיל והקמח נותן טעם ומכשיר לאכילה הקמח עיקר ומברך במ"מ ובפנים ביארתיו. ואני מסופק במלבי"ן זה אם אין נותן קמח כ"א בשמים ושאר דברים להיות נתעבה (עי"ד סי' קכ"ג סכ"ו בט"ז וש"ך י"ח מ"ט) אי יין הקרוש בקור וכדומה מהו מברך פה"ג או פרי העץ עיין ר"מ הלכות טומאת אוכלין פ"א וע' יין הקרוש הי"א ובהשגות הר"א ז"ל ובכ"מ. וצ"ע כעת גם אפשר קרוש משקה ובישול ונתעבה אוכל וצ"ע:

**השלישי** הוא שיש לדון בדבר שעביד לטעמא ויש בו ממש הדמיון זנגבי"ל ושאר בשמים דעבידי לטעמא והם מרוקחים בדבש עם שאר דברים (לבד מחמשת מיני דגן) והבשמים מועטין ומ"מ יש בהם ממש לא שחוקים דק דק כפי הנראה ממרוצת הלבוש בר"ד סעיף י"ב שהבין בהגהות רבו רמ"א ז"ל דכה"ג אין בטילין במיעוטן ושע"ז טען המ"א ז"ל באות כ"ה א"כ המשימין בצלים בתוך התבשיל יברך עליהם דלטעמא עבידי ועמ"ש בפנים מזה ושאני בשמים שחוקים או שומן בתבשיל אין בו ממש עט"ז ר"ג א': ובכל התנאי הזה הוא כל שעושה לרפואה אין הולכין אחר הרוב כמו שמן ע"י אניגרון בר"ב ס"ד ועמ"א שם אות ל"ד יע"ש:

**והך** דמברך על העיקר ופוטר הטפל הן בטפילה מעורבת אם בפ"ע ופרטי תנאיו מבוארים בסי' ר"י"ב בזה ובנויא"ט משומשמין מעורבין חתיכות אגוז בו הולכין אחר הרוב אף שניכר כי אין דומה לביטול האיסורין וכבר נתבאר זה לעיל:

**יג** עוד כלל אחר אמרו הא דקי"ל בירך על פה"ע פה"א יצא דיעבד ועל כולם אם אמר שהכל יצא דיעבד וכן פה"ע שאין נגמר או שאין עיקר הפרי דמברך פה"א אם בירך פה"ע יצא דיעבד כמ"ש המ"א ר"ו א' (וא"ה שם יבואר) ואם בירך על הגפן פ"ע כתב המ"א בר"ח כ"ב דאין יוצא אף דיעבד ולהט"ז בר"ד אות י"א יש לדון בזה כמ"ש בפריי שם. וגדולה מזה יש לספק אם פה"ע דיעבד אפשר פוטרת במ"מ ופת עכ"מ פ' רביעי בהלכות ברכות הלכה ו' יע"ש. כל אלו דוקא דיעבד ממש שלא היה לפניו כ"א דבר זה הדמיון פה"ע לבד וטעה ובירך פה"ע יצא הא היו לפניו פה"ע ופה"א והקדים ובירך פה"א צריך לברך פה"ע על של עץ ופה"א על של אדמה כמבואר ואמנם יש בו תנאים וחילוקים והנני מבארים בעזה"י. א' אם נתכוין לפטור של פה"ע יצא כמ"ש המחבר בר"ד ס"ב כהרר"י ברכות מ"א אף שמרש"י משמע כה"ג נמי לא יצא ע' ליקוטי פר"ח א"ח. הא סתמא לא כיון שיש פה"א ג"כ לפניו: וברכותיהן שוות אף מינים רבים בסתמא יצא על כל מה שמונח לפניו ואם הביאו לפניו ע' בר"ב במ"א זי"ן באורך: ואני מסופק בפה"א ודבר שיש בה ספק לפניו ובירך פה"א בסתמא אם פוטר הספק דשמא דינו פה"ע ובעי כוונה א"ד הואיל וספק הוא פה"א וא"צ כוונה כי הוה כמו ברכותיהן שוות ע"כ יזהר כה"ג לכוין בפירוש. ולא זו בלבד פה"א ופה"ע בעי כוונה הא לא"ה אף דיעבד לא יצא אלא אפי' ברכותיהן שוות וא' חשוב או חביב כמו תפוח ומין זי"ן תאנה ובירך תחלה על שאין חשוב או תפוח ולא כיון צריך לברך תנינות כמ"ש הר"ב בר"א ס"ה ומ"א י"א עב"י ר"ו בזה. ובמין א' ויש בו יפים ושאין יפים ובירך תחלה על שאין יפים

ולא כיון על היפים דעת המ"א בר"ו אות ח' דיברך שנית אבל באי"ר אות י' גמגם בזה ועמ"ש בפריי שם. ומשמע בסי' רט"ז ס"י דריח שוה לאכילה בכל זה ואי"ה שם יבואר:

**יד** כל המברך ברכת מצות או נהנין צריך שלא להפסיק אף בשתיקה יותר מכ"ד כמבואר בסי' ר"ו ואם שח אף מלה א' חוזר ובשתיקה אין חוזר. אבל שבח והודאה לאחר כ"ד באנו למחלוקת עסי' רכ"ז בברק וכדומה עט"ז שם משמע אף לאחר כ"ד רשאי לברך וחייב בו אבל מר"ז ושאר פוסקים משמע דלאחר כ"ד אין מברך עא"ר שם ומ"א שם והטעם דאין ניכר על מה מברך שכבר עבר ואין ניכר השבח משא"כ מצוה ונהנין דחוב עליו וכל שבירך די והלכך ל"ד לסי' רכ"ו פרחי אילן דעדיין קיים וניכר השבח קצת: ומיהו ברכת המצות כמו קידושי אשה אם לא בירך בשעת הקידושין קודם או אחריו מיד תכ"ד לא יברך עד תחת החופה עיין אה"ע סימן ל"ד. והמנהג שלנו לברך קודם הקידושין כמבואר שם אלא דיעבד מברך אחי"כ תכ"ד וא"ל יברך תחת החופה ומ"מ ראוי שלא להפסיק בין הברכה לקידושין ומיד אחר הברכה יקדש ושלא להפסיק בחנם וע' לבוש שם ס"ח ברכת הנהנין הוה וא"י או מצות או שבח להר"מ ורא"ש שם אבל נהנין לא הוזכר שם דבנהנין אין אחר מברך: ועמ"ש מזה לקמן אי"ה בזה:

**טו** גרסינן בירושלמי הלכה א' בכיצד מברכין דרבי חגי ור' ירמיה אזלי לחנותא בריך רבי חגי אמר רבי ירמיה יאות דכתיב ואתנה לך התורה והמצות (שמות כ"ד י"ב) מקיש מצות לתורה מה תורה צריכה ברכה אף מצות עכ"ל. לכאורה משמע מזה דברכת המצות ד"ת הוה מהיקשא דתורה ונאמר דתורה ברכה שלה מן התורה כמ"ש הפר"ח בסי' מ"ז בברכת התורה דהרמב"ן ורשב"א ברפ"ג שאכלו ובעל החינוך סברי דברכת התורה לפניה ד"ת וירושלמי הדין מסייע להו א"כ מצות מהיקישא נפקא נמי נימא ד"ת ורק ברכת נהנין ושבח והודאה הוה דרבנן אמנם צ"ע שלא הביא זה הפר"ח ושאר פוסקים. משמע דהיקישא אסמכתא ומצות הוה דרבנן ונ"מ בספק אם בירך וטעם ספק ברכות לקולא יש ב' טעמים א' דספק דרבנן ב' דחומר לא תשא הביאותיו בתחלת הפתיחה: ומ"מ אם רוצה לומר בלא שם ומלכות רשאי עיין אה"ע ל"ד בח"מ וב"ש אות ו' משמע שיאמר ברוך אתה השם מלך העולם אבל בשאר דוכתין אמרינן בלא שם ומלכות יע"ש ובא"ח ר"ז בני"ר ברוך חי העולמים אלמא לא אמרינן כלל השם ג"כ: (ואגב גררא שם להר"מ אין מברך אחר הקידושין דמצוה הוה דאי שבח משום דאפשר בפלגש הא פסק בה' מלכים הדיוט אסור בפלגש משא"כ הרא"ש סובר דלאו ברכת מצות הוה דאפשר בפלגש יע"ש בב"י רק שבח ולדידן דאסור בפלגש צ"ל הואיל ולא מזכיר בפירוש לקדש אשה והבן זה ועסי' כ"ו שם ח"מ וב"ש אות ב' אין מקומו פה):

**טז** והנה כל ספק בדרבנן לקולא הא בד"ת לחומרא בהמ"ז כדי שביעה ולמ"ד מעין שלש ד"ת וברכת התורה במ"ז למ"ד ד"ת חוזר ומברך בספק וכן ברכות ק"ש בסי' כ"ז יע"ש. ואף למ"ד ברכסה שא"צ ד"ת אסור הדין כן כיון דמחויב מספק לא הוה ברכה שא"צ ומ"מ:

**אשכחנא** פתרי אף בספק ד"ת היכא שאין יודע אם מתקן אם לאו דאין מברך מספק. הדמיון ברכת המזון יש בו מחלוקת אי מנין שלש ברכות ד"ת או רק הזן כו' ומי שא"י רק ברכה א' לא יברך משום חומר לא תשא שמא דוקא ג' בעינן וכה"ג לא אמרי' ספק לחומרא מן התורה ועליו לתקן הואיל וא"י גם עתה אם מתקן כמו שיראה הרואה בקצ"ד במ"א אות ג' ובפריי שם:

**יז** באופן אם הספק בד"ת ויודע שיתקן עתה מחויב לברך מספק ובדרבנן לא זו שפטור איסורא נמי ברכה שא"צ:

**אשכחנא** פתרי אף בדרבנן אם רצה מברך מספק ברכת הזימון בשלשה אם יש ספק אם מחויבין רשאים לזמן וי"א ברכת זימון ד"ת ואף למ"ד דרבנן מ"מ אין בו הזכרת השם והזן יחיד אומר אותה עסי' קצ"ג ס"ב בהג"ה וקצ"ז במ"א ב' ופריי שם: ובעשרה דמזכיר השם יראה דאסור אף בלא מלכות ואף בסי' קפ"ח במ"א י"א דברכה לבטלה אסור הא יעלה ויבוא תחנה שרי ומינה ברכת זימון בעשרה כל שמזכיר השם אף בלא מלכות אסור עיין אה"ע ל"ד ח"מ ב"ש וט"ז הביאותיו באות ט"ו יע"ש ועמש"ל י"א ברכת זימון בעשרה ד"ת בשם קרית ספר (הוא המבי"ט) יע"ש:

**יח** קיי"ל ברכת המצות בעמידה ונהנין מיושב נמי עסי' ח' מ"א וא"ר ב' דחלה ושחיטה וכדומה הוה כנהנין שא"א ליהנות מהם בלא המצוה הברכה מיושב: והפרשת מתנות לכהן אין מברכין כלל עמ"ש בפריי ל"ד סי' ס"א במשבצות זהב זי"ן: ואכילת מצה י"ל דומה לנהנין: ובתרמ"ג ס"ב לישב בסוכה מיושב י"ל דמ"מ על אכילה והנאה מברך: וברכת שבח רשאי מיושב לבד ברכת הלבנה מעומד ער"מ ה"ב פ' עשירי הל' הי"ז:

**עמ"ש** בפריי סי' קצ"ג מ"א ה' בשם הכ"מ פ"א מה"ב הי"ב ופ"ה הט"ו עיין בסי' ר"י בב"י וב"ח בשם הגאון מהר"י פול"ק ז"ל מבואר שם ברכה שם בלא מלכות נמי עובר לא תשא ור"י דאמר הלואי שיתפלל כו' יע"ש. עיין מ"ש בפריי ל"ד בסוף שער התערובת שייך לסי' ר"י וקס"ז יע"ש:

**דיני** ברכות ארוכים ועמוקים וצריך כ"א ליזהר בהם ואמרו בברכות ל"ח א' דאדם גדול הוא ובקי בברכות הוא וצריך כ"א ללמוד ישמע חכם ויוסיף לקח:

**יט** בשיטה מקובצת ביצה ד' ב' רב אסי מבדיל ומברך פלא דהבדלת י"ט ד"ת וכ"ש קידוש י"ט ד"ת דלא כמ"מ בפ"ט הי"ח מה"ש עמ"א רמ"א א' ומשמע שם דשם ומלכות הוה ד"ת וא"י בתפלה ודוק שם היטב בדבריו ותראה פלאות:

**כ** קיימא לן כל הברכות דרבנן ומעט מהם מן התורה: ברכת המזון מן התורה אין בו מחלוקת ואמנם ברכת זי"ן מינין וברכה מעין שלש יש דיעות אי מן התורה אי מדרבנן: וגם ברכת התורם יש דיעות אי מן התורם אי מדרבנן תמצא כ"א במקומו וא"ה יבואר וכאן ארשום: ובטעם ספק לקולא בברכות יש ב' טעמים הביאם הכ"מ וב"י בסי' ס"ז ועיין לבוש סי' ס"ז ומ"ש בפריי ס"ז בט"ז דברים מחודשים ונפלאים בזה ותוס' נזיר אי עשה דוחה ב' לאוין ואי לא תשא הוה בזה מדרבנן או ד"ת מלבוש משמע ד"ת ומ"א רט"ו דרבנן ואפי' שם בלא מלך העולם הוה לא תשא ועיין ה' מילה ומגילה וחנוכה בר"מ ולח"מ האריך שייך לכאן:

**כא** הקדמה בברכות איזה קודם אכילה שתיה ברכת הריח וזי"ן מינים וחביב ודי"ת ודרבנן יבואר אי"ה ועמ"א רט"ו ולהר"מ ז"ל ברכה שא"צ ד"ת עתוס' ר"ה ל"ג א' ד"ה הא ופי"ב מה' שבועות הי"א לכאורה עם ברכה אף להר"מ ז"ל מדרבנן באולי וצ"ע:

**כב** ברכת אירוסין ראיתי בעקידה שער שמונים ושמנה פ' ואתחנן דברים נפלאים בעיני וכפי מה שהבנתי אני מדבריו הקדושים בתוס' ביאור ארשום כקצרה: עב"י אה"ע ל"ד בשם הרא"ש ז"ל והר"ן הקשו ב' קושיות א' דאין מברכין על איסור ב' למה ל"א אקב"ו לקדש אשה ותי' הרא"ש שאין מצוה דיכול לקיים פו"ר בפלגש רק ברכות שבח שהבדילו מעריות ושלא נטעה שמותר ארוסה אומרים ואסר הארוסות והר"ן תי' שזו ברכת מצות אלא שאין גמר עשייתה עד חופה תקנו לברך הבדילנו מעריות יע"ש ולשניהם עריות היינו שאר בשר ועדיין קשה הא גם חייבי לאוין הבדילנו גם אמאי לא בחופה וקידושין וז' ברכות דוקא גם כתובה בעינן. ואמנם הר"מ ז"ל ריש ה"א בפתיחה מ"ע לקדש אשה בכתובה וקידושין וכ"כ פ"א מ"ע כו' (למ"ד כתובה ד"ת) והיינו אף לגי' בה' מלכים דהדיוט מותר בפלגש מ"מ מ"ע לקדש והוה מחלק המצוה כשילוח הקן לא חובה ומי שמקדש מקיים מ"ע ורצון מלך מ"ה הקב"ה והטעם שבקידושין נאסרה על כולם עיין ריש קידושין ואם פלגש אין כאן איסור תורה כ"ש לגי' דוקא בקובה של זונות או עכ"פ מופקרת וא"כ לא יהיו ישראל מיוחסין בודאי ויהיה הפירוש אקב"ו על עריות לאו ש"ב רק עריות אשת איש לא תנאף שזהו עיקר המ"ע של קידושין ויהיה הטעם קצת כעין מ"ש הר"ן ז"ל דמש"ה תקנו זה גמר כו' ושלא נטעה כו' ומיהו יש עדיין ז"ב וכתובה ועיינתי בד"מ כתב גם הרב בעל עקידה בחומש האריך בטעם הדבר ונהנתי מאוד: ולברכה י"ל

דלא תסור דוקא בחד דרבנן משא"כ ברכה דרבנן ושתהא אסורה אפשר אין בכלל לא תסור ול"ש וצונו ומיהו מכתובה קשה: וממ"ש הר"ן ז"ל דאין גמר עשייה אע"ג מ"ה הוה גמר עא"ח תל"ב ביעור וביטול בב"י מה פריך ונבטליה בשית הא איך יברך על הבדיקה י"ל ובדרוש הארכתי: גם רמז בפסוק הושע ב' פסוק כ"א וארשתיך לי ג"פ לי לכאורה מיותר אלא הנושא אשה להוליד ממנה בנים יפים מאוד מסוגלת לכך יוכל בפלגש רק קידושין לטובת הבעל דאסר לה אכ"ע ולע"ל רוח הטומאה יעבור וא"א בשום פנים לזולתו ח"ו רק הקידושין לטובת המתקדשת כבוד לה ביותר אשת המלך וז"ש וארשתיך לי אע"ג לעולם שבלא"ה לא תזני מ"מ בחסד ורחמים וצדק ובמשפט כי זמן רב בגלות היית כפלגש ח"ו לכן ראוי שתקבל שכרך והבן זה:

## פרק יד

### הלכות שבת

**יש בכללן חמש מצות שתי מצות עשה וג' מצות ל"ת וזהו פרטן**:

**א** לשבות בשביעי:

**ב** שלא לעשות מלאכה בו:

**ג** שלא לענוש בשבת:

**ד** שלא לצאת חוץ לגבול בשבת:

**ה** לקדש את יום השבת בזכירה: הר"מ ז"ל הנה מש"ש לקדש בזכירה אע"פ שהר"מ ז"ל סובר הבדלה ד"ת פכ"ט מה"ש ה"א מ"מ כלול במ"ע זכור וכמ"ש המ"מ שם ובהקדמה פכ"ט מ"ע זכור כולל קידוש והבדלה א"כ מ"ע זו מוסכמת בקידוש שהוא ד"ת והבדלה יש מחלוקת ומ"ש שלא לצאת חוץ לגבול בשבת יש בו מחלוקת כי הוא ז"ל סובר י"ב מיל ד"ת ורבים חולקים ואומרים תחומין אפי' כמה רק דרבנן: ומ"ש שלא לענוש בשבת אפי' מלקות אין לוקין בשבת כמ"ש בפרק כ"ד ה"ז יע"ש: ולכאורה שאין לוקין לא ידענו מנ"ל דאימא מיתה שיש בו מלאכה ד"ת אסרה תורה לא מלקות ואם לומר דקרא דלא תבערו כולל כל עונשי ב"ד א"כ בריש יבמות דאמר טעמא דכתב קרא הא צריך שאין עונשין שום עונש. והנה בהלכות סנהדרין פרק ששה עשר הלכה א' מלקות במקום מיתה עומדת עיין כ"מ שם ומ"מ אין זה מספיק: והנה בי"ט ג"כ אין עונשין ומבואר במשנה סנהדרין ל"ב א' וגמ' ל"ו א' ותוס' ד"ה ומה י"ט יע"ש והנה לכאורה רבא ואביי שם הא סברו בפסחים וכמה מקומות ובשבת דף כ"ד ב' ובתוס' שם ד"ה ולא מילה צידדו אי רבא סובר י"ט עשה ול"ת ואביי משמע דלית ליה כ"א י"ט ל"ת לחוד איך יתרץ משנה דסנהדרין די"ט אין רציחה דהיינו עונש ב"ד אין דוחה י"ט דנהי דק"ו ליתא דאיכא

למומר שבת יוכיח מ"מ בלאו ק"ו נימא יבא עשה דמיתת ב"ד ותדחה לל"ת די"ט למ"ד הכין. באופן דנקטינן דאין עונשין ב"ד אפי' מלקות דוחין לא שבת ולא י"ט וכדאמרן:

**שוב** ראיתי במ"א סי' של"ט אות ג' עמד בזה והתוספות שבת הביא בשם מהרש"ק שכ"כ הר"מ ז"ל פ"א מסנהדרין וכעת לא מצאתיו ועיון א"ר אות ב' בשם ירושלמי יע"ש ומירושלמי אין ראיה דאימא מיתת ב"ד ובס' החינוך שהביא הטעם שיהא מנוחה ומרגוע מבואר דאף מלקות אין עונשין: ולפ"ז כ"ש מכות מרדות דבריהם שדנין אותו בכ"מ כמ"ש הר"מ ז"ל בבהלכות סנהדרין פ' ששה עשר ה"ג פשיטא שאין עונשין בשבת דלית בזה מ"ע כלל וחשוב חבורה ותיקון הנפש: והרב בהג"ה בשל"ט סעיף ד' אהא דאין דניו בשבת וכתב כ"ש שאין מלקין כו' הנה אין דנין שמא יכתוב ואין מלקין ד"ת הוא ואי"ה יבואר ויש להסתפק במכות מרדות באין עושה סוכה וכדומה דמכין עד שתצא נפשו אפשר כה"ג בשבת וי"ט עונשין אותו ואי"ה יבואר:

**ומה** שכתב הר"מ ז"ל ב' שלא לעשות מלאכה בו הנה העושה מלאכה במזיד והתראה סקילה ובלא התראה כרת ובשוגג חטאת קבועה והוא מבואר בתלמוד בכמה מקומות וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"א מה"ש הלכה א'. והנה כרת מבואר בתורה פ' כי תשא מחלליה מות יומת כי כל העושה מלאכה ונכרתה ופירש"י ז"ל מות יומת בעדים והתראה וכתב הרא"ם ז"ל דלאו מות יומת דייק דהזר הקרוב יומת מיתה ב"ש הוא אלא מדכתיב ונכרתה ש"מ רישא מיתת ב"ד ע"י עדים והתראה ומ"מ לא שמעינן סקילה דמות יומת סתם הוא חנק אלא שרש"י בשבת דף וי"ו ע"ב ד"ה הא נמי פשיטא דבהתראה סקילה ממקושש הרי דמקושש ילפינן דבמזיד והתראה סקילה ואכתי לרבי יהודה בסנהדרין דאין חייב עד שיודיעוהו באיזה מיתה ובהכרח מקושש הוראת שעה היתה כמ"ש הרא"ם ז"ל פ' שלח לך א"כ מנ"ל לר"י דמחלל שבת בסקילה אימא חנק כסתם מיתה ודוחק לומר דהוראת שעה שלא בהתראה אבל ליתן סקילה בהוראת שעה לא מסתבר דזה מנ"ל אימא הוראת שעה לגמרי היה גם לומר דמסמיכות מקושש לע"ז מה ע"ז בסקילה גם שבת כן גם זה דוחק. ועתי"ט סנהדרין פרק שביעי מ"ד ג"כ לא הביא כ"א קרא דפ' שלח לך:

**ויש** לשאול הא דאמר בשבת וי"י ב' ובדוכתי טובא דאיסי סובר דיש א' מאבו' מלאכות דאין חייב על א' מהן אם הלכה כמותו כי ברייתא דאם הכניס והוציא חייב כו' מסייע ליה דהא מהנך דלא מספקן אי אין הלכה כמותו. וממרוצ' דברי הר"מ ז"ל פ"א מהלכות שבת הלכה א' ופ"ז הלכה א' כלל כל הל"ט מלאכות חייב עליהן סקילה במזיד כו' נראה דאין הלכה כאיסי וראיה לזה ממה שאמרו בסנהדרין ס"ו א' במשנה המחלל שבת בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת ולאיסי הא איכא א' דחייבין חטאת (וכרת) ואפ"ה

אין חייבין סקילה והתוספות שם ד"ה המחלל כתבו דה"פ דלדיוקא קאמר יע"ש וזה נראה דוחק לר"מ ז"ל ומש"ה פסק דלא כאיסי. וכן בפרק חמשה עשר מהלכות סנהדרין הלכה יו"ד קחשיב המחלל שבת מהנסקלין ואי איתא לדאיסי איך סתם והא התנא הוצרך לאשמעינן הוצאה מהנך דלא מספקן ורובן מסופקין ש"מ דליתא לדאיסי. ומיהו לכאורה לדידן אין נ"מ דכרת וחטאת חייב אף לאיסי כמ"ש התוס' שם שבת ו' וה"ט יע"ש וא"כ יאמר יה"ר כאילו הקרבתי חטאת כמבואר בא"ח סימן א" ובשל"ד סעיף כ"ו בהג"ה על חטאת חייב ליתן ח"י פשוטין וסקילה ליכא בזמן הזה: ומיהו נ"מ בשעה שחילל שבת הפסיד ממון חבירו אם חייב מיתה פטור מתשלומין אפילו חייבי מיתות שוגגין פטורין וא"ל חייב כמ"ש בכמה מקומות בגונב כיס בשבת וכדומה ומעביר חפץ וזורק חץ וקרע שיראין וכדומה. ואי עשה א' ממלאכות והנך דמספקן אי חייב מיתה עליהן אי תפס הניזק יש לומר דאין מוציאין מידו ומיהו כה"ג לא שייך קים ליה דספק לכל העולם ואף אי תפס י"ל מפקינן מינים ומיהו יש לומר דספיקא דדינא לכל באי העולם יש לומר דאין פוטרין אותו מממון דדוקא חייבי מיתות שוגגין הואיל ואלו אתרו ביה פטור נמי בשוגג משא"כ כה"ג דמספיקא לא קטלינן ליה מחויב ממון ועיין כתובות אלו נערות במעביר וזורק י"ל לענין כרת וכר"ן ועיין שבת בהזורק צ"ז כמה פלוגתות מקושש מה היה יע"ש ואי"ה יבואר במ"א וכאן אין להאריך:

**ומ"ש** מ"ע לשבות בשביעי מפורש במקרא בפ' כי תשא ביום השביעי שבת שבתון ורש"י שם בקצת נוסחאות לאיסור אוכל נפש לא הבינותיו דבי"ט כתיב היתר מפורש אך אשר יעשה לכל נפש גם כתיב מלאכת עבודה הא שבת דלא כתיב מלאכת עבודה מה"ת להתיר אוכל נפש ומה מצינו מי"ט שכן כרת סקילה וכדומה. ואמרו שבת שבתון לתוספת שבת עשה למאן דאית ליה תוספת שבת ד"ת והכי קי"ל. ובפ' ויקהל נמי כתיב עשה באופן דשבת עשה ול"ת כמ"ש הר"מ ז"ל פ"א מזה:

**ואגב** גררא ראיתי להזכיר בסנהדרין ס"ו א' אמאי לא מחמר כבשבת קכ"ד א' אליבא דהלכתא לא תחומין והבערה שאין אליבא דהלכתא (באי"א): גם מ"ש רש"י שם ד"ה שחייבין מלאכה שיש בו מעשה ומלאכת מחשבת ולא המתעסק הנה יש בו מעשה אי"י היאך יצויר חילול שבת באין בו מעשה ואולי רמז למחמר או שביתת בהמתו דאין בו מעשה ומ"ש לא המתעסק לכאורה היינו ב' נרות דולקות ונתכוין לכבות זה וכיבה זה או נתכוין ללקוט זו וליקט זו דפטור לתוס' בשבת ע"ב ב' כר"נ אר"ש כריתות י"ט ב' וא"כ אמאי לא אמר למעוטי מתעסק בב' נרות דולקות ונתכוין לכבות זה וכיבה זה במזיד והתראה פטור דמלאכת מחשבת וכל שאין חטאת בשוגג פטור במזיד ולכאורה

יש ראיה למ"ש הר"מ ז"ל פ"א דשבת החט"י דהלכה כרבא ואביי בזה כמ"ש הלח"מ שם (עיין בחידושינו שבת ע"ב ב' בזה) דב' נרות חייב יע"ש ויש ליישב זה ואין להאריך כאן ואי"ה במ"א יבואר יותר:

**גם** יש לראות אמאי לא מנה הר"מ ז"ל עוד עשה שביתת בהמתו דמקרא מפורש למען ינוח כו' ובהמתך כו' נהי דלאו דמחמר בכלל לא תעשה כל מלאכה הכולל אדם ובהמה ואין למנות לשתים מ"מ שביתת בהמתו מ"ע בפ"ע היא:

**נסתפקתי** הא דקי"ל בדוכתי טובא מומר לחלל שבתות בפרהסיא הוה מומר לכל התורה כולה ומהם בי"ד סימן כ' סעיף ה' ודוקא במחלל בעבירה ד"ת דוקא כמ"ש הפר"ח שם וקו"א ותב"ש שם ודאיק לה מדתניא חוץ ממומר לנסך ולחלל שבת מה ניסוך ד"ת אף שבת כן (חולין ה' א') אף אנו נאמר דוקא בדבר שחייב כרת וסקילה וחטאת הוא דמומר לכ"ה הא בלאו דמחמר לא הוה מומר לכ"ה דליכא כ"א לאו בעלמא א"ד אף זה מקרי מחלל שבת ולא מדמינן לניסוך לומר דוקא דומיא דניסוך שהוא מעבודות דחייב כרת וסקילה עליהם:

**גם** תחומין י"ב מיל למאן דאית ליה דהוה דבר תורה ולוקין עליהם כדאיתא ספ"ק דעירובין אי הוה מומר לכ"ה כולה גם שביתת בהמתו בעשה ולכאורה מדלא מוקי בסנהדרין ס"ו א' מכלל דאיכא מחלל שבת ואין מחייב כרת וסקילה וחטאת ולא אמר מחמר או שביתת בהמתו ש"מ דאין זה נקרא חילול משמע במעשה וזה אין עושה כלום שביתת בהמתו ומחמר י"ל בדיבוריה עביד מעשה הנהיגם בקול וכ"מ שבת קנ"ג ב' דרבא הקשה דהוקשה כ"ה לע"ז דבעינן מעשה בגופיה דוקא לא הנהגה בקול ורבי יוחנן מסיק מקנ"ד א' דמחמר נמי לא לקי דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ותיפוק ליה דלאו שאין בו מעשה אלא לענין לאו בדיבורים עביד מעשה: (ויש לנו הרהורי דברים הר"מ ז"ל בה"ש פרק עשרים הא"ב דאין לוקה על מחמר דניתן לאזהרת מיתת ב"ד ותיפוק ליה דאין מעשה דאיהו כתב בפ"א מתמורה דמפי השמועה למדו חוץ ממיר ומקלל ונשבע ועלח"מ דלא ס"ל דרבי יוחנן דלא תתני ממיר ור"י לשיטתיה הוצרך לאזהרת מיתת ב"ד וי"ל דיש עוד תי' שם דציבור ושותפין לוקין דלא עבדי מעשה בדיבור דאין עושין תמורה על ח"מ שם (ובספרי פורת יוסף יע"ש אין מקומו פה) באופן דעל שביתת בהמתו לאו מחל"ל שבת בידים מקרי מדלא מוקי בהכין מתני' דסנהדרין ס"ו ב' ומחמר י"ל דבעי לאוקמיה אפי' לרמי בר חמא בשבת קנ"ג ב' יע"ש אבל תחומין י"ב מיל י"ל דהוה בכלל מחלל שבת ומומר לכל התורה כולה וכדמוקי מתני' התם:

**עוד** זאת אדרוש הא דקי"ל מומר לחלל שבתות מומר לכ"ה והטעם דשקולה שבת ככל התורה שיש בו פנות התורה חידוש העולם והשגחתו ויכלתו כמו שהאריכו בזה המפורשים וע"ז נמי ה"ט דכופר בעיקר א"כ מחלל יוה"כ לא הוה מומר לכ"ה: אלא שראיתי לרבינו הגדול בעל תבואות שור ז"ל בי"ד סימן ב' כתב ומשמע באה"ע דיוה"כ שוה לשבת בסי' קכ"ג ועיינתי שם בקכ"ג ס"ה בהג"ה כתבו בזדון בשבת ויוה"כ אין מגורשת מ"ה וכמ"ש הב"ש אות ח' דסופר מומר ועב"י שם לפי הנוסחאות שבר"מ ז"ל והנה לנוסחא שנייה שהביא הב"י שם כתב גם בשוגג ביוה"כ ושבת כשר כתבו וחתמו בזדון אין מגורשת שהעדים פסולים מ"ה תיפוק ליה כתב לחוד נמי סופר פסול והב"י בש"ע ס"ה העתיק כתבו וחתמו בזדון בו ביום או בי"ט שהרי העדים פסולים אכל בר"מ כפי הנוסחא השנייה רק איוה"כ ושבת ולכאורה נראה דביוה"כ לא הוה מומר רק חשוד לכה"ת כולה הוה דיוה"כ חמור בעיני העולם ביותר יומא דדינא ומש"ה בעדים אינה מגורשת ודאי מ"ה אמנם כתב הסופר ביוה"כ ונמסר בפני עדים כשירים בטל מספק דשמא לא כתב לשמה דחשוד לכ"ה כולה ובשבת בטל וודאי דהוה מומר (ואין בני כריתות להר"מ ז"ל דאין מאמין) וביי"ט נמסר בפני עדים פסול מדרבנן לא ספק בטל וכעת אין לי ראיה לא לכאן וכאן רק קשה לי דלמה יהא ביוה"כ מומר לכ"ה דע"ז ושבת שקולים ככל התורה כמ"ש רש"י חולין שם ה' א' משא"כ יוה"כ אמאי הוה מומר לכה"ת ולא ראיתי להפוסקים שיאמרו זה וכעת לא מצאתיו מפורש מהו דינן כיום הכיפורים ומתני' דסוף פרק קמא דמגילה אין בין שבת ליוה"כ ולא קחשיב זה ה"נ בין שבת לי"ט לא חשיב זה דתנא בדיני איסור מלאכה קעסיק אבל שאר דברים איכא טובא בינייהו:

**והנה** הלבוש באה"ע קכ"ג פסק בפירוש ג"כ דביוה"כ במזיד בטל מ"ה דמחלל שבתות כו' מ"ש שם כתב בי"ט פסול שהרי כתבו בפיסול יש לעיין ביה כי החי"מ כתב דוקא שחתמו עדים בו הוה מזויף מתוכו דבסופר רשע כל שאין מומר אין חשש ועיין ב"ש שם. ועב"ח קכ"ג בשם רש"ל חולק אבי"י דה"ה שבת ויוה"כ כשר יע"ש וי"ט ל"ד יע"ש: ועיין לבוש יי"ד סימן י"א ס"ב השוחט בשוגג בשבת ויוה"כ שחיטתו כשירה הא מזיד בשבת פסולה ושביק יוה"כ משמע ביוה"כ במזיד כשר וזה סותר למ"ש באה"ע קכ"ג דביוה"כ נמי פסול יע"ש: וראיתי להמ"ל בפ"ג מהלכות גירושין הי"ט דמהר"ש יפה תלה זה אי הלכה כאביי או כרבא בתמורה דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד אי מהני או לאו ועמ"ש בסמוך אי"ה מזה:

**וסבור** הייתי לומר דגירושין מ"ע הוא והנה בי"ט כתבו הסופר בזדון ועבר אמימרא דרחמנא י"ל דעשה דגירושין דוחה לל"ת די"ט רק העדים שחתמו פסולים הם דכ"מ

שיכול לקיים שניהן אין דוחה ויכול לקיים בעידי מסירה משא"כ כתיבה א"א היום בע"א וליומא אוחרא איפשר לא מקרי איפשר לקיים שניהן כמו נותר דצריך קרא בקר שני שאין דוחה י"ט דביומא א"א לקיים שניהן משא"כ שבת ויוה"כ הוא כרת ואין עשה דוחה ל"ת שבכר' כמבואר בריש יבמות יע"ש במהרש"א ומהרש"ל וכ"מ דאמר רחמנא לא תעביד לא מהני וכאילו לא נכתב כלל וזה שיבוש מכמה טעמים א' לא נאמר דזה מקרי עשה דדוחה לל"ת וגם יצויר שא"א להמתין לאחר שימות ותהא נשארה אגודה ביבם שא"א לו לחלוץ ולייבם אכתי י"ט עשה ול"ת כמ"ש הר"מ ז"ל ריש ה' י"ט פ"א ה"א יע"ש ובעיקר הדין אי הוה כותב שבת וי"ט בכלל כל מילתא כו'. הנה השוחט בשבת תוכיח דבמזיד י"א פסול משום מומר הא משום לא תעביד לא דיום הוא שאסור לנו השחיטה וכמ"ש הסמ"ע בח"מ ר"ז ור"ח וכבר התבאר זה אצלינו במ"א גם אי יש לחלק בין שוגג למזיד בכ"מ דלא תעביד אין מקומו פה וכבר יצאנו קצת מגדרינו ואין להאריך כאן:

**אמר הכותב** ראוי להקדים בכאן הקדמה אחת וזו תוארה. הנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת מונין במשנה שבת ע"ג א' ובר"מ ז"ל פ"ז ה"א. ויש תולדות רבות לכל אב ובירושלמי משמע שהוציאו בפלפול וסברא ל"ט תולדות לכל אב ואב: וכלל הוא כך להרמ"ז כל מלאכה שדומה לאב ממש אע"פ שיש חילוק הן באיכות הפעולה או באיכות הנפעלים אפ"ה אב יקרא כמו הזורע והנוטע וכמו הקוצר והבוצר וכדומה יע"ש בר"מ ובמ"מ וכבר ביארנו בחדושינו שם יפה ת"ל וכל מלאכה שאין לה אלא דמיון מה לאב תולדה תקרא ואמרם ז"ל שאם עשה הל"ט בהעלם א' בזדון שבת ושגגת מלאכה חייב ל"ט חטאות ואב ותולדה דידיה אין חייב אלא א' וכ"מ האידנא כמ"ש בא"ח סי' א' ושל"ד סעיף כ"ו דלכל חטאת ראוי שיתן לצדקה ח"י פשיטין יע"ש: וכבר הקשה הר"ן שם בגמרא הא איכא מעביר ד"א ותירץ מעביר תולדה דהוצאה היא וא"כ עשה הוצאה ומעביר בהעלם א' אין חייב אלא הר"ם ז"ל בפירוש המשנה שם י"ל כל ששוחט מקלקל הוא אלא תיקון קצת וצריך שיבא התיקון מיד כה"ג לא לאחר זמן (עתוס' שבת ק"ו א') ומש"ה נעשה מומר רק במשהו אחרון וכ"כ בפריי שם וא"כ בבהמה מכי שחט מעט ושט נבילה הוה כדכתיבנא משא"כ בשוחט חמשה עופות בשבת חייב על כל א' ואחת לדעת רבינו ישעיה אחרון דאמרי' גופין מחולקין בבהמות חיות ובמשהו אחרון מקנה החיוב בא ובחי' אז וכן כולן הרי גופין מחולקין. אבל חובל בה' בהמות בשבת כדרך שחייב על חובל יראה ודאי דלריא"ז חייב חמשה דהוה גופין מחולקין דמ"ש מאוכל חלב מה' בהמות חיין ה"ה זה:

**ואגב** גררא ראיתי לשום לב על מקרא כתוב בתורה פרשת כי תשא ושמרתם את השבת כו' מחללים מות יומת כ"י כל העושה בה מלאכה ונכרתה באמת מלת כ"י צריך ביאור דמשמש ד' לשונות וכאן אין לו א' מהלשונות: והנה הרא"ם ז"ל פרשת כי תשא עמ"ש רש"י מות יומת אם יש עדים והתראה לאו מיומת מפיק על ידי אחרים דהא כתיב והזר הקרב יומת מיתה ב"ש אלא מדכתיב כרת בתריה ש"מ רישא מיתת ב"ד יע"ש: והנה בשבת ע"י"ן א' חילוק מלאכות כו' ותוס' ד"ה אם כו' בתרי קטלא כו' ויש פירוש הפסוק מחלליה (ב' חילולין מפעלי כפל ע"ד לא יחלל זרעו) יצויר מות יומת כרת ומיתת ב"ד בעבר ב' עבירות חרישה וזריעה א' מזיד בלא עדים והתראה וב' בעדים והתראה אזי ענוש יענש מיתת ב"ד בעוה"ז ועדיין כרת במקומה עומדת לעוה"ב כו' ואע"פ שחייבו כריתות שלקו נפטרין מידי כריתתן וכן אם הומת בב"ד נפטר מכרת שיש בה זהו על עבירה א' שיש בה כרת וסקילה אם הומת נפטר מכרת (ואם שלא מצאתיו כעת מפורש סברא הוא וכ"ש ממלקות) משא"כ ב' עבירות הכרת במקומו עומד וז"ש יצויר מחלליה מות יומת בעה"ז ועה"ב ונתן טעם כ"י ונכרתה א"כ יצוייר כמ"ש ומש"ה הוצרך בגמרא לומר דמיותר הוא דכתיב בפי ויקהל כל העושה מלאכה יומת ומתרץ קושיית התוס' יע"ש ובזה נמי למ"ד הבערה ללאו דילמא יצאה מעונש סקילה וכרת יש אלא דיומת תרתי שמעת מינה והזר הקרב יומת והוציא הבערה מיומת רק לאו ואין מקומו פה וראיתי להרב הגאון מוהר"ר שאול נר"ו אב"ד דק"ק אמשטרדם בספר בנין אריאל בפי' כי תשא כתב דמחלליה מזיד משמע כמ"ש בכתובות ל"ד וב"ק ע"א ותירץ דהזיד בלאו ושגג בכרת וז"ש מחלליה מזיד מות יומת קרבן ואיך יצויר מזיד קרבן לז"א כי ונכרתה וא"כ שגג בכרת והזיד בלאו כרבי יוחנן יע"ש. וא"י דמחלליה מזיד לר"י הסנדלר בכל לדידן המבשל בשבת רק מדרבנן אסור לא מ"ה ולר"י הסנדלר יצא לו חילוק מלאכות ממ"א גם מלת כ"י עדיין קשה אם נאמר דאין כרת ומביא קרבן על הסקילה בשוגג נמי יצויר שגג בסקילה ומזיד בלאו ואם כי האמת אין מביא חטאת קבועה כ"א על זדונו כרת לא סקילה לחוד א"כ בלא"ה א"ש מלת כי מות יומת הרבה חטאת כי ונכרתה ומביא בשוגג חטאת וכדאמרן:

**והוי** יודע דהא דסתם רבי במשנה ל"ט אבות מלאכות יצויר ל"ט חטאות בזדון שבת ושגגת מלאכה ואפי' הזיד בלאו רק שגג בכרת (וגם בסקילה להמעיין בשבת ס"ט א' תוס' ד"ה אלא יע"ש) ולפעמים יצויר יותר ממאה חטאות ואפי' בשגגת שבת וזדון מלאכה כמו שאגיד דידוע דידיעה מחלקות ויש תולדות לכל אב אמרו בירושלמי דר"י ור"ל עמקו בהדין פירקין (כלל גדול) כמה ירחין והמציאו ל"ט תולדות לכל אב ואב יע"ש

וא"ה לא מבעיא שגגת מלאכה ועשה כל האבות ותולדות ונזכר אח"כ אמת אחת דקי"ל כר"י ידיעות מחלקות דחייב על כל אב ועל כל תולדה חטאת בפ"ע ואפי' שגגת שבת עד"מ קצר ב"פ שגגת שבת ואח"כ נזכר שהוא שבת רק נשכח מה שעשה ונזכר זה אחר זה נמי חייב על כל אחת ואחת כמבואר להמעיין פרק כלל גדול בזה אלא דהתנא נחית לאשמעינן רבותא דידע לשבת במאי כמ"ש בחידושינו באורך מזה וכאן אין להאריך בזה:

**והוי** יודע דכל מלאכות שבת יש להם שיעור כמ"ש רש"י ז"ל שבת ע"ג א' ד"ה משכחת לה דלכולי"ן יש שיעור הא פחות מכשיעור אין בו כרת וסקילה ולא חטאת אבל איסור תורה יש בחצי שיעור כרבי יוחנן כמ"ש רש"י ע"ד א' ד"ה וכי מותר יע"ש. הן אמת מ"ש רש"י דלכולי"ן יש שיעור הנה הר"מ ז"ל פ"ח מה"ש הלכה א"ב החורש והזורע כל שהוא חייב עיין במ"מ שם. ומיהו רש"י גופיה פירש ע"ג א' במשנה ד"ה האופה דשיעורין אלו כגרוגרת חוץ מחורש והבונה בכ"ש א"כ מלת כול"ן שכתב רש"י לעיל שם ד"ה משכחת לאו דוקא אבל זורע לרש"י כגרוגרת ולהר"מ בכ"ש:

**טוחן** שיעורו כגרוגרת. וכ"כ הר"מ ז"ל פ"ח מה"ש הט"ו וכתב המ"מ דזה מבואר מרבא שבת ע"ן ב' קצר ושחן כגרוגרת ואני העני שמתי לבי אל לשון הר"מ ז"ל בפ"ח מה"ש הט"ז כי הוא מקושי ההבנה לאיש כמוני. הנה שם פרט שלשה שיעורין בטוחן טחינת אוכלין כגרוגרות ושיפת מתכות בכל שהוא והמחתך עצים עד שידקד"ק (לשון הדק היטב) כדי לבשל מהן כגרוגרות מביצה וכתב מ"מ חילוק השיעורין למד מהוצאה שאוכל בהוצאה בגרוגרות ומתכות בכ"ש ועצים כדי לבשל גרוגרות מביצה קלה יע"ש וא"כ למד רבינו שיעור הטחינה משיעור הוצאה וכשנעיין בלשון הר"מ ז"ל נקיט התם השוחק תבלי"ן וסמנים טוחן כו' ולא פירש איזה שיעור ובפח"י מה"ש ה"ה תבלין לתבל ביצה קלה פלפל כ"ש וסמנים כו' א"כ כשיעוריהן שם להוצאה ה"ה לטוחן גם מ"ש רבינו הנוסר עצים להצית בנסורת שלהן כו' ואח"כ כתב המחתך עצים כדי לבשל מהם כגרוגרות כו' לכאורה הפרש יש בין מתכוין ליהנות מנסורת הניסור כעין קמח די כשיש בניסור כגרוגרות חייב אבל המחתך עצים להבעיר או צריך לנסרים צריך שיחייב שיהא בהן לבשל כגרוגרות כו' ואמנם להר"מ ז"ל משאצ"ל חייב א"כ כל שיש ניסור קמח כגרוגרות חייב אפי' א"צ לניסור וזה יהיה כוונת הלח"מ שם ועמ"ש דחידושינו שבת ע"ד בזה: עתה ראיתי שיש לומר כוונה אחרת כי המחתך עצים מצריך דק דק הא נוסר נסרים אין בהם טוחן כמו ירק דק דק דוקא כמ"ש תוס' קי"ד ב' יע"ש וכמ"ש רש"י שבת ע"ד ב' ד"ה עפרים דק דק וד"ה דסלית עצים דקים יע"ש וא"כ בנוסר נסרים אין ראוי

שיחייב משום טוחן כ"א ליהנות מנוסר לז"א הלח"מ דמשאצ"ל לדידיה בפ"א פסק דחייב רק הכוונה אפי' ליהנות מנסורת רק שקלקולו יתר על תיקונו אפ"ה חייב:

**הן** אמת בפ"ז ה"ה ופ"ח הט"ו לא מצאתיו שיאמר דק דק אדרבה משמע כל שלוקח גוף א' ומחלקו לחלקים רבים חייב יהיה לחתיכות דקים או גדולות אמנם בפכ"ח הי"ח התנה בפירוש המחתך הירק דק דק ואם שהתנה כדי לבשל א"כ אין ראיה מקי"ד להמעיין שם ועב"י שכ"א מזה אפ"ה מסברא אמר כן דבעינן דק דק וא"כ בנוסר נסרים גדולים לדידיה דמשאצ"ל חייב כל שיש בניסור שיעור גרוגרות (או בניסור או אפשר לבשל גרוגרות) חייב חטאת ולמ"ד משאצ"ל פטור כר"ש א"כ יצויר יש נוסר נסרים גדולים ועבים כל היום ופטור ואין חייב חטאת כל שאין צריך לו להניסור דהיינו הנופל דק דק כעין קמח לית כאן טוחן דאצ"ל פטור ונסרים לאו טוחן דדק דק בעינו:

**עוד** אבאר לך דלאו דוקא טוחן אלא כל מלאכה הנאמר באוכלין כגרוגרת לאכילה אם הוא במינין אחרים אין שיעורו כ"א כפי הוצאה שלו שהרי בפ"ט מה"ש הלכה ו' כתב המתיך א' ממיני מתכות כל שהו"א חייב משום מבשל וכן המתיך דונג זפת כופר כו' הרי בישול מתכות כל שהוא הואיל ולאו לאכילה הוא וכן זפת ואינך כפי שיעור הוצאה המוזכר בפי"ח מה"ש כן שיעור בישולו ג"כ וטוחן ומבשל אחד הוא כללו של דבר אם המלאכות באוכלי אדם הם כגרוגרות בי"א מלאכות השנוין בפת ואם במיני מתכות וכדומה שאין אוכל שיעורן כהוצאה שלהם. בורר ומרקד אמרינן בירושלמי מרקד עפר וחול משום צרורות חייב משום מרקד מעמר בקיסמין מן השדה חייב משום מעמר שיעורו כדי לבשל ביצה קלה כגרוגרות וככר היה ראוי להאריך בפרטיהון של המלאכות והתולדות ומה אעשה שאין בידי והר"מ ז"ל הזכיר בפירוש המשנה בזה יע"ש וכאן אין להאריך:

**עוד** רגע אדבר בו מוסכם הוא בר"מ ז"ל בכמה מקומות שכל המלאכות המצויות בפת אם עשאן בשאר מינים נשתנו שיעורן וכ"כ עוד פ"ח הט"ז הלש עפר שיעורו כפי צורפי זהב כמ"ש המ"מ שם למד שיעורו מהוצאה וא"כ צ"ע במ"ש פ"ט מה"ש ה"א מבשל מים כדי לרחוץ אבר קטן וסמנים כדי לצבוע לדבר שמבשלין אותו לו והרי פי"ח הלכה ח' סמנים כדי לצבוע בגד קטן בסבכה ומים בה"ב כדי לשוף פני מדוכה א"כ שיעור בישול נמי כהוצאה במים וסמנים והר"א ז"ל בהשגות השיג עליו בסמנים א"א בגד קטן פי סבכה וא"י למה לא השיג במים ובכ"מ הביא בשם הרמ"ך מאין מוציא זה. וע' מ"א ולא הבינותיו:

**וכל** השיעורין הוא לחייב סקילה וכרת וחטאת הא לענין איסור ח"ש אסור בשבת כמו בשאר איסורין וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ח מה"ש הלכה כ"ג דפטור אבל אסור ורש"י שבת ע"ד א' ד"ה וכי דח"ש אסור מ"ה כרבי יוחנן יע"ש וחייב על חצי שיעור מכות מידות כמ"ש הר"מ ז"ל פירוש המשניות ק"ה ב' גבי כותב אות א' שחרית כו' וכ"כ בחיבורו פ"א הלכה בג"ד כ"מ שנא' חייב סקילה לכרת וחטאת ופטור או אין עושין כך וכך או אסור לעשות כך וכך הר"ז לוקה מכות מרדות וכ"מ שנאמר מותר הר"ז מותר לכתחלה. וכן כ"מ שנאמר אינו חייב כלום או פטור מכלום הר"ז אין לוקה כלל וחלוקה זו משמע חלוקה אחרת דאע"פ שאין לוקה כלל אפי' מרדות מ"מ לכתחלה אין עושין ואי"ה יבואר לקמן מזה:

**ומה** שראוי לדבר בכאן הוא זה. פשיטא לי שכל המלאכות של שבת הנאמר בהו שיעור כגרוגרת או שיעור אחר אם קצר בשחרית חצי שיעור ובין ערבים חצי שיעור דמצטרפין לחטאת דל"ד למ"א דבעינן כא"פ ומשנה שלימה שנינו שבת ק"ה א' הכותב ב' אותיות אחת שחרית ואי' בין הערבים פליגי אי יש ידיעה לח"ש וקי"ל כרבנן הא בהעלמה אי' אף כה"ג לכ"ע חייב ועיין תוס' שבת ד"ה ורבנן. ואם עשה ח"ש בשבת זה וח"ש בשבת אחרת פטור דימים שבנתיים מחלקין כפי' התוס' שם אף לר"ג ולרש"י עכ"פ לרבנן יע"ש בריש כלל גדול:

**נסתפקתי** אם בעינן שיהא הח"ש שעשה שחרית קיים בין הערביים או לאו: ובכתיבה אם כתב אות אחת שחרית ונמחק או נשרף וכתב אות אחת בין הערבים פשיטא דפטור דאין כאן מלאכה כלל כל שאין שתי אותיות כתובות לפנינו כי מבעיא לן בקצר וטחן וכדומה אם קצר חצי שיעור ונאכל או נשרף ואח"כ קצר עוד ח"ש הרי עשה מלאכת הקצירה כשיעור או לאו והנה בהוצאה אמרי' בהמוציא פ' א' דהוציא ח"ש ונשרף וחזר והוציא ח"ש פטור וכ"פ הר"מ ו"ל פח"י מה"ש הל"ג ואפשר דהוצאה מלאכה גרועה ואין לך בו אלא חידושו או אפשר לחלק בע"א משא"כ בקצר וטחן מה איכפת לן אי נאכל או נשרף הראשון מ"מ הרי עשה שיעור שלם וכ"ש אכל בראשונה דהרי קיים מחשבתו ועשה שיעור שלם ואפשר אפי' מיתה חייב אם התרו בפ"א ואח"כ בפעם הב' דהתראה אפשר לומר אישתלי כו':

**עוד** ראוי לדבר בכאן והוא כי יזדמן שבמלאכה א' שיעשה יתקבצו בה מלאכות רבות. הדמיון שחט בשבת ומתכוין לצבוע שמוכר לאחרים הבשר (עתי"ט במשנה אבות מלאכות כו') דחייב ג' חטאות א' משום נטילת נשמה ב' משום צובע כרב דאמר הכין בשבת ע"ה ב' והלכתא כרב: ג' משום מפרק הדם לשיטת הר"מ ז"ל פ"א מה"ש הלכה

זיי"ן בחובל בבהמה הוה גידולי קרקע וחייב משום מפרק. והנה הר"מ ז"ל פ"א מה"ש ה"א כתב השוחט חייב משום נטילת נשמה עיין מ"מ הביא רק דברי שמואל ועיין סימן ש"ך סי"ט בא"ח אין צביעה באוכלין אין זה ראיה לשוחט לאחרים דניחא ליה בכך דלזבינו מיניה והוה צובע ממש משא"כ בנותן כרכום לתבשיל ומיהו יראה למ"ש הר"מ ז"ל פרק תשיעי הי"ג וי"ד דהצובע דבר שאין מתקיים ה"ז פטור הרי שהעביר סרק או בשר ע"ג ברזל כוי ומ"מ שבת ק"ב כל שאין מלאכתו מתקיימת פטור ואפשר מש"ה פסק כשמואל דשוחט לית ביה משום צובע שאיו צביעה באוכלין לפי שאין דבר המתקיים ממש:

**וראיתי** להפני יהושע ביצה י"ב בהא דהשוחט עולת נדבה בי"ט לוקה כוי כתב בשוחט חולין לית מפרק דמשאצ"ל דחולין השוחט ולא יצא דם כשר ולהר"מ דמשאצ"ל חייב לא יועיל זה. וכתב עוד דהוה מקלקל לגבי הדם דנהי דתיקון שוחט מידי אמ"ה אבל הוצאת הדם מקלקל הוא יע"ש. והן אמת דקשיא מחולין השוחט חטאת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאת ולא ד' משום מפרק דודאי לדם הוא צריך כפי דעתו של השוחט לעכו"ם לזרוק הדם לע"ז ולמה לא תנא שיצויר עכ"פ ד' חטאות וע' פ"י שם ולפמ"ש קשה. גם לדעת ירושלמי דמלאכות שקודם לישה מ"ה אסור כמו שהובא בפרק כלל גדול אך אשר יאכל לכל נפש ושמרתם המצות כוי הובא ביצה ג' בתוס' שם וא"כ אה"נ דהמולח בשר חי בשבת להוציא הדם חייב חטאת משום מפרק לדעת הר"מ ז"ל וביי"ט ופא מנלן דשרי למלוח בשר חי להוציא הדם דנהי דאין עיבוד באוכלין כמ"ש רבא שבת ע"ה וא"ח שכ"א מ"מ מפרק הוה תולדה דדש ודישה מ"ה אסור ומה בכך שזה באוכל בהמה כיון דלא התירה התורה דישה נימא שגם זה אסור תולדתו ומיהו הא לא קשיא לי דאך אשר יעשה לכל נפש דמשמע דלא התירה התורה כי"א מלאכה הנעשה באוכל נפש ממש ודם מפרק לא הוה באוכל נפש עצמו י"ל דם שבשלו מן התורה שריא ומדרבנן אסור לדעת רוב הפוסקים א"כ יש לומר מלאכת מפרק בשוחט הותרה בדם גופא כדאמרן שהוא גופא אוכל נפש הוא ועיין פני יהושע ביצה שם י"ב: ולמ"ש א"ש אלא שי"ל שהוא ז"ל כתב למ"ד דם שבשלו דבר תורה אסור: ואי קשיא איך ס"ד דמלאכת מפרק אסור מ"ה א"כ הא דכתב רחמנא לכם ולא לגבוה תיפוק ליה בלא"ה אין שחיטת קדשים דוחין י"ט דמפרק ולדם הוא צריך ולא הותר דישה ותולדותיה בי"ט כסברת ירושלמי אם מן התורם הוה י"ל דלכם ולא לעכו"ם אלא דתרתי שמעית מינה. גם ולא לגבוה מנחה דהותר וכל נפש להדיוט כתיב לגבוה לא:

**והנה** בספר המגיד כתבנו בענין חג הפסח בהא דבעי רב אויא סבא מרב הונא ביצה כ"א א' בהמה חציה של ישראל כו' ובעי מינא"י מלתא דבעי טעמא הא רבא בפסחים מ"א הביא סייעתא מרב הונא בציקות ש"ג כו' דשימור מעיקרא בעינן אע"ג דדחי לה התם מ"מ רבא סבר דאין לחלק (רש"י שם ד"ה ואפ"ה דלא אשכ"ח סייעתא ועיין ריש במה טומנין ובחידושינו שם וכאן חסר דלמא גם רב הונא טעמיה דשימור מעיקרא בעינן) וא"כ לרב הונא ורבא דשימור משעת קצירה בעינן ודאי דרשא דירושלמי אך אשר יעשה לכל נפש ושמרתם המצות ליתא דשימור מעיקרא בעינן ומותר לאוכל נפש מקצירה ואילך מ"ה רק מדרבנן עיין מפרש שם ותוס' ביצה ג' א' ד"ה גזירה וא"כ שפיר אמר דבעי מינא"י דווקא דבעי טעמא דמי שסובר שימור דלישה הוה שימור או אפייה כל דעביד ליה שימור שפיר יש לחלק בין חציה ש"ג לנדרים ונדבות דלדם הוא צריך ומפרק לא הותר לאוכל נפש ג"כ כ"א מלישה ואילך משא"כ לדידי דשימור מעיקרא בעינן והטעם משולחן גבוה כו' ואין מקומו פה רק אגב גררא:

**עוד** אשיב אל מ"ש למעלה שכל השיעורין לחייב חטאת כו' אבל ח"ש אסור מ"ה שוב ראיתי במשנה למלך פחי"י מהלכות שבת הלכה א' הביא דברי רש"י ע"ד א' והג"א ריש המוציא יין דח"ש אסור מ"ה והביא המגיה שם תשובת ח"צ בסימן פ"ו די"ל מדרבנן דבמ"א כתיב כל לרבות ויליף כל מ"א מחלב משא"כ הוצאת שבת ושער נזיר די"ל מדרבנן יע"ש שצידד בזה והנה במ"א י"ל סתם אכילה משמעו בלה"ק בכזית ולכך צריך ריבויא דכל חלב והלמ"מ אי חזי לאיצטרופי לאסור ח"ש מ"ה אבל בשבת דכתיב לא תעשה כ"ל מלאכה שמשמעו אפי' כל שהוא במשמע ואתא הלכתא לומר לעונשין אין חייב אלא בכשיעור אבל ח"ש בלאו קאי ועיין מזה במ"ש במקום אחר אי סתם אכילה בכזית או בכ"ש ומ"ל הלכות שבועות ונדרים: הן אמת שמה שאמרו חז"ל בריש מי שהחשיך אין עמו עכו"ם מוליכו פחות מד' אמות וכ"פ הר"מ ז"ל פ' עשרים מה"ש ה"ז ובשבת קנ"ג ב' ובפרק י"ב הט"ז מות"ר לטלטל פחות מד"א דדוקא להוליכו הרבה לא התירו כ"א בהפסד ממון וא"כ לכאורה מבואר אחת והנה הר"מ ז"ל כתב כן בפירוש בפי"ב מס"ש ס"ח כתב הוצאה והכנסה מלאכות מאבות מלאכות הי"א משמע דהכנסת אב ג"כ וכמ"ש בחה"ר שבת ב' ב' בשם הרמב"ן דר"ש לית ליה המכנסה תולדה והמוציא מרשות לרשות כלל ג"כ הכנסה והיה במשכן כמ"ש שבת מ"ט ב' הם העלו כו' (וא"ש ארבעים חסר א' דארבעים חשיב במשנה דכלל גם הכנסה בקיצור ל' ורק ל"ט דב' אבות ענינם א' רק א' כמ"ש הר"מ ז"ל שם והא דלא מנה יותר מחמשים כמ"ש הרמ"ך שם בפ"ז והובא בכ"מ י"ל דצריך להאריך בלשון וכמ"ש התוס' ב' ב' ולחטאת אין נ"מ רק

ט"ל) ומעביר כתב מפי השמועה למדו מעביר כמוציא מרשות לרשות ואמנם לא פורש אי אב או תולדה כר"ן ז"ל: והנה עדיין יש עוד אב מלאכה שלא נמנה במשנה המושיט מרשות היחיד לרה"י ורשות הרבים באמצע הקשו בירושלמי ונאמרו שם שני תירוצים א' דהזורע פועל א' אבל מושיט בעינן שני בני אדם (הובא בתוס' שבת ג' א' ד"ה בעשותם יע"ש) עוד תירץ לכולן תולדות ולמושיט איו תולדה. והתנא אמר אבו"ת מכלל כו' ושם נאמר עוד תי' בראשונה פלוגתא דר"ע וחכמים ופלוגתא לא קאירי עיין מפרש ד"ד. וזה תי' שלישי כי ר"ע וחכמים פליגי בזורק אי יליף ממושיט וא"כ לר"ע יש תולדה זורק מרה"י לרה"י כו' ולרבנן אין תולדה ומתני' ר"ע כשאמר תחומין ור"ע וסתם מתני' ר"מ אליבא דר"ע וא"כ מש"ה נקיט זורע חורש שם הפועל דלא תקשה ליתני מושיט דבשנים משא"כ אי תנא החרישה הזריעה הפעולה קשה ליתני ההושטה (דל"ש תי' בשנים) ואי תנא ליה הא מכניס נפשו בפלוגתא ור"ע גופא לא איירי כאן רק במוסכם משא"כ הר"מ ז"ל פ"ז מה"ש נקיט הזריעה החרישה דכיון דזה דמושיט אין לה תולדה כרבנן דזורק פטור כן כתבנו בחידושינו ואין מקומו פה רק אגב גררא. ומ"מ נ"מ נמי כי לירושלמי יש ארבעים חטאות אבל הר"ן ז"ל כתב מדלא פריך כן בבבלי ש"מ דסוכר הושטה נמי הוצאה היא וא"כ ליכא כ"א ל"ט חטאות כדכתיבנא ובחידושי הארכתי:

**ומחמר** אחר בהמתו קי"ל דהוה לאו לא כרת וסקילה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ך ואף למ"ד שבת קנ"ד דחייב כרת וסקילה ל"ק אמאי לא תנן ארבעים מחמר כי הוא בכלל המלאכות שעשה מלאכה עם בהמה בשותפות הוצאה או מעביר כדומה: והוי יודע דשביתת בהמתו דוקא דידיה לא שאלה ושכירות ואלו מחמר אפי' בהמת עכו"ם וטעונה משא המנהיגה בקול בשבת והלכה ד"א או מרה"י לרה"י עובר בלאו לדידן ולרמי בר חמא כרת וסקילה וכ"כ חה"ר שבת קנ"ג בשם הרמב"ן ז"ל והר"ן והמ"א מביא זה ברס"ו אות ז' בשם הר"ן ז"ל וריב"ש יע"ש: והנה מחמר אין בו חטאת אפי' הנהיגה במקל דהוה מעשה (עיין פירש"י קנ"ג ב' ור"מ סוף ה' שכירות) גם כרת וסקילה מנלן דאין בו דחטאת הוקשה לע"ז דבעינן מעשה ולא אמירה אבל כרת וסקילה מצינו באמירה עיין פ"ג מה' עכו"ם וחוקותיהם ופ"א משגגות פסק הר"מ ז"ל כרבנן דר"ע מגדף אין בו חטאת ואפ"ה האומר אלי אתה חייב כרת וסקילה ומבואר בסנהדרין ס"ב וס"ז יע"ש ועלח"מ שם אלא למאי דמסיק רבי יוחנן שבת קנ"ד ב' את"ה הפסיק ענין לומר בהמתו לחוד ואתה לחוד ליכא רק לאו גרידא ואף לא למלקות אפילו למ"ד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין יע"ש והר"מ ז"ל בפ"ך מה"ש הא"ב דנתן טעם דאין לוקה דניתן לאזהרת מיתת ב"ד זה טעם פשוט יותר כדרכו בכ"מ:

**באופן** דאם עשאן כולם בהעלם א' חייב רק ט"ל חטאות ואם שחט כמה בעלי חיים אם שחט קנה ושט בבהמ' דבעינן שני סימנים או רובם י"ל אין חייב כ"א אחת משא"כ אם שחט כמה עופות הקנה לבד י"ל דחייב על כל א' וא' אפילו בשגגת שבת ושגגת מלאכה אפ"ה חייב על כל שחיטה ושחיטה כמו שאגיד בעזה"י:

**ידוע** מ"ש רבינו ישעיה אחרון ז"ל כמו דאמרי' גופין מחולקין בה' נשים נדות ה"נ אמרינן בבהמות המשל רבע ה' בהמות או תלש חלב ואמ"ה מהם ואכל חייב על כל א' וא' בהעלם והתראה אחת אבל בשחוטין אין אמרינן גופין מחולקין וכבישרא בדיקולא דמיא ועיין במשנה למלך פ"א מה' איסורי ביאה ופ"ב וד' וה' משגגות הקשה מהא דפסק הר"מ ז"ל שוחט ה' זבחים בחוץ אין חייב אלא אחת הרי דבבהמה אף חיין אין אמרינן גופין מחולקין (עיין בספרי גנת וורדים כלל מ"ד כתבנו מזה): והנה יש לומר אם נאמר דשוחט בחוץ אין חייב כ"א בסימן א' והוא פלוגתא דר"י ור"ל חולין פרק השוחט במיעוט סימנין בחוץ לר"ל משמיה דלוי סבא פטור ובתוס' שם משמע דהלכה כר"ל ורבא בזבחים ס"ל כן יע"ש שהאריכו בזה ואמת הר"מ ז"ל פי"ח וי"ט ממעשה הקרבנות לא פירש שם מה דעתו ואמנם בהלכות פסולי המוקדשין פ"א הלכה ח"י שחט מיעוט סימנין וגמרו בפנים פסולים כתב הכ"מ וידוע דהלכה כר"י ובאמת רבא סובר ההיפוך ור"ל משמע דלוי סבא אמרה ובפרק שביעי שם הלכה ו' כתב חטאת העוף למטה כו' בסימן א' פסולה משמע הא מיעוט כשר וצ"ע: אמנם לא מוכח דחייב על שחוטי חוץ כה"ג במיעוט סימנין ונהי דפסול הוה חיוב כרת לא שמענו עדיין ומש"ה השוחט ה' זבחים בחוץ מכי שחט מיעוש ושט בחוץ הוה נבילה מחיים כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ד משחיטה ועש"ך י"ד ל"ג אות ד' ומ"ש בפריי שם ואף אם נאמר דלטמא אין מטמא כמ"ש פ"ב מהלכות שא"ה שחט שנים ועדיין מפרכסת אין מטמא מ"מ אם אוכל ממנה אין לוקה משום אמ"ה כ"א משום נבילה כמו שהאריך התב"ש בזה ובפריי שם. א"כ יש לומר דלאו גופין מחולקין המה דמכי שחט פורתא בוושט שם נבילה וכן פסיקת הגרגרת ברובה שם נבילה עליה כמבואר שם אלא בקנה יצויר ששחט רוב ובמשהו ומהרוב חייב בשחוטי חוץ ובאותו משהו עדיין חיה היתה לכל דברים ושפיר מיקרי גופיהן מחולקין משא"כ בוושט מכי נקב מעט שם נבילה עליה גם לענין זה ולא מחויב אח"כ משום גופין מחולקין אף בשוחט כה"ג חמשה בהמות וכאמור. וה"ה בשבת כה"ג אם שחט ה' בהמות בשבת דצריך רוב ב' הסימנים ונאמר מ"ש במשנה חולין י"ד השוחט בשבת כו' במזיד כה"ג ג"כ כשירה כמ"ש הפוסקים בי"ד סימן י"א דבאותו שחיטה לא נעשה מומר אע"פ שכל מעט ששחט חילול השבת כמ"ש דח"ש רק מדרבנן אסור ומש"ה

התירו בממון הרבה פחות מד"א אפי' לכתחלה התירו שלא יהיו ידיו של אדם אסורות ברה"ר ואין זה מעונג שבת וא"כ קשה אם ח"ש מ"ה איך התירו בשביל ה"מ וגם להתיר לכתחלה ברה"ר פחות מד"א. ומ"ש מעביר מכל המלאכות. והוה ניחא לי במ"ש דודאי מכל חלב הנאמר במ"א אין ללמוד לאיסורי שבת ולנזיר וכדומה וכמ"ש ח"צ ז"ל בסימן פ"ו אלא דבשבת כתיב לא תעשה כ"ל מלאכה במלת כ"ל משמע אפי' כל דהוא גם לא כתיב מלאכת עבודה א"כ ח"ש נמי במשמע אלא דאתיא הלכתא לומר דאין עונשין בפחות משיעור אבל איסורא ולאו נמי אית בח"ש משא"כ מעביר ד"א ברה"ר דלא מקרא דלא תעשה כל מלאכה נפיק אלא רק מהלכה למשה מסיני כדמסיק בריש הזורק ע"ב דמעביר ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה א"כ הלכתא נאמרה דמעביר ד"א ברה"ר חייב ותו לא ומש"ה פחות מד"א לית ביה איסור תורה כלל ומדרבנן נמי מותר כ"א במוליכו הרבה פחות מד"א גזרו והתירו משום הפסד ממונו כאמור אבל למ"ש הר"ן ז"ל במשנה דאבות מלאכות ארבעים חסר א' דמעביר הלכתא גמירי דחייב משום הוצאה ד"א של אדם רשותו הוא וכ"מ בר"מ ז"ל פ' י"ב ה"ח א"כ קשה:

**שוב** ראיתי דיש לחלק בין עשה המלאכה בחצי שיעור כמו קצר חצי גרוגרות דיש בו איסור תורה או איסור דרבנן כמו שצידד הח"צ ז"ל בסי' פ"ז משא"כ מעביר ד"א ברה"ר כל שהעביר פחות מד"א אין שם מלאכה עליה כלל ולאו מידי עביד ולכן היתר גמור ובמוליכו הרבה כן מדרבנן אסור ובמקום פסידא התירו. ושפיר יש לחלק בין ח"ש גרוגרות לח"ש זה וכדכתיבנא ומיהו כ"ז במעביר אבל לזרוק אסור פחות מד"א ואי"ה יבואר ויש לעיין בריש שבת ג' א' זה עוקר וזה מניח משמע איסור תורה יש שם היינו דמ"מ איתעבדא מלאכה ואה"נ דאחד עוקר ולא מניח ליכא איסור תורה דח"ש דאין זה ח"ש ומ"מ שם איסור דרבנן יש ועיין פירש"י בריש יציאות השבת ד"ה שהן ארבע מדבריהם הוסיפו אפילו כה"ג הוה דרבנן עיין פני יהושע שם ואי"ה יבואר עוד לקמן:

**ולפ"ז** במעביר וזורק ד"א ברה"ר דבעי שיעור המועיל כמ"ש הר"מ ז"ל פי"ב מה"ש ה"ט וא"כ בזורק ומעביר חצי גרוגרות וכדומה מן השיעורים ח"ש יש לומר דלא הוה מן התורה כ"א דרבנן דבמלאכה הכתובה בכתוב כתיב לא תעשה כ"ל מלאכה משא"כ זה דהלמ"מ אבל למ"ש הר"ן וכ"מ בר"מ שם דכולן תולדות מוציא הם ומש"ה מענישין עליה (דמהלמ"מ א"א להעניש אא"כ כתוב בפירוש בתורה שבכתב) א"כ דינם ממש כהוצאה:

**עוד** יש נ"מ בין אם נאמר ח"ש בשבת אסור מ"ה או מדרבנן הוא המוציא מרה"י לכרמלית לדידן ג"כ יש לומר אם ח"ש מדרבנן לא גזרו בדרבנן גזירה לגזירה כו' ול"ד

למ"א דכל מ"ש חז"ל אפילו ח"ש דבד"ת ח"ש מ"ה אסור משא"כ כאן ועמ"ש בחידושינו בשבת ו' אהא דאסקופה בלבד שלא יחליפו כו' וע' א"ח סי' שמ"ט אסור להוליך פחות סד"א אפילו בכרמלית כי קרוב שיבואו לידי טלטול ד"א בב"א יע"ש משמע הא שאר איסורי דרבנן לא גזרו בכרמלית וא"כ יש נ"מ טובא בין ח"ש אסור מ"ה או מדרבנן בכרמלית וכדכתיבנא: ולענין י"ט דהוצאה שלא לצורך ככל ד"א דמן התורה אסור ומילקא נמי לקי עליה וכן קצר וטחן למ"ד מ"ה הם אסורות כמ"ש בירושלמי ח"ש דידיה נמי כח"ש של שבת לענין אישור תורה ואין בין י"ט לשבת אלא שזה כרת וזה לאו כמתני' דפ"ק דמגילה ובשאר שוין. וע' במ"א תקכ"ז א' בי"ט ע"ש צריך לבשל מבע"י שיהא ראוי לאכילה היום מטעם הואיל ובחידושי ביצה כתבנו בשאלינ"ט הטמנה שלנו איך לעשות ואם נאמר שיתן הקדירה סמוך לשבת ולא יצלה כשיעור וח"ש דרבנן ומהני עירובי תבשילין בדרבנן זה אינו דח"ש מ"ה אסור גם אני מסופק אם נתן קדירה בשבת סמוך למ"ש ונתבשל כגרוגרות בחול ומ"מ התחלה היה בשבת אם חייב חטאת דהא כל אופה ומבשל מהתחלה מחייבין ליה א"ד הואיל ובשבת רק חצי שיעור תו לא מחייב חטאת וכן נראה ומיהו בי"ט כה"ג איכא לעיונא והבן זה: גם י"ל המ"א מירי בחל י"ט ו"ש הא ה"ו יום שני בקיאין בקביעא דירחא וע"ת מהני לדרבנן ז"א כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מתלמוד תורה על כ"ד דברים מנדין המזלז"ל בד"ס כו' המחלל י"ט שני על ח"מ ולמ"ש הכ"מ א"ש דמזלזל דוקא הא י"ט שני עשו חיזוק יותר אפי' לתיאבון דאין אלא מנהג עשו חיזוק יותר והכלל כל חומר של יום א' נוהגין בשני א"כ צריך ליזהר בשאלינ"ט שיבשל מבע"י שיהא ראוי ואף אם נאמר ח"ש דרבנן בשבת וי"ט כמו שצידד הח"צ וכמ"ש לעיל אסור ליתן בי"ט וליכא ממ"נ אם יבשל כגרוגרות הרי ראוי ובשביל כזית רשאי למלאות כל הקדירה דחיישינן שמא יבשל רק כחצי צלייתו הכל ולא יהא ראוי כלל לאורחין דלאו כ"ע כמאב"ד אוכלין וחייב כמ"ש הר"מ ז"ל כ"ז בפ"ט משבת ה"ה יע"ש:

**ואגב** גררא ראיתי להעיר ספק א' והוא זה פשיטא לי עשה מלאכה כ"ל ב' ביה"ש ע"ש ומ"ש חייב חטאת מבעיא לי קצר בע"ש כל בין השמשות וטחן במ"ש כל בין השמשות אי אמרי' דהוה כשמות מחולקין קצירה וטחינה כמו חלב ודם דכיון דא"י אין מביא חטאת כמו חלב ונותר לפניו כמ"ש הר"מ ז"ל בשגגות יע"ש א"ד שם חילול שבת אחד הוא ומביא חטאת וכן נראה:

**ואגב** גררא אזכיר מ"ש המ"א בתקכ"א אות י"ט על בדק הבית שיש לחלק בין מת תוך שלשים כדמוכח באה"ע קנ"ו ס"א לא מ"ה כיון דריעותא שמת אלא מדרבנן הוא שם ומד"ס צריכה חליצה וא"כ בי"ט שני חומר של ראשון עליו ואסור מדרבנן לקוברו ומיהו

שם אין חילוק בין מת או אכלו ארי אלא ה"פ דמילה אמרינן מסתמא יחיה ומיהו התם כיון שאכלו ארי הוי רובא דבספק ומדרבנן אסור. ועיין מ"ש במ"א מזה. ואמנם מה שהשיג עליו מגמרא ערוכה שבת קל"ו א' ממוהל ממ"נ כו' י"ל דזה אם חובל משום נטילת נשמה הוה ממ"נ דבשר שחוטה הוא וכמת דמי משא"כ אם נאמר חובל משום מפרק דאדם ובהמה וחיה ועוף הוה גידולי קרקע כמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ח ה"ט מה"ש אשי' חתיכה בעלמא שמפרק הדם ממנו הוה מפרק דבר מחבירו ואומנא דלא מיץ סכנה הוה ול"ש ממ"נ דמ"מ כעת רוצה הוא בפירוק זה והוה מתקן בכעת ומשאצ"ל נמי הוה וא"כ אין מהלינן אלא סמכינן ארובא ולרשב"ג דהוה מ"ה צ"ל דסובר דאין מפרק באדם ובהמה כמבואר באורך חידושינו שבת ע"ה ובמגידות לפסח התקל"ט:

**ראיתי** לדבר בכאן אמירה לעכו"ם ב"י סימן רמ"ד בשם סמ"ג ד"ת לא יעשה בהם בצירי ב"ט כתיב בפ' בא ע"י אחרים ורש"י בחומש הביאו עיין רא"ם כר' יאשיה לא כר' יונתן ועא"ר רמ"ג א' וח' בזה ד"ל כשהחפץ ישראל אסור מ"ה ומ"ש מעבד עכו"ם י"ל אף בשל עצמו אסור: ואמנם תשל"ד כתב בש"ע בשם גאון ספרים לרה"ר מדליקה שרי והחפץ ישראל קשה וי"ל לרש"י ביצה י"ב הוצאה ב"ט שלא לצורך כלל שרי מ"ה (וי"ל מלאכה גרועה שבת צ"ו ובשבת כתיב קרא לא ב"ט) וא"כ לא יעשה בהם לא קאי אהוצאה ושבת יליף מי"ט דינו כ"ט והוצאה מותר ע"י עכו"ם מ"ה ול"ש גילוי מלתא בזה ואי קשיא מעביר ד"א י"ל בכמה אופנים ועוד דבלא הנחה ועקירה ברה"ר ליכא מעביר ואה"נ מלאכה אחרינא בחפץ ישראל ע"י עכו"ם מ"ה אסור ואף בספרים ומצוה אסור ועט"ז סי' רמ"ג ולפמ"ש א"ש ואי"ה שם יבואר ובלבוש שם דהוה ד"ה ופלוגתא דרכי יאשיה ורבי יונתן הלכה כמאן יבואר אי"ה עיין סנהדרין פד"מ גבי בת כהן ושאר דוכתין וכלאים פלוגתא דעד שיזרע במפולת יד הלכה כמאן ואי"ה יבואר עוד: ואי"ה בפתיחה להי' י"ט אבאר עוד:

## פרק טו

### הלכות פסח

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי לבעל מנחת כהן האריך בספר התערובות ח"א פ"ב נ"ח ג' ואחריו החזיק הפר"ח בסימן תמ"ב אמרתי טוב להקדים הקדמה זו. ואגב אבאר ג"כ איסור לאו דב"י וב"י ודיני הבדיקה ושאר ענינים וחלקתי אותם לגי' חלקים וכל חלק לפרקים קטנים וכל פרק לסעיפים: ואם כי יראה ארוכות בה ופן יקוץ הקורא הנה בקשתי שטוחה מעת הקורא שאל ישליך דברים אלו אחר גיוו ובפרט אם ירצה לעיין בגוף החיבור שמההכרח לעיין בפתיחה כי אסמוך עליה כ"פ ברמיזה. ואקוה להש"י

שגם ימצא בה דברים מועילים קצת. ומאת העוזר אמיתי אשאל העזר. ובו אבטח שלא אכשל בדבר הלכה ובקשתי ממנו יתברך שיאיר עיני בתורתו כבקשת המשורר עליו השלום תהלים קי"ט פסוק שמונה עשר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך אמן:

**החלק הא'** בעניני לאוין דב"י וב"י ועשה דתשביתו ואכלול בו דין הבדיקה והביטול והביעור:

**החלק הב'** בדיני תערובות חמץ ונוקשה ואכלול בו איסור אכילה והנאה באורך:

**החלק הג'** בביאור חומרת חמץ פסח יותר מכל איסורין בכמה אופנים וטעם הדבר שהחמירה תורה בו ומה שהחמירו חז"ל בו:

**החלק הא' יש בו ד' פרקים וזהו פרטן:**

**פרק ראשון**

בביאור לאו ב"י וב"י ואם לוקה עליו או לאו ואם נשים מצווין עליו ועל עשה דתשביתו ואכלול בו שאר דברים ג"כ:

**פרק שני**

בענין חמץ בדוקה והביטול אם שניהם מ"ה או לאו וענין ביטול איך ומה הוא ואם יכול לבטל ע"י שלוחו ושאר דברים נוספים:

**פרק שלישי**

אבאר בו ענין הביעור אימתי זמנו ואם דוקא בשריפה או בכל דבר וביאור פירוש רש"י ותוספות אימתי שלא בשעת ביעורו:

**פרק רביעי**

יבאר באיזה מקומות צריכין בדיקה גם אי החמירו חז"ל בבדיקה אף בס"ס או לאו:

**החלק השני יש בו שלשה פרקים ארוכים וזה פרטן:**

**פרק ראשון**

הביאור מהו הנקרא תערובות חמץ וכמה מינים יש בו ויבאר שיטת הפוסקים בדין טעם כעיקר:

**פרק שני**

מבאר בדין חמץ נוקשה ומהו נקרא חמץ וכל תנאיו ופרטיו ואימתי חייב כרת ואימתי פטור:

**פרק שלישי**

ידבר בענין איסור אכילה והנאה ואי לקי על הנאה ושלא כדרך אכילה והנאה אי יש בו איסור תורה או לא:

**החלק השלישי יש בו ד' פרקים וזהו פרטן:**

**פרק ראשון**

בדיני משהו בחמ"פ וכללא כל שבשאר איסורין בס' בפסח במשהו וטעם הדבר שהחמירו בו חז"ל טפי:

**פרק שני**

ויש שבשאר איסור א"צ ששים מ"מ פסח חמיר טפי ולפעמים אוסר במשהו עיין בפנים:

**פרק שלישי**

יבאר חמ"פ אימתי נאסר בהנאה ואימתי מותר בהנאה וחמץ שעבר עליו הפסח מהו דינו:

**פרק רביעי**

יבאר מתי מקילין בחמ"פ לומר בו ספק דרבנן לקולא וס"ס בשל תורה בחמ"פ אי מהני ביה כבשאר איסורין ולאחר שאבאר כל הדברים האלה אבאר בפי' בעזה"י. ועם כל זה אני מזהיר ומשביע ומתלה לכל מי שיעיין בחיבור הזה שאל יסמוך עלי בשום דבר להלכה מכמה טעמים ולא כתבתי כל חיבורים שלי הן שכבר נדפסו או כתובים ת"י כ"א לעורר לב המעיין בלבד והיודע יבחר:

**חלק ראשון**

**בביאור לאו דבל יראה פרק ראשון ובו י"ד סעיפים**:

**א** כתיב בתורה (שמות י"ב י"ט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וד' לאוין כתיבי א' הא דאמרן ושם (שמות י"ג ז') ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך ונאמר (דברים ט"ו ד') ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים ועשה אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם הרי ד' לאוין ועשה: והר"מ ז"ל פ"א ה"ב מהלכות חמץ ומצה המניח חמץ ברשותו עובר ב' לאוין לא יראה שאור ולא ימצא בבתיכם ועכ"מ ולח"מ שם. והרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג הלנות חמץ רנ"ד א' נתקשה בזה דלמה מנה לב' לאוין ולוקה ב' מאחר שהשריש בשורש הט' דאין למנות לב' לאוין כשהם מענין א' אף שיש להם שמות מתחלפים כמו לא תפאר ולא תעולל והעולה מדבריו שמ"ש הר"מ ז"ל בפ"ד מה' אלו ה"ב בטומן עוכר טל בל יראה והענין הוא שלא ימצא ע"ש וסכ"מ כתב די"ל לא יראה דוקא ברואה חייב ולא הטמנה ולא ימצא מוזהר אף אהטמנה ולדבריו א"ש דמש"ה נמנה ולוקה ב' מלקיות מאחר דא' מוסיף איסור על חבירו ואינם מענין א' שזה מזהיר בראייה דוקא והב' מוסיף הטמנה ומש"ה המניח ורואה לוקה ב' והטומן לוקה א' וההוא דפ"ב ברואה הוא. ולפי"ז לא ידענא מה קשיא להו להכ"מ ולח"מ

דלחשוב ג' או ד' לאוין כיון דג' לאוין דראיה א' הוא ואינם ענינים מתחלפים ומש"ה לקי רק ב' אלא יראה ואלא ימצא:

**ב** והנה אחקור בזה הפרק שמנה חקירות בקצרה. א' אי לקי אהני לאו דב"י וב"י ומתי לוקה. ב' אימתי מתחיל לאו דב"י. ג' אי נשים מצווין על לאו דב"י ואת"ל מצווין אם מוזהרין ג"כ בעשה תשביתו או לאו. ד' שיעור ללקות לב"י כמה הוא ואם חצי שיעור אסור מ"ה או לאו. ה' אם יש טעם נגלה למצוה זו שהחמירה התורה אף בראיה יותר מכל האיסורין או לאו. ו' אי משליך החמץ לאחר זמן איסורו לרה"ר ולמקום הפקר אי עבר ב"י או לאו ואת"ל אין עובר בלאו אי עובר בעשה תשביתו. ז' הא דמ"ה בביטול סגי אם הביטול צריך שיהיה בלב שלם או כל שאומר בפה אף שאין בלב שלם אין עובר מ"ה בב"י. ח' אם השהה חמץ ודעתו לבערו וביערו אח"כ אם עכ"פ עשה איסור א"ד כל שביערו אח"כ אף איסור לא עבר כלל כל אלה הם ספיקות עצומות ומבוכה רבה לאיש ההמוני כמוני. ואשיב על ראשון ראשון בעזה"י:

**ג** והנה הר"מ ז"ל פ"א ה"ג מה' חו"מ קנה חמץ או החמיצו שעשה מעשה לוקה וכ"כ בסמ"ג לאוין ע"ז ע"ח וכתב המ"מ תוספתא המשייר חמץ בפסח אין לוקה דהוה לאו שאב"מ ומיניה בעשה מעשה לקי (יראה החמיצו שנתן מים לקמח אע"פ שהחימוץ אחר זמן בא הוה מעשה כנותר כה"ג וכנכנס בשידה לביה"ק וכ"מ בסמ"ג שיעשה עיסה) ונאמר דאפשר הר"מ ז"ל מודה לתוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי דב"י ניתק הוא ומיירי בהניחו כל ימי הפסח ולשיטתיה בה' סנהדרין פח"י ה"ג דכל שנתבטל העשה ממילא לקי וכ"פ בה' נערה ובתולה פ"א מתה לוקה וכמ"ש הלח"מ ותליא בחילוף הגירסאות וכ"כ בשו"ת ח"צ סימן מ"ב ודברים ברורים המה וא"נ אפשר בנתן החמץ בפסח לעכו"ם במתנה אפשר מיקרי בטלו בידים דתו אין בידו וצ"ע בזה ועמ"ל ומגיה שם:

**ד** ויש להקשות איך לקי על ב"י והא יכול לומר שמבטל הקמח ומים קודם חמוצו בזה יכול אף לאחר זמן איסורו עיין פסחים ז' א' וי"ל כיון דמקבל עליו התראה ואמר אע"פ שהוא שלו מחמיץ במזיד תו אין יכול להנצל ולומר שהפקיר מקודם וכן הא דפסחים ס"ב השוחט פסח על חמץ לוקה ושם ר"י ור"ל כו' ואמאי הא מצי אמר שבטלו כבר ודוחק לומר דמיירי שקנה דוקא אחר זמן איסורו ולמ"ש א"ש כיון שמקבל עליו התראה לוקה וע"ש תוס' ד"ה התראת ואי קשיא איך חייב השוחט כשיש לאחד מבני חבורה וי"ל דמיירי שאומר לו שיש לו חמץ שלא בטלו וזה שוחט עליו דהוחזק בע"א לוקה ער"מ ה' שגגות פ"ח ועדיין צ"ע: והא דביצה ז' ב' לב"ש לכתוב חמץ ולא בעי שאור אף דאין מזהירין מהדין י"ל שאור בכלל חמץ הוא ואין זה מן הדין ועיין פני יהושע שם

ועיין קידושין ע"ד ב' כה"ג לא יאמר גרושה בכ"ג ותיתי מכ"ה דלא גרע כ"ג מהדיוט ובאמת בהא דלא יאמר אחותו בת אביו ואמו אמרינן ביבמות דאין עונשין מהדין אף כה"ג וכ"ת דוקא בעונש לא באזהרה הא אנן איפכא שמעינן דלמ"ד עונשין מהדין אפ"ה אין מוהירין וי"ל ובס' ג"ו וש"ה הארכנו בזה:

ה ומ"מ לדינא לפוסלו מ"ה לעדות בקנה חמ"פ בעבירה שיש בה מלקות עח"מ ל"ד אין ברור דלרש"י ותו' מכות י"ו כל שלא בטלו לעשה בידים לית מלקות וכ"ת דאשכחי פתרי שיהא פסול מ"ה לעדות עד"מ קנה חמץ בפסח והשהה עד לאחר פסח וקנה עוד והשליך לים דהשתא ממ"נ להר"מ ז"ל בטלו ממילא לקי ולרש"י ותוס' כל שהשליך לים לקי דפסקו כר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה עתו' פסחים כ"ז ב' ובטור תמ"ה ועמ"ל פח"י מה' פה"מ בנותר לים יע"ש הא ליתא דלרש"י פסחים י"ב ב' ובתוס' ד"ה אימתי תוך הפסח השבתתו בכל דבר וקודם הפסח שריפה א"כ לרש"י עדיין ספק הוה: עוד אני מסופק דנהי דכל שעבר על לאו שיש מלקות אף לא התרו ביה פסול לעדות מ"ה עיין ח"מ ל"ד מ"מ בלאו הניתק לעשה ולא קיים העשה אח"כ או עבר ב' עבירות וממ"נ עבר על מלקות י"ל דיאמר אלו הייתי יודע לא הייתי עושה וצ"ע:

ו ולענין אימתי מתחיל הלאו דבל יראה מחלוקת הוא עיין פ"ג ה"ח מחו"מ ובהשגות הר"א במ"מ דרבינו בפירוש כתב בפתיחה דמשש עד הלילה ליכא כ"א עשה דתשביתו (ה"ו לא יראה ולא ימצא כל שבעה) אבל במ"ע כתב שרש"י ור"ת סוברים בל יראה משבע ועח"י תמ"ג אות א' מ"ש ברש"י ב"ק כ"ט ב' וא"ר תל"א א' ולבוש שם בפירוש עד הלילה ליכא ב"י ומרש"י פסחים ד' א' ד"ה בין לר' מאיר אסור באכילה וב"י משש ולכאורה מבואר דעובר ב"י משבע וי"ל ומ"מ בקרא נאמר רק שבעת ימים וא"ל דפסקינן לפני זמנו כר' יהודה באכילה ה"ה בראיה איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ועיין מ"ע שם עתוס' פסחים ה' א' ד"ה דהא. ומיהו י"ל דהיקש לכל אלא דאי לאו לא יאכל לפני זמנו הוקש רק לעשה ולא ללאו עתה מקשינן השבתה לאכילה ללאו ולר"ש דפליג אה"נ דאיסור עשה מיהו איכא היקשא דאכילה לראיה ומש"ה אמר פסחים כ"ח ב' אתאן לת"ק דלר"ש איסור עשה איכא ועי"ש תוס' ד"ה ר' שמעון ונאמר דאף משש ומעלה נמי איתקש וכאמור: ואי קשיא אם נאמר ב"י הלאו מלילה דוקא ועשה תשביתו מתחיל משבע אמאי הוה ב"י ניתק לעשה הא הוה לאו שקדמו עשה כבר כתבנו מזה בס' ג"ו דאפ"ה הוה ניתק יע"ש. גם י"ל מדכתיב ביום הראשון והיה למכתב בפירוש בארבעה עשר אלא לנתוקי אתא בראשון בפסח גופא. וערש"י פסחים צ"ה א' ד"ה ולא יראה ומכות י"ד וט"ו ב':

ז ונשים עתו' קידושין ל"ד א' ד"ה מעקה יראה שם לכל התירוצים דעשה ול"ת שהז"ג עשה אין נוהג בהם והלאו נוהג בהם ולפי' הרר"י מא"י לא דחי עשה אחריתי לל"ת זו אף בנשים יע"ש. והיקשא דהשבתה לאכילה י"ל רק לאו לא עשה ולתוס' פסחים ה' א' משש עד הלילה לא איתקש יע"ש ד"ה דהא. והא דהוה ב"י ניתק אין ראיה אע"ג דנאמר דנשים אין בעשה תשביתו ל"ד למ"ש הר"מ ז"ל פ"א מתמורה דכל שאין העשה שוה ללאו לא מנתק חדא דבריש תמורה יש כמה גירסאות ועוד התם אין העשה נוהג כלל בציבור ושותפין אין תמורתן תמורה משא"כ עשה תשביתו נהי דאין נשים מצויין מ"מ יכולין לקיים העשה ולהשבית ובסי' ג"ו וש"ה הארכנו בזה. ונ"מ גר וגיורת שמתו ע"פ אחר חצות והניחו חמץ דהפקר הוא אח"כ בגיורת מותר לאחר פסח ובגר אסור דקנסא קניס הואיל ועבר אעשה ול"ד לאו עשו"ת פני יהושע ושו"ת שאגת אריה: (ובדרוש דרך פלפול הא דר"ף ז"ל פוסק לדרב גידל אין חוששין לקידושין ובמ"ל הל' אישות קידש באיסורי הנאה לאשה חולה י"ל מקודשת ונאמר כר"א דפסק כר' שמעון אף לפני זמנו וע"כ מתשביתו שלא כדרך הנאה ע' תוס' פסחים כ"ח ב' דמדרבנן בין יממא ללילה לא טעו אינשי ואין מקומו פה):

ח ב"י שיעור ללקות להר"מ ז"ל בעשה מעשה בכזית כב"ה ביצה ב' א' וז' ב' דיליף ראיה מאכילה ולי"א דאין לוקה בב"י נ"מ דאיסור לאו עכ"פ יש דוקא בכזית אבל חצי שיעור י"ל דלית איסור תורה דאכילה הלמ"מ מטעם דחזי לאצטרופי היינו דיטעה ויאכל כזית בכא"פ משא"כ בראיה ל"ש זה ועשו"ת ח"צ ז"ל בשיער נזיר שער א' והוצאת שבת ח"ש וכדומה ועי' תוס' יומא ע"ד א' ד"ה כיון וי"ל דיליף ראיה מג"ש מאכילה וח"ש אסור מ"ה ואף דאין דנין ק"ו וה"ה כל י"ג מדות מהלמ"מ י"ל גלוי מילתא דראיה שוה לאכילה עמ"ל פ"א ה"ז מחו"מ. ועיין פסחים כ"ט דראב"י דהדר ביה היינו דאין סברא לילף זה מזה הא לשאר דברים יליף שפיר ובחולין ד' ב' חמצן סברוה בחה"ר שם. ועמ"א תמ"ד י"ד משמע לכאורה דח"ש רק דרבנן ולאחר הפסח י"ל ספיקו לקולא. ואם נאמר דמ"ה ח"ש אסור בב"י אכתי נ"מ פלוגתא דב"ש וב"ה ביצה ז' ב' לענין איסורי לאו או איסור בעלמא אף א"ת דלית מלקות אף בכזית בב"י דניתק כו' ועת"כ פ' שמיני והרא"ם ז"ל אותם תאכלו ולא בהמה טמאה בל"ת מניין ק"ו וער"מ פ"ב ממ"א ומ"ש שם ובשורש הט' ועתוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי. ובסי' פ"י וג"ו וש"ה הארכנו בזה. ועסי' תל"ח ותמ"ב פר"ח אות ז' מהא דפירורין ומהא דב' חצאי בצק יע"ש. ויצויר ב"י אף שאין לוקה באכילה משא"כ אי מותר באכילה מ"ה לא יצויר ב"י עמ"א תמ"ב א':

**ודע** אם נאמר ח"ש אסור מ"ה דחזי לצרף כא"פ וזה דוקא באכילה הא בהנאה י"ל דח"ש מ"ה שרי ושער א' של נזיר וכדומה כו' א"כ קשה הא דמהני ביטול הגרוע כתי' הר"ן דב' דברים אין ברשותו של אדם ובגילוי דעת סגי הא מ"ה ממון גמור הוא דפחות פחות מכזית יכול ליהנות ממנו כמה פעמים וי"ל כיון דמדרבנן אסור לאו דיליה הוא ומ"מ קשה הלשון ועשאו הכתוב כו' ואי"ה בפ"ש מזה החלי אבאר עוד. ומיהו רש"י שבת ע"ד ב' מפורש אומר דח"ש בשבת מ"ה אסור וזורק ב"א ברה"ר אז עקידה לחוד מדרבנן ע' ריש משנה שבת צריך לחלק ביניהם:

**ט** ומה שכתבנו אי יש טעם נגלה מה שהחמירה תורה בב"י בחמץ בשו"ת הרשב"ץ יבין שמועה במאמר חמץ דכ"ד א' הטעם דלא בדיל מיניה ויבא לאכול החמירה התורה בו ועתוס' ר"פ ובס' ש"ה כתבנו מזה והנה הר"ן ז"ל ר"פ כ"ב באפשר והרא"ם ז"ל בביאוריו לסמ"ג הלכות חמץ כתב דאשמעי' אע"פ שלא אכלו דל"ת דעיקר מה שאסור בב"י דילמא אתי למיכל כו' משמע מכולהו הטעם מ"ה דלמא אתי למיכל. ומה דמהני ביטול אכתי דילמא יאכל ועפר"ח תל"א אות א' והיינו אם נאמר אף לידוע מהני ביטול י"ל כיון שמפקיר בדיל הוא מיניה: והנה נא מצינו במאכלות אסורות יש מהן בעשה כבשר אדם וכדומה ער"מ פ"ג ה"ו ממ"א וי"ד ע"ט ס"א בהג"ה ויש מהן בלאו ויש מהן במיתה ב"ש ויש מהן בכרת ונוסף נותר שהוא בבל תותירו וחמץ חמור יותר כל רגע עובר בב"י ובתוס' ר"פ א"נ הואיל והחמירה התורה י"ל כן משום לתא דאכילה מדלא פי' שמא לא יבטל בלב שלם כהר"ן ז"ל ולפ"ז אבל אתה רואה של אחרים וגבוה אגב נקטיה דגבוה בדיל מיניה וא"צ קרא ועתו' פסחים ה' ב' ד"ה אבל ו' א' בדיל מיניה ולכאורה מי שאסר חמצו עליו בהנאה קודם איסורו כשבא פסח אין עובר ב"י דלאו דיליה הוא ונהי דב' דברים אין ברשותו ועשאן הכתוב כאילו ברשותו חדית רחמנא אבל כה"ג לא ועסי' תרמ"ט ס"ב המודר הנאה מלולבו לא הוה שלכם ועחה"ר סוכה ל"ה וברי"מ ז"ל פ"א ה"ב מחו"מ קנה חמץ לוקה והא לאו דיליה הוא דאסור בהנאה וקנייתו לאו כלום וכה"ג לא חדית קרא אלא ע"כ כה"ג נמי דיליה הוא ועכו"ם שהגביה ישראל וקנה אין בטילה אף דאיסור הנאה וצ"ל בין תרמ"ט לזה וחמץ של כלאי הכרם כה"ג נמי י"ל עבר ב"י: ובריש אלו עוברין לרש"י תערובות עב"י והקשו בתוס' מנלן אף די"ל הטעם דלא בדיל וי"ל דוקא בכרת ולא בלאו ומיהו לרש"י י"ל דיליף שאור דראיה מאכילה לכל מילי ה"ה לתערובות ואי"ה בפנים אבאר עוד בזה:

**י** ואם מוציא חמץ מרשותו לרה"ר לאחר איסורו ולא בטלו אי עובר מ"ה ב"י עב"י א"ח תמ"ה ותמ"ו הביא דיעות בזה ושנראה מהטור דמוציא מרשותו סגי ועכ"מ פ"ג הי"א

מחו"מ האריך וסיים דלא יפה עושין וצריך ביעור מהעולם ואין הכרע שם אי מ"ה או מדרבנן והנה רבנן דפליגי ארי' יהודה מטעם כל דין כו' הא ביעור מהעולם עכ"פ יליף מנותר וכפיר"ת פסחים י"ב ב' וכ"ז ב' ולבוש תמ"ה לאחר איסורו כנותר וליכא למיפרך מה לנותר שכן בשריפה דמזה המין אין עושין פירכא דהיא גופא נילף אלא מכל דין ובס' ג"ו כתבנו מזה וש"מ דלא עבר ב"י באפשר דגבולך ובתיכם כתיב אף עשה תשביתו כתיב מבתיכם והא דפסחים כ"ח חמץ ליה"מ לא בעי פירור שאין ספינה עוברת שם ובלא בטלו פליגי ר"י ורבנן ערי"ן וגם י"א בימי המשנה לא נתקן הביטול צ"ל ליה"מ הוה כמבוער מהעולם ודוחק: ועפר"ח תמ"ה אות ג' הביא ירושלמי פ' כ"ש ה"ב אית תנויי תני כו' יע"ש משמע דלא סגי מוציא לרה"ר כ"ז שלא בטלו ועובר מ"ה ב"י וי"ל דזה לר' יהודה אבל לרבנן אין עובר ובסימן ת"מ במפקיד חמץ אצל עכו"ם עובר המפקיד התם כיון שהעכו"ם השאיל לו ביתו לפקדון ביתך קרינן ואי"ה שם יבואר עוד:

**יא** והא דביטול מועיל שאין עב"י משמע מכמה פוסקים דצריך לבו שלם שמפקיר הא לא"ה באמירה בפה לאו כלום וכמ"ש הר"ן ז"ל והרע"ב ר"פ דביטול תלוי בלבות בני אדם וכ"מ בשו"ת משאת בנימין סימן נ"ח דכל שאין לבו שלם הוה כטובל ושרץ בידו ועיין חולין ד' ב' חמצן של עוברי עבירה דלא שביק היתרא ואכל איסורא ולבטלן בפה ש"מ דאין מועיל ומכירה לעכו"ם לא טרחי. ועסי' רמ"ז במפקיר בהמתו ועשו"ת צ"צ סימן ל"ה ואמנם בשו"ת פני יהושע משמע דיש סניף לומר כל שמבטל בפה אף שאין לבו שלם הוה ביטול באפשר וצע"ג ובפנים אי"ה אבאר עוד ושרוב הפוסקים מסכימים דצריך לבו שלם בביטול זה יע"ש:

**יב** ומה שיש לספק בקנה חמץ והשהה ודעתו לבערו אי ביערו אח"כ אי עבד עכ"פ איסור תורה עתוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי הביאו המ"ל פ"א מחו"מ ה"ג דכה"ג ניתק ואף איסורא לא עבד כלל לכתחילה שרי לעשות כן ועב"ח סימן תל"א ס"ג אהא דפסחים ז' ב' וכי משכחת ליבטליה כתב דבי"ט אונס הוא ואין עובר כמ"ש התוס' כ"ט ב' וי"ל דלכתחילה צריך ליזהר שלא יבוא לידי אונס לא הבינותי דהא חשיב חמץ הקדש ממון דאי בעי פודה ומסיק תחת תבשילו והקשו בתוס' מיד כשפודה עובר ומסיק דעתו לבערו אין עובר הרי דלכתחילה יכול לעשות כן וצריך ליישב מ"ש התוס' בפסחים ו' ב' ד"ה ודעתיה יע"ש. והנה מ"ש התוס' דמשהה ודעתו לבערו אין עובר י"ל הא עשה מעשה וקנה עובר אע"פ שביערו אח"כ וכ"מ מכמה מקומות בש"ס וחולין קמ"א א' ופדיון הקדש באמירה סגי המעות מחולל כו' לאו מעשה גמור הוה וחסמה בקול ב"מ צ' א' ועשתה מלאכה בכלאים ע"י דיבורו איתעביד מעשה ממש ועיין פי"ג משכירות

במ"מ ולח"מ שם ובריש תמורה לא תיתני מימר דבדיבוריה עביד מעשה הר"מ ז"ל פ"א מה' תמורה כתב מפי השמועה עלח"מ שם ושוב ראיתי בשו"ת שאגת אריה כתב בזה. ועש"ך בי"ד רצ"ב אות י"א בשילוח הקן יע"ש:

**יג** והוי יודע שמ"ש הר"מ ז"ל קנה חמץ י"ל אף קנין דרבנן כסף לחוד או משיכה לחוד דמ"מ שלו הוא ועובר ועי"ד בסי' ר"ל בש"ך ובח"מ ר"ח מקח שנעשה באיסור לכאורה ספק הוה דאמר רחמנא לא תעביד כו' ומיהו י"ל כל שהעכו"ם משן ידו הימנו וזה משך אותו העכו"ם הפקירו וזוכה זה מהפקר ובעכו"ם מדאגביה ישראל קנה וכמ"ש לעיל יע"ש:

**יד** אחר התבוננות בדברי רבותינו ז"ל נ"נ בג"ע ובספרי קודש עיינתי בפח"י ופי"ט מה' סנהדרין בר"מ ז"ל במנין הלאוין צ"ז ח"ט האוכל תערובת חמץ בפסח האוכל חמץ אחר חצות המקיים חמץ ברשותו מסידור דבריו ומדלא סיים בפסח משמע בשבע עב"י וגם למדתי מדבריו דתערובת משבע עד הלילה אין לוקה דמכל מרבינן ומוקי לתוך הפסח וחמץ ממש ג' קראי חד לפני זמנו כר"י ואי"ה בחלק השני יבואר עוד ובזה נשלם הפ' הראשון:

**הפרק השני ביטול וביעור חמץ**

**א** הנה רבו בזה הדיעות הנה הר"ן ז"ל ר"פ סובר דמ"ה או ביטול או ביעור סגי ואף לחמץ ידוע מהני ביטול אף לר' יהודה ופליגי בלא ביטלו לר"י שריפה יע"ש וזהו לפיר"ת פסחים י"ב ב' אבל לרש"י שם דפליגי בזמן היתר צ"ע דמשמע דמודה ר"י דמהני ביטול וביעור דוקא שריפה לא להאכיל לבהמה קשה טובא ועב"ח סי' תל"א ופר"ח האריכו בזה ועיין פני יהושע בחידושיו לפסחים באופן לפיר"ת אף אם נאמר הלכה כל' יהודה א"ש נמי הך דמ"ה בביטול סגי קודם זמן איסורו אבל לרש"י דפסק כר"י וקודם איסורו צ"ל בודאי ב"י ועשה דתשביתו כל שביטלו אין עובר אף בעשה ומ"מ יליף ק"ו מנותר דעיקר קיום המצוה שריפה לר"י דוקא והיינו לחמץ ידוע דומיא דנותר הא שא"י אף לר"י ביטול סגי וכמ"ש די ב' מ"ה בביטול סגי לר"י ואף ששימש כל השנה חמץ בבית א"י מיקרי והא דפריך ו' ב' וכי משכחת ליבטליה כפירש"י שם ודעתיה עליה וחס לשורפו אבל ביטול לא חס כמ"ש ז"ל לתרץ קושיית התוס' שם א"כ פריך שפיר דאף דהוה חמץ ידוע מ"מ לא יעבור ב"י ומשני עדיפא מיניה דעובר נמי ב"י ומיהו בלא"ה פריך שפיר כי משכחת לבתר איסוריה לפירש"י א"צ שריפה והיה סבור דמצי מבטל והשיב לו דלא מצי מבטל בתר איסורו:

**ב** והנה רש"י ותוס' ד' ב' מחולקין לרש"י מקרא נפיק ביטול ואמאי לא מסברא דהפקר כמ"ש התוס' שם וכ"ת דקשיא ליה קושיית הר"ן ז"ל דבלב לא הוה הפקר וביטול ביני לבין עצמו ומש"ה בעי קרא וז"ש רש"י והשבתה דלב הוה השבתה דא"כ הא דתנן מ"ט א' ההולך לשחוט פסחו כו' מבטל"ו בלבו והתם לא כתיב קרא יתירה מנלן דביטול בלב מהני ואפשר גילוי מילתא הוא. א"נ לר"י שריפה יליף מנותר ה"א כיון ששימש כל השנה הוה כידוע ולא ליהני ביטול קמ"ל קיא דכל שאין ידוע בבירור מהני ביטול. והביטול לכתחילה יאמר בפה ודיעבד סגי בלבו. ואף תערובות ונוקשה לרש"י ריש א"ע דעובר עב"י כמ"ש פרק א' דיליף שאור דראיה מאכילה לגמרי וכל שעובר באכילה עובר בראיה וא"כ לכאורה בתערובות ונוקשה חמירי מחמץ גמור ולא מהני ביטול כקושיית הר"ן ז"ל דממון גמור הוא מ"ה דמותר בהנאה לחזקיה עתוס' פסחים כ"ג ב' ד"ה מאי בינייהו והרא"ש ז"ל פסק כחזקיה וגם י"ל הפקר כה"ג בעינן שיוציא מחצירו עיין שו"ת מ"ב סי' צ"ח ול"ש דאיסורא לא ניחא דליקניה כי עדיין ברשותיה הוא עיין נדרים מ"ה וא"כ אף במוציא בפה י"ל לא מהני בתערובו' ונוקשה ביטול כאמור ומיהו מדרבנן אסור בהנאי וי"ל הואיל ומ"ה שרי ממון גמור מ"ה הוה ועיין במשנה ר"פ אור ל"ד י"ל רש"י ותוס' לשיטתם ובסי' ג"ו כתבנו מזה כי לרש"י אינו עובר בב"י תערובות ונוקשה י"ל דלא מהני ביטול:

**ג** אם שליח יכול לבטל הסכימו להמחבר בתל"ד ס"ד דיכול לבטל והב"ח חולק והטעם דמבטל דבגילוי דעתיה סגי דמש"ה מהני ביטול בלב ה"ה ע"י שלוחו עב"י תל"ד והיינו כשעשאו שליח הא לא"ה לא ואף מי שהיה סחורתו וממון רב בדרך והיה שם ישראל לבטלו לא אמרי' כה"ג זכין לאדם שלא בפניו וכ"ש למ"ש לעיל ובפנים דהוא עצמו כל שאין מבטל בלב שלם הביטול כמאן דליתא דמי כמ"ש בפ"א והמ"ב בסימן נ"ח:

**ד** ואם שכח לבטל עד שעה ששית וביטל אז אי עבר ב"י מ"ה ואסור לאחר הפסח מקנסא או הואיל ומ"ה שרי בהנאה מ"ה הוה ביטול הנה הכה"ג בתל"א בהגהות הטור אות ב' העלה דעב"י וכ"כ הפר"ח בפשיטות וסי' תל"ד אות ב' ומ"ש ראיה מקידושי אשה י"ל התם לאו מידי יהיב לה כיון דמדרבנן אין שוה כלום משא"כ ביטול י"ל מ"ה ממון דיליה הוא וראיתי בירושלמי פ"ב דפסחים (דפים דעסויא דף ז' ב') הפקיר חמצו בי"ג לאחר הפסח ר"י אמר לאחר הפסח אסור ור"ל אמר מותר אמר ר' יוחנן אי את מודה בהפקיר משש ולמעלה שהוא אסור אמר ריש לקיש תמן איסורו גרם ליה ופי' הגאון המפרש ז"ל ד"ה אין במפקיר מתחילת שעה ששית אע"ג דלא עבר ב"י אסור לאחר הפסח ומשני תמן איסורו גרם שהרי מ"מ אסור הוא יע"ש א"כ משמע לכאורה כל שבטלו בשש לא

עבר עב"י מ"ה ומ"מ באיסור קמא קיימא לאחר הפסח שכבר נאסר וצ"ע דכל שלא עבר עב"י מבואר בש"ע בתמ"ב דלר"ש דקי"ל כוותיה מקנסא לאחר הפסח עכ"פ שרי ובירושלמי ע"כ לר"ש קאי דלר"י אף חמץ עכו"ם אסור מ"ה לאחר הפסח ובירושלמי י"ל אי את מודה בהפקיר משש ולמעלה בתחלת שבע עיין פסחים פיר"ת ורש"י ומשני איסורו גרם שעב"י ואי"ה בפנים יבואר עוד בתל"ד ותמ"ג:

**פרק שלישי בדין הביעור ופירש"י ותוספות ובו ג"ס**:

**א** קי"ל בתמ"ה כרבנן דהשבתתו בכל דבר הן קודם איסור ולאחר איסורו: ורש"י ותוס' ושאר פוסקים פסקו כר' יהודה אלא שנחלקו בפירוש אימתי פסחים י"ב ב' לרש"י לאחר איסורו השבתתו בכל דבר וגחלתו אסור ולר"ת משבע ואילך בשריפה וגחלתו שרי דהוה מהנשרפין ובשעה ששית לרש"י בשריפה וגחלתו שרי ולר"ת בכל דבר וגחלתו אסור בשעה ה' כתב הרא"ש ז"ל בפכ"ש דגם לרש"י השבתתו בכל דבר בדף כ"ה י"ש: וטעם שפסקו כרבנן אע"ג בתמורה סתם כר"י בתרי מסכתות אין סדר ואף בתרי סדרים וכוונתו אע"ג דספק היא איזו נשנית קודם וראוי להחמיר לשרוף ולאסור הגחלת אמרינן כללא יחיד ורבים הלכה כרבים וההוא דפסחים נשנית לבסוף ועיין בכ"מ ה' רוצח ושמירת הנפש פ"ט מזה ובס' ג"ו כלל יו"ד וי"א הארכנו בזה ועיין אה"ע סימן כ"ח סכ"א ובח"מ אות צ"ט וב"ש אות צ"ד בשם הב"ח אף תוך הפסח חוששין לקידושין כי ספק הוא שמא הל' כר' יהודה ויש לראות הא הוה. ס"ס לקולא שמא הלכה כרבנן ושמא כפירש"י דלר"י תוך הפסח בכל דבר וגחלתו אסור ובפרט דחזקה חזקת פנויה מסייע לה ועי"ד בסי' ק"ו מ"ש שם דס"ס פלוגתא דרבוותא הוה ס"ס ומיהו חזקה לחוד בספק השקול בפלוגתא כתבנו במ"מ בשם כה"ג י"ד י"ט דבשביל החזקה לא ישתנה הדין ודוקא ספק בגוף המעשה אוקמינן אחזקה וראיה מהנך בעיא צמר מסובך וכדומה בספק בשחיטה אין מקומו פה. ועח"י בסימן תמ"ה אות ח' כיון שגחלתן ואפרן רק איסור דרבנן מקודשת אין זה ברור דבתוס' תמורה ל"ג ב' ד"ה הנשרפין משמע דמ"ה הנקברין עפרן אסור ועיין פני יהושע בחידושיו לפסחים ואי"ה בפנים יבואר עוד:

**ב** ולפירש"י הא דאמרינן פסחים כ"א כ' לא צריכא אלא לר' יהודה היינו בשעה ששית כ"כ הפר"ח והפני יהושע שם (ואף איסור דרבנן אסורים הגחלים לכתחלה ועתוס' פסחים ה' א' ד"ה ואומר) והא דמסיק שם ה' ב' ואי בי"ט עצמו מי שרי לרש"י צ"ל דה"פ ואי בי"ט עצמו ומקצתו שרי א"כ אין ביעור אלא שריפה ואי בי"ט מי שרי דלית ליה מתוך וזה נמי צורך מיקרי ע"ש בתוס' ד"ה לא אע"ג דמצי מבטל ליה לפירוש הר"ן ז"ל ר"פ דאף לר"י או ביעור או ביטול כמש"ל י"ש ועתוס' ד' ב' ד"ה מדאורייתא וד"ה

וכתיב במהרש"א דלפי רש"י מה שצותה התורה להשבית היינו בזמן היתר לא בעבר ושהה או שגג:

**ג** ויש לחקור אם הא דקי"ל בתמ"ה כחכמים דמפרר וזורה לרוח אי הלכה ברורה היא או מספק פסקינן כן ובלבוש שם ס"ב משמע דמספק הוא שמא הלכה כחכמים ולפ"ז בשלה ע"ג גחלים בשש דאסור הפת ולא אמרינן ספק דרבנן בפלוגתא דרבוותא לקולא די"ל אף לר"י אנו תופסין עיקר כפיר"ת דבשבע בשריפה ובשש מהנקברין ועפרן אסור ויש ס"ס להחמיר שמא הלכה כחכמים ושמא אף לר"י בשש מהנקברין וס"ס לחומרא אף בדרבנן ועמ"ל בהלכות שא"ה פ"ח ממקואות ובפריי לי"ד ק"י כתבנו מזה. ובזה א"ש דמקילין בשש ודי בפירור דס"ס לקולא הוא ומיהו תוך הפסח בשלה ע"ג גחלים עוממות או נהנה באפר יש לעיין וש"מ הא דנקברין עפרן אסור מ"ה הוא וכמשמעות התוספות תמורה ל"ג ב' י"ש ואף למ"ד כל איסורין שבתורה שלכ"א ליכא איסור תורה כ"א איסור דרבנן עתוס' פסחים כ"ט א' ד"ה אין פודין ועמ"ל פ"ה מיסודי התורה שאני הנאה דשלכ"ה חמיר טפי משלכ"א דקיל כמבואר פסחים כ"ד ב' י"ש, דאי הנקברין עפרן מדרבנן אסור הוה ליה ספק דרבנן בפלוגתא ולקולא ודוחק לומר דהוה ס"ס לאיסורא דמשמע דאגן תופסין פר"ת עיקר ודוכתי טובי משמע כן וכמש"ל ובסימן תמ"ה אבאר עוד בעזה"י מזה:

**פרק רביעי בדין ספק בבדיקה וס"ס ובו ז' סעיפים:**

**א** כל המקומות שדרך להכניס שם חמץ לפעמים כמרתף יין שמסתפקין בסעודה צריך בדיקה וחיישינן שמא הכניסו ונשאר שם ואף ביטול לא מהני ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא גבי בדיקה דהחמירו בה חז"ל ועמ"מ בה' חו"מ ובא"ח תל"ג ותל"ד. אבל בית שמשתמשין תמיד כל השנה עמ"א תל"ז אות ח' דבריב"ש סימן רמ"ה משמע דוה מיקרי איתחזק איסורא והניח בצ"ע מ"ש רמ"א בי"ד קכ"ז דחמץ לא הוה איתחזק יע"ש. ועח"י י"ל בתל"ז אות י"א דבי"ד מיירי שידענו בודאי שיש שם חמץ ומש"ה אין קטן נאמן וטבילת כלים בידו הוא ואין טורח רב משא"כ בדיקה טורח היא ועא"ר תל"ז ח' כתב בי"ד מיירי שאומר הקטן אחר בדקו ואי"ה בפנים אבאר עוד: ובי"ד א' כתבנו בע"א אומר שאחר עשה כן ואיתחזק אי מיקרי בידו:

**ב** ולפ"ז בית שמשתמשין כל השנה חמץ דיראה דהוי כודאי שיש שם חמץ ולא בטלו ולא בדק כלל וא"כ עבר מ"ה בב"י דסוקלין ושורפין בחזקה ואף למאן דמיקל בבטלו בפני עדים או בה"מ כדבעינן למימר לקמן בתמ"ח בעזה"י מ"מ כאן בלא בטלו ולא בדק ומצא חמץ אחר פסח אסור כאמור:

ג והמ"א בתל"ד אות ה' הביא דברי הטור דמשמע אף שלא מצא עבר בשוגג בב"י כמו שאכל חלב בשוגג דצריך כפרה ומ"ש שכ"מ בסי' תמ"ז הוא ממ"ש המוצא חמץ ב"ט בלא בטלו יבערו ב"ט שעד עתה עבר בשוגג ועתה במזיד מבואר שאף בשוגג יש עבירה וז"ש הב"י בתל"א דלהטור אין לבדיקה וביעור עיקר מ"ה והיינו דר"ל מ"ה לא מהני בדיקה וביעור כי שמא עדיין יש ועבר בשוגג וצריך כפרה כמו שאכל חלב בשוגג. ובאמת קשה לזה סוגיית הגמרא פסחים ו' ב' דפריך וכי משכחת ליבטליה ונהי דמ"ש שמא ימצא גלוסקא יפה הוא כפירוש הרא"ש ז"ל שמא יש שם גלוסקא יפה יע"ש אבל וכי משכחת ליבטליה קשה שוב ראיתי להב"ח בסימן תל"ד כתב בזה. ואמנם המ"א בתל"ד אות ח' הביא לשון הר"מ ז"ל פ"ג ה"ח מהלכות חמץ ומצה דמשמע כל שלא מצא אין עובר ובפנים אבאר די"ל זה. ואמנם כל זה בבדק וכמ"ש הר"ן ר"פ דכל שבדק מסתמא תו אין שם חמץ ואפי' אם יש באחת מן הזויות אין עובר בשוגג וכ"ש לשיטת הר"מ ז"ל בפ"ט מה' ט"מ כל ספק בלא איקבע איסורא מ"ה שריא ה"ה כשבדק ולא מצא דאין עובר מ"ה דכלא איקבע דמי אבל כל שלא בדק עב"י במזיד דמסתמא יש שם חמץ וכידוע הוה ועתוס' ר"פ כל שעה ד"ה ואי משמע כל שא"י היכן החמץ ולא הטמין בידים אע"פ שיש ודאי חמץ אין עב"י. ומיהו בגמרא יש לפרש דחיה אין ברור דמשיירא וא"נ משיירא מצנע לה ואין עב"י כיון דספק הוא אם יש שם דשמא אכלה הכל משא"כ בהמה דלא מצנע וחזי ליה ויזכה בו ועב"י יע"ש:

ד ואם יש להחמיר בבדיקה היכא שיש ס"ס לפי מש"ל בריב"ש רמ"ה וכ"מ בר"ן ר"פ מ"ש דמ"ה סגי בדיקה או ביטול דכל שמשתמש חמץ כל השנה מיקרי איתחזק וקי"ל ב"ד ק"י דס"ס לא מהני במקום חזקה הלכך לאחר שש דאין בידו לבטל צריך בדיקה ומיהו בלא בדק י"ל דס"ס מ"ה אין עובר עליו דס"ס במקום חזקה לכאורה מדרבנן אסור מטעם דס"ס כמו רוב וסמוך מיעוטא לחזקה והוה פלגא מדרבנן ולאחר הפסח הנמצא שרי משא"כ בטלו ויש ס"ס כתבנו בי"ד ק"י כדרבנן שרי ס"ס במקום חזקה דא"נ פלגא ספק השקול בדרבנן לקולא ובחד ספק דרבנן באיתחזק לחומרא כמבואר:

ה והא דמבעיא לן פסחים ד' א' אי חזקה בדוק אע"ג דאיקבע וכודאי יש חמץ אפ"ה מיבעיא אם הכל מכירים דומה למגורה שם ט' א' לתי' א' דודאי טבילי ואפ"ה מהני חזקת חבר ה"ה כאן. ובתל"ז ס"ב פסק לקולא בבטלו דספק דרבנן הוא אע"ג באיקבע לחומרא הואיל ורב נחמן פשיט ליה לקולא אע"ג דדחי ליה בדרבנן סמכינן אר"נ וכמ"ש הב"י בתל"ז בשם הר"ן הואיל ור"נ פשיט ליה הא לא"ה לא הוה לקולא וכאמור ועיין

הגמי"י פ"ב מחו"מ אות א' אהנך בעיות דחצי זית בבית כו' דיש מחמירין אף בשל סופרים בספק בעיא דלא איפשטא יע"ש:

**ו** והנה עשו חז"ל הרחקה ב"ש לאכילה שהוא בלאו ומלקות והנאה דליכא מלקות גם לא שכיח כ"כ עשו רק שעה א' הרחקה ולהוציא לבער מבית משמע דלא עשו הרחקה כלל רק נוהגין לשרוף בתחילת שש סוף ה' עסי' תמ"ג ותמ"ה ועתוס' ר"פ כל שעה ע"ב ד"ה עבר זמנו וערש"י ד' ב' דכ"ע יע"ש ובכ"מ ה' חו"מ פ"א ה"ט משמע דעשו הרחקה גם לענין ביעור יע"ש וצ"ע ולמ"ש התוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי דכל שדעתו לבערו אח"כ אין עובר כלום ואף עשה דתשביתו א"כ מש"ה ל"ש הרחקה דא"נ יטעה על שבע וסובר שהוא שש כל שדעתו לבערו אח"כ אין עובר ובמ"ל פ"א מחו"מ והתבאר לעיל:

**ז** חמץ לאחר הפסח שעבר עבי"י אסור מדרבנן כר"ש קנס הוא ואף הניחו שוגג או אנוס כבסי' תמ"ח והקונה בשמיני של פסח עמ"א תמ"ז דאסור לאחר פסח ושכ"מ בטור תמ"ח ומשמע ליה מ"ש הטור בי"ט אחרון היינו שמיני של פסח אף דבקיאין בקביעא דירחא ועח"י שם דלא לזלזלו בי"ט אחרון ואי"ה שם אבאר:

**והוי** יודע אם לא ביטל קודם שש והשליכו לרה"ר ולמקום הפקר וזכה בו עכו"ם קודם שבע אף א"ת כמ"ש כה"ג תל"א ופר"ח תל"ד כשיגיע פסח עבי"י וישראל הואיל ובשש אין בידו לבטלו ולמקום הפקר אין זה מוציא מידי עבירה זהו במונח כך ברה"ר בימי הפסח משא"כ כשזכה עכו"ם קודם שבע כה"ג יי"ל דישראל תו לא עבי"י וב' דברים אין ברשותו כשלא זכה העכו"ם משא"כ כה"ג ולא עבר ישראל רגע א' בבי"י ועכ"מ פ"א ה"ד דמ"ש הר"מ ז"ל אף אנוס דלמדה מהרהין ישראל ול"ש כה"ג וי"ל לאחר הפסח שרי כה"ג לקנות מעכו"ם וחמץ שעבר הפסח אף לישראל אחר אסור וראיה מחולין ד' ב' חמצן של ע"ע ובפנים בתמ"ח יבואר עוד:

**החלק השני**

**בדיני תערובות וחמץ נוקשה ושאור פרק ראשון בביאור מהו תערובת חמץ וטעם כעיקר ובו י"ח סעיפים:**

**א** אמר ההדיוט הכותב להיות שרבותינו נ"נ בג"ע האריכו מאוד בענין טעם כעיקר. והאמת כי לולי הם המגלים לנו כל תעלומות הייתי כעור ממשש באפילה ובפרט רבותי בספר מנחת כהן למהר"א אפימונטי"ל ז"ל ופר"ח בתמ"ב האריכו וסדרו בסדר נכון אמרתי לילך בעקבותיהם ומה שחנן ה' אותי אכתוב ואעתיק מימרא בע"ז ס"ז א' ומשנה ז"י"ן פ"ג דחלה:

**גרסינן** בע"ז שם אמר ר' יוחנן כל שטעמו וממשו אסו"ר ולוקין עליו (כ"ה הגירסא בגמרא אסור ולוקין וכ"מ בתוס' שם וברש"י משמע דל"ג אסור רק לוקין) וזה כזית כא"פ טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. ובחלה שם העושה עיסה מחטים ואורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יי"ח בפסח ואם אין בה טעם דגן אין חייבת בחלה ואין יוצא ידי חובתו בפסח. והפר"ח בתמ"ב הביא חמש שיטות ואעתיקם הנה בעזה"י:

**השיטה הא'** שיטת רש"י שם כל שנמחה האיסור לתוך ההיתר ויש בה כא"פ אפ"ה מ"ה מותר דטכ"ע לרש"י מדרבנן (כמ"ש רש"י חולין צ"ח ב' ד"ה דמדאורייתא ופסחים מ"ה א' י"ש) וכל שאיסור בעין ולא נמחה אע"פ שאין מכיר"ו ויש כזית כא"ע לוקין עליו והמעיין ברש"י בע"ז ס"ז א' ד"ה כל וע"ב ד"ה טעמו יראה מבואר דלרש"י שיש איסור בעין כזית כא"פ לוקה מ"ה ופחות מכזית כא"פ איסור תורה איכא שהרי כתב דהוה כב' אכילות ולא כתב דמ"ה מותר לגמרי ש"מ כדאמרן והכל תלוי אם האיסור בעין או נמחה כמ"ש רש"י ע"ב ד"ה טעמו שנמחה י"ש ומשמע חלב (בקמץ) או דם ממשו מיקרי שלא נשתנה מכמות שהיה ואין הכרע כ"כ וכבר האריכו ז"ל בזה ועיין פסחים מ"ד ב' ד"ה טעם שרה ענבים (י"ש) ולפי שיטתו ה"פ כל שטעמו וממשו איסור בעין ולא נמחה אע"פ שאין מכיר"ו כמ"ש הפר"ח. וזה לכאורה מוכיח שהרי טעמו ולא ממשו פירוש שנמחה משמע לא נמחה אע"פ שאין מכירו ונאבד שם טעמו וממשו מיקרי ולוקין כזית כא"פ ואם אין כזית כא"פ איסור תורה יש אבל נמחה גוף האיסור וכ"ש טעמו לבד ואין שם ממשו כלל איסור דרבנן יש וזה נראה מדויק ממ"ש ר"י טעמו ולא ממשו אסו"ר ואין לוקין הוסיף מלת אסור (לגירסת רש"י) לומר דאין שוין כי טעמו וממשו דהתם פחות כא"פ איסור תורה יש וכאן רק איסור דרבנן דטכ"ע דרבנן ואין מוכרח כ"כ. ויראה לרש"י טעמו מוהל הנפלט ונתערב הוא דהוה דרבנן אע"פ שיש טעם מאחרי רבים (עיין ריש ביצה) הא בפ"ע מ"ה אסור הטמאין לאסור צירן ורוטבן ודרשא גמורה הוא (עתוס' חולין קי"ב ב' ד"ה הטמאין ודה"ה ורוטבן ולרש"י א"ש כפשוטו): והנה המ"כ דף סמ"ך ב' ד"ה גם ודף ס"ג ב' ד"ה הסברא האחת סובר לרש"י כזית כא"פ ובעין ומכיר"ו ומשמע בבירור מדבריו דכל שאין מכירין אף שהוא בעין בטל מ"ה וראייתו ממ"ש רש"י חולין ל"ח ב' ד"ה לטעם דמ"ה ברובא בטל משמע בכ"ע. ואין זה הכרח דודאי כזית כא"פ הלמ"מ סובר ר"י דהכי נאמרה כל שגוף האיסור לא נמחה אע"פ שאין מכירו חייב כרת כה"ג (ומיהו בפחות מכא"פ י"ל מכיר"ו בעינן) ותדע דרש"י בע"ז שם פירש טעמו ולא ממשו היינו שנמחה הא לא נמחה אע"פ שאין מכירו ומש"ה תלי ר"י בטעמ"ו וממשו הא ממשו ולא טעמו כזית כא"פ נמי בטל הוא והלכתא נאמרה באינו מינו דיש טעמו

וממשו לוקה ואפשר כרת נמי מחייב הא מכירו במינו נמי חייב כרת ופחות מכא"פ איסור תורה איכא דכל שניכר ל"ש ביטול וזה פשוט. ומתני' דחלה לרש"י מיתפרשא בהכרח דיש טעם דגן וכזית כא"פ ונאמר לרש"י זה טעמו וממשו מיקרי כל שלא נמחה גוף האיסור ודוקא חלב (בצירי) נימוח כו' הא קמח בקמח מיקרי יבש ביבש באפשר אעפ"י שנילוש לענין זה: עיין פר"ח דף י"ח ריש ע"ג ומנחת כהן דף נ"ט ד' הקשה ב' קושיות א' קושיית הפר"ח ממשנה דחלה וככר כתבנו מה שי"ל ביישוב זה. ומ"ש מפרק א"ע מ"ד א' י"ל מכותח קשיא ליה דרבנן פליגי אף בכ"ע שהפירורים ניכרים וכ"ש אם נאמר דזהו למאי דס"ד אבל באמת לרבנן טכ"ע דרבנן כל שנמחה באמת לא קשיא גם מכותח: הכלל העולה לפי דעתי הקלושה לרש"י ז"ל אין חילוק כלל בין כזית כא"פ או פחות מכא"פ רק בין נמחה ללא נמחה. כל שנמחה כזית כא"פ דרבנן וכל שלא נמחה אעפ"י שאין כזית כא"פ מ"ה אסור. ואם יש כזית לוקה. וזה לכאורה מוכרח ברש"י ע"ז שם: ומה אעשה שכמדומה מרבותיי לא נראה כן אלא תרתי בעינן לרש"י כוית כא"פ ובעין. ולהכ"מ מכיר"ו בעינן וכבר התבאר. ועב"י ביי"ד צ"ח מ"ש דהר"מ ז"ל כרש"י תמהו בזה הפר"ח והמ"כ ואי"ה יבואר לקמן:

**ב השיטה הב'** היא שיטת הר"מ ז"ל פט"ו ה"ב ממ"א וכפי הנראה ממ"כ דס"ב ע"ב ופר"ח די"ח ע"ד כיונו לד"א כזית כא"פ אף שנימוח ואכל הפרס לוקה דאכל כזית כא"פ כו' אבל אם אכל חצי כזית מזה או שאין כזית כא"פ אף שאכל כל התערובות ליכא איסור תורה כ"א איסור דרבנן יע"ש. ואמנם אין זה ברור והרלב"ח בסי' פ"ח חולק על זה וכתב כשיש כזית כא"פ כשאוכל ח"ש אסור מ"ה ובאין כזית כא"פ מותר מ"ה. ובאמת מ"ש המ"כ דף ס"ב ד' שכ"כ הר"מ ז"ל בחו"מ פ"א ה"ו אם אכל פחות מזה השיעור אסור מד"ס ולוקה מכות מרדות וכ"כ פ"ה מנזירות עכ"ל אני תמה דפ"א ה"ו מחו"מ לא נמצא זה הלשון אלא בד"א שאכל כזית כא"פ אבל אם אין בתערובות כזית אע"פ שאסור לאכול אין לוקה ואדרבא בפ"ה ה"ז מה' נזירות היה טעם יין ואין כזית כא"פ אסור מד"ס ומדלא כתב רבותא שהיה כא"פ ואכלו ח"ש ואפי' אכל כזית מיין ושהה יותר משאר אנשים ש"מ כה"ג עכ"פ איסור תורה יש (ודרשא דמשרת להר"מ ז"ל כזית כא"פ שכ"כ שם בת"ה וצ"ל דאה"נ דכזית כא"פ הלמ"מ היינו שנאמר למשה רבינו בע"פ פירוש דקרא דמשרת לכזית כא"פ וה"ה שאר איסורין): עיון רלב"ח הסכים כן להר"מ ז"ל כל שיש כזית כא"פ מעורב אסור ח"ש מ"ה ובאמת לשון הר"מ ז"ל בה"ב מוכח כן נמצא טעמו וממשו אסורין מ"ה משמע כל שנמצא טעמו וממשו אסורי"ן והיינו ח"ש ובה"ג צ"ל אכל (ט"ס אב"ל) פחות מ"מ כדין ח"ש ומ"ש וכ"ן לאו לגמרי משום

לו. ואדרבה הרלב"ח שם דקדק ממ"ש בפ"א ה"ו דחמץ חמיר משאר איסורין וטכ"ע מ"ה מריבויא דכל ובאמת לשון הר"מ ז"ל מורה כן שכ' אבל אם אין כזית כא"פ אע"פ שאסור לאכול אין לוקה אלא מרדות משמע דעיקר חידושא דאין לוקה מ"ה ובנזיר פ"ה ה"ז כתב אין בתערובות כזית כא"פ אסור מד"ס ומ"מ וזה שינוי גדול בין הלשונות. (וא"ש טובא דאפשר הר"מ ז"ל פסק כחכמים דר"א ולא הביא דרשא דכל מחמצת אלא משום סיפא דאם אין כזית כא"פ אסור מ"ה מכל עכ"מ שם האריך בפירושים ועמ"ש הר"מ ז"ל פ"א ה"ז מחו"מ חמץ אסור בכ"ש ויבואר לקמן בעזה"י וכן מ"ש החמץ אסור בהנאה) ותדע דהא דרבנן נמי דרשי כל בעלמא ועתוס' פסחים מ"ג ב' ד"ה מאן וביומא פרק יוה"כ מרבינן ח"ש מכל חלב ומשמע דלאו אסמכתא הוא אלא דכ"ע ר"א ורבנן דרשי כל ולר"א מרבי מיניה מלקות לטכ"ע ורבנן מרבי מיניה רק איסור דבעלמא טכ"ע דרבנן וחמץ מ"ה אסור ופסק הר"מ ז"ל כרבנן (עכ"מ באורך אי פסק כר"א או כרבנן) ולשיטתיה כמ"ש המ"מ בפ"ב ממ"א ה"ו שכל דבר הבא בריבוין כמו ח"ש אין לוקה עליו וכמ"ש הר"מ ז"ל בשורש הט' וי"ד. ועם זה יתיישב מ"ש הכ"מ בפ"ד ה"ח מחו"מ להר"מ אע"פ שאין כזית כא"פ אסור מ"ה באכילה ועב"י ובפתיחה תמ"ב הקשינו בזה ולמ"ש הרלב"ח א"ש. וי"ל הלשון שבכ"מ בע"א דה"פ אם החמץ ניכר בעין דבאכילה הוה ח"ש וכיון דניכר לא בטל ועב"י:

ג הן אמת שהר"מ בפ"א ה"ז מחו"מ כ' האוכל כ"ש מחמץ אסור שנא' לא יאכל בצירי וכבר הקשה הכ"מ והרלב"ח בתשובה סי' י"ז תירץ דחמץ קיל דהיה ש"ה (גם יש היתר לאיסורו לאחר הפסח) ומש"ה צריך קרא לח"ש. ומש"ה צריך קרא לכזית כא"פ דקיל משאר איסורין (היינו אם נאמר דפסק כחכמים) וקשה למה לי כל חלב לח"ש הא ק"ו מחמץ ונהי כא"פ לומר דאין בו כרת ובשאר איסורין כרת לדיעה זו ועכ"מ פ"א מחו"מ באורך וי"ל דמה לחמץ שעובר ב"י ולדידיה י"ל דריבוי לא יאכל בצירי לח"ש בחמץ על ידי תערובות דליהוי בחמץ עכ"ע מ"ה כמ"ש לדעת הרלב"ח ואיך שיהיה יש פנים לומר כן דבשאר איסורין טכ"ע דרבנן ובחמץ עכ"ע מ"ה. ועם זה נבין פירוש א' מ"ש המ"מ פ"ו ה"ה מחו"מ עמ"ש הר"מ ז"ל העושה עיסה מחטי' ואורז אם יש טעם דגן י"ח משנה בס' חלה (פ"ג מ"ז) ואם לאו אין י"ח ורבינו כתב אם יש בה ממילא אין בה אין יוצא והנה איו דרך רבינו לקצר לשון המשנה ולפי דרכינו הוה ניחא דהר"מ ז"ל בכוונה גדולה השמיט סיפא דמתניתין להודיענו דעיקר הרבותא אם יש בה טעם דגן ולומר אע"ג בעלמא טכ"ע דרבנן כאן הוה ד"ת טכ"ע ונהי דאין לוקה עליו מריבויא דכל מ"מ י"ח דטעם מהפך הכל למינו אלא שא"א ללקות מריבוי כו'. ואף שהפר"ח בא"ח

תמ"ב ותנ"ג ב' ותנ"ה כתב כל שאין לוקה על טכ"ע אין י"ח אין זה מוכרח וכ"ד המ"כ דף ס"ב ג' ד' דלמ"ד טכ"ע ד"ת אדם י"ח והניח בצ"ע למה הראב"ד והרשב"א מצריכין כזית כא"פ יע"ש והא הם ס"ל דאין לוקה על טכ"ע. הן אמת להרשב"א ז"ל לק"מ כי הרשב"א ז"ל מספקא ליה וכמו שסיים ולהחמיר שומעין בשל תורה ועב"י ביי"ד צ"ח וכמ"ש הרשב"א בתשובה סימן תצ"ו הביאו המ"כ דס"ה ב' ואזיל הכא והבא לחומרא ולהראב"ד אבאר אי"ה לקמן מזה וכ"נ דעת הש"ך ביי"ד שכ"כ אות י"ז וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י ומש"ה לא סיים הר"מ ז"ל ואי"ל אין י"ח דפשיטא הוא והמשנה דסיימה ואי"ל אין י"ח ופטורה מחלה דל"ת מטעם גרירה שאורז נגרר אחר החטים והר"מ ז"ל ס"ל דלאו מטעם גרירה רק מטעם העיקר וא"כ פשיטא כשאין טעם דגן דאין י"ח. וראה והבן כמה עמקו מחשבותיו של הר"מ ז"ל דפרק ששי הלכה י"א מה' ביכורים המערב קמח חטים באורז אם יש טעם חייבת ואם לאו פטורה אפי' היה השאור חטים לאורז כו' ואם לאו פטורה וכמ"ש הב"ח ביי"ד שכ"ד ס"ג דעיקר הרבותא דאם לאו פטורה בשאור חטים מעיסה שנתחייבה בחלה דטבל שלא במינו אין אוסר ושפיר סיים שם וא"ל פטורה לא מיבעיא קמח בקמח דאפי' היה שיעור חלה בקמח חטים לחוד כבר בטל קודם שבא לידי חיוב אפי' היה כבר עיסה שנתחייבה בחלה אפי"ה שלא במינו אין אוסר וכמ"ש במס' חלה פ"ג משנה יו"ד יע"ש. אבל המ"מ בא לשלול זה וקאמר דעיקר טעם של רבינו הוא דאורז בתר חטים גרירי ודוקא חטים ואורז ולא שעורים ואורז וטכ"ע אף בחמץ דרבנן כשאר איסורין כאמור:

ד אמר הכותב ראיתי להעתיק סוגיא א' מגמרא דבני מערבא במס' חלה עמוקה מאוד ומוכרח אני להאריך בה. וזו צורתה עלה דמתני' העושה עיסה פ"ג מ"ז קאמר מתניתין כרשב"ג דאמר אינה חייבת עד שיהא דגן כשיעור כו' הלכה כרשב"ג א"ר הילא רבנן דהכא ורבנן דתמן (מא"י ובבל) אמרו עד שיהא רובה דגן וטעמה דגן רב הונא אמר טעמה דגן אע"פ שאין רובה דגן מתניתא פליגא על רב הונא עירב בה שאר המינים עד שיהא רובה וטעמה דגן פחר לה במינים אחרים (חוץ מאורז שנגרר אחר החיטים) מתניתין פליגא על רב הילא הנותן משאור חטים לאורז אם יש טעם דגן חייבת ואם לאו פטורה. בגין ניתני דבתרה הטבל אוסר במינו בכ"ש כו' (יע"ש בתר הכי שקיל וטרי ר' הילא בשם ר' יוחנן טעמה דגן אע"פ שאין רובה דגן) עכ"ל העתקתי מדפוס אמשטרדם הת"ע לפרט עם פירוש הגאון מהר"ר אליהו ז"ל. והנה פירש שם המפרש דגרס מתני' דלא כרשב"ג וכ"כ הר"ש. ואמנם הכ"מ בה' ביכורים פ"ו הי"א שגירסת הר"מ ז"ל מתני' כרשב"ג שיהא כשיעור היינו שיהא טעם דגן וא"צ שיהא בחיטים כשיעור חלה וכ"כ הב"י ביי"ד

שכ"ד יע"ש גם מ"ש המפרש הא דפריך מתניתין פליגא על דר' הילא הנותן משאור חטים (משנה י' פ"ג דחלה) דתנן יש בה טעם אע"פ שאין רובה דגן לא הבינותי כלל דממשנה זיי"ן נמי ה"מ למיפרך דתנן אם יש טעם ואפ"ה מפרש ר' הילא רובה וטעמה דגן ה"ה משנה יו"ד כן גם התירוץ בגין כו' לא יתיישב שפיר ולע"ד נראה לפרש דההיא דשאור חטים עיסה שנתחייבה בחלה מיירי וכדתנן בסיפא א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכ"ש במינו כו' ומש"ה לא בעי ר' הילא רובה דגן ובטעמה לחוד סגי דלא בטל תו דטכ"ע מ"ה וכיון שיש כשיעור חלה מעיסת חטים פשיטא דחייבת מ"ה וכמ"ש הרשב"א והראב"ד בהשגות שם. וכי אמר ר' הילא דבעינן רובה דגן באין בה שיעור חלה כמו קמח חטים בקמח אורז דכהאי גוונא בעינן שיהא הרבה דגן ונעשה הכל כדגן וכדבעינן למימר לקמן אם ירצה השם: ואתי שפיר הכל הקושיא והתירוץ בגין כו' משא"כ לפי מה שפירש המפרש ז"ל דשאור נמי בעינן שיהא רובה שאור ודוחק גדול דשאור משמע שאין ראוי לאכילה ובודאי ל"ש רובה שאור כלל ולמ"ש ניחא:

ה ולהבין פלוגתא דר' הולא ור' הונא בשאר מינים שאין חטים או חטים בשאר מינין שאין אורז ובריית שם מפורשת שם דבעינן רובה וטעמה דגן לא אוכל הבין לה דנהי דנימא הנך אמוראי דסברי טכ"ע לאו ד"ת ומיבטל בטל אכתי רובה דגן מה לי והלא כזית כא"פ לכ"ע ד"ת אף לרש"י ובשלמא אי אמרינן כל שנימוח אפילו קמח בקמח הוה לכ"ע דרבנן לרש"י הוה א"ש כאן דרב הילא ורב הונא פליגי באורז עם חטים דלר' הונא הואיל ואורז נגרר בתר חטים ומהפכו לטעמו ממש כדבעינן למימר לקמן בעזה"י כל שיש טעם דגן ור' הילא סובר דלא איכפת לן בהכי או סובר עיקר הטעם דבחלה בעינן דווקא חמשת המינין מלחם ולא כל לחם לא מג"ש ממצה ובמצה ידעינן כל שבא לידי חימוץ כו' דלטעם זה שפיר אורז נגרר אחר חטים ובא לידי חימוץ משא"כ לטעם מלחם ולא כל לחם לא מהני מה שאורז בא לידי חימוץ עם חטים ומש"ה בעינן רובה דגן כמו שיראה הרואה בירושלמי פ"ה דחלה ה"א ובמפרש שם ד"ה כמה דתימא ועיין בראש סוף מסכת חלה דף קפ"ו ב' דפוס פיורדא התקל"ה מה שכתב בשם הרמב"ן ז"ל ותבין וא"ש משא"כ לכל הפוסקים זולת רש"י דפסקו כזית כא"פ בטכ"ע וודאי דלא בטל ואוכל כזית כא"פ לקי וי"א דאף חייב כרת א"כ למהזה לרב הילא בעינן רובה דגן ובשאר מינים כל עמא מודים דבעינן רובה דגן כמו ששנינו בתוספתא הא כזית כא"פ שהוא חלק שמינית או חלק ששית (עסי' ריי"ב ס"ג יע"ש) סגי לכל היותר דתו לא בטל החטים באורז או בשאר מינים לכ"ע. וש"מ דרב הילא ור' הונא ור' יוסי המוזכר שם בשם רבי יוחנן כולהו חלוקין על ר"ש בן לקיש דפסק כרשב"ג אלא מתני' כפשטה אם יש טעם דגן אעפ"י שאין

בה שיעור חלה בקמח חטים חייבת בחלה ומש"ה פליגי דרב הילא אמר שיהא רובה וטעמה דגן הא לא"ה אף שיהא כזית כא"פ כיון שאין כשיעור חלה מ"ג וחומש ביצה בקמח חטים פטורה אבל אם רובה דגן בתר רוב אזלי' ונעשה כולה כדגן: (אמר ההדיוט הכותב בפריי לי"ד בפתיחה להלכו' תערובו' צ"ח כתבנו נתערב חתיכה א' היתר בשנים איסור ואכל א' מהן אי לקי דאם לקולא בטל מאחרי רבים כ"ש לחומרא ובמ"כ דף נ"ז ב"ג כתב בפשיטות דאין לוקין דאין היתר מצטרף לאיסור ועמ"ל פ"ו דמעילה בדין סלע הקדש שנתערב בחולין מזה ולדידי צ"ע דלאו מטעם היתר מצטרף לאיסור קאתינן כאן אלא דהרוב מהפכו לקולא ומותר לאדם א' לאכול הכל כבסי' ק"ט בי"ד רק מחמירין שלא לאכול אדם א' כ"ש לחומרא שיהא כאיסור ומכאן אתה רואה כן. ואפשר הואיל ורובה דגן נגרר טובא האורז אחר הדגן ומ"ע צ"ע מתוספתא בשאר מינים ברובא לרב הונא דלא גרירי וממ"ל יובא מה מהני אי יש כשיעור אין צריך רובה דגן ואין כשיעור מה מהני וש"מ לכאורה דהרוב מהפך למיעוט כמוכח וכאמור:

ו א"כ הדברים ברורים דמש"ה פסק הר"מ ז"ל בהלכות בכורים פ"ו הי"א דלא בעינן שיהא דגן כשיעור מ"ג וחומש ביצה אף דר' יעקב בר אידי בשם רשב"ל הלכה כרשב"ג הא קמן דר' הילא ורב הונא ורבי יוסי חולקין על זה וסוברים דלא בעי שיעור חלה בדגן לחוד דאל"ה איך יצוייר פלוגתא זו דרובה דגן והר"מ ז"ל לשיטתיה בפט"ו ממ"א דכזית כא"פ ד"ת אף בנימוח וכאמור והשתא הוה דינא הכי באורז עם חיטים דווקא אף שאין בדגן שיעור חלה כל שיש טעם דגן חייבת מ"ה בחלה כרב הונא וכר' יוסי שם דא"צ רובה דגן הואיל ואורז נגרר אחר החטים וכמ"ש המפרש בפ"ק שם דעיקר הטעם שאין אורז ושאר מינים חייבים בחלה ואין י"ח במצה שאין באין לידי חימוץ (וכ"כ הר"מ ז"ל בפ"ו ה"ד מחו"מ לא מלחם ולא כל לחם ויליף חמץ מחלה ולא חלה מחמץ יליף) ואורז עם חיטים בא לידי חימוץ ובפ"ע אין מחמץ ומש"ה לרב הונא כל שטעמו דגן דיש כח בטעם הזה לחמץ את האורז חייבת בחלה וי"ח בפסח אע"פ שאין כזית כא"פ דבעלמא טכ"ע דרבנן אורז עם דגן יוכל לחמץ הכל נעשה בחטים (עיין בראש סוף ה' חלה בשם הרמב"ן ז"ל ומ"ש הראש ז"ל אבל להלכה פסקינן אף שאין כזית כא"פ י"ח בפסח וחייבת בחלה בחטים ואורז ומטעם גרירה וכאמור ועיין לבוש תנ"ג וי"ד שכ"ד האריך ונתן טעם משום גרירה ולמ"ש א"ש וכמ"ש המפרש דאורז עם חטים נעשה הכל חמץ וי"ח במצה וחייבת בחלה דיליף לחם ממצה) משא"כ חטים ושאר מינים הפטורים או אורז עם שעורים דלא גריר אם יש כזית כא"פ ואכל כל הפרס י"ח במצה ואם לאו אם רובה דגן אפשר דיוצא דהמעט נעשה כרוב ובזה צ"ע כמש"ל ובחלה אם יש כשיעור

מדגן כל שיש טעם טכ"ע ד"ת ולא בטל וחייבת בחלה מ"ה ואם אין כשיעור חלה מדגן אז אם רוב דגן כתוספתא נעשה המעט כרוב כמש"ל ובסמוך אבאר אי"ה דשיטת הרשב"א אינו כן:

ז והנה הב"י בי"ד שכ"ד הביא דעת הרשב"א דווקא אורז וחטים וכתב עוד דבעינן שיעור חלה כראב"ד ומשמע ודאי דאורז וחטים כשיש שיעור חלה מחטים וטעם חיטים אז חייבת בחלה הא שאר מינין רובה דגן כתוספתא וכדפריק לה התם בירושלמי והטעם נראה לי דבעינן רובה דגן בשאר מינים אף שיש כשיעור מדגן וכזית כא"פ ד"ת י"ל דאם רוב ממין אחר אין מניח לחטים לבוא לידי חימוץ ושוב אין חייבת בחלה ואין י"ח בפסח דבעינן בא לידי חימוץ כצ"ל לסברת הרשב"א ז"ל אבל כבר כתבנו דהר"מ ז"ל סובר אף שאין שיעור חלה ומש"ה בעינן בשאר מינין רובה דגן הא יש כשיעור חלה כל שיש כזית כא"פ בשאר מינים ש"ד ובאורז עם חטים אף שאין כשיעור חלה דמגרר ואף שאין כזית כא"פ חייבת בחלה וי"ח בפסח ולדידן בשאר מינים י"ל חטים עם שאר מינים או שעורים ואורז אם יש שיעור חלה א"צ כזית כא"פ דטעם כעיקר ד"ת ולא בטל וכאמור:

ח וראיתי להט"ז באו"ח תנ"ג אות ג' השיג על מ"ש אות ב' במ"ש דכשאר מינים בעינן כזית כא"ם (ויאכל כא"ם) דמשמע מהרשכ"א דרוג דגן בעינן וגם הח"י כתב בזה אות יו"ד יע"ש והנה בסימן ר"ח ס"ט עירב קמח מה' מינים עם מיני קטניות אם יש כזית כא"פ מברך בהמ"ז והכלל בהמ"ז ומצה שווים עמ"א שם אות ט"ז הרי מבואר דכזית כא"פ נשאר מינים מהני במצה ובחלה בעינן כשיעור חלה בשאר המינים כדכתיבא. והמ"א בתנ"ג אות ג' החמיר לענין דינא שיהא כזית כא"פ אף בחטים ואורז והיינו כדעת הראב"ד והרשב"א במצה וכ"ד הרמב"ן ז"ל הובא ברא"ש סוף ה' חלה ומשמע ודאי בשאר מינים עם חמשת המינים לא מהני כזית כא"פ למצה והטעם דהרוב משאר המינין אין מניחין להחמיץ המעט מחמשת המינים שבו ואין י"ח במצה ולא חייב בחלה ולא בהמ"ז אלא דברים הבאים לחימוץ ובעינן שיהא בא לידי חימוץ ממש ולא מהני מה שהוא ממין הבא לחימוץ לדיעה זו וכמ"ש הרמב"ן וכ"נ מהרא"ש שם (לענין שיהא בא לידי חימוץ) ומש"ה אמר רבי הילא בירושלמי פ"ק דחלה הטעם דאורז נגרר אחר הדגן יע"ש היטב הא שאר מינים לא. וא"כ קשיא לי עמ"ש המ"א בתנ"ג להחמיר כזית כא"פ באורז ומיניה בשאר מינים רובה דגן בעינן ופר"ח מדשתיק אודי ליה להמחבר ז"ל דחמשת המינים עם מיני קטניות כזית כא"פ מברך בהמ"ז והוי ספק ברכות ולא תשא ובהמ"ז אפשר ספק תורה וצ"ע ולקמן אי"ה יבואר עוד:

**ט** השיטה השלישית הוא דעת רבינו חיים בפר"ח בתמ"ב דף ח"י ד' דפוס קארלסרוא התקי"ג ובסוף ה' חלה להרא"ש ז"ל דף קכ"ז ב' דפוס פירדא דכל דאית כזית כא"פ באינו מינו נהפך הכל למינו ובאיסור לוקה על כל כזית מהתערובת ופחות מכזית כא"פ או טעמא לבד אסור מ"ה ואין לוקין עליו ור' יוחנן ה"ק כל שטעמו וממשו כאינו מינו כזית כא"פ לוקה על כל כזית מהיתר כשיש כזית כא"פ נהפך כולו לאיסור וטעמו ולא ממשו דליכא כזית כא"פ וכן טעם לבד ואין גוף האיסור בתוכו אסור מ"ה ואין לוקין עליו וכפי הנראה שזהו שיטת רבינו אליהו הובא בתוס' ע"ז ב' ד"ה דאמר ר' יוחנן יע"ש והטור בי"ד צ"ח מביא בשם ר"ת כן כזית כא"פ לוקה על כזית מהיתר. והמעיין ברא"ש פ' גיד הנשה ובסוף ה' חלה משמע לרבינו חיים בעינן כן כזית כא"פ אז היתר נהפך הכל לאיסור אבל לר"ת אף שאין גוף האיסור רק טעם בהיתר נהפך הכל באיסור ולוקה על כל זית מהיתר ועפר"ח דף ח"י ג"ד והטור בא"ח תמ"ב מביא בשם ר"ת בשיש טעם בעיקר אף שאין ממשו קיים נהפך היתר לאיסור ועב"י שם. ולרבינו חיים משנה דעיסה מאורז וחטים בשיש כזית כא"פ נהפך הכל לחטים וי"ח באכל כזית ממנה ולא בעינן שיאכל כזית כא"פ וה"ה לחלה א"צ כשיעור מהחטים דנהפך הכל כמוהו (ובירושלמי או דגרסי' מתני' כרשב"ג וי"ל בע"א) וכתב הרא"ש סוף ה' חלה דהירושלמי דמפרש מטעם גרירה הוא דאל"ה אף דכזית כא"פ טכ"ע ד"ת הואיל ורובה אורז אין בא לידי חימוץ ומש"ה מפרש דחטים גריר האורז ובא לידי חימוץ יע"ש (הירושלמי הוא בפ"ק דחלה ה"א ור' הילא אמר דוקא חטים ואורז מטעם גרירה). ומינה בשאר מינים עם חטים או שעורים ואורז בעינן הרוב מחמשת מינים וכמ"ש בתוספתא הובאה בירושלמי פ"ג ה"ז מחלה וכמש"ל. ומ"ש הפר"ח דף ח"י ד' דהרמב"ם מפרש מימרא דר' יוחנן כרבינו חיים אלא דפסק טכ"ע דרבנן א"י דהא רחוקים זה מזה דלר"ח כל שיש כזית כא"פ לוקה על כל זית מהיתר ולהר"מ ז"ל בעינן שיאכל כזית כא"פ. ולפ"ז פלוגתא דר"א וחכמים באלו עוברין הוא בכותח דבאכילה כדרכו ליכא כזית כא"פ לרבנן עירובו בלא כלום אלא איסור תורה כשאר איסורין ור"א לוקה בחמץ מכל וכן להר"מ פליגי בהכי (או כמ"ש הכ"מ פ"א מחו"מ במ"א) ולרש"י פליגי באמת בכזית כא"פ נמי כל שנמחה ואין ניכר דבעלמא כל שנמחה טכ"ע דרבנן ובחמץ לר"א מרבי מכל ולרבנן חמץ שום לשאר איסורין ממש דהא דאמר הנח לכותח לית כזית בכא"פ לא קאי הכי במסקנא:

**י השיטה הד'** היא שיטת ר"ת הביאה הרא"ש ז"ל פג"ה בשמעתא דזרוע בשילה דכל שנתן האיסור טעם בהיתר אף שסלקוה ואין בו אלא טעם היתר נהפך לאיסור ולוקה על כל זית מהיתר (כמש"ל באות ט') וההיא דעיסה מחטים ואורז אפילו אין כזית כא"פ

ואכל כזית מהתערובת יי"ח וחייבת בחלה אף אין כשיעור מחטים דנהפך הכל כחטים בטעמא ומיהו בשאר מינים לא דבחלה ומצה בעינן שיוכל להחמיץ ול"ד לשאר איסורין הלכך בשאר מינים רוב דגן בעינן כמ"ש הרא"ש סוף ה' חלה משא"כ חטים ואורז אף רוב אורז ואין כזית כא"פ דגריר וכאמור ופלוגתא דר"א וחכמים באי"ע בכותח כמ"ש בטור תמ"ב דנותנין לקיוהא ואין בו טעם חשוב דאי הוה טעם חשוב לא הוי פליגי רבנן עליה דר"א ולר"א נמי ל"צ לריבוי מכל כהי"ג דבשאר איסורין נמי טכ"ע ד"ת ונהפך הכל לאיסור לר"ת וכדכתיבנא. ומיהו עכ"פ טעם ניכר קצת בעינן בחמץ לקיוהא הא כל שאין טעם כלל ניכר כמין ומינו לכ"ע בחמץ נמי מ"ה חד בתרי בטל ביבש ולא כל שיש בהיתר משהו יותר מאיסור וכמ"ש בפריי ליי"ד ק"ט ואי"ה לקמן יבואר עוד:

**יא ויש** לי קושיא אחת הן לשיטת רבינו חיים דמוקי ההוא דמס' חלה כשיש כזית כא"פ נהפך הכל כחטים ולר"ת כל שיש טעם אף שאין כזית כא"פ נהפך הכל לחטים ואפ"ה דוקא חטים ואורז שנינו (כמ"ש י' הילא פ"ק שם) והא במשנה יו"ד פ"ג דחלה תנן הנותן שאור חטים לאורז אם יש טעם דגן חייבת בחלה והא מיירי שאור שכבר הוחמץ מעיסה שנתחייבה כבר בחלה כדמסיק ולמה אמרו הטבל אוסר בכ"ש יע"ש ומה איריא שאור מחטים לאורז ה"ה לשאר מינים נמי לר"ח כל שיש כזית כא"פ ולר"ת טעם דגן תו בטיל וחייבת כחלה וכבר בא לידי חימוץ מעיקרא. שוב ראיתי שאין כאן קושיא די"ל המשנה סתמא אמרה בין שאור מעיסה שהיה בה שיעור חלה ובין שלא היה בעיסה שיעור חלה אם יש בה טעם דגן חייבת ומש"ה דוקא חטים ואורז באין בה שיעור חלה מעיקרא ומקשה ולמה אמרו בהיה בה שיעור חלה וכדכתיבנא ואכתי קשיא אף שאור מעיסה שאין שיעור חלה כיון שכבר החמיצה דשאור תנן וא"כ לר"ח כל שיש כזית כא"פ ולר"ת כל שיש טעם חטים אף בשאר מינים נהפך הכל לחטים ומחוייבת כל העיסה בחלה דהמעיין בראי"ש סוף ה' חלה יראה מבואר דתליא הכל אם יוכל החטים לבוא לידי חימוץ (דלא כהמ"מ פי"ו ה"ו מחוי"מ) והכי"מ בה' ביכורים פי"ו ה"א דמטעם גרירה נעשה האורז כחטים דא"כ אף למ"ד טכ"ע דרבנן ואף שאינן כזית כא"פ דלהר"מ ז"ל הכין הוא והבן. עוד אני תמה דר' הילא פ"ק דחלה דאמר הטעם משום גרירה איהו גופא סובר בפי"ג ה"ז דרובה דגן בעינן ולמה לי הטעם משום גרירה משא"כ להר"מ אי"ש דמ"ד שבא לידי חימוץ באמת א"צ שיהא רובה דגן ולמ"ד מלחם ולא כל לחם ממעטינן שאר מינים לבד חמשת המינים בעינן רובה דגן או י"ל בע"א משא"כ להרא"ש קשה ולקושיא ראשונה י"ל דנקיט שאור מחטים לאורז משום סיפא אם אינן טעם דגן פטורה

דל"ת אורז מין דגן הוא חטה וגורר אבתריה וליהוי כטבל דאוסר בכ"ש במינן קמ"ל דשלא במינו מקרי:

**יב** אמנם כן ראוי לשום לב במ"ש הט"ז בשכ"ד העושה עיסה מחטים ואורז אם יש טעם דגן אע"פ שרובה אורז חייבת וא"ל פטורה שאור מחטים לתוך אורז אם טעם דגן חייב' וא"ל פטורה וכתב הב"ח ז"ל דאשמעי' בשאור א"ל פטורה דבאינו מינו טבל בטל יע"ש ואף דהיה יכול הב"ח ז"ל לאשמעי' זה בשאר מינים נקיט לשון המשנה. ובש"ע שם ס"ט עיסה מחטים ואורז אם יש כו' וא"ל פטורה. ובב"י שאור מעיסת חטים טעם דגן חייבת בחלה ולא סיים וא"ל פטורה ולכאורה תמוה דברישא וא"ל פטורה אין רבותא כ"כ ובסיפא עיקר הרבותא (כמ"ש הב"ח ז"ל השמיט). ולבי אומר לי דהב"י ס"ל דטכ"ע ד"ת לאיסורא ואין היתר נהפך לאיסור כדעת הרשב"א והראב"ד שאבאר לקמן אי"ה ואף שיש כזית כא"פ ואפ"ה בחטים ואורז לא בעי כזית כא"פ הן בחלה ומצה והטעם משום גרירה וכמ"ש ר' הילא פ"ק דחלה וכמ"ש לקמן בעזה"י דזה עיקר סברת המחבר וכמו שנראה מדבריו בא"ח תנ"ג וא"כ פשיטא שאין חילוק בין קמח מחטים ובין שאור מעיסה שנתחייבה בחלה אפ"ה דוקא עם אורז כל שיש טעם דגן חייבת בחלה הא עם שאר מינים אע"פ שיש טעם דגן כיון דליכא טעמא דגרירה מה בכך הא אין מהפך הכל לטעם דגן בשאר מינים לבד מאורז והשתא כשהשאור מעיסה שנתחייבה בחלה נוטל אחד מכ"ד (בשאור ובחל' האורז אין שיעור) ואם עיסה שלא נתחייבה בחלה הכל פטורה דוקא חטים ואורז וזה עיקר הרבותא ומש"ה השמיט המחבר בכיון וא"ל פטורה בסיפא דשאור וא"י"ה לקמן יבואר עוד:

**יג השיטה הה'** היא שיטת הראב"ד ז"ל והרשב"א ז"ל הביאו הפר"ח דף י"ט א' והמ"כ דף ס"ד ד' דטכ"ע ד"ת אף אין בו רק טעמו לבד והסיר האיסור ממנו ומיהו אין לוקין בזה רק איסור תורה לחוד ואם אכל כזית כא"פ מגוף האיסור אז לקי מ"ה. ולפ"ז פלוגתא דר"א וחכמים בא"ע באין כזית כא"פ וכדמסיק התם הנח לכותח כו' לר"א חמץ החמירה תורה מריבויא דכל ולרבנן חמץ שוה לשאר איסורין אבל איסור תורה לכ"ע יש בטכ"ע. ולפ"ז בקיוהא ואין בו טעם ממש לראב"ד ולרשב"א שרי מ"ה דהוה כמו במינו. ומ"ש הטור בתמ"ב בקיוהא פליגי היינו לר"ת דלוקה על טכ"ע כמש"ל וע' פסחים מ"ג א' לרב יהודה תערובות חמיר מנוקשה ולר"נ נוקשה חמיר מתערובות וי"ל נוקשה אי לאו דאיתרבי מכל אף איסור תורה אין בו כמ"ש התו' שם ד"ה מאן ותערובות עכ"פ בלאו ריבוי איסור תורה יש ואיך יאמר לר"נ נוקשה חמיר מתערובות וצ"ל לשיטה זו אף נוקשה יש איסור תורה אף לרבנן. ומ"מ המחבר שאבאר לקמן דפסק כראב"ד ורשב"א

טכ"ע ד"ת ואפ"ה פסק בתמ"ז סי"א נוקשה אחר פסח שרי ואי הוה איסור תורה באכילה ה"ה בשהייתו הוה למקנסיה אלמא מ"ה שרי לגמרי נוקשה (עמ"א תמ"ב) וצ"ל ר"א דמרבי תערובות היינו קיוהא דבעלמא ליכא איסור תורה וצ"ע: ובתמ"ב כתבנו דקיוהא אין בו טעם ממש ומ"מ עושה פעולה דלא בטל חד בתרי: והנה הפר"ח לא הביא מדברי הר"ן ז"ל פג"ה והמעיין במ"כ דף סמ"ך ע"ד נמצא שיש עוד שיטה ששית כמו שאבאר אי"ה:

**יד השיטה הששית** היא דעת הר"ן ז"ל פג"ה דכל שנתערב גוף האיסור ונמחה לתוך היתר טעמו וממשו מיקרי וכזית כא"פ ואכל הפרס לקי (אבל אין מהפך ההיתר) ואי ליכא כזית כא"פ אסור מ"ה עד אלף כל שנותן טעם ואין לוקין והיכא דאיכא טעמו ולא ממשו שהסיר האיסור ונשאר הטעם זהו טכ"ע ולרש"י מדרבנן ולר"ת מ"ה יע"ש. ולפ"ז מימרא דר' יוחנן י"ל הכי מיתפרשא טעמו וממשו אסור ולוקין כל שנמחה גוף האיסור בח"ש אסור ואי איכא כזית כא"פ לוקין נמי וטעמו ולא ממשו שאין בו גוף איסור אסור מדרבנן למ"ד טכ"ע דרבנן ומה שקשה לזה ממ"ש הב"י בי"ד צ"ח עיין מי"ט פג"ה ועמ"כ. ומיהו אנן קי"ל כללא כל למעלה מששים אף שנרגש הטעם דרבנן ומעמיד ומתבל ומחמץ כולהו דרבנן ובפריי לי"ד בפתיחה להלכות תערובות כתבנו בזה וכ"כ המ"כ דף ס"ה ג' למעלה מששים טעם קלוש הוא ואין זה טכ"ע ומדרבנן הוא לא מ"ה ועמ"א תמ"ב מ"ש לדעת הטור במעמיד ועש"ך י"ד צ"ח:

**טו** ועתה ראיתי לכתוב בקיצור ושלא ילאה הקורא בו ואומר כי בפירוש מימרא דר' יוחנן ס"ז א' יש בו ששה פירושים:

**א** פירש"י טעמו וממשו שיש גוף האיסור ולא נמחה כזית כא"ע לוקה מ"ה וא"ל אוסר מ"ה טעמו ולא ממשו שנמחה גוף האיסור זה טכ"ע שנחלקו בו אביי ורבא בחולין (ק"ח א' לדעתו ז"ל) והלכה כרבא דאין לוקין ואסור מדרבנן: ובפירוש נמחה יש בו פירושים י"א דוקא גוש שנמחה ונשתנה מכמות שהיה וי"א אף דם וכיוצא כל שאין גוש בתערובות וכן י"א דוקא במכירו הא אין מכירו גוש דרבנן (מ"כ) וי"א אף אין מכירו ד"ת (פר"ח):

**ב** פירוש הר"מ ז"ל פט"ו ממ"א טעמו וממשו היינו כזית כא"פ אף נמחה לוקה מ"ה נתערב פחות מכזית כא"פ טעמו ולא ממשו ואסור מדרבנן כרבא לגבי אביי. ונחלקו המפרשים בפירושו אם כזית כא"פ כרת נמי או רק מלקות ודוקא בעין כרת (עכ"מ ש"א מחו"מ באורך גם ביש כזית כא"פ) ואכל ח"ש י"א דהוה ד"ת (רלב"ח סי' פ"ח) וי"א דהוה דרבנן (מ"כ ופר"ח יע"ש היטב):

**ג** פירוש רבינו חיים טעמו וממשו כזית כא"פ נהפך היתר לאיסור ולוקה על כל כזית מהיתר (ולרש"י והר"מ בעינן שיאכל פרס שיהא בו זית איסור) טעמו ולא ממשו בעין כזית כא"פ (ה"ה טעם לבד) אסור מ"ה ואין לוקין דשהה באכילה יותר מכא"פ:

**ד** פירוש ר"ת טעמו וממשו מין במינו וניכר האיסור דלא בטל אז כזית כא"פ לוקה ופחות אסור מ"ה ואין לוקה טעמו ולא ממשו כלומר שנימוח דאין מכירו ובטל דאין הטעם נרגש אסור מדרבנן דלח במינו בס' מדרבנן אבל באינו מינו אף שהסיר האסור טכ"ע מ"ה והיתר נהפך לאיסור ולוקה על כל זית מהיתר:

**ה** פירוש הראב"ד והרשב"א טעמו וממשו כזית כא"פ (אף נמחה) לוקה באכל כזית כא"פ אבל ח"ש אסור טעמו ולא ממשו היינו אכל ח"ש או טעם לבד אסור מ"ה ואין לוקין והיתר אין נהפך לאיסור. וכל הני פוסקים דסברי טכ"ע ד"ת מפרשים בחולין ק"ח דרבא דרך דיחוי אמר כן לאביי אבל באמת רבא גופא סבר טכ"ע ד"ת כדמוכח בזבחים ע"א א' והא דמותיב התם רבא מאורז וחטים אף דבירושלמי פ"ק דחלה מפרש מטעם גרירה כבר פירשו הרמב"ן והרא"ש סוף הלכות חלה דהכי פריך אי כ"ד טעם אין חשוב איך יצויר שגורר אחרים יע"ש:

**ו** פירוש הר"ן טעמו וממשו כל שיש גוף איסור בתוכו אף נמחה כל שאכל זית כא"פ לוקה ואם אין כזית כא"פ אסור מ"ה אף באלף (כמו לטעמיה) טעמו ולא ממשו שהסיר האיסור אסור או מ"ה או דרבנן:

**טז** ואכתי פש גבן לברורי דבר אחד והוא זה דנהי דקי"ל כראב"ד והרשב"א וכדבעינן, למימר לקמן אי"ה וטכ"ע איסור תורה יש בו ואין לוקין עליו מהו האיסור אם נימא דאיסור גרידא כח"ש שאין בו עשה ולא לאו א"ד עשה יש בו ואפשר אף לאו אלא שאין לוקין עליו הנה המעיין בתו' חולין צ"ט א' ד"ה רבא לפירוש ה"ר יוסף מאורליינש טכ"ע עשה יש מגיעולי מתים ועמ"ל פ"ב ממ"א ה"א ובמ"מ פ"ך מה' שבת הי"ד ובלח"מ שם אי מצי למילף בק"ו איסור עשה ולאו וערא"ם פ' שמיני (י"א פסוק ח') עמ"ש רש"י אותם תאכלו ולא בהמה טמאה ובקרבן אהרן שם ועתו' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי ובס' ג"ו וש"ה הארכנו בזה ושיש מחלוקת כזה אי מצי למילף עשה ולאו מק"ו או רק איסור גרידא מק"ו כח"ש. אבל מקצת הפוסקים משמע טכ"ע כח"ש רק איסור גרידא לא עשה ולאו. ולאיסור יליף מה מצינו מכלי מדין או לאו מק"ו מנזיר מ"מ רק איסור גרידא כאמור: והנך רואה דטכ"ע ודאי י"ל דחמיר מח"ש שהרי לר"ת לוקה דנהפך כו'. ולר"ת דנהפך לאיסור ולוקה דאהדריי קרא לאיסורא קמא צריך להבין מנלן זה ואי דיליף

מנזיר בגילוי מלתא ולוקה עכ"ז צ"ע. והנ"מ בין איסור גרידא או איסור משת ולאו יש טובא כמו שאגיד:

**שאלה** חתיכה הבלוע מכל שהו מדם או חלב (בצירי) ואין בה ששים דנאסרה ונשבע עליה שלא יאכלנה ונפלה החתיכה ליותר מששים (ואין מכירה וחה"ל לא הוה בשאר איסורין לבד בב"ח) מהו אי צריך להתיר השבועה או א"צ ושרי ליה כך:

**תשובה** לפי מה דקיי"ל בי"ד ה' נדרים דשבועה חלה על ח"ש (עתו' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי) ושבועה הוה דשיל"מ שיכול לשאול על שבועתו א"כ תליא בפלוגתא לר"ת טכ"ע לקי מ"ה אין שבועה חלה עליה ובביטול יותר מששים שרי ליה כך יה"ה להי"ר יוסף עשה יש אין שבועה חלה משא"כ למי"ד טכ"ע כח"ש וחלה שבועה עליה ואף שנתבטלה ביותר מששים אסור משום השבועה וצריך להתירה דהוה דשיל"מ וכ"ת כיון דעכשיו נתבטלה חיילא השבועה ומתלא תלוי וקאי הא בורכא כיון שבשעה שנשבע לא חיילא תו לית כאן שבועה עש"ך י"ד רל"ח אות ה'. ואגב גררא ראיתי להזכיר בכאן דבר אחד והוא לדעתי נקודה נפלאה: כי הנה כבר בארנו פעמים רבות דנהי דקיי"ל אין איסור חע"א אם לא באי מג' פנים כולל ומוסיף וב"א היינו לחייב שתים אבל מ"מ תרין איסורין רביע עליה וביבמות ל"ג נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים ועפ"א מהא"ב בהשגות הר"א ז"ל ונ"מ טובא כמ"ש בפריי ליי"ד צ"ח איסורין מבטלין למ"ש רבינו הגדול התב"ש ז"ל. והשתא חזינא למ"ש הש"ך שם בי"ד רל"ח ה' דנ"מ למי שנשבע על נבילה דאין חל וכשהוא חולה אחי"כ א"צ להתיר דאין השבועה חלה ש"מ דסובר דאין איסור חע"א ואף תרין איסורין אין רביע כלל והוא פלא בעיני וצ"ע לדינא טובא. גם לענין טכ"ע צ"ע ואי"ה בתמי"ג אבאר עוד דנ"מ בע"פ אחר חצות:

**יז** וכיון דברירנא שיטת כ"א ואי בעזה"י אברר הלכתא מהו. הנה המחבר בי"ד צ"ח ס"ב פסק טכ"ע מ"ה והולכין בספיקו לחומרא ומשמע דפוסק טכ"ע מ"ה בודאי לא מחמת ספק דהא בא"י אי היה ששים אוסר ולא הוה ס"ס (עמ"ש בפריי שם) ועדיין צריך לברר אי כר"ת דהיתר נהפך לאיסור ועיין באר הגולה שם אות ו' ומשמע אף שאין כזית כא"פ ונ"מ עתה לחשוד ועדות עי"ד בש"ך י"ו וח"מ ל"ד וכ"מ בש"ך י"ד שכ"ד אות ט"ז דל"ד חטים ואורז ה"ה שאר מינים וכ"מ בטור עכ"ל וכ"כ הב"ח שם דמטור משמע ה"ה שאר מינים: והנה בטור י"ד שם הגירסא מאורז ומדגן ובא"ח תנ"ג מאורז עם א' מאלו המינים משמע ל"ד חטים ואורז כב"ח וש"ך אמנם הרא"ש בה' חלה משמע דוקא חטים ואורז מטעם גרירה ואף דהלכה כר"ת דנהפך היתר אפ"ה רובה אורז אין בא לידי חימוץ יע"ש והבי"י בא"ח תנ"ג הביא דברי המ"מ שגוררין שכתב שכן מבואר ברא"ש ה' חלה

וכדכתיבנא ועיין בל"ח ה' מחלה (קכ"ד אות מ"ג) ודוקא אורז וחטים ומ"ש לענין חלה לא יע"ש א"י דהא ג"ש יליף ושווין הם כמבואר גם בירושלמי פ"ג ה"ו דחלה הובאה ברייתא דוקא רוב דגן בשאר מינים ואין לומר דתליא בפלוגתא פ"ק דחלה שם אי יליף חלה מחמץ ומצה או מלחם ולא כל לחם כמ"ש הגאון המפרש שם בפ"ק דזה הכל אי טכ"ע לאו ד"ת משא"כ למ"ד ד"ת ונהפך הכל לאיסור והאוכל חתיכת בשר בולע מחלב (בצירי) ודם לוקה בכזית ה"ה כאן יוצא וצ"ע. ועמ"א תנ"ג ד' בש"ע הזכיר אורז וחטים וכן בי"ד שכ"ד והמ"א החמיר דוקא כזית כא"פ משמע בשאר מינים רובה דגן בעינן ובסימן כ"ח אות ט"ו לא סתם שם דבשאר מינים לא מהני כזית כא"פ ולא גילה דעתו ז"ל אפשר סמך אכאן. והט"ז שם אות ט' ולבוש שם וכאן תנ"ג והע"ץ אות ה' כולם כתבו דוקא חטים ואורז דגגרר. ומ"ש הט"ז שם אות י' דוקא שאור אבל עיסה אין טובלת (אף מעיסה שנתחייבה בחלה) צ"ע ושוב ראיתי שהש"ך שם אות ח"י העיר בזה והוי יודע דשאור מחטים עם אורז באין טעם דגן פטורה אף דשאור מחמץ הוא מ"מ באין טעם דגן באורז אין בא לידו חימוץ ובפתיחה לה' תערובות כתבנו יע"ש:

**יח** ומהראוי להזכיר בכאן מ"ש המחבר באי"ח ר"ח בסעיף ט' יע"ש (הוא מהרר"י והרד"א) היטב התחיל שיאכל כזית דגן ממנו משמע אע"פ שיש כזית כא"פ אין נהפך ובעינן שיאכל כזית דגן א"כ קשה מ"ש אין בו זה השיעור דרבותא הי"ל אף שיש זה השיעור כל שלא אכל כזית דגן וכ"ת דאשמעינן אעפ"י שאכל כזית דגן כל ששהא יותר מכא"פ אין מצטרף זה היה יכול לאשמעינן כשיש כזית כא"פ ושוהה יותר. והנה י"ל כל שאוכל כזית דגן שיש בכא"פ אף ששוהה הרבה מברך בהמ"ז דבנהנין א"צ שיאכל כא"פ וכמ"ש הע"ש בר"ז בשם כה"ג ועמ"א ר"י"ש יו"ד אות א' שחולק על הע"ש (עמ"ל בשתיית הקאפ"ע) והא דאין בו כשיעור הזה אפי' אכל כל התערובות אין מברך בהמ"ז משום דספוקי מספקא ליה אם טכ"ע מ"ה ולרש"י כל שאין כזית כא"פ טעמו מקרי והחמיר לענין ברכה אף בי"ד צ"ח פסק דהוה כודאי דלא מהני ספק ספיקא כמש"ל בברכה החמיר וכל זה אינו שזה לי וצ"ע ועמ"א בר"ח. גם י"ל בהמ"ז ושבעת כתיב הלכך אף אורז עם חטים אף דנגרר ובא לידי חימוץ וטכ"ע ד"ת (ועיין בהגאון המפרש פ"ק דחלה והרא"ש סוף ה' חלה בשם הרמב"ן ז"ל) מ"מ אורז אין משביע איו מברך ברכת המזון ואף דשווין הם מצה חלה ובהמ"ז היינו איזה נקרא לחם הא לענין משביע לא עמ"א בר"ח ט"ו ופריי שם: ומ"ש מברייתא דחלה דבשאר מינים בעינן רובא דגן (פ"ג ה"ז) להמחבר י"ל דמיירי באין בו שיעור חלה ובמצה אין בו כזית כא"פ (עמ"ש בתמ"ב בט"ז מזה):

**השמות** שהוזכרו בגמרא ופוסקים טעם כעיקר טעמו וממשו טעמו ולא ממשו (טעם כעיקר) היתר מצטרף לאיסור וכבר ביארנו טכ"ע ואמנם היתר מצטרף לאיסור הוא חצי זית היתר וחצי זית איסור כל א' בפ"ע אין מעורב ויאכל אותם בב"א זה לרש"י פסחים מ"ג ב' ולתוס' שם ד"ה כמאן בעינן שיהא מעורבין יחד ואפ"ה אין זה טכ"ע ומצויר מין במינו מחצה על מחצה ממש או באינו מינו עד"מ נזיר שרה זית פת חצי ממנו ביין וחצי הנשאר לא דטכ"ע ליכא ומצטרף איכא ועיין מנחת כהן בס' התערובת יע"ש: הא דאמרינן פסחים מ"ד ב' מדרבנן נשמע לר"ע אמאי לא אמרינן בכל האיסורין היתר מצטרף לאיסור אף דלר' יוחנן קיימינן ואיהו בלא"ה סובר ח"ש אסור מ"ה ומק"ו אין עונשין י"ל גילוי מלתא או כל שיש איסור מפורש עונשין מק"ו או כמ"ש התוס' בע"ז דח"ש. מעורב אין איסור מ"ה יע"ש ועמ"ש בס' ג"ו ועיין פני יהושע ז"ל בחידושינו לפסחים ועתו' פסחים ב' ד"ה אלא ובספרי פרשת דרכים בחדושינו פסחים אי"ה בא"ע יבואר עוד:

**הפרק השני** בביאור מהו הנקרא חמץ נוקשה ומהו הנקרא שאור ואימתי חייב כרת עליו ובו ח' סעיפים:

**א** הנה נא מצינו בדברי חז"ל השמות שהוזכרו בחמץ והם חמשה א' תערובות ב' נוקשה ג' שיעור ד' חמץ גמור ה' שאור ובתורה כתיב בפ' בא (שמות י"ב ט"ו וי"ח) חמץ ושאור ובגמ' ביצה ז' ב' ביארו חמץ ראוי לאכילה שאור אין ראוי לאכילה אבל חימוצו קשה ורש"י שם בחומש שאור מחמץ אחרים וחמץ אין מחמץ אחרים אבל ראוי לאכילה ופסוק כל מחמצת לשאור וראי"ם ז"ל שם דמחמצת משמע מחמץ אחרים וזהו שאור יע"ש היטב. וזה עולה כפי מה שהבין הרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג לאוין ע"ז להראב"ד חמץ אין מחמץ אחרים כלל (עיין פ"א מחו"מ ה"ב ובסמ"ג כ"ט א' ורנ"ד א') ושמעינן מיהא דהתורה הענישה על אכילת שאור כרת ומלקות מבואר בכתוב כר' זירא דפתח כו': ובתוספתא שהביא שם הסמ"ג מבואר שאור מחמץ אחרים חמץ שנתחמץ מאחרים מאימתי נקרא שאור שיפסל מאכילת כלב משמע כהר"א ז"ל דחמץ־ אין מחמץ אחרים ושאור אף שנפסל מאכילת כלב חייב כרת ומלקות דאף דברייתא ב"ש הוא מ"מ במציאות ל"פ ב"ה ונהי דסבר ב"ה זה וזה שיעורן שוה מ"מ הבדל יש בין שם שאור לשם חמץ ולפ"ז שאור אף נפסל מאכילת כלב חייב כרת ומלקות דראוי לחמע עיסה וחמץ שנפסל מאכילת כלב מותר מ"ה דאין ראוי לחמע וזה דלא כהר"מ ז"ל פ"א מחו"מ והמחבר בש"ע תמ"ב ס"ט משמע גם שאור שנפסל מכלב אין עובר עליו מ"ה כלל:

**ב** ודע דחמץ כל שראוי לכלב אף שנפסל מאוכל אדם עב"י וכרת ומלקות באכילה כן נראה מכמה דוכתי ועמ"א תמ"ב א' דאי נוקשה שהיה ראוי לאכילה פ"א בעינו נפסל מכלב ועט"ז שם ח' וער"ן פסחים מ"ה ב' הפת שעיפשה חייב לבער ועוד ברייתא נפסל מאדם נשרפת בפסח הקשה והא נבילה שאין ראויה לגר ל"ש נבילה (ושרי מ"ה עכ"פ) וי"ל דראוי לחמצו כמה עיסות דשאור נמי אין ראוי לאכילה ואסור באכילה מה"ט עכ"ל אלפא באכילה אסרה רחמנא מה"ט וקשיא לי הא דפסחים כ"ד ב' ה"מ בכ"ה שלוקין שלכ"ה ולא אמר ה"מ בחמץ בפסח או עכ"פ ה"מ בשאור וכ"ת ה"מ קאי אהנאה ובחמץ אין לוקה על הנאה כלל זה שבוש ולמאן אי להר"מ ז"ל משמע אף כ"ה אין לוקה על הנאה וה"מ הנאת אכילה עמ"ל פ"ה מיסודי התורה ולתוס' אף בחמץ לוקה על הנאה עיין חולין קכ"א ופסחים כ"א ב' שיהא נהנה בכרת ועפר"ח תמ"ג א' וער"מ פי"ד ממ"א הי"א לא הוציא מהכלל כ"א בב"ח וכ"ה ולא הוציא חמץ ושאור. ומיהו בעירב דברים המרים אפשר דפטור אף בחמץ ושאור דנהי דאסרה התורה אף שאין ראוי לאדם ונשתנה חמץ משאר איסורין מ"מ דרך אכילה עכ"פ בעינן כמו ג"ה למ"ד עץ הוא והכין הלכתא מ"מ אם עירב דברים המרים עמו אין לוקה דאכילה כתיב ביה דרך אכילה בעינן ובפריי ל"י"ד ס"ד וס"ה עמדנו על זה יע"ש: ולדעת הר"א ז"ל פ"א ה"ב מחו"מ ההיא דפת שעיפשה פסחים מ"ה ב' בפת שאור מירי ולפ"ז י"ל חמץ שוה לשאר איסורין כל שנפסל מאדם לית ביה איסור תורה ושאור אף נפסל מכלב הואיל וראוי לחמע כמה עיסות אהכי חייבה רחמנא בשאור כרת ומלקות. וההיא דהפת שעיפשה מאדם וראויה לכלב נשרפת עם הטמאה בפסח בפת ממש ומדרבנן כל שראיו לכלב החמירו חז"ל לבער ל"פ או דלא בדיל מיניה ויבא ליהנות (עתו' ר"פ ד"ה אור) ונפסלה מכלב חרכו קודם זמנו מותר בהנאה לאחר זמנו משא"כ בשראוי לכלב שם חמץ עליה בפת ממש ואסור עכ"פ בהנאה ס"ה דלא גרע מעפר נקברין דאסור מ"ה וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י:

**ג** אמנם דעת הר"מ ז"ל פ"א מחו"מ ה"ב וכ"ה דעת הר"ן דברייתא פת שעיפשה חייב לבער בפת ממש מירי ולא נפסלה לכלב ומדאמר הטעם שראוי לחמע כמה עיסות (לדידהו חמץ נמי ראוי לחמע) ולא אמר הטעם דלמא יבוא ליהנות ש"מ מ"ה אמר דחייב לבער בלא בטלו דראוי לחמע דמש"ה אסרה רחמנא לשאור אעפ"י שאין ראוי לאוכל אדם ה"ה חמץ כה"ג ומש"ה כל שלא בטלו חייב לבער מ"ה: וכללא כל שעובר באכילה מ"מ ה"ה ב"י כב"ה ביצה ז' ב' שאור לג"ש ומש"ה הוצרך הר"ן ז"ל שם מ"ה ב' דראוי לחמע כמה עיסות דעב"י מ"ה ובאכילה כאמור. ובזה נבין מ"ש המ"מ פ"א ה"ב מחו"מ לפרש השגות הר"א ז"ל דברייתא פת שעיפשה חייב לבער בשאור ומשום שראוי לחמע

ובנפסל לכלב אבל בחמץ ולא נפסל לכלב לא היה צריך לזה הטעם אלא דלמא יבוא ליהנות ממנו מה שא"כ בשאור ונפסל מכלב עפר"ח תמ"ב ט' ופריי שם במ"א אות י"ד ועכ"מ פ"א שם והבן ויבואר עוד אי"ה לקמן:

ד נוקשה שהזכירו חז"ל עמ"א תמ"ב אות א' שהוא חמץ שלא החמיץ ממש כמו שיאור הכסיף פניו או כסופרים שמדבקין ניירות. וכתב עוד דרש"י ור"ן פירשו דאין ראוי לאכילה מעולם לא ראוי לאכילת (אדם) דאם פ"א הוה ראוי לאכילה אסור עד שיפסל מכלב יע"ש (עיין שם) אות י"ד דכל שראוי לכלב אסור מ"ה ונוקשה דרבנן דלא היה ראוי לאכילה מעולם. וער"ן במשנה אלו עוברין נוקשה כלומר שאין ראוי לאכילה וכ"כ הסמ"ג לאוין ע"ש (דף למ"ד ד') נוקשה פירוש רע וקשה לאוכלו וקשה מה לי אם היה ראוי פ"א לאכילה או לאו כיון דהטעם דראוי לחמע כמה עיסות על כן צ"ל דשאור גופא ראוי היה פ"א משנעשה חמץ גמור ראוי לאכילת אדם וכ"ז צ"ע לי: ואמנם רש"י פסחים מ"ג א' ד"ה מאן תנא נוקשה רע כו' שאינו ראוי לאכילה ובד"ה שיאור כגון שיאור דנוקשה הוא דאין ראוי לאכילה הואיל והחמיץ קצת ולא גמר ולהחמיץ אחרות כשאור לא חזי עכ"ל משמע דאי הוה חמץ גמור ממש אף שמעולם לא היה ראוי לאכילת אדם כיון דראוי לחמץ עיסות אחרות אסור מ"ה וחייב כרת כשאור דאינו ראוי לאכילה וחייב הכתוב דראוי לחמע כמ"ש הר"ן ז"ל ואם נאמר דרש"י לא חזר ממ"ש בחומש פ' בא וה"פ דחמץ גמור נמי אין ראוי לחמץ כלל כ"כ ע"כ ברייתא דפסחים מ"ה ב' הפת שעיפשה שראוי לשחקה ולחמע בפת שאזר מיירי כמ"ש הראב"ד ז"ל פ"א ה"ב מחו"מ וברייתא שנייה הפת שנפסלה מלאכול אדם חייב לבער אין ראיה די"ל מדרבנן דלמא יבא ליהנות ממנו כמש"ל ובתמ"ב במ"א הארכתי:

ה אמנם מ"ש רש"י שיאור נוקשה דאין ראוי לאכילה הואיל ולא החמיץ כל צורכו קשה אמאי לא פירש כפשוטו דלא נעשה חמץ כל צרכו כפשט הלשון ואי דקולן אפשר חמץ גמור הוה רק דאין ראוי לאכילה אכתי קשה מנא ליה לגמרא לדמות זה לזה. ומיהו לזה י"ל דבמכ"ש מייתי ליה דשיאור דר' מאיר שלא החמיץ כ"צ ולא ראוי לאכילה לוקין כ"ש קולן ואינך דמתני' כו' ואכתי קשה מה הוקשה לרש"י משיאור דהתם פ"א היה ראוי לאכילה משא"כ נוקשה שמעולם לא היה ראוי לאכילה כמו קולן דקודם שנתחמץ לא היה ראוי לאכילה. אבל אין לומר דפשיטא ליה לרש"י דשיאור שהכסיף מקרי חמץ דמכלל מצה יצא ומש"ה לענין בל יראה א"צ ריבויא כמ"ש במשנה א"ע ב"י ובאכילה פליגי מ"ד נוקשה לקה באכילה מריבויא ומאן דפוטר דלאו דרך אכילה דאין ראוי לאכילה ושאור דחייבה רחמנא דראוי לחמע כמה עיסות (אבל לומר שהיה שעה ראוי

לאכילה אין נראה) דא"כ במאי פליגי ר"י ור"מ לקמן בשיאור יע"ש: ועוד בחולין כ"ג ב' אמר לר' יהודה שיאור דידיה ספיקא או ברי והא ודאי חמץ הוה ופטור ממלקות דלאו דרך אכילה ואי"ה לקמן יבואר עוד:

ו נמצינו למידין ששלשה מיני נוקשה הם: א' שלא החמיץ כ"צ כשיאור שהכסיף פניו (עסי' תנ"ג ס"א ותנ"ט ס"ב ותס"ב ס"ב) או מי פירות עם מים אף שוהה הרבה כתב הטור דהוה נוקשה. ושאר מיני קטניות שהחמיצו דעת הר"א ז"ל פ"ה ה"א מחו"מ דהוה נוקשה ובזה לא קיי"ל כוותיה. ואם עירב מעט קמח מה' מיני דגן עם רוב קמח משאר מינים אפשר נוקשה הוה וצ"ע ואי"ה בתנ"ג יבואר אי"ה דוקא אורז מטעם גרירה. וכל אלו נוקשה הוה הן למי"ד נוקשה בטל בס' עסי' תמ"ז הן לאחר הפסח ויבואר בסמוך עוד מזה בעזה"י: ב' חמץ גמור אלא שמעולם לא היה ראוי לאכילה ועמ"א תמ"ב א' ואפשר דהני דחשיב במשנה קולן כו' הם מזה המין. ג' חמץ גמור שהיה ראוי לאכילה ואח"כ נפסל מאוכל אדם לגמרי בזה צ"ע עכ"מ פ"א מחו"מ משמע בראוי לכלב יש בו לאו באכילה ובהר"ן ובהא דפת שעיפשה מבואר דבי"י עובר בראוי לכלב והמעיין שם משמע אף באכילה מ"ה והטעם דראוי לחמע הא אין ראוי לחמע כ"ע מודים דאין בו איסור תורה כ"א מדרבנן בכעין כל שנפסד מאוכל אדם כשאר איסורין שבתורה ועמ"ש בפריי ליי"ד ק"ג וכ"כ העולת שבת בתמ"ב אות ד' בנפסד מאוכל אדם ואין ראוי לחמע מ"ה שרי: ואמנם מ"ש באות א' דנוקשה ראוי לחמע אחרים ערש"י דף מ"ג דנוקשה אין ראוי לחמע דאל"ה היה חייב כרת כשאור (עיין חולין בתו' מנחות נוקשה) ומ"ש דמש"ה שיאור ישרף דראוי לחמע והאוכלו פטור דהוה נוקשה וזהו שאור האמור בתורה צ"ע דשאור חייב כרת כמ"ש רש"י פ' בא וכדר' זירא ביצה ז' ב' זהו שאור וזהו חמץ ולהראב"ד אף נפסל מאכילת כלב בשאור וכמ"ש הרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג כמש"ל ושיאור לחוד ושאור לחוד והם דברים זרים ותמוהים אצלי ולא זכיתי להבינם:

ז ולענין הלכה עמ"א בתמ"ב א' הוכיח דהמחבר סובר נוקשה דרבנן ואפ"ה אסור להשהותו ע"ש: והנה י"ל בתערובות פסק המחבר דעבי"י דל"צ קרא לזה כיון שיש כזית ועל אכילה צריך קרא דלית כא"פ וכמ"ש הכ"מ פ"ד ה"א מחו"מ בשם הרמ"ך (ובזה י"ל שיטת רש"י ריש א"ע) אבל נוקשה לאכילה אתרבי מכל כסתם משנה דריש א"ע ולבי"י לא איתרבי וכמ"ש הר"ן ז"ל ריש א"ע יע"ש היטב ועתו' שם וא"כ י"ל דהמחבר פסק כן בנוקשה איסור לאו באכילה ולא בי"י ומש"ה פסק בתמ"ז סי"א דנוקשה לאחר פסח שרי. גם י"ל דעכ"פ איסור תורה יש בנוקשה ותערובות לחכמים ועבי"י ריש תמ"ב

והאוכלו פטור ממלקות וכ"מ בחולין כ"ג ב' לר' יהודה אי נפיק בשיאור ואי הוה דרבנן פשיטא דמצה הוה ועתוס' שם ד"ה אי וצ"ע שם:

**ח** והנה דעת הר"מ ז"ל א"י כעת בבירור ועיין פני יהושע פסחים מ"ג א' בתוספות ד"ה מאן תנא כתב דעת הר"מ ז"ל דליכא מלקות בשיאור והנה בפ"ה ה"ג מחו"מ הכסיפו פניו אסור לאכול ואין בו כרת ולא הזכיר ממלקות אבל בפ"ד הי"א מחו"מ וכן ניירות שדבקו בחמץ מותר לקיימן בפסח ואין ב"י שאין צורת החמץ עומדת וכמ"ש המ"א שאין זה קולן ומש"ה נתן טעם שאין צורת החמץ עומדת ומינה נוקשה בעיניה עב"י וכפירש"י ריש א"ע וכ"מ בטור בתמ"ב דלהר"מ דפוסק כר"א משמע בין תערובות ונוקשה יע"ש: ומיהו אנן קיי"ל כפסק המחבר בתמ"ז סי"א שאין בנוקשה ב"י ובאכילה צ"ע ועכ"מ פ"ה מיסודי התורה ה"ח דשלא כ"א ליכא איסור תורה קיי"ל חמץ מרבינן מכל ועמ"א תמ"ז נוקשה אי בטל בששים מטעם דאין בו כרת יש לצדד ואי"ה שם יבואר:

**ועיין** פסחים מ"ד הנח לכותח כו' בטלה דעתו אע"ג דחמץ שנפסל מאדם חייב כרת ומלקות עכ"מ פ"א מחו"מ ור"ן ריש א"ע ברייתא דפת שעפשה מ"מ בעינן שיאכל דרך אכילה כמו ג"ה עץ הוא ועירב דברים המרים בו אין לוקה דאכילה כתיב ביה ובפריי ליי"ד ס"ד וס"ה כתבנו מזה: ובתערובות י"ל בלא"ה הטעם דראוי לחמע אחרים ובתערובות אין ראוי לחמע: ושאור שנפסל מכלב לכאורה תליא בפלוגתא הר"מ והר"א ז"ל ובכ"מ לא משמע כן ועפר"ח תמ"ב אות ט' ואי"ה יבואר עוד בפ' שאח"ז:

**הפרק השלישי** ידבר בענין איסור הנאה ושלא כדרך הנאה ואי לקי על הנאת חמץ בפסח ובו ז' סעיפים:

**א** הנה בפסחים כ"ד ב' כל איסורין אין לוקין אלא דרך אכילה והנאה ומסיק חוץ כ"ה ולכאורה חמץ נמי בנפסד מאוכל אדם לוקה ושאור יוכיח ועכ"מ פ"א ה"ב מחו"מ וכבר כתבנו בפרק הקדום ס"ח די"ל מ"מ דרך אכילה והנאה בעינן: ואמנם אי לקי על הנאת חמץ בפסח מחלוקת הוא והר"מ ז"ל פ"ח ממ"א הי"ו כלל ואמר כל מאכל איסור אם נהנה אין לוקה אף שאין כ"כ ראיה שלא הוציא כ"ה. וכן בב"ח להפר"ח א"ח תמ"ג ועל ח"מ פ"ט עמ"א מכ"מ משמע ודאי להר"מ ז"ל אין לוקה בנהנה מחמ"פ ולטעם המ"מ בפ"ח הי"ו ממ"א דכל הנאה הוה שלכ"ה ודוקא אכילה הוא דרך הנאתו יע"ש ובחמץ נהפוך הוא דאם לקי על אכילה בנפסד מאוכל אדם כ"ש שילקה על דרך הנאה ממש ומיהו יש עוד טעמים דלא לקי על הנאה עמ"ל פ"ה מיסודי התורה ובחינוך דלאו שאין בו מעשה או מריבויין אותו אתה משליך או לא יאכל בצירי כל זה לא מפורש רק ריבוי

וא"א ללקות על ריבוין עמ"מ פ"ג ה"ו ממ"א ובשורש הט' ויו"ד יע"ש ועיין פני יהושע ריש פרק כל שעה ועמ"ש אי"ה בסעיף ב' מזה:

**ב** גם נוקשה למ"ד מ"ה אסור באכילה וה"ה בהנאה עתוס' פסחים כ"ג ב' ד"ה מאי בינייהו ואפ"ה אין לוקה בהנאה להר"מ ז"ל כמ"ש בס"א מזה אף דאין ראוי לאכילה. ועאה"ע כ"ח בקידושין בנוקשה מדר"ז בחטי קורדנייתא לר"ת דהוה מקשה ומ"ש הר"מ ז"ל פ"א ה"ב חמץ אסור בהנאה מלא יאכל בצירי אפ"ה אין לוקה על הנאה ועכ"מ שם ונוקשה אף לחזקיה אסור בהנאה ועסי' תמ"ג ותמ"ה ובח"י שם:

**ג** וראוי להזכיר בכאן דבר אחד והוא דקי"ל הנשרפין אפרן מותר ונקברים אפרן אסור א"י אי מ"ה או מדרבנן אפרן אסור המעיין בתוי' תמורה ל"ג ב' ד"ה הנשרפין משמע דנקברין עפרן מ"ה אסור ועתה"ד סימן קכ"ט בדין של יין נסך מסופק בנפסל מכלב אי אסור מ"ה בהנאה ועמ"ל פי"ד מה' אבל הכ"א נסתפק במומיא אוכל שנפסד מאכילת אדם אי יש בו איסור הנאה הואיל כר"א קי"ל כל היכא דליכא איסור אכילה ה"ה הנאה וכ"ש בעפר דיש ספק זה. ומיהו חמץ דנפסד מאכילה אדם חייב מלקום וכרת ושאור אף בנפסל מכלב כמש"ל יש לומר אפרן מ"ה אסור. ולר' יהודה מנשרפין אין לך דבר שנעשה מצותו ושרי אפר חמץ ובנפסל מאכילת כלב ועדיין גוש קיים צ"ע בזה. וכ"ז שרפו לאחר איסורו אבל קודם איסורו כל שנפסל מכלב קודם זמנו שרי לאחר זמנו כדרבא פסחים כ"א ב' ותו' ד"ה חרכו יע"ש: וער"ן ר"פ כל שעה מ"ש אבל לאחר איסורו עד דשריף ליה אי"י דזה לר' יהודה הא לרבנן אף שרוף לאחר איסורן אסור מ"ה או מדרבנן עכ"פ. והרי"ף והר"מ ז"ל פ"א מחו"מ הביאו לדחזקיה לא יאכל בצירי יש לומר לאסור אפרן מ"ה דלר"א יש ספק כמו שצידד המ"ל בפי"ד מה' אבל או עכ"פ בנפסד מכלב נ"מ וכאמור:

**ד** עוד אני חוזר על הראשונות בדין הנאה להר"מ ז"ל אין לוקה והש"ג בפכ"ש סובר שאם יהנה כדרך הנאה לוקה. ודבר פשוט הוא למ"ד דלקי דבעינן כזית דלא חמיר הנאה מאכילה ואוכל ח"ש נהנה הוא ולא לקי אך מה דיש להסתפק בנהנה מח"ש אי אסור מ"ה או מדרבנן דשמא כל חלב לרבות ח"ש ומינה יליף לכל איסורין זה באכילה לא בהנאה (וכ"ש אם נאמר הטעם חזי לאצטרופי היינו שיטעה ויאכל כזית כא"פ זה שייך באכילה לא בהנאה) ומיהו מדאמרינן ב' דברים אין ברשותו של אדם חמץ וגם באה"ע כ"ח המקדש בחמץ אין חוששין לקידושין ואי מ"ה מותר ליהנות מח"ש ברשותו מקרי שיהנה פחות מכזית מעט מעט וגם ראוי שיהיה קידושי ספק. ויראה דאכילה בכזית

משמע וח"ש מכל חלב או הלמ"מ כדבעינן למימר לקמן אי"ה משא"כ איסורי הנאה דנפיק מאותו אתה משליך ולחזקיה מלא יאכל בצירי משמע ודאי אף בכל שהוא:

**מריש** ה"א דהא דקיי"ל שבועה חלה על ח"ש כבסי' רל"ט ס"ו בי"ד ועתו' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי היינו באיסורי אכילה משא"כ איסורי הנאה י"ל דכ"ש לאו מפורש אלא דלא חמיר מאכילה שוב אין שבועה חלה על ח"ש אלא דז"א דמאותו או לא יאכל בצירי נמי לית לאו ועשה מפורש כ"א מדרשא וכל כה"ג לא הוה רק איסורא בעלמא מ"ה וחלה שבועה עליה כעל ח"ש:

**ה** ומודינא בבשר בחלב וכלאי הכרם דהוציא הכתוב בלה"ק פן תקדש ובב"ח ג"פ לא תבשל ודאי הוה לאו מפורש בכ"ש אכילה והנאה אלא שאין לוקין בכ"ש (עלח"מ פ"ט ממ"א) א"כ מי שנשבע על ח"ש מבב"ח וכ"ה י"ל דאין שבועה חלה עליה ונ"מ בנשבע על ח"ש מבב"ח ונתערב דבטל בששים ולא הוה דשיל"מ עי"ד רל"ח בש"ך אות ה' ורי"ז:

**ו** ומפני שיש לי הרהורי דברים בהא דקיי"ל ח"ש אסור מ"ה אמרתי לבארם פה. סבור הייתי לומר דכ"ע ר"י ור"ל סוברים אכילה בקרא בכזית פליגי לר"י כל חלב לרבות ח"ש או מהלמ"מ או מטעם חזי לאיצטרופי ור"ל לית ליה כל הני לימודים אלא דקשה כ"ה ובב"ח דלא כתיב אכילה ואפ"ה אין לוקה בח"ש כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ט וי"ד ממ"א דבעינן בכולהו כזית וצריך לומר א' מב' פנים או סתם אכילה בכ"ש משמע לר' יוחנן והלכתא בא דרך כלל שאין עונשין שום עונש כרת ומיתה ב"ש ומלקות פחות מכזית ובכלל ג"כ בב"ח וכ"ה או סתם אכילה בכזית והלכתא דרך כלל דכ"ש איסור תורה איתא ומלקות ליכא אף בב"ח וכ"ה ועמ"ל פ"א ה"ז מחו"מ וראי"ם בביאוריו לסמ"ג ה' חמץ:

ומה דקשה אם נאמר סתם אכילה בכ"ש והלכתא למעט עונש א"כ יש לאו מפורש בכ"ש ואיך יחול שבועה על ח"ש כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ה מה' שבועה וביי"ד רל"ט יש ליישב ועיין יומא דף פ' ע"א עונשין הלמ"מ היינו לבב"ח וכ"ה וכל לרבות ח"ש לאיסור בעלמא ואין לוקין מריבוין כמ"ש המ"מ פ"ג ממ"א. ומ"ש המ"מ ס"ח הי"ו ממ"א עמ"ש הר"מ ז"ל דבהנאה אין לוקין פסחים כ"ז ב' אין לוקין אלא דרך הנאה והראוי לאכילה אין דרך הנאתן אכילה כו' ודומה לח"ש עכ"ל וקשיא לן בסעיף א' דחמ"פ באכילה לוקה בנפסד מאוכל אדם כ"ש שילקה על הנאה בדרך הנאה ועתה ראינו כי ח"ש ודומה לח"ש הוא הטעם דאין לוקין אלא מריבוין מאותו או לא יאכל בצירי אלא לתרץ הלשון אין לוקין אלא דרך הנאה משמע דרך הנאה לוקה כפירש"י ז"ל למשוח עורות לכן כתב שהר"מ ז"ל פירש דרך הנאה היינו הנאת אכילה:

ז ועיין בשו"ת ח"צ ז"ל סימן פ"ו בבל יראה אי יש איסור תורה בח"ש עמ"ש לעיל מזה ועפ"י ביצה ז' ב' ופר"ח ה"פ וי"ל דהא סתמא כתיב כ"ש במשמע ונהי מלקות ליכא בכ"ש דלא חמיר מאכילה וג"ש מ"מ איסור תורה ליהוי מג"ש באכילה. ומ"ש בב' חצאי זיתים בדבוק בכתלים עסי' תמ"ב ותמ"ז מ"ש בזה די"ל בבטלו מיירי ומ"ש לענין שבת המוציא פחות מכשיעור מדרבנן ולכאורה כ"נ פחות מד"א מדרבנן וערש"י שבת ע"ז א' ד"ה וכי מותר לאפות פחות מכשיעור דחצי שיעור אסור מן התורה משמע ל"ד איסורי מאכלות וצריך לחלק בין פחות מד"א ועקירה והנחה בריש שבת ובין זה צ"ע:

**החלק השלישי לביאור חמץ בפסח**

**הפרק הא'** ידבר דרך כלל כל בשאר איסורין בששים חמץ תוך הפסח מליל א' ואילך במשהו וטעם הדבר ובו ה' סעיפים:

**א** כתב המחבר בתמ"ז ס"א דין תערובתן כו' והוא לשון המ"מ פ"ד מחו"מ הי"ב וי"ל דאמאי לא סיים וכל שבשאר רוב כאן נמי דהוה דבר והיפוכו והוא ז"ל סיים קליפה או נטילה. ולא עוד דבס"ט סתם כדיעה א' יבש ביבש באלף לא בטל ואיך הביא כאן לשון המ"מ: (ועיין בע"ץ בתמ"ז אות ט'. עש"ך י"ד רמ"ב ופריי בהגהות או"ה ומנחת יעקב בת"ח כלל ל"ט ד"ו אות ט"ז הקשה על הע"ץ ועיין באה"ע סימן א' בח"מ וכן הלכה דהמחבר דעתו לפסוק כדיעה א' כסתם ועמ"ש בכללים כאן) ובס"ט אף במינו פוסק כך שהרי אמר אע"ג בשאר איסורים חד בתרי בטל כו' ועב"י בשם הרשב"א ז"ל סימן למ"ד וג"ן ותה"א דף ק"ו ועמ"ש בפנים מזה:

**ב** ויראה לתרץ זה דה"פ כל שבשאר איסורין אוסר בפחות מששים ה"ה חמץ דלא קיל מיניה וחמור שאסור במשהו. אבל דבר שבשאר איסורים לא בעי ששים יש מהן בחמץ שוה להם ויש דחמץ חמור ואוסר במשהו והיינו נט"ל ברוב כבסי' ק"ב בי"ד ס"ב ה"ה חמ"פ לדעת המחבר בסעיף יו"ד דקיל ממשהו. ויבש ביבש בשאר איסורים ברוב וחמ"פ במשהו אבל מה שבשאר איסורים בכ"נ או קליפה בזה שוה חמ"פ לשאר איסורין ממש כמו שסיים המחבר וכן הם דברי המ"מ שם:

**ג** וטעם הדבר שהחמירו חז"ל בחמ"פ במשהו דלא בדילי מיניה וכרת ערש"י פסחים כ"ט ב' משא"כ חלב בדיל ועד הלילה אין כרת. ונוקשה י"א בטל בס' וי"א משום לא פלוג ול"ד עד הלילה עט"ז תמ"ז: (עיין ירושלמי ר"פ חצירות בירושלים אי בדיקה מנותר יע"ש). והר"מ ז"ל פט"ו מ"א ה"ט וי"ב הטעם דהוה דשיל"מ ועיין בה' חו"מ מזה ועש"ך י"ד ק"ב אות י"ג וי"ד ובנה"ך בציי"ב דיש להחמיר ולומר חמץ הוה דשיל"מ ואמנם האחרונים כאן משמע הסכימו דחמץ לא מקרי דשיל"מ ועמ"י בת"ח כלל ל"ט

אות כ"ז וכלל ע"ד אות י"ט הוכיח מתס"ז דמקילין בס"ס אלמא לא הוה דשיל"מ ודחה ד"יל כמ"ש הש"ך בי"ד ק"י אות נ"ו ספק שמא אין כאן איסור מהני ס"ס בדשיל"מ ולפ"ז יבש ביבש במינו עכ"פ בתערובות השלישי אי משום זה אין להתיר כבסי' ק"י בי"ד משא"כ אי הטעם כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה למ"ד וג"ן ותה"א ק"ו דבחמץ לא הלכו אחר הטעם ה"ה ביבש א"כ תערובות השלישי יש להתיר בחמץ כבשאר איסורין בזה:

ד והוי יודע דאף להר"מ ז"ל דהטעם משום דשיל"מ ואף לדידן דאסור לשהותו מקרי דשיל"מ כמ"ש בפתיחה לסימן תמ"ז ועמ"א סימן תרע"ז אות י"א וי"ב ומ"ש בפריי שם והנה אף אם נאסר החמץ בלא"ה קודם פסח מבליעות איסור או חמץ כ"ה ועכו"ם ונתערב בפסח אפ"ה אוסר במשהו כמ"ש בשו"ת צ"צ סימן ס"ט ביצה מטריפה שנולדה בי"ט מ"מ איסור נולד מקרי דשיל"מ ובי"ד ק"ב כתבנו מזה הלכך בין לטעם דשיל"מ או כרת ולא בדילי מיניה אף דחמץ כ"ה ועכו"ם בדיל מיניה מ"מ חל עליו בכולל קודם פסח ואוסר במשהו בפסח ועמש"ל מזה והבן:

ה ודע דלמ"ד חמץ דשיל"מ ובזמנו מליל א' ואילך החמירו אינו מינו אטו מינו אבל עד הלילה היינו משש או אפשר מה' ואילך במינו אוסר במשהו להר"מ ז"ל כדשיל"מ ובאינו מינו עד הלילה ל"ג אטו אינו מינו ועפר"ח סימן תמ"ז אות ב': ולדבריו א"ש מה דאמר בפסחים למ"ד בזמנו במשהו כרב היינו דוגמת טעם רב דבמינו אסור מדינא דשיל"מ וגזור אינו מינו אטו מינו (עיין פני יהושע שם מ"ש הטעם באי"מ הוא מבואר בת"ח כלל מ"ה ד"ו ומ"ש א"ש) ומיהו מ"ש הפר"ח מ"ש הכ"מ פט"ו ממ"א הי"ו דחמ"פ כ"ש מ"ה מריבויא דכל מחמצת הוא טעות יע"ש הנה חלילה לנו לחשוד למאורן של ישראל בדבר זה ולשון הר"מ ז"ל הואיל וכתיב כל מחמצת וירצה בזה הואיל והחמירה התורה בחמץ יותר מכל איסורין דאפילו ליכא כזית כא"פ כ"א שאוכל הכותח בהלעטה משא"כ בשאר איסורין גם י"א דפחות מכא"פ אסור מ"ה אלא שאין לוקין עליו כמו דמשמע מדברי הר"מ ז"ל פ"א מחו"מ ה"ז דאסור ואין לוק"ה משמע איסור תורה איכא ובשאר איסורין פסק דטכ"ע בזה דרבנן עיין רלב"ח סי' ט"ו הביאותיו בחלק הב' יע"ש והואיל והחמירה התורה בתערובת חמץ החמירו חז"ל במשהו אף באי"מ ובטעם לבד כמ"ש הפר"ח בי"ד ק"ב אות י"ג יע"ש כן י"ל בדברי הכ"מ. וא"כ בע"פ בטעם לבד אף במינו אין אוסר להר"מ ז"ל. ואף אי הטעם הואיל והחמירה התורה כל מחמצת לאסור תערובות אין לאסור התערובות ממש עד שתחשך דכפי הנראה גם בתערובות ונוקשה אין איסור מ"ה כ"א תוך הפסח (אף למ"ד תרווייהו מ"ה) וכנראה ממ"ש הר"מ ז"ל פ"א ה"ו מחו"מ תערובות חמץ אם אכלן בפסח לוקה דחד קרא כתיב ומוקמינן

במסתבר תוך הפסח עמש"ל: ועמ"מ שם הלכה ה' מדברי רבינו ספ"ד (הי"ב) אפילו נתערב תחלת השנה אסור לאוכלו תוך הפסח מ"מ נ"מ אף להר"מ ז"ל לאכול ערב פסח עד הלילה וכאמור:

**הפרק השני** כל שבשאר איסורין לא בעי ששים יש מהן בחמ"פ דלא בעי ג"כ ששים ויש מהן דאוסר בחמ"פ במשהו ובו ה' סעיפים:

**א** כל שבשאר איסורין לא בעי ששים יש מהן בחמ"פ דלא בעי ג"כ ששים כמ"ש המחבר בתמ"ז ס"י נט"ל לדעתו שרי בתמ"פ ויבש ביבש פסק להחמיר כהרשב"א בתשובה והמעיין בתשובה למ"ד וג"ן משמע טעם א' לשניהם אפ"ה פסק המחבר נט"ל קיל טפי דפוגם ומצער ולא נהנה כלל לא החמירו. ועי"ד ק"צ ס"א בלבוש דמצערו יע"ש וכאן בתמ"ז ס"י דנפגם פקע איסורו קשה הא ראוי עדיין לאדם ושוב ראיתי שהוא לשון הרא"ש ז"ל סוף עכו"ם ועיין מ"ה בס' התערובת דף ע"ד ע"ב וע"ג הרגיש בזה:

**ב** ומה שי"ל הוא בנפסד מאוכל אדם וראוי לכלב אם אוסר תערובתו במשהו כי מתשובת הרשב"א ז"ל סימן תצ"ט נט"ל אסור ופת שעפשה ונעשה כעפרא לא אסרה תורה עפרא יע"ש משמע שנפסל מכלב הא ראוי לכלב דמ"ה אסור באכילה והנאה עמ"א תמ"ב י"ד וברי"ן פסחים ת"ה ב' דראוי לחמע כמש"ל באורך: ואמנם במנחת כהן ע"ד ב' וג' ממרוצת לשונו משמע כל שנפסד מאוכל אדם אין אוסר תערובתו שכ"כ שם וז"ל ולדעת הרשב"א (שאוסר נט"ל) אם נפסד ממאכל אדם והגיע לשיעור זה יודה הרשב"א שפקע האיסור וכ"מ בתשובה יע"ש והנה מתשובה זו ל"מ כן. ואם נאמר כל שנפסד מאדם לית באכילה איסור תורה אף דאסור בהנאה מ"ה כעפרן אבל אכילה לא י"ל בנפסד מאדם אין אוסר ועח"י תמ"ז אות מ"ו משמע מדבריו דוקא בנפסל מאכילת כלב דבנפסד מאדם אין חילוק בין קודם זמנו או אח"כ כבסי' תמ"ב יע"ש היטב ולדינא צ"ע די"ל בנפסד מאדם א' או שמא הנאה חמור מאכילה בזה ואת"ל באכילה ג"כ מ"ה אסור לא החמירו כה"ג חז"ל די"ל נט"ל שרי ועמ"א תמ"ו אות מ"א והבו דלא לוסיף עליה ואי"ה בתמ"ז יבואר עוד:

**ג** ואפי' בישל בכלי שאב"י בפסח אוסר עמ"א תמ"ז מ"א ותמ"ב בט"ז במע"ד ותס"ז. ואף שיש לדון ולומר כה"ג ל"ש משהו איכא מ"מ כיון דלדידן טכ"ע מ"ה בשאר איסורין בחמ"פ אסור אף דנט"ל מ"מ לאו עפרא הוא: וטכ"ע בבעין נ"ל מהטמאים לאסור צירן ורוטבן ומיהו חמ"פ קיל דהיה ש"ה ויש היתר לאיסורו אלא ממשרת או מכלי מדין וצוה להגעיל אף כלי היין עתו' פסחים מ"ד ב' ד"ה אלא יע"ש ומנזיר שפיר מצינו למילף חמץ מיניה וכאמור:

**ד** ומה שיש מהספק בדשיל"מ דאוסר באלף וכלי בכלי נמי דשיל"מ אם נט"ל אוסר בו דלא הלכו בו אחר הטעם או חמץ שאני דהחמירו בו כמה חומרות ועמ"א תמ"ז מ"א די"א חמץ דשיל"מ ונט"ל מותר בו ועד הלילה כו'. ומיהו דבר דלטעמיה כמו בשמים עכו"ם אם נותנין טעם פגום פשוט דאין אוסרין דכ"ע דאוסרין באלף דהטעם נרגש משא"כ נט"ל:

**ה** וכל דבשאר איסורין כ"נ או קליפה ה"ה חמ"פ כמ"ש המחבר בתמ"ז ס"א והוא מוסכם דאין כח להתפשט יותר אף משהו וחימום כלי שני עסי' תמ"ז ס"ג בהג"ה טוב להחמיר בכלי שני שיס"ב והיינו מליל א' ואילך וי"ל אי הטעם דיש אוסרין בשעת איסורין בכלי שני בי"ד ק"ה ס"ב ובחמץ החמיר כוותייהו או בשאר איסורין הוא שרי דמפליט ומבליע משהו ובחמ"פ משהו אוסר כריחא מלתא מה"ט ונ"מ בדשיל"מ ולטעמים בכלי שני. ומיהו בה"מ צידדו האחרונים להתיר בחמ"פ ובלא ה"מ ראוי לנהוג כמ"ש הט"ז בי"ד ק"ה ד' לאסור אף בשאר איסורין ועי"ד בפריי בק"ב וק"י וקי"א הרבה דינים השייכים להלכות פסח:

**הפרק השלישי** יבאר חמ"פ אימתי נאסר בהנאה ואימתי שרי בהנאה וחמ"פ לאחר הפסח ובו י"ב סעיפים:

**אמר** הכותב ראיתי לבאר בכאן פרט אחד רבה המבוכה בו ואביא תחלה שאלה אחת וממנה יתבארו פרטי הדברים וזו תוארה:

**א שאלה** כל איסורי הנאה שנתערבו בהיתר ואין כדי ביטול אי אוסרין כל ההיתר בהנאה או לאו: ואם יש תקנה בהולכת הנאה לים המלח: או תקנה שימכור לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ואם יש לחלק בין דבר חשוב יבש ביבש ללח בלח: ואם יש לחלק בין כשהאיסור ד"ת או דרבנן: ואם יש לחלק בין כשהאיסור רק במשהו כמו בשמים של עכו"ם וכדומה שאוסרין יותר משששים אז מהני הולכת הנאה ליה"מ או למכור חוץ מדמי איסור שבו או אפשר אף שנתערב פחות מששים וטכ"ע מ"ה לדידן באכילה אפי"ה י"ל דמהני הולכה ליה"מ או חוץ מדמי איסור שבו ואפשר אף בלא פדיון כלל י"ל דשרי ליהנות מהכל יחד דבאכילה ל"ש ביטול פחות מששים דאיך אוכל יטעם וטעימתו זה הכרתו כמ"ש בחה"ר בחולין צ"ט בשמעתתא דזרוע בשילה משא"כ בהנאה י"ל חד בתרי בטל אף באי"מ בלח דל"ש טעם בזה כל אלה הם ספיקות עצומות לאיש ההמוניי כמוני וכבר עוררתי ע"ז בפריי לי"ד בפתיחה להי' בשר בחלב ובסימן ק"י בש"ך אות א' וכאן אבאר קצת באורך:

**ב** דע דבע"ז מ"ט א' משנה אפה פת בעצי איסור או ארג בגד בכרכר אסור בהנאה נתערבו באחרים כולן אסורות הנאה (דבר חשוב) ר"א אומר יוליך הנאה ליה"מ והלכה כדבריו. ובע"ד א' תנן יי"נ שנפל לבור אסור כולו בהנאה רשב"ג אומר ימכור כולו חוץ מדמי איסור שבו והלכה כרשב"ג חבית בחביות אבל לח בלח אין תקנה ודוקא יי"נ ודאי הא סתם יינם למ"ד אוסר בהנאה מהני בלח חוץ מדמי איסור ע"ד קל"ד ס"ב: ובפירוש יוליך ליה"מ חוץ מדמי איסור יש בו מחלוקת כי רש"י ותוס' מ"ט ב' סוברים שהם שני תקנות. וחוץ מדמי איסור שבו עדיף בכל ענין מיוליך ליה"מ. וימכר הוא שימכר כל התערובת ביחד חוץ מדמי איסור שבו אבל למכור א' א' ואח"כ ישליך דמי א' מהם לאיבוד אסור דכשלקח דמי חבית א' שמא של איסור לקח ודוקא למכור הכל ביחד לעכו"ם הא ליהנות הוא מהם אסור וכן לכבד לעכו"ם אסור דהא נהנה. אבל כשמוליך דמי חבית א' ליה"מ ולכל מקום האבוד תופס דמיו והאיסור נעשה היתר ומותר למכור א' א' והוא עצמו מותר ליהנות ג"כ וער"ן שם באורך ובש"ך י"ד קל"ד אות חט"י וק"י אות א' ושם נתבאר דהבדל יש בין חוץ מדמי איסור בדבר שיש חשש שמא ימכור עכו"ם לישראל אסור וביוליך ליה"מ שרי והוא עצמו שרי להנות. וזה בע"ז דתופסת דמיה ואעפ"י שאין פדיון לאליל כשהוא בעצמה הא תערובת דמ"ה בטיל ומדרבנן דבר חשוב לא בטיל הקילו (עיין פני יהושע פסחים כ"ז ב' דמ"ה ע"ז באלף לא בטל מלא ידבק וצ"ע דמדרבנן הוא דמה"ט טבעת עכו"ם כו' שנפל א' לים הותרו כולן מטעם ספק דרבנן לקולא לא מטעם ס"ס ע"ד ק"י באורך וער"ן בע"ז מ"ט ב' דמש"ה הקילו יוליך הנאה ליה"מ) וזה בעכו"ם דתופסת דמיה הא שאר איסורין דאין תופסין דמיה כדקי"ל חוץ מעכו"ם והקדש ושביעית ל"ש בהו יוליך הנאה ליה"מ עיין בראש"ש ור"ן שם אבל תקנה דימכר חוץ מדמי איסור שבו מהני בכל איסורין בהנאה בתנאי שלא ימכור א' א' ובתנאי שאין חשש שימכר אח"כ לישראל כמבואר בירושלמי פ"ג ה"א במסכתא ערלה אמתני' בגד שצבעו בקליפי ערלה ודלק אמאי לא ימכור לעכו"ם חוץ מדמי איסור ומשני שמא ימכור לישראל ועתו' עכו"ם מ"ט ב' ד"ה ארג הביאו ירושלמי דפרק כ"ה אמתני' ארג בגד אמאי לא ימכור חוץ מדמי איסור ומשני שמא ימכור לישראל:

**ג** והנה הש"ך בי"ד קמ"ב אות ח' כללא קא כייל ותוכן דבריו תקנה דיוליך ליה"מ מהני בתערובות פת ובגד יוליך כל דמי הבגד והפת ליה"מ ולא מהני דמי כרכר ועצים עיין בראש"ש בע"ז מ"ט ב' יע"ש ומותר ליהנות הוא בעצמו מכל הבגדים וכל הפת. וחוץ מדמי איסור שבו שרי למכור לעכו"ם. אבל באיסור בעין לא מהני תקנה דיוליך אבל תקנה דימכור חוץ מדמי איסור שבו מהני ואף שיש בתוכו איסור תורה כמו יש שבח

עצים בפת וכרכר אם נאמר דהוה מ"ה ול"ד ליי"נ לח בלח רקל"ד דלא מהני חוץ מדמי איסור שבו דהתם יש ממש בתוכו מה שא"כ ביש שבח עצים בפת וכרכר לא החמירו יע"ש: ועמ"א א"ח תמ"ה אות ו' אוסר באבוקה נגדו דהוה איסור תורה. וכוונתו דהוה כלח בלא שגוף האיסור הנאה בפת והוה כודאי יי"נ בלח דלא מהני חוץ מדמי איסור שבו: והנה ראיית הש"ך חזקה היא כמו שרמז בקמ"ב מירושלמי פ"ג דערלה מקשי בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק ולא ימכור ומשני חגי קיימא (פירוש חגי מקשה וחגי מתרץ) דשמא ימכור לישראל הא לא"ה מוכר חוץ מדמי איסור שבו והא ערלה איסור צביעה מ"ה כמבואר בפסחים כ"ג ב' בתוי' ד"ה מנין וב"ק ק"א ב' ופר"ח י"ד ק"ב אות ח' אלמא אי לאו חששא דימכור לישראל היה מותר חוץ מדמי איסור שבו: ולהמ"א י"ל דירושלמי אסיפא פריך נתערב באחרות אמאי ידלק ימכור חוץ מאיסור שבו יבש ביבש דהוה כחבית בחביות ואף דנקט רישא דמשנה אסיפא פריך כאמור:

ד והנה כולם תמהו אמ"ש הלבוש בא"ח תמ"ה ס"ב אם שרפו חמץ משש ולמעלה ואפה בו פת אסור בהנאה ויוליך הנאה לים המלח והש"ך בי"ד ק"י א' ובקמ"ב ח' השיג עליו בתרתי א' בשאר איסורין לא מהני ליה"מ ב' דבעכו"ם גופא דוקא שנתערב באחרים ואני העני מסופק די"ל דוקא כל שיש בו איסור תורה בעצם וראשונה כפת באבוקה נגדו וכרכר שארג בגד שנהנה מאיסור הנאה לא מהני הולכת הנאה ליה"מ הא כל שאין בו כ"א איסור דרבנן חמץ בשעה ששית או משבע ואילך בגחלים עוממות (ואפשר אף לוחשות) וכ"ש באפר נהי דנקברין אפרן אסור י"ל רק מדרבנן כמש"ל מחלוקת בזה א"כ י"ל אף בלא תערובות שרי הולכת הנאה ליה"מ וסובר הלבוש כל שעיקר האיסור בו רק מדרבנן אין חילוק בין עכו"ם לשאר איסורין מהני הולכת הנאה ליה"מ ויש סיוע לזה ממה שכתב הב"י בתמ"ז הביאו הר"ב בהג"ה סעיף י"א דחמץ שעבר עליו הפסח שנתערב בפחות מששים מהני ליה"מ להתיר בהנאה (לא באכילה שכ"כ הלבוש שם כשיש ששים שרי באכילה ועמ"א שם אות מ"ה) וס"ל להלבוש דאין לחלק בין חמץ שעבר עליו הפסח דקנסא בעלמא ובין שאר איסורין בהנאה דרבנן דבכולן מהני ליה"מ (וכ"ש חוץ מדמי איסור שבו כמבואר) ודוקא כל שנתערב בו גוף איסור תורה אע"פ שנתבטל תוך התערובות מ"ה אפ"ה לא מהני ליה"מ רק בעכו"ם דתופסת דמים לא בשאר איסורין. ומש"ה משנה דפ"ג מ"א בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק ולא ימכור שמא ימכור לישראל ולא מהני הולכת הנאה ליה"מ אף שנתערב באחרים והוה מדרבנן הואיל ועיקר האיסור הוה מ"ה קודם שנתערב ומשנה ד"ה שם נמי באבוקה נגדו דהוה מ"ה (עמ"א תמ"ה אות ו' ועיין בהרע"ב ותי"ט שם מ"ה ד"ה וידלקו ובע"ז פ"ה מ"י ד"ה

רשב"ג כתב בשם הר"ן שאר איסורין לסתם יינם דומין ולמ"ש הש"ך בקמ"ב י"ל דהא דמי לבשל בעצים וכרכר ומיהו נראה צביעה דומה לודאי י"נ שנתערב ואי"ה יבואר לקמן אבל כל שגוף האיסור דרבנן בעצם וראשונה סובר הלבוש דמהני בשאר איסורין כעכו"ם א"כ השגה א' מ"ש הש"כ בקמ"ב אות ח' לק"מ דהא נמי דרבנן הוא אף בלא תערובות והא דלא מתיר שם ר"א כ"א ע"י תערובות דשם הוה איסור תורה כל שלא נתערב משא"כ בשאר איסורין י"ל אפר נקברים מדרבנן כמש"ל. ותדע דהלבוש גופא בי"ד קמ"ב סעיף ג"ד כתב בפירוש דיוליך לא מהני עד שיתערב באחרים יע"ש (ומ"ש שם בס"ג לא מהני דמי הכרכר הא דמי כל הבגד נמי לא מהני כל שלא נתערב ערש"י ותו' ור"ן בעכו"ם מ"ט ב' ובראי"ש שם) משא"כ בשאר איסורין אפר נקברים מדרבנן באפשר והשגה שנייה נמי י"ל כל שגוף האיסור דרבנן סובר הלבוש דאין לחלק בין קנסא בעלמא ובין איסור דרבנן מהני הולכת הנאה ליה"מ ודברי הלבוש שרירן ומחוורין ולבושיה כתלג חיוור וכעמר נקי ועמ"ש עוד מזה באות שאחר זה:

ה מעתה הבוא נבוא למה שהתחלנו. ואען ואומר הנה הדבר ברור בשאר איסורי הנאה חוץ ע"ז וחמ"פ הדין הוא כך עד"מ נאסר חתיכה בב"ח וחהר"ל נתערבה באחרות ימכר לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו דהוה כחבית בחביות והא ודאי לא מצינו חומרא כשאר איסורין יותר מודאי י"נ וכמ"ש לקמן בעזה"י ומותרין הדמים בהנאה. וה"ה לח בלח באיסור דרבנן עד"מ לח בלח בחמץ בשעה ששית שנתערב ימכר לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו בפחות משששים בא"מ כסתם יינם עי"ד קל"ד אף גוף האיסור בתוכו וזה נראה פשוט א"צ להאריך ובאכילה ודאי אסור בחמ"פ שעבר הפסח שנתערב בפחות משששים למ"ד יוליך ליה"מ ומותר בהנאה ובאכילה אסור דטעם טעמא דאיסורא ואף למ"ד בחמץ שעבר הפסח שרי באכילה בנתערב בפחות משששים דכי קניס ר"ש בעיניה הא בשאר איסורי דרבנן ודאי באכילה אסור בהולכת הנאה ליה"מ:

ו ואמנם בנתערב גוף איסור תורה לח בלח הדמיון בזה חלב (בקמץ) שבלע מבשר ע"י אש ונתערב אח"כ במינו פחות משששים או שומן שבלע מחלב (בקמץ) ואח"כ התיכו עם שאר שומן דהוה כלח בלח וכ"ש אי נפל לא"מ ואין ששים אי מהני עכ"פ חוץ מדמי איסור שבו או לאו. ולכאורה בי"נ ודאי שנתערב לא מהני חוץ מדמי איסור שבו לח בלח וכ"ש יוליך ליה"מ לא מהני דהתם לאו בטעמא תליא מילתא דמשהו אוסר וגם משום חומרא דעכו"ם משא"כ בשאר איסורין דבאכילה אין איסור אלא בטעמא דחיך אוכל יטעם וטעימתו זו הכרתו משא"כ בהנאה ראוי להתיר בהנאה דחד בתרי בטל אלא דאסור בהנאה דמה מפסיד דמעיקרא נמי היה אסור בהנאה עי"ד ק"י בש"ך אות

א' משא"כ ימכר חוץ מדמי איסור שבו באי"מ פחות מששים וכ"ש במינו ובשמים של עכו"ם שנתערבו ביותר מששים דאין אסור באכילה אלא מדרבנן די"ל דשרי למכור חוץ מדמי איסור שבו. והר"ן בע"ז מ"ט ב' כתב בסוף דבריו דשאר איסורים לסתם יינם מדמין וראיה מירושלמי דפריך בגד שצבעו בקליפי ערלה אמאי לא ימכר כו' ומ"ה חזותא בערלה אסור (עיין ב"ק ק"א ב') וה"ה לנדון דידן. ואכתי קשה איך מקשה בירושלמי מסתם יינם ימכר דרבנן לערלה ד"ת ומנא ליה להקשות וסבור הייתי לומר דמקשה בירושלמי משום דסובר כשמואל בע"ז ע"ד א' דהלכה כרשב"ג אפילו יין ביין וסובר אף באין רוב כ"א מחצה דאסור מ"ה אפ"ה ימכר חוץ מדמי איסור מקשה שפיר משא"כ לדידן דהלכה יין ביין לא י"ל דבשאר איסורין אף באיסור דרבנן במינו אפ"ה אין מוכר חוץ מדמי איסור ועמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

ז ויש להביא ראיה מע"ז ס"ה ב' ובש"ע י"ד קל"ד סי"א נפל יי"נ על חטים בנ"ט וימכר הפת לעכו"ם והא בלע הפת גוף יי"נ והטעם דבא"מ בטעמ' תליא מילתא ובהנאה ל"ש טעם משא"כ במינו במשהו גזרו ואמרו דלא ימכור יין ביין חוץ מדמי איסור שבו כל שהוא איסור תורה אע"פ שעתה דרבנן. ואמנם ראיתי בט"ז אות ט' כתב בשם רש"ל דוקא בסתם יינם וכ"כ הב"ח שם ס"ח בסופו יע"ש והנה יש מי שפירש ההיא כריא דחטי דנפל עליה יי"נ בסתם יינם ועיין בראי"ש בע"ז טרח בזה אי סתם יינם בכלל מאמרם יי"נ יע"ש. ועש"ך בקל"ד אות כ"ג עלה דיי"נ למים שאם אין כשיעור הזה (ששה חלקים) ימכר חוץ מדמי יין כתב משמע דמיירי ג"כ בסתם יינם עכ"ל ופשיטא דמיירי גם כן בודאי יי"נ וזה כדברי דבשאר איסורין מהני חוץ מדמי איסור אף שלא נתבטל מ"ה כיין במים פחות מששה חלקים והטעם כמה שכתב כל שבנ"ט לא גזרו חוץ מדמי איסור שבו משא"כ כל שבמשהו כודאי יי"נ ביי"נ אסור חוץ מדמי איסור שבו כאמור:

ח וליכא לדחויי דטכ"ע מ"ה נהפך כולו לאיסור ולוקה על כל זית ממנו ואסור בהנאה למכור חוץ מדמי איסור שבו ול"ד לבגד שצבעו בקליפי ערלה דכבר הוכחנו בחלק שני דטכ"ע אין נהפך לאיסור ודינו כח"ש וראיה מא"ח ר"ח ותנ"ג ס"ב דוקא אורז כו' אם כן אין לחלק בין בגד שצבעו כו' ובין שאר איסורין דיכול למכור חוץ מדמי איסור שבו באין חשש שימכר לישראל וכן משמיעין דברי הר"ן ז"ל בע"ז מ"ט ב' בסופם דאין לחלק וכדכתיבנא:

ט ואי קשיא בחמ"פ דאנן מחמירין ואוסרין בהנאה ולא מהני חוץ מדמי איסור עסי' תמ"ז ס"א בהג"ה ותס"ז ס"י בהג"ה שאני חומרא דחמץ ועוד דבמשהו יש לומר גזרו אף בשאר איסורין שאין למכור חון מדמי איסור שבו וחטה בתרנגולת משהו הוה מדמין ליי"נ ודאי

כמה שכתב המרדכי פ"ב דפסחים הובא במ"א תמ"ה ו' יע"ש אבל שאר איסורין בנ"ט מדמין להתם יינם אף לדידן ומהני חוץ מדמי איסור שבו וה"ה וכ"ש בשמים של עכו"ם כו' דשרי דגם הם אין אוסרין במשהו כ"א כ"ז שמרגישין טעמם עי"ד וגרגיר מלח ביורה גדולה בטל הוא ועב"ח סוף תמ"ז ואזיל לשיטתיה וכפי מה שכתב כאן א"ש וכ"נ דעת הש"ך בי"ד קל"ד אות כ"ג. ושוב ראיתי בפר"ח תמ"ז ס"א האריך בזה להתיר בחמץ חוץ מדמי איסור ומיהו אנן קיי"ל כהר"ב בהג"ה דבמשהו ל"ש טעם משא"כ כל שבנ"ט בשאר איסורין אף הר"ב מודה דימכר חוץ מדמי איסור שבו וכדברירנא לעיל:

**יו"ד** סוף דבר הכל נשמע דבשאר איסורין לח בלח בא"מ פחות מששים באיסורי הנאה יש לומד דמהני חוץ מדמי איסור שבו וכ"ש יבש ביבש חד בחד דימכר חון מדמי איסור שבו כרשב"ג חבית בחביות אף חד בחד כמה שכתב הר"ן ז"ל בע"ז ס"פ כ"ה וראיה מירושלמי שהקשה מבגד שצבעו יע"ש. וחוכך אני היכא דנתערב חתיכת היתר בב' חתיכות איסור הנאה דיש לומר דנעשה כולו איסור ואסור למכור חוץ מדמי איסור שבו ואף שכתב המנחת כהן בספר התערובת בחלק ראשון פרק א' דהיתר ברוב איסור אין לוקה עליו ועמ"ש בפתיחה לי"ד ה' תערובות ולעיל מזה ועמ"ל פ"ז דמעילה גבי מטבע אי בטלה מכל מקום זה למלקות הא לאיסורא יש לומר דנעשה כולו איסור ואין למכור חוץ מדמי איסור שבו. וצריך עיון לדינא בזה:

**יא** ואגב גררא ראיתי לאתמוהי טובא על הגאון המפרש בד"א במסכת ערלה פ"ג ה"א דף י"א ע"ב אהא דר"א לא יאכל אכילה והנאה פריך והרי ג"ה ומשני קיימתי בג"ה של נבילה ופירש שם הגאון המפרש מוהר"ר אליהו ז"ל דהכוונה ממשנה ירך שנתבשל בה ג"ה אם יש בנ"ט ואם היה אוסר בהנאה היה אוסר יותר משששים ומשני בג"ה נבילה מיירי והותר בהנאה בנבילה דוקא ולא בכשירה וצ"ע טובא דא"נ היה אסור בהנאה לא היה אוסר יותר משששים ושרי אף באכילה דנאבד במיעוטו וערלה וכ"ה שנפלו בשיעורן שמצאו ג"ש מתרומה כמה שכתב הלח"מ פט"ו ממ"א הט"ו יע"ש וזה פשוט. ועוד אי מתני' חולין צ"ו ב' ירד שנתבשל כו' בנבילה מיירי מה שייך בנ"ט דמשמע ג"ה של אותו ירך והוה הירך ג"כ מנבילה ולומר הפירוש במשנה אם יש בנ"ט מג"ה כולו אסור בהנאה דטכ"ע נהפך כולו לאיסור הא בג"ה של נבילה מוקי לה וצ"ע ואמאי לא נאמר דהכוונה ממשנה שולח אדם ירך לעכו"ם וג"ה בתוכה שמקומה ניכר חולין צ"ג פסחים כ"ב א' הקשה בבבלי מזאת המשנה לר"א ומשני כשהותרה נבילה היא וגידה הותרה וכפירש"י ז"ל ל"ש נבילה ול"ש כשירה כלל בזה פירוש ירושלמי דמשני דאה"נ דכשירה אסור בהנאה ומתני' דשולח בג"ה נבילה וה"פ שולח ירך לנכרי מנבילה ולא

חיישינן במקום שמכריזין ואירע אונס שלא הכריזו שמא יקח ישראל הירך מעכו"ם ויאכל נבילה דמקומו של ג"ה ניכר ויבין שהוא נבילה דכשירה אסור בהנאה ולא היה ישראל שולח לעכו"ם. ירך וג"ה וחיתוכא דנכרי מידע ידע וכעין זה שמעתי מקשין על פירש"י דל"ש כשירה ונבילה ורש"י ז"ל כן כתב דבבבלי אמר סתמא כשהותרה משמע ל"ש כשירה ונבילה:

**יב** והוי יודע שלאחר האריכות הזה שהארכנו כל זה הוא לרש"י ותוס' והרז"ה והרא"ש ור"ן ז"ל ורובן מהפוסקים דסוברים דשתי תקנות הן רצוני לומר תקנתא דיוליך ליה"מ ותקנה דימכר חוץ מדמי איסור כו' אבל הר"מ ז"ל בה' מ"א פי"ו הכ"ח מבואר דחדא תקנה הוא דהיינו שימכור כולה לעכו"ם ודמי אותה החבית ישליך ליה"מ ובשאר המעות יהנה יע"ש ואם כן תרתי בעינן דהוא אוסר להנות מהחביות בשום מנין רק ימכור הכל ביחד לעכו"ם לא א' א' וצריך להשליך דמי חבית א' ליה"מ ושם בה"ז כתב הר"א ז"ל פטר חמור יוליך כו' וכתב הכ"מ דגם הר"מ ז"ל סובר כן וזה אמת ויציב למה שסובר הר"מ ז"ל דחדא תקנה הוה ואפ"ה פריך בירושלמי בגד שצבעו בקליפי ערלה אלמא אף בשאר איסורים מהני תקנה זו וכאמור ושפיר משני שמא ימכר לישראל אחר וכבר התבאר בש"ע י"ד קל"ד ס"ב הוא ממ"ש לשון הר"ית ז"ל סי"ו הכ"ט ממ"א להמעיין שם. (ובטור שם ביאר דב' תקנות הם ובב"י הביא דעת הר"מ חדא תקנה ומה שכ' והכי נקטינן אין הכרע יע"ש) ועש"ך שם אות ט' ויו"ד כתב ה"ה חוץ מדמי איסור וא"י איך יתיישב לשון הש"ע שהוא ממש לשון הר"מ ז"ל פי"ו הכ"ט ממ"א והלבוש תמ"ה בא"ח הרכיב שניהם יחד. ומכל מקום רוב הפוסקים הסכימו דב' תקנות הם. ועחי"י תמ"ז א' הביא דברי או"ה להתיר חמ"פ חוץ מדמי איסור שבו ואנן קיי"ל בחמ"פ לאסור ולא מהני שום תקנה ושורפין הכל או למקום אבוד ודומה ליי"נ ודאי דבמשהו ה"ה זה. ומיהו נוקשה אף להט"ז בתמ"ז דאוסר במשהו מכל מקום יראה דחוץ מדמי איסור שרי עכ"פ למכור כסתם יינם. וה"ה יבש ביבש אפשר אף במחצה דלא נתבטל מ"ה מהני חוץ מדמי איסור שבו כחבית בחביות וער"ן ס"פ כ"ה בע"ז ויבואר אי"ה בתמ"ז. עמ"ש בפריי ליי"ד סימן פ"ז ופ"ח בפתיחה וק"ו בש"ך א'. עיין במרדכי פ"ק ובפ"ב דפסחים חטה בתרנגולת מוקי ההיא דע"ז ביי"נ ככריא דחטי בסתם יינם ועב"ח י"ד קל"ד וכאן תמ"ז בסוף הסימן. ועיין פט"ו ממ"א הי"ד מה שהשיג שאין דבר אוסר בהנייה אלא דבר חשוב ויי"נ יע"ש:

**הפרק הרביעי** יבאר בחמ"פ אי מקילין בחד ספק דרבנן ובס"ס מ"ה להקל או לאו ובו ט' סעיפים:

**א** דע דקי״ל ס״ס מותר אף באיסור כרת וסקילה דס״ס מטעם רובא עשו״ת הרשב״א ז״ל ת״א ובש״ך י״ד ק״י בקיצור ס״ס דין יו״ד ובשם האגור. ובתס״ז סעיף ד׳ החמיר הר״ב בס״ס באכילה רק לשהות שרי ובט״ז אות ד׳ דהיכא דיש שעת הדחק מתירין בחמ״פ בס״ס אף באיסור תורה ויש לראות הא בי״ד סימן פ״ב אות י״ג נראה ממרוצת דבריו דתופס שיטת רש״ל עיקר דחמ״פ דשיל״מ ובק״י אות י״א מיאן וסברת הש״ך שם אוסת נ״ו וסובר דשיל״מ אפילו בס״ס גמור אם יש כאן איסור כלל אפ״ה באיסור תורה אסור א״כ למה זה היקל כאן בס״ס באכילה. שוב ראיתי דדבריו בנוים על אדני השכל והאמת דזה במשהו דמדינא מותר לשהות אותו בפסח ואנו מחמירין לשרוף בפסח ולהחמיר אמרו כן לא להקל והוה שפיר דשיל״מ כמ״ש המ״י בת״ח כלל ע״ד אות כ׳ ועסי׳ תרע״ז במ״א י״א משא״כ כאן דיש ספק איסור תורה בחטים הללו וספק בל יראה ואסור לשהות בפסח א״כ לא הוה דשיל״מ ושרי בס״ס כאמור. וכ״ת דכיון דס״ס מהני לשהות להר״ב שם בהג״ה א״כ הוה ממש דשיל״מ י״ל דסברת הט״ז דאין לומר לחצאין וממ״נ אי לא מהני ס״ס אסור לשהות הלכך אף באכילה שרי בס״ס דלא הוה דשיל״מ. ובזה א״ש מ״ש הר״ן ז״ל פסחים למ״ד א׳ דקי״ל כר״ש וקנסא קניס לאחר הפסח הוא להחמיר ולא להקל ס״ס כאן אי יש ששש חימוץ בחטים הללו צריך לבער מיד ועב״י בכל רגע לא הוה דשיל״מ ואין להקל לחצאין לשהות ולאסור באכילה וכדכתיבנא. ומ״ש המ״י שם אות י״ט ראיה מהר״ן לכאורה י״ל בשלמא לדעת בעלי סברא זו (הר״מ ז״ל וסייעתו) דמש״ה חמ״פ דשיל״מ דבתוך הפסח שרי לשהות ולאחר הפסח יהיה מותר והוקשה להר״ן ז״ל אלו הוה החמץ בעין היה לאחר הפסח אסור מטעם קנס רק הואיל וע״י תערובת לא עב״י לא קניס ר״ש א״כ סוף סוף ע״י ביטול הוא ההיתר ואף אם יש לחלק מ״מ אפשר דל״ג בדשיל״מ אלא כל דאלו היה האיסור בעין חוזר להיתרו לא כה״ג ע״ז תירץ הר״ן ז״ל שבעלי סברא זו סוברים הואיל לאחר הפסח מותר אף בעיניה בלי ביטול הלל א״כ כל מה שיש לעשות בהיתר עבדינן דהיינו מוטב שיאכל אחר הפסח דמ״ה מותר בלי ביטול ממה שנאכל תוך הפסח דמ״ה בעינן דוקא ע״י ביטול יע״ש וערש״י ריש ביצה משא״כ לדידן דאסור לשהות מדרבנן י״ל דלא הוה דשיל״מ ויש ליישב:

**ב** ואם נאמר דחטים שנפל עליהם מים כל שאין ביקוען ניכר הוה רק חמץ נוקשה כמו שיש פוסקים סוברים כן ובסימן תס״ז כתבנו מזה א״כ נוקשה מ״ה מותר בשהייה הוי דשיל״מ מ״ה ואסור באכילה ומותר בשהייה בס״ס וכאמור: והנה מצינו כמה פעמים שהרב החמיר בחד ספק במשהו דרבנן כבסי׳ תס״ז סי״ב התיר דוקא בהפסד גדול והמחבר אוסר בספק מזמן לזמן ואמאי לא נימא דספק דרבנן לקולא והמחבר שם בתס״ז

יש לומר נקיע דוקא תרנגולת דמצוי בה חטים מש"ה החמיר בספק א' דרבנן וביי"ד ק"ה בספק כבוש בב"ת מקילין דהוה ספק דרבנן ולקולא ולא אמרינן אוקי אחזקה דהשתא יע"ש ועמ"ש בפריי ליי"ד שם בט"ז מזה ובסימן תס"ז כתבנו:

**ג** אם ישאלך אדם לאמר איך יצויר דמליחה חמיר מבישול אף אתה אמור לו דיצויר שפיר למ"ש הט"ז בתס"ז תרי משהו יש להתיר ועא"ר תמ"ז אות ו' א"כ חתיכה שנאסרה במליחה מחטה כדי קליפה מדינא במליחה רק כ"ק אין בכדי קליפה ששים נגד החטה וכשנפלה החתיכה לתבשיל אחר אוסרת מדינא לשני אף להט"ז דלא שייך תרי משהו כדי קליפה ויש כח בטעם הטפח חמץ לצאת לתבשיל השני ואם בבישול כהאי גוונא על ידי רוטב שנבלע משהו חמץ בכל החתיכה יי"ל דאין כח לצאת משהו מחתיכה לתבשיל שני ויש לצדד כפי דעת הט"ז בתס"ז אות י"ז ובא"ר תמ"ז ו'. ולענין אם יש לחלק בין מליחה לצליה ואפי' בדין זה. הנה יש לומר בכדי נטילה גם כן אין ששים נגד החטה כמו בכדי קליפה ועמ"א תס"ז אות ל"ג אכל רוב עכ"פ יש בכדי נטילה משא"כ כדי קליפה אפשר אף רוב לא יש וא"כ חטה במצה במינו ברוב היה מ"ה בטיל ואם יש ספק יש לצדד בזה ספק דרבנן משא"כ בקליפה יי"ל דאין רוב ומ"ה יש איסור: ועמ"א תס"ז אות כ"ה במ"ש דמ"מ כדי נטילה מהמצה אסור ולכאורה כוונתו דכ"נ ליכא ששים ומ"ה אין אומרים שאני אומר והא במינו עכ"פ רוב יש ומ"ה מותר עמ"ש בפנים מזה גם חתיכה שנפל עליה חטה חמץ בבישול בע"פ עד הלילה נתבטלה בששים שוב אין חוזר וניעור תוך הפסח משא"כ בצליה כ"נ ומליחה כ"ק נאסרה הקליפה והנטילה ובפסח ג"כ חוזרת ואוסרת עצמה ואחרים אם נתבשלו עמה וזה פשוט:

**ד** אם נפלו חטים לבאר מים בפסח ושהו שם קצת וקודם שיעור מיל סלקו משם החטים יש להתיר המים בפשיטות עמ"א תס"ז אות ד' וכ"ת דאם נאמר בצונן פולט אם כן מה שפלטו החטים נתחמץ אח"כ ואוסר במשהו זה שבוש חדא דאין כח במשהו הנפלט להתחמץ במים קרים ונתבטל בכמה אלפים ועוד מאחר דנתבטל בעודו היתר תו אין חוזר וניעור דמ"ש קודם הפסח או תוך הפסח דנתבטל בעודו היתר דאין חוזר וניעור ואם שהו שיעור מיל תלוי במחלוקת המחבר והר"ב בתס"ז יע"ש ואם שהו מע"ל פולט בכבוש ועט"ז שם אי צונן מעכב החימוץ:

**ה** נסתפקתי הרי שהיו כאן שלש עיסות אחת גלגלו ולשו ושהה לערך שליש שיעור מיל ואח"כ התחילו ללוש עוד שתי עיסות ונתערבו שלשתן יחד ושהו עוד שני שלישי מיל דהשתא הראשונה נתחמצה ודאי ונאפו מיד הכל ואין ניכר מהן. והנה לכאורה יש לומר דכבר נתבטלה בעודה היתר שוב אין חוזר וניעור ועסי' תמ"ז סעיף ד' פסק הרב דיבש

ביבש חוזר וניעור עמ"א שם אות י"א לענין שהייה אי מותר ובמקום הפסד וזה דשרי באפשר יע"ש ושם כתבנו דאפשר יבש ביבש אין חוזר וניעור והרב דאוסר שם היינו לבשל בפסח דנותן טעם מחדש או מירי יבש בלח וע' עולת שבת שם ובפנים כתבנו מזה. אם כן אין לחלק בין נתבטל קודם פסח דאין חוזר וניעור או תוך פסח בעודו היתר דאין חוזר וניעור. דהא הראיה שמביא בתמים דעים סי' ל"ז ממסכת כלאים פרק ט' צמר גמלים וצמר רחלים כו' אין חילוק בין הגיע זמן איסור ללא הגיע שהיתר מבטל היתר ואין חוזר וניעור ה"ה כאן:

ו אלא שיש להתיישב בדבר זה די"ל דע"כ לא אמרינן היתר מבטל היתר אלא באין מינם שוה כההיא דצמר גמלים וצמר רחלים משא"כ מין במינו י"ל אין היתר מבטל היתר ועיין בר"ן בנדרים פרק אין בין המודר הביאו הט"ז ז"ל בי"ד ק"ב יראה דכה"ג מ"ה אין היתר מבטל היתר דדומה לדם פר ושעיר ומצות שאני כלומר שניהם מין היתר וה"נ כן הוא ולמ"ד במנחות כ"ג ב' מצוות דוקא אין מבטלין זא"ז הא לא"ה אף מינו והיתר מבטלין זא"ז מ"מ ממשנה דכלאים אין ראיה דהתם צמר גמלים ורחלים אינו מינו ומש"ה אין חוזר וניעור משא"כ כאן יש לומר כשנתחמצה הראשונה לא בטיל כדין יבש ביבש בתמ"ז ס"ט ובעי כולן שריפה תוך הפסח וכדכתיבנא:

ז והוי יודע שמ"ש דאם היתר בהיתר מין במינו אז השלשה עיסות כולן אסורות זה להמ"א בתמ"ז אות מ"ם דהטעם הואיל ובלח אוסר בפסח יותר משששים ה"ה יבש ביבש משא"ה להנה"ך בי"ד ק"ב אות י"ג וי"ד הטעם יבש ביבש אוסר בפסח דהוה דשיל"מ א"כ אף אם נאמר היתר בהיתר לא בטיל מ"מ כשנחמצה הראשונה נעשה איסור ובטיל חד בתרי לדידן במינו ודשיל"מ לא הוה כיון דלא הוכר האיסור מעולם לא הוה דשיל"מ כההיא דגיגית מליאה ענבים בי"ד ק"ב סעיף ד' ובש"ך אות י"ב ועיין בהלכות שבת מזה: ובשלש עיסות שאי מהן נוקשנ ונתערבו למ"ד יבש ביבש לא בטיל דבלח יותר משששים להמ"א הא איהו סובר נוקשה בטל בס' ולמ"ד דשיל"מ כה"ג אסור:

ח עוד יש מהספק בשלש עיסות עד"מ עיסה א' שהה עשר מנוטי"ן ולש עוד ב' עיסות ונתערבו שלשתן ולקח אחת מהנה ואפה ושתים עדיין מונחות על השולחן לערך עשר מנוטי"ן ויש ספק שמא עיסה ראשונה נאפת כבר או שמא עדיין מונחות ונתחמצה שמונחות שיעור מיל אם היינו אומרים דהיתר בהיתר מין במינו מ"ה בטל ברוב א"כ אף להמ"א בתמ"ז אות י"א שרי אח"כ לאכול הכל ר"ל מצות משלש עיסות הללו כי בדרבנן אנו אומרים ותולין שעיסה ראשונה נאפה כבר ולית כאן חמץ הואיל ומ"ה יבש

ביבש חד בתרי בטל ומדרבנן אמרינן חוזר וניעור להמ"א בתמ"ז תו תולין בספק דרבנן וכדכתיבנא ולקמן אי"ה אכתוב עוד אם העיסות שוות או אחת יותר גדולה מחבירתה:

**ט** ומהא אמינא לה ממ"ש המ"א בתס"ז אות ד' דיבש ביבש בפסח אם נאכל א' מהן בשגגה תולין ה"ה כאן תולין שעיסה ראשונה נאפה תחלה וכ"ת דכאן הוה כמבטל איסור זה שבוש ובורכא נמי הוא דבשעת היתר מותר ליקח א' בידים ולהשליך יע"ש ועי"ד ק"ו ובש"ך אות ד' בשם הנ"י ואנן לכאורה קי"ל אף חמ"פ אמרינן שאני אומר עמ"א תמ"ז א' ה"ה כאן אף ליקח א' בידים לאפות שרי דעדיין היתר הוא וכדאמרן מה שאין כן לסברת הר"ן פרק אין בין המודר הביאו הט"ז בי"ד ק"ב דמצוות אין מבטלין זא"ז היינו דשניהם היתר במינו אין מבטלין זא"ז א"כ בההיא דשלש עיסות שנתערבו דאמרן מ"ה אין להם ביטול בעודם היתר (ודשיל"מ מ"ה בטל דמ"מ לעת עתה הא' איסור והוה ניגוד ומ"ה א"מ מיקרי וכמ"ש הר"ן ז"ל בפסחים) א"כ כשלקח עיסה אחת מהנה ואפה ושתים עדיין מונחים על השולחן ושהו עשר מנוטי"ן תו הוה ספק תורה דלית כאן רוב אלא חד בחד ושניהן אסורין מספק תורה. ולכאורה זה שבוש דודאי כל שנכנסו שלשתן בגדר הספק הותרו כולן מ"ה מאחרי רבים האמור בסנהדרין כמ"ש רש"י ז"ל ריש ביצה ואף שהאחת נאפת כבר כתבנו בי"ד ק"י וק"א וק"ב אף שא' בבית וא' בעלייה הותרו כולן וא"צ היקף וסמוכה זה לזה ול"ד למ"ש בי"ד קי"א באם א' יצא מגדר הספק הדמיון בא' יש ששים ובא' אין ששים דאין מצטרפין באיסור דרבנן דל"ד לכאן. ועדיין יש לעיין דאפשר הואיל ועיסה שנאפת כך איו בו גדר ספק איסור תו אין מצטרפות לשנים הנותרים והב' הנשארות הם בספק איסור תורה וכן אם נאכל א' משלש עיסות או נפל לים וכדומה וב' מונחות על השולחן להר"ן ז"ל היתר בהיתר במינו ממש מ"ה אין ביטול והט"ז בי"ד ק"ב קלסיה להא דהר"ן ז"ל א"כ יש נ"מ טובא לדינא וצ"ע:

**י** ועיין בש"ך י"ד ק"ב נתערב כלי בין הכלים צריך שהייה מעל"ע ומרויח דהיה מותר מ"ה והוה דשיל"מ יע"ש באות ח' זה לסברת הר"מ ז"ל דחמץ מיקרי דשיל"מ בפט"ו ממ"א אבל לסברת הר"ן ז"ל הואיל ואין המין בפ"ע נעשה היתר גמור וכל עצמו של דשיל"מ הוא מדרבנן לא מחמירין ביה עיין פסחים ל"א א"כ י"ל ה"ה בכלים א"צ שיהוי מעל"ע ולמ"ש המ"א בתמ"ז אות מ"ם וכן הסכימו רוב האחרונים דחמץ לא מיקרי דשיל"מ ה"ה בכלים כן וי"ל חמץ לדידן דצריך לשרוף הכל לא מיקרי דשיל"מ משא"כ בכלים. וגם חמץ חוזר ונאסר לשנה אחרת מקילין בו משא"כ בכלים ועמ"ש בפריי ל"י"ד ק"ב בש"ך אות ח' עמ"ש הכר"ו ז"ל ראיה מחמ"פ והקשינו שם עתה ראיתי שי"ל דכוונתו למ"ש הר"ן ז"ל דהא לאחר הפסח אלו הוה בעיניה הוה אסור מדרבנן א"כ עיקר

ההיתר הואיל וכבר נתבטל ולא עבר בב"י וסוף סוף לא משתרי כ"א ע"י ביטול ה"ה כאן. ולזה יש לומר דאף הר"מ דחשיב חמץ דשיל"מ הוא הואיל אחר הפסח היתר אכילה בלי ביטול אף מדרבנן אף דב"י היה ע"י ביטול ועדיין ל"ד לכלים שם וי"ל בכלים אף הר"מ ז"ל מודה הואיל וכ"ע ס"ל דשיל"מ הוא מדרבנן וכלי שאב"י אף לאחר מעל"ע לא הותר מדרבנן וכאמור ועי"ד ק"ב סעיף ד' בהג"ה וק"ה. עמ"ש בתס"ו מזה בקערות בדיל שאופין בתנור חמץ דבעי ליבון ולא הגעלה. ונתערב דלא הוה דשיל"מ דאין תקנה בליבון דניצוצות נחזין דיתקלקל בדיל וככ"פ ע"י חזרה לתנור גרוף י"ל לא מהני כה"ג דשמא דוקא בלע על ידי חמין נאמר ככ"פ לא ע"י אור כה"ג הרבה פעמים צריך אח"כ ליבון גמור וניצוצות והבן זה:

**יא** טעם דמחמירין בחמ"פ במשהו לכאורה אנן תופסין עיקר הטעם דהוה כרת ולא בדילי מיניה ערש"י פסחים כ"ט ב' ומ"א תמ"ז אות ה' באורך ומש"ה עד הלילה בטל בס' וחלב ודם בס' ונוקשה בטל בס' יע"ש והט"ז החמיר בנוקשה בתמ"ז אות י"ט י"ל הטעם דסובר דשימ"ל עמ"ש אות א' מזה: אם נפלה חלה לתבשיל בפסח ויש ששים או ק"א נגדה עי"ד שכ"א ס"א בהג"ה אפ"ה אוסר במשהו מטעם חמץ ואי תימא דחלה מיקרי בדיל מיניה לזו אפ"ה כל שיש דררא דחמץ ואף חמץ של כלאי הכרם וכדומה אוסר במשהו בפסח וכ"ת דאין איסור תע"א ולית כרת כמו עד הלילה הא ליתא דע"י כולל חייל ועיין לח"מ בה' חו"מ פ"ו ה"ז וכבר עמדתי על זה בס' ש"ה ובמ"א מה שקשה בדבריו יע"ש. ועוד לא פלוג חז"ל כל שיש דררא דחמץ כו' וכ"ש חלת ח"ל עיקרה מדרבנן דפשיטא דחל חמץ עליה ועיין יבמות בהא דנ"מ לקוברו בין רשעים גמורים ובמ"א כתבנו מזה: ועתו' ר"פ ד"ה אור ב' תירוצים. משא"כ נוקשה לית בה כלל כרת ולדידן נוקשה דרבנן עסי' תמ"ז במ"א ה' ובפנים ביארתיו:

**ואם** היו כאן שלש עיסות וא' מהן נוקשה ונתערבו ונפל א' לים הותרו כולן מדרבנן שאני אומר אבל חד בחד בא' מהם נוקשה י"ל חד בחד כגופו של איסור עי"ד בש"ך ק"י:

**יב** עיין ר"פ אלו עוברין ובהרא"ש שם לר"ת נוקשה ותערובות אף למ"ד מ"ה אסורין אין עב"י א"כ למ"ש התוס' ריש פסחים ב' תירוצים שהחמירו לבער חמץ אע"ג שבטלו לתירוץ בתרא כל אלו א"צ לבער יע"ש קשה הא דאמר פסחים ו' א' של הקדש א"צ דבדיל מיניה הא בלא"ה א"צ דלא עב"י כמו תערובות ונוקשה וי"ל דעדיף מיניה קאמר ועוד דל"פ לכן אמר דבדיל: וכיון דברירנא קצת בעזר העוזר האמיתי אתחיל בפי' מיד. וכבר מילתא אמורה כל מ"ש בחיבורים שלי הכל לעורר לב המעיין בלבד והיודע יבחר ואל יסמוך עלי בשום דבר הנוגע להראה:

## פרק טז

### הערה בספק או"ה

**דע** דבעבודת עכו"ם דף זיין א' מסיק הלכה כר"י בן קרחה דכל היכא דפליגי תרי תנאי או תרי אמוראי או פוסקים זה אוסר וזה מתיר ושניהם שווין בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים לקולא ועשו"ת הרשב"א סימן רנ"ג כתב בשל תורה הוה כספיקא דאורייתא (עח"מ כ"ה וי"ד רמ"ב בש"ך) ומלת כספיקא ד"ת יראה דיותר חמור ספק פלוגתא מספק מעשה וכבר צידדנו בס' ש"ה דאפשר ספק פלוגתא מיקרי איקבע ואיתחזק איסורא ואפשר יודה הר"מ ז"ל בספק פלוגתא דמ"ה לחומרא: וער"מ ז"ל פ"א מה' ממרים ובלח"מ שם ומשמע שם אע"פ שיש רב א' גדול בדורו ויודע הדין על בוריה ואירע ספק כדרבנן במקום אחר רחוק וצריכין לפסוק הדין מיד ואין שהות לשלוח להגדול ההוא בדרבנן עושין מעשה לקולא: והנה מסופק אני אם שני ת"ח מחולקין בדין א' אשר בחד צד יש חומרא ומ"מ יוצא ממנו קולא למקום אחר ולשני להיפוך היכי לידייניה להאי דינא. הדמיון בזה לדוגמא בעלמא שמליחה פלוגתא בכחוש גמור אי מפעפע בכל או רק כ"ק עיין ישי"ש חולין פג"ה סי' ו' א"כ בנמלח חתיכה עם חמץ ונפלה לתבשיל ונאמר להקל בתרי משהו כהט"ז בתס"ז וכא"ר תמ"ז אם נאמר מליחה כ"ק קולא לחתיכה וחומרא לתבשיל דכ"ק יש ממש ולא שייך תרי משהו כאשר כתבתי בתמ"ז ותס"ז בפנים וכל כיוצא בזה בדרבנן היאך עושין. ועיין בחה"ר חולין מ"ג ב' משמע כה"ג צריכין להחמיר בשתיהן: ובעירובין וי"ו ב' מבוי עקום ובי"ד קי"א ב' קדירות יע"ש בש"ך אות י"ח ובערבי פסחים ק"ה א' בתרי כסי קמאי כו' אין ראיה דהתם מיעקרא תקנתא דרבנן לגמרי ואדרבה הכ"מ פ"ז ה"ח מה' חמץ ומצה כתב דמש"ה צריך הסיבה בכל ד' כוסות דלא טריחא כ"כ הא לא"ה א"צ כלל ועמ"ל פ"ח מה' מגילה ועמ"ש בתצ"ג במ"א מזה שם אות ו' כל היכא דמספק עושה לחומרא לא נקרא כסיל בחשך הולך ובשל תורה צריך להחמיר בשתיהן יע"ש:

**עוד** רגע אדבר במה שהתחלנו בו אם נמלחה חתיכה עם חמץ בשעה ארבע עדיין היתר ואח"כ נתבשלה החתיכה בזמן היתר ברוטב ונתבלבל הטעם בכולה ובליל פסח נפלה החתיכה לתבשיל יש לצדד בה"מ למ"ש הט"ז בתס"ז וא"ר וא"ז בתמ"ז דמשהו אין כח לצאת ומקילין בתרי משהו וכאן בזמן היתר אע"ג דנמלחה תחלה וכדי קליפה לא הוה משהו ויש כח לצאת מ"מ נתבלבל אח"כ כשנתבשלה ומהא דשו"ת מור"ם מלובלין ז"ל סי' כ"ח וסימן צ"ג בצלים בסכין חולבת הביאו המ"א בתמ"ז אות ל"ח ועי"ד צ"ה וצ"ו וק"י יש לצדד בזה: עמ"ש בפנים:

## פרק יז

### פתיחה להלכות יום טוב

**ראיתי** לדבר בדרך קצרה על עניני מוקצה ונולד ואיזו מלאכות אסורות ומותרות ואחלוק את הפתיחה הזאת לשלשה חלקים וכל חלק לפרקים קטנים כדי שירוץ הקורא בו: החלק הא' בביאור מלאכות אסורות ומותרות בי"ט ובו שלשה פרקים: הפרק הא' מבואר בו דין אוכל נפש ומכשיריו ואיזו מכשירין רשאי לעשות בי"ט ואיזו מהן שאין רשאי ואי עבר ועשה מה דינם ואי אופין מי"ט לשבת ד"ת: הפרק הב' אי אמרינן מתוך או לאו ואי דוקא בהוצאה והרדיה אמרינן מתוך או אף בשאר מלאכות כמו שחיטה ובישול וכדומה אמרינן ביה מתוך: הפרק הג' מלאכות שא"צ אוכל נפש אזהרה שלהם מה הוא ובו יתבאר ג"כ קצת שבותין דרבנן איזו מותרים ואיזו אסורים: החלק הב' בביאור דיני מוקצה ונולד ובו ארבעה פרקים בתרטן: הפרק הא' יתבאר בו כמה מיני מוקצה יש וכמה נולד יש והלכותיו בי"ט אי אסור או מותר וקצת אדבר בו לענין שבת: הפרק הב' יתבאר בו אי מוקצה ד"ת אי לאו וגם נולד אי ד"ת או לאו. ואי יש מהן דברים ד"ת או הכל דרבנן: הפרק הג' אדבר בו אי אמרינן מיגו דאיתקצאי ביה"ש: ואי יש מוקצה לחצי י"ט ושבת: ואכלול בו אי אמרי' מוקצה לשעבר:

**החלק הא'** בביאור מלאכות אסורות ומותרות בי"ט ובו ג"ס:

**הפרק הא'**

**א כתיב** בפרשת אמור בא' וז' של פסח ושבועות וא' וחי"ת של סוכות ור"ה כל מלאכת עבודה לא תעשו ובפ' פנחס נמי כתיב בכולהו מלאכת עכודה ופ' ראה בזי"ן של פסח כתיב וביום השביעי עצרת לא תעשה מלאכה ובפ' בא ביום ראשון כו' וביום השביעי כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש כו'. והר"מ ז"ל בפ"א מהי י"ט ס"א ששת ימים האלו א"ח של סוכות א"ז פסח א' שבועות א' ר"ה כו' ובמ"מ שם נפל טעות בדפוס בפ' ראה ביום השמיני"י עצרת וביום הזי"ן צ"ל ואפסח קאי ומדברי המ"מ שם כל מלאכת עבודה אוכל נפש אין בכלל לאו זה ומ"ש רבינו מאך אשר יאכל הוא לא"ז של פסח שנאמר סתם כל מלאכה יע"ש ועיין לח"מ בשם רלב"ח שהוכיח זה יע"ש וכוונתו דאי הלאו יש במשמע אף אוכל נפש אלא שהוציא הכתוב מאך אשר יאכל כו' והתירו ממילא העשה שבתון כולל הכל כי המבעיר וכדומה לצורך אוכל נפש אין שובת אלא שהתירו הכתוב והוציאו מכלל הלאו והעשה ומ"מ איך כתב רבינו בה"ב כל השובת קיים מ"ע הא לא שבת שעשה מלאכת אוכל נפש. וסובר דמסתמא העשה פירושו של הלאו ועליה קאי וכיון דהלאו מפורש רק מלאכת עבוד"ה לא אוכל נפש

ה"ה שבתון נמי עליה קאי לשבות ממלאכת עבודה ונמצא מי ששבת ממלאכת עבודה קיים מ"ע כדאמרן:

**ב** ודע אף שנראה שיש מחלוקת אמוראים אי י"ט עשה ול"ת (עיין שבת כ"ד ב') הר"מ ז"ל בפתיחה להי' י"ט ובהא"ב כתב מפורש ששת ימים האלו יש בכל אחד מהן עשה ול"ת וכרב אשי דאמר הכין בשבת שם והתוס' צידדו שם לומר דאף רבא סובר כן וכנראה בביצה ח' ב' יע"ש. והנה בשבת אמרו רב אשי יאמר שבת שבתון עשה כו' ולא מצאתי שבת שבהון כ"א בפי' אמור בר"ה ובא"ח של סוכות כתיב שבתון לחוד. ובא"ז של פסח ובא' של שבועות לא כתיב כלל שבתון: וראיתי לרבינו במנין המצות כתוב לאמר מקרא קודש עשה הוא שכ"כ מצוה קנ"ט ק"ס קס"ב לשבות בהן שנאמר מקרא קודש. קס"ג קס"ה בר"ה ויה"כ שבתון. קס"ו קס"ז בא"ח סוכות מקרא קודש והנה מקרא קודש כתוב בכל המועדים (ואף ביה"כ) ושבת שבתון ביה"כ ובר"ה וא"ח של סוכות כתיב שבתון בפי' אמור וא"י למה בר"ה נקיט שבתון ובא"ח סוכות מקרא קודש אי שבתון מבורר טפי הוה לומר בא"ח סוכות ג"כ שבתון או לומר בכולהו מקרא קודש וגם ביה"כ. וע' רש"י פי' אמור ביה"כ מקרא קודש בכסות נקיה ותפלה ושאר י"ט מאכל ומשתה כו' לא מקרא קודש עשה לשבות ממלאכה וא"כ לרש"י ע"כ מהיקשא כל המועדות זה לזה דכתיב אלה מועדי ה' והואיל ור"ה וסוכות כתיב שבתון יליף עשה לפסח ושבועות ג"כ. כי תשא ל"א פט"ו רש"י שבת שבתון וע"ש היטב:

**ג** וראיתי להרא"ם ז"ל פקפק על שציין רש"י מקרא קודש אחר והאבדתי כו' דמשמע דקאי אסוכות יע"ש. והנה י"ל דבפסח ושבועות לא פירש כלום דמקרא קודש עשה לשבות ובר"ה אע"פ דכתיב שבתון קאי אזכרון תרועה לומר זכרונות ושופרות כמ"ש רש"י שם עלה קאי מקרא קודש להיות בציבור להתאסף כו' משא"כ סוכות כתיב שבתון עשה למה לי מקרא קודש וע"כ לומר באכילה ושתיה ואגב נקיט רש"י הפירוש של יה"כ כאן דשם ל"ש אכילה רק בתפלה וכסות נקיה (ויבואר במקום אחר תפלות המועדות אי ד"ת או דרבנן וזכרונות כו' ואין כאן מקומה) גם בר"ה וסוכות שבתון י"ל תוספת מחול על הקודש משא"כ יה"כ כתיב שבת שבתון אי לעשיה ואי לתוספת ומקרא קודש ע"כ לתפלה (ויבואר במקום אחר תוס' י"ט ויה"כ אי ד"ת ואין כאן מקומו). ואף שהר"מ ז"ל פי"א מהי' י"ט ה"ב מ"ע שבתון הוא ל"ד בכולהו אלא מקרא קודש:

**ד** ויש לראות אם מלאכת עבודה"ה אין בכלל כי אם עבודות שאין אוכל נפש ולא הוצרך הכתוב להתיר אוכל נפש כי"א בפסח שלא נאמר עבודה או לדרוש לכם ולא לעכו"ם וכלבים כמ"ש הלח"מ שם בה"א א"כ איך כתב רבינו שם הט"ו המבשל לעכו"ם או

לכלבים אין לוקה שאלו באו אורחים חזי להו כרבה דאית ליה הואיל ואם המאכל איסור תו לא שייך הואיל לוקה באמת וכן מי"ט לחול אפשר כי ה"ג לוקה ואמאי הא אין בכלל הלאו כלל מלאכת אוכל נפש ולזה יש לומר דאוכל נפש לצורך היום אין בכלל הלאו דעבודה משא"כ לצורך כלבים וכדומה אלו אין ראוי לאדם הוה בכלל מלאכת עבודה. ומ"ש בה"ג כל מלאכה שאינה לצורך אכילה אריגה בנין ה"ה לצורך בהמה אם אין ראוי לאדם בכלל הזה כדכתיבנא. ואל תטעה לומר שיש חילוק בין פסח א"ז שלא נאמר בהם עבודה (אע"פ שבאמור כתיב עבודה סמיך אקראי דראה ובא על ח"מ) ומאך נפיק היתר אוכל נפש בהא דמבשל לצורך בהמה ואין ראוי לוקה הא בשבועות וסוכות ור"ה לא דזה אינו ובכולהו לוקה כדכתיבנא. ויש נ"מ לדידן בחיוב מלקות עיין ח"מ ל"ד ואה"ע לענין עדות קידושי אשה:

ה ומדברי הר"מ ז"ל פ"א מי"ט מבואר במלאכת אוכל נפש מותר כל המלאכות אין מלאכה שאסורה מ"ה כמו קצירה וטחינה וכדומה הכל מד"ס אסור אבל מ"ה שרי שכ"כ בה"ז אין קוצרין כו' ובה"ה שהטעם שאפשר לעשות מעי"ט וע' מ"מ שם וכ"כ המחבר בתצ"ה ויבואר לקמן באורך מזה:

ו עוד אחזור אל הראשונות מ"ש בסעיף ד' יש להתבונן עוד אם נאמר מלאכת עבודה לא הוה בכלל הלאו הזה אוכל נפש היינו מה שמבשל לצורך היום הן לעצמו או לאורחים א"כ הא דאמר ביצה י"ב ב' המבשל ג"ה בי"ט ואכלו לוקה ואמר ר' יוחנן הבערה ובישול אין משנה מתוך כו' וכמ"ש התוס' שם ד"ה ה"ג דהוה צורך היום קצת כיון שדעתו לאוכלו וא"כ לדידן דלא אמרינן מתוך רק בהוצאה והבערה לא בשחיטה ובישול וכדומה כדבעינן למימר לקמן אי"ה א"כ לוקה המבשל ג"ה בי"ט ואכלו משום בישול והא אינה בכלל מלאכת עבודה כיון שבישל לצורך עצמו לאכול ואכל לא הוה מלאכת עבודה ומה בכך שאכלו באיסור בשלמא אי הלאו כולל הכל רק מאך נפיק היתרא לאוכל נפש היינו שהתירה התורה מה שמותר לאכול לא את האסור משא"כ אי לא הוה בכלל הלאו אף האסור כיון שהוא אוכלו לאו מלאכת עבודה מיקרי ונ"מ טובא לדידן אי פסול לעדות כה"ג כמ"ש בסעיף ד' ונ"מ טובא שבישל חצי זית איסור ואכלו דלריש לקיש דח"ש מדרבנן אין לוקה על בישולו ולר"י דמ"ה מ"מ מלקות לית על אכילה (או ששגג על אכילתו) ועל בישולו מזיד כאמור: וע' תוס' ביצה י"ב א' ד"ה השוחט הוקשה להם ליתני עולת חובה ותירצו והקשו עוד לב"ה נמי וסיימו ואמאי מוקי כב"ש ולא קשיא להו יותר דניתני רבותא שלמי נדבה דלכם ולא לגבוה לכ"ע אף לב"ש כדמסיק בי"ט וכו' ב' למה דסברי שגם בזה אהדריה לאיסורא קמא (עמ"ש בחדושינו) יש כדמות ראיה

שסוברים כהר"מ ז"ל דמלאכת עבודה אין בכלל אוכל נפש לצורך היום וליכא, ביה אהדריה לאיסורא קמא רק בעולת נדבה וכאמור: וע' בספר לחם יהודה למהר"י עי"ש בפ"א מה' י"ט וברמב"ן על התורה פ' אמור ואין כעת ת"י ועמ"ש לקמן בסעיף זי"ן:

ז ועתה הבוא נבא לבאר מה שהתחלנו בסעיף ה' הנה מלאכות האסורות נחלקו לג' מינין המין הא' מלאכות המיוחדות בשאר צרכי האדם לא לצורך אכילה כמו בנין והריסה ואריגה וכדומה שרובן לאו לצורך אוכל נפש מיוחדות ולכן אפי' אם לפעמים יארע מקרה שיהיה לצורך אוכל נפש ממש לוקה כמ"ש הר"מ פ"א מי"ט ה"ד הביאו הב"י תצ"ה והמ"א תקי"ח יע"ש ולזה ראוי מגבן ילקה (וסתירת דבר זה מבואר בר"מ פ"ג מי"ט הל' י"ב המגבן אין בו איסור כ"א דרבנן וצריך ליישב זה ויבואר לקמן) וא"כ אם בנה תנור וכיוצא לאפות בו לוקה: המין הב' מלאכות המיוחדת רובן כאכילה כשחיטה ואפייה ובישול וכדומה ואם עשה לפעמים שלא לצורך אוכל נפש כמו שוחט עולת נדבה וכדומה הנה מסוגיין דביצה י"ב א' משמע דלב"ה אמרי' מתוך בכל מלאכות המיוחדות באוכל נפש לרש"י אף שאין צורך כלל ולתוס' ביש צורך קצת עכ"פ כדמסיק דאמר לך מני ב"ש כו' וא"כ היה ראוי לב"ה אין מלקות במלאכות המיוחדות לאכילה ואף היתר גמור ביש צורך קצת אמנם הר"מ ז"ל בפ"א הט"ו כתב בביאור דהמבשל לחולה או לעכו"ם אין לוקה מטעם הואיל כרבה הא בדבר איסור או סמוך לערב לוקה ולא אמרי' מתוך וכבר נתקשו בזה הלח"מ ושאר אחרונים (דלכאורה רבה ור"ח סוברים בהוצאה והבערה פליגי לא במתוך) ולזה יש לנו לומר דסוגיין דביצה י"ב א' אדחיא מהלכה דאף לב"ה לא אמרינן מתוך רק בהוצאה והבערה לחוד לא בשחיטה ובישול כו' רק מטעם הואיל וכמ"ש המ"מ שם טעם לשני אלו ההבערה מביום השבת כו' ההוצאה (מקרא דירמיה אין ללמוד) הואיל ועיקרה באוכל נפש גמור היא ששאר מלאכות שמיטה ובישול הכנה היא ודומה כעין מכשירין ואף שהם באוכל ממש משא"כ בהוצאה שמוציא אוכלין מרה"ר לרשות היחיד לאכול אותם היא העיקר שמחת יום טוב התירה התורה אף שלא לצורך ולרש"י שלא לצורך כלל ולתוס' צורך קצת. ומ"מ א"י הלימוד מפורש לזה אף שיש סברא לחלק בכך מ"מ מהיכן למדו לומר זה:

ח ומה שמוכיח לנו לומר דסוגיין דביצה אדחיא מהלכה בזה הוא אם נאמר כרש"י מוכח מפלוגתא דרבה ור"ח דלא אמרי' בשחיטה ובישול מתוך כמ"ש התוס' ביצה י"ב א' ד"ה ה"ג ואף לתוספות דבעינן צורך היום קצת אביא ראיה ממקומות בש"ס. המקום הא' הוא משוחט המסוכנת דמבואר לת"ק נמי בעינן שיש שהו"ת לאכול כזית אע"פ שאין אוכל מטעם הואיל ולמה לי שהות תיפוק מתוך כו' דהא מפתח של כלים וממון

חשיב צורך היום שלא יגנוב ממונו כמ"ש באו"ח תק"ז ה"ה מסוכנת הפסד ממון הזה צורך קצת ולמה לי שהות (עב"י תצ"ח מזה) וכ"ש אם נאמר דלא בעינן צורך קצת קשיא טובא דנהי מדרבנן אסור הא משום הפסד ממונו התירו בלא בדיקה וכמה איסורין בזה: המקום השני הוא מדאיבעיא לן סוף ביצה עוף שנדרס מהו לשוחטו בי"ט ופסק המחבר בתצ"ח לקולא יע"ש. ומה קמיבעיא ליה ולא איפשטא בגמ' דהא אמרי' מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה שלא לצורך והא ודאי אף לתוס' צורך היום קצת ועדיף מיניה דאי יהיה כשר יאכל אותו בי"ט ודוחק לומר דמיירי שיש לו אחרים ואין לו צורך בזה מ"מ צורך קצת מיקרי (עפר"ח תצ"ח) וש"מ דבשחיטה ובישול לא אמרי' מתוך רק בהוצאה והבערה כמ"ש המ"מ פ"א מהי"ט טעם לשני אלו יע"ש:

**ט** והוי יודע דמפשטות דברי המ"מ פ"א מי"ט ה"ד מבואר דבנין ואריגה והריסה וכדומה אפי' עשאן לצורך אכילה לוקה שפירוש אך אשר יאכל לכל נפש הוא מלאכות המיוחדות ושייכים באוכל נפש כמו שחיטה ובישול וכדומה לא בנין כו' ועמ"ש בפ"ג הי"ב מבואר שטובה מאתמול משמע הא א"א מאתמול שרי ובשבת צ"ה א' המכבד כו' וחכ"א משום שבות ונחלקו בו י"א דפליגי אמגבן נמי וכנראה שיטת התוס' מגילה זיי"ן ב' ד"ה כאן (וי"ל דרודה חלות דבש פליגי) וא"כ א"ש סוגיא דשבת קל"ד א' דמגבן בי"ט איסור דרבנן לא מ"ה משא"כ להר"מ ז"ל פ"י משבת הי"ג ופ"ח משבת ה"ז במ"מ שם ופסק פ"ג מהי"ט הי"ב דאיסור דרבנן קשה וכמ"ש לעיל סעיף ז' ולומר דוקא אבות מלאכות הוא דלוקה בעושה לאכילה דקוא כל מלאכה לא תעשו אך לכל נפש אאבות מלאכות קאי לא אתולדות ומגבן תולדה דבונה זה לא ניתן להאמר כלל. אם לא שנאמר דוקא בונה תנור וכדומה דאין עושין מלאכה באוכל גופה זה לא הותר בי"ט הא מגבן שעושה באוכל גופא ומשווהו אוכל בפעם זה עדיף משחיטה ואפייה ובישול ושרי מ"ה ומדרבנן אסור הואיל ואפשר לעשות מעי"ט כן נ"ל. ועמ"ש בשורש זה סעיף י"ב:

**י** והנה מחלוקת חידוש הוא ביני רבוותא המלאכות המיוחדות באוכל נפש גופא למעלה מלישה כמו דישה קצירה טחינה י"א דהוה מן התורה וע' תוס' ביצה ג' א' ד"ה גזירה מייתי ירושלמי אך אשר יאכל לכל נפש ושמרתם המצות משימור ואילך יע"ש. היינו לישה יע"ש אבל הר"מ ז"ל פ"א מי"ט הלכה ז' כתב בביאור קצירה טחינה וכיוצא אסור מדרבנן מטעם שאפשר לעשותם מערב י"ט יע"ש וכ"ה הטור בתצ"ה והמחבר דקצירה וכדומה רק מדרבנן אסור. ועט"ז שם אות ג' וכוונתו דבשבת נ"ה א' דהמכבד והמרבץ החולב והמגבן והמחבץ בי"ט לוקה וחכ"א א' זה וא"ו משום שבות והיינו כיבוד וריבוץ אבל אמזיד בי"ט לוקה המחבץ והחולב דהוא מפרק ומעמר ל"פ וכל עלמא. מודים

דלוקה ביום טוב והא ודאי קשיא לר"מ. וטור ומחבר דסוברים כל מלאכות המיוחדות באוכל נפש אף קצירה מותר מ"ה ואיך יפרנסו ברייתא זו. ואפי' את"ל דפליגי חכמים אכולהו אחולב נמי היינו דבשבת נמי שבות אבל אסא לא פליגי דאי הוה בשבת חייב חטאת הזיד בי"ט לוקה. ולזה נאמר דלוקה מכות מרדות קאמר ואם שאין שוה דכיבוד וריבוץ לרבי אליעזר לוקה מן התורה והחולב לוקה מדרבנן ואפשר מכות מרדות חמור כשל תורה ויותר (ע' בס' ש"ה הארכנו בכלל מכות מרדות יע"ש באורך אין כאן מקומו ועפר"ח תצ"ה):

**יא** ומה שמביאין התוס' ירושלמי אך אשר יאכל ושמרתם אותן מלאכות משימור ואילך וסברי דהוה דאורייתא לא אסמכתא משמע דשימור הוה מן התורה ומדברי הר"מ ז"ל פ"ה מחמץ ומצה ה"ט יראה דשימור גופא הוה רק דרבנן ומ"ה אפשר כל שראה הבצק ואין ניכר חימוץ יוצא בה נמי י"ח בפסח ומדרבנן הוא ושמרתם כו' עביד להו שימור מלישה או מקצירה והוא מחלוקת בין הפוסקים כמבואר בא"ח תנ"ג בטור ומחבר והר"מ נראה דפסק מקצירה כרי"ף ס"פ ערבי פסחים ולפ"ז ברייתא דצ"ה שבת דהזיד בי"ט לוקה למ"ד שימור דלישה הוה שימור אבל למ"ד מקצירה בעי שימור א"כ אדרבא מסמיכות מבואר ההיתר באוכל נפש אפי' קצירה רק מדרבנן אסרום דיש כהן הרבה טעמים ע' ב"י תצ"ה:

**יב** ויש חילוק בין אוכל נפש למכשירי אוכל נפש כמו שאגיד הנה ביצה כ"ח א' ומגילה ז' ב' פלוגתא דרבי יהודה ורבנן במכשירי אוכל נפש דלרבנן מכשירין אף אפשר לעשותן מערב י"ט או אי אפשר מעי"ט אסור בי"ט מ"ה שלא הותר אלא אוכל נפש עצמו ורבי יהודה אמר כתיב הוא וכתיב לכם במכשירין יש חילוק בין אפשר מעי"ט אסור בי"ט מ"ה ובאוכל נפש עצמו אף אפשר מעי"ט שרי בי"ט. ומכשירין היינו אפי' לעשות כלי סכין שנפגמה להשחיז במשחזת של אבן ואפי' שפוד שנשבר מותר לתקן ולעשות כלי ממש אם נשבר בי"ט או מעי"ט ולא ידע בו מעי"ט לרבי יהודה שרי ולרבנן אסור והיינו מ"ה אסור לר"י כל שאפשר לעשות המכשירין מעי"ט ואלו אוכל נפש עצמו אף למאן דאמר כל שאפשר מעי"ט אסור בי"ט היינו מדרבנן לא מ"ה. ולפ"ז לר' יהודה וכדפסק תלמודא ביצה כ"ח אפי' בנין ואריגה והריסה וכיוצא אם הוא לצורך אכילה ואי אפשר לעשות מעי"ט לרבי יהודה שרי מ"ה. ומה שכתב המ"מ פרק א' מי"ט דבנין והריסה והאריגה אפי' עשאה לאכילה לוקה לדעת הר"מ ז"ל הוא לשיטתיה שפירש בפרק ד' מהלכות י"ט הלכה ח' וט' דרבינו והרי"ף לא פסקו כרבי יהודה במכשירין שאין באוכל נפש ממש כמו סכין נפגם בי"ט אסור להשחיזה באבן וכדומה ומילקא נמי לקי בעשאה

שפיר כתב דבנין כו' לוקה אבל למאן דפסיק כרבי יהודה במכשירין שאי אפשר לעשותו מעי"ט אין לוקה ומישרא נמי שרי לרבי יהודה במכשירין שאי אפשר מערב י"ט אבל באפשר מעי"ט במכשירין לוקה בבנין כה"ג לכולי עלמא אם עשאה בי"ט וע' בא"ח תק"ט סעי' א' וסי' תקי"ד ס"א ובב"י שם:

**יג** ולפי זה לרבי יהודה דמכשירין שאי אפשר לעשות מעי"ט מותר בי"ט ואפי' בנין וכדומה (דעושה כלי שייך ודאי בנין כמו שכתב המ"מ בשבת פרק ז' וח' דאע"פ דאין בנין בכלים להחזיר צירי דלתות הא עושה כלי כמו תנור וכלי עץ פשיטא דחייב יעוין שם) ואם כן למאן דאמר מתוך לבית הלל לא יצויר בכל מלאכות י"ט שלוקה דאמרינן בבנין נמי הואיל (עיין פר"ח תצ"ה ותוס' שבת דאה"נ בנין רק מדרבנן בי"ט יעוין שם) ומיהו לא תעשה מלאכה או באפשר לעשותו מעי"ט או שאין בו צורך היום כלל דלתוספות כל שאין צורך היום כלל אסור מ"ה ולוקה עליה אבל למאן דאמר לא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה וכפירוש רש"י אפי' שאין צורך לגמרי שרי בשני אלו מ"ה ומדרבנן אסור באין צורך קצת אבל שחיטה ואפייה וכדומה לא אמרינן מתוך אפי' יש בו צורך קצת כדמוכח מכמה מקומות הביאותיו בסעי' ח' יעוין שם אם כן בנין וכדומה לוקה בי"ט דלא אמרי' מתוך באלו וכדכתיבנא:

**יד** ועתה הבוא נבוא לבאר אי צרכי שבת מדאורייתא נעשין בי"ט או לאו: הנה בפסחים מ"ו ב' רבה ור"ח ופסק הלכה כרבה דאמרי' הואיל הכי פסק הרי"ף ז"ל בפסחים שם והרא"ש שם והר"מ ז"ל פרק א' מי"ט הלכה ט"ו כרבה דאמרינן הואיל. והיינו דוקא מטעם הואיל כגון דבר היתר ומבע"י שיש שהות אלו מקלע אורחים הוי חזי להו הוא דאין לוקה הא דבר אסור או סמוך לחשיכה דליכא הואיל לוקה (מתוך לא אמרינן אלא בהוצאה והבערה לרש"י ולתוס' כל שאין צורך לגמרי מ"ה לוקה) כ"כ התוס' פסחים מ"ו ב' ד"ה רבה יע"ש וע' ביצה כ"א א' ר"ן פסחים יע"ש מזה: ואף רבה דאמר אין לוקה הא איסור איסורא דרבנן אית ביה לא איסור תורה כמבואר בפסחים מ"ו ב' דאמר לרבה אופין מי"ט לשבת ע"י עירוב תבשילין רק איסור דרבנן. וכן לחם הפנים מסיק שבות כו' אלמא ליכא ביה כ"א.איסור דרבנן. ובריש פרק י"ט דאמר מ"ט הוא כפירש"י למה תקנו עירוב הא כיון דלא אפשר מותר בהכרח לבשל מי"ט לשבת ע"ז אמר דרבנן תקנו עירוב ונ"מ שיברור או כרב אשי שבעירוב יזכור שלא לבשל לחול כו' ור"מ ז"ל פ"ו מהי"ט ה"א נקיט טעם רב אשי יע"ש. הנה אע"ג דמי"ט לחול מ"ה מותר מטעם הואיל רק מדרבנן אפ"ה לק"מ הא דרב אשי בי"ט ק"ו מי"ט לחול הא הוה גזירה לגזירה דאנן ה"ק שעשו פעולה בהיכר זה דמניח עירובי תבשילין שיזכור וילמד ק"ו מי"ט לחול

שאסור דלא ליגע באיסור תורה שיבשל סמוך לערב באין שהות דהשתא איכא איסור תורה או איסור דרבנן דל"ש הואיל ולכן עשו היכר זה שידע בכך: ודעת רבינו אפרים דפסק כר"ח מכח ההיא דר"א לא הבנתי ואין בידי כעת מלחמות ובעל המאור:

**טו** והוי יודע שיש מחלוקת בין הפוסקים ז"ל בהא דלר"ח צורכי שבת נעשין בי"ט דהב"י בתקכ"ז סובר דאחר דאמר ר"ח לרבה כן קיבלה רבה מיניה דמדאורייתא צרכי שבת נעשין בי"ט ולפ"ז מותר לבשל מי"ט לשבת אפילו סמוך לביה"ש שא"א שיאכלו היום רק לצורך מחר אפ"ה שרי דמד"ת צרכי שבת נעשין בי"ט וע"י עירובי תבשילין התירו לגמרי. ומלשון הר"מ ז"ל פ"ו מי"ט ה"א מבואר כן שכתב אין אופין מי"ט לשבת ואיסור זה דרבנן הוא שלא יאפו מי"ט לחול לפיכך אם הניח עירובי תבשילין שרי יע"ש ובהגהות שם והמכוון מדברי הגהות הוא כך לאחר העיון האמתי כי הר"מ ז"ל פוסק דצרכי שבת נעשין בי"ט כר"ח ורבה קיבלה מיניה וראייתו מדחזינן דאמר בר"פ י"ט מאי טעמא (דלא כפירש"י) והיינו מאי טעמא אין מבשלין וע"כ דמדינא צרכי שבת נעשין בי"ט כדבעינן למימר לקמן הטעם ולמה אסרוהו לבשל מדרבנן (בלא עירוב) אמר רב אשי משום שיזכור ק"ו. ומדחזינן דרב אשי אמר כן הוה הלכתא הכי אף בסמוך לחשיכה ויש ספרים דגרסי בר"פ יום טוב רבה במקום רבא אמר מ"ט אסור בלא עירוב הא הואיל אסור מדרבנן אלא דאית ליה נמי צורכי שבת נעשין בי"ט וקבעי למה אסרו מדרבנן ומשני כו' אבל הגהות סברי דרבה לית ליה צורכי שבת נעשין בי"ט רק הואיל ודוקא מבע"י לא סמוך לחשיכה ומ"ט דאמר בר"פ י"ט הוא מ"ט תקנו עירוב ומה תועלת יש ביה דודאי איסורא דרבנן איכא מטעם הואיל וע"כ התירו חכמים שלא יתענה בשבת וכדומה א"כ מה תועלת בעירוב יתירו בלא עירוב לזה אמר דנ"מ בעירוב שיזכור ק"ו לחול כאמור: (ועמ"א תקנ"ז השוה דעת הרמב"ם ושאר מפרשים ובדוחק יש ליישב הלשון וגם הא דק"ו לחול הוא סמוך לחשיכה לחול וע"י עירוב יזכור ויותר מסתבר כמ"ש הב"י כדעת הר"י ז"ל) ויש אומרים וזה דעת הישי"ש כ"כ דלרבה לית ליה צרכי שבת נעשים בי"ט רק מטעם הואיל וסמוך לחשיכה אסור אפילו ע"י ע"ת דלא שרינן איסור תורה:

**טז** ואמנם בהא דצרכי שבת נעשים בי"ט יש ב' פירושים הפירוש הא' פירש"י פסחים מ"ו ב' ד"ה מדאורייתא די"ט ושבת חדא קדושה הוה יע"ש וזה א"א לדידן כבר איפסקא הלכתא בעירובין ל"ח ול"ט דב' קדושות הן כמבואר שם וכן בביצה ונאמר כפירוש התוס' מ"ז א' פסחים שם ד"ה ואי אמרת דלאו משום חדא קדושה הוא דצרכי שבת נעשים בי"ט אלא א"נ ב' קדושות יע"ש. וע' ר"ן פסחים בשם הרמב"ן ראיה דביצה

דנולדה בזה אסורה בזה משום הכנה. אלמא אין י״ט מכין לשבת יע״ש. ואני העני לא הבינותי מאן לימא לן דמ״ה הוא רק מדרבנן והרי הר״ן ז״ל גופא בביצה גבי נולדה בזה אסורה בזה כתב דודאי לית כאן הכנה ד״ת יע״ש א״כ נימא דר״ש הכנה מדרבנן הוא דאין שבת מכין לי״ט ולא י״ט לשבת. ובזה סבור אני לומר מ״ש הר״מ ז״ל בפירוש המשניות ריש ביצה הכנה דמאתמול גמרה לה הוא רק מדרבנן אע״ג בביצה ג׳ ב׳ אמר לרבה הוה ספיקא דאורייתא הוא דלית ליה צורכי שבת נעשין בי״ט מ״ה אבל לדידן דצורכי שבת נעשין בי״ט מרב אשי ר״פ י״ט מה טעמא היינו למה אסרוה הואיל וצורכי שבת נעשין בי״ט כו׳ א״כ לית להר״מ ז״ל כלל הכנה דאורייתא אפי׳ הכנה טבעיית וכ״ש מלאכתיית ומ״ה שבת מכינה לי״ט רק מדרבנן אין שבת מכין לי״ט וי״ט לשבת. אמנם לדידן בפסק המחבר בה׳ י״ט משמע דיש הכנה דאורייתא ביצה דמתיילדא האידנא מאתמול גמרה לה ואפשר אפי׳ נולדה בזה אסורה בזה י״ל ד״ת (עמ״ש בחידושינו שם) והא דאופין ומבשלין מי״ט לשבת אפי׳ סמוך לחשיכה הוא מטעם שכתבו התוס׳ ריש ביצה ב׳ ב׳ ד״ה והיה דיש חילוק בין ביצה שאין ראוי לכלום כו׳ ובין תקוני תבשיל דתיקון בעלמא הוא משי״ה צורכי שבת בתיקוני מאכל מ״ה שרי ומדרבנן אסור וע״י עירובי תבשילין שרי ואפי׳ סמוך לחשיכה שרי כה״ג ואדרבה הכנה טבעיית חמור יותר מהכנה מלאכתיית והר״ן ז״ל בפסחים שם כתב שאין מחוור דעת התוס׳ בזה והנך רואה שפסק המחבר בה׳ י״ט ודבריו בבי״ בתקכ״ז נוטין לדברי התוס׳ וכדכתיבנא:

**יז** וע׳ מ״א בתקכ״ז פסק דצורכי שבת אין נעשין בי״ט רק הואיל וסמוך לחשיכה אסור מ״ה יע״ש והנה מטמינים אנו צאלינ״ט לצורך שבת וידוע דהטמנה זו מצטמק ומבשל כל ליל שבת ואפי׳ בלילה אין ראוי לאכילה כי נגמר הבישול בחצי הלילה וכדומה וא״כ אפי׳ אנו מטמינים הקדירות ב׳ שעות קודם לילה לא שייך הואיל דלא יוגמר הבישול קודם חשיכה ול״ש אורחים דדעתינו הוא לגמור בלילה כו׳ ואיך נותנים הקדירה בי״ט לתנור וזה יורה קצת כמ״ש הבי״ מטעם צורכי שבת נעשים בי״ט וא״ה בפריי יבואר וכאן אין להאריך:

**יח** ועדיין פש גבן לברורי אפי׳ אי אמריי הואיל כרבה וכמ״ש הריי״ף וראי״ש וטור אפ״ה יש תנאים רבים לזה וכפי מה שאגיד בעזה״י. התנאי הא׳ הוא דהואיל ל״ש אלא בהיתר לא באיסור או סמוך לחשיכה וכבר התבאר זה לעיל. ואמנם עדיין צריך יישוב דעת כי אם נאמר לכם ולא לעכו״ם לא אהדריה לאיסורא קמא כמ״ש התוס׳ ביצה י״ב ב׳ ד״ה השוחט ליכא רק לאו מכלל עשה וא״כ לא מיבעיא אם בישל בי״ט לצורך עכו״ם אין לוקה אפי׳ דבר איסור כי לית ביה רק עשה אפי׳ בישל איסור שלא לצורך כלל אפ״ה אין

לוקה הואיל ואלו מתרמי אורחים עכו"ם מיכיריו ומיודעיו לא לקי השתא נמי לא לקי ומנא תימרא דאמרינן הואיל כזה מאיסור לאיסור אע"ג דלאו היתר הוא ממ"ש התוס' פסחים מ"ז ב' ד"ה כתישה ושם לא הביאו דברי ריב"א ובחולין קמ"א א' ד"ה לא צריכא הביאו דברי ריב"א אחרישה לא ליחייב הואיל ודם צפור לא לקי עכ"פ השתא נמי לא לקי יע"ש ויבואר לקמן אי"ה בזה. משא"כ להר"מ ז"ל פ"א מי"ט הט"ו בישל לעכו"ם אין לוקה משום הואיל הא איסור אפי' לעכו"ם לוקה דאהדריה לאיסורא קמא. ומיהו י"ל דוקא לעכו"ם אהדריה דלא בא היתר מפורש רק ביאור פירוש דקרא לכל נפש הוא לכם דוקא ולא הותר כלל לעכו"ם וכה"ג י"ל ודאי באיסורא קמא והתוס' ביצה שם בנדרים ונדבות דבא היתר מפורש דלכל נפש ולכם רק עשה יע"ש וע' לח"מ שם ולמ"ש אי"ש:

**יט** נסתפקתי בישל בשר עוף בחלב בי"ט ע"מ לאכול ואכלו אי לוקה על הבישול די"ט או לאו. ואם בישלו ע"מ שלא לאכול לוקה דהואיל אי מקלעי אורחים או הוא אי בעי לאכלו הא ליתא דכיון דאין רוצה לעבור על איסור דרבנן תו אין ראוי לו מיקרי ושלא לצורך בישול אלא אי בישל ע"מ לאכול ואכלו מדאמרינן דמ"ה מותר בשר עוף בחלב ולכל נפש מיקרי מ"ה ולא לקי א"ד הואיל ומדרבנן אסור תו לקי דלא לכל נפש הוא. ואם נאמר כל המצות דרבנן ד"ת יש להם מלאו דלא תסור לקי ומחלוקת קדום הוא עיין פ"א מה' ממרים ובמנין המצות להר"מ ז"ל:

**כ התנאי הב'** הואיל מחוסר מעשה לא אמרינן הואיל פסחים ס"ב א' ובתוס' שם ד"ה חילקו בין מעשה רבא לזוטא יעו"ש. ור"ן פסחים ל"א הביאו המ"א סימן תמ"א אות ג' הואיל ואי בעי פריק לא אמרינן הואיל ומחוסר ממון שהוא מתוס' פסחים מ"ו ב' ד"ה הואיל ב' יע"ש: וע' ר"מ פ"י ומחו"מ ה"ח ובלח"מ אמאי פסק מצה מעשר שני י"ח דממון גבוה הוא והנה י"ל לעיל ל"ח א' רב אשי פסק כד"ח דלית ליה הואיל משא"כ לדידן דכרבה אמרינן יוצא שפיר מטעם הואיל כמ"ש התוס' מ"ו ב' יע"ש וביכורים דא"י י"ל דבא ליד כהן שוב א"א למיתשל עליה כמו הקדש ליד גיזבר כמ"ש התוס' שם ומיהו אתה רואה של גבוה קשה דסתם לה הר"מ ז"ל ומשמע אפי' בעודו בבית המקדיש והא אי בעי מיתשל עליה וצ"ל כתוס' דכתיב בהו להי' א"כ ה"ה מעשר שני נמי יע"ש:

**כא התנאי הג'** תרי הואיל לא אמרינן תוס' פסחים מ"ו ב' הואיל א' והוא מגמרא פסחים ל"ח א' דמיבעי שם הואיל ולא קרא שם הואיל ואי לא לקוח תוס' ומסיק רבא דמש"ה יוצא דשם מעשר חד הוא הא לא"ה לא נפיק דלמא תרי הואיל לא אמרינן ומיהו אין ראיה דקי"ל אפי' חד הואיל כל שאין בידו לא אמרינן דוקא שבידו אי בעי מיתשל וכדומה אבל הואיל אי לא קרא שם מה דהוה הוה וברי"מ ז"ל פ"י מחו"מ השמיט בעיא ופשיטות

רבא שם וא"י למה. והתוספות מ"ו א' ד"ה הואיל א' לחם הפנים אי בעי פריק והא כתבו לקמן אי בעי פריק לא אמרינן וכמ"ש בשם הר"ן ז"ל:

**כב** כתבו עוד התוס' מ"ו ב' הואיל לא שכיח לא אמרי' יע"ש וראייתם מהואיל אי בעי פרק לה ולפי מ"ש לקמן דפריק לא אמרינן הואיל ומחוסר ממון א"כ ליכא ראיה לומר דהואיל דלא שכיח לא אמרי' וכמ"ש בסמוך. ומיהו ד"ה רבה כותבו א"כ בטלת כל מלאכות שבת הואיל ומותר לחולה שיש בו סכנה וי"ל הואיל ולא שכיח כלל לא אמרי' הואיל וצ"ע לראות איזו שכיח לגמרי ואיזו לא שכיח כלל. ובמ"ז ב' ד"ה כתישה כתבו דהואיל ואי הוה מלאכה שאצ"ל לא אמרי' דא"כ בטלת כל מלאכת שבת מטעם הואיל מלאכה שאצ"ל יע"ש:

**כג** קיימא לן כרב הכנה אסור והיינו הכנה טבעיית ביצה דמתיליד בי"ט ומאתמול ביום שבת גמרה לה אסור ומריהטת לישנא דר"מ ז"ל בכמה מקומות ובפירוש המשניות ריש ביצה מ"א משמע דמדרבנן הוא יע"ש ובחדושינו למסכת ביצה ביארנו בזה והא דאמרינן ביצה ג' ב' וספיקה אסורה לרבה הוה ספק תורה זה לפי ה"א אכל באמת דחדית רב אשי דשיל"מ אפי' בדרבנן וספק אסור תו לרבה ג"כ הוה רק מדרבנן וי"ט דעלמא אטו י"ט אחר שבת וגזירה קרובה גזרו גזירה לגזירה כה"ג. אמנם הטור והמחבר פסקו בפשיטות וכל האחרונים דהכנה דאורייתא לרבה אף למאי דחזר בפסחים רבה גופא ואמר מוקצה דרבנן מ"מ מהא לא הדר דהכנה ד"ת מקרא והכינו אשר יביאו הששי חול מכין לשבת וחול ליי"ט לא י"ט לשבת לא שבת ליי"ט ואופין ומבשלין מיי"ט לשבת מטעם הואיל ומ"ה שריא הואיל וביצה ל"ש הואיל בהכנה טבעיית ומ"ש התוס' ריש ביצה ב' ב' דלר"א הכנה בידים קיל טפי דתיקון מלתא בעלמא הוא י"ל הא הכנה כתיב בתיקוני מאכל אשר תאפו אפו ואשר תבשלו בשלו דוקא מיום הששי שהוא חול לא מיי"ט לשכת ואפי' לרבה קשיא נהי דמ"ה מיי"ט לחול שריא הואיל ואי מקלעי אורחים דחול לא בעי הזמנה הא שבת דקרא אומר בפירוש דבעי הזמנה שבת מיום חול איך אופין ומבשלין מיי"ט לשבת וצ"ע:

**כד** לענין מכשירי אוכל נפש פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ידוע וכפי הנראה מדברי המ"מ פ"א ודי מיי"ט דהר"מ ז"ל לית ליה כלל מכשירי אוכל נפש אפי' אי אפשר לעשותו מעי"ט אין דוחין י"ט ושמש"ה בנין ואריגה לוקה וכדבעינן למימר פרק שני גם מזה אי"ה ומדברי המחבר בהי י"ט נראה שאזיל לשיטתיה בב"י דמכשירי אוכל נפש מ"ה שרי באי אפשר לעשותו מעי"ט אלא מדרבנן יש מהם שהתירו ויש מהם שאסרו לעשותו מעי"ט שרי יבואר זה ואמנם אוכל נפש עצמו כתב הר"ן ושאר מפרשים דמ"ה אף שאפשר

לעשותו מעי"ט שרי בי"ט אלא מדרבנן יש אוסרין ויש מתירין כל שאפשר מעי"ט עיין סימן תצ"ה ואם טובים יותר מעי"ט מבי"ט יש לאסור בי"ט ויש מקום לומר כל שטוב יותר מעי"ט מי"ט אסור מ"ה לעשותו בי"ט תוס' מגילה ז' ב' ופר"ח תצ"ה וע' מהרש"א ז"ל במגילה שם. וכבר כתבנו למעלה שכל זה לר"י אבל לרבנן אפשר לומר אוכל נפש עצמו כל שאפשר מעי"ט ואין מפיג טעמו מ"ה אסור לעשותו בי"ט דלית לן הוכחה שלא לומר כן דמכשירין כלל לא ועמ"ש בחידושינו ריש פרק אין צדין על ירושלמי מחלפה שיטתיה דרבי יהודה וכאן אין להאריך:

**כה** מה שכתב המ"א בתצ"ה כל מה שאסרו בשבת לומר לעכו"ם ה"ה בי"ט פשוט ובחול המועד גם כן אלא שם היקל המ"א לצורך מצוה ברישׁ סימן תקמ"ג יע"ש ובי"ט משמע אסור לצורך מצוה: והוי יודע דהוצאה והבערה שלא לצורך כלל לרש"י אין בו איסור תורה ולתוס' יש כמבואר לעיל ואם כן שבות דשבות במקום מצוה דשרי בשבת ה"ה בי"ט כה"ג ומיהו מוציאין ס"ת הוה לצורך קצת:

**כו** מכשירין שאפשר לעשותן מעי"ט אסור בי"ט ועבר ועשה לוקה עליהם אע"ג דהוא ולא מכשירין אהדריה לאיסורא קמא דלא בא היתר מפורש רק מלכם ה"א לכל צרכיכם כתיב הוא לפרש דוקא באי אפשר מעי"ט וכיון דבא רק להוציא מידי ספק ואין היתר מפורש אהדריה לאיסורא קמא ע' תוס' ביצה י"ב א' ויש לספק זה ואי"ה בפנים יבואר זה:

**כז** ע' מ"א ריש סי' תצ"ה מ"ש בלשון המחבר שהוא כלשון הטור חוץ ממלאכת אוכל נפש כיון למ"ש בתקכ"א כוונתו דהיה לומר חוץ ממלאכה שהוא לצורך אוכל נפש ואפילו אין מיוחדת נמי לפסק המחבר דמכשירין מ"ה שריא כרבי יהודה אלא כיון דבאוכל נפש יש להתיר ג"כ טרחא קצת הואיל וראוי לאכילה ואי"ה בפנים יבואר עוד:

**כח** יתר הדברים בענין הואיל ומתוך יבואר בפרק שני גם אי עבר ובישל לצורך חול וכדומה או בישל בין השמשות וסמוך לחשיכה שאי אפשר לומר הואיל ומקלעי אורחים מהו הדין לאסור התבשיל כדין שבת או לאו. יבואר שם וכאן אין להאריך ובזה נשלם פרק ראשון.

**הפרק השני**

**א** בביאור הלכה אי אמרינן מתוך כו' הנה קי"ל מתוך כבית הלל מוציאין ס"ת כו' לרה"ר וכבר התבאר פ"א מחלוקת הביאור בזה בין לשיטת רש"י ותוס' ואמנם אוסיף ביאור בפירוש לשון המ"מ פ"א מי"ט כי הלח"מ הבין דתליא במלאכות מיוחדות באוכל נפש או לאו הקשה גיבון פ"ג מי"ט דהוה לאסור מ"ה ואמנם הלשון מכל מקום סובל פירושו כל כך שנעשה המלאכה באוכל עצמו יהיה מותר או לאו מ"ה שריא וכל שהמלאכה לא

נעשית באוכל עצמו יש לאסור מ"ה והיה ראוי הבערה לאסור דהבערה אין המלאכה באוכל כ"א בעצים ואש ומותר מקרא דביום השבת והוצאה מיקרי באוכל עצמו כיון שיוציא האוכל מרה"י לרה"ר אף שלא נעשה רושם ומלאכה באוכל עצמו מכל מקום מיקרי מלאכה באוכל עצמו ואף לפי זה דוקא לרבנן אבל לרבי יהודה דמכשירין שריא ודאי אין מקום לזה דפשיטא מ"ה שריא אף בנין ואריגה כל שלצורך אוכל נפש:

**ב** דע דבפרק הקדום כתבנו מחלוקת רש"י ותוס' ולרש"י כל המלאכות אפי' אין בו צורך קצת כולן שרי בי"ט מ"ה אם כן לב"ה דאמרי' מתוך בטלת כל המלאכות י"ט ואיך יפרנס הקרא כל מלאכה לא תעשו והתוס' שבת צ"ה א' ד"ה והרי זה דבונה ביתו בי"ט שלא יכנו שרב ושמש מ"ה מותר מתוך שהותר גיבון באוכל נפש ולר"ש דאף שא"צ כלל שרי וקיי"ל כרבי יהודה דמכשירין נמי שרינן אף בנין ואריגה וכדומה אם כן בטלת קרא דלא תעשו מכח מתוך..ולומר דלא אמרינן מתוך אלא באוכל עצמו לא במכשירין והשתא בונה דלא מיוחד או דלא נעשה באוכל עצמו אף שמותר במכשירין מ"מ לא אמרינן מתוך הא מנ"ל דקרא כתיב סתמא ולפי מ"ש לעיל דוקא בהוצאה והבערה מתוך לא נשאר מלאכות אפי' אפייה לא אמרינן מתוך א"ש דשאר מלאכות אם עשה שלא לצורך אוכל נפש לוקה:

**ג** והנה כבוי בי"ט לצורך אוכל נפש שלא תשרף הקדירה והאוכל שבתוכו או שישרוף הבית ואין לו מקום לאכול הוא מחלוקת כפי הנראה מר"מ ז"ל פ"ד מי"ט ה"ב וה"ו דכבוי אסור מ"ה אף אם לצורך אוכל נפש בין לפי' הלח"מ כפי מה שהבין במ"מ פ"א מי"ט שאין מיוחד מלאכת הכבוי באוכל נפש אי למ"ש דמלאכת הכבוי אין נעשה באוכל עצמו רק העדר ההיזק וגרע מהבערה ובהבערה יש קרא דביום השבת ולא בי"ט משא"כ כבוי אין קרא ואסור ומדברי הר"מ ז"ל פ"ד מי"ט ה"ב דלוקה על הכבוי ועיין שם ודוק בלשונו והלח"מ עמד על מ"ש אפי' הובערה לצורך אכילה דל"ת התירו סופן משום תחלתן ומלבד הדוחק הגדול מאין הרגלים לומר דהתירו באיסור תורה מאחר שלוקה והרי סיים כמו שבנה אף ארג ושם אפי' לצורך אכילה לוקה כמ"ש המ"מ פ"א מי"ט ה"ד ויראה לפרש קצת בדוחק ואפי' הבערה והכבוי צורך אכילה שישרף המאכל אפ"ה אסור שכל שהמלאכה אין מיוחדת או שאין בגוף האוכל לוקה מ"ה כדאמרן ואם שקצת חסר מ"מ נראה כן וכדכתיבנא: והמחבר בתקי"ד פוסק דכבוי אסור והיינו מדרבנן דהלכה כר"י במכשירין אבל להר"מ ז"ל דהלכה כרבנן לוקה על הכבוי וכאמור:

**ד** הא דפסק בשרא אגומרי שרי אע"ג דמכבה כבר גירסת הרי"ף ז"ל בשבת קל"ד א' מ"ש מבשרא אגומרי כו' התם לא מכבה כו' דתחלתו מכבה וסופו מבעיר לא הוה מכבה

כלל הובא ביצה כ"ב ב' ונימא שמבעיר אמר תחלתו מכבה וסופו מבעיר לא כפירש"י ז"ל חדא נקיט אלא אשמעינן דינא אע"פ שתחלתו מכבה וע"י כך סופו מבעיר יותר אפ"ה מכבה מיקרי ואנן לא קיי"ל כן אלא דלא הוה מכבה כל שסופו מבעיר: וע' מ"א תק"א אות י"ג סתירה בכלים איך שרי להדליק בי"ט ותירץ דלצורך אוכל נפש שרי והנראה מהר"מ ז"ל דג"כ סובר דיש בנין בכלים כשעושה כלי חדש סותר לגמרי וא"כ איך יתרץ אין מסיקין בכלים ובקעת שחקק כו' דלהר"מ סתירה לוקה אפי' לצורך אוכל נפש כמו בנין ואיך פסק פ"ב מי"ט דמסיקין בכלים ובגמ' ביצה ל"ב א' דרמי ברייתות אהדדי דאין מסיקין בכלים ולא אמר תנאי היא דמאן דאסר סובר יש בנין וסתירה בכלים ואין להאריך:

ה בפרק הקדום נתבאר דהלכתא כרבה דאמר הואיל ומש"ה האופה ומבשל מי"ט לחול אי שהות ביום לבוא אורחים ולאכול אין לוקה להר"מ ז"ל דמתוך לא אמרי' כ"א בהוצאה והבערה לא בשאר מלאכות וכפי הנראה שכן הלכה לדידן כל שאין צורך בו לאוכל נפש עצמו כו'. או עכ"פ שאין צורך כלל לוקה אכתי צריך לברורי אי עבר ובישל לצורך חול אי מיתסר האוכל או לאו לפי שמהר"מ ז"ל פ"א מי"ט הלכה ט' מבואר כל שבישל לצורך חול אסור התבשיל ודוקא היתר מותר ומ"ש שהי"א החמירו במערים ממזיד אשבת וי"ט קאי דשם יש לומר קדושה אחת היא כמ"ש הב"י דאף הר"מ ז"ל סובר שבת וי"ט חדא קדושה ומש"ה החמירו במערים ממזיד אבל מי"ט לחול אסור התבשיל וגם י"ל דלעיל מיירי באפה סמוך לחשיכה דהוי איסור תורה ובהי"א מיירי ביש שהות וליכא כ"א איסור דרבנן ובפ"א בכאן הארכנו בזה (עמ"ש בחדושינו למסכתא ביצה) והמחבר בתקכ"ז סכ"ג מפורש יוצא מדבריו דעבר ובישל לצורך חול שרי יע"ש והט"ז תק"ב אות א' כתב דבר שאסור מ"ה לעשות אם עשה אסור יע"ש ולפי דבריו י"ל דבתקכ"ז מיירי שיש שהות ביום והוי רק איסור דרבנן אמרינן הואיל משא"כ הוצאה אף דאפשר מע"י ומכשירי אוכל נפש אין דוחין מ"ה אסור וא"ר השיג עליו יע"ש ואמת שהב"י בתק"ג הביא דברי הר"מ ז"ל ודברי הרשב"א דשרינן יע"ש. והביא הלכה י"א ולא הלכה ט' ומ"מ הא דאמרינן שאני איסורא שבת דהוי מ"ה משא"כ איסור י"ט דהואיל וכמו שזכר הרשב"א ז"ל שם אבל באיסור תורה הלכה דאסור לחול במזיד ולפ"ז יצא לנו הדין באשה שאפתה מי"ט לחבירו כמוך לחשיכה שלא היה שייך אורחים שאין שהות דהוי ד"ת יש לאסור התבשיל באין ה"מ ובהפסד מרובה אין בידי גם אי בישלה בין השמשות י"ל להר"מ ז"ל דאוסר כנראה מדברי בה"ט והוא סובר כל ספיקא מ"ה מותר ובדרבנן י"ל להקל כדי שלא תקשה מהלכה י"א ומיהו י"ל ביה"ש של מוצאי יום א'

הוי איתחזק דמ"ה אסור ע' במה מדליקין ובתוס' שם ומ"א סי' שמ"ב אי ביה"ש של מ"ש חמור מע"ש וע"ש וכאן אין להאריך: וכבר נתבאר מתוך ל"ש בשאר מלאכות גם אי שייך ממ"נ צריך צורך קצת הא לא"ה מן התורה אסור דאל"כ בטלת כל מלאכות י"ט: ו ע' ח"מ ל"ד אם סברו שעשו מצוה אין לפסול מעדות הא התירו בה לחד דיעה י"ל פסול מ"ה הא לרי' יהודה דמכשירין שרי חופר וכדומה וקברי המת הוי צורך קצת בל תלין אע"ג לכבודו ליכא מצוה מכל מקום הוי כביעור חמץ כמו שכתבו התוס' דהוי צורך קצת וצ"ע בזה אבל אי לא אמרינן מתוך רק בהוצאה והבערה א"ש:

**הפרק הג'**

בביאור אזהרה של מלאכות דא"א אוכל נפש אזהרה שלהם וקצת שבותים דרבנן איזו אסורים ומותרים:

**א** דע כבר כתבנו פ"א בכאן דבכל י"ט כתיב מלאכת עבודה ר"ל בסוכות ועצרת ור"ה אבל בפסח ויה"כ לא כתיב עבודה וע' מ"מ פ"א ה"א מי"ט ולפ"ז לכאורה העושה מלאכה באוכל נפש שלא לצורך כלל ובסמוך לחשיכה יש חילוק בין פסח לשאר י"ט דבשאר י"ט אין לוקה דלית לאו דמלאכת עבודה אין אוכל נפש בכלל ואלו בפסח לוקה ולא מסתבר לומר כן דמסתמא היקשן הכתוב וככר ביארתיו בפרק א' יע"ש:

**ב** עיין מכות כ"ב א' ולחשוב נשבע שלא יחרוש בחול ושבת כו' הא דלא אמר בי"ט ואסר עליה חרישה של אוכל נפש י"ל לרבנן דר"י חרישה של אוכל נפש נמי אסור כמ"ש לעיל ודלמא ברייתא רבנן הוא:

**ג** כתב הב"י ריש סימן תצ"ה כתב שבות אמירה לעכו"ם אסור בי"ט כמו בשבת ממשנה דביצה ל"ו ב' משום שבות אסור בי"ט ויש לעיין בזה כי בונה וכדומה דאסור בי"ט להר"מ ז"ל ט"ז ולדידן נמי מכשירין שאפשר מעי"ט אסור מ"ה בי"ט וא"כ בנין תנור לאפות בו וכדומה אסור מ"ה בי"ט מאחר שאפשר מעי"ט אפשר שרי ע"י עכו"ם בי"ט דכל שאסור בשבת מדרבנן בי"ט התירו משום שמחת י"ט כמ"ש רש"י ז"ל בריש אין צדין אמ"ש תוס' צידה דאי בשבת דרבנן בי"ט שרי משום שמחת י"ט ומיהו לאו כללא הוא דהכי אין מעשרין מי"ש שהוא שבות משמע אפי' לית ליה פירא אחרינא והנה מכשירין שא"א מעי"ט כגון סכין שנשבר בי"ט אפ"ה מדרבנן אסרי לה יש להסתפק אי שרי ע"י עכו"ם או תנור שנפל בי"ט אי שרי ע"י עכו"ם ולבנות ביתו בי"ט שאין לו מקום לאכול בו ופ"א נפלה סוכה בי"ט אי שרי לומר לעכו"ם וליתן הסכך דהוי אוהל ובונה יש לצדד ע"י עכו"ם אי לית ליה מקום לאכול וכבר צידדנו בזה במ"א (תמצא כשו"ת מגידות מזה) וכעת ראוי לעיין בזה וע' בסימן תקכ"ד בב"י בש"ע שם:

ד עוד כתב הב"י בסימן תקכ"ד בשם רבינו ירוחם בשם גאון מי שרכב בי"ט להציל ממון אין לפוסלו לעדות דרבנן הוא ומלקין ומנדין כו' יע"ש והנה מ"ה קאמר אבל מדרבנן לכאורה פסול לעדות כיון דמלקין מדרבנן וקי"ל בח"מ סי' ל"ד עבר עבירה דרבנן פסול לעדות מדרבנן (עכ"פ ביש מלקות מדרבנן כמ"ש במ"א) ואפשר דאפילו מדרבנן קאמר דכשר כי מצוי לטעות דסובר הואיל ולהציל ממון הוא רוכב י"ל צורך היום קצת חשיב ליה וכה"ג לא אוסרים חכמים ומיהו אסור אפי' לצורך אוכל נפש לרכוב ואפי' לחתוך זמורה הוי קוצר ולא אסור מ"ה באוכל נפש כ"א מדרבנן אפ"ה לא הוי גזירה לגזירה אלא כולה חדא גזירה וע' ר"ן במשנה שם ע' ח"מ סימן ל"ד בפסולי עדות דאורייתא מדרבנן:

ה אעורר קצת בדין אמירה לעכו"ם קי"ל בא"ע סימן ה' סעיף י"ד וח"מ של"א ט"ז וי"ד רצ"ז ס"ד דאפי' בשאר איסורי לאוין אסור וסיים הר"ב שם אם לא שעושה העכו"ם להנאת עצמו והש"ך האריך שם ואוסר להנאת עצמו באות ד' אפי' עכו"ם עושה להנאת עצמו יע"ש באמת בא"ח ש"ד סכ"א כתב דאסור לומר לעכו"ם הילך בשר ובשיל לצורכו אבל מותר לומר עשה מלאכתך יע"ש כן כוונת הרב בי"ד שם דכל שמוכח דהעכו"ם להנאת עצמו לבד כמו אכילת טריפות יע"ש ועמ"א אות כ"ט: והנה יש ב' חילוקים לתוס' מציעא הפועלים צ' א' ד"ה משום הבדל בין אומר לעבדו אכול טריפות דאם נותן הישראל בתוך פיו שרי מה שא"כ הילך כשר ובשל לך דאז ישראל עושה כן אסור. והגהת מרדכי שהביא המ"א משמע החילוק דאכילה נראה וניכר שהעכו"ם להנאת עצמו מכוין שרי משא"כ בשל לך שבשעת הבישול אין מוכיח כ"כ שהעכו"ם לצורכו מבשל אסור ויש נפקא מינה לכאורה במומר ויש לו טריפות ליקח בלא"ה דלפני עור ליכא ומ"מ ליתן בפיו ממש אם לטעם התוס' אסור ולטעם המרדכי שרי ועיין תוס' ריש שבת משמע דמדרבנן אסור אף בתרי עברי דנהרא ואין כאן מקומו ועפר"ח תצ"ז ויבואר אי"ה:

מה שכתב השך בי"ד שם על ריי"ו ואסור לומר לעכו"ם בשל נבילה לך וט"ס דבחול ליכא איסור בבישול עי"ש וי"ל כי קדירת עכו"ם בלוע מחלב מסתמא א"כ עושה איסור בבישול עי"ד פ"ז ויראה ודאי אם ידוע שהקדירה ב"י מחלב אסור לומר לעבדו קח בשר זה ובשל לך בקדירה זו דאם ישראל בישל כן עובר בלאו והעכו"ם בשליחותו אסור אמירה לעכו"ם:

ו נסתפקתי אם באיסור דרבנן בשאר איסורין אסרו חז"ל לעכו"ם או לאו דגבי שבת אסור אפי' שבות לומר לעכו"ם וע' א"ח ש"ז סעיף ה' יע"ש אע"ג דלענין איסור תורה כל שיש לאו אין חילוק מ"מ בדרבנן אפשר לא החמירו כולי האי. והנה ישראל שיש לו שור וחמור ועבדו עכו"ם מנהיגם במשא ביער וכדומה פשיטא שאסור שבשליחותו

של ישראל עושה ואמירה לעכו"ם שבות וי"ל שטהור עם טהור דרבנן להר"מ ז"ל אם כן בשני מינין טהורים להר"מ ז"ל אפשר דשרי לומר לעכו"ם ועש"ך י"ד רצ"ז אות א' ובאמת מהרבעה אין ראייה כמ"ש בגינת וורדים ומסעיף י"א דלוקה י"ל מכת מרדות קאמר. וט"ז ברצ"ו אות ה' אוסר לקשור ב' מיני עופות יע"ש היינו שיבואו להנהיג בקול שיצעק עליהם וכדומה ומכוין מיקרי יע"ש:

**ז** והוי יודע דה"ה בי"ט אסור לומר לעכו"ם או לעבדו הילך בשר זה ובשל לך לא מיבעיא בשר טריפה דכל שישראל אסור ולוקה עליו (כמבואר בא"ח תקי"ב דל"ש הואיל) אסור לומר לעכו"ם כמו בשבת אפילו בשר כשר דליכא כ"א איסור דרבנן במ"ה אמרינן הואיל אורחים וכ"ש קודם אכילה דאי בעי אכיל מיניה וליכא כ"א איסור דרבנן מ"מ כבר נסתפקנו בזה ואפשר דאפילו בדרבנן אסור אמירם לעכו"ם כל שאין שם מצוה כדאמרן:

**ח** והנה אמירה לעכו"ם שבות אפי' במלאכת ד"ת דאין שליחות לעכו"ם לומר שלוחו של אדם כמותו ואמנם אם אומר לישראל ג"כ אין שליח לדבר עבירה ואם אומר למומר לכל התורה כולה לבשל לו בשבת י"ל בזה שלוחו כמותו דלא שייך דברי מי שומעין שיודע שזה יעשה וודאי וצ"ע:

**ט** עוד יש לחקור אם יש שליח לדבר עבירה באיסור דרבנן גם אי השליח אין בר חיובא יש דיעות עיין בבא מציעא י' ב' ובמקום אחר הארכנו בזה וכאן אין מקומו בפסח אם אמר לא' קנה לי חמץ והלך וקנה לו י"ל דאין השליחות כלום דאין שליח לדבר עבירה לפני עור ואי"ה אבאר זה בה"פ ואי נשים מצוות על תוס' שבת ויה"כ דאמר בריש המביא דתוס' עינוי לנשים הוא מ"ע שהז"ג ולית לאו וגם שבת כה"ג אי"ה יבואר במקום אחר וכאן אין להאריך בזה:

**החלק השני בביאור מוקצה נולד:**

**הפרק הא' כמה מיני מוקצה יש ובנולד כמה מינים יש בהם:**

**א** דע שמוקצה נתבארו בה' שבת מסי' ש"ח עד סוף ש"ב והב"י שם האריך ובטעם איסור טלטול מוקצה הר"מ ז"ל והר"א ז"ל בפכ"ד שבת בסופו הביאו טעמים לאיסור טלטול והר"א ז"ל אמר בגמ' שבת קכ"ד ב' (וביצה ל"ז א') אמרו בפירוש טלטול משום הוצאה אסרו וי"ל זה לב"ש משא"כ לב"ה מתוך וכפי הנראה דהר"מ ז"ל לשיטתיה דשלא לצורך כלל מ"ה שרי א"כ אפשר דלא הוה גזרינן גזירה אטו הוצאה בי"ט כי מצינו בי"ט החמירו יותר במוקצה בכמה דברים ולכן הביא טעמים דספיקו גם ליום טוב כמבואר שם:

**ב** הב"י בש"ח חשיב ששה דברים במוקצה. א' חסרון כיס. ב' כלי שמלאכתו איסור: ג' שאין כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה. הד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו דבר אסור. הה' מחובר או צידה בין השמשות. ו' מוקצה מחמת מצוה כמו עצי סוכה ונויה מ"ש. והנה יש מדרגות רבות כי גרוגרות וצמוקים דחינהו בידים גם מוקצה דב"ח מפני חורבן שובך וכדומה חמיר ביותר דב"ש לית להו מוקצה לרב נחמן כאן ביצה ואמנם יש עוד מין שבע והוא כל מה שהאדם מקצה מדעתו כמו עז לחלבה ותרנגולת לביצתה ומן הקרפף עצים ביום טוב באין פותחת וחיה שקננה רחוק מעיר וכדומה דכל מה שהאדם מקצה מדעתן מוקצה הוא ויתבאר אי"ה בה"ש והלי י"ט. גם מוקצה מחמת מיאוס אסור כדבעינן למימר לקמן אי"ה בזה:

**ג** ודע דמוקצה דתליא במחשבה מוקצה לבעלים מוקצה לכל הא בשל עכו"ם לא הוי מוקצה לישראל דבש"ג א"צ הכן ולפ"ז בתרנגולת לגדל ביצים שרי ליקח מעכו"ם בי"ט ואפשר אפי' חסרון כיס בשל עכו"ם אפ"ה שרי ליקח ממנו בי"ט ושבת דאין הכן בש"ג והוא מירושלמי עב"י תצ"ו בשם הרשב"א ז"ל לבד מוקצה מחמת איסור ומיאוס שייך בש"ג נמי ולפי שדיני מוקצה ארוכים ומעיין הנובע אמרתי אחקור קצת בהם וראיתי לעורר בדני מוקצה אחד עשר חקירות ואלו הם:

**ד א'** אם הא דאיתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא אם בעינן כל בין השמשות יהיה המוקצה או בתחלתו או באמצע או בסופו סגי דשוב אתקצי לכולי יומא כפי שיעור המבואר בא"ח רס"א שיעור ביה"ש לערך י"ג מנוטין וחצי כמו שביארנו במקום אחר בזה:

**ב'** אם מחשבת קטן פחות יג"ש ב"ש או גדול כמה וחכם נפלא כל שלא הביאו ב"ש עדיין קטן הוא לכל דבריו עד שיוולדו סימני סריס לאחר עשרים או רוב שנותיו כי כן הוא אם יש לו דבר מוקצה התלוי במחשבה עד"מ תרנגולת העומדת לגדל שאסורה לכל העולם דמוקצה לבעלים הוי מוקצה לכל העולם כמבואר בסי' ש"ח סנ"ב יע"ש אם מחשבת קטן הוי מחשבה כה"ג או אין מחשבה לקטן בלא מעשה וכמו בש"ג א"ב הכן במאי דתליא במחשבה ה"ה כאן.

**ג'** אם יש חילוק בהא דמוקצה לבעלים הוי מוקצה לכל העולם אם הוא דוקא במאי דתליא במחשבה או אפי' באיסורא הוא דרביע עליה וכדבעינן למימר לקמן אי"ה נמי אסור לכל העולם.

**ד'** אם מוקצה שנתערב יש לו ביטול או אין לו ביטול באלף. ואם יש לחלק בין אכילה להנאה וההבערה בזה. גם אם יש לחלק בין מוקצה למוקצה בענין זה רצוני לומר שיש מוקצה באפשר שיש לה ביטול ויש מוקצה שאין לה ביטול.

**ה'** אם מוקצה אסור בהנאה או לאו. ואם יש לחלק לצורך אוכל נפש או לשאר תשמישי הנאה.

**ו'** אם מוקצה מחמת איסור דאסור הואיל ואיתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא אם דוקא באיסור תורה לא באיסור דרבנן א"ד אף באיסור דרבנן נמי אמרינן מוקצה מחמת איסור.

**ז'** אם אמרינן מוקצה לשעבר או לאו. גם אם יש לחלק בין מוקצה מחמת איסור ומיאוס וכדומה ובין מוקצה מחמת מצוה אי אמרינן ביה מוקצה לשעבר ואי לגמרי אמרי' ביה מוקצה לשעבר או יש בו איזה חילוק.

**ח'** מוקצה שיבש וא"י הבעלים מותר אי דוקא כה"ג הוא דשרי עיין ביצה כ"ו כ' ואי יש איזה חילוק בזה.

**ט'** הא דאמרינן ביצה כ"ז א' גמרו בידי אדם לא הוי מוקצה מהו הפירוש כי צריך ביאור ויש מקומות מנגדים לזה הן כתלמוד וכפוסקים:

**י'** ספק מוקצה אסור ומאמרם ז"ל ספק מוכן אסור אם כל הספיקות אסורות או יש חילוק בין הספיקות ויש מהן להתיר. גם ס"ס אם מהני ביה הספק מוכן או לא מהני:

**יא** לבאר כמה מיני נולד יש ולעיל כתבנו בשם הב"י כמה דיני ומיני ועניני מוקצה יש: והנה כל אלו דברים קשים לאיש ההמוניי כמוני היום עני בדעת ומאת ה' אשאל העזר אבאר קצת בזה:

**ה** ואעז ואומר הנה מוקצה מדרבנן כי רבה בפסחים מ"ז ב' מוקצה ד"ת והיה ביום הששי והכינו הזמנה בפה כו' הדר ביה כדמסיק התם (רש"י ביצה ב"ב ד"ה לטעמיה כ' מוקצה ד"ת הקשה בעל המאור ושאר מפרשים עמ"ש בחדושינו שם) ורק דרבנן הוא וסמך מקרא זה מיהת הוי והשתא אי מוקצה ד"ת ודאי הכנה צריך מיום חול הששי כו' דהיינו סמוך לכניסת י"ט ושבת צריך הזמנה מבע"י סמוך לכניסה כל שהיה תחלת ביה"ש או אמצע או סופו מוקצה וא"ל ספיקא דאורייתא לחומרא שמא לילה הוי וא"כ תו ליכא הזמנה מבעוד יום חול סמוך לכניסה משא"כ לדידן מוקצה דרבנן וביה"ש ספק כולו יום או כולו לילה או יש בו מיום ולילה הלכך לכאורה דוקא לשהיה כל בין השמשות מוקצה אזלא הזמנה דיום חול מבע"י סמוך לכניסת י"ט ושבת משא"כ כשהיה תחלת בין השמשות מוכן אני אומר ביה"ש לילה הוא ואיכא הזמנה וכן באמצע או בסוף רק דוקא כשהיה כל ביה"ש מוקצה אזלא ליה הכנה כאמור. וכן מטין דברי רש"י ז"ל בשבת

מ״ד ב׳ מטה שיש מעות שנה בדבר וכתב כשיש מעות כל בין השמשות הא לא היה כ״ל ביה״ש כו׳ וכן העתיק הב״י בסי׳ ש״ו וכ״כ הר״ן שם ואע״ג דקיי״ל ספק מוכן אסור י״ל היינו ספק מעשה הא ספק כזה לא החמירו דהא ספק פלוגתא נמי מקילין כמו שיתבאר לקמן ומ״מ כעת לא מצאתיו דבר זה מבואר וצ״ע:

ו אם מחשבת קטן מהני הוא לקולא בדבר התלוי בהזמנה כמו דאמרי׳ אחזי ולא אחזי ביצה כ״ו ב׳ ולחומרא מוקצה לבעלים הוי מוקצה לכל העולם הנה בחולין י״ג א׳ מסיק קטן אין לו מחשבה אפי׳ לחומרא ומעשה יש לו אפי׳ לקולא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו לחומרא יש לו לקולא לא וכן הלכה וכ״פ הר״מ ז״ל בפי״ד מאוכלין ופי״א מפסולי המוקדשין ועדיין יש לי לומר כי שמא דוקא בדבר תורה הוא דקטן אין לו מעשה לקולא הא בדרבנן אפשר יש לו מחשבה שוב ראיתי שזה ליתא אפי׳ בדרבנן אין לו מחשבה כלל ומיהו מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו לחומרא יש לו ולקולא לאו ואי תימא דלמא בד״ת הא בדרבנן לא החמירו זה מבואר במעשרות פ״ד הובא ביצה ל״ד ב׳ תינוקות שטמנו וכפירש״י שם והרע״ב בהדיא שם מחשבתם ניכרת מתוך מעשיהם יש להם ושבת קובעת מדרבנן לא מ״ה כמבואר (עיין ר״מ פ״ג וכ״ה מה׳ מעשר ותוס׳ חולין י״ב ג׳ ד״ה מעשה עם הדיבור ויש להתיישב בזה) אלמא אפילו בדרבנן מהני לחומרא ומיניה מחשבה לחודיה היינו דיבור גרידא דהזמנה אפי׳ בדרבנן לקולא לא מהני: ואף שיש קצת לדון ולומר דבעלים היינו בירושה נפלו לו הא מציאת חש״ו אינה רק מפני דרכי שלום מ״מ בעלים נינהו ומוקצה לבעלים מוקצה לכל העולם כמבואר בש״ס סנ״ב וסעיף ז׳ בהג״ה וכדבעינן למימר לקמן אי״ה בסעיף הסמוך בזה:

ז ולענין מוקצה לבעלים דהוי מוקצה לכל העולם הנה בש״ע א״ח ש״ח סנ״ב ובט״ז אות כ״ה ומ״א ע״ש מבואר מדבריהם דמוקצה לבעל הבית מוקצה לכל העולם אף לאדם שחוץ לבית ואם ראוי לבע״ה ולאחר אין ראוי אז אם הוא חוץ לבית אסור ואם דר אצל בעל הבית נגרר אחר בעל הבית ושרי ליה וכ״כ הר״ב בפירוש בסעיף ז׳ שם. והמ״א שם עשה פליליות עם ש״ג במ״ש שהתוס׳ שבת מ״ו ב׳ ד״ה מי יימר (שני) דמוקצה לבעלים לא הוי מוקצה לכל העולם ובקכ״ז ב׳ ד״ה כיון יע״ש. והנה כוונת ש״ג מ״ש א״נ פירות שלה ואסרתן לכל העולם הא לא״ה שריא לכל העולם ואמת שתוס׳ כתבו דאף היא יכולה לטלטל אלא דמ״מ מדכתבו שאחרים יכולים לאכול ואמאי כיון דמוקצה לבעלים באכילה ה״ה כל העולם אסורים באכילה ביום שבת ואסור לטלטל לכל העולם ומשמע ודאי דהכין הוא דאחרים שרים באכילה אף למ״ש התוס׳ מ״מ באכיל כו׳ היינו לדידיה אלא דהמ״א סובר דהא לא קשיא מידי כמ״ש בקכ״ז דשאני איסורא מגריעותא

דבגריעותא וכדומה מוקצה לכל העולם כי לא הקצו בעלים מדעתם רק איסורא רביע עליה וה"ה נדרים איסורא רביע עליה זה כוונת המ"א ובקכ"ז נמי מוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים. וקושיית התוס' בקכ"ז הוא דמה שראוי לעניים הוה מוקצה לעשירים ואפי' לעניים שחוץ לבית אין ראוי מההיא דרבי שבת מ"ז א' דלרבי מורינוס הוי ראוי ודלמא חוץ לבית הוה וכמ"ש הט"ז ש"ח ז' יע"ש זה תוכן כוונת המ"א לדעתי: אמנם נראה לי כי סברת הש"ג תרומה ביד ישראל לאו בעלים מיקרי דצריך לתת לכהן ובפרט למ"ד טובת הנאה אינה ממון וכיון שכן מאי קושיא מבגדי עשירים דאסור אפי' לעניים דאחר בעלים אזלינן דכאן לא הווין ישראלים בעלים אצל תרומה כיון שהופרשו (ע' פסחים מ"ו ב' לטובת הנאה בחולה וכאן לא שייך הואיל דסוף סוף לע"ע לאו בעלים למוקצה) אלא קושיית התוס' כפשוטו בגדי עניים של עניים עכ"פ לעשירים מוקצה ואמאי שרי הכא לישראל לטלטל ותירצו דאיסורא שאני דלדידיה אסור ולאחרינא שרי ומידי דהוי מחתכין נבילה לכלבים וטלטול חלב (ע' מ"א תמ"ו אות ג' יע"ש) ולפ"ז י"ל אם איתא דמוקצה לבעלים הוי מוקצה לכל העולם י"ל אף באיסורא הדין כן ואין חילוק רק הכא לא הווין ישראל בעלים כאמור וא"כ איך כתבו במ"ו ב' דאי פירות שלה ולא אסרתן לכל העולם שרי בטלטול לדידיה דראוי לאדם אחר אימא דאסורין לכל העולם דמוקצה לבעלים הוי מוקצה לכל העולם ואין חילוק בין איסור לשאר דברים לענין זה ש"מ דלא אמרינן מוקצה לבעלים מוקצה לכל העולם:

ח שוב ראיתי דברי מ"א יש לעיין בהו דא"כ אמאי לא תירצו בפשיטות בקכ"ז ב' דבגדי עניים של עניים לעשירים מוקצים המה דלא חזי לעשירים ואף שראוי לעניים מה בכך כיון דאין הבגד של עשיר משא"כ כאן דהתרומה של ישראל בידו עתה ומותרת בהנאה וראוי ליתן לכהן שירצה ולמה לתוי לאדכורי איסורא כלל גם ממשנה מחתכין דלועין ונבילה מבואר כן במ"ש המ"א תמ"ו אות ג'. ועוד דא"כ הא דאמר דמאי הא לא חזיא ליה ומשני אי בעי מפקיר נכסי כו' וכתבו התוספות ד"ה דאי בעי הומ"ל כדלעיל דראוי לעניים ומאי קושיא דילמא כאן דמאי הויין בעליה בעלים ממש ש"מ מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמי אפילו אם נאמר כמו שהורמו מ"מ יכול להפריש ממקום אחר ואפילו מיניה וביה איך אוכל הכל הא בעלים הוי ומוקצה לבעלים הוי מוקצה לעניים ולכל העולם ולכך צ"ל אי בעי מפקיר חזי ולא איתקצו לבעלים כלל ש"מ דגם בתרומה הווין בעלים דאל"כ אין קושיא. והש"ג אפשר הוציא מכאן דבריו דאל"כ לא הוו מקשין התוס' בדמאי מידי:

**ט** שאלה ראובן ושמעון שותפין בפרה וולדה לזה פרה ולזה הוולד וילדה ביי"ט ופרה עומדת לגדל ולדות ולחליבה הולד אסור לשמעון כי הפרה מוקצה לבעלים מוקצה לכל העולם והוה הולד נולד עיין א"ח תצ"ח ס"ה מיהו יראה אפילו האם לאכילה יי"ל ל"ש לשמעון אי בעי שחיט ואכיל כל מה שבגוה דאם של ראובן ואין רשות לשמעון לשחוט האם והוי נולד כמה שכתבו התוספות ביצה ב' א' ד"ה אוכלא דאפרא דלא הוי נולד דאי בעי שחיט ואכיל כל מה שבגווה וכאן ל"ש זה. ואיכא לעיונא בהא מילתא. ואי"ה יבואר:

**י** ומה שנסתפקנו אם באיסורא נמי מוקצה לבעלים מוקצה לכל העולם או לאו מבואר בתוספות שבת הביאותיו לעיל קפ"ז ב' תרומה ביד ישראל דאיסורא לא הוי מוקצה לכל העולם ולהרי"ן פרק כירה מ"ו מבואר ההיפוך דאף באיסורא אי לבעלים אסור בטלטול מחמת איסור אף לכל העולם אסור בטלטול ודבריו שם צ"ע ויש לי קצת קושיא הא דפריך בכירה מ"ו ב' אמאי מפירין הא איתקצי ביה"ש מהא מוקצה מחמת איסור לאו מוקצה וכמבואר גבי טבל שאם עבר ותקנו מתוקן והטעם דאיסורא לאו מחמת עצמו רק איסורא דרביע עליה (משא"כ איסור מחובר דאיסורו בגופו) לא הוי מוקצה ולמ"ד טבל איסור דרבנן מש"ה הוי מוקצה משא"כ איסור תורה א"ש דנדרים ביה"ש איסור תורה משא"כ להפוסקים דאפילו איסור תורה כל שאין איסורו בגופו רק מחמת דבר אחר לא הוי מוקצה לכולה שבת ובתר המוקצה שרי קשה כדאמרן. עיין ביצה ל"א ב' בית שנפחת ברש"י ותוס' שם ול"ד ב' טבל שאם עבר ותקן מתוקן ועיין בא"ח סי' תקי"ח ס"ט וצריך לומר לפי זה לחלק בין בית דהוי הפירות כמו חוץ לתחום וכדומה משא"כ בנדר דמ"מ האיסור רביע על גוף הפירות ממש הוי כמו מחובר וברש"י ביצה ל"ד ב' שהביא ראיה מטבל יי"ל דמיירי באוירא דליבנא כשיטת בעל המאור אבל לרמב"ן ולפסק הש"ע בתקי"ח ע"כ מוכרחין אנו לחלק כאמור:

**יא** ומוקצה שנתערב אם יש לה ביטול או לאו דברים מבוארים המה כי מוקצה דשיל"מ באופן שלא יחזור ותאסור לשבת הבאה כמו כלי מלאכתו לאיסור שנתערב וכדומה דחוזר ונאסר לשבת הבאה לא הוי דשיל"מ אבל דבר שלא תאסר לשבת הבאה הוי דשיל"מ דלא בטל כמבואר ביי"ד סוף סימן ק"ב לענין חמ"פ יע"ש. ומ"מ אי מוקצה בטל באלף בטלטול או לא יש בו מהעיון ועיין מ"ש בפריי ליי"ד סי' צ"ט במשבצות זהב אות י"ב הערנו בזה ומר"ן ריש ביצה דמוקצה בטל בטלטול והנראה מגמרא ביצה ד' ב' מרבה עצים ובשבת כ"ט א' מסיקין בכלים ומהפך באיסורא ומשני כדרב מתנה מרבה עצים ופירש"י ז"ל ד"ה מרבה עליהן ומבטלן ברוב וכן פירש בביצה ד' ב' ד"ה בהיתרא דלא כנראה מיש"ש דחולין שהיפך בהיתרא יע"ש. ובהא דכלים מבטלין ברוב אין ראיה

דאפשר לומר דמרבה עצים בעודו שלימים דהיתר בהיתר כהא"י גוונ"א י"ל דבטיל שפיר אלא דמסתמא ניכרים הם גם אח"כ קשה קצת דמסתמא ניכרים הם השברים ואיך שייך ביטול ברוב הדבר הניכר וצ"ע קצת. ומ"מ כעת לא מצאתי דבר מבואר בפירוש בטלטול אי בטל או לאו. והנראה דאיכא לספוקי בהא דרב אשי דאמר דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל ואפילו ספיקו מחמירין בדרבנן בדישל"מ דוקא לענין אכילה הא טלטול והנאה אפשר דבטל בדשיל"מ. וראיתי שיש מקום לפשוט זה מהא דספק מוכן דאסור אפילו בטלטול ביצה כ"ד ע"ב וכ"כ בש"ע תקט"ו סעיף א' כרי"ף וראש אפילו טלטול אסור וספק מוכן מטעם דשיל"מ הוא דאתינן עליה כמ"ש הט"ז ותקי"ט אות ב' י"ש וכנראה שספק וביטול בפלס א' הם כמו שיראה הרואה בביצה ד' א' ברש"י ד"ה אפי' י"ש וא"כ כמו דמחמירין בספק מוכן בטלטול ה"ה בביטול ראוי לאסור טלטול מטעם דשיל"מ כאמור. ואמנם בתקט"ו במ"א אות ב' לרי"ף וראש הטלטול אסור הואיל ואין ראוין לאכילה הוי מוקצה דאין ראוי ולמה מטלטל אבל הישש סובר טעם טלטול משום מוקצה בפ"ע לא מטעם איסורא אכילה וש"ע כתוב מליל שני ואילך מותרין בטלטול י"ש באופן שלכאורה דבר במחלוקת שנויה ומיהו במ"מ פ"א מי"ט ה"כ כתב דספק חמור מביטול שמש"ה לא הזכיר הר"מ ז"ל ספק מוכן כה"ג דכ"ש מביטול י"ש ועיין לח"מ שם וא"כ אין ראיה אם ספק מוכן אסור בטלטול כ"ש בביטול די"ל ספק חמור מביטול כדאמרן ולפ"ז ה"ה מודר הנאה מדבר ונתבטל י"ל דשרי דכי אמרינן דשיל"מ אפי' באלף לא בטיל דוקא באכילה לא בהנאה וטלטול:

**יב** ואם מוקצה אסור בהנאה או לאו במ"א תק"ז אות ג' ובשכ"ה אות ט' בשם תוספות ע"ז דמוקצה אין אסור בהנאה י"ש ובפריי לי"ד סימן צ"ט הקשיתי בזה מסוגיא דביצה ד' ג' א"ר מתנא י"ש ועיין ב"י סימן תקי"ז דהא דפת ש"ג בי"ט תוס' בפ"ב דע"ז התירו דאין מוקצה אסור בהנאה ובשם הגמ"י פ"א מי"ט דעצי מוקצה אסור בהנאה עיין ספר חמד משה שכ"ה הרגיש בזה הרי לכאורה יש מחלוקת בזה אי מוקצה שרי בהנאה או לאו. וביצה ג' ב' אין מטלטלין לא לכסות כלי ולא לסמוך כרעי המטה הא בלא טלטול משמע מוקצה שרי בהנאה. וי"ל הנאת הגוף לזה ואפי' למי"ד מוקצה אסור בהנאה ויבואר אי"ה. י"ל לצורך אוכל נפש שרי בי"ט מוקצה בהנאה נהי באכילה מוקצה אסור הא בהנאה י"ל דשרי לצורך אוכל נפש ועמ"א תק"ט אות ט"ו כתב בשם תוס' ע"ז ס"ו ע"ב (הביאו בשכ"ה ט' וב"י תקי"ז) דמוקצה שרי בהנאה היינו דיעבד לא לכתחילה והביא ראיה מאין מסיקין בעצי מוקצה ושברי כלים וכדומה הנה מסימן ק"ז בשברי כלים אין ראיה דנולד אפשר חמור ואסור בהנאה אבל מוקצה שרי בהנאה ואפשר שהוסק בי"ט

דנולד הוא אה"נ דשרי בטלטול לצורך אוכל נפש לא בהנאה ועצים שנשרו מדקל טעם אחר יש לאסור להסיק בהם גזירה שמא יעלה ויתלוש לא מטעם מוקצה לחוד כמ"ש הרי"ף ז"ל דעצים שנשרו מדקל אסור מטעם יעלה ויתלוש לא מטעם מוקצה לחוד ומיהו בסי' תק"א ס"ג מוקצה (טעם הר"מ ז"ל ולר"ן משום מעמד ט"ז ה' ומ"א ט') וסי' ק"ב ס"ג מבואר דמוקצה אסור להסיק בהם לאוכל נפש צריד לומר דלכתחלה אסרו ואמרו יש שבח עצים בפת והוי כאילו אוכל המוקצה משא"כ דיעבד שרי דאין מוקצה אסור. בהנאה ולפ"ז אפשר דשאר הנאה בעלמא יש לומר דשרי מוקצה בהנאה לכתחלה לצורך אוכל נפש כל שאין נכנס גופו בתבשיל כמו לשמור חומו במוקצה שלא יתקרר ולכסות בגיזי מוקצה י"ל דשרי וה"ה להניח אפר חם שהוסק בי"ט על הפשטיד"א לשמור חומו שרי ואפילו לכתחילה כדאמרן וא"ה יבואר. ולפ"ז עצי מוקצה שהסיק עכו"ם אם רשאי ישראל לחמם אצל המדורה די"ל דלכתחלה אסור לאפות ולבשל בו דיש שבח עצים ניכר בפת ותבשיל לכתחלה ודיעבד שרי כמ"ש התוס' בע"ז ס"ז ב' אבל כה"ג אפשר לכתחלה שרי ודע דעצי מוקצה שרי לומר לעכו"ם לטלטלם כמבואר ברע"ו עמ"א שם אות י"א ורע"ט אות ט' דלצורך גופו שרי יע"ש ה"ה כאן ול"ק קושיית הש"ך יע"ש: (אמר הכותב לענין אי שרי לומר לעכו"ם הילך בשר זה ובשל לך ואכול בלא מליחה יש לעיין ביה דלישראל אי בעי אכיל ליה ע"י מליחה אי דם דרבנן יש לעיין בזה וא"ה יבואר במקום אחר):

**יג** ומוקצה דאסור בטלטול אי שרי לומר לגוי לטלטלו מבואר ממה שקדם אם לצורך גופו הוא שפיר דמי ואם לאו אסור או כמ"ש הש"ך שגם הגוי צריך לו הביאו המ"א ברע"ו אות י"א:

**יד** ומ"מ הא ודאי מוקצה בטלטול לבד לצורך אוכל נפש שרי בי"ט כמבואר בתק"ט ובכמה דוכתי טובא. ומעשים בכל יום מסלקים האפר שהוסק בי"ט לאפות בתנור לחם וכדומה והא דאסור לכתחלה לשחוט אם אין לו אפר מוכן תי' המ"א בתק"ט ט"ו דהוי שימוש מוקצה ואסור ומדברי הב"ח והט"ז בתקי"ח בסוף הסימן מבואר דשאני כיסוי דהוי מכשירי אוכל נפש אע"ג דמש"ה לא ישחוט ואפ"ה אין דומה לאוכל נפש עצמו ולפ"ז משמע דמותר לשמש במוקצה י"ל מצות לאו ליהנות נתנו אבל לשמש במוקצה לצורך אוכל נפש י"ל דמודים הט"ז וב"ח להמ"א דאסור רק טלטול התירו כאמור. ובעיקר דין דטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש דשרי הט"ז בתרי"ח בשם המרדכי מבית פוחת ונוטל (ביצה ל"א ב') יש לעיין דילמא ע"י טלטול מהצד דשרי כה"ג לא טלטול ממש כדרכו ועיין תוס' ביצה ח' א' ד"ה אמר רב יהודה נרשם כ"ד א' טעות וצ"ל כ"ח ב'

ד"ה בריכת יע"ש. שוב ראיתי שזה קושיית הגמרא ביצה כ' ל"א ב' והא מוקצה ומשני בי"ט שרי אלמא טלטול כדרכו מיירי ומ"מ י"ל מר"מ אין ראיה דאיהו נמי מתיר סתירת אוהל עראי דהוי דרבנן ולת"ק דהלכתא כוותיה דאוסר ה"ה י"ל טלטול מוקצה אוסר לצורך אוכל נפש ומגריפת תנור יש ראיה:

**טו** ואגב גררא ראיתי לאתמוהי על מ"ש הב"י בא"ח שצ"ד על מ"ש הטור דבי"ט עירב באוירא דליבני כר"מ דהלכה כר"מ דהא בי"ט עסקינן בתקי"ח כת"ק דר"מ דאסור לסתור אוירא דלבני לכתחילה. שוב ראיתי במ"א שצ"ד אות ב' הרגיש בזה ודבריו שם מקושי ההבנה להדיוט כמוני. ותוכן דבריו לכאורה הוא דהטור סובר כל שבות לא גזרו ביה"ש שבות שאין בו דררא ד"ת משא"כ סתירת אהל דרבנן מיחזי כסותר אהל כה"ג אסור בשבת ובי"ט שרי כר' מאיר ובתי"ח מיירי שא"צ לאכול הפירות מש"ה אין לפחות לכתחלה וקשה איך לא ביאר הטור שם דבצורך לפירות מותר לפחות לכתחלה כר"מ דזה רבותא גדולה גם מ"ש ולא הוי מוקצה כיון דאיסור דרבנן הא לא מוקצה כלל דאי בעי סתר ואוכל כר"מ. גם מ"ש בתוס' משום מוקצה לא מצאתיו בתוס' ואין לו ביאור כי להטור משום אהל ומ"מ לדידן בתקי"ח אסור לפחות דהלכה כת"ק גם ראיה כן דאפי' נימא כאביי ורבא כאוקימתא דלהון בעירובין ל"ה א' מ"מ סתם בעירובין ומחלוקת בביצה הלכה כת"ק ומכ"ש דהוי כסתמא עיין ריש ביצה ובתרי מסכתות דאין סדר י"ל בדרבנן לקולא כי סתמא דעירובין אפשר לבסוף נשנית. ובשצ"ד דמלאכה דרבנן הא פסק אפי' בשבת שרי משום שבות דמצוה כמ"מ פרק א' משבת ועירובין ומיהו בא"ר למדתי פי' דברי הטור דמיירי בעירובי חצרות יע"ש מדפריך הש"ס בעירובין ואמאי הוא וערובו כו' ומשני ר"מ באוירא כו' ולא רבנן דהתם וכרבי דכאן כל משום שבות כו' והתוספות עירובין ל"ד ב' ד"ה והאסר מקשה אהא דבי"ט אמרו ולא הקשו אהא דמוקי כר"מ דלא כהלכתא ואמאי לא כרבי ואפילו בשבת ש"מ לתא ד"ת אף לרבי אסור עיין ש"ז ושמ"ב ות"ט בט"ז ומ"א שם. וצ"ע אם יש ב' שבותים אם להתיר ביה"ש משום מצום או דוחק הרבה ומתוספות י"ל משום הא לא הוקשה להם ברישא לוקמיה כרבנן דהוי ב' שבותים סתירת אוהל ומוקצה וא"ה יבואר. וכאן אין להאריך:

**טז** ומה שנסתפקנו במוקצה מחמת איסור דרבנן אי אתקצי לכולי יומא מבואר במגן אברהם תקי"ח אות י"ד יעוין שם ועיין מלחמות ביצה ל"ד ב' ועוד אמר ר"א כו' הביא כמה ראיות ודחאם בעצמו ובחידושינו לביצה כתבנו כמה פעמים בזה בשם הר"ן ז"ל וכאן אין כעת וזמן פנוי וא"ה אאריך בזה בפריי לא"ח. עיין ביצה זי"ן וט"ז תצ"ח כ"א חופר גומא דרבנן:

יז ואי אמרינן מוקצה לשעבר מבואר הוא בתוס' ביצה ד' א' ד"ה נימא ולמ"ד ב' ד"ה עד דבמוקצה מחמת איסור לא אמרינן מוקצה לשעבר ובמוקצה מחמת מצוה אמרינן מיגו לשעבר ומש"ה אתרוג בתשיעי אסור ושם נאמר תרי מיגו אף במוקצה מחמת מצוה לא אמרינן יע"ש בזה והנה הר"ן ז"ל ביצה ד' א' פירש דלא אמרינן מוקצה לשעבר באיסור ואמנם בעירוכין ל"ח ביצה תאכל בשני הקשה מוקצה לשעבר והאריך שם ופרישנא לה בחידושינו למסכת ביצה דכוונתו באיסור דרבנן כי הא דלא מיתסר ביה"ש:אלא מספק לא מוודאי לא אמרינן ביה אתקצי לכולי יומא (כפי הנראה בשיטת בעל המאור ז"ל דאיסור דרבנן לא אמרינן איתקצי כו' עיין ביצה ל"ד ומ"א תקי"ח בסופו יע"ש) דבשלמא מוקצה מחמת איסור תורה נהי דאמרינן כל ספק מדרבנן אסור למ"ד כן מ"מ הוי כוודאי איסור דרבנן משא"כ איסור דרבנן ממש ביה"ש נמי דגזרו •\על שבות ביה"ש בדבעינן למימר לקמן אי"ה ע"מ לא בוודאי הוא בודל רק מספק א"כ לא אמרי' איתקצי לכולי יומא כן הייתי סבור לפרש בדבריו שבפרק בכל מערבין אמנם בביצה ד' א' הביא ראיה מלגין טבול יום יראה דסותר זה להמעיין היטב בדבריו באופן שיש לספק במוקצה לשעבר מחמת איסור תורה עד"מ פסח יום א"ב ונולדה ביום א' דמ"ה אסורה כל יום א' אי אמרינן מיגו דאיתקצי ביה"ש של יום א' איתקצי ליום שני כאמור. וקצת כדמות ראיה ממ"ש מהרש"א ז"ל ביצה וי"ו א' בתוס' ד"ה וכי מה בין כו' הקשה דאם נולד עגל קודם י"ט ולא ידעינן אי כלו חדשיו ויום השמיני בי"ט דאסור הואיל וביה"ש אסור יע"ש והנה זי"ן ימים אין בעינן מעת לעת וכ"כ הלבוש ועיין תבואת שור בי"ד ט"ו (ובפריי שם כתבנו מזה ויש קצת תיבות חסרים בדפוס ותקננוה בס' שושנת העמקים בכתב בריש הספר יע"ש). וא"כ איך יצויר שכלה יום ח' בי"ט ולא ביה"ש דאם כלה יום הזי"ן ביה"ש מוקצה לשעבר לא אמרינן ושוב ראיתי בספר חמד משה סי' תצ"ח אות ה' עמד בזה יע"ש והנה אם נאמר דבלא כלו חדשיו אסור מ"ה עד ליל שמיני יש ליישב זה וה"ה או"ב שחט א' עי"ט כה"ג יש לאסור השני כל י"ט דמוקצה לשעבר בדאורייתא אמרינן ובהכי ניחא מוקצה מחמת מצוה אמרי' לשעבר דנימא דמוקצה מחמת מצוה מן התורה אסור ליהנות בו מדין נדר ואי"ה יבואר במ"א (עיין שבת פרק במה מדלקין מזה לענין אי הוה גמרו בידי אדם יבואר לקמן אי"ה ובפריי וכאן אין להאריך):

יח וראיתי לעורר כאן דבר אחד הא דשבות ביה"ש אי גזרו עליו או לאו הנה באנו לדמות לנידון מהרי"י ב"ן לב בשאלה ספק תורה שבישל בכלים לאחר מעל"ע מה הן הכלים ומבואר בי"ד בק"י בש"ך דבאין ה"מ יש לאסור ובה"מ יש להתיר ותוכן הדברים הואיל ואין הספק באיסור דרבנן לא אמרי' ספיקו לקולא ה"ה כאן י"ל מחלוקת רבי ורבנן

בעירובין ל"ג אי גזרו שבות ביה"ש או לאו הוא זה דלכ"ע אף שספק אינו בדרבנן אלא באיסור תורה כמו יום שבת אפ"ה מקילין ביה לעת צורך גדול או במקום מצוה כמבואר בש"ע א"ח שמ"ב ושאר דוכתי טובא אלא מאן דאוסר שבות ביה"ש סובר דתוספת שבת ד"ת וע"כ תוספת קודם ביה"ש דביה"ש בלא"ה ספיקו מ"ה אסור וא"כ ודאי גזרו על שבות ביה"ש דודאי איסור תורה יש ביה"ש מכח תוס' שבת נהי דאין בו כרת כ"א עשה. ומ"ד לא גזרו סובר תוספת שבת לאו דאורייתא וא"כ הוה ליה ספק ביה"ש ולא גזרו בדרבנן ככל ספק דרבנן להקל כדאמרן ולזה נאמר שהר"מ ז"ל לא זכר כלל תוס' שבת בה"ש כמ"ש המ"מ דפסק הלכה לא גזרו על ביה"ש כאמור ואף שר"מ ז"ל סובר כל ספיקא מ"ה שריא כמבואר בדבריו בפ"ט מט"מ ואף בספק כרת מ"מ י"ל דסובר דאי תוספת שבת ד"ת היינו קודם ביה"ש והבן זה:

**יט** ולענין הלכה הנה מוקצה לשעבר בדרבנן מבואר דלא אמרינן מוקצה לשעבר ובדאורייתא כתבנו שיש להסתפק ביה וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה ואי"ה יבואר בפריי ומצוה אי אמרינן ביה מוקצה לשעבר באנו למחלוקת הר"ן ותוספות וראי"ש ז"ל בסוכה יו"ד ומ"ו ועיין ב"י בא"ח תרס"ה ותרס"ו ושם בש"ע פסק אתרוג בשביעי אסור ובח"ל בשמיני ואלו בסוכה פסק באי"י בשמיני ובח"ל בתשיעי אסור וצריך טעם למה והנה בראי"ש מבואר וכפי הנראה מדבריו והם ד"ה בסוכה יו"ד דגם במוקצה מחמת מצוה נמי לא אמרינן מוקצה מחמת מצוה לשעבר אלא בסוכה אי מיתרמי ביה"ש סעודה צריך למיכל ביה ועושה מעשה לאו מוקצה לשעבר הוי משא"כ בלולב שכבר נטלו ביום לא אמרינן מוקצה לשעבר אבל מדברי הר"ן ז"ל נראה דסובר במצוה אמרינן מוקצה לשעבר אלא דלולב האידנא דרבנן רק יום ראשון וא"כ לא הוקצה ביה"ש למצוה דהא לא נטל כל היום אין נוטל ביה"ש ספק דרבנן לקולא משא"כ סוכה ד"ת הוא וזה שהבי"י בתרס"ז הביא דברי הר"ן בריש ביצה מוקצה דמצוה חמור טפי ואמרינן ביה מוקצה לשעבר וזה לשיטתיה דלולב לא הוקצה לביה"ש של יום ח' משא"כ לתוספות וראי"ש לא אמרינן מוקצה לשעבר אף במצוה ושאני סוכה דאי מתרמי סעודה כו' והתוספות ביצה ד' א' א' ד"ה נימא ולמ"ד ב' ד"ה עד שכתבו סתם דמוקצה דמצוה אמרינן לשעבר לא קיי"ל כן כדאמרן אלא כמ"ש בסוכה דאתרוג מותר בתשיעי לדידן וסוכה אסורה בתשיעי, ואם היינו אוסרים דאתרוג הוקצה למצותו רק מדרבנן ולא מ"ה וסוכה מ"ה מקרא חג הסוכות כו' הוה א"ש כמ"ש לחלק בין מוקצה לשעבר בדאורייתא ובין דרבנן:

**כ** עוד רגע אדבר בזה כי הבי"י ז"ל בתרס"ה הביא דברי הר"ן ז"ל בשם הרא"ה ריש ביצה ד' א' הפריש ז' אתרוגים כ"א אוכל למחר ולא אמרינן איתקצי ביה"ש דכהתנה דמי

וכתב המ"א תרס"ה אות ג' ולפי מש"ל א"צ לזה אלא למ"ד לאלתר עכ"ל הלא ידוע גודל מעלת אדונינו אשר מ"א בעוזרו והשיג על הב"י כי הר"ן כתב שם ואע"ג דמצוה קי"ל טפ"י דלאלת"ר כו' היינו לרב ביצה למ"ד ב' משא"כ לרב אסי דהלכתא כוותיה אין קושיא דלשעבר לא אמרי' כמ"ש באות א' אף במצוה אלא משום הא לא איריא דר"ן לשיטתיה דסובר מצוה חמיר טפי כמ"ש שם בריש ביצה הביאו הב"י בתרס"ז ותירוצו דלולב מש"ה בשמיני בא"י ובח"ל בתשיעי שרי דביה"ש שביעי מדרבנן והשתא דפריש זי"ן אתרוגים אמאי אוכלו ביום שני למחר והא יום ראשון דאורייתא הוא בזמן הזה א"כ ביה"ש יום ראשון מוקצה הוא אי לא נטל שחרית היה צריך ליטול ביה"ש ודמי לסוכה ולכך הוצרך לומר דהוה כאילו התנה. והמ"א לא השיג עליו אלא כתב דלהלכה א"צ לזה שהר"ן דמוקצה לשעבר במצוה נמי לא אמרינן והנך רואה דמדהביא הב"י זה ספוקי מסתפקא ליה אי אמרינן במצוה מוקצה דלשעבר עמ"ש באות כ"ב:

**כא** באופן דנקטינן מהני מילי מעלייתא אי מוקצה דמצוה חמור או לאו במחלוקת שנויה בין תוספות ורא"ש ור"ן ומיהו הנ"מ ביניהם יש לעיין דלכאורה דרבנן גם הר"ן מודה ודי"ת הרא"ש מודה הואיל ואי מתרמי צריך לעשות והבן זה ואגב גררא למדנו מכאן דביה"ש יום א' וב' לדידן צריך ליטול הלולב ומיהו ביום א' יראה בברכה וביום ב' בלא ברכה עיין סי' תרנ"ג ועיין סימן ת"ר בט"ז בשו"ת בעוד היום גדול והנה אם היה ביה"ש ושבת י"ל לר"מ כל ספק מדרבנן א"כ אין לתקוע דשבת שבות ושוא"ת עדיף ולמ"ד ספק מ"ה א"כ יתקע ביה"ש דתורה דחיא שבות לט"ז ומיהו לדידן לא אד"ו ר"ה ועל כרחך ה"ו ויום שני דרבנן ואע"ג דאין לזלזלו מ"מ כה"ג שוא"ת עדיף ואי"ה בפריי יבואר. שוב ראיתי שזה ליתא דכל דבר משום שבות לא גזרו ביה"ש היכא דאיכא מצוה (אפילו דרבנן כמו ההולך להקביל פני רבו או הפסד ממון) א"כ אפילו חל ה"ו ר"ה וסוכות ובא להם לולב ביה"ש ביום ו' יטלו בלא ברכה כי שלא ליטול לולב ושופר בשבת גזירה הוא ואף שאין מדמין שבותין להדדי עיין א"ח שמ"ג ושאר דוכתי כי שבות פחות מד"א וקנה רך גזרו מ"מ כאן יראה כמ"ש ואי"ה אבאר בפריי עמ"א תרכ"ג ד' ושמ"ב מוכח מ"ש ב"ה נמי שדי שבות:

**כב** עוד אשוב אל מ"ש למעלה בין הר"ן ותוס' ורא"ש לכאורה אין נ"מ ומ"מ הא למדנו דלתוס' ורא"ש אין חילוק בין מצוה לאיסור ובמצוה נמי לא אמרינן מוקצה לשעבר כ"א בסוכה דאי מתרמי סעודה כו' אבל הר"ן סובר כי מוקצה מחמת מצוה בד"ת אמרינן ביה מוקצה לשעבר אף שעשה המצוה כבר מ"מ אי לא היה עושה היה מחויב לעשות ביה"ש כה"ג מוקצה דמצוה חמיר טפי ואמרינן מוקצה לשעבר ובאיסור לא אמרינן

לשעבר וזה דעת רש"י סוכה מ"ו ב' שפירש דלוי סובר בשמיני אסור משום מוקצה לשעבר דלא כתוס' וביצה דף מ' לרב דפריך מ"ט משום דבאיסור סבירא לתלמודא דלא אמרינן לכ"ע מוקצה לשעבר ומ"מ יש נ"מ לקולא לר"ן אתרוג בשמיני מותר ל"ד שמיני ה"ה ביה"ש של שביעי (זמן ביה"ש ידוע לערך רביעי שעה י"ג מנוטין וחצי עא"ח רס"א) לא איתקצי לבין השמשות של שביעי דלא ראוי בין השמשות לנטילת לולב דספק דרבנן קולא וכיון שכן לא הוקצה למצותו ביה"ש שביעי, אבל לרא"ש ותוספת ביה"ש אסור איתקצי לכולי יומא של שביעי אף ביה"ש ואפי"ה בשמיני מותר דלשעבר לא אמרינן מוקצה אף במצוה זולת סוכה ולדידן בתשיעי כן כדאמרן והוי יודע ביום א' הפריש זיי"ן אתרוגים למחר אוכלו או בלילה ולא ביה"ש דיום א' תורה והוקצה ביה"ש אף להר"ן ז"ל (דמה"ט הוצרך בריש ביצה לומר דהוה כהתנה) וביום שני לדידן חדא דיום שני כל החומרות של יום א' יש לו כמבואר כ"פ בט"ז ובמ"א ובשאר פוסקים ועוד דהר"ן ז"ל הקשה איך מותר בשמיני הא ביה"ש שביעי הוקצה מטעם דהוקצה ביה"ש של ששי ותי' בי"ט ושבת שייך הכנה מיום חול לא בחול והיינו בשביעי משא"כ יום ב' לדידן די"ט הוא תו איתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא אף ביה"ש של יום ב' ומיהו למ"ש הר"ן ריש ביצה בשם הרא"ה ז"ל מבואר דאף ביה"ש יום א' אסור דהוקצה כל היום וביום ב' שרי דתנאי הוא ומהני ליום ב' ולפ"ז אתרוג של יום שני תנאי הוא ומותר ביה"ש כדאמרן אם לא דחומרות יום א' שייכים ביום ב' ג"כ לדידן. ואי"ה יבואר בפריי:

**כג** עיין בא"ח סימן רע"ט סעיף ד' דמהני תנאי במוקצה אם התנה לאחר שכבה דמהני בשם הר"ן ורמב"ן בשם הירושלמי ורשב"א וה"ה זיי"ן אתרוגים מהני תנאי כתי' הרא"ה ז"ל ועמ"א שם ובסימן תקי"ח בסוכה רעועה. ובי"ט א"ב כתבנו לעיל ובשמיני דשרי בא"י וה"ה לדידן בתשיעי כתב הר"ן בסוכה דלא שייך הוקצה למצותו ואע"ג ביה"ש זיי"ן וח' הוקצה מכח דאיתקצי לחצי יומא איתקצי לכולא יומא בי"ט וא"כ לדידן דאסור בשמיני אף ביה"ש ה"ה בתשיעי הו"ל דשמיני גופא אין ראוי לאסור אי לאו שלא ישמע לישב בסוכה כמ"ש הר"ן ז"ל שם בתשיעי לא שייך זה ואי"ה בפריי יבואר עוד:

**כד** מוקצה שיבש מבואר בש"ע א"ח ש"י סעיף ד' וביצה ה' ב' מוקצה שיבש ביה"ש ולא ידעו בעלים והנה י"ל דוקא יבש דבעלים הקצוהו רק לייבש ואדעתא דהכי העלהו לגל ועומד ומצפה מתי יתייבש כמ"ש רש"י ביצה כ"ו ב' ד"ה מותר דכי אסקיה כו' בשם שאלתות דר' אחאי יע"ש משמע הא שאר מוקצה כמו הניח מעות על המטה אדעתא שיהיה שם וביה"ש נפל משם או גדולה מזו במוקצה מחמת מיאוס ועבר המיאוס או איסור ולא היה ששים בע"ט וביה"ש ניתוסף בשוגג ולא ידעו הבעלים י"ל דאסור

ובירושלמי פ"א דביצה סוף הלכה ג' מבואר דמוקצה שיבש אסור וקי"ל כבבלי מ"מ כה"ג י"ל דכ"ע אסור. ואמנם בירושלמי זה לשונו ר' זעירא בעי קמיה קערה שחקקה קוף מה ר' יוסי בר בון אמר איתפלגון ר' זעירא ורב המנונא ח"א אסור כמוקצה שיבש ולא ידע בו וח"א מותר כטבל שתקנו שוגג. והמפרש פירש חקקה קוף אפ"ה בלע"ז וביי"ט כו' הנה בי"ט אין לו ביאור דוודאי נכרי שחקק בבקעה בשבת ויו"ט אסור משום נולד ולית מאן דמתיר כלל ומהיכי תיתי למיבעי זה אלא חקקה ביה"ש ודמי למוקצה שיבש ביה"ש וח"א אסור במוקצה שיבש סובר שאסור וח"א מותר א"כ למאן דמתיר משמע באפשר שסובר מוקצה שיבש ולא ידע בו נמי שרי וה"ה זה אף דלא היה יושב ומצפה אלא דאדרבה משמע כ"ע סוברים בירושלמי מוקצה שיבש אסור ומאן דמתיר כטבל כו' וא"י לפרש טעמיה דהרי הוא כטבל וכי מה ענין חקקה קוף לטבל דאפילו תיקנו בי"ט שרי מטעמא דאיסור דרבנן ואיסורא הוא דרביע עליה לא מחמת עצמה לביצת היוצר שלא היה ראוי כלום ומחוסר תיקון בגופו ומלאכה ד"ת ודאי בי"ט ושבת גופא הוה נולד ולית מאן דמתיר למ"ד דמוקצה ונולד אסור:

**כה** הא דאמרינן ביצה כ"ז א' גמרו בידי אדם אין מוקצה צריך להתבונן בו. ועיין א"ח שכ"ה סעיף ד' עכו"ם שאפה פת יע"ש ובמ"א אות יו"ד יע"ש ואות י"ב והנה דעת רש"ל דוקא התחיל מעי"ט וגמרו בידי אדם הוא דשרי הא התחיל בי"ט לא ובזה א"ש עכו"ם שצד דגים או ליקט פירות דאסורין לישראל מטעם מוקצה כמו שמוכיח הסוגיא ביצה כ"ד ב' עכו"ם כו' במחובר אסור מטעם מוקצה כפירש"י ז"ל שם מדמסמיך ליה לספק מוכן וכמ"ש התוס' ריש ביצה ג' א' יע"ש ומה יועיל טעם שמא יעלה ויתלוש הא בביאור אמרו משום מוקן וכדכתיבנא ויש לעיין במ"ש המ"א אות י"ב. ועוד דגים בצידה יראה דאין שייך זה כנראה מתו' ג' א' יע"ש ועב"י שכ"ה: והנה ברנ"ב ס"ד מסיק רמ"א בעכו"ם שעושה מנעלים למכור מותר ליקח היינו בשבת אע"ג דהוי נולד כמ"ש מ"א אות יו"ד אלמא אף נולד שרי כל שגמרו בידי אדם ומ"מ כאן בשכ"ה כתב מ"א ויש מתירין דוקא לצורך מצוה וא"כ ה"ה מנעלים נמי כל שא"צ בו אסור ועוד אם ספק שמא התחיל בשבת וי"ט גופא אפשר לאסור כדעת יש"ש יע"ש: ועיין מ"א בהא אם הקצה לשעתו שעה א' בשם התוספות. וכעת עדיין לא נתקררה דעתי בזה:

**כו** וראיתי להט"ז ש"י אות ד' העתיק דברי הב"י בשם א"ח תמרים שנתן מים מבע"י ובשבת ראוים דשרי בשבת וכ"כ א"ר אות ה' והנה בבב"י לא כתב בשם א"ח אלא בשם הכלבו סימן נ"ח דטעמא דהוי גמרו בידי אדם אם שהו כפי הצורך (ופירושו עד"מ שידוע אם יעמדו המים עם הגפנים או התמרים מע"י יקלטו טעם היין הוי כגמרו בידי אדם)

והב"י הקשה עליו דאין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצמוקים ועוד דאין זה גמרו בידי אדם עכ"ל והנה בשבת מ"ה א' אמר כן אין מוקצה אלא גרוגרות וצמוקים ופי' בו הב"י דאיכא תרתי דחינהו בידים ולא חזי עיין סימן ש"י ס"ב וכ"כ הרי"ף ורמב"ם ורא"ש וא"כ תמרים וענבים שנותנים עליהם מים ונקלטו המים טעם יין בשבת לא דחינהו בידים הוי ואף שכתב רש"י ביצה כ"ד ב' מחובר הוי דחינהו בידים לא דמי לכאן וכדכתיבנא ושפיר כתב הב"י דבשבת דקיי"ל כר"ש רק גרוגרות וצמוקים זה שרי ולפ"ז בי"ט דאין אסור זה כגמרו בידי אדם דלאו כל העתים שוות ואין כל הפירות שווין ומי יודע אם יהיו המים ראוים בשבת ואסורים לשתות והט"ז העתיק סתם דשרי י"ל בשבת אבל הא"ר כתב דהוי גמרו בידי אדם והא הב"י חולק עליו כדאמרן ולא ידעתי למה עשה האדון ז"ל ככה והלא ידוע דרכו הטוב תמיד ואי"ה בפריי יבואר זה וכאן אין להאריך:

**כז** ומה שחקרנו בספק מוכן אם יש בו איזה חילוק הנה מה שיפול לב האדם על זה הוא זה אם יש לחלק בין ספק בעיא מפלוגתא ובין ספק דגוף המעשה. הנה קיי"ל בסימן ש"י ס"ג אין מוקצה לחצי שבת ובב"י בשם רא"ש תרי לישני ביצה כ"ו ב' ובשל סופרים אחר המיקל ובאר סגולה ו' ציין ונפשטה הבעיא וא"י למה כתב האדון כן ועיין ברע"ט בב"י בשם תשובת הרשב"א ז"ל דאין מוקצה לחצי שבת בדרבנן לקולא ועוד ברייתא ושוין שנולד ומומו עמו דייקי הכי דדיחויא הוא דמשני ביתבי דייני התם (ואפשר זה כוונת הבאר הגולה) ובסוף ביצה מדבריות ובייתות הביא הרא"ש ז"ל בשם בה"ג מוקצה דרבנן ואיכא תרי לישני אי הוי כגרוגרות או לאו עבדינן לקולא (בה"ג לשיטתיה דב"ט פסק כר"ש ולא הזכיר תרי לישני לקולא כי אמר רבותא אפי' שקיל לישנא דאוסר ולישנא דמתיר אפ"ה לקולא) אלמא אפילו בדשיל"מ בעיא דלא איפשטא ופלוגתא דרבוותא קיל מספק גוף המעשה ויש לעיין בזה דבכ"מ משמע בעיא ופלוגתא חמור מגוף המעשה. ובט"ז ראיתי כמדומה להיפך וכעת לא מצאתיו מקומו ואמנם אתה רואה שכל הפוסקים סוברים כן דבעיא ופלוגתא בדשיל"מ שרי לקולא בספק דרבנן וב"י"ד ק"ב בסופו ובמ"א ה"פ תמ"ז יע"ש דחמ"פ לא מיקרי דשיל"מ דלא יהיה ספק פלוגתא בדרבנן להקל: וס"ס עי"ד ק"י ובש"ך אות נ"ז ובא"ח תנ"ז ובמ"א אות ד' בתקי"ג אות ד' ולפי דבריו שם י"ל בי"ט לאחר שבת אסור ס"ס דהוי ד"ת ומתצ"ז שכתב ספק מוכן בי"ט שני שרי עי"ד ק"י דס"ס אסור ג"כ י"ל לחלק בין ספק תורה לספק מוכן דרבנן ואי"ה בפריי יבואר:

**כח** וממה שכתב המ"א בתקי"ג אות י"ג בשם הי"ש דלא הולכין בתר רובא בדשיל"מ א"כ משמע כ"ש בס"ס דלא עדיף כרובא (רשב"א בתשובה ת"א צידד דעדיף ואנן קיי"ל דלא עדיף מרוב עכ"פ) א"כ י"ל פשיטא דס"ס לא מהני וכ"ד המ"א בתצ"ז י"ש

ולהמחבר בתצ"ז דס"ס מהני י"ל ה"ה וכ"ש רוב: והוי יודע בט' קופות ביצים שנולדו בחול וקופה א' שנולדו בי"ט אחר שבת וכדומה ופירש א' מהם י"ל רובא דאיתא לקמן כ"ע מודים דהולכין בו אחר הרוב אפילו בדשיל"מ דעדיף טובא מרובא דליתא קמן. שהרי אתה רואה כן והרשב"א סובר ס"ס עדיף כרוב עכ"פ וס"ס לא מהני בטומאה כמבואר בטהרות כל ס"ס ברה"י טמא ובתוספתא תנן תשעה צפרדעים ושרץ א' ביניהם פירש ברה"י טהור הביאה הר"מ ז"ל להלכה בה' אבות הטומאה אלמא ע"כ רובא דאיתא קמן חשוב טובא וה"ה בדשיל"מ י"ל כה"ג להתיר לכ"ע ובהיות שבס' ג"ו הארכתי בעניני רובא אי"ה בספר שושנת העמקים אראה להאריך עוד בענינים אלו וכאן אין להאריך:

**כט** וכמה מיני נולד יש הנה כפי הנראה שלשה המה א' נולד גמור הוא מיא בעיבא מיבלע בליע הובא בתוספות ביצה ב' ד"ה קא ס"ד ושם נפרשו כולה כי מיא בעיבא אפילו ר"ש מודה דאסור בשבת ויום טוב. וביצה היא מדריגה שנייה שישנה בעולם במעי התרנגולת ובה שייך פלוגתא דר"י ור"ש בנולד. ומסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים היא המדריגה שלישית וקיל מביצה דהכלי בעולם אלא מאתמול היה עומד להשתמש בו ועכשיו עומד להסקה וכדומה ואפ"ה סובר ר"י דאסור באופן שב' חלוקות אחרונות היינו פלוגתייהו דר"י ור"ש בשבת וי"ט וחלוקה א' אף ר"ש מודה דאסור: והנה בקמ"ג בשבת ב' ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מותר עיין א"ח ש"כ ס"ד ותק"ה ס"א ואמאי הא נולד הוא מעיקרא אוכלא והשתא משקה וכ"ת אי בעי אכיל לאשכול כמ"ש התוס' ג' א' אוכלא דאפרת י"ל התם אוכל ואוכל רק בלוע בתרנגולת ולכך בתרנגולת לאכילה לא חשיב נולד משא"כ אוכל ומשקה אם לא הא דאמר לאוכלין היוצא מותר משקה סבא לאוכל מיירי הא לשתית כן אסור וצ"ע שלא מצאתיו כעת בזה להפוסקים: ועיין בא"ח ש"ך ס"ח וס"ט לר"ת לא קיי"ל כר"ח אפילו לאכול אסור א"כ ר' יהודה אמאי אמר דלאוכלין היוצא מותר ועט"ז שם אות ג' משמע דלכתחילה אסור ליתן ענבים ביין בשבת להתבקע ומ"א אות ה' משמע אפילו לכתחלה שרי ואין כאן מבטלין איסור לכתחלה דכיון דעדיין שרי דאי בעי אכל כל ענבים כך אין זה מבטל איסור לכתחילה. ועי"ד בצ"ט לענין ליתן חלב במים ע"מ ליתן לבשר אסור ל"ד לכאן ועוד דאין בעולם איסור בפ"ע דמה"ט שייך בזה ביטול אע"ג דבר שיל"מ הוא עיין א"ח ש"ך ס"ב ואי"ה אראה לבאר זה וכאן אין להאריך:

**ל** ועיין בר"מ ז"ל פ"ט מהלכות טומאת אוכלין ה"ב פסק משקין מיפקד פקידי בזיתים וענבים מפסחים ל"ד ב' יע"ש ויש לעיין בשאר פירות אי בליעי או פקידי לענין טומאה

ויראה דמיבלע ומ"מ הנך רואה בי"ט דרב חסדא דאמר שבת קמ"ה ב' סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה ולא לקערה ומבואר בא"ח תק"ח תק"ה ס"א אלמא אפילו ענבים דמיפקד יפה הוי נולד ואסור לקערה ואוכלין מותר דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי וא"כ קשיא ההיא דרי יהודה לאוכלין היוצא מותר ולר"ח לית הלכתא כרב חסדא כדכתיבנא לעיל:

**הפרק הב'** אי מוקצה ונולד דרבנן או דאורייתא:

**א** הנה בפסחים מ"ז ב' רצה רבה לומר מוקצה ד"ת והדר ביה ודרבנן הוא ורש"י ריש ביצה ב' ב' דנראה מדבריו דמוקצה ד"ת הקשה בעל המאור יע"ש.. וגם נולד דרבנן הוא. ואמנם יש נולד ד"ת מבואר הביצה שנולדה בי"ט אחר שבת או להיפך שזה מן התורה היא דכל ביצה דמתיילדא האידנא מאתמול גמרה לה ושאר הנולדים הכל מדרבנן כמו ביצה שנולדה בשבת וי"ט ביום א' נמי דרבנן עיין ר"ן בסוגיא דנולדה בזה אסורה בזה יע"ש ובמ"א ה' י"ט:

**ב** ודע דביצה ביו"ט אחר שבת ד"ת יראה אף בספנא מארעא ועראי"ש ביצה ב' ו' דלידת ביצה הכנה דראוי לגדל אפרוחים ובריש ביצה ב' ב' על קושיית ר"א תי' הרא"ש כעין זה כיון דלא יצא לאויר העולם לא נגמרה לגדל אפרוחים א"כ י"ל דגם ספנא מארעא דאף שיצא לאויר העולם אין מגדל אפרוחים אבל כתב עוד תי' דבמעי אמה אין טוב כ"כ לאכילה ה"ה ספנא מארעא הו"ל הכנת שבת והוי ד"ת וכ"נ מסתימת הפוסקים ועמ"א תקי"ד ד' בתערובת להמחבר ספק א' בגופו וב' ע"י תערובות ד"ת אסור מדרבנן הוי ס"ס ושרי יע"ש:

**ג** ודבר פשוט בהכה תרנגולת והפילה ביצה ולא נגמרה עי"ד פ"ו ס"ז דמותרת ה"ה דל"ש הכנה כה"ג:

**ד** והוי יודע אע"ג דנולד חמור ממוקצה עסי' תצ"ה בטור וכל אלו מדרבנן חוץ מהכנה טבעיית ד"ת ומ"מ ג"כ שרי בנגיעה כמו מוקצה עסי' תקי"ג ועסי' ש"י ס"ו וש"ח סמ"ב דווקא לצורך דבר המותר לא צורך המוקצה ובס"ח ס"ג מותר ליגע בתנור שאש דולק אלמא לצורך האדם נמי שרי ועמ"א תקי"ג ב' ומותר לסמוך ידיו בתנור הקבוע לפני העמוד וא"י ליגע בתנור שאש דולק מה איסור יש במלאכתו לאיסור לצורך גופו אף טלטול שרי וי"ל:

**ה** טלטול מהצד שרי במוקצה יראה ה"ה נולד עסי' ש"ח סכ"ז במ"א ח"י ובמ"א מ"ט בעצמות יע"ש. ועסי' תנ"ח סט"ו אם שחט מתירין לכסות באפר שהוסק בי"ט משום מצות כיסוי והא אפשר לקיים שניהם טלטול מהצד לכסות בקתא של סכין וי"ל באי"א

בכך. וליקח אפר מוקצה על קיסם הראוי להדלקה עסי' ש"ח סכ"ז מנער הטבלא הא לטלטל כך לא דהוי בסיס אע"ג דלא היה ביה"ש ועמ"א בשי"א ואכן ע"ג חבית א"ע כשאפשר בכך יעשה כן ולא יטלטל להדיא ואי"ה יבואר:

**ו** ויש נולד דלר"ש נמי אסור עתוס' ביצה ב' א' יין בענבים כתבנו לעיל די"ל מפקד פקידי:

**הפרק הג'** בביאור מגו דאיתקצי ביה"ש ואי יש מוקצה לח"ש ויום טוב ומוקצה לשעבר:

**א** הנה מיגו דאיתקצי ביה"ש אסור ואף שסר אח"כ המוקצה ה"ה בסיס כה"ג עסי' ש"י ס"ו ולעיל חקרנו אי דווקא כל ביה"ש ואין מוקצה לח"ש וי"ט כשסר המוקצה ועט"ז ש"י אות ג' וביי"ד רס"ו בהג"ה ועמ"א בשל"א ה' ובתרנ"א כ"א הניח בצ"ע ולמ"ש בשל"א א"ש:

**ב** והנה באתרוג בתרס"ה הוקצה לכל זי"ן נמי מיגו דאיתקצי ביה"ש ומיהו ביום חול עיין ר"ן סוף לולב וערבה לא אמרינן מיגו דאיתקצי ביה"ש ומדברי התוס' וראי"ש אין הכרע די"ל דלא אמרינן מוקצה לשעבר ומ"מ יראה דכ"ע מודים להר"ן דווקא שבת וי"ט דבעי הזמנה איתקצי ביה"ש מוקצה לכל היום לא בחול בהקצה למצותו ואתרוג בשביעי שאסור כל היום דראוי ליטול כל היום כמ"ש הר"ן ז"ל יע"ש:

**ועיין** תרנ"ח דאסור לטלטל הלולב בשבת ובט"ז ג' לצורך גופו שרי וקשה הוקצה למצוה אסור וי"ל בחל יום א' בשבת לא הוקהם ביה"ש כו' וכשחל יום א' בחול כיון דהוקצה ביה"ש יום א' עסי' תרס"ה בט"ז א' הוקצה לכל ז' אף בשבת ועמ"א תרנ"ג בהדס ובפנים כתבנו מזה ואולי לשיטתם ועסי' תקפ"ח במ"א בשופר יע"ש ועט"ז תרס"ה לחלק בין הזמין סוכה ולא ישב בה יע"ש:

**סליק**

## סדר והנהגת הנשאל עם השואל

### פרק א

**סדר והנהגות הנשאל עם השואל באו"ה ראשון**

**א** השואל לא יהיה קטן. ולא יפה עושין ששולחין נערים קטנים שלא פתחו פיהם עדיין. חדא שאין נאמנות לקטן באיסור תורה עט"ז י"ד סי' א' אות ט"ו ופריי שם ובתב"ש שם אות ס"א וס"ב דמירתת מהני מ"מ בעינן קטן חריף שיודע להזהר ואין מוחזק ברוע מעללים וכ"ש לשלוח מכפר לעיר דל"ש כ"כ מרתת ואף בדרבנן יש דיעות אי דוקא בידם עא"ח סי' תל"ז ס"ד ובפריי שם ג"כ השאלה משתנית לפי דברי השואל ע"כ יש ליזהר בזה:

**ב** המ"ץ אם הוא פחות מיג"ש יראה אף חריף ומפולפל אין ראוי להורות ואם הוא יג"ש ולא הביא ב"ש דהוי קטן לענין עדות כמבואר בח"מ ודוכתי טובא אפשר דראוי להורות עח"מ סימן זי"ן בסמ"ע אות ט' ומשמע התם אף בשלשה קטנים כשירין לדון וה"ה שהוראה באו"ה אחד. ושתוי יין עיין סמ"ע שם אות י"א מיקל ביינות שלנו ברביעית אבל שכור לא ועט"ז שם ובתה"ד סי' מ"ב צידד בזה וכ' דמשמע שאין לחלק ועא"ח צ"ט במ"א א' דסעודת שמחה אף יין בתוך המזון אין להורות ודבר המפורש בתורה שהצדוקין מודין בו אין איסור עיין ר"מ ה' ביאת מקדש ורוב הוראות שלנו אין צדוקין מודין ע"כ יש ליזהר אף בשאר משקין אם מרגיש בעצמו:

**ג** הרב יזמין מקום מיוחד כשיראה שמא חמץ יניחם שם ולא יטלטלם בי"ט חק יעקב סי' תמ"ו אות ד' ומ"ש דרוב הם חומרות א"י מה בכך דמ"מ אסור בהנאה ואין ראוי לכלום וכמו המקדש באיסורי הנאה דרבנן ובא"ר שם ד' הראה לשל"א ה' וש"ח זי"ן כ"ז בידו רשאי לילך ולהניח במקום שירצה י"ל זה במוקצה שיש בו צורך משא"כ זה אסור בהנאה ובפריי להלכות פסח כתבנו מזה ובפריי ליי"ד סי' צ"ד בשפתי דעת אות י"א הארכנו בענין זה ועי"ד רס"ו בסכין של מילה ואף דאין מוקצה לחצי שבת זה בסר המוקצה אח"כ משא"כ כשעדיין מוקצה הוא וא"כ ה"ה בשבת כל השנה בב"ח דאסור בהנאה ישליך מיד כשאומר המורה שאסור ובאיסורי אכילה רשות להניחם במקום שירצה כבשל"א וש"ח. ועצמות שנתפרקו בשבת ומראין לחכם הוי נולד עמ"א ש"ח מ"ט ובתצ"ה זי"ן ישליך מיד למי"ד נולד אסור בשבת או בי"ט ואם ראוים לכלבים למי"ד נולד מותר כו'. ועמ"א תמ"ו אות ג' וט"ז שם סי' תנ"ד ט' ומ"א וא"ר ח"י ושכ"ג במ"א י"ד ובפריי ליי"ד שם הרבה חידושי דינים שייכים לזה: עסי' ש"ח ס"ג ובנולד דחמור ממוקצה צ"ע אי מותר לטלטלו לאיזה מקום שירצה עמ"ש שם אי"ה בש"ח:

**ד** הרב לא יקח שכר מהוראה מכשירות לבד משום חשדא עי"ד סי' י"ח וט"ז אות ט"ו חידוש דין אם אירע הוראה בשחיטה לא יורה (עצמו כמו בכור דאיתחזק איסורא בשי"ב שם אות ד'. וכ"פ בתב"ש בסימן ח"י: ונדה להורות לעצמו י"ל דלא איתחזק מקרי שדמיה פוסקין עיין קידושין ע"ב קדשה דחזקה העשויה להשתנות בודאי לא הוי חזקה והעד דנאמנת בעצמה כמ"ש בתה"ר גיטין ג' ע"א נאמן כו' כללא דמלתא חזקה ואין בידו אסור להורות לעצמו. ואני מסופק באיסורי דרבנן ביש חזקה אי מותר להורות לעצמו ודע איתחזק איסורא ויאיקבע איסורא משמע חדא הוא והנה בריש האשה רבה בעיא דלא איפשטי ע"א נגד חזקה ואין בידו ובדרבנן ספיקו לקולא וי"ל ה"ה להורות לעצמו כה"ג בדרבנן שרי עיין ר"ש ספ"ב דנגעים מ"ש מילתא:

**מריש** הוה קשיא ליה איך נאמן המורה ביחיד באו"ה כה"ג בחזקה ואין בידו ומ"ש מעדות דחיישינן שמא ישקר ונגד חזקה דאין חוטא ולא לו יש חזקה דאיסורא ה"ה בהוראה ובשי"ב בבכור מומחה יחיד מורה לאחרים נגד חזקה וכ"ת בע"א מדרבנן הוא ומ"ה ודאי מהימן והם אמרו בהוראה מהימן דא"כ למה פסקו בעי' לחומרא הא כל תיקו בדרבנן לקולא. וכ"ת כתי' הב' במרדכי ריש חולין דמוחזק בכשרות נאמן תריץ לי ההוא די"ד קכ"ז בש"ך אות כ"ג (עמ"ש בפריי שם סימן א' בחש"ו ששחטו ואחד רואה) וניחא לי דלעולם בעי, מדרבנן ופסקו לחומרא דיש בו לתא ד"ת כמו גבינות עכו"ם דא"א ספיקו לקולא עש"ך י"ד בסי' ק"י בש"ך בקיצור ס"ס דין י"ח. ועדיין צ"ע:

**ה** חכם שאסר אין חבירו רשאי להסיר ע"י"ד סימן רמ"ב בש"ך בקיצור הנהגות או"ה אות א' ועכ"פ צריך להודיע לשני ואם בערב שבת קודם ביה"ש שאל לחכם ואסרו ואחר ביה"ש חזי וראה שטעה בדין מפורש או שבא חכם אחר והתירו י"ל דהוי מוקצה כיון שסמך ע"ד חכם שאסר ועא"ח תצ"ח בט"ז ט' ועמ"ש בפריי ל"י"ד סי' צ"ט בש"ך אות י"א הביאותיו לעיל אות ג':

**ו** הוראה בלי שיאמר הטעם קודם שיברך ברכת התורה מותר א"ח סימן מ"ז ס"ד וסי' פ"ה ס"ב ובמרחץ אסור אם לא לאפרושי מאיסורא ע"י"ד שפ"ד סעיף י' אבל יכול לפסוק או"ה אם אין אחר אלא הוא:

**ז** לברר הוראתו יכול לטעום מידי ממה שהורה מי"ד סימן רמ"ו סכ"א ולוקח דבר מועט לטעום יע"ש ולטעום בלשונו אימתי מותר בדבר אסור ע"י"ד סי' ס"ב בש"ך אות ד' בטעימת הכבד דמותר יע"ש ובפריי שם וצ"ח בט"ז אות א' וצ"ל סי' מ"ז ומ"ח במאכלות אסורות בעינן טעימה לבלוע כמ"ש שם ומש"ה אף באיסור דרבנן א"א למטעם ישראל האידנא ואקפילא לא סמכינן האידנא הא דהיתרא סמכינן האידנא עש"ך י"ד צ"ח ה' וא"כ המורה שטועה להתיר לנודר וצריך לבלוע קצת ואיך יעשה עם הברכה עיין א"ח סי' ר"י במ"א אות וי"ו ואות יו"ד דהכי נמי טועה לידע ע"כ או יבלע רביעית או יברך על דבר אחר תחלה דמ"מ נהנה הוא:

**ח** הרב או המ"ץ ראוי לפרסם הוראותיו כשפעם מיקל וטעם מחמיר בהפ"מ או צורך אורחים יע"ש וכדומה לזה. עמ"ש בפריי ל"י"ד בהנהגות או"ה אות ה' דברים מועילים:

**ט** שם כתבנו כל היכא דהרב אומר וכן עיקר תו אין לצרף דעת המחבר ולעשות ממנו ס"ס במקום שכותב וכן המנהג משמע דעתו רק להחמיר ומ"מ אפשר שיצרף דעת המקילין לס"ס וכ"ש היכא דמתיר בה"מ שיש לצרף דעת המתיר יע"ש בזה:

**י** המורה אם יראה שדבר תימה בעיני העולם למה הורה כן יודיע להם ובפרט כשמתיר בע"ש או לכבוד אורחים ובה"מ ופעם אוסר יודיע להם למה פעם אוסר ופעם מתיר כמבואר בפוסקים:

**יא חקירות דאיזו שעה.**

יחקור המורה בערב פסח באיזו שעה נעשה התערובות בד' מותר באכילה ובה' אסור באכילה ובו' אסור בהנאה מדרבנן וכו' אסור באכילה והנאה מ"ה ושעות מונין כמבואר בסי' תמ"ג. ואם הוא הפ"מ יש לסמוך אדעה שנייה שם במ"א ג':

**יב** כל זמן שאסור מדרבנן אמרינן ספק דרבנן לקולא כמבואר ואומרים ג"כ שאני אומר בהן אפילו בפחות מרוב עש"ך י"ד קי"א אות ג' וכן נוקשה בפסח למ"ד בס' אומרים שאני אומר ואפשר אף למ"ד במשהו הואיל דרבנן הוא ובע"פ משבע עד הלילה אומרים שאני אומר דבס' הוא והיינו היכא דשיעורא דרבנן דחמץ ומצה שוין בשמא (דלי"א הוה דשיל"מ) ואפשר שוין בטעמא מקרי כמו כבד ובשר בי"ד צ"ח עפר"ח שם דחילוק טעם משהו אינו משוה לאינו מינו ולא טכ"ע כזה ד"ת ה"ה אפשר חמץ ומצה. גם יצויר בנוקשה וכאמור בזה:

**יג** נוקשה בשעה ה"ו פחות מס' עסי' תמ"ג ובפריי שם ובעולת שבת וח"י כתבו בפשיטות דאסור בה' באכילה ובשש בהנאה ולדידי צ"ע דלדידן נוקשה תוך הפסח דרבנן י"ל דהוי גזירה לגזירה ואי"ה בפנים יבואר זה:

**יד** דבר ידוע דע"פ עד הלילה שוה חמץ לשאר איסורין זולת מין במינו י"א דהוי דשיל"מ עמ"א סימן תמ"ג אות מ"ה ושם ביארתיו. וחנ"נ אומרים בו כבשאר איסורים ואפילו בדשיל"ע הוכחנו בפריי ליי"ד אם נתערב פחות מס' אומרים חנ"נ בו וה"ה בשעה ה"ו אומרים כן דאף בדרבנן חנ"נ כמ"ש בי"ד ובד' עדיין כולו היתר רשאי להוסיף אם נתערב בה"ו פחות מס' אי שרי להוסיף עי"ד צ"ט בט"ז י"ב וא"ח תרע"ז אות ד' בדרבנן מוסיף להמחבר ואפשר בתרי דרבנן שדומין במינו פחות מס' אפשר דמודה הר"ב דרשאי להוסיף ועמ"א תרע"ז אות י"ב דשיל"מ כו' א"כ י"ל בחמץ ג"כ והמורה יחקור בזה כפי' דעתו הרחבה ובתנאי שלא נ"נ כמו לח בלח ובה"מ עי"ד צ"ט:

**טו** לענין משבע עד הלילה בפחות מששים ונרגש הטעם אי שרי למכור חוץ מדמי איסור שבו עי"ד ש"ך ק"י אות ב' ואף נתערב לח בלח חקרו בפתיחה ליי"ד צ"ח דל"ד ליי"נ החמירו ובחמץ בפסח החמירו לאסור במשהו בהנאה ולזרוק הכל כמ"ש בתמ"ז סעיף יו"ד הר"ב שם לא בע"פ: ונוקשה בשעה שביעית ובתוך הפסח וחמץ גמור בששית להש"ך בי"ד קל"ט אות ט' יבש באינו מינו בטל ברוב יע"ש בזה:

**טז** יחקור הרב ביה"ש ע"פ כי יש ספק דשמא דוקא בפסח גופא החמירו במשהו כרת הא ביה"ש ספק לא וכ"ש אם קבל עליו תוספת י"ט בעוד יום דאין אוסר במשהו לזה ס"ס ג"כ שמא הלכה כשאלתות דבס' ושמא יום הוא והמורה יעיין בזה:

**יז** בדין חצי שיעור בערב פסח עד הלילה י"א מ"ה מותר רק מדרבנן עיין משנה למלך פ"א מחמץ ומצה ה"ז וברלב"ח סימן יו"ד זי"ין (במ"ל נרשם בטעות) כתב דאפשר מדרבנן וא"כ חתיכה חצי שיעור שיש בה ספק או מצה או חמץ יש בו להקל לדידיה בע"פ עד הלילה דספק דרבנן לקולא ואף על פי כן אם נתערב באינו מינו בלח טכ"ע ד"ת ומה בכך שהותר תחלה וגם רוב הפוסקים סוברים ח"ש בע"פ אסור מ"ה עיין מ"מ שם ולפי דברי רלב"ח שם:

**דין** חדש יש בחמץ דבשאר איסורין ח"ש שבועה חלה עליו כבסי' רל"ח בי"ד ס"ד כתו' דשבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי דלית עשה כי אם איסור תורה מכל חלב ואלו חמץ ושור הנסקל דכתיב בהו לא יאכל (בצירי"י) דתלה התורה בנאכל אף כל שהוא אסור באכילה ולאו אית ביה והא דלא לקי י"ל הלכתא גרעי ממלקות או כמ"ש הוא ז"ל דמ"מ עיקר קרא לאו להכי אתא) וכ"ש אם נאמר דנהנה מקרי אית ביה לאו א"כ אין שבועה חלה עליו ונ"מ לפסולי עדות. ולפי מה דברירנא בפריי לי"ד דאיסורין מבטלין זא"ז באין שווין בטעמן ובשמן בעינן הא שווין בשמן אף שאין שווין בטעמן אסור מדרבנן עכ"פ (וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בס"ס מזה) א"כ נ"מ בזה גם לענין זה. והדברים ארוכים והמורה יחקור כפי רוחב בינתו ושכלו:

**יח** עוד יחקור המורה האוכל חמץ מזיד בע"פ באיזו שעה הוא דבה' אין לוקה מכות מרדות עיין לח"מ פ"א מחו"מ הלכה יו"ד ואפשר נהנה בשעה ששית נמי אין לוקה מ"מ דלא עדיף משבע דאין לוקה מ"ה ה"ה כאן ולפי מה דכתבנו בש"ה בכלל מכות מרדות דכל שאין לוקה מ"מ אין בו פיסול עדות מדרבנן כמו שמוכיחין דברי הר"מ ז"ל פ"י מהלכות עדות היה החיוב שבה מדבריהם א"כ יש לעיין בזה:

**יט** הא דכתבנו באות י"ו ביה"ש יש ספק יש לעיין ביה"ש של שביעי של פסח בארן ישראל אם נתערב חמץ במשהו אי אומרים בו ספיקא דרבנן לקולא שמא לילה ושמא הלכה כשאלתות עמ"א א"ח סימן שמ"ב ותקס"ב י"ל דאיקבע איסורא ואף בדרבנן ספיקו לחומרא יע"ש ומיהו היכא דאיכא ס"ס בדרבנן אף במקום חזקה י"ל לקולא כמ"ש בפריי לי"ד קי"י יע"ש והדברים ארוכים:

**כ** גם יש לעיין בקנה חמץ ביה"ש באי"י בזי"ין ולאחר הפסח אי קניס ר"ש בספק בי"י או דוקא בודאי בי"י ולמ"ד ספק מ"ה כודאי אלא שאין לוקין עליו א"כ אסור כשקנה

ביה"ש של יום זיי"ן פסח בארץ ישראל ולמ"ד ספק מדרבנן י"ל דשרי ועמ"א שמ"ב די"ל דאיקבע איסורא ולכ"ע מ"ה אסור ואם למ"ד בתמ"ט ספק חמץ שעבר עליו הפסח שרי ל"ד לכאן דאסור מודאי איסור תורה ואי"ה בפנים יבואר:

**כא** יחקור עוד בשביעי של פסח ביה"ש שנתחמץ בע"י בשביעי תבשיל ויום אחרון של פסח לבני הגולה בש"ק ולבני ארץ ישראל רשאים לאכול חמץ ביום שבת קודש אי הוי מוקצה הואיל ואיתקצי ביה"ש או לאו הנה מותר הוא להם דמוקצה לשעבר לא אמרינן גם הוא עדיף מגמרו בידי אדם דשרי דביום ח' ממילא מותר ולא מקצי דעתיה מיניה כ"א דבר דספק הוא או בידי שמים כגרוגרות וצמוקין. ואפילו יצויר שבזיי"ן אסור מ"ה פחות מכזית נתערב באינו מינו פחות מששים וביום טוב אין לשרוף ובשבת אי חוזר להיתרו לי"א כן הואיל ולא עבר בי"י עמ"א תמ"ז ואות מ"ב ומ"ה ובד"ת אפשר אמרינן מוקצה לשעבר ועם זה יש ליישב מ"ש מהרש"א ז"ל ביצה ויו"ו א' בענל שכלו יום ח' בי"ט אסור כי סובר דמ"ה אסור (ובחדושינו ביצה ו' ודי א' בתו' ד"ה נימא הארכנו בזה במ"ש הר"ן ראיה מלגין ולומר דסובר מהרש"א ז"ל דבעינן זיי"ן מעל"ע שלימין כמ"ש בפריי לי"ד סימן ט"ו כבר הגהתי שם גם דוחק לומר דסובר מ"ה הוא ואי"ה בתצ"ח יבואר זה ועיין חמד משה שם) עדיין כאן עדיף מגמרו בידי אדם וכדאמרן אי"ה בפנים יבואר זה:

**כב** חקירות דאיזו יום. מבואר בש"ע תס"ז ס"י דיום טוב אחרון ח' של פסח במשהו או נטל"פ וכדומה מקילין לשהות אבל בפחות מששים אסור בשהייה עמ"א שם י"ד ואם עבר ושהה בח' אסור לאחר הפסח עיין טור תמ"ח המקבל דורון ואי"ה בפנים יבואר אע"ג דלא עבר עב"י רק מדרבנן החמירו בזה. ומ"מ ח' של פסח קיל מע"פ משבע עד הלילה דמדרבנן הוא וב' כפות ותחב א' וא"י אומר שאני אומר בדרבנן בזיי"ן של פסח יש דיעות אי מותר לשהותו עיין בפנים:

**כג** בע"פ משבע עד הלילה וח' של פסח דנט"ל מותר לשהותו עכ"פ בח' אם תחב כף חמץ לתבשיל שנשתמש חמץ בו ביום יחקור כל החקירות כמו בשאר איסורין במה ששימש אם בכ"ר או כ"ש וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בס"ס גם תוך הפסח בכף חדש ששימש פ"א חמץ ונתחב לתבשיל פסח יחקור כל החקירות הנ"ל למאן דס"ל כלי שני אין אוסר דיעבד בפסח:

**כד** יחקור עוד אם נשתהה יב"ח לדעת החי"צ ז"ל בתשובה סי' ע"ה יע"ש ועכ"פ לשהות או בהנאה יש להקל וכדאי הוא ז"ל לסמוך עליו בשעת הדחק ואף דבשו"ת הרשב"א סימן תקע"ה משמע דוקא יין מהני יישון שכלה הלחלוחית לא בשאר איסור הביאו

הב"י בה' י"ינ קכ"ד ובפריי ליי"ד ק"ג ביארתיו יש לסמוך בה"מ או עכ"פ לשהות או להתיר בהנאה כה"ב:

**כה** אם לחקור הכף אם הוא של היתר או של עכו"ם או מבשר לחלב כי הנה בט"ז תמ"ז א' הביא טעם הר"מ ז"ל דחמץ דשיל"מ (בפנים יבואר זה ועי"ד סימן ק"ב) וראי"ש דלא בדילי וא"כ להר"מ כיון שיש בלא"ה איסור בב"ח או של עכו"ם לא הוי דשיל"מ דלאחר י"ט נמי מטעם ביטול הוא דמותר אמנם למ"ש הצ"צ סימן ס"ט דשיל"מ אף דרביע עליה איסור אחר כל מה דאפשר כו' לא מהני זה ובפריי ליי"ד כתבנו שיש לדון בדבר בסימן ק"ב ובט"ז שם אות י"ג בשם רש"ל דהעיקר כרמב"ם וא"כ סניף מיהת הוי בהנאה כמ"ש רמ"א בתשובה היכא שיש הרבה צדדים הסומך על השאלתות כו' הביאו המ"א תס"ז ל"ג וח"י בתמ"ז ועיין בפנים ואין איסור חע"א כולל הוי ועוד לענין איסורין י"ל כמ"ש ביבמות נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים ולענין חייב ב' הוא דנ"מ ובשו"ת צ"צ שם משמע דגם באיסורין אין איסור חע"א ובפריי ליי"ד הארכנו בזה אין מקומו פה:

**כו** יחקור בענין תרי משהו האמור בט"ז סימן תס"ז אות י"ז ושם הראיתי פנים להוראה זו בי"ד צ"ג יע"ש ובא"ר אי בכף שייך תרי משהו יע"ש עפ"י תנאים המבוארים בפנים בזה:

**כז** יחקור אם תחבו כף לקדירה ואח"כ לאחרת ונמצא בראשונה חטה אם טלטלוה הראשונה ממקומה או לאו כי ממקום למקום לא מחזקינן וניצולת השניה ואם אף בפחות מס' אמרינן כאן נמצא וכאן היתה עיין בפנים תס"ז ובפריי ליי"ד סימן ק"ה בדין ספק כבוש יע"ש:

**כח** ישאל עוד אם לא טלטלוה הקדירה הראשונה לאחר שהתחיל להרתיח דאז אם נתחב כף לשם ומשם לשניה שריי השניה באפשר דהוי ס"ס שמא אח"כ נפלה לראשונה החטה ושמא בעוד שרותחת אינה מחמיצה עמ"א סי' תנ"ד אות ד' דחליטה בזה"ז מידי ספיקא לא נפקא משא"כ אם לא טלטלוה מחזיקין מזמן לזמן ואוקמי' אחזקה דהשתא כיון דחזקה מעיקרא לא ברירא כ"כ דדרך להמצא גרעין חטה וכדומה במים ותבשיל ובפנים בתמ"ז הארכנו בזה במ"א אות כ"א. אלא דא"כ גם אם טלטלוה קודם ליכא ס"ס אם נאמר דמחזיקין כודאי מזמן לזמן כה"ג ויש לעיין בס"ס במקום חזקה אף מאן דמחמיר באיסור תורה מ"מ בדרבנן לקולא דסמוך וה"ל פלגא כו' בלא חזקה ולקולא ואף בחמץ נראה בסה"ז דאין להקל בחד ספק בדרבנן מ"מ כה"ג י"ל בה"מ ועכ"פ אולי יועיל בשהייה והנאה:

**כט** בחטה הנמצאת ישאל עוד אם הוא גרעין ממש או סובין ומורסן עמ"א תנ"ד א' לספק יחשב ועכ"פ בהצטרף עוד ספק אולי יועיל קליפה שקורין שפרייא"ר אין

מחמיץ ובשיבולת שועל שקורין האבי"ר עפ"י הרוב נמצא שפרייא"ר וסבורים שהוא סובין ומורסן כי המוץ שלו הם כל גרעין בפ"ע לא כחטה ושיפון ושעורה כידוע וא"כ שפרייא"ר ודאי אין מחמיץ:

**ל** בענין מי פירות שאין מחמיץ יחקור הרב או המ"ץ כפי המבואר בתס"ב ומ"א ומי דבש וכדומה ושם צידדנו לענין הנאה ושהייה במשהו יש להקל יע"ש ומעתה צריך להתבונן בשו"ת מור"ם לובלין ז"ל ע"ח הובא במ"א תס"ז ול"ב בכרוב שבחבית חטה אוסר וכן דגים מלוחים והא מי פירות הם ובכרוב י"ל שמלאוהו עם מים ובלא מים שרי בצירן אם כן תריץ לי ההוא דדגים שם במ"א ואם נאמר דמלח הוי מים א"כ צריך המורה לשאול אם נמלח במלח שחופרין או מלח שלנו כבסי' תמ"ב במ"א זי"ן ובריש הסי' דמשקה חריף אין מחמיץ ולא חיישינן שמא נתחמצה החטה מקודם כמבואר שם דחטה בדבש ויין שרי ואי"ה בפנים יבואר זה:

**לא** חטה שלא נתבקע בתס"ז ס"ט דאוסרין הכל אף בהנאה ועח"י שם מיקל קצת ובע"פ עד הלילה או בי"ט אחרון צ"ע בזה כי אפשר בפסח מחמירין משום חומרא דכרת ומיהו המעיין שם הטעם דשיל"מ או חסרון ידיעה אין להקל ובהנאה אפשר לסמוך בע"פ עד הלילה ואי"ה בפנים יבואר עוד:

**לב** לא כל הגרעינין מחמיצין כ"א חמשה מיני דגן ואף הם אם נמצאו בזפק עוף שעורין מידי ספיקא לא נפקא שמא מעוכלין הם ובהצטרף עוד ספק מותר כבסי' תמ"ז. עמ"א שם כ"ה לענין סובין ומורסן כה"ג בנמצאת בזפק עוף יבואר בפנים אי"ה:

**לג** בי"ט אחרון של פסח או בע"פ עד הלילה יצויר דמליחה וצלייה חמור מבישול דבטל בס' בע"פ באכילה וי"ט אחרון מותר בשהיה בששיים ובצלייה אוסר כדי נטילה מדינא ולחומרא אוסר הכל באין ה"מ אם כן בכ"נ אין ששים אסור ובתבשיל עם רוטב מוליך בכולו ויש ששים:

**לד** יחקור המורה בענין קדירות לאחר הפסח שבשלו בהם חמץ תוך הפסח אם בשלו חמץ בעין של ישראל ובלעו מחמץ בעין אפ"ה לאחר הפסח אם לבשל בהם שרי ואם הוא תוך מעל"ע אסור התבשיל והקדירה אם נחשת ומתכות צריך הגעלה דנט"ל לכתחלה אסור ואם של חרס הוי דיעבד וגזירה שאב"י אטו ב"י לא שייך כה"ג דהאידנא היתרא הוא כמ"ש מ"א בתה"א קכ"ז ב' ובפריי לי"ד ק"ג כתבנו מזה ובא"ח שי"ח במ"א א' קדירה שבשלו בשבת דאסורה יבואר שם אי"ה ולפ"ז קנקן חרס שבלע בפסח י"ש בעין אסור לאחר הפסח די"ש לא מהני נט"ל דמושבח הוא ודוקא הבלע של קודם הפסח אין בו איסור דלא יראה ולא ימצא משא"כ הבלע בדופני הכלי משא"כ נבלע חמץ בעין

תון הפסח וכאמור ועיין בפנים סימן תע"ב בט"ז ד' ובמ"א תמ"ז כ"ה ובתנ"א בט"ז אות כ"ז דאם נתבשל באפר עד שנסתלק הריח יש להגעילו וא"ה שם יבואר:

**לה** אם בשלו אחר הפסח בקדירה שבלעה חמץ בעין בפסח תוך מעל"ע אסור התבשיל דאין בקדירה ששים נגד כל דופני הקדירה ולא ידעינן כמה בלע וא"א ספק דרבנן להקל כה"ג בחסרון ידיעה וכ"א ישער כפי דעתו כמבואר בי"ד ומיהו למ"ש המ"א בתמ"ז אות מ"ד למ"ד חמץ לאחר הפסח בטל בפחות מששים כל שיש רוב ודאי יש רוב בתבשיל נגד דופני הקדירה ועיין בפנים וא"ה שם יבואר:

**לו** בסכין חמץ שחתכו דבר צונן בפסח מבואר בתמ"ז במ"א ל"ז ול"ח ובצל ד"ח בסכין שמשתמשין בחמין אסור וה"ה חתך בו רותח דאגב דוחקא בולע בכולו אף חמץ כחוש ע"ד סי' ס"ד בש"ך אות כ"ו וצ"ו אות יו"ד. ובאות י"א זנבותיהן של שומים ובצלים לא חריפי ולא בלעי כ"א כ"ק וחמץ שוה בזה לשאר איסורים:

**לז** עצה טובה לשפוך המוהל והציר בכל יום מהבשר שאם נמצא חטה דינו כמליחה גם במליחה מועטת יש לצדד ואלו בציר כבוש כמבושל כבסי' תס"ז סעיף י"ד במ"א ל"ב וט"ז כ'. גם לחתוך העופות לשנים ממש ולעיין קודם מליחה תוך הפסח אי לא יש גרגיר חטה וכדומה ואף בשאר ימות השנה משום מליחה כמ"ש בפריי סי' ס"ט כ"ש בפסח ולבשל כל הקורקבנים קודם פסח עד הלילה כי מצוי בהם גרגירים וכן עור הצואר לבדוק כי אז בששים:

**לח** וכללא הוא כל שבשאר איסורין א"צ ששים ה"ה חמץ שוה להם אף תוך הפסח כבסי' תמ"ז ס"א ומליחה קיל משאר איסורים כבסי' תס"ז סי"ד וי"ד ק"ה סעיף ט' ובש"ך אות ל"ז ובפריי שם בסימן ק"ה יע"ש מעתה צריך המורה לעיין בכל זה וכדכתיבנא כאן:

**לט** ההפרש בין מליחה לצלייה כתבנו שם בפריי למ"ד בש"ך אות ל"ח וע' סי' כ"ב אות יו"ד בי"ד בש"ך שם אי אמרינן במליחה חנ"נ ובפריי שם ונ"מ בע"פ עד הלילה: ובי"ט ח' של פסח חתיכה שנאסרה פחות מששים מחמץ ונתבשלה עם אחרות ואין ששים נגד החתיכה אף א"ת חנ"נ מותר להשהות התבשיל האחר עמ"א תס"ז י"ד דהוי ג"כ תרי דרבנן חנ"נ בשאר איסורין דרבנן והוא פשוט. והעד בנה"ך בי"ד סימן צ"ב עמ"ש בט"ז ט"ז תרי משהו מדלא כתבו הפוסקים זה בחמ"פ ואכתי הא נ"מ ש"מ כדאמרן ועיין בפנים וא"ה שם יבואר. ובלא"ה טעות הוא דמ"מ משהו חמץ מותר להשהות ושאר איסורים אין בשהייה איסורא:

**מ** ורימזל"ך שקורין חרימז"ל ממצה מפוררת מטוגן בשומן או מבשלים במים יש לחקור ז' חקירות: א' לענין המוציא עמ"א סי' קס"ח אות כ"ח. ב' אי בעי נט"י בסימן קכ"ח ס"ב

וסעיף ג'. ג' אי חטה מחמיץ בהו במטוגן בשומן הואיל ויש בה מלח כתבתיו לעיל. ד' אם נמצא כגרעין באמצע חרעמז"ל ונתנו בקערה עם שאר תבשילים ועירה עליהם רוטב אי אמרינן עירוי כ"ק ולא בא עד הגרעין והיינו באם נאמר דמעט מלח אין מחמיץ בו א"ד הואיל ומחובר מחלקים דקים ל"ש זה ועי"ד צ"ה בש"ך ד' עירוי מפליט ומבליע בלא נפסק הקילוח לאכול ולא כלי והחמיר' שם וכ"ש למאן דמצדד בכלי שני כבסי' תמ"ז במ"א אות ט' ותס"ז בלח לצונן יע"ש: ה' אם מטבל החרעמז"ל במלח שלנו שנמס אף פחות מכזית י"ל דטיבולו במשקה כי מלח מים הוא כבסי' ק"ס סי"ב ועיין ר"מ הט"א פ"ב הי"ד דבעינן ראוין לאדם ומי מלח אין ראוין לאדם: וי"ו אם נטגן חריזמ"ל בשומן בכלי חולב ב"י אם נאסר בהנאה דלא הוי דרך בישול וכדבעינן למימר אי"ה לקמן בסדר שני בזה:

## פרק ב

### סדר שני

**א** בענין תחיבת הכף חולב לקדירה בשר או להיפך או כף טריפה לכשר. יחקור אותו אם היה הכף בן יומו ובמה שימשו כי אין נקרא בן יומו אלא ששימשו בכלי ראשון לא מכלי שני ולא ע"י עירוי דאו אין צריך ששים כ"א נגד קליפת הכף כידוע: וכף טריפה אף שימשו רק מים תוך מעת לעת חנ"נ וצריך מעת לעת מחימום המים משא"כ כף חולב א"צ מעל"ע כ"א מבישול החלב ובשר כמבואר בי"ד בזה:

**ב** יחקור עוד כמה היה חלב וחמאה בקדירה עד"מ אם היה תבשיל בקדירה חולבת ירקות וכדומה ומעט חמאה בתוכה ותחבו כף לשם ומשם לבשר א"צ לשער כ"א לפי החשבון כבסי' צ"ב בט"ז כ"ד ופריי שם איו המדומע מדמע אלא לפי החשבון בהיתר ולא חיישינן שמא הכף בלע רק מחמאה ועא"ח תס"ז בט"ז אות י"ז בתרי משהו ושם כתבנו מזה ואם יש ס' בתבשיל א' נגד החמאה אז א"צ בתבשיל בשר אחר כך ס' נגד חלק המעט ג"כ דשומן וחמאה לאו לטעמיה עבידי כבסי' צ"ח בט"ז י"א:

**ג** וכן בקדירה חולבת בשלו תוך מעל"ע בשר יחקור במה שימשו בה וע"י עירוי לבד כשר הבשר כפי דעתי כבסי' קל"ז בש"ך אות ט' שיש בתבשיל ס' נגד קליפת הכלי לבד קערה שרחבה ואינה גבוהה ליכא ס' נגד קליפתה כבסי' ס"ט בש"ך אות ס"ה ובפריי סימן פ"ז כתבנו שם מזה:

**ד** ואם שימשו תוך מעל"ע בכבישה שהיה עומד בה חלב מעל"ע ולאחר שהורק החלב בשלו בשר תוך מעל"ע משערין בכולו ובפריי ק"ה בט"ז א' ביארתיו בעזה"י ד' חילוקי כלים כ"ח וכ"ח גלייזרט ועץ ומתכות ושיש מחלוקת בשל מתכות אם בולע בכולו כבוש

ועסי' ס"ח בש"ך ל"ג בעירוי ומ"מ בכבוש בכלי מתכות מידי ספיקא לא נפקא ובאיסור דרבנן יש לצדד בזה ובה"מ או ערב שבת והמורה ידין כפי דעתו ושם נתבאר כבישה ע"י ציר וחומץ בכלי וכלי זכוכית:

ה מעשה אירע הביאו לעכו"ם בבית ישראל מאכל עם רוטב אם בכלי ואכל ואחר כך לקחו הקדירה והדיחו וחממו מים ונתנו ממים לכמה קדירות רוטב עם בשר ואחר כך בשלו בקדירה ההיא לאקשי"ן וערב שבת היה וה"מ התרתי הקדירות של רוטב ואסרתי הלאקשי"ן כי חקרתי שהקדירה לא בשלו בה כ"א שעירו מכ"ר המאכל לקדירה וע"י עירוי רק כ"ק ויש במים ס' נגד הקליפה כמ"ש באות ג' ולחוש שמא נשתמש היום בכ"ר סתם כ"ע אב"י מס"ס ה"ה זה אף שראינו ששימשו ע"י עירוי לא נחזק איסור ששימשו בכ"ר. ועוד אף אירע בקערה כה"ג דלית ס' נגד הקליפה כמש"ל מ"מ קי"ל בצ"ב בש"ך וט"ז י"ד ט"ו דלת בלח בה"מ בשאר איסורין לא נ"נ וכאן הפליטה מקדירה למים לח בלח וכשנתערב ברוטב חזר להיתרו כי עכ"פ שלשים יש במים נגד דופן הקדירה ואין המדמע אלא לפי חשבון (בה"מ יע"ש) ויש ברוטב ס' נגד זה. וכ"ת דשמא שימשו מחלב תוך מעל"ע ובב"ח לח בלח נ"נ זה אינו חדא דסתם כ"ע אב"י ועוד בשר טריפה עם חלב י"א דלא נ"נ מ"ה ועוד דבמים עכ"פ ל"ש בב"ח ועכ"פ בה"מ יש להתיר ועש"ך צ"ד כ"ב וק"ג י"ח משא"כ הלאקשין שבשלו בקדירה ההיא לא רציתי להתיר מטעם עירוי כ"ק ויש ס' בלאקשי"ן נגדו מה"ט לחוד לא רציתי להתיר כי כמו דסתם כ"ע אב"י מס"ס כן יש ס"ס קצ"ת לחומרא שמא שימשו היום בכ"ר ושמא כלי שני וכ"ש עירוי מבליע בכולו עסי' ק"ה בט"ז ד' ולא היה ה"מ בלאקשי"ן כ"כ לכן אסרתי והתרתי הקדירות של רוטב של כמה ב"ב וה"מ וצורך ע"ש:

ו יחקור על כל הדברים שאין נבלעים בכלי כ"א כדי קליפה כמו מליחה להבליעה בכלי כ"ק כבסי' צ"א בש"ך אות ח"י ובסימן ס"ט סעיף ט"ז ובט"ז וש"ך ל"ט וס"ד ובכבוש בציר וכדומה עמ"ש בק"ה מזה ואפילו ע"י הרבה עיראות אם אב"י די בקליפה כמו טעליר ובהרבה עיראות ביום א' עיין באו"ה ופריי ליי"ד י"א דבלע בכולו:

ז ישאל עוד אם שימשו בכ"ר בשר או חלב אם היה יס"ב כי אין יס"ב כצונן יחשב או בכלי שני ביס"ב בה"מ יש להתיר עט"ז ק"ה אות ד' ובש"ך שם ומ"ש בפריי שם:

ח יחקור עוד אם התבשיל הראשון אין נט"ל בתבשיל זה עד"מ בשלו בשר נבילה בכ"ר עם מים היום ותחבו כף בו ואח"כ תחבו הכף לתבשיל דבש בכ"ר כבסימן ק"נ ס"ד בט"ז וש"ך אות זיין וי"ד ואע"ג דמים נ"נ לדידן מ"מ אין הנאסר יותר מאוסר כבסימן

ק"ו סי"ד בש"ך מ"ו ובט"ז למ"ד יע"ש ואף למ"ד נט"ל משהו הוי לענין חמץ ל"ד לכאן ובפריי דברנו מזה:

**ט** ישאל עוד לדינים המוזכרים בי"ד ק"ג סעיף ה' אם היתה הקדירה מודחת דטוח אין נפגם ומ"מ א"צ ס' כ"א נגד הטוח בהיתר ובאיסור המים נ"נ אם אין בהם סמ"ך נגד הטוח ובסעיף זיי"ן שם לענין לינת לילה ובט"ז אות י"ט ובפריי מ"ש שם:

**י** דבר ידוע בדבר חריף ל"ש ביה נט"ל באבי" גם לא אמרינן ביה נ"ט בר נ"ט דהיתרא והיינו אם הטעם השני בחריף הא טעם שני באין חריף ומשם לחריף כבר נקלש וצריך המורה לחקור איזה נקרא חריף או לא כבסימן צ"ו בט"ז אות ט' פירות חמוצים כמו פלוימ"ן וכדומה י"ל בהפסד ועמ"ש בפריי שם וה"ה נט"ל כה"ג ובצלים ששלקן עם מים אזלי חריפותיה כמבואר בפריי שם:

**יא** זה שאמרנו דאם בישל מים בכלי היתר מונין מבישול הבשר לא ממים בתנאי שלא בישלו כ"א מים הא בישלו חומץ וכדומה תוך מעת לעת מבשר ישתנה הדין כמבואר בק"ג בש"ך אות ח"י ובצ"ד אות כ"ב ובקכ"ב אות ב' ובט"ז אות ב' ובפריי בצ"ד וק"ג ביארתיו בעזה"י:

**יב** אם קדירה נפגמה בלינת לילה או כף כה"ג ותחבו מבשר לחלב ונשפך וא"י אם היה ששים לכאורה הוה ס"ס שמא לינת לילה פוגם דשמא היה ששים וי"ל דל"ד לק"ג ס"ז דשם רק דרבנן ולא בשל תורה לומר דליהוי ספק גמור כי הלכתא דמעל"ע בעינן. ובפריי חקרנו בזה בעזה"י:

**יג** בתחיבת הכף לקדירה יש משערין בב' קוואר"ט או לעת הצורך בקוואר"ט וחצי הוי ס' אין חילוק בין כף עץ ומתכות או חרס. ומסתמא דרכו לתחוב עד ראש העגול עש"ך צ"ד אות א' ובפריי שם ואף בדרבנן לא מקילין בסתמא דדרך הוא בכך אבל אם אומר ברי שלא נתחב כ"א מקצת מעט מכף משערין ס' כפי ראות עיני המורה ואף מלתא דלא רמיא עליה דאיניש יש לפקפק בו מ"מ ניכר הוא עפי"י הרוב ויש בו רושם עד היכן נתחב:

**יד** אע"ג דקי"ל דמתכות נמי לא אמרינן חם מקצתו חם כולו כבסימן צ"ד בש"ך אות ג' מ"מ כף חדש מתכות ששימשו מקצת בכ"ר ותחבו אח"כ כולו לקדירה בשר וכדומה יש בו מהעיון עש"ך קכ"א י"ז ומ"א תנ"א א"ה אות כ"ד ואי"ה בה"פ יבואר זה לכן המורה יחקור על זה:

**טו** הנה דעת המנחת יעקב בת"ח כלל ל"ג אות גימ"ל דכלי שיש תקנה בהגעלה אף אם בלע בכלי שני הוי לכתחלה יע"ש שהאריך וצריך הגעלה ולפי"ז יש לעיין בכלי היתר

שנתחב לאיסור אב"י דשרי אם הוא עץ ראוי להגעיל דנט"ל לכתחלה אסור וקר"ן דיעבד הוי באפשר ובב"ח י"ל הוה כמה טעמים וכמדומה שאין העולם נוהגין כן:

**טז** נט"ל מהני אף בב"ח ר"ל שבישלו בשר וחלב יחד ונאסרו ואחר מעל"ע בשלו בה היתר שרי כמ"ש בפריי בי"ד דאף דבב"ח שלכ"א אסור מ"ה מ"מ טעם פגום בתבשיל בטל הוא ברוב ולא זה טכ"ע דאסרה תורה:

**יז** ומעתה יש לנו לבאר כי האיסורין השכיחים בינינו הם אסורי אכילה לא הנאה מלבד בשר בחלב וחמץ בפסח. ואם בב"ח צריך המורה להודיע להשואל שאסור בהנאה ויחקור אם הוא ד"ת או דרבנן כמו בשר חיה ועוף או כבוש ומליחה דהני דרבנן נינהו ואין אסורין בהנאה כמבואר בי"ד פ"ז. והולכין בספיקן לקולא בנשפך כבסי' צ"ח ס"ב וק"ה ס"א ספק כבוש בב"ח מותר וכתבנו שם דמ"מ אסור לבשל אח"כ דהדר הוי ליה ספק תורה ולא אמרינן הואיל ואשתרי כו':

**יח** ואם בשלו אח"כ אסור בהנאה ואף למ"ד ספק תורה מדרבנן לחומרא ובדרבנן שרי בהנאה הא בורכא כיון דמשום ספק תורה אסרה מה לי אכילה והנאה וה"ה נשפך וא"י היכן הוא ובפריי לא"ח רס"ד חקרנו בב"ח האסור בהנאה מדרבנן כמו זה שציירנו אי מותר לנר שבת באין לו אחר. וכאן אין להאריך:

**יט** יחקור בב"ח איך היה הבישול אם דרך בישול או טיגון כמו חמאה בשומן עיין מהר"מ שי"ף ז"ל בסוף חולין ובתורת השלמים בס' סולת למנחה כלל פ"ה דין ג' מזה ובסנהדרין ד' בחלב (בצירי) אמרת לא הוי בכלל בישול ואין לאסור בהנאה גם הולכין בספיקו לקולא:

**כ** וה"ה אם חם בחם בלא רוטב חתיכת בשר נגעה בגבינה דנאסרה לא הוה מ"ה כ"א מדרבנן דלאו דרך בישול הוי ואין אסור בהנאה כאמור ובפריי ליי"ד ביארנו דברים אלו יע"ש:

**כא** גם עירוי שלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק ואסור בהנאה בב"ח ונפסק הקילוח בלע ומותר בהנאה עש"ך סימן ק"ה אות ד' ובמ"א א"ח תס"ז אות ל"ג משמע דעירוי שנפסק הקילוח רק חומרא בעלמא יע"ש היינו מדרבנן ובפריי ליי"ד סי' ס"ח ביארתיו:

**כב** ידוע דבר המעמיד או לטעמא אפילו באלף לא בטיל והוא דאסורין מחמת עצמן כבסי' צ"ח ס"ט וסי' פ"ז סי"א ובב"ח ע"י כבישה ומליחה לא הוי איסורו מעצמו אבל ע"י בישול צ"ע עש"ך פ"ז אות למ"ד אבל אסור מעצמו ממש אף דרבנן הוי מעמיד עש"ך צ"ח אות ל"א:

**כג** וכן דבר הבלוע כחוש אין יוצא בלי רוטב בב"ח כה"ג יש בו מחלוקת כבסי' ק"ה בש"ך אות י"ז וט"ז י"ג יע"ש וחהר"ל בבשר עוף כבוש עמ"ש בפריי ק"א בט"ז וש"ך אות ג":

**כד** הרב או המ"ץ יחקור בבשר וחלב במה שימשו בקדירה תוך מעת לעת אם חלב או חמאה או נסיובי דחלבא כמו שאגיד. הדמיון בזה שימשו בכלי חולבת חלב ואחר כך היה נקי ושמו בו בשר רותח יבש ממש וקדירה גם כן רותחת אם נאמר חלב הוי כחוש בודאי אין אוסר יותר מכ"ק הבשר וחמאה שמן כודאי יש בו צריך עיון אם אסור כולו ונסיובי דחלבא ודאי כחוש הוא והמעיין היטב בש"ך צ"ב אות ג' יראה (דחלב) בקמ"ץ יש בו דיעות אי הוי כחוש או שמן דיש בו כח חמאה וחמאה ודאי שמן ונסיובי דחלבא ודאי כחוש והמעיין בק"ה בש"ך אות כ"ג נתברר דבר זה בכלי שבלע שמן יש בו צ"ע וכחוש אין אוסר יותר מכ"ק בלא רוטב מכלי יע"ש ולכן המורה צריך לחקור על זה ומיהו חלב י"ל ס"ס שמא כחוש ושמא מכלי אף שמך אין אוסר יותר מכ"ק:

**כה** גם יש נ"מ באלו החקירות אם בחם בלא רוטב דקי"ל נטילה וסמ"ך ועש"ך ק"ה אות ט"ו ופריי שם דבכחוש הנטילה מדינא ובשמן חומרא בעלמא ונ"מ להקל בספיקן אם נפל נטילה זו לתבשיל אחר וא"י אם יש סמ"ך וכדומה גם אם נאמר בב"ח לא הוי איסור מגופו לענין בלוע כבסי' ק"ה ס"ז בש"ך שם וט"ז אבל שמן בלוע יוצא יחקור מה היה אם חלב או חמאה או נסיובי וכאמור ובחלב יש ס"ס שמא שמן ושמא בב"ח הוי איסורו מגופו והבן זה:

**כו** עוד יחקור זה בנסיובי דחלבא לענין איסור הנאה ולהקל בספק כמבואר בסי' פ"ז ס"ח דמי חלב אין איסור מ"ה כ"א מדרבנן יע"ש:

**כז** גם אם נפל חמאה לתבשי"ל שנתבשל בקדירה בשר ב"י ויש סמ"ך נגדו צריך צינון להפריד האיסור כבסי' צ"ח בט"ז זי"ן וש"ך ט"ז דצף למעלה משא"כ חלב כה"ג עמ"ש בפריי שם. ושומן וחמאה לאו לטעמא עבידא ובטילי בסמ"ך כבסי' צ"ח בט"ז אות י"א יע"ש:

**כח** ומסתברא שומן הנקלט מע"ג חלב שקורין סמעטעני כחמאה יחשב ושומן הוא ומפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב:

**כט** יחקור בב"ח אחר נ"ט בר נ"ט דהיתרא כמבואר בסימן צ"ה וצ"ו ובדבר חריף דלא מהני נ"ט בר נ"ט היינו אם הטעם הב' בחריף הא אם כבר נחלש בב' טעמים מקודם שבא לחריף שוב אין אוסר בחריף ונ"ט בר נ"ט בעינן דוקא טעם א' הוקלש בכלי וב'

אוכל הא כמה אוכלין. ואף תחלה באוכל ואח"כ בכלי לא הוי אלא טעם א' ובפריי שם הארכנו בזה בעזה"י:

**ל** ומה"ט כשבישלו מים בקדירה ב"י ונשפך על כלי חולבת או להיפוך שרי דהוי נ"ט בר נ"ט עש"ך צ"ה אות ה' וט"ז אות י"ג וגם שם חומרא בעלמא אבל נשפך עליה או ניתז ע"ג הכלי מים נקיים שרינן לה ואם נשפך חלב או רוטב על האפר והושיבו שם קדירה חמה או אף נשפך תחת הקדירה בשוליים המלוכלך שם באפר עסי' צ"ה סעיף ד' ולצורך ה"מ יע"ש אפשר להקל עמ"ש בפריי שם ובפרט בב"ח דהוקלש קצת מקודם:

**לא** יודיע לו שהקדירה אסור לבשל בה אפילו לעכו"ם כבסי' צ"ד בט"ז וש"ך ד' י"ב. והכף הנאסר אפשר לומר דשרי להגיס בו עמ"י כלל ע"ו ופ"ה ובאין צורך אף הכף אסור למידי דאכילה ושתיה לעכו"ם ואף אפר בב"ח אסור בהנאה דמנקברים הוא:

**לב** בב"ח אף שלא כדרך אכילה והנאה לוקין עליהם מ"ה שלא נאמר בו אכילה כ"א לא תבשל עיין ר"מ ה' מ"א מזה פי"ד ה"י וי"א אבל נט"ל מהני אף בב"ח כלומר שאם בשלו בשר וחלב ממש ביחד בקדירה ואחר מעל"ע בשלו בה היתר מותר ובפריי כתבנו מזה ונ"מ במלקות לפסולי עדות כמבואר:

**לג** יחקור הרב בדין חתיכה נעשה נטלה כי בב"ח הוא מן ההורה ובשאר איסורין מדבריהם ונ"מ להקל בספיקן ולא בלח או ע"י כבישה ומליחה וכדומה כבסימן צ"ב ס"ד בהג"ה וסימן כ"ב בש"ך אות יו"ד ותק"ה ושאר דוכתי טובא ואלו בב"ח לח בלח מ"ה נעשה נבילה כמ"ש הש"ך בצ"ב אות ט"ו וגם כבוש ובשר עור בחלב וכדומה ומליחה יש להחמיר בבשר בחלב יותר משאר איסורים וכמ"ש בפריי שם ט"ו בש"ך יע"ש:

**לד** ואם חתיכה נכבשה מעל"ע בחלב והיא ראויה להתכבד ונתערבה באחרות ונתבשלה אח"כ למי"ד חהר"ל בב"ח דדוקא הנאסר מ"ה ולא בשר עוף וכבישה וכמ"ש בפריי לי"ד ק"א בט"ז אות ג' יע"ש נתבטלה החתיכה אף דעכשיו ר"ל מ"ה האיסור כיון דלא ניכר שעה א' בטילה כבסי' ק"ב בט"ז וש"ך י"א וי"ב ובא"ח סימן ל"ד דשי"מ ה"ה כל דברים החשובים כדברירנא בפריי לי"ד בדוכתי טובא ובפתיחה להלכות תערובות יע"ש ואף למי"ד דעוף וכבוש וכדומה מקרי ר"ל וכמ"ש שם בק"א בט"ז ג' יצויר זה דמתחלה מותרת החתיכה בהנאה ונתבשלה מותרים כולם בהנאה דלא היה ניכר מעולם לענין הנאה ועמ"ש שם בק"א בש"ך א"כ דגם לענין הנאה חהר"ל אין בטילה ובש"ך ק"י א' דודאי אין ביטול לחצאין והבן זה. ויצויר עוד חתיכה צלי אצל האש או רותח העבירו מעל האש ונשפך עליה חלב קר וכדומה דבצלי נאסר כדי נטילה בכחוש כבסי' ק"ה סעיף ד"ה ונתערבה בטילה דכדי נטילה אין ראויה להתכבד ואח"כ נתבשלה עם שאר

החתיכות בטילה היא אף. דחתיכה נאסרת כולה בבישול דאין הגעלה באוכלין הואיל ואין ניכר החתיכה ר"ל מעולם בטילה הוא ול"ד לחתיכה שלא נמלחה בסימן ק"ד ס"ד יע"ש. וכ"ת לדידן נאסר בצלייה כולה כבסימן ק"ה סד"ה היינו דא"א בקיאין איזה מקרי כחוש וא"כ ספק חהר"ל בטילה הוא כבסימן ק"א ס"א בהג"ה וכ"ת הא כתב הש"ך שם אות ב' דספק איסור הוי ר"ל בבק"י ס"ט התם איסור תורה משא"כ כאן בחתיכה כחושה לעין כל אלא שאנו מחמירין בסמ"ך דא"א בקיאין והנטילה מדינא והששים חומרא בעלמא כה"ג שפיר אמרינן ספק ר"ל בטילה והבן זה. והיינו למ"ד חלב כחוש היא כבסימן צ"ב בש"ך ג' והנטילה לא תהיה ר"ל עש"ך ק"א וי"ו והמורה יעיין בזה:

**לה** בשאר איסורין דבר הנאסר כדי קליפה או נטילה לא אמרינן ביה חנ"נ ודבוק כבסימן צ"ו בש"ך אות ט' יע"ש משא"כ בב"ח כה"ג ובפריי כתבנו מזה וכאן אין להאריך:

**לו** מה שנוהגין שתולין לייבש בשר למעלה ולמטה מבשלין תדיר חלב הואיל והזיעה אין יד סולדת למעלה כמבואר בפסקי מהרא"י סימן ק"ג הובא בי"ד סימן צ"ג ס"ח בהג"ה א"כ יש ליזהר עכ"פ שירחצו הבשר היטב יפה יפה כי עכ"פ יש זיעה מחלב אלא כל שאין יס"ב אין נבלע ודבר דלאו אורחיה למיכליה בלא הדחה שרי כבסי' צ"א ס"ב בהג"ה וכ"ש בשר יבש. ואם נתבשל כך בלא הדחה ותמיד היה עולה הזיעה מחלב אני חוכך לאסור כי א"א לשער בסמ"ך ויש לי בכאן הערה אחת והנני אבאר בעזה"י. כבאות שאח"ז:

**לז** דע בהא די"ד צ"ב ס"ח בהג"ה הוא תשובת הרא"ש דזיעת המשקין כמשקין ועיין בר"מ פרק שביעי מטומאת אוכלין הלכה ד' דזיעת המשקין משקין אבל זיעת אוכלין כמו חלב המותך אין זיעתו כמוהו א"כ יש לדון טובא אם היה עומד מחבת חלב (בצירי"י) למטה חם ולמעלה עליה סמוך כשר והזיעה עולה אפילו יס"ב בזיעה אז קדירה עליונה חמה יש להתיר באפשר דזיעת אוכלין אפילו נתכוין אין כמוהו ובשו"ת משאת משה חלק י"ד שאלה ד' דף למ"ד ע"א העיר בזה לענין לשתות טוטי"ן מנר חלב וכתב אמ"ש המרדכי פכ"ה אסור לערות מכלי שמן לנר חלב ניצוק דוקא שהעליון שמן הוי ניצוק יע"ש ועיין ש"ע י"ד ק"ה ס"ג שומן לנר דולק יע"ש בט"ז וש"ך ופריי שם:

**לח** והשתא יש לדון בשר יבש שהיה תולין למעלה ע"ג מאל"ץ ועשן עולה למעלה ותבואה חמוצה ולא הדיחו ובשלו בפסח כך דחמץ במשהו י"ל זיעת אוכלין אין כמוהו. וראיתי בשו"ת ח"צ ז"ל סימן ך' בי"ש ממאל"ץ הביא תשובת הריב"ש רנ"ה זיעת החמין כחמין י"ל במשקין לא באוכלין ומיהו התם עולה ממש משא"כ כאן אפשר כ"ע מודים אין זיעת אוכלין העולה למעלה כמוהו. ועח"י ה"פ סימן תמ"ב ד'. ובשו"ת משאת בנימין

סימן נו"ן חי"ת הביא תשובת הרא"ש כלל עשרים סי' כ"ו מחבת הובא בי"ד צ"ב ס"ח וצ"ע דהתם זיעת משקין וכאמור ולדינא יש לעיין בזה וי"ש חמור מזה:

**לט** בדין דם יחקור איזה דם ד"ת אסור ואיזה דרבנן אסור ונ"מ להקל בספיקו וכמ"ש בפריי לי"ד כי דם בכ"ר קיל מכ"ש דבכ"ר הוי ספק דרבנן לשער בסמ"ך וספק אם נפל או לאו משא"כ כ"ש אין מבשל כ"א מפליט ומבליע למ"ד הכין אם כן הוי ספק תורה וכן עירוי שנפסק הקילוח חמור מלא נפסק הקילוח כי זה מבשל וזה מבליע כ"ק כבסי' ק"ה בש"ך ד"ה: ולמ"א בא"ח תס"ז אות ל"ג איננו כן:

**מ** קי"ל דם שבישלו ומלחו דרבנן ומקילין בספק ציר עש"ך סימן ע"י"ן ודוכתא טובא ודם הנבלע ע"י כבישה חקרנו בפריי לי"ד ק"ה בש"ך אות ב' דהוי ד"ת דכבוש מפליט ומבליע לא מבשל. ודם הכבד כתבנו שם בסימן ע"ה וע"ג בש"ך אות י"ד ות"י דם הכבד במחלוקת שנויה ורוב הסכימו דהוי דרבנן אף פירש חוץ דם שבסמפונות הוי כנוס וד"ת אסור יע"ש:

**מא** בסימן ס"ו דם טמאים נמי אסור משום דם וחייבין עליו כרת ומלקות ואם בשלו אזיל איסור דם ונשאר איסור טמא מ"ה. דם הנפש כרת דם האיברים שפירש בלאו ועיין בטומאת מת פ"ט אי ספק תורה בכרת מ"ה להר"מ או לא כ"א דרבנן ואין להאריך כאן בזה:

**מב** בדין אבר מן החי בסימן ס"ב ואסור ליתן אמ"ה לב"נ דעובר על פני עור אף אמ"ה מטמאים נוהג בב"נ ואף עוף ובשר מהחי בב"נ נוהג עמ"ש בפריי שם. ושם נסתפקנו אי שייך ביטול ברוב בב"נ עיין פריי שם בט"ז אות א' יע"ש והיינו ליתן הכל לב"נ ביחד כו' כדאמרן:

**מג** אמנם ליתן א' מהם לב"נ זה וא' לב"נ אחר יש לומר אף נתערב חד בחד מותר ליתן להם כ"א בפ"ע דספק תורה למ"ד מדרבנן אסור א"כ לב"נ מישרי שרי ואף למ"ד ספק מ"ה אסור היינו מקרא ושניהם ממקרא א' למדוה (הר"מ ז"ל ורבותינו הצרפתים כמבואר בתה"ב דספק ממזר) משא"כ בן נח אפשר דכי אסרה ליה תורה בודאי איסור לא בספק איסור ואף למ"ש הש"ך בק"י דחד בחד כגופו של איסור הוא ואיקבע איסורא מ"מ י"ל לגבי ב"נ שרי כה"ג וכ"ש אם ספק לו אם זה הוא אמ"ה או לאו דאפשר שרי לב"נ וצ"ע:

**מד** כתבנו בפריי לי"ד סי' כ"ז בחותך בשר מן מפרכסת כתבנו הרבה דינים ושיש לאסור למכור הבני מעיים בבהמה שנתנבלה בשחיטה יע"ש. דלא מהני מידי לישראל יע"ש ובתב"ש ולפני עור יבואר אי"ה בפתיחה כוללת אימתי עובר:

**מה** אבר ובשר המדולדל ואין יכול לחיות צ"ע אי מותר להושיט לאחר שחיטה לב"נ עמ"ש בפריי סימן ס"ב בש"ך אות ט' ובכה"ג יע"ש גם בספיקן צ"ע יע"ש:

**מו** בדיני חלב מבואר בסימן ס"ד ובעו"ה לעת עתה אין לומדין דיני ניקור ומסור לכל וראוי לכל מורה אם באפשר לו ללמוד אשרי וטוב לו:

**מז** בדיני גיד הנשה מבואר בסי' ס"ה וגופו אין אוסר טעמו וה"ה גיד ועצם של אמ"ה אין אוסרין טעמן כבסי' ס"ב בש"ך אות ד' כתבנו צ"ע בזה יע"ש:

**מח** קיי"ל יבש ביבש במינו חד בתרי בטל אף מדרבנן כבסי' ק"ט ושלא במינו מדרבנן ששים ובאיסור דרבנן צידד הש"ך שם שלא במינו ביבש א"צ ששים יע"ש אבל בלח שלא במינו מ"ה סמ"ך טכ"ע ד"ת קיי"ל ובמינו מדרבנן ואף באיסור דרבנן בלח במינו צריך ששים כדמוכח בכמה דוכתי ובפריי כתבנו מזה:

**מט** ומה הוא מינו ואינו מינו כל שצריך ששים בטעמא תליא מלתא וכל למעלה מסמ"ך בשמא תליא מלתא כמ"ש בש"ך סימן צ"ח אות וי"ו ובט"ז ד' ובפריי שם כתבנו איזה נקרא חלוק בטעמו ככד ובשר וכדומה אי הוי ב' מינים ועפר"ח ובפתיחה להלכות תערובות כתבנו מזה:

**נ** מסתימת הפוסקים וממ"ש הרב בסי' צ"ב יע"ש דיבש ביבש לא אמרינן חנ"נ אף שנתערבה חתיכה שאר"ל חד כשירה בתרי של איסור לא אמרינן ביה דליהוי כולה אסורה ואיצטריך אח"כ לבטל שנתערב הג' בד' אלא כל שנתוסף אח"כ והוי רוב היתר שרי ומיהו עדיין ספק בעודה רוב איסור י"ל דהוי כולה איסור אם בהיתרא אמרינן דנהפך כולו היתר ומ"ה מותר כולו לאכול אף אדם רק ממדות חסידות כבסי' ק"ט אמאי לא נימא כן באיסורא ונ"מ אכל א' מהחתיכות לוקה עליה מ"ה ופסול לעדות מ"ה ואי ספק הוי לא מפסל כ"א מדנרבנן וי"ל כל דפריש מרובא פריש ואין תאמר דוקא פירש הא לקח ביד או לפנינו לא הא לאו מלתא דזה בקבוע ד"ת דניכר האיסור במקומו קבוע כמחצה דמי הא באין ניכר אף בלקח ביד י"ל מן הרוב לקח ורובא ד"ת. ועיין פתיחה בה' תערובת חקרנו בזה:

**נא** טכ"ע ד"ת הוי ודאי ולא ספק כמ"ש בפריי שם פתיחה שאין לעשות ממנו ס"ס כלל יע"ש בזה:

**נב** בדין דשיל"מ אפילו באלף לא בטל כמבואר צריך חקירה איזו מקרי דשיל"מ או לאו ועסי' ק"ב וסימן ק"י בש"ך אות נ"ו ונ"ז יע"ש ובא"ח סימן תמ"ז אות מ"ם במ"א שם. ונט"ל בדשיל"מ יש לומר דשרי דוקא משום חומרא דחמץ החמירו בנט"ל הא בדשיל"מ אף דאוסר במשהו מ"מ נט"ל שרינן ביה ואם בקדירה שאב"י לענין נדרים וכדומה י"ל

דאף למ"ד טעמו לא בטל בדשיל"מ כה"ג דהוי ספיקי טובא יש להתיר אלא אפילו בדבר שיש בו ממשות ונט"ל בתבשיל יש לומר דשרי בדשיל"מ ובפתיחה שם דברנו מזה:
**נג** נמצא כל איסורין הנהוגים ושכיחים בינינו יש מהן בטילים עפ"י הרוב בששים ויש בק"א כמו חלה בי"ד שכ"ג יע"ש ויש אפילו באלף אין בטל כמבואר ונט"ל דברנו בו קצת ובדבר חריף דאין מועיל נט"ל שאב"י יראה דהוי מ"ה וכמו שכתוב בפריי בפ"ד:
**נד** התוחב כף איסור לתוך היתר חבירו שוגג פטור מזיד חייב לשלם היזק שאין ניכר גיטין נ"ג ובהל"ת שם הארכתי באין מינו י"ל נרגש הטעם הוה היזק ניכר וצ"ע:

## פרק ג

### סדר השלישי

**א** המורה צדק כשיבוא לפניו איזה הוראה יעיין בספרים ולא יורה על פה ולא יבוש מהמלעיגים באומרם כי הוראה צריכה להיות מיד וזירוז בלי עצלות וטוב להתבודד וליישב בדעתו כי ברבים זה אומר בכה כו' וגם מפני הבושה כו' והמורה שלא עפ"י הספרים הוי כמורה הלכה בפני רבו ח"ו ודאי אם יודע שהאנשים אשר אתו שלימים הם אתו ויודו על האמת מצוה להתייעץ ברבים משא"כ אם אינו כך. ולא יכעוס המורה כי אמרו חז"ל בא לכלל כעס כו' ואשרי מי שמונע עצמו מהוראה טוב לו ובעו"ה ת"ח עכשיו עניים והוצאה מרובה כי לפנים המלבושים היה בזול וגם אכילה כמאמר הכתוב וגז כבשים ללבושך ודי חלב עזים ללחמך ועתה בעו"ה הדורות חלושים והמלבושים דוקא בגדי יקר וצריכים למכור עצמם ולישא עול הוראה על שכמם ודי בהערה זו:
**ב** כשיבוא לפניו דין מהדינים צריך לעיין היטב בכל דיני ס"ס המבוארים בי"ד ק"י ובספק דרבנן איזו הוי דרבנן ואיזו ד"ת ועש"ך שם בסוף הסימן מה שהזהיר בזה:
**ג** הלכה למשה מסיני יש בו מחלוקת אי אמרינן ביה ספיקא לחומרא אי דוקא תורה שבכתב ממש עיין בתורת השלמים סוף הלכות ס"ס ועיין בשיורי כנסת הגדולה א"ח ק"ס בהגהות הב"י אות כ"ג ובשורש השני להרמב"ם ורמב"ן יע"ש. וההיא דספק ערלה בח"ל הלמ"מ ונאסרה ספק א' מותר יש ליישב כעין מ"ש הפר"ח בי"ד ק"י למ"ד ספק תורה מדרבנן לחומרא למה הוצרכה התורה להתיר ספק ממזר כה"ג בשני ספיקות סותרין ה"ה כאן או בהצטרף עוד ספק איסור דלא למיהוי ס"ס לאיסורא ובחזקה וכמה תירוצים ואמנם צריך תנאים לזה לידע איזו הלמ"מ דוקא שאין בא לפרש קרא הא לא"ה דין תורה שבכתב יש לה וע' טריפות יוכיחו וגם זה אין להתיר כ"א לעשות סניף ממנו:
**ד** ס"ס לחומרא בדרבנן כתבנו בפריי לי"ד סימן ק"י בקו"ה והמחודשים יע"ש. ועיין בפריי א"ח ק"ס במ"ש בהא דספק ידים ליטהר טהור:

ה עובדא בא לידי באווזא שהיו הדקין סרוכין לעור הבשר ואצל הסירכא היה מונח כיס בשר ובתוכו מוגלא וחתכתי הכיס ומצאתי בו עצם קטן דמות לו כעין עצם מצלעות העוף ואפשר הוא עצם בא מבחוץ ויש לעיין ביה טובא. הנה בי"ד סימן ע"ב ובשאר דוכתי מבואר דסירכא אין פוסלת כ"א בריאה ושם בט"ז א' כתבנו דיש מטריפין ומידי ספיקא לא נפקא ומ"מ כשר הוא מאחר שהמחבר והר"ב מסכימים להכשיר. וכאן יש ריעותא דעצם נמצא סמוך בכיס אצל הסירכא ועצם לחוד לא היה מטריף י"ל מצלעות הוא ועט"ז י"ד סימן ל"ט אות כ"ג ופריי שם ואין חילוק בין עצם בהמה או עוף ולומר שמכין הבהמה ונפרש עצם מנלן זאת אבל כאן נצטרפו ב' ספיקות יחד בעוף זה שמא הלכה כמ"ד סירכא פוסל בשאר איברים ושמא עצם זה מבחוץ בא ואף דאין ב' הספיקות מענין א' שפיר הוי ס"ס מטעם רובא וכדומה ואף את"ל כל שהמחבר והר"ב פוסקין להתירא תו לית כאן ספק מ"מ כה"ג שיש ריעותא בצד הסירכא מורה על זה דנקב היה כאן וכתבתי זה לדוגמא בענין ס"ס והמורה צריך ליזהר בדברים כאלו ואף אם יש קורט דם ממש אצל הסירכא צ"ע:

ו כשהמחבר כותב איזו קולא והר"ב בהגה"ה פסק לאיסור וסיים וכן עיקר וכדומה אף כשאירע אח"כ עוד איזה ספק אין לעשות ממנו ס"ס שמא הלכה כהמחבר דאנן קבלנו עלינו דעת הר"ב עיקר ובפרט שפוסק כן מאחר דרוב הפוסקים סוברים כן אין זה ספק כלל כי המחבר בנה יסודו על תלתא עמודי עולם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש במקום ששנים מהם סוברים כן פוסק כן כידוע ועיין בהקדמת ד"מ ועיין כה"ג י"ד ובכללי או"ה בפריי שם אבל כשהר"ב כתב וכן המנהג או והכי נוהגין ראוי לצרף דעת המחבר לס"ס וכ"ש כשהר"ב מיקל בה"מ:

ז אבל כשכתב והכי נהוג הוא שהר"ב כותב שראוי לנהוג כן בזה יש ספק אם לעשות מסברת המחבר ספק או לאו וכן להיפך כשהמחבר פוסק לחומרא והר"ב מיקל צריך המורה לעיין בזה:

ח כשהמחבר כותב דיעה א' בסתם ואח"כ וי"א כתבנו בזה בכללי או"ה לי"ד וכאן בא"ח בכללי או"ה דעתו כדיעה א' בסתם אמנם לענין ספק ברכה לקולא מחמת חומר לא תשא הראיתי פנים בכללים דספק הוא אף שכותב דיעה א' בסתם י"ל ספק לקולא בברכה ועמ"ש ר"י א"ח סימן רס"ח מזה ומה"ט י"ל דס"ס לא מהני בספק ברכה הביאותי בכללים כמו שיראה הרואה שם:

ט כשהתוספות כותבין שני תירוצים תי' ראשון עיקר בכה"ג בכללי הפוסקים אות י"ט בשם מהרי"ק שורש ע"ב והר"י הלוי סי' א' די"ג:

**י** כשהמחבר (או הר"ב) מביא ב' די"א דעתו לפסוק כסברא אחרונה עמ"ש בכללים לא"ח ועיין כה"ג א"ח סי' שי"ח בהגהות הטור עמ"ט המחבר בס"ה פת כו' ובכללי הפוסקים אות מ"ו יע"ש ובאות נו"ן כשכותב הפוסק יש אומרים אין לומר שהיו לפחות שנים יע"ש ר"ל אין להוכיח דאפשר רק אחד מ"מ תראה בההיא דסימן שי"ח וכדומה כותב תחלה יש מי שאמרו ואח"כ ויש אומרים להורות דהלכה כלישנא בתרא ועמ"א שם י"ט:

**יא** כתב כה"ג בכללי הפוסקים אות ס"ד וס"ה אין כח לחלוק עכשיו מסברת עצמו על הספרים שנתפשטו ברוב ישראל וקבלו עליהם פסקים וכתבים רמ"א דיכולין אנו לפסוק כקולי דמר וכקולי דמר היכא שאין סותרין זה לזה. ובאות פ"ג מלת נכון בפוסקים אין לדקדק הימנו לכתחלה אבל דיעבד לא מהרי"ק שורש ל"ט:

**יב** אין לנו לצרף חומרי כל הסברות הראנ"ח ז"ל ח"א סי' ח' כנה"ג כללי הפוסקים אות ס"ז יע"ש ויראה בדרבנן אין לנו להחמיר ולעשות ס"ס לחומרא מסברות חלוקות אבל בד"ת ראוי לנו לחוש לבי' חומרות וגם בדרבנן היכא שס"ס לחומרא בדבר א' צ"ע עיין באות ד':

**יג** כל ספק בשחיטה נבילה ודאית מטעם דאוקמי' אחזקה וע' בפריי סי' ח"י בש"ך א' הארכנו בזה כי יש דהוי רק ספק נבילה יע"ש וכל זה במקום שחיטה ר"ל הראוי לשחיטה לאפוקי תורבץ הוושט ובקנה מקום שאין ראוי לשחיטה לית ביה חזקה דשאין זבות ועסי' ל"ג בש"ך אות ה' תורבץ טריפה ולא נבילה הלכך אם ספק שם ונשחט במקום הראוי לשחיטה י"ל אוקמיה בחזקת היתר בתר רוב כמבואר:

**יד** עוד ראיתי לעורר לב המע' רובא וחזקהם רובא עדיף לחומרא ולא לקולא מדרבנן סמוך וכבר הנארכנו בס' ג"ו בכלל רובא וחזקה ובספק דרבנן ואית רובא לאיסורא וחזקה להיתרא צ"ע אם אמרינן מדרבנן סמוך והי"ל פלגא ופלגא ולקולא ועתה ראיתי בכ"ג בכללי רובא וחזקה בשם תומת ישרים סי' ע' רובא וחזקה בדרבנן נסמוך מיעוטא אחזקה יע"ש ואין בידי ספר תומת ישרים כעת לעיין ביה:

**טו** כתב הכה"ג שם אות ג' בשם מורי הרב ז"ל בתשובה חלק אה"ע סי' כ"ו דהא דרובא עדיף מחזקה דוקא חזקה שאין באה מכח סברא אבל באה מכח סברא עדיף מרובא ועיינתי שם הדמיון חזקה אין אדם פורע תוך זמנו כאנן סהדי הוי והביא חולין י"א ב' תירוצי התוספות לר"א ב"י כמי שאין דנין ק"ו מהלכה ועוד דיליף מפרה אדומה ואף לתי' א' דמסברא ידעינן דרובא עדיף מחזקה מ"מ חזקה מסברא עדיף יע"ש:

**טז** כתב ע"ש בכה"ג אות ח' וי' והמכוון ממנו דס"ס עדיף מרוב יע"ש ולפ"ז אי מתנגד הס"ס לרוב אזלינן בתריה בין לקולא בין לחומרא. ותרי רובא וחזקה מקילין בתרי רובא נגד חזקה דהוי מיעוטא דמיעוטא וכה"ג לא אמרינן סמוך יע"ש ומיהו בהא דס"ס נגד חזקה עיין בק"ך י"ד ר"י ופסקים וכתבים סי' קכ"ט ובט"ז סימן שי"ו אות ה' בי"ד וכבר הארכנו בזה במקומות מפוזרים והמ"צ צריך לעיין היטב אם יארע כה"ג:

**יז** שם אות כ"ג ע"א נאמן באיסורין היכא דלא אמר היפך החזקה הא היפך החזקה ואין בידו אין נאמן כמבואר ודוקא חזקה שאין תלוי בזמן אבל תלויה בזמן ע"א נאמן מורו הר"ב ז"ל ח"א סימן י"א ועיינתי שם והוא מנדה וספרה לה לעצמה והן כעין דברי חה"ר ברישׁ גיטין ב' ב' דדמיה פוסקין ל"ש לאוקמה אחזקה כה"ג יע"ש:

**יח** שם אות ט"ו היכא דאיכא תרי חזקה ומכל א' נמשך קולא וחומרא יש לילך אחר החזקה שנמשך ממנה מיד החומרא אע"פ שאח"כ נמשך בזמן ממנה קולא מלילך אחר חזקה שנמשך מיד קולא הרשב"ם ז"ל חי"ד סי' ר"א:

**יט** בדין חזקה העשויה להשתנות יש בו חילוקים רבים עיין מהרי"ט ח"א סי' י"א וסי' מ"א וסי' ל"א הביאו כה"ג אוח י"ז והדברים ארוכים בזה:

**כ** ס"ס לקולא וספק דרבנן לקולא דוקא שא"א לברר כ"א ע"י טורח הא כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן ואין סומכין על רובא וחזקה כה"ג כ"כ ז"ל מרישׁ פסחים למאי נ"מ נישייליה ועי"ד ק"י בש"ך אות ס"ו ופריי שם:

**כא** בענין ששים באיסור שנפל להיתר יש לשער במדידה ובאומד יפה ואף בדרבנן א"א ספק לקולא ביש לפנינו לשער וצריך לשער. ועצמות עיין סימן צ"ט בש"ך א' רכים יע"ש:

**כב** כתבתי בפריי לא"ח רע"ט ט"ז ג' נר קראו ז"ל שמשימין בו חלב חתיכות ודולק שם עם פתילה אף מתכות אין אומרים בו דבלע כולו מאיסור כ"א בפיו במקום שהוא חם בולע ויוכל לשער מקצת הכלי שם והשאר אין בולע דצונן הוא ועסי' צ"ב בי"ד בט"ז אות למ"ד וא"כ אם נפל אותו כלי להיתר וא"צ לשער נגד כולו כה"ג באין נותנין בו חלב רותח כ"א חתיכות כו' ואף במתכות לא אמרינן חם מקצתו חם כולו וא"צ לשער כ"א נגד פיו מקצת הכלי באומד יפה ששם חם מחמת פתילה שדולקת שם:

**כג** רובא דתליא במעשה לא אזלינן בתרי וכתבתי בס' ג"ו ובש"ה א' ד"ת לא היה רובא או רק מדרבנן חזקה דתליא במעשה יש בו מהעיון ועיין בכ"ג בכללי רובא וחוקה אות ד' ובאות י"ט בשם מהראנ"ח חלק שני סי' ל"ד וממ"ש בפריי לא"ח סי' ח' אות י"א יע"ש:

**כד** הא דכתבנו באות ך' ס"ס דיוכל לברר בקל מבררינן וכן רוב או חזקה עמ"י כלל נ"ט אות א' ובקו"ה אות מ"ה ובה' נדה בתורת השלמים סימן קפ"ה אות א' דמשמע דהיכא

דיש חזקה עם הס"ס והי"ה עם הרוב דא"צ לשאול מהא די"ד קפ"ד סי"א דא"צ לשאול אותם וי"ל דהתם קרוב לודאי שדרכה לטבול והואיל וספק הוא א"צ לשאול משא"כ במ"א אין ללמוד הימנו ועי"ד קכ"ב סתם כלי ישראל אב"י וע"מ צריך לשאול אותו כשהוא לפנינו אע"ג דיש ס"ס וחזקה י"ל דחזקה דתבשיל איתרע הואיל ובשלו בקדירה בשר או להיפוך ועיין רלב"ח סי' קכ"א:

**כה** ושם ברלב"ח סי' קכ"א האריך בכמה דינים ובדין נט"ל בקדירה שאב"י אפילו אם הוא של חרס חשוב כמו ברצליי"ן וכדומה ונבלע בה איסור דרבנן משובח ואח"כ נפגם אסורה הקדירה אטו ב"י וראיה מפינכא ובפריי שם לי"ד ק"ג כתבנו מזה דגזירה שאין ב"י אטו ב"י גזירה קרובה הוא ואף בדרבנן גזרינן וכן הוא פשוט ומסתימת כל הפוסקים משמע ומבואר כן:

**כו** ומכל מקום אם בישלו גבינות עכו"ם בקדירה חרס חשוב או חלב עכו"ם אפשר להתיר הכלים אחר מעל"ע דנהי דספק איסור תורה אין להתיר אחר מעל"ע שע"י גלגול הוי דרבנן משא"כ גבינות עכו"ם וחלב עכו"ם בסניף דהוי כעין גזירה לגזירה ועדיין צ"ע וצריך להתיישב בדבר:

**כז** אמר הכותב בענין ספק תורה לחומרא רבו הדיעות והתנאים אי הוי מן התורה או מדרבנן ועמ"ש בפריי לי"ד ק"י ובשאר דוכתי ואמנם הנ"מ לדינא צריך לעורר קצת בזה הנה אם לומר למ"ד ספק מ"ה אסור גזרינן ביה גזירה דרבנן ולמ"ד דרבנן הוי גזירה לגזירה קשה מא"ח סימן רס"א ושמ"ב כל שבות לא גזרו ביה"ש דוקא לצורך מצוה ולהר"מ ז"ל לית ליה תוספת שבת מ"ה הרי חזינן דגזרו גזירה לספק תורה ולומר דשבת יש כרת וסקילה בפ"ט מט"מ דחה הכ"מ לגי' זו ולומר ספק תורה שנפל להיתר ולית ששים למ"ד מדרבנן מותר להוסיף להמחבר לי"ד סימן צ"ט ט"ו ולמ"ד מ"ה אסור להוסיף ועט"ז שם אות י"ב דא"כ בצ"ח ס"ב נפל לאינו מינו וא"י אם היה ששים אסור להוסיף עליו עד ששים להמחבר דלית ליה חנ"נ בשאר איסורים אם נאמר דספק דמדרבנן הוא כשיטת הר"מ ז"ל וזה טעות ולא עוד אפילו ספק איסור שנפל וא"י אם היה ששים אסור להוסיף אף אם נאמר ספק מדרבנן אסור ומוסיפין על איסור דרבנן כאן יש דרא דאורייתא בכה"ג כ"ע מודים דאין מוסיפין ולענין אם נשבע על ספק איסור תורה שלא לאכול ואכל אי לוקה יש לומר למ"ד ספק מ"ה אסור הוי ליה כחצי שיעור ושבועה חיילא עליה כי י"ל דספק אין בו לא לאו ולא עשה כ"א איסורא בעלמא ולמדוה מדאיצטריך להתיר ספק ממזר כו' משא"כ אי ספק מדרבנן אסור נהפוך הוא אין שבועה חלה על ספק תורה דלאו דלא תסור מ"ה הוי ואתני דלא לילקי עליה כמו שיבואר בי"ד

סימן רל"ט בש"ך אות י"ט דוגמא לדבר חצי שיעור למ"ד ד"ת כר"י שבועה חלה עליה כבסי' רל"ח שם ולמ"ד דרבנן אין שבועה חלה עליה דיש לאו מפורש לא תסור וה"נ דכוותיה ונ"מ לפסול לעדות הואיל ומחויב מלקות:

**כח** והיכא דיש לפניו ספק תורה ודאי דרבנן עדיף במ"ע לעשות ספק תורה אף למ"ד מדרבנן כמבואר בא"ח סימן תקצ"ה ובמ"א א' דלא סמיא בידים לברורי אפ"ה ספק תורה עדיף מודאי דרבנן הואיל ויש בזה ספק תורה וה"ה לחולה דמאכילין הקל הקל תחלה עדיף ודאי דרבנן מספק תורה אף למ"ד ספק מדרבנן לחומרא ולענין בהמ"ז עיין א"ח קצ"ו אף איסור דרבנן אין מברכין.עליו ואם קידש ואכל שם ספק איסור תורה לכאורה למ"ד מ"ה אסור לא יצא ידי קידוש כשלא אכל שם כ"א זה וצריך לחזור ולקדש כבסי' רע"ג בא"ח ולמ"ד דרבנן י"ל דאין צריך לחזור ולקדש וקצת דמדומי ראיה מהא דהמוכר דבר איסור תורה בי"ד קי"ט בש"ך אות כ"ז ובח"מ רל"ד בסמ"ע ד' דאכילת איסור תורה צער הוא לו א"כ לא הוי וקראת לשבת עונג במקום קריאה תהא עונג משא"כ אי הוי רק דרבנן אפשר עונג מקרי גם זה צ"ע: ומיהו יש נ"מ במוכר לחבירו ספק איסור תורה ואכלו למ"ד מ"ה אסור מחזיר לו הדמים ולמ"ד דרבנן אין מחזיר לו הדמים:

**כט** עוד נ"מ בדין סחורה כבסי' קי"ז ס"א ב' בי"ד כל האסור מ"ה אסור לעשות בו סחורה ואיסור דבריהם מותר א"כ בספק איסור תורה יש נ"מ כאמור ואי"ה יבואר עוד:

**ל** ולענין ספק אם בירך בהמ"ז אף למ"ד ספק מדרבנן אסור ולחומרא אפ"ה מברך בהמ"ז אף למ"ד המברך ברכה שא"צ עובר לא תשא הואיל ומדרבנן לחומרא מברך ככל מצות דרבנן ועיין או"ח סי' רט"ו מ"א אות ו'א"ו וט"ז דהר"מ ז"ל סובר ספק מדרבנן לחומרא ואפ"ה בהמ"ז אם מסופק מברך מספק וכן לענין ספק א' בגופו והבי' ע"י תערובות דאסור אף למ"ד ספק מדרבנן לחומרא יודה בזה ועי"ד ק"י:

**לא** ואמנם יש נ"מ במצה שנתחמצה ואין ניכרת וספק לנו אם זו היא המצה או לאו ועבר עליה הפסח למ"ד כל ספק מ"ה לחומרא אלא שאין לוקין עליו מספק אסור הוא לאחר הפסח דקנסא קניס ואף שעבר בעשה דתשביתו קנסא קנים ואף אם נאמר דספק תורה אין בו איסור לאו או עשה כ"א איסורא בעלמא מ"מ כל שעבר איסור תורה בשהייה תו קנסא קניס משא"כ אי מ"ה מותר לאכלו כ"א מדרבנן אסור קי"ל כל איסור דרבנן שעבר ושהה לאחר הפסח מותר באכילה ועיין א"ח סי' תמ"ז סי"א ובמ"א ובפריי שם יע"ש בזה:

**לב** וחשוד לדבר החמור דחשוד לדבר הקל כבסי' קי"ט ס"ה בי"ד אם חשוד על חצי שיעור חשוד הוא לספק תורה וי"ל דאם חשוד על ספק תורה אין חשוד על חצי שיעור

דקיל בעיניו ספק תורה הואיל וספק הוא משא"כ באיסור ודאי אף ח"ש י"א דנזהר הוא אף למ"ד ספק מ"ה לחומרא יע"ש בזה. ועי"ד סי' קנ"ה ס"ג בהג"ה חולה שאין בו סכנה איסורי הנאה מדרבנן ובספק איסור כנאה מ"ה למ"ד מ"ה לחומרא אסור באין סכנה ולמ"ד מדרבנן לחומרא אפשר דשרי לחולה שאין סכנה יע"ש:

**לג** גם יש לכאורה נפקא מינה בדבר שיש לו מתירין הדמיון בזה מי שנדר שלא לאכול בשר בהמה ונפל בשר ספק טריפה לבשר עוף וחיה וכדומה ונדרים דבר שיש לו מתירין הוי כמבואר דבאלף לא בטיל תאמר דבתר שמא אזלינן וחד שמא הוי בשר או בדר מבשר זה דוקא כו' והשתא אם ספק מן התורה לחומרא י"ל דלא הוי דשיל"מ דסוף סוף בעינן ביטול ברוב מן התורה ומדרבנן ששים ואם מדרבנן אסור הוי דשיל"מ דמ"מ איסור תורה הלך לו. ולפי מ"ש הצ"צ בסי' ס"ט ליתא לזה דמ"מ דשיל"מ הוה. אמנם כתבנו בפריי ליורה דעה סי' ק"ב שיש לעיין בזה אבל מדברי תורה לדרבנן יש לומר דהוי דשיל"מ לכולי עלמא ועדיין צ"ע בזה:

**לד** ע' במהריי"ט חלק שני אחר שאלה ה' חקר הרבה בדין זה אי ספק מן התורה לחומרא או מדרבנן. ושם התנה תנאים לכשיהיה מן התורה מותר ומדרבנן לחומרא למאן דאמר הכי ובפריי ליורה דעה ק"י הארכנו בזה:

**לה** יש נפקא מינה הרבה בדין זה אי ספק מן התורה להחמיר או מדרבנן מהם מה שכתבו במקומות מפוזרים ומהם מה ששכחתי ומהם מה שלא ידעתי ישמע חכם ויוסיף לקח בדברים אלה והדומה להם צריך זהירות רב לזה:

**לו** דיני חומרי המקום שיצא משם ושהלך לשם תמצא באי"ח סימן תס"ח סעיף ד' ותצ"ו בטורי זהב אות ב' ומ"א אות ד' בזה ואי"ה שם יבואר. ורב או מ"ץ ההולך ממקום שקבלו עלייהו חומרות המחבר וקולתו למקום שקבלו עלייהו חומרות הרב וקולתו צריך ליזהר בזה. ופרי"ח לפעמים מחמיר או מיקל ואזיל לשיטת המחבר וכדומה צריך המורה להזהר בזה ועיין ש"ך י"ד סימן קי"ט סעיף ז' אות ד' בשם רלב"ח קכ"א האריך מעין דינים אלו יע"ש:

**וחמאה** של עכו"ם עיין י"ד קט"ו ס"ג בט"ז אות י"ג וי"ד וש"ך כ"ט החילוק שבין הט"ז להלבוש. ועיין סימן קט"ו בט"ז ח' וש"ך ט"ז חמאה של עכו"ם במקום שנהגו איסור בטילה ברוב אף באינו מינו ואין אוסרת כלים. וגבינות עכו"ם צריך ששים ככל איסורי דרבנן דצריך ששים. ובישולי עכו"ם ופת עכו"ם למי שנזהר בו בטילה ברוב עיין סימן קי"ב בש"ך אות כ"ג ומשמע דה"ה שאין אוסרת כלים בפליטתן כמו חמאה ועיין סימן קכ"ז בט"ז אות ז' בחמאה אי אמר פלוני תקנו יש מחלוקת. וחמאה שנשתלחה ביד

עכו"ם בלא חותם כשר דיעבד דקיל איסוריה ואפשר אף פת שנשלחה ביד עכו"ם כהאי גוונא י"ל דיעבד ועיין סימן שכ"ג לענין חלה ועיין ש"ך שם אות ד' דכלי חרס ניתר בזה בהגעלה בשלש פעמים ובס"ס קי"ג כלי שנתבשל בישולי עכו"ם משמע דעת המחבר כדיעה א' דצריך הכשר ובקט"ו משמע לכאורה דעת הר"ב דבשולי עכו"ם וחמאה שוין המה. ומכל מקום אין טורח להכשירו ג' פעמים ודיעבד און אוסרת התבשיל. אבל שאר איסור דרבנן אוסר עד ששים והכלים אסורים אפילו אינו בן יומו ועיין מה שכתבתי לעיל בזה באורך וכאן אין להאריך בזה:

**לז** ומסתברא דפת עכו"ם ובישולי עכו"ם וחמאה שלהם שנתערב פחות מרוב ונאסר ואחר כך נפל לתבשיל אחר אין אומרים בו חתיכה נעשה נבילה אף על גב בשאר איסורים דרבנן אומרים חנ"נ ואף איסור דבוק כדמוכח בסימן ע"ב בלב ושאר דוכתי טובא משום לתא דבב"ח באלו שהקילו דאין צריך ששים לא מיחלף בב"ח וכאמור:

**לח** ואגב אזכיר קצת ענין חנ"נ ואיסור דבוק לדידן דקיימא לן בשאר איסורין חתיכה נעשה נבילה ואיסור דבוק כמבואר בכמה דוכתין אף בדרבנן מכל מקום באיסור דבוק יש שני מינים בו. האי דבוק בתולדה וזה אסור אף באיסור דרבנן שממהר לבנוע יותר משאר חתיכות ולדידן דחנ"נ בשאר איסורין צריך לשער נגד כל החתיכה שאיסור דבוק בו אבל איסור שאין דבוק בו כמו חתיכת קרעפ"ס מונח בתוך ראש דג טהור ונתבשל כך אז אם הוא איסור תורה צריך לשער נגד כל החתיכה דשמא פ"א היה חוץ לרוטב ונ"נ מה שאין כן באיסור דרבנן לא חיישינן שמא פ"א חוץ לרוטב דלמה ניחוש באיסור דרבנן ואף אותה החתיכה ראוי להתיר ובה"מ אף באיסור תורה יש לצדד בשאר החתיכות דחתיכה נעשה נבילה דרבנן ועל ידי גלגול הוא ולא נודע כבסי' ע"ב אות י' בט"ז וש"ך וסימן צ"ב אות י"ג בט"ז ובפריי שם ובק"י בקו"ה. ואם נמצא חתיכה בשר בקרעפלי"ך שהבצק מקיפו מכל צד אי צריך לשער נגד אותה חתיכה בצק או לאו בשר עוף או בשר בהמה לשאר הקרעפליך יש לומר דהוי כדבוק ממש שאי אפשר לרוטב ליכנס ולהוציא טעם פליטת הבשר כי אם שתחילה קיבל החתיכה הקרעפי"ל ההוא ונאסרה מיד כל שאין בתולדה ועיין סימן ע"ג בש"ך אות ז' והמורה יזהר בכל זה:

**לט** ומצינו למידין דאיסורין הנהוגים בינינו יש מהן בטילין שום בשוה חלה לדידן בחוץ לארץ לדעת המחבר בסימן שכ"ג סעיף א' וע"ש דעת הר"ב ויש בטילין ברוב אפי' לח בלח באינו מינו כמו פת עכו"ם ובשולי עכו"ם וחמאה של עכו"ם כבסימן קי"ב וקט"ו (הא שאר איסור דרבנן צריך ששים) ויש שבטילין בנו"ן טי"ת והוא כמו כחל בסי' צ' ס"א יע"ש. ויש דבטילין בס"א כביצה בסי' פ"ו ועש"ך אות ט"ז ע"ש ובסימן ס"ו בש"ך

אות י' בספק אם היה במקום האוסרו חד בחד ג"ט יעוין שם. ויש שבטילין בק"א בשכ"ג להר"ב שם חלה במינה יע"ש ויש בר"א כערלה. ויש אפי' באלף לא בטיל כדברים חשובים ולטעמא עבידא. וחמץ בפסח שאין בטיל אפי' באלף. וכללא הוא כל למעלה משש"ם דרבנן הוא זולת דלטעמא שיש בו מחלוקת אם מן התורה או מדרבנן עש"ך י"ד צ"ח אות כ"ט ופריי שם. ומעמיד קי"ל מדרבנן ויש במעמיד חומרא קצת מה שאין בטעמא וכדומה וכאלו בעין חשוב עיין א"ח סי' תמ"ב במ"א אות ט' ולענין מכירה חוץ מדמי איסור שבו י"ל במעמיד הוי כאלו בעין ואי"ה בפריי ה"פ יבואר זה. ובכלאי בגדים שנתערב חוט א' פשתן בבגד גדול אפי' באלף לא בטיל משמע מ"ה שכל אחד מחזק חבירו עש"ך י"ד סי' רצ"ט א' ובמקום אחר הארכנו בזה:

**מ** קיימא לן אין מבטלין איסור לכתחלה ואם ביטל אסור במזיד כבסי' צ"ט סעיף ה' בי"ד. ומיהו אי דוקא באיסורי מאכלות או אף בשאר איסורין בי"ד רצ"ט משמע לכאורה מביא מין אחר דמבטלין איסור בשאר איסורין ועט"ז א' כתב דלא ניחא ליה בחוט ההוא ולשיטתיה בא"ח תרכ"ו אות ב' דסכך פסול דוקא קודם י"ט או דאין שם פסול ולהב"ח ולבוש דמצוה לא גזרינן וא"כ בנתערב צמר עם פשתים הרבה אסור להביא מין אחר ובלבוש ברצ"ט בי"ד תירץ דקודם שעשה חוטין לית כאן איסור וצ"ע בזה:

**מא** לענין מין באינו מינו בטעמא צ"ע אם בשר טמאה וטהורה שוה ועש"ך ק"ז א' בדגים טהורים וטמאים רחוק שיהא שוה ובפריי לי"ד צ"ח הארכנו בזה ובפתיחה שם:

**מב** אמר ההדיוט הכותב רשמתי זה לאנשים כערכי ולפחותי ערך ממני באולי ימצא סיימתיו בעז"ה י"ט טבת התקמ"א פה ק"ק **לבוב** ממוץ לעיר וחתמתי שמי **יוסף מלמד**:

## כללים בשולחן ערוך

**כללים בש"ע קילורין לעינים**

**א** הג"ה ב' פירושים נגה או הגה בפריי לי"ד ועיין שבת ע"ה ב' בחידושינו כתבנו מדאמר בק"ד ב' דאמר רבא הגיה מדלית ריש ולא כפשוטו חסר והשלימה ש"מ דהגה חיסור משמע יע"ש:

**ב** סימן עמ"ג בשורש סמן ישעיה כ"ח כ"ח ויהיה פירוש נסמן וסימן גבול אבל מרש"י ורד"ק משמע נסמן ציון וכתיב וכוסמת גבולתו יעוין שם:

**ג** שורה או שיטה לדעתי שורה בסין שם בישעיה כ"ח חטה שורה בסין וברד"ק מלשון ובמשורה ובמ"נ בשורש שור בסין חטה שורה לשון שררה יראה שהוא מפי' רש"י באמצע כשר ושעורה וכוסמת בחוץ כעבדים. שיטה לשון שייט ומשיטה:

**ד** סעיף במ"נ בשורש סעיף ענף או מחשבה או שן סלע ופירושו חלק מהכל והכל ענף מחשבה ענף מהשכל ויהיה סעיף ענף מענפי הסימן:
**ה** רמ"א לא ראה ספר בדק הבית שעשה הב"י אחר הב"י והש"ע חיבר אחר ב"ה ועיין ד"מ תקכ"ו אות ב' ויש לומר אלו ראה הדר ביה:
**ו** עיין סמ"ע ח"מ סי' כ"ה בשם מהריי"ק כר"ת י"ל נגד רש"י דבתרא הוא ועסי' שכ"ה סכ"ה ב"ח ומ"א ותו"ש שם ועד"מ בהקדמה הביא דברי מהריי"ק ומהרא"י תלמיד אצל הרב י"ל כבתראי יע"ש:
**ז** הפרש בין ודלמא דימוי הוא ולעולם מסקנא הוא עכ"מ ולח"מ בהל' שבת פ"ד ה"א:
**ח** ספר ב"י וכ"מ ספק איזה חיבר באחרונה בפ"ז מהלכות בית הבחירה ה"ט הראה לב"י סי' ג' ועט"ז ג' ה' וכ"פ הרא"ה להיפך:
**ט** בא"ח סי' ג' ס"ז מלת ל"א ומלת אל"א לצפון"ן ודרום משמע שהוגה אח"כ עפ"י הגהות הב"ח וט"ז לא הגהות הר"ב וצריך לעיין בזה בכ"מ:
**י** תרי רבינו יונה הוו א' אשר חיבר על ריי"ף ושערי תשובה וספר היראם לרי"י גירונדי אשר תלמידיו היו הרמב"ן והרשב"א והטור בסימן אב"ג מביא דבריו ועב"ח בנשיא וכדומה. והבי' הוא ר"י או"ה היה אחרון ועי"ד בהקדמה מ"ש שם:
**יא** הלכה כדיעה א' בסתם ובקס"א סיים וראוי לנהוג כדיעה הא' קשה ואם רק ראוי לא הלכה הוה לכתוב י"א וי"א ובקס"ב משמע הלכה כשניה עיין פריי שם. וברבה חומר לא תשא ע' י"ד בט"ז י"ט ט' י"ל לפסוק לקולא כדיעה ב' יעוין שם:
**יב** הרא"ש עשה חיבורו ע"ג לאלף הששי והרע"ב בשנת ר"ץ עתי"ט פ"ט דכלאים מ"ב יע"ש:
**יג** עב"י א"ח סי' י' רמב"ם ורא"ש ספק אע"ג דרש"י כרא"ש מפירושו אין ללמוד דין יע"ש ועיין רא"ם בחומש ונ"מ בכל ספרי המפרשים ספרי הפסק עיקר והבן:
**יד** עב"י א"ח כ"ט להר"מ ז"ל אנן בתר בני בבל גרירן לחומרא אבל היכא דרק מנהגא שרי לאקולי לן כבני מערבא כמו דאייתרא וזה להר"מ ז"ל ולא לשאר פוסקים:
**טו** אף ע"ג דכ"מ הלכה כדיעה א' בסתם היכא שכתב המחבר מלת אב"ל הדבר ספק עיין א"ח ל"ב סעיף ט"ו עמ"ש בפריי ט"ז א':
**טז** עיין א"ח סימן ל"ג הריי"ף והרא"ש בחד גירסא פסק כן ובפירוש הגירסא פסק כרי"ף שהרי הרא"ש סובר כן אף ע"פ שהר"מ מפרש פירוש אחר ופסק בס"ב כהר"מ ג"כ בתפירות מאחר דלא נמצא חולק עליו בהדיא וחידוש הוא:

**יז** המחבר בש"ע נזהר במלת בין נקיט הפשוט באחרונה זו ואין צריך לומר זו עיין סמ"ע ח"מ ע"ב אות ז' ובא"ח סי' מ' ס"א אסור לתלות בין בבתים ובין ברצועות אבל הטור נקיט לא זו אף זו עיין פרישה בהקדמה לא"ח וע' מ"ש בש"ג בט"ז בר"ס בפלוגתא נקיט לא זו אף זו אדעת החולק והוא פלא וי"ל בין קשור ואין קשור וא"צ לומר שאין תלויה אבל ממ"ש בין תלוי ואין תלוי מוכח כמ"ש ובשבת קכ"ה וקכ"ו בין כך בין כך בלא וי"ו י"ל אין בין ב' פירוש על ובין כי בין כך בין אין קשור ובין אין תלוי והוי זו ואצ"ל זו וכלומר בין בין אפילו קשירה א"צ ואין צ"ל שא"צ תלוי דליכא למימר לדבריך כמו שאתה מודה בקשור כן לדידן באין קשור ושוין המה דלר"א קשור לא מהני אלא אם כן תלוי מה שאין כן בין תלוי ובין אין תלוי בוי"ו שפיר פירושא דמתני' כמ"ש לדבריך תלוי מהני לדידן שאין תלוי כמו תלוי ולא הוי לא זו אף זו ולדעתי פלא בתחלה נשמט הוי"ו ובין ואח"כ כתוב הוי"ו כדכתיבנא:

**יח** עב"ח א"ח סימן ס"ג סעיף ד' הלכה כבתראי ובמציעא כעין פשרה יש לפסוק כממוצע וע"ש ויחיד נגד רבים גם כן כבתראי עיין מה שכתבתי בפריי ל"ד:

**יט** כל מקום ששנה רשב"ג במשנה הלכה כמותו להרא"ש ור"ף ורמב"ם לאו כללא עב"ח ופרישה א"ח ע' ותל"ג ומ"א ב' בע' ולהב"י משמע דלר"ף ורמב"ם נמי הלכה כמותו ע' רשב"ם ב"ב קל"ג ב' שמואל לית ליה הלכה כרשב"ג:

**כ** עב"ח א"ח ע"ה וא"ר ולמ"ש בי"ד כשכותב הר"ב וי"א ולא כתב וכן נוהגין וכדומה יש לומר דמסכים עם המחבר א"ש דברי הב"ח עיין כ"ה:

**כא** כשכותב המחבר או הר"ב י"א וי"א בד"ת לחומרא ודרבנן לקולא עש"ך י"ד רמ"ב אמנם כשכותב להרא"ש כך אבל להרשב"א אינו כן וכדומה מדכתב אבל והביא סברת הרשב"א באחרונה כהרשב"א עיקר כן למדתי מנ"ץ א"ח ע"ט ס"ב וכ"ה בטור ויפה הוא.

**כב** אי עושין ספק דרבנן לכתחילה וספק ספיקא מחלוקת הפוסקים הרא"ש ור"א ור"מ עיין מ"א פ"ג ג' תס"ז א' וט"ז ע"א ג' ותפ"ט:

**כג** מחזור ויטרי חיבר הר"ר שמעי' תלמיד רש"י ז"ל ב"ח א"ח צ"א ס"ד ולשיטתיה בתו' שבת י' טריחותיו למיסר המיניה וחידושינו שם כתבנו בזה:

**כד** מצינו ומ"מ בלשון אע"פ עב"י א"ח צ"ע שתלוי ברי"מ פ"ד מהלכות תפלה הלכה י"ז והבן:

**כה** שו"ת עה"ג סי' מ"ו כתב כמ"ש באות כ' כ"ז שאין הר"ב כותב וכן עיקר וכדומם באו"ה לכתחלה לאסור ודיעבד או שעת הדחק שרי. וברכה שכותב וי"א שאין לברך י"ל

לקולא חומר לא תשא וכשכותב י״א לברך פשיטא שאין לברך ונ״מ אם אפשר לשמוע מאתר ולכוין לצאת. וממון י״ל קים לי וצ״ע:

**כו** כל מקום שכתב המחבר יש מי שאומר ולא הביא חולק כן הלכה אף לקולא ועמ״א תפ״ו כזית חצי ביצה רק לחומרא כדמוכח בשס״ח היינו היכא דיש הוכחה הא לא״ה כן הלכה אף לקולא:

**כז** היכא שכתב יש מי שאוסר ויש מתירין לכאורה רבים הם ועיין א״ח סי׳ קנ״ג יש אומרים דמותר ויש מי שאוסר ובי״ד רפ״ב סי״ח להיפוך יע״ש וע׳ א״ר קנ״ג כ״ב ועיין בפריי ה״פ עסי׳ קע״ח ס״ה ופריי שם משמע י״א וי״א עיקר כדיעה ב׳:

**כח** בר״מ פ״ו מעכו״ם ה״ו ולח״מ דקי״ל כאבע״א והיכא דב׳ אבע״א כל״ק יעוין שם:

**כט** המעיין באי״ח קמ״ב בב״י ימצא מחלוקת בב״י וב״ח ותה״ד בכתביו קפ״א להב״י מדכתב הטור והרמב״ם בוי״ו פוסק כרמב״ם וי״ו במקום אבל וממהריי״ן חביב ותה״ד שם משמע דהטור פסק כבעל המנהיג והפרש יש בין אב״ל הרמב״ם דעתו ובין וי״ו והבן זה. ובכתביו משמע דבעל המנהיג הוא הראב״י וראב״י משמע הוא אבי העזרי עיין א״ח קי״ד בכ״ח ס״ט:

**ל** בישי״ש ב״ק פרק שני סימן ה׳ בעיא דלא נפשטא ונאמר תיקו״ו עד יבא משיח ב״ב אמן לא מהני תפיסה אבל היכא דלא נאמר תיקו יש רשות עתה לפשוט ומהני תפיסה. תיובתא אין רשות לפרוק וקושיא יש רשות לפרוק ורשב״ם פירש תיובתא ממשנה וקושיא מאמוראים ואנן קיימא לן כרא״ש ור״י דלא כרשב״ם יע״ש ויראה ס״ס בעיא בלא תיקו או ספק דרבנן לקולא לא אמרינן דהוי חסרון חכמה אף שלא נאמר תיקו ועב״ח י״ט א׳ ר״א בל ממל כו׳ תיקו בר״מ פ״ב מנ״מ וח״מ ש״ץ בזה:

**לא** בלחם סתרים להר״ש אלגאזי בכללים כלל א׳ כי אמרינן ר״א ור״י וכדומה הלכה כפלוני מידי דשייך האידנא לא בקדשים וטהרות ואמנם מה דנ״מ מקדשים וטהרות בזה לחם חמודות סובר דכי איתשל לטהרות תו ליתא לכללא ולחם סתרים סובר הואיל ונ״מ בזמן הזה איתא לכללא עיין תוס׳ נדה י״ב חברייא מדכן ועיין מ״א די״ח ב׳:

**לב** מצינו מלת או בפוסקים בלשון אם כמו בכתוב או נודע כו׳ ער״מ פ״ג מה״ב וב״י או״ח קמ״ח:

**לג** ת״ק וחכמים י״א ת״ק עדיף וי״א חכמים עדיף רק היכא דחכמים נזכרו אחר כמה משניות אז הוי ת״ק סתם משנה ערא״ש פסחים נ״ד ומ״א קפ״ח ה׳ ובפריי שם יעוין שם:

**לד** כבר כתבנו הלכה כדיעה א׳ בסתם וי״א הלכה כסתם ולברכה י״ל לקולא כי״א עמ״ש בפריי רע״א בט״ז ד׳ ועב״ח ס״ו ורס״ח ס״ג. והיכא שכתב שם החולק והרמב״ם כתב

י"ל דהוי כמו אבל הרמב"ם והלכה י"ל כדיעה ב' כמש"ל. ועסי' שי"ו ס"ח ולהרמב"ם ובשל"ד סכ"ז והרמב"ם במשאצ"ל ובקע"ט ס"א אבל לרבינו יונה והר"ן וצ"ע אי שוים המה ועסי' ר"י"א ס"א וב' ובט"ז ב' ופריי שם ושם חידוש די"א דבס"א כיון דלהר"מ כ"ה גם י"א לא נדחה יע"ש:

**לה** מלת שמא בפוסקים לקולא שמא חוץ לחומה כו' עיין סימן רמ"ז מ"א ג' ופריי וברי"מ פרק ו' מהלכות שבת ה"ך השולח אגרת יעוין שם:

**לו** בשו"ת משאת משה ע"ח סימן ז' י"ד ע"ג הלכה כרשב"ג אף דברייתא מחולקת וגם דוקא במסתבר טעמיה ער"מ פ"ז פרה ופ"ט טומאת מת:

**לז** בי"ד צידדנו בתה"ד אי כתבים באחרונה חיבר עב"י א"ח רס"ג תה"ד עיקר יותר מכתביו ובט"ז שם ב' פסק כמ"ש בכתביו וי"ל דסובר דלא פליגי עיין פרישה:

**לח** בא"ח רצ"ה בט"ז ב' לכאורה י"ל בין הר"מ וטור בהא דכל אימתי ובד"א לפרש הא לא"ה חולק ולטור אין הוכחה יעוין שם:

**לט** הרב שכותב והמנהג באשכנז י"ל ה"ה פולין פיהם וליטא ורייסין ומעהרין וכדומה רק היכא שכתב בני אשכנז או שיש הוכחה עסי' תקמ"ז בט"ז ומ"א שם ובתע"ז צלי במ"א א' בטור אין ראיה יעוין שם ועיין שו"ת מ"ב ע"ב:

**מ** חידוש בש"ך י"ד מ"ו אות י"ד ר"ו וטור וראי"ש אין הכרעתם מכרעת דנמשכים תמיד לדברי הראי"ש ועא"ח רפ"ו כ"ג מ"מ ספק הוי ובשס"ו מ"א ו' כתבנו מזה וביי"ד רמ"ב ש"ך ו' הרב ותלמיד מונין שנים צ"ל לבד מרי"ו וטור שנמשכים תמיד כו' והבן ועתוי"ש שם:

**מא** רגיל המוזכר בפוסקים היינו תרי זימני ש"ך י"ד רכ"ו יב"ו עתוי"ש א"ח שס"ז שס"ח:

**מב** עתוי"ש שכ"ח כ"א בשם תוס' עירובין נראין דברי פלוני דיעבד אין גוערין בו ודברת בם והם קילורין לעינים:

## משבצות זהב

### סימן א

#### סעיף א

יתגבר כוי עט"ז: ידוע כי החומר והצורה צרות זו לזו אמר תי"ו התפעל להיות אדם מתגבר הנפש על החומר כי יצר לב האדם רע מנעוריו וא"כ יהיה נוצח ומנוצח בעצמו גם חי"ו תמידי כי בכל יום היצה"ר מסיתו וצריך לעמוד על נפשו נגדו. כמ"ש מקולם לא יחת (ישעיה ל"א ד') ועיין שמואל א' ב' ט' רגלי חסידיו ישמור ורשעים בחושך ידמו.

רמ"א שם ומסיים כי לא בכח יגבר איש ר"ל כי צריך לעזר ה' רק שיהא האדם המתחיל ואיוב ט"ו כ"ה ואל שדי יתגבר ימ"ש התי"ו: יש תי"ו הראות כמו יש מתעשר בדמיון כו' והנה ודאי יצה"ר תקיף מאדם כמ"ש כי מי יוכל לדון עם שתקיף ממנו. אלא שצריך האדם להיות עז בדעתו ומש"ה אמר כארי מיותר אלא מה ארי לא יחת מפני רועים וכמה בני אדם אף שיודע שבני אדם תקיפים ממנו מ"מ טבעו שלא יחת כן האדם יתגבר ויהיה עז בטבע וא"כ קשה היינו עז כנמר לז"א כי עז בפני המלעיג אין כ"כ גבורה כי יחשוב שהוא אדם כמותו אבל נגד יצה"ר מלאך ותקיף נקרא גבור כמ"ש איזה גבור: רמ"א פתר יפה ב' ראשונים נגד מ"ע ב' אחרונים נגד ל"ת יע"ש:

**סעיף ב**

שיהא עט"ז קשה ליה דהול"ל ויהא הוא מעורר השחר כי בטור כתוב שאל ישיאך יצרך (שי"ן ימנית) איך תעמוד וקור גדול או לא שבעת משנתך ויכוחו עמך לאו אעמידה קודם עמוד השחר כי בקיץ לאחר עמוד השחר ובחורף יאמר כן: ויהא הוא מעורר השחר הוא ענין בפ"ע שאדם ירגיל במאכלים קלים וכדומה שלא ישן הרבה כי בשינה לא שייך התגברות. ע"כ תירץ על פי דרוש כי מלת שחר נדרש בזוהר ויקרא דף י"א עמוד ג"ד על כ"י יע"ש וכל אדם צריך להתעורר עצמו תחלה ואח"כ מסייעין משמים כי לא בכח שלו לבד יגבר איש כמש"ל ודוד שיבח עצמו שא"צ לו אח"כ לסייע משמים אלא הוא מעיר השחר נותן התעוררות ושמחה ושפע למעלה ואין השחר כ"י מעיר אותו לסייע אפילו אח"כ: ולפי זה א"ש הכל ענין אי יתגבר בהתעוררות עצמו שיהא הוא מעורר לא שיהא התעוררות תחלה משמים ומיהו לסוף צריך התעוררות סיוע מלמעלה כי לא כ"ע דוד הע"ה ומשו"ה השמיט המחבר ואין השחר מעיר אותו. והמדפיס הבין שראשי תיבות כל"י כ"מו ל"קדושת י"שראל וטעות הוא רק כביכול לכנסת ישראל או היה כתוב לכ"י לכנסת י"שראל והיפך המדפיס והבן: וא"ש אעירה שחר (תלים נ"ז ט' וק"ח ג') הא בחצות קם ולפי הדרש א"ש ועיין ר"ף ברכות ד' א' בעין יעקב: מה שכתב הרב בהג"ה ועכ"פ לא יאחר זמן כו' שהציבור מתפללין היינו אע"פ שלא יעבור זמן תפלה מ"מ מצוה עם הציבור ושינה מלשון הטור שכתב זמן התפלה אשר הוא מועד לכל חי:

**סעיף ג**

טוב עט"ז עמ"א ז' ודאי כן הוא לט"ז ג"כ דממעיט אין יכולת בידו להרבות כמו עני בקרבן אלא מלת ובלבד שיכוין לש"ש לכאורה קאי אמרבה דממעיט פשיטא דבעי לכוין ולט"ז א"ש טפי דקאי אדסמיך וה"פ ובלבד שמה שממעט יהא לשמים שיוכל לכוין היטב וז"ש כ"י נתילת טעם שריבוי בלא כוונה אין טוב: ויש לראות מה הוא הלי טוב

כו' דמשמע דהרבה שלא בכוונה ג"כ טוב וזה טוב יותר וז"א כי שלא בכוונה לא אותי קראת יעקב ולט"ז א"ש לשון הטור אבל לא לשון המחבר והבן:

**סעיף ד**

פרשת עט"ז כ"כ ב"י טעמים אלו ובאר הגולה ו' טור ובפרישה בשם רש"ל בירושלמי ברכות כל האומר פ' המן מובטח שלא יתמעטו מזונותיו ועשרת הדברות כתב הב"י לזכור מעמד הר סיני ויתחזק אמונתו ופ' קרבנות כו' וזאת כו' הפרישה כתב מלת וזאת מיותרת לומר וזאת התורה כאילו הקריב חטאת אבל רש"י מנחות ק"י מדלא כתיב חוקת החטאת ועיין לבוש הקשה על זה יע"ש:

**סעיף ה**

ודוקא עט"ז עיין ברכות י"ב א' ופירש"י תרעומת המינין שלא יאמרו לעמי הארץ כו' דבשביל המינין אין אנו אחראין יע"ש ומיהו אח"כ פירש"י צדוקין עובדי עכו"ם דאי צדוקים ובייתוסים הא מאמינים בכל תורה שבכתב א"כ ודאי א"א אחראין לעכו"ם ועיין דרישה בשם רש"ל שפסק לאומרו בציבור קודם ברוך שאמר דרש"י פירש בקשו לקבוע בק"ש היינו עם ברכות יע"ש ואנן פסקינן כש"ע ומיהו בלחש אומרים כל יחיד בביה"כ לא בקול רם וראוי לומר קודם ב"ש כמ"ש מהרש"ל כי פ"ז תיבות בב"ש וראשו כתם פ"ז דנדרש ע"פ דיבור א' אנכי יע"ש:

**סעיף ו**

אלא עט"ז המחבר שינה מלשון הטור שכתב טוב יותר אלא דוקא ביום כמו פ' התמיד במ"ו סי"ג ועתב"ש י"ב ואם אין לו פנאי ביום יוכל לומר בלילה וכ"ש חטאת ואשם:

**סעיף ז**

שהם עט"ז הנה דעת המחבר דאחר אשם לא יאמר דאין בא בנדבה דאין הל' כר"א בכריתות (כ"ה א') כ"א כרבנן דאשם תלוי אין בא נדבה ואשם נזיר עמ"א י"א מ"ש על רש"ל וב"ח תירץ באי"ר י"ג דמתנה וא"ל יהא כקורא בתורה וכן הסכים התב"ש אות ט': וכתב א"ר שם אם ידוע שחטא יאמר תחלה חטאתי עויתי פשעתי ואח"כ יאמר פ' חטאת ואשם ויה"ר ואמת כ"ה בר"מ ש"א מהלכות תשובה שהקרבן בלא וידוי אין מכפר כמ"ש בתורה וידוי הוא חטאתי כו' שם פ"א ופ"ב וידוי בעמידה עיין תר"ז במ"א ד': ומ"ש ונשלמה פרים כו' ה"ה אשם יוציא מהכלל כתב הדרישה שיש לומר יה"ר כאלו הקרבתי כו' אחר איזהו מקומן וכן היה אומר מורו ועיין סי' נו"ן בב"ח מיקטר כו':

**סעיף ח**

פסוק עט"ז א"ר י"ד בשם תוצאות חיים זה יאמר קודם פ' הקרבנות ופ' קרבנות יאמר קודם איזהו מקומן. הנה פ' קרבנות קוד' איזהו מקומן נכון הוא דיאמר אח"כ הביאור

מקרא אח"כ משנה ופסוק ושחט על ירך (ויקרא א יח) ובב"י ושחט לפנ"י (ט"ס הוא) אנו אומרים אחר פ' התמיד: **ראוי** לומר תהלים קודם תפלה שנקראים זמירות להכרית המקטריגים לבוש א"ר י"ד: והנה פסוקי דזמרה הם תלים תהלה לדוד עד ברוך ה' לעולם. א"כ בעל תורה ילמוד קודם. ע"ש בשם של"ה תלים לומר במתון לא לחטוף פסוקים העונים חוטפים של האומר והאומר של עונים אין זה מברך אלא ח"ו מנאץ וכן במ"ש השירת הים פסוק אחר פסוק וחוטפים לא טוב עושים. מ"ש הט"ז יאמר ונשלמה פרים במקום עבודת תמיד אשגרת לשון הוא דתמיד כבש עתב"ש אות ד' מזה:

## סימן ב

### סעיף א

חלוקו עט"ז כפי' הב' בב"י על מה שכתב הטור לקמן ברל"ט ובש"ע ס"ב לענין פשיטת הכתונת: מ"ש אמאי לא אמר ר"י בלבישת חלוקו (שהיה מכניס ראשו בעודנו שוכב) הנה י"ל דה"א דרשאי לפשוט דרך ראשו ולהפך צד פנימי לחוץ קמ"ל דא"א שלא יתגלה מקצת גופו משא"כ לבישה פשיטא דאין לישב במטה בגלוי הגוף א"נ כמ"ש הדרישה דר"י תרתי קאמר דלא היה מהפכו דא"כ יצטרך להפוך אח"כ כשילבש גם קורת ביתו משום צניעות ותרתי אשמעינן בפשיטת לבושו: והוי יודע שהר"מ ז"ל פ"ה מהלכות דיעות ה"ו צניעות גדולה נהגו ת"ח לא יתגלו ראשם וגופם משמע שאר אדם מתגלים גופם וראשם ועיין לקמן דריב"ל לא סגי ד"א בגילוי הראש למדות חסידות ומרבי יוסי דאמר לא ראו קורות ביתי ומאי רבותיה משמע ג"כ לחסידות ושאר כל אדם אין איסור ולמ"ש הדרישה י"ל ר"י תרתי קאמר דלא הפכו שיצטרך להפכו אח"כ הא שאר כל אדם אין מקפיד עט"ז אות ב' ועמ"ש לקמן בהא דלא ילך בקומה זקופה ג"כ כתב הר"מ ז"ל בה' דעות לת"ח יע"ש:

### סעיף ב

**ללובשו** עט"ז לדעתי כיון האדון ז"ל כוונה גדולה כמו שאגיד כי ידקדק כו' שלא יהפוך קשה טובא מה"ת יהפוך פנימי לחוץ ויתגנה שהוצרך להזהירו ואיזה דקדוק שייך בזה והול"ל ידקדק בחלוקו להפכו כדרכו כמ"ש ר' יוחנן המקפיד על חלוקו להפכו (הטור הוסיף מלת כדרכו) ולזה אמר בשלמא הטור הביא דר"י וכפירש"י לובשה כשהיא הפוכה וכמה בגדים טורח ומסיר ולובש כדרכו (ויצא לרש"י זה מרבי יוסי קי"ח שם דלא ראו קורות ביתי אמרי חלוקי ותרתי קאמר כמ"ש באות א' בשם הפרישה ולאו מדת חסידות לת"ח כ"א לכ"ע א"כ ת"ח מעלה יתירה דלובשה כשהיא הפוכה מסירה) ומש"ה אמר מדקדק ללובשו כדרכו ולא אמר להופכו כדרכו דלא תטעה לומר הפי'

לובשה מסירה כמימרא דרבי יוחנן ויהיה כפי׳ שלא יהפוך היינו בפשיטה לא יהפוך אחר שפשט לאיזו סיבה כי ישכח למחר וילבוש כך או שאר פירושים. משא״כ המחבר השמיט כאן מימרא דר׳ יוחנן הול״ל ידקדק בחלוקו להופכו כדרכו הן אמת בח״מ רס״ב סכ״א הביא המחבר תנאי ד׳ שהוא מדקדק בחלוקו להופכו ולא סיים כפירש״י לובשה כו׳ ומ״מ הרי רש״י סובר כן ועד״ר כאן ושם צ״ע דבריו במ״ש רק חלוק בטביעת עין:

**סעיף ג**

**ינעול** עט״ז. לי העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה״י: הנה יש בכאן ה׳ פירושים. הפי׳ הא׳ הוא הב״י דרב יוסף ורב אשי כחדא הוויין וכמ״ש התוס׳ ד״ה דעביד דברייתא ור׳ יוחנן לא פליגי אלא ימין ושמאל כ״א חשוב זה לבהן וכדומה וזה לתפילין והפוסקים השמיטו ברייתי׳ ודר׳ יוחנן (הר״ף ור״מ ורא״ש) דרבי׳ רב יוסף ור״א גם בתרא איזה שירצה כי כ״א יש חשיבות. אבל הטור פוסק כרנב״י דברייתא מסייע ליה דתניא בנטילה ורחיצה וסיכה ימין ובחליצה שמאל ומאי האי דתניא בבחינת שונות הול״ל בכולהו ד׳ יש ברירה או ימין או שמאל וכ״כ דלא סיים ברייתי׳ יש דרך לאוקימתות רב יוסף ור״א משא״כ לבתר דהביא מסדר הש״ס סיפא דברייתא חולץ שמאל בהכרח כרנב״י (וזה הכרח כפי׳ הב״י בטור דחולץ לשמאל מפני כבודו של שמאל דאי כפירש״י מפני כבוד של ימין א״כ ברייתא כולהו משום ימין נקיט ולמה לא פסיק כרב יוסף ור״א והבן) והטור השמיט דעת התוס׳ מנעלים שאין קשירה ימין תחלה גם חולץ שמאל ורחיצה הכל השמיט ולכאורה במנעלים שאין קשירה אין סובר כתוס׳ כי סובר היכא דיש לכבד לימין ושמאל מחויב תרווייהו ביש קשירה דוקא נעילה בימין וקשירה חשיבות שמאל ובאין קשירה איזה שירצה ויהיה הפי׳ חולץ שמאל לאו בדוקא אלא ה״פ נועל דוקא ימין וקשירה בשמאל משא״כ בחליצה א״א לכבד תרווייהו חולץ ורשאי שמאל לכבד אותו (כפי׳ הב״י בטור) אלא דקשיא א״כ אמאי לא אמר בברייתי׳ וכשהוא חולץ ורוחץ וסך שמאל רשאי תחלה וז״ש הב״י דוקא מרחיצה לא מנעיל׳ והבן זה וע׳ היטב בב״י וברש״י ותבין: הבי׳ פי׳ הב״ח ז״ל דשלש מחלוקת רב יוסף כפי׳ התוס׳ דל״פ ברייתי׳ ור׳ יוחנן ומיהו מי שמחבב ימין יחבב תמיד ימין ומי שמחבב שמאל יחבב תמיד שמאל ור׳ יוחנן איקפד על רב שמן כו׳ ור׳ אשי אמר חזינא לר״ח דלא קפיד כלל כי בדבר הרשות לא שייך כבוד כלל וחולק על ברייתא ור׳ יוחנן והפוסקים שהשמיטו דפסקו כרב אשי דלהב״י קשה היה להם להביא דמי שמחבב פ״א כו׳ יע״ש והטור פסק כרנב״י: הגי׳ הוא פירוש הא״ר בכאן אות ב׳ והוא כי רנב״י ורב אשי כחדא הוויין ולא כתוס׳ ד״ה וסיים אלא רנב״י אמר דברייתא נועל ימין וקושר שמאל היכא דיש לכבד תרווייהו אבל

היכא דא"א לכבד תרווייהו יש ברירה איזה שירצה יכבד כי לכ"א יש מעלה. ובא רב אשי לפרש דברי רנב"י חזינא כו' דלא קפיד פעם נועל ימין וקושר שמאל ופעם נועל שמאל וקושר ימין יע"ש היטב ולפי דבריו הרווחנו דהטור פסק כרבים רנב"י ורב אשי. והשמיט מנעלים שאין קשירה כי יש ברירה וחליצה יש ברירה וכפירש"י דחולץ שמאל כבוד לימין וה"ה איפכא רשאי ובריייתא ה"פ נועל ימין וכל אינך יש ברירה בימין דגם הוא חשוב וה"ה איפכא (כעין דעביד כמר עביד כו') ומיהו בנעילה ימין וקושר שמאל או איפכא אלא דלפי"ז קשה אמאי הביא הטור דברי רנב"י ולא דברי רב אשי דעדיף טפי: הדי הוא לדעתי כך. כי מאמר ר' יוחנן כתפילין כך מנעלים מה תפילין כו' מלת כתפילין בכף הדמיון אין לו ביאור ומיותר יאמר מה תפילין אלא ידוע בלבישת תפילין לובש שמאל ואח"כ של ראש החשוב (מטעם טטפת כו') וחליצה פושט של ראש תחלה מטעם הנ"ל כך במנעלים ממש כן הוא לובש שמאל שאין חשוב קודם דא"כ עשית של ימין מכהה (בחדושי הארכתי בשבת ס"א וזה שיטת רז"ה ושאר פוסקים דרבי יוחנן כרב הונא סובר לענין שבת באותו שיש מכה וכ"ה בירושלמי בפי'. ומ"ש ר"ש ברבא והביא מסכת דרך ארץ סיפא דמתני' חולץ שמאל דמרישא י"ל נועל ימין בלא קשירה ונועל שמאל בקשיר' וכ"ז שאין קושר ליכא פנימה מכהה עד שיקשור רק מחולץ קשיא והבן) ובחליצה ימין תחלה והשתא א"צ לומר דפליגי בבלי וירושלמי כמ"ש בחדושינו שם ורב יוסף אמר דעביד כמר עביד דפליגי ודאי ר' יוחנן ובריייתא מש"ה השמיטו הפוסקים הרי"ף ור"מ וכן רב אשי סבר הכי ורנב"י יחיד בזה כי סיפא דבריייתא חולץ קשה וכדכתיבנא. ומיהו אנן פסקינן בסי' ש"א כחייא בר רב ואי"ה שם יבואר עוד: ומעתה הבוא נבוא לדברי הט"ז והוא הפי' הה' דסובר דאין כאן שום מחלוקת כי רב יוסף ורב אשי סוברים דאין קפידה כמו מנעלים שאין קשירה או בחליצה רצה ימין או שמאל ורנב"י אמר ירא שמים יוצא ידי שניהם ביש קשירה ראוי לכבד שניהם ימין ושמאל (ויהי' הפי' יוצא ידי שניהם כפי מה שתרצה לפרש) ומש"ה השמיט הטור מנעלים שאין בהם קשירה וחליצת מנעל כו' אבל הרב בהג"ה הביא כולם אבל המחבר הביא חליצה והשמיט מנעלים שאין קשירה יש לתרץ כמש"ל או סובר חולץ שמאל לחשיבות שמאל ומש"ה השמיט מנעלים שאין בהם קשירה ואין להאריך יותר:

**סעיף ד**

**בקומה** עט"ז כתב דל"ג בגמרא ד"א ומ"ש ויש מתרצים הוא הב"ח יע"ש. ומ"ש והוא מסתבר כ"כ הב"ח ג"כ אלא שא"א למחוק בגמרא ד"א ועמ"ש במ"א אות ה':

**סעיף ה**

ולא עט"ז הראה לח' אות ג' ושם נאמר כיושב בביתו עכשיו יש איסור בחוקותיהם ומהני הנחת יד על ראשו ויראה ה"ה אם מפלה ראשו שרי כה"ג דניכר הוא משא"כ לילך בגילוי הראש ד"א תחת השמים לא מהני הנחת היד על ראשו ואי"ה שם יבואר. ומ"ש ביושב כקרון כמהלך והיינו דלא מהני הנחת יד ועא"ר אות ד' ולא הבינותי מצ"ד אות ד' דהתם אם א"א לעמוד יושב וא"צ לירד דקשה עיכוב הדרך ולא יכוין רק אם אפשר לעמוד עומד דתיהוי מורא שכינה יותר ומה בכך דכמהלך דמי. ולפ"ז אם אפשר לו לעכב העגלה ויבא למחוז חפצו ואין טורד בעיכוב ודאי לא יעמוד בעגלה דכמהלך דמי. ואי"ה שם יבואר:

## סימן ג

**סעיף א**

**ועכשיו** עט"ז ועב"י וב"ח ובש"ע כתב ולא נהגו לאומרו ובלבוש משמע דאסור לאומרו כי מיחזי כיוהרא ועיין ב"י כתב ג"כ בשם אבודרהם דמיחזי כיוהרא. פי' התכבדו מכוכדים עיין פרישה:

**סעיף ב**

**מלאחריו** עט"ז עב"ח מביא גירסא להיפוך לפניו טפח ואחריו טפחיים ואשה לאחריה טפח ולפניה ולא כלום והטעם דא"צ ליזהר מלפניה ודי לאחריה טפח משא"כ איש צריך ליזהר לפניו ג"כ מש"ה לאחריו טפחיים והעלת דיש לחוש לב' גירסאו' ושלפניו ואחריו רק טפח יע"ש ואנן פסקינן כהמחבר והר"ב שתיק ליה אודויי אודי ליה ומיהו לדידן לקטנים טפחיים אף בלא גדולים כי לגירסת הב"י לק"מ קושיית הב"ח וא"צ לחלק בין צריך ליזהר מב' צדדין או לאו:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז מוכרח אני להאריך בכאן. עיין גמרא ברכות ס"א ב' וכפי דעתי ההדיוטית יש בכאן ג' פירושים א' כפי פשוטו לר"ע מזרח ומערב בח"ל אסור בבל שיושב במזרח א"י ומינה מדינת היושבת בצפון ודרום הוה איפכא. הפי' הב' כמ"ש מהרש"א ז"ל שם בציור יע"ש היטב וסובר דרש"י ותוס' ד"ה ר"ע כחדא הווין אלא לר"ע בח"ל דוקא מזרח ומערב אסור בבל שיש ב' טעמים א' קדושת א"י שנית מערב שכינה שם ומש"ה אסור הא בהעדר חד מנהון שרי ומש"ה צפון ודרום ביושב נגד א"י שרי מאחר דח"ל רוב העולי וגם רחוק מירושלים הרבה. וה"ה לת"ח ביהודה ובגליל אין איסור כ"א בהצטרף ב' יחד ומש"ה ביהודה במזרח ומערב שם רוב ארץ יהודה אסור אפי' מצדדין בין מזרח ומערב מפני שיש ב' טעמים א' קדושת מערב שני' שרצועה מירושלים נתקדשה עד סוף

משא"כ צפון ודרום דליכא כ"א חד טעם והבן זה שם. ולפ"ז מ"ש רש"י ס"ב א' ד"ה אמר ר"י וביהודה הוה דאי בח"ל איך אמר אין מפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום במדינה שיושבת צפון ודרום ופנה בין מזרח ומערב ובין צפון ודרום שאין שם צירוף ב' הסיבות ולפי' א' א"ש כפשוטו ביהודה דאי בח"ל לפעמים איפכא ביושבת צפון ודרום. הפי' הג' הוא שיטת הר"מ ז"ל וטור כאן דר"ע אוסר בכ"מ בח"ל מזרח ומערב בין יושבת צפון ודרום מזרח ומערב אסור וצפון ודרום שרי: והנה מ"ש התוס' ד"ה ר"ע מזרח אחוריו ופניו למערב ומסקינן אפי' בח"ל יש בו קושיא א, למה נקטו מזרח ומערב דוקא וזה תי' מהרש"א ז"ל וכפי פי' הב' שכתבנו אבל מ"ש ומסקי' אפי' בח"ל מיותר הוא הרגיש בו הט"ז כאן וי"ל שפירשו כטור ור"מ ז"ל דבח"ל לאו דווקא בבל כפירש"י ד"ה הוה שדיין דבב"ל כו' אלא כל ח"ל הדין כן וזה מדתניא אח"כ שנכנס אחר ר"י ולא כרש"י דביהודה הוה משמע דבא לומר אף בח"ל וז"ש ומסקינן כו': ומ"ש לא יתן פניו למזרח ואחוריו למערב ולא קצרו לא יפנה בין מזרח ומערב יש ב' בחינות או פירועו שלפניו אין חשש כ"א פירוע"ו שלאחריו אלא דזה א"א דא"כ אמאי דוקא צפון ודרום ה"ה מזרח ומערב אחוריו למזרח. השנית רבותא קאמרי אפילו פירועו שלאחריו טפח אסור למערב כ"ש טפחיים ומיהו לפירועו נגד מזרח לית לן בה רק שלא יהא פירועו נגד המערב. ועב"י במה שפלפל בירושלמי במסיק ואין מקומו פה: והנה בדברי הט"ז יש בהם מקושי ההבנה כמו שאגיד. כתב הטעם מפני ששכינה במערב כו' לשם משמע דאין קפידא רק משום מערב לא משום מזרח וא"כ אשה דמלפניה ולא כלום באפשר משום לא פלוג ואמאי לא נימא כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ז מה' בית הבחירה ה"ט הביאו הב"י כאן דלא יפנה בין מזרח ומערב לא למערב ולא למזרח שהוא כנגד המערב אלמא גם במזרח איכא קדושה (ע' ב"ב מזה) דדוחק לומר שהוא אאדם קאי כנגד המערב אחוריו בלא פירוע נמי אסור עב"י דזה דוחק גדול. ויש נ"מ טובא אי מזרח מקודש או לאו ועמ"ש במ"א אות ה' ומ"ש ויש עוד טעם שהוא נגד ירושלים אין לו ביאור לכאורה כי זה דעת ת"ק וביהודה דווקא וי"ל שכיון בזה למ"ש רש"י אהא דברכות ס"ב א' דר"ע שלמד מר"י שאין מפנין מזרח ומערב ביהודה היה והוא נגד ירושלים הא בח"ל אין ראיה דלא כטור ור"מ וכפירוש הב"י אליבייהו דאין מפנין מזרח ומערב בכ"מ קאמר שמשם הוציא דין שלהם ועב"ח והבן זה:

**ומ"ש** דברי הטור מוכרחים לענ"ד כך הוא מ"ש תניא כו' למדתי שאין מפנין מזרח ומערב בהכרח הטעם שכינה במערב דאי לא"ה א"כ הא דר"ע חולק את"ק ואוסר בכל מקום בחוץ לארץ במזרח ומערב אפי' צדדין דהא ת"ק נמי אוסר צדדין ביהודה ואהא קאי ר"ע

אוסר בח"ל מזרח ומערב צדדין של א"י (מ"ש נגד ירושלים ל"ד אלא נגד א"י) ואמאי הא צדדין הם רוב ולמה יהיו נגררים אחר המיעוט ונהי מה שכנגד א"י אין נגרר אחר הרוב דהוא להדיא נגד א"י עכ"פ צדדי הרוב אין נגררין אחר המיעוט והעד דביהודה בין צפון לדרום שרי אעפ"י שיש צדדי צפון ודרום שכנגד ירושלים והציור כזה [] ועיין במהרש"א ברכות ותבין זה כי הוא ז"ל תי' דב' סיבות מצטרפות הביאותיו לעיל. וש"מ דלר"ע אין הטעם כנגד א"י אלא שהשכינה במערב. וא"ש מ"ש התוס' שם ס"א ב' ד"ה ר"ע אומר דה"פ דכתבו מזרח מערב אסור לא צפון ודרום כשיטת הטור ור"מ ז"ל וקשה אמאי לא אמר א"ב הא ותירצו דבמסקנא דמסיק דר"ע אוסר ח"ל ממילא כן הוא ועיין מהרש"א ועמ"ש בזה ואין להאריך ועמ"ש במ"א אות ה' ואות ו'.

**הא"ר** אות ג' בשם נ"ץ דעיר שעומדת בצפון ירושלים צפון אסור ומזרח מותר והנה מדלא הביא הר"מ ז"ל בה' בית הבחירה פ"ז זה רק מזרח ומערב ש"מ סובר דלר"ע רק מזרח אסור בכ"מ וצפון ודרום מותר דעיקר הוא שהשכינה במערב גם מ"ש מזרח ומערב מותר היינו דאין ברירה ואי משום הא אפשר במחיצות ובמ"א אות ז' יבואר עוד ובד"מ ב' משמע כנ"ץ: **דברי** הלבוש ס"ה לכאורה ירעו קדקוד כתב מזרח נמי מקודש וסיים במחיצה א' סגי שאין קפידא רק במערב שוב ראיתי שדבריו כנים ובנוים על אדני פז כי וודאי פירועו שלפניו נמי אסור כדמוכח דרום מת"ק וכפירש"י לשם והר"מ בה' בית הבחירה שנתן טעם דמזרח מקודש הוא לאשה או מי שאין מגלה מלפניו שאין בא לידי קטנים (דלאו ודאי הוא בדוחק לגדולים בא לקטנים עב"י ד') ואפ"ה מחיצה א' סגי אף להר"מ ז"ל כב"ח דר"מ לא פליג אירושלמי והטעם דמזרח רואה פני השכינה משא"כ מחיצה למערב תו אין מקום ההוא שבמזרח רואה פני מערב במקום ההוא ושרי ואין חילוק אפילו פירועו שלאחריו למזרח. ובס"ז נתן טעם למטיל מים לחוד שאין מגלה כ"כ (עמ"ש באות ב' בט"ז ד' במ"א) ויפה כתב הלבוש ולבושיה כתלג חיור:

בקצרה כמה הוא שיעור מחיצה אם גובה עשרה ורחב ד' טפחים (עיין שמ"ה ושאר דוכתי ור"י בזה) וכמה יהא מותר להתרחק ממקום המחיצה. הנה מדלא נתנו שיעור משמע כל שאין פירועו מגולה שרי. ויראה דהפרש יש כי בחצר גדול רחוק כמה שרי לכמה דיעות אבל מחיצה א' וודאי כל שרחוק הרבה לא מהני ומיהו תוך ד"א יראה דשרי:

**סעיף ד**

**אפי'** עט"ז האריך ותוכן כוונתו דהר"מ ז"ל לא מאבא בנימין למד כב"י דא"כ רק זהירות כמ"ש הייתי מצטער ור"מ ז"ל מן הדין קאמר אלא למד מדין נפנה סובר ה"ה לישן אסור

ג"כ גנאי ולשיטתיה דאף במחיצות אסור לפנות ה"ה לישן (כמ"ש הב"י בעצמו דלהר"ם במחיצה נמי אסור וכ"מ דכתב שם אסור לפנות או לישן בין מזרח למערב ואצ"ל שאין קובעין ביה"כ כו' מיותר אלא לומר אף לקבוע במחיצות כדרך בתי כסאות וכן לישנא נכנסתי אחר רבי יהושע משמע במחיצות ואבא בנימין דמצטער לחוד סובר כרבי יוסי בברכות דבגדר שרי ואנן כת"ק וכר"ע ס"ל אפי' במחיצה אסור לכן כתב הר"מ ז"ל שפיר משא"כ הש"ע שפסק במחיצה שרי כ"ש תשמיש: וכבר כתבו הב"ח ולבוש ומ"א אות ז' לתרץ זה: ומ"ש מצטער משמע זהירות יתירה לא מדינא הנה ב' דברים א' שתהא תפילתו סמוך למטתו שלא יעשה מלאכה וזה מדינא אסור ואם נאמר סמוך למטתו ללמוד כרש"י ז"ל זהירות יתירה ואם נאמר לאחר שאמר קצת שירות ותשבחות שרי א"ש אבל המחבר בסי' פ"ט לשיטתיה ס"ג וס"ו א"ש ובחידושי הארכתי:

**סעיף ה**

**מן** הצופים עט"ז. הנה בב"י מבואר שפי' הנוסחא בר"מ וכמ"ש בש"ע המטיל מן הצופים ולפנים ישב ויחזיר פניו לקודש או יסלק הקודש לצדדין ומלת ישב ד"א הוא שאין מי רגלים כלים בעמידה כ"א בישיבה: ואו יסלק כו' כפי הבי בב"י א"ש דווקא פניו לקודש לא לאחוריו בלא פירוע נמי אסור בצופים כו' או יסלק ושרי בכ"ע אלא שבכ"מ בה' בית הבחירה הגי' לא ישב כו' ולפ"ז צ"ל כאן לא ישב כו': ונראה דהגה"ה זו בש"ע לאו מדברי הר"ב המה כ"א הוגה כפי דעת הט"ז וב"ח ושם בב"ח כ' דבזמן שאין ביהמ"ק שרי כרבי יוחנן ברכות ס"א ב' בלא יקל ראשו וסובר דמשם למד הר"מ ז"ל במטיל מים ולא אבין א"כ טוב שלא להגיה בש"ע ואדרבה הנוסחא ישב ופניו כלפי הקודש שרי (רבותא קאמר) בזמן הזה שרי בכ"ע ור"מ ז"ל מיירי בזמן שביהמ"ק קיים. ומירושלמי הוציאו כמ"ש הכ"מ. והלבוש ס"ז כ"כ במטיל מים אפי' מצופים ולפנים א"צ להחזיר פניו וכפי' א' בב"י ולכן השמיט שם או יסלק הקודש לצדדין:

**סעיף ו**

**לראות** עט"ז. כ"מ בגמרא ברכות ס"ב א'. איסי בר נתן אמר אחורי גדר שאין שומע עיטוש ובקעה כ"ז שאין רואה פירוע כדמסיק ר"א הרי בקעה צריך ריחוק עיטוש וגם אין רואה פירוע ועולא אמר אחורי גדר מיד ובקעה די שאין שומע עיטוש ופסקו הרי"ף והרא"ש כעולא בגדר מיד ובקעה כאיסי דרב אשי סובר כן דלא מהני בהרחקת עיטוש כ"א שאין רואה פירועו ואיך כתב דבשומע עיטוש שרי וכ"כ הלבוש בהדיא דשומע עיטוש שרי אמנם הבנתי מלבוש ממ"ש הלכך אחורי הגדר מיד דה"פ מדחזינן לעולא אחורי הגדר מיד ובעיטוש איזו חילוק בין גדר או לאו אלא ש"מ דכל שאין רואה פירועו לא איכפת בעיטוש ובקעה דאיכא תרתי עיטוש ופירוע היקל עולא די בשאין שומע

עיטוש סגי ואיסי מחמיר דתרתי בעינן אין שומע עיטוש ולא רואה פירועו וכיון דכעולא קיי"ל באחורי גדר דלא איכפת בעיטוש כיון דאין רואה פירוע ובשדה כרב אשי בהא דאפירוע קפיד הא כשאין רואה פירוע אעפ"י ששומע מתעטש א"צ יותר דבמאי דלא גלי ר"א כעולא קיי"ל (עב"י) והנך רואה כמה גדולים דברי אדונינו ט"ז ז"ל דבזה מתיישב מ"ש הב"י בשם ר"י דבגדר מיד ובקעה שאין שומע עיטוש או אין רואה פירועו דכעולא לגמרי ס"ל וכשאין רואה פירועו מהני ולא חיישינן לעיטוש כמו בגדר וא"י למה כתב הב"י דמספקא ליה וי"ל יע"ש באופן שלש מחלוקות בדבר כי הר"מ ז"ל פ"ה מה' דיעות פסק כאיסי ממש בגדר שאין שומע ובקעה שאין רואה (תרתי בעינן) ורי"ף וראי"ש פסקו כעולא בגדר רק בבקעה בעינן שאין רואה וסגי בחד דבמאי דלא גלי לא גלי ורי"ו פוסק לגמרי כעולא ובקעה די בחד מינייהו ובאין שומע עיטוש נמי די. ואפשר זה שיטת רש"י ברכות ס"ב א' ד"ה רב אשי אמר ל"ג עד לקמן דמוקי לדאיסי בר נתן בהכי כי גי' רי"ף וראי"ש י"ל הכי עולא אמר בגדר מיד ובקעה כ"ז שאין שומע רב אשי אמר כ"ז שאין רואה בבקעה בעי שאין רואה וסגי בכך ואיסי מתני בגדר שאין שומע עיתוש ובקעה תרתי בעי (וא"צ למ"ש הכ"מ וב"י דמאי דגלי כו') ופסקו כרב אשי וכ"נ ברי"ף וראי"ש שכן היה גירסתם דהשמיטו הכל רק רב אשי אמר יע"ש והבן. ורש"י סובר כרי"ו ומש"ה כתב דר"א לאיסי מוקי הכי וליה לא ס"ל ואין להאריך יותר. ומ"ש הלבוש וכן עט"ז דבשדה הא בבית צריך שאין שומע עיטוש אין נראה כן מהפוסקים וכ"כ בב"ח דמביא הא דבת ר"ח מנחא ידה ארישא ומיהו ללבוש אין קושיא י"ל אשתו כגופו ואפי' שומעה ואפי' רואה פירועו. וצ"ע פירועו לפנים נמי אסור ואחורי הגדר אין רואה לא אצל הגדר:

**סעיף ז**

**שלא** עט"ז. שלא ינתק שיני כו' קאי נמי אלא ישב במהרה שבת פ"ב א' ורש"י שם שנפתח הנקב בחזקה כו' ואצ"ל שלא יאנוס: והטור השמיט שלא ישב במהרה רק שלא יאנס וא"י למה. עיין שבת שם כמה דברים מעין ביה"כ יע"ש:

**סעיף ח**

**ביד** עט"ז. לג' טעמים איטר מקנח בשמאל דדיה שהוא ימין של כל אדם ולטעם ד' רבא שהוא בתרא אמר תורה נתנה בימין י"ל דבתר ימין דעלמא אזלי' ומקנח בשמאל כל אדם דהוא ימין דידה (עמ"א ח') וכתב דיצא לנו דין לטעמים השלשה דרשאי להראות טעמי תורה בשמאל אע"פ שמקנח בה דהא לטעם ד' איטר מקנח בשמאל כ"א דמין דידיה ובה מראה טעמי תורה י"ל דל"פ בזה אינך טעמים ולא מפשינן מחלוקת: וכתב למ"ש הב"י לקמן סי' מ"ג נכנס לבית הכסא קבוע אוחזן בימינו דלא חיישי' שיקנח בה דאסור לקנח בימין אלמא איטר מקנח בשמאל דידה דהוא ימין של כל אדם אפי' לטעם

הד' שתורה ניתנה בימין דמ"מ גבי איטר הוה שמאל ימין וחשיב שפיר תורה בימין ולא אזלינן בתר ימין דעלמא. ולפי"ז אין ראוי להראות טעמי תורה בשמאל שמקנח בה דליכא הוכחה: והא"ר אות מ' פירש דיוקו דנקט אוחזן בימינו ולא בימין משמע בתר ימין דידה אזלינן ואין זה דיוק עמ"א. ול"נ דה"פ דאיכא ד' טעמים וספוקי מספקא לן באיטר וא"כ בהכרח איטר מקנח באיזה שירצה מחמת ספק וספק דרבנן באין ברירה אף כה"ג לקולא (ר"ל אף דודאי עובר והבן) וא"כ אמאי לא לשתמיט ולכתוב שם במ"ג דאיטר אין רשאי לאוחזן בידו כלל דחיישינן דילמא יבא לקנח וש"מ דאף לטעם ד' בתר ימין דידיה אזלינן ואוחזן בימינו ולפי"ז היכא דרשאי לקנח באיזה שירצה כמ"ש במ"א ח' אסור לאוחזן בידו וא"י"ה יבואר:

**סעיף ט**

**בצרור** עט"ז ע"ש בגמרא פ"א א' ובמ"א אות י' הראה להג"א ושם פירשתי דמגמרא ליכא ראיה כ"כ יע"ש:

**סעיף י**

**כמו** עט"ז ועט"ז אות ז' דכרבא קי"ל בקרן זוית א"צ בלילה דלא כרב אשי וא"י למה אין הלכה כרב אשי דבתרא הוא ואולי סתמא דתלמודא שמשני כן לבתר רב אשי ועיין רי"ף:

**סעיף יא**

**מפני** עט"ז פירש"י כפי דעתו לכאורה אבל בש"ע הפי' משום כרות שפכה וכן מסיק ברש"י דלאו משום סכנה אלא הרוצה שיכלה מי רגלים ועצה טובה היא: ומ"ש מברכות כ"ה א' שם איתמר שכח ועשה צרכיו גומר עמוד הראשון וכ"ה לקמן מ"ג ס"ח אבל להשתין לא נאמר אלא למד משם דאם נכנס לביה"כ קבוע ושכח והשתין גומר עד סילון הראשון דהכי אמר שם סילון החוזר כו' עמ"א מ"ג ט"ו לאחר סילון א' אין סכנה כמו אחר עמוד א' והקשה דא"כ לימא ר"א אפשר שיפסיק ול"ש תי' הב"י אפשר דבישיבה דבשיירא כו' והנה משמע מפירושו דכשיפסוק ליכא ניצוצות כלל וא"י מנלן דילמא גם כשמפסיק יש קצת ניצוצות אלא כשמוציא לגמרי יש הרבה ועמ"ש במ"א אות י"ג מזה: ועיין ב"ש ברכות מ"ם א' הקשה עליו ואין כ"כ קושיא יע"ש:

**סעיף יב**

**אא"כ** עט"ז הקשה על הב"י דפי' דברי הטור מדת חסידות ובאה"ע סי' כ"ג (ט"ס בע"א) על הר"מ דמתיר בנשוי כתב הטור ואני כתבתי בא"ח דאסור משמע מדינא לא מדת חסידות והר"מ ז"ל כותב רק מדינא ע"כ פי' דממה דהשמיטו ביעתותא דא"א בקיאין ה"ה באשתו עמו א"א בקיאין איזה הוא אשתו עמו והוצאה ז"ל הוה איסור תורה וספיקו

לחומרא עב"ח וכ"ד רבי' יונה בספר היראה דספיקו לחומרא לא מדת חסידות עמ"א אות י"ד:

**סעיף יג**

**המשהה** עט"ז עיין ק"ג בד"מ הנדפס בפ"ע ת"ה ק"ז קטנים וגדולים יש בל תשקצו לא בהפחה ועמ"א צ"ב: והוי יודע דשם נאמר בל תשקצו דרבנן הוה ומפני כבוד הבריות נדחה יע"ש בצ"ב וק"ג ובמ"א שם וכ"ה בר"מ ז"ל פי"ז ממ"א הלכה ל"א יע"ש:

## סימן ד

**סעיף א**

**ויברך** עט"ז הביא טעם הרא"ש ורשב"א לענין ברכה (זוהר וא"ח אין שייכים לברכה כמ"ש במ"א א') ותופס דברי הרא"ש עיקר דמדינא א"צ כלי כלל ומים הפסולים לנט"י לסעודה כשרים כאן לכתחלה וכ"נ דעת המחבר בס"א סתם כשירים ובס"ז לחוש לדברי הרשב"א כתב טוב כו' ולהמ"א א' דעיקר כרשב"א ודאי לכתחילה יזהר מדינא בכל הדברים כמו לכיור ומה"ט מברך ענט"י נטלא הכלי כו' יע"ש בב"י. ואזיל לשיטתיה בסימן ז"י"ן אות א' תירץ קושיית מ"א דוקא בשחר תקנו דרוב פעמים ידיו מטונפין ועל הרוב תקנו ברכה משא"כ מנח' דרוב פעמים אין מטונף ומיעוטא דל"ש שיגע במטונף וילך מיד להתפלל לא תקנו ועל סתם ידים בהיסח הדעת וודאי א"צ ברכה ולפ"ז יצא לנו דין הדש באם ישן בבתי ידים ויודע וודאי שלא נגע במטונף לרא"ש אין מברך ולהרשב"א מברך כמ"ש במ"א מזה א': ועמ"ש בט"ז אות ט' ובמ"א אות י"ג מזה עוד וכאן אין להאריך יותר: ועמ"ש עוד בסעיף כ"ג במ"א כ"ו ז' ח' מזה: והוי יודע די"ל בבוקר חייבו ענ"י להר"מ ז"ל פ"א מתפלה וכ"ד המחבר בק"ו ס"ב דמ"ה הוה ודי בפ"א הלכך בבוקר דתפלה א' מ"ה תקנו חז"ל נ"י הא במנחה דרבנן לא תקנו חז"ל נ"י בברכה ואע"ג דהתפלל ערבית בלילה והולך אחר היום וכ"ת דווקא ביום מצוה מ"ה ולעבדו הוה עבודת היום הא בורכא דא"כ נשים פטורי' כמו ציצית והרי הר"מ ז"ל פ"א מתפלה והמחבר בק"ז כתבו דמ"ה נשים חייבות בתפלה אלא ר"ל ערבית רשות בזמן גמרא ותפלה א' בבוקר ד"ת והאידנא נמי דעשאוהו חוב לא זזה ממקומה כמו קידוש בבה"כ וכדומה אלא דהט"ז בק"ו ב, כתב תפלה דרבנן: **ומ"ש** הט"ז אי מיד מברך עיין סימן ו' בט"ז ד' שם ואע"ג דניגוב אין מעכב כאן כמ"ש המ"א כאן אות ו' א"כ לאחר נטילה קודם הניגוב הוה אחר עשייה יבואר במ"א ו':

**סעיף ב**

**כשרים** עט"ז ולשיטתיה באות א' דעיקר כרא"ש דכאן הטעם משום נקיות ולתפלה וא"כ מדינא א"צ רק רחיצה בעלמא ובסעיף ז' טוב כו' לחוש להרשב"א ולזוהר:

**סעיף ג**

**להעביר** עט"ז גמרא שבת ק"ט א' שיבחא ובת מלך ובסירוגין עט"ז יקח הכלי בימין ויתן לשמאל וירוק על ימין תחלה ואח"כ על שמאלו יע"ש: ועיין סעיף יו"ד בזה ובאות ט"ו אחקור כמה חקירות בנט"י שחרית. בהגבהת ידיו ועד כמה יטול ידיו אי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**במקום** עט"ז פירש דהקזה וגיגית קודם נטילת שחרית מיירי דוקא. והנה מ"ש גיגית ל"ל לטותא תקצץ אם רוצה להפסיד ממונו כ"כ הב"ח: ומ"ש דהוכחת רש"י דהנך מצינו בהו איסור כל היום י"ל אמה בנשוי ומעטרה ולמטה מותר כמבואר בסימן ג' וקודם נטילה שחרית תקצץ גם אי כפי' אמאי הפסיק בין חסודה לגיגית באמה ופה טבעת דהן כל היום ומ"ש תחתוניות לא מצאתיו שבת פ"א א' חשב עשרה דברים ולא הא יע"ש: באו"ר ג' כתב קיצור פסקי הרא"ש בשמונה שרצים סעיף ג' י"ד לעין ופה ואמ"ה וחוטם קודם נטילת שחרית תקצץ אני תמה דודאי ט"ס הוא אמה וצ"ל אוז"ן ולמה השמיט אוזן ומשם ראיה כפי' הב"י דאל"כ מאי לא נקיט כל החי' דברים רק ד' עין פה וחוטם ואוז"ן (במקום אמ"ה) וזה כב"י:

**סעיף ה**

**ע"ג** קרקע שר"ר שורה עליהן ט"ז וישפכם במקום מדרון או בעפר תיחוח אבל ע"ג רצפה אסור וע' בקפ"א ובמ"ש במ"א מזה אות ז' ומש"ה בעי' הכא כל"י דווקא ועיין ב"י בשם הזוהר:

**סעיף ו**

**כדי** עט"ז: לבוש שנכנע מדה"ד כמו בעקידת יצחק. ועוד טעם שימין חשוב ושמאל כעבד המשמש לאדון ולטעם זה אפילו נט"י לסעודה ג"כ ראוי שיתן משמאל מים לימין תחלה ואי"ה בה' נט"י לסעודה ג"כ יבואר. ובסי' ב' במנעלים שאין קשירה:

**סעיף ז**

**ממי** עט"ז. והנה עכו"ם י"ל אין מקבל טומאה ולטעם הזוהר מאן דנאים כו' העד על זה קברי עכו"ם למ"ד אפילו במגע אין מטמא והעולם באמת אין נזהרין מזה. אבל נשים יזהרו מאוד שתיקון מאכלים הם עושים שלא יטמאו בידיהם ועיין עט"ז: גם קטנים אי"י למה אין נזהרים בזה וראוי לרחוץ ידיהם בכל בוקר כי חמירא סכנתא מאיסורא ומ"ש נ"י לסעודה הקשה באו"ר אות ז' וכ"כ של"ה וס"ה דבנ"י לסעודה שאין רק לתוס' קדושה רשאי ליטול ממי שלא נטל ידיו וכ"מ בקנ"ט סי"א וי"ב וע"ש בט"ז אין כ"כ ראיה משם:

**סעיף ח**

**לק"ש** עט"ז ומ"ש מזוהר משמע דבעי כלי ועירוי דווקא ולפ"ז אפילו נטל ידיו מזוחלין ממקום גבוה וכ"ש ע"י תחיבת ידו ג"פ בשלג או ממי נהר יש לספק לר"ר אי מועיל

ומיהו ברוכי מברך אכל הני ומשמע ענ"י לא נקיות ידים ועמ"א אות ט' מ"ש שם ועיין סכ"ב שם:

**סעיף ט**

**אם** עט"ז מקום הספק להעביר ר"ר הוא אי טעם זוהר או טעם אורחות חיים. וספק לתפלה אי טעם הרשב"א ולא פלוג או טעם הרא"ש ול"ש ל"פ בזה היכא (עיין באר הגולה צ' גם לדעת הרא"ש) דלא נגע וסובר דלרשב"א דעת הב"י אע"ג שכתב ואפשר הכין הוא דל"פ וספק שמא הלכה כרא"ש ואזיל לשיטתיה באות א' וסימן זיין א' אף לדידן שייך טעם הרא"ש: ומ"ש להרשב"א ל"פ דלאו להנצ"ל מעבירה אף דלרשב"א נמי הטעם דנגע במטונף או סתם ידים והא דלא תקנו בתפלת מנחה דכאן משום דנעשה כבריה חדשה צריך ככהן כלי כמו כיור מש"ה תקנו ברכה משא"כ בכל יום די בנקיון עפר עמ"א לקמן אות כ"ה סובר די"ל מטעם בריה חדשה לחוד נמי תקנו לברך: והנך רואה דלפ"ז אף ישן עראי דלא חיישינן דנגע במטונף ולרשב"א בריה חדשה אפ"ה אין לברך דשמא הלכה כרא"ש ומיהו אם עשה צרכיו וישן עראי לכ"ע מברך ואע"ג דלדידן בסי' ז' כל היום לא מ"מ משכחת כה"ג וודאי ל"פ או דרוב פעמים אין נקיים כט"ז בזיי"ן א' (וכן בליל שבועות אם ישן עראי יפנה ויברך ענ"י עיין תצ"ד) אבל למ"א אות א' וב' דדחה טעם הרא"ש לדידן אף בישן עראי ולא עשה צרכיו יברך וודאי ענ"י. ועמ"ש במ"א אות י"ב ולמ"א י"ג פ"א בריה ולא ב"פ ויודה הט"ז לזה:

**סעיף י**

כשיאיר עט"ז ומקום הספק אי שורה כל הלילה עד היום או לאו ועוד דשמא כזוהר דווקא מאן דנאים והאי ניעור הוא ויטלם דס"ס לא מהני לסכנה דס"ס י"א דלא עדיף כמו חזקה ובסכנה חזקה לא מהני כדמסיק חולין ט' בגילוי חמירא סכנה מאיסורא ואף למ"ד כרוב מ"מ י"ל דלא מהני ס"ס לסכנה ואי"ה במקום אחר יבואר עוד:

**סעיף יא**

**ישן** עט"ז הספק אי כזוהר ואפי' ביום צריך או כא"ח לילה גורם: ומ"ש הר"ב בזה וכן במשכים קודם אור היום דיטלם בלא ברכה לאו משום ספיקא דא"כ וודאי לר"ר ל"ש ברכה כמ"ש המ"א אות י"ג ומלבוש אין ראיה להיפוך יע"ש בזה:

**סעיף יב**

שלא יטעום עט"ז טעות סופר צריך להיות דיותר משיתין נשמין הוא מסט"א ועד שתין רזא דחייא יע"ש:

**סעיף יג**

**צריכין** נטילה עט"ז. ואף לתפלה די בניקוי באין לו מים אבל משום סכנה ראוי לחוש ועמ"א אות י"ז וכמ"ש שם:

**סעיף יד**

וסי' קס"ד עט"ז עשה פירוש על מה שהראה הר"ב לשם אבל לדינא מסיק שם אות ה' ובמ"א אות ח' דא"צ לברך שנית ומ"ש הט"ז שם ראיה מסימן ז' א"י דלתפלה לא תקנו או דדי בנקיון עפר כמ"ש המ"א אות כ"ה או דלאכילה תקנו יותר ברכה ואי"ה שם יבואר: ומה שהראה לצ"ב ס"ו עומד בתפלה ונגע די בנקיון עפר דאיך יעשה ומיהו בק"ש יכול לילך וליטול ידיו ועמ"ש במ"א דין ק"ש ותפלה וד"ת באות כ"ח מזה בעז"ה:

**סעיף טו**

**מלמולי זיעה** עט"ז ודווקא מקומות המכוסי' באדם אמר ההדיוט הכותב מפני שדרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי אחקור בקצרה כמה חקירות השייכים לסימן זה ושאר סימנים שש נטילות הן משום תוספת קדושה סעודה שחרית מנחה ק"ש ד"ת טיבולו במשקה. נט"י לסעודה מבואר בקנ"ט וק"ס דברים המעכבין ודברים שראוי לכתחלה יע"ש: נטילת שחרית לכתחלה יש ליזהר בכל הדברים המעכבי"ם בנט"י לסעודה כמ"ש המחבר כאן ס"ז ומ"ש המעכבי"ם י"ל דמה ששם לכתחלה כמו בקנ"ט ס"ח וסי"ג כאן א"צ לתפלה כמו שכשך בכלי דרשב"א גופא לכתחילה כאן ושם ש"ד וכוונה י"ל כאן א"צ כוונה וכדבעינן למימר לקמן אי"ה: דע דאם נאמר מצות דרבנן נמי צריכות כוונה א"כ שחיטת חולין דא"צ כוונה בי"ד ונט"י לחולין בקנ"ט סי"ג דא"צ כוונה ונדה לבעלה דא"צ כוונה אף שהם ד"ת בהכרח י"ל דכל מצוה שא"א להפטר ממנה צריכה כוונת העושה אותה משא"כ שחיטה וטבילה וכדומה לא לשחוט וליכול ולא לטבול ולשמש וכדומה בהני א"צ כוונה וא"כ נט"י שחרית דא"א בלי נטילה ולהתפלל י"ל דצריך כוונה ומיהו המ"א בסי' סמ"ך אות ג' הביא כמה דיעות דמצות דרבנן א"צ כוונה וא"כ נטילת שחרית לכ"ע א"צ כוונה אבל מים בעינן מתרי טעמא חדא לר"ר ושנית לתפלה בעינן מים דווקא אם אפשר. מנחה מבואר ברל"ג יע"ש דאם אין לו מים מנקה בצרור וע' ס"ז שם אות ב' וצ"ב אות א' סובר שפסקי המחבר סותרין זא"ז ואי"ה שם יבואר: וק"ש משמע דלכ"ע א"צ למהדר אמיא ד' מילין כו' כ"א לתפלה צריך לחזור ועין ב"י צ"ב וצ"ח שם והוא מגמרא ברכות ט"ו א' וה"מ לק"ש כו' והטעם והבדל בק"ש ד"ת אבל תפלה דרבנן עיין כ"מ פ"ג מק"ש ה"א ופ"ד מה' תפלה ה"ב וא"י הא לר"מ תפלה מ"ה הוא עכ"פ תפלה א' ואיך מחלק בין ק"ש לתפלה ולא תפלה גופא בין א' לב' ועיין פ"א בה' תפלה וכ"ד הש"ע סי' ק"ו כמ"א שם דתפלה ד"ת (ובזה י"ל רל"ג מנחה דרבנן ושחרית

ד"ת וערבית רשות ומש"ה בשחרית החמיר יותר) ויש עוד טעם לחלק ק"ש זמנה מועט ג"ש מכאן ואילך רק כקורא בתורה משא"כ תפלה ד"ש ומכאן ואילך שכר תפלה מיהא איכא עיין רש"י ברכות ט"ו א' יע"ש וכתבנו בחדושינו לפ"ז כ"ש ק"ש ערבית דכל הלילה זמנה מ"ה ואם עבר חצות קיים מצות ק"ש עדיף מתפלה דשם שכר תפלה שלא בזמנה ופשיטא שצריך לחזור אחר מים. ועכ"מ פ"א מק"ש במ"ש מ"ה כל היום זמנה להר"מ יע"ש פ"א מק"ש הי"ג: וכל הנך ק"ש ותפלה וסעודה אפילו סתם ידים פוסל בהו כמבואר בצ"ג וכן יראה ק"ש ג"כ. אבל ד"ת סתם ידים כשירות לד"ת ולברכה ולהזכיר השם כמ"ש המ"א צ"ב אות ד'. גם הפרש יש ד"ת וברכות לכ"ע די בנקיון עפר וא"צ מים כו'. וטיבולו במשקה מבואר בקנ"ח ס"ד דצריך נטילה בלא ברכה והטי"ז שם ו' משמע רק נקיות ולא משום סרך תרומה ולפ"ז דינו כשאר ברכות בלכלוך די לכתחלה בנקיון עפר וה"ה כאן בסתם ידים אבל המעיין בב"י ולבוש שם הרבה טעמים משום סרך תרומה או משקין עלולים אם כן וודאי אין די נקיון אפילו בסתם ידים כ"א מים דווקא ולא יברך: שני מיני לכלוך יש א' בזוהמא במקומות המטונפין ואותם דברים המנוין כאן סעיף י"ח וזה בעינן דווקא מים שר"ר אע"ג דלק"ש ותפלה אם אין לו די בעפר ולד"ת ולברכות לכתחלה נמי עפר אבל לכלוך בטיט ורפש דבר שאין מאוס וזוהמא לית בה משום ר"ר ודי לד"ת ולברכות לכתחלה עפר ומידי דמנקה ולק"ש ותפלה צריך לכתחלה מים ודיעבד סגי נקיון ואם עומד בתפלה ונגע מבואר בצ"ב ס"ו לכתחלה די בנקיון עפר: והנה הפרש יש אם לכלוך טיט ורפש לד"ת וברכות א"צ כ"א אותו מקום לבד משא"כ אותן המנוין בסי"ח כאן דמשום ר"ר וודאי לכתחלה צריך כל הפרק עד הזרוע ולכל הפחות עד קשרי אצבעות עיין תרי"ג ומ"א כאן אות זיין ומ"ש אני שם: יראה לי דסתם ידים פסולות לתפלה וצריך לנקות אף גב היד ול"ת דווקא כף היד שדרך למשמש אלא הכל מנקה אם יש לו מים ואם אין לו מנקה בעפר עד הפרק ואם יש לחלק בין סתם ידים למטונפים לענין לחזור אחר מים יבואר אי"ה בצ"ב. ודע דכל רביעית מים בקרקע אם אינם שאובים חזיין לכלים ודין מקוה עליהם ואצ"ל מעיין דמטהר בכ"ש עיין קנ"ט סי"ד בט"ז י"ח ומ"א כ"ו ואין מקבלין שום טומאה ועיין פסחים י"ז ב' ל"ש בקרקע כו' ולפ"ז א"ש מ"ש המ"א אות יו"ד מה שהשיג על ע"ת וכתבנו שם ועתה ראינו כי הדין עמו וה"פ דצרור די לתפלה ולקבולי טומאה אין מקבלין כלל ולא חיישינן לר"ר כמבואר בקנ"ט סי' י"ד גם הראה לק"ס סי"ב דשלג ג"כ דין מקוה יש לו ועי"ד ר"א ס"ל י"א אפי' לא נימוח ויש מחמירין ולר"ר אם יש לו דין מקוה אין ר"ר שורה בו וא"ל יש חשש ר"ר

אפילו אם שלג לאו בר קבולי טומאה הוא עיין ר"מ ה' כ"א ואין להאריך ואי"ה במ"א יבואר יותר:

## סימן ו

### סעיף א

**וברא** עט"ז: הנה דעת הב"י מבואר בש"ע ומלת בחכמה כרש"י ברכות סמ"ך ב' ד"ה ומפליא וזו היא פליאה וחכמה או כתוס' שם ד"ה אשר והטור השמיט שניהם ופי' הב"י דוודאי בריאת האדם חכמה היא וקשה דאמאי בחר דרך לעצמו והשמיט רש"י ותוס': גם פירוש שאם יסתם א' המיוחד הפה בצאתו לאויר עולם אפי' רגע א"א ויסתם עתיד כיון דגם אח"כ אם יסתם יותר מדאי ומיהו שעה א' קאי איציאה לאויר העולם שהיה נשאר כך ואם יפתח קאי אאיברים רבים שאיזה מהן שיפתח אפי' לאחר צאתו לאויר עולם א"א אפילו רגע א' לחיות והקשה הט"ז א' מ"ש דלא יאמר חללים דל"ש בריאה ה"ה נקבים ל"ש בריאת והב"ח הקשה עוד דהא בורא חושך על העדר האור. ולי יש לומר דוודאי בריאה שייך באין ממש כמו נקבים וחושך דמ"מ מיקרי עשיה שדרך הנקבים מכניס ומוציא והסרת האור עשית הוה ועי"ז היה חושך משא"כ חלולים ממילא הוה החלל כי ע"י יצירת האבר נתהוה ממילא החלל באמצע (עיין רמ"א ע"פ איכה נחשבו לנבלי חרש מעשה ידי יוצר יע"ש). וז"ש בב"י ובש"ע נקבים פה כו' חלולים איברים כו' ובנקבים לא הזכיר איברי"ם דקאי אנקבים ממש ושייך בהו בריאה כדכתיבנא וא"ש וברא בו ולא יצר דבנקבים ל"ש יצירה (יצירה רק אממש ובריאה שייך נמי אממש כמו ויבר"א את האדם) עוד הקשה על הב"י והוא דהטור הביא גמ' נדה במעי אמו טבורו פתוח ופה סתום כו' משמע שאם יפת"ח קאי אטבור בשעת יציאה לאויר עולם כמו שאם יסתם פה יהיה נשאר סתום כמו כן טבור יהיה נשאר פתוח (דמש"ה נקיט באות איתן עתיד) וז"א דחלולים אם יפתחו אח"כ נמי א"א להתקיים רגע וכ"ת דקאי רק איציאה לאויר עולם דלאח"כ עכ"פ חיה יחיה עד יב"ח כטריפה ודלא כב"י שפירש חלולים אפי' אח"כ דא"כ אמאי נקיט יפתח יסתם עתידים (וז"ש הט"ז אין שייכות לחלולים כ"א לפה כו' ואגב נקיט חוטם ופי טבעת) ע"כ פירוש הט"ז דהטור אין מפרש כרש"י דחלולים קאי אלב וכרס וחוטם ומעיים ונקבים פה וטבעת אלא אפכא (דלא כב"י שפי' טור כרש"י יע"ש) כלומר רק פה וטבור שהוא סוף המעיים ובהיפך נקבים אמעיים במעי אמו טבור פתוח וממילא מעיים פתוחים וחלל הפה במעי אמו סתום ממילא יש בו חלל ומזכיר חכמת הבורא וז"ש אשר יצר בחכמ"ה נפלאה במעי אמו צריך להיות דווקא פה חלול וסתום ומעיים וטבור פתוח דווקא ולאויר העולם בהיפוך דווקא ומרומז שפיר בדברי

הטור מלת בחכמה יע"ש: וא"ש נקבים ברא בוודאי בפה וטבור אלא שאין בזמן א' זה במעי אמו וזה ביציאה לאויר עולם וכן חללים ג"כ כה"ג ומש"ה אמר בכפל נקבים נקבים של"ת נקבים שניהם בזמן א' ז"א אלא יש זמן שא' נקוב כו' וחלולי"ם שאותן איברים גופייהו ופה וטבור שאמרנו הם מכונים בשם נקבים והם מכונים ג"כ בשם חללים זה במעי אמו כו' אלא שנכון לומר חלולים לבאר דקאי אאותן איברים גופייהו ולא תטעה דקאי אאיברים אחרים והשתא א"ש שאם יפתח או יסתם אחד מהן עתיד ומאי על במעי אמו ג"כ שאם יפתח א' הוא הפה ואם יסתם א' הוא הטבור א"א שעה אחת במעי אמו ומשום דקאי נמי אאח"כ ג"כ סמכו זה לעשיית צרכיו והקשה על המחבר שפי' דברי הטור חלולים כרש"י ונקבים כנדה על הפה לבד ולפ"ז שאם יסתם אחד מהם המיוחד הפה ושאם יפתח אחד יהיה אחד כל דהו וזה לא יתכן (עיין צוהר התיבה בפירוש אחד העם בפתח או סגול קמץ יע"ש בזה) ועיין רש"י ברכות שם ד"ה או יפתח קאי אחלולים יסתם קאי אנקבים לכאורה מה מלמדינו אלא לשלול פירוש הב"י דל"ת חלולי"ם גרם איברים כו' ויפתח אבר לז"א כמו יסתם קאי אנקבים לא נקובים (אף לב"י) כן יפרש יסתם אחלולים לא אאיברים. הארכנו בזה לפי קוצר דעתינו ולהבין דעת קדושים אני צריך עמ"ש במ"ח:

**סעיף ב**

**אפי'** עט"ז תראה שהאדון ז"ל כיון כוונה מיוחדת במ"ש ואחרים פירשו דקאי אשעת יצירה כי הב"י פירש לטור דקאי איציאה לאויר העולם אבל הוא ז"ל פירש איצירה במעי אמו שאם יסתם הטבור ויפתח הפה וכמ"ש באות א' אפי' רגע א"א ומאן דלא גרס שעה פי' כרש"י. ואולי באבודרה"ם או בכל בו מצא כתוב ל' ואחרים פירשו ואני לא מצאתיו כעת:

**סעיף ג**

**רופא** עט"ז ב' גירסאות יש להם מקום ובד"מ נמי כתב שאומר רופא חולי כל בשר שאדם בריא יכולה הנפש להשכיל במושכלות שאל"כ היסורין מבטלין משמע שי"ל חולי כל בשר יע"ש:

**סעיף ד**

**יש** עט"ז: עב"י בשם מהרי"א ענט"י עובר לעשייתן קודם הניגוב ובאמת לסעודה שפיר דניגוב מעכב דכאלו אוכל לחם טמא משא"כ שחרית נגוב אין מעכב עיין מ"א ד' ו' וקנ"ח סי"ב אלא דמ"מ כל שיכול להסמיך הברכה סמכינן ואף ברכת השבח ראוי להיות תיכ"ף אחר הראייה והיכא דלא בירך תכ"ד מברך אח"כ כמ"ש הט"ז ברכ"ז ב' ירושלמי (עיין ר"ן ספ"ק דפסחים) וא"כ שכוי בינה וכדומה דא"א תוך כ"ד תו לא נתנו חז"ל

שיעור תכיפה ומסדרם בבה"כ להוציא אחרים משא"כ ענט"י מיד כשיטול קודם ניגוב יברך דהוא שיעור תכיפה וכ"ש להר"ב סימן מ"ו דמברך על מנהגו של עולם פשיטא ענ"י יברך מיד ולכן נהג הוא כבני ספרד ועב"י יישב זה דבני אשכנז נוהגין ע"פ הרשב"א ענ"י נמי שבח הוא יע"ש עט"ז ד' א' ו' א' והבן:

**סעיף ה**

**ואפי'** עט"ז והם דברי ד"מ: ודאי לתורה א"צ ברכה להרא"ש ג"כ כ"א לתפלה ולק"ש כמבואר בב"י ד' אלא דהוה הפסק גדול: ומ"ש אם עשה צרכיו דצריך לברך ענ"י ואשר יצר ענ"י אין זה חיוב לברך מיד אף כשעשה צרכיו אלא לצאת ידי כולם שי"א כל היום כשעשה צרכיו מברך ענ"י ואשר יצר עיין סימן זי"ן בטור וש"ע ועמ"ש שם ומ"ש הד"מ יטול מים כו' בסימן ז' מבואר דא"צ כל היום וה"ה כאן כיון שכבר בירך ענ"י פ"א: ומ"ש להוציא מי שאין בקי כו' מ"מ וודאי ראוי ונכון הוא שלא לברך פ"ב רק יחיד אומר בביתו עד אלקי נשמה וש"ץ אם המנהג שאומר בבית הכנסת לא יאמר בביתו כלל מה שציינו בס"ד א' בט"ז ט"ס וצ"ל אחד מברך כו' יע"ש עמ"ש במ"א אות ז':

## סימן ז

**סעיף א**

**או** עט"ז פירשתי בסימן ד' אות א' דאף לדידן יש לנו לומר טעם הרא"ש בבוקר ושאני כל היום דלא שכיחא שיהא ידיו מטונף בשעה שרוצה להתפלל ולתורה לא תקנו ברכה כ"א לק"ש ולתפלה. וכמ"ש הרב בהג"ה שם:

**סעיף ב**

**צריך** עט"ז: הנה בכאן משמע שכבר הטיל מים פעם שני וע"ז הקשה דלהמחבר גופא בקע"ח ס"א וב' מודה כה"ג דדי בברכה א, וכ"כ המחבר והרב בהג"ה שם ס"ב אי מחויב לברך קודם בהמ"ז קודם שיאכל משא"כ כשעבר ואכל שנית לכ"ע די בברכה א' ועב"ח וז"ש איך קבעו המחבר כאן בש"ע: ומ"ש במוסף אין לה תשלומין במנחה אשגרת לישן הוא ולר"י דאמר עד ז' שעות הכין הוא הא לדידן דקי"ל כרבנן מוספין כל היום אם עבר כל היום אז אין לה תשלומין בלילה כדאיתא בק"ח ס"ו ורפ"ו ס"א יע"ש והחילוק שמחלק הט"ז בין כאן לאכילה דשם אין קבע כו' ולפ"ז אם הסיח דעתו לאכול להמחבר בקע"ח ס"א וב' דצריך לברך תחלה בהמ"ז אה"נ אם עבר ואכל עוד דצריך לברך ב"פ בהמ"ז ולדידן שם ס"ב בהג"ה לעולם א"צ ב"פ בהמ"ז וכאן אם הסיח חל מיד חיוב ברכה ולכן שתיק הר"ב ואודי ליה בכאן להמחבר ומ"ש מי"ד סימן י"ט התם מיירי בהיו לפניו הרבה עופות ובירך ושחט א' ושח דצריך לברך על שחיטה שנייה בפ"ע ומאחר שנסתלקה שחיטה א' צריך לגומרה כולה היינו הכיסוי קודם שישחט שנית ול"ד לאכל

ואמר הב ונבריך שאסור לאכול אם לא שיברך המוציא ואפי"ה א"צ לברך ב"פ בהמ"ז (קע"ח בהג"ה) דבהמ"ז אין גמר מעשה כ"א שבח והודאה וסגי בהודאה א' משא"כ כו' סובר הט"ז ז"ל דהעיקר דבהמ"ז בדידיה תליא מילתא שאם ירצה יאכל עוד בהמוציא ויברך אח"כ בהמ"ז פ"א ומ"מ א"י היאך מוכח משם דאדרבה מדכתב שבח והודאה משמע דעיקר החילוק דברכות שבח בהודאה סגי וה"נ אשר יצר שבח הוא: ועיין לבוש נתן טעם לחלק דכאן ברכה שנייה מאיליה באה בטבעו של אדם משא"כ בהמ"ז ונהנין ברצונו ומש"ה אין צריך ב"פ. ולענין הלכתא קיי"ל ספק ברכות לקולא כע"ת ונ"ץ ושל"ה ומ"א והב"ח ומורו החסיד ז"ל וא"ר אות ב' הסכים עיקר כש"ע וט"ז ואכתי ספק לקולא בדרבנן וחומר לא תשא ואם ירצה בלא שם ומלכות לומר הרשות בידו. והראשונה לחוב ושנייה לתשלומין כמו תפלה לקמן ק"ח ס"א מיהו להמחבר שמברך ב"פ בשם ומלכות לית כאן תשלומין דכל יומו זמני ולעולם:

**והוי** יודע דאם הטיל מים והסיח ולא בירך ואח"כ רוצה להטיל מים יראה דצריך לברך קודם על מה שעבר חדא דס"ס הוא שמא הלכה כפסק המחבר ושמא הלכה שם בקע"ח כהמחבר דאפילו בסעודה אם הסיח צריך לברך תחלה בהמ"ז וכ"ש כאן ועיין לח"מ בפ"ד מה"ב ה"ו דס"ס לחומרא וצריך לברך ומיהו נסתפקנו בזה אי מהני ס"ס בברכות להר"מ דספק מ"ה שריא כו' או חומר לא תשא כו' (ויבואר אי"ה בפתיחה להלכות ברכות) גם רמ"א עם המחבר אין ספק ומ"מ כאן י"ל דוודאי הכין הוא שצריך לברך קודם אשר יצר לכ"ע וכדכתיבנא. ועיין לבוש ועמ"ש בסמוך מזה:

**שאלה** הא דקיי"ל כפסק הש"ע כל היום אפילו עשה צרכיו וקנח ושפשף ומתפלל מיד אין מברך ענ"י אם יזדמן ע"צ הקרי ספק א' עוד עד"מ שרוצה לטעום קודם תפלה דבר שטיבולו במשקה וכדומה אם יכול לברך ענ"י. תשובה אשיב בקצרה המעיין בטור א"ח תע"ג במ"ש יטיל וישפשף כו' והיינו שיברך ענ"י ותמהו עליו הב"י וב"ח ופרישה (עט"ז תע"ג אות ז' ודרישה שם) ואם נאמר דס"ס מחייבי ברכה כמ"ש הלח"מ פ"ד מה"ב ה"ו א"ש דס"ס הוה שמא הלכה טיבולו במשקה מברך ושמא הלכה כי"א בסימן ד' וא"כ לדידן בתפלה כתב הד"מ כאן דמשום ספק ברכות קיי"ל כפסק המחבר וכאן הוה ס"ס אלא מדלא נתן המחבר בתע"ג ס"ו עצה זו דיטול וישפשף ש"מ אפילו ס"ס לא מהני זהו מה שרצינו לבאר ואי"ה יבואר עוד בה' ברכות בזה. וכאן אין להאריך:

**מ"ש** המחבר ס"ב הטיל ולא שפשף משום הכון סבור הייתי רק יד א' אותה שרגיל לשפשף בה ואתי שפיר ההיא דיומא שהביא הב"י לסעודה יטול ידו אחד וישפשף בה וההיא דקידוש תרצה הב"ח ז"ל דלמסקנא ל"פ ומשפשף רק ביד שמאל וזה אינו דלקנח

אסור בימין אבל שפשוף רשאי כדמוכח סימן מ"ג בתפילין בביה"כ יע"ש וא"כ שייך ל"פ בשתיהן וגמרא דיומא דינא קאמר אבל מדת חסידות משום הכון וכ"ש יוצא מבית הכסא קבוע דיש ספק בלא"ה משום ר"ר כמש"ל ועמ"א בזה:

**הא"ר** בשם רש"ל בתשובה אשר יצר קודם לבנ"ר דתדיר קודם יע"ש ומיהו תכיפה לא נתנו לאשר יצר דא"א שצריך שיטול ידיו קודם ואפילו להטיל מים ולא שפשף לא פלוג עמ"ש במ"א מזה:

## סימן ח

### סעיף א

**מעומד** עט"ז ב"י בשם סמ"ק ויליף מעומר דכתיב (דברים ט"ו ט,) מהחל חרמש בקמה תחל לספור כו' עמ"ש במ"א א' ועי"ד רס"ה בטור ויברך מעומד והרב בהג"ה הביאו וא"י אמאי השמיט עיקר הדין שימול מעומד שזה ד"ת מג"ש לכם וכתב הברכה דהוא דרבנן עב"י וב"ח ובמ"א מ"ש מזה וא"ת בקמה אלא בקומה לא מצאתיו במנחות ס"ו כ"א רא"ש סוף פסחים והרי"ץ בן גיאות הביאו הכ"מ פ"ז מתו"מ הכ"ג כתב קבלה היא יע"ש והביא זוהר פ' תצוה: ומ"ש ב"ח מילה ולולב בהגהות סמ"ק סימן צ"ג אות ב' לא הביא כ"א עצ"ת עומר ציצית תקיעה ולא הזכיר שם מילה ולולב כלל וצ"ע (מה שנרשם סמ"ק צ' ט"ס וחסר צ"ג יע"ש בדף כ"ו א' בהגהת סמ"ק ד"ת בזה) ומ"ש דבעי עמידה היינו לתחלת עיטוף דוודאי לא חייבה התורה כל היום דאשר תכסה כדרך שב"א עוסקין במלאכתן בישיבה כו' שוב הראו לי בסמ"ק סימן קמ"ה בהגהות אות ב' בשם הרמב"ם ז"ל כל מצוה שנאמר לכם בעינן עמידה ואב לכולם עומר וסימן עמצ"ל עומר מילה לולב ציצית ובזה כב"ח כאן ולא חשיב תקיעה כאן והוא בדף מ"ז א' ד"ק:

### סעיף ב

**כדרך** עט"ז והביא ב"י בשם בעל העיטור ופסוק הוא ביחזקאל כ"ד י"ז לא תעטה על שפם משא"כ בציצית כיסוי הגוף לחוד הוה עיטוף והוא עיקר העיטוף ועמ"א אות ב':

### סעיף ג

**ונכון** עט"ז הביא דברי ב"י הפירוש הב' דחשש לסברת הגאונים דשמא עיטוף כעטיפת ישמעאלים בעינן ובט"ז לא הונח לו בזה כי בעל העיטור סובר שאין צריך לכן מפרש להיפוך דבע"ה לשיטתיה אמר דנכון שלא יהא בגילוי הראש מכובע אף בשעה שמעוטף בטלית שמא יסיר אותו מאחר שא"צ עיטוף כו': מ"ש בשם רש"ל ממדרש לא הטרחתי עיין א"ר ב' אות ד' דומיא דלא טרחתי. מעומד דאין איסור יע"ש. ומ"מ קשה הא אסור לקרות ק"ש בפרועי ראש משום הזכרת השם ואף ללמוד אסור בגילוי הראש. ועיין סימן ע"ד בט"ז אות ב' וצ"א סנ"ד בט"ז ומ"א שם:

**סעיף ד**

**יוצאין** עט"ז דבימיהם המנהג להתעטף וע"כ נתקנה הברכה בלשון עיטוף ועכשיו שאין המנהג כן מ"מ לא נשתנה נוסח הברכה ועיין לבוש ועיטוף לא רמיזא כו' טלית ישן הדיוט אם מותר לציצית סימן קמ"ז מ"א ה':

**סעיף ה**

**בטלית** עט"ז וכ"ה בפנים ומיהו אם עשרה מתעטפין בטלית א' ממש יצויר שמברכין כולם בשותפות כמבואר בסימן י"ד גם שאלת עם ציצותיה מברך אלא דלא שכיחא:

**סעיף ו**

**אלא** עט"ז ועיטוף הגוף נמי קרי עיטוף ולישב בסוכה כמו להתעכב ונוסח הברכה כך הוא והר"ב בהג"ה אמר דטוב לברך על טלית קטן על מצות ציצית אם לא בארבע כנפות כמבואר בסעיף ג' ואפ"ה נהגו עכשיו על מצות ציצית משום ל"פ רק על טלית גדול מברכין להתעטף:

**סעיף ז**

**על** עט"ז ועיין לבוש ס"ה דחוששין שמא דווקא המצוה בעיטוף דווקא וטלית קטן כזה אין בו כדי עיטוף ראש וקצת גופו לכן מברכין על מצות ציצית שבח על לשעבר שנתן לנו מצוה זו ולא שעתה מקיימין אותה וניחא קושיית מהרי"א בב"י דעל לשעבר הוא כדמסיק בפסחים. ואף על גב בתל"ב על ביעור התם יש טעם כמ"ש התוס' שם משא"כ כאן היה טוב יותר לברך להתלבש בפלס להתעטף אלא דלשעבר נותנין שבח ומ"מ רק טעם הוא למנהג אבל העיקר וודאי דקי"ל עיטוף לא רמיזא ויוצאין בו דאל"כ מנלן לבדות ברכה אחר חתימת התלמוד: מה שכתב בש"ע ס"ח יכוין שצונו כדי לזכור כל מצות ה' כתב הב"ח ז"ל דכאן ובה' תפילין וסוכה (תרכ"ה) בעינן שיכוין גם לזאת דבתורה מבואר כן הטעם משא"כ שאר מצות די אם כיון לצאת לחוד יע"ש וכאן אם לא כיון כן אין עושה כתקנה יע"ש ולפ"ז בפדיון הבן נמי כתיב ביה טעם י"מ:

**סעיף ח**

**כדי** עט"ז והוא מטור וראי"ש סוף ה' ציצית (בבאר הגולה ט"ס אות ט' ויו"ד כי אות ט' מטור ויו"ד ראש ה' ציצית ואות כ' תוס' י"ד ברכות ומנחות ל"ו) והמחבר שינה קצת לשון הטור משמע דעתו דווקא משום ברכה לבטלה החמירו הא לא"ה לא ולשיטתיה בסימן י"ג אות ג' דלענין שבת הקילו וברכה החמירו יותר והמ"א כאן י"א ושם ה' לשיטתיה יע"ש ועמ"ש במ"א מזה. והוליד מזה בהרבה בגדים כו' וה"ה טלית משי שיש נוהגין לברך על צמר א"צ לבדוק המשי. גם הוליד מזה דאפילו מה שמתוך הנקב בודק דלא כמ"א י"א לשיטתיה דעשוי לפסוק משא"כ בנקב מה שא"כ לט"ז חומר לא תשא

לפ"ז בכמה בגדים לכ"ע א"צ לבדוק מה שבנקב אבל א"ר אות יו"ד בשם ט"ז ושל"ה דלבדוק במקום שמונח על הכנפות דאדרבה שם בפסיקת חוט א' פסול ורגיל לפסוק שם עיין סימן י"ב וכן ראוי כי שם עיקר משא"כ החוטין רובן כשירים אם נשאר כדי עניבה: ומה שחילק בין ההיא די"ד סימן א' ס"א בשוחט אף להמחבר שם צריך לשואלו אחר השחיטה דיני שחיטה ולא סמכינן ארובא א"כ כאן נמי עבר בעשה ואין לתקן תירץ דשם אין יודעין כלל מה הוא משא"כ כאן דבדק פ"א מה"ת לומר שנפסק ובפרט לבדוק בכל יום לכך אמר משום חומר לא תשא. וא"צ לדחוק ולומר לענין זה חזקה עדיף מרובא וכדומה לזה כתבנו במ"א לענין ע"א היפך החזקה אין נאמן לענין רובא י"ל שאין אומר היפך כי שמא ממיעוטא הוא עיין פריי י"ד סימן א' במשבצות זהב: והב"ח ז"ל כתב דאמר משום ברכה ולא עשה דנ"מ בשבת בסימן י"ג או שאולה בסימן י"ד והט"ז לא ניחא ליה בהא דיותר היה לומר עשה דציצית דנ"מ טובא בהרבה בגדים כו' ועכ"פ הי"ל בתרווייהו אלא דלא חש לעשה כו':

**אמר** ההדיוט הכותב במקום אחר הארכתי בס' ג"ו ובס' פרי מגדים לי"ד בק"י ודוכתי טוב' ובס' שושנת העמקים אשר כתוב ת"י הארכתי בתכלית האריכות וכאן אבוא בקצרה עיין פר"ח א"א תל"ו המשכיר ועיין פר"ח י"ד סימן כ"ט ושם ביררנו דאוקמינן אחזקה אף מדרבנן רק במקום מיתה י"ל חששו מדרבנן כמו בההיא דחולין פ' הזרוע בעיסת גר דחייבת בחלה כפירש"י שם (ק"ל א') דמיתה היא ולפ"ז בשבת בסימן י"ג ראוי לחוש וי"ל שם איירי שכבר בדק בעת הברכה ולמה יבדוק במעט רגע דיוצא לרה"ר. גם רובא וי"ל כ"ש חזקה כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן וי"ח טריפות לאו בקל הוא. וכן ס"ס די"ל דעדיף מרוב אפ"ה כל דיש לברורי בקל מבררינן עי"ד ק"י בש"ך אות ס"ו ובפריי שם. וז"ש ר"ת למאי נ"מ נישיליה דליתיה קמן ובדיקה טורח הוא:

**ואמנם** כן ראוי להעיר בכאן פרט א' והוא דחז"ל יש להם רשות לעשות סייג וגדר והורשו ע"כ מקרא דושמרתם אש משמרתי עשו משמרת למשמרת עיין ר"מ פ"ב מה' ממרים ועיין תוספות מנחות ס"א א' ד"ה האוהב ב' ד"ה האיר ונהי דמצינו כמה פעמים בש"ס אף בעשה עשו סייג וגדר י"ל דווקא שלא לעבור עליה בקום ועשה כמו יבמות כ' ב' חייבי עשה כו' (ושם י"ל א"א שלא במקום מצוה כרת) ודוכתי טובי הא בשוא"ת לא עשו סייג וגדר וקריאת שמע עד חצות ולאחי"כ קורא ועבריין מקרי וזהירות הוא לא סייג וא"כ ציצית דהוה שוא"ת כמ"ש התוס' יבמות צ' ב' נא עשו סייג לגזור מדרבנן שלא לילך אחר חזקה משא"כ חומר לא תשא י"א דהוה ד"ת עיין רט"ו עשו סייג שלא לילך בתר חזקה ואין מקומו פה להאריך יותר. ולקמן בי"ג י"ל לכאורה לרה"ר הוה ס"ס שמא

כשירים ושמא ארבעתן פסולים ובטילים וס"ס א"צ לברורי אף בקל להר"ב בי"ד סימן ק"י סעיף מ' יע"ש ואינו נכון ועמ"ש לקמן בזה והנה בקרא סוף פרשה אחיי ושמרתם את משמרתי לבלתי עשו"ת מתועבות משמע נמי שהורשו לעשות משמרת שלא לעבור בקום ועשה לא בשוא"ת ויש דמדומי ראייה ממה שעשו חז"ל הרחקה בחמץ באכילה ב"ש ובהשבתה לא עשו הרחקה שזה קום ועשה וזה שוא"ת. והבן: ועיין בר"מ ה' ציצית פ"ג ה"י הל הלובש טלית בלא ציצית ביטל מ"ע אין סותר למרדכי בסימן י"ג לקמן וגם לתוס' יבמות צ' ואי"ה שם יבואר ומפני שבס' חמד משה לא כתב כן הוצרכתי לזה:

**סעיף ט**

**ימשמש** עט"ז הנה הבין מב"י דמצוה שיש לה משך זמן יכול לכתחלה לברך אחר עשייה והוה עובר למה שאח"כ וע"ז אמר דאין מוכרח דאימא לכתחילה צריך כה"ג נמי עובר לעשייתן ממש ושאני כאן דרוצה ללבוש שלא ילך ד"א בלא ציצית וידיו מטונפות א"א אלא אח"כ ועמ"ש במ"א אות י"ב. ועל הלבוש קשה שכתב דא"א בענין אחר ועוד דיש לה משך זמן דמשמע לתי' אחר אפי' אין לה משך זמן והא ל"ד לטבילה ששם א"א בע"א דגברא לא חזי כלל משא"כ כאן דימתין עד שיטול ידו ובט"ז א"ש כדפרישית. ובנט"י לקמן דמברך קודם הניגוב התם הטעם דרוב פעמים ידיו מטונפות ואסור להזכיר השם אבל מצוה שיכול לברך קודם ממש וודאי צריך אע"פ שיש לה משך זמן. ולעיל סעיף א' יתעטף ויברך קודם עיטוף יע"ש:

**סעיף י**

**אם** עט"ז הקשה פסקי ש"ע אהדדי דכאן פסק אם לא היה דעתו תחלה כו' ומשמע אף שיש מאותן בגדים שהיה דעתו עליהן וביי"ד סימן י"ט ס"ז פסק המחבר כסמ"ג דאם יש עדיין לפניו אין מברך ושחיטה וציצית דומין זה לזה ומ"ש כאן דמברך עוד ומ"ש הב"ח דאכילה ושחיטה יש קבע כלומר אדם קובע לאכול הרבה ולשחוט הרבה ואין נראה כי שחיטה דומה לציצית וגבי אכילה ל"ש קבע היינו דאין לה קביעות ונגרר מאכילה לאכילה והנה משמע דמודה הט"ז אם כבר לבש ואח"כ הביאו עוד דיברך שנית וביי"ד י"ט סעיף ו' ממין הראשון אין מברך יע"ש אלא שהט"ז שם כתב דלא קיי"ל כן יע"ש באות י"א ובש"ך ט' שבמקצת דפוסים לית שם וכן עיקר יע"ש. ומ"מ מ"ש הט"ז מר"ו דאם יש עוד לפניו מאותו המין הנה בלבוש לקמן כתב בפירוש אפילו אין לפניו נמי יע"ש ועא"ר שם ט' ועביי"ד שם בט"ז אות י"א כתב דלרא"ש יש לחלק בין פירות לשחיטה משמע דבאכילה אף שאין לפניו מאותו המין אפי"ה אין מברך וצ"ע ואי"ה בר"ו אבאר עוד:

**סעיף יא**

**דהליכה** עט"ז. הב"י כתב דהרא"ש חולק אמהר"מ וסובר דהליכה חשיב הפסק ובהכי פירש דברי הטור דמש"ה בביה"כ צריך פ"ש לברך והקשה מתוס' סוכה ל"ט א' ד"ה כל יע"ש דהוכיחו דעכ"פ כ"ב אמה השהייה הוי הפסק בין נט"י להמוציא וכ"ה בקס"ו ס"א והיינו מדאמרינן זבחים ל"ג א' דסמיכת אשם מצורע לא היה תיכף לסמיכה שחיטה דמרחק צפון כ"ב אמה מפתח ומאי קושיא דהתם הליכה הוי הפסק אבל שהייה בלי הילוך מנלן דלא היה תיכף אלא ש"מ כל שאין שהייה הפסק הליכה נמי לא הפסק וע"כ שם מטעם שהייה כ"ב אמה לא הוה תכיפה ולפ"ז בציצית דאין שהייה הפסק וודאי הליכה נמי לא הוי הפסק (מ"ש דא\ל"כ הוי לחשיב גבי שלש תכיפות כל הברכות א"י דברי"ו ס"ב איתא דאסור להפסיק לכתחל"ה בשתיקה בין ברכה לעשי' יותר מכדי דיבור ועמ"א קס"ו אות ג' מ"ש בכדי אין להפסיק כלל ומיהו י"ל בין בגד לבגד לא איכפת לן בשהייה) והעלה דהרא"ה ומהר"מ אין חולקין כע"ן מ"ש מהרא"י ז"ל: והנה מוכרח אני להאריך קצת בכאן. הנה המ"א בקס"ו אות ג' הקשה על תוס' סוטה וכוונתו נ"ל דממ"נ אם סוברים דביאה במקצת שמיה ביאה אין מוכח דכ"ב אמה הפסק דמרשות לרשות הפסק דהמקשה סבור כרבי דלא מרחק צפון כו' ואי סוברים דלא שמיה ביאה (פ"ג מה' ביאת מקדש הי"ח מחלוקת הר"מ והרי"א ז"ל) וכרבי יוסי ברי"י דמרחק צפון ומעייל ידיה לבהונות א"כ מוכח אפילו פחות מכ"ב אמה הפסק דיד המצורע יותר מאמה וחצי בערך זה קושייתו (ועא"ר כאן אות ט"ו פורתא לא דק ולא הונח להמ"א בזה דמוכח דבערך כ' אמה הפסק) וליישב זה אומר דהתוס' הוקשה להם מדאמר רב יוסף התם לדחויי סייעתא דעולא הא מני ר"י ברי"י הוא ולא אמר דלמא כדרך דחוי ועוד דמה"ת לאוקמי ברייתא כר"י ברי"י דלא כהלכתא דהלכה כרבי (עיין ר"מ פ"ד מחוסרי כפרה ה"ב ובכ"מ שם) ועוד דהלכתא כעולא וכרי"א ז"ל בה' ביאת מקדש וכן סוברים התוס' אלא דהמקשה סבור דכרבי והשיב רב יוסף דבהכרח ברייתא כר"י ברי"י דאי כרבי אמאי לא הוה תיכף דמחלל פת"ח ששם עומד עד תוך העזרה מיד הוה תיכף דלא כסברת המקשה ובהכרח ר"י ברי"י והשתא אין סייעתא די"ל ל"ש ביאה וכי' אמה הפסק או שמיה ביאה וכ"ב אמה עכ"פ הפסק וסומך בחלל ומוליך הבהמה משם עד צפון כ"ב אמות שלימות ומתורץ קושיית המ"א בקס"ו ג' ולזה כתב הט"ז א"כ מוכח מהתם דכ"ב אמה והליכה מרשות לרשות מחלל הפתח עד צפון לא הוי הפסק רק השהייה הוי הפסק ואף דבקע"ח מבואר מפינה לפינה הפסק י"ל דהטלית עליו כמ"ש במ"א י"ז לדעת מהר"ם וכן מוכח זהו תורף דברי הט"ז. ואמנם יש לחלק בין רשות לרשות אחר הוי הפסק ומחלל הפת"ח

לפנים בעזרה לא הוי רשות אחר דנהי דמאגף ולחוץ כלחוץ (עיין סי' נ"ה סי"ג) ומ"מ רשות אחר"ת ממ"ש לא הוי וע"כ דשהייה לא הוי תיכ"ף והוכיחו שפיר התוס' בסוטה מזה משא"כ מביתו לביהכ"נ לרשות אחרת הפס"ק נמי הוי ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף יב**

**צריך** עט"ז ועב"י כי פירוש דברי הטור דהפסק הוי בתפילין כמו בציצית אם פשט ליל לבית הכסא נמי ספק ודעתו נוטה שא"צ לברך אף בתפילין שנית והזזה שלא מדעת שאני ולפ"ז ייחס שגגה גדולה להטור מסוכה דרבא מברך כשיצא מבית הכסא. אלא דבלא"ה קשה א"כ אמאי לא מסופק הטור בתפילין כמו בציצית ש"מ דידע מההיא דרבא בסוכה ושאני התם כמ"ש בד"מ אות ו' דאסור לכנוס לביה"כ בתפילין הוי הפסק משא"כ טלית אפי' טלית גדול דנכון להסיר בביה"כ מ"מ אין איסור ומש"ה מסופק משא"כ תפילין בביה"כ ואה"נ דתפילין במקום שא"צ להסיר הוי הפסק כמו בציצית ודעתי שאין לברך וכ"פ הט"ז באות י"ב דספק ברכות להקל דאין לברך כשהסיר אדעתיה להחזיר אפילו הולך לבית הכסא ואפילו אין טלית קטן עליו ואי"ה בי"ג יבואר עוד:

**סעיף יג**

**וי"א** עט"ז. העתיק דברי הב"י שהביא דברי האגור ופירש הב"י דמיירי בדעתו ללובשו מיד דאל"כ מ"ט דר"ח שחילק בין נשאר טלית קטן עליו וזה שלא כטור שנטה דעתו אם הסיר הטלית אדעתיה ללובשו מיד דא"צ לברך שנית ואף בלא נשאר קטן עליו. ובש"ע פסק הב"י כפירושו וכדעתו בארוך דצריך לברך שנית ואפילו קטן עליו ואפשר דדחה חילוק מהר"מ דמה טעם בנשאר קטן עליו וכמ"ש לבוש ואמנם נראה לי לומר דמשו"ה השמיטו המחבר חילוק ר"מ והוא דמהר"מ הנ"ל המוזכר באגור ור"ח א"ז אזלי לשיטתייהו במה שהביא הב"י לעיל בשם תה"ד העתק תשובה שמהר"מ סובר הליכה מביתו לביה"כ לא חשיב הפסק ולא הלך בטלית קטן לבית הכנסת וקשה מקע"ח ס"ב בהגה"ה מגמרא דברים שאין טעון ברכה לאחריהם הליכה מחדר לחדר הפסק וצריך לומר כמ"ש המ"א אות י"ז דטלית קטן עליו לא אזדא עדיין המצוה ומשו"ה בההיא דנשאל האגור שיצא מבית הכנסת והסיר טלית ובא אח"כ לביה"כ ולובשו חילק שפיר הר"ח א"ז אליביה דמהר"מ גופו פירש כן דהא דמברך שנית כשאין טלית קטן עליו והליכה כה"ג מחדר לחדר הפסק כשחזר לביה"כ ולובשו משא"כ כשהקטן עליו אין מברך דלשיטת מהר"מ הליכה לא חשיב הפסק וסובר כטור דאדעתיה ללובשו אין מברך רק מטעם מחדר לחדר קאתינן עליה משא"כ המחבר בסי"ג הכריע דהליכה חשוב הפסק ודינא דסי"ד באותו חדר עצמו ולא כטור וראיה מרבא בתפילין (ואין סובר חילוק ד"מ עט"ז י"ב) א"כ מה טעם בין נשאר קטן או לאו:

**והט"ז** ז"ל פירש דעת ר"ח דסובר כמו בר"ו בפירות דאם יש עדיין לפניו מהני ה"ה כאן (ואזיל לשיטתיה באות יו"ד עמ"ש שם דבעינן שיש עדיין מקצת הפירות) ואף לפסק המחבר בסי"ב דאין מדמה לפירות לבישה כמ"ש הט"ז שם אות יו"ד כאן אין מעשה חדש. והמחבר לא ניחא ליה בכך ומשו"ה השמיטו. והקשה על הרמ"א בקושיית ל"ח ומ"א אות י"ט דאם י"א ב' תרתי בעי קשה מסימן כ"ה סי"ב דהתם אין נשארו תפילין כו' ואפ"ה א"צ לחזור ולברך ואם לומר י"א הללו אפילו באין דעתו קשה למה כקושיית ב"י ועמ"א בזה ועיין אות י"ב. והנה דברי הלבוש לכאורה ירעו קדקוד דכאן פסק כהמחבר דצריך לברך ובסימן כ"ה סי"ב פסק דא"צ לברך כשהזיזו אדעתיה להחזיר למקומן וראיתי באי"ר אות ט"ז הרגיש בזה וי"ל דשאני ליה בין הסירן לגמרי ובין הזזה ובזה מיושב קושיית רמ"א אהדדי דג"כ שני ליה בין הסירן לגמרי ובין הזזה ודברי הלבוש מחוורין כשמלה ואמנם באי"ר כ"ה אות כ' כתב ה"ה הסירן ויש לכוין דברי הלבוש וא"י איך וכדכתיבנא. עמ"ש במ"א אות י"ח מזה:

**סעיף יד**

**וחוזר** עט"ז. הב"י כתב דהטור סובר דחוזר ומברך כמו תפילין והקשה הט"ז א"כ רובו נמי כמו תפילין והראיה מצ"ז דכתב הטור כיל"ו שאני הפסק בתפלה ורובו אין הפסק ויברך אח"כ (אע"ג דצריך עובר לעשייתן לכתחלה כמו בסי' כ"ה ס"ח במשך זמן כאן אי אפשר) ומיהו הב"י לא הביא כ"א כמו דאשכחן בתפלה הפרש ה"ה י"ל לענין ברכה יש הפרש ומ"ש בתפילין רובן א"י דאה"נ להב"י א"צ ועא"ר אות ח"י ומיהו לדידן לקמן כ"ה סי"ב אין מברכין אף בנשמטו כולם עמ"א שם אות כ"א: כתב א"ר בשם שכ"ג בירך ונפל טליתו כולו מידו והגביה א"צ לברך פ"ש פשוט הוא מר"ו ס"ו דווקא נאבד או נמאס ולעיל כתבנו דאם נפסק ציציותיו דמיא להתם:

**סעיף טו**

**הלן** עט"ז האריך ועב"ח והם כעין דבריו. והנה מ"ש חובת מנ"א כלומר שאין חיוב לילך בציצית כ"א הלובש ד' כנפות מחויב לעשות ציצית (אבל לא חובת מנא ממש דקי"ל כלי קופסא פטורין ואי היה מחויב לילך בציצית שפיר י"ל לילה מפסיקו) והנה הגמרא מנחות מ"ב א' ורש"י שם ד"ה א"כ רק פעם א' כשהיתה חדשה ומכאן ואילך לא הרי מבואר דוודאי פשטו לפעמים אלא לרבנן דרבי אף פשטו והסיח דעתו זמן מה לא הוי היסח הדעת וד"ת מברך כשמתעטף והמעיין בסוכה מ"ו א' לענין סוכה מסיק תנאי היא דר' מברך תפילין כל פעם שמניחן ורבנן אין מברך רק בשחרית ופירש"י ה"ה סוכה לרבנן יום א' מברך ותו לא דאין לילות מפסיקין הרי מבואר דוודאי כל ז' הימים לא היה סגור בסוכה ויוצא לשוק והסיח זמן רב אפ"ה לרבנן כיון דאין זמן פטור מפסיק די ברכה

א' ה"ה כאן גם המקשה סובר דפושטו בלילה ואפ"ה לרבנן די ברכה פעם א' ותו לא ומשני כרבי דכל זמן שמניחן אף ביום הרבה פעמים מברך כל פעם ופריך אי הכ"י ביום נמי אי כרבי משא"כ לרבנן שפיר ומשני איניש צנוע הוה ולא שרי לגלימיה כולי יומא ופירש"י ולעולם כרבי ולא כרבנן ופריך עוד מ"ש מצפרא ופירש"י למברך באשמורת ומשני כי משני מכסות לילה ליום ופירש"י ב' טליתות היו לו והוכיח הרא"ש מכאן בהלכות קטנות ה' ציצית דאם לבוש טלית ולובש אח"כ דצריך לברך עוד הביאו הב"י אלמא כפירש"י סובר. אלא בתשובה פירש בסוגיין פירוש אחר דהמקשה היה סובר וודאי הלכתא כרבי כדמסיק בסוכה מ"ו ואנן עבדינן כרבי יע"ש א"כ מה הוקשה לו ארב יהודה אלא דסבור דלא היה פושע בלילה הטלית (כיון דלילה זמן ציצית הוי מסתמא גם בלילה כו') ומשני כדרבי כלומר כמו רבי היה חולץ תפילין כמה פעמים ביום ומניחן ומברך ה"נ רב יהודה היה פושטו בלילה וזה עיקר התירוץ (בב"י כתוב בדפוס ברלין דרבי וצ"ל כדרבי או דברי רבי פירושו שהיה פושט"ן בלילה כו' ור"ל רב יהודה וכאלו אמר פושט ואטלית קאי) ופריך אי הכי כולי יומא נמי כשפושט ומשני איניש צנוע היה ולא פשט כל היום ש"מ דלמ"ד לאו זמן ציצית אפילו ישן בטליתו אין מברך דהא המקשה הקשה דלילה זמן ציצית ואהא אין חולק התרצן. והעלה הט"ז דפירש"י עיקר דהמקשה נמי סובר שפושטו בלילה רק סבר כרבנן דרבי ולדידהו אף הסיח זמן רב כמו סוכה רק יום א' מברך כיון שאין זמן פטור מפסיק ומשו"ה פריך דווקא אי זמן ציצית הוא הא אי לאו זמן ציצית כיון שפשטן וודאי מברך משא"כ אי אין פושטו אף דלילה זמן ציצית וגם לדידן בכסות יום חייב בלילה להרא"ש אין מברך בבוקר. והנך רואה מדאמר לא שרי כוליה יומא משמע הא שרי רגע מברך וזה מסכים כהמחבר סעיף י"ד אם לא כולי' יומא ל"ד רק זמן רב. ומסוכה מ"ו דאמר רבא לא אמר כשמעתיה דמעייל לבית הכסא ומנח תפילין כו' לא קשיא דלמא בית הכסא שאני דאסיר לכנוס שם בתפילין כמו שחילק הד"מ בסי"ד ובד"מ אות ז' י"ל דלרבנן כיון שאין זמן רב והיסח דעת אין מפסיקו כ"ש תפילין בנכנס לביה"כ והבן זה ועיין באות י"ו ועיין סוכה מ"ב רב יהודה אמר שמוחל וליה לא ס"ל ומ"מ יותר יתכן פירש"י:

**סעיף טז**

**טוב** עט"ז ומסיק דאין לברך כלל בבוקר ומשמע אף דאיכא כעין ספק ספיקא שמא הלכה כרמב"ם דכסות יום בלילה פטור ושמא כתשובת הרא"ש אפ"ה אין מברך. ומיהו בתשובת הרא"ש כתב דא"צ להסיר בבוקר משמע דאם רוצה עכ"פ מסירו בבוקר ומתעטף ויברך ואפשר לגרום ברכה שא"צ אסור: והנה ברכת התורה אין זמן פטור

ומברך בכל בוקר דכוונתינו רק לפטור מעל"ע עיין סימן מ"ז ל"ד דכאן לבוש הוא בטלית ואין לברך נ"ל. ואין להאריך יותר:

**סעיף יז**

**וכן** עט"ז דל"ת לשיטתיה באות י"ו ואין נכון מלת וכן שכתב הר"ב דבדק המחבר רק טוב מאמר שמאתמול משא"כ קודם היום חיובא לזה אמר דבלאו דבריו אין נכון דהרי המפרשים כתבו זה מהגמי"י פ"ג מתפלה (באר הגולה ת' ט"ס הגמי"י רק רא"ש בתשובה) ומייתי ראיה מתפילין משמע חיובא והב"י דקדק אהרא"ש שכתב וטו"ב ותי' שמ"א הרא"ש סובר דל"ד לתפילין שהמשמוש חיובא והרב שהביאו להגמי"י לאיזה צורך הא כ"ש הוא מדין המחבר אלא בכאן חיובא ומלת וכן אין מדוקדק:

**סעיף יח**

**ביטול** עט"ז וסי' י"ז אות נ' י"ש. והוא מר"מ פ"ב מציצית ה"י ואין סתירה מכאן למ"ש המרדכי הביאו הב"י ומ"א י"ג ח' ואי"ה יבואר:

## סימן ט

**סעיף א**

**אלא** עט"ז. הנה במנחות ל"ט ב' פירש"י ד"ה ופרט לך בכלאים (דברים כ"ב) ונגעים (ויקרא י"ג) ובשבת כ"ו ד"ה הואיל כו' בשרץ ומת וש"ז וציצית וד"ה ופרט באי' מהם בנגעים והנה אמת כלאים א"צ בנין אב כדמסיק כ"ז ב' שם בהדיא כתיב צ"ו וע' תוס' ד"ה אלא. ואמנם כי היכי דלא למיהוי ב' כתובים כלאים ונגעים י"ל דכלאים מיותר לאיזו דרשא אלא דא"כ לא הוה רב פפא בדותא כך כתבו התוס' שם. ורש"י שבת כ"ו ב' ד"ה ופרט כתב דדריש בכלל ופרט משא"כ בכלאים אין זה כלל ופרט דכלל ובגד בהעלאה כתיב ויקרא י"ט ולא תלבש שעטנז צ"ו יחדיו דברים כ"ב ולא דנין בכלל ופרט ובחדושינו בשבת הארכנו וכאן אין מקומו פה ולזה אמר ופרט באי' מהן והיינו נגעים לא כלאים אמנם מה שהזכיר כלאים א"י למה דמסיק בשבת כ"ז דר"פ בדותא הוא ורש"י כ"ו ב' ד"ה הואיל השמיט כלאים לכוונת זו: והוי יודע דסבור הייתי לומר דרב פפא לשיטתיה בכורות י"ז א' דרנב"י ה"מ שאין צמרו (רחל בת"עז עמ"ש במ"א א') מטמא בנגעים וכ"כ הר"מ ז"ל פי"ג ה"ג מהט"צ ור"פ אמר ה"מ שפסול לתכלת מן הפשתים שלא נשתנה סי' וראב"י ה"מ שאין לוקין כלאים כו' והנה י"ל רב פפא סובר דמחמת יתורא דצמר ופשתים דמותר דהא בגד יליף שעטנז מנגעים ומיותר להקיש מה פשתן בלא נשתנו אי לאו יתורא לא הייתי אומר היקש זה והשתא יליף נגעים בנין אב מכלאים דרחל בת עז אין לוקה (ולא הוה ב' כתובים) ולא כרנב"י דיליף לה מפשתים או פשתים כו' דר"פ ל"ל היקשא אי לאו יתורא והשתא שעטנז לג"ש אתיא לבישה מהעלאה כי

היכי דליהוי צ"ו מיותר להיקשא ולא בדותא היא (ועיין תוס' שבת כ"ז א' ד"ה אלא ותבין) אלא רב אשי מסיק בכורות דהמדלה גפן ע"ג תאנה פסול ומשמע דיליף היקשא בלא יתורא וסתמא דמסדרי הש"ס הוא רבינא ורב אשי ומסיק בשבת סתמא דתלמודא דר"פ בדותא הוא וכדאמרן ומ"מ הט"ז לא היה להביא כלאים כדאמרן עיין ר"מ פ"ו מה' איסורי מזבח ה"י פסק כן וכבר הגיע העת לפסוק בכאן כי יצאתי חוץ מגדרי. ועמ"ש במ"א א':

**סעיף ב**

**וי"א** עט"ז ועב"י ובגמרא מנחות ל"ט ב' דרחבא ורב יהודה ורבא וגם יש אידך חנא דבי ר"י דנפיק מהך תנא. והנ"מ אי שאר בגדים ד"ת או דרבנן א' דיותר ראוי לעשות בגד שיוצא מ"ה ומיהו בסעיף ו' ראוי אף להר"ב יע"ש. ב' ספק דרבנן לקולא אם יש איזו ספק בשאר בגדים אי חייבין ומיהו למ"ש יו"ד י"א מ"א תס"ז אות ב' בסופו ותפ"ט במ"א וט"ז ה"ו דאין לעשות ספק דרבנן לכתחלה ומיהו באין לו בגד אחר וציצית כלל. ג' ביש לו הרבה בגדים א"צ לבדוק זה דבדרבנן אפשר לא אמרינן כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן ומיהו ז"א עמ"ש בסי' ח' במ"א וט"ז ח' ט'. ד' ביושב בציבור ונפסק א' מהם בדרבנן בחול י"ל כבוד הבריות דוחה דרבנן עס"י י"ג במ"א אות ח'. ה' אם יש לו ב' טליתים משי וצמר ובירך על המשי צריך שיתכוין בפירוש לפטור הצמר לא בסתמא אע"פ שדעתו ללבוש שתיהם עמ"ש בסי' ח' סעיף י"ב בט"ז ומ"א ראיה מר"ו בא"ר א' בב"י דמצנון וזית יע"ש. ו' אם לבש כלאים בזמן הזה בציצית ד"ת י"א דמ"ה עכשיו שרי רק מדרבנן א"כ לא מפסל מ"ה לעדות ובגדים דרבנן מפסל מ"ה כתבתיה בפתיחה. ז' אם לבוש טלית בלא ציצית שמכין אותו עד שתצא נפשו ואם עשה ציצית ולא נלקה לוקין אח"כ מכות מרדות אי בדרבנן לוקין בשוא"ת יש נ"מ לפסולי עדות דרבנן עיין פתיחה בזה וטומטום נ"מ ג"כ ועיין ע"ש וצ"ע איך יברך:

**סעיף ג**

**פוטרין** עט"ז הנה להמחבר שאר מינין דרבנן הם אמרו שאין פוטר אלא מינים וצ"ו אמרו דלפטרו בכל המינים ולהר"ב דכל בגדים מ"ה יליף מקרא כדרבא הכנף מין כנף הא כיצד צ"ו כו' מנחות ל"ט ב': ומ"ש תכלת עמרא לא הבינותי דזה ל"י"א דכלאים אין פוטר כ"א בפשתן ולא בצמר דאפשר לקיים שניהן (לבוש יע"ש) משא"כ לדידן כמ"ש בסמוך מגדילים סמיכות הענין. וי"ל דבריו לקוחים מרש"י מנחות ל"ט ב' ד"ה חוטי צמר יע"ש דקשיא להמחבר אימא הכנף מין כנף צמר לצמר ופשתן לפשתן אלא דפשתן הואיל ותכלת בעי שם צמר צבוע תכלת ה"ה צמר לבן פוטר שם וממילא הכנף לאו דוקא וה"ה איפכא פשתן לצמר. ומיהו סמיכות הפנאה י"ל לצמר לבן בפשתים ואין להאריך ועיין

ריש יבמות. עיין פתיחה: ומ"ש ב' חוטי תכלת להר"מ לא הוי רק חוט אחד מקצתו תכלת עב"י מזה:

**סעיף ד**

**שלא** עט"ז. מוכרח אני להעתיק נוסחת הסמ"ק שבידינו והיא נוסחת הכל בו הביאו הב"י (ד"ק שנת גי"ו ברנג"ה) וז"ל בסי' ל"א (דף י"ג א') וכלאים בציצית לגמרי אסור לדידן שאין לנו תכלת וטלית פשתן פטור" אפי"ו במיני"ו. וצמר ופשתים פוטרים בין במינם בין שלא במינם ושאר מינים פוטרים במינם ושלא במינם אין פוטרים בז"ה י"ש שנ"י פירושי"ם וצ"ע במנחות. ומיהו נכון שלא לעשות שום ציצית מפשתן ואפילו בטלית של משי עכ"ל ויש בזה ג' פירושים הב"י פי' דסמ"ק פוסק כר"ח (מנחות מ"ט א') דציצית פשתן אסור בטלית פשתן אטו כסות לילה ואטו ציצית צמר כו' וכב"ש יע"ש במנחות וע"ז כתב סמ"ק ומיהו נכון ליזהר אפי"ו במשי (ושאר מינים) דאין מטילין פשתן כלל אטו לפשתן ואף דגזירה לגזירה קרובה הוא ואף עתה גזירה לא זזה ממקומה. והשתא ה"פ בסמ"ק וכלאים לדידן אסור כו' וטלית פשתן פטור אפי"ו במינו לא מבעיא בצמר דכלאים אסור אפי"ו במינו פשתן אסור גזירה לא זזה ממקומה וא"ש לשון אפי"ו אלא דקשה מל"ת במינו ממיני"ו היה לומר (עיין דרישה) גם קשה מה האי דכתב וצמר ופשתים פוטרים במינ"ם דהא פשתים אסור במינם לפשתן ולא יצויר כלל וצריך לדחוק במינ"ם אשגרת לשון ואצמר קאי ושלא במינ"ם משי וכדומה פוטר פשתים ומיהו נכון לבטל ציצית פשתים אפי"ו ממשי כו' וא"ש ב' אפילו הקשה על הטור בתרתי א' דהיה להקדים הגאונים ואח"כ להסמיך סמ"ק ומיהו ועוד קושיא חזקה דמשמע דהטור מסכים לסמ"ק והא בנפל היסוד דאין הלכה כר"ת וגאונים כ"ש פשתן במשי שרי. גם מלת בזה יש ב' פירושים אין להם ביאור. הפי' הב' פירוש הב"ח ז"ל בביאורי הארכנו והוא דאין גורס שני אפי"ו א' ב' וה"פ כלאים אסור לדידן וטלית פשתן פטור במינ"ן היינו שמינו פוטר אותו פשתן לפשתן שפיר דמי וצ"ו פוטרים שלא במינם בזה יש ב' פירושים היינו י"א צמר לחוד או פשתים לחוד וי"א צמר ופשתים יחדיו דווקא פוטרים שלא במינם (הגמי"י פ"ג מציצית אות ו') וא"כ נכון ליזהר שלא לעשות פשתן למשי דשמא יחדיו וכלאים עתה אסור וה"ה צמר נמי אלא לדיוקא הא פשתים לפשתים שרי לשלול ר"ת וגאונים ומדויקין דברי הטור דפוסק כסמ"ק דפשתן במשי ושאר מינים לא שמא כהגמי"י כו' ולפשתן ש"ד דמינו הוא ואעפ"י שגאונים ור"ת אסרו אנן כסמ"ק בזה וכן הסכים הרא"ש ז"ל. הפי' הג' הוא פי' הט"ז (וכדומה שכן פי' הפרישה) והוא דאין גורס ב' אפי' ומפרש כב"ח פטור במינו שמטיל פשתן לפשתן

ואמנם במ"ש יש שני פירושים הם הגאונים שהביא הרי"ף ריש יבמות ובהלי קטנות הביאו הב"י דמקצת רבוותא סברי דציצית לדידן אין פוטר פשתים כלל דציצית פשתן אין להם מקום מ"ה כ"א תכלת עמרא ולבן ג"כ עמרא (עיין עוד בב"י וב"ח דעת רז"ה ובעל העיטור) ורבא דווקא אמר צ"ו פוטרין שלא במינם כו' וא"ש פסחים לטלית פשתן לא מהני דהבגד מ"ה ופשתן אין לו מקום כלל גם יש דעת ר"ת זולת זה דאומר אע"פ שפשתים מקום מ"מ הלכה כב"ש דסדין פשתן פטור לגמרי גזירה נמצא בטלית פשתן יש ב' חששות א' דעת הגאונים מקצת רבוותא שברי"ף ודעת ר"ת כו' ובמשי וכדומה יש רק חששא דמקצת רבוותא כי שמא לדידן דלא כרבא אין פשתן פוטר (אפשר אף למ"ד שאר מינין דרבנן או בעל העיטור ורז"ה והבן זה עב"י) ומש"ה כתב סמ"ק ומיהו במשי וכדומה כיון דאפשר במשי או צמר יש ליזהר שלא לעשות פשתן משא"כ בפשתן אף דיש ב' חששות ר"ת והגאונים מ"מ כיון דאין לטלית פשתן תקנה דצמר לא ושאר מינים לא הניחו על ציצית פשתן. ופסק הטור בסמ"ק ממש וז"ש אעפ"י כלומר בטלית פשתן יש יותר חששא ר"ת וגאונים מקצת רבוותא א"א בענין אחר משא"כ במשי. והא דסידר הטור כן ולא להיפך דהא מיהו נכון ליזהר במשי הוא משום טלית פשתן דה"א דסמ"ק אוסר במשי וכ"ש לטלית פשתן (כגי' אפילו) לכן הקדים הסמ"ק והלכה כסמ"ק:

**סעיף ה**

**כגון** עט"ז עיין אות ג' וד' ביארתיו דבין להמחבר והר"ב א"ש דין זה ועיין סעיף ו' ובמ"ש שם לפסק הלכה בזה:

**סעיף ו**

**יש** עט"ז וזה למ"ד שאר מינין בתורה ועמ"א אות ה, יע"ש ובלבוש כתב דמ"ה פסול דפסק בס"א כהר"ב בהג"ה והיפך וכתב דיעה א' דכל הבגדים חייבין מ"ה יע"ש:

**סעיף ז**

**מצבע** עט"ז ועיין רש"י מנחות מ"א ב' וברי"מ ור"א פ"ב מציצית ה"ח משמע מ"ה קאמר שיהיו ציצית מצבע טלית הכנף מין כנף לר"מ לשיטתיה דשאר מינין מדרבנן קאי הכנף רק לצבע יע"ש ולא משום זה אלי ואנוהו ועמ"א אות ו' מזה. עיין אות ח':

**סעיף ח**

**אף** בגדים צבועים עט"ז וכ"כ הב"ח ועמ"א ו' מזה. ודי כנפות הוא שאין תפור וטלית קפן התפור עמ"א סימן ח' אות ד' מזה:

**סעיף ט**

**שאין** עט"ז ועיין מנחות מ"ם א' ת"ר הסוגיא לתוס' ולר"ת קיי"ל כב"ש ולרש"י מודה ב"ש ממינו עביד וא"כ מ"ש דלית לן כב"ש א"י מהו לרש"י דגם ב"ש מודים ממינם

עביד ואפשר לבעל העיטור עב"י וב"ש פוטריין לגמרי דבמקום תכלת בעינן לבן עמרא ולית הלכתא כב"ש בזה ומ"ש בפי' הפשט ביבמות אי ציצית פשתן יש לה מקום מ"ה ביארתיו באות ד' מזה וכאן אין להאריך:

## סימן י

### סעיף א

**שאין** עט"ז ובאמת יש בו מקושי ההבנה (עיין חמד משה) עיין זבחים י"ח ב' והקומץ ל"ז יב"י הביאה מבואר דאי לאו דאשר ריבויא בעלת ה' פטורה ולר' ישמעאל ד' מצות הם מטיל ה' ציצית והנה לראשונה לכאורה י"ל דלאו קושי מקשה למה לי אשר אלא רוצה לתרץ קושיא ב' שהוקשה לב"י ולבוש אמאי לא מרבינן לרבנן בעלת ה' להי' ציצית ומה בכך דארבעתן מצוה אחד הוא ולזה תי' דלרבנן סברי דמסברא יש בכלל ה' ד' ואשר מיותר ובהכרח למעט ה' שיטיל רק ד' ציצית ומ"מ מהקומץ קשה דאי אית ליה לר"י אשר קשה ואי ל"ל א"כ אין תלוי באי ד' מצות כו' גם מנא לן זה דאימא לכ"ע מטיל ה' ציצית ולכאורה י"ל דבזבחים מסיק דכ"ע כל יתר כמאן דאיתיה דמי והמקשה דכמאן דליתא דמי א"צ ריבויא ומש"ה מכשיר שמואל בגדי כהונה מרושלין דיתר כחסר דמי ואנן קי"ל בחולין נ"ח ב' וביי"ד נ"ה כל יתר כנטול דמי א"כ א"צ קרא ורק לאורויי דאין מטילה ציצית ובהקומץ ה"פ כן כתבו התוס' בזבחים ד"ה ואידך דאשר אם יש בו דרשא פשוטה דרשינן ואם לאו לא דרשינן יע"ש היטב וא"כ לת"ק ד' מצוה א' דרשינן אשר ומרבינן בעלת ה' כנפות ורק ד' ציצית משא"כ לר"י ד' מצות הן א"כ אם מרבינן מאשר סברא לרבות שיטיל ה' ציצית מאחר שכ"א מצוה בפ"ע וזה א"א דא"כ לשתוק מאשר א"כ לא דריש אשר כלל כה"ג ומטיל באמת בה' כנפות (ע' הגמי"י פ"ג מציצית אות ב' והבן שם) ולפ"ז בחתך פגימה ב' בקרן א' י"ל כל יתר כנטול דמי ורק בעלת שלש עי"ד סימן כ"ה דכשהן מרוחקין רק כנטול הוא ובסמוך כנטול שתיהן וכ"ז איננו שוה לי והרי הר"מ ז"ל פ"ח מכלי המקדש ה"ד פסק מרושלין פסולים ואפ"ה פסק בטריפות צל יתר ביטול דמי ש"מ אין להם דמיון וצ"ע:

### סעיף ב

**המרוחקות** עט"ז הם דברי הכ"מ פ"ג מהל' ציצית דמסברא הוא ועיין לבוש תיקן מלת לפיכ"ך בר"מ יע"ש וא"ר אות א' בשם ל"ח כתב ד"ת היא מרוחקת ופסול דיעבד אם לא עשה במרוחקת יע"ש:

### סעיף ג

א' באלכסון עט"ז הנה רש"י מנחות ל"ז א' ד"ה בעלת חמש חתך מקרן באלכסון וד"ה דבציר זה פגימה וע"ש ובב"י וא"כ הפרש יש אם חתך מבג"ד קצת חתיכה ועשה מג'

ד' שפיר דמי אבל לא חתך כלום רק פנימה בסכין קרע בקרן חתך באלכסון לא נעשית בת ד' עד שיהא רוב פתוח כדלקמן סעיף ז' ומכאן נראה טליתות שלנו שחוטי השתי יוצאין מחתכין רק אצל הכנפים וא"צ לחתוך כל האורך דהא חתך מבג"ד קצת חתיכה הוה בעלת ד' שפיר דמי אע"פ שהקרן יותר משלש אצבעות בערך השאר כיון שאין שם בגד ש"ד ודוקא אם יש בגד אמרינן רוב סתום אזלינן בתריה משא"כ כאן. עמ"ש עוד לקמן סימן י"א במ"א אות ז' מזה:

**סעיף ד**

**אעפ"כ** עט"ז כלומר דוודאי לא יניחה כך אלא עתיד להתיר התפירה הלכך כאלו שרייה מעתה ועמ"א אות ד' מ"ש מזה:

**סעיף ה**

**וכנפיה** עט"ז מנחות מ"ם ב' מ"ט עיקר בגד בעינ"ן והו"א פירוש דקרא על כנפי בגדיהם על כנפות של בגדיהם יהיה הכנף מאיזו מין שיהיה ובלבד שיהא הכנף מחובר לבגד והלבוש אסברה לן דאפי' הבגד אין לו קרנות כלל שארגן בקרנות עגולות והטיל עור ונעשו קרנות מרובעות חייב מ"ה בציצית ול"ת דווקא כשיש לבגד קרן מרובע אזלינן בתר הרוב דא"כ היה לרבא לומר בקצרה אזלינן בתר הרוב. ואע"ג דכתיב נמי על ד' כנפות כסותך ילמוד סתום מן המפורש ואע"ג להר"ב בסי' ט' כל הבגדים חייב עור לאו בגד דלארג בעינן לבוש עמ"ש במ"א ה'. באר הגולה ט"ס וצ"ל מ"ם ב':

**סעיף ו**

**ולא** עט"ז וכוונתו ל"מ להר"ב שם ויש מכשירין בכל ענין כ"ש כאן אפילו להמחבר די בה' ציצית כשחתך א' מהם ומשמע לכאורה אף כשעשה החמישית באחרונה וקיצץ א' מהד' כשר וא"י למה דמשמע שאותה ה' שעשה בתוס' היא תקצץ דוקא ואחרים הד' נעשו בכשרות אלא דא"כ לפעמים יצטרך לחתוך שנים ובפרט למי"ט דמ"ה בעינן מרוחקת כמ"ש באות ב'. וצ"ע:

**סעיף ז**

**כמו** עט"ז עב"י ופירש לרש"י דנתן טעם דציצית באמצע לאו היינו קרן הא בפשוטות מטיל ור"ש פוטר שא"צ בכפל ציצית כל זמן שלא תפרה (עתוס' ל"ז ב' ד"ה האי) מיירי בראוי ללבישה כך בלא כפל ומ"ש רש"י שם ד"ה טלית כפולה ארוכה כשתיים היינו כדרך הטלית לכסות רוב גופו והיתה ארוכה כשתיים בערך זה מ"מ על כל גופו מלכסות הראש יכול ללבוש בלא כפל. ונ"י פוטר טלית כפולה אף בפשיטות דמיירי ארוכה שא"א ללבוש כך כלל בלא כפולה ור"ש פוטר לגמרי והעלה להלכה כשני הפירושים. והנה תראה כוונה מיוחדת בכאן כמו שאגיד כי רש"י שם (מנחות מ"א א') ד"ה איפשט

שהיתה רחבה כפליים בקומתי"ו שודאי א"א ללבוש כך ופירש כן בכיון כי קשה אמאי לא אמר לכתחלה מיד כשראהו טלית כפולה ובי' ציצית בכפולים וגי' בפשוטים לר"ש דהלכה כוותיה א"כ עבר על מ"ע כי צריך ד' בפשוטים שהרי אמר ליה זיל רמי היינו בפשיטות וש"מ דכפולה פי שנים בקומתו וכנ"י דפוטר לגמרי מ"ה רק מדרבנן משום מראית העין חייבת בפשוטות ומש"ה לא אמר ליה מעיקרא כי הוה כבוד הבריות שם (עיין סי' י"ג) רק אח"כ אמר ליה כן זיל רמי מדרבנן מפני מראית עין וע' באות ח' מזה ועא"ר אות ז' ומשם ארוכה כשתים בלא"ה לק"מ כמש"ל:

**סעיף ח**

**וי"א** עט"ז פירשתיו יפה באות הקודם דארוכה מאוד כפי' נ"י אפ"ה צריך ציצית דזיל רמי אמר ליה וכפירש"י ד"ה אפשיט ארוכה כשתיים ומצאתי בגליון כמדומה שהוא כת"י א"א הרב ז"ל כתב בזה מתורץ קושיית המ"א אות ז' ועא"ר אות ז' ועמ"ש במ"א:

**סעיף ט**

**הטיל** עט"ז הביא גמרא מנחות מ"ב והרא"ש הביא לשון א' של רש"י ולישנא אחרינא הטיל למוטלת כשר בבתראי ואע"ג דכי עביד בתראי לא ביטל קמאי ואשתכח דהנך שלש לאו ציצית הן דלא צריך להו וכי עביד רביעי וביטל קמאי לא קרינן בהנך שלש שבאחרונות תולמ"ה כדמפרש דב"ת לא הוה מעשה. ומהרמ"א וב"י נתקשו מה א"ב בן לשון א' לב' והט"ז פירש דנ"מ לשון א' דוקא כי חתך ראשונים וולל"ב אפי' קיימי תרוייהו כשר. (והמעיין בב"י כתב דלהוסיף ודאי אין סברא להכשיר כדקיימו תרוייהו רק בנתכוון לבשל ופירש"י כן דא"כ לא מקשה מידי דהטיל למוטלת כשרה בקיימו תרוייהו בנתכוין לבטל ואהא פירש ואע"ג דפסקינה לקמאי וה"ה כשלא פסק כלל ולרבא דלא חש לאתקפתא דר"פ הכין הוא לרש"י) אח"כ פי' הט"ז דברי י"א בהג"ה שהם טור ור"י וכן יש לפרש דברי הרא"ש דפסקו כרבא ואף לבטולי לא הוי תחלה מעשה ונתן תבלין לזה כיון דיצייר בי' שיעבור ב"ת אם יתכוין או סתמא (אבל מתכוין לבטל לא קאי בב"ת כמ"ש התוס' מנחות מ"ם ב' ד"ה ממאי בההוא דעירובין ח' ומב"ח לא נראה כן) וסובר הט"ז שמ"ש הר"ב בחתך ראשונות דוקא דלא כמ"א אות ט' וכבר תמה המ"א על הב"ח (וט"ז) בזה דבב"י לא משמע כן וכמ"ש אני במ"א אות ט' בזה ופירש הט"ז דברי הר"מ שהוא דעת המחבר דה"פ דמקשה לרבא מרבי זירא הטיל למוטלת כשירה אלמא תולמ"ה לא פסול ואמר רבא תולמ"ה פסול ודר"ז דהוי מהלכה דב"ת קאי מעשה לא הוה בפסול בתמיה וא"כ דברי ר"ז דחויין הם ור"פ מחזק דברי ר"ז דר"ז מיירי בנתכוין לבטל הראשונות דאז שניים מעשה כשרות הוה ופסק הר"מ כן כר"פ ורבא מודה לזה באמת ויש חיסור לשון קצת וצ"ל ומזה הקשו על רבא מרבי זירא שהתיר במוטלת:

**סעיף י**

**ב'** לפניהם עט"ז ערער על אותן שמכסין הראש ומשימין ב' ציצית לפניהם ומשליכין חלק הטלית על כתפיהם ומגלגלין אותו מאחוריהם עד שנעשה דק ואין מכסה רק כחוט יורד בצוואי"ר ול"ד דה"ה על הגוף אלא כמו שעושין הפשוטי' מכסים כל גופם ומקרי ב' לפניהם וב' לאחריהם וכמו בטלית קטן ב' מימין וב' משמאל ונקרא ב' לפניהם וב' לאחריהם:

## סימן יא

**סעיף א**

**להרמב"ם** עט"ז. לקמן בסימן ל"ב כתב המחבר בסעיף ט' לרא"ש כשר בישראל עע"ג וסייעו משמע דבלא סייע לא וא"כ לשון הרב ונוהגין שיסייע ישראל מעט הול"ל והמנהג כרא"ש ועי"ד רע"א בש"ך ה' אם לא סייעו כלל דיעבד כשר אם אמר לית שיעבד לשמו וה"ה ציצית ועב"י שם חולק: **והנה** יש בכאן דברים ראוין להזכירם פה. א' טוייה לשמן ד"ת היא עיין סוכה ט' ומנחות ולבוש כאן גדילים תעשה ל"ך לשם חובך ועמ"א סימן כ' א' לשלוח ע"י עכו"ם ושזירה לשמן א"י אם הוא ג"כ ד"ת או לאו ויראה ג"כ ד"ת ומ"ש שיאמר בפירוש לא מחשבה כ"כ בתפילין ל"ב ס"ק טו"ב שיאמ"ר ובי"ד רע"א ש"א שיאמר משמע עיכוכא ועט"ז ג' דספק הוא אי סגי במחשבה או בפה דוקא. ומיהו בתחל"ת הטווייה די וא"צ בכל פעם אפי' ליומא אחרא דסתמן תו לשמן קאי כמו זבחים (עיין מרדכי ה' ציצית) אבל כשטווה מעט ואמר לא מהני דמה שנטווה כבר אין תקנה ועט"ז י"ד רע"א אות ג'. ומ"ש המחבר שיאמר לאשה טווי לי ציצית מסתברא דאם אשה עצמה אמרה כן דמהני והנה נשים כשירות בטווייה עט"ז סימן י"ד אות א' וכ"כ לבוש שם ובא"ר משום מי"ט דפשוט הוא וא"י הפשיטות דלטעם בני ולא בנות שפיר משא"כ לר"ת כל שאין בלבישה א"כ לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך לשמה אשעטנז טוייה ושזירה קאי (וי"א אף שועין לשמה) ואהא כתיב תעשה לך על ד' כנפות כסותך אמאי לא ממועט נשים כל שאין בלבישה אין יכולים לטוותו צ"ע וקטן ג"כ כה"ג יש ב' חששות (עמ"א ב') מומר לתיאבון שאין מטריח לעשות ציצית בבגדו מותר לטוות ומהימן לשמה ולהכעיס מין הוא לכ"ה כולה עי"ד ס"ב:

**אם** בתחלת טוייה אמר לשמן ואח"כ בפירוש שלא לשמן פסול והוא פשוט ואפילו בטלית ציצית כה"ג אם בפירוש שלא לשמן מבואר אי"ה בסימן י"ד ועי"ד בסימן א' בשחיטה למהרש"ל פסולה כה"ג. ועמ"ש באות ב' מזה:

**סעיף ב**

**וצריכין** שזירה עט"ז ועב"י בשם נ"י דמסברא אמר דשזירה נמי לשמה בעינן (עמ"א אות ג') ושם נאמר בשם בעל העיטור אם טוואן שלא לשמן ושזרן לשמן כשירים והקשה הרא"ש מן הסיסין פסולין והא צריך שיזור וזה י"ל דבה"ט סובר כר"מ דא"צ שיזור סיסין פסולין פקעיות בשאין רוצה לשזור ומיהו לדידן צריך שזירה ודאי דלא מהני שזירה לשמן לטווייה שלא לשמן מסיסין כו' וכדמות ראיה מעירובין צ"ו ב' המוצא תכל"ת לשונו"ת פסולים חוטים כשירים ואוקמיה בשזורי"ן ופסוקים ואמאי לא אמר המוציא תכלת חוטין פסולים שזורים כשירים אלא חוטין לבן נמי שמא טוייה שלא לשמה ולבה"ע יש תקנה בשזירה ואין זה כלום ואין להאריך:

**סעיף ג**

**אין** עט"ז גמרא מנחות מ"א ב' יע"ש (באר הגולה ט"ס ל"ט א' שם נוי תכלת שליש גדיל ומבואר לקמן סעיף י"ד). ומש"ע משמע כדיעה א' בסתם ולבוש הביא רק דיעה ב' דחיוב יב"ג מלבד המונח על הבגד וא"כ לא יפה עושים מוכרי ציצית שמצמצמין במדת אורכם וקרוב הדבר ברכה לבטלה כי מ"ה די בכל שהוא ומדרבנן בעינן י"ב גודלין לאחר הקשירה חוץ על הבגד. ויש להזהירם על כך ועא"ר אות ו': ודע אם נפסקו כל החוטין עד הגדיל דפסול כמבואר בסימן י"ב ס"א אם הוא בדרך ואין לו ציצית אחרות יתיר הגדיל שהוא ד' גודלים ויותר ויעשה קצת גדיל וקצת ענף ולהמחבר יוצא לכתחלה ויברך ואף לדידן יב"ג ילבש ולברך יש ספק ומ"ה די בכל שהוא ואין עובר על מ"ע דציצית ומיהו צריך להתיר כל הגדיל דאל"כ הוה ליה תולמ"ה כיון דנפסלו מ"ה דבעינן גדיל וענף כדבעינן למימר לקמן אי"ה. נ"ל וכפל הבגד מהני:

**סעיף ד**

**משום** עט"ז אשיורי שתי קשיא ליה ועב"ח. ואפילו נפצן וטוואן לשמן פסולים שלא יהיו מצות בזויות עליו ואפי' דיעבד פסול והכי איתא בגמ' מנחות מ"ב ב' מן הסיסין פסולה אף דיעבד ועא"ר אות ח' והוא פשוט:

**סעיף ה**

**אבל** אם עט"ז דברי קדשו יש בהם מקושי ההבנה ואבאר כפי חילי בעזה"י: בב"י בשם נ"י משמע יאוש עם שינוי מעש"ה מצמר חוטין וא"כ מאי איריא מצמר חוטין אפי' מחוטין ועשאן שזורין דתרווייהו חוזר לברייתם (ולדידן שזורין מעכב) אלא ודאי דיאוש עם שינוי מעשה גמור נמי לא קנה בגזילה כל שלא נשתנה שם הגזילה שהרי הר"ב אומר כן בח"מ סי' ש"ס סעיף ט' ועיין סמ"ע אות י"ד בקורות גדולות ועשאן קטנות ובסה"ו שם וכאן הטעם משום שינוי השם צמר וחוטין ויאוש עם שינוי השם גרוע קנה כמבואר

בח"מ שס"א ס"א וב'. ודוקא צמר אבל חוטין ושזרן ליכא שינוי השם דמעיקרא חוטין ועתה חוטין ויאוש עם שינוי מעשה (אף שאין חוזר) כל שלא נשתנה הגזילה אין קונה כמ"ש הר"ב בש"ס סעיף ו': **ועל** מרן הב"י הקשה על ב' תירוצים על תי' א' דמשגרת לשון הר"מ ז"ל דגזל צמר ועשאן מטוה שכ"כ אין עושין מצמר קוצים כו' (ושע"כ הביא הב"י הר"מ ז"ל) ולפי דברי הב"י למה נקיט צמר לפני יאוש דפשיטא הוא קצת אף בלא קרא ולו נמי דבעינן קרא אמאי לא השמיענו עיקר הדין ורבותא טפי בגזל חוטין לאחר יאוש דפסולים דלא שמעינן לה מצמר בלא יאוש (עא"ר ט' וחמד משה חרה אפו בו בט"ז ולמ"ש א"ש הכל ויבואר לקמן עוד אי"ה) ודאי קרא צריך בלא"ה לחוטין אלא כמ"ש. ותי' הב' הקשה חדא דיאוש עם שינוי גרוע קונה במבואר בח"מ שס"א ס"ב וכן תמה בדרישה ויותר הקשה דליבנו מסתמא מיירי וא"כ הוה שינוי שאין חוזר לברייתו ואף דקי"ל בי"ד של"ג בראשית הגז ליבנו ולא צבעו חייב ולא קנה כרבנן דר"ש בריש הגוזל בלא יאוש משא"כ עם יאוש ושינוי השם עם ליבון ודאי קנה דתו אין חוזר לברייתו וכ"ש דשינוי גרוע עם יאוש נמי קנה. והעלה הטעם משום מה"ב ואף דבתרמ"ט מבואר כל שלא סייע במצוה ליכא מה"ב י"ל חדא כמ"ש א"ר דטוייה לשמה הוי מה"ב ועוד דאימת קנה בטוייה וקודם טוייה לאו דידיה תו לא היה טוי"ה לשמן מקרי דלאו דידיה ולאו ברשותיה ולפי"ז נהפוך הוא לכאורה בגזל חוטין ושזרן עם יאוש קנה וליכא מה"ב אם נאמר דשזרן שלא לשמן לא פסול דיעבד (עמ"א ג' אלא דא"כ הוי יאוש לחוד בלי שינוי השם דמעיקרא חוטין והשתא חוטין ושינוי מעשה כל שלא נשתנה שם גזילה כמו קורות גדולות וקטנות בח"מ סימן ש"ס ס"ו לא קנה זהו שרצינו לבאר):

**סעיף ו**

**חוטין** עט"ז פירוש לשון שאלה משמע הדרא בעיניה ולשון הלואה להוצאה נתנה וכשאמר ראובן לשמעון השאילני חוטין אפי"ה מסתמא דעתיה להלואה דליעבד בטלית ואין זה גזל עיין קידושין מ"ז ב':

**סעיף ז**

**לפשתן** עט"ז ולא הבינותי זה דבשופר ע"א וכדומה אין עבירה שייך למצוה ודוקא היכא דקנאה ע"י מה"ב עיין תרמ"ט ועמ"א כאן ובמס' ריש לולב הגזול יע"ש:

**סעיף ח**

**היינו** גודלין עט"ז ובמ"א כתבנו מזה דתוס' מנחות מסופקים בזה ומ"מ להלכה קי"ל במקום הרחב מודדין בכל מקום שנזכר רוחב אגודל פרק עליון במקום רחב. ומלא קשר אגודל עד הציפורן היינו סוף ציפורן שוה לבשר:

**סעיף ט**

**ביושר** עט"ז זה פירוש עמ"ש הטור יעשה נקב באורך הטלית ג"א סמוך לקר"ן שיש מי שפירש קרן שמודד באלכסון. ופסול דפחות ב' חומשי קשר אגודל אלא קרן הוא שפת הבגד וה"ה ברוחב מודדין כך שנראין דבריהם. ופירש דברי מהרי"א כפשטן וכ"כ הב"ח ולפ"ז צריך הנקב בתוך ג"א שאם הרחיק ג"א שלימות ועשה מיד הנקב פסול והב"י אין סובר כן אלא ג"א שלימות נמי עדיין כנף ולא בגד מקרי יע"ש שכ"כ בשם רש"י ור"מ והב"ח שכתב דכ"מ מר"מ א"י יע"ש ובטומאה מרבינן מאו בגד י"ל דבגד לא הוי רק מאו מרבינן או י"ל דג"א שלימות כנף ובגד מקרי יותר מג"א אין מקרי כנף ומ"מ יש ליזהר לעשות תוך ג"א כמ"ש הב"ח וכ"מ ממהרי"א ומהריי"ן חביב יע"ש בב"י מזה:

**סעיף י**

**אימרא** עט"ז דאפילו כל הכנף של עור לדידן חייבת עיין סימן יו"ד ס"ד ואפי' למאי דמחמיר תלאי שריא דבטל היא לבגד ולכנף עיין ב"י. ועמ"ש בסימן יו"ד שם מזה:

**סעיף יא**

**שבתוך** כו' עט"ז לכאורה מפרש אורך הטלית אורך קומת איש וברוחב הבגד מה שמתעטף הפוך מ"ש המ"א אות יו"ד וטעם כי ברוחב הבגד שהוא אורך הטלית קומת איש סיום הטלית מקצה סמוך לארץ מקרי כנף וצריך קשר אגודל משא"כ באורך הבגד שהוא לרוחב האיש לא מקרי כנף כלל ואפילו פחות מקשר אגודל כשר והמעיין בטור וב"י א"א לפרש כ"א כמ"ש המ"א אות ט"ז וצריך לומר מלת וכו' אסיפא וי"א קאי דטעם דעיקר כנף קאי ארוחב ובאורך אין מקרי כנף כל כך כנ"ל להגיה וא"כ כ"ש רוחב דבעי קשר אגודל. ומיהו יותר משלש אצבעות פשיטא דמעכב באורך ורחב עב"י ולבוש:

**סעיף יב**

**אבל** עט"ז ועב"י ומט"ז משמע דאם תלה בגדול מ"ה כשר הוא ומדרבנן פסול על הגדול שמא יטלם הכובס מכאן וכאן וישאיר מקום הציצית דכה"ג ודאי לאו מבגד הוה המעט הנשאר והא דתניא בפ' התכלת הביאו הב"י על הגדיל פסול מדרבנן אבל ב"ג מבואר דמ"ה פסול על הגדיל שאין זה כנף של בגד ונ"מ ביוצא בשבת בטלית זה אי כבוד הבריות דחי דרבנן ומיהו יבואר בסי' י"ג איי"ה דאין נ"מ יע"ש ומ"ש בסעיף י' הוא דאם נתקו ולא נשאר קשר אגודל שרי דהתורה הקפידה על תחלת עשייה כמ"ש הלבוש ועשו ציצית על כנפי בגדיהם בשעת עשייה בעינן על כנפי ולאחר כן אין קפידא וקשיא לי דא"כ כי עבד תוך ג"א ולאחר מיכן חתך בבגד יותר מב"א ותפר מה שבתוך ג"א והציצית היו מרווחים על הכנף באופן שעתה מונחים יותר מג"א נימא דכשר דעל עשייה הקפידה תורה ומ"ש פחות מקשר אגודל או יותר מג"א וי"ל והבן:

**סעיף יג**
**ד'** כפולים עט"ז. נסתפקתי אם הוסיף על החוטין ואח"כ קצצן היתירות עד הגדיל ובגדיל נשארו היתירות מהו ועסי' י' ס"ו להמחבר לבטולי ולהר"ב בכל ענין ועמ"ש במ"א כאן אות ג' ואין להאריך:

**סעיף יד**
**יחתוך** עט"ז ועיין מ"א אות י"ח וי"ט והעלה דאף אם קשר אצל הכנף ב' קשרים וכרך חוליא כל שלא קשר על החוליא ב' קשרים לאו תולמ"ה הוי דעדיין לא עשה כלום כי מצות ציצית הוא גדי"ל כדכתיב גדילים תעשה לך וענף ציצית כמו ויקחני בציצית ראשי פרודות בעינן למעלה וא"כ ה"פ בש"ע שאם כרך אחר הקשר כנהוג וקשר ג"כ אחרי כן וזה מסכים למ"א י"ט דלא כע"ת יע"ש ועיין מ"ש בעזה"י בסימן ט"ו חידושי דין בשם דו"פ:

**ודע** דקשר עליון ד"ת בציצית הוא ב' קשרים זע"ז לא עניבה דלגבי כלאים ג"כ לאו חיבור הוא וציצית בעינן דומיא דכלאים ועיין לקמן שי"ו במ"א אות ד' ואי"ה שם יבואר ומיהו אם עשה כריכות בעניבה כעין שעושין קצת לא כריכה לבד אם כן קשר א' סמוך לכנף ואח"כ כריכה עם עניבה דהיינו שעונף חוט הכריכה שפיר מתקיים החוליא הוי שפיר עשייה ויוצא בה מן התורה ובע"ש שאין פנאי די בכך או אם ירצה יכרוך תחלה ואח"כ יקשור ב' קשרים ודי וא"צ ב' קשרים סמוך לכנף ותו הוי ג"כ תולמ"ה אם נעשה כמה בפיסול:

**סעיף טו**
**וב'** חלקים ענף עט"ז דיעבד אין מקפיד אם לא היה כן אבל ודאי גדיל וענף בעינן ואם כולה גדיל פסולה עמ"א כ':

**סעיף טז**
**ובשני** ט' עט"ז בשם כוונת האר"י ז"ל בשני חי"ת ועמ"א אות כ' ועי' א"ר אות כ' ולבוש מזה וע"ש:

**סעיף יז**
**לאורך** עט"ז יראה דה"פ שב' ציצית של צד מטה יהיו תלויים באורך הבגד לרחבו של איש שיהיו נוטפים על הכנף ואם יהיו תלויים ברוחב הבגד בקומת איש אין נוטפים ולא כמו שעושין שמסבבים הציצית והקשר עם החוליא בנקב וסמוך לו ממש כי א"צ וטעות ג"כ דעל שפת הבגד ממש יותר נוטף מקרי. ומשמע נמי שב' ציצית עליונות נמי יהיו תלויים לאורך הבגד ואע"ג דעליונות אם יהיו כך לא יהו נוטפים על הכנף כ"א על הבגד יש לומר דבתוך ג"א נמי נוטפים על הכנף מקרי ועב"ח בזה ומיהו להמחבר

משמע בסוף שלש נמי שפיר דמי א"כ אין נוטפים על הכנף רק על הבגד וראוי להפוך עליונות לרוחב ויהיו נוטפים ולשון הש"ע לא משמע כן וצ"ע:

**דע** דאוריילי"ו המבואר בסעיף י"א הוא שהיו מניחים קצת חוטי שתי בלא ערב ובסוף אורגים כמ"ש הט"ז אות י"ב ועב"י בשם הרשב"א משא"כ דידן השפה נמי מעיקר הבגד הוא ואפי' תלה בו הציצית דהכל בגד הוא. ואם תפר טלית קטן וכפל הרבה כמנהג חייטים אין מזיק דכיון דתפר הוי כנף וראיה מסי' יו"ד מ"א ד' וכן כפל ותפר הטלית מטיל בכפל וגם אם פחות מקשר אגודל פסול דמה שכפל ותפר אין מועיל ופשוט הוא. גם המעין ברי"מ פ"א הי"ד מציצית תלה בב' כנפות י"ל שם אין פוסל תחיבה הא בחוט א' כפול פוסל ובביאורי לטור הארכתי וכאן אין להאריך עיין סימן מ"ד מ"ש בעזה"י:

## סימן יב

### סעיף א

**אם** עט"ז הביא גמרא מנחות ל"ח ב' ובביאורי לטור הארכנו כי יש בכאן ד' פירושים וכאן אין להאריך והקשה במ"ש הטור לר"ת אם נפסקו ב' ראשים אם יש בהם כדי עניבה דמשמע בכל ראש בעי כ"ע (דבצירוף יחד אין מועיל ועב"י) הא בחד ראש סגי כ"ע ממ"נ ועוד מאי ולפי זה הא לדיעה א' פשיטא כשר אפילו נחתכו ח' ראשין אם נשאר כ"ע והאריך הב"י ופירש הט"ז דהטור לאו אהיתרא מהדר אלא ה"פ ולפי זה לדעת ר"ת דמכשיר בב' חוטין שלימין י"ב גודלין וב' כ"ע לא מכשיר כ"א ב' ראשין שיש כדי עניבה בראש א' הא ג' ראשין אפילו יש בהם בכל א' כ"ע פסול דשמא ג' ראשין הם מג' חוטין ובעינן לר"ת ב' חוטין שלימים אורכן י"ב גודלין:

### סעיף ב

**הפסוקים** עט"ז והוא בעיא דלא איפשטא בגמרא מנחות ל"ט א' ועמ"ש במ"א אות ב' אי"ה מזה:

### סעיף ג

**שיפסק** עט"ז ואזיל לשיטתיה בסי' ח' אות ח' ומ"א י"א שם דלט"ז עיקר בדיקה בחוטי הכנף כי שם אם נקרע חוט א' מעיקרו הוה פסול אף לר"י בס"ג כאן. ומ"ש אם התיר הוי לכתחלה עב"י ט"ו תמה על הרמב"ם והטור שלא הביאו זה ועב"ח וכולם שוין דלכתחלה אסור: **והוי** יודע דהלבוש כתב הואיל ושיעור זה דרבנן דמ"ה כל שהוא סגי לא הטריחוהו חז"ל להתיר כל שעה ולפ"ז יש לומר במקום שאין ציצית מצויין ויש לו ציצית פחותים משיעור יב"ג יש לומר דשרי להטיל בטליתו דהוי דיעבד ולפ"ז הפרש יש בין נתקו חוטי הערב בסימן י"א סעיף יו"ד אם נתקו מחוטי הערב כשר ופירש הלבוש שם הטעם דהתורה לא הקפידה כ"א משעת עשייה ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם

ולאחר מיכן אפילו תחת הכנף פחות מקשר אגודל כשר הא אם התיר ציצית מכנף זה ועשה אחרות ד"ת פסולים המה כיון שתחלת עשייתן בפיסול ד"ת מאחר שאין בו קשר אגודל וזה פשוט:

**ומ"ש** בתשובה שאלה הוא דבגמרא מנחות מ"ם ב' תולמ"ה פסול י"ל תולמ"ה ד"ת הא תולמ"ה דרבנן כי אורך יב"ג הם דרבנן ומ"ה כ"ש כמבואר ובלבוש י"ל דתולמ"ה לא פסול אבל ממרדכי ראיה דארוך וקצרן כשר דאין שיעור למעלה הא יש שיעור מדרבנן נמי פסול תולמ"ה ואם עשה בהכשר ואח"כ נפסק חוט מעיקרו שלא נשאר כ"ע י"ל דמהני קשירה אח"כ וזו היא עשייתן דבשלמא אם בתחלה לקח חוט א' ארוך רק יו"ד גודלין וכרך וקשר הוי תולמ"ה משא"כ זה דתחלת עשייה בכשרות ונפסק מהני קשירה להשלים וזו עשייתן וכדמות ראיה מסי' יו"ד סעיף ו' הטיל ציצית על ציצית דנפסלו בשתיהן קיימות ובחתך א' נתכשרו שניים והעלה דל"ד להתם דשם אין פיסול בגוף הציצית משא"כ כאן והלכך קשירה ודאי מהני דליהוי חוט שלם וקודם עשייה כשר וה"ה לאחר עשייה ונפסק ונשאר כ"ע וכ"ת למה לי קשירה י"ל דנ"מ כשנחתך ראש השני אח"כ. ומה שיש מהספק הוא דחוטין בעינן שזורק וכל חוט כפול לב' ע"י שזירה אם נפסק מקצת החוט חצי שזירה הואיל ומקצת השני קיים ולא נשאר כ"ע מהשזור אי מתכשר כך ועיין חולין גבי צומת הגידין וצ"ע ועמ"א. ועיין ל"ג ס"ה יותר משיעור תורה מהני קשירה וכאן אפילו נפסק בכנף מהני:

## סימן יג

### סעיף א

**חייב** עט"ז הנה האדון ז"ל דבר מלות קצרות וארוכים הם לדעתי העניה: כי הב"י כ"כ בשם התוס' ורמב"ם בש"א וכאן לא זכר מזה ותוס' הם בשבת קל"ט ב' ד"ה ציצית דחשיבי שיעשה רביעית והר"מ ז"ל בפי"ט משבת ה"ך הוסיף דאפילו ג' פסולים כל שיש חוטין שראוין להשלים לא בטילי דחוטי ציצית חשיבי הם (ורש"י בשבת שם ד"ה חשיבי ומנחות ל"ז ב' ד"ה דרב הונא מבואר שם דאפילו כולהו פסולים אין בטלים י"ל שזה שדקדק שם רש"י ז"ל עשויים בפסול והחוטין כשרים ויעשה בהכשר וגם בשבת דפירוש תכלת דוקא היינו לר"י ד' מצות ושאין מצוייצת כהלכתה כולה בפסול היינו דאי גרדם ולא נשאר כ"ע אפ"ה תכלת חשיבי ויתיר ויקשור עט"ז י"ב ג' באופן שי"ל דרש"י ותוס' לא פליגי והבן ובביאורי לטור הארכתי) ולפ"ז נפסקו כל ד' ציצית ולא נשאר כ"ע דבטילים הם אע"פ שאין מנוי הבגד מידי דהוה אחוטין הבולטין מבגד עיין ר"מ ה' שבת שם וא"ל דהא מתירין ויקשור דלא חשיבי כולי האי האידנא דלית תכלת

וציצית מנויין ועא"ר א' ולמ"ש א"ש. ועם זה יתיישב בסי' יו"ד ס"ז בפחות חציה אין יוצאין בשבת דחיטים חשיבי הם ובמ"א יבואר עוד בזה ומ"ש המ"א י"ב ז' כ"ע מגדיל א"י היינו ביש ג' ציצית כשירים מיירי התם דלא בטילי והה"נ אם כולם כ"ע מגדיל יוצא בשבת ממ"נ כדכתיבנא. ועמ"א אות א':

**סעיף ב**

**על** כתפיו עט"ז ועמ"א אות ד' וקמ"ל דל"ת טלית של מצוה אפילו אין דרך מלבוש בכך בטלית של מצוה הוי דרך מלבוש ושרי קמ"ל: או יאמר דל"ת דציצית משוי הוא אלא בשבת שרי דעשה דחי לל"ת ע' ר"מ פי"ט משנת ה"ך ובמ"מ שם ואישתרי לגמרי אפילו בטלית על כתיפו קמ"ל דאסור חדא דציצית א"א בענין אחר משא"כ הטלית משוי לא אישתרי ועוד דציצית אין דוחין שבת והא דשרי לצאת ברה"ר הוא דהם מנוי הבגד ותכסיסיו כמ"ש הר"מ ז"ל שם דמה"ט מותר אף בלילה ועמ"א אות א' בזה ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ג**

**ואי"צ** לבודקו עט"ז ואזיל לשיטתיה בסימן ח' ס"ט אות ח' שם משום חומר לא תשא ואם יש לו הרבה בגדים א"צ לבדוק מדינא רק אחת ועמ"א שם י"א וכאן ה' ומ"ש מי שקורין לתורה כו' היינו אפילו לברך עליו רשאי בלא בדיקה דמדינא שרי רק חומר לא תשא וטורח הציבור לא החמירו ומ"ש י"ד רע"ט בט"ז אות ב' הביא גמרא דיומא. וא"ח סימן ח' אות יו"ד בשם מ"מ ט"ו שראה ממהר"ש שהיה בודק טלית בכל פעם שקורא לס"ת יע"ש ועכשיו אין נזהרין כט"ז:

**סעיף ד**

**כשהוא** עט"ז דגדול כ"ה דוחה ל"ת בכרמלית ועכשיו אין לנו רה"ר שאין ס' רבוא בוקעים בו א"כ מותר לנו בכ"מ ובה' שבת יתבאר אי"ה דיש מחלוקת בזה אי יש לנו ר"ה או לאו:

**סעיף ה**

**ודוקא** בשבת עט"ז הנה בב"י הביא מרדכי בשם ר"מ שמותר ללבוש בשבת בגד ד' כנפות בלא ברכה ולא התנה דוקא בקהל משום ביוש אפילו בביתו שרי כי לא צותה תורה כ"א שיטיל ציצית דבשבת אנוס הוא דא"א להטיל ציצית משום קשר ד"ת היתר גמור הוא אפילו איסור דרבנן ליכא והוכיח זה ממנחות ל"א א' בכרמלית דרבנן והא מ"ע דציצית ד"ת אלא ש"מ דציצית שוא"ת הוי היינו שאין איסור בלבישה כ"א קום ועשה ציצית ובשוא"ת אפילו איסור תורה נדחה מפני כבוד הבריות כמבואר ברכות כ"א שוא"ת שאני וכיון שכן ממילא אף בלא כ"ה שרי בשבת דאניס הוא. והתורה לא צותה כ"א

היכא דאפשר לעשות ציצית צריך לעשות. אח"כ הביא הב"י תשובה אשכנזית שאלת בני אם מותר ללבוש בשבת ולברך בטלית שנפסק א' מציצית תשובה ברכה לבטלה דד' ציצית מעכבין זא"ז ומיהו אם מתבייש לפני הקהל יכול ללבוש בלא ברכה כדאשכחן גדול כ"ה בכרמלי' וסיים ב"י ואין נ"ל דל"ד פשיטת טלית בכרמלית ליושב בקהל יע"ש. הנה השואל שאל ב' א' אם יש ג' ציצית כשרים דיברך כר' ישמעאל דאמר ד' מצות הם ומקיים ג' ומברך ודוקא בשבת דאין עובר בעשה על הד' כר"י שבמרדכי דבחול עובר בעשה על ציצית הרביעית (עב"ח כתב נ"מ לענין ברכה וגם אי עובר בעשה א"י דגם לר' ישמעאל עובר בעשה על רביעית דרחמנא אמר גדילים תעשה על ד' כנפות כסותך ומה בכך דמקיים ג' מצות) והשיב לברך קי"ל כחכמים ד' מצוה אחת דלא כר' ישמעאל ומיהו הולך לביה"כ אף בחול שרי כה"ג דציצית שוא"ת הוי כר"י שבמרדכי וכתוספות יבמות צ' וכרש"י ברכות ד' א' ובשוא"ת נדחה ד"ת מפני כ"ה כמו לא תסור וע"ז כתב הב"י ואין נראה להתיר בחול דל"ד כ"ה בכרמלית ברבים ליושב בקהל דלית כאן כ"ה דכמה בני אדם יושבים בלא טליתים אבל בשבת כבר הסכים הב"י דמותר אף בביתו דבשבת לית איסור כלל לא מ"ה ולא מדרבנן (עמ"א אות ח' וט"ז אין סובר כן) והרב הסכים לתשובה בשבת עכ"פ ולר"י שבמרדכי אף בביתו שרי אלא דהר"ש מטריוש אוסר הכריע הר"ב בקהל משום כ"ה שרי בשבת הא בביתו אסור ובחול ברשות הרבים כהאי גוונא נמי יש לומר דשרי משום שוא"ת ועמ"א. וכן נראה מד"מ שכתב ולי נראה דברי התשובה בשבת ש"מ דהתשובה אף בחול מתיר. וסיים הט"ז לר"י שבמרדכי בשבת אין איסור כלל אף בלא כ"ה א"כ במנחות ל"ח א' בכרמלית כ"ה תיפוק דשבת הוא י"ל טלטול משא הוי מעשה בידים ול"ש בזה שבת דשייך לציצית ומש"ה אמר דרבנן נדחה מפני כ"ה והבן ודע לט"ז י"ל אמאי השמיט המחבר סברת ר"י שבמרדכי דעדיפא מדהר"ב ולמ"א אות א' א"ש דאיסור דרבנן יש ורק כ"ה ואין דומה יושב בקהל לכרמלית פ"א נפסק ציצותי בביה"כ ולא נשאר כ"א גדיל ופתחתי קצת שיהא קצת פתיל ומ"ה הוי ציצית ואם דרבנן אסור כבוד הבריות ותולמ"ה דומה להטיל ציצית על ציצית בסי' יו"ד ס"ו הואיל ונעשה בהכשר וצריך לעיין בסי' י"ב מה דכשר מ"ה ומדרבנן פסול תו גדיל והבן זה:

## סימן יד

### סעיף א

**האשה** עט"ז (ט"ס ל"ג וצ"ל ל"ט ס"א) ולר"ת כל הפסולים שם קטן כו' ומומר כו' פסולים כאן נמי ויש עוד טעם בני ישראל ולא אשה וקטן כשר לפ"ז עמ"א מ"ש מזה ומ"ש דלר"ת

נמי אשה טווה כו' הכין משמע ודאי בסי' י"א ס"א וב' באשה ועכו"ם מדלא הגיה הר"ב שם כלום ואודי ליה להמחבר. ומ"ש דוקא אתלייה קפיד (קרא) כדאיתא בסמוך באות ב' דבר אל בני ישראל ועשו על כנפי בגדיהם היינו לתלות בבגד לא אטוייה ושזירה והכי אסברה לן הלבוש בסימן י"א ס"ד וכאן אלא דהלבוש לשיטתיה דאשה פסולה בני ולא בנות א"ש דכאן בגדילים תעשה לך לא כתיב בני ולא בנות משא"כ לטעם ר"ת דכל שאין בלבישה אין בעשייה יש למעט מקרא גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך כל שישנו בלבישה כו' למעט טוייה ושזירה דהא מכאן יליף דבעינן טוייה ושזירה לשמה מלא תלבש שעטנז (רק התחיבה כשירה בנשים וכללא הוא דקרא ועשו ע"כ בגדיהם מיירי בתחיבה וקשירה לבד וקרא דתעשה על ד' כנפות כסותך מיירי בטוייה ושזירה דומיא דלא תלבש שעטנז וגם הקשירה מלשון גדילי"ם כמ"ש הלבוש בסימן י"א וכאן לא התחיבה) וא"כ לכאורה הט"ז ז"ל זיכה שטרא לבי תרי וצ"ע כעת: **ודע** לר"ת טומטום כשר לעשותן דספק תורה לחומרא מ"ה וישנו בלבישה (והר"מ בפ"ט מט"מ יש לעיין) ולמ"ד בני ולא בנות י"ל בני ודאי ולא ספק ואנדרוגינוס תליא אי בריה הוא ואי"ה בסי' ל"ט יבואר מזה. ועכו"ם להמחבר כשר בטוייה לרא"ש:

**סעיף ב**

**על** הרמב"ם עט"ז ועב"י מזה. ועמ"א א' דלכ"ע הא דממעט עכו"ם לאו משום דשלא לשמה הוי אלא מגזירת הכתוב ואפי' ישראל עע"ג דמהני לרא"ש בסימן י"א ס"א הכא פסול ועב"ח. והנה משמע מלשון המחבר והר"מ ז"ל דעשה ישראל בלא כוונה אפילו כל הקשירות והחוליות כשר וא"י למה דהא גדילי"ם תעשה ל"ך לשם חובך דקאי אטוייה ושזירה משעטנז וכ"ש קשירה וחוליות מלשון גדילי"ם כמ"ש הלבוש בסימן י"א דמינה שמעינן תעשה ולא מן העשוי קאי אקשירה (ולא תחיבה) א"כ כ"ש דקאי נמי ל"ך לחובך אקשירה ותחיבה שלא בכוונה היה להכשיר בלבד וצ"ע:

**סעיף ג**

אבל לא יברך דרש"י וראש"ס ל"ל דתלייה נמי לשמה בעינן מההיא דמנחות מ"ב ב' יע"ש ברש"י ותוס' ד"ה הקוצים ובסוכה ט' א' יע"ש ומיהו לרה"ר אם נפסח לכ"ע יוצא בנפסקו כולם וא"ל אין יוצא לרה"ר עיין סי' י"ג מזה ועמ"א אות ד'. ולא יצא לרה"ר ומ"ע ציצית עמ"א י"ג אות ח' חול כמו שבת:

**סעיף ד**

שאלה עט"ז מ"ש וזה טעם סעיף ד' דליקח טלית בלא דעת חבירו שניחא לאיניש ואדעתא דמתנה ע"מ להחזיר הוא עמ"א אות ח' וט"ז אות ה' מזה. וכתב לרא"ש דמברך

בשאלה עם ציציותיה דוקא טלית המיוחד לציצית אבל למלבוש לא יברך ד״ל דשאלה למלבוש לא מתנה ע״מ להחזיר ועיין באות שאח״ז:

**סעיף ה**

מותר עט״ז האריך. והנה תחלה הקשה מ״ש בתרמ״ט סעיף ה׳ בהג״ה דביום א׳ אסור שהוא ד״ת ושמא לא ניחא ליה במתנה ע״מ להחזיר ומ״ש כאן דחשש תורה דשמא לא נתנה לו במתנה ע״מ להחזיר ואיך יטול טלית חבירו שלא מדעתו וילבשנו ותירץ כו׳ ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן דמה חשש איסור תורה יש בכאן שאלה עם ציציותיה ובהא דשאלה בלא ציציותיה פטורה אין להקשות הא ספק תורה הוא דלמא שאל נו מתנה מ״ע להחזיר ואיך הולך בלא ציצית וניחא לאיניש לקיומיה מצוה ז״א דבאין בו ציצית ל״ש ניחא כו׳ וגם מסתמא לא שאל למה שיטיל בו ציצית דניחא לאיניש לקיומיה מצוה בעצמו ולהטיל ציצית והנה בטלית מתנה ע״מ להחזיר והמקבל ניחא ליה בכך אם נפסק א׳ מציציותיה חייב להטיל בו ציצית דעתה שלו הוא ועובר על ע״מ דשוא״ח וצ״ע. אח״כ הקשה דמ״ש כאן דמברר וירכה החמירו בסי׳ ח׳ ס״ט בברכה לא מוקמינן אחזקה ונעשה מוקמינן אחזקה א״כ ביום ראשון אמאי א״י. בלולב ותירץ דביום א׳ מקפיד ביותר כי חסר וניקב כ״ש פוסלין בו ודומה לספרים ביותר משא״כ ביום שני אין מקפיד. אלא בשואל לו אמאי פסול ביום א׳ נימא דודאי מתנה ע״מ להחזיר השאילו. אבל המ״א בתרמ״ט אות ט׳ באמת כתב דאם שאל לו שידע שרוצה לברך ולצאת דשפיר דמי ושם מיירי בפירש דאין רוצה מתנה ע״מ להחזיר אז ביום א׳ א״י ובשאר הימים יוצא ובסוף העלה הט״ז דאין ליקח טלית חבירו ולברך עליה אם לא שפירש בהדיא מתנה ע״מ להחזיר אז מברך שפיר. ועא״ר אות ו׳ יע״ש:

**סעיף ו**

**שיקפיל** עט״ז ויש להסתפק אם בביתו רשאי כי בב״י הביא אותו המניחים טליתיהם בבית הכנסת הא בביתו לא וראוי ודאי כשבעליו עמו שישאל לו וכההיא דר״פ למאי נ״מ לישייליה ואין סומכין על חזקה במקום דאפשר לברורי בקל וכ״ש אם יודע בו שהוא מקפיד:

**סעיף ז**

**אסור** עט״ז והעולם נוהגין בבית הכנסת כשמוציאין סידור תפלה וכדומה של חבירו שלוקחין בלא דעת בעליו וא״י היתר לזה ומ״ש סידור מספרים דא ודא אחת היא וטלית בבית הכנס״ת הוא דשרי הא ספרים אף בביה״כ אסור סידור ומחזורים:

**דע** דמ״ש בש״ע ס״ה טלית שותפין חייבת והיינו שחבירו מרוצה שילך חבירו בו והוא בלא ציצית חייב לעשות בו ציצית ואסור בלא ציצית אבל שותפין ויש בו ציצית וא׳

מקפיד על חבירו שלא ילך בו אפי' יש בו כדי חלוקה ובכל חלק שיעור טלית אפ"ה אם לובשו בגזילה ומברך עובר בלא תשא כי חלק האי שבו ב' ציצית אינן שלו. וכ"ש אם אין בו עדיין ציצית:

## סימן טו

### סעיף א

**ולתנם** עט"ז הוא לשון רש"י מנחות מ"א א' ד"ה ושוין שמביא תכלת מתיר מבגד אחר כו' (ולא הונח לו דאשמעינן מתירין מבגד לבגד דאף לשמואל שם אין שייך לכאן לא לתולמ"ה המוזכר שם ולא לעל כנפי בגדיהם לרש"י שם) ופירש הט"ז דתולמ"ה לא שייך כלל בזה אבל על כנפי בגדיהם כמ"ש המחבר בס"ב (והוא פירש"י שם) שייך קצת בזה דאפשר דעשו ציצית על כנפי בגדיהם וכיון שעשה פ"א בכנף של בגד אחר תו מפסיל לעשות בכנף בגד אחר קמ"ל דכשר:

**כתב** הפרישה חידוש דין אם תלה חוטין ארוכים בין ב' כנפים וקשר רק ציצית א' קשר עם חוליא אע"פ שהשנייה עדיין רק תחיבה בעלמא (דכה"ג בסי' י"א סעי' י"ג כשר) כאן פסול הואיל וציצית א' כבר נעשה בקשר וחוליא פוסל התחיבה שבכנף השני והוא חידוש בעיני. והאחרונים לא הזכירו גם הב"י אין סובר כן כמ"ש על הטור ומש"ה השמיטו בש"ע:

### סעיף ב

**שלא** עט"ז. הנה להתיר שלא להניחם בבגד אחר הוא מתוס' שבת כ"ב א' ד"ה רב אמר וכתבו כן לב' תירוצים שם ומוכרח הוא מדלא אשמעינן רבותא דשמואל מתירין מבגד וכח היתרא עדיף גם מדסיים מתירין מבג"ד לבג"ד ולא אמר מתירין כמו מדליקין יע"ש ש"מ דשלא להניחם אסור וטעמא לרש"י מנחות מ"א ב' ד"ה דלמא דמבזה לטלית (ביזוי הציצית ליכא שם דמטיל באחר) ולתוס' שם ד"ה רב דמבטל טלית ממצוה כמו מזוזה מבית דאסור (ובית אין שייך בו ביזוי) (ולרש"י י"ל משום מזיקין כתי' הב' בשבת) ונ"מ בין הטעמים אי רוצה להניח ציצית אחרים בטלית זה יותר נאים לתוס' שרי דלא נפיק הטלית ממצוה ולרש"י י"ל דביזוי ציצית יש אפ"ה שרי דאין כאן ביזוי הואיל ומתכוין לעשות אחרים נאים יותר וכ"כ הלבוש משום זה אלי ואנוהו. ומיהו מדכתב הט"ז מי שמתי"ר ציציותיו הא להפסידם ולקרוע אותם אסור דמפסיד מצוה שראויין לבגד אחר ומיהו אם הם רק כ"ע דאין ראויין לבגד אחר ולקשור אותם פנים חדשות הוא שרי (עיין סי' י"ב בט"ז ג') אבל הלבוש כתב אם רוצה לעשות נאים ולהשליכ"ם זאת שרי

משמע דמותר לפסול אותם שוב ראיתי באו"ר אות א' הביא בשם ע"ת דאסור להפסידם וכנראה מט"ז:

**יראה לי** הא דמתירין לשמואל מבגד לבגד וכוותיה קי"ל היינו דוקא כשאין ציצית מצויין בעיר הא יש ציצית מצויין אין להתיר ציצית מבגד לבגד מאחר דאפשר לקנות בזול בקל ציצית אחרות ומהא אמינא לה דהא שמואל סבר כלי קופסא חייבין בציצית וע"כ כמ"ש התוספות במנחות מ"א ב' ד"ה רב אמר דבאין לו אלא כדי טלית אחת טוב ליתן באותו שמכסה בה א"כ אין לנו ללמוד היתר במצויין ציצית בעיר וליטול בחנם מטלית מצוה מאחר די"א חובת טלית ואף דלא קי"ל כן אין לבטל טלית ממצוה אם לא שאין מצויין ציצית וכדכתיבנא. והנה לשמואל אין להקשות איך מניח טלית בלא ציצית י"ל כמרדכי בסי' י"ג דטלית אין איסור רק לעשות ציצית ובאין לו חול כמו שבת עסי' י"ג במ"א אות ח'. ואגב גררא במזוזה רצ"א בי"ד לא יטלנה משם ולא חילק בין קבעה בבית אחר או לאו משמע דאסור בכל ענין ועד"מ שם כתי' הב' של תוס' שבת דמשום מזיקין והיינו כשדרים שם בני אדם כמ"ש הב"י וד"מ ברצ"א דמזיק לב"א הדרים שם אבל אם מסגיר הבית ואין דר שם שום אדם י"ל דרשאי. ומיהו אם אין לו כ"א מזוזה א' ואין מצוי יותר בעיר לקנות ודאי שרי ליטול משם במקום שרוצה הוא לדור אלא דלפ"ז מאי מקשין התוס' בשבת ממזוזה דרוצה ליטול כך ובטלית ע"כ דאין מצוי לקנות דאל"כ אין עובר בעשה לשמוא"ל כלי קופסא. עוד אבאר לך כי כאן פסק המחבר כשמואל דמתירין מבגד לבגד וכמ"ש באר הגולה כאן ובסי' תרע"ד פסק המחבר ג"כ כשמואל עט"ז שם אבל הבאר הגולה שם כתב כרב וכמ"ד משום בזוי מצוה א"כ למה פסק כאן כשמואל הא קי"ל כרב באיסורי אי לאו מטעמא דאמר אביי כל מילי כו' יע"ש שבת כ"ב א' א"כ ה"ה נ"ח ובחדושינו הארכנו בשבת שם וכאן אין להאריך ואי"ה בתרע"ד אבאר מזה כי י"ל דפסק שם כרב משום בעיא דגמרא הדלקה עושה מצוה כו':

**סעיף ג**

**אין** בו עט"ז עב"י הרשב"א בתשובה ששאל השואל טלית שנקרעה לשנים אי הוי תולמ"ה אין לומר משום דנוטל ב' ציצית ולא נשארו כ"א ב' ציצית ונפסלו דד' בעינן זה טעות ושיבוש דא"כ צא ופרנס עשיית ציצית דא"א לעשות בב"א כולם אלא השאלה מיד שנקרע עד"מ עד פחות משלש בטל קרן זה דהא הקרן באמצע הוא יותר משלש כו' והקרן השני עדיין מחובר והוא בת שלש והטיל לבעלת שלש והשלימה פסול כמבואר בסי' י' סעיף ה' משום תולמ"ה והשיב שאין זה תולמ"ה דאל"כ ברייתא מנחות מ"א א' טלית שנקרעה חוץ לג' יתפור כו' ושוין שמביא תכלת ותולה בה וא"צ להתיר שלש

ציצית ראשונות בג' כנפות התלויין הא כשנקרע מקצתו נתבטל קרן א' ונשארין רק בעלת שלש וליהוי תולמ"ה (ואפשר דמשמע ליה נמי שנקרע הקרן לגמרי ואין מחובר כלל ובכל ענין שנקרע בעגול דלא נשתייר כ"א בעלת שלש) אלא ש"מ כה"ג לאו תולמ"ה הו"ה כיון שבשעת עשייתן בכשרות הוה ואח"כ נקרע קרן א' כשחוזר ותופר קרן ועושה ציצית דמתכשרי הראשונים דלאו מעשה פסול בגופייהו הוה ודומה לס"י ס"ו הטיל ציצית על ציצית דכשר אם פסק לא' מהם הואיל בכוונת עשיית ציצית הוה ופסקיה א' מהן נתכשרו הראשונים או השניים ה"ה כאן וכאמור והנה הט"ז סובר ראיית הרשב"א ז"ל נמי מאמה על אמה ובה תכלת הא אין בה תכלת תופר וציצית הראשונים שבטלית אין פסולים אע"ג כי תפר מקצת נתבטל הקרן אלא ש"מ דכשר כה"ג:

**שוב** ראיתי שדברי תשובת הרשב"א מתפרשין כפשטן ובלבוש הבין דשאלת השואל הוא הואיל ונחתך ב' ציצית נפסלו וכשעושה עוד ב' הוי ב' ראשונות תולמ"ה וצדדי איבעיא היא מאמה על אמה ויש בו שיעור טלית (כן סובר השואל) אפ"ה פסול הציצית שיש בו הואיל ונקרע מקצתן הוי תולמ"ה או התם שרוצה לצרפה לאחרת והוי הטעם על כנפי בגדיהם כפשטות דברי רש"י שם וזה לא היה בשעת עשייה והשיב הרשב"א דאין נפסלים וראיה דאם אין בה תכלת תופר לטלית שנקרע וג' ציצית שנשארו שם כשירות אע"ג דנקרע א' (גם מנקרע חוץ לשלש יחפור וכפי' נ"י בשם רע"מ יש ג"כ ראיה) והלבוש סיים ולא גרע מטלית חדשה שמטילין בו א' ושתים ומפסיקין זמן רב ביניהם ומשלימין יע"ש והנה אם זה כוונת השואל ותשובת הרשב"א היה נשאל בנפסק ציצית א' והטלית שלם. ויראה דשאלתו היה הואיל ונקרע הטלית ונתחדש עתה ב' כנפות חדשות שלא היו בה בעת עשיית ציצית ראשונים:

**והנה** הדרכי משה בסימן י"ד כתב (בדפוס פיורדא בפ"ע כי בד"מ אצל הטורים דפוס ברלין לא מצאתיו) וז"ל כתב הרשב"א בתשובה סימן ר"י"ז טלית שיש לו ד' ציצית וחלקו לשנים מותר לחזו"ר ולחברו (בט"ז נשמט ב' תיבות לחזו"ר ולחבר"ו) ולא הוי תולמ"ה עכ"ל והוא תשובת הרשב"א שהביא ב"י כאן ומפני שהוקשה לו איך ס"ד לפסול הואיל והלך ב' ציצית מהן א"כ צא ופרנס עשיית ציצית בטלית כמש"ל לכן פירש כוונה אחרת בשואל דשאל אם מותר לחזור ולחברו מי נימא דב' ציצית של חלק א' נדחים מחלק האחר דהרי יש לו בפ"ע ד' כנפות וכן להיפך וראיה מאמה על אמה שיש בו שיעור טלית כן סובר השואל ואפ"ה לא יביא אמה על אמה עם ציצית ומחבר לטלית כי הציצית שבה נדחו מטלית זה שיש לו ד' כנפות שלו או דלמא התם הטעם דעל כנפי בגדיהם וכנף זה כו' משא"כ כשחוזר ותופרו ומחבר אותו טלית וע"ז השיב הרשב"א דשרי ולפ"ז

מדשתיק הר"ב כאן להמחבר בס"ג נמי ה"פ אין בו תולמ"ה כשחוזר ומחברן יחד ועל זה תמה הט"ז דלמה יהיה כשר כזה כיון שכל ב' ציצית מחלק א' אין ראוין לחלק השני כשהן פרודות אין לחברם כמו אמה על אמה וסובר הט"ז דאמה על אמה יש בו שיעור טלית (עיין מ"ש במ"א ובצאן קדשים מנחות מ"א א') גם על כנפי בגדיהם סובר עיקר הטעם משום תולמ"ה דציצית זו שבכנף אמה על אמה לא היה ראוין לטלית זה שנקרעה תו הוי תולמ"ה ה"ה כאן כשמחברו. ומ"ש הט"ז כי אותן שהיו בחתיכה שנטלה מבגד נתבטלו משם היינו בחתך אמה על אמה ובה ציצית נתבטל מהטלית שלהם וה"ה מטלית זה שנקרעה א"כ ה"ה טפ"י יש לפסול בחלק לשנים שלא יחבר עם ציצית א' לא' כאמור וכוונת הרשב"א שיהיה כ"א בפ"ע ולא נפסלו ב' ציצית שבכל חלק וע"ז מיתי שפיר ראיה מאמה על אמה דבאין בה ציצית מחבר לטלית וג' ציצית לא נפסלו. ומ"מ מבואר שלא כדברי הב"ח ז"ל דרשאי לחבר חתיכה או ב' חלקים כשמתיר ב' ציצית מחלק א' וד"י בכ"ך. ועיין מה שאכתוב עוד מזה באות ד' אי"ה:

**סעיף ד**

**ורב** עמרם עט"ז. הנה כפי דעת הב"י וש"ע יש בכאן ד' פירושים א' רש"י מטעם גזירה דפייש כו' (ושוי"ן לרש"י אין לו שייכות לכאן ומייתי שם תנ"ה דהלכה כר"מ בגזירותיו ומשמע אפי' נגד רבים עב"י. ולעיל שם מ"ם ב' סדין בציצית אסור מדרבנן שמא יקרע סדינו תוך ג' ופירש"י ופייש מחוט התפירה ולפ"ז ע"כ כרבנן דר"מ דלר"מ הא אין תופרין תוך ג' וליכא למגזר אלא לרבנן דתופרין תוך ג' ולא גזרו דלמא פייש היינו במ"ע דשוא"ת דלא עשו סייג למ"ע דשוא"ת כמ"ש זה כמה פעמים מה שאין כן בכלאים עשו סייג דלמא פייש) הב' פירוש התוספות מ"ם ב' ד"ה שמא הקשו על פירש"י (עיין בה"ז וצאן קדשים בגירסת אפילו רבנן והבן) דא"כ רב הונא דאמר לקמן מ"א ב' ד' בתוך שיעור כנף רחוק ד' איך יפרש ברייתא חוץ לג' ותוך ב' אלא פירשו דלא כרש"י שפי' ג' ותוך ג' ארוחב הבגד אלא מאורך הבגד אורך ורוחב מבואר במ"א סי' י"א אות ט"ז דאם נקרע רצועה מבגד ובה ציצית אם לא הגיע הקרע עד שלש לשפת הבגד השני שהוא מחובר עדיין ג"א חשיב חיבור ולא נפסל הציצית שהיו בעת שנקרע ואם לא נשאר ג"א שלם באורך רמ"א לא יתפור דכמאן דפריס דמי וציצית שהיו בעת ההיא נפסלו ואף תפר אח"כ תולמ"ה הוי וחכ"א יתפור ולא נפסלו הציצית שהיו בעת ההוא דכיון דמחובר מעט כמחובר דמי (ותנ"ה צריך לגרוס איפכא רמ"א יתפור וחכ"א לא יתפור דל"ש הלכה כר"מ בגזירותיו עב"י. וא"ש ושוין דכי מביא אפילו אמה על אמה ממקום אחר ובה תכלת הוי תולמ"ה וה"ה דהמ"ל ושוין שאם נקרע לגמרי מכל ותפר נפסלו הציצית

שהיו בעת ההיא) והא דאמר לעיל מ"ם ב' שמא יקרע סדינו תוך ג' לכאורה כרבנן דאמרי לא יחפור דאל"כ קשת תנ"ה כקושיית הב"י אבל התוספות שם ד"ה שמא כתבו והשתא שמעתין כר"מ אתיא משמע דגרסי רמ"א לא יתפור קשה (ויש ליישב אין מקומו פה). השלישי הוא פירוש הרא"ש ברע"מ כפי מה שהבין הב"י דלאו אאורך הבגד קאי אלא ארוחב (אפשר בין רוחב ואורך אלא דלא כתוס' והבן) וכפירש"י ולא איירי כלל מרצועה שנפסקה אם מחוברת עדיין ג"א או לאו אלא תוך ג' וחוץ לג' אשיעור כנף קאי ואם נפסק תוך ג"א דאין בו שיעור כנף אף דלא נפסק כ"א מיעוט הבגד אפי' תפרה אח"כ ועשה אח"כ ציצית לא מהני דכמאן דפסיק דמי. וא"כ ושוין אין לו פירוש דמה ענין זה לזה דפלוגתייהו אם כמאן דפסיק דמי או לאו ואמה על אמת משום תולמ"ה (יהיה הפירוש דאין בו שיעור טלית או כט"ז אות ג'). ולפ"ז בין נקרע כל הרצועה לגמר"י או רק מיעוט ורוב מחובר לא מעלה ולא מגרע רק תליא ברוחב אם שם כנף עליה או לאו. והקשה הט"ז קושיא עצומה א"כ שם מ"ם ב' גזירה שמא יקרע תוך ג"א ותולמ"ה הא לא שייך כאן תולמ"ה כ"א כמאן דפסיק דמי ואפי' ציצית שעשאן אח"כ פסולין דכמאן דפסיק דמי (ואף אם נדחוק ולומר דיעשה תקנה שיניח מטלית רחב מצד פנים יותר מג"א דלא הוי כפסיק והוי תולמ"ה מ"מ קשה קצת). הרביעי הוא פירוש נ"י ברע"מ כפי מה שנראה שהזכיר בדבריו כנ"ף כו' מורה דלא כתוספות וסובר דוקא הציצית שהיו בעת שנקרע אבל תפרה מהני אח"כ שיטיל ציצית מחדש וא"ש לשון ושוין דאמה על אמה ממקום אחר הוי תולמ"ה. והקשה הט"ז לפירוש הרא"ש ברע"מ כפי מה שהבין הב"י דתפירה לא מהני א"כ למה זה אמר ובה תכלת אפילו להטיל אחר כך אסור דכפסיק דמי ואף דאמה על אמה לאו כפסיק דמי מ"מ מדאמר אפילו אמה על אמה ובה תכלת הא להטיל לאחר תפירה אפילו בפחות מאמה ופחות מג"א שרי והא כפסיק דמי:

**סוף** דבר שאדונינו הט"ז ז"ל הוקשה לו בדברי קדשו של מר"ן המשביר ז"ל בתרתי א' שהיקל בנקרע רצועה מכל הואיל ורחבה יותר מג"א יכול לתופרה עם ציציותיה התלויות ברצועה וליתא לפי' התוס' אסור ודאי (ואין לחלק כלל בין כנף מבגד זה או מבגד אחר עמ"א אות ג' בזה) גם הרא"ש יש לפרש בפשיטות כתו' ברע"ם ובנ"י ג"כ יש לפרשו בלי דוחק כרע"מ בתוס' ומלת כנ"ף היינו שאם נשאר מחובר ג"א עדיין שם כנף עליו מטלית זה. שנית מה שהחמיר בתפרה דלא מהני ז"א דתפירה בכ"מ מהני וראי"ש דכתב דלא רמינן ציצית בעת ההיא ושוין שלא יבוא אמה על אמה עמ"א ל"ד הוא ה"ה אותה רצועה שנקרעה מכל לא יחבר ואפי' יש בה שיעור טלית לדעתו ז"ל

באות נ' שתמה על ד"מ בסימן יו"ד וכפי דעתי ההדיוטית סלקנו כל היתדות הדרכים ודבריו מאירים כדכתיבנא:

**סעיף ה**

**ואם** עט"ז הגיה בש"ע ואם נקרע לגמרי (ובמ"א י"א פירש כן נקרע כולה היינו לגמרי) והקשה לשיטתיה באות ד' גם הואיל ומחובר עדיין כ"ל הבגד רק מנקב הציצית נקרע עד השפה למה לא יועיל תפירה להטיל אח"כ ציצית חדא דתפירה מהני ומכ"ש כאן ששלם הבגד משנ"י צדדין היינו באורך ברובו וברוחב למטה ג"כ שלם רק בצד נקרע פשיטא דמועיל תפירה אח"כ והניח בצ"ע ועיין אות ד':

**סעיף ו**

**למטה** מג' דשם מקום ציצית פירשתיו לעיל והכין הוא ודאי לרב יהודה מנחות מ"א ב' ג' בתוך ג' משולשת ד' וכפר"ת לעיל: **והנה** ירא שמים יוצא ידי כולם כי יש בכאן ב' פירושים והב"ח ג"כ מחמיר שלא לתפור חתיכה עד שיסיר כל הציצית ממנו וגם לא יהיה שום תפירה מחדש תוך ג"א הן באורך ורוחב וכדכתיבנא לעיל. ועמ"א:

## סימן טז

**סעיף א**

**שיעור** עט"ז. גמרא מנחות מ"א א' והא דנקיט הגדול יוצא עראי (עב"י בשם מהרי"א ומהר"י חביב הבאתיו במ"א) רבותא היא כלומר אפילו שגדול אין יוצא בקבע כ"א עראי אפ"ה חייבת ומיהו אפי' אדם חשוב שא"י בזה עראי חייבת ובטור כתב וגדול אין מתבייש כלשון רש"י בגמרא משמע תנאי הוא לא רבותא גם פירוש מהרי"א א"א שהרי כתב שיעו"ר כמ"ש במ"א ומה שלא אמר בסיפא הך תנאי דאם אין גדול יוצא עראי דכ"ש הוא. ומ"ש ואי"ל תרתי למה לי יראת דחוזר על דברי הר"מ וש"ע דלדבריהם חד שיעורא למה לי והגדול יוצא לרבותא וכעין קושיית המ"א ותירץ דלא הוה ידעינן באיזה קטן מיירי הברייתא לכן נתן שיעור זה דקטן וגדול סתם ב"א עראי ודאי היינו קטן בן ט' וכמ"ש הראב"ד ז"ל פ"ג מציצית לא בכל קטן אמרו שא"כ אין גדול יוצא עראי. ופירש דברי הר"ב בהג"ה דמסכים להמחבר דלא כמ"א שהרי בד"מ העתיקו לשון הב"י ומסכים עמו וכאן הפירוש כמהרי"א דלא בקטן מיירי דאין שום חיוב על הקטן. ויש לראות ודאי קטן שהגיע לחינוך בסימן י"ז חייב אביו לעשות לו ציצית בטליתו. ומיהו ודאי משערין ראשו ורובו של קטן כמות שהוא ואם בר שית משערין בראשו ורובו שלו חייב אביו מדרבנן להטיל בו ציצית. ואם בגד מתכסה בו ראשו ורובו אלא שהוא לבוש ביזוי ואין יוצא בו לשוק עראי וסתם ב"א יוצאין בו לב"ח דסובר תרתי בעינן וכ"ד הטור לט"ז אפשר דאין ה"נ דאין ראויין לברך על טלית כזה דבתר דעתו אזלינן. וצ"ע:

## סימן יז

### סעיף א

**כסות** לילה עט"ז עיין ר"מ פ"ב מציצית ה"ז משמע לכאורה בלא אשר ריבויא אלא מסברא שישנו בראיית אצל אחרים ועיין תוספות זבחים י"ח ב' ד"ה ואידך מנחות מ"ג ב' ד"ה ור"ש יע"ש. וק"ק אימא אשר תכסה לרבות כסות יום בלילה להר"מ כדלקמן בסי' ח"י וי"ל דאשר לא דריש וסומא מסברא ולרא"ש ג"כ קשה דאימא לרבות כסות לילה ביום ולא מפטר אלא כסות לילה בלילה דוקא:

### סעיף ב

**שהזמן** עט"ז בפתיחה כוללת כתבנו דעבדים יליף לה מאשה מג"ש וכמ"ש הלבוש אימא דעבדים חייבין מסמוכין כל שישנו בלא תלבש ישנו בגדילים ואשה כתבו התוס' יבמות ד' א' דהיקשא למען תהיה תורת ה' הוקשה כ"ה לתפילין עדיף מסמוכין אבל ג"ש אפשר למ"ד בהשולח מ"ד היקשא עדיפא א"כ סמוכין וג"ש כי הדדי נינהו ולחומרא ילפינן מסמוכין והעד דר"ש במנחות מ"ג א' פוטר בנשים ולא סיים ועבדים:

### סעיף ג

**הואיל** עט"ז והגירסא הואיל ואין חובת גברא שאין מחויב ליקח טלית ועט"ז א' וא"ר הבינו בלבוש שמגיה הואיל ואינו אל"א חובת גברא ובלבוש איש ושייך באשה כלי גבר ואין אני רואה שהלבוש יגיה כן אלא כתב דעתו בפ"ע יע"ש. סומסום ואנדרוגינוס חייבין מספק דספק תורה לחומרא ושאר מינין להמחבר דרבנן רשאין הם לילך בלא ציצית דספק דרבנן להקל וה"ה ספק כמו בס"י ס"ז הוי לדידהו ס"ס ועמ"ש במ"א מזה:

## סימן יח

### סעיף א

**להרמב"ם** עט"ז. והם דברי הר"מ ז"ל בפ"ג מהלכות ציצית ה"ח ופי"ט מה"ש ה"ך יע"ש. ואם נפסק מציצית בכסות יום בלילה להר"מ א"צ להסיר מעליו ולהרא"ש צריך להסיר מעליו:

**שאלה** אם נפסק ציצית מכסות המיוחד ליום ועשה בו ציצית בלילה אם רשאי למעבד כן או לאו וציצית שעשאן בשבת אם הם כשירים או לאו:

**תשובה** יראה דכשר אף אם עשאן בלילה ולא הוי תולמ"ה אף דכסות יום בלילה פטור להר"מ דוגמא לדבר אין מחוסר זמן לבו ביום וזמן ממילא קאתי ולא הוי תולמ"ה ולא דמי לבעלת ג' שאין חייבת כלל ואין ראוי כלל לציצית. וכסות בת ד' כנפות שהיה בו כלאים בשפה שלו ועשה ציצית ואח"כ חתך הכלאים ממנה י"ל דהוי תולמ"ה כיון

דבעת עשייתן לא קרינן בה אשר תכסה בה עתה שאין לנו כלאים ואפי' נאמר מ"ה מותר כלאים עתה רק מדרבנן (עיין פתיחה) מ"מ מדרבנן הוי תולמ"ה:

**ואם** עשה ציצית בשבת אם בשוגג עשה י"ל דכשרים הם אף לדעת המרדכי בסי' י"ג דבשבת מותר לילך בבגד בת ד' כנפות בלא ציצית וע"ש מ"מ לא הוי תולמ"ה ועדיף מאם עשה ציצית בלילה דכשר וכדכתיבנא אבל אם עשה בזדון בשבת בהא איכא לעיונא והפרש יש עשאן ביום השבת מבואר דינו באה"ע סימן קכ"ג ס"ב וס"ה בהג"ה בזדון בשבת הגט בטל מ"ה ועב"ש שם אות ה"א אלא דודאי מבני ישראל לא ממעטינן מומר לכ"ה דבכלל בני ישראל הוי וקידושיו קידושין רק לקרבן לאו שב מידיעתו וכותב שלא לשמה וא"כ כאן בסימן י"ד ס"ב תלאן בלא כוונה כו' א"כ יש לומר דפסולים הם אבל ביה"ש של ע"ש י"ל דהוי ס"ס ושל מ"ש י"ל איתחזק איסורא (עא"ח סימן שמ"ב במ"א וי"ד ק"י) ואי קשיא למאן קאמר לה להר"מ כשרים בסימן י"ד ולרא"ש ושאר פוסקים הא תו"ש ד"ת (עיין א"ח סימן רס"א) י"ל דמומר לחלל שבתות דוקא ביום השבת לא בתו"ש ואי"ה בה"ש יבואר זה. עיין סוף הסימן מזה:

**עוד** רגע אדבר שנסתפקתי אם ייחד כסות ללילה ועשה בו ציצית דפטורה אז ואח"כ נמלך וייחדה לכסות יום אי הוי תולמ"ה הואיל ובעת שעשאו היתה פטורה או דלמא כיון דלאו מחוסר מעשה לא הוי תולמ"ה וצ"ע כעת:

**סעיף ב**

**ולהרא"ש** עט"ז עב"י דהר"מ פ"ג מציצית ה"ז כתב כסות פשתן אין מטילין בה ציצית גזירה שמא יתכסה בלילה ובגמרא אמרו (מנחות מ"ם ב') גזירה משום כסות לילה אלמא סובר הר"מ דה"ה כסות יום בלילה נמי אין חייבת וגמרא אמר יותר חששא כסות לילה לא הותר בו בשום פעם והרא"ש יש לו הוכחה מגמרא דאמר כסות לילה ש"מ הכל תלוי בכסות: ומ"ש כיון שהותר פ"א כ"ה בהרא"ש עב"י וקשה דלר"ת והרא"ש לא מטעם הותר כ"א דכסות יום חייבת בלילה ולתי' שני שם דכסות יום ביום לבד חייבת א"ש ועיין תוס' מנחות מ"ם ב' ד"ה משום וד"ה תכלת במ"ש ר"ח סותר פירוש שלמעלה ועיין בה"ז שם ויש ליישב קצת אע"ג דיש לו כסות המיוחד ללילה בת ד' כנפות רשאי לילך בכסות יום בלילה בכלאים ולא חשיב אפשר לקיים שניהם עתוס' פרק אלו נערות מזה:

**סעיף ג**

**מיוחד** עט"ז. עב"י כתב הלכתא כר"מ ועוד ספק ברכות להקל והא כסות לילה ביום נמי ספק עיין בעט"ז כאן ואם נאמר דעת הר"מ כר"ת כתיב הבי' (ע"ב) והוא דעת שלישית כמ"ש הר"ב כאן דוקא כסות יום וביום וז"ש הר"מ ז"ל שמא יתכס"ה בלילה ובגמרא כסות לילה היינו ביום (כי בזה אין כ"כ הכרע אם סובר הר"מ כן עב"י ותבין) א"ש

ספק ברכות לקולא. עיין ב"י בשם מהרי"א טליתות שלנו שהן רק למצות ציצית לא למלבוש לא חשיב כסות המיוחד ליום (ונ"מ אם נפסק ציצית בלילה אי רשאי לילך כך) והב"י דחה זה דכסות המיוחד ליום חשיב ולרא"ש צריך ציצית בלילה כה"ג יע"ש וכן הלכה: מ"ש באות א' אם הטיל ציצית בשבת בשוגג כשירים הם הציצית ולא אמרי' כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד לא מהני ע' חושן המשפט סי' ר"ז ור"ח במקח הנעשה באיסור בשבת ע' סמ"ע שם כיון דאין במקח איסור כ"א הזמן לא חשיב לא תעביד ושוחט בשבת יוכיח בשוגג עיין מה שכתב בפריי ביי"ד מזה:

## סימן יט

### סעיף א

**חובת** עט"ז ועב"ח ודרישה בשם רש"ל יש מחמירין לבדוק ציצית בעת הנחתן בכיס כשמואל וכ"ד ראב"ן בהגמ"יי פ"ג אות נו"ן וב"ח כתב שראוי לעשות כן פן למחר ישכח מלבדוק או לא יהיה פנאי ויסמוך על של אתמול עמ"ש בסימן ח' אות י"א במ"א. וע' סימן ט"ו ס"א ודאי ראוי כשציצית מצויין בעיר שלא להתיר מבגד לבגד ולחוש נמי למ"ד כלי קופסא חייבין בציצית יע"ש. ועיין לבוש כסותך בזמן שאתה מתכסה בה ובסי' י"ד כסותך למעט שאולה דפטורה. והנה בהעלאה והצעה יש דיעות (עמ"א י"ח אות ג') דכתיב לא תלבש גדילים מה כלאים דוקא בלבישה אף ציצית דוקא לבישה וזה טעם מ"ד כלי קופסא פטורים וביבמות דף ב' בגדיה"ם צ"ו ואמר רחמנא תכלת דלמא כלי קופסא אלמא כלי קופסא פשוט לתלמודא דפטורין מציצית:

## סימן כ

### סעיף א

**טלית** עט"ז והעולה מדבריו דבציצית בלא טלית מתגר פסולה (אם כל הסחורה וריוח בציצית משא"כ באקראי ציצית לחוד גם מתגר יראה דכשר שסחורתו רק בבגדים (ובטליתות כשירה) (מתורץ קושיית מ"א באות א' דריוח מועט כי הא מהני בתגר כיון שעיקר סחורתו בטליתות) ובעכו"ם שאין תגר נהפוך הוא בטליתות פסולה וציצית לחוד כשירים כמו תפילין בסימן ל"ט סעיף ו'. ומל' אפיל"ו בתגר עכו"ם כלומר אפילו שהוא תגר אבל באין תגר כשר. ומל' גם בציצית לחו"ד כמו בתפילין כלומר גם ציצית שוין (אם הם לחו"ד) לתפילין בזה דתולין במצוי ומסתמא מישראל לקחן. והנה י"ל דל"ד ציצית לחוד לתפילין דלקמן בש"א סמ"ג ובסי' י"א במ"א אות א' וכאן אות ה' דתפילין אין עכו"ם יכול לכותבן משא"כ ציצית פריך בעירובין צ"ו דלמא אשפתא דגלימא במופסקין ובנמצא ביד עכו"ם י"ל הוא טוואן ושזרן ופסקן ויודע זה בטוב ועמ"א:

**ודע** דהב"ח ופרישה מחולקין בהא דאסור למכור טלית מצוייצת לעכו"ם הב"ח סוכר דלתגר רשאי והפרישה כתב בפירוש דאסור לתגר שכתב דא"ה שמא ישראל עב"ר ומכרה לו אלא שסיים והטעם דתגר אינו באלו חשדות יראה דהוא כמו ועוד וכב"ח אבל המ"א כתב באות ב' דאסור למכור לתגר אלא אמרי' עבר ומכר לו ושם יבואר אי"ה והנך רואה איך שיהיה לק"מ מברייתא דתניא טלית מצוייצת או לומר דאפ"ה אמרי' עב"ר ומכרה או דלתגר מותר וכבר נתקשה בזה הא"ר אות א' והט"ז אפשר בשיטת הב"ח ז"ל אמרה דכ"מ מש"ע ס"ב אין מוכרין לעכו"ם הא לתגר עכו"ם שרי (ומדלא אשמעינן ג"כ רבותא כו') וא"כ על הש"ע קשה דאמאי לא נקיט רבותא ציצית לחוד שרי מתגר וז"ש הר"מ ז"ל פ"ב מציצית ה"ז הלוקח טלית מצוייצת מתגר עכו"ם כשירה ודין דאין מוכרין השמיטו בכוונה כאן וכתב בפ"ג מציצית ה"ט ואם כדברי א"ר הי"ל כאן ואע"פ כו'. כתב הב"ח מישראל הר"ז בחזקת"ה כמו שהיא ביד הבעלים אם סתם כשר ואם ישראל חשוד פסולים הציצית והדרישה כתב דאשמעינן תכלת לא חיישינן שמא קלא אילן כו' ואע"ג דאין לוקחין אלא מן המומחה (שם מנחות מ"ב ב') רוב מצויין מומחין יע"ש בתוס': אם מצא טלית מצוייצת בשוק כשר ע"ח א"ר ופשוט הוא עמ"ש במ"א מזה:

**הא** דאמרינן אין מוכרין טלית לעכו"ם עד שיתי"ר ציציותיה דאל"כ ה"א דאסור כלל למכור שיבטל הטלית ממצות ציצית קמ"ל דעד שיתיר ומשם ואילך רשאי ועמ"ש במ"א מזה דרבינו ירוחם נקיט אלא אם כן במקום מלת עד כו' יע"ש ומיהו מדאמר סתם משמע אפילו לעכו"ם שאין תגר אם התיר הציצית רשאי למכור ואפילו למ"א באות ב'ול"ת דוקא תגר שמוכר לישראל ויטיל ישראל הקונה בו ציצית:

## סימן כא

### סעיף א

**חוטי הציצית** עט"ז. עיין תוס' שבת כ"ב א' ד"ה סוכה ומהרש"א ז"ל שם פירש לצדדין קתני הא נפלו בח"ה שרי וכ"כ הג"א שם נפלו בי"ט אסורים הא בחה"מ נפלו שרי ושם בחדושינו הקשינו מסוכה מ"ו ב' אתרוג כל שמונה אסור וי"ל משוי ביזוי אסור בחה"מ ובשמיני מוקצה אבל הט"ז סובר דנפלו בחה"מ אשור וכ"ה בתרל"ח בטור בהדיא בשם בעל הלכות נפלו בחה"מ אסור באכילה ומותר בטלטול ובש"ע תרס"ה אפילו נפסל אסור כל שבעה יע"ש. וסובר הט"ז הטעם דחול המועד ג"כ קצת י"ט ובצירוף הטעמים ביזוי ומוקצה אסור אף נפלו נויי הסוכה ואתרוג שנפסל אפילו בחה"מ וציצית ואתרוג (ואפשר סוכה נמי ונפלו לאו דוקא ה"ה ביוצא לטיול ואין עושה המצוה כעת ליכא ביזוי כמו נפלו) לאחר שנטל האתרוג הוי כמו נפלו שאין רוצה עתה במצוה וכן ציצית

דלאו חובת גברא הוא שילך דוקא בטלית עם ציצית לא שייך ביה ביזוי מצוה ול"ד לנר חנוכה כו' ושאני אתרוג ונויי סוכה דהואיל ואתקצי ב"ט אתקצי קצת לחה"מ ובצירוף ביזוי מצוה אסור אף נפסל ונפלו משא"כ בציצית דלית מוקצה בחול גמור ואין רוצה עתה במצוה ל"ש ביזוי מצוה וצירוף ליכא ומש"ה מתיר הטור ומ"מ כתב שיש להחמיר. ומשמע קצת בשבת וי"ט מדינא אסור להשתמש בציצית דאסח דעתיה מינייהו. ובאין עליו רק מונח בקופסא שרי אף להשאלתות ואין כן דעת אחרונים אלא אסורים כ"ז שהם בבגד:

**סעיף ב**

**במקום** עט"ז דה"ה בעצי סוכה אין לעשות תשמיש מגונה ודפנות הסוכה יש לעיין ביה ומ"מ נכון שלא לעשות תשמיש מגונה מהם ועמ"א תרל"ח ב' סוכה בנויה משנה לשנה ועמ"ש כאן במ"א מזה:

**סעיף ג**

**מותר** עט"ז כתב דטלית המיוחד לתפלה כעין שלנו אסור לכנוס לביה"כ רק טלית קטן תחת בגדיו שרי משמע למעלה מבגדיו לא ואין נוהגין כן. ומ"ש להמחבר בס"א לא הבינותי דמשמע מדבריו להמחבר בציצית אפילו תשמיש מגונה רשאי וטלית אסור מגונה והנה הלבוש השמיט הגה"ה בסעיף א' והביא הא דטליתות כו' וכפי הנראה דהרב בהגה"ה החמיר אפי' לזורקן באשפה אסור אלא שא"צ גניזה ובד"מ בשם הכל בו משמע לאנהוגי בזה בזיון אסור יע"ש:

## סימן כב

**סעיף א**

**ועשה** עט"ז והכלל בזה שהחיינו אין מברך אלא או שיש לו שמחה אף ע"פ שאין מזמן לזמן מברך על שמחת הלב שהחיה ה' אותו וקנה כו' ומש"ה כלים חדשים מברך כמ"ש ברכ"ג ומצות אע"פ שהן גזירת מלך ואין לו שמחה כ"כ כל שהוא מזמן לזמן מברך שהחיינו שהחיה ה' אותו לזמן הזה ופדיון הבן כתב הב"ח דבעי שיהא הולד ל"א יום ומיהו בלא"ה כל שיש לו שמחה מברך כמו כלים חדשים ששמחה לו והכי אסברה לן הלבוש כאן ובמילה י"ד רס"ה ס"ו אין מברך שהחיינו סבור הייתי לומר דצערא דינוקא אבל ראיתי להלבוש שם דא"כ במת אביו למה מברך שהחיינו (עא"ח סי' רכ"ג ס"ב ביש לו ירושה) והעלה דמילה שכיחא ופדיון הבן ל"ש רק בכור יע"ש. ודברי הב"ח ג"כ לא יועיל במילה שצריך להמתין ח' ימים ומה לי ל"א יום או ח' ימים ועיין הגמי"י פ"ג דמילה אות ד' כתב זה שכתב הלבוש ע"ש:

**ומ"ש** הט"ז במצוה שמתחנך בו פעם ראשון מברך שהחיינו כמו מי שנעשה בר מצוה וקטן שהגיע לחינוך בציצית ועי"ד כ"ח בש"ך אוח ה' הניח זה בצ"ע. והנה אם קנה בגד מעורות שועלים ופיי"א וכיוצא מברך שהחיינו ול"ד לי"ד כ"ח ס"ב על השחיטה לא יברך שהחיינו דמזיק לבריה בידים משא"כ כאן ול"ד לרכ"ג ס"ו בהג"ה דאין לומר תבלה ותחדש שיצטרכו להרוג עוד יע"ש במ"א משא"כ כאן נ"ל:

## סימן כה

### סעיף א

**כדי** עט"ז כפי דעתי ההדיוטית האדון ז"ל כיון בזה כוונה אחת והוא דבב"י כתב טעם הקדמת ציצית לתפילין ששקולה כו' ב' תדירה בשבת וי"ט ובש"ע כתב שמעלין בקודש (לכאורה השמיט תדיר ושאין תדיר תדיר קודם מדין תורה די"ל דלהר"מ בסימן ח"י כסות יום בלילה לית מ"ע ותפילין לדידן לילה זמן תפילין רק אין מורין ואם הוא חסיד א"צ לחולצן בלילה אפשר דתפילין תדירי עיין סימן למ"ד משא"כ לרא"ש) והנה אין מעבירין על המצות ד"ת הוא כמ"ש הלבוש כאן ושמרתם המצות יע"ש וא"כ תדיר ד"ת ומה חזית דנדחת תדיר המפורש בקרא מלבד עולת הבוקר (עיין זבחים ריש כל התדיר) מפני אין מעבירין כו' לז"א שאף טעם זה הוי רק אסמכתא דתפילין מקודשין יותר (זה מצוה וזה קדושה) והר"מ ז"ל בהלכות תו"מ פרק תשיעי הלכה ב' תדיר ומקודש איזה שירצה יקדים וכיון שכן אין מעבירין על המצות דוחה לשקולה ומעלין כו'. ומעלין היינו שהאדם נתעלה ממצוה לקדושה. מ"ש ס"י ט"ס וצ"ל ס"ו:

### סעיף ב

**ושם** עט"ז ועמ"א אות ה'. והלבוש הקשה תיפוק ליה ולמה הוצרך לטעמיה הא א"א להניח תפילין כשהוא ערום וא"י דנ"מ מי שאין לו ט"ק כ"א ט"ג או למ"ד ט"ק מצוה על כל בגדיו מלת דינ"ים ט"ס צ"ל דינ"י:

### סעיף ג

**עד** עוטר עט"ז (יחזקאל כ"ד י"ז) פארך כו' שאבל אסור ביום א' בתפילין וליחזקאל אמר רחמנא שיהא תפילין עליו אלמא נקראים פאר:

### סעיף ד

**ויניח** עט"ז הביא דברי הרז"ה בסוף ר"ה וב"י הביאו ר"ן בשם הרז"ה והמ"א הביאו ג"כ באות ט"ו ויש להתבונן בזה כי המעיין ברז"ה שם סיים והוי כמברי"ך שתים על ש"ר והוא שיטה שלישית כי הרי"ף פירש שח כו' ור"ת פירש מברך שתים על ש"ר כי להניח קאי על ש"ר ג"כ אבל רז"ה ז"ל סובר דב' מצות הן ודאי (לכ"ע) ולהניח רק על ש"י קאי אלא דאם שח עבירה בידו דהפסיק ביניהן כי כתיב והי"ו לאות ע"י ולטטפת כו' הוויה א'

לשתיהן שלא יפסיק ביניהן (ואפי' בהפסק שתיקה יראה דאסור אם שוהה הרבה שלא לצורך) הלכך כל שהפסיק בהכרח צריך לברך להניח מחדש על ש"י וימשמש בש"י ולהסמיך ש"ר עם על מצות ושח מברך שתים לאו שתים על ש"ר אלא נראה כמברך שתי"ם על ש"ר ובאמת על ש"י קאי להניח ולפ"ז אפילו בירך להניח מחדש ולא משמש ימשמש עדיין קודם ברכה על מצות שיהא תוכף ש"י וש"ר והי"ו כו' אבל לדידן דקיי"ל שח יברך על ש"ר ממש שתיים עיין סי' כ"ו המניח ש"ר לבד מברך שתים על ש"ר כר"ת דלא כרז"ה א"כ לכאורה א"צ למשמוש אבל המ"א כתב באות ט"ו שימשמש לצאת ידי ספק מהיותר טוב שי"א דתפילין כ"ז שמשמש לברך כו' והנה ראיית המ"א בט"ז דהבי"י הביא דברי הר"ן בשם הרז"ה ולא סיים שמברך שתים על ש"ר אלא כר"ת ולומר דהנוהג כר"ת ימשמש כו' ולכן כתב כן המ"א. ומ"מ לדינא אם שח ובירך מחדש להניח ולא משמש ימשמש עדיין שיהא תוכף ב' מצות ביחד וגם אפילו בשתיקה אסור להפסיק יותר מהצורך. והבן זה עמ"ש במ"א ט"ו. וע' אות ר' מ"ש ע"ת י"ל על תנאי ועא"ר אות יו"ד ומיהו אין לנהוג כן והבן.

**סעיף ה**

**צריך** עט"ז ומה"ט חולץ ש"ר תחלה כמבואר בסי' כ"ח ס"ב יע"ש ואע"ג דאין מעבירין ד"ת נמי מ"מ הא עדיף דכתיב קרא מפורש בתפילין ש"י תחלה כמ"ש סעיף א':

**סעיף ו**

**להניח** עט"ז עיין לבוש השיג על הב"י ואמר אמת להניח בקמץ דוקא אז שורשו נו"ח מנחי עין (ואין דגש בנו"ן) ולהניח בפתח ההי"א (ונו"ן בדגש) ושורשו ינח מלשון הנחה ועזיבה ועיינתי במאיר נתיב (הוא הנקרא קונקורדנסיוס) בשורש ינח הנחה לא עזיבה ולכאורה הנחה טפי שפיר להניחם על זרוע ועל ראש משא"כ נו"ח מנוחה משמע מנוחה במקומן ושלא להלבישם. (יחזקאל מ"ד למ"ד הוא פסוק זה להניח ברכה יע"ש). העתק שאלה יע"ש. הנה להמחבר אין ספק כששח מברך עש"ר על מצות בפתח דקאי רק על ש"ר הרי"ף הוא בסוף ר"ה גבי שלא להפסיק בשיחה בין תקיעות מיושב למעומד. וברי"מ פ"ד ה"ד יע"ש ומ"ש דאין עושין מצות חבילות לא הבינותי דעל מ"ש אין חותמין בשתים ברכות מ"ט א' קאמר התם כן שוב ראיתי שנתכוין למ"ש פסחים ק"ב א"א ב' קדושות על כוס א' וע"ש רש"י ברכות ד"ה אין חותמין. והעלה דב' ברכות להניח ומצות קאי תרוייהו עש"י וש"ר ול"ש חבילות כי בכל א' מהתפלה יש ג' מצות א' בראיית התפילין ומה שכתוב בהם יציאת מצרים מופת על חידוש העולם ששינה הטבע ומשגיח בתחתונים (כמ"ש המפרשים ורמ"א ז"ל אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך ממצרים לא אשר בראתיך כי ראו הניסים מעין חידוש העולם ואש בתוך הברד הפכיים ושהוא מהוה

הכל ופרעה אמר מי ה' רק שם אלקים המורה על הטבע כיון שבראו אין משנה לכן ביי"ס ובשאר המכות אמר ה' הוא הצדיק הויה) שנית להניח על יד וראש לשעבד המוח והנפש עם הגוף וע"ז מברך עש"י ב' ברכות א' להניח ב' מצו"ת תפילין לזכור מ"ש בהן י"מ כו' ולכן מהראוי אף בשל"י לחוד יברך שתים ואין להפסיק ביניהן כי ב' ברכות קאי אתרוייהו. וסוף דבריו שי"ל מצות בחולם מאחר דב' מצות הן ומצות קאי נמי אש"י כמ"ש הטור כאן בב"ה א"כ יאמר לשון רבים ואף בש"ר לחוד דמברך שתים כשסח ואמר בחולם ל"מ להרז"ה כו' המעיין ברז"ה ור"ן סוף ר"ה הביאותיו אות ד' מבואר דסובר להניח רק אש"י ומצות רק עש"ר והמשמוש בש"י דצריך והי"ו תכיפה וכמבר"ך עש"ר שתים אבל עיקר הברכה להניח עש"י דתפילין כל זמן דממשמש מברך (עמ"ש במ"א ט"ו) אלא לדידן כ"כ והבן. ואם אין לו אלא ש"י לחוד מברך ב' ברכות וש"ר לחוד ב' ברכות ומצות בפתח דקאי רק אמצוה א' אראיית תפילין לזכור מ"ש בהן. ואנו אין לנו אלא דברי הרב בכא"ן דעש"ר מברך שתים ועש"י רק להניח גם על מצות. ואם בחולם או פתח הרשות או כט"ז ואחיו הגאון או כמ"א אות ט' יע"ש ומעתה אם טעה ואמר על ש"י על מצות ובש"ר להניח לכאורה להשאלה ותשובה זו שפיר דמי וצ"ע. ועמ"ש ג"כ במ"א מזה אות י"א. וע' בשערי תפלה שי"ח להרב המדקדק הגדול מוה' זלמן בזה:

**סעיף ז**

**לפיכך** עט"ז הקשה מתל"ב ותירץ יע"ש דעל הביטול אין לברך דהוי דברים שבלב וע' לבוש שם:

**סעיף ח**

**אלא** עט"ז פירש הפך דברי המ"א אות י"ז אלא דאין חוזר ומברך כמרדכי אעפ"י שבב"י כתב דנראה מדברי המרדכי שצריך להפסיק ולענות קדיש וקדושה בש"ע פסק דלכתחלה לא כמו שח לצורך דלכתחלה לא ובמ"א אות י"ז הארכתי ועיין לבוש פסק בפירוש שחוזר ומברך בהפסיק לאיש"ר. עסי' כ"א מ"א ג':

**סעיף ט**

**קודם** עט"ז הוכיח כהר"א מפראג דאל"כ קשיין דברי הטור אהדדי מכ"ה ס"י דפסק בש"י רק להניח לחוד וכמ"ש באות ז' ומ"ש בשם כוונת הרא"י כ"כ המ"א אות ח"י ומשמע קודם שיכרוך סביב האצבע ג' כריכות יניח ש"ר:

**סעיף י**

**להוציא** עט"ז דב' כיסים מ"מ בפנים כשמונחים בכיס גדול שהטלית בתוכו א"א לראות ולפעמים יבוא ביד כיס ש"ר ולמ"ש המ"א א' בכיס אין מעביר. ומ"מ יעשה כיס צר עמ"א סימן כ"ח אות ד' דאין לעשות כן דש"ר קדושתו חמורת מש"י (שי"ן ודלי"ת)

ואסור להניח ש"י על ש"ר ועמ"ש במ"א אות א' ובכריכת הרצועות יעשה סי' ויכניס ידו בתיק ויבחין או כיס רוחב ויעיין בתוכו מקודם איזו תפלת הוא מוציא:

**סעיף יא**

**תזיזם** עט"ז ובסי' ח' אות י"ב דבבה"כ דא"א שם לכנוס בתפילין הוי הפסק ואע"ג דסי' כ"א אות ג' דבט"ג אין נכו"ן לביה"כ מ"מ לא מדינא ומשו"ה בציצית לא הוי הפסק וכמ"א אות כ"ב דביה"כ שלנו שאין רתוק אין לברך וכן נוהגין. והנה המחבר הביא תחלה דין דרבי סוכה מ"ו אח"כ רבנן דבי רב אשי (באר הגולה י' הר"י וראי"ש יהיה לציין גמרא כפירוש הר"י וראי"ש) אח"כ פירוש שלו ברבנן דבי ר"א דממשמשי להחזירן למקומן ואפילו נשמטו מדעת והר"ב הודה לו בפירוש הראי"ש דשלא מדעת הוי כע"מ שלא להחזירן מיד וחלק עליו בהזיזם אדעת להחזירם מיד ואפי' מלצן לגמרי ע"מ להחזירם מיד חלק עליו וביאר כן בסי' ח סי"ד ולכאורה נשמטו ממקומן להמחבר ללא צורך הוא ולא עוד דבלא מדעת החזיר השי"י ובירך להניח ואח"כ החזיר ש"ר אף להמחבר מברך שנית היכא דלא ידע בשעת ברכה א':

**סעיף יב**

**א"צ** עט"ז וא"י מה מלמדנו (עמ"א אות כ"ג) ולכתחלה ודאי אין לעשות כן דהוי קודם דקודם וגם הפסק גדול ודיעבד עולה הברכה ומ"ש ראיה מסי' ח' סט"ו עמ"א שם אות ך'. ומ"ש דלהניח שייך לש"ר כו' ומש"ה בדין השני הותר ההידוק קודם ש"ר דהוא דין הראב"ד (באר הגולה ב') אין מברך דלא נגמר המצוה א"כ מ"ש כאן והמ"א אות כ"ד תירץ זה דעשיית הקשר הוי הפסק כה"ג והט"ז לא ניחא ליה בכך ולהלכה פסק באות שאח"ז דאה"נ דבש"ע חזר מזה וסובר בעשיית הקשר ג"כ אם נפסק קודם הנחת ש"ר אין מברך:

**סעיף יג**

**אם** עט"ז עב"י כתב תחלה בנפסק הקשר קודם הידוק אין מברך לאחר הידוק מברך וכתב אחר זה מ"כ להראב"ד בהותר ההידוק אם קודם ש"ר אין מברך כו' משמע דברי הראב"ד סותרים למ"ש תחלה ואיך כתב כאן שתיהן הלכה ע"כ העלה דבספרו הארוך מסופק אם הראב"ד חולק אמ"ש לעיל או י"ל עשיית הקשר הפסק טפי כמ"ש המ"א אות כ"ג ומש"ה לא כתב כלום אם הם סותרים ובש"ע כתב רק מה שברור לו דהיינו נפסק קודם הידוק דאין מברך ונפסק אחר הידוק לא כתב כלום ואלו היה דעתו לחלק בין קשר להותר ההידוק כמ"ש המ"א כ"א הוה מפרש בהדיא אלא כתב דין הראב"ד וממילא ספק ברכות להקל אף בנפסק הקשר אחר ההידוק כ"ז שלא הניח ש"ר עדיין אין חוזר ומברך דלא כמ"א כ"ג וספק ברכות לקולא:

**סעיף יד**
**ולא** עט"ז ועיין סי' תרמ"ט סעיף א' מזה:

**סעיף טו**
**עד** שיחזירו ס"ת עט"ז וא"כ בר"ח ודאי נמי דיש לחלוק אחר חזרת ס"ת להיכל ועכ"פ כמ"ש המ"א אות ל':

**סעיף טז**
**קדושת** כתר עט"ז הקשה לדידן בחה"מ מניחין ובר"ח מניחין ומסלקין והא לילה אין מניחין ואם היו עליו אין חולצין ובר"ח להיפך מחה"מ. ועיין לבוש נתן טעם שתפלת מוסף במקום קרבן ואנו עושין כי"ט לענין זה וי"ט א"צ אות יע"ש והנה בחה"מ סוכות ג"כ יש קרבנות לצורך היום ועיין תוספות ר"פ מקום שנהגו בשם ירושלמי יחיד המביא קרבן כו' מעתה קרבן התמיד הא כתיב ואספת דגנך וכבר נתקשיתי במ"א דבר"ח אימא דאסורין במלאכה מדין תורה שמביאין מוסף והוי י"ט א"כ לתסר במלאכה שע"ז אין לנו לימוד להתיר. ומ"מ המניחין תפילין דר"ת אם נוהג להסיר קודם ובא לציון אחר חזרת ס"ת בהיכל מיד יש לו להניחן באותו פעם ואם לאו יניחם אחר תפלת מוסף כי אין זה רק מנהג לחלצן בשעת תפלת מוסף ואח"כ מניחין דר"ת:

## סימן כז

**סעיף א**
**בזרוע** שמאל עט"ז בגמרא מנחות ל"ז א' ת"ק ידך שמאל דכתיב ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים רבי נתן אומר וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין כו' רב אשי אמר ידכה בה"א יד כהה (פסוק הוא בפי' בא פי' והיה כי יביאך ובשמע בפי' ואתחנן כתיב ידך והיה אם שמוע פי' עקב לאות על ידכם) וב"י לא הביא כ"א דברי ת"ק ור"ג יליף מקרא אחרינא יע"ש ואנן קי"ל כרב אשי דבתרא יד כהה ובסעיף ו' דקי"ל דבתר כתיבה אזלינן כרי נתן וקשרתם וכתבתם ומ"מ יד כהה נמי א"ש דיד שאין כותבת מקרי כהה לענין זה כמ"ש הט"ז אות ז"יין א"כ לכאורה תרוייהו צריכי וקשרתם וכתבתם וגם ידכה כהה דאי מכהה לחוד ה"א בתר מלאכתו אזלינן ואי מוקשרתם וכתבתם ה"א דכותב בשתי ידיו ועושה מלאכתו בשמאלו יניח בשמאלו שהוא ג"כ שמאל של כ"א וגם נגד לבו כמ"ש הלבוש כתיב ידכה כהה דמניח בימין של כל העולם הואיל ומלאכתו בשמאל וכותב גם כן בשמאל נמי אלא ממ"א אות יו"ד מבואר דכה"ג מניח בשמאל כל אדם כמו בשולט בשתי ידיו כדבעינן למימר שם אי"ה ואם נאמר דט"ז יודה לזה אפי"ה בעינן ידכה כהה דמוקשרתם וכתבתם לחוד לא היה דרשינן הכין דהא צריך לשאר דברים כל מי שישנו כו' או דאין מיותר כלל עכשיו דכתיב כהה דרשינן נמי דכתיבה אותו שאין כותב בה

מקרי כהה ומש"ה בגידם מסופק הר"ב בסעיף א' דידכה אי מיותר לרבות גידם ועמ"ש במ"ש במ"א אות ג' אי"ה מזה:

**סעיף ב**

**הקובד"ו** עט"ז במנחות ל"ד ב' ח"א מה ראש בגובה אף זה בגובה וח"א לך לאות וח"א על לבבכם ולכאורה הכי פליגי מ"ד גובה אפשר גובה בשר שבקנה היד סגי ומ"ד לך לאות ממעט רק כף היד אבל בקנה היד אפילו במדרון ומ"ד על לבבכם וקיבורת נגד הלב היינו זרוע ממש (עיין תוס' מנחות ל"ז א' ד"ה קיבורת ורש"י ע"ב שם ד"ה לאחרים ובכ"ף מתחזי לכ"ע משמע כף ממש לחוד ממעט) והלבוש הביא גובה ולך לאות ותרוייהו צריכי לך לאות י"ל מהתחלת הזרוע מיד לכך יליף מהראש בגובה ואי מקום גבוה בקנה יש ג"כ מקום גבוהה ועמ"א אות ב' ומ"ש הט"ז דעד הקובדו דרך לגלות כ"כ הלבוש ועב"י הביא ב' דרשות אלו ודברי רש"י בכ"ף מתחזי לכ"ע וא"י מה הוא ובביאורי לטור רשמתיו. ובגמ' שם ל"ז ב' ציירי ואמר במקום לך לאות כו' פי' היו קרועין בגדיו ומתחזי תפילין ש"י אמר במקום לך לאות ועמ"א אות כ"א ואי"ה שם יבואר לכתחלה אי שרי לגלות ידו כך והתם שאני דהיה לו מכה בידו וע' סי' ד' מ"א כ"ג וב"י צ"ב והנה מכאן ראיה עד הקובדו דרך לגלות אבל הר"מ ז"ל פ"ד מה' תפילין הלכה ב' כתב כמ"ד על לבבך ועמ"א א':

**סעיף ג**

**דבר** חוצץ עט"ז והם דברי הרא"ש על ידך כמו בגדי כהונה על בשרו שלא יהא חוצץ וכן בש"ר ולטוטפות בין עיניך ולכתחלה בלא אונס ודאי אסור להיות חציצה אבל מי שהוא עלול לנזילות יש לסמוך אסברא הרשב"א דבש"י אסור משום לך לאות ולא לאחרים לאות ובש"ר שרי כמ"ש באות ה'. ובע"ץ ט' לך לאות ולא לאחרים וזה בס"ה לא בס"ד:

**סעיף ד**

**אבל** ברצועות עט"ז בשם לבוש דמה ששייך לקשירה נכון להחמיר ולכתחלה אף בכריכות נמי ראוי להניחם על בשרו ובש"ר מה שתלוי על בגדיו אין להחמיר כלל:

**סעיף ה**

**עלול** לנזילות עט"ז והוא דעת רשב"א וריב"ש (כמו שציין באר הגולה) דלאו מעל ידך מפיק אלא לך לאות ובש"ר אדרבה כתיב וראו כו' ודוקא כובע דק שכובע עב א"א לכוין ולהניח מקום שמוחו של תינוק רופס (עב"י מההוא דעטרת מלכם בע"ז) ומשמע בש"י ודאי אסור להניח ע"ג סמרטוטין לך לאות ולא לאחרים לאות אע"ג דמכוסה בשאר בגדים עיקר קפידא דקרא אמקום דהיינו שיהיו מונחים על בשרו ממש במקום שהם לך לאות ומש"ה כרב אשי דהוה ציירי בידיה מנחות ל"ז ב' הביאו הב"י שרי דמניח במקום לך

לאות ועמ"א אות כ"א ואות ו' שם משמע דעל הסמרטוטין שרי להניח ש"ר ועסי' כ"ו במ"א א' ואי"ה במ"א יבואר ועא"ר ה' בשם מ"מ ג"כ להתיר להניח ש"י על סמרטוטין יע"ש ולפ"ז יש להניח ש"י ולא יברך ומניח של ראש ומברך שתים וממ"נ יצא משא"כ המניח על כובע דק לא יברך רק א' כמו על ש"י כבסי' כ"ו ועמ"ש באות ו' מזה:

**סעיף ו**

**ויכסם** עט"ז ובב"י משמע אף שמכתו מוכחת עליו מ"מ ילמדו ממנו להניח אף בלא סבה מספקת וכן העתיק הע"ץ באות ס"ו יע"ש ומסיים רמ"א והמניחם כך לא יברך רק להניח משא"כ כשמניח ש"י על סמרטוט מברך על של ראש שתים כמ"ש באות ה' ולענות אישי"ר בש"ר כשמניח על סמרטוט עמ"א סי' כ"ה אות י"ז. ואין תימר יניח ש"י שלא במקום הנחתן ממש ויברך בש"ר שתים ויהיה עוכר לעשייתן ממש הא בורכא הוא דכשאין ש"י ובמקום הראוי הוי כמונח בכיס וכ"ז בין עיניך בעינן שיהיו לטוטפת וזה פשוט:

**סעיף ז**

**שהיד** עט"ז פרשתיו יפה באות א' דתופס עיקר כרב אשי דבתרא ידכה כהה והיד שכותב בה אינך הוי כהה לענין כתיבה ותרוייהו צריכי. או נ"מ עוד במי שאין יודע לכתוב כלל ודאי אזלינן בתר יד כהה לענין מלאכה וכמ"ש א"ר אות ז' יע"ש:

**סעיף ח**

**על** עט"ז יכרוך ששה או ז' כריכות ויניח ש"ר ואח"כ יכרוך ג' כריכות באצבע אמצעי תחלה ב' בפרק התחתון ואי בפרק האמצעי אבל באי"ר אות ח' בשם מקור חיים דכריכה א' באמצעי ואח"כ ב' כריכות בפרק התחתון ובמ"א אות י"ב א' בפרק העליון י"ל לאמצעי קורא עליון:

**סעיף ט**

**ואין** עט"ז כי איסור יש בדבר וקציצה ל"ד דאפילו על התיתורא מבואר דאסור והם דברי הלבוש אבל בל"ח וא"ר ט' הביאו כתב דטעמא דמקשינן ש"י לש"ר מה התם תלוים אף ש"י ועא"ר. והמניחין תפילין ש"י כרא"ש בסימן כ"ה סי"ח ג"כ אין להניח רצועה על תיתורא מטעם זה עא"ר כאן:

**סעיף י**

**מהתחלת** עט"ז שמתחלת מקום עקרי השער שם מתחיל יקום תפילין ומסיים במקום שמוחו של תינוק רופס (בסמ"ק ע' במ"נ בשורש רפס היה בסמך או בסי"ן דריכה ורמיסה)ועא"ר אות יו"ד משמע התחלת קצת הקציצה תהיה מונחת במקום שמתחילין עיקרי השער במצח וצד הב' למעלה ולא הקציצה כי גם התיתורא כולה תהיה במקום

שער. ומיהו עקרי השער לא מי שיש לו שערות ארוכות ושוכבים עד חצי מצח ומניח שם תפילין רק התחלת מקום תפילין מהתחלת עיקר השער. ושיעור הקשר באחור מבואר בש"ע ועמ"א אות ט"ו ובא"ר אות י"א דבקשר נמי סוף הקשר במקום צמיחת שער וא"י מה הוא דבאחור בעורף יש כמה ב"א שיש להם שערות כצואר ממש וקשר צריך להיות בגובה מאחוריו סוף עצם הגולגולת כמ"ש הי"מ ז"ל הביאו המ"א אות ט"ו:

**מ"ש** הר"ב בהגה"ה ס"א להניח בראש העצם כו' אבל לא בחצי כו' א"י מה מלמדנו שהרי המחבר בס"ז כתב בפירוש כן והם דברי הסמ"ק ועמ"א אות ב' וצ"ע כעת:

## סימן כט

### סעיף א

**אין** לברך עט"ז הב"ח הקשה מאי אפילו בלילה דמשמע דבני מערבא היו מברכין אפי' כשמסירין ביום וז"א כמ"ש ר"ת ברכות מ"ד ב' ומנחות ל"ה ב' דבני מערבא רק כשמסתלקין ביה"ש היו מברכין והט"ז הוסיף להקשות דהטור התחיל אין מברכין ברכה כשמסירן משמע ביום ולז"א דחדא מתורצת באידך דהטור בא לומר דל"ת דבני מערבא אף ביום היו מברכין הודאה על המצות שקיימנו כמו ברכת המזון הודאה לשעבר וא"כ לדידן נמי דחוקה אפסח קאי נתקן ברכה אחרינא כקושיית הב"י במסלק בע"ש ביה"ש ולא ס"ל תירוץ הב"י יע"ש אלא כמ"ש באות ב' דאות של שבת מברך וכאן ל"ש זה לכן אמר הטור דאינו כן אלא דבני מערבא גופייהו לא מברכי רק ביה"ש כו' הלכך לדידן אפילו"ו כשמסירין בלילה ל"מ ביום דגם אינהו כו' אפי' לילה דאנן קיי"ל לילה זמן תפילין מ"ה. ולכאורה לשון אפילו"ו יש לומר דלמ"ד לילה מ"ה לאו זמן תפילין ביה"ש אסור ספק לילה ובני מערבא סמוך לביה"ש מסלקי ומברכי (את"ל דלא מברכין על ספק מ"מ קרוב לילה הוה) ולדידן מותר להניחן ביה"ש ספק דרבנן כדבעינן למימר לקמן אי"ה בסי' למ"ד במ"א ב' ואמר אפילו בלילה מדרבנן אסור אפ"ה אין מברכין כמו שאר דרבנן דא"צ לחלצן כו':

### סעיף ב

**שו"ם** ברכה עט"ז מלת שום לשבת וי"ט (וי"ל ג"כ בלילה ברכה ככל מצות דרבנן) ורבינו הטור כתב דכל שאין מברך לשמור חוקיו כו' והקשה מרא"ש כו' ול"ש תירוץ המ"א כאן דכשמניח לשם מצוה אסור כו' דא"כ היה לרא"ש לחלק ולומר דיש נ"מ בין דרש ושמרת דאסור אפילו מניחן כך ובין דרשא דלך לאות אלא ש"מ דאין חילוק כלל ובש"א סמ"ב דמכניסן זוג זוג מוטל בבזיון שאני ומשו"ה תירץ דשבת מברכין על אות שלהן:

**עיין** ב"י כתב דאם נאמר שבת וי"ט אין איסור להניחם רק שא"צ א"ש ציצית בלילה דרשינן אבל אם נאמר דאסור להניחם בשבת וי"ט א"כ ציצית בלילה אמאי שרינן ולמ"ש המ"א כאן י"ל דנתכוין למלבוש לא לשם ציצית וכה"ג תפילין נמי שרי. י"ל למאן קאמרינן להרא"ש ולדידיה בסי' ח"י כסות המיוחד ליום חייב אף בלילה ומצוה קעביד ודאי דליכא איסורא בכסות יום בלילה ולהר"מ ז"ל אפשר סובר שבת וי"ט א"צ אות הא איסורא ליכא עכ"פ במניחן שלא לשם תפילין ה"ה ציצית מתכוין למלבוש ועוד שאני תפילין מזלזל בחותם המלך משא"כ ציצית בלילה וט"ג באשמורת:

**כתב** הלבוש כאן דבשבת וי"ט אין איסור כ"א שא"צ אות תפילין כי יש ב' עדים מילה ושבת ואין איסור אם יש שלשה עדים והם דברי אבודרהם הביאו א"ר וברוקח סימן מ"ד אות א' סגי ועדיף מע"א רק בעינן אות מיציאת מצרים ותפילין ושבת וי"ט אות א' מי"מ הם יע"ש באי"ר. והנה להלבוש ואבודרה"ם ערל שמתו אחיו מחמת מילה או טומטום דחייב בתפילין מספק מ"ה אפי"ה בשבת וי"ט פטור כי אזלינן בתר רובא דעלמא ומ"ש רוקח שבת וי"ט אות מי"מ אפשר במצרים שמרו שבת שביקש משה כו' או שבת מורה על חידוש העולם וי"מ מורה על חידוש העולם (כמ"ש רמ"א ע"פ אנכי כו' מארץ מצרים הפכיים ברד ואש יע"ש) וי"ט שבת איקרי וחה"מ באמת לא ואמנם מלבוש כאן משמע דאין איסור ובלי"א כתב מן המושכלות הוא שמזלזל בחותם המלך ובש"א סעיף ז' משמע דאסור ובסימן ש"ח ס"ד משמע דמותר יע"ש וצ"ע עיין בסי' כ"ה ס"ג בא"ר דחולץ תפילין בובא לציון כשמגיע ליהי רצון שנשמור חוקיך ומ"ש שם:

**ולענין** להניח תפילין בביתו בשבת מב"י כאן משמע דאסור מדרבנן שמא ישכח ויצא ויחלוץ לבית הכסא ויביא ד"א ברה"ר וע' סי' ס"א ש"א סעיף ז' וש"ח ס"ד בט"ז ומ"א ולבוש שם סעיף ד' טעם דקצת הוקצו למצותן משמע בלא"ה שרי ללבוש בביתו שלא לשם מצות תפילין ולא חיישינן שמא ישכח ויצא דהוי גזירה לגזירה יע"ש:

**שוב** האיר ה' עיני וראיתי בפסקי מהרא"י ז"ל סי' ק"ח כתב לטעם הסמ"ג מכח שני עדים מי שמתו אחיו מחמת מילה יניח תפילין בשבת נראה דאין לחלק יע"ש וזה כדברי. וציצית אין חיוב לילך בו כמבואר קידושין ל"ב ב' תפילין י"ל נשים חייבין בשבת דלא הוי ב' עדים וי"ל עדיפא משני יע"ש:

## סימן ל

### סעיף א

**משיראה** עט"ז ב"י בשם רבינו יונה דתלוי בראיה דכתיב כו' (דברים כ"חי') ומיהו אסמכתא הוא דאין שם תפילין בפירוש ועיקר הטעם שמא יישן בהם עד הזמן הזה בכלל

לילה הוה הכי אסברה לן הלבוש ז"ל ס"א וב' יע"ש ובהולך לדרך והגיע עמוד השחר צ"ע אם יברך אז עיין סעיף ג'. והר"פ בטור סובר דמברך כשהולך בדרך ואנן פסקינן דלא מברך ומ"מ בע"ה י"ל דמברך ולהלבוש עיקר הטעם דהוי לילה לענין זה ושמא יישן ביום א"כ אין לחלק ולא יברך עד זמנו. ובסי' ח"י ס"ב ציצית בין תכלת כו' וכפי הנראה דעד שיכיר ברחוק ד"א מאוחר הוא עתוס' ברכות ט' ב' ד"ה אחרים אומרים ע"ד שיראה חבירו ובגמרא משיראה יע"ש עמ"א א':

**סעיף ב**

**הרגיל** עט"ז והוא ירושלמי כמ"ש באר הגולה:

**סעיף ג**

**וישן** בהם עט"ז והיינו שישן שינת קבע דעראי מותר כמבואר סי' מ"ד ולפ"ז בהשכים קודם היום לדרך אף בעגלה נראה להתיר כי זה הוי שינת עראי ועא"ר ג' ובט"ז כאן ה' ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ד**

**ונמצאו** עט"ז. פסק הש"ע הם דברי הר"מ ז"ל ס"ד מה"ת הי"א וי"ב לשומרן מותר ומשמע ומורין ומוכרח הוא דאל"כ בלא לשומרן נמי שרי (עב"י) אבל הטור השמיט זה ועב"י ב' תירוצים א' ר"א במנחות ל"ו ב' לשמרן מותר סובר לילה לאו זמן תפילין וצריך לחלון רק לשומרן מותר ואנן קי"ל זמן תפילין ולפ"ז אין מורין כן לשומרן עוד תירץ דלשומרן לכתחלה שרי להניחם וסמך הטור אמ"ש השכים לדרך ומתירא שמא יאבדו (כ"ה ברייתא שם) והוא הטעם דשרי ולפ"ז לשומרם מותר לכתחלה להניחם אבל המחבר בס"ג נתן טעם כיון שהשכים כו' הא לא"ה אסור אפי' לשומרן ואפי' בינו לבין עצמו אסור ומ"ש אין מורי"ן הוא דבוק למלת לכתחלה (כפירוש הב"ח אין מורין היינו להניחם לכתחלה אבל להמחבר הפירוש אין מורין ברבים שלא לחלון):

**עוד** אבאר לך להניחם עליו כל הלילה מותר בינו לבין עצמו וכחכמים דרבי יעקב מנחות ל"ו א' ועד זמן שינה דאמרו היינו כלומר עד זמן שרוצה לישן דאז בהכרח מסירן שאסור לישן שינת קבע בהן ואפשר אפילו שינת עראי בלילה דזמן שינה הוא אסור מדינא עסי' מ"ד ועיין ברכות בהא דחוטפתו שינה. כן למדתי הפי' מתוך דברי המרדכי בה"ק אבל בתוס' שם ד"ה רבי יעקב כתבו דעבי. הרחק"ה טפי מדרבנן משמע דלרבנן נמי הרחקה והמחבר לא הביאו סובר דכל הפוסקים חולקים והלכה כחכמים כל הלילה א"צ לחלון וכדכתיבנא:

**סעיף ה**

**כיון** עט"ז המחבר סובר הטעם דלילה זמן תפילין רק שמא ישן ויפיח (לא משום וראו כל עמי הארץ לחוד כמ"ש (אות א') ובהולך לדרך ל"ש ישן ואפי' לא מתיירא שמא יאבדו שרי להניחם קודם אור היום ולפי זה בעגלה אסור הא רוכב שרי דלא כמ"א ה'.

**סעיף ו**

**ושקעה** עט"ו. הנה בש"ע י"ל ה"פ בחול ושקעה חמה צ"ת כמ"ש המ"א אות ב' (עיין שבת במה מדליקין ל"ו משתשקע החמה או שקעה חמה) הא ביה"ש א"צ להניח ידו דלשומרן מורין כן וה"ה ביה"ש מורין כן אף בלא לשומרן ע' עט"ז בזה ובע"ש קדש היום ביה"ש נמי מניח ידו דאיסור שבת עליו והתירו לו שלא יניח תפילין במקום שאין משתמר ועסי' ל"א אסור להניח תפילין בשבת וה"ה ביה"ש אות שבת הוה אבל האדון ז"ל דה"פ בחול מניח ידו אע"ג דבס"ב פסק דא"צ לחלצן מ"מ אין מורין כן וכאן ברבים הוי הוראה • ואפשר לי לפרש עוד דלשומרן מורין וכאן לשומרן הוא דבא בדרך ולחלוץ ולהביא בידו כתב הב"י ולבוש דמתיירא דמשתלפי ונפלי וא"כ מורין כן אלא דמורין היינו ליחיד ואומר לו כן משא"כ שיפגעו ב"א וסבורים שהניחם לכתחלה בלילה וכ"כ הלבוש שיסברו שהניחם לכתחלה בלילה (עמ"א אות ד') ואהא קאמר דבע"ש בבית המדרש צריך לחלוץ משום קדושת שבת וצריך לילך לביתו יניח ידו עליהם בהליכתו משא"כ בחול בבית המדרש א"צ לילך לביתו ויושב שם והוראה לא הוי דהולם יודעים זה ת"ח. ומיהו זה אינו דהא רבינא יתיב קמיה רב אשי במנחות ל"ו ב' ואמר לשומרן ואמר אין ומשם למדו הוראה מותר לשומרן עב"י אלא דכאן נמי לשומרן הוא בבית המדרש שאין משתמרין אלא חשש הרואים יטעו שהניחם בלילה לא טעו כיון דבית המדרש הוא וכולם יודעים והבן. ועי' סי' רס"ו סעיף י' הביא המחבר ב' ברייתות לענין שבת וכאן הביא הפירוש ברייתא א' בחול. והנה לדעתי האדון ז"ל דיבר בכאן דבר גדול כי הלבוש כתב כאן היה בא בדרך או יושב בבהמ"ד ושקעה חמה אם בחול יניח ידו כו' ואם בשבת נמי יניח ידו כו' ומותר להכניסם לעיר דרך מלבוש סובר דא ודא אחת היא והמחבר הביא דין שבת בכאן כפול והביאו לקמן רס"ו ואשמעינן אפילו משום איסור שבת התירו להיותן עליו ולהביאם לעיר אבל הט"ז ז"ל דבכוונה הביאו המחבר כאן שבת לומר הא בחול בבית המדרש א"צ לחלוץ דליכא חשש טועין דבהמ"ד הוא והבן:

**סעיף ז**

**אין** עט"ז. הוא מפסקי מהרא"י קכ"א כמו שציין באר הגולה ושם מבואר דהזיד או שכח ולא הניח כל היום אפי"ה אין מניח לאחר ערבית ובא"ר אות ה' הקשה דל"ד לאבל ובי"ד סי' ת"ב אות ז' בט"ז להחמיר אמרינן כן ולא לקולא ה"ה כאן וזה שלא הניח תפילין כל

היום יש לו להניח אחר ערבית אם הוא יום בלא ברכה וכן נראה לכאורה להלכה ואין הדיוט כמוני מכריע. ואם הוא לא התפלל אע"פ שהקהל התפללו ערבית יניחם בברכה ועמ"א אות ז' ומיהו אם הניח ביום רק שרוצה גם עתה אין ראוי להניחם כל שהצבור התפללו ערבית:

## סימן לא

### סעיף א

**שהן** עט"ז. מחלוקת י"א הוא מ"ד ס"ג דאות מצה וסוכה ומ"ד ס"ל איסור מלאכה דוקא וי"ל עוד מ"ד ס"ל חה"מ מ"ה אסור בקצת מלאכות ומ"ד ס"ל מן התורה מותר רק מדרבנן אסור בחוה"מ עסי' תק"ל מ"א א' ועא"ר אות ב' דהזוהר לשיטתיה דחה"מ מ"ה אסור יע"ש מה שהקשה א"ר א' מיו"ד רס"ה (בש"ך כ"ד) דאין לחלוץ תפילין עד אחר המילה דנקרא אות ותפילין אות אדרבה מזלזל באות המילה י"ל דאנו בחול מניחין תפילין אע"ג שיש לנו אות מילה כמ"ש לבוש בסי' כ"ט דשני עדים בעינן ודי בכך ובשבת יש מילה ושבת והם דברי סמ"ג ואבודרה"ם הביאותיו שם:

### סעיף ב

**וכן** עט"ז. הסכים שלא לברך בחה"מ ועוד דאי מברך נראה מתכוין למצוה ושמא אין מחויב ועובר נמי בל תוסיף משא"כ כשאין מברך ומניח מספיקא לא שייך בל תוסיף כל שעושה מספק עמ"א אות ב'. ומ"ש לחולצן קודם הלל עכשיו נהגו לסלקן אחר קדושה של תפלח י"ח ומ"מ צריך לכוין לשמוע חזרת התפלה. ויראה תפילין ר"ת אין להניחם בחה"מ כי הזוהר מפליג בעונש ודי בתפילין דרש"י וס"ס נמי הוי שמא הלכה חה"מ פטור ושמא הלכה כרש"י:

**והנה** שבת אות היא ביני וביניכם ותפילין והיו לאות על ידך פי' ע"ז אנו עבדיו יתי' דעבד נושא חותם המלך הלכך בשבת יש אות אחר וי"ט אע"ג דלא כתיב אות שבת אקרי אבל חה"מ לא איקרי שבת עי' רש"י מנחות ל"ו ב' שהן עצמן אות דכתיב אות היא וזה בשבת (שמות ל"א י"ג י"ז) ואני ההדיוט הכותב לולי דמסתפינא הייתי אומר מה דכתיב (ראשית א' י"ד) והיו לאותות ולמועדים אותות היינו ימים טובים נקראו אות ומועדים היינו ראשי חדשים דר"ח נמי מועד אקרי וע' הלכות ר"ח סי' תי"ט יע"ש בטור ולבוש וא"ש והיו המאורות לאותות לי"ט שנקראים אותות ולמועדים ר"ח ורש"י פירש כשהמאורות לוקין כו': מ"ש הט"ז ברכה בחשאי א"ר תירץ מפני המחלוקת שי"א לברך וי"א שלא לברך כמו בשכמל"ו דאומרים בחשאי כו' יע"ש והלבוש תירץ דצריכין אנו

להורות שיש אות בח"ה קצת יע"ש בלבוש: אם רשאי להפסיק בח"ה בין ש"י לש"ר עסי' כ"ה במ"א אות י"ז יע"ש:

## סימן לב

### סעיף א

**יכתוב** עט"ז. והוא בב"י גבי אם חיסר אין תקנה בשם הר"י אכסנדרי אבל הב"ח כתב בריש סי' דמטור משמע דש"ר קדושתו חמורה יכתוב קודם והפרישה כתב מ"ש הטור כ"א בקלף לבדה אש"י קאי ולבדה שלא יערבב אלא יכתוב כל פרשה בעמוד א' וא"כ אין חולק על הרי"א ועיין עט"ז הם דברי הב"ח. ובא"ר כ' שמהר"י לוריא נהג ש"ר קודם ואנו פוסקין כמ"ש הר"ב בהג"ה ודיעבד אין פסול אע"ג דשלא כסדרן דיעבד פסול אפי' אות א' כמבואר בסעיף כ"ג והיו בהוייתן יהא אבל ש"י קודם לש"ר לאו מוהיו נפיק אלא מדהקדים קרא (ומניחין כן) ש"י קודם א"כ כשר דיעבד ע"ץ אות ג': אם נפסל פ' קדש נפסלו ג' אחרים ואם יש לו פרשת קדש מתפילין אחרים ויודע שנכתב קודם אלו יצרפם ומספק פסול א"ר אות א' עה"ג ס' והכין ודאי ספק תורה לחומרא וכמדומה בבאר היטב לא כתב כן. וש"י וש"ר מספק ודאי אין קפידא כי דיעבד כשר ש"ר קודם עמ"ש באות ב' מזה:

### סעיף ב

**כולם** עט"ז עי' לקמן סעיף ל"ח ובט"ז ל"ב וסעיף מ"ז והעיקר בש"י אות א' בית א' אפי' דיעבד מעכב וא"י אם הניח בד' בתים (עסי' מ"ב) אבל הפרשיות מצוה לכתחלה להיותן בקלף א' כמו שאות א' בחוץ כן בפנים ודיעבד כשר והמנהג לדבקן כבסעיף מ"ז ובש"ר צריך ד' בתים לטטפת טט כו' ויבואר אי"ה לקמן:

**ומ"ש** השי"ע בס"ג אם זרק זהב מעביר ואע"ג כ"ז דלא מעביר פסול לא הוי שלא כסדרן כיון שאין כותב כ"א מעביר ונשאר תחתון ממילא. ובא"ר ה' כתב בדיו וזרק זהב וחיפה דיו עליו אפי"ה פסול דאל"כ יש תקנה לאזכרות יע"ש וי"ל כשמעביר דיו על מקצת אות ועדיין לא השלימה נמי הוי כמוחק. וממ"ש הני"י הביאו הב"י זרק זהב על אזכרות ע"ג דיו וכב"י דמש"ה נקיט אזכרות א"ל מנא ליה ואזכרות נקיט דשאר אותיות מעביר דיו וי"ל דהני"י לאו מכח קושיא כתב כן די"ל כתב אס"ת קאי כפירש"י בשבת ק"ג ב' ד"ה כתבה כשירה לס"ת ושם שאר אותיות תיקן לגרור ולכתוב ובאזכרות אסור ועב"ח כאן. עי' לבוש י"ד רע"ז וס"ה ובש"ך ו' וכבר יש לתרץ דחיסור לשון יש שם דשאר אותיות מהני גרירה. גם מ"ש שם דאם גריר וכותב בדיו היינו בכתב זהב משא"כ זר"ק זהב מעביר ונשאר הדיו כמ"ש כאן. שוב ראיתי באי"ר כאן אות ו' ז' הרגיש בזה יע"ש

ולפ"ז בתפילין זר"ק יש תיקון לא כתב והנה מ"ש כאן כמוחק השם דמוחק ממש לא הוי דנשאר כתב תחתון ומשמע מכאן אפי' זרק זהב שלא בקדושת השם אסור למחוק דלא כש"ך י"ד רע"ו י"ב יע"ש וצ"ע. עמ"ש באות ט"ו מזה ובמ"א אות ל"ח. עוד אשוב אל מ"ש באות א' להצטרף פרשה מתפילין אחרים בספק הט"ז בי"ד רפ"א א' ור"ץ א' בשם התוס' מנחות ל"ב ד"ה דלמא דמכשרי שלא כסדרן פרשיות שאין סמוכין בתורה ולדידהו קדש אחר והיה כי יביאך פסול סמוכות אבל אחר שמע והיה אם שמוע אין סמוכות וכשר וכן שמע אחר והיה אם שמוע כשר כמו קראה למפרע בק"ש (לקמן סי' ס"ד) לפ"ז הפרש יש קדש והיה כי יביאך פסול בספק אבל שמע והיה אם שמוע הוי ס"ס שמא נכתבו כסדר ושמא הלכה כתוס' דאין סמוכות וכשר אלא שמאחר דבש"ע כאן וי"ד רפ"ח לא זכר כלל דעת התוס' פשיטא שאין לחשוב ס"ס כה"ג וכמ"ש בי"ד בהנהגות או"ה יע"ש ובסי' ס"ד כתבנו מזה:

**סעיף ג**

**כתיבה** עט"ז. בטור כתב כתיבה תמה שיהא כל א' מוקף גויל ומתויג כראוי ושלא יחסר קוצו של יו"ד הכל בכלל כתיבה תמה הוי עב"ח ומ"ש על הב"ח דודאי כל שאין כותב כי אם גורר לבד לא מקרי שלא כסדרן ואפי' פסול כך מ"מ לא הוי שלא כסדרן וכמ"ש באות ב' זרק זהב מהני לגרור הזהב וענין קוצו של יו"ד עסי' ל"ו בטור ולבוש וצורתה כזה. [] דהיינו רגל ימין קצת עקום ומשמאל על פניה תג למעלה בפניה ממש (לא באמצע) ועוקץ קטן יורד למטה קצר מתג לבוש וא"צ לעקם קוצו השמאלי כדמוכח בב"י ל"ו ושמה"ט יעקם ימין ושמאל קצר שלא תדמה לחי"ת וכפוף היינו התג יורד למטה עוקץ כו' ומשמע בב"י ל"ו אף לרש"י פסול בלא עוקץ שמאלי. ובט"ז ל"ו מכשיר לתקן אח"כ ולא הוי שלא כסדרן דלא כלבוש דמחמיר. וא"ר בל"ו אות כ"ג הסכים לתקן אח"כ וכן שעטנ"ז ג"ץ יכול לתקן אחר כך מ"א ל"ו ג'. והטעם כל שאותיות ניכרות תו לא הוי שלא כסדרן אם כן אני תמה על עצמי אמאי לא יתקנו כל התפילין היודיי"ן בעוקצין שמאלית וראוי להזהר בזה:

מ"ש בסעיף זיי"ן הל"מ כו' הנה ד' שמות יש עו"ר דלא מעובד גויל מעובד ולא מגרר ממנו כלום רק השיעור נפל ממנו קלף ודוכסוסטוס ועט"ז י"ד רע"א ד'. ושם מכשיר הר"ב דיעבד בקלף מקום שיער ועא"ר כאן י"ד דבתפילין פסול בקלפים שלנו ג"כ יע"ש ושאני ס"ת ושם רפ"ח ס"ו מזוזה לכתחלה על דוכסוסטוס וקלפים שלנו כשירים לכל ויש לעיין במזוזה אם כתב על קלף שלנו במקום שיער אי כשר כיש מקילין בס"ת רע"א שוב ראיתי בי"ד רע"א בב"י דמזוזה נמי כשר ליש מקילין כמו ס"ת דהנך כשירים בין

גויל וקלף ודוכסוסטוס ולפ"ז ה"ה גויל במקום בשר כשר וכ"מ בלבוש י"ד רע"א ס"י יע"ש. ויש עוד שם חמישי דיפתרא דמעובד ולא בסיד בעפצים פסול לס"ת תפילין מזוזות. ועמ"ש באות ד' מדין עיבוד ושרטוט:

**סעיף ד**

**או** עט"ז עיבוד ס"ת מהני לכל (ולא הוה הורדה דהזמנה לאו מילתא הוא ומותר עכ"פ מקדושה חמורה לקלה ולא בחול עסי' מ"ב ובמ"א כאן אות יו"ד) ותפילין מתני למזוזה ומזוזה רק למזוזה. והנה יש להסתפק אם עיבד קלף לעור לבית ש"ר דכתיב בו ש"ין דהוי ממש כקדושת תפילין עצמן אם מהני לכתוב פרשיות עליו עי' לקמן סעיף ל"ז די"א דא"צ עיבוד לשמה א"כ אף מעבדין לשם בית ש"ר כמאן דליתא דמי עב"י כאן דלמאן דאמר מזוזה א"צ עיבוד דכמאן דליתא דמי. ואם עיבדן לשם רצועות פסול לפרשיות דחמורה ולעור בתים י"ל נמי דפסול אם עשה אח"כ קלף מהן קדושתן חמורה מרצועה ואי"ה בסי' ל"ג ס"ג יבואר עוד:

**מ"ש** הב"ח אהא דפריך בהקומץ תפילין שבלו אין עושין מזוזה דלמא במשרטט דלא מהני שיטוט דתפילין דא"צ לשרטט דמזוזה משמע שרטוט לשמה בעינן וב"י"ד רע"א פסק הטור דא"צ שרטוט בס"ת לשמה הביאו הש"ך שם ב'. וא"ל במזוזה לכ"ע בעינן שרטוט משא"כ בס"ת נחלקו בה כמבואר ב"י"ד רע"א ורפ"ח הא בב"י שם ברע"א דקי"ל כרבא הזמנה לאו מילתא (היינו כה"ג שאין עושה מעשה חשוב כ"א שרטוט בעלמא וא"ש אף לפי"ת דקי"ל צריך עיבוד לשמה שזה מעשה חשוב מהני יותר מהזמנה משא"כ שרטוט הוי רק הזמנה וא"צ בה) וא"כ אף מזוזה א"צ שרטוט לשמה. נמצינו למדין ג' שרטוטין יש תפילין א"צ שרטוט ואם עבדו עור לס"ת ונמלך ושרטט לשם תפילין ואח"כ נמלך בס"ת כשר כי א"צ לשמה אבל שרטט אפי' לס"ת ואח"כ נמלך למזוזה להב"ח פסול דסבירא ליה מזוזה צריך שרטוט לשמה ולדידן כשר. ואפשר א"צ שרטוט לשמה היינו סתמא הא שלא לשמה גרע. ועמ"א אות יו"ד מ"ש על באר הגולה אות ר"י"ש אי"ה. ויש שרטוט ד' בגט באהע"ז קכ"ה ב"ש אות יו"ד בשם רש"י מנחות דשרטוט בגט ד"ת ועי' לבוש י"ד רפ"ח בשרטוט תפילין הלמ"מ הוא:

**סעיף ה**

**וסייעו** עט"ז וב"י"ד רע"א ג' שם ולהשחיר הרצועות לא מהני לעיבוד רצועות דבעי לשמה כמ"ש בל"ג ס"ג ועמ"א כאן י"א. וה"ה דתיקון הקלף ושרטוט לא מהני כי אין זה ממלאכת עיבוד כ"כ ז"ל:

**סעיף ו**

**יתבאר** עט"ז בט"ד להחזיר הד"ק (פירוש הקלף יע"ש שהוא דק) ומשם מוכח דאפילו סייעו בסוף העיבוד מהני יע"ש ט"ז ג' ומיהו י"ל לכתחלה צריך בתחלה סיוע ישראל ודיעבד ע"י חזרת הדק מהני ובלא עיבד לשמן פסול אפילו דיעבד עש"ך שם א' באין ס"ת אחרת יקראו בציבור בזו שאין מעובד לשמן ומשמע לכאורה שם בברכה ויראה תפילין כה"ג יניחם בלא ברכה. ועמ"ש במ"א אות י"ג מזה:

**סעיף ז**

**חלוקה** עט"ז ביאר דכתיבה תמה צריכה אף בעובי האות ול"ת דוקא נפסק האות לרוחב או בצדו כו' ומ"ש שלא יהא ניכר נגד השמש המ"א בשם הב"ח חולק והיינו אפילו נפל הדיו במקום ההיא ונקב ממש הוי לאחר כתיבה דינו כבסעיף י"ו יע"ש ומיהו אם בצדו כן או נפסק לרוחב אפשר יודה הב"ח בזה ועמ"ש בסעיף ט"ו:

**מ"ש** הש"ע הסופרים הזריזים כו' בלבוש וסופרי דידן מתקנין זה שמניחין גליונות בסוף פרשות הקצרות יע"ש ועוין סעיף ל"ג יעשה השורות שוות ואם קיצר שורה ראשונה והשנייה ארוכה ויש בחלק שיטה א' ט' אותיות נראה כמקום פרשה יראה דפסולה אף דיעבד משא"כ כשהשורות שוות אין מזיק הגליון אפילו הוא יותר מע' אותיות ולקמן אי"ה יבואר עוד:

**סעיף ח**

**אפילו** עט"ז. הנה בדברי המחבר כאן ובט"ז כאן ואות י"ד יש התבוננות רב ואני העני אפרש כפי כחי בעזה"י. ע' מנחות הקומץ כ"ט א' וברש"י ד"ה שאין וד"ה יריכו וד"ה וי"ו אי"ע ועב"י ב' תירוצים אין מכשירין אפסק בנוקבא ע"י אות קטנה או תינוק והא אין מוקף גויל תי' א' כפירש"י ד"ה שאין דוקא דיבוק אות לאות הא היקף גויל קלף א"צ ולזה התירוץ אין מקום כלל לדין ירושלמי תוכו של האות דפסול דהא אפילו בחוץ אין מזיק רק בדיבוק אות לאות. גם פי' ב' ברש"י תוכו ליתא דמאי איריא חלל הול"ל רבותא יותר בחוץ נמי אין מזיק. וע"כ הטור כתי' הב' של ב"י דלכתחלה בעינן מוקף גויל אבל לאחר שנכתב אין פסול אם ניקב (ויש תבלין לזה דוכתבתם כתיבה תמה מפיק מוקף גויל וכל שנכתב בכשרות תו לא מיפסל אבל אם נאמר מהלל"מ כמ"ש הב"ח בס"ד והעד דבס"ת נמי בעינן כתיבה תמה י"ל דמפסל אפילו אח"כ ומכל מקום י"ל דלאו הלמ"מ וס"ת יליף לה מתפילין יע"ש) והנה רש"י פי' ל"א תוכו חלל ובתפילי"ן עיין בה"ז דס"ת י"ל א"צ וקף גויל או פסול והוא יש תקנה שיתלה למעלה וצ"ק הקשה מרש"י עירובין ב' א' דפסולה ויש תקנה יע"ש. ולי י"ל דרש"י ללשון אחרון כל תוכו וחולק בבלי על ירושלמי פ"ק דמגילה (דפוס ברלין ו' א' יע"ש) דמצריך גם בפנים מוקף

גויל ואמאי מכשיר בבלי לכתחלה דיש תקנה בגרירה לגרור הקו בעובי ויהיה קצת דק ויהיה מוקף גויל ומנא אמינא לה ממ"ש המ"א אות כ"ז בפ' פשוטה וכ"כ הפרישה וה"ה בזה ולמה לן לאכשורי לכתחלה וכש"ר משמע בלא תיקון כלל לכן אמר בתפילין וסובר כה"ג הוי שלא כסדרן וכן אין לגרור אותיות דבוקים לדעתו עב"י בסי' זה: **או יאמר** דה"פ דהמקשה ללשון ב' קושיא והוא קושיית הרא"ש מ"ש ה"א דנקיט מכל תוך (והר"מ ז"ל פ"א מתפילין ה"כ והוא לשון המחבר כאן ה"א או מ"ם) וי"ל בס"ת דתולה ודאי אף תוכו אין להכשיר כך דיכול לגרור ולתלות כמ"ש הבה"ז רק בה"א של שם מיירי דא"א לגרור והוא דיעבד ומ"ה שרי דהוי דיעבד וליכא בשם העצם תוך כ"א בה"א דיו"ד וי"ו חוץ מקרי ודאי עמ"א כ"ב ושם אלקיכם י"א דנטפל שרי או חדא נקיט ולרמז לזה ורש"י הקשה דהא בתפילין מיירי (ול"ד דפיסקא זו במזוזה מיירי) וא"כ אפילו כל אותיות א"א לגרור ולתלות דהוי שלא כסדרן יע"ש:

**ועתה** הבוא נבוא לש"ע כתב המחבר אם לאחר שנכתב ניקב דודאי לכתחלה ממ"ש אין לכתוב שיהא תוכו ניקב אפילו אין ממלא כל החלל אסור לכתחלה (וא"ש שבת ק"פ א' כל נקב שדיו עובר עליו הא לאו הכי אין כותבין לכתחלה אפילו שיהא בתוך האות או בעובי הקו אפשר הוי כתוך עט"ז והבן) אבל לאחר שנכתב ניקב והוי דיעבד כש"ר ואין צריך תיקון כלל לגרור עובי הקו ויהיה כשר כמו ר' פשוטה במ"א כ"ז דבפנים אין מזיק כלל מוקף גויל בפנים כל"ב בגמרא ניקב תוכו כשר ואין צריך גרירה כלל ואפילו היה לכתחלה כן ועבר וכתב כשר אבל בירושלמי מצריך בפנים כו' כמו בחוץ והיינו לכתחלה כשנכתב בפיסול א"כ גם לאחר שנכתב כל שיש באפשר לתקן לגרור העובי הק"ו ויהיה דק ומוקף בפנים יש לעשות כן וכפי הנראה מט"ז המחבר פסק כלשון א' ברש"י ממש וקולא לרגל שמאלי וחומרא לתוך האות לכתחלה (אף שכתב בסתם מדכתב אב"ל לא י"א) דלהר"ב מדלא הגיה נמי דתוכו אין פוסל אף לכתחלה וא"צ תיקון ר"ל לכתחילה אם נכתב דיעבד בעבר כוי ש"מ דפוסק כתרי לישני לחומרא וכתב הט"ז דין מחודש מלשון הטור ניקב כל תוכו פסול הא בצד א' א' בפנים כשר דכל חלק הגויל א' מציל על חבירו ומ"ש דוגמא בחוץ כה"ג אפשר ד"י"ל אם נעשה נקב רחוק קצת מהאות אע"ג דשם יש היקף גויל מ"מ לדוגמא נקטיה ומעתה מ"ש באות י"ד א"ש למ"ש כאן:

**ובדברי** קדשו של הלבוש ז"ל סעיף י"ג משמע דאם אין הנקב ממלא כל החלל לכתחלה כותבין וסיים לאחר שנכתב ניקב יש פוסלין גם בזה היינו ירושלמי וזה סותר למ"ש בסט"ז ויש לדחות ולדחוק גם בזה יע"ש ואין להאריך עיין אות י"ד מזה:

**סעיף ט**

**או** עט"ז גירסתו היה רגל האל"ף (ג' גירסאות א' רגל הנו"ן ב' רגל הא' ג' האלף) והאריך דבסכ"ה פסק המחבר גופא דאם אין רגל האלף נוגע בגג מהני תינוק לענין דלא ליהוי שלא כסדרן אבל תיקון מיהא בעי וזה סברא ב' של מהר"ק ולסברא א' אפילו תיקון לא מהני ואיך עירב הר"ב עם פשוטה דשם א"צ תיקון כלל כו' ועא"ר כ"ד די"ל דמגיע לקו אמצעי רק בראש היו"ד נפסק יע"ש. ומלא אות קטנה סגי בזה:

**סעיף י**

**אם** עט"ז הנה מלת נפסק י"ל בתרי אנפין ניקב וזה אין פשר כ"א ניקב אח"כ אבל נפסק הדיו או שריטה דקה או שהסופר מתחלה כתב וי"ו פסוקה מהני תינוק. כתב הט"ז דאין מצטרף מה שלמטה וצריך בשלמעלה לחוד שיעור ספק שראוי להסתפק ומהני תינוק אבל באם מה שלמעלה ניכר לנו שאין בו שיעור וי"ו מה יושיענו צירוף למטה ודומה ליודי האלף וכדומה בסכ"ה דצריך על כל פנים לתקן ומודינא דה"נ בוי"ו כל שאין פרידתן ניכר להדיא דמהני תינוק לצרפם ולתקן ולא הוי שלא כסדרן כדבעינן למימר לקמן בסכ"ה אי"ה אלא מיירי כאן שרחוק וניכר אז בלא תיקון דאז אין מצרף התחתון. והנה המעיין בב"י ודי"מ ד' תלוי במחלוקת שהרב המאירי כתב דה"ה בה"א וכל אותיות כפופות מהני תינוק לצרף מה שלמטה והמרדכי כתב בפשיטות דוקא מהני ספק אם יש כשיעור הא כפופות לא ממילא ה"ה' פשוטות דאין למטה מצטרפות וכתב הד"מ דהטור כהרב המאירי סובר (בד"מ כתב דמחלק הטור בין ניקב לנפסק ולא בין פשוטות לכפופות וכוונתו דמחלק בניקב בעינן אחר שנכתב דאל"כ אין מוקף גויל מה שא"כ נפסק בלא נקב אפי' מתחלתו כשר בתינוק) והנה בש"ע הגיה הר"ב פשוטה אבל כפופה לא דאין מצטרפין כמרדכי. והב"ח בשיטת הטור אמרה דכתב סתם נפסק ומשמע אפי' כפופה וכהרב המאירי ודוקא לאחר שנכתב הא תחלה נפסק בלא ניקב לא מהני תינוק דאדסמיך ליה קאי ואם לאחר שנפסק יע"ש ועא"ר אות כ"ה והבן. אבל לפסק הר"ב שהגיה פשוטות אין חילוק אף קודם כתיבה אם נפסק לא ניקב מהני תינוק והעד שהרי באות ט' פלפלו באלף וכדומה דלא מהני שאין צורת אות הא פשוטה אפי' מתחלה מהני בלא ניקב וכפופה אפי' אח"כ לא מהני צירוף למטה לדידן והיינו כשניכר הפרידה בהדיא או בלא תיקון כדכתיבנא עמ"א כ"א:

**סעיף יא**

**לא** חכים עט"ז לאו שאין כלל חכים אלא שאין חכים כ"כ להיות מבין טעם המלה אבל חכים קצת נמי שפיר דמי:

**סעיף יב**
**ולא** טפש עט"ז וכל שיודע לקרות האותיות אף ע"ג דאין בקי כ"כ בצורת אותיות כל שאומר דאין בו צורת אות פסול הוא ועיין אות י"א:

**סעיף יג**
**ואין** עט"ז אע"ג דלא חכים מ"מ מבין קצת עיין אות י"א ומ"ש לפעמים צריך לכסות ע' אות יו"ד אם נפסק וי"ו צריך לכסות מה שלמטה חלק הוי"ו ועמ"א אות כ"א מזה:

**סעיף יד**
**הא** עט"ז מ"ש תי' א' של ב"י כפירש"י מנחות כ"ט א' ד"ה שאין מוקף נדבק פירשתיו יפה באות ח' יע"ש דיש ליישב דברי ש"ע. ואמנם מ"ש הטור סובר תי' א' לא זכיתי להבין דפשיטא קשה אפילו ניקב בחוץ אין פוסל כ"א נדבק אות לאות דוקא כ"ש ניקב בפנים. ולכאורה יש ליישב לתי' א' בנדבק אות לאות אין שם אות עליה הא מוקף קלף א"צ ך' פשוטה מגיע לסוף או נפסק ה"א וכדומה כל שצורת האות ניכרת ובירושלמי אמר מבפנים נמי כלומר כל שניקב כל החלל בפנים לא חשיב צורה בהכי ודומה לנדבקה אות באות דאין צורתה עליה ובפנים גרע טפי כו' בממלא כל החלל אלא דלפ"ז א"י מ"ש באות ח' דהטור מסיים ניקב כל החלל דאה"נ לטור ולתי' א' ודאי כל החלל בעינן משא"כ לדידן דלתי' ב' וכפסק ש"ע כל שניקב מתחלה תוך החלל אפי' בצד א' פסול הוא וצ"ע. ואפשר דאה"נ לדידן כן והבן:

**סעיף טו**
**חק** עט"ז ואפילו נפל טיפה על אות יבש פוסל בט"ז אה"ע סימן קכ"ד אות ט' וב"ש שם אות י"א פירש דברי הלבוש באופן זה דנפל דיו על אות ולא נפסל האות כלל והיינו דנפל הטיפה על קוי"ו ממש והרי הוא כראשונה אז נתייבש מקודם הוי ליה כזרק עפרות זהב בס"ג כאן דמהני גרירה יע"ש ויראה כוונתו דבלח עדיין האות קיי"ל דכתב מבטל כתב ומידי ספיקא לא נפקא כדבעינן למימר לקמן אי"ה ואנן בעינן כתיבה לשמה הן בגט וכ"ש בתפילין דאות א' מעכב משא"כ גט יש לחלק בין טופס לתורף יע"ש בד"מ וב"י). ולפ"ז בתפילין כה"ג דמלשון המחבר משמע שאין ניכרת האות והיינו תוך הבי"ת וסמ"ך וכיוצא נפל טיפה שאין שם האות עליה נמי מקרי אין ניכרת ועמ"א אות כ"ג (מ"ש באה"ע קכ"ה ס"ח יש מחמירין אפי' האות ניכר היינו שנפל קצת דיו עליו ומ"מ ניכר יפה צורת האות ושם הטעם משום גרר משא"כ תפילין כל שניכר צורת האות יפה ולא נשתנה רשאי לגרור דכותבין במקום גרר ועל הגרר ועב"ש וח"מ שם) ויראה אפי' נפל דיו על קוי האות ממש י"ל כתב מבטל כתב ועליון שלא לשם תפילין כי שלא בכוונה

נפל ופסול אף דיעבד כדאמרן. ועמ"א אות כ"ג פירוש אחר על מ"ש באה"ע שם. והנה יש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי הנני פורטם (ושייך ג"כ לסעיף גימ"ל):

**דע** דבאה"ע סימן קל"א סעיף ה' וב"ש אות ה' דיו ע"ג דיו אין כתב עליון כלום ואין פוסל לכהונה כלל כי דיו ע"ג דיו לאו כלום (ה"ה סיקרא ע"ג סיקרא לאו כלום) אבל י"א שם דחוששין יע"ש וא"כ כתב תפילין ונפל אח"כ על האות דיו שלא בכיון וצורתה עליה או העביר דיו שלא לשמה עליהם באנו למחלוקת להר"מ כשר ולי"א פסול. גם כתב תפילין בסיקרא ואח"כ העביר עליהם דיו לכאורה מהני דבגיטין י"ט א' פריך עדים שא"י לחתום רושמין באבר וחותמין הא כתבו באבר כשר וא"כ הוי כתב ע"ג כתב הא לא הוי כתב כשר העליון ותפילין בעינן דיו דוקא וא"כ סיקרא אין כלום ומהני דיו אח"כ כשהעביר לשמה עיין ב"ש אה"ע סי' קכ"ה אות ב' ולפ"ז בסעיף ג' כתב בזהב והעביר דיו עליו י"ל מהני ועא"ר אות ה' הביאותיו בס"ג יע"ש ועיין תה"ד רכ"ח וצ"ע:

**סעיף טז**

**דלי"ת** עט"ז כללא הוא גריר לא מהני להיות כתיבה בכך ומקרי חק תוכות אבל כותב מהני שמעבה האות מדלי"ת ריי"ש או מריי"ש דלי"ת שכותב התי"ג. ולענין שלא כסדרן נהפוך הוא גורר כשר וכותב פסול ובחדושינו שבת ע"ה א' הקשינו משבת ק"ד ב' לכאן:

**קשיא** לי אמי"ש בש"ע בפשיטות כתב דל"ת במקום ריי"ש דלא מהני מחיקת התג ובשבת ק"ד ב' אמר רבא שנטל לגגו של דל"ת ועשאה ריי"ש ופירש"י דתיקן הספי"ר בכך יע"ש ובחה"ר כתב מהא שמעינן דלא הוי חק תוכות כה"ג ואע"ג דכתב שם נטל לגגי"ו הוא ל"ד אלא לתנו וכ"ה בירושלמי שמוחק נקודה אחת וחייב משום מוחק וכותב דל"ת ועשאו ריי"ש מבואר דאין זה חק תוכות וע' בחדושינו שם וצ"ע. שוב ראיתי שאין כאן קושיא דההוא דשבת בספר לאו לענין ס"ת קאמר אלא אסור לשהות ספר שאין מוגה בביתו ולא להיות כשר לקרות בו וכדומה ועב"ש אה"ע סי' קנ"ה אות ג' בשם סמ"ג ומרדכי דבשבת רשימה נמי חייב יע"ש וכוונתו דאה"נ דלא מכשר לס"ת ותפילין ומזוזות אלא לענין דאסור לשהות (עיין ר"ן ס"פ הבונה כ"כ) ספר שאין מוגה פן ילמוד ממנו ויעתיק ממנו טעות אבל אין כשר הוא וה"ה אוקימתא דרב אשי שם נטל לחוטריה דחי"ת וכתב שני זיינין הוי חק תוכות ושב' די ברשימה יע"ש. ולפ"ז תפילין ומזוזו"ת בעשה חוטריה לב' זייניי"ן וחקק החוטריי"ה פסול משום חק תוכות. והמחבר לשיטתיה בי"ד רע"ט ס"א ובהג"ה וחה"ר כריי"ף בהגמיי"י פ"ז מס"ת הי"ב אות י' יע"ש:

**סעיף יז**

**בצורת** עט"ז כל שלא נעשה הפיסול כי אם באחת גורר אותה האות ודיו ג' ו' י' וכדומה וה' במקום ד' לגרור הרגל ונשאר דל"ת ודיו בכ"ך דומה לסמ"ך וביי"ת שנפל טיפת דיו

שם דלא עושה מעשה בגוף האות פסול ה"ה ה"א במקום דל"ת צריך לגרור קצת הגג או הירך ולעשות מעשה בגוף האות ועמ"א אות כ"ה:

**סעיף יח**

**בין** עט"ז לכאורה אם נמצא נו"ן דיבוק בסוף דלהרשב"א בפירוש הירושלמי למטה כשר בלא גרירה כדר"ז אף לדידן דצריך גרירה כדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו שלא להוציא אחרת משא"כ דיבוק למעלה להרשב"א פסול ולא מהני גרירה דפוסק כירושלמי. ואם כן אמאן נסמוך ואי"ה בסימן קמ"ג יבואר בזה. והוי יודע שהמחבר בדיבוק אות לאות כתב בין קודם שנגמרה או אח"כ אבל בנפלה טיפת דיו בסי"ז לא כתב קודם שנגמרה דקודם שנגמרה פעמים דכשר עמ"ש במ"א אות כ"ג:

**והוי** יודע אותיות השם נגמרו ודבוקן למטה רשאי לגרור דאין אימר דמדסמכינן ארשב"א לקולא כ"ש לחומרא ודלמא א"צ גרירה ומוחק בחנם (דהרי"א בי"ד שם לא התיר אלא מטעם דפסול הוא) זה שיבוש דאם אסור לגרור אין ראוי לבילה ופסול הוא ושפיר מפריד ול"ד לאיסור שבת שבעבור הזמן ראוי לבילה:

**סעיף יט**

**צריך** עט"ז. בודאי עונש הסופר יותר מהשוחט מאכיל טריפות דזה לאו וזה מכשיל במ"ע שאין מניחין תפילין ואף אם נאמר ל"ת חמור מעשה (יבמות פ"ק) מ"מ ברכה לבטלה רט"ו י"א דהוה לא תשא ד"ת בכל יום. ולשמה היינו לשם תפילין לא כמו בגיטין. ואם קטן כותב פסולים ודאי כבסימן ל"ט ואפי' נער גדול שלא בכוונה ואזכרות שלא לשם קדושת השם עיין לבוש האריך ואי"ה בפתיחה לל"ב אבאר:

**סעיף כ**

**היו** כתובים שלא כסדרן עט"ז ויש מי שאומר אין חולק אדלעיל ששם ב' זייני"ן בלא חוטרא וכאן בחוטריה ויש מי שאומר שלא כתבו כן רוב הפוסקים כותב בשם יש מי שאומר אע"פ שאין חולק כדרכו הטוב תמיד ובסימן ל"ו ס"ב אם אין נוגעין פסולים היינו כל זמן שלא תיקן אבל תיקן מהני כל זמן שתינוק קורא כך ויראה דוקא שאין פרידתן ניכר להדיא הא פירוד רב שנשתנה האות לא מהני תינוק ודומה לב' זייני"ן וחטוטרת אף על גב דתינוק קורא חי"ת אם ניכר פרידתן להדיא אין מהני תינוק והוי כותב שלא כסדרן נ"ל. וקוצו של יו"ד יכול לתקן אח"כ כמ"א אות ל"ו עט"ז ל"ו:

**מעשה** שכתוב בתפילין השמרו השמרו ב"פ ומחק וי"ו א' והשמר ב' ומשך הרי"ש עד וי"ו שנייה והכשרתי עמ"א ל"ג ואפי' היה תיבה שנייה תיבה אחרת שאין מענין תפילין כלל ובה וא"ו לסוף וגרר כנ"ל נמי כשר דמה בכך ואף דנפסל תחלה שוא"ו מרוחק

הרבה לאבותיך נמי כ"ז שלא תיקן ומשוך הבי"ת נראה כבי תיבות. והכלל כל שאין כותב מחדש צורת האות אע"פ דנפסלו מהני משיכה אחר כך:

**והוי** יודע אם נגע פני האל"ף ביותר אין תקנה למשוך ולהעבות את היו"ד כמ"ש א"ח אות ל"ג (באל"ף של שם בס"ת עמ"ש במ"א אות כ"ח) דמ"מ שלא כסדרן הוי ול"ד ליודי השינ"ן שאין פרידתן ניכר להדיא וכאן כ"ע ידעי שאין זה צורת אל"ף וכל דבעי כתיבה לתקן צורת האות שלא כסדרן הוי. והנה הציון ראוי להיות בסעיף כ"ה יותר מכאן וט"ס אינו כי הציון באות כ"א קאי אסעיף כ"ג כמבואר. ע' אות כ"א:

**סעיף כא**

**נראה** עט"ז. ועמ"א אות ל"ג מזה. ובדפוס דיהרנפורט הוגה כהוגן אות כ' אסעיף כ"ג נראה כו' וכ"א נרשם הוי שלא כסדרן אסעיף כ"ה:

**סעיף כב**

**יש** ליזהר עט"ז עמ"א אות מ"ם לפעמים כשר:

**סעיף כג**

**כדי** עט"ז (חצי ציפורן א"י אם באורך או ברוחב) וההיא דמנחות ל"ב א' אטבא דספרי במזוזה כדי ריוח למ"ד וך' פשוטה למטה והירא דבר ה' יניח למעלה מלמ"ד כאטבא דספרי ב"ח א"ר מ"ש. ומ"ש הר"ב נהגו הסופרים להניח קצת בתחלה וסוף היינו קצת יותר ממה שמוקף גויל ועבי"י. יש מחמירים שיהיה תחלה קלף כדי לגלול כל הפרשה כמו מזוזה יעויין שם:

**סעיף כד**

**כמלא** אות עט"ז ועי"ד שם אות ב' מזה:

**סעיף כה**

**חוץ** עט"ז. הוסיף מלת מ"ט פסול אם עשאה לוהיה אם שמוע פתוחה (בבי"י רק מ"ט אם שינה פסול) כי לשמע סתומה כ"ע מודים דפסולה אף שאין סמוכה לוהיה כי יביאך כי אין הפרשה שלפניה לב"ד עושה לשמע פתוחה רק התחלתה בראש השיטה (לשיטת הר"מ ז"ל שהיא עקרית כמ"ש באות כ"ו איי"ה) וא"כ בתפילין ג"כ ראוי שתהיה פתוחה ומזוזה נמי דסתומי"ת כשירה אוהיה אם שמוע לחוד קאי עיין מ"מ פ"ה מתפילין הא"ב וי"ד רפ"ח סי"ג. ומ"ש ליישב ממנחות ל"ב א' הנה תראה שדברי האדון ז"ל בנויה על אדני פז כמו שאגיד. כי שם ע"ב פריך הא מורידין עושין והא מזוזה בעי שרטוט ודוחק לשנויי דלא כהלכתא והא ס"ת בעינן שרטוט כמ"ש הר"ם ז"ל בה' ס"ת פ"א הי"ב דאפילו הלמ"מ הוא ונימא משום ס"ת נקיט אין מורידין טעם שוה לשניהם (עיין תוס' ד"ה הא) אלא דע"כ המקשה דפריך מס"ת ותפילין לוהיה אם שמוע דכאן סתומה וכאן

פתוחה ופירש"י ד"ה הכא בספר תורה והא במזוזה (לשלול קושיית הט"ז דקשיא מספר תורה) ואיך הונח לו דשמע והיה אם שמוע רחוקים הם זה בואתחנן וזה בעקב עתוס' שבת פ"ט ב' ד"ה הא ובמנחות ל"ב א' ד"ה דלמא וצ"ל דהיה סבור דוהיה אם שמוע בתחלת עמוד ויכתוב שמע ובהכרח כתבן הפרשיות שלא כסדרן כשר רק תיבות פסולים (עט"ז י"ד רפ"ח ג' ור"ק א') והתרצן משני רק להשלי"ם היינו דלא קאי כ"א שמע בסוף עמוד ומשלימ"ה. או כמ"ש התוס' כפירש"י דתופרן יחד וכשר והנה לר"מ ז"ל תרוייהו ליתנהו שהרי בפ"ח ה"א תפרן או הקדים פרשה לפרשה פסולה וע"כ סבור המקשה דאס"ת ודאי יש בלא"ה טעם דאין עושין רק נקיט טעם שוה לשניהם א"כ לשיטתיה מוכרח הוא דעיקר קושיא מתפילין דתפילין ג"כ בעינן והיה א"ש סתומה דוקא ושם ע"ב ג"כ דפריך שרטוט מתפילין דס"ת בלא"ה אין עושין דרחוקים הם ותפרן פסולה ולהשלים דוחק הוא בעיניו כיון דבאמת אף פתוחות יע"ש ולהכי פריך ליה ומשני תנאי הוא ואין כ"כ דוחק כמו להשלים וע"ד רפ"ח בש"ך אות א' והבן:

**שאלה** סופר כתב והיה כ"י בחוזק יד הוציאנו ה' וראה שאם יכתוב ממצרים לא יהיה חלק ט' אותיות ושמע פתוחה בראש השיטה דוקא יראה דתולה תיבת ממצרים למעלה ויהיה חלק ט"א דהא דאין תולין משום שלא כסדרן עכ"מ מתפילין עט"ז אבל כסדרן חולין עיין מפרש (כ"ד מגילה דף ו' א') בירושלמי כתב חולין כסדרן והעיקר כר"מ ז"ל דפתוחה בעינן בראש השיטה כמ"ש באות כ"ו וצ"ע:

**סעיף כו**

**ויש** עט"ז. (וע' תוס' מנחות ל"ב א' ד"ה והאידנא הביאו סידור קדמונים ומ"ש וירושלמי) וכללא הוא דבין פרשה לפרשה צריך שיעור ט"א ופחות מזה פסולה בין פתוחה או סתומה. ובצורת פתוחה וסתומה יש הרבה מחלוקת ונעתיק רק מחלוקת הר"מ וראי"ש ז"ל ולתרוייהו צורת פתוחה שנים הם וצורת סתומה שלשה המה ולהר"מ פ"ח מס"ת ה"א פתוחה צריך שתהיה מתחילת השיטה וסתומה תמיד באמצע שיטה וזה הוא הסי'. נמצאת אומר פתוחה ב' צורות א' מניח חלק ט"א בסוף הקודמת ומתחיל שנייה מתחלת שיטה שנייה או יסיים פ' קודמת בסוף שיטה ויניח שיטה חלק (ט"א) ומתחיל פתוחה בתחלת שיטה שלישית וצורת סתומה שלשה המה א' חלק באמצע שיטה ט"א וכותב אותה שטה הסתומה תיבה אחת. ב' אם לא יש ריוח ט"א ולכתוב תיבה אחת יתחיל לכתוב הסתומה קצת באמצע שיטה. השלישי יניח ריוח ט"א ומתחיל באמצע שיטה ונקיט לא זו אף זו ולהרא"ש צורת פתוחה שנים א' מניח חלק בסוף ט"א ומתחיל פתוחה מתחלת שיטה שנייה ב' מניח ט"א ומתחיל באמצע שיטה. סתומות שלשה המה

ב' כציור הר"מ ז"ל שלישית אם מניח שיטה שלימה חלק אף מתחיל אח"כ בשיטה שלישית בראשה סתומה היא וא"כ בתפילין של יד (בש"ר עמ"א מ"ט) דבעינן לכתוב דוקא בד' עמודים לא ב' בעמוד אחד איך נעשה (עיין סעיף מ"ז) לצאת ידי הר"מ ורא"ש והעלה דיעשה צורה שנייה בסתומה דמודה הרא"ש בה כל שאין חלק ט"א במקום א' רק ע"י צירוף מודה הרא"ש דסתומה הוי וכי אמר הרא"ש מתחיל באמצע שיטה פתוחה שיש לפניה החלק ט"א במקום א' לא כה"ג ע"י צירוף ומ"ש להרמב"ם סתומה הטעם שאין חלק כשיעור במקום א' קשה להרמב"ם כל שאין מתחלת בראש השיטה אף שיש במקום א' יותר מט"א סתומה היא גם מ"ש להרמב"ם הטעם בסתומה בהניח חלק ט"א לחוד ולא כדי שיכתוב תיבה א' שזהו שיעור סתימה מש"ה כשמניח בשנייה מעט חלק הוי ע"י צירוף לא אבין לה דנראה טעם הר"מ ז"ל דכל שאין מתחלת מתחילת שיטה הוי סתומה. ואיך שיהיה המנהג שכתב ז"ל נכון הוא דהשתא קדש ניכר שהוא בראש אין קודם לה כמו בראשית (ומיהו המעיין בר"מ לא מנה בראשית לא פתוחה ולא סתומה) והיה כ"י ושמע ניכרין מחלק ט"א ומתחילין בראש שיטה ובסוף שמע פחות מט"א והיה א"ש ג"כ פחות מט"א ויוצאין ידי הכל. ואפשר לרא"ש נמי אף שמניחין חלק למטה ט"א כל שלא יש בתחלתה ט"א במ"א סתומה הוי אלא דאין לעשות כן כמ"ש הט"ז ובסוף והיה א"ש אין להניח ט"א חלק כי י"א שזה סימן פתוחה שלפניה עיין מהר"מ פדוואה ע"ז האריך. עי"ד רע"ה בט"ז ה' וצ"ע:

**והנה** במזוזה בי"ד רפ"ח ובש"ך אות יו"ד יע"ש גם כן י"ל כט"ז סוף שמע יניח פחות מט"א והיה א"ש יתחיל משיטה שביעית קצת רחוק מגליון ובצירוף יחד ט"א ויוצא ידי שניהם ובהכרח צריך במזוזה להתחיל שיטה שביעית באמצע להיות סתומה לכתחלה א"כ יהיה ע"י צירוף ויוצא ידי הכל כאמור. ושוב עיינתי בב"י י"ד רפ"ח ומצאתי כן להרא"ש דסובר שלש אותיות הוי שיעור פרשה למ"ס יחלוק הט"א השיעור וה"ה לדידן יחלוק הט"א והנה במנחות ל"ב אמר ועושה פרשיותיה פתוחות כו' מסיק אח"כ אף פתוחות וי"ל דפלוגתא הוא שם ל"א ב' על הארץ י"א כותבין בתחילת שיטה וי"א כותבין בסוף שיטה יע"ש ולמהר"ם פדוואה (הביאו הטור ג"כ) מורה ט"א חלק אפרשה שלפניה שפיר פתוחות דוקא כו' ואנן פסקינן על הארץ בתחילת שיטה ואפ"ה סתומה כי החלק מורה על שלאחריה גם יש לראות למ"ד על הארץ בסוף שיטה יהיה פנוי ט"א לפעמים במקום שאין פרשה ופסולה עמ"א אות ל"ג:

**ובתפילין** דר"ת דצריך לכתוב על הסדר (ועסי' ל"ד ובמ"א אות ב') א"כ יכתוב קדש והיה כי יביאך כדין שיהיו פתוחה לכ"ע ויניח חלק (בש"י) בסוף והיה כי יביאך פחות מט"א

ויניח חלק פ' והיה א"ש ויכתוב שמע בראש העמוד בראש השיטה ואח"כ יכתוב והיה א"ש קצת באמצע שיטה פחות מט"א ובסוף והיה א"ש יניח חלק ט"א שלימות ויוצא ידי הכל ולמהר"ם פדואה בר"ת לא א"ש ואנן קיי"ל דהחלקות מורה על פ' שאחריה:

**והוי** יודע דיש תמונה שיניח שיטה שלימה פנויה בראש והיה א"ש קצת באמצע שיטה שתחתיה וממ"נ להר"מ סתומה שמתחלת באמצע כי פתוחה דוקא בראש ולהרא"ש שיטה שלימה מורה על סתימתה ובזה יי"ל קצת דברי הט"ז לעיל אלא דאין לעשות הפכיים ותמונה זו יי"ל לא צורת פתוחה ולא סתומה עליה וכדכתיבנא והבן ועמ"א אות מ"ח אי"ה שם יבואר עוד. ובאות מ"ט שם. עוד אשוב אל מה שכתוב למעלה להרא"ש כל שמניח ט"א חלק בסוף פרשה אע"פ שמתחיל פרשה שנייה באמצע פחות מט"א פתוחה הוי כדמוכח בי"ד רע"ה בירושלמי פתוחה מסופה יע"שבב"י ומטור שם משמע דע"י צירוף לא מהני להרא"ש למיהוי סתומה שהרי כתב וא"ל (שלא הניח כשיעור חלק ולכתוב תיבות שם) יניח חלק שיטה ויתחיל בשיטה ג' ולמה לא יתחיל בשיטה שיטה פחות מט"א על ידי צירוף וצ"ע יע"ש:

**אשכחנא** פתרי הא דכתב בש"ע סעיף ל"ג יעשה השורות שוות ויזה"ר שלא יהיו ג' אותיות ודיעבד לא פסול. ולפעמים אף באות אחת ושתים יי"ל דפוסל בריש קדש והיה כי"י שמע דנראה להר"מ ז"ל צורה זו סתומה הוא כל שאין מתחלת מריש שיטה וצ"ע בזה גם יש לשאול אם הניח חלק ט"א ואכלו עכברים או תולעת מקום החלק ואין שם קלף חלק כלל אם כשר כה"ג או לאו ובש"י כה"ג ראוי לספק הרבה. וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה:

**סעיף כז**

**עור** עט"ז הנה עור הבתים מקרא יליף מן המותר אף ע"ג דשי"ן הלמ"מ הוא מ"מ תו נפיק מקרא מן המותר לפיך והי"ה ש"י דכיון דש"ר כן ה"ה ש"י ורצועות דליית ויו"ד י"א דלאו הלמ"מ וגם למ"ד הלמ"מ מ"מ אין בו כתיבה ממש משא"כ שי"ן מקמטים עתוס' שבת ס"ב א' ד"ה שיין. והנה בפריי ליי"ד קי"י צידדנו שהלמ"מ אי ספק מותר מ"ה או לאו ונ"מ טובא כאן בספק לו אם עור טהורה או טמאה לבתים פסול ולרצועות הלמ"מ ומיהו אנן קיי"ל הלמ"מ ספק אסור ע"י"ד רצ"ד ספק ערלה יע"ש וצ"ע דשבת כ"ח ב' רש"י ד"ה הלמ"מ מבואר דרצועות מהיקשא בכל התורה:

**נסתפקתי** עור של איסור הנאה ש"ה או ע"ז מה דינו לבתים ולפרשיות ועיין אה"ע סימן קכ"ד ח"מ וב"ש שם וה"ה תפילין דאותיו' פורחות באויר באם הקלף מדבר הטעון שריפה ומיהו בלא"ה ה"ז מאוס למצוה כמו שופר של ע"ז ואי מברך יש לומר אי הוי

ברכה לבטלה תלוי במה שכתב בגט ואיסורי הנאה אפילו לכתחלה מצות לאו ליהנות נתנו ואפילו מאן דפליג בגט ואוסר לכתחלה הכא מודה וכדכתיבנא:

**ודיו** של איסור הנאה שכר שעורים שעבר הפסח ובישלו אח"כ דיו נפסל מאכילת כלב י"ל חמץ מנקברים עפרן אסור עיין לקמן סי' תמ"ב במ"א ט"ו ופריי שם ודיו הנעשה מעשן ופחם והוא עיקר הדיו כמ"ש בריש סי' אם נעשה מעשן ופחם כ"ל שעציו נאסרים מ"מ מנשרפין הוא ואפרן מותר אפילו להדיוט אפי' הסופר יכול להשתכר בו וליקח מעות ובדיו אין שייך לומר בלא"ה כל העומד לשרוף וא"צ כ"א צבע שחור והא איכא נמצינו למידין כתותי מיכתת שיעוריה הוא לחוד וכל העומד לשרוף כשרוף לחוד אפילו בדבר שא"צ שיעור ובזה פלוגתא ר"ש ורבנן ועח"מ וב"ש באה"ע שם וא"ה בהלכות לולב ואתרוג יבואר בדין ערלה. ועפצים של ערלה ליכא דבאילן מאכל כתיב. עמ"ש באות כ"ח י"ל דברי ט"ז הלמ"מ יע"ש:

**סעיף כח**

**אפילו** עט"ז שבת ק"ח א' תוס' ד"ה איזה נחורות נמי שרי דהתורה לא הקפידה רק מן המותר בפיך. והמשתחוה לבהמה עסי' י"א ס"ח ומ"א י"ב ותקפ"ו אות ו' לכתחלה אסור למצוה ודיעבד שפיר דמי ולאו איסורי הנאה הוא דאין ב"ח נאסרים להדיוט. והנה מתפילין יליף כ"ה כולה ולכל מצוה מן המותר בפיך ועיין תקפ"ו במ"א ג'. וקשיא לי א"כ בגד מצמר ארנבים וגמלים וכדומה תהא פסול לציצית וזה לא שמענו וכפי הנראה משי מתולע תוכיח שנראה שהוא מגופו (עסי"ט) וכ"ת לא הוכשרו למלאכת שמים היינו קדושה לאפוקי ציצית מצוה נינהו הא בורכא ושופר יוכיח ג"כ מצוה ואפ"ה פסול בהמה טמאה עיין מגילה כ"ו ולעיל סי' כ"א בב"י ומיהו המעיין בר"ן ריש פ"ב דר"ה במשנה שופר מלאכת שמים הוא דלזכרון כלפנים דמי וההוא דתחש (בשבת כ"ח ב') משמע דאין זה היקש גמור א"כ א"ש ציצית דמצוה לא יליף מקדושה וא"ש דברי הט"ז אות כ"ז דרצועות הלמ"מ כי היקשא לאו היקש גמור הוא עיין א"ר תקפ"ו אות ה'. ולבוש כן כתב רצועות הלמ"מ:

**סעיף כט**

**מקלף** עט"ז אע"ג דבתים עור בעינן קלף נמי עור מקרי דהא תניא כותבין ב"ד עורות מנחות ל"ד ב' יע"ש ועב"י:

**סעיף ל**

**או** עט"ז ועמ"א אות נו"ן איזה מהם קודם:

**סעיף לא**

**היכא** עט"ז ועב"י כי בסנהדרין מ"ז ב' פלוגתא ורשב"ג עיבוד לשמה בעינן בעור בתים והר"ם מפרש לה בקלף פרשיות או רצועות וטעם כי רצועות בעי עיבוד שיהא רכין לקשירה ולכריכה ובדבעי עיבוד בעי לשמה משא"כ עור בתים טוב יותר מעור מצה דלא מעובד כלל חזק יותר ואיך יתכן דמעבדן שיהא בעי לשמן ורא"ש סובר דפשטא דברייתא אעור הבתים קאי ובעינן עיבוד ושיהא לשמה. עיין לבוש אבל בב"ה כתב דפסק כת"ק ובכ"מ פ"ג הט"ז כתב רק זה התי' וא"י א"כ רצועות למה צריך עיבוד לשמה ושאני ס"ת וקלף פרשיות דקדושה יתירה בעי עיבוד לשמה ועמ"א אות כ"א וצ"ע ודע דעור הבתים אם חישב לחוד ודאי די וכעין ס"ס הוי וגם בקלף רק טוב עיין סעיף ח' מזה:

**סעיף לב**

**יעשה** עט"ז כר"ע מנחות ל"ד ב' ובעינן עור בתים שיהא מעור א' ומעשה הדפוס ידוע לסופרים ועמ"א אות נ"ב:

**סעיף לג**

**כדי** עט"ז צריך שיהא אורך כרוחב ממש ולא מהני מה שיש זויות כל שארכו יתר על רחבו לא יהיה באלכסון ב' חומשים עודף. וצריך למדוד בד' קיים דהיינו תחלה ימדוד קו א' אורך וקו א' רוחב שיהא שוה ולא די בזה כי שמא באמצען שוה ובצדדיו מתמעט לכן צריך למדוד עוד ב' קוים באלכסון שיהיו שוים ב' קוי אלכסון ג"כ עיין דרישה בשם מהרא"ש והנה במנחות ל"ה א' תפילין מרובעות הלמ"מ בתפרן ואלכסונן ופירש"י הבית מרובע ותיתורא ותפירה שלא ימשוך חוט התפירה וזה כפי פירושו שמעור הבית עושה תיתורא ואין יוצא התיתורא חוץ לבית ותופר סביב משא"כ לדידן שפירוש תיתורא קשר יוצא חוץ לבית ולוקחין עור אחר ועושין תיתורא ותופרין באמצע תיתורא היה נראה שצריך שיכוין ריבוע התפירה ג"כ ריבוע ממש וצ"ע בזה. ועיין ר"מ פ"ג מתפילין ה"ג פירש כרש"י וע"ש. עב"י בשם מרדכי עמ"א ס"ח:

**סעיף לד**

**נתקלקל** עט"ז והם דברי תשובה אשכנזית הובא בב"י. וש"ר יהיה מרובעין כל הד' בתים ביחד ויעשה ד' בתי"ם שוות בית שמע כמו אינך ד"מ י"ו ועיין סעיף י"ד הסופרים הזריזים יע"ש:

**סעיף לה**

**של** עט"ז והם דברי ב"י בשם הנקדן. אורחות חיים (מצאתי כתוב לכאורה ט"ס כי הוא בב"י כך בשם א"ח יע"ש) והנה טעם השי"ן ד' ראשים הוא בלוחות היו אותיות חקוקים מעבר אל עבר (מ"ם וסמך בנס) ואותיות מאויר נמצא ארבעה קמטים הם ד' דפנות שי"ן

שהיו בלוחות ושלש אוירים שבין ד' קמטים הם צורת שי"ן מאויר שהיה בלוחות ולפ"ז יפה כתב שם הנקדן עמ"ש בסמ"ג יעשה בתוכה שני יודי"ן דמשמע דהקמטים הם יודי"ן ונוגעים בשולי השי"ן למטה נמצא האויר דהיינו ג' רווחים שבה שהוא דוגמת כתב הלוחות אין בו צורת שי"ן אם לא ששני הקמטים אמצעיים אין נוגעים בשולי השי"ן אז אין מפסיק למטה ויש בג' אוירים צורת שי"ן כידוע ולפ"ז א"צ ב' קמטי אמצעיים שצורת יודי"ן בראשם רק קוים פשוטים מאחר דהאויר וריוח שביניהם הוא הצורת שי"ן כעין לוחות. אבל יש טעמים אחרים לצורת שי"ן של ד' ראשים וא"כ צריך שיהיו בקמטים צורת שי"ן עם יודי"ן ממש ויגיעו דוקא עד מקום השולי שי"ן כי הקמטים הם הצורה שי"ן לא אויר וכן ראוי לעשות עמ"א אות נ"ט בזה ומ"ש שי"ן ימים בשנה עיין לבוש בזה וא"ר אות ס"ה השנה שס"ה ימים ונ"ב שבתות וד"י פסח ב' שבועות ט"ב ר"י ויוה"כ וסוכות ס"ה ימים ושי"ן ימים מניחים (והיינו חה"מ ג"כ מניחים ולהמחבר בל"א הטעם בא"ח ב"ש מצפ"ץ גימטרי"א ברחמים עיין א"ר ס"י) ועמ"א:

**סעיף לו**

**אפילו** עט"ז האריך ותוכן כוונתו דלמטה הוא בית א' ממש רק למעלה נפרדין ד' בתים ודי בדיעבד בכך וכתבן בקלף אחד ממש רק למעלה חלק גדול גליון וחתך שם ומכניס כל גליון בקצת בית ד' פרשיות בקלף אחד למטה עומדים זקופים בבית א' למטה אין שם רק בית א' ולא נגלל רק כך עומדין ועכ"פ זקופים המה ומ"ש דקיי"ל כרב דימי אלא כאביי ט"ס לכאורה דלא כאביי ובשיטת הב"ח ז"ל אמרה דקיי"ל כרב דימי לכתחלה אסור ודיעבד שרי ודלא כאביי דמחמיר דיעבד ודלא כב"י י"ש וכתבם בקלף א' דיעבד מיירי. ולפ"ז מ"ש בסמ"ג תריץ שי"ן עד התפר נמי לאו לעיכובא כ"א לכתחלה דהא הוא פי' הי"מ דרב דימי מנחות ל"ה א' באר הגולה סמ"ך א"כ דיעבד לא מעכב והר"ב שכתב וכן יו"ד צריך כו' אין מדוקדק כ"כ דזה לעיכובא וזה לכתחלה ועד"מ תירץ באופן אחר ובמ"א אות ס"ב פירש בו פירושו ודי"מ שלפנינו וגם הדרישה הביאו לא הבנתי וכן לא רציתי להאריך בו:

**סעיף לז**

**והוא** עט"ז. עיין מנחות ל"ד ב' י"ל פלוגתייהו הנותן ד"ק בבית א' לרבי יהודה דיעבד צריך לדבק ולר' יוסי אינו צריך אפי' לכתחלה אין צריך אבל ד' בתים ש"ר באין לו ש"י דיעבד דוקא אמר רבי יוסי דיוצא ועיין לבוש כתב ד"ק בבית א' יצא ומצוה מן המובחר לדבק אין לו ש"י ויש לו ב' ש"ר טולה כו' סובר דר"י אמר אינו צריך דיעבד משמע הא לכתחלה גם בבית א' צריך לדבק וזה שיטת הב"ח וט"ז בל"ו דרב דימי דאמר אינו צריך שיגיע עד מקום התפר דיעבד הוא וכרב דימי קיי"ל דלא כאביי י"ש אבל להב"י בספרו

הארוך דפירש דקיי"ל כאביי דלרב דמי אינו צריך לכתחלה ה"ה ר"י אינו צריך לכתחלה אבל ד' בתים וטולה רק דיעבד והשתא אין קושיא לאשמועינן רבותא דזה לכתחלה וזה דיעבד והר"ב שהגיה והמנהג היינו בבית א' נמי יצא דיעבד הא לכתחלה מודה רבי יוסי דיש לדבק והבן ומסתברא דטולה עור גם שלא יראו השי"ן דבש"י אין שי"ן ומילתא יתירא הוי בל תוסיף נ"ל:

**סעיף לח**

**ויעביר** עט"ז העלה לעיל בסמ"ז החוט מעכב וכאן רק לכתחלה:

**סעיף לט**

**יהיו** עט"ז דאף נפסק החוט יכול לקושרו אבל במ"א אות ס"ח דנפסק ניכר שהוא תלוש ואפילו קשירה לא מהני ומכ"ש למ"ש שם בשם א"ר דחוט קצר קושרו כו' מוכח בביאור דנפסק אפילו קשירה לא מהני וכדומה שכן נוהגין הסופרים להלכה אבל באין לו גידים אחרים כדאי הוא הט"ז לסמוך עליו ולקשור חוט שנפסק. כ' כפופה סוף התיבה פשוטה באמצע ירושלמי מגילה פ"ק ו' ב':

## סימן לג

**סעיף א**

**שנים** פסולים עט"ז המחבר והרב פלוגתתן תלויה בגירסאות מנחות ל"ה א' המחבר גורס כרי"ף ור"מ חדתא כשרים ועתיקים פסולים שיתקלקלו יותר מרוב יופשם וראי"ש ורש"י גורסים בחדתא פסולים דאיגלי מילתא דעור מקולקל הוא וסופו ליקרע יותר וישינות כשירות וכפירש"י שם ד"ה לא אמרן יע"ש. אבל לבוש וע"ץ ד' כתבו דישנים נתייבשו וחזקים ולא יתקלקלו יותר וחדשים עדיין רך יש לחוש שיתקלקלו יותר וא"י למה נטו מדברי רש"י:

**סעיף ב**

**חבית** עט"ז. והם ג"כ דברי הב"ח ולכאורה המחבר ולבוש שפוסקים בסי' ל"ב שיעשה תיתורא מעור אחר ואפ"ה מביאין זה הסימן א"כ י"ל דאפ"ה יש סי' ובגמרא מנחות ל"ה מביא סימן אחר יע"ש:

**סעיף ג**

**ראשון** עט"ז הנה המעיין בב"י כאן הוא כך דבגמ' מנחות ל"ה א' חילופי גירסאות לרש"י וראי"ש עתיקתא עדיפי ולרי"ף ור"מ חדשים עדיפי. ואמנם בפירוש הסוגיא רש"י וראי"ש וריי"ף שוין דאיירי בנקרע עור בתים ור"מ פ"ג מה' תפילין הי"ח מפרש בתפירות (כמ"ש המחבר בס"ב) ופסק המחבר הגירסא כרי"ף ור"מ לגבי הראי"ש (ככלל שלו) ובפירושו כרי"ף וראי"ש. ובפירוש זה כנג"ד זה וזה שלא כנג"ד זה יש ב' פירושים פי' א' ברש"י

ב' חומרות א' כל ששני בתים זה אצל זה קרועים פסול ולא מיכשר אלא א' וג' (ולשון זה כנג"ד זה ל"ד דנגד משמע באויר א') וחומרא שנייה דשלש אפי' בכ"ל ענ"ן פסול הן חדשות וישנות דאל"כ רק אחדתא לרש"י וראי"ש ובעתיקתא לרי"ף ור"מ מאי איריא שלש שתים נמי בהכרח ב' בתים זה אצ"ל זה פסול (כקושיית הב"ח יע"ש) ולפירוש השני ב' קולות א' כל שאין ב' קרעים באויר א' כשר. שנית י"ל בעתיקתא שלש כשרים (לרש"י ולרי"ף בהיפוך) ובחדתא קאמר ולא ק"מ קושיי' הב"ח ואמנם קולא שנייה אינה דבלא"ה מוכח כן בגמר' דאמר חדתי נמ"י לא אמרן כו' מלת נמי יורה דר"ח קאי נמי אעתיקתא (לרש"י ולרי"ף בהיפוך ועב"ח ודרישה ותבין) ומ"מ יש לחומרא לשון שני דשלש דפנות אפי' בית אחד שלם פסול ולשון ראשון כל שבית א' שלם וראשון מחיצה בפנים נקרע ושלישי ב' צדדין אפ"ה כשר וא"כ ראוי לנו לחוש לחומר ב' פירושים שלש דפנות פסול כפירוש שני וב' בתים רצופים ב' דפנות פסול וזהו שכתב המחבר תחלה זה אצ"ל זה ואח"כ זה שלא כנגד זה ראשון ושלישי והשמיט מלת כגון בעור (עב"ח בדקדוק הטור מלת אצל ומלת כנגד) א"א לומר תפס קולת שני הפירושים אלא תפס חומר שני הפירושים דכל שנקרע ב' בתים פסול וגם ראשון ושלישי דכשר לחוש לפירוש השני דשלש דפנות נמי פסול הוא וז"ש שלא כנג"ד זה והבן וז"ש הט"ז משמ"ע כוי' דל"ת ראשון ושלישי אפי' שלש דפנות כשר וז"א וכדכתיבנא:

**סעיף ד**

**בכל** עט"ז. לא הבינותי זה דהן אמת שהב"ח פי' כן מלת הכל עיין בטור כי סובר גירסת רש"י וראי"ש אביו ז"ל אבל גירסת רי"ף ור"מ בגמרא כפי מ"ש הדרישה והוא בה"ק ושנים ושל"ש לא אמרן אלא בעתיקתא אבל בחדתא לית לן בה וכיון דהמחבר ז"ל בחר בגירסת הרי"ף ור"מ ודאי דשלש נמי בחדתא כשר והלבוש י"ל דקאי אדר"ב שכתב לדיעה א' עיקר. ואגב בגמרא רבא דאמר הא דאמרת ולא פירש דברי ר"ח חדשות י"ל דארב הונא קאי כל זמן שהן קיימות משמע ישינות ואהא קאמר הא דאמרת אבל לרש"י וראי"ש דחדשות גריעי דלמא אישנות קאי ובהכרח כן וכגירסתם והבן זה ועמ"ש במ"א אות ג' א"ש זה:

**מ"ש** המחבר בס"ב פירוש הר"מ ז"ל עיין כ"מ פ"ג מה' תפילין הי"ח בשם הר"י אכסנדרי ז"ל דרב הונא אמר כ"ז שפני טבלן קיימת היינו הא נפסק אף ב' תפירות פסול ור"ח פליג שתים כשרות יעוין שם:

**סעיף ה**

**ומיהו** עט"ז ועב"ח כאן ובסי' ל"ב שי"א דעור הבתים נמי צריך שחורות מהלמ"מ יש להחמיר בהו כמו עור הרצועות וצריך השחרה לשמן ע"י גדול בן דעת או קטן ועע"ג:

**סעיף ו**

**מה** עט"ז. הנה כלל כוונתו כי הלבוש הביא ג' דיעות א' דעת הרא"ש דמה שחוץ לקשר בש"ר וחוץ שמקיף הזרוע בקיבורת בש"י משם ואילך אין קשר פוסל. דיעה ב' בס' התרומה דבש"ר וש"י תוך השיעורין עד הטיבור ועד אצבע אמצעי קשירה ותפירה פוסל (וכפירוש שני ברש"י תמה שלימה הלכך אפי' חוץ לקשר פוסל וראי"ש כפי' א' של רש"י ב' קשירות אסור אבל חוץ לקשר שרי) ודיעה שלישית ר"ת דאפי' תוך הקשר תפירה שרי כר"ת והמחבר הביא ב' דיעות דיעה א' ר"ת ודיעה שנייה דלא כמאן שמחלק בין ש"ר חוץ לקשר שרי קשירה ובש"י עד אצבע אמצעי בפשוט פוסל תפירה דלא כמאן. והנה המעיין בב"י יראה שזהו סברת עצמו להלכה כי סובר להשוות דעת רא"ש עם ספר התרומה כי הרא"ש ביאר דבריו בש"ר חוץ לקשר אין פוסל קשירה ובשל יד י"ל דסובר כס' התרומה דעד אצבע אמצעי פוסל תפירה והטעם מבואר המעיין בתה"ד סי' מ"ז או דמדרבנן צריך לכרוך על אצבעו ולקשור שם ולהדקו א"כ מדרבנן עד שיעור זה צריך קשירה תמה (עיין ד"מ ג' טעם אחר לחלק יע"ש) דלא כתה"ד שם שכתב דמסה"ת מבואר דבשל ראש נמי חוץ לקשר אסור לקשור ולתפור כי י"ל דסה"ת רק בש"י קאי וז"ש הב"י ולפ"ז אפשר דה"ה בש"ר דלא כתה"ד שהחליט הדבר ומש"ה פסק בש"ע כן דרך פשרה ולהשוות הרא"ש עם סה"ת עדיף טפי והביא רק דיעה זו וגם דעת ר"ת המתיר תוך הקשר בתפירה ומיהו העיקר כי"א בתרא (כי כן דרכו י"א וי"א דיעה בתרייתא רובא דרובא עיקר) רק באין לו אחרים הסומך על ר"ת לא הפסיד:

**ועדיין** קשיא לן איך כתב המחבר בשעת הדחק יש לסמוך על המתירין הוא ר"ת דמשמע ר"ת מיקל ביותר והא בחד צד מחמיר הוא כפי מ"ש בהגמ"י לר"ת מועיל לתפירה לגאו לתוך המעברתא ולכאורה ע"כ ר"ת הכין ס"ל מדפירש חזי מה עמא דבר להקל ומנא ליה בלא ראיה וע"כ ראיה שלו מפ"ק דמגילה אפסק גידא דרצוע"ה שרי ליה ומה ראיה דלמא חוץ לקשר ש"מ דסובר דוקא למיעל לתפירה לגאו למעברתא ולא יצויר זה חוץ לקשר לר"ת וכמ"ש התה"ד שם וקשה להקל לפי' הגמ"י דא"א למיעל התפירה חוץ לקשר לתוך המעברתא וא"כ יש לו הוכחה דתוך הקשר שרי לחפור הרי עכ"פ לר"ת חומרא בחדא מלתא דחוץ לקשר אסור לתפור וכ"ש לקשור ואיך כתב המחבר על המתירין גם איך נתפוס קולות שניהם ועל הלבוש דכתב יש מתירין אף תוך הקשר משמע כ"ש חוץ לקשר ולזה נאמר דלר"ת לעולם חוץ לקשר שרי כרא"ש וראיה מירושלמי דע"כ תוך הקשר היה דחוץ לקשר אמאי תנינות שלא מן אולפן יע"ש. ומה שהגיה בתה"ד אין לי

להאריך בכאן ואי"ה יבואר במקום אחר בעזה"י. עמ"א ח' דהתה"ד גופא רק בשל יד כתב כן:

**סעיף ז**

**כדי** עט"ז בלא ברכה ואם יכול לשאול תפילין ולברך עליהן ודעתו גם על תפילין ולהסיר ולהניח זו שיש לו כמו בטלית משי כה"ג כמבואר בסימן ט' וסס נפסק קצת מרצועה ונשאר רוחב פחות מכשעורה יי"ל דרשאי לתפור וצ"ע גם בזה:

**עיין** לבוש בהגה"ה האריך וקשרתם בסגו"ל קשירה תמה (סגול במקום פתח) ולקחתם ועכרתם עבודה תמה הכל בסגול אבל בקמ"ץ וכתבתם אין דרשא רק מהלמ"מ והכוונה וכתבתם בקמץ הכינוי ליחיד וכתבת אתה אותם אבל וקשרתם בסגול כינוי לרבים וקשר אתם והוצרך לכתוב אות"ם משא"כ וקשרתם בקמץ בפ' ראשונה א"צ אותם דהמ"ם קאי עליהם כי הוא יחיד ועיקר הדרשה ממלת וקשרתם בסגול ולאו מאותם קא דייק אלא דאותם מיותר משום וקשרתם בסגול ומש"ה כתיב בסגול למדרש כי קשירה תמה ובנ"ץ כתב דהלבוש ממלת אותם דריש ולפמ"ש א"ש ואין להאריך:

## סימן לד

**סעיף א**

**לרש"י** והרמב"ם עט"ז עיין מנחות ל"ד ב' והנה שם ג' שיטות ב' הזכירו הפוסקים א' שיטת רש"י ור"מ ב' ר"ת ותרוייהו ס"ל קדש והיה כי משמאל המניח רק שמע והיה אם שמוע לרש"י כסדר ולר"ת שמע מבחוץ מימין המניח והקורא כסדרן לרש"י פשוט ולר"ת כסדר שהם מונחים בבתים ובנ"ץ בשם נ"י כסדר שהם כתובות קדש והיה כי ואח"כ מביט לשמאל הקורא וקורא שמע והיה אם. ואמנם יש שיטה שלישית הראב"ד פ"ג מהלכות תפילין ה"ה דברייתא דכיצד סודרן קדש והיה כי מימין היינו המניח שמע והיה אם משמאל המניח והקורא קורא כסדרן היינו שמע והיה אם שמוע ולדבריו א"ש דלרש"י ור"ת מיותר הוא אבל לראב"ד אשמעינן דל"ת כרש"י קדש והיה כי שמע והיה אם וקדש מימין המניח נמצא שאין הקורא קורא כלל כסדר לכן אשמעינן כסדרן דשמע משמאל המניח בבית החיצון דהקורא כסדרן שמע והיה אם כמו שהם כתובות בתורה וסמך לדבר כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך שמע והיה אם ששם מוזכר קבלת מלכות שמים ומ"מ אנו אין לנו רק פירוש ר"ת כמ"ש בתוס' ואין לעשות ג' זוגות תפילין רק ב' כמ"ש המחבר וחידוש בעיני דהב"י לא הזכיר כלום מדברי הראב"ד ואולי משום דדחויה היא דיעה זו בעיניו לא הזכירה:

**סעיף ב**

**ויניח** עט"ז האריך הב"ח ותי"ט סוברים דב' זוגות הוי בל תוסיף ובסנהדרין פ"ח ב' אין קושיא דלא הוי זקן ממרא כן וסבור הב"ח כתי"ט אבל הט"ז סבר דמ"ה ב' זוגות ליכא ב"ת מדרבנן איכא וכל היכא דהוי ב"ת מ"ה אפי' שלא בכוונה אסור ומדרבנן שלא בכוונה שרי אם הוא לצורך ועירובין צ"ו ב' דאמר קמיפלגי אם ב"ת בעי כוונה לת"ק זוג א' ותו לא דב"ת לא בעי כוונה והלי כת"ק א"כ חזינן דאף במידי דרבנן עובר ב"ת שלא בכוונה ואנן כתבנו דמדרבנן ודאי בעי כוונה (ולכאורה ט"ס מלת לא וצ"ל בעי כוונה) ותירץ דלא קי"ל כהך שינויא אלא דפליגי לת"ק שבת זמן תפילין והקשה דמ"מ אכתי נהי דשבת זמן תפילין הוי הטעם דעובר ב"ת בזמנו והא דרבנן הוי ומדרבנן שלא בכוונה שרי ותירץ דשם יש ג"כ איסור משוי בשני זוגות דזוג א' מצוה ואע"ג דלא הוי משוי גמור בצירוף ב"ת דרבנן שלא בכוונה לא התירו ועיין בפירוש הרע"ב שם וא"י אמאי לא בפשיטות דת"ק סבר זמן תפילין והתירו רק משום מצוה לא משום מלבוש ותכשיט ולכך טפי מזוג א' הוי משוי. ולמ"ש אח"כ בשאלה דלמסקנא לת"ק דאין מקום בראש להניח ב' תפילין א"ש בלא"ה דלאו משום ב"ת רק משום משוי לחוד:

**אמנם** כן מ"ש בפשיטות דבשל תורה אפי' שלא בכוונה הוי ב"ת צ"ע דנהי שלא בכוונה עובר בזמנו היינו בסתם אבל אי מפרש שעושה כן משום ספק ליכא ב"ת וכדמוכח דוכתי טובא ומתן ד' שנתערבו במתן א' דנותן במתן ד' דהשאר לשם מים ליכא ב"ת עיין עירובין ק' א' גם המעיין בסנהדרין פ"ח ב' י"ל דעביד בית חמישי ואנח גביה נהי דב"ת איכא גורע ליכא דאין פוסל ד' בתים שעליו דלחודייהו קאי ואקרקפתא דגברא קאי לאו דב"ת ואין מוסיף גורע בעינן דנפסלו הכל ועיין רש"י שם ד"ה ואין זה גורע הא ב"ת איכא הא כשמחברן יחד גורע ופוסל הכל וא"י ידי תפילין כלל ומשני התם כך כשהיו בראשן חיבר בית חמישי ואין רואה אייר וא"י אם כן כשר מ"מ גורע וצ"ע ועתוס' שם ד"ה א"י ועמ"ש במ"א אות ג' בזה וכאן אין להאריך ועמ"ש בפתיחה כוללת מזה:

**מ"ש** בשו"ת עמ"א ש"א אות נ"ד ליישב קשייתו וקושיית תוי"ט יע"ש ואנן נוהגין שמניחין אחר כך תפילין דר"ת לאחר שסילק דרש"י והיינו כדין המבואר בסי' צ"ז סעיף י"ג ויקרא בר"ת ב' פרשיות שמע והיה אם שמוע אבל פי' ציצית א"צ כי חששא דשמא מעיד עדות שקר בקורא ק"ש בלא תפילין תיקן בב' פ' וחדשים מקרוב חולצין תפילין דרש"י ומניחין תפילין דר"ת לאחר קדושה של י"ח ובאמת מלבד שעושין שלא כדין המבואר בסימן כ"ז סי"ג גם צריך לכוין בתפלת י"ח לש"ץ לא לעסוק בדבר אחר ולא רציתי לשאול כלל אותם ולא רוצה אני בתירוצם:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז בש"ע הוגה כעת תיבות ויסלקי"ם מי"ד ותיבות ויש אומרים שא"ם אבל הוא הגהות באר הגולה אות ה' כי דעה מציעתא דעת הסמ"ג שאם אינו יודע לכוין שתי זוגות בב"א יניח זוג א' ויסלקם מיד ויניח שנים ע"ס ברכה א' אע"ג דמפסיק בש"ר הא' קודם לש"י השניי' שפיר דמי (כי ב' ברכות על תרווייהו קאי) וי"א דעת תשובה אשכנזית (מהרי"ל) וכ"ה דעת הט"ז אלא דאסברה לן היטב כי הסמ"ג כ"כ למי ששקולים לו שתי זוגות תפילין זו כזו וא"כ אם נזדמנו לו תחלה של ר"ת אין מעבירין כו' ויברך עליהם בשל יד ושי"ר ויסלקם ויניחם של רש"י אח"כ או להיפוך וי"א שאם לא יוכ"ל היינו שא"י לכוין צריך לברך על של רש"י דוקא כי הם עיקר ושל רבינו תם יניחם אח"כ לאחר התפלה בלא ברכה וא"צ לסלק מיד של רש"י ולהניח ר"ת ע"ס ברכה כי רש"י עיקר כמו במרור דתחלה מברכין ולכריכה בלא ברכה עב"י. אלא דלפי נוסחה הישנה דלא כתב ויסלקי"ם מי"ד גם וי"א שא"ם ליתא רק וא"ם לא יוכל לכוין הוקשה לו דסותר תכ"ד דכתב בסמ"ג ואח"כ כתשובה אשכנזית ע"כ הגיה וי"א כו' אבל תיבות ויסלקי"ם מי"ד א"צ דממילא משמע ע"ם ברכה היינו בלי הפסק ויסלקם והיינו למי ששקולות לו שתיהם וזה נראה דעת הלבוש יע"ש ומ"ש לדיעה מציעתא יניח של ר"ת תחלה הוא הוספה מדברי לבוש הואיל וקיימינן למי ששקולות שתיהן א"כ יברך ויניח של ר"ת ויסלקם ויניח רש"י ויקרא ק"ש ברש"י שלא לפרוש מן הציבור ודיעה שלישית תשובה אשכנזית של רש"י עיקר אבל הנ"ץ הבין דחדא הוא וה"פ ואם א"י לכוין יניח א' ואח"כ אחרים ע"ס ברכה ומפרש דהיינו ואם לא יוכ"ל שא"י לכוין יניח של רש"י תחלה כתשובה אשכנזית וסמ"ג ומהרי"ל ל"פ וא"כ מ"ש ויקרא ק"ש הוא דעת הב"י דהא לסמ"ג מניחם השניים ע"ס ברכה ממילא אין מפסיק בדיבור ותפלה זמן ארוך ובהכרח יסלקם מיד וכדומה שזה שכתב הט"ז וראיתי כו' נתכוין למ"ש הנ"ץ ולפי מ"ש א"ש דברי הלבוש וע' נ"ץ הקשה על הלבוש והרי הט"ז כתב בפירוש שהסמ"ג כ' דבריו למי ששקולים שתיהן כו' ועמ"ש במ"א אות ד' מזה יע"ש ואם מצא של יד ורצועה בלא פרשיות וספק שמא של ר"ת שפיר להניח פרשיות של רש"י ס"ס ורובא של רש"י ומעלין ואנן בקיאין ורש"י עיקר. ועיבוד צריך עיון גם ברצועות מחול לקודש והבן:

## סימן לו

**סעיף א**

**מ"ש** הרב בהג"ה אם שינה בצורת הכתב היינו שלא כתב בתמונת האותיות המוזכרים בספרים אבל מ"מ תמונת אות צריך שתהיה עליה וכ"ש שאם כתב רישי"ן דלתי"ן

וביתי"ן כפי"ן שפסול ומ"ש בט"ז דלא מהני תינוק היינו בלא תיקון אבל ע"י תיקון מהני דלא ליהוי שלא כסדרן כמבואר בסי' ל"ב סכ"ה וכמ"ש בסמוך אחר זה. ומ"ש קוצו של יו"ד יכול לתקן כ"מ בהגמ"י פ"א מתפילין שם דיותר גרע יו"ד האלפי"ן שאין נוגעין מקוצו של יו"ד וביודי האלפין מהני תיקון כ"ש בקוצו וכ"כ המ"א בסי' ל"ב אות ל"ו בשם הב"י כאן ועמ"א אות ג' בתגין נמי יש תיקון ולא הוי שלא כסדרן אע"ג דגריעי מקוצו של יוד כמ"ש בהגמ"י שם בשם ר"ת בספר הישר דתגין גריעי מקוצו של יו"ד מ"מ לא גריעי תנין מיודי האלפין דמהני תיקון כ"ש בתנין ושם יבואר אי"ה עוד:

**ויש** לי קושיא אחת אכתבנה פה. בשבת ק"ה א' מסיק דנתכוין לחי' וכתב ב' זיניי"ן דפטור הא זיניי חייבי ומבואר מכאן דשעטנ"ז ג"ץ בלא זיינין לאו אות כלל (הדרישה העיר בזה) ואלו רב אשי שם ק"ד ב' אהא דהגי"ה אות אחת חייב שנטל לחוטריה דחית ועשאה ב' זיניי"ן וכ"פ הר"מ ז"ל פי"א משבת הי"ג משמע אפילו בלא זיי"ן (דהגי"ה משמע החסרים ולא שום כתיבה כלל) והר"מ ז"ל השמיט הא דחייב בזיוני ועתוס' שם ק"ד ב' ד"ה נתכוין וק"ה א' ד"ה והתניא א"כ משמע דלרב ששת הא ברייתא דלא כהלכתא ומ"מ צ"ע. ומיהו רושם נמי חייב ועיין שבת ק"ג א' וברש"י וי"א כן אפילו כתב משיט"א חייב ב' אותיות א"כ כ"ש בלא זיונה וההיא דשבת י"ל שכותב כן בסת"ם דלכתחלה בעי זיוניה עכ"פ ולא נתקיים מחשבתו והבן ולפי"ז אם כתב אותיות שבורות בשבת ב' אותיות אם נתכוין כך חייב כמו רושם ער"מ פי"א מהי"ש הי"ז ולר"ת פטור דאין כשר כהי"ג בס"ת ואי"ה יבואר עוד:

## סימן לח

### סעיף א

**שהזמן** גרמא עט"ז כ"כ הרא"ש הביאו ב"י ז"ל דלילה זמן תפילין לדידן רק מדרבנן. (דלא כר"מ ע' סי' למ"ד ס"ב) ויש לראות מ"ע שהז"ג זמן דרבנן עד"מ אלו היה שבת זמן תפילין רק לילה לאו זמן דרבנן אפשר למ"ש התוס' סוכה גימ"ל א' ד"ה דאמר בסוף הדיבור דכל מ"ש חז"ל וגזרו אם עשה המצוה מ"ה ועבר על גזירתן לא קיים המצוה מ"ה ג"כ ותבלין יש לא תסור הוי ד"ת ועיין רבינו יונה בריש ברכות אם קרא אחר חצות התם תיקון חז"ל כך הוא כדי להרחיק ואם עבר יצא אחר כך משא"כ בעלמא א"כ לילה נמי לרבנן אין בו מצוה כלל מ"ה ועמ"א סימן נ"ח אות ז' ולפי מ"ש יתיישב דמדרבנן לאחר שעה ד' אין לו שכר מ"ע ק"ש כ"א כקורא בתורה הוי מ"ע שהז"ג אף דזמן רק מדרבנן ואי"ה יבואר עוד ובסי' ק"ו במ"א אות י"ב מזה:

**סעיף ב**

**מוחין** עט"ז ומ"א ג' ומשמע עבדים אין מוחין שיכולין להזהר וז"א דג"כ אין זהירים דפטורים וגם גריעי תו מנשים דע"א נאמן באיסורים וספרה לה ועבדים בסתמן לא עש"ך י"ד סימן א' גם ע"כ פשיטא אין מניחין שלא יעלו אותו ליוחסין וכדומה:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז הלשון סתום. ועא"ר ג' פירש דבריו ביום הקבורה אפי' אין יום המיתה וה"ה שמועה קרובה אין מניח ביום השמועה ע"ד שפ"ח ט"ז וש"ך ות"ב ס"ב רחוקה אין חולץ יע"ש. מי שמת ונקבר בי"ט מניח בח"ה תפילין וביום א' אבילות לאחר י"ט דכבר נחמו המנחמין עיין א"ח תקמ"ח במ"א וא"ר כאן. ואם שמע שמועה קרובה אחר ערבית דאותו יום אין עולה כתב א"ר דלמחר מניח תפילין כ"מ בי"ד ח"ב סי"א עט"ז. והנה ראייתו ממ"ש שם באות ז' והנה שם איירי ביום שלשים דודאי מתחיל היום ולמחר יום שני אבל ביום אחר י"ל דיום א' הוי יום מר ואין מעולל בעפר קרנו או יסיח דעתו ואסור אפשר ביום ב' שהוא יום א' שלו ול"ש בזה להקל לא אמרינן וכדאמרן. ומ"ש הטעם כו' עיין ברכות י"א א' תוס' ד"ה שנאמר דיום א' מר ופאר אין ראוי ביום מר הא ביום ב' אין מרירותיו כ"כ מסתמא לא אסרה תורה לאבל ביום שני. ע' מ"ק ט"ו. והלבוש כתב הטעם דביום א' מר ויסיח דעתו מהם א"י דלא במ"ק ולא בברכות נאמר זה ולפי דבריו ביום א' חה"מ אין מניחין תפילין דמצטער ומסיח דעתו משא"כ לרש"י ברכות י"א יע"ש עמ"ש במ"א אות ו' מזה בעזה"י. וללבוש פטור אבל מותר:

**סעיף ד**

**אלא** עט"ז. דבחלק ק"א פירש"י שמגלה ראשו זלזל כו' ובשימושא רבא הביא מימרא מה תקנתיה לכרוך רביה ברישא והדר כרכו תלמידיה ועל כן הטעם שחולץ סמוך לשקיעת החמה ומורה הלכה בפניו ותרוייהו אמת כל היום דוקא בפניו אסור בש"ר (וש"י אפשר שרי) ולעת ערב אפילו להפוך פניו וש"י נמי אסור אבל כשחולץ רביה תחלה אין כאן הוראה שרי להפוך פניו ומ"ש והדר כרכו תלמידיה דמיותר הוא רצה לומר שצריך לחלוץ ולכרוך ולהניחם בתיק דאם לא יכרכם היטב אלא יניחם כך ורביה כבר כרכם והניחם בתיק אכתי נראה שאומר היפך דעת רביה שמורה שלא הגיע זמן עדיין רק רוצה לילך לבה"כ כו' וה"ה דאי לא כרך רביה רק חלצן קודם ש"ד אלא דיבר בהווה דמסתמא כשחלץ כורכן צריך התלמיד לעשות כן. אבל הב"ח ז"ל פי' לכרוך דרבי"ה ברישיה (בדלי"ת) שיכרוך התלמיד תפילין של רביה בהכרח מסור דידיה קודם שלא יסיח דעת והדר רשות לכרוך דיליה. ומכאן יש ללמוד שלא לעשות מלאכה בעוד תפילין עליו עסי' מ"ב דמצוה איכא יע"ש בזה. ומ"ש בשם הגאון מהר"ר שכנא ז"ל עמ"א אות י"ד מזה

מנודה ומצורע כו' בס' המגיד פרשה שמות הארכתי אות ה' ויראה מניח בלא ברכה ואי"ה יודפס כאן:

## סימן לט

### סעיף א

**כל** עט"ז. בב"י צידד דמסור וישראל מומר לרש"י ור"מ מ"ה פסולים ואחרים אומרים רק מדרבנן יע"ש בשם הר"ן פרק השולח והט"ז עשה פשרה דמומר לשבת או להכעיס הוי מ"ה דאינו מאמין בקשירה ומסור עשאוהו חז"ל מדרבנן ודוקא לתפילין וס"ת בי"ד סי' רפ"א ס"ג אבל בשאר איסורין נאמן הוא כמ"ש המחבר בי"ד סי' קי"ט סעיף י' ובש"ך שם כ"ג ושם בסי' ב' בט"ז אות י"ג מסור כמומר לתיאבון יע"ש. ומ"ש ורבים יחכמו עב"ח ופרישה דמש"ה השמיט הטור מסור דכ"ש מעכו"ם דאין מורידין דפסול כ"ש מסור דמורידין והקשה דא"כ למה הוזכר בגיטין מ"ה אסור. ועיין דרישה כתב דכי מחלקינן בין להכעיס ותיאבון במצות בין אדם לקונו אבל בגזלן וחמסן לא כי בשביל תאותו ירד לחיותו של חבירו יע"ש והנה צ"ע מאוד דא"כ בחלק המצות בין אדם לחבירו לתיאבון נמי כלהכעיס דמיא והוי מומר לכל התורה כולה ושחיטתו פסולה מ"ה וזה לא שמענו כלל וגזלן לעדות פסול לא לשאר דברים דמיקרי רשע כו'. וראיתי בח"מ תכ"ה עמ"ש הרועים אין מעלים אותן יע"ש בפרישה כתב ג"כ כעין זה וצ"ע טובא:

### סעיף ב

**בכל** עט"ז. והוא בב"י ולפ"ז יש מהן שפסול ד"ת ויש פסול רק מדרבנן שלא חילקו חז"ל ואסרו כל תיקונם ועמ"א אות ו' מזה:

### סעיף ג

**אפיקורס** ישרפו עט"ז שהב"י גורס בטור כתבן אפיקורס יגנז וזה וי"א כאן אבל הגירסא בב"ח ישרף. ומיהו לדינא גם הש"ע מודה כדיעה א' בסתם אבל הב"ח מסיק לדינא בין כתבן אפיקורס ובין נמצא ביד עכו"ם יגנז ולא ישרף ולא כשירים מברייתא גיטין מ"ה ב' מין ועכו"ם אלמא כחדא נינהו ועיין מנחות מ"ב ב' רש"י ד"ה צדוקי נכרי להכי נקיט דסתמיה בקי בכתיבה יראה גירסתו צדוקי נכרי היינו מין עכו"ם בקי בכתיבה וחדא הוא ולפ"ז י"ל דסובר רש"י דמברייתא זו אין הכרע דאל"כ תימא דמש"ה נקיט כן לומר דאין ישרף. (עש"ך י"ד רפ"א אות ה' בזמן הזה דאין עכו"ם יודעים לכתוב אפילו כשר וכ"ש תפילין. ועסי' י"א במ"א מזה:

**סעיף ד**
**נמצאו** עט"ז ועמ"א אות ט' שאין די בזה לחוד דאם כן נמצאו ביד אפיקורס אמאי יגנזו אלא כדמסיים בב"י דרך אפיקורס שבקי בכתיבה (כמ"ש רש"י מנחות ע"ב ב' הביאותיו לעיל י"ע"ש) משא"כ בעכו"ם דא"י לכתוב:

**סעיף ה**
**יותר** עט"ז וע"ד רפ"א בט"ז ב' שמחויב הישראל לעסוק עמו אע"פ שאומר הרבה פן ישוה עמו ועא"ר בשם רש"י מעט יותר הוא חצי דינר י"ש ואפי' בצריך גניזה צריך לקנות ממנו שלא יזלזל בו:

**סעיף ו**
**אלא** לפרקים עט"ז דכל שנתקלקל העור צריך בדיקה ועמ"א ט"ו וכל שצריך בדיקה ואין לו מי שיבדוק או לתפור אותם מניחם בלא ברכה דל"ש אוקמיה אחזקה כה"ג דאתיליד ריעותא שנשרו במים ופשוט הוא:

## סימן מ

**סעיף א**
**אסור** עט"ז דודאי אפי' באקראי אסור לתלות הבית כמ"ש המ"א אות א' אלא שזה צורך הנחתן הוא ועמ"ש אי"ה במ"א מזה ויש מניחין הש"ר על הדף וכדומה בשעה שלובשין:

**סעיף ב**
**ואם** עט"ז עב"י וב"ח בזה ולדינא כולם שוין דשניהם אין כליין פשיטא דשרי ועמ"ש מזה באות ג' אי"ה אהא דר"ח מנח להו בכובע תחת מראשותיו:

**סעיף ג**
**מותר** עט"ז ועמ"א אות ב' בזה. והנך רואה שהוסיף הט"ז ז"ל כאן בזה כמו שאגיד דהמקשה פריך מדאמר כובע ע"כ גם נגד ראשו שרי ומה קושיא אה"נ ור' ירמיה בכלי אחד הוא דמצריך שלא נ"ר (משא"כ כפי הבנת הרר"י בר"מ א"ש דשלא כ"ר נמי בעינן כת"כ) ולזה אמר דפריך שפיר מדלא אשכחן היתרא כ"א שלא נגד ראשו משמע כנגד ראשו כת"כ אסור דאל"כ לימא כ"ר כת"כ שרי ופריך שפיר דר"ח דנקיט כובע ע"כ מתיר נגד ראשו גם כן כת"כ עכ"פ דאי שלא נ"ר א"צ כובע ומשני אדרבא מכובע מוכח דאין היתר כ"א שלא נ"ר דאל"כ לימא מניחין כת"כ תחת מראשותיו (גם כשיש לו כמה כרים או תחת הכסת שרי) אלא דוקא כובע יצויר דאין היתר כ"א שלא נ"ר והיינו מסתמא ע"י כובע ארוך ומפיק מורשא לבר והוא שלא כ"ר אבל כ"ר בכ"ע אסור אפילו כת"כ ושלא כ"ר אפי' כובע לבד שרי מורשא לבר הוי כלי אחד וכמ"ש המ"א ג':

**סעיף ד**

**ואינו** עט"ז האריך ומ"ש בסמ"ג לכאורה יראה שצ"ל הרמב"ם פ"ד מתפילין הכ"ד אם הניחם כת"כ בין כר לכסת מותר ואפי' אשתו עמו במטה מל' במטה מורה דבלא כת"כ אפילו רק אשתו במטה ואין משמש עמה אסור דשמא ישכח כו'. ובחידושי לברכות כתבנו מזה וכאן אקצר כי שם כ"ג ב' דפריך לשמואל דמתיר באשתו עמו דתניא אשתו עמו אסור דלמא אשתו במטה ואין משמש החמירו מראשותיו יותר מאם הם בבית דבבית כל שאין משמש שרי וא"צ כת"כ במראשותיו איכא בזיון טפי באשתו עמו במטה וצריך כת"כ ושמואל מיירי כת"כ בהכרח דלב"י אשתו עמו משמע משמש עמה ואם כן מה קושיא מברייתא והבן ואין להאריך ועיין בנ"ץ בזה:

## סימן מא

**סעיף א**

**הנושא** עט"ז בגמרא בבא מציעא ק"ה י"ש ועב"י וב"ח הסכים כט"ז בזה דכל שרוצץ אפילו בפחות מד' קבין אלא בסתמא ד"ק רציצה הוי ופחות לא והטור שכתב ד"ק אם רוצצות ואם לאו היינו שאין מניחין על התפילין אלא מן הצד. ומ"מ פירש הב"ח דברי הטור בע"א דסתמא כתב מטפחת אסור ולא פירש דוקא אם רוצצות והמחבר פסק כר"מ ז"ל פ"ד מתפילין הכ"ג דסובר ר' שילא חולק ואפי' מטפחת אסור (וסובר ריבעא דריבעא כלומר דבר מועט ואין שיעור כלל) והר"ב בהג"ה חולק ואמר דתרוייהו הלכתא כי משוי איירי במקום שדרכן להוציא בראשו בעינן ד"ק ודבר שאין דרכו אפי' כ"ש אסור עד"מ הביאו המ"א וא"ש. ומה שלא כתב וי"א הואיל ואין מפורש בהמחבר שחולק ואמנם קשיא לי אמאי השמיטו הר"מ והמחבר הא דר"ח המוציא זבל על ראשו אפי' שאין מונח כלל על מקום תפילין אלא לצדדין אסור משום גנאי וביזיון והטור הביאו. ודע דמשוי על ראש"ו הוא ל"ד דד"ק אף בשל יד נמי אסור דרוצצות אלא בפחות מד"ק להמחבר דטעם משום גנאי בזה בשל יד מכוסים שרי וכאמור ולהוציא זבל בראשו ואין עליו כ"א תפילין של יד פשיטא דשרי עב"ח ע' אבל להוציא זבל על היד אפשר אף שהם מכוסים בבגדיו איכא בזיון תפילין עב"ח. כתב א"ר בשם ס"ח סי' תע"ו דאין להניח משא בין אצילי ידיו דמפסיק בין תפילין ללב אבל בגדיו לא הוי הפסק בזה עמ"ש במ"א בזה בע"א וכאן אין להאריך:

## סימן מב

### סעיף א

**ואם** עט"ז העלה דסתמא כפירושו הואיל ונהגו כן ועיין אה"ע קכ"ד בח"מ וב"ש ה' וח' וא"ר כאן דאין הכוונה קלף מתוקן לס"ת ומעובד לס"ת אלא היה מתוקן כמו קלף ס"ת. וא"ש שכתב וא"צ עיבוד לשם גט יע"ש וע"ת כתב דגט הוי קצת קדושה ולהוריד לקדושה קלה שרי ודוקא לחול אסור עמ"ש במ"א אי"ה. מזה יש לי קצת עיון במ"ש המחבר והר"ב דתנאי מהני בלבשן וכן לדברי חול ושניהם לא למדו אלא מהא דמנחות ל"ד דלמ"ד הזמנה מילתא בהתנה דילמא לקדושה קלה הא לחול לא מהני תנאי וכן בהזמנה מהני תנאי אבל כשעשה מעשה גרע טפי וצ"ע שוב ראיתי בצ"צ סי' פ"א הרגיש בזה:

**והנה** בצ"צ סימן פ"א כתוב עור המעובד לשם רצועות אי מהני תנאי להשתמש חול כתב הצ"צ דחדא דאף בקדושה גופא מהני תנאי דלא כלבוש שהניח בצ"ע ועוד אף להלבוש רצועות תשמישי קדושה הוי והביא ראיה מנרתיק יע"ש ואף ע"ג דנרתיק רק הזמנה בפה מ"מ הואיל וצר ביה אח"כ הוי מעשה מהני תנאי כ"ש בעיבוד כה"ג ועמ"ש עוד מזה אי"ה במ"א ועי' תוספות מגילה כ"ו ב' ד"ה ותשמישי לפירש"י דל"ת ויו"ד משמע דרצועות קדושה הוי והא דאמר רצועות תשמיש קדושה היינו מה שתלוי חוץ לקשר וצ"ע:

**ודע** דהא דאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה יש להסתפק בו אי הוי ד"ת או דרבנן ועיין רש"י מגילה כ"ו א' במשנה הביא תוספתא כי הקדישום משמע לכאורה דהוי ד"ת וכן מסתברא. וגם אף דאין ראוי לקדושה חמורה אפ"ה אין מורידין לקדושה קלה שהרי שנינו במנחות ל"ב וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ה מהל' תפילין ס"ת שבלה אין עושין מזוזה אלמא אף ע"ג דאין ראוי עתה לס"ת אפ"ה אין מורידין כו':

## סימן מג

### סעיף א

**ואם** עט"ז הנה האדון ז"ל עשה פליליות עם רבינו המחבר במ"ש בס"א כאן אוחזן בידו משמע בלא בגד ובס"ה פסק בבגדו וידו כר' עקיבא (ברכות כ"ג א') ובהכרח לחלק בין נפנה צריך ג"כ בגד אבל להשתין בקבוע ל"ג שמא יפנה דא"נ יפנה אין גנאי כ"כ ודוקא בראשו גזור דגנאי גדול הוא וכן דעת הד"מ שהביא דברי רבינו יונה דבקבוע בידו לא חיישינן שיפנה כשהם בידו והביא זה דא"צ בגדו ובאמת המעיין ברבינו יונה מפורש יוצא שם דבגדו בעינן שמא יפנה וכ"כ מהר"מ מטיקטין בהג"ה שם ולפ"ז מ"ש הר"ב

בהג"ה דאין חילוק בין קבוע לעראי כלל רק אורחא דמילתא שזה במיושב וזה במעומד וזה לשיטתיה בד"מ משא"כ כפי הנראה מרבינו יונה ורא"ש בברכות כתב בפירוש דבקבוע בידו ובגד"ו שרו להשתין (דלא כב"י שכתב ואהא דאמרינן בידי"ו מותר כתב הרא"ש בו דליתא כי הלכה כרבי עקיבא וגם לשמא יפנה נמי צריך בגד"ו וידו) א"כ הפרש יש בין קבע לעראי כי בעראי במיושב (או תיחוח ומדרון) בידי"ו לחוד שרי וקבוע בגדו נמי בעינן שמא יפנה בהן זהו תוכן כוונת האדון ז"ל ועיין נ"ץ ס"ה כ"כ והביא גם דברי הר"מ ז"ל בפי"ד מה"ת הי"ז להשתין בקבוע צריך בגד"ו ג"כ יע"ש: **והוי** יודע שאף לשיטת הר"ב בהג"ה ודי"מ וא"כ אין הפרש בין עראי לקבוע וכדאמרן מ"מ הא איכא הפרש דאלו בקבוע בידי"ו צריך בימינו דוקא כמו בס"ה דאוחזן בימינו דוקא משום קינוח ובעראי במיושב ליכא ניצוצות ושמא יפנה ג"כ ליכא ומותר אפילו ביד שמאל כו' וכ"ת גזירה רחוקה משום קינוח לחוד לא גזור כמו דלא גזרינן בידי"ו לחוד (לשיטת הר"ב בד"מ) הא בורכא דיקנח ביד שהתפילין בו ודאי יותר גנאי מכשהם בראשו (עיין רבינו יונה ניצוצות ויגיעו לתפילין פשיטא בקינוח גנאי גדול) אמנם הב"ח ז"ל נזהר מזה וכתב כל מה שבידו מדכר דכיר ולא חיישינן שישכח ויפנה ויקנח בשמאל דאם יפנה ידכר ויקחם בימין משא"כ בראשו שוכח הוא אם יש לו בראשו יע"ש. (מ"ש הט"ז וכ"כ ב"י ט"ס וצ"ל רבינו יונה. ומ"ש בשם ד"מ אינו אצל הטורים כ"א בדפוס פיורדא יע"ש) זהו הנראה לי בכאן:

**סעיף ב**

**אלא** עט"ז לכאורה א"י מה מלמדנו ומ"מ בקבוע אפי' להשתין בלא צרכיו לגדולים מיושב שרי כי כן דרך קבוע לישב שם אפי' לקטנים והבן:

**סעיף ג**

**אלא** חולצן עט"ז. הנה מפרש בטור (וגם כאן) דקאי אריש בקבוע חולץ ברחוק ד"א ואפי' רק להשתין כיון שצריך לחלוץ חולץ ברחוק ד"א (אבל מותר לכנוס לקטע כשאין רוצה להשתין כבס"ה להמחבר דלא כרב האי) ומ"ש ונותנה לחבירו לכאורה אסיפא באין קבוע וא"צ ד"א דהא א"צ לחלצן כלל ומותר כשהן בראשו אלא דאי רצה לחלוץ בהכרח נותן לחבירו דאיהו בידו ובגדו נמי אסור (ומיהו לקשור בחגורה וכדומה שרי עמ"א אות ה' וט"ז ד') וזה דוחק וי"ל כמ"ש המ"א אות ד' ובקבוע מעומד דחולצן ברחוק ד"א ונותנם לחבירו בהכרח. ומ"ש על הב"י צ"ע דלכאורה הבין בב"י דהטור אין מחלק אף באין קבוע חולץ ברחוק ד"א להשתין וע"ז הקשה להר"מ שפיר חולץ באין קבוע ברחוק ד"א דסובר הטעם שמא יפיח וצריך לחלוץ מש"ה חולץ ברחוק ד"א משא"כ הטור דסובר הטעם שמא יפנה ובאין קבוע א"צ לחלוץ כלל להשתין א"כ איך יאמר

חולץ ברחוק ד"א אבל צ"ע למה חשד למאורן של ישראל (מרן הב"י) בכך רק הב"י הבין בטור דלא מחלק באין קבוע ורוצה עתה לעשות קבוע נמי חולץ ברחוק ד"א והלא בגמרא אמר רב אחא ל"ש בקבוע כו' וע"ז קאמר דהר"מ ג"כ השמיט חילוק דרב אחא ואפילו באין קבוע ורוצה לעשות עכשיו קבוע חולץ ברחוק ד"א וצריך טעם למה ועב"ח ודרישה בזה. והנה יש לתת תבלין למה השמיטו הא דרב אחא כי רב אחא סובר שבה"כ קבוע אסור לכנוס בתפילין (וכשיטת רב האי כבס"ה בהג"ה) ומשום הכי מחלקם בין קבוע מעיקרא ובין עושה עתה קבוע משא"כ אנן קי"ל כאיבעיא להו (ברכות כ"ג א') מהו לכנוס לקבוע להשתין ש"מ דהם ס"ל דמותר לכנוס לקבוע בתפילין (דלא כגי' ר"ה צנוע עב"י) וא"כ למה זה חולץ בקבוע ברחוק ד"א אלא דכיון דחולצן תו אסרו לה רבנן לחלוץ ולפנות מיד (או להשתין בהם תו אין חילוק בין קבוע מעיקרא או קבוע עתה כל שצריך לחלוץ צריך להרחיק ד"א ואפי' להשתין כה"ג נמי צריך ריחוק ד"א וא"ה במ"א אבאר עוד ועמ"ש א"ה בט"ז אות ה' מזה וכאן אין להאריך):

**סעיף ד**

או עט"ז ועמ"א אות ח' בזה ועיין נ"ץ בזה:

**סעיף ה**

**חולצן** עט"ז כתב הטור כתב כלשון המחבר דוקא קבוע וכרב אחא וריי"ף וראי"ש שלא גורסין קבוע בב' ברייתות מ"מ סוברים דב"ה ור"ע חולקין על ב"ש וסברי דא"צ ד"א ורבי מייאשא הלכה כו' כב"ה ור"ע וא"כ א"צ ד"א אפילו בקבוע והטור חשש לאידך ברייתא בסתם כו'. והנה יש תבלין לדברי ט"ז דהריי"ף גורס ת"ר (הוא התניא אידך) חולץ ברחוק ד"א ונכנס אלו דברי ב"ש כו' והשמיט הא דיניחם בחלון הסמוך לרשות הרבים ובגמרא י"ל דפליגי אי במניחם בחלון ברה"ר ולא יכניסם ב"ה אמר מכניסן ולא יניחם ברה"ר משא"כ לריי"ף לכאורה ע"כ הפלוגתא בין ב"ש וב"ה אי חולצן ברחוק ד"א ואי קשיא כיון דריי"ף וראי"ש לא גרסי קבוע (בתניא אידך) א"כ מאן נימא דברייתא דלעיל לאו הלכתא ניהו ודאמר לך מני ב"ש הוא דלמא ב"ה ור"ע בקבוע איירי וכרב אחא לעיל ותניא אידך באין קבוע ולכך א"צ לחלוץ ברחוק ד"א וכרב אחא י"ל דסובר דא"כ מ"ט דב"ש באין קבוע ודאי סברא דא"צ ד"א לחלוץ ולא יחלוק שום אדם בזה. ועל המחבר קשה בתלת. א' מאי איריא קבוע אפי' עראי ועתה קבוע חולץ. ב' מאי איריא צרכיו אפי' להשתין נמי חולצן ברחוק ד"א כמ"ש בס"א ואקבוע קאי כמ"ש המ"א וט"ז ג"ד. ג' במ"ש גוללן ברצועו"ת שזה פירש"י שם ד"ה גוללן וסובר כב"ה כמ"ש ד"ה ואוחזן בימינו שלא בבגדו אבל לדידן דקי"ל כר"ע י"ל גוללן בבגד ועיין נ"ץ ס"ד. גם מ"ש שיש תבלין לדברי ט"ז מריי"ף דב"ש וב"ה פליגי רק אי צריך לחלוץ ברחוק ד"א דמשמע

דלב"ש נמי רשאי להכניסן בידו א"כ מאי האי דאמר ע"כ דאמר לך מני ב"ש הוא הרי בהדיא דלב"ש בהכרח אסור להכניסן לבה"כ א"כ מנ"ל דפליגי בתרתי ואימא ב"ה ור"ע נמי סוברין חולצין ברחוק ד"א וצ"ע:

**סעיף ו**

**ואוחזן** עט"ז דבמעומד בקבוע אסור בראשו ובידו אפי' בימינו דשפשוף רשאי אפי' בימין ואיכא ניצוצות ועט"ז ג' ומ"א ד':

**סעיף ז**

**שלא** עט"ז הביא פירש"י ברכות כ"ג א' ד"ה שלא ולתוס' בשבת ס"א ד"ה ודלמא וס"ג ד"ה שי"ן משמע בש"י שרי לפנות בבה"כ. ורצועות לאו קדושה הוי אלא תשמישי קדושה עא"ר אות א' י"ל לטרוח לחלוץ לא הטריחוהו אבל שתהא רצועה יוצאה טפח החמירו יע"ש:

**סעיף ח**

**עמוד** עט"ז וע' מ"א אות ט"ו ה"ה בשכח והשתין בבה"כ קבוע ותפילין בראשו גומר סילון א' דסכנה הוא וא"ה שם אבאר עוד:

## סימן מד

**סעיף א**

**אפילו** עט"ז יראה בפרישה דהטור סובר כרא"ש אביו ממש בפירוש הברייתא סוכה כ"ז א' בידיה אסור בכל ענין וז"ש וא"א ז"ל לא כ"כ ובראשו עראי מותר ופריס סודרא בין כר לכסת כפירש"י אלא דמ"מ בראשו בעינן סודר דגנאי הוא לישן בתפילין בלא סודר וכמ"ש הלבוש בפירוש הזה אבל לשמא ירדם לא חיישינן ומה שהביא קושיית הב"י עב"י באורך ומ"ש בשם ב"י בשם הרר"י והרא"ש א"י דמבואר בטור ג"כ זה ועמ"א אות ב' ועמ"ש במ"א עוד בזה:

**אמר** הכותב סוגיין ודברי הפוסקים בכאן עמוק הוא ובלימוד עם התלמידים הארכתי וכאן ארמוז מעט עב"ח במ"ש לרבינו יונה וראש"ש עראי שרי ול"ג אטו קבע דהוי גזירה לגזירה שמא קבע ושמא יפיח קשה א"כ מה פריך אביי מ"ש סוכה מתפילין והא סוכה חד חששא ותפילין גזירה לגזירה ואפי' נימא קבע ודאי הוי קשה זה ד"ת וזה תפילין דרבנן הוי:

**גם** בתו' שם ד"ה אבל הקשו משבת מ"ה לאביי גוף נקי שמא יפיח הא שינת עראי אין קפידא וכאן אוסר אביי ותירצו ולרבא קשה דהתם אמר גוף נקי שלא יישן והיינו אפי' עראי וכאן לשמא ירדם לא חיישינן ומותר עראי וי"ל דסוברים כר"מ דרבא אין חולק אמניח ראשו כו' אלא אסוכה חולק. ולרש"י דפירש לשמא ירדם לא חיישינן מפרש כתו' שבת מ"ט

א' ד"ה שלא יישן ביום משום היסח הדעת וסובר רבא אפי' שוכח הבלי עולם הוי היסח הדעת ולפ"ז ברייתא דיישן עראי ולא קבע ע"כ לרבא בידים בכרוכי"ן והא דלא עראי באוחז"ן כפירוש הר"מ ז"ל וקבע שרי בפריס סודרא אתפילין וכעיטור שהבאתיו במ"א ה'. או יאמר רש"י סובר סודר בעינן בכ"מ או כב"ח או כפרישה שהבאתי במ"א ומש"ה גוף נקי דאם רגיל שינת עראי לא יניחם דשמא יישן עראי וישכח בלא סודר כאמור אלא דא"כ היה לרש"י לפרש פריס סודרא ארישא ולא היא דמ"מ קבע אסור. ומ"ש הכ"מ פ"ד מתפילין דמש"ה פסק הר"מ כאביי בשבת מ"ט ולא כרבא מברייתא דיישן עראי ולא הבינותי דלהר"מ לרבא חייש שמא ירדם ובלא ברכיו ועם סודר אסור וצ"ע:

## סימן מה

### סעיף א

**או** עט"ז. שלש מחלוקת בדבר הב"ח סובר דבקברות נמי תוך ד"א לקבר הוא דאסור הא חוץ לד"א של קבר אע"פ שעומד באמצע בית הקברות שרי כל שאין סביבו קבר תוך ד"א ותוך ד"א של מת רבותא קאמר דה"א מת שמוציאין לקבורה אפי' חוץ לד"א אסור וט"ז פירש מדינא אין איסור כי אם תוך ד"א לקבר והטור החמיר משום גדר חוץ לד"א של קבר כל שעומד בבית הקברות אבל המ"א פי' דתוך ד"א של בית הקברות נמי אסור וכ"מ בי"ד כמו שהראה מקום לזה ולדבריו קשה לערבינהו ולתנינהו אסור לכנוס לתוך ד"א של בית הקברות או של מת. גם קשה להט"ז מנא ליה להטור גדר זה כיון דבגמ' דוקא תוך ד"א של קבר הא חוץ לד"א של קבר שרי:

### סעיף ב

**ואם** עט"ז הש"י הרצועות סביב האצבע צריכין להיות מכוסה דאל"כ איכא לועג לרש. ועיין א"ר אות א' מזה יש ללמוד דמותר לכנוס לבה"כ בשל יד יע"ש היינו מ"ש בסימן מ"ג ס"ה בהגי"ה דעת רבינו האי דכניסה אסור הא של יד דמכוסה שרי והיינו נמי שרצועות סביב אצבע ג"כ מכוסה דרצועות ג"כ קדושה דיש בו יו"ד אבל לפנות ודאי אסור בשל יד וגם להשתין בקבוע כדמוכח בסימן מ"ד בזרועו דאסור לישן עראי וקבע שמא יפיח בהן כ"ש לפנות וכדכתיבנא בסימן מ"ד במגן אברהם שם:

## סימן מו

### סעיף א

**ידיו** עט"ז ועיין פרישה הביאו ג"כ א"ר אות ב' דע"ג עור של עינים רשאי ליגע קודם נטילה רק בין הריסים אסור. ופר"ח תי' דבגמרא הגירסא כי פחח עיניו יע"ש. ומ"ש

שלא נקיט על הסדר עמ"ש בסימן ד'. וכ"מ ברמ"א מ"ז סעיף י"ג יע"ש דעל הסדר נאמרו בגמרא:

**סעיף ב**

**אוזר** עט"ז ועב"ח ופרישה ולבוש כל שישראל ועכו"ם שוין אלא שיש הפרש ביניהם מזכיר ישראל בברכה ובאזור שזה כוונה לשמים וזה לגבורה כמ"ש אזור כגבר חלציך ולכן אומרים בגבורה כלומר אעפ"י שאין כוונתינו לכך (וגם התורה מתיש כח) אתה ה' בחסד נותן לנו גבורה וכן בכובע זה מפני השרב ואנו לש"ש בתפארה כמ"ש והיית עטרת תפארת וענ"י אעפ"י שעכו"ם ג"כ משום נקיות ואנו משום קדושה כיון שאומר אקב"ו א"צ להזכיר ישראל ועיין סימן ד' במ"א אות י"ג דלר"ר א"צ ברכה כ"א רק לקדושה ככהן כו' וא"כ די בפ"א כעכו"ם משא"כ אי לר"ר צריך ברכה אין שוין דעכו"ם בחד זימנא וישראל ג"פ בהפסק כמבואר:

**כתב** הפר"ח המשכים קודם הבוקר לתיקון חצות יניח אלקי נשמה עד הבוקר וברכת התורה והגומל (הוא המעביר שינה) יאמר מיד ויחזיר ויאמר בבוקר שנית וכ"כ בסימן מ"ז ס"ג וסיום שאר ברכות יניח עד הבוקר. הנה מ"ש אלקי נשמה מר"מ פ"ך מה' תפלה ה"ג אין ראיה דכשהוא במטה ומתער ודעתו לרדם אין מברך אבל כשעומד לתיקון חצות אמאי לא יברך א"נ ואפשר דצריך נמי לברך שנית כשיקיץ בע"ה ומ"ש בסי' מ"ז כל הברכות יניחם עד ע"ה א"י למה רק חוץ הנותן לשכוי ועמ"א שם אות י"ג ופר"ח שם שהיה נוהג לומר הנותן לשכוי לאחר חצות ואי"ה במ"א יבואר לענין ברכת החורה אם שינת לילה הוי הפסק:

**סעיף ג**

ק' ברכות עט"ז וגמרא מנחות מ"ג ב' תניא ר"מ אומר כו' ופירש"י א"ה מה אלא מאה. ועמ"ש א'. ועיין פר"ח מ"ש על שכה"ג ובסי' קצ"ג ורי"ג הנקי יוצא בברכא חבירו ומב"ח משמע דיש סכנת מיתה הבקי לא יסמוך על חבירו ולענות אמן כ"א יאמר אתהן לקיים מאה ברכות ועיין סימן ו"ו ס"ג וא"כ ביום התענית וכדומה שירא פלא יברך מ"ב ישמע ט"ו ברכות ויענה אמן וגדול כו' ויוצא ע"י הדחק בזה ועמ"ש אי"ה במ"א:

**סעיף ד**

**שלא** עט"ז ובאמת בקצת נוסחאות שעשני ישראל וכ"ה במנחות מ"ג ב' ובטור. ומ"ש למה מרבין בברכות י"ל דאין מענין א' ומברך ומודה על שהפליג חסדו יתברך עמנו בג' מדרגות ומ"א וז"כ תוכיח בס"ה ומ"ש שעשני כרצונו בב"י ולבוש שהיא כמצדקת הדין עליה אבל הט"ז כתב שיש צורך בבריאותה וא"ש דאל"כ איך מברכת ברכה שלא נזכר בתלמוד אלא מדחזינן דמברך שלא עשני אשה כו' ועמ"ש באות ט' במ"א מזה

ויש לראות עבד שנולד עבד למה לא יברך שעשני כרצונו כמו אשה בין לפירוש ב"י ובין לפירוש הט"ז גם עבד לכאורה אין לומר שלא עשני אשה דעבד זיל טפי כדמסיק שם בגמרא מנחות ד' מ"ג ב' ועמ"א אות ט' וי"ל עבד חשוב לענין קצת דברים שאשה מסתכנה בלידה גם עבד יש לו מצות וחותם המלך מילה שקולה כו' ונכרתו י"ג בריתות גם למ"ש הר"מ בה' עכו"ם וחוקותיהם חייב במצות זקן יע"ש א"כ במקצת דברים עדיף מאשה כדכתיבנא:

**סעיף ה**

**ואפילו** עט"ז ומ"א אות יו"ד. והנה בגר שהיתה לידתו בקדושה כתב הפר"ח דמברך שלא עשני עכו"ם ומב"י בשם הרמ"ה משמע דבעינן הורתו ולידתו בקדושה הא לידתו בקדושה אין מברך דע"י בחירת אמו נעשה ישראל וצ"ע ועי"ד סימן רס"ח ורס"ט סעיף ד' בזה:

**סעיף ו**

**קודם** עט"ז האריך וחיזק דבריו באות ד' דמ"א וז"כ אין מרבין בברכות דהם בזמנים מתחלפים וזה טעם הטור דאפילו אירע שהמתין ואמר ז"כ לא פקע חיובא דמ"א שכבר נתחייב בעת וזמן שלא היה מחויב בז"כ ואנן קי"ל כפסק המחבר ועיין בה' בהמ"ז וברכת הפירות אי בהמ"ז פוטר בנ"ר ואי"ה שם יבואר ומ"ש בשם הב"ח הנה לשיטת הט"ז תקשה כן לטור וע"כ תי' דכולהו צריכי ומה שמסיים אבל העיקר ז"כ קודם מ"א הכוונה הרוקח ס"ל כן אבל אנן כפסק המחבר קי"ל דמ"א קודם ז"כ ואם קדם ובירך ז"כ אין מברך מ"א ועא"ר אות ט' ולמ"ש א"ש:

**סעיף ז**

ואין עט"ז ומה שמסיים בשם ר"ת פ"ק דקידושין בדף ל"א יע"ש שהנשים מברכות על מ"ע שהז"ג וראיה מספק קרא ק"ש יע"ש וא"י דהא קי"ל בסימן רט"ו ס"ד כל המברך ברכה שא"צ עובר לא תשא (עמ"א שם ד"ת או דרבנן) וההיא דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג הואיל ואנשים חייבין וספק קרא ק"ש מברך דספק תורה לחומרא וצריך לקרות שמע ממילא מברכין עליה וצ"ע ועיין סימן ס"ד בספק קרא ק"ש דחוזר ומברך וע' בט"ז ומ"א שהאריכו בזה:

**סעיף ח**

**שהרי** עט"ז. לא מצאתי יישוב לזה שם אות ה' כתב דרק דרך תחנונים והוא מוזכר בכאן ועל הש"ץ י"ל שעושה כן להוציא אחרים בברכת התורה אבל בעלי בתים נכון לאמר מיד כשירחץ ענ"י ואשר יצר וברכת התורה וכמ"ש הר"ב כאן:

### סעיף ט

**כי** עט"ז. ולא היה הזמן מספיק לעיין ביה כראוי ומ"ש בנוסח אתה הוא כו' הנה אין בה רק שם בא"י מקדש כו' ולא מלכות ואנן קי"ל כל שאין שם ומלכות אין ברכה כמבואר בריי"ד וסמוכה אינה ועיין לבוש מה שאין פותחת בברוך שברכת הודאה היא ומ"מ י"ל כמו אלקי נשמה א"צ מלכות כמ"ש הבי' בריי"ד כן כאן כיון שברא יש מאין אין מלך העולם יותר מזה. ולפי"ז י"ל נוסח הספרדים בראש הגון ומ"מ אנו אין משנים ואומרים נברא:

## סימן מז

### סעיף א

**ברכת** התורה עט"ז. ומלת מאו"ד עב"ח שהת"ח רגילים בתורה ועומדים קודם הבוקר ושוכחין בה"ת לכן צריך זהירות מאוד מאחר שעונשה גדול שאבדה הארץ ואין זוכה לבן ת"ח מנ"מ לא ימושו מפיך וזרעך כלומר לשמה וגם וצאצאינו כו'. ומפירוש הב"ח ז"ל הבנתי הא דאמרו ארץ צבי כתיב מה צבי אין עורו מחזיק בשרו כו' כי א"י עתה מהלך יום א' ולארכה ולרחבה ששה ימים כמ"ש רמ"א בנביאים והיינו כי באמת קטן הוא א"י רק בזמן שיש השראת קדושה מתרחבת כמ"ש רמ"א (תהלים עט) כעיר שחוברה לה יחדיו ועדות שהרי שם עלו שבטים ועומדים צפופים ומשתחוים רווחים כו' א"כ כ"ז שעסקו לשמה והתורה שמותיו של הקב"ה והיה השראת שכינה בא"י נתרחב ועכשיו שלא לשמה לשם גשמיי נסתלק הרוחני וממילא נשאר רק הגשם שיעור קטן וזהו אבדה הארץ ממש:

**כתב** הפר"ח ברכת התורה מן התורה הוי כמ"ש בריש שלשה שאכלו החה"ר וכדמוכח ר"פ כיצד מברכין ופרק מי שמתו יע"ש שהאריך ונ"מ אם ספק צריך לחזור ולברך כל השלש ברכות יע"ש וכבר כתבנו מזה בפתיחה כוללת יע"ש. וגם נ"מ שאין קטן שהגיע לחינוך מוציא את הגדול אבל אשה מוציאה לאנשים עיין סימן קפ"ו ס"ב ומ"א ג' יע"ש אבל ברכה בקורא בתורה בציבור תקנה משה רבינו ועזרא ובש"ת שקוראין הרבה בני אדם יכול הקטן לברך ולהוציא הגדול. ועמ"ש עוד לקמן אי"ה מדין ב"ה בקראו אותו קודם שבירך ברכת התורה ועמ"ש אי"ה במ"א מזה אות י"א ועמ"ש בט"ז אות י' מזה:

### סעיף ב

**הכותב** עט"ז עיין לבוש וע"צ כתבו הכותב עביד מעשה והלבוש כתב הרהור אין מברכין על המחשבה י"ל לפי מ"ש בסימן ס"ב אם אנוס יהרהר ויצא דהרהור כדיבור דמי ולפי מ"ש בחדושינו ברכות ו' ב' בתוס' ד"ה ורב חסדא שאין זה ברור אי הרהור כדיבור או לאו כדיבור וכדבעינן למימר אי"ה בסימן ס"ב וכאן אין מברכין על הרהור כמו דאין

מברכין על ביטול חמץ אע"ג דהוי מ"ע מ"ה כ"ז שלא ביער שאין מברכין על דברים שבלב (עיין תל"א) ומש"ה כשכותב דעביד מעשה מברך ועיין סימן פ"ה. והנה במקום שמותר להרהר כמו בית אמצעי של מרחץ או מקום שאין נקי לגמרי (עיין סימן פ'ד) צ"ע אם מותר לכתוב שם ד"ת ד"ל דכותב הוי כלומד ממש או י"ל והבן. ומ"ש בסופר המעתיק כ"כ המ"א אות א':

**סעיף ג**

**המהרהר** עט"ז ועמ"ש באות ב'. ומ"ש שיזהרו הלומדים א"י מהו דהא אומרים פ' כהנים ובריית אלו דברים כבס"ט ואפילו אם נימא ששנה על אתר בעינן ג"כ בב"ה הרי אומר פסוקים ובריית וכדכתיבנא:

**סעיף ד**

**והערב** עט"ז ועמ"א ד' וה' בשם האר"י לוריא ומ"מ לדידן ספק הוי ואין לענות אמן במקום שאין ראוי לענות וכמו אחר אמת וצדק:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז. מ"ש בשם הרשב"א עי' ב"י תי' דתמיד מחויבין ללמוד והלבוש כתב ב' ברכות בשחר א' על של אתמול וא' על של היום יע"ש שהאריך. ויש להתבונן הא דאמרו פרק בא סימן (נדה נ"א ב') על המצות אין מברכין לאחריהם ובני מערבא כו' (וי"ל הא לא הוי מברכין על אחריהם רק להבא לשמור כו') ועיין תוס' שם וכללא הוא כל שאין אסור לעשות עוד אין מברכין וכמו ציצית כשפושט בלילה וה"ה כלאים דמ"מ לאו משום איסור עשיית המצוה פושט וכ"מ בר"מ הביאו הב"י לעיל סימן כ"ט. ומ"מ יש להתבונן מה האי דכתב דעל התקנות מברכין לאחריהם אם לומר על דרבנן מברכין ולא על ד"ת ולולב בשאר הימים אין ראוי לברך דלא יהיה עדיף מיום ראשון מ"מ נר חנוכה יוכיח דאין מברכין לאחריהם אם לא מצות דרבנן לחוד ותקנות לחוד. ועל לימוד התורה אע"ג דבק"ש יצא י"ח כמבואר בי"ד סימן רמ"ו ומברך לאחריה אדרבה זהו קושייתן דעל דרבנן ראוי לברך אלא דתקנה שאני ועדיין צ"ע:

**סעיף ו**

**אם** למד עט"ז הסכים לב"י וכש"ע, אבל שיטת הב"ח אין כן. והנה בקוצר ירושלמי אמר ששנה על אתר אם יש חילוק בין א"ר לב"ה כתו' א"ש דאמר בא"ר זה ואם נאמר דאין חילוק י"ל ד' תירוצים א' ששנה למעט ק"ש לא. ב' על את"ר ותפלה לא היה הפסק וכמ"ש הלבוש. ג' כי בא"ר רק אותו לימוד ששנה על אתר אבל הלימוד של אח"כ לא (וכמ"ש הפר"ח בשם הראב"ד וחה"ר ולכאורה כן דעת הלבוש וכמ"ש במ"א אות ו' אבל באות ז' אבאר שאין כן דעת הלבוש) וב"ה פוטרת כל היום. הרביעי הוא שיטת הב"ח

ז"ל והסכים עמו הפר"ח ז"ל דודאי אסור להפסיק כמו בשאר מצות ואם הפסיק אפשר חוזר ומברך אלא באו"ר שנה על אתר גלי דעתיה דא"ר כוונתו היה ג"כ על הלימוד הא לא שנה על אתר י"ל כוונת א"ר רק לק"ש אבל ב"ה דעיקרה לתורה אפילו לא שנה על אתר רק אמר מיד פ' התמיד ל"ת דכוונתו רק היה לפרשת התמיד ולא של כל היום (ולרש"י פ' התמיד חשיבא כקריאה בציבור עב"י) אפ"ה פוטרת כל היום ולפ"ז רבותינו הצרפתים שאומרים ג"כ אלו דברים ומשנת איזהו מקומן ובברייתא דר' ישמעאל י"ל הכל משום שסוברים דעל אתר שונה בין א"ר ובין ב"ה וזה מנהגינו והבן:

**סעיף ז**

**ויש** עט"ז ועמ"ש במ"א אות ו' דס"ל להלבוש בס"ז וח' כמ"ש הפר"ח בשם הראב"ד ורשב"א דא"ר אין פוטר כי אם מה ששנה על אתר הא מה שלומד אח"כ לא ומש"ה השמיט ויש להסתפק דאין נ"מ בזה. עתה ראיתי שאינו כן שהרי בסעיף י' מבואר שם ההיפוך שכתב וכ"ש אם התחיל ללמוד והפסיק וחוזר ללמוד שבכגון זה אפי' באהבה רבה אם התחיל ופסק כשחוזר א"צ לברך ואע"פ שי"ל שזה ההפרש בין ב"ה אפי' אין דעתו כלל ונמלך ממש א"צ לברך ובא"ר דוקא כשדעתו לחזור ללמוד לא הוי הפסק וא"ש הלשון בס"ז וח' מ"מ לא היה להשמיט היש להסתפק כיון דנ"מ טובא כדאמרן ועמ"ש במ"א אות ו' בזה ואין להאריך ועמ"ש אי"ה באות ח' בזה:

**סעיף ח**

**כיון** עט"ז ועמ"א אות ט' לא כתב כן. ולכאורה הוי כ"ש דהא אפי' בין ברכה לתחלת הלימוד אין קפידא כ"ש הפסיק באמצע וכמ"ש בס"ט ור"ל דקאי נמי לאהבה רבה ובזה י"ל דוקא אם דעתו לחזור וללמוד הא לא"ה לא ושאני ב"ה דעיקרה ללימוד נתקן וכמ"ש המ"א באות ט' ועיין לבוש וצ"ע:

**סעיף ט**

**הוי** עט"ז וא"י דהטעם הוא דשינת קבע הוי הפסק דמסיח דעתו ועב"י ועט"ז אות ח' י"ל קצת ועמ"ש אי"ה במ"א אות י"ב מזה:

**סעיף י**

**נשים** עט"ז לעסוק משמע תורה שבע"פ לא חילקו בנוסח הברכה ועוד דחייבות ללמוד דינים השייכים להם עב"י ועני"ץ ועמ"א אות י"ד:

**עיין** לקמן קל"ט ס"ט מי שקראו לתורה קודם ב"ה נפטר מברכה אשר בחר בנו אבל לעסוק והערב יאמר כמ"ש הב"ח ורש"ל ושאר אחרונים אבל בלבוש משמע שם שנפטר מברכת התורה משמע לגמרי ולומר דלשיטתי' כאן דברכה לעסוק והערב על של אתמול ואשר בחר על של היום ושפיר אמר מברכת התורה של היום ומ"מ צ"ע דא"כ באהבה

רבה נמי נימא דנפטר משל היום אשר בחר בנו אבל לעסוק והערב על של אתמול אה"נ דמברך ומיהו אנן קי"ל דכולהו על של היום דאין מברכין על המצות לאחריהם כמו שמבואר בנדה נ"א ב' ואין להאריך. ומ"מ אם יש לו שהות יאמר לעסוק והערב ואח"כ יברך אשר בחר בנו על התורה כסדר הברכות שתקנו חז"ל והא דמברכין לעסוק בד"ת ולא אשר בחר בנו שנתקנה ג"כ על קריאת התורה י"ל כי עיקר היא שאנו למידין תורה שבע"פ ומחדשין חידושי דאורייתא ועמלים בתורה ועב"ח ואין להאריך:

**עוד** רגע אדבר דע כי ברכת התורה י"א ד"ת וי"א דרבנן וסובר הייתי לומר דב"ה בציבור לכ"ע דרבנן משום כבוד הציבור שהרי כבר בירך בשחרית על ד"ת אלא באי"ר קל"ט סוף אות ז' קצת משמע דברכת התורה בציבור נמי ברכה א' ד"ת ואיני יודע למה. ומ"מ לו יהיה כן אם שמע אשר בחר בנו ממי שבירך על התורה יצא ידי אשר בחר בנו כל הברכות אע"פ שיצא מוציא אבל קטן וגדול אין הקטן מוציא הגדול ובאות א' כתבנו דקטן נמי מוציא כה"ג דע"כ אמרו ב"ה ד"ת בשחרית לבד משא"כ על קריאתה בציבור תקנו משה רבינו ועזרא הקריאה והברכה מפני כבוד הציבור והוי דרבנן. שוב ראיתי בפר"ח קל"ט ס"ח דב"ה בציבור לכ"ע דרבנן דלא כב"ח יע"ש וזה כדברי:

## סימן נא

### סעיף א

**אומרים** עט"ז הפר"ח תמה מאחר שלא נמצא בגמרא אין לחדש ברכות אחר ש"ס והנה בקבלה שאנשי כ"ג תקנוה שהם היו מסדרי תפלות ועט"ז סימן מ"ו אות ז' וכל ברכה שהנהיגו מסתמא קבלו שיסדו קדמונינו יע"ש:

### סעיף ב

**אחר** עט"ז (ט"ס מלת ואין צ"ל ואו) ואנן קיי"ל ברט"ו דאין עונה כ"א בבהמ"ז להפסיק בין תורה לדרבנן (ואפי' אכל שיעורא דרבנן ל"פ) ואע"ג דהכל בו בשם ה"ר שמעיה הביאו הב"י דכאן נמי בין ישתבח דרבנן לברכות ק"ש ד"ת הנה ברכות ק"ש נמי דרבנן ואף דק"ש ד"ת הברכות דרבנן ול"ש ליתן הפסק בין דבר שמברכין עליו דרבנן ובין דבר דמברכין עליו ד"ת לבד בבהמ"ז וכאמור. ומ"ש בשם אבודרהם היינו כשמפסיק באונס או היכא שמותר להפסיק כבס"ה אבל בלא"ה אעפ"י שאומר אלו הפסוקים אסור להפסיק וכ"כ א"ר ופשוט הוא:

### סעיף ג

**ואומרים** עט"ז מי כמוכה הכ"ף דגושה וכן כאבן וגאלת אעפ"י שבאו אחר ת"ג בלא מבטל מפני אלו הטעמים כתב בספר דעת חכמה מקור חכמה בסי' נ"א מ"כ שיש להפסיק בין במים ובין אדירים ויש טפחא תחת במים וס"פ באדירים עפ"י גמ' יבוא

אדיר ויפרע מאדירים באדירים קאי על מצרים וכ"ה במדרש צללו אדירים כעופרת במים עכ"ל:

**לענין** ענית אמן והכוונה בו עיין סימן קכ"ד ס"ו ויש ת"י קונטרס קטן כרוך בסידור שלי שקבצתי שם דינים מפוזרים לענין בית הכנסת אעתיק כאן קצת מילין. א' אמן יש בו שני כוונות או שאני מאמין שאמת אמר המברך הכי הוא ודאי. ויש כוונה שנייה שאני מבקש ומתפלל שיתקיים השאלה והשתא בשמונה עשרה שלש ראשונות שבח פירוש אמן אמת ויציב שכן הוא לא מבקש שימלא משאלותינו שנראה ח"ו ככופר שודאי יחיה המתים ג"כ וברכה בקשה לחוד יכוין אמן יה"ר שיאמנו דבריו וברכת אתה חונן מתחלת בשבח המקום ומסיימת בבקשה חננו מאתך כו' צריך לכוין שתי הכוונות של"ה רנ"ד א' ועמ"א קכ"ד אות יו"ד יע"ש ועב"ח שם. ובספר מקור חכמה סי' מ"ו העתיק ג"כ לזה:

**ולפי"ז** בקדיש יתגדל ויתקדש שמיה רבא דהעולם עונין אמן הפירוש יה"ר שיאמנו דברי האומר והיינו שיהא בימינו דאל"כ נראה ככופר שודאי ביום ההוא (לעת קץ) יהיה ה' אחד בהכרח וא"כ על מה אומרים פעם שנית אמן יהא שמיה רבא כו' אמן קאי על מה שסיים המברך בעגלא כו' ותרתי למה לי. גם כתבנו שם דצריך להפסיק בין אמן ליהא שמיה רבא וכן אמן מודים אנחנו לך כי זה על הברכה ומודים ענין בפ"ע ועמ"א סימן נ"ו אות ז' ושל"ה רנ"ד ורנ"ה. ב' אמן יאמר אמן בקמץ גדול שהנח ממנו אלף כאלו אמר אאמן כמדבר בעדו אני מאמין בה ואף אמן אחר בבקשה י"ל ל"פ ועוד שפיר שייך אני מאמין שה' ימלא משאלותינו אם מתפלל בלב שלם קרוב ה' לכל קוראיו באמת אלא באי"ר קכ"ד אות י"ג בחטף שב"א יע"ש והנה אף בקמץ חטף דהיינו קמץ קטן נמי לא אלא בקמץ גדול ועב"ח לבוש שם. ואי"ה לקמן בנ"ו ונ"ז וקכ"ד אבאר יותר מקונטרס ההוא:

## סימן נב

### סעיף א

**ומ"מ** יאמר פירוש אחר התפלה. ט"ז וברכת התורה מבואר בסימן מ"ז ס"ח שיש ליזהר. עב"י כאן ואם כן לא יאמר ב"ה אחר התפלה כי שמא קרא על אתר וק"ש סגי וכדומה. והנה יש לראות אם מתכוין שלא לצאת בברכת אהבה רבה ידי ברכת התורה שפיר דמי דנהי דברכות א"צ כוונה (עיין סימן ס' במ"א אות ג' ור"ט אות ג' ואי"ה יבואר) מ"מ היכא דמתכוין שלא לצאת שפיר דמי ומברך אח"כ ב"ה וכ"ת להרבות בברכות אין רשאי הא ליתא דוקא בחנם אין להרבות הא כה"ג דספק הוא שפיר דמי להתכוין שלא לצאת באי"ר וכדאמרן. והפר"ח כתב דאפי"ה יאמר ב"ה ואזיל לשיטתיה בסימן מ"ז ס"ו ואנן

כפסק המחבר שם קי״ל. עוד כתב שם חידוש דין אם לא אמר ברכת אלקי נשמה אין אומרים אחר התפלה שכבר נפטר בברכת אתה גבור מחיה המתים וכן כתב ריש סימן מ״ו בשם הירושלמי קצת ומשמעות המחבר והר״ב אינו כן וי״ל ג״כ לכוין שלא לצאת כאמור. ובלבוש כ׳ בהג״ה אפי׳ ברכת התורה לשיטתיה בסימן מ״ז וכמ״ש שם דסובר ק״ש לאו לימוד הוי משא״כ להמחבר שם ספק הוא ובע״ץ כתב אף ב״ה ובא״ר השיגו מטעמא דאמרן:

## סימן נג

### סעיף א

**אומר** עט״ז. ודאי הגמ״י נמי מטעם סמיכות הקדיש הוא (דיוצר אור א״צ עמידה וקדושה שביוצר בישיבה עמ״א נ״ט ב׳) אלא דמשמע נהג״ו הקהל שהם ג״כ צריכים לעמוד בקדיש.ע״ז הביא דברי מהרי״ל שא״צ לעמוד היחיד כקדיש ועיין מ״א וא״ר כתב דבנ״א ס״ו נהנו ממנהנא ומדינא רק הש״ץ יע״ש בלבוש כתב כלשון הטור ויתחיל הש״ץ והמחבר שינה בכיון דצריך להתחיל מב״ש וא״י למה עשה כן הלבוש. גם מ״ש הלבוש כ״ל פסוקי דזמרה השיג בנ״ץ דמקצת סגי והא״ר כתב דבציבור צריך שיאמר כל פסוקי דזמרה. ודאי אם יש למצוא כאחד שאמר מב״ש וכל פסוקי דזמרה עדיף טפי ומסתברא נמי דלא יאמר היחיד ישתבח אם לא אמר קצת פסוקים היינו בשם אבל נוסח ישתבח כך יכול לאומרה עמ״ש בסימן נ״ב ועמ״א:

### סעיף ב

**מפני** עט״ז. המחבר בכאן חזר מזה שהרי הביא דברי הר״מ כבוד הציבור וסיים בלשון הרא״ש שיתמנה כו׳ משמע אפילו מוחלין אסור וכמ״ש הב״ח והמ״א אות ט׳ ומ״ש מקמ״ג עפר״ח שהבי״י שם כתב למרדכי ורבינו ירוחם מהני מחילת הציבור אלא מירושלמי משמע טעם אחר יע״ש ומיהו למ״ש הר״ב בהג״ה שם בקמ״ג בשעת הדחק כו׳ ומ״א ט׳ כבוד הציבור וכאן כו׳ משמע כבוד הציבור מהני מחילה י״ל כבוד הציבור כבוד שמים הוי ולא מהני מחילה וכשס״ח שלם רק שיש טעות וחומש א׳ שלם ליכא כלל כבוד הציבור והוא פשוט:

**ואגב** גרא מ״ש הפר״ח דהר״מ סובר באקראי נמי אין מתפלל קודם שנתמלא זקנו הוא ממ״ש ספ״ג דתפלה הי״א אבל פורס על שמע יג״ש משמע יורד לפני התיבה לא אפילו באקראי ועכ״מ שם כתב ל״ד והלח״מ תי׳ בע״א והנה דלא הקשה ממגילה כ״ד א׳ מאי איריא קטן כו׳ ודיוקא דמתני׳ קטן אין עובר הא יג״ש עובר י״ל דקטן אין עובר ולא מהני

מחילת הציבור הא יג"ש מהני מחילת הציבור ונאמר כבוד הצבור באקראי הא קבוע אף הר"מ יודה דלא מהני מחילה ומ"מ המחבר אין סובר כן עמ"ש באות ו' מזה:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז התוס' בסוכה מ"ב א' ד"ה היודע ומגילה כ"ד א' ד"ה ואינו כ"כ דתענית הוי אקראי כמו קבע ואין יורד אא"כ נתמלא זקנו (ומ"ש כ"כ הרא"ש ורשב"א לא מצאתיו כעת רק בכל השנה ובקבע אסור אבל לא בתענית באקראי) ועמ"א ט' בתענית בעינן זקן ממש כו' הנה בתקפ"א בר"ה ויוה"כ מבואר לכל היותר שלשים סגי ושאני תעניות א"י על הגשמים מחמירין טפי ועוד דשם גופא רק משובח יותר זקן (סתם זקן ששים) אבל נתמלא נמי סגי וכ"ה בר"מ פ"ד דתענית יע"ש. ומ"ש טוב יותר לקרב כו' עמ"א אות ח'. ובר"ה ויוה"כ באין נתמלא זקנו אי מהני מחילת הציבור עיין א"ר אות י' והוי כעין ס"ס שמא תענית לא הוי קבוע כדמשמע מתוס' חולין (להבנת ב"י) ושמא מחילה מהני ומ"מ אין להקל עיין תקפ"א. ובר"ה ויה"כ טוב ליקח ש"ץ צדיק בן צדיק ואין ראיה מבזויי משפחה דמ"מ צדיקים הם. מי שהוא פסול מחמת עבירה אפילו באקראי אסור א"ר בשם משפט צדק והיינו בשלא עשה תשובה:

**סעיף ד**

**לעתים** עט"ז ועב"ח חולק בזה אפילו כה"ג נמי מיקרי חזן קבוע וכל שלא נתמלא זקנו אסור הביאו הא"ר ג"כ אות מ"א יע"ש. הא דכתבו אם מחילת הציבור מהני לאו שיתפלל בחזקה אלא בסתמא או שיחיד מוחה רובם מסכימים כה"ג ועיין תקפ"א וא"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**יש** עט"ז ועמ"א אות י"ב ועב"י בזה. ובחדושינו למסכת מגילה כ"ד הקשינו דקי"ל לקמן קפ"ו במ"א אות ג' דאפילו תרי דרבנן מוציא חד דרבנן אפ"ה אין יורד לפני התיבה פחות מיג"ש אפילו נאמר ק"ש אין אחד מוציא חבירו רק מברכות ותפלה דרבנן אפ"ה בעינן תפלת איש שנאמר מדוע באתי ואין איש או שאין כבוד הציבור שקטן יוציאם משא"כ ערבית ליכא שם חיובא ואין מוציאם ועב"י בשם הכל בו בשם הרב רבי נתן ובהגהות הלבוש ולענין פריסת שמע האידנא דאין אומר רק קדיש וברכו יש להסתפק אם אבל קטן יכול לעשות זה וא"ה בסימן ס"ט יבואר:

**סעיף ו**

**דהרי** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ג דיג"ש שלימות סגי וא"צ יום א' ועא"ר באות י"ב בשם תשובת הב"ח קמ"ה דיג"ש שלימות א"צ מעל"ע שלימות כל שיש צ"ה שפיר דמי אבל

ביה"ש לא דשלימות בעינן עד צ"ה. אמר הכותב אגב גררא ראיתי לכתוב דרך פלפול קצת ושייך לאות ב' יע"ש:

**הנה** הר"מ ז"ל פ"ח מה"ת הי"א כתב באין נתמלא זקנו מפני כבוד הציבור ושם משמע דאפילו באקראי לא מדכתב פורס כו' וכמ"ש הפר"ח והנה יש לו הכרע תפלה ד"ת (עסי' ק"ו) דאל"כ למה קטן אין יורד כו' כדקי"ל בקפ"ו דקטן מוציא דרבנן ובהכרח משום כבוד הציבור וכמ"ש הב"י בשם תשובת הרשב"א בשם הראב"ד ועיין לבוש וא"כ מהני מחילת הציבור (עב"י במעריב מזה) וקשה מאי איריא קטן כל שאין נתמלא זקנו נמי מחילה מהני בקטן נמי ש"מ תפלה ד"ת ודרבנן אין מפיק ד"ת (ולא ס"ל טעם הכל בו בשם הרב רבי נתן דתפלת איש בעינן עב"י ולבוש) ונאמר פורס עם ק"ש ונאמר דמוציא אף בק"ש משא"כ המחבר בס"ו חולק על הר"מ א"כ י"ל תפלה דרבנן וצדק הט"ז בק"ו אות ב' ומ"ע שלא הזי"ג היינו זמנה כל היום ולילה לדידן דערבית קבעוה חוב עמ"א כ"ח אות ז' ואף ע"ג דנשים אין מתפללין ערבית (עמ"א) מ"מ לאנשים שלא הזי"ג ויבואר אי"ה בק"ו. מה שיש לעיין בסי"ג פוחח יבואר אי"ה באות ח' מזה:

**סעיף ז**

**שלא** עט"ז בקמ"א אות ג' סומא עולה לתורה ומברך וש"ץ קורא בתורה אבל סומא אין אומר בע"פ דברים שבכתב אי אתה רשאי בע"פ. ולשון המחבר כאן קשה עלי דמשמע אם מגרס גריסין שרי עיין סימן מ"ט והא קי"ל דאות אחת שלא מן הכתב אסור עיין סי' קל"ט דקריאת התורה בציבור דוקא מס"ת כשירה ואפי' חומשין לא כ"ש לקרות בע"פ. הן אמת שהכ"מ פי"ב מתפלה ה"ח כתב אסור לקרות אות אחת גיטין דברים שבכתב כו' וצ"ע כעת עיין מ"ש במ"ע מתענית יע"ש:

**סעיף ח**

**שבגדי** עט"ז. המחבר שינה מלשון המשנה והטור (והלבוש העתיק כטור) אף בלבנים כו' לומר דלא ירד כלל הן בצבועים ולבנים והא דאף יחף כו' בס"ג פוחח זרועותיו מגולים ועיין ר"ן במגילה כ"ד י"מ יח"ף ובחדושינו הארכנו שם ואי"ה בהלכות תפלה יבואר. כתב הפר"ח דאם מיד כשאמר שאין עובר בצבועים אומר הטעם שאין דרך כבוד להי' כ"א בלבנים יורד יע"ש. ודוקא שאח"כ אמר אמתלא. בא"ר אות י"ח בשם מהר"מ מינץ פ"א בגדי הש"ץ יהיו נקיים בלא רבב ולכלוך (שוחט יחליף בגדיו) הארוכים ואם קצרים ילבש בתי שוקים עד ברכים (משמע דרשאי להתפלל יחף ומיהו במקום שאין עומדים לפני גדולים כן אסור) ויעמוד באימה ולא ימשמש בנרות להטיבם ועיין במנהגים יע"ש:

**סעיף ט**
**יש** עט"ז. וממזר אי יכול להיות ש"ץ ע' מ"ש בסימן ל"ט במ"א אות ט' ושוב ראיתי באו"ר כאן אות כ"ב נתעורר בזה:

**סעיף י**
**שכבר** עט"ז ועיין לכוש עכשיו אין יחיד יכול למחות ומקבלין ש"ץ ע"י פורעי המס. ונבחרים (או על פי ז' טובי העיר) וע' תקפ"א. עיין א"ר אות כ"ג הש"ץ במקום כהן מקריב תמידין ונקרא קרוב ור"א היה נקרא קרוב והפיוטים נקראו קרובות (בתי"ו) (שהם מקריבים ישראל לאביהם שבשמים) וגם הם בקרב ובאמצע תפלה. והבי"י כתב בסי' ס"ח קרוב"ץ קול רנה וישועה באהלי צדיקים וי"ל דנשתבש הלשון מקרובת לקרובץ וכ"ה באבודרה"ם דף כ"א יע"ש:

**סעיף יא**
**קודם** עט"ז וכ"כ הלבוש הביאותי באות י' יע"ש:

**סעיף יב**
**מי** שירצו עט"ז ויש לראות בתפלת מעריב שהיא כנגד איברים ופדרים ואפשר א"צ דעת בעלים אם יכולין לעכב הואיל ומצוה שיתפלל מי שמת לו אביו ואמו כמבואר בי"ד ומ"מ ודאי אין להתקוטט בשום מצוה עם הציבור שהרי הצנועים מושכים ידיהם עד"מ וא"ר כ"ה:

**סעיף יג**
**ש"ץ** בשכר עט"ז. יש עוד טעם שלא כל אחד רוצה להתפלל עמ"א אות כ"ה משמע נמי אף שיש בחנם צריכין העניים ליתן שכירות החזן ש"ץ בשכר עדיף כדאמרינן וע"ל בזה:

**סעיף יד**
**חצי** עט"ז. ולפ"ז הולכין אחר רוב דיעות ומ"מ כבר נתבאר עונשיו הולכין אחר רוב זט"ה או נבחרים:

**סעיף טו**
**דודאי** עט"ז. יש קהלות כותבין על קלף סידור מיוחד לש"ץ להתפלל מתוכו ונכון הוא וראוי אף ליחיד להתפלל מתוך הסידור כ"ש ש"ץ שאימת ציבור עליו שיתפלל בפנים:

## סימן נד

**סעיף א**
**זו** לפניהם עט"ז. דסמוכה הוי ומש"ה אין פותחת בברוך א"כ בלא ב"ש אף שאמר פסוקי דזמרה אין לומר ישתבח שהם סמוכות ועמ"א נו"ן מ"ש שם. וע' ע"ץ אות ב' יש חסרון

שכתב רק בלא פסוקי דזמרה יע"ש. ופסוקי דזמרה לא הוי הפסק ביניהם כמו אמת ויציב ואמונה בק"ש יהללוך בהלל ע' ב"ח כאן:

**סעיף ב**

**אחר** עט"ז. כפי נוסחתינו דלא כנוסחת המחבר וכ"כ המ"א אות א'. וברט"ו מבואר שמנהגנו שאין עונין אמן אחר ישתבח אחר ברכת עצמו רק אחר בונה ירושלים שהם שתי ברכות והפסק בין ד"ת לדרבנן משא"כ כאן דברכת ק"ש נמי דרבנן ואף דק"ש עצמה ד"ת ועב"י בשם מהרי"א בשם הכל בו. ואמנם בא"ח כתב ק"ש ד"ת ובכל בו כתב בשם הר"ר שמעיה והרר"י אבן פלט דברכת ק"ש ד"ת וא"י דקי"ל ברכות דרבנן וגם אחר גאל ישראל למאן דענה אחר ש"צ אחר עצמו לא דאע"ג די"א אמת ויציב ד"ת ותפלה דרבנן א"כ הוי כבונה ירושלים י"ל דליכא ב' ברכות כמו התם דכולהו ד"ת ועוד כשאמר פרשת ציצית אמת ויציב דרבנן עט"ז סימן ס"ז אות א' ואי"ה ברט"ו יבואר עוד בזה:

**בנוסח** חי העולמים כתי"ט סוף תמיד וא"ר כאן ובסידור להרב המדקדק הגדול מהו' זלמן הענא כתב בצירי יע"ש וי"ג בפת"ח ומ"מ יאמר העולמים בה"א אע"פ שחי בפת"ח כי פירושו חי בב' עולמים ושליט בעוה"ז ועוה"ב ולא מצאתי דבר ברור בזה כעת ואי"ה יבואר עוד:

## סימן נה

**סעיף א**

**אומרים** קדיש עט"ז. אחר ישתבח אומרים קדיש וקאי על פסוקי דזמרה כי אין אומרים אותו אלא על תורה שבכתב או אחר הגדה עמ"א נ"ד ג'. ומ"ש אחר תפלת י"ח י"ל שיש שם כמה פסוקים רפאנו ה' וכדומה. והזי' קדישים בכל יום ע"ש שבע ביום הללתיך מנאם הלבוש א' אחר ישתבח ב' אחר תפלת י"ח ג' אחר סדר קדושה ד' אחר עלינו שיש בו פסוקים ה' אחר אשרי במנחה וי"ו אחר תפלת מנחה ח"י זיי"ן אחר ברכת ק"ש של ערבית. וקדיש אחר תפלת ח"י ערבית רשות והנה לי ההדיוט יש לי בכאן הרהורי דברים ובמנהגים שלי הארכנו וכאן אקצר והנני פורטם בעזה"י:

**דע** כי שלש קדישים יש לנו א' ק"ש עם תתקבל ב' ק"ש בלא תתקבל ג' ח"ק. והלבוש נתן כלל שא"א תתקבל רק אחר תפלת י"ח והט"ז כתב גם אחר סליחות. והנה בתרצ"ג למ"ד שאומרים ב"פ תתקבל א' אחר תפלת ח"י וא' אחר ואתה קדוש ליתא לכללא אלא הלבוש לשיטתיה שם שאומרים ח"ק אחר תפלת ח"י ואחר ואתה קדוש ק"ש עם תתקבל וה"נ דעת הט"ז שם. ואמנם מ"ש הלבוש כללא דכל שא"א תתקבל (הש"צ) אין משלים

הקדיש ט"ב יוכיח שאומר השי"ץ אחר ואתה קדוש ק"ש בלא תתקבל. כמ"ש הלבוש גופא בתקנ"ט ועט"ז שם:

**והנה** חצי הדיש איכא לעיונא ביה למה בחרו בח"ק לא בק"ש בלא תתקבל כמו שאומרים ק"ש בלא תתקבל אחר פסוקים או הגדה. ואומר אני כפי דעתי ההדיוטית דכללא הוא כ"מ שאומרים בשביל פסוקים או הגדה אומר ק"ש משא"כ כשאומר החזן להפסיק בין פסוקי דזמרה שנשלמו כאן (עב"י) ואמר ש"ע שהיא מצוה בפ"ע ואחר תהלה לדוד במנחה שכל האומר תהלה מובטח כו' ואומרים דרך תחנה לא כקורא בתורה אומרים רק חצי קדיש ואחר קריאת התורה בב' וה' אעפ"י שקורא בתורה מ"מ מצוה ותקנת עזרא אנו אומרים רק ח"ק מה"ט דאמרן:

**דע** דלעולם אומרים ח"ק אחר קריאת ס"ת אף בשבת במנחה ותענית ציבור במנחה כי הקדיש שאומרים קודם תפלת ח"י על העמוד קאי לס"ת והא דא"א על הבימה במנחה כמ"ש הלבוש בתצ"ב בתענית ב' וה' שידעו העם מתי יתחילו ש"ע משא"כ כשאומר אשרי בקול רם. ואי קשיא בב' וה' שחרית למה אומר קדיש על הבימה לאחר ס"ת הלא ק"ש עם תתקבל קאי וחוזר לח"י כ"ש לס"ת תי' הלבוש ברצ"ב דקריאת ס"ת בציבור חשובה טובא והתקינו עליה קדיש בפ"ע (ומיהו בשבת בלא"ה להפסיק בין שבע קרואים למפטיר וא"א יבואר עוד) ועיין מנהגים שלי וכאן אין להאריך:

**מ"ש** הש"ע בס"ב נשתיירו רובן מסתברא דלא בעינן רובא דמינכר כ"א ששה נמי שפיר דמי וכעת לא מצאתיו ועמ"ש לקמן א"ה בזה:

### סעיף ב

**אבל** עט"ז א"י מה מלמדנו הנה ביום הכניסה אם קראו ביו"ד והלכו להם אפ"ה יאמרו ובא לציון עם קדיש דתתקבל קאי אתפילת י"ח אף בקריאת ס"ת ופשוט הוא ועיין סימן קמ"ג ס"א וא"א שם יבואר ועמ"א כאן בזה:

### סעיף ג

**לא** עט"ז צידד לומר דאע"ג שאין מנין אם באו אח"כ מנין יאמר קדיש והביא מג"ן ולכאורה דעל ישתבח לחוד א"ל קדיש כ"א על פסוקים (ועמ"ש אות א') א"כ מבואר כן ואף אם נאמר דעל ישתבח נמי יאמר קדיש דיש בו כעין פסוקים מ"מ מדתלה הטעם שלא יפסיק בין ישתבח לקדיש תיפוק ליה דצריך מנין ש"מ שא"צ ומ"ש בשם רמ"א שיכול להמתין עם ישתבח א"י עד כמה ודאי בהפסק גדול ל"ש לומר קדיש על מה שלמד כבר. ומ"ש על הלבוש לי צ"ע דלכאורה הבין מלבוש שכוונתו שעל עלינו אין חיוב לומר קדיש שאין בו פסוקים (או שאומרים דרך תחינה) ולפ"ז בתהלים או הגדה יודה הלבוש. אלא דהמעיין בלבוש ממה שסיים שם אלא המנהג הוא לאומרו משום

קדיש יתום שאחריו ורישא נמי ה"פ דערבית חייבו חז"ל לומר הברכות אחר ק"ש וממילא נגרר הקדיש אחריו ובין שיהיה עשרה בברכות או בקדיש די אבל עלינו אין חיוב לומר עלינו כלל כו' וברישא נמי י"ל דבריו כן ע"ש ועמ"א סימן ס"ט אות ד' ורל"ד אות א' חולק וסובר כלבוש ומשמע שם אפילו תהלה במנחה שחוב הוא לומר ג"פ אפ"ה צריך יו"ד בתהלה דל"ד חיובא כ"כ כמו ברכות של ערבית רק מובטח אע"פ שחיובא הוא ועוד לפעמים אומר בשחרית תהלים וכ"כ תהלה יצא מחיובא ועא"ר כאן אות ג'. לפ"ז מ"ש ה"ט ראיה מכל בו לסברתו דמדהביא ר"ע ראיה שיאמר ישתבח מעומד שלא להפסיק (אף שיש עשרה כבר) ומה ראיה אשרי במנחה ששם לית עשרה י"ל אשרי הוי כחיוב ב"פ כו' ובהכרח הטעם שלא להפסיק והבן. ומ"ש והא דלא הזכיר בפסוקי דזמרה א"י הקישור עם הקודם וברמ"א ג"ן מבואר דישתבח צריך להמתין וי"ל אומר ישתב"ח וקדיש על ישתבח קאי ואין להאריך והנכון שיאמרו אח"כ ג"פ במנין ויאמרו קדיש וא"ר תקפ"א אות י"ג הקשה דברי כל בו ויראה שם כלבוש:

**והנה** ראיתי יש אומרים בתפלת המנחה וידבר ואשרי ואח"כ לוקחים הטלית ובודקין ציצית ומברכין ומי הרשה להם להפסיק כ"כ בין אשרי לקדיש הואיל ויכולין להניח קודם אשרי או וידבר עב"י סימן ג"ן על הכל בו יע"ש בזה:

**סעיף ד**

**או** עט"ז המעיין בב"י י"ל דמהר"י בי רב לאו מהתפלל יליף לה אלא כיון דבהגמי"י פ"ח מתפלה אות ט' יליף התפלל מריב"ל דאפילו מאן דפליג על ריב"ל בקטן הא בישן גדול אכל בי עשרה שכינתא שריא וסובר המתפלל אין שומע ושותק דהוי כעונה והוי הפסק (עב"י בק"ד בזה) א"כ אף לדידן דהמתפלל ודאי שפיר דמי דשומע ושותק (ואפשר נמי דראוי לבילה הוי) משא"כ בישן אפ"ה מריב"ל יליף לה וכאמור יע"ש ומ"ש כל הראוי לבילה דוקא דיעבד לא לכתחלה עיין מנחות י"ח בזה ושם לכתחלה התורה אמרה שיבלול ועיין קידושין מזה כ"ה א' ועיין ה' תפילין סימן ל"ב בב"י לרשב"א דיבוק בין אות לאות אף לכתחלה א"צ תיקון דכל הראוי לבילה ולדידן פסול כ"ז זמן שלא גרר דבעינן מוקף גויל ואי"ה במקום אחר אבאר עוד. ומ"ש מקכ"ה ס"ד כ"כ הפר"ח והסכים עם הט"ז ומשמע הא מתפלל א' רשאים ויכול לשתוק בסוף הברכה ונציית לחזן סוף הברכה עיין קכ"ד ס"ד ומ"א אות ח' וש"א שם ואי"ה שם יבואר. עוד כתב הפר"ח ראיה מאה"ע קל"ו להרא"ש ישינה אין מגורשת כשוטה וחרשת תחשב ה"ה למנין ומיהו להר"ן ורשב"א שם הטעם דלא מינטר ומיהו בש"ע שם ס"ג בהג"ה ליד שלוחה אף הרא"ש מודה כמ"ש הב"י שם סוף הסי' דאל"כ צא ופרנס שליח קבלה שמא

ישינה היתה בעת קבלתו ואין להאריך. ודאי לכתחלה ראוי להקיצו ואם א"א הסומך על ש"ע לא הפסיד ואפשר במקום שמתפללין קדיש וקדושה בקול רם ושאר בלחש לא חוזר התפלה דהשתא אין קושיא מקכ"ד. ועמ"ש במ"א אי"ה באות ח' מזה:

**סעיף ה**

**בטלה** עט"ז ועמ"א אות י"ד בזה והוא כתי' א' שם:

**סעיף ו**

**חציו** עט"ז ועפר"ח להמחבר שם דפורעין מקופת הקהל הכא העני גורם שיצא וצריכין לשכור אחר ולכן גם להמחבר חצי לפי נפשות גם למ"ד שם במקום שאין מנהג יגבו לפי ממון התם רוצים בחזן נעימות קול משא"כ כאן עא"ר ועמ"א אות י"ו ושם יבואר אי"ה. ומ"ש סברא לפי ממון שלא יצטרכו כו' כלומר העיקר התקנה שלא יצטרכו כו' ולבוש כתב מסתמא אין הליכת עני כעשיר להרויח ועא"ר:

**לענין** בר מצוה עמ"א יו"ד ופלא ברמ"א משלי ח' פסוק י"ו יצויר קטנה א"א א' חייב מיתה והבי' פטור באילו יע"ש היטב. ונולדה בשנה מעוברה כ"ח אדר א' ובג"ש מעובר' ובא עליה זו אי עשאה זונה ספק הוי ובשנייה כה"ג את"ל דזונה דרבנן ספק לקולא. אה"ע ז' וכ"ף יע"ש:

## סימן נו

**סעיף א**

**בעניית** הקדיש המחבר כתב ב' פירושים כל העונה איהש"ר בכל כחו האמור בשבת קי"ט או בכל כוונה או בקול רם לכן יש לקיים בשתיהן. ועא"ר אות ב' לא יגביה קולו מהמברך כבסי' קכ"ד סי"ב ובשבת קי"ט איהש"ר בכל כחו ב' פירושים ועל אמן בכל כחו לא פירשו כי י"ל בין אמן שבח דלא יגביה יותר מהמברך כדאמר ברכות מ"ה גדלו כו' יחדיו והיינו בשבח משא"כ ברכת בקשה ועונין איהש"ר שיאמין זה י"ל דמגביה יותר רשאי ובאיהש"ר אמן על בקשה הוא שיהא זה בימינו מיד ומ"מ סתם אמרו אמן יותר מהמברך. ואמירת הקדיש יתגדל ויתקדש ע"ש הפסוק (יחזקאל ל"ח כ"ג) והתגדלתי והתקדשתי וארמית ב' טעמי עבי"י הביאם הט"ז וכתב עוד ב"י בשם הזוהר תרומה ותוכן כוונה כי מכריזים שילכו הכל לצד כי המלך ה' צבאות יבוא וצריך להכריז בלשונם כי להי"ק הוא קדוש וטהור וארמית יש בו אחיזה לסט"א ומכריזים בלשונם:

**מ"ש** הט"ז לפי' א' יאמר שמיה במפיק ה"א ולא לפי' הב' ופי' הב' עיקר כי יהא שמיה רבה עד עלמיא כ"ח אותיות יש איה"ש בכל כ"ח (אמן אין ממנין כי קאי ענייה על מה שאמר ש"ץ יתגדל כו') ושמה חסר יו"ד א"כ כפירוש הב' דלראשון שמיה ביו"ד שם י"ה ומיהו הב"ח כתב דאף לפירוש ב' אין בכך כשיאמר שמיה במפיק ולפ"ז יאמר יהא

שמיה רבה מברך ג' תיבות בנשימה א' ובמפיק ויצא י"ח ב' פירושים והנה תלת שמיה אינון וי"ל אף שמיה דקודשא ב"ה במפיק אין קפידא. וראיתי בסידור מהרב המדקדק הגדול מהר"ר שלמה הענא ז"ל שמה תלת במפיק בלא יו"ד ולכאורה הם סתורים וכפי הנראה מט"ז כאן גם שם יתגדל ויתקדש עיין בצירי כי הוי עברי ע"ש וי"ל הדלי"ת בצירי ובארמית בפתח ולא כאומרים בשני שוואין כאלו התיו והגימל בשוא אלא הגימל בפתח: **ידגיש** גימ"ל דיתגדל דלא לשתמע יתקדל עורף ולא ידגיש ביותר יתברך הבית ויתהלל יחתוך הה"א של"ה רו"ב ב' א"ר. יפסיק בין אמן ליהא שמיה רבא וכן אמן ומודים של"ה א"ר ה' ואמת שכן פסק הב"י ש"ר כו' כ"ח אותיות ואמן קאי ענייה על הש"ץ יע"ש. ומה"ט כתבתי בקונטרס קטן שלי דבי אמנים א"י מהו דודאי הם תפלה ויתגדל ודאי יהיה כך לע"ל רק התפלה שיהא בחייכון בעגלא וע"כ אין לומר אמן אחר שמיה רבא ובמ"א כתבתי מזה ואי"ה במ"א אבאר עוד עמ"ש באות ג' מזה:

**סעיף ב**

**ויש** עט"ז ובכ"ג בשם מהריי"ל דא"צ לעמוד לקדיש יע"ש וכ"כ הד"מ כאן אות ה' והמ"א אות ד' הביאו יע"ש:

**סעיף ג**

**ולא** עט"ז ועמ"א אות ח' שעושין כן להודיע שאין להפסיק בין בריך הוא ובין לעילא וכתב הט"ז שאדרבה תקנתם קלקלתם וצריך לומר ג"כ לעילא מן כל ברכתא ולא יפסקו בין בריך הוא ובין לעילא מכל עד ברכתא עא"ר שהש"ץ יאמר בנשימה אחת בזמן קריב ואמרו אמן כי אין הקהל עונים אמן עד שיאמר הש"ץ אמן. וכן אין יפה עושים בסוף ברכה אין מסיימין סוף ממש והקהל עונים אמן כאמן חטופה עיין קכ"ד ושם יבואר אי"ה עוד בזה. והנה עיינתי בדניאל סימן ב' פסוק כ' להוי שמה די תלהא מברך במפיק ה"א בלא יו"ד ולפ"ז יפה כ' בסידור ההענא שמה כך כי בתרגום כן הוא. וקשה על הט"ז בזה וד"מ וב"ח. והנה דרך רמז לא בדרך פשט ח"ו כי שמה ב' המ"ם צרויה יש בכח יו"ד שם יה רמז לדין כמ"ש הספרים יסר יסרני יה עזי וזמרת יה כמדומה בשם הבחיי כ"כ ושם אלהים אלה ומי נפרד בעו"ה בגלות כמ"ש הפר"ח בשם סבא דפ' משפטים בגלותא אתפרד מי ועלה לשמים ובנין נפלו יע"ש ויראה דהיינו שאומרים ב"פ יתגדל ויתקדש שמיה רבה שם יה רבה ואומרים אישי"ר א' על שם העצם למה ה' תעמוד ברחוק שם יה בריחוק מן וה והשנית מתפללים על שם אלה שנפרד מן מי וז"ש על אלה אני בוכיה וכתב הזוהר ז"ש בישעיה סמך מ"י אל"ה כעב תעופנה וכיוני"ם אל ארבותיהם (בספר המגיד כתבנו מזה בפ' תבא ואין מקומם פה) וא"כ רמז שמה שם יה די אל"ה כי זה רומז קצת כזה וראה דניאל שהדין הוא רחמים בגלות למרק עון וע"כ בירך ליה והבן:

## סימן נח

### סעיף א

**הפר"ח** הזהיר מאוד שלא לשיח באמצע קדיש או קדושה והביא מס' ד"א ר' חמא אשכחיה לאליהו כמה אלפי גמלים טעונים מאף וחימה לשלם לאלו הובא בב"י כאן ובקכ"ח ע"כ ראוי ליזהר בזה ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות אם יש בהם פסוקים. ובספר המגיד אאריך בזה אין מקומו פה. באו"ר סי' נ"ז אעתיקנו פה פירוש ברכו ה' המבורך שלא יראה כאלו מוציא עצמו מהכלל בפירוש שאומר להם ברכו כאילו הוא אין רוצה ואע"פ שיאמר אח"כ ברוך כו' אין די ולכך אומר המבורך ואעפ"כ חוזר ואומר ברוך כו' שהמבורך אפשר המבורך בפי כל הבריות עב"ח אבל הקהל למה יאמרו המבורך כיון שאמרו ברוך כו' תי' א"ר כמ"ש בחולין חביבין ישראל יותר ממ"ה שאומרים השם אחר שתי תיבות ופריך מלאכים נמי ברוך כבוד ה' ומשני כיון דאתיהיב רשו ה"ה בישראל קשה ברוך ה' מיד אחר תיבה א' וצ"ל כיון דאתיהיב רשו היינו שש"ץ אומר ברכו את ה' וז"ש ברוך ה' המבורך מפי הש"ץ וכל ישראל ע"ש

### סעיף ב

**שהוא** עט"ז. הנה בני מלכים עומדים לסוף שעה ב' כמ"ש ז"ל ושוהין בלבישתן שעה א' עב"ח ופר"ח וצ"ל דהכל לפי הזמן הן בשינה ואף בלבישתן כשהיום קצר ממהרין ללבוש ומש"ה משערין זמניות והנה זמן ק"ש ותפילין (בסי' ל') וציצית (בסי' י"ח) זמן א' להם משיראה חבירו מרחוק כו' לפמ"ש הב"י דחד שיעורא הוא ור"י בסי' י"ח הביאו הב"י כאן משמע דלאו חד שיעורא ועמ"ש בכ"ה בט"ז א' וכאן אות ב' מזה הא דתקנו שבע ברכות לק"ש ע"ש שבע ביום הללתיך ולקחו שלש בשחרית וארבע בלילה תי' הלבוש דהקדים ערב ויהי בוקר (גם ודברת בשכבך ובקומך) וזריזין מקדימין לקחו ד' לשל ערבית וג' לשחרית הנותרים ופרישה ברל"ו תי' דבלילה נמי השכיבנו לגאל ישראל שייך ע"ש במצריים כו' יע"ש:

**במקום** עט"ז להמחבר כשהשכים לדרך לאחר ע"ה ועדיין אין זמן ק"ש לכתחלה אף שיכול להתפלל וק"ש בביתו ולסמוך גאולה לתפלה לא התירו לו אלא ממתין בק"ש וקורא בדרך בהגיע שיכיר חבירו כבסי' פ"ט ס"ח והולך במקום סכנה אז יקרא ק"ש בע"ה ויתפלל בביתו אבל הב"ח חולק ואומר דאף באין סכנה כל שיכול לק"ש ולתפלה בביתו קורא מע"ה הוי דחק משום מסמך גאולה כו' ובפ"ט חזר מדבריו ופירש הב"י דכל שאין סכנה אף שיכול לק"ש ולתפלה בביתו ימתין ק"ש בדרך עד שיראה חבירו ולא יסמוך גאולה ושעת הדחק סכנה או דיעבד. ובסכנה לקורא בביתו יניח תפילין מע"ה

ולא יברך עליהם ולדידן לילה זמן תפילין הוא ודאי ליכא מעיד עדות שקר עיין סי' כ"ה ס"ד וסי' ל' בט"ז אות א' מ"ש שם:

**כתב** הלבוש אותן אנשים שעוברין זמן ק"ש כשאין להם תפילין שמעיד עדות שקר טועים הם וכתב הפר"ח פשיטא הוא מברכות י"ד ב' שלוחא דעוית וכ"ה בסי' ס"ו ולי העני י"ל ומ"ש הכ"מ פ"ק דה' ק"ש הי"ג הביאו הט"ז ד' והמ"א ז"ל ד"י"ל מ"ה כל היום זמנה ורבנן תיקנו דלאחר ד' שעות כקורא בתורה ועקרו ממנו ק"ש ד"ת וכ"ה בתוס' סוכה ג' בר"י החורנית (ועתה מצאתי בפסקי התוס' ברכות י"א דכל שעובר על סייג לא יצא מ"ה ושאני ק"ש לילה דרבנן גופייהו אמרו רק להזהיר לכתחלה) א"כ י"ל דרבנן אמרו עד ג"ש בקורא ממש בזמנה הראוי ולא מיקרי עבריין ובשעה ד' קורא עם ברכותיה ומיקרי עבריין ואין לו שכר מן המובחר ואם בעבר שעה ג' י"ל ימתין עד ד"ש דלא מיקרי עבריין כה"ג דמעיד ע"ש חמור יותר ורבי שלוחא הוא דעוית היה ירא שלא יעבור זמן שעה ד' ולא יצא ידי ק"ש כלל כאמור ואמנם אם נאמר מכאן ואילך לא הפסיד הברכות דלאו ממש אק"ש קיימא וק"ש כבר עברה זמנה פשיטא שלא ימתין לאחר שעה ג' על תפילין ויקרא ק"ש בשעה ג' ומש"ה הוצרך הלבוש לזה ולבושיה כתלג חיור ואי"ה לקמן עוד יבואר:

**סעיף ג**

**יצא** עט"ז הרא"ש על מ"ס ברכות ח' ב' רשב"י פעמים קורא אחת קודם ע"ה ואחת אחר ע"ה דלא אמר רבותא ב"פ אחר ע"ה דאין לעשות כן דמלילה איך יעשה יום והקשה הב"י אמאי לא כתב הטור כן והמחבל בס"ה כתבו ותי' דפשיטא הוא ורשב"י אתא לאשמעי' דמע"ה מתחיל ק"ש של יום והט"ז השמיענו זה וא"צ לאשמעינן אחת קודם ע"ה ואחת לאחר ע"ה סמוכים דגם זה פשוט שיש מפסיק ע"ה. ומיהו הא דהשמיטו הט"ז ב"פ קודם הנ"ץ ואחר הנץ מיד ולא הוי סתירים א"י למה כי הנץ החמה לאו מפסיק גמור הוי. והנה לענין ק"ש לילה בדיעבד לאחר ע"ה לא יצא דאל"כ בני ר"ג דיעבד הוי ודוקא שיכור או חולה וכדומה מ"ש ברל"ה והיינו דאמר כדאי רשב"י בשעת הדחק דוקא ואלו כאן בשל יום דיעבד נמי בלא דחק ואף פושע יצא ועפר"ח כ' דמדאידך מימרא כדאי ר"ש ה"ה מימרא קמייתא ואינו דקמייתא רשב"י מירי דיעבד. ואם קורא ב"פ אחר ע"ה א' קודם שיראה חבירו ברחוק ד"א וא' לאח"כ יראה דשרי ושוב ראיתי באו"ר אות ט' הביא כן בשם מנחת כהן (להרא"כ אפימנטי"ל) וכתב מרא"ש לא משמע כן והנה מ"ש רשב"י משום ר"א אחת לאחר הנץ ולא אחת לאחר שיראה חבירו י"ל דזה פשיטא דעיקר התחלה של יום לאחר שיראה וזמן מפסיק הוא משא"כ לאחר שיראה

ונץ אימא דאין מפסיק קי"ל ומסתימת המחבר משמע דלא כמנחת כהן וצ"ע ועמ"ש במ"א מזה. ובקיצור פסקי הרא"ש אם לא קרא של לילה ימתין בשל שחרית עד לאחר הנץ משמע קודם נץ לא אע"ג לאחר שיראה חבירו דלא כמנחת כהן. ועב"י שמשם למד דיקרא של לילה אחר ע"ה ושל יום ימתין לא שיקרא של יום אחר ע"ה דא"כ מפסיד בידים של ערבית מיד שתנץ החמה ולא הבינותי דמשמע שזה זמן מועט (ובס"ז י"א יש תשלומין מ"מ איבד זמנה רק תשלומין) הא בלא"ה אף אם נאמר כל ששהה זמן מה ומפסיק בנתיים ואין קורא רצופים לא הוי כסתרי אהדדי מ"מ מאחר שעשה יום איך יחזיר ויעשה אח"כ לילה וצ"ע:

**סעיף ד**

**אם** עברה עט"ז דאפילו בפשיעה יש לו זמן שעה ד' והטור דנקיט נאנס לומר בד' אפילו נאנס אבד זמנה וכ"כ הב"ח יע"ש:

## סימן נט

**סעיף א**

**מ"ש** על הכ"מ פ"א דק"ש הי"ג עמ"א אות ז' ופר"ח. ולפי דעת הכ"מ ברי"מ מ"ה כל היום זמנה ומדרבנן אמרו דשכר כקורא בעונתה לא ומיהו בקורא בתורה לאו דוקא אלא יש לו שכר ק"ש ובש"ע פסק עד ד' שעות ומשום הא אין ראיה דק"ש ד"ת כל היום וברכות לרבנן הם אמרו רק עד ד' שעות. תו רבנן עקרוה לק"ש מיניה כמ"ש באות ב' והלבוש כתב שעה ד' ג"כ קצת זמן קימה משמע דמ,ה יוצא שעה ד' בק"ש וא"י מניין לו זה ועא"ר הקשה עליו ולענין אם יש תשלומין לק"ש וברכותיה יבואר אי"ה במ"א ח':

**המחבר** הביא בס"א פי' רבי' יונה אבל הפרישה החזיק בדברי מהרי"א שאם היינו אומרים רק יוצר אור הוי משמע שנותנים הודאה שלא ברא חושך ובלילה נותנים הודאה בלא ברא אור רק לילה מנוחה לגוף וכ"כ א"ר ולא ראה דברי הפרישה. סומא מחויב בברכת יוצר אור עי' סי' ס"ט ומוציא אחרים ובנר הבדלת פטור דבעינן יאותו לאורו כו' סי' רצ"ח ואם מוציא אחרים הניח בצ"ע באי"ר רצ"ח אות כ"ג ותקצ"ז באין מריח דמוציא אחרים צ"ע דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא וכ"ת פומא כאיב ליה (עמ"א ל"א בתפילין נקטע ידו ואפשר ה"ה נולד כך) א"כ חרש שנשתרש אח"כ אמאי אין מוציא אחרים בתקיעת שופר וצ"ע כעת ואי"ה יבואר. הא דמברכין ג' ברכות בק"ש בשחר ודי בלילה כתב הלבוש בסימן נ"ח הביאותיו בט"ז א' ופר"ח סי' ס"ז בירושלמי ספ"ק דברכות והגית יומם ולילה הגיית לילה כיום שש בבוקר ושש בערב ג' ברכות וג' פרשיות

ובלילה א"א ציצית אע"ג דאין אומרים ציצית בלילה לא זזה התקנה ממקומה ובא"ר נ"ח א' שבע גאל ישראל א"י מהו דהא חדא ברכה עם אמת ויציב:

**אם** עט"ז הזכיר סברא דבעי בחתימה מעין פתיחה ולפ"ז אף סיים גא"י אלקינו מלך העולם יוצר המאורות כל שבתחלה לא אמר כ"א מעריב ערבים לחוד לא יצא דלא הוי בחתימה מעין פתיחה וע' פרישה הביאו א"ר אות ב' ולהב"ח כה"ג יצא דיש שם ומלכות ביוצר המאורות יע"ש. והנה בש"ע דכתב ונזכר מיד ואמר יוצר אור הא לאחר כ"ד לא יצא וכמ"ש הב"ח דשם ומלכות לא קאי איוצר אור ואח"כ כתב אמר מעריב ערבים ולא אמר יוצר אור ל"ד אלא לאחר כ"ד לא יצא ולהיפוך יוצר אור ומ"ע הן מיד או לאו מיד עדיף טפי ויצא אם סיים כדין ועב"ח אם בחתימה עירב מ"ע ויוצר המאורות לא יצא כי צריך חתימה רק יוצר המאורות ועמ"ש אי"ה במ"א אות א'. הנה מ"ש הב"ח אם סיים בשם ומלכות יוצר המאורות אע"פ שבתחלה לא אמר רק מ"ע יצא אע"פ שקצרה וכ"מ שאמרו להאריך אין רשאי לקצר י"ל דיעבד יצא שוב ראיתי בפ"ח כ"כ לשיטתיה דסובר דהכל הולך אחר החיתום בהתחלה יע"ש ואנו אין לנו אלא דברי המחבר והר"ב ז"ל ואי"ה בקפ"ז ס"א בריך רחמנא מריה דהאי פיתא דיצא שם יבואר בהא דברכה ארוכה אי קצרה אי יוצא דיעבד ועמ"ש במ"א אות א' מזה:

**כתב** הפר"ח שי"ל ובנעימה קדושה הדלי"ת בחולם ובנעימה של קדושה וכאן הפסק מאמר קצת דאי קדושה נמשך בכולם הי"ל בשפה ברורה ונעימה לא ובנעימה ופי' שמ"ש הב"י בשם א"ח נמי ה"פ יע"ש וכ"כ בספר שכנ"ג ועא"ר אות ג' (ומד"מ לא משמע כן) וא"י א"כ בקדושה ובטהרה בשירה ובזמרה נמי לימא בקדושה ובטהרה ושירה וזמרה בלא בי"ת ועתוס' חגיגה י"ג ב' ד"ה מזיעתן הביאו הפר"ח דנקטו קדושה כולם אין ראיה לא לכאן ולא לכאן ובדפוס סידור של הרב המדקדק הגדול מהר"ר זלמן הענא ז"ל קדושה בשורק קטן וכולם הכ"ף דגושה א"י למה אם נמשך מלת קדושה לכולם היה ראוי הכ"ף רפה אחר אהו"י משא"כ אם קדושה הפסק ניחא:

**למלך** בפתח לאל הלמ"ד בקמץ ע' בסידור הנ"ל וא"ר כתב שתיהן בקמץ הנה בסידור הנ"ל כתב בזה כי הספרדים אין מבדילין בקריאתו ואין זה ישוב מספיק כי ודאי אף לדידהו הפרש קצת בין קמץ ת"ג לפתח ועוד למה להו לשנות הי"ל בפירוש זה פתח וזה קמץ:

## סימן ס

### סעיף א

**קדושה** דסידרא דהיינו ובא לציון עסי' קל"ב דינה כמו קדושת יוצר יע"ש ואין לאומרה בקול רם כ"א בלחש ואפי' בציבור יאמרו בלחש כמ"ש הזוהר כל דבר של תרגום יש לומר בלחש והיינו לציון יש ב' קדושות א' בלה"ק וקרא זא"ז וכו' וי"ל בקול רם תרגומו דהאי קרא ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש כו' שזהו תרגומו של לה"ק זה יאמרו בלחש וכן ראוי בשבת במנחה שהש"ץ מנגן יאמרו פסוק ומקבלין קדיש כו' ג"פ בלחש וע"ע עא"ר כאן ולבוש שם וא"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**המחבר** פסק אהבת עולם ואין אהבה רבה ומיהו רק התחלה יש שינוי ומכאן ואילך אין שינוי עב"ח ופירש"י. והא דבחרו בשחרית דוקא אהבה רבה ובערבית אהבת עולם חדשים לבקרים רבה אמונתך בשחר פרישה ואהבת עולם אהבתיך כו' בערבית. ונוסח ספרדיים שחרית וערבית אהבת עולם ר"מ פ"א בק"ש ה"ו:

סדר עט"ז. עב"י וב"ח ופרישה ועמ"ש במ"א א' ואבאר קצת לרב האי אם קרא ק"ש בלא ברכות אע"פ שיצא ידי ק"ש ככל המצות דקי"ל ברכות אין מעכבות מ"מ ידי מצוה כתקנה לא יצא וממילא כשחוזר ואומר הברכות אח"כ צריך לחזור ולקרות ק"ש ג"כ והא דר"פ היה קורא אם כיון יצא וא"צ לחזור ולקרות ביחיד אייריי הא ציבור קורא ק"ש שנית עם ברכותיה. שנית סובר רב האי דברכות מעכבות זו את זו דאם לא אמר אלא אחת ולשנייה לא אמר כלל אף ידי אותה שאמר לא יצא וברכה לבטלה הוי כי חז"ל תקנו לומר דוקא שתיהם וכההיא דברכות י"ב א' דאנשי מעמד היו אומרים א"ר וכי מטא זמן יוצר אור אמרי ולאו דחויא הוא וכ"פ הר"מ ז"ל בפי"ו מתמידין ומוספים ה"ד דא"ר אמרי (עמ"ש בנ"ח) ויש נ"מ טובא אם איחר מלקרות עד סוף שעה ד' ואין זמן לומר שתי הברכות עם ק"ש ויש זמן לומר אחת לרב האי לא יאמר כי מעכבות ז"ו את ז"ו (עב"י וה"ג בברכות י"א ב' וע' פרישה) וברכה א' לבטלה הוי. וכפי זה המחבר בס"א פסק הרשב"א דלא כרב האי דמדינא א"צ לחזור ולקרות ק"ש ומ"מ הנך רואה דחשש לדברי רב האי וקורא ק"ש שנית כו' ובסדר ברכות פסק דאין מעכבין שאם הקדים שנייה לראשונה יצא י"ח ברכות ג"כ ול"ת א"ר אין בה מלכות (עמ"א ב') והוא מר"מ פ"א מק"ש ה"ח ונפיק ליה מברכות י"ב וכדאמרן משמע הא ברכות מעכבות זו בלא זו כדאמרן (עפר"ח) ואין הכרע די"ל דרבותא קאמר דסדר אין מעכב וכ"ש ברכות זו את זו אין מעכבות ומיהו צריך לאומרם הברכות אף יחיד אמר ק"ש ועב"י ואין להאריך:

**ואגב** גררא מ"ש בטור והא דתנן אם כיון כו' כי י"ל למאן דמפרש כיון לקרות שלא בחסירות ויתרות שלא קרא מזות טטפת כו' א"כ אין ראיה כלל לירושלמי זאת אומרת דלמא כמבואר מקודם אלא דאין זה שייך לרב האי והרי הירושלמי דאקשי כן ממשנה וסובר דמדלא תנן והפסיק ומברך ש"מ בלא ברכה נמי:

## סימן סא

### סעיף א

**באימה** עט"ז וע' סי' ר' אות ב' ולקמן צ"א סעיף ג' דאפי' הנחת ידו על הראש דליכא בחוקותיהם אפ"ה אסור להוציא הזכרה בפיו וממדרש י"ל מן התורה אין איסור וחז"ל אסרו. והנה מ"ש המחבר בכוונה פירש הלבוש בכוונת הלב שיבין מה שאומר לא כוונת המצוה שזה לבד וזה לבד עסי' סמ"ך במ"א ד' וסימן ס"ג סד"ה ומש"ה דימו לפרוטגמא שצריך שיבינו מה שכתוב בה לא לקרות בלבד ע' פרישה וזה שהוסיף רב עמרם בטור ובחדשה דל"ת פ"א וב' צריך שיבינו מה כתוב בה ומכאן ואילך יקראו במרוצה לצאת ידי קריאה אלא כל יום כחדשה להבין מה שאומר ועסי' ס"ב במ"א א' ועכ"פ פסוק ראשון צריך שיבינו אף בלה"ק ואי"ה שם יבואר. בעל קרי מקלות ראש קורא ק"ש סי' פ"ח שיכור מבואר דינו בצ"ט ס"א בהגה"ת פר"ח ועסי' קפ"ה בט"ז אות ב' מזה:

### סעיף ב

**א"ר** הביא דברים טובים אעתיקנו בפ' א' מ"ב תיבות נגד שם מ"ב גבורה ופ' עצמה ימין ומשמשים יד שמאל ע"י ימין (באר מים חיים) עיין ודל"ת גדולה עד שמ"ע שאומרים על עיניכם (למי) שדי מלך עולם (אימתי) שחרית מנחת ערבית עול מלכות שמים למפרע (רד"א) כשאבדו ישראל נעשה ונשאר נשמע אמר הקב"ה במה שנשאר בידם ונשאר בידם שמע יהיו מייחדים שמי בשמע (ר"א מגרמיזא) (ועב"ח בשמע ישראל יכוין שרוצה ליהרג על קדושת השם ומעלה עליו הכתוב כו' וז"ש כי עליך הורגנו כל היום) עוד הביא א"ר בשם הכל בו בק"ש נרמזים עשרת הדברות אנכי ה' אלקיך לא יהיה ה' אחד לא תשא ואהבת מאן דרחים אין נשבע בשמי לשקר זכור למען תזכרו ועשיתם כל מצותי שבת שקולה כבד למען ירבו לא תרצח ואבדתם מאן דקטיל יתקטיל לא תנאף לא תתורו לא תגנוב וכתבתם על מזוזות ביתך ולא על חבירך (ואפשר מלך ב"ו עבדיו שומרים אותו והקב"ה משמר אותנו יקח הגנב מוסר ולא יגנוב כי ה' רואה ומשמר) ולא תענה ולא תחמוד כל הקורא ק"ש בלא תפילין מעיד עדות שקר ולא תחמוד בכלל ולא תתורו באפשר ואי"ה בספר המגיד יבואר בזה מ"ש המחבר בס"ב חדשים שיהא חביב עליו פירשתיו די"ל ג"כ שיבין בכל פעם מה שאומר. באר הגולה ציין ויקרא רבה פיסקא

בחודש השלישי ט"ס וצ"ל פיסקא שור או כשב (דף קצ"ז ע"ב). ושמות רבה פיסקא (קמ"ד ע"ד) שם משל אחר אין שייך לכאן:

**סעיף ג**

**וכן** נותנין עט"ז הציון על וכ"כ הראשון א"א דמה ראיה יחיד לציבור ויראה על וכן נוהגין השני בציבור אמן וחולק על המחבר סי' נ"ט ס"ד ולא כתב שם המחלוקת אלא מאחר שיש דיעות י"ל דאין להפסיק באמן רק אותם הנוהגים להפסיק דסוברים בק"ש רמ"ד תיבות כמ"ש הב"ח לעולם ועד ב' תיבות דאינון חד פירושא עולמית כמ"ש רש"י פ' בשלח (עמ"ש לקמן) ומשלימין ד' תיבות אמן אל מלך נאמן ומכוונין באמן ג"כ ר"ת ועולה לברכה ולהשלמה משא"כ עכשיו סומכין על הזוהר דרק ה' אלהיכם אמת כי רמ"ה תיבות יש א"כ לא יאמרו אמן ומיהו י"ל יחיד אומר אמת ושומע מש"ץ ג' תיבות הוי ד' תיבות עמ"א אות א' ומיהו מ"ש הר"ב בציבור אמן וביחיד א"א לתקן עכ"פ יאמר אל מלך נאמן לצאת הדיעה שיש רמ"ה. ועמ"ש בסי' נ"א במ"א ג' ובסי' ס"ו אבאר עוד אי"ה דאף להר"ב כאן אין זה ברור וגם שאני ק"ש דלא אמרינן אקב"ו על הק"ש ומש"ה אין לחוש להפסק משא"כ כשבירך על פרי וסיים הברכה ואח"כ חבירו מודה הר"ב דאין לענות אמן ומש"ה הר"ב כתב כאן זה לא בנ"ט כאמור רק הראה לכאן והבן. אבל אחר יוצר המאורות אומרים אמן אם הוא עומד בסיום הברכה לא כשעומד באמצע עסי' נ"א במ"א ג' ובסימן ס"ו סעיף ג' ובמ"א אות ה' בזה:

**סעיף ד**

**אסור** עט"ז הקשה מברכות ל"ג ב' יע"ש ומהא דסימן ס"ג ס"ד חוזר וקורא י"ל אומר ב"פ כל הפרשה כמ"ש המ"א שם אות ו' או ימתין מעט כמ"ש הט"ז שם ג' ולס"ח קשה ותירץ דקשיא ליה למה משתקין וגוערין בו כל דלא מכוין מעיקרא אף שאומר בקול רם לא היה לנו לגעור ומשני דגוערין שפיר והיה לכוין מעיקרא. ומיהו אין לומר דפריך התם אחילוק פסוקא או מלה ולא משני הא דלא איכוין דמגונה הוי וי"ל. ועב"ח כתב הש"ע נמשך אחר הטור ואין מחלק בין יחיד לציבור וליתא יע"ש וא"י דהא בס"ג ס"ד חוזר וקורא היינו בלחש אלא מיהת הא עכ"פ דבירושלמי מחלק בין יחיד משמע אפי' כיון מעיקרא יכול לומר ב"פ דתחנונים הוא לו וכמ"ש הפר"ח וע"ז חולק הטור דבבלי אין סובר כן מדפריך מגונה אמשתקין והפ"ח תי' דביחיד מגונה נמי לא הוי ומ"מ אנו אין לנו אלא דברי הש"ע אם לא כיון חוזר ואומר בלחש וביחיד בקול כלחש דמי אבל אם כיון מעיקרא אפילו יחיד אסור לומר שמע ב"פ כדאמרן. ע' פר"ח הביא גמרא סוכה נ"ג ב' דאתרי עניני לית לן בה והוכיח דלא כרש"י דהא מלה מלה אמרי ולדידי י"ל דמ"מ

מגונה הוי ונקיט שם ר"ז דמברייתא י"ל מגונה בפסיקי ולכך מייתי ר"ז ואין להאריך ועמ"א אות ט' ושם יבואר אי"ה בזה:

**סעיף ה**

**מנהג** עט"ז אפשר דדמי לסוכה נ"ג דאנו מכוונים להמליך על ז' רקיעים ומושל בכולם וכתרי עניני וכ"ה באליהו הנביא זכור לטוב מלכים ז' י"ט. ומ"ש מסי' תרכ"ג שאומרים בשכמל"ו התם ליכא הזכרת השם:

**סעיף ו**

**בשכמל"ו** בחשאי עט"ז וע' תרי"ט ביה"כ בקול רם בטור ולבוש ומ"א ח' ומשה לא אמרה בתורה אבל לקחה מהמלאכים ולכאורה קשה למה לי טעמא דאמרה יעקב והלא משה הורידה לישראל. ואמרו בחשאי משל כו' כדאיתא בטור שם בתרי"ט:

**בין** עט"ז והר"ב בהג"ה פסק ב' הפסקות בין אחד לבשכמל"ו ובין בשכמל"ו לואהבת אבל מלשון המחבר סתם משמע רק בין בשכמל"ו לאהבת ועיין לבוש וב"ח בזה:

## סימן סב

**סעיף א**

**מ"ש** המחבר בס"א יצא ברכות ט"ו א"ב ויש לעיין מהו לא דקדק אי שלא ידגיש ונח נע ובין הדבקים או כמ"ש א"ר א' בס' החינוך בפי' ואתחנן אבל קורא להגיה ממש לא יצא כמ"ש התוס' שם י"ג א' דחסר אותיות שישנן בכח הקריאה וי"ל דיצא כי לפי הלכה מצות צריכות כוונה אתיא משנה כפשוטה אם כיון כו' או סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם ואפילו בקורא להגיה מזוזות וכדומה יצא. ועמ"ש בחידושינו מזה ועיין פירוש המשנה בר"מ ז"ל ופ"ב מק"ש ה"א וכ"מ שם. בטור וב"י בשם מהרי"א מצנן גיהנם מכ"מ והנה לפעמים ממש מדה כנגד מדה ולפעמים היפוכם הוא מחמם עצמו מצננים לו ולפי העת והצורך והכל נכלל בכלל מכ"מ:

**ואף** לכתחלה עט"ז והנה יש תקנה לנקות בצרור ועפר א"ר אות ד' יע"ש ומיהו בק"ש נמי ידיו מטונף ואין מים ינקה בצרור ועפר ויאמר בפיו. והנה יש בכאן קצת עיון שכאן כתב המחבר והר"ב אם מחמת אונס יצא בהרהור וכן בצ"ד ס"ו בתפלה יע"ש. והנה יראה דעת המחבר בלא אונס אפילו דיעבד לא יצא בהרהור ממשנה ט"ו א' לא השמיע יצא הא הרהור לא הא אונס יצא מבעל קרי ד' ב' כרבינא שם ובירושלמי הביאו הב"י כאן ועמ"א קפ"ה א' בהמ"ז אונס יצא בר"ז יע"ש. ולפ"ז כשיעבור אונס א"צ לחזור ולקרות ולהתפלל דמ"ה הרהור כדיבור וחז"ל החמירו בלא אונס לא יצא ובאונס העמידו על ד"ת. והנה המחבר שמע מותר בכל לשון א"כ דלא גרע מהרהור כמ"ש אה"ר ברכות ט"ו וגם א"צ להשמיע לאזניו מ"ה אפילו לכתחלה כ"א מדרבנן בהכרח שמע שיכוין ויבין

פסוק א' מה שאומר כמ"ש בסימן ס"ג ס"ד וכמ"ש ברכות י"ג ב' וט"ז א' הסכת ושמע. אבל הר"מ ז"ל יש לו שיטה אחרת בזה דבק"ש פ"ב ה"א לא השמיע לאזניו יצא משמע הא הרהור לא יצא ופ"א מה' ברכות ה"ו כל הברכות יוצא בהרהור אף בלא אונס עכ"מ שם והינו דמחלק בין ק"ש דשמע בכל לשון הא הרהור לא ובין שאר מצות. ואפילו בהמ"ז ד"ת יוצא בלבו וא"כ אין הוכחה לומר דבק"ש בעינן כוונת הלב דפסוק א' רק כוונה לצאת דהוא מ"ה ומר"מ פ"א מק"ש אין הכרע אי סובר רק פסוק א' ד"ת ופר"ח בסי' ס"ז ואי"ה שם יבואר. אבל הפר"ח בכאן וצ"ד כתב דכשעבר האונס צריך לחזור ולקרות ולהתפלל יע"ש ולשון הש"ע משמע כמ"ש דיצא וא"צ כל שהיה אנוס וכמשנה דבעל קרי וכרבינא בזה והבן ובחידושינו הארכנו וכאן אין להאריך. ובלבוש כאן ס"ה מסיים דהרהור כדיבור דמי ובד"ת אסור להרהר במקום טינופת והיה מחנך קדוש ולמ"ד כדיבור דמי א"צ לוהיה מחנך קדוש. עב"י בכאן. ועמ"ש אי"ה עוד במ"א מזה:

## סימן סג

### סעיף א

**מאחר** עט"ז הקשה על מה שלא כתב הר"ב וי"א ב' הם דיעות חלוקות לר"מ ורש"י וטור על צידו ממש שרי בלבוש ובלא טירחא ומעט אסור משום פרקדן אם לא חולה וב"ב וההיא דשנים ישינים זה מחזיר פניו (ברכות כ"ד א') בצידו ממש אבל רבינו יונה לא מחלק בין מעט או צידו ממש רק היכא שאין לבוש וטורח ללבוש קורא שוכב משא"כ כשהוא לבוש צריך לעמוד ועמ"א א'. והנה ממ"ש לכתחלה אין מוכרח די"ל כשכבר שכב קורא על צידו ממש הא לשכב לכתחלה לא ומלשון המחבר הזכיר חמשה דרכים יושב ורש"י הזכיר יושב לא רוכב ור"מ פ"ב מק"ש ח"ב הזכיר רוכב לא יושב והמחבר נקיט זה לומר כמו יושב לכתחלה ג"כ עב"י ולד"מ מצוה טפי בישיבה (וכ"כ הפר"ח עמ"ש בס"ב) ה"ה שוכב נמי כן רשאי לכתחלה. גם כפל הלשון אבל קורא כששוכב ע"צ כבר כתב שוכב אלא לומר אף לכתחלה והנה פרקדן ב' פירושים או פ"ר קד"ן פוריא קדקוד וזה יוצדק לפי הר"מ ז"ל כי קדקוד אפשר יקרא בין פניו למעלה או למטה אבל לפי פ"ר קד"ן קד"ל כי למ"ד ונו"ן מתחלפים ותרגום קשה עורף קשי דל עיין פרישה ורבינו יונה ותוס' ערבי פסחים והנה ר"מ ורבינו יונה לכאורה בתרתי פליגי לר"מ ע"צ ממש שרי וב"ב מוטה מעט שרי והיינו אצלויי ולר"י ע"צ ממש אסור ולחולה ולב"ב אפשר דוקא ע"צ ממש הא לא"ה כל ששוכב אפרקדן אף חולה וב"ב אסור ועיין נ"ץ וא"כ קשה ביותר על הר"ב שהסכים להמחבר ב"ב מעט שרי וכר"י ולכאורה זיכה שטרא לבי תרי. ואם נאמר דעת הר"ב הוא שיטה ג' וטעמא יהיב למילתיה של המחבר דע"צ ממש

שרי כשכבר שוכב ואיכא טורח הא לשכב לכתחלה לא ואצלויי היינו מעט (והמרשים ר"י אינו) וכפי הבנת הלבוש ז"ל וכדבעינן למימר אי"ה במ"א הוי א"ש. אבל לר"י ודאי לא דייק אצלויי דאל"כ לא הוי מקשה משנים ישינים ולמה לא מחלק בין ע"צ ממש קשה. ובחידושינו הקשינו לר"י מלת פרקדן כששוכב ממש ע"צ למה יקרא פרקדן יע"ש: **ומה** שיש מהספק הוא באם עבר וקרא פרקדן אם יצא ידי ק"ש או לאו כי בתוס' סוכה ג' וברכות י"א ד"ה תני רב יחזקאל דכל שהחמירו חז"ל ועבר הסייג לא יצא י"ח אלא מדפריך מגני נמי אסור דלמא עשו סייג אפילו דיעבד לא יצא ש"מ דיעבד יצא עמ"ש בסעיף ב' לענין ישב ועמד. וע' בכ"מ פ"ב מק"ש ה"ב משמע דחזר ממ"ש בב"י וסובר דר"מ נמי מיירי באי"א לעמוד קורא שוכב כר"י ועיין לח"מ פי' השגות הר"א שסובר כר"י ור"מ כרש"י (עמ"ש בפריי ליי"ד בהנהגות או"ה שיש ספק איזה חיבר באחרונה הב"י או הכ"מ) וא"כ צדק הר"ב ז"ל במ"ש כן ואין להאריך:

**סעיף ב**

**היה** עט"ז תוספות ברכות י"ג ב' ד"ה על לבית הילל מדין תורה קורא מהלך ומצוה מן המובחר לעמוד בפסוק ראשון אף לבית הילל. (ואם קרא מהלך יראה דא"צ לחזור ולקרות דיכול לכוון) וה"ה מהלך עומד בפסוק א' וכ"ש יושב שפיר טפי וירא אפי' ערבית מהלך רשאי לישב דאין נראה שעושה כב"ש דוקא עומד אין יושב משא"כ מהלך וכ"נ מפרישה ומ"ש רוכב כו' דלא כב"ח והר"מ פ"ב ה"ג מק"ש הולך ברגליו למעט קרון כו' (ופר"ח מש"ה שינה המחבר וכתב היה מהלך בדרך דלא לטעות) ומשמע מט"ז דאם אחר מוליך בהמה שלו א"צ לעמוד ובקרון אף מנהיג צריך לעמוד ובא"ר ה' בשם בית יעקב בקרון מנהיג א"צ לעמוד ורוכב אף חבירו מוליכו צריך לעמוד ויראה להכריע ברוכב מהלך דמי כב"י וכ"כ הפר"ח ובעגלה כשמנהיג יעמוד בפסוק א'. ומ"ש כל הפרשה רשאי לעמוד ממרוצת דבריו משמע בערבית כשעומד אם רוצה לישב לכוין שפיר דמי ובמ"א כתבנו דבגמרא אין מוכח כן בר"י וראב"ע יע"ש. ומ"ש דרשאי לעמוד דמכוין טפי זה אמת ויציב דאי משום שכבר עמד בפסוק אחד הרואה יקשה עליו איחור דרכו ויסבור שעושה כב"ש ע"ז כתב דיאמר שמכוין הואיל וכבר עמד בפסוק א' ומכוין יותר אף שאר הפרשה ומ"ש ראיה מרבי יוחנן ברכות י"ג ב' כל הפרשה בעמידה אמר התם דלטעמיה דסובר כל הפי צריך כוונת הלב אלא דסובר הט"ז דב"ש וב"ה במשנה (דף ט' ב') פליגי לב"ש קורא פי שמע בעמידה דוקא בשחר ולב"ה בהילוך אף מדרבנן (דלא משמע ליה דלב"ה מדין תורה קאמר אלא אף מדרבנן וקורא מהלך הפרשה לבד פסוק א') א"כ רבי יוחנן איך פסק כב"ש דעומד לא מהלך ומאן דחזי סבר דקובע הלכה

כב"ש לא כב"ה (ומיהו רבי יוחנן ביושב שפיר דמי אלא במהלך ועומד מיחזי כב"ש) ואסור לעשות כן אלא כל שי"ל משום כוונה ש"ד ה"ה לדידן אף דא"צ כוונה כל הפרשה כל שי"ל לכווני אין חשש ויש להגיה קצת בדבריו ועדיין צ"ע:

**סעיף ג**

**וחוזר** עט"ז ביארתיו בסי' ס"א אות ג' יע"ש ומ"ש נראה כב' רשויות הא צריך לקיים מ"ע ק"ש ודאי לכתחלה אין לומר שמע ב"פ ומיהו ודאי כל מ"ש לתקן מתקנינן וי"ל אי מ"ה חוזר וקורא כי בעינן כוונת הלב מ"ה או מדרבנן ונ"מ בספק לו אם כיון לבו או לאו. והברכות ודאי אין חוזר ואומרם דמה שייאטי' דברכות לכאן ועא"ר אות זיי"ן ולא הבינותיו כעת. וממ"א ק"א א' משמע דבק"ש כוונה ג"כ דרבנן ועא"ר כאן אות זיי"ן:

## סימן סד

**סעיף א**

**מ"ש** המחבר בס"א פסוקים וכ"ש תיבות. ומ"ש פרשיות יצא דעת הר"מ ז"ל בפ"ב הי"א מק"ש ויש סעד דאל"ה מה קאמר למה קדמה שמע הא בהכרח והיו וכ"ת תקדום יאמר א"כ באמת איך יתורץ זה וע"כ והיו לא קאי אויאמר דפ' ציצית רק לי"מ א"כ מה פריך למה קדמה שמע (עתו' ברכות י"ד ב' ד"ה למה ופר"ח סי' ס"ז) ש"מ דהיו רק אפסוקים לא אפרשיות ולכתחלה סדרום חז"ל כך כדאמר ריב"ק כו' ומ"מ אימא מדרבנן לא יצא והפר"ח כתב היה קורא בתורה כו' ויאמר קודם או"י דויאמר דציצית אה"נ אין שייך לק"ש ומש"ה יצא משא"כ שמע והיה עלייהו קאי והיו כו' וזה י"ל כמ"ש בסמוך דמדרבנן מייתי ראיה ומיהו אין ראיה די"ל יצא שמע והיה ויקרא ציצית אח"כ ואשמעינן מצוה צריכות כו, או ברכות כו' וכדומה ולי העני אכתי טעמא בעי למה בקריאה והיו קאי רק אפסוקים ובכתיבה בתפילין ובמזוזה אף פרשיות שלא כסדרן פסול עי"ד רפ"ח ור"צ בט"ז א' וכאן א'. ואם נאמר דאה"נ דמ"ה כשר ומדרבנן פסול בכתיבה ועיין הגמ"י פ"א מתפילין אות נון בקריאה מדחזינן ויאמר לבסוף לא קפדי חז"ל כ"כ אדיעבד מיהת. א"כ אם יש לו ב' פרשיות קדש והיה ומצטרף ב' פרשיות מתפילין אי אמרי' בספק י"ל ספק דרבנן לקולא ועיין בל"ב בט"ז א"ב וצ"ע. ועיין באר היטב בשם עה"ג ואי"ה יבואר במ"א וכאן אין להאריך:

**חוזר** עט"ז סברתו כלבוש דודאי פסוק ראשון אף שא"י אם אמר או לאו מסתמא אוקי אחזקה ואמר אותו דכל ישראל מכירים ויודעים שצריך כוונה בפסוק א' אלא ששכח עתה וכ"ת מאי איכפת לן יאמר פ"ב (כל היכא דאיכא לברורי בקל כו') י"ל דהוי כב' רשויות וע"כ אמרינן בסימן ס"ג אות ג' דקורא בלחש או ממתין מדוחק שיודע בודאי

שלא כיון משא"כ כאן אוקי אחזקה ועיין לח"מ פ"ב מק"ש הי"ד נראה כן להר"מ חוזר לואהבת אבל פסוק א' אוקי אחזקה יע"ש (מה דמשמע שם דבקורא עראי חוזר וקורא בסי' ס"ג ס"ו בש"ע אין מבואר אם עשה כן שיחזור ויקרא דב"י לשיטתי' כאן והבן) והב"ח חולק ועמ"א א'. ואני מסופק אם דילג פסוק בואהבת וגמר הפ' א' והיה א"ש אם יקרא אח"כ מדילוג וגומר הפרשה דקורא כסדר ומ"ש בנתיים והיה א"ש סדר פרשיות אין מעכב וצ"ע. ואם דילג תיבה בלבוש ופר"ח שיתחיל מתיבה ויגמור וא"ר אות ג' בשם מי"ט דיתחיל מראש הפסוק יע"ש:

**סעיף ב**

**היה** עט"ז ועמ"א אות ב' מזה. ולטוטפות נמי שוין המה בפ"א וב' ומה שזה מלא זה חסר בקריאה א"א להרגיש כי אעפ"י שחסר יש בה כח ת"ג:

**כתב** הפר"ח סעיף ב' אם דילג פסוק במזיד חוזר לראש כמו בתפלה סי' קי"ד ס"ו יע"ש וע' לבוש שם ועיין סימן ק"ד ס"ו בט"ז מ"א שם בשח בק"ש יע"ש ואי"ה שם יבואר:

## סימן סה

**סעיף א**

**מי"ש** המחבר בס"א והר"ב בהג"ה דסאונס חוזר לראש צ"ע לפי מ"ש בתכ"ב במ"א מד"מ במידי דרבנן אפי' ע"י אונס אין חוזר לראש א"כ אם נאמר ק"ש ב' פרשיות ד"ת הא פ' ציצית לאו ד"ת כמ"ש הפר"ח ס"ז (ובפרט שאין אומרים שירת הים) א"כ אם סיים למען ירבו ושהה בפ' ציצית כדי לגמור כולי מרישיה כבר סיים ד"ת ואפשר ע"י אונס אין חוזר לראש ואפשר דל"פ וצ"ע:

**כגון** עט"ז דבריו צריכין ביאור מ"ש כ"כ תה"ד המעיין בתה"ד סימן ג' יראה דמב"ש עד ישתבח מפסיק ובברכות ק"ש אין מפסיק וכ"כ א"ר אלא דהתה"ד שם כתב דמדאמרינן אסור לאשתעויי מב"ש עד ישתבח משמע דברי חול הא לצורך מצוה שרי ואנן קיי"ל בסי' נ"ג ונ"ד דבין ישתבח ליוצר בדברי חול אסור הא לפסוק צדקה מותר הא מב"ש עד ישתבח אף לדבר מצוה אסור וא"כ המחבר מסברא דנפשיה פסק כן מב"ש עד ישתבח אין מפסיק לשמע ישראל ולפי"ז ג' דינים יש באם יושב ובטל צריך הוא שלא יהא נראה כאין רוצה לקבל עול מ"ש ובאומר תחנונים רשות ומב"ש וכ"ש ברכות ק"ש אסור להפסיק ומ"ש והוא הדין לאו לגמרי שוין דבעוסק בתחנונים רשות ולא חיוב דעוסק הוא בשבחו של מקום. ומ"ש מגמרא ברכות כ' ב' דתה"ד מביא ראיה דוקא יושב ובטל הא כל שעוסק בשירות ושבחות ליכא איסורא והקשה הט"ז דא"כ הא דפריך ונגרוס בפרקא אחרינא ואפי"ה משני בדבר שציבור עוסקין אלמא לא מהני דבר אחר ואין לומר בפרקא

אחרינא ע"כ דרך ארץ כדאיתא התם כ"ב א' דרבי יהודה אומר שונה בעל קרי במס' דרך ארץ דאל"כ מה פריך פשיטא ק"ש עדיף אלא דפריך למה מהרה"ר אין נראה כמקבל מ"ש כ"כ נגרו"ס בפה ד"א ומשני דבר שציבור עוסקין א"כ י"ל דרך ארץ לא הא שירות שפיר דמי דא"כ אכתי למה מהרהר בק"ש יהרהר בשאר שירות ותשבחות. ולא זכיתי להבין זה דודאי כל שא"א רק הרהור פשיטא ק"ש עדיף והיינו ביושב ובטל לגמרי אבל אם עוסק בשירות א"צ להפסיק לק"ש כמ"ש התה"ד דסובר יושב ובטל לגמרי משמע: **אמנם** הב"ח ז"ל דאיק מההוא שמעתתא היפך דברי תה"ד ואבאר דבריו כפי חילי בעזה"י דודאי למ"ד הרהור כדיבור דמי והרהור ג"כ אסור וק"ש ד"ת אין ברירה והתירו הרהור (עיין פירש"י ותו' שם ותבין כי יש לכאורה חילוק ביניהם) ופריך נגרוס בפרקא אחרינא דרך ארץ דשרי בדף כ"ב א' ולמה נתיר הרהור ומשני דבר שציבור עסוקין בו א"כ מוכח דלא כתה"ד ולזה י"ל ד"א שאני. ומיהו פשטא משמע למ"ד לאו כדיבור פריך והנה קשה ב' קושיות א' ר"א דאמר שלא יהא יושב בטל איך סתם המשנה דצריך ב"ק להרהר ק"ש בלבו מי לא עסקינן דמהרהר בתורה ובתשבחות דא"צ לתה"ד ועוד מה פריך ונגרוס בפרקא אחרינא דרך ארץ (עב"ח) כיון דהרהור לאו כדיבור פשיט' דעדיף טפי לעסוק במה שציבור עוסקין א"ו דר"א נמי סמוך אתי' רב אדא בר אהבה דאפילו מהרהר בשאר תורה צריך להרהר בק"ש דבר שציבור עוסקין ויושב ובטל היינו מדבר שציבור עוסקים ור"א הבין ממ"ש יושב ובטל דכשהוא לגמרי בטל צריך להרהר בק"ש הא עוסק בשאר שירות א"צ פריך ונגרו"ס בפרקא אחרינ' כלומר ומאי פסקא ומי לא עסקי' דגריס בהרהור פרק א' אחרינא ולמה יהרהר ק"ש (וכסברת מהרא"י) ותי' רב אדא בר אהבה דאפילו עוסק בשירות צריך להפסיק ולהרהר ק"ש דוקא וא"כ המסקנא דלא כמהרא"י זה נ"ל בכוונת הב"ח ז"ל יע"ש ולהלכה הסכימו הט"ז והפר"ח וא"ר דברכות ק"ש לא יפסיק. ומ"ש הט"ז דיוצא בפ"א י"ל דיכוין שלא לצאת ועסי' מ"ו ס"ט בהג"ה לענין פסוק א' בשחרית קודם ברוך שאמר ואין להאריך:

## סימן סו

### סעיף א

**כגון** עט"ז הרא"ש כתב רק אביו ואמו ורבו וגם בחה"ר כמ"ש המ"א ב' ומ"מ מדכתב הטור סתם אדם נכבד משמע מפני עושרו וכדומה וא"צ גדול בחכמה בהכרח הא דתניא בברייתא (י"ד א') אביו ורבו וגדול הימנו כו' יראה הוי ולא לצדדין כמ"ש בתה"ד דמאן דמפרש לצדדין סובר סתם אדם נכבד הוי בכלל כל אדם וע' פי' המשניו' להר"מ ז"ל ומ"ש הכ"מ בפ"ב מק"ש הט"ז ופסק בש"ע דלא כר"מ ורש"י מפני שרשב"א וראב"ש

פירשו יראה אביו ורבו ומסתבר טעמייהו מפני קושיית פשיטא (וגם מה איריא ק"ש תפלה נמי) וכבוד פי' כטור ומשמע אף ננבד כל דהו וממילא ברייתא ברכות י"ד א' אביו ורבו וגדול בחכמה כולהו יראה ולר"מ כולהו כבוד ולחה"ר לצדדין ועמ"ש בחידושינו בזה. ומ"ש שיש רשו"ת להפסיק משמע לא חיוב עי"ד קנ"ו ומ"א ק"ד א' וא"ר כאן דספק פיקוח נפש נמי (מחויב באפשר) ואי"ה לקמן ק"ד אבאר הא דנחש אין פוסק ועב"ח פוסק כרש"י ור"מ יראה כו' ומלך ישראל פוסק והקשה מירושלמי דלא ישאל בשלום רבו עי"ד רמ"ב סי"ז פסק המחבר דמקדים שלום ביראה יע"ש ועל הר"ב שם ק"ק למה שתק כאן:

**מה** שמפסיק בן שנייה לק"ש אע"ג דאסור להפסיק בין ברכה למה שמברכין עליו ברכות ק"ש כיון דא"א אקב"ו על הק"ש רשאי להפסיק. כ"מ ספ"ב מק"ש בשם ר"י הביאו הפר"ח עמ"ש במ"א ב':

**סעיף ב**

**והכי** נהוג עט"ז משמע כמ"א אות ד' דוקא טלית אין להפסיק לברך דמותר לקרות ק"ש בלא ציצית לכן יניח הטלית בלא ברכה משא"כ תפילין מעיד ע"ש גם תפלה צריכי תפילין ועמ"ש שלימ' עיין סי' כ"ה ס"ד ומ"א כ"ד אות ג' בשם הזוהר ומ"מ הכל הולכין בט"ק. ואפשר אף שאין לו ט"ק מאחר שלא נמצא בפוסקים מפורש דבלא ציצית כמע"ש ואם קרא ב"פ ק"ש אפ"ה מניחין מפני תפלה בברכה. ואם אירע שהביאו לי תפילין באמצע פרק א"ו להמחבר מניחן בלא ברכה ולהר"ב אף באמצע מניח תפילין ומברך כמבואר ס"ח והיינו היכא דא"א בע"א אבל קודם ק"ש ימתין עד בין הפרקים ופשוט הוא אבל באמצע פ' ק"ש יניח ויברך מיד ולא ימתין:

**סעיף ג**

**תיבת** עט"ז ועמ"א אות וא"ו. ומיהו כ"מ שאסור להפסיק אפי' פחות מכ"ד נמי אסור דהא אמן אסור ועסי' ר"ו שם מירי בהפסיק בשתיקה אבל בדיבור אפי' מלה חדא בתפילין סח חוזר ומברך ועיי' מ"ש רב"י עלה הא דבין הפרקים כ' ברוך ה' המבורך לא הוי כ"ד (דסובי' ד' תיבות עיין ר"ו) ואנן קיי"ל דרשאי לומר ברוך ה' המבורך לעולם ועד עמ"א מזה באות וי"ו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**אחד** עט"ז ועמ"א אות זיי"ן לדידו נמי סומכין על מ"ש ואמרו אמן כו' ועד"מ כאן וכן משמע מדלא הגיה הר"ב כאן כלום מ"מ דאף לדידין כן:

**סעיף ה**

**יש** עט"ז ק"ש ד"ת עסי' ס"ז אי ויאמר ד"ת או לאו ועיין מ"א אות ח' דהמנהג להפסיק ובין גאל ישראל לתפלה צ"ע ומ"ש המחבר כה"ן עיין פרישה פירושא דרשב"א אפי' דאיכא חשש פגם וליכא כהן אחר אבל הכה"ג הביאו הפר"ח כתב דרשב"א בכהן שקרא סתם יעמוד כהן (ואין כהן אחר דיברך) ומ"מ לדינא קי"ל דמפסיק ועולה אפי' ישראל כדאמרן עיין סי' קל"ה ס"ה ובט"ז ומ"א שם ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**אחר** גאל ישראל עט"ז. ועיין ב"ח אם אמר וגאלו בלא וי"ו (בין ג' לאלף) הוי משמע לעבר. והנה וי"ו ההיפוך מעבר לעתיד או מעתיד לעבר זה בשוי"א וזה בפתח וא"כ וגואלו בלא וי"ו ועם וי"ו ההיפוך הי' עתיד כמו וגאל את ממכר אחיו (ויקרא כ"ה) וגאלתי אתכם (שמות ו') ואם יאמר בפתח א"כ וגואלו בפתח עדיף טפי ויש נוסחות במעריבין עיין עליהם:

**סעיף ז**

**ואמת** ואמונה ערבית עט"ז ובטור רק אמת ואמונה והט"ז הוסיף דבשחרית אומרים אמת ויצי"ב (תרגום של אמש יציב) וקיי"ם והחזיר לנו הפקדון במנוחה ע"כ ראוי לעסוק בתורה כל היום ב"ו מפקיד ביד חבירו ב"ו מחזיר לו בלוי וכו' והקב"ה מחזיר במנוחה ורגיעה עיין לבוש:

## סימן סז

**סעיף א**

**חוזר** עט"ז. והנה ספק תורה קי"ל דאין מברכין עליו לעיל סי' י"ז ס"ב טומטום כו' בי"ד סי' רס"ה בס"ג במלת אנדרוגינוס ובדמאי מפורש דאין מברכין עליו בשבת כ"ג אילא דודאי סובר כתי' הפרישה הובא בא"ר ופר"ח דיש חילוק בין אם מחויב כלל המצוה עושה בלא ברכה ובין היכא שמחויב אלא שאינו יודע אם עשה מברך עליה. והנה יראה לומר וכל מי שמחויב ואינו יודע אם עשה יש קצת חזקה לומר שעדיין לא עשה וכמו שקם ממטתו בודאי לא קרא אין ספק מוציא מידי ודאי ולזה אמר בדמאי לרבא בשבת כ"ג א' דרוב ע"כ מעשרין הא לאו הכי היה מברך דיש חזקה לתבואה זו (פסחים ט' א' כתי' א' ודאי עם ודאי יע"ש) הלכך אי לאו רוב כוי היה מברך ה"ה כאן. ומיהו בברכה לחוד דאין חוזר ומברך דאע"ג דיש קצת חזקה ואפי' למ"ד בי"ד ק"י ספק דרבנן חזקה לחומרא הכא איכא נגדה לא תשא ברכה שא"צ לפיכך אין חוזר ומברך הא ספק תורה עם חזקה מברך שפיר וז"ש רבא רוב ע"ה מעשרין הן הא לאו רוב והוי ספק תורה הוי מברכין. ומה שיש להאריך בהא די"ט שני דבריהם ושאר קושיות אי"ה יבואר בפתיחה

להלכות ברכות ועיין לח"מ פ"ג מהלכות חנוכה האריך בזה ובחדושינו בשבת הארכנו גם כן וכאן אין להאריך. ומ"ש אמת ויציב דרבנן כשאמר פרשת ציצית וכשלא אמר ציצית אין חולק ר"א על שמואל וסובר ג"כ דהוי ד"ת עב"ח בזה פירש ג"כ כך בברכות כ"א יע"ש:

**ולפ"ז** בלולב יום א' ספק נטל או לאו נוטל ומברך וביה"ש יום א' נוטל בלא ברכה ובשאר ימים ספק נטל או לאו א"צ ליטול כלל דהוי דרבנן ועסי' תרנ"ב במ"א א' ואי"ה שם יבואר משא"כ לרשב"א הביאו המ"א י"ל כאן כך תקנו לא בשאר מצות וא"כ בלולב ביום א' גם כן בלא ברכה:

**ואגב** אזכיר מ"ש בגמרא ברכות כ"א א' ספק קרא ק"ש אין חוזר וקורא א"ו חוזר ור"א אמר חוזר וקורא כו' ומפרשים דר"א סובר ק"ש ד"ת והנה י"ל כ"ע דרבנן פליגי לשמואל כל דרבנן מקילין ואין מטריחין אפילו דיבור דקל הוא ור"א סובר כי אמרינן ספק דרבנן לקולא היכא דליכא לברורי בקל משא"כ זה יקרא ויקבל שכר כקורא בתורה עכ"פ ודמיא לריש פסחים למאי נפקא מיניה נישיילי' משא"כ תפלה וא"ו דאיכא ספק לא תשא ודאי דאין חוזר ומברך. ועב"י ב' טעמים ספק ברכות לקולא א' דרבנן הם ב' בשם הר"ר מנוח דספק לא תשא היינו משום דאל"ה ראוי להחמיר משום דיש לברר בקל ליברך גם חזקה מסתמא לא אמרה ומחוייב הוא כמו בנ"ר דודאי אכל וספק אי בירך וה"ה ברכה א' כה"ג לכן אמר דיש חומר לא תשא. משא"כ בהמ"ז ד"ת כל שספק אי בירך פשיטא דחוזר ומברך כמו א"ו ד"ת כל שלא אמר פי' ציצית (וש"ה וכדומה) וחומר לא תשא אף אם נאמר דהוי ד"ת (עמ"א רט"ו) מ"מ ספק תורה לחומרא תו מחוייב הוא ואין כאן לא תשא משא"כ בדרבנן להחמיר בחזקה משום חומרא יש לא תשא ועפר"ח כאן ולפי מ"ש א"ש:

**ובחדושינו** שבת כתבנו בספק אם בירך בהמ"ז דחוזר ומברך ואם ספק לו אם אכל כדי שיעור תורה או לאו דאז חוזר ומברך לפרישה דהא ספק לו אם מחייב הוא כלל מ"ה או לאו ודמי לאנדרוגינוס ולרשב"א מברך ואי"ה יבואר בקפ"ד במ"א אות י"א וקפ"ז מזה. ואע"ג דהתם בהמ"ז גוף המצוה והבן:

**וממ"ש** המחבר אם ברור שקרא ק"ש רק ספק אם בירך לפניה ואחריה אין חוזר ומברך והא לפניה בלא"ה אין חוזר דסירכא נקיט ואתאי עיין תוס' ברכות כ"א א' ד"ה ספק ומהרש"א ז"ל שם אם לא שנאמר לחלק בין ההוא דלמען ירבו המוזכר בסי' ס"ד ועמ"א מ"ש בזה אי"ה ע"ש. עוד רגע אדבר במ"ש הלבוש בכאן כי דבריו עולים לרום ומרפסין איגרי כפי דעתי העניה והחלושה. כי המעיין בדבריו יראה מבואר שסובר לא תשא הוי

ד"ת (דלא כמ"א רט"ו) ומש"ה א"ש טעם הר"ר מנוח דספק ברכה לקולא שלא יעמוד בספק לא תשא משא"כ בספק קרא ק"ש אתי ספק עשה של ק"ש ומפיק מספק לא תשא וכפי הנראה מטעם דחייה הוא והנה ניחא לי בספק בירך בהמ"ז דחוזר ומברך דספק תורה לחומרא כדאיתא בקפ"ד ולא חיישינן לספק לא תשא כמו שכתב הפר"ח כאן י"ל דעשה דחיא ללי"ת וגם זה יש לעיין כי בהמ"ז מ"ע אחת כל השלש ברכות וספק לא תשא עובר בכל ברכה וכפי מ"ש בס' שושנת העמקים י"ל אין עשה דוחה לב' וג' לאוין. אמנם בק"ש דברכות אין מעכבין למה חוזר ומברך ואיזה דחייה שייך בכאן כ"מ שיכול לקיים שניהן כו' דברכות אין מעכבות גם קי"ל ספק תורה אין מברכין עליו כבסי' י"ז וצ"ע ואי"ה בפתיחה להלכות ברכות יבואר עוד מזה ועם זה י"ל ספק התפלל אע"ג תפלה ד"ת י"ל חומר לא תשא ואין מ"ע אחת דוחה להרבה לאוין משא"כ ברכת המזון דאכל ועליה רמיא לברך אין ספק מוציא מידי ודאי ועדיף מספק התפלל ואי"ה בסימן ש"ה ולקמן קפ"ד וק"ו יבואר:

## סימן סט

### סעיף א

**ועכשיו** עט"ז באי"ר ב' פי' בב"ח דמש"ה פורסין אחר שסיים ש"ץ שלא יעברו נגד המתפללים וא"כ לא יצדק לשון הט"ז ומזה נמשך קלקול גם הציון בכאן אין שייך כלל ואי לאו דמסתפינ' מחבראי וכ"ש מרבותי הייתי אומר דהאדון ז"ל כיון בזה כוונה אחת והוא כי מלת פורסין האמור (מגילה כ"ג ב') יש ב' הבנות א' בלה"ק פרוסה חתיכה מעין הלא פרוס לרעב כו' מפרסת פרסה או פורס ארמית כמ"ש בת"י יברך הזבח יפרוס על הזבח לשון ברכה והתחלה ויש לכ"א מהלשנות ב' פירושים והנה ללשון פרוסה ב' פירושים היינו למ"ד קדושה שביוצר יחיד מדלגה תקנו שיאמר עכשיו כל הברכה בשם ומלכות אעפ"י דכבר התפללו וקראו כל א' ק"ש וברכותיה בפ"ע דאל"כ מאי פרוסה הא צריך גם א"ר כולה אפ"ה תקנו דוגמא לסי' ס"ז יע"ש. השני שלא יהא נראה ככופר כמ"ש הב"י בשם מהר"י עמ"א ובאות א' ויש נ"מ לכל א' מהב' פירושים לפי' א' קדושה שביוצר אין יחיד אומרה וקולא שתקנו לברך שנית ואין נראה ככופר כיון שעונין ברוך ה' המבורך ולפי' ב' קדושה יחיד אומרה רק שלא יהא נראה ככופר וא"כ לדידן דפסקינן בסי' נ"ט ס"ג יחיד אומרה ע"כ שלא יהא נראה ככופר ואיך אנו יוצאים ע"כ לאחר שסיים הש"ץ ומיד מתחיל בתפלת ח"י בקול רם כמ"ש הת"ט מ"ג פ"ד דמגילה יע"ש אלא שמזה התיקון נמשך קלקול שמפסיקין בין המתפללין:

**והנה** לפירוש השני פורסין ארמית התחלה ופריסה הפירוש שלא קראו שמע רק עתה באמן ואמ' דלא יהא פחות מעשר' ויש בו שני פירושים א' משום קדושה שביוצר כמו לפי' א' בפרוסה (וא"ש טפי כי לא אמרו ב"פ הברכה) השני שברכות אלו אין א' מוציא חבירו כי אם באמירה דוקא וע"י עניית אמן יותר מהמברך וזה דוקא בעשרה וכמ"ש הר"ב בסי' נ"ט ס"ד בהג"ה משא"כ ללשון א' פרוסה אין זה מוכרח וי"ל אף ברכו אלו לא בעי עשרה ומש"ה השמיט המחבר בנ"ט זה והר"ב לשיטתי' כאן דפורסין התחלה וע"כ כרבינו יונה דאין מוציא בפחות מעשרת ולפ"ז המחבר והר"ב מחולקין בפירוש פורסין ולדינא ג"כ ומה שלא הזכיר הר"ב זה הואיל ואין מבואר בפירוש ההיפוך ואי"ה במ"א יבואר עוד מזה. דאין לומר להר"ב ג"כ פרוסה וא"ר אין עונין אמן כמ"ש בד"מ זה לרבינו יונה אבל להר"ב במשנה א"א לפרש כן שהרי הר"ב אינו אומר כן בסי' ס"א ס"ג דעונין אמן אחר באהבה והבן זה:

**סעיף ב**

**והתחיל** עט"ז מהמחבר משמע דאם לא התחיל יאמר ברכו שנית ובבי"י כ"כ והקשה כו' ולבוש משמע דסידור שבח אין קפידא בכופל ועוד י"ל שאין או' רצופים רק פ"ש קדי"ש וברכו והוי הפסק ושרי עסי' ס"ג בט"ז ג':

**סעיף ג**

**סומא** עט"ז ובמגילה פ"ד מ"ו ר"י אומר כו' ה"א דלא פליגי על ת"ק אלא שת"ק אומר פורס וידלג יוצר אור ור"י מפרש לה שלא יאמר יוצר אור או שת"ק מיירי בראה ונסתמא (ויהיה פורס התחלה וכדומה או פרוסה כי לא יאמר יוצר אור וא"צ) קמ"ל מתרץ מ"ש וכ"כ מ"א ז"ל עיין ב"ח. מ"ש ברצ"ח התם סומא אין אומר מאורי אש דבעינן שיאותו לאורו עמ"א שם י"ז משא"כ הכא על שנהנה: **כתב** הפר"ח יש מקומות שהקטנים פורסין על שמע ומיחה בהם ממשנה מפורשת (מגילה פ"ד מ"י) ולא שמעו לקול מורים. והנה להר"ב עכשיו שא"א כ"א ברכו ועונין כו' י"ל לדין המשנה יוצר אור להוציא שאין בקי (ויהיה פורס התחלה) א"כ קטן אין מוציא גדולים דהוי תרי דרבנן או שאין כבוד לציבור שקטן יוציאם מאחר דבעינן על עשרה דוקא כר"י (הביאותיו לעיל באות א' י"ש) משא"כ עתה שכולן בקיאין רק עונין ברוך כו' י"ל קטן פורס אלא הפר"ח כתב להמחבר (דנמשכים אחריו כל בני ספרד) וגם עתה אומרים יוצר אור ופורס א"כ כבר התפללו רק שלא יהא נראה ככופר (דלהמחבר בסימן נ"ט ס"ג לא ברירא רק ויש לחוש והבן) א"כ אפ"ה אין קטן פורס אע"ג דלא מוציאם ואדרבה האחד אומר יוצר אור עמ"א ובאות א' וא"כ אין חילוק בין דין וזמן התלמוד לעתה ומ"מ הנך רואה שגם להר"ב יש למנוע שלא יפרוס על שמע קטן ומיהו כל שהגיע לכלל שנים אין מדקדקין דברכות ק"ש דרבנן

הוי ותפלה נמי אף לר"מ ד"ת מ"מ די בפ"א ומכ"ש קדושה זה ודאי דרבנן ועסי' נ"ג ונ"ה בזה:

**עיין** במ"א סי' ג"ן אות י"ו בסומא י"א חייב בכל המצות מ"ה וי"א מדרבנן עיין תוס' מגילה כ"ג וב"ק פ' החובל ובפתיחה כוללת כתבנו מזה די"ל במ"ע פטור לר"י לא לאוין ועיין ב"ק פ' החובל ואי"ה יבואר במהדורא בתרא עוד מזה בפתיחה כוללת:

## סימן ע

### סעיף א

**מ"ש** המחבר בס"ב לרש"י בהגיע לחינוך פטור היינו כבר שית ושבע הא יב"ש חייב לחנכו כמו בתפילין ע' ב"ח כאן ובסימן ל"ז במ"א אות ג' ד' להמחבר נמי דוקא יב"ש הא פחות לא מכ"ש דק"ש וכאן כתב רק ראוי לנהוג כר"ת. ואמנם בע"ץ ב' כתב דתפילין וציצית זמנם כל היום יע"ש ואמת מציצית (בסי' י"ז) ראיה דהתם פחות מיב"ש נמי כל שיודע להתעטף. ומ"ש רש"י ברכות ב' ב' דקטנים חייבין בתפלה דרחמי לרי יהודה דתפלת השחר עד ד"ש אפשר אינו מצוי הא לרבנן בלא"ה עד חצות עסי' ק"ו ב"י:

**מק"ש** עט"ז הביא דברי ב"י ונ"מ האידנא באולי דאם רצה החתן שלא לקרות הרשות בידו (דמש"ע אין הכרע אי מחויב לקרות ועמ"א אכתוב דמשמע דצריך לקרות עתה) לכן כתב זה ובאלמנה אף שעוסק בהכנת נישואין לא מחשב לטרדא רק מצוה לחוד ועב"י וממ"ש המחבר שלשה ימים ולא כתב די לילות סובר עד מ"ש ולא עד בכלל וחייב במ"ש ועיין פר"ח כ"כ שדעת מהרי"א והמחבר כן אבל הרא"ש והרע"ב פירשו עד בכלל. ובאמת במהרי"א י"ל כן אבל בב"י הונח לו בתירוצו א"כ די לילות נמי שפיר ולמה חזר כאן. ובע"ץ אות ג' ועד בכלל יע"ש. ומ"ש באות ה' מכאן ואילך ימחול לה מכרות שפכה מא"ל אלא דאין טרוד עוד. ועתה מקדשין תחת החופה וגם בזמנם באשת ישראל איכא ס"ס (כתובות ט') אלא דמ"מ רוצה לידע אם אין מופקרת וה"ה כנס אשה שנכנסה לחופה ולא נבעלה כאמור ונ"מ עתה למ"ד אם רוצה אין קורא גם כרות שפכה עיין הרע"ב ותי"ט פ"ב משנה ה' דברכות מ"ש על הרע"ב ד' לילות י"ל אדרבה דל"ת ולא עד בכלל. ועמ"ש שם לטעם כ"ש גם בה וישהה יע"ש:

### סעיף ב

**גומר** עט"ז האריך. דע כי המחבר ס"ד היה עוסק בצ"צ והגיע כו' ובס"ה היה עוסק ולא כתב הגי"ע י"ל דאדסמוך קאי והתחיל בהיתר דוקא אין פוסק לחמשה אלו ומינה באיסור בצ"צ נמי מפסיק דשלא כדין התחיל (עכ"מ וב"י כאן) והמ"א באות ו' דחה זה. והט"ז הקשה על התי' הב' דודאי הר"מ ז"ל סובר להנך חמשה אף באיסור אין

פוסק כל שיש שהות דהרי בפירוש המשנה פי' מפסיקין לק"ש ולא לתפלה מלתא באנפי נפשה ואד"ת אבל ברישא אף לק"ש אין מפסיקין (ולא כרש"י דפי' ומפסיקין בוי"ו ושאני ד"ת דהאי שנון והאי שנון מוטב יקרא ק"ש ודי"ת) וע"כ מתני' בהתחיל באיסור מדפריך אלולב דשם באיסור ודאי א"ש מתני' דשבת בהתחיל באיסור ואפ"ה פירש הר"מ במשנה דדין וכדומה אין מפסיקין היפך דברי הב"י בתי' הב'. והר"ן דכתב התחיל בהיתר אין פוסק ומתני' דשבת באיסור ומפסיקין לק"ש (בוי"ו וקאי ארישא ג"כ ובחידושינו הארכנו במשנ' שבת ט' ב' וי"א א') גם מ"ש הב"י וכ"מ דמ"ש הר"מ ז"ל ואם פסק משובח למ"ד מדר"ז בסוכה הא התם בלולב בהתחיל באיסור וגם במסקנא מיירי באין שהות שם כמ"ש הט"ז אח"כ. ע"כ סי' דבאמת דיש תי' לחלק בין שהות או לאו ודאי נדחה תי' ד"ת דרבנן ואין חילוק אף בד"ת סובר הר"מ אפי' באיסור אין פוסק ומש"ה הר"ז משובח כיון דה"א דיש חילוק בין תורה לדרבנן:

**ומ"מ** מ"ש המחבר בס"ד בצ"צ והגיע משמע הא באיסור פוסק הא בכ"מ כתב דלמד זה מעיבור החודש ובב"י כתב מירושלמי בצ"צ כעוסק בתורה (דרבים) ובת"ת דרבים משמע בפ"ט וק"ו אפי' באיסור אין פוסק ובגמרא שבת י"א דפריך והתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש כי תניא בעיבור שנה ומאי פריך דלמא בהיתר אלא דכשם לתפלה היינו באיסור ואהא משני בעיבור שנה באיסור אין מפסיקין ולמה כתב המחבר והגיע. גם בכ"מ פ"ב מק"ש ההי"ו דאדסמוך קאי ואם כן כ"ש צ"צ וקשה כדאמרן:

**עיין** נ"ץ מ"ש לחלק בין ק"ש זמנה קבוע לולב כל היום ובחידושינו כתבנו כעין זה ומ"ש דהר"מ למד מדמוקי מפסיקין לק"ש בד"ת ולא הנך דרישא כתבנו בחידושינו ואין מפסיקין לתפלה מיותר יע"ש. ועא"ר כאן ואי"ה בפ"ט וק"ו תפ"ט ותרנ"ב יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך ועיין לבוש ס"ד וס"ה נתחכם בזה הביאותיו במ"א אות ו':

## סימן עא

### סעיף א

**אפי'** עט"ז הביא דברי הרא"ש דאפי' בעיר אחרת פטור ואין רשאי ועי"ד שמ"א ובש"ך ה' דלא כב"ח שפסק בעיר אחרת אוכל בשר ויין כשבעלה בעיר יע"ש. והנה הרא"ש ור"מ פי"ד מק"ש מחולקין להרא"ש בשר ויין אסור דלא פלוג ולהר"מ הטעם שאין לבו פנוי עד שיקברנו וזה בק"ש דבעי כוונה משא"כ בשר ויין גם עתה בלא"ה א"א מכוונין. והט"ז כתב דתליא זה בטעמים שכתב ירושלמי באות ב' מבואר דלטעם שישא משאו כה"ג דר"ת מותר בשר ויין וחיוב במצות ולטעם כבודו של מת היינו שלא יאמרו מת

זה קל הוא בעיניו של אונן ולא חרד על מיתתו ואין נבהל כמ"ש בלבוש א"כ אף בעיר אחרת ובעלה בעיר אסור בבשר ויין ואין קורא ק"ש (עיין בהגהות לבוש הוא לאו מדברי הלבוש והוא כפי' הרא"ש כבודו של מת שיהא פנוי לחשוב בצרכי קבורה ומש"ה בעיר אחרת הוצרך לומר לא פלוג) עמ"ש בסוף הסימן קצת דינים:

**סעיף ב**

**ואפי'** עט"ז מ"ש ול"ד לחתן דפסקינן דאין חייבין לקרות לכאורה מלת דאין ט"ס ר"ל בסי' עיי"ן פסק בש"ע דבזה"ז קורא משמע חיובא (עמ"ש שם) א"כ למה כאן אין חילוק בין זמן התלמוד לעכשיו ותי' דהתם בכוונה עכשיו יוהרא אם לא יקרא משא"כ כאן דפטור משום שאין מי שישא משאו או כבודו אין חילוק בזמן הזה. ואם נגרוס דאין חייבין קאי למה שפסק הש"ע בעיי"ן מדינא דש"ס דפטור ואין חייבין קאי למה שפסק הש"ע בעיי"ן מדינא דש"ס דפטור ואין חייבין הא רצה קורא אף מדין הש"ס ועכשיו מחויב והיינו כר"מ ז"ל כל הפטור מק"ש אם רצה קורא ונכלל גם אונן כמ"ש הב"י בסי' עיי"ן וא"כ איך פסק כאן דאין רשאי להחמיר עכ"פ באין מי שישא משאו לז"א דכאן שהטעם כבודו או משאו פסק דלא כר"מ משא"כ לעיל משום כוונה אם רצה רשאי ועב"ח ועט"ז ומ"ש אונן ילך לביה"כ ויאמר קדיש אם יש מתעסקין דליכא רק מפני כבודו וזה כבודו שיאמר קדיש ועא"ר קל"ג אות נ' וב"ד שע"ו בט"ז ד' דבחול אין אומר קדיש מירי באין מתעסקין רק הוא אז איכא משאו אסור לומר קדיש. ובנה"ך ב"ד דכ"ז שלא נקבר המת אין דין גיהנם ואין קדיש להציל מגיהנם ויראה אם אין בנים אחרים שאין גוזל רשאי לומר קדיש כה"ג שכתב הט"ז:

**סעיף ג**

**ועבי"ד** עט"ז ב"ד הביא רק וי"א דאין רשאי ומשמע אפי' יש מי שישא משאו (דע"כ אמרינן הלכה כדיעה א' בסתם אם ההיפוך מבואר עמ"ש בהנהגות או"ה בפריי ל"ד יע"ש) ומ"ש דאין לעשות ספק דרבנן בידים וכללא הוא ס"ס וספק דרבנן אין לעשות לכתחלה ועמ"א סימן תס"ז אות ב' יע"ש. ומיהו י"ל דק"ש מ"ע ד"ת הוי להיפוך ספק תורה לחומרא ומיהו הא בורכא דוקא לענין אי רצה להחמיר מיבעיא הא פטור אף ביש מי שישא משאו תו ליכא ספק תורה ואמנם המעיין באות א' יש לעיין בזה. ודע דאין לחלק בין ק"ש דאין חשש ובין ברכות דיש חשש לא תשא ומש"ה החמיר שם ב"ד ד"ל דל"ש לא תשא אלא ברכה שא"צ אבל בפטור ליכא לא תשא מידי דהוי אמ"ע שהז"ג בנשי' דמברכות ובחדושינו ריש מ"ש כתבנו מזה:

**סעיף ד**
**אבל** עט"ז תיקן בזה קושיי' מ"א באות ג' דבמ"ש הואיל ויהיה פטור ראוי לקבל עמ"ש מבע"י אם אין מחשיך על התחום ועי"ד שמ"א מדיני שבת וי"ט ובא"ח תקמ"ח בזה:

**סעיף ה**
**או** עט"ז וזה דלא כנראה מדברי המ"א אות ד':
**אם** אונן שבירך ושמעו אחרים אי יוצאין י"ח או נימא כל שאין מחויב בדבר מיקרי כיון דלעת עתה פטור הוא כתבנו בפתיחה כוללת מזה. ומיהו העוסק בצ"צ ופסק וקרא ושמעו אחרים שפיר י"ח דלאו פטור ממש אלא שעוסק במצוה אחרת. ועי"ד שמ"א בט"ז ה' ועמ"א צ"ג אות ה' וא"ה שם יבואר:
**עי"ד** שמ"א ס"ג דאעפ"י שיש מי שיתעסק בצרכי קבורה אסור בבשר ויין ופטור מכל המצות אבל אם מסרו לכתפיים מיוחדים לכך מותר בבשר ויין ויראה ה"ה שמותר להתפלל ולקרות ק"ש בלא תפילין: **בסימן** ל"ח כתבנו בהה"מ מניח תפילין אבל ביום א' ועא"ר שם ואיכא לעיוני בה דמ"מ יום מר הוא לו ומכ"ש דעת המחבר בסי' ל"א דבלא"ה חה"מ אין להניח תפילין ואף שאין אבילות במועד אנינות נוהג בחה"מ ואפי' בי"ט שני ע"י ישראל או בי"ט ראשון ע"י עממין וא"ה בתקמ"ח יבואר עוד בזה:

## סימן עב

**סעיף א**
**אין** עט"ז דלהקל לית עתה ת"ח ולהחמיר יש. והאי סמך לק"ש אף אח"ז ק"ש כל שאין ברור שרוב הקהל התפללו וקראו ק"ש אין מוציאין עיין בי':

**סעיף ב**
**העם** עט"ז ועב"י וב"ח האריכו והפר"ח קצת נראה שהשוה עם הט"ז ועא"ר ועי"ד שד"מ ואין להאריך:

**סעיף ג**
**הפנימים** עט"ז כי במשנה אמרו הפנימים חייבים והחיצונים פטורים ובגמרא י"ט ב' שורה הרואה פנימה פטורין ושאינה רואה פנימה חייבין ופירש הב"ח שעומדין שורות בהיקף כבצל וב' היקפים פטורים שהאבל באמצע ושורה מקיפו ואח"כ שורה ב' ב' שורות פטורות שאפשר דרך הכתפים של שורה א' יראו שורה הב' ורואים האבל מקרי והקשה ע"ז הט"ז דא"כ שורות שורות מ"ל דב' שורות פטורים ע"כ פירש דאבל עומד בשורה שוה בלא היקף ואחר כך מקיפין שורות ושורה המקיפה ראשונה פטור' שמלפניי רואות פני האבל ומנחמין אותו ג"כ ואעפ"י שאותה שורה גם מאחורי אבל בהיקף כל אותו ההיקף פטור וז"ש שורה היינו היקף א' הרואה פנימה שורה השוה בפנים ולא

רואה פני האבל מאחורי׳ פטורה והיק״ף תי׳ דל״ת שעומדין בריבוע׳ דא״כ קשה ד׳ שורות המה ולמה אמר שורה לכן אמר היקף בעגולה וחדא שורה הוא. עיין ר״מ פירוש המשנה דאין פטורים כ״א שאין הפסק בין האבל לבינם ולב״ח רש״י חולק עם הר״מ ז״ל ולט״ז א״ש דאין כאן מחלוקת:

## סימן עד

### סעיף א

**מ״ש** המחבר בס״א לבו רואה ערוה אסור והגיה הר״ב ה״ה ערות חבירו ובב״י לא ביאר מקומו ובב״ח דמ״ש מסי׳ ע״ה דאף ערות חבירו אסור לראות והנה עיניו רואות מן התורה ולבו רואה מדרבנן כדבעינן למימר אי״ה באות א׳ ואין ראיה ועט״ז כתב מסימן ע״ג למה לי החזרת פנים יע״ש וא״י דא״כ בהחזיר א׳ מהם ויקרא די ולמה מחזיר שניהם ועוד דבהכרח חוצץ בטלית על לבו שלא יהא רואה לבו ערוה ממילא לא יראה הלב ערות חבירו:

**כדי** עט״ז הנה תצטרך בכאן להקדמה א׳ וזו תוארה:

**דע** כי הדין נחלק לחמשה א׳ עינו רואה ערותו ב׳ לבו רואה ערותו ג׳ בגילוי ערוה אעפ״י שאין עיניו ולבו רואה ד׳ עיניו רואה ערות חבירו ה׳ לבו רואה ערות חבירו והנה עיניו רואה ערותו או של עכו״ם מן התורה אסור מקרא (דברים כ״ג ט״ו) ולא יראה ב״ך ערות דבר וכנראה מברכות כ״ה ושבת ק״ן א׳ דמ״ה ודרשא גמורה ההוא מיבעי ליה וכ״נ מסתימת כל הפוסקים ובחה״ר ברכות יע״ש באופן כי לאו מן התורה הוא ברואי ערוה וקורא ק״ש או עוסק בד״ת ודבר קדושה ומיהו עשה דוהיה מחנך קדוש לא קאי אערוה כ״א אצואה (מש״ה בערוה די בהחזרת פניו כבסימן ע״ה ס״ו ובצואה יש מחלוקת הרשב״א והרא״ש אי לא יראה קאי נמי אצואה או רק אערוה ושבת ק״ן דמשני ההוא לכדר״י ה״ה המ״ל לצואה ברשות אחרת כבסימן ע״ט ס״ב ושם הרהור שרי. ויבואר אי״ה בע״ט) וא״כ הקורא ק״ש ורואה ערוה עובר בלאו מ״ה וה״ה כל דבר קדושה אבל הרהור מותר כדמוכח בשבת ק״ן וברש״י שם ועא״ר ע״ה זיי״ן וי״ד סי׳ א׳ בט״ז וש״ך י״ט ול״ז ובפריי שם דהרהור מותר בערוה אלא שומע כעונה אסור בערוה דהוי כדיבור. והמתרגם שם עבירת דפתגם היינו עבירה בדיבור שקורא ק״ש במקום שאין ראוי (בס׳ המגיד הארכנו דהוי נמי להי״ר וגדול עונו כמו להי״ר שמכניס ד״ת במקום טומאה ח״ו):

**ויש** לראות אם קרא ק״ש ועיניו רואות ערוה אם מפסל לעדות ומ״ה ודאי לא דלית ביה מלקות דדיבורי׳ דעביד מעשה הוי מעשה משא״כ כאן דלא עביד מעשה וכ״ת דיוצא ידי ק״ש יקיים מ״ע זה שבוש דלאו מעשה מקרי׳ אם לא בנעשה מעשה בפועל כמו

חסמה בקול שהפסיק' הבהמה מלאכול ומימר (עיין פי"א משכירות ופי"א מתרו') ועוד דהא בורכא נמי הוי דאי"י ידי ק"ש כבסי' פ"ג ס"ה ואפי' להפר"ח בע"א ס"ז מודה כאן וכמבואר אלא אפי' מדרבנן מבעיא לי די"ל דהא דמפסיל מדרבנן דוגמת מלקו' ד"ת דחייב מכות מרדות כמו שיראה הרואה בפ"ט ויו"ד מה' עדות שכתב היה עבירה שחייב מדבריהם כו' משא"כ כאן דאדיבור אפשר דלא לקי מכות מרדות דלא יהיה של דבריהם חמור משל תורה ולאו שאב"מ אין לוקין ומיהו בספר שושנת העמקים בכלל מכת מרדות ביארנו דאף לאוין ועשין שאין בהם מעשה כלל לוקה מכת מרדות מדבריה' כמ"ש הפר"ח באי"ח תצ"ו אות א' וראי' המוציא ש"ר בר"מ סוף ה' נערה ובתולה יע"ש ושם יבואר אי"ה וכאן אין להאריך. וכ"מ באה"ע כ"א ס"א בקול שומע מ"מ:

**באופן** דעיניו רואות ערוה שלו או של חבירו מ"ה עובר בלאו ולוקה מ"מ מדבריהם ואמנם לבו רואה ערוה שלו או של חבירו יראה מדרבנן דבקרא לא מצינו לה וכ"ז כשהוא לבוש כתונת דהערוה מכוס' אבל בגלוי ערוה אע"פ שלבו מכוסה ועיניו אין רואות שמעצים (להמחבר בע"ה ס"ו ובט"ז ב') או הוציא ראשו חוץ לחלון (עמ"א כאן) אפ"ה אסור לקרות ולעסוק בתורה. והנה בי"ד ריי"ש בט"ז וש"ך האריכו ודחה הש"ך דברי הב"ח דאמר דגלוי ערוה ליכא איסור כלל כ"א משום שלבו רואה ערוה יע"ש ואמת כן הוא וכ"ש להמחבר בע"ה דעוצ"ם עיניו מהני א"כ צא ופרנס ערו"ם לא יתרום יעצים עיניו ויפסיק בזרועותיו כמ"ש המחבר כאן ס"ג. ואלא מיהת בטעם הדבר הנה מדרישה שם משמע מדרבנן שאין כבוד השכינה שיהיה בגלוי ערוה ולעסוק בתורה ואמנם מט"ז שם וכאן ומש"ך שם משמע דמ"ה הוי והיינו כמ"ש הרשב"א בחדושיו ברכות כ"ד כ"ה לא יראה ערות דבר ולא כתיב לא תראה אלא לא יראה לאחרים ובחדושי הארכתי ויראה ודאי אם אחר עומד נגדו אסור מ"ה ובאין אחר מדרבנן מפני כבוד השכינה בפרישה אלא מרש"י בחומ"ש ולא יראה בך הקב"ה (עיין רא"ם יראה ט"ס צ"ל דאל"כ לא תראה בתי"ו הנוכח י"ל דוי"ו ולא יראה אין ענינו לכאן ובש"ח יראה בצירי" אפשר כן הוא) א"כ למדנו בביאור בגילוי ערוה אף שאין עיניו ולבו רואות אסור מ"ה כאמור כאן:

**אמור** מעתה בעיניו רואה ערותו או בגלוי ערוה דין תורה אסור אף אין אחר עמו וספק אסור וחוזר וקורא מספק אלא שבזה י"ל דאם נאמר הלכה כרבא בתמורה ד' דאי עביד לא מהני הוי ספק תורה בק"ש ככס"ז עם ברכותיה (להמ"א שם לא להפרישה כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין והבן עמ"ש שם) משא"כ אם נאמר דמדרבנן חוזר וקורא י"ל ספק דרבנן לקולא. והפרש יש בין עיניו רואות דלא מהני כיסוי המים כמו ערוה בעששית ואלו לגלוי ערוה מהני כיסוי המים כמ"ש הט"ז וש"ך ומ"א כמו שיראה הרואה בדבריהם

ביי"ד ריי"ש וכאן הן אמת טעמא לא ידענא למה מאחר דלא יראה קאי אעיניו וגילוי ערוה מ"ש זה מזה ובחידושינו נתקשינו בזה ועתה ראיתי להפר"ח והרגיש בזה והש"ך סי"ד העיר ולא תי' יע"ש. ולפרישה בי"ד דרבנן הוא הוי א"ש דמהני כיסוי המים אמנם מרש"י חומש אין נראה כן וכדכתיבנא ועח"מ ר"ח בסמ"ע שם והבן. וע"ע במ"א ה':

**ולבו** רואה ערוה דרבנן הוי י"ל שפיר כל שלבו חוץ למים הקילו ובריייתא ברכות כ"ה ב' מים צלולים ישב עד צואר"ו וקורא (ויהיה רבותא ואהכי פליגי י"א ועב"ח) מסייעא לדין כל שחוץ למים הלב ומודים י"א. ול"ק מ"ש מערוה בעששית דעיניו ד"ת ולבו דרבנן כל מי שמכוסה במים וה"ה בעששית אף שלבו רואה ש"ד ועפר"ח ולמ"ש א"ש ועיניו לא מהני כיסוי המים כמ"א שעוצם עיניו (ומהכין הוכיח המחבר ז"ל בע"ה ס"ו דינו ואין חילוק בין ערות חבירו או ערותו והבן זה) ועיין מה שכתב במ"א ה' מזה. ועיניו רואות ערות חבירו מ"ה הוא ולבו דרבנן והפרש יש דאלו ערותו למ"ד בע"ה דעוצם לא מהני לא יצוייר החזרת פנים עט"ז אות ב' שם ואלו בערות חבירו לכ"ע החזרת פנים מהני ולבו רואה ערות חבירו נמי אסור. אשכחנא פתרי דלבו רואה ערות חבירו יותר חמור דאלו ערותו מהני הפסקה בזרועותיו ולחבירו סוף סוף לבו רואה וכסו"י ביד על לבו אף לערות חבירו אין מועיל דאין גוף מכסה גוף כדבעינן למימר לקמן אי"ה:

**וראיתי** להא"ר ע"ה ז' חרה אפו בו בפרישה ז"ל יע"ש וי"ל דשומע כעונה ולהא נתכוין הפרישה ומ"ש דלתי' ראשון ערותו מכוסה כו' א"י דמלובש בכתונת דק אין אזור ערום מקרי ולבו רואה ערוה ואין להאריך דכה"ג יש תקנה בחיבוק זרועותיו וביד נמי יכסה הכתונת על הלב. ואם הכתונת דק מאוד ונראית הערוה משם דינו כדין המים עמ"א ע"ה באשה כה"ג ולעיניו לא מהני כמו עששית ואי"ה יבואר עוד. יצאתי חוץ לגדרי כי הקדמה זו צורך הוא ולקמן בע"ה וע"ט אי"ה יבואר עוד:

**ומ"ש** הט"ז כיסוי בגד על לבו במקום ממט"ה ללבו יבואר אי"ה במ"א אות ג' ואות ה' בזה ועיין פרישה וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

**לא** עט"ז בסימן ח' אות ג' ועמ"ש שם בפריי בזה:

### סעיף ג

**דייניו** עט"ז הנה בס"ב העתיק המחבר ממט"ה ללב"ו והפרישה כתב בר"ת הכוונה במלת למטה במים לומר שלבו ג"כ במים וכהגהות הר"ב בהג"ה שניה והחילוק בין כסוי יד על הלב ממש דמתורת כיסוי גלי דעתיה אף גוף מכסה גוף משא"כ למטה מלבו והלב מגולה גלי דעתיה דבתורת הפסקה מהני (מ"ש בש"ע לא משמע כן מדלא ציין הר"ב הג"ה שניי לעיל אלמטה ממים יע"ש) והנ"ץ בשם ל"ח נתן טעם כי על הלב דרכו לתת

יד אין מועיל משא"כ חיבוק זרועותיו אין דרכו יע"ש ולפ"ז ההפרש בין ידיו לזרועותיו (ואולי זה כוונת הפרישה דבש"ע לא הזכיר החילוק בין למטה מלב"ו רק בין יד לזרוע) וי"ל עוד ביד לא הוי הפסק גמור ובין זרוע דעב הוא. והנה מס"ב כיסוי היד לק"מ די"ל כל"ח או כמ"ש משא"כ מצ"א כיסוי על הראש דג"כ אין דרכו לא מהני דמ"ש מכאן ותי' דראש בכיסוי תליא גוף אין מכסה גוף משא"כ לב בהפסקה די מהני ומש"ה נקיט מצ"א ואף שהר"ב הביאו ניחא ליה למפרך המחבר מדידיה אדידיה:

**ועם** זה תבין כי המחבר ס"א כתב על לבו ובס"ב ממטה ללבו וי"ל ממטה במים כפרישה ולהורות כהר"ב בהג"ה וכיסוי יד על לבו לא מהני וחיבוק זרועותיו למטה מלבו מהני והלבוש בס"א על לבו או ממט"ה ויד לא מהני וע"ז השיג בל"ח כאמור ועיין נ"ץ והבין והנך רואה שלבושיה כתלג חיור דבש"ע משמע דלא כפרישה מדלא חילק רק בין יד לזרוע ולא בין ממט"ה ללבו והבן:

### סעיף ד

**אעפ"י** עט"ז ומ"א ח' וכבר פירשתיו באות א' דגילוי ערוה אסור אעפ"י שמכוסה ממתנים ולמעלה על עינים אסור משום גילוי ערות וההבדל בין איש לאשה דבאיש לבו רואה ערותו ובאשה לא יצויר כי ערותה למטה וטוחות בעינן משום גילוי ערוה. ומה שסיים בטבילה לבה חוץ למים היינו לחומרא בעלמא אבל מדינא באשה אין לבה רואה ערותה וכ"כ בי"ד ריי"ש (ט"ס באות א' וכאן ד' וצ"ל ריי"ש) ועא"ר אות וי"ו תיקן כן דברי הט"ז ועמ"א ח' כאן וס"ו אות ח' בזה:

### סעיף ה

**מותר** עט"ז ועיין צ"א ובב"ח שם דבתפלה ל"ד לבו ה"ה כל גופו צריך להיות מכוסה כעומד לפני המלך וכל מה שהמנהג שלא לעמוד בפני השר כך ה"ה בתפלה ואי"ה שם יבואר:

## סימן עה

### סעיף א

**וי"א** כו' בטו"ר כתב כו' עט"ז מהציון הלז אחשוב אני שאדונינו ז"ל כיון כוונה גדולה. כי בגמרא (ברכות כ"ד א') אר"י טפח באשה ערוה אר"ח שוק באשה ערוה שנאמר גלי שוק ותגל ערותך ויש ג' פירושים א' בחה"ר (ועב"י) לומר שוק הוי מקום צנוע באשה ב' הב"ח כתב דשוק באשתו פחות מטפח הוי ערוה לק"ש ג' דר"ח בא לומר דבאשה אחרת פחות מטפח נמי ונקיט שוק ה"ה שאר איברים המכוסים וכהגמי"י (ומרש"י ד"ה שוק באי"א יורה כחה"ר והב"ח כתב בזה עמ"ש לקמן אי"ה) א"כ בגמרא י"ל כפי' הג' ובטור אי"א לומר כן דפסק באחרת נמי טפח בהכרח כפי' הב' דבשוק באשתו שוק פחות מטפח

אסור לק"ש ויורה ע"ז הלשון שכתב טפח מגולה באשה אסור לקרות ק"ש אפילו אשתו וכן שוקה להסמיך שוקה לאשתו כאמור והמחבר הביא לשון הטור ושינה בכוונה טפח מגולה אפילו אשתו אסור כי סובר וכן שוקה כחה"י. ולכן השמיט בכאן שוקה והר"ב יפרש כפי' הג' והביאו והט"ז ז"ל כתב כי למה השמיטו שוק י"ל שוק באשתו פחות נמי והוי חומרא כי באפשר שניהם אמת כי שוק אאשתו כו' פחות מטפח והגמי"י נמי מוכרח מדאמר טפח באשת"ו ולא אמר אלא לק"ש ויהיה אפילו באשה אחר' לפיסול ק"ש דאפילו חוזר וקורא (עמ"ש במ"א אי"ה מזה על ח"מ פ"ג מק"ש הי"ו) ש"מ באחרת פחות מטפח נמי אסור בק"ש וחוזר וקורא והבן זה ועמ"א בזה והוי יודע דלשון שוק היא מארכובה (ערש"י ויקרא ז' ל"ב ובתי"ט פ"י דחולין מ"ד וכ"פ הר"מ ז"ל בה' מעה"ק פ"ט ה"י ושוק לפעמים נקרא ירך) נמצא כל הרגל עד ארכובה שקורין קניא שם במקום שהולכין יחף ומגולה אפשר אין חשש ובמקום שדרכן לכסותן טפח ומארכובה למעלת פחות מטפח נמי ועב"ח כתב שוק מטונף כו' היינו מחמת מלאכה יע"ש. עיין נ"ץ פי' דברי ר"ח כן חגיגה י"ג א' רש"י ד"ה רכובה יע"ש:

**אפלפל** קצת הנה אמר שבאשתו ולק"ש ולא סתם לק"ש מוכח כהגמי"י ועב"ח שהקשה על הטור איך כתב באשה אחרת טפח דאסור בלא ק"ש להסתכל ש"מ דס"ל אין חוזר וקורא ותי' דבהסתכל בלא נהנה שרי וכ"מ בא"ע כ"א ס"א ולק"ש אסור ולפ"ז הגמי"י והר"ב נמי בראי' בעלמא מיירי וא"צ לחזור ולקרות כמ"ש הפר"ח ע"ג בהרהור והא דלא אמר לק"ש מוכח כהגמי"י אלא מרש"י ברכות ד"ה לאיסתכולי אם אשת איש היא משמע פנויה שרי אמאי לא מוקי לק"ש סתם בפנויה ש"מ פנייה נמי פחות מטפח אסור כהגמי"י הן אמת שבאה"ע כ"א ס"א וב' מבואר דאסור בתולה מדרבנן עכ"פש עב"ש אות ב' וצ"ע כעת:

**מהלבוש** הבנתי שהשמיט הגהות רבו שסובר דפסק כרא"ש דבאשה אחרת נמי טפח בעינן ולזה סיים הלבוש ודוקא לאי"ש הא לעצמה וה"ה ב' נשים קורין כן וזה יורה כב"ח שהר"ב הסכים להמחבר עמ"ש במ"א אות א' מזה זהו מה שרצינו לבאר בכאן:

**במ"ש** רש"י ברכות כ"ד א' ד"ה שוק וד"ה ערוה כתבנו לעיל וצריך תו' ביאור כי נאמר דבא"א המסתכל ונהנה אסור מ"ה אפי' במגולה כמו שיראה הרואה באה"ע כ"א א' הא בראיה בלא נהנה שרי וכמ"ש הב"ח ופשוט הוא במכוסה אף ראיה בעלמא אסור וז"ש רש"י באי"א ויורה כחה"ר והבן זה עיין ב"ש אה"ע קס"ט ל"ב ובאר הגולה שי"ן ובס' חליצה רשמתי:

**מ"ש** המחבר בס"ד אסור לקרות נגד ערות עכו"ם הא נגד ערות בהמה שרי פר"ח ומבואר הוא ברכות כ"ה מה"ד בשר חמורים אלמא בבהמה לית לן בה. הרהור מותר נגד ערו"ה שבת ק"ן א' ורש"י שם הביאותיו בע"ד מזה יע"ש:

**סעיף ב**

**או** עט"ז הנה להמחבר ערוה ראיה אסור אפי' ברשות אחרת ועוצם שרי אפי' תוך ד"א ברשות אחת דלא יראה אבל והיה מחנך לא קאי כ"א אצואה ומה"ט בצואה הרהור אסור ובערוה שרי. ובצואה ההיפוך מזה דתוך ד"א אסור בעוצם ומאחוריו נמי אסור והיה מחנך וכל דא מחנך קרינן וראיה להרא"ש שרי דלא יראה לדידיה קאי רק אערוה ומש"ה ברשות אחרת שרי כמבואר בע"ט ס"א. ואמנם ברשות אחת לפניו כמלא עיניו להרא"ש צידדנו בזה בחידושינו אי מדרבנן או מ"ה דכל לפניו כמלא עיניו מחנך הוי א"כ אין קושיא מלפניו כמלא עיניו דאסור בלילה או עוצם כבע"ט דמחנך בעינן רק הלשון קשיא ליה להט"ז ומ"ש מתוספתא דתרומה משנה הוא בתרומה פ"ב ולא הבינותי מ"ש לב"י ערום יהפוך פניו מאן לימא לן להב"י דלא קפיד אגילוי ערוה וגם להט"ז אפילו בלא טעם דגילוי ערות א"א בהחזרת פנים כ"א נגד ערוה אחרת כמ"ש אח"כ החזרת פנים דוקא שיהיה הערוה מאחוריו וכבר פירשתיו בע"ר מזה במה שחילקו הב"ח וט"ז ומ"א בין מים דמכוסה הוי וכאן אין להאריך. גם יש לראות ערוה בעששית הא מתחזי"א דמשמע אף מכוסה בעששית ולא מהני עוצם עיניו והא לא גרע מכסוי המים דמהני עוצם עיניו: **כללא** דמלתא דבר שאסור משום הרהור טפח באשה ושיער וזמר וכדומה אם אין רואה ואין שומע שרי דגוף האשה לאו ערוה ממש (ער"מ) אלא הרהור והעד דיושבת וקוצה חלתה. וזמר בפנויה שלא בשעת ק"ש שרי כמבואר באה"ע כ"א ויראה פנויה נדה מכלל ערוה הוי וגם חייב"י לאוין יע"ש וקול פנויה עכו"ם כהן ודאי אסור לשמוע ואפילו ישראל בפרהסיא יש בו מיתה וכרת מד"ס ובכלל עריות קרי לה באה"ע ט"ז אין מקומו פה וערוה בראיה תליא מלתא אפילו ברשות אחרת אסור אף להרא"ש בע"ט ס"ב דכאן לא יראה כתיב ואם עוצם עיניו בזה י"ל דשרי עמ"א ע"ט ח' ושם יבואר אי"ה וכן ערוה בעששית או במים שרי כשעוצם עיניו וזה אף הב"ח ומ"א ואף הט"ז י"ל דמודה לזה. אבל העומד נגד ערוה להמחבר מהני עוצם ולדידהו דוקא חזרת פניו שיהא הערוה מאחוריו שרי הא עוצם או החזיר פניו לחוד לא מהני ובערוה א"צ מחנך דאפי' תוך ד"א מאחוריו שרי דלא קאי מחנך רק אצואה וזה לכ"ע ובצואה אי לא יראה קאי עלה מחלוקת הרא"ש ורשב"א בע"ט ועמ"א בע"ו ס"א לענין צואה ובע"ט אי"ה ושם יבואר:

## סימן עו

### סעיף א

**שלא** עט"ז בעששית ונוגע עששית בצואה מותר דמ"מ כיסוי הוא משא"כ סנדל נוגע בצואה דמלבוש שלו הוא והוי יודע דבעיא היא ברכות כ"ה ב' ולא איפשטא וכתב הרא"ש ולחומרא ופירשו כמ"ש בש"ע והררי"י והר"א בפ"ג מק"ש הי"א פירשו בגומא ש"ד בנוגע ודוקא דרס ודבוקה ומ"מ לא הוי ס"ס דאין אחר הכרעת המחבר והר"ב כלום. והנה סנדל נ"ד ה"ה בגד אחר וכדומה דבכיסוי תליא קרא לא מהפסקת רשות (עמ"ש במ"א א') וא"י אם הבעיא מטעם איסור תורה או מ"ה שרי' כיון שאין נוגע בגופו הוי מכוסה רק דרבנן ולחומרא כי אין עושין ספק דרבנן לכתחלה כמ"ש הט"ז בע"א ג'. גם אם נאמר דמ"ה מיבעיא ליה אכתי אם כשאמר ב' ברכות שלפני ק"ש והניח סנדלו ונגע היה פטור לברך שנית דספק ברכות דרבנן לקולא ועוד דהוי ס"ס שמא לקולא ושמא בברכות אין חוזר ומברך כמ"ש המחבר בקפ"ה וכיון שכן אע"ג דכשקר' אח"כ ק"ש הוי ספק תורה וחוזר וקורא ובסימן ס"ה מבואר כל שקורא קורא עם ברכותיה י"ל שאני כאן דכבר נפטר מברכות ואה"נ אם אחר שקרא נודע לו שצואה בגומא י"ל כן ובחידושינו הארכנו ועתה ראינו דבלא"ה למ"ש הפרישה בס"ז לחלק בין ספק אם מחויב ובין ספק אם עשה וכתבנו שיש חזקה יע"ש וכאן בשביל החזקה לא ישתנה הדין והעד בהחליד או שהה במיעוט סימנים דהוי ספק נבילה (עמ"ש בפריי ליי"ד י"ח בש"ך א' ושאר דוכתין) א"כ צדק הע"ת במ"ש דאין חוזר ומברך ועא"ר כאן אות ב' ולמ"ש א"ש ועא"ר ע"א ותקפ"ה עפר"ח כשחלק סנדלו אפילו נוגע ודבוקה שרי ופשוט הוא כמו צואה בעששי וכ"ש הוא ועיין לבוש משמע דמ"ה בנוגע אסור:

### סעיף ב

**אסור** עט"ז ותוכן כוונתו דהר"מ ז"ל בפ"ג הי"ג נקיט הדמיון שטה ע"פ המים היינו דרך הילוך המים ונמצא האדם העומד על שפת המים וכי הרחיק הצואה מפניו הוי מצדדים ומש"ה די בד"א כמו לאחריו משא"כ לפניו ממש עוברת כמו קבועה וצריך כמלא עיניו. ובלבוש כ"כ כמלא עיניו ומשמע מדבריו כמלא עיניו ד"ת אסור דבכיסוי תליא רחמנא עד שיתכסה מהעין ואי"ה בע"ט בט"ז א' יבואר מזה וכ"כ הפר"ח אבל המ"א וא"ר נראה דמקילין ועא"ר ד' דלא יראה לא קאי אצואה עוברת ודי בד"א יע"ש והיינו להרשב"א בע"ט ס"ב דבעוברת רק מחנך קדוש בעינן ובחידושינו הארכנו ואי"ה בע"ט בט"ז אות א' אבאר בהקדמה זאת ועיין ד"מ הסכים קצת דוקא תוך ד"א ובש"ע חזר ולא הגיה כלום וכבר כתבנו כל היכא דאיכא פלוגתא חוזר וקורא בלא ברכותיה

ובתפלה אין חוזר ומתפלל ל״מ למ״ד תפלה דרבנן ואפילו למ״ד תפלה ד״ת אין חוזר ומתפלל ועמ״ש אי״ה באות שאחר זה:

**סעיף ג**

**יש** עט״ז ואם קרא חוזר וקורא בלא ברכות דכה״ג י״ל ספק ברכות לקולא בספק פלוגתא כמ״ש באות א׳ גם רובם מתירין כרב הונא רביה דר״ח וכ״כ הפר״ח:

**כתב** הפר״ח בסימן ק״ח ס״ז אם קרא ק״ש במקום שיש לספק בצואה אם כשהשלים תפלתו עבר זמן תפלה אין משלימה בתפלה אחרת דפושע הוא ואין תשלומין אלא לנאנס יע״ש ופשוט הוא ועסי׳ נ״ח ס״ז בק״ש י״א דיש לה תשלומין יע״ש ג״כ הדין כמו תפלה דוקא בנאנס לא בפושע יע״ש ועמ״ש במ״א אי״ה בסעיף ח׳ באות י״ב וי״ג מזה:

## סימן עט

**סעיף א**

**אפילו** בלילה עט״ז אפילו ספק צואה דינה כודאי במקום שראוי לספק ולפניו כמלא עיניו וראיתי להקדים בכאן הקדמה אחת ויש בה צורך לסימנים האלו עד סימן פ״ז:

**דע** דהדין צואה נחלק לעשרה דינים. א׳ צואה לאחריו (ומצדדים). ב׳ לפניו. ג׳ במקום גבוה י״ד או נמוך י״ד. ד׳ צואה בחדר א׳ ופות״ח הפתח. ה׳ צואה בעששית. ו׳ צואה במים. ז׳ ריח רע שיש לו עיקר ושאין לו עיקר. ח׳ צואה עוברת. ט׳ אכלל ג״כ דין מי רגלים ועביט וגרף של רעי. י״ד אשפה וצואה בהמה וחיה:

**הא׳** צואה מאחוריו תוך ד״א אסור מ״ה לקרות ק״ש ולדבר ד״ת שנאמר והיה מחנך קדוש (דברים כ״ג י״ד ט״ו) וקאי אצואה וכל תוך ד״א חנייה של אדם הוא כ״כ חה״ר ושאר פוסקים. ואם קרא אפילו במקום שראוי לספק חוזר וקורא כבסימן ע״ו ס״ח וכבר דברנו פעמים רבות מזה אם הטעם דכ״מ דאמר רחמנא לא תעביד לא מהני כרבא בתמורה ד׳ וכ״ת דוקא מעשה הא ליתא דהמקדים תרומה לבכורים דפריך מיניה דיבור ומחשבה הוי יע״ש. ומיהו המעיין בסמ״ע ח״מ ר״ח וב״י״ד י״א השוחט ביוה״כ וי״ט ש״מ דכ״מ כו׳ דוקא אם לא יצויר בע״א משא״כ כאן שהמקום גורם ויראה דהוי דרבנן וכמ״ש רבא ברכות כ״ב זבח רשעים תועבה יע״ש ועיין קפ״ה ויבואר אי״ה לקמן גבי מי רגלים בזה יע״ש:

**השני** צואה מלפניו מרחיק מלא עיניו וכבר ידעת מחלוקת הרא״ש ורשב״א כפי הנראה להרא״ש לא יראה קאי רק אערוה וכפשטא דסוגיין דשבת ק״ן א׳ ובצואה ליכא רק מחנך קדוש וא״כ חוץ לד״א למה אסור לפניו ויש לנו כמה דרכים או מדרבנן אסור לפניו כל שרואה. או מ״ה כל שרואה מלפניו בכלל מחנך הוי וכ״מ ראי׳ הוי בכלל חנייה אפי׳

חוץ לד"א ובחידושינו הארכנו עתה ראיתי להפר"ח כתב מדכתיב ולא יראה בוי"ו קאי נמי אצואה והיינו כל שהוא חוץ למחנהו ומ"מ לא ברשות אחרת הא ברשות אחרת גלי קרא דמחנך דכה"ג שרי ומש"ה שרי בחדר אחר אע"פ שרואה יע"ש. ואמנם לרשב"א מבואר דסובר דלא יראה קאי נמי אצואה ואפי' בחדר אחר כל שרואה אסור מ"ה. ולפי"ז להרא"ש אם נאמר כמלא עיניו דרבנן א"ש ברכות כ"ב ב' מצא צואה במקומה וכן הא דת"ר יסלקנה לאחוריו ואין חוזר ומתפלל דמלא עיניו דרבנן ספק לקולא כמו מ"ר בע"ו ס"ח ומיהו אף לרשב"א דמלא עיניו מ"ה פוסק מלא עיניו אין חוזר וקורא בפ"א במ"א ד' דמחנך קדוש איכא רק לא יראה וכיון שלא ידע ולא ראה לית כאן איסור תורה ולפ"ז אם נאמר לראש כל לפניו כמלא עיניו מקום חנייה הוי י"ל בזה ומיהו בלא"ה נראה מפסק המחבר כאן ס"ב דפסק כרשב"א וכ"פ בפ"א. ויש נ"מ לרא"ש י"ל כמלא עיניו אף הרהור אסור מדרבנן או לפניו הוי מקום חנייה כמלא עיניו ואלו לרשב"א הרהור חוץ לד"א כמלא עיניו מותר שהרי בערוה נמי הרהור מותר בשבת ק"ן א' ה"ה צואה דלית מחנך רק לא יראה:

**והנה** פשיטנא לכאורה מהדא דירושלמי רבי לייא וחביריו הובא בחה"ר וט"ז ובפר"ח דודאי תוך ד"א לא היה צואה דאל"כ תיפוק מחנך רק כמלא עיניו וא"כ איך פסק הוראה שם ש"מ כמלא עיניו הרהור מותר ופס"ד הוי הרהור כבסי' פ"ה ב' ומ"ז ס"ד אלא דהא בורכא דהא פסק בנתינת טעם כיון דהוי יממא ולא הילי"ל רק אסור והתם לאפרושי מאיסורא היה שרי כבסי' פ"ה ובהכרח דרבי לייא אמר רק סתם אסור ואח"כ כשהלך משם אמר הטעם. ומ"מ הדין אמת לרשב"א כמלא עיניו הרהור מותר וכדכתיבנא. גם מדיתבי רבנן התם הא ת"ח אל יהלך במבואות המטונפות ש"מ חוץ לד"א הרהור שרי. והנך רואה דרבי לייא וחברוהי ידעין בודאי שהיה שם צואה כמלא עיניו ואסור אפי' בלילה דאלו מספק הא פסק המחבר בפ"א כדיעה א' בסתם דאין חוזר לראש ומ"ש הט"ז אפילו בספק צואה אפשר דבתוך ד"א קאמר ומלתא באפי נפשיה היא. ומה שקשה מצואה עוברת לרשב"א יבואר לקמן אי"ה שם:

**הג'** במקום גבוה יו"ד או נמוך יו"ד דהוי רשות אחרת לרא"ש אפילו רואה שרי דקרא לא יראה לא קאי עלה ולהרשב"א אסור כמבואר כאן ס"ב. ואם בעינן גבוה י"ט ורוחב ד"ט עט"ז אות ג' ועמ"ש אי"ה בצואה בעששית מזה. ומ"ש המ"א אות ח' בעוצם עיניו לכ"ע שרי לי העני אי"י מקורו כעת ואי מצואה עוברת ברכות כ"ה א' דח"מ שרי דלאו מחנך הוי כמ"ש בחה"ר ואכתי לאו דלא יראה להרשב"א ש"מ דעוצם שרי וצ"ע מירושלמי ומסעיף א' כאן דמלא עיניו נמי לאו מחנך הוי רק מלא יראה ואפ"ה בלילה אסור וההיא

דצואה עוברת י"ל מאחוריו מיירי. הן אמת שהר"מ ז"ל אסברה לן מלפניו בפ"ג מק"ש הי"ג שטה ע"פ המים כנגד"ה וכפירש"י כ"ה א' צואה עוברת מלפניו יע"ש. וראיתי שדברי האדון ז"ל בנוים על אדני האמת והשכל כמ"ש באות א' בלילה דבעינן מחנך קדוש והראה לע"ה כי להמחבר ודאי קשה דבע"ה ס"ז בערוה ד"ת עוצם מהני ובצואה די"א לא יראה רק אערוה ולרא"ש י"ל כמלא עיניו דרבנן יהיה חמור דרבנן מד"ת וע"כ סובר המחבר לפניו כמלא עיניו ורואה צואה לאו מחנך קדוש הוי ומש"ה עוצם לא מהני משא"כ בערוה דרק לא יראה כל שעוצם מהני עמ"ש בע"ה בט"ז אות ב' ולפ"ז ודאי הוא דבחדר אחר דליכא כ"א לא יראה עוצם מהני כמו ערוה כאמור ולב"ח ולאינך אה"נ דאסור כה"ג בחדר אחר כמו ערוה והמחבר למד זה מרש"י ור"מ בצואה עוברת דאיך שרי אביי לפניו הא רואה ע"כ בעוצם ועוברת סובר לאו מחנך קרינן ביה ושפיר והבן זה ועמ"ש במ"א א' בשם פרישה ולבוש:

**הד'** צואה בחדר אחר ופתח פתוח המעיין בראש"ש כ"ה א' גבי ריח רע שיש עיקר כתב מקום גבוה אעפ"י שרואה שרי דמחנך קדוש ולפ"ז צואה לפני הפתח שרי דפתח כנעו"ל וכצואה בעששית הנה תראה שהפרש יש דאפילו את"ל מקום גבוה יו"ד אע"ג רשות אחרת אסור הרואה להרשב"א מ"מ לפני הפתח כנעו"ל הפתח דמי וכצואה בעששית הוי אע"ג שרואה כיון דמכוסה גלי קרא דכיסוי מהני אף לרשב"א וכדבעינן למימר אי"ה בצואה בעששית ה"ה לפני הפתח והנה לא מצינו שיחלוק הרשב"א ע"ז רק מקום גבוה ונמוך דל"ש כנעול וי"ל ביש דלת מודה הרשב"א דכנעול דמי ומיהו המחבר בס"ב לשיטתיה בארוך דהקשה מחצר קטנה וגדולה ועפר"ח תי' באחוריו י"ל בעוצם כמ"ש המ"א באות ח' דלהמחבר ע"כ הכין הוא:

**החמישי** צואה בעששית מותר דבכיסוי תליא רחמנא וברי"ף הגי' מחנך קדוש איכא עיין בחידושינו ואף לרשב"א דלא יראה קאי עלה גלי קרא דכיסוי מהני. (עמש"ל דכיסוי לאו רשות אחרת מקרי אלא כקבור בארעא וכ"כ הר"מ ז"ל פ"ג מק"ש ה"ט) והוי יודע דעששית האמור בגמ' ברכות כ"ה ב' עשה רש"י כלומר מחיצה זכוכית מפסיק בינו וכן אסברה הר"מ ז"ל שם ה"י וז"ל היה בינו ובין הצואה מחיצה של זכוכית מותר (וערוה בעששי"ת הכין הוא) ולפ"ז אף שאין הצואה מכוסה כלל רק מחיצה זכוכית מפסקת ביניהם זו היא הכיסוי ול"ד שיכסה הצואה מכל צדדיו ואפילו להב"ח הביאו הט"ז ג' דמקום גבוה בעינן י"ט וד"ט עד"ט מחיצה לא בעינן זה וכל שיש הפסק בינו לצואה שרי וזהו הכיסוי ולפ"ז אם צואה בחוץ ורואה תוך החלון זכוכית שרי לכ"ע

שהרי מריצה זכוכית מפסקת ביניהם ואפי' לרשב"א בס"ב דאוסר ברשות אחרת כשיש מחיצה זכוכית שרי:

**הששי** צואה במים לאו כיסוי הוי אע"ג גבי גילוי ערוה הוי כיסוי כבסימן ע"ד ח' במ"א בצואה לא כבסימן ע"ו במ"א ט' וכסית והאי לאו כיסוי מקרי משא"כ לגבי גילוי ערוה ועמש"ל בזה:

**השביעי** הוא ריח רע שיש עיקר הוי כצואה גופא ומ"ה אסורה וכרב חסדא מרחיק ד"א ממקום שכלה הריח ופשיטא דחוזר וקורא (אפילו אם נאמר בדרבנן אין חוזר וקורא) ועפר"ח סס"ב. ואם צואה בחדר אחר הביא דיעה א' בסתם דאין מהני הפסקה לריח רע וכן סתם בס"ג כמ"ש הפר"ח ומ"מ כל שאין מגיע לו ר"ר אף שיש בחדר ריח רע א"צ ד"א ממקום הריח וכ"מ בב"י ופרישה ממ"ש הרר"י בשם רבני צרפת ושר"מ אוסר ולהר"מ אף ברשות אחרת פוסק כרב הונא דדי באין מגיע לו ריח רע מ"מ מדכתב הרי"י כן ש"מ לדידן נמי ברשות אחרת מהני הפסקת עכ"פ דדי באין מגיע לו ריח רע וכאמור. וצ"ל דחשיב כריח רע שאין לו עיקר דהיינו במכוסה בכלי חשיב ריח רע שאין לו עיקר עמ"א כאן אות ט' ה"ה בחדר אחר. ולפ"ז אם ריח רע מגיע אליו אסור הוא רק מדרבנן כמו ריח רע באין לו עיקר דמ"ה מותר דהא בסעיף ט' לד"ת מותר באין עיקר ואי הוי מ"ה ודאי אף לד"ת אסור וכמ"ש הט"ז אות א' ומפרישה שכ' וכסית דאמר רחמנא באין ריח רע משמע דמ"ה אסיר וצ"ע דמשמע מדרבנן וכמ"ש וא"כ קרא בכ"ע אמר דמ"ה שרי כאמור. ודברי הלבוש בס"ב וס"ג לכאורה סתורים בס"ב כתב ד"א ממקום שכלה הריח ובס"ג כתב אם אין מגיע לו ריח שרי ואי"ה יבואר:

**הח'** צואה עוברת ואין עומד במקומו הנה בע"ו ס"ו פסק הש"ע לפניו כמלא עיניו ולאחריו ד"א ומר"מ והב"ח פסק כן דאף לפניו די בד"א ואם היינו אומרים לפניו כמלא עיניו דרבנן דחוץ לד"א לאו מחנהו הוא י"ל בעוברת כה"ג לא גזרו ודי בד"א אבל המחבר לשיטתיה בע"ה ס"ז וכאן ס"א בהכרח ס"ל כמלא עיניו ד"ת מחנך קדוש כמ"ש המ"א כאן אות א' א"כ שפיר פסק בע"ו ס"ג לפניו כמלא עיניו וב"ח לשיטתיה בע"ה ס"ז והבן זה ועמש"ל:

**הט'** מי רגלים מ"ה נגד העמוד אסור הא שותת וכ"ש מארעא דרבנן מ"מ צריך להרחיק ממ"ר כמלא עיניו לפניו ולאחריו ד"א וכ"ז כשאין מסריחין הא כשמסריחין מדין תורה אסור ואשפה ונבלה וכל דבר המסריח דינו כצואה ומ"ה אסורים כן העליתי בחדושי בשם הרר"י וה"ה עביט מ"ר וגרף של רעי נמי מ"ה אסור ועיין לקמן סימן פ"ז בזה. עיין ר"מ פ"ג מק"ש ה"ח:

**הי'** אשפה ושריחה רע וכל דבר שריח רע מ"ה אסור. וצואת בהמה וחיה כל דמזונות שלהם מדגן אסור ועפר"ח ואי"ה יבואר בסוף הסימן וכאן אין להאריך יותר. ושמור זאת ההקדמה וכשאצטרך אליה בסימנים הבאים אי"ה ארמוז אליה:

**סעיף ב**

**ואי"א** עט"ז דקדק הלשון של הצואה דצריך שלא יהיה תוך ד"א ממקום שכלה הריח אבל במ"ר ודאי חוץ לד"א שאין להם סרחון וריח (ואם יש להם דינם כצואה עמ"ש באות א' דין ט') ובקצת נוסחאות הוגה ואי"י למה לא כמלא עיניו כקושיית המ"א וכבר תי' המ"א יחזיר פניו ואל תטעה מ"ש ומיהו מ"ר כו' קאי אהג"ה דמ"ר נמי כמלא עיניו כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ג מק"ש ה"ח וביארתיו בט"ז א' בדין ט' יע"ש:

**סעיף ג**

**גבוה** עט"ז וא"ר זי"ן הניח בצ"ע דבשבת פ' וב"ב נ"ו (ס"ה צ"ל) וברי"מ פ' י"ח משבת כ"ד פסק כרבה ועיין מ"מ שם ואת"ל שי"ח מ"מ הא ספק תורה הוי וצ"ע כעת:

**סעיף ד**

**צואת** תרנגולים עט"ז וכללא הוא כל שמסריח דינו כצואת אדם ממש אפי' לא אכלו דגן עיין סימן פ"ו מים סרוחים כצואה ממש וה"ה אשפה שריחה רע אפילו באין שם צואה כלל:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז ועמ"א ט"ו. ולענין צואה מכוסה בכלי או הפסקת רשות אי הוי כריח רע שיש עיקר או כאין עיקר עיין א"ר אות יו"ד ומ"א ט' ובאמת בפ"ג מק"ש הלכה י"ב מ"ש הר"מ ז"ל ריח רע שיש עיקר מרחיק ד"א פירש הר"ר מנוח מיירי במכוסה (או) מאחוריו או מצדדיו הרי דמכוסה הוי ריח רע שיש לו עיקר וצ"ע לדינא. והפחה דימתין עד שיכלה הריח ה"ה דמרחיק ממקום שכלה הריח די וא"צ ד"א עיין כ"מ שם:

## סימן פ

**סעיף א**

**יניח** עט"ז. דודאי טלית מותר כל היום אפי' טלית גדול מותר בהפחה ולבית הכסא אסור. ומיהו אם לא הניח טלית ובא לו בין אהבה לק"ש יכול להניח בלא ברכה דלבישה לא הוי הפסק רק בתפלה ועיין סי' ס"ו אות ד' במ"א במ"ש שם ועיין פרישה כאן והוי יודע שהפחה הוא איסור דרבנן ומ"ה ריח רע שאין לו עיקר שרי אף בדידיה ולק"ש ג"כ ורבנן הוא דגזרו ואפ"ה מוטב שיעבור דיש לו תשלומיו לתפלה ולק"ש בסי' נ"ח דיעות עא"ר עמד בזה. אבל ביש לו חולי שא"א לו בלא הפחה עפר"ח וא"ר בשם תשובת רמ"א צ"ח מותר להתפלל ולקרות ק"ש דלא אתא דרבנן ועקר ד"ת יע"ש והפר"ח כתב

דממתין עד שיכלה הפחה והריח יע"ש וכן תפלה למ"ד דרבנן מ"ע דרבים הוי. והנה תפילין צריכין גוף נקי ואם יש חולי הפחה י"ל דלא אתי דרבנן ועקר לעולם מ"ע דומיא דכלי שיר כבסימן תקפ"ה במ"א די ואפשר לחלק בין יחיד לציבור וצ"ע. ועיין סימן ל"ח במ"א אות ב':

## סימן פא

### סעיף א

**קטן** עט"ז הנה בסוכה מ"ב דמחלק בין קטן לגדול (גדול בשנים כבר שית ושבע וכדומה ואין טעם לומר גדול יג"ש) בהכרח הפירוש כמ"א אי דגדול בשנים אפילו חלוש בטבעו ולא טעם מעולם כזית כא"פ אפ"ה מרחיקין מצואתו דבני מעיו מסריחין כל מיני מאכל כיון שגדול הוא דאין לומר שאין יכול לאכול עתה ואכל זמן רב פשיטא דכמה ב"א אוכלים כמה ימים ושנים רק מיני ליפתן וכיוצא ודאי דצריכין להרחיק מצואתו וא"כ מדלא חילק בגמרא רק בדין זה גדול בשנים אע"פ שאין יכול לאכול היינו שלא טעם מעולם דגן כא"פ וטבעו חלוש ואין יכול ממילא קטן יכו"ל היינו ג"כ יכול ולא טעם מעולם וא"כ יפה פסק הש"ע בקטן ודעת רש"י נמי כן ומ"ש משאכ"ל היינו ודאי שאכל פעם אי כבר דאל"ה לימא אם אכל ומצואה זו ש"מ דהא ודאי ליתא וזה שתמה על הב"ח בזה ומדהא ליתא הא נמי ליתא דלימא דוקא שאכל פ"א רק רש"י נקיט משאכל א"צ לשער ובאמת אם ברור לנו בלא"ה שאחר כיוצא בזה יכול לאכול כא"פ אע"פ שלא אכל זה מעולם מרחיקין דומיא דגדול שאין יכול היינו מעולם חלוש בטבעו דומיא דהכי יכול לחוד אע"פ שלא טעם מעולם. ועפר"ח הקשה דא"כ גדול פשיטא הא אחר כיוצא יכול לאכול וקטן נמי כן הוא והמ"א תי' זה דגדול חלוש בטבעו וא"י לאכול והיינו מעולם לא יכול כו' דאל"כ אף קטן כה"ג מרחיקין וקטן בעינן שיכול לאכול פ"א ומ"מ קשה דמ"ש רש"י שצואת מינים הללו מסריחין משמע עכ"פ פ"א אכל דגן וצ"ע. ועמ"ש במ"א דמדאמר גדול אע"פ שאין יכול לאכול כזית ע"ש:

### סעיף ב

**כזית** עט"ז רש"י לשיטתיה דבעינן שאכל דוקא שצואת מינים אלו שמסריחין שפיר אמר דל"ת דוקא פת רק ה"ה דייסא אלא דהוכיח לרש"י נמי ל"ד ומשאכל לידע שיעורא וה"ה אם לא טעם מעולם ואפ"ה דל"ת דוקא שיכול לאכול פת קמ"ל דאפילו הגיע רק יכול לאכול דייסא מרחיקין והשיעור הוא בדגן כי שאר אכילות יכול לאכול ולא דגן ודוקא בדגן שיערו חז"ל בזה ועמ"א:

**סעיף ג**

**בכדי** עט"ז הביא לשון רש"י ועמ"ש במ"א אות ב' ובמשנה למלך פ"ב מברכות הי"ב ואי"ה בר"י ובפתיחה להלכות ברכות אבאר עוד:

## סימן פב

**סעיף א**

**בטופח** עט"ז הוא דעת הטור ויש לסמוך ע"ז הואיל דמ"ר מדרבנן עד"מ. ועיין סי' ע"ח דשם נמי לא התירו אלא לפשוט בגדיו הא ע"ג קרקע צריך הרחקת ד"א ועיין פרישה. והלבוש השמיט הגהות רבו בזה ועיין נ"ץ וא"ר דהלכה כי"א אלו שהביא הר"ב:

## סימן פג

**סעיף א**

**ויראה** לי עט"ז האריך ומסיק דמחיצות המיוחדין לביה"כ י"ל דין ביה"כ וד"א לאחריו ולפניו כמלא עיניו בישן ועמ"א א' כ"כ ומ"ש ספסל נקוב לשיטתיה באות ג' ועמ"א ה' אבל לפי מ"ש הפרישה ספסל נקוב דין ביה"כ חדש יש לו ומרחיק ד"א בחדש ור"ק כנגדו קורא סתם כנגדו חוץ לד"א הוא (הכי מוכח להמקשה ברכות כ"ו א' בישן כנגדו ברחוק ד"א וכפירש"י שם וכ"ב ב' ראה צואה כנגדו ברחוק ד"א ומש"ה אין חוזר ומתפלל כבסי' פ"א ס"ב) ואע"ג בישן ומחיצות קורא כנגדו בסמוך ואין מרחיק ד"א ספסל נקוב אין לו דין מחיצות רק ספסל נקוב ואין גבוה יו"ד וגם אין רחב דעד"ט ובש"ע סתם משמע אף באין גבוה יו"ד עט"ז בסי' ע"ט אות ג' פיסלא ובאמת רחב דעד"ט ואין גבוה יו"ד הוי כרמלית יע"ש ומיהו מ"ש הב"י דדמי למכוסה צ"ע דשם הוי כקבורין משא"כ כאן דלא הוי רשות אחר. ודעת הפר"ח להתיר בגבוה עשרה (ורחב ד' באפשר כדעת הב"ח) והנה בסוכות יושבין וב"ה במחיצות נגד הפתח י"ל ס"ס שמא כהמחבר ושמא כרא"ש בע"ט ס"ב וי"ל מ"מ לכתחלה אין לעשות ס"ס בידים כמו דאין לעשות ספק דרבנן בידים כדבעינן למימר לקמן אי"ה במ"א ב"ג. ועוצם עיניו כה"ג יראה להתיר עמ"א ע"ט ח' ולא"ר דמחמיר שם י"ל הכא מודה. והוי יודע להמחבר כל שהוא ברשות אחרת מהני לביה"כ ובע"ט צואה ברשות אחרת מותר מהו רשות אחרת אם דוקא ד' מחיצות או שלש מחיצות או אפי' ב' מחיצות גבוהות י"ט ורחבן דעד"ט הוי רה"י עיין סי' שס"ג ובט"ז שם אלא שראיתי להב"ח ז"ל כאן שכתב מחיצות מכל צד גבוה יו"ד משמע דבעינן רה"י גמור עם פתח הא רוח רביעית פרוץ במילואו כרמלית הוי ואנן בעינן רה"י דוקא כעין מ"ש הפר"ח בע"ט לרא"ש והבן וצ"ע:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז ודאי מ"ר צריך הרחקה מלא עיניו כמבואר בפ"ז ס"ג ובר"מ פ"ג ה"ח אלא ביה"כ שיש מחיצות דעת המחבר להתיר אע"פ שהט"ז מחמיר היינו בצואה לא בהשתנה דהוי דרבנן כל שיש מחיצות לא החמירו ועדיין צ"ע ובתי כסאות שלנו שיש ספסל נקוב ורעי נופל שם ביושר לא ברחוק ד"א מ"מ י"ל דמחיצות ביה"כ לאו כביה"כ דמיין דהא יש ספסל מלבד המחיצה ומה שמשתינין בתוכו יראה להקל דרבנן הוי ועכ"פ דיעבד אין חוזר וקורא. וע' מ"ש בע"ד וע"ט בהקדמות הט"ז כל שיש פלוגתא דרבוותא חוזר וקורא בלא ברכות ותפלה אין חוזר ומתפלל עסי' ס"ז:

**סעיף ג**

**ועוד** עט"ז ולא הבינותי זה דלשון המחבר כנגדו יורה לפניו וחוץ לד"א וכ"מ במרדכי שכתב דהתיר להם ספסל נקוב מרפרם עומד כנגד ביה"כ ברחוק ד"א וכמ"ש הפרישה דלהמקשה ע"כ ברחוק ד"א וסתם כנגדו היינו ד"א (הפרש יש בין בצדו ובין כנגדו) וממילא אף למאי דמסיק בחדש והזמינה דכנגדו היינו חוץ לד"א וכ"ה דעת המחבר ס"ב מותר כנגדו לא בסמוך כמ"ש בס"א ומ"ש אבל לא בתוכו תוך ד"א מקרי בתוכו וספסל נקוב דין ביה"כ חדש יש לו שהזמינו דהא מעולם לא היה בו צואה רק בכלי שתחתיו וא"כ שפיר אמר מרחיק ד"א אפילו מלפניו ודי דאל"כ מה זה שכתב המרדכי והתרתי להם אדרבה אסר להם כדין צואה אלא התיר להם לפניו ברחוק ד"א כמו ההוא דרפרם ול"ד לש"א דספסל לאו מחיצות מקרי וכמ"ש בט"ז אות א' עמ"א אות ה' ואי"ה שם יבואר עוד ועא"ר אות ז':

**אם** מותר להרהר בביה"כ חדש בד"ת בנ"ק סי' פ"ה כתב דמותר ובכ"מ פ"ג מק"ש ה"ד משמע דביה"כ חדש אסור להרהר בו יע"ש ואמת דלאו לגמרי שווין דנגדו מותר בחדש אימא הרהור ג"כ מותר כמ"ש ומ"מ מותר להרהר חוץ מביה"כ ומרחץ ודומיא דמרחץ בחדש לא. וממ"ש רש"י ברכות כ"ו א' ד"ה מרחץ הרהור אסור לכאורה דר"ל ה"ה בביה"כ שאין צואה הרהור אסור דומיא דמרחץ

ולומר מתפלל דר"ח לאו על ידי הרהור הא ליתא מכמה טעמים ואין להאריך:

## סימן פד

**סעיף א**

**שלא** עט"ז. בית הכסא בעיא דלא אפשטא ולחומרי בפ"ג כ"ז משא"כ מרחץ חדש כדמסיק בשבת יו"ד א' ועיין נדרים ז' א':

**סעיף ב**

**ובישן** עט"ז הר"ר מנוח בפ"ג מק"ש ה"ג סובר אמצעי נמי הואיל ויוצאין מחמין נפיש הבלא ועא"ר והט"ז סובר דבית הטבילה כאמצעי דמי ואין לברך שום ברכה רק ברכת הטבילה דיעבד הוא ובמים שרי בכ"ע וא"כ טוב יותר לברך אם הם עכורים וכדומה. ולפי"ז הני מקוואות העומדים במרחץ גופייהו במרחץ אסור לברך ובמים צ"ע די"ל הבלא דמרחץ נפיש ובמים נמי אסור ומ"מ בלבו רואה ערוה אסור אלא בנשים ל"ש לבן רואה ערותן עסי' ע"ד ס"ד:

**יראה** לי מרחץ שיש חצר לפניו ובחצר יש בית דירה לבלן ובחצר דין אמצעי יש לו כמו שידוע שעומדים מקצתם ערומים פטור החצר ממזוזה במקום שנכנסים משם למרחץ ולדירה וראיה מי"ד רפ"ו ס"ד בית הטבילה פטור ממזוזה ובש"ך אות י"א סיים ואין לעשות מזוזה שאין זה דירה דרך כבוד משמע דאסור נמי אפילו אם המזוזה מכוסה יע"ש א"כ ה"ה כה"ג בפתח של בית אמצעי דאין לעשות מזוזה וכט"ז כאן דבית הטבילה עם אמצעי שוין הוי כו' ול"ד לעזרה שיש בית דירה לשמש וכדומה שכפי הנראה שער העזרה חייב במזוזה כמו שיראה הרואה ברפ"ו ס"ג הכא אין זה דרך כבוד שעומדים שם ערומים ודירת הבלן לחוד חייבת מזוזה ובמקום שעומדים ערומים בבית הבלן גופא נהי דיכול לומר ד"ת וקידוש ובהמ"ז באין שם ב"א כמ"ש במ"א א' מ"מ מזוזה צ"ע ומיהו למ"ש שם בס"ב חדר ממש עושין מזוזה ה"ה לחדר הבלן מ"מ מכוסה בעינן עש"ך ח"ט יע"ש:

**סעיף ג**

**אפי'** עט"ז היקל באדם ששמו שלום יע"ש. מ"ש בהג"ה לענות אמן אסור היינו בפנימי וכן בית הכסא אבל באמצעי יראה דשרי וכ"מ מלבוש יע"ש:

**במ"א** סי' קס"ו אות ג' הביא דברי אגודה הרוצה לשתות במרחץ יברך בבית החיצון דהוי כמפנה לפנה ותו' כו' ועסי' קע"ח ס"א ורע"ג ס"א והעיקר הרוצה לשתות במרחץ יברך בחדר הבלן וכדומה וישתה מעט ע"מ לשתות במרחץ יכול אח"כ לשתות במרחץ והוא שיהיו החדרים בבית א' תוך הבית המרחץ הא לברך חוץ למרחץ כלל אסור יע"ש ועיין א"ר כאן. אבל לברך ולא לשתות כלל רק במרחץ אסור להפסיק בין ברכה לשתייה:

**והוי** יודע דהאי כללא דכאיל הר"ב בהג"ה סי' פ"ג ס"ה (והוא מר"מ ז"ל) דכל מי שקרא במקום שאין קורין דחוזר וקורא ל"ד דבית אמצעי דיעבד אין חוזר וקורא שהרי הר"ב אומר כן באות ב' דבית הטבילה כאמצעי דמי וברכת הטבילה כדיעבד הוי כ"ש דיעבד גמור באמצעי דאין חוזר וקורא. ומיהו אם אמצעי דוקא ביש שם ב"א עומדין מקצתן

ערומים וכמ"ש במ"א א' היינו שחוזר פניו מערוה או עוצם להמחבר בע"ה ס"ז דאל"ה חוזר וקורא. עמ"ש בסי' פ"ה אי"ה עוד מדיני מרחץ:

## סימן פה

### סעיף א

אפי' עט"ז בס"ב דבלילה שאין ידיו נקיות שנגע בגוף יהרהר הברכה אם רוצה לשתות אבל מטונפות ממש אסור להרהר. והנה צואה על בשרו ומכוסה בבגדיו יש דיעות בע"ו ס"ד אבל אם אין המטה נקיה י"ל כ"ע מודים דמכוסה שרי ועמ"א שם אות ו' ז' ובמ"ש שם:

**מ"ש** המחבר בס"א לא ילך כו' ברכות כ"ד ב' דאפילו מהלך אסור ואפילו אין רואה הצואה מחנך קדוש בעינן וחוזר וקורא. וע' בגמ' הפסוק ובדבר הזה תאריכו ימים (דברים ל"ב מ"ז) ועיין דרישה מדכתיב לשמור לעשות כ"ל דברי התורה הזאת כי לא דבר רק כו' ולשמור ל"ת (פשטיה דקרא לשמור ל"ת ולעשות עשין אלא מדכתיב לשמור לעשות בלא וי"ו כ"ל דברי התורה משמע אף בעשין יש שמירה) והיינו לפעמים אסור לעסוק בתורה ולהיות רק ממנה במקום טנופת ולא רק הוא כ"א בזאת אתם מקיימין מצוה בשתיקה זו כי היא חייכם אם עוסקין בה ובדבר הזה שמפסיקין תאריכו ימים יע"ש. ואי"ה בספר המגיד יבואר בזה:

**אם** שמועתו שגורה בפיו והרהר לאונסו שרי עב"י וא"ר ופר"ח ועיין דרישה אפילו לבטא בשפתיו שרי הואיל ואניס שרי בהרהור וכ"מ בזבחים ק"ב האי דינא גמירנא כו'. יע"ש.

## סימן פו

### סעיף א

**מ"ש** המחבר בפ"ו מים סרוחים כו' משנה ברכות כ"ב ב' והיינו לפניו מלא עיניו ואחריו ד"א כמו מצוא' ומ"ה אסור הוא. ומי רגלים דינם הכין ועמ"ש בסי' פ"ז אי"ה. ועא"ר פ"ו ושם צ"ל במרתפות היין שריח רע (מעופש וכדומה) וקץ ביה אסור לקרות שם ק"ש יע"ש. אותן מקוואות שמימיהם סרוחים בימות הקיץ ל"מ דאסור לברך בתוכן אפי' הרחקה כצואה בעינן כמבואר בי"ד רפ"ב סי"ט הרהור במבואות המטונפות אסור משום כבוד התורה וצ"ע דבשבת ק"ן א' מחנך קדוש מן התורה וצ"ע כעת:

## סימן פז

### סעיף א

**אפילו** עט"ז הנה ברבינו יונה הטעם דעביט מ"ה אסור ומ"ר רק דרבנן מש"ה מהני שם רביעית מים ולא בעביט של מ"ר (דמאיס ביותר ומ"ה אסור ובב"י דפוס ברלין חסר

תיבות תרי"י יע"ש) ולפי"ז מ"ר שריחן רע לא מהני רביעית מים דמ"ה אסורים כמ"ש בע"ד וע"ט בהקדמת ט"ז יע"ש וסתימת הפוסקים לא משמע כן (ומהא דכמה מיא בעי משמע נמי כך דמ"ה הויין) לכן בחר בטעם הב"י דאין מתערבין יע"ש. ומה"ט בצואה לא מהני נתינת מים דאין מתערב ורוק עבה דמהני לפי שעה מטעם כיסוי לא מטעם ביטול ומים עכורים נמי מטעם כיסוי כי מלת וכסיי' סובל ב"פ א' כיסוי הראוי היינו צואה בעששית ב' כיסוי העלמת עין מש"ה רוק עבה ומים עכורים העלמת עין הוי נמי כיסוי וע' סימן ע"ו במ"א אות ט' וכמ"ש כאן נראה יותר. ובע"ט במ"א א' יע"ש:

**סעיף ב**

**של** עט"ז כתב דלא בלע והנה מתכות קי"ל דבלע ע"י כבוש כמבואר בי"ד סימן ס"ח בש"ך אות ל"ג ובפריי שם וק"ה במ"ז אות ד' הארכתי. אלא כיון דאין בלוע הרבה לא דיינינן כצואה וכבית הכסא וא"כ ה"ה זכוכית אע"ג בתנ"א דאין מהני הגעלה הא בי"י פסק לקולא וע' א"ר. ועיין לבוש כ"כ חרס ועץ דרכן לבלוע הרבה משא"כ מתכות וזכוכית אין בולעין הרבה. ומיהו המעיין בב"י כ' זכוכית לא בלע כלל וכצ"ל במתכות בכבוש כמ"ש במ"א דאי בלע קצת הוי כבית הכסא במיוחדין כרא"ש ורמב"ם (ומ"ש הרא"ש ומיהו גרף ועביט חרס לאו חזרה הוא לומר דלאו מטעם כביה"כ אלא מטעם בלוע כמ"ש הפרישה אלא הכי פירושא מיהו אע"ג מטעם כבית הכסא אפי"ה יש להתיר מתכות וזכוכית דבלשון התלמוד גרף ועביט חרס משא"כ אי מטעם צואה דמזוהם הרבה פשיטא דא"צ להוכחה דודאי זכוכית לא בלע כצ"ל) וא"כ שפיר הקשה הט"ז הר"ב מדשתיק ליה כאן אודי ליה ובתנ"א ס"כז כתב דלא מהני להו הגעלה ובמתכות י"ל שם לפעמים מערין רותחין עמ"א שם אות נו"ן ועמ"ש בפרי"י לי"ד ק"ה בט"ז:

**סעיף ג**

**רחוצים** עט"ז כוונתו לתוס' ברכות כ"ה ב' ד"ה ובלבד דבגרף אפשר דלא מהני מים הא בעביט של מ"ר בזכוכית עכ"פ מהני מים אעפי"י שאין רחוצים יפה דמ"ר דרבנן מהני מים כתרי"י והן מתערבים המ"ר עם המים והבי"י כתב דרביעית לא מעל' ולא מוריד ולכן כתב כאן רחוצים דוקא וא"י באמת בעביט למה לא מהני ולפי"ז דברי התוס' בגרף אפשר דל"מ היינו בזכוכית דבצואה בעינן וכסית או רוק עבה. וטעם הבי"י י"ל בעביט נמי הואיל ודבוק זוהמא בפנים אף ממ"ר לבד אין מתערב עם המים ול"מ רביעית:

**סעיף ד**

**ויש** אוסרים עט"ז הנה טעם המתירין י"ל בא' מב' פנים או דטעמא דעביט וגרף כבית הכסא דמיין בפנים ובחוץ הוי כמחיצות בית הכסא דשרי עסי' ס"א והאוסרין סוברים דבלוע הוי כצואה או דכ"ע מטעם בלוע כצואה והמתירין סוברים דלא בלע מעבר לעבר

ומהני כפאו ע"פ ועמ"ש במ"א אות ח' מזה. מ"ש בטור כתב היינו דהגאון פסק כר"ש בן גמליאל דמטה גבוה עשרה חוצצת אע"ג דחכמים פליגי עליה (וכ"מ ששנה רשב"ג במשנה דוקא) דהבעיא אזלא אליביה עשרה גבוה והגרף לאחר המטה חוצצת. ואע"ג לרש"י בעיא אליבא דר"ש בן אלעזר ואפ"ה אין הלכה כמותו כיון דרבא פסק דלאו כוותיה וט"ס בדפוס רשב"א במקום רשב"ג ורשב"ג במקום רשב"א ועיין אות ה' ומ"ש בעזה"י בזה. ומ"ש ברשות אחרת הב"י הגיה אחת והיינו מ"ש לרש"י האבעיא תחת המטה ברשות אחרת כלומר לא תחת המטה וכ"כ הב"ח וא"צ להגיה אחת י"ש ומ"ש בחנם הגיה כאן בש"ע אין זכר למו רק בב"י הגיה כן:

**סעיף ה**

**וכן** עט"ז משמע אפי' אין מכותל לכותל וכגאון באות ד' דמפרש הבעיא לרשב"ג וא"י היאך מוכח המסקנא בטור כן הא כתב ומיהו לרש"י כו' א"כ י"ל הלכה כחכמים בברייתא דמכותל לכותל בעינן וכמ"א ד' מ"ש המחבר מכוסה מהני דל"ת כבית הכסא וחמור מצואה עצמה (די"א מחיצות ביה"כ כו' גם אע"פ שפינהו הצואה) קמ"ל. ודע דפי"ר ליב"ן לא מחשב רשות בפ"ע לענין שבת כמ"ש הט"ז בשמ"ו אות ז' לדידן כרמלית כ"ש ביש צואה קמיה פונדק או בין בית לבית (בעיירות קטנות) שאסור לומר שם ד"ת אף באין רואה עסי' ע"ט במ"א ח':

## סימן פח

**סעיף א**

**וכן** עט"ז מי"ם שאובין בקרקע בטבילה כשר לבעלי קריין וט' קבין דוקא בשפיכה לא בטבילה בקרקע. שיעור ט"ק בתר"ו ט"ז וי"ו א"ר י"א ר"י ביצים שם תמה עמ"ש הט"ז מד' כלים וצ"ל מג' מצטרפין לא מד'. הני ט"ק מבואר בר"מ פ"ד מתפלה ה"ך מנהג פשוט בספרד שרוחצין כל בשרו משום הכון משמע ט"ק בעינן כל גופו שלא יהא מקום שלא יבואו שם המים כטבילה וא"י עכשיו מטילין ט"ק וכמעט מקצת גופו לא נגעו כלל המים בו וכפות ורגליו צריך להטפיח במים מקודם ע' ר"מ פ"נ דמקוואות מ"ד מג' כלים ושיהיה בזה אחר זה ושלא יפסיק יראה כ"ש בבת אחת אלא דה"פ אם יהיה זא"ז צריך שלא יפסיק והעד במשנה שם בד"א שלא יפסיק ולא התנה שיהיה זא"ז מקוה שנשתנו מראיו כשר:

**מ"ש** המחבר הטעם שלא יהיה ת"ח מצויין אצל נשותיהן כו' תמה הפרישה דבגמרא מבואר הטעם באימה וברתת וזיע כמתן תורה וקרוי קלות ראש ובאמת בר"מ הלכות תפלה פ"ד ה"ד מבואר כמ"ש המחבר (עיין נ"ץ כתב פ"ד מק"ש וט"ס בדפוס וצ"ל

בתפלה) ובחדושי ברכות כ"ב א' כתבתי דזה לתפלה ב"ד של אחריהן תקנו דל"ש רתת וזיע כ"א לד"ת וק"ש בכלל ולתפלה הטעם שלא יהיו מצויין וכו' וא"כ ק"ק על המחבר שהשמיט בק"ש וד"ת טעם הגמרא המפורש תקנות עזרא:

**סעיף ב**

**לילך** עט"ז עפר"ח כתב שנכון שיתפללו הנשים בעת נדותן יע"ש ועמ"א אות ב' ומיהו המשמשת שראתה נדה י"ל בימי ליבונה טובלת. שלי"ג מ"מ סאה כשר עש"ך י"ד ר"א:

## סימן פט

**סעיף א**

**ואחר** עט"ז. הנה יש בכאן חמש שיטות כמו שאבאר בעזה"י א' דרך הא' של ב"י דהמקשה פריך עד חצות ותו לא והא אר"י מתפלל מנחה כל שכן בשלא הגיע תפלה אחרת בחצי שעה שיכול להתפלל שחרית ותי' שכר תפלה בלא בזמנה ועכ"מ פ"ג מה"ת ה"א לפ"ז אין חילוק בין ר' יהודה לרבנן שלא בזמנה מצלי אפילו חצי שעה (וה"ה מפלג המנחה לר' יהודה עד הלילה כולי יומ"א מצלי וכדבעינן למימר אי"ה לקמן) ובטעה הא מזיד לא. ודרך הב' חצי שעה לא וכולי' יומא היינו לרבנן דסברי מנחה עד הערב ולר"י ע"פ המנחה ולא מפשינן מחלוקת כל כך בין רבי יהודה לחכמים ולכל אחד מהדרכים קולא וחומרא כאמור והנה אם נרכיב ב' הדרכים יחד דודאי לא מפשינן מחלוקת ולרבי יהודה עד חצות מזיד יתפלל ומ"מ בח"ש בשוגג מתפלל וכ"ש הוא מאם הגיע זמן תפלה אחרת ועכ"מ שם והרווחנו בזה שלש קושיות א' קושיית הלח"מ וט"ז כאן דלא משני עד חצות למעט חצי שעה ב' קושיית מהרש"א ז"ל דלא משני במזיד דלר"י מזיד נמי עד חצות ומשני לרבנן ולר"י שכר בזמנה כו' וא"ש לשון הר"מ ז"ל עבר וטעה עד חצות הא לאחר חצות עבר לא וא"ש נמי מה שהשמיט המחבר אחר חצות לא דשמא ב' הדרכים אמת אלא שהר"ב הראה לק"ח סעיף ג' ושם מביא המחבר דברי הרשב"א כפי מה שהבין הוא ז"ל דבחצי שעה לא יע"ש והר"ם ז"ל נקט ואם עבר או טעה י"ל לא זו אף זו לאחר חצות לא ויותר יש לומר דאפ"ה אין לו שכר בזמנה המחבר נקט טעה או עבר אפ"ה שכר תפלה איכא וא"ש והט"ז הונח לו בשנאמר כול"י יומא לבד ח"ש אלא מדאמר כולי יומא משמע עד הלילה ולר"י תפלת המנחה ע"פ המנחה ואין זמן מנחה ועדיין יום גדול הוא ואפ"ה מתפלל שחרית (ובאמת צ"ע לדינא דבק"ח משמע כל שעבר זמן תפלת שלאחריה אין תשלומין לשחרית. ואי"ה יבואר בק"ח לשון הלבוש) עוד הקשה קושיית הלח"מ לכן פירש הט"ז כב"ח דב' קולות אמת ואפילו חצי שעה במזיד נמי מתפלל באותו ח"ש (משא"כ אם נרכיב עכ"פ במזיד לא) ויראה לי דמדלא משני עד

חצות וחצי שעה מזיד לא ש"מ דאף מזיד כיון שלא הגיע זמן מנחה הא בהגיע מנחה נמי דוקא בשוגג יש תשלומין לא במזיד (הפוך דרך א' מקצה אל הקצה) וממילא ה"ה לר' יהודה כולי יומא מצלי כמו לרבנן ואין חילוק רק שכר זמנה לרבנן עד חצות וח"ש מדד שלא בזמנה וממנחה דוקא שוגג ותלת זמנין הוי ה"ה לר"י עד ד"ש זמנה ומד' שעות עד סוף שש ומחצה מזיד שלא בזמנה ובמנחה שוגג דוקא (לשון הט"ז יש ליישב כך ומ"ש לרבנן אפילו אחר מנחה כלומר שהגיע זמן מנחם ולר"י אחר כלות זמן מנחה) ומ"ש פירוש לחה"ר היינו שראוי להתפלל תשלומין מיד אחר שהתפלל מנחה לא להפסיק ביניהם ומיהו ודאי אם שהה הרבה אפ"ה משלים שחרית והעד כולי יומא לרבי יהודה אמר אחר פלג המנחה. ומ"ש בין מנחה למעריב אין שום זמן מפסיק משמע ביה"ש נמי זמן מנחה היא לרבנן ועסי' רל"ג ובחידושינו כתבנו מזה וא"כ לר"י קאמר. ומ"ש נמי זמן מנחה הוא לרבנן ועסי' רל"ג ובחידושינו כתבנו מזה וא"כ לר"י קאמר. ומ"ש אחר זמן מעריב היינו שלא יפסיק ביניהם בשהייה. ומיהו מ"ש שכן כוונת רמ"א הנה ממה שהראה מקום לק"ח ס"ג שם מבואר הפירוש שהבין המחבר ברשב"א ומדשתיק ליה שם אודי ליה. הרי לך ד' שיטות כאמור:

**אמנם** השיטה החמישית המעיין בפרישה היא כך דכולי יומא מחצות עד הערב אפילו מזיד שכר שלא בזמנה ובטעה מחצי שבע אם משלימה שכר בזמנה יהבי ליה ולהכי קרי משלים. ולפ"ז בחצי שעה מזיד ושוגג שווין שלא בזמנה יע"ש. והעד מדלא תי' דמ"ש לא ש"מ מזיד נמי מתפלל ואהא אמר כולי יומא אף מזיד שלא בזמנה יהבי ליה. ומ"מ לדינא אין לסמוך ע"ז כ"א כפסק המחבר והר"ב כאן דלאחר חצות לא ולענין הזיד בזמן מנחה בק"ח ס"ז נדבה דוקא לא סתם ואי"ה שם יבואר עוד ואלו עד חצות יראה דצריך להתפלל ושכ"מ לשון הר"מ ז"ל יצא ידי חובת תפלה (המחבר שינה קצת והבן) ובטור ב' גירסאות ואם עבר ולא התפלל יתפלל עד חצות חובה וי"ג ואם עבר והתפלל עד חצות י"ל רשות והנך רואה שי"ל שחובה להתפלל עד חצות ושלא בזמנה יש לו ובזמן תפלה אם רצה נדבה הוי לא חובה. וחצי שעה אסור לו להתפלל אף בטעה ונדבה דל"ש כיון דאלו שגג עט"ז בק"ח ה' ואי"ה שם יבואר עוד והפרישה כתב שאין חילוק בין הגירסאות וכמ"ש י"ל בזה. אמור מעתה דגי' זמנים ודי' דינים יש מד"ש עד חצות צריך להתפלל ויצא י"ח תפלה כמ"ש הר"מ ז"ל ושכר שלא בזמנה יש לו והכין מסתבר דלא מפשינן מחלוקת ולרבנן צריך ודאי ה"ה לר"י צריך וא"י למה שינה המחבר מלשון הר"מ ז"ל (ואף אם נרכיב קשה זה) בחצי שעה אפילו שוגג אסור להתפלל ובזמן מנחה בשוגג ישלים ולהמחבר שכר שלא בזמנה ולהפרישה שכר בזמנה (ואפשר יש נ"מ אם

אירע לו מצוה דרבנן בזמן השלמה איזו ידחה והבן) ובמזיד אם רצה יתפלל נדבה ואין חובה עליו ואי"ה בק"ח יבואר עוד. וראיתי להפר"ח סימן ק"ח ס"ג פי' בתה"ד כט"ז כאן ומשמע שם הפסיק והלך לעסקיו אין מתפלל והנה מר"י ע"פ המנחה וכולי יומא קשה ואם נאמר כפרישה בהלך לעסקיו אין תשלומין כתפלה בזמנה גם בחידושינו הערנו מתו' אבעיא עד ועד בכלל ועתה ראיתי שהפר"ח העיר בזה:

**והנה** הפר"ח יש לו שיטה ששית וממש כדרך הא' של הב"י כרי"ף ורא"ש דוקא היכא דטעי וצלי הא מזיד לא ומיהו שוגג כולי יומא אף בח"ש והנה בח"ש יש לנו פסק המחבר והרב וליחוש לפסק הפר"ח באחר ד"ש עד חצות בהזיד יש תקנה שיתנה ויאמר אם הלכה כפר"ח יהיה נדבה ושפיר דמי ומהא אמינא לה מק"ח ס"ז וט"ז אות ה' כל ששגג מתפלל מזיד בתורת נדבה שפיר דמי וא"צ חידוש אף לדידן:

**עוד** רגע אדבר בסימן ק"ח ס"ד בתפלה הסמוכה דוקא שביטל ב' תפלות הא אחת מתפלל מפלג המנחה ומלבוש לא משמע שם כן ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז ועב"ח דהש"ע סותר עצמו דכאן כתב מקצת ברכות רשאי משמע אפי' שלום לפתחו וכ"כ הלבוש בהדיא וא"כ הא דברכות י"ד א' אסור ליתן שלום קודם שיתפלל היינו ברכות סגי וכ"ש עשיית חפציו שם שיתפלל ג"כ ברכות ובתה"ד ת"י הוכיח דלשון מתפלל י"ח דאל"כ מה פריך בין הפרקים וא"כ המחבר בס"ב דלא חש לקושיא זו למה זה כתב בס"ג י"ח דוקא ותי' דכריעה לחוד בלא שלום מותר באמר ברכות אפי' לפתחו וכ"ש שלום לחוד דקיל מכריעה דדוחק לומר לענין ברכות חמיר שלום מכריעה לחוד וכמ"ש הלבוש אבל שלום עם כריעה כמו שהיה דינם אסור אפילו אמר ברכות עד שיתפלל ח"י וה"ה חפציו דמי לשלום עם כריעה. וא"ש דברי הלבוש. ובא"ר ז' משמע דמפרש ל"א אלו עיקר שלום היינו כריעה לחוד ואסור בדרך בלא ברכות ובברכות לפתחו אסור בכריעה לחוד הא שלום לחוד שרי בברכות אף בפתחו דעיקר שלום בגמ' היינו כריעה ולפי"ז לדיעה א' דשלום לחוד במשכים אסור אף בברכות (כדמונח בין הפרקים) והיל"ל לדיעה א' חומרא ולי"א אלו נמשך קולא אבל מדברי נ"ץ יראה דברכות שרי היינו בדרך ואכריעה לחוד קאי וגם זה בדרך הא פתחו אסור בברכות ואף בשלום לחוד אסור בפתחו בברכות וג"כ אין נמשך קולא מי"א אלו ועמ"א ה' והנה י"א שני דשלום אסיר בדרך לכאורה מנהגא הוא שהנהיגו כדי שיתן לבו להתפלל לא מדינא ועפר"ח ולבוש ואמנם י"ל מדינא כי סוברים דבדרך שרי כשאמר הברכות דבהכי מיירי

בין הפרקים והא דלא משני דאסור בלא ברכות כי המתפלל משמע תפלת ח"י דוקא כמ"ש תה"ד כן משמע הלשון עד שיתפלל ומש"ה משני בפתחו ועיין ד"מ ב"ג וחזר כאן: **אם** משכים לפתחו ונותן שלום בלשון לעז י"ל ועיין סימן פ"ד ומסתברא הכנוים שאומר הרחום ירחמך או החנון יחנך וכדומה אף למ"ד דאסור במרחץ עיין סימן פ"ד הכא שרי דמברכו בשמו של הקב"ה ואפשר ה"ה אומר מי ששמו שלום יתן שלומך שרי ובזה צ"ע:

**סעיף ג**

**או** עט"ז המעיין בב"י יראה דגם דעתו דאסור משום דיוצא לדרך הוי בכלל עשיית חפציו (דאין לך עשיית חפציו יותר מזה) אלא דקשה ליה איך בס"ח התירו לרשב"א (עיין בטור) להתפלל בדרך תירץ דשם אנוס הוא דהשיירא לא ימתין עליו ומש"ה הותר לצאת קודם אבל הט"ז תי' דשם מע"ה אין עיקר זמן תפלה רק מהנץ (ואפשר האיר נמי אין עיקר זמנה) שרי לצאת קודם שיתפלל ולאו עשיית חפציו הוי דדוקא הגיע זמנה אסור כמ"ש בס"ב בשלום. והמ"א אות ו' חולק דזמן תפלה מקרי מע"ה כיון דאנוס יוצא שפיר מקרי זמן תפלה כה"ג ובאנוס התירו לרשב"א לילך להתפלל בדרך ולפ"ז כשאין אנוס אסור בשלום וחפציו מע"ה ולהט"ז משמע דשרי בשלום גם כן קודם הנץ ומה פריך בפרקים שואל כוותיקין נמי קודם הנץ הוא אם לא דקודם האי"ר לאו זמן תפלה מקרי אבל האיר דיעבד יצא מקרי שפיר זמן תפלה (ויהיה בהכרח ד"א ויכירנו שוה להאיר עכ"פ עיין סי' נ"ח ס"א בזה):

**סעיף ד**

**צריך** עט"ז עיין ב"י ולבוש אסמכתא דגאיך ולא תאכלו על הדם ומה שצריך להפסק כשיגיע עמוד השחר אע"ג לחפציו שרי קודם האיר כמ"ש באות ג' י"ל דאה"נ קאמר כאן תרתי גאיך ונמי לאו דרבנן תאכלו משא"כ חפציו שלום מע"ה קודם האיר אע"ג דאסמכוה אקרא במ"ה נחשב הוא ליכא לא"ו דרבנן מלא תאכלו כו' נ"ל. ועיין מ"ש באות ג':

## סימן צ

**סעיף א**

**ואפי'** עיין ט"ז מהרי"א סובר בכלים מטעם ביעתותא פחות מג"ט נמי אסור ואפי' להשמיע לצבור אסור רק אמקום גבוה ג"ט בקרקע וכדומה דליכא ביעתותא שרי להשמיע (עיין נ"ץ ולמ"ש א"ש) ובשבת בביקור חולים ע"ב הטעם דכסא דאפילו פחות מג"ט לא בטיל ומטעם גבהות ה"ה כאן מטעם גבהות ולהשמיע שרי בכסא ג"כ אלא דא"א לומר בכסא כ"ש נמי יהא גבהות בע"כ צריך שיעור והיינו ג"ט והא דלא אמר רק לא יעמוד במקום גבוה לחוד ה"א כלי רשות בפ"ע הוי ושרי קמ"ל ועיין בחידושינו

ברכות יו"ד ב' ריב"ח לא יעמוד במקום גבוה תנ"ה לא יעמוד ע"ג כסא כו' ולא במקום גבוה וריב"ח נקיט גבוה לחוד ש"מ לכאורה כסא נמי מטעם גבהות וכט"ז ועב"ח. ויש לחקור אם עבר והתפלל במקום גבוה מהו הדין שהרי בסי' ע"א ס"ז בביה"ק לא יצא ונסתפקנו ג"כ בדרבנן עיין סי' ע"ו ס"ח וקפ"ה א"כ אם חוזר ומתפלל כאן או לאו. ועיין סימן צ"ח ב' מ"ש הטור שלא יחוץ בינו לקרקע לאו לעיכובא אלא מצוה ממובחר אין פי' לעיכובא דחוזר ומתפלל אלא דינא הוי עיכובא רק מצוה מן המובחר ועיין פרישה כאן דהטור בצ"ח למד מכאן ע"ג כסא מטעם חציצה ואפי' פחות מג"ט אסור ועט"ז צ"ח ב' ומשמע שם בגבוה ג' מטעם חציצה נמי ולפ"ז להשמיע איך מותר ולכאורה קרקע מקום גבוה הר וחלול ל"ש חציצה וכסא אה"נ אפי' פחות מג"ט אסור אלא דאזיל לשטתיה כאן דלטור כסא ג"כ דוקא גבוה ג"ט משום גבהות ואה"נ דאית חציצה ביה ולהשמיע למאן דחש לטור בצ"ח אסור פחות מג"ט בכלי נמי ל"ש חציצה דכארעא סמיכתא דמי אפי' בכלי ושאני רצפה דאסור להוסיף עליה כ"ש מש"ה הוי חציצה כלי וצ"ע מה"ת ה"א דאין מעכבין:

**אמר** ההדיוט הכותב מפני שיש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי לפורטם א' מ"ש הט"ז דיאסר רק מקום גבוה אפשר כוונת מהרמ"א לכוללם והכי לימא לא יעמוד במקום גבוה ע"ג מטה כסא ספסל לא כ"פ לא ולא לאקדומי' למקום גבוה דשפיר טפי. ב' מ"ש מביקור חולים בשבת י"ב ב' אמת ברי"ף ורמב"ם פי"ד מה' אבל ה"ו וראי"ש גורסין כמו כאן אבל המחבר בי"ד של"ה ס"ג השמיט מקום גבוה רק מטה כסא ספסל וכר"ן דהטעם שהוא למעלה מראשו של חולה הא כשהחולי ע"ג מטה רשאי לישב על כסא שן א"כ גבהות דהתם פחות מג"ט כל שהוא למעלה מראשותיו של חולה אסור. ג' לטור קשה למה אסרו גבהות הא להשמיע שרי ואמאי לא משמע חציצה להשמיע נמי אסור. ד' מ"ש להוסיף על הרצפה בזבחים כ"ה א' אמרו מה מצינו מבגדי כהונה יע"ש (בזבחים קי"ב לא חשיב מה בין במת ציבור ליחיד ולא חשיב חציצה תני ושייר עת"ו כ"ד חציצה בגדי כהונה ובמה לית בגדי כהונה אין מקומו פה) ה' מ"ש המחבר בס"ב מקום ד"א דוקא הא גבוה יו"ד על ד"ט הוי רשות אחרת לד"ת בסי' ע"ט ס"ב ומ"א ה' כ"ש כאן אמאי לא חשיב רשות בפ"ע וי"ל זה ועמ"ש במ"א עוד מזה אי"ה. עיין לקמן שמ"ה ס"ה כלי בשבת כארעא סמיכתא פחות מג"ט ומ"מ הנך רואה שאין ללמוד משם דמקום גבוה י"ט על ד"ט יוכיח וכדכתיבנא כאן ואין להאריך:

**עיין** ר"מ פ"ה מה"ת ה"א ח' דברים אם עבר אין מעכבין מבואר דעומד במקום גבוה אין חוזר ומתפלל עיין שם הלכה וי"ו ז' יע"ש:

**סעיף ב**

**במקום** עט"ז ולתי' הב' קולא בבקעה שאין מצויין ב"א שרי ולתי' א' דוקא במקום צניעות שיהא לבו נכנע עב"ח וכתב עוד דויצא יצחק לשו"ח ולא כתיב בלשון אחר לומר שהחביא עצמו תחת אחד השיחים ולפ"ז בדרך כשיש יער יעמוד שם ויתפלל אם אין קשה עליו איחור דרכו ונקרא מקום צנוע ומברכות ג' א' דאמר היה להתפלל בדרך והשיב מתיירא שלא יפסיקו עוברי דרכים אין ראיה לתי' הב' של תו' וכפי מה שהבין הב"י דא"צ לתי' א' דמקום צנוע בעינן אפ"ה מדאמר ליה אליהו ז"ל היה להתפלל בדרך טוב יותר מלכנוס לחורבה בהכרח השיב לו דמתיירא מעוברי דרכים והשיב לו ת"ק. והנה בית אפל ובקעה לכאורה שניהם שוין מטעם הכנעה וז"א דבקעה חצוף מקרי שאין נכנע להסתר מפני בוראו אע"ג דאם יסתר איש במסתרים כו' עיין נ"ץ (מ"ש בחלונות שיהא לבו נכנע כשמסתכל לשמים להמחבר א"צ לקבל ירושלים) וא"י למה השמיט המחבר דחציף מאן דמצלי בבקעתא. וסומא אין נ"מ לו בית אפל אי חלון שלא נגד המזרח אבל בקעה ובית אפל גם לסומא טוב במקום צניעות. בליל יוה"כ תפלת ערבית אין לסגור החלונות בבית הכנסת בדפין מטעם לקבל ירושלים:

**סעיף ג**

**מותר** עט"ז בשעת התפלה דוקא באונס שא"א לו להתפלל ירוק וזורקו לאחוריו (ה"ה שלא בשעת תפלה עמ"א כ"ז) ומ"מ בתפלה אין לדרוס ברגלו שאסור להפסיק ועיין לבוש מזה:

**סעיף ד**

**אם** עט"ז דוקא נכנסו ביחד ועמ"א אות כ"ט מזה:

**סעיף ה**

**כגון** עט"ז האריך ועמ"ש במ"א אות ל"ו מזה. ומ"ש לחלק בין שיש בו צורך תפלה המ"א דחה זה יע"ש ומ"ש שיעצים עיניו דהטעם הוא דשלא יביט באותו דבר אבל לקמן סי' צ"ח בהמחבר מטעם חציצה בינו לכלי ה"ה שלא יחוץ בינו לכותל א"כ אין מהני עצימת עינים וי"ל בזה דתוך ד"א אסור וחוץ לד"א רשות אחרת הוא ושרי (עמ"א ל"ו) ובהכי מתיישב הא דכתב המחבר סכ"ב שיש ליזהר להתפלל אחורי אדם וההיא דאל יתפלל אחורי רבו איסורא נמי הוי והקשה א"ר אות כ"ז רבי ירמיה איך צלי אחורי דרב לכתחלה עיין ברכות כ"ז ב' וי"ל דרבי ירמיה היה מתפלל חוץ לד"א מצומצמות ולא הרחיק כשיעור שלש פסיעות עמ"א אות ל"ח והבן זה:

**סעיף ו**

**דברי** תפלות עט"ז ועא"ר כ"ז בי"ד קמ"א (סעיף ד' בהג"ה) בשל רבים ליכא חשדא אפ"ה בבית הכנסת אסור ולפ"ז לאו דוקא דברי תפלות אפי' לצור כך ציורים שנראה כעבודת עכו"ם אסור בבית הכנסת. באו"ר כ"ח בשם הרדב"ז דאסור להתפלל נגד המראה שלא יאמרו לבבואה הוא משתחוה יע"ש ועי"ד קמ"א הרבה דינים מענין זה:

**סעיף ז**

**ועבי**"ד עט"ז הרב הראה לי"ד שם כתב הכ"ל מותר משמע אפי' לפניו דלא כמ"ש הבי"י כאן ועש"ך שם למ"ד ועמ"א כאן אות ל"ח:

## סימן צא

**סעיף א**

**כתוב** בזוהר כו' היינו בטלית של מצוה וכן נוהגין לכסות ראש עד עינים בטלית של מצוה בשעת תפלת י"ח ועיין סעיף ו':

**יש** בק"ש מה שאין בתפלה ויש בתפלה מה שאין בקריאת שמע דאלו בק"ש ספק קרא או לאו חוזר וקורא כבסי' ס"ז ותפלה אין חוזר כשהתפלל פ"א במעל"ע אף להר"מ כבסימן ק"ו ס"ב וק"ש י"א דאין א' מוציא חבירו דכתב ודברת בם דיבור דוקא משא"כ בתפלה דש"ץ מוציא עסי' ס"ב א"ר אות ב' ומ"א סימן נ"ט אות ה' בשם ר"מ אלשקר יע"ש ומ"ש בפריי ועסי' קכ"ד ס"א ולענין מי רגלים שותתין בק"ש צריך להפשיט בגדיו ובתפלה לא עסי' ע"ח (ומיהו זה משום חומרא דתפלה שאסור להפסיק) וק"ש פסוק ראשון עם בשכמל"ו אם לא כיון חוזר וקורא כבסי' ס"ג ס"ד בתפלה אם לא כיון אין חוזר כבסימן ק"א ולכאורה קשיא מ"ש בסי' ס"ד בנ"ץ בשם ב"ח ולבוש ופרישה דפסוק ראשון אם מסופק אם אמרו פשיטא דחוזר דודאי בלא כוונה אמרה או אוקמיה אחזקה א"כ צא ומפרנס ספק התפלל אין חוזר הא מדינא דש"ס צריך כוונה בכל התפלה ואם לא כיון חוזר וא"כ איך יצויר ספק התפלל. ולענין אם עבר זמן ק"ש בשעה ד' קורא בברכות וכל היום קורא בלא ברכות ומשמע חיובא איכא כל היום דלהר"מ קורא כל היום בברכות עסי' נ"ח סי"ז ובתפלת ח"י אחר חצות לא. ובלבוש סימן נ"ח יכול לקרותה ולכאורה הדין עמו דלהשלים י"א דמשלימה בערבית ואם נאמר דהשלמה לאו שכר תפלה בזמנה (עיין פרישה פ"ט) וא"כ מה איכא בין כל היום להשלמה ויש ליישב זה:

**ויש** בתפלה מה שאין בק"ש כל אותן השמנה דברים שחשב הר"מ ז"ל פ"ה מתפלה ה"א דצריך לכתחלה בתפלה א"צ בק"ש כמבואר. ואותן החמשה דברים שכתב בפ"ד מה"ת שמעכבין ואלו הן טהרת ידים כסוי ערוה וטהרת מקום תפלה ודברים החופזים וכוונת הלב הנה טהרת מקום וכסוי ערוה נוהג ג"כ בק"ש ומעכב וכוונת הלב לדידן בתפלה

לכתחלה צריך כוונה בכל התפלה כבסי' ק"א וק"ש בסי' ס"ג מתנמנם א"צ להקיצו מפסיק א' ואילך. ודברים החופזים משמע בגמרא כ"ג א' ובסימן צ"ב דוקא בתפלה הדין כן הא בק"ש אע"פ שא"י לעמוד על עצמו יצא ובלבוש צ"ב משום הכון ולא בק"ש ומ"מ מצוה ג"כ בק"ש יפנה קודם. וטהרת הידים משמע מר"מ שם דיעבד אם לא מנקה בצרור אין תפלתו תפלה ואי"ה יבואר בצ"ב. ולענין ק"ש משמע אף לכתחלה אין צריך להדר אמיא ויבואר אי"ה בצ"ב וסתם ידים פסולה לתפלה ולק"ש משמע דכשרים. ובצ"ב אי"ה יבואר:

## סימן צב

### סעיף א

**מ"ש** הר"ב בהג"ה כ"ז שגופו משוקץ מנקבים היינו באין יכול לעמוד עד פרסה ומ"מ בל תשקצו ליכא כה"ג אסור בד"ת ועיין לבוש היפר ס"ג לס"ב יע"ש. ומ"ש הר"ב בס"ב היינו דהמחבר כתב דבין תפלה ובין ק"ש אם נתעורר באמצע בתפלה אין רשאי להפסיק ובק"ש אם ירצה קורא כדרכו ואם רוצה פוסק (עיין לבוש) הא קודם ק"ש א"י לעמוד עד פרסה אסור אף לק"ש ואף בד"ת כמ"ש בס"א אלא דאין חוזר וקורא בק"ש דיעבד. והר"ב הגיה דאם יש משום בל תשקצו מפסיק כו' ועמ"א ב' ומיהו בק"ש ודאי אף המ"א מודה דאם מתאוה כ"כ שיש בל תשקצו שיפסיק באמצע ק"ש ופשוט הוא ועמ"א:

**צריך** עט"ז וכן הקשו הפרישה ונ"ץ וברכות ט"ו א' גי' הרי"ף ור"מ ה"מ לק"ש אבל לתפלה מהדר כו' ואף אם יעבור הזמן אסור להתפלל בלי מים ותו' שם ל"ג לה דלתפלה נמי אם יעבור הזמן אין ממתין וכ"ז שלא עבר הזמן ממתין ומיהו לאחריו אין חוזר לגמרי אפי' מעט ולפניו נמי אם אנוס הוא או חלש ליביה יכול להתפלל בנקיון דמנקו ואיך כתב המחבר כאן כרי"ף וכתו' וכ"ת דנקיט לחומרא דאפשר דזה חומרא יותר שאין רשאי להתפלל בלי מים אף אם יעבור הזמן. וברל"ג סתם המחבר כתו' לגמרי דאם יש לו מים מזומנים יטול משמע דלי"ט אף לתפלה ואם יעבור פשיטא דאין להדר ואף בלא עבר הזמן א"צ לטרוח אחריו רק מחויב לחזור במצוי לו כו'. והנה יש לחלק בין בדרך דכ"ז שלא עבר הזמן מחויב לפניו די מילין ולאחריו מיל ובביתו לא הטריחו כלל או יש לחלק בין ידיו מטונפות דחוזר אחריהם ובין סתם ידים דא"צ לחזור אחריהם. או יאמר לקמן במנחה דעיקר התחלת' מט' ומחצה להמחבר (עמ"א וט"ז שם) לא יצוייר הדין לפניו ד' מילין דהוא שיעור שעה וחומש שעה וכל הזמן של מנחה לר"י עד פלג המנחה הוא זה השיעור (פחות ג' מנוטי"ן) מש"ה לא כתב שם זה. גם להמחבר בק"ו משמע תפלה מן התורה א"כ אין ראוי לדחות בעבר הזמן משום מים דרבנן ואף דפ"א הוי רק ד"ת מ"מ

פסק המחבר בעבר אין צריך להמתין ובחידושינו כתבנו דאפשר שלש מחלוקה רי"ף ורע"מ ותוס' ועא"ר כאן ואין להאריך. (בט"ז צ"ל דהוא פסק הרי"ף):

**סעיף ב**

**מקומות** המכוסין עט"ז ועמ"ש בסימן ד' מזה ואם הולך יחף ברגליו אפשר דהוי בכלל מקומות המגולים:

**סעיף ג**

**ולכן** עט"ז ואם נגע בתפלה במקומות אלו ודאי די בנקיון כמ"ש המחבר אבל בק"ש ופסוקי דזמרה צריך לילך אחר מים המזומנים בעיר ליטול ידיו ופשוט הוא:

**סעיף ד**

**טוב** עט"ז וכשנותן פרוטה במושל בכל טוב ויפה הוא וכ"ש עני יש לו ליתן כי הוא היודע שמה' הכל שמטריח ועוסק במלאכה ופרקמטיא ואין לו משא"כ עשיר ח"ו אומר לפעמים כחו ועוצם ידי ובספר המגיד הארכנו בזה:

## סימן צד

**סעיף א**

**לרוח** עט"ז ועמ"א אות ב' ומ"ש דאין אחרים מתפללים לא היה כדו בר עסי' צדיק ס"ז בתוך בית הכנסת אפילו הופך פניו ממש מהקהל לא מקרי רשע וכדו בר יע"ש וא"כ אם אירע שטעה בבית הכנסת כן אפשר דלא יפסיק ומ"מ אפשר אוושא מילתא והליכה אין כ"כ הפסק ע"כ יהפוך לצד הקהל:

**סעיף ב**

**נגד** עט"ז דיעמדו בית הכנסת לא ממש נגד המזרח רק נטוי קצת לצד דרום לפ"ז מקום הרב בבית הכנסת בצד דרום הארון וא"צ להדרים דבלא"ה כן הוא ומי שעושה ממש נגד המזרח טוב לעשות מקום הרב לצפון הארון הקודש שידרים (ויחכים) דבדרום נראה כהופך עורף מארון קודש. גם מי שעושה כלבוש א"א לו להצפין דנראה כהופך פניו מא"י כ"ש בשוה. ועא"ר ועט"ז ועיין ע"ץ ובס"ח תשס"ח דמקום הצדיק יהיה בדרום ארון קודש עא"ר:

**סעיף ג**

**מ"מ** עט"ז לפירוש הר"ב יהיה מקום הרב בצפון וכ"ש לפירש"י ועמ"ש באות א' ומנהגינו כרש"י ולמ"ש הלבוש יראה עיקר לדרום וקצת נטי' למזרח:

**סעיף ד**

**וכן** עט"ז הקשה מה מהני עמידה יותר מישיבה דכמהלך הוי ומהלך ויושב חדא הוי ותירץ דיושב ליכא אימה ולמ"ש במ"א י"ד עומד ומהלך עדיף מיושב דומיא דקרבן בסימן צ"ח בט"ו וכ"ת אעומד ולא מהלך קשיא ליה זה שיבוש דאין במשמע הלשון כלל

גם אימת שכינה י״ל במהלך.והמחבר נקיט בס״ט דוקא מיושב הא מהלך א״צ לחזור עמ״ש באות ה׳ אי״ה:

**סעיף ה**

**צריך** עט״ז ולפי מ״ש באות ד׳ ומ״א י״ד י״ל פסק המחבר דיש חילוק בין מהלך דא״צ לחזור ולהתפלל וין מיושב דחוזר ומתפלל ורב אשי כת״ק סובר ולהלכה הסכימו המ״א וט״ז והפר״ח דאף מיושב יצא דיעבד (ול״ו בויי״ו היה נאה כצי״ל) ובאמת הר״מ ז״ל פ״ה מה״ת הלכה א׳ משמע כל השמנה דברים ועמילה בכלל אין מעכב דיעבד יע״ש וכ״כ שכה״ג בשם הרמ״ע מפאנו הביאו הפר״ח ז״ל ולהמחבר כשיוכל היינו שלא עבר זמנה או משלימה בתפלה הסמוכה דהוי כנאנס:

**מ״ש** הרב בהג״ה ס״ו יהרהר בלבו י״ל דיעבד יוצא מאחר שאנוס הוא ועפר״ח ואין להאריך:

## סימן צה

**סעיף א**

**להדמות** עט״ז בטור ח״א כמלאכים זה בצד זה וח״א ככהנים שהולכין על הכבש עקב בצד גודל והקשה הב״י בגמר׳ דידן כמלאכים למה הביא הירוש׳ הט״ז ותי׳ לגלויי ישרה שתירגם כוונין היינו זא״ז מח״א ככהנים כו׳ ש״מ מלאכים זא״ז ועב״ח ובב״ח כתב הטור ככהנים בעבודה דתפלה ועבודה חדא הוא יע״ש וברי״מ פ״ה מביאת מקדש הי״ו י״ז אין זכר מזה דעבודה בעינן השוואת רגלים. ואם לא כיון רגליו כלל רק רחוקים זה מזה מבואר ברי״מ פ״ה מה״ת ה״א ח׳ דברים אין מעכבין ועב״ח וא״ר וכשיושב בעגלה מ״מ יכוין רגליו ועיין עט״ז:

**סעיף ב**

**שיהיו** עט״ז וב״ח תי׳ קודם התחלת התפלה יסתכל בחלונות ולבו נכנע פי׳ הפסוק נשא לבבינו אל כפים כו׳ עיין פרישה בשם הרר״י ועיין פירש״י פ״ק דתענית עלה ח׳ דיהא תוכו כברו (כמו בכפיו פרושות כן יהיה לבו כפירוש הרר״י ועיין פרשת דרכים דרך ערבה הביא זה יע״ש):

**סעיף ג**

**הימנית** עט״ז ועיין הגמי״י פ״ה מה״ת ר״ו משמע כב״י וכ״מ וכ״כ הר״מ ז״ל ועומד כעבד קמיה מריה באימה ויראה ופחד יע״ש. ובטור סימן צ״א פירש בצערא כו׳ הביאו בצ״ע ס״ו והמחבר השמיטו דאזיל לשיטתיה ופסק כר״מ ז״ל והר״ב לא הגיה כאן דסובר מסברא הוא והלשון שהעתיק המחבר דברי הר״מ אין מבואר ההיפוך לכן שתיק ליה:

## סימן צו

### סעיף א

**עט"ז** ברכות כ"ג ב' ת"ר לא יאחוז ס"ת ותפילין ויתפלל אמר שמואל סכין ומעות וקערה וככר וכיוצא בהן ולרש"י הני דוקא ולהרר"י הכל אסור א"כ מ"ש הנ"י דאמר שמואל (ס"ת ותפילין ה"א אע"ג דמצוה לשמרן אסור) וי"ל לדין התלמוד חוזר בלא כיון י"ל ג' חילוקים הני חוזר ושאר דברים אסור לכתחלה ולולב שרי ולדידן עכ"פ אין חוזר וא"ש. ומר"מ פ"ה מבואר שמונה דברים אין מעכבין יע"ש אף לדין התלמוד וקשה מ"ש הני דנקיט והך יתפלל נ"ר ה"ה ק"ש אפילו פסוקי דזמרה לדידן ועיין סי' פ"ט ס"ג:

### סעיף ב

**מפני** עט"ז הסכים להר"י דאפילו שאר דברים אסור ויראה שאין עומד כך בפני הגדולים ואוחז דברים וחפצים בידו עסי' צ"א ס"ה:

### סעיף ג

**אם** מותר ליטלו עט"ז שהמ"ט ירשום מקודם שלא יטרד בתפלתו. צ"ע אם מותר ליקח בידו ס"ת ותפילין דמתיירא מפני גנבים וכדומה אפשר התירו לו וצ"ע:

## סימן צז

### סעיף א

**לא** יגה"ק עט"ז עב"י כפירש"י ברכות כ"ד א' ופי' ב' גיה"ק גוף הקים פושט גופו וזרועותיו. ועכ"מ פ"ד מה"ת הי"א פירש פיהק מוציא קול כזוללים ופירש"י שלפנינו על גיהק פירש כן. ומ"ש הש"ע ואם מפהק מאונס ה"ה גיהק נמי אם א"א שרי דלא יטרד בתפלתו אלא דא"צ הניח ידו ע"פ רק במפהק שפותח פיו הרבה ועא"ר וברכות כ"ד א' רבי גיהק ופיהק יע"ש ולפי' הב' שם א"ש מפהק מניח ידו על סנטרו ולפירוש א' גוף הקים אפשר דאסור ועיין ר"מ פ"ד מה"ת הי"א יבדוק עצמו קודם יע"ש:

### סעיף ב

**זורקו** לשמאלו עט"ז לא הבינותי דהב"י תירץ בשם אביו כמ"ש הר"ב כאן בשמו אלא פסק כר"מ ז"ל שכתב רק לאחוריו כתלמודא דידן ולא לשמאלו ולא לימינו יע"ש בב"י. ומ"ש כ"כ בד"מ הביאו המ"א אות ו"ו יע"ש. ומיהו אם א"א מותר אף לימינו או לפניו עב"ח אם יטרד מחמת זה בתפלתו ולא אסרו אלא באפשר לשמאלו אז עדיף כן:

## סימן צח

### סעיף א

**ועומד** עט"ז עסי' צ"ה בט"ז כי הטור סובר בגמרא דידן כמלאכים והביא הירושלמי לגלויי מהו כווניו ומ"ש כאן ככהנים היינו דמסתמא תפלה ועבודה בחד גוונא הם

ובתפלה כמלאכים ה"ה בעבודה כן והטור חשיב כאן שהתפלה שוה לעבודה בכל מילי ובאמת בר"מ פ"ה מביאת מקדש הי"ו לא כתב כלום שיהיו הכהנים צריכין להשוות הרגלים בשעת עבודה מ"ש הטור מעומד דומיא דעבודה בתפלה מהלך נמי לא אע"פ שבעבודה לא מצינו שיהא אסור להלוך רק יושר פסול עט"ז צ"ד אות ד' ומה שכתבתי בפריי שם:

**סעיף ב**

**ושלא** עט"ז סובר פחות מג' אפי' ע"ג כלי' שרי עסי' צ' מזה דבטל הוא לגבי קרקע והא דנתן טעם ג' גבהות ולא חציצה הוא בקרקע תל גבוה כדומה דל"ש חציצה שייך גבהות וכאן אמר דיכוין ג"כ שתפלתו דומה לעבודה. אבל הפרישה ב' ולבוש כאן משמע דע"ג כלים פחות מג"ט וליכא ביעתותא נמי אסור דומיא דעבודה דאסור חציצה. ומ"מ מה ששוטחים עשבים ביה"כ אין זה חציצה דבטל הוא ול"ד לכלי דחשוב הוא ולא בטיל ועיין ב"ח. הפר"ח כ' דא"כ יהא אסור להתפלל כי אם יחף ומצבו רמי פוזמקי ומצלי ואסור להתפלל יחף כ"א בט"ב (עסי' נ"א ס"ה) והביא ראיה מפ"ק דשבת ב' ברש"י מכהני והנה שם בלא"ה אסיר בפוזמקי דהוי יתיר בגדים ומכנסים כתיב (שמות כ"א מ"ב) ממתנים ועד ירכים יהיו אלא דכ"כ שהולכין על רצפת שייש דוקא ולא הניחו דפין וכדומה שלא יהיה כ"כ קר ע"ז כתב דחציצה לרצפה אסור משא"כ פוזמקי לדידן בטל הוא לגופו ולא הוי חציצה עמ"א סימן ע"ו אות ו"ו דסנדל בטל לגוף יע"ש. בד"א ט"ס ד' תיבות התם ל"ש כו':

## סימן צט

**סעיף א**

**משלים** עט"ז עב"י האריך בין זוגא דרבנן (ברכות ט' א') ובין בניו של ר"ג בכמה חילוקים ועמ"א ב' והוא תי' דבניו של ר"ג לא היו שכורים וכו' וכ"ה בד"מ תי' זה ועב"י רל"ה וכ"כ הב"ח ומ"א ולא ראו בד"מ כי לא היה לפעמים ת"י ולי העני יש בכאן קצת הרהורי דברים אכתבם כאן:

**מ"ש** הב"י מבני ר"ג אם לא עלה ע"ה חייבין כו' הא עלה לא הא קי"ל כדאי רשב"ג בשעת הדחק לאחר ע"ה. הנה אם נאמר ק"ש משלים ובלא ברכות כ' סימן נ"ח (עמ"א אות ח' ומ"ש שם) לכאורה יהיה בהכרח חייבין בברכה. ועוד מסתמא רצו בני ר"ג לקרות ולא שיפקיעו עצמן ויקראו כך אלא בברכה קאמרי (בחידושינו הארכנו מזה) ונאמר לא תשא הוי ד"ת כבסימן רט"ז במ"א אות ו"ו א"כ בני ר"ג סבורים יחיד ורבים הלכה כרבים ובשל תורה קי"ל בי"ד רמ"ב דאפילו שעת הדחק לא מהני רק בקטן נגד גדול

או יחיד נגד רבים דרבנן לא בשל תורה כמו שיראה הרואה בכללי או"ה שם בש"ך ד"ה עוד נראה מבואר וד"ה ודאי באיסור תורה ובקיצור כללי או"ה אות ב' יע"ש א"כ לפי דעתם שפיר שאלו והשיב להם אם לא עלה ע"ה הא עלה אין חייבין בברכה יחיד נגד רבים. אלא דז"א דברל"ה ס"ד מבואר שאר הברכות זולת השכיבנו ביחיד נגד רבים. גם יש לראות למ"ד בסי' נ"ח דק"ש יש לו השלמה כמו תפלה א"כ מה הלשון אם לא עלה ע"ה חייבין לקרות ואימתי פטורים דאם עלה חייבין מהשלמה (דודאי כמ"ד משלימה חייב הוא) אלא הם היו שתים ורצו לישן ואח"כ לקרות דסברי הלכה כחכמים עבר הזמן והשיב אם לא עלה ע"ה חייבין עכשיו לקרות מיד ולפ"ז לית כאן שעת הדחק ולמה ימתינו לאחר ע"ה ויתיישב קושיית הב"י אלא דלא ניחא ליה בכך וחייבין הא לאחר ע"ה פטורים דמזידים הם והשלמה דוקא בשוגג לא במזיד כבסי' ק"ח ק"ז. ואם נאמר דג' חילוקים שוגג אונס מזיד ובני ר"ג ח"ו לאו פושעים אלא שוגג קצת קרוב למזיד כמ"ש הט"ז רל"ה ד' והלכה כרשב"ג בשעת הדחק דוקא אנוס גמור הא שוגג קרוב למזיד לא ולענין השלמה כל שוגג משלים ודוקא הזיד לא א"כ הא דאם לא עלה ע"ה חייבין הא לא"ה פטורין דלאו אנוס הוי מ"מ יקשה מטעם השלמה חייבין. ולומר לאחר ע"ה צריך שימתין עד שיכיר חבירו מרחוק ד"א ולהקדים שחרית עיין ר"מ פ"ג מה"ת ה"ט מתפלל מנחה שתים ובכ"מ שם ובסימן רל"ג והבן זה ואין להאריך ואי"ה במ"א אות ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז ועמ"א ה'. וכוונתו דהשתא דאתית להכי דחויא הוא ועיקר כשינויא קמא וע"כ הכין הוא מדאמר ר"ג כלום שתינו יין איטלקי וכתי' בתרא אין חילוק ואף יין פשוט ברביעית רכוב ג' מילין אלא ש"מ דה"ק השתא איכא לתרוצין לקושיא דרמי בר אבא ועיקר כתירוץ א' מדאמר התם יין איטלקי משכר עפ"י מלת טפי יורה דהרבה יותר מרביעי' ומש"ה פסקו טור ובה"ג דרכוב ביותר מרביעית מיל מהני ואיטלקי ג' מילין וזה אין מצוי בינינו. וריי"ף וראי"ש שלא הזכירו זה סוברים דאין להקל ביותר מרביעית ברכוב והא דלא כתנו ג' מילין מהני י"ל דודאי אם שתה הרבה אע"פ שאין שיכור מ"מ גרע מרביעית איטלקי ולא מהני ג' מילין ואטלקי אין מצוי כו'. ואמנם מ"ש דבדיעבד יצא בשינה א"י מהו דשינה כ"ש טורדתו כו' ואפשר ט"ס וצ"ל דיעבד יצא בשתוי דלכתחלה לא יתפלל הא דיעבד שפיר דמי:

**סעיף ג**

**ולכן** עט"ז ועב"ח ומ"ש רמ"א בסידור היינו ליישב המנהג עמ"ש במ"א אות ו'. ועפר"ח האריך בהא דרב ששת מסר שינתיה לשמעיה בעירובין דף ס"ה א' יע"ש. ודע דשיכור אסור להתפלל אף רביעית בכלל יש ליזהר מאוד עמ"א ואין להאריך כאן:

## סימן ק

**סעיף א**

**אבל** עט"ז עסי' ק"א אות ב' והוא בב"י שם בשם המרדכי ושם יש עוד טעם דחביבי ויהבי דעתייהו ועב"י ועא"ר כתב להסדיר צריך שיהא שגורה (איך מועיל סידור ובשל ראש חודש יש ס"ס שמא הלכה כטור דא"צ להסדיר משא"כ מועדות. ור"ח חשוון כמועדות דמי עב"ח. ודע יעלה ויבוא נמי צריך להסדיר או מתוך הסידור וכן חנוכה ופורים בימי כו'. ועפר"ח כתב שנוהגין תפלה ראשונה מתוך הסידור ואח"כ די בכך יע"ש. והוי יודע דבר"מ פ"ד מה"ת הי"ט תפלת מוסף ראש חודש משמע הא יעלה ויבוא ובימי לא דחשו אברכה שלימה שמא טע"ה בה (לא מתוך שיהא שגורה כו') אעפ"י המשנה קצת יצא מ"מ לכתחלה לא משא"כ יעלה ויבוא וכדומה אבל מב"ח ופר"ח מבואר דה"ה חנוכה ופורים יע"ש בקצת דפוסי ש"ע (בד"א) ר"ה היינו ראש השנה וכן הוא בדפוס פרי חדש ומוכח שם גי' שציין ותפלת ראש חודש נמי אלמא בש"ע ר"ה ראש השנה והיינו כר"ף וראש עב"י (והטור דנקיט ראש ל"ד עיין ב"ח) וזה אפשר דעת ע"ת עא"ר ואמנם בכ"מ וב"י משמע דעתו דהם מודים להר"מ ז"ל וכ"ה בלבוש ראש חודש ובנ"ץ יע"ש בזה ומ"מ גם הט"ז כתב פי' המלות הקשים צריך להסדיר:

## סימן קא

**סעיף א**

**כדי** עיין ט"ז להטור פירש ע"ד בירושלמי כמו כדי דילפין שאם עושה שילמדו אחרים ממנו רשאי להגביה קולו ואמנם להגביה יותר מדאי אסור וע"כ החזנים שמגביהין קולם ביותר (בחזרת התפלה כדי לענות אש"ר ואמן עבירה חמורה היא ב"ח יע"ש ומ"ש הט"ז דאל"כ הוי גנאי לר"י ובטור מוכח כך שכתב יע"ש. ועיין עוד פרישה ז"ל כד הוי צליל דעתיה מתפלל בביה"כ וכד לא הוי צליל דעתיה מתפלל בביתי' ומ"מ האידנא אין לנו להורות היתר זה להתפלל ביחיד ולעורר הכוונה שילמדו ממנו אחרים ועסי' צ' סי"ח אם לא גדול הדור ומפורסם שכל מעשיו לשם שמים. ועמ"ש באות ג':

**סעיף ב**

**אפילו** עט"ז כ"ה בב"י בשם המרדכי ועמ"ש בק' אות א' יע"ש:

**סעיף ג**

**ומ"מ** עט"ז ולכאורה דלא כב"ח הביאותיו אות א' אבל הפר"ח העתיקו להב"ח ז"ל ועא"ר דהעונה אמן לא יגביה קולו יותר מהמברך ולכן מגביה הש"ץ קולו:

**סעיף ד**

**אלא** בלה"ק עט"ז לדיעה זו כל לשונות חוץ לה"ק אין מלאכי השרת נזקקים וציבור א"צ מליץ והקב"ה בעצמו מקבל תפלתם ויודע מחשבות שבלב וי"א תפלת הציבור אפילו שלא בזמן שהציבור מתפללין רק תפלת יחיד לצורכו צריך מליץ שנא' אם יש עליו מלאך מליץ וע' סימן צ' ס"ט. וז"ש תהלים ק"א פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם אפי' ליחיד פונה הקב"ה בעצמו לא ע"י מליץ כשהיא תפלת הציבור משום דלא בזה את תפלתם:

**סעיף ה**

**חוץ** עט"ז ועפר"ח הביא הא דריש אלו נאמרין גבריאל הוי משמע שכולן אין מכירין לשון ארמי רק גבריאל ואין מוכרח יע"ש. ולפי י"א שני י"ל דאין לחלק בין יחיד לציבור וארמי אף בציבור אסור וז"א דתפלה נאמרות בכל לשון משמע אף ארמי ודאי דצריך לחלק בין יחיד לציבור אלא ביחיד גופא ארמי דוקא הא שאר לשונות שרי ומש"ה מתפללין הנשים בשאר לשונות. וא"ש דאומרים יקום פורקן ובריך שמיה בציבור וכדומה ועא"ר:

## סימן קב

**סעיף א**

**אסור** (שמואל א' א') ובחידושי כתבנו ברכות ל"א א ב דעלי הוכיחה ששיכור אסור להתפלל (מדרבנן עתו' שם) ידע שמתפללת רק כפי' הט"ז דהתפללה בלחש כ"כ שלא השמיעה אפילו לאזנים רק שפתיה נעות וסייעתא לסימן ק"א ס"ב. גם י"ל דאח"כ כשאמרה חנה כן תתפלל' עוד אח"כ. ולתו' בה"א ועלי ישב שפיר טפי דודאי כה"ג שחבירו א"י אם מתפלל הוי ל"ע לת"מ אלא אפילו יודע ואין עומד מדת חסידות לאשה כחנה להרחיקה א"ע:

**סעיף ב**

**בין** עט"ז והם דברי ד"מ ומאחריה ודאי עלי לא היה עומד אחורי אשה עפר"ח. ומט"ז כאן משמע כמ"א ו' דלפניו לישב אסור הא לעמוד שרי לפניו וא"כ מנלן צדדים אסור אלא דכיון די"ל דעלי בצדדין היה משא"כ לאחריו לא היה אסור. ומיהו לתו' עמכם באמה חמישית אין ראי' לצדדין אפי' נאמר לפניו לעמוד אסור מכ"ש דלעבור עלי חוץ לד"א היה וא"י"ה יבואר במ"א ו'. והוי יודע דמקום גבוה ורשות אחרת אפילו תוך ד"א מותר לישב ופשוט הוא ואפילו לטעם הט"ז באות גימ"ל ברשות אחרת שפיר דמי:

**סעיף ג**

**ואפילו** עט"ז כתב ט"א שהמקום קדוש הוא שעומד לפני המלך (משא"כ ק"ש שבח אין עומד לפני המלך דמה"ט א"צ שיכסה לבו) כו' ואפ"ה א"ש דין הב"י דהרהור אע"ג דקדושה היא צריך שיוצא בשפתיו ומכ"ש לטעם הטור שנראה שאין מקבל עמ"ש פשיטא דהרהור אין מועיל עמ"א אות ב' בזה. ועסי' ס"ה מצא ציבור קורין ק"ש צריך לקרות פ"א עמהם אם הוא בשיר ושבח כ"ש בד"ת אלאי דקשיא ליה הא אפי' ביחיד שקורא ק"ש יהא אסור לישב כך ובאמת בתפלה מותר לעמוד וה"ה בק"ש בששניהם יושבים ואפשר דקשיא ליה כשאחד עומד וקורא ק"ש יהא יושב בטל אסור וצ"ע וע' ס' חמד משה. בבאר הגולה ה' ויש מתיר בעוסק בתורה תה"ד והמעיין בסימן ג' שם אדרבה משמע שיר ושבח לא ד"ת ועב"י ס"ה וכאן רק סמ"ג וסמ"ק כ"כ עב"י וא"ה במ"א יבואר עוד עמ"ש אות ד' ועמ"ש באות ה':

**סעיף ד**

**בצד** עט"ז הקשה מעלי ויי"ל דחנה החמירה על עצמה יותר והרחיקה עצמה לאמה חמישית או למי"ד כשעמד עלי בד"א ועלי במקרה עמד כתב הב"ח דאם עוסק בהלכות דרך ארץ לכ"ע אסור וצריך לעמוד וכ"מ מברכות כ"א ולגרוס בפרקא אחרינא היינו ד"א אלמא דלאו תורה מיקרי יע"ש עיין מ"ש באות ה' מ"ש עלי זקן מופלג זה היה כמה שנים אחרי כן תוספת שבת בהגהותיו:

**סעיף ה**

**בצדו** עט"ז תי' על קושיית הב"ח דודאי על המתפלל להרחיק כה"ג וע' אות ג' לשני הטעמים אתי שפיר ומיהו בבית הכנסת דכ"א יש לו מקומו אסור עב"ח וא"ר. וכ"כ מ"א ד' ועיין א"ר אות ה' בשם ע"ת הא לפניו כה"ג אסור וכתב א"ר דא"כ חלוש נמי יי"ל דוקא בצדו והנה יתיישב מ"ש הט"ז אות ד' ומסתימת הפוסקים לא משמע כך למ"ש הט"ז באות ג' מפני כבוד המקום א"כ יי"ל סומך קצת שרי ולא מטעם שנראה שאין מקבל עמ"ש במ"א אות ז' מזה ואין להאריך:

## סימן קד

**סעיף א**

**אבל** עט"ז הררי"י סובר כתוס' ברכות ל"א א' דר"ע שהיה משתחוה בפישוט ידיו ורגליו ובהכרח עקר מקומו מותר גם בתוך התפלה אי לאו דאין שוחין כו' והמחבר בקי"ג ס"א פוסק דבאמצע יכול לשחות ואפ"ה מפרש כאן בס"ב כראי"ש דבתוך התפלה אין לילך (הררי"י פירש לאחר התפלה משום דאין לשחות כו' ואפשר הררי"י כראי"ש יע"ש) ובסימן תרכ"א ס"ד וט"ז ג' יע"ש ומ"מ יי"ל דשלא לצורך כ"א להשתחוות אסור בתוך התפלה

וכן ש"ץ ביוה"כ אסור (ומעמידין לו שטענדיר כנהוג וא"צ לעקור) אבל לצורך כמו נחש ודאי שרי וכמ"ש המ"א אות ג' ומ"ש שלא מצינו הילוך הפסקה שהיא נקרא הפסק כמו דבור ויצטרך לחזור לראש הברכה כבסעיף ה' שם הרר"י לשיטתיה דהליכה לא מיקרי הפסק כלל משא"כ לדידן. ועסי' ח' ס"ג בטלית בט"ז אות י"א ומ"א י"ז דוקא מבית לבית הוי הפסק הא בבית א' לא. וכאן י"ל מבית לבית מ"מ לא הוי הפסקה לעניו נחש כמו דבור:

**סעיף ב**

**חוזר** עט"ז שיטת הרי"ף וראי"ש ידוע דרי"ף אין מחלק בין אונס או לאו רק בין תפלה לק"ש וראי"ש אין מחלק בין ק"ש לתפלה רק בין אונס או לא והר"ב דשתיק כאן דאונס הוי אפי' שלא מחמתו חוזר לראש וכ"מ בסימן ק"ג בס"ב הראה הר"ב לפ"ה אלמא תפלה כק"ש דמי וכ"ה בלבוש סי' פ"ה ס"א דתפלה שוה לק"ש ובלא אונס אין חוזר והב"ח הביא מתוס' ל"ג א' ד"ה אבל עקרב דמיירי בשהה דבלא שהה ליכא למ"ד בדף כ"ג א' ולכאורה תמוה דרב אשי מסיק בלא שהה כו' (וכוונת התוס, מדאמר סתמא פוסק ולא הזכיר חוזר לראש בלא שהה אל תטעה שגם לתחלת ברכה אין חוזר דז"א) וי"ל דהתם גברא דחוי הוא לפירש"י ז"ל שם וגם לרא"ש בשעת שתית' אבל כאן מאין הרגלים לומר דחוזר לראש בלא שהה וע"כ בשהה והטעם דלאו אונס מחמתיה הוי והט"ז דחה זה דבלא שהה מיירי וכפי' הרא"ש שם והנה הפרישה כאן כתב דהשר מקוצי חולק עם הרשב"א ופסק רמ"א כשר מקוצי וע' ב"י כאן בשם חה"ר ברכות ל"ג א' דלהראב"ד דחוי בעינן ובאונס אחר לא חוזר לראש ודברי השר מקוצי הם בראש כ"ג א' הביאם הב"י בס"ה משמע כל שאנוס חוזר לראש וכ"פ רמ"א כאן דאניס נמי חוזר לראש ומעתה דברי הב"ח הם דברי חה"ר כאמור ועמ"א ס"ה ב' לענין הלכה:

**סעיף ג**

**אם** שח עט"ז האריך הנה מה שהקשה דברי הראב"ד אהדדי דכאן פסק בשח במזיד חוזר לראש ובסי' ס"ה סובר כרא"ש דאפי' שהה לגמור כולה בלא אונס אין חוזר לראש והא בלא אונס הוי מזיד המעיין בחה"ר ל"ג א' דראב"ד סובר גברא דחוי חוזר הא לא דחוי לא ומ"מ אונס הוי באפשר. גם החילוק הפשוט בין דיבור ובין הפסק שתיקה דודאי מ"ש הגמי"י הביאו הב"י דשתיקה כדיבור היינו לענין שהה לגמור כולה הא בלא שהה ודאי יש חילוק בין דיבור לשתיקה שהרי בדיבור אפי' לא שהה לגמור אפי' אותה ברכה חוזר לראש הברכה לתוסי' ל"ג א' וכמ"ש המחבר בסעיף ה' ובשתיקה אפילו שהה לגמור אותה ברכה אין חוזר לראש ברכה וכ"ש בלא שהה כ"כ דפשיטא באיזה שיעור תתן לזה וא"כ ודאי לאו לכל מילי דיבור כשתיקה. ומ"ש מסי' תר"ץ סעיף ה' שח והיינו במזיד

כתב הר"ב דאפי' שהה לגמור כולה אין חוזר לראש והנה הר"ב פסק בסי' ס"ה וע"ח ופ"ח ופ"ד כהרא"ש וראב"ד דאין לחלק בין ק"ש ותפלה והלל ומגילה כלל רק בין אנוס או לאו וא"כ למה פסק במגילה דשח במזיד אין חוזר לראש (אפי' נאמר דהמחבר בכאן בשוגג מיירי עמ"א אות ו' בזה) והרשב"א שם י"ל דמחלק בין ק"ש כו' משא"כ לדידן כאמור ומיהו המ"א אות ו' כתב לחלק בזה בין ק"ש לתפלה וה"ה מגילה דשח במזיד דאין חוזר לראש מה שא"כ בתפלה ולכאורה יש כפל לשון בט"ז דקושיית הראב"ד זכרו לעיל י"ש והעלה הט"ז דודאי אם שח במזיד בין ברכה לברכה כ"ע מודים דמתחיל ברכה שנייה ודי ואפי' שח באמצע ברכה אם חוזר לראש ברכה די ול"ד לסי' קי"ד ס"ז דהתם במתכוין לא אמרו רצה בעבודה וגמר הברכה כך קנסו אותו דיחזור לראש התפלה משא"כ כאן דשח באמצע ברכה אם חוזר לראש ברכה די דלו יהא כשח כאלו לא אמרה כלל אותה ברכה די בכך ושאלת הרר"ג היתה ששח באמצע ברכה במזיד וגמר אותה הברכה והתפלל עוד לזה פסקו שצריך לחזור לראש התפלה דדמי תו לקי"ד ס"ז ובשוגג אם עקר רגליו חוזר לראש התפלה ולא עקר חוזר לראש אותה ברכה:

## סימן קו

### סעיף א

**פטורים** עט"ז הציון ראוי אח"כ מלוין כו' כפירש"י ריש מ"ש והשמיט טעם הרר"י דפטורים משמע אפי' יעבור זמן תפלה כפירש"י שם ויתפלל מהלך וכמ"ש המ"א א' ועסי' צ"ד בט"ז ה'. ואם עבר זמן התפלה באנו למחלוקת הט"ז ופרישה בי"ד שמ"א ועמ"א סי' צ"ג ה' מזה:

### סעיף ב

**שלא** עט"ז העמיס בהמחבר שסובר תפלה דרבכן דלא כר"מ ומ"ע שייך לקרות ד"ס ג"כ כמו הלל וכדומה דהוי מ"ע מד"ס. והנה ודאי למ"ד דרבנן ומדרבנן הוי שהז"ג דקביעי עידנא אלא דמ"מ הוי שלא הז"ג דאמר רבי יוחנן הלואי שיתפלל כל היום וגם יש לה תשלומין וע' לבוש מזה ועא"ר אות ב' בשם מי"ט וזה דעת הע"ץ אות ב"ג דתפלה דרבנן ואפי"ה היה מד"ס שלא הז"ג יע"ש. ומ"מ מ"ש מתוס' ברכות כ' ב' ד"ה ובתפלה שם כתבו דשייך לקרותה מצות עשה שלא הז"ג יע"ש. אבל הר"מ ז"ל סובר תפלה ד"ת ומש"ה נשים חייבות דמ"ה שלא הז"ג וכמ"ש בפ"א מה"ת הא"ב. ומ"ש רש"י גורס דרחמי תוס' ג"כ גורסים כן ור"מ אין גורס כן ולהמחבר ורי"ף נמי אין גורסים דרחמי רק מטעם הלואי שיתפלל כל היום עיין הרר"י בריי"ף ועמ"ש במ"א אות ב' מזה:

**אם** לא התפלל מעל"ע ונזכר ביה"ש לכאורה במחלוקת שנוי דומיא דלולב יום א' וב' וז"א דמנחה ביה"ש נמי כבסי' רל"ג ס"א ודי בפ"א והבן עמ"א אי"ה בזה:

## סימן קז

### סעיף א

**אם** עט"ז האריך ולכאורה ה"פ שלש שיטות יש א' ר"י בעל התוס' ורי"ף ורבינו האי וכולהו ס"ל דרבי יוחנן וב' מימרות דרב יהודה א"ש הלכתא נינהו (ברכות כ"א א') ור"י בעל תוס' סובר נדבה בלא חידוש אסור בודאי התפלל ובחידוש חובה נמי שרי ומש"ה ספק התפלל צריך להתפלל בחובה וזה חידושו. והשתא מימרא דרבי יוחנן הלואי כו' צריך תיקון כרא"ש בתשובה ומימרא דר"י א"ש נזכר פוסק א"צ לדחוק דהיה סבור שלא התפלל ונזכר שהתפלל אלא היה בספק והתחיל אדעתא דחובה ונזכר פוסק והיינו שא"י לחדש דבר דאל"ה יסיים כך ע"י חידוש. ולרי"ף הוא בנדבה בודאי נמי שרי בלא חידוש וזהו מימרא דר' יוחנן (וא"צ תיקון כרא"ש בתשובה) וע"י חידוש חובה נמי שרי וז"ש מצא ציבור מתפללין דציבור נמי כה"ג שרי אלא רבותא דאפ"ה מיחשב הוא עם הציבור ואסור בנדבה כ"א בחידוש ומותר אפי' חובה. ורבינו האי פירש מימרא דרבי יוחנן ג"כ בודאי התפלל ע"י חידוש הא נדבה בלא חידוש אסור וגם ע"י חידוש חובה אסור. ומ"ש הט"ז דלשון ר"י א"ש אם יכול לחדש שתהא תפלתו תחנונים מסייע ליה בגמרא ליתא אלא גי' הרי"ף הוא (עמ"א אות ד' ומש"ש שם) וא"כ לרי"ף יקשה זה. והיה ראוי להאריך ולא היה הזמן מספיק עמדי בזה וטעם פלוגתת הפוסקים אי נדבה שרי או לאו מ"ד דשרי דבתר קרבן אזיל ועולה בא נדבה ומ"ד דאסור דבתר תמידין אזיל ואין תמיד נדבה וממילא ע"י חידוש דשרי אף בחובה לר"י בעל התוס'. אבל לרבינו האי נדבה אסור וע"י חידוש שרי דיהא ניכר בתפלתו שיהא נדבה אבל חובה ע"י חידוש נמי אסור. ולא מצאתיו מבואר לרבינו האי שיאמר דבחובה אסור ע"י חידוש:

## סימן קח

### סעיף א

**או** נאנס עט"ז וכ"כ בי"ד שם ועסי' צ"ג במ"א ה' וא"ר שם ד' בשם נה"כ כפרישה וצ"ע אם נדמות לקמן לסי"א ספק פלוגתא הוי כספק התפלל בק"ש כו' או רבים חולקים עליו ולא הוי ספק פלוגתא כה"ג (עי"ד מזה) וא"כ אסור להתפלל נדבה בלא חידוש כאן ואם ירצה יתפלל בנדבה ע"י חידוש כמו בסעיף ה' ונכון לעשות כן כי גם שם בה"ג סובר דיתפלל תשלומין רק שרבים חולקין עליו נ"ל:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז הקשה על הב"י דלמד זה מסעיף י' ול"ד דשם עשה שינוי בפועל משא"כ כאן וער"מ פ"ג ה"ח מתפלה לא הזכיר היפך לא יצא ובפ"י הט"ז כתב דין דהיפך יע"ש עפר"ח כתב דמ"מ הלכה דה"ה כאן לא יצא. כתב מוהר"ש נרמיזא"ן ז"ל לא התפלל מנחה ומתפלל ערבית ב' ולא הזכיר טל ומטר בראשונה דחוזר ומתפלל שתים דאל"כ אקדים תשלומין ברישא והפר"ח חולק ואין חוזר רק אחת יע"ש ונראה להלבוש בכאן דהטעם תדיר קודם ומעכב דיעבד א"כ מעכב נמי כאן אבל הט"ז לקמן אות י' כתב דתדיר אין מעכב דיעבד ועסי' תרפ"ד ואי"ה שם יבואר א"כ י"ל דהיפך לא יצא דעבר על תקנות חז"ל דצריך לאקדומיה חובת שעתא ברישא משא"כ כאן אלא שי"ל בהיפך אפילו בשוגג נמי לא יצא וכ"מ סתימת הפוסקים א"כ ה"ה כאן ועמ"א אות ב':

**סעיף ג**

**יאמר** אשרי עט"ז בסמ"ק מביאו ב"י בשחרית שתים יאמר אשרי קודם תפלה שנייה וכן בערבית שתים יאמר אשרי קודם תפלה שנייה והשמיט במנחה שתים דיאמר אשרי קודם שנייה וסוברים הפרישה וב"ח כה"ג לא יאמר אשרי בשנייה (וכ"נ דעת המחבר דשינה סדר הטור דכתב טעה ולא התפלל שחרית או לא התפלל ערבית וכן לא התפלל מנחה דהוי לא זו אף זו כמ"ש הב"ח והמחבר הקדים טעה מנחה ואח"כ טעה מעריב אלא להסמיך אמירת אשרי לשחרית אמר כן וכ"ש טעה מנחה שיאמר אשרי בערבית שייך למנחה והר"ב שכתב וכן כו' שלא תטעה לומר בשחרית יש אשרי אומ' אותו קודם ח"י שנייה משא"כ ערבית) והט"ז חולק עליהם וסובר טעה שחרית אומר במנחה ג"כ אשרי קודם ח"י שנייה והנה בטעם אשרי יש ג' טעמים טעם הב"ח וט"ז כדי לעמוד מתוך ד"ת ויש עוד טעם כדי להפסיק בין תפלה לתפלה (אע"ג דדי בד"א כבסי' ק"ה מ"מ לכתחלה יאמר אשרי) עד"מ כאן וב"ח בזה הפעם הג' שיהא ניכר שהוא תפלת מנחה כ"כ הב"י ברל"ד בשם הר"י ב"ש ולפ"ז טעה ערבית יאמר שחרית אשרי דיש בלא"ה אשרי קודם למנצח יאמר אותו קודם ח"י שנייה אע"פ שאין שייך היכר וטעה מנחה יאמר אשרי בערבית משום היכר וטעה בשחרית משמע דאין אומר במנחה פ"ש אשרי כב"ח ופרישה. והנה הט"ז סובר דטעה שחרית יאמר במנחה ב"פ אשרי ומצריך צריכות לדברי סמ"ק שבהכרח נקיט תרתי מעריב ומנחה ודי בכך. דאי אמר רק מעריב ה"א בשחרית אומר בלא"ה אשרי יאמר אותו בין תפלה שנייה אבל טעה במנחה א"א אשרי במעריב ואי אמר מנחה אומר במעריב אשרי ה"א ה"ה בשחרית די בחד אשרי ומיתורא שמעינן דצריך בשחרית ב"פ אשרי א' בין תפלה שנייה ואי אח"כ קודם למנצח ואי הוי נקיט רק טעה בשחרית יאמר במנחה ב"פ אשרי ה"א דאשרי שנייה לתשלומין.

כל האומר תהלה ג"פ בכל יום כו' ואף אי הוי נקיט טעה בשחרית ובמנחה לא הוי ידעינן דטעה במעריב אומר בשחרית ב"פ אשרי ולכך נקיט סמ"ק מנחה ומעריב ודי בכך. ומכל הפוסקים משמע בשחרית אומר פ"א אשרי ועולה ללמנצח ג"כ ובפשיטות י"ל צריכותא דאי אמר מנחה אומר מעריב אשרי להשלמה של אשרי או שיהא ניכר משא"כ בשחרית וע' פרישה וב"י כאן ורל"ד ולענין תחנון עמ"א אות ד':

**מ"ש** המחבר בס"ג הוא דברי הרשב"א הביאו הב"י כאן ובפ"ט אבל הט"ז שם ג' והפרישה ושאר אחרונים פירשו דוקא מיד אחר תפלת זמנה משלים אבל לא מופלג ממנה תו אין לה תשלומין ועא"ר אות ד' וסיים אם התפלל החובה והלך לעסקי' ורוצה להשלים התפלה ששכח יתפלל נדבה יע"ש ונכון הוא. וכללא הוא כל ספק פלוגתא דרבוותא יתפלל נדבה כבסעיף י"א והיינו שיתנה ויאמר אם חייב אני הרי חובה וא"ל נדבה כבסי' ק"ז במ"א אות א'. ובתנאי שיהא ספק פלוגתא ממש לא יחיד נגד רבים ולא קטן נגד גדול דכה"ג שוה ספק פלוגתא לספק גוף המעשה ובשבת וי"ט אין מתפלל תפלת ספק דאיך יתנה דאין מביאין נדבה בשבת עסי' ק"ז:

**נסתפקתי** מי שלא התפלל ערבית ועבר ד' שעות מהיום ונזכר מיד שסיים שחרית סוף ד' שעות אי ישלים ערבית כיון דאי לא התפלל שחרית מתפלל עד חצות כבסי' פ"ט (ושם חיובא הוא דאיכא דצריך להתפלל עד חצות כמ"ש שם) א"כ עדיין לא עבר זמן ב' תפלות מיקרי ומשלימה לערבית קודם חצות. ופשיטנא לה מהדא שכתב הלבוש דאין משלים מנחה אחר כלות ערבית כל הלילה והיינו אחר חצות לילה כמ"ש הא"ר אות ד' א"כ כ"ש כאן דעבר זמן ב' תפלות מיקרי כה"ג ודברי א"ר קשים דבר"מ פ"ג מתפלה ו' יבואר ערבית זמנה לכתחלה כל הלילה והתי' הב' שכתב א"ר לאחר שעלה ע"ה זה נראה וא"ה ברל"ה יבואר מזה ול"ד למ"ש הנ"ץ דטעה ולא התפלל שחרית והתפלל מוסף משלים שחרית במנחה דמוסף זמנה כל היום אע"ג דנקרא פושע אחר שבע כבסי' רפ"ו מ"מ זמנה כל היום משא"כ שחרית אחר ד"ש שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה כבסי' פ"ט ועמ"א כאן וי"ו ומזה נלמוד מכ"ש דמשלים מנחה אחר חצות דערבית כאמור נ"ל:

### סעיף ד

**מוסף** עט"ז ועמ"א ט' ואות ו' וע' עט"ז ה' כתב כנ"ץ וכן מוסף יכול להתפלל אחר מנחה וע' סי' רפ"ו יע"ש. עמ"ש אות ה':

### סעיף ה

**יתפלל** עט"ז והב"ח כתב בשחרית ומעריב צריך חידוש כיון דאין טרוד ובמנח' א"צ חידוש דטרוד בעסקיו הוי כשוגג וא"צ חידוש הביאו עט"ז ועא"ר ח' הסכי' לש"ע:

**שאלה** ביוה"כ שכח תפלת מנחה עד ערבית מהו להשלימה בערבית. גם אם שכח תפלת נעילה מהו ואם הזיד בנעילה או שכח שתיהן מנחה ונעילה עד הלילה מהו:

**תשובה** טעה במנחה יוה"כ מתפלל ערבית שתים של חול כמו בסעיף י' וכ"ת דעבר זמן ב' תפלות ז"א דמנחה זמנה כל היום והעד ממ"ש התוס' בכ"ו א' ד"ה מיבעיא דמוסף אין לה תשלומין בלילה ותיפוק שעבר ב' תפלות מוסף ומנחה והם סוברים דאין השלמה רק בזמן תפלה הסמוכה בהכרח הואיל וזמנה כל היום לא עבר ב' זמנים ועב"י כתב והרשב"א אע"פ שסובר דיש תשלומין לב' תפלות כו' יע"ש ה"פ שכתב ועוד שאין קרבן בלילה (הביאו הט"ז ד') ואהא קשיא ליה דלרשב"א לילה אין טעם מספיק ימתין עד שחרית ולזה אמר אעפ"כ נתו טעם לילה דכל שאפשר מיד יכול נמי אח"כ משא"כ כשא"א מיד דבלילה אין קרבן שוב לא תקנו וא"כ זמנה מנחה עד חשיכה לא עבר ב' זמנים דמנחה ונעילה חד זמן להו. וע' סי' רל"ג י"א דמנחה עד פלג ונעילה בראש האילנות א"כ לכאירה עבר ב' זמנים מ"מ דיעבד יצא עד הלילה בערבית הוי תפלה הסמוכה לה וכ"ש שכח נעילה דמשלימה בלילה שתים של חול ואם שכח שתיהן נמי י"ל דמשלימה בערבית אע"ג דבסעיף ד' דאין תשלומין הא העיקר דעבר ב' זמנים א"כ כאן לא עבר ב' זמנים. ואם הזיד בנעילה מתפלל נדבה אם ירצה וא"צ חידוש אבל לא יתנה ויהא מחויב לעשות כן אע"פ דרב ור"י מחולקת עי' סי' תרכ"ג הלכה דנעילה רק ביום א"כ פטור הוא רק רשות נדבה. ואם שכח מנחה ונעילה מסתברא דיתפלל חובה ואח"כ נעילה ואח"כ מנחה כסדר (כמו בס"ד) ואפשר כיון דזמן שניהם שוין תדיר קודם ומ"מ נעילה מאוחר לדידן עסי' רל"ג:

**עיין** תוס' ברכות כ"ו א' ד"ה טעה כתבו שלא מצינו שתיקנו לב' תפלות ובהזיד אפילו בסמוכה משמע דה"פ דעבר זמן ב' תפלות פושע מיקרי דלא נזכר בב' זמנים (כמו בביצה לשנה פושע את) ולפ"ז כמו הזיד דפסק כאן דנדבה בלא חידוש ולמה בס"ד פסק חידוש ועמ"ש שם וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף ו**

**מי** עט"ז הראה לאות א' ראיה לפסק שלו בי"ד שמ"א ועא"ר ט' באין ברור היזקא ע"ת כתב דהוי פושע וא"ר כתב דהוי שוגג והביא ראיה מתה"ד ה' ראיה מאבידה וא"כ הוי ספק ונראה דיתנה:

**סעיף ז**

**מיהו** עט"ז תה"ד ה'. וע' סי' תרנ"ו יותר מחמש אין מחויב ואפשר היה בתפלה וכ"ש למ"ד דרבנן וכ"ש שיש השלמה ובמקום אחר כתבנו מזה:

**סעיף ח**

**שתים** עט"ז. ועמ"א אות י"ב הניח זה בצ"ע ומשמע קצת דעתו דיוצא וכ"פ הפר"ח בפשיטות דיצא אם התשלומין של חול ולדינא בספק פלוגתא י"ל דמתנה כבסימן ק"ז ושוב ראיתי בא"ר יו"ד ע"י חידוש (עמ"ש באות ג') ואפשר דלא חשיב ליה כ"כ לספק פלוגתא. והוי יודע אם קיבל שבת במזמור או ברכו ועדיין יום גדול לא התפלל מנחה מתפלל של שבת שתים ועא"ר אות י' מבואר ברס"ג סט"ו ועדיין צ"ע די"ל ראשונה מנחה ושנייה ערבית כיון דעדיין יום הוא אין זה השלמה. ואם לא הזכיר של שבת בראשונה אפשר דמודה הט"ז דיצא כאן ואם התפלל השלמה י"ח והזכיר שבת פשוט דיצא אפי' בשל שבת כה"ג כמבואר ברס"ח ס"ד. וע' לבוש מ"ש כשכיון שצריך ראשונה לערבית הרי קיבל שבת כו' משמע אם ראשונה תשלומין הוי מתפלל חול וצ"ל דה"פ שחשכה ועדיין לא קיבל שבת כלל ודוחק:

**סעיף ט**

**של** ר"ח עט"ז הלבוש הגיה כך מזכיר בא' ולא בשנייה ואם הזכיר בשנייה ולא בא' שנייה עלתה ודימה למ"ש לכל גווני ועא"ר י"ח בשם שכ"ג ופרישה תכ"ג בלבוש שלא להזכיר בשנייה ר"ח ויראה בי"ט דמי לשבת דמתפלל שתיהם של י"ט ול"ד לר"ח דאם אין מזכיר יעלה ויבוא לא הוי זלזול עיין לבוש. ומ"ש הט"ז לחלק כו' בד"מ תכ"ג מבואר דגי' כלבוש וחולק דל"ד להבדלה די פ"א משא"כ כאן מחויב להזכיר בכל התפלות ולא מטעם דרחמי יע"ש. ועמ"א אות י"ג דיש עוד נ"מ בין ט"ז להלבוש יע"ש:

**סעיף י**

**ראשונה** עט"ז העלה לסברתו ולהגהתו באות ט' א"כ ר"ח אין דומה ממש להבדלה דשם אע"פ שאמר שראשונה לחובה אין נאמן על השנייה לומר לתשלומין למה הבדיל משא"כ בר"ח מדינא מזכיר בשתיהן אם לא הזכיר ר"ח בא' ושנייה הזכיר ואומר ראשונה לחובה ושנייה לתשלומין מהימן משא"כ להלבוש בר"ח ג"כ לא מהימן. ושכח בע"ש ומתפלל ערבית ב' ולא הזכיר בא' ושנייה הזכיר אף ללבוש לא יצא דאם אומר הא' לשבת הרי לא הזכיר שבת וצריך לחזור שתים ואפשר שיודה כאן הפר"ח בס"א שחולק על הר"ש גראמיזא"ן ז"ל הביאותיו בסימן זה:

**ומ"ש** הטעם היפך לא יצא הלבוש כאן ס"א משום תדיר ואפי' דיעבד לא יצא ועיין תרפ"ד ומ"מ נ"ל דבין ללבוש ובין לט"ז אפילו שגג והקדים לתשלומין לא יצא ול"ד הזיד ובחידושינו כתבנו מזה:

**עיין** רש"י ברכות כ"ו ב' ד"ה מבדיל בראשונה ושנייה לתשלומי שבת אין מבדיל משמע כלבוש דה"ט הוא דאין מבדיל בשנייה וה"ה בר"ח כה"ג וי"ל דרש"י כתב דהיל"ל א"צ בשנייה דמשמע דלאו שפיר עביד ואין להאריך:

### סעיף יא

**מתפלל** עט"ז תוס' ברכות כ"ו ב' ד"ה טעה וספק פלוגתא הוי כספק מעשה ודינו כבסי' ק"ז י"ש ובש"ע סעיף י"ד פסק דחוזר ומתפלל אע"ג דאין מרויח וכאן בסי"א ספק ובתוס' שם דקדק הר"ר משה מאלוור"א ששניהם שוין כתבנו בחדושינו די"ל דחז"ל תקנו שיקדים דוקא חובת שעתיה ברישא ואע"ג דשגג חוזר משא"כ באין מרויח י"ל דלא תקנו השלמה. והפסק הזה הוא שייך בטל ומטר או במשיב הרוח ג"כ:

### סעיף יב

**מאורע** עט"ז (יש ט"ס מביא צ"ל מכיר וצ"ד צ"ל ק"ד ס"ו) עסי' רצ"ד בט"ז ג' ופר"ח כתב בהשלמה לא הוי הפסק הא בעיקרית הוי הפסק ובלבוש משמע בעיקרית נמי לא הוי הפסק והנה אם שגג יש לו דין שח חוזר לראש הברכה למי"ד דהוי הפסק ולמ"ד מזיד שח חוזר לראש ה"ה כאן ולדינא צ"ע:

## סימן קט

### סעיף א

**שיגיע** עט"ז ברכות כ"א ב' קדושה וקדיש אין יחיד אומר ומודים שלא יהא נראה ככופר. והנה תפלת הציבור טוב מאוד ובמנחה יאמר אשרי אח"כ (עמ"א ק"ח ה') ומעריב אפילו לא קרא ק"ש עדיין דערבית אין כ"כ מצוה לסמוך גאולה לתפלה יתפלל עמהם אם יגמור קודם קדיש אישי"ר (עמ"א רל"ו אות ג') ושחרית אם קרא ק"ש ובא לביה"כ אם יכול לגמור קודם קדושה או קדיש (למנהגינו שפורסין אחר חי"י דלחש) עסי' ס"ט ומ"ש הר"ב אמן דהאל הקדוש היינו אם בא אחר קדושה ואמנם בירושלמי משמע דלא יתחיל ולגמור (עב"י) קשה קצת תיפוק משום קדושה ודוחק לומר דקדושה יש תקנה יאמר מלה במלה כבסעיף ב' משא"כ אמן כקושיית תה"ד בסי' י"א וכדבעינן למימר לקמן אי"ה והנה ראיתי להקדים כאן כמה דברים:

**דע** דסדר המדריגות אישי"ר דקדיש קדושה מודים ברכו שתי אמנים ושאר אמנים. הנה אישי"ר עדיף מכלן כדמוכח ברכות כ"א ב' דאישי"ר מיבעיא ליה אי מפסיק עכ"מ פי"י מה"ת הט"ז ופר"ח כאו. ואל תשיבני מס"ו ס"ז וס"ט דהר"ב שתיק ליה בסעיף ט' ובס"ז הגיה דאמן מפסיק (ואמן קיל מכולן) י"ל אמן אחר ברכה גאל ישראל מעין הברכה הוי ולא הוי הפסק כבסי' ס"ח ס"ג בהגי"ה (ושאר אמנים אפילו דהאל הקדוש לא) וקדושה עדיף ממודים שהרי הר"מ ז"ל בפי"י מה"ה הט"ז השמיט מודים (דסובר ריב"ל פליג

על ר"ה) א"כ אף לדידן קדושה עדיף ממודים ומודים עדיף מב' אמנים שהרי הטור והמחבר השמיטו ב' אמנים. וברכו עדיף מב' אמנים שהרי המחבר אומר כן בס"ו סעיף ג' השמיט אמנים. והר"ב שהגיה כן ה"ה ב' אמנים כ"ש ברכו וז"ש המ"א אות ג' נ"ל ה"ה ברכו וכ"ש הוא ועא"ר ז'. וסבור הייתי דמודים עדיף מברכו דהמחבר השמיט ב' אמנים (דבבלי פליג דאמר עד שלא יגיע למודים ולא לשומע תפלה וי"ל דמודים אף בשבת וי"ט) והשמיט ברכו אלמא מודים עדיף מברכו ומסידור הלשון בס"ו לקדיש וקדושה וברכו וכן מודים משמע ברכו עדיף וי"ל דכאן ל"ש ברכו. ונ"מ בכל זה אם שומע שתיהן כאחת בב' מניינים איזה קודם. והנה בשחרית הדרגות כך מסמך גאולה לתפלה ואח"כ קדיש עד ב' אמנים ואח"כ תפלת הציבור שהרי אתה רואה כאן בסי' ס"ו ס"ט וכאן ס"א וקי"א ס"ג אבל בערבית כך הסדר מקדיש עד ב' אמנים ואח"כ תפלה בציבור ואח"כ מסמך גאולה כבסי' רל"ו במ"א ג'. ומסתברא לי בין גאל ישראל ובין ה' שפתי תפתח ישחה מודים כמנהג ר"ת (כאן בס"א) ולא יאמר כלום ועמ"א בזה. ומ"ש הר"מ פ"י הט"ו ואצ"ל בשאר הברכות יראה לבי' אמנים עלח"מ שם אי"ה יבואר עוד. ועמ"ש באות ב':

**סעיף ב**

**כשהוא** עט"ז כתב דשחייה שלא מענין התפלה הוי קצת הפסק ואפ"ה אם אירע כך שוחה כר"ת כ"ש בין גאולה לתפלה דקיל מאמצע התפלה (עב"י ס"ו ות"ה י"א די"א איהש"ר עונה בין גאולה) דשוחה עמהם ולא יאמר כלום כמ"ש באות א'. ועב"ח כתב תי' בע"א יע"ש:

## סימן קי

**סעיף א**

**בימות** עט"ז והוא פירוש דברי הרי"ף הביאו הב"י ויראה דהוי כמוסיף על הברכות דהביננו כל תיבה במקום ברכה. וצ"ע אם עבר והתפלל הביננו במ"ש וי"ט ובימות הגשמים אם חוזר ומתפלל י"ח דעבר על תקנת חז"ל. אעתיק מ"ש בחידושינו כי מט"ז נראה דהתי' על הבדלה שייך נמי אשאלה ויש נ"מ טובא א' אם בטוח כמ"ש המ"א אות ד' ונראה כמוסיף אסור והגמרא נקיט לפי מה דאסיק בקשיא. ב' דיעבד ועמ"א פ"ט אות ג' ורל"ג א' די"ל דלמא אתי למטעי דיעבד יצא ועיין ברכות י"ו דפריך והתניא י"ח ול"מ בימות הגשמים ולכאורה דיעבד יוצא ופועלים כדיעבד דמי ומסתימת המחבר בס"ב אף פועלים בימות הגשמים מתפללים ח"י ואין להאריך:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז כלל דבריו דודאי ב' ברייתות ע"כ הך די"א כר"ג דסובר אפי' בדחק אין מתפלל הביננו ואידך הביננו ג"כ כר"ג רק בשכרן הקילו משום פסידא דבע"ה דאי ר"י כל אדם

אפילו בלא דחק נמי אבל להלכה בכ"ט א' קי"ל דחק כל אדם הבינונו א"כ ודאי פועלים בסעודתן נמי דחק יחשב (וכ"ש הוא) ורשאין להתפלל הבינונו ואמאי כתב הר"מ ז"ל דוקא בשכרן שזה לר"ג וז"ש הטור ואפשר שחושב הר"מ פועלים דוקא בשכרן כשעת הדחק הא בסעודתן לא וזה קשה. ומיהו ב' ברייתות ע"כ כר"ג כו' דהך הכרעה הוא בתלמודא לאמוראים. מיהו מ"ש הט"ז דרי"ף ורא"ש לא הביאו חילוק זה רק לענין בהמ"ז ולא להבינונו קשה דרי"ף י"ל כן אבל הרא"ש העתיק ומתפללין י"ח ואיך יצויר זה. ועפר"ח ואין להאריך. וצ"ע ברי"מ פ"ב מה"ת ה"ב פוסק כר"ע אם כן לוקי ברייתות הכין:

**סעיף ג**

**בלשון** רבים עט"ז ודיעבד יצא בלשון יחיד ועא"ר אות ט' בשם ע"ת ומיהו לכתחלה צריך לאומרה בלשון רבים כפסק המחבר:

**סעיף ד**

**ואם** עט"ז ברכות למ"ד א' ועכ"מ פ"ד מה"ת הי"ט ובכ"מ שם ועא"ר אות ז' ועפר"ח סעיף ד' פירש דברי הר"מ ז"ל דרב ששת בת"ק מיירי ובהולך במקום סכנה דלא כמ"ש בב"י:

**סעיף ה**

**אלא** עט"ז בכל בוקר יאמר אותה וכ"כ הב"ח ז"ל אבל הפר"ח כתב רק פ"א ואנו אין לנו אלא פסק המחבר ובשם בא"י ש"ת ובלא שם יכול לומר כ"פ:

**סעיף ו**

**אבל** עט"ז וברי"ט ס"ז מוחזק בסכנה משמע הא סתמא אפילו בין הכפרים א"א אותה ואע"ר ט"ו ויאמר בלא חתימה ועט"ז ריש ד' ואפשר כאן נמי ה"פ מוחזק בסכנה הא לא"ה לא:

**סעיף ז**

**ולכתחילה** עט"ז והמ"א וא"ר ושאר אחרונים חולקים שאין לומר ת"ה עד שיצא מהעיר ועיין ב"ח ופרישה ומהר"מ כשיצא בבוקר מהעיר היה סומכה יע"ש בדבריהם ז"ל ועסי' ר"ל משמע מיד שיצא מהעיר יאמר תפלת הדרך וכולל עמו ת"ה בחתימה אלמא תוך עיבורה של עיר אומר ת"ה דלא כמ"ש המ"א כאן אות י"ד וי"ל כמ"ש המ"א בר"ל אות ד' יע"ש ועמ"א כאן אות י"ד ואי"ה בר"ל יבואר:

**סעיף ח**

**הנכנס** עט"ז אפשר או"ה היינו במ"א ודיני ממונות. והוראה שיך בשבת וכדומה ובאה"ע גיטין וכדומה ובלימוד אפי' אין נוגע לדינא. עיין הפירוש בב"י ולבוש וא"ר ט"ז. מ"ש אני עמל והם עמלים אני מקבל שהר והם אין מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני לחיי העוה"ב והם לבאר שחת ענ"י בשם הרר"י דכפל לומר אני כשרואה ימים שעברו נזהר בריצה מכין צידה לדרך (וז"ש אני רץ לעוה"ב ע"ד אל מקומו שואף זורח הוא שם)

והם אין מכינים צידה (כי סוברים שאין שכר ועונש רק באר שחת הקבר הוא בית שלהם לעולם ולמה יעשו מצות וז"ש קרבם קברם בתימו לעולם כן סוברים אבל אינו כן אלא מוציאין הנפש ודנין) ועיין לבוש:

## סימן קיא

### סעיף א

**לסמוך** עט"ז האריך ועב"ח ורש"ל יענך ה' הבטחה ול"ל קרא הא כל מצוה יש בו שכר ש"מ בשבת א"צ כו' וא"כ יש נ"מ בין פי' הטור בשבת סומך ולרש"ל לא (בש"ע בהג"ה נרשם טור אפשר לכוין זה ומ"מ ד"ע הוא בד"מ) ומ"ש הט"ז דמה ראיה מביא על סומך ולמ"ש בשם רש"ל א"ש נקיט סוף הקרא ונ"מ תרוייהו בשבת א"צ הא בחול צריך:

**והנה** בחידושינו ברכות מ"ב א' תיכף לגאולה כו' כתבנו כ"ב אמה ועתה ראיתי בפר"ח כ"ב ואמנם מסי' ס"ו ס"ח משמע דאין להפסיק ל"מ בדיבור א' כמו אמן אפי' בשתיקה להניח טלית אסור ועמ"ש שם ותיכף לנט"י כו' הא כדאיתא והא כדאיתא:

### סעיף ב

**חוץ** עט"ז בטור כתב כגאולה אריכתא ולפ"ז ש"ץ אין אומר בחזרה אבל המחבר בס"ב לשיטתיה כתפלה אריכתא. וכ"כ בכתבי מהר"א ק"י הביאו הב"י ומלת אפילו במנחה ומוסף א"י לכוין:

### סעיף ג

**אבל** עט"ז ולפ"ז בשבת מניח טלית לכ"ע בין גאולה כו' עסי' ס"ו ס"ח ומצא ציבור מתפללין מתפלל עמהם דלא עדיף מערבית ומצאתי בא"ר אות ד' בשם ל"ח כן וה"ה באיהש"ר וכדומה יע"ש אבל בי"ט צריך לסמוך כמו בחול כבסי' קי"ד ס"ב יע"ש:

## סימן קיב

### סעיף א

**מ"ש** המחבר בקרוב"ץ עפר"ח הזהיר מאוד שלא לעבור זמן ק"ש ותפלה בשביל זה וגם שלא לשיח ועסי' ס"ח. עא"ר בשם ל"ח הקליר בערוך פי' קליר עוגה שכתוב בה קמיע ואכל ונתפקח. ומה שמצינו ביום שני של פסח חיבר פיוט תי' מע"מ שחיבר ב' פיוטים על יום א' והעולם חלקו ובחרו א' ליום א' ואי' ליום ב' יע"ש:

## סימן קיג

### סעיף א

**מלמדין** עט"ז תוס' ברכות ל"ד א' ופי' הב"י שהם ב' תירוצים וכן הט"ז ועמ"ש באות ב' אבל הנ"ץ פי' דחד תי' הוא שתקנו שהדיוט אין שוחה ככ"ג בסוף כל ברכה ויוהרא ומעיקרא חדא הוא שידמה לכ"ג והא דבאמצע רשאי וליכא יוהרא למלך י"ל דמלך כיון

שכרע בתחילה אין זוקף עד סוף והדיוט שוחה באמצע לחוד אין דומה למלך. עיין ר"מ פ"ה מה"ת ה"י בכ"מ ולח"מ מנא ליה כ"ג תחלה וסוף דכן הוא דאל"כ בתחלה או סוף למה מלמדין אותו הא בסוף אין דומה לכ"ג ש"מ כו' וכנ"ק:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז מלך וזוקף מתחלה עד סוף ולכך כששוחה באמצע לחוד אין דומה למלך עמ"ש באות א' מזה ועיין לבוש:

**סעיף ג**

**כדי** עט"ז ועסימן תקפ"ב בט"ז אות ב' המדקדקים דוקא כו' ולפ"ז בזכרנו צריך מדינא לזקוף אבל במי כמוך כיון ששוחה באמצע אם שוחה ג"כ בסוף אין איסור רק המדקדקים:

**סעיף ד**

**הכורע** עט"ז האריך. ועיין לבוש אפשר לומר ט"א דבהני ליכא שאלת צרכיו הוי מגונה משא"כ בתפלה דשואל צרכיו באמצע יע"ש ולפ"ז בגי' ראשו' בזכרנו ומי כמוך צרכי ציבור מותר לשחות באמצע לא באתה קדוש נ"ל:

**סעיף ה**

**עד** עט"ז ועע"ק שהוא גנאי ג"כ יע"ש:

**סעיף ו**

**זוקף** עט"ז ועמ"ש אי"ה במ"א אות ה' מזה:

**סעיף ז**

**אין** עט"ז עב"י בשם מורה נבוכים המשל שאמרו חז"ל ומקלסין בשל כסף לפי שהם בחוקו יתברך חסירות והיינו שאלו ג' שבחים צ"ל דרך שלילה:

## סימן קיד

**סעיף א**

**בברכה** עט"ז בטור ועב"י. בטור ברכה זו הוסד ע"ש ד' מפתחות שאין נמסרים לשליח מטר פרנסה תחיה חיה שסימנם מפת"ח עיין פרישה מתיר אסורים רמז לחיה שהוולד עם האם אסור והקב"ה מתיר וע"כ אומרים במילת הודו לה' כי טוב כל"ח ד' צריכין להודות יצא מבית האסורים יע"ש עמ"ש במ"א ד':

**סעיף ב**

**בתפלת** מוסף עט"ז בטור וב"י בשם הירושלמי יע"ש. ופי' אף הוא סבר שהזכירו מערב ולשנה יזכיר בערב ויהא אגודות והב"ח בשם סמ"ג עשה י"ט דסבורין שהזכירו בערב והוא לא הזכיר ויתפלל שחרית שתים לתשלומין וברכתו לבטלה יע"ש. ונראה ב' הפירושים שייכים למנהג בני ספרד שמזכירין תמיד טל אף בימות החמה אומרים

משיב הרוח ומוריד הטל א"כ ביה"ג אם הזכיר טל ולא גשם כבסעי' ה' אין מחזירין אותו רק אגודות ולבני אשכנז שא"א טל ביה"ח יש חשש דסמ"ג:

**סעיף ג**

**ואין** עט"ז דראוי להפסיק בערב שיתחילו המועדות בטל ולהפסיק הגשם אלא בערב לית כ"ע תמן ויהיו אגודות ובהפסקה די בזה ובהתחלה צריך ט"א דבחה"מ פנוים והם בביה"כ בערב עב"י. ומיהו טעם דר"ח בר פדת שייך נמי בהפסקה כי צריך להכריז מקודם והיינו לבני ספרד מכריז במוסף י"ט א' דפסח משיב הרוח ומוריד הטל ומפסיקין בשם וזה א"א בשחרית שצריך לסמוך גאולה כו' (ובערבית אע"ג דמצוה לסמוך גאולה כבסימן רל"ו מ"מ לצורך מצוה היה ראוי להכריז אי לאו דלית כ"ע תמן) ומ"ש לשנה מכשול בזה אפשר לכ"ע כסמ"ג אף לבני ספרד אם הזכיר גשם במקום שאין מזכירין מחזירין כבסעיף ד' ועמ"ש באות ב'. והנה בני ספרד פוסקין קהל בלחש במוסף י"ט א' דפסח שהש"ץ מכריז קודם משיב הרוח ומוריד הטל ואנו בני אשכנז שא"א ביה"ח כן א"א להכריז שלא לומר גשם שנראה כממאנים בגשמים לכן הש"ץ מפסיק במוסף והקהל במנחה כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ג ועיין לבוש וט"ז ומ"א שם. ור"ח ב"פ לב"ח א"ש טעם להזכרה בחה"מ ובערבית נמי אין מפסיקין:

**ויש** לראות אמאי אין פוסק הש"ץ בתפלת ח"י בקול רם ביום א' דפסח וב"ט דסוכה יזכיר בח"י בשחרית בחזרה ויזכירו הקהל במוסף והיינו לטעם ר"ח בר פדת (באות ב') ולבני ספרד ניחא דאין לעשות כן שבלחש לא יזכירו גם הש"ץ ובחזרה יזכיר הש"ץ גם הקהל לא הזכירו בלחש והש"ץ יזכיר בחזרה וכן בהפסקה משא"כ לבני אשכנז ולדידן כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ג דש"ץ פוסק בחזרה בקול רם אבל בלחש גם הוא מזכיר במוסף וכן מבואר בלבוש יע"ש א"כ בשחרית יכול לעשות זה הן בהפסקה והן בהתחלה כאמור וע"כ נראה לדידן רק טעם א' עיקר אף הוא סבור שיזכיר בערב ועמ"ש במ"א אות א' אי"ה מזה:

**סעיף ד**

**עד** עט"ז. בנ"ץ האריך דמאי ויש אומרים לכן פירש הט"ז כי הגירסא כאן עד שיזכיר ש"ץ (אתוון דדין כדין) וביושלמי שהביאו האשרי כתוב לאמור א"ר חגי בר פדת עד שיזכיר ש"ץ ויש בזה ג' פירושים להמעיין בב"י וב"ח הרא"ש פירש כאלו אמר עד שיכריז והיינו קודם מוסף יכריז הש"ץ או השמש והקהל יזכירו במוסף ורב עמרם הביאו הרא"ש שהש"ץ יזכיר בחזרה והצבור במנחה (כמו לדידן בהפסקה בס"ג) ויהיה פירוש מזכיר כפשוטו ואבי העזרי לפירוש הב"ח הוא דעת שלישית שאין מכריז קודם מוסף רק בתפלת מוסף בלחש כיון שש"ץ כבר הזכירו בלחש יכולים הקהל גם בלחש להזכיר.

ולפ"ז לפני הר"ב היה הגירסא בהמחבר אסור עד שיזכיר ש"ץ כנוסח הירושלמי בראש"ש וכפי' רב עמרם וע"ז כתב וי"א שאינו כן אלא כראש"ש מכריז קודם מוסף והקהל מזכירין בלחש ובאות וי"ו הקשה ע"ז דא"כ איך הביא המחבר הלכך אסור להקדים שהם דברי אבי העזרי דלרב עמרם ל"ש זה ע"כ הגיה שיש למחוק וי"א וכ"ד הלבוש שכתב ומטעם זה דאגודה אסור להזכיר עד שיכריז השץ השמש יע"ש והשמיט י"א. אבל המ"א אות ב' נראה שמפרש דהמחבר ה"ק עד שיכריז השץ דוקא לא שמש והיינו כפירוש אבי העזרי (כפשטה שהבין הב"י) דהיינו ששץ בלחש יאמר בקול רם משיב הרוח ומוריד הגשם וישמעו הקהל ויזכירו ג"כ בלחש אחר ששמעו משץ. והר"ב הגיה שאין כן אלא קודם המוסף מכריז שץ או שמש ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**עוד** הביא קושיית הב"י על הטור והראב"ד דבירושלמי מבואר דבטל בימות החמה (וה"ה לדידן הפסקה) אם רצה היחיד מזכיר (או פוסק) קודם שץ. והיינו דר"ח בר פדת משני רק הזכרה דגשם ששם חול המועד ומצויין בביה"כ כמ"ש הרא"ש יע"ש. והט"ז מחלק בין יחיד לציבור ולענין דינא יבואר במ"א אות ב' אי"ה:

**סעיף ה**

**אף** עט"ז כבסי' צ' ס"י מיהו כשהוא בביתו אין איסור רק מצוה ממחובר כבסעיף ט' שם וכאן אפי' חולה אסור. ואם רואה שהשעה עוברת היכי נעביד להזכיר אסור יתפלל כך נמצא לא הזכיר וצריך לחזור כבסעיף ה' יראה דימתין עד מנחה וישלים שתיהן וזה עדיף לעשות כן דמוספין זמנה כל היום אלא לאחר שבע נקרא פושע כבסימן רפ"ו וכיון דא"א אנוס הוא ולאחר שבע יתפלל מנחה ומוסף ולא מתורת השלמה דאין השלמה למוסף אלא זמנה עדיין כבסי' ק"ח ס"ו וכאמור. ומיהו להתפלל מוסף ביחיד קודם שבע ולאמר משיב הרוח ומוריד הטל דיצא כבסעיף ה' אפשר דהוי עירוב ובפסח כה"ג לדידן בלח"ה מזכירין במנחה כבסעיף ג' בהג"ה. ולבני ספרד אפשר לסמוך על מ"ש בטל מזכיר וכ"נ מהמחבר אסור להזכיר הגשם כו' ואי"ה במ"א אבאר עוד. עסי' קכ"ו בט"ז ומ"א מזה:

**סעיף ו**

**לא** עט"ז פירשתיו באות ד' והכין ודאי דהזכרה לכ"ע מזכירין הקהל בלחש במוסף דלא כרב עמרם והפסקה להמחבר מפסיקין במוסף ומכריז משיב הרוח ומוריד הטל ולבני אשכנז מפסיקין במנחה כבסעיף ג' בהג"ה ואי"ה במ"א אבאר עוד:

**סעיף ז**

**משיב** עט"ז טל ורוח אין נעצרים ומיהו טל דברכה נעצר כמ"ש אליהו ז"ל אם היה טל כו' כ"א לפי דברי. וביה"ג דלא הזכיר רוח אבל הזכיר גשם יצא דהא דבעינן נמי הזכרת הרוח דשייך לגשם ועמ"ש בסעיף ה' בט"ז ומ"א אי"ה:

**סעיף ח**
**ואלו** עט"ז טעם למנהג שלנו. ועיין לבוש בהג"ה האריך:

**סעיף ט**
**ואין** עט"ז ובלבוש הטעם דא"א לומר א"א מוריד שנראה כממאנין בגשמים הביאו המ"א אות ה' ומנהגינו כתבנו לעיל הטעם והוי בהפסקה כמנהג רב עמרם אבל בהכרזה מכריזין קודם מוסף השמש ודלא כרב עמרם שכתב בהזכרה נמי הקהל מתחילין במנחה ועב"י הביאותיו לעיל:
**כתב** בעל המאור בפ"ק דתענית אגדה (תהלים י"ז א') שמעה ה' צדק ק"ש הקשיבה רנתי תפלת יוצר האזינה תפלתי תפלת מוספין מלפניך משפטי יצא שתוקעין במוסף בשופר שאין דעתו של אדם מתיישבת עליו אלא בתפלת המוספין ולכן מתפללין במוסף גשם. עיין ירושלמי והמפרש (ד"ד) הביאו ועא"ר
**בפרשת דרכים** דרך ה' הביא ד"ה פ"ג דנדה דאף ברי שר מטר אין עושה כ"א ברשות הקב"ה ותמה כל הדברים נעשים ברשות הקב"ה. וי"ל דודאי כל הדברים נמסרו לשליח מתחלה ומ"מ השגחתו יתברך תמיד עליהם ובלתו א"א להיות לשום הויה רגע א' משא"כ במטר לא נתמנה שום שליח עליו רק כשרוצה הקב"ה להמטיר משלשל השפע ע"י אף ברי כו' והמ"ל תי' דהגשמים מאוצר הטוב לא נמסר לשליח כדכתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב אבל שאר גשמים נמסרו לאף ברי יע"ש:

**סעיף י**
**אם** עט"ז. ומ"ש בש"ע סיים הברכה חוזר לראש התפלה אע"פ שלא התחיל אתה קדוש ול"ד לס"ו לאומרה במקום שנזכר וכ"כ הלבוש ז"ל אבל א"ר אות ו' הסכים לב"ח דגם כאן כ"ז שלא התחיל אתה קדוש כאלו עומד תוך הברכה וחוזר לראש הברכה ופסק כן ולדינא צ"ע ד"י"ל ספק ברכות לקולא ואין תקנה כספק פלוגתא דיתחיל ויתנה דאין נדבה לחצאין כבסי ק"ז יע"ש. ודע כ"מ שאמרו סיים הברכה היינו שאמר השם עסי' תרפ"ב ס"א וא"ר רצ"ד אות ח':

**סעיף יא**
**אבל** עט"ז בקי"ז ג' קצת באופן אחר מב"י ולבוש יע"ש ונ"מ באם הזכיר רוח ולא טל וגשם להט"ז בודאי חוזר כי טל וגשם שייכים אהדדי מענין תחיה משא"כ רוח ולב"י יש ספק בזה:

**סעיף יב**
**בלא** חתימה עט"ז האריך ותוכן כוונתו בתפלה א"א כלל לחתום דהוי י"ט אלא דא"כ אין ראיה לאבי העזרי מבהמ"ז דשם מזכיר בחתימה משא"כ בלא חתימה לא הוי הזכרה

וחוזר לז"א ראיה מר"ח דספק ומזכיר בלא התימה ה"ה כאן ואפילו שהה הרבה בין סיום הברכה אומר שם ולהלבוש נראה כשנזכר מיד בסיום אז מהני וא"ל חוזר לראש ועא"ר אות ח' כתב במרדכי פת"ה שחותם בברכה דלא כט"ז דפשיט ליה דכאן א"א בברכה. ובאמת תמוה שם מאוד להמעיין בריש פ"ק דתענית וספת"ה ויש ליישב אם נאמר דראבי"ה פוסק כירושלמי דמשיב הרוח ומוריד הגשם אם אידכר קודם ש"ת אומר שם וכמ"ש הרר"י וראי"ש הביאו הב"י שיש פוסקים כן מש"ה הוי כדברים שאין מחזירין אותו וכמו יעלה ויבוא בר"ח שאין מחזירין דאומר בלא חתימה ובסתפ"ה ביעלה ויבא בתפלה דמזכירין כתב דהוי דומיא דשבת וי"ט וכקושיית הב"י באמת כנ"ל ליישב דברי מרדכי:

**סעיף יג**

**צדיק** פעמים עט"ז אפילו ביטל כמה תפלות בנתיים אעפ"כ מהני ל' יום וה"ה בשאלה ועיין ד"מ וכפי הנראה דלא היה להם ספר ד"מ. ומ"ש דאנן פסקינן כר"י כ"כ הפרישה. עמ"א י"ג. ועסי, תכ"ב ס"א במ"א אות ד' ותקפ"ב אות א'. ויש לי שאלה קטנה וזו תוארה:

**שאלה** מי שנסתפק לו אם התפלל או לאו דחוזר ומתפלל ומתנה כבסימן ק"ז במ"א אות א' ומתפלל ומסופק אם הזכיר גשם או לאו וכדומה אי חוזר ומתפלל או לא:

**תשובה** כל ס"ס כודאי מחזקינן ליה ולהרשב"א בתשובה ת"א כרובא ואפשר עדיף ואין חוזר ומתפלל דכל שודאי לו שהתפלל אין מתפלל בנדבה כ"א ע"י חידוש כבסימן ק"ז. וכ"ת דיש הפסק ולא נודעו יחדיו הא בורכא דבדרבנן כמו גבינות עכו"ם מהני אף כה"ג כבי"ד ק"י בש"ך וב‌פריי שם. ומיהו כי מעיינינן ביה אשתכח פירכא להדא מלתא וממ"נ אם קודם שלשים יום חזקה מה שהוא למוד מזכיר וחזקה כודאי ואפילו למ"ד בי"ד ק"י ס"ס עדיף מחזקה (וכ"ש בדרבנן דל"ל סמוך) היינו בחזקה נגד ב' הספיקות משא"כ כאן החזקה נגד ספק א' כ"ע מודים דספק זה כמאן דליתא דמי ולא נשאר כ"א ספק א' ומתפלל ומתנה. ולאחר למ"ד יום מה שהוא למוד הוא מזכיר ובסימן תכ"ב דלית למ"ד יום לא הורגל שם י"ל דלית חזקה ומש"ה בספק לקולא אע"ג דמצי להתנות פסק שם לקולא מטעם כמה סניפים עט"ז. ולפ"ז אכתי אשכחנא פתרי ביעלה ויבא וכה"ג וכדאמרן זה הנ"ל בשאלה זו והבן. ויש לעיין דספק הראשון שמא התפלל יש ס"ס דלא יצא שמא לא התפלל ואת"ל התפלל שמא לא הזכיר יעלה ויבוא וכה"ג עיין בי"ד בקו"ה וכאן אין להאריך:

## סימן קטו

### סעיף א

**כתוב** בטור כו' שהתשובה שמקבל הקב"ה חסד הוא ולא מן הדין ע"כ מזכירין רחמי האב (עיין בס' העקרים) י"ל המחבר שביק טעם הגמרא מגילה י"ז ב' מפסוק והקדישו כו' וידעו תועי רוח בינה (ישעיה כ"ט כ"ד) ונקיט טעם שני של טור שאין מוזכר בפי' כ"א מגמרא א"ע ל"ג עב"ח ובאר הגולה ונ"ץ רשמו מגילה ואינו. עב"ח פיוט מוסף ר"ה כף רגל חמש מאות חמש עשרה ישרה לכסא כלומר ט"ו מרחקים שבעה רקיעים וח' אוירים (כ"כ הב"י ועא"ר א') תשובה מגעת לשם והקב"ה רואה ומקבל ישרה ישר יה יע"ש: י"ל דעה בינה והשכל ג' מדריגות זו למעלה מזו א"ר לבוש רצ"ד ומשמע שם דעת מדריגה א' שהרי אתה חונן לאדם דעת פי' דא"ה שוין בזה ובקשתינו חנני דעת לתורה ואמנם ברש"י (שמות ל"א ג') ואמלא בחכמה ותבונה ודעת רוה"ק יע"ש וכן יראה מאבן עזרא ובמרגליות טובה ולפ"ז הכ"ר אתה חונן לאדם דעת מדריגות אדם הוא הנפש (כמ"ש רמ"א בשר אדם) חננו מאתך דעת רוה"ק לא ע"י מלאך כמ"ש מלמד שחשדוהו באשת איש זה גבריאל. ובספר המגיד פירשנו פסוק עם קשה עורף וכדומה עפ"י אבן עזרא ג' חדרים במוח סמוך לעצם שכל באמצע בינה באחוריו דעת הזכרון וכל מי שליחה ובשרו דק יותר מהיר וז"ש קשה עורף ואין להם דעת כי הזכרון יסוד גדול לשית החוטא עוונותיו נגד עיניו והטובות שעשה לו הקב"ה והם שוכחין זה והבן. מה שאתה חונן מתחלת בשבת לא ככל אמצעיות בקשות עב"ח בזה. ומלמד לאנוש בינה גרע קצת והבן. בהענא נ"ב לאדם הלמ"ד בקמ"ץ דלא כר"ע ור"א ונראה דתליא בלבוש וא"ע:

## סימן קטז

### סעיף א

**דרך** עט"ז הנה כפי מ"ש הוא ז"ל יש לכ"א קולא וחומרא להרמ"ה דרך מזמור אפילו פ"א אסור ודרך תפלה מזמור שלם מותר ולהרר"י מזמור שלם אסור בתפלה וקולא פ"א שרי אפי' בלא דרך תפלה ומה שלא כתב הר"ב וי"א הואיל ואינו בביאור ועא"ר שיש לתפוס חומרת שניהם אבל מלבוש משמע דהרר"י רק חומרא נקיט ומודה להרמ"ה וא"כ נקטינן כהרר"י וכהר"ב בהג"ה. וכן ברכת השיבנו וסלח בלא"ה לק"מ דאין אומר ממש לשון הפסוק שרי לשנות עב"ח וא"כ אפילו מזמור שלם כשמשנה שרי:

## סימן קיז

### סעיף א

**ובא"י** עט"ז והוא ביאור למ"ש המחבר בסעיף ב' דמתפלל תורת נדבה. והנה להמחבר צריך לחזור ולהתפלל בספק ויתנה כבסי' קי"ז והד"מ חולק וכתב דהעיקר כמהרי"א ומ"מ כתב כאן אם רוצה חוזר ומתפלל בנדבה וא"צ להתנות דראשונה עלתה לו ועין נ"ץ האריך ויראה דטוב יותר להתנות בן א"י בח"ל או להיפך עפר"ח אם דעתו בתוך שנה לחזור שואל כמקומו ואם דעתו בתוך שנה לחזור שואל כמקומו ואם דעתו אחר שנה שואל כמקום שהוא שם אעפ"י שיש לו אשה ובנים בביתו:

### סעיף ב

**בש"ת** עט"ז העלה בחזרה אין לומר אף בש"ת ותן טל ומטר רק בלחש יכול לאומרה ומנהגינו לומר יה"ר ולא להזכיר בפי' תיבות אלו ותן טל ומטר כ"א בפסוקים ושאר לשונות ועא"ר. ויראה מ"ש המחבר יחיד אם שעה בברכת השנים אין חוזר הא הזיד ואמר בברכת השנים חוזר ואפשר לראש התפלה כבסימן קי"ד סעיף ז' יע"ש עמ"ש במ"א ד':

### סעיף ג

**אע"פ** עט"ז ועמ"ש בסימן קי"ד אות י"א דבהזכרה דוקא טל מהני לא רוח יע"ש והנה בימה"ח אם נשאל טל ומטר ונזכר בתוך הברכה חוזר לראש הברכה כמו בהזכרה דיהא היכר וכן אם סיים ואמר אחר כך ברכות אחרות חוזר לברכת השנים דאמצעיות יש להם סדר וביה"ג אם לא שאל טל ומטר בתוך הברכה אומר טל ומטר לברכה ושבענו דוקא בהזכרה אומרה במקומה לא כאן ואם סיים אומרה במקומה ואם התחיל באחרות אומר בש"ת וא"ל חוזר לברכת השנים ועקר רגליו חוזר לראש התפלה:

### סעיף ד

**ואינו** עט"ז יתבאר אי"ה בקכ"ב אי"ה (ט"ס תכ"ב):

## סימן קיח

### סעיף א

**המלך** המשפט עט"ז הר"ר מנוה הביאו הכ"מ פ"ב מה"ת הח"י פי' ההפרש בין מלך אוהב צדקה ומשפט ובין המלך המשפט א' אוהב ברואיו שיעשו צדקה ומשפט או המלך המשפט הוא עצמו המשפט וא"ש למי שלא אמרו המלך השופט. ועיין אות ב' עוד הפרש יע"ש:

**סעיף ב**

**מיהו** עט"ז הנה נתן ג' הבדלים א' כהר"ר מנוח אוהב ברואיו או מעין זה אוהב מי שמעורר שיעשה בו משפט. ב' בכל השנה צדקה עיקר. הג' המלך המשפט הוא עצמו המשפט. והנה אם אמר בר"ה ויו"כ מלך אוהב משפט והשמיט צדקה לטעם ב' יצא ולב' טעמים לא יצא בו ואם אמר מלך המשפט בלא ה"א משמע בב"י תקפ"ב בשם א"ח בשם הראב"ד דחוזר והיינו טעמא כי בר"ה ראוי לומר המלך המשפט בשני ההין אע"פ שלא שייך ב' ההי"ן ידיעת כמבואר (עיין בצהר התיבה ובשאר ספרי דקדוק) כאן מרמזין המלך הידוע אדון כל הוא המשפט בעצמו (בדפוס ברלין א"ב נדפס המלך המשפט וט"ס וכפי הנראה) ובחידושינו ברכות י"ב ב' כתבנו על פירש"י המלך המשפט כמו מלך המשפט כמו נושאי הארון הברית כו' ולא פי' כן על המלך הקדוש אלא דל"ת דהפרש בין מלך אוהב כו' ובין המלך המשפט הוא בעצמו המשפט וא"כ מלך המשפט לא יצא לז"א דאין כן ויש שאר הפרש כו' שוב ראיתי בפר"ח תקפ"ב כתב בפשיטות מלך המשפט יצא ועא"ר שם ה':

**הא** דמסיימין האל הקדוש וברי"ה המלך הקדוש פירש"י ז"ל המלך מראה מלכותו לשפוט העולם ובא"ר תקפ"ב א' אל חסד ור"ה דין. ופרישה הקשה מ"ש ברכה זו דהאל הקדוש אומרים המלך כו' והנה י"ל כשהקב"ה עושה דין מתקדש שמו א"ש. והוא ז"ל תי' דבחתימת שאר ברכו' נזכר הפעולה חונן הדעת ניכר ונזכר שהוא אדון כל משא"כ האל הקדוש מתואר הוא עצמו יתברך לבד לכן אומרי' המלך יע"ש ועמ"ש אי"ה במ"א עוד מדינים אלו:

## סימן קיט

**סעיף א**

**יתחיל** עט"ז עב"י ובלבוש כתב עוד טעם דהוי הפסקה יע"ש ועיין פרישה הקשה פשיטא שלא יתחיל מקודם שהתחיל הברכה ופירש הוא ז"ל דה"פ בטור בתקס"ו בסלח לנו מרבים סליחות אעפ"י שאומרים שאר דברים שאין מענין סליחה הואיל והתחיל מעין הברכה יע"ש ולי ההדיוט אפשר לומר שיתחיל בברכה שיהא מאמר שלם כמו אתה חונן לאדם דעת ויבקש שיתן לו ה' דיעה כו' אבל להתחיל רק מלת אתה לבד וכדומה להתפלל מיד זה לא יתכן:

**סעיף ב**

**ולהרר"י** עט"ז וכ"כ הלבוש בפירוש רק שלשה דינים ועיין נ"ץ. ועט"ז קכ"ב אות ב' בזה ועמ"ש כאן אות א':

**סעיף ג**

**יחזור** עט"ז ברכות ל"ד א' פירש"י ותוספות ופסקו בתוס' ושאר פוסקים דא"צ לאתה חונן אבל על סדר הברכות צ"ל. ואם במזיד בקי"ד ס"ז חוזר לראש התפלה:

**סעיף ד**

**ולא** עט"ז החילוק בין משיב הרוח ובין ענינו דש"ץ ובין ענינו דיחיד הוא כך דמשיב הרוח עיקרו בתוך הברכה ולכך כשנזכר בין ברכה לברכה או דכבתוך הברכה דמי כמו שכתב הלבוש עסי' קי"ד ובמ"א ח) או דהקילו בזה אבל התחיל אתה לבד תו הפסיק וצריך לחזור משא"כ בענינו דש"ץ שעיקרה בין ברכה לברכה כ"ז שלא אמר בא"י רופא כו' לית ברכה לבטלה ואומר ענינו בין ברכה לברכה ומשא"כ ענינו דש"ת ביחיד מדברים שאין מחזירין אם סיים ש"ת א"א ועיין פרישה:

**כתב** א"ר אות ו' ש"ץ שאמר קודם ראה ענינו חוזר ואומר אח"כ יע"ש ולי צ"ע דנהי דח"י על הסדר נתקנו כפי' רשב"ם ועל סדר עולם ואין להפסיק ביניהם אבל כאן ענינו על הסדר כבסי' תקס"ו אפשר דיעבד אין מעכב כ"כ והיה נראה לומר שיחזור לומר סלח וראה על הסדר גם זה אינו וצ"ע. כתב כ"ג ש"צ שעמד בתפלה ולא היה עשרה בביה"כ שהתענו ואמר רפאנו באו דינו כשכח יע"ש בא"ר והיינו שיאמר בש"ת אח"כ. דברי הלבוש כאן ס"ד ובתקס"ז סעיף א' צ"ע וכבר העירו בזה וא"ר כאן. ועמ"א אות ז' וא"ה שם יבואר:

**כתב** הפר"ח בסעיף ג' דאפי' בדילג ברכה שלימה יש לו לכללה בש"ת וראיה מתוס' ברכות כ"ט א' ד"ה מפני כו' ואני העני אין רואה משם ראיה דודאי טל ומטר וכדומה שאין בכל זמן ולא מנוסח הברכה רק שאלה אי שכח אומרה בש"ת והיא כוללת ולכך נתקנה משא"כ ברכה שלימה ואפילו טעה קצת בברכה ודילג איזה תיבות ואמר אח"כ ברכה שלאחריה אין לו תקנה בש"ת כי חיסר מנין הברכות הקבועות ומ"ש התוס' הבדלה לאו ברכה שלימה היה ומה דפריך שם ולכללים בש"ח אע"ג דהביננו כל מלה הוי במקום ברכה מ"מ טל ומטר אין מהקביעות ועסי' קי"י בדין הביננו ואם דיעבד התפלל הביננו בביתו אם יצא. ומ"ש הפר"ח סעיף ז' ברכת רפאנו יש שם חיסור מלת ל"א יע"ש ופסק בט"ז ומ"א כ"ז שלא סיים באי"י רופא חוזר ואומר ענינו וכן הלכה יע"ש. עמ"ש בקכ"ג אות ב':

## סימן קכ

**סעיף א**

**אומרים** עט"ז הלבוש השמיט פירוש השלישי משום הך קושיא דבכלל עבודה נכלל הכל עבודת הלוים ומנורה ואישים. ועל פירוש ראשון פי' הט"ז ואשי ישראל היא תפלה

בזמנה קרבן ושלא בזמנה ותפלתם והב"ח פי' ותפלתם ע"י נדבה וחידוש ומוספין וא"ר כתב דקאי על שאר תפלות יע"ש וקשה ברצון שייך על תפלת ח"י במקום קרבן משא"כ שאר תפלות ובקשות צורך האדם ל"ש ברצון עוד כתב הא"ר בשם מט"מ שאין לומר מלת מהר"ה לפי' האמצעי נשמת הצדיקים ומשלימין ל"ז תיבות (ל"ד צ"ל) מלת א"ת העבודה והוא מקיים הגי' במהרה ולפ"ז אין לומר א"ת עיין טור רצה יש שא"א במנחה ולטעם הב"ח שידעו הכהנים מתי יעלו לדוכן היינו בחזרה א"א אבל בלחש אמרו ואנו אומרים אף בחזרת הש"ץ ואם טעה והתחיל במנחה ואשי ישראל חוזר כבסימן קי"ט במ"א אות ה' ומשמע בב"י שעכשיו בכל המקומות אומרים רצה במנחה וא"כ הוי משנה ממטבע שטבעו חז"ל ואם במזיד חוזר לראש התפלה. וי"ל ואשי ישראל תענית הם חלב ודם שנתמעטו ביום התענית מחום הטבעי כו' נ"ל:

## סימן קכב

### סעיף א

**אבל** עט"ז מיתורא דלישנא דהיל"ל אבל לאחר יהיו לרצון אם יכול לקצר מקצר ואם לאו מפסיק כמו כק"ש באמצע ש"מ דהפרש יש באין רגיל לומר תחנונים רשות להפסיק אפילו לשאר אמנים וכרגיל עשאום קבע ופוסק באמצע ברכות ק"ש כבסי' ס"ו ס"ג ותחנונים של אחר התפלה כמו באמצע ברכות ק"ש יאמר של הקדוש ושי"ת מפסיק ולשאר אמנים לא והמעיין בב"י הביא ב' תשובות הרשב"א נתכוין למ"ש הט"ז שיש חילוק בין רגיל או לאו:

### סעיף ב

**אבל** במקום עט"ז בב"י סיים ונראה שאפילו יאמר יהיו לרצון אחר התחנונים ש"ד כמו בברכות עצמן מעין הברכה בסוף אומר והנה בש"ע חזר בו ופסק כתשובת הרשב"א ולא זכיתי להבין זה דסוף כל ברכה היינו קודם בא"י אבל לאחר בא"י יראה דאסור וא"כ אם יהיו לרצון מכלל הסיום הוא אסור ועיין לבוש קי"ד משיב הרוח הוי כסיום ברכה אריכתא ולפ"ז י"ל עלינו לאחר סיום ש"ת אם נאמר דסוף כל ברכה אפילו לאחר סיום הברכה וצדק הב"ח ז"ל בקי"ט עט"ז אות ד' וכ"ז אינו שוה ל'. והט"ז הקשה דבקביעות אסור להוסיף ומלבד זה קשה דבעינן מעי"ן כל ברכה דוקא ותחנונים אינם שייכים לשים שלום וצ"ע:

## סימן קכג

**סעיף א**

**כורע** עט"ז כעת לא ידענא מהו הג' רובדים ובין כבש למזבח אויר קטן עיין ר"מ פ"ב מהלכות בית הבחירה הי"ג יע"ש:

**סעיף ב**

**לצד** עט"ז ועיין לבוש ימין דהקב"ה עדיפא שנאמר מימינו אש דת למו לכך נותן שלום לימין הקב"ה ברישא:

**סעיף ג**

**ולא** עט"ז עיין ב"י וב"ח פירש דהוי ככלב שב על קיאו ממש שמשליך הקיא וחוזר ואוכלו כן זה מרחיק מרבו ומקבל שלא לעשות עוד רק שישוב בתשובה כו' וע"ש ודברי הט"ז לא הבינותי דאכתי אין דומה לשב על קיאו א"כ די בפירוש הב' ומ"ש ד"א הנה בק"ה המתפלל ב' תפלות שוהה ד"א כדי שתתחונן הא לא"ה אין נראה ככלב שב דהא צריך להתפלל שנית (עב"ח) וש"צ שחוזר מיד בתר הילוך ד"א כי צריך להוציא רבים י"ח אין נראה כשב כו' אבל יחיד בביתו למה מהני ד"א ועב"ח וא"ר בזה. מדברי הט"ז נראה כל ששהה ד"א אין בזוי כו' ואפ"ה צריך להמתין על ש"ץ כשיש ש"ץ וצ"ע. ולט"ז בק"ה ע"כ יחיד די בזה והבן:

**סעיף ד**

**וכן** עט"ז לענין ב' תפלות בסי' ק"ה דהוי שהייה ד"א שתתחונן דעתו עליו ה"ה לענין שלא יהא כשב על קיאו די בזה ועמ"ש באות הקדום. ועמ"א אות ז' מזה:

**סעיף ה**

**אסור** עט"ז הב"ח כתב שזה סותר למ"ש המחבר עד שיתחיל ש"ץ (והיה לומר וי"א) הוא ז"ל תירץ דעומד במקום שפסע רק שאסור להחזיר פניו לציבור שלא יבלבל אותם ועיין לבוש סעיף ו' הביאו המ"א אות ט' פירש בענין אחר שיחשדוהו שדילג או הופך פניו ממקום השכינה שהציבור עומדין לפניו ומשמע שאין תלוי בסיום הש"ץ לבד. וע' סימן ק"ג במ"א ב' ועיין נ"ץ פירש דאם סיים קודם הש"ץ הרי שהה הרבה וליכא איסורא בהמתין שיסיים ש"ץ די וכי בעינן שיתחיל בסיים עם הש"ץ וממתין ד"א אז נראה כשב על קיאו יע"ש ומשמעות המחבר משמע אף בשהה הרבה איו לחזור עד שיתחיל ש"ץ וכ"כ א"ר י"ג:

**סעיף ו**

**שמאל** עט"ז ואפילו איטר רגל פוסע בשמאל דעלמא ועמ"א אות יו"ד בזה. והרב היה לומר וי"א כי חולק הוא:

**סעיף ז**

**הוי** עט"ז ועב"י בג' פסיעות יש דיעות יש שעושין רק ג' פסיעות לבד בכל רגל פסיעה א' בשמאל פסיעה א' ובימין פסיעה א' ואח"כ בשמאל פסיעה א' ויש פוסעין ו' פסיעות שלש לכל רגל יע"ש:

**סעיף ח**

**אין** צריך עט"ז דעתו ז"ל כשאמר בלחש תחנונים שוב א"א בחזרה וא"כ לא יפסע בחזרה מאחר שא"א עושה שלום אבל כשלא התפלל בלחש אומר התחנונים אחר ח"י בקול רם לכן יפסע ולא הבינותי דעושה שלום אחר הפסיעות אומר ובלבוש הטעם כשהתפלל בלחש שוב א"א תחנונים בחול אין פוסע כ"א אחר הקדיש תתקבל דשייך לחזרה משא"כ כשלא התפלל בלחש אומר אחר התפלה (בלחש אלקי נצור כו') פוסע על תחנונים שלו והקדיש בשביל שהוציא הציבור. וכשתתפלל בלחש א"א בקול אח"כ אלקי נצור דכבר אמרה בלחש ובשביל הציבור יאמר הקדיש תתקבל משא"כ יחיד המתפלל וא"ש עמ"ש באות שאח"ז אי"ה מזה:

**סעיף ט**

**אבל** עט"ז אע"ג דכה"ג משנין כבסימן קי"ו רפאנו כו' מ"מ כאן לא תקנו כן ועל מה שהקשה על הלבוש דיחיד נמי צ"ע דהלבוש דבריו ברור מללו דכשחוזר התפלה א"א תחנונים דהקדיש עם תתקבל קאי ע"ז משא"כ כשלא התפלל בלחש כמ"ש באות הקדום וא"כ אין קושיא מיחיד כלל. עא"ר אות יו"ד בשם הפרישה דמכאן מוכח דאסור לש"ץ לדבר ביני וביני (בשיחה שאין מענין תפלה) כי הקדיש חוזר על התפלה ולא כמו שראיתי שהש"ץ בב' וה' מפסיק אפילו בשיחה בטילה ודאי איסור גמור הוא:

## סימן קכד

**סעיף א**

**יכוין** עט"ז עמ"א א"ב. עב"ח ולבוש עוד טעם משום קדושה צריך חזרת הש"ץ וזה לריב"ל ברכות כ"א ב' וברי"ה ל"ד ב' דפריך לדבריכם למה חוזר קשה לריב"ל ולרי"ה א"ש וא"כ ודאי צדקו דברי הר"מ ז"ל כמ"ש המחבר סעיף ג' לא פלוג ועמ"א ס"ט אות ד' אימתי הש"ץ חוזר התפלה יע"ש:

**ודע** שאם א' ספק לו אם התפלל שחוזר ומתפלל בתנאי כבסי' ק"ז יראה לי שמוציא רבים בקול רם אם מתפלל בתנאי (עיין סעיף ב') ולא גרע מיצא כבר שמוציא שוב ראיתי שזה טעות דא"צ להתנות כלל הואיל ומחויב לחזור בשביל התקנה אלא אי נימא הכי נימא מי שספק לו אם התפלל שחרית בשבת או מוסף בחה"מ יש לו תקנה להיות ש"ץ וחוזר התפלה בשביל התקנה ויוצא נמי מספק וכאמור. וכעין זה עפר"ח תפ"ט סעיף

ז' ואגב ראיתי להעיר קצת בתפ"ט ס"ח דאי ספירה בזה"ז ד"ת סופר בלא ברכה ושאני בסי' ס"ז דהכי תקינו (עמ"א שם) ואי ספירה בזה"ז דרבנן סופר בלא ברכה די"ל ספק דרבנן לקולא ביש טורח משא"כ באמירה צריך וכההיא דר"פ לישייליה ובלא ברכה דספק ברכה לקולא משם חומר לא תשא משא"כ כשמברך להוציא אחרים לית כאן לא תשא ומחויב בדבר הוי וי"ל הוראות הדיין שם בתפ"ט ואי"ה יבואר שם ומיהו הא ודאי דאף דרבנן כל שאין מחויב אין מוציא ואי"ה בתפ"ט יבואר עוד:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז אין שומע אין מכוין לברכת ש"ץ ונתקנה ביו"ד עם הש"ץ אבל שומע ואינו מדבר מצטרף אע"פ שאין עונה אמן ובסי' נ"ה ס"ח מבואר בהמחבר דחרש שומע ואינו מדבר או אין שומע ומדבר מצטרף וכ"כ א"ר כאן אות ח' ומיהו אם מתפלל הש"ץ מיד בקול רם אין לחוש כבסעיף ב' בהג"ה: מ"ש הר"ב שיעמדו כשש"ץ חוזר התפלה כ"ה מנהג הקדמונים ועכשיו בעו"ה כ"א עושה כפי דעתו ומהם יושבים ומשיחים. ודע דבתוך ד"א לש"ץ מדינא אסור לישב כבסי' ק"ב ל"מ לט"ז ק"ב ג' דמקום קדוש הוא אפילו לטעם המחבר מ"מ שלא יהא נראה ככופר ואפילו לסמוך ממש כתבנו שם דאסור (ואני נזהר בזה) גם אם יש שאין בקיאים ושומעים מש"ץ הוי כאלו התפללו הם אסור מדינא להט"ז שם ואפשר גם להמחבר שם ועסי' ע"ט ס"א בהג"ה:

**סעיף ג**

**ואני** עט"ז ברכת אתה חונן יכוין אמת שחונן דיעה ויכוין ג"כ שימלא משאלותינו שיחונן לנו ג"כ דיעה ובקדיש אמן לבקש על העתיד לבד ועמ"א אות יו"ד ושם יבואר אי"ה.

**סעיף ד**

**שהוא** עט"ז מפני שיש בכאן ענין עמוק ודרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי אשיחה וירווח לי. הנה בברכות מ"ז א' אמרו אמן יתומה אסור ובסוכה נ"א ב' משמע דמניפין בסודרין ע"ז יש ג' תירוצים א' תירוץ הרר"י בטור (יע"ש ר"י מפרש הב"ח ר"י בעל התוס' אבל הב"י וט"ז וכולם מפרשים הר"ר יונה ז"ל) דלצאת בה צריך שישמע כולה הא חיסר תיבה א' לא יצא וז"ש אמן יתומה אין האיסור מצד עניית אמן כ"א האיסור שרוצה לצאת מעניית אמן שהוא יותר מהמברך לזה אמרו דאין יוצא בזה ויש לו קללה מחז"ל אם סמך ע"ז אבל מצד עניית אמן עצמו אין איסור אם רוצה אח"כ לברך בעצמו. וכלפי שאמרו חז"ל בברכות נ"ג ב' אי דלא שמע הברכה איך יצא מבואר ודאי שדין הרר"י הוא. א"ו כל שרוצה לצאת צריך לשמוע כל הברכה מתחלתה ועד סופה שהרי בביאור אמרו שם למימרא דישראל אע"ג דלא שמע כולה ברכה עונה וכי לא שמע היכי נפיק משמע ששמע מקצתה אפי"ה לא נפיק וכ"כ הר"מ ז"ל בפירוש פ"א מה"ב הי"א

הובא בש"ע ריי"ג ס"ג (ועב"ח ולמ"ש אין חולק על הרר"י בזה) החילוק הב' הוא מ"ש הטור לחלק בין ידע ללא ידע באיזה ברכה הוא עומד. השלישי הוא א"ח בשם רבינו האי וכהבנת המ"א אות י"ו לחלק בין יחיד והיא דהחליל ציבור היו שומעין ועונין ואותן שעומדים מרחוק עונין עם הציבור לא הוי אמן יתומה:

**ואמנם** בפירוש הטור שהביא דברי ר"י (הרר"י) דברי רב כהן צדק ומ"ש ומיהו יש בו שלשה פירושים הפירוש האחד דברי מהריי"א וכפי הנראה כך הוא להרר"י דוקא ברוצה לצאת אין יוצא כה"ג הא יצא אף בברכת ח"י שמחזיר הש"ץ דמחויב כל אדם לשמוע ולענות אמן (כבסעיף ד' יע"ש) עונה אמן אע"פ שלא שמע ולא הוי אמן יתומה אעפ"י שלכתחלה מחויב לשמוע כל התפלה משו"ץ מ"מ אי לא שמע רשאי לענות אמן ובהכין מיירי ההוא דסוכה נמצא להרר"י ישנו כמה קולות מחויב כל שאין יוצא שרי לענות אפילו לא ידע איזה ברכה אבל רכ"צ סובר ברכה המחוייבת כחזרת התפלה הוי אמן יתומה אפילו יודע איזה ברכה ובסוכה בברכת התורה שאין מחויב לשמוע וכ"ש נהנין שריא אפילו אין יודע איזה ברכה. והטור חולק ע"ז ואומר ומיהו י"ל בענין אחר דסוכה ביודע איזה ברכה שרי וההיא דברכות באין יודע ואסור אפילו נהנין ויש לכ"א מהפירושים רצונו לומר רכ"צ והטור קולא וחומרא לרכ"צ בחזרת התפלה אפילו יודע אסור קולא בס"ת ונהנין אפילו א"י שרי ולטור ג"כ קולא וחומרא ואמנם בב"י הבין דרק ב' מחלוקת הרר"י כמו לפי' הא' ורכ"צ וטור א' הם ואין חילוק בין חזרת התפלה וס"ת ונהנין כל שא"י אסור ויודע מותר אבל ברכה שרוצה לצאת כ"ע מודים להרר"י דצריך לשמוע מתחלה ועד סוף מברכות נ"ג ב' וכסי' ריי"ג ס"ג. אבל הט"ז פירש פירוש שלישי דהרר"י עם רכ"צ וטור ב' מחלוקת כב"י ובאופן זה בנהנין כ"ע מודים רכ"צ וטור דאפי' א"י שרי לענות אמן ובלצאת מודים להרר"י דאפי' יודע אין יוצא (ומוכרח מברכות נ"ג ב') כי פליגי בחזרת התפלה דמחוי"ב לשמוע להרר"י לא הוי אמן יתומה אפי' בא"י איזה ברכה אבל קצת איסורא יש דודאי לכתחלה צריך לשמוע כל התפלה כבסעיף י' ובסוכה א"א ובשעת הדחק שרי לכתחלה הא לא"ה מלבד מה שעשה שלא כדין שלא שמע הברכה יש איסורא שענה אמן בלא שמיעת הברכה ורכ"צ וטור סוברים דחזרת התפלה מחוי"ב מיקרי ואמן יתומה הוי ואפילו ע"י הדחק אסור לענות כה"ג כל שא"י איזה ברכה וביודע שרי אפי' לכתחלה ורמ"א תפס חומרת שניהם יע"ש בט"ז ולפ"ז מה שלא כתב הטור ההיא דסוכה בדברי הרר"י יש ליישב חדא דאדרבה משם קשה קצת דאיסורא מיהא איכא וצ"ל שעת הדחק שאני והרר"י מירושלמי הוציא דבריו אמן יתומה כל שמחויב משמע פשטיה כהרר"י לצאת כו' ולרכ"צ צריך לדחוק מחיוב חזרת

התפלה. וגם א"ש דרכ"צ לא יחלוק על ירושלמי אבל לפירוש הב"י רכ"צ וטור חולקים על ירושלמי דאפי' נהנין הוי אמן יתומה ואין מחויב כלל לשמוע:

**והנה** כפי זה המחבר תפס דעת הרר"י ומחויב היינו לצאת וקשה הא כתבנו בריי"ג ס"ג דצריך לשמוע כל הברכה ממש ולמה שינה כאן דמשמע מטעם אמן יתומה לבד ועלח"מ פ"א מה"ב הי"א וי"ג וי"ד הוקשה לו על הר"מ כך ותי' דשלל דעת רבי' האיי לחלק בין יחיד לצבור (וסובר הלח"מ דלרבי' האיי אפי' לצאת ממש כל שציבור עונין אמן ושמעו הברכה ויחיד לא שמע עונה עמהן ויוצא ולזה שלל הר"מ בהי"ד אפי' כה"ג אין יוצא). והנה בהמחבר א"א לפרש כן דהול"ל לא יענה אמן בכלל העוניים כמ"ש הר"מ ז"ל. ואם נאמר כדעת מהרי"א ברכ"צ י"ל דעת הר"מ ז"ל כן שלא שמע הברכה שחייב בה (לא לצאת) וכדעת רכ"צ אמן יתומה הוי ולק"מ קושיית הלח"מ דזה כבר אמר בהי"א דשם לצאת כו' אין יוצא וכאן מצד איסור עניית אמן כל שמחויב לשמוע כו' כאמור וכן מתפרשין דברי המחבר שהשמיט תיבת לצאת ונאמר שזה דעת רכ"צ וכ"ד הר"מ ז"ל ורבינו נסים (עב"י שכתב דעת הרמב"ם ורבינו נסים ור"י יש לעיין בזה מ"ש רבינו נסים והרר"י) וכמ"ש הט"ז ולפרש הירושלמי (ומלת אח"ת קשה קצת) והר"ב הגיה דעת הטור ותפס חומרת ב' הפירושים עיין לבוש יראה תפס חומרת ב' הפירושים כמהרי"א בב"י שג' מחלוקת והשתא יש להחמיר בנהנין בא"י איזה ברכה ובחזרת התפלה אעפ"י שיודע איזה ברכה אבל לצאת ודאי כל שלא שמע מתחלתה עד סופה אין יוצא ודאי. ועא"ר אות ט"ו ואי"ה במ"א אות י"ז אבאר עוד בזה. ויש קצת חסרון בט"ז מ"ש ואי אפשר בענין אחר כ' דברי הרר"י צ"ל וזה שלא הביא הטור בדברי הרר"י ההיא דסוכה ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ו' מזה ועמ"א אות י"ג מזה ועמ"ש עוד בסמוך אי"ה מזה:

**ועדיין** צריכין אנו למודעי כי הב"י כתב כאן לרש"י ותוספות אעפ"י שמחיי"ב בה בברכה כל שיודע עונה אמן ונפט"ר בה משמע לצא"ת נמי ובסימן מ"ו כתב דחייב לברך מאה ברכות בכל יום ובשבת משלים בברכות הקוראים ועונה אמן אעפ"י שלא שמע הברכה וזה סותר למ"ש כאן בש"ע כל שמחויב בה צריך לשמוע הברכה אע"פ שיודע כו' וסותר למ"ש ברכות נ"ג ב' אי דאכל עמהם צריך לשמוע כל הברכה וכבר ראיתי להפר"ח כאן עמד בזה וכנראה שחזר כאן מזה ובסימן רפ"ד ס"ג כמו שיראה הרואה שם צריך שיכוין ויענה אמן משמע שישמע מתחלה ועד סוף ועמ"א במ"ו אות ח' רמז זה במלות קצרות יע"ש. ולדעתי העניה י"ל דאדרבה נעשה תי' מקושיא הב' על הא' דודאי כל שמחויב לצאת בעצמו כמו אוכל וצריך לברך וכדומה לית מחלוקת וכ"ע מודים דצריך שישמע ולא יצא בעניית אמן אעפ"י שיודע כל שלא שמע הברכה מתחלה ועד סוף

משא"כ חייב לברך מאה ברכות דינא דיוצא בהשלמה בעניית אמן אע"פ שלא שמע הברכה וז"ש לרש"י נפט"ר בה כה"ג איירי ולצאת ממש כ"ע מודים דצריך לשמוע כל הברכה כדמוכח ההיא דברכות נ"ג ב'. ולפ"ז אם היינו אומרים דהמחבר פסק כהרר"י דכל שמחייב לצאת ממש אע"פ שיודע אין יוצא באמן כל שלא שמע הברכה הא אין מחויב לצאת ממש עונה אמן ואע"פ שא"י איזה ברכה ויש מחמירין אין נמשך שום קולא מיש מחמירין דמודה לצאת אע"פ שיודע אין יוצא הוי א"ש משא"כ הט"ז ואינך פירושים קשה אמאי לא כתב הר"ב הקולא הנמשכת ליי"א ביודע לזה כתב הט"ז דתפס חומרת שניהם:

**נסתפקתי** בהא דחייב לברך מאה ברכות ובשבת מכוין לברכת הקוראים כבסימן רפ"ד ויענה אמ"ן אם דוקא תרתי בעינן או שומע כל הברכה לחוד אעפ"י שלא ענה אמן יצא. ומה שהביאני לזה דבסי' ריי"ג ס"ב לצאת ממ"ש כל ששמע כולה אעפ"י שלא ענה אמן וכ"ש הא א"ד הא עדיפא שהרי הר"ב אומר כן האדון ז"ל במ"א בסי' מ"ו אות ח' דכל שיש לו מגידים לא מהני ששומע הברכות ואמאי אטו מי עדיף מברכה שמחוייב ממ"ש לצאת שומע כעונה ש"מ דעדיף ועדיף הוא בשלמא המחויב לברך על האוכל או טלית וכדומה כששמע מאחר ומכוין שומע כעונה וכאלו מברך בעצמו משא"כ למאה ברכות איך נאמר שומע כמברך והוא לא קרא בתורה רק כשעונה אמן וקיי"ל גדול העונה אמן מהמברך אז עולה לו למאה ברכות נמצא חמור להשלמת מאה שצריך לשמוע גם אמן כמ"ש המ"א במ"ו ח' משא"כ לצאת ממ"ש קיל וכששמע יצא אע"פ שלא ענה אמן וכאמור ובראי"ש ברכות סי' ע"ב וברפ"ד לקמן שם נאמר דיכוין ויענה אמן וכדאמרן:

**סעיף ה**

מי ששכח עט"ז לכאורה שדעתו דברכה שלימה אין יוצא משי"ק וז"ש דוקא שלא התפלל כלל היינו דילג ולא ברכה א' הקטעה הא דילג ולא הזכיר יעלה ויבא וכדומה יוצא משי"ק וכ"נ שהבין א"ר אות י"ז יע"ש וכתב שהוא תמוה ובאמת בב"י כתב בפשיטות ברכה שלימה נמי שומע משי"ק וכ"כ הלבוש. ובאמת י"ל כוונת הט"ז לאו להכי איכוין אלא אמ"ש דשכח לא עדיף מאונס ואפ"ה לרבנן אין שי"ק מוציא ה"ה בשכח להתפלל עם הציבור בלחש ה"א דיוצא משי"ק לזה כתב דאין יוצא כל שלא התפלל אף בשכח ודוקא דילג הזכרה או ברכה שלימה שומע משי"ק ועמ"א אות י"ז לדינא והנה א"ו הוא דלטור אפילו ברכה שלימה יוצא בה משי"ק ממ"ש ברס"ח שתמה על רבינו משה גאון דאיך יוצא בברכה מעין שבע על ז' ברכות הא לא"ה לא קשיא ליה אע"ג דברכה שלימה היא ומיהו י"ל שאין ברכה קבועה בימות החול. ומההיא דסי' רס"ח יש ללמוד כמו שאגיד:

**ויצא** לנו הדין בההיא דסימן ק"ח ס"ז בהזיד אם רצ"ה מתפלל נדבה אם שמע מש"ץ נמי כהתפלל דמי הואיל דרשות בידו כמו ברס"ח ערבית רשות יע"ש בב"י ומ"א אות ט"ו אבל בספק התפלל ושמע מש"ץ לא יצא כיון דמחויב להתפלל שנית בתנאי כבסימן ק"ז יע"ש אין ש"ץ מוציאו ומאן נימא לן לחלק ולומר כי פליגי רבנן עלי' דרשב"ג בודאי לא התפלל כו' וא"כ מסתברא ודאי שא"י בשמיעת הש"ץ. עיין סוף הסי' שייך לכאן:

**סעיף ו**

**מפי** עט"ז כפי דעתי אזיל לשיטתיה באות ד' בסופו דלהמחבר באין מחויב מ"מ איסורא מיהא אפי' ביודע והר"ב תפס חומרת שניהם וא"כ מ"ש הר"ב כאן ואפילו כו' ביודע דבאין יודע לא מהני מה שהצינור עונין לענין אמן יתומה וביודע דאיסורא לחוד מהני סברת א"ח בשם רבינו האי המובא בב"י דהואיל והציבור עונין עונה עמהם דהם שמעו הברכה וכן המחבר כ"כ והר"ב הוסיף דאפי' לא שמע כלל מן הברכה כו' (וכנרשם המ"מ ב"י א"ח דלא כמ"ש המ"א אות י"ז ושם יבואר אי"ה) וא"כ הוקשה לו להט"ז דאפי' אחר מיעוט כל שידוע ששמעו הברכה עונה עמהם וכה"ג סמנינן אא"ח דלית איסורא משום לתא דאמן יתומה כה"ג ומיהו יש לומר דלאו משום יתומה אמן ואביזריה נגעו בזה רק דצריך לענות אמן מיד אחר סיום הברכה כמ"ש הר"ב בהגי"ה סעיף ח' בשם הרד"א והמחבר וכ"ע מודים לזה והשתא אשמעינן מהרא"י ז"ל בפסקיו סימן ק"ט (ט"ס קי"ט) דכל שכלה מפי הרוב תו לא הוי אמן מהמאריכים מכלל הברכה כלל והוי ככלה כבר ועל מה יענה אמן ועא"ר אות י"ט. ועיין לבוש סעיף ה' שמפרש כך ואזיל לשיטתיה ג"כ שסובר דביודע אין שרי בחזרת התפלה שהוא להוציא רבים י"ח מתיר הר"ב בס"א בס"ת ונהנין וכדכתיבנא לעיל אבל המ"א באות י"ז יש לו דרך אחרת בזה וכמ"ש לעיל בסמוך:

**סעיף ז**

**לא** יגביה עט"ז יחדיו משמע בשוה ומש"ה יש ליתן סמך למנהג שהש"ץ מגביה יותר קולו בחזרת התפלה שלא יהיו העונין מגביהים יותר מי ששכח מנחה בע"ש הראשונה תקנה לשמוע מש"ץ כבסי' רס"ח ושניה לא ועסי' ק"ח:

## סימן קכה

**סעיף א**

**אין** עט"ז בק"ט סעיף ב' ומ"מ שם הסכים להר"ב בהגי"ה דלכתחלה לא יתחיל עד אחר אמן של הקדוש שיענה אמן והמ"א שם לשיטתיה באות ט' דאסור לכתחלה לומר קדושה עם הש"ץ ודיעבד אם התחיל אין ברירה מחמת אמן יע"ש ועיין לבוש הטעם דאיך יאמרו כולם נקדש שמשמע שאומרים לאחרים הלא כולם אומרים נמי א"ש כשהתחיל יחיד

להתפלל אומר עם הש"ץ שיש רבים בלא הוא ומיהו ודאי בלא התפלל עם הש"ץ פשיטא אף שיש מנין בלא הוא אין לענות דכ"א יעשה כן ועמ"א וא"ר. ומ"ש מסימן נ"ט לעומתם נמי סיפור הוא:

**סעיף ב**

ויש עט"ז מנהג בני אשכנז נושאין עיניהם למעלה ובני ספרד עיניהם למטה ומפרש הט"ז למעלה וסגורות אבל הב"ח כתב דתפלה שאני משא"כ בקדושה עיניהם פתוחות וז"ש במדרש תנחומא כ"ה בב"ה. עמ"א סי' נ"ו א' איש"ר קודם לקדושה ועפר"ח כאן מסתברא שאם התחיל בקדושה יגמור ולא יפסיק לאיש"ר ויראה דגומר קדוש ג"פ עד כבודו (עסי' ס"ו מ"א ו') ויאמר אח"כ איש"ר אם שומע אז:

## סימן קכו

**סעיף א**

**אם** עט"ז פסק בדילג ב' ברכות אפילו תחיית המתים ובנין ירושלים אפי' התחיל בהם מסלקין אותו. משא"כ בברכה אחת אם מכניע זדים בהתחיל אין מסלקין ובלא התחיל מסלקין ות"ה או בנין ירושלים אפילו לא התחיל אין מסלקין. הא דנקיט טע"ה ודיל"ג (עיין מ"א ק"ט ה') דאם הזיד ודילג אפי' בשאר ברכות מסלקין מיד עב"ח. וי"ל דברי הט"ז בענין אחר:

**בא"ר** ג' כהן ש"ץ ומת בבית הסמוך א"צ לומר לו עד שיגמר התפלה יע"ש וע"ד שע"ב בש"ך א' א"צ להקיצו בטומאה דרבנן ה"ה כאן אבל ודאי אם יודע שהגידו לו צריך לצאת משם כי טומאה יש בו עשה ול"ת ויראה דהשני מתחיל מתחלת הברכה אע"ג דליכא טעות כל שהפסיק באמצע ברכה. ומיהו ודאי אם סיים תפלה בלחש ולא התחיל בקול רם יאמרו לו יצא ויחזיר אחר בקול רם. מ"ש המחבר בסעיף ב' כו' אם יש מי שכיון מתחלה טוב שילך הוא ד"מ ועיין עט"ז ואפילו דילג הרבה ברכות אין מסלקין אותו יע"ש בזה.

**יש בכאן כמה ספיקא דדינא במ"ש המחבר בסג"ד אכתוב קצת כאן ואי"ה במ"א אבאר עוד:**

א. אם טעה ש"ץ בקול רם שחרית ולא הזכיר טל ומטר פשיטא שחוזר אפי' מוריד הגשם חוזר דוקא הזכרת ר"ח ושבת וי"ט דיעבד סומך אהזכרת מוסף וזכרון א' עולה לו משא"כ משיב הרוח כו':

ב. בשבת דינ"ו ממש כר"ח וכ"ז שלא עקר רגליו חוזר ואומר ברכת שבת ושלש ברכות אחרונות ועכ"מ פ"י מה"ת הי"ב שכתב משום האי פורתא כו' מ"מ ה"ה שבת נמי וכ"נ מהר"ב דינ"ו כו' משמע ממש:

ג. **בס"ד** בלחש אין חוזר לכאורה הר"מ פ"י מה"ת למדה משחרית למוסף ולפ"ז כשלא עקר רגליו חוזר וז"א דהא בלחש טעה במשיב הרוח אין חוזר וע"כ מסברא וא"כ מסברא אפילו לא עקר אין חוזר וכ"מ מלבוש דבג' ראשונות בעקר אין חוזר ומינה כו':

ד. ש"צ בלחש במעריב חוזר שאין לו על מה יסמוך ומיהו בשבת יסמוך על ברכת מעין שבע דלא גרע מיחיד שסומך עליו כבסימן רס"ח יע"ש:

ה. והוי יודע יחיד או ש"ץ שלא התפלל מנחה כלל שמתפלל ערבית שתים בשבת השנייה חמור מראשונה דבראשונה אם לא הזכיר שבת סומך על ברכת מעין שבע כברס"ח הואיל ורשות ושנייה לתשלומין חוב ממנחה אין עולה לו ברכה מעין שבע לזה. ואי"ה במ"א אבאר עוד מזה. עמ"א רס"ח ט"ו ועסי' ק"ח במ"א אות י"ב ומ"ש שם:

## סימן קכז

### סעיף א

**ולא** עט"ז דלא כב"ח וכן הסכים המ"א דאל"כ היה להם ליתן גבול מה הוא המעט:

### סעיף ב

**וחותם** עט"ז בלא שם לית חשש נקרא מודים דרבנן שהרבה חכמים תקנו נוסחו עב "י ולבוש הביאו. א"צ החזן להאריך במודים כ"כ עד שיאמרו הקהל מודים דרבנן עיין לבוש ועא"ר א':

### סעיף ג

**גם** עט"ז דרק לחוש ולא מדינא ועב"י:

### סעיף ד

**ואין** עט"ז דלא כב "ח עמ "א אות ה' יע "ש. מ "ש מתפתה אין לומר כו' אע "ג דמצינו ג"כ במקרא פיתוי הסתה כמ"ש בקונקורדנסיוס בשורש פתה ירמיה כ' ז' וכדומה מ"מ עפ"י הרוב הוא נמהרות וסכלות וכדומה ועוד דבתפלה ראוי לומר לשון מבורר טפי ופתה לפעמים על דברי שקר לכן טוב לומר ומתפייס ויהיה ארמית:

## סימן קכח

### סעיף א

**והכהנים** עט"ז ב"י בשם הר"ר מנוח. והב"ח ופר"ח כתבו שזה מוכח מסוטה ל"ח ב' והביא המחבר סכ"ה י' כהנים כולם עולים מוכח דהמברכין ממנין דנשיאות כפים עשרה בעינן ומ"מ קשיא לי אה"נ דהכהנים מצטרפין דיעבד אבל לכתחלה בעינן מתברכין

עשרה דומיא דסכ"ה די"א אחד עולה ועשרה שומעים ומנלן לחלק בין השומעים ישראלים או כהנים והר"מ בט"ו מה"ת ה"ט והטור נמי ה"ק דיעבד סגי הא לכתחלה בעינן עשרה השומעים ועב"י לקמן וט"ז ומ"א אות כ"ג ל"ח ואי"ה שם יבואר. והנה עשרה צריכין גדולים יג"ש וב"ש (עמ"א מ"ח ושם יבואר אי"ה) בני חורין זכרים דוקא כמבואר אי משום דבר שבקדושה או ג"ש בני ישראל כמ"ש הר"ן במגילה ואפ"ה אסמכמא הוי ומדרבנן יצאו מקצתן גומרין ירושלמי עא"ח א':

**סעיף ב**

**אפילו** עט"ז מלת אחרים קשה דזר הוא והוי יודע דבסעיף מ"ב חלל אין נ"כ והוא מר"מ פט"ז מה"ת ה"ה וסבור הייתי לומר דהוקש לעבודה וחלל לאו בר עבודה הוא אבל איסור עשה אין בו דכתיב אל אהרן ובניו ואמרינן בני אהרן אפילו חללים במשמע עפירש"י בפ' אמור וליכא למעוטי מכה תברכו אתם ולא חללים כיון שכן אם אין מברך ליכא איסור ולזה כתב הר"ב אפילו עם כהנים אחרי"ם רמז לחלל שאביו כהן אפילו הכי לא ישא וירד דעשה אית ביה דמדגלי קרא שמותר לטמאות למת יליף בכל דוכתי דכתיב בני אהרן למעוטי חלל וכ"כ הפר"ח בסעיף מ"ב דעובר בעשה ונכון הוא נ"ל. ותנה טומטום ואנדרוגינוס לא יעלו לדוכן אפילו בלא ברכה עם כהנים אע"ג דס"ס שמא זכר ושמא זר אין בו איסור עשה אפ"ה מסתברא דזר עשה אית ביה וההיא דפ' כל כתבי קי"ח ב' תוס' ד"ה אלו מפרש הב"ח שעולה ואין אומר כלום (ואף בלא נשיאת כפים כל שמברך איסור יש) א"כ ליכא ס"ס וכאמור. ומ"ש הט"ז על ד"ה דהיינו דודאי יש עשה מההיא דכתובות כ"ד אלא דמקשה ולא ידע איזה עשה יש ולא סובר פירש"י. ורבי יוסי מתרץ כב"ח ומ"א א' דעלה ולא אמר כלום דודאי אף שוא"ת אסור לשמוע לאביו אל תחזיר כ"ש מפני דעת חבירו ומ"ש רבים מתמיהים דכיון שאין כהן איך יאמר חבירו לזר שיעלה לדוכן ופי' שאומר לו שכהן הוא ורבותא אע"ג דאיכא לזות שפתים שחבירו יודעים שאינו כהן ויאמרו שזר מברך אבל זה בשביל חבירו עב"ח. וז"ש ע"ד ב"ש וב"ה למ"ד דלא עשו כדבריהם לבטל דעתם משום ב"ה ולא דהתירו יבמה לשוק אלא חלצו אע"ג דחבריהם יליזו עליהם דלפי דעתם מצוה לייבם צרת ערוה ומצוה יותר מחליצה מ"מ וביטלו דעתם מפני דעת ב"ה ועא"ר אות ג' ולמ"ש א"ש:

**סעיף ג**

**והלוי** עט"ז ועמ"א ז' ועט"ז א' גם בכור לאמו ובאמת בכור לאב אין בו שום קדושה האידנא כמ"ש המ"א וכפול הוא בדפוס אות ג':

**עוד** אבאר לך שמ"ש המחבר כעובר בג' עשין הוא לשון הר"מ ז"ל פט"ו הי"ב ובטור ג' עשין והנה י"ל למ"ש בשרשיו על פוטיתא מין מורכב דאל"ה אין לוקה ב' מלקיות כי

בריבוי הלאוין לא יתרבו המלקיות אם לא שיש נושאין חלוקין יע"ש באורך י"ל ה"ה בעשין כה"ג כיון שאין בהם נושאין חלוקין לחדא מיחשב ועיין פ"ד מה' תפילין הכ"ו שמנה עשין ש"י ושי"ר אין מעכבין הוי ב' מצות (וד' פרשיות ד' עשין אע"ג דמעכבין וי"ל אין מקומו פה) ולדינא אם מתרמי ליה מ"ע כהשבת אבידה וכדומה י"ל נ"כ עדיפא דאית בהו שלש להטור משא"כ להר"מ י"ל השבת אבידה עדיפא דאית בה עשה ול"ת (וע' בבא מציעא מזה ומיהו אם מת בבית הכנסת ואמרו לכהן לישא כפיו לכאורה מ"ע דנ"כ אין דוחה לעשה ול"ת דטומאה וכשיש ג' עשין י"ל דדוחה דל"ש מאי אולמיה דהאי עשה מהאי ואמנם בתוס' סוטה ל"ח ב' ד"ה כל בשם ירושלמי דאין נ"כ דוחה לטומאה והנה י"ל אם הזיד ולא יצא דאין עשה דפשיעה דוחה כמ"ש התוס' עירובין ק' ד"ה יתן יע"ש ואפילו לא ידע או מת פתאום אחר שיאמרו לו משמע שם דיוצא ומיהו טומאה בבית הסמוך אין יוצא דהוי דרבנן ונ"כ ד"ת ואפילו יודע דצריך לישא כפיו עא"ר קכ"ו ג'. ועיין מפרש ירושלמי נזיר פ' כ"ג דף כ"א ב' (ד"ב) מ"ש ד"ה וסובר מ"ע דרבים יע"ש י"ל אפילו נאמר דהוי כו' י"ל מ"ע דרבים דוקא באי"א להפטר ממנה משא"כ דאם לא אמרו לו אין עובר אפשר לא אמרינן ביה הא מלתא ומיהו הא ודאי דלענין דחייה יש לדחות והעד כלאים בציצית דחובת גברא ואי בעי לא לביש ועיין כתובות אלו נערות אי אמרה לא בעינא לא דמי לזה יע"ש והוי יודע שהגירסא שם בירושלמי מהו שיטמא כהן גדו"ל לנ"כ והמפרש מוחקו וכ"נ מתוס' סוטה שם וי"ל כ"ה יש שתי עשין עכ"פ (דאמור להם בעי לדרשא כד יימרון להון עבי"י ופרישה וב"ח ופר"ח) משא"כ כ"ג יש בו עשה נוספת ג"כ ב' עשין מש"ה בעי דמה אולמי' כו'. ואין מקומו פה. וי"ל דמ"מ עובר ב' לאוין ה"ה ב' עשין כו' אף להר"מ ז"ל רק אין לוקין שמונים:

**ומ"ש** המפרש דאבעיא אע"ג דלא היה בבית הכנסת קשה דנהי דמענישין על עשה כזה בעידן ריתחא כדאיתא במנחות סדינא בקייטא מכל מקום אין דוחה ולא הוי מיבעי ליה כלל. ועיין בספר חמד משה. ועמ"ש בעזה"י באות שאח"ז בזה:

**ומ"ש** הט"ז בדברי הטור יש בו מהעיון ואפרש כפי כוחי בעזה"י. לכאורה הטור והר"פ תלוי במחלוקת הטור והר"מ אי כעובר בני עשין או ג' ממש לטור אמור לפשטיה צווי וקאי לאהרן ובניו ואהרן יחיד נמי עובר אם קראו לו והר"פ סובר כר"מ דאמור להם לדרשא לחוד דכד יימרון להון וממילא לא' אין קורא ואפילו קראו אין עובר וקשה לכאורה להמחבר ס"ב כל כהן אפילו יחיד ובעובר בג' עשין ולזה י"ל קצת או נאמר דלשנים קורא כהן ולא' לא הכל אסמכתא מדרבנן ומ"ה אף לשנים אין קורא כלל מיהו מתוספות מנחות מ"ד א' ד"ה כל כהן מבואר דמ"ה לשנים קורא כהן ולא' לא ומ"ש

הט"ז דאי לא כתב קרא (י"ל דלא' אין צריך לקרות לא איסורא יעיין בס' חמד משה) אף דאי לאיסורא כתב מ"מ הציווי כה תברכו איך יצויר לכתחלה לאהרן יחיד כיון דאין קורא ליחיד לית ציווי ואי שעבר וקרא הוי דאי ולא כתיב. עוד הקשה מסעיף י"ג מה שמחולק הטור שם דלכהן א' נמי מקרא אותו והא ודאי לאו פשטיה א"כ כמו בדרש"א א' דלא' אין קורא. ותי' ותוכן כוונתו לטור דג' עשין ממש מנ"ל פשטיות וב' דרשות אלא דיש יתורא כו' אמור האלף קמוצה והיה ראוי לנקד בשוא לחוד ציווי המורה על העתיד ובקמ"ץ מקור מורה לפעמים על העבר ש"מ כד יימרון והוא עתיד וה"פ אימתי מ"ע כה תברכו כדאמרו להון מעיקרא וגם דרשא ב' דמקרא מלה במלה דאל"כ לכתוב אמור בקמ"ץ מקודם כה תברכו או בשוא אחר כה תברכו וידעינן כד יימרון דאל"כ לכתוב קודם כה תברכו דהא האמירה וקריאת כהנים קודם הברכה ומדכתב בקמץ האלף ואחר כה תברכו שמעינן עוד דבתוך הברכה מקרא להם (וכ"ש אם נאמר יברכך אין מקרא להם כבסעיף י"ג יע"ש) ואי להך לחוד לכתוב אמור בשו"א ש"מ כולהו דהיינו ב' דרשות ופשטיות לעשה והוי ג' עשין ממש דאי רק כד יימרון לכתוב בשו"א. ונראה כפי דעתי שצריך להגיה מלת א"ו בט"ז. לכתוב אמור בשו"א [או] קודם הברכה נ"ל. והעולה מדבריו דלכהן א' אפילו אין קורא אותו עובר אם לא יעלה וכ"כ הנ"ץ סעיף י' בזה. וההיא דלכהן א' מקרא מלה במלה דזיל בתר טעמא משום טעות ה"ה א' נמי ודאי בזה לא דרשו להי"ם לשנים דוקא. וסיים הט"ז כ"ז אי עובר או לאו אבל פגם ודאי איכא אע"פ שלא היה בביה"כ כשקראו כהנים כבסעיף ד' ואי"ה במ"א אבאר עוד. וכ"כ הפר"ח סעיף יו"ד כהן א' עובר אפילו אין קורא עובר באפשר יע"ש עמ"ש באות ח':

**סעיף ד**

**אם** עט"ז באות ג' (הראשון) דעתו דאחד צריך לעלות מעצמו וא"ל עובר בעשה מן התורה וכ"ד הפר"ח והנ"ץ כאן ודעת הט"ז לעיל דלאחד אינו קורא דרשא גמורה ואיסורא יש אם קורא ומלבוש משמע שזה אסמכתא לא' אין קורא כו' מתוס' מנחות מ"ד א' ד"ה כל משמע דרשא גמורא לא' אין קורא יע"ש. ועמ"ש באות ח':

**סעיף ה**

**ולא** עט"ז ומנהגנו מבואר בהר"ב דאומר השי"ץ:

**סעיף ו**

**ומגביה** עט"ז ולא לגמרי שיהא ה' אוירי' ומש"ה אמר ומגביה קצת עא"ר:

**סעיף ז**

**ה'** אוירים עט"ז. ועב"י עוד כמה מנהגים בזה:

**סעיף ח**

**מתחילים** עט"ז ודעתו לעיל באות ג' דהנך דרשות גמורות הם ודריש טעמא דקרא משום טעות ומש"ה יחיד נמי מקרא ובתיבת יברכך ליכא טעות ועמ"ש במ"א מזה. ודעת הלבוש דהנך אסמכתא נינהו וכ"נ מתוס' מנחות מ"ד א' ד"ה כל יע"ש. ולכהן א' לכ"ע מקרא יברכך כמ"ש המ"א אות כ' ולענין אי יאמר החזן כהנים בקול רם בכהן א' כתבנו במ"א וגם יי"ל לט"ז במסקנא אין איסור"א ולה"א כ' דיש איסור דכהן א' אין עובר בהכרח לא' אין קורא איסורא משא"כ באמת לאחד אין קורא אין צריך דממילא הוי מ"ע משא"כ לשנים יקרא להם דלא הוי מ"ע כ"א בקורא אותם וז"ש באות ג' דממעט א' שאין צריך תחלה והבן:

**סעיף ט**

**בלשון** הקודש עט"ז כפי דעתי העניה האדון ז"ל כיון בכאן כוונה גדולה והוא בסוטה יליף הנך ג' דברים להי"ק ועמידה ונ"כ לחד תנא מג"ש ופנים להדי פנים וקול רם ממשמעות ושם המפורש ושמו כו' ועכ"מ פי"ד מה"ת הי"א דיליף כל הני מג"ש וא"י דרק שלש מג"ש ועלחי"מ וי"ל בקול רם ופנים לפנים אפשר נמי מכה תברכו ונאמר (דברים א' כ"ז י"ב) וענו הלוים בקול רם ולברך קאי נמי אלוים ורש"י פירש שם הפכו פניהם ועיין רא"ם שם וא"כ כולהו נפקו מג"ש כה תברכו חוץ שם המפורש כו' אבל הט"ז ז"ל בחר לו לימודים מפוזרים דכה תברכו פסק כר' יהודה בסוכה דמסתבר כה עיכובא ועמידה כרבי נתן דלשרת ולברך בשמו איתקוש ברכה לשירות שנאמר לעמוד לפני ה' לשרת ולברך בשמו איתקוש כו' ע"ש ובנשיאת כפים וישא אהרן ידיו ויברכם משמע כת"ק דהתם. והנך רואה דלרבי נתן היקש גמור הוי הך קרא (דברים יו"ד ח') ובקרא א' נאמר כן ודאי מסתברא דהיקש גמור הוי וראיתי להמ"ל פ"ד מה"ת ה"ט הקשה לרש"י (ויקרא ט' כ"ב) וישא אהרן יברכך יאר ישא דמסוטה יליף מה להלן כו' משמע דהתם לאו ברכת כהנים והנה התי' מבואר שם בכמה אנפי (וי"ל עוד דאהרן מעצמו נשא כפיו אבל לא שיהיה מצוה ועיכוב בכך ולכך יליף ג"ש) ואמנם מר' נתן דיליף הוא ובניו כל הימים מקיש בניו לו (דברים י"ח ה') יראה כרש"י בחומש דאי ויברכם ברכה אחרת אין שייך להקיש בניו לו דברכה זו אינה נוהגת כלל לדורות וקרא דהוא ובניו לא נזכר כלל ברכה כ"א שירות אלא דאיתקש ברכה לשירות מקרא (דברים יו"ד ח') והתם ברכת כהנים איתקש ועיין מ"ל ותבין דלכאורה מגמרא זו ראיה לרש"י וכדאמרן. והנה המחבר השמיט פנים להדי פנים ונתקשה בזה הפר"ח ותי' דסמך אסעיף כ"ג ומ"מ אמאי לא כללם כאן וי"ל הנך ד' עיכובא הוי ודיעבד לא יצא (בקול רם מג"ש או אמור להם כהנים לישראל נמי משמע א"כ פשיטא הכין הוא שישמעו הציבור ובלחש לא

עשה כלום) משא"כ פנים לפנים אסמכתא בעלמא הוי ולא לעיכובא. ומה שיש לעיין מה דנקיט הט"ז כה תברכו בלה"ק כרבי יהודה ולא כת"ק דמתני' סוטה ל"ב ותוס' ל"ג א' ד"ה ורבי יהודה דמשמע לרבנן כה לאו עיכובא אין מקומו פה ועיין תוס' שם ל"ח א' ד"ה ורבי יהודה ודי"ה הרי הוא אומר ודי"ה או אינו יע"ש:

**ואחרי** כל הטורח הזה יש להציל לאדונינו ז"ל במ"ש באות כ"ז ול"ה דמשמע ליה דהיקש גמור הוא ובתענית כ"ז א' מבואר דאסמכתא הוי וכבר ראיתי שחרו אפם בו הא"ר ושאר פוסקים ובמ"א אות נד"ה כתב בקוצר זה לי העני י"ל דבתענית הסוגיא דת"ק כרבי נתן וכדומה משא"כ לרבי נתן דמסתבר טעמיה דהיקש גמור הוא ובחד קרא כתיב לעמוד לשרת ולברך כו' וכנראה מתוס' סוטה ל"ח א' ד"ה הרי הוא אומר. ובתענית בתוס' ד"ה אי מה כתבו נראה דבעוד יום מברך כו' פשיטא ומבואר בגמרא אלא דל"ת לרבי נתן ואינך ומדוכתי טובא משמע דאיתקש היקש גמור ברכה לשירות יהא בעל מום פסול ואליבא דת"ק דרבי נתן דהיקש אסמכתא קאמר כן לזה כתבו מדמסיק סתמא דתלמודא כן משמע לכ"ע בעל מום כשר דאל"כ היה לו לומר לרבי נתן כו'. ומשם משמע נמי דערל פסול לנ"כ דאין אוכל בקדשים ואי"ה יבואר במ"א אות נ"ד וכאן אין להאריך זהו מה שרצינו לבאר בכאן כי דברי אדונינו הט"ז ז"ל שרירין וקיימין כפי דעתו ושיטתו. ובאות כ"ז ול"ח יבואר עוד אי"ה ועיין לבוש כתב ישיבה שאין למעלה ישיבה ובגמרא מבואר לימודים ובע"ץ כתב ג"כ שאר לימודים יע"ש:

**סעיף י**

**לענות** אמן עט"ז דאסור לעקור רגליהם עד שיסיים ש"ץ שים שלום כמ"ש בסוטה ל"ח ב' ואמן עדיין מן הברכה הוא ומפי רוב הציבור סגי ול"ד לסעיף ח"י עמ"א אות כ"ו. ועמ"ש בקכ"ד סי"א ועמ"א וט"ז אות ז' יע"ש:

**סעיף יא**

**דרך** ימין עט"ז בסימן תרצ" אות י"ג ומ"א כ"א ותרע"ו אות וי"ו ולבוש שם. ומ"א שם בתרנ"א איטר אזלינן בתר ימין דעלמא ואני מסופק דאפשר בלולב וכדומה שכולן מקיפין דרך ימין צריך הוא ג"כ לעשות כן משא"כ בכהנים וכדומה שאין ניכר שמשנה מהעולם ומכל מקום שאר כהנים עושין כו' ע"כ גם בכהנים אזלינן בתר ימין דעלמא:

**סעיף יב**

**עד** עט"ז חולק על מ"א כ"ח וסובר כפרישה דכאן נמי ממתין על המיעוט והמעיין בתוס' סוטה ל"ט ב' ד"ה עד בתי' א' אף הכהן אין שומע תיבת כהנים הואיל ותרי קלא משונים זה אמן וזה כהנים וכי אמרינן חביב יהיב דעתיה בתרי קלי דשוין ולתי' הב' אף במשונים יהבי כהנים דעתייהו ורק הכהן אין מתחיל יברכך עד שיכלה מפי כ"ל הציבור אמן

דמאריכין אין שומעים יברכך מכהן ומשמע שם כתי' אחרון נקטינן כמ"א כאן כ"ח אבל הט"ז הסכים לתי' א' הלכך לא מבעיא שאין הש"ץ מתחיל יברכך עד שסיים כ"ל הציבור אמן דכהנים לא שמעי תרי קלי המשונים ויטעו אפי' תיבת כהנים שאין כ"כ חיובא שישמעו הכהנים (ולקיים מ"ע כד יימרון להון בשנים כשאומרים להם לרחוץ די בכך) אפ"ה ממתין הש"ץ על המיעוט וז"ש המחבר מפי הציבור וקכ"ד ס"ט פירש מפי רוב הציבור והוי כאלו אמר מפי כ"ל הציבור ומש"ה א"א ליישב קושיית הב"י באות י"ג כמ"א כ"ח אבל המ"א נקיט כתי' הב' בתוס' שם ומש"ה כ' באות כ"ח כן יע"ש. ומ"ש הפר"ח תוקעי חצוצרות לא שמעי קול שופר י"ל דל"ד למאריכין באמן דצריך כוונת הלב משא"כ חוש השמע גם התוקעי חצוצרות יהבי דעתייהו אשמע שופר:

**סעיף יג**

**אינם** עט"ז (אע"פ שכתב כל הציבור לא הונח במ"ש המ"א כ"ח וכנראה מב"י שכתב בקושייתו מפי רוב הציבור ובאמת שהביא דברי התוספות הונח לו כו' ומש"ה שתיק ליה הר"ב בכאן) ואזיל לשיטתיה באות י"ב כפרישה וכתי' א' של התוספות שם דהמקרא אין רשאי לקרות תיבת כהנים עד שיכלה אמן מפי כל הציבור וכ"ש מלת יברכך צריך הש"ץ להמתין על כל הציבור. והלבוש כתב אין המקרא אומר יברכך עד שיכלה אמן מפי הציבור כהר"ב בסי"ג והשמיט תיבת כ"ל כמ"א כ"ח דהמקרא א"צ להמתין על המיעוט בזה. ועל מ"ש הר"ב בהג"ה תיקן הלבוש דהתחלת הט"ז שים שלום תהיה עד הציבור אמן ואז יתחילו הכהנים רבון כד פתח ש"ץ שים שלום אבל הט"ז פי' דהש"ץ א"צ להמתין בשים שלום על המיעוט כמ"ש בקפ"ד ס"ט (ומ"ש דומיה די"ל התם א"צ אבל כאן צריך הש"ץ להמתין עד שיסיימו כהנים שלום כבסט"ו וה"א מיעוט מאריכין עדיין מברכת הכהנים הוי) סובר כט"ז דגם כאן צריך מפי כ"ל הציבור דא"א לכהנים לומר עשינו כו' דגם להמיעוט מברכין הכהנים אפילו לאחד (עט"ז אות כ"ג ומ"א ל"ח) וכ"ז שלא סיימו המיעוט אמן לא עשו כו' והמ"א חולק על זה באות כ"ח מקצה לקצה וע"ש ושם יבואר אי"ה בזה:

**סעיף יד**

**אין** עט"ז הסכים דהבטחה לא מהני כאן דבס"ך כתב המחבר דלא יתבטל כ"כ הא לא"ה לא ואף דחייב לענות אמן כבסי' רט"ז כאן אין חייב וכ"ש הוא אם יש כהנים אחרים אע"ג דראוי לקיים מ"ע כל שלא מתבטל לגמרי כו' והפר"ח פסק בפשיטות דעונה במובטח דאזיל לשיטתיה בס"ך ואנו אין לנו אלא דעת המחבר ואין למידין הלכה מפי המדרש ומ"ש הט"ז אמן אחר באהבה עונה כ"מ בלבוש ג"כ ועכ"מ פי"ד מה"ת ה"ה נסתפק בזה די"ל לא פלוג והוי יודע דיחיד העומד בתפלה והגיע להטוב שמך כו' אי רשאי לענות

אמן אחר באהבה וכדומה באנו למחלוקת הב"ח וט"ז להב"ח היה לו להקדים ולט"ז שפיר דמי ועא"ר אות ל"ח. מ"מ ש"ץ אחר שלום לא יענה אמן מפני הטירוף שצריך לומר שים שלום. ואי"ה ברט"ו אכתוב שאם שנים ברכו ברכה על הפירות אסור לאחד לענות אמן על ברכת חבירו קודם שיטעום וכ"כ בתשובת פנים מאירות חלק שני סימן ה' וראיה מטור סי' נ"ט ואין להאריך כאן:

**סעיף טו**

**עדיף** עט"ז כוונתו דחזר כאן מספרו הארוך דא"ל מלת עדיף ה"פ דאם יש מי שכיון עדי"ף ממובטח דמובטח אומר החז"ן ש"ש והמקרא קורא יברכך כו' ובאמת י"א דכה"ג אסור באין כיון המקרא מראש ועד סוף עב"י משא"כ באין מובטח ויש אחר שכיון עדיף שמקרא יברכך וש"ש וכיון מראש ועד סוף דז"א דאיך נימא עדיף על תקנה דלא נזכר במשנה ממה שנזכר וע"כ חזר כאן ורק עדי"ף במובטח דעדיף שיסיים המקרא ש"ש גם המעיין בב"י כתב תחלה דהגמיי' מיירי באין מובטח כו' אבל לאחר שהביא דעת האגור להשוות דעת רש"י עם הר"מ ז"ל דרש"י מיירי באין אחר ולא פי' דהר"מ מיירי באין מובטח אבל חזר ממ"ש תחלה וכ"ה בנ"ץ והם דברי הט"ז במ"ש ואי דבב"י כו'. והב"ח כתב באין מובטח הוי פסקי פסקי והט"ז לא הונח לו בזה כ"א באין מובטח ההכרח על השני ולא יוכל לכוין בתחלה וכו'. והנה מה שחרו אפם על הלבוש סכ"א עיינתי שם ולי העני נראה דלבוש בסכ"א ה"ק דהמחבר לא חזר כאן מספרו האריך ומלת עדיף ג"כ א"ש והיינו באין מובטח ועבר ועלה באין שם כהן רק הוא אז אם יש אחר שכיון יסיים ש"ש ואם לית בהכרח יסיים הש"ץ אבל לכתחלה לא והיינו דלא תנן במשנה לא תקנה לכתחלה אבל במובטח אין עדיף רק סיים הש"ץ ולפי שראיתי להא"ר אות מ"ב הרגיש בזה לא אאריך בזה:

**ומהא** דהר"מ מרוטנבור"ג ז"ל יש להוכיח דכהן א' אף בלא אמרו לו עובר מ"ה כט"ז אות ג' דאל"כ מנא ליה למידק מדתנן א"ם תנאיית אימא דוקא דאם יש כהן אחר קורא כהנים ועולה שלא יעבור ובכהן יחיד אין קורא ואין עובר ש"מ דעובר אף באין קורא כו' ומיהו מוכח ג"כ דהעמידו דבריהם כו' דאל"כ הא עובר וע"כ במ"א אות בד"ל א"כ אין הוכחה לט"ז אות ג' ואין להאריך:

**סעיף טז**

**אלא** עט"ז וא"ר מ"ד המליץ בעד החזנים מתוך הסידור הוי מובטח וגם מלות קצרות יש יותר טירוף הדעת ועי' תה"ד כ"ו המקרא קורא חיישי' לט"ד הכהנים מכ"ש באפשר בחזן גופא:

**סעיף יז**

**משתדלין** עט"ז בר"מ פי"ד הי"ד ובכ"מ שם ודייק לה מדלא תנן אם יש כהנים אחרים אין כהן רשאי להיות ש"ץ (וא"ש הוכחת הר"מ מרוטנבור"ג דתנן אם אין כהן אלא הוא דלמא ביש כהן אסור להיות ש"ץ דצריך המקרא ישראל אלא כמ"ש ותוכן דברי הט"ז דהמקרא צריך ישראל דוקא ולא כהן ואם אין שם ישראל יודע להקרות אין הכהן קורא ומיהו עיקר הקריאה לא מעכב כו' דלא כלבוש סכ"א דכהן מקרא כו' ועמ"ש באות שאח"ז. ועמ"ש באות כ"ב:

**סעיף יח**

**והחזן** עט"ז דכאן לא עדיף כו' דלעיל ס"ך עדיף שהש"ץ טרוד מאימת ציבור משא"כ כאן אדרבה הש"ץ יאמר ואין נכון שאחר שעומד שלא במקום שץ כו' ועמ"א אות ל"א הביא דברי הב"ח כתב בס' חמד משה כשאין רק כהן א' אם יש מי שבקי בתפלה למה יהיה הוא ש"ץ ומתבטל מנ"כ עוד כ' כששש"ץ כהן לא יאמר אלקינו והמקרא אומר רק מלת כהנים ולא או"א יע"ש. עפר"ח בשם משפט צדק כ"ט אם ש"ץ כהן ואין שם כהנים לא יאמר או"א רק ישראל יאמר יע"ש דאם יש כהנים א"א או"א ל"א בסעיף יו"ד וא"י דא"כ בחול נמי ש"ץ כהן אין אומר או"א ברכנו כו' אלא דהכהנים ג"כ מתברכים:

**סעיף יט**

**ולא** עט"ז ירושלמי הוא הביאו הב"י ועיין דרישה מזה ועד"מ שגם הישראלים משלשלים הטליתות שלא יסתכלו כלל חוצה:

**סעיף כ**

**ובצדיהם** עט"ז ומ"מ לא יהפכו פניהם לכותל מזרחית אלא יהפכו פניהם לכהנים עא"ר אות ו' ז' ח' דכל כה"ג הוי כפנים להדי פנים כאדם שאומר לחבירו. וצדדי הכהנים ממש הוי בכלל ברכה ועמ"א אות ל"ו:

**סעיף כא**

**אם** עט"ז והעומדים בחצר בית הכנסת אם יכולים לילך לצפון ודרום או למערב עדיף טפי ואם לאו הוי אנוסים ועמ"א אות ל"ו:

**סעיף כב**

**לאחיהם** עט"ז עמ"א בשם ב"ח ולתי', הא' אפילו יש כאן בנות ישראל נשואות לישראל ולתי' הב' מיירי נשי כהנים ועב"ח. ומיהו ביש יותר מעשרה העשרה עונין אמן ועדיף טפי ממה שיענו הנשים ואם אין שם כלל מי שיענה אמן יראה דאפ"ה נ"כ דאמן לאו עיכובא ומיהו חיובא ליכא דכד יימרון להון ישראל הא כהן האומר לחבירו אין עובר ונשים וגרים ועבדים האומרים אי עובר יבואר אי"ה במ"א ל"ז. הקשה א' מתלמידים כול"ם עולים והא א' ש"ץ. ומסתברא אם מתפללין כול"ם עולים הראוים לבד הש"ץ

כבסעיף כ' ואם התפללו כבר כולם ממש עולים. והט"ז אות י"ז כתב דכאן נ"כ בלא הקריאה דמי מהם יקרא משמע הש"ץ ג"כ עולה ואפשר דלא יאמרו פגום הוא מפר"ח סכ"ב אין ראיה דהוא פסק בס"ק דלא כהגמי"י יע"ש:

**סעיף כג**

**והעשרה** עט"ז הוא מב"י ואות א' ב' הקשיתי דאימא פחות מי' אין הברכה עליהם ושם באין בעי' רק מנין ומיהו הא ליכא למימר דפחות מי' אף כהנים כן ושאני כהנים דראוי לישא כפיהם דא"כ יותר מעשרה נמי. ואפשר דקושיית הב"י מדלא אמר שם למי מברכין ש"מ דיחיד ישראל נמי ראוי לברכה ועובר הכהן אם אומר לו הישראל לברך ועשרה כהנים לאו משום דראוים לברכה דהם מתברכים מפי השם יתברך אלא כדי שיהיו עשרה שומעים ועונים אמן עדיף טפי מנשים עיין כ"ב:

**סעיף כד**

**אין** עט"ז והלבוש כתב שאומרים רבון אני שלך בשעה שמאריכין בכ"ף דישמרך ויחונך יע"ש ועא"ר דאין להחזיר התיבות מן יברכך יע"ש:

**סעיף כה**

**אך** עט"ז וסוטה מ"ם א' ובתוס' ד"ה כל יע"ש ועמ"א אות ל"ח ומ"ש שם בשם א"ר:

**סעיף כו**

**מי** עט"ז ס"ד (וט"ס ס"ה) וי"ל אין ניכר אם הוא אבל משא"כ מום ועא"ר נ"א אבל רק מנהגא ועפר"ח פוחח לא ישא כפיו גמרא מגילה ע"ש בשם ס' המקצועות כהן שיש נדה בביתו לא ישא כפיו יע"ש וא"י אם אשתו נדה קאמר או אפילו כך והעולם אין נזהרים בכל זה עפ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף כז**

**ואם** עט"ז באות ג' כתב חידוש דין שמ"מ אין עובר ודאיק לה ממגילה כ"ד ב' דש מות"ר והנה ברכות ל"ד א' רשא"י ולדידיה באות ג' יחיד חייב אף באין קורא וע"כ רשאי ל"ד וי"ל דלדיוקא הא כהנים אחרים אין רשאי עמ"ש בס"ך. ומ"ש הקושיא והתי' עא"ר אות נ"ב ופירשתיו באות ט' דהגמרא תענית כ"ז א' לת"ק כו' והא דאמור בני אהרן ולא ינוח אהרן צריך משמעות הקרא בניו בתולדה אף בעל מום ואפילו מכהנים לא אימעט בעל מום כ"ש כאן דמשמעות בניו"ו ודאי מורה כמו שהוא בתולדה אף בעל מום ועדיף מהיקשא דלשרתו ולברך בשמו ועיין רא"ם פ' אמור דבני בעל מום ממשמעות יע"ש. והא דחלל אין נ"כ כבס"ב והוא מר"מ פט"ו מה"ת ה"ה אע"ג משמעות בני אף חללים אי לאו הכהנים י"ל באמת דכתיב הכהנים למעט חלל שמטמא גילה התורה דזר ממש הוא ואימעט בכ"מ מבניו דלאו בנו בכהונה הוי. ובן ט' לראשון או בן ז' לאחרון ספק

כהן אין נ"כ ועשרה כהנים ופי' א' בזנות ובעל משתקין מכהונה מדרבנן ואין אוכל כו' ויש לספק אם נ"כ עיין ר"מ פ"ך ה"ך מא"ב ואה"ע סימן ג' ס"ט ובהג"ה זינה עם פנוייה ומודה בזה הבן כהן לכל דבר יע"ש וצ"ע. ואי"ה באות ל"ח ומ"א נד"ה אבאר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף כח**

**ידיו** עט"ז ועא"ר אות נ"ה דהטלית של הקהל לא מהני דכיון דידעו שיש מום יסתכלו. ועיין לבוש כתב דלא נהגו כן אפילו היתר דכהנים ע"י טלית שלהם:

**סעיף כט**

**איסטי"ס** ופואה עט"ז. והיינו באין דש בעירו בעינן מלאכתו בכך ודש שרי אף ביחיד עב"י ובש"ע. ע"ק ופר"ח כתב זה דש מותר (עפר"ח שם משמע שלא היה גורס כן) ובש"ע עם ט"ז ומ"א השמיט זה:

**סעיף ל**

**לאלפין** עט"ז ועמ"א מ"ו. ומ"ש דש בעירו מותר הנה ב' טעמים א' משנה הברכה יער וכדומה עמ"ו ישראל כו' ב' שיסיחו דעתם וישמעו כמ"ש הלבוש ולטעם הב' מהני דש בעירו ולא לטעם הא' ודוקא חיפני ובישני במקומן דכולם אומרים כך וכנראה ממהרי"ט חלק אה"ע סי' י"ו הביאו המ"א אות מ"ו ואי"ה שם יבואר כתב הפר"ח נראה דכל הני דלא יעלו לדוכן אם עלה לא ירד ועמ"א אות י' יע"ש:

**סעיף לא**

**דוקא** עט"ז בא"ר אות סמ"ך האריך לתמוה דאדרבה הקושיא יותר חזקה דאמאי כתב הטור דיג"ש וב"ש אסור לבדו עתה הוי אקראי גם מ"ש עם כהנים אחרי"ם זה אינו דבקביעות נמי שרי עם אחרים יע"ש ולי העני דברי אדונינו ברורים בטעמן דהתוס' הקשו במגילה פעם משמע קטן שלא הביא ב"ש אין נ"כ הא הביא ב"ש נ"כ ופעם אמר דמשידע לישא כפיו נ"כ אפי' קטן שלא הביא ב"ש ופעם אמר דוקא נתמלא זקנו הא ב"ש אין נ"כ ובהכרח שיש שלשה חילוקים קטן ממש לבדו אין נושא אפילו באקראי הא ב"ש נ"כ לבדו באקראי ועם כהנים אחרים קטן ממש שרי וכ"ש ב"ש (ואפשר אפילו בקביעות עם אחרים ואין מוכרח) ובקביעות לבדו בעינן נתמלא זקנו והנה יש לומר תי' אחר והוא דלבדו אפילו באקראי אין נ"כ עד נתמלא זקנו שאין כבוד הציבור בכך וההוא דקטן ממש אין נ"כ הא ב"ש נ"כ עם אחרים בקביעות ומש"ה קטן ממש לא שרי רק באקראי עם אחרים להתלמד ולחנך הא לא בקביעות בכל יום וההיא דקטן נ"כ עם אחרים באקראי ונתמלא זקנו דנ"כ הא ב"ש לא אפילו באקראי לבדו מיירי וא"כ מתורץ הנך ג' מקומות ודברי הטור על מקומם יבואו בשלום דמש"ה כתב דקטן ממש וגם ב"ש לבדו כלל לא

אפי' באקראי הא עם אחרים שניהם מותרים באקראי ובקביעות קטן ממש אסור אפי' עם כהנים אחרים והאידנא ליכא קביעות ומש"ה השוה אותם הטור דגם קטן שרי כה"ג עם אחרים ועמ"ש אי"ה במ"א מח"ט בזה:

**סעיף לב**

**שהרג** עט"ז גם כי תרבה תפלה ותשובה אפ"ה לא מהני עב"ח (ישעיה א') ועמ"א אות נ"א כל מה שכתבתי שם שייך גם לכאן:

**סעיף לג**

**מל** עט"ז השמיט שמא לא כלו חדשיו עמ"א אות נ"ב ומ"ש שם:

**סעיף לד**

**שתה** עט"ז הלאה לאות כ"ז דהיקש גמור הוא ועמ"ש באות ט' באורך מזה ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד:

**סעיף לה**

**שתאו** עט"ז והמעיין בפ"א מה' ביאת מקדש ה"א וה"ה משמע דכל הנך דה"א פטור אבל אסור לבד במים השלימו לרביעית קיל טפי ומותר אבל הט"ז סובר דכולהו פטור ומותר. והנה בראי"ם פ' שמיני (ויקרא יו"ד טית) כתב לחצאין אפילו תוך כא"פ או תוך רביעית בעלמא חייב הכא דרך שכרותו בעינן יע"ש ולפ"ז י"ל חצי שיעור שרי בעבודה אם נימא הטעם והפירוש חזי לאיצטרופי כא"פ או רביעית דזה לא שייך כאן. ומ"ש שאר משקין אסור כמו עבודה אבל לבי"י שרי שאר משקין ועמ"א אות נ"ה. עיין פרישה מ"ש איך שייך בנ"כ דמעכב דיעבד התוס' בסוטה ל"ח א' ד"ה הרי הוא מבואר כן ואלמה לא דקראו לו (ולהט"ז כהן יחיד אף בלא קראו) עובר בעשה אם בירך בישיבה צריך לחזור ולישא כפיו אחר התפלה וכן שיכור כה"ג ומ"ש הט"ז ראיה מתוס' אלו דהיקש גמור הוא בתוס' מנחות ק"ט א' ד"ה לא כתבו מה משרת בעל מום לא לעמידה הקשתיו יע"ש ואמת בגמרא שלנו ליתא וספרי הוא ולא ראיתיו כעת והמ"א באות נ"ד הביאו בשם סמ"ג. וכהן ערל לט"ז לכאורה דהיקש גמור הוא רק בעל מום בתולדה י"ל ערל לאו בתולדה הוי דעמוד ומל פסול הוא ועיין אות כ"ז אלא דא"כ טמא נמי וא"כ צא ופרנס כהני הזמן לנ"כ דכולהו טמאי מתים נינהו. והנה בקרא (דברים יו"ד חית) לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו אפשר דנ"כ דמקדש איתקש דבשמו אפשר שמו המיוחד כמו ושמו שמי המיוחד וכן כתוי' לפני ה' הא בגבולין נ"כ לא איתקש כלל:

**עוד** רגע אדבר בהא דתענית כ"ו ב' שכיר אסור מנזיר ולא אמר דהוקש לפירות וחרצן מותר וכמ"ש הר"מ באמת דאיתקש כו, ועלח"מ פט"ו מה"ת הג"ד וי"ל דא"כ שאר משקין נמי ומש"ה מנזיר שאר משקין שרי ולט"ז י"ל באמת אה"נ דמהיקשא יליף וכ"ש

למ"ש לעיל אות ט' וכ"ז דבסוטה מבואר דהוי היקש גמור וגמרא דתענית כת"ק כו' ועתוס' סוטה ל"ח א' או איני אלא בלחש הקשו תימא וי"ל לר"י נמצינו למידין דברייתא זו נשנית בלי חולק סוברת דלית ג"ש כ"א היקשא וכן הלכה (אבל במ"א באות כ"ג כתב בינוני טור וא"כ לק"מ קושיית התוספות וי"ל הלכה כת"ק והבן) והא דאמר שיכור אסור משמע עכ"פ רביעית דבפחות מיכן לאו שיכור מיקרי ולא יליף מנזיר לחצי כיעור ועפר"ח צ"ע:

**עיין** ר"מ פ"ב מה' ביאת מקדש הלכה ט' אונן ד"ת יום המיתה אונן דבריהם כ"ז שלא נקבר יע"ש ואונן ד"ת פסול לנ"כ ואונן דבריהם נמי דפטור מכל המצות ומיהו נתייאשו לקוברו כו' יש לעיין בזה ואבל מנהגא הוא ועמ"א אות ס"ד ואי"ה שם יבואר עוד ואי"ה בסוף הסימן אכתוב קצת איזו אם עלה ירד או לאו עב"ש אה"ע ה' א' פ"ד וכ"ש י"ל אסור לטמא למתים וגיורת אין מפורש הא זונה חללה אסור ולנ"כ עמ"א:

**סעיף לו**

**י"א** עט"ז וכ"כ מ"א אות ס"א דנ"כ דלא גרע כו' כבסעיף ל"ט. הא שאר עבירות חילול שבת לא וכן עט"ז עמ"א אות ס"ב:

**סעיף לז**

**שאין** עט"ז והנה בכהן יחיד לט"ז ג' שעובר אפילו אין קוראין לו א"י טעם למנהגינו וכי יעבור על ג' עשין בכל יום וי"ל שהציבור מוחלין לכהן הואיל ואין שרוי בשמחה ועמ"א עי"ן:

**סעיף לח**

**אפילו** עט"ז ועמ"א עי"ן והט"ז לשיטתיה באות ל"ו ולענין הרבון אם יאמר בשבת עמ"א אות עי"ן מזה:

**סעיף לט**

**אם** עט"ז העלה כל שאין הנאה לכהן בשירותו אסור לשמש בו. ומ"ש שביתת בהמתו ודאי אם נותן בהמה לעכו"ם לעשות מלאכה ולהאכילה אסור דמלאכה מכאיבה משא"כ בהיא תולשה עשבים:

**מפני** שיש בסי' זה הרבה דינים ויש מהן שאם עלה ירד ויש מהם שאם עלה לא ירד ויש אפילו דיעבד מחיל עבודה נ"כ ויש דיעבד לא אמרתי לפרש קצת בעזה"י:

**דע** שמ"ע של תורה שכהן ישא כפיו פ"א בכל יום ואח"כ אין מצוה ולא כל הכהנים כשירי' לנ"כ ויש מהם פסולי תורה ויש מדברי קבלה ויש מד"ס ממש ויש ממנהגא ויש ממה שחיסר התנאי הצריך והנני פורטם בעזה"י:

**כל** הפסולים לנ"כ הם חמשה עשר.

א' זר.
ב' חלל.
ג' יושב.
ד' אונן.
ה' מומר לעכו"ם.
ו' כהן שהרג הנפש.
ז' נושא נשים בעבירה ומטמא למתים.
ח' בעל מום בפניו וידיו.
ט' שתויי יין.
י' העלג אין מחתך אותיות יפה.
י"א קטן שלא הביא ב"ש.
י"ב מי שלא נטל ידיו לנ"כ.
י"ג כהן שלא עקר רגליו ברצה שוב אין עולה.

הוסיפו עליהם ערל לדעת הב"ח (עמ"א אות נ"ד) וכ"ד שכ"ג ופר"ח סל"ט יע"ש עוד פשוט מי שמומר לחלל שבתות או לד"א להכעיס הרי הוא כעכו"ם ואין נ"כ עד שיעשה תשונה ועיין פר"ח סל"ט. נמצאו כפי מה שחשבנו כל הפסולים חמשה עשר וחוץ מאלו אין פוסל והם הטמא טומאת מת וכדומה ופרועי ראש וקרועי בגדים ודבר חוצץ בינו לקרקע אע"ג דבעבודה פסול לנ"כ כשר הוא כמו שיראה הרואה פ"ט הלכה ט"ו מה' ביאת מקדש כמו שחשבם הר"מ ז"ל ואמת במגילה כ"ד פוחח לא ישא כפיו והפר"ח סעיף למ"ד כתב אולי סמך המחבר על סימן ג"ן ס"ג. ואמנם התם כבוד הציבור וי"א שרשאים למחול גם דוקא זרועותיו מגוליים הא קרוע בגדים כך רשאי:

**והנה** לדעת הט"ז אות כ"ז ול"ח דהיקש גמור הוא מן התורה נ"כ לעבודה הנך ששה ר"ל זר חלל יושב אונן (ביום המיתה) שתוי יין וערל י"ל מ"ה פסולים ומחללי עבודה ונ"כ ואפי' דיעבד עלה ילד וכבר כתבנו מה שנ"ל מהאי דתענית כ"ו ב' ושנראה מסוטה ל"ח דהיקש גמור הוי ושע"כ אין נ"כ בלילה בסי' קכ"ט מה"ט ועמ"א אות ס"ד ונ"ד. ומה"ט י"ל אבל על אביו ואמו דאין מגלח כ"א בשיעור גערה שלשה חדשים ואין הרגל מהני (עי"ד ש"צ ס"ד) ה"ה פרוע ראש (ע' ר"מ פ"א מה' ביאת מקדש ה"א) ואף דאין מחלל עבודה לכתחילה פסול ער"מ פ"ט הט"ו שם וזה סעד למנהג שכ' הר"ב סמ"ג ולא על שאר קרובים דאין רק שלשים יום דמסתמא גילח משא"כ על א"ו לא פלוג ועמ"א ס"ו: ופוחח שאמרו במגילה כ"ד א' פירש"י כבוד הציבור ואי מחלו אפשר ליי"א נושא משא"כ אי דומיא דעבודה (עפר"ח ס"ל) ובעל מום תי' הט"ז כ"ז. ושלא נטל ידיו י"ל מה"ט

ובסעיף ויי"ו עד הפרק כמו לעבודה ובא"ח בשם בעל התמיד שנהגו לרחוץ רגלים אפשר מהטעם הזה. אלא דקשה א"כ כולנו טמאי מתים (ולומר ההיקש ברכה לעבודה בבמה אדרבה זרות כשר וטמא פסול ע' סוף זבחים) וי"ל בדוחק דטומאת מת עובד בק"צ ונ"כ אפשר צורך ציבור הוא ודוחק מכמה טעמים ועוד שא"כ טומאת זבים וכדומה מא"ל:

**לדעת** החולקים סוברים הכל מדרבנן והיקשא אסמכתא ואין לך פסולי תורה כ"א זר וחלל ויושב דלעמידה הקשתיו היקש גמור הוא עמ"א אות ל"ד בשם סמ"ג והנה בשתוי יין כל דבעבודה לא מחלל כשר לנ"כ כמ"ש הב"י ומ"א באות נ"ד וט"ז ל"ה וחלל אע"ג דאין מחלל עבודה כמ"ש הר"מ פ"ו מביאת מקדש ה"י אפ"ה כאן פסול עפר"ח סמ"ב והנה בר"מ י"ל נמצא חלל ועובד אח"כ אבל חלל מיום שנולד י"ל דמחלל עבודה ובתוס' תענית י"ז ב' ד"ה דבר זה משמע אף חלל מיום שנולד אין מחלל והר"מ ז"ל פ"ט הט"ו שם לא מנה חלל עכ"פ לכתחלה כמו פרועי ראש וא"י למה והלבוש בסמ"ב החלל אין שם כהן עליו מיום שנולד אין נ"כ א"י אם רמז לזה ומ"מ הפר"ח כתב דאין נ"כ משמע וודאי אפילו נודע אח"כ ונ"כ כמה פעמים אין נ"כ אח"כ. ובסי' קכ"ח גזרו תענית מנחה שיש נעילה אטו שאר מנחה ואי שתוי דרבנן הוי גזירה לגזירה:

**ולפ"ז** בהנך ר"ל כל שלא עקר רגליו ברצה או מומין שבידיו או עלג וצבוע אם עלה לא ירד כמ"ש הפר"ח סל"ג ומ"א אות יו"ד. וזר וחלל (אפי' נודע אח"כ ויושב שא"א לו לעמוד כ"א ע"י סמיכה ממש וערל ואונן ומומר לעכו"ם דהוי מ"ה כמש"ל נאום ה' יע"ש ואפי' הרג הנפש דהוי ד"ק ואפי' ד"ס אם עלה ירד דקי"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד לא מהני אפילו במידי דרבנן עיין סמ"ע ח"מ ר"ח יע"ש. ודווקא מומין שבידו וכדומה רק משום היסח הדעת אם עלה לא ירד. וכהן שלא נטל ידיו אם נטל שחרית דיעבד יש לסמוך ע"ז אם עלה לא ירד:

**כהן** שנשא כפיו בלילה אין כלום ועובר כשאמרו ביום ולא עלה בג' עשין וכן יושב וכדומה. והנה כהן שלא רצה לעלות מכין עד שתצא נפשו עבר הזמן מכין מכת מרדות כנראה מאה"ע סימן כ"א ס"א דמ"מ לוקין אפי' באין מעשה ועפר"ח א"ח תע"א ותצ"ה ושאר דוכתי ובס' ש"ה כלל מ"ם כתבנו מזה ולענין עדות צ"ע דאפשר דהעמידו כעין של תורה וביש מעשה ואי"ה יבואר בס' ש"ה. וכאן אין להאריך:

## סימן קל

### סעיף א

**רבש"ע** עט"ז ועיין פרישה דלא אמר ואם רעים הם יסתלקו אלא רפואה דכל החלומות אחר הפה נמצא חלום רע אם פותרו לטובה נהפך לטובה וטוב לו שחלמלו מלא חלם

כלל וז"ש כמי מרה ע"י משה רבינו דאלו לא היו כלל הוי רעה משא"כ ע"י תפלתו הומתקו ומי יריחו ע"י אלישע נתקנו ובמרים תועלת גדול מצרעתה שלקחו מוסר כל ישראל וראו גודל העונש להר"ר נמצא מרע בא הטוב עכ"ל ודבריו ראוין למי שאמרם:

**סעיף ב**

**ואי** לא עט"ז ועמ"א אות ג' מלת דוכן הוא מקום שעולים הכהנים ע' לבוש בלי' ישמעאל דוכן אצטבע ועכשיו עולים על מעלות שלפני ארון הקודש:

**סעיף ג**

**בשעה** עט"ז וכ"כ מ"א אות א' ועיין בתוס' סוטה מ"ם א' ד"ה כל כתבו דרבון יאמר משום סכנה והא מותר להתענות בשבת משמע לכאורה דומיא דהתם שחלם לו בלילה דווקא עמ"א אות ח' ועב"י בשם תשובה אשכנזיות דרבון יאמר דהוי מאזין לברכה יע"ש ועפר"ח הביא יע"ש:

## סימן קלא

**סעיף א**

**אין** עט"ז הביא תלמידי הרשב"א מעובדא דפרק הזהב (דף נ"ט ב') ומשמע לי דל"ד בנ"א אפילו יחיד בביתו אין להפסיק בין תפלה לתחנה וכ"כ הב"י הלשון שאין לדבר בין תפלה לתחנה יע"ש. ומסתברא וודאי דבר הרשות אסור הא איהש"ר או אמן של ברכות עונה דהרי מפסיקין בב' וה' והוא רחום ועמ"א א':

**סעיף ב**

**על** עט"ז בב"י עוד טעמים י"א לצד שמאלו שהסיבת שמאל דרך בן חורין ומכניעין עצמינו באותו צד ועוד דשכינה בימין המתפלל שנאמר ה' צלך על יד ימינך נמצא כשמוטה על שמאלו פנים כלפי השכינה יע"ש והד"מ בשם בחיי פ' קרח ע"פ קבלה לצד שמאל הלכך בשחרית מפני תפילין א"א מטה על ימינו ובמנחה או באשמורת בסליחות על שמאלו כי יש הרבה טעמים שיטה לשמאלו והמניח במנחה תפילין יטה על ימינו ומי שאין לו תפילין של יד בשחרית יטה על שמאלו. ובאטר יד בשחרית פשיטא לי דאזלינן בתר ימין דידיה ובמנחה מספקא לי לטעם הסיבה אין חילוק באיטר כבסי' תע"ב ס"ג (עיין תה"ד קל"ו גם לטעם הסיבה ספק סכנה יש לעיין קצת כאן ועסי' קכ"ג במ"א אות יו"ד משא"כ לטעם שהקב"ה על יד ימינו יש לעיין:

**סעיף ג**

**והעיקר** עט"ז ועא"ר אות ב' ומ"א ג' ואין לשנות ממה שנהגו העולם:

**סעיף ד**

**מיושב** עט"ז עמ"א ה' ועי' סי' קכ"ג בט"ז אות ג' כתב דעקר רגליו ימתין ד"א קודם תחנון ולכאורה הטעם בין תפלה לתחנה צריך ג"כ ד"א וא"י מנ"ל הא דבב"י בשם א"ח דתחנה ותפלה כעין תפלה אריכתא דמיא ומהריי"ל דעמד במקומו ואמר תחנון ש"מ דלא שהה ד"א דאל"כ היה לחזור למקומו:

**סעיף ה**

**שיש** עט"ז ראיה ממ"ש הרא"ש אדם חשוב בביתו נופל על אפיו (עיין סעיף ה') וא"י דלמא בביתו ויש לו ס"ת וכמ"ש המ"א באות ב' בעובדא דר"א בבא מציעא נ"ט ב' דל"ש למיפל על אפיה בביתו והיה לו ס"ת:

**סעיף ו**

**וחצר** עט"ז משמע באותו צד שהפתח שם ובמ"ש לבוש הביאו הט"ז אות זיי"ן אפי' באותו צד שאין פתח יש נ"א כיון שמתפלל עם הציבור ואפשר דבאותו צד שיש פתח אפילו אין הציבור מתפללין יש נ"א:

**סעיף ז**

**או** עט"ז ולא ראיתי נוהגין כן מ"ש בש"ע א"ו אפי' יחיד בביתו צ"ל א"ז כו' וכ"ה במקצת דפוסים ועא"ר זיי"ן דווקא כשאין טינוף מפסיק ביניהם אז אין מחיצה של ברזל מפסקת ועסי' נ"ה סעיף כ' יע"ש:

**סעיף ח**

**בלילה** עט"ז ויש לחלק כי באשמורת מתחיל להגביר מדת יום עיין לבוש ס"ג ועא"ר אות ח' וע' טור בשם רב נטוראי דנ"א רשות (מדאין נופלים בבית חתן) יע"ש ועפר"ח הוכחה ממגילה כ"ב רב לא נפל על אפיה דלא רצה למטרח ציבורא משמע רשות הוא (עסי' רס"ח סי"ג ול"ד לכאן) וכתב א"ר אות ח' בלא נ"א אין חשש שיאמר המזמור רחום וחנון יע"ש והטעם כי נ"א הוא להכניע מדה"ד לילה אין לעשות בלילה הא בלא נ"א אין חשש לומר מזמור תהלים וכנ"ל:

**סעיף ט**

**לא** עט"ז בלבוש באבל הטעם דמדה"ד מתוחה עליו שלא להגביר כמו בלילה ובחתן כי"ט שלא להתעורר דין יע"ש ולפ"ז תחנון בלא נ"א אפשר שרי כמו בלילה משא"כ לדרש מה חג שבעה כו' ואפי' אין שם אבל רק מתפללין במקום שמת א"א תחנון ויראה דביום השביעי במנחה דמקצת ככולו אומרים תחנון ולמנצח יענך ושיר מזמור עמ"א אות יו"ד ולטעם חג א"א ולטעם הלבוש י"ל למנצח וכ"כ א"ר ט' ואבל עצמו לכ"ע לא יאמר למנצח ושיר מזמור. ומ"ש הט"ז נ"ח צריך מיד עמ"א א' ועיין אות יו"ד חזר מזה. כתב הט"ז בי"ד שע"ו ב' בשם רוקח אחר גמר התפלה אומרים תמנון וסותר לכאן

עא"ר כאן ואפשר והוא רחום ושאר תחינות מיירי. והנה באבל להלבוש אומרים וידוים וסליחו' ולטעם מה חג א"א מה שא"א בי"ט ומה"ט למנצח ושיר מזמור א"א וה"ה בחופה די"ט שלו א"א בחתן למנצח ושיר מזמור משא"כ במילה דאין י"ט רק שקבלו בשמחה אומרים סליחות כשחלה בת"צ וכדבעינן למימר לקמן אי"ה וביי"ד שפ"ד הביא הט"ז א' הרב ר"ח היה אבל בזמן בה"ב ואמרו סליחות אצלו וקשה למה אמרו סליחות אצלו ובמילה אומרים למנצח יענך עש"ך י"ד רס"ה כ"ד וכ"מ בהג"ה שם דא"א אפים עם למנצח שוין. עא"ר יו"ד בשם כ"ג מילה בבית (מפני הקור) ובעל בריח מתפלל בביה"כ א"א תחנון. בן שפחה נימול לשמונה א"א תחנון (הא נימול ליום א' כביי"ד רס"ז ס"א אומרים תחנון) בן ממזר מסופק הא"ר קצת וירא דינו כישראל גמור וא"א תחנון ואי"ה בסוף הסימן אות ט"ו אבאר קצת דיני תחנון למנצח ושיר מזמור וכאן אין להאריך. ועמ"ש באות יו"ד מזה:

**סעיף י**

**ולא** עט"ז חולק בין חתן ומילה דחלה שמחה עליהם והיו פטורים תו פטורים אח"כ משא"כ באבל לטעם הלבוש ואף לטעם רוקח מה חג ל"ש באחרים כלום לכן אומרים והוא רחום אח"כ וחזר מזה דאף באבל א"א כשיצאו והוא רחום דכיון דאומרים אותו בין י"ח לנ"א וממילא שייך זה לזה ומקומו מיד אחר חי"י דאל"כ אין מפסיקין (עמ"א א') לכן אף אח"כ א"א והוא רחום דלא כמ"ש באות טי"ת. ומ"ש חתן כל זיי"ן ימים כו' הפר"ח כ"כ בפשיטות מ"ש הר"ב ביום חופתו הא יום ה' (כשדרך לעשות נישואין ביום וי"ו כו') אומרים ומפני שמהרא"י בפסקיו כתב בסי' פ' בשם הגאון מהר"ר אייזק שאף ביום ח' כו' כ"כ. גם הפר"ח חולק ואומר בשחרית ביום וי"ו אומרים נ"א יע"ש משמע אפי' אצל החתן. והנה מהרא"י ז"ל הביא ראיה מלמנצח בע"פ שא"א בבוקר משום שחיטת הפסח אחר חצות ה"ה כאן יע"ש והנה כ"ש הוא דהתם א"א להקריב קודם חצות וחופה יכול עתוסי' פסחים ריש מקום שנהגו וירושלמי שם אמר הרי עלי עולה משש שעות ולמטה אסור כל היום. והנה בע"ש מוסיף מחול על הקודש שיהא וודאי יום כבסי' רס"ח ס"ב והוי מ"ע מ"ה ולמה אומרים בשחרית תחנון ומה לי ביום חופה או תוספת כל שהוא מ"מ מקצת יום שבת הוא וכן תוספת יום טוב. ואלמן ואלמנה ביום חופה פשוט דא"א תחנון אבל שלשה ימים אח"כ אפשר דג"כ א"א עיין אה"ע סימן ס"ד סא"ב. מ"ש הט"ז ר"ח הנה בר"ח מבואר בבא מציעא נ"ט ב' ההוא יומא חלפא לה בין חסר למלא הביאו הפר"ח ז"ל יע"ש בפר"ח. עמ"ש בסוף הסי' דתוספת לאו בפ"ע הוא משא"כ חתן ושחיטת פסחים יע"ש:

**סעיף יא**
**דווקא** עט"ז ועא"ר י"א דלאחר הסעודה ובירכו בהמ"ז י"ל תחנון וא"י לחלק בנך ועמ"א אות י"א בשבת במנחה צו"ץ והיינו במקום שאומרים תחנון במנחה או מיירי בבהכ"נ:

**סעיף יב**
**מתפללין** עט"ז והם דברי ב"י בשם ש"ל ומשמע חתן או אבל א"א סליחות ג"כ ועמ"ש באות ט' מ"ש הט"ז בי"ד שפ"ד בסליחו':

**סעיף יג**
**כשמתפלל** עט"ז הנה המחבר הביא תנאי על הציבור והשמיט בציבור וברי"מ פ"ה מה"ת הי"ד כתב סתמא וכתב הכ"מ דסמך עמ"ש כיהושע דמשמע על הציבור בציבור והמחבר למה פרט א' ולא הב' ממ"נ ובלבוש העתיק כל הגימ"ל תנאים ואחשוב אני דהמחבר כיון לתנאי השלישי דקשיא ליה ממגילה כ"ב רב לא נפל וכ"ע נפלו אדם חשוב שאני כמ"ש הב"ח ונהי דהא ל"ק כ"כ דאפשר דלא נפל על עסקי ציבור מ"מ הא שבמרדכי קשיא ולכן כתב כשמתפלל על הציבור לבד והם אין מתפללים הא כשהם ג"כ מתפללים אין גנאי דהציבור ח"ו ג"כ לא נענו ומיהו אי רב נפל על אפיה בשביל הציבור היה ליפול בפ"ע אפשר דאצלוי כוי ועל ציבור בעי נ"א ממש ואין להאריך:

**סעיף יד**
**אפי'** עט"ז הנה בהג"א ספת"ה י"ל דסובר דעיקר כתי' קמא במגילה כ"ב ב' דבלא פיו"ר מדרבנן אסור כל שפניו דבוקה הא אצלוי שרי והיינו מדרבנן אטו פיו"ר ומינה למד הג"א דה"ה פיו"ר באצלוי על הרצפה או באין רצפה ודבוקה אסור דגזרינן ג"כ דהנך תלתא שוין כמ"ש הב"ח ז"ל. דחדא גזירה הוי. ועב"י הונח לו באיסור רצפה בפיו"ר אף באצלוי דדומה לרצפה בלא פישוט אבל באין רצפה הוקשה לו די"ל דאין דומה כלל ואפ"ה תי' די"ל דגזרינן יע"ש ולא אבין מ"ש הנ"ץ דמהג"א מבואר דבלא פיו"ר שרי ברצפה בלא אצלוי וא"י מנא ליה הא מ"ש הג"א אבל בלא פיו"ר כמו שש"ץ שלנו מותר היינו אצלוי ולמה נטה משיטת הב"ח רבו ז"ל. ולפ"ז הר"ב העתיק דברי הג"א בשלימות מטעם גזירה ומ"ש הר"ב אפילו באין אבן משכית ה"פ ל"מ ביש רצפה אסור בלא אצלוי בלא פיו"ר נמי. אלא דקשה למה השמיט דין זה דברצפה בלא פיו"ר אסור בלא אצלוי המפורש בגמרא בל"ק וכתב דברים דנפקא מיניה כוי. וא"ש א"ו יציעו ביוה"כ כמ"ש באות ט"ו דלא ס"ל כלל סברת רב שרירא שהובא בב"י דסובר כל שיש רצפה אפי' נבנה עליה אסור דא"כ לא מהני עשבים כיון שיש רצפה הוי איסור תורה אלא כמ"ש ועפר"ח ולמ"ש א"ש. הפירוש השני י"ל בהר"ב דסובר כרב שרירא דבאין רצפה חיישינן שמא יש למטה רצפה ואסור מ"ה ומשום הכי מחששא זו אסור מדרבנן בלא אצלוי

אבל באצלוי שרי אבל ביש רצפה לפניו אסור פיו"ר באצלוי מפני מראית העין שלא יהא נראה שמשתחוה לרצפה אבל בלא פיו"ר שרי אף בלא אצלוי וכל"ב רב בפיו"ר כו' ומנ"ץ למדתי דיש לדייק דבפיו"ר אסור ברצפה באצלוי מתי' שני רב בפיו"ר ופריך ליפול בלא פיו"ר לא הוי משנה מנהגו ואכתי ליפול באצלוי קצת ש"מ דאסור כה"ג ובעשבים מותר משום דהפסק גמור הוי ול"ד לקרקע שאין מפסקת וכמ"ש המ"א אות כ"ב יע"ש וזה היפך דעת הר"מ ז"ל פ"ו מעכו"ם הז"ח דבפיו"ר כרצפה אצלוי מותר ובאין רצפה בלא אצלוי שרי אבל פניו לבד בדבוקה אסור ע"ג רצפה יע"ש. ופסק כתי' א' במגילה וה"א דלא נפל רב על אפי' לבד ע"י אצלוי לא הוי משני או אה"נ לא נפל על אפי' ממש דבוק ומ"מ ביוה"כ שמנהגינו רק ליפול על פניהם לא פיו"ר א"צ עשבים ועמ"ש אי"ה במ"א. ש"מ דהר"ב אוסר ע"פ לחוד דבוק וכן עושים ביוה"כ אסור הוא עמ"ש אי"ה בסמוך מזה:

**ולפ"ז** לכאורה לטעם גזירה בלא אצלוי בפיו"ר אסור אפי' בעשבים (ומחצלאות) דחדא גזירה הוי משא"כ לרב שרירא דלא גזרו רק באין רצפה חיישינן שמא למטה יש ואסור מ"ה (וברצפה באצלוי אסור מפני מראית העין) וכשיש עשבים הפסקה הוא כמ"א כ"ב שרי בלא הטייה כלל דלא גזרינן כלל אף חדא גזירה בז"ה ושאני ברצפה באצלוי דמ"ע יש (שבזה הונח לב"י). ולפ"ז נהפוך הוא להט"ז וראוי לגרוס אם יציעו דווקא והיינו וכן יעשו ביוה"כ ברצפה אם יציעו באצלוי אבל בלא עשבים אסור ברצפה באצלוי ג"כ דאי גרס א"ו יציעו לא א"ש כ"כ הלשון דלישנא דא"ו משמע תיקון אחר וז"א דרק התיקון כשיש רצפה להפסיק בעשבים וא"ם א"ש טפי וכן יעשה אצלוי כשיש רצפה א"ם יציעו עשבים ולמ"א לרב שרירא א"ש א"ו כלומר אצלוי או עשבים וא"צ אצלוי ולט"ז לא מהני עשבים בלא אצלוי כאמור:

**וממה** שאתה רואה בט"ז אות ט"ו הבין שדבריו בנוי"ם על אדני פז והשכל. והוא דסובר אף לטעם גזירה אפי"ה כשיש עשבים היכרא הוי ובלא אצלוי שרי דוגמא מ"ש פ"ק דפסחים ע"י שינוי זכור הוא וכדומה ולפ"ז ה"ה ברצפה כל ע"י עשבים שרי בלא אצלוי דמדכר דכיר ולא גזרינן כה"ג אטו בלא עשבים שהרי רואה השינוי שמציעים בכוונה עשבים ולפ"ז בהכרח גרסינן א"ו יציעו עשבים מדכתב הר"ב להפסיק בין הקרקע ולא בין הרצפ"ה (והמ"א כ"ב הבליע זה בין הרצפה). לכן פירש באין רצפה בלא אצלוי יציעו עשבים ול"ת דווקא כה"ג לזה כתב דזה מועיל אפי' ברצפה כל שיש עשבים ואפי' בלא אצלוי זכור הוא ולא אתי למטעי ולפ"ז מדויק היטב באות ט"ו או יציעו וזה מועיל אפי' ברצפה באין רצפה נמי צריך לזה והיינו בלא אצלוי. אחר כל הדברים האלה ראיתי

שממ"ש האדון ז"ל בט"ז וכ"מ במרדכי ועיינתי שם ושם נאמר כתי' קמא קיי"ל דברצפה פניו לחוד אסור אא"כ אצלוי ושמעתי מש"ה נוהגים לשטוח עשבים ביוה"כ לכסות הרצפה שנופלים על פניהם יע"ש במגילה פרק הקורא ושם בלא פיו"ר א"נ פיו"ר אין ראיה דבלא פיו"ר הוי גזירה לגזירה אבל בפיו"ר אין לנו הוכחה משם להתיר ברצפה בעשבים כה"ג:

**וא"כ** דברי הר"ב כאן מתפרשין ביוה"כ נופלים על פניהם בלא פיו"ר איכא איסור דרבנן כמו פיו"ר בלא רצפה (כי זה לוקח מזה כמ"ש הב"ח) ע"כ ברצפה אצלוי בפנים לחוד או עשבים א"צ אצלוי דהוי ב' גזירות ועיין לבוש בכאן ולכאורה קצת סתירה מסעיף א' לס"ח דבס"ח כתב פיו"ר אסור באין רצפה בלא אצלוי הא פניו לבד שרי בלא רצפה בדבוק דב' גזירות ובס"ח כתב חז"ל אסרו בלא פיו"ר ואפי' אין שם רצפ"ה אם לא שנאמר או או קתני בלא פיו"ר ברצפה או בלא רצפה בפיו"ר וצ"ע:

**סעיף טו**

**אם** יציעו עט"ז פירשתיו יפה באות י"ד באורך ויע"ש וע' מ"א אות כ"ב בזה: עוד רגע אדבר דע דהמשתחוה בפיו"ר על אבן משכית לוקה מ"ה דווקא שכל גופו עליה הא מקצת שלא על אבן אין אסור מ"ה כ"כ הר"מ ז"ל פרק ו' מעכו"ם ה"ו יע"ש ואין לוקה בלבינים עיין מ"א אות כ' ונ"מ לפסול עדות ובחידושינו מגילה הארכנו בזה יע"ש:

**אכתוב** כאן קצת דיני תחנון ולמנצח וא"א אפים הועתק ממנהגים שלי. ושם הארכנו בעזה"י וכאן אכתוב קצת בקוצר. ומעט תוספת:

**כללא** הוא דנפילת אפים (היינו תחנון אפילו בלא נ"א והוא רחום) וצו"ץ וא"ה שוין המה ביום שא"א תחנון א"א צו"ץ וא"ה מלבד בשבת שמברכין החודש דא"א א"ה וצו"ץ אומרים מלבד בימי הספירה בניסן כו' א"א צו"ן וא"ה אומרים כבסימן רפ"ד וא"ה שם יבואר. אבל למנצח יענך וא"א אפים אומרים באותם הימים מלבד הימים שמנאם הלבוש בסוף הספר א"ח ואלו הם י"ט (חה"מ ג"כ) ושבת וחנוכה ופורים אף קטן ועיוה"כ וערב פסח וט' באב והשמיט ר"ח ובקל"א ס"א מנה ר"ח והשמיט תשעה באב א"כ חוץ אלו הימים אומרים למנצח יענך ואל ארך אפים וטעות נפל בסדורים כל ערבי י"ט רק אלו גם ט"ו באב אומרים למנצח וכ"ה בש"ע עם נ"ץ ובש"ע עם ע"ת ובלבוש בס"ס אלא שהוא ז"ל כתב ושינה בט"ו באב א"א למנצח שהיה הרבה טעמים משא"כ בט"ו בשבט (עמ"א אות ט"ו) והנה הכה"ג בהגהות הטור אות ג' בשכ"ג העתיק כן ט"ב וכן נוהגין בט"ו באב לומר למנצח וכללא הוא דלמנצח וא"א אפים שוין בזמן שא"א זה א"א זה כו'

וע' פ"ד דתענית מ"ח ותי"ט שם ועיין שם מ"ה ט"ו באב קרבן בני זתיא בן יהודה והוי כמו ע"פ זה טעות דא"כ כל הט' זמנים יהיה כן אלא דוקא קרבן שכל ישראל חייבים בו: **ואבאר** קצת מה נשתנו אלו הימים יותר למעליותא ער"פ מעלה יותר משאר ערב יום טוב דקרבן פסח יום טוב עיין תוס' ריש פרק מקום שנהגו ואף פסח אחר חצות יש חשיבות בשחרית עיין כתבי מהרא"י ז"ל סי' פ' הביאותיו בש"ע סעיף ד' בחתן יע"ש הן אמת שהרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג הלכות פסח כתב דחגיגה י"ל כולה יומא זמניה א"כ אין ראיה לחתן ויי"ל קצת ועמ"ל פ"ו ה"ט מה' כלי מקדש ויישבנו זה באורך במנהגים שלנו עפ"י גמרא פסחים ע"א א"ב אין עת האסף פה.

**עוד** כלל אחר אמרו כל שא"א תחנון אז גם במנחה שלפניו א"א לבד ער"ה שא"א בשחרית ואומרים באשמורת כ"ש במנחה שלפניו וערב יוה"כ א"א באשמורת ואומרים במנחה שלפניו כן מבואר כאן בלבוש ועא"ר תר"ד. וא"י טעם לעיוה"כ דנשתנה למעליותא שא"א למנצח ולמה יאמרו תחנון במנחה שלפניו. ער"ה אומרים באשמורת ג"כ שמרבים בתחנה:

**טעם** ר"ח הלל דאקרי מועד וכן ט"ב איקרי מועד חנוכה הלל שלם כ"ש הוא. פורים ימי משתה ושמחה אפי' פורים קטן מרבים כו' עיה"כ אסור להתענות בו י"א מ"ה ומי שנדר שלא לאכול בשר כ"א בי"ט עמ"א תר"ד א' ודי"מ ושכ"ג שם אות ד' בהגהות ב"י:

**מ"ש** הפר"ח ס"ו פסח שני י"ד באייר אין בו נ"א וכ"כ שכ"ג אין מנהגינו כן ואי דהקריבו פסח שני יחידים הוי כמו ט' זמנים שכתבנו לעיל בזה ומפני שהמלאכה מרובה אמרתי אקצר בכאן אולי אזכה לפרש על הסדר:

**עוד** רגע אדבר במ"ש המחבר סעיף ד' במילה וחתן ואבל אין נופלין ע"פ ובדין למנצח הנה באבל להלבוש אומרים ולטעם חג א"א ויש נ"מ טובא א' בבית שמת שם ואין אבל עיין א"ר. ב' בכלו זי"ן למיתת המת כמו שמועה קרובה להלבוש יש נ"א ולטעם חג אין נ"א. ג' ה"ה קובר מתו ברגל וכדומה. ד' אונן שלא ניתן עדיין לקבורה להלבוש א"א ולטעם חג אומרים חתן ביום חופה בשחרית להר"ב א"א והפר"ח כתב דאומרים ובכתבי מהרא"י ז"ל סימן פ' ראיה מלמנצח בע"פ (דנשתנה משאר ע"ט) הואיל ויש שחיטת פסחים והקשינו לעיל הא ע"ש ועי"ט תוספת דלהון ד"ת ויש ליישבו דמ"מ תוספת הוא משום לילה משא"כ ע"פ אחר חצות י"ט בפ"ע הוי ואע"ג דשחיטת פסחים בזמן המקדש ד"ת כנראה מתוס' פסחים ריש מקום שנהגו ומועד החתן דרבנן מ"מ נראה לו למהרא"י ז"ל להביא ראיה משם: ועי"ד שמ"א בש"ך אות ך' למ"ד אבילות יום א' ד"ת יש כח ביד חז"ל בשוא"ת י"ל נעילת הסנדל עובר בקום ועשה וא"י"ה אבאר במ"א וכאן אין להאריך.

## סימן קלב

### סעיף א

**יחיד** אומרה עט"ז בפרישה הקשה כיון דלא קיי"ל כס' הזוהר בלה"ק דיחיד אומר קדושה כמבואר בסימן נ"ט ס"ג ה"ה בתרגום דלית הלכתא כוותיה יע"ש והלבוש באמת ט"א והעתיקו הע"ץ והטעם דיאמרו בלחש שניתקן שיבינו העם שלשונם היה תרגום ע"ש. ומ"מ אין זה מוכרח דיי"ל בהא קיי"ל כזוהר. ועיין סי' ק"א ס"ד בהא דלשון ארמי מ"כ דאע"ג דתפלתינו הקב"ה בעצמו מקבל א"צ שום אמצעי מ"מ ודאי טוב מליץ מיימינים ובלשון ארמי שונאים ואין מי שימליץ טוב בעדו ולא יהיה ח"ו קטרוג לכן אפשר מש"ה אומרה בלחש:

**עיין** לבוש אחר תחנון ח"ק להפסיק בינם ובין הפסוקים שאומרים אח"כ (וביום שיש מוסף אומרים ק"ש מיד) ואומרים אשרי ותהלה כי אמרו רז"ל כל אומר ג"פ תהלה מובטח שהוא בן העוה"ב וחומרים פ"א בפסוקי דזמרה וב' קודם ובא לציון שלישית קודם מנחה (עסי' נ"א ס"ז וב"י רל"ד בשם מהרא"י בכתביו נו"ן טי"ת ומ"א ק"ח אות ה, ומ"ש מהרי"י פולי"ק ז"ל הביאו הט"ז לקמן לאו לתחלת התקנה אלא למה תקנהו דוקא בין ח"י לובא לציון יע"ש) ובשבת וי"ט א"א וב"ל מפני שנתקן בל' תחנה יע"ש אבל בב"י בשם ש"ל בשם רש"י שזה ניתקן בשביל תורה כו' יע"ש העתיקו הע"ץ ומ"מ סדר קדושה מן וקרא זא"ז א"י למה לא יאמרו בשבת דניתקן שהיה פ"א גזרו כו' ובא"ר בשם מט"מ כתב דניתקן שישמעו קדושה אותם הבאים אחר קדושה משא"כ בשבת וי"ט וא"י הא הטעם דלא נתבטלה התקנה שמא ח"ו כו' ואפשר בשבת וי"ט יש מוסף והאויבים הלכו להם אחר שחרית (אלא דא"כ ר"ח וחה"מ יוכיחו) ותקנו מקודם יענך ביום צרה לפי שניתקן סדר קדושה מחמת גזירה כו' עיי"ן לבוש:

### סעיף ב

**ויש** עט"ז מ"ש וע"ק דבסידור אביי מאוחר הרבה א"י לפרשו דרק ב' נרות הוי מפסיק. ומ"ש דתפלה נגד אברים יש לתמוה כמו שהאריך בספר חמד משה דא"כ ליהוי רשות גם תמיד של שחר ד"ש או עד חצות היינו זריקתו יע"ש ומ"מ י"ל קצת דודאי הקרבת איברים נהי דלא מעכב כפרה מ"מ מ"ע להקטיר איברי התמיד מה שאין כן אם נתנום ע"ג המערכה עביד המצוה אלא דמצוה מן המובחר להפכן ע"ג אש כל הלילה עד הבוקר ואין בזה הרחקה מעבירה כי"א אותם איברים שלא העלה כל היום או להרחיק צריך קודם חצות מדרבנן כמו שיראה הרואה פ"א מתו"מ הלכה ה"ו ובפי"ד מה' מעה"ק הב"ג (ואפשר כי מפורש בפי צו כל הלילה עד הבוקר לאיברים שנתנו מבע"י ולא נתעכלו מצותן שיהיו מהפכין בהם כל הלילה ומקרא דלא ילין חלב חגי בפי משפטים בא דאם

לא הקטירן בשעתן רשאי להעלותן ע"ג המזבח כל הלילה כמ"ש הרא"ם ז"ל כ"ז בפ' משפטים ופ' צו ומקרא מפורש אין כח ביד חז"ל לגזור כמ"ש הט"ז בי"ד קי"ז א') וא"כ מנחה נגד איברים וחובה הוא ודודאי לכתחלה מ"ע היא וראיה מטור כי בר"מ פ"א מה"ת הה"ו ערבית נגד איברים ופדרים מתעכלין כו' אבל הטור מפורש אומר כן ש"מ דמנחה נגד איברים כו' וה"ה שחרית לדידן דאומרים פ' התמיד ועלח"מ פ"א מה"ת די"ל הלכה כריב"ח ועכ"מ שם וקשה קצת יע"ש וא"ש של ערב אין לה קבע ולא עד חצות דניתקן כנגד איברים שלא נתעכלו אבל מנחה ניתקן כנגד איכרים במצוה להעלותן בשעתן בעוד יום שהרי דוחים שבת כמ"ש פ"ד מה' מעה"ק ה"ג יע"ש וא"ש דברי הט"ז ואין להאריך:

**ומ"ש** מיומא כ"ג ע' פר"ח וס' חמד משה ג"כ כיון לדבריו דבשאר ימות השנה מצוה ביוה"כ חייב מיתה כרבא וכ"מ בר"מ פ"ב מה' כלי מקדש הלכה ב' ופרק ה' מה' עבודת יוה"כ הכ"ה יע"ש וע' עוד פר"ח וא"ר על מ"ש רש"י בקטורת זרה ואין להאריך יע"ש בזה:

ומ"ש תחלה ניתקן בין תפלה לתפלה אפשר היינו במוסף שלא לומר אחר מוסף ועמ"ש באות א' מזה:

**כתב** הב"ח הקושט בסי"ן (כמו סיבולת) והרמב"ם פ"א מה' כלי המקדש הקידה קושט בשין ימנית ופירש המתרגם קידה קושטא יע"ש וע' שם בה' כלי המקדש ה"ג מור דם חיה השיג הר"א ז"ל דם חיה טמאה ותי' הכ"מ דנשתנה ונעשה עפר עמ"א סי' ר"י"ו אות ב' ולהר"מ בהכרח מוסק מותר לאכלו דבעינן מן המות"ר בפיך להר"א והרמב"ן מור מין עשב המוזכר בש"ה אין ראיה להתיר מוסק. ומ"ש הכ"מ צ"ע יישבו הב"ח קידה הוא הקושט בשין ימנית כפי' המתרגם וקושט בסין הוא מין אחר:

**עוד** כתב הב"ח משה"ה נהגו לומר אנעים זמירות בכל יום שיש בו הגדה קשר תפילין וישלש שנותיו יע"ש וא"כ הקדיש שעליו הוי איש"ר דאגדתא יע"ש:

**כתב** א"ר אות ד' אבל תוך ל' על א"ו שיש לו נשואין אם מותר לגלח השיב להיתר דהוי פרסהיא יע"ש: היתר נשואין מבואר בי"ד שצ"ב סא"ב תוך ל' יע"ש ומ"מ יש לעיין דרגל דידיה דרבנן וכיון שכבר חל עליו אבילות מקודם מאן נימא לן דדחי רגל דידיה ואל תשיבני מיום טוב ב' של גליות בי"ד שצ"ט סי"ג דעשה דרבים גם הרגל קודם ואין חל עליו אבילות (בשמ"ב בש"ך ד' קשה לשצ"ט להמחבר י"ט ב' יום א' למ"ד ד"ת נוהג אבילות ולא העמידו דבריהם וכ"ש חתן וי"ל) משא"כ זה שחל עליו אבילות איסור גילוח כל שלשים כמבואר בי"ד ש"ץ מדין התלמוד איך יבוא רגל דידיה ויבטל אותו ומה בכך

דהוי פרהסיא ובשמ"ב דמכניסין המת כו' לא חל עליו אבילות וחל תחלה הרגל דידיה משא"כ כה"ג ועט"ז שם אם רוצה אומר לא ניחא לי' בתקנתא כו' כ"ש כה"ג דמאן נימא לן דמבטל כו' ול"ד לפורים גדול דמבטל אבילות של קודם דהא ד"ק כד"ת ודרבים עיין סימן תרצ"ו ותרצ"ז במ"א וט"ז ולבוש וא"ר משא"כ כאן. ולאחר שלשים אפשר לצדד דאפשר דרגל כו' ע"ד בלבוש ש"ץ דאפשר דכה"ג הוי געשה אבל תוך ל' צ"ע. וע' א"ר א"ח תקמ"ח אות יו"ד אם געשו בו אפי' ביום ל' נמי ועסי' תקל"א אות יו"ד (דמקצתו ככולו) ומשמע דתלה בחביריו אם גוערין אותו יע"ש:

**עוד** כתב הא"ר כאן בדיני קדיש אות זי"ן בשם נ"ש בשם זקינו גאון מהרא"ש שפיר"א ז"ל מת לו קודם הרגל מדליק נר כל שבעה בחדר שאין אוכלין שם ואין הרגל מבטל זה יע"ש והנה בתקי"ד ס"ה נר של בטלה אסור אם לא ביהכ"נ לכבוד היום ומה שיי"ך כאן צורך היום שעשה לכבוד נשמת המת וע"י עכו"ם יש להתיר להדליק בי"ט ועא"ר תקי"ד בזה:

**אם** אבל יוצא מביתו לקדש הלבנה אם יעבור הזמן וכן לקדיש אם אין לו מנין צידד בזה א"ר אות ד' ומ"ש שם דאונן א"צ לילך לבה"כ לומר קדיש א"י הא פטור מכולן ואיסורא איכא והט"ז בי"ד שע"ו אות ד' כתב להיפך דאפי' על א"ו אונן א"ל קדיש אף די"ל זהו כבוד וכ"ש יא"צ. ע"ש אבל תוך שבעה בעל ברית לאחר ג"י יצא לביה"כ ועומד שם אבל כל דיני אבילות נוהג בו ביום דלא כמורה א'. יולדת תוך שבעה ביום השבת תלך לביה"כ בבגדי שבת ויושבת על מקומה (וא"צ לפנות) יע"ש:

**מה** שקורין לנחם האבל בע"ש קודם מזמור כו' דוקא תוך זי"ן למיתת המת הא שמועה קרובה לא וכן כל שאין נוהג פרהסיא אין קורין פורים י"ד ע"ש (ט"ז תרצ"ו ב') או י"ט ע"ש או שכלו זי"ן למיתת המת א"ר תקמ"ח זי"ן ועט"ז תקכ"ו. השי"י ינחם אבילי ישראל בנחמות ציון וירושלים אמן:

**כתב** הפרישה קטורת ביוה"כ מקטיר קטורת לפני ולפנים חוץ בוקר וערב הכין מבואר בר"מ פ"ד מה' עבודת יוה"כ יע"ש:

## סימן קלג

### סעיף א

**דהכל** עט"ז ומשמע בקול אומר ברכו ולא הוי נראה ככופר שיש שאומרים אח"כ ברכות ותפלות מה שא"כ בשבת וי"ט שכבר התפללו כולם וא"כ אין שום איש שיברך ועסי' ס"ט ומ"מ הול"ל אמר ח"י בלחש אם לא שכבר שמעו כולם ברכו כמ"ש רמ"א כי בשבת מאחרין לבוא לביה"כ וגם פסוקי דזמרה מאריכין יותר:

## סימן קלד

### סעיף א

**בשני** וחמישי עט"ז תוספות ס"פ מרובה ועפר"ח שהם ימי דין כמ"ש ס"פ מפנין מי שיש לו זכות אבות יקיז בב' וה' שב"ד של מעלה ושל מטה יושבין בדין יע"ש ולכן מרבים בתחנונים. ועמ"א תק"פ אות ט' כתב דקיי"ל אדם נדון בכל יום והם ימי רצון יע"ש ועא"ר אות א' דב' וה' ב"ד של מעלה ומטה שוין להם ימי דין והנה יי"ל זה למ"ד אין אדם נדון בכל יום אבל למ"ד נדון בכל יום כשיש דין למטה אין דין למעלה והם ימי רצון:

**בלבוש** כשגוזרין תענית על ב' וה' ע' סימן תקע"ב ס"א דאין גוזרין תחלה על ה' ועיין פרישה כאן:

**אומרים** א"א אפים בלבוש בא' הושיענו ובא' הצילנו הושיענו ממה שאנו עתה והצילנו שלא יבא צער יע"ש ובמנהגים שלי הארכנו וא"ה יבואר וכאן אין להאריך:

## סימן קלה

### סעיף א

**יש** לי העני בכאן הרהורי דברים אמרתי אדבר כמעט רגע אשיחה וירווח לי:

**הנה** בגיטין נ"ט ב' יליף ר"ח ב"א מוקדשתו (ויקרא נ"א ח') וכ"ה בפוסקים ועמ"א ר"א אות ד' האריך דד"ת הוא והר"מ ז"ל במנין המצות ל"ב לחלוק כבוד לזרעו של אהרן ולהקדימו לכ"ד שבקדושה שנאמר וקדשתו ורש"י בחומש נקיט קדוש יהיה לך דקדשהו בע"כ עיי"ל רא"ם ופרישה כאן דנקיט רישיה ומקדוש נפקא ורב מתנה יליף ויתנה לכהנים בני לוי ואל כל זקני ישראל (דברים ל"ט ט') ור"י כו'. והנה הנ"מ בין הנך לימודים יי"ל בד' אנפי או דכהנים בני לוי רק לקריאת התורה הא לשאר דברים לא וקדשתו לכ"ד שבקדושה (וקדושה מנה יפה מעשר עני וצדקה עתוס' שם ד"ה וליטול ומ"ש בסעודה א"י מהו קדושה ואפשר סעודת מצוה חבירים כו') ב' דמקרא ויתנה יי"ל כהן קודם ללוי ולוי לישראל דהכי כתיב קרא ומיהו בירושלמי עלה דהך יליף רשב"י מכהנים בני לוי ואח"כ זקני ישראל ולא יליף מיתורא דבני לוי א"כ אין עדיפות לוי לישראל וע' מפרש שם בתוס' (ד"ב) השלישי יי"ל כהן בעל מום מקרא דכהנים בני לוי הנך נמי כ"ה כמו אמור אל הכהנים אפי' בעלי מומין במשמע משא"כ לחם אלקיך הוא מקריב יי"ל דבעל מום ליתא לעשה ויי"ל מקריב אכילה נמי בכלל (ער"מ פ"ד מה' כלי מקדש הא"ב ובמנין המצות ל"ב מצות עשה לחלוק כבוד לזרעו של אהרן) הרביעי הוא אם נאמר הכהנים בני לוי ואח"כ אל זקני ישראל שמעינן דכהן קודם אפי' ע"ה לזקן

ת"ח מסנהדרין דסתמא כתיב משא"כ וקדשתו כי קדוש הוא י"ל קדושת התורה יותר חמורה מקדושת הכהן ודוקא בשוין מ"ע הוא ע' מפרש שם וע' פי' המשנה להר"מ בגיטין דוקדשתו בשוין הא ת"ח יותר קדושת התורה עדיף וממ"ש בפ"ד מה' כ"מ ה"ב צריך כל אדם משמע אף ת"ח יותר ממנו וי"ל. והנה המ"א הניח בהנחה קיימת בר"א ד"ה והא דסימן קכ"ח סעיף מ"ם נושא נשים בעבירה אין קורא ראשון ולישראל עולה ויש כח בשוא"ת (ונאמר דזה שוא"ת הוי) או כיון שחילל קדושתו ורשע לאו קדוש הוא ולפ"ז כהן רשע משאר עבירות ודאי אם יש כהן אחר קודם וא"ל הוא קודם לישראל מקרא דוקדשתו וקשיא לי כיון דת"ח יותר מכהן הוא קודם דקדושת התורה עדיפא כ"ש כהן רשע וישראל כשר הוא קודש יותר וכ"ת אה"נ תרוץ לי ההיא דקכ"ח סעיף מ"ם דמשמע דווקא עבירות דכהונה וצ"ע:

**והנה** בגיטין שם אביי מתרץ לא נצרכא ע"כ למ"ד מן ויתנה לכהנים דאי מוקדשתו י"ל מתני' באין שוין שכהן אין כ"כ ת"ח כישראל דרשאי ישראל קודם ומפני דרכי שלום כו' או כהן בעל מום כו' ואפ"ה אמר אביי נקטינן נתפרדה החבילה היינו שלא יעלה באמצע אבל מצוה שיקדים לוי לישראל ואי"ה בט"ז ומ"א אות ו' ויו"ד אבאר ומהא דאה"ע סימן ג' דנאמן בתורה עח"מ וב"ש דאין איסור כל שאין כאן זלזול דכהונה שזה אומר שזה כהן הקורא אותו מאמין לו אין איסור עשה. ועמ"א אות ו' וך' ואי"ה שם יבואר:

**עשרה** כהנים ופי' א' ובעל שמשתיקין מדין כהונה מדרבנן רשאין לקרות ישראל מוקדשתו את לחם אלקיך מקריב וכיון דמדרבנן אין מקריב א"צ לקדשו וכ"ש ספק בן ט' לראשון משא"כ מקרא ויתנה אל הכהנים וכל זקני ישראל י"ל ספק תורה לחומרא ואי"ה יבואר עוד:

**ואין** עט"ז מגילה כ"ב ב' יע"ש ובמנחה שבת הע"צ דסמוך לחשיכה הוא יע"ש ואי"ה יבואר בסי' רצ"ב בזה. ואע"ג דמנין הקרואים משה ועזרא תקנו כמ"ש במ"א מ"מ הא גופא מהך טעמא. ועט"ז במ"ש באות שאחר זה:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז בסי' קל"א אות יו"ד דכל זיין ימי המשתה כמועד וה"ה אלמון ואלמנה שלשה ימים ומחזיר גרושה אפשר נמי דהוי מועד דיליה אפי' מנשואין ואע"ג בסימן תקמ"ו ס"ב מותר להחזיר גרושה מנשואין עמ"א שם וצ"ע בזה. ומ"ש בשם ריצב"א כו' עב"י בשם המרדכי ג' חתנים וא' כהן וב' ישראלים כהן קורא פעמים ובשם הגמי"י ב' חתנים (ישראלים) או ג' כו' יראה דחולק עם המרדכי דשם אין אחר רשאי לעלות והכהן קורא פעמיים וא"כ בישראלים עולה רק א' והגמי"י בשם ריצב"א ב' ישראלי' קורא כהן ולוי

והב' חתנים הואיל וכהן ולוי בהיתר עולים אבל חתן א' אין להוסיף ולקרוא לחתן רביעי דאין מוכרח וליהוי שלישי ועוד דחתן קודם לשאר ישראל וכמ"ש הפר"ח ראיה ממ"ק מניין לחתן שמיסב בראש כנאמר כחתן יכהן פאר והלכך כשאין כהן חתן קורא ראשון יע"ש. ע"ש א' נשא גרושה וא' חלוצה שניהם שוין דלא כשכ"ג כיון שהם ישראלים. ואם א' בתולה והב' בעולה נמי אפשר שוין בב"י. ומ"ש מלבוש דלא נהגו כן משמע אבעלי ברית וכ"מ בפר"ח אבל במ"א ב' הבין דגם בחתן אין נוהגין כן וכ"ה בבדק הבית שאף בחתן אין נוהגין. עאה"ע ס"ד סא"ב צ"ע אם אלמון שנשא בעולה אם אסור במלאכה ולא הוי מועד לענין אבילות דהרי בעל ברית שבעה נוהג אבילות עא"ר קל"ב אות ד' ועפר"ח כאן וצ"ע בזה לענין כמה דברים:

**סעיף ג**

**כהן** עט"ז ועיין מפרש בירושלמי (ד"ב גיטין פ"ה) דר"י לשיטתיה דיליף ונגשו הכהנים בני לוי וכל זקני ישראל (דברים כ"א) אלמא קודם לזקני ישראל משא"כ וקדשתו יש לומר קדושת ת"ח ותורה עדיף טפי יע"ש ועיין לבוש הביא ילפותא דרב מתנה עם וקדשתו ובנ"ץ ה' רק ויתנה אל הכהנים (דברים ל"א) וא"י כולהו הביאו וקדשתו ויש נ"מ טובא כמ"ש בריש הסימן ועב"ח ופרישה תירצו דכייפו כ"ע מחמת רוב חכמתו בעינן וזה לא נמצא עתה כ"א כייפו לא מרוב חכמה ואם מופלג בדורו הקטן אומר גדול הוא יע"ש בזה ולכן המנהג שכהן קורא ראשון. המחבר בס"ד השמיט מלת היום שבר"מ אזיל לשיטתיה שיישב זה בב"י. ואפילו מוחל הכהן א"י אפי' ב' וה' האידנא:

**סעיף ד**

**אם** עט"ז אם נאמר דחולק בפירוש עם המ"א. ומפרש כלבוש דכבר קראו אז בגוף הדין אין חולק עם המ"א (וי"ו) ואם מפרש כמ"א אז חולק עמו בדין כמבואר וראוי שתדע דלאו דוקא ברכות ק"ש דרבנן וה"ה ויאמר דרבנן דב' פרשיות ד"ת עסי' ס"ו אות ה' וסי' ס"ז ביארתיו ומ"ש פגם כאן ידוע שמתפלל כ"כ ז"ל גבי תענית:

**סעיף ה**

**וטוב** עט"ז ועב"י בהא דרב ור"ה קרו בכהני ולא יצאו הכהנים התם ידוע ומפורסמים היו גדולי הדור וליכא פגם משא"כ בתענית י"ל לפגם ועסי' תקס"ו אות ז' אם קראו למי שאין מתענה במנחה יע"ש ועמ"א שם ח' בשחרית ובב' וה' עולה אף שדוחין פ' השבוע ובשאר ימי החול לא:

**סעיף ו**

**אבל** עט"ז כפי דעתי ההדיוטית אדונינו ז"ל כיון כוונה מיוחדת כמו שאגיד. כי המעיין ברש"י גיטין נ"ט ב' ד"ה נתפרדה ב' פירושים ויש בכ"א ג' פירושים כפי פשטיות הלשון

מורה דלשון ראשון חומרא לא יקרא לוי כלל אבג"ד כולי והטעם אע"ג בישראל יכול לעלות במקום כהן מ"מ לוי יש לו חשיבות ואם ירגילו כך יאמרו שחשיבות שלו שכהן הוא. הלשון הב' קולא שלימה דישראל קורא א' ולוי קורא שני וההיא דכתובות מיירי בשוי"ן (עתוס' ד"ה נתפרדה) וזה דעת הרא"ש כפי מה שהבין הב"ח ז"ל ומ"ש שלא יקרא לוי במקומו עשה כלומר במקומו של כהן כו' ומ"ש הרא"ש ראיה מריב"ל לומר בשוין דוקא לוי ראשון דלא מוכח כן מכתובות אבל הט"ז ז"ל לדוחק חשב הכלומר שעשה הב"ח ז"ל ופירש במקומו כפשטיה במקום שני וב' חומרות. לשון א' כל"ל לא יקרא לוי אבג"ד ולשון שני לא יקרא במקומו שני אבל ראשון איזה שירצה או ישראל ולא יקרא לוי אחריו או יקרא לוי ראשון ומההיא דכתובות אין ראיה כלל רק מריב"ל. (ומ"ש הרא"ש בשוין קשה קצת דלפני כהן ל"ד שוק אין מקומו פה) ולפ"ז ללשון ב' במקומו לא הא ג"ד קורא. השלישי לשון א' אין קורא כלל בג"ד וגם נכלל אפילו ישראל גדול הא ראשון קורא לוי ולשון ב' קורא לוי שני בישראל גדול וכתובות בשוין וזה כפי מצא כתוב שהביא הב"י (וכ"ה דעת מ"א אות יו"ד) והט"ז הונח לו בראי"ש כפי' ב' החומרות בלשון א' וב' ע"כ הקשה ג' קושיות א' הול"ל להר"ב וי"א כי נמשך אחר סברת הרא"ש וטור ב' ללשון ב' ג"ד רשאי כדדייק מלת במקומו ג' היה להטיל תנאי בשוין הלוי קודם בדוקא לרא"ש כו'. ע"כ תי' דהר"ב פסק כל"ק לחומרא דג"ד לא יקרא גם אם ישראל גדול אין עולה הלוי דיאמרו כהן הוא הלוי אבל כששוין אז סמך להקל כלשון שני דלוי קורא ראשון בדוקא ומלת יכול היינו שיצויר לפעמים כה"ג דאז הלוי קודם אבל כשישראל גדול אין הלוי קורא ראשון גם ג"ד לא דלא כרא"ש ומש"ה לא כ' וי"א אבל המ"א דעתו כמ"כ וכדבעינן למימר שם אי"ה וכאן אין להאריך:

**סעיף ז**

**והתחיל** עט"ז גם כאן ברכו לא הוי התחלה ועא"ר אות ו' כפי הנוסחא שלפנינו א"ש ובכאן א"צ הכהן לעמוד כי לית ליה בושה שכבר עלה משא"כ בישראל ובא כהן שיעמוד ישראל מפני הבושה ועיין לבוש ס"ז וכ"כ הנ"ץ י"א יע"ש בזה ועמ"א בזה:

**סעיף ח**

**שהראשון** עט"ז גמרא גיטין נ"ט ב' ועסי' רפ"ב ס"ג ובהגי"ה ומ"מ אין מוכח דמשלים מנין הקרואים והא דחיישינן לפגם שני בלוי דיאמרו ממזר הוא ומפני חשיבתו קראו קודם לישראל אחר ויקרא עוד להשלים המנין כיון דחשש הוא ליוצאים כדמסיק בגמרא שם ומיהו מדחזינן דע"כ כדין אשה יראה ה"ה ממזר משלים המנין עסי' רפ"ב. והא דהוריות ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה י"ל בישיבה ולשאר דברים אבל לתורה לא וכ"ש למ"ש המחבר בס"ד המנהג הפשוט כו' והשמיט מלת היו"ם:

**והוי** יודע שרש"י גיטין נ"ט ב' ד"ה אבל שאין כהן חולק כבוד ללוי"י (דלא ליתי לאינצויי שאר לוים או ישראלים) ולוי אין חולק לישראל והן אמת במשנה אלו מפני ד"ש כהן כו' ואחריו לוי וישראל משמע דגם לוי וישראל מפני דרכי שלום ואי בדאיכא כהן בלא"ה אסור לישראל אחר כהן שלא יאמרו כהן פגום הוא וקורא פעמיים (עיין לבוש בזה) אלא מיירי באין כהן ולוי וישראל שווין דאז לוי קודם מדינא כמ"ש באות וי"ו אז אין יכול למחול לישראל מפני ד"ש וזה מורה כמ"ש באות וי"ו דלוי קורא ראשון לכל הפירושי' וצ"ע שלא הזכירו מזה כלום ע"ש ברש"י נקטינן נתפרדה החבילה פירש"י ז"ל מסורת מאבותינו ולכאורה נקטינן מהא שמעתא משמע דפריך מפני דרכי שלום ד"ת והיינו כתנא דבי ר"י וקדשתו (דשאר לימודים הם דרך דרש ואסמכתא משא"כ וקדשתו והר"מ ז"ל מנה למ"ע ל"ב עמ"א ך' ור"א ד' יע"ש) וא"כ מוקדשתו אין ראיה שיהא חשיבות ללוי א"כ שפיר נתפרדה החבילה איבד כבוד"ו משא"כ לאינך דרשות מוכח דלוי קודם לישראל א"כ באין כהן לא איבד כבודו ואדרבה קורא ראשון אלא דרש"י לא פי' כן והבן: **נסתפקתי** כהן פצוע דכא או כרות שפכה אי בקדושתיה קאי וקורא ראשון או לאו גם כהן בעל מום או כהן קטן. והנה אם יש כהן אחר בביה"כ פשוט דאסור לקרוא ראשון לכהן פ"ד או כ"ש ואם אין כהן אחר הוי ספק ולמ"ד וקדשתו אסמכתא הוי ספק דרבנן לקולא דדרכי שלום ליכא אלא כשכהן מוחל כו' ועיין אה"ע סימן ה' בח"מ א' וב"ש א' י"א דמותר בגרושה והוי כזר כו' ועיין ר"מ פ"ו מה' ביאת מקדש ועמ"א סימן רפ"ב אות ו' קטן לית ביה וקדשתו דלאו בר עבודה הוא ולפ"ז בעל מום נמי לאו בר עבודה הוא וכ"ת לחם אלקיך מקריב אכילה בכלל קטן נמי אוכל ומה בכך שאין חולק עיין ר"מ פרק עשירי הי"ז יע"ש וא"כ צ"ע מ"ש קטן מבעל מום ועמ"ש בריש הסימן בט"ז מזה ועיין מנחות ע"נ א' יע"ש:

**סעיף ט**

**נהגו** עט"ז מוכרח אני להאריך בכאן בגמרא גיטין נ"ט ב' כהן אחר כהן פגם ראשון ולוי אחר לוי פגם שניהם כמ"ש באות ח' וא"כ כהן אחר כהן בהפסק לוי וישראל חשש א' ליכא חשש שני איכא דחלל הוא ועולה רביעי תי' הב"י ג' תירוצים א' שאח"כ ג"כ לוי וישראל ולפ"ז אחרון או מפטיר אסור (וצ"ל בלוי בנ"ד ג"כ לא יעלה דלא כר"י בב"י דלב' הפירושים ג"ד יעלה והמחבר בס"ו פסק כן דלא יעלה לוי משמע ג"ד נמי לא ואם שהשמיט מלת כלל עמ"ש באות ו' אין לחלק בין יש כהן אם אין כהן) והקשה הפר"ח חשש יוצאין בין גברא לגברא (כנראה ט"ס ראשון וי"ל ראשו"ן כהן שני ושני הלוי שני דודאי כשהם בביה"כ יודעים שכהן כשר דאל"כ איך קראו לוי אחר ישראל וכן הלוי שני

כשר דאל"כ איך קראו ישראל אחר כהן ולבי' פגומים לא חיישינן אבל חשש הוא יוצאין ויאמרו הראשו"ן כהן שני הוא פגום) דבגמרא נמי אמר ליוצאים בין גברא לגברא דמותר לצאת דא"נ יוצאין קודם גלילה הא סבורים ששי הוא יע"ש. והב"ח הקשה דמדכתב הטור בהפסק ישרא"ל משמע באין לוי וכהן קרא פעמיים ורבותא אמר אעפ"י שרק א' מפסיק לא חיישינן (וגדולה מזו לוי אחר לוי בהפסק ישראל לא חיישינן לראשון והב"י רמז לזה דכתב ואם אין לוי קורא פעמיים דמשמע דהפסק ישראל לחוד וא"כ כהן שני חשש פגום דליכא לוי וסובר דכולי האי לא שרינן שיקרא השני פעמיים עמ"א י"ד ותי' דהטור מירי כעין גוונ"א דגמרא דליכא חשש שני ובגמרא בהוחזק באבוה לחוד והטור במוחזק באבוה ואימי' דשני ורק פגם א' ובהפסק שרי ולפ"ז אחרון מפטיר שרי עוד תי' הב"י דיאמר הכהן בשני ומדינא דש"ס אסור משום הנכנסים ומש"ה לוי אחר לוי פגם שניהם אבל בעו"ה עכשיו ליכא חשש נכנסים ומהני בשני כהן וכן בלוי והפסק ישראל בעינן דלא נחלוק על דין התלמוד בהדיא והנה בש"ע ע"כ תירוץ השני חדא דלא הזכיר כהן לוי ישראל בשני ועוד לוי אחר לוי בהפסק ישראל פגם שני ישראל הוא ומאי ולכן דכתב רמ"א דאדרבה לאחרון ומפטיר אסור ש"מ כתי' הב' אע"פ שהוא כהן ומהני בלוי אחר לוי ופגם ראשון ליכא דמיד היו מרננים ומיהו ז"א אלא דבשני אומר אע"פ שהוא כהן ליכא כלל פגם שניהם. והפרישה תי' כעין זה באופן אחר דהאידנא כהן אחר כהן אסור משום פגם א' כמו בימי הש"ס ובשני ליכא פגם דיאמר הכהן (ובלא אע"פ) אבל בהפסק ישראל מיד היו מרננין וק' בלוי אחר לוי דאמר פגם שניהם יאמר הלוי בשני וי"ל בלי הפסק יש הוכחה שא' פגום משא"כ בהפסק. התי' הג' כ' הב"י ועוד י"ל שמנהג זה כו' ומשמע להט"ז ז"ל דהוא תי' אחר לא תי' ראשון.והשתא מבוארין דברי הט"ז ז"ל הביא קושיית הב"י ותי' א' והק' קושיית הב"ח וב"י רמז לזה מדכ' ואם אין לוי קורא כהן פעמיים (מה שהק' על הב"ח כתבנו פירוש הב"ח דמירי במוחזק באבוה ואימיה וכעין הש"ס) והביא תי' שלישי (כפי הבנתו) והקשה למה לא אסור כה"ג ותירץ דחז"ל תקנו במשנה כהן לוי ישראל וכל שמשנה יטעו כו' וכן לוי אחר לוי כשיש כהן שרי ובאין כהן אסור כבס"ו ועסי' קל"ח א':

**ובדברי** קדשו של הלבוש השמיט לוי אחר לוי בהפסק ישראל כי מפורש כתב שם תי' א' של הב"י ובלוי אחר לוי לא מהני זה עב"י מה שהקשה דברי הרשב"א אהדדי דהיינו בכהן אחר כהן יש חשש ללוי שני הנכנסים בלוי שני ולא ידעו שקרא כהן לפניו ועא"ר אות י"ב ולמ"ש א"ש ואין להאריך:

**סעיף י**
**ש"ץ** עט"ז דא"כ לא ימנו לש"ץ וסגן כהן רשאי לקרות לאחר ואין ראיה ממרדכי דהוצרך ליתן טעם בש"ץ דהתם המצות שלו:

**סעיף יא**
**מפני** עט"ז ביש ב' לוים וב' ישראלים יש תקנה שיקרא כהן לוי ישראל כהן לוי ישראל והשביעי כהן ואם יש רק לוי א' וישראל א' דעת הלבוש יהפכו הסדר ישראל לוי כהן אבל הט"ז סובר דיקרא כסדר המשנה ולא אמרו דרכי שלום דכהנים (אל"א) בענין שא"א לקיים סדר המשנה וכ"כ הנ"ץ כט"ז וכ"ש למ"ד וקדשתו ד"ת עפר"ח כאן ומ"א ד' ומ"ש כמה לוים יקרא לוי ראשון ואח"כ כהן אחר כהן בהפסק לוי עמ"א אות י"ד וכאן שכולה כהנים עדיף טפי שיקרא כן ועיין לבוש עוד מזה:

**סעיף יב**
**אבל** עט"ז. משמע באותו יום נמי שרי וכ"כ א"ר י"ט דקובע ארון ועמוד שרי באותו יום. ואדם חשוב עמ"א כ"ג:

## סימן קלז

**סעיף א**
**כגון** עט"ז. עתוס' מגילה כ"א ב' ד"ה אין ומ"ש התוס' ומש"ה אין לחוש דהכי נמי כו' צ"ל דאין לחוש מה שלא הוציא מהכלל והביאו ראיה דסליק ענינא מהני לפעמים לטעם ג"כ עיין תרצ"ג בט"ז ד' נמי י"ל כמ"ש כאן. עפר"ח הביא רפ"ב דתענית באנשי מעמד משמע דסליק ענינא מהני בח' פסוקים והוא טעם. מ"ש גרם כו' יד על כס כו' קטוע שקטע מילות ישראל. ועמ"ש מ"א אות יו"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
**הרי** זה עט"ז מגילה כ"א ב' עמ"א א' ומ"ש מה שיוכל משמע לכאורה בש"ץ אינו כן עמ"א א':

**סעיף ג**
**אפי'** עט"ז לכאורה לא ראה מ"ם פכ"א ה"ז כמו שיחם המ"א באות ו' ח"ו שניאה זו למור"ם לובלין ז"ל פ"ה יע"ש והנה י"ל במ"ם פכ"א ה"ז מירי שדילג בשבת פ"א וקראו לז' גברי רק ך' פסוקים ואפי' קראי כ"א ג"ג פסוקים בדילוג כו' מ"מ הואיל ועבר על תקנת חז"ל כ"א פסוקים וגם דילג צריך לקרוא ג"פ וברכה משא"כ כשקראו ז' כ"א פסוקים רק דילג פ"א י"ל דאין מברך על פסוק א' וא"ש ההוא דמ"ס פי"א ה"ו דכתב בשבת דילג פ"א חוזר וקורא ולא התנה שנים עמו וברכה אלא דמירי דומיא דחול שם שקרא יו"ד פסוקים ה"ה בשבת כ"א פסוקים (במדינה שגומרין התורה לכמה שנים)

ובפכ"א מירי שלא קראו כ"א פסוקים אלא דאם כן אין די בהו וג' פסוקים עמו וצריך לחזור על הסדר ז' גברי כמו בחול פחות מעשרה ודילג פ"א חוזר וקורא על הסדר תלתא גברי כמו שמבואר שם בפי"א והמחבר שכתב בחול אם לא קרא יו"ד פסוקים חוזר וקורא סתמא כפירושו על סדר עשרה פסוקים דבשבת פירש הוא ושנים עמו והיינו בקרא כ"א פסוקים ומיהו במ"א אות וי"ו י"ל דאין קריאה פחות מג"פ ואין ראיה דיברך לכך כתב באות ומשמע דמברך ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**צריך** עט"ז דעתו ז"ל דכל שלא גלל הס"ת לגמרי (היינו להניח בארון הקודש) אע"ג שבירך ברכה אחרונה אין מפסיד ברכה ושאני פ' פרה בס"ה דבריך וגלל לגמרי כמ"ש באות ה' והב' פסוקים צריכין ברכה א"כ בחול ושבת שוין כל שלא קרא לאחר יעמוד הא' וישלים עוד פסוק ג' ומברך ברכה ב' ומייתר ברכה א' משא"כ אם קרא לאחר ילך אחר ויקרא משום פגם (וס"ל דל"ד לקל"ה ס"ו דעומד שם כו' עא"ר כאן אות ז' ולפ"ז לכאורה פליג עם המ"א בתלתא א' למ"א מפסיד גם ברכה א' ב' דמתחיל ממקום שפסק הראשון ג' בשבת יקרי אחר (אפשר דוקא או עכ"פ אם ירצה דאין נ"מ דסוף סוף אין מרויח הראשון בברכה א' אבל למעט במחלוקת עדיף ונאמר דבחדא פליגי דלמ"א מפסיד ברכה א' ומ"מ מתחיל למפרע והלכך בחול שהוא דוקא יקרא שנית קורא ב"פ ופסוק ג' ודי משא"כ בשבת רשאי לקרות לאחר עכ"פ דאין הא' מרויח (דלא כט"ז והא בהא תליא) א"כ ראוי שיקרא השני ג"פ מתחלה למפרע כט"ז רק יקרא ג"פ עוד מכאן ולהלן כמו בס"ו דראוי לרווחא דמלתא שיוסיף ג"פ כי' וראיה לזה דאל"כ אלא יתחיל ממש ממקום שפסק הא' פשיטא דמברך ברכה א' לפי הבנת הא"ר במ"א ואין להאריך: **ולענין** דינא אעתיק מקו"ק שלי הנכרך בסידור) ודאי קיי"ל ספק ברכות לקולא והשתא אם קורא יתחיל מפסוק שלישי לחוד (דאם למפרע נראה שברכה א' בטעות) ומברך רק ברכה ב' ואם קראו אחר אפשר יעמוד השני כבסי' קל"ה ס"ו כא"ר כאן דהא באירע בכהן ב"פ כה"ג וקרא לוי בהכרח יעמוד לוי דאין קורא לוי בתחלה במקום שיש כהן לא פלוג וכן אחרון יעמוד הב' ויהיה מפטיר אבל במפטיר כה"ג אם קרא ב"פ אם לא קרא לאחר יקרא הוא פ"ג ויברך ברכה ב' ואם טעו וקראו לאחר למפטיר בהכרח יקרא אחר משום ביוש וכן בחול שלישי כה"ג. עא"ר אות ז' גם במפטיר כה"ג ב"פ דינו כמו שאר קרואים והיינו אף מפטיר דשבתות השנה וכ"ש מפטיר דמועדות. ומיהו כה"ג אם הניח רק ב"פ עד סוף הסדרא מודה הט"ז דברכה א' בטעות דלא נשאר רק ב"פ ויברך ברכה א' ג"כ וכן בששי קראו עד סוף הסדרא ונשארו רק ב"פ השביעי דולג פ"א למפרע:

**אם** בפסח ועצרת קראו לרביעי הכל ולא נשאר כ"א ב"פ לחמישי וכדומה ביו"כ האחרון דולג פ"א למעלה ולא יקרא למטה שאין מפי המועדים ובפרי החג אם קראו ללוי ביום הד' יקרא הישראל חמישי דהכל מענין חג תוס' מגילה כ"ב א' ד"ה שאני ומהרש"א שם עא"ר קל"ח א':

**והוי** יודע אם הכהן קרא ב"פ וקראו לוי וישראל ג"ג או אפי' ד"ד בחול י"ל דיקרא ישראל עוד ג"פ מכאן ולהלן וב"פ ראשונים שלא נתברכו מידי דהוי חיסר לגמרי בחול שפיר דמי ובשבת צ"ע אם יקרא ישראל ב"פ ועוד פסוק ג' (ולמפרע אין חשש כמ"ש הלבוש ס"ה דתורה מגילה נתנה) יש חשש הנכנסים יאמרו ישראל קורא בראש הסדר ויש כהנים בביה"כ (חשש נכנסים ויוצאים מיד) ואם יקרא כהן יש חשש ג"כ אחר ישראל ואפשר חיסור צריך לקרות בשבת משא"כ שלא נתברכו ב"פ בדיעבד אין חוזר ודוקא לכתחלה כל דאפשר לתקן מתקנינן. העתק מקונטרס קטן שלי שם. עמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף ה**

**וגלל** עט"ז לשיטתיה באות ד' ומינה מפטיר קרא ב"פ והניח פ"ג וגלל ממש יודה הט"ז דמברך ברכה א' עמ"ש באות הקדום:

**סעיף ו**

**או** עט"ז בב"י הוכיח מאנשי מעמד בראשית ה' פסוקים דולג ולא תקנו נכנסים ויוצאים לקרוא הא' הכל וב' הכל אלא דהיכא דאפשר טוב שיקרא עכ"פ ב"פ מחדש ולא חיישינן לנכנסים ויוצאים וה"ה ר"ח וידבר תמניא פסוקים לוי קורא ב"פ מחדש דא"א שיקרא ג"פ מחדש ישארו ב"פ סוף הפרשה וחשש יוצאים יותר חיישינן מנכנסים ומש"ה אמר המחבר היכא דלא אפשר סגי בשנים והא היכא דלא אפשר סגי במה שקרא הראשון לגמרי כמו פרי החג ול"ל הרישא אלא בפרי החג לא אפשר ברביעי שהוא לכבוד המועד ובעי דוקא ספיקא דיומא (לא להלן ביום החמישי עמ"ש באות ד') א"א כלל משא"כ ר"ח אפשר קצת ומש"ה קורא ב"פ מחדש וקמ"ל דל"ת בר"ח יקרא ממש מה שקרא הא' כו' ועמ"א י"ב:

## סימן קלח

**סעיף א**

**ופרשה** עט"ז עיין סימן קל"ה אות ט' מזה (ט"ס ס"ח וצ"ל סעיף יו"ד):

**ודע** דבתה"ד סימן כ"ב הוכיח דאין חילוק כו' ופרשה ב"פ מותר לשייר בתחלה ממגילה כ"ב א' ובראשי חדשיכם פשו תרי כו' ובארבעה עשר דפסח סתימה כו' קשיא לי קצת דלא מסיים שם ואין משיירין כו' והקושיא דסליק סידרא וערש"י שם ד"ה ליקרי עשה כו' כוונתו ואין משיירין ולכאורה דאין סובר כתוס' ד"ה שאני יע"ש וא"כ לדידן דפוסקין

כתוס' לית הוכחה ומ"מ גם רש"י יודה לתוס' יע"ש. גם מ"ש תה"ד דרשאי לשייר פרשה ב"פ עיין פר"ח תכ"ג ר"ל דוקא לשייר הא לקרות הפרשה ב"פ אין רשאי ושכן מוכח מתוס' ד"ה אין מתחילין יע"ש ואע"ג דיוצאים יותר חשש מנכנסים (שהרי מאן דמחמיר ביוצאים מיקל בנכנסים דשיולי שייל ע"ש בגמרא) ומ"מ כאן יש קצת הוכחה דלמה לא גמר בפ' הקודמת וא"כ מנהגינו בר"ח שג' קורא ג"כ וביום השבת קשה קצת וי"ל דרביעי שהוא חובת היום קורא רק מה ששייך לר"ח ומתחיל ובראשי חדשיכם לבד ובחידושי מגילה הארכנו בזה ועמ"ש איי"ה בתכ"ג ומ"א כאן מזה:

**עיין** פר"ח וא"ר א' בשם שכ"ג אם נמצא טעות בס"ת ועסי' קמ"ג במ"א אות וי"ו ושם יבואר איי"ה ובט"ז אות א' ושם יבואר איי"ה:

**אם** לא קראו חובת היום במועדות ור"ח ובראשי חדשיכם פשיטא דצריך לקרות חוץ חנוכה עסי' קל"ז במ"א וי"ו ובתרפ"ד ס"ג. ואם קראו בי\ט ד' כל הסדר חוזר החמישי וקורא מה שקרא כבר ואף לדידן יש מפטיר כתקנת רב עמרם

ע' תוס' מגילה כ"ב ד"ה שאני וכ"ג ד"ה חד אמר יע"ש:

## סימן קלט

### סעיף א

**בשם** עט"ז ועב"ש אה"ע סימן קכ"ט אות י"ט ובט"ז שם אות ט"ו דיעבד כשר הגט בכתב שם אבי אביו יע"ש וא"כ בן מומר אין קפידא כ"כ משא"כ אבי אמו פסול הוא דאינו כן כלל כי למשפחותם לבית אבותם כתיב. ובשתוקי ואסופי כותבים בגט בן אברהם אבינו דוקא באה"ע קכ"ט סעיף ד' וב"ש אות ל"ט (או גר) ואפשר דלס"ת נמי קורים כמו לגר ממש והיינו יעמוד פלוני בן אברהם אבינו או בן אברהם הגר (וכן בגיטין יכתוב הגר אחר אברהם שהיה ראש לגרים) ועא"ר אות ד'. והנה אם אביו ואבי אביו מומרים י"ל דאין לקרותו בשם אבי אבי אביו דכה"ג אפשר בגט פסול דבני בנים כבנים לא למעלה מזה מקרא תחת אבותיך יהיו בניך עתוס' פסחים גבי רב בר אחוה וצ"ע ואי"ה במקום אחר יבואר עוד וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

**סומא** עט"ז בקמ"א אות גימ"ל והנה הר"ב לא הגיה בקמ"א ועל המחבר סמך עמ"ש כאן ועמ"א א'. וסומא חרש שאינו שומע ודאי אסור לעלות דל"ש שומע כקורא אבל כאן דאפילו סומא וע"ה עולים דשומע כקורא ובסעיף א' לא הגיה הר"ב סמך עמ"ש רואה ומדבר ואין שומע רשאי שיקרא עם הש"ץ ושוטה אין לקרותו בתורה דגרע מקטן

וכבהמה יחשוב (במקום אחר כתבנו מריש חולין וכולם ששחטו כשירה ושחיטת קוף פסול אין מקומו פה):

**סעיף ג**

**כל** עט"ז ובתכ"ח אות ה' תי' בע"א שגם בימי המשנה אם רצו כ"א מברך יע"ש וע' מגילה כ"א ב' ר"ח בר גמדא אמר מותר כו' ולפ"ז אם א' קורא הכל א"צ להתחיל ולסיים בפסוקים הקודמים (ובקל"ח רק מנהגא עא"ר שם ותכ"ח) ור"ל אמר דאין מברכין על פורעניות היכי עביד תנ"א מתחיל בפסוק לפניהם ומסיים כו' ובריית מסיע לר"ל דלר"ח ב"ג אם א' קרא הכל ליה חשש. ועתי"ט פ"ג דמגילה די"ל האידנא קאמר ואע"ג במשנה ע"כ טעמא דר"ח מ"מ נ"מ דאין מתחילין כ"א פסוק הקודם ומסיימין בפסוק לאחריהם אלא דברייתא קשה משמע כר"ל ובימי התנאים ראשון ואחרון רק מברכים ואם נאמר בתענית קאמר כמ"ש התי"ט שם עדיין קשה היכי עביד מתחיל בפסוק לפניהם והא כהן (ולוי קורים בברכות רק לסיים הישראל מסיים פסוק לאחריהם ובתכ"ח ה' הביא ד"ה שם ויוכל לברך תחלה וסוף קשה יותר יע"ש). עמ"ש באות שאחר זה אי"ה:

**סעיף ד**

**ורואה** עט"ז מגילה ל"ב א' ובתוס' ד"ה גללו כו' עב"ח פי' מ"ש הכל בו גללו ג' דיעות דיעה א' לר' יהודה גופא לכתחלה מודה לר"מ ופליג רק דיעבד היינו שאין לגעור בו וליכא איסורא אם מברך בעודו פתוח ודיעה ב' סברו לר"י דוקא פתוח דעליה מברך (או אפשר כבסי' ר"ו ס"ג בין ברכה לעשייה לא יהא הפסק יותר מכ"ד אפילו בשתיקה) וסברא ג' מסופק אי כדיעה א' או כשנייה ואיך יעשה לכן פותח והופך פניו יע"ש וט"ז פירש פירוש אחר ובחידושי הקשיתי לר"י דפריך מ"ש מקורא שלא סייע למתורגמן אם איתא דלכתחלה מודה לר"מ רק דיעבד אין איסור מה קושיא גם לפי' הב' דטורח הוא ומש"ה ברכה אחרונה גוללו תחלה א"כ מתורגמן א"צ. גם ברכות ליכא למיטעי משמע ופירש"י הכל יודעין שאין כתובה כו' (וע"ד הרמז שם ולימא הלכה כר"י משום דאפכי להו ורש"י דר"מ לדר"י דאל תטעה דיש שהופכין פניהם ומש"ה ציין ברישא להא ואחר כך ליכא למטעי). עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ה**

**ולאחר** עט"ז עמ"ש באות הקדום ומ"ש המרדכי בין גברא לגברא גוללו מדתנא פותח ורואה בחידושי הקשיתי דבימי התנאים ראשון ואחרון מברך וא"כ הראשון ודאי פותח שהיה סתומה בשעת היצאה ואף למ"ש ט"ז בתכ"ח ה' קשה דלמא מיירי בראשון וכמנהג שהיה בימי התנאים:

**סעיף ו**

**נהגו** עט"ז ועמ"א ט' מפרש כן ולא סיים דעת רמ"א מה היא ואפשר להר"ב תרתי בעינן גוללו מכסה בסודר ומלבוש משמע שהבין בהגהת רבו כט"ז מדהשמיט כיסוי כלל ובשעת קדיש מגוללין ומכוסה וכן בשעה שמזמרין החתן א"ר אות ח' ונראה האידנא הסגן מיישב זמן מה לאיזה שיעלה ראוי לכסות בין גברא לגברא ומגוללת ועמ"ש אי"ה במ"א ט'. ומ"ש משום טירחא חולק רבי יהודה על ר' מאיר עיין אות ד':

**סעיף ז**

**ותכף** עט"ז כלל בזה דברי הב"ח ז"ל דתמה על הב"י מסמ"ג ומשם י"ל דסמ"ג מיד ממש קאמר ומ"ש שעסק בתורה פירושו שעוסק ביום ומ"מ עתה מיד ממש הוי אבל מ"ש התוס' משם אין ראיה. מ"ש המחבר בס"ט דפטור מאשר בחר בנו אבל לעסוק והערב מחויב ועסי' מ"ז באהבה רבה כה"ג. וכ"כ המ"א י"ב:

**סעיף ח**

**ברכה** עט"ז הראה לסימן מ"ז אות ה' בשם הרשב"א דברכה אחרונה על התקנה מברכין כמו הלל ומגילה משא"כ על המצות יע"ש אבל בב"י בשם סמ"ג סימן י"ט (כדומה סמ"ק ד"ה הטעם דמשום כבוד התורה בציבור נתקנה ברכה אחרונה יע"ש ועסי' קמ"ג ס"א דיצאו גומרין יע"ש:

**סעיף ט**

**צריך** עט"ז וע' נ"ץ ב' פירושים וי"ל רק בשעת ברכה וי"ל רק בשעת קריאה מהראיה ס"פ לולב הגזול קורא בתורה ומניחו לארץ כו' וי"ל פי' ג' מברכה עד סוף קריאה אוחזו בידו לס"ת ועסי' ר"ו סד"ה צריך ליטול בימינו מה שמברך עליו ואפשר לזה רמז המרדכי הביאו הב"י כאן ראיה ממגילה ל"ב פותח ורואה ומברך והיינו כרש"ל הביאו הט"ז ה' דעל התורה מברך ראוי להיות פתוחה ממילא אוחז הס"ת גם בשעת ברכה וכ"ש בעת הקריאה מהראי' דסוכה קורא מניחן לארץ ועיין מרדכי סוכה ולא הבינותי כעת יע"ש בזה:

## סימן קמ

**סעיף א**

**יתחיל** עט"ז הנה כן כתב הלבוש ג"כ דאי תימא ממקום שפסק ועיקר הקושיא מפסוק ראשון שלא נתברכו לאחריהם אבל הב"ח לא הונח לו בזה דאיך ס"ד ומאין רגלים לומר דאם ממקום שפסק לא יברך השני האידנא דכ"א מברך לעצמו והיל"ל רק ראשונים לא נתברכו לאחריהם לכן כתב מ"ש יע"ש ונ"ל פירושו כפי מ"ש הב"י בשם רבינו יואל מדינא האידנא נמי ברכת הראשון מהני לכל הקרואים ויוצאים דיעבד בה אלא משום

גזירה נכנסים ויוצאים הצריכו חז"ל שיברך כ"א בפ"ע (ולא הוי לבטלה דהם תקנו כך) ומש"ה בנשתקק קלא אית ליה ול"ש נכנסים כו' וא"כ יתחיל הב' ממקום שפסק ולא יברך תחלה לז"א דאם אתה עושה כן ראשונים לא לאחריהם ואחרונים לא לפניהם דלא אמרינן קלא אית ליה ואפילו דיעבד א"י האידנא הא' בברכת חבירו וא"ת יתקנו שיברך הב' אכתי תקשה ראשונים כו':

**והנה** ראוי להתבונן בכאן על לשון המחבר ששינה מלשון הר"מ בפי"ב מה"ת ה"ו והטור שהעתיקו הירושלמי זה כשעומד תחתי"ו כולי והמחבר השמיט מלת תחתי"ו. וממרוצת דברי הלבוש משמע לכאורה נשתתק קודם שהתחיל או אח"כ לומר שלא קרא ג"פ הא קרא ג"פ יתחיל ממקום שפסק וז"א דהאידנא אפילו לאחר שקרא ג"פ דינא הכי דבלא קרא ג"פ אפילו קודם התקנה כן הוא כמ"ש הב"ח ודרישה ומלת תחתי"ו אם נאמר כפרישה דמיירי קודם תקנה א"ש במקומו כי קריאת הא' כמאן דליתא דמי שלא קרא ג"פ ולהר"מ רבותא קאמר דל"מ בג"פ דיתחיל ממקום הא' ולא יברך הב' כי ברכה א' עולה לו (להב"ח קל"א אית לה) אפילו בלא קרא ג"פ וצריך הב' להשלים מנין במקומו וס"ד ברכה א' בטעות ואין על מה לחול כו' ומברך הב' קמ"ל דאין מברך תחלה ולהטור י"ל לא מיבעיי בשבת ששי נשתתק או בחול כהן (וקורין כהן אחר דליכא פגם כה"ג קלא אית ליה) דצריך להשלים הסדר או המנין יתחיל השביעי ממקום הא' ויברך לפניה ולאחריה אפילו נשתתק השביעי קודם ברכה אחרונה וקרא הרבה פסוקים וקיי"ל ברכות אינן מעכבות המצוה (ואע"ג דבח"מ ר"ח בסמ"ע אות ג' די"א אף בדרבנן דאמרו לא תעביד אי עביד לא מהני בברכות הכי אתנו דאין מעכב) התם א"א לחזור המצוה ולברך יהיה ברכה לבטלה משא"כ כאן דאפשר לתקן שיקרא עוד אחר במקומו ומברך לפניה ולאחריה ואף בחול דאין מוסיפין י"ל כה"ג מוסיפין והמחבר השמיט זה והבן צ"ע:

**סעיף ב**

**ואפילו** עט"ז בב"י שצריך לקרות עם החזן לשיטתיה בקמ"א ס"ב ובט"ז ג' אבל לדידן סומא עולה לתורה כבקל"ט ס"ג דשומע כקורא נקיט האי טעמא והנה לכאורה בסומא ל"ש שומע כקורא דאין ראוי לבילה מעכבתה אלא דקיי"ל בי"ד סימן א' דאלם אם אחר שוחט ומברך עכ"פ שוחט אלם לכתחלה דלא כהג"א בשם א"ז דמסופק ומטעם דאין ראוי לבילה) ועסי' רי"ג ס"ג אפ"ה יוצא אלם ג"כ בברכת חבירו בשחיטה. ולפ"ז אדם חשוב גדול הדור אם אלם אפשר אחר מברך והוא עולה לתורה וש"ץ קורא וצ"ע:

**סעיף ג**

**לא** עט"ז והאידנא ודאי כ"א מברך לעצמו ואין א' יוצא בברכת חבירו ועב"ח בירושלמי עמ"ש באות א' מזה והנה לכאורה אי צריך השומע לכוין לצאת בברכה תליא אי מצות צריכות כוונה עמ"א סמ"ך גימ"ל וריי"ג ס"ג באר הגולה ט"י וי"ל רבינו יואל כמ"ד מצות א"צ כוונה אלא י"ל בכה"ג שאין עושה מעשה לכ"ע צריך כוונה אפילו דרבנן ואפילו נאמר דיבור א"צ כוונה אלא מההיא דר"ה שומע קול מגילה אין מוכח כן ואי"ה יבואר במ"א עמ"ש בפתיחה כוללת. עמ"א ג' שייך לזה:

**סעיף ד**

**וי"א** עט"ז ר"ו ס"ו יע"ש בתורמו"ס עמ"א כאן אות ד' העתיק דברי הב"י. ולדינא צ"ע טובא כי בכאן המחבר לא הכריע ואפשר חזר מספרו הארוך וה"ט דיודע דצריך לקרות פ' היום דעתיה עליה ומ"ש זה מס"ת פסולה בלא קראו ג"פ שמוציא אחרת ואין מברך לפניה והחילוק שכתב הט"ז אינני מבין ועמ"א קמ"ג אות ד' עמד בזה א"כ לפסק המחבר והר"ב בקמ"ג כ"ש בס"ת אחת ואמרו לו שזו הפרשה הוא חובת היום אפילו בסתמא דעתו אחובת היום וספק ברכות לקולא. וכ"ת ברכת התורה לרמב"ן ורשב"א וספר החינוך הוי ד"ת ול"ש ברכה לבטלה הספק ברכות לקולא י"ל חדא דכבר בירך בשחרית הוי דרבנן עמ"ש קל"ט אות ה' ואפי' לא בירך בשחרית הוי ס"ס בד"ת שמא ב"ה דרננן כרא"ש ורי"ף ורמב"ם ושמא הלכה כמ"ד דעתי' אכוליה וכל שיש ס"ס בד"ת די ספק א' בדרבנן ועיין פרישה א"ח ר"ו הביאותיו בפריי ליי"ד בהנהגת או"ה אות ד' יע"ש ומדחזינן הלבוש שהיפך י"א שצריך וי"א שא"צ נאמר בכיון וכסברת הפרישה בר"ו אלמא דעתו שא"צ לברך ע"כ כשנזדמן כך אני שותק וא"א כלל והעולם נוהגין לפסוק שיברך ולא ידעתי מה הצורך הזה ובפרט בספק ברכות שי"א לא תשא ד"ת עסי' רט"ו ובמ"א ובקונטרס קטן שלי מזה יע"ש. ולמ"ש במ"א אות ד' מבואר החילוק בס"ת פסולה דעתו אכשירה ובין חנוכה טעה וסבור שחנוכה יש לקרות ועליה בירך ואה"נ בשאר פרשיות וטעה וסבור שזאת היא הפרשה המונחת לפניו אין חוזר ומברך לכ"ע ודמיא לס"ת פסולה שאין חוזר ומברך וא"ש ההיא דקמ"ג במ"א אות ד':

**אם** טעו בר"ח טבת וקראו תחלה בחנוכה עסי' תרפ"ד בהג"ה והט"ז שם פסק דקורא כהן בחנוכה וג' בר"ח וכן מטין דברי א"ר שם אם קרא כבר ג"פ ומ"א שם לא כתב כלום וכאן כתב דאין מפסיק דאיכא מ"ד חנוכה קודם ולפ"ז בר"ח טבת בשבת וטעו בשנייה אחרון חנוכה דליכא חולק בהא (עיין מגילה כ"ט ב' דבחול י"א דרביעי בר"ח משא"כ בשבת ר"ח טבת לית שם חולק וי"ל שם בגמרא ותוס' דפריך לימא הא ולא הך הא איצטריך דל"ת בג' בר"ח דלהפטיר בר"ח עדיף ואין משגיחין בחנוכה ועב"י תרפ"ד

ואין להאריך) גם הט"ז אפשר יודה לזה דמפסיק וקורא בשל ר"ח כי היכי דלהפטיר אח"כ בחנוכה פרסומי ניסא עדיף דלעולם מפטיר במה שסיים עב"י תרפ"ד. ובקונטרס קטן שלי כתבנו מזה. ועיין לבוש בנתחלפו התורות ופתחו שנייה צריך לגוללה וליקח ראשונה תחלה ולא אמרינן יגללו בשנייה עד מקום ההיא דאין גוללין בציבוא עא"ר ואף די"ל גם זה טורח י"ל כי"א למה שהוכנה כן יעשה ועמ"ש איי"ה בסימן קמ"ג בנמצא טעות באי' ויש ב' או ג' ס"ת. איך יתנהגו:

**אם** קראו ביום א' דחנוכה ביום הרביעי וכדומה שו"ת משאת משה ח"א סי' ו' דעולה דיעבד:

## סימן קמא

### סעיף א

**ואפילו** עט"ז. עיין ח"מ בסמ"ע י"ז א' וסי' כ"ח בסופו דהתם אסמכתא הוי ומש"ה סמיכה מקילין והנה כאן ג"כ דרבנן ומחמירין בסמיכה י"ל אימת התורה אבל בלבוש משמע הטעם כאן דסמיכה אין כעמידה קשה דידיה אדידיה בח"מ שם וי"ל. ועיין ר"מ פי"ב מה' תפילה הי"א הביא ירושלמי המתרגם אין לישען לעמוד באימה ויראה והשמיט דין הקורא דכ"ש הוא ממתרגם כמ"ש הגמי"י שם ט' ומש"ה השמיט מ"ש במגילה משא"כ בתורה עמוד עמדי כו' משמע שכ"ע שמיושב אסור הוא מחמת אימה ויראה ודיעבד יצא אפילו יושב ממש דאל"כ לא היה השמיט יושב דאפילו דיעבד אי"י וה"ה סמיכה שאם ינטל יפול כו' והן אמת בפ"ב דמגילה ה"ז סובר הר"מ ז"ל דבצבור לא יקרא מגילה מיושב ובהכרח משא"כ בתורה דיעבד נמי לא דאל"כ אין שייך משא"כ בתורה וי"ל כבוד הציבור מהני מחילה דידהו משא"כ בתורה דאסור כשם שניתנה באימה ויראה והמעיין בב"י בקמ"ג גבי חומשין משמע שגם הר"מ ז"ל כבוד הציבור לא מהני מחילה קשה קצת. ועיין בחידושינו וי"ל כבוד הציבור סומך ממ"ש נמי שרי דבכה"ג אין העדר כבוד הציבור ומהא אמינא לה ממ"ש המ"א תכ"ב י"א מתוס' זבחים י"ט ב' דאין ישיבה בעזרה הא סמיכה שרי כ"ש כבוד הציבור דשרי בסמיכה ובתורה אסור וזה משא"כ בתורה ובהכרח דביושב דיעבד יצא דאל"כ אמאי השמיט הר"מ דין יושב בקורא בתורה ואי"ה במ"א אבאר עוד ועמ"ש בתר"צ אי"ה מזה וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

**וכן** עט"ז בקמ"ו א' אי הציבור צריכין לעמוד או לאו ושם יבואר אי"ה על הלבוש מ"ש שם ובחידושינו מגילה ועמ"ש בה' מגילה מזה:

**סעיף ג**

**ומ"מ** עט"ז הנה סומא י"ל דל"ש שומע כקורא דאין ראוי לבילה גם לומר סומא מברך וש"ץ קורא על סמך ברכתו י"ל כל שאין מחויב בדבר א"מ רבים י"ח וסומא אפשר אין מחויב מיקרי דא"א לומר שומע כקורא ולפ"ז סומא אין מברך על מקרא מגילה ויקרא אחר ע"ס ברכתו דאין מחויב בדבר הוי ואי"ה בה' מגילה יבואר זה. ומ"ש שהב"ח התנה: **העתק** מקונטרס קטן שלי הנכרך בסודר. בשעה שפותחין הארון אומרים בריך שמיה כו' א"ר קנ"ד ד' ועמ"א רפ"ב. ואם לא אמרו אז יאמר כשפותחין הס"ת. ונוטל הס"ת בימינו ונותן להחזן בימינו ואיטר יד אני מסופק עמ"ש בקל"ד ועיין מ"א תרנ"א אות כ"א וי"ל:

**כתב** הט"ז בי"ד סימן רמ"ב אות י"ג ורפ"ב א' דארון הוי רשות אחרת יע"ש ועמ"א ל"מ אות י"ט ארגז אמה על אמה ברום שלש אמות הוא דחולקת רשות לעצמו הא לא"ה לא. ועסי' נ"ה ס"י"ט בט"ז ומ"א אות ה' ויו"ד דלמנין הוי רשות אחת עם ביה"כ ולעמוד הוי רשות אחרת וא"כ צ"ל דהידור די בכך כל שנראה כרשות אחרת ולפ"ז אפשר באין גבוה י"ט ורחב ד"ט די בכך כל שיש מחיצות לאלמימר"א הנ"ל א"צ לעמוד מפני הס"ת שם. ולא עוד אפילו כשס"ת מונחת על שולחן שאין גבוה י"ט ורחב ד"ט בבית שאין שם אלמימר"א אין צריך לעמוד בפניה דכפי הנראה כבוד ספר תורה דצריך לעמוד בפניה היא מק"ו מכבוד נשיא ורבו מובהק כמ"ש בפ"ק דקדושין אם מפני לומדיה עומדין כ"ש מפניה כו' וברבו מובהק גופו כל שעומד במקום הראוי לו שעולה לתורה ועומד שם (לא לפוש) א"צ לעמוד מפניו וכן מבואר היטב בי"ד רפ"ד ס"ב ובש"ך אות ב' וברמ"ם פרק ששי מת"ח ופרק עשירי מס"ת וכ"מ שם. וברמ"ב סי"ח העתיק המחבר דין של שיבלי הלקט המובא בב"י. וכן ציין באר הגולה והיינו אפילו ברשות אחת ממש כל שעומד שרי והר"ב בהג"ה שכתב וכן רבו למעלה או ס"ת על הבימה ל"ד וכ"ן ממש כי דין זה הוא מתשובת הרשב"א רמ"ג ורפ"ב בס"ת ביד החזן שמוליכו על הבימה להראות הכתב או אומר יהללו או עולה לקרות שאז היה מחויב לעמוד מפניה כמלא עיניו אם לא שהבימה רשות אחרת הוי ורבו למעלה בחדר אחר והולך שם הא עומד בלא"ה א"צ לעמוד מפניו אפילו ברשות אחת ממש כל שעומד שם במקומו הראוי לו לקרות בתורה וכדומה ועיין כ"מ פרק עשירי מס"ת ה"ט ופרק ששי מת"ת הו"ז מ"ש עד שישב במקומו ל"ד ה"ה עומד במקומו נמי ומ"ש בהי"ז א' עומד או יושב היינו שלא בממומו ולפוש כו' נמצא לפ"ז ספקן של דברים לכאורה כך הם רבו מובהק ונשיא וס"ת דינם כמלא עיניו בהולך או עומד לפוש הא עומד במקומו הראוי לו עולה לס"ת וכן ס"ת ביד החזן

כשמזכיר נשמות וכדומה במקומו מקרי א"צ לעמוד אפי' ברשות אחת ממש. הא רבו וס"ת הולך אז ברשות אחרת כמו אלמימר"א או על השולחן גבוה י"ט ורחב ד"ט אפשר מיקרי רשות אחרת לענין זה דהוי הידור בכך אע"ג דבסימן נ"ה הוי רשות אחת יע"ש:
**והנה** לא זו כשרבו או ס"ת חוץ לד"א שרי אלא אפילו תוך ד"א ל"מ באלמימר"א דשרי אפילו ברשות אחת רק שעומד שם (לא לפוש) שרי וכ"ת תוך ד"א לא מהני עומד במקומו הראוי לו וכי מהני לרבו מובהק נשיא וס"ת חוץ לד"א הא בורכא דבי"ד רמ"ד ס"ב רכוב כמהלך הא עומד ממש במקומו הראוי לו אפילו תוך ד"א א"צ לעמוד מפניו כו' ועיין רש"י קידושין ל"ג ב' רכוב כמהלך או לאו אלא יושב קושטא נקיט והאמת הוא כן כדאמרן וא"כ כשפותחין הארון ודאי א"צ לעמוד בפני ס"ת דבמקומו מונחת ואפילו אין רשות אחרת אבל רבנים העומדים אחוריהם אל היכל כל שאין ארון הקודש אמה על אמה ברום שלש חולקת רשות לעצמה כמ"ש המ"א בסימן ר"א אות י"ט הא לא"ה אסור דאין רשות לעצמה כנראה מסימן נ"ה וכדאמרן. ועמ"א קמ"ו וי"ו:
**וביום** שיש ב' או ג' ס"ת יזהר היושב עם א' בבימה דלא יהא אחוריהם של הקורא והעולה לס"ת כמ"ש כ"ז העתק מקו"ק שלי ובתוספת דברים ואי"ה בקמ"ג וקמ"ו וקמ"ז יבואר עוד:
**סופר** שנשבע ס"ת שיכתוב תוך זמן זה פסול שו"ת משאת משה סימן י' תי"ד עיין מה שכתוב בפתיחה כוללת דף כ"א סימן כ"א:

## סימן קמג

### סעיף א

**ואם** עט"ז. הנה בכאן משמע דסובר דג' דיעות יש. א' דעת מהרי"י ביר"ב רבו של הבי"י ז"ל דכל שנמצא טעות אם גמר הקריאה ובירך לאחריה ואח"כ נמצא טעות דיעבד עלתה הקריאה בס"ת פסולה ומשלים עד מנין ז' בשבת או ה"ו בי"ט ויוה"כ ודי וג' בר"ח וחול בספר כשר (וכ"ה בב"י בי"ד רע"ט ולבוש שם וז"ש כאן ומשלימין וא"צ לקרות ז' מחדש) דסומכין דיעבד על הר"מ בתשובה דבפסולה עולה הקריאה והא דחיסר אות א' לא קיים מ"ע וכתב ס"ת יע"ש בב"י י"ד רע"ט והר"ן הוסיף דקריאה תקנת נביאים הוא ואין מעכב דיעבד דהא דאין בין ס"ת לתפילין ומזוזה היינו בחיסר אות אחת לא קיים מ"ע דכתיבה אבל לקרות תקנת נביאים הוא יע"ש וכ"כ הלבוש בי"ד רע"ט סעיף ב' יע"ש ולפי"ז פ' פרה וזכור שי"א דהוי ד"ת צ"ע בזה די"ל דבס"ת פסולה לא מהני אפילו דיעבד אם קראו כל הפרשה ומצאו אח"כ טעות בעמוד זה וכדומה עסי' קמ"ו ס"ב ס' פרה וזכור שהם בעשרה מדאורייתא ועמ"א סימן תרפ"ח וכדבעינן למימר לקמן

אי"ה וכל זה אם כבר בירך ברכה אחרונה בפסולה אבל אם באמצע קריאתו מצאו טעות אפי' קראו הרבה אין לברך ברכה אחרונה על הפסולה דזה לכתחלה אלא יוציאו אחרת ויקראו שם (משמע ג"פ בכשר) ויבאר שם ברכה אחרונה וכ"ש אם קודם ג"פ שיקראו בשנייה ומברך ברכה אחרונה ולא ראשונה. והמרדכי סובר ל"ש אם קראו ג"פ מברך ברכה אחרונה שם דיעבד אפילו לא קראו ג"פ אומר הטעות בע"פ היכא דלא אפשר וגומר ג"פ ומברך ויוציאו אח"כ כשירה והר"ב בהג"ה פשרה בין הדיעות דכל שלא קרא ג"פ קורא בכשר (ואם אפשר ג"פ ואם סליק סידרא גומר כך) ומברך לאחריה ולא לפניה וזה כמהר"י ביר"ב ז"ל ובקרא ג"פ פסק כמרדכי דמברך ברכה אחרונה על הפסולה ואם א"א להפסיק שהוא ב"פ קודם הפרשה אז יקרא הטעות בע"פ כמרדכי וא"כ היה לכתוב ר"א ובלבוש כתב כאן וי"א אם קרא ג"פ מברך על הפסולה וביד רע"ט לא כתב וי"א משמע דעתו כדיעה א' בסתם דכל באמצע פרשתו אפילו קרא הרבה גומר בכשר ומברך שם ברכה אחרונה ושלא כדעת רבו כאן אבל המעיין בב"י כאן וי"ד י"ל דמהר"י ביר"ב ז"ל נמי באמצע קריאה כשלא קרא ג"פ הא קרא ג"פ מודה דמברך ברכה אחרונה על הפסולה וכמו שנראה ממרוצת דברי השי"ך ביד רע"ט ב"ג וכ"נ מט"ז שם במה שתירץ מכ"ג ביוה"כ דמש"ה אין מברך כאן ברכה ראשונה בשנייה דלא קיים עדיין שום מצוה דלא קרא ג"פ הא קרא ג"פ לכולי עלמא מברך ברכה אחרונה בס"ת ראשונה וזה יורה כמ"ש וליכא כ"א ב' דיעות. והר"ב בהמחבר פסק לגמרי כמהר"י ביר"ב ז"ל. וממ"ש בי"ד העלה כו' תראה כי מהר"ב בהג"ה כאן י"ל שפסק לגמרי כמהר"י ביר"ב ז"ל וטעות בע"פ אין קורין כלל בשום ענין דלא כמרדכי וא"כ בקראו ג"פ וא"א להפסיק שיש ב"פ לפרשה יוציא אחרת ויגמרו שם לז"א דאינו דא"כ קשה מכ"ג ביוה"כ דכל שקרא ג"פ נעשה המצוה וראוי לברך ברכה ראשונה בשנייה כמ"ש בי"ד וע"כ כה"ג קורא בע"פ וגם אחרון כה"ג קורא בע"פ מפני טורח הציבור יע"ש ולמפטיר יוציאו אחרת כיון דאומרים קדיש ליכא טורח יע"ש ובמפטיר כה"ג יקרא הטעות בע"פ כמו אחרון כ"ה דעתו ז"ל שם ולענין דינא עמ"א ד' ויבואר אי"ה. ובאחרון לט"ז אפי' רק פסוק א' משלים בפסולה:

**סעיף ב**

**חסירות** עט"ז נחים נסתרים שאין קריאתם משתנה בשביל זה אין מוציאין אחרת ובחיסר אות נא נראה מוציאין אחרת (להשוות דיעות הפוסקים ובזה מתורץ מ"ש האגור בשם הרא"ש דאין מוציאין אחרת שזה היפך מ"ש הרא"ש עב"י אלא בחסר ויתר מיירי עיין פרישה) והביא שו"ת מהר"ם לובלין סי' פ"ד (עמ"א אות ח') דבאין ס"ת אחרת והתחילו כבר לקרות ומצאו טעות ישלימו מנין הקרואים בס"ת זו ומברכין לפניה ואחריה ומשמע

שם אפי' לכתחלה מוציאין וקורין ואנו נוהגין כרמ"א בזה כל שלא התחילו אין מוציאין אף בשחרית כיש פוסלין אם לא שחומש א' שלם ואם התחילו יגמרו מנין הקרואים אם אין ס"ת אחרת ובמנחה דאין אלא משום יושבי קרנות מ"מ אפשר דגומרין כל שהתחילו דמ"מ תקנה היא כמו ב' וה' ומה לי מנחה או ב' וה' ועמ"א אוח ח'. ואף שמט"ז משמע שאותו הסדק אין נראה לעין משמע דחסר תיבה אין מורין כן הרי בשו"ת מור"ם ז"ל הורה כן וכ"כ המ"א ח' רק לכתחלה אין מוציאין:

**ודע** כל שיש מחלוקת הפוסקים אי הוי זה טעות או לאו אין להוציא אחרת דהוי ס"ס שמא הלכת כר"מ בתשובה דקורין בפסולה דע"ז אנו סומכין דיעבד ושמא הלכה כמ"ד בפסול כזה אין פסול ואף דכתבנו במקום אחר בספק ברכה חומר לא תשא י"ל דס"ס לא מהני מ"מ המעיין בסימן תפ"ט בספק אם סיפר יברך בבאר הימים ע"ש ס"ח דהוי ס"ס א"כ משמע דמהני ס"ס לברך ואי"ה בש"ה יבואר זה:

**אם** נדבק אות באות אפי' בשבת א"צ להוציא אחרת די"ל על הרשב"א בזה ט"ז ב"ח סי' ל"ב אות י"ח ועמ"א ז' ומסתימת הב"ח בל"ב וט"ז משמע אף נדבקה באמצע י"ל דאין מוציאין אחרת. ובנטף שעוה ומכוסה עב וא"א לקרות התיבה כלל עסי' ש"מ בט"ז וא"ר א' וה' והנה י"ל כל הראוי לבילה כמו לגיור סומכין על הרשב"א ומיהו משום דאסור לקרות בע"פ י"ל וקרא בחומש ואל יוציאו אחרת אבל כשנטף שעוה על מקום אחי' י"ל דסומכין ודאי כמ"ש ועי' שו"ת מעיל צדקה סי' כ"ה עמ"ש בקמ"א במ"א ט' ככתבין ולא קריין ל"ש על פה יע"ש:

**כתב** בשו"ת מעיל צדקה להגאון מוהר"ר יונה ל"ס ז"ל סימן כ"ט בפי' נח ויהי כל ימי נח (ראשית ט' כ"ט) כצ"ל וי"א ויהיו אבל עיקר ויהי בלא וי"ו ומ"מ בשבת אין להוציא אחרת יע"ש. הנה כל שיש ספק אין מוציאין ואמנם למדתי מדבריו ז"ל כי אמרינן חסר ומלא אין מוציאין בנח נסתר באמצע התיבה שאין משתנה הקריאה כלל משא"כ כתב ויהיו במקום ויהי פסול הוא אע"ג דוי"ו נח נסתר הרי נשתנה הקריאה מחמת הכתיבה עמ"א ז' רחבה רחבו ושם יבואר אי"ה. ע"ש אש דת חד מלה וקריין תרין ואם בב' שיטין אפשר פסול כמו כתיבין ולא קריין דשינוי פוסל בהם עכ"ל:

**וז"ל** הר"מ ז"ל פרק עשירי מס"ת ה"א עשרים דברים פוסלים הס"ת. והנה עשה פתוחה סתומה או להיפוך פסולה ומוציאין אחרת אבל אם לא הניח ט' אותיות חלק עש"ך י"ד סי' ער"ה די"א ג' אותיות סגי דיעבד וא"כ כשיש ג' אותיות אין מוציאין אחרת בספק פלוגתא כמש"ל דהוי ס"ס. וכן יצא השם חוץ לדף או תלה מקצת השם די"א דכשר הוא עמ"א סי' ל"ב אות מ"ז כל ספק אין מוציאין אחרת ועי"ד רע"ו בש"ך אות ז' וט"ז

ד' וברי"מ פ"א מתפילין הי"ו תלה מקצת השם פסול ובפרק עשירי מס"ת ה"א לא מנה בכלל הכ' דברים זה ואפשר לאין קורין ברבים דוקא הנך עשרים הא מקצת השם אפשר ספק הוא וקויין בו עכ"פ דהוי ס"ס ולפ"ז כל ספק פלוגתא אם פסולה או לאו יכולין לכתחלה לקרות בו מה"ט גופא דהוי ספק ספיקא:

**אם** נכנס ראש הלמ"ד באחת מאותיות (או אותיות הפשיטות נו"ן צד"י פ"א בתוך אותיות שתחתיה לטי"ת ושי"ן ועיין וכדומה) עיין סימן ל"ב סכ"ח ובט"ז ל"ב ובמ"א מ' שיש מכשירין א"כ פשיטא שאין מוציאין אתרת ואפשר אפילו קורא לכתחלה בברכה אם אין אחרת דשמא הלכה כר"מ בתשובה דקורין בס"ת פסולה אם אין אחרת וכמ"ש הר"ב בהג"ה יש מכשירין כה"ג ושמא כשירה הוא ועמ"א מזה אי"ה ואל תשיבני ממ"ש הב"ח בסימן ל"ב סעיף י"ג בסופו דבדיבוק אות לאות אין להוציא לכתחלה י"ל ביש כשירה או דקיי"ל דלא כרשב"א משא"כ בספק גמור. ואם מגיע אות בלי היקף גויל מתחלתו נמי אין מוציאין אחרת דסומכין על הרשב"א עמ"א ל"ב אות כ"ז יע"ש:

**ביי"ד** סימן רע"ד סו"ז זיינ"ן שעטנ"ז ג"ץ יש ליזהר ובמנוקד או פיסוק טעמים פסול ולעיל בסי' ל"ו במ"א בשם הב"ח פוסל אם לא זיין שעטנ"ז ג"ץ והנה הר"מ מכשיר בזה בביאור פ"ז מס"ת ה"י וי"א ובמנוקד ופיסוק טעמים מכשיר מדלא מנה פרק עשירי כ"א כ' דברים עבי"י י"ד שם וא"כ בפסולים אלו ל"מ דאין מוציאין אחרת אפילו לקרות לכתחלה באין ס"ת אחרת י"ל דקורין וצ"ע בזה:

**והוי** יודע דביי"ד רפ"א מנה הפסולים לכתוב וממזר יש פוסלין נמצא ביד עכו"ם ספק וסבור הייתי לומר גם בכה"ג הוי ספק פלוגתא והוי ס"ס שוב ראיתי דל"ד דס"ת שחיסר או טעות י"ל דמי לחומשין דאי לאו כבוד הציבור היו קורין בהם ובטעות ליכא כבוד הציבור כמו שיראה הרואה בפר"ח כאן הביא תשובת הרמב"ם ובכ"מ פי"י מס"ת יע"ש וא"כ דוקא כה"ג הא כל שכולה נכתבת בפיסול אין שם ס"ת עליה כלל ואפילו אותם שקראו דיעבד לא עלתה קריאה וצריך לקרות מראש הס"ת כשירה אם יש להם (כדעת הרא"ש ביי"ד רע"ט וכ"ע מודים לזה ואף שהר"מ ז"ל פי"י מס"ת ה"א כ' ך' דברים ויש שם מעובד שלא לשמו ואפיקורס וכדומה שכולה בפיסול ומדכללו יחד שאין קורין בהם משמע חיסור נמי אף דיעבד וא"א בע"א אין קורין כלל צ"ל דלאו לכל מילי מדמי להדדי וכאמור:

**כבר** כתבנו אם אירע בפי' פרה או זכור טעות וקראו מקצת הפרשה דיש להוציא כשירה ולקרות מראש הרא"ש ביי"ד רע"ט דהני י"א שהם ד"ת כבסימן קמ"ו ס"ב והמעיין ביי"ד רע"ט כ"ע של היתר הוא דקריאה בציבור תקנת נביאים לא החמירו בה ואין

בין ס"ת לתפילין לענין כתיבה מ"ע ד"ת א"כ בהני נמי ד"ת וחוזר מראש ובלא ברכה דאין מעכבת וגם ממרדכי הביאו הד"מ בי"ד רע"ט מוכח דאף באחרון ומפטיר אם יש להפסיק שם מוציאים אחרת כמ"ש במ"א אות וי"ו ועתה ראיתי בא"ר אות וי"ו הרגיש בזה יע"ש. ועי' לבוש י"ד רע"ט וכאן ג"כ הטעם הואיל ותקנת נביאים הוא:

**ויתר** הדברים אי"ה יתבאר במ"א אות ז' ח"ט וכאן אין להאריך יותר:

**עוד** רגע אדבר כתב א"ר כאן אות ה' נמצא תיבה שלימה כפולה מוציאין אחרת דכל יתר כנטול דמי ולי צ"ע די"ל כה"ג י"ל כל הראוי לבילה כמו נדבקה אות באות ה"ה כאן ואף די"ל ומ"ש יתר כנטול זה בטריפות גמירי כך משא"כ כאן וצ"ע:

**אמר** ההדיוט הכותב כל מה ששמעתי מרבותי וקצת מה שהורוני משמים רשמתי ודאי ה' ס"ת ארוכים ורחבים מני ים ובעו"ה קלקול הזמנים. וכל אדם ירא לנפשו יזהר בזה בפרט סופרי סת"ם צא וראה מ"ש הצ"צ בסי' קי"ט לאחר שהורה היה ירא שמא לא כיון כהלכה והיה גדול בדורו ומה יענו כמונו היום לכן ירא כל איש לנפשו קודם שיורה דין וכדומה:

## סימן קמד

### סעיף א

**כגון** עט"ז בריי"ף וראי"ש מגילה כ"ד א' וכתבו ז"ל אע"פ שהם מרוחקי"ן באמת הוספה הוא לכאורה לאין צורך ע"כ תירץ הב"ח ז"ל דהשמיענו דל"ד ואף בעשור דקרוב וסמוך לאחרי אפי' רחוקים הרבה כל שהגולל אומן ומהיר יע"ש ואף בעשור לומר דהם מענין א' ולט"ז קשה קצת למה השמיענו זה דיודע שהם רחוקים ואינם בפי' א' וצ"ע:

### סעיף ב

**מסוף** עט"ז רש"י מגילה כ"ד א' ד"ה מסוף למפרע ול"ד לתחלתו ממש אלא לצד תחלתו דלתחלתו ממש אפי' מתחלתו לסופו אסור דהוי כדי שיפסיק המתורגמן עפר"ח ותוס' פ' בא לו. ובכ"מ פי"ב מה"ת הי"ג דבנביא א' מדלגין אפי' למפרע רק ב' נביאים דמדלגין בתרי עשר אז אין מדלגין מנביא לנביא למפרע דאיכא נמי טירוף הדעת בכה"ג וכ' הפר"ח אפי' בענין א' מנביא לנביא למפרע אין מדלגין. והנה מנביא לנביא אין מדלגין דאיכא טירוף ביותר מדאי וכ"כ בתה"ד סימן ך' וקשה דא"כ בתרי עשר למה מדלגין ובלבוש הוסיף מנביא לנביא אין מדלגין דהוי בלבול דעת כיון שיש בזה שהייה ערובה נתן טעם ויש קצת שהייה ביותר אע"פ שלא יפסוק המתורגמן מ"מ ב' נביאים וקצת שהייה כו' משא"כ תרי עשר קצרים הם ולית שהייה כ"כ ובפר"ח דאין מדלגין מנביא לנביא ב' ענינים הא חד מדלגין. והנה לכה"ג בשם ר"מ מינץ ה"ת שאין קורין בשני

חומשין פקודי ויקרא הביאו הפר"ח שם א"כ מה פריך דלמא מדלגין בנביא מנביא לנביא בחד מנינא ובתורה ב, חומשין לא בחד ענינא ש"מ לכאורה מנביא לנביא בחד ענינא לא וז"א דא"כ מאי אירא דילג אפילו בלא דיל"ג יע"ש ועוד דמסתמא אמר משמע אפילו בחד חומש. ומ"מ א"י הכרח לזה אם לא מסברא:

**סעיף ג**

**ואין** עט"ז הביא טעם א' של תה"ד בסי' ד' אבל לרש"י הטעם דאין מתרגמין עכשיו עמ"א ג' ולבוש הביא דברי מהריי"ן חביב דשוש אשיש לאו משום הפטרה אלא משום זמר בעלמא דפירש כרש"י ולא רצה לפרש שאין מתרגמין עתה. ועמ"א תכ"ה ד"ה ובלבוש וא"ה שם יבואר:

## סימן קמו

**סעיף א**

**א"צ** לעמוד עט"ז הנה במגילה כ"א פירש"י הקורא צריך לעמוד הא שאר א"צ הב"י קמ"א יע"ש וי"ל השומעים סמיכה כל דהו עכ"פ שרי ולהר"ב בח"מ סימן י"ז אפשר אפילו סמיכה ממש שרי והקורא אסור דליהוי באימה ויראה עמ"א קמ"א ומדברי רב שר שלום י"ל בין גברא לגברא שרי לישב כו' ומ"ש על הלבוש דבדותא ולא מצינו כן בגמרא אע"פ דבמגילה שם כ"א אמרינן דאתה פה עמוד עמדי סובר הט"ז הקב"ה דוגמת זה עכשיו הקורא והשומעים דוגמת משה וכל העם צריכין לעמוד. ובשעת ברכו כו' עמ"א אות ו' מזה גם מ"ש על הלבוש המ"א שם החזיק בדברי הלבוש דוקא הקורא הא שאר העם לא:

**העולה** לתורה צריך לברך הברכות גם כן מעומד עסי' ח' במ"א ב' כל ברכות המצות צריך להיות מעומד חוץ ברכת הנהנין ומשמע מט"ז שרשאין לישב קודם שחוזר המברך ואומר בקול רם ברוך ה' המבורך לעולם ועד עסי' קל"ט ס"ו וצ"ע:

## סימן קמז

**סעיף א**

**אסור** עט"ז. היקל לאחוז בעמודי ס"ת בלא הפסק מפה וראי' מרש"י מגילה ל"ב א' ערום בלא מטפחת סביי"ב ספר תורה ולא די בלא מטפחת אלא לשלול העמודים ומהרי"י טראני ח"א קל"ו סובר כשהס"ת במטפחת מותר ליגע בעמודים כך אבל כשס"ת ערום אפי' בעמודים אסור ליגע. דלא יבא ליגע בס"ת עצמה ודקדק כן מר"מ פרק עשירי מס"ת ה"ו ולא יאחוז ס"ת כשהוא ערום (ומלת כשהו"א מיותר דאס"ת קאי לא על אדם ערום וכדמוכח בשבת י"ד א' ידים מחמת ספר) היינו כשהוא הספר ערום אסור אף

בעמודים וכשהוא מכוסה שרי בעמודים והטעם דלמא יגע בס"ת עצמה יע"ש וא"כ אין ראיה מרש"י וכאמור. ומש"ה שפיר כתב הב"י שראה לאשכנזים שאין נזהרים בשעה שמגביהים ואוחזים ערום היינו עמודים כמ"ש הב"ח ומה שאין נזהרים בשעת הברכה י"ל דמכסים במטפחת ואף דאין לכסות כמבואר בסי' קל"ט סעיף ד' יע"ש. ועתוס' שבת ל"ד א' ד"ה האוחז קצת משמע דל"ד ס"ת וי"ל דרבי פרנך ס"ת ערום אפילו עמודים גזרו בס"ת דחמירא ובשאר ספרים דוקא ביריעות לא בעמודים וז"ש רש"י שבת ס"ת ערום אלא ע"י מטפחת דרך שלילה דליכא תקנה אפילו עמודים אלא על ידי מטפחת ובמגילה ל"ב א' פירש בלא מטפחת וא"י למה שינה משבת וכפי דעתי הוא כיון יפה כי במגילה ציין ערום בלא מטפחת סביב ס"ת תיקן בזה מלת ערו"ם שאסור לאחוז אפילו בעמודים כשהו"א ערום הספר ושלל של"ת כשהאדם ערום וכמ"ש מהרי"ט ודי בזה משא"כ בשבת תנא ידים מחמת ספר ממע כל הספרים תנ"ך ואיך אמר האוחז ס"ת ערום דמה"ט ודאי כ"כ הקודש וכמ"ש התוס' שם ד"ה האוחז ס"ת ולזה תיקן וציין על מלת ספר תורה ערום אלא ע"י מטפחת כלומר בס"ת גזרו האוחז ערו"ם אפילו בעמודים אסור אטו יגע ביריעות כמ"ש מהרי"ט משא"כ בשאר כ"כ הקודש לא גזרו כולי האי ואיך יהיה אחיזה שצריך הגולל לאוחזו ולהראות הכתב לעם ולזה אמר אלא ע"י מטפחת יאחז בעמודים הואיל ואוחז ערום אבל כשהוא במטפחת יכול לאוחזה בעמודים כך כנראה מרש"י מגילה וכמ"ש מהרי"ט ז"ל ועפר"ח כאן ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**ודע** דהא דאסור לאחוז ס"ת ערום כשאין צורך ואסור ליגע בו יד הא כשיש צורך לתיקון הס"ת לתפור קצת ולדבק בדבק מטלית וכדומה היכא דלא אפשר רשאי ובינין בהיכל כו' היכא דלא אפשר:

**סעיף ב**

**גדול** עט"ז הש"ע פסק כפי' הב' בטור עשרה ששייכים לקריאה והאידנא ליכא מתורגמן כבסי' קמ"ה ליכא בשבת רק ט' וא"י למה כתב סתם שקראו הא הש"ץ שייך לזה שהוא הסגן. ועיין פרישה הקשה הא גדול שבקוראים הוא גדול שבביה"כ כבסי' קל"ו ותי' שלא היה הגדול בביה"כ או לא סידר הפרשה:

**סעיף ג**

**פירוש** כשהספר עט"ז עב"י האריך בפירושים והט"ז מפרש כשאחד עושה הכל הגבהה ומראה לעם ואח"כ נותן הס"ת ביד אחר לאחוז והוא גולל יהפך הכתב אליו ויתחיל להדוק המטפחת (הוא שקורין מפה) דוקא בצד חוצה לו דהיינו מאחורי הס"ת שהוא נגד האוחז הס"ת ומשם יתחיל להדק המפה ויביא אח"כ אליו נגד פניו והטעם כנרות דחנוכה בסי' תרע"ו אות וי"ו דכל שיש פינות תחלה וסוף יתחיל מפינת ימין אל השמאל

וכמו בנר חנוכה דעתו שיתחיל בנר היותר ימיני בהתחלה ואח"כ יפנה לשמאל ה"ה כאן יתחיל בצד ימיני שלו והוא מבחוץ כו' ומ"ש מרמ"א כו' לא הבינותי כעת:

**סעיף ד**

**בתוך** עט"ז הם דברי ריב"ש בתשובה הביאו הב"י דכשהוא גוללו מבחוץ י"מ חוץ לתיק שלא יקרע תוך התיק ומי שטועה סובר דיש לגלול בפנים שזהו כבוד לתורה ואין אלא טועה בזה:

**כתב** א"ר אות ב' מי שקנה מצות ומת שייך ליורשים יע"ש שהאריך ורשאי קונה המצות למכור ולהרויח ועמ"א ש"ו אות ט"ו ואי"ה שם יבואר. שם מעות מצות עיקרו לעניים לא לכלי הקודש והגבאים יכולים לשנותן אין אדם רשאי לשהות מעות מצות רק יתן לגבאים. מי שקנה מצות לשנה ובתוך השנה גירש המלך יהודים אם נשמע (בשעת קנין) עמ"א קנ"ד בסופו וא"ר כאן ושם יבואר אי"ה:

**עי"ד** סי' רפ"ב בט"ז ח' כסף זה לס"ת יכול למוכרה וה"ה בגד זה למפה דהזמנה לאו מלתא עא"ר אות ד' ואם תפר בגד מטפחות לס"ת עסי' מ"ב במ"א ה':

**כתב** הט"ז בי"ד ש"א אות י"א מפות ומטפחות (וכן הפרוסות על השולחן) אסור מכלאים אבל פרוכת ומה שמניחין בארון ואין יוצא עם הס"ת מותר של כלאים וכ"כ לבוש קנ"ד סט"ו ועא"ר קנ"ד ה"ב ואי"ה שם יבואר:

**ולענין** להשתמש בדברים של קודש עיין סימן קנ"ד ס"ח בהג"ה דלב ב"ד מתנה עליהם ומה"ט בגד ששטחו בארון הקודש כשנתקלקל התרתי לעשות מהם מפות להניח על השולחן לכבוד שבת בבית המדרש ואי"ה שם יבואר עוד:

**ברי"מ** פ"ט מה' שא"ה כתבי קודש מטמאין ידים הלא בלא"ה סתם ידים שניים ש"מ לכאורה אף בנטל ידיו דלא כהר"ב בהג"ה ס"א וי"ל משום לא פלוג מטמאין בסמוך לנטילתן אף שאין שייך טעם דר' פרנך וכמו שמשמע מתוס' שבת י"ד ב' ד"ה כיון עמ"ש במ"א א' מזה:

## סימן קמט

**סעיף א**

**אין** עט"ז יש בכאן ענין עמוק ראוי לבאר. גרסינן בסוטה ל"ט ב' אמר ריב"ל אין ש"ץ רשאי להפשיט התיבה בציבור מפני כבוד הציבור ואריב"ל אין הציבור רשאי לצאת עד שינטל ס"ת ויני"ח במקומ"ו שמואל אמר עד שיצא ול"פ הא דאיכא פתחא אחרינא הא דליכא. אמר רבא בר אהינא אסברא ליה אחרי ה' אלקיכם תלכו. ופירש"י שטורח הציבור להתעכב שם עם ס"ת אלא מוליך ס"ת לביתי"ו ומניח"ו והעם יוצאין אחריו

ואיכא פתחא אחרינא משניטל ס"ת לצאת הרוצה לצאת דרך פתח אחר יוצא אפילו לא יצא ס"ת וליכא פתחא אחרינא נכון שלא יצא בפתח לפני ס"ת. אסברא לי טעמו של דבר. עכ"ל:

**ופי' הגאון** הובא בריי"ף פרק הקורא את המגילה עומד וז"ל וששאלתם מאי שינטל ומאי שיצא. דברים הללו שאמר שמואל במקום שאין מניחין ס"ת בביה"כ ור' חנחום אריב"ל בכל מקום קאמר אין הציבור רשאין לצאת עד שינטל ס"ת להצניעו והוסי"ף שמואל במקום שמוציאין ומצניעין אין רשאין לצאת עד שיצא ויהלכו אחריו ויעשו לו הידור דאמ"ר רבא בר אהינא אסברא לי אחרי ה' אלהיכם תלכו לעכב"ו לס"ת עד דנפיק והוי אחוריה ולא ניפק מקמיה ואיכא פתחא אחרינא רשאין העתקתיו. ויש בכאן חי"ת פירושים:

**הפי' הא'** פירש"י כמו שהבינו הב"י ומהרי"א לפירש"י מאמר עד שינט"ל בנטילה מהבימה סגי וא"צ להתעכב עד שמצניעו ולהגאון כולל הנטילה וההצנע והנה ברש"י כתוב לאמר על הפשטת התיבה אלא מוליך הס"ת לביתו ומניחו והעם אחריו משמע ג"כ אהצנע וגי' בגמרא עד שינטל ומני"ח במקומ"ו סותר זה וצ"ל דזאת הגי' לגאון ול"ג לרש"י ומ"ש רש"י לבית"ו ומניח"ו ל"ד אלא והעם אחריו אשר הנטילה מהבימה והטור בהעתקת דברי רש"י בסימן קמ"ח השמיט ב' תיבות אלו לבית"ו ומניחו:

**הפירוש הב'** נאמר כמ"ש ב"י בתחלה דגאון ורש"י ל"פ בריב"ל לרש"י דוקא מוציאין לבית אחר אז מעכבין עד שינטל ויניח במקומו אז יוצאין לדרכ"ם ובקדימה ואיחור אין קפידא ורשאין לצאת בפתח דממתינין סמוך בחוץ עד שיצא הש"ץ ויניח במקומו ושמואל אמ' שאסור לצאת בפתח קודם ולפ"ז כו' כפירוש מהרי"א נאמר דכ"ע רש"י נמי מודה לזה וא"ש הגירסא ודברי רש"י בהפשטת התיבה וכ"פ רש"י וגאון במצניעין בביה"כ לרש"י הנטילה מבה"כ קאמר ולגאון הנטילה מהבימה להצניע"ו (ומש"ה אמר להצניעו ליישב ל' נטילה) ויהיה הפירוש לצא"ת לדרכם לא לצאת מפתח ביה"כ כי בפתחא אחרינא אין קפידא:

**הפירוש הג'** פי" הב"ח ז"ל דרש"י מפרש דסובר ג"כ עד שיניח במקומו ונטילה כולל ההצנע ומדלא אמר עד שיניח ס"ת במקומו ודי אלא ה"פ קודם נטילה מהבימה אסור אף בפתח אחר ומשניטל לחוד יוצאין בפתח אחר קודם הס"ת וממתינים עד שיצא ס"ת ומלווים אותה (כפי' מהרי"ן חביב ז"ל) ושמואל אמ' עד שיצא ס"ת אסור לצאש בפת"ח ול"פ כו' ויהיה מלת לצא"ת כפשטיה לצאת מן הפתח. וזה דוקא במוציאן הא' במניחין בביה"כ א"צ להתעכב כלל וקודם נטילה רשאין לצאת וגאון בתרתי פליג

במקום שמצניעין בביה"כ מירי דוקא ריב"ל ואסור לצאת עד שינטל ויצניע בהיכל ובמקום שמוציאין לביתאחר אי איכא פתחא אחרינא רשאין לצאת מיד קודם נטילה כלל. ופליג עם רש"י מהיפוך להיפוך ומ"ש הגאון בכל מקום קאמר עשה כלומר בכל המקומות ע"פ רוב מצניעין בביה"כ ושמואל מירי במקום שמוציאין ול"ת דפליגי כי ריב"ל אמר דוקא במצניעין בהיכל מתעכבין עד שיצניע הא במוציאין א"צ להתעכב כלל ושמואל אמר עד שיצא ומשני בפתחא אחרינא הדין עם ריב"ל. ולמד כן ממ"ש הגאון הביאו הריי"ף יע"ש ועיין פר"ח ונ"ץ תמה ולמ"ש י"ל קצת כדאמרן:

**הפירוש הד'** הוא פי' מהריי"א כי רש"י וגאון בתרתי פליגי לרש"י ריב"ל במוציאין הא במצניעין בביה"כ א"צ להתעכב ובמוציאין גופא אחר הנטילה מיד יוצאין בפתחא אחרינא ובאותו פתח עד שיצא הס"ת ומיד הולכין לדרכם וגאון פי' כי ריב"ל בכל מקו"ם בין במוציאין או מצניעין בהיכל אסור עד שינט"ל והאי נטילה כולל ההצנע ג"כ דלא כפירש"י ולצאת היינו לדרכם אבל מפתח רשאין לצאת קודם ס"ת בפתחא אחרינא ושמואל עד שיצא ס"ת באותו פתח. ומ"מ לפי' מהריי"א אין הכרע לומר דחייב ללוותה עד המקום שמשתמר אלא עומדין בחוץ עד ששי"ץ הולך לשם ואח"כ הולכים לדרכם. ויהיה הגי' לעכביי"ה או לעכבו לס"ת עד דנפיק והוא אחוריה ולא ניפוק מקמיה ה"פ ליעכביה בר אינש עצמו מלצאת לס"ת עד דנפיק והוא האדם אחוריי"ה אח"כ כו' וכאלו אמר ליעכביה עצמו מס"ת עד דנפיק ואחר כך יצא הוא:

**הפירוש החמישי** הוא פירוש מהריי"ן חביב ז"ל כי צריך ללוות ס"ת וילכו אחריו כפשטיה דקרא אחרי ה' כו' ויהיה הפירוש לעכב"ו כמו לעכבוה לס"ת כו' כלומר אם הוא רוצה לילך עם הס"ת קודם אשרי ובא לציון או מוסף להצניעו בבית אחר לעכבו לס"ת עד אחר גמר התפלה עד דנפיק ס"ת והוא אחריה ללוותה. והדר אמר ולא ניפוק מקמיה עוד דין אחר דאפי"ה אסור לצאת בפתח ולהמתין כו' ולפי"ז בר אהינא אריב"ל קאי אין רשאיי"ן עד שינטל ויניח במקומו ומלוין אותה כו' ושמואל אמר עד שיצא באותו פתח אין נכון לצאת קודם אף אם ממתין שם והמעיין ברש"י שם שכ' נכו"ן יראה כפי' הגאון רשאין איסור ושמואל אמר עד שיצא נכון כו' ול"פ כפי' מהריי"א בקדימה ואיחור ומ"מ מחולקין מהריי"ן חביב עם מהריי"א כאמור והמעיין בב"י יראה שכן הוא בפירוש ליעכנו לס"ת והבן:

**הפי' הששי** הוא פירוש הר"מ ז"ל בפי"ב מה"ת הכ"ד כמו שהבין הלח"מ שם. לאחר שמוליכין להצניע בבית אחר אין הציבור רשאין לצאת עד שיצא ס"ת וילוי"ו אותה והם אחריה עד המקום שמצניעין שם הנה מורה כפי' הגאון ומהריי"ן חביב והשמיט

פתחא אחרינא כי סובר דריב"ל ושמואל ל"פ לריב"ל בפתחא אחרינא ימתין עד שינטל מהבימה ובאותו פחח עד שיצא ודי ואמר רבא חולק על הני ואמר בר אהינא אסברה לי דאין די בכך אלא אחריה כו' כפשטיה ללוותה ממילא אף פתחא אחרינא לא מהני צריך להמתין עד שיצא ס"ת והוא אחריו ללוות אף בפתח ופליג בהא אנאון במ"ש ואיכא פתחא אחרינא רשאין וגם שם דאמר רבא טעם על שמואל כו'. והנה הב"י בש"ע פסק כפי' הגאון שהביא הרי"ף וכפי' מהריי"ן חביב ז"ל. ובני"ץ כתב כפי' מהרי"א ולדידי צ"ע וכמ"ש ופסק כן כי הר"מ מגילה דעת הגאון שצריך ללוות ומיהו בפתחא אחרינא פסק כרי"ף וגאון וכנראה שכן דעת הטור וכדאמרן וא"י למה השמיט הר"מ ז"ל הא דאין רשאי להפשיט התיבה עכ"פ בבית אחר כדאמרן:

**ומעתה** הבוא נבוא לדברי הט"ז ז"ל א' הקשה לגאון הי"ל שינטל ומצניע להצניעו קשה זה למהרי"א ולמהריי"ן חביב הקשה עוד כי סובר שמחולק גם בזה עם מהרי"א וסובר דריב"ל במצניע בביה"כ מירי די בנוטל לחוד להצניע"ו ושמואל עד שיצא במוציאין לחוץ וצריך ללוות"ה חדא מנ"ל זה דללוותה צריך וע"ק דמה"ת דפליג כי ריב"ל לא מירי רק באין מוציאין (כעין קושיית הני"ץ ופר"ח על הב"ח) ולכ"ע קשה אף למהרי"א דנהי דפירש ריב"ל בכ"מ בין כשמצניעין בביה"כ ובין כשמוציאין מירי מנ"ל הא דלמא ריב"ל מירי במצניעין בביה"כ ושמואל במוציאין מירי ומנ"ל לחלק בין איכא פתחא:

**הפירוש השביעי** פירוש הט"ז דלריב"ל שוין הגאון ורש"י דדי בנטילה מהבימה לחוד ושמואל עד שיצא ס"ת מפתח וצריך גם כן ללוותה כמ"ש בר אהינא מאתרי ה' כו' ממילא צריך ללוותה כפשטיה דקרא וריב"ל בכל מקום בין מוציאין או אין מוציאין די בנטילה לחוד ול"פ דהא דצריך ללוותה בליכא פתחא אחרינא וחל עליו חוב שיצא הס"ת והוא אחריו חייב ללוותה משא"כ פתחא אחרינא אין חל עליו כלל ויוצא קודם ס"ת ודי בנטילה לחוד. ולמעשה אין להקל ואף פתחא אחרינא צריך ללוותה עכ"פ. ומ"מ א"י איך מתרץ הקושיא דלמא ריב"ל באין מוציאין מיירא ומנ"ל בין פתחא אחרינא:

**הפי' השמיני** יש לי ההדיוט לפרש דריב"ל עד שינטל ויני"ח במקומו כגירסא שלנו בספרים ובמוציאין למקום המשתמר צריך ללוותה דוקא. ושמואל מיקל עד שיצא ס"ת מפתח ביה"כ די ומותר לצאת אז וא"צ ללוותה ויהיה לצאת לדרכם וע"ז אמר דל"פ ונהפוך הוא כי שמואל מירי באיכא פיתחא אחרינא עכ"פ אסור לצאת לדרכו בפתח אחר עד שיצא ס"ת מביה"כ באיזה פתח שיהיה. וריב"ל מירי בליכא פיתחא אחרינא ובהכרח צריך לצאת אחריו וממילא הולך ללוותה עד מקום שמשתמר דאין מדרך המוסר

והשכל שיניח ס"ת באמצע דרך וילך לו ושמואל אמר עד שיצא ס"ת די וילך הוא אח"כ בפתח אחר וא"צ ללותה:

**והנה** ריב"ל אמר אין הציבו"ר רשאין הא יחיד רשאי כ"ז שאין רובן יוצאין הטעם דיש כבוד לס"ת כשעדיין רוב הציבור שם וביש פיתחא אחרינא מיירי דבאין פתחא אחרינא אפילו יחיד אסור לצאת קודם ס"ת בפתח זה. ומיהו כ"ז שרוב ציבור מלווין אותה מועטין רשאין לצאת לדרכם ולפ"ז אפשר יהיה הפירוש בגמ' ול"פ דמריב"ל משמע דוקא ציבור הא מועטין רשאין ולשמואל הטעם שלא להקדים לצאת בפתח אף יחיד אסור ואמר דל"פ ריב"ל בפתחא אחרינא כו' והדרי בי דאפשר ע"כ אמר הרר"י יחיד מותר במצניעין בביה"כ יע"ש בב"י ולזה ציין הר"ב כן אבל במוציאין י"ל אף יחיד ואיכא פתחא אחרינא אפ"ה מחוייב ללוותה כל אדם ואסור לפרוש מהציבור אפילו מועטין. זה מה שרצינו לבאר בכאן:

## סימן קנ

### סעיף א

**דהיינו** עט"ז עב"י וכ"כ הרא"ש שבת י"א א' ומ"ש הרא"ש קשקושי ואברורי שאין משמשין על גגותיהם קשיא לי דאפי' בתוכן כל שאין משמשין בה"ס לית לן בה ובחידושינו הארכנו בזה. וגג דנקיט בגמרא לרבותא שהיו ראוין לתשמיש אפילו הגג אסור אבל קשקושי ואברורי אפי' הבתים עצמן גבוהים לית לן בה:

### סעיף ב

**וסדר** עט"ז הביא דברי הלבוש ועכשיו עושים מקומות אצל הבימה שקורין אלמימר"א ופני היושב להיכל ואחוריו לבימה ואף שאחוריו לס"ת מ"מ רשות אחרת היא הבימה ומ"מ לטעם הב' דנראה כמשתחוה לו המברך דהיינו שנוהגין לכרוע בברכת התורה עמ"א קל"ט אות ו' א"כ אין נכון זה וי"ל כשאחוריו לבימה אין נראה כמשתחווה לו. ואע"ג דאחורי רבו י"א עסי' צ' בב"י בשם תוס' אפשר לא קיי"ל כה"ך טעמא או שאני רבו. ועי' י"ד רפ"ב בט"ז א' רבנים בדרשה אחוריהם להיכל דס"ת ברשות אחרת לפי שעה שאני אבל בקביעות גנאי שיהא אחוריו להיכל:

**דע** שמ"ש המחבר בס"א כופין זא"ז לבנות בהכ"נ דוקא כשיש עשרה מנין כמ"ש הלבוש והוא מר"מ פי"א מה' תפלה ה"א ומשמע ה"ה תנ"ך דוקא כה"ג שיש מנין הא בפחות לא והטעם דתנ"ך להפטרה בעינן ופחות מעשרה ליכא קריאה והפטורה בציבור ועמ"א אות א' משמע אפי' פחות מי' קונין ספרים וצ"ע:

## סימן קנא

### סעיף א

**בהם** מדוחק עט"ז היינו אורחים עניים דמהני תנאה בביה"כ שבבבל (לא בא"י) כמבואר בב"י בשם הרמב"ן ועסי' רס"ט (ט"ס ק"פ) ועמ"א שם אות ב' בחדר הסמוך לביה"כ כבסי' רפ"א ס"ו ושהשומע יצא והוי קידוש במקום סעודה והוא מתוס' פסחים ק"א ותוס' מגילה כ"ח א' ד"ה אין אוכלין ואפשר בבהכ"נ של א"י לא מהני תנאי פירשו כן אבל בח"ל מהני תנאי ואפשר של כרכים נמי מהני תנאי כזה אע"ג למכרו אין מהני ועסי' קנ"ג וא"ה יבואר. והמ"א ברס"ט אפשר לשיטתיה כאן אות י"ב דוקא בבל ע"ת עשויה לא בארצותינו אם לא שהתנו וא"ה שם יבואר:

**ודע** דמורא מקדש מ"ע הוא ע' ר"מ פ"ז מה' בית הבחירה אבל מורא בהכ"נ דרבנן הוא ואהי להם למקדש מעט ומיהו משום נדר י"ל ד"ת הוי אא"כ התנו דאז ליכא משום נדר ואפ"ה בישובן לא מהני תנאי מדרבנן וכאמור ועיין ברכות מ"ג א' אמר רבא כביתו ארקיקה ומנעל לא קפיד קשה א"כ למה אין אוכלין שם ובביתו עיקר היא תשמיש זה:

### סעיף ב

**בסכין** ארוך עט"ז הנה בק"פ י"ל דבכסוי הסכין די וה"ה כאן בסכין קטן שיכול לכסותו תחת בגדיו שפיר דמי וסכין ארוך שא"א לכסותו שלא יראה החוצה מש"ה אסור ואמנם בכל בו סי' י"ז בדיני ביה"כ העתיק והגיה הרי"ף שאין איסור כ"א בגילוי"י והב"י היה נוסחתו כ"א בגילוי הראש ולפ"ז בסכין אפי' במכוסה ממש ארוך או קצר ותי' מה שתירץ. מ"ש בש"ע באפונדתו מותר אע"ג דהנך ב' דינים הם בב"י בשם א"ח בשם הר"מ סכין ארוך וכיסו אסור והשמיט המחבר כיסו דק"ו הוא רקיקה שרי כ"ש הנך ע' ב"ח וסכין ארוך י"ל דאסור. ע' ב"ח שיש מקפידין לילך בביה"כ במקלו ואין נראה יע"ש:

### סעיף ג

**וישתדלו** עט"ז בקנ"ג חילוק בין ביה"כ של כרכים או כפרים יע"ש:

**ומ"ש** נותץ אבן כו' הנה בקנ"ב אין מפורש דוקא למלאות ועא"ר אות ז' בקנ"ב ובאמת בר"מ פ"א מה' בית הבחירה הי"ז ופ"ו מה' יסודי התורה ה"ז כתב הנותץ דרך השחת"ה דוקא ועיין רא"ם פ' ראה משמע כן ואמנם קשה דחד אזהרה הוא (דברים י"ב ד') מוחק השם ונותץ אבן וכי היכי דמוחק אף לתקן אסור כמבואר בי"ד רע"ו בש"ך י"ב ה"ה נותן כן והכ"מ שם בה' בית הבחירה הי"ז פי' השחתה הא נותץ לתקן שרי הא נותץ ונשאר כך אף שאין דרך השחתה י"ל דאסור כי טעמא רבה איכא בין מוחק השם דאסור אף לתקן משא"כ בנותץ לתקן אם לא יתקן יפול פשיטא דשרי רק נותץ לא לבנות רק

יהיה כך ויהיה לו איזה תועלת כמו שטענד"ר י"ל דאסור ע"כ יתחוב ברזל חלול בכותל ולסמוך עליו כנ"ל:

**והוי** יודע דמהר"מ פאדוואה ז"ל בסי' ס"ה כתב חדא די"ל דאסור לנחוץ דוקא מחובר יע"ש וכפי הנראה בדרך ספק כתבו והמ"א בסי' קנ"ב אות ו' הביאו לפסק הלכה וצ"ע דהשורף עצי הקדש לוקה אף שהוא תלוש כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' יסודי התורה הלכה ז' וכ"ה במכות כ"ב א' השורף עצי הקדש ואזהרתיה ואשיריהם תשרפון לא תעשון כו'. אפי' תלוש אסור ודוחק לחלק בין אשירה דמסתמא שורפין בתלוש אימא דהנותץ נמי אף אבן תלוש הנותץ דרך השחתה לוקה והנה המבשל בעצי הקדש חולין לוקה אף דאין עושה דרך השחתה כי אם שנהנה שבישל בו כל שהוא משחית לעצי הקדש אסור ואפשר אפי' משלם להקדש לוקה וכ"ה פשטי' דלישנא א"כ ה"ה בשטענדר שעושה לצורכו הוי. אע"ג לצורך תפלה עושה וע' תוס' מכות שם ד"ה אלא שכתבו דלא חשיב אלא לאוין דשייך בפחות משוה פרוטה ועיין ר"מ פ"א מה' מעילה הנהנה בש"פ לוקה:

### סעיף ד

**אבל** עט"ז דתנאי מהני בזה ואפשר אף בא"י דלא מהני תנאי מ"מ ל"ד להיכל שנבנה בתחלה סתם ועמ"א אות י"ז:

**אם** לומר אסותא בבהכ"נ ע"י"ד רמ"ו סי"ז בט"ז וש"ך שם ועא"ר כאן ושל בית ר"ג לא היו אומרים מרפא בביה"מ מפני ביטול בית המדרש א"ל בביה"כ שרו י"ל במדרש בי רבנן לכתחילה שרי קמ"ל דאסור וכ"ש ביה"כ ע' סעיף א' בשם הר"ן:

**אם** מצא דבר בחצר ביה"כ זכה לעצמו ולא אמרינן זכה הקדש אגודה ריש מעילה א"ר א' וצ"ע אם מצא בביהכ"נ די"ל חצר אין משתמר כלל ולא קנה חצירו משא"כ ביהכ"נ בדבר שאין סי' אם זכה לעצמו או הגזברים להקדש וכעת צ"ע:

**צ"ע** בפאלי"ש מקום שמתפללין שם בקהלות גדולות אם רשאין לעשות קפנדריא וכדומה עיין סעיף ה' וצ"ע בזה עמ"א י"ד:

## סימן קנב

### סעיף א

**שמא** עט"ז הנה ב"ב ג' ב' ח"א פשיעותא וח"א צלויי וי"ל לכ"א חומרא למ"ד פשיעותא אע"ג דיש דוכתא לצלויי אסור ולהיפך לצלויי אע"ג דליכא למיחש לפשיעות' שהתחילו לבנות ביהכ"נ חדשה כבר דלא נותנים לפדיון שבוים עיין מ"א קנ"ג אות ל"ב הגי' ברי"מ פ"ח מהלכות מתנות עניים הי"א אבל אם בנו יגמר"ו (לא וגמרו בוי"ו אלא ביו"ד כ"ה בבי"י קנ"ג ועט"ז רנ"ב בי"ד אות ב' כתב מלשון הרמב"ם שמביא בי"י משמע דוקא גמרו

כולו וא"י דמשמע יגמרו ביו"ד ובד"א הגירסא וגמרו בוי"ו) א"כ בהתחילו לבנות כבר דליכא פשיעותא וגם פדיון שבוים כה"ג אפ"ה אסור כל דליכא דוכתא לצלויי. ועם זה נכון מ"ש הג"א מגילה כ"ו ב' ליקח אבנים מישנה לבנות בחדש"ה אסור דליכא דוכתא לצלויי נאמר דסובר ג"כ הטעם פשיעותא אלא דכה"ג ליכא חשש דמה שבנה מקצת החדשה אין מוכרין לפדיון שבוים בנו יגמרו ואף אם נאמר מ"מ האבנים ולבנים ימכרו וישאר כך אפילו נאמר כן מ"מ כאן לוקחים מישנה אבנים כה"ג אין מוכרין לפדיון שבוים שהרי כבר התפללו בתוכה ימים רבים ודירתיה דאינש לא מזבין אף שסתרו עתה אפשר כה"ג איסורא איכא נמי וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בקנ"ג סי"ג אי לאו טעמא דלית דוכתא לצלויי. וז"ש הר"ב בהג"ה ואסור ליקח אבנים מישנה והוסיף כדאמרן אבל המ"א אות ה' לא פירש כן ואי"ה שם יבואר. ומ"ש הט"ז גירסת הר"ן כו' ובתוספתא ב"ב ג' ב' בהג"ה בי קייטא יע"ש ומ"ש כן דעת הר"ב בקנ"ג הוא בסעיף ז' וכל זה לא מיירי אלא בשיש ביה"כ אחרת יע"ש וא"כ תקשה להב"י איך הבין בגמרא ביה"כ דכפרים מוכרים ואסור לסתור כ"ש למכור אבל המ"א שם אות י"ו תיקן זה כשאין להם רק אחת ובנאן מקודם אחרת אבל כשיש שתים אסור וכ"כ כאן אות א' ועמ"ש אי"ה בזה במ"א יע"ש:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז עמ"ש באות הקדום וכאן אין מעלה מה שיבנה מקצת תחלה החדשה דמ"מ לית דוכתא לצלויי בה אלא כל מה שיכול לזרז שפיר טפי אף בתיוהא כה"ג:

**סעיף ג**

**ואסור** עט"ז כנראה הסכים להמ"א ה' דעת הג"א במגילה כ"ו דכמ"ד משום צלויי קיי"ל ועמ"ש באות א' באורך. ולדידן קיי"ל משום פשיעותא ועמ"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**ואסור** לסתור עט"ז בקנ"א אות ג' בשטענד"ר ועמ"א כאן אות ו' ועמ"ש בט"ז שם בקנ"א באורך:

## סימן קנג

**סעיף א**

**אמר** הכותב בחידושינו מגילה פרק בני העיר הארכנו וכאן אכתוב בקוצר. דע כי קדושת ביה"כ ומדרש מדרבנן הוא ולא מן התורה עיין ר"ן שם גבי מתנה במאי תפקע (דף כ"ו ב') סיים קדושת ביה"כ מדבריהם הוא משמע לא מה"ת וכן בסוכה תרל"ח בט"ז א' סכך מ"ה מהיקשא חג וגם זה לא בהזמנה ובחג בהזמנה נמי כמבואר אמר בהמה זו עולה אפי' בלב מהני ודפנות רק מדרבנן עיין שבת במה מדליקין אבוהון דכולהו דם התם

עושה המצוה בביזוי. ע"ש באורך. ומיהו קדושת ס"ת דאסור לנהוג בה בזיון מה הוא דיליף ק"ו מפני לומדיה עומדין מפני' לא כ"ש עי"ד רפ"ב וק"ו גמור הוא והדרת פני זקן ד"ת הוא. גם הא דאין מורידין מקדושה חמור' לקלה אפי' תימא דהני דברים מ"ה יש בהן קדושה אפשר אין מורידן דרבנן אף דרש"י ולבוש הביאו תוספות צפוי למזבח כו' י"ל דרבנן ואסמכתא שהרי בפסחים כ"ו א' רבי דוסא מתיר לכהן הדיוט ואף הר"מ ז"ל פ"ח מכלי מקדש ה"ה פסק כת"ק דבגדי כ"ג אסורים לגמרי מהניחם שם לגמרי משמע הא לאו הכי אף שמורידין מקדושה חמורה לקלה מ"מ שרי:

**קדושה** עט"ז הנה שתי לכתחלה יש א' למכור קדושה א' כדי לקנות כיוצא בה הב' אם מכר אם מותר לקנות כיוצא בה ומהר"ן במשנ"ה בני העיר מבואר דאפי' מקצת לכתחלה כלכתחלה דמי שהרי בביאור אומר כן כיון דבגריעי אתחיל נקיט לכולהו כן ואה"נ בשוין אסור ומתני' במכרו תנן אלמא מקצת לכתחלה כלכתחלה ממש הוא. ודאי מיבעיא לקמן כ"ז א' ליכא לאוכוחי כ"א לכתחלה ממש אסור בשוין בשאר דברים מדאבעיא ס"ת דליכא עלוי אחרינא הא שאר כו' אבל הר"ן סובר דמקצת לכתחלה כלכתחלה ממש הוי ומהרי"א פליג ארי"ן ואף לכתחלה ממש שרי דחדא הוא (והב"י הביא ריש דבריו של הר"ן ולא סופו וכתב דמהרי"א חולק והא י"ל בין דיעבד לכתחלה כמ"ש הב"ח אלא כדאמרן דאין לחלק כלל כי זה נמי לכתחלה הוי) וכ"ד רש"י שם כ"ז א' ד"ה דיעבד שאל"כ מה יקחו בה הא לא"ה מקצת לכתחלה כלכתחלה ממש הוי וכ"נ דעת הר"מ ז"ל פי"א מה"ת הלכה י"ד סיים אבל מכרו ס"ת אין לוקחין בדמיו אלא ס"ת אחר שאין שם קדושה למעלה מס"ת מדלא אמר כלישנא דמתני' אין לוקחין ספרים גם שאין קדושה למעלה דה"פ ס"ת שרי דמה לעשות בדמיה הא שאר דברים שוין אסור דמקצת לכתחלה כלכתחלה ממש הוי ומ"ש בהי"ז בני הכפר שרצו למכור ביה"כ שלהם לבנות אחרת או כו' משמע דשוין שרי אפי' לכתחלה עתי"ט ולחם יהודא למהר"י עייא"ש ז"ל י"ל דמיירי בענין שמותר דחזי בה תיוהא וכדומה ובחידושינו הארכנו מזה. ובש"ע י"א וי"מ דאין חילוק בין מקצת או לכתחלה ממש ומדהביא באחרונה הי"מ ובפרט במידי דרבנן י"ל דעתו לקולא. ומיהו בס"ת פסק בי"ד ר"ע וכ"ה בטור דאסור למכור ישן לקנות חדש (בס"ת לית כ"א לכתחלה ממש שאל"כ מה יעשה) וי"ל התם משום פשיעותא אבל הט"ז וש"ך שם אות ג' דלא כלבוש שם יע"ש משום פשיעותא. והט"ז הקשה על מהרי"א ב' קושיות א' למה דקדק מטור ולא ממשנה ספרים מטפחת לא הא שויו שרי (וי"ל מדכתב אבל איפכא להורידין לא ולא די אבל איפכא לא) ותי' דודאי תנא תרתי אגב חדא ל"ש איידי כמבואר בכמה סוגיין בגמרא משא"כ במשנה נקט מילי

מילי ולא כללם יחד יי"ל כמ"ש הר"ן ז"ל כיון דאתחיל בגריעי מס"ת לא יקנו ספרים הא ס"ת יקנו דמה יעשו בדמיה נקיט באינך כן ולא רצה לעשות בבא בפ"ע בשוין משא"כ הטור כללם יחד איפכא להורידן קשה איך תנא דין דאינו דאפילו שוין אסור וכמה אגב חדא לא אמרינן איידי ש"מ דאמת הוא דשוין באינך ג"כ וכ"ת א"כ יש לטעות בס"ת נמי לכתחלה שרי דמקצת כלכתחלה ממש הוי סמך על ס"ת ר"ע דסתם ואוסר בס"ת משמע ודאי אף דליכא פשיעות' אסור כדאמרן. ואי"ה במ"א יבואר עוד. עמ"ש לקמן בזה:

**הא** דאסור להוריד דוקא שלא בזט"ה הא זט"ה במא"ה יבואר אי"ה לקמן ס"ז וס"ט עב"י ולבוש כאן. ויש לנו ספק כי במשנה לא הוזכר כ"א ביהכ"נ וביהמ"ד לא ידענא אם מכרו ביה"מ אם מותר לקנות תיבה וכיוצא בה ועיין טור כתב גבו מעות למדרש וביהכ"נ ולא כתב המדריגות בביה"מ ועיין פרישה. ומ"ש אם ס"ת אסור לכתחלה כ"ש שאר דברים (לדידי אין חילוק בין מקצת לכתחלה) יי"ל כמ"ש הכ"מ בפ' י' מס"ת הלכה ב' דמשום חומר ס"ת פסקו לחומרא לא בשאר דברים ועב"ח יי"ד ר"ע ומבעיין נמי בס"ת בעו לה משום חומר כמ"ש המ"א ד'. ובכ"מ שם כתב משום חומר כו' ואח"כ כתב דברי הר"ר מנוח משום פשיעותא והם סתורים וצ"ל דברי הר"ר מנוח אינם ענין להר"ם ז"ל דסתם לן. ועיין פרישה כתב לכתחלה ממש לחומרא (כב"ח) דנקטינן לחומרא וי"ל התם משום חומר ס"ת ומבעיין הילי"ל כמ"ש הר"ן במשנה ובגמרא כ"ז א' וצ"ע:

**ומ"ש** הט"ז בספרים שמוכרין ולוקחין אחרים עא"ר אות ז' וסעיף י' לקמן בשל יחיד קי"ל יע"ש ואין להאריך ואי"ה לקמן יבואר עוד. ובחידושינו מגילה כ"ז א' כתבנו קושיא אעתיקה פה:

**לי** העני יש בכאן קושיא דכאן בסעיף ד' לא הכריע יש אוסרין ויש מתירין ומשמע בדרבנן לקולא ובכ"מ פרק עשירי מה' ס"ת כתב דנקטינן לחומרא משום חומר ס"ת הא שאר דברים בשוה מותר ולקמן בסי' קנ"ד סע"ט כתב דעה א' בסתם (וכן הלכה עש"ך רמ"ב בי"ד) דמטפחות ס"ת זה אסור בס"ת אחרת והוא מר"ן בשם הרשב"א יע"ש ולמאן דאמר שאר דברים בשוה מותר גם שם במטפחות מותר ולומר דמבעיא ליה מישן לחדש דהוי קצת עלויי וכ"מ דברי בעיין דליכא עילוי אחרינ"א א"כ מה פשיט ליה ממטפח' דליכא קצת עילוי. וגם כפי הנראה שאר דברים דאיכא לעילויא אסור כמ"ש הב"י בקנ"ג הא ליכא לעילויא שרי בשאר דברים (להב"י מדלא הביא כ"א ריש דברי ר"ן) ומטפחות ס"ת לאחרת ליכא עילוי אחרינא. גם בגמרי שם מסיפא חומשין לא במטפחת ס"ת הא תורה בתורה שרי ול"ק הא חומשין במטפחת חומשין אחרת שרי משמע לכאורה כל היכא דאיכא לעילוי פשיטא דאסור ודייקא הא תורה בתורה שרי וצ"ע בכל זה ואין להאריך:

**סעיף ב**

**משנין** המותר עט"ז הביא פירש"י מגילה כ"ז א' ד"ה אבל גבו מעות מורידי"ן משמע לקולא הא לרשות לא. והסכים שהטור ור"מ וש"ע נמי הכי ס"ל לקלה דוקא. ולי העני יש בכאן קושיא דלפי דעתו ז"ל המחבר זיכה שטרא לבי תרי כי מ"ש ואם כשגבו מעות כו' והוא מהג"א (הבאר הגולה לא ציין כלום) וקשה מה פריך שם התנו לוקמיה כה"ג כמ"ש א"ר אות י"ד וצ"ל דוכסוסיא רשות וחול והג"א אמר מותר להוריד וכמ"ש לשונו מותר להוריד הא לרשות לא. אבל לרש"י מורידי"ן א"כ קשה מה שהקשה הט"ז כאן מה פריך דלמא התני מהני לרשות וצ"ל דהמקשן סובר דוכסוסיא נמי מצוה קלה הוי (והמתרץ שהשיב זט"ה במא"ה ודוכסוסיא רשות כמ"ש באות ה' ה"ה דהמ"ל לרשות וחדא מינייהו נקיט) א"כ פשיטא דלא פריך מידי דאימא כהג"א כדאמרן דוכסוסיא הוי מצוה קלה ושרי באופן שרש"י אין סובר כהג"א והמחבר כתב7 משני"ן המותר ודין דהג"א מוריד א"ש כאמור משא"כ להט"ז זיכה שטרא לבי תרי לכאורה וכדכתיבנא:

**ובעיקר** פירוש דין זה הנה הב"י בספרו הארוך הביא ב' תירוצים א' דגבו מעות ובא ליד גבאי הוי מעשה הלכך המעות גופא אסור לשנותם לקלה אפילו ירצו אח"כ ליתן דמים אחרים לתמורה (אלא יחליף מיד וחל הקדושה על הב' וכן במכר הס"ת אם הוחלפו המעות יצאו ראשונים לחולין) והמותר שרי כו' והוא לשון הר"מ ז"ל פי"א מה"ת הי"ד מכרו ס"ת אין מורידין ובהט"ו וכן גבו מעות משמע דדומה לזה דאסור לשנות המעות מקדושתן כמו התם (ומיהו במותר אין דומה) והטור כ"כ וכן כו' וע"ז הקשה הרמ"ך בכ"מ הביאו שם דעל הגמרא רבא מגילה כ"ז א' דמותר משנין הא גוף המעות לא לאו דאסור להורידם הדמים דלא חלה קדושה עלייהו כלל בהזמנה כמו אורג בגד כו' (עתוס' שם בסנהדרין מ"ח א' ד"ה מותר וא"ר אות ח') אלא דאין יוצאים ידי נדרם כ"א מקלה לחמורה בזה אומדין דעת הנותן דלחומרה פשיטא דהוי דעת הנודר ניחא בכך ומש"ה הקשה הרמ"ך על הר"מ שכתב וכ"ז כו' והמחבר שינה ולא כתב וכן כי אם בפ"ע אם כו' היינו שידי נדר א"י במעות אם לא מקלה לחמורה כו' אבל מחמורה לקלה ולא לקנות אח"כ כלל חמורה א"י ידי נדרס אבל ודאי המעות אין בהם קדושה ומש"ה ל"ש לישנא דהורדה גבייהו משא"כ בדין דאם גבו יקנו הג"א כו' שינה בלישניה ואמר מותר להוריי"ד אף ע"ג דגם לעיל רק הורדה (כפירש"י) מ"מ השמיענו דגוף המעות להורי"ד נמי אסור אפי' יתנו אח"כ דמים אחרים לצאת ידי נדרם מ"מ מאחר שכבר קנו ס"ת ומכרו נתפסי' המעות בקדושה כמו בני העיר שמכרו כו' ובלא התנו אפי' המותר אסור להוריד אותן המעות מקדושתו וכדכתיבנא. והחזיק בסברא זו מהא דרבא מגילה כ"ו ב'

ליבני עתיקתא אסור להלוותם אבל חדתי שרי (עיין סעיף י״א נזכר דין עתיקתא) ולא מחלק בחדתי גופא בבאו ליד גבאי אסור להלוותם כל שאין מחליפין מיד דחלה קדושה עלייהו ש״מ באו ליד גבאי נמי הזמנה הוי וכ״מ משׁ״ע סעיף י״ג גבו כו׳ למצוה קלה וישלימו נדרם אח״כ ואין הקדושה חלה עלייהו דהזמנה לאו מלתא היא (והמ״א שם אות למ״ד תירץ זה דמיירי בזט״ה במא״ה דמותר לשנותם יע״ש) והנה האדון ז״ל הביא ראיה לדבריו מסנהדרין מ״ח א׳ דפריך לרבא מותר המת למה ליורשין לא פריך מגוף הממון למה למתים הזמנה לאו מלתא וממ״נ אי באו לגנאי מותר נמי שפיר ליורשים ואם לא באו לגבאי הקשה מגוף הממון למה למתים אבל לפי שיטתו דידי נדר קמיירי א״ש והוא ע״פ שיטת רש״י דלרשות ודאי לא וכ״ע מודים בזה כמו שהקדים א״כ קשה משם מה פריך ממותר דבאו ליד גבאי עכ״פ אסור לשנות לגמרי רק לקלה היינו ליורשים אבל למ״ש הוא ז״ל א״ש דה״ט דלרשות אסור דידי נדרם לא יצא דאומדין דעתם דמותר מסתמא לקלה יהיו משא״כ התם. ועא״ר אות ח׳ ולמ״ש א״ש. ומ״ש בהא דפריך התנו למה לי ותי׳ דס״ד דוכסוסיא מצוה הא כבר כתבנו לעיל מה דקשה לזה. ומ״ש הא״ר אות ט׳ דאפי׳ לדוכסוסיא לשון אפי׳ משמע ל״מ קלה דמהני תנאי והא מחמורה לקלה א״צ תנאי י״ל מצינו אפי׳ ולא הוי ממש ל״מ רק כאלו אמר אפי׳ דוכסוסי׳ דהוא רשות מהני תנאה ובלא תנאי מחמורה לקלה שרי. ועמ״א ה׳ מה דקשה הא דפריך לרבא מר״מ ור״נ ולא מת״ק יע״ש:

**סעיף ג**

**ואם** עט״ז הר״ב פסק כב׳ תירוצים של הב״י באו ליד גבאי חלה קדושה על אותן המעות ואסור להורידם אפי׳ יתן אח״כ אחרים וגם קודם שבאו ליד גבאי צריך לקיים עכ״פ נדרו מ׳ והקשה הט״ז לאיזה צורך כתב הר״ב דאבנים כו׳ דכ״ש הוא ממעות והב״י דרך כ״ש אמר דהא דבנוי בית (בסעיף ח׳) בהתנדב כ״א עצים ולא באו לגבאי דאל״כ כ״ש הוא מגבו מעות ובאו לגבאי. והנה י״ל דלאו כ״ש הוא די״ל מעות כאריג דמי כמ״ש התוס׳ סנהדרין מ״ח א׳ ד״ה מותר ומש״ה הזמנה כי האי בבאו לגבאי מלתא הוא משא״כ אבנים גריעי דכטווי לאריג דמי דמחוסר בנין ולאו הזמנה כלל הוי ואימא אפילו באו לגבאי אין קדושה חל עליהם קמ״ל ומ״ש דק״ל ממגילה כ״ז א׳ ה״פ דאף לפי שיטתו של הט״ז דידי נדר לא יצא כו׳ א״כ י״ל בבאו ליד גבאי צריך תנאי על המותר וא״כ מה פריך דלמא רבא מיירי בלא באו ליד גבאי רק גבו בינם לבין עצמם ולא מסרו לגבאי דגוף המעות אין משנין לצאת ידי נדרו והמותר משנה ובאו ליד גבאי י״ל תנאי בעינן וא״כ קשה להר״ב דפסק כתרין שינויי דב״י מה פריך כו׳ ואי דא״כ רבא אף בבאו לגבאי

משנה המותר מדלא מוקי וכן במותריהם כה"ג ומוקי דוקא במכרו כו' י"ל וכן משמע דמותר שוה לגוף הממון והא במותר מהני תנאי ש"מ דמירי במכרו כו' אלא ש"מ דאין מעלה כלל מה שבאו לגבאי ועא"ר אות ח' ולמ"ש א"ש והבן זה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ד**

**להספקת** עט"ז הנה סובר כמ"ש באות י"ג דהפרש יש בין יש להם ביה"כ (לשיטתי' קנ"ב א' ולמ"א ביש להם א' ובנו אחרת מעוטה בהוצאה) שרי למכור ביה"כ וס"ת ללמוד תורה ולישא אשה וכ"ש לפדיון שבוים כמ"ש התוס' ב"ב הביאו הט"ז וש"ך בי"ד רנ"ב א' והר"ב בע"ר שם יע"ש אבל כשאין להם אלא אחת אין מוכרין אפילו לפ"ש וכ"ש לישא אשה כו' וה"ה ס"ת כה"ג י"ל כל שאין לציבור אלא א' יבטלו מקריאת' כו' עסי' קל"ב דגם בכל צרכי ציבור שייך פשיעותא עיין מגילה כ"ו א' פשיעותא כו' יע"ש ולפ"ז לק"מ קושיית הפרישה בי"ד רנ"ב דלכאורה הר"ב בע"ר שם הביא ד"ה ב"ב דמוכרין ס"ת לפ"ש זיכה שטרא לבי תרי דכאן בסעיף י"ג שתיק ליה להמחבר דכתב לא ימכרו בבנו משמע איסורא כו' וכ"ש ס"ת דחמור מביה"כ (בשלמא התוס' י"ל דירתיה דאיניש לא מזבני לא יעשו כן עט"ז רנ"ב א' משא"כ הטור שם כתב איסור ולשון המחבר כאן ושם משמע ליה ג"כ דאסור) א"כ קשה ולמ"ש י"ל כאן ביש להם אחרת וכאן באין להם אחרת והט"ז בי"ד רנ"ב תירץ דהאיסור הוא מחמת דרך ארץ דירתיה לא מזבני כ"ש שאין לעשות כן בבה"כ משא"כ ס"ת ל"ש דירתיה כו' יע"ש. ואמנם המ"א כאן אות י"ז כתב עמ"ש בהג"ה וכל זה לא מירי כו' דלמצוה חמורה רשאין לכתחלה למכור בני העיר ביה"כ אפי' אין להם אחרת וכ"מ ברמב"ן הביאו הר"ן גבי מתנה מגילה כ"ו ב' שכתב זט"ה במא"ה ומ"מ כי אין להם ביה"כ אחרת אסור והיינו דמעות לחולין הא בני העיר לחוד דמעלין לקדושה חמורה רשאין אפילו אין להם ביה"כ אחרת וכ"מ מתה"ד כתב שמכרו דיעבד ולא קתני מוכרין דלא סגי דלא מוכרין ולא מתרץ באין אלא ביה"כ אחת והתחיל בה ומיהו התחיל ברחובה כו' והבן וא"כ קשיא ההיא דסי"ג לס"ו וצ"ל כמ"ש הלבוש והש"ך בי"ד רנ"ב א' דודאי אם לא ימכרו יתבטל המצוה מוברק ביה"כ וס"ת להשיא וללמוד וכ"ש פ"ש משא"כ בסי"ג יגבו מן הציבור כי יש יכולת כו' ועמ"ש במ"א אות ט' אי"ה מזה. ובאות י"ב בט"ז ובמ"א שם אות ל"ג אי"ה אבאר מ"ש הש"ך ברכ"ב בשם אביו הגאון בזה. עמ"ש אי"ה באות ז' מדיני ס"ת:

**סעיף ה**

**רשעים** עט"ז ואזיל לשיטתיה באות ב' כפירש"י והמקשן הבין דוכסוסיא מצוה קלה והמתרץ תירץ בזט"ה במא"ה וה"ה דהמ"ל התנו במותר שגבו לחולין וחדא מינייהו

נקיט ועתוס' ד"ה אבל התנו וב"י ומ"מ ניחא ליה בכך דקושטא דקאי אמתני' וכן במותריהן. ועמ"א אות ו"ז:

**סעיף ו**

**אפילו** עט"ז בחידושינו כתבנו שיש ג' טעמים הא דכרכין אין נמכרין א' אחרים נתנו ג"כ וא"א למכור חלקם ב' אפי' בנו משל בני העיר לבד הקדישו אח"כ לכל וא"א למכור חלקם הג' הואיל ורבים מתפללים בה חמירא קדושתה וא"א להוציא לחולין והמעיין בב"י כאן הביא רק ב' פירושים ראשוני' ובתוס' מגילה כ"ו א' ד"ה כיון כתבו כיון דלדעת רבים נעשה חמורה קדושתו משמע כפי' השלישי ועמ"א אות י"ו. ויש בכ"א חומרא וקולא אם נתנו אחרים לא מהני תלו בני העיר בדעת היחיד כמ"ש המ"א אות י"ב קולא בבנו משלהם. לטעם הב' חומרא בנו משלהם הקדישו לרבים וא"א למוכרם קולא בתלו בדעת היחיד. ולהנך ב' טעמים אם בנו להם אחרת מותר למכור זאת הישינה ולטעם השלישי הואיל ורבים מתפללים שם מכל העולם חמורה קדושתה וא"א שתפקע קדושתה אף על המעות ממילא אף בבנו אחרת אין מוכרין כמ"ש המ"א אות וי"ו וקול' אם מוכרין שתהיה ביה"כ להתפלל בעשרה שפיר דמי אין מוציאין מקדושה. גם מרחץ ומקוה וכל צורכי רבים לטעם הג' מוכרין דל"ש קדושה ולב' טעמים ראשונים אסור וכפי הנראה ממ"א דכולהו חיישינן אבל הט"ז דכתב רק טעם השני דיש לרבים חלק בה קשה למה ליחיד מוכרין ואפילו לטעם השלישי הא רבנן מודים לר"מ דשל יחיד דא"א בו קדיש וברכו וקדושה לית בה קדושה (דבבית נמי אדם מתפלל ביחידות) והא דמוכרין משל רבים ליחיד דאף לחול גמור מוכרין לדידן בר מד' דברים ובזט"ה במא"ה אף לד' דברים כמבואר בס"ט וכ"ה ברש"י כ"ז ב' ד"ה ורבנן וכבר הקשינו בזה לעיל י"ש וצ"ע ועמ"ש אי"ה במ"א מזה. ועמ"א א' ועמ"ש אי"ה באות ז':

**סעיף ז**

**אא"כ** עט"ז תלוי בדעת היחיד לאו שהתנו בפירוש שרשאין למכור דאפילו בני העיר התנו כן שרי כו' אלא תלוי ביחיד לבנות כרצונו מסתמא נתנו רשות גם למכור עפ"י יחיד ועמ"א אות י"ב. ומ"מ י"ל אף באמרו בשעת הבנין בפירוש שתולין ביחיד למכור אפ"ה בעינן הסכמת הקהל עמ"א אות י"ג:

**והנה** יש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי אשיחה וירווח לי דע כי הרמב"ן ור"ן מחולקים בקדושת ביה"כ לרמב"ן אין בה קדושה כ"א כתשמישי מצוה שנזרקין לאחר מצותן כו' ולר"ן יש בה קדושה והמעיין בר"ן מגילה כ"ו ב' גבי מתנה דיש נ"מ לרמב"ן ביה"כ או ליבני עתיקתא אם זט"ה במא"ה רוצים שיהיו חולין בלי מעות כלל או להלוותן שרי דתשמישי מצוה אם רוצה חולין הם וההוא דליבני להלוותן אסור זט"ה בלא במא"ה

דשמא אין רוצים שיכחשו המצוה לגמרי המחבר בסי"א העתיק אפי' ע"י זט"ה ולא סיים במא"ה כנראה מב"י שהעתיק דברי הרמב"ן ועל הר"ן הביא רק ראש דבריו וכו' יע"ש משמע דעתו כרמב"ן. אבל המ"א אות כ"ח כתב אפילו זט"ה במא"ה אסור דקדושה ראשונה א"א לחלל בכדי אם לא על מעות וכדומה וכ"ה בריי"ף יע"ש בר"ן. והנה י"ל נ"מ גם במכרו זט"ה במא"ה בסתם ולא התנו בשעת המכר שיהיו הדמים חולין ואח"כ רוצים לשנות המעות לחולין לרמב"ן שרי כיון דביה"כ גופא רק תשמישי מצוה כ"ש המעות רק זט"ה בלא במא"ה י"ל שמא לא ניחא להו לאיתכחש המצוה לגמרי א"כ כל שיסכימו זט"ה במא"ה הן על ביה"כ או על המעות שיצא לחולין שרי ורבא דאמר מגילה כ"ו א' ל"ש שמכרו כוי ל"ד אלא הסכמת זט"ה במא"ה בעינן גילוי דעתם ואלו לר"ן י"ל התנו בעינן בשעת מכירה דוקא וזט"ה בלא מא"ה או להיפוך לא מהני התנו דאין כחם כ"כ גדול רק זט"ה במא"ה אבל כשמכרו סתם אפילו זט"ה במא"ה אין יכולים אח"כ לשנותם לחולין וכ"נ מר"מ פי"א מתפלה הי"ח וכן התנו זט"ה במא"ה על מותר הדמים שיהיו חולין משמע התנו בעינן ועב"י בשם ריב"ש דר"מ רבותא קאמר אפילו לא התנו בשעת מכירה על כל הדמים מהני אח"כ במותר ש"מ דבשעת מכירה התנו בעינן. ולפ"ז הא דכתב המחבר באם קבלו עליהם בנ"י העי"ר בפירוש במכר זה אפילו יחיד מה שעשה עשוי וכתב הע"ץ אות ט' וא"ר אות י"ג בפירוש שיהיו חולין כוי ע"כ בני העיר ל"ד אלא זט"ה במא"ה תלוי ביחיד. ובלשון המחבר לא הזכיר כלל התנו ומשמע לכאורה כל שהסכימו זט"ה במא"ה במכר פקע הקדושה אף מדמים ואף לא החנו נשעה המכר על הדמים רפא? לשניהן לחולין הדמים וצ"ע בכל זה:

**עוד** רגע אדבר כי המעיין בבעל המאור מגילה כ"ז ב' עלה דמתני' משל רבים ליחיד ועל תנאי תירץ דודאי הא דבעי עילוי בדמים כשביה"כ יוצא לחולין דנתפס המעות בקדושה הא כשביה"כ בקדושה א"צ עילוי בדמים (ואף דהקשינו במ"א א' וכן בחה"ר מס"ת וספרים כוי י"ל ביה"כ שאני דאף תשמישי מצוה אין בו כח לחול על המעות אם לא שיצא לחולין ביה"כ משא"כ קדושה אף כשלא יצא לחולין דספרים בהווייתן תופסים המעות הקדושה) וא"ש ב' משניות יע"ש ולפ"ז רבנן ור"מ פליגי דלרבנן משל רבים ליחיד נמי קדושה אית בה וזה דעה הט"ז באות ו"ו וחה"ר שם פליג וסובר דעילוי תמיד בעינן אף שביה"כ נשאר בקדושה ורבנן ס"ל של יחיד חול וזה דעת רש"י שם ורבנן. והנה בגמרא כ"ו א' רשב"ג אר"י ל"ש אלא ביה"כ של ספרים והא כרבנן נמי כשמכרו ביה"כ שלהם לרבים יחידים ובנו ביה"כ אחרת להתפלל בהם דהשתא ל"ש

כל הג' טעמים שכתבנו באות וי"ו בשלמא לבעל המאור אא"כ דא"כ א"צ עילוי בדמים משא"כ לחה"ר:

**אם** מכרו זט"ה במא"ה ס"ת אם הדמים יוצאים לחולין עמ"א אות כ"ג ושם יבואר אי"ה בזה:

**ואם** מכרו ביה"כ של כרכים ואפילו דיעבד אין ממכרם ממכר ומוכח כן מדאמר שם (מגילה כ"ז) ל"ש אלא כפרים אבל כרכים לא ואמאי לא דכרכים ומתיישב לישניה דיעבד שמכרו ש"מ ועיין חה"ר שם כ"כ בפירוש אפי' דיעבד לא הוי מכירה ואם מכרו ס"ת דכפרים למצוה קלה (חוץ ג' דברים פ"ש ללמוד תורה ולישא אשה) צ"ע אי המכר בטל אע"ג דבמזיד היה (דבשוגג הוי מקח טעות) עח"מ ר"ז מקח באיסור יע"ש ובסעיף ב' נסתפקנו יע"ש. והנה מהא דמגילה כ"ז א' ס"ת שמכרו דיעבד י"ל אמאי לא נתבטל המכר וכה"ג הקשה הר"ן על הרמב"ן גבי מתנה והנה י"ל שמכרו דיעב"ד הפירות דמכרו לצורך פ"ש וכדומה ואח"כ לא היו צריכין המעות לזה וניתות"ר וכדומה לוקחין ס"ת וא"כ אין ראיה וקושיית הר"ן מתורץ בכך. ולפי"ז הדין מתחלק לג' אם מכרו ס"ת למצוה קלה י"ל המכר בטל עח"מ ר"ז ובסמ"ע שם ואם ישן לוקח חדש י"ל קים ליה ומיהו בעיא דלא איפשטא י"ל דאין הלוקח יכול לומר קים לי דהשתא בימי הגמרא לא ניפשטא ובפלוגתא דרבוותא י"ל קים לי כהנך ובחדש לוקח חדש י"ל דודאי איסורא עביד דע"כ מיבעיא ליה בישן אחדש דהוי קצת עלוי והנך רואה מהר"ן שפירש מכרו דיעבד דאמכירה קאי דיעבד ש"מ דסובר דהמכר לא יבטל ואין בזה חולק אהר"ן והב"ן. ובח"מ רמ"ח בסמ"ע ל"ט בעיא נמי י"ל קים לי יע"ש:

**סעיף ח**

**נמכר** עט"ז. הנה לכאורה בש"ע הפירוש מותר לשנותו היינו ביה"כ וכדומה דיוצא לחולין כבס"ט א"צ הכרזה הא אסור לשנותו לקלה תשמישי קדושה וכ"ש ספרים בעי הכרזה והמ"א אות ד' הגיה ט"ס כו' וכ"ד הט"ז כאן דמותר לשנותו היינו ליתן במתנה כבסי"א דר"ל דמותר לשנות ממה שהיה קאי בתחלה כמו בית עניים כמ"ש המ"א. ובזה שוין הט"ז והמ"א אבל באין בו אונאה מחולקין להט"ז הר"ב תרתי קאמר ולהמ"א אות י"ט בקרקע מיירי ולהמ"א א"ש דהתחיל בתרתי א"צ הכרזה דכשלו הוא ומש"ה אין בו אונאה בקרקע כשליח דעלמא דאפי' בקרקע יש אונאה לתקוני שדרתיך כו' וסיים בחדא צריך הכרזה וממילא יש אונאה אבל לט"ז דבמטלטלים קאי א"כ איזה חילוק וטעם יש בין צריך הכרזה או לאו דבמטלטלים דידיה נמי יש אונאה ולמה התחיל בתרתי וסיים

בחדא. ועסמ"ע ח"מ רכ"ז אות מ"ח האידנא ביה"כ ושאר הקדש עניים אין בהם דין הקדש וכנראה רמז כאן יע"ש ומשמע אף תשמישי קדושה:

**סעיף ט**

**אינו** עט"ז ולשיטתיה באות ב' יע"ש ועמ"א כאן אות כ"א לשיטתיה באות ה' אבל להרי"ב ולבוש יש חילוק בין באו ליד גבאי או לאו. ועמ"ש בסימן י"ג אי"ה כי מדברי תוס' בבא בתרא ג' ב' ד"ה א"ה משמע שיש חילוק בין התפללו אין מוכרין לפ"ש ובין לא התפללו ובש"ע לא משמע כן ואי"ה יבואר בט"ז ומ"א שם:

**סעיף י**

**ויש** עט"ז ציין באר הגולה יש מי שאוסר הרמב"ם והמעיין בב"י יראה דלפמ"ש בה"ת פי"א הי"א דמותר דוקא בזט"ה במא"ה שרי הא גוף הדמים לא ה"ה ס"ת מותר שרי אבל י"ל יש מי שאוסר הוא דעת הב"י בעצמו שהקשה לרא"ש דמדמה ס"ת של יחיד לזט"ה במא"ה בביה"כ דרשאים לכתחלה למוכרה משא"כ בס"ת דעביד איסורא דאין רשאי כ"א ללמוד ולישא אשה ולפ"ש אימא דיעבד אסור לחולין ותי' דרא"ש סובר דס"ת של יחיד שרי אף שלא ללמוד תורה ואם כן הוא היש מי שאוסר דאנן פסקינן אפילו יחיד אסור למכור אא"כ ללמוד ע"ד ע"ר ולפ"ז אף המותר אסור וקולא יחיד בתשמישי קדושה וכדומה שרי גוף הממון דהוי כזט"ה במא"ה ולכ"א מהפירושים קולא וחומרא ואמנם המחבר בס"ז סתם זט"ה במא"ה הגוף הממון שרי ע"כ כאן דאסור הוא דשאני ס"ת מאינך דברים כמ"ש בב"י דההיא עבר ומכרו דאין רשאין כ"א ללמוד כו' ובדיעבד נמי אין רשאי להוציא המעות כ"א ללמוד ולישא אשה ולפ"ש. ובתרתי פליגי היש מי שמתיר לכתחלה עם יש מי שאוסר אף דיעבד ובלבוש משמע יש מי שאוסר דאין כח ביחיד הא זט"ה במא"ה מודה דשרי ועמ"ש במ"א אי"ה אות כ"ג מזה ועש"ך י"ד ע"ר א' ואי"ה יבואר במ"א וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף יא**

**אינו** עט"ז במכירה יכול למכור לאחר זכותו אם הוא הגון כמוהו. ובלבוש סיים אם לא שהתנו בפירוש ומיהו אפי"ה י"ל דוקא להגון כמוהו ובמכירה י"ל אפילו אין הגון כמוהו וצ"ע:

**סעיף יב**

**ובא** עט"ז לי העני צריך התבוננות בדבריו. דע כי סעיף זה הוא לשון הר"מ פ' ח' ממתנות עניים הי"א והביא הכ"מ גמרא ב"ב גבו זוזי מתרמי פ"ש וביו"ד רצ"ב פי' הב"י דפ"ש להפלגת הענין ה"ה שאר מצות ולפ"ז קנו אבנים וקורות לא ימכרו אלא לפ"ש צ"ל דתלוי בבא ליד גבאי וה"פ גבו מעות ולא בא לגבאי מותר לשנותם לקלה וההיא דסעיף ה'

מימרא דרבא במגילה כ"ז דאסור לשנות מגוף הממון בבא לגבאי ומ"מ דוחק אמאי אין מחלק בממון גופא כה"ג ומחלק בין קנו אבנים דמסתמא באו כבר ליד גבאי. והב"י כאן הוקשה לי איך אוסר הר"מ ז"ל בקנו אבנים כ"א לפ"ש והא במגילה מתיר למכור ביה"כ לקנות תיבה ושמא שמכרו דיעבד. הנה מה דבנו ביה"כ לא ימכרו אף לפ"ש אין קושיא דכתב יגבו לפדיונן מציבור הא אי אפשר אה"נ דמוכרין לפ"ש ועש"ך י"ד רנ"ב אות א' משא"כ בקנו אבנים דאין מוכרין לשום מצוה אפילו חמורה ואפילו תתבטל לגמרי קשה שפיר ותי' דסובר שמכרו דוקא דיעבד ומיהו מוכרין ס"ת ללמוד ולישא אשה כ"ש ביה"כ לכתחלה ואיך אמר קנו אבנים רק לפ"ש וצריך לדחוק דביה"כ חמור לענין זה מס"ת ואין מוכרין לכתחלה להר"מ אפי' ללמוד (דלא כרא"ש בסעיף ו') אמנם זאת קשה דהא מבואר בפי"א מה"ת הי"ז בני הכפר שרצו למכור ביה"כ לבנות אחרת או לקנות בדמיה תיבה הרי בהדיא דלכתחלה רשאין למכור ביה"כ לקדושה חמורה ואיך אוסר במ"א כ"א לפ"ש אפילו תתבטל המצוה לגמרי וצ"ע. והנה בב"י כתב שהרא"ש בס"ו חולק עם הר"מ ז"ל וכאן בש"ע הביא שתיהן ההיא דס"ו וסי"ג והם סתורים לדעתו ז"ל וצריך לומר דאסיפא סמיך כמו לפ"ש יגבו מציבור ואם א"א ודאי מוכרין ביה"כ ה"ה קנו אבנים הגבאי אין מוכרין למצוה חמורה אם אפשר להגבות מציבור ובס"ו מיירי דא"א: **והנה** הט"ז ז"ל כתב דא"צ למ"ש הב"י בי"ד רנ"ב וגירסתו היתה דלמא מתרמי מצוה כו' והיינו דמיירי כאן אפילו למצות קלה מידי נדרו יוצאין דדעתם לשלם אח"כ כ"א דרך הלוואה וכמ"ש בס"ה אות ב' יע"ש ולשיטתי' והקשה מ"ש בקנו אבנים אין משנין כ"א לפ"ש ובס"ו ללמוד אפי' ביה"כ וה"ה דקשה בנו ביה"כ אפילו לפ"ש לא והתם אפי' ללמוד אלא די"ל ולומר יגבו פדיונן מציבור ואה"נ בח"א דמשנין משא"כ בקנו אבנים משמע אפי' תתבטל המצוה עתה קשה. ותירץ כאן דמיירי באין ביה"כ אחרת (ולשיטתיה בקנ"ב אות א' דגרס דוכתא וא"נ בי כנישתא י"ל דמ"ד פשיעותא לא ס"ל צלויי ושפיר אמר ועמ"ש בחידושינו מגילה ובס"ו ביש אחרת ולפ"ז הא דביה"כ לפ"ש נמי לא אפשר אפילו אין להם ממה לגבות דירתיה דאיניש לא מזדבני מ"מ אם אי אפשר מוכרין וכמשמעות הלשון יגבו הא לא"ה אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אבל הא ודאי כל שאין להם ביה"כ אחרת אין מוכרין ללמוד ולישא אשה ושני ס"ת דל"ש דירתיה דאיניש כמ"ש בי"ד רנ"ב אות ב' לשיטתיה וכ"ש לקדושה חמורה דאסור וחולק עם המ"א אות י"ז) וכ"כ הלח"מ פי"א מה"ת הי"ד החילוק של הט"ז דמיירי באין ביה"כ אחרת:

**ובדברי** קדשו של האדון הנ"ץ ז"ל לכאורה דבריו תמוהים והבנתי בדברי קדשו לדעתי העניה כי סובר דודאי אם לפ"ש מוכרין ה"ה ללמוד תורה ולישא אשה שהם מצות גדולות ואה"נ דמוכרין ביה"כ לקנות תיבה נמי וכמ"ש בסעיף ז' ולכן יכולים למכרו והמעות בקדושתן אלמא לכתחלה נמי והיינו קדושה חמורה משא"\כ פ"ש אף דמצוה רבה היא מ"מ בדמיו אין מעלין קדושה חמורה ומש"ה לפ"ש רבותא וכ"ש תיבה ומטפחת להעלות קדושה חמורה ואין להאריך. והוי יודע דב"ב ג' ב' תוס' ד"ה אי הכי בנו נמי עד שיתפללו והיינו דלא ליסתור ישינה עד שיתפללו בחדשה דאז אסור למכור לפ"ש החדשה והא בס"ו מתיר למכור ביה"כ אפילו התפללו ללמוד ולישא כ"ש לפ"ש וי"ל ודאי כל שאפשר לגבות מציבור ידע דלא יעשו זה ומסיק בנו נמי לא יעשו דירתיה דאינש אבל א"א ודאי מוכרין כאמור:

**ולהמ"א** יש בזה דרך אמרת כתבתי באות ט' ואי"ה באות ל' ול"א ול"ב ול"ג אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך. י"ג אדר שני התק"מ פה ק"ק לבוב מח"ל ה' יזכינו להוציא לאור כל הש"ע א"ח עם פירושי ונזכה לראות בביאת משיחנו אמן:

**סעיף יד**

**אין** עט"ז הציון שייך בסעיף ך' לא בסעיף י"ז. ועיין עט"ז כ"כ שמהרש"ל חולק ובא"ר אות ל"ב כתב בש"ע איירי שהתנה בפירוש שלא תחול הקדושה עליה כבסעיף ח' ובהכי מיושב ההוא דסעיף י"ח יע"ש. והנה בסעיף ח"י י"ל שא"י להוציא לחולין הואיל והקדישו לקרות ברבים עמ"א אות כ"ב ומיהו ז"א דדוקא ס"ת שייך זה ולא בתשמישיה אף שנתן לקרותו להלבוש ברבים ליש מתירין בסעיף י' רשאי למוכרה גם הלבוש סיים בסי"ח אין ליורשים כלום וצ"ל כמ"ש הא"ר. וקשה מ"ש המ"א באות י"ד תשמיש קדושה בקדושה קיימי וא"א להוציאם לחולין אף זט"ה במא"ה וא"כ ה"ה יחיד בשלו כה"ג א"כ מאי איריא דהביאו לביה"כ א"י להוציא לחולין אפילו יחיד בשלו נמי ולומר לחלק בין יחיד בשלו יכול להוציא תשמיש קדושה לחולין ולא של ציבור וא"ש ההיא דפרק עשירי מס"ת תפוחי כסף כו' הביאותיו באות י"ד צ"ע דאין לחלק דסתמא אמרו תשמיש קדושה נגנזין בקנ"ד ס"ג וכלי כסף תשמיש קדושה הוי עסי' קנ"ד במ"א ח' וי"ד ואפשר דהביאו לרבים א"י להוציא אפילו המעות לחולין וצ"ע:

**סעיף טו**

**כתב** עט"ז (צ"ל אות י"ג והציון בטעות כמ"ש באות י"ד) ועמ"ש אי"ה במ"א באות מ"ד בזה וכאן אין להאריך. אמר הכותב ראיתי לבאר קצת דיני קדושה ותשמישיה ושאר דברים ומאת העוזר האמיתי אשאל העזר לפרש כהוגן בזה:

**דע** כי הלשונות המוזכרין בתלמוד ופוסקים בזה הם אלו א' קדושה ב' תשמישי קדושה ג' תשמיש דתשמיש ד' מצוה ה' תשמישי מצוה ו' תשמיש דתשמיש של מצוה ואפרש קצת. קדושה תורה נביאים וכתובים הם דברי קדושה גם גמרות ומדרשים בכלל דברי קדושה הם ואסור לנהוג בהם בזיון ע"י"ד רפ"ח ובס"ז אות י"ג ואפילו ספרים הנדפסים יש בהם קדושה עט"ז שם רע"א אות ח' ועמ"א קנ"ד אות י"ד תמה איך מניחין כתבי הקודש בדפי הספרים יע"ש ובא"ר אות ט' כתב לט"ז שם אות ז' דבאין ראוי לחמורה עדיף לעשות קלה י"ל דזה בתשמישי קדושה לא בקדושה עצמה ובפרט כתבי הקודש נביאים וכתובים י"ל דטעונים גניזה עמ"א שם אות ט' ואי"ה יבואר לקמן בזה. ואם יש בהם שמות שאין נמחקים י"ל דזה לא הוי מחיקה רק כיסוי ועיין שו"ת מעיל צדקה להגאון מוהר"ר יונה ל"ס ז"ל בסי' כ"ג מהגאון פנים מאירות ז"ל ביה"כ שרוצים לטוח סיד על השמות לכ"מ שרי ואף להמחבר שם דאוסר בסיד עם מים דהוי מחיקה משא"כ בקושרים דפי הספרים עם דבק י"ל דלא הוי מחיקה רק כיסוי ועדיין צ"ע:

**הפרש** יש בין תורה לנביאים וכתובים דבתורה בתשמיש אסור עד שיהא מחיצה כמבואר בר"מ ק"ו ובשאר ספרים כלי בתוך כלי די. ובי"ד רפ"ב ס"ח כ' חומשים די בכלי תוך כלי ובא"ח ר"מ כתב חומשים כס"ת וצרך לחלק בין עשוים בגלילה או לאו. וכן נראה מב"י א"ח ר"מ דתוס' בגלילה מיירי ובהכי מיירי שם בש"ע וב"י באין בגלילה ועב"י שם מפרש ד"ה באין בגלילה והלכה כרא"ש ומ"מ החמיר בא"ח בעשוין בגלילה. ויש לראות דבגלילה משמע דשוה לס"ת ממש לכל הלכותיה דאל"כ מנלן דחומשין בגלילה בעי מחיצה לתשמיש כיון דבית שיש בו ס"ת איתמר ש"מ דשוה הוא ממש רק שאין קורין בחומשין בציבור מפני כבוד הציבור וזה דעת הרשב"א בתשובה הביאו הב"י ב"י"ד רפ"ב לענין לעמוד מפני חומשין אם עשוין בגלילה כס"ת לכל דבריהם ובש"ע שם בהג"ה ס"ב חומשין שלנו א"צ לעמוד וכ"כ הלבוש דאין עשוין כתקנן הא בגלילה כס"ת ולפ"ז ה"ה שאין מוכרין כ"א ללמוד תורה ולישא אשה בחומשין כתקנן ועומדין בפניהם. ודעת הר"מ ז"ל פרק עשירי מס"ת ה"א וב' אינו כן כל שיש טעות א' וחסר אות אחת אין בו קדושת ס"ת יע"ש והנך רואה שבא"ח ר"מ וב"י"ד רפ"ב פסק דלא כוותיה ומה שנרשם רמב"ם היינו כל שאין עשוי כתיקון צירף דעת הר"ם ז"ל אבל עשוי כתיקון חומש א' שלם דינו כס"ת וצ"ע. וב"י"ד רפ"ב סי"ט חומשין על ס"ת אסור דלא כרשב"א וצ"ע להרשב"א דמגילה כ"ז א' ובקל"ד ס"ו כ"כ לחומש אסור:

**וס"ת** שנכתבה בשאר לשונות הן הלשון או הכתב אין בו קדושת ס"ח הא קדושת שאר ספרים יש בה ועמ"א סי' של"ד אות י"ז וי"א דשאר ספרים כמו גמרות ומדרשים פשיטא

דניתנו לכתוב בכל לשון ולענין דליקה מצילין גמרות ומדרשים והא דמגילת אסתר אין מצילין הואיל ואין בה אזכרות הוא שנכתב שלא כתיקון דדינה אשורית ובעור משא"כ גמרות ומדרשים רשאין לכתוב בכל ענין ולשון ועי"ד רפ"ב יע"ש. ועיין א"ח ש"א סעיף מ"ב ומ"ג יע"ש. ואם יש ללקט פ"ה אותיות בס"ת או שיש אזכרה יש בו קדושה כמבואר בסי' של"ד סעיף י"ב:

**ומה** שאמרו בקדושת השם דאסור למחוק עש"ך י"ד סימן רע"ו אות י"ב דאף שנכתב שלא לשם קדושה מ"מ כל שלא לצורך תיקון אסור למוחקו ועיין שו"ת מעיל צדקה סי' כ"ג בשם פנים מאירות לטוח סיד על כתב ביה"כ הביאותיו לעיל. ועיין בר"מ פ"ה מיסודי התורה ה"א בהגמיי" והלכה וי"ו שם על בשרו משמע אפילו לא נכתב לשם קדושה אפ"ה קדושה אית ביה ועיין לקמן סימן של"ד סכ"א ובט"ז י"ו משמע הא לא כתבו לשם עכו"ם יש בו קדושה והלבוש סיים דודאי לשם עכו"ם כתבו הא אותן מטבעות שיש ספק שמא כיונו להבורא יתברך שמו יש בו קדושה ואף שלא כתבו ישראל בקדושה שלא נתכוין לקדשו:

**אמור** מעתה דברי קדושה יש בו מדריגות א' ס"ת כשירה ב' חומשין (היינו חומש ספר א' שלם הא חסר בו אין בו דין קדושת חומשין) ג' נביאים ד' כתובים. והנה הב"י בי"ד סימן רפ"ב בשם תשובת הרשב"א דחומשין כס"ת לכל דבריהם רק שאין קורין בציבור (מפני כבוד הציבור) וכבר הקשינו לעיל והנה בגמרא מגילה כ"ו א' דחומשין אין כס"ת וכ"ה בי"ד רפ"ב סעי' י"ט ובמשנה שם כ"ו א' לוקחים ספרים כפי' הר"ן חומשין אלמא קילא מס"ת ורש"י פירש נביאים כתובים ודוחק לומר באין עשוין בגלילה מיירי ובא"ח לקמן ר"מ ס"ז חומשין בגלילה כס"ת משמע דחד דינא אית להו דאל"כ מנלן להחמיר ובקנ"ג ס"א פסק כן חומשין קילא משמע אף בגלילה מדסתם וצ"ע ועוד שהרי בביאור כתב בקנ"ג סעיף ג' ס"ת שנמצא טעות כחומשין אף דחומש א' שלם ובגלילה וצ"ע מר"מ ס"ו כדכתיבנא. ובנביאים וכתובים משמע בי"ד כהדדי נינהו ברפ"ב סי"ט בהג"ה ועמ"א קנ"ג אות ב' צידד בזה די"ל נביאים חמירי ונ"מ בכל זה לכמה דברים ולענין דליקה בשבת בסימן של"ד במ"א אות ט"ו תורה שבכתב קודמת לתורה שבע"פ י"ל החמור קודם תורה לחומשין חומשין לנביאים כו' גם תורה בדיו ע"ג העור כהלכתה פשיטא מנייר כו'. גט אי יש בו קדושה המ"א במ"ב אות וי"ו בשם ב"ח דאין בו קדושה וע"ח סובר יש בו קדושה:

**הפרש** יש בין קדושה לתשמישי קדושה בכמה אנפין א' בקדושה עצמה הזמנה מלתא אם עיבד עור לשם תפילין אסור לכתוב חול (הא מחמורה לקלה שרי עמ"א ל"ב אות

י) כבסי מ"ב ובתשמישיה הזמנה לאו מלתא ב' בקדושה לא מהני תנאי כלל אם כתב בו קדושה ובתשמישיה מהני תנאי אפילו בעודו בקדושה כבקנ"ד ס"ח אבל תשמיש מגונה לא מהני תנאי כבקנ"א במ"א אות י"ד. אכילה ושתיה ועסי' מ"ב אות ו' במ"א ט"ס קנ"ג וצ"ל קנ"א סי"א. השלישי קדושה אם מכרו כל היכא דאיתא בקדושה קיימא ותשמישיה י"ל במכרו זט"ה במא"ה או בשלו אע"פ שלא התנה מתחלה י"ל דיוצא לחולין ובמ"א קנ"ג אות י"ד דתשמישי קדושה אין יוצא לחולין והקשינו שם מי"ד רפ"ב תפוחי כסף בטור דלרא"ש מוציא לחולין ולוקח יעשה בו מה שירצה וגם בקנ"ג סעיף י"ח להוציאם לחולין משמע הם עצמם וכ"ת בהתנה מיירי א"כ לא היה אוסר הר"מ ז"ל וכן ההיא דסי"ח וצ"ע:

**והוי** יודע שרצועות תפילין תשמיש קדושה אבל מקום היו"ד ודל"ת לרש"י הוי קדושה עצמה עב"ח בסימן קנ"ד ובית של ראש י"ל קדושה עצמה הוי דשי"ן הוי הלמ"מ ודאי ושל יד תשמיש קדושה הוי ועמ"ש בקנ"ד בט"ז אות ב' באורך מזה:

**הפרש** יש בין תשמישי קדושה לתשמישי מצוה שאלו ר"ל מצוה נזרקין לאחר מצותן עסי' כ"א. ותשמישי קדושה צריך גניזה במקום המשומר (ובקנ"ד סעיף ד' יכולים כו' לא חובה דוקא יע"ש) גם הא דאין מורידן מחמורה לקלה בקדושה הא במצוה מורידן עש"ך י"ד רנ"ט אות י"א בשם המרדכי יע"ש ולכאורה במחלוקת שנוי דלר"ן ר"פ בני העיר דביה"כ קדושה יש בה שפיר משא"כ לרמב"ן דמצוה הוי ואפ"ה ביה"כ יקחו תיבה ואסור להוריד ואנן קיי"ל כר"ן דביה"כ וכל שבתוכה קדושה יש בה עמ"א אות כ"ח ואפ"ה אסור לעשות מכסא ספסלים לישב בהן דזה תשמיש קדושה דס"ת יש בה ואסור להוריד אפילו בקדושה חדא מקבוע לעראי כבסי' קנ"ד ס"ו מתיבה כסא. אבל מעראי קצת לעראי יותר שרי עיין תשובת מהר"מ פדוואה סימן פ"ב עמ"א ק"ד אות י"ג:

**והוי** יודע דתשמיש קדושה אסור להשתמש תשמיש חול אפילו לאחר שבלה וטעון גניזה ותשמיש דתשמיש (כל שאין משמש לגוף הקדושה ומיהו ארון ותיבה שס"ת מונח בו אע"פ שמונח במטפחת הוי ארון ותיבה תשמיש קדושה עי"ד רפ"ב סי"ב ור"מ פ"י מס"ת ה"ד יע"ש) ל"מ שא"צ גניזה אפילו בעודו ראוי לית ביה קדושה כלל ושרי לתשמיש הדיוט ומהא אמינא לה ממ"ש הב"י בסימן קנ"ד שולחן שלנו רשאי להשען עליו דמפה פרוסה עליו וכ"נ מלבוש קנ"ד ס"ג תשמיש דתשמיש מותר להשתמש בו ואל תשיבני מקנ"ד ס"ו בהג"ה דמכלונס אסור עצים שמסמנין אע"ג דתשמיש דתשמיש הוי אלמא יש ביה קדושה אדרבה משם ראיה שהרי בפסקי מהרא"י ז"ל סימן רכ"ה כתב דמ"מ כלונס קדושת ביה"כ יש בו כמו ספסלים כו' אלמא דאל"ה לית ביה קדושה כלל

ומש"ה אותן שעושין מכסה כסף או בלע"ך לתפילין של יד הוי תשמיש דתשמיש ולית ביה קדושה כלל אבל של ראש משמע דהוי תשמיש קדושה מפני השי"ן עמ"ש בקנ"ד בט"ז אות ב':

**ותשמישי** מצוה דנזרקין לאחר מצותן לא בעודם ראויין למצותן ועסי' כ"א בב"ח דשופר ולולב אחר ר"ה וסוכה אפ"ה קיימי למצותן לשנה הבאה אסור להשתמש בהן ועמ"א ש"ח אות י"ב ושבת ל"ו א' שופר ראוי לגמוע מים משמע דשרי לאחר מצותן וצ"ע. ועסי' כ"א ותרס"ו ס"ח תשמיש מגונה אסור אף בתשמישי מצוה ועיין ר"ן ורמב"ן ובעל המאור ובלולב הגזול בהא דהיו מורישין לולביהן לבני בניהם הקשו לעשות מכבדות יע"ש:

## סימן קנד

### סעיף א

**אין** עט"ז קנ"א אות ד' ולפ"ז אף יחיד אין להתפלל בבית החורף אם בעלי' מקום מטונף דאף ללמוד שרי דרשות אחרת מ"מ לתפלה מפסיק בינו לאביו שבשמים. ודע דהמחב' כתב אין לו דין ב"ה ובב"י משמע דהוי כרחוב ממש אין בו שום קדושה והיא נראה דכששוכרין על חודש או שנה הוי עראי משא"כ כששוכרין מנין על זמן רב י"ל קדושה יש בו רק לא כב"ה אבל בלבוש משמע כל שאין הגוף קנוי להם אפילו לזמן רב הוי כעראי וצ"ע באותן בתי כנסיות העומדי' על קרקע עכו"ם והבנין של ישראל ואם רוצה העכו"ם מדחה אותם צריך ליקח הבנין משם אי יש לו דין קדושת ב"ה אי לאו וצ"ע בזה. ונ"מ לקפנדריא ושאר דברים:

### סעיף ב

**ורצועות** עט"ז בתוס' מגילה כ"ו ב' ד"ה תשמישי ועב"ח לרש"י י"ל קשר גופא הוי קדושה ושאר רצועות תשמישי כו'. ועמ"א מ"ב אות ג' לרש"י הוי הורדה מקדושה לתשמיש ומש"ר קשיא דמה שהיה מקודם קדושה נעשה תשמיש. והנה בית ש"ר י"ל קדושה הוי דשי"ן בו משא"כ בית של יד תשמיש קדושה כמו רצועות ולפ"ז מרצועות יכול לעשות אח"כ תשמיש לס"ת או אפשר חומשין (משא"כ לנ"ך וגמרות אפשר לא דמ"מ הורדה מחמורה לקלה) אבל בית ש"ר אסור לעשות מקדושה תשמיש והא דאסר תשמיש קדושה תיק של תפילין היינו משום ש"ר או של יד קשר לרש"י ולפ"ז אותן שיש להם נרתיק מבלעך כסף וכדומה לכ"א ש"ר וש"י א"כ ש"ר הוי תשמיש קדושה וש"י תשמיש דתשמיש אף לרש"י כי אין מיוחד רק לבית וצ"ע. ועסי' מ"ג במ"א א' ומ"ש בשם א"א הר"ב ז"ל מסימן ש"א ס"ז ועתוס' שבת ס"א א' ד"ה דלמא ובמנחות ל"ה ב'

ד"ה אלו דמסופק אי ש"י צריך לחלון ובשבת כתבו דא"צ ואנן פסקינן דצריך לחלוץ ש"י משמע כרש"י ועי' שבת ס"ב א' ד"ה שי"ן ואין להאריך:

**סעיף ג**

**וילון** עט"ז מגילה כ"ו ב' דאף אם לפעמים עייפינן דהוי תשמיש קדושה דוקא שיש קצת קביעות לזה הא לא"ה כ"א באקראי בעלמא הוי רק קדושת ביה"כ:

**סעיף ד**

**בכלי** חרס שיהיה קיום ט"ז ר"ן מגילה כ"ו ב' בירמיה ל"ב למען יעמדו ימים רבים:

**סעיף ה**

**אפי'** עט"ז מגילה שם והנה במטפחת כתב יכולים משמע רשות ובס"ת חובה ואף די"ל במטפחת אשמועי' דל"ת הורדה הוי עט"ז אות ז' משא"כ בס"ת ע"כ חובה קאמר מ"מ קשיא דתרוייהו בחד לישנא איתאמרא שם אימא גם במטפחת חובה כן וכדמשמע בטור י"ד רפ"ב עב"י שם וברי"מ פרק עשירי מס"ת ה"ג משמע כן דחובה וצ"ע. ומ"מ בס"ת משמע דוקא בקבר ת"ח אפילו אין שימש ת"ח הא בקרקע כך לא וצ"ע דלא ראיתי נוהגין כן:

**סעיף ו**

**ומ"מ** עט"ז צ"ל אע"ג דאינם אלא תשמיש דתשמיש מ"מ דין קדושת ביה"כ ועצים שמסמנים כו' ועכשיו שרי כמ"ש המ"א אות י"ד:

**סעיף ז**

**ונהגו** עט"ז עמ"א אות י"ד ועב"י בירושלמי דנותנין מכושא בארונא משמע אף שיש ס"ת אסור להניח שאר דברים שם אם לא בתנאי אבל תנאי מועיל לכל תשמיש קדושה להוציאן לחולין ממש אחר כך רק ספרים בקדושתייהו קיימא. ומ"ש דלהוריד אסור דוקא שעדיין ראוי כו' צ"ע קצת דהאי תיבותא דאירפט וכדומה משמע אפי' שאין ראוי כלל לתיבה אסור לעשות כסא ול"ד ראוי לקטנה אפי' אין ראוי אסור וצ"ע:

**סעיף ח**

**נרות** עט"ז והיינו אף שמותרין להדיוט באופן המוזכר בי"ד קל"ט שביטלן אפי"ה למצוה מאוס הוא מעכו"ם ובביתו לנר שבת וי"ט וא"ר אות ט"ו חוכך בזה דנר עצמו לכבוד הוא עשוי כבסימן קנ"א ס"ט משא"כ הלייכטי"ר. ומה"ט התרתי ספסלים מבית עכו"ם להעמיד בביה"כ שצורך אדם הם להתפלל ולישב עליהם ודמיא לעצים שמסמנים בסעיף ו"ו ועמ"א אות י"ז ושם יבואר אי"ה ומיהו בי"ד רנ"ט בש"ך י"א הביא דברי המרדכי והב"ח ומשמע דמנורה מצוה הוי ועסי' קנ"ג במ"א אות ט"ו דספסלים קדושת ביה"כ יש להן ובאות כ"ח שם כר"ן דביה"כ קדושה יש בה לא כרמב"ן מצוה מ"מ יש להתיר ספסלים מבית עכו"ם ובמ"א יבואר עוד בעזה"י:

**סעיף ט**

**מותר** עט"ז ומ"א ממומר לחלל שבת נמי אין מקבלין וה"ה מומר להכעיס בא' מעבירות נמי אין מקבלין ממנו כמו קרבן דאין מקבלים הימנו ולבוש כתב שמא דעתו לע"ז א"כ משמע מחלל שבת מקבלין הימנו דאף דאין נאמן לכ"ה מ"מ לאו עע"ז הוא ואפשר היה קשה ליה מ"ש המבי"ט הביאו הש"ך ובי"ד רנ"ד ה' ואמנם ברנ"ט ס"ד כתב הלבוש מכם להוציא מומר קרבן וצ"ע:

**סעיף י**

**אם** עט"ז בפריי שם כתבנו דלית מחלוקת דודאי אם מאוס אסור באכילה לדידיה מבל תשקצו כמבואר בי"ד קי"ו ואם אין מאוס לדידיה מאוס לאחריני שרי אף להט"ז אלא בפחות מס' להט"ז אף דאין מאוס כל שנרגש טעם מין טמא אסור בב"ה ולפ"ז קשה ומ"ש כאן שמן סתמא משמע שמן זית ובי"ד ק"ד מבואר דשמן פוגם אלא דבמאוס מודה הט"ז כאמור ובפחות מששים בשומ"ן כמ"ש בי"ד שם. ועדיין צ"ע דאפשר לביה"כ כל שמאוס לאחרים הקריבהו לפחחך ודוקא בביתו נר שבת וחנוכה ויא"צ וכדומה שרי כל שאין מאוס לדידיה. ואגב גררא ראיתי להזכיר מ"ש הבי" בשם ריי"ו ברותח אסור ובצונן מעביר במסננת לכאורה משמע אף ביש ספק כבוש דהוי ס"ס וכקושיית הש"ך בי"ד ק"ד ד' ועט"ז י"ד ק"ה אות ג' בזה יע"ש:

**סעיף יא**

**של** הדיוט עט"ז לת"ת מותר וגדולה מזו כו' עב"ח תרע"ד וט"ז שם אות ג'. ומ"ש שם בב"ח דלאחר שרוצה לכבותן שרי כאן כתב דיעה א' בסתם ומיהו י"ל דיעה א' אין מפורש לאיסור ולמ"ש המ"א באות ד' דנר כקדושת ביה"כ הוי צ"ע קצת:

**סעיף יב**

**אלא** עט"ז מ"ש לחלק בין הך דהכא ובין שאר שותפין דמוחזק הוי כמו הם ועיין לבוש כאן ויש שם קצת חיסור לשון דלטעם השני אפי' הוזלו ועמ"א אות כ"ג ע"ש בלבוש מטפחות (ומפות) אין לעשות משעטנז אבל פרוכת מותר יע"ש והם דברי המרדכי בשם א"ז הובא בב"י כאן ועט"ז י"ד ש"א אות י"א ופרוכת מבואר שם דשרי. ובא"ר אות כ"ב צידד להתיר במענטלי ומפה כלאים ובמרדכי כאן מבואר דאסור ולפ"ז אם עשה מכלאים והניח בס"ת לא קדוש דהקדש בטעות הוי וכ"כ באי"ר דיעשה ממנו פרוכת וא"י דאפשר דא"צ לעשות כלל ממנו דהקדש ונדר טעות ואין צריך כלום:

## סימן קנה

**סעיף א**

**פת** שחרית עט"ז ועמ"א אות ג':

**ודע** דשיעור פת שחרית כביצה ושותה אח"כ משקה אם יש לו וא"ל מים כדאמר בבא מציעא ק"ז ב' פת במלח וקיתון מים ופירש"י אם אין לו יין ובסוכה כ"ו א' עראי חוץ לסוכה כדטעים בר בי רב ועייל לכלה והיינו כביצה כמ"ש הרא"ש ורשב"א בשבע שיטות ומ"ש רש"י טועם מלא פיו ושותה ה"פ טועם מלא פיו אכילה בב"א ובית הבליעה מחזיק כביצה ושותה אח"כ משקה ואפ"ה עראי הוי אכילה ושתייה כזו דלית דואכלת בכזית או כביצה ושבעת שתייה המבואר בקצ"ו ס"ד בהג"ה אפ"ה הוי עראי לסוכה:

**והנה** פת בעינן מה' מיני דגן וברך לחמך וסתם לחם הכי הוי ככל לחם בתורה לאפוקי תבשיל מה' מיני דגן אין זה בכלל פת שחרית וע' תוספות ברכות ל"ז ב' ד"ה אמר רבא שרבינו דוד ממי"ץ היה שורה במים שלא לברך המוציא משמע דהוי נמי פת שחרית:

**הא** דאמרינן בשבת ל"א א' נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה ובסנהדרין ז' א' תחלת דינו על ד"ת ובתוס' סנהדרין ב' תירוצים א' בלא למד כלל תחלת דינו על דברי תורה ובלא קבע תחלה משא ומתן עב"ח והטור לפי' הב"י ודרישה סובר לאו סדרא נקיט ותחלה על ד"ת וביי"ד רמ"ו סי"ט וברי"מ פ"ג מה' ת"ת ה"ה סובר כטור או כתי' הב' של תוס' מדלא חילקו בין לא למד כלל או לא קבע. ומ"ש הר"מ לפיכך יעסוק בין לשמה או שלא לשמה שבא לשמה לכאורה אין תלוי זה בזה וי"ל כתי' הב' בתוי' תחלת דינו מענישים על ד"ת שהלימוד מביא למעשה כמ"ש בפ"ק דקדושין מ"ם ב' א"כ נ"מ טובא במה שלומד שלא לשמה דאע"פ לעוה"ב אין לו שכר ובשמאלה רק עושר וכבוד מ"מ נ"מ טובא שיודע ליזהר ועושה מצות כתיקונן ואפשר שזה בכלל מתוך שלא לשמה בא לשמה בעסק המצות וה"ה ללימוד לשמה והבן זה ואי"ה בס' המגיד אבאר עוד:

## סימן קנח

### סעיף א

**יטול** עט"ז רש"י חולין ק"ו א' ד"ה נט"י הונהג"ה בחולין כצ"ל ערש"י ברי"ף וב"י. לי העני יש בכאן קצת קושיות והרהורי דברים אמרתי אשיחה וירוח לי הנה רש"י שבת י"ד א' ד"ה עסקניות פירש נוגעות בטינוף ונמאס דלא כפי' רבותיו יע"ש וא"כ הי"ל סרך תרומה והתם נט"י בעינן משום מיאוס ונקיות וכעין פי' התוס' שם חולין ד"ה מצות נקיות וא"ש טפי דהוי כעין חדא כו' ורש"י ד"ה מצות שתקנוה כפירוש חה"ר חדא סרך הנהיגו מעצמם כך ועוד חז"ל תקנוה (עמ"ש בפתיחה) הכל דלא כתוס' ונ"מ פת שלא הוכשר נילוש במי פירות וקבע סעודה עליה דמברך המוציא כמבואר בקס"ח ס"ז לטעם סרך טומאה הני לא מוכשר ולטעם גנאי תרומה הני נמי וי"ל לא פלוג. וסבור הייתי לומר

דאין גוזרין גזירה לגזירה אבל בדררא דמיתה גוזרין כמה ומצינו שהחמירו חז"ל בחיוב מיתה שלא לאוקמיה אחזקה מדרבנן ולא לילך בתר רובא כמו משאל"ס וע' חולין קל"ד א' רש"י ד"ה אלא מיתה לא אוקמוה אחזקה והיינו מדרבנן ועפר"ח י"ד ק"י ופריי שם וה"נ החמירו כאן תרומה טמאה במיתה כמ"ש הלבוש כאן וכ"כ מהרש"א ז"ל בשבת י"ד א' ונאמר כיון שפסולה מדרבנן דין תורה יש לה מלא תסור וגזרו גזירה לגזירה כה"ג בחשש מיתה. שוב ראיתי שדבר זה לא ניתן להאמר כלל חדא דמבואר בשבת י"א ב' דאף בחיוב סקילה לא גזרו גזירה לגזירה בכרמלית יע"ש. ועוד אם אתנו רבנן שלא ללקות על לאו דלא תסור כ"ש דאתנו דלא לחייב מיתה על תרומה טמאה מדרבנן (עיין בשורש א' הגם שי"ל דלאו שבכללות כזה אפי' חדא לא לקי מ"מ מצינו דאתנו להקל בספיקו וכדומה ה"ה דלא ליחייב מיתה כ"ש עליה) ועוד שכולם הוקשו לתרומה טמאה רק עשה כמבואר ברי"מ פ"ז מתרומות הא"ג ובחידושינו שבת כתבנו ישוב לזה:

**בדברי** קדשו של הלבוש ס"א יש לנו עיון דק כמו שאגיד כתב ז"ל עסקניות ושמא נגעו בטומאה ולאו אדעתיה ואסמכוהו אקרא דבנטילת ידים לבדה יטהרו דכתיב גבי זב כו' וכיון שחייבו חז"ל ואסמכוה אהאי קרא חייבין מן התורה לשמוע להם ועובר על לא תסור ע"כ ראה כמה עמקו מחשבותיו ז"ל. נקיט פירוש רבותיו של רש"י שבת י"ד א' וכמ"ש הרי"מ סוף זבים עמ"ש בפתיחה ולא משום טינופת כפירש"י בשבת אלא כפרש"י חולין ונ" בנילוש במי פירות כמש"ל ומסתייעא הדין מלתא ממ"ש רבא חולין מצוה לשמוע דברי ראב"ע וידיו לא שטף ולא אמר אסמכתא והתקדשתם בברכות ס"פ אלו דברים כקושיית הרשב"א בתה"א קנ"ו ב' (עמ"ש בפתיחה) ש"מ דרבא בא לתרץ קושיית רש"י שבת י"ד א' ד"ה עסקניות לא תסגי להו בנטילה כ"א בטבילה וממלת להו משמע דקושיא אחריתי הוא והיינו אף אם נאמר דמזהר זהיר באב הטומאה רק בראשון מ"מ היכן מצינו נטילה לטומאה והוי כחוכא ח"ו (וחולק עם הרי"מ בהקדמה למס' ידים דסובר אף דנגע בטומאה די בנטילה) אלא ש"מ מטעם טינופת עיקר הטומאה ומש"ה סגי בנטילה (דלא כמ"ש בפתיחה דקושיא ג' אקושיא א' קאי מדכתב רש"י מלת להו היינו ידים לחודייהו) וע"ז תירץ רבא דמצאו סמך וידיו לא שטף דדי בכך בנטילה לבד"ה (לבדה נקיבה אנטילה קאי לא אידים ולא גופו דא"כ לבדם או לבד מ"ל והבן) ומ"ש חייבין מן התורה כפירש"י חולין אסמכתא כזו יותר חמורה זה מה שרצינו לבאר בכאן עמ"ש בפתיחה מזה באורך:

**סעיף ב**

**א"צ** עט"ז אפשר דסובר עיסה ואח"כ סופגנין מטוגן בשמן וכדומה דין פת כסנין יש לו ובקבע מברך המוציא וענט"י וא"כ מביא שפיר ראיה ועסי' קס"ט סי"ג וצ"ע קצת ועמ"א ב':

**סעיף ג**

**יטול** עט"ז הביא נוסחא שהעתיק הב"י וכמ"ש בס"ג וכ"כ הלבוש דפחות מכזית א"צ נטילה כלל דלא הוי שיעור חשוב בכל האיסורין יע"ש ועמ"א אות ד' חולק וסובר פחות כזית נמי נטילה בלא ברכה צריך. ועב"י לשון הרוקח ברפ"ג נוטלין ידיהם לטיבול שני ומברכין ענ"י אבל אכילת מצה שיוצא בכזית א"צ נטילה דעל פחות מכזית א"צ נטילה כדאמרינן בסוכה וברכות וי"ל דה"פ דוקא לטיבול שני מברכין הא בשביל מצה כזית אין מברכין כמ"ש בשכ"ח (עמ"ש במ"א ד') ול"ת דהוא מילתא ותמיה דעל פחות כביצה אין מברכין כתב דעל פחות כזית פשיטא שא"צ נטילה כלל כמבואר בסוכה כ"ו אוכלין עראי חוץ לסוכה ופחות כזית ודאי אכילה עראי הוי ה"ה לענין נט"י לא תקנו כ"א בקובע לאכול הא עראי לא ועמ"ש בפתיחה למ"ד תרומת פירות ד"ת הטעם דא"צ נט"י כ"א לפת שהוא קבע ופת הבאה בכסנין עראי הוי כמו פירות כמ"ש בבד"ה בתה"א קנ"ח א' (ד"ב) וא"ש דאל"כ כפל הוא והיל"ל דעל כזית א"צ נטילה כמבואר בסוכה כו' ש"מ תרתי נינהו כזית א"צ נטילה בברכה ופחות מכזית אין צריך נטילה כלל ואם שהוא קצת דחוק נ"ל לתקן דברי חז"ל הב"י וא"ז כיון לכאורה לזה כפי דעתי ההדיוטית במלת אבל בפחות מכזית פי' על מלת דעל. ופחות כביצה קי"ל דמברך בהמ"ז בסי' קפ"ד ס"ו דהוי שביעה מדרבנן עכ"פ והפסק הוא הואיל ואין מקבל טומאה והבן זה:

**סעיף ד**

**באחד** עט"ז הביאו פירש"י פסחים קס"ו א' הנה המעיין בלבוש יראה שסובר ד' פירושים בכאן א' פירש"י משקה תירוש ויצהר תרומה מ"ה וטיבולו נוגע בידו (משא"כ שותה) ומשום ת"ו גזרו אף שאר חמשה משקין והא דלא גזרו על פירות י"ל משקין ראשונים וז"ש רש"י מטמא משקין תחלה ובהג"א שם מביא שנראה דעת הרר"י הואיל ומשקין עלולין מקבלין שלא בהכשר ונעשים ראשונים גזרו בהן נטילה ודעת ר"ו משום נקיות הואיל ונוגע בידיו במשקה מאוס יותר ודעת התוס' שם משום שלא יטמא גופו אח"כ אבל בב"י משמע דעת הרר"י ורש"י חדא הוא וכפי הנראה דה"פ דבר שטיבולו במשקה פירות וכדומה החמירו משום סרך תרומה הואיל ואית ביה משקה ג"כ החמירו בהנך פירות כמו בנהמא וכנראה מתוס' שם לרש"י וא"כ אין צורך לומר אטו תירוש ויצהר וז"ש באות ה' על הלבוש יע"ש ועא"ר אות ט' יע"ש. והנה לרש"י צריך ברכה משום סרך

תרומה (ורש"י כתב ירי"ק ותרומה בירק אפשר דאין אפי' מדרבנן כ"א מעשר ועוד אוכל דבר שאין בו כלל תרומה ומעשר אפ"ה כל שטיבולו במשקה צריך נטילה והבן) ולתוס' משום שלא יפסל גופו א"צ ברכה דלאו משום קדושה ונקיות הוא והוי כמו ניקור חלב וכדומה דאין מברכין גם עתה כולנו טמאי מתים ול"ש זה כלל. ורי"ו כתב משום נקיות א"צ ברכה (וחולק עם התוס' כי לתוס' משום נקיות צריך ברכה ואזלי לשיטתם בפכ"ה ק"ו א' מצוה משום נקיות יע"ש). והנה לרי"ו חומרא לכאורה דה"ה שאר משקין חוץ מז' משקין טעון נטילה הואיל ומשום נקיות הוא. אלא דתופסין כרש"י ותוס' בזה דשאר משקין חוץ מז' משקין א"צ נטילה ועמ"ש באות ה"ו אי"ה מזה:

**סעיף ה**

**י"ד** שח"ט ד"ס עט"ז מ"ש דלא כלבוש פירשתיו באות ד' דהלבוש סובר בטיבול במשקה אטו סרך תרומה תירוש ויצהר והט"ז סובר דגזרו על ז' משקין הואיל ועלולין לקבל טומאה שלא בהכשר ונעשין ראשונים יהיה הפי' משום תרומת פירות תרומה מטובלין במשקה או משום משקה חולין גופייהו הואיל ועלולין גזרו נט"י בהו א"צ אטו תירוש ויצה"ר עא"ר אות ט' ובכ"מ פ"ז מה"ב הביאו לשון התוס' ורש"י יע"ש. עמ"ש אי"ה באות וי"ו. ומ"ש דבש דבורים לאפוקי צרעים כלומר דסתם דבש מיקרי דבורים ולפעמים אומרים דבש דבורים בפי' משא"כ שם לווי א"א כלל כ"א בלווי ועמ"ש אי"ה במ"א אות וי"ו מזה:

**סעיף ו**

**נטילה** עט"ז הביא דברי רי"ו ולא הוי תרי קולי דסתרי אהדדי די"ל עיקר כרש"י ותוס' ולברכה מחמירין ולא מברכין משום חומר לא תשא עסי' רט"ו ומ"מ א"י אמאי לא פי' כמ"א אות ו' כתוס' שלא יפסל גופו מש"ה שאר משקין חוץ מז' משקין א"צ נטילה גם א"צ ברכה ולרי"ו אף שאר משקין חוץ מז' צריך נט"י ועמ"ש באות ד"ה מזה וצ"ע. ועמ"ש במ"א ו' א"ש כפי מ"ש באות ג' ואין להאריך. ובתע"ג אות ז' בשם התוס' נקיות ובתוס' פסחים קט"ו שם כתבו משם שיטמא לגוף ומש"ה האידנא אין מברכין:

**סעיף ז**

**רק** עט"ז מסקנא ל"ד אלא הדחיין מדחי כן ועסי' חע"ה א' וא"ר כאן יו"ד. גם י"ל דשם חששו דיבוא לשקועי כוליה כדי שימות הקפא משא"כ בעלמא אין חשש מרקחת בדבש דבורים כתב דהוי משקה הואיל וע"י מעשה שמרסק מחלות אין מועיל אח"כ מעשה להיות אוכל כ"א מחשבה מוציא מידי מחשבה אבל מעשה אין מוציא ממעשה באוכלין ועמ"א אות ז' כתב דהוי אוכלא (ט"ס פי"א וצ"ל פ"א מט"א הי"ח) ז"ש למה חשבו התנא א"י דהתנא בפ"ד דמכשירין מ"ד חשבו דבש דבורים בפ"ע משקה ועל הש"ע

שפיר קאמר דאיך כתב טיבולו במשקה בדבש כו'. דבש דבורים דוקא הא גזין וצרעין טהור ומותר באכילה מכשירין פ"ו מ"ד. ואי"ה במ"א אות ז' יבואר עוד מזה:

**סעיף ח**

**ובשר** עט"ז מוהל מבשר לאחר צלייתו אין בו דם ומי פירות הוי ואין מכשיר ומטמא ועמ"א אות יו"ד מזה ואם נתערב מעט מים עם מי פירוש ע' ר"מ פט"ז מט"א ה"ד להר"מ במים טמא ובשאר הולכין אחר רוב והר"א ז"ל חולק ועא"ר אות י"ז הביא תוספתא דפ"ב דמכשירין הובאה בר"ש שם. יע"ש היטב ולפ"ז ה"ה כאן נ"מ זה ואי"ה במ"א ז"ח יו"ד אבאר בזה:

**סעיף ט**

**ותבשיל** עט"ז עמ"א יו"ד י"ל בתבשיל הוי המשקה כאוכל ושם יבואר אי"ה ומ"ש מטוגן בחמאה כו' היינו אע"ג דחלב קרוש בחישב הוי אוכל לא משקה כשנימוח הוי משקה ער"מ פ"ח ה"ב ופ"ט ה"ב מט"א ולפ"ז באוכל תבשיל עיסה בחמאה קרושה א"צ נט"י ועמ"א אות ז' משמע דחלב אע"פ שנימוח אח"כ אין לו דין משקה וא"כ אפשר ה"ה חמאה שנקפה ע"י מעשה מלאכתיי ושם אי"ה יבואר:

**סעיף י**

**השותה** עט"ז דאם נגע בידיו שותה מנהר צריך נט"י (דלא כמ"א י"א) וכמ"ש ב"י בשם הר"ן הביאו באות ט' ממילא באוכל (דבש שמטבל אצבעו צריך נט"י ומשמע לכאורה דב' ידיו צריך נט"י דומיא דשותה מנהר (וי"ל שותה מנהר ושואב בכף ידו ולא כל היד ומש"ה צריך עכ"פ ידו אחת ששותה כל היד עם אצבעות) ועמ"א ה' מוצץ משקה באצבע א"צ נט"י וצ"ע. וע' בתה"א ק"ט ובד"ה כ"ח י"ש ואין להאריך:

**סעיף יא**

**ואם** עט"ז תיקן בזה קושיית המ"א בקנ"ט ס"ג אות כ"ה דלכאורה המחבר והר"ב סותרים מכאן לשם לז"א דיעבד מהני שא"צ ברכה אבל אה"נ דצריך נט"י שנית ועמ"א אות י"ב בזה ויבואר שם אי"ה בזה:

**מ"ש** המחבר בס"ט צריך ליזהר צריך התבוננות בו ע' תוס' סוטה ד' (א"ר כ"א) פירשו מזלזל תמיד נעקר מהעולם ע"י עניות ועובר לפעמים חייב מיתה ישכנו נחש וכן בא לידי עניות י"ש והמחבר כלל שלשתן יחד ובפ"ו מת"ת הלכה י"ד המזלזל בד"א מד"ס וכפירוש הכ"מ מזלזל תמיד וכדומה א"כ מאי איריא ליזהר בנט"י כל ד"ס מנדין כה"ג ולפי' הר"ן דנידוי חמיר ממכות מרדות וכל שעיקרה מד"ס ועוקר הכל מנדין ונט"י אפשר שמזלזל רק בחולין לא בתרומה אפ"ה מנדין א"ש. ועפר"ח א"ח תצ"ו מסיק דנידוי ומ"מ איזו שירצה יעשו בעובר או מזלזל כו' ועמ"א תצ"ו א' וקושי' הכ"מ שם תמהו

השי"ך בי"ד של"ד עיין ופר"ח תצ"ו שם דנט"י הואיל ועיקרה מדרבנן מנדין ולמ"ש י"ל דמזלזל רק בחולין דאין שני עושה שלישי ובתרומה נוטל ידיו למה מנדין ואין עוקר הכל ולז"א דל"ת הואיל ואסמכוה אקרא חולין ק"ו א' וברכות סוף פרק א"ד הוי כשל תורה: **ומ"ש** המחבר ס"י ויהבי מלא חפני טיבותא ולא יעשה ע"מ כן ליטול פרס א"ר כ"ב בשם של"ה דף ע' יע"ש:

**סעיף יב**

**שגם** עט"ז המ"א באות ט"ו תי' זה דלא פלוג יע"ש. והט"ז לא הונח לו בזה דבשלמא מה שנהגו אחר נט"י קודם מים שניים שפיר עובר לעשייתן משא"כ לטעם ב' לאחר מים שניים קודם ניגוב במטביל ושופך רביעית בב"א אין מברך אחר עשייה ממש משום לא פלוג ונהי דאם שכח מברך אח"כ מ"מ משום לא פלוג אין לעשות כן. ומ"ש לאחר ניגוב מטור כוי י"ל דהטור לכתחלה קאמר דהוי עובר לעשייתן ודיעבד אח"כ שרי כמ"ש המ"א ט"ז דל"ק מקס"ח דנראה ונדחה כוי וכהנ"א פ"ק דברכות הביאו הד"מ כאן דמחלק בין מצות דמברך אח"כ ובין נהנין דאסור כוי דאין מברך אח"כ הביאו הש"ך בי"ד י"ט ג' א"כ אין קושיא מקס"ח אלא דמ"א כאן וש"ך שם העלה דאף במצות אין מברך אח"כ ספק ברכות לקולא. והנה יש תקנה לעשות צרכיו וליגע בגופו וליטול ולברך עסי' קס"ד בט"ז מ"א ה' וז' והוי ס"ס ומברך גם קודם אכילה י"ל אף רש"ל שם מודה לזה ומ"ש בידים טהורות בלא נגיעה לא הבינותי דשם לענין מתנה שחרית ומניח בבתי ידים הוי כלא היסח הדעת ומ"מ לדידן דע"י מפה אסור כבסי' קס"ג א"כ מברך אח"כ קודם אכילה וע"ל נט"י סובל ג"כ לעבר לפעמים וצ"ע:

**סעיף יג**

**בלי** עט"ז וכ"כ הב"ח בקס"ה הביאו המ"א אות י"ח ומ"ש מטביל ברייתא ופ"ב דידים ור"א בסוטה ד' עמ"א י"ח ולבוש כתב דלמ"ד מיאוס סובר ה"ה מטביל ור"א חולק על ברייתא יע"ש. ודע הלבוש תי' עוד דברייתא דמטביל א"צ ניגוב במטפחת רק בשמש וכדומה ובשופך בב' פעמים דיש מים טמאים ושניים מטהרין ראשונים צריך ניגוב דוקא במטפחת ויש נ"מ לדינא. ודבר שטיבולו במשקה י"ל דא"צ ניגוב לחמם טמא הלחם נמאס בידים לחים לא שאר דברי' ורביעית ב"פ מטמאין למשקה ודאי צריך ניגוב:

**בשמואל** א' י"ד ויטבול המטה כוי י"ל משום משקה נט"י וז"א עמ"א ה' וברי"י אות ו' וביערת דבש ח"ש יע"ש. והבן:

## סימן קנט

### סעיף א

**ואם** עט"ז במ"א ג' הארכתי עיין עליו וכאן אבאר בקוצר רבא חולין ק"ו א' ר"מ פ"ו דברכות הי"א והמצניע צ"ה נ'. ושיעור הכלים לטומאה ולטהרה עיין ר"מ הלכות כלים כלי חרס פי"ט דכלים ה"א ומ"ש הב"י גיסטרא כלי העשוי לקבל דולפין אף דמר"מ פי"ט דכלים משמע אפי' כלי שלם שיחדוהו לקבל דולפין אם כמ"מ טהור שבטל תשמישיה והרי הכ"מ שם כתב כפירש"י ורש"י בהמצניע ד"ה טהור וד"ה גיסטרא וד"ה ועדיין מפורש אומר גיסטרא שבר כלי (גיסי תרי) הא כלי שלם אף שיחדוהו לדולפין אין לטהר בכך וכ"כ בדף צ"ו א' ד"ה שאין כ"כ ואלו דעתו כך לא הוי עשה כ"כ כלומר יע"ש והעיקר אין אומרים הבא גיסטרא לגיסטרא בשבר כלי הא כלי שלם אף שיחדוהו לדולפין וניקב פמ"מ טמא הוא וכשר לנט"י כאמור ושיעור כלי עץ ועצם אף כרימונים בפ"ו מה"כ ה"ב כלי עור פ"ז ה"ז כלי מתכות פי"א ה"א. ומשמע לכאורה דכלי עץ ועצם אף מיוחדים למשקין שיעורן כרימונים דחסים על כליהם ומצניעים עתי"ט רפי"ו דכלים וז"ש הב"י ב' תירוצים ושניהם אמת לתי' א' קשה הא הטור דחה דברי סמ"ק יחדו לא מהני בנט"י ולמה הביא דברי הר"מ תי' עוד די"ל דיחדו לא מהני אבל כלי שטף כמו עץ ועצם שיעורן כרימונים לטומאה ה"ה לנט"י ואפשר מודה הטור לזה. וע"ז הקשה הט"ז לתי' א' דכמ"מ בגיסטרא פסול לנט"י יע"ש אמאי לא נקיט רבא חומרא זו או סתם כלשון הר"מ ז"ל ומכ"ש למ"ש הב"י דיש קולא אם יחדו לזיתים וממילא ה"ה עץ כרימוני' קשה איך יחלוק על הרי"ף רבי' דגריס בחולין ק"ז א' ואי בזיע דוולא ככ"מ אין נוטלין דאמר רבא (בדלי"ת אלמא כלי עץ נמי ככ"מ פסול וכ"ש כ"ח ביחדו לזיתים). והחי' יש לו מקום קצת בגיסטרא ורבא מדבר בסתם כלי אבל תי' הב' ודאי קשה כו' דילמא נקיט רבא רק כ"ח וגם אין יחלוק על הרי"ף:

**והנה** אדונינו דוד בעל ט"ז עשה ויכוח עם מאורן של ישראל מרן הב"י ז"ל כי הב"י כתב דמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה"כ הי"א כלי שנשבר ולא כתב ניקב לומר שלא נשאר למטה מהנקב רביעית ולא כתב ככ"מ לכלול הגיסטרא דשיעור פחות כמ"מ טהור וכן יחדו לזיתים כו' ומינה גיסטרא עכ"פ ראוי לנט"י כל שאין כמ"מ ויש רביעית מנקב ולמטה נמי כשר הקשה חדא מה"ת לרבות בנט"י שבר כלי דגיסטרא שבר הוא (ואף שכתב הב"י כלי עשוי לדולפין כבר פירשתיו לעיל שכ"מ מרש"י ס"פ המצניע דוקא שבר כלי טהור הוא כמ"מ יע"ש) דבטומאה צריך קרא וכ"ת יליף מינה א"כ התם בפ"ב דכלים מ"ב הדקין בכ"ח אם מתחלה היו מקבלין עד לוג השבר טמא אם מקבל כדי סיכת קטן

טמא הוא וה"ה לנט"י כה"ג אם הכלי היה מחזיק עד לוג ועתה ניקב ואין מקבל רביעית למטה מהנקב מ"מ מקבל כדי סיכת קטן עדיין כלי הוא ואף די"ל מ"מ אין מחזיק רביעית מיקרי בנט"י מ"מ במוציא משקה דהוי מחזיק רביעית (שהרי במ"מ אף למטה מרביעית ואף דרך פיו שרי להטור) קשה כה"ג איך כלל גיסטרא בהאי שיעורא וי"ל אפשר בשבר כלי אין זה השיעור גם מ"ש בר"ש שיעור כ"ח שלם ברביעית קשה דשם בכ"ש מתחלתו ולקבל צרורות שאני אם לא שקצת צ"ל הלי בע"א דכ"ח שלם מרביעית עד לוג די בשבר כדי סיכת קטן יע' ר"מ פ"ב מה"כ ה"א. וגם זה י"ל דהבי" נקיט שיעור רביעית מכלי גדול מלוג ואה"נ בכלי לוג נשבר שאין מקבל כדי סיכת קטן כ"א לפי ענינו מיקרי נשבר. ועוד דפי"ח דכלים הי"ג ובמשניות פ"ב מ"ב פי' הר"מ דלא כרא"ש אלא סיכת אדם קטן לוג ועד סאה שיעור שבר ברביעית הא פחות מזה השיעור אפשר השבר טהור ע' תוי"ט שם ולפי"ז כלי שמחזיק פחות מלוג אם נשבר ונשאר רביעית טהור הוא ופסול לנט"י וא"כ צדק הבי" ז"ל עוד הביא מ"ש הר"מ ז"ל פי"ח דכלים הלכה יו"ד להר"מ כל הכלים חוץ כ"ח שבריהן אפי' מקבלין הרבה אין מקבלין טומאה כו' ולפי"ז לדידן י"ל אף להבי" דמכשיר שבר כלי היינו כ"ח לא שאר כלים. עוד הקשה על מ"ש הבי" דשבר כלים ממש הא דפנות הכלים כשרים לנט"י וההיא דפי"א דידים מ"ב פירש הבי" שאין מקבלין שלא מסומכים רביעית וברי"ש נמי הפירוש שבר כלי שאין מקבל רביעית היינו שלא מסומך (הא מקבל רביעית נוטלין וודאי דרך פיו) והט"ז רוצה לומר שיש חילוק בין כלי שנשאר שם כלי עליו וצורתו רק שנפחת מגבהן כמו החמת שקיצרן וכן כ"ח שנשברו המחיצות בגבהן ויושב על שוליו ממש ומקבל עדיין רביעי' כלי ראוי וכשר אף למי חטאת משא"כ דפנות הכלים יושבין שלא מסומכין ויש בשבר רביעית אע"ג דלטומאה כלי הוא לנט"י לא הוי כלי ואסמכוה אמי חטאת ועמ"א אות ג' בסופו נראה ג"כ כעין זה. ואח"כ כתב הט"ז דבטור א"א לומר כן דהא מכשיר שבר כלי וכעין זה כתב המ"א בסוף אות ג' יע"ש. והעלה הט"ז דלא כהבי" רק להטור והר"מ כל הכלים עץ ועצם ומתכות וחרס כל שניקב ככ"מ פסול לנט"י כמ"ש רבא וכמ"ש הסמ"ג (ומש"ה חולק הטור על הסמ"ק ביחדו לזיתים) והביא דברי הר"מ לסייעתא דאף כל הכלים שוין מדלא חילק ושבירת המטהרת היינו ככ"מ בכ"ח עכ"פ הא כמ"מ אע"פ שבגיסטרא טהור הוא מ"מ בנט"י שמייחדו לכך כשר הוא ואזיל לשיטתיה במ"ש אח"כ כדבעינן למימר קמן אי"ה:

**ובמ"ש** הבי" דצריך להיות שיש כו' עט"ז יש בכאן התבוננות כמו שאגיד בעזה"י הנה הקשה על הבי" איך אפשר לומר מ"ש הר"מ כלי שנשבר לכלול גיסטרא ולהוכיח מזה

שיש עוד שיעור קטן איך יצוייר כלי של הגיסטרא וזה הרגשנו בתחלת אות זה למעלה. ותמצית דברי הט״ז דאף שבר כלי כל שלא יחדו לקבל נוטפין או לשאר תשמיש אין מטמא אע״פ שנשאר כשיעור כ״פ רש״י בס״פ המצניע צ״ה ב׳ ד״ה ועדיין רימונים אם ייחדו וכ״כ התוס׳ בחולין צ״ה א׳ ד״ה שיעורן יע״ש וא״כ ל״מ אם ייחדן לנט״י ולא לקבל נוטפין פשיטא שאין נקב כמ״מ פוסל בו דלא יחדו לקבל נוטפין ואפי׳ לא יחדו לנט״י ממש רק לשאוב מים וכדומה כל שלא יחדו לגיסטרא נמי אין כמ״מ פוסל לנט״י ול״ת דטומאה ונט״י שוין וכל שבטומאה אין כלי ה״ה לנט״י לזה הוכיח ממ״ש פ״ב דכלים מ״ב הדקין כו׳ שיעור שבר כ״א לפי מה שהיה גדול תחלה א״כ נימא לנט״י נמי כן ואם היה תחלה סאה ליהוי שבר חצי לוג ולא לשתמיש לומר כן ש״מ דבנט״י כל שאין בכ״מ כשר הוא ול״ד לטומאה וה״ה שבר כלי די כל שמחזיק רביעית אע״ג דלטומאה בעינן יותר אם הוא סאה ורבא דאמר בחולין ק״ז מגופת חבית שתיקנה נט״י משמע כשאר כלי ממש ומינה לשברי כלים כה״ג הוי ממש ככלי שלם ואין פסול כמ״מ (ולפי׳ הב״י רבא חדא מינייהו נקיט ומ״ש הט״ז דבעינן ייחדו בשברים אין זה ברור כ״כ ועיין ר״ש פ״ב דכלים מ״ב משמע אף בלא ייחדו וע׳ ר״מ:

**והוי** יודע שהר״מ בפירוש המשנה כלים פ״ב מ״ה ובחבורו פי״ח מכלים ה״י יש לו פירוש אחר בכדי סיכת אדם קטן (הביאותיו לעיל) ובחולין כ״ה א׳ עד לוג בכלל צ״ל להר״מ אין גורס כך רק עד סאה כלמטה יע״ש ופי״ט מה״כ הלכה ט׳ גיסטרא שנחלקה טהור שלא אמרו שירים לשיריים ולפ״ז בנט״י שבר כלי אם מחזיק רביעית הא שיריים של שיריים לא ולט״ז כשר הוא וצ״ע. והא דנחלקה טהורה לא כתב הכ״מ מ״מ וברי״מ פ״י׳ המשנה פ״ד דכלים מ״ב משמע שמפרש שאין שיריין לשיריין כמו ואין שיריין לשיריים כמו שאפר כירה מוכן הוא וכמוהו רבים ועתי״ט שם בשם הר״ש בנתרועעה לא מהני יחוד לזיתים הא ניקבה מהני יחוד ומר״מ פי״ט מה״כ הט״י וצ״ע גם בזה:

**ובמ״ש** הב״י כו׳ עט״ז לי העני יש בכאן מקושי ההבנה בדבריו הקדושים ז״ל הנה הביא דברי תה״ק ותה״א וביארתיו במ״א אות ג׳ פירוש הב״י בד״א פי׳ הב״י בעצמו יע״ש ודעת המ״א ג״כ אבל הט״ז סובר דבתה״א אין חולי. על סה״ת ופירוש ב׳ כפי׳ הב״י דבכ״ח ככ״מ בכ״ח אם מחזיק רביעית מהנקב ולמטה נוטלין דרך נקב לא דרך פיו ובמ״מ אפי׳ דרך פיו נוטלין (דלא כמ״א שסובר שחולק עליו על סה״ת) ובתה״ק נמי פירש כן דבשאר כלים ניקב ככ״מ ומחזיק רביעית כשר אפילו דרך פיו הא אין מחזיק אסור (אפי׳ דרך הנקב דאין מחזיק רביעית ומ״ש הט״ז דרך פיו משום סיפא דרביעית אפי׳ דרך פיו שרי דמאי שנא והבן) ובכ״ח אפי׳ מחזיק רביעית דרך פיו אסור) דרך הנקב

שרי כמ"ש בתה"א ואין חולק על סה"ת (דלא כמ"א ג') ומהשתא גם מ"ש הב"י והכ"פ דאפילו בשבר כלי אם מקבל רביעית כ"ש בכלי כו' תמה הט"ז דגרע דרך פיו כו' לאו כלי הוא ולא זכיתי להבינם דהב"י נמי אמר דרשב"א ור"מ וטור בחדא שיטתא וכסה"ת סימן ע"ט דבכ"ח מחזיק רביעית למטה דרך הנקב שרי הא דרך פיו אסור דאין שם כלי או שאין מחזיק שם רביעית (עמ"ש במ"א ג') וא"כ א"ש הכל ואי משום דר"מ סתמא אמר משמע כל שיש רביעית למטה אפילו דרך פיו שרי אין זה הכרח כ"כ וצ"ע כעת:

**ולענין** אם כו' עט"ז בפי"ד דכלים ה"י יע"ש ועיין שבת ע"ו ב' כלי זכוכית שניקב והטיף אבר ובתוס' שם. ומ"ש מפ"ו דפרה הלכה ו' יע"ש וע' פ"ה דפרה מ"ז ובתי"ט שם משמע מהצד אפי' אין מחזיק רביעית דאל"כ מאי איריא מלמטה כו' וסתימת הסמרטוטין לא משויא ליה כלי (כ"א זפת וכ"כ הר"ש שם) ואפ"ה כשר למי חטאת כל שסותם אע"ג לגבי טומאת טהור הוא כה"ג וא"כ בנט"י דאסמכוה אמי חטאת נמי י"ל כל שסותם כשר לנט"י. ומאגודה משמע כ"ז הצד כשר לנט"י ונדחוק לומר מלמטה שאין רביעית ולמעלה שיש רביעית מהנקב ולמטה ולטור ניחא דרך הנקב שרי בנט"י ובמי חטאת שא"צ לשפוך דרך פיו מקדשין אף למעלה מנקב ולסמ"ג דפוסל דרך הנקב איך יפרנס משנה זו וגם להטור קשה למה המים שלמעלה מהנקב מקדשין זה תורף דבריו ז"ל. וא"כ יש כאן ב' פנים הפן הא' דנילף ממי חטאת דסתימת כל דהו מהני למי חטאת ולנט"י או דנדחוק לומר מ"ש ניקב מלמטה וסתמן בסמרטוט היינו שניקב כמוציא משקה או ככונס משק' ובייחדו לזיתים וכדומה ונאמר טומאה ומי חטאת אחד הוא עתוס' המצניע צ"ה ב' ד"ה טהור ולמטה על השוליים פסולים שאין מי חטאת נחי"ן על הכלי רק על הסמרטוט כפי' הר"מ בפירושו ובחיבורו עתוס' י"ט שם משא"כ מן הצד נחין שפיר על הכלי על שוליו ולא בטל מתורת כלי דייחדו לזיתים או כמ"מ וא"ש וז"ש הר"מ פי' אחר מר"ש ורע"ב והבן זה. ועמ"א אות ו' נראה חולק ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**דהיינו** עט"ז עב"ח בנדה מ"ט א' פלוגתא וכת"ק וכ"פ הר"מ פי"א מכלים ה"א ובטיף טיף אף ר"י מודה ככ"מ:

**סעיף ג**

**אינו** עט"ז וכ"כ הב"י בתי' הב' ועמ"ש במ"א מזה ועל קושיית הב"ח כתבנו ג"כ במ"א מזה דאם יש רביעית מנקב ולמטה טמא הוא כמשנה ב' דפ"ב דכלים יע"ש:

**ועיין** דרישה מפרש דברי הטור ורבא בכונס משקה בכלי המיוחד לאוכלין שאין נטהר דרך פיו אסור ודרך נקב שרי הא מיוחד למשקין וכדומה נטהר אף דרך הנקב אין נוטלין אף במחזיק רביעית ואין חולק עם סמ"ק (בזה) ודע דתוס' חולין נ"ה ד"ה שיעורן ונדה

מ"ט א' ד"ה אלא כתבו דשברים מטמאין בייחדו דוקא אבל הר"ש פ"ב מ"ב דכלים מפרש אף בלא ייחדו וכ"מ מסתימת הר"מ ז"ל בה"כ וא"כ י"ל הסמ"ג והטור בהא פליגי דלטור כל שיש רביעית מנקב ולמטה נוטלין לידים דעדיין כלי הוא לטומאה ואף בלא ייחדו ולסמ"ג סובר דטהור הוא כ"ז שלא ייחדו ממילא לנט"י בלא ייחדו פסול לנט"י ועמ"א אות ג' במ"ש על דברי הטור ומ"ש אני שם בזה:

**וקדירה** של חרס ניקב ככ"מ ונוטל ממנה לידים אם נוטל ידיו אח"כ בכלי כשר אי צריך לברך או לאו באנו למחלוקת הר"ש ור"מ והמחבר בק"ס סי"א כמו שאגיד כי אם נטל בכלי המיוחד לזיתים וכדומה וניקב ככ"מ ואין מחזיק רביעית למטה לפי סברת הסמ"ק להטור לא היה צריך לנטילה אחרת אלא דהטור כתב ואפשר לחלק ולא החליט א"כ בנטילה שנייה לא יברך ועמ"א ג' ובאות ו"ו משמע דסברת הסמ"ק מידי ספיקא לא נפקא. והשתא בקדירה חרס דמיוחד לאוכלין ומשקין דנותנין מאכל עם מים ומבואר בפ"ג מ"א דכלים העשוי לכך ולכך בקדירה מטבילין לחומרא וברי"ש שם בשם תוספ' דספק הוי ולהכניס ולהוציא ככ"מ וליטהר כזית וכיון דספיקא הוא הוי ליה ס"ס לענין נט"י שמא הלכה כטור וכסמ"ג דאפילו כלי עץ שיעורו ככ"מ וכמ"ש התוס' בנדה מ"ט א' ד"ה אלא יע"ש ושמא הולכין אחר המשקה וככ"מ לאו כלי הוא והשתא בס"ס י"ל כאילו לא נטל כלל ומברך בנטילה שנייה אבל הרא"ש בפ"ב דידים מ"ד כמה ספיקות בטהרת ידים טהור הוא עמ"א ק"ס אות י"ג א"כ ה"ה כאן ועכ"פ לא יברך בנטילה שנייה אבל לפי משמעות המחבר בק"ס ס"ס אפשר לא מהני בנט"י א"כ מברך אח"כ והבן זה ואי"ה בק"ס יבואר עוד מזה וכאן אין להאריך:

**אמור** מעתה שג' כלים יש לענין נט"י כלי זכוכית וכלי חרס וכלי עץ כלי זכוכית שנשבר ויש בו לקבל רביעית אפשר דאין נוטלין דמסרט היד עמ"א אות ג' פ"ל דכלים מ"א וברי"ש ורע"ב דמזיק היד וא"כ אפי' בצד שנעשה לקבלה נמי בכלי זכוכית לאו כלי הוי ואפי' יש בו רביעית. וכלי חרס בכונס משקה וכלי עץ ספק הוא אי פסול בכונס משקה או לאו. והוי יודע שהתי"ט פי"ז דכלים מ"א הביא רש"י סוכה ז' דשל אומן טהור בנקב כל שהוא ומשמע אף כמוציא משקה טהור הוא ולפ"ז הפרש יש בין נוטל ידיו מכלי דבעל הבית ובין נוטל מכלי אומן אפי' עץ אפשר שיעורו בכל שהוא כמוציא משקה לאו כלי הוי ונט"י וטומאה חדא הויין דתלוי נמי בייחדו לסמ"ק כ"ש לחומרא. וצ"ע בדין זה ועמ"ש במ"א ג' ואות ד' שם אי"ה בזה:

**סעיף ד**

**כלי** עט"ז. בטור כ' שבר כלי או כלי שלם אם יכול לעמוד בלי סמיכה כו' בכלי שלם ואשמועינן כל שאין תחילת תקונו כך אין כלי ובשבר כלי אשמועי' היתירא דאם יכול לעמוד כך נוטלין בשברים אם מחזיק רביעית ועמ"א ג' לענין דינא אם נוטלין בשברים. ועסי' קפ"ג במ"א וא"ר אות ה' כוס בהמ"ז ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ה**

**הלכך** עט"ז מגופה עיקרו לכסות חבית וקצת לקבלה הלכך צריך לעשותו רחב יושב בלא מסומך משא"כ כלי שתחלת עשייתו כך ולקבל לחוד כשר כבס"ה ושק וקופה אע"פ שעשאו מקום מושב לא נעשה לקבלה כלל מתחלה למשקין וחמת וכפישה מבואר באות ו' דהואיל ואין להם חלל בלא משקין לא חשיב כלי אא"כ תיקן מושב רחב. אבל מ"ש הב"ח דצריך שלא יעשה עוד לחבית ז"א דא"כ איך מכשיר בכובעים כו'. והך כובעים קשה דתחלת עשייתן באומן לאו לקבלת מים עבידי כ"א להשים על הראש ואפשר דקצת נמי לשתות לעוברי דרכים עבידי ולפ"ז צריך שיחזיק רביעית שלא מסומך כמו מגופה ועמ"ש באות ו' ובמ"א ד' מזה אי"ה:

**סעיף ו**

**חמת** וכפישה עט"ז. הקשה מ"ש מס"ה כלי שתחלת תיקונו כך כשר והב"ח פירש דחמת וכפישה שוה למגופת חבית וז"א דחמת עיקר למשקין ותי' כו'.

**סעיף ז**

מ"ש בשם רש"ל הוא על סעיף ה' כלי מלא נקבים כשר ורש"ל פוסל מידי דהוי כלי עץ דבטומאה שיעורן כרימונים אפ"ה בנט"י ככ"מ פסול ה"ה כלי מלא נקבים כו' וכתב הט"ז דבכלי העשוי מתחלה לישב ע"י סמיכה מודה רש"ל דכשר לנט"י הואיל וכלי שלם הוא. והנה י"ל כלי שטף פסול בכ"מ דאין מחזיק רביעית מיקרי ואף אם מחזיק רביעית למטה פסול עכ"פ למעלה ששם אין מחזיק רביעית משא"כ כלי טיטרוס מלא נקבים עשוי לקבל כך. ולהלכה באותם כובעים של לבד שקורין קאפלוש או יארמק"ע של עור אם שלם ויושב שלא מסומך ומקבל רביעית ע"י הדחק יטול ולא יברך ענ"י ואם ירצה להחמיר עוד יאכל בבתי ידים עסי' קס"ג ס"ח. ומ"ש מגי"ס ק"ן שיש נקב גדול למעלה אע"ג שהוא לנוי אין נוטלין דרך פיו וגי"ס ק"ן שהובא במ"א אות ד' הוא שלם אלא שבולט למעלה פיו וכמ"ש שם אי"ה:

**כגון** עט"ז כדלקמן סי' קס"ב סעיף ד' והי' יע"ש ועמ"א אות ז' והא דנהגו כר"ת היינו שכבר נטל ידו אחת מרביעית ואח"כ שופך מים מכלי לאותה יד ושופך מיד ליד בזה מקילין כר"ת. וע' סי' ק"ס סעיף י"א בהג"ה ובמ"א ט"ו ולפ"ז חבירו שנטל בחפניו מים

אע"פ שלא נטל ידיו יוכל להחזיר המים לכלי ויטול חבירו באותן המים דשלא בשעת נטילה לא נטמאו המים ודע בכל מה דאמרי' לכתחלה אין עושין כן ודיעבד אם יש עוד מים יטול בלא ברכה כבסי' ק"ס סי"א בשם הראב"ד הא שרעקתא דמיא זיל נט"י והוי יודע דאע"פ ששפך על ידו רביעית בב"א והם בכלי למטה אין ליטול ממנו לידים אחרים עסי' ק"ס סי"א בהג"ה ומשמע אפי' שפך רביעית בב"א דהא תה"ד ברנ"ט הוכיח ממים שהנחתום מצנן ידיו דכשירים אלמא כל שלא בשעת נטילה כשירים ומה קושיא שיש הרבה מים בכלי רביעית ויותר ועסי' ק"ס ס"א וקס"ב ס"א רביעית בב"א א"צ להגביה ידיו מ"מ אין ליטול עוד מאותם המים אפי' היו רביעית בב"א ואפי' היו ידיו נקיות בלא שום לכלוך ועסי' ק"ס בט"ז ומ"א ד' ו' וע' במ"א בסי' ק"ס אות כ' גבי שנים שבאו ליטול וא"ה יבואר עוד:

**סעיף ח**

**אין** עט"ז תוכן כוונתו ב"ב ס"ו א' פסק הר"מ כחכמים דקבע למחובר אפי' קבע לבסוף עשה כלי מן התורה הוי כלי ומטמא בדף נחתומין בכותל ע' ר"מ פי"א מה"כ הכ"ד ולמקוה פסק פ"ו ממקוואות דקבעו ולסוף חקק אין פוסל דשאיבה דרבנן הקילו אבל בחקק ולסוף קבע לא רצו להקל ושם ב"ב ס"ו ב' תיקו לענין הכשר זרעים ואגודה מתחלה למד מתיקו דאין ליטול מאבנים והראה מקום לפ"ה דפרה מ"ז (פ"ד דמקוואות מ"ה) דחקק ואח"כ קבע הוי כלי אף לקולא ה"ה בנט"י כן וע"ז הקשה הט"ז א' למה לכתחלה קאמר דאין ליטול נט"י מתיקו הא ספק נט"י לקולא וגם מ"ש לסוף דאם קבע ואח"כ חקק פסול לנט"י הא מ"ה כלי הוא בדף בטומאה כ"ש לנט"י לקולא דהוי כלי והא דאי פוסל מקוה נמי לקולא בדרבנן והכא והכא לקולא. והנה בסי' ק"ס סי"א וי"א אם יש לו מים אחרי' יטול דעת הר"מ ז"ל הא שרעקתא דמיא וכ"ש לעשות לכתחלה ספק דרבנן אין עושין אם יש מים אחרים עמ"א שם אות י"ג ועוד די"ל דלאו ק"ו הוא דמדרבנן בקבע ולבסוף חקק נתנו עליו דין קרקע הן לקולא והן לחומרא דלא יהיו דברי חז"ל כסותרים. והנה באותן אבנים שקבע ולסוף חקק לא מהני נט"י ולא טבילה בתוכו אף יהיה ארבעים סאה דמ"ה כלי הוי ומיהו ז"א בנט"י דרבנן ראוי להקל בטובל בו ויש מ' סאה כמו דאין פוסל מקוה ול"מ אם נט"י טבל ממ"נ אפי' טבילה לחוד מהני כה"ג והא דס"ח דלא מהני בכלי המחובר לקרקע דתלוש הוי ואח"כ חיברה הוי כתלוש וטבילה בתלוש ליכא וגם ידי נטילה לא יצא אע"ג דמושך ידיו במנא כשר לבה"ג הא מחובר אף דתלוש ולסוף חיברה גרע טפי דדמיא לטבילה וטבילה בשאובין ליכא אבל קבע ולסוף חקק י"ל דטבילי לחוד מהני אף דמ"ה תלוש הוי בדף נחתומין מ"מ בנט"י דרבנן

הקילו כמו מקוה בצינור שקבע ולסוף חקק דאין פוסל כו' ועא"ר אות י"א בשם ע"ח דאפי' יע"ש משמע כ"ש מחובר ואח"כ חקק וצ"ע וע' ר"מ פי' המשנה פ"ה דפרה מ"ז מריהטת לשונו משמע שוקת הר אבנים ועשה בו חפירה לקבל המים ולזה אין ממלאין משמע הא אבן חלוש וקבע ואח"כ חקק הוי כלי מ"ה ואף לקולא ומיהו בחיבורו לא משמע כן פ"ו מה"פ ה"ג וכ"כ הר"ש שם אבן תלוש וחברה ואח"כ חקק אין ממלאין והיינו מדרבנן נתנו עליה דין מחובר ממש הן לחומרא או לקולא ואף בדרבנן וכאמור. ומיהו הפרש יש בין חפר בהר ועשה בית קיבול ומקום ברזא ונטל ממנו ודאי לאו נטילה כלל וחוזר ונוטל בברכה וטבילה פשיטא דמהני דהרי כקרקע ממש משא"כ אבן תלוש וקבע ואח"כ חקק וטבל בו כתבתי דמהני טבילה ואם נטל ממנו י"ל דחוזר ונוטל בלא ברכה. ועמ"ש אי"ה באות ט' י"א אי"ה ובמ"א אבאר עוד אי"ה בזה:

**סעיף ט**

**מחובר** עט"ז דעת ה"ג כח נותן לא בעינן רק כלי בעינן ואריתא דדלאי חולין ק"ז א' ובסעיף ז' דאין נוטלין לידים היינו שרחוק מהשפיכה ופסק כח הכלי הדלי וגם אם הטביל ידיו בחריץ שהמים שם כבר היו שאובים בדלי ומה"ט אם חיבר כלי תלוש לקרקע וטבל בו ידיו טמאים אף לבה"ג דנראה כטבילה במחובר עמ"ש באות ח'. אבל אם קבע ואח"כ חקק כתבתי באות ח' דטבילה מהני בנט"י דרבנן יע"ש:

**סעיף י**

**י"א** שעלתה נטילה עט"ז ראיה מזבחים כ"א ממנו ולא בתוכו כו' וב"ח כתב די"ל לבה"ג מושך במנא שפיר דמי מטעם טבילה במ"ם סאה בכלי וכ"ש מחובר לקרקע דמהני במ"ם סאה ואריתא דדלאי דאין מטבילין בחריץ אע"ג שיש מ"ם סאה לפי שהצינור אינו כלי וא"כ המים לעת עתה אין בכלי וכבר היו שאובים בדלי הלכך לא מהני טבילה הא בכלי גופא מהני במ' סאה והן תלוש או חיברו אח"כ לקרקע ולפ"ז אם חיבר כלי בקרקע ומושך ידיו ביה במ' סאה אם יש לו מים אחרים יטול בלא ברכה ולהמחבר יטול בברכה ועמ"ש אי"ה במ"א אות י"ד מזה. ומ"ש למה לי ממנו לא הבינותי דצריך מיעוט אם יהיה כיור גדול כמה דאין איסור להוסיף ויהיה מ' סאה אפ"ה בתוכו לא ואין להאריך:

**סעיף יא**

**ובשעת** עט"ז בשם רש"ל ועא"ר י"ב דספק ברכות לקולא. והנה בקנים חלולים רערין ומקלחים מים אם הניח ידו תחת הקילוח לא הוי נטילה דקנים לאו כלים הם וצינור בין עגול או חצי עגול לאו כלי הוי כל שאין בית קיבול (עמ"א ד' ותוס' ב"ב ס"ה ב' ד"ה צינור) ואם מקלח לארץ וטובל ידיו שם נצוק כזה לכ"ע חיבור אף שאין שם מ"ם סאה כי רחבים הנקבים יותר משפ"ה ועא"ר ח'. והנהו בארות שקורין פלומפי"ן לא ראיתי

בתוכו מלאכת המי׳ אם הכלי ששואב המים שם כלי עליה ואין נקוב י״ל כשר לנט״י אם הניח ידיו תחת הקילוח דאפשר דהוי כמקרב ידיו לגבי דוולא ואם אין שם כלי עליה בנטילה אין כלום ובטבילה מהני דהיינו שאחר ינענע בידו העץ שבולט (בית יד עץ או מתכות) וישפוך הרבה מים על הארץ ויטבול ע״ג קרקע ונצוק כזה חבור לכ״ע וא״כ אם יעשה שניהם נטילה וטבילה יוצא ממ״נ וי״ל חדא דא״י איזה הוא מקרב ידיו לדוולא כה״ג ושמא כבר פסק כח הנותן ועוד דזוחלים הם ובסט״ו מסופק אם זוחלין מהני ומיהו הפלומפי״ן הם מעיינות וכשירים בזוחלין. וצ״ע ועמ״א עוד מדינים אלו אי״ה:

**סעיף יב**

**ואם** היתה מוטה עט״ז פ״ק דידים (ט״ס פ״ג) מ״ה מניח בין ברכיו (ומנענע בכל פעם ומש״ה מודה ר״י) ומטה על צדו ונוטל והקוף כו׳ ר״י פוסל בשני אלו פירוש בקוף ומטה (דל״ת בשני אלו היינו חש״ו וקוף דכליתנהו דמי כנראה מהרא״ה ז״ל בב״ה בית ששי שער הרביעי יע״ש) והנה יש בכאן שלש שיטות א׳ הר״מ בפ״ו מברכות הל׳ י״ג וי״ד ופי״א דמקוואות ה״א וטור וראי״ש סוברים דת״ק נמי כח נותן בעינן עכ״פ כמו קוף וכי״ש מטה בעצמו החבית ומניחה כל היום חשיב נמי כח גברא הואיל ועי״י מעשה א׳ נשפכין כל המים ור״י חולק ל״מ בגוף דכח אדם בעינן אפילו מטה נמי לאו כח גברא ולפסק הלכה הר״מ פסק כת״ק דרבי׳ נינהו וכח נותן עכ״פ בעינן ומש״ה אריתא דדלאי המוזכר בס״ז (חולין ק״ז א׳ רב פפא כו׳) אין נוטלין דלאו כח גברא ל״ד אלא דליכא כח נותן וכי״ש לשכשך ידיו בכלי תוך הכלי דאין נטילה דלית כח נותן כלל דלא כה״ג המובא בס״פ וכ״פ הר״מ ז״ל פי״א דמקואו׳ ה״א וכמי״ש הבי״י בבד״ה והרא״ש והטור פסקו כר״י ואפשר דסברי לת״ק כח נותן לא בעינן וסוגיא דאריתא כר״י ומש״ה פסקו כן והרשב״א בתה״א בית ששי שער הרביעי פסק כת״ק דאפי׳ כח נותן לא בעינן כלל ופסק כבה״ג בשער השלישי ורביעי דתוך הכלי שפיר הוי נטילה ומזה ראי׳ דלא בעינן כח נותן כלל יע״ש ואריתא דדלאי לאו כלי הוי ופסק כח הכלי וכח גברא ל״ד אלא דפסק כח הדלי שהוא כלי. (בתה״א לכאורה סתירה משער שלישי כ׳ בשם הרמב״ן דאריתא כלי המחובר לקרקע נראה כטבילה וטבילה בשאובין ליכא ובשער הרביעי כתב אריתא לאו כלי הוא וי״ל כי הרמב״ן סובר אריתא כלי הוא וחוטט לקבל צרורות עמ״ש במ״א אות ח׳ ומדאמר ר״פ אין נוטלין דלאו כח גברא ואין מטבילי! דשאובין משמע דה״פ אין מטבילין אפי׳ בלא טעמא דכח גברא והא לבה״ג מושך בתוכו ש״ד ואין מזיק שאובין רק הי״ל אין מטבילין מנוטלין דלאו כח גברא כלומר כלי אלא אריתא כלי הוא וסוגיין כר״י וה״פ אין מטבילין אפי׳ לת״ק דא״צ כלל כח נותן אפי״ה מחובר לקרקע דמיא לטבילה

ובשאובין טבילה ליכא ובתורת נטילה שיקלחו על הידים ליכא כר"י אבל הרשב"א לדדיה סובר אריתא לאו כלי הוא וכח גכרא כלומר כח כלי וכת"ק אתיא ואין מטבילין דכבר שאוב מדלי וכרמב"ם דשאובין בקרקע אין עולה טבילה כבסי"ו נ"ל והבן):

**והשתא** המחבר ז"ל בס"ח וסעיף ט' ויו"ד לכאורה זיכה שטרא לבי תרי דפסק בשעת הדחק יש לסמוך על בה"ג ובס"ט מוטה לא עלתה נטילה משמע אפילו דיעבד ונוטל ומברך ולבה"ג א"צ כלל כח נותן ואפשר זה כוונת המ"א אות י"ז ועסי"ח כלומר סעיף י' וסעיף ח' כדאמרן וצריך לומר דהמחבר סובר דתוך הכלי עדיף טפי ממוט"ה בארץ וצ"ע. ומ"ש הט"ז כח גברא ל"ד רק כח נותן לר"מ אבל הש"ע פסק כח גברא דוקא ומ"ש בקוף כ' יש פוסלין כמ"ש הט"ז אות י"ו וכפירוש הראשון דר"ש בפ"ק דידים לא כב"ח שהגיה פי' השני עא"ר אות י"ד. ומ"ש הטור מוט"ה מעצמה משמע הא אפילו מטה אדם פסול הטור וא"ש דפסקו כר"י הקשה כן הב"ח ותי' דאם מטה אדם ומנענעה כל רגע שהניח כך הוי כח גברא יע"ש והט"ז תי' בע"א ועיין אות י"ג מזה יע"ש:

**סעיף יג**

וצריך עט"ז עמ"א אות כ"א בשם לבוש קצת חילוק אחר אבל הב"ח מחמת קושיא זו סובר דהמחבר פסק כטור וא"ש ומש"ה במוטה לא הוי נטילה ומטה על צדו ומחמת הטיית"ו והיינו שהניח באופן זה שבכל רגע מנדנדת והוי שפיר כח גברא אף לר"י וא"ש בסי"ב הביא ב' דיעות וכאן סתם דפסק כרא"ש וטור והט"ז מיאן בזה דאין נראה לחלק בכך דלרא"ש וטור כה"ג פסול ובהכרח המחבר כר"מ פסיק באות י"ו תי' למ"ש מסי"ב ונ"מ קולא דאף שלא נדנדה כל רגע כשר לנט"י וגם הר"ב יודה לזה ושאני בסי"ב בקוף כמ"ש באות י"ו:

**סעיף יד**

**אם** עט"ז אזיל לשיטתיה באות י"ג דלא כב"ח ובאות י"ו תי' לזה יע"ש ועמ"א אות כ"ג תירץ לקושיא זו בע"א יע"ש:

**סעיף טו**

**עכו"ם** עט"ז עב"י בשם המנהי"ג די"א מעכו"ם ועבד אין נט"י דבעינן מכח אדם והם אין קרואים אדם יע"ש ולפ"ז דלמאן דפוסל בקוף ה"ה זה ומיהו הר"ב לא הגיה כאן ומ"ש דיעבד אם ר"ל עבד כנעני שחייב במצות כאשה צ"ע דבכלל רעהו הוי ואפי' בכלל אחיך עיין רא"ם פ' משפטים (שמות כ"א ך') וקברי עכו"ם אין מטמאין וקברי ע"כ משמע דמטמא עי"ד שע"ב ס"ב ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר זה בני ישראל אחיך ורעהו אי ע"כ בכלל. מ"ש בעט"ז בתוס' נדה י"ל אשה מחבירתה נדה:

**סעיף טז**

**אם** עט"ז פי' דלקוף בעינן תי' כח נותן וזה דוחק דמשמע קוף ומוטה מעצמה חדא היא לכן כתב י"א ועוד אריתא נמי עכ"פ כח נותן מקרי משא"כ נט"י מטה האדם הואיל ונענע כל המים כמ"ש באות י"ב וי"ג באופן דל"ק מאריתא א"כ י"ל בהא הלכה כת"ק כיון דאין ראיה לסתור מחולין ועמ"א אות כ"ג תי' אחר ושם יבואר אי"ה:

**סעיף יז**

**עלתה** עט"ז בנט"י לכ"ע רביעית דמעיין כשר דלהר"מ נמי כל גופו כשר בי"ד ר"א ס"א דמעיין לגופו מ' סאה הא לנט"י כשר ומיהו במעיין רביעית עכ"פ בעינן עמ"ש אי"ה באות א':

**סעיף יח**

**י"א** שדינו כמעיין עט"ז כ"ה בב"י בשם הרר"י דמ"ה בגופו מ' סאה ובכלים אף בטומאה ד"ת די מ"ה שיכסו גופם ורבנן בטלו רביעית דמקוה הא לנט"י דרבנן לא בטלו ובלבוש הלשון קצת דחוק דכתב מ' סאה שיכסה כל הגוף בב"א ובידים א"צ והא בכלים נמי מ' סאה מדרבנן הואיל וטומאתן ד"ת ובנט"י הקילו דרבנן. והנה טבילת כלים בי"ד ק"ך ס"א מ' סאה אף בזכוכית דרבנן מ' סאה דל"ש לומר ומ"ה ברביעית דמי נדה בעינן מ' סאה אך מה די"ל במעיי' דבעינן מ' סאה בכלים בהא איכא לעיונא כמו שאגיד. והנה חזות קשה הוגד לי מ"ש הלבוש בי"ד ר"א ס"א דמ"ה במקוה בין אדם וכלים בפחות ממ' סאה ומדרבנן בעינן מ' סאה ומעיין ג"כ מדרבנן יע"ש צ"ע טובא כי המעיין בב"י י"ד י"א ונתה"א בית שביעי שער ד' (קפ"ח א' ד"ב) דמקוה אף לננסת וקטנה בעינן מ' סאה וכלים די ברביעית זהו דין תורה במקוה ובטלי רבנן רביעים לכלים אבל מעיין מטהר בכל שהוא (אם כל גופו עולה בהם) אף לאדם וזהו פשטא דברייתא דת"כ מעיין בכ"ש ומקוה במ' סאה והיינו אף דגופו עולה בפחות וזהו שיטת הר"מ פ"ט דמקוואות והראב"ד בס' בעלי הנפש (בשער המים פ"ב ופרק ששי) ומבואר שם דמ"ה במקוה לאדם ננס ארבעים סאה אבל ר"ת וטור וראי"ש סוברים דמעיין מ"ה בעינן לאדם מ' סאה ולכלים כ"ש ובריייתא דת"כ אסמכתא לכלים מקוה בטלי רביעית ומעיין כלים כ"ש אבל אדם כ"ע מודים דמקוה מ' סאה מ"ה ומעיין מחלוקת ומתני' דטמא שירד לטבול ספק כשיעור טמא בטומאה ד"ת אלמא מ"ס במקוה עכ"פ ד"ת ואיך כ' הלבוש במקוה מדרבנן באדם. ובטבילת כלים מעכו"ם חמיר יותר ומש"ה בעינן מ"ס במקוה במי נדה כנדה ובמעיין במחלוקת שנוייה והשתא לפי מ"ש הלבוש כאן באי"ח בנט"י במעיין בכ"ש בדרבנן לקולא משמע דעת הר"מ ור"א עם ר"ת ספק הוי ואמת שבי"ד ר"א לא הבי' כלל דעת הר"מ ור"א ז"ל משמע דליכא ספק (והר"ב אודי ליה ואין אחר הכרעתם

כלום כמ"ש בפריי ליי"ד בהנהגת או"ה) ובנט"י לאו מספק דרבנן אלא דלכ"ע כשר לר"מ טובל כל גופו ולהר"י אף במקוה מיקל. והלבוש בי"ד ק"ך ס"א הביא ויש חולקין במעיין הוא הטור ויש להחמיר והשתא בזכוכית דרבנן ל"מ להלבוש הוי ספק לקולא וגם י"ל כי להר"מ ור"א נדה במעיין בכ"ש א"כ דרשת דמי נדה די כנדה ומעיין בכ"ש א"כ ספק דרבנן ולקולא ויראה דאם טובל אח"כ בלא ברכה דספק ברכות לקולא. גם מ"ש הלבוש בי"ד ר"א כלים מי נדה כו' זהו מעכו"ם לא מטומאה כי מעכו"ם ד"ת מ' סאה במקוה עכ"פ ומטומאה מ"ה ברביעית אף במקוה וצ"ע:

### סעיף יט

**יש** עט"ז ועמ"א כ"ז ולפ"ז בנטל אם אין מים אחרים אף בס"ס בטהרות ידים כשר הוא עסי' ק"ס במ"א אות י"ג וכ"ש להמחבר דנקטינן לעיל כמיקל ומיהו י"ל מאחר דכתב יש להסתפק לא חשבו לספק גמור והבן זה ומשמע דוקא מ' סאה הא פחות וזוחלין אין לספק בו ובלבוש אע"פ שיש בו מ' סאה יש להסתפק שינה מל' המחבר וסיים דיעבד עלתה נטילה ויטול בלא ברכה היינו ביש לו:

### סעיף כ

**ולהראב"ד** עט"ז ובנט"י דרבנן לקולא ונוטל בלא ברכה אם יש לו. ומ"ש בשם ב"ח היינו ליטול שלג בכלי ולזרוק על ידו א' ואח"כ מכלי על השנייה יש מחלוקת בלא מפושר ועמ"א ק"ס אות י"ו עוד פי' לענין טבילה היינו בלא מפושר וט"ז הסכים לפי' הא' הא טבילה אין בעינן מפושר לנט"י כמ"א ק"ס י"ו. ומ"ש אבל ליטול בידו א' ולשפשף בחבירתה אסור אפילו במים היינו דידו השניה לאו מכח כלי כבס"ו ולענין שפשף אם צריך לנגב תחלה עט"ז ז' הנה בר"מ פ"א מט"א הכ"ב השלג לא אוכל ולא משקה ומ"מ אם חישב מתטמא כמשקה ובנט"י מסתמא אחשביה למשקה וטמא השלג וצריך לנגב היד וכדכתיבנא:

### סעיף כא

**אלא** עט"ז ועיין לבוש השמיט וכן עיקר ועא"ר אות כ"ג דנוהגין ענט"י. וניגוב מ"מ צריך משום מיאוס לבוש עסי' קנ"א סי"ב עמ"ש במ"א אי"ה אות ל"א מזה:

## סימן קס

### סעיף א

**בין** עט"ז. יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י הנה נטילת ידים למדו מכיור כמ"ש הבי"י בשם הרא"ה כאן ושם מים יתירא כתיב לומר שלא נשתנה (זה לפי' הר"מ פ"ג דסוטה ה"ט משא"כ לרש"י סוטה ט"ו ב' במי סוטה אע"ג דלא כתיב מים יתירא לרבנן משמע דבהוייתן יהיו עמ"א א' והבן) והר"מ ז"ל פ"ה מה' ביאת מקדש הלי"ב מי

כיור כמים הכשירים לטבילה והא"ר אות ב' הביאו ואמת במקוה מי צבע כשר ונשתנו מעצמן כשר חד טעמא הוא כמ"ש הכ"מ פ"ז דמקוואות ונלמוד מדין הדיח סלי זיתים מקוואות פ"ז מ"ג והטעם כל דלית ממשות שם כשירי' המקוה בשינוי מראה וא"כ ה"ה נשתנו מחמת מקומן כל שאין בהם ממש כשר וא"כ נימא ה"ה בנט"י דמי צבע ומקומן כשירים במקוה וק"ו הוא בד"ת כן כו' אבל אם נאמר דנט"י אסמכוה אמי חטאת כבסימן קנ"ט במ"א אי א"ש דהתם במי חטאת פסק הר"מ ז"ל פ"ד דפרה הי"ד מחמת עצמן כשירה וכ"ה במשנה פרה פ"ח מי"א הא מי צבע מקומן פוסל ה"ה כאן מי צבע פסול הא מעצמן כשירים וזהו שדקדק המ"א ב' ממי חטאת כאמור. גם מ"ש הכ"מ פ"ז דמקוואות מקוה מחמת עצמן כשירי' נלמוד מסלי זיתים י"ל מפ"ח דפרה מי"א דאפילו לחטאת כשר. גם מ"ש בי"ד ר"א סעיף כ"ח במעיין אין שינוי מראה פוסל צ"ל הא דפ"ח דפרה מי"א חטאת חמור יותר. עוד אבאר לך שמ"ש המ"א אות א' דנשתנו וחזרו כשירים סוטה ט"ו ב' הנה נראה לימוד ערוך פ"ז דמקוואות הי"א בראב"ד ובס' בעלי הנפש ובשאר פוסקים דשינוי מראה מהני כשחוזר לברייתו ואם נאמר דאסמכוה אמי חטאת גם שם מהני חזרת המראה כבמשנה י"א ס"ח דפרה באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה ימתין עד שתצל אלמא מהני ור"ע אומר א"צ ופסק הר"מ פ"ו מפרה כר"ע הואיל ואין מעורב כ"כ ביחד א"צ להמתין ולפ"ז יפה עושים העולם שאין נזהרין ונוטלין לידים מים שנשתנו מראיהן מחמת עפר וצרורות שנפל לתוכן וק"ו מקידוש דא"צ להמתין ודוקא קומוס וקנקנתום שמעורב וא"א להפריד משא"כ זה בזמן מה יצלו ואין מחוברין וכאלו הוצלו דמי. זהו הנראה לי העני בכאן וב"ט טיט הנרוק נמי מה"ט הוא וא"ה שם יבואר עמ"ש בט"ז אות ו"ו מה דשייך כאן בזה:

**סעיף ב**

**או** עט"ז דלא כמ"א אות ד' וי"ל המחבר רבותא נקיט ל"מ בלא מתכוין כלל דמ"מ איתעבידא מלאכתו וניחא ליה אפילו נתכוין בזה ונפל לשני דלא ניחא ליה אפ"ה נעשו כשופכין. ובטעם פסול מלאכה בב"י בשם הר"ש דנשתנו מתורת מים וברי"מ שנעשו כשופכים ויש לכאורה נ"מ בלא מתכוין דנשתנו ולא נעשו כשופכים והט"ז נקיט טעם הר"מ לומר אף לפ"ז שלא במתכוין כל שנעשה המלאכה ממילא נעשו כשופכין ומלבוש משמע דפסול מלאכה שא"א שלא ישתנו מראה המים אע"פ שאין ניכר שא"ר אות ה'. והבנתי מלבוש ז"ל כתב נעשו בהם מלאכה כו' צינן יין במים דודאי פסול מלאכה יש בו טעם דנעשו כשופכין דשוינהו כשופכין אם במתכוין אבל שלא במתכוין ל"ש זה כמ"ש

המ"א אות ד' ומש"ה דוקא צינן יין במתכוין כשר משא"כ איתעביד מלאכה שרה פתו וכדומה שלא במתכוין נמי דא"א שלא ישתנה מראה המים ואין ניכר ועיין ע"ץ:

**סעיף ג**

**או** שחפן עט"ז בפ"ק דידים מ"ה הרא"ש מפרש הדיח ידיו שטבל ידיו במים לקטף הגלוסקין והר"מ מפרש חפן בחפניו כו' ובש"ע כתב או חפן ולכאורה זו ואצ"ל זו ואפשר משום סיפא דאם נשתנו מראיהן אפילו חפן פסולים. וסה"ת מפרש הדיח ידיו כפשטיה מבצק וצ"ל טעם דכשר דלצורך ידיו קיל טפי ממלאכה אחרת (עב"י כתב ט"א) והעלה שאין להתיר בבצק כה"ג ועמ"א ו' שם אי"ה יבואר. ועיין באות ד' בט"ז מזה יע"ש:

**סעיף ד**

**וה"ה** עט"ז עיין אות ג' מזה. ואפשר אפי' אין מדיח הבצק רק מצנן ידיו במים לקרר החמימות חשוב כצנן יין במים דפסולים לנט"י וצ"ע:

**מ"ש** המחבר בס"ג שלפני הספר אם לא נשתנו מראיהן כשירים כתב הלבוש דמספיקא כשר ובע"ץ ז' דאפי' טבל ידיו בהם להשרות השערות הוי כטבל ידיו לגלוסקין דכשר והנה בתה"ק בית ששי שער שני כתב כלבוש והיטב לראות ושוב ראיתי באי"ר אות א' כ"כ ואפשר בתה"ק לשיטתיה דפירש הדיח נחתום חפן הא הדיח וטבל הוי מלאכה משא"כ לדידן כרא"ש ור"ש הדיח נחתום טבל עט"ז אות ג' גם אין ראיה לפסול בטבל ידיו מתה"ק דאפשר דלא חיישינן שמא הדיח כלי אומנתו שם הא טובל ידיו להשרות שערות כמו טבל ידיו לגלוסקין ומיהו ספרי דידן שמטבלין בורית שם אף לא נשתנו מראיהם עשה מלאכה מקרי כה"ג:

**סעיף ה**

**יש** עט"ז בתה"ד סימן ר"ח שמים פסולים בכשירים בטלים במיעוטם ועמ"א ז' משמע דבטלים ברוב משהו כ"ש די וא"צ חד בתרי כמו מים שלא לנו בתנ"ה וכ"ש ששים דא"צ דכל שאין תלוי בטעמו בטיל הוא חד בתרי ואף באינו מינו אם יצוייר שאין ניכר:

**יראה** לי מים שבלועים מאיסור חם האור בשלו בכלי ב"י מנבילה כל שאין שינוי מראה אף דאסורין לשתי' כשרים לנט"י דראוין לבהמה ואף להב"ח בס"ה דגילוי מטעם דפסול לשתות נראה להתיר בכאן כ"ש להב"י הטעם דסכנה הוא יע"ש ומים הבלועים מאיסורי הנאה נמי כפי מה שהעליתי בפריי ליי"ד חוץ מדמי איסור שבו מותר בהנאה (עי"ד פ"ז ס"ו בהג"ה) ואפילו מים האסורים בהנאה לגמרי מע"ז אפילו הכי אם אין לו מים אחרים יטול בהם דאפילו מצוה דרבנן לאו ליהנות נתנו כמ"ש בפתיחה כוללת. ומיהו לכתחלה אין לעשות כן דמסתמא יש בו גם הנאה קצת שרוחץ ידיו ומידי דהוי אמר קונם ישיבת סוכה עלי (עש"ך רט"ו ואי"ה יבואר) ה"נ נהנה הוא בכך ודיעבד עלתה

לו נטילה כדאמרן כאן ואם שמים צריכין שיעור עסי' תרמ"ט ס"ג לענין כתותי מכתת שיעוריה ואי"ה יבואר שם. ועמ"ש במ"א י"ב מזה אי"ה:

**סעיף ו**

**אין** עט"ז הפרש יש בשינוי מראה פסול אף במקוה כשירה אין טובלין בה אם נפל דיו וכדומה עי"ד ר"א סעיף כ"ה וכ"ח במקוה (ומעיין יע"ש) ופסול דאין ראויין לשתייה במי מקוה טובלין בהם גופו כ"ש טבילת ידים כבסעיף ז"ט אבל אם בכלי אע"ג שנפסלו בעודם מחוברים בהא פסולים בכלי וכ"מ ברמב"ם קאי אשינוי מראה לחוד ועב"ח ס"א כתב דכל שינוי מראה בכלי פוסל לא במקוה וצ"ע מלת כ"ל דודאי שינוי מראה שנפל בעין פוסל במקוה רק מחמת עצמן אין פוסלו עט"ז א' מ"ש שם ומ"ש הט"ז שם ק"ו לנט"י קשה דמים שנפסלו מבהמה כבס"ט יוכיח והק"ו אינו אלא כל שכשר לטבול הגוף כ"ש שכשר לטבילת ידים אבל לא לנט"י וצ"ע עמ"ש במ"א ב' מזה:

**סעיף ז**

**אפי'** עט"ז הסכים לפסק הש"ע דיס"ב שרי לנט"י ואפי' חמין הרבה שאין ראויין לשתיית אדם ובהמה כלל אפ"ה כשרים לנט"י דאם יצטננו יהיו ראויין כמו מי הים אם מרתיחין מ"א י"ב יע"ש ועמ"ש אי"ה באות ח' מזה בט"ז:

**סעיף ח**

**בכלי** לא עט"ז העתיק דברי רש"י חולין ק"ו א' ולא הבינותיו דהא המחבר בס"ח ט' דחה דברי רש"י ולא הביאו כלל כ"א משום דמרים ואין ראויין לשתיית הכלב הא שאר מעיינות בעודן חמין נוטלין לידים ואולי למאן דמחמיר כסמ"ג הביא זה ועמ"ש במ"א אות ט':

**סעיף ט**

**אבל** עט"ז ומשמע אף הם רביעית ויותר ושפך בב"א דליכא מים טמאים כלל מעיקרא אפ"ה הם כשופכין ואין ראוין עוד לנט"י משא"כ כשנוטלין שנים בב"א אפילו זע"ג זה שרי עיין סעיף י"ג ומ"א אות ד' ועא"ר אות ד' לחלק בין יוצא מבית הכסא ובין נט"י ולפי מ"ש הטעם משום שופכין אין לחלק:

**מ"ש** הט"ז וטעם דמקילים בספק נט"י ספק דרבנן לקולא אע"ג דמברכין ענט"י ויש חומר לא תשא עיין רש"י י"ל כיון דהנטילה כשירה לית כאן לא תשא ובפתיחה כתבנו דטהרת ידים הקילו יותר משאר ספק דרבנן אף נגד חזקה ואף בס"ס לחומרא עמ"א אות י"ג יע"ש ועב"י בשם הר"ר מנוח כתב טעם דנט"י עיקרו מדרבנן וספק דרבנן לקולא והנה רש"י בשבת י"ד א' פירש ב' פירושים א' דעסקניות בטינופת ומאוס וב' שמא נגע בטומאה ובפתיחה כתבנו שהר"מ ושיש כמה הוכחות דפי' רבותיו אנו תופסין לעיקר

שמא נגע בטומאה והלבוש בקכ"ח סק"א תפס זה הטעם שמא נגע בטומאה לעיקר. ולפ"ז אני העני מסופק הרבה במ"ש השו"ך בי"ד ק"י בדיני ס"ס אות ח"י בגבינות עכו"ם ספק אם זו או לאו א"א ספק דרבנן לקולא הואיל ואסרוה מחשש איסור תורה הא בנט"י בתרומה עשאום שניים מחשש שמא נגעו בראשון ולמה הקילו בטהרת ידים מחמח ספק דרבנן לקולא וכ"ת בחולין משום סרך תרומה הא בורכא דהר"מ פי"א ממקוואות הי"א כ"כ בתרומה ובפתיחה כתבנו דסובר הר"מ כפי' רבותיו ואפ"ה טהורים אם לא דנימא דהקילו יותר בנט"י משאר ספיקות. שוב ראיתי שזה טעות דנגע בראשון מ"ה טהור ולשמא נגע באב בהכרח לא חיישינן והבן:

**מ"ש** המחבר בס"י בריות המים עמ"ש במ"א אות י"ו מזה אי"ה. גם מ"ש הר"ב וריסקן דלא עדיף משלג יבואר שם אי"ה:

**מ"ש** המחבר בס"ג מלח נוטלין לידים עס"י תס"ב במ"א אות ז' אי דוקא מלח שלנו ממים הוי כמים אבל מלח שחופרין מקרקע הוי מי פירות ותליא בפלוגתא אי נט"י מי פירות:

**סעיף י**

**אלא** במים עט"ז יש בכאן מקום עיון בדבריו. וכפי הנראה כמו שציין באר הגולה אות שת"א דיעה א' הראב"ד (וכ"ה בתוס' ברכות נ' ב' ד"ה בורא) נט"י רביעית כמקוה דמחטין וצינורות בקרקע ברביעית סמכו בכלי כו' ודיעה ב' הרשב"א ודיעה שלישית במחבר רש"י ברכות שם ולפ"ז דיעה ג' מחמיר אהרשב"א דלרשב"א אף ביין נוטלין ודיעה ג' דוקא שאר מי פירות נוטלין אבל יין שנשתנה לעלויא ומברכין פה"ג תו לאו מי פירות הוי (דמי פירות שם לווי הוי בכלל מים) ואיפכא הוה ליה להמחבר לסדר י"א ג' קודם י"א ב'. וזה דלא כמ"ש הט"ז דיעה א' רש"י כי לרש"י בשאר מי פירות חוץ מיין שרי לנט"י ועא"ר כ"ה גם מ"ש על הרשב"א בתה"א בית ששי שער שני (קל"ט א') יש בו מהעיון והנה י"ל להכי קשיא ליה מדכתב הרשב"א שם בין למר (ר"א ולמר חכמים) ולמר הטעם דמזלזל ביין שקובע ברכה לעצמו ודיעבד עלתה נטילה כי התוס' שם ד"ה כמאן כתבו דשמואל בממאיס מודה דאסור לזלזל אפילו באין קובע ברכה לעצמו ור"א כשמואל ומוסיף כו' ורבנן דר"א כשמואל ולאו מטעם דאזלי לשיטתם שקודם נתינת מים קובע ברכה לעצמו אלא דלרבנן אין הטעם כלל משום קובע ברכה דפת נמי קובע ברכה ונשתנה לעלויא ואפ"ה אמר שמואל דעושה צרכיו בפת ואי הטעם דאין לזלזל בדבר שקובע ברכה לעצמו אין לחלק בין ממאיס או לאו אלא רבנן לא ס"ל כלל הטעם דקובע רק הטעם דממאיס וממילא אף בשאר דברים שאין קובע ברכה לעצמו כמו מי

פירות לרבנן אין ליטול לידים לכתחלה וא"כ קשה למה פסק הרשב"א בתה"א כר"א ביין דוקא כו' ולפ"ז מ"ש הרשב"א בתה"א ומסתברא בין למר ולמר לא אמרו אין נוטלין לידים אלא שאסור לזלזל ביין מאחר שנשתנה לעלויא וקובע ברכה הוא סיום דברי ר"א ולרבנן משום הפסד אוכלין ומשקין ופסק כר"א הא במי פירות נוטלין לכתחלה ואמאי ותי' דהרשב"א מפרש טעמיה דר"א ואיהו ס"ל אה"נ דלרבנן אף שאר מי פירות אין לזלזל בממאיס (מ"ש קודם מים דוגמא נקיט לר"א) אבל הש"ע שכתב לפסק הלכה י"א בקובע ברכה אין לזלזל ובקע"א ס"א פסק דממאיס אסור אף באין קובע ברכה ועא"ר כ"ד כ"ה ולמ"ש א"ש אבל ממ"ש בקצר שם משמע דלפסק הלכה מחלק כן בין קובע ברכה לעצמו או לאו גם יתר דבריו צ"ע והרוב דעות בזה:

**סעיף יא**

**ויש** אומרים עט"ז ולפי זה יש לעיין בסעיף י' יבחושים אדומים אם ריסקן מסתמא אין בהם מראה מים ולא הגיה שם הר"ב כלום ואפשר סמך עמ"ש כאן:

**סעיף יב**

**שכל** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ט ודוחק להו לומר די"א אלו הם רש"י דוקא מי פירות הא יין שקובע ברכה לעצמו לאו מי פירות מקרי ואף דיעבד לא עלתה נטילה דא"כ היה לסדר להיפך עמ"ש באות יו"ד מזה באורך:

**סעיף יג**

**במי** דבש עט"ז עמ"ש בתס"ב במ"א אות ו"ו מזה לענין חמץ בפסח עמ"א כאן אות י"ט:

## סימן קסא

**סעיף א**

**שלא** עט"ז וראוי לחתוך צפרנים בכל ע"ש עיין א"ר א' ובלבוש. וחציצה דפוסלת בנט"י דמטהרת בנטילה בעינן דומיא דטבילה עיין לבוש ואף לרש"י שבת י"ד ידים שניות מפני שעסקניות ונגעו במקום מיאוס וא"כ אם יש רטיה על מקצת לא נגע שם מ"מ כיון דעשאום שניות בעינן טהרה בלי חציצה וחולין משום סרך תרומה הוא:

**אם** נטל ידיו אח"כ נמצא עליו דבר חוצץ אע"ג בטבילה צריכה טבילה אחרת עי"ד קצ"ט סעיף יו"ד כאן בנט"י ספיקו לקולא ומיהו לכתחלה ודאי ראוי שיעיין קודם נטילה אם אין שם דבר חוצץ. ואפילו נמצא אח"כ על רוב היד חולין להקל:

**סעיף ב**

**ורטיה** עט"ז עמ"א קס"ב אות י"ח בשם הב"ח ול"ח תי' דלקמן באין מקפיד וכאן במקפיד ויש נ"מ טובא באם הרטיה על רוב היד לל"ח חוצץ באין מקפיד עמ"א אות ג' ולב"ח אין חוצץ דהוי כמי שנקטעה ידו במקום הרטיה שנוטל מה שנשאר ולא הוי נטילה לחצאין

עיין טור קס"ב ולשמא יסיר לא חיישינן דכאיב ליה עוד תי' הט"ז דכאן מיירי במי שאין נזהר שלא יגיעו המים על הרטיה דיחזרו המים ויטהרו היד אם אין שופך רביעית בב"א כבסי' קס"ב שם וע"כ אם מיעוט המקפיד לא בטל לגבי היד הא במיעוט שאין מקפיד ברטיה אף המים שע"ג הרטיה מיטהרין בשניים דבטלה הרטיה וכאלו מהיד היא הואיל ודבוק ביד עמ"א ד' ואי"ה בקס"ב סעיף ט' אבאר עוד:

**סעיף ג**

**ומש"ה** עט"ז ביד שם דסומכין על ר"ת דוקא טיט היוצרים שדבוק הרבה הא שאר טיט אין חוצץ יע"ש:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז ומ"א י"א ומ"מ א"א ליזהר שלא יבואו המים ואין מטהרין עיין אות ב' וכאן ל"ש דבטל ע"ג היד דלא מבטל ליה לטבעת:

**סעיף ה**

**הקנה** עט"ז ועב"ח בתפילין נקרא זרוע גובה היד וכאן קורא זרוע קודא המרפ"ק:

**סעיף ו**

**וראוי** עט"ז ועא"ר כתב הרוצה להחמיר בספק פלוגתא רשאי יע"ש:

## סימן קסב

**סעיף א**

**והוא** הדין אם משפילין עט"ז עב"י ומ"ש דלא הבין כוי פירשתיו במ"א בדברי הגאונים דודאי תרומה ועד הפרק היד וזרוע וחולין עד קשרי אצבעות ודאי בתרומה מטמאין עד הזרוע וה"ה חולין וכן טהרתן וזה נרמז במ"ש מהרי"א אע"פ שא"צ נטילה לחולין יע"ש בב"י והיינו הואיל ובתרומה צריך יותר כוי ולפ"ז בחולין ק"ו ב' נט"י לחולין עד הפרק לתרומה עד הפרק כגי' הרי"ף ואפ"ה פסק הרא"ש כרב דלחולין די עד הפרק ומסייעא נמי מימרא דרב בסוטה ד' ב' ואין חולק שם עליו ואלו למי שסובר חולין ותרומה עד הזרוע מהני שישפילן. וא"כ גורס עד הפרק בכולהו א"ש מימרא דרב בסוטה לשיטתיה בחולין דלחולין עד פרק השני ומ"מ בשלישי מטמאין כמו תרומה כו'. אבל הט"ז לא הונח לו בזה דמשמע דרא"ש סובר בפשיטות בחולין ק"ו ב' גירסא עד לפרק ופסק כמ"ד בין לחולין ותרומה עד קשרי אצבעותיו והשתא משנה דפ"ב דידים היו מיטמאות ומיטהרות עד הפרק אף בתרומה רק עד קשרי אצבעות והדרא קושיא לדוכתיה איך כתב הרא"ש שם בסוף ק"ז ב' מימרא דרב בסוטה ופירוש כוי די נמי בשישפילן דליכא חשש שהמים שחוץ לקשרי אצבעות מיטמאין דהוי חוץ לפרק ואין מיטמאין שם ותי' דמשנה דידים מיטמאות עד הפרק כ"ע מודים עד חיבור הזרוע מטמאין המים ואה"נ

ששם מטהרות שניים לראשונים עד חיבור הזרוע אע"פ שאין נטילה שם לתרומה ומתני' ביצאו חוץ לזרוע וחזרו מיירי ומימרא דרב שיגביה ולא השפלה דחששא כמ"ש הרשב"א בתשובה שמא יתן מים ראשונים קצת חוץ לקשר ושניים לא יגיעו שם או מיד יזובו והוי לגבי זה שלא במקומן וא"י למה כתב לענין טומאת הידים דמשמע נמי לענין טהרת ידים חדא הוא. גם למה הקשה על מהרי"א וב"י בשם תשובת הרשב"א הא בש"ע כאן הוא דברי הרשב"א וכמ"ש במ"א גם אם נדחוק ולומר המחבר הוא דעת הרא"ש וה"פ והיינו כשאין נוטל כו' ופוסק כרא"ש אז דוקא הגבהה ולא השפלה אבל למ"ד דבעינן כל היד א"צ להגביה וה"ה השפלה מהני ג"כ תפול זאת הקושיא על המחבר. ולזה יש לנו לומר דהמחבר מצי סבר כן דלחולין עד קשר ולתרומה עד הזרוע וא"ש כמש"ל והרשב"א א"ש דרב לשיטתיה דלתרומה עד הזרוע וחולין עד הקשר וקושיית הט"ז רק למהרי"א שהעמיס זה בראש"ש וכמ"ש והבן. ויתר הדברים עב"י ופרישה ומ"א ביארתיו שם וא"ה באות ב' אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

**חיבור** עט"ז השמיט מלת לחוליין שהביא מהרי"א עמ"ש באות א' מזה ומ"ש ויש חולקים הוא הערוך והרר"י צ"ע למה לא הרא"ש כמ"ש המ"א בדברי הגאונים. ואתה רואה שסובר הט"ז דיעה א' הוא הרא"ש (דלה כמ"א) והלשון מוכיח כן שלא יצאו המים ולא שמא יצאו כמש"ל ועמ"א וה"פ שיגביה דוקא לא ישפילם לרא"ש כמהרי"א או דחוץ לקשר מקום טומאה ולא מקום טהרה שיטהרו שניים לראשונים או כעין חששת הרשב"א עמ"ש כאות א' ובמ"א והר"ב בהג"ה דכתב ה"ה משפילן הוא י"א ומחלוקת הוא וכמ"ש הב"י דלא כמהרי"א וז"ש אבל אם נוטל עד זרועו כלומר למ"ד כן כרי"ף תו א"צ להגביה ה"ה משפילן מתחלה וסוף שפיר דמי כמ"ש מהרי"א ז"ל ואמר כן ולא והיינו למ"ד בעבור שכתב בסימן קס"א סעיף ד' וראוי' לנהוג כדעת הראשון משמע לחומרא בעלמא כמ"ש בב"י מלא חפני טיבותא והא חומרא דאתי לידי קולא שישפיל ידיו ולמ"ד עד הקשר אסור להשפיל אלא דודאי אף למ"ד עד הקשר שניים מטהרין ראשונים חוץ לקשר כמו בתרומה כמש"ל במ"א ובט"ז א' רק חששא שיתן ראשונים חוץ לקשר ושניים עד הקשר כעין מ"ש הרשב"א ואם מחמיר תמיד ונותן עד הזרוע לית חששא כי במקום שנותן ראשונים נותן שניים. ויש חולקין הוא הערוך דאף חוץ לזרוע מקבלים המים טומאה ויש חששא דרשב"א הלכך דוקא יגביהם ולא ישפילם והרר"י ג"כ למה שהגיה הב"ח שיגביהם אף לדעת הרי"ף וכמ"ש באות א' יע"ש. ומ"ש הטעם הואיל וחוזרים לתוך נטילה ומשנה דפ"ב דידים איך יתורץ לדעת הערוך עיין בדרישה.

והנה בלבוש כתב דיעה א' כרא"ש כמבואר שם ועמ"ש רמ"א וישפילם כתב ויש אומרים יע"ש ואמנם מ"ש וי"א דאם נוטל עד הזרוע א"צ להגביה ולא להשפיל משמע דאף אם מגביה תחלה ואח"כ משפיל שפיר דמי וא"י מאן י"א דאם יגביהם אח"כ ישפילם קודם הניגוב המים שיצאו חוץ לזרוע אין נטהרים אף בשניים חוץ למקומן ואח"כ כשישפיל יזובו המים טמאים לתוך מקום הנטילה ויטמאו היד וצ"ע כעת:

**סעיף ג**

**על** שתי ידיו עט"ז וא"י מה מלמדינו ופשיטא דהכין הוא:

**סעיף ד**

**צריך** לשפשפם עט"ז אפשר ענין השפשוף שיחכך זו בזו הטעם שמא לא באו המים בכל חלקי היד בדרך שפיכה ומיהו שפשוף מהני דטופח ע"מ להטפיח הוי חיבור אף במים ראשונים וכשבאו ביחד א' וב' במקום הניגוב מהני ובטבילה מסתמא באו המים בכל חלקי היד וא"צ שפשוף וצ"ע:

**סעיף ה**

**טופח** עט"ז לטעמיה אזיל בי"ד אות ס"ג דברובא כשר אפ"ה פסק רמ"א שם דראוי להחמיר משא"כ להש"ך שם דבכולו שאוב מחמיר וברובא לכ"ע מקילין ויש לראות להט"ז מה נשתנה ספק זה משאר ספק טהרת ידים. ומ"ש בהנ"ט פא"ם לאפוקי מב"ח עמ"א ה' וא"י"ה שם יבואר ועב"י מה שתמה דספק דרבנן לקולא אף בעיא שלא איפשטא והנה בגיטין ט"ז א' עלה דהך לא סיים מלת תיקו ובעיא דג' לוגין ואידך בעיא שם סיים תיק"ו ועיין יש"ש ב"ק פ"ב סימן ה' תיק"ו נסתם ואין רשות לפשוט ובלא תיקו יש רשות לפשוט מצינו ר"פ נפשטה במקום אחר ומש"ה יכול לומר קים לי בלא תיקו יע"ש וי"ל לענין ספק | דרבנן לקולא או ס"ס בבעי' דוקא בתיקו דלא הוי חסרון חכמה כיון דבימי הש"ס לא נפשטה משא"כ בלא תיקו הוי חסרון חכמה דאפשר החכם יודע לפשוט ובגמרא לא סיימו למלתא אין נכנס בגדר הספק דרבנן לקולא וא"י"ה יבואר בכללי או"ה:

**סעיף ו**

**שישפוך** עט"ז לרש"ל למ"ד עד הזרוע ליכא שם מים טמאים גם מלת לפיכ"ך בטור וש"ע לא יתיישב וישי"ש אראי"ש כ"כ שלא כתב מלת לפיכך בפרק כ"ה ק"ו ק"ז יע"ש ועמ"א אות ח' וא"י"ה שם יבואר:

**אמר** הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י דברי המחבר בכאן סעיף ד' ה' ו' לקוחים ממשנה פ"ב דידים מ"ג והיפך הסדר להיות לא זו אף זו עתי"ט שם ד"ה נטל ובאמת המחבר מפרש ליה ברישא וסיפא בנטל שניים ג"כ וברישא מירי נטל ב' ידיו כ"א בפ"ע וצירפן לשניים טמאות וזהו הדין בס"ו ובסיפא נטל ושפשף בחבירתה

ונתן ג"כ שניים על ב' ידו ואפ"ה הוי כ"ש ולר"ת בסי' קנ"ט ס"ו י"ל אשמועינן דוקא שפשפה בחבירתה הא שפך מא' על חבירתה ולא נגעו טהורים דהואיל ובא מכח כלי יע"ש והמחבר היפך דליהוי לא זו אף זו והתחיל וכתב לא עלתה נטילה שנטמאו תיפוק דלא עלתה נטילה דלא כר"ת בקנ"ט כדיעה א' בסתם והל"ל רק צריך לנגבה. ומ"ש המחבר ואפי' שפך שניים על ב' ידיו כתב הב"ח ה"ה דשפך שניים ג"כ על ידו א' ואח"כ שפשפה בחבירתה ידיו טמאות ורבותא קאמר דאפי' שפשפה לחבירתה ואח"כ שניים על ב' ידיו טמאות יע"ש ודאי רבותא היא דל"ת שניים מטהרים ראשונים קמ"ל דאין מטהרין טומאה מיד אחרת. והוי יודע שהיש"ש פכ"ה סי' ל"ג הבנתי מדבריו שיש הפרש שאם נתן ראשונים על יד א' ונגע בב' יש למים ב' טומאות א' מהיד א' ב' מיד שנייה אז לא מהני כמה קבין מימות שאין מטהרין כ"א טומאה א' לא ב' טומאות (ויראה טבילה במקוה מהני ופשוט הוא) הא ליתן ראשונים ושניים על יד א' ונגע בחבירתה ליכא כ"א חד טומאה למים אף שהוא מיד שנייה מהני שישפוך עוד מים לטהרם. וכתב עוד לשיטתי' דאם שפך על כל יד מים ראשונים ובשניים צירפן שרי והיינו דידים כבר נטהרו בראשונים ממים נטמאו יוכלו שניים לטהר ראשונים דליכא הוספת טומאה על המים רק נתערבו מים טמאין זה בזה ודוקא היכא שנתוסף טומאה על המים מיד א' ונגע בשנייה זהו תוכן כוונתו ויפרש מתניתין שם רישא ברמב"ם עיין פי' הרע"ב שם ועתי"ט שם ד"ה נטל ואנן קי"ל בס"ו כפירוש הרא"ש והרע"ב ואפי' נטל כ"א בפ"ע וצירפן לשנים טמאים דלא כיש"ש בחלוקה השנית י"ל דמ"מ מקרי נתוסף טומאה אבל חלוקה א' י"ל דכל דלא נתוסף כ"א חד טומאה אף שהיא מיד אחרת יכולין מים תלושים לטהרם אח"כ והנה מהא דמים מיטמאין ומיטהרין עד הפרק מוכח כהמחבר בס"ו ואין להאריך. ומ"מ אומר אני הא ודאי אם נטל ראשונים ושניים ליד א' ואח"כ נגע בשניה דצריך לנגב ידו הראשונה כל שיש טומאה על המים מיד חבירתה לא תועיל אלף קבין מים אף בלא תוספת טומאה מ"מ ידו השנייה א"צ לנגב דמים טהורים היו בשניים רק שנטמאו בשנייה א"כ שנייה יש עליה מים טמאים מעצמה וישפוך ראשונים ושניים ויטהרו. ואי"ה במ"א יבואר עוד ועמ"ש באות ז' בסעיף ח' בהא דשפשפה בראשו. עמ"א יו"ד:

**סעיף ז**

**נטל** ידו אחת כו' עט"ז הביא דברי הב"י בכאן יע"ש והנה מ"ש בב' ידיו כ"א בפ"ע א"צ לפרש משיורי טהרה זה אמת ויציב עמ"ש במ"א אות ט"ו וי"ו אמנם מה שפירש דמיירי ששפך מים שניים ושפשפה בראשו אפ"ה טמא כשחזר ונגע בהם לא זכיתי להבינם

שזה היפך מ"ש הר"ש בפ"ב מ"ב דידים והרע"ב פ"א מ"א ומ"ש הר"ש ומיהו אפשר שפשוף בעי לעולם לומר ניגוב דל"ת כל האוכל בלי ניגע מיירי בלא היה מים שניים אבל הוא ז"ל נראה שפירש דמסופק הר"מ דאפילו בשפך מים ב"ת ונגע אח"כ טמאה וצ"ע ועא"ר אות י"ח וצ"ע כעת. עיין קס"ה אות ב' מזה אי"ה:

**אמר** הכותב כפי הפרטים המבוארים בסימן זה ובסימנים הקודמים כי רבים המה צריך האדם בינוני להתבונן ולומר אולי מיומא לא משאי ידי כראוי והנה בשפיכה בעלמא סגי עפ"י הרוב אין כל היד מה שצריך נטילה בא המים בכל המקומות וכ"ת מיעוט דמיעוט אין כ"כ קפידא הא בורכא והרי טבילה כל שמיעוט הגוף חוץ למים מ"ה לא הוי טבילה ואי קשיא מיעוט המקפיד מ"ה הוי טבילה או רובו שאין מקפיד דמ"מ כל בשרו במים קרינן ביה משא"כ כשהושיט אצבע א' חוץ למים מ"ה לא הוי טבילה ומינה לנט"י כל שמקום א' לא באו המים לא הוי נטילה וכמ"ש הב"ח כאן בס"א ראשי אצבעות לרש"י יע"ש ובין אצבעות שצריך שיבואו המים בכל מקום והיה נראה שמש"ה צריך לשפשפם אחר נטילה כמ"ש הר"ב בס"ג ובט"ז ד' כי יש מקומות שלא באו המים וכשמשפשף יבואו והרי מים ראשונים עם שפשוף ניגוב די כמ"ש המ"א י"ו (ועט"ז כאן) גם בט' קבין א"י אם לא יבואו המים בכל הגוף בלי מקום פנוי א"י מה תועלת:

**גם** בקס"א בס"ד י"א עד הזרוע וי"א עד חיבור אצבעות לכף היד ועט"ז אות וי"ו והנה לפ"ז מהגודל ג"כ צריך עד סוף ב' קשרים ומ"ש הב"י עד קשר א' היינו אם נאמר לחולין ב' קשרים משא"כ לרא"ש ג' קשרים ומגודל ב' קשרים. והיותר נכון שיטול עד הזרוע רביעית על כל יד בפני עצמו ולית מים טמאים ועכ"ז צריך זהירות וצ"ע:

**מ"ש** הט"ז שנבלעו במפה עיין ברכות נו"ן ב' במפה על השולחן:

### סעיף ח

**או** עט"ז שנכון יותר לשפוך רביעית בב"א כי א"א להזהר ולצמצם שלא יגיעו המים כ"א סמוך לרטיה:

## סימן קסד

### סעיף א

**אפי'** עט"ז חולין ק"ז א' ועב"י וב"ח י"ג נוטל ומברך זהו גי' ב"ח ואעתיק לשון סמ"נ הובא בב"י מתנה א"ד בדחק ואם נזדמן מים נוטל ומברך וי"א שלא בדחק והולכי דרכים כדחק הוא ואם נזדמן מים לא יברך הבין הב"ח דלאומרים בדחק דוקא נוטל ומברך כי נזדמן מים הא למ"ד אף שלא בדחק א"צ ברכה והקשה א"כ הבבות מהופכות ע"כ גרס לבסוף ג"כ נוטל ומברך כי"א דחק דוקא אבל הט"ז גורס תחילה ומברך ולסוף ולא מברך

כגי' ב"י והי"פ י"א בדחק וא"כ נזדמן מים מברך וי"א אף שלא בדחק ולפסק הלכה דוקא דחק והולכי דרכים כדחק דמי ואפי"ה אין מברך דשמא הואיל ותחלה דחק היה אף נזדמן עולה התנאי ומש"ה לא יברך משא"כ לדיעה בלא דחק למה נוטל כלל. ומש"ה כ"כ הטור דסמ"ג פוסק בדחק דוקא ומיהו אנן אע"ג דפוסקים שלא בדחק אפי"ה נוטל ולא מברך לחומרא בעלמא וז"ש המחבר וטו"ב כו' עמ"ש אות ג' אי"ה:

**סעיף ב**

**לא** יטנפם עט"ז כפי דעתי ההדיוטית כיון אדונינו ז"ל כוונה מיוחדת כמו שאגיד ז"ל הטור בס"ה פוסק דוקא ע"י דחק וכ"כ הר"ר פרץ ודוקא היכא דל"ש מיא ודוקא שחרית ודוקא שלא יטנפו אבל א"א הרא"ש ז"ל מתיר אפי' שלא ע"י דחק מיהו פירש"י שיזהר מלטמאם ומלטנפם והקשה ב"י ומיהו פירש"י הא הרר"פ נמי ה"ק ועוד י"ל לאיזה צורך הביא כלל הך ודוקא שחרית ולא יטנפם כי אין שייכות לדחק ותי' הט"ז דהתוס' בחולין ק"ו ב' ד"ה נוטל הקשו לרב מהא דהנוטל לא יקדש וגם תיכף לנט"י סעודה ואין מפסיק כל היום ותי' ר"ת ב' תירוצים א' שחרית דוקא הא שאר היום אסור להפסיק כלל תי' הב' דשחרית לאו דוקא לדינא אלא דרב אע"ג דלא בעיא דחק גדול (היינו או חוץ לד' מילין או אפשר תוך ד' מילין כל שרחוק הרבה הוי דחק גדול) מ"מ הא דמהני תנאי היינו באין לפניו כ"א ע"י טורח קצת הוא דמהני תנאי הא מצוי ממש לא מהני תנאי ומש"ה אמר שחרית בנטילה א' סגי גם לאכילה הא בשאר היום ויש לו מים לסעודה למה יטול קודם לכן הרבה ויתנה לא מהני ולפ"ז מהא דהרר"פ דכתב לא שכיחי מיא י"ל כתי' הב' של התוס' ואכתי לימא אף בלא דחק גדול ומנלן דהרר"פ סובר כלישנא דוקא דחק גדול ולזה הביא דוקא שחרית ובהכרח דסברתו דוקא דחק גדול דאל"כ אלא כרב א"כ מנא ליה דרב מיירי בדוחק קצת הא סתמא קאמר וקושיא דר"ח מע"פ וקידוש לק"מ כיון דוקא שחרית ש"מ דחק גדול בעינן כלישנא דאמר כן ושחרית ממילא משמע או מוכח מר"ב והבן זה. וראי"ש מיקל לגמרי אף במצויים לפניו ממש מהני תנאי וגם חולק ואמר דל"ד שחרית וקושיית התוס' שם (דהשתא ל"ש ב' תירוצים) מתרץ כהר"י דשאני בשעת סעודה אסור להפסיק עב"י ומש"ה אמר אע"ג דפליג הרא"ש אהרר"פ בשני חלוקות הא לטנפם מודה ליה ושכ"פ רש"י דסברא הוא ועט"ז אי"ה באות ג' מזה:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז עיין אות א"ב אפי"ה המחבר מסופק כתי' הב' של תוס' חולין ק"ו ב' ד"ה נוטל כו' (והלבוש כתב לחומרא בעלמא עמ"א מזה). אבל בסמ"ג לא ניחא לפרש כן עיין אות א':

**סעיף ד**

**שאינה** עט"ז עפ"י הרר"י באות ב' ואפשר גם התוס' בחולין ק"ו ב' ד"ה נוטל בתי' א' נמי כהרר"י ול"ד שחרית אלא כל שלא לצורך אכילה שחרית קרי לה וה"ה באמצע היום מהני תנאי אלא כל שנוטל שלא לצורך אכילה ועמ"א אות וי"ו מזה. ועמ"ש אי"ה באות ה':

**סעיף ה**

**ויברך** ענ"י עט"ז עיין ישי"ש פכ"ה סי' מ"א וכן כוונת הט"ז דבתע"ג ס"ו אין מברכין ענ"י על טיבול ראשון לטיבולו במשקה רק ענ"י להמוציא א"כ אין ראיה עסי' קנ"ח ס"ד ומ"ש מסי' ז' אם רוצה להתפלל לא הבינותי כעת דלתפלה א"צ ענ"י משא"כ לסעודה. והביא דברי ישי"ש פכ"ה סי' מ"א ושם קשה קצת דמשמע לכאורה דרחיצה ואף בלא כלי ולא כח גברא מהני להעביר הלכלוך ואפשר לשיטתיה כ"כ אבל לדידן נטילה כדין בעינן אלא דלא מברך והבן זה. עיין א"ר אות א' אי תנאי זה בפיו או במחשבה סגי והנה באנו למחלוקת הרשב"א והרא"ה בתה"א ק"ס ב' ד"ב להרשב"א מטעם כוונה סגי בלב כמו כל הכוונות וכמו מצות צריכות כוונה ולהרא"ה דא"א לשמרם יפה או כמ"ש בספרי ראש יוסף דבעינן מתנה משום סרך תרומה דאי לא מתנה תבטל הנטילה לגמרי בעי בפה עמ"א אות ב' מ"ש שם והבן זה:

## סימן קסה

**סעיף א**

**לאחר** עט"ז ממרוצת דבריו כאן ובאות ב' (במ"ש דהר"י בר יקר לא ס"ל נטילה א' עולה לכאן וכאן) מבואר דסובר דשלש מחלוקת בדבר ר"י בי יקר סובר אין נטילה א' עולה לכאן וכאן כיון דיוצא מביה"כ מחויב ליטול ידיו (כבסי' ד') וענ"י מחויב אין מהראוי שיפטור בנטילה א' והר"מ מרוטנבורג סובר דעולה אלא משום הפסק הברכות צריך ב' נטילות ורש"י והרר"פ סוברין דעולה וגם הפסק לא היה כן נראה מהטור וע"ז הכריע הטור לאחר ששפך פ"א כו' וזה דלא כמ"ש בדרישה להר"י בר יקר נמי הטעם משום הפסק וא"צ הכרעת הטור להפרישה ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

**ומשפשף** עט"ז עמ"א ג' ודרישה וקס"ב ס"ה וס"ז. ותוכן כוונתו כי י"ל ב' פנים בטור א' הכרעתו דאף אם נוטל רביעית בפ"א דליכא מים טמאין כלל אפ"ה הואיל וצריך ניגוב וכל האוכל בלא ניגוב כאוכל לחם טמא מתחיל עיקר הנטילה מניגוב ולא הוי הפסק ומברך א"י ובתחלת הניגוב ענ"י אבל למהרי"א מבואר דוקא אם שופך רביעית בב' פעמים אז מתחיל ענ"י משפיכה שנייה לא הוי הפסק (ומברך ענ"י) קודם הניגוב ה"ה

קודם שפיכה שנייה הוא העיקר דלא הוי הפסק וכ"כ הלבוש בהג"ה אלא דנהגו קודם ניגוב (כבסי' קנ"ב סי"א) וא"כ מבואר אם שפך רביעית בכ"א דהוי הפסק דבניגוב לא תליא מילתא כלל ועוד מרא"ש וטור נמי מוכח דניגוב לאו מלתא הוא והעיקר שפיכה שנייה מדכתב הרא"ש בתשובה לאחר ששפך א' או ב' (היינו בידיו נקיות א' ובאין נקיות ב.' כי צריך ג' פעמים כבסי' קס"ב ס"ב) ויגמור הנטילה משמע דצריך עדיין שפיכה שנייה לטהר המים כו' ובטור לאחר ששפך פעם אחת בידיו נקיות וקודם שפיכה שנייה אז אם ירצה מברך שם ענ"י או קודם ניגוב ועכ"פ הותרה שלא יהא מפסיק דשפיכה שנייה מתחיל התחלה של ענ"י כו' דאל"ה הי"ל לאחר ששפך על ידיו קודם הניגוב כו' והשתא קשה קושיא חזקה מ"ש שפיכה שנייה דלא הוי הפסקה דהא בשפשוף בכותל וכדומה די אם שפך על כל יד חצי רביעית (כבסי' קס"ב במ"א אות י"ו וט"ז ז') ומים שניים רק לטהר ראשונים שלא יטמאו אם יגע אח"כ בהם כבסי' קס"ב ס"ח אמרו שהוא עיקר נט"י ה"ה ניגוב נמי וכ"ש דהוי עיקר נט"י ואפי' שפך רביעית בב"א למ"ד דצריך ניגוב וכן עיקר כמ"ש הט"ז בקנ"ח י"ג כרש"ל א"כ קשה (וז"ש הדרא קושייתנו לדוכתין) וע"כ תירץ דהר"י בר יקר סובר דאין נטילה א' עולה לכאן וכאן אף בלא טעם הפסק (עמ"ש באות א' דלא, כדרישה) ומש"ה דוקא בעושה מעשה חדש בשפיכה שנייה הוי הכרעתו שפיר דיוצא כל הדיעות וא"כ בשופך רביעית בבת אחת אין יוצא ידי דעת ר"י בר יקר ומסתמא שופך כ"א רביעית בב"א לצאת החששות כבסי' קס"ב ס"א ודאי דיש ליטול ב' נטילות. מ"ש בשופך רביעית בב"א הוי הפסק הוא כמ"ש מהרי"א ומ"מ העיקר לצאת דעת הר"י בר יקר. ובקס"ב ז' סתר למ"ש כאן בשם מהרי"א דשפשוף מטהר וא"צ מים שניים אם שפך על כל יד חצי רביעית:

**סעיף ג**

**והרא"ש** עט"ז עמ"א ד' וקס"ו בט"ז ומ"א ואי"ה שם יבואר ועיין ברכות מ"ו ועב"י ובלבוש כתב אלא שקצת גדולים נהגו כלומר מדינא ראוי לכבד הגדול ואם הגדול אינו רוצה כו'. ועא"ר ד' בשם רש"ל בסי' ל"ד בתשובה הביאו הט"ז קס"ו ב' ומ"מ למ"ש רמ"א בקס"ו דהילוך כ"ב אמה הוי הפסק אף בשתיקה א"כ ודאי על בעל הסעודה מוטל להביא מים לגדול באחרונה ואם בראשונה יכול לומר אטול באחרונה ושל"ה הזהיר מאוד להיות בקי בדיני נט"י עא"ר אות ד' כי רב הוא יע"ש בזה:

## סימן קסו

### סעיף א

**י"א** עט"ז (וכ"כ באר הגולה ב' שכ"מ מברכות כ"ב ב' כו') ותי' הט"ז דהא דאמרו ברכות מ"ב א' שלש תכיפות תיכף לסמיכה שחיטה תיכף לגאולה תפלה תיכף לנט"י ברכה אמים אחרונים (שכן אמר ולית הלכתא ככל הני שמעתתא יע"ש ברש"י) ואף ביושב כך כל ששהא כ"ב אמה הוי הפסק משא"כ בין נטילה להמוציא דוקא מעשה ועסק (או דיבור אסור וכמ"ש בקס"ה שהרא"ש היה נזהר שלא לדבר גם שלא להפסיק יותר מכ"ב אמה עמ"א ד' שם) ועסי' קע"ט בט"ז ומ"א א' ואפשר כ"ב אמה ודאי אסור בבהמ"ז דלא הוי תיכף יע"ש ובגליון הש"ע נרשם עסי' קע"ד ס"ז במ"א שם אות י"ד דס"ל דאסור להפסיק בין נטילה להמוציא וכאן כתב רק טוב (דיותר היה לחוש למ"ד קודם נטילה לא פטור) אלא שאני התם דמפסיק בעסק ודיבור הוי הפסק וכאן בשתיקה מיירי:

### סעיף ב

**כ"ב** אמה עט"ז תראה במ"ש דשיעור זה הוי ודאי הפסק כיון כוונה גדולה למ"ש הדרישה (דפוס ברלין בסי' ק"ס ז' שייך לכאן) דהתוס' פרק אלו נאמרין בסוטה ל"ט ב' הוכיחו דכ"ב אמה הוי ודאי אבל אה"נ די"ל ה"ה פחות מכ"ב אמה הוי הפסק כדמוכח בזבחים ל"ג וא"ה במ"א ג' אבאר. והביא דברי רש"ל בתשובה סי' ל"ד ועסי' קס"ה דהרא"ש היה נזהר שלא להפסיק ושלא לדבר והיינו בדיבור א' הוי הפסק ובשתיקה כ"ב אמה ע"כ אמר תרתי עב"ח כאן ועמ"א א"ה שם יבואר:

**ואם** שהה יותר מכ"ב אמה מ"מ אין מברך שנית ענ"י ולא נוטל ידיו ובלבוש כתב כ"ב אמה הוי הפסק והיסח הדעת היא ל"ד כל ששמר ידיו לאו היסח הדעת הוי אפי' כל היום מתנה שחרית כבסי' קס"ד ס"א אלא דלא הוי תיכף:

## סימן קסז

### סעיף א

**במקום** עט"ז סנהדרין ק"ב ב' ג' גירסאות מקום דקרים בריש ובפרוסה מיירי שלא יחתוך באמצע ב' דקדים בדלית פירש"י והיא היא אבל למ"ש הגהות מיימוני פ"ז ה"ג אות ג' דקדים מהיכן שמתחיל לאפות ומש"ה י"א מקום הדבוק בתנור וי"א מקום העליון ומהר"מ חתך כעין טבעת כו' הביאו הב"י ולא היא היא וי"ג דגמיר בישולא לאפוקי מאותו מקום בחוץ שרך קצת וכתב הב"י שזה דעת הטור והר"מ. ואמנם בר"מ כתב יפה יפה כפל י"ל כפירוש דקדים מתחיל ושם נאפה יפה יפה יותר מצד אחר ובכ"מ ואינו בוצע אלא ממקום שנתבשל יפה כו' פרק חלק בכיון ציין כן לומר דכפל הזה ל"ד ובטור כתב במקום היפה שבפת במקום שנאפה היטב כפל במלות שונות ופי' הב"ח

תרתי קאמר וכגי' דקדים בישוליה דלא כהב"י דטור ור"מ דגמיר בישוליה ואי"ה באות ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**ובפת** דיד"ן כו' עט"ז יש בו מקושי ההבנה וצריך ביאור כי בזמן התלמוד נמי לא הפת באויר התנור על אסכלה וכדומה כ"א מדבק בדופן התנור עיין שבת ד' ע"א עד שיקרמו פניה התחתון יע"ש ברש"י ותוס' אלא דשם ברש"י ותוס' ד"ה איבעיא להו יש חילוקי דיעות אי פניה המדובקין בתנור נאפה תחלה או פניה שכנגד האש נאפה תחלה לרש"י וירושלמי ואפשר זה בתנורים שלהם הא בשלנו מסתבר שהתחתון המדובק לקרקע נאפה תחלה לכ"ע כי אין אש בתנור כידוע ואפשר דמ"מ יש ספק אלא דברנ"ד אות ב' פי' הט"ז דהר"ב שם פוסק כירושלמי דר"א לקולא וכת"ק תרתי בעינן וכ"ש בתנורים שלנו דמודבק בקרקע התנור נאפה תחלה ולמה החמיר יבצע מתחתון ועליון בתחתון לבד סגי אלא כמ"ש הב"ח שיש אפר או סובין בתחתיו ואין זה יפה כ"כ ולכן יבצע משתיהן יחד כי למטה נאפה תחלה ולמעלה יפה ונאה ויש להעמיס זה בדבריו ז"ל עם שאין לשונו כ"כ מכוון כי קשיא ליה מ"ש הר"ב ופת דדן מה איריא דידן ואדרבה י"ל בפת שלהם יש ספק לא בשלנו דמסתמא במקום דביקות בקרקע נאפה יפה אלא כמ"ש דברנ"ד סובר דלמטה נאפה יפה ור"א לקולא ואנן כת"ק א"כ במוציא סגי למטה רק מטעם הב"ח משא"כ בשלהם באויר התנור כלומר שאין שם אפר וכדומה שוין הם די בתחתון לבד אלא מה שסיים ויש דיעות אי תחתון כו' קשה. והלבוש ברנ"ד ס"ה פסק דתחתון המודבק מתבשל אחרון ולפיכך בשבת החמיר עד שיקרים תחתון ופשטיד"א הוסיף עד שיבשל מה שבתוכו זה עיקר לא תחתון ועליון דתחתון פשיטא גם עליון (משא"כ לט"ז חולק רמ"א עם הב"י) ולמה כתב בהוציא תחתון ועליון ובהג"ה שם די"א והא מבואר ברנ"ד דתחתון מתאחר לבשל וא"כ בשלנו די בעליון ויפה ג"כ שאין אפר וסובין:

**ויוצא** לנו הדין בפת שנאפה ע"ג ירקות או מה שקורין ביג"ל או פלעצי"ל על מרדות בתנור לכאורה יבצע מתחתון דשם נאפה תחלה להט"ז יפה ג"כ ולית אפר וסובין אלא נהפוך הוא דלכה"ג ממהר לאפות מצד עליון כי בקרקעות ומונח על מרדא או ירק מעכב אפייה וכ"ש בפלעציל שיש אור מצד א' ששם ממהר לאפות יותר די בעליון. ואי"ה ברנ"ד יבואר עוד וכאן אין להאריך. ובמ"א ב' אי"ה יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף ג**

**וצריך** עט"ז דבס"ו טול ברוך וכדומה לא הוי הפסק כ"ז זה אלא לכתחלה גם שם אסור והלכך בשבת יש ליזהר ולא הוי הפסק כדיעבד דמי משא"כ בחול יש לעשות כדין לכתחלה עב"ח:

**סעיף ד**

**יברך** המוציא עט"ז האריך בגמרא ברכות ל"ח א' ונו"ן ע"א (נ"ב ט"ס כר"ע ט"ס וצ"ל ר' ישמעאל סובר ברכו את ה' המבורך ור"ע סובר די בברכו את ה') ותירץ כל שמשמיענו איזה חידוש שפיר עביד וניכר שהוא ת"ח משא"כ כל שאין משמיע חידוש דהלכה כר"ע מחבירו (מחביריו צ"ל) טוב לצאת ידי הכל ולא לכנוס בפלוגתא:

**סעיף ה**

**עד** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א גמרא ברכות מ' א' ולכתחלה ימתין קודם שיברך ואם בירך צריך להמתין באכילה עד שיביאו מלח ואפשר דא"צ להמתין בביצוע כי מה בצע שימתין בזה רק ממתין מלאכול המוציא כו':

**סעיף ו**

**נקיה** עט"ז ברכות מ' א' לית דין צריך בשש פירש"י ז"ל לית די"ן (לחם זה) בשש איחור כמו בושש משה שפת נקיה היא. ואפשר אפילו דעתו ללפתן מ"מ כיון שא"צ לפתן הולכין בתר רוב ב"א וא"צ עיכוב ומינה פת קיבר דהכל מלפתין אף אם דעתו לאכול חריבה בטלה דעתו וצריך להביא להמוציא לפתן אבל הר"מ ז"ל פ"ז מה"ב ה"ג כתב דעתו לאכול חריבה כפירוש הערוך ובב"י משמע לית דין על עצמו אמר אני א"צ ללפתן שאוכל לאכול פת קיבר בלא לפתן ולא בטלה דעתי וא"כ קשה מ"ש בש"ע פת נקייה או דעתו לאכול חריבה דלכאורה תפס החבל בתרין ראשין וכבר נתקשה הב"ח כעין זה ותי' דפסק כהר"מ ושקולים המה דפת נקייה בטלה דעתו אצל כ"א ופת קיבר הולכין אחר דעתו אבל הט"ז סובר כי הרא"ש שכתב י"א איחור וי"א בשש אין זה צריך לפתן לאו כפי' הב"י דא"כ העיקר חסר והיל"ל אין דעתי לאכול עם מלח אלא בין פי' א' ופי' ב' בפת נקייה מיירי ואיזה נ"מ יש אלא אם בשש איחו"ר הא כשהוא מזומן צריך להמתין קצת אפי' נקייה ויהיה מלת דין זה כלומר דין זה דצריך להמתין היינו קצת ולא איחור ממש ולפירוש הבי' לית דין לחם זה דבנקיה מיירי א"צ להמתין כלל ובאין נקיה צריך המתנה ואיחור והטור סובר כפי' הבי' דבנקיה א"צ להמתין קצת וכ"כ הרמב"ם כפי' הבי' דנקיט אם דעתו לאכול חריבה פת קיבר א"צ להמתין ולא קאמר איחור א"צ ש"מ דא"צ להמתין כלל ואין נ"מ בין הטור והר"מ כי הטור נקיט לישנא דגמרא בנקיה והר"מ אמר באם דעתו וע"כ פסק בש"ע כשניהם ומתורץ קושיית הב"ח וח"ו אין אומר נגד

אדונינו ז"ל אלא דנראה סייעתא לב"ח דאין מדרך הר"מ ז"ל להניח מה שנאמר בגמרא ולומר דבר חדש והר"מ מפרש כפי' הערוך והב"י בארוך כ"כ והרא"ש ג"כ לזה נתכוין לפי' הערוך ובכ"מ פי' לית דין אין פת זה (לא דין זה על עצמו) כלומר אני דעתי לאכול כך. עב"י בשש לפתן ובדרישה בשש תפל וכ"ה בתרגום איוב וי"ו לית דין צריך ללפתן שיהא נקרא תפל ובשש יע"ש:

**סעיף ז**

**הביאו** מלח עט"ז לדעתי כיון ז"ל כוונה מיוחדת כמו שאגיד כי הר"ב כתב אבל לכתחלה אין להפסיק והביאו מלח להמוציא ודאי לכתחלה הוא ואין רשאי עד שיביאו מלח (ודוחק לומר לכתחלה יזמין קודם דפשטא משמע לכתחלה אם שכח) ואיירי הביאו מלח לפת נקיה להמוציא אפ"ה לכתחלה לא וכ"ש סעודה ודיעבד אפילו לסעודה אין חוזר ומברך ומש"ה השמיט תשובת הרשב"א בכאן שסובר דבעינן דוקא צורך המוציא וכאן מבואר תנו לפלוני לאכול צרכי סעודה נמי דיעבד לא הוי הפסק אבל מ"ש הרשב"א אם נתכוין לכך לא הוי הפסק לאו למימרא דפת נקייה אם דעתו בלפתן אין רשאי עד שיביאו לפתן אלא דכ"ע מודים דרשאי ומ"מ הפסק לא הוי דצורכי המוציא הוי כמו טול ברוך דא"צ אלא אפ"ה צורכי המוציא הוי והבן ועב"ח ואין להאריך. ועמ"א ק"י דלטעו"ם נמי אסור קודם לבהמה וא"ה שם יבואר בשם התורני המופלא מוהר"ר מורי כהן ז"ל שהיה פרנס ומנהיג בק"ק פ"פ ד"א יע"א מצאתי בכתבין ושייך ג"כ למ"א אות ח"י. מ"ש דוקא באכילה בהמה קודם לאדם הא שתייה אדם קודם וראיה מרבקה שאמרה שתה וגם גמליך אשקה ס"ח. וקשה מה ראיה היא זו וכי דרך הוא אדם ששואל מים מחבירו לשתות יאמר אתן לבהמתך קודם ואח"כ לך ושמא הבהמות שתו בדרך מים הראויים לבהמה ואדם רוצה מים צלולים. ונראה שט"ס וצריך להגיה וראיה מרבקה שאמר היינו העבד התפלל והיה הנערה כו' ואמרה שתה וגם גמליך אשקה דהיה לומר והיה הנערה אשר אומר אליה תן מים לגמלים ואמרה אשקה לגמלים וגם לך אשקה ש"מ בשתייה אדם קודם עכ"ל. והנה נראה שכיון קרוב לאמת כי ה' של שאמרה היא מיותר וצ"ל שאמר העבד כי זה הלשון נמצא בדברי העבד והנה גם אני הגהתי כזה במ"א שם. ואמנם מגלגלין זכות ע"י זכאי כי ידעתי ומכירו הייתי אותו שהיה ירא ה' מרבים ע"כ הזכרתי שמו על הספר ולכבוד נשמתו תנצב"ה אמן. אמרתי כי ע"ד הרמז והצחות י"ל בתפלתו הזכיר הטי כדך ואשתה ואמרה שתה ובמעשה אמר הגמיאיני מעט מים לא כדי שתייה כי נסה אותה בד"א ודינים כי י"ל טעימה מותר וי"ל אסור אבל יש חילוק בין אכילה לשתייה ולכך בתפלתו אמר סתם אנסה ואשתה ואמרה שתה ואח"כ לגמליך

יודעת ג"כ הדין שי"ל בין אכילה לשתייה אותה הוכחת מצד חסידות גם יודעת הדין ובמעשה עשה חכמה יותר מעט מים לומר אולי הדין רק טעימה שרי ורבקה ידעה הדין שי"ל בשתיה ע"כ אמרה שתה די ספוקך ואח"כ לגמליך כלו די ספוקן ערש"י שהיה ג"כ צמאים ואפ"ה הוא תחלה והבן:

**סעיף ח**

**כבר** עט"ז מ"ש בנהנין צריך שכ"א יברך מ"מ יוצא הוא בברכת חבירו ומ"ש דצריך לענות אמן ברי"ג ס"ב דיעבד אף בלא ענה אמן יצא. ומ"ש בשם הב"ח כוונתו מדפירש"י ברכות מ' א' הבוצע קודם שבצע כו' ולא פירש סתם ואף במסובין אם אחד אמר לחבירו שאצלו טול ברוך לא הוי הפסק ש"מ דרש"י ר"ל דוקא הבוצע הא אחר לאחר שבצע הבוצע וטעם אפילו שלא מענין סעודה לא הוי הפסק. ומ"ש בהניח תפילין י"ל בין מצוה דחיובא רמי עליו הוי הפסק משא"כ באכילת רשות וברכת שבח והודיה כשא' משבח לאדון כל בשביל כולם (שלוחו ש"א כמותו) ואכל הבוצע תו לא הוי הפסק למסובין ואה"נ באכילת מצה בפסח ליל א"ב אם טעם הבוצע ואחרים הפסיקו דצריכין לחזור ולברך דהוי כמו ברכת המצות. והט"ז עשה תקנה אם אירע שהפסיקו המסובין לברך המוציא והבוצע יכוין לפטור את מי שלא יפסיק בין שמיעתו לאכילתו אז יוצא ממ"נ וליכא ברכה לבטלה אף לרוקח דכה"ג לא יצא בשמיעתו דהוא והבוצע לא נתכוונו כ"א שלא יפסיק בין שמיעתו לאכילתו. ועא"ר י"ב ל"ד הבוצע ה"ה טעם א' מהמסובין יצאו כולם לדעת למ"א ועיין לבוש לכתחלה אסור ודיעבד יוצא והנה גם הר"ב בהג"ה יודה דלכתחלה אין לשוח אף אם אכל הבוצע:

**והוי** יודע אם הבוצע הפסיק בדיבור בין ברכה לאכילה ואחרים אכלו אח"כ י"ל דיצאו הם בברכתו הואיל והם לא הפסיקו בדיבור ומהא אמינא לה מר"ם ס"ב בהג"ה הואיל ומוציא אחרים בברכתו אף דהוא לא היה דעתו שישתה יין עוד וכוס זה מים ועסי' ר"י"ג במ"א ז' בשוגג מוציא אותם אע"פ שהוא לא נהנה ה"ה כאן בהזיד והפסיק מ"מ ברכתו לכתחלה שפיר הוי ולא עבר על תקנת חז"ל דדעתו היה לברך וליהנות ג"כ אלא שאח"כ הפסיק יצאו אחרים בברכתו. והוא באנו למחלוקת הרוקח והב"י כאמור:

**אם** קידש על הפת ובירך המוציא וסיים הקידוש ואח"כ נזדמן לו יין ומברך עליו צ"ע די"ל דלא הוי הפסק דעיקר מצוה על היין וא"ה בסימן רע"א יבואר ובחידושינו כתבנו מזה:

**סעיף ט**

**שגמר** סעודתו עט"ז בקנ"ח סי"א אות י"ב לענין ענ"י לאחר הניגוב יע"ש:

**סעיף י**

**אינו** עט"ז לאפוקי מהנוסחא בר"מ פ"ד ה"ב מה"ב שמברך המוציא עב"י ופרישה מק"ו ברכות ל"ה וכ"א ועמ"א ז' דבגירסא זו הא דאמר ברכות כ"א א' בהמ"ז וק"ש ד"ת תפלה דרבנן שאין מבואר ה"ה המוציא אין מבואר רק מק"ו קרי ד"ס יע"ש והנה יש לומר דיש כח ביד חז"ל לעקור דבר מ"ה בשוא"ת לא בקום ועשה כמבואר ביבמות צ: ואם כן בהמ"ז העמידו דבריהם בב"ק משא"כ ברכת המוציא דאפילו ע"י הרהור לא יברך ויאכל כך אם כן אין אוכל באיסור ומיעקרא ד"ת בקום ועשה מפני תקנת עזרא בב"ק ויש לומר דוגמא דציצית בשבת בסימן י"ג דלובש בקהל טלית פסיקא דלבישה לאו איסור דלא אמרה תורה לא תלבש בלא ציצית רק ציצית תעשה לך ושוא"ת נדחה מפני כ"ה ה"ה זה דמי אמרה תורה לא תאכל בלי ברכה אלא מ"ע לברך קודם ומכל מקום מי שלא בירך המוציא ואוכל ביטל כעי"ן מ"ע שלא בירך אבל אכילה לא הוי באיסור ודיו לבמ"ה מה ברכה שאחר אכילה לאו אכילה כאיסור הוי אע"פ שלא בירך אח"ז בהמ"ז ה"ה זה. והנה למ"ש בס' נ"ו וש"ה ג' טעמים דאין עונשין מ"ה א' הכי אגמרי' רחמנא למשה ב' דרגות לא תילוף מיניה ב' היא הנותנת חומר איסורו לא תהוי ליה כפרה בלאו ומלקות ג' דשמא אחר שהק"ו הוא לימוד שכליי שמא אחר העיון והחפוש ימצא איזה פירכא ודי לנו שנאסור לא להעניש מספק כמ"ש ביבין שמועה אם כן אף אם נאמר דק"ו ממש הוא אפ"ה אין מברך מספק שמא יש איזה פירכא על הק"ו ונמצא עובר על לא תשא כדיעה שסובר דהוא ד"ת עסי' רט"ו וס"ז ולפ"ז יש לומר המחבר לא סיים שאינה מ"ה כמו בטור (עיין פרישה) יש לומר דסובר דהוי מ"ה מק"ו ומכל מקום אי אפשר לחזור ולברך כאמור ובזה א"ש דיאכל כזית וכמ"ש במ"א ז' ולזה סיים עט"ז שאינה אלא מדרבנן ועמ"א ז' מזה. ובלבוש כתב פירכא ערש"י חולין ז' ב' ד"ה בצע מבואר דהמוציא כזית ור"פ ב"י נזהר שלא לאכול כזית מאחרים וחדוש בעיני ועמהרש"א ז"ל בח"א והבן:

**סעיף יא**

**בירך** עט"ז שהנ"ב כשאמר בא"י אמ"ה או בריך רחמנא א"צ בא"י אמ"ה ועמ"א אות כ"ב דצריך לומר מלכא דעלמא:

**סעיף יב**

**אם** הם עט"ז עב"ח בזה ובש"ע כתב שנים או רבים וכ"כ בטור ובלבוש היפך ואם רבים או אפילו שנים לא זו אף זו דבהמ"ז ושלשה א' מוציא כבסי' קצ"ג ושנים אין מוציא וכאן אפילו שנים ולשון הט"ז יש לומר דאסיפא קאי ודוקא הסיבו דבהמ"ז בג' לא בעינן

היסיבו עב"ח ס"י"ב ומיהו לדידן משמע היסיבה אין בעי בזימון הא קביעות מקום בעינן עסי' קצ"ג ס"ג אם כן יפה עשה הלבוש כי לדידן הוי לא זו אף זו בהיפך:

**סעיף יג**

**אם** כיון עט"ז דהא דאמרו בברכות מ"ב א' דוקא היסיבה ולדידן ישיבה להתחלה ודיעבד יצאו אף בלא קביעות כלל ומ"ש דכוונת שומע ומשמיע אף בקבעו הדין כן תירץ בא"ר י"ז דנקבעו בסתם דעת המברך להוציא כולם כמו בש"ץ בר"ה דעתיה אכולהו משא"כ בלא קבעו צריך המברך שיכוין:

**סעיף יד**

**אם** עט"ז עיין אות י"ב ועב"ח הוקשה לו זה דאפילו שנים גדול שבהן בוצע ותי' משום שיכלה אמן מפי רוב העונין נקיט לה יע"ש:

**סעיף טו**

**אבל** עט"ז הוקשה דהר"ב זיכה שטרא לבי תרי כי בברכות מ' ז' א' בתוס' ד"ה אין כתבו שי"א דאין המסובין רשאין לטעום אפילו נתן לכ"א חלקם והשר מקוצי מתיר רק שאין רשאים לבצוע בידם מהככר כו' ולהשר מקוצי רשאי הבוצע ליתן לכ"א קודם ויאכלו מיד ולא הוי הפסק דמה לי שאוכל הוא מיד או הם דהברכה על כולם קאי משא"כ למאן דאוסר אף שנתן חלקם פשיטא דאסור לחלקם כ"א יאכל הוא דאל"כ הוי הפסק גדול ואף דלצורך הסעודה והמוציא הוא מכל מקום לכתחלה אין לעשות כן כבסעיף וי"ו. והב"ח שכתב מטעם אחר להוציא נפשם מפלוגתא היינו שמא יטעמו ולא הונח לי בזה דאם יזהרו רשאי וז"א:

**סעיף טז**

**אבל** לקטנים עט"ז דמש"ה השמיט המחבר בניו ובני ביתו עב"י:

**סעיף יז**

**ולא** שרי לברך עט"ז חילק בשבת פת על הלחם יהיה אדם אין כאן שינוי משא"כ מצה שינוי ויין גם כן כיון דאין עיקרו בכך ואפילו במקדש על השכר רוב שתייתם ממנו אפי"ה א' מוציא אע"פ שיצא דלחם דוקא על הלחם יחיה האדם והמ"א אות מ"א כתב טעם אחר וברע"ג אות ג' כתב הט"ז כמ"א וגם במקדש על הפת יכול לברך המוציא ולהוציא אחרים ודוקא מקדש על היין אחר כך מברך המוציא א"י להוציא אם אין אוכל עמהם יע"ש ועא"ר אות כ"ח וב"ח וכ"ט ולבוש ברע"ג. ולי ההדיוט יש בכאן ספק א' כמו שאגיד:

**נסתפקתי** הא דקי"ל כל ישראל ערבים זה בזה ומש"ה אע"פ שיצא מוציא עמ"א מ' ור"ה כ"ט אם הוא דוקא בתור' שבכתב המפורש אבל תורה שבע"פ הלמ"מ או דרשא או אחד

מי"ג מדות יש לומר ע"ז לא נכנסו בערבות וכה"ג לא אמרינן אע"פ שיצא מוציא. ומה שהביאני לזה הוא מ"ש הלבוש כאן ס"ט כיון שאין מצוה בפירוש לאכול פת לא מקרי חובה ועא"ר אות כ"ח בשם מי"ט דרשא דג' היום אסמכתא וע"ת הקשה יין דקידוש גם כן דרבנן יע"ש והנה יש לומר אדרבה חובה לאכול פת בשבת מן התורה עמ"א קפ"ח אות ט' משמע במחלוקת שנויה אי בשבת וי"ט חייב לאכול פת מ"ה אי לאו ולמ"ד מ"ה מכל מקום אין מפורש בקרא רק תורה שבע"פ לית בכלל ערבות משא"כ מידי דרבנן חמור טפי דהוי מ"ע או לאו גמור מ"ה במידי דרבנן ומהא אמינא לה בי"ד רל"ט בש"ך אות כ' דח"ש שבועה חיילא עליה ואיסור דרבנן אין שבועה חיילא עליה כמ"ש הרלב"ח סימן ק"ג יע"ש ה"ה כאן דכוותיה ואם כן פת אין מפורש מ"ה בכתב ולית ערבות וז"ש הלבוש שאין בפירוש ומ"מ מ"ה הוא משא"כ יין קידוש דרבנן יש בו מ"ע עפ"י התורה אשר יורוך וחמור מתורה שבע"פ ויש בו לרבות כדכתיבנא:

**סעיף יח**

**שבצע** עט"ז אפשר בשבת מיירי או אף בחול ובשבת פרוסת המוציא גופא לכולה שירותא ומכל מקום אי"י איך יעשה אם חותך תחלה חתיכה גדילה ואחר כך חתיכה קטנה להמוציא והברכה צריך שתכלה בעוד הככר שלם ואם כן אחר כך שחותך פרוסה קטנה הוי החיתוך הפסק דמה"ט צריך שיחתוך קצת קודם הברכה כבסעיף א' שוב ראיתי עפ"י מ"ש בס"א בהג"ה דאם מסובין רבים צריך לחתוך פרוסה גדולה ומהפרוסה חותך המוציא לכ"א (ולא הוי הפסק דוקא בככר שלם ומכל מקום צ"ע דאם כן בחצי ככר ישתנה הדין ואפשר כיון שחתך לשם המוציא תו חתיכה שנייה לא הוי הפסק) ומה שנשאר מפרוסה יאכל לא משאר הלחם וכ"כ בדרישה יע"ש מזה:

## סימן קסח

**סעיף א**

**ממין** א' עט"ז כן מבואר בש"ע אפילו ב' מעלות לחתיכה נקי וגדול שלם עדיף ואפשר אפי' הרבה מעלות נקי וגדול ופת ישראל ושלם פת עכו"ם אם אין נזהר מפת עכו"ם שלם עדיף ופלוגתא דר"ה ור"י בברכות ל"ט ב'. והוי יודע שגמרא אמר ר"י מצוה מן המובחר לא מדינא וכ"כ הרי"ף וברי"ם פ"ז מה"ב ה"ד ובטור והמחבר השמיט זה ורבינו יונה כ"כ בפירוש כי מצוה ממובחר אבל חיטין ושעורים דינא הוא יע"ש ונ"מ כי זה מקרי עבריינא ועובר על ד"ת ואפשר בר נידוי ומ"מ משא"כ מצוה ממובחר ואפשר זה בפתיתין גדולים הא פתיתין קטנים דינא הוא דבוצע על השלם דהא רבא אמר שם מברך ואחר כך בוצע ומיהו ברי"ם משמע סתמא דהכל רק מצוה ממובחר לא מדינא אף

בפתיתין שאין גדולים מהשלם יע"ש אפשר טעמא אחרינא אות בה ואפילו פרוסה יברך ואח"כ יבצע אבל ברש"י שם וכ"כ המחבר בקס"ז א' דיכלה הברכה על השלם וה"ה פרוסה שתהא יותר גדולה וצ"ע:

**סעיף ב**

**מניח** עט"ז דעת רבי שלמן בגמרא שם ל"ט ב' דמייתי בתנאי יע"ש ובחידושינו כתבנו הגי' תוך השלימה או תחת השלימה לרש"י העיקר השלימה וקאי אפלוגתא דר"ה ור"י ולדידן הפירוש הפרוסה עיקר וקאי אחיטין ושעורין ודע דאפילו פרוסה גדולה חיטין יותר משל שלימה שעורים אפ"ה מניח שתיהן יחד:

**סעיף ג**

**ואין** עט"ז דמין ז' או חשוב או חביב קודם כשרוצה לאכול משתיהן הא אין רוצה ל"ש קדימה ובסעיף ה' דמסלק פת עכו"ם היינו שרוצה לאכול אלא משום פרישות נזהר בזה מש"ה מסלק ובאות ה' בט"ז אי"ה נבאר בזה ועא"ר יו"ד:

**סעיף ד**

**כיון** עט"ז ועמ"א אות ו"ו. כתב הפרישה כוסמין ושיפון כוסמין קודם דכוסמין מין חטים ושיפון מין שעורים יע"ש ועיין מנחות ע"ן כוסמין מין חטים שיבולת שועל ושיפון מין שעורים ור"ש פ"ק דכלאים מ"א ושיבולת שועל ושיפון שקולים הם שיפון קודם דחשוב ונקי יותר משעורים כידוע ועתוס' שם ברכות ל"ט ב' ד"ה כתנאי יע"ש ואי"ה בר"ח וריי"א אבאר עוד:

**סעיף ה**

**אם** עט"ז עתוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה אבל ומ"ש ספק השר מקוצי דאפשר דוקא טמאה וטהורה ברירה (באין אוכל בטהרה כו') הא של עכו"ם דוקא של ישראל ושלא יקבע להלכה הרואה כן צוה לסלק כעין מ"ש במ"א ט' או היה מסופק דאפשר דוקא של ישראל או דוקא עכו"ם כי פת עכו"ם קיל טפי עי"ד קי"ב סט"ו בהג"ה ומש"ה ההכרח לסלק. או אפשר דמ"ש המחבר נזהר מסלק פת עכו"ם קאי אריש גם כן בין אין נזהר ובנזהר אם אוכל של ישראל מסלק שלעכו"ם שלא יראה בושתו שנקי ומניחו משא"כ באין נזהר ואוכל של עכו"ם אי"צ לסלק של ישראל כי אין בושת שרוצה בנקי ואין ניכר מעלת ישראל בו. ועא"ר בזה ומ"ש עוד עי"ן מ"ש במ"א אות ט' וט"ז בזה ועי"ד בש"ך כ"א וט"ז ח' דאורח מיסב אצלו איכא איבה אם לא יבצע עליו על של עכו"ם מש"ה הותר לבצוע עליו ולכל הסעודה משמע רק רשות ע"ש ובסט"ז בהג"ה ובמ"א י"ב כתבנו דבתה"ד וב"י משמע דמצוה להקדימו:

**והנה** באין נזהר ושל עכו"ם שלם אפילו ושל ישראל נקי וגדול פתיתין שלם עדיף מעשר מעלות כמבואר ס"א מ"א א' ואם של עכו"ם חטים וישראל שעורים וכדומה י"ל מניח שתיהם יחד כבס"א ומשמע שם אפי' נגד כמה מעלות מעלה דמוקדם בקרא שקולים היה וירא שמים י"ש עיין לבוש ס"א (מ"ש שקולים) ובנזהר מפת של עכו"ם והוא שלם ושל ישראל פרוסה צ"ע ויראה י"ש י"ש יניח זה אצל זה ויבצע רק מכשר אע"ג ד"י"א יבצע משתיהן כאן א"א ושם ג"כ י"א יבצע מפרוסה וענ"ץ וא"ר והנלע"ד כתבתי ואין להאריך:

**ועיין** בסי' קצ"ו א' לענין זימון ובמ"א א' י"ל אח"ד נזהר ואח"ד אין נזהר והשלישי לא אכל כ"א כזית דגן תבשיל או ירק כבסי' קצ"ז יע"ש ואיבה ליכא כ"א ברוב אוכלים פת עכו"ם לא א' וא' עש"ך י"ד קי"ב אות כ"א ועי"ד בסי' פ"ח בש"ך אות ב' משמע נזהר מפת עכו"ם ובפרט דרך נדר דאסור להעלות על השלחן שאוכל פת עכו"ם ע"ש:

**סעיף ו**

**י"מ** פת כו' עט"ז מה שמתרץ קושיית הב"ח כעין זה כתב הפרישה. והנה זה משום דמ"ה אין חייב בבהמ"ז כ"א כדי שביעה ממש הקילו בדרבנן אבל למ"ש הלבוש בקפ"ד ס"ו דבכביצה מ"ה חייב (עמ"א קפ"ד י"א) צ"ע למה הקילו כאן בספק ובעינן באחרים קובעים דהיינו ג' או ד' ביצים כמ"ש א"ר י"ז בשם ספר אור חדש יע"ש. ומיהו המוציא דרבנן הוי כבסי' קס"ז במ"א ז' וט"ז י' ועוד א"נ ד"ת מה לי המוציא או במ"מ:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. דע דשלש ברכות בלחם גמור מ"ה הוא ויש להסתפק פת בכיסנין אם אכל כדי שביעה אי הוי מ"ה או מדרבנן ונ"מ באם מסופק אם בירך או לאו והנה פת לעקוכין עי"ד שכ"ט בש"ך אות ט' די"א עיסה במי פירות לאו לחם לחלה ה"ה לבהמ"ז לאו להם מיקרי ואין בשבע רק מדרבנן אטו לחם ד"ת ובלא שבע לא גזרו ולהמחבר שם הוי ד"ת וטרוקנין להטור סובר דמר בר רב אשי חולק ברכות ל"א א' עב"י כאן וכעכין הם פת גמור רק שרגילין לכוס אותם לתענוג ואין רגילין לאכול כדי שביעה משי"ה כל שלא קבע סעודה לא גזור הא כדי שביעה הוי מ"ה וכן פת שממלאין צוקר ושקדים פת גמור הוי באופן שכעכין ופת שממלאין כיסים אם כדי שביעה מ"ה חייב ובספק חייב לברך כבסי' קפ"ה ופת הנילוש במי פירות לרא"ש ספק הוא הואיל ואין חייב בחלה לאו לחם הוי ואם מסופק הוי ס"ס שמא בירך ושמא הלכה כרא"ש וס"ס בד"ת וספק א' בדרבנן די כמבואר בי"ד ק"י כה"ג וכובא דארעא ג"כ ספק הוא ובחידושינו ברכות ל"ה א' ומ"ב א' הערנו בזה. ובמ"א אות י"ו כתבנו דהוי מ"ה ושאני חלה יע"ש:

**נסתפקתי** באם שנים אכלו פת גמור וא' אכל פת כסנין כזית דא"צ לברך בהמ"ז אם יכול להוציא אותם ומה שהביאני לזה הוא מ"ש בקצ"ז במ"א וט"ז י"א ג' דכזית יכול להוציא אותם שאכל כ"ש דמ"ה ערבים רק שא"י לומר שאכלנו וכאן יכול לומר שאכלנו אלא דחז"ל לא החמירו עליו כזית לברך דליכא למיגזר אטו כ"ש דאין רגילין לקבוע עליו כו' ומ"מ שאכלנו יכול לומר א"ד כל דלא מחויב מדרבנן לא תקנו שיוציא אחרים דבב' שאכלו א"צ שאכלנו אפי"ה אין אחד מוציא חבירו אא"כ אכל כזית כמ"ש המ"א קצ"ז י"א כבסי' קצ"ג ס"א וטעמא נראה כי מדרבנן החמירו דלא הוי כ"כ ערבות הואיל ואי לא אכל לא מחויב הלכך בעינן שיהא חייב מדרבנן ה"ה כאן. ואי"ה יבואר עוד בקצ"ז י"א מזה ועמ"א קס"ז מ' ובמ"ש שם ובפתיחה כוללת מזה:

**סעיף ז**

**וי"א** עט"ז וב"ח החמיר שלא ליתן בלחם משנה מעט שומן שראוי לחוש לדעת המחבר דאין מברכין המוציא ובהמ"ז על זה. ומיהו לחם שנותנין בו זאפרין דאין זה בכלל ולכ"ע לחם גמור הוי וכן נותנין צמוקים מעט בסתם מ"מ האי לחודיה קאי ואין מעורב ושפיר הוי לחם משנה:

**והוי** יודע אם מונח על השולחן פת גמור ופת הנילוש בשומן אפי' אם דעתו לקבוע סעודה ממנו אפי"ה יברך המוציא על פת גמור ועא"ר אות ב' בשם כ"ג:

**סעיף ח**

**כעכים** עט"ז ואפי' הם לחם גמור חמשת מיני דגן נילוש עם מים לבד הואיל ועשוין רק לכוסס לתענוג ואין אוכלין אותם כ"ש לא החמירו בכזית וביצה עיין רש"י ברכות ל"ח א' כעכים וב"י כאן בשם הערוך בשם רבינו האי גאון על פסוק ולחם צידם יבש היה נקודי"ם כסנין הוי יע"ש בב"י מזה ומ"ש אפי' נוטל המלוי ובין לא ניטל מברך במ"מ עמ"ש אי"ה באות י"א מזה. כסנין לשון כי"ס טור וערש"י מ"א ב' ד"ה פת הבאה בכסנין ואי"ה יבואר בקע"ז:

**סעיף ט**

**אובליא"ש** עט"ז עיין ברכות מ"ב א' לחמניות רש"י פירש אובליא"ש הא נילו"ש או ניבלא"ש קבע נמי לא מברך כ"א במ"מ ומעין ג' ולתוס' ד"ה לחמניות אובליא"ש לחם גמור ונילוש או ניבליא"ש בעינן קבע ובש"ע פסק כתוס' והיינו דר"י לא רצה לסמוך להקל כו' כי שמא כרש"י דנילוש לא מהני קביעות וממילא באובליא"ש ג"כ החמיר שבעינן דוקא קבע ובלא קביעות אין לאכול. ומ"ש בנאליסנק"י והנה תחלה כתב דדינו כמו טריתא בסט"ו דלא מהני קביעות ובסוף משמע דחזר מזה וסובר דמהני קביעות וי"ל וצ"ע:

**סעיף י**

**ואי** עט"ז דבריו הקדושים צריכין עיונא ודקדוקא רבה ויש בהם מקושי ההבנה. תחלה דקדק בהמחבר דבמרדכי יליף לחמניות תוך הסעודה מק"ו מכסנין (דפת כסנין מבואר ברכות מ"א ב' אין לך טעון ברכה לאחריו ולא לפניו אלא פת כסנין וכפי' התוס' שם ד"ה אלא כ"ש לחמניות היינו נילוי"ש דלרש"י קביעות לא מהני ואף לדידן דמהני קביעות מ"מ בלא קבע לא עדיף מכסנין ואין פת פוטרתן ומברך במ"מ ולאחריו בהמ"ז פוטרתן ואובליא"ש לדידן בלא קבע לחם גמור ופת פוטרתן) והמחבר השמיט כסנין ענין זה ונקיט לחמניות דיש לטעות ולומר דדוקא לחמניות ותי' זה דהמחבר סובר רבותא אח"כ כתב דלחמניות תוך הסעודה בלא קבע צריך במ"מ אין תלוי בדעתו אם כוונתו לשביעה או לקנוח אלא אם אכל שיעור ממנו שאחרים קובעין בפ"ע או לאו והוכיח זה מהמרדכי דיליף ק"ו לחמניות מכסנין וסובר הט"ז ז"ל היינו מהא דברכות מ"ב א' דבגמרא דידן אמרינן בלחמניות בלא קבע לא מברך המוציא אלא במ"מ ומינה יליף לכסנין וברי"ף כתב ומסתבר היכא דאכל בתורת כסנין כו' והואיל וברי"ף נאמר הפסק בפירוש על הכסנין בלא קבע במ"מ ממיל"א בתוך הסעודה בלא קבע אין פת פוטרתן במ"מ ר\כ"ש לחמניות דלרש"י קבע לא מהני בנילו"ש כו' וא"כ ודאי לאו בדעתו תליא אלא בשיעור שאמרים קובעין כבס"ז זהו תורת כונתו אבל ודאי הרי"ף מירי שלא בסעודה (עיין בס' חמד משה ולפ"ש א"ש) אלא שתמוה דהמרדכי יליף לה מברכות מ"א ב' כסנין תוך הסעודה מברך לפניהם כמש"ל. ומ"ש לשון אכל ולשון הביאו לפניו יע"ש:

**שוב** ראיתי שדברי מים חיים יוצאים מן המקדש וערבים ומתוקים כי בב"י סובר שהמרדכי חולק עם רבינו מאיר (או ר"י) כי ר"מ סובר דנילו"ש תוך הסעודה פת פוטרתן ומרדכי יליף מק"ו מכסנין דאין הפת פוטרתן והב"ח בס"ה סובר דוקא לאחר הסעודה אין פת פוטרתן הא תוך הסעודה פת פוטרתן וכנראה מתו' ברכות מ"א ב' ד"ה אלא שחולקין על רש"י ופירשו קודם בהמ"ז איירי יע"ש. והמחבר סובר דאי הכל תוך הסעודה נמי מברך לפניהם ומברכות אין ראיה וע"כ יליף מדף מ"ב הואיל ובכסנין אמר הרי"ף דמ"מ ממיל"א ה"ה תוך הסעודה כ"ש לחמניות ואם כן ודאי בשיעור תליא מילתא וכדכתיבנא. ומה שהראה לסי"ג אות י"ט ואי"ה שם יבואר ועמ"א אות כ"ב:

**סעיף יא**

**טפילים** עט"ז באות ח' כסנין לקח המילוי אפ"ה במ"מ ואף עם המילוי במ"מ ואע"ג דמולייתא עיקר כמ"ש המ"א ט"ו מ"מ הפת אין טפל לו משא"כ רקיקים עם נויא"ט הוי טפל ממש ועם הנויא"ט אין מברך כלל עם הפת:

**מ"ש** המחבר בס"ט פת חצי זית המוציא דלאו ק"ו גמור הוא ובכ"מ פ"ג מה"ב הי"ב דבתחלה שמא יאכל כשיעור יע"ש הביאו הא"ר אות כ"א אבל פת כסנין לא חיישינן שימלך ויקבע סעודה דאין דרך לקבוע סעודה על פת כסנין:

**סעיף יב**

**אם** עט"ז עב"י לשון הר"מ ז"ל פ"ג מה"ב ה"א ופירוש הב"ח והנה מלת לחומר"א אין נזכר בב"ח ויראה שהוא מדברי ט"ז לשיטתיה באות וי"ו כל שאין בריך במ"מ פוטר הכל וממילא בהמ"ז עדיף ברכה א' מעין ג' מלברך שלש ברכות אבל להב"ח שם קשה זה. והנה אף שדחה הט"ז דברי הב"ח מכל מקום אם אירע שאכל ולא נתן דעתו אם היה כזית או לאו או היה בהם תואר לחם או לאו יש לומר אע"ג דלא אכל כדי שביעה דמדרבנן חייב לברך הוי ס"ס שמא היה בפירור א' כזית ושמא היה תואר לחם וכה"ג מברך בהמ"ז (עמ"ש בהנהגות או"ה) ואם ודאי היה חדא לריעותא ובאידך ספק איכא לעיונא דאם אכל כ"ש הוי ספק תורה ומברך ולא אכל כ"ש ספק דרבנן ולקולא אלא דיש לומר דמ"ה אין חייב לברך דבישול מבטל אפייה ומדרבנן חייב הוי ספק דרבנן ולקולא ואין מברך אלא ברכה א' מעין ג' ובאנו למחלוקת הכ"מ ולח"מ פ"ח ה"ה מה' ק"פ בצלאו ואחר כך בשלו להכ"מ פסק דלא כרב הונא פסחים מ"א א' הוי מ"ה ולהלח"מ הוי מדרבנן אלא בחו"מ פרק ששי ה"ו סיים דאין בה טעם מצה וכ"ה בש"ע תס"א הא בישול אין מבטל אפייה. אם כן הוי מ"ה כל שיש כזית או תואר לחם וכדאמרן:

**והט"ז** ז"ל דרך בדרך הב"י דהתחיל בבישול ומרק ומה דסיים פתח אלא שהב"י סובר כי הר"מ ז"ל פסק במרק חדא לטיבותא סגי כרב יוסף וכרב ששת ובישול תרתי בעינן כזית ותואר כו' והט"ז סובר דלר"מ תרתי בעינן כזית ותואר הן בישול או מרק אלא דבישול אע"ג שלא היה תחלה בפירור א' כזית כיון דע"י בישול בכ"ר נדבק יחד דבק יפה ויש אז כזית בחתיכה א' שפיר מקרי כזית ואם יש תואר לחם מברך המוציא ובהמ"ז ומרק אין דבק טוב וצריך שיהא בפירור א' כזית ותואר לחם בודאי יש במרק כ"ז שלא שרה זמן מה החוש מעיד דלא סר תואר לחם ממנו. וה"פ אם יש כזית תנאי זה למרק או תואר לחם לבישול ותרתי בעי ויהיה הרישא וסיפא קאי לב' חלוקות (דלא כב"י) ומ"ש ולדינא אין לנו אלא פסק הש"ע עמ"ש אי"ה במ"א אות כ"ד. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז. ומ"א כ"ה אי"ה אבאר בהא דפרוסה קיימת הא בישלה קתני יע"ש:

**סעיף יג**

**אלא** עט"ז ועב"י מסברא וב"ח כתב דאל"כ למה נקיט חביצא ויש לומר או רבותא אע"ג שנדבקים תו אין תחלה כזית בפירור א' כו' עמ"א כ"ד או דאע"ג דלית תואר לחם ע"י המרק אם יש כזית כו':

**מ"ש** הר"ב בהג"ה עסי' קפ"ד לכאורה אין לו מקום כאן ומ"ש באות הקדום יש ליישב זה דנ"מ לפירוש הב"ח ולמ"ש והבן:

**סעיף יד**

**דפירורין** עט"ז ה"ה מס"י וא"י משם אין ראיה דיש לומר דזה גרע אם כן ה"ה מסי"ב אין ראיה. ומכל מקום הכין הוא:

**סעיף טו**

**ביין** עט"ז לאו הואיל ונתאדם הפת חשיב ליה כפת כסנין דאם כן לא להני כזית אלא שעי"ז נשתנה תואר לחם באין כזית ונקיט כסנין לדוגמא כמו התם אע"ג דפת הוא מברך במ"מ ה"ה כאן:

**סעיף טז**

**ואפילו** עט"ז דעת ר"ת פסחים ל"ז ב' תוס' ד"ה דכולי עלמא דחלה מגלגול עבה אפילו דעתו לבשלה בקדירה"ה חייבת מיד בחלה עריסותיכ"ם כתיב וכן בלילה רכה ואפה בתנור לח"ם כתיב וחייב והמוציא בלילה עבה ע"ד לבשל באלפ"ס הן משקה או שמן רב הואיל ויש תואר לחם (ול"ד לס"י בישול קדירה לא חשיב תואר לחם משא"כ באלפ"ס עמ"א אות ל"א ול"ו) מברך המוציא וראיה מברכות ל"ז ב' היה עומד ומקריב מנחות משמע אף מחבת ומרחשת דדעתו ע"מ לטגנה בהרבה שמן המוציא אבל הרא"ש פ"ק דחלה מ"ה עיסה כו' סובר דחלה אין חייב אא"כ ע"ד לאפותה ואח"כ נמלך והמוציא אפ"ה אין מברך אע"ג ע"ד לאפותה ונמלך וטגנה במחבת ברב שמן או משקה במ"מ וההיא דמנחות במאפה תנור כו' והא דטחנה אפאה בשלה המוציא פרוסה קיימת (ברכות ל"ז א') ר"מ הוא דאין בישול מבטל אפייה ואנן קי"ל כרבי יוסי עכ"ל וכ"כ הרא"ש בפסחים שם מבואר להדיא דע"ד לאפותה ואפילו אפה וטגנה באלפס אח"כ מבטל כו' וההיא דמעשה אלפס חייב במעט שמן כבסי"ד בהג"ה. ובטור כתב כאן בלילתו עבה חייב בחלה. והמוציא ביש תואר לחם תמה הב"י הא בי"ד שכ"ט פסק כר"ש דוקא ע"ד לאפותה והב"ח כתב דגם כאן מירי ע"ד לאפותה דמודה הר"ש דחייב בחלה והמוציא וזה אי אפשר כמש"ל וכ"כ הפרישה דהרא"ש אף ע"ד לאפותה מחייב בחלה לא המוציא ממה שכתב טחנה אפאה כו' מ"ש הט"ז א"ש המחבר כאן ואע"פ דחייב בחלה היינו ע"ד לאפותה בי"ד שכ"ט סי"ג (ובמקצת דפוסים שם עיסה שבלילתה רכ"ה יראה דצ"ל עב"ה יע"ש) בהמוציא אין מברך כר"ש בפ"ק דחלה אע"ג לדידן בס"י כזית המוציא דבישול אין מבטל אפייה ושני לן בההוא דצלאו ואח"כ בשלו ומצה בתס"א דטעם מצה בעינן כמ"ש באות י"ב ובמ"א אות כ"ה מ"מ קי"ל דאין מברך המוציא בעיסה שטיגנה באלפ"ס ושאני בס"י דהוי לחם גמור תחלה ועמ"א ל"א וא"ה

שם יבואר. ואפ"ה הקשה הב"י על הטור וליכא למימר ע"ד לאפותה כב"ח דמ"מ פסק דלא כר"ש כו' כמש"ל אלא דדברי הט"ז א"א לפרש כן במ"ש מדתלה חלה בהמוציא ואין לומר דלר"ש אה"נ דאין מברך המוציא והטור בהא פסק דלא כוותיה א"כ מאי קושיא דתלה חלה במוציא דלר"ת נמי שוין דין דחלה בלא תואר לחם מגלגול חייב והמוציא תואר בעינן וי"ל דלר"ת שפיר הזכיר חלה דעיקר ראיה הואיל וחייב בחלה ומ"מ כאן תואר לחם ג"כ בעינן אלא דא"כ אימא כב"ח סוף דבר אני העני לא הבנתי בכאן כוונתו על בורי'. ועמ"ש אי"ה במ"א ל"א מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יז**

**שנהגו** עט"ז שכ"כ המ"א אות ל"ד ועמ"ש הט"ז אות וי"ו (ט"ס ד') דמ"א הוי קולא וכ"ש מעין שלש לקצר בברכות הוי קולא וי"ל אמאי לא היכא דספק אם במ"מ או יאמר שהנ"ב כבקס"ז ס"י וצ"ע בזה והיינו בדיעה א' כר"ש ויש חולקין הוא ר"ת כמו שציין באר הגולה ומ"ש באות ט"ז יש חולקים כוונתו אדיעה א' ושם צ"ע כמ"ש לעיל:

**סעיף יח**

**אלא** עט"ז ואף לר"ת דוקא בתואר לחם מברך המוציא (ושאני חלה עתוס' פסחים ל"ז ב' ד"ה דכ"ע) ועמ"א אות ל"א:

**סעיף יט**

**ואין** עט"ז ממ"ש שנאפי"ת אח"כ בטיגון יורה כמ"ש המ"א ל"א ול"ו דוקא אפי"ה ע"י טיגון הא בישול בקדירה לית תואר לחם ומוכרח הוא מס"י ולאקשי"ן אף ע"י טיגון לית בהו תואר לחם. ומ"ש אם נילו"ש במים ומטוגן בדבש הוי כסנין כמו הויז"ן בלאזי"ן הני דידן עושין ממי ביצים. ומ"ש במים שנתלבן או יין אדום התם מטעם דלית תואר לחם ואפשר ע"י דבש ר"ל דאין בו תואר לחם אבל ממ"ש כסנין משמע מטעם כסנין הוי וצ"ע:

**מ"ש** הר"ב בהג"ה בסי"ד מעשה אלפס המוציא ומעט שמן שמושחין האלפס לאו שמן הנה מעשה אלפס בלא שמן הלכה כרבי יוחנן פסחים ל"ז א' המחבר בי"ד שכ"ט ותס"א ס"ב הביאו וא"י למה השמיט כאן שעיקר מקומו ומ"ש הר"ב מעט שמושחין האלפס בהר"ש פ"ק דחלה מ"ה כתב סתם מעט שמן שמטגנין בו וכ"כ הב"י בשם הגמי"י פ"ג דברכות ואמת ח"י מה נטגן במחבת עם שמן כ"א מנחות חביתי כה"ג במעשה קרבנות פי"ג ה"ג אבל מחבת ומרחשת המ"ז שם משמע דנאפית במחבת כך בלא שמן רק תחלה נילוש בשמן ופושרין וע"ש ובתוס' פסחים ל"ז ב' ד"ה דכ"ע נקטו מחבת ומרחשת וצ"ע ועמ"ש במ"א ל"ז מזה:

**סעיף כ**

**ודוקא** עט"ז מ"ש הר"ב בהג"ה בתנור ל"ד ה"ה באלפס במעט משקה מברכין המוציא כבסי"ד בהג"ה ומ"ש דוקא קבע סעודה עליה ועיקר רבותא דל"ת דין טפלי קמ"ל. משמע אם הפשטיד"א פירות ובצק משאר מינים טטרק"א וכדומה הפירות עיקר ובטל הקמח ואין מברכין שהנ"ב רק ברכת הפירות עמ"א ט"ו. ובאלפס במשקה אפי' קבע סעודה אין לאכול אא"כ תוך הסעודה כבסי"ג בהג"ה ועא"ר אות ל"ג וא"י מה קשיא ליה דוקא הכין הוא באלפס שמשקה אפי' קבע סעודה אין לאכול רק תוך הסעודה אפי' בלא מולייתא כבסי"ג מחלוקת הרא"ש ור"ת יע"ש:

## סימן קסט

**סעיף א**

**כל** עט"ז בלבוש ביאר זה דלא יתן פרוסה לשמש בעוד הכוס ביד שמש והיינו אף בע"ה לא יתן לו לשמש מתוך שטרוד בפרוסה ישפוך הכוס (ויראה ה"ה לאורח כה"ג כ"ז שכוס בידו של אורח לא יתן לו פרוסה דחד טעמא הוא ואפשר לחלק בין שמש לאורח) ובאורח לא יתן פרוסה לשמש בין כוס ביד בע"ה דרתח ובין בכוס באורח דמרתת וישפוך יע"ש ועב"י והר"ב כתב כה"ג אפשר דשכוס ביד בע"ה הא כשכוס ביד חבירו טרוד הוא כמו בשמש כמש"ל. ולרש"י חולין ק"ז ב' י"ל דוקא א' מאורחים לשמש לא יתן כשכוס בשמש דיכעוס בע"ה ומרתת השמש וישפוך הא באחר אורח לית לן בה והטור כתב דטרוד כו' ובש"ע לא כתב כך וי"ל כרש"י וכמ"ש אלא מדכתב הט"ז דטרוד אם כן יראה ה"ה בע"ה לשמש לא יתן כשכוס ביד שמש ואפשר מ"ש אאורח קאי כשכוס ביד בע"ה ואפשר שמש טרוד בפרוסה שלא יראה בע"ה ומש"ה אף כשכוס בשמש דוקא באורח וצ"ע:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז עמ"ש באות הקדום דכשכוס ביד א' מהם אין ליתן לו פרוסה דטרוד וי"ל דשרי כמ"ש באות הקדום ודע דוקא לאורחים שזימן הא לאחר שאין שמש ולא זימן אסור עיין יש"ש כ"ה סי' ל"ה:

**סעיף ג**

**בתורת** צדקה עט"ז הרר"י כתב בספק אם יברך והט"ז פירש דה"ה בספק אם יטול ידיו כל בתורת צדקה מותר דאין ספק מוציא מידי ודאי ואם יזהירם יקצוף משא"כ בשמש אבל הב"ח חילק בין נט"י לברכה עמ"א אות וי"ו ואי"ה שם יבואר. ואע"ג דלפני עור דכאן הוא מדרבנן שכל עצמו דנט"י וברכה דרבנן לא מקילין בספק כי האי. ועסי' קס"ג ובמ"א ב' ואי"ה יבואר במ"א עוד:

**סעיף ד**

**כל** עט"ז הנה ביש ריח או קיוהא (עיין לבוש צריך ליתן מדינא מיד מכל מין ומין שיש ריח לשמש ואף אין אדם חשוב אין מברך על כל מין בברכותיהן שוות שיודע שיתנו לו אבל באין ריח וקיוהא במדת חסידות ליתן לשמש מכל מין ומיד מיד אפילו הכי הוי נמלך אפילו יש תלמיד חכם כי לא יזהר ע"ז מאחר שאין רק מדת חסידות אבל פת א"צ לברך ע"כ פרוסה כי הת"ח יזהיר ע"כ ליתן לשמש כ"צ לחם בסעודה ומש"ה כתב פת דוקא. וממרוצת דברים נראה דאדם חשוב ת"ח וישגיח עליו וכ"כ הלבוש אבל הרר"י ס"פ אלו דברים כתב דאדם חשוב בסעודה מספקת ומסתמא יתנו לו ולא תליא בת"ח יזהיר אלא בחשוב לבד והבן וכ"כ הע"ץ. ובנ"ץ כתב שמש אין נותן לו בתורת צדקה רק שישמשו אע"ג דמצוה הוא יע"ש ועט"ז ג':

## סימן קע

**סעיף א**

**ששפשף** עט"ז. בסי' ג' דבמקום גבוה א"צ שפשוף כו' ובזה הכריע דודאי אם השתין בגוונא דשייך ניצוצות והוא עבר ולא שפשף צריך ליטול בפנים דיחשדוהו מאחר שמצוה לשפשף משא"כ כשהשתין ממקום גבוה יוצא בעליה להשתין לארץ הכל יודעין שא"צ שפשוף לא יחשדוהו עמ"א ג'. ובגמרא לא נזכר שפשוף רק ונטל ידו א' וכן בר"מ אבל ברש"י וט"ז נקטו אותה ששפשף. ובגמרא י"ל כלבוש ועיין פרישה ולמ"ש א"ש:

**סעיף ב**

**וה"מ** עט"ז רש"י ביומא למ"ד א' דלשתייה לחוד פסקינן בקנ"ח ס"ו דאין צריך ידו א'. ומ"ש הר"ב בהג"ה דלאחר בהמ"ז א"צ נטילה לשתייה ונרשם הר"י ורש"י הנה רש"י עשה כלומר הלכה בסעודה ואלו למ"ש הר"ב א"צ כלומר דוקא בתוך הסעודה חיישינן שמא יתן פרוסה הא אח"כ לא אלא משמע אף שלא בסעודה שמא ישכח ויתן פרוסה למתק השתייה דא"צ לחוש לכך ועיין פרישה. ומשמע אף שמשקה עיקר ופת למתק שא"צ המוציא אפילו הכי אסור בלא נטילת ידים וצ"ע דבקנ"ה לא משמע כן ועסי' ר"ב ואי"ה יבואר בזה. עמ"א כאן אות ו"ו אי"ה בזה:

**כתב** בתה"ק בית ששי שער חמישי מי שהוא איסטניס שרי ליטול בחוץ וכ"ה בגמרא פת ארנב"י כו' ובגמרא שם ומחזיר (השמש) הטפיח לאורחין וכפירש"י וא"י למה השמיטו הפוסקים:

**סעיף ג**

**כל** עט"ז בטור כ' כל מ"ש בע"ה עשה ומעשה בר"ש שנכנסו אורחים אצלו וגזר שיאכלו ונדדו ומנדין והלקה אותם. אדרבה מעשה לסתור שלא רצו והלקו שבדו בנדר ועיין

פרישה הקשה עוד איך בדו בנדר ותי' הט"ז דנדרי זריזין הוי וע"כ הלקה שלא קיימו כל מ"ש בע"ה עשה ואף להמ"א אות י' לאחר ההפצר היו עושין כן או מדנדרו עשו שלא כהוגן ומתורץ הכל ועיין פרישה תי' בע"א. וי"ל אמאי לא דעברו אין מסרבין לגדול מדינא דש"ס (עיין במ"א אות י' ומהרש"א פסחים ספ"ז) ודוחק לומר שאורחים היו גדולים כר"ש מדהלקה אותם וצ"ע. גם מ"מ על דרך ארץ צ"ע ועיין בר"מ פ"א מ"ה ממרים ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר:

**סעיף ד**

**פרוסה** כביצה עט"ז וכ"ה ברייתא שם לא יאחוז אדם בידו עב"י:

**סעיף ה**

**לא** עט"ז עב"י וב"ח ומ"א אות י"ח אי"ה מבואר בגמ' פסחים לא ישתה תרי משום זוגות ובש"ע השמיטו דאין מצוי עכשיו סכנה ועי"ד קי"ו א' בט"ז א' וקט"ו בט"ז אות י' בזה ולכאורה באיסור' לא פליג אף דל"ש הטעם משא"כ בסכנה נזהרים הם מעצמם ול"ש לא פלוג אבל שם יש פירושים אחרים ובפריי שם כתבנו מזה ואי"ה יבואר עוד במ"א וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**

**הגדול** עט"ז קושיית הב"ח בקס"ז סי"ד גדול בוצע ובסי"ז הבוצע פושט ידו תחלה א"כ דינא הוא ולא דרך ארץ וכ"ת בשכיבד הגדול לקטן לבצוע או בע"ה בוצע א"כ למה הוא גרגרן דשם נאמר דרשאי לכבד לפשוט יד לגדול הא גרגרן לא הוי ותי' הב"ח בשכ"א קערה לפניו והקשה מקס"ז סט"ו דא"צ להמתין על הבוצע (וי"ל התם משום הפסק משא"כ כאן) ע"כ תירץ דמיירי שגדול נתן רשות לקטן לבצוע ואפ"ה אין ראוי שיפשוט יד ג"כ דהר"ז גרגרן ונוטל רשות יש לו מעלה א' שיבצע אבל לא לפשוט יד ועמ"א אות ו' פירש כב"ח ולכן מפרש בקס"ז אות ל"ז שגדול נתן לו רשות לבצוע יע"ש והט"ז יפרש התם בבע"ה וי"ל דברי הט"ז בע"א וע' פרישה ואין להאריך:

**סעיף ז**

**אבל** עט"ז בד"מ ביאר זה דכשאומר לחבירו בא ואכול עמי וירא שמא יסרב אומר מה לך באכול עמך פ"א שנראה שאומר כן שלא יסרב בו ולא שיבוא לידי פרעון זה שרי יע"ש וא"כ לק"מ מ"ש הט"ז ז"ל:

**סעיף ח**

מפני עט"ז וקשה מסכ"ב דמקנח מקום נשיקת הפה או שופך מים והא איכא סכנה אם לא שנחלק בין שיורי כוסות ובין יש הרבה משקה בכוס דאין סכנה ולי"א דוקא לידו

אסור (עמ"א כ"א) א"ש ובלבוש סט"ז ואם יודע שחבירו אינו מאניני הדעת מ"מ יקנח מקום נשיקת הפה ועא"ר:

**סעיף ט**

**לא** עט"ז פי' כלבוש רק מ"ש הלבוש עד לאחר הסעודה כתב דא"צ רק לאחר שהניח לכ"א חלקו רשאי מיד ניתן לשמש ועמ"ש אי"ה במ"א אות כ"ג מדין השמש ועסי' קס"ט ס"א:

**סעיף י**

**אע"פ** עט"ז. ואם יש תשעה ושמש יראה דאוכל בלי נטילת רשות כדי שיוכלו לברך שם ואפשר ברכת הזימון שאני ואי"ה בסי' קל"ג יבואר עוד בזה. שוב ראיתי באר"ר כ"ד הרגיש בזה:

**עיין** א"ר אות כ"ג וכ"ד העתיק כמה דברים טובים כדרכו הטוב נקיי הדעת אפי' סעודת מצוה וכ"כ עט"ז. של"ה כל האוכל אכילה מרובה עובר ג' לאוין השמר לך. פן תשכח. בל תשקצו. לא יאכל וישתה מעומד ולא יעמוד מיד וישתה כשיעור ברכה אחרונה בהמ"ז מעין ג' בנ"ר. דעתו מעורבת עם הבריות לא יבכה בין השמחים כו'. כתב של"ה או פי' (שוי"ם) היינו תוסס בחבית לא מה שעולה כששופך בכלי ומ"מ יש ליזהר גם ממשקין שנתגלו יין מים וחלב אע"ג דהאידנא מותרים שומר נפשו ירחק מהם. יע"ש כמה דברים טובים:

**מ"ש** המחבר בס"ב אחר ששתית ונשאר יין כו' עיין לבוש פירוש דמיירי באין איסטניס ובסי"ז מיירי בחבירו איסטניס וכמ"ש בע"ז אות ח' מזה:

## סימן קעא

**סעיף א**

**אפילו** עט"ז כל לצורך מותר להפסיד אוכלין דליכא ביזוי עמ"א א'. עסי' קפ"א ס"ט. ועסי' ק"ס ס"ב לנט"י ביין יש מתירין והיינו באין לו מים דאל"כ יש ביזוי והפסד. מ"ש המחבר אין מניחין עליו בשר חי ב' טעמים דממאיס או שצריך הדחה משום דם ואפילו בשר צלי במוהל אסור דממאיס:

**סעיף ב**

**ואין** עט"ז וכ"כ מ"א א' ונראה דפת דוקא לסמוך הקערה שרי דצורך אכילה אי אין ממאיס אבל לעשות בו מלאכה שא"צ אכילה לסמוך איזה דבר אע"ג דלא ממאיס אסור בפ"ת דוקא דהוי כמו זריקה לתי' התוסי שהביא הב"י ומיהו לכסות הכלי בו שרי וכדומה דמה לי שמונח כאן או במקום אחר ולכסות הכלי בספרים נראה דאסור ועסי' קנ"ד במ"א י"ד תיבה כחלון כו' ספר שאני דמוכח דמניחו כאן לכסותו והטורי זהב

אוסר שם ספר תחת ספר לכסות יש לומר כ״ע מודים דאסור לעשות כן. וצ״ע. והנה שמואל אמר עושה כ״ל צרכיו בפת ברכות נו״ן ב׳ והעתיקו הטור ובש״ע השמיט מלת כל לשיטתיה דלזרוק אפי׳ אין ממאיס אסור דביזוי שלא לצורך אכילה אסור ודוקא לסמוך עליו אם כן לית הלכתא בהא כשמואל וז״ש כמאן אזלא הא דשמואל כר״א ואין להאריך:

**סעיף ג**

**קופה** עט״ז בשל עץ ומכוסה מותר ובספרים בתוכה דעת הב״ח דשרי וט״ז אוסר בי״ד רפ״ב אות ד׳ אא״כ מחברו לכותל במסמרים ודעתו שם אפילו גדולה מחזקת מ״ם סאה אסור (עמ״א סימן ר״מ אות י״ט יע״ש ועמ״ש בסי׳ מ״ם בתפילין כלי בתוך כלי יע״ש) וא״ר כאן בשם נה״ך מתיר לישב על תיבה של עץ ומכוסה ואין בידי כעת נה״ק ואם יש בו ס״ת יראה דאסור וא״ה יבואר. שוב ראיתי בכ״ש עירובין למ״ד סיים דארגז קטן ואין כליין שרי או שיש ד״א עמו ובס״ת אסור ולישן אסור על תיבה שיש ספרים ומ״ס סאה יש לומר דשרי וא״ה יבואר בר״מ:

## סימן קעב

**סעיף א**

**ואינו** עט״ז בקס״ז ס״ח וע״ש. ואם יש לו עוד משקין המחבר מודה דיברך וישתה עוד ומ״ש הר״ב וכן נראה עיקר עב״ח נ״ק וצ״ע בספק ברכות ועמ״א. בגמרא נו״ן ב׳ תנא חדא בולען ותנא פולטן הא במשקין כו׳ ולא מוקי תרווייהו במשקין ופולטן כשיש לו אחרים ואין דחוק לאותם משקין עיין ר״מ פ״ח מה״ב הי״ב וברי״א ז״ל ועמ״א כאן בזה. עמ״ש אי״ה באות ב׳ מזה:

**סעיף ב**

**יפלטנו** עט״ז ברכות ל״א א׳ ודיעבד אם בירך בסילק לכ״א יצא ב״ח. עיין ר״מ שם פולין ואפונים הם שאין נמאסים יע״ש. בכוס קידוש כה״ג נמי אם יש יין אחר יפלוט זה עסי׳ רע״ב בט״ז ומ״א י״ט ול״ב יע״ש:

**קשיא** לי למ״ש בסימן ס״ב בט״ז א׳ דהרהור כדיבור באונס יצא כאן אונס גמור יהרהר ויברך בעודו המשקין בפיו ועמ״א אי״ה א׳ מזה:

## סימן קעג

**סעיף א**

עיין ב״ח במ״ש הקדירה לא הודח יפה אסור עם גבינה הא לאחריו שרי וכ״כ הש״ך בי״ד פ״ט אות י״ח ועסי׳ צ״ט בש״ך כ״ב די״א אף לכתחלה יע״ש ומיהו הר״ב פסק שם דיעבד עמ״ש בפריי שם אבל אם נפל גבינה לתבשיל דהתם מותר דכבר נתבטל בס׳

והיינו שלא רחוצה יפה הא לא הודחה כלל אין בו ששים יע"ש בצ"ה. שומן אווז יש מקילין עיין לבוש כאן ובט"ז פ"ט ה' ב"ד דאווז נמי יש לאסור ואין לפרוץ גדר יע"ש:
**שאלה** ס"ס אי מהני בסכנתא או לאו. והנה למ"ש ב"ד ק"י ס"ס במקום חזקה לא אסרינן ומזה דן בפני יהושע בקו"א לכתובות בסוגיא דפ"פ דס"ס גרע מחזקה וחמירא סכנתא מאיסורא דתלינן בזאב כו' וגילוי לא אוקמיה אחזקה וכדומה אלמא לא סמכינן אחזקה בסכנת ה"ה ס"ס לא מהני ולמ"ד ס"ס כרובא או עדיף מינה יש לומר דמהני ס"ס בסכנה כמו באיסורא. אבל חד ספק ודאי אסור וצ"ע:

## סימן קעד

### סעיף א

**ואין** עט"ז התוספות ברכות מ"א ב' ד"ה אי הכי דקידוש וברכת אירוסין וי"א הבדלה ואף יין שפסול לקידוש כבסי' רע"ב ס"א ראוי הוא לברך פה"ג ולא פלוג חז"ל וע"ש בתוספות עוד טעמים י"א דנשתנה לעלויא ומברכין פה"ג וקשה דייסא נמי נשתנה מפה"א במ"מ ולמה פטר להו פת ובחידושינו כתבנו מזה עמ"ש במ"א ט':

### סעיף ב

**אפי'** עט"ז בד"מ אות ד' צידד בזה לפי מה שכתב הטור בריי"ג דבזה"ז ג"כ יש קבע לשתייה א"כ הוי כסעודה ואפי' לא היו המשקין לפניו כשבירך על היין אין צריך ברכה על המשקין ברכה ראשונה ואחרונה אפילו שלא בסעודה ועמ"א ר"ח אות כ"ד ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ג

**אלא** עט"ז ברכות נ"א ב' במשנה ונ"ב א' והב"ח כתב דלרבותא דב"ש אפילו מטי זמן בהמ"ז אפ"ה מברך על הגפן תחלה ומ"מ רש"י חולק במ"ש בגמרא תוך המזון לא בא דמשמע הא בא תוך המזון אף לב"ה מברך וא"צ להניח לאחר המזון והט"ז כתב דלרש"י נמי לב"ה כן הוא ודוקא לב"ש דאין בהמ"ז טעון כוס בהכרח רק למצוה בעלמא מש"ה תוך המזון לב"ש מברך ושותהו ולאחר המזון מברך וטעים ומניחו לבהמ"ז הואיל ומטי זמן בהמ"ז משא"כ לב"ה אף תוך סעודה כן יע"ש בגמרא והבין. ועמ"ש אי"ה במ"א אות ב' מזה. שוב ראיתי שי"ל דמה שכתב רש"י ותוך המזון לא ב"א להם ולא פי' ולא תוך המזון אלא ה"פ דאלו בא תוך המזון והיה להם אף ב"ש מודים דמברך בהמ"ז רק בלא היה להם תוך המזון סובר ב"ש ושבעת זו שתייה כמה שכתב מ"א ב' בשם הרשב"א ולאחר המזון רבותא דב"ש כב"ח אף לרש"י אלא ממ"ש רש"י אם רצה לא משמע כן והא דלא אמר דפליגי בזה אי ושבעת שתייה דמ"מ צריך להמתין עכ"פ לערך ששה

שעות דלמא יזדמן ליה כוס בהמ"ז עסי' קפ"ב ס"א. ויראה דכוס שכר לכ"ע שותהו קודם בהמ"ז עסי' קפ"ב סעיף ב' בהג"ה בזה ואי"ה בקפ"ב יבואר עוד בזה:

**סעיף ד**

**לפני** עט"ז יין לפני המזון בא לפתוח המעיים וחשיב לשתות כמו לאחר המזון ובתוך הסעודה רק לשרות עתוס' וראי"ש ברכות מ"ב ב'. וקבע הוא ל"ד דאפילו בחול נמי תוך המזון שותה יין ודוקא לאחר המזון יש חילוק בין שבת וי"ט לחול (עיין בטור) משא"כ תוך המזון אף דהרא"ש לא למדה רק מק"ו כן הוא. ומיהו דוקא כששותה במקום אחד אבל שינוי מקום צריך לברך תוך המזון עיין ברכות מ"ג א' תוס' ד"ה בא ואי"ה במ"א אות וי"ו ועסי' קע"ח. וע' ברכות מ"ב תוס' ד"ה רב ששת:

**סעיף ה**

**של** קידוש עט"ז דאין קידוש אלא במקום סעודה שייך לסעודה ופוטר לתוך הסעודה והבדלה אע"ג דל"ש לסעודה פוטר ועב"י ופוסקים דקמ"ל דל"ת דוקא יין קודם המזון דחשוב דבא לפתוח המעיים ולשתות פוטר בתוך הסעודה ולאחר המזון אבל יין קידוש דאין בא לשתות אימא לא קמ"ל דאדרבה דמצוה חשוב יותר וזה כוונת הט"ז ומ"ש לענין ברכה אחרונה עסי' רצ"ט ל"א שקודם הנטילה אין פוטר תוך המזון יברך ברכה אחרונה אבל לדידן ספק ברכות להקל ולא יברך ברכה אחרונה על הבדלה ופוטר יין שבתוך הסעודה:

**סעיף ו**

**לא** עט"ז בכל מידי דנמלך צריך לברך בתחלה ועסי' ר"ו ס"ה אי"ה שם יבואר ועסי' קע"ז ס"ה:

**סעיף ז**

**ומושיטין** עט"ז עסי' קס"ט בט"ז אות ד' אדם חשוב סתמא או ת"ח יע"ש ועמ"א בקס"ט ז' בדעתו על הספק אי מהני ומהא דכוס נישואין משמע לכאורה דלא מהני דעתו על הספק ושוב ראיתי בק"ץ אות ז' תיקן זה וצ"ע ואי"ה שם יבואר בזה:

**סעיף ח**

**ואף** יין עט"ז אבל באר הגולה ציין באות נו"ן הרשב"א בשם הראב"ד בשם י"מ עב"י וב"ח דקובע ברכה לעצמו דשתייה ואכילה ב' ענינים הם אם כן ה"ה כל המשקים. ולט"ז לטעם א' רק במים הספק ה"ה שכר מטטרק"א (או רעטשק"י) יש ספק ועמ"ש אי"ה באות ט':

**סעיף ט**

**ישב** עט"ז ולא הבינותי זה דאפילו נימא דאין בהמ"ז פוטר בנ"ר שלפני המזון מכל מקום אין מחויב לברך מיד בנ"ר וימתין קודם בהמ"ז ויברך בנ"ר במקומו ועוד דכל דבר

חוץ מפת אין צריך ברכה במקומו דוקא עסי' קע"ח ס"ה ועמ"א כאן אות י"ד דצ"ע אם יברך בנ"ר קודם בהמ"ז. ומה שכתב בשם האר"י ז"ל ט"ס בהכרח דאיך ישתה פחות מרביעית ויברך תחלה וסוף דפחות מרביעית אין צריך ברכה אחרונה וצ"ל ולא בסוף ופ"א שתה רביעית ובירך בנ"ר קודם ואחר כך בסעודה הוצרך לברך תחלה כי בנ"ר הפסיק ועשה כן כי אדם אין שליט ברוח ובירך בנ"ר מיד או בירך בנ"ר קודם בהמ"ז והראו לו ברכה לבטלה דאפשר בהמ"ז פוטר בנ"ר או דלא היה ראוי לברך בנ"ר מיד כ"א קודם בהמ"ז ולא הוי צריך לברך תחלה בתוך הסעודה ויותר י"ל דסובר ג"כ כמ"ש הר"ב בהג"ה וברכה לבטלה בנ"ר כי בהמ"ז פוטרתו וכבעל המאור עמ"א י"ד:

**סעיף י**

**והמנהג** עט"ז ובקע"ז אות ד' ברכה אחרונה אין צריך יע"ש ועמ"א אות י"א מזה דספק הוא בתוך הסעודה יע"ש:

**סעיף יא**

**דלא** עט"ז ברכות מ"ג א' וע' טור משמע אף לכתחלה יצא בלא אמן אלא שבלא"ה מחויב לענות אמן ועסי' ר"י"ג ס"ב ורט"ו ס"ב ולדיעה א' לא מהני סברי וי"א דא"י בברכת חבירו עתוס' מ"ג ד"ה הואיל וב"י כאן אם כן ראוי שלא לצאת אלא כל א' יברך לעצמו לצאת כל הדיעות אבל ודאי המנהג כרמ"א. ע' לבוש כתב שאפשר לומר סברי על היין ואח"כ ברשות יע"ש עב"ח סברי מרנן (ורבנן ורבותיי) או סברי מוריי אבל לומר סברי מורניי שאין זה תיבה יע"ש. ע" א"ר אות ט"ז י"ז י"ח לדיעה א' יש לברך בלחש תוך הסעודה שלא יענו אמן. כששותה כוס מברך תחלה ויטעום מעט אחר כך יאמר לחיים וכדומה דכבוד שמים עדיף וי"א שי"ל תחלה לחיים דכ"ה גדול הוא יע"ש ומתעטש יש לומר תחלה ברוכים תהיו ואחר כך לישועתך חדא דנענה תחלה ועוד דהם התחילו יע"ש:

## סימן קעה

**סעיף א**

**ודוקא** עט"ז הוקשה לו ז"ל מאחר דרבותא דהמחבר שהובא השני בעוד נשאר מראשון אלמא דאי לא נשאר מא' והובא אח"כ הב' פשיטא דמברך הטוב והא רמ"א כתב דאיפכא הוי רבותא דל"מ אם נשאר כו' ובשלמא אי לאו דס"ג הייתי אומר רבותא דהמחבר אע"ג שהיו שתיהן בשעת פה"ג כו' ורמ"א כתב רבותא אף ע"ג שלא נשאר משא"כ לפי מה שתירץ הר"ב ההיא דס"א וס"ג ע"כ כתב הט"ז רבותא דהר"ב לענין פה"ג. והמעיין בב"י מבואר דכ"כ לאפוקי דעת ר"י לענין הטוב והמטיב ועא"ר א' כ' דרבותא דהמחבר דהיו ב' יינות בביתו ולא מוכן על השולחן ועמ"א א'. ודברי הלבוש ס"א וס"ג לא הבינותי דבס"א משמע כשהן שתיהן על השלהן בשעת פה"ג פה"ג קאי גם על הטוב וא"צ לברך

הטוב ומשמע דאסר תו לברך הטוב דלא תקנו אלא כשלא היה על השולחן בשעת פה"ג הואיל וחשוב תקנו ברכת הטוב כו' משא"כ בזה ובס"ג כתב דיברך על החביב ולא להרבות בברכה הא אסור לעשות כן וי"ל דה"פ אף אם ירצה לכוון שפה"ג לא יהיה קאי על הבי' אלא דא"כ יהיה צריך פה"ג והטוב על הבי' וצ"ע ובאות ד' בט"ז ובמ"א בי' מבואר כן דאם עבר ובירך על הגרוע פה"ג דיברך הטוב אחר כך יע"ש. ועמ"ש אי"ה עוד מזה לקמן:

**סעיף ב**

**שהוא** עט"ז ר"ת סובר גרוע מעט אפ"ה הואיל ומין אחר מברך הטוב ובגרוע הרבה אף לר"ת אין מברך הטוב והט"ז פסק דגרוע מעט אין מברך הטוב אא"כ ספק מברך ולר"ת לבן אף גרוע הרבה מעלת הלבן מיחשב לגרוע מעט וא"כ קשה על רמ"א ותי' הט"ז דפסק כר"ת מטעם דבריאת הגוף יותר חשוב מכל. אבל המ"א ג' פי' יותר גרוע מראשון ומעט הוא לא הרבה וכ"כ א"ר אות ה' יע"ש ואי"ה יבואר במ"א:

**סעיף ג**

**תוך** עט"ז ע' ב"י ובתה"ד סי' ל"ד מזה. עב"י וב"ח מהא דרבי מברך על כל חבית משמע אף שיש הרבה מיני יינות מברך ב"פ הטוב והמטיב ומסתברא לי' דוקא כשלא היו כולן על השולחן בב"א אבל כשבירך הטוב היו כולן על השולחן ברכה א' לכולן ואף בפה"ג והטוב מברך כששניהן על השולחן כבס"א דב' ברכות חלוקות הן משא"כ כאן ועא"ר אות ז' וצ"ע:

**סעיף ד**

**ועל** החביב תחלה עט"ז וכ"כ המ"א אות ב' עמ"ש אות א'. וכבר כתב באות א' דרמ"א מיישב ס"א וס"ג וב"ח תי' דעבר כו' אבל הט"ז ז"ל תי' דבס"א במסופק וכאן בידוע שהוא גרוע. ותראה מלשונו הצח דדבר חכמה דיבר אדונינו ז"ל כדרכו הטוב והוא דהב"י הביא על דברי הטור אבל המרדכי כתב כו' החליט דחלוקין המה ולמה זה בש"ע חזר וכתבם בס"א וס"ג וע"כ חזרה יש כאן וזה דוחק ע"כ כתב דהטור כתב אפי' שתיהן לפניו ופי' רשב"ם דוקא בידוע שא' חשוב יותר והתוס' אפי' במסופק ולרשב"ם ודאי חולק אמרדכי ומיהו הטור סבירא ליה דקושיית המרדכי אין קושיא דאין למעט בברכות כה"ג כמו ברי"א ס"ג ומיהו יש לומר התם לכתחלה ראוי לברך ברכה השייך לכ"א (ועסי' ר"ו ואי"ה שם יבואר) אבל המחבר דפסק כתוס' דמסופק נמי מברך א"ש דאין סתירה מס"א שמסופק ל"ש החביב דא"י איזה עדיף ויש לפנינו ריבוי יינות כה"ג י"ל דראוי לתת שבחים הרבה כעין ריי"א ס"ג ולא לבחון מי הגרוע כו' ובס"ג דברור בא' חשוב מברך פה"ג על החשוב שאני ההיא דריי"א ס"ג כמש"ל זה תוכן כוונתו ז"ל וא"כ ספק

עדיף בודאי בהיו שתיהן לפניו ולרשב"ם ודאי עדיף כדאמרן. ואם ידוע ששניהן שווין אין מברך הטוב כו' כ"א בסתם:

## סימן קעו

### סעיף א

**שדיבקם** עט"ז דקדק מסתמא אין בהם תואר לחם כמו מצה טחונה ומדובק בדבש דמברך במ"מ עמ"א א'. אי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותיי הייתי אוסר חביצא פירורי לחם על ידי מרק וכ"ש קניידליך וחרימזליי"ך המבואר בסי' קס"ח סעיף י' ומ"א כ"ח אע"ג דמברך עליהם מעין שלש אי בירך הזן יצא דיעבד כבסי' ר"ח ס"י על יין ותמרי דיצא בהזן ובמ"א כ"ה דייסא יש לו עלויא אחרינא בפת משא"כ חביצא פת הוא מעיקרא. ועמ"א קע"ו אות הו"ז. שוב ראיתי דשפיר עבידנא דמסתפינא התוס' בברכות מ"ו א' ד"ה בירך על הפת ממרוצת לשונם דברים לאחר הסעודה טעונים ברכה לפניהם ואחריהם אף שפירשו פרפרת פת צנומה בקערה וא"ה יבואר בקע"ז במ"א ו' ור"ח בזה:

## סימן קעז

### סעיף א

**ובסוף** אוכל עמהם פת עט"ז הלבוש הוסיף על לשון המחבר ואם בתחלת אכילתו מה"ם אוכל פת ודעתו שבסוף נמי לאכול עם פת כו'. ומה שכתב דאל"כ ואפילו לא יאכל אח"כ כו' דלא מהני כאן כו' היינו דכאן מיירי דקבע סעודה על דברים אחרים ובתחלת אכילתו היינו מה"ם ובאמצע סעודה מיירי דאי קבע על הפירות אף ליש חולקין לקמן בס"ג כל שאכל בתחלה עם פת די וא"צ שדעתו לסוף כו' היינו מ"ש דלא מהני כו' כלומר תקנה זו באמצע יאכל מעט בלא פת כ"א בקבע על שאר דברים ואז צריך תחלה ודעתו על סוף עם פת אבל בקבע על הפירות די בתחלה לבד. ומכלל דברי אתה למד שדין זה הם דברי הרר"י הובא בב"י וכ"כ במ"א אות ג' ובאר הגולה אות ב' ציין הרא"ש מירושלמי וא"י דהרר"י הוה לציין ומרא"ש ורבינו הטור משמע כל שתחלת אכילתו מה"ם בפת אף שאכל שוב בלא פת אע"פ שאין דעתו עוד עם הפת ללפת באו כמבואר בב"י ואפשר ממה שלא כתב המחבר ודעת"ו לבסוף ש"מ הכרעת המחבר הוא קצת כרא"ש וצ"ע וא"ה באות ב' יבואר עוד וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

**ואפילו** עט"ז לבאר דבריו ז"ל מוכרח אני להעתיק לשון הטור וז"ל. וכתב א"א הרא"ש ז"ל יש להסתפק בקבע סעודה על הפירות אם אכל מהן תחלה בלא פת אם יש לברך עליהם וסברא הוא שלא יברך עליהם דלדידיה הוי מחמת סעודה דעיקר סעודה עליהם

אפי' מעט בלא פת. אבל כשמביאין פירות באמצע סעודה ואין עיקר הסעודה עליהן אע"פ שמלפת בהן הפת אם אוכל מעט תחלה בלא פת מברך עליהם. הרא"ש ברכות מ"א ב' לאחר שכתב סברא הוא הביא ירושלמי רב הונא אכל תמר"י עם פתא א"ל ר"ח בר אשי פליג את על רבך שבקינהו בתר מזונא ובריך עלייהו תחלה וסוף. א"ל הם שקר נגיסתי פירוש הם עיקר סעודה ואיך אניחם לסוף. משמע אחר מזונא קודם ברכת המזון וכפסקא דר"פ לאחר הסעודה לפניהם ואחריהם (משמע תמרי אין בהמ"ז פוטר לכתחלה דלא כדמשמע ממ"א אות וי"ו יע"ש) אבל תוך הסעוד' אין טעון ברכה לאחריהם אפי' אכלן בלא פת דאי אוכלין בלא פת טעונים נמי ברכה לאחריהן בתוך הסעודה למה למימר שבקין בתר מזונא יאמר שיאכל בסעודה בלא פת ויברך תחלה וסוף. ומיהו אין להוכיח מכאן שאם הביא פירות לאכול בהן פתו ואכל מקצתן בלא פת באמצע הסעודה שלא יהא טעון ברכה לפניהם מדלא אמר ליה שיאכל תוך הסעודה דמשום ברכה דסוף אמר שבקין בתר מזונך עכ"ל העתקתיו מפני הצורך שיש בו. הב"ח פירש שהביא ירושלמי להוכיח דינו דאם הם עיקר סעודה שא"צ ברכה לפניו ואחריו נוסף על הסבר"א שכתב מעצמו ודין השני הסברא נותנת דמעט בלא פת מברך תחלה נמצא לדין א' יש סברא והוכחה מירושלמי ודין הב' באין עיקר סעודה על הפירות ואוכל מעט בלא פת דמברך על הפירות לפניו סברא הוא יע"ש בב"ח והיינו דרב הונא אכל פירות עם פת ולא בירך לפניו ואמתי לא אכל קצת פירות בלא פת ולברך לפניו עכ"פ (כמו דשאיל ליה ר"ח ב"א שבקין בתר מזונך ומברך תחל"ה וסוף ליתן שבח להי' כמו כן עכ"פ שהשיב עיקר נגיסתי יאכל מעט בלא פת ויברך תחלה) ש"מ כל שעיקר סעודה אף אוכל בלא פת פירות קצתם אין מברך לפניה. ודברי הרא"ש צריכין ביאור במ"ש תוך הסעודה אין צריך לאחריהם אפילו אכלו בלא פת מירי אי בהביא ללפת ומקצת אוכל בלא פת פשיטא דהכין הוא דאי דוקא באוכל ומלפת הכל עם פת הוא דא"צ לאחריהם אז אף לפניהם א"צ כל ללפת דעיקר פוטר הטפל כמ"ש שם הרא"ש בדברים הבאים תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה וכמ"ש בש"ע ולבוש כאן. ואי מיירי בהביא פירות שלא ללפת כלל דיי"ל דצריך ברכה לאחריו תוך הסעודה ור"פ בשמעתין מיירי בהביא ללפת ואוכל מעט בלא פת א"כ מה ראיה מירושלמי נהי דר"ח ב"א סבר שאין עיקר סעודה מ"מ ראה שללפת הביאו ואף יאמר לו שיאכל מעט בלא פת אפ"ה אין צריך ברכה אחרונה ואמר שבקין בתר מזונך משום ברכה אחרונה וצ"ל דמ"מ יאכל אותם כך בלא פת כלל כי היה סבור ר"ח ב"א שגם ללפת לא הביא כ"א לפוטרן מברכה וכעין מ"ש הט"ז וקצת דוחק גם מ"ש הט"ז במ"ש הרא"ש ומיהו אין להוכיח כו' הוי ליה למימר

בלא פת כלל צ"ע דמבואר בכללי כאן דכהאי גוונא מברך לפניה ויי"ל ועמ"ש אי"ה לקמן בזה. וכללות כוונת הט"ז ז"ל הוא כך דהרא"ש אמר דין א' מסברא ומירושלמי אין הוכחה כלל כמ"ש לבסוף כי ר"ח ב"א לא ידע אם בירך תחלה ר"ה על הפירות ואפשר בירך ואכל מעט בלא פת תחלה. רק שא"ל ליה שבקין בתר מזוני וחבירך לסוף גם כן רק הרא"ש הביא ירושלמי לתרץ קושיא שעל הרא"ש. כי כתב מספקא ליה בקבע על פירות ואוכל מעט בלא פת אם יברך לפניהם משמע הא בלא קבע פשיטא ליה דאוכל מעט בלא פת מברך לפניו והא מירושלמי מוכח דאין מברך לפניו דאל"כ ונימא אכול בתוך הסעודה לז"א משום ברכה לאחריו אמר לאחר מזונא והיינו מ"ש ומיהו מש"ה הביא הא דירושלמי לא להוכיח דין הא' יע"ש ויש ט"ס לכאורה בד"א במ"ש דכאן שאני דאכל מקצת עם הפת ע"כ צריך לברך ג"כ על מה שיאכל בלא פת וזה מתנגד למ"ש דאין צריך לברך בזה וצ"ל להיפך דבירושלמי ע"כ אין צריך לברך אף שיאכל מעט בלא פת ברכה א' וזה מתנגד למ"ש דצריך באוכל מעט מעט בלא פת באין קבע וא"ש מ"ש הטור בשם אביו הרא"ש ז"ל דבאין קבע באוכל מעט בלא פת פשיטא ליה להרא"ש דמברך ברכה א' דאל"כ למה מסופק בקבע דוקא היה להתחיל יש להסתפק בשתיהן ולפשוט דין א' ושני בספק וש"מ דהשני פשוט להיפוך ושע"ז הביא ירושלמי דל"ק על הרא"ש כמ"ש ומיהו אין להוכיח לא להוכיח דין א' ומש"ה כתב רק סברא. ומ"מ במ"ש הרא"ש דאי בלא פת כו' אכתי צ"ע כמש"ל. וכעת לא הבינותים יפה. ועיין אות ג' בשם הרר"י יש לו קצת פירוש אחר בירושלמי. ומשמע דגרס בגמרא רב במקום ר"ה ולמעט בברכות עדיף אלא טוב לצאת ידי הכל יע"ש:

**סעיף ג**

**ויש** עט"ז הקשה עמ"ש המחבר להרר"י בקבע סעודה על הפירות צריך שיאכל תחלה עם פת כו' וזה ההפרש בין קבע ללא קבע שאז צריך תחלה וסוף עם פת כבס"א עב"י. דהרר"י מביא ירושלמי דלעיל באות ב' וכתב דכי טעון ברכה לפניהם כו' ולא אמר אף בקבע ואוכל תחלה בלא פת ש"מ כל שקבע אפילו אכל תחלה בלא פת נמי אין מברך ברכה ראשונה כהרא"ש ועוד דא"כ ר"ה היה לו לעשות כן לאכול תחלה מעט בלא פת ולברך עכ"פ תחלה עליו. ומ"מ במ"ש הרר"י דכי אמרינן מברך לפניהם בלא הביאו ללפת כלל לא הבינותי דללפת נמי כל שאין עיקר סעודה עליהם בעינן פת תחלה וסוף גם תדע שהגי' בראש"ד ד"ה אכל תמרי עם פית"א היינו בהדדי ובתר"י ע"ל פית"א היינו לאחר הלחם יע"ש ומ"ש ע"כ צריך לברך כאן זה צ"ל לבר"ר זה:

**והכלל** שכתב הט"ז הוא כך באין עיקר קביעות על הפירות אז מה שמלפת א"צ ברכה לפניו עיקר פוטר הטפל ואם אוכל בלא פת צריך דעת"ו כמ"ש בס"א ואם עיקר על הפירות למ"ש מקודם אף הרר"י מודה להרא"ש ומ"מ יעשה לצאת ידי הכל לאכול תחלה עם הפת ואז כשאוכל אח"כ בלא פת אף לבסוף הואיל ובירך תחלה דיברך:

**סעיף ד**

**כיון** עט"ז כל שאוכלים עם הפת א"צ ברכה לפניו אף בלא קבע ובלא פת יש חילוק בין קבע דא"צ לסוף פת ובלא קבע צריך תחלה וסוף פת כבס"א א' אות א' וג'. מ"ש ביי"ש קודם האכילה היינו לאחר ברכת המוציא הא קודם ברכת המוציא צריך ברכה לפניהם ואחריהם עב"י במ"ש בשם חה"ר במדה ד' ודברי הרא"ש ובד"מ שהרא"ש מירי אחר המוציא ומינה ביי"ש אחר האכילה מברך ברכה אחרונה עסי' תע"ד במ"א אות י"א. ואף לדידן שאין מסלקין מפת כבס"א מכל מקום אחר האכילה היי"ש רק לעכל כו' עא"ר אות י"א דאם שתה יין פוטר אף י"ש דיין פוטר כל מיני משקין. ולטבול פתו ביי"ש גמגם דא"כ צריך תחלה וסוף כבס"א. צנון ושלאטי"ן וחריי"ן וכדומה טפל לבשר והבשר ללחם עמ"א קע"ד אות ט' ורי"ב:

## סימן קעח

**סעיף א**

**היה** עט"ז הביא סוגיא דפסחים ק"א ב' ודבריו הקדושים צריכין ביאור א' מ"ש דרב חסדא ורב ששת בתרת"י פליגי להרא"ש ותוס' אינו כן אלא בין ר"ח ור"ש סוברים עקירה אע"ג דהוי הפסק לא יגרע מהיסח הדעת וכללא הוא דהיסח הדעת מזקיק לברכה ראשונה לא אחרונה למפרע וב' בריייתות מברכין למפרע עצה טובה או דלכתחלה צריך ברכה במקומן קודם שיעקרו (עמ"א ח' וכ"ה בר"ן פסחים שם עקרו צריך לברך במקומן לכתחלה קודם שיעקרו בדברים הצריכים במקומן לברך כדבעינן למימר לקמן אי"ה) ור"ח ור"ש ל"פ אלא בחדא היינו בצריכין לברך במקומן לר"ח א"צ בשינוי מקום ברכה ראשונה ולר"ש צריך אבל ברכה אחרונה למפרע אם עבר ויצא וחזר לכ"ע א"צ בין לר"ח ור"ש וכ"ה בראי"ש ותוס' פסחים וחולין דף פ"ו יע"ש. אבל להר"מ ז"ל הא בהא תליא דלר"ש דברים הצריכין במקומן ברכה ושינוי מקום כשחוזר צריך ברכה למפרע וממילא ברכה ראשונה כו' על מה שיאכל דגרע מהיסח הדעת דשינוי מקום עקירה וסילוק הוא וגרע גם כן מהב ונבריך בסימן קע"ט ס"א ולר"ח כיון דצריך ברכה במקומה לא הוי סילוק ולקיבעא קמא הדר וא"צ ברכה למפרע כשחוזר וה"ה דא"צ ברכה ראשונה על מה שיאכל ולדידיה אפשר למקריי"ה בתרת"י. גם מ"ש דלרי"ף ור"מ

חיוב בדבר דצריך ברכה למפרע המעיין בדרישה כתב מפורש אומר דלרי"ף אין חיוב ברכה אחרונה רק להרי"מ. ובאמת המעיין ברי"ף ור"ן פסחים ק"א ב' מבואר כדרישה דפירש עקר"ו וקתני (לפירש"י ורשב"ם דאם עקרו הא לא עקרו צריכין להתעכב ולברך במקומן אלמא בדברים הצריכין ברכה במקומן מיירי ועקרו במהירות מברכין כשיוצאין בהליכתן יע"ש) אבל הרי"ף פסק שם דפת ומיני דגן דוקא צריך במקומן ברכה (עיין ס"ה) אם כן עקרו אין להוכיח דהא אתמר הא לישנא אין עקר"ו אלא דייק דבדברים שא"צ ברכה במקומן למה לי ברכה למפרט יע"ש הרי בהדיא דר"ן כרא"ש בהא ומוכח עוד דלא הביא הרי"ף ז"ל הך תוספתא שהביא הר"מ ז"ל פ"ד מה"ב הלכה גה"ו (בהלכה ג' תוספתא חזר צריך ברכה למפרע ה"ד דין דר"ש הלכה ה' וכן פירות ושתייה כ"ע מודים בי' ויבואר אי"ה באות ג') אלמא להרי"ף כשהם יוצאין צריכין לברך ברכה למפרע עצה טובה כו' הא כשלא בירך וחזר מברך ברכה ראשונה ובהמ"ז עולה לשתיהן אמנם המחבר ז"ל לא ס"ל כן דאל"כ היה לפסוק הרי"ף וראי"ש בזה עכ"פ דהלכה כר"ש בברכה ראשונה אבל ברכה למפרע א"צ ש"מ דסובר דרי"ף כר"מ ס"ל ובריייתא דת"כ חבירים שהיו מסובין לשתות יי"ן ועקר"ו כשחזרו א"צ לברך לאו כר"ן דגרם לה הרי"ף ות"כ דרבי יוחנן אלא דלא גרס לה כלל הרי"ף הך ת"כ וא"נ גריס לה אין גורס יי"ן לשיטתיה (דפת ומיני דגן טעון ברכה במקומו) ומיירי בעקר"ו לדברים הצריכים ברכה במקומן וכנראה ממרוצת הר"מ שם ואפי"ה פסק כר"ש והשתא רי"ף ור"מ בחדא שיטתא קיימי וכדאמרן. ומסתברא ליה לבי"י דרי"ף ור"מ בחדא שיטתא קיימי דפשטי' משמע כן זהו מה שרצינו לבאר. ואי"ה לקמן ובמ"א אבאר עוד. עמ"ש אות ג':

**סעיף ב**

**והלך** עט"ז והצריכותא הוא כמ"ש בב"י וכ"מ פ"ד מה"ב הג"ד דבבא ג' אשמועינן דאפי' חזר צריך ברכה למפרע דבס"ב (ושם ה"ד כשהם יוצאין כו') יש לומר עצה טובה או לכתחלה ראוי לברך ביציאה מיד עמ"א אות ח' ולעיל א':

**סעיף ג**

**וכן** עט"ז עכ"מ וב"י דמאי וכן דהא בפירוק (שאין מז' מינים ומשקין.) כ"ע אף ר"ח מודה דצריך ברכה ראשונה ע"כ תי' הט"ז דכאן אפילו הניח מקצת חבירים לא מהני והוי רבותא כו' (דברי הט"ז באות א' במ"ש וכ"מ ת"כ דר"ח לא הזכיר הניח אי"י דע"ז א"צ ראיה דאל"כ מה איכא בין ר"ח לר"ש ועל שאר דברים דלא מהני הניח צריך ראיה ומברייתא דמחלק ר"י י"ל רבותא אפילו פת בעינן הניח ועמ"א ג') ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**מפנה** עט"ז הלשון קשה ליה כמ"ש אח"כ דהול"ל א"צ למפרע ולא ברכה ראשונה אשר ע"כ לכאורה יש לומר דהוא דין בפ"ע דמפנה לפנה ואוכל במקום השני א"צ לחזור למקומו הראשון ולברך בהמ"ז אלא מברך במקום הב' בהמ"ז לאחר גמר אכילתו אלא דאם כן אפילו מבית לבית נמי כשעבר מברך בשני כבס"ד (עמ"א י') ועט"ז אות ט' וא"ה שם יבואר. ואף לפי' הב' קצ"ת מגומגם:

**סעיף ה**

**ויש** עט"ז מ"ש הר"ב בכל סימן זה בס"א בס"ב בתרתי דבס"ב דבדברים הטעונים ברכה במקומן אין צריך ברכה ראשונה בעברו ולא ברכו כשיוצאים ולא עשו עצה הגונה (ועמ"א ח') ובס"א דבחזרו פשיטא דא"צ ברכה למפרע ועב"י. עמ"ש אות ט':

**סעיף ו**

**ודוקא** עט"ז הקשה על רמ"א דלר"ח אין חילוק בין הניח או לאו דפת בלא הניח נמי כשחזרו א"צ ברכה למפרע ולא ברכה ראשונה וכשאר מילי אפילו הניח צריך ברכה ראשונה עב"י. ובסמ"ק פירש דעד מלת אפילו הם דברי הסמ"ק בפנים. ומן מלת אפילו הם דברי הר"ף וחסר תיבה וכצ"ל אפילו הניח בדברים שא"צ ברכה במקומן (לא מהני הניח ומכרך ברכה ראשונה) דאלו בדברים שצריך ברכה במקומן אפילו לא הניח והגהות סמ"ק כר"ח וחולק עם הסמ"ק דפסק כר"ש ומכל מקום קשה על רמ"א דלכ"ע בפירות לא מהני הניח וא"ה במ"א אות ג' אבאר:

**סעיף ז**

**ולכן** עט"ז דלדיעה זו בפת אפילו מבית לבית כשחזרו א"צ בהמ"ז ולא ברכה ראשונה ומ"ש הר"ב בהג"ה ס"ח והוא שיהיו ב' מקומות בבית א' היינו לדיעה א' לר"מ וא"ה יבואר במ"א אות ב' מזה:

**סעיף ח**

ואפילו עט"ז צידד לומר בפת לדיעה א' בס"א נמי לא מהני תנאי מבית לבית אחר ממש רק מחדר לחדר מהני תנאי ולהיש חולקין בס"ב פת א"צ תנאי אפילו מבית לבית אחר ממש ופירות לא מהני תנאי מבית לבית כמו מגן לגן. (ומחדר לחדר משמע דמהני בפירות) ובסמוך באות ט' משמע בפת דמהני תנאי אף מבית לבית לדיעה א' גם כן וא"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**אלא** עט"ז המכוון מדבריו דרוצה להוכיח לדידן דכר"ח קי"ל כבס"ה בהג"ה ופת אפילו בית אחר א"צ ברכה למפרע ולא ברכה ראשונה ומכל מקום לכתחלה לא יעקור ממקומו בלא ברכה שמא ישכח וגם דצריך לברך במקומו כמ"ש המ"א ח' בשם הב"ח לז"א דעתו

מהני דיוכל בנישואין לעשות כן לכתחלה (והמ"א גם כן באות ח' דעתו כן אלא דסובר באות י' דבס"א דוקא מחדר לחדר מהני דעתו לא מבית לבית לדעת המחבר דעתו לא מהני וע"כ בס"ד בעבר מירי ומלת כמ"ו שנוהגים הולכי דרכים הוא ל"ד. ותיקן בזה קושיית הב"ח בס"ג הקשה דברי המחבר יע"ש) והוכיח מס"א וס"ד דלכאורה הפסקים סותרים זא"ז כמ"ש הב"ח דמדכתב כמו שנוהגין הולכי דרכים משמע לכתחלה עושים כן דלא כמ"א יו"ד ומירי שהיה בדעתו ומהני אפילו מבית לבית בפת אפילו להמחבר דפסק כר"ש בס"א והקשה על הגהות הר"ב בס"א דפסק דוקא מחדר לחדר כו' (ולמ"א יו"ד א"ש) אם כן כ"ש לדידן בפת אם דעתו כך כמו בנשואין רשאי לילך לשם ושם יברך בהמ"ז על אכילה שניה וא"צ המוציא פשיטא לדידן אלא דרשאי לילך לכתחלה לשם לברך שם בהמ"ז (והמ"א ח' גם כן הביא ראייה מס"א והט"ז לא הונח לו בזה דיש לומר דמכל מקום יש לומר בין חדר לחדר ובין בית לבית). ומיהו יראה דוקא כשאוכל בבית אחר כזי"ת מפת דוקא דאז גם מקום השני הוי מקומו ומברך שם אבל אם אכל פחות מכזית וכ"ש שאכל פירות או שלא אכל כלל במקום הנשואין לא מהני דעתו ואפילו עבר צריך לחזור למקומו שאכל ויברך בהמ"ז שם אבל במ"א קפ"ד אות אנ"ד לא כ"כ ויבואר אי"ה בסמוך:

**נמצא** פסקן של דברים לפי שיטת הט"ז הוא כך בדברים הצריכים ברכה במקומן אם אכל כאן אסור לזוז משם עד שיברך בהמ"ז כבסי' קפ"ד ומ"א ח' אא"כ מצוה עוברת (להתפלל בעשרה אף שלא יעבור זמנה) ואם עבר כשחוזר יוכל לאכול עוד וא"צ למפרע ולא המוציא לדידן כר"ח ואם דעתו לאכול בבית אחר כמו נישואין עושין כן אוכלין בבתיהם ע"מ לגמור הסעודה בבית החתונה. ובמ"א קפ"ד אות ד' בשם הל"ח ואפשר זהו דוקא דיעבד שם אבל לעקור מתחלה מכאן על דעת לאכול שם כזית בעינן מפת לא מכסנין מכ"ש שלא לאכול כלל לא מהני דעתו לכתחלה והא דכתב המ"א בקפ"ד א' באם המקום אין נקי שם א"א בע"א וגם זהו הוי כדיעבד כמ"ש שם ואפשר כו' ועסי' ר' ור"י במ"א ומפינה לפינה בחדר א' גדול אפי' חוץ לד"א מקומו הוי וכ"כ המ"א קפ"ד א' ובלא מחיצות תוך ד"א אפשר מקומו הוי כמו בתפלה וכדומה תוך ד"א הוי קביעות מקום וחוץ לד"א ברואה מקומו סגי כ"כ המ"א כאן ב' וקפ"ד א' ולדידי צ"ע דברע"ג א' בקידוש כתב דיעבד דלכתחילה יש אוסרין וא"כ כאן א"ש משא"כ בקפ"ד לכתחילה י"ל דאסור גם רואה מקומו הראב"ד פי"ד מה"ב ה"א השיג על הר"מ בפתח ביתו והמחבר כאן ס"א פסק כר"מ וכמ"ש בכ"מ שם משמע דבי' בתים לא מהני רואה מקומו כמ"ש הט"ז במגן לגן וכדבעינן למימר שם אי"ה:

**ומ"ש** הט"ז בפירוש ושתה יין וצריך לחזור ולברך המ"א בס"ב כתב ספק ברכות לקולא ולי ההדיוט יש דברים בגו והנני פורטם בעזה"י:

**קשיא** לי למאן דפסק כר"ח (דיעה ב' בס"ב בהג"ה) איך יפרנס הירושלמי אכל במזרחה של תאנה צריך לחזור ולברך והוא ירושלמי דברכות אם לא בא' מב' פנים או דהירושלמי מיירי בנמלך ממש (עמ"א פ"ד מה"ב ובכ"מ) או דפוסק כר"ש והר"ב מדשתיק במזרחה של תאנה משמע דסובר העיקר כמ"ד מיני דגן דוקא וי"ל המ"א סובר די"ח בכל מ"ש בסימן זה אף אתאנ"ה כדאמרן והט"ז באות ה' רמז לזה בכל מ"ש אחרתי ועד השלישי לא בא ומסתברא הכין דאל"כ ראוי לפסוק כדיעה א' כר"ש דירושלמי סייעתא ולומר דל"פ אבבלי אף ע"ג דת"כ דר"ח כו' ומש"ה כתב הט"ז דכי"ן וה"ה תאנה חוזר ומברך. ומ"מ מי יקל ראש נגד המ"א ומ"ב להקל משום חומר לא תשא. ועוד כיון דמחמירין מספק לברך במקומן ממילא לקיבעא קמא הדר:

**ובדין** פירות של דגן הוא כך אכל במזרחה של תאנה ואח"כ במערבה צריך לברך ברכה ראשונה ולא מהני דעתו לכך כיון דאין מחיצה הוי כמבית לבית אחר ממש דלא מהני דעתו (כ"א מחדר לחדר כבס"א) בדברים שא"צ ברכה במקומן. וז"ש אכל במזרחה ולא התנה דעתו לכך אע"ג דעתו לכך לא מהני כל שאין מחיצה ובס"ג בג"ן דוקא מוקף מחיצת מהני דעתו (דלא כבאר הגולה ה' ולזה מסכים המ"א ט' והמעיין בב"י באו"ח משמע דאינו כן מ"מ לדינא כתב המחבר כן) ואמנם בחדר א' באין רואה כתב המ"א דא"צ ברכה. יע"ש באות ה' הא באין מוקף עכ"פ ברואה א"צ ברכה והט"ז חידש מאילן לאילן לא מהני רואה כמו מגן לגן דלא מהני רואה והנה מה דפשיטא ליה להט"ז דמגן לגן לא מהני רואה צ"ע טובא דברע"ג בטור וב"י בשם רב שר שלום ברואה א"צ לחזור ולקדם וכתב הב"י שלמד מזימון בסי' קצ"ה מבואר דאפי' ב' בתים ממש מצטרפין כל שרואין ואם נאמר דקידוש קיל דבס"א לפתח ביתו לא מהני רואה קשה תרתי א' דהר"ב למד מקידוש לכאן בס"א ב' במזרחה של תאנה באין מחיצה לא מהני דעתו כפי הנראה ממרוצת דבריו כאן וממ"א ה' וט' אפ"ה רואה מהני שם אלמא אף מבית לבית מהני רואה ומה אעשה שעונותי גרמו שלא זכיתי להבין כל זה. ומ"מ אתה למד מכאן דבפירות שא"צ ברכה במקומן מהני דעתו מחדר לחדר כמו מאילן לאילן:

**ולענין** אכילה במקום השני שיברך במקום הב' בדברים הצריכים ברכה במקומן בהמ"ז או מעין שלש עסי' קפ"ד אם כזית דוקא או פחות ולעיל כתבנו מזה ואין להאריך יותר והניח מקצת חבירים בדברים שצריך ברכה במקומו לכתחילה י"ל דאסור ודיעבד מהני

לדידן באין צ"ב במקומן אבל צ"ב במקומן לא נ"מ בהא דהניח ועמ"ש אי"ה באות יו"ד. ובשוגג שעקר עסי' קפ"ד במ"א ג' אי"ה מזה:

**סעיף י**

**עם** כל זה עט"ז פסק דוקא בהניח מקצת חבירים הא לא"ה בדבר חובה אף בצריך ברכה במקומן חוזר ומברך המוציא עכ"פ. ומ"ש מתע"ד י"ל התם ד' מצות הם וכ"כ המ"א בתע"ד וכ"נ מט"ז גופא שם. ומ"ש בשם סמ"ג עיין אות וי"ו בשם סמ"ג. ועא"ר יו"ד. ושם כתב לכתחלה ודאי יש ליזהר. ומחדר לחדר י"ל בדעתו לכך א"צ ברכה כו'. מ"ש המחבר בישן עראי לא הוי הפסק ואפשר נט"י בלא ברכה בעינן:

## סימן קעט

**סעיף א**

**ונטל** עט"ז עמ"א ופרישה כיוונו לד"א דלהרא"ש וטור נטל מים אחרונים שוה להב ונבריך לזה דאם רוצה לאכול מברך ברכה ראשונה וא"צ בהמ"ז למפרע והנה במים אחרונים יש ג' טעמים. א' היסח הדעת. ב' תיכף לנט"י בהמ"ז. ג' כיון שהזמין עצמו לברך כאלו התחיל לברך וזה טעם השלישי פסק הב"י בש"ע אבל הט"ז פסק כטעם ב' ולכך אם נוטל ידיו שנית קודם בהמ"ז שפיר דמי וע' לבוש הביא ב' דיעות ועסי' רע"א סעיף ו' במ"א ח"י וט"ז ט' ומשמע שם אף בנטל ידיו אין מברך בהמ"ז להרא"ש וסותר מ"ש כאן בלי חולק אם לא שנחלק דהתם אסור לטעום מכוס בהמ"ז עב"י ברע"א בשם הרא"ש בשם ה"ר ישעיה מטראני יע"ש ובזה י"ל קצת דקושיא מע"פ ק"ב במ"ש הרא"ש שם כעין מ"ש המ"א בקצ"ז אות ג' כל שיש מצוה אף בנטל ידיו יוכל לאכול ולברך המוציא בלא בהמ"ז. והט"ז כאן מייתי ראיה מהר"ב שם דחולק על המחבר כאן וסובר דנט"י כהב ונבריך דמי דהב ונבריך היסח הדעת בפירוש וכיון בהב ונבריך א"צ בהמ"ז כ"ש בנט"י עב"ח והמ"א בקצ"ז לא הונח לו בזה דהר"ב כאן מדשתיק אודי ליה ושם יש דבר מצרה ואי"ה יבואר שם עוד:

**סעיף ב**

**אכילה** שאני עט"ז והעלה דאם קבע לאכילה אף שאמר הב ונבריך מותר לאכול עוד בלי ברכה ראשונה וממילא גם אם רצה שותה בלא ברכה ראשונה אם אוכל יותר ותלמידי דרב (פסחים ק"ו) דאמר אסור לכו למשתי שלא רצו לאכול כ"א לשתות. גם כתב אפי' לשתות לחוד אם משקה שאין שותין לצמאון כ"א לתענוג ג"כ לא משך ידו בהב ונבריך (ט"ס כפי הנראה מלת אלא וצ"ל דלא אמרו כן בשותה משקה דדרך לשתותו לתענוג כו') ומיהו בקבע רק לשתייה בלא אכילה י"ל אין קבע לשתייה ובסילוק כ"ד מסלק אף במשקה לתענוג וצ"ע ומשמע דעת המחבר להלכה כהרר"י והר"ן ועא"ר אות ד'. ויראה

בקבע לאכילה ל"ד פת ה"ה שאר מידי דמזון לא מסלק בהב ונבריך ברכה אחרונה לחלק ואם רוצה לאכול עוד להרר"י ור"ן רשאי בלא ברכה ראשונה:

**סעיף ג**

**וכל** עט"ז בסי' קע"ד הביא הר"ב זה בהג"ה סעיפה' ועט"ז ז' האידנא אין מברך על כל כוס וכוס יע"ש:

**סעיף ד**

**הקרואים** עט"ז האריך לחלוק על פסק המחבר דלא מהני על הספק לכוין ההיא דס"ב מי שסומך על שולחן אחרים מיירי כשיודע ודאי יש עוד וכן אתכא דריש גלותא יודעים היו שקרוב הדבר שיביאו להם מבי ר"ג עיין ברכות מ"ב א' אבל המ"א בקס"ט זי"ן הראה לכאן דעל הספק נמי כשמכוין מהני. ובתו' שלפנינו ברכות הוגה ונראה שא"צ לברך לפי שסומכין ע"ש בע"ה והיינו דבי ר"ג וזה מסכים לפסק המחבר:

## סימן קפ

**סעיף א**

**לא** יביא פת שלימה עט"ז. בי"ד קע"ח אות ז' ומשמע אפילו קודם בהמ"ז שרי ומכסין הפתבכשעת בהמ"ז. דהעורכים לגד שולחן ל"ד בשעת בהמ"ז ולכבוד שבת שרי ומ"ש אם מונחת מקודם שרי עמ"א אות ב':

**סעיף ב**

**ואנו** עט"ז הסכים דעתה אין צריך לכבד הבית יע"ש. ומ"מ מה שאין נוהגין כלל לכבד הבית אף לאחר שניערו המפה לא יפה עושין או שיש ליזהר ליטול המפה עם הפירורין ולהשליך למים או ליתן לעופות עמ"א ג' בזה:

**סעיף ג**

**נהגו** עט"ז ובלבוש יישב זה עמ"א אות ד' בזה ועסי' קנ"א בט"ז אות ב' לענין בית הכנסת יע"ש ועמ"א אות ד' בשאר מיני התכיים:

## סימן קפא

**סעיף א**

**מים** עט"ז עסי' קע"ט ס"ו עב"י בשם הרר"י בשם הרמב"ם יש מלח אחר טבעו כסדומית. ויש עוד טעמים א' דאחרונים הרגו הנפש בפכ"ה דנתן סימן לאשתו מה שאכל ועא"ר האידנא אין זה סימן דאין נוטלין ועוד טעם מזוהם פסול לברכה עמ"א אות ט':

**סעיף ב**

**מתחילין** עט"ז וכן הקשו הב"ח ופרישה ותי' הב"ח שחילקו ליטול ידיו ואח"כ מחזירין לבהמ"ז ופרישה בק"פ הקשה דא"כ אין יושב ובטל אלא סילוק השולחן היינו שמפסיק

לאכול יע"ש ובא"ר ה' כתב דטור ס"ל כרשב"א הטעם דיותר מחמשה אין מתחילין מגדול שלא יהא הפסק בין ברכה לנט"י (עט"ז ג') ולכאורה מוכרח הוא דהאידנא ליכא סילוק שולחן ואפ"ה נוהג הדין בינינו ש"מ מטעם הרשב"א אלא דהט"ז כתב דמ"ש הטור בק"פ רש"י חולק ע"ז:

**סעיף ג**

**לחמשה** אחרונים עט"ז דיותר מחמשה הוי הפסק דד' הוי שיעורא לענין בהמ"ז לאו הפסק הוי עמ"ש אות ב'. והאידנא שכולן מברכין כ"א בפ"ע בהמ"ז אע"ג שא' מברך בקול רם עסי' קצ"ג והם רבים אפ"ה צריכין להמתין מלברך בהמ"ז בלחש עד שיתחיל המברך בקול רם ומשום ברכת הזימון דאע"ג דהוי יותר מכ"ב אמה וכדומה. ועסי' קס"ו לענין מים ראשונים יע"ש:

**סעיף ד**

**מתחילין** עט"ז אפילו לאחר שנטל הגדול אין מכבדין בידים מזוהמות והא דמתחילין מגדול משום כבוד הברכה עב"י:

## סימן קפב

**סעיף א**

**לברך** עט"ז הלשון קצת דחוק במ"ש חביב עדיף דאנן קי"ל לקמן ברי"א ס"א דמין זי"ן עדיף אלא דכיון דאין רוצה לשתות שניהן אין קדימה וחביב עדיף וכ"כ הב"ח גם מה דמשמע דשכר שאין בו ממש ומברכין שהכל עליו הוי מין ז' לקמן ברי"א יבואר שיש לעיין בזה ועמ"א שם אות ח' ואי"ה שם יבואר בכמה מיני שכר. ומיהו דוקא כשמי דבש חמר מדינה ורגילין בו אבל הובא מרחוק י"ל שכר חמר מדינה עדיף ועס"ב כאן וכ"מ קצת בב"ח יע"ש. שוב ראיתי במ"א ב' כ"כ:

**סעיף ב**

**ויש** עט"ז בסי' קפ"ג ס"ד כוס של ברכה צריך לאחוז בימין כו' וביחיד מניחו על השולחן ועב"ח הביאו המ"א אות וי"ו יע"ש. עמ"ש אי"ה בקפ"ג ג' מזה:

**סעיף ג**

**לתוך** עט"ז עמ"א ז'. והב"ח כתב דלב"ה (ברכות כ"ב א') הוי זה פגום אף דשופך לכוס אחר ממנו יע"ש והיינו אף דאמר אלא היינו לר"ח אבל תנא דמתני' שם לב"ש טעון כוס וע"כ שותה בידיה ומניחו לבהמ"ז ולב"ה הוי פגום ומיהו י"ל דמיירי באין כוס קטן לב"ה הוי פגום אבל כששופך אח"כ לכוס קטן מיתקז בכך:

**סעיף ד**
**צריך** עט"ז ק"ק ס"א ורע"א י"ז ואז לא יטעמו המסובין קודם המברך עיין באר הגולה שם כ' ואפשר אף ששופך לתוך הרבה כוסות ומפסיק בין הברכה והטעימה הרבה צורך הברכה הוא ואפשר מלא בעינן בבהמ"ז ואח"כ שופך תחלה ואח"כ שופך פה"ג ע' סי' קפ"ג ומיהו כמדומה המנהג ששותה המברך תחלה. והקשה הט"ז דהא כשאין כוס אלא א' ע"כ שותים האחרים מפגום (דא"ל ישפוך מעט לכלים ריקים דליכא רביעית לכ"א ועוד בליכא גם כלים מא"ל) ותי' דמ"מ היכא שאפשר לתקן מתקנינן שישפוך לתוכן מעט ומיתקן בכך כבס"ו וא"כ האידנא אף בזימון ג' כ"א מברך בלחש בעצמו כבסימן קפ"ג בט"ז ו' דנכון הוא שיהא לכ"ע כוסו בידו:

**סעיף ה**
**ויש** עט"ז עא"ר ט' ולבוש ס"ה וס"ו כתב י"א וי"א והמחבר כתב דיעה א' בסתם ועסי' ק"ן ורע"א:

**סעיף ו**
**דקמא** עט"ז סה"ו אין סותרין דכאן מקילין כל הקולות הואיל דיעבד יוצא בכוס פגום ג"כ כבס"ז וכ"כ הפרישה ועמ"א אות י' תי' בע"א יע"ש:

**סעיף ז**
**בשעת** הדחק עט"ז פסחים ק"ו א' עב"י מזה:

## סימן קפג

**סעיף א**
**אחר** כוס שלם עט"ז אפי' יש רביעית מנקב ולמטה ועא"ר אות ה' אפילו נפגם שפתו כדי חגירת הציפורן וחומרא הוא ודיעבד באין אחר מותר כמו כוס פגום בקפ"ב ס"ז יע"ש:

**סעיף ב**
**מקבלו** עט"ז בלבוש מדלא כתיב ידכם בלא יו"ד בין דל"ת לכ"ף בא"ר אות ו' דבאמת כתיב בלא יו"ד רק הניקוד יו"ד בשו"א דלי"ת בצירי ת"ג והיה לומר י' בסגול דלי"ת בשו"א מורה על יד א' כמו בתפילין יע"ש (תלים קל"ד יע"ש):

**סעיף ג**
**והיינו** עט"ז לסומכ"ה בה"א נקיבה קאי איד ימין דאף זה אסור. המחבר השמיט עיטוף בכוס ועב"י כתב בגילוי הראש בלא"ה בכל הברכות אסור ובד"מ תי' דהשומעים שרי בשאר ברכות ובהמ"ז אסור והב"ח כתב דאף בשאר ברכות שומע כעונה ואסור בגילוי הראש יע"ש ועי"ד ערום אסור לשחוט דשומע כעונה וי"ל גילוי ערוה ד"ת הוי ולדינא יש לחוש לדברי הב"ח ואף בשאר ברכות שומע כעונה ואסור בגילוי הראש עסי' צ"א:

**סעיף ד**

**שקורין** עט"ז הביא ל' הטור טעם הגבהה טפח שיסתכלו בו המסובים ונותן עיניו בו ע' דרישה בקפ"ב ס"ב יש מדקדקין אין תופסין בידים והא בעי הגבהה טפח י"ל דזה בג' שיסתכלו בו משא"כ ביחיד אבל ממ"ש הטור ונותן עיניו בו היינו המברך משמע אף ביחיד מגביה טפ"ח ועט"ז תפ"ד ב'. ולענין גלוק גלאז שאין לו אחר דיעבד שפיר דמי ונראה דאם א"א לשתות רביעית כדי שיעור שיצטרף כדבעינן למימר לקמן אי"ה בה"ב. י"ל דאין ליקח כוס בזה עסי' תע"ב בט"ז ח'. ומ"ש ד' דברים המחבר חשיב יותר ועיין נ"ץ מזה יע"ש:

**סעיף ה**

**משהתחיל** המברך עט"ז והיינו קודם שנטלו ידיהם עסי' קע"ט במ"א אות א' ועמ"א כאן אות י' מזה:

**סעיף ו**

**יאמר** בלחש עט"ז ובקצ"ג ה' (ט"ס קנ"ג) ויראה לשמוע עד ברכת הזן ויכוונו שלא לצאת בו ויתחילו אח"כ מתחלת בהמ"ז בלחש עמ"א אות י"ב וברי"ש אות ד':

## סימן קפד

**סעיף א**

**במזיד** יחזור למקומו עט"ז (ברכות נ"א ב' ונ"ג א') הב"י כתב דהטור לשיטתיה והר"מ לשיטתיה וכפי הנראה הב"ח ז"ל תיקן דברי הב"י דודאי הרא"ש דפסק כב"ש והביא דרב זביד מחלוקת בשוגג אבל מזיד ד"ה הוא הלכה כב"ש ש"מ דסובר לב"ש שוגג לכתחלה יחזור ומזיד דיעבד לא יצא ולב"ה שוגג לא יחזור ומזיד דיעבד יצא ומוכרח זה מגמרא שמסתמא דר"ז נמי סובר הלכה כב"ש או מדאמר הני תרי תלמידי חד בשוגג כו' (הביאו הט"ז לקמן) וחד במזיד כב"ה ואכליה אריה והא ב"ה ס"ל ג"כ מזיד חוזר ודוחק לומר כב"ה בשוגג (כט"ז לקמן) אלא דיעבד כב"ה כו' ומש"ה מוכח כן מגמרא. והר"מ בפ"ד מה"ב ה"א פסק כב"ה במזיד חוזר ודיעבד יצא והאי דעביד כב"ה במזיד ואכליה אריה על שהזיד דלב"ה נמי מזיד חוזר למקומו. ומוכח הוא דכיון דהלכה כב"ה לדידיה ודאי מזיד קנסא הוא ופשיטא דלא קנסו בדיעבד שיחזור ויברך בהמ"ז כמ"ש הכ"מ שם. אבל הט"ז לא הונח לו בזה ומפרש בגמרא פי' אחר כדבעינן למימר לקמן אי"ה ע"כ פירש פירוש אחר והוליד דין חדש דלרא"ש וטור במזיד לא יצא אף שעקירה בשוגג היתה כיון שעתה מזיד אם בירך במקום הב' במזיד לא יצא ודוקא כשבירך ג"כ שוגג היה ובמ"ש בסיום דבריו ז"ל כיון שהוא עכשיו מזיד (ובא"ר א' הרבה להשיב עליו אפו והרי הט"ז נזהר מזה) והוכיח במזיד בשעה שבירך לא יצא מרבה בב"ח אף שהיה

שוגג בעקירה ומינה בשוגג בשעה שבירך במקום הבי יצא דיעבד דאל"כ אמאי לא אמר רבותא במשנה מי שאכל ושכח ובירך במקום אחר בש"א לא יצא הואיל והלכה כב"ש לרא"ש הי"ל רבותא אליבא דהלכתא ורב זביד דאמר מחלוקת כו' קמ"ל היינו קבלה בידו כן דאל"כ אין לו הוכחה ממשנה דוודאי י"ל רבותא דב"ש הואיל והלכה כמותו (ומ"מ קצת קשה דכמה פעמים מצינו רבותא וכח דהיתרא עדיף אע"ג דלית הלכתא כן ועיין ריש ביצה ובמהרש"א ז"ל שם להודיעך כחו דב"ש) ש"מ דהכל תלוי בשעה שבירך במקום השני אם במזיד בירך במקום הבי אף שעקירה זו שוגגת לא יצא ואם הברכה בשוגג אף שעקירה במזיד יצא ונמשך ג"כ קולא לט"ז מזה כדאמרן וא"ש טובא מחלוקת בשוגג אבל במזיד ד"ה והא במזיד נמי פליגי להבי"י ובי"ח (דר"מ וטור לשיטתם) ש"מ דהכל תלוי בשעה שבירך וא"ש ד"ה דבעקירה במזיד לית מחלוקת וא"ש נמי מה"ד כחו ד"ש קמ"ל ולא אמר דשכח הוא דיחזור הא הזיד אף דיעבד לא יצא ש"מ בעקירה לית לן בה אי שוגג או מזיד עמ"ש אי"ה בזה:

**בגמרא** אמרינן כו' עט"ז הביא פירש"י החמיר על עצמו וחד כב"ה שנעקר לילך כו' אתה למד דסובר כר"מ דהלכה כב"ה בשוגג בעקירה והחמיר על עצמו יחד כב"ה בנעקר לילך וצ"ל כב"ה בשוגג ומיהו דלא כמאן עביד מדלת סיים ובירך שם (דלא כב"ח) ע"כ הקשה לרש"י למה הרויח כיון דסובר דהלכה כב"ה ותי' כו' וכן רבינו יונה פי' כן יע"ש והט"ז הביא זה לראיה והר"מ פוסק כב"ה בשוגג בהליכה א"צ מדינא לחזור ובמזיד הן בהליכה ואפי' גם הברכה במזיד יצא ורבה בב"ח החמיר על עצמו היה. וז"ש בשנ"י מזיד אלו לשיטתיה לעיל. ולענין הלכה אם בירך כבר אף בפנ"י מזיד אלו יצא בר"מ ז"ל ולכתחלה יחזור אף בשוגג כרא"ש ז"ל באין טורח הדרך הא לא"ה הוי דיעבד. ועיין א"ר כ' האדון ז"ל מרורות על אדונינו דוד הט"ז ז"ל מאורן של ישראל ולמ"ש א"ש. והוי יודע בהזיד והלך וא"י אם בירך במקום השני או לאו ואכל שיעורא דרבנן או מיני דגן לכאורה צריך לברך דס"ס שמא הלכה כרא"ש מזיד ושמא לא בירך כלל אף במקום השני. וגם שמא מעין שלש ד"ת ובפתיחה כוללת כתבנו מזה אי מהני ס"ס לחומרא ובברכה גם בשוגג בז' מינים או כסנין (למ"ד פת דוקא) ס"ס לקולא ומיהו כל זה בטורח לחזור ובאין טורח חוזר עיין ר"פ דליתיה קמ"ן דנישייליה ובש"ך י"ד סימן א' אות ה'. דמצינו למרדף אבתריה והבן זה עמ"א ח':

**סעיף ב**

**לאותן** עט"ז באכילה מועטת הלכה כר"ל ברכות נ"ג ב' דלא פליג ר"י עליה בהא וכ"כ א"ר אות וי"ו בשם אבודרהם והמ"א אות ט' נסתפק בזה וספק בדרבנן בלא אכל כ"ש

י"ל כל דשהה אף פחות מכדי ד' מילין לא יברך וצ"ע שוב ראיתי בד"מ א' הביא הא דאבודרה"ם וכפי הנראה ד' מילין הם ע"ב מינוטי"ן בשיעור מהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ביום עמ"ש בפריי לי"ד בה' מליחה וא"ה לקמן בסי' תמ"ג במ"א אות גימל יבואר עוד:

## סימן קפה

### סעיף א

**עד** עט"ז. מדומד"ם פי' הסמ"ג אבן דומם עב"י משמע שא"י לדבר כלל בפני המלך אפ"ה מברך לכתחלה וכ"מ בצ"ט בהר"ב ס"א בהג"ה דשאר ברכות (אף בהמ"ז יכול לברך שכו"ר) והיינו אף שא"י לדבר כלל לפני המלך ועמ"ש א"ה באות שאח"ז:

### סעיף ב

**אם** עט"ז. ובמ"א אות ג' יישב זה וכן הט"ז גופא ישבו בדוחק. דע דבסי' ע"ו במ"א י"ג נסתפקנו בודאי מ"ר אם חוזר בתפלה וק"ש עתה ראיתי למהר"י עי"ש ז"ל בספר לחם יהודה בה' ק"ש ס"ג הי"ד בשם ע"ת יע"ש והוא כתב דודאי מ"ר בתפלה חוזר ובשאר ברכות מסופקין יע"ש. ע"ש אם בירך וא"י לעמוד על עצמו שיעור הילוך פרסה יש להסתפק אי דומה לק"ש ותפלה או לאו עסי' צ"ב משמע דק"ש כשיודע לכתחלה חוזר יע"ש. והנה אם נאמר דמ"ר אפי' ודאי הואיל ומדרבנן לא החמירו בהמ"ז א"כ ה"ה זה דמ"ה יוצא אף בא"י לעמוד על עצמו שיעור פרסה רק מדרבנן וצ"ע. ובא"ר שיכור כלוט בשאר ברכות לא יצא א"י לדבר לפני המלך יצא ובהמ"ז ד"ת חוזר:

**אם** מחמת אונס קרא ק"ש ותפלה ובהמ"ז בלבו ממש יצא כמ"ש מ"א א' אם היה במקום צואה לא יצא דאסור להרהר בד"ת במקום צואה מ"ה והיה מחניך קדוש עסי' פ"ה ונגד ערוה מותר בהרהור לא בצואה ולעיל ביארתיו בעזה"י:

## סימן קפו

### סעיף א

**אלא** מדרבנן עט"ז הביא ד"ה ברכות ר' ב' ד"ה נשים וא"כ גרים ועבדים מוציאין הרבים י"ח ועמ"א אות א' מ"ש שם עוד הביא דברי הטור כו'. הנה בר"ה כ"ט א' כל המחויב בדבר מוציא רבים י"ח ואע"פ שיצא מוציא חוץ נהנין ופירש"י דלא ליתהני ולא ליבריך ולית כאן ערבות וכ' הב"י זה בברכה ראשונה אבל בהמ"ז שכבר אכל מחויב הוא ויש ערבות ולפ"ז לאו דוקא בהמ"ז ה"ה ברכה אחרונה מעין שלש או בנ"ר חובה הוי ועיין רא"ש ברכות כ' א' ומ"ח משמע לכאורה הטעם דאסור ליהנות בלא ברכה אין ראוי שמי שלא נהנה יברך ויוציא לנהנה וברכה אחרונה אפשר ל"ש זה. ולפ"ז אף להטור דכתב

ברהמ"ז אפי' בלא זימון אין א' שלא אכל מוציא למי שאכל מדרבנן דמסמיך אקרא וברכת מי שאכל יברך הא בנ"ר ומעין שלש אפשר מוציא ברכה אחרונה מדרבנן עסי' ריי"ג במ"א ז' ברכה ראשונה אף דיעבד לא יצאו דברכתו לבטלה אם לא שהיה שוגג יע"ש בזה:

**הלבוש** ז"ל בקפ"ד ס"ו כ' מי שאכל כזית מוציא כדי שביעה דאסמכוהו אקרא וכתבנו שם דכל מילי דרבנן דינם ד"ת אלא דאתנו בספיקן לקולא וכבוד הבריות דוחה ול"ת כו' משא"כ היכא דאסמכוה אקרא רוצים שיהיה דין תורה ממש ומש"ה מוציא כזית לכדי שביעה ול"ש דרבנן לא מפיק ד"ת ולפ"ז מי שאכל כזית וספק אם בירך לדידיה דמברך דלא כמ"א סי' קפ"ד ח' ואמנם כאן כתב דמש"ה מוציא מי שאכל כזית מטעם ערבות ועא"ר ב' וצ"ע אי"ה בפתיחה כוללת אעורר עוד בזה:

**שאלה** היו לפניו מין ז' ושאר מינים וא"י מאיזה אכל או לחם ופת כסנין מהו:

**תשובה** בקוצר אתחזק מיקרו כאשם תלוי וספק מ"ה לחומרא ואשה אין מוציאה אותו משא"כ אי לא איתחזק להר"מ דרבנן ומוציאה ומיהו מעין שלש ס"ס הוי ובלחם יצויר ואשם תלוי אף שניכר מביא אשם תלוי והבו ובש"ה כלל י"א כתבנו מזה:

**בשם** התורני המופלא פרנס ומנהיג מק"ק פפד"א יע"א מוהר"ר מורי כהן ז"ל. וזה לשונו בכתביו ביבמות דף ס"ב ע"א אמר רב הכל מודים בעבד שאין לו חייס דכתיב שבו לכם עם עם החמור (בראשית) עם הדומה לחמור ופירש"י אליעזר עבד אברהם הוי. ויש להקשות הא בחומש בפ' וירא ויקח את שני נעריו אתו ופי' רש"י ישמעאל ואליעזר וא"כ המה אותן נערים שאמר להם אברהם שבו לכם פה עם החמור ולישמעאל ודאי היה לו יחוס כי לאו מבנות כנען הוי והיה בן אברהם. בלא פירש"י הייתי אומר שהיו הרבה עבדים לאברהם חוץ אליעזר בודאי ולקח עבד אחר עם אליעזר ולפירש"י קשה וצ"ע עכ"ל. הזכרתי שמו ז"ל עם הספר כי ידעתי את האיש הנ"ל היה ירא ה' מרבים תנצב"ה אמן. והנה באמת משמע במפרשי' שהגר גיירה אברהם ובפ' לך בן לאברהם ויקרא שם בנ"ו הנולד וא"כ הקושיא עצומה ויש לומר שתיקן רש"י אליעזר הוי מלת עם דרשא הוא וקאי רק על אליעזר לחוד ומצינו לשון רבים שקרא ליחיד דרך כבוד אדוני ארץ ואליעזר חשוב היה בבית אברהם:

## סימן קפח

### סעיף א

**ונראה** עט"ז תי' על מנהג שלנו דסוברים דאביי ורב אשי לא פליגי בברכות מ"ה ב' אלא מר עביד הכי ומר הכי ועב"ח ופרישה. ובתשובת רש"ל סי' מ"ד ג"כ כ' האידנא ליכא

פועלים ל"ש דיזלזלו בה יע"ש עוד כתב דלא יאמר בונה ברחמיו ירושלים אמן מיד רק ימתין קצת ואחר כך יאמר אמן שלא יהא נראה כמלת אמן מסיום הברכה הוא. והיינו תוך כדי דיבור כדיבור דמי אבל לא יפסיק הרבה דא"כ הוי אמן יתומה ע' סימן קכ"ד במ"א אות י"ד ועיין דרישה בזה ועונין אמן מיד לאחר ירושלים:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז וכ"כ המ"א אות ב' שאין למחות ביד הנוהגין לומר מלך ביעלה ויבוא ושלא לשנות מנוסח התפלה ועא"ר. ואם מזכיר שבת ביעלה ויבוא עסי' תפ"ז ס"ג ולקמן סעיף ה' בבהמ"ז אין מזכיר של שבת ביעלה ויבא עמ"א וי"ו:

**סעיף ג**

**פותח** עט"ז. מה שמסיימין בונה ברחמיו ירושלים אע"ג דכתיב ציון במשפט תפדה שיעשו ישראל משפט בין איש לרעהו ויעשו צדקה כמ"ש ושביה בצדקה עד"מ וי"ש כתב דמה שנאמר במשפט הפדיה אבל מה שנבנה בכבוד יותר מראשון ברחמים עיין עט"ז:

**סעיף ד**

**טעה** עט"ז כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים אם בפתיחה וחתימה חוזר אבל באמצע הנוסח אין חוזר ה"ה כאן ובמקום אחר הארכנו עסי' קי"ט במ"א אות ה' מ"ש שם:

**סעיף ה**

**אם** עט"ז כ"כ הלבוש סעיף ח' מי יימר דשם חוזר ועוד כו' יע"ש ובתרכ"ג כתב ש"ץ שלא הזכיר בנעילה באמצע התפלה שבת אין חוזר הא יחיד שלא הזכיר כלל לא פורש שם מה דינו (עיין פרישה ולמ"ש א"ש) והט"ז סובר בפשוט דבנעילה אף יחיד שלא הזכיר כלל שבת בנעילה אין חוזר דצריך לכתחלה הוא וכמ"ש הב"י שם שיש חולקין ועמ"א בתרכ"ג אות ב' דקדק מלשון הש"ע במלת בז"ה דוקא באמצע התפלה הא לא הזכיר כלל חוזר בנעילה וכ"מ דעת הב"י בתרכ"ג שכתב בש"ץ אם לא הזכיר באמצע יש לסמוך כו' הא לא הזכיר כלל חוזר שם ודי"מ הנדפס בפיורא הביא זה שם וז"ש המ"א שם וכאן כתב המ"א אות י"ב ט"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**סעודה** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ז והם דברי הב"ח דאזלינן הכא והכא לחומרא ויראה דאומר בתוך הרחמן אע"ג דכתב הר"מ בהג"ה דיש לומר שאני יעלה ויבא מעל הנסים מ"מ הא ברצ"א משמע דעיקר הסעודה שלישית בפת דוקא ומעלה קצת כשמזכיר בתוך הרחמן. ועמ"א אות י"א. וסעודה רביעית דינה ג"כ כר"ח עתוס' ברכות מ"ט ב' ד"ה אי בעי הביאו המ"א אות י"ז וסעודה חמישית אם דינה כר"ח או י"ל דוקא רביעית הואיל

ויש פלוגתא רבי חדקא בשבת קי"ח א' וז"א דלית הלכתא כוותיה וה"ה כמה סעודות דינם כר"ח עכ"פ וביי"ט סעודה א' בלילה וא' ביום חוזר הא שאר דינם כר"ח עא"ר אות ט"ז: **והוי** יודע שבש"ע כתב בשבת וי"ט באי"י אמ"ה וחותם בשם לבד והוי ברכה ארוכה אבל בשל ר"ח כתוב ברוך כו' ולא הזכיר שם ומלכות וכ"נ לכאורה דאל"כ הא ר"ח אין חוזר ואיך יאמר ברכה בחנם בשם ומלכות אבל בלבוש כתב שגם בר"ח יאמר באי"י אמ"ה וצ"ע ועא"ר אות יו"ד. ועסי' תכ"ב במ"א א' כ"מ שאין חוזר אם סיים הברכה אינו אומר שם א"כ כאן בר"ח שאינו חוזר ואפ"ה אומר שם ה"ט דלא הוי הפסק דכבר נשלם ברכות התורה (ואף אם נאמר דלענין לשאול בפני היראה והכבוד דינה כתפלה כבסימן קפ"ג ס"ח ואף ברכת הטוב והמטיב דלא ליזלזלו בה עד הרחמן כו' מ"מ אין לה הפסק להזכיר של ר"ח כאן) ועיין בטור ואין להאריך ומכ"מ יראה להקל בספק ברכות ולומר ברוך בר"ח בלא שם ומלכות ובחידושינו כתבנו קצת מזה. ואי"ה במ"א יבואר עוד באות ח':

**סעיף ז**

**מזכיר** עט"ז בד"א יש חסיון בדפוס ודינו להבדיל בראשונה בל"א (הזכרת שבת משא"כ כצ"ל) ברכת המזון כו' והעלה לדינא דמזכיר שניהם (כ"ז דלא צלי ערבית אבל התפלל ערבית אע"ג דלא הבדיל כמו ר"ח ופורים דאם התפלל ערבית לא מזכיר של פורים ור"ח עמ"א תרצ"ה אות ט') ויראה אף לדבריו דוקא אם הזכיר שבת מקודם מזכיר אח"כ של ר"ח וכדומה משא"כ אם טעה והזכיר של ר"ח תחלה איך יזכיר שבת אח"כ דהוי סתרי אהדדי דעשאו ר"ח תו אינו שבת ויקנה"ז מקדש י"ט ומבדיל של שבת דהכין הוא דקדושת שבת הלך לה משא"כ זה ועסי' תרפ"ד בט"ז אות ד' בתדיר ושאין תדיר אי עביד שאין תדיר קודם וכה"ג כאן ואפשר דל"ש בזה הזכרת ש"ש לבטלה כמ"ש המ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד ועמ"א אות י"ח יש לו דרך אחרת בזה ואי"ה שם יבואר:

**ואם** נמשך סעודתו עד מ"ש וי"ע הוא בין שלא הזכיר של שבת או י"ט עד דפתח הטוב והמטיב אין חוזר לראש כי מידי ספיקא לא נפקא עמ"א י"ח א"כ ספק ברכה להקל ואם נזכר קודם הטוב והמטיב יאמר ברוך שנתן שבתות למנוחה בלא שם ומלכות אבל י"ל בזה כדאי הוא הלבוש ז"ל לסמוך עליו שיאמר בשם ומלכות דסובר בר"ח כן והוי כס"ס עמ"ש באות הקדום. ואי"ה במ"א אות ח"י יבואר עוד. עמ"א י"ז בל"א צ"ל אבל יע"ש:

**מ"ש** רועגו זוננו תרוייהו בחולם שם התואר רעה בהכרחיים לחם זוננו בחולם מותרות פירות ומבקשין ע"ז פרנסנו בהכרחיים וכלכלנו במותרות או כלכל בהכרחיים כד"א ויכלכל יוסף את אחיו כו' ומיהו אנו אומרים רועגו בחולם ואח"כ בבקשה זוניגו

במלאפו"ם אכילה פרנסה מלבושים ושאר דברים וכלכלנו עיין במ"נ בשורש כול לשון סבל או סדור מבקשים פרנסה מסודרת לא פעם הרבה ופעם אין כל ועמ"א אות ב' מ"ש שם בזה ובספר המגיד כתבנו בתהלים כ"ג ה' רועי לא אחסר כשה' רועי כאב בנו בצמצום ולא מותרות כמ"ש הט"ז רועינו היינו הכרחיים לבד כדרכה ש"ת פת במלח ומים כבסי' ק"ע סכ"ב אז לא אחסר מעוה"ב כלום והבן:

## סימן קפט

### סעיף א

**ברכה** עט"ז יש בה שלש א' בשביל דידה כי אינה סמוכה שהיא מדרבנן ותקנוה אח"כ וסמכוה לבונה ירושלים שנגדעה קרן ישראל בביתר עב"י ועתיד להחזירו בבנין ירושלים ואחד בשביל בונה ירושלים שהיה ראוי לומר בה מלכות הואיל והזכיר מלכות בית דוד אלא שאין ראוי להזכיר שם אצל מלכות ב"ו תקנו כאן ומש"ה תקנו ג"כ בשביל ברכת הארץ והזן יש לה מלכות בתחלתה ואף בי"ט שאומר יעלה ויבא שאומר מל"ך חנון עסי' קפ"ח עט"ז ומ"א ב' לא פלוג. ומ"ש דמש"ה לא מסיים בברוך כו' עב"י בשם הרשב"א עוד טעם דלא ליהוי עדיף מברכת הארץ ובונה ירושלים דהם קצרות (ר"ל שאין פותחות וחותמות בברוך כ"א חותמים כו') והרר"י כתב פעם אחר ועיין שם ועיין לבוש כתב והם אין בהם חתימה זו קשה יע"ש בזה. ודע דברכת הטוב מסיימת מיד שיאמר ומכל טוב אל יחסרנו. והרחמן הוא כו' הוספה ואין מברכה ד' עיין טור ולבוש:

### סעיף ב

**כתב** בתה"ד סימן ל"ד בחורים שעשו תקנה בקנס שלא לדבר בבהמ"ז ראוי לתקן עד שיתחיל הרחמן הוא יע"ש ועסי' קפ"ג ס"ח דדינה כתפלה אפשר ה"ה ברכה ד' דלא ליזלזלו בה. ואף בהרחמן הוא לא יפסיק שלא לצורך דהא בטור אמר שאין הרחמן הפסק בין בהמ"ז לפה"ג הא דברי חול הוי הפסק צ"ע אם לא אמר ג' מלכיות או ג' הטבות וגמולות אם צריך לחזור. העולם אומרים בכל יום יע"ש לא שבכל יע"ש. ועמ"א קי"ד ט' וקי"ט ה'. ועמ"א סי' קפ"ח אות ח' בג' ראשונות חוזר לראש בהמ"ז ובהטוב ומטיב אין חוזר כ"א לטוב ומטיב עמ"ש שם בפריי יע"ש בזה:

**שלש** הטבות ושלש גמולות עבר ובינוני ועתיד וי"א נגד שלש עולמות עולם המלאכים וגלגלים והשפל שכולם מקבלים שפע מאתו יתברך וצריכים אליו א"ר ב' בשם מ"מ יע"ש בזה:

**עי"ד** סימן שע"ט בבאר הגולה אות ה' מה שא"א ברכת אבילים האידנא בבית האבל די"א דוקא בעשרה יע"ש ומה שכתב בעשרה יש לומר אותו ומיהו בברית מילה די"ט

הוי ייל דהוי פרהסיא ואין לומר אותו ועסי שציג שם. ועמיש בסי קציג בדין זימון איה מזה:

## סימן קצ

### סעיף א

**אא"כ** עטיז בקפיב אות ד' וכיכ הביח כאן יעיש מה שנשתנה כוס בהמיז דמברך פהיג אחיכ לא מיד כמו קידוש והבדלה וברכת חתנים דבהמיז יהיה הפסק עיין טור וביי בשם הראים ובלבוש נתן עוד טעם (יש חסרון בדפוס) וציע עאיר א':

### סעיף ב

**מעין** ג' עטיז ועביח ופרישה בזה: ועאיר אות ה' דבהיג נמי היק דכוס בהים איצ ברכה אחרונה דדי לשתות כמלא לוגמיו רוב רביעית וברכה אחרונה דוקא ברביעית אף ייש דוקא ברביעית וכיכ מיא אות ד' ועטיז ריי אות א' וספק ברכות להקל ומי שאיא לשתות רביעית ייש לא ישתה כיא בתוך הסעודה ועוד פת שיטבל בו ובהמיז פוטרתו ומיהו אף לא טיבל בו ברכת המזון פוטרתו מברכה אחרונה:

### סעיף ג

**שהוא** עטיז עאיר אות ה' עמיש עטיז וברכת זו כוס בהמיז לא מצינו לימוד זה כיא וברכת זו ברכת הזן. וכוס ד' בפסח ישתה רביעית שלם שיברך ברכה אחרונה וג' כוסות ראשונים רוב רביעית סגי. ומיש משבת ע"ז א' כתב באיר אות ד' דהרים בהלכות שבת פסק (פחיי היב) כרבי נתן יבש בכזית אלמא דיין ושאר משקים רביעית בלח ים ביבש כזית יעיש. והנה רב יוסף אמר ריני ורייי ביי אמרו דבר אחד משמע דהוי שיטה ואין הלכה כמותן והרים זיל דפסק כריין דסובר כאביי דפליגי דריי ביי בדם דעב רביעית יעמוד על כזית ממילא יין דקליש יותר מרביעית הוי כזית ואפיה פסק כריני בשבת דכל שיש כזית מטעם אוכל הוא בקרוש לא מטעם משקה ועיין בה' טומאת אוכלין פיא היט ופיא מה' שאיה היד וציע כעת:

## סימן קצא

### סעיף א

**אסור** לעשות מלאכה עטיז ברכות יי אי ושם אמרו בפרק שני עוסקין במלאכתן וקורין וכיכ הריים זיל בפיב מקיש היד דאף בעיה כן וכיפ המחבר בסי' סיג סיז דאפי' בעיה כן וציע ואף אם נאמר דפרשה ראשונה דית לחוד מים למה יגרע ממצות דרבנן ואפשר דכלימוד תורה חשיב ושרי לעסוק מלאכתו בעת לימוד תורה ודוקא בעוסק במצוה לבד מדית אסור לעסוק במלאכה. וגם כשמברך בהמיז אסור לעסוק ולעיין בדית ועוסק

במצוה זו אין נכון לעסוק באחרת. והיינו כשיש זמן לעשות אח"כ הא לא"ה ויש יכולת לעשות שתיהן עושה שתיהן:

**כתב** הלבוש דחשו רז"ל אם יאריכו בבהמ"ז יהיה בע"ה דוחק ולא יכוונו לכך כו' יראה דאל"ה מפני ביטול מלאכה דבע"ה לא היו עוקרין ד"ת (למ"ד ג' ברכות מ"ה) אי לאו דיש גדר לד"ת אבל מלשון הטור והמחבר כדי שלא לבטל ממלאכת בע"ה לא משמע כך ועיין יבמות דף צ' ביש כח ביד חז"ל לעקור דבר מ"ה בשוא"ת יע"ש. אלא דא"כ מה מוכיח בירושלמי כו' דלמא אי יברכו כולם יהיה בע"ה דוחק ולכן טוב שיקצרו וצ"ע. ועמ"א אי"ה אבאר עוד לענין אי מעין ג' ברכות ד"ת או לאו גם לענין ברכה שלפניה ובנ"ר ועסי' קצ"ד במ"א אות ג' מזה וכאן אין להאריך. מ"ש תלכו עמי קרי בס' המגיד כתבנו שנאמר פעם ב' בקר"י תוספת בי"ת התו"ך בתוך הקרי ועראי קצ"ב של עוה"ז יעשו ג"כ מצוה חמור מקרי והבן:

## סימן קצב

### סעיף א

**והוא** עט"ז בטור כתב לומר ב"ה וב"ש והעלה הב"ח דמקרא כי שם ה' אקרא הבו גוד"ל כו' כלומר בעשרה דאומר בשם אז צריכים העונים לומר גוד"ל א' שישיבו ברוך ה' ונוסף ב"ה וב"ש. והקשה הט"ז א"כ אמאי לא חשיב מברכות מ"ט ב' יע"ש ולהב"ח י"ל רב אסי אמר גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדי"ו קאי לזימון שלשה ור"א אמר כי שם ה' אקרא הבו גוד"ל (תוספת) לעשרה קאי וא"כ צ"ל איזה חיסור לשון בב"ח ומלת כו' יע"ש. ולפ"ז עיקר העונים משיבים אלקינו שאכלנו משלו וגם ב"ה וב"ש שזהו תוספת אבל בטור לא הזכיר זה כ"א המברך אומר ב"ה וב"ש. ועד"מ ב' שאומר המברך ב"ה וב"ש להפסיק בין ברכת הזימון לברכת המזון א"כ יאמר המברך כן לא העונים כי הם מפסיקים באמן שעונים אחר המברך כמ"ש של"ה עמ"א ועא"ר אות ב'. ועמ"א לאומרו ב"ה וב"ש בג' וכ"ש בי' אבל לא ביחיד ושם אי"ה יבואר ועמ"ש אי"ה בסמוך עוד מזה. עמ"ש באות ח' אי"ה מזה:

**ודע** דברכת הזימון נפיק מקרא גדלו או כי שם ה' או מקרא את ה' אלקיך זו ברכת הזימון ברכות מ"ה א' ומ"ח ב' ומשמע דהוי דרבנן וקרא אסמכתא הוי אבל בלבוש סימן קצ"ט בהג"ה אנדרוגינוס חיי"ב לזמן במינו דספק תורה לחומרא ובא"ר קצ"ט ה' בשם קרית ספר בעשרה הוי זימון מ"ה לא בשלשה והא דנשים רשות יבואר בקצ"ט אי"ה. ומהא דפועלים מברכין ב' ברכות מיירי בלא זימון ונ"מ אף לדידן בזימון דכל א' מברך בלחש אין ליתן לקטן לברך ברכת הזימון הוי ד"ת ומיהו בלא"ה אין ליתן לקטן ונ"מ עוד

באם ספק אם בירך ברכת הזימון או לאו למ"ד מ"ה חוזר ולמ"ד דרבנן אין חוזר ול"ש סירכיה דלישנא כמו פתח למען ירבו דבהמ"ז ביחיד א"א ברכת הזימון משא"כ דבר הרגיל תמיד:

**סעיף ב**

**ואין** עט"ז ועיין אות ג"ד. ועב"ח כתב טעם בזה יע"ש והביא דברי הטור דמשמע שאומר המברך תחלה נברך שאכלנו משלו ובטוב"ו חיינו ובש"ע השמיטו ועמ"א. ועב"ח כתב עוד דראיית הרב"י דא"כ לתקנו בהמ"ז יאמר תחלה ובטובו חיינו אבל באמת כיון שמזכיר אח"כ א"צ להזכיר תחלה וכן המנהג שא"א המברך החלה ובטובו חיינו כ"א אחר העונים עונה הוא כן. ומ"ש מתוס' ברכות נו"ן א' ד"ה אמר רבא דסיימו ואומר ובטובו חיינו משמע דאדסמיך קאי דאומר המברך נברך אלקינו על המזון שאכלנו משלו ע"ז כתבו דאומר בעשרה המברך ובטובו חיינו הא בשלשה לא יאמר המברך תחלה ובטובו היינו. ומשום ד"ל כמ"ש בא"ר אות א' דעונה אח"כ ובטובו חיינו דלא ליטעי דאבע"ה קאי וכתבו אף בעשרה דליכא למיטעי שמזכיר השם אפ"ה אומר כך דא"כ לא שייך כאן ומ"מ קשה דבגי' לא יאמר המברך ולמה יאמר תחלה בעשרה דכ"ש הוא עא"ר שם. ומ"ש א"ר עוד תירוץ דקמ"ל בעשרה לא יאמר ומטובו א"י מה"ת יאמר כן דממעט בשבחו של מקום עמ"א וי"ו ואי דאומר על המזון"ן ה"א דיאמר ומטובו ל"ד מזון אפי' מקצת טובו כי לא על הלחם כו' וזה דוחק עיין אות ה':

**סעיף ג**

**על** המזון עט"ז ותו' ברכות נו"ן א' ד"ה על המזון יע"ש:

**סעיף ד**

**למי** עט"ז ועמ"א ז' דמשמע ח"ו ב' רשויות ובחידושינו כתבנו מזה ואי"ה במ"א אות ז' יבואר עוד מזה:

**סעיף ה**

**וכשהם** עט"ז וכ"כ המ"א אות ז'. עיין ברכות מ"ט נו"ן הא דלא חשיב בין ג' לי' דבגי' א"א על המזון ובי' יכול לומר על המזון דלא חשיב כ"א מה שבגי' צריך כך ובי' צריך כך משא"כ זה וא"ש תוס' נו"ן א' ד"ה אמר רבא ובעשרה אם אין רוצה להזכיר הרשות בידו דאל"כ לחשביה החילוק בין שלשה לעשרה וע"ז כתבו א"כ י"ל בעשרה אצ"ל ובטובו היינו והא דלא חשביה כיון שאין להיפוך קמ"ל ויש לו שייכות עם הקודם עט"ז אות א' וב' מזה:

## סימן קצג

### סעיף א

**מצוה** עט"ז לטעם ד"ת באכלו פחות כדי שביעה יכול להוציא וקי"ל כטעם הב' ג"כ דבאחרונה בטל הזימון ועיין לבוש הוכיח מרי"ג לדידן דקי"ל בפירות אין א' מוציא חבירו אף דרבנן והט"ז תי' דאין זימון לפירות ועא"ר אות א' כ"כ בשם מי"ט רל"ח. ומיהו לאותם המזלזלים בברכות כתב הט"ז בריי"ג א' שמוטב לשמוע להם ואף במין ז' די"א ד"ת הא עדיפא הואיל ומזלזלים בה:

### סעיף ב

**אם** עט"ז מ"ש הר"ב בהגה"ה שיתכוין המברך להוציא וה"ה השומע צריך לכוין לצא"ת ואפילו ברכות דרבנן כבסימן ריי"ג ס"ג ועמ"א סימן סמ"ך אות ג' בדרבנן א"צ כוונה וצריך לחלק בין עושה מצוה או שומע ול"מ כן ברי"ה כ"ט ב' יע"ש ועמ"ש בפריי שם בסימן סמ"ך:

### סעיף ג

**דאז** עט"ז הנה בד"מ כתב בפירוש דעשרים עדיף טפי שלא יחלקו והביא פירש"י ברכות נו"ן א' במשנה ד"ה עד יו"ד אם ירצו וד"ה ששה לא כתב אם ירצו ה"ט דבששה הברירה בידם ועשרים טפי עדיף שלא לחלק הואיל ומזכירין השם בזימון עשרה עדיף טפי ברוב עם כמו בית הכנסת יע"ש ושם נו"ן א' בריש העמוד ששה נחלקין פירש"י אם רצו היינו באין חיוב רק אם רצו ומ"מ הברירה בידם ומש"ה הוכיח שם ש"מ נברך עדיף דאי בששה עדיף שלא לחלק רק שרשאין ואין איסור א"כ איך הוכיח דלמא ברכו עדיף (כ"כ בחידושים ועתה ראיתי באי"ר אות ג' הרגיש בזה) וכ"מ דברי הר"ב כאן בהג"ה עשרים יכולים אם ירצו וזה פירש"י במשנה ומדלא פירש כן בששה ש"מ ששה הברירה בידם ולעיל דפי' אם רצו לאפוקי של"ת חיובא איכא וז"ש ונ"ל כו' דחיובי"א ליכא. ודברי הלבוש מחוורין כשמלה שכתב ששה נחלקין אם ירצו ועשרים רשאי"ן ליחלק ובס"ב כ"מ שאמרנו רשאי"ן עדיף טפי שלא לחלק אלא דמ"מ קשה דרש"י בגמרא ששה נחלקין רשאין הם מה דלא כ"כ מלת רשאי"ן בעשרים במשנה הפך ממ"ש כאן. ודעת הט"ז מדלא אמר משנה נו"ן א' ששה רשאין וכן בעשרים משמע דברירה בידם יע"ש. ומ"ש דיש מעלה ברוב עם מחילוק ברכות ק"ק דודאי בלא"ה ברכת זימון צריך בג'. ועמ"א צדי"ק אות ט"ו ותר"צ וצ"ע מ"ש ביה"כ מכאן ועמ"ש באות ד' אי"ה בזה:

### סעיף ד

**ונ"ל** עט"ז אזיל צשיטתיה באות ג' ורש"י במשנה שם כ"כ אבל לעיל בגמרא כ' בששה אם רצו רשאין עמ"ש באות ג' מזה די"ל בין עשרים לששה ועב"ח בזה:

**פשיטא** לי הא דתנן ששה נחלקין בלא בירך א' מהם הא בירך א' לעצמו אין נחלקין אע"ג בקצ"ד ס"א דב' יכולין לזמן על הג' שבירך לעצמו היינו דיעבד אבל לכתחלה לא וכ"ש אם א' מהם זימן עם ב' אחרים ובהא א"ש מ"ש הב"י בשם תוספתא עשרים נחלקין ובלבד שלא יהא א' בהם שמפטירין מזימון שזימון בג' או בירך לעצמו אע"ג דלכאורה כ"ש הוא מקצ"ד ס"א כה"ג בעשרה הם מזמנים עליו אפ"ה לכתחלה לא יעשו כן אלא שראיתי להדרישה כתב דבירך לעצמו מזמנין עליו יע"ש ומשמע ליה ז"ל אף לכתחלה. אבל באם זימנו ג' אף שמחויבין בשם מודה הפרישה להב"י דשוב אין מזמנין בעשרה עליהם ויראה דאפילו שלשה בירכו כ"א לעצמו להפרישה נחלקין בעשרים כה"ג ולהב"י כ"ש דלא. וראיתי להפנים מאירות חלק שני סימן וי"ו העיר במ"ש הפרישה וכבר כתבנו דיעבד ודאי הכין הוא ואף ג' שברכו כ"א לעצמו מזמנין שבעה עלייהו מטעם דלא גרע מעלה של ירק כבסימן קצ"ו ס"ב אכל לכתחלה להיות מחלקים בעשרים כה"ג י"ל דלא וכמ"ש הב"י ואי"ה בקנ"ד וקצ"ו יבואר עוד:

**סעיף ה**

**אינם** עט"ז לכאורה ג' שיטות בכאן מהב"י משמע בזימון יותר טוב שאח"כ יברך כ"א בהמ"ז לעצמו וכבסי' קפ"ג ס"ז והד"מ כאן אות ג' כתב דטוב לברך בלחש מ"מ מלה במלה עם המברך ובחתימה ימהר קצת ולסיים קודם ולענות אמן (אפשר לב"י א"צ) ולהב"ח טוב שלא לברך כלל בלחש כל היכא דיש זימון ולשמוע מפי המברך כל בהמ"ז ולד"מ ולהב"ח יש קולא ג"כ אם רבים הם אף שיכולין לשמוע ברכת הזימון כל שאין שומעין ברכת המזון טוב שיברכו כ"א בפ"ע ושוב אין רשאין לזמן ולהב"י כה"ג מחויבין לזמן רק באין שומעין ברכת הזימון אז רשאין ליחלק לשלשה והב"ח הקשה מברכות מ"ה ב' הביאו הט"ז ג' ליזמנו ויברכו בהמ"ז בפ"ע ויקיימו תרווייהו זימון וחילוק ברכות ש"מ כל דאית זימון ליכא חילוק ברכות וזה יקשה ג"כ להד"מ והט"ז תי' זה תירץ א' לד"מ א"ש ולב"י קשה קצת עוד תי' אף להב"י דחילוק ברכות היינו כוס בהמ"ז כשיברכו כ"א בפ"ע בלא זימון ובהמ"ז טעון כוס אף ביחיד יברך כ"א פה"ג וברכה אחרונה. וי"ל א' להמחבר בקפ"ב ס"א י"א וי"א משמע כדיעה ב' וא"כ אדרבה כשלא יזמנו ליכא כוס ועוד יזמנו ויקמו כ"א כוסו בידו ויכוונו שלא לצאת בפה"ג של המברך ויהיה זימון וחילוק ברכות וצ"ע:

**סעיף ו**

**אינו** עט"ז עתוס' ברכות מ"ה א' ד"ה שלשה ירושלמי הכי את אמרת חייבין לזמן והכי את אמרת אין רשאין לחלק (בדף נו"ן) בתחלה פירושו כרא"ש דהיינו כקושיית בבלי מאי קמ"ל לא קושיא ורומיא (וז"ש ואין זה קשה כלומר רומיא) אח"כ פירשו דירושלמי

פריך אהדדי והעלו חילוק זה שכתב הט"ז משמם אבל הרא"ש בריש ג' שאכלו ודף נו"ן א' פירש ירושלמי כבבלי מאי קמ"ל ומשני כו' ויש ב' דינים אם נקבעו בהמוציא לדידהו בהסיבה ולדידן בישיבה (כבסי' קס"ז סי"א) אף לא אכלו כזית חייבין תו לגמור ולזמן ואם בתחלה לא קבעו ואח"כ נקבעו בגמר סעודה חייבין לזמן והביא הב"י בס"ב וס"ד דברי הרא"ש אבל בדיבור בעלמא ולא אכלו כלל לא נתחייבו (דלא כמשמעות הרר"י עב"י) וסיים כיון שהם קבועים בגמר האכילה וכ"ה לשון הרא"ש שם ר"פ ג' שאכלו ומ"מ היה להמחבר להביא בהדיא לשון התוס' דאם בהמוציא לא נקבעו יש רשות לסיים סעודה קודם ובתנאי שאכל כזית קודם (ואפשר ל"ד כזית) ואף שהרא"ש ל"פ כתוס' מ"מ אפשר דמודה לדין זה והואיל ומידי דרבנן הוא דרוב פוסקים ס"ל זימון דרבנן היה לפסוק כתוס' ועיין א"ר אות ה' ולמ"ש א"ש:

**סעיף ז**

**שוב** עט"ז ברכות נו"ן א' ורש"י פירש אזמין בדוכתיה שיצא לשוק שקורין אותו והוא יוצא בזימון זה כמבואר שם דף מ"ה ב' יע"ש והיינו שאין רוצה לאכול עוד ונתחברו יחד אי לא אזמין עלייהו מחוייבין כאן בזימון שבאו מחבורה שכבר נתחייבו ואי אזמינהו שם פרח זימון ואסורים לזמן כאן דכבר יצאו וכאן לא אכלו והקשה הר"ר יהודה ע"ז הביאו הרא"ש פשיטא דאסורין שכבר יצאו ע"כ פירש מחבורה של ד' (כבס"ו) והרא"ש כתב די"ל שאכלו אח"כ אין יכולים לזמן וזה כפירוש התוס' שם ד"ה שלשה בא' מפסיק לשנים והוא אוכל אח"כ (בדף מ"ה ב') קמ"ל דאי אזמין בדוכתיה פטורים מזימון הא אם ירצו מזמנין על מה שאכלו אחר כך ולכאורה רש"י ותוס' בתרתי פליגי א' מדפירש"י קורין לו ביצא לשוק ולא בא' מפסיק לשנים ש"מ דסובר דאכלו אחר כך חייבין בזימון על מ"ש אח"כ ולתוס' פטורים הב' לרש"י אף בלא ב' אכלו אח"כ בלא אזמין חייבין לזמן ולתוס' כל שלא אכלו אח"כ פטורים לכ"ע ולזה כתב הב"י דאינו כן אלא תוס' מודים לרש"י בזה אף שלא אכלו אח"כ חייבים הואיל ובאו מחבורה שחייבים אלא דמש"ה פירשו באחד מפסיק לתרץ קושיית הר"ר יהודה וסוברים פרח זימון ופטורים הא אם ירצו רשאים לזמן על מ"ש אחר כך והטור מפרש כתוס' משום קושיית הרר"י ואפ"ה פוסק כרש"י בזה דאסורים לזמן אפי' אכלו אחר כך וכמ"ש הרא"ש אין יכולים לזמן וז"ש הב"י דהטור כתוס' היינו לענין אזמין בדוכתיה א' מפסיק לשני' ומ"מ סונר איסורא איכא דלרש"י כה"ג באכלו אח"כ מזמנים כו' אבל מ"ש הב"י דר"מ (פ"ה מה"ב הי"א) כרש"י צ"ע דהר"מ כתוס' ממש עיין ב"ח ועיין כ"מ שם ותבין:

**סעיף ח**

**ואפי'** עט"ז וכ"כ הב"ח ובקפ"ד ס"ב כל שאין אכילה גסה רשאי לאכול מעט כאן ויברך מ"מ אם שבע ליכא חיובא כאן הא צריך לחזור למקומו ואין שייך אין רשאין לחלק ובקצ"ז מי ששתה לשובעו ראוי שיברך בהמ"ז אבל לומר מי שרוצה לברך בהמ"ז וישתה תחלה דאז אין צמא כו'. ולמ"ד ז' מינים טעונים זימון עמ"א כאן אות ב' בשם ב"ח קצ"ב וקע"ח ס"ה דז' מינים א"צ ברכה במקומו א"ש קושיית הב"י כאן לפירש"י אע"ג שלא אכלו כאן. ובחידושינו נו"ן א' הארכנו בזה ואי"ה יבואר במ"א עוד וכאן אין להאריך. עמ"א י"ג:

## סימן קצה

**סעיף א**

**וכגון** עט"ז פי' דברי המחבר כמ"ש הלבוש עמ"א ב' ולדינא הסכי' להמ"א ומשמע שתים כעין תי' המ"א בשם הב"ח. אמנם הוסיף דברים לפי מ"ש הר"ב בהג"ה בקצ"ג ס"ב דאפי' היכא דנתחייבו בזימון אם רוצים רשאים ועדיף לזמן (וסובר כפשוטו דלא כמ"א שם ח') והשתא בבית א' מפינה לפינה אם יש בכל חבורה שלשה או עשרה ל"ש כאן כלל תנאי שיכנסו ע"ד כך דממ"נ אם רוצים לזמן הרשות ועדיף כן ברוב עם אלא מיירי באין שלש או עשרה בכל חבורה קאמר דאין חיוב לזמן דוקא יחד אלא בתנאים האלו אלא דצ"ע דמתני' ב' חבורות ברכות נו"ן א' בזמן שרואין או שמש כו' וא"ל אלו מזמנין לעצמן אלמא ביש בכל חבורה כדי זימון אפ"ה באין רואין כו' אסור לזמן יחד ואפשר למ"ש בקצ"ג אות ג' דכשיש זימון לא עדיף רק ברירה ומש"ה כי אין רואין כו' אסור לזמן יחד רק נחלקים אלו לעצמן וכ"ש ב' בתים אפשר אף באין בכל חבורה שלש או עשרה אסור לזמן יחד דל"ש כה"ג ברוב עם דנחלקין בב' בתים וצ"ע ועמ"א ב' מזה והוי יודע דמשמע כשיש בכ"ל חבורה ה' אעפ"י שרואין זא"ז אין מצטרפין כבסי' קצ"ד ב' מ"א אות ב' דבנ' צריך ראיה ובעשרה לא מהני אלא כשיש בכל חבורה עשרה אז מצטרפין לזימון א' אבל במ"א נ"ה אות י"ב משמ"ע דראיית פנים מצטרפין לעשרה אף בב' רשויות וצ"ע כעת בזה:

**סעיף ב**

**שאם** עט"ז ועא"ר אות ג' ברמב"ם פ"ג מה' מ"ע דאם אין קבוע בימות הגשמים אין מפסיק והניח בצ"ע:

**סעיף ג**

**בשום** עט"ז ועמ"א בזה אות א' ומ"מ דוקא לענין ברכות החופה אבל לענין זימון אף בני החופה אין מצטרפין אלא בתנאים בס"א ועא"ר ד' בזה יע"ש:

## סימן קצו

### סעיף א

**אבל** עט"ז הביא דברי הר"מ והר"א ז"ל פ"א מה"ב הי"ט ולהר"א ז"ל דמברך לפניו קשה מברכות נ"ב ב' דבשמים של ע"ז אין מברכין עליהם וצ"ל דבאיסור תורה מודה הר"מ ז"ל דאין מברך דעיקר ראייתו מפ"ג שאכלו מ"ה א' טבל דרבנן אין מזמנין הא מברכין ובשמים של ערוה דאסור להריח מדרבנן אה"נ דמברכין לדברי הר"א ז"ל וז"ש המל"מ שם דמ"ש הר"מ פ"ט מה"ב ה"ח אין מברכין על בשמים של ערוה לטעמיה אזיל אבל להר"א של עכו"ם ד"ת אין מברכין ושל ערוה דרבנן מברכין ובגליון נרשם עיין ר"ז ס"ה אבל למ"ש הט"ז דהר"א ז"ל חולק רק בשוגג או בסכנה א"ש דהר"מ סובר אף בסכנה לא יברך ולהר"א במקום סכנה מברך תחלה וסוף וא"ש ההוא דבשמים של ע"ז דאין מברך שלא בסכנה וכדאמרן. ומ"ש הט"ז להר"מ קמ"ל זימון דגרע מפירות קשה להר"מ בפ"ח ה"ח מה"ב לשלשה אין פירות מצטרפין וכ"פ המחבר בקצ"ז ועב"ח סי' בע"א ובכ"מ ג"כ פירש בע"א יע"ש ואשוב אל כוונת הט"ז מ"ש דמשנה ג' שאכלו כו' מירי בשוגג דבמזיד רשע הוא י"ל דמה בכך כ"ז שלא נדוהו מזמנין עליו כבסי' קצ"ט סי"א ועסי' נ"ה יע"ש וכלל דבריו דלהר"מ שוגג וסכנה חדא הוא וראיה מתשובת הרשב"א דלהר"מ חולה ביוה"כ אין מברך (וק"ו הדברים אם היתר בזמן איסור כ"ש אוכל איסור במקום סכנת דאין מברך להר"מ) וראיית הר"מ ממשנה דאכל טבל דרבנן אין מזמנין אפי' שוגג וסובר הטעם משום דלא מיחשב אכילה כלל ה"ה שאין מברך והר"א ז"ל סובר דוקא זימון לא דאין קבע והוי כפירות (וסובר לשלשה פירות לא כמ"ש הר"מ פ"ה ה"ח) והרא"ש הסכים להר"א בשוגג וה"ה במקום סכנה וא"ש מ"ש הר"א ז"ל יברך תחל"ה אסכנה קאי והרא"ש הסכים להר"א ז"ל בשוגג מברך לבסוף וסכנה אף בתחלה ואין מזמנין דגרע מאכילת פירות (כבסי' קצ"ט להרא"ש) וראי' שפי' מנאץ הא שוגג וסכנה אין מנאץ. והמחבר כאן פסק כר"מ דאין מברך ואע"פ כן פסק דסכנה מברך סובר לחלק בין שוגג דמתחרט ולאו אכילה חשוב משא"כ בסכנה עיין ס' חמד משה. ומ"מ א"י למה השמיט המחבר שוגג. ומתשובת הרשב"א י"ל עדיפא קאמר דבלא"ה י"ל דביה"כ היתר בשעה האסורה מודה הר"מ ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**אם** אכל ספק איסור תורה אין מברך דלו יהא ודאי דרבנן אין מברך ול"ש ספק תורה לחומרא:

**ואם** ג' אכלו איסור במקום סכנה או א' מהם אין מזמנין עליו וכ"מ מש"ע דמברכין ולא כתב מזמנין ג"כ כ"כ בחידושינו ר"פ ג' שאכלו והא דלא משני טבל פשיטא במקום

סכנה קושטא קאמר אף דרבנן לא. ודמאי דוקא מזמנין עליו הא שאר דברים כמו חלת ח"ל די"א מבטלה ברוב מ"מ עכשיו איסור אכל:

**סעיף ב**

**והזר** עט"ז בערכין ב' כהנים לוים וישראלים חייבים בזימון מה"ד זר לא אכיל תרומה וקדשים כהנים מצי אכלי עם זר הא לא"ה לא והט"ז ז"ל הוסיף דל"ת דאפשר בשאלה ויתכן דקאי אג' מודרים הנאה וע' תוס' ערכין ד' א' כתבו תרומה א"א בשאלה והיינו משבאה ליד כהן שוב ראיתי באו"ר ד' פ"מ ח"ב סי' ז' העירו בזה מגמרא נדרים נ"ט א' וצ"ע:

**סעיף ג**

**אם** עט"ז י"ד רכ"א ס"ה ועש"ך שם:

**סעיף ד**

**אין** עט"ז רש"י ברכות מ"ה א' ואולי קשה ליה דלזימון אף רק בשלשה כבסי' קצ"ז להרא"ש לכן אמר להוציא אחרים יח בעינן כזית פת דוקא או דא"כ אין ענינו לכאן דהיל"ל ע"כ מברך בהמ"ז ומאי שייאטי' דזימון לכך פירש כן וא"כ הוא קשה על המחבר הא בקצ"ז בס"ב כתב שיהיה המברך א' מאוכלי פת ובקפ"ד ס"ו כתב שיעור בהמ"ז בכזית וי"ל דהמחבר מפרש כפשוטו ע"כ מזמנין כזית דל"ת להצטרף לזימון אף פחות מכזית פת נמי מצטרף קמ"ל:

## סימן קצז

**סעיף א**

**כל** עט"ז בסי' קצ"ו אות ב' הקשה למה כהן וזר בפת עכו"ם אין מצטרפין ובא"ר קצ"ו אות ג' תי' קצת יע"ש ומש"ע משמע דמצי למיכל אע"ג דאין תאיבין ועיין לבוש ופרישה אבל שבעו כ"כ דין יכולין כלל לאכול אין מצטרף. והוי יודע דאם גמרו סעודתן ובא השלישי אם אמרו בפירוש שאין רוצין לקבוע אז אין זימון אע"ג דלא שפיר עבדי דחייבין לחזור אחר זימון כבסי' קצ"ג אבל אם שתקו ובא הג' ואכל כזית מחוייבין דהוי קביעות ומ"ש בקצ"ג ס"ב שהם קבועים בגמר סעודה זהו נמי בכלל הואיל ומצי למיכל וכ"כ רש"י ברכות מ"ז א' ד"ה אכילנא ואי אתה מחייבנו בזימון והוכרח לפרש כן דרב במ"ה ב' סובר שנים רשות לזמן ואי דיהא ר"ש ב"ח נמי בהדייהו לומר ברכת זימון א"נ אין מצטרף יכול לענות ברוך שאכלנו משלו כמ"ש רש"י מ"ה ב' בא ומצאן כיון שלא אכל ועסי' קצ"ח במ"א א' (ואי לפטור עצמו בבהמ"ז שלהם לא הוי ר"ש ב"ח מסרהב בשביל זה) ש"מ לחייב בזימון לכולהו וגדול המצוה כו' וקשיא להרר"י דסובר כל שלא הוקבעו בהמוציא אין חייבין עסי' קצ"ג בטור מכאן וער"מ פ"ה מה"ב ה"ט כתב ובא ג' ואכל כו'

חייב בזימון ובש"ע כתב לכתחלה ומכהן וזר י"ל דהוי כאלו אמרו בפירוש באין רוצים לקבוע משא"כ כאן בשתקו וכל זה בחידושינו שם:

**בא"ר** ד' מסופק אם א' מצי אכל והשני לא אי מצטרפי ונ"מ בא' אמר הב ונבריך יע"ש. ואני מסופק אי בעינן דמצי למיכל כזית דוקא אי כל שהוא וער"מ פ"ה מה"ב ה"ט ואפי' כל שהוא ואפי' משאר אוכלין י"ל כ"ש אשאר אוכלין קאי. גם מ"ש מצי למיכל ולא מצי למשתי וצ"ע:

### סעיף ב

**המצטרף** עט"ז לכתחלה גם המ"א ז' מודה דראוי לברך ברכה מעין שלש על יין ותמרים ודיעבד פטור.ועמ"א קע"ז וי"ו התם הוי דיעבד שאוכל תמרים אחר הסעודה ויש בהמ"ז לפניו פטור אף לכתחלה כמו יין ומיהו בקפ"ב במ"א ח' ט' לא משמע כן יע"ש בפריי:

### סעיף ג

**יכול** עט"ז תוס' ברכות מ"ח א' ד"ה עד יע"ש ור"ה כ"ט א' ועמ"א י"א דב' וא' בור סופר מברך אפי' לא אכל כלל הלבוש בס"ד הביא ירושלמי דהבי" ואכלת וברכת מי שאכל מברך ונהנין מי שרוצה ליהנות יברך א"כ ל"מ בבהמ"ז דאין מברך אא"כ אל כזית דגן אפי' בנ"ר נמי אין מוציא אא"כ אכל דקי"ל כה"ג נמי לא ליתהני ולא ליברך אע"ג שכבר אכל ומחויב הוא מ"מ נהנין הוי ולא היה לו לאכול אא"כ ילמוד הברכות עסי' קס"ז מ"א אות מ' וכאן אות י"א ובלבוש כתב כזית פת דוקא לא דייסא ואי"ה יבואר עוד במ"א:

### סעיף ד

**אם** עט"ז הנה אנן קי"ל אכילה כדי שביעה אז חייב מ"ה כבסי' קפ"ד ס"ו וקפ"ו ס"ב ויש פוסקין כרבי מאיר בכזית ושבע"ת זו שתייה ויש קולא וחומרא לכ"א מהפירושים ע"כ כתב רמ"א טוב ומ"מ העיקר כמ"ד כדי שביעה וא"צ לשתות ועמ"א י"א והמרדכי אפשר סובר בכה"ג דמי שחייב מדרבנן אין מוציא לד"ת דערבות ל"ש אלא מה שמחויב וא"א לפטור מינה משא"כ אכילת רשות ומ"מ לדידן דרבנן מוציא ד"ת מטעם ערבות וכמ"ש באות ג' ולכן רק טוב מב' פנים ואין להאריך:

## סימן קצח

### סעיף א

**וה"ה** עט"ז. תיקן קושיית הב"ח דפשיטא הוא ועין נ"ץ דקמ"ל דאע"פ שהיה מתחלה ועד סוף עונה תרתי על נברך אומר ברוך הוא ומבורך שמו לעולם ועד ועל העונים אמן דל"ת דוקא כשבא באי' מהם יע"ש. ומ"ש ברוך הוא בש"ע ליתא ובלבוש העתיק הוא עא"ר א'. ועי' פרישה טעם כפל ברוך ומבורך שלא יאמר לבע"ה מברך. ולענין אמן הנה המתבאר מדברי הלבוש דהמברך אומר נברך והם עונין ברוך והמברך אין עונה אחריהם

אמן דכיון דיאמר אח"כ ברוך למה יאמר אמן עתה שמאמין בה והא מיד יכלול עמהם בברכה זו ולאחר שאומר המברך ברוך אין עונים אחריו אמן כדי ליתן לב ולצרף ברכת הזן יע"ש והבא לשם כשהמברך אומר ברוך יענה ג"כ אמן. ולפ"ז בברכו שבישתבח וברכת התורה דהמברך אומר ברכו ועונים ברוך וחוזר ואומר כו' א"כ המברך לא יאמר אמן בתר העונים אבל העוני' יענו אמן בתר המברך כשחוזר ואני מסופק די"ל הואיל והם ענו ברוך ה' המל"ו תו לא יענה עוד אמן דכבר מאמין ובירך כך. ודעת הט"ז שאף כשבא לאחר שאמר המברך ברוך אין עונה אמן וכ"ש שאין הקהל עונים אמן אחר הש"ץ המברך ועמ"ש בסי' נ"ז וכתב א"ר דנוהגין כלבוש ועי' נ"ץ יע"ש:

## סימן קצט

### סעיף א

**השמש** עט"ז ברכות מ"ז ב' ומסיים הלבוש כיון דדרכו בכך זו היא קביעתו יע"ש ולא גרע מאמרו ניכול לחמא בדוך פלן אע"פ שלא ירדו מבהמות כבסי' קצ"ג. מ"ש המחבר כותי ע"ה כו' הא עובר עבירה ולא נדוהו מצטרף עסי' נ"ה בב"י וכאן סי"א וכותי אע"ג דאין שומרים שבת ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה וכדומה הרבה עיין ר"פ הזורק אפשר מיירי בכותי שלמד ומחזיק בכל ובזמה"ז כעכו"ם ועמ"א אות ב' ושם יבואר אי"ה:

**ומ"ש** המחבר גר מזמנין ויכול לברך בהמ"ז ולומר שהנחלת לאבותינו יש לי העני הרהורי דברים בגו והנני פורטם בעזה"י. עי' תוס' ב"ב דף פ"א א' ד"ה למעוטי לר"ת גר אין אומר לאבותינו ולר"י בעל התוס' יכול לומר כר' יהודה אב המון גוים ומ"מ ר"י סובר לתת לנו אין אומר הגר רק בני קיני כו' כדמוכח סוגיא דמכות י"ט א' יע"ש ולפ"ז בהמ"ז בגר י"ל מדרבנן דכתיב על הארץ הטובה אשר נתן לך לא לגר ועי' הג"א שם כתב כן לרש"י ברכות כ' ב' דנשים אין להם חלק בארץ ה"ה גרים ועמ"א קפ"ו א' דכהנים ולוים היו ערי מגרש כו' משמע דגרים לא (בהג"א וכן פוסק והזהי"ר ראוי להיות הזוהר) אמנם הר"מ פ"ד מבכורים ה"ג הגר מביא וקורא סובר יותר מר"י בעל התוס' אף כל הגרים אע"ג דכתיב אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו כבר היטב אשר דיבר בעל ס' לחם יהודה בשם הרמב"ן והר"ן נשבעת לאבותינו לתת לנו תחילה היתה השבועה לאברהם שהוא אב לגרים ג"כ ליתן לכל זרעו אף הגרים זרעו (שלמדם אמונה ער"מ פ"א מ"ד דבכורים) אבל אח"כ שנתגלגל הדבר ע"י מכירת יוסף גלות מצרים נתחלקה רק ליוצאי מצרים משא"כ בוידוי מעשר שני פסק הר"מ ז"ל פי"א הי"ז דגרים אין מתוודין שא"י לומר אשר נתת לנו דמשמע נתת כבר וזה א"א. וא"כ לפ"ז אף להר"מ ז"ל גר פטור מבהמ"ז דא"א אשר נתן לך כמו במעשר שני כאמור. והנה בכהנים ולוים כתב הר"מ ז"ל הטעם

ערי מגרש ולא לאבותינו לתת לנו ראוי היה ליתן לנו כמו בגרים (כמ"ש הרמב"ן ור"ן) דאלולי לא טעו בעגל עבודה בבכורים ושבט לוי היו ראוי להם חלק כו' אה"נ ועדיפא מיניה קאמר. ולמ"ש בהג"א ברכות כ' ב' שם זכרים א' הוא גר חייב בבהמ"ז מ"ה אבל למ"ש המ"א בקפ"ו קשה עי' מסכת מעשר שני פ"ה מי"ד ופ"א דבכורים מ"ד יע"ש בר"מ ור"ש וכאן אין להאריך:

**וראיתי** להתי"ט במסכת בכורים פ"א מ"ד דלא נתחלק הארץ לגרים דשבועה היתה קודם שנקרא אברהם וזה ביאר בחיבורו עכ"ל לא הבינותי דבראשית ט"ו כתיב כן א"כ איך קורא אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו הגר וכמ"ש הרמב"ן לתת לנו ראוי היה כו' א"ש ובחיבורו לא מצאתיו כעת. וסוגיא דמכות י"ט א' קשה להר"מ ז"ל וקרא הבאתי פרי האדמה אשר נתת לי דיהבית לי זוזי וזבנה כמ"ש בס' לחם יהודא למהר"י עייא"ש ז"ל עי' ב"ב פ"ז א' יע"ש. וקרא ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו הארץ הזאת קשיא לי בגר וצ"ע לי:

### סעיף ב

**נשים** עט"ז הרר"י הכהן צירף אשה לזימון ומשנה ברכות מ"ה א' קשה וא"ל דבזימון עשרה צירף ומשנה בזימון ג' דמשמע בטור שהרר"י הכהן אף לג' צירף ותירץ הט"ז דמשנה אין מזמן שתברך היא ברכת הזימון דומיא דע"כ מזמנין שפירש"י נ"מ להוציא אחרים (אפשר דקשיא ליה דלצירוף אף ירק כזית די וכאן משמע פת לכן פירש כן) ה"ה אשה כה"ג אבל לצירוף ג' י"ל מצטרפות דאי ספק הוא אמאי לא מיבעיא לן בדף כ' זה ש"מ דמצטרף והר"מ סובר לצירוף ודאי לא כו' ועא"ר ובחדושינו הארכנו די"ל אשה עם אנשים לא מצטרפות דאין חברתן נאה או פריצותא והר"י הכהן מיירי באשה עם בעלה ובנה דל"ש הנך טעמי ועי' לבוש ס"ו דאין מזמנין על אשה עם בעלה יע"ש. חצי עבד וחצי ב"ח אפשר מזמנין עליו ולעצמו עסי' תקפ"ט ותרפ"ט עא"ר ה' ואי"ה שם יבואר:

## סימן ר

### סעיף א

**אף** הוא עט"ז פי' דברי הגאון דהתחילו כ"א בפ"ע ואז תליא אם גמרו סעודתן יחד כמ"ש בקצ"ג אות ו' ומש"ה אם רוצה גומר קודם. ומ"מ בנחוץ משום הפסד ממונו מודה להב"י דרשאי אף התחילו ביחד ועמ"א א':

### סעיף ב

**עד** עט"ז אולי כוונתו למ"ש הטור פירש"י ברכות מ"ה ב' א' מפסיק לשנים עד הזן שהוא ברכת הזימון כר"ש מ"ו א' והא הטור פוסק כרא"ש אביו ז"ל דהזן לאו מברכת הזימון

הוא ויחיד אומרה יע"ש והט"ז ז"ל תיקן זה דרש"י מ"ו א' פירש כן לר"נ עד היכן ברכת זימון מיקרי דיחיד אין אומרה אז נברך אבל ר"ש סובר זימון מקרי ואף שיחיד אומרה הזן אפ"ה צריך להמתין עד שיגמרו הזן הואיל ולא מזכיר שם בה מיהא ניכר שהפסיק משום ברכה (משא"כ בעשרה שמזכיר השם אף לר"ש די עד נברך וכדבעינן למימר לקמן בט"ז ומ"א אי"ה) וא"כ א"ש מ"ש הטור שהוא מברכת הזימון לאו ממש דהא יחיד אומרה אלא דצריך להמתין וכן כוונת רש"י כתוס' עי' ד"מ וב"ח ושאר אחרונים ז"ל:

**סעיף ג**

**וכ"ש** עט"ז. דבריו צריכין ביאור. בטור כתב אחי הר"ר יחיאל ז"ל שאלתי לא'א\ הרא"ש ז"ל לפי' ר"י ביחיד המפסיק לב' מתחיל בנודה לך ג' שהפסיקו לז' איך יזמנו הם והשיבני יחזרו לראש נברך שאכלנו משלו כי לא נצטרפו אלא לאלהינו ומיד כשאומר לאלהינו היו הג' רשאין לאכול לכך יחזרו לראש אבל יחיד הפסיק לפנים צריך להפסיק עד סוף ברכת הזן לכן נפטר מברכה ראשונה לר"י ואני כבר כתבתי למעלה שחוזר לראש הזן ומ"מ למדנו מדבריו בג' שאין צריכין להפסיק עד שיאמר נברך אלהינו הפרישה ביאר זה בטוב כי שלש פירושים יש א' רש"י ברכות מ"ו ב' יחיד אין אומר הזן לר"ש ומיבעיא בג' שנתחייבו בזימון והפסיק א' לב' עד הזן וגמר סעודתו מהיכן מתחיל ביחיד מנודה לך או מראש. ור"י סובר דודאי יחיד אומר הזן אבל כאן הואיל וכבר שמע הזן אף שאכל אחר כך מתחיל מנודה לך והרא"ש סובר כשאכל אח"כ מתחיל מראש כדין שאר יחיד והרר"י שאל להרא"ש לפירי דיחיד חומר הזן וכאן הואיל וכבר שמע הזן והשיב הרא"ש דיתחילו מנברך ממש אף לר"י כי בעשרה א"צ לשמוע הזן (הילכך אף ששמעו הזן צריכים מראש כו') וכ' הטור ואני כבר כתבתי שאכל צריך מהזן עמ"ש עתה א"כ ה"ה בג' לז' מתחיל מנברך ממש עמ"ש עתה ואין כאן שאלה ומ"מ יש נ"מ לדינא שג' לז' א"צ להפסיק רק עד לאלהינו כו' עב"י והט"ז גמגם בזה כי סובר דעת ר"י בעל התוס' שם ד"ת להיכן כו' הם הרא"ש ע"כ תי' כי תחלה סבר הרא"ש כו'. ומ"ש וה"ה אם לא אכלו אלא לנברך צ"ע למה דבשלמא אם אכלו צריכין ג' לזמן נברך עמ"ש עתה משא"כ בלא אכלו ג' כמו א' מתחיל בנודה לך אף להרא"ש כמבואר בטור וי"ל דג' לז" א"צ להפסיק לומר המברך אלהינו שאכלנו משלו רק מיד שיאמר נברך אלהינו יענו הג' ברוך אלהינו ודי ומותרין מיד לאכול כי לאחר הזכרת השם שצריך עשרי יענו השבעה שאכלנו משלו וכיון שכן אין נפטירין הג' מן זימון ג' אף שענו שאכלנו משלו וא"כ אף לא אכלו אח"כ ולא היה דעתם לאכול אפ"ה יזמנו אח"כ כדין ג' נברך שאכלנו משלו כו' וכן הבנתי מא"ר אות ז' ח' יע"ש היטב. ועכ"ז אני העני אין מבין דעת קדושים בזה. דודאי מדהשיב

הרא"ש ז"ל להררי"י אחיו ז"ל דמתחילין השלשה מנברך לא מהזן הטעם מיד שאומר השם די שיענו הם הג' ברוך ה' כו' א"כ איך כתב הטור שאין נ"מ מדברי הרא"ש כי אם שא"צ ג' להמתין עד הזן הא נ"מ טובא שצריך שיחזרו מנברך אף אם לא אכלו אח"כ וצ"ע. ומ"ש הט"ז בעיקר הדין בג' שאין מחויבין להפסיק לז' ואם ירצו מברכין בזימון ג' קודם הז' כי בג' אמר חייבים ואין רשאין במ"ה א' ונו"ן א' משא"כ בעשרה רק רשאין ליחלק אם הם בגמר כו' וראיה מר"ב הקשה עליו בא"ר אות ו' דטעמא דגדול כ"ה (עמ"א קצ"ג ו') ואה"נ בג' כה"ג אלא דל"ש יע"ש שהאריך וגם בספר חמד משה האריך ולדינא ראוי להחמיר להו בג' דחייבים ה"ה בעשרה לפי' תלמוד בבלי עמ"ש בקצ"ג ובחדושי במשנה ר"פ ג' שאכלו וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

**בלא** עט"ז אף דהטור בסי' קע"ח דברים הצריכים ברכה במקומן אין שינוי מקום הפסק עי' פרישה ודרישה מזה באורך ומיהו להמחבר בקע"ח ודאי צריך להאי טעמא דאינם זזים ממקומם ולא הסיחו דעתם:

## סימן רב

**סעיף א**

**ואם** עט"ז. דעתו ז"ל דל"ד שכר תאנים וכ"מ בב"י בשם הרשב"א דכל שעיקר ועמו טפילה ומיהו המ"א אות ב' לא פירש כן (ורשב"ם תשב"ץ וב"י רשב"א) ועיין לבוש וא"ר ב' והקשה מי"ד שכ"ד ס"ט (ושם באות ט' וש"ך י"ז י"ל דוקא אורז דנגררים אחר המים אבל בראי"ש משמע הטעם טכ"ע ד"ת) וכ"ת ה' מינים חשובים המה א"כ אף באין טעם כמו בר"ח בט"ז אות ג' דאפי' אין נ"ט ושם יבואר אי"ה וע"כ צ"ל דלענין חלה לא מהני חשיבותם רק טכ"ע א"כ כ"ש לענין ברכה דליהני טכ"ע ותי' דהא יש ברכה על השכר שהכל ועל היין פה"ג הולכין בתר הרוב משא"כ התם ולכאורה הטעם דרוב עדיף מטעם דהרישורפין וסוקלין על רובא כו' וטעם כעיקר הוי כמו ח"ש ליי"א. ומ"מ קשה ברכה אחרונה למי"ד מעין ג' ד"ת כמ"ש הטור בר"ט (עמ"א קע"ב ג' א"כ מעין שלש ד"ת ואיך יפטור בנ"ר דרבנן של שכר למעין שלש דיין וטכ"ע ד"ת שוב ראיתי מההוא דר"ח ס"ט קמ"ח מה' מינים עם שאר קמח ואין כזית כא"פ אין מברך בהמ"ז ומשמע אף ניכר ונרגש טעם הדגן ועמ"א שם ט"ז ותנ"ג אות ד' ע"ש א"כ כ"ש כאן דבהמ"ז ודאי ד"ת ולפ"ז ביין מועט בשאר משקין אף שיש בערך כזית כא"פ הא מבואר בתרי"ב סעיף י' דשתייה בעינן רביעית מתחלתה וסופה כדיעה א' בסתם ועמ"א ריש י' אות א' ושו"ת

פ"מ ח"ב סי' כ"ז ואי"ה יבואר בר"י ובפשיטות י"ל דלגבי ברכה הולכין אחר הרוב וכל שעיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופוטר הטפילה ועסי' ר"ד סי"ב ואי"ה יבואר:

**ועדיין** צ"ע מר"ד ס"ו ומ"א ט"ז דיין במים כל שאין ששה חלקים מים מברך פה"ג וכ"ש בשאר משקין כל שיש טעם יין ולט"ז עכ"פ שוה למים ולמה זה כתב כאן הולכין אחר הרוב אם לא שנחלק בין נתערב ממילא לנותן בכוונה יין ליתן טעם במים כל שיש טעם יין והוא א' מחמשה במים מברך פה"ג (עסי' תמ"ב בטור וב"י ובש"ע ואחרונים שי"ל בין הנך דעיקר עשייתן כך יע"ש) ולפי שהדברים ארוכים ולי העני דרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי לקצר כאן ואי"ה בפחיחה ובר"ד ס"ו וסי"ב ור"ח סא"ב וס"ט יבואר עוד וכאן אין להאריך:

ומ"ש שומן אע"פ שנ"ט הרבה לשיטתיה לכאורה בי"ד צ"ח אות י"א דשומן לא מיקרי לטעמיה עבידא משא"כ כשיש הרבה שומן מברך אפ"ה בברכות הולכין אחר העיקר ואע"פ שאוכל חטים שלימות עם שומן פה"א ואין מברך שהכל ואי"ה בסי' ר"ד סי"ב בט"ז י"א ומ"א פ"ה יבואר עוד ואי"ה באות ב' כאן יבואר עוד בזה ובאות ט' אי"ה יבואר:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז דעת הב"ח ז"ל לרפואי אף שמן מעט באניגרו"ן כ"ע (הרר"י ובה"ג) מודים דשמן עיקר ומברך רק פה"ע ואם מכוין לאכילה בנותן שמן מעט הרר"י מודים דאניגרון עיקר ובשמן הרבה יותר מהרגילות מ"מ (אניגרו"ן הרוב) להרר"י פה"ע ולבה"ג שהכל ומחק מ"ש הטור שזה רפואתו שנותן שמן הרבה מוחק תיבות הרבה יע"ש. וכ"נ מסתימת המחבר כאן ומ"ש רש"י ברכות ל"ו א' ד"ה החושש בגרונו וצריך שמן הרבה ושמן עיקר צריך לדחוק לענין איסור שבת קאמר דאפ"ה שרי ומש"ה ציין כאן ולא בחושש בגרונו אבל הט"ז סובר דלרפואה נמי דוקא כשנותן שמן הרבה יותר משיעור אז מברך פה"ע הא לא"ה לא ויש ראיה לזה דאל"כ למה לא אמר הרר"י דבגמרא נקיט בחושש לומר אפילו מעט שמן ולא לדוגמא. ותדע דדקדוק גדול הוא זה בדברי הרר"י דאל"כ מנא ליה להטור לאשוויי מחלוקת בין הרר"י ובה"ג הלא מבואר בס"א בהג"ה דבתר רוב אזלינן וכמ"ש הט"ז א' דכל שיש ב' ברכות אזלינן בתר רוב וא"כ הרר"י מירי בבירך כבר על אניגרו"ן או על ד"א שהכל ומערב שמן עם אניגרו"ן בזה סברתו ברור מללו דכל שאין מזיק ונרגש טעמו מה"ת לא יברך פה"ע אדרבה הפטור לא יפטור החיוב ובה"ג מירי שיש ב' ברכות לפניו שהכל ופה"ע בזה דוקא רפואה השמן עיקר ומברך רק פה"ע ואם שלח לרפואה אזלינן בתר רובא ומברך שהכל ממה שיברך פה"ע אלא דקשיא ליה להטור א"צ להרר"י לדחוק לומר הגמרא דוגמא נקיט כו' ש"מ הרר"י סובר אף

בשיש ב' ברכות לפניו שמן עיקר והטור הסכים לדבריו ולמ"ש הרשב"א דאזלינן בתר כוונתו כו' אפשר להמתיק הענין כי רמז לקושיית ד"מ ופרישה למה תלה הב"י ברשב"א גם בה"ג כ"כ וי"ל דרשב"א הביאו הב"י בריש הסימן דאזלינן בתר רובא (עמ"ש ס"א בהג"ה נרשם תשב"ץ וב"י רשב"א) וא"כ אזלא ראיית הטור שאין ראיה ואי כן הוא נמצא עולה מדבריו ז"ל דברים מחודשים הא' לרפואה צריך שמן הרבה יותר מהרגילות. ב' אם נתערב מעט ברוב דאזלינן בתר רוב היינו בשיש ב' ברכות לפניו הא בירך מקודם על השכר שהכל ונתערב אח"כ בשכר וטעם יין מברך פה"ג דלא יפטור הפטור לחיוב. ג' דאפי' בכוונת שעירב על שיש רוב אזלינן בתר רובא וזה קשה מסי' ר"ד מ"א ט"ז כמ"ש באות א' ולי העני כ"ז צ"ע עמ"ש באות א' מזה. ובחידושינו לו א' הארכנו וא"ה במ"א אות חט"א יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך עי' אות ט' ור"ה ה' וא"ה יבואר עוד:

**עוד** רגע אדבר כי לכאורה בשמן הרוב ואניגרון מעט י"ל לכ"ע פה"ע אף לב"ג די"ל דכה"ג אזוקי מזיק וכבעין דמי. ועי' חה"ר בשם רב האי' חולק בין חול בעינן שמתכוין לרפואה הא סתמא אף שחושש לא מוכחא מילתא דלרפואה עביד דאדרבא בעיניה מעליא טפי (אף דמזיק מ"מ לרפואה הוא) ובשבת שא"א בעיניה אפילו סתמא נמי פה"ע יע"ש ולשון המחבר צריך התבוננות בו כי בה"ג כתב אי כייבין ליה חינכי דמכוין לרפואה משמע סתמא לא ובלבוש כ"כ והוא מתכוין לרפואה אבל המחבר כתב סתמא בחושש בגרונו כו' אפשר אף סתמא כעין ל' הר"מ ז"ל פ"ה מה"ב ה"ב ואמנם הר"מ סיים אבל אין חושש בגרונו והמחבר סיים אבל אין מתכוין לרפואה רבותא אפילו חושש שהכל וקצת סתרי הדיוקים ואם אין מתכוין לרפואה אלא לאכילה וצ"ע:

**סעיף ג**

**קפריסין** עט"ז ל' רש"י במ"א אות י"ז אינו כך דזהו קליפה הנושרת אח"כ וכעין קליפה הגדילה סביב (קליפת אגוזים דקים) ועסי' ר"ד (ט"ס ריי"ד) סי"א ט"ז בקליפת מראנצין וא"ה במ"א י"ז ושם בט"ז יבואר זה:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז בלבוש וכ"מ בדרישה לחלק בין תמרים מיעכן ביד ניכר קצת תואר הפירי ומש"ה להרמב"ם פה"ע אבל פאווידל"א אין ניכר כלל ומדאמר בגמרא טרימא מותר שכר אסור בתרומה ה"א כל שהוא אוכל אף דאין ניכר כלל במילתייהו קיימא ותרומה וברכה שוין עי' ברכות ל"ח א'. ומהא דאמר שם נ"ז א' קמחא דחטי פה"א כמו שמן זית ומסיק התם לית עלויא אחרינא עכ"פ ראינו אף שאין ניכר כלל צורת הפירי במילתיה קאי וכן מי שלקות מירקות במילתיה קאי בדף ל"ח ע"ב וכמבואר בש"ע בכימן ר"ה אלמא במילתיה קאי כ"ש בפווידל"א וצ"ל דהני אין דרך לכתוש ואדרבה עומדין לאכול

כך מש"ה אם שינה שהכל משא"כ שמן זית וקמחא דחטי לר"י ומי שלקות דרך הוא בכך א"כ מה ראייה מייתי הט"ז בשמים שחוקים בסי' ל"ג ס"ז דרך הוא בכך וכמ"ש המ"א משמו אות י"ח וכ"ה בתה"ד סי' כ"ט ושם משמע דמש"ה פאווידל"א צידד דיברך שהכל דמערבין ג"כ דבש ותבלין ויש תרתי לגריעותא נשתנו ממש וגם נשתנו בטעמן הא פירות נימוקים לגמרי ואין ניכר צורתן וטעמן ניכר מודה התה"ד דאפשר מברך פה"ע. ואף אמנם מס"י פירוש ששלקן להרא"ש פה"ע אף דאין דרכן בכך יש קצת ראייה כמ"ש הט"ז ומ"מ י"ל טעמן ניכר משא"כ פאווידל"א דמערבין דבש ותבלין וכמ"ש בתה"ד שם והנה כ"ז ברכה ראשונה יש תקנה שהכל וברכה אחרונה קשה אי טרימא עיסה שמיעך ביד פה"ע ה"ה ברכה אחרונה מעין שלש ואי שהכל ברכה אחרונה בנ"ר וברי"ח מבואר סי"ג דבנ"ר ומעין שלש אין א' פוטר חבירו בבשר וכדומה ויש תקנה לאכול פה"ע מז' מינים ודבר שהכל ויצא אח"כ בברכה אחרונה עסי' ר"ח סי"ח ותה"ד ל'. אבל אם אירע שאין לו כ"א טרימא זו לטור בר"ט מעין שלש ד"ת יברך מספק ולדידן לא דספק הוי עמ"א קע"ב מ"מ אין לברך כלל מספק לא בנ"ר ולא מעין שלש. וצ"ע ועמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**

**דבש** עט"ז הרא"ש ברכות ל"ח א' דובשא דתמרי שהכל והגאון אמר בעירבו במים הא לבד פה"ע וכתב הרא"ש דל"ד כו' והבין הב"י בראש דסובר באמת דסחיטה וכתישה גרע מיוצא מאליו אבל בישול עדיף מכל ולפיכך לדידן דפסקינן כאן דבש הזב מאליו שהכל כ"ש סחיטה וכתישה דגרע מיוצא מאליו ובסעיף י' להרא"ש במי פירות ע"י בישול פה"ע וע"י סחיטה שהכל כמ"ש המ"א אות כ"ג והכין הוא ודאי להרא"ש דסחיטה וכתישה בפירות גריעי מע"י בישול שהרי בדף ל"ט כתב ומיא דשלקי בפירות אם בישל הרי כפירות ול"ד למ"ש זיעה (ל"ח א') דבישל במים כו' ולעיל ע"י סחיטה יין תפוחים כו' אלמא להרא"ש סחיטה גרוע מבישול וכמ"ש הטור בסי' ר"ה ועט"ז ר"ה אות ו' וצ"ע טובא מ"ש דשם יוצאין מעצמן דיין תפוחים כו' ע"י סחיטה הוא ואפ"ה הלכה כרי יהושע דאין מחויב חומש וגריעי מבישול אבל בחה"ר בדף ל"ח משמע דסחיטה כבישול ממש וקשיא ליה ממיא דשלקי כשלקי ולמה יין תפוחים לא ותי' דהתם דרכן למשלק משא"כ יין תפוחים והרא"ש אין מחלק בין דרך למשלק רק סחיטה גריעי מבישול והשתא לכאורה המחבר כאן סעיף י' פסק כדיעה א' בסתם כרשב"א והיינו מקושיא דמיא דשלקי וסובר סחיטה כבישול וברי"ה ס"ג פסק סחטן אין מברך אלא שהכל לכאורה אחז החבל בתרין ראשין ובחידושינו הארכנו. עוד כתבנו שם דבשאר

פירות הסברא והחוש נותן סחיטה יותר עדיף מיוצא מאיליו ובתמרים טבעם הוא כשיש רוב שומן בהם זב מאליו הוא כעיקר הפירי וזה טענת הגאון מדשביק קרא תמרים ושיבח א"י בזב דבש ש"מ זהו הטוב והעיקר אבל כשאין בו רוב שומן ונסחט אין כמותו. ומ"מ למדנו לרא"ש בזב מאליו או סחיטה וכתישה אין כבישול ולרשב"א סחיטה כבישול ויין ושמן אף בזב מאליו פה"ג ופה"ע כמבואר בא"ר ל"ח א' ומשנה דאין סופגין אלא על היוצא כו' בין מעצמן או סחיטה יע"ש. ועיין פי"א דתרומות במשנה ג' פרט ג' דבש תמרים וחומץ סיתוניות ויין תפוחים ושאר מי פירות למה פרט ובראי"ש בתוך פי' הר"ש בד"א העיר בזה לשיטתיה דסחיטה וכתישה אין כבישול ולדידיה בתרומה אם בשלן חייב חומש על המים אבל להרשב"א פרט יין תפוחים דומיא דהנך דאין דרך למשלק הא פירות שדרכן למשלק ולמסחט משקה כמותן ודבש לאפוקי מהגאון וטענתו שבח א"י וחומץ סיתוניות דל"ת דהיוצא עיקר הפירי כמ"ש הר"א וחה"ר ז"ל עמ"א אות כ' ובחידושינו הארכנו. וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**

**סופי** ענבים עט"ז כעין זה פי' בע"ץ אות י"ב דממ"נ אם הוא פירי יברך פה"ע וא"צ שהכל משא"כ בוסר עכשיו אין עיקר הפירי כשנגמר יהיה פירי כו' ואי"ה במ"א אות כ' יבואר עוד. עמ"ש באות ח':

**סעיף ז**

**וכן** עט"ז בר"ד אות ג' ועא"ר כאן אות י"ג ואי"ה שם בר"ד יבואר:

**סעיף ח**

**אע"פ** עט"ז ברכות ל"ח א' וב' גבי דובשא דתמרי ומיא דסילקי דעת חה"ר דסחיטה וכתישה כבישול ומחלק בין דרך למשלק או למסחט מיא כמותו ואין דרך למשלק ולסחוט אין כמותן ובחדושי שם הקשיתי אטו ירקות דרך למשלקינהו כיפי תלי לה כיון דזיעה הוי אף דרך בישול וצ"ל דהוי בלא כדרך הנאתן ולא נטעי אדעתא דכך ולאו ממש זיעה הוי ולשון הלבוש בס"א דנקרא זיעה משא"כ ענבים וזיתים למשקין עבידי וה"ה ירקות דרך למשלקינהו גם המשקין ע"י שליקה כמותם וה"ה בדרך לסחוט כו'. ומה שקשה לזה מטעם כעיקר י"ל דהוי שלא כדרך הנאתן כאמור. ובר"מ פ"ח מה"ב ה"ב כתב הסוחט פירות מברך שהכל ובה"ד ירקות שדרכן להשלק מברך פה"א דבש תמרים שהכל הנך רואה שסובר כחה"ר שמחלק בין דרכן בכך או לאו ומה שהתנה ששלקן לשתות מימיהן עכ"מ שם ומ"א ר"ה אות ו' ויבואר אי"ה שם וכתב דבש תמרים כאן להוציא מדעת בה"ג ולא כלל בה"ג לומר אף שלק תמרים אין מברך פה"ע לאפוקי מהמ"א ז"ל איש ריבו הובא בחה"ר ברכות ל"ח שסובר דכה"ג פה"ע יע"ש. ובכ"מ הביא

דברי הרא"ש אדברי הר"מ וא"י משמע דר"מ כחה"ר וכאמור אבל הרא"ש סובר סחיטה וכתישה אין כבישול והם כזיעה משא"כ בישול לאו זיעה הוי ואף אין למשלק פה"ע ובסחיטה אף דרכן למסחט שהכל באופן שהרשב"א וראי"ש חלוקין בתרתי. ולרא"ש טכ"ע ד"ת בזיתים וענבים או בכל פ־רות בבישול הא סחיטה וכתישה וציר ע"י מליחה לאו טעם ממש הוי בשאר פירות וכבר יש לנו אריכות דברים בסוגי' דחולין ק"ך ופסחים כ"ד ואי"ה בה' פסח בפתיחה תמ"ב בטכ"ע יבואר זה. ובב"ח כתב בש"ע לא הכריע ולפי הכלל דיעה א' בסתם כחה"ר וכ"ש דמשמע דר"מ סובר כן. והמחבר בס"ח דבש תמרים וכן שאר פירות לכאורה זו ואצ"ל זו אלא לומר בשאר פירות ע"י בישול ובזה יהיה כוונת ע"ת הביאו א"ר אות י"ד דבס"א סתם ובס"י הביא פלוגתא והבן. ועמ"ש אי"ה באות ט' מזה ובאות י':

**סעיף ט**

**והרא"ש** עט"ז הרא"ש אין מסופק שהרי כתב הטור בר"ה ול"ד למי פירות דע"י בישול יותר כו' הרי חילק הרא"ש והלכה כחב הט"ז ז"ל קצוות באין דרך לשלקם ולשוחקם (כאלו אמר לסוחטם) שהכל כחה"ר ודרכן לשלוק פה"ע הא דרכן לסחוט לא הכריע כי באין דרך הכריע שהכל דהוי שלא כדרך הנחתן ולא דנטעי אדעתא דכך אבל בדרך לסחוט י"ל זיעה הוי כאמור. והקשה הט"ז ז"ל אמאי דאמרינן מיא דשלקי כשלקי בדרך לבשלם כ"ע מודים ואמאי הא בסעיף א' בהג"ה נתערב יין בשכר הולכין אחר הרוב ולא בתר טעם כמ"ש הט"ז א' דיש ב' ברכות ה"נ כאן רוב מים ורק טעם מים יברך שהכל ותי' דמיא לא חשיבי והולכין אחר הטעם וכי אזלינן בתר רובא בחשיב משקה עם משקה. ובזה א"ש ההיא דר"ד ס"ה בהג"ה ומ"א ט"ז דפחות מששה חלקים מים אין הולכין אחר הרוב במיא הא בשאר משקה חשוב הולכין אחר הרוב. אבל למ"ש לעיל בט"ז א' י"ל בין ממילא ובין מתכוין וכוונתו לכך א"צ לחלק בין מיא לשאר משקין. ואי"ה בפתיחה להי"ב אבאר זה. והט"ז ז"ל בר"ה ס"ה אות ה' הוליד מזה דין ירקות שבשלו בחומץ או שאר משקה מברך על המשקה שהכל מה"ט דחשוב ואין הולכין אחר טעם כ"א בתר רוב ואפי' עם בשר. עמ"ש עוד אי"ה באות י':

**סעיף י**

**יש** להסתפק מ"ש דצמוקים דרכן בכך ומודה הרשב"א כבס"י ואין ספק ולשיטתיה באות ח' פלוימ"ן יבישים וכ"ד הב"ח אבל למ"ש המ"א אות כ"ב דוקא רוב אכילתן לכך נטעי ופלוימן יבישים לא ה"ה צמוקים לא נטעי אדעתא דכך לשרות כ"א לדרוך וכ"מ בלבוש ס"א כ"כ א"ר אות ט"ו לק"מ מצמוקין. ומש"ל מיין צמוקים שמשך המ"א אות כ"ז תירץ זה ופי' בע"א ואי"ה שם יבואר. ושריית פירות כתב ע"ס דאין פחות מעל"ע

הניאו א"ר אות י"ד דבאיסורין נמי קיי"ל דוקא מעל"ע כמבושל הילכך פירות שדרכן בכך ומעל"ע לית ספק דפה"ע. ומיהו בכבוש אם כבוש בחומץ כשיעור שיתן על האש וירתיח אפי' דרכן בכך י"ל דמברך שהכל שמא חומץ לא הוי כבוש כשיעור זה עש"ך י"ד ק"ה ב' ומ"א כט"ז בר"ה ה' דחשיב הולכין אחר הרוב וכמ"ש באות ט' אבל כבוש בציר מליח הרבה כשיעור על האש בדרכן בכך פה"ע ואין ספק ובאין דרכן בכך היינו פלוגתא דרשב"א וראי"ש דכבוש כמבושל כו' כדכתיבנא. ומ"ש ציר קישואין אפשר שזה מ"ש הר"מ ז"ל פ"ח מה"ב ה"ד והוא ששלקן להוציא מימיהן ועמ"א בר"ה אות ו':

**והנה** משקה בארש"ט שעושין במדינת רוסיא וגם במקומינו מסובין וקמח שהכל דהא קמחא דחטי שהכל בר"ח ס"ה. ואותן שעושין מרוטי ריבי"ן או קורין בארק"ש השותה כך מבושל ראוי לברך פה"א כמו מיא דירקות בר"ה דרכן בכך כו' וכבוש כמבושל אפשר סומכין עמ"ש המ"א בר"ה אות ו' כה"ג יש לברך שהכל וה"ה פלומי"ן יבישים אם מפריד המשקה י"ל לכ"ע שהכל ועמ"ש אי"ה במ"א אות כ"ב מזה:

**סעיף יא**

**אגוז** גמור עט"ז אע"ג בלא דבש מתקלקל במים מ"מ עכשיו משביח ואגוז עיקר עמ"א כאן אות ל' ור"ה אות ה' וע' מה שכתב אי"ה באות שאחר זה מדיני מרקחת עמ"ש בסוף הסימן בנויא"ט:

**סעיף יב**

**אגוז** רך עט"ז עמ"א הגיה והן. אמר ההדיוט הכותב בדיני המרקחת יש לי קצת עיון והנני פורטם בעזה"י:

**הנה** במדינות אלו מרקחין שורש נקרא טטירזעל"י קלמסין ואין זורעין אותו רק גדל במים ועליו ארוכים והשורש יש לו ריח טוב וחותכין חתיכות ומייבשין ורוקחין בדבש או בצוק"ר יראה שהכל כמ"ש בר"ד ס"א ובט"ז ומ"א ח"י עשבי דדברא שאין נזרעין לא חשובים ומברך שהכל וה"ה זה וכ"ת ע"י דבש חשוב הוא הא בורכא פשיטא דדבש עיקר לענין זה ושהכל דהני עשבי נינהו ולא פירי ואותן פירות שמרקחים בעודם מרים כמו פלומי"ן ירוקים בסוק"ר וכדומה ציטרוני"ן קטנים אם מרים ביותר וא"א למיכלנהו כך מבואר דינו כאן ס"ב מ"א ה' מר ביותר ומתקן ע"י ד"א שהכל דלאו להכי נטעי ולאו פירי כלל (אף שהוא הרוב כאמור) ואם הם קצת ראויין לאכילה אלא שלא נגמר פריין מבואר בס"ב פה"ע א"כ בפלומי"ן ירוקים קצת שראויין לו לאכילה ע"י הדחק י"ל פה"ע כשאר אילנות ול"ד לשקדים הרכים בר"ד ס"א מ"א דרק הקליפה עיקר ומש"ה שהכל. ואגוז רך דכאן נראה מלבוש שאין ראוי כלל לאכילה בלא דבש מש"ה שהכל דלא נטעי לכך וכדאמרן. וממ"נ או באין לאכול פלוימ"ן ירוקים וציטרוני"ן קטנים מרוקחים בדבש

או לברך פה"ע דאם אין ראויין כלל ע"י הדחק יש בהם בישולי עכו"ם עי"ד קי"ב בט"ז י"ג אנוזים עם קליפותיהן יע"ש הביאו א"ר ר"ג אות ג' עמ"א ר"ג ד' זנגביל יבש מותר הא כה"ג אסור אם לא שנאכלים ע"י הדחק אז יש לברך פה"ע כשאר אילנות משיוציאו כו' בס"א:

**וצנון** ותמכא שקורין רעטי"ך וקרי"ן אם מטגנים בדבש להט"ז בר"ה אות ג' כללא קא כאיל דיש חילוק בין פה"ע לפה"א דכל שגדל על אילן אע"ג שנשתנה בבישול במים לגריעותא ומברך שהכל אף בפה"ע מ"מ כשניתקן ע"י דבש תו פה"ע משא"כ פה"א כשנשתני לגריעותא ובדבש מיתקן שהכל ומייארי"ן וריבי"ן משתנים לעלויא (במים) פה"א בדבש יע"ש. ולי העני צ"ע זה מ"ש מרי"ש ג' זנגבי"ל יבישתא פה"א עם דבש בס"ז ור"ד סי"א וורדים בדבש פה"א עמ"א כ"ג שכל אלו מסתמא נשתנים לגריעותא במים וקודם בישול אין ראויין לכלום כשנתקן ע"י דבש פה"א ודוחק לחלק ביניהם אבל המ"א בר"ה אות ח' תי' זה בטוב ולדידיה אין לחלק בין פה"ע לפה"א ועא"ר ר"ה אות ד' כ"כ דלא כט"ז. וא"כ קרי"ן יש לספק שמא דין עשבי דדברא יש לו שאין נזרע ואין חשוב כ"כ כמש"ל משא"כ צנון דנזרע י"ל לברך פה"א ע"י דבש וצ"ע. ומרקחת נקרא צוקאד"ע י"א קליפת קישואין הוא יש לברך שהכל דקליפת מרנצי"ן הרבה דיעות שהכל וכאן אף להט"ז ר"ד ט"ו קליפת מרנצי"ן פה"א י"ל זה נשתנה לגריעותא במים וצ"ע גם בזה ועל ברכת הריח בטטירזעל"י י"ל עשבי בשמים כי לאו פירי נינהו ואי"ה בה' ברכת הריח יבואר זה. ועדיין צ"ע ולענין נט"י במרקחת עסי' קנ"ח בט"ז ומ"א ז' יע"ש. ומ"ש בפריי אבל בסוק"ר לאו מז' משקים המה ולכ"ע א"צ נט"י ועסי' ר"ה כתבתי תי' לט"ז וורדים זננבי"ל יע"ש:

**סעיף יג**

**על** הסוקר עט"ז ובאמת קשיא כיון דהני קנים אדעתא דהכי נטען ודרכן בכך למסחט ולמשלק א"כ בין להרשב"א והרא"ש סי' וסי"א ראוי לברך פה"ע והנה אם סוחטין אותם קנים להרא"ש סחיטה לאו כבישול עט"ז אות ט' והעלה דאם יש לו פרי העץ יברך ויכוין גם לזה ומ"מ בקאוו"ע שנותנים צוקר מברך שהכל אע"ג דלטעמא עבידי אין בו ממשות עט"ז א' ור"ד סי"ב ואי"ה שם יבואר. ועל הקאוו"ע שהנ"ב עפר"ח י"ד קי"ד אות ו' ופנים מאירות ח"ב סי' ס"ב ואע"ג דמיא דשלקי כשלקי בעומדין לכך עמ"א ר"ה אות ו'. וטע"י פשיטא לרפואה שותין אותם שהכל דמיא עיקר בר"ד מ"א ט' יבואר מסוקר אי"ה:

**סעיף יד**

**על** פלפל עט"ז עמ"א אות ל"ד. ומ"ש שהכל פה"א צ"ל וראוי היה לברך שהכל אלא כיון דמיעוטא נטעי אדעתא למיכליה רטובים פה"א עב"י בשם הרשב"א. מ"ש המחבר

בסי"ו הוא כשאוכלם בעינם ולא כלום הא עם צוק"ר וכדומה מברך על אינגב"ר פה"א ועל פלפלין בתערובות ג"כ כן ועט"ז ר"ג אות ב' וכך כתב הלבוש ופשוט הוא:

**נויא"ט** שעושין מזרעוני שומשמין עם דבש פה"א דשומשמין עיקר והנה כמו אגוז גמור בדבש סי"ג. ופעפיר פישל בין מקמח או מלחם מפורר במ"מ קמחא עיקר ולדבק בעלמא דיבשא עיקר עסי' ר"ד סי"ב ור"ח סגד"ה יע"ש בזה. ומיהו למה שכתב המ"א בסימן קס"ה מזה כ"ח כלחם מפורר אם יש כזית ע"י דבש באותן פעפי"ר פישל צ"ע לדידיה דיש לברך המוציא דלא נפיק מתורת פת ועי' מ"ש בפריי מ' ועט"ז בקס"ח אות ו' כל שיש ספק אי במ"מ או המוציא יברך במ"מ וברכה מעין שלש:

**אותם** שמרקחין נויא"ט שומשמין עם אגוזים מעורבין בתוכו צ"ע ואפשר דהולכין אחר הרוב וכללא הוא חוץ מה' מיני דגן הולכין בתר רובא ומה שמדבקים בקמח השומשמין כל לדבק בטל הוא כבסי' ר"ח ס"ג. עמ"ש בסעיף י"ג וי"ד מזה יע"ש. אם מסופק פה"ע או פה"א יברך פה"א ואם מסופק שהכל יברך שהכל כמבואר כאן ועמ"א אות ל':

## סימן רג

### סעיף א

**שמוציאין** אילני סרק עט"ז וכ"כ המ"א אות א' כתב א"ר אות ב' בשם ע"ת מרקחת קריי"ן פה"א אע"ג דאין ראוי בעיניה כ"א ע"י חומץ דומה לזנגבי"ל יבש כיון דנטעי אדעתא דכך וכתב א"ר זנגבי"ל ראוי ברטיבה וקריי"ן דומה לעני"ס ואלינד"ר בר"ד ס"א שהכל. ולא הבינותי כלל דקריי"ן חי בפסח מברכין דראוי לאכילה עסי' תע"ג ס"ה מ"א י"א גם מ"ש א"ר דאין ראוי לאכילה וורדים יוכיחו בר"ד סעיף י"א ומ"א כ"ג גם קריי"ן כמדומה אין נזרעים ורוב ראיתי גדל מאליו דינו כעשבי דדברא בר"ד ס"א ושהכל ול"ד לפירות שאין נזרעין עט"ז בר"ד ח' וכבר כתבתי בר"ב בט"ז י"ב בענין מרקחת יע"ש וכאן אין להאריך. ועניס ט"א יש ואי"ה יבואר בר"ד:

### סעיף ב

**בשמים** עט"ז כעין שעושין למאגן פולוויע"ר עט"ז והילכך אע"ג שסוק"ר הרוב ומעט אינגב"ר הוי כשמן אניגרוי"ן. עמ"א ר"ב אות ל"ה:

### סעיף ג

**צנון** עט"ז ברכות ל"ו א' דל"ד לקורא יע"ש ואותם שרוקחים קליפה העבה של צנון בדבש למ"ד על צנון מרוקח פה"א ה"ה קליפתו ול"ד לקליפת מראנצי"ן דהקליפה עבה של צנון הוא המשובח שבו וזה פשוט ועט"ז ר"ה ג' ואי"ה יבואר שם:

## סימן רד

### סעיף א

**ופת** עט"ז. הב"ח העלה בפה"ג בטעמא חלא וריחיה חמרא ולא הקרים או הקרים וטעמא חמרא פה"ג והקרים וטעמא חלא שהכל הא לקידוש טעמא חלא או הקרים לחוד אין מקדשין והא דמקדשין בקמחין בסיננו או דהקרי"ם קרום לבן הוא יותר מקמחין שרק נקודות לבינות או הקרים התחיל קצת להחמיץ יע"ש ולהלכה יש לפסוק כט"ז ברע"ב ג' והמ"א ב' הסכים לזה ומש"ה לא כתב המחבר שם טעמא אלא דפשוט הוא דאין מברכין פה"ג אף בלא הקרים (ומ"ש הר"ב י"ל אפי' בבוקר ולא הוי כחמר מדינה וע"ש בס"ט) וקרום לבן לקידוש פסול ול"ד לקמחין עמ"א רע"ב אות ד' הודה לב"ח בזה וא"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

**שנשתנה** עט"ז ומ"א א' וה"ה פת שעיפשה ראוי קצת עט"ז יש שם חסרון הניכר:

### סעיף ג

**ונובלות** עט"ז. לכאורה דבריו תמוהין ובחידושינו ברכות מ"ב הקשינו בזה ובא"ר ר"ב אות י"ג העיר בזה דודאי נובלות דברכות הוא בושלי כמרא ונובלות תמרה דפ"ק דדמאי התם פליגי ח"א תמרי דזיקי ומסיק בקושיא למ"ד בושלי כמרא. ומ"ש הט"ז לל"ק נמי תמרי דזיקי שהכל קשה דבר"ב ס"ב שאר אילנות משיוציאו הוי פירי ופה"ע ומש"ה מסיק דברכות כ"ע מודים דבושלי כמרא ששרפים התום ונתקלקלו ואשתנו לגרועותא והוי כטובים יותר חיין דמבושלים שהכל וכמ"ש המ"א בר"ב אות כ"א יע"ש ועל הטור לק"מ שפירש שאין נגמרין על האילן היינו לעולם וז"ש בושלי כמרא שאח"כ נותנן במחצלאות או בחמה ונגמרין ע"י החמה הוי כסופי ענבים שהכל בר\בכ ס"ט וז"ש הב"י על רבינו ירוחם שלא נגמר בישולו משמע דאלו היו עומדים באילן היו נגמרים וז"א דא"כ פה"ע מברך בשאר אילנות משיוציאו וז"ש אין ענין לשלא נגמר בישולם עדיין. ובפרישה ראיתי שמפרש דהשגת הב"י על ר"י שמפרש דנובלות שלא נגמר עדיין בישולם שהכל וז"א דאף שנגמרו עתה ע"י השמש לאחר שנפלו אפ"ה שהכל. ולפ"ד הב"י בטור בר"ד ובש"ע ג"כ בשלום ושרפום החום היינו אח"כ נגמרים ע"י חום השמש ומלשון שרפום החמה משמע טעמא דנשתנה לקלקול ואין ראוי לבישול באילן אלא דחמה קלקלתם וכ"מ בפירש"י כמ"ש המ"א בר"ב אות כ"א. ועד"מ כאן הקשה כן דהב"י היה להקשות על הטור כן וכבר כתבנו בזה. ואמנם דלא לשוויי' לאדונינו הט"ז ז"ל ח"ו ככותב דברים שלא בהשגחה כתבנו בחדושינו ברכות מ"ב י"ל דלכתחלה היה סובר שפירות תמרי דזיקי שנשרו קודם גמר בישולן דאי לאחר גמר בישולן מאין הרגלים

לומר שהכל ופריך מהמיין קללה דמיין לאו קללה הוא אלא שהשירן הרוח כוי אבל לבתר דמסיק בנובלות תמרה של דמאי פליגי והיינו תמרי דזיקי שאין מתבשלות לעולם דאי הרוח השירן והפקר הוא מנא ידעינן זה בלוקח מע"ה ואין ניכר ש"מ תמרים שאין מתבשלות לעולם וניכרים המה וקורא תמרי דזיקי כי אין נלקטין רק מניחן באילן והרוח משירן שאין חשובים דאי שלא נגמר עדיין בישולם נובלות כזו אף ודאי אין מתעשרין באפשר עי' מעשרות פ"א מ"ב בר"ש בשם ירושלמי יע"ש ולפ"ז ה"ה נובלות דברכות מצי איירי כה"ג וכסופי ענבים דמיין בר"ג ס"ט שהכל ומין קללה שפיר דמין זה אין מתבשלת לעולם וקאמר למ"ד הך דדמאי תמרי זיקי הוא א"ש דברכות כולל תמרי בין זיקי ובין בושלי כמרא כוי ותוכן כוונתינו דס"ד דתמרי זיקי הוא שהשירן הרוח קודם שנגמר בישולן קשה פה"ע כוי משא"כ למאי דמסיק בדמאי בהכרח רמי ומדכר אנפשיה דהיינו שאין מתבשלות לעולם וכמ"ש הטור וז"ש הט"ז מתחלה שלא נתבשלו על האילן ואח"כ כתב דזה המין אין יכול להתבשל על האילן. ועדיין צ"ע. והעולה לפ"ז כי הט"ז הקשה על הב"י למה לא כתב נובלות שאין מתבשלות לעולם ושזה הוא הפי' בריי"ו והנה י"ל אמת שסמך על סופי ענבים ובריי"ו משמע שלא נגמר עדיין ועש"ך י"ד רצ"ד אות ה' האריך ובחדושינו הארכנו בזה:

**סעיף ד**

**ועל** קורא עט"ז ברכות ל"ו א' קורא פירש"י רך של דקל (תמרים ענפין רכים ולסוף מתקשים ועושים תמרים עי' באר הגולה באות ב'. ומ"ש בערבי"ז שוט"ין צ"ע דמיעוטן זורעין לאכול כך דמיא לפלפלים בר"ב מ"א ל"ה וקורא מפסיד האילן משא"כ זה ומנלן דפה"א נשתנה מפה"ע לענין זה עסי' ר"ה בט"ז אות ג' וצ"ע:

**סעיף ה**

**כשהם** רכים עט"ז דשקדים הרכים דמיא לקורא ממש עמ"ש באות ד':

**סעיף ו**

**ועל** קמחא דשערי הט"ז הראה לר"ח סעיף ה' דאפי' של חטים שהכל אלא דקמ"ל דשערי נמי שהכל ול"ת ולא כלום דקשה לתולעים עמ"א ח':

**סעיף ז**

**ושכר** עט"ז לכאורה הוא תירוץ הב"ח הביאו המ"א אות ט' והל' מגומגם:

**סעיף ח**

**ועל** עשבי דדברא עט"ז עסי' ר"ג (ט"ס י"ג) ולפ"ז גריין קרויי"ט או זויע"ר בלעטי"ר שהכל אפילו בשלן עם חמאה וכדומה דמצד עצמם אינן חשובים וחמאה ג"כ שהכל ועמ"ש בר"ב אות י"ב בט"ז לענין מרקחת טטי"ר זעלי יע"ש:

**סעיף ט**
ר"ל ענ"ס עט"ז. דפלפל זנגבי"ל רטיבתא פה"א בסי' ר"ב סי"ח אע"ג דעבידן לטעמא מ"מ ראוי נמי לאכילה כך משא"כ ענ"ס אע"ג דיש מתיקות מ"מ לאו לאכילה קיימי בעינייהו הילכך שהכל ואם רקוחים נמי שהכל דלאו להני נטעי וקיימי ועב"ח ועמ"א אות י"ח ואי"ה שם יבואר:

**סעיף י**
**שמרי** יין עט"ז וראוין לשתייה כך עמ"א אות ט"ו:

**סעיף יא**
**ואין** עט"ז הנה בר"ב סי"א הדבר בספק במי שריית תאנים ועא"ר אות י"א ומ"א י"ז ואפשר דסובר הט"ז דאם בירך על היין פה"ע יצא דלכתחלה אמרו חז"ל צריך ברכה בפ"ע ומ"מ פרי העץ הוא והוי ס"ס שמא הלכה כרא"ש ושמא עיקר היין דרשב"ץ מספקא ליה וא"כ אם אמר פה"ע יצא מלומר שהכל דגם כן רק דיעבד יצא ולשכר תמרים ל"ד דהתם נשתנו טעמו ולשיטתיה באות ז' ועסי' ר"ח ט"ו ומ"א כ"כ בשם ר"י לוי דלא יצא וכמדומה שהוא אחיו של הט"ז ז"ל ואי"ה שם יבואר לדינא בירך על היין פה"ע אם יצא בזה:

**סעיף יב**
**אם** עט"ז בקצ"ו אות א'. ולענין החילוק בין מקום סכנה לאנסוהו עא"ר אות י"ג רמז לזה ועי' בספר חמד משה דבסכנה היתר הוא ומחוייב לברך יע"ש. וע' לבוש:

**סעיף יג**
**הרי** עט"ז אף על גב דמביאין מפירות מכל מקום מי פירות בלא בישול לכולי עלמא אף לרא"ש שהכל ועב"ח סיים דמי לשכר תמרים ואפשר זהו כוונת הט"ז עי' אות ז':

**סעיף יד**
**חבושים** עט"ז. הסכים לב"ח בר"ג דזנגבי"ל יבש יש בו בישולי עכו"ם דלא כמ"א שם אות ד'. ודבש שמרקחים אותו ונותנין בתוכו בשמים כתושים לתקן הדבש ואוכלין הדבש עם לחם כשאוכל הדבש לבדו שהכל וכן כתב הב"ח ושאני וורדים וחבושים שהם עיקר. ומה שכתב לגירסא דגרס הומלתא שהכל מה פריך עי' פירש"י ביומא דמאין בו בש"ע ש"מ נאכל חי פריך ולא מברכה דהא מירקח הוא וראוי עתה עמ"ש בי"ג במ"א ד' ועי"ד קי"ג ס"ב וט"ז י"ג וגרינ"י פלוימ"ן אם נאכלין ע"י הדחק יש לצדד במרוקחים עמ"א ר"ג ור"ב בט"ז י"ב:

**סעיף טו**
**של** ורדים עט"ז והמ"א בר"ב אות י"ז חולק וסובר קליפת מרנצי"ן פה"ע דראוין לאכילה ומגוף הפירי יע"ש וי"א שהכל ושם כתבנו מזה:

**ומ"ש** קליפי אגוזים אפשר בעודם ירוקים קאמר ואין להאריך:

**סעיף טז**

**לפיכך** עט"ז יש בכאן מקום עמוק ואבאר בעזה"י כפי דעתי העניה. סעיף זה ל' הר"מ ז"ל פ"ג מה"ב בהלכה ו' המעיי' בד"מ כאן אות ג' ממרוצת לשונו משמע דמפרש דר"מ כטור סובר שחולק אחריו בוורדים וחבושים כתושים דבש עיקר ומברך שהכל ואגוז (ר"ב סי"ג) שלם הוא וניכר. והומלתא (ר"ג ס"ז בשמים שחוקים) דלטעמא עבידא ולא בטיל כדאמרינן שאור ותבלין לטעמיה עבידי (חולין ו' תערובות דמאי לא גזרו הא שאור ותבלין חושש כבעיניה דמיא) יע"ש ומפרש הד"מ גם בר"מ כן דסובר כן ושלפ"ז יצא לנו ג"כ דין בשמים שחוקים בפירות נברך על הבשמים ג"כ כ"ן עכ"פ לזה כתב הד"מ דוקא כמו הומלתא דהם עיקר ורוב משא"כ בשמים במרקחת הם המיעוט. אע"ג מהראיה דחולין יראה אף הם מיעוטם מ"מ הטור הביא לדוגמא ולפ"ז יהיו דברי המחבר סתורין דסי"א כתב וורדים וחבושים כחביריו של הטור דהם עיקר ומברך על וורדים פה"א ועל של עץ פה"ע איך הביא ל' הר"מ ז"ל בסי"ב והר"ב מדשתיק בסי"א אודויי אודי ליה להמחבר (עמ"א כ"ב ור"ב י"ח ותבין) ואיך זיכה שטרא לבי תרי אמנם כאן נאמר דחזר מד"מ ומפרש דברי הר"מ כחביריו של הטור. ומ"ש הר"מ כדי ליתן טעם בתערובות כאלו אמר ליתן טעם התערובות (ז"ש ה' במקום ב') וכ"א כדיניה בשאר מינים אזלינן בתר רובא וורדים וחבושים כתושים הם עיקר שהם הרוב ועיקר אכילה ודבש טפל ומברך על הוורדים כו' ובחלב חטה דהוא מה' מינים וחשיב המיעוט כרוב כבסי' ר"ח ס"ב כל שאין נדבק ממילא אף דבש רוב וחלב חטה מעט כל שנותן כדי לאכול שניהם יחד החלב חטה והדבש תו חלב חטה עיקר ומברך במ"מ ודבש טפל וכפי זה נבין דברי הכ"מ בפ"ג ה"ז שם שכתב דר"מ כחביריו של הטור וראייה מחלב חטה יע"ש ושו"ת לחם יהודה למהרר"י עיא"ש ז"ל האריך ולי העני י"ל מדכתב חלב חטה לדבק הא לאכול אף שחלב חטה מעט הוא עיקר ולא עדיף חלב חטה מעט משאר מינים הרוב ולטור הדבש עיקר אף ברוב משאר מינים ה"ה חלב חטה ש"מ כחביריו של הטור סובר. ומ"ש הכ"מ שם וליתן טעם הדבש נטה קצת מדרך הט"ז והבן זה ולפ"ז בצל לתוך התבשיל יודה הר"ב דבטל במיעוטו הוא ונתכוין במ"ש טעם וממשות וחשוב היינו שיהיה הרוב או חמשת מינין מעט ולאכילה לא לדבק ודלא כמ"א כ"ה הבין בדברי הר"ב פי' אחר לחלק בין ממשות קיים אף הוא הואיל ולטעמא לא בטיל ואי"ה שם יבואר עוד:

**בדברי** קדשו של הלבוש ראיתי דברים קשים להבינם כתב על הגהות רבו (רמ"א) והא דנותן לטעם דוקא שיש ממשות ודבר חשוב כזנגבי"ל שחותכין חתיכות גדולות בדבש

וכה"ג אבל בשמים שכותשין דק דק בטילין במיעוטן והומלתא יוכיח צ"ל דהומלתא רובו זנגביי"ל והוא ז"ל חילק בין מיעוטו אם הוא ממש וחתיכה גדולה אף שדבש רוב מעט הזנגביי"ל עיקר הואיל ולטעמא אבל דק דק כו' וזהו באמת כוונת והשגת המ"א בכ"ה א"כ בצלים נמי ושם יבואר אי"ה:

**בהפר"ח** בחלק או"ח בסוף הספר תשובה סי' ח' (בספר מים חיים) האריך בענין המלבין שלוקחין תירוש ומרתיחין ומעט קמח ומתעבה אע"ג דמעט קמח לאו לאכילת קמח מכוין כי אם להטעים התירוש שיהיה טעם טוב ולא לדבק מברכין במ"מ והביא דברי הר"מ פ"ג מה"ב ה"ו ויהיה הפי' אם נותן טעם בתערובת ממש שהתירוש מרובה וקמח מעט ולא לאכילת הקמח מכוין כלל רק להכשיי"ר ולהטעים התירוש לא לדבק תו מברכין במ"מ ומט"ז כאן אין נראה כן רק שיהא המעט ההוא ג"כ לאכילה ומש"ה כתב ה' במקום ב' כדאמרן וצ"ע בזה ואין להאריך ואי"ה בר"ה ור"ח יבואר עוד:

## סימן רה

### סעיף א

**שטובים** עט"ז עמ"א אות ג' וט' הקשה קצת מעריי"ן וריביי"ן טובין חיין גם כן והראה לר"ב סי"ב ותירץ הט"ז דמ"מ לא נטעי אינשי כי אם למיכל מבושלים (ואפשר בלא שומן ובשר נשתנו לגריעותא מ"מ אדעתא דהכי נטעי כמו וורדים בר"ד סי"א) וירק כבוש דינו כמבושל דנטעי אדעתא דכך ועא"ר אות א'. ובאות ז' ירק גריי"ן ורוי"ט פה"א יע"ש ועסי' ר"ד ס"א אם עשבי דדברי שהכל. שלאטיי"ן עם שמן וחומץ פה"א שם והיינו לבדו משא"כ עם בשר ושאר דברים לטבל מברך על העיקר. ועי' עטרת זקנים ג':

### סעיף ב

**ותומי** וכרתי עט"ז העלה בשום ובצל כשהם רכים וזעיר לימים חי פה"א ובישול שהכל ובהזקין חי שהכל ובישול פה"א והיינו בהזקין נשתנה למעליותא בישול בלא בשר כי חי אין ראוי כלל. ומ"ש הר"ב דאשתנו לגריעותא בירך עדיין. ועמ"א ד' בהזקין יש צירוף סברת הב"ח ואפשר מספק יברך בשום ובצל שהכל כב"ח. והיינו לבדו ועם לחם פשיטא לחם פוטר וכן בשר צלי עם בצלים לכ"ע בשר עיקר:

### סעיף ג

**אין** עט"ז מחלק בין פה"ע שנשתנה לגריעותא בבישול ומיתקן על ידי דבש נשאר פה"ע כבסי' ר"ב סי"ג אגוז גמור בדבש פה"ע ובין פרי האדמה בנשתנה לגריעותא ומיתקן ע"י דבש שהכל. וורדים בר"ד סי"א י"ל דלכתחלה אין ראוי לכלום ואדעתא דהכי נטעי וזנגביי"ל רטוב ובישלם עם דבש בר"ג ס"ו אפשר דלא נשתנה לגריעותא בלא דבש להט"ז. ומ"מ המ"א אות ה' וא"ר ד' אין קושיא מאגוז וכדבעינן למימר שם אי"ה והט"ז

גופא הניח בצ"ע א"כ י"ל דאין לחלק בין פה"א לפה"ע בזה וכל שעיקר הוא המרוקח והדבש טפל אזלינן בתריה ואף בצנון פה"א מרוקח. וקריין מרוקח אף להט"ז פה"א כי חיין אין ראוי כ"כ ומיהו חי נמי פה"א עמ"א ג' מרור פה"א כולל כל מיני מרור אף תמכא קריין ועמ"ש ברי"ב בט"ז י"א וי"ב בדיני מרקחת וצ"ע אם קריין לא חשיב עשבי דדברא עסי' ר"ד כי שמעתי אומרים שלפעמים נזרע הוא:

**סעיף ד**

**על** המים עט"ז ברי"ב ס"י דיעה א' בסתם ומ"מ בסי"א ירא שמים כו' וכאן סתם דמיירי בדרכיה למשלק ולמסחט דמודה הרשב"א עמ"ש הרי"ב בט"ז אות חט"י ואי"ה באות ו' יבואר עוד. ושלל בזה דעת הלבוש שחילק בין פירות לירקות כי ירק נותן טעם חזק במים יותר מפירות ומש"ה בשלם עם בשר הבשר מחליש כח טעם הירק אבל הט"ז כתב כמ"ש בפי' בחה"ר ברכות ל"ו א' דובשא דתמרי לחלק בין דרכיה למשלק כו' ובפירות נמי אי דרכיה למישלק אי מדידהו פה"ע כמ"ש הט"ז ר"ב אות ח' פלוימ"ן יבישים ובשלם עם בשר חי' באות ה'. ובלבוש צ"ע דברי"ב סי"א כתב החילוק של חה"ר דפירות נמי אי דרכן למשלק כ"ע מודים דפה"ע על מים ואפשר דסתם כאן המחבר משמע אף ירק דאין דרכיה למשלק ולז"א דירק נותן טעם חזק. ועא"ר אות ה' ונ"ץ השיגו בזה על הלבוש:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז דבריו בנויין על אדני האמת והשכל דברי"ב ס"א הכל הולך אחר רוב ובאות ט' הקשה הט"ז א"כ ירקות במים המים הרוב ותי' שם דמים לא חשיבי ובטילי לגבי טעם ירקות ויש תבלין לזה דאין להם טעם מעצמן הילכך טעם הירק שבהם העיקר אע"פ שמים רוב משא"כ יין בשכר וכדומה אע"ג דנרגש הטעם מ"מ הרוב יש לו טעם בפ"ע ומעתה בשלם עם בשר המים מקבלין טעם טוב מבשר תו בטילי טעם הירקות במים הרוב הואיל ויש בהם במים טעם טוב מבשר והוליד דין מזה אם בשלם ירקות בחומץ ובאשר"ט טעם בפ"ע הולכין אחר הרוב החומץ והבארש"ט ואפילו בישלם עם בשר המשקה זו מברך כברכת המשקה שהוא העיקר. והשתא אם בארש"ט זה מרוט"י ריב"ן שקורין בארקי"ס פה"א הבארש"ט (שלא בתוך הסעודה ועל הבשר שהכל) מימי סובין שהכל אפילו מקמח דחטי ושערי שהכל עסי' ר"ח ס"ה. וחומץ של יין לכאורה אם בשלו עם בשר וממותק בשתי"ה פה"ע וטעות הוא דחומץ ברכתו שהכל דלא נטעי כו' ונשתנה לגריעותא עמ"א ר"ד אות י"ב וצ"ל דאמשקה בארט"ש קאי מרוט"י ריבי"ן ומינה כשמשימין בקדירה בשר וירקות בלא מים צלי קדר ונפלט הרבה מים מירקות י"ל מברך פה"א על המים של ירקות דלא בטילי ברוב ומעט שומן שנפלט מבשר. ועמ"א ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**אם** עט"ז עמ"ש בר"ב בט"ז ומ"א סעיף י' וי"א דלהרא"ש סחיטה לאו כבישול ולהרשב"א סחיטה כבישול והקשינו שם להרשב"א ירק דדרכו למסחט מימיו כמותן ולמה סתם המחבר כאן אם סחטן שהכל דזה להרא"ש ולא להרשב"א דלדידיה אין חילוק רק בין דרכיה בכך או לאו וצ"ע. וכתישה ע"י מדוכה כתב הט"ז גם הטור מודה דהוי כבישול:

**סעיף ז**

**הלפת** עט"ז מעריין וריבי"ן ובאות א' דלא זרעי אינשי אדעתיה דחיין כ"א לאכול מבושלין ועמ"א ט'. ומ"ש המרק נתבאר בס"א ט"ס לכאורה וצ"ל ס"ב אות ה' דמרק של לפת בחומץ ברכתו שהכל כחומץ דהוא העיקר וחרדל מין זרע אפשר פה"א ג"כ. ולפת מבושל בלא שומן חמאה וחלב אפשר נשתנה לגריעותא כמ"ש המג"א אות ט' מברך שהכל משא"כ עם חמאה כו' דהם עיקר ומברך פה"א:

## סימן רו

**סעיף א**

**ואפי'** עט"ז כ"ה ל' רש"י ברכות מ"ב שגורס ברכה לעצמו ואיין קאי אבל פת אין מבדילין עליו כו' ומלת שגורמים קשה ופת קמ"ל. אף דחשוב הוא כי עיקר חיות האדם הפת אפ"ה יצא אבל הא ליכא למימר אע"פ שקבעו ברכה לעצמו והוציאו מכלל הברכה המיוחדת דהא מעשה קדירה יוכיח ובחידושינו שם כתבנו מזה יע"ש:

**סעיף ב**

**היו** לפניו עט"ז אע"ג בס"ה אות ז' כתב דבעינן שיהא דעתו לכך אבל כאן שדעתו עלפה"ע ג"כ אפי' לא היו לפניו יצא דיעבד ועא"ר ב' כתב דרבותא קמ"ל אפילו היו לפניו בעינן כוונה דוקא הא סתמא לא כו'. וכ"ז דיעבד הא לכתחלה אף למ"ד איזה שירצה יקדים בר"ח ס"ג מ"מ ראוי לברך פה"א ולא יתכוין לצאת ויברך פה"ע ג"כ דל"ש גורם ברכה שא"צ לכתחלה צריך ברכה לכ"א. ומ"ש המ"א אות ב' ה"נ קאמר דלענין דלכתחלה גמור ראוי להקדים של העץ:

**סעיף ג**

**יותר** עט"ז וכ"ה בלבוש אבל במ"א אות ד' רק שלום עליך רבי וכ"כ א"ר בשם מע"מ פרק מרובה ושכ"ג יע"ש במ"א ויבואר אי"ה במ"א:

**סעיף ד**

**וע"ל** סי' ע"ד עט"ז הראה לשם באות ד' ומ"א תי' דבאשה נמי שייך גילוי ערוה ולכן בעינן טוחות אבל לבה רואה ערוה ל"ש בה לכן במים שערותה מכוסה שרי אע"ג דלבה

במים ג"כ דלית בה לבה רואה ערותה כו' והמחבר כתוב אסור לברך ערום ואשה כו' ואפי' אינו ערום כו' באיש ערום ערותו אע"פ שכל הגוף והלב מכוסה אסור כל שערותו מגולה ובאשה מהני טוחות לשלא תהיה בגילוי ערוה ולא באיש כי א"א לכסות בקרקע ערותו כו' אבל הלבוש שינה ואפי' אינו ערום כו' אבל אשה משמע דאשה נמי שייר לבת רואה ערותה ומהני טוחות גם לזה יע"ש בזה:

**סעיף ה**

**צריך** עט"ז ברי"ב בטור כ"כ יע"ש בב"י ואי"ה ברצ"ו יבואר זה:

**סעיף ו**

**בירך** עט"ז לא הבינותי זה דבב"י כאן כתב ממש כמ"ש בכ"פ פ"ד מה"ב הלכה י'. ומוכרח אני להעתיק הירושלמי ומה שיש לפרש בו:

**גרסינן** בירושלמי פרק כיצד מברכין בהלכה א' (הביאו הב"י) רבי זריקן א"ר זעירא בעי אהן דנסיב תורמסא ומברך עליו ונפל מידיה מהו מברך עליה זמן תנינות. מה בינו לאמת המים. אמרי תמן לכך כיון דעתו מתחלה ברם הכא לא לכך כיון דעתו מתחילה. תני ר"ח אין מברכין על הפת אלא בשעה שהוא פורס. א"ר חייא ברוזה הדא אמרה אהן דנסיב עיגולא ומברך עלוי והוא לא אתא לידיה צריך מברך עלוי זמן תנינות עכ"ל. ויש בו לפרש שלשה פירושים הא' הוא פי' הרא"ש הביאו הב"י דבעיין נפשטא דתני ר"ח אין מברך עד שיפרוס שמא תפול כו' א"כ מבואר דאהן דנסיב תורמסא ונפל צריך ברכה זמן תנינות וז"ש ר"ח ברוזה הדא אמרה היינו דנפשטא בעיין וא"צ לעשות כלומר. השני הוא פי' שיבולי הלקט בשם רב ניסן גאון דבעיין לא נפשטא ואפ"ה פסק לחומרא כתיקו דאיסורא לחומרא (ולא ידענא דברכות דרבנן ואדרבא יש חומר לא תשא עסי' רט"ו) ותני ר"ח אין מברך עד שיפרוס הוא ענין בפ"ע משום הפסק וא"ר חייא ברוזה הדא אמרה עיגולא ולא אתי לידיה שנתעכב (יותר מכ"ד) צריך לברך זמן תנינות השלישי הוא פי' הב"י דתני ר"ח שאין מברך עד שפורס שמא תפול הפרוסה ונפשטא בעיי' דתורמסא ור"ח ברוזה אמר הדא אמרה הדין דנסיב עיגולא ומברך עליה והוא לא אתי בידיה מברך תנינות הוא ענין אחר דיש ללמוד מזה במה דנסיב עתה עיגולא (עיגול דבילה וכדומה) ומברך עליהם כלומר כבר בירך והוא (העיגולא) לא אתי לידיה בשעה שבירך צריך לברך תנינות בשעה שהובא לפניו והיה האמור כאן בס"ה אין מברכין עד שיביאו לפניו. וצריך לעשות לפי' זה כלומר יע"ש. וא"י איך יליף זה מזה ולומר דשקולים הם מנלן ואפשר דה"פ דמדתני ר"ח אין מברך כו' ונפשטא בעיין וע"כ אמת המים יש לחלק דהתם לכך כיון וממילא כיון דמוכרח אתה לחלק בכך נאמר דכ"ז שאין לפניו מברך שנית ואמת המים לכך כיון כי יודע שמים ראשונים בשעה שבירך ילכו להם ויודע ששניים ודאי

יבאו כך נראה לפרש. ואף שהמחבר בס"ת הביא דברי שבולי הלקט א"כ מנא לן לפרש תו כבס"ה עי' דרישה י"ל דלעיל לכתחלה אמר דיעבד אין חוזר ומברך שנית כמ"ש המ"א ד' ולכתחלה סברא הוא ולא מירושלמי מפיק לה דההוא לענין שאין מברכין עד שיביאו לפניו ודיעבד חוזר ומברך ואף אם כיון דעתו מתחלה על פירות אלו ששלח שליח לשוק שמא יארע אונס ולא יביאו לו עב"י. ושמור זה כי תצטרך עוד לזה באות ח' ט' כדבעינן למימר שם אי"ה ועסי' ק"מ במ"א ד' ומש"ה לא הכריע שם דשתיקה לא הוי הפסק מטעם תורמסא וי"ל יע"ש היטב:

**סעיף ז**

**ממין** אחר עט"ז וביי"ד י"ט אות י"א דוקא ממיו הראשון הא מין אחר אף שברכותיהן שוות חוזר ומברך אף בפירות ובלבוש אף אכל הראשונים וכ"פ הא"ר ט' ובסי' ח' בציצית הביא הנ"ץ ראיה וכתב א"ר דכאן יש קבע יותר יע"ש ועמ"א אות ז' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

**רק** עט"ז. פי' הרר"י כיצד מברכין גבי צריך שתכלה ברכה על הפת (ברכות ל"ט ב') הרא"ש והר"י קצת הנוסחא בירושלמי פוגלא יע"ש. ויש ט"ס במ"א אין צריך כו' וצריך להיות וצריך לחזור ולברך כשחוזר ואוכל. וכתב הט"ז דהרא"ש ורבינו יונה עם ר"ח מחולקין כי הרא"ש סובר אפי' היה דעתו בפירוש שיהא הברכה על הכל הואיל ונטל א' בידו עיקר הברכה כל שנפל מיד צריך על השאר ברכה תנינות ול"ד לאמת המים שם כיון דעתו היינו שאלו המים ילכו להם (כמ"ש באות ו') משא"כ כאן אבל הרר"י ור"ת סוברים דוקא בסתמא צריך ברכה תנינות הא דעתו בודאי א"צ (ולפ"ז ר"ח אמר אין מברכין על הפת אלא בשעה שפורס לאו מטעם תורמסא דודאי דעתו על כל הפת אלא כפי' השני כשיבולי הלקט כו' הביאותיו באות ו' יע"ש) והקשה על רמ"א חדא איך הגיה פי' הראב"ד ור"ת אפילו הרא"ש והטור שכ"ד המחבר אף היה דעתו בבירור צריך לברך תנינות וכן הקשה הדרישה ־ עוד הקשה עליו בס"ה שתיק ליה ואודי ליה להמחבר ושם אף דעתו בבירור לא מהני דשמא יארע אונס ובירושלמי משמע דדין דס"ה נלמוד מדין זה דס"ו כמ"ש באות ו' א"כ ה"ה וכ"ש דבס"ו לא מהני דעתו. ועוד קשה לי דאם נאמר כר"ת והראב"ד מפרשים בירושלמי אין פורס עד שיברך משום הפסק והדין דנסיב עיגולא (או פוגלא) נמי מדין הפסק וכמ"ש המחבר בס"ג א"כ אין ראיה כלל לדין ס"ה והבן. ואי"ה בר"ט אות ב' יבואר עוד וכאן אין להאריך:

### סעיף ט

**שלכך** עט"י מ"ש בשם הלבוש הם דברי הב"י תירץ בין אמת המים סופן לבא משא"כ בלא היו לפניו ועא"ר אות ז' הביא ב' דעות בזה אי מונח בביתו ולא לפניו וליכא אונס וספק ברכות להקל כל שודאי הוא שיובא לפניו. ומ"ש בשם ש"ל עי' דרישה כי ש"ל מיירי שהוא לפניו ונתעכב יותר מכ"ד בשתיקה ודי' שלא היו לפניו אף פחות מכ"ד (ותלוי בפירושים של הירושלמי כ"מש באות ו"ז ועמ"א ד'. ולדינא העלה מדין דס"ה שיביא מין אחר כו' ולשיטתיה באות ז' ולדינא כתבתי בשם א"ר דאם הוא ספק אם יביאהו לפניו מברך תנינות וא"ל אין חוזר ומברך וא"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן רז

### סעיף א

**ברכות** עט"ז ברכות ל"ז א' בתוס' ד"ה בורא יע"ש משמע לכאורה דמאן דחתים בא"י חי העולמים סובר ב' ברכות הם מברכין על שברא נפשות וחסרונם ועל מה שברא לתענוג להחיות ולהפיג נפש ג"כ מברכין בא"י חי העולמים ומאן דלא חתים סובר ברכה א' היא וחסרונם מוטל על כל מה שבראת כו' עי' פוסקים ואין הכרע די"ל בין לגירסא זו או זו יכול לגרוס ברא או בראת וקי"ל כל המשנה ממטבע שטבעו חז"ל לא יצא במקום שאמרו להאריך לא יקצר ולקצר לא יאריך והיינו לחתום או שלא לחתום אלא דפסקינן בגמרא דילן ומ"מ מסיימין ברוך בלא שם אז אין קפידא ולא הוי משנה כה"ג כיון שלא הזכיר שם לא הוי חותם ונ"מ כל הברכות שאמרו שלא לחתום אם חתם בלא שם יצא ולא הוי משנה ממטבע שטבעו חז"ל כדחזינן כאן:

## סימן רח

### סעיף א

**מברך** עט"ז כ"ה בטור וי"ל להטור ברכה מעין שלש ד"ת ברי"ט יע"ש בבי"י א"כ לאו בחשיבות תליא מילתא ואפשר דלחם הפסיק ענין לגמרי ממעט ה' מיני פירות שא"צ מעין שלש ג"כ (וכ"ש למ"ד בלחם די בברכה א' מ"ה עמ"א קצ"ד ג') ודי בברכה בנ"ר מ"ה להי' מיני פירות ומפני חשיבותן שנשתבחה א"י בהם קבעו חז"ל מעין שלש. והוי יודע למ"ד מעין שלש ד"ת מ"מ נפקא מהלמ"מ כמ"ש הדרישה בר"ט ומשמע כל דבר שהלמ"מ לית ביה עשה כ"א מצוה בעלמא כמו חצי שיעור וער"ן שבת פרק כלל גדול במשנה דארבעים מלאכות דמעביר ד"א בכלל מוציא דאל"כ אין עונשין מהלמ"מ ובפתיחה כוללת אי"ה יבואר זה. וא"כ אם יש עשה לקיים וברכה מעין שלש וא"א לקיים שתיהן עשה עדיפא ולדידן בלא"ה מעין שלש ספק הוי עמ"א קע"ב ומה שלא

נתנו חשיבות בברכה ראשונה ובה' מיני דגן נתנו אף בראשונה שהם זייני חשוב טפי עי' לבוש ונ"ץ הוא מהטור. ודובשא דתמרי בנ"ר. וכדי שביעה מה' מיני פירות י"א ד"ת הא כזית לכ"ע דרבנן וכדי שביעה שאין תאב לאכול אותם פירות עסי' ר"י:

**סעיף ב**

**ה'** מיני דגן עט"ז כ"ה בטור (מ"ש ונ"ל ראוי להיות ור"ל כי הוא גמרא במנחות) והראה לסי' קס"ח אות ד' ועסי' ריי"א אות ו' ובין לט"ז ולמי"א קס"ח ז' וריי"א י"ב כ"ע מודים דכוסמין ושיבולת שועל ושיפון הויין בכלל חטה ושעורה דקראי שנשתבח א"י ובלחם בהמ"ז ד"ת בהם ובדייסא לטור ד"ת ולי"א מעין שלש דרבנן אף בה' מיני דגן. וסדר המעלות אי"ה יבואר בריי"א בט"ז ומי"א אות י"ג:

**סעיף ג**

**אפי'** עט"ז במי"א ר"ד אות כ"ה משמע דבה' מינים צריך שיהא הטעם נרגש ועמי"א אות ט"ו וכ"ה בב"ח דבעינן לטעמא עבידא דוקא וכ"מ בלבוש ועי' פרישה חילוק בין כאן לס"ט דשם קמח בקמח אין נרגש הטעם כל שאין כא"פ אין מברך בהמ"ז וכאן נרגש הטעם לכתחלה אע"ג דאח"כ הרבה על קמח שאר מינים הרי דלא כט"ז ועא"ר ג' ועפר"ח בשו"ת סי' ח' אע"ג דובשא עיקר לאכול כל שהסולת מטעימו ומכשירו במ"מ ועי' חה"ר ברכות ל"ו ב' דובשא עיקר יע"ש ובר"ד בט"ז ט"ז ומ"א כ"ה הארכנו בזה יע"ש:

**סעיף ד**

**ואם** עט"ז בין יש רוב כו' אבל הב"ח כתב אף רוב כל לדבק בטל הוא ולעקי"ך הוא הקמח עיקר וכ"כ א"ר אות ב' ועי' בספר חמד משה לעקי"ך הוא פת כסנין יע"ש. פא"ן קוכ"ן יש בו ספק אי מקרי לדבק עא"ר שם. ולבוש ס"ג משמע דבין שקדים ובין לדבק תוך הסעודה דא"י אם הוא לדבק לחוד יע"ש ועמי"ש אי"ה באות ה':

**סעיף ה**

**וטוב** עט"ז כתוס' ברכות ל"ו ב' ד"ה כל. וכתב דהמחבר קאי על ברכה אחרונה ולעקי"ך ע' אות ד'. ועמי"א ט"ו מ"ש לחלק בין ס"ב דמשמע אף ליכא כזית כא"פ מה' מינים ובשלי"ו מברך מעין שלש בס"ט בשלו בנ"ר ואי"ה שם יבואר עמי"ש אי"ה באות ז' מזה:

**סעיף ו**

**ופטור** ממנ"ה עט"ז דוקא תוך הסעודה לא לאחר הסעודה ומיהו לדידן לית לאחר הסעודה עסי' קע"ז קס"ח ס"ח יע"ש ועמי"א ג' בזה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

**והגרעינין** עט"ז לכאורה ברכה ראשונה הטעם דאין אכילה משונה לאכול כך שלימין שלוקין ומש"ה פה"א ואחרונה נסתפקו התוס' לי"ז א' ד"ה הכוסס דלא מצינו שתיקנו על האדמה יע"ש. שוב ראיתי שדברי אדונינו הט"ז ז"ל מיוסדים על אדני האמת והשכל

דלרא"ש וטור ברכה מעין שלש ד"ת על הפירות בר"ט א"כ מה הוא הספק וע"כ צ"ל דחטה דקרא בשבח א"י דרך אכילה חשובה מירי לחם או דייסא שמשביע ועלה קאמר קרא וברכת משא"כ גרעין שלוק (עמ"א ר"י"א אות ח' בזה) וזהו שכתבה רא"ש שם יע"ש אבל התוס' מסתפקין מטעם אחר שאפשר הם סוברים ברכה מעין שלש דרבנן לגמרי ולא מצינו שתיקנו על הקדמה כ"א בחשוב ואף שרא"ש ג"כ כתב כעין התוס' יע"ש. והוי יודע בגרעינים שלימים אזלי החשיבות דה' מיני דגן ואזלינן תו בתר הרוב אם הרוב גרעיני קטניות וטטרק"י וכדומה אף שיש קרוב למחצה מה' מיני דגן מברך תו שהכל. וכ"מ קצת בלבוש ס"ד שעיקר חשיבותו שמשביעין וזנין בדייסא ולחם הא שלימין שלוקין כשאר פירות יע"ש ושוה בשוה עי' פרישה דא"א לצמצם ע"כ יוסיף מהמין שירצה עד שיהיה רוב. עמ"ש אי"ה באות י' מבוסר יע"ש:

**סעיף ח**

**עד** עט"ז הב"ח כתב שמפני הספק לא יאכל רק תוך הסעודה דשמא במ"מ או פה"א עמ"א י' ומ"מ א"י יברך שהכל יצא עט"ז ה' דכאן אין ספק ברכה אחרונה בנ"ר אבל הט"ז סובר מספק יברך פה"א ויוצא אף אם ברכתו במ"מ מ"מ פה"א נמי הוא. ועמ"א אות כ"ב גפן פה"ע לא יצא וכנראה מט"ז ר"ד י"א חולק ע"ז כמ"ש בפריי שם ולשיטתיה כאן. ולפ"ז פת מה' מיני דגן אם בירך פה"א יצא דיעבד דדרך לאכול כן ול"ד לפת דוחן דאין דרכו בכך ועכ"מ פ"ד מה"ב ה"ז ובקס"ז סעיף י' בט"ז אות י"א אבל למ"ש המ"א אות י"ב י"ל כל שנשתנה לגמרי ונטחן הרבה יצא מכלל פרי האדמה ואין מברך רק שהכל ועמ"א סי' ר"ב ס"ו וכאן י"ג ולעיל כתבנו מזה מ"ש בקמחי דחטי ברכות ל"ו א' ואי"ה יבואר במ"א י"ב י"ג. ועמ"ש באות ט"ו אי"ה מזה:

**סעיף ט**

**אלא** עט"ז בב"י הביא לשון הר"ף ז"ל בברכות (דף ל"ז א') וברי"ף כתוב לאמור דמימרא דרב ושמואל כל שיש בו מחמשת המינים במ"מ הא אורז לא איתותב וברי"מ פ"ג מה"ב ה"י אורז לבדו וברי"ף י"ל דכ"כ דל"ת מאחר דאיתותב רו"ש בעיניה דזייני יש להם מעלה של ה' מינים אפי' הם המעט קמ"ל דכל שיש בו לא איתותב אבל רוב מאורז ככולה דמי וכ"ד המ"א אות י"א יע"ש וער"מ פ"ג מה"ב ה"ד דכתב מימרא דכל שהוא ה' מיני דגן (רוב ככולה) ואח"כ אידך מימרא כל שיש מה' מיני דגן אפי' מעט מהם ולאיזה צורך הביא מימרא א' ולכאורה למעט הא אורז אף רוב לא ודוחק. ומ"ש הט"ז ולפי מ"ש שראוי לברך שהכל על אורז אין נ"מ היינו דכתבו הפוסקים דספק אם אורז ר"י"ז ודוחן הי"ז או להיפוך לכן מברכין שהכל על שניהם ועא"ר אות ט' אין נ"מ כו' דשהכל כולל הכל והיינו דחשיבות במ"מ י"ל דלא נתנו לאורז כ"א לבדו ממש הא בתערובות

כ״ש משאר מינים בקל במ״מ אבל פה״א כשהוא שלם או שהכל עם פירות לא נתבטל רובו דלייה דלמה יגרע משאר דברים ובמ״מ דאין מז׳ מינים הוא דבטל כשהוא על ידי תערובות כדאמרן:

**סעיף י**

**כברכת** עט״ז ולהמחבר באורז אזלינן בתר רובא עמ״ש באות ט׳ מזה.

**סעיף יא**

**על** עט״ז הביא תי׳ ב׳ דהררי״ עמ״א אות י״ב והררי״ כתב דפת אורז ודוחן כי סובר דוחן ג״כ במ״מ כתב דפת אורז ודוחן במ״מ וסובר שדרך לעשות מדוחן פת כמו מאורז אבל המחבר פסק דוחן שהכל ואפי׳ פת דאין דרך לעשות ממנו פת כמו מאורז וי״ל אין חולקין במציאות וי״ל מקומות שאני ולפ״ז פת שעושין מטערקשי״ן ווי״ץ בכמה מקומות ונשתנה לעלויא מאוד ודרך הוא רק לעשות ממנו פת לא לאכול תבשיל ממנו א״כ קשה יברך פה״א דקמחי דחטי אי לאו שיש לו עלויא אחרינא כו׳ ולתי׳ הא׳ הובא במ״א א״ש אדרבא תקנתו קלקלתו הואיל ואשתני לעלויא א״א פה״א. וגרופי״ן משעורין במ״מ ומעין שלש וחולק על מ״ש המ״א באות ב׳ וז׳ מאחר דהוסר קליפתן וכבר כתבנו שם מזה. ואמנם מ״ש בטאטרק״י שהכל כבר כתבנו במ״א באות ב׳ דנ״ע אמאי לא פה״א ואפי׳ נדבקו קצת כל שניכר מראיתן פה״א דאין להם מעלה אחרינא. ואפי׳ נטחן קמח במקומות שרגילים הרבה בהם וכל עיקר זריעתן של טאטרק״י (קורין רעטשק״י) לטחון ולעשות קמח א״י טעם נכון שלא לברך פה״א כמו קמחא דחטי אי לאו שיש עלויא אחרינא עסי׳ ר״ב במ״א ח״י ור״ד ס״ב וצ״ע בזה:

**סעיף יב**

**מברך** עט״ז כר״י ס״א וקס״ח ס״ט המוציא על כל שהוא (ט״ס ר״ט) ועמ״א באות ט״ו ועמ״א אות ט׳ לענין ברכת אורז ודוחן כשהם שלימים או נתמעכו ואי״ה שם יבואר:

**בענין** בוסר בר״ב ס״ב פה״א וברכה אחרונה יש לספק כמ״ש התוס׳ כאן דשמא פה״א לא נתקנה מעין שלש או דאין דרך אכילה בכך עמ״א ר״י״א אות ח׳ ולומר מעין שלש על העץ ופרי העץ דיעבד יצא כמ״ש המ״א בר״ו א׳ הא בורכא דבתחלה יאמר פה״א ובאחרונה על העץ ועל פרי העץ ולמה לא כתב המחבר לעיל כן משום ברכה אחרונה וצ״ע:

באורך מה דקשה כאן יע״ש. ומסתברא כל שיש לפניו פת מה׳ מיני דגן אפי׳ אין נקיה ופת מעורב ויש כזית כא״פ מחטה אפ״ה פת שעורים בלי תערובו׳ עדיף להמוציא עסי׳ קס״ח ס״ד. והוי יודע דפרס יש בו מחלוקת בתרי״ב ס״ד י״א ג׳ ביצים ויהיה חלק ששית דגן בשאר מינים מברך המוציא ובהמ״ז בפת ותבשיל במ״מ ומעין שלש ולמ״ד ד׳ ביצים יהיה חלק שמינית בו ותבשיל כשיש חלק שמינית יברך מספק שהכל ובנ״ר אבל בפת

בהמ"ז ד"ת הו"ל ספק תורה ולחומרא עסי' קס"ח בט"ז ו' וקפ"ד במ"א ח'. וצ"ע אם מצטרף הכל או כדי שביעה מדגן לחוד ואי"ה במ"א ט"ו יבואר עוד. אם עירב קמח שאר מינים עם קמח דגן צ"ע אם הוי מין במינו בתר שמא מ"ד דשאר קמחין שם לווי יש להם קמחא דארוזא כו' ול"ד לחטי ושערי דהוי מין במינו בתר שמא ונ"מ בדשיל"מ ובהי' י"ט אי"ה יבואר זה בנטחן בי"ט ונתערב ועי' ע"ד ס"ח וס"ו יע"ש:

**והנה** מ"ש המחבר עירוב כו' הוא דעת הרד"א בשם תר"י אבל דעת א"ח בשם בעל האשכול דכרו"ש משמע אף שאין כא"פ דאין לחלק בין קמח לשאר מינים עמ"א ט"ו ובאר הגולה ע"פ ציון א"ח והרד"א וצ"ע קצת. עוד אבאר לך בכא"פ המוציא ובהמ"ז אלמא כבעין חשוב ובתבשיל במ"מ ומעין שלש דוקא ה' מיני דגן דחשובים המה הא שאר מינים הדמיון עירב פירות עץ עם פה"א ועירבן יחד וצורתן קצת ניכרת אזלינן בתר הרוב ול"ת דוקא במשקה הדין כן כסי' ר"ב דאזלינן בתר הרוב וכדיעה א' בסתם בסי' תר"ב סעיף י' דבשתי' אין מצטרפין יותר מרביעית אלא אף באוכלין הדין כך וכדכתיבנא ועמ"ש אי"ה בסימן ר"י:

**סעיף יג**

**בברכה** עט"ז ויש בברכה זו ד' ברכות על המחיה זן ועל ארץ ברכת ארץ רחם בונה ירושלים כי אתה טוב ומטיב נגד טוב ומטיב וקראו מעין שלש ד"ת ע' טור ולבוש ואם השמיט ארץ חוזר וע"ש בלבוש באורך בנוסח הברכה עמ"ש אי"ה באות ח"י מזה:

**סעיף יד**

**או** עט"ז הכריע שי"ל על הארץ ועל פרי הגפן ועב"י בשם הרשב"א דכן עמא דבר יע"ש ועמ"א אות ט"ז הסכים לזה והב"ח כתב על הארץ והפירות:

**סעיף טו**

**ויקדים** עט"ז ועסי' ר"י"א ס"ה סדר המעלות ובס"ז שם דכוסמין קודם לגפן בברכה ראשונה ה"ה ברכה אחרונה יקדים על המחיה דכוסמין קודם להנך ואי"ה שם יבואר:

**סעיף טז**

**וכ"ש** עט"ז עמ"ש במ"א אות כ"א וכתב כן אף למ"ד על הארץ ועפה"ג כמ"ש באות י"ד דראוי לעשות כן אפי"ה הוי כ"ש עב"ח. ומ"ש שאין על המחיה פוטר מיני ליפתן היינו אף תמרי או חמרא דזיין וסעיד אין על המחיה פוטר אותם ודוקא הזן פוטר אותם דלא כלבוש שכתב דעל המחיה פוטר יין ותמרים ועא"ר אות כ"ו בזה ודע מ"ש בסי' י"ז הזן פוטר יין אע"ג דמעין ג' יש בו זן וארץ וב"י עב"י די"ל ברכת הזן חשוב טפי ויוצא משא"כ במעין ג' אם דילג א' מהם לא יצא כמ"ש אות י"ג:

**שאלה** אכל דגן שיש ספק בברכה אחרונה כבס"ד וטעה ובירך על האדמה ופרי האדמה ואכל גם תפוחים אם יוצא או לאו:

**תשובה** ספיקא הוי אם כיין ג"כ על תפוחים דיעבד נכלל פה"ע בפה"א אבל לא כיון לא עמ"א כ"ג אבל אכל פה"א עם דגן ובירך על האדמה ופרי האדמה אין לברך עוד בנ"ר על שאר פה"א דשמא יוצא כמ"ש והבן. ומ"ש המחבר אם אכל פירות מז' מינים כלומר פירות שיש בז' מינים שהם ה' חוץ חטה ושעורה והם תבואה דגן יקראו כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ג מה"ב ה"א:

**סעיף יז**

**שתה** עט"ז פי' דהרא"ש סובר כרש"י כו' ועמ"א אות כ"ג תיקן זה. דאה"נ להמחבר הדין כאן כמו בר"ז ס"ב דאם נתכוין הוי דיעבד כהרר"י:

**סעיף יח**

**שאם** עט"ז דיין פוטר בהמ"ז דזיין וסעיד ותמרים זיין (ט"ס דכיון אלא יין) ועמ"א:

**סעיף יט**

**לא** עט"ז והמ"א אות כ"ו כתבנו השאלה של תה"ד ביין מבושל כוי יע"ש והקשה הט"ז אהר"ב בהג"ה שכתב דיעבד אם שתה דבדיעבד יכול להוסיף וי"ל דהר"ב נמי ה"ק לא לכתחלה ויהיה די לו אבל דיעבד גמור אה"נ שיכול לעשות כן. וההיא דר"י דלא אכל סולת מן יומי שלא בסעודה או אף תוך הסעודה שלא מחמת הסעודה סובר כר"ש יע"ש:

## סימן רט

**סעיף א**

**לקח** עט"ז הר"מ פ"ח מה"ב הי"א כתב שכר או פה"א וסיים פה"ע או תבשיל דגן וסיים המוציא אין מחזירין אותו ובלח"מ שם פירש דבתשובות שהשיב לחכמי לוני"ל הביאו הכ"מ פ"א מק"ש ה"ח בשכר היוצא מגפן (א"י לי מלאכתו ודינו שהכל ועסי' ר"ב סי"א) דלא הוי שקר דיוצא מגפן הוא וכן פה"א מירי באפשר באותן פירות שגדילין על עץ ובחורף ליתא לעץ וכן דגן נמי לחם מקרי אע"ג דלא יצא הואיל ותחלת הברכה עד מלך העולם היה דעתו לומר כהוגן ולסוף לא אמר כ"כ שקר יצא ול"ד למעריב אחר ששקר אמר יע"ש אבל הכ"מ שם וב"י כאן פי' דל"ד אלו ה"ה באמר היפוכו ממש כל שמחשבתו היתה כראוי יצא ולהר"מ עיקר ההתחלה מדלא כתב דין דגמרא יע"ש בכ"מ פ"א מק"ש דלא כלח"מ פ"ח מה"ב דלר"מ מספקא ליה אלא עיקר התחלה בין לקולא ולחומרא ולכן הוסיף כאן מים כוי אע"פ שסיים בשקר ולא נזכר תכ"ד אין מחזירין אותו הא התחלה בטעות אע"פ שסיים כהוגן לא יצא להר"מ וי"א מהיפוך להיפוך דבעיין לא נפשטא ולקולא ומפרשים דסיים כהוגן אלא התחלה טעה ולקולא הא דין א' לחומרא

כיון דאומר שקר וכמ"ש הר"א ז"ל בהשגות ובס"ב מיירי בידע דלא ידע להר"מ לא יצא וקמ"ל המחבר דכה"ג אף ל"א יצא ולכ"ע יצא בדעתו על מים וטעה וסיים פה"ג שהנ"ב יצא וכ"ש אם הקדים שהנ"ב ואח"כ פה"ג דכבר יצא בשנ"ב כו' ומלבוש משמע דבס"ב קאי ל"א בס"א. ומ"ש היפך וכתב אחר הכל דעת הרמב"ם יע"ש. ולהלכה פסק כ"א וכ"פ המ"א אות א' ומשמע אף שכר גפן וג' חלוקות שהביא הר"מ ז"ל אפ"ה כל שהוציא שלא כהוגן לא יצא ובמ"א א"ה אבאר עוד:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז הר"ב כאן תרתי קאמר אם דעתו היה לשתות עוד סגי או הוציא אחרים בברכתו ולפניהם היה יין אף הוא שותה אח"כ (כל שלא נמלך ממש) ועסי' ר"ו בט"ז ח'. ומ"ש מהרא"י חולק עא"י אות ג' דמהרא"י מיירי שלא היה דעתו ממש על השאר רק בסתמא י"עש ועסי' ער"א אות י"ט ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

**חוץ** עט"ז ועמ"א קע"ב אות ג' יע"ש. ומ"ש יאכל מאותו מין כו' לכאורה אף מין אחר ויכלול זה מספק דע"כ אמר מהרא"י ז"ל שאין לכלול שום תוספת כבסי' ר"ח סעיף י"ח דאיך יאמר שקר שמא אין זה מין ז' וכדומה משא"כ כאן שאכל פה"ע מין ז' ומחויב מעין שלש רא"י אם בירך והוי ספק תורה ל"א אפשר תקנתו יאכל תבשיל חטי' ויכלול על העץ דשקר אין אומר וספק ברכות לקולא משום חומר לא תשא וכאן אין מוסיף שם ומלכות ומ"מ לכתחלה יותר טוב מאותו מין ובאין לו אף בספק מהרא"י סובר כט"ז שם אות י"ט דיכלול:

## סימן רי

**סעיף א**

**והשותה** עט"ז אבל דעת שאר אחרונים דאין לברך על י"ש פחות מרביעית עא"ר אות ו' בשם שכ"ג בר"ד. ועמ"א סי' ק"צ אות ד' בזה ומ"ש בשתי פעמים כו' קשה בתרי"ב דיעה א' בסתם ושתייה אין מצטרף אם זה מעט יע"ש ומה"ט בקאוו"ע חמה פסק פר"ח בשו"ת סי' א' דאין מברך ברכה אחרונה אפי' דרכיה בכך כמו כותח דלטיבוליה אמרינן דלית כזית כא"פ וכריתות פרק אמרו לו דתינוק יונק מטמא מת טהור ספק ינק כשיעור ושמא שהה יותר מכא"פ אע"ג דרכיה בכך וההיא ר"ח ס"ב וס"ט כל המינים נגררים אחר ה' מינים וכשאכל כזית מכל התערובות מברך ברכה אחרונב ע"ש ועמ"ל פ"ג מה"ב וכ"ד מ"א וא"כ בשתיית י"ש שתה רביעית יותר משיעור רביעית הנהוג אין מברך כלל. ומ"ש דתוס' מסתפקין בנ"ר ברכות ל"ט א' ד"ת טור ולבוש הביא זה הספק ועי' פרישה ואנן קיי"ל דבנ"ר צריך שיעור:

**סעיף ב**

**שלא** עט"ז אבל קירש"ן וכדומה דיש גרעין ומסיר הגרעין לא הוי בריה ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר. ובחדושי ברכות ל"ט א' כתבתי דהא דכתיב גפן תאנה ורמון ובזית שמן ודבש לא כתב זית ותמר דאם נאמר דמעין שלש ד"ת כמ"ש הטור בר"ט (עט"ז שם ג') ואכלת כזית ובאיסורין בריה לוקה בכ"ש דלא יאכל שרץ העוף קטן וגדול משמע ואכילה בכזית בריסוק ה"ה כאן גפן ותאנה ורמון דרך לאכול עם הגרעין כמ"ש המ"א ד' משא"כ זית ותמר שלא נטעה דבריה הוי הואיל ואוכל מה שראוי אף אם משליך הגרעין לזה כתבה התורה בשינוי לשון ובעינן במין כזית או רביעית שאם יקרש כו' וכן בדבש וזה ע"ד הגאון דובשא דתמרי מברך פה"ע ומעין שלש כן נראה דרך רמז אבל אין הלכה כן כבסי' ר"ב ס"ח ולרא"ש משכחת בשרייה ובישול ומיהו משום הא לא איריא דאה"נ דמש"ה שינה וכתב דבש ולא מברכין כלל הדבש מ"ה ואין להאריך:

**סעיף ג**

**או** עט"ז בק"צ אות ג' אבל דעת האחרונים כש"ע ועתוס' ברכות ל"ט א' ד"ה בצר והוי כס"ס שמא כזית ועי' באות שאח"ז ושם יבואר אי"ה. ועמ"א ק"צ אות ד' דה"ה שאר משקין ול"ד יין יש ספק אם כזית או רביעית אע"ג די"ל בשאר משקין בכזית הוי ס"ס שמא כתוס' ברכות ל"ט א' ד"ה בצר דבנ"ר א"צ שיעור ואת"ל צריך שמא די בכזית יע"ש:

**סעיף ד**

**ואפי'** עט"ז ברכות י"ד א' ודיעה א' לכאורה דעת הר"ם פ"א מה"ב ה"ב אף בטועם ובולע א"צ ברכה לפניו ולאחריו וכמ"ש הכ"מ שם ואכלת שיהא לו כוונת אכילה לא לטעום דביותר מרביעית אף שטועם חשיב כוונת אכילה יע"ש ופ"א מתענית כתב בהי"ד עד רביעית ופולט סובר דמ"ש בגמרא טעמו עד רביעית קאי בין לברכה ולתענית ובתענית פולט ויותר מרביעית אף פולט אסור וברכה טועם ובולע רביעית לאו כוונת אכילה ויותר הוי כוונת אכילה הא פולט אף יותר מרביעית א"צ ברכה (ויש לראות דהר"מ לשיטתיה בפ"א ופ"ג מה"ב דפחות מרביעית א"צ ברכה אחרונה ובהכרח מטעמת א"צ ברכה וטעמו עד רביעית לברכה ראשונה קאי דאחרונה שותה ממש פחות מרביעית א"צ וע"כ דלענין זה יליף ראשונה מאחרונה משא"כ למ"ד אחרונה בכזית צריך ברכה וראוי לומר טעמו עד רביעית לאחרונה קאי הא ראשונה אסור ליהנות מן עה"ז בלא ברכה אפי' כ"ש כל שבולע וי"ל אה"נ המחבר פוסק כר"מ בפחות מרביעית וכאן בדיעה א' בסתם) ומשמע הא פולט אף לדיעה זו ברכה א"צ ביותר מרביעית ודיעה ב' מחמיר אבל בלבוש משמע דיעה ב' מיקל בפולט הרבה נמי א"צ ולדיעה א' פולט ביותר מרביעית צריך כו' וספק להקל כב' הדיעות ועי' נ"ץ אבל דעת ר"ח משמע דאתרווייהו קאי עד

רביעית ופולט כולי ודעת רא"ש דקאי רק לתענית ובחידושי הארכתי וכאן אין להאריך ואי"ה במ"א ובסי' תקס"ז יבואר עוד:

**מ"ש** על הב"י כ"כ המ"א הב"ח דשיעור רביעית הוא ביצה ומחצה וע' פרישה בסי' ק"צ יישוב זה דה"פ בב"י שיעור רביעית שוה לכביצה כלומר כמו כביצה באוכלין הוי שביעה ה"ה רביעית לא במשקה משביע דאל"כ בעינן ג' רביעית שיקרוש ויהיו ג' זיתים כביצה לא דשוה ממש לשיעורא וכ"כ בפנים מאירות בח"ש סי' ט"ו יע"ש בזה ועא"ר א' בשם א"ח שלא לאכול פחות כביצה יש מקום לזה ואין להאריך ועדיין צ"ע:

## סימן ריא

### סעיף א

**היו** עט"ז ברכות מ"ב ומ"א א'. ומ"ש ועתה חפץ בשני יקדים הוא דברי הב"ח הביאו המ"א אות ב' ואע"ג באות ג' תי' לזה הקושיא כמ"ש המ"א באות ב' דבז' מינים אזלינן בתר קדימה אף באין שוות דאקדמינהו קרא משא"כ שאר מינים נגד ז' מינים וכדבעינן למימר שם אי"ה מ"מ מסברא כ"כ איזה שירצה יקדים ולא כתב אין קדימה ש"מ דתליא במה שחפץ עתה הא לא"ה מין ז' עדיף אף באין שוות (אבל במ"א ב' כתב שאין ל' הרא"ש משמע כן) וסמ"ק עובר באין שוות חביב עדיף אף לר' יהודה והטעם דבשוות אין תליא ברצון האוכל מאחר שא' פוטר חבירו ראוי שמין ז' יפטור שאר מינים ובאין שוות אין פוטר תליא בדעת האוכל מה שחביב עליו תמיד ראוי להקדים עי' פרישה. ומ"ש דהסמ"ק פירש איזו שירצה היינו ברוב פעמים לא הבינותי כלל דאיזו פי' שייך לזה ולא מצינו בגמרא הלשון איזה שירצה יקדים דסמ"ק טעמיה דנפשיה קאמר והרמב"ם (בס"ב) בפ"ח מה"ב הי"ג פסק כחכמים דר"י דחביב עדיף וסובר חביב הוי מה שעתה חביב הילכך בא' חביב אין חילוק הן שוות בברכה מקדים החביב כרבנן הן באין שוות דכ"ע אף ר"י מודה דחביב כה"ג עדיף (כעין פי' הסמ"ק) ופסק הלכה אין הכרע (אפשר דסובר דיעה א' בסתם הלכה כן כשכותב וי"א משא"כ היכא שכותב ולהרמב"ם כמו אבל הרמב"ם אין הכרע ומ"מ רא"ש נגד סמ"ק י"א הלכה כרא"ש וי"ל דהר"מ כסמ"ק בזה והבן) וא"כ הלכתא כך הוא בשוות וא' פוטר חבירו אם רוצה לעשות כרא"ש או כר"מ עביד שיקבע לו הלכה כא' לא פעם כך ופעם כך ואין ביניהם מין ז' מקדים החביב לכ"ע ומלת דשפיר א"י דמחויב הוא ובאין שוות דאין פטור רק הקדמה ומין ז' רוצה עתה ומין אחר חביב עליו אין הכרע לרא"ש יקח מין ז' דחשוב ורוצה עתה בו ולסמ"ק יקח החביב ודעביד כמר עביד כו' ולשיטתיה במ"ש כב"ח וחביב באין מין שבעה אין הכרע בין רא"ש ורמב"ם (ראב"ד לכאורה ט"ס) דעביד כמר כו' ואם מין ז' ושאר מינים

ושוות ורוצה עתה במין ז' ושאר מינים חביב עליו לכאורה יקח מין ז' דאל"כ הוי דלא כמאן וצ"ע בזה כעת:

**ולי** העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י בוסר דמברכין פה"א בספק כבסי' ר"ב ס"ב אם יש לו בוסר ופה"א איזה מקדים דאפשר דראוי לברך על מין מבורר על צנון פה"א ולפטור הבוסר בספק ויפטור הוודאי גם קליפת רימונים המרוקחים בדבש אם נאמר שיש בו מהספק או פה"ע כמ"ש המ"א ר"ב י"ז אם מקדים צנון לו כו' ומיהו אפשר שאין זה שבח א"י בוסר או קליפת רמונים שאין טוב כ"א אחר הריקוח עמ"א לקמן אות ח' ובאנו למחלוקת המ"א ולבוש שם. גם אי בעי כוונה כה"ג או לאו עסי' ר"ו. ומ"ש שם עוד אודיע לך דהתבשיל משאר מינים ומעט קמח חטה בו ותבשיל משעורה לבד י"ל קודם תבשיל שעורה מז' המינים לתבשיל שאר מינים אף לענין במ"מ חשוב הוא כבסי' ר"ח ס"ב לענין חשיבות הוי יותר חשוב תבשיל שכולו שעורה עא"ר אות י"ד יע"ש:

**בחידושי** שם כתבנו הרשב"א והרא"ש נקטו שוות אתרוג וענבים אפשר דוקא נקטו לא חטה וצנון דלאו מין ז' הוי דחטה דקרא לחם ולשיטתיה דמעין שלש ד"ת וכוסס חטה בנ"ר ואמאי ש"מ דלחם הפסיק ענין וחטה אלחם קאי (וא"כ דייסא לדידיה נמי אפשר דרבנן) ומזה קשה קצת עמ"ש הטור כאן דכוסס חטה אפשר הוי מין ז' וברי"ט סובר דמעין שלש ד"ת וכוסס אין מברך כ"א בנ"ר ורש"י נקיט לדמיון זית ותפוחים ולמה לא גפן ותפוחים לכאורה באכל ענבה א' בריה כבסי' ר"י מברך מעין שלש ופוטר בנ"ר דתפוחים כבסי' ר"ח סי"ג א"כ אף לחכמים דפסקו חביב עדיף כאן הואיל וברכה אחרונה מברך מעין שלש בהכרח ופוטר בנ"ר דתפוחים אית לן למעבד ברכה ראשונה כן לברך על המין זי"ן ולפטור תפוחים מש"ה מצייר זית דיש בו גרעין ולא הוי בריה ופחות מכשיעור והבן זה ומ"מ א"י אם הדין הוא כך דברכה ראשונה יעשה על החביב ואחרונה על מין ז' ויפטר בנ"ר דתפוחים ואין להם שייכות זה לזה ועדיין צ"ע:

**והלבוש** כתב בס"ב וי"א משמע דהלכה כדיעה א' בסתם יע"ש ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**וי"א** עט"ז פה"ע נגד שהכל ופה"א נגד שהכל הם קודמין אף דשהכל חביב לו עמ"א ג' ופה"ע ופה"א בשניהם שוים יע"ש כבה"ג ויוצא ממ"נ ובחביב פה"א יקדים חביב כדיעה א' בסתם ועמ"א ד' ואי"ה יבואר והנה דובשא דתמרי שהכל משבח א"י הוא וחביב עליו ומין אחר פה"א יראה פה"א קודם כ"כ בחידושי:

**והוי** יודע אם יש דבר שברכשו ספק אם פה"ע או פה"א דמברך מספק פה"א אם יש לו עוד דבר פה"א ופה"ע עדיף טפי שיאכל הגי יחד כבסי ר"ב סי"א ור"ח ס"א ואם אין לו רק דבר שברכתו פה"ע יברך פה"ע ויכוין שלא להוציא הספק דאל"כ איך יברך אח"כ פה"א. ומיהו הא א"ל דיברך תחלה פה"א ומיד פה"ע ויאכל דיוצא ממ"נ דהוי הפסק אם יאכל תחלה פה"א הפסק או יאכל פה"ע ומיד שבירך צריך שלא יפסיק בדיבור אחד כבסי ר"ו ואם אמר באי" אמ"ה בורא פה"א ועץ ונתכוין לשתיהן אם נאמר דאפי' מלה אחת הוי הפסק יש למיבעיא אם יצא ידי פה"ע ואם נאמר דבעינן ג' תיבות איכא למיבעיא אם יצא ידי שתיהן מר"ט במ"א אות ח' בורא מאורי האש בורא בשמים שם טעה משא"כ כאן דכוונתו לשתיהן אפשר דיוצא וצ"ע בכל זה:

**סעיף ג**

**כל** עט"ז בטור כתב אפי' אם השני חביב כו' ויש ט"ס וצ"ל וקשה למה יועיל כאן מוקדם באין שוות ומלת ל"א ט"ס. ומ"ש דאקדמיה קרא כעין זה כתב המ"א אות ב' ואמנם מ"ש ש"מ דמוקדם הוי מעליא בכל גווני קשה קצת דודאי ברכות שלפניו הוי דרבנן ולא להכי אקדמיה קרא וארץ דהפסיק עני לאו להכי אתא ולשום דרשא כדאמרן והמ"א כתב הואיל ואקדמינהו קרא אנן נמי נקדמיהן יע"ש ולדינא יבואר אי"ה בט"ז ה' ומ"א ח' בזה:

**סעיף ד**

**הילכך** עט"ז הסכים להשואל בלבוש וכ"כ המ"א אות ח' יע"ש דזית קודם לבמ"מ דשעורים והיינו אע"ג דבמ"מ חשובה קצת יותר נגד פה"ע דתפוחים כמו במ"מ דאורז אבל אין כ"כ חשובה כמו פה"א לגבי שהכל והילכך קדימת הפסוק חשוב יותר וכמ"ש המ"א אות ח' והר"ב שכתב במ"מ מבוררת ואמנם מ"ש המ"א אות ז' דמבוררת יותר קשה דאם במ"מ מבורר יותר מיין אף בלא קדימה תקדים כמו יין ובטור לא נזכר יותר וי"ל מבוררת קצת עם מעלת הקדימה בפסוק כמ"ש באות ח' וי"ל דמבוררת יותר ויין חשוב מצד עצמו שקובע ברכה בכמה מקומות ואין זה תי' מספיק דמ"מ ליהוי כפה"א ושהכל. ומ"ש הט"ז מרא"ש דבמ"מ חשוב מפה"ע ושהטור לא ס"ל כן לכאורה י"ל דחשוב קצת מהם אבל לא בפלס פה"א ושהכל ומוקדם בקרא עדיף כמ"ש המ"א באות ח' אלא ממ"ש הרא"ש מ"א א' ואין להביא ראיה לרש"י מכל המוקדם בפסוק קודם אלמא חטה קודם לגפן דלא כבה"ג דמיירי במ"מ ואכתי איך תקדום שעורה לזית אלמא במ"מ קודם לזית. וזה טעות דמוקדם היינו זה ראשון לארץ ב'. ומיהו אין להביא ראיה דזית קודם לבמ"מ דשעורים לדידן דקרא לאו בכוסס חטה מיירי וע"כ תבשיל וכמ"ש המחבר בס"ה וכ"ש לרא"ש וטור דמעין שלש בר"ט וע"כ חטה בתבשיל ואיך אמר כל

המוקדם דזית מוקדם לארץ ב' לשעורה קודם די"ל כל המוקדם בפשטיות ועלה קאי תדע דהמוציא ודאי חשוב מכל ואפי' מזית ובמ"מ דחטה ואפי"ה כתב הרא"ש דאיכא לאוקמיה קרא בהמוציא ואין להאריך:

**סעיף ה**

**אבל** כוסס עט"ז דקדק מלת אפשר בטור הביא מ"ש הרא"ש מ"א א' ואין להביא ראיה לרש"י דפה"ע שוה לפה"א דמוקדם בפסוק אלמא חטה קודם גפן וי"ל במ"מ ואף אם תרצה להעמידה בכוסס י"ל כך בדברים ששוות בברכות עכ"ל והנה למ"ש הט"ז באות ג' דב' קדימות יש א' מין ז' לשאר מינים ובאין שוות ל"ש קדימה וקדימת הפסוק במין ז' עצמו חשוב יותר וכמ"ש המ"א גם כן באות ב' וא"כ אמאי לא תירץ לבה"ג כפשטיה דמוקדם קודם חטה פה"א קודם פה"ע דאקדמינהו קרא והא דבה"ג במין ז' עם שאר מינים דע"כ יש חילוק ביניהם ש"מ דהרא"ש נמי לאו ברירא ליה דאפשר ה"ה בקדימת הפסוק באין שוות ל"ש קדימה כמו במין ז' על שאר מינין וכתב כן לנפשיה אפי"ה מיתוקם בכוסס ומוקדם בשוות ומש"ה כתב הטור אפשר שראה שאביו ז"ל מסופק בו בין שוות או שייך קדימת הפסוק כו' ומיהו דעת המחבר אין כבה"ג אלא כמ"ש בב"י דכוסס לא איירי קרא וכמ"ש במ"א אות ח' יע"ש:

**סעיף ו**

**ואיהו** עט"ז ועמ"א אות י"ב ובקס"ח בט"ז אות ד' יע"ש:

**שכר** שעורים וחטים וטטרק"י אם יש בהם דין קדימה או לאו עסי' קפ"ב במ"א ב' במחלוקת שנויה אי שייך דין קדימה בהם ולמ"ש במ"א אות י"ג בשם לבוש דבש תמרים אין לו דין ז' מינים כ"ש שכר דאין לו דין מין ז'. ברכת אכילה קודמין לריח כמ"ש המ"א י"ג וריי"ו. ואכילה לשתייה אין בו קדימה אם ברכותיהן שוות רק בחביב ורוצה עתה. אמר הכותב ראיתי לכתוב כאן דבר שיש בו ספק פלוגתא שלא לאכול כ"א תוך הסעודה וכדומה: אי כל ה' מיני דגן שלא לאכול חי או שלוק וקליות והגרעינין שלימין כ"א בתוך הסעודה ר"ח ס"ד. ב' קליפת מרנצי"ן מרוקחין בדבש וצוקר ג' דיעות פה"ע ופה"א ושהכל עסי' ר"ב במ"א י"ז וט"ז ר"ד ט"ו לא מהני תוך הסעודה דלא ללפת הפת בא אם יש לו פה"ע פה"א ושהכל יאכל זה עמהם וא"ל יראה לברך בהכל: ג' אורז ודוחן שנתמעכו בר"ח ס"ו ומ"א ט' למחמיר ראוי לאכול תוך הסעודה ולמאן דלא מחמיר יכול לנהוג כסוגיין דעלמא. אבל אורז גרעין שלימים י"ל דהוי ספק אי פה"א אי במ"מ עמ"א שם י' בלא נתמעך: ד' מי פירות ע"י בישול ושרייה מעל"ע בסי' ר"ב סי"א ספק ברכה אחרונה בתוך הסעודה וראשונה ראוי שיהיה לו פה"ע ושהכל כוי. ה' זגים שנתנו עליהם תאנים בסי' ר"ד ס"ו בט"ז ומ"א אות י"א וי"ז ברכה אחרונה ספק וגם ראשונה אי פה"ע

או גפן או שהכל יע"ש: ו' ברכה אחרונה בבריה או שתיית כזית במשקים יש בו מהספק ברי"ש י' לכן לא יאכל בריה אלא ירסק או כזית ולא ישתה כ"א פחות מכזית או רביעית. וכוס ברכה בהכרח ישתה רביעית בסי' קצ"ג ס"ג וה"ה כל המשקין ויי"ש בכלל עט"ז ר"י א'. ז' מיני מרקחת מפרי האדמה שע"י בישול לגריעותא רק הדבש מתקן יש ספק בסי' ר"ה בט"ז אות ג' ומ"א ה' יע"ש אם פה"א או שהכל והמברך פה"א אין גוערין בו יע"ש בפריי. ח' מיני הריפות ממטרק"י וכדומה שאין מה' מיני דנן יש בו ספק כי הט"ז בר"ח אות י"א כתב שהכל ושם בפריי כתבתי שי"ל פה"א יע"ש. ערביי"ז שוטי"ן הן בגינה או שדה יש בו מהספק אם פה"א או שהכל בר"ד בט"ז אות ד' ובפריי שם. י' פאווידל"א בר"ב ס"ז ספק אם פה"ע או שהכל ובוסר יש למנוע ג"כ שא"י שיעורו שם סי"א יע"ש ולמאן דמחמיר יכין לו שאר מינים ג"כ ומאן דלא מחמיר בברכה ראשונה יברך שהכל אבל ברכה אחרונה אין תקנה ישמע חכם ויוסף לקח:

## סימן ריב

### סעיף א

**שאוכל** עט"ז ברכות מ"ד א' קמ"ל התנא קושיית התוס' ותירוצם דאע"ג דאוכל דבר אחד בשביל מה שכואב לנו אם לא היה במעמד א' או שלא היה בלבו עליו ברכתו הראוי. וא"ת מנלן זה דלמא מליח שהכל ועל כולם שהכל דיעבד יצא ובטפל אף לכתחלה כן משא"כ פירות פה"ע אין פוטר ופת וי"ל דתנן (מ"ב א') בירך על הפת פטר פרפרת וכאן אשמעינן דלפת נמי פטור כמ"ש התוס' אלמא אף בברכה שאין פוטר הכין הוא. וכ"ש ברכותיהן שוות והטפל מין זי"ן מברך על העיקר עסי' ריי"א ס"א ולבוש כאן. ואם בירך על הטפל ולא נתכוון בפירוש על העיקר צריך לחזור ולברך דומה למ"ש הר"ב בריי"א ס"ה בהג"ה דאין בדין שיפטור אגב גררא יע"ש ומה כשהיו שתיהן לפניו בשעת ברכה או לא היה הטפל לפניו ויודע שיצטרך לכך כי דרכו שיחלש לבו כו' מברך על העיקר ופוטר טפילה ואף היו שתיהן לפניו בעי' שידע שיחלש לבו ואף גם זה דוקא באותו מעמד הא בטל מעמד זה ואח"כ אכל הטפל הוי נמלך וז"ש התוס' שם ד"ה באוכלי דב' התירוצים אין חולקים זע"ז ועי' נ"ץ פי' בע"א דלתי' ראשון אף שידע שיחלש לבו כו' אמת כ"ה אבל בטל אותו מעמד והוי נמלך והבן זה ועא"ר אות ד' ומפרישה נראה כמ"ש הט"ז ואין להאריך ועתי"ט. ועדיין קשה דפת פטור פרפרת שאני דעיקר הסעודה ע"ש הפת וכמו שחלקו ז"ל ואפשר זה הכלל כל כו' מוכח דאף פה"ע ופה"א וכדומה מברך על העיקר כו' ועי' אות דהו"ז בט"ז ומ"א ב' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**כדי** עט"ז בגמרא ומי איכא מידי כו' ופי' רש"י ים כנרת חשובים מפת וברי"מ פ"ג מה"ב ה"ז הרי שצריך לאכול מליח עב"ח ובפי' המשנה אינה אלא בשומרי גנות ומשמע ל"ד פירות גינוסר אלא כל שאכל מתיקה וצריך למלוח לחתך הליחות הנדבקות באצטומכא אבל הטור והמחבר כתבו אפי' דג מליח לחוד. ולהרר"י באמת י"ל זה מי איכא מידי דפת טפילה לפירות והפירות הם ללפת כו' ועתי"ט:

**סעיף ג**

**וי"א** עט"ז ברכות מ"א א' דאם הזית חביב עליו יש לכ"א מעלה יברך תחלה דוקא על הטפל פה"ע ואח"כ על העיקר פה"א ואם בירך תחלה על העיקר פה"א כבר נפטר פה"ע (וכ"כ הלבוש להדיא ומיהו בכוונה שלא לצאת על פה"ע בזה צ"ע וודאי) ואפושי ברכות כה"ג עדיף דכ"א ברכה מיוחדת לו ומיושב קושיית מ"א אות ג'. וכתב דבב"א לא מהני זה ובאמת דמוקי ע"י אניגרו"ן ה"ה ע"י פת וחושש כו' עסי' ר"ב ס"ד וב"ח שם וכאן ואע"ג דמין ז' עדיף מחביב וא"כ זית כו' אפ"ה צנון עיקר כ"ש דחביב לא ידמה לעיקר וי"ל באין שוות חביב עייף עסי' ריי"א ועמ"א ג' ואי"ה שם יבואר מה שהקשה מברכות ע"א א' לרי"י:

**סעיף ד**

או עט"ז פירות גינוסר אוכל אח"כ במניח לחתך הליחות עיין אות א' או מברך על הפירות ופוטר המניח אם דרכו בכך:

**סעיף ה**

**שאוכל** עט"ז לא הבינותי זה דמה בכך דהמיתוק על מה שישתה אח"כ הואיל וכבר בירך פה"ג והפסק לא הוי דהא אם היה באפשרי לברך פה"ג ויאכל המאכל קודם שתייה הוי שפיר אלא דהוי הפסק כמ"ש באות ו' משא"כ כאן שבירך פה"ג ושתה ואכל אח"כ הגרעין למתק אח"כ ויפטר פה"ג על מה שיבשה אח"כ העיקר והטפל הגרעין. ולי העני יש בכאן הרהורי דברים כפי מה שהבנתי מדברי הפרישה בכאן מוכרח אני להאריך קצת. בתה"ד סי' נ"א וז"ל שאלה מי שרוצה לשתות יין בשחרית וקשה לו אליבא ריקנא ומביאין לו מאכל מתובל או חריף למתק השתיי' צריך לברך על המאכל או לאו כו' והכא איך יהנה בלא ברכה ואמנם מצאתי בא"ז גודגדניות למתק השתייה אין מברך פה"ע כ"א שהכל מהכא משמע בנ"ד נמי מברך שהכל וצריך לחלק בין צנון וזית כמו שחלקתי הנה התחיל בקשה לו שלא יזיקנו כעין מלוח ופת וסיים במיתוק ודי באחד מהם גם מ"ש בנ"ד נמי והלא הוא ממש נדון הא"ז ולט"ז אף בתוך השתייה הוי כקודם י"ל קצת. ע"כ למדתי מפרישה תי' ע"ז וז"ל נמצא שג' חילוקי' בדבר אכל עיקר ואוכל אח"כ טפל שלא

יזיקנו מה שאכל אין מברך כלל על הטפל ואם אוכל הטפל קודם מברך עליו ברכתו הראוי לו ואם אוכל למתק מברך שהכל אפילו בירך כבר על העיקר ודוק עכ"ל והשתא נדון א"ז למתק תוך השתייה וכבר בירך על השתיי' מקודם אפ"ה לא יאכל ולא ישתה (כמ"ש הפרישה שם דל"ד לשלא יזיקנו מה שאכל כבר) מש"ה מברך שהכל ואם אוכל קודם שלא יזיק לו אח"כ העיקר מברך על הטפל ברכה הראוי לו (כי בלתי הטפל לא יאכל אח"כ העיקר) ולמתק בין קודם ובין תוך השתייה דהוי כאח"כ כיון שכבר בירך פה"ג אפ"ה מברך שהכל דלא יאכל ולא ישתה ומש"ה נקיט השאלה בתרתי דקשה לו שלא תיקנו וגם ממתק דקשה לחוד בנ"ד מברך ברכה הראוי לו וממחק לחוד אף אח"כ שהכל משא"כ בתרתי דוקא קודם שהכל הא בתוך השתייה ואח"כ פטור מכלום דקשה לו ג"כ לשתות אליבא ריקנא ומתקן ע"י אכילה קודם או אח"כ מיד ומיהו מ"ש תה"ד וצריך לחלק אינו ענין לא"ז לפרישה וגם שהרי הר"ב אינו אומר כן שכתב שלא ישתה אליבא ריקנא ולא הזכיר מיתוק בהדיה אפ"ה שהכל לא ברכה הראוי לו. ונקיט למתק ג"כ לט"ז להורות בתוך השתייה כוי או דנקיט דברי תה"ד וא"ז ולהשוותם כאמור. ר"ל כמו אליבא ריקנא דוקא קודם הא אח"כ ולא כלום ה"ה למתק דוקא קודם הא אח"כ בתוך השתייה ולא כלום דלא כט"ז וכן מוכיחין דבריו בשו"ת סימן א' ולא עוד דנט"י דידיה בטל אגב השתייה ששתה כשר יע"ש ועמ"א אות ג"ד וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

**מברך** עט"ז ואם בירך פה"ג על היין ואכל פירות בין ברכה לשתייה הוי הפסק וחוזר ומברך ודוקא שתיקה בלא מעשה לא הוי הפסק עסי' ר"ו וצ"ע:

**סעיף ז**

**רק** עט"ז מ"ש בנ"ר אסור ליהנות בלא ברכה א"י דברכה ראשונה בכ"ש דאסור ליהנות אבל אחרונה שבח והודאה הוא בכשיעור:

**סעיף ח**

**רקיקים** עט"ז דכה"ג נראין הדברים שעשה העיקר גם מרקיקים דדרך לאוכלם יחד ונט"י ג"כ א"צ כשאוכלם יחד ועסי' בשו"ת רמ"א:

## סימן ריג

**סעיף א**

**אבל** עט"ז הרשב"א בתשובה להרמב"ן קצ"ו הביאה הב"י דאין זימון לפירות לכתחלה אבל דיעבד יצא דשומע כעונה והאידנא דמזלזלין יש לעשות כך לכתחלה שיברך א' וישמעו כולם ויכוונו לצאת. ומ"ש לסמוך על דיעה זו ל"ד בברכה אחרונה אם שהה יותר מכא"פ ולא אכל כזית תוך שיעור זה אין לברך ברכה אחרונה עסי' ר"י בזה:

**סעיף ב**

**וי"א** עט"ז דשכר טוב ומע"ד דהוי כמו פת ויין יע"ש ודוקא פירות לא. והאידנא נהגו שכ"א מברך לעצמו:

**אם** באו פירות תוך הסעודה דמיגו דמהני היסיבה וקביעות לפת ה"ה דמברך א' לכולם אף לפירות עא"ר אות ג' ועב"י בשם הרשב"א במעשה דר"ג וזקנים עי' דרישה דאפי' ברכה אחרונה א' מברך לכולם בפירות הבאים לאחר הסעודה עסי' קע"ז במ"א אות ז':

**עוד** כתב הדרישה ל"ד פת ה"ה מיני דייסא א' מברך לכולן ועא"ר א' ובסימן קע"ח ס"ה משמע הלכה כמ"א ב' דגן נמי יע"ש ובפרט האידנא ברכה מעין שלש לאו כולהו בקיאי בה בע"פ נכון הדבר א' יברך ויוצאים אחרים ודיעבד אפי' בפירות יוצאין כמ"ש הט"ז אות א' בשם הרשב"א וכ"כ מ"א אות ד'. ועמ"ש בסי' קע"ח ס"ד יע"ש. והוי יודע במיני דייסא שי"א שברכה מעין שלש ד"ת עסי' ר"ט בט"ז אות ג' א"כ מי שאכל מעט א"י להוציא למי שאכלו כדי שביעה דשבעת אכל זיי"ן המינים קאי למ"ד מעין שלש ד"ת עסי' קפ"ו וכל הדרכים האלו בה למ"ד נשים בבהמ"ז דרבנן ה"ה מעין שלש עמ"א שם אות א' א"כ מברך מי שאכל כ"ש וזכר בן י"ג שנה וב"ש. ואם אחד יודע לברך והשני א"י יאמר עמו מלה במלה ואם אי אפשר ודאי אחד מוציא לכולם ואף בברכה אחרונה של פירות כמ"ש הרשב"א הביאו הט"ז ומ"א:

**סעיף ג**

**שמכוונים** עט"ז לאו מסברא דנפשיה כ"כ כי מבואר הוא בס"ג אלא מורה מקום הוא באמת לס"ג דמבואר בר"ה וכמה מקומות למ"ד מצות צריכות כוונה צריך כוונת שניהם.

**יש** לי העני בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י בסי' ס' סתם כדיעה א' דצריכות כוונה ובמ"א כ' דוקא ד"ת לא דרבנן והנה כל הברכות לבד בהמ"ז דרבנן להמחבר בסי' ר"ט ס"ג ודוחה לומר כל שהמצוה ד"ת אף הברכה צריכה כוונה ועסי' תקפ"ט י"א בדיבור צריך כוונה. ולומר דשאני העושה בעצמו בדרבנן א"צ כוונה אבל השומע מאחרים אף בדרבנן צריך כוונה לכאורה הא בורכא דבר"ה כ"ט ב' דאיק לה ש"מ התוקע לשיר מצות א"צ כוונה ופריך מעובר אחורי ביה"כ אם כיון ומאי קושיא שאני עושה משומע:

**גם** הר"מ ז"ל פ"א מה"ב הי"א כל השומע ממי שחייב דרבנן והוא חייב ד"ת א"י יע"ש ולא קאי כ"א בהמ"ז דשאר ברכות אף מעין שלש לדעתו דרבנן ומה בכך שהמצוה ד"ת ועכ"מ שם. ואף בענה אמן צריך שיהא חייב מ"ה ושם משמע דעניית אמן יוצא יותר כמברך ממש ומיהו לדידן בלא"ה צריך לענות אמן כבסי' רס"ו ס"ב. ומשכחת לפעמים דבעינן דוקא עניית אמן כבסי' ריי"ט סד"ה ובטור דאחר שבירך הגומל ולא הוי ברכה

לבטלה אז המחויב אם ענה אמן יצא וא"ל לא יצא. והנה ברכת המצות אע"פ שיצא מוציא לכאורה צריך המחויב לענות אמן כמו הגומל וי"ל התם אין מחוייב וכאן מחוייב מקרי מדין הערבות דמה"ט אע"פ שיצא מוציא. ואי"ה בסי' ר"י"ט אבאר עוד:

## סימן ריד

### סעיף א

**שם** עט"ז וברכת אלהי נשמה עי' בלבוש. בטור כתב יש נוסחאות וז"ל ומ"מ השומע הדילוג יברך בינו לבין עצמו לכאורה ישלים הדילוג ויאמר מלך העולם ויוצא עם צירוף ברכה וז"א ובפרישה פירש זה דקאי אספק אם הלכה כרב או כר"י אמר ומ"מ השומע יתקן ויברך:

**שאלה** רבים ישבו לאכול ונתנו לא' רשות לברך ברכה ראשונה ולהוציא אותם ובירך בספק באופן שזכרתי בסי' ר"י"א בט"ז בפריי שם הדמיון על מי פירות פה"ע ויש ספק בר"ב סי"א י"א שהכל ועל אורז שלא נתמעך בר"ח ס"ז וכדומה מיהו אסור לברך שנית מספק השומעים אם רשאים:

**תשובה** לכאורה י"ל דרשאים כי הרשו אותו להיות שליח לברך כראוי ולא בספק וראיה מכאן דהשומע יתקן וי"ל יתקן מיד בשומע הדילוג קודם שסיים הברכה וכעת צ"ע:

## סימן רטו

### סעיף א

**אחר** עט"ז וכ"כ במ"א אות ב' ועב"י וי"ל עוד ב' ברכות ישתבח כחדא חשיב וכן הלל אפשר היה כך כמו ברכת התורה משא"כ בונה ירושלים דהוי ברכות נפרדות ברכת הזן וארץ וב"י עב"י וב"ח בזה ועי' לבוש כתב להפסיק בין ברכות ד"ת לדרבנן:

### סעיף ב

**חייב** עט"ז כתב זה לאפוקי מב"ח שפירש דגם הטור ס"ל חיובא בישראל רק בעכו"ם אין חיובא אע"פ ששמע כל הברכה רשאי אם ירצה לענות ואין חיובא יע"ש אבל הב"י פירש כמ"ש הט"ז כאן ויראה אחר עכו"ם אין חיובא רק רשות וא"ה באות ג' אבאר עוד. בצ"ל פ' האזינו ובתיבת גמא חידוש לרמב"ן ז"ל אמן ברכת התורה ובהמ"ז ומעין ג' ד"ת יע"ש ובמ"א כאן:

### סעיף ג

**ועונים** עט"ז ברכות נ"א ב' במשנה עונים אחר ישראל ולא אחר כותי עד שישמע כל הברכה ובירושלמי עכו"ם עונין אחריו והיינו אף שלא שמע כל הברכה דבשמע אף מכותי והמחבר כתב כותי אין עונין היינו לאחר שגזרו ומשמע עכו"ם ג"כ בשמע כל הברכה אין עונין ועי' ר"מ פ"א מה"ב הי"ג יע"ש והר"ב הגיה עכו"ם עונין בשמע כל

הברכה ועדיף מכותי (דעשאום כעכו"ם לגריעותא לא למעליותא עב"י) ומ"מ בירושלמי משמע אף בלא שמע כולה עונין בעכו"ם עב"ח ולזה תי' הט"ז דפשטא דמתני' משמע דעכו"ם אין שוה לישראל דאל"כ היה כוללם יחד וז"א אלא דאל"כ היה לומר עונין אמן אחר עכו"ם ולא אחר כותי אא"כ שמע כל הברכה ש"מ דעכו"ם לא והא דלא כלליהו עם כותי א"צ דכ"ש הוא מכותי אף קודם שגזרו היה הכותי חשד יותר דאין רגילות עכו"ם בכך עב"י. ובחדושינו הארכתי וכאן אין להאריך. כתב הלבוש בס"ג גדול א"י בעניית אמן מפי קטן בר חינוך וא"י דזה להתוס' במגילה ואנן בקפ"ו קי"ל דקטן מברך לאביו אע"ג דהוי רק דרבנן ולבוש שם כתב כשאכל קטן כ"ש היינו דלא ליהוי תרי דרבנן ועמ"א קפ"ו וצ"ע וע' עט"ז ז' בשם לחם רב כתב ג"כ דא"י גדול בברכת קטן וא"י למה וצ"ע:

## סימן רטז

### סעיף א

**אבל** עט"ז ממ"ש במ"א א' ועא"ר אוח ב"ג באורך בזה:

### סעיף ב

**כמו** המוסק עט"ז עמ"א אות ב' ופר"ח בשו"ת סי' י' הביא הא דחלב קרוש יע"ש ופ' אין מעמידין דבש אי ערובי מסרי סרי יע"ש האריך והסיר המוס"ק לתת בתבשיל דעפרא הוא. ומיהו ליתן בתבשיל יותר מס' אף דלטעמא עבידי י"א שאסור רק מדרבנן ובפריי ל"ד בפתיחה לה' תערובות כתבנו בזה תו הוי ספק פלוגתא דרבנן ולקולא. ואין מבטלין איסור לכתחלה דרבנן הוי עש"ך י"ד צ"ט אות ז' ופריי שם ועוד אני אומר באולי דאף למ"ד דעבידא לטעמא מ"ה לא בטיל (עפר"ח י"ד צ"ח) מ"מ ממ"נ אם בתר מעיקרא אזלינן בטל הוא כי שם אין לו טעם בששים ועתה נהפך וסגולה טבעיית לבושם ונותן טעם הרבה מ"מ טעם זה לא אסרה תורה בשלמא גון הדבר אסור דכיון שנאסר פ"א לא יצא מאיסור הראשון משא"כ טעמא כאמור וליתן לכתחלה אין מבטלין איסור הוי דרבנן עמ"ש במ"א ג' מזה:

### סעיף ג

**ועל** כולם עט"ז ושהכל נמי יצא ע"ת א"ר אות ח' עמ"ש במ"א אות י"ט:

### סעיף ד

**אל** אגוז עט"ז מ"ש לריחו היינו דלאכילה אין מברך כלום על נעגליי"ך ברי"ב סי"ו ובנ"ץ כאן דקלאוי האמור כאן אין של גריפלי"י ועא"ר אות ט' לברך על נעגליי"ך בורא מיני בשמים וא"י למה לא יברך עצי בשמים ועמ"א אות ד' כיון דנעגליי"ן ראוי לאכילה ע"י תערובות מברך ריח טוב בפירות. ולענין דינא צ"ע על אינגבי"ר יבש ופלפל יבש

ונעגלי"ך ראוי לברך בורא מיני בשמים ועסי' רצ"ז בט"ז ה' וביי"ד ק"ח י' ומ"א שם. ובא"ר שם פלפל אין להריח בו ואם מריח אין מברך עליו ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ה**

**על** הוורד עט"ז אע"ג לענין מרקחת מברכין פה"א כבסי' ר"ד סי"א מ"מ עקרו להריח ול"ד לנעגלי"ן באות ד' יע"ש:

**סעיף ו**

**על** שמן עט"ז ואם בירך ע"ב יצא עמ"א אות י' ועי' לבוש כתב שאין ראוי לאכילה לברך עליו בשם פירוש קשה דא"נ ראוי לאכילה מפני חשיבות (שגדל בא"י סביב יריחו ונקרא יריחו ע"ש כך ערש"י ברכות מ"ג א') קבעו ברכה בפ"ע וי"ל דהיה לקבוע ריח טוב בפירי אפרסמון כמו פה"ג ולא מצאתיו כעת שיאמר א' מהפוסקים זה וא"כ אם בירך ריח טוב בפירות לא יצא ולא ראיתיו ולא ידעתיו:

**המריח** בפירות טובים כתב א"ר אות ו' בשם ע"ת דיברך פה"ע ואח"כ על הריח דברכת אכילה קודמת ע"ש ועמ"א כן ריש הסימן ונראה דמ"מ יאכל מיד שלא יהיה הפסק ואח"כ יברך להריח ומריח בו ולא יכוין ליהנות מריח עד שיאכל נ"ל. עא"ר ולמ"ש נכון הוא בזה:

**סעיף ז**

**ואם** עט"ז וסיים הש"ע נכון ליזהר מלהריח בו ולבוש יריח על בושם אחר ויכוין לפטור זה ועא"ר אות י"ג דיקח עצי בשמים ויועיל לזה דבאפרסמון נמי דיעהד יוצא בעצי בשמים וא"י דאפרסמון גדל על עץ משא"כ סיננו דמברך שמן ערב איך יוצא בעצי בשמים ובהכרח ליקח אפרסמון ואין שכיח וכן אם היה עשבים בו ומ"מ י"ל דמברך בורא מיני בשמים דהיינו שיקח מיני בשמים ויברך ויוציא ג"ז נ"ל:

**סעיף ח**

**שאין** עט"ז וברי"ז אות ב' לחלק בין כאן להתם ובמ"א אות י"ג בשם הב"ח די"ל בע"א בין התם לכאן:

**סעיף ט**

**הוא** עט"ז תקי"א אות ח' ומ"א קכ"ח אות ח' וא"ר קכ"ח צידי"ד לקיים המנהג באות ח' ועסי' תרנ"ח ואי"ה בתקי"ד ותרנ"ח יבואר עוד:

**סעיף י**

**גדל** בגינה עט"ז עמ"ש במ"א אות ט"ו:

**סעיף יא**

**היו** עט"ז והמחבר פסק כרב עמרם דכתב בבי"י דאפשר דר"מ נמי כרב עמרם סובר לכתחלה ובאר הגולה ציין רמב"ם ור"ע וברי"מ אין מפורש כלל. ולענין דינא אין לנו אלא

פסק המחבר והר"ב דלכתחלה ודיעבד הכל דינו כמו באכילה בר"ו ועא"ר אות ט"ז ע"ש נתערב עצי בשמים עם עשבי בשמים מברך בורא מיני בשמים:

**סעיף יב**

**ואם** עט"ז עי' באות הקדום. ומלת עשבי כו' אני העני לא ראיתי באיוב ובקונקורדסיוס בשורש עשב ובשורש הרר לא הביא זה הפסוק באיוב אבל במשלי כ"ז כ"ח עשבות הרים מצאתי נוסחא עי' בחיר"ק ושי"ן שוואית דגושה נעה ובית רפויה ולפ"ז עשבי בשמים ג"כ הבית רפויה של עשבי ושל בשמים אבל הרב המדקדק הגדול מהר"ר שלמה הענא ז"ל בשערי תפלה סי' שי"ד עשבי בשמי' השי"ן בסגו"ל כמו מן חלב חלבי יע"ש וכעת אין הדיוט כמוני מכריע ואי"ה יבואר עוד. וי"ל בין סמיכות לסמיכות וצ"ע:

**סעיף יג**

**מוגמר** ואף שאין הבשמים בעין ט"ז:

**סעיף יד**

**אתרוג** עט"ז דלא כמ"א אות כ"ב ועא"ר אות כ"ב ואי"ה בתרנ"ג ותרנ"ח ותרס"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך. מ"ש הא"ר שם בשם א"ח בהושענא רבה לאחר שנעשה מצותו מותר להריח בו לכ"ע א"י לט"ז אסור אף בשמיני עצרת כבסי' תרס"ה דאסור באכילה ניטל ממנו מעלת הריח ג"כ ולמ"א בכל ז' הימים שלא בשעת נטילתו מותר ומברך וכמדומה זה טעם שלישי הואיל ועומד למצוה לא עומד להריח ואי"ה בתרס"ה יבואר בזה:

## סימן ריז

**סעיף א**

**נכנס** עט"ז בתרל"ט אות כ' תי' קושיי' המ"א כאן אות ג' וכוונתו דבקע"ח שינוי רשות הוי כהיסח הדעת וסילוק וכאן ל"ש סילוק בישב כל היום בחנות דהריח בא לו מאליו (ואע"ג דבלא מתכוין אין מברך מ"מ ל"ש סילוק בזה) וכל דל"ש סילוק ברשות אחת ד"ה דהילוך מרשות לרשות אין מפסיק בדעתו לחזור ומשמע שם דעתו בו ביום מהני ובמ"א כאן ב' לאלתר דוקא מהני וכן יראה להלכה. ולפ"ז אם בשמים מוטלים על השולחן בביתו ונטלו ומריח ומברך והניחם כ"ז שלא אסח דעתיה אין מברך יצא הוי שינוי רשות ומברך דהואיל ואין מריח מעצמו כ"א בנוטלן לידו מהני היסח הדעת ועדיין צ"ע ד"ל כל דל"ש מעשה לסלק אין מברך גם למ"א אות ג' לתי' א' ושם יבואר אי"ה. וכתב עוד הט"ז דתרתי בעינן שיהיו הבשמים עשוין להריח שם ויכוין להריח הא לא"ה אין מברך אף שמריח ונהנה. וא"ש בריי"ו ס"א פרי נטלו ולא כיון להריח אין מברך דתרתי בעינן אבל הבי"י כאן ומ"א ריי"ו ד' דפירות לאו לריחא עבידא הא עביד לריח אף באין

מתכוין כיון דמריח ונהנה מברך ומיהו כל דלאו לריח עבידא אף מתכוין להריח כל שאין נוטלו בידו אין מברך אף לב"ח ומ"א ונ"מ מדפריך ברכות נ"ג א' חנותו והא לאו לריח דילמא במכוון מיירי. הא נוטלו בידו ומכוין להריח אע"ג דלאו לריחא עבידא כמו פירות דעיקרן לאכילה כיון דבידו נוטלן ומכוין להריח לריח עבידא עתה ועט"ז רצ"ז אות ז' בזה (ושם לשיטתיה כאן מ"ש דאתרוג לריחא נמי עבידא ואמנם בשמים של מתים וביוה"כ וכדומה אם נוטלן בידו ומכוין להריח בהם נראה דאין מברך דנעשה בפירוש רק להעביר הזוהמא ולא להריח בהם וכ"מ ברש"י שם בשמים שמוליך איסטניס לביה"כ כו' אע"פ שבידו כו' אלא דא"כ מה פריך מחנותו ש"מ דדין א' להם. ומ"ש רש"י שמוליך כו' דבבה"כ א"א לברך ואע"פ שנוטלן בידו מ"מ נטילה זו לאו להריח לקחם אלא להוליך וריח ממילא כו'. ועא"ר ה' וי"ל שם בעשוי לתרווייהו לזוהמא ולהריח וצ"ע בכל זה:

**סעיף ב**

**וכן** עט"ז ומ"ש שהטור במ"ש וא"א ז"ל לא חילק כ"כ הב"ח אבל הט"ז לא הונח לו בזה דבדף מ"ג שם לא הזכיר כלל הרא"ש מסינן ואדרבה הביא דברי הראב"ד דאם הוציא העצים במ"ב והיינו שלא סינן ממש וסינן לא הזכיר כלל ובהכרח מ"ש הטור וא"א ז"ל לא חילק היינו שלא ביאר בזה ולמה כאן הוקשה לו על הרמב"ם ותי' הט"ז ורש"ל דהתם לאו לריחא עבידא עב"ח ומשמע אם נוטל השמן רק להריח בו מברך ופרישה כתב בשמו דריח שאין עיקר ולאו לריח עבידא בטל הוא א"כ אף כשנטלו להריח לבד אין מברך בו אבל המחבר הניח בספק לעיל וכאן הסכים שאין מברך תי' הט"ז ועמ"א ריי"ו אות יי"ג. ומ"ש בקצת בעלי בתים כו' קשיא לי דכיון דנוטל בידו ומכוין להריח אע"ג דלא נעשה להריח נמי מברך כמ"ש הט"ז ברצ"ז אות ז' עמ"ש באות א' וכלים המתגמרין מריח בהם כך לז"א הטור דנעשים להריח ואף לרש"ל שכתב בשמן שסינן דבטל לגבי השמן יי"ל כאן לא בטיל לכלי גם כתב דמהרש"ל תי' כעין זה והוא תי' בפשיטות וצ"ע ולענין בשמים מ"ש ביש לו כלי קלוט מריח מריח להשיב הנפש בלא ברכה אבל שמן מסונן או כלים המוגמרים לדעת הט"ז לא מריח דשמא צריך ברכה ונהנה מעל משא"כ לב"ח ומ"א בריי"ו אות יי"ג יע"ש:

**סעיף ג**

**תלוי** בצוארה עט"ז דל"ד ה"ה מונח על השולחן אין לברך עליהם וכ"ש ליטול בידו ולברך עליהם דאסור:

**סעיף ד**

**היה** עט"ז חיזק מ"ש באות א' דבעינן שיתכוין להריח והא ממילא אף שמריח אין מברך ול"ת מהיה הולך חוץ לכרך הריח מברך אלמא שלא במתכוין נמי פירש דע"כ על מה

שיריח אח"כ דאל"כ אין לברך עמ"ש (דריח כבר הלך לו וגרע מאכילה כמ"ש ברי"ו א') וא"כ מיירי שמכוין אח"כ. ומ"ש ראיה מכ"ש י"ל התם לא ניחא ליה והוה צערא משא"כ כאן ועמ"א א' ורי"ו ד' וב"ח סוברים כל שמריח אף שאין מתכוין מברך:

## סימן ריח

### סעיף א

**מי** עט"ז ברכות נ"ד א' העלה דא"צ להזכיר הנס בפרוטרוט כ"א המקום לבד ברוך שעשה לי נס במקום הזה ובמקום פלוני ופלוני כו' אבל הכ"מ בפרק י' מה"ב ה"ט כתב שרי"ף ור"מ השמיטו הא דערבות וגמל דסוברים דלפנים משורת הדין עביד (וכלל יחד) אבל א"צ ולז"א הרא"ש דאינו אלא חיובא איכא ורי"ף ור"א סוברים כיון דאין מוסיף שם רק כוללם יחד רשאין ואין חיוב בדבר ול"ד למ"ש תה"ד הובא בסי' ר"ח סי"ח דלא יכלול ברכה על הספק יע"ש:

### סעיף ב

**ועל** לוט עט"ז אע"פ שאין רואה בעלה עתה עב"י דל"ת על לוט כשרואה קברו. וזוכר הצדיקים היינו אברהם כפירש"י ברכות נ"ד ב' וכמ"ש בגמרא ומהו בשחת כו' ויזכור אברהם וישלח לוט מתוך ההפכה ובלבוש כתב הרואה אשתו של לוט מיד יאמר ברוך דיין אמת ועל בעלה שהיה צדיק יע"ש עא"ר אות י"א בזה:

### סעיף ג

**אינו** חייב לברך עט"ז לכאורה מלת אינו חייב משמע רשות איכא והא בשם ומלכות ודאי אסור אלא ה"פ דהגומל חייב בלא שם ומלכות כבסי' ריי"ט סעיף ט' יע"ש אבל שעשה נס אין חייב אפי' בלא שם ומלכות:

## סימן ריט

### סעיף א

ואם עט"ז אע"ג בגמרא ברכות נ"ד ב' ד' צריכין להודות אמר אביי וצריך עשרה י"ל צריך יש דיעבד אבל וצריך דאמר לכאורה מיותר די שיאמר אמר אביי וביו"ד משמע לכתחלה אין זה דיוק דאביי לאו אהא אמרה אלא בפ"ע. ובגמרא אמרו ותרי רבנן וכתבו התוס' דאף אי ליכא רבנן יברך וכ"כ המרדכי והביא המחבר ולכאורה דמשום דלא אמר וצריך תרי רבנן דצריך דיעבד משמע וזה א"א. עב"י כתב דעת התוס' לחומרא י"ב בעינן ודעת הריי"ף וראי"ש כן ור"מ וסמ"ג סוברים דמידי דרבנן נקטינן לקולא ולכן השמיטו בש"ע וא"י הא כללא כייל דג' מהגי' עמודי הוראה הלכה כוותייהו ודברי קבלה כד"ת דמי בספיקן עמ"ש במ"א מזה. וצ"ע:

**סעיף ב**

**בריך** עט"ז עמ"א ד' דהוא לא יצא בפחות מעשרה ותליא בפלוגתא והיינו על רבו ואביו רשות הוא ויכול לברך אף בפחות מעשרה:

**ודע** מריש הוה קשיא לי דהררי"י דכ"כ סובר דיעבד לא יצא בפחות מעשרה וקושיית הגמרא והרי בעי י' ארב יהודה קאי איך יצא משא"כ למ"ד דיעבד יצא א"כ מאי פריך וע"כ אהם איך בירכו פחות מעשרה א"כ למ"ד דיצא נמי נ"מ חומרא דאחר ג"כ אין מברך פחות מעשרה וניחא לי דהקושיא הוא מרב יהודה דלא היה לכוין לצאת באמן אף דבע"כ עונה אמן דחוב הוא כבסי' רט"ו ס"ב מ"מ לא היה צריך לכוין לצאת דלכתחלה צריך עשרה ומכאן מוכח דהשומע צריך לכוין אבל המברך משמע אע"ג דלא כיון שהרי הם לא ידעו מזה דפטרי יתי' כדמשמע שם בגמ' יע"ש שוב ראיתי באי"ר אות ט' י' הרגיש בזה. ועמ"א אות ד' בזה:

**סעיף ג**

**על** עט"ז על אביו ורבו רשאי לברך אשר גמלך כל טוב או לחייבים קאי על המברך. וביולדת כתב א"ר אות ה' יכוין הבעל בברכת התורה כשאומר ברכו את ה' המבורך להוציא אשתו והיא תענה אמן כדכתיב הודו לה' ברכו שמו ובאות י"ב כתב תברך היא בעצמה בינה לבין עצמה וזה י"ל הוי ספק ברכה לבטלה אך הדרך הגי' שהבעל יאמר שגמלך ותענה אמן אין חשש. ע"ש לחייבים ל"ש באשה כמו קטן דעיקר עונש אשה בשביל בעלה יע"ש גם זה צ"ע דיש לה עונשים דידה ג"כ ולי העני יש בכאן קצת קושיא איך אומרים על שאין חביב ברין רחמנא דיהבך לן ולא לעפרא הא רחמנא שם הוא כמ"ש בקס"ז ובט"ז אות י"א ואסור להזכיר שם לבד ג"כ וכ"ת דוקא כשמזכיר השם באדם אבל ברחמנא אין קפידא א"כ יאמר כל הברכה רחמנא מלכא כוי וכ"ת דמלכות אסור להזכיר ז"א עי' אה"ע סי' ל"ד בח"מ וב"ש אות ו' משמע לכאורה דעיקר קפידא השם לא מלכות וכ"ת אה"נ חדא דמשמע כאן מט"ז דאסר ועוד א"כ למה חרדו כל החרדה בספק ברכות לקולא משום לא תשא הא אפשר שיברך ארמית ויוצא דברכות נאמרות בכל לי' ולא תשא ליכא אם לא שנאמר כשאומר רחמנא לבד אין קפידא אבל כשאמר מלכא דעלמא מורה שפירוש רחמנא ה' אסור:

**סעיף ה**

**מכה** עט"ז דהעלה לגרדום לידון צריך זכות וניצול הוי נס ועב"י ועמ"א אות ח' בזה יע"ש:

**סעיף ו**

**כולה** עט"ז אע"ג דכאן כתב טוב כוי מ"מ דעתו נראה עיקר כדיעה א' בסתם אלא דמ"מ טוב כוי אלא לעיל הביא י"א וי"א משמע ג"כ דעתו כי"א שנית ועיין בכללים מזה:

**סעיף ז**
**וטוב** עט"ז וכ"כ מ"א אות יו"ד עמ"ש בזה:

## סימן רכא

**סעיף א**
**דמדינות** עט"ז וכ"ד הלבוש דכשנעצרים אף במדינות אלו ראוי לברך אבל הנ"ץ כתב דהר"ב הוסיף דאפי' נעצרים אין נעצרים כ"כ ומש"ה אין מברכין. ומי שמברך בלא שם ומלכות במדינות אלו כשהיו שרוים בצער אין גוערים בו ומשמע מדברי המחבר שאין חילוק בין א"י לשאר ארצות כל ששנים כסדרן אין מברך וכל שנעצרים וירדו מברכין וברי"מ פ"י מה"ב לא כתב כשהיו בצער כו' יע"ש ומה שלא הגיה הר"ב בס"ב אמ"ש המחבר כר"ף ור"מ דשלש ברכות בירד גשמים לית ארעא מודים וביש ארעא לבדו שהחיינו ובשותפות הטוב והמטיב וראי"ש ורשב"א בחידושיו ורש"י בנ"ט ב' חולקים וסוברים בגשמים לית שהחיינו וכל שיש לו ארעא שותף הוא ודרך הר"ב לפסוק כוותיה והוא דבמדינות אלו אין נוהגין בברכה זו וקשה הא כתב י"א בשמע כו' ואי"ה יבואר עוד במ"א עוד בזה. וברכ"ג אות א"ב:

## סימן רכג

**סעיף א**
**ילדה** עט"ז הסכים לב"י אף במתה אשתו מברך אח"כ הטוב דשייך השתא דטובה לה עתה שהניחה זכר. ומ"ש בשם תשובת הרשב"א עי' אות ד' כ"כ בכלים חדשים לו ומשתמשין בני ביתו ג"כ מברך שהחיינו והטוב אבל הפרישה חילק דהסמ"ק כ"כ בכלים חדשים שהנאה אין באה בשוה ביחד כ"א כל אחד בשעה שמשתמש מש"ה מברך שהחיינו ג"כ אבל שדה וכיוצא דהנאה באה לשניהם בשוה ברכת הטוב והמטיב סגי יע"ש דברכת שהחיינו נכלל בה ועמ"א אות ז' מפרש דברי הסמ"ק בקנה לו לבדו ולב"ב לבדם מברך על שלו שהחיינו ולב"ב הטוב כו' כן פירש הב"ח שם אבל הב"י גופא לא פירש כן שם יבואר אי"ה ושיעור לשונו נראה דה"ק דלכאורה י"ל הב"י ורמ"א ל"פ אלא ב"י מירי בילדתה וידעה שילדה זכר ומתה דמברך הטוב ומטיב ורמ"א מירי בלא ידעה ושכן כתב שכ"ג הביאו א"ר אות ב' (וכ"מ בלדתה) וא"כ תשובת הרשב"א יפרש הב"י במתה בלדתה אבל הט"ז כתב דהטעם דניחא ליה במותה א"כ אין חילוק ורמ"א חולק וא"כ תשובת הרשב"א סובר דמברך שניהם הטוב ושהחיינו ודלא כמ"ש המחבר בס"ב במקום שהחיינו כו'. ועי' גמרא נ"ט ב' אית ליה ארעא הטוב הא שהחיינו מברך

אע"ג דמברך תרווייהו מקשה דמשמע דאין מברך הטוב אלא היכא דאית ליה שותפו' ומשני אה"נ דאית ליה שותפו' ואה"נ דמברך תרווייהו כו':

**סעיף ב**

**במקום** עט"ז כמ"ש באות א' ובאות ד' דכ"כ הטור בשם סמ"ק בקנה כלים לו ולב"ב מברך ג"כ הטוב והמטיב ושהחיינו יע"ש בזה:

**סעיף ג**

**בשעת** הקנין עט"ז והמ"א באות ו' ובתקנ"א נ"א וא"ר א' חולק דמברך בשעת לבישה ועי' בסי' כ"ב בט"ז ומ"א א' ובפריי שם וא"ה במ"א ו' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**קנה** עט"ז בטור בשם סמ"ק ועי' אות א"ב ובמ"א ז' בשם ב"ח דהטור מירי בקנה לו לבדו וגם להם אז מברך על שלו שהחיינו יע"ש. כלים חדשים בין מלבושים ובין כלי תשמיש ושתיה ואכילה וכיוצא בהם אם הם חשובים כבס"ו ועתה כמדומה אין נוהגים וסומכים עמ"ש הר"ב ס"א בהג"ה ומ"א אות ג' יע"ש מזה:

## סימן רכד

**סעיף א**

**שחלק** בב"י ב' טעמים א' נפשות ישראל כחלק מה' משא"כ עכו"ם וה"ר דוד אבודרהם כ' חלק כצינור מהנהר שאפשר להרחיבו ולקצרו כן ישראל ולפי זכותם מתרבה ומתמעט משא"כ עכו"ם פסוקה ותלושה והב"ח כתב ע"ש מדרש רבה כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה לאו"ה נתן חכמה אנושית (בשבע חכמות) ולא תורה וסודותיה ולישראל חלק מהכל מהתורה והסודות ולבוש פי' חלק כי לו חיו יחיו כמה א"א לבוא לתכלית התורה רק חלק משא"כ שבע חכמות מתנה כולה בידם שיוכלו לבוא לתכליתה. והט"ז ז"ל פי' כי מתנה סתמא לית בה אחריות כמבואר בח"מ דבמכר אחריות ט"ס כו' וא"כ כמו מתנה משקיבל המקבל אין שייכות והתערבות המקבל עם הנותן כי אע"פ שיקחו ממנו המתנה אין אחריותו על הנותן כן עכו"ם משא"כ ישראל כשחוטאים ע"ד צור ילדך תשי ודבוקים בו יתברך ע"ד השוכן אתם בתוך טומאתם וז"ש באברהם (בראשית כ"ה ו') ולבני הפילגשים נתן מתנות שם טומאה כלומר הזוהמא נפרד ממנו ונשאר בהם ואין להם שייכות כלל עם אברהם משא"כ ביצחק יקרא לך זרע חלק ממנו ועי' רא"ם שם ואין להאריך:

**סעיף ב**

**הרואה** עט"ז ועב"י דמ"ש רש"י בית שני דוקא בא"י ובה"מ קיים אז מברכין על בתי עשירים יע"ש א"כ אין לברך ברכה זו אלא בלא שם ומלכות וכן בתי כנסיות ביופיין ברוך מציב גבול אלמנה בלא שם ומלכות:

**הר"מ** ז"ל פ"י מה"ב הי"ב כתב חכמי ישראל שנתן מחכמתו ליריאיו מלכי ישראל שנתן מכבודו וגבורתו ליריאיו ובפרישה תמה שבגמרא אמר שחלק יע"ש גם מ"ש מגבורתו ליתא בגמ' ובמהרש"א ח"א ליריאיו דכל שיראת חטאו קודמת חכמתו מתקיימת ובמלכים כבוד התורה יע"ש ועיין לבוש:

## סימן רכה

**סעיף א**

**ויש** עט"ז כ"כ הלבוש עוד תירץ הלבוש דאף משנה הבריות בחיגר ואילך דומא מי שמצטער עליהם משא"כ הרואה כושי בס"ח ודאי אף מי שאין מצטער ועכו"ם נמי מברך יע"ש ועמ"א ח"י כתב כתי' א'. ומ"ש הט"ז דאין מברך אלא בפעם א' קאי גם אמשנה כו' כ"ה ודאי שכתב שהשינוי עליו גדול מאוד. ומה שקשה מרי"ח סס"ג דפסק מל' לל' מברך וכאן פסק כראב"ד ובטור משוה אותם יע"ש תירץ בפרישה רי"ח ובנ"ץ כאן דיש לחלק בין התם לכאן דאין כאן התפעלות חדש כ"כ כמו התם יע"ש:

**הפר"ח** הראה לאה"ע ל"ד ושם נאמר דריב"ש בשם מורו היה מלעיג לומר בלא שם מה תועלת ועסי' ריי"ד ב"ח ומיושב כאן ס"ב בהג"ה ו' ס"ח יע"ש:

## סימן רכו

**סעיף א**

**אלא** פעם אחת אע"ג בכל הני דלעיל מברך מל' לל' כאן לא עב"י וב"ח כי מדרך הטבע יודע מאחר שהתחילו ליגדל להיותן הולכין וגדל וליכא שמחה כי אם בראייה ראשונה. עי' בסי' רכ"ז בט"ז ב' במ"ש דכאן שאיחר אפי"ה כל שלא גידלו מברך יי"ל דעדיין השמחה קיימת ושם יבואר אי"ה בזה:

## סימן רכז

**סעיף א**

**שכחו** עט"ז ולשון הטור כמו המחבר עמ"ב קודם ואם ירצו שכחו ועא"ר עמד בזה:

**סעיף ב**

**תוך** עט"ז דיצא בקמ"ץ היו"ד ולומר דאם לאחר כ"ד בירך לא יצא ידי ברכה אנוס הוא והיל"ל לא יברך אלא ע"כ בציר"י וכיון שכן מסתברא שאף לאחר כ"ד יברך ומ"ש מרכ"ו

י"ל התם עדיין קיים השמחה ועא"ר אות ו' בשם ר"ן סוף פ"ק דפסחים משמע לאחר כ"ד לא יברך כלל וכ"כ בס' חמד משה והא"ר כתב דנראין דברי הט"ז קצת וצ"ע:

## סימן רכט

### סעיף א

**נאמן** עט"ז ברכות נ"ט א' ולית כאן חתימה כמ"ש הב"י דכ"ע מודים דאין כאן ברוך בחתימה אבל בפתיחה צריך להיות כי אינה סמוכה והעולם עושים שתי טעיות בפתיחה א"א ברוך ובחתימה אומרים ועב"ח. בגמרא ובטור ונאמן בוי"ו וכ"ה בר"מ פ"י מה"ב הט"ז ובש"ע נאמן בלא ו'. עי' לבוש הביא י"א כשלא ראה ג' ימים בימות הגשמים חמה ולבנה וכוכבים מברך ולא נוהגין כך ואף בלא שם ומלכות א"א כלל. המעיין ברכות נ"ט ב' והר"מ ז"ל פ"י הי"ח מה"ב והרד"א ז"ל ה"ב ושו"ת מ"ב ק"א יראה דכר' יהושע פסקינן לענין זה בניסן נברא העולם ומח"ג סוף כ"ח שנה מסיים בניסן ומתחיל תחלת מח"ג אחר מיד בליל ד' מימי השבוע ותמיד התקופה בליל ד' בבקר ביום ד' בשנה ראשונה ממח"ג בניסן מברך בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית וכר"א פסקינן לשנות העולם מתשרי עמ"ב ק"א שם ועט"ז כאן:

## סימן רל

### סעיף א

**ביקש** עט"ז ועב"ח. והנה במ"ש הט"ז ביוצא מכרך הן אורח ולן שם או דר בה נשתנה תפלת הדרך שיאמר מיד תפלת הדרך מיד בצאתו משא"כ דר בעיר קטנה ויוצא שא"צ לתפלת הכרך אז ממתין בתפלת הדרך עד שהחזיק בדרך כבסי' ק"י ס"ז ובמ"א י"ד וקשה דלא הזכירו שם מזה. אבל היה נראה תפלת הכרך דוקא באורח שאין מכירין בו ויעלילו עליו משא"כ בדר בו מ"נ מש"ה אמר הנכנס לכרך הקדים כניסה ועב"ח דהשתא אפשר הא דאמרי החזיק בדרך דוקא בבן עיר שיצא הא אורח שלן בעיר ויוצא אף מעיר קטנה יכול לומר מיד תפלת הדרך דכבר החזיק בדרך מאתמול ומש"ה סתמו שם בסי' ק"י. ועי' ברכות ס"א ואף בכרך שאין דנין בדר בה ליכא סכנה ואי"ה במ"א אות ג' יבואר עוד:

### סעיף ב

הנכנס עט"ז עמ"א אות ה' מזה:

### סעיף ג

**ברוך** בשם ומלכות ט"ז:

## סימן רלב

### סעיף א

**לא** עט"ז שבת ט' ב' במשנה פירש"י בגמ' סמוך תחלת שביעית (עשירית ט"ס) ובערבי פסחים ק' ב' פירש"י סמוך מע"ט קודם אבל אנן קיי"ל אף שם בתע"א חצי שעה קודם כרא"ש עב"י שם. ולא פלוג בין ביום קצר דחצי יום רק ג' שעות (כ"א חלק מכ"ד) ובין יום ארוך שחצי יום ט' שעות (כ"א חלק מכ"ד) אסור ברל"ג ס"א להר"מ וכ"ד המחבר לכתחלה עיקר זמנה מט' ומחצה ודיעבד מו' ומחצה לא קשיא דכיון דאסור לאכול מו' ומחצה אע"ג דאכתי לא מטא זמנה לכתחלה ודיעבד מקרי זמנה א"כ מתחלת ז' דיעבד יצא וסמוך יהיה מחצי ו' ז"א דלהר"מ אף דיעבד לא יצא מתחלת ז' כמ"ש המ"א שם א' ועמ"א פ"ט ה' ואף למ"ש הפר"ח ברל"ג דלר"מ מחצי היום כדמשמע ל' הר"מ ז"ל פ"ג מה"ת ה"ט יע"ש בכ"מ אפ"ה י"ל תר"י התחלה הוי כי משש ומחצה אם מתפלל לצורך ודחק לא מיקרי עבריינא רק עיקר זמנה מצוה מט' ומחצה משא"כ מתחלת ז' ודאי לכתחלה אסור כ"א דיעבד יצא ולכך סמוך הוי מתרלת ז' עי' ר"מ פ"ג מה"ת ה' ב' ואי"ה ברל"ג במ"א א' יבואר עוד. ומ"ש בגמ' לימא תיהוי תיובתא דריב"ל דתרתי קאמר א' לטעום פירוש אסור שנית ממלת כלו"ם משמע בסעודה קטנת אם התחילו מפסיקין במנחה קטנה. ומ"ש הט"ז דיעה א' כרי"ף ור"מ (פ"י מה"ת ה"ה) והיינו לחומרא ודיעה ב' כר"ת לקולא הכין הוא ודאי ואפשר רמז בזה דל"א דלרי"ף ור"מ קולא בהתחילו סמוך למ"ק אין מפסיקין וכ"מ לכאורה דעת המחבר סתם אם התחילו אין מפסיקין משמע אף התחיל סמוך למ"ק או אח"כ כל שיש שהות ולר"ת חומרא התחילו למ"ק מפסיקין לכן אמר דאינו כן ולרי"ף ג"כ אם התחילו סמוך למ"ק מפסיקין כמו לר"ת וכ"מ בטור (ומש"ה חזר וכתבו עי' פרישה) וכ"כ המ"א אות ט' בפשיטות וכ"כ הלח"מ שם ואי"ה במ"א אות ט' יבואר עוד:

### סעיף ב

**ואם** עט"ז האריך ומסיק לרי"ף ור"מ לתירוץ ב' איירי מתני' בדברים קטנים הא דברים גדולים לא מיירי וא"כ דין וכדומה התחילו אין מפסיקין הא סעודה גדולה חשש שכרות כו' ולל"ק אף ס"ג שרי סובר שכרות אין חשש אבל דעת הפרישה אף לרי"ף ור"מ ס"ג אם התחילו קודם מ"ק אין מפסיקין ועא"ר ג' בשם ראב"ח ג"כ בס"ג אם התחילו אין מפסיקין אף הגיע מ"ק (אא"כ התחילו במ"ק אז מפסיקין) עמ"א ה':

### סעיף ג

**ויש** עט"ז עי' אות ב' לר"ת פסק כתי' א' בס"ג אם התחילו אין מפסיקין אף ס"ג ולא ס"ל חשש שכרות כו' והגי' י"א א' ר"ת ב' בעל המאור ג' ר"י בטור (כנרשם) ובעל המאור

סובר דלגמרי לית הילכתא כריב"ל אבל אנן קיי"ל לכאורה כריב"ל בהא דאם התחילו במ"ק מפסיקין אפי' ס"ק ומ"מ סומכין העולם על מה שקורא השמש דבהכ"נ. ועב"ח מחמיר ברבים שנכנסים לסעודת ברית מילה חיישינן לפשיעותא ודוקא יחיד יע"ש:

**סעיף ד**

**והשעה** עוברת עט"ז דאם עוברת ממ"ש פשיטא דמן הדין אסור וכמ"ש המחבר כו' ועמ"א אות ט"ז ושם יבואר אי"ה בזה:

## סימן רלג

**סעיף א**

**מי** עט"ז הר"מ פ"ג מה' תפלה ה"ב ועמ"ש ברל"ב דמ"מ מיקרי מגיע זמנה משש ומחצה ותרי לכתחלה הוי. ועמ"א כאן מ' ופר"ח כתב דאם התפלל דיעבד מתחלת ז' יצא אף להר"מ וראייה ממ"ש הר"מ פ"ג מה"ת ה"ט לא התפלל שחרית עד חצי יום מתפלל מנחה קודם יע"ש קשה למה כתב שם בה"ב המתפלל משש ומחצה יצא אף מתחלת שבע יצא וי"ל דאין שכיח זה דלא מינכר כ"כ ובגמ' ברכות כ"ו ב' מנחה גדולה מו' ומחצה נמי הכין הוא ומיהו בגמ' י"ל תרי לכתחלה הוי כי אף לר"מ לא מקרי עבריינא מש"ה סמוך למ"ג אסור לאכול ברל"ב. ומ"ש הפר"ח מפסחים אי"ה בסי' רנ"א בהלי שבת יבואר זה ועט"ז שם וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז ועמ"ש בסי' צ"ב בט"ז אות א' מזה ועי' פרישה כאן:

## סימן רלד

**סעיף א**

**אין** לומר אשרי כו' עט"ז ובנ"ה אות ג' האריך ועי' לבוש כאן ונ"ה משמע לכאורה סובר כמ"א כאן ועמ"ש בפריי כ"ה בזה:

**כתב** הלבוש שיאמר אשרי בין תפלה לתפלה שיהא היכר אבל אין שייך תשלומין לכאורה השוה דעת הריב"ש עם מהרא"י דמהרא"י אמר שאין חובה להשלים ג"פ אשרי דאין לו תשלומין וריב"ש אמר דנכון לאומרו שיהא היכר ובפרישה ר"ל דמהרא"י מודה לריב"ש שיאמר אשרי משום היכרא אבל אין אומר קדיש עליו דכשאומר בתורת חוב ג"פ אשרי בכל יום מש"ה אומרים קדיש עליו יע"ש והמעיין בפסקי מהרא"י שם משמע דא"א אשרי כלל והמחבר בס"ב כריב"ש ואומר אשרי וקדיש דעל פסוקי תנ"ך אומר קדיש עסי' נ"ה ובאר הגולה אות ב' ציין כתבי מהרא"י אולי ט"ס הוא וכנרשם בק"ח ס"ב יע"ש:

### סעיף ב

**פ'** התמיד עט"ז ועמ"א. ובקל"ב אות ב' יע"ש (ט"ס קל"ו) ועי' ברכות כ"ו ב' ברייתא מנחה עד הערב שתמיד קרב עד הערב ולר"י עד פלג היינו נמי איברים דלכתחלה מקריבין ביום (דמה"ט דוחה הקרבת אימורי פסח שבת דחביבה מצוה בשעתה) בירושלמי דאמר נגד קטורת דלא כהך ברייתא גם לא נגד מנחה עמ"א רנ"ב. ומ"ש הטור ברנ"ה ברייתא שם ומרש"י משמע ד"ה ופדרים משמע לא נתעכלו ל"ד יע"ש. והנה בר"מ פ"ג מה"ת ה"ב זמן מנחה עיקרה מט' ומחצה נגד התמיד שבכל השנה בט' ומחצה וכן פי' המחבר ברל"ג א"כ משמע מנחה נגד איברים בט"ז דאי כנגד דם מסתמא נשחט בח' ומחצה וזורק מיד שלא יהא נקרש וכדמסיק בתמיד נשחט מאחרינן תרתי שעות היינו מו' ומחצה עד ח' ומחצה שזורק הדם א"כ עיקרה ראוי להיות מח' ומחצה אלא נגד איברים כו' וערבית לא נתעכלו נ"ל:

**אם** ציבור משלימין מנחה אין חוזרין התפלה ואי"ה ברל"ז יבואר עוד:

## סימן רלה

### סעיף א

**ג'** כוכבים עט"ז באי"ר מגיה בין גדולים לבינונים ואפשר ליישב דבשבת ל"ה ב' לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינונים ומשמע כוכב קטן אף ב' או ג' אין נראים אלא בלילה ולז"א דבעינן ג' קטנים משום סייג דאי ג' בינונים יבאו לטעות בב' ויאמרו קטנים וספק תורה לחומרא הילכך עשו דוקא ג' קטנים. וא"ש בתענית לא הטריחו משא"כ אי אין בקיאין בין גדולים לבינוניים ראוי להחמיר בתענית ג"כ אף דרבנן א"א ספק לקולא בחסרון חכמה אלא בקיאין בינונים ובד"ת עשו סייג ולא התם וכתב בתענית לא הטריחו אף ביה"כ ד"ת אפשר לא הטריחו כל שיש ג' בינונים ורצופים שיראו כא' דאז הוי תוספת עסי' תרכ"ד שהרי הר"ב אומר כן אדונינו המ"א ז"ל ברצ"ג א"ב קטנים שא"א בקיאין (הוא ל' הרר"י הובא בב"י ושם נאמר בין גדולים לקטנים) ומסתמא אין חולק ארי"ן דבעינן רצופים משום תוספת אלמא בינונים רצופים הוי תוספת ועי' לבוש ברצ"ג שאז היא ודאי לילה כלומר אף לאין מבין והוי תוספת וערי"מ פ"ה מה"ש ה"ד ג' בינונים ופי"ז מה' תרומות לא כתב בינונים וא"י למה ואי דשבת כרת וסקילה החמיר ולומר ספק מ"ה אסור עד שיהא בינונים משא"כ בתרומה במיתה כ"ש דספק מ"ה שריא רק מדרבנן לא החמיר ג"כ זה שבוש מכמה טעמים ועוד בפ"ט מה' טומאת מת ה"ב לא הסכים הפ"ח ושאר מפרשים לאותה גירסא שהביא הכ"מ באשם תלוי והתם דאיקבע כו' אין מקומו פה ואי"ה יבואר במקום אחר. עמ"א

תקע"ב אות א' בינונים אבל קטנים לא מהני ט"ס הוא וצ"ל אבל גדולים לא מהני אך שי"ל בדוחק קטנים פחות מגי' מ"מ ט"ס הוא ועמ"א כאן אות א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז בתה"ד סי' א'. ג' שעות ברל"ג בלבוש זמניות וחושבין מזריחה עד תחלת שקיעה א"ש קצת וממ"א שם ג' וברכות ק"ש ממש ולא הוי ברכה לבטלה עב"י. ומה שהקשה על המחבר הנה דעת המחבר משמע דעיקר זמנה מצה"כ דוקא וקורא בבה"כ עם הברכות ולא יתכוין לצאת בה ובצה"כ מתכוין לצאת כדעת הרר"י ממש וכ"מ בלבוש וברכות עיקרן לאו לק"ש נתקנו מדלא מברכין אקב"ו לק"ש ומ"מ א"י כוונה זו מה מגרע ואין מזקת כלום ויתנה אם זמנה כתנאי דאמרי זמנה קודם צה"כ טוב וא"ל אקרא אח"כ בזמנה ולית כאן שני תמידין וכדומה. ומ"ש יסמוך על ק"ש שעל מטתו י"ל לכתחלה ראוי לקרות קודם אכילה אף דאין חייב מיתה הואיל וקרא בבה"כ כמ"ש באות ב' וכמ"ש המ"א אות ד' מ"מ לכתחלה ראוי לקרות ק"ש של חובה מיד קודם אכילה וכמ"ש המ"א אות ב' ועא"ר אות ג' יע"ש:

**והוי** יודע דלמ"ד ק"ש זמנה מצה"כ הא קודם לכן לא אם ספק לו אם קרא בזמנו ויודע שקרא בבית הכנסת אם חוזר וקורא או לאו ובחידושינו ריש ברכות נסתפקנו בזה די"ל ביה"ש לאו ספק הוא אלא ודאי לא יצא דלאו זמן שכיבה הוא בה"ש ומש"ה אמר משעה שהכהנים כו' בתרומתן י"ל התם בה"ש לאו ספק הוא וטהר יומא שיטהר הרקיע מאור השמש עתי"ט שם ושבת ל"ה בין השמשות דר"י כהנים אסורים משמע קצת דספק הוי ואפשר להעמיס בתרומתן הידוע בקרא ד"ת דספק כודאי רק שאין לוקין כמ"ש בתה"א מזה ה"ה ק"ש אין בו ספק בלא"ה דלא וזמן שכיבה הוי א"כ ליכא ס"ס וחוזר וקורא ומיהו י"ל לדידן יש כמה תנאים דסברי דזמנה קודם הוי ס"ס וי"ל כ"כ להקדים ליכא תנאי. ומיהו בק"ש שעל מטתו י"ל דאין קורא רק פרשה א' ולמ"ד ב"פ ד"ת זהו ספיקא דידן ובירושלמי ריש ברכות בעי למפשט ספק קרא ק"ש חוזר וקורא מדתני' הקורא קודם לכן לא יצא ולאו ספיקא הוי ועי' חה"ר ריש ברכות הביאו ובחידושינו הארכנו ואין מקומו פה בזה. ולענין מ"ש הרשב"א דלתפלה הקילו כ"כ הב"י בשמו ברל"ג וצ"ע דתפלת ערבית רשות ודרבנן י"ל כך אבל ק"ש הוי ד"ת וי"ל דאותם המתפללין מנחה עד הערב וק"ש לפעמים בעוד היום גדול סוברים דזמנה של ק"ש מפלג ותפלת מנחה הקילו ג"כ מפני טורח הציבור. ולענין הזכרת מצרים בלילה מהני ומה שאמר פ' ציצית בבהכ"נ אע"ג דמחויב להזכיר יצי"מ בלילה כל ימי חייך לרבות הלילות והוא קרא מבע"י כתבנו במקום אחר דלאו דרשא גמורה היא ואי"ה בה"פ יבואר עוד לענין הגדה:

**סעיף ג**

**אסור** עט"ז במ"א ד' מיקל יותר דהקורא בבהכ"נ מבע"י אף שהגיע זמנה אח"כ יכול לאכול קצת ולא מקרי עובר על דברי חכמים ומ"ש הט"ז מגמרא ברכות ד' ע"ב עי' ר"י שם דאמר רגיל לקרות קורא ע"כ בחצי שעה קודם דאי בלילה מצותה מיד ומצוה מן המובחר לקרותה מיד וע"כ ח"ש קודם אפ"ה אסור אכילה אבל דעת הרשב"א דזמנה כל הלילה לכתחלה ואפ"ה חצי שעה קודם אסור דק"ו מתפלת מנחה דרבנן כ"ש ק"ש ד"ת יע"ש בברכות דף ב' וט' ובחידושינו הארכנו וא"כ להרשב"א משמע דחצי שעה קודם אסור כמו במנחה. ומ"ש במרדכיהיינו מדכתב אם התחיל משחשיכה מפסיק (ד"ת מפסיק להתחיל באיסור) משמע הא התחיל בה"ש קודם חשיכ' מיקרי התחיל בהיתר ואין פוסק אפי' הגיע אח"כ זמן צה"כ וז"ש אף משחשיכה מיקרי זמן היתר כלומר בה"ש ג"כ מיקרי לפעמים כן ואיך כתב המחבר חצי שעה קודם הוי התחיל באיסור פוסק מיד ונהי לרשב"א י"ל כן אבל לרבינו יונה י"ל דתפלת מנחה זמנה קטן ולכך אסור ח"ש קודם משא"כ ערבית ורק רגיל לקרות כו' היינו מעט קודם מיירי וכמ"ש המחבר בסעיף ג' ומיהו מ"ש והרשב"א כתב סמוך לו הא ברשב"א משמע דמדין תפלת המנחה למדה ובחידושינו הארכנו בזה. ועתוס' ברכות ד' ב' ד"ה וקורא ועב"י יע"ש:

**סעיף ד**

**כגון** עט"ז העלה כל שהתחיל באיסור שוב אין קורא לאחר ע"ה דלאו אנוס הוא אלא פושע כלומר תחילחו בפשיעה אף דלסוף אנוס הוי וקיל ממזיד כמ"ש הרשב"א ואפי' פושע נמי היינו לאו מזיד גמור אלא תחלתו בפשיעה ולענין הברכות אין אומר ג"כ ועסי' נ"ה ס"ז ובמ"א אוס ח' וצ"ט במ"א ג' חולק על הט"ז וסובר אף שהתחיל באיסור מיקרי אנוס יע"ש ועסי' ק"א ס"ח ובא"ר כאן ויקרא כקורא בתורה בלא ברכות:

## סימן רלו

**סעיף א**

**ב'** לפניה עט"ז עי' בטור. תהלים קי"ט. ומסיי' הב"ח על משפטי צדקך שבג' פרשיות שבע משפטי צדקך תש"י וש"ר ומזוזה וארבע ציצית יע"ש וקשה דזה לר' ישמעאל משא"כ לרבנן מצוה א' וכן הלכה עי' פ' התכלת במנחות. וי"ל עוד כי מצות ציצית א' הרי ד' ואהבת ה' א' ודברת בם ק"ש ב"פ א' ביום ואי בלילה ב' מצות ות"ת בפ"ע או ונתתי עשב בשדך ד"ת הוי ואין להאריך. ומ"ש הטור כו' בספרד אומרים המבדיל בין יום ולילה בא"י כו' ובאשכנז מוסיפין ה' צבאות שמו אל חי וקים תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד והנה ה' צבאות שמו הוי מעין חתימה כמ"ש א"ר עושה שחר ועיפה ה' צבאות שמו

עמוס ז' י"ג עושה שחר ועיפה יע"ם וחי וקיים כו' הוי מעין החתימה ימלוך ל"ו בגאולה אחרונה ויאיר לנו כו' וז"ש ומבדיל בין יום ולילה לרשעים חושך ולישראל אור:

**סעיף ב**

**ואף** הנוהגים עט"ז להתפלל עם הציבור עדיף מסמיכת גאולה כמבואר בסעיף ג' וכאן עדיף דסומך גאולה לתפלה דהשכיבנו הוי כגאולה אריכתא כמ"ש הרר"י הביא דהיו מתפללין במצרים השכיבנו לשלום במכת בכורות יע"ש וקמ"ל דל"ת דהני פסוקי ברוך ה' לעולם שייכים דוקא למימרינהו בתר השכיבנו ואין להפסיק ביניהם קמ"ל דלא. ומשמע אחר גאל ישראל והציבור מתפללין תפלת ח"י לא יפסיק בין הפרקים בערבית דשייכי הני ב' ברכות לאחריה וצ"ע ועמ"א ג'. ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**כי** עט"ז כתב לאומרם מיושב יותר טוב יע"ש ועמ"א ב' ואי"ה שם יבואר ובא"ר אות ו' עכ"פ לא יעמוד ופניו אל הקיר יע"ש דאז נראה כמכוין לצאת תפלת ח"י:

**סעיף ד**

**מצא** עט"ז דבערבית סמיכות גאולה לתפלה נדחה להתפלל עם הציבור עדיף משא"כ בשחרית סמיכות גאולה עדיף ועיין לבוש כאן ולעיל בסי' ס"ז סעיף ח' ובמ"א אות ג' יבואר עוד אי"ה בזה. ומ"ש לענין תפלת מנחה כו' עמ"א אות ג' כ"כ ג"כ להתפלל מנחה מיד בעוד שהציבור קורין ק"ש וברכותיה ותפלת מעריב עם הציבור ואם יהיה לו לתפלת ערבית מנין בלילה ימתין בתפלת מנחה ויתפלל עם הציבור דמ"מ הוי תפלת הציבור יע"ש אע"ג שזה מעריב וזה מנחה. וכן אם א"א להתפלל מעריב עם הקהל כשיגמור מנחה ימתין בתפלת מנחה. ולענין דילוג תחנון ידלג להתחיל אחר מנחה תפלת מעריב ויאמר תחנון אח"כ הואיל ועדיין יום וצ"ע בזה עמ"ש אי"ה בסי' רצ"ז מזה:

## סימן רלז

**סעיף א**

**אין** כו' רמב"ם וממ"נ אם התפלל בקי הוא ואין הש"ץ מוציא הבקי ואם לא התפלל מעולם רשות הוא למי יוצא הש"ץ רשב"א הביאו ב"י יע"ש ויראה ודאי ציבור שהיו אנוסים ולא התפללו מנחה ומשלימין בערבית שתים אפ"ה אין הש"ץ חוזר שניה ואפילו במנחה כה"ג אין חוזר דהאידנא כולהו בקיאין והתקנה לא זזה וכה"ג ל"ש תקנה נ"ל:

**עב"י** בשם הכל בו ומשמע דתמיד שחר מכפר על עבירות לילה ובין הערבים על של יום ומט' ואילך עד הלילה אין מי שיכפר כי איברים כבר נקטרו לכך אומרים והוא רחום גם אומר והוא רחום בערבית כי לילה זמן קטרוג וקודם תמיד השחר שיכפר מבקשין שיכפר ה' ובליל שבת וי"ט היה ראוי יותר לאומרו כי אין איברי חול קרבין בשבת ומ"מ

א"א אותו בערבית שבת ועא"ר בשם מ"מ ג' ממוני' בגיהנם אף ומשחית וחימה ובשבת יש לרשעים מנוחה ועסי' רס"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן רלח

### סעיף א

**צריך** כו' ואפשר סומכין על מה שאומרים בק"ש ויהי נועם ושאר מזמורים וראוי לשלש בלילה כמו ביום מקרא ומשנה וגמ' והכל לפי מה שהוא אדם עמ"א ועט"ז י"ש בזה:

## סימן רלט

### סעיף א

**קורא** כו' בסי' רל"ה למאן דמקדים וקרי ק"ש מבע"י צריך לכוין לצאת בק"ש שעל מטתו וראוי לקרות ב' פרשיות עט"ז שם אות א'. ובליל פסח י"ש בה"פ אי"ה יבואר ונשים יקראו ק"ש על מטתם דמשום שמירה הוא אטו גברי כו' עא"ר אות ד' בזה ובאות ג' י"ש ואי"ה במ"א אות ב' יבואר עוד וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

**ואין** מברכין על ק"ש כו' אף למאן דקרי מבע"י ויוצא בשל מטתו לק"ש אפ"ה אין מברכין אקב"ו לקרות שמע כי הברכות גופייהו לא נתקנו על ק"ש כמ"ש כ"פ בשם הרשב"א וכ"ש להגן כו' שאין מברך ובאמת צריך ליתן טעם למה לא מברכינן ככל מ"ע שמברכין ואפשר בכלל אקב"ו על ד"ת ק"ש בכלל ד"ת הוה:

## סימן רמ

### סעיף א

**ובשעה** עט"ז וכן נרשם לקמן ס"ט ובשם מהרש"ל ועמ"א אות כ"ט י"ש ובלבוש כ' לא לפניהם ולא לאחריהם לא בלא ו' י"ל פרושי קמפרש לא ביום יציאה לדרך לפניהם לפני הלוכו ולא לאחריהם ביום שבא מן הדרך ובש"ע סט"ו ולא לפניהם משמע בלילה ג"כ לא ואפשר בסמוך לו שעה קאמר ועא"ר שם אות כ"ג י"ש ועי' לבוש כאן בסמוך לוסתה וביי"ד קפ"ד ס"י וש"ך אות כ"ז ולבוש כתב שם וי"א אפשר דעתו כדיעה א' בסתם. ועי' באה"ע סי' כ"ה וע"ו מדינים אלו.ואם עדיין לא קיים פו"ר מקיים ב' מ"ע פו"ר ולשבת ואם קיים פו"ר מקיים לשבת ואם מחלה לו עונתה בקיים פו"ר מהני בלא קיים לא מהני עי' אה"ע ע"ו ס"ו י"ש ועי' ב"ש אה"ע סי' א' אות א' ואות ט"ו י"ש:

**ויש** לנו ספק א' אכתכנו פה אם פסולי קהל כמו מצרי ואדומי עמוני וממזר כו' אם מצווים על פו"ר או לא ועתוס' גיטין מ"א ב' ד"ה לא שכתבו בשם ר"י בר' מרדכי דפו"ר ל"ש בעבדות כ"א בצד חירות ולשבת שייך בעבד ג"כ (מ"ש דכ"מ בירושלמי צ"ע קצת

ע' בגיטין פ' השולח ה"ד ופ"ק דמ"ק ה"ז והגאון המפרש ד"ב פי' ע"פ התוס' ולכאורה י"ל דפו"ר מיבעיא ליה אי מצוה עביד ומסיק דמצוה) וחצי עבד פסולי קהל הוי אפ"ה בצד חירות שייך פו"ר וי"ל דיש תקנה בשחרור משא"כ בממזר ושאר פסולי קהל ועסי' תקמ"ו אין נושאין נשים במועד ולא הוציא פסולי קהל דיש שם ג' טעמים דאין מערבין שמחה בשמחה ומפני הטורח יע"ש בט"ז ומ"א ואי"ה שם יבואר. וכאן אין להאריך. ועסי' של"ט וסימן תקכ"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**כנ"ל** מדברי רש"י עט"ז ועמ"א אות כ"ד בזה ועא"ר אות י"ט. ואם הנר בחדר אחר ע"י האפלת טלית ודאי מותר בלא מאפיל אם בא להדיא עליהם האור וא"ל שרי כמו אור הלבנה הובא במ"א אות כ"ד יע"ש: עי' ט"ז י"ד סי' רפ"ב אות ד' אוסר לישב על תיבה שיש ספרים אפי' מחזקת מ' סאה דקיי"ל כרבי פרק בכל מערבין ד' ל' אהל זרוק ל"ש אהל יע"ש א"כ ה"ה כאן לתשמיש המטה לא מהני תיבה גדולה כל שאין כלי תוך כלי ועמ"א כאן אות י"ט וי"ל בין דל"ש אהל שלא לחוץ מפני טומאת מת ובין דליהוי רשות אחרת וצ"ע יתר הדברים אי"ה יבואר בסי' רמ"א:

## סימן רמא

**סעיף א**

**אחד** כו' הוא משום דאיך ישרה הקב"ה שכינתו שם והוא מתנהג עצמו במיאוס וטינופת לבוש ועי' פרישה כתב דשונאו שיביא עצמו לעניות ועתוס' בזה:

**עי'** אה"ע סי' כ"ג וסי' כ"ה ושלא כדרכה עי' פירושו בשו"ת פ"מ ח"ב קנ"ח היינו בפה הטבעת אבל באותו מקום מאחוריה לית ביה השחתת זרע ואפשר שמתעברה בכך ועי' א"ר כאן אות י"ב ולבוש אה"ע סי' כ"ג ס"ה משמע ליה שאין מתעברת בכך. אסור לאשה להתאחר ליל טבילתה ולא תצער את בעלה עא"ר כ"ה כתב של"ה אין לאכול עם א"א לבדה בקערה א' באי"ר כ"ה ועי"ד קצ"ה בזה ובחידושינו שבת י"ג א' כתבנו בזה:

**סיימנו** חלק עולת הבוקר אשר לעולת התמיד שנת ה' אלפים וה' מאות ומ'. י"ט יום לחודש אלול פה ק"ק לבוב מח"ל ה' יעזרנו להתחיל הל' שבת ולסיים עד גמירא ולהדפיס ספרי בחיי וגם ספרי א"א הרב ז"ל ובימינו יושע יהודה וירושלים אמן:

## סימן רמב

**סעיף א**

**בטור** כו' עט"ז. וביומא אמרינן כריתות ומיתות ב"ד יסורין ממרקין ואגב שיטפא כתב מיתה: ועיין פרישה פי' אנוש עבד ע"ז בטעות כי סבר שראוי לכבד כוכבים כמ"ש הר"מ

בה' עכו"ם מש"ה ואם שומר שבת מוחלין לו יע"ש משא"כ עבד עכו"ם במזיד גמור בעינן יסורים ג"כ:

**אפי'** עט"ז ותוכן דבריו שיש שלש כתות כו' ועיין פסחים קי"ב א' אפי' לר"ע עושה כסא דהרסנא היינו שיראה שיהיה לו מעט משלו אבל אם אין לו משלו כלום עושה שבתו חול ושני סעודות וכ"ש דאין נוטל מצדקה כסא דהרסנא. ועי"ד רנ"ג ט"ז הביא תוס' שבת קי"ח א' ד"ה והא דאדרבה כשנוטל הכל מצדקה נותנין לו שלש סעודות רק מי שיש לו יד"ס אין נותנין לו סעודה שלישית ועב"ח ובספר תוספת שבת הקשה כן על הט"ז וי"ל הטור לא ס"ל כתוספות והא דתנן שבת נותנין שלש סעודות כי חדא איתא ליה ממה שהביא עמו אותם יוליך מכאן לדרך ושלש סעודות ב' לשבת וא' למ"ש בלילה ויאכל סמוך לערב כמ"ש המ"א באות ב' להר"מ ז"ל כן סובר הטור ג"כ אבל לדינא מסכים הט"ז בי"ד כתוספות יע"ש עמ"ש במ"א ב':

**והנה** כדמות ראיה דהדר לגמרי ממ"ש מעיקרא ואף לרבנן אוכל סעודה א' במ"ש לא סמוך לערב מדפריך בשבת קי"ח תחלה מסיפא דמתני' ואח"כ מרישא שבת נותנין שלש סעודות די"ל לרבי חדקא כיון דשלש היום מפורשין בקראי וסמכו חז"ל שלש סעודות רמוזים בקרא אסמכתא בעלמא הוה משא"כ סעודה רביעית אין רמוז בקרא כל כך רק מסברא סובר לבר מאורתא מש"ה שבת נותנין שלש סעודות ורביעית לא נוטל כר"ע עשה שבתך כו' משא"כ עתה פריך מסיפא יד"ס חזינן דרק שתי סעודות נוטל כר"ע ובהכרח כחילוק התוספות אם נוטל מצדקה גומל כל צרכו א"כ קשה לר"ח ומאי קושיא די"ד סעודות אוכל של מ"ש בסמוך לערב לר"ש ולעולם שלש דרמוזים היטב בקרא נוטל ולא רביעית ש"מ דהדר מזה לגמרי ודע אם הדר לגמרי מזה ודאי הלכה כר"ע ואם נאמר דלא הדר לרבנן לית ראיה דהלכה כר"ע די"ל חכמים פליגי עליה. ואין להאריך כאן בזה. ומעשה דקצב שבת קי"ט א' יע"ש בגמרא: עיין מ"ש בפתיחה כוללת בענין אסמכתא:

**ולענין** שלש סעודות אי הוה מ"ה או אסמכתא בלבוש רצ"א משמע דהוה מ"ה ועא"ר שם וקס"א אות כ"ח דהוה דרבנן ואסמכתא יע"ש ומ"ש בפריי שם:

**ודע** לענין מה שנוהגין קצת ליתן שומן בלחם שבת בי"ד צ"ז מבואר דמותר דמשונה וניכר יע"ש: ואמנם לענין המוציא עסי' קס"א ס"ז מה הוה כסנין ובסי' קפ"ח במ"א ט' ובפריי שם דמשמע דמחויב לאכול בשבת פת דמברך המוציא ושלש ברכות ועסי' ר"פ במ"א וצ"ע והבן זה. ועמ"ש בסימן קס"ח ס"ז בכסנין:

## סימן רמג

### סעיף א

**רק** עט"ז השוה דעת הר"ן ומ"מ פרק ששי מה"ש הי"ד ותוס' בע"ז כ"א ב' ד"ה אריסא ולי העני צ"ע כי המעיין בר"ן ספ"ק דע"ז משמע קבלנות כל השנה לקצור שדהו אע"ג דאין ישראל נהנה במלאכת שבת מ"מ להמון עם מתחזי להו כשכיר יום ואע"פ שידעו שקבלן הוא לדידהו אין חילוק כל שאין העכו"ם נוטל בריוח ויבואו להתיר אף שכירי יום ממש (ואף דהוי כעין גזירה לגזירה מ"מ הואיל ואסמכוה אקרא דלא יעשה בהם הוי כשל תורה לענין זה וכדבעינן למימר אי"ה באות ג') ומש"ה ההוא דמ"ק י"ב מקבלי קיבולת חוץ לתחום שרי באין המון רואים ות"ח ידע דקבלן שרי דבדנפשיה טרח אבל המגיד משנה שם ותוס' משמע דקבלן לא מתחזי להו לאינשי כשכיר יום רק שיבואו לחשוד שכיר יום הוא כמ"ש המ"א רמ"ד אות ה' ונ"מ היכא דנתפרסם ומנהג המקום לשכור רק בקבלנות לשנה וכמ"ש הטור (עיין אות ב' אי"ה שם יבואר) דלר"ן אסור ולמגיד משנה ותוספות שרי לקצור שדהו משא"כ תנור וריחיים דקבלנות מדינא אסור שמרויח הישראל ועמ"א ב'.ועסי' רמ"ג מ"א ג' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

**מותר** עט"ז עמ"ש באות א' מ"ש נתפרסם אסור לשיטתיה ברמ"ד אות ב' משא"כ להמ"א שם ה' דלחשוד משא"כ נתפרסם שרי בקבלנות אבל במרחץ ורחיים שישראל נהנה ממלאכת שבת נתפרסם מדינ"א אסור אף חוץ לתחום כמ"ש המ"א ב' ואף אם יזכה לעכו"ם שכר מלאכת שבת אם לא יעשה אסור דסוף סוף נהנה ישראל: ומ"ש שלא יש"ב בה ישראל הא ישב אף שכירות אסור עמ"ש במ"א אות ג' שכרם יע"ש:

### סעיף ג

**רק** עט"ז עמ"א אות ז':

**ומ"ש** דמלאכה ע"י עכו"ם לישראל ד"ת באמת כל הפוסקים כתבו דהוי דרבנן ועא"ר כאן אות א' וח' ורש"י פ' בא ע"פ לא יעשה בהם וראי"ם:

**והנה** י"ל אסמכתא כי האי חשוב כד"ת כמ"ש התוס' ע"ז כ"ב א' ד"ה תיפוק דח"ה מלאכה קרי לה ד"ת שיש לה סמך מ"ה ובפתיחה כוללת כתבנו מזה וא"כ י"ל מ"ע בדרבנן שרי היכא דלית אסמכתא משא"כ אסמכתא הוי כד"ת לענין זה. גם י"ל היכא דעכו"ם בדברים של ישראל מ"ה אסור ובשל עצמו לצורך ישראל מדרבנן כמ"ש א"ר א'. ומה שהקשה משל"ד סי"ח ספרים מותר דרך רה"ר אף של ישראל ע"י עכו"ם הוי רק שבות י"ל דהוצאה בי"ט מלאכה גרועה מ"ה מותר שלא לצורך כלל רק מדרבנן אסור כפירש"י ביצה י"ב ואי"ה בה' י"ט יבואר זה והלכך לא יעשה בהם בי"ט לא קאי אהוצאה

ושבת דיליף מק"ו דיו כי"ט בהוצאה ומעביר ד"א ברה"ר נמי תולדה דהוצאה הוי וגם עביד עקירה והנחה ברה"ר ואה"נ מלאכה אוחרא בדבר יכראל אסור מ"ה ובפתיחה להלכות שבת כתבנו מזה ואי"ה יבואר עוד: וצ"ע גם בהלכות י"ט אי"ה בפתיחה יבואר זה:

## סימן רמד

### סעיף א

**לבנות** לו חצירו עט"ז ע"ז דף כ"א ב' תוספות ויש לראות הא דאסור מפני הרואי' היינו דוקא באיסור מלאכה תורה אף דהוי גזירה לגזירה דאמירה לעכו"ם רק מדרבנן מ"מ הואיל ואסמכיה אקרא דלא יעשה בהם בציר"י ואסמכתא י"א דהוי כשל תורה במ"ש בפתיחה כוללת משא"כ בשבות דרבנן אף דאמירה לעכו"ם אף בשבות אסור כל דליכא מצוה מ"מ לא חמיר ולא גזרו מפני הרואים ומותר בקבלנות ועם זה יש ליישב מ"ש ר"י ברי"ב בשם רב נטוראי ברחיים דמיא מותר ליתן לעכו"ם בקבלנות היינו כמ"ש המ"א ברנ"ב אות כ' דרחייא דמיא לית איסור תורה כ"א שבות וכה"ג י"ל דלא גזרו מפני הרואים ומיהו הב"י לא ס"ל כן שכתב דזה לדברי המתירים יע"ש באות וי"ו בט"ז אי"ה יבואר עוד: ומ"ש הטעם כו' באו"רר י"א תמה עמ"ש אות ג' עסי' רמ"ז אות ב' מבואר דאסור:

### סעיף ב

**או** עט"ז כמ"ש ברנ"ג אות ב' כ' הר"ן כתב מיחזי כשכיר יום היינו שהעולם א"י לחלק בין קבלנות לשכיר יום משא"כ התוס' כתב דיאמרו שכירי יום ובשדה דרכן בקבלנות ועב"ח ולא הבינותים על בוריו דהר"מ והוא ג"כ לשון המחבר שכתב דהרואה יאמר שפלוני שכיר היינו דלא כר"ן שכתב מיחזי כשכיר יום יע"ש וע"ז כתב הט"ז דמוכח גם מתוס' כר"מ דהביאו ירושלמי אומנין בתלוש מותר ש"מ מחובר אף בשדה אסור דהם סוברים לסתת אבנים ג"כ אסור מירושל' (משא"כ למאן דמפרש סיתות אבנים אין רחיים לאסור י"ל ירושלמי תלוש סיתות אבנים מיירי עב"ח בזה ובמ"א ט' אי"ה יבואר עוד (עוד תירץ אע"ג דרובן לקבלנות כל דליכא שני דרכים להיתר אסור יע"ש: ומ"ש רחייא דמי"א אסור עמ"ש באות א' מזה ועסי' רנ"ג בב"י ומ"א אות ב' כה"ג י"ל מדינא אסור ונ"מ אף חוץ לתחום אסור כה"ג: ועמ"א ה' וא"ר ה' ואי"ה שם יבואר עוד:

**מ"ש** הט"ז באות א' הטעם מפני הרואים בא"ר י"א תמה בזה עליו דשם מבואר דמלאכת עצמן שרי בבית ישראל יע"ש והוה לפחות ודאי מלאכת עצמן אוסר בהגמ"ר דאי מלאכת ישראל פשיטא דלא עדיפי מאומנין וכ"ש דמשתרשי בהו בשבת ומ"ש הגמ"ר דמלאכת

עצמן שרי בצינעא תוך בית ישראל ול"ש רואים וכל דליכא כ"א איסור דרבנן לא גזרו בחדרי חדרים כמ"ש הט"ז ברמ"ג אות ג' יע"ש דמהרש"ל כ"כ בשם הגמיי' לאסור שפחת ישראל דיש חשש רואים שיאמרו מלאכת ישראל הוא וההיא דהגמ"ר ספי"ד עכו"ם מחוץ אין למחות הא שפחות דידיה יש למחות וצ"ע:

**עיין** נ"ץ מ"ש דלרשב"א בירושלמי (פ"ק דשבת ה"ח) אסור אף קיבולת שדה לא הבינותי דאה"נ לרשב"א אסור אף באריסות שדה בע"ז כ"א ב' אלא די"א לדידן דהלכה כרשב"ג באריסות שדה ה"ה קיבולת שדה שרי לרשב"ג והלכה כרשב"א בקיבולת בית ומיהו הלכה אף קיבולת שדה אסור ובנתפרסם בקיבולת שדה י"ל שרי דהמחבר כתב הטעם דיאמרו שכירי יום לא דמחזי כשכיר יום אבל קיבולת תנור מרחץ ורחיים אף נתפרסם אסור דנהנה הישראל ממלאכת שבת כמ"ש מהרי"א הביאו הב"י ברנ"ג עמ"א שם א"ב ומ"ש בפריי שם:

**ודין** רחיים של ישראל בשבת עסי' ת"ן בט"ז אות וי"ו כתב דאין תקנה כ"א ע"י מכירה לחצי שנה שיהיה שכר שבת בהבלעה ולכאורה במכירה י"ל ל"ש שכר שבת דבשבת קנוי לגמרי לעכו"ם ולאחר שבת חוזר העכו"ם מהמקח ונותן מתנה לישראל שלא יתבע אותו בדין לקיים המקח. גם מכירה יראה ל"ד ה"ה אריסות בשבת שרי כמבואר ברמ"ג ובפסח בעינן דוקא מכירה. ואי"ה בה"פ יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ג**

**ואפי'** עט"ז ברמ"ג אות ג' האריך במרחץ יע"ש בזה. ועמ"א אות זי"ן בזה:

**סעיף ד**

**נכון** עט"ז ובסי' תקמ"ג (ט"ס תקמ"ד) כתב עוד הט"ז בזה: ובמ"ק י"ב א' יע"ש ועיקר קושיית הב"ח בתקמ"ג אמ"ש הב"י דלא כתב הטור דוקא אדם חשוב שאני שפסק כלישנא בתרא כו' דבחה"מ חוץ לתחום מדינא אסור (מ"ע) ודאי אף לל"ק כל אדם אסור דהרי הונח לו להמקשן אי הוה תוך התחום דאסור לבנות בו בקיבולת אף דהוה רק מ"ע אלא קשיא ליה דחוץ לתחום היתר גמור הוא ומשני לל"ק אדם חשוב אסור אף חוץ לתחום והיינו בשבת או י"ט אבל חה"מ לל"ק ג"כ כל אדם אסור: והט"ז תירץ דאה"נ דכוונת הב"י מדלא כתב בהלכות שבת דחוץ לתחום חשוב אסור ש"מ כל"ב וסמך על כאן דאין חילוק וכל שנבנה באיסור מ"ע לכ"ע נכון לחוד לא מדינא ובהיתר חשוב נמי א"צ להחמיר: וביאור הסוגיא ל"ק ב' חומרות א' חשוב אף בהיתר גמור ראוי להחמיר ב' נבנה באיסור מ"ע לכ"ע אסור מדינא מדפריך והא חוץ לתחום ש"מ תוך התחום הונח לו דאסור וי"ל מדינא וללי"ב ב' קולות בהיתר א"צ אדם חשוב להחמיר ב' באיסור רק נכון לא מדינא דהני רבנן לא עיילי דמחמרי כו' ופסק הטור כל"ב בשל סופרים לקולא. ר"ל

ל"ב מחמיר דל"ק לשאר אדם אף באיסור שרי רק א"ח ופסק כל"ב לחומרא בזה דל"ב עיקר וי"ל עוד ל"ב דוקא סייעי' בתיבנא איסור גמור מדינא ממ"ש נכון להחמיר הא בקיבולת מ"ע א"צ להחמיר כלל (ולפ"ז מ"ש הטור ואפיל"ו נבנה באיסור נכון להחמיר י"ל דה"ק לא מבעיא נבנה במ"ע דרק נכון לא מדינא אפילו נבנה באיסור ממש שכירי יום וסייעי' בתיבנא רק נכון לא מדינא אלא שזה דוחק גם י"ל במ"ע אין בו חומרא כלל ל"ב לכן עשה הב"י כלומר אפיל"ו נבנה (כב"ר) נכון להחמיר דיעבד: והב"ח כתב כאן דכדאי ר"ת לסמוך עליו בדיעבד וחולק על הט"ז בתרתי א' דבקיבולת נכו"ן להחמיר עכ"פ ולא מדינא ומש"ה כתב הטור בתקמ"ג נכון ולא מדינא דבקיבולת איירי ובנבנה באיסור ממש שכירי יום מדינא אסור לדור בו ולט"ז בנבנה ממ"ש באיסור מדינא שרי לכנוס בו דהני רבנן החמירו מדלא אסר בגמרא איסור כו' ונכון להחמיר לכל אדם כה"ג: ובמ"ע בקיבולת אף להחמיר לכתחלה א"צ דסייעי' בתיבנא הוה איסור ממ"ש לא מראית עין ועא"ר אות א' ואי"ה במ"א אות יו"ד אבאר עוד בזה:

**סעיף ה**

**כאלו** עט"ז החמיר כשקובע לו זמן דאדעתא דישראל עביד לגמור תוך הזמן עא"ר אות י"ב מתיר כה"ג דאם לא יעשה בשבת יעשה בחול יע"ש וסברת הט"ז נראה נכון כיון שקובע לו שצריך לו הבגד חיך הזמן וידוע שא"א לגמור אם לא שעושה בשבת ג"כ הוה כמצווה לעשות בשבת ואף אם יאנוס העכו"ם עצמו וישב בלילה יוכל לגמור בחול מ"מ אדעתא דישראל עביד ועיין לבוש מ"ש בכל יום ובא"ר שם וי"ל דמפרש מחלוקת הר"מ והר"א ז"ל כה"ג דכתב הט"ז וכדכתיבנא: ועכו"ם המושכר לשנה לכבות דליקה יש להתיר עב"י כאן ומ"א של"ד אות כ"ח דבדליקה התירו: ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**אם** עט"ז מ"ש פרהסיא אסור בביתו ש"ג כבס"ד בספינה במ"א אות י"ג דווקא במקום פרהסיא לא בביתו ס"ג ושם ביארתיו ומיהו בב"י כ' דמה"ט אסור בביתו היינו של ישראל יע"ש ומ"ש אף באיסור דרבנן תקנו שלא יבוא לידי יותר חמור בגמרא שבת קנ"ד ב' בזכוכית להפסד מועט לא חששו ועמ"א. רס"ו אות י"ד המחבר השמיטו בולסי לשיטתיה אבל הר"ן כתב דבאיסור דרבנן נמי יע"ש ובסימן של"ד במ"א אות ג' והמחבר ברס"ו ס"א סתם משמע אף בזה"ז ובשל"ד ג"כ כדיעה א' בסתם אף בדרבנן התירו וקשה מרס"ו ס"ט למה השמיט בולסי אי"ה שם יבואר: גם המ"א י"ז והסכים לזה אף באין כותבין שרי: ובלבוש משמע במקום שאין כותבין אסור גם כתב משמט"ה י"א דרבנן ומ"מ י"ל בדרבנן וכדומה שכן המנהג ומ"ש לחלק בין הפסד מרובה עיין לבוש משמע כן דעתו ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה:

**סעיף ז**

**שלא** עט"ז ובא"ר ט"ו צידד בזה להלבוש אסור ועמ"א רנ"ג אות כ' משמע דאסור ובסימן ש"ז אות ל"ג הביא דברי ש"ג דמשמע דאסור יושב אצלו אף ישמור שלא יגנוב כ"א במצוה שרי והעולם נוהגין היתר כט"ז מ"מ אסור לעסוק עמו ושלא לדבר כלל מענינים ההם:

## סימן רמה

**סעיף א**

**ואם** עט"ז ע"ז כ"ב א' סתמא בעיא דלא מיפשטא. ואע"ג דאנן קיי"ל ספק בעי' בדרבנן לקולא אפ"ה לא התיר הר"ב בהג"ה אלא בהפסד מרובה אף דלא סיים בגמרא שם מלת תיק"ו וכה"ג ראוי לכ"ע לפסוק לקולא בדרבנן (עיין ישי"ש ביצה פ"ק סי' מ"ג תיק"ו יי"ל דסתמו כתלמוד לאסור משא"כ בלא תיק"ו ועיין ב"ק בישי"ש פרק שני ואי"ה יבואר בכללים) הר"ן ז"ל נתן טעם לל"ק דאיכסף רבא מירי בסתמא אלמא סתמא אסור ובעיא לאידך לישנא דרב גביהה מבי כתיל וכל"ק נקטינן וז"ש הב"י כאן ונתן הר"ן טעם לדבר: ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

**היכא** עט"ז. יש בכאן ענין עמוק ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממנו בהכרח צריך להאריך קצת: בע"ז כ"ב א' ברייתא קבלו שדה בשותפות לא יאמר טול בשבת ואני בחול והתנו שרי ואם באו לחשבון אסור רש"י פירש לאו אהתנו ועשה כלומר מפני ב' דברים א' דסובל יותר כפירוש הראב"ד דאהתנו קאי דעלה קאי ב' חשבון משמע בפירוש לא בימים: והר"א ז"ל הביאו הר"ן ספ"ק דע"ז מפרש אהתנו וחשבון היינו בפירות דיאמר העכו"ם מל"א לי בחול מה שנטלת יותר וכ"ש אם ישראל אומר כן לעכו"ם בהיפוך (עב"ח) ולרש"י א"ש מה דדייק שם הא סתמא שרי כמ"ש התוס' שם ד"ה ואם וסיימו בכ"ל ענין ר"ל ל"מ התנו וחשבו"ן דרש"י דמזכיר יום שבת ויום חול שרי דאפי' חשבון מהפירות מל"א ל"י שרי ולהר"א ז"ל תי' הר"ן דסובר דסתמא רבותא טפי יע"ש. והר"מ ז"ל בה"ש פרק ששי הי"ז התנו בין רב או מעט שרי לא התנו אסור והשמיט באו לחשבון פי' המ"מ דכפירש"י ס"ל בלא התנו ובעיא לחומרא א"כ אף סתמא אסור וכ"ש באו לחשבון הימי"ם. ובהתנו מעיקרא בין רב או מעט וחשבון הפירות אח"כ נסתפק מהרי"א אי יודה הר"מ להר"א דאסור או שרי והוכיח דחולק ושרי אף חשבון הפירות דאל"כ אמאי השמיט חשבון ויפרש כס"א דכן מסתבר יותר דאהתנו דעלה קאי וכ"ת מפני קושיות התוס' והר"ן מה דייק כו' א"ש מקשה על התלמודא גופא אמאי לא מפרש כר"א ולא יסתרו רישא לסיפא ונפשוט סתמא אסור ש"מ דפשיט לתלמודא בהתנו בין רב

ומעט דאף באו אח"כ לחשבון הפירות שרי וכן סתם בש"ע כאן לר"מ. וכתב זה לאפוקי מב"ח שהקשה על הב"י ואמר דהר"מ מודה לר"א כוי ותיבת דמ"ה לי צ"ל מל"א לי:

**אמנם** כן ב"י רצ"ד סי"ג עכו"ם וישראל שותפין בערלה לא התנו אסור התנו מותר ובלבד שלא יבאו לחשבון הפירות כמה אכלת בערלה והם דברי הר"מ ז"ל פרק עשירי ממ"א הלכה י"ד ומשמע כראב"ד ויהיו דברי הש"ע סתורין משבת לכאן דאף שמפרש בגמרא כר"ן דבערלה דחמור פשיטא דבעינן התנו ומעשה דרבא בהתנו הוה מ"מ באו לחשבו"ן הפירות אחד הוא בין לל"ק או לל"ב. והש"ך שם אות כ"ז יישב דברי הר"מ ז"ל בלא יסתרו משבת למ"א ומה יעשה האדון ז"ל בדברי המחבר. ולי ההדיוט הכותב י"ל כמ"ש הלח"מ שם במ"א ובלבד שלא יבאו לחשבון מסברא אמר כן בערלה דחמירי משבת דנהנה מחליפי איסור ולא היה טועה רבא להתיר ערלה בלא תנאי ואכסוף להר"מ יע"ש א"כ דברי המחבר מיושבין כדכתיבנא אבל לומר דכאן אין מזכיר שבת ושם מזכיר ומל"א לי דזה דוחק דא"כ היה להשמיענו כאן דכה"ג אסור. וזה דעת הט"ז בש"ע כאן:

**אבל** לשון הר"מ ז"ל בפי' ממ"א הי"ד ז"ל אם התנו שני ערלה ושני היתר (היינו בין רב ומעט) מותר ולא התנו אסור ובלבד שלא יבואו לחשבון שיחשוב כמה פירות אכל העכו"ם בערלה שיאכל הישראל נגד אותן הפירות אם התנו כז"ה אסור כמחליף כוי ומב"ח בי"ד משמע דפירש דבריו ובלבד דהתנו מתחיל כז"ה (או בזה בבי"ת) שיחשבו הפירות ואח"כ בחלוקה חושבין הפירות אסור הא התנו סתמא שנים נגד שנים ואח"כ חושבין הפירות שרי דעכו"ם מיותר מתנה ומעתה דברי הר"מ אין סותרין דבה"ש כ"כ הן רב או מעט בתנאי הא התנו בפירות אסור מ"מ דברי הב"ח סתורין בא"ח כתב דמודים לר"מ וכאן כתב לר"מ מותר כל שהתנו תחלה שנים נגד שנים: ולפי דברי הב"ח התרעם על המחבר בי"ד למה לא כתב התנו ולא עוד שהר"ן כתב ובלבד אחר לא התנו דלא הטעה בהתנו סתמא אסור אח"כ בחשבון הפירות המחבר שינה כתב לא התנו אסור התנה מותר ובלבד כוי והשמיט התנה כז"ה ע"כ כתב הט"ז שם אות כ' שדעת המחבר בש"ע דר"מ לרבותא כתב כז"ה אע"ג שהיה תנאי בתחלה מ"מ כז"ה אסור וכ"ש כשתנאי היה סתמא ואח"כ פירות הוה הערמה. ולהמחבר זה מסברא בערלה דחמור ובשבת שרי בכל ענין אף חשבון הפירות אח"כ כמ"ש הלח"מ הביאותיו לעיל. אבל הט"ז ז"ל סובר כפירוש הר"מ ז"ל אף בשבת לחומרא דאם התנה בתחלה בפירות דאסור דזה רבותא יותר לדבריו וכ"ש התנו סתמא ואח"כ חשבון הפירות דאסור ודלא כהמחבר בא"ח כאן ס"ב דאי כב"ח כז"ה דוקא ולשמיענו דתנאי סתמא שרי אח"כ בחשבון הפירות למה לא השמיענו כן בשבת ולפי"ד הט"ז ק"ק להמחבר: ודעת הש"ך שם כ"ז להר"מ כז"ה

בתחלת התנאי אע"ג דאח"כ חלקו שנים נגד שנים אפשר אסור ולשון כמה אכ"ל קשה קצת: גם מ"ש הט"ז שם י"ט כמו לענין שבת היינו דאם בתחלה התנה פירות אף שאח"כ חלקו שנים כו' נמי אסור כש"ך. באופן שדברי הט"ז שרירין וקיימין. ובתו"ש אות ב' דהט"ז סותר שם דבריו שבכאן ואני העני תמה למה יעשה כה לכתוב מרורות על אדונינו הט"ז דנהירין ליה שבילי דכולה תלמודא גם מ"ש דהש"ך בי"ד כ"כ דהתנו תחלה אף דחשבון הפירות אח"כ שרי א"י מנין לו זה בש"ך. זהו מה שנראה לי בכאן ואי"ה במ"א אבאר עוד: ודברי הנ"ץ לא הבינותים כעת: ולמ"ש במ"א ב' י"ל דברי הש"ך בש"ע:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז ברמ"ד אות ו' חילק בין הפסד גדול כו' והבין בהר"ב להשכיר לשבת שלא בהבלעה וזה אסור אבל בהבלעה מותר להשכיר אע"ג דתנור ומרחץ אסור להשכיר אף בהבלעה משום מ"ע כבסי' רמ"ג מ"מ כאן יש לעכו"ם חלק בו ל"ש מ"ע ועמ"א ח' מפרש דהרב התיר דוקא בהבלעה ושם יבואר אי"ה:

## סימן רמו

**סעיף א**

**מותר** עט"ז שבת י"ט א' וראש"ש ומ"מ פ"ו מה"ש הי"ו פירש"י כן לב"ש מלאכת ישראל בכלי ישראל הגיגית בע"ש ונעשה המלאכה בשבת אסור מ"ה לב"ש ומלאכת עכו"ם בכלי ישראל דרבנן ומש"ה בד' וה' הוה ספק דרבנן שמא לא יעשה בשבת ושרי ולדידן כב"ה שרי אף בע"ש דשביתת כלים שרי אף מדרבנן זה דעת המחבר כדיעה א' בסתם כר"מ ור"י"ף שהשמיטן. ועב"ח ולא אבין דשביתת כלים לב"ש אף בקצץ ואף בשאלה ושלא מדעתו אסור ומחויב למחות ועיין בעל המאור בשבת י"ט וע"ז ט"ו י"א לב"ש שביתת בהמה נמי בד' וה' מותר ואין כן דעת הפוסקים ואי"ה בסעיף ג' יבואר בזה:

**ודע** למאן דמפרש בשבת י"ח א' לרב יוסף דשביתת כלים אף לב"ה אסור עב"ח כאן א"כ רב יוסף איך יפרנס ברייתא זו דאין משכירין כלים ע"ש לעכו"ם לפי' הרר"י באין עושין מלאכה שרי ובעושין דו"ה נמי אסור אף לב"ה וי"ל שעושים מלאכה ומינח נייחי כמו גיגית ולחי ותיקר' כו' דבל"ה שרי ודוקא כלי מחרישה וכדומה אסור לב"ה והתוס' שבת י"ט א' ד"ה לא תקנו זה בחלוק וטלית ועתו' י"ח א' ד"ה ולימא וע' נ"ץ. ומ"מ לפי הרר"י ל"ד מחרישה ה"ה גיגית רק חלוק וטלית שרי להרר"י. ומ"ש הט"ז בשכירות הואיל ויש ריוח לישראל נראה כשליח ומה"ט שאלה מותר. ומלבוש משמע שמב' חששות יאמרו שכר שבת הוא נוטל הואיל והוא ע"ש וגם חשש יאמר שלוחו הוא מש"ה אסור ומש"ה להשאיל שאין רק חששא דשלוחו לא גזרו בתלוש ואין מפורסם: ועסי' רמ"ד ורמ"ג כל

דאיסורו מ״ע בדרבנן בחדרי חדרים מותר ה״ה זה בדר בישוב ומיהו חששא דבני ביתו יש כה״ג אם לא באין ב״ב אצלו עסי׳ רמ״ז בזה:

**סעיף ב**

**ולהשאיל** עט״ז ועב״ח והלבוש תיקן זה דסובר מפני ב׳ חששות הוא דאסרו לא בחשש א׳ עמ״ש באות א׳:

**סעיף ג**

**מפני** עט״ז עמ״א אות ו״ו ומשמע מכאן מ״ע אסור אף בשבות דשבות עמ״ש בסי׳ רמ״ד אם לא במקום צורך קצת דאז שרי שבות דשבות פשיטא דמ״ע שרי עסי׳ שכ״ה בב״י: ומיהו אם ידוע וניכר שיוציא עכו״ם חוץ לתחום כמו מחרישה וכיוצא אסור במוקף חומה ועיין נ״ץ ולקמן תמ״ד בט״ז ה׳ נמי אם ידוע שיוציא חוץ לתחום אסור לומר לו כן בפירוש או חוץ ל״ב מיל למ״ד ד״ת אסור דלא הוה שבות דשבות ואי״ה שם יבואר: ועא״ר אות ח׳ בזה:

**סעיף ד**

**אסור** עט״ז מרתת אף באיסור תורה סמכינן עליה: (ול״ד י״נ דרבנן) כמבואר בריש חולין בשחיטה וכדומה אבל להשאיל אסור אף שמתנה עמו ואם יודע נשקליה מיניה אפ״ה אסור עב״ח בתי׳ ראשון וא״ר כאן אות יו״ד: ועסי׳ ש״ה סכ״ג ומ״א יז״ח צ״ע דאף אין מוסיף שכירות בשביל שבת ואף שאלה אסור דמצווה על שביתת בהמתו ושכירות מ״ה ודאי לא קניא וליכא ס״ס ועמ״א א׳ דשכירות קניא לחומרא מדרבנן בעלמא ואי״ה שם יבואר. ועא״ר ש״ה אות כ״ה. ומיהו סוס לרכוב דלא הוה שביתת בהמתו דחי נושא עצמו רק ספק שמא יוציא אותה חוץ ל״ב מיל בש״ס בלבוש שם אפשר הוה ס״ס אם מתנה עמו שתנוח בשבת כי י״ב מיל מחלוקת הוא אבל כשעכו״ם עכ״פ מוסיף לו שכירות אח״כ אסור לקבל אף בהבלעה. וצ״ע ואי״ה לקמן וכאן במ״א אבאר עוד: ומ״ש מסימן נ״ב ס״ה אות ד׳ הקשה מכאן לשם: ואי״ה שם יבואר אי התם הוה ד״ת או לאו:

**סעיף ה**

**ואפי׳** הכי עט״ז הנה דברי המחבר הם מריב״ש וכמו שציין באר הגולה ט׳ ובשבת אין רשות עכו״ם עליה כי התנה רק עד שבת ובשבת עכו״ם מחזיק שלא ברשות ומן התורה יכול ישראל לזכות מהפקר והבי״י כ״כ עמ״ש הר״פ בסמ״ק לשכור בהבלע״ה ויפקירנה ואין אחר יכול לזכות בה והיינו דרשות עכו״ם עליה בשבת וביום א׳ אע״ג שהשכיר רק על שבוע א׳ ובמ״ש אין רשות עכו״ם עליה מ״מ זוכה ישראל בעליו מיד בדיבור הואיל ולא הפקירו רק עד מ״ש ולכן עשה הבי״י כלומר ע״ש שאין הפקר גמור דודאי להר״פ בשבת הוה הפקר גמור יע״ש אבל הטור חולק וסובר דלא הפקיר רק להנצל מאיסור

שבת ולכן אף כשאין רשות עכו"ם עליה בשבת אין אחר יכול לזכות בה וזהו כוונת המ"א אות י"א ובא"ר י"ב תמה עליו ולמ"ש א"ש כי הטור חולק על הר"פ וכאמור ויראה מלבוש כן והנה מחלפא שיטתיה דהמחבר והר"ב בכאן לח"מ סימן רע"ג וסמ"ע אות י"א כי המחבר סובר שם דד"ת הפקר בפני אחד בעינן ומדרבנן ג' א"כ כאן ראוי להפקיר בפני א' עכ"פ ולהר"מ שם מ"ה בינו לבין עצמו נמי ומדרבנן ולהנצל מאיסור שבת די בפ"ע ובתו"ש העיר בזה ויראה מדבריו שמיירי שאין לו אחר ע"כ טוב יותר לצאת עכ"פ דעת האומרים בפ"ע הוה הפקר ודוחק: ולפ"ז המחבר כתב הפקר בפ"ע או קנויה כו' דבי הדרכים אין אלא מדוחק אבל הלבוש היפוך קנויה או מפקיר וטוב יותר בפני ג' יע"ש (בלבוש עם א"ז יש חסרון תיבות) ומ"ש לכתחלה אסור דנראה כשכר שבת א"י והיה נראה הטעם דלא הוה הפקר גמור רק להנצל מאיסור שבת א"צ כן לכתחלה ואי"ה במ"א אות ט"ית יבואר עוד. ומ"ש הט"ז בשם רב אחד כו' הנה גם בצ"צ סימן כ' יע"ש התיר כה"ג להנצל מאיסור תורה בשבת וריבית כה"ג ובא"ר כתב דאין ראיה מב"מ דף ס"ג דהתם הוה רק רבית דרבנן אבל באיסור תורה בעינן מכירה גמורה יע"ש. ומכירת חמץ כה"ג עסי' תמ"ח אות ו' ומשאת בנימין סימן מ"ג התיר מטעם מערופיא יע"ש ואמנם לענין רבית י"ל בצ"צ דכל שאין דרך הלואה ממש ותואר מכירה לא הקפידה תורה ושריא אבל מכירת חמץ ושבת דין א' להם וא"י לחלק ביניהם ובת"מ מבואר דמכירת חמץ בעינן מכירה חלוטה ה"ה שבת כך. ודברי ע"ש נראים אצלי יפים הובא בא"ז א"ר דבשעת מלאכה לא יזכה אחר דעובר על שביתת בהמתו ואח"כ כו' יע"ש ויראה לי דהיינו ההיא דריב"ש שאין רשות עכו"ם עליה בשבת דמתנה עמו שיחזיר לו קודם שבת ועכבה וא"כ יש חששא דיזכה בה אחר מהפקר מה התקנה יפקירנה רק בשעת מלאכה דהשתא לא יזכה אחר דלא חשיד ישראל לעבור על שביתת בהמתו ולאחר מלאכה אינה הפקר. שוב ראיתי דאף ההיא דריב"ש א"ש דאף דעכבה העכו"ם שלא כדין ומדינא אין רשות עכו"ם עליה מ"מ לא הוה הפקר דעכו"ם חייב באונסין כ"ז שלא החזירה ורשות עכו"ם עליה ואין אחר יכול לזכות בה בשבת ולאחר השבת אה"נ דרשות בעליו עליה. אלא דא"כ לאחר שבת נמי חייב באונסין:

**ועיין** בתב"ש בבכור שור פסחים כ"א צידד דמכירת חמץ בהערמה כזו אין בו איסור תורה דמפקיר ליה יע"ש ולפ"ז אחר הפסח אין כח לישראל אחר לזכות בו דהפקר הוה רק לימי הפסח ומכירה ג"כ רק להפקיע איסור דרבנן לבער מהעולם וכה"ג שרי בדרבנן עכ"פ כמש"ל בשם א"ר ואי"ה בהלכות פסח יבואר זה כי לענ"ד אין הביטול מועיל אם

לא בלב שלם ובממון רב ודאי אין מפקיר בלב שלם ובעינן מכירה גמורה כד"ת וכדין וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**

**אבל** בי"ט עט"ז הראה לתצ"ה ס"ג אות ג"ה בט"ז ומ"א משום עובדין דחול הא שביתת בהמתו בי"ט מותר ועמ"א כאן אות י"ב ופר"ח תצ"ה כתב לאסור מחמר לי"ט: ולהתיר שביתת בהמה בי"ט רק משום עובדין דחול יע"ש ואי"ה במ"א אות י"ב יבואר עוד:

**והנה** יש לי כאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י דע שביחת בהמה בשבת נפיק מקרא למען ינוח שורך (שמות כ"ג י"ב) עב"ח אבל הלבוש כתב לא תעשה מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ' יו"ד) וברי"מ פ"ך מה"ש ה"א משמע דשביתה רק עשה ומחמר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד להמעיין היטב במ"מ ובהלכה י"ד משוה שביתת עבד לבהמה משמע שניהם בעשה על האדון ובעליו ורש"י בפ' משפטים למען ינוח תן נייח עפ"י דרש ולא כפשוטו שביתת בהמה משמע כלבוש דנפיק מלא תעשה כל מלאכה אמנם הר"ב דכתב כאן דשביתה בי"ט שריא משמע מחמר אסור בי"ט ובפר"ח בתצ"ה משמע דשביתה רק עשה ועב"י תצ"ה משמע דעתו שביתה לאו יע"ש והנה לענין אי מחויב לפזר ממונו לעכב עכו"ם שלא יעשה מלאכה בבהמתו בעשה מבואר בתרנ"ו במ"א אות ז"י"ן בעני א"צ לית"ן ממון וב"י"ד קנ"ז בש"ך אות ג' חומש יע"ש ובל"ת מחויב ליתן כל אשר לו יע"ש: ובסכנת אבר לקולא בעשה ול"ת: ומ"מ אף אי שביתה בלאו כל דאין עובר בידים י"ל דא"צ לבזבז הון רב על"ה דוקא שלא יעבור בקום ועשה כו' אלא שראיתי בבכור שור פסחים כ"א כתב בפשיטות צריך ליתן כל ממונו ולא יעבור על ל"ת ושם בל יראה לאו שאין בו מעשה הוא ואם שבא ע"י מעשה ידיו שקנה קודם פסח א"י מנין לו ובפתיחה כוללת כתבנו מזה. ומחמר אחר בהמתו בשבת אי מפסל לעדות מ"ה ה"ה או לאו מסופק אני ועיין מ"מ ל"ד ופשיטא חייבי מיתות שוגגין ולאוין דמפסל וכאן י"ל דאין מחויב כלל מלקות על לאו בזה ול"ד ללא התרו ביה. ואם בהמת חרש ששומע ואין מדבר דאין יכול להפקיר בפה ובלב אין מהני ומהא אמינא לה ממ"ש הר"ן ריש פסחים דחמץ מהני דאין ברשותו של אדם ובגלוי דעתא כ"ד סגי משא"כ בממון גמור כו' א"כ חרש כזה אין יכול להפקיר בלב וע"י כתב עיין אה"ע סימן קכ"א בח"מ ח' וב"ש אות ו' יע"ש וע"י שליח להפקיר עסי' תל"ד ס"ד יע"ש ואף חרש שנתחרש אח"כ לא ממעי אמו כל שאין מדבר ולא שומע כלום כשוטה יחשב עיין מ"מ סימן רל"ה סי"ח: ודין שביתה היינו כל מה שאדם מצווה עליו בהמתו נמי וכל מה שבאדם דרבנן אין מוזהר בבהמתו. ודין מחמר יש מחלוקת עמ"א אות י"ב יע"ש. ובכאן אין להאריך יותר:

## סימן רמז

### סעיף א

**והוא** עט"ז קצץ ל"ד כבס"ב מתשובת הרשב"א דכל שהזכיר לו שיתן לו שכרו שרי ובטור כתב אם פסק בסכום ידו"ע י"ל ידוע במקום ההוא וקצת קצבה כמה נותנין מש"ה סמכא דעתיה דעכו"ם אבל אם א"י כלל אפשר אף בהזכיר לו שיתן שכר אסור: ועיין לבוש שכרו בסתם יע"ש ומ"ש המחבר שלא יאמר שילך בשבת ואם עכו"ם אומר שילך בשבת שרי עב"י ולבוש ועסי' ש"ז בט"ז אות ג'מ"ל ומ"א כאן אות ב':

**והנה** המחבר פסק כרי"ף ור"מ בלא קצץ אף מיום א' אסור ובריייתא שבת י"ט א' אין משלחין בע"ש אא"כ קצץ דשרי בע"ש הא לא קצן אסור לעולם ובריייתא דלעיל אין משכירין כלים בע"ש ובד"ה מותר כיוצא אין משלחין אגרות בע"ש וד"ה מותר כב"ש שביתת כלים אף שיגיעו לביתו ואגרות בקצץ ע"ש אסור דנראה כשלוחו וד"ה מותר ורשב"ג היו מחמירין יותר מב"ש כו' ומש"ה השמיטו הרי"ף ור"מ פרק ששי מה"ש הי"ו (יע"ש במ"מ ור"ג כמו כן החסיד) ובה"ך יע"ש במ"מ דאיק מלת לעולם וברי"ף מלת כל"ל גם מדלא הזכירן בד"ה מותר ובראי"ש פוסק לבריייתא דאין משכירין כלים ואגרות דלעיל ואפ"ה הביא דברי הרי"ף מלת כלל אין ראיה ומלת לעולים ג"כ י"ל בין הגיע לבית החומה או לאו ומ"מ מדלא הביאו הרי"ף ור"מ ד"ה מותר באגרת משמע קצת כן ואין ראיה דהא כתבו הברייתא ערב שבת אבל מר"מ יש ראיה ומש"ה שינה מכל"ל לעולם ועיין נ"ץ מפרש מלת לעולים אפילו יכול להגיע לביתו ממש שמא לא יהיה בביתו ובארוך לא הכריע וכאן פסק כר"מ ורי"ף דברמ"ו ס"א פסק כן דברייתא דלעיל כב"ש ולכאורה מחלפא שיטתיה דהר"ב דשם כתב דסברא אחרונה עיקר א"כ ברייתא הלכתא היא ולמה זה כתב כאן ויש לסמוך עלייהו אם צריכים לכך הא ברי"ף אין מפורש לאסור וי"ל יע"ש. וי"ל דמ"מ פסק שם לחומרא וכאן ג"כ לא רצה להקל אם לא בצריכים לכך דוקא:

### סעיף ב

**בי** דואר עט"ז במ"א ב' פירש דברי המחבר כר"א מפרא"ג הובא הב"ח לשון קבוע ולא קבוע היינו שהבי דואר פעמים יוצא לסחור כו' ומש"ה שינה המחבר מלשון הטור אם יש איש ידוע ולא יש דמשמע דהבי דואר ודאי קבוע או מעמיד במקומו והט"ז פירש כן דברי המחבר ג"כ כן וכללא דמילתא קצץ ובקיבולת ואין מקפיד מתי ילך רק שיגיע לידם האגרות באיזה זמן שיהיה שרי ע"ש עם חשיכה שיצא מפתח ביתו בעוד יום ולא קצץ כל שיש בי דואר במתא שנשחתח לשם ויגיע לבתי הסמוך לתומה ראשון תלינן לקולא שמא הבי דואר שם דאמירה לעכו"ם ומחזי כשלוחו הכל דרבנן ותלינן לקולא

מאחר דיכול לעשות קודם השבת אבל אין שם בי דואר אפילו יכול להגיע לביתו ממש שנשלח עליו הוה כאין שהות קודם שבת שמא לא ימצא בביתו וילך אחריו בשבת ואסור להמחבר אף מיום א' ולהר"ב בד"ה מותר דאף יצטרך לילך אחריו כל שמופלג מע"ש לא מחזי כשלוחו עב"ח ומש"ה התיר הר"ב ברנ"ב ס"ב אף כלים לכובס וא"א לגומרה קודם שבת בלא קצץ בד"ה מותר ועמ"א שם אות ח' ואי"ה שם יבואר עוד: ומיהו אם אמר לעכו"ם שילך לשם וימסור לבני ביתו אם לא ימצא האיש בביתו ודאי שרי כל שיגיע לבית הסמוך לחומה ראשון תלינן ביה נ"ל. ועמ"א: ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ויש** עט"ז הקשה מאחר דאם עכו"ם מתחיל שרי ה"ה כשישראל מתחיל מסתמא עכו"ם אין עושה בחנם כ"א תשלום גמול על איזה טובה שעשה הוה כקצץ ושיבולי הלקט שהביא הב"י ברנ"ג דאוסר בחנם אפשר סובר אף כשהעכו"ם מתחיל אסור משא"כ הרב דמחלק וצ"ע ועא"ר ח' הכריע לאסור בחנם וע"ש ומ"מ בד"ה שרי אף באין צורך כ"כ דהא יש מתירין בחנם אף בע"ש. הבי דואר דהאידנא שממונה מאת המלך לצורכו ולצורך השרים והסוחרים והולך בקביעות וישראל ג"כ מוסר לו אגרת אפשר אף בלא קצץ כלל וידוע שא"א להגיע שם אגרת אא"כ ילך בשבת מ"מ לאו כשלוחו הוא ועמ"א אות א' ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן רמח

**סעיף א**

**ופוסק** עט"ז הר"מ ז"ל פכ"ד ה"ו ופ"ל הי"ג כת"ק דרשב"ג שהוא רבי ומשמע ודאי דכל תוך ג"י לרבי פוסק עמו לשבות דבברייתא לא הוזכר כלל ע"ש רק תוך ג"י אבל לרשות וקודם ג"י דשרי א"צ לפסוק והטור נמי אתוך ג"י קאי וב"ח כתב דמשמע מטור דאף קודם ג"י פוסק ולזה כתב הט"ז דאין מוכרח. וחילק בין עורות לכאן דישראל בעצמו יושב שם ועב"ח. ובא"ר ה' בשם ראב"ן סימן סמ"ך דאף קודם ג"י לרשות פוסק. והביא דברי הש"ך בי"ד סי' רס"ו אות ח"י במילה שלא בזמנה ביום ה' דאסור דל"ש פסיקה והש"ך סובר דאם א"א לפסוק ויתבטל המצוה רשאי בלא פסיקה ועתו"ש. ועמ"א א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**ואפי'** עט"ז דכל ג"י קודם לשבת לא שייך לשבת הבאה כ"א לשעבר הלכך התחיל בהיתר הוה ואם יארע אח"כ אונס פיקוח נפש דוחה אותו: עיין בשו"ת סמא דחיי בקונטרס לא"ח עמ"ש הר"מ כרבי נגד רשב"ג אביו הא כ"מ ששנה רשב"ג אף בברייתא הלכה כמותו והבי' פ"ט דטומאת מת ופי' זי"ן דפרה. והלכה כר' מחבירו לא נגד אביו

ורבו ובפ' הניזקין ופרק המקבל יע"ש אבל הרא"ש בפ' אלו מגלחין דף ל"ז פסק כרבי אף לגבי אביו יע"ש ובתו"ש ג"כ האריך יע"ש: ומ"ש הט"ז תוך ג"י אסור מטעם שכתב אח"ז בס"ב משום עונג שבת דמבטלו דאסור אם לא לדבר מצוה ועמ"ש אי"ה באות ג"ד מזה:

**סעיף ג**

**ואפי'** במקום עט"ז עב"י בשם הריב"ש ואף אם ידוע שוודאי יחללו שבת כמו סעיף ד' די"ב מיל הוה ד"ת ומעביר ד"א וכדומה כל קודם ג"י שרי דהחילול אח"כ במקום סכנה שרי ולדבר מצוה בע"ש נמי שרי אלא דשם בעינן פוסק עמו לשבות כרבי הא לא"ה אסור ואף אם יבטל מהמצוה בשביל זה י"ל דאסור אבל כשליכא חילול שבת כ"א הטעם דעונג שבת י"ל העוסק במצוה פטור ממצוה ולכך כשא"א לפסוק עמו שישבות ויתבטל ממצוה שרי בלא פסיקה ועמ"א אות ו' ואי"ה שם יבואר בזה יע"ש:

**סעיף ד**

**ולי"ד** להוליכה בקרון עט"ז בש"ה סי"ח בהג"ה ב' טעמים משתמש בב"ח ושיחתוך זמורה היושב בקרון אף שעכו"ם מנהיגה ובב"י שם כתב בשם תוס' דעירובין דף מ"ג א' ד"ה הלכה דלישב בקרון ועכו"ם מוליכו (בלא בהמה) אסור חוץ לתחום דשמא ישכח וירד (ויצא חוץ לתחום) ואפ"ה בספינה ליתנהו להני שלש טעמים כי הוה צידי צדדין ואין דרך היושב בספינה לחתוך זמורה להנהיגה כי רחוק ממנה וגם לא ישכח וירד כי יושב בספינה והר"ב שכתב שם בהוא מוליכה אסור הא עכו"ם מוליכה שרי בתוך התחום הא חוץ לתחום אף עכו"ם מוליכה אסור שמא ישכח וירד ואי"ה בסי' ש"ה במ"א אות יו"ד יבואר בזה. עיין בח"מ כאן:

**סעיף ה**

**חשוב** עט"ז בתמ"ד ס"ז (ט"ס תמ"ז) ושם י"ל כי הביטול יוכל לבא לידי איסור תורה שיזכה בפסח עיין בפ' הרע"ב ר"פ גם שמא יבוא לאכול משא"כ כאן ליכא כ"א דרבנן במה שמפליג קודם שבת ואח"כ הוה פ"נ ואפשר שזה בכלל תירוצו הוא: ובמ"א ו' וך' אי"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי לבאר קצת דיני הספינה הנה הטעמים שאין מפליגין המה ה'. **א'** ענג כמ"ש המחבר ס"ב. **ב'** תחומין. **ג'** טעם הרז"ה שיצטרך ישראל לעשות מלאכה משום פ"נ. **ד'** הרמב"ן דעכו"ם עושה מלאכה בשביל ישראל. **ה'** טעם שט לר"י עב"י ובש"ע השמיט טעם ר"י דקודם שבת לא אסרו משום שט וגם טעם הרמב"ן השמיט רק הזכיר ג' טעמים ענ"ג בס"ב ותחומין וחילול שבת. והנה אם ספינה של ישראל ידוע ועכו"ם עושה מלאכה ד"ת בשבת בקשירת הקלע וקושר לנמל בשבת במקום פרסום

שבאין אצל עיר שיהודים דרים שם צ"ע עסי' רמ"ג במ"א י"ג וט"ז וי"ז ואף בספינה של עכו"ם ומוליך בשבת ועושה ג"כ מלאכות ד"ת אף בקיבולת א"י טעם היתר דהישראל מקפיד שילך בשבת על זמן ידוע לבוא לירי"ד וכדומה וגם כשקנה שביתה הוי כביתו לקולא כ"ש דליהוי לחומרא אומנין בביתו של ישראל ואסור בתלוש ועסי' רמ"ג ורובא עכו"ם י"ל להיתר וצ"ע כעת בזה: ובאריסות או שיש לעכו"ם קצת סחורה שרי כה"ג וצ"ע ברמ"ג יע"ש. עמ"ש אי"ה בר"ס שאח"ז בדין צרין על עיירות:

## סימן רמט

### סעיף א

**בטור** הביאו אין צרין על עיירות יע"ש וב"י כתב מלחמת מצוה בשבת צרין נלמד מרמ"ח דמצוה שרי וא"י בשבת אסור התם וי"ל דמשום שט או שא"א לפסוק עמו וכאן מירי באין עושין מלאכה בשבת רק לצור ומ"ש ראיה מירושלמי עיין לבוש וא"ר ברמ"ח אות ח"י וי"ט וב"ח כאן דנ"מ ליהודים ההולכים לסייע יע"ש ואין להאריך ועא"ר רמ"ח באות י"ב:

**אסור** לקבוע כו' עט"ז ור"מ פרק שלשים מה"ש ה"ד ובמ"מ וכ"מ והמ"מ שכתב ולאכול ולשתות בלא קביעות סעודה אפי' סעודה שרגיל בה בחול כל היום שרי מלת אפילו"ו ה"פ דלאכול בלא קביעות סעודה היינו בלא קביעות כלל אפילו"ו הרגיל מותר אף מצוה ליכא אבל לקבוע הרגיל מצוה איכא אבל לשון המחבר קשה במ"ש אפילו"ו סעודה שרגיל קשה דהא א"א כבמ"מ ולכן מפרש הט"ז דאפי' משך לסעוד"ה דקבוע לא שרגיל כו' ופירש בדברי הר"מ פירוש אחר ולפ"ז קולא דקביעות סעודה בלא משתה מדינא שרי כל היום רק מצוה מט' שעות כו' ואף סעודה שאין רגיל בה שרי וקודם הט' שעות אף מצוה ליכא ומירושלמי שהביא המ"א אות ג' אסור לארס בע"ש משמע כל היום ואף בלא משתה גם דומיא דבשבת בשעת מדרש משמע אף סעודה בלא משתה אסור ה"ה בע"ש כן: ומ"ש פירוש הטור עב"י (והב"ח מפרש דהטור פירש בר"מ כמ"מ והקשה ארגיל נמי אסור כל היום מגיטין ובשבת בעת המדרש קודם מנחה כמ"ש הר"מ שם הלכה ו"ד יקרא וישנה עד המנחה ויתפלל מנחה ויקבע סעודה עד מ"ש יע"ש. ושם משמע כט"ז לא יקבע סעודה על היי"ן בשעה בה"מ כו' יע"ש על היי"ן ה"ה בע"ש על היי"ן) ומ"ש הט"ז דבה"מ היינו שחרית דאין קובעין מדרש אחר מנחה א"י דבסימן ר"צ ורצ"ב ונהג"ו שלא לקבוע מדרש אחר מנחה משמע מנהגא עא"ר שם ואפילו תאמר דאין קובעין היינו אחר מנחה קטנה מט' ומחצה שכ"כ הר"מ פ"ל משבת הלי"י ונכנסין לבית המדרש וקורין עד מנחה ואח"כ מתפללין מנחה והיינו מנחה קטנה עסי' רל"ג להר"מ

עיקר זמנה מט' ומחצה יע"ש וא"כ עיקר המדרש אחר חצות וב' משפחות קבעו סעודתן אחר חצות כו' ושייך אחר חצות לשבת ואיכא זלזול בע"ש כה"ג מפני כבוד השבת אבל שחרית אימא שרי אבל הב"ח מפרש דהטור השיג מ"ש הר"מ מנחה ולמענה היינו מנחה קטנה ונראה דאף קודם מנחה אסור דב' משפחות בעידן בה"מ היינו לאחר חצות מיד כו' ואמר זה בעבור שהר"מ סתם ממנחה ולמעלה משמע מנחה קטנה דעיקרה כן דאלו מנחה גדולה היה לפרש ועכ"מ שם פ"ל ה"ד ואם נוסחת הר"א ז"ל מחצות י"ל כמ"ש ואמנם נוסחא שלפנינו אינו כן וי"ל דהר"א השיג שהבין בהר"מ כמ"ש המ"מ שכל היום אסור בע"ש והשיג דב' משפחות א' קבעה בשבת בעידן בה"מ היינו אחר חצות מיד וממילא ה"ה ע"ש כה"ג הא קודם חצות שרי ויהיה ממנחה ולמעלה דהר"א קטנה והבן זה ואין להאריך:

**עוד** רגע אדבר כי בר"מ שם אסור לקבוע סעודה כו' מפני כבוד השבת ומצוה שימנע ממנחה ולמעלה שיכנס לשבת מתאוה לאכול י"ל קודם חצות באין רגיל ל"ש תאב לאכול דדי ממנחה קטנה כמו ע"פ וכמ"ש הכ"מ שם אבל שאין רגיל איכא זילזול כבוד שבת אף בשחרית וא"ש דמש"ה שינה אבל המחבר הרכיב אסור בשחרית מפני כבוד השבת שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול קשה דבשחרית ל"ש זה ואפילו תאמר סעודה שאין רגיל שייך תאב אפילו בבוקר אכתי קשה למה שינה מלשון הר"מ ז"ל בזה: והוי יודע דערבי ימים טובים נמי הדין כמו בע"ש דכבוד ועונג י"ט מחד קראי נפקי כמ"ש הר"מ ז"ל פרק ששי מהלכות י"ט הי"ו הביאותים בארוכה במ"א אות גימ"ל יע"ש ואע"ג ולקדוש ה' מכובד כבוד קאי אי"ט וענג כתיב לשבת מ"מ הנך רואה דהר"מ ז"ל בה' י"ט שם השוה עונג י"ט ג"כ לעונג שבת דבחד קרא כתיבי וא"כ לא מיבעיא שאסור לקבוע סעודה בעי"ט שאין רגיל בה ואין סעודה זמנה קבוע אסור מפני כבוד י"ט אף סעודה הרגיל בה מצוה מט' ולמעלה למנוע בעי"ט כמו ע"ש מטעם ענג שיכנס לי"ט תאוה אע"ג דאין שייך כבוד הרגיל בה. נ"ל ואי"ה בה' י"ט יבואר זה: שוב ראיתי שדין זה מפורש בתקכ"ט ס"א בהג"ה ואסור לאכול בעי"ט ממנחה ולמעלה כמו בע"ש שזהו מכלל הכבוד והוא מר"מ פ"ו מי"ט הי"ו ושם נאמר וראוי' שלא לאכול בעי"ט כו' (בא"ר שם הרגיש בזה) והיינו בסעודה שרגיל בה דבע"ש מצוה לא מדינא ה"ה י"ט ואין רגיל בה אסור מדינא בשחרית ומ"ש הר"מ ז"ל שזהו מכלל הכבוד כלומר אף את"ל עונג י"ט לא כעונג שבת מ"מ כבוד נמי הוא וכ"ש דעונג י"ט שוה לשבת ומעתה תראה שצדק האדון ז"ל במ"א אות ג' ושם ביארתיו בארוכה יע"ש:

**סעיף ב**

**אם** לא שפירש עט"ז יש לכאורה חסרון תיבת מלת ל"א בסתם ומלת אלא בסתם וכוונתו מדכתב המחבר אם לא שפירש ולא כתב אם לא שמפרש כו' משמע לכתחילה ראוי לקבל בסתם ולהתענות עד צה"כ לזה הקשה דאמאי לא יהא נכון טפי לפרש תחילה דיתענה רק עד צאתו מבית הכנסת די"א דאסור להתענות בע"ש (עמ"א אות זיי"ן) ואף להטור והמחבר דרך אנשי מעשה להתענות כדי שיכנס לשבת מתאוה אבל להתענות בתוספת שבת עד צ"ה ראוי יותר שלא להתענות ועסי' רס"ו מ"א א"ב דרשאי לאכול מיד ולא אמרי' שיאכל בלילה לתיאבון וי"א שא"צ אף כזית בלילה:

**סעיף ג**

**וי"א** עט"ז המחבר סיים בת"ח משלים אע"ג דכ"כ מתענית ימיד י"ל ת"ח קיל טפי דלא קבל במנחה והר"ב שכתב י"א בתענית יחיד אין משלים אפ"ה י"ל בת"ח אודי להמחבר דמשלים דבשבת עצמו יכול להתענות גם סכנה שמא לא יועיל לבטל החלום כי"א ישלים א"כ אין הכרע בהר"ב לת"ח ולכן ודאי מודו להמחבר להשלים ת"ח בע"ש ואי"ה בסימן רפ"ח יבואר עוד:

**ומ"ש** ביארציי"ט לא הונח לו לומר הואיל ובפעם א' חל בחול ולא נתן דעתו אם יחול בע"ש כנדר הוה דא"כ בשבת שחל עכ"פ יהא צריך התרה עי"ד רי"ד ורט"ו סא"ב יע"ש ומש"ה אין לומר ת"צ יוכיחו דלכתחילה קבלו בפירוש כשחל בשבת לא יצומו אלא ש"מ ה"ה יא"צ לא הוה כנדר דסתמא כדמפרש אם יחול יא"צ בע"ש לא יצום קצת שבת. עא"ר אות י"א צידד המיקל כט"ז לא הפסיד וא"כ כשחל תחילה בע"ש ראוי שיזה"ר שלא להשלים (ושל"ה כתב ברירה בידו וא"ר כתב יזה"ר) וכשחל אח"כ בחול צריך להשלים ויראה דהכל תלוי בדעתו אם תחילה רוצה אף בחול שלא להשלים רשאי אף שבא"ר כתב לאסור יע"ש הדורות חלושים. ועשו"ת חוט השני סימן ס"ו ואין בידי כעת ואפשר לא אמרו אלא בסתם והבן. ואם אירע פ"א בחול והתנה בפירוש כשיחול בע"ש לא ישלים פשיטא דראוי שלא להשלים לכ"ע ועא"ר בזה יע"ש ואף רש"ל מודה בזה בש"ע נ"ץ הג"ה אחר מ"ש המחבר ת"ח. ולבוש י"ל טעמיה דנפשיה הביא י"א לא הגהות רבו לחוד יע"ש:

## סימן רנ

**סעיף א**

**ישכים** עט"ז עב"י תנחומא וא"י למה שבקוה למ"ש הטור הביאו הלבוש והכינו את אשר יביאו דומיא דהבאה דהיתה בבקר דכתיב וילקטו אותו בבקר ואפשר בקר ד' שעות והיה מיד מצוה ביום ששי מיד אם אפשר ובלבד שיקרא ק"ש ותפלה בזמנה עא"ר א'

ואף דצרכיו אסור לעשות קודם שיתפלל עסי' פ"ט ס"ג צרכי שבת מצוה הוה ומותר קודם שיתפלל ואין לחסיד להתחסד להאריך בתפלה בע"ש יותר מדאי א"ר אות א':

**סעיף ב**

**ויש** עט"ז והכינו א"ת מלת את כמו לאתי"ם ולמזמרות ישעיה ב' ד' יע"ש עיין במ"כ בשרש את. ובספרי דריש לה וידעת כי שלום אהלך זו השחזת סכין ב"י יע"ש והט"ז נקיט טעם ספר חיי עולם הובא בב"י: מ"ש המחבר והוא לשון הטור כי זהו כבודו א"ש בזה מ"ש בשו"ת חו"י סימן ר"ה איך הקילו בכבודם הא גדול כ"ה כו' דזהו כבודם בעוסק במצוה וניכר שעושה כן לכבוד הש"י וכה"א ונקלותי עוד מזאת משא"כ אם אין ניכר כמו זקן ואין לפי כבודו באבידה וכדומה יע"ש ברכות י"ט ב' וך' א' ועמ"א ב' וא"ה שם יבואר: בכל ע"ש יהרהר בתשובה ויש לפנות קורי עכביש בכל ע"ש א"ר אות ו' יש למעט לימודו קצת בע"ש כדי שיכין צרכי שבת לבוש והוא ממ"ש רמ"א בסימן רצ"א ס"ב בהג"ה ועמ"ש אי"ה שם באות ו' במ"א. עא"ר אות ה':

## סימן רנא

**סעיף א**

**י"א** מנחה גדולה עט"ז במקום שנהגו דף נו"ן ב' מאי איריא ע"פ כו' כפירש"י וכמ"ש הב"ח דמדתנן עד חצות לא שמעינן לאחר חצות אסור ליתני סתמא מקום שנהגו לעשות בע"פ עושין וידעינן דעד חצות דלאחר חצות בע"ט וע"ש נמי אסור ומדלא תנן בשום מקום במשנה דין זה ש"מ דפשוט הוא יע"ש בב"ח ומשני כו' ולפי הטור הוא כפשוטו דאשמעי' עד חצות הא לאחר חצות מיד אסור בע"פ הא בע"ש וי"ט משש ומחצה אסור ולגי' הב"י ברש"י ט' שעות התרצן משני דלא כסברת המקשן אלא התם ממנחה ולמעלה היינו קטנה מט' ולמעלה אסור הא סמוך קודם לכן כפירש"י היינו קודם ט' שרי (ומש"ה פירש"י כן דל"ת סמוך ח"ש) וז"א לגירסא זו דגם בע"ש וי"ט סמוך ח"ש אסור דאין חילוק בין ע"פ לע"ש לענין סמוך דכל שאסרו בזמן מנחה יהיה קטנה או גדולה סמוך לה ח"ש הוה כזמנה ממש לכן פירש"י סמוך קודם לכן היינו מו' עד ט' והוכחת רש"י דאלו מנחה גדולה קאמר היה לומר בברייתא ג"כ ע"ש וי"ט מחצות אסור (כלומר ודאי סמוך חצי שעה כזמנה דמי בכל מקום והיה להו לחז"ל לומר שאין רואה סימן ברכה מחצות בע"ש) ש"מ דאה"נ אלא הפרש רב ביניהם זה משש מיד בע"פ וזה בע"ש מט' מיד כסתם מנחה היינו קטנה דזהו עיקר שיעורא (עסי' רל"ג) אבל לא רצה לומר כרא"ם דא"כ לא הול"ל הכא מחצות אלא הכא סמוך למנחה נמי דכפירש"י יותר הלשון דחוק דסמוך למנחה מאן דכר שמיה הי"ל התם ממנחה ולמעלה דהיינו מט' הכא מחצות מש"ה

פירש הב"י כאן אבל הרא"ם ז"ל גורס ברש"י מט' ומחצה סמוך למנחה דהיינו מתחלת תשע (וכ"ה הגי' ברש"י אצל הרי"ף יע"ש) וא"ש אלו התם סמוך למנחה מט' ולמעלה ג"כ שרי ואלו כאן אף מחצות אסור והוכחת רש"י דאי תרוייהו מנחה גדולה לא הול"ל הכא חצות אלא הכא סמוך נמי כו' יע"ש בב"י והט"ז לא הונח לו אף גי' רא"ם דלמה מזכיר סמוך לישנא יתירא דאין שייך לתירוץ כ"א התם ממנחה קטנה והכא חצות והנה דרך הט"ז י"ל עפ"י מ"ש הר"ן ז"ל דמאי איריא כפשוטו דע"ש נמי במנהגא תליא מילתא כל היום קודם חצות דלאחר חצות בע"ש אסור הוה למכלליה עם ע"פ וה"ה לרש"י ה"מ למיתני בכלל מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עד חצות וע"ש וי"ט עד מ"ק עושין ומקום שנהגו שלא לעשות אין עושין וז"ש רש"י ולמה ליה למיתני חצות לאשמועינן הך דווק"א מלת דווק"א כפשטיה היה למכלליה מ"ש וי"ט עד מ"ק כו' ומשני דל"ד דזה סמוך כלומר מחצות מיד איסורא וע"ש ח"ש מט' עד חצי עשירית שרי מדינא רק מנהגא ואי הוה תנן עד מ"ק ה"א סמוך ח"ש נמי אסור (אבל הב"ח הבין מלת דווק"א כאילו אמר הך דווק"א יע"ש) אבל שיטת הטור א"ש טובא כפי' הר"ן ז"ל דתרווייהו עד מ"ג א"כ שוה ע"ש ממש לע"פ קודם חצות במנהגא תליא מילתא ומיהו לאידך תירוצא סימן ברכה אין רואה שמותי לא משמתינן לא שייך מנהגא קודם חצות בע"ש וע"י"ט דלאחר חצות לא חמיר איסורא דאין משמתין ליה קודם חצות מנהגא והוה מנהג בטעות ואין צריך התרה ועיין ר"ן. ושם משמע כמ"ש דבע"ש איסורא איכא ממנחה ולמעלה רק דלא משמתינן אבל הט"ז כתב דאיסורא נמי ליכא כ"א דאין רואה סימן ברכה. והנה בש"ע סתם י"א מנחה גדולה י"א מ"ק ולא פירש אי סמוך שרי וי"ל לתי' הב' התם לא משמתין י"ל דלפ"ז סמוך אסור דכל סמוך כזמנה דמי כו' ובהכרח לפסוק כתי' הב' דלתי' אי י"ל מנהגא בע"ש ולא מצינו כן בשום פוסק שיאמר בע"ש קודם חצות מנהגא ש"מ כתי' הב' וזה נראה דעת המרדכי שכתב בע"ש מ"ג חצי היום עא"ר אות בג"ד ולמ"ש א"ש ומשמע דגוערין בו ומבטלין אותו בע"כ יע"ש דאין רואה סימן ברכה איסורא נמי איכא ויש אין רואה סימן ברכה לאו איסורא וכאן איסורא איכא דאל"כ הילי"ל התם אין רואה והכא איסורא איכא. ועמ"א ושם יבואר אי"ה: עיין אות ב' אי"ה:

**סעיף ב**

**וה"ה** בגדי חבירו עט"ז בסימן תקמ"ב (ט"ס תקס"ב) ועט"ז שם אות ב' דאם אין לו מה יאכל מותר ליקח שכר הרבה ומשמע הא כל שיש לו לחם ומים אסור ועמ"א שם וי"ל בשבת דמוזהר על עונג שבת אפילו יש לו מים ולחם כל שאין לו לענגו בבשר ודגים שרי ומזה נתפשט המנהג לעשות מלאכה בע"ש החייטים עד סמוך לשקיעת החמה אע"ג

דמשמע דאיסור יש וגוערין בו ומפרישין אותו בע"כ כמ"ש באות א' וכ"מ בהר"ב בהג"ה אבל אסור לכתוב לחבירו בשכר משמע איסורא איכא אלא דאם הוא עני ולא הכין כל צרכי שבת משקין ומבושלים טובים כפי הראוי לו שרי אבל הכין ודאי אסור וגוערין ומפרישין בע"כ ממ"ק ואילך דאיסורא דרבנן להקל וכפי הכלל י"א וי"א הלכה כי"א בתרא עיין בכללי או"ה. ועמ"א אות ה' בזה ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן רנב

### סעיף א

**והמגיס** עט"ז בשי"ח אות כ"ב וכ"ג צמר או דצריך בישול רב (וזה נראה דעת המחבר כאן ובמ"א אי"ה באות ב' יבואר) או צובע. ועיין רא"ש פ"ק דשבת י"ח ב' הביא פירש רש"י מגיס מבשל ובפי כירה ד"מ ע"ב הביא בסימן י"א שם פירושים מגיס מבשל אף ע"ג דאין בישול אחר בישול סמנין לצבוע בהן צריך בישול לעולם א"נ צובע שמגיס מכניס הסמנין בצמר וז"ש הט"ז בשי"ח אות כ"ב שצמ"ר צריך הרבה בישול ל"ד סמנין צריך הרבה בישול ויש בהם בישול אחר בישול תמיד ונ"מ המגיס ביורה סמנים שאין בהם צמר כו' ויבואר אי"ה בשי"ח וכאן במ"א ב': אמר מר והנמהר ראיתי לכתוב כאן קצת דברים פרטיים בענין זה. רש"י שבת ח"י ב' ד"ה מגיס והמבשל הוה בישול פירוש הרא"ש שם דחייב משום בישול אבל הב"ח דקדק מלת ובמבש"ל לומר בתבשיל הוה בישול וכאן משום צובע וכמ"ש התוס' ד"ה דילמא וכן פירש מהרש"ל עכ"ל. הנה מלת ובמבש"ל י"ל כ"ז שיס"ב וכ"ר אבל כ"ש או אין יס"ב אף מגיס אין פועל בו בישול וכרא"ש. ולב"ח משמע כל דליכא מבשל ליכא צובע אבל לקמן אבאר אי"ה די"ל אף כ"ש וכדומה מגיס נכנס הסמנים בצמר וכדכתיבנא. ע"ד בסימן ס"ט בש"ך או' ל"ח ול"ז דחומץ וציר י"ל מבשל בכ"ש וא"כ אותם המטמינים בשר ובצלים וחומץ חריף ומערין לכ"ש אסור להגיס כ"ז שיס"ב אם אין מבושל כל צרכו אבל כ"צ שרי כמ"ש בסימן שי"ח סי"ח ובאין יס"ב ראוי להקל שם וכאן. ולהר"ב בשי"ח ה"ה בכ"צ בכ"ש כה"ג:

**והנה** הר"מ ז"ל פרק שלישי הי"א מה"ש אסו"ר להכניס מגריפה לקדירה והיא על האש מפני שמגיס בה וזה מצרכי בישול ונמצא כמבשל בשבת ופ"ט שס ה"ד מגיס מבשל ופכ"א הי"ג מותר לגמור שחיקת הריפות אחר שמורידין הקדירה מעל האש ועיין מ"מ וכ"מ ולח"מ פ"ג ולאחר התבוננות היטב בדבריהם הוא דהלח"מ הבין במ"מ דתחיבת המגריפה לאו מגיס הוא אלא דגזור אטו יגיס ויהפוך בה הלכך במבושל כ"צ דליתן על האש איכא איסור דרבנן (יבואר אי"ה בסמוך) תחיבת המגריפה מותר הא הגסה ממש אסור מדרבנן ובלא כ"צ חייב חטאת ומגיס נמי הילכך תחיבת המגריפה אסור שמא

מגיס וכתב רבינו דין זה כאן ולא בפרק תשיעי ששם מקומו משום דלמדה מהך דצמר ליורה דילמא יגיס כמ"ש המ"מ והיינו אע"ג דהתם דילמא מגיס והוה צובע מ"מ דמי ליה לגז"ר כמו התם דילמא מגיס ה"נ דרך להפך המגריפה הילכך הוצאה ותחיבה נמי אסור וכ"ז על הא"ש הא עקורה אף כ"ר ויס"ב אין הגסה פועלת בישול הילכך מותר מגריפה ושמש"ה כתבו התוספות שם שבת י"ח ב' ד"ה דילמא משום צובע לא בישול ברייתא ביצה ל"ד אלא בעקורה אין הגסה פועלת בישול אף בכ"ר. וא"ש ההיא דפכ"א הריפות אחר שמורידין מאש מהפכין בה אע"ג הגסה ממ"ש אסור מדרבנן עכ"פ להר"מ ז"ל בכ"צ כמ"ש המ"מ בעקורה אין פועלת כלל ובעודה על הא"ש אה"נ מדרבנן אסור. אבל הכ"מ שם פ"ג הבין דלכ"ע בעקורה וכ"ר יס"ב הגסה בבישול דמ"ש על האש כו' התוספות שכתבו צובע לא בישול דקשיא להו מה פריך דסתמא סמנים כבר מבושלים כי כן דרך הצובעים ואח"כ נותנים צמר ליורה ומתירין ב"ה אע"ג שעדיין לא קלט העין דא"כ מגיס אין בישול אחר בישול (בצמר ל"ש בישול רק בסמנים) (עמש"ל בט"ז שי"ח אות כ"ב) לכן כתבנו צובע וכתי' הב' של הרא"ש פ' כירה דף מ"ם ב' סי' י"א: וכתב רבינו ר"ן דלמדה ג"כ והלא מגיס מבשל וז"ש הרמ"ך הביאו הכ"מ שם יע"ש. אלא דיקשה ההיא דפכ"א הי"ג דאסור בעל האש לגמור שחיקת הריפות למגיס במבושל כ"צ עכ"פ מדרבנן אסור ולמה התיר אחר שמורידין כו' והן אמת פ"ט ה"ג המבשל על האור מבושל כ"צ פטור משמע אבל אסור והחילוק יש שי"ל בין נצטנן או לאו מבוארים ומ"מ לכ"מ דכתב בפשיטות כן קשה ואי"ה בסימן רנ"ג במ"א אות כ"ב ול"ב ובשי"ח ס"ד וסט"ו יבואר הדין להמחבר בזה:

**עוד** רגע אדבר בהגהות פ"ג אות ו' דחלק אסה"ת במבושלת כ"צ מפרשים דהר"ח בכ"צ מירי ותחיבת מגריפה מגיס ממש הוא ואסור על האש כ"צ או מ"ה אף ע"ג דאין בישול אחר בישול הגסה פועלת יותר או מדרבנן עכ"פ ויתיישב כמבש"ל בכף הדמיון ועמ"א שי"ח מ"ב ולדינא יבואר שם אי"ה בזה:

**ועדיין** פש גבן לברורי כי שלש טעמים יש ביורה עקורה מגיס אחד בישול כפירש"י וכרא"ש פרק כירה מ"ם ב' סי"א בב"ח סימן (הוא שי"ח) דסמנים לעולם צריכין בישול ולפ"ז דוקא בכ"ר ויס"ב השני תי' הב' ברא"ש צובע כשמגיס נכנסו הסמנים בצמר ויש לכ"א לכאורה קולא וחומרא לתי' הא' קולא בכ"ש או אין יס"ב חומרא אף קלט העי"ן אסור כי הסמנים צריכין לעולם בישול ולתירוץ הב' קולא בקלט העי"ן מבע"י ל"ש צובע תו וחומרא אף בכ"ש י"ל מגיס צובע. ואמנם טעם השלישי למדתי מר"ן ז"ל לשבת שכן דרך הצובעים להגיס שלא יחרוך וכ"מ בירושלמי ומשמע מטעם צביעה הוא כי היא

מלאכת הצביעה שלא יחרוך הצמר הילכך אף שקלט העי"ן אסור אבל בכ"ש י"ל ל"ש שמחריך ושרי אפשר אף בלא קלט העי"ן באופן שיש לכ"א מהפירושים קולא וחומרא ויבואר אי"ה במ"א אות ב':

**ומנא** הא מילתא דאמרי רבנן אף כ"ר שהעבירו מעל האש הגסה פועלת בה מתורתו של הר"ן ומההיא דילמא מגיס בה אף בעקורה (דכ"ר מבשל יליף ממשנה אלפס וקדירה שהעבירן מרותחין בשבת כו') ולתירוץ צובע לא מוכח מידי ולזה י"ל דסברא היא בלא ילפותא דכ"ר מבשל אף הוסר ומגיס כבישול מה לי הוסר. אמנם בר"ן קשה דכתב ומכאן למידין ואח"כ כתב מטעם מלאכת הצביעה א"כ אין ראיה ומירושלמי צ"ע וכבר עמד הגאון המפרש בירושלמי עלה דהך שלמד הירושלמי יע"ש גם דברי הירושלמי גופא צ"ע לי ומה אעשה שעוונותי גרמו שלא זכיתי להבין כל זה ואי"ה במ"א ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**ובלבד** עט"ז ועסי' רמ"ו בט"ז אות ג' ומ"א ו' מ"ש שם בזה לכאורה סותר לכאן ועמ"ש אי"ה עוד באות ג' כאן:

**סעיף ג**

**אם** עט"ז הראיה משבת פשט העני לפנים ונטל מתוך ידו של בע"ה דבע"ה פטור ומותר בעני עכו"ם ויחד לו מקום דשרי והט"ז כתב לפ"ד הר"מ יש לאסור משמע לטעם המחבר ברמ"ו ס"ב שרי ועסי' שכ"ה ס"א מדין זה ומ"א שם אות ד' ומ"א כאן אות ה' ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ד**

כל עט"ז בספק אע"ג שאין אומדנא כלל ולתלות היינו ספק שרי ועמ"א אות י"ג ואע"ג די"א בס"ס לא מהני בדשיל"מ הכא קיל טפי ועי"ד ק"י ובמ"א אי"ה אבאר עוד:

**סעיף ה**

**וכל** זה עט"ז עמ"א אות ט"ו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**והשמן** עט"ז ובב"ח האריך ג"כ בזה יע"ש ובחדושינו הארכנו ועיין לקמן ש"ך ס"ב דאם יש יין בגיגית אף לא נתרסקו מבע"י מתבטל וכאן מירי באין שם יין הילכך כל שנתרסקו מבע"י ויין יוצא בשבת שרי הא לא נתרסקו אסור. עמ"א י"ט מ"ש בזה:

**סעיף ז**

**ולא** עט"ז שבת י"ח א' ובתוס' שם ד"ה והשתא ובמקום פסידא סומכין על מאן דמתיר עמ"א אות כ"א:

**והעמדת** זיג"ר בשבת משמע כאן וד"מ דאסור בשבת ואפ"ה שרי להשמיע דיודעים דמאתמול העמידו וברחיים אסור שיאמרו היום נתנו החיטים ברחיים ועסי' של"ח ס"ג

והרב כ"כ אף למאן דמחמיר ברחיים. ובטלטול מותר וכן אותן זכוכית שמניח בתוכו מול וקורין שעה מותר להפכו בשבת להוריק זה מזה דלאו מידי עביד ומוקצה לא הוה דיחדו לכך הוה כלי. לצורך גופו ומקומו עסי' ש"ח בזה ואם מותר לומר לעכו"ם להעמיד בשבת צ"ע דאפשר יש בו מלאכה ד"ת ושבות דשבות התירו במקום מצוה לידע זמן ק"ש ותפילה אבל ד"ת לא. ואם תיקן עכו"ם אותו בשבת בשביל ישראל אע"ג דלית ביה ממש בשמיעת קול: ועשו"ת פנים מאירות בזה ואי"ה בשל"ח אבאר בזה וכאן אין להאריך ובש"ח סי"א אי"ה יבואר ופ"מ קכ"ג בזה ושל"ח:

### סעיף ח

**במחטו** בידו עט"ז הר"מ ז"ל פי"ט הכ"ו מה"ש ועב"ח שהר"מ דקדק בלשונו אפ"ה לא שינה לשון המשנה חיי"ט דכ"ל אדם נמי והמחבר שינה וכתב כל אדם בידו חייב חטאת וסמך אסי' ש"א עמ"א אות כ"ג. ומ"ש תפילין בראשו לא הוה גל"ג כ"כ הב"ח דודאי קרוב שאדם צריך לפנות ויסירן ודאי מראשו ולא יצא עם חשיכה שמא ישכח ואתי לאיתויי ד"א ברה"ר כי גם זה גזירה קרובה או יכנס עם תפילין בבגדו לבית הכסא וחייב חטאת וא"ש דברי הט"ז במ"ש דהוה גל"ג כו' אלא דסיים לאיתויי ד"א:

**בלבוש** הביא כאן ב' דיעות ובסי' ש"ן רק כרבא דלא גזרינן גל"ג. ועא"ר י"ט אלבוש קאי יע"ש:

## סימן רנג

### סעיף א

**שלא** עט"ז. הנה ב' דיעות שהביא המחבר הם דעת הרי"ף והרמב"ם בפ"ג מה"ש דמתני' לשהות נמי אין שרי אלא עפ"י תנאים המבוארים שם ולשהות להחזיר בשבת א' הוא ומיהו לסמוך לשהות מותר וחזרה אסור כמ"ש המ"א באות ה"ו דבעיא שם בלשהות הוה. ודעת רש"י ור"י בעל התוספות דמתני' להחזיר תנן וכן בעיא דלסמוך להחזיר הא לשהות משהין בכל גווני ואף כמאב"ד ומצטמק ויפה לו כמבואר בתוס' דפ' כירה ואין איסור אלא שלא הגי' כמאב"ד (ובש"ע דהביא המחבר וי"א כמאב"ד או מצטמק ויפה לו לכאורה כבעל המאור דכמאב"ד ומצטמק וי"ל אסור ואין מותר אלא כמאב"ד ומור"ל או כ"צ ומוי"ל אלא דקשה איך כתב אח"כ ואין אסור אלא בלא הגיע למאב"ד הא הוזכרה גרופה וקטומה כמאב"ד ומוי"ל ובאר הגולה אות יו"ד ציין רש"י ור"י וצ"ע קצת ונוהגין כסברא אחרונה אף כמאב"ד ומוי"ל שרי) ובפ"ק דף י"ח ב' קדרא חייתא שרי בשיל שפיר דמי בשיל ולא בשיל אסור לרי"ף ורמב"ם בשיל כ"צ מיירי ומור"ל בשיל ולא

בשיל כמב"ד אסור קידרא חייתא מפרש הב"ח פחות ממאב"ד שרי לדיעה זו דהוה כחי והי"ה חי לגמרי שרי דלמחר יתבשל בלא חיתוי ולפי"ז לי"א לרש"י ור"י דבשיל היינו כמאב"ד ובשיל ולא בשיל פחות ממאב"ד אסור דוקא חי לגמרי שרי א"כ מחלוקת זה לא נזכר בטור בין ר"י"ף ורש"י אלא ש"מ דאף לר"י"ף ור"מ ליכא קולא וחי אין שרי אלא לא נתבשל כלל וכמ"ש המ"א אות א'. ועסי' שי"ח לדידן קי"ל כמאב"ד יש בו בישול אחר בישול אף בעודנו רותח ובישול כל צרכו אף מצטמק ויפה לית ביה בישול אחר בישול (ול"ד לסמנים לצבוע דכתב הרא"ש פרק כירה דלעולם צריכין בישול עט"ז שי"ח אות כ"ב ועיין רא"ש פרק כירה דף מ"ם סימן י"א) ומ"מ שמא יחתה שייך ביה ומבעיר הגחלים ועיין סעיף ב' ואי"ה שם יבואר לענין חזרה בשבת. והא דכמאב"ד לדיעה ב' שרי דשוב לא יחתה:

**סעיף ב**

**חתיכה** חיה עט"ז וכ"כ המ"א אות ד':

**סעיף ג**

**דעי"כ** עט"ז מדכתבו התוס' חיה מותר על גבי כירה ולא כתבו אפי' ע"ג כירה ש"מ דמפרשי להא קידרא חייתא ובשיל ולא בשיל בין כירה ותנור ואף בכירה שרי חייתא ועוד דאף דכתבו בדף ל"ח א' די"ל חייתא בתנור שרי וכירה אסור אכתי י"ל כמאב"ד הוא להיפוך בכירה שרי כפשטא דברייתא דחנניא אומר כל שיש כמאב"ד מותר לשהותו ע"ג כירה שאין גרוף וקטום הא תנור לא (לא רבותא) והמחבר בי"א השמיט תנור שהרי הר"ב אומר כן ואפילי"ו תנור די"ל כמאב"ד בכירה שרי באין גרוף דלמא יחתה דיצלה ויגמור לזמן מה בלא חתוי משא"כ בתנור חומו רב יחתה ולגמור מיד וא"כ אין ראיה מכירה לתנור ולא הוה להו למסתם אע"ג דחייתא שרי בתנור התם שאני דלמחר כו' ש"מ ועיין ר"ם ולמ"ש א"ש:

**סעיף ד**

**מותר** עט"ז ועמ"א אות וי"ו ובלבוש ואפילי"ו ב' כירות המתאימות כו' ובא"י וי"ו הוסיף לומר דע"כ הכין הוא באמת דמותר לסמוך א"כ למה צייר מתאימות (לימא משהין ע"ג כירה גרופה ואין משהין על כירה שאין גרופה בשלמא אי אסור לסמוך קמ"ל מדליא שרי אלא ש"מ דמתאימות חמיר טפי באפשר דיש הבלא מאינה גרופה וגם הבל דגרופה) וכן בתו"ש ומ"מ הקשו כעין זה: ובחידושינו כתבנו מזה די"ל ב' כירות חמור יותר וגם דוקא משהין על גב"ה הא תוכה לא (ולשון עליה סובל תוכה נמי אבל על גב"ה משמע תוכה לא כמ"ש ר"ח ארי"ח בגי' יע"ש) אלא דזה אי למ"ד גרף במקצת מהני א"כ ב' כירות ואי' גרופה לא גרע ממקצתה מקום הקדירה גרופה אבל להמחבר דפסק שיגרוף כ"ל

הגחלים לא מקצתה א"כ מאי קאמר אא"ב לשהות תנן מתני' ר' יהודה ואמאי לא ר"מ וב' כירות חמור מכירה א' ש"מ דאין כאן חומרא כלל ומתני' ר"י הוא ונקיט ב' כירות לציור ולסימנא בעלמא א"כ שפיר הקשה הט"ז לאיזה צורך כתב רמ"א זה ומינה דב' כירות אף תוכה שרי ושם הארכנו:

**סעיף ה**

**ותנור** עט"ז ועמ"א אות זי"ין: ובתנור אם נתבשל כ"צ ומור"ל מותר בתנור אפילו אין גרוף וקטום דכל שבכירה א"צ גרופה וקטומה ה"ה בתנור וכ"כ הלבוש יע"ש ואף שאין גרוף וקטום וכ"ש קידרא חייתא בתנור שרי עט"ז אות ג' ול"מ לדידן בכופח:

**סעיף ו**

**וכופח** עט"ז בלבוש הביא ב' דיעות וש"ע סתם כר"מ ומ"ש הט"ז דע"כ חמיר בקש דאל"כ למה זכר החומרא הקשה בא"ר אות זי"ין דודאי יש חומרא בגפת ועצים דכירה מהני גרופה וכופח לא גם בח"מ הקשה כן וגם לסמוך יע"ש ובחדושינו שם דף ל"ח ע"ב הארכנו בפי' הגמרא וכאן אין להאריך ואפשר דהיל"ל כופח זוטר הבלי' מתנור ותו לא ומדכפל ואמר ונפיש מכירה ש"מ דקש וגבבא גופיה נמי יש חומרא דבעי בכופח גרוף וקטום ועדיין צ"ע יע"ש:

**סעיף ז**

**ואם** עט"ז שבת ל"ח א' שכח מהו ופשיט לאיסורא ל"ש ולמ"ד ל"ש להיתרא סלקא בקושיא הילכך הלכה ל"ש לאיסורא והדר בעי עבר ושהה מהו ופי' הרא"ש ז"ל דלבני הבית אי אסור יע"ש ולא איפשיטא ונקטינן לחומרא (עמ"א אות י"א) ולפ"ז אין לחלק בין שכח לעבר ושהה אבל הרי"ף ור"מ גורסין עבר ושכח והיינו במצטמק וי"ל ולא איפשיטא ולקולא בשכח הא עבר ושהה אף מור"ל אסור מדלא איבעיא לן אלא עבר ושכ"ח עב"י:

**סעיף ח**

**ואם** עט"ז דבמצטמק ורע לו אף בהחזירה ישראל מותר ובלא בישל כ"צ אסור דנתבשל בשבת ונצטנן בלח ג"כ אסור עיין ס"ה בהג"ה יע"ש ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ט**

**ואם** עט"ז אפיל"ו בשוגג חזרה אסור עמ"א אות י"ד דאי מזיד כ"ש מעבר ושהה ומ"ש הרב במור"ל מותר אף בהחזיר ישראל מזיד בשבת דהא לא נהנה מן האיסור ואי"ה באות יו"ד אבאר בזה באורך:

**סעיף י**

**ודוקא** עט"ז ראוי להקדים בכאן הקדמה קצרה וזה תוארה:

**דע** דהמחבר בס"א וס"ב בכאן הולך ע"ד הרי"ף והר"מ ז"ל ולדבריהם יש הפרש בין שהייה לחזרה בשבת הוא זה דשהייה בחי שלא נתבשל כלל או אבר חי שרי וכן מצטמק וי"ל שרי בכירה בגפת ועצים ולא גרוף וקטום וקש וגבבא מותר בלא גו"ק ולסמוך נמי שרי בגפת ועצים אבל חזרה בחי ואבר חי נתבשל בשבת ואסור כבשי"ח ואף כ"צ ומור"ל אסור להחזיר וכ"כ הר"מ ז"ל פ' שלישי ה"י הביא המ"א אות ה' וכ"מ בהג"ה בס"א דמור"ל דיעבד מותר בהחזיר באיסור דלא נהנה מן האיסור הא לכתחילה אסור. ואם נצטנן והחזיר והוחם מור"ל אסור דיעבד שהרי נתבשל בשבת עט"ז אות י"ג ול"מ אם לא היה ראוי לאכול צונן דפשיטא דנהנה הוא מאיסור אלא אפי' היה ראוי לאכול צונן כך אפ"ה אסור דיעבד דמ"מ נתבשל בשבת ועסי' שי"ח ס"א ועי"ד ואי"ה שם יבואר. ומיהו שם ס"ד י"א מור"ל אף נצטנן אין בו בישול אחר בישול ועט"ז שם אות ד' א"כ דיעבד יש להתיר באפשר ועמ"א שם כ"ז ומ"מ לכתחילה אסור להחזיר

בשבת מור"ל וגם לסמוך לכירה שאין גרופה אסור לדיעה א' בס"א בשבת עמ"א אות ה' וגם בגרופה תוכה אסור בשבת ושהייה אף תוכה שרי ומ"ש המחבר תנור אסור דהוה ככירה בגפת ובעצים באין גרופה ואע"ג בס"א כ"כ דאפילו לשהייה אסור מ"מ לסמוך ומור"ל שרי שם בתנור וחזרה אסור להרב דפסק בס"א כי"א יצא כאן קולא בחזרה לסמוך מותר כמ"ש המ"א אות ה' והרב דשתיק לא דאודי ליה ועוד שאין מפורש בהמחבר וסמך אמ"ש סוף סעיף ה' בהג"ה בתנורים שלנו ככירה וסמיכה מותר והיינו אף בשבת:

**ולענין** אם עבר ועשה איסור דרבנן או ד"ת בשבת בהמתנה למ"ש כדי שיעשו צריך ביאור כי הנה בשי"ח ס"א בלבוש שם דלא בעינן כדי שיעשו אלא באיסור דרבנן הא באיסור תורה לא ומשמע אף בעשייה ממש וא"כ החזיר בשבת תבשיל שבישל כ"צ ומצטמק וי"ל בכירה שאין גרופה והיה חם קצת ונרתח הרבה או בדבר יבש דנצטנן נמי אין בישול אחר בישול צריך להמתין במ"ש כדי שיעשו או רוטב לח ורותח ומצטמק וי"ל כו' אבל בר"ן משמע דוקא ע"י עכו"ם או ע"י ישראל ולא עביד מעשה רק ממילא כמו עבר ושהה אז צריך כ"ש כמ"ש הר"ב בס"א בהג"ה שנייה יע"ש וכמ"ש המחבר ברנ"ד ס"ח בתורמסין הא עביד מעשה בידים אף באיסור דרבנן ע"י ישראל לא בעינן כ"ש ועא"ר שי"ח אות ד' גם מ"ש הר"ב בס"א בהג"ה שנייה מור"ל מותר אף בחזרה והטמנה הדין כן כל שלא נהנה מן האיסור ואע"ג דאי לא החזיר היה קר מ"מ הואיל ועומד בחמימותו לא מיקרי נהנה ולפ"ז אם נצטנן והחזיר ונתחמם אף ביבש שאין שייך בישול מ"מ נהנה הוא ומה בכך שמור"ל מ"מ נהנה הוא ואסור לאכול אם לא שיצטנן

כבראשונה אז לא נהנה מן האיסור ומבשל לית כאן משא"כ בלח שנצטנן ונתחמם אף אם נצטנן אח"כ אסור דמ"מ נתבשל בשבת ואי"ה בשי"ח יבואר עוד:
ועמ"ש אי"ה באות י"ג ושו"ת רמ"א אי"ה בסוף הסימן:

**סעיף יא**
**רק** עט"ז רש"י בשבת ל"ח ב' יע"ש ועמ"א אות כ"ד: ומ"ש וכל ז"ה וסיים קרקע היינו עודן בידו או מניחם למיחם ודעתו להחזירה דווקא כשנטלו מערב שבת ומחזיר בשבת הא לסמוך באין גרופה ולדיעה שנייה תוכה או אין גרופה בחזרה אסור ודאי אף שנטלו בשבת דכה"ג ל"ש חילוק זה והוא פשוט בזה:

**סעיף יב**
**וטוב** להחמיר עט"ז והמנהג להקל כמ"ש הר"ב בזה ובסעיף ה' בהג"ה יבואר עוד בזה אי"ה:

**סעיף יג**
**אם** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ט מדין בישול נגעו ביה וכ"כ הלבוש משום מבשל ויש לי הרהורי דברים בכאן והנני פורטם בעזה"י:
**ראשונה** צריך לברר איזו הוא בישול ד"ת ואיזו מדרבנן עסי' שי"ח בט"ז אות ג"ד י"א כמאב"ד רק מדרבנן וי"א לח נצטנן רק מדרבנן וא"כ נהפוך הוא אי בישול בשבת פחות ממאב"ד א"צ כדי שיעשו ואם כמאב"ד כדי שיעשו להלבוש בשי"ח ס"א הביאותיו לעיל באות יו"ד ומאחר דכ"ש דרבנן הוא יש להקל גם י"א כל דעביד ישראל מעשה בידים אף דרבנן א"צ כ"ש ולא בעי כ"ש אלא עכו"ם או שהה כבס"א בהג"ה שנייה הואיל וממילא. ומהו נצטנן בלח הנה במ"א מ"ט ושי"ח אות י"ב יע"ש ומשמע נמי לח שהורק בכלי שני אף יס"ב תו יש בו משום בישול וכל זה מדינא אבל המנהג להקל אם לא נצטנן לגמרי כמ"ש בשי"ח סט"ו בהג"ה וכאן ס"ה בהג"ה: ומהו דבר לח הנה הב"י הביא בשם רבינו ירוחם בח"ג בשם ה"ר יונה כל שרובו רוטב וצונן ומצטמק וי"ל הוה מבשל גמור משמע כשמיעוט רוטב אין זה מבשל ועא"ר שי"ח אות י"א הביא זה בשם מ"כ והניח בצ"ע ובאמת הם דברי ה"ר יונה ולכאורה מראין הדברים כמ"ש הט"ז בשי"ח ד' דאף נצטנן בל"ח הוה מ"ה (וכמ"ש ה"ר יונה מבש"ל גמו"ר) מ"מ מלאכת מחשבת אסרה תורה וכל שנצטנן בלח ומרתיחו להצטמק וי"ל הוה בישול ד"ת ובמור"ל אין דעתי להצטמק יע"ש והיינו דעיקר הבישול הוא שמצטמק ולפ"ז שפיר הולכין בתר רובו דרובו רוטב מוי"ל הוא ומתכוין לצימוק והוי בישול ואם רובו יבש דעתו לצימוק כי מור"ל הוא ליבש. ועסי' שי"ח בא"ר אות יו"ד בשם המ"ך דא"א בקיאין איזה מור"ל ועיין גמרא שבת ל"ח א' ובמ"כ לפת ותמרי ודייסא ומים חמין מור"ל והנה לפת שננו

מייארין וריבין עינינו רואות שמויי"ל הוא ועיין ל"ז ב' לפד"א בדלי"ת וכצי"ל בראי"ש שם א"כ אם יש בהן מים אסור ועמי"א לקמן אות ל"ט ושם אפרש בעזהי"י כי נראה אם יש רוטב ובשר יחד לרוטב מויי"ל ולבשר מורי"ל כל שנצטנן ונאסר הרוטב כשחממו בשבת אף הבשר נאסר דבלע מאיסור ולא מיבעיא רוטב מים דהוי אינו מינו אף באיסור דרבנן צריך ששים כמבואר בי"ד וכחל הקילו שיהא מן המנין ואפי' צלי קדר ואין תימר דמיחל ובשר חד מינא בטעמא מ"מ אף באיסור דרבנן בלח ומינו צריך ששים וע"כ לא צידד הש"ך בק"ט ט' אלא יבש וכמ"ש בפריי שם אין מקומו פה. ואי"ה במ"א ל"ט אבאר זה:

**ואמנם** הדבר הקשה עלי הוא מ"ש המ"א לקמן אות ל"ו דנצטנן אף ביבש אסור דלא התירו אלא חזר"ה בשבת (באופנים המבוארים כאן דמותר) לא להניח לכירה לכתחלה בשבת וזה סותר לכאן וראיתי לתו"ש אות מ"ו הרגיש בזה יע"ש. והנה לי העני נראה שהפרש יש בין נצטנן לנצטנן לגמרי כי מחמת בישול כל שאין יס"ב או כלי שני יש בו בישול כמ"ש המ"א בשי"ח אות י"ב ומנהגי"א הוא דמקילין כשלא נצטנן לגמרי כמ"ש הר"ב בשי"ח סט"ו לא מדינא כי כמה פוסקים אוסרים כל שאין יס"ב בל"ח ואמנם ביבש ונצטנן כל שהם קצת אפילו אין יס"ב שרי דלית ביה משום בישול הא נצטנן לגמרי" אסור דחזר"ה תנן לא לכתחילה וכל זה עליה אבל לסמוך אף נצטנן לגמרי כל שאין בו בישול מותר כמ"ש בשי"ח סט"ו מותר להניחו כנגי"ד המדורה וכמ"ש המ"א שם אות ל"ח והוא בראי"ש פרק כירה דף מ"ם ע"ב יע"ש אי"כ יפה כתב המ"א לקמן אות ל"ו שלא נצטנן לגמרי" דאז מדינא אסור אף ביב"ש ליתן לתוך התנור ממש ואי"ה לקמן יבואר עוד וכאן אין להאריך. מהו לח ויבש עסי' רנ"ד מ"א א' ושי"ח מ"א מ"ם:

**ואכתי** פש גבן לברורי דבר אחד והוא דהטמנה לא הוה כשהקדירה מכוסה בה ונוגעת בהסמכל צד הא בתוך התנור כו' לא הוה הטמנה מ"מ צריך לידע כירה באיזה ענין מוספת הבל או לאו והוא ברכ"ז סעיף ח' כתב המחבר אעפי" שמותר להשהות ע"ג כירה שיש בה גחלים כו' מחמת א"ש שתחתיהן מוסיף הבל ואסיר והוא מגמרא מ"ז ב' קופה שטמן כו' משמע לכאורה הא אין תחת זה לאו מוסיף הבל הוא ואמנם בר"ן ר"פ כירה וברז"ה דרש" פירש הטמנה וכירה קטומה מוסיף הבל ובחה"ר אף קש וגבבא משמע מוסיף הבל ואפשר אף גרופה מוסיף הבל ועמי"א רנ"ז ח" ומ"מ כשאין יס"ב לאו מוסיף הבל מיקרי ול"ש גזירה דשמא יטמין ברמץ שאין יס"ב אין ראיה לבישול משא"כ הטמנה דגפת ואי"ה ברנ"ז יבואר עוד ועיין ס"ה בהג"ה יש מתירין בתנור שאפו מבע" ומי"א אות ל"ה ושם יבואר אי"ה עוד בזה לענין כירה שאין יס"ב לענין חזרה בתוכה בשבת וכאן אין להאריך בזה:

**מה** הן מצטמק ויפה לו ומצטמק ורע לו עיין רא"ש פ' כירה ל"ו ב' לפת"א תמרי ודייסא מצטמק ורע לו וכרוב ופולין ובשר טרוף מוי"ל והוא בדף ל"ז ב' ודף ל"ח א' ושם נאמר לפד"א בדלי"ת תבשיל מתאינים אבל לפת"א בת"ו אמרו שם מוי"ל וכצ"ל בראי"ש ועא"ר בשי"ח אות יו"ד בשם מ"כ לפ"ת ט"ס וצ"ל לפדא וכבר הגהתי לעיל כן יע"ש ודבר שאין מפורש בתלמוד אין לנו להקל בזה:

**סעיף יד**

**אסור** עט"ז ועמ"א אות כ"ה ועסי' רנ"ז סעיף ד' כסהו ונתגלה בשבת מותר לכסותו בדבר שאין מוסיף הבל מ"מ כאן בתנור לא הוה הטמנה כמ"ש באות י"ג והוה זה תחלת הטמנה דאסור בשבת אף אין מוסיף הבל ועיין הגמי"י פ"ד דשבת אות א' בדיני הטמנה ובלבוש כתב שמוסיפין הבל צ"ע:

**סעיף טו**

**סמוך** עט"ז עיין אות י"ג מ"ש בשם הר"ן ועמ"א אות כ"ז. ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף טז**

**ובתנור** עט"ז הקשה על רמ"א בתנור שבזמן התלמוד כבר כתב המחבר בס"א דאפילו לסמוך אסור ושלנו שרי ככירה. וי"ל דחזרה סמוך לברכו אסור לדיעה זו אפי' רוצה ליקח ממנה קודם שבת דהוה כחזרה בשבת וא"כ מה ראיה משהייה בס"א דעתו עד שבת וכאן הוה אמינא דשרי לחזור ע"מ שיקח קודם שבת ועיין תו"ש אות ל"ח הקשה דחזרה אף מור"ל אסור יע"ש:

**סעיף יז**

**יש** עט"ז ובשי"ח ס"ד ובסט"ז דמקילין אם לא נצטנן לגמרי שרי אף שאין יס"ב א"כ שרי הכא וכמ"ש המ"א אות ל"ב והר"ב סמיך אמ"ש בס"ה ולקמן שי"ח סט"ו ועמ"א אות ל"ט. ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יח**

**ומבערת** עט"ז הנך רואה שאין מפרש כמ"א אות מ"ם שפירש מלת לכ"ן קאי אקודם אלא אדסהיך קאי מאם לא נתקרר לגמרי נוהגין ע"י עכו"ם אבל ע"י ישראל אסור באין יס"ב רק ממנהגא אפשר דשרי כבסי' שי"ח סט"ו ואם עדיין חמין היינו רותחת שיס"ב מותר ג"כ ע"י ישראל מדינא. או יאמר על גב"י התנור וודאי אסור באין גרוף וקטום אע"ג דתנור שלנו דין כירה יש לה ומותר לסמוך בכירה אף שאין גרוף וקטום ועל גב"י וודאי אסור בכירה שאין גרופה וקטומה כמבואר בסעיף גימ"ל אף רותחת שיס"ב אלא ע"י עכו"ם נוהגין להתיר אף בחם קצת שאין יס"ב אף על גב"י התנור בצירוף קולא שמבערת

אח"כ האש ופי"ר בעכו"ם שרי אבל ע"י ישראל אסור על גבי התנור ואצל התמר שרי ע"י ישראל דדין כירה יש לו תנור שלנו ולסמוך שרי ממנהגא אף בחמין קצת כבסי שי"ח סט"ו כו' כן סובר ז"ל הפירוש בהר"ב. אבל לבוש הבין הגהות רבו כמו שהבין המ"א באות מ"ם יע"ש. והקשה הט"ז אהיתר דתה"ד דאע"ג דאמירה לעכו"ם קיל בפי"ר מ"מ איסור מלאכת שבת הנעשה ע"י עכו"ם אף בלא אמירת ישראל אסור הוא אף בקצץ עסי' רע"ו א"כ הרי אסור הוא בלא אמירה כל שמכוין לצורך ישראל וכאן מתכוונה בכך ואסו' הוא עכ"פ להעמיד עליו ממש אפי' אם קצת ואפי' רותח שיס"ב אסור באין גרוף וקטום בכירה עליה ממש רק לסמוך שרי לא עליו ממש על ידי ישראל שהרי הר"ב אומר כן ואם חמין מותר על ידי ישראל אצל התנור לא עליו וכמ"ש המ"א אות מ"ג ומעזיבה לא מהני ול"ד לקדירה ריקנית דלית כאן היכרא ועמ"א אות ל"א א"כ ה"ה ע"י עכו"ם כה"ג נמי אסור עליו ולא מהני מה שנותנת מקודם שמסיק וכ"ש בשלנו דמטמינים בתנור אחר ומוציאין ונותנין עליו על התנור בית החורף דאסור אפילו רותחת יס"ב נמי אסור לדעתו ז"ל כי ההיתר של תה"ד הקשה עליו כ"ה תוכן דבריו. ועמ"א אות ל"ז בשם המרדכי ושם כתבנו מזה ולכתחילה סובר הט"ז דודאי אין לעשות כן:

**כתב** הפר"ח בי"ד סימן קי"ח אות ח"י בענין הטמנה בבית עכו"ם (שאלינ"ט וכדומה) התיר בחותם א' ואף במפתח לחוד אבל לחתום בנייר ולקרוע בשבת אסור דמקלקל ע"מ לתקן חייב מ"ה ושבות לעכו"ם במלאכה ד"ת אסור אף לצורך מצוה יע"ש ובשו"ת ח"צ סימן ל"ט כתב דנהפוך הוא ל"מ מפתח דלא אף חותם א' לא מהני (בדבר איסור תורה) ואומן לא מרע ל"ש בכאן ונייר מותר לומר לעכו"ם לקרוע יע"ש והנה בי"ד ש"צ בש"ך אות ד' דאומן לא מרע אומנתיה בדבר שיכול לעמוד עליו הא אין יכול לעמוד על הבירור אף אומן אסור אם לא תכלת ויין רימונים דקפדי טובא וכל מו"מ שלו בזה יפסיד הרבה כו' וקפילא ג"כ אפשר לעמוד עליו לא מרע אומנתיה (משמע אף בלא מפסיד כל אומנתיה בכך (ועשו"ת ח"צ בזה) וגם זה כשא"י לאישתמוטי הא לא נתן לו קנבוס מצי לאישתמוטי עט"ז שם אות ה' ואם אומר לו שיתפור במשי שרי לפי"ד הט"ז ואין מקומו פה ואמנם מ"ש לקרוע הנייר ע"י עכו"ם שרי א"י כעת טעמו של דבר דבר"מ פרק עשירי מה"ש הי"ז וי"א קורע בחמתו חייב ה"ה דהקורע הנייר להוציא המאכל ובאיסור תורה אסור עסי' שי"ד שובר חבית היינו בזפת וע"ש סעיף זי"ן. ואי"ה יבואר שם: ועסי' ש"מ בענין אותיות מעוגה גופא יע"ש. ולפי"ד הפר"ח אסור לפתוח אגרת ע"י עכו"ם בשבת ואי"ה יבואר:

**כתב** רמ"א בשו"ת סימן ק"ב לפתוח התנור ולסגור ע"י עכו"ם בליל שבת כל שהוא כמאב"ד מותר יע"ש הביאו הט"ז אות יו"ד וצ"ע כעת ולא זכיתי להבינם דאנן קי"ל בסימן שי"ח דכמאב"ד נמי יש בו משום בישול ד"ת אם לא שנאמר שסובר דכמאב"ד רק מדרבנן אסור ועט"ז שי"ח אות ג' ושבות דשבות לצורך שבת שרי דהוי במקום מצוה וצ"ע ואי"ה בשי"ח יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך. וברנ"ט ס"ז מבואר דכל שאין כ"צ אסור ואי"ה שם יבואר:

## סימן רנד

### סעיף א

**אבל** עט"ז. דיעה אחת דעת הר"מ ז"ל פ"ג מה"ש הי"ג ט"ו י"ו ודיעה שנייה בהג"ה דעת הטור ודכ"ע ר"ל הר"מ והטור פסקו כרב ירמיה מדיפתי כלישנא בתרא (שבת ח"י ב') דברחא עז ושריק שרי דגדיא ולא שריק נמי שרי ופריך לרב אשי דשרי אף ברחא ולא שריק הא תנן אין צולין בשר ובצל וביצה אלא כדי שיצולו מבע"י (כמאב"ד) בבשרא אגומרי ומפרש הר"מ ההיתר בגדי ולא שריק ועז ושריק הוא כך דגדי רך הוא ומנותח וצלי אצ"ל האש בסמוך לו מותר בחי או נתבשל קצת דהחתוי קשה לו דיתחרך ול"ד בקדירה דגדי אסור אף כמאב"ד לר"מ ורי"ף ~ברכ"ג~{ברנ"ג} ס"א דשם מפסיק קדירה וכאן אצל האש וחתוי קשה לו ושרי חי ומבושל קצת כ"ש כמאב"ד. וברחא עז וכ"ש בשר שור אין מתחרך חמור אצל האש מקדירה דבקדירה חי מותר ואצל האש חי אסור וכ"ש כמאב"ד אסור לדעתם ברנ"ג ס"א ה"א טוח בטיט שרי דרוח קשה לעז ושור ג"כ מאחר דטוח כ"כ מקפיד על הבליה דנפיש ולא מגלה לה (ולא ס"ל הטעם דמידכר כפירש"י שם ויורה טוחה ברנ"ב מיהדק טפי או דאין דרכו להגיס כמו לחתות (עמ"א אות ה') והא דמשני בשרא אגומרי לרב אשי הוא שמונח ממ"ש אצל האש (ול"ד על האש ה"ה נוגע ממש בגחלים מן הצד עמ"א אות זי"ן וי"ב ופירשתיו שם) דהשתא בשרא אגומרי יש בו קולא וחומרא מאצל האש קולא כמאב"ד שרי דיתחרך והוי כמור"ל וכמ"ש הר"מ ז"ל שם בפירוש בהלכה י"ו יע"ש ואצל האש כמאב"ד אסור כבסי רנ"ג ס"א לדיעה א' וחומרא ע"ג האש ממש (נוגע) אף גדי ושרי"ק אסור (עמ"א אות ט') דאין מקפיד על החירוך מעט מאחר שמניחו על האש ואצל האש שרי גדי ולא שריק וברחא ושריק דהרוח קשה משא"כ על האש אין הרוח קשה לו או שאר תירוצים. (ואף דבשרא אגומרי לרב אשי פריק לה מ"מ לא מפשינן מחלוקת ה"ה לרבי ירמיה הכין הוא בין היתרא ובין איסורא ועוד דבדף ד' אמר וכמה כמאב"ד ולדיעה א' ברנ"ג כמאב"ד אסור אלא דכאן מיירי במונח על גבי גחלים שרי כמאב"ד ופחות מזה ואפילו חי ואפילו גדיא אסור

דסתמא תנן בשר כיון שמניחו על הגחלים אין חושש שיתחרך) ודיעה שנייה בהג"ה הוא דעת רש"י והטור דכר"י קי"ל כל"ב דגדיא ולא שריק שרי הואיל ומכוסה התנור בדף עכ"פ קשה ליה זיקא וברחא ושריק מדכר דכיר תרתי לא עבדי ובשרא אגומרי דלא מכוסה כלל אסור לרב אשי ג"כ ולפ"ז אין לחלק כלל בין אצ"ל האש או ע"ג ממש:

**והנה** לדיעה שנייה להר"ב כאן בהג"ה יש לכאורה קולא א' כמאב"ד אצ"ל האש בצלי שרי אף לדיעה א' ברנ"ג ס"א כמ"ש הט"ז כאן ומ"א אות ו"ו. ב' בקדירה טוח שרי כמ"ש המ"א אות ה" דמדכר דכיר כפירש"י. השלישי על האש ממש בשריק שרי להר"ב כמ"ש המ"א אות ט', הרביעי ביורה סימן רנ"ב במ"א א' ולתי' ב' בתוס' שבת ח"י ד"ה ביורה להר"ב אף דטוח לבד שרי ולדיעה א' דהטעם דטוח קשה זיקא כל אלו אסורות. ואמנם לדיעה שנייה יש חומרא אחת והוא כל שמגולה בלא כסוי התנור אף גדי ומנותח אסור דלא ס"ל מתחרך ודווקא מכוסה שרי דגדי קשה ליה זיקא בלא טוח כל שמכוסה א"כ וודאי קשה טובא איך כתב ויש מחמיריין הלא רוב קולות הם והט"ז ז"ל נקיט רק קולא זו דכמאב"ד אצ"ל האש לדיעה א' כאן אסור ולהר"ב כמאב"ד אצ"ל האש שרי בצלי דשאר קולות אין מוכרחים כ"כ גם מ"ש הר"ב ועל גב"י אש הכל אסור מלת גב"י אש קשה דלהמחבר בס"ב ג"כ אסור אפילו גדי ואפשר אף שריק והיל"ל ואצ"ל האש הכל אסור ובנ"ץ ראיתי הרגיש בזה ועשה כלומר כאלו כתוב לאמר אצ"ל האש והוי יודע אף למה שפסק הטור ברנ"ג והר"ב בס"א כדיעה שניה שם דכמאב"ד בבישול נמי שרי שהייה היינו כמאב"ד ומור"ל א"ו מצטמק ויפה לו הא כמאב"ד ומוי"ל אסור וכבר דקדקנו שם במ"ש המחבר או מוי"ל וזה יורה כשיטת הרז"ה ז"ל יע"ש וא"כ יפה כתב הט"ז דצ"ע על הר"ב דקולא יש כמאב"ד ומוי"ל כאמור וגם הטור כתב ברנ"ג כמאב"ד וכן נתבשל יפה ומוי"ל מותר משמע הא כמאב"ד ומוי"ל אסור ואפ"ה כתב כאן סתם אין צולין בשר כו' אלא כמאב"ד ולא התנה על גבי אש משמע אצל האש נמי כמאב"ד ומוי"ל שרי. וכבר ידעתי המחלוקת שיש בהא דביצ"ה שי"א דמצטמק ויפה לו הוא עיין בבעל המאור ומלחמות פ"ק ופרק כירה להרמב"ן ז"ל הביא ראיה דביצים מוי"ל הם מהא דשבת ל"ח א' מכלל דביצים מצטמקות ויפה הם יע"ש א"כ שפיר כתב הט"ז דצ"ע על הר"ב דקולא יש כאמור אף לדיעה שניה שם ברנ"ג ס"א ורמזו במ"ש וכמאב"ד לחו"ד שרי היינו אף מוי"ל כאמור. ובחדושינו פרק כירה הארכנו וכתבנו דבעל המאור סובר ביצים מור"ל וההיא דביצים המצומקות ביי"ן אפשר מוי"ל לא ביצים בעצמן יע"ש ובתוי"ש וח"מ חרה אפם בו בט"ז ז"ל ולפי מ"ש דבריו שרירין וקיימין:

**ובדברי** קדשו של הלבוש כתוב לאמר וזה לשונו בטוח בטיט לתרתי לא חיישינן וי"א בטוח הכל שרי כמו שאמרנ"ו כו' השמיט מלת מחמירי"ן וכתב בדיעה א' לתרתי לא חיישינן ולי העני דברים אלו מרפסין איגרי דלדיעה א' הטעם דזיקא קשה בטוח בטיט כמ"ש המחבר וכ"ה בר"מ ה"ש פ"ג הי"ג מפורש אומר הטעם וצ"ע:

**עוד** רגע אדבר במשנה שבת י"ט ב' אין צולין בש"ר בצ"ל ביצה אלא כדי שיצולו מבע"י היינו כמאב"ד נקט הני תלת בשר לומר בחי שרי בקדירה ובשר אסור בצלי חי בצל אע"ג דראוי חי הוי כמאב"ד בצל שאני כמ"ש המ"א באות י"ג וביצה דאע"ג דמוי"ל אפ"ה שרי בצלי אצל האש או ע"ג אש אע"ג דכמאב"ד ומוי"ל אסור בצלי מותר. ודע שאעפ"י שהטור ברנ"ג וכן בש"ע ציין באר הגולה בדיעה שניה רש"י ור"י מ"מ י"ל דלא לגמרי פסק כותייהו רק כמאב"ד ומוי"ל אם כ"צ ומוי"ל כדכתיבנא וכשיטת רז"ה ז"ל ואי"ה ברנ"ט בדיני שהייה והטמנה אבאר עוד: מה שנרשם סמ"ג וסמ"ק וסה"ת אולי לענין בשרא אגומרי אבל פסקו כרב אשי ומפני שדרכי החכמה נעלמו ממני הוצרכתי להאריך עד כ"ה:

**והנני** חוזר על הראשונות דברי הלבוש אפשר ליישבן דסובר אף להר"מ והמחבר טוח שרי דמדכר כמו יורה טוחה (עלח"מ פ"ג מה"ש הי"א ור"ן ביורה דרכ"ם להגיס יע"ש וסתם הר"מ ביורה טוחה) והא דנקיט טעם דיצטנן התנור עדיפא קאמר דאפילו התנור מלא גחלים דיש לומר כשפותח התנור וסותם הוה מבעיר ומכבה עיין תה"ד צ"ט ושו"ת רמ"א ק"ב ומ"א רנ"ג י"ח א"כ טוח לא מהני כה"ג דתרת"י לא עבדי כמ"ש הלבוש (טוח חיישינן שיפתח אלא שמדכר קודם החתוי) א"כ בתנור מלא גחלים אסור דאכתי ישכח ויפתח לחוד ונמצא מבעיר לז"א שלא יפתח דיצטנן וסובר דומיא דל"ק דיתקשה כו' וכתב זה בעבור דיש מחמירין א"ש דלהמחבר נמי שייכים הני קולות וקולא כמאב"ד סובר דכבר הכריע הר"ב כדיעה שניה ברנ"ג באופן שדברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיור. ואי"ה ברנ"ז ורנ"ט יבואר עוד:

**סעיף ב**

**המדובקים** בתנור עט"ז. ובלבוש תיקן זה כפי מ"ש בב"י דהר"מ והטור פסקו כר"א וכפירש"י לחומרא ופת שהוא עבה צריך שיקרום פניה המדובקין בתנור וחררה שהיא דקה בקרימת פנים נגד האש וכן פירש הפרישה יע"ש או דע"ג גחלים די בכך דמחרך וכ"מ מלבוש ולפ"ז דווקא על גב"י גחלים או נוגעים כבסעיף ב' בבשר ע"ג גחלים הא סמוך לאש שיעורה כמו בפת כו' וצ"ל דחררה כמאב"ד ופת יותר וקצת דוחק וי"ל. ועיין ע"ק נ"ק. אבל הט"ז ז"ל לא הונח לו בזה דבמשנה שבת דף י"ט ב' וך' א' הוזכר שניהם

פת וחררה בדין א' עד שיקרמו פניה רא"א עד שיקרו' התחתון שלה (ואם בא לחם בזכר וחררה נקיבה בלשון המחבר אין לחוש כי מצאנו פת בלשון נקיבה משלי י"ז א' וכ"ג ח' ולחם בא בזכוריו מלכים י"ד ג' עשרה להם תלים ק"ד ט"ו ולחם לבב אנוש יסעד ובתורה במדבר ד"ז ולחם יהיה ואל תשיבני מלחם תנופה שתי"ם ויקרא כ"ג י"ז קאי על תנופה מורה מנחה חדש"ה ערש"י שם). ולהב"י י"ל מדתנן תרתי ש"מ דדיניהם חלוקין ולמ"א ט"ו א"ש: מ"ש ואפילו התוספות הבעיא ט"ס וצ"ל ומפרשים התו' הבעיא לפירש"י כו' ופירוש דברי התוספות שם ד"ה אבעיא להו דלכאורה קשה דמירושלמי אדרבה מוכח כרש"י דבתנור חומרא כדאמר התם מודה בלה"פ בתנור וסובר הירושלמי דר"א לקולא פליג תחתון דגבי אור ובבלי סובר דר"א תנור ולחומרא והלכה כבבלי וכפירש"י ע"כ פירש בתנו"ר בירושלמי לא קאי פנים המדובקין בתנו"ר אלא ה"פ מודה ר"א דלה"פ בעי קרימת פנים מעליא בעודו בתנור ואין להוציאו קודם לכן מכלל בשבת לקולא פליג וכבבלי ולא כרש"י רק צד התנור קיל טפי וסגי לר"א בכך ומש"ה כתבו הר"מ והטור צד התנור או צד האש דבחדא סגי ואי כתבו צד התנור ה"א כפירש"י לחומרא קמ"ל דלא סגי והר"ב הביא דעת החולקין וכמ"ש המ"א אות י"ו ועסי' תס"א ס"ג ואי"ה במ"א כאן ושם יבואר עוד ובחדושינו הארכנו בזה: עסי' רנ"ו בתוספת שבת שרי וביה"ש אסור יע"ש בזה:

## סימן רנה

### סעיף א

**ברוב** עט"ז כפירש"י ואם הוא עץ עב מצ"א ודק מצד א' פשיטא דבעי רוב היקפו ממש ועי"ד ועתו"ש: כתב התו"ש ה"ה בתנור בית החורף כן אא"כ טוח בטיט יע"ש ויפה כתב כי ל"ד בבית להשתמש בו אלא ה"ה להתחמם חיישינן בזה כו':

### סעיף ב

**י"א** שפחמין כו' עט"ז הב"ח הקשה כן דכל דלא אמר אימתי משמע דחולק ותירץ הב"ח משמע דשמואל דאמר כו' ותני רב חייא לסיועיה לשמואל שתהא שלהבת עולה מאיליה ופחמין כ"ש ומשמע דרב ושמואל פליגי רב פסק כת"ק ושמואל כר"ע וצ"ע קצת ובא"ר אות ב' הביא ירושלמי כולי מתני' אף פחמין כל שהוא ועיין במפרש שם דפוס דעסויא יע"ש ועיין לבוש גפת והוא מירושלמי יע"ש ומ"ש א"ר בשם הר"ן זיתים או שומשמין צ"ע ברנ"ג ס"א סתם גפת זיתים ורנ"ז שאני:

## סימן רנו

### סעיף א

**כשהיו** ישראל בישובן הוא לשון המחבר ולשון הר"מ ז"ל פ"ה מה"ש הי"ח כל מדינו' ועיירו' של ישראל כו' ובהלכה ד' וכ"א במ"ש תוקעין וי"ט ע"ש תוקעין ועמ"א שיש חולקין במ"ש לא היו תוקעין ועתה מנהג נכון שיקרא ברכו במ"ש שידעו שקודם לכן אסור במלאכה וי"ט ער"ש ראוי להקדים לקרוא ברכו או קבלת שבת בע"י גדול כפי מ"ש המ"א בריש סימן תקכ"ז דסמוך לחשיכה אסור מ"ה לבשל מי"ט לשבת דל"ש הואיל ובשאלינ"ט יזהר ליתן לתוך התנור שיהא ראוי לאכול מבע"י עכ"פ כמאב"ד וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בסימן רצ"ט במ"א בדיני שהייה והטמנה בזה יע"ש:

**והוי** יודע דבגמרא שבת ל"ה ב' ושוהה כדי לצלות דג קטן או להדביק פת בתנור ופירש"י ויש שהות שיקרמו פניה שהיו ממהרין להוסיף מחול על הקודש העתיקו המ"מ שם והפרישה יע"ש ומ"ש הפרישה שיקרמו פניה קודם חשיכה ר"ל קודם ביה"ש נ"מ למ"ד ספק תורה לחומרא מ"ה כודאי אלא שאין לוקין עליו פשיטא דהכין הוא אפי' למ"ד מדרבנן מ"מ בכרת י"ל ד"ת ובלא"ה י"ל ספק כזה הוה מ"ה דספק חסרון חכמה וידיעה הוה קצת ואי"ה ברס"א אבאר עוד ומ"ש שוהה כדי לצלות דג קטן שיעורא נקיט ובב"ח ראיתי כתוב לאמר כמאב"ד ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל שהרי רש"י פירש בתוספת שבת אין קפידא וכאמור ומה שקשה איך רודה בשבת עיין חה"ר כאן ומ"מ שם ועסי' רנ"ד ס"ה בהדביק בהיתר שרי ובתנורים שלנו מותר יותר מג' סעודות ועמ"א שם אות י"ו ואות כ"ג באופן דנמצינו למידין שכל מה שאמרו ברנ"ג ורנ"ד דצריך מבע"י הא בתו' שבת שרי וביה"ש אסור וכאמור:

**ובסימן** רס"א יבואר אי"ה כמה הוא תוספת שבת ואם הוא מ"ה וגבי י"ט ג"כ אי הוי מ"ה ואם קיבל שבת בע"י גדול אי הוי קבלה: גם צ"ע האופה בעי"ט לצורך עכו"ם פת וכדומה אי שרי קודם חשיכה בלא קרימת פנים מבע"י דשמא לא גזרו כל הנך ברנ"ג ורנ"ד אלא בשבת דאיכא כרת וסקילה לא בי"ט דאיסור לאו צ"ע כעת ואי"ה. יבואר בה' י"ט עוד מזה:

## סימן רנז

### סעיף א

**אפי'** עט"ז שבת ל"ד א' והשמיט ונמצא מבשל בשבת דלדיעה דשרי לח קר בשי"ח סט"ו ע"כ הטעם דמבעיר בשבת ועוד דא"כ תבשיל יבש לשתרי אלא משום מבעיר ובלבוש כתב משום מבשל כפירש"י גם במוסיף הבל שמא יחתה מחשיכה כמאב"ד וגזרו אף

בכ"צ כפירש"י וא"י אמאי לא משום מבעיר ועיין במ"ש הרא"ש. ואם טמן באין מוסיף הבל שרי דיעבד עמ"א ו' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**שרי** לאכול עט"ז ובא"ר אות ד' כתב דבהגמ"ר סיים א"נ במזיד כו' וכ"כ התו"ש ומ"מ הט"ז סובר לדינא עיקר כמ"ש מעיקרא וכל שהטמין במוסיף הבל בשוגג נמי אסור דאנשי טבריא אומר מותר שוגג הוא ואפ"ה אסרו להם חכמים שבת ל"ח ב' משום הטמנה אפי' אותו מים שהכניסו מע"ש ונתחממו מע"ש אסרום עסי' שכ"ו ס"ג. ומה שקשה מאן דמור"ל דיעבד שרי במוסיף הבל א"כ למה אסרוה לא"ט המים שנכנסו מע"ש לסילון ונתחממו מע"ש והא חמין מור"ל הוא אי"ה יבואר בשכ"ו מזה. וכאן אין להאריך:

**ומ"ש** רמ"א ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן קאי אהטמין לצורך מחר ובלבוש יש חסרון תיבות שם עא"ר אות ה': ומ"ש המחבר בס"ג תבשיל כ"צ אסור בשבת באין מוסיף הבל אפי' כ"צ ומור"ל אסור דשמא ימצא קדירה צוננת וירתיחנה כו':

**סעיף ג**

**ותבן** וזגין עט"ז עב"ח ומ"א אות יו"ד וברי"מ פ"ד מה"ש השמיט תבן ובלבוש ג"כ השמיט אבל המחבר הזכירו ועא"ר אות ח' דכן הלכה דתבן נמי אם לחין מוסיף הבל ויראה תבן בין אם הוא ארוך או נחתך לחתיכות דקות ובחדושינו ריש כירה הארכנו בפירושא דקש וגבבא ותבן. ומלח מדסתמה משמע בין שחופרין או שלקו ממים מוסיפין הבל וחול עתו' שבת ל"ח ב' ד"ה לא דחול דקריר מקרר דחמים מחמם ובחול שהוחם בחמה אף דקריר מחמם. ועיין ירושלמי ריש במה טומנין ההן חול דקריר מקרר דחמים מחמם ההן תב"ן בעל פקדון הוא ופי' הגאון המפרש (ד"ד) לא מקרר ולא מחמם וזה יורה כר"מ שהשמיט תבן דאי תבן יבש קאמר מ"ש תבן דנקיט וברי"ן ר"פ במה טומנין דפוס קראקא משמע דגרס ההי"ן תנ"ן בעל פקדון הוא כלומר חול דתנ"ן במשנה דמוסיף הבל בעל פקדון הוא כמו שומר כפי מה דמפקד ליה כן שומרו ה"ה חול לא תב"ן בבי"ת יע"ש ובחדושינו כתבנו מזה. מ"ש הרבה דינים מענין סלעים ואי"ה במ"א י"א יבואר זה. ומ"א אות יו"ד יבואר יישוב למ"ש ששלשתן כו' וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

**ונתגלה** עט"ז נקיט נתגלה דיעבד לדיוקא הא נתגלה דיעבד ומבע"י ולא כסהו מבע"י אסור משתחשך ועמ"א אות י"ב ועב"ח:

### סעיף ה

**מותר** עט"ז העתיק לשון הר"מ ז"ל פ"ד מה"ש הלכה ה' יע"ש ואפי' לא גלי דעתו דלקרר בעי לה כל שהורק מכ"ר שנתבשל בו שרי באין מוסיף הבל כמו צונן דשרי באין מוסיף הבל (עיין לבוש גלה דעתו אפשר הוא ל"ד ועב"י) ומשמע כל שהורק מכ"ר שנתבש"ל בו אף שנתן לכ"ר ריקנית ועדיין יס"ב בכ"ר דאז לא הוי דין כלי שני ועדיין המים מבושלים כה"ג אפ"ה כל שאין באותו קדירה שנתבשלה בתחלה ליכא למיגזר שמא ימצא קדירתו צוננת. וכן דוקא אם יס"ב הא אין יס"ב שרי באין מוסיף הבל עמ"א אות י"ד ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ו

**והטמנה** עט"ז דטוח פי התנור להר"ב בסימן רנ"ד ס"א בהג"ה דמדכר דכיר במ"ח ה' שרי הטמנה ממש וכ"ת הטמנה חמירא טפי דאפי' מה דשרי לן בשהייה וחזרה אסור בהטמנה דגזור טפי שמא יחתה א"כ טוח נמי לא מהני ז"א דלא משמע כן אלא קאי אאין טוח בטיט דשהייה לדידן כמאב"ד ומוי"ל שרי לדיעה שניה ברנ"ג ס"א צריך ליזהר שלא תגע הקדירה בתנור דהוה הטמנה כל שאין אויר מפסיק ומ"מ לא זכיתי להבין זה דמה בכך דמצד א' דבוקה בתנור ומשאר צדדין מגולה ויש אויר מפסיק תו לא הוי הטמנה כל שמקצתה מגולה לדידן ברנ"ג ס"א אפי' נוגעת בגחלים שרי ועא"ר אות ח"י. ואי"ה ברנ"ט במ"א בדיני שהייה והטמנה יבואר עוד. שוב ראיתי שדברי הט"ז אפשר לפרשם עפ"י מ"ש בתשובת רש"ל סימן סמ"ך הביאותיו במ"א אות ט' דבתנור טוח בהטמנה אסור אע"ג דל"ג שמא יחתה בטוח דמדכר דכיר מ"מ הטמנה חמירא דאסו' גפת וכדומה דל"ש שמא יחתה גזור אטו רמץ כ"ש תנור טוח אטו רמץ אלא דהר"ב סובר דכיון שאין התנור נוגע בדופני הקדירה שרי א"כ כשנוגע אסור ועדיין צ"ע: ועמ"ש במ"א באות י"ט ואי"ה ברנ"ט בדיני שהייה והטמנה יבואר עוד וכאן אין להאריך:

## סימן רנח

### סעיף א

**שאין** עט"ז הב"י לשיטתיה דנוגע במקצת בגחלים או במוסיף הבל הוי הטמנה וכמ"ש בחה"ר ריש במה טומנין בקופה שטמן בה כו' דכל שדבוקין במוסיף הבל בגפת הטמנה במקצת הוי הטמנה מש"ה הוצרך לטעם דמתקרר והיינו כשאין אש תחתיה ובשבת אסור אם יתחמם שיס"ב מכ"ר נמצא מבשל בשבת משא"כ אם א"א שיס"ב בעליונה אף בשבת מותר צונן בשבת שאין מוסיף הבל כבסי' רנ"ז סעיף ו"ו יע"ש ועיין סימן שי"ח סעיף וז"ח וסי"ג וט"ו. והנה הט"ז ז"ל חידש בכאן דין ח' והוא דודאי כלי שיש בו מים חמין אף בכלי שני שיס"ב כ"ש כירה גרופה וקטומה אע"ג דאם טומן בהם דבר מה

לזמן מרובה לשעה או שתים לא הוי כמטמין במוסיף ~הכל~{הבל} דהא יתקרר מעט מעט והטמנה בגילוי דעת מהני ורואין שאין כוונתו להוסיף הבל אז שרי אפי' כולו טמון בה משא"כ כשטומן לזמן מועט ורוצה שיתחמם בה ודאי מיקרי מוסיף הבל אף בכלי שני דלפי שעה מוסיף הוא ודאי והחוש מעיד על זה א"כ לא יפה עושים שמטמינים כלי קר כולו בתוך מים חמין בכלי שני דהוי הטמנה אף לדידן בכולו טמון בה ומוסיף הבל מיקרי לפי שעה ואסור אף בכלי שני כמ"ש בשי"ח אות י"ט ובכ"ר בלא"ה יש בו דין בישול. ולפי"ז פירוש מ"ש בטור שאין זה כטומ"ן במוסיף הבל משום דכל שמקצתו מגולה לאו הטמנה הוא לדידן כבסי' רנ"ג ס"א כו' בנוגעים בגחלים ומש"ה לא כתב הר"ב כאן כלום ואף התחתונה על האש נמי עליונה מגולה לא הוי הטמנה רק שהייה כמ"ש המ"א ועא"ר כאן ולמ"ש א"ש ואי"ה ברנ"ט יבואר בדיני הטמנה מזה וכאן אין להאריך:

## סימן רנט

### סעיף א

**אסור** עט"ז מוכין חשובים הם ועושין מהם לבד עיין פירש"י שבת מ"ח א' ולבוש כאן: ועסי' רנ"ז ס"ג מוכין יבישים: ועיין בירושלמי ריש כ"ח צריך מחסרתיה ציבחר עיין במפרש שם שלא תהיה קדירה מליאה שלא ישפוך ונמצא לחין מחמת ד"א מוסיף הבל. ע"ש גפת לאחר יב"ח טהור ופירש המפרש ה"ה לטמון בהם לאחר יב"ח ותמה שם למה לא הביאו הפוסקים זה:

### סעיף ב

**וכגון** עט"ז לא הבינותי זה דבש"ע ס"ה בצריך למקומו ומה שייך כאן צריך למקומו ועוד דעכ"פ איך יטלטל המוכין בעצמם ומס"ד שם ג"כ אין ראיה רק ממ"ש התוס' ס"פ ב"מ דף נ"א ב' ד"ה אינו כתבו לרבנן דרשב"ג בפי' נוטל קמ"ב ב' מותר ליטול האבן בידים יע"ש ואנן קי"ל שם כרשב"ג יע"ש ועא"ר אות ב' ובאמת לא זכיתי להבינם דבריו הקדושים בכאן ועיין אות {ג} דכאן פסיק כבעה"ת דלא הוי מניח כשדעתו ליטלו בשבת ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ג

**מותר** עט"ז כוונתו דכתב בגחלים לוחשות ע"י עכו"ם הא גחלים עוממות אף שהן סביב הקדירה ומטלטלן שרי דהוי כשוכח דלא הניח אדעת למיהוי שם כל השבת וכדעת בעה"ת בש"ע וכמ"ש כאן באות ב' דהקשה דברי המחבר אהדדי יע"ש ועא"ר כאן אות זי"ן ולמ"ש א"ש. ובש"ע ס"ד משמע דעת המחבר כדיעה א' בסתם ועט"ז שם אות א' וצ"ע ואי"ה שם יבואר עוד:

**ראיתי** לכתוב בכאן קצת דיני שהייה והטמנה מרנ"ג ורנ"ד ורנ"ז ורנ"ט עם שבמ"א יבואר אי"ה עוד:

**ראשונה** צריך לברר בדין שהייה דנהג"ו להקל כסברא שנייה ברנ"ג ס"א כמאב"ד שהוא חצי בישולו (כבסי' רנ"ד סעיף ב' במ"א אות ח') אפי' בתנור דידן שאין גרוף וקטום מותר אם הוא מצטמק ורע לו ואם מצטמק ויפה לו בעינן כל צורכו כדעת רז"ל ושכן משמע ברנ"ג שם צריך לידע מה הוא מוי"ל או מור"ל וכן ברנ"ז ס"א במ"א ה' במוסיף הבל במוי"ל שרי דיעבד מה הוא מור"ל או מוי"ל. הנה הרא"ש ז"ל פ' כירה כתב לשון הרי"ף לפת"א תמרי ודייסא וכיוצא בהן מור"ל. וכרוב ופולין ובשר טרוף מוי"ל ובגמרא ל"ז ב' כללא כל דאית מוחא מור"ל בר מליפתא דאית ביה בישרא ולא בעי לאורחין מוי"ל הא לאורחין או דלית בישרא מור"ל (משמע אף דלית מוחא מור"ל באין בשר בו) ולפד"א מתאנים ותמרי ודייסא מור"ל ובל"ח א' שם כרוב ופולין ובשר טרוף מוי"ל עיין פירש"י שם ומים חמין מור"ל הם כמבואר בם. ואמנם ביצה צלויה או מבושלת יש בו דיעות כי במלחמות ור"ן כתב דביצים מוי"ל הוא מההיא דאמר התם ל"ח א' ביצים מצומקות מוי"ל היא אבל בירושל' פרק קמא דשבת הלכה יו"ד בשר בצל ביצה מצטמק ורע לו הוא כו' ולהשוות עם בבלי כתבתי ברנ"ד בט"ז א' ובחידושינו שבת די"ל ביצים מצומקות ביין וכדומה כההיא דפ"ק דחולין ו' אייתי לקמיה ביצים מצומקות ביין כו' הא לבדן מור"ל הם ועא"ר שי"ח אות יו"ד בשם מנחת כהן דכל שא"י בבירור אם הוא מור"ל ראוי להחמיר בו וכן לענין בישול בשי"ח ס"ד מור"ל בשר לח שרי אין בו בישול אחר בישול וכ"נ מהמחבר שם סעיף ח' יע"ש ובמ"א אות כ"ז: ואם יש בקדירה דבר שמור"ל ודבר שמוי"ל יראה דהולכין אחר הרוב מכ"ש דבר לח וקרוש הולכין אחר הרוב כמ"ש בא"ר שי"ח אות י"א בשם מ"כ והוא נלמד ממ"ש הב"י ברנ"ג בשם רי"ו בשם רבינו יונה דכל שרוב"ו רוטב ומוי"ל וקר אסור יע"ש וביארתיו ברנ"ג בט"ז אות י"ג ורנ"ד בט"ז א' ה"ה במוי"ל ומור"ל דהולכין בתר רובו וכל שהרוב מור"ל לא יחתה להפסיד תבשילו וכאמור דסתם רוטב מצטמק ויפה לו הוא כדאמרן כאן ואי"ה יבואר עוד בשי"ח:

**וכל** זה ממנהגא לא מעיקר הדין וכן אם הקדירה מגולה למעלה המנה"ג להקל כבסי' רנ"ג ס"א הא מעיקר הדין אם נוגעת הקדירה בגחלים יש להחמיר כדבעינן למימר אי"ה במ"ח בקיצור דיני שהייה והטמנה וא"כ אין היתר ברור כ"א מס' הר"ב ברנ"ד ס"א דהכי נהוג דבתנור טוח מדכר דכיר (הפרש יש בין וכן המנהג ונהגו ובין והכי נהוג משמע שיש לסמוך בפשיטות מסברא זו אף לקולא) וא"כ ראוי לעיין דוקא בטוח בטי"ט היטב יש היתר כפירש"י שבת ח"י ב' שריק בטי"ט וכן הר"ב בסימן רנ"ד ס"א ורנ"ז

ס"ח בטי"ט הא סותמין בסמרטוטין הוה רק כתנור סתום בדף כך ולא מהני היתרא דמדכר כה"ג שהרי התוס' שם ד"ה ביורה חילקו בין היטב ואף לדידן מ"מ טיט בעינן כאמור. ועמ"א רנ"ז אות י"ט וא"כ טוב היה יותר בשלינ"ט שלנו ליתן סמוך לחשיכה דהוי חי אלא הואיל ונותנין לתוכו פשטי"ד (שקורין קוג"ל) וגם טומנין קדירה קטניות או טטרק"י וכדומה שהם קלי הבישול אין זה היתר כבסי' רנ"ד ס"ח ורנ"ז במ"א י"ט. ולהמחבר ברנ"ד ס"א סמרטוט אפשר שרי:

**ובתנור** טוח בטי"ט דשרי י"ל שלא בהטמנה הא הטמנה דהיינו שמכסין השאלינ"ט בגחלים כולה לא מהני בהטמנה טיט כמ"ש מהרש"ל בתשובה סמ"ך דהרי בהטמנה גזר גפת אטו רמץ יע"ש ומ"ש הר"ב ברנ"ז ס"ח דהטמנה דידן בתנור טוח בטיט שרי הרצון דלאו הטמנה הוה כיון שאין נוגע הקדירה בתנור וכמו שנראה ממרוצת דברי הט"ז אות ו"ו ומ"א י"ט וכדפרישית שם אבל בנ"ק ס"ס רנ"ז כתב כיון שלא התירו אלא ע"י טיחה זכור הוא יע"ש (וראיה שכתב מסי' רנ"ד צלי ע"י טיחה י"ל דלאו הטמנה הוא רק שהייה ובשהייה ל"ג היכא דל"ש שמא יחתה משא"כ בהטמנה) ומ"מ בסתימת פי התנור ע"י סמרטוטין ליכא היכרא דלאו סתימא מיקרי. ובסמרטוטין ליכא איסורא לסתום דל"ד לרנ"ט ס"ז בהג"ה לטיט:

**וכשחל** י"ט ע"ש ראוי להקדים ולהטמין מבע"י השאלינ"ט שיתבשל עכ"פ כמאב"ד חצי בישולו מבע"י למ"ש המ"א בתקנ"ז דלדידן רק משום הואיל יע"ש. ולסתום פי התנור בטיט בי"ט ע"ש שרי עסי' תק"ז ס"ז. ובסמרטוטין ששורין בטיט וסוחטין המים וסותמין פי התנור בי"ט ע"ש י"ל דאסור דנהי דשרייה זהו כיבוסו ל"ש בסמרטוטין כאלו דמלוכלכין הם כמבואר בסי' ש"ב סעיף יו"ד במ"א אות כ"ב מ"מ סחיטה שייך בהו כמ"ש המ"א שם ובש"א סמ"ו יע"ש א"כ טוב יותר בטיט מסמרטוטין כי שמא יסחוט דמקפיד על מימיו הוא שלא יהיו מרובים וזבים לתנור וכדומה וכיון שאפשר לסתום התנור בלי סחיטה תו לא הוה צורך אוכל נפש כ"כ וחיישינן שמא יבא לסחוט ואם אין לו טיט יתן הסמרטוטין מעי"ט למים ולא יסחטם בי"ט רק יתן כך סביב התנור ואף דהוה פ"ר לצורך אוכל נפש שרי אבל לא יסחוט בידים הואיל ואפשר בלא סחיטה וכאמור. ואי"ה בסימן ש"א וש"ב ותק"ג יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך ועסי' רצ"ט בזה והנה י"ל דמוטב בסמרטוטין ולא יסחוט מטיט דמלאכה ד"ת ממרח עיין לבוש תק"ז ואם אפשר לשרות מעי"ט טוב ואם הוי פ"ר הסחיטה דלא ניחא ליה ואי"ה יבואר בש"א וש"ב עיקר דין הסחיטה בזה: ובהלי י"ט יבואר אי"ה אי י"ט הותר או דחויה: ג' דברים הם בחי בשר חי שרי לשהות כבסי' רנ"ג ס"א וירק וקטניות קלי הבישול אסור

שם מ"א אות ד' ופירות שטובים מבושלים וחיין הוי כמאב"ד ושרי לדיעה שנייה ברנ"ג ס"א כבסי' רנ"ד במ"א אות י"ב:

**הטמנה** להמחבר ברנ"ג ס"א כל שנוגעת בגחלים ודבוק בהם אף שקדירה מגולה הוי הטמנה ואסור וה"ה בכל הדברים המוסיפין הבל הכין הוא לדעתו ע' חה"ר מ"ט קופה שטמן בה יע"ש: ומה הם הדברים המוסיפין הבל מבואר ברנ"ז ס"ג. ומדברי הט"ז רנ"ח למדנו חידוש מדבריו דאפי' חמין בכלי שני שיס"ב (וי"ל דוקא יס"ב) מוסיף הבל מיקרי אם מטמין לפי שעה וחילוק יש בין מטמין לזמן רב כוי יע"ש ומהו שיעורה שכתב הר"ב ברנ"ג ס"ח דבעינן דוקא שאין מגולה למעלה אי כוונתו דוקא שגם פי הקדירה מכוסה א"ד כל שכל הקדירה טמונה אף שפיה מגולה הטמנה הוי ומט"ז רנ"ח משמע כן ובחה"ר מ"ח א' בקופה כתב דאמרינן נוטל הכיסוי והן נופלות ודוקא אין מוסיף הבל הלמא אע"פ שפיה מגולה וכ"ת דוקא כולה חוץ מפיה כוי יע"ש משמע הכין: וכירה גרופה עמ"א רנ"ז וח"י ד"י"ל כ"ש מתקרר ולט"ז ברנ"ח לפי שעה אסור. ומיהו כירה קטומ"ה ודאי אין מועיל בהטמנה ואפי' ישים קדירה עליה ריקנית וכדומה ויתן עליה קדירה ויכסה בבגדים אסור ול"ד לרנ"ג מ"א ל"ח התם שהייה הא הטמנה כ"ז שאש תחתיה ודאי מוסיף הבל הוא כאמור:

**אשכחנא** פתרי להטמין תחלה בשבת בדבר שאין מוסיף הבל שאם הטמין בתנור טוח בטי"ט בתוך הגחלים קדירה כולה כמו שעושי"ן לפעמים בשאלינ"ט דמותר דמדכר דכיר כבסי' רנ"ז מ"א י"ט וט"ז וי"ו וכמ"ש שם א"כ כשמוציא בשבת מתנור ודעתו מיד להניחו בכרים וכסתות שרי דזה לאו תחלת הטמנה הוא כבסי' רנ"ז ס"ד וכ"ש הוא ול"ד לרנ"ג ס"ב ט"ז י"ד ומ"א כ"ה התם בתנור לא הוי הטמנה כיון שיש אויר כוי משא"כ אם היתה טמונה בתנור בגחלים או דופן התנור קצרים ונוגעים יראה דשרי בזה וכדכתיבנא:

**למ"ד** כירה גרופה או אפר חם שאין בו גחלים הוי אין מוסיף הבל דמתקרר כוי מ"מ שייך ביה בישול ויציר מ"ש ברנ"ז ס"ד שתוספת זה גורם להתבשל בכה"ג עמ"א י"ג. ויתר הדברים אי"ה יתבארו במ"א:

## סימן רס

### סעיף א

**מצוה** עט"ז הביאו הב"ח ג"כ. ומ"ש דאין לובשין אותו בע"ש היינו אם יכבס בע"ש לא ילבש אותו בע"ש דקשה הוא ללובשו מיד. וכל כמה דמקרב לשבת טפי עדיף ביום ה' שייך לשבת הבאה ואם א"א כל מה דמקריב עדיף ועא"ר ח' הביא מנזיר דף ה' אבשלום היה מגלח מע"ש לע"ש בפניא ושאר אחוהי בצפרא יע"ש דמשמע מצוה מצפרא. ועסי'

רנ"א במ"א ה' ולמ"ד מ"ג אבשלום משום היכרא דהוא נזיר היה מגלח בפניא ולמ"ד מ"ק י"ל אחר חצות מצוה טפי ושאר אחוהי מנהגם כך. ומ"ש הט"ז ביום ה' שיהיה זה בשבת עא"ר ה' כתב דהטעם כיון דצומח בשבת א"כ אין זה תיקון כבוד שבת שחוזר לצאת וכ"ש בד' כה"ג כו' יע"ש ועתו"ש אות ג' בשם כה"ג דשערות מגדלין תיכף אחר הגילוח:

**סעיף ב**

**לא** עט"ז וכ"כ מ"א א' ובתו"ש אות ד' בשם כוונות י"ל להיפך שהארי' ז"ל היה מקפיד בזה. ועיין פרישה וא"ר סימן ה' קשיא בלא תירוץ פירוש קמיצה שמאל ימין אצבע בלא תירו"ץ שלא כסדר (תירוץ הוא סידור וישובם כו') ורמז יש בדבר בימין בדאג"ה כי הצפרנים מורים על המותרות וכל מה שאדם רודף אחר המותרות בעוה"ז בטל הוא מתורה ומ"ט לעוה"ב וגם א"א שלא ינוכה לו לעוה"ב ודאי דאגה גדולה הוא זה ע"ד אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד ועוה"ז נקרא שמאל כד"א אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים אם רודף אחר המותרות גם בעוה"ז יש לו דאגה אך לא כ"כ כמו לעוה"ב:

**סעיף ג**

**ויאמר** עט"ז הדליקו בפתח ה"א בפת"ח משמש גם לשאלה ולצווי ג"כ משא"כ הדליקו בחיר"ק משמש רק לשאלה. ויראה היינו הדלקתם בחיר"ק תחת ההי"א עיין פירש"י שבת ל"ד א' במשנה. ועשרתם פירש"י דסעודת שבת קובעת למעשר אף עראי דעונג כ"ש הוה עונג ולפ"ז ה"ה י"ט קובעת דג"כ עונג בעיני כמו בשבת כבסי' תקכ"ט ור"מ פ"ו מהי"ט הלכה י"ו וברי"מ פ"ג ה"ג מהלכות מעשר השבת קובעת יראה ה"ה י"ט ואין מעשרין בי"ט ג"כ ביצה ל"ו ב' ר"מ ה"ש פכ"ג הט"ו ועיין דרישה דמש"ה בשבת שואל שא"א לעשר בשבת וה"ה בי"ט. וגם עירובי תחומין צריך שישאול ע"ש עם חשיכה כדאיתא בגמ' ל"ד דרישא לע"ת אתיא כו' ועב"ח כאן וברס"א ס"ג והאידנא דדרין בין עכו"ם ל"ש שיערב וה"ה ע"ח כע"ת כו' ופרישה כתב דע"ת לא הזקיקו חז"ל צ"מ קצת וא"כ ה"ה עי"ט צריך לשאול על זה כמו ע"ש חוץ הדליקו את הנר דלא שייך בי"ט ומיהו למ"ד הדלקת הנר בי"ט הוה חובה ופמ"ש בסי' רס"ג ס"ה א"כ בי"ט נמי יאמר עם חשיכה הדליקו הנר דוודאי מצוה שיהא דלוק לכבוד יו"ט קודם ביה"ש וא"כ מ"ש ע"ש דנקיט דכה"ג פריך בכמה מקומות וצ"ע קצת. עיין ר"מ פ"ה מה"ש ה"ג ולבדו"ק אותם ע"כ היינו כשהולך לביה"כ מחדר אחר. ואי"ה ברס"א יבואר בדפוס ישן דיהרן פארט לית תיבת ערבתם עמ"א ג':

## סימן רסא

### סעיף א

**אין** עט"ז רש"י שבת ל"ד א' וטבילת כלים באות ב' לטבול ע"י הערמה ואי"ה שם יבואר ועסי' שמ"ב וסי' שכ"ג מבואר ס"ז ב' תקנות האלו בש"ע והר"ב. ועט"ז י"ד ק"ך אות י"ז וש"ך כ"ח א"כ באין העכו"ם רוצה ליקח במתנה י"ל טובל הכלי ע"י עכו"ם והוי שבות דשבות במקום מצוה עסי' ש"ז ס"ה מ"א וט"ז ד"ח וי"ל ביה"ש כ"ע מודים דכה"ג ודאי שרי אלא שי"ל משום ברכה טוב יותר שיטביל ישראל ויברך בשבות במקום מצוה כה"ג משא"כ ע"י הערמה דאין מברך כמ"ש המ"א שכ"ג י"ג א"כ טוב יותר שיטביל עכו"ם אלא דבשבת גופא טוב ע"י הערמה וביה"ש טוב יטביל הוא בעצמו לצורך שבת דהוי מצוה ויברך נ"ל. ובאות ב' בשבת מיירי:

### סעיף ב

**ומערבין** עט"ז שם כפירש"י ועמ"א ר"ס אות ג' וכפי הנראה דגירסת הש"ע ברי"ס עשרתם הפרשתם חלה הדליקו הנר וכ"ה בלבוש השמיט ערבתם וכ"ה בש"ע של הנ"ץ ומ"ש שם דהמחבר השמיט ערבתם דלא נהיגין בי' א"כ אמאי הזכיר עשרתם דלא נהיגין ביה א"ו דבא"י נוהגין בזמן הזה עכ"פ מדרבנן כמ"ש המחבר בי"ד של"א ס"ב יע"ש וכ"ת מדרבנן יש שהות ביה"ש כמו דמאי הא ליתא דשבת קובעת מדרבנן ואפ"ה אין מעשרין ביה"ש ושאני דמאי רוב מעשרין כו' וכלי וולד הטומאה אפשר בימי טומאתו עמ"א שכ"ג אות י"א (בפרישה כתב ספק חשיכה אין מעשרין ודאי ואין מטבילין ע"י עצמו הא ע"י עכו"ם שיפריש מעשר ויטביל שרי אפי' הדלקת הנר מותר ע"י עכו"ם כו' יע"ש וא"י מעשר ע"י עכו"ם לא מהני בי"ד של"א ס"ל ומ"ש תרומה או מעשר) והסכים למ"ש המ"א ר"ס אות ג' דלכתחילה לא יסמוך עצמו בעירובי חצירות עד ביה"ש אלא אם שכח יכול לכתחילה לערב עירובי חצירות ביה"ש לא ע"ת וכ"כ הב"ח ברס"א ס"ג יע"ש ונתן תבלין לזה ג"כ דמסתמא בחד זמן נתנו חז"ל לשתיהם כאי' ע"ח וע"ח שוב ראיתי דכוונתו להיפוך דודאי אז מותר לערב בפסק חשיכה יכול לסמוך לכתחילה ולהמתין עד ספק חשיכה אלא הואיל ע"ת א"א אלא עם חשיכה קבעו חז"ל לאמירה דע"ת ג"כ בזמן ההוא שלא ישכח אח"כ הואיל ומדכר חדא ולא אינך ומקשה שפיר בגמרא הא גופא קשיא ותיקן קושית הב"ח ברס"א ס"ג ועסי' שצ"ג בט"ז אות ד' ולשיטתיה כאן ושם ג"כ משמע דאף לכתחילה יכול להניח ביה"ש יע"ש וגם לתי' הב"ח ברס"א ס"ג מיתורא דמתני' נמי א"ש קושיית הט"ז שם ועתו"ש כאן ושצ"ג ולמ"ש א"ש. ומ"ש הט"ז ע"ת אין רגילין כ"כ עב"י וב"ח בפרט בדרין בין עכו"ם אין רגילין בע"ת ומש"ה השמיט המחבר ברי"ס ג"כ ערבתם ע"ת וסובר ע"ח א"צ לומר עם חשיכה כמ"ש לעיל בזה:

**בהג"מ** כתב כו' עט"ז הגמ"י פכ"ג מה"ש אות ה' הביאו הר"ב לקמן שכ"ג ס"ז בהג"ה ומ"א י"ג בלא ברכה ולעיל כתבתי דביה"ש אפשר עדיף לטבול ע"י עכו"ם בלא ברכה דהוי שבות דשבות במקום מצוה ביה"ש אפשר לכ"ע לא גזרו. מ"ש בתשובת רש"ל ביא"ר צי"ט דנזהרים הרבה הוי כצורך גדול יע"ש הביאו מ"א אות וי"ו לא מטעם מצוה: **בחדושינו** שבת ל"ד א' כתבנו החילוק בין ע"ת לע"ח פירש"י הא אסמכיה אקרא וע"ח קיל טפי והנה מעשר וטבילת כלים יש לו שרש בד"ת מש"ה מחמירין ועיין מ"מ פ"ו מה"ע הי"ג דאין לבוא לבית הספק יע"ש ומכאן משמע דאסמכתא דיעבד שרי ולא אמרינן ביה ספיקו לחומרא ומיהו יש חולקין שם ועיין מהרש"א ז"ל ריש ביצה וספיקה אסורה די"ל אסמכתא מוקצה מש"ה החמירו בספיקא וא"ה כשצ"ג ותט"ז יבואר זה וגם בפתיחה כוללת וכאן אין להאריך:

## סימן רסב

### סעיף א

**ישלשל** עט"ז יתירם שלא יהיו מקופלים בחגורו כו' ועב"י הם דברי כל בו ומשמע דזהו נמי פירש"י יע"ש. מ"ש ב' מלאכים מלוים אדם עיין א"ר ב' צדק בסוף ע"ש ומאדים בתחלת כו' עוד ב' כוחות יע"ש ואין לנו לזוז מפשטיה ב' מלאכים ממש: שם אות ג' צידד לכסות במפות כל השולחנות של כל החדרים ואף במקום שאין אוכל שם וכן ראוי לעשות אבל בחדר שהוא אוכל שם צריך לכסות כל השולחנות שיש לו באותו חדר: **עונג** שבת עסי' רמ"ב ושם כתבנו עונג שבת אי הוה ד"ת או ד"ס ועסי' רע"א ס"א בט"ז ומ"א בזה ועמ"א כאן ועמ"ש באות א' ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן רסג

### סעיף א

**צריך** עט"ז ולכאורה תמוה דהיינו הך דאותם שהדליקו אסירים ושאר בני הבית מותגים ובא"ר אות ל"א תמה עליו בזה ואני אומר באולי כי אפשר ליישב דבריו כי בא"ר אות כ"ט בשם ע"ת הקשה דתפלה חמורה דלא מהני תנאי כבסי"א ובהדלקה מהני תנאי ותי' א"ר דלענין טעותא הוה איפכא דמעשה בטעות לא הדרא ונהי מכאן דאותם שהדליקו אסורים ושאר מותרים אף שהם המיעוט באפשר שלא הדליקו אין נגררים אחר הרוב שהדליקו י"ל אחר קבלה בטעות אין המיעוט נמשכים אחר הרוב כמ"ש המ"א אות כ"ו ומ"מ מס"י דאשה המדליקה אסורה ושאר בני הבית מותרים אף באשה המדליקה היא עקרת הבית והם נמשכים אחר דעתה תמיד אפ"ה הקילו בהדלקה והרי בתפלה סי"ב המיעוט נמשכים אחר הרוב ומשמע ה"ה אחר גדול הבית וא"כ חזינן דתפלה חמורה

מהדלקה ועדיין צ"ע. ומ"ש שא"י טעם למה אסור ליגע בנר הדולק כבר יישבו המ"א אות כ"ז יע"ש:

**סעיף ב**

**הואיל** עט"ז כמ"ש בכתבי מהרא"י ז"ל סימן קנ"ג ובב"י כתב דשו"ת עיקר יותר מכתביו ועוד שיישב בזה בתה"ד והיינו דכתב שם דאין כאן איסור והיתר ממש הילכך יוכל להתחיל אף שיודע שבאמצע תפילת חול יאמר השי"ץ ברכו וכ"מ לשון הש"ע שכ' יקבל"ו לא מקבלים כמ"ש במ"א אות כ"ט ועא"ר אות ל"ז וכ' בפרישה מזה:

**סעיף ג**

**וכ"ש** במ"ש כו' עט"ז הביא תשובה. והנה מדבריו הקדושים אנו למידין כמה הילכתא גבורתא א' שאין איסור אמירה כ"א שאסור לכל ישראל ואף ע"ג אמירה לעכו"ם שבות אע"פ שעכו"ם עושה בהיתר הכא כיון של ישראל חבירו מותר לא גזרו אמירה בזה ולפ"ז מותר לומר לכהן דילך ישראל למקום טומאת מת ולהביא לו משם חפציו וכדומה ובאמת לא הזכירו פוסקים מדין זה לאיסור וכעת לא מצאתיו ולטעם הט"ז נכון הוא משא"כ לטעם ברגני"ן לא הוי היתר. אלא שיש לראות נימא שלוחו של אדם כמותו וכ"ש למ"ד היכא דהשליח אין בר חיובא המשלח חייב וי"ל. ועב"י ס"ס רמ"ד בשם סמ"ג מל"ת ע"ה כל מלאכה לא יעשה בהם ע"י אחרים ג"כ. ובמוצאי שבת חשיכה קודם הבדלה אין איסור רק מדרבנן ומותר לומר לחבירו שיעשה מלאכה הואיל ואין איסור לחבירו האמירה מותרת כמו בע"ש ומשמע הא כשאסור לכל ישראל אסור האמירה לעכו"ם אף בדרבנן וע"ד סימן רצ"ו סעיף ס"ט בכלאי הכרם בח"ל דרבנן מותר לתינוק עכו"ם לא לגדול ובסימן רצ"ז אות א' מזה בהלכות כלאי זרעים וברצ"ז הלכות כלאי בהמה בש"ך אות ג"ד ועיין לקמן ש"ז במ"א אות כ"ט. ובט"ז רצ"ו אות כ"א דבאיסור תורה אף לקטן עכו"ם אסור ובאיסור דרבנן לתינוק עכו"ם מותר יע"ש ובאמת מ"ש המחבר שם דמותר לתינוק עכו"ם נלמד משבת קל"ט א' רב משרשיא כו' כמ"ש באר הגולה ק"כ וי"ל התם כשותא בכרמא מותר בח"ל כר"ט ולא הוי בני תורה במקום רב משרשיא כמ"ש התוספות שם ד"ה רב עמרם ומש"ה מותר לתינוק עכו"ם. ועיין פי"ג ה"ג מה' שכירות ומ"מ שם שיש פסקו לקולא בעיא דבבא מציעא צ"א ויש לחומרא וכ"כ הב"י בי"ד רצ"ז לחומרא וצריך טעם למה דספק דרבנן הוא ובראי"ש ב"מ שם דפשיטא ליה יע"ש והיה נראה לומר דבי"ט אסמכוה אקרא כל מלאכה לא יעשה בהם אפילו ע"י עכו"ם כמ"ש הסמ"ג הביאו הב"י כאן בס"ס רמ"ד ומיבעיא לן אי יליף שאר איסורים מיניה או לאו וא"כ אי יליף שאר איסורין הוה כעין של תורה מדאסמכוה אקרא וכבר כתבנו בפתיחה כוללת דאסמכתא רצו חז"ל להיות עליו דין תורה מעפ"י התורה אשר יורוך (ול"ש הכי

אתני) ובאיסור דרבנן לגמרי היה מקום לומר דספיקא לקולא בשאר איסורין וכן מוכחין קצת דברי רמ"א בי"ד רצ"ז ה' כלאי בהמה ס"ד אמירה לעכו"ם באיסור לאו משמע בדרבנן לא אלא ברצ"ו סעיף ס"ט מבואר דלעכו"ם גדול אסור בדרכנו ונאמר מ"ש כאן כלאי לאסור אף בתינוק עכו"ם ובח"מ של"ח ס"ו כתב הר"ב בהג"ה דאמירה לעכו"ם אסור כמו בשבת וא"כ אף באיסור דרבנן אסור אמירה לעכו"ם כמו בשבת אם אין בו צורך הרבה כבסי' ש"ז ס"ה יע"ש. ומההיא דשבת קל"ט משמע דלגדול אסור נפשטא בעיין דב"מ צ' ואין להאריך כאן וא"ה בס"ז יבואר עוד בזה. ועיין אה"ע סימן ה' ב"ש אות ט"ז בזה:

**ויש** לראות א"כ שבות דשבות בשבת לתינוק עכו"ם לשתרי כמו ההיא דשבת קל"ט א' בר"ב משרשיא מאחר דאנן קיי"ל דבשאר איסורים שוה לשבת ולא שמענו זה מעולם להתיר שבות דשבות בתינוק עכו"ם אם לא לצורך מצוה וצורך גדול ומקצת חולי כבסי' ש"ז ס"ה. וצ"ע כעת בזה:

**ודע** דהלבוש בהג"ה כתב דבע"ש משום נדר הוא דאסור בתוס' ואי בעי מצי מיתשל על נדרו ודמי לבורגנין שיש היתר עכשיו משא"כ במ"ש הביאו הא"ר אות ל"ח ומ"א בזה. ועסי' רס"א במ"א אות ח' ואות יו"ד ומשמע לכאורה דמתחלת השקיעה אם קבלו לתוספת הוי ד"ת ומפלג המנחה עד תחלת השקיעה הוי מד"ס אם קבלו בנדר וצ"ע ואי"ה במקום אחר יבואר מענין נדרים כה"ג אין להאריך. עסי' תקס"ב:

**ומ"ש** הט"ז בריש דבריו משבת ק"ן ב' וקנ"א א' הנה המעיין בר"ן כתב בביאור טעם היתר שמור פירות שבתחומך מטעם דלישראל חבירו אין איסור מותר לזה לומר לו ה"ה מי שקיבל שבת כוי וכ"כ בחה"ר בשבע שיטות קנ"א א' אהא דשמואל דמותר מטעם דלישראל חבירו מותר הוא אין איסור באמירתו וה"ה מי שקיבל שבת כוי והב"י השמיט תיבות אלו דסובר אף אם נאמר מטעם בורגנין כמ"ש הר"ן מ"מ נלמוד מי שקיבל שבת דיש ג"כ היתר אלו לא קיבל שבת או מצי שבת למיתשל על נדרו כמ"ש הלבוש (עיין בס' חמד משה מ"ש שם והביא תוס' ק"ן ב' ד"ה אבל מחשיך יע"ש) ומיהו לומר לעכו"ם ברור לי פירות שחוץ לתחום ללילך העכו"ם בשבת אסור אף שיש היתר ע"י בורגני"ן כמ"ש בחה"ר שם דהיתר דע"י בורגני"ן ל"ש אלא לענין אמירה לבד מותר לומר לחבירו לך עמי למחר לכרך פלוני חוץ לתחום ולא הוי דיבור של חול הואיל ויש היתר ע"י בורגני"ן אלו הוה אף בשבת כמ"ש בחה"ר ק"ן ויבואר אי"ה בש"ו וש"ז אבל לומר לעכו"ם שילך בשבת חוץ לתחום לא מהני היתר דבורגני"ן והא דביצה כ"ה א' ובסימן תקט"ו ס"ה ושכ"ה ס"ח פירות שבאו חוץ לתחום אסורין למי שהובא בשבילו וכל שכן שאסור לאמר

לו להביאן ביי"ט ושבת ולא מהני היתר אמירה והחשכה כ"א לאחר השבת לא בשבת גופא כדאמרן וא"כ צ"ע איך ס"ד טעמא דמי שקיבל שבת מותר לאמר לחבירו מטעם היתר אי לא קיבל דומיא דבורגניי"ן הא בשבת ודאי אסור ודאי אין להחמיר בעכו"ם יותר מישראל כמ"ש בחה"ר קנ"א א' דמה"ט מותר לומר לעכו"ם שמור פירות שתוך התחום אם עכו"ם שם דלא גרע מישראל ולטעם הט"ז א"ש כל שישראל חבירו עושה בהיתר אף דלדידיה אסור רשאי לומר לו אף בשבת ה"ה כאן משא"כ לעכו"ם אף שאין מצווה על שבת מ"מ לישראל אסור לכן אם עושה עכו"ם כן בשבת אף שהיה היתר ע"י בורגניי"ן אסור לישראל לומר לו ואם עשה אסור ליהנות מאותו מלאכה בשבת. ועדיין צ"ע דהתם שמור פירות אין עושה חבירו מלאכה בשמירה ואף דלדידיה א"א לשמור שרי משא"כ לצוות לעשות מלאכה וכ"ש ליהנות מאותה מלאכה בשבת לא הוזכר בחה"ר רק שמותר לומר לעשות לו מלאכה ואפשר דבשבת אסור ליהנות ממעשה שבת דלדידיה שבת הוא. ומה שהביא בחה"ר ראיה מימרא דשמואל מקנ"א א' לומר אף בשבת שרי צ"ע כעת ועיין סי' ש"ח במ"א אות י"ב ואי"ה שם יבואר בזה יע"ש:

**והוי** יודע דלטעם הלבוש דה"נ אי בעי מיתשל על נדרו והוי בידו כמו בורגנין אי הוה בורגנין א"כ י"ל דוקא ביחיד המקבל שבת הא ציבור שקבלו שבת אסור לא' מהם לומר לעכו"ם לעשות מלאכה דא"נ מיתשל היחיד נגרר אחר הרוב ולאו ברשותיה כבסעיף י"ב אלא דברס"א במ"א אות זי"ין משמע אף ציבור שקבלו שבת יכול היחיד לומר לעכו"ם להדליק נר שלא לצורך שבת מטעם דיש מקומות שלא קבלו שבת ודמיא לאינהו מיכל אכלו כו' א"כ אין צורך כאן לילפותא דשמור פירות שבתחומך וגם למה חולק הר"ן בזה ודחי ליה כו' וצ"ע. עוד אבאר לך שבמוצאי שבת אין היחיד נגרר אחר הרוב אעפ"י שכולם לא התפללו ולא הבדילו יכול היחיד להבדיל ולעשות מלאכה עסי' רצ"ט ס"י והטעם דקיל איסוריה דמ"ש מהכנסת שבת לענין זה ויבואר עוד אי"ה ברצ"ט וכאן אין להאריך:

**כתב** רש"ל בתשובה סימן פ"ה אין להדליק בנר חרס ישן על השולחן יע"ש ובאיש עני שאין לו ודאי מותר ממה שיתבטל מנר שבת דהוא חובה:

## סימן רסד

### סעיף א

**מדבר** שאין עט"ז רש"י שבת כ"א א' ד"ה שאין נמשכין ויטה והרע"ב הביא זה גם פירוש הר"מ במשניות שמא יניחו ויצא (וכן הלכה בעטרן בס"ג) וא"י אמאי לא דשמא יכבה ולא מצי להדליק וכה"ג בחנוכה למ"ד כבתה זקוק לה והנ"מ. א' נר כשר אצל פסול שמא

יצא ליכא ושמא יטה איכא למאי דחאיש לה עמ"א ד'. ב' אי עומד גבוה ב' קומות וסגור במפתח כבסי' ער"ה במ"א ב' אפשר שרי ושמא יכבה או יצא אסור. ג' כרך דבר פסול עם כשר לוטה אפשר גזירה קרובה ויכבה או יצא אפשר שרי ונ"מ בנר כשר אצל פסול בכרך כה"ג שרי. ד' אם אין לו רק פסול ליטה אסור ולשמא יצא אין ספק מוציא מידי ודאי (עיין פני יהושע בהא דנ"ח דר"ה אמר בין בחול בין בשבת דנ"מ באין לו כ"א פסול ועיין תו' ד"ה ומותר ויי"ל בין שבת כרך דלא הוה גזירה לגזירה דא"א להדליק בשבת אין מקומו פה) ואני מסופק קצת אם אין לו כשר מהו להדליק פסול דשמא יטה גזירה ומ"מ הדלקת נר חובה ואתי קום ועשה דרבנן ודחי לה לשוא"ת בדרבנן כמו דדחי לה בד"ת ומיהו יי"ל כה"ג לאו מצוה כלל אלא למ"ש הצ"צ בסימן כ"ח דכבוד שבת ד"ת הוא וכן עונג וקראת לשבת עונג כו' והדלקת הנר מכלל הכבוד והעונג הוא כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ה ופ"ל מה"ש הביאו התו"ש ברס"ג א' וא"כ יי"ל דחי לה ד"ת לדרבנן בעידנא (עמ"א תמ"ו א') ומיהו ברמ"ב כתבנו דלאו ד"ת הוא אלא דברי קבלה ובמקום אחר כתבנו מזה לענין הלבשת ערומים דהוה ר"ת אין מקומו פה. ועיין לבוש רס"ג ס"ד במ"ש ואפי' הם דרבנן א"כ יי"ל דברי קבלה נמי דוחין ללאו דד"ס באין לו אחר כ"א פסול. ויראה לאסור. ה' לענין מכות מרדות אם הטעם דיניח ויצא א"כ לא עדיף ממי שביטל נר שבת לגמרי ואין לוקה מ"מ בשוא"ת כי אע"ג דמצינו מ"מ בשוא"ת כמ"ש בש"ה בכלל מ"מ לאו בכל מקום הוא ולשמא יטה ראוי ללקו' כי עבר בפועל ואע"ג דבשעה שהדליק לא עשה כלום כמ"ש הרשב"א בתשובה קע"א דמי לנזיר שהלך בשידה תיבה ומגדול לביה"ק ופרע א' המעזיבה ושהה דלוקה הואיל ובא ע"י מעשה אין מקומו פה ובחדושינו הארכנו:

**עוד** רגע אדבר פשיטא לי שמן ערלה וכדומה אסור לנר שבת דל"ש מצות לאו ליהנות נתנו דעיקר המצוה משום עונג הוא ודמי לישיבת סוכה וכ"ש הוא ואפי' שני בעלי בתים בחדר א' וא' נר מותר וא' נתן איסור הנאה מ"מ אין יוצא בו כלל ומיהו אדם א' ויש לו נר מותר ורוצה להרבות אורה למצוה עם איסורי הנאה גם אפשר אסור או תליא במחלוקת מ"ש המ"א אות ד' בתרע"ג שמש אצל הנירות אם מותר לשמש אצלם או לאו:

**נסתפקתי** בחלב המעורב עם חמאה או שומן עוף עם חמאה דבב"ח בזה דרבנן הוא דהוי טיגון או עוף דרבנן ולמאן דמחמיר בזה לאסור בהנאה מדרבנן כבסי' פ"ז בי"ד בט"ז וש"ך א"ב אי דחי לה נר שבת ומיהו קי"ל להלכה דבב"ח מדרבנן שרי בהנאה. ושמן ערלה בח"ל בי"ד רצ"ח ס"ח קי"ל הלמ"מ בודאי ואסור מ"ה בהנאה ובט"ז שם ג' מאחר דערלה דרבנן צ"ע קצת וצ"ל דלא החמירו בח"ל עיין לבוש שם ובחידושינו כתבנו קצת מזה. ולמ"ד ספק תורה מדרבנן לחומרא יצויר זה והבן:

**סעיף ב**

**כרך** עט"ז שבת כ"א א' ור"מ פ"ה מה"ש ה"ו וה"ט. ולכאורה גם הב"י הבין כן במ"מ שפי' דהטור מפרש ברש"י כמ"מ היינו דלרש"י ג"כ בכוונה תליא מילתא וצריך הוכחה לכך שמניח רק על הפסול הא כורך זה בתוך זה אסור לרש"י ולרי"ף ור"מ שרי בכורך דכוונת הלב סגי אלא בראי"ש שכתב בכוונה תליא מילתא משמע ליה לב"י דהרא"ש אין מפרש כך אלא לרש"י כל שמדליק שתיהם אף שרק נתן זה על זה אסור ולא תליא כלל בכוונה אף בהוכחה ועמ"ל שם הלכה ו"ו האריך לתמוה על הב"י ולמ"ש א"ש יע"ש. ועא"ר אות ד' וכפי דעתו יפה כיון כי מלת קפא בארמית לשון צף שלא תטבע אבל לפי דרש חז"ל בפסחים ע"פ זכריה י"ד ו"ו אור יקרות וקפאו"ן דברים שהם יקרים בעוה"ז עיין ילקוט שם משמע קצת קפא גלוי ורב אורה וזה גי' הרי"ף למ"ש דלהרבות אורה שרי וע"ז כתב המ"מ שפירוש הר"מ קפ"א כרש"י וערש"י זכריה שם יע"ש אבל הלח"מ שם ה"ט הבין דהכ"מ ברש"י היינו להקפות ע"ג דאם כר"ך שוב אין נדלק שפיר ושמא יטה כמו בשמנים כה"ג דגרס שאין נדלקין יע"ש עיין מ"מ שם והש"ע שכתב כאן כר"ך כו' ע"ג גמי וקש היינו כר"ך ממש שרי בהכרח לקמן בסעיף ד' הטעם משום גזירה וכמ"ש הט"ז ומ"א אות ג' ויו"ד ואי"ה שם יבואר. וכמ"ש המחבר ואז נמשכים כו' יע"ש:

**סעיף ג**

**אפי'** עט"ז וכ"כ המ"א אות יו"ד דודאי נמשכים כשנתן מעט שמן כשר בתוכה אלא אטו בעינייהו אבל הר"מ ז"ל כתב בפ"ח מה"ש ה"ט באין נמשכים עמ"א שם ומאן דאוסר כשנר כשר אצלו (במ"א ד') אף כאן אסור. והוי יודע דמשמע מעט שמן הא עירבי בשמנים כשירים ברוב שרי דבתר רוכא אזלינן ואף אם נאמר אין מבטלין שייך אף במצות כבסיי תרכ"ו אות ב' בט"ז מ"מ עדיין היתר הוא קודם שבת כמ"ש הרשב"א בקע"א ולב"ח שם י"ל בזה אבל הר"מ ז"ל בפ"ה מה"ש ה"ט חלב מהותך נותן שמן כל שהו מדליק אבל שמנים פסולים אפי' עירבם בכשרים אסור שאין נמשכים לשיטתיה דכל שיש מעט מפסול אין נמשך יע"ש והמחבר לא הזכיר כאן דעת הר"מ ז"ל. אף בשם יש מי שאומר. ועיין אות שאח"ז אי"ה יבואר:

**סעיף ד**

**חלב** מהותך עט"ז שבת כ"א פירש דהתם גזרו ביחד ולא כאן. ועיין רא"ש שם משמע הטעם דיטה גזירה קרובה היא דודאי יטה ומש"ה לא הוי גזירה לגזירה ומ"ש רב הונא דאסר התם בין בשבת דנ"מ כרך דאסור משא"כ בחול כרך שרי בחנוכה דנמשכין לדעת המחבר רק שמא ידליק בעיניה ושמא יפשע הוי גזירס לגזירה ובחידושינו כתבנו מזה.

ובנר כשר אצל חלב מהותך אפשר שרי אף להב"ח (עמ"א ד') דנמשך יפה אלא אטו אינו מהותך הוי גזירה לגזירה דוודא"י יטה ל"ש בכאן כמ"ש הרא"ש דהתם בנר פסול לבד דאין נמשך כשבא להשתמש ודאי יטה משא"כ בנר כשר אצלו דרק חששא שמא יטה לראות יפה או מצוה להרבות אורן הוי גזירה לגזירה וה"ה בנתן מעט שמן כשר לפסול בנר כשר אצלו דמותר להב"ח כה"ג ע"ש באות ג' ולהר"מ אסור:

**כתב** א"ר ח' בחמאה ושומן אי מדליקין בהם והשיב דאסור כי לפעמים נשאר בנר שומן ונותן חמאה ומבשל ועובר אם לא שומן עוף וראיה משמן קיק דאסור אלמא שומן עוף לאו בכלל חלב הוא כן נראה תוכן כוונתו והנה הראייה משמן קיק י"ל דנ"מ אף בנתן שמן כשר אטו בעיניה וגם לנחום המדי איצטריך.ומ"ש דעובר משום מבשל י"ל דרך טיגון לא אסרה תורה וביי"ד בפרי כתבנו מזה בה' בשר בחלב ועיין בתורת השלמים בשו"ת שלו יע"ש. ומ"מ אין לו רק שומן אף מבהמה או חמאה אפשר לצדד וצ"ע:

### סעיף ה

**כרך** עט"ז ואם הפתילה והשמן פסולים אם מהני כריכה קנדיל"ה כמו שאנו עושין בלבוש הכשיר ובמ"א פוסל באות י"ג בשם הטור וריי"ו ועא"ר אות י"ג דאפי' שמן כשר על פתילה פסולה וכ"מ מט"ז ומ"ש מהותכים משמע לכאורה אף צלול עדיין לא נקרש אסור ואי"ה במ"א אות יו"ד א' יבואר בזה. ערש"י שבת כ"א ד"ה המייניהם משזר תכלת ארגמן פלא השמיט תולעת שני וד"ה מאי לאו דכלאים כגו"ן אבנט ותו' ד"ה שמא בטל בשאר מינים ולהר"מ ז"ל פ"ח מה' כלי מקדש ובמ"ל ה"א משמע אבנט כ"ה רק צמר מעט רקום בפשתן ושלל רש"י זה רוב בעינן עכ"פ כגו"ן כגוון כ"ג חשן ואפוד והמחבר י"ל כהר"מ ז"ל והבן זה מאוד:

## סימן רסה

### סעיף א

**מ"ש** המחבר ס"א מכבה עמ"ש במ"א א'. ובס"ב קערה ואם חברה כעין יוצר מותר כבס"א באר הגולה וכ"מ בר"מ פ"ה הי"ב מה"ש ועא"ר ד':

**מבטל** עט"ז לכאורה שלש פירושים במבטל כלי מהיכנו א' פירש"י שבת מ"ב ב' ובמשנה ד"ה כלי דכמחברו בטיט. ומ"ג א' ד"ה מפני שמשנה מכלי היתר עושהו מוקצה ובקנ"ד ב' ד"ה והא כרים וכסתות מיחזי כסותר הביאו התוס' שבת מ"ג א' ד"ה דמבטל יע"ש וברי"מ פכ"ה מה"ש הכ"ג כסותר יע"ש ובפני יהושע כתב כלי קיבול ראוי להשתמש בו ל"ש סותר דעדיין ראוי לתשמיש שייך ביה בנין מחברו כטיט וכרים אין דרך לחברם בטיט שייך בהו סותר דאין ראוין לשכיבה ויש נ"מ בין הנך פירושים אם

נותן בכלי היתר דבר האסור באכילה ושרי בטלטול כמו נודר הנאה משמן לאכילה אם מותר ליתן לכלי בשבת דשוב לא ישתמש באותו כלי היתר אכילה שלא תערב עם זה ויאסור עיין מהרש"א ז"ל שבת מ"ב א' תוספות ד"ה ואין ומ"ג א' ד"ה בעודן עליו אבל כו' וד"ה ושני ליה דלטעם מחברו בטיט שרי דמותר בטלטול ולטעם סותר אסור ועסי' שין יו"ד סעיף וי"ו משמע דאין נקרא מבטל מהיכנו כ"א שאוסר הכלי בטלטול יע"ש: ואמנם מדנקיט הט"ז עושיהו מוקצה לכאורה משמע כלי שמלאכתו לאיסור שם מוקצה עליו ל"ש זה הא במחברו בטיט שייך ביה אף בזה דלצורך גופו ומקומו שרי בטלטול וכמחברו בטיט וכבנין הוא. ומיהו לצורך גופו י"ל היינו מה שצריך לו בשבת משא"כ שמן לאחר שבת וודאי אסור בכלל שמלאכתו לאיסור אלא בצריך מקומו של כלי זה דמותר להניחו במקום שירצה כבסי' ש"ח ס"ג בהא י"ל דכמחברו בטיט דמי אסור משא"כ לענין עושיהו מוקצה י"ל שאין משנה שמו דמעיקרא נמי שם מוקצה עליו. ועתי"ט שבת פ"ג מ"ו בקל רגילין לטלטל כלי וכלי שמלאכתו לאיסור אין רגילין בכך. ומיהו כאן בש"ע סתם המחבר דמותר לכתחלה לתנו מבע"י דלא כדמשמע מרש"י שם מותר להניחם אלא כתוס' שם ד"ה ואם וכ"כ הטור ועתי"ט שם:

**סעיף ב**

**אפי'** עט"ז רש"י ותוס' שבת מ"ז ב' ד"ה מפני יע"ש לית שם הנך תיבות שמבטל כלי מהיכנו כ"א גורם כיבוי ואם נאמר כשנותן מים לכבות הניצוצות נמאסים המים ונעשים מוקצים ויש במים ממש וכמחברו בטיט דמי אפ"ה לא הוה ד"ת וגזור אטו שבת א"כ למה אמרו במשנה שהוא מכבה ולא מבטל מהיכנו ועוד מאין לו דבר זה וצ"ע קצת:

**סעיף ג**

**וי"א** אפי' כו' עט"ז ובא"ר אות ט' בשם מי"ט כוונת כיבוי שקרוב למים אף יש שמן נכבי והט"ז ז"ל פירש דכוונת כיבוי שיכבי מיד הפתילה ולא יתקלקל הכלי ועמ"א אות יו"ד ואי"ה שם יבואר:

**עיין** ט"ז תקי"ג אות א' מ"ש מכאן ס"ג ופירושו דמיירי כאן במונח דבר היתר לשם דשרי בטלטול מן הצד ולכן אמר בנר דולק אסור דיטה ע"י נענועו ועמ"א שם ב' וכאן ד' וא"כ שפיר הוקשה לו לט"ז מאחר דסברי"א זו כתב הרמ"א כאן דע"י נגיעה מנענע המנורה ולמה היקל בביצה כו' וכאן נמי מלאכה שאצ"ל ואין מתכוין אסור ה"ה שם ועתו"ש ולמ"ש ועא"ר כאן אות י"ב ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**באי"ד** אות יו"ד בשם או"ה כלל נ"ט סימן מ"ה כשיש סכנת דליקה ח"ו מותר ליתן כלי מלא מים לקבל הניצוצות ובגמרא מ"ז ב' דפריך מדליקה משמע דאף שיש לחוש

לדליקה אסור ועמ"א אות ח' וצ"ע קצת. ועמ"א רע"ז ח'. ולאו"ה אם רואה נר שנכפף ויפול על השולחן רשאי ליתן תחתיו כלי מים:
**ברש"י** שבת מ"ב ב' משמע דאם נתן כלי בשבת יטלו ואף לדידן י"ל כן:

## סימן רסו

### סעיף א

**נותן** עט"ז. שבת קנ"ג א' ועסי' של"ד ס"ב ומ"א אות ג'מ"ל בזמן הזה דליכא רה"ר וכ"כ כאן ג' והנה פחות מד"א דשבות הוי י"ל כך אבל אמירה לעכו"ם בזמן הזה הוי שבות דשבות במקום הפסד מרובה פסק המחבר בש"ך ס"ה דיעה א' בסתם דשרי:
גם מ"ש בש"ע אפי' אין נותן שכר ע"ז יראה היינו משחשיכה אבל מבע"י ודאי טוב לקצוץ לו שכר ובהיתרא הוה כב"ה דמתירין עם השמש ועיין רא"ש ר"פ מי שהחשיך ושוב ראיתי באי"ר אות ג"ד הרגיש בזה. ועמ"א רס"א אות וי"ו בשו"ת רש"ל סימן מ"ו בין השמשות שרי שבותין בה"מ ובשבת יש לעיין ועמ"א של"ד ג' אוסר בשבת יע"ש ועיין לבוש בהג"ה הראה לש"א סל"ג ומ"א של"ד ב' וי"ז ושמ"ט ס"ה ושס"ב ה' י"ז וה"ה סעיף ד' ואי"ה יבואר בזה:

### סעיף ב

**משום** עט"ז ערש"י שבת קנ"ג ב' ד"ה והלא מחמר ומלת חי"ב שכתב המחבר קשה שאין מלקות ד"ת במחמר כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ך משבת הא"ב בשביתת בהמת"ו עשה ומחמר אחר בהמה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליה אלא מכת מרדות קאמר ובלבוש שלא יעבור על שביתת בהמתו לאו קשה קצת דעשה הוי בשביתת בהמתו והוא ל"ד אלא על מחמר קאמר:

### סעיף ג

**ואפי'** עט"ז דחוץ לתחום קיל טפי רוכב מהולך ברגליו דאין תחומין למעלה מעשרה כוי אפי' תוך התחום רוכב חמור טפי דעובר על שבות דאין רוכבין ע"ג בהמה (ושביתת בהמה ליכא דחי נושא עצמו) אפ"ה מפני פיקוח נפש שרי אף איסור תורה ועמ"א אות ז"י"ן באורך ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ד

**יטלטלנו** עט"ז עמ"א ט' בשם ד"מ ור"י כוי ועסי' של"א ס"ו כתב באיסור תורה אף ע"י עכו"ם לא יעשנה וכאן א"א מע"ש ומ"מ אפשר למול בביתו עמ"א שם אות וי"ו בפרט האידנא ליכא רה"ר. והוי יודע שמ"ש הט"ז יוציא עכו"ם כ"כ בשמ"ט א' וה"ה לבית הכנסת יכניסו עכו"ם וברחוב מוליכין פחות מד"א היינו הרבה בני אדם הא אדם א' חמור הוא שבות דפחות מד"א יותר משאר שבותים אפי' ביה"ש כוי יע"ש ועיין א"ר

של"א אות וי"ו כתב בביאור כן ברחוב יוליכו הרבה ב"א כ"א פחות מד"א דזה לית ביה שבות ול"ד הרבה כ"א ב' ב"א יכולין לעשות זה. ומ"ש דא"צ לישב בהרבה בני אדם ה"ה שא"צ לפוש א"ר י"ד ופשוט הוא:

**מ"ש** המחבר מציאה לא אף דכ"ש הוא משאר שבותים בס"א דמציאה לא כ"ש פחות מד"א כתב לאפוקי מרמב"ם שכתב פ"ו מה"ש הכ"ב ופ"ך ה"ז דמציאה אפי' לא באה לידיה פחות מד"א שרי יע"ש. והכלל בזה באדם א' פחות מד"א שבות חמור הוא יותר משאר שבותים לדידן וחבירו לחבירו אף שכ"א מוליך פחות מד"א וע"ד כן עושין שרי כמבואר בשמ"ט בט"ז א' ואי"ה יבואר שם וה"ה כאן כשיש ב' ב"א עושין כן ואי"ה לקמן כשמ"ט יבואר זה. עמ"ש אי"ה באות ה' מזה:

**עוד** אבאר לך שמ"ש המחבר ס"ה חרש וקטן יתנו למי שירצה יראה לי דהיינו דוקא שאין בנו אאל בנו קטן בר חינוך מדרבנן יתנו לחרש ושוטה אף בנו שאין בר חינוך כמו קטן וצ"ע כעת ועסי' קפ"ו ס"ב קטן מוציא לגדול דרבנן ובחרש ושוטה לא דאין בהו חינוך ועסי' שמ"ג קטן אוכל נבילות אביו מצווה להפרישו איכא לעיונא בחרש ושוטה דלאו בני דיעה נינהו ולא צייתי כלל ועמ"א שם אות ב' אבל ודאי ליספי להו בידים אסור אפי' לחרש ושוטה מקרא דלא תאכלום כו' ועיין שמ"ג. ובלבוש ס"ו דחרש ושוטה שוין לקטן בכל מקום אפשר הוא ל"ד כדאמרן:

**סעיף ה**

**מניח** עט"ז ועיין מ"א אות ט"ו:

**מ"ש** המחבר בסי"א היה חבילה כו' יבואר אי"ה באות וי"ו אי דוקא נזכר קודם שבת או אף בשבת ומ"ש י"א ה"ה כיסו והא דתנן מי שהחשיך נותן לעכו"ם וחמור וחש"ו דהני עדיף טפי מרץ ותקנתא דרץ בלית הנך תקנות ואם נאמר דרץ דוקא בנזכר מבע"י כדבעינן למימר לקמן באות וי"ו אי"ה י"ל מי שהחשיך בכיסו משחשיכ' לא מהני רץ ולכך בעינן הנך תקנות הא מבע"י רץ אפשר עדיף והמוצא מציאה דאסור בס"א ובס"ז אם לא באה לידו מבע"י ה"ה רץ לא מהני במציאה כל שלא בא לידו מבע"י ועא"ר אות ט"ז מע"א עי"ן ע"א המוצ"א כיס בשבת פחות מד"א הר"מ ז"ל מפרש במציאה ומאן דאסרי מפרשי במוציא מרה"י לרה"ר יע"ש עמ"א אות יו"ד:

**סעיף ו**

**אסור** עט"ז והמ"א אות ד' פירש באמת דאם יש עכו"ם לשמור שפיר וא"ל אה"נ דמותר לרוץ ליי"א דכיסו כמו חבילה. ועא"ר אות כ"ה דאגודה פסק בפ' מי שהחשיך ה"ה לכיסו ועוד פחות מד"א יש תקנה אלא דמיירי שיש עכו"ם שיכול לשומרו יע"ש ועיין ס"ח מ"א יו"ד ועיין פרישׁ דקדק מרש"י שבת קנ"ג ב' ד"ה רץ וכ"כ דלא עמד לפוש לית עקירה

לאיסור דוק' שנזכר מבע"י הא נזכר משחשיכה ועמד כך אף רץ מ"מ עקירה באיסור אסור יע"ש והנך רואה שהט"ז ומ"א לא ס"ל הכי דאף בשבת כה"ג כל דלית עקירה והנחה באיסור התירו לו משום פסידא היכא דא"א לשמור ע"י עכו"ם וצ"ע: ודע שאני נסתפקתי בתוספת שבת שיש בו מן התורה כמבואר בסימן רס"א ס"ב מ"ע מיוה"כ בק"ו או מריבויא יע"ש אם מוזהר על שביתת בהמתו באותן זמן דביוה"כ גופא אפשר דאין מצווה על שביתת בהמתו כמו בי"ט עיין סימן רמ"ו ס"ג ומ"א י"ב וט"ז וי"ו א"כ דיו באפשר וגם בשבת כתיב למען ינוח לא בתוספת שבת ועסי' רמ"ו מ"ש שם ואי"ה בה' י"ט ויוה"כ יבואר בזה לענין שביתת בהמתו ומחמר כו' וברס"א כתבנו מפלג המנחה דהוא קודם זמן תוס' המוזכר בהמחבר שם י"ל דלא הוי אלא דרבנן וכעת עדיין צ"ע בזה:

## סימן רסז

### סעיף א

**אינו** עט"ז נוסח הברכה ובצל כנפיך תסתירנו כי אל שומרנו ומצילנו אתה כו' ושמור כו' ולכאורה גם שומרנו א"ל בשבת כשמגיע לבצל כנפיך ועב"ח ודרישה י"ג בטור כן ועמ"א אות גימ"ל ולכאורה שומר עמו ישראל לע"ד אין לומר כמ"ש הט"ז ושמור בקשה אין לומר דבידינו הוא שאם אנחנו שומרים שבת כראוי בטוחים אנו שישמור הש"י אותנו בזכות שבת אבל כי שומרנו ומצילנו אתה הוא תואר לו יתברך למה לא יאמרו דפשיטא שהש"י הוא השומר לנו הן בזכות שבת כו' הכל ממנו יתברך. ועיין לבוש בזה ובא"ר אות ו"ז באבודרה"ם הנוסחא כלבוש יע"ש וכמו שאנו אומרים ושמור צאתנו כו' ופרוס כו' כדי שיהיה סמוך לחתימה מעין החתימה עיין לבוש ואם טעה וסיים בא"י שומר עמו ישראל לעד בשבת אין מחזירין אותו א"ר שם בשם כל בו יע"ש ובאות ח' בשם של"ה כשמנשק מזוזה בשבת לא יאמר ה' ישמור צאתי כו' כ"א זכור את יום השבת לקדשו ולטעם הט"ז ומ"א יש לאומרו וכמו שאומרי' ושמור צאתנו:

**ואומרים** ושמרו בני ישראל את השבת שאם ישמרו שבת א"צ שמירה ומעין גאולה הוא מיד נגאלין טור ולא הוי הפסק בין גאולה לתפלה דערבית דמצוה נמי להסמיך כבסי' רל"ו. ובמועדים וידבר משה בר"ה תקעו ביוה"כ כי ביום כו' בלבוש תקפ"ב ס"א כל המועדים זכר ליי"מ תקעו ביום ההוא יתקע בש"ג יוה"כ גאולת הנפש אין לך גאולה יותר מזה יע"ש ועיין דרישה כתב כתפילה אריכתא דמיא יע"ש:

**אין** נופלין ע"פ סמוך לכניסת שבת לבוש ויראה ה"ה מ"ג אחר חצות נמי אין נופלין ע"פ וה"ה מי שאוכל פת אחר חצות א"ל על נהרות בבל כ"א שיר המעלות. בט"ז רצ"א אות ו"ו דיכול לגמור הסעודה קודם הלילה דתוספת שבת ד"ת הוא וע"ש ועסי' רס"א

איזו היא ד"ת ואיזו תוספת דרבנן ובמ"א א' מפלג המנחה כו' ובקיץ שאוכלין מבע"י הרוצה להחמיר יחלק ביום שבת ג' סעודות וי"ח. ובא"ר ב' דתלתא היום כתיבי משמע עצומו של יום לא בתוספת ומשמע אף בי"ש לא רק ודאי לילה. ועסי' תע"ב בפסח אף הקידוש בלילה ועסי' תרל"ט בט"ז ומ"א י"א י"ב ותצ"ד בט"ז ואי"ה בט"ז יבואר:

**מה** שחותמין בי"ט ופרוס כמו בשבת אע"ג בשבת הטעם שהשבת שומר אותנו משא"כ בי"ט לכאורה אין זה טעם אלא הואיל בשבת משנין מימות החול ה"ה בי"ט ולא ליהוי תו זלזול י"ט דאומר כימות החול ובשבת משנין ואי"ה בה' י"ט יבואר עוד בזה. עיין בט"ז רס"ח אי"ה ממ"ש מקדימין:

## סימן רסח

### סעיף א

**אומר** עט"ז שבת קי"ט ב' ועיין פירש"י ובעין יעקב הגירסא ויכלו הקב"ה וזה שמספר בשבחו של מקום ששב"ת בשבת. והיינו מדכתיב ויכלו חסר וי"ו דריש ויכלו כ"י שניהם הקב"ה והאדם זה שמעיד על שברא הקב"ה עולמו עיין מהרש"א שם וברי"ף שם יום הששי ויכלו השמים הקב"ה ברא בדיבור והאדם המקבל שבת בתפלה ביום וי"ו מבע"י ממהר לקבל שבת ואסור תו במלאכה יע"ש וא"ש דקאמר כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו לא המתפלל בליל שבת ועסי' רס"ז מקדימין מדר' יוסי יהא חלקי כו' וקשה קצת מקבלי שבת שאני אבל להתפלל ערבית מבע"י לרבנן מנלן ומהא דרב המנונא שפיר כאמור. ובמהרש"א ז"ל שם אפי' יחיד שאין עדותו עדות במ"א אומר יע"ש. ומשמע דחובה הוא ומש"ה חוזר הש"ץ ואומר ויכלו להוציא שאין בקי כבס"ז ובחול אין הש"ץ חוזר דרשות עיין דרישה ומ"מ אם לא אמרו בתפלה אין מחזירין אותו וכ"ש לדידן דאומרים בקידוש ויכלו. עמ"ש אי"ה בסוף הסי':

### סעיף ב

**גומר** עט"ז עב"י הוא דעת הרא"ש וי"א הוא דעת הר"מ ור"י יע"ש ועמ"ש באות ג' אי"ה מזה ועסי' רפ"ו מזה:

### סעיף ג

**וי"א** עט"ז דעת רבינו יונה והרמב"ם וכאן סתם כדיעה א' בסתם ובארוך כתב דנקטינן כהר"מ ועש"ך י"ד רמ"ב ועתוי"ש. ועב"ח כתב די"ל ספק ברכה:

### סעיף ד

**של** זו בזו עט"ז י"א ש"ל בבי"י דמוסף בשחרית או ערבית במנחה אף שאומר או"א רצה במנוחתינו מ"מ הואיל והזכיר פסוקי מוסף לא יצא וכ"ש שחרית במוסף הואיל ולא הזכיר פסוקי מוסף לא יצא ויראה אם אמר וביום השבת בישמח משה לתפלת

מוסף נמי אפשר דלא יצא דקבלת שבת הוזכר בה בפירוש ותצונו להקריב קרבן מוסף. וכל הדינים שבסימן זה בדין תפלת שבת הן לענין התחיל באתה חונן הן החליף מוסף בשחרית שייכים ג"כ בי"ט ואפילו בי"ט שני א"ר אות ג'. ובאות י"א כתב לפרש י"א שכתב המחבר אע"פ שבב"י הביא דין דש"ל בלא מחלוקת דבתניא הביא סתם החליף כו' ולהלכה עמ"א אות ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**ומעומד** עט"ז והא דשבת קי"ט אפילו יחיד האומר נעשה שתוף מירי בתוך התפלה אבל לאחר התפלה לא מאחר דכתב הטור ואומרים ביח"ד (ט"ס ביחיד) וא"ר אות י"ד כתב לטעם א' משום י"ט אחר שבת יש ליחיד לומר אותו אבל לא בעמידה:

**בפרק** כל כתבי קי"ט ב' אמר ר"ח אמר מר עוקב"א כל האומר ויכלו ב' מלאכי השרת מניחין ידיהם על ראשו ואומרים וסר עונך וחטאתך תכופר בא"ר י"ב בשם זקינו הגאון דבאה"ע בעדו' גיטין יהרהרו בתשובה ה"ה כאן ובשם רד"א דאין לו עון אם לא יגיד ונשא עונו דאומרים עדות ולכן בליל שבת יהדר אחר מנין גם מטעם ויכלו שצריך בעשרה עדות להקב"ה כמו ונקדשתי בתוך בני ישראל. כתב בד"מ בשם רד"א בין לשמך ובין תכלית יפסיק ובין אלקים ובין את א"ר א'. (בק"ש ג"כ מפסיק כה"ג כו') ולפ"ז מה שנוהגין לעמוד בקידוש כשאומר ויכלו ביחיד א"י טעם לזה דאין ביחיד עדות אם לא כשיש בבית מנין אז י"ל כן ואי"ה לקמן בדיני קידוש יבואר בסימן רע"א בט"ז אות י"ג:

**סעיף ו**

**ברכה** עט"ז והאידנא לא זזה תקנה ממקומה ועיין סעיף י"ג ועיין באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף ז**

**י"ט** עט"ז משא"כ בנעילה בשבת בתרכ"ג ס"ג דמזכיר שבת דיום הוא שנתחייב כו' וזה רק תקנה בעלמא ועמ"א אות י"ב ואי"ה יבואר שם ברכת מעין שבע מגן אבות מגן אברהם מחיה מתים נגד מחיה מתים האל הקדוש המניח לעמו ברכה רביעית לפניו נעבוד עבודה ונודה לשמו הודאה אדון השלום נגד ברכת שלום רב רד"א א"ר אות ט"ו ובעמידה כמו ש"ע ובשם תניא:

**סעיף ח**

**בבית** חתנים עט"ז ובא"ר י"ט דוקא בית שיש בו ס"ת הא לא"ה לא מיקרי קבוע וצ"ע י"ש ועמ"א י"ד וצ"ע דהוה ספק ברכה לבטלה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**אין** לדבר עט"ז ופרישה וב"ח הגירסא במותו או כמותו בעת מותו או כמותו לאחר מותו של חסיד ראה אותו חסיד אחר בחלום כו':

## סימן רסט

### סעיף א

**נוהגים** עט"ז עב"י וב"ח ופרישה בביאור דברי רב נטוראי ועיקר הקידוש משום תקנה ולא זזה ממקומה כמו חזרת הש"ץ אע"ג דהאידנא כולם בקיאין וברכה מעין ז"י"ן בסי' רס"ח: רפואות הקידוש שישתה ויתן ע"ג עיניו ע' בח"מ ועסי' שכ"ח סכ"א.וע' ברכות מ"ג ושבת קי"ג ב' ברש"י וראי"ש בזה:

**בליל** פסח לא היתה תקנה בביה"כ מפני אורחין דכל אחד צריך ד' כוסות אפי' עני המתפרנס מצדקה מש"ה אין מקדשין בבה"כ. והנה הרא"ש ז"ל בפסחים דף ק"א כתב ממ"ש רבינו יונה דהקידוש בבה"כ הוא להוציא שאין בקי ד"ת עכ"פ וכתב הרא"ש ז"ל דמשמע אין קידוש אלא במקום סעודה משמע דלא יצא כלל והרי הביאו א"כ משמע כל שלא קידש במקום סעודה על היין או פת חז"ל תקנו דלא קיים כלל מ"ע דזכרהו ועתו' סוכה ג' וברכות י"א א' בתוס' ד"ה תנא רבי יחזקאל יע"ש ומה שמזכיר בתפילה אינו עולה מכ"ש ועמ"א רמ"א אות א' ואי"ה שם יבואר וא"כ לרבינו יונה הקידוש בשבת להוציא מי שאין בקי ד"ת אבל בי"ט דהקידוש דרבנן ואינו אלא במקום סעודה שפיר קשה. ומ"ש הרא"ש ז"ל א"כ אמאי לא אמר דמקדשין בביה"כ להוציא שאין בקי י"ל דא"כ למה על היין יקדש בלא יין ואין להאריך ואי"ה ברע"א יבואר עוד עסי' תרי"ט ותרכ"א ועמ"ש במ"א מזה: מ"ש הר"ב ונהגו לעמוד כולם עא"ר ב' בכל בו ל"ח ומהני לעייפות הרגלים ובלבוש משמע שם רק המקדש וצ"ב:

## סימן רע

### סעיף א

**פ'** במה מדליקין עט"ז לפי טעם הטור שאין יכולים לומר עשרתם היה לו לומר ב"מ קודם ברכו בע"י עב"י וב"ח. עיין לבוש לא פלוג וכעין מזה כתב הט"ז. ומ"ש הר"ב וכן י"ט בשבת היינו יום א' עיין אות ב':

### סעיף ב

**בשבת** חנוכה עט"ז ונוהגין לאמרו משום ג' דברים ואפשר גם לחנוכה כשרים לנר שבת פסולים ועב"י. המחבר סובר י"ט ע"ש יצוייר בסוכות ופסח ג"כ ושבת חה"מ אומרים והר"ב סובר שבת חה"מ אין אומרים כ"ש שבת עי"ט שא"א וכן שבת יום א' של י"ט משום ל"פ כו' ויצוייר ג"כ סוכות ופס"ח:

## סימן רעא

### סעיף א

**לאכול** עט"ז בחה"ר ברכות כ"ז ב' שמואל כו' ולא מיבעיא בזמן תוספת שבת ד"ת אפי' מפלג המנחה וי"ל דתוס' שבת זה לא הוי מ"ה כבסימן רס"א אפ"ה יצא ידי קידוש שמ"ע לקדש בכניסה או סמוך לו והרי ברס"ז ס"א מבואר כן והר"מ ז"ל אע"פ שסובר תו"ש אינו מ"ה עכ"פ אפ"ה כ' בפכ"ט מה"ש הי"א שיצא ידי קידוש מבע"י ולשון כמע"ט קשה קצת אבל ודאי קודם פלג המנחה לא יצא ידי קידוש על הכוס ואע"פ שהתפלל ערבית בלילה חוזר ומקדש על הכוס. ולענין אי קידוש על היין ד"ת או לאו עמ"א ח' ובתוס' פסחים ק"ו א' ד"ה זכרהו סיימו די"ל על היין ד"ת ולמטעם הוי דרבנן ועיין ר"ן שם ובהשגות הר"א פכ"ט משבת הלכה עשירי אף לכאורה משמע אף שמזכיר בתפלה מ"מ הקידוש הוי ד"ת יש לדחות ולומר קידוש דלילה עיקרו מ"ה כו' ומיהו כשהתפלל תפלת חול והזכיר שבת בלא ברכה דיצא ידי תפלה כבסי' רס"ח ס"ד אפשר ידי קידוש לא יצא דבעינן ברכה לקידוש היום שיאמר באי"י מקדש השבת ומה שהזכיר ותתן לנו יום השבת אפשר ידי קידוש לא יצא אף מ"ה. ונ"מ אי קטן מוציא כה"ג לגדול. ובלבוש משמע שזה הקידוש על היין מ"ה וזה י"ל דעת ר"ת בתוס' שם ק"ו ב' ד"ה מקדש דאין יין אין מקדש כלל דסובר קידוש על היין ד"ת הוא ומיהו למ"ש שם אליביה דבשכר חמר מדינה צ"ע ש"מ דלאו ד"ת על היין וע"כ יוצא בתפלה כמ"ש המ"א. ובנזיר ד"ת משמע יין דרבנן:

**ויש** לראות דנשים אין מתפללים ערבית דלא קיבלו עלייהו כבסי' ק"ו א"כ איך אנשים מוציאות אותם דרבנן לד"ת וזה טעות דא"נ יצא לגמרי מוציא מטעם ערבות ואף נשים כמבואר ויצוייר קטן מוציא גדול כשהתפלל ערבית ולא את האשה ולמ"ד קידוש על היין ד"ת אין מוציא וכן י"ל אסמכתא חשוב"ה כי הא הוי כד"ת ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר עוד עיין אות י"ט אי"ה יבואר:

### סעיף ב

**ומוציאות** עט"ז ועמ"א ב' וא"ר ג' לבני ביתה מוציאה יע"ש. ובאות ב' תרי בע"ה לא יקדשו כא' דתרי קלי לא משתמעי ופירוש ואין השומעים יוצאין ידי חובתן יע"ש בשם דרשות מהר"ש:

### סעיף ג

**קודם** עט"ז כי קידוש הלילה למ"ד על היין ד"ת ודאי עדיף דקידוש היום דרבנן ולא מזכיר רק פה"ג אפי' למ"ד על היין דרבנן וכבר יצא בתפלה כמ"ש המ"א א' אפ"ה עיקר

קידוש דלילה הוי ד"ת ואסמכתא חשובה אם זכירה זו בפה דוקא מגילה יכול בלב כו' עמ"ש אות ב' ואי"ה יבואר בפתיחה כוללת:

**סעיף ד**

**בלא** עט"ז מ"ש בסמוך יתבאר שהוא דעת הראב"ד באות ה' ואי"ה שם יבואר. ומ"ש לחלק בין תפלה בסימן קע"ח ס"ו דהתם טעימה עכ"פ מותר רק אכילה אסור משא"כ קידוש אף טעימה אסור וכמ"ש המ"א אות ט' ויו"ד ועל היין א"צ לברך דאין זה מעשה חדש דיין קודם לקידוש וכן בפת כשאין לו יין לא הוי הקידוש הפסק ומעשה חדש ולהלכה העלה כי"א דאין לברך המוציא דספק ברכות לקולא והראה לרצ"ט עיין שם אות א' ואות ד' ובמ"א שם אות וי"ו דכאן אפילו עסוקין רק בשתייה לא בסעודה אפ"ה א"צ לברך על קידוש פה"ג ואי"ה באות ה' יבואר מזה: והוי יודע דאע"ג דקיי"ל בכ"מ דהלכה כדיעה א' בסתם כמבואר בש"ך י"ד רמ"ב י"ל דהוה דיעה א' כרבים וכת"ק נגד יחיד משא"כ בספק ברכות י"ל דלקולא אף ברבים נגד מועטים כי י"ל בס"ס נמי לא מהני בספק ברכות וס"ס כרובא ה"ה דיעה א' בסתם וא"ש נמי מ"ש הב"ח בסימן זה ס"ג וברס"ח ס"ג דשני דיעות ספק ברכה לקולא כאמור דשאני ספק ברכה משאר דינים אם לא ביחיד ממש נגד רבים אפשר דמברך ואי"ה בכללי או"ה יבואר זה וכאן אין להאריך ומ"ש מדין תפלת ערבית כבסי' רל"ה ס"ב י"ש ועסי' תרנ"ב בט"ז אות ד' י"ש:

**סעיף ה**

**שנים** עט"ז תוכן כוונתו ז"ל לומר דכאן נאמרו באו ונקדש אף כוס קידוש צריך פה"ג וזה כדעת ע"ש המוזכר במ"א יו"ד ואה"נ דהמ"ל דמברך פה"ג אקידוש גופא ולעיל ס"ד בלא אמרו בואו ונקדש מודה הר"מ ז"ל דאין מברך אכוס קידוש וה"ה דאין מברך אם שותה באין רשאי דאיסורא לחוד לא הוי הפסק משא"כ כאן אמירה גיע טפי ואעפ"י שבב"י כתב די"א בטור דעל יין קידוש מברך הוא הר"מ ז"ל והיינו בואו ונקדש חזר כאן וסובר דל"ד אמירה מבע"י או ביה"ש בלא אמירה בקידוש היום דעל היין א"צ פה"ג ואפשר אף ביין אם רוצה לשתות בקידוש היום בלא אמירה אע"פ שאין רשאי א"צ פה"ג דדוקא בהמוציא דיעה א' דמברך הואיל ואיסורא וגם אומר קידוש כמ"ש באות ד' משא"כ ברוצה לשתות בלא קידוש. ועם זה יתיישב מ"ש המחבר כאן אעפ"י שאין רשאי מברך פה"ג ל"ל דא"י הול"ל אם מקדש מברך פה"ג לדעתו ז"ל בשלמא על הר"מ פ"ד מה"ב ה"ח י"ל אגב הב ונברך כלל תרווייהו עמ"א י"ד משא"כ המחבר דמירי בקידוש לחוד הול"ל יותר רבותא אלא לדיוקא לומר כאן באמירה מברך פה"ג הא בס"ד בקידוש היום בלא אמירה אף שותה בלא קידוש אין מברך פה"ג. אמנם דעת הר"א ז"ל בהשגות א"א לומר בקידוש היום בלא אמירה אסור לשתות אבל ברוצה אע"פ שאין רשאי א"צ

לברך פה"ג א"כ לא היה לו להשיג כ"א לומר דגמ' פסחים ק"ה א' מיירי בקידוש היום בלא אמירה קובעת קידוש ולא הבדלה הא באמירה הבדלה נמי אסור למשתי בלא ברכה ולמה ליה לומר דקידוש קובעת בלא אמירה דהר"מ נמי סובר כן בפכ"ט משבת וכאן מבע"י מיירי כמ"ש הכ"מ אלא דהר"מ ז"ל ר"ל דשבת בקידוש קובעת משחשיכה בלא אמירה ומברך פה"ג כמו הבדלה באמירה והשיג על הר"מ ז"ל אגופא דדינא דכתב דוקא בואו ונקדש הוא דמברך פה"ג הא בלא אמירה משחשיכה לא ואמר דאינו כן כו' ועיין פכ"ד מה"ש הי"ב ומ"מ שם דעת הר"מ דאין מברך פה"ג ולא המוציא ומ"ש שם וגדול"ה מזו יע"ש בס"ד מבואר דהמוציא יותר יש סברא יע"ש וי"ל. וא"כ מ"ש הב"י די"א בטור מאן נינהו י"ל הראב"ד עיין אות ד' אבל למ"ש המ"א אות יו"ד י"ל דהראב"ד אפה"ג של שתייה חולק הא פה"ג דקידוש מודה דאין מברך בס"ד זהו הנראה לי בכוונתו כאן ועמ"ש במ"א אות יו"ד מזה ועיין ח"מ. ואי"ה ברצ"ט יבואר עוד:

**סעיף ו**

אעפ"י עט"ז דהמחבר כאן פסק כר"מ דאין רשאי דאמר בואו ונקדש אף ביה"ש או מבע"י אסור למשתי אף בברכה שחל עליו הקידוש מיד ואסור לטעום קודם קידוש משא"כ בקע"ט ס"ח פסק דרשאי אם רוצה לברך פה"ג יע"ש ועמ"א שם אות ב' וכאן בזה:

**סעיף ז**

**ונזכר** עט"ז כאן אף לדיעה א' שם כו' וי"ל מש"ה נקיט קודם שאכל דאחר שאכל יקדש על היין אם יש לו משא"כ קודם שאכל צריך לקדש על הפת אעפ"י שיש לו יין דאל"כ יהיה פה"ג הפסק בין ברכת המוציא ובין אכילה ועתו"ש וצ"ע ועמ"א אות י"א וא"ר י"ג:

**סעיף ח**

**וצריך** עט"ז עב"י ועמ"א י"ד דל"ק מקפ"ח סעיף י' ובט"ז אות זי"ן יע"ש:

**סעיף ט**

וי"א עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ח דוקא כאן בגמר סעודה ונטל ידיו ולא הזכיר מהב ונבריך ובאות י"ג יע"ש ובסי' קע"ט ס"א לה"ר יונה והר"ן אכילה מותר בלא המוציא כ"ז שלא נט"י יע"ש ולפ"ז י"ל מש"ה נקיט המוציא ולא פה"ג משמע אף הב ונבריך כו'. ועסי' קע"ט מ"ש שם.והיינו לרבותא אף המוציא מברך בהב ונבריך אף להר"ן והר"ר יונה שם דהכא איסורא ומעשה דהב ונבריך מודים באפשר ה"ר יונה והר"ן ועיין אות ד'. ומ"ש הר"ב להוציא נפשיה מפלוגתא סברא ראשונה כלומר לסברא א' א"י אם להזכיר שבת ואם יטעום מכוס ב"ה וגם אם יאכל מעט אח"כ דליהוי קידוש במקום סעודה (כמ"ש הר"ב בהג"ה וא"ל יאכל מעט אח"כ ומה בכך י"ל כי צריך כזית ויברך בהמ"ז ב"פ וברכה

שאינה צריכה אסור) ומש"ה טוב פורס מפה קודם ומקדש פה"ג ואף מברך המוציא ועיין לבוש:

**סעיף י**

**טעם** מקדש עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ט וכ"כ הנ"ץ והלבוש ופסחים ק"ז א' יע"ש ואי"ה במ"א יבואר בזה:

**סעיף יא**

**מלבד** עט"ז ובלילה אף בסופה אומר ויכלו והוי יודע אם לא קידש כל היום ונזכר ביה"ש למ"ש המ"א אות א' דכשקידש בתפלה הוי תו דרבנן על היין י"ל ביה"ש א"צ תו דספק דרבנן לקולא כבסי' תרנ"ב במ"א א' ואפשר יאמר בלי פתיחה וחתימה אם יאמר ברוך אתה השם יבואר אי"ה בפתיחה לה"ב ובפסחים ק"ז א' אמימר פתח בהאי לישנא מי דלא קידש בע"ש מקדש כל היום כולו ולא סיים עד מוצאי שבת לומר ביה"ש לא וכאמור. ואם לא התפלל כל השבת ודאי אף ביה"ש מקדש דספק תורה הוא וכדכתיבנא:

**סעיף יב**

**פרוסה** עט"ז ג' טעמים יש א' כי היכי דתיתי הסעודה ביקרא דשבתא ב' זכר למן ג' שלא יראה בושתו עמ"א ר' ואות זי"ן ולכאורה משמע דכאן פורס מפה רק ע"ג הפת לבד ובסעיף ד' פורס מפה על כל השולחן אבל מלת על גבי"ו משמע השולחן (פת משמע נקיבה משלי י"ז א' כ"ג ח') עמ"ש ברנ"ד ס"ה מזה וכ"מ בטור דפורס מפה כאלו אינו כאן וקאי אמ"ש בגמרא פסחים ק' ב' אין מביאין השולחן כו' ואם הביאו פורס מפה כו' ומפה תחת הפת שיהא שולחנו ערוך עיין לבוש ולטעם זכר למן א"ש בלא"ה והיינו בשבת וי"ט לא היה המן יורד עסי' רמ"ב ובא"ר אות י"ז כתב כשמקדש על הפת צריך להניח ידיו עליו כמו בכוס שנוטל בידו כבסי' תע"ג יע"ש אלא יכסה מקודם קידוש וכשמתחיל לקדש יגלה ויניח ידיו עליו יע"ש. והנה ברע"ד ס"א אוחז בידו כבסי' ר"ו ס"ד אוחזו בימינו כו' וא"כ ודאי יגלהו בהמוציא ואוחזו וטעם זכר למן ודאי די בשעה מועטת מכוסה ואח"כ מגלהו ומש"ה לא כתב הט"ז ונ"מ לטעם א' לאחר פה"ג רשאי לגלותו וכמ"ש המ"א ר' דגם לטעם זכר למן רשאי לגלותו מיד אחר פה"ג אבל המ"א כתב יקרא דשבתא ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**

**ואומר** עט"ז הא דא"א זמן דפחות משלשים יום א"א זמן כנה"ג בהגהות הטור בשם הרד"א אבל ב' מינים אומרים כמו סוכה וש"ע. ומין א' שאין תלוי בימים כמו ב' בנים מב' נשים וכלים חדשים אומרים אף בתוך ל' יום יע"ש. ועסי' רס"ח בט"ז ה' כתבנו כשיש עשרה אומרים ויכלו מעומד הא לא"ה לא:

**סעיף יד**
**אחר** עט"ז פסחים ק"ו ב' וע"ש ובטור וב"י וב"ח ובא"ר אות כ"ז משום לא פלוג דמקדש על הפת לכ"ע צריך ליטול קודם ה"ה על היין ועוד האידנא עפ"י הרוב אין ידיו נקיות יע"ש והיינו סתם ידים כשירות לברכה והאידנא עפ"י הרוב קרוב לודאי שנגע במקום המטונף צריך ליטול ידיו ומיהו משום הא יטול ולא יברך ענט"י וי"ל דליהוי קצת כנסי הרוח. ועיין עט"ז אות ג' בשם הב"ח וכ"כ המ"א אות כ"ו:

**סעיף טו**
**רק** עט"ז ובתע"ג בט"ז אות א' ובמ"א אות ג' יע"ש:

**סעיף טז**
**מלא** לוגמיו עט"ז ובק"צ אות ג' יע"ש ושם נאמר דכוס ברכה צריך רביעית משום ספק ברכה אחרונה משא"כ כוס קידוש בהמ"ז פוטרתה כבסי' ער"ב סעיף יו"ד וקע"ד ס"ז יע"ש א"כ די ברוב רביעית ומשמע אפי' מקדש קודם נטילה א"צ ברכה אחרונה על כוס קידוש דאין קידוש אלא במקום סעודה והוי צורכי סעודה ואי"ה ברע"ב ס"י ורצ"ט ס"ח יבואר:

**סעיף יז**
**שטעמו** עט"ז עב"י בשם המ"מ ובלבוש כתב שיטעמו כולם מלא לוגמיו ועא"ר אות כ"ט ועיין לבוש מ"ש דאם לא טעם מלא לוגמיו הוי ברכה לבטלה קשה דודאי אסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה אפי' כ"ש אלא דחז"ל תקנו שיהא כוס ברכה הנאה מרובה כמלא לוגמיו:

**סעיף יח**
**ודוקא** עט"ז משמע אף קידוש של יום בשחרית דאסמכוה אקרא בפ' ע"פ ק"ו אי נמי הכין הוא להגאונים ובלבוש כתב דקידוש ד"ת הוא ואסמכוה אקרא להיות יין א"כ קידוש של יום ודאי דרבנן י"ל דמודים הגאונים עסי' רפ"ט במ"א א' וביי"ט ג"כ הקידוש דרבנן עמ"א א' א"כ להלבוש מודים הגאונים ולהט"ז י"ל די"ט נמי אסמכוה אקרא שיהיה קידוש י"ט איין כמ"ש א"ר אות ג' בשם בה"ג פסח למען תזכור שבועות וסוכות וזכר"ת יע"ש והיינו ביין כתיב זכרו כיין לבנון ועמ"א א':

**סעיף יט**
**אם** עט"ז מ"ש התוס' פסחים ק"ו א' ד"ה זכרהו ובריש נזיר ג' יע"ש ועמ"ש להסמיך לקידוש ד"ת אתה רואה לכאורה שחולק על המ"א א' וסובר בתפלה אין יוצא ידי קידוש ד"ת יע"ש. ולדינא פסק כמהרא"ש דאף דרבנן כל שלא עשה כתיקון חז"ל לא יצא וצריך לחזור ולקדש כל שהקידוש היה שלא כדין כמו כוס יין וכמו קידוש שלא במקום סעודה בסי' רע"ג סעיף ב"ג אבל כשהקידוש כדין ואח"כ אירע קלקול יתקן אשר עיוות ומש"ה

נשפך צריך להביא כוס אחר ויברך פה"ג ויטעום ועמ"א אות ל"ב ואי"ה שם יבואר ועא"ר אות ל"ג. ומ"ש שאם יש לפניו יין א"צ פה"ג כבסי' ר"ט סעיף ב' ובט"ז אות ב' ומ"א ח' ואף אין אחרים עמו כל שהיה דעתו לשתות עוד יין שלפניו אין מברך פה"ג וטועם כך אבל בלא היה דעתו לשתות כ"א כוס קידוש פשיטא דחוזר ומברך וטועם יין אחר וכן נשפך זה הכוס אם היה דעתו שישתה עוד מה שעל השולחן או על הספסל א"צ לברך פה"ג שנית: ולענין אי קידוש על היין ד"ת או דרבנן מבואר במ"א א' וט"ז א"ב י"ש וכאן אין להאריך: עיין שיטה מקובצת ביצה ד' ע"ב רב אסי מבדיל ומברך הבדלת י"ט ד"ת דלא כמ"מ פכ"ט והוא פלא בעיני ואי"ה ברצ"ד יבואר עוד:

## סימן רעב

### סעיף א

**יין** מגולה עט"ז בי"ד קי"ו א' בשם הפרישה וב"ח כאן ס"א תירץ דנלמוד מדר"ן לדידן שאין חוששין לגילוי אפ"ה פסול לקידוש הקריבהו כו' ויש לעיין במשקה דעביד טיף טיף דאין בו כלל משום גילוי עי"ד שם אם נאסר לקדש עליו דאפשר הפחות והסגני' לא קפדי כ"א ביש חששא אף האידנא משא"כ זה. ואי"ה באות ב"ג יבואר עוד:

### סעיף ב

**אפי'** האידנא עט"ז טור בשם הרי"ף אות ג' למד כן מדר' נחמיה ב"ב צ"ז ב' יע"ש. וער"מ פ"ו מהל' איסורי מזבח הט"י ומ"א אות א': יין שמריח אחר החבית אין מקדשין עליו תו"ש ב' בשם שער אפרים יע"ש:

### סעיף ג

**דריחי'** עט"ז וכ"כ המ"א אות ב' דמש"ה השמיטו המחבר דסמך על ר"ה ועט"ז א' שם ועל הר"ב קשה דכתב טעמיה חלא דשהכל והשמיט ריחי' חלא וטעמא חמרא דמקדשין עליו. והוי יודע שיין שנתערב בו שליש ממשקה תאינה וכדומה אני מסופק אע"ג דמברכין פה"ג כבסימן ר"ב ס"א ומ"א ג' אם ראוי לקדש ומה שהביאני לזה מ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' איסורי מזבח ה"י גפן שהדלה על תאנה אין מנסכין אף דיעבד דנשתנה ריחו מה זבח שלא נשתנה כו' ה"ה לקידוש וריחי' חמרא לא נשתנה ע"י מעשה. שוב ראיתי שאין כאן ספק דקונדיטו"ן מקדשין עליו ומשמע אף שנשתנה טעמיה וריחיה ועס"ח וער"מ פכ"ט מה"ש הי"ד ובהשגות הר"א ז"ל יע"ש. והנה יש שמשימין מי דבש ביין למתק או משימין צוק"ר שם לדיעה שנייה בס"ח יש לאסור וער"מ פ"ה מה' איסורי מזבח ה"ב נתן דבש כל שהוא לקטורת פסלה ובפכ"ט מה"ש הי"ד נתערב טיפת דבש או שאור בחבית גדולה אין מקדשין עליו וגם מתקנין בסולת שיהיה צלול ומי פירות אין

מחמיצין מ"מ סולת גופא חמץ הוא וכעת א"י מנלן דאפי' כ"ש בחבית גדולה דכי כל לרבות עירובו בשיש בו טעם או פחות מששים וצ"ע כעת:

**סעיף ד**

**אעפ"י** עט"ז ועסי' ר"ד ס"א אות א' ובמ"א כאן אות ד' אי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**ומ"מ** מצוה עט"ז אפי' סתם יין שבמרתף מצוה לבדוק מקודם ולברור היפה שבו לקדש עליו:

**סעיף ו**

**טוב** עט"ז קידוש הלילה אסמכוהו אד"ת וגם קידוש הלילה להט"ז אף שהזכיר בתפלה י"ל ד"ת כבסי' רע"א אות י"ט ועמ"א שם אות א' משא"כ קידוש היום לכ"ע אין בו דררא ד"ת ואין מזכירין בו שבת כ"א פה"ג ועא"ר י"ב בשם רוקח שי"ל קידוש על היין (בלילה) הוי ד"ת ולעיל בסימן רע"א כתבנו בזה:

**סעיף ז**

**ברכת** עט"ז האריך ועסי' קע"ד ס"ו ובעטרת זקנים שם ומסתימת המחבר כאן וברע"א ס"ב דמקדש קודם נט"י ואפ"ה אין מברך ברכה אחרונה על יין קידוש דבהמ"ז פוטרתו וה"ה שתה יין לפני נט"י לפתוח בני מעיים דאין מברך ברכה אחרונה עליו דבהמ"ז פוטרתו לדידן ועמ"ש שם:

**מ"ש** ז"ל אל תרא יין כי יתאדם דה"פ דאין חשיבותו מפני אודם במנחות דף ע"ז א' אמר טעמא דרבי אל תרא יין כי יתאדם פירש"י שנה ראשונה עיקר אדמומי' וצ"ע בזה: עיין ב"ב צ"ז ב' י"ש:

## סימן רעג

**סעיף א**

**במקוה** עט"ז רשב"ם פרק ע"פ ק"א א' ותוס' ד"ה אף וברשב"ם עוד טעם זכרהו על היין אין חשיבתו כ"א יין תוך הסעודה ואנן קיי"ל אף מקדש על הפת צריך שיהא במקום סעודה הוא טעם ראשון ובמקדש על הפת ואכל המוציא כזית אפשר אף הב"ח מודה דא"צ ב' זיתים כמו בשתייה בס"ה דכזית לחם חשוב ומברך בהמ"ז כבסימן קפ"ד ס"ו. וקידוש במקום סעודה להמקדש ג"כ בעינן כבס"ד דאע"פ שמקדש לעצמו ולאחרים והם אוכלים שם ולא הוא הם יצאו והוא לא יצא. וברס"ט בשם רב נטוראי פירש דקידוש במקום סעודה משום רפואה. אבל איסור תורה עש"ך י"ד קי"ט כ"ז ובהנהגות או"ה סדר שלישי כ"ה:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז בב"י כתב סוף הסימן זה והט"ז הביא מפסחים ק"א א' ועיין ברשב"ם ד"ה כי הוה מקדש ואנו רוצין היינו לפטור משם ולילך לבתינו יע"ש משמע אחר הקידוש שהיו רוצין לילך משם ורבה אית ליה בר"ה דף כ"ח ע"ב דמצות אין צריכות כוונה כנראה מהרא"ש שם דרבה גריס רבה ורבא כו' ומש"ה אמר להו איתעכבו טעימו מידי דילמא כו' ויצאו ידי קידוש בכאן ועיין ר"ן ז"ל שם אין הכרע כ"כ אי גריס רבא או רבה ובתו"ש וח"מ חרו אפם באדונינו הט"ז ז"ל ולמ"ש א"ש:

**והוי** יודע למ"ש רמ"א בסמ"ך אות ג' דרבנן א"צ כוונה וברע"א א' דיוצא בתפלה וקידוש על הכוס דרבנן בלא"ה א"ש הך דרבא ואביי ועיין רא"ש בר"ה שם וברי"ן משמע דמצות צריכות כוונה לצאת לאו ברור הוא אלא מספק אזלינן לחומרא כ"כ הרא"ש וכ"כ הר"ן ז"ל מנקיט לחומרא עדיף א"כ צ"ע מי ששמע קידוש מאחר ולא נתכוין לצאת רק סתמא אם רשאי לחזור ולקדש כמו ב' בעלי בתים בחדר אחד דהוי מקום סעודה לדידהו וכ"ש למ"ד דרבנן א"צ כוונה ועסי' ר"ט משם יש לדחוק. ולכן טוב שיכוין בפירוש שלא לצאת בשמיעה זו הא לא"ה רק שמע סתמא אין רשאי לקדש עוד שלא יהא ברכת קידוש לבטלה רק ישמע מאחר ויכוין. ואי"ה בפתיחה כוללת ופתיחה לברכות יבואר עוד: ובדברי קדשו של הלבוש כתוב לאמר אם היה בדעתו שלא לאכול שם אלא במקום אחר יצא דמ"מ היה דעתו לאכול יע"ש וכ"ה בב"י במקום אחר ובהגי"ה השמיטו די"ל אף שלא היה בדעתו לאכול כלל ונמלך יצא דכוונה אין מזיק בכאן (דמ"מ כיון לצאת בקידוש או דרבנן א"צ כוונה) והוא ז"ל י"ל דלמד כן מהא דאביי כו' ושם היה דעתו עכ"פ לאכול מיד במקום אמר ואי"ה במ"א ה"ו יבואר זה:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז במרדכי אוסר לברך ברכת המוציא לאלמנות היינו כשמקדש על היין להם כבסי' קס"ז ס"ק הא כשמקדש על הפת מברך המוציא דהוי כמו יין קידוש (ובגמרא ר"ה כ"ט ב' ברכת מצה וברכת היין קידוש היום או דאין מקדשין אפת באפשר או דרגילין היו לקדש על היין שהיו מצוי להם) וכתב עוד המרדכי בשחרית שבת דאין מברך רק פה"ג אין מוציא להם והטעם כיון דליכא בהדה ברכה אחרת משא"כ בלילה אומר קידוש ובמצה שאומר על אכילת מצה ג"כ כדבעינן למימר לקמן אי"ה והמחבר פסק בה"א דלא כמרדכי שאף בשחרית הואיל וחובה עליו מוציא ודוקא המוציא לאחר יין קידוש אע"ג דחובה לאכול פת היינו לתענוג ואי מתענה הוי נהנין וכ"כ המ"א בקס"ז אות מ"א (והט"ז שם י"ד כתב פת אין שינוי וצ"ע א"כ ברכת קידוש היום ג"כ אין שינוי וי"ל דמ"מ יש שינוי כי רגילים היו לשתות לפני המזון אחר נט"י עיין עט"ז סימן קע"ד כ"ש האידנא.

ודברי הדרישה כאן צ"ע דהא המחבר בקס"ז כתב בפירוש דשל יום מוציא בהמוציא לנו ולפ"ז המחבר זיכה שטרא לבי תרי ולמ"ש א"ש וצ"ע) והלבוש סובר דהמוציא אחר קידוש מוציא לחם דהוי חובה דאין קידוש אלא במקום סעודה הוי חובה ואזיל לשיטתיה בס"ה שצריך שישתה כוס קידוש וכוס אחר שיהא קידוש במקום סעודה (עמ"א י"ב) וא"כ אם אין להם רק כוס אחד לקידוש הלילה בהכרח יאכלו שם פ"ת דוקא להיות קידוש במקום סעודה הוי המוציא חובה ובקס"ו ס"ק מיירי שיש להם עוד כוס יין שאז יכול לקיים קידוש במקום סעודה בכוס יין והמוציא נהנין תו הוי וצדקו דברי הלבוש ז"ל. אבל הט"ז אעפ"י באות ד' הסכים להלבוש וב"ח ז"ל מ"מ כאן כתב דלמה לא לפסוק כהמרדכי בזה דהמחבר אין חולק עליו בזה דהמוציא פשיט"א דאסור משמע בכל ענין אף דשייך המוציא דליהוי קידוש במקום סעודה מ"מ חשיב כה"ג ברכת הנהנין:

**והוי** יודע שאם אין לו יין בשחרית שמברך המוציא ואוכל אין מוציא אחרים בהמוציא דלא הוי קידוש בזה בשחרית דפה"ג ניכר הוא לקידוש היום כבסי' רע"ג ס"ט ורפ"ט במ"א ד' וצ"ע:

**סעיף ד**

**שחייב** עט"ז מ"ש כל קידוש צריך מלא לוגמיו אזיל לשיטתיה בק"צ אות ג' ובסי' תפ"ו א"כ ודאי קשה איך יצויר קידוש שלא במקום סעודה כיון דצריך לשתות מלא לוגמיו וחייב ברכה אחריו ועיין לבוש כאן ובק"צ וצ"ע קצת בזה. לכן כתב שצריך כוס אחר מלבד זה. ועמ"א אות ח' ואי"ה שם יבואר עוד:

**כתב** המרדכי בפ' שני דמגילה (הביאו הב"י מר"ן המשביר ז"ל כאן) גבי רבי יהודה אומר מי שלא ראה מאורות כו' דנשאל ה"ר טוביה מווינ"א איך סגי נהור פוטר בניו ובני ביתו מקידוש היום לר"י והשיב דמקדש בערב שבת מפלג המנחה אלמא אתי דרבנן כה"ג ומפיק ד"ת יע"ש וכמה הלכתא גברוותא איכא למשמע משם. א' תוספת שבת לפניו מהלכתא ומשביעית כבסי' רס"א ובא"ר שם ותר"ח דלמידין מתוספת שביעית ואי דאין למידין ק"ו מהלכה י"ל גילוי מילתא הוא דכל קודש צריכין לתוספת: ב' דבר הלמד מהלכה למשה מסיני אין מפיק לד"ת המפורש בקרא בהדיא ומה"ט י"א הלמ"מ ספיקו לקולא כמו דרבנן ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר זה: ג' דבקידוש היום אתי דרבנן ומפיק ד"ת כמו בתוספת שבת הואיל ועיקר המצוה זכירה היא די בכך כנראה להמעיין שם במרדכי וא"כ ה"ה מי שהתפלל ערבית והזכיר שבת מוציא למי שלא התפלל ומיהו שם בלא"ה מטעם ערבית ועסי' רע"א מ"ש שם במ"א א'. ועמ"א סימן ג"ן אות י"ו ומ"ש שם. ומיהו קטן י"ל דאין מוציא בקידוש למי שמחויב מ"ה ואי"ה יבואר במ"א אות זי"ן

וי"ד מזה. ולולי מרי"ן המשביר הב"י ז"ל לא ראיתיו במרדכי כי הוא ז"ל הראה וגילה לנו כל הידוע:

## סימן רעד

### סעיף א

**ובוצע** עט"ז מושך התחתונה קצת אליו קרוב יותר מן עליונה. ועסי' קס"ז מדיני המוציא בשבת: לחם משנה בי"ט כמו בשבת גם הנשים מחוייבים בלחם משנה שהיו ג"כ בנס המן א"ר אות ב' בשם אבודרה"ם בהקדמה לענין לחם משנה פת הבאה בכסנין עמ"ש בסי' קס"ח סי"ז וקפ"ח במ"א אות ט' וסימן ר"פ במ"א יע"ש: עשו"ת ח"צ סימן ע"ב בדין חסר קצת מהלחם כמו שיעור חלה א' ממ"ח כמו בעירובין יע"ש ואם נשרף קצת חרחור פחות מכאצבע יע"ש ועיין בס' תורת השלמים: אם יש לו כזית פת יין עדיף לקידוש עמ"א סי' רס"ג אות ד' יע"ש:

### סעיף ב

**פרוסה** עט"ז ועב"ח ופרישה בשם רש"ל בלילה יבצע מאחת פרוסה גדולה וביום שבת יבצע משתיהן כמ"ש הרשב"א ר"ז בצע אכולה שירותא וכבוד יום עדיף מכבוד לילה: יראה לי מי שאין אוכל פת עכו"ם ואין לו לחם משנה כ"א אחת פת כשר ואחת פת עכו"ם אפשר שיניח שנייה זכר למן. ופשיטא שאם אין לו פת ישראל כ"א פת עכו"ם בשבת שיאכל ממנו אפי' נזהר בו דאפי' משום איבה התירו ע"י קי"ב ולעיל קס"ח ס"ה יע"ש:

**אם** נשבע שלא לאכול פת בשבת השבועה חלה עליו דאף להרשב"א בתשובה סי' תרי"ד דמחוייב לאכול פת מן התורה בשבת מ"מ אין מפורש בתורה ועל מדרש חז"ל שבועה חלה עליה כמבואר בי"ד סי' רל"ח ס"ו יע"ש בזה. ועיין סי' קס"ז וקס"ח:

## סימן רעה

### סעיף א

**שלא** עט"ז עב"ח בזה וכעששית וסגורה במפתח משמע דעתו לאסור ועמ"א אות ב':

### סעיף ב

**וכן** עט"ז המחבר סידורא ל"ד נקיט דשעוה קנדיל"א אין איסורא משום ל"פ כמו שלא אסרו באדם חשוב בבית א' אלא שמא ימחוט וכתב הט"ז דלפ"ז יש להתיר דהוי גזירה לגזירה וכ"כ בסימן רע"ח ועסי' תקי"ד בט"ז י"ב ומ"א ך' וא"ר אות ג' דלמא ימחוט בכלי ויש תיקון מנא והנה בב"י לא נזכר מכבה אלא שמא ימחוט ראש הפתילה יע"ש י"ל כן:

**סעיף ג**
**אבל** עט"ז ועמ"א ד' בשם הב"ח י"ל דוקא לדבר מצוה התירו בשנים לא לרשות ולט"ז לרשות נמי שרי רק אין פולין דכ"א מעיין בדידיה ובחידושי כתבנו מזה:

**סעיף ד**
**בבית** הכנסת עט"ז ואנו נוהגים קצת להקל בנר קנדילא כמ"ש הט"ז אות ב' אפ"ה א"א מערבית כשחל י"ט בשבת משום ל"פ משום דפעמים יהיה נרות שמן ואיכא חשש איסור שמא יטה:

**סעיף ה**
**שאין** עט"ז ועכשיו אין להתיר באדם חשוב כי כמה פעמים ראינו שמתוך עיון שוכחים ומטים ומוחטים עיין פרישה ושאר פוסקים:

**סעיף ו**
**ועוד** עט"ז ובא"ר אות ט' מתיר להתחמם בסמוך ועתו"ש:

**סעיף ז**
**של** בית רבן עט"ז וכ"כ המ"א אות ז"י"ן דכל שעה מתייראין עתה יבוא ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**
**שגורה** עט"ז גם כאן אות ב' התיר בנר שעוה וחלב. ואם אין לו כ"א נר שמן ואין הגדה שגורה בפיו כי לא למד מעולם וצריך סידור אפ"ה י"ל דמ"ה הוא עיין בפוסקים:
**אם** יש נר שמן ואצלו נר קנדילא לכאורה מאן דמתיר בסי' רס"ד במ"א אות ד' דמותר ה"ה כאן כיון דיש נר קנדיל"א אצלו וזה טעות דבקנדיל"א הוי גזירה לגזירה ואכתי שמא יטה לשמן וכ"כ בתו"ש אות ד' ומיהו י"ל כיון שלא התירו לו אלא בסמוך לו נר קנדיל"א זכור הוא ומ"מ אסור ועוד דשמא יסתפק איכא ואף בקנדילא ונפט ראוי לאסור:

## סימן רעו

**סעיף א**
**ויש** עט"ז ומאן דמתיר במדורה אפילו במכירו מתיר דהוי כמו נר לא' נר למאה ועמ"א אות ג':
**ודע** דהא דאסרינן כאן אף למי שלא הודלק בשבילו הוא דוקא במלאכת ד"ת הא במלאכה דרבנן שרי לאחר עסי' תקט"ו בט"ז ט' וכאן במ"א א'. וכ"כ לבוש כאן ועסי' שכ"ה במ"א (אות י"ו ואות כ"ג שם פסק המחבר דאיסור דרבנן מותר יע"ש וביי"ב מיל שי"א דהוי ד"ת אפ"ה שרי לישראל אחר כמ"ש המ"א בתקט"ו אות ח"י דאין מפורש בתורה והם דברי תה"ד סי' פ"ג אבל בישי"ש פרק אין צדין סי' ח' הביא דברי הר"ן ביצה כ"ה דלישראל אחר הוי תוך התחום וריש דברי תה"ד דנהיגין כר"י דחיישינן שמא יאמר כו' אבל לדידן בתקט"ו הטעם דאין מפורש כאמור:

**והוי** יודע דמעביר ד"א ברה"ר דהלכתא גמירי לה בריש הזורק אפ"ה אסור לכל דהלמ"מ פירוש דקרא הוי והוי הוצאה כמ"ש הר"ן ז"ל פרק כלל גדול במשנה אבות מלאכות כו' דאל"כ אין עונשין מהלמ"מ יע"ש וכיון שהוא פירושו דקרא תורה שבכתב הוי וככתוב בהדיא דמי וכן הכנסה סברא הוא וככתוב בהדיא דמי. וכמו ספק טריפה שאסורה אף דשבעים טריפות הלמ"מ ומלקא נמי לקי עליה אף למ"ד ספק הלמ"מ לקולא הואיל ופירושו דקרא הוא ובכלל טריפה לא תאכלו ה"ה כאן:

**אם** הדליק עכו"ם נר משמן פסול לעצמו אסור לישראל להשתמש בו כבסי' רס"ד ס"א בהג"ה ותשובת הרשב"א קע"א דלאו משום קנסא אלא חשש שמא יטה ישנו ה"ה בנר של עכו"ם כה"ג חיישינן. ובצרי שאין מדליקין שמא יסתפק ממנו שם בס"ג ואם הדליק י"ל דאסור להשתמש בו ובעכו"ם כה"ג י"ל דשרי דל"ש שמא יסתפק דלאו דיליה הוא ואיסורא לא יעשה דעכו"ם בשביל עצמו מדליק. ועדיין צ"ע. ועיין סי' ער"ה סי"ב יע"ש:

**סעיף ב**

אע"פ עט"ז עב"י וב"ח ומלת בז"ה שכתב הב"י על המ"מ פרק ששי מה"ש ה"ד לא קאי אדסמיך מ"ש לרש"י קכ"ב ב' במחצה שרי בהוכחה לא ברוב ישראל וע"ז נימא דנסתפק בז"ה המ"מ ברוב אי מהני הוכחה דא"כ היה להמ"מ לומר בפירוש כשיש רו"ב ישראל ולא לכתוב כמה ישראלים אלא אהרא"ש קאי דמתיר בהוכחה אפי' ברוב ישראלים וכ"ש מחצה והמ"מ נסתפק בז"ה אף במחצה דשמא דוקא בחד ישראל ועכו"ם א' מהני הוכחה ולא במחצה ושאפשר לפרש ברש"י כן ומיהו מ"ש הב"י ברש"י לפרש כן לחלק בין מחצה לרוב תקשה קושיית הב"ח דמ"ש מחצה מרוב וז"ש לתמוה על הב"י בזה. ועובדא דר"ג וזקנים אין הכרע די"ל שהיו רוב עכו"ם בספינה יותר מישראלים ובאמת א"צ הוכחה ברוב עכו"ם ועלח"מ שם הבין כמו שהבין הב"ח בב"י דספק המ"מ ברוב ישראל לא מהני הוכחה ור"ג וזקנים מע"מ הוה. והר"י השמיט הא דיש הוכחה וצ"ע וי"ל. ומ"ש בד"א וז"ל ראוי להיות ויש לומר ר"ל די"ל כן בכוונת המ"מ דמסופק במע"מ וברמ"מ עיין רש"י שבת קכ"ב ב' ד"ה דאיתי שטר ההוא דאדלקה הא עכו"ם אחר אין הוכחה:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז הנה הניח הנחה קיימת דבאש א"א לידע מתי כלה העצים ראשונים ואף בשמן שהוסיף בנר כתב עד שיעור שמן הראשון התם יש שיעור לידע שיש לו מדה כך זמן דולק זמן מה משא"כ בעצים א"א לידע זה. והמתירים שזכר הוא דעת מהר"מ שמזכיר למטה במגדול וישבור"ג כו' וכיון שבמדורה א"א לידע מתי כלה הראשון אפי"ה ישבו שם ש"מ דהמתירין בתר התחלה אזלינן וכל שתחלה בהיתר היה אף אח"כ שרי. ומ"ש

ויש קושיא על הש"ע היינו לפירושו דהמתירים בס"א לא חיישינן שמא ירבה בשבילו אח"כ כיון שהתחלה בהיתר היתה וכאן פסק כהאוסרים דלאחר שכבה הראשון אסור אבל הב"י לשיטתיה א"ש וכמ"ש הט"ז אח"כ ועיין אות א' בזה ובאות ד' ושם יבואר עוד אי"ה בזה:

**סעיף ד**

**וכן** עט"ז ועמ"א אות י"ב והט"ז כתב דאם יש איסור בריבוי אף באש שהודלק מע"ש בהיתר כמו מעשה דמגדול וישבור"ג באות הקדום נמי כשהרבה ישראל אח"כ בשבת איך ישבו שם והא א"א לידע מתי כלה אש הראשון גם משמע שכמעט היה כל המדורה ראשונה אי לא הרבו עכו"ם אח"כ עצים ואפ"ה שרי והיינו מטעם דהתחלה בהיתר היה וכבר הקשה על המחבר באות ג' יע"ש ועדיין צ"ע:

**סעיף ה**

**ומותר** עט"ז בב"י משמע נמי כן ועיין פרק כל כתבי מזה יע"ש. מ"ש בשפחה המדלקת כו' התחיל כל שאין גוף ישראל נהנה דומה לשולח אגרת בקצץ דשרי כה"ג עמ"א אות ב' וברנ"ב אות י"א יע"ש ולפ"ז י"ל בקצץ וישראל מדיח הכלים נמי שרי להדיח דאין גוף ישראל נהנה כ"א כליו מודחים וזה י"ל דמ"מ אסור שמדלקת שיעשה הישראל אצלו בשבת אבל בשפחה עכו"ם מדלקת לצורכה אז מותר הישראל להשתמש אף צרכי גופו כה"ג הואיל והשפחה מדיחה הכלים להשלים פעולתה שתהיו הכלי' נקיים ויהיו ראוים גם לאחר שבת כעין מ"ש המ"א ברנ"ב אות י"א:

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי להעיר בכאן כמה ספיקות ואחקור בקצרה.

א. עכו"ם העושה בציווי ישראל דאסור להשתמש עד מ"ש כ"ש טעמא מאי ומדעתו בשביל ישראל ג"כ אסור למ"ש כ"ש טעמא מאי ואם יש איזו הפרש בין מדעתו או בצווי ישראל.

ב. במלאכה דרבנן אי יש להקל אי לאו ואת"ל דיש להקל אי דוקא במדעתו הא בצווי ישראל אסור א"ד כל בדרבנן אף בצווי ישראל שרי ולא אסרו כ"א בעשה מלאכה ד"ת.

ג. לצורכו ולצורך ישראל מהו. ואת"ל אסור בדרבנן כה"ג מהו. וגם במחצה על מחצה כה"ג מהו.

ד. הפרש בין ישראל העושה מלאכה בשבת ובין עכו"ם בשביל ישראל מהו.

ה. מסבה רוב עכו"ם ומיעוט ישראל וצוה ישראל אחד להדליק נר והדליק עכו"ם מי נימא ע"ד ישראל שצוה א"ד כל שמדליק ע"ד הרוב עכו"ם מדליק ושרי לישראל להשתמש בו ואת"ל שרי אי חוץ מאותו שצוה א"ד אף לו מותר:

ו. אי הדליק עכו"ם נר לצורך מומר לכ"ה כולה אי שרי לישראל להשתמש בו גם אי מומר בעצמו לעכו"ם הדליק נר או בישל בשבת מהו הדין המבואר בשי"ח:

**הנה** בחה"ר שבת קכ"ב א' ד"ה גמרא כו' דטעם הוא דאם יהא מותר ליהנות יאמר לו להדליק וכולה חדא גזירה ובר"ן הטעם שמא ירגילנו בכך לשבת אחרת והכי איתא בתוספתא וחמיר מבישל ישראל בשוגג דלא חשידי אטו מזיד יע"ש ומשמע דחד טעמא הוא כחה"ר והנה הב"י בס"ס רמ"ד בשם סמ"ג דלא יעשה בצירי י"ל ד"ת או אסמכתא חשובה עכ"פ ואפשר דהיינו באומר לו גילה קרא דכאן שלוחו כמותו ע"י עכו"ם אבל בעשה העכו"ם מעצמו בשביל ישראל הוי. דרבנן אטו אמירה וא"נ אסמכתא י"ל כה"ג גזרו גזירה לגזירה דכל מילי דרבנן ד"ת הוי אלא דהכי אתני להקל בספיקא ושלא ילקה עלייהו ולא גזרינן גזירה לגזירה אבל באסמכוה אקרא כה"ג דעתם דדין תורה ליהוי וז"ש רש"י בשבת קכ"ב א' אסור מדרבנן משמע דבאמירה ד"ת הוי באפשר. ועיין ביצה כ"ד ב' ברש"י ותוס' ד"ה ולערב ובסי' תקט"ו ס"א יע"ש ולתוס' שם סברא שלא יהנה ממלאכת שבת לאו סברא כלל אלא שלא יאמר לו ולרש"י סברא הוא וי"ל אף לרש"י מ"מ עיקר הטעם כשעשה עכו"ם מעצמו הטעם משום שמא יאמר לו והואיל וקל איסור זה בעיניהם עשו הרחקה כדי שיעשו שלא יהנה כלל ממנו ועב"י תקט"ו ולפ"ז עכו"ם שהדליק נר בשביל מומר לעכו"ם ויצא מן הכלל ל"ש בזה אטו יאמר לו ישראל כשר לעכו"ם להדליק דאין לו שייכות בזה ואף לרש"י שרי כמ"ש. ובסי"ח ישראל העושה מלאכה בשוגג חמור טפי דאסיר לאארים כל היום אף בשוגג. ומינה נמי אם מומר הדליק נר בעצמו לצורך ישראל אסור ודאי שמא יאמר לו אף דלפני עור ד"ת הא לחד פי' אמירה לעכו"ם ג"כ ד"ת וחיישינן דקיל בעיניהם ועוד דהוי כמבשל בשבת בשי"ח אבל כדי שיעשו במומר צ"ע בזה אי עשה המומר מלאכה בשבת וגם בישולי עכו"ם אי שייך במומר אי לאו אין מקומו פה. ועתו"ש אות ח' ולפענ"ד צ"ע בזה. ואם יש הפרש מדעתו או בצווי ישראל עסי' ש"ז ס"ק בט"ז י"ד. וכאן ס"א בהג"ה מדעת"ו א"צ הישראל לצאת בע"כ הא בצוויו י"ל דצריך לצאת שלא יהנה כלל ומלאכה דרבנן עמ"א כאן אות א' ובשכ"ה אות כ"ג שם משמע דמותר בדרבנן. ומ"מ אם בצווי ישראל י"ל אף בדרבנן אסור דמעצמו י"ל הוי גזירה לגזירה כה"ג אבל באמירה אסור וצ"ע. וצרכו וצורך ישראל כתב המ"א אות ו"ו דאסור אבל בדרבנן כה"ג כיון דבשכ"ה משמע דשרי כ"ש כה"ג אבל בצווי ישראל י"ל אף ברוב עכו"ם אסור הואיל ועשה עפ"י צווי ישראל כמו ברוב ישראל והוכחה לצורך עצמו שרי כ"ש להחמיר ברוב עכו"ם ויש הוכחה לצורך ישראל אסור הואיל ועפ"י צוויו עשה וההפרש בין עשה עכו"ם ובין עשה ישראל מבואר סשי"ח

ושאר דוכתי בעשה ישראל א"צ כדי שיעשו ובעכו"ם דקילי להו גזרו טפי וגם חומרא בעכו"ם לצורך עצמו אסור וישראל לצורך עצמו אסור לכל העולם ובעו"ה לא היה הזמן מספיק לעיין כראוי גם אי עשה מלאכה דרבנן הישראל אי צריך כדי שיעשו או לאו עיין לבוש שי"ח. ואי"ה שם יבואר:

**עכו"ם** הדליק נר בשביל חבירו ובאמת חבירו לצורך ישראל כוונתו י"ל להקל עיין חות יאיר נ"ג דף כ"ח ב' דמחולק עם עה"ג אמירה לאמירה לעכו"ם כאן י"ל כ"ע מודים דאין נראה כשלוחו של ישראל והבן:

## סימן רעז

### סעיף א

**אסור** עט"ז. הציון בד"א ט"ס וצ"ל אח"כ אקבוע בכותל אחורי הדלת וכפי' ר"ח עב"י ובשבת ק"ך ב' נר שאחורי הדלת ג' פירושים בראי"ש רש"י הפי' א' כאן ב' פירוש ר"ח קבוע בכותל ג' פי' ר"י בדלת עצמה ופי' ר"ח יש ג' פירושים לדעתי א' מ"ש המ"א אות ה' שהדלת פותחת לפנים והנר קבוע בכותל באופן אם יפתח הדלת תנקוש ותגיע אל נר וממילא נעילה שרי וכריב"ש יע"ש וכמ"ש באות ד' ואי"ה שם יבואר ובב"ח משמע כפי' זה. השני פי' הט"ז שהדלת פותחת לחוץ אסור לפתוח שתנקש אל הכותל מבחוץ ותכבה הנר וכ"ש לנעול אסור דגם תנדנד כוי וזה פי' הל"מ ז"ל פ"ה משבת הי"ו כפי' ר"ח שהביא המ"מ ולפתוח ולנעול אסור. ועוד אפשר לפרש בר"ח שהנר מונח במשקוף ובכותל הפתח סמוך לפתיחת הפתח דהשתא לפתוח אסור שיכבה בפתיחה יבוא הרוח ונעילה תנקש שם ותנדנד ויכבה וזה אפשר דעת המ"מ שם וא"כ מוכח דוקא כדרכו וה"ה לרש"י ועמ"א א' ואי"ה שם יבואר. ועי' פרישה משמע לפי' ר"ח נעילה אסורה ופתיחה מותר ומירי שהנר בכותל סמוך לפתיחה וסגירת הדלת דכשנועל נוקש שם יע"ש וצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד ועמ"ש אי"ה באות ב':

### סעיף ב

**אסור** עט"ז דלא כמ"א א' ומלת כדרכו מקומה בפירש"י ולא ברי"י בקבוע בדלת כו' ועמ"ש באות א' מזה. ועמ"ש אי"ה באות ג':

### סעיף ג

**ובנר** עט"ז בחה"ר שם כ"כ דנר קבוע בדלת וע"י נענוע יפול ויכבה ודאי אסור אף נר שעוה יע"ש. וכתב שם מהא שמעינן אפילו בדרבנן דמ"ש אצ"ל וגם לא ניחא ליה אסור בפ"ר והא דלא ניחא ליה תי' בזה. ועיין נ"ץ מ"ש הר"ב אע"פ שקבוע בדלת לכאורה כ"ש בכותל אחורי הדלת או כפירש"י דזה אינו דלדידהו אסור שעוה אלא אעפ"י כלומר אעפ"י שקבוע בדלת לא הוי טלטול ולא בסיס דלת לא בטיל לגבי נר כ"א לגבי בית

עב"י. עוד האריך שם דהרמב"ם כתב כפי' ר"י גם הב"ח כ"כ והיינו כמ"ש המ"א א' דבנחת שרי לפר"י אבל מפשטא דלישנא דמ"מ משמע דר"מ כר"ח ואף בנחת אסור לפי' ר"י כמ"ש הב"י וכמ"ש בש"ע דלר"ח הפתיחה ונעילה אסורה ומוכרח הוא ברי"מ ז"ל ומש"ה בקבוע ועומד על הדלת אף בנחת אסור דמ"מ מקרב השמן אבל למ"ש בחה"ר י"ל דמפרש כר"י ומשום שמא יפול ויכבה ואף שעוה אסור ומש"ה בנחת שרי בשעוה:

**סעיף ד**

**אלא** עט"ז עמ"א תקי"ד אות יו"ד משמע בנר אף שאין רוח כלל גזירה אטו רוב מצויה ובמדורה דוקא ברוח מצויה אטו שאינו מצויה הביאו התו"ש כאן אות יו"ד. ועסי' תר"פ בנרות חנוכה ע"ש מביא יש מי שמתיר וכאן לא הביא כלל ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ה**

**הניחו** עט"ז בש"ע סעיף ד' יע"ש ונפילת הנר על המטפחת ודאי ל"ש הך פלוגתא דאין זה מדעת ואי"ה במ"א ח' יבואר עוד:

**סעיף ו**

**במנורה** עט"ז בש"ח סעיף ג' ועסי' רס"ה במ"א אות ד':

**סעיף ז**

**דליכא** עט"ז ועסי' רע"ט ס"ד להמחבר ע"י תנאי שרי א"כ אסור להניח על גבי אילן בשבת כה"ג ולדידן שרי בזה:

**סעיף ח**

**כדי** עט"ז ולדידן דקי"ל כלי ניטל אף לצורך דבר שלא ניטל בכל ענין שרי ועמ"א ט'.ובאותן כלי זכוכית שקורין לאנטערי"ן שנותן נר בתוכו ל"מ אם הוא תלוש דאסור לטלטל דהוי כלי שמלאכתו לאיסור ואפילו קבוע במסמורים על העמוד יראה דאסור לסגור הדלת קטן שבו דמ"מ כלי שמלאכתו לאיסור הוי בזה:

## סימן רעח

**סעיף א**

**בשביל** עט"ז אטור קאי דפוסק כר"ש ובחולה ביש בו סכנה מותר לכתחלה וה"ה עכו"ם וליסטים ביש סכנה (או ספק כבסי' שכ"ט עתו"ש כאן והנה ספק פיקוח נפש י"ל אוקמיה אחזקה דחי הוא וס"ס דלא מהני גם לזה יש תירוץ אבל הא דאין הולכין בו אחר הרוב מבואר כן דכל ספק פ"נ לקולא ואי"ה שם יבואר) נמי מותר אבל במשנה שבת כ"ט ב' כר"י מוקמינן לה ואה"נ ביש סכנה מותר לכתחלה ואיידי יע"ש והטור פסק כר"ש והמחבר השמיט זה רק ביש סכנה התיר ובשל"ד סכ"ז דיעה א' בסתם משאצ"ל פטור אמנם מדכתב והרמב"ם כתב אין הכרח לומר דפסק כדיעה א' כה"ג

ואי"ה בכללי או"ה יבואר זה ובלבוש פסק כאן כר"ש והביא לשון המחבר שם בשל"ד יע"ש ומשאצ"ל איסורא דרבנן איכא ומ"ש בנר של שעוה כו' עסי' ער"ה בזה. והנה באין סכנה אסור לכתחלה לכבותו אע"ג משאצ"ל מדרבנן וחולה שאין סכנה מותר שבותים אף ע"י ישראל לכאורה י"ל דמשאצ"ל קרוב מאוד לאיסור תורה לא התירו כה"ג ולומר דמיירי דאפשר להוציא הנר לחוץ אף שמן בנחת ולא יבעיר (עמ"א רע"ו אות יו"ד) מש"ה לכתחלה אסור הא לא"ה שרי לכתחלה דא"כ מפני עכו"ם הי"ל דמותר אף לכתחלה ובאמת בשל"ד סכ"ז של עץ מותר לכתחלה במקום צערא לא גזרו צ"ע קצת דהתם נמי אין בו סכנת נפשות כ"א היזק מעט ובטורים עם ב"ח דפוס פפד"מ דלגו תיבות צ"ל פטור ואם סכנה מותר וכ"מ בב"ח שם ועיין פני יהושע ובחידושינו כתבנו מזה ועמ"א אי"ה יבואר:

**עיין** פרישה מה שכתב סכנה מותר לכתחלה כר"ש בסכנה אף לר"י פ"נ מותר אלא אסיפא סמוך ביש סכנה מותר ובאין סכנה פטור אבל אסור ולר"י נקיט פטור איידי דסיפא:

## סימן רעט

### סעיף א

**שהדליקו** עט"ז. מ"ש כרבי יהודה שבת מ"ד ובאר הגולה אות א' ב' כרבי מאיר שם דמתיר במיאוס ואוסר באיסור ובקנ"ז א' אמרינן הלכה כר"ש בר מאיסור ולא אמר הלכה כר"מ. והקשה על הלבוש מ"ש דר"ש מודה בנר דדחיי' בידים ביה"ש ואי"י למה הביא ממ"ה ובמ"ד א' נמי מבואר כן דלר"ש נר שכבה שרי לטלטל ובא"ר אות א' פי' דמודה ר"ש בקערה גדולה דלא מסיק אדעתיה שיכלה בשבת דאם כבה דאסור יע"ש ומ"מ לדידן קיי"ל כרי' יהודה דאפילו עומד ומצפה ואסיק אדעתיה שיכבה לשעה ושתים במיגו דאיתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא בטלטול הנר וכ"ש להסתפק מן השמן:

**אעתיק** קצת מ"ש בחדושינו שבת מ"ד א'. ברי"ף הביא טלטול הנר וכ"ן שמן כו' ובטור כאן מותר שמן בנר וכ"ן הנר והמחבר העתיק כרי"ף. והנה שמן יש בו איסור מוקצה ד"ת מסתפק למ"ד משאצ"ל מ"ה חייב ונר דרבנן בסיס בשבת מ"ז א' למ"ד משאצ"ל דרבנן נר חמיר טפי ב' איסורין בסיס ומלאכתו לאיסור יע"ש. ולענין תנאי אם מהני בשמן לאחר שכבה עב"י בשם רשב"ש שכתב לחלק בין נויי סוכה שהם מוקצה מחמת עצמן לא מהני תנאי משא"כ כאן נר רק בסיס א"כ שמן לא מהני תנאי וגם י"ל סוכה ד"ת לחד מ"ד לא מהני תנאי ונר בדרבנן מהני תנאי ולזה אפשר ליישב שינוי הלשון וכ"ן והבן

ואי"ה במ"א אות וי"ו יבואר עוד. ובאות ב' אי"ה יבואר עוד. ומ"ש כר"ש צ"ע דכר"י קי"ל עתו"ש וש"י בזה:

**סעיף ב**

**ולא** עט"ז הלשון צריך ביאור דודאי לנער הטבלא שרי ולא נעשה בסיס הא ליקח הנר בידים הא הנר גופא ודאי בסיס לשמן ושלהבת הוא ואסור מיגו דאתקצי ביה"ש אלא ש"י"ל גם הנר גופא שרי ליטול דלא נעשה בסיס כ"א כ"ז ששמן בתוכו ולאחר שכלה דעתו ליטול הנר משם וכלי הוא ושרי לצורך גופו ומקומו ככל כלי שמלאכתו לאיסור. וז"ש בש"ט אות א' וכדאמרן ומ"מ שם העלה לאיסור אם לא ע"י אמירה לעכו"ם כמ"ש הרב בס"ד. ולענין מפה שהנר מונח עליה י"ל דמותר לכופלה דלא נעשה בסיס כ"א במקום עמידה הצורך לאיסור אבל מפה תחתונה או עליונה להסיר כולה מעל השולחן קשה קצת וזה יבואר אי"ה בסי' ש"ט מזה וכאן אין להאריך ועמ"ש אי"ה באות ג' מדין מיאוס יע"ש:

**סעיף ג**

והמחבר עט"ז ועיין תו"ש וח"מ דבגרף של רעי במקום שיושב שם ומיאוס באין יושב שם אפ"ה שרי לצורך גופו ומקומו עמ"א אות י"ב. ואי"ה במ"א ג' יבואר עוד בחדושינו שבת מ"ד א' כתבנו מ"ש רש"י נר של מתכות כגון של נחושת דלא בלע לא מאיס לכאורה משמע כמ"ש הש"ך בי"ד סי' ס"ח אות ל"ג בשם ריי"ו דכלי נחושת לא בלע כ"א אור מהלך תחתיו וכ"ש כבישה דלא הא שאר מחכות בולע ע"י כבישה שוהה לפעמים השמן מעל"ע שם ולא חשיב ע"י אור מה שהפתילה דולקת בפיו רק שם עי"ד צ"ב בט"ז למ"ד ופריי שם ובשו"ת מקום שמואל ל"ד ול"ט ומסתימ' הפוסקים משמע רק נר חרס מאוס ושרי לצורך גופו ומקומו דוקא הא כל מיני מתכיים אם רחוצים יפה אין מאוסים (נר קרויז"ל מונח תמיד חלב בתוכו ופתילה ונפל להיתר צ"ע די"ל רק פיו בולע שם ע"י אוי והשאר קר הוא ולא אמרינן חם מקצתו חם כולו אף במתכות וא"צ לשער כ"א מעט נגד פיו ואי"ה יבואר בסדר שלישי בהנהגות או"ה) ויתר הדברים יבוארו אי"ה במ"א כאן ובסי' ש"ח וש"ט וש"י ושי"א בעזה"י:

**סעיף ד**

**יש** עט"ז ואפשר אפי' נתן שם דבר חשוב מאוד מ"מ עקרו של נר בסיס לשלהבת ואי"ה במ"א אות ה' יבואר עוד:

**סעיף ה**

**שמא** עט"ז ומ"א י"ד דבדרכ"ה תליא מילתא הא לא"ה גזור רפוי' אטו מיהדק והיינו כלי כסף עסי' שי"ג מ"א ר"א:

**סעיף ו**
**תמצא** עט"ז לישנא דהמחבר עושה כלי משמע ליה דעושה כלי מחדש ומ"ה לא מדרבנן וקשה מתקי"ט ואי"ה שם יבואר בזה:

## סימן רפ

**סעיף א**
**לפיכך** עט"ז עב"ח בזה דיהא רגיל קודם שבת ומראה לה חבה אבל לא יבעול עד הלילה ושמרו ב"י את השבת ר"ת ביאה כמו ואביו שמר את הדבר ימתין ועיין רא"ש ס"פ מרובה. ועיין עט"ז א':
**בטור** כתב וקורא ק"ש כבשאר הלילות וכתב הב"י פשוט הוא והשמיטו כאן והב"ח תיקן זה דאע"ג שאומרים ושמרו זה מא"ה וק"ש משום מזיקין ובשבת שכיחי טפי יע"ש. ולכאורה בחול מסתמא קורין ק"ש בצ"ה בבית הכנסת הלכך ק"ש על מטתו א"צ כ"א פרשה ראשונה ויהי נועם שעל מטתו יוצא ידי חובת ק"ש לשמור מן המזיקין משא"כ בשבת מצוה להקדים כבסי' רס"ז ס"ב א"כ בק"ש הי"ל ג' פרשיות או עכ"פ ב' פרשיות לזה אמר דקורא כמו בחול ועסי' רל"ט ס"א. כתב הפרישה שגם הנשים מחוייבים לענג שבת (אע"ג דהוה מ"ע שהז"ג אף דרבנן פטורים) כל שישנו בשמירה ישנו בעונג יע"ש בשם הג"א:

**סעיף ב**
**מותר** עט"ז דאין לאסור כלל. ולקנח אח"כ במפה דם בתולים עסי' ש"ך במ"א אות כ"ד וכ"ה בגד אדום עכ"פ יש ליזהר ובסימן שכ"ח אות נ"ב ובא"ר שם יע"ש. ועיין שכה"ג באיזמר"ד הנהיג מהר"י אשקאפ"ה לבעול בתחלה בשבת וכה"ג אמר דברים המותרים כו' והיכא דנהוג נהוג. ועיין באה"ע סימן ס"ג ס"א. והוי יודע דבגמרא כתובות זיין א' ר"פ משמיה דרב אמר בי"ט שרי בשבת אסור יע"ש וא"כ אף במקום שנהגו לאסור בשבת ואסור להתיר משום דברים המותרים כו' מ"מ בי"ט מותר מתוך אמנם יראה בה' י"ט לדידן י"ל דלא אמרינן מתוך אלא בהוצאה והבערה לא בשאר מלאכות א"כ אין חילוק בין שבת וי"ט. ואי"ה בה' י"ט יבואר:
**בי"ד** קצ"ז בש"ך ג' וט"ז וי"ו ובאה"ע סי' ס"ד ב"ש וח"מ אות וי"ו ועכ"פ אם לא ייחוד קודם שבת אסור לבוא עליה ביאה א' בשבת וביה"ש מותר ועסי' של"ט אות י"א במ"א. וביבמה מקום שנהנו לייבם ודאי צריך ביאה מע"ש או ביה"ש דחופה לא מהני ביבמה כ"א ביאה. ועשו"ת מור"ם מלובלין ז"ל סי' כ"ג הביאו הש"ך בי"ד סי' קצ"ז אות ג' דאלמנה אם נשאה בע"ש ולא נתייחדה קודם שבת דמפרישין אותה מכל מיני קריבות ולכך אסור לבעול בשבת משא"כ כלה אף במקום שנהגו שלא לבעול קריבות מצוה הוא

מותרת לטבול בשבת. ולכאורה נראה דאלמנה כה"ג אסורים בייחוד כבסי' קצ"ב ס"ד נמי דרבנן ואסורים בייחוד ול"ת התם דלתא ד"ת יש בו הא בסי' שפ"ג ס"ב באבילות דרבנן בלא בעל אסורה להתייחד ה"ה אלמנה כה"ג בלא בעל ופרסה נדה ל"ד ה"ה כתם דרבנן בלא בעל ואי"ה יבואר במגן אברהם. וכאן אין להאריך:

**בתשובת** מ"ב סי' צד"ק מסיק דגם בחור ואלמנה בע"ש ראוי לייחד אחר החופה מבע"י קודם השבת כי י"א שזהו חופה ובאה"ע סימן צ"ה י"ש וא"כ הוי כקונה קנין בשבת ע"כ ראוי אף בבתולה לעשות כן ולפ"ז באלמנה בעינן ביאה דוקא ואין להאריך. ובירוש' ריש כתובות הלכה א' והלין דכנסין ארמלין (משמע כל אלמנה דאל"ה הי"ל הלין מתייבמין) ובמפרש שם האריך בסי' של"ט ואי"ה שם יבואר:

## סימן רפא

### סעיף א

**כתב** א"ר אות י"ב בשם הכל בו ישב על כסא כבודו כבוד עשה הקב"ה לשר של שבת ואמרו כל השרים לפניו שירה ואמר השר של שבת טוב להודות להי' עם כולם ולזמר לשמך עליון. אומרים נשמת לרמז שיש נשמה יתירה בשבת עיין לבוש. ראה והתקין צורת הלבנה שהעולם יטעו ויאמרו השמש אלוה התקין לבנה שידעו שהלבנה עוזר לשמש בלילה וי"ג ראה והקטין עיין טור:

**מ"ש** הלבוש ואין צריך לשחות כשיגיע ללך אנחנו מודים עסי' קי"ג ס"ג וכן כאן דבס"ז מגונה יע"ש. ישמח משה במדרש ביקש מפרעה שיתן להם מנוחה ובחר בשביעין ששבתאי שולט ואין ברכה במלאכה כ"כ ז"ל:

## סימן רפב

### סעיף א

**וה"ה** בי"ט עט"ז מגילה כ"א א' במשנה י"א אכולהו קאי וי"א אדסמיך אשבת קאי דחמיר מכולהו ויתיר במנינא זיי"ן מוסיפין אבל לא בי"ט ויוה"כ עיין ר"ן. ושבת מנחה אף לרש"י אין מוסיפין אע"ג דלית ביטול מלאכה מ"מ ל"פ משום חול דקורין רק ג' ועוד לאכול סעודה שלישית כו'. ועא"ר אות ה' ראיה ממגילה כ"ג א' לר"ע י"ט ה' שבת ששה יוה"כ שבעה ומוסיפין ודאי אשבת דסמוך קאי ה"ה לר"י מוסיפין בי"ט י"ש וכוונתו לר"ע שבת קיל מיוה"כ ששה ואפ"ה מוסיפין בשבת ושוה ליוה"כ אלמא לא חיישינן להכי ה"ה ביו"ט מוסיפין. וי"ל דודאי שבת חמור מיוה"כ וטעמא דר"ע עונג שבת לא רצו להוסיף כ"א אחד וא"כ רשאי להוסיף בשבת יותר ואי דיהא שוה ליוה"כ מה בכך דקדושתו חמורה מיוה"כ ויוה"כ יום סליחה ולזכור ימי חלדו זיי"ן עשיריות

תקנו שבעה אלא דיי"ל דלר"ע י"ט נמי מוסיפין דיוה"כ רשאי להוסיף על ז' מ"ל חד יתיר מנינא משבת או יותר וא"כ איך ערב ותני אבל מוסיפין כיון דלא אשבת לחוד קאי הי"ל חוץ מי"ט ש"מ דה"ה י"ט ה"ה לר"י כן. ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר ומ"ש הט"ז בשם הלבוש שמנהג שטות שאין מוסיפין על חמש"ה בשבת זו צ"ע בלבוש שלפנינו שאין מוסיפין על שבע"ה אמר שמנהג שטות מאחר שמוסיפין תמיד ה"ה האידנא אבל לומר חמשה לפחות בשבת שחל י"ט בו לא מצינו מי שאמר כן ואפשר טעם מנהגם דסוברים בשבת אין להוסיף יותר מעשרה כמ"ש באי"ז וא"ר ועיין לעיל ה' קריאת ס"ת דלא ליהוי הוספה יותר מפלגא מעיקר החיובא בשבת זיי"ן וכשקורא י"א הוסיף יותר ממחצה של חיוב ה"ה בשבת וי"ט כשקורא שמונה הרי יותר מחצי חיוב של י"ט ומ"מ טעם קלוש הוא מאד דחיובא בשבת זיי"ן יכול להוסיף עד עשרה ואין להאריך. ומ"ש הט"ז ב' פרשיות קורין בכל א' מחצה והרביעי קורא מא' ומשנייה שיהא שוה לב' פרשיות ואף שמוסיפין אח"כ הרבה וקורין בשנייה יותר אין בכך כלום כי עיקר רק שבעה בלבוש לא כ"כ אלא כה"ג צריך לחלק בשוה והט"ז חולק עליו יע"ש וכ"ה מנהגינו לקרוא לרביעי קצת מהסדר א' ומסדר ב' ומוסיפין הרבה קרואים בשני:

**כתב** התו"ש בשם התוי"ט (פ"ק דמגילה מ"ב) למה קורין בתורה בשבת ולא גזרינן שמא ילך אצל בקי ותי' התוי"ט יע"ש ובתו"ש תי' דלעקור לגמרי לא רצו כמ"ש בתקפ"ח בט"ז ה' ומ"א ד' יע"ש. ובזה יש להסתפק דשמא דוקא ד"ת אין כח בידם לעקור לגמרי הא ד"ס יש כח בידם לעקור לגמרי וצ"ע:

**סעיף ב**

**ואומר** עט"ז אף שמוסיפין בשבת וכבר נשלם שבעה קרואים אפ"ה עדיין לא שלמו הסדרא שצריך לקרות בכל שבת וגם בי"ט שקורין בשנייה פסוקי מוסף היום אין כ"כ חובה שכבר קראו בראשונה סדר היום ושנייה לאו מדינא דגמרא כ"א סדר רב עמרם מש"ה אומרים קדיש לאחר שנשלמו מנין הקרואים בחובת היום ועיין לבוש מזה. ואי"ה באות ד' יבואר עוד:

**סעיף ג**

**אעפ"י** שיש חולקין עט"ז עסי' תרפ"ה בט"ז אות ב' ומ"א שם וכאן אות י"ב. ויראה לי דודאי קטן העולה לפי' זכור אם אין שם קורא ש"ץ לא יקרא הוא בעצמו דהא י"א דקריאת פי' זכור מ"ה ואין יוצאין בקריאת קטן וכן כל השנה קורא קטן שעדיין לא הביא ב"ש יכול לקרות להעולים כמנהגינו ויוצאין בשמיעתו השומעים דתיקון נביאים הוא שיקראו בתורה ואתי דרבנן ומפיק דרבנן שהרי קטן עולה למנין זיי"ן ובימי הש"ס היה הקטן עולה וקורא בעצמו מ"מ פי' זכור א"י בשמיעתן מקטן. וכאמור הואיל וי"א שד"ת

הוא. ומ"ש בט"ז בתרפ"ה שקריאת פ' בשבת ד"ת וידבר משה צ"ע ויבואר אי"ה שם ואם נאמר קריאת פ' בשבת ד"ת הוי וקטן דרבנן עסי' תרפ"ט במ"א ד' ואי"ה יבואר ובפתיחה כוללת אי דרבנן מוציא למי שמחויב מדברי קבלה. ובמ"א וי"ו אוסר לקטן מקרא:

**סעיף ד**

**ואומרים** עט"ז הכלל שאומרים קדיש לאחר ששלמו מנין הקרואים של יום קודם קריאת המפטיר בס"ת אף ביום שיש שלש ס"ת אומרים קדיש אחר השנייה ביום שיש שתי ס"ת אומרים קדיש אחר הראשונה ומניחין שנייה על השולחן ובשלש מניחין רק השלישית על השולחן ואף ד' פרשיות דחיובא הוא לקרות פרשה בחובת היום מ"מ נשלמו המנין והסדר לכן מקדישין אחר הראשונה:

**סעיף ה**

**זה** עט"ז משמע כשאמר קדיש אפילו הזיי"ן צריך לחזור ולקרות בתורה קודם מפטיר משום כבוד התורה שלא יאמרו כבוד נביאים עדיף מכבוד תורה הואיל ואמרו קדיש איכא חשש הנכנסים שלא ידעו שהזיי"ן קורא מפטיר ועוד דבקדיש המנהג שאחד קורא מפטיר משא"כ כשלא אמרו קדיש עדיין יפטר הזיי"ן ויאמר אח"כ קדיש אחר ההפטרה עמ"א אות י"ו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**בתפלה** עט"ז מ"ש עשרה פסוקים עסי' קל"ז ובא"ר בשם ע"ת די"ל ט' סגי בשני וחמישי ושבת במנחה ועמ"ש שם:

**מ"ש** בשם רשב"ץ הוא דאם קראו בכשר ואח"כ נקרעת י"ל דקורא המפטיר ג"פ בלא ברכה בזו אבל אם נמצא שפסולה למפרע היתה פסק הט"ז כאן ובי"ד רע"ט דיוציא אחרת למפטיר משמע אף שעדיין לא אמר קדיש אחר שגמר הפ' עם השביעי אפ"ה יאמר קדיש ויוציאו אחרת למפטיר ויברך עליה דהואיל ומפסיקין בלא"ה בקדיש אין לחוש לכבוד הציבור וע' סימן קמ"ג בט"ז ובפריי שם ובמ"א שם ד' חולק דיגמור עם השביעי הסדרא והוא יהיה מפטיר ג"כ ואין להוציא אחרת כה"ג אבל בחובת היום צריך להוציא אחרת יע"ש ולא יאמר קדיש כ"א אחר הפטרה כדין שביעי מפטיר עמ"א אות י"ו. ואם נמצא טעות בשביעי וגמר הסדרא ואמר קדיש אחר השביעי בהכרח יוציאו ס"ת אחרת ויברך המפטיר עליה אף להמ"א וע' סימן קמ"ג בזה יע"ש ואין להאריך:

## סימן רפג

**סעיף א**

**שאין** עט"ז לכאורה הם דברי הב"ח דגברא דקרי חובת היום א"א לקרות לו מה שאין מענינו הלכך בר"ח הד' הוא לחובת היום קורא ובראשי חדשיכם אבל י"ל דאינו כן אלא

כוונתו ז"ל דברי"ח תיקון נביאים הוא שיקראו בתורה בהכרח כן הוא שגי' יתחילו מפי' התמיד ועיין כ"מ פי"ב מה"ת. משא"כ תיקון ספר שני במוספין תקנות הגאונים הוא לא רצו לתקן שיקרא מה שאין מענינו של יום. ור"ח שחל בשבת אה"נ קורין וביום השבת ג"כ למוסף מפטיר דמענינו הוא כבסי' תכ"ה ועיין לבוש הביאו הני"ץ ג"כ דר"ח שיש בפרשה שראוי לקרות חד גברא מוציאין ומתחילין למעלה דד' בעינן משא"כ בשבת אין בענינה ג"פ להוציא בשביל הפרשה ס"ת כו' יע"ש. ועוד טעמים אחרים הובא בבי"י בשם התוס' שיהיו כל הפטורות מענין א' ופרישה בשם הר"ן דבשבת לא תקנו להפסיק רק קורין בסדר השבוע משא"כ בי"ט קורין בענייני תקנו הגאונים ספר שני בקרבנו יע"ש בזה ועמ"א אי"ה בזה:

## סימן רפד

### סעיף א

**מפטירין** עט"ז עיין לבוש וב"ח ואע"פ שתחלת התקנה היתה לקרוא הפטרה בלא קריאת ס"ת ובציבור בעשרה עכשיו שנתבטל הגזירה לא תקנו לברך על הפטרה כ"א בעשרה גדולים ואחר קריאת ס"ת כמ"ש רמ"א ומיהו כשקראו בס"ת פסולה (בלא ברכה) רשאין לקרות הפטרה אח"כ בברכות וכמ"ש הבי"י עיין עט"ז. והטעם אפשר דעכשיו שנתבטלה הגזירה אם יקראו בהפטרה בברכות בלא קריאת ס"ת אין זה כבוד התורה דמה"ט תקנו שהמפטיר צריך לקרות בתורה קודם עיין מגילה כ"ג א'. ועמ"א וי"ו אף בבית אחר אם א"א מותר לקרות שם הפטרה בברכות בעשרה. אם התחילו בי' ויצאו מקצתן גומר בברכות עסי' קמ"ז ועסי' קמ"ג וקכ"ח בא"ר אות א' יע"ש והיינו התחילו קריאה התורה בעשרה ויצאו מקצתן (עיין קמ"ג אי רוב נשארו בעינן) גומר קריאת ס"ת והפטרה אומר בלא ברכות ואם התחילו הפטרה ויצאו מקצתן גומר הפטרה בברכות:

**ומ"ש** הט"ז שאין מפסיקין לדידן אמת וצדק בלבוש משמע דמנהג אבותינו בידינו להפסיק שם מעט ע"כ כתב שאין מפסיקין לדידן: שם בלבוש למה נקרא הפטרה י"א מלשון יפטירו בשפה שקריאת ס"ת אף ללמוד אסור ובהפטרה שרי וצ"ע בסי' קמ"ו ס"ג אסור לספ"ר כמו בקריאת ס"ת משמע אף ללמוד אסור לספ"ר אף בד"ת:

### סעיף ב

**אלא** עט"ז ועא"ר אות ג' בדפוס אין השמות נכתבין בכוונת קדושה ומ"מ עכשיו שיש תנ"ך בדפוס ומצוי הוא טוב יותר שיקרא הפטרה בתנ"ך שיש נביאים שלימים ממה שיקרא בהפטרה הנדפס לבדו בחומשים ועמ"א בריש הסימן ואי"ה שם יבואר עוד:

**מה** שברכה לאחר הפטרה מתחלת בברכה אע"ג דסמוכה לשלפניה ובתורה הואיל ובימי המשנה א' מברך תחלה ואחרון בסוף משא"כ כאן עיין פרישה ולבוש תירצו דומיא דמ"ש שתקנו בשביל כן עוד תירץ הפרישה דהיו מתרגמין והיה הפסק גדול יע"ש בזה:
**כתב** הב"ח אומרים בשבת שחרית בשעת חזרת ס"ת מזמור לדוד הבו להי' בני אלים כו' שנתקן על ס"ת וסמוך למוסף כי שבע דמוסף כנגד זיי"ן קולות כו' אבל בחול או בי"ט וחש"מ מנהג בורות הוא מי שאומר אותו יע"ש ועסי' קמ"ט וסימן קמ"ז מדיני הפטורה יע"ש:
**מה** שנודרין צדקה בעד המתים עיין ב"י ולבוש ויש שם חידוש כפי דעתי דכל ישראל ערבים החיים בעד החיים וביודעים ויש בידו למחות אבל ברוצח ע"מ כן פדאם וקבלו עליהם שלא יהיה בזרעם שום רוצח שופך דמים ומש"ה כתיב דברים כ"א א' כפר לעמך ישראל אשר פדית כו' יע"ש ובעו"ה דשכיחי מלבינים פני חבירו ברבים כאלו שופך דמים גורמים עון כל יוצאי מצרים לכן ראוי לפייס וליתן צדקה ולהתפלל עליהם ויש עוד טעמים עב"י ולבוש וא"ר אות י"ב אותם שלא שמרו שבת מהפכין כו' יע"ש:
**כתב** הד"מ בתרפ"ה בשם מהרי"ל כו' הובא במ"א תרפ"ה אלא ששם כתב כל שאין מזכירין נשמות אין אומרים מי שבירך של קהל וא"י הטעם וכמדומה שאין העולם נוהגים כן ומיהו מחזנים אין ראיה שבוחרים להם כפי דעתם עב"ח סימן רס"ז יע"ש ואין להאריך ובסי' המגיד אי"ה אבאר מענין זה דרוצח גורם עון ח"ו על יוצאי מצרים:

## סימן רפה

### סעיף א

**אפילו** עט"ז לי"מ דוקא עטרות ודיבון שיש תרגום ירושלמי צריך לחזור אחר התרגום ההוא ולקרוא שמו"ת הא ראובן ושמעון שאין בהם תרגום די ב"ת פעמים ולרש"י ראובן ושמעון צריך ג"כ ג"פ ונהגו כרש"י וכ"כ המ"א אות ב'. ומ"ש אפשר שקראו אותם העכו"ם באי"ר אות ד' בשם הבחיי כן שהם שמות עכו"ם ואל"ה שמו"ת ר"ת וחי"ב אד"ם להשלי"ם הפרש"ה שני"ם מקר"א ואח"ד תרגו"ם. ובמי"ט דקדק ממלת שני"ם לשון זכר ולא אמר שתים מקרא (דפרשה לשון נקבה) שיקרא כל פסוק ג"פ ב' מקרא ואי' תרגום א"ר א' ועמ"א א'. ובשכ"ג בהגהות הטור ד' כ"ב בשם רבינו בחיי אע"פ ששמות עכו"ם הם יע"ש בכה"ג בהגהות הטור בשם סדר היום לא יקרא תרגום ואחי"כ מקרא וגם שלא כסדר אלא יקרא מקרא תחלה ואחי"כ תרגום עמ"ש אי"ה במ"א עוד מזה:

**סעיף ב**

**תרגום** עט"ז מ"ש פ"א בס"ת ופעם שני עם החזן שיאמר פעם שנית בלחש מלה במלה עם החזן הקורא ועמ"א אות ח' ומ"ש דברים שבכתב לאו למימרא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ דאם אומר בחומש מדויק שרי אלא דראוי לומר בס"ת כדינה ממש ועמ"א אות א':

**הטעם** שחייבו חז"ל שנים מקרא ואחד תרגום כנגד סיני ואהל מועד ומשנה תורה היה באר היטב וזה תרגום מט"מ תמיד א"ר ב' ועיין שכ"ג. בט"מ ויש להחמיר כפירש"י לכאורה לפירוש התוס' יש חומרא ג"כ שצריך לחזור אחר תרגום ירושל' בעטרות ודיבון ועב"ח ובש"ע השמיט זה רק ג"פ עברי וה"ה ראובן ושמעון וא"צ לכתוב דמובן הוא: סומא או אלם אם מחויב לשמוע מאחרים מצות התלוים בדבור עשו"ת הרדב"ז ח"ש סימן (תתסז) ומיהו מגילה י"ל חייב לשמוע פרסומי ניסא ונ"מ להדר אחר יו"ד מחוייבים וברכה לשמוע או מקרא מגילה ועיין הלכות מגילה תרפ"ט ס"ב:

## סימן רפו

**סעיף א**

**קודם** עט"ז נראה להגיה שבנסכים כתיב בבוקר ומצרכי קרא שנסכים קודמים למוסף וכ"ה בטור ובמוסף לא נאמר בבוקר רק וביום השבת עסי' רפ"א בהג"ה ועתו"ש כאן:

**סעיף ב**

**מותר** עט"ז עיין בטור מתענית נשיאות כפים דלא שכיחא שכרות אלמא טעימה שרי הא סעודה אסורה ואע"ג דשתה רביעית יין אל ישא כפיו כבסי' קכ"ח סל"ח ואין קידוש אלא במקום סעודה וצריך לשתות כוס אחר חוץ כוס הקידוש כבסי' רע"ג בט"ז אות ד' מ"מ לא שכיחא שכרות גם רשאי לטעום כזית פת הוי במקום סעודה וע' סימן רע"ג במגן אברהם אות יו"ד וכאן אות ב'. ולכן כהן ביום טוב שנושא כפיו וחליש ליביה קודם מוסף יכול לקדש ולאכול כזית פת אחריו ויכול לישא כפיו:

**בטור** תכנת שבת תשר"ק ע"ש אשרקה להם ואקבצם (זכריה יו"ד ח') וכתיב לסריסים אשר ישמרו שבתותי (ישעיה נו ד) והביאותים אל הר קדשי א"כ הגאולה בזכות שבת ב"י. וברמ"א שם יפה הסריס אין לו בת זוג ישמור שבת זכור ושמור נגד זכר ונקיבה יע"ש. צפע"ס ע"ש יטפו הרים עסיס נמל"ך נמליכו להקב"ה יטח"ז יטו שכם אחד (זשסר"ק מתחלפים זי"ן בשי"ן) והד"ג ב"א לויתן יכרו עליו חבירים א"ז מסיני נצטוו כמו קדם במרה כמו קדם מפעליו מאז (משלי ח' כ"ב) עיין בית יוסף:

**אם** לא אמר וביום השבת כו' י"ל שאין חוזר הואיל ואמר נעשה ונקריב לפניך קרבן מוסף כבסי' רס"ח ס"ד בהג"ה וכמ"ש ב"י כאן ואם סיים כאמור ולא אמר וביום צ"ע

ועא"ר אות א'. בשחרית אומרים לשון זכר ולא נתתו ולא הנחלתו דקאי על יום השביעי ויום זכר מה שאין כן במוסף שב"ת נקיבה אומרים קרבנותיה פירושיה (מחלליה מות יומת) א"ר אות ב' בשם מורו מהר"ר הילמן ז"ל בשם חמיו ועט"ז רצ"ב ב' בשם תוס' פ"ק דכתובות ה' שבת פעמים זכר שומר שבת מחללו וא"ל שם ט' יע"ש ואפשר מש"ה דרשו א"ת מחללו אלא מחול לו ר"ל מב' למדין כמו לא יחלל אחד לה מדלא כתיב לא יחל כמו ורוב בפעלי כפל ובתוס' כתובות ה' א' ד"ה שמא ישחוט ב"ו בן עוף הביאו שמות ל"ה (ב') כל העושה בו מלאכה יומת והטורי זהב הביא רק שומר שבת מחללו (ישעיה נ"ו ב') י"ל דבו קאי איו"ם השביעי דלעיל לא אשבת. עולת שבת בשבתו במדבר כ"ח ט' קאי אעולה זכר עיין פירש"י שם ומלת ונסכה י"ל:

**רצית** קרבנותיה י"א שהם עולות ואין באין לכפר עסי' רפ"ג וי"א רצית אע"פ שיש בו חילול שבת בשחיטה כו' וי"א קרבן ז' ימים עד שיעבור שבת עליו עב"י ולבוש וביי"ט א"א כן דחטאת יש צורך הדיוט ועולות מתוך עיין ביצה י"ב א' וז"א:

## סימן רפז

### סעיף א

**ורחמיו** עט"ז שבת י"ב א"ב ובחול הלכה כרבי יוסי דכולל בתוך שאר חולי ישראל ובשבת הלכה כת"ק דאין אומר רק שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא והטור סובר דשבנא מפרש דברי ת"ק דמסיים ג"כ ורחמיו מרובין ועב"ח כאן ובא"ר ג' פירש דרמ"א ס"ל דאצ"ל ורחמיו מרובין הא איסורא ליכא ורשות לומר כמו שירצה אבל בלבוש משמע שאסור לומר ורחמיו מרובים שהוא לשון תחנה והט"ז מקשה נהי דאין צריך לומר ורשות הוא לת"ק אי בעי אומר ואי בעי א"א מ"מ למה כאן פסק דצריך שיאמר משמע. עיין בסימן תקכ"ו בט"ז מדין אבל ותרצ"ו ב' מפורים מדין קריאת האבל וביי"ד סימן שצ"ג בש"ך אות זיי"ן משמע אם בא האבל לבית הכנסת אחר ברכו אפי"ה משנה מקומו ובט"ז תקכ"ו לא משמע כן. ואם בא האבל לחצר ביהכ"נ אחר מזמור שיר ליום השבת לדידן תו לא יקראו צאו נגד האבל דאין להזכיר אבילות בפרהסיא מכל מקום לילך מעצמו לומר שבת היא מלנחם כו' רשאי ועמ"א בזה:

## סימן רפח

### סעיף א

**עד** עט"ז עסי' קנ"ז דאף בחול לא יאחר יותר משש שעות ובשבת איסורא איכא דהוי כתענית ואסור להתענות בשבת ועמ"א שם מאימתי מונין שש שעות ומיישב מנהג הקהלות עמ"ש שם בפריי ועסי' ד' בישי"ש פרק שני דביצה בר"ה מותר וכשחל בשבת

אסור ועא"ר כאן אות ב' וא"כ שעומדים בבקר בר"ה ל"ש תי' המ"א בקנ"ז. ושם בישו"ש משמע די"ח שעות (כ"א חלק מכ"ד מעל"ע) מתחלת הלילה אסור להתענות ובחול כזורק אבן לחמת ולא זמניות ועסי' תמ"ג בט"ז ג' ובקנ"ז כתבנו מזה ועדיין צ"ע:

**סעיף ב**

**וכן** עט"ז ובא"ר אות ג' כתב די"ל אם יודע שע"י דמעות ילך צערו שרי ובס"ג ת"ח מותר בשבת דעונג לו ועתו"ש ומי שמזיק לו אכילה כמעט אסור לאכול ובכייה שרי וטוב שלא לבכות ולכן כתב רמ"א וכן ועתו"ש ובת"ח צריך תענית לתעניתו דיותר היה רוצה לאכול משא"כ מי שמזיק לו אכילה א"צ תענית לתעניתו וה"ה מי שדרכו להתענות בכל יום עיין לבוש א"צ תענית לתעניתו:

**סעיף ג**

**מותר** עט"ז עב"ח מזה. ומ"ש מענין ת"ח ולמחרתו י"ז בתמוז יע"ש עמ"א אות ג' בזה ואפילו נדר להתענות כך ימים והתענה ת"ח בשבת אין עולה הימים לשבת למ"א ועא"ר זי"ן משמע שם דאם התענה ב' שבתות או ב' י"ט למ"ד דת"צ עולה ה"ה דיום אחד עולה לשניהן ולמ"ד ת"צ אין עולה ה"ה דתענית א' אין עולה לשתיהן יע"ש ופשוט די"ט שחל בשבת והתענה די ביום א'. חלום בת"צ עולה לו א"ר זי"ן בשם ע"ת. עמ"א תקס"ד אות א' ובשם של"ה דמשחלם בלילה אסור שוב לאכול ולשתות בלילה וא"ר יו"ד צידד בזה יע"ש:

**אם** ישן ליל שבת קודם אכילה וחלם לו ועמד יש להסתפק איך יעשה בקידוש דקיי"ל ברע"ג ס"א אין קידוש אלא במקום סעודה ואף אם אחרים אוכלים ושותים מ"מ מי שאין אוכל במקום סעודה הוא לא יצא ידי קידוש כבסימן רע"ג בט"ז אות ב' דאמר רבה לאביי טעימו כאן אע"ג דרבה מקדש ואכל שם הם לא יצאו בשמיעה זו אם לא אכלו שם א"כ למ"ד קידוש היום בכוס ד"ת כנראה מט"ז רע"א אות י"ט איך יבטל מקידוש היום ועמ"א א' שם ומיהו עונג שבת להתענות י"א ג"כ דהוי ד"ת מ"מ י"ל זה עונג לו משא"כ לבטל ק"ה ד"ת מפני ת"ח לא יתכן וגם באי"ר יו"ד צידד בזה די"ל בלילה רשאי לאכול. ואם קידש ולא אכל אף מ"ה לא יצא כנראה מתו' סוכה ג' וברכות י"א אלו היית נוהג כן לא קיימת מצות סוכה מימיך ובפתיחה כוללת אי"ה יבואר. ועמ"א תקצ"ז אות ג' ויראה דה"פ מהר"ם התענה וקידש קידושא רבה פ"ה על הכוס בשחרית ונתן לאחר לטעום אע"ג דאין קידוש אלא במקום סעודה אף בשחרית מ"מ מ"ה יצא ידי קידוש אף בלא סעודה וסובר דכל היכא דא"א יצא מ"ה עכ"פ ושעת הדחק הוה וע"ז כתב המ"א דקידושא רבה קיי"ל דרבנן משמע מתשובת מהר"ם דאי הוי ד"ת אין יוצא במ"ש

בתפלה ועמ"א רע"א וזה שהראה שם לרס"י רע"א ואי"ה שם יבואר עוד בזה. וכאן אין להאריך ע' סוף הסי':

### סעיף ד

**זועקים** עט"ז עב"ח בזה והט"ז תי' דברי הב"י דשפיר הקשה כו' ומחלק בזה. ועב"י בסימן תקע"ו ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ה

**מותר** עט"ז סובר מהרי"ו אוסר אף במסוכן ודוקא שלא כדרך העולם אבל המ"א אות י"ד מוקי להההיא דמהרי"ו באין סכנה וביש סכנה מברכין ועא"ר אות כ':

**ומה** שמברכין החולה בין אשרי לקדיש שלפני י"ח דמוסף ופעמים הרבה מפסיק הש"ץ הרבה לכאורה אין נראה עסי' רפ"ד במ"א ז' ורצ"ב במ"א אות ב'. ומיהו העולם נוהגין בשבת מזמור הבו להי' אחר יהללו וכן הש"ץ אלמא מפסיקין הרבה וצ"ע:

**כה"ג** בהגהות הטור אם יום ב' או ג' ת"צ וממתין אין עולה לו דוקא יום א'. ויראה ג"י רצופים סכנה ויכול להתענות אח"כ:

## סימן רפט

### סעיף א

**הוי** שכר עט"ז הוקשה לו משום ברכה שאין צריכה הא לענין קדימה אף המוציא קודם לפה"ג כמבואר ברי"א ס"ה מ"מ י"ל דלענין קידוש יין חשוב קודם משא"כ לענין ברכה שא"צ כו' ותי' דהכרח הוא וברכה שא"צ דפת פוטר כל מיני משקין וי"ל דרכם היה לשתות יין לפני המזון לפתוח המעיים ומיהו קושייתו רק אשכר כו' ומ"ש יכוין שלא להוציא פת קשה דבר"ו ס"ב פסק המחבר דוקא נתכוין הא סתמא אין מוציא וכ"ש שכר לפת לחשוב אף בשוין בעינן כוונה. גם ממרוצת לשונו דהטעם שיכוין בלא להוציא כו' שיהא ניכר הקידוש דאם מכוין לפטור בשהכל פת אזי לא יהיה ניכר שמשום קידוש מברך שהכל הא בלא"ה לכתחלה צריך לברך כ"א ברכה הראוי לו עמ"א ר"ו אות ב' ובגמ' אם אמר דיעבד כו':

**דע** קידוש היום דרבנן ואפ"ה נשים חייבות בו וכמ"ש המ"א רצ"א אות י"א כל מילי דשבת איש ואשה שוין אף בדרבנן כל שישנו בשמירה מדרבנן מוקצה ושבותים ישנו בזכירה דקידוש היום ועיין סימן תקצ"ז מ"א ג' המתענה בשבת בקידושא רבה דרבנן אין מקדש בשחרית אבל בלילה קידוש היום ד"ת י"ל צריך לקדש ובפר"ח כתבנו מזה ולענין להוציא אחרים פה"ג בשחרית אם אין שותה עסי' רע"ג ט"ז ג' וקס"ז בס"ז ומ"א שם וב"י שם הביא ב' דיעות לענין פה"ג דשחרית יע"ש לכאורה דקידוש היום משום

עונג שבת נגעו ביה מס"ה י"א דאין מוציא או דאין כ"כ שינוי ועמ"א וט"ז שם בקס"ז ועדיין צ"ע. והר"ב ברע"ג ס"ד פסק דמוציא בשחרית:

**מ"ש** המחבר ומטה מוצעת היינו למי שדרך לישב על מטה מוצעת ולדידן אם המטה בחדר שאוכל שם יציע בשחרית עמ"א סימן ש"ב אות וי"ו ועיין פרישה ושכ"ג בזה:

**אם** אין לו בשחרית יין כ"א פת דאסור לו לאכול דברים אחרים קודם המוציא כמ"ש המ"א אות ד' י"ל דיכול להוציא אחרים בהמוציא אעפ"י שאין אוכל עמהם עיין סימן רע"ג ט"ז ג' ומ"א קס"ז ס"א אבל להט"ז שם י"ז אין מוציא דליכא שינוי:

## סימן רצ

### סעיף א

**נוהגין** לדרוש קודם מנחה לומר דיני שבת וקצת מוסר. ועא"ר אות ג' במדרש אם אתם נקהלים בשבת לדרוש כאלו המלכתם אותי דג' מעידין זע"ז הקב"ה ושבת וישראל ובקידושין כל שאין במקרא ובמשנה פסול לעדות מקהילין עמי הארץ לדרוש להם בתנ"ך וכשרים לעדות. עמ"א לא יאמר לישן כדי לעשות מלאכתינו בערב מסיים הא"ר אות ב' אפילו לכתוב תורה אלא אמר כי שבת היום יע"ש היינו שינה בשבת תענוג דמלאכה בלאו הכי אסור להזכיר שלא יהא דיבורו של שבת כשל חול אלא אפי' לכתוב תורה דאפשר להזכיר בשבת שהם צרכי מצוה באפשר אפ"ה עיקר השינה בשביל עונג שבת. באי"ר ב' בחזרת נשמה יתירה שואלין אותה מה חידש בתורה ע"כ יזהר כ"א לחדש בשבת בד"ת עסי' מ"ו אות ח' טוב יותר לברך בעצמו משישמע אם לו ועסי' רס"ו במ"א אות וי"ו בשבת כיצד יעשה דלא ליהוי ברכה שא"צ ועא"ר כאן אות א' ואין להאריך יע"ש:

## סימן רצא

### סעיף א

**לא** עט"ז וצריך בהמ"ז שיהא ב' סעודות. ג' סעודות הם מדרבנן דאסמכת' הוא ג' היום עא"ר אות א' ולבוש כתב דהם ד"ת וצ"ע:

### סעיף ב

**אלא** עט"ז עמ"א אות וי"ו. ודע מ"ש המחבר סעודה שלישית כביצה כתב הב"ח הטעם דפלוגתא היא אם בהמ"ז כזית או כביצה ודיעבד אם אכל כזית מברך כבסי' קפ"ד ס"ו אבל לכתחלה אין לאכול אלא כביצה שיצא מידי ספק בהמ"ז אף לרבי יהודה ולפ"ז באוכל פירות בסעודה שלישית אם אין לו פת אם הם מז' מינים וכמ"ש הב"י דה"ר יהודה היה מקפיד בז' מינים (דסעדי) א"כ י"ל לכתחלה נמי כביצה די"א ד"ת ואכלת

ושבעת ושאר פירות בכזית סגי אבל הפרישה כתב הטעם דהכא והכא לחומרא לכאורה קשה דהוי ספק ברכה לקולא אם לא דנימא דמסופק שמא כזית נמי ד"ת ושבעת זו שתייה עסי' קפ"ד במ"א אות י"א א"כ אף בפירות ראוי כביצה דליהוי קצת שביעה ועמ"א אות א':

**סעיף ג**

**א"צ** עט"ז עיין טור ועמ"א מ"ש דאם לא קידש בלילה י"ל להשלים ב' קידושים בשחרית ומנחה ואין מוחין בידו יע"ש באות ט':

**סעיף ד**

**פחות** עט"ז ועיין בטור והמנהג לחם משנה אף בסעודה שלישית כמ"ש הר"ב בהג"ה:

**סעיף ה**

**צריך** עט"ז עיין בטור. ומ"ש הר"ב חוץ בע"פ כבסי' תע"א ס"א ותמ"ד דאין נוהגין במצה עשירה אם לא חלקו לשנים בסעודת הבוקר יאכל פירות ויהדר אחר פירות מז' מינים עמ"ש אות ל' מזה יע"ש:

**סעיף ו**

**נשים** עט"ז ועמ"א י"א בשם הר"ן דכל מילי דשבת שוין ועסי' רס"ז במ"א אות א' יע"ש וכתבנו שם דבקידוש היום שחרית נמי נשים חייבות מדרבנן דלכל מילי דשבת שוין המה נשים לאנשים ותו"ש נמי שוין המה:

## סימן רצב

**סעיף א**

**ואני** עט"ז ששתינו לא משתכרין דשיכור אסור להתפלל פרישה. בי"ט אין אומרים ואני תפלתי ועב"ח דבשבת קורין בתורה ונתינת התורה עת רצון היה משא"כ בי"ט שחל בחול אין קורין לא אמרינן עת רצון ובפרישה בשם רש"ל דשבת ה"מ דבעינן לכם ובי"ט י"א כולו לגבות או כולו לכם אין מוכרח ששתינו יע"ש ובלבוש כתב י"ט חציו להי' אין כ"כ שכרות מה שא"כ שבת כולו לכם קשה קצת יע"ש ועא"ר אות ה' בזה. ועסי' תרכ"ב יוה"כ בשבת אין אומרים ואני תפלתי דלית שכרות ושתייה עט"ז שם. וכשחל יום א' בר"ח וביום שא"א תחנון אין אומרים בשבת במנחת צו"ץ עד"מ דמנחה שייך ליום שאחריו כמו בחול שא"א תחנון במנחה שלפניו. ועיין אות ב' עוד אי"ה מדיני צו"ץ:

**סעיף ב**

**אומרים** עט"ז וב"ח בשם י"מ תירץ דעת בע"ש ויום סילוקו בשבת היה יע"ש. מ"ש הט"ז מתוספות כתובות ה' א' יע"ש התו' הביאו מתורה נמי בפ' ויקהל כל העושה בו מלאכה יומת ועסי' רפ"ו כתבתי שי"ל איום קאי ומחללי"ו דרשי מחול לו וי"ל מכפל

הלמדי"ן דרשי כמו לא יחלל א' לו ולה. ועא"ר אות ט' כתב דכוונת הב"י דכל הלשון נאמר בלשון נקיבה גדולה וישועה ומנוחה ושבת אין נזכר כלל באתה אחד יע"ש בא"ר אות י"ז דמנהג לומר צו"ץ מעומד שהוא במקום צ"ה ויש מקומות שא"א בבית אבל אבודרהם ע"ת. ובתו"ש בציבור הוי פרהסיא יש לאומרו יע"ש. אבל תוך זיי"ן א"א פרקי אבות דלאו מסדר היום הוא עסי' תקנ"ג תו"ש. בט"ב לא יאמר פרקי אבות וה"ה אבל ועי"ד שפ"ד ואפשר ה"ה ברכי נפשי לא יאמר ואי"ה במ"א אבאר עוד. עתו' ביצה י"ב ב' ד"ה אין ילפינן מההיא:

## סימן רצג

### סעיף ב

**מאחרין** תפלת ערבית יותר מן השיעור כמ"ש הב"ח וטוב הוא דלא ליהוי שבת כמשאוי עליו ואם מותר לומר למי שהבדיל לעשות לו מלאכה עסי' רס"ג ס"ז. מזמרין מזמור אלהים יחננו תלים ס"ז וט"ב מ"ש א"א כבסי' תקנ"ט בלבוש שאין חנינה היום וכשחל שבת ויום א' י"ט א"י למה א"א אלקים יחננו ויתן לך ל"ש דברכה על מו"מ בי"ט ל"ש משא"כ אלקים יחננו ואפשר לשון תחנה היא ושאלתי לכמה לומדים זה אומר ככה ולא נתברר לי. ואי"ה בסימן רצ"ה יבואר עוד ובמנהגים שלי הארכתי יע"ש. וא"כ בשבת ראוי לומר מזמור ס"ז במ"ש משחשיכה מה"ט:

## סימן רצד

### סעיף א

**אומרים** עט"ז הלבוש והב"ח הסכימו שיתחיל אתה חונן ויאמר ג"כ אתה חוננתנו כו' והכפל כתב הלבוש אתה חונן בינוני בכל יום על שכל וטבע עולם ואתה חוננתנו עבר בשעת מתן תורה נתן לנו שפע שכל יע"ש בזה ומש"ה כופלין ג"כ וחננו פעם שנית בסוף הברכה יע"ש והב"ח כתב דנותן התורה המלמד תורה לעמו ישראל בינוני ג"כ ופירוש כפל אתה חונן לאדם דעת אף לא"ה אתה חוננתנו למדע תורתיך הבדילנו מן א"ה ולא יאמר תחלה רק אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה אתה חוננתנו ולסוף יסיים וחננו מאתך ולא יאמר תחלה וחננו יע"ש וכן הסכים הט"ז כאן. והכפל על חכמת הבדלה. וכ"כ א"ר אות ב' שאין לתבוע צרכיו קודם שיבדיל יע"ש. אם שכח להתפלל ערבית במ"ש מתפלל שחרית שתים אם י"ל הבדלה בחונן הדעת שחרית באי"ר אות ג' בשם ע"ת בשם רדב"ז דאף לא הבדיל על הכוס בלילה א"צ לומר אתה חוננתנו בשחרית וא"ר הניח בצ"ע ועמ"ש בסי' ק"ח מזה. ועמ"א אות א' ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ב**

**צריך** עט"ז בש"ע טעה ובש"ע נ"ץ טעם והיא היא דטעה היינו שטעם קודם הבדלה על הכוס עיין בטור ומשמע מדבריו דחוזר ומבדיל בתפלה וכן מבדיל על הכוס ג"כ ועיין נ"ץ לכאורה פשיטא דבשביל שחוזר ומתפלל בשביל זה לא נפטר מהבדלה על הכוס ואם טעה והבדיל על הכוס חוזר לתפלה ומבדיל בתפלה ואין מבדיל עוד על הכוס דכבר הבדיל על הכוס וגם זה צ"ע דאפשר טעה בזו וזו שטעם ועדיין לא הבדיל על הכוס ומש"ה חוזר לראש התפלה הא עבר והבדיל על הכוס אין חוזר ומתפלל וז"ש רש"י ברכות ל"ג חוזר לראש התפלה ולכוס וצ"ע ובחידושינו שם ברכות ל"ג כתבנו דה"ה טעה ועשה מלאכה קודם המבדיל הוה ליה טעה בזו וזו וחוזר לראש אבל אמר המבדיל ועשה מלאכה קודם שהבדיל על הכוס לא טעה מקרי אבל אף כה"ג טעה מקרי ועסי' רצ"ט במ"א אות י"ג. ושם הקשינו למה בהבדלה אם לא הזכיר בתפלה אין חוזר שיש לו לסמוך על הכוס ובתפלת שבת בע"ש אם לא הזכיר בתפלה אין לו לסמוך על הכוס קידוש בסי' רס"ח ושם כתבנו די"ל קידוש היום ד"ת בתפלה לא יסמוך על הכוס משא"כ הבדלה למ"ד דרבנן סומך על הכוס עמ"א רצ"ו בריש הסימן יע"ש וברס"ח במ"א ד' ה"ה בי"ט מי שלא הזכיר והא קידוש י"ט הוי דרבנן ואפ"ה אין סומך על הכוס כבסי' רע"א במ"א א' יע"ש וי"ל דבקידוש מתחלה תקנה א' הוה להזכיר בתפלה ובקידוש מש"ה אין לסמוך על הכוס משא"כ בהבדלה ב' תקנות הוה יע"ש בגמרא מש"ה אי שכח בתפלה סומך על הכוס. וכאן אין להאריך:

**מ"ש** המחבר כסבור שלא יהיה לו כל יום א' חוזר ובט"ב כו' עיין א"ר אות זי"ן ועמ"א עוד מדינים אלו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**אין** עט"ז אע"ג די"ל הטעם הואיל והתחיל בתורת חובה אסור לו לעשות באמצע נדבה מ"מ מדכתב דהוי הפסק משמע הטעם כיון שא"צ לחזור לראש אם חוזר ומזכיר הוי הפסק כיון שאין צורך וכ"ש המזכיר מאורע של שאר ימים בתפלה ועסי' ק"ח בט"ז אות י"ב וכמ"ש שם מזה. וכללא הוא כ"מ שאין חוזר אם אומר ברוך אתה ה' לבד אע"פ שלא סיים הברכה אסור לו לחזוי דהוי ברכה לבטלה ואם עקר רגליו ורוצה בתורת נדבה עמ"א ד'. מלת ואם צ"ל אם בלא וי"ו ואף אם רוצה לומר ע"ל הנסים כך בין ברכה לברכה הוי הפסק ול"ד לקפ"ח ס"ז בר"ח כו' דכבר סיים ברכות ד"ת ע"ץ ואם ר"ל על הנסים וכדומה לאחר שסיים קודם אלהי נצור רשאי עסי' קי"ז:

## סימן רצה

### סעיף א

**ואומרים** עט"ז ובא לציון גואל א"א לפי שאין גאולה בלילה והואיל ואין אומר ובא לציון גואל א"א ואני זאת בריתי דסמוכים הם ב"פ (בישעיה נ"ט כ"א) ומ"ש בטור בתקנ"ט לא מצאתיו רק שאין גאולה בלילה ואני זאת בריתי לא יאמר כמקיים ברית על הקינות ועוד שהכל בטילין בו. ובבית האבל אומרים ואני זאת בריתי שהמנחמין עוסקין בתורה טור תקנ"ט. ויהי נועם כתב בכה"ג שיש מקומות שא"א בבית האבל ובקושטנדינא כמדומה לי שאומרים והאבל עצמו לכאורה שלא יאמר ויהי נועם שאסור במלאכה אבל ואני זאת בריתי אומר דלומד איוב וגם מברך ברכת התורה. ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

### סעיף ב

**כגון** עט"ז ואם חל י"ט בשבת אומרים ויהי נועם במ"ש שלפניו. ואפי' חל פסח בשבת וע"פ אחר חצות מדינא אסור בעשיית מלאכה וקודם חצות מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין אפי"ה אומרים במ"ש שלפניו ויהי נועם ובתקנ"ט בט"ז אות ג' הטעם שא"א בט"ב שהוסד על הקמת המשכן ובבי' הטעם דמקום שנהגו שלא לעשות א"כ פסח ביום שבת וע"פ ביום ו' או פורים באמצע השבוע אומרים לכן כתב הט"ז הטעם שהוסד על הקמת המשכן ובמנהגים שלי הארכתי:

### סעיף ג

**א"א** סדר קדושה עט"ז דיש שייכות זה לזה יע"ש ועב"ח אומרים ואתה קדוש שחזרת רשעים לגיהנם וממתין עד שסיימו ישראל תפלתם וזה דכתיב ואתה קדוש יושב (מתעכב) תהלות ישראל שומע תפלת ישראל ועא"ר ברצ"ג וכאן בשם רוקח שס"ג צלמות ולא סדרים (איוב יו"ד כ"ב) הא כשיש סדר אין צלמות ומש"ה בכל יום אומרים סדר קדושה לשמור מגיהנם ובשבת בשחרית מפני הטורח אמרו במנחה ובמ"ש אומרים סדר קדושה להגן עליהם:

**בשבת** חה"מ ודאי א"א ויהי נועם דליכא ששת ימי המעשה וכ"ש חה"מ גופא אסור במלאכה וכל שא"א ויהי נועם א"א ואתה קדוש ועשכנ"ג ואזיל לשיטתיה אבל לדידן א"א אותו אבל ויתן לך אומרים תמיד בכל מ"ש לחול אף בחול המועד חוץ בט"ב עסי' תקנ"ט. אבל אבל אומר ויתן לך י"ל דשאני ט"ב דתקיף טובא ועיין במנהגים שלי. מה שנהגו שהגזברים נותנים נר לכ"א בביה"כ והולכים לבתיהם ומשתמשים בו צרכי חול עסי' קנ"ד במ"א אות ד' לב ב"ד מתנה עליהם ואם מ"ש י"ט אין מוליכין לביתו (כשהולך ברחוב) עסי' תקי"ד במ"א אות יו"ד יע"ש:

**אומרים** ויתן לך ואח"כ מבדילין עא"ר אות וי"ו ובמנהגים משמע דמבדילין קודם ויתן לך וכ"ה בכל בו והמנהג דמאחרין הבדלה ועסי' תרפ"א וסימן תרצ"ג בבאר הגולה דבמגילה קורין קודם ואח"כ מבדילין דמאחרין יום שבת ואי"ה שם יבואר בזה:

## סימן רצו

### סעיף א

**קודם** עט"ז האריך דאין לשפוך מכוס יין לאחר שבירך עליו ואפי' קודם שבירך שממלאין על כל גדותיו י"ל הוי ביזוי משקין ואע"ג דעושה לשם סימן טוב הא בחתן וכלה נמי עושין לשמחה ואסור וי"ל התם לית שמחה במה שאזיל לאיבוד משא"כ כאן שעושה לסימן טוב וכל צרכי אדם עושה כמו מרחץ ביין וכדומה. ועיין באר שבע דף ק"ך ע"ב בשו"ת סי' ח' האריך לאסור ובפ"ק דתמיד דף כ"ט ע"א הביא ג"כ בשם מצאתי כתוב ששופכין במ"ש יין כדאיתא בב"ר כל ביתא דלא משתפיך יינא כמיא במ"ש לית ביה ברכה וחלק עליו יע"ש. ועמ"א ג' ובא"ר אות ב' ומ"ש הר"ב שלא יהא הכוס פגום אפשר שלא יהיה מלא קאמר כששופך ממנו. עיין לבוש בסדר הנה אל ישועתי ליהודים כו' כוס ישועות נגד ג' ברכות פה"ג כוס ישועות נגד בשמים הנה ישועתי חלק הנפש ליהודים נגד ברכת הנר:

### סעיף ב

**אין** עט"ז אף למ"ד בקידוש מקדש על הפת וכן הלכה אם אין לו יין כו' ועיין בתוס' וראי"ש פרק ע"פ ועב"י מזה. ועיין לבוש מ"ש הר"ב והסברא ראשונה עיקר עיין לבוש בזה ופרישה ובא"ר אות זי"ן ומנהג העולם כסברא ראשונה:

### סעיף ג

**משום** עט"ז י"ל הא הבדלה אסמכתא הוי על היין עכ"פ תקנו כך ועמ"א אות וי"ו ואי"ה שם יבואר מזה:

### סעיף ד

**נר** חנוכה קודם דפרסומי ניסא עדיף ט"ז כן הוא בב"י ובטור כתב דאפשר להבדיל בתפלה ולפ"ז ה"ה בקידוש היום אף שאין לו פת אפשר בתפלה עסי' רע"א במ"א ותרע"א בט"ז אות ב' ורס"ג במ"א יע"ש דודאי פת עדיף די"א דהוי ד"ת לאכול פת בשבת וגם אפשר עונג שבת באין לו פת כ"א מיני לפתן וכדומה קודם לנ"ח שזה דברי קבלה שלא להתענות בשבת גם י"א דאסור להתענות בשבת ד"ת ממה שיקנה נר חנוכה אלא מיירי יין קידוש ונר חנוכה הוא דנר חנוכה קודם ובחידושינו הארכנו וכאן אין להאריך ואי"ה באות זי"ן יבואר עוד:

**סעיף ה**

**הבדלה** עט"ז עב"י דא' פוטר חבירו בנהנין וצריך שיהיו יושבין מסובין כבסימן ריי"ג ס"א וי"א מעומד דרך המלוין מעומד ומלוין המלך עב"י וכן נוהגין כי הקביעות להבדלה הוי נמי קביעות ליין ועיין לבוש כתב אין יוצאין בברכת הבדלה ובאמת שכ"כ התוס' ברכות מ"ג א' ד"ה הואיל אין פוטרין זא"ז מיין והבדלה אבל ממ"ש הואיל וקובעין להבדלה קבע נמי אכולה מלתא היינו הבדלה ודאי ל"ש ישיבה ברכת השבח כ"א קביעות לשמוע ולכוין השומע והמשמיע ועיקר קושייתם איין. וכשמבדילין על השכר אי א' מוציא חבירו בברכת שהכל עסי' ריי"ג במ"א אות ה' וט"ז ב' ולמ"ד דשכר לא מהני ישיבה אפשר אף בהבדלה שקובעין להבדלה וי"ל הואיל ומהני קביעות להבדלה עדיף טפי. והבדלה אעפ"י שיצא מוציא ופה"ג אעפ"י שאין שותה כמו קידוש ועדיף מיניה דא"א על הפת:

**סעיף ו**

**ואוחז** עט"ז בטור בריי"ב ובש"ע סי' ר"ו ובט"ז אות ה' היין בימינו ובשמים בשמאלו ואח"כ מחליף כשמברך על הבשמים נוטל בשמים בימינו ויין בשמאלו ואח"כ יניח הבשמים מימינו ורואה בצפרנים ומברך בורא מאורי האש שכל ברכת השבח מברך הברכה אח"כ עיין פרישה ועסי' רצ"ח ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

**ויש** עט"ז דהבדלה בחול ול"ש לשמירת שבת ורבנן אסמכוהו באנשים אקרא עב"ח ועסי' רצ"א ע"ז ומ"א ו' י"א. והט"ז העלה דמ"ע שהז"ג מ"ה רשאים נשים לברך משא"כ מ"ע שהז"ג מד"ס אין רשאים וצ"ע א"כ הלל דר"ח בתכ"ב איך מברכות הנשים וביום ב' דר"ה דבקיאין בקביעא דירחא אין רשאים לברך לעצמן ולולב בחה"מ אין מברכות וכדומה. ועמ"א אות י"א מזה. ועכ"פ אין נשים מוציאות אנשים שהם ספק ואנשים חייבות מ"ה בהבדלה ולהב"ח דכתב דתליא זה בזה למ"ד הבדלה מ"ה נשים ולמ"ד דרבנן נשים פטורות א"כ נמי אין מוציאות לאנשים. ועמ"א ריש הסי' וברי"מ פרק כ"ט ה"א ובמ"מ שם ה"א דלהבדיל בין הקודש ובין החול (ויקרא י' ט') יליף לה הבדלה ד"ת דכל מקום שיש קדושה צריך הבדלה שבועית י"ח ב' יע"ש ומש"ה אמרו ברכות ל"ג א' ב' תקנות הוה בהבדלה תחלה בתפלה העמידוה על הכוס ואלו הוה מזכיר יום השבת לקדשו בכניסתו ויציאתו הוה אסמכתא על היין כמו קידוש ולא ב' תקנות ולשון הר"מ ז"ל שם לכאו"ה משמע מזכור מפיק ליה בכניסה ויציאה. ומ"מ אם שכח ולא הבדיל עד יום א' י"ל לכ"ע דרבנן ועוד איזה שיעור במ"ש ואי"ה במ"א יבואר:

## סימן רצז

### סעיף א

**א"צ** עט"ז עב"י הרא"ש ז"ל ברכות נ"ג ב' למדה מק"ו אם נר אין מחזירין כבסי' רצ"ח ס"א כ"ש בשמים. ומה שמברך על הבשמים א"ש דנהנה משא"כ אור לכאורה לא עדיף ממנהנא דערבה מנהגא ואיך מברך עליו אף שי"ל שמחזיר קצת אחריה וי"ל דאין אומר וצונו שפיר התקינו לברך רצונו ל"ש לא תסור במנהגא ואי"ה בפתיחה כוללת במעלה ומדרגה השמינית אבאר עוד. עב"ח בשם תוס' ביצה ל"ג ב' ד"ה כי הוינא דבמ"ש נפש יתירה וביי"ט ליכא נפש יתירא ומ"ש לי"ט מתענג במאכלים ולפ"ז מי שמתענה בשבת מחצי יום וחצי לילה כבסי' רפ"ח י"ל דאומר בשמים במ"ש לי"ט עמ"א שם ד"ה וי"ל במ"ש לי"ט לא יתענה עד חצי לילה או דל"פ וברי"ה שחל שבת ויום א' למאן דנוהג להתענות הפסקה באפשר עסי' תקצ"ז י"ל ל"פ והב"ח כתב תרתי בעינן אור גיהנם שמסריח ונפש יתירה להשיב יע"ש. ור"ח באי' בשבת לכאורה גיהנם שובת ובישעיה ס"ו והיה מידי חודש ושבת (י"ט בכלל שבת) וראו משמע לכאורה כן דנייחין חייביא בר"ח אבל הפושעים לא נייחין הפושעים החמורים ולתוספות אתי שפיר ואין להאריך כי אין אתנו יודע עד מה בפרט בדברים נסתרים ואי"ה במגן אברהם יבואר עוד:

### סעיף ב

**של** עט"ז עמ"ש מזה בסימן ר"ז במ"א ד' וכאן אף אם נטלו מבית הכסא לבית אין מברכין עליו יע"ש:

### סעיף ג

**שבמסיבה** עב"י הקשה דברי הטור אהדדי והמחבר פסק כאן כבס"י ר"ז דוקא מסיבה אסור וברצ"ח אות ה' ביאר באורך דלר"ף וראש ג"כ דוקא במסיבה אסור יע"ש (ט"ס רל"ט) ואם עכו"ם אחד ורוב ישראל מסובין שם ממה נפשך אם בשמים של עכו"ם סתם מסיבתן של עכו"ם ואם בשמים של ישראל אפילו רוב עכו"ם אין אדם אוסר שאינו שלו וע' סימן ר"ז ואם ירצה השם ברצ"ח יבואר עוד:

**שאלה** אתרוג חשוב ומריח שמברך עליו במ"ש אם אין לו אחר וערלה נתערב בפחות מר"א או יותר כתבתיה בסי' ר"ז במ"א באורך ועש"ך י"ד סימן ק"ח כ"ו וקי"ט כ"ז ובס' זמנים הארכתי בזה המודר הנאה מחבירו אסור להריח מבשמיו ואין מברך על נרו דלאו מצוה הוי"ץ לומר דלא נתנו ליהנות. עסי' תרנ"ג אתרוג של מצוה מותר להריח בו הדס אסור אף להבדלה דלאו מצוה הוא ואם התנה ביה בזה"ז אין להתנות עב"י שם וכה"ג כאן אם הבדיל מפלג המנחה ומברך אז אבשמים כבסי' רצ"ג י"ל אם במ"ש יהיה לו בשמים מוכנים יברך עוד להשיב הנפש ואין כאן ברכה לבטלה ובמ"א אי"ה יבואר עוד:

**סעיף ד**

**וצריך** עט"ז ובא"ר אות ד"ה דצער הוא לו כבח"מ סימן רל"ד וכ"כ התו"ש אות ד' ועש"ך י"ד קי"ט כ"ז אי באיסור דרבנן שייך צער או לאו עמ"ש באות ג'. ואע"ג מצות לאו ליהנות נתנו האי לאו מצוה הוא עא"ר:

**סעיף ה**

**שקים** עט"ז עמ"א כאן וא"ר אות א' האריך בשם פסקי תוספות על פלפל מותר להריח בו בלא ברכה וזנגבי"ל אין להריח בו ואם מריח אין לברך וא"כ אין להריח בהם במ"ש ומ"מ זנגבי"ל לפ"ז אם הריח בו דיעבד יצא ופלפל י"ל דריחו קשה ואין משיב נפש והעולם נוהגין להריח בבשמים גמורים או בעשבי בשמים יבישים אם הם מריחים ואם לאו מוללן והם מריחים. ואפשר קצת טעם שאין מברכין במ"ש לי"ט שמא ימלול ויוליד ריחא אם לא מריחין כך עתו' ביצה ל"ב ב' ד"ה כי:

**סעיף ו**

**שמותר** עט"ז הם דברי הרשב"א עש"ך בי"ד ק"ח כ"ה וכ"ו ולדידן ביין נסך שאסור בהנאה מותר להריח כמבואר שם ס"ה אלא דל"ת דיי"נ בבשמים עביד לריחא לז"א דאינו כן ומתרי טעמי אין להבדל דהקריבהו לפחתך בשמים מלוכלכים ביין להריח אף שאין של יי"נ וגם כל שאיסור מעורב בו ממאיס לגבוה הביאו הש"ך שם רק ט"א ואף יין כשר אין להבדל בו. ומיהו אף של עכו"ם דיעבד אין חוזר ומריח דל"ש כאן צער עיין אות ד' רק ממאיס כו' כאמור. ולפ"ז בשמים של ע"ז שנתערבו עם רוב היתר אף שמברכין עליו כבסי' ריי"ז ס"ח אפשר בהבדלה אין מברכין דכל שיש תערובות איסור ממאיס לגבוה אף דלהדיוט שרי. ועמ"א יי"א וי"ב וצ"ע בזה ועב"י:

**סעיף ז**

**על** הדס עט"ז בשאר ימות השנה לא בסוכות עסי' תרנ"ג עי' הרשב"א סי' קס"ט ואפשר מנהגם היה לברך על הדס דוקא במ"ש וביום טוב פסח ושבועות אין מריח שיבש רק כשמוללין ובסוכות אסור א"כ מ"ש י"ט מהאי טעמא דמוליד ריחא וכמש"ל ל"פ נהגו אף ש"ע בשבת ואין להאריך עתו' ביצה ל"ג ב' ד"ה כי:

**סעיף ח**

**בני** עט"ז האריך וכ"כ המ"א אות ה' יע"ש ובסי' תע"ג אי"ה יבואר מה שאין מברכין על ירקות בטיבול ראשון ועל חרוסת אקב"ו וכאן אין להאריך:

## סימן רצח

### סעיף א

**ואי"צ** עט"ז רא"ש ברכות נ"ג ב' יע"ש. ובפסחים נ"ג ב' ד"ה אין ונ"ד א' יע"ש והיינו דבמ"ש ברכת מאורי אש קאי לזכר שנברא אור על יד אדה"ר במ"ש (בלבוש קשה עיין נ"ץ וא"ר אות ב') ולכן אין מחזירין אחריו ומה שאסור כל היום ליהנות ממנו הוא בכלל הבדלה שהבדיל אותנו מעכו"ם משא"כ במוצאי יוה"כ לא נברא רק הבדלה שהבדיל יוה"כ מן שאר י"ט דמותרין באוכל נפש וביוה"כ אסור כמ"ש המ"א אות ב' ומש"ה בעינן שהיה אור זה בעולם או הודלק מנר שהיה בעולם משא"כ הוציא מאבנים לא היה בעולם ל"ש שנאסר ביוה"כ אבל במ"ש תחלה הבריאה היה אז ויוה"כ שחל בשבת די כמ"ש דעלמא לענין שמברכין על אור מאבנים ומ"מ מחזרין אחריו ג"כ דיש ג"כ טעם הבדלה יוה"כ משאר י"ט אף שהוא ג"כ שבת. וראיתי בשכה"ג בהגהות הטור כן בשם הרמ"ע מפאנ"ו סימן י"ט דשבת ויוה"כ מברכין על אבנים וצ"ע ועט"ז תרכ"ד ג' ואי"ה שם יבואר ומ"ש מפסחים ק"ג עיין מגן אברהם אות ד' והיינו דהיה לקלעם יחד ואי"ה שם יבואר בזה. ועיין עוד באות ב' ואי"ה שם יבואר עוד מזה:

### סעיף ב

**ככפות** עט"ז לטעם ש"ל מברך אח"כ לאחר שכבר נהנה מהאור. ומ"ש נר ב' פיות בש"ע ב' פתילות ולכאורה בכיון כ"כ דב' פתילות מונחים זא"ז בלי הפסק לא הוי אבוקה ודוקא כעין ב' פיות ומשמע ב' פיות אפילו אין מדבקין יחד הוי כאבוקה ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר ועיין שכ"ה בהגהות הטור אות י"ג בשעת הברכה יהיה הכוס בימין ובהבטה הכוס ביד שמאל משמע דמברך קודם הבטה יע"ש. בנר חלב שעושין מב' או ג' נרות קנדיל"א כל שיש חלב הפסק בין פתילה לפתילה שפיר הוי אבוקה ולא ממעט להט"ז ז"ל אלא כשב' פתילות ביחד בלי הפסק חלב בנתיים ואי"ה בתל"ג יבואר עוד בזה:

**על** קי"ן האלץ לא יקח הביאו מגן אברהם ג' ועט"ז א' דאין ראוי שיקח שריחו רע ואם לקח יראה דיצא דיעבד ובכה"ג בטור שאין ניכר שהבשמים הוא לנפש אלא שלוקח שלא להריח ריח רע ואי"ה למה לא כפשטן והקריבהו נא לפתחך בכל דבר מצוה וצריך עיון:

### סעיף ג

**שאם** עט"ז ואם הדליק עכו"ם לצורך חולה ישראל שאין סכנה שבת מקרי עמ"א אות ז"י"ן:

### סעיף ד

**על** עט"ז והנה לדעתו ז"ל מראה דסובר דאור ביד עכו"ם דאסור עכו"ם מעכו"ם והראשון הודלק בשבת גזירה אטו עכו"ם א' ועמוד ראשון אבל אם הדליק עכו"ם מעצים במ"ש

שרי ואפשר ה"ה עכו"ם ג' משני כל דליכא בנר זה חשש שרי ומש"ה יצויר עכו"ם היינו הודלק במ"ש אבל בלבוש כתב בס"ו דגזרו על כל אש ביד עכו"ם והם ד"ה ברכות נו"ן א' ד"ה גזירה וכ"מ במ"א אות יו"ד ומש"ה כתב הלבוש דמסבת עכו"ם דאסור יצויר בהדליק עכו"ם מישראל אבל מלשון המחבר שעכו"ם שהדליק בשבת אסור משמע הא כל דלית ביה איסור שבת שרי ומש"ה כתב בסעיף זה אור עכו"ם והלבוש חלק בס"ו. ועששית שהיה דולקת מע"ש בבית עכו"ם יש לומר אף הט"ז מודה דאין מברכין עליו במוצאי שבת רש"י ברכות נ"ב ב' בדברי המתחיל משום שהכותי עושה מלאכה לכאורה ונעבדה בה עבירה משמע אף דהדולק מע"ש מסתמא עשה עכו"ם מלאכה אצלו והוי נעבדה עבירה ועי' בהרע"ב פ"ח מ"ו ובתי"ט שם ורבינו יונה שם עכו"ם זה לא היה צ"ל דנר ראשון הודלק בהיתר כו' יע"ש ויקשה שם להמעיין בדבריו דאימא הא עכו"ם מעכו"ם כה"ג אסור אלא דמותר כה"ג ובתר הכי כתב עכו"ם מעכו"ם שהדליק בשבת משמע הא הודלק מעצים ואבנים שרי וי"ל ג"כ דעכו"ם מישראל אף שנר א' באיסור לא גזרו כה"ג ואי"ה לקמן במ"א אות יו"ד יבואר עוד:

**סעיף ה**

**עכו"ם** עט"ז ברכות נ"ב ב' וכר"מ פכ"ט מה"ש הכהו"ז וכלל דבריו דהמ"מ סובר לרי"ף בשמים במסיבה אסור שלא במסיבה שרי ונר אף במסיבה אין איסור עכו"ם כ"א שלא שבת ולר"מ אף בנר שייך במסיבה עכו"ם שלא במסיבה לא שבת והנ"מ בין ב' טעמים עכו"ם שהדליק מישראל לר"מ אם עכו"ם ממסיבה אסור משום עכו"ם אף דלא שייך לא שבת ולרי"ף בנר ל"ש מסיבה (כמ"ש הב"ח דלנר צריכין להאיר בלא עכו"ם) ודלא כב"י שהבין דלרי"ף חמור אף שלא במסיבה יש חשש עכו"ם. אח"כ כתב הט"ז דלדידיה נראה דלא כמ"מ ג"כ דלרי"ף נמי שייך בנר מסיבה לעכו"ם כו' ומ"ש הט"ז שלא זכר הר"מ שלא שבת דסמך אהיה בהלכה כ"ז במ"מ כתב דסמך מ"ש עכו"ם מעכו"ם אין מברכין עליו בהלכה כ"ו והיינו אף שלא במסיבה ומטעם שלא שבת נר ראשון וגזר אטו עכו"ם א' ועמוד א' ואמנם מ"ש הט"ז שהמ"מ כתב על ישראל שהדליק מעכו"ם זה מירי שלא במסיבה וכ"כ באות וי"ו וכבר תמהו עליו א"ר באות י"א ובתו"ש וח"מ דהמ"מ והביאו הב"י לא כתב כ"א עכו"ם מישראל כתב דעכשיו אין עכו"ם במסיבה דאל"כ אסור עתה משא"כ ישראל מעכו"ם מותר אף שנר עכו"ם במסיבה יע"ש. ועמ"א אות חי"ת בשם ישי"ש ספ"ה הדין. ואי"ה באות וי"ו יבואר עוד מזה:

**והוי** יודע מסיבה שהעכו"ם וישראל יושבין שם והדליקו נר אם הוא של ישראל אף רוב עכו"ם מברך דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומיהו כשהדליק עכו"ם י"ל דהוי עשה

מעשה ואם הנר של עכו"ם אף דרוב ישראל אסור ומחצה נמי אסור ועוד דספק תורה לחומרא אבל רוב ישראל יש לעיין ביה:

**סעיף ו**

**או** עט"ז וכבר כתבנו באות ה' מה שתמהו עליו ז"ל דהמ"מ לא כתב כ"א עכו"ם מישראל לא ישראל מעכו"ם ולי העני יש קצת להליץ לאדונינו הט"ז ז"ל בשנקדים הקדמה א' קצרה וזו תוארה. הט"ז ברצ"ז אות ד' במלת דכאן רמז דשם חוזר ומברך לא בכאן דכל אלו לכתחלה אין מברכין על לא שבת הא דיעבד לא הוי ברכה לבטלה דנהנה ובירך מאורי אש על שם הבריאה וכ"נ מא"ר גופא אות י"ז וכמו שכתוב במ"א אות ו"ו משא"כ אור עכו"ם דאסור בהנאה ודאי הוי ברכה לבטלה שאסור ליהנות מאור זה ולפ"ז הא דאמר בגמ' ג"ן א' עכו"ס מעכו"ם דלא שבת וגזירה אטו עכו"ם א' ועמוד א' דהוי לכאורה גזירה לגזירה וצ"ל חדא גזירה הוא כמ"ש התוס' שם ומנלן זאת דלמא ברייתא עכו"ם מעכו"ם וסתמא א"י מה היה עושה עכו"ם א' אם היה פ"א במסיבה וגזרו אטו עכו"ם א' במסיבה וברכה לבטלה ולהר"מ לא תשא ד"ת ועמ"א רט"ו ו"ו משא"כ עכו"ם מישראל ואין עכו"ם עתה במסבה או ישראל מעכו"ם אף שהיה עכו"ם במסיבה לא גזרו ש"מ דאה"נ ישראל מעכו"ם כה"ג אסור ובידוע שלא היה במסיבה א"כ עכו"ם מעכו"ם נמי ומשני כו' והמ"מ ציין על תחלת ברייתא עכו"ם מישראל וקאי ג"כ אישראל מעכו"ם וע"ז הקשה הט"ז הכל טעמא מאי כדאמרן נ"ל:

**סעיף ז**

**ובמוצאי** יוה"כ עט"ז עסי' תרכ"ד וכאן בס"ח ושבת ויוה"כ מברכין:

**סעיף ח**

**אור** עט"ז דביוה"כ מברכין על אור שהיה מבע"י בהיתרא ואסור ליהנות בו לבשל וכדומה ועכשיו מותר עט"ז א' ומ"א ב':

**סעיף ט**

**אם** עט"ז ועכשיו אין מברכין על נר בית הכנסת עמ"א ט"ו ו"ו:

**סעיף י**

**אחד** מברך לכולם משום ברוב עם הדרת מלך ט"ז גמרא ברכות א' כב"ה הא היכא דליכא ה"ט אסור ומה"ט א"א רפואה בבית המדרש ע"י"ד רמ"ו סי"ז בט"ז ו"ו ושי"ך הביא דברי הפרישה באות י"ו יע"ש:

## סימן רצט

### סעיף א

**משתחשך** עט"ז פסחים ק"ה א' והרי"ף גורס אי נג"ה יומא אמר לא צריכיתו כו' וספק חשיכה לא צריכיתו למידק אי חשיכה אי לא חשיכה למיקבעא והואיל וספק חשיכה פריסו מפה וקידשו ותהדרו לסעודתייכו יע"ש והמתבאר מדברי הר"ן שם משמע דשאלו אי נג"ה יומא לילה צ"ה דומיא אור נגה ביה"ש לא (עסי' תל"א בט"ז ומ"א ויהיה סמוך כמו מיד בתחלת צ"ה ושם יבואר אי"ה) ורשאין לקדש אמר לא צריכיתו דביה"ש נמי יכלי לקדש כו' ולפ"ז משמע דקודם ביה"ש אסור לקדש דעדיין לא מטי זמניה ורב צלי בע"ש בתפלה שאני הא קידוש על הכוס ביה"ש דוקא עמ"א רס"ז א' במ"מ יע"ש. ולפ"ז שבת קבעה נפשה ביה"ש מקדש ואסור לאכול ביה"ש קודם קידוש והבדלה ביה"ש אין ראוי להבדיל בלא כוס דאפוקי יומא מאחרין אלא לענין דאסור לאכול אמר דבהבדלה א"ל להפסיק ביה"ש ואין הכרע לומר לרי"ף בודאי חשיכה מפסיק בהבדלה רק בב"י סמ"ג בשם הריי"ף כ"כ. אבל הרא"ש הביא כן בשם בעל העיטור דלא פליג רב אדשמואל ודחה דבריו יע"ש. ואמנם מדברי הרא"ם שם למדתי פירוש אחר דודאי לענין שיכול לקדש מפלג המנחה ואילך רשאי וסומך עליו בלילה על זה הקידוש רק ששאלו אי נג"ה יומא צ"ה למיקבעא בעקירת השולחן שיהא ניכר סעודת שבת אמר לא צריכיתו בין לעקירת שולחן בין למאי דסבירי להו ביה"ש מותר לאכול כי מיד ביה"ש אסור לאכול וצריך להפסיק וא"צ ג"כ עקירת שלחן כי שבת קובעת עצמה ליוקרא דידה וכעין זה פירש"י ורשב"ם אלא דגורסין אי מקדיש יומא ביה"ש. והביא הרא"ש דברי בעל המאור דאמר לא צריכיתו למהר ביה"ש אלא בצ"ה כמו מעשר דמותר ביה"ש בשבת אכילת עראי ובמלחמות הבנתי מדבריו שסובר דבעל המאור מתיר לאכול ביה"ש קודם קידוש והקשה עליו ממ"ש פסחים ק"ב א' ת"ר היו יושבין וקידש היום ר"י אומר מקדשין רבי יוסי אומר אוכלין כו' אלמא לרבי יהודה ביה"ש אסור לאכול אבל מרא"ש הבנתי דודאי בעל המאור מודה דביה"ש אסור לאכול קודם קידוש אלא ששאלו אי מקדיש יומא ביה"ש יפסוק ונקבעה לסעודה דשבתא היינו בעקירת השולחן ויקדש קידושא דיומא אמר א"צ למהר בקידוש ובעקירת השולחן ביה"ש או פריסת מפה לכבוד שבת רק משחשיכה צ"ה כשם במעשה דוקא צ"ה הא להפסיק באכילה ודאי דמפסיק ביה"ש כדמוכח מברייתא ק"ב א' יע"ש דקידוש היום ודאי ביה"ש אף למאן דלית ליה תו"ש וז"ש הט"ז דיש חילוק בין הריי"ף ורא"ש היינו שהביא דברי בעל המאור דודאי חשיכה מיירי ומינה הבדלה א"צ להפסיק בודאי חשיכה והתחיל אסור הא בספק חשיכה י"ל

דשרי בהבדלה. אבל המ"א אות א' וג' סובר כהב"ח דאף לרא"ש אסור הבדלה להתחיל ביה"ש מדאמר סבור מיניה כשם שקובעת לקידוש כך להבדלה אמר להבדלה אין קובעת והני מילי למפסק אבל אתחולי לא מתחלינן משמע והני מילי שיש הבדל בהפסקה והא בהתחלה נמי יש הבדל דבקידוש ביה"ש אך מפסיק והבדלה ביה"ש שרי ש"מ בהתחלה אין הבדל בין קידוש להבדלה כלל וביה"ש נמי אסור להתחיל בהבדלה כמו קידוש אף לרא"ש והנה לסברא ראשונה שהיא עקריית שהרי הר"ב אומר כן מכל מקום אסור לאכול עראי באי"י שאין מעושר דשמא כפירש"י ורשב"ם יעוין שם בזה. ואין להאריך:

**סעיף ב**

**וי"א** לשיטתיה באות א' הי"ל דפליגי נמי בהתחלה אלא שבכלל הוא יע"ש ובאות א':

**סעיף ג**

**היו** עט"ז דקדק מלת היו שותים משמע קבעי רק לשתייה וצריך להפסיק בהבדלה כמ"ש בס"א אלא מיירי בספק חשיכה וכמ"ש באות א' דלדיעה א' בס"א אפילו להתחיל בספק חשיכה שרי וכשאומר בואו ונבדיל צריך לברך פה"ג. ומ"ש ביה"ש מהני אמירה זו לקידוש לכאורה בלא אמירה רשאי להתחיל ביה"ש אף בקידוש וכמ"ש באות א' כאן י"ל דמהני היינו שצריך לברך שנית פה"ג ובלא אמירה א"נ פה"ג ועסי' רע"א בט"ז אות ד"ה ובמ"א יו"ד דכאן משמע דביה"ש אסור להתחיל בהבדלה וכ"ש קידוש והיינו מדכתב וי"א דודאי חשיכה אסור ולא כתב וי"א דביה"ש אסור להתחיל ש"מ לדיעה א' ג"כ כך דלא כט"ז ב' ועכ"מ פ"ד מה"נ הלכה ח' ועמ"ש באות א' והנה שם בר"מ סמך קידוש והבדלה אע"פ שאינו רשאי י"ל ה"ה הבדלה אע"פ שאינו רשאי אם עובר על זה א"צ פה"ג אבל על המחבר קשה דמשמע שרשאי לגמרי אלא דא"כ גם תי' דאכלו קשה דהמחבר לא הזכיר זה ואין להאריך. ועמ"א ד"ה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**כשמפסיק** עט"ז היינו באוכלים וכן מיירי במהרי"ק וכמ"ש המ"א אות וי"ו ולסברא ראשונה בס"א ודאי אין חוזר ומברך ואף באמירה אבל בשותים לחוד עדיין נשאר בספק ועמ"א וי"ו מזה יע"ש:

**סעיף ה**

**על** עט"ז ל"ד על שולחנו ה"ה באותו חדר הוי כעל שולחנו:

**סעיף ו**

**ואם** עט"ז דהוא סיום דיעה ב' דקודם נט"י אין פוטר יין שבתוך המזון אז צריך ברכה אחרונה על יין הבדלה. ועסי' קע"ד סעיף ד'. ויין קידוש פוטר יין שבתוך המזון וממילא

אין כאן ברכה אחרונה על יין קידוש ואף אין לו כוס אחר כלל דבהמ"ז פוטרתו עסי' קע"ד ורע"ב ס"י דקידוש צורך סעודה הוא:

**סעיף ז**
**שצריך** עט"ז דאין קידוש אלא במקום סעודה ועסי' ער"ב וקע"ד:

**סעיף ח**
**מוקדם** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ב יע"ש:

**סעיף ט**
**כגון** עט"ז היקל קצת בזה והמ"א אות י"ז החמיר בזה יע"ש. יין הבדלה וקידוש אם נדר חל עליו מבואר בי"ד סימן רל"ה ורל"ט דחל ועסי' ער"ב ס"ט ועמ"ש במ"א בזה:

## סימן ש

**סעיף א**
**לעולם** עט"ז כתב זה לאפוקי מב"ח דכתב דיסדר שולחנו בסעודה כפי מה שרגיל תמיד אע"פ שאין צריך עתה כ"א לכזית שהוא שבע דא"כ אין שייך שצריך לכזית דשבע אין תאב לכזית ומי יוכל לשער זה ע"כ פירש הט"ז דא"צ רק להכין מה שרוצה לאכול עתה רק יפרוס מפה לכבוד וא"ש דבסי' רס"ב כתב ויסדר שולחנו ויציע המטות ולהב"ח הוקשה לו דהיל"ל שם דיכין סעודה הראוי והרגיל ולט"ז א"ש ועמ"א וא"ה שם יבואר עוד. ומ"ש אבר א' נסכוי שמו וי"א לוז ואין נהנה כ"א מסעודת מ"ש היינו באוכל ללוות המלך ע' לבוש. עא"ר להכי אבר זה אין נפסד וממנו יברא לע"ל דאדם הראשון אכל מעץ הדעת ונהנו כל איברים נגזר עליהם לעפר תשוב משא"כ אבר זה אין לו הנאה כ"א מסעודת מ"ש ובמ"ש לא נהנה לכך קיים יע"ש. פוטה שר שכחה ובת"ח סנהדרין צ"ט פוטה גי' קו"ף ומיכאל ק"א שר זכרון מאה פעמים ואחד א"ר רצ"ט אות ג':

## סימן שא

**סעיף א**
**וכן** עט"ז כתב דלא כב"ח דמתיר בריצה מה שיהא לו תענוג אח"כ עמ"א אות ד'. ומה שפירש תוספתא להתעמל לתענוג לא לרפואה כמ"ש המ"א אות ה' דמשמע ליה ז"ל דלאו לרפואה מיירי דא"כ למה כתב הב"י התוספתא כאן לא בשכ"ח ש"מ דלתענוג מיירי ואפ"ה לרוץ אסור דעונג יהיה אחרי כן אבל לטייל שרי עונג ושייך כאן ואין מתעמלין לקטן להזיע וכאן מיירי שיהיה תאב לאכול עט"ז שם כ"ח:
**בטור** כתב שלא האריך לבאר שיעוריהן של כל מלאכה דאין נ"מ כי איסורא איכא בכל שהוא העתיק הלבוש ומשמע דחצי שיעור אסור מן התורה דאל"כ נ"מ לחולה שאין

סכנה דרבנן מותר היה לבאר השיעורין ש"מ דאף בזה מ"ה אסור ועשו"ת ח"צ סימן פ"ו צידד בזה אי מוציא פחות מכשיעור אי אית איסור תורה:

**מ"ש** הטור אם תשיב משבת רגליך שלא יהא הלוכך בשבת כבחול ובגמרא קי"ג שבת דרשו מעשות דרכיך עיין דרישה מזה יע"ש:

**סעיף ב**

**או** עט"ז רב אצל תלמיד שצריך לו רבו נמי שרי לעבור במים אצלו דזה בכלל מי שגדול ממנו מיקרי ועסי' תריי"ג בט"ז וי"ו וכאן במ"א אות זיי"ן ושם בתריי"ג אות ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז שמירת פירות לא הוי מצוה ול"ש מכשילין כו' ומ"מ מותר לעבור במים דלא הוי רשות לגמרי והט"ז כתב אף א"ת שמירת ממון מצוה הוא מ"מ לא התירו סופן משום תחלתן דאדם בהול כו' ובלבוש ההולך לשמור פירותיו חשיב ליה עונג ולא מלאכה צ"ע דלעבור במים הטעם משום סחיטה הוא משום מלאכה וצ"ע. מה שקשה איך עובר במים הא שרייתו זהו כיבוסו כבסי' ש"ב ס"ט וס"י עיין רא"ש יומא דף ע"ז ב' דבאין מלוכלך שרייתו לאו כבוסו ועוד תירץ דרך לכלוך לאו זהו כבוסו יע"ש ויש נ"מ באלו תירוצים אם הבגד מלוכלך בטיט וכדומה לתי' א' אסור לעבור במים ועא"ר כאן אות ח' מזה ואי"ה בש"ב ס"ט וס"י אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

**באות** עט"ז שבת ס"א א' וב"ח פסק להחמיר והיינו שילך יחף לגמרי כשיש מכה ברגל אחד. ואף למאן דאוסר כשאין ברגלו מכה ללכת יחף כבסעיף י"ז כשיש מכה א"א בע"א ובחדושינו שבת ס"א א' הארכנו דנ"מ בין הטעם חשדא שיאמרו בין שחיו נושא המנעלים ובין פי' דחייכי עליה ושליף יע"ש ובכרמלית או חצר שאין מעורבת עסי' ש"ג סי"ח די"א כן באשה דלמא שלפא ומחויא הא בכרמלית שרי עיין שבת ס"ד ב' וי"ל מחייכי טפי איכא למגזר אף בכרמלית. וא"כ אפשר להתיר דפסק המחבר בכאן לדידן שי"א שאין לנו כ"א כרמלית:

**סעיף ה**

**לא** יצא עט"ז האריך. ויש ט"ס וצ"ל דמסקנת הרא"ש באיש בין נקובה ואין נקובה פטור דלאו דרך הוצאה בבגדו ובידו חייב כבסי' רנ"ב ס"ו ובאשה נקובה חייבת כמ"ש התי"ט דהוי אומן דרך אומנתו בכך שתופרת ומתקנת בגדים והוי כאומן ודרך הוצאה לתחוב בבגדה נקובה וחייבת ואינה נקובה משתמשת במפתחי חלוקה ולצעיפיה מבואר בש"ג ס"ט לא הוי משאוי אבל אין דרכה בנקובה לתת בצעיפיה כו' ומשמע לכאורה בנקובה

אף שנותנת בצעיפיה חייבת חטאת ואי"ה בש"ג יבואר זה. והקשה על הב"י מה שנראה מדבריו שכשהוציא האיש בידו מחט שאין נקובה פטור וז"א רק הטעם בתחוב בבגדו פטור והמעיין בב"י י"ל כך כוונתו אתחוב בבגדו ובין נקובה ואין נקובה באיש פטור. והגי' מחלוקת פירשם ודיעה א' בסתם הם דעת המ"מ פי"ט מה"ש ה"ג בשם הגאונים ודיעה שנייה הוא ריי"ף ור"מ והשמיט המחבר דעת הרא"ש והטור לגמרי דבאיש בשניהם פטור וגם הר"ב לא הגיה כלום קשה קצת. ומ"מ קשה למה כתב דיעה א' בסתם וי"א ריי"ף ור"מ והלא דרכו לפסוק כריי"ף ור"מ כשני עמודים מהשלשה כמ"ש בהקדמתו ובח"מ כתב כן ובבאר הגולה אות צ' וק' דיעה א' ריי"ף ור"מ ודיעה ב' רש"י ולא ציין מ"ש בשם הגאונים והוא כפי מ"ש הנוסחא בב"י וצ"ע:

**סעיף ו**

**לתכשיט** ולהשתמש עט"ז דיעה לפרש בירושלמי ב' הפירושים הדא אמרת לזה וזה אסור בין לאיש ואשה תכשיט אסור משום ל"פ כמ"ש בס"ט וכן לתשמיש ולתכשיט אסור יע"ש:

**סעיף ז**

**של** עט"ז משמע מדבריו דבכסף אפי' תלוי באמצע חגורה או ברזל ושלשלת כסף נמי תכשיט ושרי ול"ש דלמא מחוי דקשור הוא בחגורה אף למאן דאוסר תכשיט לאיש בס"ט ול"ח דלמא יתיר כל החגורה בשוק להא לא חיישינן אבל ברזל לחוד אם עשוי בזענק"ל דהיינו כעין קרס שרי דבטל לגבי האזור אף אם יש בצד אחד תפתח בו ועמ"א אות י"ח:

**סעיף ח**

**במחט** עט"ז. שבת י"א ב' גמרא ופירש"י שם ואפ"ה פטור דאומן פטור ג"כ כרבי מאיר דאמר שם הכין ועמ"ש באות ט' אי"ה מזה:

**סעיף ט**

**ואם** עט"ז הם דברי רש"י ז"ל שבת י"א ב' ד"ה במידי יע"ש ורש"י סובר דאיש ואשה שוין בנקובה בבגדו חייב חטאת בסעיף ח' וט"ז ה' ורש"י שבת ס"ב א' דבור המתחיל וחילופיהן. ואפ"ה חייט אפשר גרע מאיש אחר דא"י בנקובה תחובה בבגדו כ"א בזמן שיוצא להכריז על עצמו דגנאי הוא לו שיודעים שהוא חייט ורש"י כתב שם אפיל"ו אומן משמע כ"ש איש אחר והא לשיטתיה איש אחר חייב בנקובה כמו אשה וצ"ע קצת ועמ"א מזה. והר"מ ז"ל פי"ט מה"ש הכ"א פסק כרבי מאיר דפוסק בהלכה ה' איש בנקובה (בבגדו) פטור ואף חייט פטור משא"כ להמחבר פסק בס"ח כדיעה א' בסתם ולומר כמ"ש המ"א אות י"ט דמיירי בבגדו במקום שאין דרך לתחוב כו' א"כ

קשה מ"ש המ"מ שם דמש"ה פסק כרבי מאיר נגד רבי יהודה דמוקי מתני' ובריית בע"ש כר"מ ואכתי ליקריה בשבת ובתחובה במקום שדרך לתחוב בבגדו והוי כאיש אחר וחייב ולהר"מ ניחא כמ"ש וא"כ לכאורה המחבר בס"ח וכאן זיכה שטרא לבי תרי דלמאי דאוקמי' בידיה או בשבת חייט לאו דוקא ועח"מ וצ"ע:

**סעיף י**

**בגד** עט"ז וכ"כ במ"א אות כ"ג ואף בגד פשתן הואיל וחזי לעניים הוי לעשירים ג"כ מלבוש כל שמכסה קצת הגוף בה:

**סעיף יא**

**מחמירין** עט"ז לקמן אות כ"ז בסופו התיר פנטינ"ש (היינו מה שקורין פנטאפיל) דליכא למיחש דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר דאין הולך יחף ברה"ר אף שיש לו פוזמק"י. עא"ר אות ל"ה בשם רבינו ירוחם סנדל של שעם מותר דהרועים יוצאים בו. עמ"ש אי"ה במ"א אות כ"ה:

**סעיף יב**

**להחזיק** עט"ז מ"ש משום זילותא די"ט עסי' תקכ"ב דבי"ט ליכא עירוב והוצאה דמתוך והוי צורך י"ט קצת רק משום עובדין דחול ואין אסור אלא ברה"ר וכרמלית במקום דשכיחי רבים אבל בשבת יש טעם משווי חוץ לעירוב. אבל ראיתי בלבוש הטעם דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר כיון דיכול לילך כך ונ"מ טובא אם יצא ברה"ר למ"ש במ"א אות כ"ה בשם א"ר כל חששא דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר אם יצא א"צ להסירם שם משא"כ משום משוי צריך להסירם שם ועיין שבת ס"ו א' ברש"י ותוספות שם ולענין מקל שיש בראשו מסמר שודאי עושה גומא בהליכתו והוי פסיק רישיה אלא דלא ניחא ליה בכך איכא לעיוני בהולך במקום שאין רצפה שם די"ל דגומ' זו א"צ לו כלל והוי דרבנן ופ"ר בדרבנן דלא ניחא ליה י"ל דשרי ועיין בחדושינו בשבת דף ס"ו א' הארכנו בזה ועמ"א סימן שי"ד אות ה' האריך בענין פסיק רישיה דאף דבדרבנן אסור כדמוכח בסימן של"ז אות א' בגרירה דספסל שלא יהא פ"ר וההיא דפ"ר דלא ניחא ליה היינו דלא ניחא ליה ממש א"כ במקל במסמר שודאי עושה גומא א"י היתר ומיהו י"ל דמקלקל ברה"ר וחופר כלאחר יד ושאר היתרים ומ"מ צ"ע עסי' שי"ד במ"א ה' ושל"ז א' ואי"ה שם יבואר עוד:

**הטור** הביא כאן מ"ש בביצה כ"ה ב' לשאת אדם בכסא בשבת אם רבים צריכין לו מותר והמחבר השמיטו כאן וכתבו בתקכ"ב לענין י"ט וכאן אוסר ברה"ר יש חיוב ד"ת כרמלית גזור אטו רה"ר ואף דכתב דחי נושא א"ע והמטה טפילה לו ומדרבנן לא גזרו אפ"ה השמיטו כאן די"ל דשאני י"ט דלית לתא ד"ת רק עובדין דחול גם ברבים

צריכין ליכא עובדין דחול וכבוד התורה או אף באשה ליכא עובדין דחול משא"כ כאן בגדר מלאכה הוי אסרו אף בדרבנן אף רבים צריכין לו והר"ב ג"כ השמיטו משמע דהכי ס"ל ואפשר אף ע"י עכו"ם ברה"ר אסור דאסמכוה אקר' כבסי' רמ"ד בב"י ושאני י"ט דרק משום עובדין דחול ומיהו למאן דמתיר שבות דשבות במקום מצוה י"ל רבים צריכין לת"ת שרי כי החי נושא א"ע כו' ואף ברה"ר שרי ע"י עכו"ם כה"ג (מ"ש הב"י דקי"ל כרבא עיין תו"ש דקי"ל כרבא דל"ג מ"מ כת"ג גזרינן עסי' ש"ח במ"א אות ע"ו ושמ"ח אות ד') אבל הב"ח כ' דבשבת נמי שרי דהוי דרבנן י"ש. והנה מה שנוהגין בקצת מקומות להושיב הסנדקות עם תינוק בכסא ולשאת אותם לבית הכנסת בשבת ע"י ישראל ודאי אסור אף בכרמלית דאין התינוק טפילה לסנדקות וחייב עליו חטאת ברה"ר ועסי' ש"ח במ"א ע"א וסימן של"א במ"א אות ה' וסימן רס"ו בט"ז ד' דע"י עכו"ם שרי והיינו למ"ד רה"ר דידן כרמלית הוי ובמ"א אות כ"ז אי"ה יבואר עוד ועמ"ש אי"ה באות ח':

**סעיף יג**

**בדבר** עט"ז באות ז"י"ן יע"ש כל לתשמיש הבגד כמו כעין זענקי"ל בטל הוא לגבי בגד הא אין צורך ותשמיש הבגד וגם לא עשוי לנוי אסור מטעם משאוי ולא בטל לבגד ומיהו י"ל דרק מדרבנן הוא ולא מ"ה דאין דרך הוצאה בכך ונ"מ גדול כבוד הבריות בכרמלית עמ"א אות כ"ה:

**סעיף יד**

**פצולי"ט** עט"ז או שיתפור בע"ש לכסות חשוב הא לחגור אף תפירה לא מהני דאפשר הפצולי"ט חשוב יותר מחגורה אא"כ קושר בסוף החגורות ונעשה חגורה ארוכה וחוגר גם עם הפצולי"ט וזה יכול לעשות בשבת ג"כ בעניבה דמותר בשבת אבל ב' חגורות זע"ז בלי הפסק מלבוש אסור לקמן בט"ז אות כ"ה יע"ש וכ"ש אם חוגר הפצולי"ט על החגור שאין דרך חגורה בכך אף למ"ש שם אי"ה ב' חגורות שלנו אונט"ר גארטי"ל ואיבר גארטי"ל שרי כאן הפצולי"ט משי צבעונים וכדומה אין דרך לחגור בכך ודאי אסור. ומ"ש בקשר שאין של קיימא עיין סעיף ל"ז וט"ז אות כ"ו והתם י"ל לבטל לגבי הבגד בעינן קשר קיימא הא כאן חגורה ארוכה לאו מתורת ביטול קאתינן עליה די באין קיימא ועא"ר מ"ג וס"ח ועתו"ש ולמ"ש א"ש. ומשמע דקשירה לחוד קיימא מהני וא"צ חיבור דלא כמ"ש במ"א ל"ד וכ"כ א"ר מ"ג ובתו"ש אות מ"ז חילוק בזה יע"ש:

**מ"ש** המחבר בסעיף כ"ד יוצאין במיני עשבים במשנה ס"ו ב' קישורי פואה יע"ש פואה היינו עשבים כמו אסטיס ופואה ומ"מ קשה דאמר התם נפל פותא בבירא ומסיק בן שיש נעגועין כו' ואפשר לכשפים נפל פותא בבירא וברי"ף השמיט זה רק מאי איריא

בנים קטנים כו' ועב"י גם למה השמיט בן שיש לו געגועים. גם בקטן מאי חששא איכא וי"ל דאסור להאכילו איסור בידים אף דרבנן כבסי' שמ"ג עמ"א אות ל"ה ומיהו בגזירה דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר ל"ש בקטן מאכילו דאין ודאי אף דהוי איסור דרבנן:

**סעיף טו**

**בקמיע** עט"ז שבת ס"א באורך לרש"י אם כתב שלש מיני לחשים בשלש איגרות לשלש בני אדם איתמחי גברא זה הרופא לכל מיני לחשים אחרים שיכתוב כשור שנגח שור וחמור וגמל נעשה מועד לכל המינים והתו' סוברים דל"ד דכאן י"ל שיודע ובקי באלו לא בלחשים אחרים ועיין בראי"ש שם ומשמע דלתוס' וראי"ש אף לאלו שלש לחשים לא הוחזק גברא ולא קמיע כה"ג דרש"י ומי"ש הראי"ש אטו אם הוחזק לאלו להגדיל הקושיא אבל באמת לתוס' וראי"ש אף לאלו שלש לית חזקה לא לרופא ולא לכתב ולא משכחת הוחזק גברא כי"א בלחש אחד כתב בשלש כתבים וריפא דוקא שלש בני אדם אז הומחה הרופא ללחש זה בכל כתב שיכתוב אף באיגרת אחר ועב"י וכ"מ מהמחבר כאן דלא צייר הוחזק גברא כי"א בלחש א' שלש פעמים לשלש ב"א אז הומחה גברא אף אם יכתוב לחש זה בשאר איגרות וכן איגרת זו מותר לצאת אדם אחר מאותו חולי ומי"ש אבל לא לשאר לחשים הוא אף שכתב שלש לחשים לא הוחזק לשאר לחשים וקיצר בזה. ומי"ש המחבר ולא אתמחי קמיע שלא יכתוב אדם אחר הוא מהרא"ש והקשה הט"ז דאף אתמחי קמיע איגרת זו אפי"ה לא יכתוב אדם אחר ונ"מ באבד המחאתו ובלא אבד המחאתו רשאי חולה אחר מאותו חולי לצאת בקמיע זו. חלוקה ב' אתמחי קמיע אגרת זו שלש פעמים אף לאדם א' יוצא בו חולה אחר מאותו חולי וגברא לא אתמחי שיכתוב לחש זה באיגרת אחר וגברא וקמיע איתמחי נ"מ י"ל אבד הרופא המחאתו מהני אגרת זו ואם אבד האגרת המחאתו שנתלה בג' ב"א ולא הועיל אפשר עדיין מזל הרופא קיים אם כתבן באגרת אחר וכ"כ המ"א אות ל"ח יע"ש. ואי"ה שם יבואר עוד:

**ומה** שפסקו בעיא דרב פפא לחומרא משמע דיש בו איסור תורה בקמיע שאין מומחה לצאת ברה"ר ועמ"א ש"ח אות נו"ן זי"ן דאם ודאי אינה מרפאת הוי משוי וחייב חטאת אלא דמש"ה אם יצא פטור שמא מרפאת הלכך נקיט בעיא דרב פפא לחומרא ברה"ר דספק איסור תורה ואף דס"ס הוי שמא הועיל ושלש כתבים מלחש א' לחד גברא אתמחי גברא ואת"ל לא אתמחי עדיין שמא מרפאת י"ל דהוי כעין שם אחד. ומיהו לכרמלית כה"ג י"ל דהוי ספק בעיא דרבנן ושרי אף למ"א בש"ח נ"ז ומה דאסור בספק לכרמלית דעפ"י הרוב כל דלא הוחזק אין מרפא ולא אמרינן כה"ג ספק דרבנן לקולא:

**ומ"ש** המחבר בסעיף כ"ו נאמן הרופא לומר שהוא מומחה הוא מירושלמי וה"ה נאמן לומר שאגרת זה הומחה דע"א נאמן באיסורין ועיין פני יהושע שבת איקבע איסורא וי"ל אין ע"א נאמן היפך החזקה יע"ש ובחדושינו כתבנו מזה דלמ"ד ספק דרבנן לקולא אף נגד החזקה והוא רבי יוסי במקוואות הטמא שירד לטבול ספק כו' בטומאה קלה טהור ה"ה וכ"ש ע"א נאמן באיסור ודאי דרבנן נגד החזקה כמו כאן דאין מומחה יש ודאי איסור דרבנן ואף לכרמלית כי ע"פ הרוב אין מועיל והוא אומר שהוא מומחה ולהתיר לצאת לרה"ר היפך החזקה איקבע איסורא שרי למ"ד קמיע שאין מומחה רק איסור דרבנן יש בה וכמ"ש הר"מ ז"ל פי"ט מה"ש הי"ד שהוא דרך מלבוש וכמו שכתבו התוספות שבת בש"ח אות פ"ו ועא"ר כאן אות מ"ד. ועיין שו"ת רש"ל סימן מ"ז יע"ש:

**סעיף טז**

**יוצאין** עט"ז שבת ס"ז א' לדברים ידועים הוי איתמחי דברים אלו ויוצאים אף לרה"ר בהם וכן לחש אף שהוא ספק אם הוא מרפא ואין יוצאים בשבת בחול מותר או בשבת בבית מותר ואין בו משים דרכי אמורי אבל אם בדקו ואין מרפא יש בו משום דרכי אמורי אף בלחש ויש מי שחושש בלחש בספק נמי משום דרכי אמורי הוא רבינו יונה ועב"י וקשה אם כן מאי איריא דאין יוצאין בקמיע שאין מומחה בשבת הא בחול נמי אסור:

**סעיף יז**

**ויש** עט"ז אפילו בבית ואף בחול כל שיש ספק אסור ולא התירו אא"כ איתמחי קמיע וצ"ע ועמ"ש באות י"ו מזה:

**סעיף יח**

**מגביה** עט"ז ואי"ה יבואר באות שאח"ז. מ"ש מסנדל המסומר השמיטו המחבר דאין בינינו סנדל המסומר ושלנו אף אם יש בהם מסמרים שחופר בהם בקרקע שרי כי קיי"ל כר"ש בדבר שאין מתכוין יע"ש ואף דהוי פ"ר הוי כלאחר יד ושאר היתרים עיין אות י"ב ומ"א אות כ"ז לענין מקל שבראשו מסמר כה"ג בשבת יע"ש בזה:

**סעיף יט**

**מותר** עט"ז ועיין באר הגולה כתב הג"ה זו שייכא בסכ"ט ועב"י בזה:

**סעיף כ**

**וקיפלה** עט"ז הוא לשון הרמב"ם פ"ט משבת עב"י ומ"ש הני מילי בטליתות שלהם הוא דעת המחבר כמו שציין באר הגולה ועיין באות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כא**

**וה"מ** בשליחות עט"ז האריך לאסור אף בגדים שלנו אם מגביהן שלא יתלכלכו א' מפני שעושה כעין מרזב ב' דהוי כמשאוי ובאות כ"ד ג"כ סיים שם אף מלבושים שלנו שיש להם בית יד או רא"ק שלנו שמוציאין הידים ממנו כל שמגביה שלא יתלכלך אסור

במקום שאין עירוב וכעין מרזב יש ב' פירושים י"א משום איסור הוצאה וי"א שעושה כן שיהיה מקופל כך אסור עב"י:

**סעיף כב**

**אבל** עט"ז משמע שפי' דברי רמ"א אם צריך לו לבגד נושא הסדין עם המעות ומ"ש הר"ב אפי' כמו ואפילו אין צרורים אם הם מנוקבים הוי כלי ושרי לשלשל בהדיא ועמ"א אות מ"ה דנקובה בעלמא י"ל דאין מועיל אא"כ ייחדו. ועא"ר אות נ"ז דהלבוש השמיט זה אם צריך לו דפירש שירא שמא יגזלוהו דזה פשיטא דשרי יע"ש. ועסי' ש"י ס"ז מ"א אות ז"יין משמע כה"ג אסור ועסי' ש"ט ס"ד ורס"ו סעיף י"ב ועמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף כג**

**ויש** עט"ז כל דליכא איסור תורה כ"א הוצאה כלאחר יד בין בגדו לבשרו דפטור אבל אסור שרי במקום פסידא שלא יעבור על איסור תורה אדם בהול על ממונו כבסי' רס"ו ושם פחות מד"א אע"ג דיכול ליתן הכיס בין בגדו לבשרו דליהוי כלאחר יד לא התירו פחות מד"א משא"כ כאן כו' ועמ"א אות מ"ה ומ"ו משמע כן דוקא בידו אסור הא בין בשרו לבגד שרי במקום פסידא ובמ"א אבאר עוד אי"ה וכאן אין להאריך מ"מ טוב יותר לתפור:

**סעיף כד**

**בסודר** עט"ז האריך ובמ"א אות מ"ז כתב כמ"ש הב"י דסודר דרך לבישתו בכך ועא"ר אות נ"ג ועמ"א אות מ"ד הגבהה קצת שלא כדרך קיפול שרי יע"ש:

**סעיף כה**

**ויש** אוסרים עט"ז עא"ר אות ס"ד וכבר כתבתי לעיל היכא שנוהגין לחגור אונטר גרטי"ל ואובר גארטי"ל דהיינו אחד אין נאה והבי נאה ועושין כן שיהא טוב לחגור בשני על הראשון או שהשני קצר ודאי שרי וכתב שם בשם סה"ת ר"מ דאף למאן דאוסר ב' חגורות הוי רק מדרבנן יע"ש ועיין אות י"ד דה"ה דיכול לעשות עניבה והוי חגורה ארוכה כמו בפצי"ט יע"ש בזה. ועתו' שבת נ"ט ב' ד"ה תרי המיינ"י מה הנאה ואין דרך הא כעין שלנו שרי. ועתו' שם דהוקשה להם מדליקה ולא תירצו דמפני פסידא התירו דרבנן ש"מ לכאורה שסוברים שאיסור תורה יש ז"א דלא התירו אלא טלטול מוקצה לא הוצאה אף בדרבנן עסי' של"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כו**

**הנקראים** גונאט"ש עט"ז ערבי"ל קיל טפי כו' ועא"ר אות ס"ה בשם מי"ט להיפך ערבי"ל יותר יש לחוש שיפול ואתי לאתויי ד"א משא"כ העטשי"ך שדבוקים בידיו וראוי לחוש בשתיהן. ומ"ש הט"ז הא לא בטיל אגב בגד תי' בא"ר דוקא בבתי ידים הוי

כאלו בית יד ארוך יע"ש ועיין אות י"ד פצי"ט דהוי כחגורה ארוכה. ודוקא קשר של קיימא דלא בטילי אגב בתי ידים אלא בקשר קיימא או דמשליף ואתי לאתויי ד"א עא"ר שם. משא"כ פצי"ט די בעניבה כבאות י"ד דהוי חגורה ארוכה וגם לא משליף כיון שחגור בה יע"ש ומ"ש שם באות י"ד וכתב בא"ר אם מחבר בקרסים ג"כ שרי יע"ש ומ"מ אם יש תקנה שילבש הערבי"ל תחת בגדיו על זרוע היד ממש בשוק וכשיבוא לביה"כ יוציאו ויחמם ידיו בו והוא פשוט ולומר לעכו"ם לישא הערבי"ל על ידיו אחריו לביה"כ י"ל דמותר כבסי ש"ז ס"ה שבות דשבות במקום שיש קצת חולי וצער וכן לבה"כ האידנא למ"ד לית רה"ר ואי"ה יבואר שם:

**מ"ש** המחבר בסל"ח מבואר בסימן י"ג ושם כתבנו שיש להסתפק היוצא בטלית כלאים בשבת אי חייב כרת וסקילה דטלית לבושיה הוא דבשבת שרי לילך מ"ה בלא ציצית דלא אסרה תורה כ"א לעשות ציצית משא"כ זה ואף בכלאים דרבנן יש לספק והתם לרה"ר י"ל מפני כ"ה ונ"מ לענין מיתה ותשלומין עסי' רע"ח במ"א א' וכאן אין להאריך. ועיין לבוש סיים אע"פ דלא שפיר עביד לילך בלא ציצית:

**אשה** המתעטפת בטלי' מצוייצת בשבת אם חייבת חטאת די"ל הוי כמשאוי לגבה עמ"א אות נ"ד ואי"ה שם יבואר: **כילה** כו' שבת קל"ט ב' עשוי למתוח כאהל וגם יכול להתעטף בה ולצאת לשוק לנטותה מבואר דינה בסימן שט"ו סי"א וכאן מיירי להתעטף לצאת לשק הרצועות בטילי ורצועות אבנט אין בטילים אם הם חשובים ומ"מ כל שאין דרך הוצאה בכך פטור אבל אסור ונ"מ ברה"ר כ"ה ואותן חוטים התלוים בשפת החגורה מוזהבים נוי החגורה הוא ושרי. וציצית חייב דאורחיה בכך:

**סעיף כז**

**כובע** עט"ז האריך שבת קל"ח ב' ועירובין ק"ב ב' והמתבאר שם דלכ"א מהפירושים קולא וחומרא לרש"י קולא כל שמהודק ברצועה או אין דרך לילך בגילוי ראש שרי אף באהל טפח ומה"ט שרביב גלימא טפח להלן מראשו שרי וטעם היתר כי אהל עראי דרבנן וכה"ג הואיל ועל ראשו ליכא אהל כו' או דאין אהל בלא מחיצות עט"ז שט"ו אות ח' יע"ש ומיהו שרבב גלימא על ראשו דיש גג טפח ותלוי לפניו הוי אהל עראי ממש גג ומחיצות וע"כ היתר ראשון הואיל ועל הראש ליכא אהל הנותר ג"כ שרי (הא דאמר ה"נ דמיחייב י"ל מכת מרדות ולמסקנא שרי) וחומרא כל שאין מהודק אסור אף נכפף ואף אין טפח ואף היה כבר על ראשו מע"ש אסור לצאת לרה"ר בשבת שמא יפול ואתי לאתויי ד"א ברה"ר ולר"ח ולר"ת דל"ג אלא קולא כל שאין טפח כו' שרי ולא חיישינן כלל דלמא נפיל ואתי לאתויי ד"א וכמו שכתב הב"ח ז"ל ומוכרח הוא מדלא

פירש כפשוטו הא דמיהדק כפירש"י רק משום אהל וחומרא אף מיהדק אסור והמחבר בסעיף מ"ם פסק כר"ח ור"ת ור"מ ז"ל פכ"ב מהלכות שבת הי"ד וברי"ף גרס אלא וי"ל דאין חולק על רבו ז"ל וה"פ סייאנ"א כובע של לבד כפירש"י ז"ל וכ"פ באלפס רש"י שם וקשה הוא ומשני ל"ק יש טפח אסור אין טפח שרי ומאי קמשמע לן באין טפח פשיטא שרי וצריך לומר דלא חיישינן דילמא נפיל ואתי לאתויי ד"א ואף לבד דאין מונח כל כך יפה יפה על הראש אפי' הכי לא חיישינן שמא נפיל כו' והקשה אלא מעתה שרבב כו' אלא הדר ביה ממה דהוה אמר מעיקרא סייאנ"א שרי באין טפח ולא חיישינן דלמא נפיל דודאי חיישינן דלמא נפיל (ואי בקשור או אסור לילך כגילוי הראש גם זה פשוט ליה) אלא אידי ואידי ביש טפח והא דמיהדק קשה מאד כגג הוי אהל עראי ונכפף קצת אע"ג דקשה קצת לא הוי אהל עראי (עיין נ"ץ מזה) וכ"ה לשון הר"מ ז"ל שם והיה השפה קשה ביות"ר כמו גג אסור הא לא"ה אף קשה קצת ובולט טפח שרי וא"ש נמי דל"ק התם לא מיהדק כמ"ש בחה"ר והר"ן דקאי נמי אסייאנ"א והדר ממה דהוה אמר מעיקרא ועם זה א"ש שהמ"מ שם הביא בכיון מלת אל"א וכדאמרן. ועם זה יתיישב דלא ליהוי דברי המחבר כזיכה שטרא לבי תרי דאף דפסק בסעיף מ"ם כר"ת ור"מ ור"ח אפי"ה כתב בסמ"א יש מי שאוסר וכן הלכה דחיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי ארבע אמות ברה"ר וכדכתיבנא:

**והט"ז** ז"ל חילק בין בריט"ל שלנו לקפלו"ש שהבריט"ל אין מסוים איזה אהל ואיזה לכיסוי הראש וגם אין מתכוין לאהל רק לכיסוי הראש ומש"ה שרי לר"ח הא קפלוש או מה שקורין הו"ט יש איסור לר"ת אם מצא סביב מראשו טפח וקשה ביותר (ומיהו אותן שעושין קיפול בהו"ט וקפלו"ש כעין מגן משולש אפשר דאין ברוחבו טפח אף שיצא טפח מראשו בעינן ארוך ורוחבו טפח וא"ה בשט"ו יבואר זה) ובריט"ל נמי חוץ לעירוב אסור כרש"י שמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר וכרמלית עסי' ש"ג סי"ח. וראיתי להנ"ץ ז"ל כתב דכרמלית ספק דרבנן סמכינן אר"ת ור"ח ובשיטת רבו הב"ח ז"ל אמרה דסובר דלר"ח ור"ת אין חשש כלל שמא יפול עד שהוקשה לו להב"ח ז"ל מאי אלא מעתה יע"ש משא"כ להמחבר דפסק לשתיהן וכמ"ש כאן וכמה פעמים מצינו במשלף דלמא נפיל ואתי לאתויי ד"א ברה"ר נראה פסק אדונינו הט"ז ז"ל יפה חוץ לעירוב יש לאסור וצ"ע על מה סומכין העולם בזה. ומה שאמרו בגמרא ל"ק הא וכמ"ש כו' ולא אמר ל"ק הא דעשוי כיסוי הראש ושפה ניכרת כעין הו"ט וקפלו"ש אסור והא דאין ניכר כבריט"ל שלנו אפשר צורת סייאנ"א הוא בניכר כאמור. ומ"ש הט"ז מה שהיקל המחבר בסמ"א ביצא מע"ש ה"ה באין טפח או נכפף וחדא מינייהו נקיט:

**ומ"ש** פנטינ"ש ומסעיף זיי"ן לא יצא קטן במנעל גדול אף דאין דרך לילך יחף יי"ל דא"א להלך בה מתוך גודלו חיישינן טפי דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר עמש"ל בזה:

**סעיף כח**

**ואפי'** עט"ז דוקא באיסור תורה הא באיסור דרבנן בחדרי חדרים היכא דאין שייך מ"ע לא גזרו ועמ"א אות כ"ו וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף כט**

**שיש** עט"ז אבל המ"א אות ס"ב כתב מסתימת הש"ע משמע אף שלא יצא שעה א' מבע"י שרי כמ"ש הג"מ בשם ר"י דלא ככל בו וא"ה שם יבואר מזה:

**מ"ש** המחבר סמ"ג מתעטף בעור והיינו בס"ת וחוזר ומכסה בבגדים ומפני שלא יניח בבזיון התירו והוא דברי הר"מ ז"ל פי"ט הכ"ה מה"ש והיינו דהוצאה כלאחר יד הוא יע"ש וצ"ע קצת כעת עתו"ש שבת ס"ב א' ד"ה כל:

**ומ"ש** בסמ"ד מענין דליקה עסי' של"ד סק"ט ושם י"א דרק פעם אחת ובט"ז זי"ן ומ"א י"ד דבגדים י"א דוקא למעורבת וי"א אף לשאינה מעורבת ואי"ה שם יבואר. ומ"ש בסמ"ה מי שנשרו כליו במים עב"ח דאפילו נשרו במים קודם לבישה יי"ל דשרי ללבוש ולא גזור שמא יסחוט ול"ד לסמ"ו בהג"ה דהתם אין צורך להם ומ"ש בהג"ה סמ"ו והוא שמקפיד על מימיו היינו שאין רוצה שיהיה בהם מים אבל אותם מטלניות ששרוים תמיד במים אין לחוש ומותר בטלטול:

**ומזה** יש ללמוד ממ"ש המחבר בסמ"ו דאסור לנגבם סמוך לאש והטעם משום בישול או ליבון וכמ"ש המ"א אות נ"ז דמפה שנשרה במים אסור לשטוח על התנור קאכלין במקום שיס"ב לנגבם לשטוח על השולחן בשבת במקום יס"ב דהוי בישול בתולדות אור וליבון וה"ה ווינדלי"ן של תינוק שמלוכלכים במ"ר אסור לנגבם אצל התנור במקום שיס"ב בקאכלי"ן משום ליבון ואם נשרה המפה במשקין שכר ומי דבש תליא בפלוגתא בשי"ח בל"ח אי יש בישול אחר בישול ואפשר אף במשקין צבועים שייך ליבון ואי"ה בש"ב יבואר. ודע בגדים הכל במשמע אף צמר:

**מ"ש** בסמ"ט מותר לרחוץ ידיו בנהר בשבת עסי' שכ"ו מדיני רחיצה ושלא ינגבם סמוך לאש ורחיצת כל גופו בצונן וא"ה שם יבואר:

**אם** מותר לישא אותן גגין העשוין מפשתן ועץ ארוך בו ופורקין ונוטה כעין כילה ויש בהם אהל עראי יבואר אי"ה בסימן שט"ו. ולענין אם הם נטוים מע"ש אם שרי לנושאן מפני החמה או שלא יצטער אותו הגשמים שלא יפלו על בשרו. אע"ג בסי"ג וי"ד ובמ"א כ"ב וכ"ג כל משום צער שרי היינו שלובשו דרך מלבוש דוקא אע"פ שאין מלבוש גמור משא"כ זה שנושא בידו לאו דרך מלבוש כלל ודרך הוצאה ממש ביד יראה דאסור בחצר

שאינה מעורבת. ובסי' שט"ז יבואר עוד א"יה. מותר לפתוח חגורה ברה"ר ולחגור בו ד"מ ועסי' ש"ג סי"ו. דיני כיבוס בש"ב ודיני סחיטה בש"ך ועסי' שי"ח וסימן שי"ב ועב"י כאן ובסימן שמ"ה יבואר אי"ה בענין רה"ר וכרמלית לדידן:

## סימן שב

### סעיף א

**משום** עט"ז שבת ע"ה ב' ופירש"י שם והר"מ ז"ל פרק עשירי מה"ש הי"ח כתב הלוקט יבלת חייב אבל דרך עסק פטור המנער טלית חדשה להסיר צמר הלבן הנתלה בה חייב חטאת ואינו מקפיד מותר ועיין לח"מ שם דמפרש הא דשבת קמ"ז א' המנער לא כפי' ר"ח מטל ולא כפירש"י מעפר אלא צמר לבן הנתלה בה ולפ"ז השמיט דין המנער מטל האמור שם וחייב משום מכה בפטיש ובמ"מ שם משמע דגרס ולהסיר הצהו"ב הלבן הנתלה בה חייב והיינו האי דטל שנראה כצהוב לבן על השחור ואין נאה ועיין כה"ג בהגהות הב"י ועב"י כאן והחילוק בין לוקט יבלת דעביד מעשה בידים כל דקפיד ומסיר בכוונה אף שהיה לובשו כך הוי גמר ומכה בפטיש משא"כ בניער שאין עושה מעשה כ"כ כל שאין מקפיד ללובשו אף מותר ואלו לוקט שלא בכוונה פטור אבל אסור המחבר בס"א השמיט כלל דעת הר"מ דרש"י ותוס' אין סוברים כמותו רק הפירוש במנער משום כיבוס כר"ח וראש"ש וטור. ובלוקט פסק כר"מ כל בכוונה חייב אך אין מקפיד ללובשו ודרך עסק פטור אבל אסור. אבל הט"ז אות ב' לא הונח לו בזה דמאחר דשניהם לר"מ מטעם מכה בפשיט וממילא המנער בקמ"ז א' דלא קפדי רבנן אף שבכוונה כל שלובשו כך שרי סתם ה"ה יבלת כל שלובשו כך פטור ומותר משמע והב"י ס"ל שכבר הזהירנו הר"מ ז"ל בכ"א מה"ש וכ"ה ובגמ' דפטור ואסור ובהכרח לחלק בין יבלת למנער. ומה שמסופק בב"י ובכ"מ שם המנער אי בכוונה אף שהיה לובשו כך חייב א"כ בקמ"ז א' דמפשי בכוונה אמאי שרי צ"ל דכוונ"ה היינו ליפות הבגד הם אין מתכוונים כלל ליפות הבגד וצ"ע ועיין אות ב' מזה ואי"ה שם יבואר בזה:

### סעיף ב

**והוא** שיקפיד פירשתיו באות א' יפה ועיין נ"ץ בזה ובש"ע אף שבנ"י וכ"מ מסופק בדעת הר"מ ז"ל היינו לשיטתיה המנער משום מכה בפטיש י"ל דחד דינא עם יבלת אית לה משא"כ לפירוש הטור במנער וכ"פ המחבר בס"ח יורה הדברים כפשטן דקפיד ללובשו משא"כ ביבלת הוי מכה בפטיש אף דלא קפיד ללובשו כל שמתכוון ליפות הבגד חייב חטאת ודרך עסק היינו שלא ליפות הבגד פטור אבל אסור. ובע"ץ שאר צבעונין אין מקפיד עלייהו וא"י כיון דקפיד ה"ה שאר צבעונין ובמ"מ הוקשה לו זה לכל הפירושים

חוץ לשיי הר״מ ז״ל (צהוב או צמר לבן גנאי דוקא לשחור) ודוחק לומר דבשאר צבעונים בטלה דעתו דרוב העולם אין מקפידין ובמנער מעפר בלבן יותר מקפידים וצ״ע. ודע בלוקט יבלת אף אחד והרבה נשארו עדיין מ״מ אפשר דחייב דהוי גמר מלאכה ושגם זה צריך ללקוט לא מצאתי זה מבואר. ובלבוש ס״ב אבל הנוטל מבגד קסמין כתב מלת אכל לומר במנער אין חייב משום מכה בפטיש רק משום כיבוס ולכך כל שאין מקפיד ללובשו שרי אבל קסמין כל שבכוונה ליפות חייב חטאת וכב״י וכדכתיבנא:

**סעיף ג**

**או** עט״ז וכ״כ המ״א אות י״ז אפילו עב קצת כגב הסכין אסור ובא״ר אות ט״ו יע״ש ועב״י אף בלח אסור לגרר ומ״מ י״ל וקינוח בנחת בלא גירוד שרי ועא״ר שם בזה. וטיט יבש ע״ג מנעל למ״ש בס״ז דהוי כטוחן אסור במנעל אפילו ליטול ביד ממנו וע״ג רגלו בטיט יבש שרי דמצער לוה ובמקום צערא שרי משאצ״ל כמו מפיס מורסא כ״ש טוחן כה״ג וכמ״ש הט״ז אות וי״ו דלא ניחא ליה בהאי טחינה. וה״ה דמותר לרחוץ ~טיש~{טיט} היבש שע״ג רגלו יחף במיא ולא הוי גיבול דלאחר יד הוא גם בצערא לא גזור ועסי׳ שכ״ו במ״א אות יו״ד ועב״ח כאן ומה דפריך בשבת קמ״א א׳ במאי מקנחו היכא דלית ליה מיא וסמרטוט אפשר דשרי עיין סעיף י״א וא״ה יבואר בסוף הסימן ובמ״א מזה עמ״ש אות ד׳ וא״ה מזה:

**סעיף ד**

**אף** בכותל עט״ז שבת קמ״א א׳ בקורה הא לית קורה ודאי שרי ברגלו יחף ומצער ליה בכותל או בקרקע דבמקום צערא לא גזרו איסור דרבנן בנין זה דהוי רק דרבנן ומש״ה פריך אלא במאי מקנחו עב״ח:

**סעיף ה**

**הראוי** לטלטל סי׳ שיש לסתום בחרס זה כלי ט״ז וע׳ לבוש:

**סעיף ו**

**דהוי** טוחן עט״ז בש״ך ט״ס מ״ן יע״ש:

**מ״ש** המחבר בס״ט ויו״ד מדיני כבוס יבואר א״ה במ״א:

**נשאלתי** בי״ט שרוחצין התינוק במים חמין וא״א לרחוץ אותו כי אם שמניחין הסמרסוטין יבישים בעריבה איך נעשית למ״ד שרייתו זהו כיבוסו ובפרט פשתן גם היתר הרחיצה איך יעשה והנה רחיצה בי״ט מבואר בסימן תקי״א ס״ב ומ״א שם ואי״ה שם יבואר ולענין ווינדליי״ן שא״א לרחוץ תינוק קטן כ״כ אם לא שישימו תחתיו הסמרטוטין בעריבה. אם יש להם ווינדליי״ן מכבוסים ונגובים י״ל דשרי ליתן בעריבה דהוי דרך לכלוך וכההיא דהיה עובר במים ואלונתית כש״ע סעיף ד׳ וסמ״ח וכדבעינן למימר במיא

אות ך' יע"ש ואם אין לו כ"א מלוכלכים י"ל אפ"ה הוי התינוק כחולה שאין סכנה אם רגיל הוא ברחיצה וכמו קטן ביותר שצריך לרחיצה מותר אף זה להשים דחולה שאין סכנה מותר איסור דרבנן ושרייתו זהו כיבוסו הוי מלאכה שאצ"ל דאין עושה זה בשביל כיבוס רק להציע תחת הקטן שרי וע' סימן שכ"ח ס"ז וטוב לעשות על ידי שינוי מעט ע"י ישראל יתן הסמרטוטין תחלה ויערה עליהם מים משנה מעובדין דחול ולענין לנגבם בי"ט אצל האש אם היו המים חמים יס"ב י"ל אין בישול אחר בישול עסי' ש"א סמ"ו ושי"ח בזה יש מחלוקת בלח שנצטנן אי שייך ביה בישול ומיהו ליבון שייך ביה ועמ"א בש"א אות נ"ז ומ"ש שם בזה. ועמ"א אות כ"ד מ"ש עוד בענין הווינדלי"ן בזה:

## סימן שג

### סעיף א

**קלועות** עט"ז התוס' נ"ז א' ד"ה במה יע"ש ולקמן סכ"ו דאסור לקלוע ולסתור שערה בשבת עמ"א אות ב' ומ"ש ע"י עכו"ם כסי' ש"ז ס"ה שבות דשבות במקום טבילת מצוה לא גזרו ולפ"ז התו' לשיטתם דאוסרים אף שבות דשבות במקום מצוה עיין טור בש"ז יע"ש הוקשה להם שפיר ועא"ר מ"ם ומ"ב י"א גודלת אסור מן התורה וה"ה לסתור מ"ה יע"ש וא"ה בסכ"ו יבואר. והנה לרש"י ב' קולות כפי פי' במתני' דבקלועות אם מרפה קצת שרי לטבול בהם ואין חוצץ ובשבת יוצאה בהם ובחוטי שער קבועות א"צ רפיון וכ"כ בהדיא דף ס"ד א' יע"ש ובראי"ש ~כאב~{כתב} דבנתונים בתוך קליעת שערה לא מהני רפיון עד שתסיר לגמרי ומינה בחוטי שער תוך קליעה ג"כ אסור ודוקא מונח על השער אין חוצץ וב"ח פי' דתרפם ויוציא החוט לגמרי יע"ש הנה פי' שתרפם אשערות קאי אבל הרא"ש לא הונח לו בזה שתרפם קאי אחוטין וכפירש"י שיכנסו המים ביניהם לשער (ב"ח לא סיים לשער אולי גירסא אחרת היתה לו) משמע בהדיא דמניח החוטין שם וע"ז כתב הרא"ש דאסור לטבול עד שיוציא החוטין עכ"פ ול"ש שתרפם אחוטים וביי"ד קצ"ח ס"ב אם בתוך קליעת שער אין מועיל בהם רפיון משמע אם תרפה הקליעה ומוציא כל החוט שרי אע"פ שהשערות עדיין בקליעתן ובראי"ש יש לפרש שתסתור לגמרי הקליעה וכן מתורת חפיפה בקצ"ט ס"א ראוי לומר כן וא"כ ודאי אף אשה הקולעת שערה אף שאין בהם חוטין כלל צריך לסרוק במסרק ולסתור הקליעה בע"ש לגמרי לעשות חפיפה וצ"ע. ואסברא מ"ש רש"י שקולעת בהן שערה י"ל כורכת סביב השער היינו גדיל כציצית דכורך חוט והוי גדיל עא"ר מ"ב בשם הראב"ן והתוספות לא הקשו על רש"י כו' מפרש דלא בתוך קליעת שערה וראי"ש כ"כ וצ"ע:

**ובחדושינו** כתבנו דה"ה ביה"ש אין יוצאה בהם ותוספת שבת אי נשים מוזהרות בהם דהוי רק עשה שהז"ג כתבנו ברס"א מזה ומוכח בסי' תר"ח ס"ב דתוס' יוה"כ נשים מצוות ה"ה תוס' שבת ג"כ. ואף שפחה כנענית אסורה לצאת בחוטין וצריכה שתרפם בטבילה עיין הלכות איסורי ביאה פ"ד ה"ב דעבד מוזהר עליה בנדותה ובזיבתה יע"ש ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

**שלא** עט"ז ברש"י הטעם דשקלה ואתי לאתויינהו ד"א ברה"ר והטור כתב דצריך להסירן הואיל ומקפדת אע"ג דלא מיהדק הוי חציצה ועי"ד סימן קצ"ח סי"ד וס"ד דכל שמקפדת אע"ג דלא מיהדק הוי חציצה וצריך להסירם הלכך אתי לאתויי ד"א ברה"ר. ולצאת אשה בקמיע מומחה בחולה שאין סכנה י"ל דאסורה דצריכה להסירה במים אף תפורה בעור דרך להסירה שלא יתלכלך במים ויטשטשו אותיות עסי' ש"א במ"א אות מ"ם ובאיש ל"ש טבילת מצוה כי לא שכיח בזמן התלמוד כ"ש האידנא אם לא מי שטובל לקריו תמיד כו':

**סעיף ג**

**דאז** עט"ז משמע ליה ז"ל שלא יתנפו החוטין וקאי אמוזהבת ומיהו חד טעם הוא בין מטונפין או מוזהבין צריך להסירם מפני חציצה כמ"ש בי"ד קצ"ח ס"ד וט"ז וש"ך אות ו"ז יע"ש וכמ"ש המ"א כאן אות ה':

**סעיף ד**

**שהם** עט"ז מ"ש דוקא תכשיט כל חידוש ה"ה חוטין צבועים בצוארה אסור דמחויא וכ"כ הר"מ ז"ל פי"ט דשבת הלכה יו"ד ובמ"מ שם מהא דשמואל ס"ה א' והמחבר בסעיף כ"ף הביאו לענין חוטין שבאזניהם וה"ה צואריהם צבועים אסורים. ואי"ה באות ה' אבאר עוד:

**סעיף ה**

**בקטלא** עט"ז בסעיף ז' (ט"ס ס"ד) ובתו' שבת נ"ז ב' ד"ה הכא יע"ש ועב"ח והכלל בזה דכל שמהדקת מתראה כבעלת בשר אף שאין מוזהבות אסור משום חציצה כפירש"י נ"ז א' ד"ה חבקין יע"ש ואם רפוים אם חשוב אסור דמחויא כבס"ז ואם אין חשוב ורפוי שרי עב"ח שם. וא"כ ל"ק קושיית התוספות דיש ב' מיני קטלא א' נוי וא' לא חשוב עיין שבת נ"ט א' מנקטא פארי:

**והנה** המחבר כתב לא בטוטפת וסרבוטין באין תפורין דלמא שלפא ומחוי אבל תפורין בסבכה שרי כפי' הטור אבל הר"מ ז"ל בפי"ט מה"ש ה"ו וה"י כפי' המ"מ שם טוטפת וסרביטין הטעם דלמא נפלי ואתו לאתויי ד' אמות וכל שתפורין זה בזה דלא נפלי שרי

אבל רש"י והר"א ז"ל סוברים שמא מחויא תכשיט ודוקא בסבכה דלא מגליא שערה ומ"מ א"י למה שינה המחבר וכתב תפורי"ן בסבכה ה"ה קשורים בסבכה שרי כמ"ש הטור והלבוש בס"ב כתב קשורים שרי ובס"ה כלילא שרי דקשור הוא ובס"ו דסק"א קשור הוא ויש בו טורח כו' סובר כל שקשור ליכא למיחש דלמא מתירתו ומחויא דתזכור שהוא שבת והא דטוטפת דוקא בסבכה הוא ל"ד אלא דרכם לקושרה בסבכה ואה"נ כל דקשור שרי והמחבר סובר אף בקשר כל שמותר להתיר בשבת ותכשיט חיישינן דלמא שלפא ומחויא אא"כ דוקא בסבכה ואפשר ה"ה קשור בסבכה ל"ד תפורי"ן ודסקיא בס"ו אין כ"כ תכשיט חשוב למשלף ולמחוי הלכך כל שקשור דלא משליף מעצמו ונפל תו לא חיישינן שמא יפול ועמ"א אות ו' וכאן אין להאריך יותר ובחדושינו הארכנו. ומ"ש הב"י שכך הם דברי הר"מ ז"ל צ"ע קצת דמשמע הטור והר"ב מחולקין בפירוש טוטפת וכדכתיבנא. ועיין שבת נ"ז אמר רב הונא עניות עושין צבעונין ועשירות כסף וזהב לכאורה לתירוצא דמשנה תנן בזמן שאין תפורין משמע זה בזה וכאן הקבועין ב"ה בסבכה לז"א מתני' צכעונין לא חשיבי של צבעונין ותפורין זה בזה סגי ובריית בכסף וזהב דוקא כ"ה בסבכה ובר"מ א"א לומר כן שכתב בה"ו וה"י כסף וזהב גם בשבת ס"ה צבועים נמי חשיבי וצריך עיון בכל זה:

**עוד** רגע אדבר כל מה שאסרו חז"ל לצאת לאשה מפני חציצה אפשר אף אנדרוגינוס"ס דשכיחא טבילה ביה מטמא באודם כאשה אבל טומטום ספק זכר ונקיבה י"ל בדרבנן ספיקו לקולא ועל זכר לא גזרו אף במידי דחיץ כי לא שכיחא ביה טבילת מצוה כ"כ אף בזמן התלמוד שהיו אוכלין חוליהן בטהרה אבל אשה אף זקינה ובתולה לא תצא עט"ז אות ב' כ"ש בחולה מפני טבילה לחולין ולקדשים כדאמרן כאן:

**סעיף ו**

**יוצאת** עט"ז הם דברי הר"ב בהג"ה ועמ"א אות י"ו והוא מתוספות נ"ט ב' ד"ה נזמי ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ז**

**מעמדת** עט"ז הביא דברי התו' שבת סמ"ך א' והתו' חולקין שם על רש"י בכמה דברים ומה שעושה כאן לענינינו הוא זה דלרש"י כל לצניעותא לא שלפא אף אם הוא תכשיט כמו בירית יוצאין בה ובכבלים דלא יוצאין בה לרש"י הוא הטעם דאם שלפא אחת עדיין נשאר אחד ויחזיק בתי שוקיים או דכבלים יש בהם שלשלת ואין קבוע בהם חיישינן דלמא שלפא שלשלת ומחוי' ובירית במקומה עומדת כמו שיראה הרואה שם בס"ב ב' ד"ה בירית וד"ה ועשו להם דכי שקלת לשלשלת עדיין בירית במקומה עומדת יע"ש ולתו' שם ד"ה בירית לא הונח להם בזה דתינח לרב הונא שם אבל למאי דאמר מעיקרא

בירית באחת כבלים בשתים מא"ל אלא הטעם דבירית אחת גנאי לה שאין לה אלא אחת ולא מחויא ושתים תכשיט דלמא מחויא וטמאים ג"כ מה"ט ואף דמגליא שוקה הואיל ולא מגליא מיד ל"ד לסנבוטין התפורין בסבכה כי שם מגליא מיד מותר משא"כ זה דלא מגליא מיד אסור בתכשיט דלמא שלפא ומחויא והמחבר בסט"ו כתב ויוצאין באצעדה שבזרוע ויש מי שאושר כמו שכתב הט"ז באות י"א דיש אוסרין הוא דעת רש"י בבירית דלא מחויא דלצניעותא הא של זרוע מחוי אבל לתו' זרוע נמי שרי וכדבעינן למימר שם אי"ה והשתא הנך רואה שסתם כדיעה א' שם כתו' דבירית לאו טעמא דלא מגליא שוקה כו'. וכתב הט"ז דעת התו' והרא"ש כו' כי הרא"ש ג"כ ממש כתו' סובר דפי' אוגרת שערה תוחבת בצעיף והוי דומיא דבירית דלא מגליא מי"ד בתי שוקים כו' הוסיף קצת תיבות יותר ממ"ש התוס' ד"ה הואיל ופי' לדברי התו' דלרש"י אוגרת כורכת שערה א"כ מיד מגלי שערה מה לו להזכיר בירית היה להקשות מריש פירקין בזמן שהן תפורין (בסבכ"ה שריא דלא מגלי' שערה ה"ה זה אלא אוגרת תוחבת בצעיף ולא מגלי מיד ומש"ה פריך מבירית והיינו כתו' דבירית לאו טממא משום דמגלי אלא שאין תכשיט הא כל שהוא תכשיט אף דמגלי הואיל ואין מיד אסור בתכשיט והשיג הט"ז על הב"ח ז"ל בתלתא א' מ"ש על המחבר דמעמדת קישוריה באין תכשיט אסור דהוי משאוי ונהי דפטורה שלא כדרך המוציאין באפשר מ"מ איסורא איכא וז"א דהתו' ורא"ש כתבו כן בחולקת שערה לבד דהוי משאוי לא כה"ג דהוי דרך לבישה גם מ"ש בנקובה אין חייבת חטאת דלאו דרך הוצאה באשה הוי דרך הוצאה בכך בבגדה וה"ה בצעיף י"א דהוי דרך הוצאה הואיל ובאינה נקובה תוחבת שם להעמיד קישוריה או חולקת שערה ה"ה בנקונה הוי דרך הוצאה בכך ומ"מ לאו לבוש הוי דאין דרך בנקובה וכ"כ המ"א באות ז' וח' קצת בע"א דהוי כאומן דרך אומנתו ומה לו בבגדה או בצעיף יע"ש ועסי' ש"א במ"א אות י"ט ל"ד לאשה דרכה בצעיף ג"כ להוציא מחט נקובה וכדאמרן. עוד הקשה עליו דזכר דברי רש"י לפסק הלכה משמע כל לצניעותא כבירית אע"ג דאין מגלי בתי שוקיה מיד שרי אף בתכשיט ונהפוך הוא תכשיט אסור בהעמדת קישוריה בתוחבת בצעיף (הא כורכת שערה שרי כמו סנבוטין בזמן שהם תפורים בסבכה שבת נ"ז א"ב) ובאין תכשיט שרי באין נקובה כל שהוא דרך מלבוש ואפשר ה"ה וכ"ש בכורכת שערה דמ"מ דרך מלבוש הוא שלא יראה שערותיה ומ"ש הט"ז מלת ואפי' אינו תכשיט כוונתו אף שאין תכשיט הוא אפ"ה לא הוי משוי לא כהב"ח אבל בתכשיט אדרבה אסור הוא לתו' ורא"ש והמחבר כאן ודלא כמ"ש בב"י בזה דאף בתכשיט שרי שזה לרש"י וכאמור. ולפ"ז מ"ש המחבר דמעמדת קישוריה שרי באין תכשיט ובאין מעמיד קישוריה י"ל פטור אבל אסור

דאין דרך הוצאה בכך דוקא נקובה שתופרת בגדי ביתה משא"כ אינה נקובה אלא שהוא ז"ל סובר דאינה נקובה נמי דרכה בצעי"ף לחלוק שערה או לפעמים במקום קישוריה ומש"ה אף אינה מעמדת קישוריה חייבת חטאת ואי"ה באות ח' אבאר עוד:

**סעיף ח**

**ואם** עט"ז אזיל לשיטתי' באות ז' כי המחבר כאן בש"ע ס"ט וסט"ו (בט"ז י"א) פוסק כתו' וראי"ש דתכשיט אפי' מעמדת קישוריה אסור דמחוי' ול"ד לטוטפת וסנבוטין דמגלי' מיד משא"כ בתוחבת בצעיף הוי כבירית וכבלים כו' וא"כ חייבת חטאת נמי אף באינה נקובה מדפריך שבת סמ"ך א' למאי חזי' בשבת והיינו חיוב חטאת כפי' התו' בד"ה למאי יע"ש וא"כ הי"ל חייבת חטאת כמו בנקובה הוי דרך הוצאה בכך כמ"ש באות ז' אף באינה נקובה ועמ"א ז"ח ועיין רא"ש פירש בשבת למאי חזי' שתוכל לצאת בה והלא אין תכשיט ובתו' ד"ה למאי פירשו והוי משוי דחייבת חטאת אבל מרא"ש משמע דמפרש למאי חזי' דמאי ס"ד שתוכל לצאת בה דאיצטריך לאשמועינן דלא תצא ועיין פני יהושע ובחמד משה וא"כ אין ראיה דחייבת חטאת בחולקת שערה ואין מעמדת קישוריה באין תכשיט די"ל דהוי שלא כדרך הוצאה ול"ד לנקובה דהוי אומן דרך אומנתו עיין מ"א ז' והביא דברי הטור ופירשן דלכאורה בבא דסיפא ולא מצא באינה נקובה ואם יצאה פטורה היינו באין מעמדת קישוריה והלא כבר אמר כן ברישׁ ובב"י כתב דכבר נתבאר היינו דבאמת כפול הוא וזה לשיטת רש"י אבל למ"ש הט"ז באות ז' וח' דהטור כרא"ש ותו' דבתכשיט אף במעמדת קישוריה אסור כל היכא דלא מגלי' מי"ד שערה בטוטפת וסנבוטין התפורין בסבכה כבסעיף ב' א"כ א"ש דתחלה אמר לא תצא במחט שאינה נקובה באין מעמדת קישוריה אפי' בתכשיט דפטור אבל אסור ובאין תכשיט חייבת חטאת (כפי' התו' ד"ה למאי משאוי הוא) ומעמדת קישוריה מותר קאי אחלוקה דאין תכשיט ונקובה חייבת חטאת קאי אהכל אף תכשיט ומעמדת קישוריה דאין דרכה בכך למיהוי תכשיט בנקובה כמו טבעת שיש חותם דאין דרכה בכך והדר אשמועינן באינה נקובה ובמעמדת קישוריה ותכשיט אסור דלמא שלפא כתו' וראי"ש וא"ש הכל דברישא מירי באין מעמדת קישוריה וכאן אשמועינן אפי' במעמדת קישוריה בתכשיט אסור דלמא שלפא כאמור ואין כאן דברים כפולים והט"ז קיצרו שהיה להם לבאר באינה נקובה ואין תכשיט ואין מעמדת קישוריה חייבת חטאת ג"כ וקיצרו כו' זהו כוונתו ז"ל בכאן. והביא דברי סמ"ג ופירשם דיש חילוק בין מתגלת שערה מיד או לאו ופירשתיו יפה בט"ז אות ז' ובמ"א ז"ח יע"ש. כי בגילוי שער מיד דמי' לס"ב בטוטפת

וסרבוטין שתפורין בשבכה שרי בתכשיט כו' והקשה כעין קושיית התו' ד"ה ותיהוי יע"ש ובחדושינו הארכנו וכאן אין להאריך ואי"ה באות י"א ומ"א י"ב וט"ז אבאר עוד:

**סעיף ט**

**ילדה** עט"ז וזקינה בשל ילדה שבח לה ואתי למחויא והשמיט דעת הר"מ ז"ל שהתיר ילדה בשל זקינה עב"י מ"ש המחבר בסי"א לא תצא בכולייא"ר משמע אם יצאה פטורה ובשבת ס"ב א' וחכמים פוטרין בכובלת משמע כולייאר מודים דחייבת חטאת פירשתיו במ"א ז"ח וט"ז ז"ח עא"ר אות ט"ו ומ"ש המחבר יוצאת בחוטי שיער באין קלועים תוך שערותיה ובקלועים אף חוטי צמר שרי עס"א. שוב ראיתי מ"ש המחבר כאן לא תצא זקינה בשל ילדה וילדה בזקנה תרוייהו דמחכי עליה לפיי הב"י ולפי' הר"מ הוא דפירש זקנה בילדה אחוי יע"ש ועיין לבוש כאן וא"כ ק"ק מ"ש הט"ז דמחכי וילדה בשל זקנה וגם זקנה בשל ילדה מחכי עליה שאין ראויות לה:

**בד"מ** אות ז' בשם הגהות אלפסי החדשות מותר לנשואה לצאת בפיאה נכרית מגולה לרה"ר בחול דאין שיער באשה ערוה כ"א אלא המדובקים לבשרה אע"ג דעבדא לקישוטא שתהא נראית כבעלת שיער יע"ש וכן כתב בשלטי הגבורים הבאר שבע דף ל"ג באורך ראיה משבת יוצאה בפיאה נכרית כו' יע"ש והוא ז"ל האריך לאסור ומיירי במכוסה בצעיף וכ"כ הרר"י קאצין עלין בוגין עיין כה"ג ושכ"ג בזה. ועמ"א ע"ה אות ה' לענין ק"ש בזה. והנה אם רואה שיער האסור בק"ש אם נאמר דחוזר וקורא באפשר א"כ הוי ליה בפיאה נכרית ספק תורה כי ק"ש מ"ה הוא וכל דלא יצא מדרבנן אף מ"ה לא יצא כמ"ש בפתיחה כוללת בשם תוס' סוכה ג' א"כ לא קיימת מצוה סוכה וברכות י"א א' בתוס' ד"ה תני וי"ל הואיל ועיקר הספק בדבריהם לקולא ה"ה אם יוצא ממנו ספק תורה אפשר דלא גזרו אספיקן. ועי"ד ק"י כל שספק ע"י גלגול דרבנן לא הוי לקולא ה"ה כאן להיפך ועסי' ע"ה אם צריך לחזור ולקרות יע"ש:

**סעיף י**

**שלא** עט"ז כ"כ התוס' ס"ד ב' ד"ה ובמוך דלא כרש"י ועסי' ש"א סעיף י"ג יע"ש:

**סעיף יא**

**ויש** עט"ז כתב זה לפי מ"ש באות ז' וח' דהמחבר סתם כאן כתוס' בדף ס"ג ב' ד"ה בירית וסמ"ך א' ד"ה ותיהוי כו' יע"ש דבירית יוצאין דלאו תכשיט וה"ה של זרוע שרי ולרש"י בשוק לא מגלי' ובזרוע מגלי' ועב"י כאן בסוף הסימן ובמ"מ פי"ט מה"ש ה"ה יע"ש ומיהו י"ל דאין ראיה כ"כ די"ל דאף לדיעה א' כאן הטעם בירית יוצאה דתכשיט ולא מגליא שוקה ה"ה זרוע ולא מגליא זרועותיה ורש"י כתב דוקא שוקה לא מגליא ואי"ה במ"א אות י"ב אבאר עוד באורך מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יב**

**חוץ** עט"ז משמע אף למ"ד בבית אסור אפ"ה כבול ופיאה נכרית אף לחצר שאינה מעורבת שרי שלא תתגנה על בעלה. ומ"ש המחבר פיאה נכרית שקולעת בתוך שערה עיין בטור ולכאורה פיאה נכרית פרו"ק מכסה בפ"ע וע' באר שבע צ"ג ועסי' ע"ה. והנה למה שהבין הט"ז ז"ל באות ז"ח וי"א דהמחבר כאן פסק כתוס' דתכשיט להעמיד קישוריה אסור כמו כבלים כו' בסט"ז עד שהוצרך לומר באות ח' דהמחבר מ"ש המחבר בס"ט אסור וחייבת חטאת א"כ מ"ש כאן בס"ח יש להזהיר לנשים שלא יצאו ביותר מכדי צרכן ובב"י בשם ריי"ו ומהרי"א דמחוי כו' וכאן בש"ע אם נאמר דפוסק כתוס' בתכשיט אף במעמיד אסור בש"ע ה"פ יותר מצרכן ישמעו לנו וצרכן לא ישמעו לנו או מחוטין שלנו אין בהם נוי כמ"ש המ"א באות ח' א"כ כ"צ שרי ויותר מכ"צ אסור משום משאוי ואי"ן ללמוד עליהם זכות רק מוטב כו' בכרמלית דרבנן (בד"ת מפורש לא אמרינן מוטב) ואפשר הא דאמרינן בכרמלית לא גזרו הוא גזירה דלמא מחוי' אבל מה שאסור משום הוצאה לאחר יד אסור וי"ל דוקא מה שחייב חטאת מ"ה גזור בכרמלית ומיהו לצאת במחט נקובה בקישוריה אסורה משום משאוי כמ"ש המ"א והט"ז באות ז' ואין זכות רק מוטב ובניטל חור"ה שקורץ פראטו"ר מע"ש וערש"י שבת ס"ו ב' שקורין קוטאנ"א ושם בגמרא והוא דאיכווין ולא גרעו והוסיפו ושם בעיא י"ל דשרי עיין סעיף י"ט ואי"ה במ"א ט"ו יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יג**

**יוצאה** עט"ז וערש"י שבת ס"ו ב' שקורין קוטאנ"א ושם בגמרא והוא דאיכווין ולא גרעו והוסיפו ושם בעיא דלא איפשטא משקל דמשקל מאי תיקו והשמיטו הט"ז וברי"מ פי"ט מה"ש הי"ד השמיטו ולכאורה בכרמלית תיקו בדרבנן לקולא אבל במ"א ש"ה אות נ"ז משמע דאסור בכרמלית בקמיע שאין מומחה וה"ה אבן תקומה לרפואה הוי כקמיע מומחה כמ"ש בע"ץ הא משקל דמשקל הוי כקמיע שאין מומחה ואסור ברה"ר וה"ה בכרמלית ורש"י שם ד"ה ולא שידוע לה שהיא מעוברת אפשר כוונתו שמא תתעבר היינו בספק הא יודעת ודאי שאין מעוברת למה תצא וכן שמה תפיל לכאורה ברגילה בכך כמו בקמיע בש"א סכ"ה ומסתימת הפוסקים משמע אף לא הוחזקה בכך שרי:

**והוי** יודע בי"ט מותר בקישוטין ואף באותן דמחייכי ושלפא וילדה בשל זקינה דלאו גנאי ממש הוא דלמה יוצאה ומיהו מחט נקובה או אינה נקובה ויותר מצרכו י"ל דהוי כטלטול אבנים ואי"ה בתקי"ח יבואר זה עמ"א שם ב':

## סימן שד

### סעיף א

כשתלוי בצוארו עט"ז הביא דברי הטור בטיט בצוארו מותר דלמה ניחוש שיביא בידו מתירא מרבו כמ"ש המ"א אות ט' כשעשה לו רביה (ובעשה לעצמו אסור דיביא בידו דלא יכירו שהות עבד כמ"ש באות י"א) ואי מפסיק שביק ליה וליכא למיחש שיביא בידו במפסיק שירא מרבו דלא תיקן בזה שבידו אין סימן עבדות וליכא למיחש שיקפל טליתו שלא יראה החותם בצוארו או במפסיק ויקפל טליתו שלא יראה רביה דבצוארו אכתי רואה רבו ואחרים עיין לבוש. ובכסותו בשל טיט נמי אסור דמפסיק ומקפל טליתו מרבו וניחא ליה טפי בקיפול יש לו התנצלות מפני רבו שיוכל לילך בטוב עב"ח ותוס' שבת נ"ח ד"ה דלמא. כתב הב"ח דמשמע לרה"ר אסור הא לחצר מותר וע' א"ר ח' שזה לשמואל דכבול דמתני' כבלא דעבדא ותנן לרה"ר הא לחצר מותר משא"כ לר' אבהו דמותקי כיפה של צמר וכ"פ המחבר בש"ג ס"ג הא כבלא דעבדא אף לחצר אסור ומיהו למ"ש בש"ג ס"ח לדידן לית רה"ר יש להקל עכ"ל א"ר. ובחדושינו כתבנו מזה דא"ר ינאי אי כיפה וכ"ש כבלא משמע דיו לבא מ"ה וכבלא בחצר שרי ובתוס' שם ד"ה אי קורת רוח לרביה בחצר שרי ומשמע לכרמלית אסור. אבל למ"ש הרשב"א בחידושיו והר"ן ז"ל י"ל דבאשה גזרו בחצר שאינה מעורבת אע"ג דהוי גזירה לגזירה וכמה חששות וכן כרמלית מ"מ אי לא הא לא קיימא הא דבהולה לצאת ולהתנאות ויוצאה לרה"ר ג"כ משא"כ עבד נהנה שלא יצא לרה"ר בחותם וזכור הוא הלכך י"ל אף בכרמלית לא גזרו דהוי גזירה לגזירה וזכור הוא וא"ש דבדף נ"ז תנן ולא בכבול לרה"ר משמע לכרמלית שרי ובדף ס"ד ב' בכבול ופיאה נכרית לחצר הא לכרמלית אסור (ע"ש תוס' ד"ה רבי ענני) משום דרישא אי כבלא דעבדא או כיפה וכ"ש דעבדא ושם כולל לשתיהן משום הכי דוקא לרשות הרבים אסור הא כרמלית יש בא' מהן דעבדא שרי דזכור הוא ובסיפא כבול דאשה דוקא לחצר הא כרמלית אסור דשוכחת ויוצאת לרשות הרבים ג"כ להתנאות וז"ש רש"י שם כבול דסיפא לכ"ע דאשה והוקשה להם לתוס' נ"ז ב' ד"ה אי ומהרש"א ומור"ם מלובלין הוקשה להם תיפוק מרישא דעבדא לחצר שרי וי"ל דרש"י כוונתו להיפך דסיפא לחצר הא לכרמלית אסור באשה כו' ובחידושינו הארכנו. עוד כתב הב"ח בעביד לנפשיה אסור בצוארו ג"כ דמסירו וכמ"ש הר"ב בהג"ה דאין מתירא מרבו ובכסותו הטעם דמקפל שלא יראה שהוא עבד ושם משמע דמסירו מכסותו וצ"ע קצת ולמה לא כמ"ש וסיים שם בחצר שרי בכל ענין היינו אף בעביד לנפשיה ולתוס'

שם ד"ה אי הטעם דקורת רבו ובעביד לנפשיה ל"ש זה אבל למ"ש בשם חה"ר והר"ן א"ש דהוי גזירה לגזירה וזכור הוא. ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה:

**סעיף ב**

**ובשל** עט"ז והנה עבד ערל שלא מל וטבל לדיעה א' דאסור מ"ה לעשות מלאכת רבו א"כ י"ל דאסור בחותם של מתכת דאי מפסיק מייתי לרביה וע"ד רבו הוא עושה ואסור וכמ"ש הלבוש בהדיא אבל בשל טיט בכסותו דיקפל דמרתת מרבו ולא ניחא ליה לרבו בכך שרי בעבד ערל. ולפי"ז נהפוך הוא בחותם דמתכת בעביד רביה אסור בכסותו וצוארו דרבו מקפיד על השברים ומייתי לרביה ע"ד רבו ועביד לנפשיה שרי בכל ענין דלעצמו רשאי לעשות מלאכה ובעבד שמל וטבל בעביד לנפשיה אסור בכל ענין בין טיט ומתכת כדברירנא. ואי"ה במ"א אבאר עוד:

**סעיף ג**

**שהוא** עט"ז וכ"כ המ"א באות י"ב אע"ג דקנוי קנין עולם הואיל ויש צד דיכול להפקיע עצמו אפשר הוי כשכיר. ולענין מומר לעכו"ם וקראים עיין מ"א אות ח' ואי"ה שם יבואר:

**אם** שפחה מותרת בטיט בצווארה י"ל טבילה וממחי במיא ומסירה עסי' ש"ג ס"א ומרש"י נ"ח א' ד"ה חותם ועושין מטיט תי' קושיית תוס' ד"ה והאמר ותי' אמאי לא במתכת ש"מ דשפחה שריא בטיט בצווארה בשיעבוד רבה. ובחידושינו הארכנו:

## סימן שה

**סעיף א**

**או** הוי עט"ז (כצ"ל לא אז) והכלל כל שאין נשמרת בכך או נטירתא ביותר הוי משאוי משא"כ שמירה בינונית אע"פ שהיתה נשמרת בפחותה א"א לצמצם כ"כ הב"י בשם רבינו ירוחם ועמ"ש אי"ה באות ב'. והנה שביתת בהמתו עשה למען ינוח שורך וחמורך (שמות כ"ג י"ב) ולא תעשה מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ"ד י') ללאו דמחמר תוס' דף נ"א ב' ד"ה בהא אבל הלבוש כתב לא תעשה מלאכה ושורך וחמורך והוא (דברים ה' י"ד) וברמ"ו ס"ג לא תעשה מלאכה ובהמתך א"נ למען ינוח (תרוייהו שמות א' וכ"ב) וברי"מ פ"ך ה"א מה"ש אסור להוציא משא על הבהמה שנאמר למען ינוח שורך וחמורך וכל בהמתך לא מצאתי המקרא כן לא בשמות ולא בדברים יע"ש ובש"ך י"ד קנ"א אות י' שביתת בהמה לאו לא תעשה מלאכה וכל בהמתך והוא בדברות אחרונות כי בראשונות ללאו דמחמר ולחרישה שחייב האדם סקילה ובכ"מ פ"ך מה"ש ה"ג בשם הר"ן משמע שביתת בהמה לאו ובראי"ם (שמות כ"ג י"ב) תן לו נייח דמיותר הוא כ"מ שם והיינו דשביתת בהמה או נכלל בדברות ראשונות או באחרונות ואם עבר על שביתת בהמה לוקה מכות מרדות אע"ג דלא עביד מעשה כלל כמ"ש כ"פ ונפסל לעדות מדרבנן ואם

נשים מוזהרים על זה למ"ד לאו פשיטא ואף למ"ד עשה וקידוש היום איתקש שמירה וזכירה מ"מ יליף מיניה דלכל מילי דשבת שוין אנשים ונשים עמ"א סי' רנ"א בט"ז ומ"מ י"א ו' יע"ש. וממ"ש הר"מ ז"ל שם בחרישה וכיוצא בה עפר"ח סימן תצ"ה שהחורש כלי מחרישה בידו כגרזן ביד החוצב והיינו שאוחז מהן משא"כ בשאר מלאכות כמו טוחן בבהמות כל שאין עושה מלאכה בידים לית ביה כי אם לאו דמחמר:

**סעיף ב**

**וחמרא** לובא עט"ז הנה כתב שם רסן יש בו כמה מינים אבל לא שיהא דוקא רסן פרומביא. ועב"ח ומ"א אות ב' וב"ח כתב דסוס וגמל יוצאין בפרומביא ופרד וחמור שוין דאסורין בפרומביא שהוא רסן ודלא כש"ע שכתב גמל רק באפסר וסוס ופרד וחמור ברסן שהוא פרומביא דנהפוך הוא יע"ש והט"ז כתב דגמל פרומביא לא מדתני שבת נ"א ב' לובדקים וגמל באפסר ולא פרומביא ש"מ משום גמל נקיט לה ובחידושינו כתבנו מזה דבמשנה י"ל לובדקים פרומביא די לו וכ"ת דדי לו אף באפסר א"כ סוס בשיר נמי קשה ובריייתא י"ל ג"כ. ומיהו הא דאסור חמור שעסקיו רעים מהו לצאת פרומביא הא סתם חמור ודאי לא וכאן אין להאריך. ומ"ש סוס פרומביא בתוס' ד"ה אמר שמואל נ"ב א' רסן י"ל אין זה פרומביא כמש"ל:

**סעיף ג**

**לפי** עט"ז והוא דעת הר"מ ז"ל עב"י דל"ד לאפסר שהוא בראשו:

**סעיף ד**

**לצאת** עט"ז ע' אות ב' ועב"ח לנוי אי אסור כרש"י או כתוספות ומספק יש להחמיר משמע דהוי איסור תורה משוי על הבהמה ואף איסור עשה נסתפקנו בו אי החמירו בעשה מספק די"ל דיליף מן ממזר מדגלי ספק מותר הא שאר איסורין אסור י"ל דוקא לאו לא עשה דקיל מיניה כמ"ש ריש יבמות לאו ל"ת חמור מיניה ולעיל כתבנו אי שביתת בהמה לאו או רק עשה:

**סעיף ה**

**חמור** עט"ז בגמ' שבת ל"ג א' מ"ש במרדעת אוכף קטן א"י פירושו כי משמע מרדעת על כל הגוף ומחמם לכוליה ואוכף קטן רק במקום אוכף. ומ"ש קשורה מע"ש הא בשבת עתוס' דף נ"ג א' ד"ה והוא לרש"י משאוי משמע לכאורה מ"ה וע' מהרש"א שם ונ"ד ב' ותוס' כתבו דמיחזי כמכוין להוצאת מרדע או מוליך למקום רחוק ולפ"ז אף בעבר וקשר בשבת או יש לו עבד עכו"ם וקשר אסור ולרש"י יש חשש איסור תורה כ"ז דלא גלי בקשר מע"ש לא הוי מלבוש וכ"נ מפי' המשנה אם עבר וקשר אסור והוא בירושי' ובמ"מ פ"ך מה"ש הלכה י' הביא דברי הרשב"א דטעם משתמש בב"ח ובפי' המשנה משמע

דבלא"ה אסור ובחצר דל"ש הני טעמים אז אמרינן טעם ירושלמי ומש"ה בס"ח הביא טעם ירושלמי והיינו בחצר (וכ"כ הלבוש בס"ח בחצ"ר) אבל הלבוש בס"ז כ' ג"כ טעם ירושלמי ועיין א"ר אות ו' יע"ש. מ"ש המחבר ושאר בהמות אסורות כתבו ז"ל מדאמר חמור דוקא וא"ל רבותא אף חמור דקרירא ליה וצריך חימום אפ"ה דוקא קשורה מע"ש דגלי דעתיה וכ"ש שאר בהמות י"ל דתנא אהיתרא מהדר ובחידושינו כתבנו מזה יע"ש:

**סעיף ו**

**אבל** עט"ז עיין הסוגיא בגמרא נ"ג א' והתוספות ד"ה מהו פירש בשם ר"י בעיא דהוי טירחא דפירשו ד"ה והיא בקשורה מע"ש משום דמיחזי כמתכוין כו' דלא כירושלמי אבל הטור סובר כרא"ש בקשורה מע"ש דשימוש ב"ח וה"ה מרדעת בלא קשירה שהוא ארוך ומכוסה כל הגוף יש בו קצת שימוש ב"ח במקרב אצלה כו' וא"כ אוכף שהוא קטן אין בו שימוש ב"ח כלל שרי בין חמור ושאר בהמות ומרדעת שיש בה שימוש ב"ח קצת לא התירו כ"א חמור שיש צער צינה ומדוייק בטור מ"ש טעם ירושלמי לדברי הט"ז ועב"ח באורך ועמ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ז**

**לא** עט"ז גמרא שבת נ"ג א' דממילא יצטנן כשינוח יע"ש:

**סעיף ח**

**אין** עט"ז חיזק דבריו באות ו' להטור כולה סוגיא מהו ליתן מרדעת בשבת מטעם חשש שימוש ב"ח וה"ה טרסקל נמי הטעם חשש שימוש ב"ח דאל"כ אין שייכות זה לזה ובגמ' אמרו מאן דמתיר טרסקל כ"ש מרדעת ולתוס' משום טירחא שלא לצורך א"ש ולטור טרסקל נמי משום חשש שימוש ב"ח וא"ש נמי דהביא הטור קושרין חבל בפרה וכתב הב"י דמקומה בסי' שי"ז ולמ"ש הט"ז א"ש דבירושלמי מפרש גם כן הטעם משום שימוש ב"ח יע"ש:

**סעיף ט**

**ופוקק** זוג עט"ז ועמ"א אות ה"ו ואי"ה שם יבואר. והנה בחצר פוקק ומותר אף בצווארה דאיכא למיחש דלמא נפיל ואתי לאתויי ד"א ברה"ר אפ"ה שרי בבהמה דלא גזור אטו רה"ר וברה"ר פקוק אסור אפי' אריג בכסותה דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא עי' תוספות דף נ"ד ב' ד"ה משום ונ"ח א' ד"ה לא ודף נ"ג א' ד"ה מהו דבהמה לא גזור אטו רה"ר יש לומר כוונתם כן דבחצר פקוק בצווארה שרי ולא גזור אטו רה"ר וגם זה אינו דהוי נמי גזירה לגזירה אבל דבר האסור ברה"ר משום משאוי י"ל גזור בהמה חצר אטו רה"ר כמו באדם עסי' שי"א סי"ח וא"כ חותם בבהמה למ"ש הלבוש סי"ב דהוי משאוי י"ל בחצר אסור אטו רה"ר ומיהו מסתימת פוסקים משמע דל"ג בהמה חצר אטו רה"ר דוקא אדם

דבהול לצאת ואף עבד לתוספות דף נ"ז ב' ד"ה אי (עחה"ר שם) משא"כ בהמה דאין יוצאה כ"כ שלא ברשות האדם אין לגזור עמ"ש במגן אברהם גד"ה ואי"ה באות ו' שם יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף י**

**אפי'** עט"ז עב"י בשם הרמב"ם פכ"א מה"ש דמשום צער ב"ח לא קנסו ליה כמו בעלה באילן:

**סעיף יא**

**הביא** עט"ז ר"מ ז"ל פכ"ה הכ"ו ועמ"א אות י"א ובא"ר דאם אי אפשר ע"י כרים וכסתות שרי להעלותם בידם ע"ש אות ח"י:

**סעיף יב**

**שצריך** עט"ז ועמ"א אות י"ג בזה:

## סימן שו

**סעיף א**

**להביא** עט"ז עב"י שבת קנ"א א' בתוספות ד"ה אין ועסי' רס"ג בט"ז ג'. וברי"מ פכ"ד מה"ש ה"ג מבואר דבהמה הטעם יותר פשוט דקורא לה והיא באה הוי היתרא דרשאי להחשיך ופירות תלושין הוא מטעם בורגנין ובתוס' סוברין כל דא"א לו ללילך לשם לא מהני מה שהיה קורא ובאה. ואם יש נהר מפסיק י"ל אלו היה שם גשר עסי' של"ט מ"ש המחבר וי"א טלה קטן הוא מוסכם וי"א מפני שאין מפורש כ"כ בהרבה פוסקים וכ"כ הלבוש סתמא ועא"ר אות ד' ומחמר עמ"א ד' ואי לא היה עליו א"כ פשוט בורגנין:

**סעיף ב**

**דהא** עט"ז בשל"ט ס"ד ולט"ז אם לא הקדיש החפץ בחול ורוצה להקדישו בשבת חפץ ידוע אסור אבל לומר סתם אני מנדר ס"ת אף שיש לו בביתו כיון שאין מייחדין שרי ואם ייחד בשבת אין חוזר בו דכולן אם עשו מה שעשו עשוי כמו שכתב בשל"ט ס"ד. אבל המ"א כאן אות י"א כתב בייחד בשנת שרי יע"ש ועיין לבוש וא"ר י"ט:

**סעיף ג**

**על** עט"ז דהוי חפצי שמים ואבידת עכו"ם עמ"א אות כ"א. וה"ה גניבה מכריזין עא"ר אות כ"ה כ"ו מפני דרכי שלום אף של עכו"ם יע"ש. מה שנוהגין להודיע שיש בית למכור או להשכיר וכדומה בשבת עיין כ"ג בהגהות הב"י בקושטנדינא נוהגין היתר לכרוז דהוי כצרכי רבים וצ"ע:

**סעיף ד**

**וכן** עט"ז ובמ"א אות כ"ז סכום מקח אפי' חפצי שמים אין היתר כבס"ג שאף לדברי מצוה אין מזכירין סכום מקח:

**בסימן** זה ובסי' שאחריו נתבארו דיני שבת התלוים בדיבור ושכר שבת אסור ליקח וכן אין צריך ליתן לו וכמ"ש המחבר ס"ד אינו נותן לו ובטור כתב אסור ליקח שכר שבת וכ"כ הלבוש ותמה הב"ח דאין מחויב ליתן לו ואפשר דאה"נ אלא אפי' רוצה לוותר אסור ליקח אא"כ דרך מתנה לא שכר שבת ובלבוש ברישא אסור ובסיפא נותן רבותא בכ"א וכאמור. שכר המילדת בשבת מותר שכ"ג ב"י ג' בשם מהר"י מברונא והטעם דהוי שכר מצות פיקוח נפש ועסי' תקפ"ה בב"י שם מבואר דבשבת וי"ט ודאי אסור לשכור ש"ץ או תוקע רק מע"ש ועי"ט לא גזרו וכן מילדת לא ישכור בשבת ולא יזכיר סכום המעות:

**סעיף ה**

**מ"מ** עט"ז ועב"ח וכ"כ המ"א אות כ"ט דגם כאן מירי באונס ותשאר מומרת לעולם מצילין בספק פיקוח נפש ולקמן רק בפעם א' אונסין אין מחללין. והנה שלשה חילוקים בדבר להט"ז ומ"א החילוק כשתהיה נשארת מומרת לעולם אפי' תחלה באונס מחללין בספק שבת (ומשמע ל"ד בתו או קרובו ה"ה שאר אדם מישראל ואף קטן אלא דכייפינן על בתו) ובשכ"ח ס"י פ"א לעבירה ע"ז אין מחללין והב"ח חילק בין אונס אין מחללין וברצון מחללין ובלבוש כתב דגי' עבירות יהרג ואל יעבור מחללין עליו שבת אפילו בפ"א דמציל נפש מישראל משא"כ בשאר עבירות דיעבור ואל יהרג ובשכ"ח מירי בשאר עבירות ומשמע בגי' עבירות אפי' יודעין שלא ימסור עצמן למיתה מ"מ דינא הוא כן יע"ש. ומ"מ בפשיעה אין אומרים כן ועא"ר אות ל"ג באיסור דרבנן יש להקל אפילו בפשיעה ולא באיסור תורה:

## סימן שז

**סעיף א**

**אבל** עט"ז נראה שנוסחא ברמ"א היה אבל מי שאינו מתענג מותר לאומרה שיתענג חבירו וא"כ הי"ל אפילו מי כוי ובלבוש העתיק אסור לספרם כמו שהגי' לפנינו (בד"א ציינו אסור ואינו כי לפניו ז"ל היה הגי' מותר לאומרם) ועש"ר ב' כ"כ שנוסחא מוטעת היא. אבל הט"ז חילק אם מספר רק למלאות רצון חבירו אסור אבל אם מכוין שיהיה להם עונג שרי וכנראה שהסכים ללבוש דוקא אם אין לו נחת גם לא להתענג חביריו רק למלאות רצונם שיתענגו הם ודאי יש להמספר צער אסור אבל אם אין לו נחת רק עושה שיתענג חבירו אין להמספר צער ושרי ועא"ר. ולי העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י:

**דע** דאיסור אמירה בשבת יש בו ג' חלקים. א' דיבור שאין בו לתא דמלאכה כ"א שלא יהא דיבורך שבת כחול כמו אעשה דבר פלוני למחר כו' כמ"ש הר"מ ז"ל פכ"ד ה"א שאין דומין למלאכה ואין מביאין למלאכה והם לעסוק בחפציו אם לדבר בהם והם המבוארים בש"ו וסי' זה ואסמכוה אקרא דישעיה כ"ח ממצוא חפציך ודבר דבר ואמנם בתו"ש ק"ן א' ד"ה ודיבור מי אסור פירוש מדאורייתא יע"ש כוונתם דודאי דיבור אסור כמה בריתות ומשניות שם לא ישכור פועלים ופירש"י ממצוא חפציך כו' והיל"ל ורמינהי ע"כ פירש מ"ה מקרא וסובר דהוי ד"ת כמ"ש הצ"צ בסי' כ"ה דעונג שבת מ"ה (עסי' רמ"ב) דכתיב כי פי ה' דבר כמו הלבשת ערומים ופריך א"כ מצוה למה שרי ומשני בפי' התורה חפציך אסורים ושמים מותרין בין בעסק ובין בדיבור וא"ת אמירה לעכו"ם לעשות לו מלאכה שבות דרבנן הא מ"ה אסור מקרא ודבר דבר י"ל אפילו אומר לו להדליק נר ללמד אצלו דהוי חפצי שמים כבסי"ה ורע"ו ס"ג דבמלאכה ד"ת אסור לומר לעכו"ם אף למצוה. והיינו מה שאסור לו לעשות היום אסור לומר אעשה למחר הא כל שיש צד היתר ע"י בורגנין וכדומה שרי דיבור והתעסקות כבס"ח כאן וש"ו ס"א ואף באיסור תורה יכול לומר אלך חוץ לשלש פרסאות מחר ול"ת דוקא חוץ לתחום דרבנן דוקא מהני בורגנין דליתא עב"י ועסי' רס"ג שי"ז ומוכרח בגמרא ק"ו להביא פירות הא בורגנין כו' הא הוי ד"ת מעביר כו' ועסק ודיבור שוין ש'מ\ דאף בד"ת כל שיש היתר שרי. ואם דוקא הדיבור לחבירו א"ד אף בעצמו אסור עמ"א אות י"א דאסור אף בעצמו בינו לבינו אסור רק הרהור מותר וכ"כ התוס' ק"ן א' ד"ה מה דאל"כ לא פריך יע"ש ואי"ה יבואר שם וכלפי שאמרו רבותינו ז"ל דאסור להרבות בשיחה בטילה בשבת וכ"כ הר"מ ז"ל פכ"ד ה"ד מירושלמי והביאו התוס' ק"ג ב' (בב"ח הטור מיישב פירש"י מ"מ לדבר לבד) יקשה שיחה בטילה שא"צ כלל בחול נמי כל השח עובר בעשה ומאי איריא להרבות כו' וכ"ת ודברת בם ולא בדברים בטילים ונשי דליתנהו בלימוד תורה שרי לדבר דברים בטילים ואמירה דרשב"י אומר אמי שבת היום כו' דמסתימת הפוסקים משמע אזהרה זו אף לגברי ולמ"ש הר"ב ניחא דשיחה בטילה לספר שמועות דמתענג חבירו בחול שרי ובשבת כיון שאין לו עונג אסור ועיין ירושלמי ובמפרש שם ושם אמרו שבת ל"ה שבות כ"ה ממאמר. הדיבור השני אמירה לעכו"ם פירשתיו דנ"מ אף למצוה אסור וכל מה שמותר לומר לחבירו מותר לעכו"ם עמ"א אות י'. ואם אומר לו שיעשה בשבת יש בו שבות מדרבנן אטו יעשה מעצמו ונראה כשלוחו ולוקה מ"מ כמ"ש הר"מ ז"ל בפי' בפי"ו הא"ח יע"ש אבל אם אמר לו לעשות מלאכה אחר השבת לית ביה שבות כ"א ממצוא חפציך ודבר דבר ואפשר שאין לוקה מ"מ על זה ובש"ו דברנו מזה. ואף

דבר שאפשר צד היתר ע"י בורגנין וע"י עירוב מרשות לרשות ואפ"ה אסור לומר שיעשה בשבת דמ"מ יש לגזור וכמ"ש המ"א אות י"ב. ושבות דשבות במקום מצוה שרי כבס"ה. וכ"פ בתקפ"ו סכ"א וי"ל אם חוץ לתחום מותר לומר לעכו"ם הואיל ואסמכוה אקרא חמיר משאר שבותין והרווחנו בזה בש"ו ס"ט אסור לעכו"ם שילך חוץ לתחום והתם דבר מצוה הוא ועמ"א שם י"ז אלא מסתימת הפוסקים לא משמע כן. והחלק השלישי איסור אמירה לישראל מומר לעכו"ם לא זו שיש לפני עור ואפי' היכא שהוא פונדק שמבשל לכל עובר ושב משלו ואירע שנתארח אורח אצלו בשבת עולה שאין סכנה דיש לומר אמירה שבות מותר בחולה שאין סכנה ולפני עור מאחר דבלא"ה מבשל משלו כמה קדירות פן יזדמן אורחים וגם מסייע ידי עוברי עבירה ל"ש בזה ול"ד לתרי עברי דנהרא וחד עבר כו' כאמור מ"מ כתבנו בסימן ד"ש במ"א א' שדבר זה במחלוקת שנויה להר"ב בח"מ שפ"ח הט"ו אם אמר למי שמועד למסור המשלח חייב דאין שייך דברי מי שומעין כ"ש כאן ובשליחותו עביד חייב המשלחו סקילה באפשר ולמ"ש הלבוש שם דהוי גרמי מש"ה חייב שם דברי היזקא כאן לא הוה חייב המשלחו ובש"ך שם גם כן הקשה על הר"ב ובפתיחה כוללת כתבנו מזה ואי"ה יבואר לקמן עוד מדין אמירה לעכו"ם וכאן אין להאריך עסי' רע"ו סעיף א'. ואי"ה באות ד' אבאר עוד:

**סעיף ב**

**אע"פ** שמבין עט"ז הנה מדליקה י"ל דהפסד התירו הא לא"ה אסור ומר"ז לעשות למחר כי אע"פ שדיבור אסור מד"ק או ד"ת ודבר דבר כמ"ש באות א' וכו' התורה התירה הרהור מותר ע' שבת ק"ג א' (וי"ל ודבר דבר מיותר עכה"ג\ ש"ו) משא"כ אמירה לעכו"ם שבות מדרבנן חמיר בזה דאף הרהור אסור שיבין שיעשה בשבת וכמ"ש הר"ב בסוף הסימן סכ"ב ועמ"א ל"א ואי"ה שם יבואר והר"ב דשתיק כאן אפשר דסמיך אמ"ש בסוף הסי' והוא דעת הטור ואפשר דאודויי אודי ליה כאן בסמ"ג לומר בחול רמז שיעשנו בשבת הבאה קיל מרמז בשבת גופא. ואף שאי"י לחלק ביניהם לכאורה. והיינו דוקא חוץ לבית ישראל ולא יהנה הישראל ממלאכה בשבת כ"א בחול וכ"ש כבסי' רמ"ו יע"ש ולבוש בס"ב פסק דשרי ובסכ"ב פסק לדהר"ב והוסיף לעשותו בשב"ת כדכתיבנא ושם נתן טעם בשבת נראה כשלוחו אע"פ שאין שליחות לעכו"ם ואיסור אמירה לעכו"ם אטו יעשנו עצמו כמ"ש הר"מ ז"ל פרק ששי הלכה א' יע"ש ועא"ר ח':

**סעיף ג**

שלא עט"ז חילק בין מצוי בכל יומא אין איסור כ"א שיאמר קנה בשבת או ראה שאני הולך לדרך במ"ש וכשאין מצוי כ"א ביום השוק אף בסתמא אסור כאומר בפירוש שיקנה

בשבת ואסור ליהנות באותו שבת כבסימן רע"ו במ"א א' דאפילו באיסור דרבנן צריך שימתין לערב כ"ש ועסי' שכ"ח סעיף ו' ז':

**סעיף ד**

**דיש** עט"ז עמ"א אות י"ב באורך מסכים כעין זה אלא בט"ז מחלק בין דבר שאפשר לעשות עתה כמו מחיצה בב"א מותר אמירה לעכו"ם לעשות כך יע"ש משא"כ אלו היה בורגנין אין מעלה רק שלא יהא דיבור של חול ולצורך מחר התירו כמו בס"ז. ובשכ"ח ס"י י"ל באין לו מחיצה בב"א ולכך אסור ואי"ה במ"א אות י"ב יבואר בזה. ומ"ש יש מקילין אמירה לעכו"ם בד"ת במצוה אין להקשות א"כ דאמירה לעכו"ם אין איסור כ"א ברשות תיפוק ליה ממצוא חפצך ודבר דבר כמ"ש באות א' י"ל דכ"מ לרמוז ג"כ אסור כמ"ש הר"ב בסעיף כ"ב ועט"ז אות ב' ומ"א אות ל"א דהוי כשלוחו ע"י רמיזה ג"כ משא"כ ודבר דבר הרהור ורמיזה מותר כבס"ז וסכ"ב יע"ש ועמ"ש באות א' יע"ש באורך:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן שאלה אחת קטנה ואציגנה פה ואגבה יבואר קצת שאר פרטיים וזו תוארה. פשיטא לי אמירה לעכו"ם שבות בשבת אף בדבר שאין בו כ"א לאו גרידא הדמיון יש לו משא על חמורו של עכו"ם אסור לומר לעכו"ם להנהיגה ול"ת שבות דשבות חמיר טפי וכולה חדא גזירה ויש בו כרת וסקילה ומהא אמינא לה י"י"ד רצ"ז ס"ד ואה"ע ה' ס"י"ד בבא מציעא ס' א' ואיפשטא בעיין דבכל איסורין שיש לאו אסור אמירה בהם לעכו"ם דקי"ל ב"נ אין מוזהר על סירוס והלין תורין כו' ע"כ מטעם אמירה לעכו"ם וכ"ש שבות דשבת בלאו. ופשיטא לי דבשאר איסורין שבות דשבות יש להתיר דע"כ לא מיבעיא ליה ואיפשטא אלא בלאו ולא בשבות דשבות ואין ללמוד משבת דחמור נסתפקתי בשאר איסורין באיסור עשה אי אסור אמירה לעכו"ם ולשון הר"ב ז"ל בי"ד באיסור לאו משמע איסור עשה דקיל מלאו וכמאמרם ז"ל ריש יבמות לאו ל"ת חמור מיניה אין לנו לאסור ויצא לנו הדין לפ"ז בע"פ אחר שש מותר לומר לעכו"ם שיקנה לו במעות ישראל י"י"ש וכדומה ולהעמיד החמץ ברשות עכו"ם עד אחר הפסח דאין שליחות לעכו"ם ולאו דיליה הוא ואמירה לעכו"ם בע"פ אחר שש תליא בפלוגתא אי עובר ב"י לאחר שש או רק עשה דתשביתו ורובם הסכימו שאף דעת הר"מ ז"ל רק עשה האם נימא דבאיסור עשה לא גזרו אמירה לעכו"ם ושאני י"ט וחה"מ דשבת אקרי כמ"ש התוס' ב"מ שם:

**ובדברי** קדשו של הב"ש ז"ל אה"ע ה' אות י"ט כתב לאמר דאין הלכה כמ"ב צ"ו דפסק דיש שליחות עכו"ם לעכו"ם דגם אתם כו' מהא דמותר למכור לעכו"ם אף שיתן לשלוחו לסרס כו' המעיין בתה"ד סימן רצ"ט [ובאה"ע ט"ס נרשם המ"מ] משמע הטעם דאין

שלד"ע באפשר אף לעכו"ם ועוד דנוכל לומר דכ"ש הוא דקי"ל בעלמא אין שליחות לעכו"ם משמע דלא ברירא ליה רק בצירוף הטעמים אמנם הר"ב ז"ל בח"מ שפ"ח סט"ו תפס טעם התשב"ץ במוחזק שהוא אסור יש שלד"ע דלא שייך דברי מי שומעין והוטב בעיניו טעם זה לבד (עש"ך ס"ח) ואם כן בהכרח דכאן באה"ע דפסק אפילו לשלוחו ועכו"ם האידנא ודאי אין מקיימין כלל ז' מצות ב"נ וחשוד ג"כ ודאי יש שלד"ע לדידה ע"כ מטעם אין שליחות עכו"ם לעכו"ם דלא כמ"ב ועמ"ש בפתיחה כוללת בחלק הד' ובסימן ד"ש במ"א ח' ואי"ה בסי' תמ"ח בט"ז ומ"א יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**עיין** סי' רע"ו במ"א אות י"א ורע"ט אות ט' דבר שאפשר בהיתר טלטול מן הצד שרי לומר לעכו"ם ול"ד לבורגנין וכדומה דהא יש לישראל היתר גמור לעשות ועמ"א כאן י"ב. ופ"ר ע"י עכו"ם ל"ג עסי' רנ"ג במ"א מ"א:

**סעיף ה**

**ודוקא** עט"ז ברש"י צ"ל שבת ק"ן א' ד"ה של מלך שא"צ למלך ולאחר משמע כל שצריך לאחר אסור עא"ר אות ח"י צידד להתיר ומ"מ משיחה בטילה אסיר עיין ס"א והוי יודע דאיסור חשבונות ברי"מ ז"ל פכ"ג הי"ח שמא יכתוב ועא"ר י"ז ובלבוש ממצוא חפצך וכ"כ רש"י כתובות ה' א' ד"ה משום ודבר דבר וממ"א ש"ו אות י"ב בשם המ"מ דלא התירו שום שבות למצוה כ"א ודבר דבר מותר (דהתורה התירה זה חפצי שמים) וא"כ להר"מ ז"ל משום שבות איך התירו חשבונות מצוה ואמירה לעכו"ם לא הותר כ"א שבות דשבות במצוה והא דמפנין בשל"ג ס"א י"ל הטעם משום טירחא יתירא התירו במצוה הא שבות אחר י"ל דאין מתירין כלל במצוה ועיין תה"ד סימן ע"ב משמע מפנין שבות הוא ואי"ה בשל"ג שם יבואר אי"ה:

**סעיף ו**

**אני** עט"ז ואף לומר לרכו"ב אסור עמ"א י"א דאף דרבנן אסור כל מה שא"י לעשות עסי' ש"ה סי"ח וכמ"ש כאן אפילו איסור דרבנן אסור:

**סעיף ז**

**בורגנין** עט"ז הראה לאות ד' דבור כל שהיה באפשר לצייר היתר שרי אף כשאין היתר והיינו הדיבור לבד והליכה לאחר שבת אבל לומר לעכו"ם יעשה בשבת אם יש היתר לישראל לעשות היום ויש בידו שרי כמו טלטול הנר ברע"ו ורע"ט י"א ט' ומחיצה ב"א והמ"א יודה לזה משא"כ באין אפשר אלא אלו היה שם זה אסור בשבת לעשות ע"י עכו"ם ואף דיעבד אסור כמ"ש המ"א אות י"ב יע"ש:

**סעיף ח**

**פירות** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ב דאפילו תוך התחום אסור לומר שיביא הוא למחר כל שהם מוקצה וכמ"ש הר"ב בהג"ה דל"ד חבירו ועמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**תן** לי עט"ז ועמ"א אות ט"ו כל שאין מזכיר לשון הלואה ופרעון רק תן ואחזיר שרי:

**סעיף י**

**חקק** עט"ז היינו בדאיכא תרתי לטיבותא חקק וכותל לא מחלף בשטרי הדיוטות הא כתוב בכותל גבוה הרבה מחלף בשטרי הדיוטות ופנקס חקוק נמי מחלף בשטרי הדיוטות ואף למה דכתב בער"ה דגבוה הרבה אסור שמא ימחוק י"ל דנ"מ דלשמש נמי אסור לקרות אע"ג דל"ש שמא ימחוק דאין בידו כמ"ש הב"ח ז"ל משו"ה נקיט שמא יקרא בשטרי הדיוטות יע"ש ועיין הסוגיא בשבת קמ"ט א' ובתוס' ד"ה לעולם והלבוש שכתב בגבוה הרבה אין לחוש למחיקה קשה מסי' ער"ה גם שנים קורין באפשר דחד מזכיר לחבריה ושטרי הדיוטות אסור אף לעשרה מטעם ממצוא חפצך כמ"ש הלבוש וכמ"ש הב"ח בשם רש"י פרק משילין אבל הר"מ ז"ל פרק כ"ג מה"ש הטעם שמא ימחוק. וסבור הייתי לומר כתב משיט"א וכדומה שרק מדרבנן הכתיבה והמחיקה מדרבנן כבסימן ש"ו סי"א בהג"ה בכתב שלהם כמ"ש שם עמ"א ש"מ אות י' אפשר דל"ג בגבוה הרבה כמו בער"ה דיש איסור תורה אלא דמוחק נמי אין חייב כ"א ע"מ לכתוב ב' אותיות ער"מ פי"א ה"ט הא שלא ע"מ לכתוב ליכא כ"א איסור דרבנן ובשבת קמ"ט א' אמר דלמ"ד גבוה ב' קומות ה"ה כאן ואי"ה במ"א אות י"ז יבואר עוד:

**סעיף יא**

**ואגרת** עט"ז הנה דבריו בנוים עפ"י מ"ש הב"ח ז"ל דשמא ימחוק ל"ש בשמש שאין בידו למחוק רק בעה"ב וז"ש מונה אדם אורחי"ו ולא מכתב אבל החשש שטרי הדיוטות יש בשמש לרש"י דטעם ממצוא חפצך כו' ולהרמב"ם ורמב"ן מותר באג"ש ה"ה משמש בנעט"ל אין לגעור בו כמ"ש הב"י בשם הרשב"א הסומך על הרמב"ן אין לגעור בו ומ"מ קשה אג"ש מה שייך ממצוא חפצך דכל דבר שאין בו איסור לעשות ע"י ציור מותר לומר בשבת לכרך פלוני כו' כ"ש לקרות אג"ש ועא"ר ל"א ובח"מ דלרמב"ם י"ל דאסור לג"ש רק לרמב"ן מותר אג"ש יע"ש ובמ"א אי"ה יבואר עוד. דהעיון ג"כ אסרו דא"א שלא יאמר בפה:

**סעיף יב**

**שלא** עט"ז דלדידן דלית דה"ר כ"א כרמלית י"ל דל"ג עקירה או הנחה לחוד דהוי גזירה לגזירה ועסי' שכ"ה בט"ז א':

**סעיף יג**
**אבל** עט"ז החמיר בלה"ק ג"כ אסור עב"ח ומיהו בחול כשכתובים בלה"ק דעת הב"ח דלא הוי מושב לציים וספר יוסיפון אף בלשון לעז שרי בשבת דיש ללמוד מהם כמה דברי מוסר:

**סעיף יד**
**בכדי** עט"ז ועיין ב"מ צדיק א' הלין תירין דגנבין ארמאי והנה שבת לאחר שבת היה באפשר לעשות בהיתר לא קנסו משא"כ סירוס לעולם א"א ע"י ישראל בהיתר קנסו אלא המרכיב כלאים ע"י עכו"ם אפי"ה אין קונסין עט"ז י"ד רצ"ז אות ב' דמצוי הוא סירוס קנסו לא בכלאי בהמה וב"ש אה"ע סי' ה' אות י"ז בשם דרישה סירוס ניכר האיסור קנסו משא"כ כלאי בהמה אין ניכר לא קנסו ולומר סירוס קנסו הא כלאים דרבנן טמא עם טמא וטהור עם טהור (כי לא מתעבר בטמא וטהור ולאסור הבהמה במה שלא נהנה כ"כ י"ל דלא קנסו) ז"א דע"כ קאמר הר"מ ז"ל בהנהגה דטמא עם טמא דרבנן הא ברביעה מד"ת ועש"ך י"ד רצ"ז א' וכבר עמדנו על זה בג"ו באורך יע"ש וכאן אין להאריך. וע' ר"מ ז"ל פרק ששי מהלכות שבת הלכה ח' כתב בפירוש אע"פ שאמר ישראל לעכו"ם לעשות ולוקה מכל מקום מותר לערב בכדי שיעשו ועמ"א שם שלא מצינו איסור זה בגמרא יע"ש:

## סימן שח

**סעיף א**
**עסי'** רע"ט עט"ז שם ברע"ט אות ב' ובסי' ש"ט אות א' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
**אבל** עט"ז בס"א מטלטל ביד וכאן תלוי בחגורה עא"ר אות ט'. ובתקי"ח א' י"ט לענין עירוב יע"ש וה"ה בי"ט בבית כל שאין צריך כלל אין לטלטלו כמו בשבת. טלטול הגט בשבת וי"ט אה"ע סי' קל"ו ס"ז המחבר אוסר והר"ב מתיר הביאו שכה"ג בהגהות הב"י אות ג"ד ומגילה מסופק בו ובא"ר י' מגילה ככתבי הקודש לכאורה כשחל פורים ביום א' והולכין לבית הכנסת במ"ש אם ביה"ש י"ל שבות במקום מצוה ל"ג ביה"ש ע' סי' שמ"ב. ומיהו יראה להתיר כמ"ש בא"ר ודע דסכין של שחיטה ומילה יש בהן ג"כ מלאכתו לאיסור ואף אם ימצא מי שאין מקפיד ומשתמש בהן דברים אחרים לפעמים מ"מ מלאכתו לאיסור מקרי ע' סי' של"א במ"א ה' וי"ד רס"ו ס"ז א' דמוקצה מתחת חסרון כיס כו' וה"ה כלי שמלאכתו לאיסור וביה"ש נטלו לצורך גופו ומקומו להרב ברס"ו שם מותר אח"כ לטלטלו שלא יגנוב ולהט"ז ומ"א אסור כה"ג וא"ה במ"א כאן של"א יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ותפילין** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א וע' סי' ש"א סמ"ב במקום שאין משתמרין מכניסן זוג זוג אלמא דליכא איסור תורה עכ"פ במניח תפילין בשבת והתירו משום בזיון תפילין וה"ה כאן דשלא יגנבו הוי כבזיון ושרי מדרבנן הטלטול אבל בתה"ד משמע אף ע"ג שלא חיישינן לגניבה שרי וראיה מספ"ק דביצה משלחין תפילין בי"ט כו' וי"ל דלהניח בפרהסיא או לשום מצוה אסור אבל אם מניחן כך לשמירה בעלמא כקמיע וכדומה אין איסור אף להמחבר בס"ד ומש"ה לא הוי מוקצה ועב"ח כאן ומ"א ש"א אות י"ב שבת ס"א אי' י"ל לא יצא לרה"ר אף בעודן עליו מבע"י ומוקצה בעודן בידו שרי לטלטולי כמה עמ"א ז' קמ"ל לרה"ר לא יצא דחיישינן כו' ואי"ה במ"א אות י"א יבואר עוד:

**סעיף ד**

יש עט"ז ובשי"א אות ה' ורע"ט דנר איתקצי ביה"ש מחמת שמן ואף לצורך גופו ומקומו אסור לא מהני כבה משא"כ כאן ועב"י שהרא"ש מתיר ובעל ההשלמה אוסר וע' חה"ר שבת קכ"ג ב' מדוכה עם שום דוקא שהוא תשמישה דא"כ מלאכה זו מתירתה כקדירה עם תבשיל הא ככר ושאר אוכלין שאין תשמישו בכך אסור וא"כ למאן דאוסר ה"ה קדירה המיוחדת להתבשל בה אם אין בה כ"א ככר ופירות אסורה דהוי מלאכתה לאישור ודוקא תשמיש המיוחד לה שרי וליש מי שמתיר מותר. ויש לראות מוקצה מחמת חסרון כיס אם מותר ע"י ככר ותינוק למאן דמתיר שלא אסרו ככר ותינוק אלא למת בקמ"ב ב' באבן שאין כלי הא כל שיש שם כלי ה"ה זה מותר ועמ"א רע"ט ה' וצ"ע כי משמע דילף מוקצה ממוקצה והעד במ"א אות ז' בשי"א אות ה' בט"ז ולכאורה הט"ז בי"ד רס"ו א' לשיטתיה ולעיל כתבנו מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ה**

**אפי'** עט"ז שבת קכ"ד ב' הניטלי"ם ובש"ע השמיע ניטלי"ם ובאמת מוקצה מחמת חסרון כיס שנשבר אסור כשנשבר בשבת עמ"א י"ט. ומ"ש מרבא אע"ג דרבא אית ליה מוקצה ואנן קיי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מ"מ קשיא ליה דרבא סובר דשברי כלים נולד עכ"פ הוי דלא כת"ק דסובר דלא הוי נולד א"כ מאן דאוסר נולד בשבת הוי לאסור ע' סי' תצ"ה וגם למה פסק בי"ט לאסור בשברי כלים ה"ה על המחבר קשה בתק"א ס"ו וי"ל בי"ט חמיר טפי עא"ר ט"ו. וכל זה שסובר דת"ק סובר לאו נולד הוא וחילק בשברי כלים להסקה הוי נולד אבל המ"א ט' סובר גם כאן הוי נולד ושרי בשבת ובי"ט אסור נולד י"ש. והוי יודע דשברי כלים מעין מלאכה מותר מחמה לצל ואם אין ראוין לשום מלאכה מחמה לצל אסור ולצורך גופן ומקומן כ' הפרישה דשרי הואיל ואתו לצל מכלי. וכ"נ מלבוש עא"ר ט"ז ומרמ"א שלא יזוקו בהם משמע דאסור אע"ג דאתו מכלי

הואיל ועתה אין ראויין הוי כאבנים וצרורות. ואני העני תמה על עצמי דבשבת קכ"ד ב' מעשה דרבא דשמעינן מכפר למאני בחרס ורמו רבנן קלא והא לצורך גופו שרי ומאי ראיה רבא לטעמיה ברה"ר אימא מחמה לצל אסור עיין סעיף ז' ובירושלמי שם פרק כל הכלים הלכה ה' תמן כדי לגרור ראש הכרכר והכין אמר כך הא בחדא ועבה וא"נ במוציא ומטלטל י"ש במפרש הביאו בחה"ר י"ש והיינו דמקשה הכי אמר דאם אין בהם לכסות פי הפך אין מטלטלין אף לגופו ומקומו דהוי כאבן ואמאי הא הוי כלי לגרור כרכר ומלאכתו לאיסור ע"פ לגופו שרי ומשני בעבה א"נ לכלי בעינן פי הפך ואם איתא דגופו שרי רק מחמה לצל אסור מה מקשה מעיקרא לגרור כרכר ודאי הוי כמלאכתו לאיסור וצ"ע. ואי"ה באות י"ב יבואר:

**סעיף ו**

**שנשברה** עט"ז מ"ש דהתוס' פוסקין כר"י כמ"ש בסמוך באות ה' מקושיא דרבא אמר אין מסיקין בשברי כלים אלמא הוי נולד דלא כת"ק דאמר דאין זה נולד. ומ"ש אפי' מלאכתו להיתר כמ"ש בסמוך הוא בסעיף ד' שלא לצורך כלל אסור ומ"מ צ"ע דמחמה לצל נמי שרי כל שעושין מעין מלאכה ומ"ש ברה"ר כו' הם כדברי הב"ח דברה"ר הוי נולד ודוקא בחול שרי לת"ק כה"ג אבל המ"א דרך אחרת יש לו באות י"ז י"ש ופירשתיו שם בעזה"י:

**סעיף ז**

**צרורות** עט"ז משמע איסור טלטול מוקצה שרי ע"י עכו"ם ע' סי' רע"ו מ"א י"א ורע"ט ע' מבואר דאמירה לעכו"ם במוקצה אסור התם לצורך עכו"ם או טלטול מן הצד כו' וה"ה כאן כוונתו כן:

**סעיף ח**

**בין** עט"ז תוס' קכ"ב א' ד"ה אדרבה ועמ"ש בכללים בין י"ל זו ואצ"ל זו י"ש וע' סמ"ע וח"מ. ובירושלמי משמע דחולק על בבלי דלתות הבית דרוב"ן (רבותא עיין מפרש) אף בע"ש דלתות כלים דרובה אף בשבת י"ש ועמ"א אות י"ט. והנה דלתות הבית אע"פ שראויין למלאכה אחרת אסורין ודלתות הכלים אע"פ שאין ראויין כלל למלאכה אחרת מותרים מחמה לצל דעדיין שם כלי עליהם שראוין להתחבר עם הכלים משא"כ בשברי כלים בעינן ראוין למלאכה מה אז מטלטלין מחמה לצל הא אין ראוין אסורים עכ"פ מחמה לצל:

**סעיף ט**

**דלת** עט"ז המחבר פסק כרי"ף כפי' הר"ן דמחובר לקרקע יש איסור תורה כשנוטל מציר ומחזירו לציר משום בונה דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וכמו שכתב הר"מ

ז"ל פירוש המשנה קכ"ו ויבואר בס"י ואי"ה ואף כלי בתלוש וחברו אחר כן בקרקע הכין הוא ודלת שידה כולי בתלוש ממש מותר ליטול דאין בנין בכלים ולהחזיר אסור משום מכה בפטיש כפירוש רש"י שבת קכ"ב א' (ור"ן מפרש דיתקע בונה חייב בכלי דכי אמרינן אין בנין במחזיר כלי שנתפרק וא"צ אומן ואי"ה במ"א כ"א יבואר) ומ"ש מעירובין ק"ב ב' דבור ודות חייב חטאת בחזרה אע"ג דכלים הן ותי' שמ"ש הב"י לתרץ דברי הר"מ ור"ף לפי' המ"מ הוא כלים ואח"כ חברינהו סוברים דהטעם שמא יתקע ומיהו אנן קיי"ל כה"ג נמי בונה הוי דמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"כ פשיטא דאסור ליטול ולהחזיר חלון וכמ"ש המ"א אות כ"ב והט"ז בשי"ג אות ה' ג"כ אוסר ע"י עכו"ם דבישראל חייב חטאת ועב"ח:

**סעיף י**

**אפילו** עט"ז הכיסוי אין מחובר לא בטיט ולא בכלי בציר שהפרש יש בין דלתות הכלים ובין כיסוי הכלים שמונחים רק כך ומשו"ה כי יש בית אחיזה מוכח דלמשקל ולאהדורי קאי ולא מיחזי כבונה אבל אין בית אחיזה מיחזי כבונה ולא בונה ממש כיון דאין בציר כ"א מונח כך ול"ד לס"ט דהתם בציר תחוב אפילו בית אחיזה לא מהני דבונה וסותר ממש הוא כלי המחובר לקרקע הוי כקרקע וערש"י ור"ן שבת קכ"ו ב' כבונה לא בונה ממש עתו"ש ולא הבינותי דבריו. ומשמע דוקא ליטול הכיסוי מבור ודות אסור באין בית אחיזה דהוי כסותר ובונה הא אם מונחים במקום אחר שרי לטלטל אף באין בית אחיזה דלא מוקצין הם. ומ"ש המחבר והוא שתקנם והכינם לכך הוא פי' תורת כלי כתוספות עב"י וממילא דלתות הכלים בס"ח ודאי תורת כלי עליהן מאחר שיש להם ציר כו'. ואי קשיא כיון דכלי המחובר לקרקע כקרקע ויש בו בנין מ"ה א"כ כסוי תנורא המחובר לקרקע באין בית אחיזה אמאי הא מיחזי כבונה י"ל דכל מגולה לא מיחזי כבונה רק כיסוי הוא באין תחוב בציר משא"כ חבית הקבורה כולו בקרקע גזור באין בית אחיזה אטוי כיסוי בור ודות וחדא גזירה היא. ועי' לבוש ולשונו צ"ע קצת ובמ"ש בור ודות כולם בקרקע טמון דמשמע דות למעלה קצת מקרקע ומ"מ בנין מחובר הוא מה שאין כן תנור כלי ממש וחברינהו אז במקצת גלוי ל"ג והבן ואין להאריך ואי"ה במ"א אבאר עוד:

**סעיף יא**

**וחדשה** עט"ז מבואר הוא בש"ג סי"ט ומ"ש הר"ב שם ויחדה יע"ש ובמ"א שם אות ט"ו ועא"ר כאן כ"ז. והנה מחט שלימה מותר ליטול קוץ לגופו ומקומו כמלאכתו לאיסור ונשבר חודה או חורה ויחדה לתשמיש אחר שרי מחמה לצל ככל הכלי היתר ובלבוש השמיט ליטול הקוץ סמך על מה שכתב בריש הסי':

**מ"ש** המחבר בס"ב שירי מחצלאות כו' שבת קכ"ו א' וברי"מ פכ"ו ה"ו שירי מחצלאות בכלי שמלאכתו להיתר אבל שירי בגדים שאין בהם גע"ג אסור שברי התנור ככלי שמלאכתו להיתר. הנה מבואר דשירי מחצלאות אף שאין בהם גע"ג שרי וכ"כ א"ר אות כ"א ואמנם מדאמר כמלאכתו להיתר יורה מחמה לצל ואמר זה שיבוא אח"כ שירי בגדים שאין בהם גע"ג אסור מחמה לצל הא לצורך גופו ומקומו מותר כמ"ש לעיל באות ה' בשם הפרישה ולבוש ס"ו זכוכית לצורך מקומו והטעם הואיל והוי שם כלי עליו ל"ד לאבן וצרור ושברי תנור בע"ש אע"ג מלאכתו לאיסור השברים מלאכתו להיתר ואם נשבר בשבת הוי מוקצה עמ"א י"ט וא"כ לכאורה הר"מ כהר"א ז"ל סובר והמ"מ לא כ"כ וכמ"ש המחבר ס"ג וצ"ל דהר"א מתיר אף מחמה לצל ואי"ה יבואר לקמן באות י"ב והנה קרומי"ת יורה קנה א' ומשו"ה הוצרך לומר שבלו דקרומית חדש לא. ובתוס' שם ד"ה מחצלת בחנם כו' ולכאורה פחות מגע"ג כזרק לאשפה וכשירי מטלניות להר"מ אלא במחצלאות עומד למלאכה הראשונה גם עתה ומשו"ה מותר ואין להאריך:

**סעיף יב**

**טליתות** עט"ז הוא דעת הר"א ז"ל דבאין מצוה שרי כמו חרס קטן ראוי לקנח טינא ה"ה זה כ"ה ברי"ן עהה"ר משמע מחמה לצל ג"כ הואיל וחזי לקינוח ומפרש מעשה דרבא שבת קכ"ה ב' דכפר מנעל בחרס חזי לדידי דלא כרש"י ואף באין בו לכסות כלי חזי לטינא ובס"ז חתיכת חרס וראוי לכלי וכ"ה בר"מ פכ"ו ה"ג ולשיטתיה בר"ו וא"כ י"ל במטלניות שאין גע"ג אסור לגופו ומקומו דמעשה דרבא דמייתי ראיה דברה"ר שרי בראוי בחצר לכלי בהכרח דאל"ה אף לגופו אסרו (דלא כמש"ל בלשון הר"מ ז"ל) וא"כ שמעינן דכל שאין ראוי לכסות פי הפך אסור לצורך גופו שהרי הר"ב אומר כן בש"ב ס"ו במעט חרס הראוי לטלטל וכמ"ש בב"י והט"ז ה' לכסות פי הפך הא לא"ה לא ועיין דרישה כאן וא"כ בס"ו היה לכתוב וי"א אף שא"ר לכסות כלי הוא דעת הר"א ז"ל כאן וי"ל ואין להאריך. ע' סעיף נ"ב:

**סעיף יג**

**כיון** עט"ז למלאכתו לאיסור לצורך מקומו שצריך שיהא מקום הדפוס פנוי ללבשו שרי באין שינוי ומותר ליקח הדפים ביד ועב"ח בזה יע"ש. מ"ש המחבר חלוק יבואר אי"ה באות י"ד ומ"א ל"א:

**סעיף יד**

**אסור** עט"ז שבת קל"ח ב' ואיסור טלטול דקורה מלאכתה לאיסור אפילו לגופה אסור בטלטול שמא יתקע ה"ה ספסל למד התה"ד מזה והתיר הט"ז בנשברה ול"ג בל"פ לצורך סעודת מצוה. אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י:

**מריש** ה"א הא דתנן כל הכלים הניטלי"ם שבריהם ניטלים שבת קכ"ד ב' למעט מלאכתו לאיסור והמחבר בס"ו השמיט ניטלים י"ל למעט מוקצה מחסרון כיס עמ"א י"ט א"ר י"ד ומוכח מכירה דנטלו שתיהן או חד (קל"א ב') דשמא יתקע הא לא"ה שבריהן ניטלים וכ"ת א' ראוי לסמוך וממין מלאכתן הא מעין מלאכת בעינן ניטלין ממש דא"כ ת"ק דאמר שתים אסור שמא יפקע כפירש"י שם הא בלא"ה אסור וקשה דלמא ת"ק נמי משום שאין עושין מעין מלאכתן בשתים ולא לחלק ביתקע בין א' לשתים. וצ"ע כעת בזה וברי"מ פכ"ה הלכה י"ב העתיק הניטלים. ושברי תנור שבת קכ"ה א' יש ראיה ואי"ה באות י"ו אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך. מ"ש המחבר בסי"ו חלוק כו' בב"ח הביא גמרא שבת ק"מ ב' והקשה דכתונת בסיס לקנה ותירץ דבסיס לא הוי אלא שאיסור מונח על ההיתר לא להיפך וא"כ כלי המונח על פמוט שיהא עומד במישור שרי ולעיל בתחלת הסי' כתבנו מזה די"ל דאסור אפילו נטלו מפמוט אסור לטלטל וכאן לא הוי בסיס דהקנה משמש לכתונת לא הכתונת לקנה. ע"ש כלי קיואי של אורגים פירש"י שבת קי"ג א' כלי קיואי קני אורגים לא הוי מלאכתן לאיסור דאין מקפיד עליהן יע"ש והמתבאר מדבריו דאי הוי מלאכתו לאיסור אפשר אסור רק שומט הכתונת לא הקנה כיון דאפשר בכך ומש"ע לא משמע כן וברי"מ פכ"ו ה"א ובמ"מ כל שמיוחד לאיסור אף שלפעמים משתמשין היתר מלאכתו לאיסור עא"ר אות מ' עמ"א אות ה' יע"ש וע' ריי"ף קיואי חבל דגרדי וברי"ן כפירש"י י"ל חבל גרדי אין מיוחד לאיסור מקרי דראוי לכל משא"כ קני אורגים וע' בעל המאור ואין להאריך:

**הב"י** ז"ל בהוצעתו לסימן זה הביא ששה חלקים במוקצה א' חסרון כיס ב' מלאכתו לאיסור ג' מוקצה מחמת גופו ד' כלי מוסר שמונח עליו דבר מוקצה מחמת גופו ה' מוקצה מחמת איסור מחובר או מחוסר צידה ביה"ש הו' מוקצה מחמת מצוה כנויי סוכה ועצי סוכה. וכבר ידעתי מיעוט ערכי ועניותי ומאומה אין בידי מדרכי הפוסקים אמרתי אלכה לי לאטי אולי אמצא דעת קדושים וה' יעזר לי:

**א' חסרון** כיס מוקצה העיד בו מרן המשביר ז"ל שאין בו שום תקנה לטלטלו בשבת וברנ"ט ס"א גיזי צמר שנתנן לאוצר לסחורה מהני יחוד אלא ה"פ כ"ז שהוא בקפידתו ודאי מוקצה הוא אם ייחד מע"ש שרי ודין היחיד יע"ש ברנ"ט ואי"ה יבואר בסי' זה ג"כ:

**הב'** מלאכתו לאיסור משמע אפילו עושה מלאכה דרבנן מקרי מלאכתו לאיסור וכ"ת מעות למה אסור דהוי מוקצה מחמת גופו ולא מלאכתו לאיסור לסחור בהן שאסור בשבת י"ל ודאי הכין הוא ועדיפא קאמר דהוי נמי מוקצה מחמת גופו כאבנים דלא חזי למידי כו' ולא תורת כלי עלייהו ואסור לצורך גופו ומקומו. ואם יש נקב במטבע זהב או

אוזן וראוי לתלותן בצוואר בתו ומ"מ הקצה לסחור בהן אז י"ל דלא הוי מוקצה מחמת גופו רק מוקצה מחמת מלאכתו לאיסור ושרי לגופו ומקומו עמ"א ש"א מ"ה וש"ג סכ"ב ומ"א ח"י ואי"ה יבואר לקמן סכ"א מזה וכלי שמלאכתו לאיסור עפ"י הרוב ומיעוטא משתמשין בו היתר אם ניזול בתר הרוב ועמ"א אות ט' ובכה"ג בהגהות הטור בשם ש"ג יע"ש ובחה"ר שבת קכ"ג מדוכה שיש בה שום דמותר הטעם בקדירה המטלטלת עם התבשיל הואיל ואיסורה שמשתמש לאיסור ועכשיו משתמש היתר יע"ש משמע קדירה שמבשלין בה ריקנית מחמה לצל אסור אע"ג דלפעמים נותנין בה פירות וכדומה הואיל ורובה לבישול הוי כלי שמלאכתו לאיסור עמ"ש בסי' רע"ט בזה וכ"ש כלים שמבשלין בהם ט"ע וקאווי שאין מיוחדים כ"א לבישול ריקנית אסור מחמה לצל. ורחיים של פלפלין וקאוי שיש בו בית קיבול לבשמים ג"כ עסי' ש"י ס"ק ומ"א כאן א' ואי"ה שם יבואר ומדברי חה"ר משמע כלי מלאכתו לאיסור אע"פ שאין עושין בו מלאכת איסור כ"א שממילא איתעביד אסור וה"ה מעות ונר אבל יש מחלוקת בזה כי י"א דוקא שעושין בו בידים מלאכת איסור כקורנס וכדומה וברע"ט כתבנו מזה.

**הג'** מוקצה מחמת גופו שאין שם כלי עליו כלל כאבנים וכדומה ויש בו י"ג דרכי היתר כמו שחשבן הב"י ז"ל. ומשמשי הכלים ככלים הם כמו חצובה שמניחין עליה קערה וכדומה קורין בפולין (פראוו"דע) דלאו דוקא שיהא בית קיבול או כלי בפ"ע. וחצובה שמיוחדת להניח עליה קומקום לבישול הוי מלאכתו לאיסור ואין שרי כ"א לצורך גופו ומקומו.

**הד'** כלי היתר שמונח עליו כלי איסור מוקצה מחמת גופו הוא הנקרא בסיס כבסי' ש"ט ס"ד כ"כ הב"י ולביש ואם כלי שמלאכתו לאיסור מונח עליו צ"ע אם הוי בסיס דלצורך גופו ומקומו שרי לטלטל מלאכתו לאיסור י"ל דהתחתון לאו בסיס הוא. ואם מונח עליו מוקצה מחמת חסרון כיס אם מותר לנער בשוכח כפי הנראה דחסרון כיס חמור מכולם ואין לו שום היתר כמ"ש בב"י ואלו בקליפי אגוזים מנער הטבלא וה"ה בסיס כו' וטלטול מן הצד לצורך דבר המותר משמע בחסרון כיס לא מהני כל זה ואף נענוע בגופו אין היתר בחסרון כיס א"כ מה יושיענו שוכח דאיתקצי ביה"ש בשלמא בהניח בשכחה מוקצה מחמת גופו עליו לא איתקצי ביה"ש דיכול לנערה ג"כ ביה"ש משא"כ כה"ג ואי"ה יבואר עוד. ובסיס דאמרן עמ"א ש"ט ו' במניח זע"ז כך אם הוי בסיס ואי"ה שם יבואר. ואם מניח כלי היתר על פמוט ולמשקל שלא יכרע לצד אחר הפמוט אם נאמר דהכלימשמש לאיסור והוי בסיס הכלי היתר אף לאחר שכבה הפמוט וכדומה עשו"ת אבן השוהם סימן נ"ג ושם לא הבנתי שכתב אם מניח שיהא בקו השוה אסור ליגע כתי'

הב' של תה"ד ונתכוין למ"ש תה"ד סימן ס"ז ביצה צריך שיכפה כלי שלא יגע בביצה דלצורך מוקצה אסור הנגיעה וכחן נוגע רק במפתח ולצורך המפתח ולדידי נראה דזה בסיס דל"ד מונח תחתיו כל שמשמש לאיסור הרי הוא כאיסור ועדיין צריך עיון. ואי"ה יבואר עוד לקמן די"ל מונח תחתיו בדעתו להניח שם איתקצי מה שאין כן זה:

**הה'** מוקצה מחמת איסור שהיה ביה"ש אפי' סר אח"כ אתקצאי לכולא יומא ואפי' מחמת איסור דרבנן נמי איתקצאי ובהיות כי דברים ארוכים המה ואין הזמן מספיק כעת אי"ה אראה לבאר לקמן מזה. ועמ"א י"א וי"ב בשופר. ובעט"ז י"ד מדין בסיס ומלאכתו לאיסור יע"ש בזה:

**סעיף טו**

**גם** עט"ז והיינו אף שישב בע"ש עליו בסמיכה דמותר לטלטלו אפי"ה אסור להכניס הרגל כך ברפוי גזירה שמא יתקע עמ"א אות כ"א בכלי:

**סעיף טז**

**אבל** עט"ז ממרוצת דבריו נראה כפירש"י קכ"ה ב' ד"ה צאו ולמדום שלא ליגע למחר שאין מעשה חשוב מועיל לאבן לעשותו כלי והוא גי' הב"י בספרו הארוך ועמ"א מ"א (ע' גי' רש"ל ובעל המאור ומלחמות) והיינו רבי אמי לטעמיה במניח אבן עפ"י חבית בסיס אלמא אין אבן נעשה כלי אף במעשה רבה בדבר שאין עומד לכך ושאני חריות וז"ש המחבר אבל נדבך כו' ואמנם הר"מ ז"ל פכ"ה הלכה כ"א נדכך של אבנים שחשב מבע"י אם למדום מותר יורה דחישב ולמדום הוי מחשבה עם מעשה שרי אף לטלטול למחר ממש דאי כפירש"י חישב למה לי הא מוקצה מותר בנגיעה עמ"א מ"א והמחבר שינה מלשון הר"מ ז"ל שהטיל תנאי חישב ולמדום והזכיר בתורת רבותא אע"פ שחשב אסור אא"כ למדום משמע לכאורה כפירש"י דאסור בטלטול לאחר או אפשר הואיל ואמר חריות אמר כן ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**אמר** ההדיוט הכותב עוד רגע אדבר בדיני כלים המוקצים למ"ש לעיל באות י"ד והוא דיש לספק כלי שמלאכתו לאיסור ונשבר וראוי להיתר נאמר דלא עדיף מכלי דאתא מחמתיה או דילמא כל שנשבר בע"ש ומלאכתו להיתר שרי ובשבת אסור דאיתקצי ביה"ש א"ד דוקא חסרון כיס הא מלאכתו לאיסור לאו מוקצה ממש ביה"ש דעכ"פ חזי לגופו ומקומו ונשבר בשבת י"ל השברים מלאכתו להיתר ומחמה לצל נמי שרי והנה במ"א י"ט י"ל מוקצים ממש ובא"ר י"ד בשם ע"ש מפורש אומר דמלאכתו לאיסור ושברים להיתר אין מטלטלין רק לגופו ומקומו ולי העני יש בזה מעט עיון כמו שאגיד כי הר"מ ז"ל פ"ו ה"ו שברי תנור ככלי שמלאכתו להיתר והוא דברי הרי"ף רביה הביא ברייתא קכ"ה א' שברי תנור כו' כרבי מאיר ומשמע מפורש שם נשבר בשבת וברי"ן

דקמ"ל כחו דר"י טפקא יע"ש ואם נאמר שכוונת הר"מ ז"ל כן מבואר ההיפוך שמלאכתו לאיסור ונשבר בשבת שברים מלאכתו להיתר ושרי ונפשוט ב' ספיקות. ואם נאמר שנשברו בחול נקוט מיהא פלגא בידך וקשה מה פריך מה קמ"ל הא קמ"ל דבמלאכתו להיתר הוי ולא אמרינן לא עדיף מגוף הכלי גם להר"מ מה קמ"ל דטפקא להודיעך כחו דר"י ואיהו ז"ל פסק כר"מ פכ"ה הי"ב. גם תדע בגמרא שם ככל הכלים הניטלים בחצ"ר יורה כב"ח עמ"א י"ז להב"ח בנשברה בשבת ברה"ר אין מטלטלין יע"ש. גם תדע אם עושה מעשה טפקא למ"ד נולד אסור בי"ט ברצ"ה ונאמר כמ"ש המ"א בס"ו דנולד היה אלא לת"ק נולד שרי בשבת א"כ לכאורה בי"ט בשעשה טפקא שרי וז"א דע"כ ר"מ ור' יהודה הלכה כר"מ כאן הואיל וסתם מתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כמשנה כמ"ש הרי"ף כאן משא"כ טפקא לית טעם במשנה הלכה כרבי יהודה בזה. והבן זה. ובאבן וצרורות יבואר אי"ה עוד במ"א:

**סעיף יז**

**להבריח** עט"ז מכבדות דבר תלוש אין בו איסור קמיטה בתלוש ומלאכתו לאיסור בקרקע שאין מרוצף עסי' של"ז ושברי כלי הרי הן ככלים כהן גופן ואם כן לכאורה שרי ע"י עכו"ם לקטום שרביט ממכבדות ולצורך גופן לז"א ממ"נ אם אין כלי דלא אמרו אלא כל הכלים הנטלי"ם בשבת שבריהן נטלים א"כ אסור ואם הוא כלי כמו מכבדות וגם שע"י קיטום זה מתקנו לכלי אסור דמשוי ליה מנא ועמ"א אות מ"ה משמע בלא"ה דבעי יחוד מבע"י י"ל ענף מדקל משא"כ ענף ממכבדות ועתו"ש ולמ"ש י"ל:

**סעיף יח**

**מנער** עט"ז בש"י ס"ח כנונא ושי"א פ"ה טלטול מן הצד מוקצה לצורך דבר המותר שרי הא לא"ה אסור וניעור גרע מטלטול מן הצד עתו"ש. הא לדחוף מוקצה בקנה שלא לצורך מקומו אסור טלטול מן הצד עא"ר אות ס"ב ואי"ה בשי"ד יבואר ועמ"א רע"ט אות ט' טלטול מן הצד לצורך גופו מותר דכ"ש הוא אם לצורך מקומו מותר כ"ש לצורך גופו דקיל טפי ע' שבת קכ"ד ב' די"א לצורך גופו אין וא"כ כל שמותר למקומו כ"ש לצורך גופו ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף יט**

**התקינן** עט"ז ודמיא לחריות במחשבה סגי ועמ"א אות נ"ג דקש שלנו סתמא לשכיבה או למאכל בהמה ואין צריכין מחשבת ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף כ**

**דחזי** עט"ז הביא דברי הטור ופי' בו הב"י כמ"ש בש"ע דמה שסיים הטור לכלבים לתפוח הא בשר תפל הטעם לא מצא והיינו באין דעתו למשדייה לכלבים דודאי אי לא חזי

לאומצא אין מטלטלו בשת דבשכ"ד ס"ז מירי ברוצה ליתן לכלבים והוא האמת ותי' בזה קושיית הב"ח יע"ש. ובגמרא שבת קכ"ח א"ב ת"ר בשר תפל ומליח שרי דג תפל אסור וסתמא כר"ש ה"ג בגמרא ופירש"י דג תפל לכלכים לאו דעתיה למשדייה והיינו לר"ש אסור דלאו דעתיה למשדייה ול"ד לנבילה דמוכן לאדם הוי מוכן לכלבים בנתנבלה היום דדעתיה למשדייה וה"ה בשר תפוח שנסרח היום בשבת שרי מה"ט לר"ש ובשר משמע אף דבהמה תפל נמי שרי ולפ"ז הא דאמר שם לר"ח בשר תפל אסור ובר אווזא דחזי לאומצא הא בשר בהמה לא חזי לאומצא צריך ליישב דלרבי יהודה דאית ליה מוקצה וכל מידי דראוי לדבר מה ואדם אין מחזיקו לכך אלא לדבר אחר שאין ראוי בשבת הוי מוקצה כבשר בהמה תפל דאע"ג דראוי לאומצא ע"י הדחק מ"מ אין מחזיק כ"א למלוח ולבשל ולזה מוקצה ביה"ש ואסור לטלטל כ"א בר אווזא דעומד לכך באומצא ובריתא דמתיר בשר בהמה ג"כ תפל סתמא כר"ש. ואני ההדיוט מבין מדברי אדונינו ז"ל שהוליד מכאן דין חדש דלר"ש כל שראוי לדבר אחד כמו לכלבים אפי' דאין דעתיה למשדייה לכלבים שרי בטלטול כמו בשר בהמה ואין מחזיק לאומצא הואיל וראוי לאומנא שרי בטלטול ולפ"ז דג תפל (מ"ש בדב"ר תפל ט"ס וצ"ל דג תפל) ע"כ דלא כפירש"י שם דאין דעתו דלר"ש אף כה"ג שרי אלא כתוספות ד"ה ד"ג דאף לכלבים אין ראוי דג תפל וכמ"ש בד"ה בשר והשוה דעת רש"י לתוס' דכ"ע לר"ש אף דאין דעתיה למשדייה לכלבים שרי כל שראוי לכלבים ודכ"ע רש"י ותוס' ל"ג וסתמא כר"ש ורש"י נתכוון כתי' הב' בתוס' ד"ה דג דלאו דעתיה כו' כר"מ דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים לפ"ז הטור יפה עשה דסיים דג תפל אסור שא"ר לכלבים לדידן כר"ש ע"כ הכין היא כתי' א' של תוס' ד"ה דג והמחבר השמיט ולא סיים בדג רק שאין ראוי והלבוש ז"ל כתב בביאור דג תפל לכלבים לאו דעתיה למשדייה סובר דיש הפרש בין ראוי לכלבים דכל דלאו דעתיה אסור דא"ר עתה לכלום משא"כ הראוי לאדם באומצא אע"פ שמחזיק לאכול מבושל וכדומה מ"מ לאו כאבן דמי דמ"מ ראוי הוא לו ודומה לדבר שבא חוץ לתחום דמותר בטלטול הואיל ולחבירו מותר כבסי' תקט"ו אע"ג לדידיה לאו ראוי כעת כלל ה"ה כה"ג דמ"מ ראוי הוא לכמה כ"א באומצא וה"ה איהו נמי אי בעי כו' לר"ש שרי ולרבי יהודה בר אווזא שרי דמחזיק לכך הוי משא"כ בשר בהמה דלאו מחזיק לכך הוי מוקצה. ודג מלוח יוכיח גדול דאין מחזיק לכך עבי"ד סי' קי"ז סי"ב דג גדול מלוח אין נאכל חי כ"א ע"י הדחק בש"כ אפ"ה שרי כאן לר"ש כיון דמ"מ ראוי הוא לאדם משא"כ באין ראוי כ"א לכלבים ולא דעתיה למשדייה לכלבים סובר הלבוש דהוי כאבן אף לר"ש כפירש"י וגרס וסתמא כר"ש. והיינו דבר הראוי לאדם אבל מין הראוי רק לבהמה מטלטלין אע"פ שאין נותן

להם עתה כל שמצוי כבסעיף כ"ט. והנה רש"י ע"ב בשר תפל מסריח כו' לחיה עם שלעיל כתב מאן דגרס תפוח היא היא הא תפל לחיה לר' יהודה לא ובתוס' שם ד"ה בשר כר"י לחיה כו' משמע לרש"י לא ס"ל כן ולתוספות צ"ל פלוגתא דר"ה ור"ח באין לו חיה וא"כ דברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חוור. ומיהו התוס' ע"ב ד"ה הן פירשו דתליא אי ב"י מלכים הן ואפשר מש"ה לא רצה לפרש רש"י תפוח תפל לחיה דדוחק הוא לומר דברייתא כמ"ד ב"י מלכים הם ואף דפוסק כר"ש בשבת וי"ט כבסי' תצ"ה מ"מ דוחק לו לומר דסבירא ליה כב"י מלכים כו'. וא"כ אף למ"ד מוקצה בי"ט אסור בשר תפל ויש לו חיה נמי אסור לר"י לדידן דקיי"ל לא כב"י מלכים הן כמבואר:

**ועדיין** יש לנו לומר שהפרש יש בין בשר חי מבהמה שנחתך וצריך הדחה ראשונה כבי"ד סי' ס"ט מפני דוחק הסכין ופירש דם משא"כ בר אווזא לית ביה דם ע"ג העור ואפשר לאכול בלי הדחה ראשונה ועמ"א שכ"א אות ז' יע"ש בהדחה ראשונה בשבת מרכך הבשר יע"ש וא"כ י"ל דבגמרא מחלק בין בשר בהמה לבר אווזא בלא הודח הדחה א' ובש"ע מירי תפל שאין מליח הא הודח הדחה א' וע' עט"ז וז"א דאף בר אווזא אסור לאכול כך בלי הדחה א' מדם שבפנים ואף דכתכנו בפריי לי"ד ס"ט בעוף בלי הדחה א' י"ל דהוי ששים דבצד חוץ עור לית ביה דם כ"א מצד פנים ע"י"ד ס"ט ס"ב וס"ט מ"מ בלי הדחה א' א"א ואין להאריך:

**סעיף כא**

**אין** עט"ז ביצה כ"א ב' ומ"א אות ס"ב ותיקן הלשון כדי להוציאך שיסמוך על זה וה"ה אף דאין עושה כן אסור ודיעבד אף שעשה כן אין קונסים ומש"ה נקיט המחבר כדי להוציאו משום סיפא וכחא דהיתרא מהדר. ומיהו לזמן עכו"ם בשבת שרי כבסי' שכ"ה ס"א ועסי' של"ה ס"ח ואי"ה בש"י ס"א ושכ"ב ושל"ח יבואר עוד בזה:

**סעיף כב**

**אסור** עט"ז ושבת קכ"ה ופ' כירה בעודן עליו אסור לטלטל כו' ורש"ל בתשובה ומ"ש בסמ"ג צידה פטור אבל אסור היינו לצודם לחדר הא ליטול ביד בלא"ה אסור משום מוקצה ואף לאחוז בצוואר אם לא משום צער ב"ח כמ"ש באות כ"ג הא לא"ה אסור:

**סעיף כג**

**אם** עט"ז וכ"כ המ"א אות ס"ח כבשי"א סעיף ז' ותרנגולת אף זה אסור וע' באות כ"ב ואי"ה במ"א יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף כד**

**וכבר** נתבאר עט"ז הגירסא לפניו רק וכבר נתבאר ופירש דהר"ב הגי"ה דכבר כ"כ המחבר בסעיף מ"ב אם צריכין הב"ח לכך הא לא"ה אסור אפילו בטלטול מקצתו כו'

וכ"ה בש"ע נ"ץ וכבר נתבאר ותו לא אבל בד"א כתוב לאמור וכבר נתבאר בס"ג והיינו שהר"ב כתב שם לומר דאפילו ליקח דבר היתר המונח על הפמוט ועסי' תקי"ג במ"א ב' ורס"ה ד' וא"כ אין שייך לומר וכבר נתבאר ולומר אריש דבריו ולפי הנוסחא בנ"ץ וט"ז קאי אסוף דבריו דטלטול במקצת שמיה טלטול ע"ז הגיה דכבר נתבאר כו'. ומיהו בסמ"ג ג"כ הגיה הר"ב וכבר נתבאר ריש סי' זה בס"ג בהג"ה ומ"מ כאן בקצת דפוסי ש"ע לא סיים בס"ג. ותנאי בעינן בנגיעת מצוה כמ"ש בש"י ס"ו ותקי"ו ורס"ה במ"א ד':

**סעיף כה**

**ואפי'** עט"ז שבת מ"ז א' ותוכן כוונתו דלקולא דוקא בגדי עניים לעניים שלש אצבעות ואף העשיר בבית העני גרור אחר בע"ה העני ושרי לטלטל אותו הא עשירים שחוץ לבית אין מטלטלין שלש על שלש דלא חזי להו אבל לחומרא שלש על שלש בבית העשיר אסור לטלטל אף לעניים שחוץ לבית העשיר וז"ש הר"ן ס"פ כירה מהא שמעינן כו' והא פשיטא הוא דמדפריך קרטין מי חשיבי ולא היה לרבי רומנוס לטלטל משום עושרו של רבי אלא דמהא שמעינן דאף חוץ לבית אסור דמוקצה לבע"ה מוקצה לכל העולם וכמ"ש הר"ב בס"ז דהושלך לאשפה אף לעניים משמע אף שחוץ לבית אסור דבתר בע"ה שהיה שלו אזלינן. והנה התוס' בקכ"ז מחלקין בין היכא דאיסורא רביע עליה אז אין הולכין אחר בע"ה ומש"ה תרומה ביד ישראל בעליו שעדיין לא נתנו לכהן אפ"ה שרי הואיל וראוי לכהן וה"ה דמאי מה"ט שרי דחזיא לעניים ולרווחא אמר שם דאי בעי מפקיר כו' ואף דאין דעתו ליתן לאחר הואיל וחזי ליה לאחריני ומה"ט פירות חוץ לתחום בשכ"ה ס"ח מותר בטלטול אף למי שהובא בשבילו הואיל וחזי לאכילה לאחריני. משא"כ דבר שאין ראוי לשום אדם כ"א לכלבים ולחיה אם דעתו למשדייה ליה שרי בטלטול ואם לאו אסור ע' אות ד' ואם הוא שרי לעכו"ם דינו כמו לחיה אם דעתו ליתן לו שרי וא"ל אסור ועמ"א תמ"ו אות ג' בחמץ בשעה ה' או חלבים יע"ש וא"כ י"ל דוקא בדעתו ליתן לעכו"ם שרי הא לא"ה אסור ופירות טבל ודמאי ותרומה טהורה ער"מ ז"ל פכ"ה הי"ט וך' ושם נאמר דמאי הואיל וראוי לעניים כו' וסובר לרווחא דמילתא נקיט וטבל י"ל אע"ג דרצה ליתן לעכו"ם אסור דאסור בהנאה של כילוי אסור. ועמ"א אות ע"ט ושם יבואר עוד אי"ה וכאן אין להאריך:

**דיני** בסיס אי"ה יבואר בסי' ש"ט וש"י ס"ח בזה:

**משקה** שכר בצלוחית מעורב עם שמרים אין ראוין כלל לשתייה ל"מ בשבת אחר שיצללו אין מוקצה לח"ש אפילו ביה"ש כגמרו ב"א וסתם קדירות רותחת ומיהו בעודו כך אין לו דין אוכל בסעיף ד' רק מחמה לצל והבן:

## סימן שט

### סעיף א

בכניסת עט"ז הנה מפה עליונה אם אין עליה כלים של היתר וכדומה י"ל מקום העמדת הכר הוי בסיס ושאר מותר לקפל שאין צורך בשאר לבסיס אבל לאחר שמסלק הנר ע"י עכו"ם להגביה כל המפה י"ל מקום הנר בסיס ומפה תחתונה שיש היתר עליה שפיר דמי דהוי בסיס לאיסור והיתר ועסי' רע"ט ורע"ו אף בנר שמן אין הנר מוקצה רק מטעם בסיס וי"ל בכיסוי אבן ל"ש איתקצי ביה"ש דאי בעי מנער ביה"ש משא"כ נר ל"ש זה דצריך בלילה נר שבת חובה ושפיר איתקצי לכולי יומא ועסי' רע"ט. ואבן שע"פ חבית במניח נעשה החבית בסיס אע"ג דיש יין בתוכו כפירש"י שבת קמ"ב ב' ליטול יין מן החבית מ"מ למעלה שם אין החבית משמש ליין כ"א בצדדים ולמעלה ישמש רק להאבן הוי בסיס וז"ש הלבוש על כלי ריקן ועא"ר אות ט' בסופו ועתו"ש ועסי' שי"א בט"ז אות י' ומ"א כ"ג דאין חילוק בין אוכלים לכלים רק אם הוא בסיס ומשמש למוקצה אז אסור אף בהסירו המוקצה ואם המוקצה משמש להיתר לא הוי בסיס אף שמונח עליו ואי"ה שם יבואר עוד. ושם כתב הט"ז לכל הפחות לטלטל המנורה טלטול מן הצד ובאמת אף להדיא שרי כשאין נשאר נר או שמן המנורה דכלי ומלאכתו לאיסור שרי לצורך מקומו אלא דאמר לכל הפחות טלטול מן הצד פשיטא דשרי. ויניח החלות קודם ביה"ש ומונחים עד בקר לאחר סילוק הנר:

### סעיף ב

**ואם** עט"ז לדיעה א' פשיטא הוא דכל דהוי ביה"ש בסיס אסור אף בניער האיסור דזהו עיקר דין הבסיס וער"מ פכ"ה הלכה י' והי"ז משמע ליה ז"ל דעתו כדעת רש"י כל שהיה ביה"ש בסיס אף שדעתו ליטול בשבת תו הוי בסיס ועסי' ש"י בט"ז א' ואי"ה שם יבואר עוד:

**אם** הניח כלי מוקצה מחמת חסרון כיס על דבר היתר ושכח ביה"ש אף דלא הוי בסיס י"ל שאסור לנער כי הניעור הוא טלטול מן הצד לצורך דבר המותר לגופו או מקומו שרינן לה וזה באבן עפ"י חבית הא חסרון כיס משמע בב"י סי' ש"ח בהוצעתו דלית ביה דרכי ההיתר טלטול מן הצד וכבר כתבתי בזה ריש סי' ש"ח ועדיין צ"ע:

**דיני** בסיס וטלטול מן הצד אי"ה יבוארו בסי' ש"י ושי"א בזה ועמ"א כאן ואי"ה שם יבואר עוד. וכאן אין להאריך:

## סימן שי

### סעיף א

**דקי"ל** עט"ז בשבת קי"ל כר"ש במוקצה מדעת דשרי ואף נולד יש מתירין ומאוס נמי עסי' רע"ט במ"א י"ג תורת כלי ועץ שתולין בו כיון שיחדה לכך הוי תורת כלי עב"ח ומשמע דוקא לצורך גופו לא מחמה לצל וער"מ פכ"ה הי"א אם הוצרך להם היינו גופו ומקומו ור"ש דמתיר הכין הוא ובנר שהדליק באותו שבת אוסר ר"י אף לגופו ומקומו עסי' רע"ט ס"ב ודרישה כתב בפשיטות ר"ש מתיר מאוס מחמה לצל וצ"ע. ולענין הקושיא שלו תי' הט"ז בשי"ח ב' דאלו היה כן ביה"ש היה שרי יע"ש ועסי' שכ"ד בס"ז נבילה שנתנבלה היום ושם אבאר אי"ה ולפ"ז זרק סכין לנועצה בכותל ותלוש ושחטה כדרכה די"ל דאין בו מלאכת שבת ואפי' שוגג לא הוי ולא מחייב חטאת אפ"ה אסור בו ביום משום מוקצה אבל המ"א בשי"א אות ד' בשם המ"מ פ"ב דנר דחוי בידים ועא"ר שי"ח אות {ז'} בשם מ"ה י"ט א"ב כ"כ בפירוש דוקא דחאו בידים אסור וכ"כ הלבוש בשי"ח ועא"ר שם אות ז' ומחובר שאני ואי"ה שם יבואר. והפרישה בכאן הקשה משי"א ועמ"א שם אות כ"ב דהקשה מכאן לשם ואפשר דודאי מוקצה מחמת איסור דרבנן נמי אסור בטלטול כדמוכח כמה שמעתין הא לאכילה לא מסח דעתיה ממה דראוי לאכילה כמ"ש הב"ח לחלק בין חטים שזרען ובין נר שכבה ובחידושינו הקשינו דמותר השמן שבנר תוכיח דראוי לאכילה ואפ"ה אסור וי"ל שמן איסור ד"ת לר"י מכבה משאל"ג משא"כ חטים שזרען ונתכוין לזריעה י"ל רק איסור דרכנן כה"ג לא אסח בראוי לאכילה א"נ שמן אסח דעתיה מיניה ונר עומד ומצפה מתי יכלה השמן משא"כ שמן הוי ככוס ועששיות ולפ"ז זרע מאכל בהמה וכדומה שאין ראוי לאכילת אדם ונתכוין לזריעה י"ל אע"פ שנטלן גוי או פיזרן הרוח כמ"ש הפרישה אסור בטלטול כבשי"א ס"ח ויצא לנו הדין בן פקועה שטעון שחיטה מדבריהם ונשחט בשבת שלא בכוונה זרק סכין לנועצה כו' אף להט"ז בשי"ח ב' שרי כה"ג אבל בשוגג אסור אף בדרבנן מההיא דסילון של אנשי טבריא וכדבעינן למימר בשי"ח אי"ה ועדיין צ"ע ואי"ה בשי"א ס"ח ושי"ח יבואר עוד בזה:

### סעיף ב

**דאין** עט"ז בשכ"ה ס"ו ובט"ז ד' ומ"א י"ב ואי"ה שם יבואר הטעם. והנה נר עכו"ם שהדליק ביה"ש וכבה י"ל דשרי לישראל לטלטל אח"כ בנתאכסן בבית עכו"ם דתרתי בעינן מוקצה מדעת ודחייה בידים הא דחייה לחוד לא מחטים שזרען ומוקצה לבד לא מפצעילי תמרה עב"ח או משי"ח השוחט לחולה שנחלה היום מותר לבריא ובש"ע ס"ד בהג"ה אין אדם אוסר של חבירו שלא מדעתו ק"ק פשיטא דהכין הוא דדחייה בעינן

וא"כ נר עכו"ם ל"ש דחייה בידים ואין הכן לעכו"ם ואם ישראל נתאכסן בבית עכו"ם והניחה מפה על השולחן לכבוד שבת ועכו"ם הניח נר עליו ביה"ש וכבה י"ל דהמפה בסיס דניחא ליה בכך עמ"א ש"ט ח' ולומר לעכו"ם ביה"ש טול נר שלך מכאן אסור דלצורך ישראל הטלטול אסור ול"ד לש"ז סכ"א עשה מלאכתך דשרי וברע"ו ורע"ט אות ט' יש להקל כאן. ואם המפה של עכו"ם י"ל אין הכן בשל עכו"ם. וצ"ע ועט"ז ש"ט אות א':

**סעיף ג**

**חזר** עט"ז עסי' ש"ח מ"א ז' ובשל"א במ"א אות א'. ומ"ש שפוד בתקי"ח ס"ג שאין כל ול"ד לעץ שתולין בשר דמיוחד תמיד לכך משא"כ עץ שבאקראי לקח וצלה בשר והוי יודע דהרא"ש ביצה כ"ו כתב דבשל סופרים הלך אחר המיקל משמע מטעם ספק דרבנן לקולא ולפ"ז כשנולד עוד ספק לאיסור עסי' רע"ט וכדומה למ"ד ס"ס בדרבנן לחומרא אסור ובאר הגולה ו' ציין נפשטה אבעיין וברי"ט בתשובת הרשב"א משמע תחלה משום ספק דרבנן לקולא וצ"ע:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז בבי"י כתב דפשוט הוא והיינו ממ"ש בס"א פצעילי תמרה מותרים ה"ה כאן ודוקא דחיין ולא חזי הא לא"ה שרי. הא דכתב המחבר בס"ד גרוגרות כו' וידעו אח"כ שביה"ש ראוי היה שרי בחידושינו ביצה כ"ו ב' כתבנו ממ"ש רש"י בשם שאלתות דוקא כה"ג דכ"ע של בעלים העלוהו לגג לייבש וכל שעה עומד ומצפה לכך כל שיבש ביה"ש ולא ידעו שרי הא איסור שנפל להיתר לח ולא היה ששים ונתיסף אח"כ קודם שבת ע"י חש"ו ובלח לא שייך נ"נ בה"מ או נתוסף כנגד כל היתר ולא ידעו בעלים י"ל הואיל ול"ש עומד ומצפה אסור ובלבוש כתב מוקצה בטעות לא הוי מוקצה משמע אף כה"ג וצ"ע. וע' תצ"ח ט"ז ט' ומ"א ח"י ופריי ליי"ד צ"ט בשפתי דעת יו"ד ושבת י"ל דמותר כבשי"ח ס"א בהמה כחולה שנחלה בשבת דלא דחייה בידים ובאנו למחלוקת מ"א שם וט"ז אות ב"ד ועדיין צ"ע ואי"ה בשי"ח ותצ"ח יבואר עוד:

**סעיף ה**

**ובלבד** עט"ז עמ"א תקי"ג אות ב' דזה דעת המחבר וסתם אף שאין עגול משא"כ להר"ב ועט"ז שם אות א' סובר דהיינו לטלטלה ממש הא לא"ה שרי וע' לבוש שם ועסי' רס"ה במ"א אות ד' וש"ח בס"ג:

**סעיף ו**

**שמונח** עט"ז במניח בסיס והיא גופא אסור אף לגופו ומקומו כמו אבנים ומעות וכדומה שעליה:

**סעיף ז**
**אפי'** עט"ז והמחתה גופא מלאכתה לאיסור וג"כ אין שרי אפי' באין עליה שברי עצים כ"א לגופה ומקומה:

**סעיף ח**
**אבל** עט"ז דאין מוקצה לח"ש ומותר בתנאים שנתבארו כאן:

## סימן שיא

**סעיף א**
**וכל** עט"ז בלבוש ס"ב תי' דכ"ז באותו רשות דאין הדליקה מסוכן כ"כ הא דליקה מסוכנת א"צ לחפש אחר צדדי היתר או דלרשות אחר י"א למעט בהוצאה עדין כבס"ב יע"ש והט"ז הסכים דט"ס הוא ועמ"א ג"ד תי' זה דשריפה ליכא כ"כ ביזיון מן מסריח בס"ב ומטעם אי לא שרית אתי לכבויי י"ל דמשאצ"ל נמי דרבנן ולא יבוא לאיסור תורה ומה לי זה או זה ובשל"ד סכ"ז סתם כדיעה א' משאצ"ל דרבנן רק טלטול התירו דזה קיל יותר מן משאצ"ל דיש עיקר מ"ה וחמור טפי ולהר"מ אף משאצ"ל ד"ת ואפ"ה לא התירו וערש"י שבת צ"ד ב' פירש"י בביזיון או דליקה או חמה הביאו הב"ח ואי"ה במ"א יבואר זה ובחידושינו שבת מ"ג ב' הארכנו ומוכח שם דחמה ודליקה לכאורה שוין לענין דל"ש כבוד הבריות בחמה יותר מדליקה כמ"ש המ"א אות ג' או להיפוך דליקה נשרף יש יותר ביזיון דא"כ הי"ל לכל אחד אלא כמ"ש דאמרי כרבי פלוני כשהקשו כתנאי כו' ש"מ דסובר חמה ודליקה בפלס א' הן לענין כ"ה רק דמשני אתי לכבויי יש חילוק דשם אפילו להדיא שרי ואי"ה במ"א יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**
**דטלטול** עט"ז בתמ"ו חמץ עכו"ם הוא ומ"מ הא לצורך מצוה שלא יהיה מונח ברשות ישראל ודילמא אתי למיכל לא התירו דחיפה ע"י קנה כ"א כפיית כלי כ"ש מוקצה של ישראל מחמה לצל וכדומה אסור ע"י קנה הא לצורך דבר המותר שרי טלטול מהצד כמו מעות שעל כר בשוכח וכדומה בש"ט ולקמן ס"ח ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**
**אבל** עט"ז בב"י שם משמע דאיכא איסורא ד"ת בככר ומתחייב על הוצאת הככר וכמ"ש המ"א אות י"א אלא דקשה לר"ש גם הוצאת הככר משא"צ לגופה הוא דלא ניחא ליה בכך וניחא ליה שיהיה חי לכן פירש בטור מלת טפל חיבור בתינוק חיבורי האדם משא"כ בככר וצ"ע דככר רק משום טלטול מוקצה ומהני כמו באותו רשות בב"י משמע שיתחייב על הככר דהוצאת המת לא ניחא ליה כלל הוי משאצ"ל משא"כ הככר צורך בו שע"י כו' ועדיין צ"ע. עמ"ש א"ה באות שאח"ז:

**סעיף ד**

**אבל** אם עט"ז עסי' צ"א לבו רואה ערוה אסור ג"כ ללמוד ובלא"ה מסתמא היה לבוש. ומ"ש חיובא יש לשרוף ע' פי"ד מה' אבל ופ"ב מה' מלכים ויו"ד שמ"ב בטור אין בו משום דרכי אמורי משמע לא חיובא וערש"י סנהדרין נ"ב ב' יע"ש ומ"ש בגדי המלך אסורים י"ל להדיוט לא לבנו ועש"ע י"ד שמ"ח להדיוט אסור לא משום בחוקותיהם דעכו"ם גופייהו לא נהגו כ"א למלך עש"ך ב' שם וע' ט"ז י"א א' ע' חה"ר שבת צ"ד ב' דלומר שיטלטל ברה"י ע"י ככר ותינוק שיגיע לכרמלית יסלק הוי כחוכא דע"כ דוקא ע"י ככר ומכאן ואילך דוקא שלא ע"י ככר ועתו"ש אות ט':

**סעיף ה**

**אלא** עט"ז דמוקצה כאבן שאין שם כלי לא מהני ככר הא כלי שמלאכתו לאיסור יש מתירין וראיה ממדוכה שבת דף קכ"ג ב' ומאן דאוסר סובר שום דוקא שמלאכה בכך הוא המתירה הא ככר ושאר דברים שאין שייכים לה אסור ומ"ש כנונא אגב קיטמא בטל הוא עיין שבת ט"ז א' וביצה בהא דשיורי כוסות ומיהו י"ל כנונא אגב קיטמא טלטול מהצד הוא לצורך דבר המותר האפר וא"א ליקח האפר בידו ומש"ה שרינן שם יע"ש לא מטעם ביטול וחילוק בין כלי שמלאכתו לאיסור דלצורך גופו ומקומו שרי התירו ע"י ככר מחמה לצל משא"כ מנורה שהדליקו ביה"ש בסיס לאיסור ואסור אף לגופו ומקומו הוי כאבן כה"ג ולא מהני ככר או תינוק להמחבר וה"ה מוקצה מחסרון כיס יודה המחבר דאסור ע"י ככר ותינוק. ושלא לצורך כלל אסור להמחבר בש"ח ע"י ככר דוקא מחמה לצל כההיא דמדוכה וככר אה"נ ל"ד ה"ה כלי היתר עמ"א שם אות י"ג:

**סעיף ו**

**באים** עט"ז בב"י תי' דבשביל המת אין עושין מחיצה עראי והט"ז תי' דליהוי היכרא והא דאמר בגמרא מ"ג ב' כבר תרגמא ר"ה כר"י רב ששת ס"ל כן אבל אנן מפרשינן דר"ה לא ס"ל כר"י וכלי ניטל לצורך דבר שאין ניטל וב' ב"א משום היכרא או כמ"ש הב"י. ובחידושינו כתבנו שי"ל בין אבן ומת די"ל אין כלי ניטל לצורכם ובין מוקצה דכלים ואוכלים ועפ"י שם ובחה"ר שם המחמיר בכלי שלא לצורך דבר הניטל תע"ב ומותר לעשות מחיצה בשביל אוכלין ומת ביחד מעורבין פ' מי שהוציאוהו יע"ש ועב"ח:

**סעיף ז**

**להיות** עט"ז ועיין אות י' העלה כתו' שבת קכ"ג א' ד"ה האי פוגלא דמניח לכל השבת ואין דעתו ליטול בשבת הוי בסיס אף באוכלים וכאן מיירי שדעתו לאכול ולשאר יהא מונח וחררה מסתמא כ"כ שודאי יקח אח"כ יע"ש. ועב"י כאן כתב ולמדנו מדברי התוס' במניח לכל השבת וזה בסיס בתוס' ד"ה האי פוגלא והא בד"ה פגה מפורש כן ואפשר

אהיתרא מהדר ממטה למעלה אסור הא ממעלה למטה ל"ש בסיס מה שאפשר מונח אצל מן הצד דוקא עליו ממש הוי בסיס וז"ש למדנו מדבריהם ממטה למעלה אסור וכן פגה אר"א בן תדאי דטמונה כולה כתבו כן וה"ה מקצת עליו מגולין והשאר מונח עפר עליו הוי בסיס אי דעתו לכל השבת אבל במהרש"א ז"ל שם לא משמע כן ומ"ש בפוגלא דילמא במניח משמע דאפ"ה שרי ממעלה למטה דלא הוי בסיס מה שמונח אצלו מצדדין ויי"ל. ודע שמ"ש המחבר מקצת עלין מגולין ולא נקיט רבותא אפילו ממטה למעלה שרי לדידן דהדר רב נחמן בשבת קכ"ג ע' תוס' עירובין ע"ז ב' ד"ה מקצת יי"ל זה לשיטתם דסברי מתני' דפ"א דכלאים מ"ט כדרבנן דבן תדאי אתיא משא"כ לדידן מתניתין כר"א בן תדאי ואין מקצת מגולין נראה כעושה גומא כמ"ש הט"ז אות י"א א"כ אין חילוק בין מקצת מגולין הוי נמי טלטול מהצד כמו ממטה למעלה ואין רבותא וא"ה באות י' אבאר עוד:

**סעיף ח**

**וטלטול** עט"ז מהצד בידיו דוקא לדבר המותר ובגופו אף לדבר האסור שרי ומ"מ הם בפלס א' כמו בידיו מוחל לצורך דבר המותר ה"ה בגופו לדבר האסור ומאן דאוסר בידיו לדבר המותר אסור ג"כ בגופו לדבר האסור עכ"פ ומש"ה פריך שפיר שבת קמ"א לרב נחמן יע"ש ומ"מ קשה למ"ש התוס' קכ"ג א' ד"ה האי פוגלא דלא היה להניחו כך שיהא מטלטל מהצד א"כ מה פריך מקש שע"ג מטה וי"ל:

**סעיף ט**

**דסתמו** עט"ז ועמ"א סי' ש"ח אות נ"ג קש שלנו סתמא לשכיבה או למאכל בהמה:

**סעיף י**

**פירות** עט"ז העלה דאין חילוק בין אוכלין לשאר דברים וגם באוכלין אם דעתו בבירור שלא יקח בשבת משם הוי בסיס ובאות ז' כתבנו דבסיס דוקא מה שמונח עליו לא מהצד וצנון ממעלה למטה אף בבירור שיניחם כל השבת לא הוי בסיס והיינו שהאמהות מגולים הא מקצת עלים מגולים הוי בסיס ופגה שטמן בתבן מקצת מגולה נמי הוי בסיס אם מקצת שטחיי מונח עליה עפר ותבן מוקצה ומ"ש מהרש"א ז"ל שבת בקכ"ב א' בתוס' ד"ה פגה דאם מקצת מגולה נמי הוי בסיס כה"ג מיירי והתוס' לשיטתם עירובין ע"ז ב' ד"ה מקצת כמו עלים מגולה שרי לרבנן דבן תדאי ה"ה מקצת פגה כה"ג לא הוי טלטול מהצד לדידהו והבן זה. והתיר לטלטל מנורה שהודלק באותו שבת לטלטל מהצד כשצריך למקומו ע"י טלטול מהצד דאף שהמנורה ביה"ש היה אסור לטלטל אף לגופו ומקומו דהוי בסיס ביה"ש המנורה לשמן האסור וכמ"ש באות ה' ומיגו דאיתקצי ביה"ש איתקצי לכולי יומא ול"ד למעות שע"ג כר דביה"ש נמי אי בעי מנער ליה משא"כ בשמן

המנורה דביה"ש א"א זה מטעם כבוי ועוד נר שבת חובה מ"מ טלטול מהצד לצורך דבר המותר שרי והמפה והשולחן לא נעשה בסיס כיון דדעתו היה ליטול אח"כ ועדיין צ"ע. ועמ"ש מחררה באות שאח"ז אי"ה. עמ"א ב':

**סעיף יא**

**יכול** עט"ז המ"מ פכ"ה מה"ש הי"ד הביאו הב"י כאן ועמ"א אות כ"א ואי"ה שם יבואר. והוי יודע שהמחבר השמיט חררה שטמנה בגחלים ועמ"א שם שבת קכ"ג א' הביאו הב"י דטמנה בגחלים אין היתר כ"א כבו הא לא כבו הוי מבעיר והר"מ כתב חררה ע"ג גחלים אף כבו יע"ש ואפ"ה לא התיר כ"א מחמת טלטול מהצד אף פגה מגולה שרי לכ"ע גחלים נדבקין בעיסה והוי אף במגולה טלטול מהצד מה שדבוקין בתחתית החררה:

## סימן שיב

**סעיף א**

**מקום** עט"ז העתיק לשון רש"י שבת פ"א עב"י וב"ח משמע סתמא כפירושו דוקא מקום מיוחד לו לבדו הא אחרים ג"כ הולכין שם אסור דשמא יקחו אחרים כמ"ש הב"ח ז"ל ומש"ה שינה הט"ז ממה שאמר בגמ' שם אם יש מקום קבוע מלא היד וכתבו מי שיש לו מקום מיוחד משמע לו לבדו דוקא ומ"ש מש"ע ואם אין ל"ו מקום קבוע היינו לו לבדו אלא לאחרים ג"כ אסור הוי כב"ח ועמ"א אות א' נראה שגי' היה ואם אין מקום קבוע בלא מלת ל"ז ושמש"ה שינה וכ' קבוע בסיפא דוקא שאין קבוע לבית הכסא הא קבוע אף אחריס יכנסו שרי כמלא היד וקשה למה שינה ברישא הי"ל כלשון הגמ' אם יש מקום קבוע ואי"ה שם אבאר:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי הרהורי דברים בכאן אמרתי אשיחה וירווח לי. בדין כבוד הבריות דוחה לא תסור דרבנן לא ד"ת ובס' שושנת העמקים כלל וי"ו הארכנו בדין כ"ה אי הוי ד"ת או דרבנן ואי דוחה בשוא"ת עשין ולאוין ע' סוגיא דברכות י"ט וך' לבתר דמסיק שוא"ת שאני א"צ איסורא מממונא לא ילפינן ומ"מ בקום ועשה אין דוחה כ"א דרבנן והא ددחי לאו דטומאה שאין שוה בכל או שאר תירוצים והא דגדו"ל כ"ה אפשר חידושים שדוחה בד"ת בקום ועשה לאו ועשה שאין שוה בכל או בדרבנן דחי לכמה לאוין ועשין ואף בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה וזהו גדו"ל כ"ה ודברי הלבוש שכתב כבר ידעת שכ"ה דוחה לאו דלא תוכל להתעלם והכא נמ"י דוחה טלטול דרבנן צריך ביאור דלאו דלא תוכל להתעלם ד"ת אלא דממונא או שוא"ת וכאן קום ועשה רק דרבנן. ודוחה עשה ולא תעשה של דבריהם דשבת עשה ול"ת הוא מ"ה ה"ה מוקצה יש

בו עשה ולא תעשה דבריהם עמ"א תמ"ו ב' בשם הר"ן שופר מוקצה י"ט עשה ול"ת עשו כשל תורה יע"ש וזהו גדלותו. והנה יש לע' אי התירו פחות פחות מד"א משום כ"ה דהוא שבות חמור מאוד וערש"י שבת פ"א א' ד"ה מותר להכניסם תוך ד"א או בחצר (הא הוצאה לא ע' בהג"ה ד"ל טילטול קיל מהוצאה עסי' שי"ח מ"א ג') והנה תוך ד"א מה איסורא יש כ"א יש לו ד"א ברה"ר ומותר לטלטל שם כבסי' שמ"ט אלא פחות פחות מד"א נמי התירו ואף ב' איסורין פחות מד"א ומוקצה התירו משום כ"ה אף כמה לאוין ועשין דרבנן כל שהוא לא תסור ואף לא בעידנא דמכי שקיל עדיין ליכא כ"ה אפ"ה התירו. ואם יש עליו עד שמותר היינו איסור טילטול לית דהוכן לכך הא איסור הוצאה או פחות מד"א במקומו עומד ולא שרי אלא כדיניה וערש"י שבת פ"א ב' ד"ה שדומה והם כדברי הלבוש ואי"ה במ"א יבואר עוד מזה:

**סעיף ב**

**מלא** היד עט"ז ועא"ר ב' ברמזים ובראי"ש כתב ידו במקום ידיו וט"ס הוא וצ"ל ידו עב"ח מלא היד (ה"א הידיעה) שמאל שמקנח בה עסי' ג' במ"א וט"ז ח' ונ"מ אי יד שמאל קטנה מימין או נתכווין רק מלא היד שמאלא ואיטר יע"ש:

**סעיף ג**

**בשדה** ניר עט"ז רש"י שבת פ"א דחרישה ראשונה שייך אשויי גומות הא חרישה שנייה ל"ש אשויי גומות הא שדה חבירו אף חרישה שנייה אסור שמקלקל ולא יצמח וער"מ פכ"א מה"ש ה"ב ומ"מ שם ופ"ח שם לענין שבת ועמ"א כאן אות ט' דבבית אף שיש שם גומות וצרורות מותר לפנות דמילתא דל"ש (להפנות בבית) לא גזרו יע"ש:

## סימן שיג

**סעיף א**

**מ"ש** המחבר והוא שיחשוב עליו מע"ש לסותמו בו יש לי בכאן פירוש א' והנני מבאר אותו בעזה"י אמר המר והנאנח הב"ח ז"ל כתב דמחשבה משום איסור טילטול וקשור א"צ מחשבה והעמיס זה ברש"י שבת קכ"ו א' עשה כלומר דאסרי רק באין קשור יע"ש. והנה רש"י ד"ה והוא סיים לכ"ך וכ"כ הר"מ ז"ל פכ"ב ה"ל לכ"ך וברי"ן פי' מתוקן תורת כלי דוקא או שימש מבע"י ואפ"ה פירש בין קשור דאפילו קשירה לא צריך כפירש"י ומנלן הא בשלמא אי מחשכה שפיר בקשור א"צ זה דעדיף ממחשנה אלא י"ל כוונת רש"י כמ"ש הסמ"ע בח"מ ע"ב אות ז"ח בין בין נקטי זו ואצ"ל זו שאין פשוט בראשונה ובכללים קטנים שלי אות י"ז כתבנו מזה וא"כ בין קשור ואין קשור הוי לא זו אף זו לכן פי' דקאי אדר"א א"ש דנקיט בראשונה עיקר הפלוגתא ולזה עשה כלומר. והנה רש"י שם מפרש מחיצה אין שייך כלל אהל עראי ומש"ה הוכרח לפרש במחיצה קבוע גרע

טפי א"כ י"ל לרבנן מתוקן בעינן להוציא מידי בנין אוהל דעראי ולא סגי במחשבה לחוד אבל התוס' שם ד"ה הכל כתנו דמחיצה היכא שמתירה יש בו אוהל עראי ומוסיף אוהל שרי לרבנן בלא שום תיקון וכאן רק מוקצה ואיך שיהיה בש"ע מחשבה הטעם משום מוקצה ולפ"ז אם היה כלי דף העורכין עליו מלאכתו לאיסור אפ"ה לצורך גופו שרי א"צ שום מחשבה ולכאורה משמע כר"ן ורש"י דאל"כ למה הוזכר בכאן והוא שמתוקן דאין תלוי בבנין כ"א במוקצה וברי"מ הזכיר זה פכ"ב ומוקצה מקומו בפכ"ה וכ"ו. ומחשבה לסותמו בו ל"ד אלא אם הכין לאיזו דבר שיהיה במחשבה סגי. וע' לבוש בכאן מ"ש ואפי' להוסיף מעט אסור לא הבינותי כעת ובמ"א א' אי"ה אבאר:

**אפילו** עט"ז עב"י ובא"ר אות ד' בב"י משמע מסקנא דביש גלוסטרא א"צ קשירה כלל שרי אלא בש"ע פסק כן דאף ביש בראשו גלוסטרא כעין קשור בחבל דק עכ"פ אז שרי ובעירובין ק"א ב' כ"פ באינו נוטל באגדו היינו קשור בחבל ד"ק אם יגביה כך נפסק החבל ר' יוסי מתיר ולא אמר מותר רבותא כ"פ באין קשור כלל כחה דהיתרא ועוד דהלכה כר"י ש"מ קשור כחבל דק עכ"פ בעינן ויש חסרון תיבות בט"ז וצ"ל כ"פ באין ניטל באגדו ולא אמר כ"פ באין קשור וע' נ"ץ ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ב**

**אבל** אם עט"ז רש"י עירובין ק"ב א' וכן נקמז שם איבעיא עשה בית יד מהו ופשיט דשרי ולהרי"ף קאי אנקמז דשרי בעשה בית יד א"כ כ"ש בחומה דא"נ הוי כנקמז בעשה בית יד סגי ומיהו לרווחא דמילתא כ"כ אבל באמת אפילו אין בית יד כיון דמתחלה עשוי כך שרי ודוקא נתקלקל האסקופה ונוקב מחדש הארץ אסור הא לא"ה שרי וכ"ש בחומר כה"ג ועמ"א אות ב' קנה שתחבו בכותל כ"מ בראש"ש היינו ממ"ש שבת כ"ו לחלק לרי"ף בין קנה לחריות כי קנה שנועלין בו בית דמי לבגד כו' היינו שתוחבו בכותל לא שסוגר ב' חצאי דלת או סוגר בו המסגרת ומפתח ולט"ז קצת קשה דחור בכותל דמי לחור באסקופה דמ"ש זה מזה וחור בקרקע אפשר גרע טפי ואפשר אסקופה אין מחוברת בקרקע וצ"ע:

**סעיף ג**

**אא"כ** עט"ז רש"י עירובין ק"א א' במשנה הביאו הב"י וכנראה מרש"י שכתב מש"ה נקיט לה מוקצה שאין נכנסין תדיר ואין בע"ה חושש לעשות דלת כראוי היינו עיקר הטעם דאסור הואיל ואין לה צורת דלת ממש מיחזי כבונה ולא תליא במה שאין נכנסין תדיר אלא אורחא דמילתא הוא וא"כ פקק החלון אף סותם לימים הרבה שרי לרש"י ודלת אלו גרע מפקק החלון והלכתא נינהו (עתו"ש ולמ"ש רש"י דלא כרז"ה ויש לחלק עוד בין חלון לאלו ע' ברמב"ן) ודלת שבמוקצה אף לזמן קרוב אסור וברי"ן כתב משום

מוקצה וצ"ע קצת יע"ש ולהראב"ד חלון לזמן מרובה אסור ודלת שבמוקצה לזמן מועט שרי ופליגי בתרתי והמחבר פסק כראב"ד ז"ל וכתב זה לאפוקי מב"ח שכתב רש"י ג"כ כראב"ד והשמיט הב"י מרש"י מלת אלו שאין נכנסין תמיד הא הב"י העתיקו לעיל מיניה וכוונת רש"י דמשום שאין נכנסין לא מגרע גרע רק אורחא דמלתא דמש"ה אין עושה דלת כראוי בצורתה וכשסותמה נראה כמוסיף על הבנין יע"ש בזה. ע' באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף ד**

**אפי'** עט"ז ע' לבוש. והנה פקק החלון לזמן מרובה אם עשוי כעין ציר וחקיקה וכדומה אפי' לזמן מרובה שרי ואם אין כן אז תלוי לזמן מרובה או לאו ושם אף דאין נגרר לארץ גרע מפתח דאין נגרר לארץ דניכר:

**סעיף ה**

**אסור** עט"ז ועסי' ש"ח במ"א אות כ"ב בזה ושם כתבנו מזה וכ"ש ישראל דאסור לעשות כן ויש בו חיוב חטאת:

**סעיף ו**

**אסור** ומ"א יו"ד דבונה העושה כלי דאע"ג דאין בנין וסתירה ככלים אם עושה כלי שלם חייב משום בונה ועא"ר אות ח' ורש"י שבת קכ"ב ב' משום מכה בפטיש וע' לבוש:

**סעיף ז**

**שרין** עט"ז כלים שא"א להשתמש כ"א ע"י פירוק והידוק לאו מכה בפטיש וגם לאו בונה הוא דעשוי מתחלה לכן ושרי וזייג"ר להעמידו בשבת ע' שו"ת פנים מאירות ועמ"ש בסי' ש"ח סנ"א ושמעתי אומרים בשם רב אחד כשהוא מתנועע מותר להעמיד קצת יותר וכשאין מתנועע כלל אסור ויש מקום לחילוק זה מ"מ אין להקל ע"י ישראל כ"א ע"י עכו"ם:

**סעיף ח**

**אבל** עט"ז גמרא מ"ג א' ואם התקין עץ מוכן כמו מקל וכדומה אם נאמר דשרי אפילו מהדקו שרי ועמ"א אות י"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**ספסל** עט"ז בש"ח סי"ו בט"ז אות י"ד ומ"א אות ל"ג ועד"מ כאן:

**סעיף י**

**חבל** עט"ז שבות דשבות במקום צורך גדול שרי. ודוקא דבר דלא מבטל ליה עמ"א אות י"ז. וע' לבוש במ"ש שאין זה דומה לבנין ועא"ר בזה ואין להאריך כאן:

## סימן שיד

### סעיף א

**מתקן** מנא עט"ז כתב דמשמע דפתח דהכא דמתקן מנא הוא רק דרבנן. ולא הבינותי דביצה ל"ג ב' רש"י ד"ה ולית ליה לר"א כו' דכי מכוין לעשות כלי יש חיוב ד"ת דמשני במוסתקי דרעועה לא גזור דיתכוין לעשות כלי וכן כתב התוס' בשבת קמ"ו א' ד"ה שובר דלא חייס עליה כו'וכ"כ הרא"ש שם הביאו המ"א ג' א"כ מבואר דאם מתכוין לעשות כלי בסכין או בסייף חייב חטאת אף לרבנן דר"א בביצה דוקא ביד סברי שבות ושאני נקב כל דהו דמכוין רק לפתח כל שאין עשוי להכניס ולהוציא רק להכניס לחוד או להוציא לחוד לית ביה איסור תורה משא"כ כששובר בסכין וסייף ומצמצם שיהיה כלי בכך יש בו חיוב חטאת ומיהו התוס' ביצה שם ד"ה כי תניא מפרשי דלא חיישינן לתקון כלי דשמא יקלקל והכל ענין א' אבל עוד פירשו במוסתקי אף אם מכוין לעשות כלי בכך אין זה תיקון כלי ולית איסור תורה הואיל ודבוקה בשברים לית כאן איסורי תורה ומ"מ אין למילף מההוא דנקב כל שהו דהתם רק לפתחא מכוין וכאמור וצ"ע:

**ואגב** גררא ראיתי להזכיר קצת בקצרה הנה הר"ן ז"ל פ' דשובר חבית מיירי בשלימה וקטן שאין מחזיק ארבעים סאה לית ביה בנין וסתירה הא גדול אסור ולא הבינותי דאם הטעם דמקלקל פטור ומותר משום צורך שבת ה"ה גדול דמותר אין חייב אלא ע"מ לבנות עכ"פ ע' שבת ל"א ב' וכ"פ הר"מ ז"ל פ' עשירי הט"ז מה"ש וא"כ גדול נמי כל דרך השחתה פטור ומשום צורך שבת שרינן ואם נאמר דמקלקל ע"מ לתקן הוא לאכול הימנו לא חשיב מקלקל כמו הקורע בחמתו וכדומה א"כ קטן אמתי שרי משום מקלקל כמ"ש שם הר"ן ז"ל. אפשר מתחלה כתב פירש"י ואח"כ כתב מיהו הוא פירושו דלאו משום מקלקל הוא אלא הטעם בקטן אין בנין בכלים אבל גדול כו' וצ"ע. ויש לפרש דבגדול הוי אב מלאכה בונה וסותר לא התירו משום צורך שבת אף מקלקל משא"כ בקטן דהוי רק תולדה עשיית כלי ושבירתה לא החמירו במקלקל לצורך שבת גם זה דוחק:

**והנה** בלבוש אסברה לן דבכלי קטן ל"ש בנין וסתירה כ"א קורא לה שם תיקון ועשיית כלי או שבירתה הילכך בחבית שאין מחזיק מ"ם סאה אם שלימה ושובר אותה הרי שבירת כלי ותולדה דבונה וסותר אבל דיבוק בזפת אין זה שבירת כלי ואם מחברה בזפת אין זה עשיית כלי ואין צריך אומנות לזה ומש"ה שרי לצורך שבת אבל חבית גדולה מחזיק מ"ם סאה שייך ביה בנין דהוי אהל ואף א"צ אומנות מחייב משום בונה וסותר ואפשר זה יהיה דברי הר"ן ז"ל אף שלא הזכיר מוסתקי בקטן ועב"י מ"ש בשם הר"ן ז"ל בשופינא דמרא מ"ש הר"ן ז"ל ריש הבונה וכל הכלים א"כ בקטן נמי בהכרח במוסתקי

וצ"ע. ובזה יתיישב מ"ש הר"ב בהג"ה ואין מחזקת מ"ם סאה מדברי המחבר אע"פ שזה תי' בפ"ע וזה תי' בפ"ע להמעיין בב"י כי תרווייהו אמת לפסק הלכה ולחומרה וע' נ"ץ. ולכאורה נראה מלבוש דמוסתקי מותר לשבור אותו הדיבוק זפת וא"י לחלק דמשמע אף אם שובר במקום שהחרס שלם ג"כ שרי יע"ש. ומ"ש עוד הלבוש בכלי שלם אפילו נקב כ"ש הוי שבירתו היינו ממ"נ אם מתכוין לקלקל זהו שבירתו ואם לפתחא עושה פתח וגזירה אטו לול כו' כדאיתא בגמ' קמ"ו א' ולהרחיבו נמי משום פתחא וע' תוס' עירובין ל"ד ב' ד"ה ואמאי הוקשה להם הא דבעי מרב אשי שבת קמ"ו א' מהו למברז חביתא בבורטא לפתחא מכוין ואסור או לעין יפה ושרי במוסתקי מירי הובא בש"ע סעיף ו"ו משמע כן בשלם קטן אף שלא לפתח אסור דזה שבירתו וע' רא"ש עירובין ל"ד נראה כתוס' שם ד"ה ומאי ותו"ש קמ"ו א' ד"ה שובר דלרבנן במוסתקי דאל"ה היה אסור דיש בנין בכלים ובשבת קמ"ו כתב בע"א וכמ"ש בחה"ר שם וצ"ע כעת. ע' ע"ץ מ"ש מקלקל לצורך שבת שרי למ"ש המחבר במוסתקי א"צ לזה דכה"ג תיקון קצת ושבירה בקצתו ל"ש בכלי קטן ושרי ומ"מ דוקא לצורך שבת הא בחנם ודאי אסור ומיהו אף לצורך שבת לדידן כל פטור אבל אסור לא התירו לצורך שבת והדברים ארוכים. ואי"ה במ"א אבאר עוד וכאן אין להאריך. ועתו"ש ולמ"ש א"ש יע"ש בזה:

**סעיף ב**

**אם** להרחיבו עט"ז האריך ותוכן כוונתו דהמחבר ודאי מתיר אף בפסיק רישיה והר"ב חולק והגיה ודוקא כתה"ד ר"ד ובב"י השיג על תה"ד דמאחר בספסל תלוש שרי בפ"ר ה"ה בחבית שרי יע"ש ובד"מ אות ה' תירץ בחבית אסור דאיכא למיחש שמתקן פתח והם דברי הט"ז לקמן ולא ראה דברי ד"מ שלא היה לפניו בקצת מקומות ספר ד"מ ובלבוש כתב בפי' כן להמחבר בתקוע מע"ש שרי אפילו לא דצה ושלפה וי"א דוקא דצה ושלפה ועא"ר אות ב' בשם מי"ט. וכ"כ הלבוש בסי"א בהג"ה לחלק בין חבית דעושה פתח כו' והנה להמחבר יש בכאן ד' חילוקי דינים א' חבית קטן אפילו שלימה אם תקוע מע"ש אפי' לא שלפה ודצה שרי או דפ"ר בדרבנן שרי עמ"א אות ה' או דפתח זה דרבנן אטו לול כמ"ש באות א' וה"מ מתכוין לפתח הא מתכוין דרך שבירה אין בנין וסתירה עראי בכלים כמ"ש הלבוש ס"א וסי"א מש"ה שרי באין מתכוין עכ"פ בחבית גדול אף מוסתקי יש בנין עראי מודה המחבר דאם לא דצה ושלפה מע"ש הוי פ"ר ואסור ובכותל מבואר בסי"א דבמחובר בעינן דצה ושלפה דאל"ה אסור וא"כ למה נקט שם כותל עץ ואולי רבותא הוא. ומיהו בין הקרשים או בכותל אבנים ביני אורבי נמי אם הוא בחוזק כ"כ דפ"ר הוא נהי דקודח ליכא מ"מ עושה גומא הוי ודברי תה"ד בס"ד צריכין ביאור

ובנ"ץ מפרש דביני אורבי לאו בחוזק הוא ואפילו לא דצה ושלפה לאו פ"ר הוא יע"ש וצ"ע. והנה לפי הנהות הט"ז דהחופר וא"צ אלא לעפרה דרבנן אפ"ה פ"ר בדרבנן אסור כן הוא במסקנתו דתה"ד לא כמו שעלה ע"ד בה"א אבל מ"א אות ה' לא הגיה אלא דהחופר וא"צ לעפרה חייב מ"ה ומש"ה ע"כ לאו פ"ר הוא הא בדרבנן סובר כן במסקנת התה"ד דפ"ר שרי בדרבנן ואי"ה במ"א יבואר ומ"ש הט"ז ברישׁ דבריו שהיה להמרדכי להביא ראיה מן המשנה היינו למה דמסיק שם תיובתא ועתו"ש ולמ"ש א"ש. ועב"ח האריך לפרש דברי תשובה של תה"ד יע"ש באורך וע' נ"ץ ולא היה הזמן מספיק בזה לעיין כראוי:

**מ"ש** המחבר ס"ב וס"ג במקום נקב ישן מותר לנקוב במקדח כלי במלאכתו לאיסור לצורך גופו שרי ובב"י התיר אפילו להוסיף ומרחיב הנקב ול"ק מאלו היה שם נקב אסור להרחיבו בס"א דהתם עושה להדיא כן וגזרי' אטו לול משא"כ כאן ועוד לסתום ולפתוח ל"ש בלול לא גזרו ומ"מ העלה באו"ח אות ג' דאסור להרחיבו וע' נ"ץ וי"א בשל עץ כו' ונ"ץ וא"ר מפקפקים ע"ז ומ"מ אין להקל נגד המחבר והר"ב מדשתיק אודי ליה ומשמע אף בחרס כל שהסתימה מהודקת יפה צ"ע עב"י:

**סעיף ג**

**שמא** עט"ז בשכ"ב ס"ד ועמ"א ו' והוא בב"י בשם הר"ן ואף למ"ד שמא יקטום אסור כאן דדרכו בכך יע"ש ובהרבה מותר משמע שנים אסור ועב"י וב"ח ובלבוש כתב אף שנים מותר וכתב ע"ש בלבוש דשמא יקטום מן המחובר ובב"י ליתא כדאמרן:

**סעיף ד**

**מותר** עט"ז ובאות ו' התיר בגוף ~בחבית~{הבחבית} לעשות נקב למעלה מתרחי טעמי ג"כ דאין דרך פתח בכך למעלה שלא יפול עפר וגם היה ליטול גוף המגופה וע' שבת קמ"ו א' והא דתנן מגופ"ה דחבית כצ"ל ואי"ה באות ה' ובאות ו' יבואר עוד:

**סעיף ה**

**ראש** החבית עט"ז עב"י ומ"א אות ז'. והנה בתוס' מ"ח ב' ד"ה וכי סיימו במגופה אפילו היה להכניס ולהוציא אין בו חיוב ד"ת דאינו חיבור ומש"ה כי עשוי רק להוציא ל"ג משמע כר"ח בקמ"ו דמגופה אפי' מצידה שרי אפי' מכוין לפתחא כאמור ועמ"א אות ח' ואי"ה שם ובאות ו' יבואר עוד:

**סעיף ו**

**וליקוב** עט"ז כתב די"ל אף חבית למעלה שרי ואין חילוק ובנקב בין גוף חבית ובין מגופה מצד אסור לפתחא מתכוין כר"ה בקמ"ו ולמעלה אף גוף החבית שרי ועא"ר אות ח' ועמ"א ח'. והנה בס"א במוסתקי מותר לשבור שלא יתכוין לעשות מנא אבל שלימה

אסור ואפי' נקב אסור ואפי' להרחיבו וקשה מה אפי' בנקב מהצד אף מוסתקי אסור כרב אשי קמ"ו א' למברז חביתא בבורטא אף מוסתקי עכ"פ אסור כמ"ש התוס' עירובין ל"ד ב' יע"ש דשובר אין מכוין רק לעין יפה ובנקב מכוין לפתחא ואסור אטו לול אף במוסתקי ואף אם נאמר למעלה בחבית לאו לפתח מכוין ובמוסתקי שרי ובשלימה זהו שבירתו ולהרחיבו נמי אפשר זהו שבירתו וע' לבוש ס"א וכ"ז צ"ע טובא דהמחבר כאן פסק דוקא במגופה שרי למעלה לא בחבית עצמו. וצ"ל דנקב אף שאומר בפי' ודעתו לשבירה אסור הוא בשלימה וצ"ע:

**סעיף ז**

**אסור** עט"ז עסי' שי"ג אות ה' ומ"ש שם:

**סעיף ח**

**ויש** עט"ז הקשה ממ"נ אם שבירת פותחת דומה ממש להסרת צירים כנראה בספרו הארוך ומש"ה כתב תחלה אבל פותחת עץ ומתכת אסור ומטעם זה אסור להסיר הצירים ויש מתירים בז"ו ונאמר דקאי גם כן אשבירת פותחת א"כ לאיזה צורך חזר וכתב פלוגתא בשבירת פותחת ואם קאי דבזו דוקא אבל לשבירת פותחת חמיר טפי ואסור איך כתב אח"כ פלוגתא בשבירת פותחת ודע שיש ב' צירים א' שקורין ניטי"ן שקובעים בחוזק וא' כמו קוואטירן וזה בבנין מחובר אסור הא בכלים שרי דל"ש כה"ג שמא יתקע והבן:

**סעיף ט**

**אבל** עט"ז יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם:

**שאלה** הא דבקרקע לא מפקיע אם מותר ע"י עכו"ם לדבר מצוה ליטול אתרוג וכיוצא גם פתח שאין עשוי להכניס~ו~ ולהוציא בקרקע אי הוי ד"ת או לאו גם כלי המחזיק מ"ם סאה דהוי כאהל אי בעינן אמה על אמה ברום שלש כזאת הצורה דוקא או אפילו בע"א כל שמחזיק מ"ם סאה:

**תשובה** בקוצר הנה רש"י עירובין ל"ה א' ד"ה ובעי דחותמת שבקרקע דרבנן דפתיחת דלת בעלמא היא יע"ש משמע דרבנן הוי וע"י עכו"ם לדבר מצוה שבות דשבות שרי ובתוס' שם ד"ה בעי י"ל דכה"ג הוי ד"ת ומיהו משמע ומודו לרש"י בעיקר הדין ובב"י הביא דברי תה"ד סימן ס"ה ושם כתוב לאמר על דף התנור המוזכר כאן וז"ל דחותמת שבקרקע ל"ש סתירה ד"ת היכא שאין עושה אלא פתחא בעלמא י"ל כרש"י אבל לעשות ממש פתח לנקוב חור לפתח אף דאין עשוי כ"א להכניס לחוד או להוציא לחוד י"ל בקרקע הוי ד"ת כמ"ש המ"א ג' וכאן כיון דכבר עשוי הפתח ופותח הדף בנין גרוע או מפקיע החבל הוא דהוי דרבנן ולענין אהל אף שאין עשוי כתמונה זו י"ל אמה על אמה

ברום שלש כל שמחזיק מ״ם סאה הוי אהל ויראה דמ״מ בעינן שיהא גגו טפח הל לא״ה אעפ״י שארוך וקצר לא הוי אהל ועסי׳ שט״ז. וצ״ע:
**גם** קשיא לי׳ הא בס״ד ברז״א נגד השמרים כיון דעשוי להוציא כל שעה לא הוי קיים וי״ל תרתי בעינן סתירה גרוע ואין עשוי לקיום עיין לבוש:

**סעיף י**
**הואיל** עט״ז עסי׳ רמ״ג בט״ז ג׳ באיסור דרבנן בח״ח ל״ש מראית העין ועמ״א אות ט״ו וי״ו ונראה בחבית קטן הא מחזיק מ״ם סאה יש בנין ביה ומ״ה אפשר אסור לסתום נקב אפילו בעץ שדרך לסתום בו אסור דהוי בונה וצ״ע ועיין לבוש:

**סעיף יא**
**סכין** עט״ז עיין אות ב׳:

## סימן שטו

**סעיף א**
**מחיצה** עט״ז לי׳ העני יש בכאן קצת הרהורי דברים אמרתי אשיחה וירוח לי. הנה בש״ע ס״א וס״ב משמע דהפרש יש בין גג ובין מחיצה וזה הוא כי גג אף להגן מחמה וצניעות אסור אהל עראי מדרבנן כל שיש טע״ט ברום טפח חלל תחתיו (כדמוכח בסי״ג) כדמוכח מדיכרי עירובין ק״ב דאהל עראי תחלה אסור כה״ג ותו׳ אהל שרי כה״ג הא במחיצה מהצד לצניעות אף לעשות לכתחלה שרי זולת היכא שבא להתיר אז אסור לעשות לכתחלה כדמוכח בעירובין דף מ״ד א׳ בדופן ג׳ דסוכה אסור כבסי׳ תר״ל סי״א וי״ב (ורש״י שבת קכ״ה א׳ ד״ה שאין ושרי לפורס׳ לצניעות הוא ל״ד דאף להתיר שרי ול״ת דוקא להתיר איסור דרבנן כמו מחיצה בין ב׳ חצירות עירובין צ״ד א׳ ה״ה להתיר איסור תורה דמה״ט מחק רש״י בסוכה י״ו פרסו כו׳ כמו שמבואר בר״ן ריש כל הכלים) ומיהו תוס׳ אהל עראי דשרי לרבנן דר״א וכבסעיף ב׳ מספקא לי׳ אם בא להתיר אם שרי או לאו. כי המעיין בתו׳ שבת קכ״ה ב׳ ד״ה הכל ועירובין מ״ד א׳ ד״ה פקק ובר״ן ר״פ כל הכלים מבואר יותר דכל היכא שבא להתיר אף תוספת אוהל עראי אסור ומה״ט דופן ג׳ אף תוספת לשיעור דופן אסור כי בלא״ה לאו סוכה כלל וע״י התוספת כאלו עשה סוכה שלימה ודופן רביעית אף כולו לא הוי אלא כתוספת אף מחיצה שלימה דא״צ לה ויש ג׳ מחיצות הוי דופן רביעי תוספת אהל ושרי. ובר״ן ד״ה ולפיכך כתוב לאמר כל תוספת מחיצה שאין מתיר כפקק שרי לרבנן הא תוספת המתיר אסור אף לרבנן דהוי כעשיית אהל עראי בתחלה דאסור הואיל ובא להתיר ועמ״א שי״ג אות א׳ כמ״ש וכ״ש כאן יע״ש והנה מהר״מ שעשה מחיצה להתיר הובא בב״י עמ״א ג׳ ואפ״ה שייך טפח ותוספת אהל עראי שרי אלמא אף להתיר ולתוספת אהל עראי שרי אם לא כשעושה

בתחלה אהל עראי מחיצה להתיר אז אסור והנה למ"ש המ"א ג' ופשוט דאם היה בולטת רחב טפח מותר דהוי תוספת אהל י"ל שפיר דאי בעי היה עושה צרכיו שם באותו רוחב טפח מה שמרחיב אין כ"כ להתיר משא"כ בב"י משמע שהיה תלוי היריעה על הכלונס ומשולשל טפח למטה מהכלונס שזה לא יועיל כלום וצ"ע:

**גם** ראוי שתדע כי בליל י"ט שרוצה לאכול בסוכה והרוח מנשב וא"א שיהא נר דולק שם שהרוח ודאי יכבה אפשר דאסור לפרוס סדין על המחיצה שיש בו סדקין גדולים וב"ט ג"כ צריך נר בסעודה כמו בשבת עסי' רס"ג ס"ה ותקי"ד ס"ג גרס כיבוי יע"ש א"כ י"ל הוי כמחיצה המתרת ואסור וכן דלת נגד הנרות דאסור לפתוח כבסי' רע"ז אסור לתלות בשבת יריעה שיהא מותר לפתוח הדלת דהוי מחיצה להתיר. שוב ראיתי שזה טעות דבכ"ע מותר בפני הנרות דאין זה מחיצה ורשות בפ"ע כ"א העדר ומניעה שלא ינשב הרוח ושרי וכמ"ש המ"א אות ג' בכיסוי ספרים ואף למאן דאוסר פקק החלון היכא שבא להתיר כבסי' שי"ג במ"א אות א' ל"ד לכאן עיין שכנ"ג בהגהות ב"י אות ב' להגן אסור אם לא לאיזה צורך:

**סעיף ב**

**כדי** עט"ז בתקי"ד אות ב' יע"ש ובמ"א כאן אות ג' ובד"מ שלפנינו עם הטורים מתרץ הא דאמר בביצה דף כ"ב א' אפשר בסדין כדרך שעשה מהר"מ ז"ל להניח על הכלונס מבע"י והוי תוס' ושרי כו' ולפני המ"א היה חסר תיבות אלו. וקשה דמשמע כל שיש היתר בלא"ה לט"ז שרי לעשות מחיצה א"כ בשבת נמי כל שיכול לכסות שני כיסוין ליהוי שרי לעשות מחיצה דהא אפשר בע"א וצ"ע ומ"ש מותר לכפות כלי הנר בש"י ס"ו שם כלי ניטל לדבר שאין ניטל ויותר היה להביא ברע"ו אות ח' והוא גמרא ביצה כ"ב א' אפשר בכלי:

**והוי** יודע בית שיש בו ס"ת צריך מחיצה דוקא ובספרים שני כסוין דהיינו כלי תוך כלי וארגז גדול מ"ם סאה י"ל דשרי דחשיב רשות בפ"ע עסי' ר"מ מ"א אות י"ט א"כ בשבת י"ל דאסור להעמיד כלי גדול כזה בפני הספרים וי"ל דשרי כי מה לי מונח הכלי כאן או במקום אחר ואין ניכר שעושה מחיצה וכ"ש להניח הספרים בתוך הארגז אבל אותן שפאנישי וועטליך י"ל דאסור להעמידן בשבת אם הוא להתיר:

**סעיף ג**

ומ"ש הט"ז לחומרא נקטינן כרש"י דהיינו אם בגד מקופל בכריכה בעיגול ויש בהיקפו ג"ט דיש ברחבו טפח דאסור לכסות בו כלי כמ"ש באות י"א בסופו כל שאין מיוחד לכלי אסור א"י מה מלמדינו דלכאורה כ"ע מודים בזה כל שמכסה כלי ויש בכיסוי רוחב

טפח ע"פ כולה מה לי בעיגול או לאו וע"כ פליגי התוס' על רש"י אלא לענין תוס' אהל לרש"י מה שבכריכה מצטרף וצ"ע:

**סעיף ד**

**והי"מ** עט"ז העלה דגי חילוקים יש א' באם עושה גג לצל וכדומה אסור כל שיש טפח ע"ט בתחלת עשייתו אף באין מחיצות כדיכרי עירובין ק"ב א' וסי' ש"א סעיף מ"ם וכמ"ש הט"ז באות י"א ומ"א אות ז' וכל שאין מתכוין לאהל אם מניח רגלי השולחן במקום א' ויש שם ד' דפים מגיעות לארץ ראוי לכל תשמיש ומניח עליהם דף אסור מדרבנן אף שא"צ לאויר שתחתיו וכן שקאטלין כה"ג אם מטלטל ממקום למקום למאן דאוסר ולמ"א באות וי"ו משא"כ ב' מחיצות אז תליא אם צריך לאויר שתחתיו. וא"ש סעיף וי"ו החבית ב' מחיצות דצריך שלא יתעפשו כמ"ש באות ה' וסעיף ז' בספר ב' מחיצות וא"צ לאויר שתחתיו שרי. ולפ"ז א"ש בתק"ב במ"א ט' דשולחן שמגיעים לארץ הא פחות מג"ט אף דאמרינן לבוד להחמיר כל שא"צ לאויר שתחתיו אין ראוי להשתמש שם דמ"מ פתוח הוא למטה ועיין אות י"א דוקא כשמטלטל הרגלים ממקום למקום דהוי כעושה מחיצות ואהל בב"א. ולפ"ז תיבה רחבה לתוס' דוקא כשמניח הכובא במקומה הא מטלטל ממקום למקום אף שקאטלין יש איסור אם לא כתי' הט"ז לשם הואיל ומיוחד לכך ועב"ח בזה:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז לשיטתיה באות הקדום דכל שא"צ לאויר שתחתיו בב' מחיצות אין איסור כ"א בד' מחיצות וכבס"ז:

**סעיף ו**

**מותר** עט"ז באות ד' ב' מחיצות וא"צ לאויר שתחתיו שרי אבל ד' ספרים ועליהם ספר י"ל דאסור ואפשר במקום הספרים אין דרך להשתמש שם גם אין דומה לתיבה מחוברת ובא"ר ר' היקל אף בד' מחיצות כל שא"צ לאויר שתחתיו יע"ש ומ"ש הט"ז דאם אין צריך ללמוד הוי בזיון הספרים עסי' קנ"ד במ"א אות י"ד מתיר קצת ואם מונחים כבר מותר אף לט"ז י"ד רפ"ב אות י"ג וספר גפ"ת ופוסקים על תנ"ך אסור כמבואר שם יע"ש:

**סעיף ז**

**הואיל** עט"ז דעל השולחן מונח שם ואין חלל ביניהם תו לא הוי כעושה אהל ומחיצות יחד ועיין אות א' ואי"ה שם יבואר ויש מניחין מפה א' מבע"י והב' בשבת. והנה מנערין מפה מעל השולחן ומגביהים י"ל דהוי אהל עראי ומ"ש מפרוכת סי"ב וי"ל התם עושה אהל ומחיצה ביחד ואי"ה באות ח"י במ"א יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ח**

**כל** עט"ז עיין ש"א סעיף מ"ם ולקמן אות י"א והיתרא דברייטל שאין מכוין לצל משה"ש שרי בלא מחיצות הא מכוין לצל אהל לחוד אסור ועיין אות ד' מזה יע"ש:

**אמר** הכותב באות א' כתבנו קצת מדיני אהלים וכאן עוד רגע אדבר. דע דאהל קבוע חייב חטאת ואהל עראי פטור אבל אסור גמרא שבת קל"א א' מנקיט אביי חומרי מתנייתא וברי"מ פכ"ב הלכה כ"ז חט"ל ל"א יע"ש ומהו אהל קבוע ואהל עראי הנה אם מניח סדין על ד' קונדסין וקושר שם או בלא קשירה שיהיה שם לזמן מרובה זה הוי אהל קבוע וחייב חטאת והיינו כל שיש בו רוחב טע"ט. ואף תוס' אהל קבוע חייב חטאת ואף מחיצה מהצד קבוע אפשר טע"ט חייב ועסי' שי"ג במ"א אות ז' וכאן א'. אבל אם אין קבוע רק לזמן מועט הוי אהל עראי ואסור מדרבנן ותוס' אהל עראי שרי מדרבנן. ואמנם אהל קבוע פחות מטפח י"ל לכ"ע ר"ל בין הרי"ף ור"מ והרא"ש בקל"ח א' מודים דפטור אבל אסור דהוי ח"ש דעכ"פ מדרבנן אסור ואהל עראי בפחות מטפח י"ל לכ"ע מודים דשרי דבדרבנן לא גזרו כולי האי והיינו אם נאמר ח"ש בשבת מדרבנן אסור לא מן התורה הוי גזירה לגזירה ושאני בשר עוף בחלב וכדומה דאף ח"ש אסרו אטו ח"ש בשר בהמה כרי"י לגבי ר"ל. ואם נאמר ח"ש בשבת ג"כ מ"ה אסור נאמר באהל עראי דרק נראה כבנין כל פחות מטפח לא נראה ולא אסורה וראיה מסי' נ"א ש"א סעיף מ"ם וגמרא שבת קל"ח ב' טפח דוקא הא פחות שרי לכתחלה ואם שהר"מ ז"ל פכ"ב הל"א לא הזכיר טפח הרי הרי"ף והמחבר בש"א הזכירו טפח ופליגי הרי"ף ור"מ עם הרא"ש בפירושא דכילה דרי"ף ור"מ סוברים כילה הוי אהל קבוע לזמן רב וכילה פטור אבל אסור באין טפח אבל הרא"ש ורש"י סוברים כילה הוי אהל עראי לא קבע ואף שיש טפח לכתחלה אסור הא אין טפח אף לכתחלה מותר באהל עראי וכילת חתנים לרי"ף קיל משאר כילה דמתוקנת לכך הוי עראי משא"כ שאר כילה ועיין ר"ן שם וברא"ש ואי"ה במ"א אות יו"ד יבואר עוד אי"ה. ועיין לבוש ס"ט כל אהל שיש בגגו טפח אהל קבוע וכל שאין טפח אהל עראי הוסיף גג טפח קבוע והמחבר לא הזכיר זה רק העתיק לשון הר"מ ז"ל פכ"ב הכ"ט ומסתימת הלבוש משמע דגג טפח ואין טפח תליא מלתא ואינו כן כי באהל קבוע אז בטפח חייב ואין טפח מקרי עראי אבל באין קבוע אף טפח פטור אבל אסור כדאמרן וי"ל וצ"ע:

**ולפרוש** וילון לפני המטה בשבת לתשמיש המטה בפני נר או ספרים אם דק ונראה מתוכו אסור ואם עב הוי כיסוי כיצד יעשה יניח הישן שם וגם החדש דהוי תוס' אוהל ובמ"א ג' כתבנו דצריך קשירה למטה ולא ראינו מי שעושה כן וצ"ע:

**סעיף ט**

**עשיית** עט"ז עיין טור הטעם אהל עראי ועיין לבוש אע"ג כל שאין מכוין לאהל שרי בלא עשיית מחיצות כאן שנוטל כלי ונותן המשמרת עליה הוי עשיית אהל ומחיצות ביחד אבל הר"מ ז"ל פכ"א מה"ש הי"ז שמא יבא לשמר וכפשטא דגמרא קל"ח א' שלא יעשה כדרך שעושה בחול וא"כ אפילו בסיכתא אסור ועמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף י**

**מותר** עט"ז לי העני דבריו בכאן מקושי ההבנה ואחשוב כי סובר דהמחבר בסי"א הואיל והיא מתוקנת לכך כר"מ פכ"ב ה"ל וכרי"ף דשאר כילה כה"ג פטור אבל אסור דהוי אהל קבוע ואפילו ח"ש אסור אבל טלית כפולה הפירוש שתולה טלית בכפל על המוט ומשולשלת ב' קצותיה על הארץ וקושר קצה הא' בכותל א' מזרח והשני במערב ונעשית כעין צריף וישן תחתיה להרי"ף קל"ח בעינן שאין גגה טפח ובזה סתם המחבר כרא"ש דהר"מ שם הכ"ט סתם והי"ט דכה"ג לא הוי קבוע וגרע מכילה כדאמרן ומש"ה כשיש חוטין הוי כתוס' אהל עראי עיין רא"ש ועב"י אבל להרי"ף טלית כפולה קבועה הוי ואין גגה טפח פטור אבל אסור ולהכי בעינן חוטין מבע"י ועמ"א אות י"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יא**

ע"פ חבית עט"ז שבת קל"ט ב' ואפלגא דכובא שרי אף שיש טפח דכל שמגולה מקצת לא מהני מידי דיפול בה. ומ"ש מכובע מס"ב הי"ל ועיין מ"א אות ז' ועא"ר. וברייט"ל עסי' ש"א סעיף מ"ם וכאן ח' וקאפלי"ש שנראה השפה לצל אם מהודק כעין גג ויש טפח אסור דמתכוין לצל שעשוי לכך ואפילו אומר שאין מתכוין כ"א ללבוש מ"מ יש בו מ"ע שאומרים לצל הוא מכוין. ולענין שקאטלין וכדומה דעתו ז"ל כל שמיוחד לכך שרי ואפילו רחב הרבה שרי ועמ"א אות ז' וכ"ז שמטלטל ממקום למקום דעושה המחיצה והאהל ביחד אבל לא כשעומד במקום אחד:

**מחיצה** עראי להתיר הוי רק מדרבנן לא מ"ה אבל מחיצה קבוע כתבנו באות ח' דהוי מ"ה:

**יש** בסוכות מעוטפים ברייט"ל שלא יפול תולעים מסכך לקערה י"ל זה רק לאהל אסור עיין אות ח' פפד"א ג' ב' אב התקמ"א:

## סימן שטז

**סעיף א**

**צפור** דרור עט"ז שבת ק"ו ב' ועב"ח ובגמרא פריך וכ"ת עופות נמי ביבר מקורה והא בית דמקורה ובין לרבי יהודה ורבנן לבית לא אלמא אף לר"י בית חלונו' סתומים דאל"כ ודאי יש הפרש בין בית חלונות פתוחין לביבר מקורה ואין חלונות. ומ"ש הן צפור לפי

מה שהוא קשה דמגדול אף דרור נצוד שם ואיזה צפור יש שאין נצוד במגדול קטן. ויראה כוונתו כמ"ש המ"א בתצ"ז ט' דמש"ה השמיטו צפור דרור מאחר שנתנו כלל שניצוד בו ממילא ידעינן דהכל לפי מה שהוא עוף דאווזין בבית שחלונות פתוחים הוי צידה. ומ"ש הטור וצבי לבית ולביבר הזכיר בית לומר לדיוקא הא עוף אף אווזין לא בפתוח החלון והמחבר מיירי בסתום וניצוד בו אף אבית דבית גדול נמי הוי כביבר גדול ועמ"א ב'. ודלא כב"ח שכתב דהפוסקים סברי דאווזין נמי לבית פטור. והנה במשנה ר"י אומר צפור למגדול וצבי לבית הא אווזין לבית לא ע"כ בפתוחין ולפי מ"ש הב"ח והט"ז דרבנן בתרתי פליגי צבי לביבר חייב וצפור דרור לבית בסתום פטור לדידהו ולר"י לבית סתום דרור נמי חייב א"ש מ"ש צפור למגדול לדיוקא הא לבית אף סתום פטור דלא כר"י אבל רש"י בביצה כ"ד א' ד"ה וחכ"א צפור למגדול כאשר אמרת צ"ע והוי יודע דגירסא בבליית וחכ"א צפור למגדול צבי לגינה חצר ביבר והר"ף גורס וכ"ה בראי"ש צבי בית גינה כו' ולבבלי א"ש דלבית שאר עוף נמי כו' רק גינה חצר וביבר שאין מקורה עוף לא ולר"ף צבי לבית מותר לומר הא שאר עוף לא אף בסתום וזה יורה קצת כב"ח יע"ש גם בגי' הר"ף מלת אלא ובשלנו ליתא ע"ש ואין להאריך:

**סעיף ב**

**ישן** עט"ז כפירש"י שם דלהר"מ אובצנא חייב עיין מ"מ פ"י מה"ש הכ"ב ולא הבינותי דהר"מ מיירי שיסה והיה יכול לרוץ ועמד בפניו אבל עייפות אימא דפטור ומש"ה פסק המחבר כרש"י וסמכו לחולה אצל זקן כעין שאמרו בגמרא אבל הר"מ ז"ל שם הכ"ד זקן חיגר חולה סמכו חולה לחיגר משמע אי שיסה בחיגר שיכול להלוך קצת אפ"ה פטור ור"ף סמך אכלל המחוסר צידה הכל בכלל עמ"א תצ"ז ט' ור"ן ביצה ר"פ א"צ ומש"ה השמיט צפור דרור והר"מ שהביא זקן כו' אה"נ כתב עוף צפור עמ"א ב' ותצ"ז ט' (עלחי"מ ולמ"ש א"ש) והטור כבר תי' באות א' וכדכתיבנא ועמ"א אות א' ועא"ר ד' ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ג**

**הלכך** עט"ז. מ"ש מו"ח תי' ולא דק כו' צריך ביאור דודאי אין במינו ניצוד לא ניחא ליה כמו דבורים וזבובים ואפ"ה כל שמכוין לצודן מדרבנן אסור הא אין מכוין שרי בפ"ר בלא ניחא ליה כדעת הערוך ואם כוונתו אמ"ש הב"ח דהטור סובר כסוגיא דשבת דלא אמר ותסברא ולר"ש א"ש דפ"ר דלא ניחא ליה שרי שיצאו לאכול דבש וה"ה וכ"ש זבובים דלא ניחא ליה פ"ר דלא ניחא שרי ע"ז קשה דבורים להב"ח נמי אין במינם ניצוד ובלאו שיאכלו דבש לא ניחא ליה מלבד שהלשון דחוק גם אין קושיא דהב"ח אף לשיטת הב"י כ"כ דסובר דבורים במינם ניצוד הוא. והב"י אפשר לדעת הערוך דפ"ר דלא ניחא שרי

הוכיח דבריש משילין ע"כ ה"פ קמ"ל דבורים במינם ניצוד הוא דאל"כ לוקמיה כר"ש ופ"ר דלא ניחא ליה דבורים שאין במינם ניצוד הוי לא ניחא ליה ואי"ה במ"א אות ח"ט יבואר עוד. עמ"ש במ"א אות י"א מזה:

**סעיף ד**

**ויש** עט"ז דבודאי יש צריך להבריח אף דאין במינו ניצוד ואין מתכוין אפ"ה אסור בפ"ר ואף דלא ניחא ליה בצידת זבובים ואי"ה במ"א ט' יבואר עוד:

**סעיף ה**

**שמנה** שרצים עט"ז הביא דברי הר"ן ז"ל ר"פ ח"ש והם דברי התו' שבת ע"ה א' ד"ה כי היכי י"ש וביצא לחוץ חייב בשאר שרצים דלא כהר"מ ז"ל פרק שמיני מה"ש ה"ז וט' דבשאר שרצים אף יצא פטור מקשה עליו מחולין מ"ג ב' ועמ"מ שם דלהר"מ הלכה כמשנה דשאר שקצים החובל פטור משמע אף ביצא וכצ"ל לרש"י לא הבינותי דלרש"י צובע בלא יצא הא יצא מודה רש"י משום נטילת נשמה ולא ס"ל החילוק של ר"ן אלו נצרר היה יוצא. והר"מ ז"ל הוקשה לו קושיית ע"ה א' בחלזון ולא ס"ל דם שלו מפקד פקיד גם בפירוש המשנה מפרש שאר שקצים שאין עור בקבע נצרר מהרה שבשרן רך וישוב לקדמותו משא"כ ביש עור וז"ש המ"א אות י"ו. ומהא דשבת ק"ח א' דפריך עוף פשיטא דיש עור מדחייב החובל היינו דאי ביצא לחוד שאר שרצים נמי י"ש:

**והוי** יודע בשחט רוב שנים ומפרכסת כחיה חייב בחובל משום נטילת נשמה והעד חותך ממפרכסת אי לאו מי איכא מידי אסור לב"נ משום אך בשר בנפש כדאמרן:

**סעיף ו**

**פרעוש** עט"ז בתוס' י"ב א' ד"ה שלא יהרוג משמע דפרעוש פרה ורבה י"ש וצ"ל דסברי דברגות יש מן העפר ויש פרה ורבה כמו עכבר שהשריץ יש בהם פרה עמ"מ ולח"מ פי"א משבת הא"ב ועיין בשבע שיטות. ור"ן פ"ק דשבת והמחבר שכתב אסור בברגות י"ל איסורא לחוד לא חייב דמספקא לן דשמא ברגות אין פרה ורבה כלל ומותר להורגו ופרעוש מין אחר הוא עחה"ר ומנהגא לאיסורא (דאף א"ת ספק מ"ה שרי רק מדרבנן אף בסקילה מ"מ לא הוי גזירה לגזירה כה"ג הריגת כנה אטו פרעש דכה"ג שיש לתא ד"ת גזרינן גזירה לגזירה כמו ספק דרבנן בגבינות עכו"ם וכ"ש למ"ד ספק מ"ה אסור וכ"ש פלוגתא דרביותא כה"ג) ועמ"א אות י"ט:

**סעיף ז**

**אסור** עט"ז שבת ק"ז ב' ועוקצו שרי במקום צער לא גזרו אבל להורגה אסור דמ"ה הוא אע"פ משאצ"ל לדידן דרבנן אפ"ה לא התירו צער כל דהו כה"ג. ועיין הג"א שבת פ"ק תופסו חייב משום צד חייב מדרבנן:

**סעיף ח**

**אא"כ** עט"ז על בשרו ועקצ"ו ל"ד כל על בשרו עוקצו הוי ורק על בגדיו בפנים אסור וכ"נ מב"י שאין מסופק כ"א על בגדיו בפנים (עמ"א אות י"ח) ומ"ש וכ"נ מרש"י היינו בפנים אם הוא ניצוד ועומד שרי אפילו אין עוקצו ולשון הרא"ש שהביא הט"ז חולק עם התוס' בט"ז ב' ד"ה הצד כתבו בפנים שרי משום צערא (כמו המפיס מורסא) ובחוץ על בגדיו אסור לטלו אפשר אף כנה לבינה אסור משום מוקצה טלטול רק להשליכה מעליו טלטול כלאחר יד שרי בפנים על בגדיו י"ל פרעוש אסור צידה דרבנן וכנה שרי שירא שלא ישכנו טלטול מותר כקוץ ברה"ר ודוקא טלטול דקיל התירו לא צידה דרבנן (אע"ג פחות ד"א שבות חמור הוא אפ"ה התירו כה"ג) והרא"ש כתב על בשרו שרי כמתעסק לא משום צערא היינו אף שאין נושכו רק ירא שרי ול"ד לקוץ ברה"ר דיזיקו כמ"ש המ"א אות ח"י ומש"ה אמר דמתעסק הוא וזה אף בד"ת שרי עמ"א אות י"ב ואיסור טלטול להדיא שרי מידי דהוי אקוץ כו' ומיהו ז"א דא"כ אף טלטול אסור ול"ד לקוץ דהתם שמא יזיקו אלא כמ"ש מעיקרא דטלטול הקל הקילו שמא כו' לא צידה דרבנן רק מתעסק לא הוי כלל מלאכת צידה. ומ"מ כנה לבינה על בגדיו דמאוס הוא אפשר שרי הטלטול כגרף של רעי וצ"ע. ועב"ח מ"ש היתרא בחוץ להפילה שרי הקשה ע"ז הט"ז דבראי"ש לא נזכר היתר להפילה. ומ"ש הב"ח דהפילה שרי מידי דהוי אקוץ ברה"ר צ"ע דלהפילה בלא"ה שרי ובראי"ש דכ"כ לא נזכר להפילה רק נתן טעם על טלטול מוקצה להדיא וכדכתיבנא וצ"ע:

**סעיף ט**

**לא** עט"ז עמ"ש באות ו"ז אף אי פרעוש רק איסורא לא חייב גזור משום ספיקא ומלשון הטור משמע אפילו מעל בגדיו בחוץ שלא ירא שישוך התירו הטלטול בכנה לבינה משמע מטעם מאיסותא כגרף של רעי והרא"ש בפרעוש בפנים קאמר או דפרעוש לא מאיס בחוץ ככינה לבינה עמ"ש באות ח' מזה. ובנ"ץ כתב במלילה דפרעוש העולם נוהגים להקל דסומכין על הרמב"ן וכ"כ א"ז בשם ספר צידה לדרך הביאו התו"ש אות כ"ג ולפ"ז הפלאה דכנים אפשר לצדד לקולא דהריגת פרעוש גופא הרמב"ן מתירו יע"ש ובחדושינו למסכת שבת הארכנו:

**סעיף י**

**ואף** ע"ג עט"ז וכ"ה בטור המשמעות דאף מלאכת ד"ת כל שעושה כמתעסק משום מאיסותא שרי כמו הריגת הנחש עמ"א אות י"ב כ"ש כאן דהוי ג"כ משאצ"ל דשרי ועתו"ש:

**סעיף יא**

**מותר** עט"ז הנה בהגמיי"י פ"י מה"ש הכ"ד (ועמ"א אות כ"ו) משמע הא דחיה ועוף ברשותו פטור היינו במורדים קצת וחצר גדול פטור ואסור הא ברשותו ואין מורדין או מורדין וחצר קטן שרי לכתחילה וסוס שמרד חייב חטאת ברה"ר לא בחצר וא"כ חיה שברשותו אין מורדים שרי אף בחצר גדול לכתחלה לצוד ומורדים אסור ואין חייב חטאת בחצר גדול וסוס ברה"ר חייב חטאת והר"ב חולק ברשותו ואין מורדים אסור ומורדים חייב חטאת בחצר ג"כ בגדול וז"ש הט"ז להמחבר לא מיבעיא ברשותו שאין מורדים דשרי בחצר גדול אף מורדים בחצר קטן שרי וחיה ועוף ברשותו פטור ואסור במורדים וחצר גדול ולהר"ב אסור באין מורדים ואפשר בחצר קטן ואין מורדים שרי אף להר"ב בשבת ועמ"א אות כ"ו ואי"ה שם יבואר עוד ועמ"ב סי' ח' ואי"ה יבואר עוד. ומ"ש ליקח בידים אסור בשבת דהוי מוקצה בשבת כבסי' ש"ח אות כ"ב עמ"ש שם. ועמ"א שם אות ס"ח:

## סימן שיז

**סעיף א**

**הקושר** עט"ז הנה הרי"ף ור"ם עם הרא"ש וטור מחולקין בתרתי הן לענין חיובא והן לפטור. חיובא להר"ם אין חייב עד שיהא אומן ולעולם הא אומן לחוד או לעולם לחוד אין חייב ולרא"ש וטור חייב בלעולם לחוד ולענין איסור לר"ם אומן לחוד אסור אף עשוי להתירו ביומו ולרא"ש וטור כל שעשוי להתירו ביומו אף אומן מותר לכתחלה ולר"ם י"ל קיימא ואין קיימא היינו לעולם מקרי קיימא ולזמן אף לחצי שנה מקרי שאין קיימא משא"כ להרא"ש דיש חיוב ופטור ומותר ואין תלוי באומן בהכרח לחלק בין זמן לזמן היינו ביומו מותר ולזמן שבעה ימים פטור וחיוב חטאת לעולם ועמ"ש אי"ה במ"א אות ג'. ובט"ז ג':

**סעיף ב**

**ויש** חולקין עט"ז הר"ב בהגה ויש חולקין הטור וסובר קיימא הדיוט נמי חייב ונ"מ לפסולי עדות ד"ת וכדומה אבל לענין מדידת מצות אין נ"מ לכאורה דלהר"מ נמי דהדיוט וקיימא בדעתו לעולם פטור אבל אסור למה יתירו מדידת מצוה בזה יחשוב שיתיר בשבעה ימים וכדומה ועדיף טפי ובשלמא קשר שאין קיימא וא"א בלי מעשה אומן כמ"ש המ"א ג' אין ברירה להתיר מדידת מצוה ואפשר זה כוונת ע"ש ועיין תו"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד. ומ"ש הר"ב ויש אומרים שכל שאין עשוי להתיר באותו יום עצמו מקרי קיימא היינו פטור ואסור כמ"ש המ"א אות א"ב ויש מקילין דעד שבעה לא מקרי

קיימא ומותר לכתחלה וע"ז כתב הט"ז דבאות ח' כתב דאינו כן אלא כל שאין מתיר ביומו פטור ואסור:

**סעיף ג**

**או** עט"ז באמת צ"ע טובא דהר"מ ז"ל פרק עשירי ה"ג כתב קושר על גבי הרגל דהוי מעשה הדיוט ואין קיימא דבכל ערבית מתירו כבני מחוזא כמ"ש הגמי"י שם ובה"ד כתב דין זה דמחזיר רצועה לנקב והוא מהתוס' ושנשמט מנעלו ורוב רגלו ע"י שאין מהודק ורוצה ליתן הרצועה בנקב אחר ועת"ש מזה ואי"ה נאות ד' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**ודוקא** עט"ז וכ"כ המ"א אות ט' והוא בראי"ש ותוס' שבת מ"ח א' ד"ה הא. ועיין עולת שבת כי הנה להר"מ ז"ל בקשר הדיוט וקיימא פטור אבל אסור י"ל שפיר ביש טורח קרוב הדבר שיקשור בראשו קשר א' (עמ"א ח') וגזור אף בדרבנן כל שהגזירה קרובה משא"כ כשאין טורח לא גזור והר"מ לשיטתיה בהא דלא יחזור אודייא לחדתא שמא יתפור עסי' שמ"ב במ"א אות י"ד יע"ש לא משום מתקן מנא ומש"ה הגיה הר"ב שפיר לשיטת המחבר בס"א ליכא למגזר שמא יקשור דהוי גזירה לגזירה אם לא שיש טורח להחזירו אז אסור דקרוב הדבר שיקשור שלא יטרח עוד והר"ב בס"א לא החליט לומר דהלכה כטור בקשר של קיימא דחייב ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ה**

**מתירים** עט"ז להר"מ בס"א באין קשר אומן מירי דאל"ה אסור אף באין קיימא וכל שאין קשר אומן אף באין מתיר ליומו כל שאין קיימא לעולם י"ל להמחבר מותר עמ"ש באות א'. וע"י עכו"ם שרי שבות דפנות ביש צורך הרבה כבסי' ש"ז ס"ה:

**אם** מותר לומר לעכו"ם לעשות קשר או להתיר קשר קיימא באין מעשה אומן ביש צורך הרבה אם י"ל דהוי ספק פלוגתא בין הר"מ וראי"ש ז"ל והר"ב לא הכריע בס"א כנראה מסעיף ב' וט"ז ד' כמ"ש שם אם נאמר ספק הוי מדרבנן הוי שבות דשבות ומיהו י"ל כל שיש לתא ד"ת לא מקרי שבות דשבות כה"ג והרי גבינות עכו"ם אין מקילין בספיקן ה"ה כה"ג ומיהו לקשור אין שייך צורך הרבה ויחשוב שיקשור ליומא אוחרא ולהתיר י"ל כן. שוב ראיתי דליתא דלמאן קאמרינן לה ראי"ש מתיר ע"מ לקשור חייב הא לא"ה פטור והוי שבות דשבות ולהר"מ משמע דחייב לדידיה באין אומן פטור אבל אסור. עיין ע"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ו**

**אבל** עט"ז ואף אין אומן איסורא מיהא איכא ולראי"ש חיובא. ואי"ה במ"א אות י"ג וי"ד ויבואר בזה יע"ש:

**סעיף ז**

**ואפילו** עט"ז הר"ב בס"א משמע כר"מ דקשר אומן איסורא איכא וא"א בקיאין ולא הוי ספק דרבנן לקולא לחסרון חכמה לא הוי ספק ומש"ה בעניבה ע"ג קשר ל"ש בקיאות דלא הוי מעשה אומן אבל בקשירה ועניבה ע"ג בלולב שאין ליומא י"ל לאסור דהוי פטור אבל אסור ועסי' תרנ"א ס"א יש נוהגין בתחיבה. ואוכלי בהמה אין בו משום קשר עיין ר"מ פרק עשירי מה"ש ה"ד עסי' ש"ח במ"א כ"ט ורש"י שבת קי"ב א' גמי לח דאין מוקצה עמ"ש בפריי שם:

**סעיף ח**

**מטלטלין** עט"ז וא"ה יבואר במ"א י"ז ומ"ש במכנסיים מותר אפילו משיחה עמ"א אות ז' משיחה אסור דמשוי ליה מנא. וכ"ה בב"י והט"ז בשי"ן מ"ם ה' הביא כן דלא כר"מ משום שמא יתפור ועיין כאן אות ד' שכ"מ בתוס' בעתיקי דוקא הא חדש אף באין טורח אסור דמשוי מנא וצ"ע. ומינה שמעינן בסנדל חדש ליתן שם משיחה שרי דאין מניהו שם ודוקא רצועה לשיעור דמניחו שם מתקן מנא כעין שאנו עושין. ושנאלין או פראנצקיש אם יש נקב ומכניס לשם השנאלין שמא יתפור ויקשור ל"ש בהו ומתקן מנא אפשר ג"פ ל"ש דלא מבטיל ליה התם וצ"ע:

**סעיף ט**

**אבל** עט"ז וכ"כ הב"ח בזה יע"ש:

## סימן שיח

**סעיף א**

**מותר** עט"ז הנך רואה דע"י ישראל אף מבשל בחמי טבריא א"צ כדי שיעשו דוקא על ידי עכו"ם קל אמירה בעיניו ועיין לבוש כתב דבאיסור דרבנן כוי אבל באיסור תורה כוי משמע הא בדרבנן צריך כ"ש ולא משמע כן מפוסקים משמע ודאי דבו ביום בשוגג אסור אף במלאכה דרבנן על ידי ישראל כמו בעכו"ם ול"ת עכו"ם חמור דקל בעיניו ועמ"א ב' דאף לרש"י א"ש כאן דאל"כ יהיו דברי המחבר סתורין מכאן לתקט"ו ס"א דשם פסק כרש"י דיהנה ממלאכת שבת מש"ה אסור לאחרים וליל שני מותר עמ"א שם אות גד"ה ואי"ה יבואר במ"א כאן ב' ובתקט"ו מזה ומ"ש הר"ב וה"ה שאר מלאכות צ"ע לכאורה דזה למאן דפסק כר' מאיר בשוגג בו ביום מותר אז י"ל לחלק בין עשה מלאכה שאפשר ליהנות בלא"ה כמבשל דראוי לכוס ובין נר שהדליק נהנה גדול הוא אז יש מחלוקת אי שרי מיד בו ביום משא"כ למאן דפסק כר' יהודה לדידן ודאי למ"ש פשיטא שאין חילוק בין שאר מלאכות למבשל כמו שיראה הרואה בב"י שעשה כלומר עמ"ש הטור ויראה לי כוי ועב"ח מ"ש דשוחט מוקצה קשה דנר שהדליק ל"ש מוקצה דמותר בהנאה כ"א

הטעם דנהנה גדול הוא דבלא"ה לא היה ראוי כלל אז י"א דאסור. (ומש"ה כתב בספר התרומה שוחט ונר לומר דכמו נר רק מטעם נהנה ה"ה שוחט ונ"מ בחולה שנחלה היום דלא הוי מוקצה דלא דחאו בידים עב"י שם) עוד יש להסתפק הא דפסקינן כר' יהודה אם כתי' הר"ן ז"ל בתי' א' דהלכה כר"י ומבטל בששים דבר שבישל בשבת הוי מבטל איסור דרבנן ואסור או הטעם דשכיחי גבן ע"ה ולא איסו גמור מיקרי ואם בטלו אפשר אף במזיד לא מיקרי מבטל איסור דרבנן כיון דכל עצמו רק הטעם דשכיחי ע"ה וצ"ע בכל זה ואי"ה במ"א יבואר עוד. עמ"ש באות ב' דהר"ב שלל תי' תוס' חולין ט"ז:

**סעיף ב**

**בין** עט"ז עסי' רע"ט ושאר דוכתי דר"ש מתיר אף נר שהדליק באותו שבת וכבה אע"ג דדחייה בידים ביה"ש כיון דנסתלק איסור לא אמרינן לר"ש מיגו דאיתקצי ביה"ש כו' רק גרוגרות דחייה ואסח דעתיה דלא ידע שיתייבשו בשבת וכוס וקערה ועששית דלא ידע שיכבה דגדולים הם משא"כ נר אע"ג דחייה בידים לא אסח דעתיה דמצפה מתי יכבה נרו. ואנן קיי"ל לאסור בנר הואיל ודחייה בידים ובהמה י"ל דלא הוי דחייה בידים דלא נזדמן ליה שוחט וכדומה ול"ד למחובר מדלא לקטינהו כדחייה בידים דמי עב"י וא"כ צ"ע מה שהקשה הט"ז בכאן על המחבר ולפ"ד הט"ז אם זרק סכין לנועצה בתלוש והלכה ושחטה כדרכה דכשירה היא אסור בו ביום לבריא דמוקצה מאיסור הוי ולטעם הב"י י"ל דשרי דשוגג אסור דאיתעביד מלאכת איסור משא"כ זה או בן פקועה דרבנן למ"ד דוקא מלאכה ד"ת אסורה בו ביום ומיהו כבר הוכחנו דאף במלאכה דרבנן אסורה בו ביום. ועסי' רנ"ג בעבר ושהה ובכירה מזה דף ל"ח א' האי דלא עביד מעשה הא עביד מעשה אף דרבנן אסור ממילא לדידן אף שוגג באיסור דרבנן אסור בו ביום עמ"א רנ"ג אות י"א ומיהו לא בעינן כדי שיעשו כ"א התם בשהה דקל בעיניו משא"כ בעביד מעשה בידים אף דרבנן מילתא דל"ש ולא קל בעיניו ובמ"א אי"ה יבואר עוד. עמ"ש באות א' די"ל דהר"ב שכתב שאר מלאכות לומר דאף שוחט וקוצץ דלעת והדליק נר מותר מיד וא"כ כ"ש דל"ת כמ"ש התוס' חולין ט"ו א' ד"ה מורי וכ"כ הרא"ש שם די"ל בין נהנה גדול יע"ש וי"ל בדברי הב"י במה שעשה כלומר:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. א' מ"ש המחבר בין כו' והלא דרכו תמיד לנקוט בבין בין זו ואצ"ל זו כמ"ש הסמ"ע בח"מ ע"ב אות ז"ח. ב' במ"ש הר"ב שעשה שאר מלאכות איזה כוונה יש בה וכ"ת קצץ דלעת שמא ירבה בקצירה עוקץ א' וב' גרוגרות עסי' שכ"ח סי"ו ומנחות ס"ד ומ"ש הר"ב קצץ מוקצה היינו בדבר שדרכו לעשות בד בבד וכ"ז איננו שוה לי. ג' מ"ש הר"ב בשבת הא לדידן

אף בשוגג מותר למ"ש מיד כ"ש זה והרשב"א הביאו הב"י כ"כ לרש"י ולזה יש לנו לומר דכאן קיל טפי דירבה בשבילו וכ"ש אם נאמר לאיסור דרבנן כמ"ש המ"א אות וי"ו הוצרך שפיר להשמיענו דע"י ישראל וכ"ש בהיתר אף ע"י עכו"ם א"צ כמ"ש המ"א אות ז'. ד' במ"ש המחבר לחולה שאין סכנה (הבאר הגולה אות ב' חסר דעת הפוסקים וחלה היום גם חסר מ"מ לחולה שאין סכנה כי הוא תשובת הרשב"א תתי"ד דממנה לוקחה) חסר תנאי א' וכמ"ש בב"י כיון שאפשר ע"ל ידי עכו"ם וטעמא דאף דאיסור דרבנן שרי לחולה שאין סכנה ומה לי אמירה לעכו"ם או שמא ירבה י"ל דחמירא שיבוא להתיר ע"י ישראל לרבות באיסור תורה אצל האש עמ"א וי"ו משא"כ כשאין עכו"ם ל"מ אם כבר בישל לחולה סכנה שמותר לאין סכנה אפי' לרבות לא אצל האש לס"ד דרבנן אפשר שרי עסי' שכ"ח והבן זה:

**גם** בי"ד צ"ט למי שנתבטל בשבילו באיסור דרבנן אי גזור שיאמר לעכו"ם כו' ועש"ך י"ד צ"ח אות ח"י ובשבת ער"פ כה"ג שרי עמ"א ב':

**מ"ש** הר"ב בס"א עיין ש"ז ס"ק (ט"ס ס"ט) ר"ל דשם בכ"ש ולמ"ש בכ"ש מותר אף במזיד ולרי"ו אסור לעולם עט"י אות י"ד ומיהו שבות דשבות באין מצות י"ל דכ"ע מודים דשרי:

**שאלה** בישל במזיד עוף ונולד אח"כ ספק אחר שא"י אם היא בשר עוף בחלב וכדומה מהו. ואם יש לחלק בין שוחט למבשל כה"ג גם הדין של מ"א באות ב' למי שנתבשל בשבילו דנראה דמסופק הוא ובא"ר משמע דפשוט דמותר צ"ע בזה. והנה בח"מ סי' ש"ן בסמ"ע וכאן בפרישה משמע דהא דפסקינו כר"י לאו ודאי רק ספק דרבנן ולקולא דמזיד שרי לאחרים למ"ש ומש"ה לענין דו"ה ג"כ לקולא יע"ש וא"כ י"ל בהצטרף עוד ספק למ"ד ס"ס לחומרא אף בדרבנן אסור ומיהו להצטרף ספיקות חלוקות בדרבנן י"ל לכ"ע אין מצטרפין להחמיר אבל ספק נתבשל בשבילו הוי ס"ס לחומרא. גם י"ל דוקא לשחיטה הדבר בספק דע"י שחיטה זו נכשרה הבהמה ומעשה שבת כה"ג י"ל הלכה כר"י הסנדלר משא"כ בישול וכדומה אין ספק דהלכה בזה כר' יהודה ומותר לאחרים למ"ש עכ"פ ובזה י"ל מ"ש הר"ב בהג"ה ס"א וה"ה שאר מלאכות אמזיד דסמיך ליה קאי דל"ת דוקא מבשל הא שוחט דעל ידי מעשה שבת ניתקנה הבהמה ואי לאו השחיטה כנבילה דמיא ליתסר קמ"ל או דל"ת כל מילי דאמר רחמנא לא תעביד כו' עח"מ ר"ח ומיהו ז"א ועיין טור וב"י בזה שעשה כלומר יע"ש. ואין להאריך:

**סעיף ג**

**תבשיל** עט"ז ותוכן כוונתו דהמחבר בש"ע כאן פסק כטור אליבא דפירש"י במה מדליקין ל"ד א' דבמרק נצטנן אף בכ"צ יש בישול ד"ת (וסתם קדירות ביה"ש במטמין באין מוסיף הבל כ"צ מבושלים) ויבש שרי לגמרי כתרנגולתא דר"א וכמאב"ד אף ביבש ורותח יש בישול ד"ת ועסי' רנ"ג יע"ש וצמר ליורה עסי' רנ"ב א' ולקמן סי"א בט"ז אות כ"ב ומרא"ש לכאורה משמע דפליג אטור בתרתי דכמאב"ד שרי לגמרי בכ"צ ובנצטנן כמאב"ד אסור אף ביבש אבל כ"צ ונצטנן אף במרק שרי ואין חילוק כלל בין לח ליבש ולסוף כתב דהטור וורא"ש בחדא שיטתא קיימא וכמאב"ד פטור אבל אסור מדרבנן והיינו אף נצטנן ביבש אין חייב חטאת רק בין לח ליבש החילוק וסתם קדירות מבושלות כ"צ ועב"י שרצה לפרש כן ומ"ש הט"ז דהמ"מ כתב בהדיא כן בפ"ט דאיסורא איכא לא הבינותי דזה ע"ג אור ממש שמא יחתה אבל לסמוך ליכא איסור' כמאב"ד למאן דאמר ליכא חיובא ה"ה דשרי והמחבר פסק כטור ורמב"ם שם פ"ט הלכה ג' יע"ש דכל שאין כ"צ חייב מ"ה אף כמאב"ד ובכ"צ ובמרק נצטנן אף כ"צ חייב כרש"י ל"ד וטור ושכן דעת הרא"ש לפירושו דשמא ירתיח בכ"צ ונצטננת וביבש שרי כה"ג בכ"צ ואף להר"מ במרק נמי הרי כה"ג פסק כרש"י וטור ורא"ש. ועמ"א י"ד וט"ו בסתירת דברי הב"י בזה עד"מ ופרישה ואי"ה שם יבואר. ולענין מור"ל יש דיעות אי הוי מבשל בנצטנן וספק לקולא לענין מ"ש מזיד ובו ביום שוגג דהוי דרבנן ומיהו בו ביום י"ל דשיל"מ א"א ספיקו לקולא עי"ד ק"י בזה:

**לענין** חהר"ל אם נתערבה חתיכה שנתבשלה בשבת עם שאר חתיכות שבישל במזיד דלא הוי דשיל"מ עמ"א בזה צ"ע אם הוי חהר"ל א"ד הואיל ואין איסורא מחמת עצמה ועי"ד סי' ק"א דמשמע כה"ג הוי חהר"ל כמו חטאת ואשם והמודר הנא' נמי גוף החתיכה חהר"ל רק קיבלה טעם וכדומה לא הוי חהר"ל ועמ"ש בפריי שם. ואם עירה מכ"ר על דבר חי בשבת באסרה כ"ק לא מקרי חהר"ל כ"ק:

**סעיף ד**

**וי"א** עט"ז עסי' ט"ו אות ל"ה ואות כ"ה נגד המדורה רחוק קצת שרי במור"ל הא סמוך ממש אסור במור"ל שמא יחתה כיון שאין דבר מפסיק ועדיין צ"ע. גם מ"ש כמאב"ד מדרבנן יש חילוק בזה צ"ע דבאות ג' כתב בנצטנן במרק יש חיוב חטאת וע"כ הכין הוא דשמא ירתיח ויהא חייב כפירש"י ל"ד א' מ"ה ואף א"ת כמאב"ד איסור דרבנן היינו בעודו רותח הא נצטנן חייב חטאת כמאב"ד עכ"פ וההיא דקדירות ביה"ש נדחוק בכמאב"ד א"כ אין חילוק בזה בין מוי"ל או מור"ל ומנלן בכ"צ נצטנן אסור מדרבנן:

**סעיף ה**

**חוץ** עט"ז דוקא בחמין הא בצונן שרי להדיח מלוח ואם א"י לאכול כלל בלא הדחה אם מותר להדיח במים קרים ואי"ה יבואר במ"א אות י"ו ואי"ה באות וי"ו יבואר עוד:

**סעיף ו**

**אם** עט"ז עב"ח ותוכן הדברים בפסחים מ"א א' מדמה פסח למצה לרבי יוסי צלאו ובשלו חייב דבישול מבטל כמו דמבטל בישול לאפיי' ועולא אמר אף לר"מ דבשל מבושל גלי קרא גזירת הכתוב ולדעת התוס' שם ד"ה עולא דלטעמי' כו' אבל לדידן דשלקות פה"א ובישול לא מבטל ודאי דל"ד פסח למצה דמצה לאו מטעם בישול לרבי יוסי כ"א דטעם מצה בעינן לחם עוני ובנתבשלה אח"כ מצה עשירה הוי ופסח ע"כ מבשל מבושל אף לר"י אם כן בשבת אין ראיה כלל לא ממצה ולא מפסח כאמור. כתב הט"ז דבשבת נמי יליף ר"א ממצה הואיל דחזינן בישול מבטל טעם אפייה ממילא לענין שבת מלאכת מחשבת כו' אסור מ"ה וזה בישול אחר אפייה אבל בישול אחר צלייה י"ל דאין מבטל בישול לצלייה לתוס' שם דדחי' דטעם מצה שייך לפסח לצלאו ג"כ וי"ל אף לתוספות לאו כוונתם דבישול אין מבטל טעם צלייה אלא דמה בכך דבמצה לחם עוני בעינן פסח רק צלי בעינן ואף דלית טעם צלי בבשלו אח"כ שפיר דמי אבל הרא"ם יש לו ראיה מפסח ג"כ דבישול מבטל טעם צלייה מדלא דחי בפסחים ותסברא לרבי יוסי דמבושל מבטל טעם אפייה משא"כ פסח ש"מ דלר"י פסח ומצה חדא הוא או דבישול מבטל לגמרי או דמבטל עכ"פ הטעם וממילא פסח טעם צלייה בעינן כמצה א"כ בשבת אסור עכ"פ מדרבנן זה תוכן כוונתו ועב"ח:

**פשיטא** לי מליח כרותח כבוש כמבושל רק להפליט ולהבליע הא לענין שבת אם בישל כבשין אח"כ חייב מ"ה אף שראוין לאכילה לגמרי חיין ופירות שטובין חיין כמבושלים או יותר יש בו בישול כבסי' רנ"ד ס"ד ומ"א י"ד ולקמן סי"ד ומ"ש הר"מ ז"ל פ"ט ה"ג דבר שאין צריך בישול כלל פטור א"א בקיאין איזו הוא הא דבר דשייך ביה בישול כפירות שטובין חיין יותר ממבושלים דלברכה שהכל בשבת חייב חטאת דמ"מ מבשל הוא אם רוצה וניחא ליה בכך ואם אין ניחא ליה מקלקל ופטור אבל אסור נסתפקתי בישול בחמי טבריא ותולדות חמה אם מבשל אח"כ בחמי אור אם חייב ויראה דפטור הוא דכבר נתפעל בבישולו ואפשר מותר לגמרי. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ז**

**אפי'** עט"ז למדה ממלח ואף למ"ד מלח שרי פת רכיך טפי ולענין או"ה בי"ד יע"ש והוי יודע מלשון הרא"ם שכתב המחבר נאפה ונצלה במשקה משמע דוקא משקה כיין ומים ושמן באפשר עב"י הא נתבשל בשומן טיגון הוי עיין סנהדרין פ"ק בחלב כו' ואין בישול

ולא מבטל אפייה וצלייה. ומיהו י״ל בשר נצלה שרי אח״כ בשומן אבל לחם במרק שומן חם בכ״ר אסור דמ״מ צלייה אחר אפייה נמי מבטל ועיין ר״מ פ״ט מה׳ ק״פ ה״ח וכ״מ ולח״מ שם ולפי דברי לח״מ משמע כט״ז וכרא״מ עיין אות וי״ו דצלאו ואח״כ בשלו נפיק ממצה והתם טעם מצה בעינן כדדחי בברכות ל״ח ש״מ פסח נמי הכין הוא וצלי קדר מבשל מבושל מ״מ ואי לאו קרא צלי קדר צלי גמור הוא א״כ בשר צלי אח״כ בשומן נמי כצ״ק דמי והבן זה:

**סעיף ח**

**ונהגו** עט״ז דק דק אורחא דמלתא קתני ועי״ד ע״ט בט״ז אות כ״ג וש״ך אות ל׳ מלח וחומץ בכ״ש נמי מבשל משמע מבטל ממש ונ״מ בב״ח בשר לקערה רותח בארשט מחמץ עם חלב אסור בהנאה וה״ה לשבת בצל או חומץ בקערה דהמיקל שם דרבנן הוא משא״כ כאן איסור תורה ומיהו דיעבד הוי דרבנן ולכתחלה לאו במנהגא תליא מילתא. ועם זה יתיישב הא דשבת מ״ב ב׳ ר״י ארישא או אסיפא מה נ״מ דאין הלכה כר״י אלא דנ״מ בכ״ש לדידן ומסיק דארישא פליג ובסיפא ת״ק מודה דמבשל בכ״ש שיש חומץ וציר ואסור אף דיעבד דכ״ע מודים בזה ודבר גוש בכ״ש עי״ד צ״ד בט״ז י״ד ופריי שם אי מבשל לאו״ה או רק מפליט ומבליע. עמ״א ט״ו בצל משמע דחולק יע״ש:

**סעיף ט**

**דבר** חם עט״ז עיין שבת נ״א ב׳ וסי׳ רנ״ח בב״י והנה להר״ן דסובר רכ״א דכל שנתבשל לגמרי נצטנן אין בו בישול אף בלח עב״י בזה א״כ ברייתא מניחין קדירה ע״ג קדירה לא בשביל שיחמו אלא לשמור חומו ע״כ בכמאב״ד דאל״כ בכ״צ אפי׳ שיוחמו מותר וכמאב״ד לשמור חומו אמאי מותר הא נתבשל אח״כ וכ״ת לשמור חומו להפיג צינה א״כ שיוחמו נמי מותר מביא קיתון מים כו׳ אלא כמאב״ד מדרבנן אסור ודוקא היכא דיבוא לבישול גמור הא כה״ג דלא יתבשל כ״צ ע״י כך לא גזרו משא״כ אם נצטנן לגמרי י״ל כמאב״ד הוי ד״ת אסור כה״ג עיין אות ג׳ בט״ז וכל זה מפני שהמחבר לא ביאר וחילק בכאן בין לח ליבש ובין כ״צ או לאו וכ״ז צ״ע לי דלהמחבר בס״ד אתיא פשטות הברייתא דשנה נ״א כפשטן בלח מיירי ועיין אות י״א מזה. ואי״ה שם יבואר עוד:

**סעיף י**

**לטוח** עט״ז ועמ״א אות כ״ב דבצק לא שייך מירוח והט״ז סובר דשייך מירוח בית ועמ״א שי״ו אות כ״ד מירוח אפי׳ ברוק שייך כל שרוצה לדבקו ע״ג ד״א יע״ש:

**סעיף יא**

**אפי׳** עט״ז המ״מ פכ״ב מה״ש ה״ד הביאו המ״א אות כ״ו. ומ״ש דכאן מיירי שלא נתבשל כ״צ צ״ע וכתבתי באות ט׳ וער״מ פ״ד מה״ש ה״ו ובט״ז אות ד׳ משמע להר״מ

נמי כמאב"ד כ"צ הוי מדרבנן וצ"ע בכל זה ועסי' רצ"ח בב"י וב"ח שם. ועולת שבת בכאן:

**סעיף יב**

**אפי'** עט"ז עא"ר כ"ב כ"ג דהגמ"ר מפרש דלא כרש"י רק מיד שהעבירן יע"ש. והא דשבת מ"ם ב' קיתון של מים נגד המדורה לא בשביל שיוחמו דמשמע להחם לבד אע"פ שא"א להעלות שם רתיחות אסור אלמא כ"ר שיס"ב מבשל הוי וא"כ יש ראיה ה"ה העבירוהו מאש אע"ג דאין מעלה רתיחות מבשל והגמ"ר מחלק בין עומד אצל אש ובין העביר מאש. ובמשנה מרותחין דייק הגמרא הא נחו מרתיחתן לא עא"ר והנה הדיוקים סתרי מסיפא משא"כ בעירוי י"ל התנא קצוות נקיט כר' אסור עירוי בנפסק קילוח שרי וכ"ש שרי ועירוי בלא נפסק הקילוח אסור:

**סעיף יג**

**בשר** עט"ז דהר"ב כתב דנקיט אהרא"ש קאי דהמחבר משמע לענין איסור שבת מצריך דוקא מלוח וע"ז אמר דהמחבר מיירי ביבש דלית לחלוחית מש"ה בעי' מלוח כו'. והוי יודע דממ"ש רבינו שמחה מלח קודם שנימוח אפי' באש לא נתבשל מיד רק צריך שיעור מה ולאחר שנימוח לא ניכר ולא הוי דשיל"מ כבסי' ש"ך ס"ב וא"כ לפ"ז ה"ה בשר שור כ"ש דצריך שיעור מה ואם נפל ליורה ע"ג אש וסלקוהו מיד י"ל התבשיל נאסר דמפליט מיד ונתבשל אח"כ באין ששים נגד הבשר החי והבשר שרי אף בשיעור מה כ"ז שאין כמאב"ד דלא הוי בישול לענין שבת ומיהו י"ל דמדרבנן הוי בישול אלא מיהת י"ל דבשר שור מיד שסלקוהו נאסר שהלחלוחית שבו דמתבשל מיד ויש בו בלע מגופו ואסור וגם התבשיל נאסר באלף דהוסר מיד האיסור דעודו בבשר והיינו אם במינו הא באי"מ בטל בס' ול"ד למלח דמיתקי בכך כבסי' תקי"ג ס"ג וכדבעיבן למימר קמן אי"ה וגם שם ליכא לחלוחית. ומינה כאן בשר יבש דאין לחלוחית וסלקוהו מיד י"ל דשרי בלא נמלח עתה מחדש הבשר ותבשיל אפי' בעודו על האש כוי כמלח כמ"ש הר"ב בעודו על האש דהעבירוהו מלח מותר לגמרי ועב"ח משמע דהעביר מעל האש הותר דאין מעלה רתיחות ובאש מעלה רתיחות ומסתימת הפוסקים משמע דהעביר מאש אע"ג דמעלה רתיחות שרי וע"ג אש אע"ג דאין מעלה רתיחות מבשל ועמ"ש עוד אי"ה באות י"ד מזה:

**סעיף טו**

**בטל** עט"ז ולדבריו ז"ל בחצי זית בשר כשר נפל לס' חצאי זיתי גריסין ואח"כ נפל חצי זית נבילה דנ"ט עכשיו דאסור ועי"ד מזה דחיך אוכל יטעם ושם הארכתי ועא"ר כאן אות כ"ד מזה:

**ולענין** מי ט״ע בשבת שמטמינין מים חמין באופני ההיתר המבוארין ברל״ג יע״ש ובשבת לוקחין מכ״ר ושופכין על צוקר ונותנין שם חלב קר וטובלין בו פת וכדומה יש בו מהעיון כמו שאגיד. העלים של ט״ע אם נותנין בכ״ר נאסר הכל דנרגש הטעם ואם יש ששים ואין נרגש הטעם לח הוי דשיל״מ לכ״ע דלא מיתקן בכך עסי׳ תקי״ג ס״ג ואם עירו על העלים מע״ש והוריקו המים שלא נשאר כלום י״ל ביבש אין בישול אחר בישול. והחלב הקר בכ״ש אין איסור ובכ״ר או עירוי אסור בלח ונצטנן כבס״ד אבל משום צביעה אין צביעה באוכלין ולא במשקין כבסי׳ ש״ך סי״ט וד׳ דאין צביעה באוכלין וה״ה במשקין כרכום בתבשיל רוטב עד״מ שם. אבל אם ניחא ליה בכך מתכוין להיות צובע י״ל אף באוכלין ומשקין יש בו משום צובע מדרבנן ואף מ״ה שוחט חייב משום צובע דליזבנו מיניה ואי״ה שם יבואר. וצוקר אין בישול אחר בישול ולטבול פת למאן דאוסר בס״ה בכ״ש אפשר דאין לחלק אף בכלי גו״ד כ״ז שיס״ב יש להחמיר ועיין הלכות פסח סימן תמ״ז במ״א ט׳ משמע דיש לחלק בין כלי שני לכלי גו״ד דאפי׳ עירוי מכ״ש אין אוסר בצונן כ״ש כשכבר הונח בכלי שלישי די״ל דמותר לטבול פת בתוכו:

**והוי** יודע דלפי הנראה ממרוצת דברי המ״א שם הטעם דכ״ש אין מפליט היינו טעם לאסור בס׳ הא משהו פולט ומש״ה בפסח עצמו אסור א״כ כל הדברים שהם במשהו דשיל״מ נמי יש להחמיר בכ״ש ולפ״ז אם בישל בשבת דאסור ונפל אח״כ לכ״ש במינו דשיל״מ במשהו יש לאסור אף בכ״ש דמפליט ומבליע משהו מיהו י״ל משום חומרא דחמץ דוקא עמ״ש בפריי ליי״ד ס״ח ובשאר דוכתי ואי״ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף טז**

**ולערות** עט״ז עירוי מבשל כ״ק לחומרא ודיעבד בשוגג אסור למ״ש דשיל״מ א״א בו ספק דרבנן לקולא ומזיד קיל טפי למ״ד הכין עמ״א אות ב׳:

**סעיף יז**

**אמבטי** עט״ז הסוגיא ארוכה שבת מ״ב א׳ ע״ב וב״ח וגם בחידושינו הארכנו ולדינא כלי ראשון יס״ב ואף הוחם לשתייה וכלי שני אמבטי לרחיצה שהוחם מאוד שוין המה וכדבעינן למימר לקמן באות ח״י אי״ה מזה וכלי שני וכלי שלישי משמע מסתימת הפוסקים כאן וביי״ד ק״ה דאין לחלק ולמ״ד כ״ש מפליט ומבליע ה״ה שלישי וד׳ כל שיס״ב אבל בתמ״ז במ״א אות ט׳ מחלק דכלי שני עירוי שלו אין לחוש וכ״ש שלישי יע״ש:

**סעיף יח**

**של** מרחץ עט״ז. חסר מלת אין וכצ״ל אין חילוק דין בין אביי לרבי אבא והביא תוס׳ שבת דף מ״ב א׳ ד״ה אבל ושם כתבו דאמבטי לרחיצה כ״ש מ״ה אין מבשל כלל רק

הרואה סבור כ"ר הוא ומש"ה אסור צונן לחם שבו ומשמע דיעבד שרי דלא מתבשל אבל בטור כתב ומחממין הרבה ומתבשלין וצ"ע כי ב"ד סתמו כל הפוסקים כ"ש אף אין מפליט ומבליע כ"ש שאין מבשל ולא חלקו בין הוחם רב או מעט וכ"ה הלכה רווחת משמע כאן לכתחלה אסור דהרואה כו' כתוס'. ומ"ש מחלוקת בין הטור והרמב"ם אפשר דהטור סובר לשיטתיה דכ"ש לרחיצה מבשל א"כ א"נ שוין המה ממש כ"ר לשתייה עם כ"ש לרחיצה צונן לחם אסור וחם לצונן מרובים שרי כמ"ש המ"א אות ל"ה אבל הר"מ סובר כתוס' דאמבטי כ"ש רק מדרבנן הרואה א"כ ודאי יש חילוק בין כ"ר דחם לצונן אין היתר כ"א מים צונן מרובים הרבה שאין כ"א להפשיר שרי כמו מיחם שפינה. ובין אמבטי כ"ש לרחיצה חמץ לצונן אע"פ שאין מרובים כ"כ שרי דליכא גזירה כולי האי. ולומר עירוי שלא נפסק קילוח ספק הוי ולהר"מ ספק מ"ה שריא והוי גזירה לגזירה כבר דאינו סברא זו במקום אחר. ומ"ש הט"ז כתב תתאה גבר דהלכה כן קשה דמ"מ עירוי שלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק לחומרא ואיך התיר אף בכ"ר לדעתו אף כ"ש. ועמ"א אות ל"ה ושם ביארנו זה:

**עיין** מ"מ פכ"ב ה"ה במ"ש ואמבטי זה כלי הוא י"ל מ"ש רש"י מ"ם אמבטי בריכה עשויה בקרקע ובחמי טבריא איירי משא"כ אמבטי שלנו הוחם מחמי אור ע"כ אמבטי זה כלי הוא לא בקרקע דאל"כ כ"ש הוא והמ"מ מפרש אמבטי כלי ראשון דוקא אבל ממ"ש והגאונים פירשוהו וממ"ש הר"מ ז"ל כמבשל בכף הדמיון יורה ע"ז כ"ש ובחידושינו הארכנו ועיין לבוש שמים שבו מתבשלין כטור ומ"ש דתתאה גבר ועוד דמים רבים עיקר הוא דמים רבים ועמ"א ל"ה דגם הטור דוקא במים רבים:

**סעיף יט**

**בכ"ש** עט"ז גמרא מ"ם ב' וי"ל לאיזה צורך כתב המחבר בכ"ש דאפי' מים שרי בלא כלי רק סיפא כו' וי"ל דל"ת מים אין נראה כמבשל משא"כ עם כלי לתי' א' בתוס' שבת ל"ט א' ד"ה כל עמ"א אות ט"ו אפ"ה שרי דאין נראה כמבשל עם הכלי כה"ג בכ"ש או יאמר דאמבטי כ"ש דלטור מבשל אבל עם פך שמן שרי שהכלי מפסיק לא יבא לידי בישול כה"ג ואמבטי דרבי חמי טבריא כ"ר הוי אבל מר"מ ז"ל פכ"ב שם מבואר דאמבטי כ"ש כה"ג לא יתן פך שמן לתוכו ומשמע מעשה דרבי כה"ג הוי והמחבר מפרש כר"מ אמבטי כ"ר יע"ש והבן. ושמא לא נתבאר אי הפשירו זהו בישולו או לאו. ושמן הכשירו לא זהו בישולו וכדבעינן למימר לקמן אי"ה:

**סעיף כ**

**במקום שיס"ב** עט"ז ותוכן כוונתו דסובר כלבוש דשומן נימוח אח"כ וצונן עדיין וכשיס"ב הוי מבשל דלא כמ"א אות מ"ם ומ"מ הפרש יש בין מקום שיס"ב במקום לבד

דאז ודאי המים שמשימין בכלי קרוב אע"פ שישהה הרבה שם לא יהיה י"ס בו בשמן ובשומן ובמים ובסי"ב לא זכר במקום שיס"ב רק המקום יהא חם מאוד והמים יתחממו שיהא המים חמין י"ס במים וז"ש הט"ז ולא זכר במקום כו' וכאמרו דהול"ל בסי"ד בקיצור במקום שי"ס במקום. וה"ה שומן במקום י"ס במקום לחוד לא בשומן ואשה סכה ידיה במקום שי"ס במקום לא בשמן ומש"ה אע"ג דהפשירו זהו בישולו היינו במקום שיכול לבא לבישול גמור הא במקום שא"א לבא לבישול גמור ודאי מדרכנן הוא וע"י שינוי לא גזור (דלרבי הפשירו בישולו ואפ"ה בכ"ש שרי שבת מ"ם ב' ול"ד לקולייס האספנין דאף בכ"ש אסור למ"ד הדחתן זהו בישולו עיין ס"ד י"א גמר מלאכתו מכה בפטיש) ומ"מ קשה דלאיזה צורך כתב המחבר במקום שיס"ב כאן כיון דא"א לבוא לידי בישול שם ומיהו אם נאמר בלח צונן מדרבנן יש בישול כנראה ממרוצת הט"ז באות ד' דכמאב"ד דרבנן ה"ה בלח צונן מדרבנן א"כ ביס"ב ושיעור להפשיר שרי דליכא למגזר דישהה דא"נ שוהה הוי דרבנן וגזירה לגזירה וי"ל עוד הפשירו זהו בישולו מדרבנן וצ"ע. ומ"ש הב"י שמן הפשירו זהו בישולו בר"מ פכ"ב ה"ש ה"ד משמע דפסק דשמן הפשירו לא זהו בישולו ועיין מ"מ והגמי"י שם אות ג' וצ"ע שם. ומ"ש להגיה בב"י דבאין יס"ב נמי אסור ובב"י כתוב לאמר אף ביס"ב נמי שרי ובמ"א אות מ"ם פירשתיו להמ"א א"צ להגיה וט"ז כלבוש לדינא ומש"ה מגיה ועא"ר אות ל"ז חרה אפו בו באדונינו הט"ז וכתב שדבריו תמוהים ולמ"ש א"ש:

**סעיף כא**

**ואע"פ** שהשומן עט"ז דעת רש"י באין מרסקין שבת נ"א ב' דבורא המים ומשום סרך מלאכה ומשמע לרסק לכוס אפשר כיון שאין בעין שרי וי"א דדמי לפירות העומדין למשקין ובתוך הכוס לא גזרו דממילא הוא ולר"ן אף ממילא אסור דדמי ממש למשקין מפירות שאף יצאו מעצמן אסורים ול"ד לשלג ממילא שרי. ולמאן דאמר משום נולד אף בחמין אסור ומ"ש בט"ז אף בחמין אסור לכאורה שרי י"ל מאן דמתיר ומיהו קרח י"ל אף למאן דאוסר בשומן אפשר מודה בקרח דשרי בחמה ואי"ה שם יבואר ועב"י כאן וברי"ן בזה והרמב"ן מיקל ביותר דבשומן אף לרסק ביד ובעין שרי דתמיד אוכל הוא משא"כ שלג כשמרסק ביד כבורא מים הוא עיין בר"ן ועמ"ש במ"א אות מ"ב:

**סעיף כב**

**אבל** עיין ט"ז בראי"ש ושם כתב שהסמנין צריך הרבה בישול אף בלא צמר עמ"ש בסימן רל"ב בזה:

**סעיף כג**

**אף** בקדירה עט"ז עמ"א אות מ"ד עמ"ש ברנ"ב וברי"מ ז"ל מענין מגיס וכללו של דבר בלא נתבשל כ"צ רק כמאב"ד דיש בישול מ"ה עס"ד אסור להוציא אף במגריפה מקדירה דהוי מגיס בכ"ר שהוסר מאש ומקרב הבישול משא"כ בנתבשל כ"צ להוציא מותר אבל להגיס ולהפוך בו אסור מדרבנן ואצל האש י"א דחייב מ"ה אף בנתבשל כ"צ עמ"א מ"ב:

**סעיף כד**

**בעודו** עט"ז וכ"כ המ"א אות מ"ה ואפילו מונח על הטעלי"ר או בקערה בגוש י"א דהוי מבשל עמ"ש בפריי לי"ד בזה. ודיעבד יש לסמוך אהר"ב בי"ד דמשמע דמתיר אפילו גוש וגם י"ל דמפליט ומבליט לא מבשל אבל בהוציאו עם השפוד ודאי כ"ז שיס"ב כ"ר הוא ומבשל ואם טחו בשום אוסר כ"נ בכחוש שאין בו סרך שומן ובשמן עד ס' ולא יותר דאינו מינו הוא ולא מיתקן המאכל בכך ועי"ד סי' ק"ה מדינים אלו. בש"ך שם אות י"ו ול"ת דג"כ דרבנן ומיהו אם אווז שמינה י"ל דמפטם בצלייה עכ"פ ושם הארכנו:

## סימן שיט

**סעיף א**

**לאכול** עט"ז אף המחבר מודה דלא לבד ל"ד אלא באותו סעודה מיקרי לאלתר ודוקא לבו ביום אסור עיין שבת ע"ד. ומ"ש על אביי תמה עליו דכי מותר לאפות ולבשל בו ביום ולענ"ד אינו קושיא דעולא דאמר בורר לבו ביום ולמחר חייב חטאת וסתם בורר בנפה וכברה שפיר פריך וכי מותר לאפות לבו ביום ואף לאלתר חייב בנפה. משא"כ רב יוסף אמר בורר ביד ובקנון לא יברור ובנפה חייב וע"ז אמר אח"כ אביי בורר לאלתר והיינו ביד דנפה לאלתר ממש נמי חייב כמ"ש התוס' ע"ד א' ד"ה והתניא וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ולבו ביום ביד נעשה כאוצר ואמאי לא בו ביום ביד פטור ואביי ולמחר חייב חטאת דבנפה ודאי חייב לבו ביום וכי מותר כו' אבל מלאכה היא כפירש"י משא"כ ביד וע"ז תי' דע"כ בו ביום חייב ביד דאל"כ בורר לאלתר ביד פשיטא דהוי גזירה לגזירה. ומ"מ קשה דלאלתר היינו קודם סעודה שעה מה לאותה סעודה ודאי איצטריך לאשמיעינן דשרי לכתחלה:

**והוי** יודע בקנון ותמחוי לברור פחות כגרוגרת חצי שיעור אסור אטו נפה וכברה דח"ש אף בשבת הוי מ"ה לא מדרבנן דליהוי גזירה לגזירה וערש"י שם ד"ה וכי מותר לאפות דח"ש אסור מ"ה יע"ש ואני העני תמה מ"ש בשו"ת ח"צ סימן פ"ו נראה דספוקי מספקא ליה אי ח"ש אסור מ"ה בשבת די"ל דוקא במ"א (ובמ"א כתבנו דיש תבלין לזה אם נאמר חזי לאיצטרופי כזית כא"פ) והלא מבואר כאן כן עמ"ש בפתיחה כוללת ואי"ה בפתיחה להי"ש יבואר עוד ועם זה אני אומר באולי ליישב הא דפריך וכי מותר לאפות פחות

מכשיעור ולא הזכיר בישול ולעיל הזכיר וכי מותר לאפות ולבשל לבו ביום מפני שי"ל דפחות מכשיעור יצויר דמותר לבשל בשבת כמו שאגיד כשיש לו חולה ומרבה לבריא פחות מכשיעור קודם שיתן על האש בקדירה למ"ד דרבנן בח"ש הוי גזירה לגזירה ועסי' שי"ח במ"א וי"ו וב"י שם אם נאמר דח"ש בשבת דרבנן מש"ה פריך מאופה ולא מוקי לה בקנון ותמחוי דפחות מכשיעור מותר וכשיעור פטור ונפה חייב דמידי קנון ותמחוי תנן ואין להאריך:

**סעיף ב**

**גדולות** עט"ז דעתו לאסור במין א' גדולות מקטנות וכ"ש שווין ומהם ממולאים וכדומה ועיין לקמן בט"ז אות י"ב חלמון וחלבון ובמ"א אות י"ו ואי"ה שם יבואר ועסי' תק"ד מ"א ט' פירורי מצה מקמח הנטחן הוי כב' מינים. ואפשר דשם א"א לעשות עיגולים כשיש חתיכות גסות. והנה מ"ש הט"ז לרבותא נקיט י"ל גדולות וקטנות ג"כ ניכרים הרבה ומיהו בשוין כו' וגם דהיל"ל רבותא כח דהיתרא דלאלתר אף במין א' מותר. ומ"ש בפסולת מאוכל במין א' קשה קצת דודאי הפסולת אין ראוי כלל ומה שייך מין אחד בזה עמ"א אות ג'. ומ"ש שכ"מ מפירוש ר"ח שבת ע"ד א' ד"ה היו כו' ועיין תה"ד נ"ז משמע ממלת אותו קאי אמין לא במין אחד יע"ש ואפשר סמך אמ"ש התוס' וכ"מ בירושלמי ושם נאמר על דעתיה דחזקי' רמונים בגו רמונים חייב עא"ר ז' וצ"ע ומדברי התוס' שכתכו דבורר אותו שאין חפץ עתה משמע אף כה"ג לאלתר מותר ועמ"א ד' מדלא כתב שבורר אותו שרוצה לאכול עתה ומניח השני כמ"ש רמ"א ומ"ש דאפילו שווין מתיר התה"ד ברוצה לברור א' מא' היינו שרוצה לברור היפים יותר. ומ"מ הר"ב השמיענו גדולות מקטנות דדרך להניח הגדולות על סעודה שלישית וקטנים בסעודה שחרית שאכל וסעד שאר מאכלים בורר הגדולים ול"ת זה חמור פסולת מאוכל נמי שרי אפי' מסעודה לסעודה וכה"ג בב' מיני דגים מסעודה לסעודה אסור לא בע"א עמ"א אות וי"ו יע"ש. ומפני שיש בכאן עיון עמוק בסוגיא דשבת ויש לי הרהורי דברים אמרתי לפורטם פה:

**דע** דרש"י ל"ג שני מיני בברייתא ובמחלוקת ר"י ור"א משמע דגריס וצריך טעם ולכאורה ב' מיני אוכלין א' לאלתר וא' לאחר זמן אסור לברור מה שלאחר זמן הא שנים לאחר זמן שרי דהי אוכל והי פסולת ומ"ש המחבר בס"ג והוא לשון הר"מ ז"ל ביירר להניח לאחר זמן חייב י"מ ה"פ אם ~בירך~{ביירר} והניח אותו שאין חפץ לאכול עתה חייב. ואם שאין הלשון משמע כן י"ל שמניח לאחר זמן והשני אין רוצה לאכול היום כ"א למחר או כלל לא ודאי כפסולת יחשב וז"ש התו' שם ד"ה היו לאותו שאין רוצה לאכול

והשמיטו תיבת עתה וברא"ש יש אלא לפרש ביאור הברייתא היטב ולבו ביום לא יברור והשני אין רוצה בו כלל או דאי גרס שני מיני אוכלין י"ל ברייתא בפשיטות בורר ואוכל בורר ומניח כהדדי ר"ל בורר מין א' לעצמו ומין הב' לאורחים וליכא כאן ברירה כלל דהי אוכל והי פסולת ואפשר בכה"ג אף ששונא מין הב' כיון דמסובין אחרים כולהי אוכלא הוי ולא יברור מין א' הניח הב' ואם בירר כו' לכן ל"ג רש"י כן. וצ"ע לדינא. גם ב' מיני אוכלין ורוצה לאכול שתיהן באותה סעודה בנפה מהו דאפשר אוכל מפסולת בנפה חייב לאלתר לא ב' מיני אוכלין ואת"ל חייב מין א' יש בו גדולים וקטנים בכמותן בנפה מהו. והנה תפוחים מתוקים וחמוצים את"ל מין א' ממש הוי אפ"ה כל ששונא חמוצים פסולת מיקרי לגבי דידיה ואסור באופנים המוזכרים אבל אם אחרים מסובים והם אוהבים חמוצים י"ל דשרי לברור חמוצים ממתוקים:

**ואם** בירר לאלתר ואח"כ נמלך והשה"ה לסעודת בין הערביים לא אריך למיעבד הכין הא חיוב חטאת למפרע יראה לא דמלאכת מחשבת אסרה תורה ועב"י ולבוש. המחבר בס"א ואם בירר והניח לאכול לאלתר מותר ובס"ג בורר לכתחלה אפשר לחלק בין לאלתר באותה סעודה שמיסב בה ובין מיד ממש והנך רואה שאין כן שהרי הר"ב אין אומר כן בס"א ולכן מותר הירק לאותה סעודה ואף לכתחלה ול"ג מפני מראית עין אטו יברור לסעודה שאחריה:

**קשיא** לי במ"ש המ"מ פ"א משביתת עשור הביאו המ"א אות ד"ה דפסולת הנאכל ע"י הדחק בשבת שבות אע"ג ב' מינים הוי בורר מין א' לא א"כ מבואר כהר"ב בהג"ה וכתה"ד דמין א' לא הוי בורר אף שאין נאכל כ"א ע"י הדחק כ"ש מה שרוצה לאכול אח"כ. והתה"ד למה לא הביא ראיה ממ"ש המ"מ. וכ"ת התם לאו לאלתר כ"א למוצאי יוה"כ ומש"ה בשבת שבות להי מינייהו אוכל דא"כ ב' מינין נמי יע"ש. ומדברי המ"מ למדתי תפוחים חמוצים ומתוקים אם הם מין א' עיין סי' רכ"ה א"כ ודאי אף ששונא חמוצים מכל מקום נאכלים ע"י הדחק מקרי ול"ת חיוב חטאת ולענין שבות תלוי במחלוקת המ"א וא"ר עמ"א אות ג':

**והוי** יודע דב' מיני דגים דאסור לאו ודאי אלא מספק שכ"כ בתה"ד שהוא מאוד נגד סברת הלב ב' מינים נפרדים ניכרים שיהא שייך ברירה דלשון המרדכי ב' מינים מעורבים (וא"י גם לשון הר"מ ז"ל כן העתיקן המחבר בס"ג מעורבים) אלא דא"א להקל בלי ראיה הרי מידי ספיקא לא נפקא נ"מ דאין פסול לעדות מ"ה כה"ג דספק הוא דלא מיקרי רשע כיון דלית ביה מיתה בידי אדם כו' ואפשר מיפסל מספק עכ"פ וצ"ע. ולענין אם בירר

ב' מיני דגים ניכרים צ"ע ויי"ל דמותר דיעבד דספק דרבנן לקולא עסי' שי"ח ס"א והיינו מזיד לא שוגג יע"ש:

**סעיף ג**

**ואפילו** עט"ז הביא דברי הטור אבל בש"ע משמע דפסולת מרובה מקילין ובורר האוכל לאלתר ולא בטל לגבי אוכל שהרי בתק"י מתיר אפילו בי"ט כ"ש בשבת וצ"ע מ"ש בב"ח בזה יע"ש ומ"ש ולוזים כו' עסי' תק"י בט"ז ומ"א אות ג' ד' דלדידן אין נ"מ בזה וקליפתן פסולת הוי ואסור לברור הקליפה מאוכל ביד לאלתר יע"ש. עוד הביא דברי הב"י שצדק הב"י בשניהם ומ"מ לענין דינא ודאי הוא כמ"ש הב"י דמותר אחר הברירה ליתן אפילו לנפה וכברה אף בשבת כל שהברירה ביד לאלתר. וטלטול נפה וכברה אף בשבת וי"ט לצורך גופו או מקומו שרי ככל כלים שמלאכתו לאיסור כבסי' ש"י יע"ש:

**הא** דאסור לברור הפסולת מאוכל אפי' לאכול מיד דרך ברירה הא להסיר עליו המעופשין מירק בסכין זהו לאו דרך ברירה רק לתקן המאכל ועיין מ"מ פ"א מה' שביתת עשור י"ל קניבת ירק כה"ג מיירי עליו העליונים שע"ג הייבטל קרויט ושלאטין. במ"א אות א' כתבנו דאם בירר המאכל נאסר דאיתעביד איסורא יראה אף בירר פסולת מאוכל כ"ה ואם הפסולת ראוי לאכול ע"י הדחק ורוצה עתה לברור הפסולת ולהניח הטוב אחר זמן ודאי שרי לברר הפסולת שרוצה שאסור עתה לאכול ואפשר לברור המאכל שרוצה להניח אחר זמן ומיהו זה טעות דאוכל מאוכל לאו ברירה במין א' רק להט"ז אות ב' י"ל שזה אסור:

**סעיף ד**

**ולכן** עט"ז הר"ב פוסק כדיעה א' לדינא אלא דטוב להחמיר היכא דאפשר לאכול כך בלי פירוק ומש"ה בתק"י לא הגיה כלום דליש מחמירין כאן כיצד מולל מי"ט בעי שינוי עמ"א שם אות א' אלא דעיקר כדיעה א' ועב"ח כאן ומש"ה כתב הט"ז ז"ל דבקטניות לא מיבעיא אם עדיין מחוברין בשרביטין במקום גדילתן דהוי מפרק (אם הם סתומים כדבעי למימר לקמן אי"ה) אלא אפי' כבר נתקן (מענין ניתוק) ממקום גדילתן ועדיין מונחים השרביטין סתומים הוי מפרק ואסור ליש מחמירין אלא מה שרוצה לאכול מיד אז סומכין אדיעה א' ועסי' של"ו ט"ז אות ה' ומשם נלמוד דמפרק לא הוי ממקום גידולו כשהוא בגלוי שהרי ר"י למדה שם מחולין קכ"ז ב' וקכ"ח דנפשח ואין יכול לחיות הוי תלוש ומ"מ דלמא מפרק הוי אלמא בגלוי אין מפרק רק כשהוא בתוך כיסו דרך גידולו יהיה מחובר שם או לאו ועא"ר אות י"א וא"כ כשהשרביט פתוח אף לא נתקן שרי ואף כשיבש השרביט דהוי מפרק להמ"א ח' כה"ג בגלוי לית מפרק וכדכתיבנא ועיין רש"י שבת ע"ד ולחשוב כותש מפרק מלבוש הוא ולענין ברירה תליא במחלוקת הט"ז והר"ב

באות ב' במין א' אי שייך ברירה אבל ביבש השרביט ודאי יש ברירה ועתו"ש פי' בע"א ול"נ כמ"ש:

**מ"ש** המחבר בס"ז ולא בשתי ידיו הוא דעת הר"מ ז"ל כפי מ"ש המ"מ פכ"א ולפ"ז ל"מ מיד ליד חבירתה אסור אפילו לקבץ שתי ידיו כא' וליתן בשניהם ולנפח אסור רק בידו א' ומיד ליד ממקום למקום ביד אחת אבל הטור סובר מיד ליד נמי שרי ועיין לבוש כאן ומ"א ועב"י:

**סעיף ה**

**אין** שורין עט"ז עמ"א ט' דתרוייהו אסורין שורה להציף הפסולת או להסיר ע"י שרייה הפסולת ממנו היינו קליפתן ומ"ש בש"ע דהוי כבורר כ"ה בטור ולשון רש"י דהוי ליה בורר ואפשר חיוב חטאת ליכא דכלאחר יד הוא ועיין לבוש בנפה מותר ליתן ולא חיישינן שמא יברור דאין דרך לברור כרשינן בנפת והוי גזירה לגזירה ומשמע דבר דדרכו בכך אסור ליתן בנפה וצ"ע. ואני העני שואל שאלה קטנה והיא אם הא דבורר ביד לאכול לאלתר שרי כבס"א (שאין דרך בוררים בכך כפירש"י שבת ע"ד וכן מחתך ירק בסי' שכ"א סי"ב) אם דוקא לאדם או אף לבהמה שרי כה"ג. ואם שולה במים שיציף המאכל והעפר למטה אם יציף הפסולת למעלה רוצה לאכול מיד האוכל אם שרי כמו בס"א והנה שאלה אי י"ל ממ"ש המ"א שכ"א ט"ו מחתך לתרנגולים שרי ר"ן ולא למדה אלא מבורר ש"מ בורר לבהמה לאכלה מיד שרי. ושאלה שנייה י"ל דכיון דנברר בפ"א הפסולת ואוכל בשוה כבורר פסולת מתוך אוכל דמי ואסור כבס"ד ואפשר חייב חטאת כפירש"י דהוי בורר ואי"ה בשכ"א סי"ב יבואר עוד:

**סעיף ו**

**או** עט"ז כבאות ח' עב"י בשם הר"ן ג' חילוקים היכא דרובא לא קפדי כלל רק משמר שיהא ביותר צלול וכדומה אז שרי במשמרת והיכא דרובא קפדי ואפשר לשתות ע"י הדחק משמרת אסור סודר מותר היכא דליכא ליבון והיכא דלא משחתי כלל אף סודר אסור. ומשמע למי שהוא איסטניס וא"א למשתי הכי היכא שיש בו קסמין וכדומה אפשר אף דרובא לא קפדי כלל לא אמרינן בטלה דעתו ולדידיה אסור דהוי בורר כו' וצ"ע:

**סעיף ז**

**והוי** יודע שהמשמר במשמרת יש בו חיוב חטאת עב"י אופנים המבוארים בפוסקים ובסודרין אין בו חיוב חטאת כ"א פטור אבל אסור עפ"י הדרכים שיתבאר בעזה"י באות ח'. ואמנם טעם משמר כתב הטור משום בורר אבל הר"מ ז"ל פ"ה מה"ש הי"א בורר ומרקד כרבה וכדפירש"י שבת קל"ח א' עב"י ויש נ"מ משמר ביד או בסודר לשתות מיד

אי משום בורר י"ל דשרי כבס"א ול"ד לקנון דיותר יש לטעות אטו נפה מסודר למשמרת ומטעם מרקד י"ל דאסור. ועב"י כתב דאין נ"מ וצ"ע:

**סעיף ח**

**ויין** עט"ז ובסימן ש"ך (ט"ס ק"כ) אות י"ב האריך ושיש לחלק בין יין לבן שייך כבוס לא ביין אדום וכדומה וא"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**ואם** עט"ז לדיעה א' שהוא הטור וכפי' הר"ן עכורי"ם ורובא דאינשי לא קפדי הוי כמו צלולים ושרי במשמרת וה"ה יין מגתו שרי במשמרת כרשב"ג שבת קל"ט ב' ואם רובא קפדי ומ"מ ע"י הדחק משתתי אסור במשמרת ומותר בסודרין ואי לא משתתי ע"י הדחק לרוב ב"א בסודר נמי אסור ולהרמב"ם מים צלולים במשמרת כלל לא וזעירי דאמר מים צלולים במשמרת ל"ד אלא כלומר לשמר ולסנן והוא בסודר דוקא ורשב"ג נמי משמרת היינו לשמר בסודר הא עכורים קצת אסור בסודר אע"ג דמשתתי ע"י הדחק אסור ויין מגתו דשרי בסודר להר"מ הטעם דהוי כגוף א' כמ"ש בפ"ח הי"ד ומדלא אמר הטעם כפשוטו דרובא דאינשי שתי הכין כמו להר"ן ובסודר עכ"פ מותר ש"מ לכאורה דסובר הר"מ ז"ל אף דרובא שתי כך אסור אף בסודר ולא שרי אלא יין ומים צלולים שיהא צלול ביותר ומש"ה נתן טעם ליין מגתו שהוא גוף א' שעדיין לא נפרש וצ"ע וא"ה באות ט' יבואר עוד:

**סעיף י**

**ולרמב"ם** עט"ז פירש דברי הר"מ ז"ל פ"ח הי"ד באופן זה דזעירי דאמר מים צלולים במשמרת מותר כפשטה הא עכורים לא היינו דוקא צלולים ביותר והכל שתו כך רק רוצה להפריש קסמין שנפל שרי במשמרת הא עכורים קצת אף דרובא דאינשי שתו כך אסור במשמרת ובסודרין שרי וז"ש בסודרין שיהיו צלולים ביותר דהכל שתי כך ופריך מרשב"ג דיין עם שמרים שרי במשמרת ומשני בין הגתות דהכל גוף א' הא באין גוף א' שכבר נפרשו השמרים מיין אף דרובא שתו כך אסור במשמרת והנה המחבר שסיים יין מגתו מותר דסודר הוא לדעת הרמב"ם הא לט"ז יין מגתו אף במשמרת שרי דסובר משמרת האמור בדזעירי ורשב"ג בדוקא הוא (דאל"כ לא מקשה מזעירי לרשב"ג) והר"מ ז"ל גופא כ"כ בפ"ח ה"ד דיין מגתו בסודרין שרי משמע במשמרת אסור א"כ בהכרח דמשמרת דזעירי נמי ל"ד אלא לשמר בסודר וצ"ע בזה עמ"ש אי"ה באות יו"ד:

**ויין** מגתו עט"ז לי' העני יש בכאן קצת קושיא ולמאן קאמר לה ז"ל לדעה א' אף במשמרת שרי כל שרובא משתמשין כך ולהרמב"ם כל שנפרש ואין גוף א' אסור בסודר כ"א יין שעדיין לא נפרש וגוף א' שרי בסודר דוקא ולא במשמרת וכדכתיבנא באות ט':

**סעיף יא**

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי לפורטם פה בשבת קל"ח א' שימר חייב חטאת ופריך לר"א מותר כו' ומה קושיא מתני' לאו בשימ"ר שמרים כ"א דראוי ע"י הדחק לר"א שרי במשמרת ולרבנו פטור אבל אסור ושימר דאין ראוי כלל במשמרת חייב חטאת. ולהר"מ אם נאמר ברובא שתו אפ"ה משמרת חייב חטאת ובסודר שרי כה"ג פריך שפיר ועב"ח מזה ואין להאריך. ובמשנה קל"ט מים ע"ג שמרים שיצולו פי' הרע"ב שיזוב יינם משמע שיש בשמרים יין וא"א לזוב מחמת שהם עבים ביותר נותן מים ויזובו המים עם היין וקשה דהוי גורם לבורר ואפשר משום זה פירש הלבוש דרוצה בשמרים שלא יהיו עם קמחים (דדרך הוא שיהיו שמרים בלי יין מעלין קמחים) וכה"ג לאו בורר הוא פסולת מפסולת ואע"ג דכתב הט"ז באות י"ב חביצא חייב משום בורר וי"ל דהתם הגסות אין ראוין לו כלל הוי כבורר פסולת מטוב שבו משא"כ קמחים משמרים דאפשר להשתמש עם קמחים ועא"ר ולמ"ש א"ש ושם בגמרא זעירי כו' אבל עכורים לא מיתיבי מרשב"ג הא רשב"ג חולק אמשנה דחולין ואמשנה יין בסודרים הא משמרת לא י"ל די"ל רשב"ג מירי ביכול לשתות ע"י הדחק ומש"ה אמר טורד (מעורב אדם טרוד מעורב במחשבות ואין דעתו צלולה) חבית עם שמרים חבית שלם עם מעט שמרים שלה דראוי על ידי הדחק שרי במשמרת ומתני' ריש תולין באי"א ע"י הדחק וחייב חטאת הא ע"י הדחק שרי (ומ"ש המ"מ בפי"א מש"ע ע"י הדחק שבות היינו במסקנא כו') משא"כ לזעירי דוקא צלולים הא עכורים על ידי הדחק במשמרת אסור קשה מיין ומשני בין הגיתות רובא שתו כך ולהר"מ היה קשה זה לכן מפרש משמרת דזעירי ורשב"ג סודרין ופריך עכורים בסודר אסור מרשב"ג ומשני בין הגיתות ועלח"מ ואין להאריך. ואי"ה במ"א יבואר עוד יע"ש:

**סעיף יב**

**משום** עט"ז לרש"י וטור שבת קל"ט ב' בכפיפה שלא יגביה טפח מקרקעות הכלי משום אהל וסודר שלא יעשה גומא כעובדין דחול או סחיטה כך פירש"י ז"ל ויש קילא בכפיפה כשאין מכסה כל הכלי או שאין הכלי רחב טפח שרי ולר"ן בסודר גם כן משום שינוי (כך משמע שם בר"ן מדכתב בסודר הוי שינוי שאין עושה גומא) וכפיפה חומרא אף שאין מכסה כל הכלי אסור כשגבוה טפח משום דבעי שינוי וע"ז כתב הט"ז כשמגביה הוי שינוי אף לר"ן כשאוחז בידו ומיהו נ"מ כשאין הכלי רחב טפח באפשר ועסי' שט"ו אות י"א במיוחד לכך ל"ש אהל וגם שמא יסחוט ל"ש במיוחד כבסי' ש"ך סט"ו יע"ש ועמ"א אות י"ג והציון בט"ז ומ"א נרשם בטעות בסודרין וצ"ל בכפיפה מצרית פי' הר"ן משום שינוי דאי משום אהל למה אמר בגמרא בגד סתמא ובלבד שלא יעשה גומא ולא

אמר ג"כ שלא יגביה ש"מ תרווייהו משום שינוי והט"ז תי' דבגד פשיטא הוא דמיירי בפלגא דכובא וא"צ שלא יגביה משא"כ כפיפה צריך אכולה שלא יפול מש"ה הזהיר שלא יגביה טפח כו':

**שהחלמון** עט"ז הוכיח מ"ש לעיל אות ב' דבמין א' שייך ברירה מדהוצרך הטור לומר דחלמון לגוון וכ"ה בגמרא ק"מ א' וע"ש ש"מ דבמין א' שייך ברירה אלא שאין עושין כ"א לגוון ואין רוצה לאכול כלל לא חלמון ולא חלבון לכך אין ברירה ומיהו אוכל מפסולת אף שאין רוצה לאכול פשיטא דהוי בורר. ובלבוש כתב שהחלבון וחלמון ב' מינים הם וכ"מ בב"ח עמ"א אות י"ו. ולפ"ז בנפה וכברה כל שאין רוצה לאכול עתה שניהם שרי דמשמרת כנפה דמי שהרי שימר חייב חטאת. ולמ"ד דרובא שתו שרי במסננא כבסי יו"ד א"ש ולמ"ד משמרת אסור צ"ל דהחרדל נתון מע"ש עב"ח וביצה בשבת:

**שאלה** ביצה שנולדה בי"ט נתערב החלמון שלה עם אלף חלבונים ונתערב יפה וא"א להכיר ולהסיר אי בטל:

**תשובה** תליא בפלוגתא הב"ח ולבוש עם הט"ז דודאי טעם א' להם לענין איסור אלא שחלוקין בשמן זה חלמון וזה חלבון וכל למעלה מס' בתר שמא לב"ח ולבוש בטל ולט"ז אין בטל. ולפ"ז ביצה באלף לא בטל בנתערב בקליפתה שלימה בשלימה שם ביצה א' היא הא טרופות חלמונים וחלבונים א' באלף י"ל סלק את מינו וצ"ע בכל זה:

**סעיף יג**

**מ"ש** הט"ז תוס' פרק כלל גדול ע"ד א' ד"ה היו צ"ע דשם עיקר דגרס שנ"י מיני דלא כרש"י דמשמע דב' מיני אוכלין ל"ש ברירה אלא אף ב' מיני אוכלין שייך ברירה. אלא דהט"ז ז"ל לשיטתיה באות ב' דבמין א' נמי שייך ברירה וא"כ אין שייך לומר דהתוס' נקטו דגרס שני דלא כרש"י דאדרבה אי גרס מיני אוכלין א"ש טפי ואצ"ל רבותא ואוכל מאוכל שייך ברירה אף במין א' מה שאין רוצה לאכול עתה ש"מ דעיקר כוונת התוס' דאוכלין גרס או דבאין אוכלין ל"ש ברירה דזה א"א במשכן ברירה סימנים אלא רבותא אף באוכל מאוכל מה שאין רוצה הוי פסולת עמש"ל מזה יע"ש:

**על** עט"ז בתק"ו אות ג' יע"ש וצ"ע דלכ"ע כאן אסור בשבת דהוי בורר פסולת מאוכל אף לאלתר אסור כבס"א וי"ט מותר ברירה עסי' תק"י. ועסי' ש"ך בט"ז ב' יע"ש:

**והנה** משמע דכל שאין בורר לגמרי אוכל מפסולת אלא מניח קצת אוכל עם הפסולת וכן יניח קצת פסולת עם האוכל יכול לברור כל היום בענין זה. והא דבורר בגרוגרות חייב שלא היה אוכל בפסולת כ"א גרוגרות ובורר הכל. וי"ל כל שיש חיוב חטאת אסור

עכ"פ מדרבנן כה"ג וכל היכא דאי בורר הכל לית חיוב חטאת או כשמניח מקצת ל"ג כמו שופך מכלי לכלי וכדומה עמ"א אות ט"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן שכ

### סעיף א

**ושאר** עט"ז. הב"י סובר דרש"י וטור בתרתי פליגי לרש"י קמ"ד ב' ברייתא דשאר פירות למתק שרי ומינה תותים למתק אסור (פירש"י חייב חטאת כר"י ולרב ד"ת רק זיתים י"ל כולה חדא גזירה וכבשים לרב ושמואל ור"י לגופן מותר צ"ל פירות גריעי טפי) ולמשקין שאר פירות נמי אסור ולטור שאר פירות למשקין שרי ול"ד לכבשים בט"ז או דשם משקה עליהם כמ"א י"ב או דכבשים דמי לתותים ורימונים ולמתק תותים נמי שרי רק זיתים אסור אטו למשקין כבסי"ח סחיטת בגד ודלא כר"י בשלקות כו' וקיימא לן כר"פ שם שבת קמ"ד ב' ודבית מנשיא מקום הוי לא אדם א' וכמ"ש הרב בהג"ה עמ"א א' והקשה הט"ז דאין לנו לבדות תירוצים מה שלא נאמר בש"ס ע"כ פי' דכ"ע רש"י וטור מודים למתק שרי בתותים ולמשקין אסור בשאר פירות ובריייתא בסתמא איירי כו' ומיהו מ"ש דהפסק ש"ע עולה יפה בכאן הא מ"ש בס"ו בלימוני"ם קשה ועט"ז ה' ואי"ה שם יבואר. ובחה"ר קמ"ד פי' דבשאר פירות אף למשקין שרי דבטלה דעתו משא"כ תותים כיון דיש אדם א' יע"ש וכפשטיה פסק המחבר בכאן:

### סעיף ב

**והוי** יודע דקי"ל אין חייב אלא על זיתים וענבים מספקא לי בוסר מהו ולרש"י קמ"ה א' דלאו אורחייהו י"ל בוסר נמי לאו אורחייהו ולטעם דהר"ן למ"ש במ"א בפתיחה דשאר מינים לאו משקה הוי י"ל מי בוסר נמי לאו משקה הוא עסי' ר"ב ס"ב פה"א ולטעם דידי דבעי' תלוש ועומד מי בוסר מבלע בליעי כו' ועס"ה לקמן במי בוסר ועמ"א רנ"ב אות י"ט בוסר יש חיוב חטאת יע"ש וצ"ע במי בוסר אם הוי מז' משקין להכשר זרעים ולטיבולו במשקה בסי' קנ"ח וע' בר"מ ה' ט"א פ"א ה"ה זיתים וענבים שלא הביאו שליש מי פירות הן יע"ש. ומלילות שריסקן בעודן בקשים יש בהן מפרק ד"ת האוכל מפסולת כמ"ש המ"א רכ"ב י"ט ובריסקן היטב לית מפרק משא"כ כשהוציא הגרעין הוי כשאר פירות ואי"ה יבואר עוד:

**אבל** עט"ז בשר הנבלע ממשקה מים ויין למימיהן אסור כבס"ז ואף למ"ד בס"א שאר פירות למימיהן שרי יש טעמים לזה עמ"א י"ג ובאות א' פירשתיו אבל למוצץ אפי' דרך יניקה דהיינו שאין משים האוכל בפיו ודרך יניקה שרי בענבים דמ"ש מבורר בשי"ט סי"ו אע"ג דיש הפרש בורר ביד לאלתר שרי ומפרק סוחט ביד ענבים לאלתר חייב חטאת

היינו דשם אין דרך בורר בכך משא"כ במשמרת ונפה שם חייב לאלתר אפ"ה כל מה שמגיע בפה בשעת אכילה לאו מלאכה הוא ועתו"ש ולמ"ש

**סעיף ג**

א"ש. עא"ר ב' דא"צ להגיה ולינק מבהמה לכתחלה אסור ואין חייב כבסי' שכ"ח סל"ג עמ"א אות ב' יע"ש:

**סעיף ד**

**מתבטל** עט"ז הב"ח כתב אם נתנו אבל מדמדמה לשלג וכתב כן המ"א אות ה' והט"ז הקשה דודאי ליתן לכתחלה בשבת להתבקע אסור מדרבנן דהוי כמפרק לאחר יד וא"כ נאסרו הענבים כשי"ח ס"א המבשל אף בחמי טבריה כו' והענבים ניכרים אז היוצא אפי' באלף לא בטל ול"ד לשלג התם רק כבירא מים או נולד וכל שמעורב שרי משא"כ כאן. ודשיל"מ לא הוי דלא היה ניכר מעולם ומשמע דבעי ששים כדין לח בלח במינו אף בדרבנן בעינן ששים ולא אמרינן קמא קמא בטל ע"י ק"ט ומ"ש בפריי שם:

**סעיף ה**

**הואיל** עט"ז ובתוספות שבת קמ"ד ב' ד"ה חולב משמע דהוי דש דבוסר פסולת ודש אוכל מפסולת. ועמ"א ז' כתב דבורר דהכא דרכו בכך והוי כמו בנפה וקנון ועא"ר ח' מ"ש הש"ע בס"ד יבואר אי"ה באות ה':

**סעיף ו**

**מותר** עט"ז לשיטתיה באות א' דשאר פירות למשקין אסור רק מסתמא למתק ה"ה מה שסוחטין לתוך מים ליתן טעם במים הוי בשאר פירות כמו למתק. משא"כ ענבים אף למים ליתן טעם וכדומה לשאר משקין יש חיוב חטאת וה"ה תותים ורמונים כה"ג אסור רק בשאר פירות שרי זה דלא אחשבינהו למשקה. ותפוחים שרי כו' ממרוצת דבריו נראה שכיון למ"ש המ"א אות א' דאף הב"י בספרו הערוך כוונתו דהמקום ההוא אסור כחכמים דר"א במקיים קוצים כו' יע"ש וא"כ אף במדינה אחת עושין מתפוחים יין אסור שם לסחוט תפוחים אף ליתן טעם במשקה אסור הא שאר מדינות מותרין ובמ"א יבואר עוד. מ"ש המחבר בס"ד לקדירה שיש תבשיל הא אין תבשיל בה אף דסוחט לאכול אסור משום מ"ע דהרואה אומר למשקה בעי לה ומש"ה נקיט בגמ' קערה אע"ג דאין שותין בקערה עב"י רש"י וריי"ף ובר'מונים משמע ג"כ כה"ג כל שאין אוכל בתוכה ממש אסור הוא עמ"א יו"ד:

**סעיף ז**

**ולר"ת** עט"ז ט"ס בש"ע ר"ת כי סובר דכאוכל דמי רק בוסר אסור לדידיה כבס"ה ורבינו חננאל צ"ל כי סובר דאין הלכה כרב ושמואל רק כר' יוחנן שבת קמ"ה א' דאף לקדירה

אסור ואף בי"ט אסור דלא כיש מעמידין דברי רב ושמואל בי"ט הא בשבת אסור (בי"ט אף מלאכה ד"ה מותר כברירה וכדומה בתק"י) וא"כ קשה על המחבר בכאן הביא דברי ר"ח משמע בי"ט נמי לית הלכה דשרי (ע' תוס' קמ"ה א' ד"ה ור' יוחנן) ובי"ט סתם דשרי עט"ז ומ"א שם אות א"ב. וי"ל דר"ח אוסר מטעם בורר בשני מיני אוכלי עמ"א שי"ט י"ו ובי"ט ברירה מותר ובאמת צ"ע כי י"ל משקה לאוכל כאוכל דמי היינו באשכול לאו בורר דמין א' הוי ובשלקות למימיהן בסוחט לאכול מיד ובט"ז אות ד' הא לאחר זמן בשלקות אסור דהוי ב' מינים ולהמ"א ז' נהפוך הוא ופרי. והבן וצ"ע. ומ"ש לשון נמי קשה כמ"ש בסמוך י"ל זה דל"ת כבשים חמור דהוי בורר והעד דהמחבר כתב כבשים לאוכל שרי הא כ"ש מענבים ש"מ כדאמרן ותראה שאדונינו ז"ל רמז בכאן דכבשים יצאו מעצמן מותרים היינו לד"ה אף לר"י דכבשים נמי חייב חטאת אפ"ה יצאו מעצמן י"ל מותרים וזיתים יצאו מעצמן אסורים כ"ש דלאוכל אסור לר"ח ע' ר"י"ף. אבל אנן פסקינן דכבשים למימיהן פטור אבל אסור דלאו אורחייהו בהכין כתוס' שם ובלבוש דלאו מגופן כרש"י ובסט"ו כתב מים בבגד לאו דם דהולך לאיבוד הא לא"ה אף מעלמא דש וכמ"ש הרא"ש ז"ל מקכ"ח ב' יש סחיטה בשער או לאו הא לכ"ע חייב מעלמא ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ח**

**כדי** עט"ז רש"י שבת נ"א ב' אבל י"א משום נולד ואף בחמה אסור עמ"א י"ד:

**סעיף ט**

**מותר** עט"ז עמ"א ט"ו דפתח שעושה אין חשוב בנין בכלים דבנין רעוע הוא הא באר ונהר יש בנין כה"ג ע' לבוש ובא"ר ט"ו דאף בנהר ובאר מותר ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף י**

**ידיו** עט"ז הטור בשם בה"ת לשיטתיה בשי"ח (עסי' שי"ח סי"ו) דהוי נולד אבל למ"ד שומן לא הוי נולד דמעיקרא אוכלא והשתא אוכלא וכן שלג מעיקרא משקה והשתא משקה רק הטעם כאן בידים דמי לבורא מים וע' לבוש כאן דמוליד מים והראה לסי"ח סי"ו דמאן דאוסר התם ממילא ה"ה כאן בנימוח ממילא ועא"ר י"ז וצ"ע שם. ובין מלח שחופרין בקרקע אוכלא לענין זה ובין מי מלח שלנו משקה הוי. ועסי' שכ"ו ס"ז אות גימ"ל (ט"ס שכ"ד) וע' ע"ש כ"ח כתב שלא יסחוט פירות וא"י למה לא כבשלג וברד דבורא מים כפירש"י שבת נ"א ב'. ומ"ש שיזהר ממי מלח בשכ"א היינו עזין ב' שלישי כו' אע"ג דמי מלח הרבה אפשר דוקא לתוך הכבשים אסור הא עזין אף לעשות כך אף להמחבר שם אסור ער"מ פכ"ב ה"ו דנראה כעושה מורייס ואף המחבר יודה לזה וא"י"ה שם יבואר ועתו"ש ולמ"ש א"ש:

**סעיף יא**

**ברגליו** עט"ז פ"ר בדרבנן נמי אסור מ"מ כאן א"א להזהר ול"ג כה"ג וע' אות י"א:

**סעיף יב**

**מי** רגלים עט"ז דה"נ א"א להזהר שלא ישתין בשלג ל"ג כה"ג ועמ"א אות י"ג:

**ולפי** עט"ז דבריו צ"ע דודאי שלאט"ן הוי כבשים ושלקות ס"ז דלית בהו איסור תורה ד"ת אין חייב אלא זיתים וענבים מש"ה לגופו שרי הא זיתים וענבים אף לגופן אסור אטו למשקין עמ"א ט' ואי"ה שם יבואר משא"כ בסוחט בגד יש בו חיוב חטאת בניחא ליה המשקה היוצא ממנו אע"ג מעלמא הוי כתוס' שבת קמ"ה א' ד"ה כבשים א"כ י"ל באזיל לאיבוד נמי אסור אלא די"ל דלא שכיח כזיתים שעומדים לכך ודמי לכבשים ושלקות ומ"מ לא היה להזכיר שלאט"ן כ"א כבשים המוזכר בס"ז. וכתב הט"ז בנשפך משקה על המפה בכף אסור לשאוב ולשפוך אח"כ לחוץ דמעוות לא יוכל לתקון (עא"ר אות כ"ג דסוף סוף לא ניחא ליה לית כאן דש יע"ש ואפשר מפני מ"ע מדרבנן אסור דהרואה יאמר שרוצה לשתות המשקה ששואב בכ"ף ואסור ואפשר זה כוונת הט"ז) ועא"ר כ"ב בזה דמשקין נבועים על המפה אסור לגרור בסכין דהמקום שאין נפל שם יהיה צובע כבסי"ב. ומ"ש במים ויין לבן אסור לגרור דהוי מכבס אפשר אף שאין בכח אסור דגורר למקום יבש שרייתו כבוסו או דגזור אטו בכח. ויהיה חיוב תורה משא"כ משקה שלא ניחא ליה ליכא איסור תורה רק לדיעה אחרונה מדרבנן אסור אף לגרור אסור שמא יבא לידי חיוב תורה. ועסי' ש"א ס"א בגד השרוי אסור לטלטלה ה"ה מפה כן ועמ"א מ"ח שם בי' ב"א י"ל דשרי. עסי' ש"ב ומ"א ג' אסור לנער ג"כ מפה חדשה ממים שנשפך שם וי"א בכל הבגדים יע"ש:

**כתב** הרמב"ם ז"ל פ"ט מה"ש הי"א אין סחיטה בשיער ועור הביאו המ"א אות כ"ג וצריך להתבונן בו. שבת מפנין קכ"ח רבה ור"י אין סחיטה בשיער ורב אשי אמר כו' לכאורה הלכה כר"א לענין ליבון אמר בפ"ט דשם דיני ליבון אין סחיטה בשיער היכא דאזיל לאיבוד כי בשיער בהמה צמר שחור וכדומה שייך כיבוס במים (ל"ד מתלבן ה"ה בשחור וכדומה דרך ליבונו הוא כך) אע"ג דאזיל לאיבוד ובשיער אדם ל"ש כיבוס ליבון הא בצריך למשקה י"ל כר"א הוי מפרק אבל הב"י סימן ש"ל כתב בפי' דלהר"מ אין בשיער סחיטת היינו אף מפרק ליכא ור"א דרך אפילו תימא קאמר (וי"ל דלדינא אסור דאסור בשערה כל שאפשר בכלי תלוי בשערה למה לעשות ג' איסורין דרבנן הוצאה כלאחר יד וסחיטה דרבנן כמ"ש הב"י יע"ש) ועמ"א כ"ג ואי"ה שם יבואר עוד. והא דבשאר משקין ל"ש ליבון היינו באין עליו לכלוך אבל ביש עליו לכלוך י"ל אף בשאר משקין אסור דהוי ליבון מלכלוך עסי' ש"ב מדיני כבוס:

**ע'** שבת קמ"ה א' תוס' ד"ה כבשים ולא הקשו לרש"י מקכ"ח שיער כמ"ש הרא"ש ד"ל סחיטת שיער משום ליבון קאמר ומיהו רש"י שם פי' דש שאין בולע:

## סימן שכא

### סעיף א

**כללא** דמילתא זיתים וענבים ביד חייב שאר פירות אף בכלי פטור ומותר תותים ורימונים אף ביצאו מעצמן אסור מדרבנן ואף דל"ש אחשבינהו מ"מ כולה חדא גזירה או בית מנשיא אתרא הוי ולמש"ל נ"ל דכולה חדא גזירה. ובגד בלוע י"א דחייבת ד"ת משום דש אף שאין מגופו ואי"ה במ"א יבואר עוד מזה. ואם יש בפירות בסוחט המשקין וזורק האוכל אי הוי בורר בכך כתבתי לעיל מזה:

**אסור** עט"ז. דבריו צריכין ביאור דע כי הפרש בין מליחה לטיבול יתפרש בג' דרכים אחד מליחה מפזר מלח בזריקה עליו נראה כמלאכת עיבוד אף שאין עיבוד באוכלין לחייב הא מדרבנן אסור כמ"ש התוס' ע"ה ב' ד"ה אין וטיבול מטבל במלח. ב' כי מולח יתפרש טיבול רק לזמן רב וטיבול מטבל ואוכל מיד ג' מולח משמע הרבה חתיכות וטיבול חתיכה אחת לבדה. כי דרך לזרוק בזריקה א' על כמה חתיכות כו'. והנה רש"י ק"ח ב' פי' בברייתא צנון וביצה אין מולחין ג"ד ביחד מעבדן כו' ומימלח לא מלחנא שתים כו' דסותר זא"ז י"ל לעיל מיירי לזמן רב דהיינו עד סוף הסעודה (ג' לאלתר יש מיד ממש לאלתר ב' שיהוי מעט. ג' עד סוף הסעודה) ודרך ג"ד לסוף הסעודה ומולח ל"ד רק טיבול דהשתא פליגי ח"א ביצה נמי מעבדן וח"א ביצה בסוף הסעודה לא מעבדן וכן הלכה אבל להניחה עד סעודה אחרת ביצה נמי אסורה. והאי דמימלח לא מלחנא לאלתר הא נמי אסור דרך עיבוד הוא ע"י פיזור שתים יחד הא א' לבדה ע"י פיזור שרי. וביצים שתים יחד ע"י פיזור אסור דמי לעיבוד דמ"ש ולכן הוכרח רש"י לפרש לעיל כן. והמחבר בחר לו דרך הר"מ ז"ל בזה דהשתא ביצה שתים יחד שרי דאין דרך לכבוש ביצים עמ"א ה' בלבוש. ובריייתא פליגי מולח כפשוטו שתים יחד ע"י פיזור ח"א דמי למלאכת עיבוד וביצים נמי אסור וח"א הטעם דדמי לכובש כבשים וביצים שרי. ומש"ה בס"ב בחר בדרך הטור דודאי באוכלין מדרבנן יש עיבוד ובס"ה להניחה אסור ביצה דיש עיבוד מדרבנן עט"ז ה' וא"ש לכאורה. ובחר כאן בדברי הר"מ ז"ל כאמור דנ"מ טובא לדינא והפירוש מתפרש יותר נכון להר"מ ז"ל:

### סעיף ב

**מעתה** הבוא נבוא לדברי הט"ז ז"ל. העתיק דברי תה"ד תחלת התשובה עם השאלה יע"ש. ויש חסרון ב' תיבות והא דקאמר רש"י אבל כו'. והמעיין שם בתה"ד משמע

דמסכים א"ז עם הסמ"ג וסמ"ק ודכ"ע חתיכה אחת ע"י זריקה ופיזור שרי לשהות עד סוף הסעודה דאין מעבדין בסעודה א' (וכתב ע"ז ואל תתמה שא' מהגדולים פי' מימלח שתים בזריקה הא טבולי שתים עד סוף הסעודה נמי שרי ואין להקל כ"כ מאחר דסמ"ג לא פי' כן רק אחת שרי ע"י זריקה עד סוף הסעודה הא שתים נראה כמעבד עד סוף הסעודה אף ע"י טיבול ולאלתר הבי' ע"י טיבול שרי שתים וע"י זריקה לאלתר הא לאוכלן בב"א נמי אסור) אבל דעת הט"ז אינו כן וכ"ה דעת המחבר באפשר. והתחיל ברש"י לעיל פי' ג"ד דלא מפליג בין מליחה לטבילה ואף טיבול אסור היינו סוף הסעודה ואף חדא אסור כה"ג רק אורחא נקיט ג"ד מסתמא לסוף הסעודה. ואמנם הא דמחלק בין מליחה לטיבול ע"כ לאלתר הבי' נקיט שתים כל שע"י זריקה שתים יחד נראה כמלאכת העיבוד הא טיבול כה"ג שתים חדא חדא שאין בטיבול זה כ"א א' והבי' בטיבול ב' שרי הא ג"ד טיבול אסור דהוי לסוף הסעודה. וע"י פיזור א' מותר וב' א"א לצמצם שלא יגע המלח בשני אסור כ"א לטבול חדא חדא כאמור. אמנם מ"ש דא"ז חולק עם הסמ"ק וכתב בלשון א"ז מותר למלו"ח צנון במלח במקום מותר לטבול לא הבינותי וצ"ע. ועיין במ"ש עוד באות ב' אי"ה מזה. ובאות ג':

**סעיף ג**

**צנון** ד' או ה' עט"ז הר"מ ז"ל פכ"ב ה"י יע"ש ומ"מ נראה דבר שאין דרך לכבוש שרי ובפרט לטעם הר"מ ז"ל עמ"א אות ה':

**מפני** עט"ז פירשתיו באות א' המחבר בס"ב פי' כטעם הטור דדמי לעיבוד דשם מסתבר יותר טעם הטור ממ"ש הר"מ ז"ל בפ"ב ה"י שעושה מלאכה ממלאכת התבשיל (ע' ירושלמי מי מלח א"צ אומן וח"א כל שנשרית זהו מי מלח וה"א ביצה שוקעת והיינו מי מלח עזין בבבלי ובירושלמי מפרש לה מרובה ומיעוט אמלח ואנן כבבלי פסקי וכברייתא דכבשין ותבשיל. ועדיין קשה מי מלח לכבשין מה איריא לזמן מרובה אף לאכול מיד דדמי לכובש כבשין (ועתי"ט ויי"ל אה"נ דזהו החילוק וצ"ע) וכאן פירש כר"מ ז"ל דמסתבר פירושו ונ"מ לדינא כמש"ל:

**סעיף ד**

**והוי** יודע דאסור ליתן ירק חי לתוך חומץ חזק כשיעור שיתן על האור וירתיח דהוי כבוש בי"ד ק"ה ונראה כמבשל בשבת לטעם הר"מ ז"ל ולהטור י"ל במלח שייך עיבוד. ואפשר אף דיעבד כה"ג אסור דהוי כעין בישול ול"ד לכ"ש וצ"ע. ועמ"א אות ג':

**סעיף ה**

**לאוכלן** עט"ז שיש להחמיר לטבול א' ולאכול מיד אבל לטבול שנים חדא חדא ולהניח לפניו אסור דלא כתה"ד. אבל מה שנוהגין למלוח בזריקה אסור בשתים אפי' מיד ממש שניהם ביחד לפה אסור:

**סעיף ו**

**אסור** עט"ז לרש"י וטור דצנון אסור כל שמלח חתיכה א' ומניחה לסוף הסעודה או שתים מיד דדמי לעיבוד זה בצנון דהמלח מעבדו משא"כ ביצה לסוף הסעודה אין מעבדו המלח ושתים ביחד ג"כ אין דרך עיבוד בו אבל להניח ביצה ובשר לסעודה אחרת דהיינו זמן רב ביותר יש בהם קצת עיבוד ואסור ועמ"א אות ז' משא"כ להר"מ הטעם מראה ככובש וביצה אין דרכו לכבוש קשה אפי' להניחה לשתרי בשר וביצה והמחבר זיכה שטרא לבי תרי זה לכאורה כוונת הט"ז. וצ"ע המחבר סובר כטור ורש"י דשייך מדרבנן עיבוד באוכלין אלא דמולח צנון לאכול לאלתר הוקשה לו למה נאסור ולא ס"ל דנראה כמלאכת העיבוד לכן פי' דנראה ככובש ומש"ה ביצים מרותחים דאין דרכם לכבוש (ובהא פליגי ח"א ביצה אסורה דהטעם משום מעבד וביצה עדיף דצנון מפסיד וח"א כובש ביצה אין דרכה עמ"א ה') משא"כ להניחה לאחר זמן רב מסעודה לסעודה מודה להמחבר דאסור משום מעבד עמ"א זיין:

**הרבה** עט"ז מ"ש דדמי לעיבוד זה לפירש"י וכמ"ש באות א' משא"כ להמחבר דומה לכובש כבשים כמ"ש באות ג' א"כ צ"ל פולין נמי נראה ככובש כבשין עמ"א אות ח' וה':

**סעיף ז**

**המ"ל** פי"א ה"ה הוקשה לו למה לי קרא להקריב במלח בשבת הא אין עיבוד באוכלין ותי' דנ"מ לפסולה שלא תרד דא"צ הפשט ויש עיבוד.לי צ"ע דבשבת י"ל אין מקריבין לפסולה לחלל שבת וימתין לאחר שבת גם מלח סלקונדרית יש בו בישול ומלח שלנו אין בו בישול כבסי' שי"ח. ועתו"ש חלב יש בו משום מעבד עסי' בה' י"ט ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף ח**

**ובקערה** עט"ז ב"י בשם הרמב"ם ז"ל פכ"א ה"כ ועמ"א אות ט'. ומ"ש מוליד ריחא בתקי"א אות ח' משמע בדרבנן פ"ר באין מכוין שרי דוקא בד"ת פ"ר אסור ועסי' שי"ד במ"א ה' וש"ך סח"י ומ"א תרנ"א ב' יבואר עוד ע' ע"ש דמשמע מהר"מ ז"ל דוקא לצורך לאכול י"ש ומסתימת המחבר משמע אף לצורך כל יום השבת מסעודה לסעודה. ואי"ה באות חט"י ומ"א יבואר עוד ועסי' ש"ך מ"א כ"ז צובע דהתם לכלוך דרבנן ויש ראיה:

**סעיף ט**

**בשר** עט"ז תה"ד נ"ז ועמ"א י' דישה שייך בבהמה יע"ש ובתה"ד הרכיב דאוכלין כאלו וגם אין במינו טחינה הא סלית עצים אע"ג דאינו במינו טחינה ג"ק ממש הוי:

**סעיף י**

**קמשוי** עט"ז ב' שכ"ד ס"ז ד'. (ט"ס ס"ט) ועמ"א שם אות ד"ה וכאן י' משמע עיקר הטעם דקמשוי עתה אוכלא ולא קודם לכן הוי טחינה כה"ג ולא מטעם אשוויי אוכלא לחוד ובשר מבושל ראוי לרוב העולם. וע' ע"ש י"ג היכא דע"י הדחק שרי והיכא דא"א כלל אסור דמשוי אוכלא ובמ"א שם ד' דאף אם אין נאכלין כלל מותר לשוויי אוכלא וכאן משום טוחן ועא"ר י"ג ואי"ה באות י' יבואר באורך:

**אם** עט"ז אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. הנה בב"י ובכ"מ פכ"א מה"ש הח"י הביא תשובת הרשב"א כל לאלתר אף בכלי אין זה דרך טחינה וה"ה לתרנגולים לפרר לחם לאכול מיד (אף אי יש טוחן אחר טוחן) שרי כבורר ואף בורר בכלי אסור התם דרכו בכך ולמד משם אף ביד לאחר זמן חייב חטאת מיד ל"ג ה"ה כאן ל"ג בכלי מיד דאין דרך טוחן בכך מיד מסברא ומש"ה הר"מ ז"ל כדי לבשלו לאחר זמן אף בו ביום נמי ועט"ז שכ"ד ה' ובכ"מ משמע דגרס בפ"ח הט"ו לבשל והמחבר סי"ב השמיט כדי לבשלו והר"ב הוא שהגיה והנה מלח ותבלין לדוך במדוך אבן ועץ לאכול מיד אסור מעובדין דחול אמנם חיוב חטאת או לחתוך בסכין במלח ופלפלין י"ל כי שרינו מיד היינו דבר אוכל הא כל שאין אוכל כ"א למתק אוכלא כמו פלפלין י"ל חייב משום טוחן אף ליתן מיד תבשיל גם לעופות דשרי מיד כמ"ש המ"א ט"ו בשם ר"ן והוא מתשובת הרשב"א אי דוקא דבר הראוי לאדם הא דבר שאין ראוי לאדם חייב משום טוחן עכ"פ מדרבנן אסור וז"ש הר"מ ז"ל פכ"א הח"י שחת וחרובין שנראה כטוחן ואמנם בשכ"ד ס"ח הטעם דממרח הא אין ראוי שרי י"ל היינו לאכול מיד או חתיכות גדולות והשתא מ"ש המחבר בס"ח פלפלין ומלח ומשמע בסכין אסור ליתנם מלח גס רק שלנו מותר עמ"א ט' יש לספק אם לחתכו בסכין ליתן בתבשיל מיד אם שרי דהוי אוכל או לאו כאוכל יחשב וכן מ"ש בס"ט בשר חי לעופות אסור אם לאחר זמן דוקא הא מיד שרי דאין טוחן לאלתר א"ד כל דאין אוכל אדם אסור לעופות לאלתר ושכ"ד ס"ח בחתיכות גדולות מיירי ומ"ש הר"ב בסי"ב לפרר לחם דאין טוחן היינו אף לאחר זמן:

**ע'** במ"ל פ"א מחו"מ ה"ג המגי' דהטוחן מצה לחזור לסולת יש טוחן אחר טוחן ומביא תוס' שבת קי"ד ד"ה אלא וי"ל התם בירק מחלקין בין חתיכות גדולות לקטנות משא"כ

בטוחן אחר טוחן י״ל דאף מפרר דק לסולת אין טוחן מ״ה ומדרבנן אסור על ריב אייזי״ן כעובדין דחול עמ״א י״ב ואי״ה שם יבואר:

**והוי** יודע דטוחן אין שייך אלא בג״ק ושהיה בתולדה גוף א׳ ומפררו. שהרי בתה״ד סי׳ נ״ו כתב דאין עימור כו׳ יע״ש וע׳ פ״ט ה״ה במ״מ וכ״מ שם וש״מ במ״א ט״ו דמ״מ מדרבנן יש עימור ודישה אף שאין ג״ק ובורר משמע בסי״ט ב׳ מיני דגים ממין בורר מ״ה יע״ש בסימן נ״ז. ובמשכן אין למילף חדא מחבריה דוקא עימור ודישה בג״ק ולא אינך (בורר קנקנים שיש בהן יין ושיש בהן שכר וכדומה משמע דהוי בורר גמור) וא״כ לפרר דגים חיין עופות אסור עכ״פ מדרבנן ובמ״א י׳ יבואר אי״ה והטוחן לבינה אין חייב משום טוחן דנשרפה בכבשן ואין בתולדה אבל הטוחן רגב עפר הוי טוחן דבמשכן סמנים נמי הכין הוא שיש מהם כאבנים באדמה ומ״ש התו״ש דסכך אסור בעפר התם מגרנך ויקבך כתיב בעינן דוקא גידולי קרקע ולא עפר משא״כ טוחן עיקר טחינה שייך בדברים כאלו. צוק״ר אין בו טוחן כמו מלח שלנו כבס״ח:

**סעיף יא**

**טחינה** עט״ז עמ״ש במצה מע״ל דינו כתבואה שלא הביאה שליש דברכה מותר ע״י שינוי ואין לנו מנהג ידוע בחול הלכך אסור בשבת עא״ר אות ך׳ דהיכא דא״י מותר בשבת כמו בכתב בתה״ד סי׳ נ״ג ומעט מותר אפי׳ בעבר כמו שכתב באות י״ט שם דמעט מותר אפי׳ עבר ובלא שינוי יע״ש. ובתה״ד סי׳ ג״ן כ״כ בפי׳ ומ״מ הר״ב בסי״ו משמע דהשמיט זה בכוונה ודוקא שינוי ידוע מהני הא באי״י אסור ואי״ה במ״א אות כ״ד ובט״ז אות י״ב יבואר בזה דברי המחבר בסעיף י״ד ט״ו וי״ו:

**סעיף יב**

**ונותן** עט״ז. אמר הכותב קודם בואי לברר דברי המחבר בסי״ד וט״ו וי״ו ודברי הט״ז אקדים הקדמה קטנה וזו תוארה. ודע דלש אב מלאכה בקמח ובעפר תולדה הר״מ ז״ל פי״א הי״ו. והיינו אף בדבש ואף בשומן אווז וכיוצא בזה מ״מ לש ונדבק. ומיהו לרבי דנתינת מים הוי כלישה י״ל בנותן שומן אווז ודבש קרוש אף לרבי אין חיוב חטאת דלש כגרוגרות בעינן ובמים נכנס בקמח משא״כ בדבש קרו״ש ושומן. ובע״ש הקשה אמ״ש הרמ״ז זרע פשתן חייב (זבחים צ״ד ב׳) דמדבק אהדדי כ״ש קמח דנדבק ואמאי פסק כר״י בר״י דנתינת מים פטור ולכאורה קושיא חזקה היא ואפשר זרע פשתן הדבוק בהו יכול ליקח בידיו ולעשות גוש חייב משום לש משא״כ בקמח במי׳ כ״ז דלא לש אין דיבוקו עולה יפה ואין ניקח בידו עסי׳ ש״מ סי״ב. ודע עוד דמורסן וסובין יש בו פירושים עמ״א סי׳ תנ״ד ופריי שם שי״א מורסן הקליפה העבה הנושרת בכתישה וסובין הנשאר

בנפה וי"א להיפך. וי"ל הדק שבו שייך בו גיבול אבל העב הנושרת בכתישה החוש יעיד שאין בר גיבול כאמור ובחידושינו כתבנו מזה:

**ועתה** הבוא נבוא לבאר דברי המחבר והר"ב והטי"ז בסי"ד וט"ו וי"ו בעזהי"י. בשבת קנ"ה וקנ"ו וח"י. פלוגתא דר' ור"י בר"י אי חייב בנתינת מים לחול א"ל. והרי"ף ור"מ והרא"ש וטור פסקו כר"י בר"י בנותן מים אין חייב עד שיגבל. וכמשנה דקנ"ה ב' נותנין מים למורסן ולא גובלין. ומ"ש הרי"ף קנ"ה מדמתרצינן אליבא דר"י בר"י ש"מ הלכתא כוותיה וממשנה אין ראיה דמשנה פ"ק משמע כרבי יע"ש או דה"פ דמדאמר היכי משני על יד על ש"מ דהלכתא כוותיה כלומר כי"א ולא כת"ק דאמר אין גובלין ונקטינן מהא דקלי בעבה מותר ע"י שינוי מעט מעט וכמ"ש בע"ש דמים נותן הרבה מיד בפ"א רק הלישה הוא מעט מה שאוכל באותה סעודה ועיין ר"ן שם וברכה מותר הרבה ע"י שינוי שנותן הקמח תחלה והרא"ש שם השמיט והיכי משני על יד על יד וכתב ש"מ דהלכתא כוותיה אולי יש שם חסרון בדפוס. ולכולהו לרי"ף ורא"ש וטור ורש"י שתיתא היינו קמח קלי רק זה עבה וזה רכה. ולפ"ז י"ל קלי לאו בר גיבול הוא ומדרבנן אסור והיכא דמשני בעבה בעינן מעט מעט דהוא שינוי גדול הא קמח תחלה לא דדומה ללישה וברכה מהני שינוי כל דהו קמח תחלה או דקלי בר גיבול הוא ונקיט קלי דראוי בשבת לאכול משא"כ קמח עם מים אין ראוי בשבת ועסי' שכ"ד מ"א א'. אבל הר"מ ז"ל פירש קלי מ"ה לאו בר גיבול ומדרבנן אסור וע"י שינוי על יד שרי הא קמח כה"ג לתרנגולים אסור ע"י שינוי כל שכדרכו מ"ה ע"י שינוי מדרבנן אסור אם לא שינוי גדול או תרי שינוים כבסימן שכ"א במלח ס"ז ושתיתא תבואה שלא הביאה שליש הוא דה"א דשרי דכחול הוא ואין בו לישה ופריך והא תניא (ל"ג והאמר"ת) בברייתא אחריתי דשתיתא אסור ל"ק בעבה אסור בהרבה (כ"א על יד כמו קלי) וברכה מותר בהרבה ע"י שינוי קצת קמח תחלה הא קלי לא מהני ברך קצת שינוי כ"א על יד דוקא והמחבר בסי"ד שהשמיט לדעת הטור להקל בקלי ברך ע"י קמח תחלה דל"ש כמ"ש הט"ז אות י"א ומצה מע"ל אה"נ על יד שרי אף להר"ם דשתיתא קיל מקלי וכ"ש דמהני בשתיתא עבה מעט מעט. אבל הי"א בסי"ו הוא בעה"ת דפסק כרבי דנתינת מים הוי גיבול וה"ה דאוסר בסי"ד קמח קלי. ועסי' שכ"ד ס"ג וי"א ליתן מים למורסן בשבת הוא דעת בעה"ת כרבי דנותן מים חייב אף בקמח תחלה מדאמר האחרון חייב עיין תה"ד נ"ג ה"ה קלי עכ"פ מדרבנן אסור בעבה מעט דנותן מים זהו גיבולו ליכא שינוי אבל רכה ע"י שינוי קמ"ח תחלה שרי כשתיתא והקשה על הר"ב בסי"ב אמאי לא פירש ברכה דוקא דעבה על יד

לא מהני כ"ש קמח תחלה לת"ק דהוא רבי ובמ"א אות כ"ד תיקן זה דהר"ב ביאר זה כמו בשתיתא היינו רכה ע"י קמח תחלה:

**עוד** כתב ד"ל אף ע"י שינוי ברכה לא מהני בשום ושחליים שכ"מ דעת בעה"ת דלא הזכיר ע"י שינוי ברכה שרי והטעם דקלי מותר ברכה דאפשר דבר גיבול הוא קיל טפי משא"כ שחליים לאו בר גיבול הוא או דסובר כר"מ שתיתא תבואה הביאה שליש הא שחליים דמי לקלי לא מהני ברכה קמח תחלה ה"ה שחליים לא מהני כו':

**הא** דפ"ג בר"מ דיו הטעם משום עין צבע ואף לראב"ד פ"ט דעין צבע פטור אבל אסור עכ"פ ומיהו משנה דאין שורין דמשמע חיוב חטאת י"ל עין צבע להר"מ ואין להאריך:

**נסתפקתי** אם גיבל קמח לתרנגולים במזיד בשבת אם שרי ליתן לפניהם ובשי"ח במזיד אסור לו לעולם אכילה ובהנאה שרי וה"ה לעכו"ם מותר ליתן בשבת ולישראל דבר זה אסור עד מ"ש משא"כ לעכו"ם וה"ה לתרנגולים וצ"ע כעת:

### סעיף יג

**אבל** עט"ז בתה"ד נ"ג יע"ש. והאי חרדל שלשו מע"ש היינו בלא משקה רק מתמצית גופו כו' וכדומה. וע' לבוש במ"ש חרדל שלשו מע"ש דיש בו משום לישה ולכך דוקא מע"ש ושום אין בו לישה יע"ש ולא הבינותיו די"א קאי אחרדל ג"כ ועיין זבחים צ"ד ב' תוס' י"ג שלחים וי"ג שחלים יע"ש:

### סעיף יד

**לפיכך** עט"ז עמ"א אות כ"ח ועיין סעיף י"ז בזה ובעודה על האש י"א דהוי הגיס ועט"ז שם אות כ"ג:

## סימן שכב

### סעיף א

**ביצה** עט"ז י"ט אטו י"ט אחר שבת או שבת אחר י"ט דאסור מ"ה עמ"א אות א,. ולא יגע בה עסי' ש"י אות ה' ובתקי"ג א' וה' ומ"א שם ב' טעמים א' שמא ינענעה וב' נגיעה לצורך המוקצה אסור ואי"ה בתקי"ג יבואר עוד. ביצה טריפה שנתערבה באלף ע"ד בפריי ק"ב בדשיל"מ ובצ"צ בזה וי"ל טריפה אין שבת מכין לי"ט ול"ש למיגזר וי"ל משום ל"פ או נולדה בשבת אסור משום נולד אף בעומדת לשחוט דל"ש אי בעי שחיט ואכול בגווה בשבת ולא הוי אוכלא דאפרת וא"כ יש בה ב' איסורין והוי דשיל"מ לגבי שבת:

### סעיף ב

**פירות** עט"ז ביצה ג' יע"ש בתוס' ד"ה גזירה דיש ב' איסורין שמא יעלה ומוקצה ותרוייהו צריכי עמ"א ג' ובלבוש אפי' היה דעתיה עלייהו יע"ש וספק נשרו היום או אתמול אסור דשיל"מ א"א ספיקו לקולא עסי' שכ"ה והנה אם ימתין אחר השבת ירקבו הפירות ולא

יהיו ראוין לכלום או אם נדר שלא יאכל פירות בחול כ"א בשבת ואם ימתין כל השבוע יפסדו ודאי י"ל דלא הוי דשיל"מ ומ"מ י"ל דספק נשרו היום או אתמול אסורים דאוקמיה אחזקה עתה נשרו ולא מקודם עי"ד סימן שצ"ז ט"ז ב' וי"ל אדם מעותד למיתה משא"כ פירות אי לא נגמרו עדיין כ"צ דרכם להיות באילן ולא ליפול אמרינן עתה נפלה ועסי' תקי"ג בט"ז אות ח' ואי"ה שם יבואר ובקידושין ע"ט קידשה אביה ובפ"י שם והנה אם נדר שלא לאכול פירות בחול דכתבנו דלדידיה לא הוי דשיל"מ דימתין כל השבוע יפסידו י"ל דתליא במ"ש המ"א שי"ח ב' דומיא דתרומה הואיל ולאחרים הוי דשיל"מ תו גם לדידיה לא בטיל יע"ש ומ"ש כיון שלא נעשה מלאכה כוי כ"כ הב"י הא נעשה מלאכה ביד עכו"ם צריך כ"ש ול"ת דכאן צריך כ"ש דיעלה ויתלוש לאכול מיד במ"ש קמ"ל דל"ג כוי ועסי' שי"ח במ"א ב':

**לי** העני יש בכאן חקירה אחת וגדולה היא אלי בפירות הנושרין דאסור אף בטלטול וכן ביצה אסור אף בטלטול אף מתרנגולת העומדת לאכילה ואף בי"ט כבסי' תקי"ג וכ"ה בביצה ג' ב' וכ"כ הרי"ף שם אמאי הא כתב המ"א בסימן תמ"ו אות ג' דכל דבר האסור באכילה אם רוצה ליתן לעכו"ם לא אסור בטלטול כנבילה לכלבים וכדומה א"כ ביצה אמאי אסורה בטלטול הא ראוי ליתן לעכו"ם וכן פירות הנושרים וכ"ת אה"נ אלא דוקא באין רוצה ליתן לעכו"ם כפירות טבל הא בורכא דא"כ מה הוקשה להם תוס' ביצה ב' א' אמאי תנן לא תאכל דהא אף בטלטול אסור דלא פסיקא טלטול וכדכתיבנא וע' לבוש כתב איסור הטלטול משום מוקצה ואף אם ליכא עכו"ם הא ראוי לכסות כלי ולסמוך כרעי המטה ומיהו לזה י"ל דהוי כאבנים דבעי יחוד מעי"ט וע"ש דלאו להכי קיימי ונולדה בי"ט דאסור בשבת לא מהני יחוד ביה"ש ע"ש דביה"ש אסור מספק והדברים האלו ארוכים וצ"ע כעת ואי"ה בתקי"ג יבואר בזה וכאן אין להאריך וע' ש"ש ביצה:

**סעיף ג**

**וקוטמו** עט"ז בתקי"ט אות ה' דאף בכלי קוטמו להריח ועמ"א אות ו' כאן ועא"ר אות ו' האריך ופסק כמ"א ורש"ל בכלי אסור והיינו בקשין וברכין לית תיקון כלי ומותר אף בכלי ובשכ"א ס"א הטעם עובדין דחול ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ד**

**וי"א** עט"ז הסוגיא בפ' שואל קמ"ט ב' פשטא משמע כר"מ ז"ל פכ"ג הי"ז ואע"ג דאין הלכה כרב ב"מ ע"ה פי' הט"ז התם אסור להלוות מבניו הפי' שהוא נותן הרבית לבניו להטעימן טעם רבית ומרגילן במחיה שילוו לעכו"ם אסור דאסרוכי אף בישראל משא"כ כאן דאין מתכוין ומרגיל שרי דאין מקפיד דהכל שלו וע' י"ד ק"ס אות ד' בט"ז וש"ך י"ג ולפי זה לפי' זה מותר להלוותם ברבית שיתנו הם לו רבית לאפרושי מאיסורא דמצוה

קעביד וצ״ע לדינא אבל להמ״מ דמחלק בין ד״ת לדרבנן קשה הילל״ל בקיצור כי אמר שמואל שעוברים משום מדה ומשקל מדרבנן באחרים הא בניו אין מקפיד הקילו בדרבנן ולא להביא הא דרב דלית הלכתא כוותיה ומ״מ צ״ע ועא״ר אות י״ד מ״ש שם דבמצוה טפי דאתי למסרך כמ״ש סימן תרכ״א אות א׳ ומ״מ י״ל דאימא בט״ב דרבנן לא ואיך למד דרבנן מד״ת ולשון הר״מ ז״ל פכ״ג הי״ח אסור להפיס ולשחק בקוביא בשבת היינו בשווין באחרים המקפידין דדמי למקח וממכר הואיל ומקפידין הא בחול שרי הואיל וקוביא רק אב״ק גזל מדבריהם היינו במנה גדולה נגד קטנה הא שווין לא גזרו כה״ג ומ״ש המ״מ שחוק בקוביא אף בחול אסור היינו מנה גדולה נגד קטנה באחרים וא״ה במ״א אות ז׳ יבואר עוד:

**וע׳** במ״מ פרק ששי ה״י מהל׳ גזילה הביא סייעתא דהמשחק בקוביא גזל מדבריהם משבת קמ״ט והיינו כמ״ש התוס׳ שם ד״ה מ״ט ודוחק לו לומר משנה דלא כהלכתא וצריך לחלק בין איסורא דמחית נפשיה לספיקא בנזיר ובין ממון דלא מחית נפשיה לספיקא משא״כ להט״ז דפסקו כאן כדיעה א׳ בלא חסורי מחסרא שוין עם בניו מותר הא במנה גדולה אסור אימא הטעם דנראה כמקח וממכר וכדומה לא משום גזל וי״ל דאם איתא כן אמאי צריך כלל לחסורי מחסרא אף לרב אימא גדולה נגד קטנה אסור אף בבניו ש״מ דל״ש מקח וממכר כלל בבניו כ״א משום גזל ואף בחול אסור באחרים ה״ה לדידן אף בבניו דלית הלכתא כרב בהא וע׳ בר״מ פרק ששי מגניבה ה״י עוברין משום מדה משמע דמפרש לה בחול ומשום גזל דבריהם יע״ש וברש״י ותוס׳ ב״מ ע״ה א׳ בי״ט קאי על כולן יע״ש ואין להאריך. עסי׳ שכ״ג אי״ה יבואר עוד:

## סימן שכג

### סעיף א

**וכן** עט״ז כתב דשניהם עושין איסור המוכר שמודד בצימצום גמור והלוקח בהזכירו סכום מדה וכמו שכתב באות ג׳ דלא מהני ללוקח כלום מה שמזכיר מדה. ועמ״א אות ב׳ וה׳. ואי״ה באות ג׳ יבואר:

**והוי** יודע כל כלי המדה אם ראוין לקיבול ואין מקפיד עליהם שרי לטלטל מחמה לצל ואם אין מקבלים כמו מדות אמה וכיוצא ממוקצה מלאכתו לאיסור. ומדה הלח ליי״נ וכדומה אם מקפיד עליהם הוי מוקצה מחמת חסרון כיס. ומינקת שמיוחד למדה כמו שנוהגין עתה שקורין היבר ומחזיק קיוארט מותר לומר מלא לי כלי זה ושופך לכלי של לוקח כי א״א ליקח המינקת להוליך לבית הלוקח ולא נראה כמזכיר סכום המדה בפירוש:

**סעיף ב**

**ולא** עט"ז האריך ולשיטתיה באות הקדום דודאי במדה אף בלא סכו"ם כך וכך כו' נמי אסור וההפרש שיש בין דמים למדה לכאורה דהלוקח אין עובר דאומר ומודיע כמה צריך לו והמוכר ממילא מונה לו אבל מדת הלח והיבש שמדקדק במדידה על המוכר האיסור ועמ"א אות ב' דבס"א ההיתר למוכר שלא יצמצם ובס"ד ההיתר ללוקח וא"כ ודאי באין מצמצם ומוסיף מעט או חסר מעט וכ"כ הלבוש שהרתיחה למעלה ואין ממתין עד שיכלה זה ההיתר למוכר. אבל משמעות לשונו של הט"ז משמע אף על הלוקח האיסור במדידה דמה"ט לא גרסו התוס' ביצה כ"ט ב' ד"ה שלא סכום מדה דאף בלא סכום אסור ללוקח להזכיר מדה ול"ד לסכום מקח שמודיע בדינר אגוזים שידוע כמה רוצה וכמה צריך לו. וע' לבוש משמע שמחלק בין מדת הלח דצריך כיון ומדידה אסור להזכיר שם מדה משא"כ במדת היבש אגוזים וכדומה יע"ש:

**ודע** דמה דאמרינן בגמ' שם כ"ט א' כלי המיוחד למדה מחולקין רש"י והר"מ ז"ל עב"י שבפי' המשנה מפרש מיוחד שנעשה בדיוק ואומד שלא נעשה בדיוק ולפ"ז אף שחזר בחבורו פ"ד מי"ט הכ"א ופסק כרבא מ"מ לא חזר מפירושו מיוחד באפשר שעדיין לא מדד הא מודד בו בכלל שלא יזכיר שם מדה וצ"ע:

**ומדברי** הע"ש למדתי שמ"ש הר"ב וכן סכום מדה דשפיר גרס בברייתא והיינו שמזכיר לו כך וכך כלים לקחתי תן לי עוד כך כלים ויהיה ס"ה כך וכך אסור הא לא"ה שרי והיינו לומר מלא לי כלי זה עשרה פעמים דשרי אבל שם מדה להזכיר בפי' תן קווארט או חצי אסור בלא סכום. ובמ"ש במשנה אומר אדם מלא כלי אבל במדה בלא סכום אסור והא דלא מפרש המשנה אבל לא במדה לשפוך מכליו של מוכר ללוקח דאאומר קאי אבל במדה אסורה להזכיר שם מדה אפילו הולך עם הכלי אסור. ואפשר מש"ה נקיט במשנה לחבירו וברי"מ לחנוני ובמ"מ משמע דגרס כן במשנה לחנוני כי בע"ה מסתמא אין נותן כליו להוליך לחבירו כ"א אין לו רק לצורך תשמישו ובחנוני משכחת לה שיש לו הרבה כלים או להיפוך כי החנוני אין שואל כליו להוליך הלוקח לביתו כי יבאו לוקחים רבים ושופך לכ"א אבל בע"ה אפשר ישאל לו לצורך שעה:

**ועם** זה יתיישב בירושלמי גרס במשנה א' אומר לחנוני (והוא גי' הר"מ כמ"ש המ"מ) ובמשנה ב' אומר לחבירו ובבבלי הדבר בהיפוך. ושם בגמ' א"ר הונא או חסר או יתר היינו אף ששופך לכליו שרי בהן חסר ויתר שאומר הלוקח והמוכר עושה כן. ושם ר"א אמר לזעירא בר חמא מלי לי ההן מנא ולמחר אין מכילין ליה דר"ה מפרש וכמ"ש בס"א. והגאון המפרש (בד"ד) פירש אבל לא במדה שלא ימלאנו ממש א"כ ריי"ד אסר

לא ימלאנו אם חסר ויתר למה ואמאי לא כמ"ש וי"ל גם מ"ש ולמחר מכילין אף זה אסור אמאי לא כפשוטו להיתרא וכמ"ש המ"מ וכמ"ש המחבר בס"ב כאן והא דקשיא ודבר דבר שאסור לומר למחר אעשה חפץ פלוני האסור בשבת י"ל לצורך שבת שרי כמו פוסקין צדקה עסי' ש"ו וש"ז וצ"ע:

**סעיף ג**

**והיינו** עט"ז ביארתיו באות הקדום ובע"ש כתב דהר"ב יודה לזה שאסור להזכיר מזה בפירוש רק הא שרי שיאמר מלא כלי זה עשרה פעמים וכדומה הא להיות סוכם אסור לומר כך כלים נתת לי תן עוד כך ויהיו כך וכך:

**הא** דכתב המחבר בסג"ד מותר לומר לחבירו תן לי ביצים במנין ומותר לחנוני כו' פי' הע"ש ברישא אשמעינן אף דהלוקח אין מזכיר מנין כמה רק אומר תן לי ומנה אפ"ה שרי ובסיפא קמ"ל אף הלוקח אומר כן שרי וקצת קשה דסיפא פשיטא דשרי ובלבוש משמע דקמ"ל ל"מ חבירו די"ל שאלה הדרא בעיניה או חליפיו וחנוני מקח וממכר אפ"ה שרי:

**גרסינן** בירושלמי פ' א"צ ה"ט תנא אומר לחבירו תן לי כלה של תבלין שכן בע"ה דרכו כו' ועב"י וש"ע תק"ד בכלי נחתום ובירושלמי מפורש אף בע"ה שלא יקדיח תבשילו מותר למדוד בי"ט תבלין וכל שכן שמותר לומר תן לי כלה מדה כו' אבל בשבת י"ל דאסור למדוד ולומר תן לי מדה תבלין שבי"ט הותר אוכל נפש לא בשבת וכדאמרן:

**סעיף ד**

**וי"א** עט"ז דבי"ט מותר הוצאה וה"ה בשבת במעורבת ששכיחי רבים עדיף לשנות משא"כ בעיר שאין מעורבת ובחצר דליכא רואים עדיף למעט בהילוך ועמ"א אות ז' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**

**מותר** עט"ז ביצה י"ז לרבה שמא יעבירנו ד"א ורבא מתקן מנא אף כלים חדשים הנקחים מעכו"ם אסור בי"ט אטו שבת והקשה הט"ז דבשופר ל"ג בי"ט אטו שבת אף דא"א למיגזר דא"כ עקרת מצות שופר כבסי' תקפ"ח מ"מ י"ל בטבילת כלים נמי ל"ג י"ט אטו שבת ולמה החמיר שלא ליטבול בי"ט גם לרבא י"ל כלים חדשים שרי אף בשבת דטבילתן מדבריהם כמ"ש המ"מ פ"ד די"ט הלכה י"ז וי"ח יע"ש א"כ שרי טבילת כלים חדשים אף בשבת כמבואר בביצה י"ח לענין י"ט ה"ה בשבת כה"ג וי"ל הא אנן קיי"ל בי"ד ק"כ סי"ד ובט"ז אות י"ו דטבילת כלי מתכות ד"ת כמ"ש בתה"ד רנ"ז א"כ כלי מתכות עכ"פ ליתסר בשבת דהר"מ מביא בפכ"ג משבת הלכה א' טעם דרבא מתקן ואף דמ"מ שרי להריי"ף מטעם דמביא טעם ר"י סחיטה ורב ביבי וזה לא שייך בכלי חדש ולהר"מ מותר מטעם איסור דרבנן מ"מ לדידן ליתסר מטעם הרא"ש ור"מ וטבילת כלי

חדש מתכות ד"ת וע' לבוש כלי הר"ס הטעון טבילה לכאורה חרס ומצופה זכוכית מדרבנן או זכוכית וז"ש הטעון טבילה (מלה תנאיית) ואפשר ט"ס וצ"ל כלי חדש שטעון טבילה כו' וצ"ע. והנה לטעם ר"י ל"ש בכלי חדש דמתכות לאו בני סחיטה אף בימי התלמוד ל"פ י"ל השתא ל"ש ודוחק ושהייה כתב הלבוש דלא שייך שהייה שאין הטומאה מצוי בו כלומר ומילתא דל"ש ל"ג רבנן וטומאה דשכיח חיישינן שמא ישהה אבל האי"ר אות י"ב בשם ש"ש ביצה דשייך שמא ישהה ויבוא לידי תקלה שישתמש באיסור כלי בלא טבילה (המאכל אין נאסר):

**ועם** זה י"ל הא דכתב הר"מ ז"ל בפ"ד מי"ט טעם רב ביבי לחוד ובשבת טעם רבא כי סובר דטבילת כלי חדש אסור מטעם ישהה או יתקן ונאמר מ"ש בפי"ז ממ"א ד"ס כמו קידושי כסף ומ"מ דין תורה במתכות ע' מ"מ שם או דחמור דאין ראוי לכלום כמ"ש המ"מ ומש"ה בי"ט אין נ"מ בין טעם רב ביבי לרבא כתב טעם רב ביבי דתניא כוותיה במקומו ויותר ראוי לאסור כלי חדש מטעם רבא שיש לטעות אם נאמר כלי חדש דרבנן או זכוכית עכ"פ ויש סברא לכאן וכאן כתב טעם ר"ב דאסור אף בדרבנן שמא ישהה ומצוי הוא אף בדרבנן וולד הטומאה לא מצוי הוא בכלי ומיהו המ"מ לא כ"כ שם רק כדרבנן לר"ב ל"ג אפ"ה כתב טעם ר"ב שאין נ"מ בין טעם רבא לר"ב משא"כ בשבת יש נ"מ דנטלות בי"ט עצמו שרי לכ"ע ובשבת אם נטמא בשבת לר"ב ל"ש שמא ישהה כה"ג ולרבא מתקן הוא דבי"ט אוכל נפש ומכשיריו שא"א לעשות מעי"ט שרי בי"ט לא בשבת. וכן נראה ממ"ש המ"מ לדעת הר"מ בה' מ"א דטבילת כלים מד"ס תיפוק ליה שמא ישהה אף בד"ת ש"מ שמא ישהה שייך נמי בכלי חדש וז"ש בכ"ג משבת ודע דטבילת כלים חדשים אסור בשבת שנראה כמתקן אף על גב דביום טוב מסופק בו מ"מ מדכתב כאן מתקן ש"מ הכין הוא ואף בנטמא בשבת כאמור כאן. וסבור הייתי לומר דאין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת דנראה כמתקן משמע אף מעשר ירק דרבנן או ח"ל וע' פ"א מה"ת אי שאר פירות ד"ת מ"מ חזינן בשבת נראה כמתקן אף מדרבנן וקשה דבי"ט נמי כ"ה וי"ל והדברים ארוכים וער"מ פכ"ג ה"ט והי"ד ופ"א ה"ז מי"ט והדברים ארוכים אין עת האסף פה ואי"ה במ"א יבואר עוד. עמ"ש אי"ה באות ו' מהרש"א ז"ל ביצה ח"י א' יע"ש היטב ובשבת אף דרבנן ובשבת אפ"ה אסור ועמ"א י"א וצ"ע והבן:

**סעיף ו**

**ויחזור** עט"ז בי"ד ק"ך אות י"ח דבחול יטבילנו בלא ברכה או יטביל כלי אחר עמו ומברך על טבילת כלים ואין קפידא:

**סעיף ז**

**מותר** עט"ז השי"ע השמיט תיבת יין שזה עיקר רבותא ובלבוש העתיק יין והלשון בט"ז קשה קצת וכוונתו דסתמו כפירושו דאיין קאי דשרי דהוי כמו להדיח הלכלוך:

**יראה** לי סכין טריפה לחתוך בו לחם וכדומה בצונן דבעי הדחה דמשמע בעי הדחה שפשוף היטב לא הדחה בעלמא אסור בשבת דהוי כמתקן וה"ה אפשר בשני דברים הנוגעים זה בזה אף בדרבנן דל"ד לטומאה דרבנן כמ"ש המ"מ הביאו המ"א אות י"א ועי"ד סי' י' וס"ט ס"א וצ"א מידי דאורחיה בהדחה יע"ש ועמ"א שכ"א אות ז' הדחת בשר שרי בשבת דא"צ שפשוף כ"כ רק להסיר הלכלוך משא"כ כאן וצ"ע. ואי"ה באות ח' יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף ח**

**אין** עט"ז בשכ"ו אות ג' דניחא ליה בכך שיהא נמחה אסור בלא מים יע"ש עמ"א כאן אות י"ו. השחזת הסכין בשבת אף שלא ברחיים רק בעץ וכדומה אסור דדומה לממחק ע"י"ד סימן קכ"א ולקמן בה' י"ט:

## סימן שכד

**סעיף א**

**מ"ש** המחבר בס"א אין כוברין שבת ק"מ וברי"מ פכ"א הל"ב מרקד ובמקום גבוה כמרקד (מדרבנן) וכ"ה בירושלי' ובלבוש שכל זה דרך עובדא דחול צ"ע. גם מ"ש בס"ב קודר כו' במדה שלא כדרך מדידה ובש"ע משמע כרי"ף דבמדה אסור רק בכלי אחר כפי אומד הדעת וכמו שציין באה"ג ועא"ר וע"ש בזה:

**אבל** עט"ז שבת קכ"ה ב' ועב"י דהרי"ף וראי"ש פסקו כרי"י בר"י דסתם תנא כוותיה היינו במשנה דנותנין מים למורסן יע"ש ואני ההדיוט בשכ"א לא הבנתי כן וכ"מ לשון הרא"ש מאן י"א ר"י בר"י וש"מ דהלכתא כוותיה מדאמר מאן י"א ר"ל ולהודיע דהלכה הוא ות"ק אפשר נמי כר"י בר"י סובר ואפ"ה אוסר ואין להאריך כאן ודעת הב"י בריף ורי"מ וראי"ש הוא כך כמו שאגיד. כי לענין הלכתא כר"י בר"י פסקו כולם כן כסתמא בתרא וגם רבה אמר ר"י בר"י הוא ולא אמר יחידאה היא (וז"ש הריף מדמתרצינן עפ"י הבנת הב"י) וגם הר"א ז"ל בפכ"א הל"ד מדשתיק אודויי אודי ליה וגם דעת התוס' משמע כן. ואמנם לענין אפר דאין בר גיבול אם חייב חטאת לר"י בר"י בזה אין הוכחה לפסוק כרי"מ ז"ל שהרי הרי"מ ותוס' וכמה גאונים חולקין ע"ז וסוברים דחייב חטאת (וקיטמא שרי יש בו פירושים ותירוצים) א"כ ראוי לפסוק כרבים בזה דכיון שכן נ"מ קולא מינייהו באם נותן מים לקמח לתרנגולים בשבת להרי"מ ז"ל אסור אטו גיבול ור"י בר"י אמר כך אין חייב הא איסורא איכא במים ולתוס' ור"א ז"ל קולא דאפר חייב בגיבול עכ"פ לרב יוסף

ומים פטור ומורסן לאו בר גיבול מותר מים ולית להו למיגזר הואיל וצורך היום וקמח שאין לצורך היום גזור הא קמח לצורך היום שרי מים לר"י ברי"י דהלכתא כוותיה ומ"ש הב"י התוס' לא הזכירו מורסן אף שהזכירו בדף ח"י א' היינו לאביי אבל לרב יוסף י"ל מורסן באמת לאו בר גיבול ממש הוא וחייב בגבולו ומים מותר במורסן לצורך היום ולא בקמח שאין צורך היום גזור אטו גיבול ונ"מ לפסולי עדות מכות מרדות כמו שביארנו בפתיחה כוללת ובש"ה דטירחא שלא לצורך לאו איסורא כלל ואין לוקה מ"מ. או יאמר ודאי יש מורסן קליפה העבה לאו בר גיבול וקליפה דקה בר גיבול עסי' תנ"ד ופריי שם במ"א א' ואיך שיהיה דברי הב"י ברורים ומיישרים ועתו"ש ולמ"ש א"ש ואדונינו הט"ז ז"ל אודי ליה להב"י להתוס' ז"ל קמח לצורך היום שרי בנתינת מים ולהר"מ ז"ל ודאי אסור דאם גזר לא גובלין מורסן אטו גיבול קמח כ"ש דגזר מים אטו גיבול בקמח אלא בפי' דברי המ"מ מחולק עם הב"י דהב"י הבין דהמ"מ כתב הוכחה להר"מ ז"ל דאפר דלאו בר גיבול אין בו חיוב חטאת דאם יש בגיבולו חיוב חטאת לר"י ברי"י למה הותר נתינת מים במורסן דלאו בר גיבול ולמה לא גזרינן כוי ויקשה לתוס' וצ"ל דהתוס' סוברים דאין גוזרין דז"א דאין זה מוכרח גם מ"ש הב"י דר"י ברי"י דאין חייב משמע הא איסורא איכא אין מוכרח דאל"כ היה לברור דילמא כוי אלא המ"מ בניחותא אמר דלהר"מ מש"ה שרי מים למורסן דלאו בר גיבול הא בר גיבול אסור מים ומוכרח הוא להר"מ מדגזר גיבול דמורסן אטו דקמח כ"ש גזירה קרובה ונ"מ בקמח אה"נ דאסור מים לצורך היום להר"מ והוכחה להר"מ הוא ממ"ש ויעיד ע"ז קיטמא וע"ש בפ"ח הי"ו והבן זהו הנראה לי בכוונת דבריו ז"ל וע' שכ"א ומשני ע"י ש"ו למ"ד ד"ת צ"ל דהוי שינוי גמור ומ"ד דרבנן א"ש מ"ש מערב כדרכו עתו"ש בזה ובר"מ פכ"א הל"ד:

**סעיף ב**

**ויש** עט"ז כבעה"ת וכן ציין באר הגולה וט"ס טור כי הטור פוסק כדיעה א' כר"י ברי"י אלא בעה"ת ושינוי מים אף א"ת דיוכל לשנות מ"מ תליא בפלוגתא אם אפר מ"ה חייב אין היתר כ"א שינוי גדול ש"ו במקל לא נתינת מים שינוי קצת ולמ"ד מדרבנן מהני באפשר או פלוגתא דר"י ואביי ועסי' שכ"א. ואי"ה במ"א אות א' יבואר עוד:

**סעיף ג**

**שנתלשו** עט"ז דקי"ל כר"ש היכא דלא דחיא בידים מותר בשבת אפי' מוקצה מאיסור כמו בשי"ח בשוחט לחולה שחלה היום דלאו מתרמי ליה שוחט משא"כ מחובר מדלא לקטינהו מאתמול ואפילו בעכו"ם ל"פ והא דאין הכן בשל עכו"ם בהוקצה מדעת מ"מ ואי"ה בשכ"ה ובה' י"ט אבאר עוד:

**סעיף ד**
**ועי"ל** סי' שכ"א עט"ז ולעיל כתבנו במ"א י"א וכאן אות ה' דאה"נ דעיקר הטעם משום טוחן ואם ראוי לאוכלו כך אין זה טוחן:

**סעיף ה**
**אין** עט"ז הביא לשון הר"מ ז"ל פכ"א הי"ד מה"ש המחתך כו' (ט"ס פ"ח) ותוכן כוונתו דהטעם מטרח באוכלין הוא הטעם דנראה כטוחן להר"מ הואיל ואין לצורך אכילה דבלא"ה ראוי לאכול. ומיישב עפ"י הגי' בר"מ ז"ל יע"ש ולפ"ז להר"מ כל שחותך חתיכות גדולות אפילו ראוי לאכול כך שרי דלא הוי טוחן אבל לדידן אסור בכ"ע דמטרח באוכל אסור. ועסי' שכ"א ס"ב כבורר ולאותה סעודה שרי ולאחרת אסור אף לבו ביום. ובב"י בשכ"א משמע שגורס בפ"ח המחתך ירק מעט לבשלו חייב שתולדת טחינה הוא יע"ש וע' כ"מ:

**סעיף ו**
**תולעת** המשי עט"ז דמזונתן עליך שאין יוצא חוץ. ובטילטול דינו כשאר ב"ח שאין מטלטלין אותם:

**סעיף ז**
**ואינו** עט"ז דאף ראוי ע"י הדחק אפ"ה אסור דשמא לא יאכל וקרוב הוא שלא יאכל ובלבוש כתב דהוי טירחא בחנם יע"ש:

## סימן שכה

**סעיף א**
**ופשט** עט"ז וכ"כ הב"ח הגירסא במרדכי ותוס' כתב היינו המרדכי ולחלק בין נותן ביד ומניח לפניהם או נותן ביד עכו"ם או כמ"ש בא"ר אות ב' באם עכו"ם בפנים שרי דהוה עקירת עכו"ם עקירה חדשה ובין כשהעכו"ם עומד בחוץ ופשט לפנים דהוי עקירת ישראל עקירה ע' שבת ג' א' בתוס' ד"ה מ"ט. ובב"י כתב במקום ות"ו ותוס' כתבו דמשמע דחולקים עמ"ש תחלה ולא"ז שרי אפילו ליתן ביד עכו"ם דהוי עקירה דישראל לדידן דלית לן רה"י הוי ג"כ שבות דשבות במקום מצוה ודרכי שלום דשרי כבסי' ש"ז ס"ה (ומשמע ל"ד אמירה לעכו"ם ה"ה לישראל שרי לעשות שבות דשבות ביד במקום מצוה ועמ"א אות י"ו משמע כך דהיכא דא"א גם זה מותר). והקשה הט"ז לדידן אמאי יהא אסור עקירה לחוד הא הוי גזירה לגזירה והנה כ"פ גזרו גזירה קרובה וא"ה בשמ"ו ושמ"ז יבואר בזה. וסיים כן דלצורך מצוה כמו בס"י דהוי צורך שבת שרי לומר לעכו"ם לדידן אבל כאן שאין לצורך מצוה וכשאין אלם ודרכי שלום אסור אף שבות דשבות. ע' לבוש במ"ש דאסור אם יודע שהעכו"ם יוציאם דעביד חצי הוצאה ובחפצים של עכו"ם

א״י אם הוא של עכו״ם וקשה דבב״י הטעם דנראה כישראל מצוה להוציאן כו׳ ואף להניח לפניו ולומר לו אסור ובחפץ עכו״ם עביד חצי עקירה ועמ״א אות ו׳ וא״ה שם יבואר עוד עא״ר אות ב׳ בזה:

**סעיף ב**

**ואפי׳** עט״ז ובמ״א אות ה׳ פירש בע״א משום דאזיל לשיטתיה יע״ש:

**סעיף ג**

**יש** עט״ז מירי ברוב העיר עכו״ם ופת פלטר שרי אפ״ה י״א משום מוקצה או נולד או שמא יאמר לעכו״ם לעשות במידי דאכילה גזור טפי ול״ד למילא מים לבהמתו ועמ״א אות ט׳ וא״ה שם יבואר. ועסי׳ תצ״ז במ״א י״ז דאין הכין בשל עכו״ם היינו מוקצה מדעת אבל מוקצה כי הא אף בשל עכו״ם אסור כמו מחובר וצידה דאסור אף צד עכו״ם לעצמו כמ״ש ס״ה ויש מתירין מחלקין בין צידה ותלישה לכאן עט״ז ד׳ יע״ש ועמ״א תקי״ז ב׳ דשם סתם המחבר בקמח שאפאו עכו״ם אפילו נטחן היום שרי בי״ט א״כ כ״ש שבת ולמה החמיר כאן באין שעת הדחק ע״כ תי׳ דהמחבר סובר הטעם לאסור שמא יאמר לו ובחנוני ל״ג (דבלא״ה עושה למכור) א״כ פת בע״ה בלא״ה אסור לישראל. ומ״ש המחבר לצורך ברכת המוציא א״י פירושו דבשבת חייב לאכול כזית פת אף שיש לו דברים אחרים עסי׳ קפ״ח מ״א ט׳ וא״כ מה ברכת המוציא שייך כאן ואפשר משום לחם משנה כ״כ בליל שבת ושחרית דבעי לחם משנה חשיב נמי שעת הדחק ומ״ש רוב הלוקחים עכו״ם כ״כ בתקי״ז ב״ג דבתר רוב הלוקחים אזלינן וכמ״ש בי״ד אזלינן בתר רוב הלוקחים יע״ש ובא״ר שם:

**סעיף ד**

**לעצמו** עט״ז אפילו למאן דמתיר לעיל ובשעת הדחק אפ״ה כאן אסור אף בשעת הדחק דמתענה בשבת אסור ועי׳ תוס׳ כ״כ קכ״ב א׳ ד״ה משתמש. ויש עוד טעם צידה ומחובר החמירו טפי דהוי כדחאו בידים וכל הני אפילו חנוני מוכר בעיר שרוב הלוקחים עכו״ם אפ״ה אסור מהני טעמים. ומלת לעצמו ל״ד וכן לעיל אפה לעצמו כו׳. ועי׳ לבוש וא״ר אות י״ב וא״ה במ״א אות י״ב יבואר עוד:

**סעיף ה**

**וי״א** עט״ז באות י״ב לקמן וא״ה שם יבואר וגם במ״א אות י״ג וי״ד יבואר וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף ו**

**דאין** עט״ז ובא״ר אות י״ז דכ״ש צידה ולקיטה דאיתעביד מלאכה ד״ת דאין הלילה עולה מהמנין דאין דרך לעשות בלילה והר״ב כתבו כאן לרבותא ועי׳ ע״ש. ועסי׳ תקט״ו סה״ו

שם סתם כדיעה א' דלערב אף בתחומין צריך כ"ש וכ"ש בשאר איסורין דרבנן צריך כ"ש ובעיר שרוב ישראל אפילו בסתם ע"ד הרוב מביא ואסור לכל ואפשר אפי' הובא בשביל ישראל א' בפירוש אסור לכל משום ל"פ ובמחצה י"ל אם הובא בשביל ישראל א' בפי' שרי לאחרים ועמ"א שם אות כ"ג בזה וצ"ע ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

**אם** עט"ז אף אם תחומין ד"ת בי"ב מיל או אף לקטן לצורך ישראל לית איסור תורה רק איסור דרבנן ואפילו הכי בספק אסור י"ל דרך ללקוט היום שיהו רטובים עט"ז תקט"ו אות י"ב וי"ג ודי' ובתקי"ג במ"א אות ד' יבואר עוד ומ"ש רוב וקרוב הולכין אחר הרוב אף בדרבנן ע' בר"מ פ"י מהמ"א בחבית ובלח"מ שם ובי"ד רצ"ד בט"ז י"ז. נסתפקתי רוב וקרוב וחזקה מסייע לקרוב אם אזלינן בתר קרוב וכעת הדבר צריך תלמוד:

**סעיף ח**

**אסור** עט"ז דהיכא דאיתעביד מלאכה ד"ת אסור לכל ישראל אף למי שלא הובא בשבילו ומלאכה דרבנן דינן כחוץ לתחום דמותר לישראל אחר ועמ"א אות כ"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**ויש** מתירין פי' בכרמלית ט"ז הא ברה"ר ד"ת אין מי שמתיר לכתחלה עמ"א אות כ"ה וע' ב"ח כאן ובש"ו ס"ג בשם ראבי"ה מזה וע' ע"ש הא כרמלית יש מתירין לכתחלה דאיכא טעם דר"ת דיעבד וגם י"א שבות דשבות במקום מצוה שרי לצורך שבת גם יש היתר דעכו"ם שותה מהשכר ועמ"א:

**סעיף י**

**ואע"פ** עט"ז ובא"ר אות כ"ב טילטול בלא עירוב חמיר טפי ועוד דשם גם העכו"ם צריך לנר גם אפשר שם ע"י טילטול מן הצד ועמ"א רע"ו אות י"א:

**סעיף יא**

**אבל** עט"ז משמע דסובר שהב"י בספרו הארוך הביא דעת המ"מ והר"ן דרבא מודה לאביי שלא בפניו שרי היינו אף שיודע שישראל צריך לו ובפניו דאסור כשיודע שצריך לו ומ"ש הב"י וכן בדין לפי שיטתו היינו דמוכרח הוא דאי שלא בפניו אפי' יודע שרי והב"י סובר דרבא חולק אאביי וכל שמכירו שלא בפניו נמי אסור כל שיודע שישראל צריך לו הא לא"ה שרי בין בפניו ושלא בפניו דאל"כ היה להמחבר לבאר ולחלק בין בפניו ושלא בפניו אלא דמודה להמ"מ דכל שא"י אם צריך שרי אף בפניו ומכירו וכל שיודע שצריך לו אף שלא בפניו אסור כרבא דחולק על אביי ומ"ש הב"י דעכו"ם שצלה דג אסור דמרגילו לשבת הבאה היינו סתם דג מליח כל אדם תאב לו וכידוע שצריך לישראל ועמ"א אות כ"ח משמע שיש לו שיטה אחרת בדברי הב"י ואי"ה שם יבואר.

ובעיר שרובה עכו"ם דשרי עסי' תקט"ו במ"א כ"ב דמן הסתם אין לחוש שמא ירבה בשבילו משמע קצת כל שלא בפניו וא"י אם צריך לו שרי ואפשר רוב עכו"ם עדיף טפי דאדעתא דרובה מביא ואין חושש כלל על ישראל אם לא בידוע שמרבין בשביל ישראל ואי"ה שם יבואר עוד:

**וליקח** מעכו"ם מים חמין בשבת לט"ע וקאווי ולערות על ט"ע מכ"ש וכדומה דלית בישול בעיר שרובה עכו"ם אם העכו"ם מרבים בודאי בשביל ישראל אסור עסי' תקט"ו במ"א אות כ"ב וכ"ש כשלוקח מעות בעד המים:

**סעיף יב**

**עשה** עט"ז הביא משנה שבת דף קנ"א א' דאמרינן שם בעומד באסרטיא כו'. ועיקר כוונתו ~להוכיא~{להוכיח} דהרא"ש סובר כסמ"ג בס"ז באות ה' שדעת הרא"ש בספק להתיר ואין חילוק בין איתעביד מלאכה ד"ת או דרבנן מדהשמיט הא דעולא ובין הפי' כרמב"ם ובין כרש"י דארישא קאי לא היה להשמיט דבצנעא בא"י ימתין כ"ש בפרהסיא לעכו"ם א"צ כ"ש (בב"י כפי הנראה ט"ס) אלא דסובר דכל זה לרב אבל לשמואל מקילין בספק א"צ כ"ש בתחומין ה"ה במלאכה ד"ת א"צ כ"ש בספק. והרי"ף בגירסא שביד הט"ז הביא הא דעולא היינו ארישא אי צריך כ"ש אבל הרא"ש השמיטו דפסק בפי' כשמואל כפירש"י חיישינן לקולא משא"כ הרי"ף פי' חיישי' לחומרא שפיר הביא הא דעולא וארישא כאמור וכדמות ראיה מדכתב הרא"ש הכי נמי כ"ש אהייא קאי אי לא אחלילין משמע דהוכיח כן לעצמו ומה קושיא דאסיפא פריך הכ"י נמ"י כמו עשה לעצמו כ"ש ש"מ אף מלאכה ד"ת תלינן לקולא ומ"מ מ"ש בספק לקטן היום סובר הרא"ש דא"צ כ"ש קשה דביצה כ"ד ב' הביא הא דרב פפא אם יש מאותו המין במחובר אסור כ"ש בספיקא וכמ"ש הרר"י והביאו הר"ן שבת קנ"א דרכו להביא היום ושאני ארון וכדומה וצ"ע כעת וביי"ט כה"ג בי"ט ראשון בו ביום בארון י"ל דלהרא"ש בספק אוסר ולערב א"צ כ"ש בספק מלאכה ד"ת ומ"ש מלאכה ד"ת במת אי הוי משאצ"ל איכא לעיונא ביה ואין להאריך בכאן בב"ח מ"ש דצידה לעכו"ם אסור לכל כ"ש צ"ע דלערב מותר מיד כבס"ה יע"ש:

**סעיף יג**

**שהכל** עט"ז משמע בשאר דברים שרי אף בפרהסיא ועמ"א אות ל"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יד**

**לא** עט"ז דברי המחבר צריכין ביאור ואבאר בעזהי"י גם דברי הט"ז אבאר. הנה כלל כוונת המחבר כל שנעשה איסור תורה ע"י עכו"ם אסור במ"ש לכל העולם כ"ש אף למי שלא נעשה בשבילו ממילא אם הובא דרך רה"ר אסור לכל כ"ש ואם יש חלילין

במקום קרוב והוא הביאם ממקום רחוק צריך כ"ש ממקום רחוק שהובא וע' מ"מ וכ"מ פרק ששי מה"ש ה"ז ותרתי קאמר א' כשמואל וכפירוש הגאונים לחומרא שמא חוץ לחומה לנו אף בתחומין לבד לא רה"ר חיישינן בהכי ואסור עכ"פ למי שהובא בשבילו למ"ש כ"ש ואם ידוע שהובא ממקום רחוק ביותר צריך כ"ש מאותו מקום אפילו כמה מילין כדי מהלך יום א' הא מספק א"צ להמתין כ"א רק חוץ לתחום א' ולא יותר דזהו שיעור כ"ש בספק וע' לבוש. ומה שסיים המחבר וה"מ כו' פי' הט"ז אות ט"ו דקאי בין לו ולאחרים זה דוקא כשעשה איסור תורה הא חוץ לתחום לבד בכרמלית לדידן למאן דאית ליה הכין לאחרים עכ"פ מותר מיד למ"ש כבס"ח. ואמנם צריך לדעת כי המחבר כתב לספוד כהן ישראל ובחה"ר כתב וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ע' ע"ש ואמנם הרמב"ם ז"ל שם הלכה ה"ו כתב בחלילין דומיא דקבר דוקא הובא למת היינו ישראל ודין אחד להם קבר חלילין דבסתמן לעכו"ם הביאו ובתר רובא אזלינן והמחבר השמיט עולמית באם הובא בפרהסיא ובר"מ גם בהלכה ה' שם משמע דחלילין דין קבר יש להם בפרהסיא אסור לו לעולם וסבור הייתי לומר דמש"ה משנה המחבר מלשון הר"מ ז"ל שכתב חלילין למת ידוע והמחבר תפס לספוד בהן ישראל משמע הובא בסתם וכמ"ש התוס' שבת קנ"א א' ד"ה נכרי דרך להביא חלילין לספוד בהם כמה ב"א וא"י לשם נוי מש"ה בפרהסיא נמי כ"ש סגי ולא שייך עולמית אלא אם הובא לשם אדם א' לבד וע' חה"ר. ומש"ה נמי אף בתחומין לבד אסור לכל דל"ש הבא בשביל זה מותר לאחר דלכל הביאו וע' חה"ר שם אלא דא"כ מה לי הוא מה לי אחר דלכל הביאו ואמנם הרא"ש דחה פירש"י מ"ש בחלילין עולמית דא"כ הול"ל עולמית כמו בקבר אלא כ"ש ולא סיים כמ"ש התוס' דחלילין מביאין לכמה ב"א משמע דסובר אף היכא בשביל א' בפרהסיא נמי כ"ש שרי ושאני קבר וארון דמחובר הוא ועמ"א ל"א ואי"ה שם יבואר ובפרט לשיטת הב"י בראי"ש דמפרש בפרהסיא כהגאונים והביא דברי הטור שהם מדברי הרמב"ם וגם הב"ח פירש כן כפשוטו דלהר"מ מבואר אם בפרהסיא בחלילין כמו בקבר אלא דהט"ז רוצה לפרש כפי הנראה ממרוצת הב"י דישראל אומר להביאן לו שלאחר מיתה יספדו בהן דאסור לו לעולם דקשה מנא ליה הא דילמא דוקא כשהובא בשביל מת פרהסיא איכא גנאי ובזיון הא הובא לחי שיספוד בהן לאחר מותו מנלן ע"ז אמר דאין נ"מ בזה ואין לחלק בין חי להובא בשביל מת שמת עתה ודוקא לפי' הר"מ ז"ל דמפרש סרטיא פרהסיא אסיפא הא לרש"י דלא מחלק בקבר בין צנעא ופרהסיא דבשביל ישראל אף צנעא לעולם אסור א"כ י"ל לחלילין שרי כ"ש דלא כרש"י ושאני קבר שיהא מונח בו לעולם ומחובר משא"כ להר"מ מפרש אסיפא ה"ה חלילין נמי כה"ג ומ"ש שזהו גרם

האיסור הל' דחוק וכלו' באסרטיא לשם עכו"ם ושלא באסרטיא זהו גרם האיסור זהו הנראה לי בכוונת דבריו כאן ואי"ה במ"א יבואר עוד עמ"ש באות י"ו:

**סעיף טו**

**אלא** עט"ז השוה דין הכרמלית תוך התחום לחוץ לתחום בכרמלית אבל המ"א אות ל"ד פי' בע"א דחוץ לתחום אסור למי שהובא בשבילו כ"ש בכרמלית דנהנה דהביאו מחוץ לתחום הא תוך התחום בכרמלית שרי אף למי שהובא בשבילו הא ברה"ר אף תוך התחום אסור ואי"ה יבואר שם:

**סעיף טז**

**ספק** עט"ז וע"ש אות ז' ברוב וקרוב הני תנאים שייכים גם כאן ועא"ר שם די"ל כאן נמצא וכאן היו ואף ביש לו הרבה חוץ לתחום מיקל שם וע' חה"ר ומ"ש הט"ז דשייכים גם כאן הני תנאים דל"ת משום כבוד המת חשו טפי ואסור אף בספק לזה קאמר דאינו כן דשם מכאן למדו. ולדינא מת ושאר דברים שווין לענין תחומין דהבא בשביל ישראל זה שרי לאחר א"צ כ"ש וחלילין בסתמא כו' הא הביא בשביל א' שרי לאחר במ"ש מיד. וע' ע"ש הביא דברי הרא"ש ביצה כ"ד בתחומין דרבנן א"צ כ"ש הקשה מחלילין ותירץ דהכל יודעים ואוושא מילתא מש"ה החמירו משמע דאפ"ה אין אסור עולמית וזה שהשמיט המחבר בסט"ו זה ועט"ז אות י"ד:

## סימן שכו

**סעיף א**

**או** עט"ז שבת מ"ם א' ופניו ידיו ורגליו אורחא דמילתא נקיט שרוחץ אדם בכל יום לכבוד קונו ומדתניא כל גופו אבר אבר הא מיעוט הגוף שרי ושאר איבריו. ולכאורה לשטוף בשפיכה אבר אבר לבד שרי דתניא כוותיה דשמואל רוחץ פי"ו ולא כל גופו ורחיצה שמכניס איבריו בכלי הא שטיפה דאסור כל גופו בב"א וע' ע"ש. ובר"מ פכ"ב ה"ב אבל פי"ו מותר ולא כתב רוחץ בהם לומר הא אבר אבר כל הגוף אף שטיפה אסור:

**סעיף ב**

**לא** עט"ז ובנהר גופו כל שהיה מים על כל גופו ואח"כ הולך במקום גבוה במים שחצי גופו נראה בחוץ במים ג"כ דין כרמלית וכדמסיק שם קמ"א א' כחו ל"ג הא לא"ה אסור גם מה"ט בטבילה נמי א"א לסחוט השער עמ"א ח' ולהמחבר י"ל בשער ראשו לבד אין בו שיעור הוצאת המים שיתחייב בהן ול"ג בכרמלית או אפשר אף ברה"ר בשיעור מועט שלא כדרך הוצאה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ג**
**ואסור** עט"ז במורסן להר"מ ז"ל לאו בר גיבול ושרי מ"ה רק מדרבנן וע"י שינוי מותר ועסי' שכ"ד בט"ז א' באורך ועסי' ש"ך אות ט' ולענין פ"ר דלא ניחא ליה עסי' שי"ד:

**סעיף ד**
**אסור** עט"ז המחבר השמיט דין רשות דלהרי"ף והר"מ ספק אסור והלכה כת"ק שם. ועמ"א שכ"ה י"ד דספק לא מחמירין שם להמחבר לי"א בערב כ"ש א"כ ה"ה כאן היה להביא י"א לערב מקילין דא"צ כ"ש. ודע דמחצה על מחצה אסור להרא"ש ע"כ דמחצה כודאי ולהרי"ף ור"מ נמשך קולא י"א ספק ותולין לחומרא ועסי' תקט"ו במ"א כ"ג רש"י דהוי ספק ועיין שבת קנ"א א' ב' גירסאות תניא כוותיה דרב מחצה ספק הוי ותניא כוותיה דשמואל מחצה ודאי הוי שעושה לשניהם יע"ש ונ"מ עוד באם א"א לו להמתין כ"ש שהשיירא הולכת וכדומה לטעם מחצה ודאי הוי אסור ולטעם ספק בדישל"מ כה"ג שרי עסי' שכ"ה בזה:

## סימן שכז

**סעיף א**
**דלרפואה** עט"ז ואפי' ע"י עכו"ם אסור כל שמתחזק והולך כבריא כבסימן שכ"ח ס"א:

**סעיף ב**
**ובמקום** עט"ז עב"י שם. ע' לבוש מ"ש אין מגרדין דהרואה אומר לרפואה וזהו עובדין דחול א"י כעת מהיכן למד הפירוש כן גם מ"ש בעיבוד וציחצוח עא"ר:

## סימן שכח

**סעיף א**
**אומר** עט"ז האריך לחלק בין מסייע בשעה שעכו"ם עושה מלאכה אין בו ממש ושרי אף כשעושה איסור תורה כמ"ש המ"א באות י"ו משבת צ"ג א' ובתוס' שם ד"ה אמר דאף באיסור תורה מסייע אין בו ממש וכשר עבודתו (ובסמוך אי"ה יתבאר דאפשר דיעבד כשר לא לכתחלה) אבל כשמסייע מקודם עכו"ם אז באיסור תורה לוקה כמו מקיף וניקף בדרבנן גם כן אסור ועי"ד קצ"ח אות כ"א ובנה"ך דשאני התם דכתיב לא תקיפו הניקף והמקיף במשמע יע"ש והט"ז אפשר סובר דילפינן מהתם לכ"ה דמסייע כי הא מקודם שעושה אחר המלאכה יש בו איסורא:
**ודע** דמה שמנו בכלל מחללין הוא ספק בעיא דלא נפשטה עמ"א א' ונ"מ אף דקי"ל אפי' הרבה ספיקות מחללין שבת כבסי' שכ"ט ס"ג מ"מ אם יש אחד שודאי מסוכן עפ"י הרופאים וכדומה וזה ספק ורפואה א' אין מספקת לשניהן הודאי דוחה הספק:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בענין זה כמה דברים פרטיים אמרתי להעתיקן פה בקוצר פשיטא לי דאיש ואשה שווין לפיקוח נפש ואף תינוק בן יומו וא"י אם כלו חדשיו מחללין שבת כמילה רוחצין דאזלינן בתר רובא וולד קיים ואפי' ספק דוחה שבת וע"כ דמי לאשה בכל מילי. וולד מעכו"ם ושפחה כמותה ועל העכו"ם אין מחללין. ויש לספק עובר אי מחללין עליו שבת באין סכנה לאם עח"מ תכ"ה בסמ"ע אות ח' שאין שם נפש עליו צ"ע דא"כ למה תלה הר"מ ז"ל במעי' דהוי כרודף ורודף אין כי זה טבעו רק שאין שם נפש ודמי וולדות שאין חייב מיתה ואין ישראל נהרג על עוברין הא איסורא יש והמפשיט ידו למעי' אשה והרג עובר שבמיעיה י"ל חייב מיתה נטילת נשמה רוב נשים מתעברות ויולדות וולד קיימא כדאיתא ביבמות וסוקלין ושורפין על חזקות וכ"ש רובא. ועי"ד רס"ו בש"ך אות ט"ו דספק ב"ש או ח' מוהלין ממ"נ ואין מחללין שבת עליו. ואף דספק פ"נ דוחה שבת זה אתרע דרוב אין יולדות לשבעה ועדיין צ"ע גם בזה. וע' כ"מ פ"א מה' רוצח הלכה ט' כתב שהוא כרודף דלאו רודף ממש דהא מסיק בסנהדרין דף פ"ב ע"ב משמיא רדפי לה ורש"י שם פירש דבמעי אמו לאו נפש מיקרי וז"ש הסמ"ע. וי"ל כ"ז שלא יצא לאויר העולם בספק הוא אם הוא וולד קיימא ואין ספק דוחה ודאי גם חייה קודמים לחייו כדאיתא פ"ז דאהלות מ"ו דהיא נפש חשובא יותר שההורגה חייב מיתה משא"כ נפש העובר ועדיין צ"ע ומ"מ י"ל דאם תפיל יש חשש סכנה לה ומחללין שבת בשבילה:

**עיין** במ"ל בהלכות שבת פ' כ"ד הלכה ז' ברודף אחר חבירו להרגו בשבת ניתן להצילו בנפשוורודף אחר ח"כ נסתפק לרבנן דר"י יע"ש וי"ל גם רבנן מודים דמסרה נפשה וסוברים דאפנמא ג"כ קפדה. (מ"ש רש"י דנעשית זונה להר"מ חייבי לאוין השוין בכל נמי זונה פח"י מהא"ב רק הוולד אין ממזר וצ"ע ביבמה לשוק כה"ג אין מקומו פה) גם מ"ש המ"ל פ"א מהלכות רוצח הלכה ט"ו בנרדף שהרג להמציל דנהרג עליו יע"ש וע' ירושלמי פ"ה סנהדרין ופי"ד שבת יע"ש ויש לספק ברודף אחר אחותו ממזרת דלית פגמא דוולדה בלא"ה ממזר ואין ראויה לבוא בקהל וגם כבר נעשית זונה מביאה אחרת אי ניתן להצילו בנפשו ואם נאמר דמסרה נפשה לקטלא בח"כ אפ"ה אם אומרת הניחו שלא יהרגנו גם בספק א"א שיש ב' כתי עדים או באופן אחר שהוי ספק תורה ורודף אחריה אם ניתן להצילו בנפשו ונ"מ בכל זה אם נפל גל עליו וכדומה בעת רודפו וכמ"ש המ"א בשכ"ט אם חייב מיתה אין מחללין שבת עליו דל"ד מחתרת ה"ה כל כיוצא בזה. ועמ"א אות א' וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**
**או** עט"ז עמ"א אות א' ומשמע כל מה שמוזכר בסעיף זה והוא מגמרא אף שרופא או חולה אומרים א"צ אין שומעים להם כמ"ש הב"ח בצפידנ"א עמ"א אות ב' ששקר אומרים מאחר שבגמרא אמרו דיש סכנה ולא אמרי' נשתנה הזמן ומכה של חלל דאמרו בסתם מחללין דמסתמא יש פ"נ הא כשאמרו הרופאים וחולה שא"צ לא ועיין פסחים כ"ה ב' חולה סכנה מותר באיסורי הנאה ובאין סכנה שלכ"ה שרי וע' פ"ה מיסודי התורה וביי"ד סי' קנ"ה בש"ך אות י"ט אפר איסורי הנאה מותר לחולה שאין סכנה דהנשרפין אפרן מותר צ"ע דאפר חמץ בחרכו לאחר זמנו נמי לשתרי לחולה שאין סכנה דלאו דרך הנאה הוא וכל שהוא שלכ"ה שרי אף לאין סכנה כמבואר. גם מ"ש מחמץ בפסח משש עד הלילה י"א דמ"ה מותר ורק מדרבנן עמ"ל פ"א מחו"ח בשם הרלב"ח. ונ"מ להקל תחלה יע"ש והדברים ארוכים אין מקומם פה ואי"ה בה' פסח יבואר עוד:

**סעיף ג**
**מתחלת** אוכלא עט"ז דוקא כשיש סימנים הללו בתחלת החולי מיד אז יש סכנה וע' בר"מ פ"ב מהלכות שבת:

**סעיף ד**
**אין** עט"ז בש"ו בט"ז ה' ומ"א פ"ט יע"ש. ואם אונסים לאדם לעבור עבירה ג"ע וע"ז וש"ד אם בעצמו יכול להנצל ע"י חילול שבת ל"מ בש"ד דהוי פ"נ דשרי ומחויב לעשות כן אלא אפי' ע"ז וג"ע יהרג וא"י בהן ושבת אונס רחמנא פטריה ודוקא אחרים אין מחללין עליו שבת הא הוא בעצמו מסתברא דמחלל דלית כאן איסור תורה דמשאצ"ל הוא ואונס רחמנא פטריה וע"ז וג"ע יהרג וא"י וכ"ש למ"ד אין קישוי אלא לדעת וצ"ע בזה כעת:

**סעיף ה**
**וי"א** עט"ז העלה ע"י עכו"ם וקטנים ונשים וכותים אין לעשות מפני שיאמרו שקל פ"נ ואין עושין כ"א בנשים ופעמים לא יהיו נשים או יהיה קל בעיניהם איסור שבת ויבאו לחלל שבת כך בלי פ"נ וע"י גדולי ישראל ות"ח יותר מצוה להורות הלכה שיהו נזהרים בפ"נ. ודביקות הוא ענין סמיכות גדולים וישראלים ענין נפרד וכ"ש אם יש בש"ע שיעשה ישראל ולא יהיה איסור בש"ע:

**סעיף ו**
**שוחטין** עט"ז עמ"א אות ט'. ומ"ש על כל טפה בב"ח כתב על כל רביעית א"י דמגע עכו"ם מדרבנן הוא ול"ש מלקות ומ"מ י"ל ח"ש בדרבנן נמי לוקה מ"מ ודוקא כ"ש ממש אין לוקה מ"מ עיין פ"ח מחו"מ ובכסף משנה בזה. ומ"מ כיון דרבנן הוא אין דומה לנבילה ושבת ומה"ט ב"פ דכוותיה:

**פשיטא** לי מומר לחלל שבת פרהסיא ועכו"ם או מומר להכעיס לד"א אין מחללין עליו שבת ומורידין ולא מעלין נמי אין מחללין עליו שבת. ספק תורה ודאי דרבנן מאכילין אותו הקל תחלה היינו ודאי דרבנן דאף אם נימא דספק מ"ה שריא מ"מ יש בו לתא ד"ת ועסי' תקצ"ה בתקיעות ספק תורה חומרא ודאי דרבנן לכ"ע מברייתא ר"ה. ובחולה שאין סכנה תליא בפלוגתא להרמב"ם והראב"ד ז"ל דספק מ"ה שריא שרי לחולה שאין סכנה ולמ"ד מ"ה אסור לחולה שאין סכנה הדמיון בזה ספק ערלה באי"י וערלה ודאי בח"ל למ"ד דרבנן עדיף ודאי דרבנן ואי ליכא שרי ליהנות. וכמו כן באכילה שלכ"א עי"ד קנ"ה הא דרך אכילה אף איסור דרבנן אסור לחולה שאין סכנה כ"א הנאה הותר יע"ש לבד בישולי עכו"ם הותר לחולה שאין סכנה כמ"ש הב"י כאן וביי"ד קי"ג סי"ו שאיסורו קל אבל סתם יינם כבסי' קנ"ה שם אוסר כ"א להנאה ובתשובה סי' קכ"ד מתיר קצת בשתייה אבל משמע שדברי הג"ה עיקר ע' בכללי או"ה בפריי ליי"ד וכדבעינן למימר לקמן איי"ה במ"א אות י"א וכאן אין להאריך:

**עוד** אבאר לך דבש"ע לחולה שאין סכנה שהותר דוקא בשבת וכמו שנראה מלשון רשב"א הובא בב"י ובר"ן פ' אין מעמידין דלא רצו להחמיר בו יותר ממעשה שבת הא בחול כה"ג באין ישראל י"ל דבש"ע אסור לחולה שאין סכנה וביי"ד קי"ג דמתיר לבריא כה"ג בשבת דיש היכרא הא בחול אף לחולה אסור באין סכנה. ולענין ברכה באכילת איסור עסי' קצ"ו ט"ז א' ור"ד אות י"ב ומ"א אות כ"א בסכנה מברך עליו ומשמע בש"ע בשבת לחולה שאין סכנה או י"נ סתם בזה"ז להר"ב בתשובה דמתיר לחולה שאין סכנה מברך עליו ג"כ דחד טעמא הוא הואיל ובהיתרא קאכיל אבל מאכל איסור דרבנן לחולה שאין סכנה שלא כדרך אכילה כבסי' קנ"ה בי"ד בש"ך י"ד אין מברך כלל יע"ש:

**סעיף ז**

**חולה** עט"ז ביצה כ"ב אמימר שרי כו' ע' בר"ן פרק שמנה שרצים גבי עין שמרדה מותר לכחול בשבת הביא ראיה להיתר בסכנת אבר שבות ע"י ישראל מדאמר עין שמרדה מותר לכחול סבור מינה דשחיקי מאתמול אמר אפילו לשחוק היום דסכנת כל הגוף הוא הרי לס"ד דאין רק סכנת אבר שרי שבות אפילו נסמך למלאכה ד"ת שחיקת סמנין שרי ע"י ישראל ובאין סכנת אבר ל"ש רק ע"י עכו"ם מביצה כו' ולסברא הרביעית הנזכרת בש"ע לחלק ביש סמך מלאכה ד"ת אסור אפילו בסכנת אבר תקשה מעין שמרדה לס"ד וכמ"ש הב"ח. נמצא לדיעה א' קשה מאמימר ולדיעה ד' קשה מעין שמרדה לס"ד ולדיעה ב' וג' א"ש אלא דפסק כרמב"ן בעל דיעה שלישית להקל ע"י שינוי עכ"פ ול"ק מאמימר כו' וכמו מורסן בשכ"ד דלאו בר גיבול דרבנן מותר ע"י שינוי כן ה"נ כל איסור דרבנן

עכ"פ לאיזה צורך מה מותר ע"י שינוי ועכ"פ בחולי שאין סכנה להתיר כה"ג. גם דברי הר"מ ז"ל פ"ב ה"י אין סותר לזה ועט"ז ומ"א י"ב י"ד ושם אבאר אי"ה ועא"ר אות טו"ז יע"ש. והוי יודע אני מסופק בחולה בסכנת אבר א' אם מותר לו לאכול איסור דרבנן ד"י"ל דקיל מחולי כל הגוף באין סכנת אבר דאסור לאכול איסור דרבנן כבסי' קנ"ה בי"ד משא"כ סכנת אבר ומסתברא דשרי לאכול איסור דרבנן ביש סכנת אבר ואני מסופק בסכנת אבר אם מותר לרפאות באיסור תורה דרך אכילה והנאה. ואם אונסים אותו בסכנת אבר לחתוך אם לא יעשה איסור תורה מבואר בש"ך י"ד סי' קנ"ז אות ג' מצדד לקולא יע"ש וי"ל זה בשאר ל"ת הא שבת דחמיר לא ומינה בשאר ל"ת בחולה סכנת אבר י"ל דמותר לרפאות באיסור תורה ושאני שבת דחמיר ואני העני מצאתי תשובה אחת ברדב"ז חלק שלישי הנדפס מחדש בפיורדא התקמ"א יש ממנה ללמוד כמה חידושי דינים אעתיקה פה וזו תוארה בסי' תרכ"ה:

**שאלה** שלטון אמר לא' הנח לקצץ לך אבר א' שאינך מת בו או אמית ישראל חברך שי"ל ק"ו אם סכנת אבר א' אין דוחה שבת (באיסור תורה) ושבת נדחית מפני פ"נ א"ד דסכנת אבר א' נדחה מפני פ"נ והשיב דאין עונשין מ"ה ועוד בשבת משמיא הוא אבל שיביא הוא אונס א"א מפני פ"נ לא שמענו וגם לפעמים יש סכנת נפש בא"א שיוציא רוב דם (או פחד) וספק דידיה ודאי עדיף מודאי דחבריה עכ"ל בקוצר ע' יבמות ז' התם אין עונש מה לי יומת בשבת או אח"כ. ומ"מ היינו באומר אקוץ לך או אני אמית חברך אבל באומר אתה תמית חברך וא"ל אקוץ לך אבר א' ל"מ דמחוייב ליהרג ואל יעבור אלא שי"ל שחייב מיתה כה"ג והוי רוצח בזדון ומיהו באומרים לו הנח לזרוק אותך כה"ג צ"ע. ובמפתחות שם נרשם אקוץ לך אבר ואם לאו תמית חבירך נראה שראוי להיות אמית באלף כאשר בפנים. ומשם יש ללמוד דאם רוצים לחתכו אבר אם יעבור על ל"ת שיש להקל ואף בחילול שבת כה"ג מטעם ספק נפשות שיצא רוב דם או פחד ודוקא בקום ועשה בחולה סכנת אבר אין מתירין איסור תורה לא כה"ג מכ"ש במלאכה שאצ"ל אונס רחמנא שריא ומכ"ש בשאר ל"ת וכדאמרן. וק"ו להיפוך אם סכנת אבר דוחה פ"נ דחבריה כה"ג כ"ש שידחה שבת כה"ג ועכו"ם שרצה לחתוך אוזן אם לא ישתה סתם יינם יש להקל אבל יין נסך ודאי הוי בכלל עכו"ם כבסי' קנ"ד בי"ד ש"ך אות י"ד:

**סעיף ח**

**באיסור** עט"ז היינו מההיא דמעלין אונקלי כבאות הקדום ועמ"ש מזה באות ז':

**סעיף ט**

**וי"א** עט"ז משמע דוקא חולה כל הגוף הא חולה אבר אחד כל שאין סכנה בו אין עושין אף ע"י עכו"ם וההיא דאמימר שנחלה כל הגוף ממנו אבל במ"מ משמע חולה אבר אחד

נמי עושין ע"י עכו"ם ומיחוש בעלמא אין עושין ע"י עכו"ם כבס"א. ע' אות ז' מ"ש בשם המ"מ יעוין שם בזה:

**סעיף י**

**עושה** בשינוי עט"ז הוא דעת הרמב"ן כל שאין סכנת אבר עושה ישראל ע"י שינוי ובסכנת אבר שלא ע"י שינוי וכן הלכה וכמ"ש באות י"ב:

**סעיף יא**

**ה"ה** עט"ז כבר כתבנו כן באות ז' וגם הב"ח הקשה כן וכפי הנראה שהס"ד בהכרח חולק אמימר בביצה ובאמת נאמר דאין לחלק בין סכנת אבר או לאו ובין חולה אבר אחד אלא כל הגוף בעינן ומוכח מאמימר כו':

**סעיף יב**

**ודברי** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ד. ודי' דיעות הם א' להתיר אף באין סכנת אבר כי' לאסור באין סכנה ולהתיר בסכנת אבר אע"ג דנסמך לד"ת והרמב"ן מתיר באין סכנה ע"י שינוי ובסכנת אבר בלא שינוי נסמך לד"ת וה"ד דעת הב"י דבסכנת אבר אסור בנסמך לד"ת אבל באין נסמך כ"ע מודים דשרי מאונקלי והסכים לדעת הרמב"ן:

**סעיף יג**

**לסייעו** עט"ז עיין אות א' ומ"ש שם ואף באיסור תורה מסייע אין בו ממש ומותר לכתחלה ול"ד החולה עמ"א אות י"ו:

**סעיף יד**

**מותר** עט"ז בי"ד קכ"ג מתיר המחבר למ"ש לבריא דאית ליה היכרא עב"י כאן והט"ז שם אוסר ועמש"ל דוקא בשבת הותר לחולה שאין סכנה בש"ע הא בחול לא כבסי' קנ"ד בי"ד דבאכילה אסור וכן י"ין יע"ש וכ"מ בב"י כאן דכתב דבשבת לא רצו להחמיר בש"ע הואיל והותר מעשה שבת יע"ש. וע' לבוש כ"כ בפי' בחול אסור בש"ע לחולה שאין סכנה ובשבת התירו דלא יהא חמור ממעשה שבת ובי"ד קי"ג מבואר דאף לבריא הותר במ"ש דהיכרא אית ליה וכ"ש לחולה בשבת:

**סעיף טו**

**אם** עט"ז חולי העין בסכנת אבר מבואר סי"ז ואם מיחוש בעלמא אסור ע"י עכו"ם ג"כ ובחולה הרבה העין לבד שרי שבות דשבות ע"י עכו"ם עמ"א י"ב אבל עיקל כוונתו למה יאסור עמיץ ופתח הא מסייע אין ממש ונתינה ע"ג עין שרי ולזה אמר כיון שישראל נותן ע"ג עין והרואה מוכחא מילתא שלרפואה דעמיץ ופתח אח"כ א"כ הנתינה באיסור. וי"ל נתינה לחודא לתסר דלדידיה דיודע לרפואה מכוין מה איכא היתרא ובקילור לדידיה בעינן שורה מע"ש וי"ל כל דרוב העולם עושין כן שרי כבסל"ז כל מאכל בריאים כו'

וקילור אין רוב עולם עושין כן הצריכו לדידיה היכרא ולאחרים כל דלא מוכחא לרפואה שרי ואי"ה במ"א יבואר עוד שוב ראיתי שכ"כ ע"ש:

**סעיף טז**

**בגמ'** עט"ז וכ"כ המ"א אות כ"ג וכ"ה בלבוש ע"ש שורה אדם פתו ביין ומניח ע"ג עין ב"י וכ"ה בלבוש יע"ש:

**סעיף יז**

**וחדשים** עט"ז כ"כ הב"ח דבגמרא קל"ד ב' ארומיא דכתיתין משני חדתי שרי ישנים אסור אבל ספוג אפילו ישנים שרי ולכן היפך המחבר ספוג לכ"ע שרי וכתיתין דוקא חדשים דלא כמו שכתוב בטור. וכ"מ בגמ' דתניא ברישא נותנין מוך יבש וספוג יבש ולא אמר נותנין מוך וספוג יבש ש"מ הא כדאיתא כו' יע"ש ובא"ר כ"ד השמיע תיבת עוד וצ"ע:

**סעיף יח**

**לא** עט"ז עב"י וכ"כ המ"א אות כ"ו כיון דהיה מאתמול עלה לא חיישינן לשחיקת סמנין ומש"ה פירשה ע"ג כלי שרי רק שמא ימרח ל"ג אלא בפירשה ע"ג קרקע ולפ"ז גמי המוזכר בסכ"ד אם היה מאתמול ונפלה ע"ג קרקע שרי דל"ש מירוח גביה ושחיקת סמנין ל"ג בהיה עליו מאתמול:

**סעיף יט**

**ע"ג** עט"ז דאפילו להחזיר תחת האגד שרי ול"ג דילמא יתיר ויקשור קשר קיימא וזה באספלנית משא"כ משיחה שע"ג מכה עם עניבה או שאין של קיימא שבכל יום קושר ומתיר רשאי בשבת ג"כ כבסי שי"ז:

**סעיף כ**

**וע"י** עכו"ם עט"ז וכ"כ המ"א אות כ"ח דמיחוש לחוד אפילו שבות דשבות ע"י עכו"ם אסור אלא בחולה קצת שרי עמ"א אות י"ב:

**סעיף כא**

**ה"ז** עט"ז שבת ק"ז א' רש"י פירש לעשות פה חייב משום בונה או פתח ובכתובות ו' יע"ש וברי"מ פרק עשירי הי"ז מכה בפטיש רצה ליתן טעם אף למ"ד משאצ"ל חייב ע' מ"מ שם עמ"א אות ל"ג ויזהר שלא ידחוק להוציא דם רק מה שפקיד ועקור זה שרי עיין כתובות וי"ו ולכאורה לפה חייב היינו בכלי דביד הוי שלא כדרכה ומינה ליחה אף בכלי שרי עסי' ש"ז מ"א אות ז' וכאן סנ"ג משמע קצת דבצערא לא התירו שבות כדרכו ומיהו אם גוזז העור מע"ג מכה לית חיוב חטאת דהא ציפורן שפירשה רובה דתו לא יניק מהגוף וערש"י ק"ז לקולפה כו' אלמא דלקולפה לחוד לית חיוב חטאת ועתו"ש:

**סעיף כב**
**מי** עט"ז סו"ז ע"ג היד וע"ג הרגל או ברזל מחללין שבת ועמ"א אות שם:

**סעיף כג**
**ומצערות** עט"ז ורמב"ם פ"ט הלכה ט' וע' בטור דתרי ענינים הם. ובנוסחת הר"מ ז"ל שלפנינו צריך להגיה כמ"ש הב"י פירשו רובן ומצערות ביד שרי וכלי פטור אבל אסור אין מצערות (אעפ"י שפירשו רובן) אף ביד פטור אבל אסור וה"ה בכלי לא פירשו רובן אף מצערות ביד פטור ובכלי חייב וכר"י לשיטתיה פ"א דמשאצ"ל חייב ועתוס' צ"ד ב' ד"ה אבל דא"כ לר"ש אף אין מצערות ואף לא פירשו רובן כל שא"צ לעור וכדומה לית חיוב חטאת וקשיא לי מ"ש המחבר חייב חטאת ובשל"ד משמע דפוסק כר"ש עסי' רע"ח מ"א א' ואי"ה במ"א אות ל"ה יבואר עוד. והנה אעפ"י שמצערות ומשאצ"ל ודאי לכ"ע (עמ"א ל"ה) בכלי אסור דבעי שבות ע"י שינוי בצער וצ"ע ובלבוש ציפורן שפירשה וכ"ה בגמרא ורוב זה ידוע אבל ציצין שפירשו רובן א"י רוב זה מאין מתחיל ואפשר כל שדרך לקלוף שם הרוב ממנו כתלוש דמי ועפירש"י ולבוש ויש לחוש לבי' הפירושים דעד שיהיה קצת תלוש מלמטה וקצת מלמעלה ובין שניהם באפשר רוב שרי כו' ובלבוש כתב דמוציא דם א"כ בפירשו רובן צריך ליזהר שיטול בענין שלא יצא דם וצ"ע:

**סעיף כד**
**החושש** עט"ז עמ"א אות ג' ומ"מ תליא בפלוגתא סי"ז דחולה שאין סכנה אם מותר לישראל לעשות שבות בעצמו כדרכו בלי שינוי ודברי הסברא השלישית נראין שם א"כ אסור לישראל בעצמו לעשות שבות כדרכו בלי שינוי וע"י שינוי הוא דשרי כמו ציפורן שפירשה רובה וכדומה עמ"ש באות כ"ה אי"ה:

**סעיף כה**
**וכן** עט"ז ובא"ר פירש ע"י עכו"ם ומ"מ קשה דישראל אוכלו הוא עושה ועמ"א אות י"ד ולא הבינותי דנפל למשכב נמי כל שלא ע"י שינוי אסור וצ"ע:

**סעיף כו**
**שעירו** עט"ז מפני הסכנה ועמ"א שכ"ו אות זי"ן:

**סעיף כז**
**מי** עט"ז עמ"א מ"ה ובאפר כתוש אפשר הואיל ואין דרך בריאים לעשות כן א"כ נראה כעושה רפואה בשבת אעפ"י שמה שמפקח השכרות אין זה רפואה. ובשנו"ף טובא"ק אף בריאים עושים כן ועא"ר אות מ"ז:

**סעיף כח**

**כדי** עט"ז עא"ר מ"ח מ"ט להזיע אף בריא כל שעושה לרפואה אסור וע' אות ז' בט"ז להרא"ש וטור שרי חולה שאין סכנה ע"י ישראל קשה למה אסרו כאן ובא"ר פירש דמיירי כאן במיחוש או באין חולי כל הגוף יע"ש וע' סעיף י"ז מזה:

**סעיף כט**

**שכל** עט"ז באות כ"ח דוקא שאין עושין לחולה זה שום סמנים הא לפעמים כשעושין ע"י סמנים אף בלי סמנים אסור:

## סימן שכט

**סעיף א**

**מי** שנפלה מפולת ספק חי כו' אפילו כמה ספיקות דאין הולכין בפ"נ אחר הרוב ולא אחר כמה ספיקות אף למ"ד דעדיפא מרוב וגם חזקה עם הס"ס לא מהני אפילו לעבור עבירה ד"ת חוץ ע"ז ג"ע ושד"כ כבסי' קע"ט בי"ד עש"ך שם. יש לספק הא דאין הולכין בפ"נ אחר הרוב אם דוקא באיסור שבת במשאצ"ל למ"ד דרבנן הקילו בו הא במלאכה ד"ת חובל לרפואה וכדומה או בשאר איסורי תורה חובר חבר וכדומה אין הולכין בפ"נ אחר הרוב והעד לכאורה דפירשו כולן אין הולכין ובנשאר קביעו' ראשון הולכין ובשאר איסורין אינו כן ט' ~חניות~{חנויות} וכדומה ע' פרישה כאן וב"ש אה"ע ד' אות נ"ח אבל ז"א דהא שמואל אמר כן ואיהו פסק כר"י דמשאצ"ל ד"ת פ"א מה"ש ה"ז ופרק עשירי הי"ז במ"מ שם ובתוס' יומא פ"ה א' ד"ה ולפקח כתבו בביאור וחי בהם משמע מ"ה אין הולכין אחר הרוב א"כ מ"ש פירשו כולה עוד יש לספק אם אמר שלטון הרוג פלוני ואם לא קטלינא לך ופלוני ספק תינוק נמצא בעיר מחצה על מחצה אם נאמר דל"ש מה חזית דהוא ודאי וחבירו ספק א"ד ל"ש וצ"ע כעת ועח"מ תכ"ו ובסמ"ע שם ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ב**

**כל** היוצאים להציל חוזרים בכלי זיינם למקומם עירובין מ"ד מ"ה ועסי' ת"ז כשאין פחד לא התירו כ"א אלפים וכשיש פחד חוזרים למקומן ואי"ה שם יבואר. גוסס אם מחללין עליו שבת עא"ר ותו"ש דחי בהם אפילו חיי שעה מחללין עליו כבס"ד שיעשה שבתות הרבה ל"ד ע' כפות תמרים וחי בהם פשיטא שהכין הוא ועמ"א אות ד' התם גברא קטילא הוא באותו שעה דמצוה להרגו משא"כ גוסס מחללין עליו השבת. ואם כבר אמרו לו שגוסס ג"י אין הולכין לשם ולחלל שבת תו"ש:

## סימן של

**סעיף א**
**אפילו** עט"ז תוס' שבת קכ"ח ב' ד"ה קא משמע לן אע"פ לענין שינוי וכדומה קיל יולדת מחולה סכנה להמחבר שכ"ח ס"ב וז"ש ומכ"מ כו':

**סעיף ב**
**נקראת** עט"ז אפילו לחלל באיסור תורה ג' פרסאות וחולה שא"י לילך נושאין אותה לחכמה כי ספק פ"נ דוחה שבת:

**סעיף ג**
**או** עט"ז עב"י שם הקשו דאמאי לא פסק לקולא בא' סגי והט"ז הקשה דאף ד"י"ל דכאביי ס"ל לחומרה דאין דם סי' עד שתשב על המשבר אבל משבר לחוד סגי ולמה פסק הרי"ף תרתי בעינן ותי'. ועב"ח שהאריך יע"ש:

**סעיף ד**
**או** עט"ז דהמחבר פסק כרמב"ן וא' מן ג' סימנים הוי יולדת ומחללין:

**סעיף ה**
**אפי'** עט"ז ערש"י עירובין ס"ח א' וגרס ע"י עכו"ם ולאחר שבעה חולה שאין סכנה ועתו' גיטין ח"ב:

**סעיף ו**
**מיישרין** עט"ז וכ"ה בלבוש ומ"א אות י"ח ומה שכתב בלבוש דביום הלידה הוי פ"נ קשה דלאו בונה ממש רק מיחזי כבונה כו' ועמ"א אות י"ג יע"ש:

## סימן שלא

**סעיף א**
**אם** עט"ז בי"ד רס"ו סי"א בט"ז אות ז"ח האריך והר"ב כאן הראה לשם ופסק שם דספק בן ז' או ח' אפילו לא גמרו שערו וצפרניו מהלינן ממ"נ והט"ז כתב דאין להקל יע"ש ולפקח ולחלל שבת עליו ודאי אין מחללין בספק בן ז' או ח' ולא נגמר צפרניו ושערו עש"ך ט"ו ומשמע שבות דרבנן עושין ע"י ישראל ג"כ כמו דמוהלין ממ"נ אע"ג דאיסור טילטול דרבנן וכ"ת טילטול קיל טפי הא בורכא דחובל יש בו מפרק ואע"ג דמפרק ואין צריך לדם מכ"מ דרבנן אסיר כה"ג (עסי' ש"ל במ"א י"ו) ואפ"ה שרי מספק דרבנן לקולא משום מצות מילה דשמא בן ז' הוא ה"ה פיקוח נפש גדול הוא מחללין מדרבנן:
**עיין** באה"ע ד' בב"ש אות י"ט שיפורא גריס בז' אע"פ שאין ביניהם רק ה' חדשים ה"ה לשבת כה"ג ויולדת לט' כה"ג פלוגתא שם ואפשר מילה אין בו חשש איסור תורה דממ"נ ובדרבנן לקולא וצ"ע. ולענין ספק בן ז"ח ולא גמרו כו' בי"ט ב' של גליות צ"ע עש"ך י"ד רס"ו ח' דמצדד לומר דספק דוחה י"ט ב' גליות כ"ש כה"ג דיש ממ"נ ושמא הלכה

כהר"ב שם בסי"א יע"ש וע' ר"מ פ"א ממילה הלכה ט"ו. והנה ספק בן ז"ח ולא גמרו כו' ונולד מהול דצריך להטיף דם ברית י"ל הוי מפרק מ"ה דלדם הוא צריך וכחובל לרפואה וער"מ פ"ח ה"ח בחובל דרך נקמה ומיהו כר"י דמשאצ"ל חייב ומ"מ כאן הוי צריכה לגופה ע' כתובות ד' לדם הוא צריך ובתוס' שם לראות אם היא בתול' אלמא כל כה"ג מפרק הוי אע"פ שא"צ לדם ממש כמו מפרק תבואה כו' ועמ"א שכ"ח ומיהו י"ל בחובל לרפואה משום נטילת נשמה וא"כ בי"ט שני כה"ג ליכא ממ"נ והבן:

**והוי** יודע דמילה דוחה צרעת כבסי' רס"ו בי"ד בספק בן ז' ח' ולא גזרו דוחה ממ"נ דהוי כמת וכמחתך בשר ואין שם בהרת כלל ואיסור דרבנן ליכא שם כמו בשבת ויש לשאול אם אותן שאין נימולין בשבת אם צרעת דוחה בהו כגון ב' ערלות ואנדרוגינוס וע' שבת קל"ה ותוס' שם וצ"ע:

**בסי'** תקפ"ח בט"ז ה' דביום מפורש היתרא למילה בשבת אין כח ביד חז"ל לגזור דמלת ביום משמעות בין שיהיה שבת או י"ט וכמפורש היתרא כמו מועדו דאל"כ אימא ביום לרבות רק י"ט ש"מ דממשמעותיה נפיק ועתו"ש:

**מי** שנולד מהול ספק בן ז' ח' להר"ב בי"ד רס"ו סי"א אין מוהלין בשבת וכ"ת ס"ס בשל תורה ובדרבנן חד ספק לקולא כבסי' ק"י שם הא בורכא דמה אמרת שמא בן ח' מחתך בשר ושרי מ"ה ואת"ל ז' שמא ערלה כבושה יש לו ושרי כמ"ש הרי"ף ובמ"א הביאותיו דמהול ספק הוא אדרבה יש ס"ס לאיסורא בדרבנן מיהת שמא בן ח' ולמה נתיר טילטול ושמא בן ז' ואין ערלה כבושה וכאמור:

**כל** מ"ש המחבר בס"ה דאין מילתן דוחה שבת ה"ה י"ט דאין דוחה:

**השי"ך** בי"ד רס"ב א' ב' הוכיח ממנחות ע"ב א' דמל תוך ז' צריך דיעבד למולו שנית מדדחי שבת וקשה דמ"מ בטל מ"ע דביום השמיני ימול משא"כ התם עיקר המצוה נתקיים וחלק המצוה דנקצר בלילה דיעבד מיהא כשר ועוד התם אין מפורש כ"כ דחריש וקציר איצטריך לכמה ענינים ומסתברא דומיא דתמיד כמ"ש התוס' שם וגם מילה נכרתו י"ג בריתות ומפורש בתורה להיתרא וע' שבת קל"ב א' מח"ב י"ל חביבה מצוה בשעתה יע"ש נסתפקתי מי שעבר ומל מילה שלא בזמנה בי"ט אם לוקה או לאו מהא דא"ר שבת קל"ג א' י"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה עשה ול"ת י"ל דחי לל"ת עכ"פ וכשר לעדות וכדומה וע' ירושלמי ס"פ לולב הגזול הי"א חברייא אמרי דברי רבי יוסי (בהוציא לולב לרה"ר ביום א' בשבת) דפטור דעשה דוחה ל"ת אמר לון ר"י לא מן הדא כו' יע"ש וחברייא סברין בלית ליה לולב אחר כ"א זה והוא ביד עכו"ם וכדומה וא"א ליטלו שם כ"א הוצאה לרה"ר דעשה דחי ל"ת ונשאר רק עשה דשבת אין חייב חטאת דוקא על

ל"ת ולא על עשה אשר לא תעשינה ער"מ פ"א ה"א מה' שגגות יע"ש ור"י דאמר לון לא מן הדא סובר דעשה דלולב אין דוחה לל"ת דשבת כרת ע' מהרש"א ומהרש"ל וס' הכריתות בסוגיא דיבמות ומשכחת לה בגוונו טובא שא"א ליטול שם עכו"ם מבטל לה או פשוט אתרוג ברה"י ולולב ברה"י והדס ברה"י ורה"ר ביניהם וכר"י דאמר לולב צריך אגד ער"מ ומ"מ פרק ששי מה' לולב ותרנ"א מזה וא"כ בהכרח צריך שיוציא הלולב או ההדס לקרבן יחד ולעשות קשר בעניבה דלא כר"י או שאר קשרים או עכו"ם שנתן במתנה לישראל ולא מכוין לזכות בו עד שיוציא מרשותו ומבטלה דהוי שלו אף בי"ט א' ובפני עכו"ם מתירא שלא יהרגנו עסי' תרמ"ט ומשום דהוי בגוונו רחיקא אמר דלא מהדא אלא בכ"ע פטור אף שאפשר לקיים בלא עקירת הלאו דטעה בדבר מצוה ואי"ה בס' זמנים יבואר עוד וגם בס' ש"ה וכאן אין להאריך:

## סימן שלב

### סעיף א

**אין** עט"ז רש"י שבת קכ"ח ב' ושם נראה בפירוש אבל מסעדין בי"ט הא שבת לא וכ"כ הר"ן ורש"י ברי"ף שם כתב חכמה מיילדין ואח"כ ציין אין מיילדין בי"ט טירחא י"ל דל"ת אין מיילדין איסור תורה עוקר דבר מגידולו עמ"א ש"ל אות ו' באשה יושבת על המשבר או כלו חדשיו ובהמה אפשר ל"ש זה ובתה"ד כתב על פירש"י ד"ל ד"ת ודאיק לה מדפריך ומחללין מה קמ"ל ועתי"ט כ"כ מסברא דנפשיה וזה שציין רש"י מקודם חכמה מיילדת לומר בשבת מחללין איסור תחומין י"ב מיל פריך שפיר עתי"ט שם. ומ"ש בעיא לקולא באמת צ"ע ליישב דכל ספק בדרבנן לקולא ושבת קכ"ז י"ל הואיל ולא אמר תיק"ו הוי ליה ספק חסרון ידיעה אף בדרבנן לחומרא ואי"ה בשל"ג ס"ג יבואר זה ועמ"ש בכללי או"ה ובישי"ש ב"ק י"ש:

### סעיף ב

יכול עט"ז דאף כה"ג גזור הואיל ורגילין ע"י סם להשקות עסי' שכ"ח בט"ז כ"ה בבהמה לא גזרו כו' עב"י והוי יודע רטייה אסור להשים על בהמה בשבת דאיכא ממרח כבסי' שכ"ח בט"ז אות ח"י י"ש:

### סעיף ג

**אם** עט"ז שבת נ"ג ב' והמרדכי כתב דאם ספק שתמות אדם בהול מתירין שבות ע"י עכו"ם וראיה מפ"ק דפסחים דף י"א א' (ט"ס חולין) דל"ג בבכור כו' ולפ"ז הא דחולקין ת"ק ור"י שם במריצה בחצר ות"ק אוסר לאו בספק שמא תמות דאל"כ מ"ט מאן דאסר דבבכור כה"ג ע"י ישראל שרי ואף ר"י דאוסר שם אטו מקום שעושה מום משא"כ ברפואה וראוי להיות ומש"ה החמירו לת"ק ועא"ר. ועדיין צ"ע. ועב"י ומשמע דלבהמה

עושין כל רפואה אף ע"י סמנים היכא דל"ש מירוח וערש"י שם תנאי דאיכא דל"ג שאר רפואות אטו שחיקת סמנים וצ"ע ובחידושינו כתבנו מזה עמ"א ב':

## סימן שלג

### סעיף א

**אסור** עט"ז כבסי' ש"י ס"א פירות העומדים לסחורה שרי בטילטול ואכילה כר"ש ותבן הראוי לבהמה נמי שרי בטילטול שבת קכ"ז ב' במשנה וברי"מ ז"ל פכ"ו הט"ו אוצר כו' אלא עושה שביל כו' אראש דבריו קאי דלרשות אסור להתחיל דהוי טירחא יתירא (אפשר ל"ד דו"ה קופות מה לי להתחיל מבע"י רק הטעם עובדין דחול כמ"ש הב"ח) אלא עושה שביל ברגליו והוא מברייתא שם קכ"ז א' ואפי' לעשות שביל אין היתר משוסם עובדין דחול כ"א ברגליו ולרש"י שם משמע דברגליו מותר מוקצה ועמ"א ש"ח ז' ולר"מ ז"ל לרשות וכר"ש אין ראיה דהתירו ברגליו שלא להיות עובדין דחול ועא"ר שם. והנה לר"ח שם דמוקי מתני' כר"י מוקצה לא האוצר שלא יתחיל אף למצוה אסור מוקצה ומינה לרשות אף התחיל אסור (דמש"ה תנן מפני"י בה"מ ואורחים ולא אמר מפנין לאורחים ובה"מ כו' לומר אף לזה יותר מדו"ה אסור או יאמר סתמא ש"מ דוקא מפני אלו מפנין הא לרשות לא) ובריייתא דאין מתחילין כר"י ולמצוה הא לרשות אף התחיל אסור ואפי"ה עושה שביל ברגליו ש"מ דמותר ואף לשמואל דפסק כר"ש ובריייתא לרשות מ"מ לא פליג עליה דר"ח בהא דברגליו שרי. ואידך בריייתא תבואה צבורה התחיל מע"ש מותר להסתפק כלפי לייא כו' היינו לר"ח ולמצוה כו' ומש"ה אמר אימא ור"ש מתיר אבל לשמואל מוקי הך בריייתא לרשות ואה"נ דר"ש אוסר וכסתם משנה מפני ביה"מ כו' הא לרשות לא יתחיל. אבל הט"ז ז"ל לא הונח לו בזה לומר מחלוקת בין ר"ח לשמואל ודכ"ע למצוה בהתחיל שרי לר"י ולר"ש בלא התחיל אבל לרשות לכ"ע אף לר"ש לא מתחילין אף להפנות מעט ואם התחיל לרשות אסור אפשר אף פחות מכשיעור ג"כ ואף מחמה לצל וכדומה שלא יגנב שרי בסי' ש"ח הא לפנות לישב שם אדם שאין אורח אסור באפשר מפני טירחא ועדיין צ"ע ולטעם עובדין דחול כל שיש ט"ו סאין התחיל בה וליכא ט"ו סאין תו שרי לרשות ומינה כל שאין בה ט"ו סאין אף לא התחיל בה שרי לרשות ועב"י. והוי יודע דלא כל שבות התירו צורך מצוה דהא שבות דשבות דוקא י"א התירו למצוה הא שבות לחוד ודאי לא אלא דוקא כה"ג עובדין דחול וכדומה ועמ"א סי' ש"ז אות ז':

**עוד** רגע אדבר בהא דתבואה צבורה יש בו שלש פירושים א' רש"י ז"ל מפרש מוקצה וגרס להסתפק להאכיל לבהמתו וכמה תבואה צבורה לתך הא פחות סתמא לאו לאוצר

ולא מוקצה הפי' הב' פי' הב"י ז"ל ברי"ף וגרס מטלטלין היינו לפנות ולר"ח במצוה ולשמואל לרשות כמה תבואה צבורה לתך היינו עד לתך כל שפחות מלתך שאין ט"ו סאין אף אתחולי לרשות מותר לר"ש והלכה כוותיה והטעם כל שפחות מלתך אין שם אוצר עליה וה"ה תבואה שבקופות וכדומה שעומד למאכל בהמה אף יותר מט"ו סאין שרי להתחיל לרשות דו"ה קופות ודוקא אוצר לרשות אסור להתחיל וה"ה אם הקצוהו בפי' לאוצר אסור לרשות אף פחות מלתך הפי' הג' הר"ו ז"ל אוקמיה לדבר מצוה ולתך ט"ו סאין ועד בכלל שרי עב"י א"כ יש ג' טעמים טורח או עובדין דחול אם כל שהוא לאוצ"ר לא התירו לרשות להפנות הא כל שהתחיל מבע"י או עומדת לאכילה יודה הב"י דשרי לרשות להמעיין בב"י:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז דמפנין לכ"א דו"ה כשיש אורח א' הבא מעיר אחרת אף שאחרים בעירם. ועמ"א ה' וא"ר ה' ואי"ה שם יבואר:

## סימן שלד

**סעיף א**

**משום** עט"ז הביא תוס' שבת מ"ד א' ד"ה מתוך ובתוס' ישנים יומא פ"ה משמע דממון כ"ז שאין מציל אין טרוד ולא ישכח ויכבה שוגג משא"כ מת כ"ז שאין מציל טרוד בצערו ובהול על מתו וישכח שוגג ויכבה התירו לו הצלת המת באיסור קל טילטול תו אין טרוד ואין כ"כ טורח בהוצאת המת ולא ישכח והתוס' כאן אפשר כתבו זה דתינח לר"י משאצ"ל מ"ה משא"כ לר"ש משאצ"ל דרבנן למה התירו איסור מוקצה להדיא בשביל חששא דשוגג משאצ"ל דרבנן ש"מ דכאן במת חי לא שרית יבוא לכבות ודאי מזיד שהוא איסור חמור אע"ג שהוא מדרבנן מטילטול הקל מיניה עסי' שי"א ס"א בט"ז ומ"א ומ"ש הט"ז כאן אסרינן ההיתר היינו דברים המותרי' בטילטול ולחצר המעורב ובמת שרינן טילטול מוקצה ויש חסרון תיבה אי ל"א נתיר וע' אות ב' ושם יבואר עוד אי"ה ובחידושינו כתבנו מזה:

**עב"ח** כתב בשחרית אם לאחר חצות אע"ג שלא אכל עדיין אין מציל כ"א סעודה א' ובע"ש הניח בצ"ע והנה שלש סעודות מחויב אע"פ שעבר זמנם כבסי' רצ"א ועסי' רע"ד במ"א ב' ורש"י פי' קודם אכילה וקודם סעודה דלא כר"ח שם ומ"ש אכילה וסעודה י"ל כי בברייתא שם ק"ז א' כלים שאכל ערבית מדיחין לאכול שחרית שחרית לאכול בצהרים בצהרים לאכול במנחה ואף דאין הלכה כר"ח הנך רואה דרכן היה לאכול פת שחרית ועיקר הסעודה בשש בצהרים (צהר יום שהשמש בתוקפו) ולכן פירש שחרית

אע"פ שכבר אכל כל שהוא קודם עיקר הסעודה כו' ומה דתנן לילי שבת ושחרית ולא תנן ערבית ושחרית כברייתא י"ל ולדינא אי"ה יבואר באות ג"ד ובמ"א מזה:

**סעיף ב**

**יש** עט"ז בטור מביא דברי בעה"ת דמתיר בממון ודברים חשובים אסור טילטול דלא יבוא לידי איסור תורה באונסים וראיה מכיסו בסי' רס"ו וכתב הטור דכאן ליכא חשש תורה וכ"ש לדידן דלית רשות הרבים וגם בדליקה לא גזרינן שמא יכבה כל זמן שלא הגיע הדליקה אצלו ביאר דבעל התרומות מתיר באונסים ודליקה הן באותו בית ובבתים הסמוכים והטור חולק עליו בתרתי באונסים ליכא חשש תורה ובבתים הסמוכים לא בהול והודה לו בבית שהדליקה בו דבהול בדבר חשוב ככיסו במי שהחשיך דמותר ואפילו טובא דיש שלשה חששות שכל אחד מנגד לחבירו שאם נתיר טובא ישכח ויכבה שוגג ואם לא נתיר בהול בדבר חשוב ויבוא לכבות מזיד קרוב לודאי ע"כ התירו טובא אף מוקצה כל שחשוב אבל אינו חשוב לא בהול לא התירו היתר טובא כ"א ב' סעודות אבל בבית אחר לא בהול סובר הטור דאפילו פורתא מוקצה לא נתיר (עסי' שי"א במ"א ג' וכ"ז באותו רשות וברי"מ י"ל בחצר אחרת לא בהול) ומ"ש הט"ז בבתים אחרים שמא ישכח כיון שאין חשש אחר כנגדו כלומר דל"ש בהול בבתים אחרים ודאי לא נתיר מוקצה דלא בהול עדיין וכ"ש שאם נתיר מוקצה ישכח לשבת שרואה שמטלטל מוקצה ויבוא לעשות שוגג איסור תורה כיבוי וכדומה (עמ"ש באות א' משאצ"ל שר"י ולר"ש) ואמנם מה שסיים בדבר החשוב בבתים אחרים באין מוקצה מותר לכ"ע הרבה ולא בבית הדליקה לא הבינותי דבתים אחרים פשיטא מי גרעי מאין חשוב היתרא בבתים אחרים שרי הרבה כבס"א ולזה י"ל דלא תימא חשוב טרוד יותר אי שרית ליה קא משמע לן:

**ומ"ש** ובאותו בית אסור צ"ע דהא כתב באותו בית אף מוקצה חשוב לכ"ע אף להטור שרי כ"ש היתר חשוב. ודוחק לומר ט"ס יש כאן ולהגיה ולא בבית הדליקה דוקא וי"ל דלדינא לא התיר באותו בית ופוסק כב"י בזה דהטור חולק אף באותו בית ועמ"א ע' אות ז' ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ג**

**פת** עט"ז איפכא להציל מקודם פת הדראה ג' סעודות ולהערים אח"כ לומר פת נקיה אני רוצה שרי וע' ע"ש כאן ולקמן תק"י במ"א אות י"ו ובתוס' שבת קי"ז ב' ד"ה הציל יע"ש. וי"ל הערמה בדרבנן י"ל דהתירו כאן אבל בי"ט להערים לאפות פת הדראה לצורך חול שהוא איסור תורה ואח"כ נקיה י"ל דאסור ומלח גרמא גרמא דרבנו אין עיבוד באוכלין צ"ל דס"ל דכשאופה הדראה ראוי לו ושרי מ"ה ואח"כ רשאי להערים אבל כשאין ראוי

לו שאין אוכל הדראה אסור וכאן נמי אם הציל נקיה ויש לו בני בית שנותן להם הדראה מותר באפשר. וע' ע"ש ולבוש כאן ורש"י שם:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז רש"י שבת קי"ז ב' יע"ש. ועמ"א אות ו"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**וחוזר** עט"ז כ"כ בחה"ר שבת ק"ך אבל להוציא לבוש בידו לא התירו כ"א מה שצריך לאותו יום ותו לא כאוכלין ומשקין משמע התם דינם כאוכלין כל מה שצריך לאותו היום ולהר"מ ז"ל בפ' כ"ג מה"ש הכ"א וכ"ה להכ"מ ובב"י דאין חוזר ולובש אה"נ בגדים הצריכין לאותו יום מוציא בידו אבל לובש כל מה שיכול ללבוש הרבה בב"א זה לא התירו אף להר"מ ז"ל כ"א דרך לבישה יע"ש ועמ"ש אי"ה באות ז' מזה:

**סעיף ו**

**ולא** עט"ז ועמ"א אות י"ג להרמב"ם הטעם בזה יע"ש:

**סעיף ז**

**כל** עט"ז ועמ"א אות י"ד וע' אות ב' ואות ה' להרשב"א בגדים הטעם דהוא דרך מלבוש דכיר שרי יותר ממה שצריך לו הא כלים אף חשובים ובהול על ממונו אסיר יותר ממה שצריך לו ולר"ב בגדים הטעם דחשובים הם ובהול הלכך שרי בנפלה דליקה באותו בית ובנפלה בבית אחר אף אוכלין רשאי כבס"א וע' אות ב' וה':

**סעיף ח**

**י"א** עט"ז שבת ק"ך א' הקשה על סה"ת דקי"ל כר"ה לקפל אסור לאותה חצר ועל הטור דפוסק בדין הב' בבית חבירו דאסור דמה לי כולי אם כן מ"ט דר"א דלאותה חצר שרי מה לי אלמא יש סברא לזה ה"ה י"ל דבית חבירו נמי יש סברא סה"ת אפשר דפוסק כר"א לז"א דאותה חצר יש סברא ואפשר מודה הטור דקרוב הוא ולא טרוד אבל קשה הסה"ת והטור בזה דהלכה כר"ה ע' ריי"ף ומדאבעיא שם פירש טליתו וקיפל ש"מ דהלכה כן והיינו למ"ש התוס' שם ד"ה אידי ואידי דלר"א אין חילוק בין קיפול ובין להציל הא אם נאמר דלר"א יש חילוק א"כ בעי' דפירש טליתו יש מקום גם להר"א ולפי"ז י"ל דלר"ה לאותה חצר שרי בכל גווני ומחולק עם ר"א להציל לר"ה לחצר אחרת שרי ולר"א אסור דא"כ עיקר חסר מן הספר פלוגתתם:

**סעיף ט**

**מצילין** עט"ז לא נתנו לכתוב כ"א תנ"ך ולא תורה שבע"פ גמרא כו' ותנ"ך דוקא בלה"ק או יוני ועתה עת לעשות לה' נתנו לכתוב אף גמ' וכל לשון ובלע"ז שמבינים ומצילים הכל אפי' לחצר שאינה מעורבת כבסי"ז יע"ש ועמ"א אות י"ו:

**סעיף י**
**פ"ה** אותיות עט"ז שבת קט"ו קי"ו ודוקא שיש תיבות שלימות הא אותיות אין מצטרף ושם מצילין כשנכתב בקדושה וצ"ע:

**סעיף יא**
**הואיל** עט"ז שהעכו"ם לא ישמרו בקדושה ואתי לזלזולי ביה לכן לא כתבו האזכרות במגילה ועתו"ש:

**סעיף יב**
**הקמיעין** עט"ז עב"י משמע כן וכן הוא בלבוש טעם קמיעין דלא נתנו לכתוב פסוקי התורה גם האידנא אבל הב"ח בשם רש"ל כתב אע"ג דנתנו לכתוב הוי כתכשיט ועסי' ש"א סכ"ה ובגמרא ס"א ב' וחולה שיש סכנה מצילין מפני הדליקה ולחולה שאין סכנה מיירי ועמ"א אות י"ד וב"ח ס"ט טבעת באצבעו ה"ה קמיע דרך לבוש יע"ש:

**סעיף יג**
**תפילין** עט"ז הב"ח הקשה דבעה"ת סובר מעות מותר כך ותי' דמיירי באותו בית או לחצר שאינה מעורבת כבסי"ז ועט"ז אות ב' משמע דבעה"ת מתיר אף באותו בית במכ"ש אלא שסיים הט"ז שם באותו בית אסור ועמ"א אות י"ד. ומ"ש שאין כאן מחלוקת עמ"א אות ד' מזה. וטבעת בארנקי מלא מעות שאין מצילין דהטבעת אינו חשוב כמעות והוי מוקצה עססי' ש"י. ומיירי נמי באותו בית שדליקה בו דא"כ לבעה"ת מותר כבית אחר לי"א. אבל אם בבית אחר היה שרי ע"י טבעת אלא דהוי מוקצה מחמת מעות ואסור לדיעה א' דלא התירו מוקצה ועמ"א עוד מזה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יד**
**יש** מתירין עט"ז כמ"ש באות י"ג דסמ"ג בשם ירושלמי מתיר ע"י ככר ותינוק מוקצה בדליקה כמו במת והיינו ודאי אף לכתחלה להניח בשבת וככר בטל הוא לארנקי אפ"ה מותר כ"ש טבעת ועב"י דבעה"ת נמי סובר הך ירושלמי ואפ"ה כתב טבעת אסור היינו אפשר לחצר שאינה מעורבת דאי בטל המעות לטבעת היה מותר לחצר באינה מעורבת עיין סעיף י' בט"ז ומ"א ז' י"ד אלא דטבעת בטל והוי מוקצה ולא התירו כא"ת בדליקה אלא לרה"י לא לחצר שאינה מעורבת אבל למ"ש הט"ז ומ"א שם צ"ע ואי"ה יבואר עוד במ"א אות ד' וכ"א:

**סעיף טו**
**ובלבד** עט"ז הגיה מצילין ספרים לחצר שאינה מעורבת דבלבוש נשמט זה וא"כ קאי על מעות ע"י כא"ת דאסור לאין מעורבת או למבוי שלא נשתתפו בו. ובלבד כו' אפילו הי"ל ומ"ש מבוי שאין מפולש לכאורה ט"ס שלא נשתתפו צ"ל ובא"ר אות י"ז כתב הלבוש אדיוקא קאי למבוי שלא נשתתפו אסור הא נשתתפו שרי ובלבד שיהא ג' מחיצות ולחי

וגם כן קשה מה"ת להתיר בלא ג' מחיצות ולחי וגם בסי"ו לא כתב למקום שמצילין תפילין ע"כ הגיה וע' באר הגולה אות נ':

**סעיף טז**

**ואף** עט"ז ע' בה' ב"ה מה שמשימין נר בארון הקודש י"ל לב ב"ד מתנה עליהם יע"ש ועי"ד מזה אותן מטבעות שא"י אם טבעו לשם ע"ז י"ל שמותר לשהות ומותר להתיכן דלא נכתב בקדושה ומיהו אם נטבעו בקדושה דפוס הוי כמו כתיבה ועי"ד:

**סעיף יז**

**עט"ז** גמ' שבת ק"ך א' דפריך דשרי ליתן מים מצד א' מדתניא טלית שאחז אור פושטו ומתכסה משמע הא מים לא כמ"ש הב"י הא אדרבה רבותא אף מתכסה כו' דחמיר טפי כו' ועמ"א אות כ"ה והך מתכסה פירש הט"ז דלאו הכיסוי גורם הכיבוי (נקיט לפון נופל על לשון כיסוי הגוף כדי שיתכסה הדליקה) דזה אסור רק פושטו והוי דומיא דמים וקיל מיניה אבל ע"י הכיסוי ונענוע אסור ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יח**

**שאין** עט"ז הלשון דחוק דגרס כיבוי שרי כבסעיף כ"ב ומקרב כיבוי במים אסור כההיא דסי' רס"ה במ"א ח' יע"ש ועסי' ש"ב סט"ו מענין כיבוס יעוין שם:

**סעיף יט**

**אבל** קטן עט"ז דאף בסתם אסור ועסי' שמ"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כ**

**ולא** עט"ז בתקנ"ח בהג"ה דס"ב נדחה אפ"ה בליל י"א לא יאכל מפני אבלו של יום והמחבר אוסר ביום עשירי ועמ"א שם אות ג' וביי"ד קפ"ה ס"ד בליל התענית לא שלפני התענית עא"ר כ"ו ותקפ"א במ"א אות ט' ובקל"ד בא"ר א' דתענית במקום קרבן ובקרבן הלילה הולך אחר יום שלפניו יע"ש ולפ"ז היכא שמתענה לכפרה דוקא ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף כא**

**אוסר** עט"ז של עץ נשרף יש בו כיבוי מ"ה ומשאצ"ל לר"י חייב מ"ה ולר"ש פטור ואסור ובהיזקא דרבים ל"ג הא היזקא דיחיד גזרי שאין ברור כ"כ אבל צערא אף דיחיד ל"ג וכ"ת משאצ"ל חמיר טפי כמ"ש המ"א אות ל' הא בורכא דמפיס מורסא בשכ"ח במ"א אות ל"ג ואף הר"מ ז"ל שיש לו פירוש אחר יודה לזה ולר"י משאצ"ל חייב והטור וש"פ פסקו כר"ש והר"מ ז"ל פוסק כר"י והמחבר לא הכריע בכאן אף דיעה א' בסתם מדכתב והרמב"ם כתב י"ל דהוי וי"ו במקום אבל וכמו אבל הרמב"ם אוסר ולא הכריע ועמ"א אות ל"א ואי"ה שם יבואר ודבר שאין צריך לגופה במתכות דשרי היינו שאין מתכוין לצרף הא לא"ה אסור מ"ה ער"מ פי"ב הלכה ב' יע"ש. ודבר שאין מתכוין לר"ת שרי

באין פ"ר ולר"י אסור וי"א לר"י מדרבנן וי"א לר"י מ"ה וע' שבת קל"ג אביי אמר לר"י צריך קרא משמע מ"ה ע' חה"ר שם וי"ל לרבא אינו כן ואפילו תימא ל"ד. והלכה כר"ש באין מתכוין ואף הר"מ ז"ל פוסק כן ואי"ה יבואר עוד:

**ערש"י** ביצה ח' א' ד"ה פטור מקלקלים פטורים ובשיטה מקובצת תרי דרבנן מותר לכתחלה ועתוס' ד"ה ואינו וצ"ל מ"ע כיסוי התירו כאן ולק"מ משופר תקפ"ו דאל"כ לב"ה לכתחלה נמי ע' במהר"מ מלובלין ז"ל וסובר רש"י מוקצה נמי לתלמודא דידן אסור אף דיעבד עתוס' ד"ה אמר רב יהודה והדברים ארוכים ואי"ה בסי' תצ"ח במ"א למ"ד יבואר. ושם ולטעמיך בדקר נעוץ להר"מ ז"ל ספק מדרבנן לחומרא ופסק משאצ"ל חייב צ"ע:

## סימן שלה

### סעיף א

**מזון עט"ז**. כתב לתקנ"ו כמ"ש רמ"א בהג"ה ועמ"א אות א' ובשבת קי"ז ב' תוס' ד"ה הא דתניא הוקשה להם אמאי לא הקשה ממשנה חבית י"ל התם שמא יתקן מצילין ממנה קאמר דעדיין קצת שלימה משא"כ נשברה בראש גגו לגמרי והצלה שמציל מה שמקלח מהגג פריך שפיר ומשני ויביא כלי דרך רה"ר כו' ומ"מ מאחר דהר"ב בהג"ה השמיט דברי תה"ד שהביא הב"י ובמ"א א' למה כתב שיתקנו עא"ר:

**והוי** יודע דמשמע בחבית שנשברה בראש גגו דמציל בחד מנא אפילו הרבה ובכלים רבים מציל עכ"פ מזון ג' סעודות והיינו להניח על הארץ זא"ז אבל להביא כלי אחר יותר מא' אסור אפילו ג' סעודות כל שקולט מאויר ואפילו לצרפו לגג ממש דמ"מ נראית ההצלה ביותר ואסור הא כלי חדא לחוד אפי' יותר מג' סעודות ואפילו לקלוט ברחוק מגג שרי דכיון דלא התירו כ"א בחד כלי זכור הוא ועב"י בשם סמ"ג והתרומה וראייתם מדאמר שלא יביא כלי אחרת ויקלוט ויצרף הא חד כלי אפי' קילוט מותר כ"ש צירוף סמוך לגג כמ"ש התוס' קי"ז ב' ד"ה כלי יע"ש והא דאמר בדף ק"ך א' מאי טעותא כו' היינו מדלא התנה רק כלי אחר ויקלוט ולא התנה בחד מנא דוקא ג' סעודות ש"מ בחד מנא שפיר דמי אף יותר מג"ס ואף בקילוט שרי וכ"מ בר"מ ז"ל פכ"ב מה"ש הי"ו חבית שנשברה מציל מה שצריך לו ולאורחיו (היינו ג"ס) וכיצד מציל כו' לא יקלוט ויצרף כו' ומצרפו לראשון הרי בג"ס נמי ע"י קילוט כלי אחרת יותר מחדא אסור וסמך עמ"ש בפכ"ג הכ"ב בדליקה בחדא מנא אפילו יותר מג"ס שרי וכאן מיירי בהרבה כלים רק מה שצריך וע"י קילוט אסור אפילו ג"ס ובפי' צירוף מפרש דלא כתו' קי"ז ב' ד"ה כלי אלא זו ואצ"ל זו ומשום סיפא אורחים אף צירוף מותר והמחבר ס"ב פי' כטור ותוס' ומשום

סיפא דהערמה אף צירוף אסור ועיין פרישה האריך בכאן ומ"ש המחבר ס"א בספוג כו' ער"מ פכ"ב הי"ו אספוג וטפוח כתב עובדין דחול ויבוא לידי סחיטה וע' לבוש ועתו"ש וצ"ע ועסי' ש"ז סי"ט דחבית שנשברה מותר לקרות עכו"ם ומדלא הביא של"ד סכ"ו דשם הביא י"א דלא התירו אלא בדליקה דוקא ועמ"א ש"ז אות כ"ז ע' אות ב':

**סעיף ב**

**מצילין** עט"ז הקשה על הר"ב דהביא י"א בסתם והרי מהרא"י ז"ל גופא לבה"ת אסרה ובשל"ד הביא ב' י"א ולא הכריע משמע לכאורה כי"א שהביא באחרונה לאסור והשמיט הר"ב דלחצר שלא להתיר דזה מסתבר יותר כמ"ש הט"ז שם אות ח' יע"ש. ועיין ב"י ופרישה וראה איך שמאור עינינו הט"ז ז"ל תי' זה כמ"ש באות א' דהר"ב פירש שמא יתקן בנשברה חבית למטה בארץ מצילין ממנה א"כ קושיית הטור בשל"ד גם כאן שייך דבלא דברי הר"ב ז"ל הייתי אומר במ"ש הפרישה כיבוי שפיר קשה דחשש מכבה אף בית חבירו משא"כ חשש רה"ר אבל לר"ב קשה ועב"י במ"ש וגם הרמב"ן חולק כיון למ"ש הפרישה בראש גגו דליכא כ"א חשש רה"ר והבן זה ועא"ר אות ג':

**כתב** הע"ש אות ג' יין שהובא חוץ לתחום דאסור אם נשברה אסור ליתן כלי תחתיו דמבטל כלי מהיכנו. ואף הבא חוץ לתחום מותר בטילטול כבסי' שכ"ה ס"ח אפילו י"ב מיל מ"מ י"ל ביטול כלי מהיכנו יש בו טעמים רבים א' בנין שקובע לו מקום ב' כשובר כלי דא"א להשתמש בו עוד ה"נ מבטל לפי שעה מהיכנו דא"א להשתמש בו משקה היתר דיש בו יין אסור עסי' רפ"ו במ"א אות י"ד וסי' ש"י סעיף ו' מזה ובמ"ש בפריי שס ובחידושינו שבת מ"ג ומ"ד הארכנו ועתו"ש בזה. די"ל בהפסד מועט אסור כה"ג:

## סימן שלו

**סעיף א**

**אין** עט"ז עירובין ק' א"ב. והב"ח ופרישה כתבו דהרי"ף מחלק בלח אסור שמא יעלה ויתלוש פירות במתכוין (או עליו ואף באילן סרק א"נ ל"פ) ויבש שרי דא"נ נתרי קינסא בלח נמי דבר שאין מתכוין הוא והרא"ש אוסר ביבש נתרי קינסא דמינכר טפי כמ"ש התוס' שם. והט"ז כתב דמלשון הרא"ש דהרי"ף לא מפליג בין אילן לעשבים משמע אף לח שרי באילן כמו עשבים לחים דשרי דאל"כ היה לומר דהרי"ף לא הביא אילן יבש לאסור בנתרי קינסא אטו לח דכר"ש קי"ל ובלח גופא שרי כה"ג ומ"ש הט"ז דאל"כ הוי ליה הרי"ף כרא"ש אע"ג דלרא"ש יבש אסור ולרי"ף שרי י"ל דה"פ מנא ליה לרא"ש ז"ל זה ואי דהשמיט הרי"ף יבש הא השמיט ג"כ בימות הגשמים עכ"פ ליתסר לרי"ף מפני מ"ע הרואה אומר משתמש בלח אלא השמיטו ה"נ השמיט הא דנתרי קינסא אלא ע"כ

דהרא"ש סובר לרי"ף בין לח ויבש הכל שרי ועא"ר אות א' ולמ"ש א"ש. ולהמחבר אף בימות החמה ולית בו ענפים נמי אסור דרב בקעה מצא יע"ש בב"י וע' לבוש וא"ר בזה:

**סעיף ב**

**ואין** עט"ז מדכתב במחובר לקרקע אבל ממ"ש מלת כלל י"ל בין יבש וליכא ענפים וע' אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**ודוקא** עט"ז עב"י בשם המ"מ:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז האריך וכ"כ הב"ח ז"ל וסוברים דר"נ ורבינא מחולקים בזה ובאמת צ"ע בסי' שי"ב ס"ו מבואר בדברי המחבר דירק משתמשין בו ושוב ראיתי באו"ר אות ג' עמד בזה ועתו"ש ורבינא ור"ן ל"פ אלא ברכים כירק שרי והקשה כאילן אסור משום שבות כאילן ובהיו קשה קצת חמור מאילן דנוח לשבור כו' ומ"ש הט"ז איך סתמו הפוסקים כלומר היה לפרש בקשים עכ"פ אסור דדמי לאילן ומ"ש דאסור להשתמש בהם מחמת מוקצה כ"כ המ"א בשי"ב ו' דמוקצים הם ועסי' שכ"ה ושי"א שם משמע דמוקצים הם בטילטול ומחובר שנתלש בשבת אסור בטילטול משמע דבעודו מחובר אסור בטילטול ואין משתמשין באילן אע"ג דקשה (הוא וליגע כמוקצה לצורך דבר המותר שרי) אסור שמא יעלה ויתלוש אבל להשתמש בירק וקנה רך דמתנועע ומטלטל מוקצה אסור אפי' אין מטלטל כולו רק מקצתו ועדיין צ"ע. והא דמותר לילך ע"ג עשבים אע"ג טילטול במקצת שמיה טילטול ברגליו מותר לטלטל מוקצה כבסי' ש"ח במ"א ו' ואי"ה באות ה' ואות י' אבאר עוד:

**סעיף ה**

**היו** עט"ז עירובין ק' א' וברי"מ פכ"א ה"ח דפוס יעסניץ ט"ס וצ"ל באין ממעלה למטה שרי כרבה היו גבוהים ג' אע"פ שצידו א' שוה לארץ או שיש תחתיהן חלל ג' אסור לישב עליהן ורש"י פי' על המשנה ד"ה דצדו א' שוה לארץ שהקרקע גבוה בצד א' הואיל ובשלש מקומות גבוהה אסור הא שני מקומות שוה לארץ מותר לרבה דהלכתא כוותיה כאניגרא עמ"א ד' ואי"ה שם יבואר. ובריתא שרשי אילן הגבוהים ג"ט או שיש חלל תחתיהן ג"ט אעפ"י שצדו א' שוה לארץ לא ישב עליהם ופי' הט"ז דאעפ"י שצדו א' קאי לחלוקי א"ב ופי' הענין גבוה אע"פ שצדו א' שוה לארץ כעין שיפולי ההר וכדומה הואיל וג' צדדיו נראים גבוה ג"ט אף צד הד' אסור או שיש חלל תחתיהן שגופו נכפף ויש חלל תחת הנוף וקצה הנוף שוה לארץ הואיל וג' צדדיו גבוה כו' ומ"ש הר"מ ז"ל צדו א' בחלוקה ה"ה חלוקה הב' והב"ח פי' דאע"פ שלמעלה שוה לארץ בכל צד אם יש

במערה למטה חפר בקרקע מכל צד ויש שם ג"ט חשבינן מלמטה ואניגרא י"ל דאין מכל צד ג"ט חריץ קצר. ומשמע כאן דפחות מג"ט כארעא סמיכתא ושרי לישב עליהן וכ"ש ירק שאין גבוה ג"ט וכן אילן קטן ובו פירות ואגדו"ס וכדומה אפשר דמותר כל פחות מג"ט וי"ל כל שיש פירות גזרו שמא יעלה ויתלוש והיינו דקאמר שרשי אילן שאין בו פירות דל"ג אלא משום ל"פ הא פחות מג"ט שרי וירק הראוי לאכילה אף פחות מג"ט אסור וקנה רך שמא יקטוף וישבר אף פחות מג"ט אסור עיין אות ד' ואי"ה באות י' יבואר עוד:

**סעיף ו**

**מותר** עט"ז ע' אות ד' ומוקצה ברגליו מותר לטלטל. ומ"ש המחבר בין לחים בין יבשים סבור הייתי דמפרש בעירובין ק' ב' בלחים שרי דאין תולש דנכפף ועומד יבישים נשבר בהליכתו ומפרק אפרוכי וחייב הא והא בלחים ביש זרע כו' יע"ש מפני קושיית ע"ש עמ"ש המחבר בסי"ב דיבש שייך תלישה ואם שהמחבר שמר הכלל בבין בין אבל האדון במ"א י"ד נשמר מזה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

**אסור** עט"ז עמ"א אות ח' שבת ק"ח א' וע' לבוש ששם הוא גידולו לא עיקר גידולו מבע"י חילוקי דינים מעציץ נקוב ועסי' שי"ב יע"ש. ומ"ש הט"ז ולכן כו' הוא שייך לס"ג בהג"ה ואין מקומו כאן:

**ואותן** שיש להם בגנות כלים או תיבות של עץ ובהם אילנות נטועים עב"י בשל חרס ועץ מחלוקת ואף בשל עץ לא ונקוב דפטור אבל אסור עס"י להריח בפירות יש לאסור אף דהוי גזירה לגזירה מ"מ אפשר גזירה קרובה היא עמ"א אות י"א וגם נקוב בשורש קטן מעט הוא. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ח**

**מותר** עט"ז מפרק לית כאן דמפרק אינו אלא מה שטמון בתוך הקליפה ובורר ליכא אע"ג להניח אפשר ל"ש בענין זה בורר וכ"ש לאכול מיד מ"מ היה להם לגזור אטו מחובר כמו דגזרו במפרק ותי' דכאן תלוש במחובר לא מיחלף ועמ"ש בשי"ט וע' חולין קכ"ז ב' אילן שנפשח וקכ"ח ב' בתוס' בד"ה רבי יהודה יע"ש והיינו דוקא שאין יכול להיות עוד הענף אע"ג שעדיין מחובר בקליפתו ומ"מ יש ליזהר בזה דאין העולם בקיאין בכך כ"א שנפרד לגמרי מהאילן שרי:

**סעיף ט**

**ממעכו** עט"ז ברמ"ג אות ג' יע"ש ועמ"א של"ד אות ל' וער"ן פ' חבית ושם י"ג שבות דשבות חמו"ר הנעשה ע"י עכו"ם וי"ג קי"ל יע"ש ועסי' ש"ז ס"ה וצינור שעלו קשים

ועשבים תלושים לא הוי רק דרבנן נראה כמתקן כלי וברגלו הוי שבות דשבות שלא כדרכו בצינעא שרי פרהסיא אסור וחמיר משבות דשבות ע"י עכו"ם שי"א במקום צורך גדול שרי כדרכו וי"ג קי"ל הא עלו עשבים וגדילים שם דהוי דאורייתא כבסעיף ה' י"ל אסור וע"י עכו"ם למ"ד שרי ה"ה זה ועסי' תקמ"ז ס"י ובע"ש אות ח' וש"א אות ס"ז בשם הר"ן ז"ל פ"ק די"ט והנה בצינור לאו משום מ"ע אסרו אלא משום שבות דשבות ומ"ע שייך שוטחן שיאמרו שכיבס בשבת שובך יאמרו להטיח גגו יע"ש:

**סעיף י**

**מותר** עט"ז באות ד' דירק דרכיך אפי' למטה מג' חיישינן שמא יקטום בקנה הרך וגם מוקצה א"כ בהדס אפי' אין גבוהה ג' מהארץ אסור שמא יקטום ומוקצה רק מריח ואין נוטלו בידו אפ"ה אסור באתרוג מריח מרחוק ולא בידו כה"ג דשמא מתוך כך יבא לקטום לאכול. ומשמע אם נכנס לגינה בשבת ובא לו הריח של פירות לא יברך דהוי ריח של איסור ועא"ר אות י"ב וריז אות ח' וצ"ע:

**מ"ש** צריך ליזהר שלא יתלוש שער מעור בהמה מתה וא"כ ההולכין בעורות שועלים ופיי"א וכדומה יש בו חיוב חטאת אסור לסרוק במסרק בשבת כבסימן ש"ג סכ"ז ושכ"ח ל"ה במ"א ושם פי' דעור האדם כל שלא פי' רובו חייב חטאת ובשי"ן מ"ם במ"א אות ג' וא"כ צריך עיון קצת למה תלאן בגמ' סנהדרין וא"ה בש"ח יבואר עוד:

**מ"ש** הר"ב בסי"א בהג"ה ומותר להעמיד משמע אף לכתחלה כל שאין טורח עמ"א אות י"ג ע' כפות תמרים סוכה מ"ב מ"ש רש"י שלא יכמוש הא הדס ובה ענבים דנפתחים אסור יע"ש ומ"ש שם דמהר"ב משמע אם מחזיר למים שרי אין זה מוכרח וי"ל אם היו פורחים אסור אף מחזירו למים מ"ש הר"ב בהג"ה סי"ג ובלבד בלא ינידנו משום מקצה דאסור בטילטול אפי' מקצת ובור עמוק מאה אמה אין לחוש שמא יעקור קרקע עב"י וב"ח ותו"ש:

**ע'** בכפות תמרים סוכה מ"ב א' לר"ת דסובר אשה יכולה לברך על מ"ע שהז"ג הפירוש דאשה זו אינה רוצה לברך קמ"ל דאם רוצה ראוי לא הוי מוקצה. ולפ"ז משמע אם כבר יצאו כולם ואין עוד איש שראוי לצאת בו אסור לטלטלו אף שיטלו מיד איש ואי"ה בתרנ"א יבואר בזה במ"א אות כ"א ובלילה אי רשאי לטלטלו וביה"ש ביום שני וכאן אין להאריך:

## סימן שלז

### סעיף א

**פסיק** רישיה עט"ז מודה ר"ש בפ"ר דחייב מ"ה החותך ראש העוף לצחק לתינוק וא"א שלא ימות העוף וער"מ פ"א מה' שבת וכ"מ שם ה"ז ההפרש בין משאצ"ל ובין פ"ר וצ"ע שם ודע דבר שאין מתכוין שרי לר"ש לכתחלה אף באיסור תורה כדמסיק בשבת מ"ו ב' מהא דמוכרי כסות ותופרי כסות כלאים פ"ט מה"ו והלכה רווחת בי"ד סי' ש"א ס"ו ומ"מ י"ל הצנועים המחמירין על עצמם כו' כהתם אבל במידי דרבנן אפשר אף צנועים אין מחמירין ועב"י הביא הא דס"ד התם ותמהו כולם ע"ש וא"ר ותו"ש דקי"ל בד"ת כל שאין מתכוין שרי אף לכתחלה וע' לבוש הביא הא דב"י והביא רע"ו רע"ז ושל"ו והנה בעשבים עיקר כלאחר יד וכיבוי משאצ"ל וכדומה ומההיא דמוכרי כסות מבואר כך ואני אומר באולי כי המחבר פסק בי"ד ש"א לגנוב המכס אסור ללבוש ומוכרי כסות שרי וב' משניות שם בכלאים ל"פ להר"מ ז"ל י"ש בט"ז וש"ך הטעם דלבישה ממש גזור באמת לכתחלה אם אתה מתירו כך יבוא להתכוין משא"כ העלאה בעלמא אין דרך להתחמם כו' ל"ג ובשבת מ"ז ב' רבא דהדר דיש בלא"ה קושיא משאצ"ל כמ"ש התוס' שם ד"ה דכל ורש"י ד"ה מוכרין לובש"ו להראותו בשוק תיקן זה כיש מתירין בי"ד אבל לפסק הלכה כל ד"ת אסור לכתחלה אטו מתכוין א"נ מראית עין הרואה משא"כ ת"כ ומ"כ נושאין על כתפיהם ל"ש מ"ע והצנועים כולי ואין להאריך:

### סעיף ב

**הקרקע** עט"ז דמרוצף באבנים וכ"ש קרשים ליכא אשוויי גומות ויש מתירין באין מרוצף דלא הוי פ"ר וכר"ש וי"א אף במרוצף דס"ל באין מרוצף (כצ"ל) פ"ר וגזרו מרוצף אטו אין מרוצף ואף דהוי משאצ"ל אפ"ה גזרו ביה ולפ"ז בכל העיר מרוצף ל"ג כאביי דשרי זילחא עב"י אבל יש ט"א דמרוצף נמי יש בין הרובדים אשוויי גומות יע"ש. ועב"י אי לא נתכבד מע"ש יש לאסור דמשוה גומות יע"ש ומ"מ ע"י כנף אווז וכדומה אפשר להתיר גם זה ואפי' יש דברים מוקצים בתוך הבית כקליפת אגוזים וכדומה טילטול מן הצד ע"י ד"א לצורך שבת וי"ט יש להתיר עב"י עסי' רע"ו:

### סעיף ג

**שלא** עט"ז ועמ"א אות ה' וכל דבר תלוש אין בו איסור שבירה מ"מ כלי הוא ומקלקל פטור אבל אסור ופ"ר דלא ניחא ליה אף בדרבנן יש לאסור וב"ח ז"ל כתב דהוי כעובדין דחול ונראה ג"כ כשמזלזלין באיסור שבת ע"כ אין לכבד במכבדות מקנים ארוכים אבל ע"י כנף אווז שרי לכבד ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**מ"ש** המחבר לא יצדד חבית היינו שתהא יושבת יפה בקרקע דמתוך כובדה וצידד משוה הקרקע חלקה והוי פ"ר וער"ן ותו"ש כתב בזה ועמ"א אות ו' ובמרוצף אי גזור אטו שאין מרוצף עמ"א א' ולטעם אי י"ל דשרי ולטעם הט"ז י"ל דאסור כדאמרן ע' פרישה וא"ר אות ד' דמוקצה ע"י נפיחה שרי בש"ח ס"ג והכי חיישינן לאשויי גומות כיון שא"צ כ"כ בכיבוד עמ"א אות ו':

## סימן שלח

### סעיף א

**מ"מ** עט"ז וכ"כ ב"י"ד סימן רפ"ב אות ב' אוסר פעמונים על טסים ועץ חייב בס"ת בשבת דדמי לכלי שיר יע"ש ועמ"א א' ואסור למשוך בחוט העינבל בשבת אבל אם יש עינבל קבוע בדלת עא"ר א' שאותו שפותח אין כוונתו להשמיע קול ובסיס לא הוי דמיוחד לבית כבסי רע"ז ס"א בהג"ה וכלי המיוחד אסור בב"י שמא יכוין לשיר ובלבוש שמא יתקננו עמ"ש אי"ה באות ב':

### סעיף ב

**מותר** עט"ז עסי' רנ"ב ס"ה וש"ח סנ"א ואם נאמר דאוהר"ן שלנו מותר לטלטל שהן ככלי תכשיט וכדומה וגם מותרין לערכו בשבת מ"מ מה שמשמיע קול אסור לערכו בשבת דהוי כעושה מעשה להשמיע קול בשבת והוי ככלי שיר או כלי המיוחד לכך דשמא יתקננו ע' אות א' א"כ הוי מלאכתו לאיסור ומיהו אם הולך בשוק או בבה"כ הוי צריך לגופו ובבית י"ל דאסור בטילטול:

### סעיף ג

**ולא** בתפוחים עט"ז והם דברי הב"ח ג"כ בטור כתוב אין שוחקים באגוזים וכיוצא לר"ח השמעת קול ולרי"ף משום אשוויי גומות והיינו לר"ח בתפוחים ע"ג קרקע שנוגעת חדא בחדא נמי שייך משמיע קול יע"ש בב"ח ומיהו לדידן קיי"ל אין איסור השמעת קול כשאין מכוין לשיר כ"א משום אשוויי גומות ובמרוצף אפשר להתיר עסי' של"ז ומ"א כאן אות ז' ומ"ש הר"ב בהג"ה בטשי"ך מותר היינו נתפרקו מאתמול וייחדן לכך הא נתפרקו בשבת י"ל דהוי מוקצה עסי' ש"ח במ"א נ':

### סעיף ד

הדלף עט"ז האריך ועמ"א י"ב משמע דפירש כיש"ש דמבטל מהיכנו תלוי באין עושין גרף לכתחלה וע' טור דהקשה על הר"מ ז"ל שכתב פכ"ה הכ"ד דבדלף אין ראוי אסור דזה לר"י שבת מ"ג דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל כו' וקשה דלר"ח נמי מוקי נמי בדלף הרפוי דאל"כ מבטל כלי מהיכנו וע"כ תי' הט"ז דלהר"מ ז"ל סובר כאביי שם דאף במקום פסידא אין עושין גרף לכתחלה א"כ הוי מבטל כלי מהיכנו והטור סובר

כרבה דעושין לכתחלה במקום פסידא כרבה שם ובשבת מ"ג דמוקי בראוי לר"ח הוא לאביי דהוי מקשה שם כן אבל להלכה סובר הטור כרבה וכל שיש דלף עושין לכתחלה ואין מבטל מהיכנו דשופך. ועסי' ש"ח בטור וב"י שם כמ"ש הטור מותר לקבוע ישיבתו אצלו דפוסק כב' תירוצים לקולא והמחבר בש"ח סל"ז פסק במקום פסידא שרי לקבוע היינו כתי' א' וכאן פסק כר"מ ז"ל בדלף דלית כ"כ פסידא בדלף בבית וברחייא דאביי ביצה ל"ה טיט היתה ויש הפסד הא דלף בבית אין הפסד כ"כ אסור ליתן כלי באין ראוי דמבטל מהיכנו שאין עושין גרף לכתחלה ומיהו הטור חושב דלף להפסד הא באין הפסד כלל מודה הטור דאין עושה גרף לכתחלה כמ"ש בסי' ש"ח וביצה כ"א ועמ"מ פכ"ד הכ"ח ממ"ש ביצה כ"א וכי עושין לכתחלה משמע שאם עבר שרי להוציא דאל"כ כו' ולא הבינותי דהוי מבטל כלי מהיכנו ומיהו הלשון משמע אף בגוונא דל"ש מבטל כלי מהיכנו להניח דבר ע"ג קרקע כו' והמחבר בש"ח בסל"ז אפשר דוקא לקבוע כו' ולא לעשות מעשה בידים להביא כלי לשם ומיהו לקבוע ישיבתו בלא הפסד להמחבר אסור ואין להאריך ובחידושינו ביצה כ"א ב' ול"ו ב' כתבנו מזה:

## סימן שלט

### סעיף א

**אפי'** עט"ז עמ"ש במ"א אות י"ג בשם הע"ש עמ"א י"ג ובתו"ש רמ"ח י"ג בשם שו"ת שב יעקב כשהעכו"ם מוליך הספינה ואין ישראל עושה דבר שרי וצ"ע דבשבת קל"ט ב' וכ"ה בטור אע"פ שעכו"ם מוליך הספינה אסור אם לא בהערמה לצורבא ואי"ה בסוף הסי' אבאר:

### סעיף ב

**דמוטב** עט"ז וכ"כ המ"א אות א' ועמ"ש שם וזה לכ"ע אף ליש מחמירין בזה"ז מ"מ לכבוד התורה שרי ופעמונים בס"ת דאוסר הט"ז בי"ד רפ"ב לא הוי כבוד התורה כ"כ רק להודיע לעם שיעמדו גם זוג המקשקש גרע טפי דמי לכלי שיר יע"ש משא"כ טיפוח וריקוד וה"ה לכבוד התורה אין להתיר רק טיפוח וריקוד:

### סעיף ג

**דמלתא** עט"ז ועי"ד סימן קי"ו בט"ז א' ובתוס' ביצה פ"ק:

### סעיף ד

**ולא** עט"ז הך מחמירין במשנה חרמי ב"ה עסי' ש"ו במ"א י"ג וכ"ד יע"ש:

### סעיף ה

**הכונס** עט"ז בי"ד קצ"ז (ט"ס קצ"ג) אות ו"ז אלמנה בעינן בעולה ממש מבע"י (אף דישראל קדושים ואין משמשין ביום התירו כה"ג היכא שיש דוחק והכין סעודה) ולא

תטבול בשבת ולמ"ש יש מחמירין שלא להרחיק יע"ש ואם חל ליל טבילה במ"ש מותר לישא בשבת שלא יבוא עליה בשבת ותעשה החפיפה ביום ו' ובליל מ"ש ג"כ ועסי' קצ"ט ס"ד וא"ר כאן אות ה':

**מ"ש** התוי"ש ברמ"ח אות י"ג בשם שב יעקב הביאותיו באות א':

**אם** נתאחר החופה ע"ש וביד השושבינין נירות צריך לסלק וליתן לעכו"ם דמוקצה כ"ז בידו מותר להוליך לא כל היום וכל שאפשר לסלק מחויב כשופר בחזן הכנסת בראש גגו ועתו"ש:

## סימן שמ

### סעיף א

**המוחק** עט"ז דאין חייב אלא המוחק וגורר דיו של נייר כדי לכתוב במקום הגרר ב' אותיות דחייב על המעשה עם המחשבה וכ"ה במשנה אבות מלאכות המוחק ע"מ לכתוב ב' אותיות וע' ע"ש והיינו מוחק ומתכוין שיהא ראוי אימת שירצה לכתוב ב' אותיות לא שיתכוין שיכתוב בשבת וער"מ פי"א ה"ט הובא במ"א זי"ן המוחק ע"מ לקלקל פטור הא מוחק שלא לקלקל רק שתהא ראוי לכשירצה לכתוב ב"א חייב כאמור ואי"ה שם יבואר כותב ע"מ לקלקל העור חייב שלכאורה זה לר"י משאצ"ל ויראה מוחק ע"מ לכתוב אות א' להגיה הספר חייב ע' ירושלמי פ' כ"ג ובגמרא ק"ד ב' וברי"מ ז"ל פי"א ה"ט כתב אות אחת והשלים בה את הספר חייב ה"ה מחק וגרר שם כדי לכתוב אות א' להשלים הספר חייב דמ"ש במשכן היו עושין כן:

**יראה** לי ליקח טבלא שחורה וכדומה ולבנה שתהא לבנה לכתוב עליה בדיו וכן להיפך אם יש במקומו לכתוב ב' אותיות חייב דמ"ש מוחק דיו שלא היה כתב כלל ע"מ לכתוב ב' אותיות חייב אע"ג במשכן מחקו אותיות מ"מ עיקר הוא מחיקה ע"מ לכתוב דאות בטעות כמאן דליתא וכדיו דמי עב"י ולבוש וע' בראי"ש א"כ הלוקח טבלא או קלף שאין יפה לכתוב כך ומשחרו יפה או להיפוך כדי לכתוב ב"א חייב דעיקר החיוב על מלאכת מחשבת ובטור המטשטש בדיו י"ל כך. ומ"ש הב"ח דחייב צ"ע דאינו לא מוחק ולא כותב דכתב ממילא איתא ואפשר איסורא דרבנן גם טילטול מוקצה השעוה ואם יש עכו"ם באות א' אומר לעכו"ם לגרור וב' אותיות צ"ע ולהוציא אחרת י"ל יקרא הטעות בע"פ שאין זה ס"ת חסירה עסי' קמ"ג ובשו"ת מקום שמואל סי' ג' הסכים והביא בשם כמה שו"ת שאין להוציא אחרת ועסי' ל"ב וקמ"ג ואי"ה במ"א ובאות שאחר זה יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אסור** עט"ז מ"ש מבורר וטוחן בסי' שי"ט ס"א ודי ויי"ו התם י"ל אין דרך בורר בכך ובסי' שכ"א סי"ב ומ"א ט"ו דרך אכילתו בכך ולא שם מלאכה עליה משא"כ שובר אותיות ועמ"א אות ו' כשהכתב או הצורה מבצק יש להקל קצת ולענין קטן עט"ז שמ"ג א' ולענין פתיחת הספרים ולסגור כשיש אותיות או צורה על הדפין התיר ועט"ז אות ו' ובשו"ת רמ"א ז"ל סי' קי"ט התיר ג"כ מטעם וראיית הט"ז ז"ל דקריבה לאו מעשה עביד (ול"ד לנוטל שעוה מנטיפה על הכתב באות ה') והביא עוד ראייה מכוס ומטה ברפואים מותר להחזיר יע"ש ועסי' שי"ג ס"ו מזה עמ"א אות ח"י יע"ש דאם נדבקו דפי הספרים ע"י כריכה מותר לפותחן דלא נעשה לקיום ואם נדבקו במקום הכתב ע"י שעוה כשפותח ומפריד י"ל בכלל כותב הוי באות א':

**סעיף ג**

**לרשום** עט"ז ל"ד באויר ה"ה על השולחן ודף נגוב שאין רישומו ניכר כלל שרי לכתחלה אם רוצה לרמוז שיבינו מה שהוא רוצה והביא לשון תה"ד סי' ס"ג והוא מ"ש המחבר כאן משקין על השולחן הא שולחן גרידא בלא משקין ואין שם אבק וכדומה דשרי וה"ה בחמאה ושומן רק קצת אסור לרשום בתוכה צורת אותיות מדרבנן ואין חייב חטאת דדבר שאין מתקיים הוא וע' פרישה וה"ה לרשום על החלון זכוכית בימי הקור שהם לחים מקור דאסור ועמ"א אות ח':

**מ"ש** המחבר יש ליזהר במשקין על השולחן או באפר נגוב תה"ד בשם א"ז ע' באר הגולה ז' ובשבת ק"ד ב' במשנה במשקין ומי פירות ואבק דרכים פטור י"ל על הנייר וכדומה הא על השולחן דגם לפי שעה אין ניכר כ"כ אפ"ה יש ליזהר ואבק דרכים פירש"י ז"ל טיט ובל"א בעפר נגוב י"ל אפי' אפר קמ"ל דאסור ועתו"ש ע' חה"ר שבת דף ק"ד הביא ירושלמי שם כמה דינים מענין כתיבה:

**ואותן** הכותבים דבר סתר בנייר עם חלב שנחלב ולא נתבשל עדיין ונבלע בנייר ואין רישומו ניכר וכשבא לחבירו נותן אותו אצל האש ושלהבת ומתחמם וניכר הכתב ההוא (ע' בירושלמי כעין זה) אם עשה כן בשבת י"ל דחיוב חטאת ליכא ומ"מ מדרבנן אסור דדומה לכותב וכ"ש במקום שיסי"ב י"ל אפילו נייר חלק בלי שום משקה יש בו לחלוחית מים וכסיכתא לאתונא דמיא וח"ש אסור מ"ה אם אין בו שיעור משקין בבישול. והבן זה:

**סעיף ד**

**מותר** עט"ז בפ' הבונה דף ק"ג א"ב. ורושם כתב ודאי אסור כבס"ד אפי' במשקין על השולחן אסור וכ"כ המ"א אות ט' וע' לבוש. וער"מ פי"א הי"ו וי"ז בהרע"ב. ומכ"מ

כשעושה בציפורן רושם על טעות בספר יראה דאסור דמגיה מתקן בכך וחוששני חטאת ע' שבת ק"ל ב' ודוקא לרשום לזכרון וכדומה יש לומר דשרי:

**ע'** ר"מ ז"ל פרק עשירי הי"ו הצר בכלי צורה אפי' מקצת הצורה חייב משום מכה בפטיש ובמ"מ מביא מימרא ע"ג ב' ר"ל כו' וק"ג ב' פלוגתא דר"ש ות"ק משמע דחדא הוא וא"כ ר"ל פלוגתא דתנאי אתא לאשמעינן. ועא"ר אות ד'. ואם חקק בלוח ע' בירושלמי. וי"ל על כלי חשוב חייב שתים אי' משום כותב ואי' משום מכה בפטיש או רושם צורה בששר האמור בפי"א הי"ז הא צורה בשלימות צורת פרח וכדומה ועל הכלי אפי' מקצת הצורה ההיא חייב משום מכה בפטיש ותרי מילי נינהו וכל שהוא דפי' הבונה ל"ד כמו המעבד וכמ"ש התוס' שם ועדיין צ"ע:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז זה דעת רש"י ועמ"א אות י"ד בר"מ ז"ל הטעם שמא יתפור ועסי' שי"ז בט"ז אות ד'. מעמר עמ"א אות י"ו. ומלח ממשרפות המים ערש"י שבת ע"ג ב' הא מלח גס כאבן ואבנים ממקום שנחצבו הוי מעמר ממש וג"ק הם. המותח חוט התפירה אי בעי קושר דוקא ע' ברש"י והמפריד חוט החפירה עתו"ש:

**הקורע** נייר משמע דחייב אם קורע ע"מ לתקן חייב כמ"ש בסי"ד ולאו דוקא ע"מ לחפור א"כ צ"ע בסי"ג אין קורעין נייר (להניח עליו דבר מה) שנראה כמתקן כלי והא דביצה ל"ח ער"מ פכ"ג ה"ו משמע רק מדרבנן והא מ"ה חייב וע' בשו"ת רלב"ח בא' שקרע סידור תפילות בשבת וכתב להר"מ זכרונו לברכה הקורע בחמתו לשכך כעסו חייב יע"ש וצ"ע כעת וער"מ פרק עשירי הלכות שבת הט"ו יע"ש ואין להאריך:

**אבות** מכלל דאיכא תולדות ע' ריש ב"ק ער"מ פרק שביעי מה"ש משמע כל הל"ט יש בהן כרת וסקילה דלא כאיסי והתולדות הם הדומים קצת לאב והוי יודע דלאו במה מצינו יליף לה שדומה קצת לאב כי אין עונשין אף במ"מ כמבואר ומה"ט פירשתי מ"ש רש"י בחומש פי' משפטים על פסוק והמית איש או אשה לרבות נגיפה נשיכה בעיטה והקשה הרא"ם ז"ל מה צריך לרבות תולדותיהן וי"ל דכופר תחת מיתה בידי שמים ואין עונשין מן הדין אף כרת ומיתה ב"ש לא בק"ו ולא במ"מ הלכך אי לא רבייה קרא לא היה חייב מיתה ולא כופר תמורתה לכן רבייה קרא ובהל"ת הארכתי בזה. ואמנם בשבת בא בקבלה כל המלאכות והך דהוי במשכן חשובה הוי אב כו' והבן בזה. וע' שבת צ"ז ב' הוצאה היכא כתיבא ובתוס' ד"ה הוצאה והכנסה סברא ומעביר ד"א ברה"ר הלכתא גמירי והא כל התולדות הלמ"מ כמ"ש י"ל כמ"ש הר"ן ז"ל פכ"ג במשנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת דא"א לענוש מהלמ"מ אם לא שהוא פי' דקרא ובכלל ל"ת כל מלאכה

והוצאה מלאכה גרועה לא הוי בכלל סתם מלאכה אי לאו דגלי קרא בהדיא איש ואשה אל יעשו מלאכה כו' וזה סייעתא לרש"י ביצה י"ב דהוצאה בי"ט מ"ה מותר לגמרי מיהו ז"א דגלי קרא בשבת ה"ה י"ט ואין להאריך:

## סימן שמא

### סעיף ה

**מ"ש** המחבר מתירין נדרים לצורך שבת הא שלא לצורך לא בלבוש דלמה נעשה שלא לצורך היום ויכול לעשות מחר וב"י ד רכ"ח סעיף ג' משמע הטעם משום ממצוא חפצך ומשמע לדבר מצוה מותר אף שאין לצורך שבת עתו"ש ולא הבינותי מה ממצוא חפצך שייך בדבר שאין בו מלאכה כלל ועסי ש"ו וש"ז מזה ואפשר אע"ג דאין דין גמור מכ"מ שלא לצורך כלל החמירו דמיחזי כדין ואף לדבר מצות אסור. וע"ד נדרים ושבועות רט"ו ורל"ט ולקמן ת"ח ונדר שלא לאכול היום חל אבל שבועה אין חל כ"א בכולל א"כ שלא לאכול איזה מאכל. ואם נשבע שלא יאכל לחם בשבת אם צריך התרה יבואר אי"ה בת"ח:

**קשיא** לי בעל לאשתו למה מיפר והא יכול חכם להתיר לאחר שבת כבסי' רל"ד סכ"ג בי"ד בהחריש יכול חכם להתיר וכ"ת באין לה פתח הא בי"ד רכ"ח ס"ז בהג"ה נהגו מחרטה פתח ובש"ך ט"ו ודוחק שאין רוצה להתחרט מעיקרא:

**והוי** יודע דאף דקי"ל בי"ד סי' רכ"ח ס"ד בפתח בעינן מיושב אפ"ה אין נראה כאן ומתירין בשבת דשלש אלה (מעומד בקרובים בלילה) ל"ד הוא וראייה בעלמא היא ומיושב משום דבעי עיון. גם אם נולד הפתח בשבת הן מלתא דלא שכיח ומתחרט ע"ז מעיקרא כבסי' רכ"ח בי"ד סי"ג י"ל בשבת הוי מוקצה עיין שבת מ"ו ב' ותצ"ח ט' בט"ז יע"ש וצריך עיון. וע"ד רל"ד סכ"ד בשבת לא יאמר הבעל מופר לך אלא מבטל בלבו יע"ש. והאב גם כן מיפר לבתו ביום שמעו בשבת יע"ש בי"ד רל"ד:

**והנה** אם נדרה על יום אחד בלבד שלא לאכול פירות מין א' היום למה יתיר הבעל בשבת דלמחר בלא"ה מותרת ע"ד רל"ד סעיף נ"ה עד סעיף סמ"ך. ומיהו אם נדרה על יום שבת שלא תאכל תפוח היום עד"מ ועברה ואכלה ואין לה פתח ממש באנו למחלוקת הש"ך והט"ז לכאורה בי"ד רל"ד אות ל"ו וס"ד למ"ד בעל מיגז גייז רק מכאן ולהבא אין מועיל הפרתו להצילה מאיסור אכילה ועונש שבועה ולמה יפר בחנם בשבת משא"כ למ"ד מיגז גייז לענין אחר שהתפיס הא איהו יכול לעקור מעיקרא אם כן יפר שלא אכלה איסור למפרע ובתיבת גמא פ' מעות אי"ה מבואר בנדרים כ"א וכ"ב אין להאריך. ועיין נדרים במשנה האשה שנדרה בנזיר. מ"ש המחבר ויש לו פתחים כו' ה"ה חרטה לחוד

בלא פתח ומתירין שלא יעבור על נדרו עב"י ולבוש. מ"ש המחבר חרמי הקהל והשמיטו בש"ו סי"ב משמע הטעם דדומה לבעל כו' אבל הר"ב שם הביאו מטעם דהוי כעסקי רבים ועמ"א שם אות כ"ג ולזה הראה הר"ב לשם שנראה שחולק אהמחבר ונ"מ לדינא יע"ש וצ"ע:

**ואין** מחרימין בשבת ועמ"א ש"ו אות כ"ד ובט"ז י"ד סי' רכ"ח אות ו' ובש"ך אות ח' יע"ש ועמ"א לעיל ש"ו אות כ"ג וכ"ד וכאן אין להאריך בזה:

## סימן שמב

### סעיף א

**להביא** עט"ז בב"ח משמע דוקא דוחק וקצת מצוה שרי ביה"ש או מצוה גמורה בלא דוחק אבל הש"ע השמיט לעשר פירות סובר כל שהוא דחוק ונחפז ומצטער אם לא יעשה הדבר ההוא שרי אף לצורך חול גמור. ומפני שיש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי אשיחה וירווח לי. ראשונה הא דאין שבות ביה"ש האי כללא ל"ד דיש שבותים הקרובים לחיוב חטאת ואסורין ביה"ש כמו פחות ד"א וקנה רך כבסי' ת"ט במ"א אות ז' וברס"א אות וי"ו ולכאורה רבי בעירובין ל"ד ב' לשיטתיה דבכריתות ר"פ ספק אכל כפשטא דמתני' בעינן איקבע איסורא באשם תלוי וסיפא פירושא דרישא (יע"ש דדוחק זו ואצ"ל זו) וכמ"ש מהרימ"ט ופר"ח י"ד ק"י דסובר ספק מ"ה לקולא וביה"ש ספק הוא ולא גזרו בדרבנן עוד שבות וזה יצדק להר"מ ז"ל דסובר תו"ש דרבנן או לגמרי לא אבל להמחבר ברס"א דתו"ש ד"ת עשה אפ"ה ל"ג ביה"ש קשה למה וכ"ת דוקא בעצומו של יום שיש כרת גזרו ולא בתו"ש הא חזינן דבכל איסורי תורה דעלמא אסור אמירה לעכו"ם וכ"ת לחלק בין איסור לאו לאיסור עשה שהרי הר"ב אומר כן בי"ד רצ"ז ס"ד כל אמירה באיסור לאו כו' וכמ"ש פ"ק דיבמות ל"ת חמיר מעשה (וחסמה בקול לוקה) עכ"ז וצ"ע לחלק בין עשה לל"ת:

**גם** הא דכל שבות ביה"ש ל"ג אם קיבל עליו תו"ש וחילוק בין יחיד לציבור עסי' רס"א במ"א אות ז' ושצ"ג בט"ז אות ד' וז'. והא דאין מערבין עירובי תחומין ביה"ש ועירובי חצירות מערבין לכתחלה ביה"ש כבסי' רס"א וסי' שצ"ג ותט"ו יע"ש עיין מ"מ פכ"ד מה"ש הלכה י"ד ופרק ששי מה"ע הי"ג דמש"ה ע"ת אין מניחין לכתחלה ביה"ש שאין לעשות ספק לכתחלה יע"ש ומינה עירובי חצירות אף לכתחלה עושין בספק ואמרינן ספק דרבנן לקולא וע"ת יש חזקת ביתו קצת או אסמכוה אקרא או מקצה ביתא הוי שבוח חמיר וגזרו ביה"ש עמ"א רס"א אות ד' בזה. ועסי' תס"ז במ"א אות ב' ותפ"ט בט"ז אות ח' אין עושין ספק דרבנן לכתחלה וס"ס בשל תורה וספק דרבנן שוין המה

כבסי ק"י בי"ד בש"ך יע"ש ומ"ש המחבר ומטעם זה כו' להדליק נר בשבת משמע דקאי אמצוה ולצורך שבת לאכול ועיין לבוש וי"ל דמטעם זה דוחק וטרוד ונחפז ויצטער נמי שרי אף שאין לצורך סעודה כ"א בחדר לישן שם אצל נר וכדומה:

**עוד** אני חוזר אל הראשונות כל דבר שהוא משום שבות ל"ג הן אמירה לעכו"ם הקשינו מי"ד רצ"ז דמ"ש עשה מלאו וכ"ת לצורך מצוה דוקא הא טרוד ונחפז מ"ה שרי ולא מצינו כן באיסור לאו ולהב"ח א"ש קצת. גם אפי' שבות ע"י ישראל התירו כשיש דוחק וטרוד ונחפז בעירובי חצירות עמ"א רס"א וי"ו ובשאר עשין משמע דגזרו ז"ל הרחקה ואע"פ דכתיב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרת י"ל בעשה לא הורשו כבר נתבאר זה בפתיחה כוללת גם בעשין עשו הרחקה:

## סימן שמג

### סעיף א

**מאיסור** עט"ז אני העני אמרתי לפרש שיחתי בכאן. הנה המעיין בהר"מ ז"ל פכ"ד מה"ש הי"א ופי"ז ממ"א הכ"ז וכ"ח ופ"ג מה' אבל הלכה י"ב מבואר דסברתו ז"ל דבטומאה ושרצים ודם כתיב קראי יתירי להזהיר גדולים על הקטנים שלא יאכילום בידים וילפינן כ"ה מיניהו דג' כתובים לא הוי דמצריך להו ביבמות דף קי"ד א"ב ופירש"י שם ומן התורה אסור להאכילם בידים בכל התורה משמע דלקי עלה אם האכילום בידים ומפסל לעדות בהו הא קטן אוכל מעצמו אין ב"ד מצווה להפרישו אף בהגיע לחינוך דאין חינוך לב"ד ואף מדרבנן א"צ ומשמע נמי דחש"ו דין א' להם דלא יאכילום בידים מהנך קראי ואין מצווין להפרישם אף לחרש עסי' רס"ו ס"ה אף די"ל דחרש אית ליה דעת קלישתא מבואר ביבמות קי"ד ב' תיתוב גבי חרש קטן כו' יע"ש אבל אביו מצווה לחנכו כשהגיע לחינוך (החינוך כל מצוה כפי זמנו היודע להתעטף כו') במ"ע אף בדרבנן וכ"ש ל"ת שמחויב לחנכו שלא להניחו לעשות דל"ת חמור מעשה והחינוך מדרבנן הוא חינוך לנער יע"ש בהמ"א פי"ז ובכ"ח אבל להאכילם בידים אף בן יומו אסור מ"ה כל שאין סכנה בדבר כו' ואמנם הפרש יש בין ד"ת והגיע לחינוך אם האב מניחו לעבור ב"ד ממחין ביד האב ובדרבנן אין ב"ד ממחין ביד האב להר"מ ז"ל וא"ש ההוא דפכ"ד דשבת הי"א ופי"ז ממ"א הכ"ז וכ"ח עב"י כאן ומ"ש הר"ב כאן מאיסור דאורייתא התלונן אדונינו ז"ל עליו וכן האדון ז"ל במ"א דזה לב"ד אין ממחין בידו הא אביו מצווה לחנכו אף באיסור דרבנן שכ"כ הר"מ ז"ל במ"א שם אמנם מ"ש הט"ז ז"ל שכ"כ המחבר ולהרגילו אפילו בשבות דרבנן צ"ע דזהו לשון הר"מ ז"ל פי"ז ממ"א הכ"ז ואב"ד קאי להרגילו לומר לו לחלל שבת הוי כמאכילו בידים יע"ש אבל בעושה מעצמו רק אביו מוזהר

בדרבנן הוא מהלכה כ"ח יע"ש דמחנך בעשה ול"ת אף בדרבנן ועיין בנ"י פ' חרש מזה ואמנם להטור יש בזה שיטה אחרת דסובר במסקנא הנך ג' שרצים ודם וטומאה קראי יתירי להב"ד אתא שלא יניחום כו' וצריכותא דחייה בעלמא הוא וג"כ אין מלמדין נמצא נשתנו אלו הג' דינים דמוזהרין הב"ד (או כל מי שיש בידו למחות) על הקטנים שלא יניחום בלאו מ"ה ומלקות אין דלאו שאין מעשה הוא ואמנם דלא ליספו להו בידים בכל התורה אסור לא מקרא יליף ואפשר רק דרבנן הוא דאין מאכילין בידים נמצא לכ"א קולת וחומרא. ואם היינו אומרים דאף להר"מ ז"ל דג"כ בשרצים ודם וטומאה שלא יאכילום בידים ואפ"ה אין למידין מהם דצריכותא דחייה בעלמא הוא כמ"ש הב"י בשם הר"מ ז"ל לכתוב טומאה ודם והוי ב"כ ואין מלמדין נמצא להר"מ ז"ל ב' קולות א' בהנך גם כן להניחום אין ב"י מצווין וקולא שנייה להאכילום בשאר איסורין מדרבנן לא מ"ה זולת הנך ג"כ מ"ה ועם זה יתיישב הגירסא שכ' המ"מ ז"ל פי"א מהלכות שכירות ה"ו דשכיר קטן נשבע ונוטל ועמ"ל שם תמה דקטן אין מאכילים בידים י"ל דבשאר איסורין רק מדרבנן והם אמרו בכאן להפיס דעתו של בע"ה ולאיים על הקטן ועיין לבוש מ"ש וגם באלו השלשה לכאורה משמע לפרש כמ"ש:

**ולפ"ז** יצא לנו דין חדש כדכתיבנא להטור בשאר איסורין אם האכילום בידים אין לוקה הגדול ומדרבנן הוא ולא מפסל לעדות ולהר"מ ז"ל דמוקי ג"כ להאכילום ויליף מינייהו דצריכותא מעליא הוא א"כ לוקה הגדול אם האכילום. וההיא דבבא מציעא יו"ד ב' איש דאמר לאשה אקפי לי קטן ופירש"י ז"ל אשה אין מצווה יע"ש קשה דהשוה לכל עונשין כו' ויליף מג"כ דלא תאכילום בידים ועסי' שכ"ח בט"ז וב"י ה' נדה בנה"ך מזה ובשלמא לאו שלפני עור יושיט כוס לנזיר אם הושיט אין לוקה על לאו כללי שכולל כ"ה ולא תאכילום לא לקי אא"כ נותן לפיהו באפשר הא נותן לידו לא לקי כאמור:

**אבל** דעת הט"ז ז"ל בכאן דגם הטור סובר דבשרצים ודם אזהרה לכל ישראל שלא יאכילום בידים ויליף שאר איסורין משם דלא הוי ב"כ כו' ובטומאה דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת אליהם להזהיר גדולים על הקטנים דוקא כהנים היינו אביו מצווה מ"ה להפריש בן קטן בן יומא אפילו מאזהרה זו ולא מחינוך דרבנן והגיע לחינוך וב"י שע"ג הקשה על הר"מ רק דאביו לא מב"ד וב"י שע"ג בט"ז א' כתב הגדולים על הקטנים פירוש הכהנים הגדולים היינו אביו וכמ"ש כאן לדעת הטור ונ"מ אף קטן בן יומא מוזהר עליו אביו מ"ה בלאו שלא להניחו באהל המת ופסק כן להלכה. ולפ"ז אף להטור כ"ה כולה יליף משרצים ודם שלא להאכילום בידים אף שאר גדול שאין אביו ולקי אם האכיל. ומפני שא"כ יצא קולא בטומאה דאין שוה בכל וא"א למילף משרצים ודם

ונאמר להטור אם גדול טימא לכהן קטן שאין לו אביו אין מוזהר מ״ה עליו לכך כתב שם דמדלא פליג אהר״מ זכרונו לברכה במה שכתב שהב״ד אין מצווין להפרישו אבל מוזהרין לטמא ביד ואודויי אודי ליה מפני שאף דעיקר קרא לאביו מ״מ גם זה נדרוש לאחר שלא יטמא ביד לקטן:

**עוד** אני העני מסופק א״כ אנס לגדול שיאכל נבילה וחמ״פ וכדומה ילקה המאנס דמ״ש להזהיר על הקטנים או אנס הגדול והאכיל בידים הניח לתוך פה והכה עד שבלע וי״ל דזה שהזהירה התורה להזהיר גדולים על הקטנים הוא מטעם שאם יאכילום בידים ירגיל הקטן עצמו שיאכל תמיד כשיגדל משא״כ כשאנס לגדול וכאמור ודאי איסורא עבד לפני עור אלא דלא לקי וכדכתיבנא כאן בזה:

**אמנם** במ״ש הט״ז ז״ל דלכתוב נבילה וחד מינייהו צריך ביאור כי הב״י כתב טומאת כהנים ונבילה וצריכי נבילה מטמא וכהנים ריבה מצות יתירות והט״ז הקשה באמת לכתוב נבילה וחד משאר מצות ולא ליהוי צריכותא והו״ל ב״כ אין מלמדין להטור ולמה פרט שלשה כתובים ואמנם בספר נדפס מחדש נקרא נהר שלם להר״ב המובהק הגאון מוהר״ר שבתי וינטורה יצ״ו הקשה דבאמת א״א לכתוב נבילה דהנך ב״כ ואין מלמדין ודוקא טומאה ושרצים ודם ב״ד מצווין להפרישם הא נבילה אין מצווין ועיין שם וכעת צ״ע:

**סעיף ב**

מ״מ כו׳ עט״ז עב״ח סובר בעבירות שב״א לחבירו ב״ד מצווין להפרישו לקטן שלא יארע תקלה על ידו. והט״ז מפרש אכפי׳ בדברים לאחר שהגדיל ממדת חסידות לשלם עח״מ סימן שמ״ט ס״ה ראוי לב״ד להכות הקטן בגניבה ועבד מכה רבה יע״ש ועמ״א כאן אות ד׳ ואי״ה יבואר שם:

## סימן שמד

**סעיף א**

**ואז** עט״ז משמע מלאכה דרבנן עושה בכל יום דספק דרבנן לקולא והא דאין עושין ספק דרבנן לכתחלה כבסי׳ תפ״ט בט״ז אות ה׳ י״ל התם ימתין משא״כ כאן הוי כדיעבד צריך ליה לאותה מלאכה. וי״ל ב׳ שבילין לב׳ ב״א בב״א וביי״ד קי״א ב׳ קדירות ואיסור דרבנן לא׳ מהם שתיהן אסורות דבא׳ איסור ולאכול זא״ז אסור ה״ה כאן ואי״ה במ״א יבואר בזה ועיין ר״ן. וי״ל לילך צריך פ״נ שאל״ה ימות בארץ גזירה והוי פ״נ כמ״ש הר״ן ז״ל ומ״א ב׳ וההוא יומא הוי תו ספק דרבנן לקולא ועיין בה׳ מגילה עיר ספק מוקף חומה קורא בשניהם וער״ן שם ואני מסופק אם יש לו לחם ובר ומזון ונושא אותם ברה״ר מקום

שס"ר בוקעים ועושה בכל יום בכל ד"א איסור תורה בספק אם טוב יותר שישליכם ויעשה בכל יום שעה מועטת מלאכה ד"ת בשיירא אצל עכו"ם דומה לב"י בחמץ. ואם נאמר ספק הוי אי יש לנו רה"ר היום טוב לישא אותם דהוי ס"ס כאמור ומיהו מלאכה דרבנן הדר הספק לדוכתיה דגם ד"א בכרמלית בכל רגע הוא:

**והנה** המהלך במדבר ושכח באיזו חודש עומד או מנין הימים של חודש בניסן סיון תשרי בעניני מועדות ויצוייר זה בימים שאין לבנה נראית וכדומה בזה ג"כ א"א לידע ולהכיר וצריך לנהוג מספק בקדושה עד שידע ודאי שיצא ימים טובים וכ"ת י"ט לאו ולא כרת וסקילה ליתא דמ"מ ספק תורה כה"ג באיקבע איסורא מ"ה לחומרא ומ"ש המ"א דתחומין י"ב מיל דלית סקילה לא החמירו בו הוא מטעם למהר ולילך כמו בכל יום שצריך לילך דאל"כ ימות בארץ גזירה לא החמירו חז"ל בההוא יומא להיות שבות טפי מדרבנן הא ספק תורה לעשות מלאכה אפילו בלאי אסור ליה. ומחמר שביתת בהמתו אסור ליה כל שאין פ"נ ואף שאר איסור דרבנן מצדד במ"א לאיסור כדבעינן למימר שם אי"ה באות א"ג יע"ש:

**והוי** יודע דבאותו יום מתפלל שבת כדינו ועיין בס' נהר שלום וכ"ה בר"מ פ"ב מה"ש הכ"ב ומקדש שביעי ומברך בו ברכות היום ומבדיל במ"ש היינו קידוש ברכה וה"ה תפלה והעד ספק בהמ"ז חוזר ומברך ועיין סימן רט"ו במ"א ברכה שא"צ כו' וכאן הוי ברכה הצריכה כי כן תקנו חז"ל ועיין ע"ש אם יודע יום שיצא בו ויכול לעשות מלאכה ביום ההוא לכל ימי השבוע אסור לעשות בשאר ימים דלא הוי פ"נ:

**והנה** אם יכול להתענות יום א' י"ל דאסור שאם נאמר להתענות בשבת ד"ת אסור מאכלוהו היום או עונג שבת הוי ד"ת כמו שיראה הרואה בשו"ת צ"צ וקראת לשבת ענג כה אמר ה' כו' י"ל דמוטב לעשות מלאכה ד"ת ויתפרנס דאתי עשה ודחי ל"ת ושניהם בספק ואפשר בעינן בעידנא כו' ואפשר בודאי הוא כן לא בספק ועתו"ש ועם זה י"ל מ"ש רש"י שבת ס"ט ב' וההוא יומא לימות בתמיה פירושו דבלא"ה קשה א"נ יכול להתענות יום א' אסור מספק ואתי עשה דאכלוהו ועונג שבת בספק ודחי ללאו מספק ולכן פירש אה"נ ונחמיה כלומר הגמרא מקשה יותר תימא ועיין בכללי התלמוד יע"ש. ואמנם קשיא דשבת עשה ול"ת ואיך ידחה ספק עשה עונג לעשה ול"ת בספק ל"ת מלאכה ויי"ל לפי מ"ש די"ל הא דספק מ"ה לחומרא בל"ת דיליף מדאיצטריך ספק ממזר הא עשה דקיל מל"ת (שלוקה) ספיקו לכ"ע י"ל מדרבנן א"ש כאן ומיהו למ"ש המ"א אי' קבוע ואיקבע איסורא קשה ות"ח בשבת זהו מכלל העונג שנפשו עגומה עסי' רפ"ט אי"ה בתי"ח יבואר עוד וכל זה טעות דודאי אין זה עונג לחלל שבת ולעשות מלאכה

לקיים עונג שבת ע"י איסור ועוד דגם עשה דעונג שבת בספק הוא ואין מוזהר בספק מ"ה רק מדרבנן ורש"י שכתב וההוא יומא לימות בתמיה אפשר תמיה קלה כמ"ש בכללי התלמוד דקושיא גדולה אין כאן דאפשר להתענות חד יומא. הגע עצמך באין מה לאכול ויש בהמה להשכיר לעכו"ם דעשה דחי לשוא"ת כה"ג לא כאמור:

## סימן שמה

### סעיף א

**מקום** עט"ז שס"ג ס"א בט"ז א' ועמ"א כאן אות א' ולחי עסי' שס"ג ס"ח מאשירה נמי שרי וא"ל הא אסור בהנאה וי"ל דל"ד מצות לאו ליהנות נתנו ה"ה כדומה לזה דכל שאין הנאה גשמיות לחסות מזרם ומטר לאו הנאה אלא גזירה הכתוב דבעינן רה"י גמור עושין באיסורי הנאה וער"ן פ"ג דר"ה להרז"ה בדרבנן מצות ליהנות נתנו י"ל דסובר לחי מחיצה ומ"ה צריך לחי ולענין י"ט אי שייך דין כרמלית י"ל לרש"י ביצה י"ב א' אבנים מדרבנן אסור הוצאה י"ל ל"ג גזירה לגזירה כרמלית בי"ט ולתוס' שם דלוקה מ"ה יש דין כרמלית בי"ט עמ"א תקי"ח אות ג' אסור פי' דלוקה כתוס' וא"ה שם יבואר ועמ"א כאן ז' לדידן לית רה"ר א"כ מוכח דבי"ט דאסור דלוקה או דאפ"ה גזרו ועמ"א שם אות ב':

**רשויות** וקרפף שלא הוקף לדירה יותר מב"ס בשמ"ו ס"ג ונכלל כו' עתוס' שבת וי"ו א' ד"ה ארבע ובתו"ש כאן והנה לטלטל מקרפף לרה"י ממש י"ל שרי וי"ל אסור מה"ט גופא להוציאו מרה"י דלא לטלטל ביה בד"א ועתוס' עירובין ס"ז ב' ד"ה ומאי הוכיחו דל"ד מקרפף לים ה"ה מקרפף לכרמלית אחר דאל"כ יש ה' רשויות אע"ג דהונח להם בשבת וי"ו קושיית הרשב"א דנכלל כו' משא"כ כה"ג הרי חלוק קרפף מכרמלית ומוכח נמי דמקרפף לרה"י אסור דאל"כ עדיין יש ה' דחלוק מכרמלית ואי"ה בשמ"ו ס"ג יבואר עוד בזה:

### סעיף ב

**ויש** ב"ו עט"ז הנה לשון המחבר הוא לשון הטור ושינה מלשון הר"מ ז"ל פי"ד ה"ב מקום מוקף מחיצות וביניה"ן דע"ד משמע דסובר דעם המחיצות דע"ד סגי ועב"ח שהטור כתב בעצמו כרמלית שאין ביניהן רוחב דע"ד ולמ"ש הט"ז שהר"מ ז"ל דכתב ביניהן בין הכל משמע א"ש דעת הטור וכמ"ש המחבר בסי"ט ועמ"א אות וי"ו ולדידי נראה דגם דעת הט"ז ז"ל דבתוכו ממש כיון דאין רחב ד' ע"ד לא חזי לתשמיש אין תורת רה"י עליו רק מקום פטור אלא למעלה הוי רה"י בנופה יו"ד דחזי למינח דף ולשמש שם ודעת ר"ח בתוספות שבת בסוגיא דכוור' ח' א' דוקא עמוד גבוה יו"ד ורחב דע"ד רה"י דחזי לתשמיש לא ביש חלל ביניהם או דשאני כוורת מחיצות חלושות ערוגים מקנים (בימי

חז"ל) אין ראוי למינח ולשמש שם ועיין חה"ר בשבע שיטות ח' יע"ש ובתוס' סוכה ד' ב' ד"ה פחות דהיכא דרחב המקום ביותר לא שייך מינח דף ומינח עליה מידי ובהא דשבת צ"ט ב' והקיפו לכרמלית לאחרים כו' הא כל שאין עושה לאחרים היינו החלל דע"ד דלמטה אף הט"ז מודה דלאו רה"י אף בראשו עם הכתלים לא הוי רה"י. וי"ל משה"נ נקיט והקיפו לכרמלית פירש"י ז"ל בקע פחות מב"ס ומ"מ רחב הוא יותר מעשר ועשרים אמה ל"ש למינח מידי בזה הטעם לאחרים עושה לעצמו לכ"ש הא בציר דחזי למינח דף ולמינח מידי בלא ה"ט נמי ומש"ה באין רוחב החלל דע"ד רק עם המחיצות הוי בראשו רה"י ע"ג מחיצות כשהן בריאים ועתוס' שם הוקשה להם למה נקיט כרמלית. והמחבר כאן ס"ג הביא הדין דצ"ט והשמיט הטעם לאחרים עושין לעצמן לכ"ש וברי"מ ז"ל פי"ד הלכה ג' הביא הא דלאחרים עושים להורות דוקא כשיש חלל דע"ד ביניהן הא לא"ה עובי המחיצות אין מצטרפין אף בראשם והמחבר השמיט זה דלשיטתיה בס"ב כ"ז דע"ד דמצטרפין וז"ש וזה אין מבואר כאן ועתו"ש האריך בכאן ויפה כתב ומ"מ דברי הט"ז י"ל כמ"ש ועיין אות ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ע"ג** רה"י עט"ז עיין אות ב' בגמרא צ"ט מק"ו וכ"ה בר"מ ז"ל והמחבר השמיט זה דאף אין ביניהן דע"ד אפ"ה הוי עובי הכתלים רה"י וקשה דבגמרא משמע דוקא כשיש ביניהן דע"ד והר"מ ז"ל והט"ו השמיט מוקף לכרמלית והתוס' שם כתבו דרבותא היא ועיין תו"ש וי"ל דסוברים כמ"ש לעיל ~לשרמלית~{לכרמלית} להורות דרחב הרבה ואם כן סתמו דבין רחב הרבה ובין מעט עובי מצטרפין. והוי יודע דאם היה כאן שלש מחיצות דהוי כרמלית להר"מ ז"ל מ"ה מקום פטור ולאינך פוסקים מ"ה רה"י גמור ומדרבנן אסור לטלטל בד"א בכרמלית והקיף לה מחיצה ד' שאין עוביה ד' י"ל דלית ק"ו דלאחרים לא הועילה מ"ה כלום לאינך פוסקים א"כ אין עוביה רה"י לחייב הזורק עליה משא"כ להר"מ ז"ל הועילה המחיצה לשויי לחלל רה"י מ"ה כמ"ש פי"ז שם במ"מ ק"ו לעצמו. ואי"ה במ"א ג' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**אפי'** עט"ז. ועיין גמרא ח' א' כוורת ששה י"ל ששה ואלכסונן קאמר כמו ד"א באלכסונן ועיין הג"ה שם ופני יהושע בזה ומ"ש הר"ב בהג"ה ס"ב הן ואלכסונן ובלבוש השמיט לעיל הג"ה זו עא"ר ד' הראה לרש"י עירובין כ"א א' יע"ש:

**סעיף ה**

**ואין** עט"ז ועסי' שס"ד במ"א ב' ותו"ש כאן ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**וי"א** עט"ז סובר ז"ל מ"ש הב"י וקושיא זו הקשה המ"מ בפרק ששי הכ"ב קאי אקושיא שנייה דסמיך לה ועיין חה"ר בשבת ריש מי שהחשיך דסתימת דבריו משמע קצת כן לדידן דלית רה"ר ובא"ר י"א ובס' נהר שלום פי' דקאי אקושיא ראשונה דמתיירא יע"ש בשל"ד ועמ"א ז' פסק ג"כ לקולא ואע"ג דהלכה כדעה א' בסתם היינו במפורש משא"כ כאן שאין מפורש להיפוך ונ"מ להקל בגזירה לגזירה בכמה דוכתי כבסימן ש"ג סי"ח ויש חומרא ג"כ כדלקמן סי"ט בהג"ה מקום פטור ברשות הרבים או כרמלית כו' ויש לומר דלא הוי תרי קולי דסתרי דהוי ס"ס שמא הלכה כי"א ושמא יש רשות הרבים אע"ג דעת הר"ב כדיעה א' בסי"ט (שגם בהר"ב נוהג הדין כן) וכבסי' שמ"ו בס"ג בהג"ה מ"מ מידי ספיקא אפשר לא נפיק וצ"ע בזה. ועסי' של"ד במ"א ג' בכיסו בזה"ז יע"ש:

**סעיף ז**

**י"ג** אמות עט"ז צ"ל וכל בקר אמה וב' שלישי אמה ח' בקר י"ג אמה ושליש עושין פסין י"ט א' ולכאורה לאורך רה"ר אף שמתקצר באמצע ולית יג"א ושליש הוי רה"ר וכשהוא לרוחב בעינן כל הרחב יג"א ושליש ואמנם משמע אף לרוחב כל שיש הרוב יג"א ושליש אף שמתקצר בנתיים אלא אם כל הרוחב לית יג"א ושליש ולרוחב רה"ר אז אין רה"ר ועב"י וא"ר וצ"ע:

**סעיף ח**

**הוא** עט"ז ולמעלה משלש עד עשרה טפחים ואין רבים מכתפים הוי כרמלית ועמ"א אות ח' יע"ש:

**סעיף ט**

**ואין** עט"ז מבוי שלש מחיצות ואין להם לחי וקורה להר"מ הוי כרמלית מ"ה ולי"א רה"י מ"ה ומדרבנן כרמלית וביש לחי רה"י לכ"ע וקורה היכרא ולהר"מ ז"ל דשלש כרמלית מ"ה בלא קורה הוי מקום פטור ושרי לטלטל בכולו מ"ה וה"ה לרה"ר ולרה"י ומדרבנן אסור לטלטל בכולו כשאין קורה ועמ"א א' מזה עסי' שס"ג בט"ז א':

**סעיף י**

**גג** עט"ז צ"ל שאין מחיצות הבית ניכרות וכ"ה בדפוס ש"ע שאין כו' ועיין עירובין דף צ"ב ופ"ט א' ועסי' שע"ד מ"א ה' בתוספות משמע ד"ט כולי ומסתימת הפוסקים משמע דכל שבולט משהו ואין ניכר כו' הא אין בולט כלל ע"ז כתב המ"א שם דלא גרע מעמוד גבוה עשרה דגוד אסיק מחיצה ומ"ש רש"י וכל גגיהן חלקין היו ולא משופין לדידן אף משופעין הוי כרמלית ורש"י נקיט אורחא דמלתא וה"ה אין בולט והבתים מחוברים נמי אין מחיצות ניכרות ערש"י עירובין פ"ט ולבוש בזה ואי"ה בשע"ד יבואר עוד:

**סעיף יא**

**וכל** זה עט"ז והלכה כדיעה א' ועסי' שמ"ו ומיהו אם עמוד שאין בו דע"ד וגבוה יותר מעשרה הוי מקום פטור דכרמלית אין תוספת יותר מעשרה ובמ"א אי"ה יבואר עוד:

**והנה** מה שכתב המחבר בסי"ח גדר כרמלית עד עשרה הא למעלה מעשרה לא ערש"י שבת דף ז' מוד"ה דעד יו"ד פני לבינה וסובר באין מסויים לא בעינן דע"ד או קולט ולהר"מ למטה מצא מין את מינו ועא"ר כאן בזה יע"ש ודע דכרמלית דרבנן כקרפף ותל (כבסימן שמ"ו במ"א א') רה"י הוא מ"ה ועולה עד לרקיע ולענין מצא מין את מינו וניער יש לספק קצת בכרמלית דרבנן ועסי' שמ"ו:

**גם** הא דבור עמוק עשרה ורוחב דע"ד הוי רה"י יש לעיין אי אויר רה"י בזה עולה עד לרקיע די"ל דהתם מחיצות גוד אסיק משא"כ בקרקע עולם א"ד חוד הפנימי גוד אסיק ובים כה"ג בור עמוק עשרה ורוחב דע"ד עמ"א י"ד ונקרש ע"פ הים כולו אי אמרינן גוד אסיק כה"ג וצ"ע בכל זה. ומה שכתב רש"י שבת ז' קרפף לרה"ר כו' היינו כמ"ד דקרפף לאו רה"י מ"ה עירובין ס"ו מתיב כו' ומשום דאמר אילימא דאי מחיצה עשרה פירש כן ועתוס' שם ובתו"ש בסימן שמ"ו הביא מה שכתב רש"י בשבת פרק שני רשויות יע"ש:

**שמעתי** מהרב מויטקאב מק"ק בראד נכד רבינו הגאון הב"ש בשם הרב הגאון מוהר"י אב"ד דק"ק דיקלא מ"ש בגמרא ל"ק בזמן שישראל שרוין במדבר להיפוך כמ"ש התוס' בחולין כיסוי הדם בזמן שהיו במדבר היו מצמחת. דאין רשות להלך ברה"י בזה"ז רה"ר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל כ"מ שיש רשות להלך וא"צ סי' רבוא ודפח"ח וש"י:

## סימן שמו

**סעיף א**

**וחכמים** עט"ז. כרמלית ד"ת מקום פטור וחז"ל החמירו בו חומרת רה"ר וחומרת רה"י וכרמלית דרבנן קרפף ותל יותר מב"ס מ"ה רה"י גמיר ומדרבנן כרמלית עיין ג' ומ"א א' וחורי כרמלית בשמ"ה סי"ז מפולשים לאו ככרמלית כאן בקרפ"ף כרה"י הם:

**ודע** דמושיט מרה"י לרה"ר הוא מעין הוצאה והכנסה אמנם מושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע דחייב מוזכר בריש הזורק וברי"מ ז"ל פי"ג הח"י אפי' למעלה מי' משמע כ"ש למטה מי' וערש"י שבת ד' ב' ד"ה זורק ממושיט כו' ובתוס' שם ג' ד"ה בעשותה בשם ירושלמי ר"פ הזורק דמושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע אין חייב אלא א"כ המושיט הושיט לתוך יד חבירו הא הושיט על רה"י לחוד פטור וכ"ש כשחבירו מקבל ממנו יע"ש וברי"מ ז"ל לא נזכר מזה דבר. ויש לספק אי גזרו מושיט מרה"י לרה"י דרך כרמלית מדרבנן למעלה מעשרה די"ל מושיט למעלה מעשרה חידוש הוא כמ"ש בחה"ר אין לך

בו אלא חידושו ול"ג ביה רבנן ואף למטה מעשרה ובחדושי כתבתי מושיט למטה מיו"ד אע"ג דלאו חידוש הוא אפ"ה בשתי דיוטאות פטור דיו לבא מן הדין להיות כנידון דיליף מלמעלה מעשרה שהיו במשכן. ומעביר ד"א וזורק ד"א ברה"ר הלכתא גמירי לה בר"פ הזורק ועשו סייג לכרמלית ואף די"ל כי דרשו חז"ל משמרת למשמרת בתורה שבכתב לא בע"פ האי לאו בע"פ מיקרי כמ"ש הר"ן ז"ל פכ"ג במשנה אבות מלאכות דמעביר בכלל הוצאה הוא יע"ש ובמ"א כתבנו מזה:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז דבריו צריכין ביאור בב"ח משמע דחלוקה העומד ברה"י ומוציא לרה"ר דרך מקום פטור שנשאר עומד ברה"י ומכניס או מוציא או מושיט ליד חבירו או זורק חייב (וקמ"ל דקלוטה אפי' החפץ רואה אויר הקרקע בזורק לא כמי שהונחה בפטור דמיא) וגרס בטור לפני חלוקה זו חלוקה אחרת ובלבד שלא יוציא מרה"י לפטור ויעבירנו מפטור לרה"ר וג' חלוקות הן תרתי קמייתא לחיוב מ"ה א' בהולך ברגליו דלאו כעומד דמי שנייה בעומד במקומו ומוציא מושיט ליד חבירו או זורק דקלוטה לאו כהונחה וחייב ומבבא א' לא שמעינן דהולך וחפץ ע"י ואין רואה פני מקום פטור ושלישית עומד בפטור ומוציא מרה"י לרה"ר פטור אבל אסור אבל הבי"י פירש לפי נוסחא זו מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור היינו שעמד בפטור ובבא א' נמי פטור ואסור שכתב זה כע"ן הדין בבא שלישית ושם הנחת גופו כהנחת חפץ דמי ואסור שנראה כעוקר דידו לא נח ובבא א' יותר רבותא דאע"פ דנח בפטור ממש ואח"כ עקר משם גופו וידו אסור דמזלזל בשבת ולהב"ח וט"ז לא הונח להם בזה דא"כ הוי לסדר בבא שנייה תחלה ואח"כ ג' ואח"כ א' לא זו אף זו ובשניהם פטור ואסור (עב"ח) ולהט"ז גם פי' הב"ח לא הונח לו דבבא א' היינו שנייה לפירושו עומד לא נשאר שם. והנה מרה"י למקום פטור דרך רה"ר להתיר לכתחלה קשה ממשנה כבסי שמ"ז עקירה בלא הנחה לכתחלה אסור ולומר במשנה איתעביד מלאכה בינייהו מנלן הא וי"ל ח"ש עקירה מ"ה אסור או מדרבנן עכ"פ כה"ג ומ"ש הבי"י שמא יעמוד לפוש וחייב והיינו מדרבנן וחדא גזירה או דל"ד להמפנה חפציו מזוית ונמלך פטור דעקירה א' לאו עקירה כלל משא"כ זה נתכוין לעקור מרה"י עכ"פ כי נח ברשות הרבים אפשר חייב או שמא לפעמים יתכוין לעקור מרשות היחיד ולפוש ברה"ר ומ"ש משמ"ח התם זרק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע והתם לאו מהלך הוא דלישתרי מה"ט וי"ל ולסוף העלה הט"ז דנוסחא ישנה עיקר בטור ובבא א' לחיוב בהולך דלאו כעומד דמי ושנייה לחיוב בעומד ונשאר ברה"י ומוציא או מכניס לרה"ר דרך מקום פטור ופרושי מפרש דהוצאה והכנסה בין שיהיה או מושיט או זורק וקלוטה

אע"פ שרואה פני הקרקע לא כהונחה דמיא (עיין בריש שבת) בזה ומ"מ עיקר הדין הסכים להב"י דאסר מדרבנן עכ"פ כה"ג בהוציא מרה"י למקום פטור דרך רה"ר ואפשר אף זורק כה"ג נמי אסור וא"ה בשמ"ז ושמ"ח יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ג**

**שלא** עט"ז עירובין ס"ז ב' ועיין טור וב"י וקרפף זה שלא קירוי ומקורה שרי ולא אתי לאחלופי ברה"ר ומשמע דוקא לכרמלית אחר שרי הא לרה"ר חייב ולרה"י אסור מדרבנן עסי' שמ"ה ושע"ב ס"א וב"י שם מבואר כן מקרפף יותר מב"ס לחצר אסור יע"ש:

**סעיף ד**

**ולכן** עט"ז המחבר השמיט זה דזהו הדין הא' ממש דמקרפף לכרמלית אף לים רשאין לטלטל (עירובין ס"ז וע"ש) והיינו אף שפותח הפתח הגינה לפנים ומפתח שם נמי ש"ד דמכרמלית לקרפף רשאי ועיין אות וי"ו:

**סעיף ה**

**דאז** עט"ז מאסקופה כזו לרה"י אסור וכ"ש לרה"ר. ולגינה מכרמלית שרי ומ"מ מרה"י לגינה כתבנו באות ג' דאסור יע"ש:

**סעיף ו**

**מיהו** עט"ז מ"ש בתקרה ד"א עב"י ראוי להיות ד' טפחים עסי' שס"א. ומ"ש להתיר לאמר לתינוק שיביא מפתח בכרמלית אע"ג בשמ"ג מבואר דלהאכילו בידם אף דרבנן אסור אפשר למצוה לבהכ"נ יש להתיר כמו שבות דשבות ע"י עכו"ם דשרי במקום מצוה כבסי' ש"ז ס"ה ושכ"ה ס"י ואף דל"ד זה לזה וצ"ע. וה"ה במקום שאין עירוב לאמר לתינוק להביא סידור וחומש לבהכ"נ:

**סעיף ז**

**וכן** עט"ז ובשס"ה אות וי"ו יע"ש ועמ"א כאן אות ג' דמיקל בזה בצ"ה והראה לשס"ב ס"י בפרוץ מרובה אם מהני צ"ה. עיין סי' שנ"ח דיני קרפף שלא הוקף לדירה בכל תנאיו ודיני גינה:

**ואותן** פי"ר ליבן שיש להם צ"ה להט"ז כרמלית הן ומותר לטלטל משל לפניהם לתוכן לדידן דרה"ר שלנו כרמלית הוא ולמ"א אסור וא"כ המחמיר אין רשאי לטלטל לא מפי"ר ליבן לרה"ר ולא לבית כל שיש להם צ"ה. ואין לומר בזה ספק דרבנן לקולא דהוי כספק עיר מוקף חומה שקורין בשני הימים וכבאו לשאול בב"א ושני קדרות של היתר באדם א' ב"ד קי"א:

**והנה** אותן המשחקים באגוזים במקום שאין מוקף חומה והוי כרמלית וזורקין עם אגוז א' לשאר הוי מעביר ד"א בכרמלית אני מסופק הואיל וזורקין פחות מג"ט לארץ ומחלוקת

הוא ער"מ פי"ג מה"ש הי"ו ובמ"מ שם אי הלכתא כרבא דתוך ג"ט כלבוד דמי אי לאו וי"ל לקולא ג"כ וזורק ד"א כרה"ר דהלכתא גמירי יצויר למעלה מג"ט עתוס' עירובין צ"ח ב' ד"ה נימא ושבת פ' א' ובתוס' שם וא"כ י"ל ספק דרבנן לקולא בכרמלית אי כרבא או כר"ח. ובסימן של"ח ס"א אסור באגוזים הא בקרקע מרוצף כה"ג כו' ובסי' ש"א במ"א אות ע"ג לשחוק בכדור יע"ש. ובחידושינו ריש שבת בסוגיא דקלוטה הארכנו שם יע"ש:

## סימן שמז

### סעיף א

**וחבירו** עט"ז ב' שעשאו מלאכה מיעט הכתוב בעשותה דפטורין מחטאת ולכאורה איסור תורה איכא גם ח"ש אסור מ"ה כר"י ומיהו חזינן ממ"ש המחבר מדרבנן לא מ"ה ועפירש"י שתים שהן ד' מדבריהם ובע"ד א' ח"ש אסור מ"ה בורר אף בשבת עקירה או הנחה לא דמי לח"ש כלל ומ"מ אסור מדרבנן הואיל ואיתעביד מלאכה מבינייהו שלא יבוא אי לעשותה ועסי' ש"מ בט"ז מזה ול"ע לית כאן דליהוי מ"ה אבל בסיפא יש איסור תורה ל"ע שמכשיל חבירו באיסור תורה ומיהו כאן כ"א עושה ב' איסורין עקירה עם הנחה ול"ע מדרבנן מכשיל חבירו באיסור דרבנן (גם בדרבנן שייך ל"ע) ואני העני מסופק אם ילקה שתים מכת מרדות י"ג ושליש שעבר ב' עבירות או נימא הואיל ובב"א הוא אין לוקה שתים מ"מ ול"ד למ"ש המ"ל פי"ז מהא"ב ה"ז גרושה וחלוצה הואיל ואיכא מכות ד"ת אין לוקה מדרבנן די"ל לכאן גם שם ואשה מוי"ו משא"כ בעלמא ובכלל מ"מ בס' ש"ה ובפתיחה כוללת כתבנו מזה ולכאורה באנו למחלוקת הב"ח וט"ז בשמ"ו למ"ד דעקירה לחוד מרה"י למקום פטור דרך רה"ר אסור א"כ מיד שעקר מרה"י והוציא לרה"ר עבר דרבנן עקירה ולקי מ"מ וכשחבירו נוטל מידו איסור אחר ל"ע ולוקה שנית משא"כ להב"ח עקירה לחוד מותר רק כשחבירו נוטל מידו באין ב"א יחד כאמור. בבאר הגולה ב' ט"ס בדפוס וצ"ל על בבא שניה דבבא אי מדרבנן לא מ"ה שעשו מלאכה תרוייהו ושנייה מ"ה אם לא היה יכול ליטול בעצמו עמ"א:

**לשון** הר"מ ז"ל פי"ג ה"ז זה בעומד לא עשה ולא כלום ובמ"מ לענין שבת לא עשה כלום יע"ש. וע"ש פ"א ה"ד לא הזכיר זה הלשון שאינו מענין שבת:

## סימן שמח

### סעיף א

**מ"ש** המחבר תוך עשרה משמע הוציא למעלה מעשרה בכל גוונא מזיד וחצר אחרת נמי שרי להחזירה וכ"מ בלבוש דידו של אדם מהו שתעשה כרמלית ל"ש אלא תוך עשרה

דאין כרמלית למעלה מעשרה. ומשמע נמי דאם הוציא למטה מי' אסור להחזירה למעלה מעשרה אח"כ אע"ג דאין שייך כרמלית כו' ועיין תוס' שבת ג' ב' ד"ה כאן לא משמע כן וברש"י ד"ה למעלה כו' ופטו"ר הוסיף מלת ופטו"ר להוציא למעלה מיו"ד באויר רה"ר מרה"י לכתחלה אסור ומש"ה נקיט בהזורק לשון דיעבד ועיין הרע"ב שם וער"מ פי"ד הי"ט וא"כ משמע דאסור לעקור חפץ מרה"י לרה"ר אף למעלה מעשרה ול"ד להניח על מקום פטור דשרי לכתחלה ועתוס' שם דף ד' ד"ה ומאי שנא כתבו דמושיט כו' (עמ"א אות דל"ית מזה) כו' הנה זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע לחכמים פטור אבל אסור משמע הן למטה או למעלה מעשרה אבל מושיט אינו בזריקה אלא שמושיט לשם עד שהגיע החפץ למקום הנחתו כמו במשכן שהיו מושיטין לא זורקין מפני כובדן ומשמע להו ש"ס דידן סובר אף שאין מושיט ליד חבירו יש חיוב שבת מ"ה דלא כירושלמי הביאו התוס' שם ג' א' ד"ה בעשותה כו' ומושיט למעלה מיו"ד זהו עיקר המלאכה ולמטה מיו"ד עתוס' ד"ה אבל. ועא"ר ולא הבינותיו ומ"ש התוס' זה נגד זה אכתי פטור אבל אסור משמע להחזירה אצלי נמי אסור מדרבנן דהנחה ברה"י בלא עקירה מרה"ר נמי מדרבנן אסור וע"כ פריך ומ"ש ואפ"ה משני והתירו ועסי' שמ"ו בט"ז ב' וצ"ע:

**סעיף ב**

**מ"ש** המחבר חייב חטאת בלבוש לידי איסור סקילה ובע"ש הקשה יע"ש והנה י"ל ודאי אם הוא רשע לא איכפת לן רק שמא ישכח וישליך מידו בזמן רב כזה ושפיר יש איסור חיוב חטאת וחטאת ממש ליכא דתחלתו מזיד ועמ"א ג' וא"ה שם יבואר עוד:

## סימן שמט

**סעיף א**

**ואפי'** עט"ז. אדונינו ז"ל תיקן בכאן הרבה המעיין בב"י מביא דברי ר"י בחי"ו דאפי' בכרמלית אסור לכתחלה פחות מד"א באין צורך מדכתב כ"מ שאז"ל פחות מד"א צריך (לישב הא עמד כמהלך (במ"א ו' וברס"ו אות ט' וא"ה שם יבואר) וכן כרמלית חייב מדרבנן בא לומר דשם ג"כ דהתירו מדוחק פחות מד"א צריך לישב ועיקר כוונתו דמדוחק דוקא כ"כ הכל בו היינו דבכרמלית ג"כ פחות מד"א מדוחק לא לכתחלה ממה שפירש"י ז"ל שבת מ"ב א' ד"ה קוץ ברה"ר מסלק לצידי רה"ר דאיסור דרבנן הוא וצידי רה"ר כרמלית כבסי' שס"א ושע"ד ס"ב עירובין צ"ד א' א"כ כשבא לצידי רה"ר שם אף באין רבים שכיחי יכול להוליך פחות מד"א ש"מ דגם שם אסור באין רבים והוי לכתחלה והתוס' בעירובין צ"ד א' ד"ה ואמאי כתבו ביה"ש גזרו פחות מד"א אלמא שבות חמור הוא ה"ה כרמלית י"ל כן דהוי גזירה קרובה וע"כ כתב הט"ז ז"ל דביה"ש

וכרמלית י״ל להתיר כי כן משמע מתוס׳ שם מניח עירובו ברה״ר הא כרמלית אין ה״נ דלא בעי לאמטויי להתם לרבי דביה״ש וכרמלית ל״ג במקום מצוה ולפ״ז יצא לנו דין חדש כאמור וזה טעות דמסיק גזירה י״ט אחר שבת. ולי העני קשה מרש״י אין הכרע דצידי רה״ר אסור טילטול מוקצה דקוץ לא חזי בשבת ולדידיה ה״ה ביה״ש שרי לרבי ואה״נ לרש״י בכרמלית א״צ לאמטויי לעירובו לשם דביה״ש בעי מוליך פחות מד״א ואף י״ט אחר שבת כרמלית שרי כה״ג. וכרמלית דשרי טובא היינו במקום נזק רבים. ועיין ע״ש כתב דמשמע מהמחבר כרמלית וביה״ש אסור פחות מד״א. ובס״ג היתר אף שכ״א הולך פחות מד״א (דל״ת עומד במקומו מושיט לחבירו סמוך אצלו) כפירש״י עירובין צ״ה ב׳ במשנה שכ״א מטלטל פחות מד״א ול״ג לרשות כ״א שאדם א׳ מוליך כמה אמות כ״פ פחות פחות מד״א גזרו אף בכרמלית דגזירה קרובה כה״ג ובא בדרך משמע אף בכרמלית אם יש עמו עכו״ם אסור פחות פחות מד״א עב״י ומ״ש על רש״ל עיין א״ר. ומ״ש הרמ״א עסי׳ ש״א סמ״ב בתפילין קשה מה איריא נותנן לחבירו הא בדבר רשות נמי שרי כה״ג אף הולך כאמור ומאי איריא תפילין ועב״י ועסי׳ של״א במ״א וש״א סמ״א ובנהר שלום שם וכאן לענין חי׳ נושא א״ע. ומ״מ כפות לא:

**ודע** דדברי המחבר בס״א וס״ב צ״ע. עיין בטור ובר״מ פי״ב הט״ו והנה בסי׳ שצ״ו מבואר היוצא חוץ לתחום שיש לו ד״א להלך ולטלטל יע״ש וכאן כתב הט״ז דיני טלטול ברה״ר בד״א אף שלא מדוחק לאפוקי מדעת הר״א ז״ל שם שלא התירו פחות ד״א כ״א מדוחק והרבה אמות פחות איסור מדרבנן יש אא״כ במקומות שהתירו ובטלטול זה היינו לטלטל במרובע הזה לא שיעבור כל ד״א בב״א שזה אין משערין כ״א באמה בינונית לכ״א שוה מ״ה מעביר וזורק הלכתא גמירי. ובס״ב ארבע אמות שאסרו הוא ל״ד דזה קאי על המעביר בב״א. ומ״ש בר״מ ז״ל ומפי הקבלה שבו איש תחתיו הוא אסמכתא מד״ס דתחומין הוא מדרבנן גם טלטול ד״א במרובע הוי ולא יותר אפילו פחות מד״א הכל מדרבנן דמ״ה מותר להלך יותר מד״א אמה הרבה וגם מותר לעמוד במקום א׳ ולהושיט ידיו או בעץ ארוך הרבה ולטלטל שם פחות מד״א ומדרבנן הוא דאסור חוץ לד״א לטלטל שם משהו ואעפ״כ כתב לשון ומפי הקבלה וצ״ע:

**הא** דלא יעמוד אדם ברה״י ויטלטל ברה״ר חפצים הצריכים הא אין צריכים שרי כבסי׳ ש״ו לדעת הר״ן ז״ל היינו מדוחק וא״ה שם יבואר עוד וכאן אין להאריך:

## סימן שנ

### סעיף א

**ובלבד** עט"ז ד"ה במשנה עירובין צ"ח ב' ומרש"י שציין ובלבד ואשמועינן כו' דעיקר משום הא דלא חיישינן שמא יביאם אצלו ובלבד מלתא דפשיטא הוא במשנה אין מפורש אם העביר או חייב או פטור יע"ש בגמרא צ"ט א' וברי"מ ז"ל פט"ו ה"א הגירסא מ"מ שם ולמ"ד האם פטור אשמעינן טובא דלא יוציא חוץ מד"א פחות פחות ול"ת גזירה לגזירה כבסי' שמ"ט ס"ד אפילו בכרמלית דגזירה קרובה היא ובעירובין דאמר לימא תיהוי תיובתא דרבא המ"ל ביניהם ובאמת פטור ואסור להרי"מ ז"ל ועתו"ש ח' ב' ד"ה לימא וכנראה להעמיס זה בט"ז ז"ל ועב"ח ומ"א א':

**מ"ש** המחבר בס"ג רוקו שנחלש יש מי שאומר כו' לא ביאר אם דוקא היפך בה או לאו ועב"ח ובפי' המשנה מאמר ר"מ ובתנאי שהיפך ואין הלכה כר"י ומפרש בגמ' עירובין צ"ט א' דמחלפת בע"א או הנך אמוראי סוברים אע"ג דלא היפך הא פשטיה דמתני' י"ל בהיפך וערש"י מפרש בתמיה כו' ולומר דהלכה כת"ק אע"ג דהיפך ואע"ג לענין הכשר בהיפוך מכשיר לענין שבת אינו כן ועתו"ש ולמ"ש א"ש בפי"ג מה"ש ה"ג דהרי"מ ז"ל סובר בשבת אע"ג דהיפך שרי ועיין בהר"ב במשניות ובא"ר ה"ו כוחו אע"ג דלא היפך:

**עיין** ר"מ ז"ל פט"ו מט"א ה"ז פירש דלא כרש"י עירובין צ"ט היפך למשדייה קאי רק היפוך לא הוי משקה ומחובר ומקשה שבת אטומאה לענין חיבור ועיין שם ה"א ופי"ב ה"ט ועסי' קצ"ח ואין העת מסכים כעת:

## סימן שנא

### סעיף א

**בתוך** עט"ז כפי דעתו שלל בזה פירוש הלבוש דמשמע דמפרש תוך שלש היינו פיו של מזחילה אין בולט לרה"ר יותר משלש אלא כפי' הפרישה מונח למטה מגג סמוך לגג באורך הגג בתוך שלש טפחים הוי לבוד והוי כרה"י כמו הגג וכשמצרף ידו ומחבר תחת המזחילה בדיבוק ממש הוי כמוציא מרה"י לרה"ר ומשמע דחיוב יש מ"ה כה"ג דאלת"ה הוי תו גזירה לגזירה למעלה מיוד ואין רחב ד' ויוצא שלש לרה"ר עמ"א ה' וכשידיו או פיו או כלי סמוך לשלש למזחילה שרי דהיינו קולט כל שאין מצרף ידו ממש בדיבוק בלבוש דאין בידו לבוד אבל הט"ז ז"ל פירש דא"נ שייך לבוד כה"ג מ"מ לית כאן עקירה מע"ג מקום ד' ע"ד שהוא באויר אבל הר"ר יהונתן ז"ל כתב דבידו כה"ג נמי שייך לבוד ואסור עב"ח הביאו ובאמת צ"ע במצרף ידו למה הוי חיוב תורה דאין עוקר המים רק זוחל לידו ובב"י בשם הר"מ ז"ל דלא נחו לית חיוב תורה ואף בנחו קשה כאמור ועיין

ברש"י צ"ט ב' נראה כמ"ש הלבוש ובראי"ש שם תניא אידך ואין להאריך ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

**שאין** עט"ז דביש במזחילה ד' ע"ד ממ"נ אסור במצרף למעלה מיו"ד מרה"י לרה"ד ולמטה הוי כרמלית עמ"א אות ד' ולמעלה מיו"ד ואין ד' ע"ד גזור אטו ד' ע"ד מ"א ה':

## סימן שנב

**סעיף א**

**הקורא** עט"ז רש"י עירובין צ"ח ב' נתגלגל משמע כן וה"ה ספרים שלנו בכריכה ודף א' מונח על עמוד ט' ורבים מכתפין ודף א' על אסקופה נדרסת שרבים דורסין שם איכא בזיון טובא לג"מ ואפי' ראש השני לאו בידו אלא מונח על אסקופה אפשר דלא גזרינן:

**סעיף ב**

**גוללו** עט"ז עירובין צ"ח א' פריך אסקופה רה"י וקמה רה"ר כו' ולא מד"א ברה"ר אלא הא דלא מוקי ר"י התם ורבה (או רבא כפי הנראה שי"ג כן עיין רא"ש) בכרמלית משום דמשמע להו מתני' סתמא אפילו נתגלגל חוץ לד"א דלא כבריתא ומש"ה צ"ל באסקופה הנדרסת. ומיהו י"ל דמש"ה לא מוקי כן דא"כ מאי איריא כתבי קודש לרבא דל"ג גזירה לגזירה אבל למ"ש הר"ב בהג"ה בשאר דברים אסור אפי' לכרמלית ועב"י א"כ אמאי לא מוקי כן ש"מ משום דמתני' משמע אף חוץ לד"א ומיהו י"ל דלא מוקי כן אסקופה כרמלית דקשה אכתי דלמא מעייל מרה"ר לרה"י ולמה ס"ל תי' א' אסקופה ארוכה דלרבא גזור אף שתי קומות ותי' ב' כבן עזאי לא קי"ל כן עיין בראי"ש. והא דלא מוקי קמה כרמלית דא"כ אדמפליג בין אסקופה לגג לפלוג באסקופה גופה ש"מ דסתם אסקופה כרמלית או נדרסת. והקשה הט"ז על הט"ו אמאי לא סיימו בנדרסת דוקא וכמ"ש הר"ב ועל הר"מ ז"ל פט"ו מה"ש הכ"א דמוקי כאביי וע"כ כתי' א' אסקופה ארוכה ואמאי לא הזכיר זה. ואפשר דפסק הר"מ ז"ל כבריתא חוץ לד"א לא וזה דלא כרבה (או רבא) וכי היכי דליהוי סתמא דמתני' כהלכה בהכרח לא חיישינן לקושיא א"ה ולא חיישינן דלמא מעייל מרה"ר לרה"י רק חיישינן דמעייל למקום שעומד שם דקי"ל כרבא דאפי' ב' קומות ל"פ כמ"ש הרא"ש ז"ל בשם הרז"ה ולא מהני אסקופה ארוכה ועמ"מ שם:

**עיין** בתוס' שם צ"ח א' ד"ה הכא דאסור לפרוס בגד יע"ש:

**סעיף ג**

**על** הגג עט"ז בכותל משופע למעלה מיו"ד ובין רחב דע"ד מקום פטור ואי רחב מרה"י לרה"י ולמטה מעשרה הוי רה"ר בשרבים מכתפים כבסי' שמ"ה במ"א ח' א"כ גזור אף

בכתבי קודש אגדו בידו אטו אין בידו דלא הוי בזיון כ"כ משא"כ אסקופה הנדרסת בזיון גדול הוי כבאות ב'. ומינה כשאין רבים מכתפים או כשהגג בולט ד' דהוי כרמלית ל"ג באגדו בידו כמו לאביי ושאר דברי חול אסור כה"ג כבס"א ועב"י מ"ש אפילו נח לא היה אסור כ"א מדרבנן והלבוש אסברה לי דה"פ תוך שלשה לארץ אפילו אין אגדו בידו מדרבנן אסור עכ"פ להביאו אצלו והוי גזירה לגזירה. ולפ"ז בדברי הרשות מראש הגג ונפל ראש א' סמוך לג"ט לרה"ר אסור להביאו אצלו כבס"א בהג"ה וכ"ה בב"ה לעיל. ומה שנרשם המגיד אין מבואר כ"כ וסמוך לג"ט לארץ מדרבנן עכ"פ הוי כהנחה ואסור כשאין אגדו בידו ה"ה כשאגדו כאמור. ועמ"ש אי"ה באות ד'. ער"מ פט"ו הכ"א ועב"ח תי' למ"ש הט"ז באות ב' ואי"ה במ"א א' יבואר:

**סעיף ד**

**בענין** שנח עט"ז לכאורה במשופע ומשהו ורבים מכתפים ולא בעינן דע"ד כה"ג וליכא ביזיון גדול ומש"ה גזור כבסי' שמ"ה ס"ו ומ"א כאן ה' ויותר נראה שנתכוין דכל שלא נח אפילו פחות מג"ט לארץ ליכא חיוב ד"ה אפילו אין אגדו בידו מש"ה לא גזור דבעי נח אמשהו עכ"פ תוך ג"ט עיין אות הקדום בזה:

**והנה** לכאורה קשיא לי תוך עשרה להר"מ ז"ל כבסי' שמ"ה סי"ט מצומצמים דוקא רה"ר הא מט' ועד יו"ד לא הוי רה"ר א"כ המחבר זיכה שטרא לבי תרי לכאורה ועל הר"מ ז"ל י"ל דמטה ולמעלה בסתמא לא הא מכתפים אפשר יודה משא"כ המחבר עמ"א שמ"ה אות ח' ושם נאמר אף בכרמלית גזור בכתבי הקודש היכא דליכא בזיון כ"כ ולמעלה הוי רה"י או מקום פטור הוי א"ש ואי"ה במ"א אות ה' יבואר עוד:

**ודע** דכתבי הקדש אף גמרות ופוסקים ושאר דברי קדש נכללין בו עסי' של"ד ואף בדפוס יש להם קדושה:

## סימן שנג

**סעיף א**

**ואם** עט"ז שבת דף צ"ז א' עירובין פ"ה א' ובשבת פירש"י מגבוה לנמוך או להיפוך ובעירובין פירוש מנמוך לגבוה (מלת שמא קאי דלמא מגנדר) ומסתימת הפוסקים אף מגבוה לנמוך אסור ובסעיף שאח"ז בגב רחב שרי מניח הא זורק לא. ודע דהא דשרי לזרוק למעלה מעשרה עמ"א ב' הא מושיט אף למעלה מעשרה בב' דיוטאות פטור אבל אסור דגזרינן אטו דיוטא אחת עיין ר"פ הזורק ובתוס' שם. וברי"מ פי"ג הי"ט יע"ש ועסי' שמ"ז במ"א אות ה'. ואם גג א' מחיצות ניכרות והשני בולט אסור לזרוק מרה"י לכרמלית עסי' שמ"ה סי"ו:

**ועיין** בר"מ ז"ל פי"ג הי"ו מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע פטור והיינו אבל אסור ועבמ"מ שם והתם ליכא שבות כ"א תוך עשרה דעירוב ל"ש מרה"ר לרה"ר ובפט"ו ה"ה שני בתים כו' למעלה מי"ט הזורק פטור לומר דלפעמים אסור בלא ערבו או בנמוך וגבוה הא למטה מי"ט אסור אף בעירבו ומ"מ קשה איך שייך לישנא דפטור והוא שעירבו דבלא עירבו נמי פטור ואסור והיל"ל מותר לזרוק והוא שעירבו ועא"ר אות ב' ובמעשה רוקח להר"ב מסעוד ח"י ז"ל רקח הגיה תיבת פטור יע"ש ועמ"א ואי"ה יבואר עוד שם:

## סימן שנד

### סעיף א

**אם** עט"ז אמר פירוש הבור עצמו דאם הבור רחוק דע"ד מרה"י רק החוליא ממעטו אז אם אין גובה חוליא ג"ט הוי מקום ההוא רה"ר כבסי' שמ"ה מבואות המתקצרין כו' וערש"י עירובין צ"ט ב' ד"ה אי נימא. והגיה בב"י ואי"ן גבוה ג' ובנהר שלום הגיה בכ"ף הדמיון עמ"א פירשתיו יע"ש ומבואר בכאן מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר היינו תוך י"ט אסור להוציא ולזרוק מזה לזה ופטור אבל אסור ועמ"א שנ"ג ב' אבל הלבוש כאן כתב דמותר לזרוק מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר וכאן במלוי המים דמיא להושטה ולמעלה מי"ט שרי מבואר מלשונו דהושטה ממש לא הוי דאגדו בידו אלא דגזור אטו אין אגדו בידו ודוקא תוך עשרה הא למעלה מעשרה ומושיט גופא חידוש הוא למעלה מעשרה כמו שיראה הרואה בחה"ר ריש פ"ק ור"פ הזורק יע"ש ל"ג חז"ל אגדו בידו ועא"ר ועמ"א ג' ואי"ה שם יבואר ועדיין צ"ע ומ"ש הלבוש עוד דרך רה"ר או כרמלית הוא ממ"ש הב"י בשם הריטב"א ז"ל בקרן זוית הסמוכה לרה"ר ובגמ' משמע דוקא דרך אויר רה"י דגזור אטו יוציא מרה"ר לרה"י לא דרך כרמלית דהוי גזירה לגזירה וקלוטה לא כמי שהונחה דמיא ולפ"ז למ"ד עתה לית רה"ר או שיש כרמלית מפסיק בין הבור ורה"י צ"ע בזה ועמ"ש באות ב' עוד מזה:

### סעיף ב

**ואם** עט"ז מ"ש הבור עצמו פירשתיו באות א' דאם החוליא ממעט מרוחב דע"ד לרה"י אם אין החוליא גבוה ג"ט הוי רה"ר ואם גבוה ג"ט ורחב דע"ד הוי כרמלית. ועב"י בשם הריטב"א דאף מרה"י לרה"י דרך כרמלית אסור ועמ"ש באות א' כאן ומ"א ועיין לבוש: **עב"י** מ"ש על רבי יוחנן עירובין ופירש"י דבור וחוליא מצטרפין ועשה כלומר לא הבינותי דלכאורה הדברים כפשטן דאם אין מצטרף הוי הבור כרמלית ומ"ש דלמעלה מי"ט מקום פטור וכמ"ש הפרישה הואיל והחוליא משולי הבור גבוה י"ט צ"ע טובא דמ"מ מן החוליא לרה"ר אין י"ט והוי אויר רה"ר כשהולך הדלי שם ור"י דאמר אפי'

תימא בסמיכה דוקא קאמר וכמ"ש בפי' המשניות ובתנאי כו' ובא"ר הרגיש בזה יע"ש ובש"ע פסק להלכה במופלגת ד' צריך החוליא גבוה י"ט ברה"ר ועמ"ש בסמוך אי"ה מזה:

**והנה** הריטב"א הקשה כו' היינו מסי' שנ"ב סעיף ב' כשלא נח ברה"ר עצמו רק באויר רה"ר תוך י"ט גוללו אצלו אפי' שאין בזיון כ"כ ובס"א דנח ברה"ר גזור ולא התיר אלא בנדרסת א"כ כאן אמאי אסור כיון דלא נח באויר רה"ר וסובר הריטב"א כמ"ש במ"א של"ב באות ד' דה"ה שאר דברים ול"ד כתבי הקדש יע"ש והב"ח תירץ דהתם דיעבד והכא לכתחלה אסור זה תי' לקושיית הריטב"א ז"ל אבל הטור סובר דכאן נמי שרי לכתחלה כשלא נח ברה"ר בקצה האי רק תלוי באויר רז"ר שרי כמו בס"ב לשם ואפ"ה בעינן גובה החוליא י"ט דמיד כשעוקר מרה"י בא מיד לאויר מקום פטור ומשם כשיורד לאויר רה"ר ומשם לחלון רה"י תוך י"ט שרי לכתחלה להטור אף בשאר דברים וא"ש דברי הב"ח ועמ"א שנ"ב אות ד' ולמ"ש י"ל:

והט"ז סובר דשם בשנ"ב ס"ב גבי כתבי הקדש דוקא שרי ומש"ה הקשה כן. ועיין מ"א שם בלא נח רק תלה באויר כרמלית שרי בשאר דברים דלא כמ"ש הט"ז כאן בשם הרשב"א ועמ"ש כאן באות א' מזה:

## סימן שנה

### סעיף א

**גזוזטרא** עט"ז עירובין פ"ז ב' ואמנם במשנה לית וחלון הבית פתוח לה והר"מ ז"ל בפי' המשנה ובה"ש פט"ז הט"ו פירוש אחר מפרש כצוצרה דף כו' ויש בו נקב שדולין מן המעיין או ים דהן כרמלית אין ממלאין מן הים ומעיין לגזוזטרא עצמה אם לא עשו לה מחיצה והיינו שגזוזטרא עצמה עכ"פ רה"י הוי וכמ"ש התוס' עירובין פ"ו ב' ד"ה גזוזטרא ופ"ט א' ד"ה במחיצות דבקיעת דגים לא שמיה בקיעה כמ"ש בשבת ק"א א' והוי הדף רה"י כל שיש ברחבו דע"ד. וע"כ שדף זה גבוה י"ט בכותל דאל"כ הוי כרמלית אם הוא תוך י"ט לים ממיא משחינן וא"כ קשה הלא בספינה כה"ג כתב הר"מ ז"ל שם ה"ך דלמעלה מי"ט הוי דרך מקום פטור אם לא שנאמר דבספינה הקילו כמו דהקילו שם דא"צ מחיצות ודוחק אבל הט"ז פירשו דחלון הבית פתוח לה לגזוזטרא והוי חורי רה"י וכמ"ש התוס' עירובין פ"ו ב' ד"ה גזוזטרא בתי' השני וכ"כ בדף פ"ט ב' ד"ה במחיצות יע"ש ומ"ש זיז היוצא לרה"ר תוך עשרה היינו תוך עשרה באויר רה"ר הא סמוך לחלון הבית תוך ג"ט בעינן וכמ"ש המ"א בסי' שנ"ג אות ד' תוך ג"ט בעינן הוי חורי רה"י וז"ש המ"א בשמ"ה אות ב' אפילו תוך י"ט חורי רה"י כרה"י דמי וממילא כאן בגזוזטרא

למעלה מי"ט א"צ מחיצה דהוי דרך מקום פטור כמו בספינה. וצ"ע בכל זה. ובלבוש כתב דאין ממלאין ממנה דרך החלון משמע הא מים לגזוזטרא ממלאין ואמאי הא חורי רה"י הם. ונראה שמפרש דחלון רחוק ג"ט והוי גזוזטרא כרמלית וממלאין מים לה רק דרך החלון אין ממלאין כאמור. ועתוס' שבת ק"א גבי בקיעת דגים ל"ש בקיעה:

**וכפי** דעתי ההמונית נראה שהמחבר כיון בכאן כוונה מיוחדת כי במשנה שם בין עשו מלמעלה או למטה וכפירש"י למעלה על הגזוזטרא ולמטה מתחתיה סמוך לה הוי זו ואצ"ל זו דלמטה עדיף גוד אחית ולמעלה ע"ג צ"ל ג"א ואין המחיצות ניכרות למטה וכמ"ש התוס' ד"ה בין כו' ובין בין דרך לשנות שאין פשוט בראשונה זו ואצ"ל זו. ולפי' הר"מ ז"ל מלמעלה תחת הכצוצרה ולמטה במים נמי הוי הכין דגוד אסיק ודאי אמרינן ובמים אף גוד אחית אמרינן קל הקילו במים או שבקיעת דגים אין מבטלין מ"מ מחיצות בעינן ודף לחוד לא מהני והבן. אבל הט"ו מפרשים דאין סמוך חלון הבית תוך ג"ט רק יותר והגזוזטרא עצמה כרמלית ואף למעלה מי"ט כרמלית הוי כמו גג הבולט בסי' שמ"ה סעיף ט"ז וכמ"ש הרא"ש ותוס' עירובין פ"ט א"ב ד"ה במחיצות דכרמלית אך למעלה מי"ט כל שיש דע"ד (ואויר כרמלית אין למעלה מי"ט) וא"כ מים לגזוזטרא ודאי ממלאין מכרמלית לכרמלית כבסי' שמ"ו סי"ב רק להתיר המילוי מים לחלון הבית דרך גזוזטרא בעינן מחיצה ומש"ה למעלה מחיצה פשוט הוא דמן גזוזטרא לחלון הבית רשאין אף למטה תחתיה ודף יוצא מכל צדדין והוי כגג הבולט שאין מחיצות ניכרות דהוי שם כרמלית קמ"ל כאן דאפי' אם יעשה מחיצות סביב הדף ודף בולט יותר אפ"ה מותר כאן. ונאמר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך כרמלית שרי כל דליכא הנחה בכרמלית כבסי' של"ד אות ב' בט"ז כמ"ש בפריי שם דוקא רה"ר לא כרמלית וז"ש המחבר בהיפך דליהוי בין בין שאין פשוט בראשונה ודברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיוור במ"ש אין ממלאין דרך חלון הא דגזוזטרא עצמה ממלאין בכל ענין דהוי גם כן כרמלית ועמ"א א' ואי"ה שם יבואר עוד ועיין סמ"ע סי' ע"ב אות ז' ואות ח' דהמחבר ודאי מדקדק לנקוט בבין בין שאין פשוט בראשונה זו ואצ"ל זו ועמ"ש בכללים קטנים בראש הספר יע"ש. וכל זה למלאות מכרמלית הא מבור עמוק י"ט דהוי רה"י כבסי' שמ"ה במ"א אות י' דין אחד להם והבן זה:

**סעיף ב**

**דע"ד** עט"ז כפי דעתי ההדיוטית נראה לי שאדונינו ז"ל רמז למ"ש בשמ"ה א, די"ל כל שיש דע"ד עם המחיצות דהוי רה"י רק לומר גוד אחית מחיצה לענין זה בעינן מחיצה

שיהא חללה דע"ד ערש"י עירובין פ"ו א' ד"ה קורה ופ"ז א' ד"ה חוקק ועתו"ש בשמ"ה ולמ"ש א"ש. והך דע"ד בנקב בריבוע צ"ל לא בעיגול ופשוט הוא:

**סעיף ג**

**מותרים** עט"ז עירובין פ"א א' דהשופכין חוץ למחיצה בים בכרמלית או לחקק ברה"ר ועתוס' שם ד"ה הני ואי"ה במ"א יבואר בזה:

**סעיף ד**

**שהקילו** עט"ז בגזוזטרא הקילו במים דאמרינן גוד אחית דהיינו מלמעלה (בעלמא לא אמרינן גוד אחית רק גוד אסיק ויש לעיין הא בקיעת דגים ל"ש בקיעה עיין שבת ק"א ומה הוא הקולא במים וצ"ע קצת) ובספינה הקילו עוד דאמרינן כוף הצדדין. ומשמע כל הדף רק דע"ד וא"צ עשר מכל צד כחנניא עירובין פ"ז ב'. ומ"מ הנך רואת דע"ד מצומצמות סגי ואמרינן כיף כאלו קצת מצדדין כפויה ואח"כ גוד אחית כאלו הן עד המים ש"מ לכאורה כל שיש בין הכל דע"ד סגי וכמ"ש הט"ז בשמ"ה א' והשוה דעת הרמב"ם ז"ל כן כדמוכח ממ"ש כאן פט"ו ה"כ דאל"כ דע"ד מה הוא לומר דהקילו ביה כולי האי והבן וערש"י שבת ק' ב' ד"ה מקום ארבע מחיצות קטנות מלת מקום ארבע הי"ל עושה מחיצה גבוה י"ט לטלטל מכרמלית כו' לכן פירש דקל הקילו בספינה יותר מביתו ומחיצות קטנות שאין י"ט די והתוס' ד"ה עושה בשם ר"ת ור"י פירשו עושה מקום דע"ד אזיז כ"ש ואה"נ דממילא מחיצות י"ט בעינן כ"ה לפי' מהרש"ל ז"ל שם ואמנם ראיתי בחה"ר למדתי פי' אחר והוא לרש"י עושה מקום ד' חלל ד' ע"ד ומוקף מחיצות קטנות היינו י"ט וקולא דאמרינן גוד אחית במים ולא הקילו בספינה יותר ולר"ת ור"י הוקשה להם דהי"ל עושה מחיצה גבוה י"ט ולא לומר עושה מקום ד' ואי שיהא רוחב הזיז דע"ד הי"ל כן עושה זיז דע"ד ומה מקום לכן פירש ר"ת ז"ל עושה מקום רקק דע"ד בזיז וממילא צריך בזיז ד' אמות י"ט מכל צד כחנניא בעירובין שם ואי לאו דמסתפינא הייתי מגיה בתוס' עושה מקום שיהא (נק"ב) הזיז ארבע טפחים שיהיו כוף המחיצות י"ט כו' יע"ש:

**סעיף ה**

**זיז** עט"ז כלל כוונתו ז"ל מ"ש המ"מ פט"ו מה"ש הלכה ך' בשם רב האי גאון ז"ל שדרך הזיז ממלא משם אין ללמוד כלל דבזיז כ"ש נמי בעי נקב בזיז דלהיכרא בעלמא כל שדופני הספינה למעלה מי"ט א"צ נקב כמו לרב הונא שבת ק' ב' יע"ש ורב האי גאון ז"ל חזיז רחב ד' קאי (ולמטה מי"ט או למי"ד אף למעלה מי"ט כדבעינן למימר לקמן במ"א אות ז' אי"ה) דשם בעינן נקב משהו בדף באמצעו ואמרינן כוף הצדדים ב' קולות בספינה ושם צריך דוקא דרך נקב למלאות כאלו תוך הצדדים הוא ורה"י הוא הים כו'

אבל למעלה מי"ט דשרי להר"מ ז"ל והזיז רק להיכרא א"צ נקב כלל וממלא ע"ג הזיז ומיהו המ"מ סברת עצמו כתב דמדלא הזכיר הר"מ ז"ל עכ"פ שעושה נקב תוך דף משהו תירץ דמדכתב בסיפא שהרי דרך מקו"ם פטו"ר ממלא ולא כתב הר"מ ז"ל שהרי דרך אוי"ר כו' ש"מ בא להורות דרך מקום פטור תוך נקב הזיז כו' וממילא ברישא דע"ד נמי נקב בעינן והשתא בין דע"ד ובין זיז כ"ש נקב בעינן והט"ז השיג על זה דאין כן כוונת הרמב"ם ז"ל במ"ש שהרי דרך מקום פטור אלא אויר מקום פטור ולית בזיז כ"ש נקב ואה"נ דברישא בדי ע"ד השמיט שיהא נקב באמצעו ודאמרינן סוף ומ"ש להב"ח שנג דלא עלה זה על דעת המ"מ קצת ט"ס בדפוס וכוונתו דלא עלה זה ע"ד המ"מ בשם רב האי גאון ז"ל אבל המ"מ סברת עצמו ודאי הכין הוא דלהר"מ בזיז כ"ש צריך נקב באמצעו וז"ש וכבר ביאר זה רבינו. והנה עוד צריך שתדע להר"מ ז"ל לית מקום פטור בכרמלית דאמרינן מצא מין את מינו וניער כבסי' שמ"ה סי"ט בהג"ה ושפיר הוקשה לו להט"ז ז"ל האי נקב בזיז כ"ש מה מהני אי אמרינן כוף וחורי רה"י כרה"י וגוד אחית למים א"כ איך אמר דרך מקום פטור והוא מרה"י לרה"י ואי אין מצרפו לספינה הוי אויר כרמלית אע"ג דאין בו דע"ד מ"מ דופן הספינה גבוה י' בצמצום עד"מ אויר כרמלית עד סוף י' הוי הכל מצא מין את מינו רק למעלה מי"ט כשמגביה הדלי הוי מקום פטור היינו אויר מקום פטור לא דרך מקום פטור זהו כוונת הט"ז ז"ל ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ו**

**ומימיו** עט"ז כפי דעתי כיון בזה כוונה מיוחדת כמו שאגיד בעזה"י וקאי אמ"ש הטור ג"כ ומימיו כו' ול"ת דקאי אגבוה עשרה ומשום דבעי נקב בזיז כ"ש ולמלאות דרך שם מאיס המקום שישפוך דרך שם ולמלאות דרך שם והוא ז"ל אות הקדום פירש דזיז כ"ש א"צ נקב כלל וא"כ למה כתב ומימיו שופך על דופן הספינה ואם לומר כחו בכרמלית ל"ג הול"ל זה לקמן אלא קרי אאין גבוה עשרה דבעי דע"ד ונקב בתוכו ושם מאיס ליה לשפוך שופכין לכן אמר ומימיו שופך על דופן הספינה ועיין שבת ק"ב גמרא לרבה ור"ח שופכין היכי שדי דמאיסי כו' ועיין מהרש"א ז"ל שם:

**סעיף ז**

**ואינה** עט"ז כפי דעתי ההמונית יש בכאן קצת חקירות והרהורי דברים ודברי הלבוש צריכין ביאור אמרתי טוב לפרש שיחתי:

**הנה** העירוב המוזכר בכאן ובמשנה עירובין פ"ז ב' כעין עירובי חצירות הואיל וכל א' יש לו גוזוטרא ולשני יש רשות להשתמש בשל חבירו צריך עירוב והיינו כשהשימוש ע"י שלשול לעליונה בתחתונה יותר מעשרה טפחים הוי שימוש מעליא ותחתונה בעליונה דרך זריקה ביותר מי"ט אפי"ה הוי שימוש ואוסרת על עליונה אבל אם משוכה ד"ט זה

ברוחב אין תחתונה אוסרת על עליונה אפי' עשו בשותפות לעליונה מחיצה ששימוש תחתונה בעליונה על ידי זריקה ודרך אויר ד"ט לא חשיב שימוש לאסור על עליונה ומשמע הא עליונה על החתונה בעשו בשותפות לתחתונה אוסרת עליונה על התחתונה וכ"נ מגמרא עירובין פ"ח דעליונה משמש דרך שלשול ודרך אויר אח"כ ד"ט י"ל דהוי שימוש בכך יע"ש והנה כל מ"ש בענין המחיצות הוא שיהא רשות לאחת לשמש בשניה דאל"כ אע"פ שמשמשת בכח גדול וכדומה אין אוסרת יע"ש ומש"ה בעינן עשו בשותפות דאז יש לשניהן רשות ואם יארע בשכינים שהתנו ביניהם שיהיה לכ"א רשות להשתמש בשני על גזוזטרא שלו אה"נ דאוסרת בלא עירוב אע"פ שעשו כ"א מחיצה לבדה ופשוט הוא:

**והנה** במשנה עשו לעליונה ולא לתחתונה שתיהן אסורות הוא רבותא כמבואר. ופירש"י ותחתונה אצ"ל דמכרמלית לרה"י כו'. ואם יארע שגזוזטרא א' רה"י והשניה כרמלית כמו שאתה ריאה במ"ש המ"א א, ובט"ז פירשתיו שם דא' חלון הבית תוך ג"ט וא' יותר מג"ט או בור המים שתחתיהם רה"י לא ים דהשתא תחתונה מותרת דעליונה אין רשות לשמש דרך תחתונה הואיל ומשוכה משא"כ אם מכוונת זו תחת זו וא"א דלי העליונה אא"כ נכנס בנקב התחתונה כמ"ש הר"מ ז"ל בפי' המשנה ופ"ד מעירובין אז תחתונה ודאי אסורה שעליונה רשות דרך שם בכל ענין ויצוייר דאפי' עשה התחתון מחיצה לבד בשלו ועליונה לא עשה בשלה תחתונה אסורה בלא עירוב ועליונה מותרת כמו שאגיד. כי התחתונה רשות שניתן לה שהרי דרך שם עובר דלי העליון ועליונה אם אין חלון הבית פתוח תוך ג"ט או באר שתחתיהן רה"י אז מותרת עליונה בלי מחיצה כלל בלי פקפוק כאמור. ועדיין יש לי לשאול שאלה אחת קטנה זו תוארה:

**שאלה** ב' גזוזטראות זו תחת זו ותחתיהן כרמלית עובר וכדומה ועליונה חלון הבית פתוחה לה תוך ג"ט דהוי רה"י גמורה ותחתונה חלון פתוח לה רחוק יותר ג"ט דהוי כרמלית ובחול יש שניהם רשות לשמש זה על זיז חבירו ובשבת א"א לשמש לעליון משם על זיז התחתון דמעייל מרה"י לכרמלית אם בשבת א"צ עירוב דבשבת לאו רשות שניהם הם א"ד בתר חול אזלינן וכיון שכן לא מהני עירוב דא"א להיות כא' הואיל וזה רה"י וזה כרמלית השתא בספינות שאין קשורות לא מהני עירוב עמ"א ט' ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**וראיתי** להלבוש ז"ל דברים אשר לא זכיתי להבינם כתב דמכוונת ממש זה תחת זה אם עשו שתיהן מחיצות שתיהן אסורות התחתונה רה"י עולה עד לרקיע ועליונה דרך שם וכו' וא"י מה בכך דמ"מ תחתונה אין רשות לשמש בעליונה אפי' בחול וגזל גמור

הוא ורה"י עולה עד לרקיע לענין שבת נאמר וכתב עוד ברחוקות ד"ט אין א' אוסרת על חבירתה משמע עליונה על החתונה ג"כ אינה אוסרת וצ"ע מנ"ל הא ואף בגמרא דאמר עליונה מותרת אין מוכח בהדיא דתחתונה אסורה בעשו לתחתונה מחיצה אכתי מנ"ל הא. כתב עוד דמש"ה עשו בשותפות בשתיהן להקל בהוצאה עב"י ועא"ר. ואי"ה במ"א יבואר עוד וכאן אין להאריך:

## סימן שנו

### סעיף א

**עמוקה** עט"ז באות ד' אי"ה יבואר. ומלשון רש"י ז"ל ועוברת על גבה לכאורה אם מחיצות החצר נכנסה תוך המים ג"כ שרי ועיין עולת שבת הניח זה בצ"ע ומרש"י י"ל דפסק כרב הונא משא"כ לדידן כרב יהודא ומשמע דקורה רחבה ד' לא מהני כאן ואי"ה בשע"ו יבואר:

### סעיף ב

**ויהיה** עט"ז כרב יהודה עירובין פ"ו א' ולא מהני בתוך אוגנים לחוד אע"פ שגבוהים הרבה ומשמע אע"פ דלפעמים המים מועטים ואין טפח מחיצה תוך המים כל שע"פ הרוב טפח במים שפיר הוי היכר ותמיד מותר למלאות ועמ"א אות ה':

### סעיף ג

**אצל** עט"ז משמע כל שנעץ קנים ואין בין א' לחבירו ג"ט הוי מחיצה כבסי' שס"ב ס"ה. וטפח שיהיה תוך המים בגמרא פ"ו א' ראשי הקנים במים או למעלה ממים משמע לכאורה קני השתי אע"פ שיש בין קנה לחבירו יותר מג"ט כל שיש למעלה או למטה מחיצה גמורה וראשי הקנים יוצאים או נכנסין טפח היכרא הוי וצ"ע. ודעת המחבר בכאן עפ"י השגות הראב"ד ז"ל פט"ו מה' שבת הי"א ועב"י בשם הריטב"א ז"ל וער"מ ז"ל שם:

### סעיף ד

**ואם** עט"ז ז"ל אם יש בנקבים ג' טפחים כו' מתעכבת בחצר כצ"ל והנה כל מה שבחצר הוי רה"י כבסי' שמ"ה ס"ה וי"ט עיין לבוש משא"כ אמת המים שעוברת ויוצאת הוי כרמלית בתנאי אם מחוברת לכרמלית ומש"ה בהיכר מחיצה דלא ליהוי עירובי מיא תו פסק מכרמלית שבחוץ ותו כרמלית ברה"י רה"י הוי משא"כ כשאין באמת המים רחב ד' טפחים או אין עמוקה י"ט דברה"ר הוי רה"ר ובכרמלית הוי כרמלית בעמוקה ט' ספחים מ"מ בטילה היא בחצר אע"פ שמחוברת בחוץ לרה"ר או לכרמלית ועסי' שמ"ה במ"א אות י"א וכאן א' ואי"ה במ"א יבואר עוד. עמ"ש אי"ה בסי' שאח"ז:

## סימן שנז

### סעיף א

**כדי** עט"ז עב"י בשם הריטב"א שמא יהיה לפעמים רפש וטיט ויתמעט עמקה פחות מג"ט ויהיה רה"ר העוקה לכך צריך לקמור ואם עמוקה מג' עד ט' הוי מקום פטור במכוסה ואם תהיה עמוקה י"ט ורחבה ד' ג"כ מותר הוי רה"י ועמ"א א' ואע"ג בס"ג מתיר המחבר בכרמלית דל"ג כחו בכרמלית מ"מ כאן שצריך תיקון לעשות גומא הצריכו ג"כ לקמור בחוץ ואי"ה במ"א ובט"ז ב' יבואר עוד מזה. ועט"ז אות ה':

### סעיף ב

**לא** עט"ז דשיערו חז"ל שכל אדם צריך לתשמישו סאתים מים בכל יום לשופכין רחיצת פניו וידיו וכליו וכי שפיך בחצר ויוצאין מיד בקרקע לרה"ר הוי כחו ברה"ר וגזרו אטו ישפוך מיד מידו לרה"ר ויהיה איסור תורה ולכך ביש בחצר ד' על ד' תיימי ונבלעו שם המים וכן בימות הגשמים שהחצר בלא"ה מטונף ומקולקל מחמת הגשמים אין מתכוין שיצאו מיד המים לרה"ר ומלאכת מחשבת אסרה תורה וכל שאין מכוין ל"ג רבנן אטו ישפוך מיד לרה"ר משא"כ בימות החמה ואין בחצר ד' על ד' ומתכוין שיצאו המים מיד מחצר לרה"ר הוי כחו ברה"ר גזרו שמא ישפוך להדיא לרה"ר ולכך צריך עוקה מחזקת סאתים ע' עירובין פ"ח ב' וברש"י שם ולבוש כאן:

### סעיף ג

**אפי'** עט"ז כר' זירא דלא כרבה דאמר הטעם דראוי לזלף ולהרביץ האבק ובעינן ד' על ד' מרובע ממש שיהא ראוי לתשמיש כבוד וחשוב ושיהא מרובץ העפר יע"ש ועמ"מ פט"ו מה"ש דעת הר"מ ז"ל כרבה יע"ש והמחבר לא הביא כלל משא"כ בס"ב גבי בינ הביא דעת הר"מ ז"ל שאוסר בביב אורך מאה אמה דאפשר אף למ"ד הטעם דתיימי מיא מ"מ ביב יורדים המים יותר במהרה יש לאסור וע' לבוש מזה ועתו"ש ולמ"ש י"ל כמ"מ:

### סעיף ד

**וה"ה** עט"ז עתו"ש ועמ"א פירשתיו שצ"ל דזה נגד זה הוא ל"ד אלא כעין דיוטא א' ב' פתחים בכותל א' וכל פתח יש דיוטא ומעזיבה ובין שניהם דע"ד כו' ומלת רכה במ"א אפשר בבית ועבי"י ותי"ט דיוטא של עץ וצנור עץ צריך שיהא מעזיבה אפר וטיט רב שיתבלע סאתים מים שם ובחצר הקרקע עד התהום פשיטא שמתבלע שם סאתים מים. עבי"י מ"ש פתח א' סתומה ט"ס וצ"ל פתוחה. שם בר"מ ז"ל כיפה של"א תראה העוקה ברה"ר ט"ס וצ"ל כדי שתראה העוקה ברה"ר ע"י גובה הכיפה:

**סעיף ה**
**אבל** עט"ז עמ"ש באות א' ודע אם עשה מחיצה בקנים בשתי גבוהים י"ט ליכא למיחש למידי ועסי' שנ"ו ס"א ושמ"ה במ"א י"א אמת המים העוברת בחצר ואין עמוקה י"ט ורחבה ד' שביציאה הוי רה"ר ומשתמש מאמת המים אפשר כוונתו שיצאו השופכין מיד ויצללו המים ומלאכת מחשבת וכחו ברה"י גזרו וצ"ע בזה:

**סעיף ו**
**ביב** עט"ז ומשמע שפי הביב הן בחצר או חוץ לחצר מיד סמוך ואין בינו לחצר רה"ר מותר לשפוך לביב כל שיש דע"ד אם מרבע אותו ותיימי מיא שם:

**סעיף ז**
**מותר** עט"ז כמו בעוקה בס"א עמ"א ב' כל שאין מכוין לכך כו':

**סעיף ח**
**וי"א** עט"ז וכ"כ המ"א אות ח' דל"ת ביב חמור יותר שהרי הביא המחבר דעת הר"מ ז"ל דמחמיר בביב ובס"א אריך וקטן לא הביא כי י"ל דביב הולכין המים יותר מהרה מיד לכרמלית (ועתו"ש) קמ"ל דאין חילוק ומאן דמחמיר בביב בכרמלית ה"ה בעוקה כה"ג ומשמע שכן הלכה כי"א ובמ"ש הר"ב וכן עיקר והאי אכילה מילתא:

**סעיף ט**
**דמחלף** עט"ז ול"ד לספינה בשנ"ה ס"א דל"ג כחו בכרמלית דהתם לית כ"א כרמלית משא"כ ביבשה אף בכרמלית גזרו כחו. אבנים של חלוקי נחל קשים מאוד צ"ע אם נקרא תיימי מיא והכל לפי ראות עינים ולבינים שרופים בכבשן ודאי בלע ביותר ככ"ח עתו"ש ועמ"א תנ"א:

## סימן שנח

**סעיף א**
**אם** עט"ז יותר מסאתים שלא הוקף לדירה כרמלית דרבנן ומ"ה רה"י גמור כבסי' שמ"ו מ"א א' ומותר לטלטל ממנו לכרמלית בקעה ע"ש ובט"ז ג' וסאתים בצמצום נקרא קרפף ואסור ממנו לכרמלית ובסי' שע"ג ס"א דכלים שבבית אסור לקרפף משמע אף שעירבו או של אדם אחר עמ"א א' ולקמן ס"י בט"ז ז' ומ"א י"ד ומשהו יותר מסאתים אסור לטלטל בתוכו ואע"ג דאין החשבון מכוון פורתא לא דק ולחומרא ועיין לבוש עיין אות ב':
**והוי** יודע דקרפף יותר מסאתים מקורה מותר לטלטל בו דרה"ר מקורה גופא כרמלית כבסי' שמ"ה ס"ז וי"ד תו ל"ג בקרפף מקורה ולקמן סי"ב שלש סאין וקירוי סאה מטעם פי תקרה כו' י"ל דרובה אין מקורה אי לאו פ"ת הוי אסור וע' תוס' עירובין צ' הביאו התו"ש אות ב' ול"ו האריך. והקשה אמאי לא הביאו הפוסקים זה ואי"ה בסי' שמ"ו ס"ג

מבואר קרפף יותר מסאתים בלא קירוי הא בקירוי מותר כאמור ומ"ש עוד שם דירה לאויר כו' ואילן המיסך בשס"ב יבואר אי"ה במגן אברהם א' בדין הבורגנין בזה:

**סעיף ב**

**ובלבד** עט"ז משמע מאה על חמשים אמה דהוא יותר מע' אמה וד"ט על ע' אמה וד"ט ואצבע ומשהו נמי שרי בחצר המשכן ע' לבוש. ואמה דוקא הא פחות מותר וגם דוקא כחצר המשכן הא פחות מסאתים אף ארוך וקטן הרבה י"ל דשרי ועמ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**לא** עט"ז. עב"י ועמ"א ט' וחופר בור בקרפף י"ל דוקא בור ריקן ולא שיש בו מים ועתו"ש ואי"ה במ"א יבואר. ושומירה ודירה בהוקף ולסוף בנה י"ל דממעט ומשנה כ"ג שומריה ובית דירה לריב"ב דוקא סאתים משמע הא אמה א' יותר או משהו אעפ"י שיש שומירה ובית דירה אסור ע' תוס' שם י"ל ע' אמה חוץ מקום הבית דירה וצ"ע:

**והוי** יודע שמ"ש המחבר בס"ב דבעי פתח ולסוף הוקף ופרץ יותר מי' אמות (עשר נקיבה אמות דכל פחות מיכן הוי פתח) ובית פתוח לתוכו כו' הא פרץ וגדר לשם דירה ואף כל הקרפף ל"מ זה דלא מהני דמכוין לדבר שא"א אפילו מכוין בהיקף המחיצה שיבנה דירה ובנה אח"כ דירה משמע מהט"ו דלא מהני דהוי היקף ולסוף בנה עב"י בשם המ"מ פי"ו מה"ש הלכה ה' ועב"ח וא"ר:

**סעיף ד**

**אם** עט"ז הביא דברי רש"י עירובין כ"ג ב' ד"ה אבל בית סאתים כו' והגיה שם וע' מהרש"א ומהרש"ל ז"ל ובתו"ש. וזה לפי הס"ד בנזרע רובו ולמסקנא בנזרע מיעוטו בבית סאתים מותר משמע ליה להט"ז ז"ל דמקום זריעה עכ"פ אסור ממ"ש רש"י דנקרא קרפף ואע"ג דבית סאתים שרי בלא הוקף לדירה מ"מ הואיל ויש אויר שאין נזרע יותר מב"ס מייתרו למקום הנזרע ואסור מקום הנזרע עכ"פ ומש"ה מקום הרוב שלא נזרע שרי בהיקף לדירה ולא הוי נפרץ במילואה למקום האסור לו דכיון דמקום הזרע בפ"ע לית ביה כ"א סאתיים ובפ"ע אין מקום האסור הלכך די לנו שמקום הזרוע אסור אבל לא לאסור מקום שאין זרוע משא"כ כשמקום הזרוע יותר מב"ס אסור מצד עצמו אף מקום שאין נזרע הוי פרוץ במילואו למקום האסור לו ומ"ש הט"ז ואין היתר לטלטל מכרמלית לחצר בשום פנים כבסי' שע"ב ס"א והיינו אף פחות מד"א ממקום הזרוע לאין זרוע דהוי ב' רשויות כרמלית וחצר ולפ"ז גרוע הוקף לדירה משלא היקף דאלו אין הוקף ונזרע מיעוטו שרי לטלטל ממקום זרוע לאין זרוע תוך ד"א משא"כ כה"ג ב' רשויות הן. ובנזרע רובו י"ל דלכ"ע אסור לטלטל ממקום הזרוע לאין זרוע דב' רשויות הוי ואת"ל דהמיעוט

בטל לגבי הרוב לחומרא מ"מ אפשר ב' רשויות הן עמ"א י"א ועלח"מ פי"ו מה"ש ה"ז מ"ש נזרע רובו לאין זרוע דנפרץ למקום האסור משמע כן דפחות מד"א אין מטלטלין מזה לזה ועתו"ש אות כ"ה מה שהקשה עליו ומ"ש הט"ז דאפילו פחות מסאתים אסור היינו בנזרע רובו אף פחות מסאתים דהמיעוט בטל לרובו ועמ"א אות י"א ומ"מ צ"ע במ"ש הט"ז דנזרע מיעוטו ואין בו רק סאתים דאסור מקום הנזרע כמ"ש הא"ר אות כ"ב דברי"מ ז"ל פי"ו מה"ש ה"ו נזרע מיעוטו ב"ס מותר לטלטל בכולו וכ"כ הלבוש דמותר בכולו יע"ש ואי"ה במ"א י"א יבואר עוד:

### סעיף ה

**מי** עט"ז באם יש גדר ביניהם ופתח בגינה גופא יותר מב"ס אין מטלטלין בה ד"א וממנה לחצר אסור דהוי מכרמלית לחצר וב"ס או פחות ממנה לחצר שרי אף שלא הוקף לדירה כלל דרשות א' הן גינה וקרפף וחצר כל שאין יותר מב"ס (או יותר בהיקף לדירה) אבל מכלי הבית לגינה אסור כבסי' שע"ב עמ"א א' ומשמע אף של אדם א' ועמ"א שם. ומשמע אף פחות מב"ס הגינה דזרעים מבטלים הדירה (דבהוקף לדירה אף מבית לקרפף שרי עמ"א שע"ב א') ועמ"א אות י"ד משמע דכל שהגינה פחות מסאתים מותר להוציא מבית לגינה וי"ל כאן שיש גדר בין גינה להצר כ"ע מודים דאין הגינה בטל לחצר. ואם לומר לעכו"ם להביא כלי סעודה מבית לחצר במקום ~שמטצער~{שמצטער} לאכול בביתו בקיץ מפני החום אפשר דהוי שבות דשבות במקום מצוה דשרי. ועסי' שע"ב במ"א א' ואי"ה יבואר שם וכאן במ"א י"ד יבואר עוד:

### סעיף ו

**אסור** עט"ז דלא הוי נפרץ החצר במילואו למקום האסור לו דהיינו לקרפף ולגינה הואיל ואין הגינה אסורה בפ"ע לטלטל בה כ"א ממנה ולבית תו לא הוי החצר ולענין כלי הבית לתוך החצר נפרץ במילואו למקום האסור לו ועמ"א אות י"ד בזה ואי"ה שם יבואר. ומ"ש הט"ז דהחצר אוסר בו בעצמו לכאורה ראוי להגיה אעפ"י דהגינה אוסר בה בעצמה ממנה לבית מכ"מ אין אוסרת החצר כו' ויתר הדברים כאן עמ"א. ומה שכתב המחבר סי"ב בקירוי משופע עט"ז שנ"ט ושס"א ואי"ה שם יבואר:

## סימן שנט

### סעיף ו

**כתב** בטור עט"ז בשס"א אות ב' ועמ"ש בשנ"ח בט"ז ומ"א א' קרפף מקורה מהו הדין ועתו"ש שם ואי"ה בשס"א שם יבואר עוד. ואין זה שייך לסי' זה כי הטור כ"כ בשנ"ח על קרפף שלש סאים וקורה סאה והמדפיסים הדפיסו כאן. והנה ראיתי לבאר קצת בענין חצר ורחבה כו' דע ד' שמות יש בענין זה כרמלית קרפף רחבה חצר. כרמלית

ד"ת הוא הבקעה שאין הילוך לרבים. כרמלית דרבנן קרפף יותר מסאתים שלא הוקף לדירה דמ"ה רה"י גמור הוא ומדרבנן הוי כרמלית והוקף לדירה יותר מסאתים נקרא קרפף וכן בית סאתים או פחות אע"פ שלא הוקף לדירה נקרא קרפף. רחבה שאחורי הבתים ג"כ יותר מסאתים כרמלית דרבנן בלא היקף לדירה וחצר שלפני הבתים הוקף לדירה אף כמה כורים רה"י אף מדרבנן. ואמנם כרמלית בקעה עם קרפף יותר מסאתים שלא הוקף לדירה מטלטלין מזה לזה פחות ד"א כבסי' שמ"ו ס"ג אבל מקרפף זה לחצר אסור כבסי' שע"ב ס"א. וקרפף בית סאתים בלא הוקף קרפף מיקרי ומטלטלין בכולו ומיניה לכרמלית אסור אף לקרפף יותר מסאתים אסור ומיניה לחצר מותר הא מיניה לבית לא אף דחד גברא כבסי' שע"ב במ"א א' ומשמע לי דוקא סאתים דנקרא קרפף הא פחות מסאתים אין שם קרפף עליה ומותר מיניה בלא הוקף לבית וכ"נ דברי הריטב"א ז"ל שהביא ב"י בשנ"ח. הא הוקף לדירה אפילו כמה כורין מותר מקרפף זה לבית דכל שהוקף כחצר חשיב ורשות א' הוא עם בית בגברא חדא ואם דבשע"ב י"ל דוקא סאתים הא יותר אף הוקף אסור ממנו לבית מ"מ ממ"ש הלבוש כאן והע"ש הביא הא דהריטב"א רחבה יותר מסאתים שהוקף מטלטלין מתוכה לבית ולומר שיש חילוק בין רחבה לקרפף בזה מנלן והנה חצר ורחבה מבואר הדין הא קרפף סאתים עם רחבה מחולקין כמ"ש ב"י בשם הריטב"א ז"ל בשנ"ח הביאו המ"א כאן דברחבה סאתים מצומצמים בלא הוקף שרי ממנה לבית וקרפף סאתים מצומצמים בלא הוקף אסור ממנו לבית ודע דקרפף היינו רחוק מהעיר ורחבה אחורי הבתים ולמ"ד קרפף אחורי בתים נמי אסור י"ל דקרפף עשוי בתמונה שלא כרחבה בגדר פחות וכדומה או עשוי לעצים ודברים שאין משתמשין כ"א לעתים רחוקים משא"כ רחבה והנה בשנ"ח סעיף יו"ד זרעים מבטלים דירה הוא ספיקא לא ודאי בחצר עיין בטור בשם רבינו מאיר וה"ה רחבה מסופק שם ואע"ג דפסק לחומרא אף בדרבנן דהוי כעין חסרון ידיעה דלא נדע מאי אמור ביה קמאי מ"מ כשיש עוד ספק עד"מ שבות דשבות שלא במקום מצוה שי"א דשרי כה"ג אפשר לצדד וצ"ע בזה וקרפף יותר מסאתים שלא הוקף עם קרפף בית סאתים אסור להוציא מזה לזה כי הוי מכרמלית דרבנן לרה"י גמור וה"ה מלא הוקף להוקף כאמור ואי"ה בשע"ב במ"א א' אבאר עוד ובנזרע רובו בהא אין חילוק בין סאתים לפחות דהמיעוט נגרר אחר הרוב לחומרא כבסי' שנ"ח בט"ז ד' ומ"א י"א יע"ש:

## סימן שס

### סעיף א

**וכן** עט"ז בעירובין י"ו ב' י"ש ומסתמא במסקנא לא הדר בזה ממאי דהוי ס"ל מעיקרא דלשנים אין נותנין להם רק ~בים~{ב"ס} אם שבתו בהיקף א' וי"ל דשלשה שיירא נ"מ הקיפו שם ב"ס פנוי שפיר דמי לשיטת המחבר וזה מעלת השיירא. ועב"ח וע' בירושלמי מזה והנה יחיד בבקעה ה"ה בביתו כבסי' שס"ב ס"ה וכחכמים עירובין י"ז א' ועתו"ש תמה על הע"ש בזה ובאמת צ"ע ולומר דיעבד דוקא מותר הא לכתחלה דוקא בבקעה הא ביישוב צריך לכתחלה לעשות מחיצה מעולה הא מנלן ועמ"א שצ"ח ד' הג"א יעשה שביל בקנים י"ל הואיל ויש בלא"ה מחיצות שם ומ"מ לדינא משמע דאף לכתחלה שרי בשתי או ערב ואפשר דאף ממנו לבית שרי כל שהוקף לדירה לשבת א' ואף שאח"כ אין דרין שם עסי' שע"ב וע' ע"ש כאן:

### סעיף ב

**אבל** עט"ז רש"י עירובין י"ז א' ד"ה לא פנוי מכלים ועב"ח ואפשר ד"ס וב"ס פנוי הוי מחיצה שא"צ אבל שש וב"ס פנוי דרוב צריכין להם שרי ומ"מ מנלן הא ועב"ח מ"ש הר"ב בהג"ה קטן י"א דאין מצטרף עד"מ יע"ש וקטן זה אי גדול בשנים ולא הביא ב' שערות יש לומר דמכ"מ לענין זה גדול הוא ומצטרף וצ"ע אשה י"ל מצטרפת ועיין אה"ע סי' כ"ב ס"ה בשדה אשה א' עם אנשים כו' א"כ י"ל הואיל ואסור לייחד עם עבדו אין מצטרפין וצ"ע:

## סימן שסא

### סעיף א

**בתוך** עט"ז עמ"א א' ומ"ש מבית המחבר כתב מחצירו אבל בגג גופא מותר לטלטל יותר מד"א עד"מ אף בלא סולם יע"ש ובמ"א כתבתי מזה:

### סעיף ב

**והוא** עט"ז הביא דברי הב"י שפי' דברי הטור דמשופע לא אמרינן פ"ת כו' וגם אף שאין משופע בע' ד' טפחים ופסק בש"ע בחדא כטור דמשופע א"א פ"ת אבל ד"ט א"צ ובטפח סגי והר"ב הגיה די"א דבעינן ד"ט כטור ויהיה פי' משופע ואין בו ד"ט וי"ו במקום או וה"פ משופע או אין משופע אלא שאין בקורה ד"ט כו' והקשה הט"ז א' הא הטור כתב בשנ"ח (ט"ס שנ"ט) והובא בש"ע ברנ"ח ס"ב בפי' הטעם דפ"ת אף במשופע לא משום דכרמלית מקורה לא הוי כרמלית ומ"ש מ"ט דר"ז דשרי לא הבינותי דהא כתב הב"י הטעם דמקורה לא הוי כרמלית. ומ"ש דהטור ברמזים כו' משום די"ל בטור בשנ"ח דכתב דכאלו מחיצה בסוף הקירוי יש לדחוק לאו משום פ"ת אלא דמקורה לא חשוב

קרפף וכאלו יש שם מחיצה קאמר ולכאורה דאל"כ אלא פ"ת למה לי קורה בית סאה קורה ד"ט עכ"פ ליסגי בסוף בית סאה דליהוי פ"ת כו' (ע' עירובין כ"ה א' וקירה בו בית סאה י"ל רבותא דמ"ד מייתרו או י"ל קורה ד"ט או טפח סוף בית סאה ורש"י ז"ל פירש קרוי גג אף כל בית סאה והט"ז פי' דברי הטור דבמשופע נמי אמרינן יורד וסותם כר"ז עירובין כ"ה א' וכמ"ש בשנ"ח ובש"ע סי"ב במשופע פ"ת כו' וכאן הוא וי"ו החיבור וכפי דעתי ה"פ כי בהיות התקרה חלק לא משופע בעינן רוחב ד"ט בקורה וממילא רוחב ד"ט ג"כ על הכתלים אלא אפי' משופע שיש בשיפוע ההוא ד"ט בגג וקורה וברוחב למטה בכתלים לית ד"ט כידוע אפ"ה אמרינן ביה פ"ת יורד וסותם הואיל ויש בקורה וגג ד"ט עכ"פ ומש"ה לא סיים בסיפא רוחב ד"ט כי למטה לית על הכתלים ד"ט רק בשיפוע הגג יש ד"ט כאמור וקולא הוא. ופי' באלכסון לאו בשיפוע אלא בקרן זוית לא אמרינן פ"ת דהוי כפתח ובקרן זוית לא עבדי פתחא וע' לבוש והיכא שנשאר הקירוי למעלה שוה ולא נפרץ באלכסון אמרינן בכל צד פ"ת יורד וכאלו יש פתח בכל מחיצה בסופו כנ"ל ולפ"ז להמחבר כאן ובשנ"ח סי"ב יש לכאורה קולא קרפף מקורה יותר מסאתים שרי לטלטולי ולמ"ש הט"ז י"ל דאסור ולומר קירוי בסוף סאה קל יותר והיכרא הוי משא"כ קירה כל הקרפף אסור אף להמחבר זה דוחק ועסי' שנ"ח במ"א א' ועתו"ש שם ואי"ה בשס"ב במ"ה א' יבואר עוד:

## סימן שסב

### סעיף א

**והא** עט"ז הביא דעת הר"ן ז"ל הובא בב"י וכ"פ בש"ע כאן כי סובר שהטור סובר כן וגם בראי"ש י"ל כן והיינו כל שהיתה במחיצה מע"ש אף ברה"ר להתיר טילטול איסור תורה ונפלה ונעשית מזיד בשבת חזרה להיתרה ראשון אבל לא היתה מע"ש במחיצה ונעשית בשבת אע"ג דמתיר רק איסור דרבנן כמו בכרמלית או קרפף יותר מסאתים ומיעטו או בין ב' חצירות ולא ערבו אסור לטלטל בשבת הואיל ובמזיד נעשה ובדרך הב' הוא דעת רבינו ירוחם בח"ד דמחיצה להתיר איסור תורה במזיד אסורה אף שהיה קודם שבת ונפלה ונעשית בשבת משא"כ כשהמחיצה רק להתיר איסור דרבנן ולפ"ז י"ל לכ"א קולא וחומרא כדאמרן ואמנם מלשון הרא"ש ז"ל וכפי' ריי"ו תלמידו אליביה משמע אף בדרבנן דוקא חזרו להיתרן הא' שהיה קודם שבת הא מתחלה בשבת אף בדרבנן כגון כרמלית וכדומה אסורין במזיד עב"י וליכא רק ב' דרכים כפי החומרא לבד וז"ש הט"ז. והט"ו דנקטו ברה"ר וגם פרוסה ביניהם לכאורה למה לי ביניהם הא אף איסור תורה מתיר מזיד כשהיה מע"ש ואפשר רבותא אשמעינן דנפרסו כל המחיצה לרה"ר ובטל העירוב

לגמרי ונתפרסו ה"א אוסרין זע"ז דעירוב נתבטל שעה א' קמ"ל דחזרו להיתרן הא' וגם העירוב וכ"ש אם עירבו שנים כה"ג ולומר דב' איסורין מחיצת רה"ר ומחיצה שביניהם אין מועיל במזיד הא מנ"ל והב"ח גורס בטור מחיצה ברה"י ונפרצו רק מחיצה שביניהן וכפי' הרא"ש ורי"ו חזרו להיתרן הא' באיסור דרבנן א"כ צריך למחוק נמי ועירבו יחד דאין פי' דא"כ כי נפרצו ביניהן מותר בלא"ה שהרי עירבו יחד ובהכרח צ"ל ועירבו שנים יע"ש. ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר עוד ועסי' שי"ח המבשל או מלאכה דרבנן במזיד יע"ש וצ"ל בין התם להכא. ועא"ר ה' פי' ועירבו או עירבו יע"ש דוגמא בשס"א ב' והנה אי ברה"ר א"ש טפי וברה"י י"ל קרפף יותר מסאתים וכדומה ואין להאריך:

**סעיף ב**

**ואפי'** עט"ז הביא גמרא עירובין מ"ג ב' תוס' ד"ה אילימא כו' א"ד דלא מלו גברי ולא היו הרבה ב"א כ"א עד ב' אמות סמוך לתחום ומ"ל אי הלכה כר"א דב"א יכנס והקשה הרא"ש בתשובה אמאי לא מלו גבי יעמידם ויהלכו וילך עמם כו' ותי' הט"ז ז"ל דא"כ היו מרגישים בני אדם שהעמידם שם ואח"כ אומר להם שילכו משא"כ אם מהלכים בלא"ה אין כאן הרגשה. ועמ"א י"ג ועתו"ש ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**והוא** עט"ז והיינו הואיל דנעשה המחיצה בשבת במזיד אע"ג דהוי רק מדרבנן איסור תחומין מ"מ אסור לקולא אף לפי' המחבר בס"ג כהר"ן עט"ז א' והנה בעירובין מ"ד ב' ופירש"י שם ד"ה לדעת כו' פירוש דלדעת היינו אותם שהועמדו שם ור"ח נמי המקשה סבר שהיה א' מהם ופריך כו' וא"כ דין זה מפורש בגמ' אלא שהר"ר יהונתן נתן טעם דהוי במזיד וע"ז ג"כ הקשה הט"ז דאם שייך כאן מזיד מה בכך שהם לא ידעו ר"ח איך צוה לעשות כן וגם איך הלך רבי נחמיה בזה והא בס"ג משמע מזיד אף אדם אחר עשאה אסור לכל אלא שכאן לא היה איסור עשיית מחיצת בני אדם לית בנין כפי' רש"י שם אלא דאפ"ה אם אותם האנשים יודעים שהועמדו לשם כך יודעים יבואו לזלזל כו'. ובאמת קשה וצ"ע ולפ"ז בס"ג בהזיד אסור אף לאדם אחר שעשה המחיצה בשביל א' שיטלטל שם או אף שלא עשאה כ"א לעצמו במזיד אסור לכל לטלטל שם ובשוגג דמותר היינו שעשה א' שוגג ואדם א' מטלטל שם ער"מ ז"ל פי"ו מה"ש הכ"ב ואי"ה במ"א ה' יבואר זה וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

**מן** עט"ז וכן הסכים עמו הא"ר באות ט"ז ועסי' שס"ג בט"ז אות י"ט ומ"ש הר"ב שם מכוונים היינו כשעושה החבל בגג צריך שיהיו הקנים עומדים למטה גבוהים י"ט תחת החבל הא כשקושרה חבל בקנים ממש כל שאין יוצא מהקנים למעלה מחבל כלום

כשר ועתו"ש גמגם בזה ולפי"ד התו"ש כהאי גוונא בחבל ינעץ יתד ומסמר בראש הקנים ויקשור החבל ביתד ודאי עצהי"ט שפיר דמי ואם יחקוק בראש הקנה מעט חקק ויניח שם החבל שפיר דמי עצהי"ט וגם לא ישתלשל החבל למטה ואי"ה בשס"ג יבואר עוד:

## סימן שסג

### סעיף א

**שיש** עט"ז המ"מ פי"ז מה' שבת הלכה ט' יע"ש ועסי' שמ"ה במ"א א' מחלוקת הר"מ ז"ל ושאר פוסקים ואמנם לחי משום מחיצה ד"ת וקורה משום היכרא ועירובין י"ב מבוי הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב בקורה פטור להר"מ ז"ל יתפרש בג' מחיצות ולבאר פוסקים בב' מחיצות וער"מ ז"ל פי"ז ה"א ומ"מ שם דלחי ד"ת הוא ואקורה קאי ועיין לבוש כאן ונ"מ לפסול עדות או מומר לחלל שבת ד"ת הוי מומר לכ"ה ומיהו י"א שאין לנו רה"ר עסי' שמ"ה בט"ז ו':

**אמר** ההדיוט הכותב בדין לבוד וצורת הפתח יש לי הרהורי דברים והנני פורטם בכאן בעזה"י דע דלבוד הלמ"מ הוא ואפילו תרי לבוד למעלה ולמטה ואפילו באורך אמרינן לבוד ובפי' הלבוד לא זו שאומרים כסתום דמי עד"מ לחי רחוק מכותל פחות מג"ט עמ"א ה' אלא אפי' אמרינן דכ"מ אויר כסתום דמי כמו פס ד' בסעיף ל"ה וג' חבלים כו' עסי' שס"ב הרי יש גובה עשרה ערש"י סוכה ד' ב' ד"ה פחות כו' שמאריכין כו' והנה בלבוד מ"ה מחיצה גמורה הוא לכל דבריה ומתנאי הלבוד בי"ד שע"א כתב הר"ב בהג"ה דא"א לבוד להחמיר יע"ש במ"א סי' תק"ב אות ט' האריך בזה והביא ד"ה עירובין י' יע"ש ובסי' תרל"ב או ה' פי' ממ"ש הטור דלא אמרינן לבוד להחמיר דהוי כסמוכים אל תטעה לפרש דבריו דלבוד כסמוכים דהא קיי"ל לבוד כמאריך וכסתום עבי"י כאן אלא לומר לבוד כולי האי להחמיר כסתום ובסכך פסול לא אמרינן אלא כסתום מאריך ולא בסכך פסול אבל ביש ב"ט פסול ועוד ב"ט פסול וביניהם אויר פחות מג"ט יש לי להסתפק דלבוד אי כסמוכין נמי אמרינן ופסול או רק כמאריך וסתום ואמרינן כסתום בכשר יע"ש וע' לבוש והנה אי אמרינן לבוד כדבר ממשיי לומר כאלו אינו המעיין בסוכה ד' ב' ולקמן בה' סוכה תרל"ג סעיף י' חקק עד עשרה פחות מג"ט לכותל אמרינן לבוד ופרישי"י ז"ל החקק כאלו מגיע לכותל הרי דלבוד כממשיי וי"ל זה מחלוקת בטור שם עמ"א שם ח' אי כשר מחקק ולכותל די"ל דלבוד כאלו המחיצה סותם האויר ע"ג החקק לא לביד דהקרקע שביניהן כנטול והבן. ועשו"ת ח"צ ז"ל סי' נ"ט בערוגות קטנות כתב לבוד כממשיי לא אמרינן וראיה סכך פסול שיש ביניהם כשר פחות מג"ט דלא אמרינן לבוד כאלו ניטל הכשר בממשיי יע"ש והיינו בתרל"ב סעיף ד' דוקא אויר ביניהם וי"ל דכל שיש כשר

ביניהם כולי האי לא אמרינן לבוד להחמיר ע' לבוש שם. ומ"ש שם ראיה מעירובין כ"ה א' סמך מחיצה למחיצה פחות מג"ט כלבוד אלמא לבוד להחמיר י"ל דלאו מתורת לבוד אלא בטל הוא ולא חשיב ערש"י שם עשה כלומר ויש פוסקין כרב שימי בר אשי אע"ג דלא קיי"ל כן. ובשמ"ה פחות מג"ט לבוד משמע אף בממשי עב"י שם בהיזמי והיגי וצואה ובהא דשבת ז' וזרק ולא נח על כל שהוא פחות מג"ט כו' ולפ"ז לחי רחוק פחות מג"ט מכותל וביניהם קרש מעצי אשירה י"א דפסול דממשי הוא ואע"ג כשרוף דמי לענין שיעור מ"מ ממשי הוי דלא אמרינן לבוד ועמ"א כאן ה' ותר"ל בט"ז ב' וא"כ אם עומד שם עצי אשירה גרע טפי ועתו"ש כאן אות ח' ועמ"א תרכ"ו אות ו'. והנה לבוד הוי מחיצה גמורה מ"ה להתחייב הזורק שם ולקולא ג"כ ומדרבנן גרועי מיקרי כבסי' ש"ס עמ"א א"ב וי"ל הגריעותא שתי בלא ערב או להיפוך הא כל שיש שתי וערב י"ל אפילו נעץ קנים פחות מג"ט וקנה א' בראשם לבד ערב הוי מחיצה מעליא ואף יותר מב"ס מהני ובהוקף וכן בערב לחוד כאותן לטי"ש המחוברים ביתידות בד' קונדסים וצ"ע. עסי' שנ"ח ס"ו בלבוש לבוד למעט האויר יותר מג"ט לא אמרינן ועא"ר שם:

**צורת** הפתח מבואר דינו בשס"ב סעיף י' וכאן סכ"ו ומשמע אפי' עשה מעצי אשירה כשר דא"צ שיעור כלחי ומה שצריך לקבל דל"ת קש ואפר אין ראוי לכך מ"מ שרי עתו"ש אות ט' הביא ד"ה בסולם של אשירה ואי"ה יבואר לקמן. ועתו"ש בסי' שס"ב אות כ"ה אי צריך ד"ט בצה"פ ויבואר אי"ה בט"ז אות י"ט. ודע שאני מסופק בצ"ה אי הוי מחיצה ד"ת ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדיסים ועליהם צ"ה אז צ"ה מהני להתיר כרמלית ופרצה יותר מעשר דמ"ה הוי מחיצה מש"ה מהני צ"ה ועסי' תר"ל ס"ב וס"ג משמע צ"ה לחוד לא מהני לסוכה ובס"ו נעץ ד' קונדיסים משמע אף דהניח למעלה קנה עליהם דלא מהני ועמ"א אות ט' כל מ"ה הוי מחיצה בסוכה מהני כו' ש"מ לכאורה צ"ה לא מהני רק בכרמלית וכדומה הא למיהוי רה"י גמור ע"י צה"פ לא וצ"ע טובא. עסי' שנ"ו במים לא עבדי פתחא י"ל צ"ה לא מהני שם כל שרחב יותר מג"ט ועסי' שס"א במ"א ד' ועתו"ש כאן בצ"ה אי בעינן רחב ד"ט או אף פחות ואי"ה באות י"ט בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ב**

**חצר** עט"ז ההפרש במבוי ובין חצר עסכ"ו ומבוי דניתר בלחי או קורה הרבה תנאים צריך אלא בחצר כל שארכו יתר על רחבו בתנאי זה לבד די בלחי או קורה עסכ"ז ולכן נקט הפרש מרובע בחצר:

**סעיף ג**

**טפח** עט"ז פי' דברי המחבר דחזר בכאן ממ"ש בב"י וסובר דבנשאר בכותל בעינן טפח מכאן ומכאן כבסעיף ד' בלחי בכותל ד' בעי טפח ובלבוש כתב כאן ב' משהויין וכ"כ

באר הגולה ה' משמע לכאורה דעתו כן ובאמת צ"ע כי הב"י בספרו הארוך הביא תוס' י' א' ד"ה ושני והביאו בסעיף ד' בלחי ומשם למדה והתוס' בחצר כתבו דבריהם א"כ ה"ה חצר צריך ב"ט ועא"ר ב' ושוב ראיתי בתו"ש אות ד' עמד בזה:

**סעיף ד**

**ולכן** עט"ז דעתו בצ"ה מהני סיד מחוי וטחוי בכותל ושיהא עב קצת בולט ועליהם קנה למעלה הא לחי לחוד בלא צ"ה לא מהני סיד מחוי ובולט דבעי שיעור כלשהוא. ובא"ר ט' כתב להב"י בלחי נמי בכל שהוא עב"י כחוט הסרבל יע"ש עמ"א ב' ובשו"ת תה"ד סי' ע"ד מבואר כן דלחי למ"ד כאצבע לא מהני סיד מחוי הא להמחבר בס"ג מהני ובשכ"ו צ"ע ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ה**

**מעצי** עט"ז דכל העומד לפזור כפזור דמי אלא תי' א' עיקר דלהמחבר בס"ב בלא"ה כ"ש וא"צ אצבע א"ש בפשיטות וגובה יו"ד טפחים אין קושיא עיין באר הגולה אות ע' ועיין תוס' שבת אות י"ג הביא תוס' עירובין פ' ב' ד"ה אבל יע"ש. והנה משמע כל דבר שמ"ה בעי שיעורא כשופר ולולב בארכו אע"פ שברוחב אין שיעור פסול כתותי כו' וכ"ד דמדרבנן בעי שיעורא באורך לחוד כמו גבוה י"ט לא החמירו וקורה מדרבנן בעי רוחב טפח אף בדרבנן פוסל ולולב בי"ט שני במצוה החמירו יע"ש בתוס'. ומיהו יש להסתפק בדבר דמ"ה בעי שיעור בגובה אם מ"ה פסול בכתותי או רק מדרבנן ונ"מ ב' מחיצות ולחי אשירה כה"ג עמ"א א' וב"ש ב' די"ל שמ"ה (א') ותו"ש כאן אות י"ג ועי' אה"ע קכ"ד בח"מ א' וב"ש ב' די"ל דקושיית הח"מ איך כתב הגט בט"ל משמע לגמרי הא י"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי רק לחומרא ולא לקולא יע"ש. ועסי' תקפ"ו ס"ג ותרמ"ט ס"ג ומצות לאו ליהנות נתנו אף במצוה דרבנן וכה"ג מצוה חשיב אע"ג דמטלטל מידי דרשות משא"כ בשע"ב סט"ו סולם אשירה אסור לעלות בו יע"ש ועמ"א אות ז' ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ו**

**בין** עט"ז בעירובין ע' ב' ונראה פנים ושוה חוץ כ"ע מודי' דהוי לחי ונראה חוץ ושוה פנים יש מחלוקת והלכה דהוין לחי ובין בין דנקיט המחבר כי עפ"י הרוב בין בין הוי זו ואצ"ל זו כמ"ש הסמ"ע ז"ל בח"מ ע"ב אות ח' וא"כ הי"ל כאן תחלה בין נראה חוץ ובין נראה פנים נידון משום לחי אלא הואיל ובגמ' נקיט האי מילתא תחלה נראה פנים כו' ואפשר להעמיס זה בט"ז ז"ל ומ"מ קשה הי"ל ל"ש נראה כלשון הטור יע"ש. (מ"ש הסמ"ע שם דפשט המחבר דהוי ש"ש לא למעט דלא הוי כשואל ועש"ך שם אות ט'

ובכללים בפתיחת הספר כתבנו מזה) ומ"ש הט"ז בציורים ע' גמ' ובמהרש"ל ופרישה האריך כאן ולא היה הזמן גרמא לעיין ביה כראוי:

**סעיף ז**

**אם** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א כל שהלחי אורך ד"א שהוא הכשר מבוי כבסעיף כ"ו ועומד ברוחב המבוי לא מהני סמכו יע"ש ואף העמיד לחי שלא לשם להתיר מבוי וסמכו אח"כ אין כלום רק בעשייה מתחלה צריך כוונה להתיר והג"ה אבל סמכו ראוי להיות בסי"א כאן לא מהני סמכו כאמור. עיין אות י"ג:

**סעיף ח**

**לחי** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ד דכאן אפילו הוקבע לשם לחי אסור דלרוחב משום דסתמו יותר לא גרעו ומיהו שם בעינן הוקבע עכ"פ. ומ"ש דכאן משמע דלא קיימ"ל כתוס' עתו"ש אות כ"ז הביא דברי הרא"ש יע"ש שהניח בצ"ע:

**סעיף ט**

**וצריך** עט"ז בדפוס ציינו בס"ד וראוי להיות בסט"ו דלחי העומד מאליו הוי לחי משום מחיצה וקורה מאליו לא הוי קורה דלהיכרא בעינן שהוקבעה לשם כך ובסי"ד הטעם דבעינן קורה ע"ג מבוי וליכא כרבא עירובין ח' ב' ועב"י הלכתא כרבא וא"י הא קיי"ל מותר להשתמש תחת הקורה א"כ לדברי המתיר אסור ואפשר פתוח לכרמלית ועסי' שס"ד סעיף ד' ומשמע הניח ב' יתידות בפנים למבוי וקורה עליהם שרי אף לרבא וכן בסעיף כ"א מונחת על העמודים והיינו באופן שאין עמודים נידון משום לחי וכן מ"ש המחבר אצ"ל המבוי וע' עולת שבת בזה. ועסי"ח:

**סעיף י**

**שאין** עט"ז הנה מעמידי קורה בעירובין י"ז א' פלוגתא שם ויכול להתפרש בפשיטות נעץ ב' יתידות ישרות על גבי הכותל בראשה והניח הקורה עליהם והציור שכתב המחבר הוא מ"ש בגמ' ט' א' רב אשי אמר ב' יתידות עקומות והוא לקמן בסעיף כ"ה והציור בגמרא שם יע"ש כפירש"י דקמ"ל חבוט ולבוד עמ"א אות כ"א ואי"ה שם יבואר ואהא כתב המחבר כאן רבותא אע"פ דעיקר סמיכת הקורה על היתידות לצד המבוי אפי"ה י"א דא"צ במעמידי הקורה כ"א לקבל הקורה לחוד ועב"י:

**סעיף יא**

**שצריך** עט"ז הב"י הקשה פשיטא דקש פסול דא"י לקבל אריח יע"ש והט"ז תי' דקש אין נפסק באריג אם הונח אריח עליה אלא שנתעקם ונכפף ובא למטה מי' ממש מש"ה פסול מ"ש המחבר בסעיף כ' עקומה ע' עירובין י"ד א'. יע"ש:

**סעיף יב**

**בתוך** עט"ז עמ"א י"ח ועב"י וב"ח משמע לכאורה לטעם דזיל הכא ליכא שיעורא צריך ב' קורות נוגעים זה בזה ממש הא נפרדים אף פחות מטפח אסור דזיל הכא ליכא שיעורא אבל הט"ז מפרש דליכא שיעורא היינו דא"א לחצי אריח להשען עליהם:

**סעיף יג**

**קצת** עט"ז ועמ"א ד' וכללא הוא קורה כל שהניחה למטה מי"ט או למעלה מד' אמה פסולה ומיהו קורה עבה ורחבה ביותר והניחה וראשה העליון למעלה מי"ט אעפ"י שרחבה ומגיע לארץ למטה מי"ט כשירה כיון שראש העליון למעלה מי"ט דכאן עדיף מסעיף ד' דרואין מה שתוך י"ט כאלו אינן דקמ"ל המחבר ל"מ אם רחבה הרבה ויש בה לערך י"ט ומונחת כולה למעלה מי"ט דלא יצאה מתורת קורה אע"פ שיש בה רוחב י"ט כמחיצה דלמעלה מי"ט ל"ש מחיצה אפי' מגיע רחבה למטה מי"ט ויותר מג"ט לארץ דה"א יצאה מתורת קורה ופסילה ומחיצה לא הוי דיותר מג"ט לארץ ואהא חולק הרשב"א ז"ל קמ"ל המחבר דכשירה ומ"ש מ"ש מסי"ב באות ז' אי עבדי לשם לחי אפי' בולט ד"א כשר בלחי ומ"ש קורה עא"ר אות כ"ז דבלחי א"צ כ"כ היכרא כקורה יע"ש. ודע דבסי"ב בלחי המושך לרוחב המבוי ל"ק מסעיף ד' מי גרע בכותל ברוח רביעית י"ל כיון שהיה המבוי תחלה פרוץ במילואו ועשה תיקון בלחי אורך ד"א ושלא בכיון תו לא ניתר בכך עד שיעמוד בכוונה:

**סעיף יד**

**מרווחים** עט"ז בכל הדינים אף בשל סופרים כאן אזלינן לחומרא היכא דבעי י"ט בעינן מרווחות והיכא דפוסל ביותר מעשר אמות וכדומה מצומצמות נמי פסלי וע' עולת שבת וי"ל ביש עוד ספק א' מצטרפין לס"ס וצ"ע:

**סעיף טו**

**אינו** עט"ז ועא"ר כ"ט קורה רחבה ד' פ"ת יורד וסותם באין רחב יותר מעשר וגם עין שלטא ביה יע"ש ולכאורה ט"ס במ"ש שבעה רק ד' יע"ש ומ"מ בשס"א במ"א ה' דפ"ת אף ביותר מעשר מהני וצ"ע. ולחי מהני בגבוה יותר מך' דהוי מחיצה ועב"ח סי"ד לחי שוה בפנים וחוץ אין נידון משום לחי אא"כ יוצא למעלה קצת גבוה יותר מכותלי המבוי וכה"ג כל שאותו גבוה למעלה מה' אמות לית היכרא אע"ג דלחי מחיצה מ"מ היכרא נמי בעינן יע"ש והתו"ש אות נ"ג הביאו ואי"ה באות י"ט יבואר עוד:

**סעיף טז**

**צריך** עט"ז רש"י עירובין ה' א' ד"ה רב יוסף וע' לבוש והנה משמע בנין רוחב טפח כרוחב הקורה וע"פ כל רוחב המבוי אותו בנין ובחקק ע"פ רוחב כל המבוי באורך ד"א

ועסי' תרל"ג במ"א ח' פחות מג"ט לדופן כשירה וא"כ כאן י"ל כל שפחות מג"ט ברוחב המבוי לב' כתלים ופחות מג"ט באורך ד"א לכותל יהא כשר ואם נאמר חקק כאלו האויר סתום מדופן א"ש כאן ותליא בפלוגתא אי חקק כממשי' כו' עמ"ש בט"ז א' ובפלוגתא דטור בתרל"ג יע"ש והבן:

**סעיף יז**

**ויש** עט"ז בדפוס הוגה המ"מ כהוגן ועמ"א אות כ"ז בזה וא"ה שם יבואר:

**סעיף יח**

**ויש** עט"ז כדלעיל בסעיף ב' פס ד' או שני פסין משהוין בכל צד אחד מהן. והנה עיירות שלנו שאין מוקפין חומה שיש פרצות בין בית לבית הם אינם במילואם ע"פ הרוב רק פרצה יותר מעשר א"כ א"א בפס ד' רק בצ"ה כבסעי' ב' יע"ש ופרצה שהיא כעשר אמות א"צ תיקון כלל הואיל ואין פרוצה במלואו כבסעיף ב' יע"ש וא"ה באות י"ט יבואר קצת תיקון עיירות שלנו ודין צ"ה ודין לחי ופס ד' וכאן אין להאריך:

**סעיף יט**

**ועל** כן עט"ז עסי' שס"ב בט"ז ד' ומ"א י"ט משמע דיש להזהר כה"ג מפני הרואה ומ"ש מדמסקינן בגמרא עירובין י"א ב' גבי כיפה ומ"ש שצריך שלא יהא הגג מפסיק עתו"ש אות ס"ד הקשה עליו מעירובין י"א ב' כיפה מוכח דאין מפסיד המפסיק וביי"ד רפ"ז ג' הקשה עליו יע"ש הנה ביי"ד שם באות ב' להר"מ ז"ל שיטה אחרת בעיריבין ויומא י"א ב' ע' באר הגולה שם ומ"מ פט"ז מה"ש ה"ך דלהר"מ ז"ל כל שאין במזוזה פשוטה י"ט גובה א"כ העיגול איזה תעשה מהם מזוזה ואיזה העיגיל או כולו מזוזה אין משקוף או כולה משקוף אין גובה י"ט ולא ס"ל חוקקין משא"כ כשיש בפשוטה ז"ט אז כל העוגל נחשב למשקוף ומ"ש בגמרא עירובין ויומא י"א ב' באין רחבה ד' ויש לחוק ד"ט רבותא אמר אף באין רוחב ד"ט בעיגול כל שיש לחוק ד"ט סובר ר"מ חוקקין הא אין לחוק ד"ט גם ר"ט מודה דאין חוקקין להשלים גובה עשרה ולרבנן בכ"ע כל שיש גובה מזוזה ביושר י"ט חייבת אע"פ שאין רוחב ד"ט כלל וכשאין גבוה י"ט ביושר אע"פ שיש רוחב ד"ט בעוגל גופא מ"מ איזה תעשה מזוזה ואיזה משקוף וי"ל איך אמר סייעתא שא"צ ליגע צ"ה בקנים להר"מ ז"ל ולפירש"י שפיר מגבוה י"ט כו' מה שא"כ להר"מ ז"ל גבוה י"ט העיגול מיד הוי משקוף ויש לדחות ולומר מר"מ מייתי ראיה דלומר חוקקין וכאלו נוגע ממש לא הוי אמרינן ולפי"ז י"ל רבנן לא ס"ל כן ובאמת הרי"ף ז"ל ובראי"ש הלכה כר"נ דתניא כוותיה משמיעין דלא כפי' הר"מ ז"ל ובמ"מ פט"ז מה"ש הי"ט הלכה כר"נ לא סיים דתניא כוותיה ובזה י"ל דברי הט"ז מה שצריך נקב בגג והבן ואין להאריך:

**אמר** ההדיוט הכותב בדין צוה"פ יש לחקור. א' קנה העליון אם היא למעלה מך' אמה ואויר ך' בין הקנים לבינו שקשור בגג גבוה הרבה מהו. ב' צוה"פ שהרחיק מהצד ג"ט מהו וג' מחיצות שאין גבוה י"ט אי מהני צוה"פ. ד' צ"ה שעשה מהצד בשס"ב אי דווקא מהצד הא תחוב בין קנה לקנה ונחקק קצת בקנים כעין שעושין האומנים אע"פ שהקנים יוצאים למעלה ג"כ אפשר דשרי הנה בב"ח משמע דשרי בצ"ה אף שהקנה העליון למעלה מכ' בינו לקנים שתחתיו ועתו"ש בזה וצוה"פ שהרחיק ג"ט מכותל הקנים עמ"א ה' לתוס' משמע דאסור וגם בלח"ה י"ל דאסור ועתו"ש בשם תב"ש מזה ומחיצות שאין גבוהות י"ט בש"ע כאן בסכ"ו מבואר דצה"פ מהני למחיצות נמוכים פחות מי"ט כל שצ"ה גבוה י"ט וצ"ע בשמ"ה דכל שנמוכים פחות מי"ט כרמלית הוי ועת"ש אות נ"א וברי"מ ז"ל פי"ז מה"ש הי"ד שנחלקו עליו וסוברים כל שהמחיצות פחות מי"ט אין מהני צה"פ ועב"י מ"ש ושכן כתב הרשב"א ז"ל צ"ל ואין כן דעת הרשב"א ז"ל וצ"ע די"ל מ"ש בש"ע נמוך מי"ט היינו במקום הפתח הא כל המנוי יש ג' מחיצות גבוהות י"ט דאל"כ הוי כרמלית כבית שאין תוכו י"ט בסי' שמ"ה וצ"ע ועסי' שס"ב בט"ז אות ד' מ"ש מן הצד וע' הגי"א עירובין י"א ולא שיהא תחוב בין שניהם באמצעיתו משמע דצריך דוקא מונח על ראש הקנים ומיהו תחב מסמר בראשי הקנים וכרך החבל עליהם מהני כנ"ל ומ"ש הט"ז חיפופים יוצאים עד י"ט סמוך לקרקע לכאורה ראוי להגיה ג"ט סמוך לארץ עי' סעיף י' בלחי ועתו"ש אות י"א ואות ס"ד דחיפופים לא לצ"ה דהוי פתחי שמאי עירובין י"א א' פתחי שמאי וביי"ד רפ"ז יע"ש בט"ז וצ"ע ולפ"ז חיפופין בכותל עץ שקורין וועגלו"ש וכדומה צ"ע בזה וצוה"פ שאין בין קנה לקנה ד"ט עתו"ש שס"ב אות כ"ה להר"מ ז"ל צ"ה בפחות רוחב ד"ט מהני ולהטור בעינן ד"ט כמזוזה ועמ"מ פי"ז ה"כ ועי' סעיף כ"ח ממ"נ כל שאין הפתח המבוי רחב ד"ס ולהר"מ מהני צה"פ ולרא"ש א"צ תיקון אלא כי רחב הרבה ועשה כמה צוה"פ שאין רחבים ד"ט או מפולש כהי"ג ויש לע' אי מפולש ואין הפתח רחב ד"ט אי תורתו כמפולש:

**ודע** דכיפה נזכר בשס"ב סי"ב ולהר"מ ולרש"י כמחלוקת במזוזה ה"ה כאן וי"ל לרבנן בכיפה כל שפחות מג"ט דהמזוזה שבעה אמאי לא אמרינן חוקקים כבסי' תרל"ג ועמ"א ח' שם אי החקק עד הכותל או דאמרינן כמאן דמליא דמי עד המקק הוי א"ש:

**אם** נתקלקל צוה"פ בשבת אי י"ל הואיל והותרה הותרה עמ"א אות ד' ומ"ש אני שם ובסי' שע"ד משמע דוקא מחצר לחצר הא לרשות אחרת לא אמרינן הואיל והותרה הותרה ועמ"א אות כ"ז ואי"ה בשע"ד יבואר מזה ואם ביה"ש נתקלקל אי אמרינן הואיל והותרה במקום דשייך לומר הואיל והותרה יבואר ג"כ שם וכאן אין להאריך:

**סעיף כ**

**שמא** עט"ז בעיר מוקפת נהר גבוה שפתיו י"ט דהוי מחיצה וקנו מהשר כבסי שפ"ב דלא לאסור עכו"ם העלה דאסור והביא גמרא עירובין ח' א' איסור לא אמר דקיימא מחיצות והעלה דאף בשאר ימות השנה בקיץ אסור לטלטל בעיר ע"ש הנהר אטו בחורף שהמים נקרשים ואפשר שכיח טפי מיעלה הים שרטון דל"ג לדיעה א' משא"כ כאן ומיהו אם יש מקום מדרון שרי כו' ובמ"א ל"א בשם המ"מ משמע אף שיש מקום מדרון אסור יע"ש והט"ז סובר אף להמ"מ כל שיש מקום מדרון תל המתלקט י"ט מתוך ד"א שרי והמ"א בימי החורף אוסר ובימי הקיץ אפשר דמתיר ואי"ה שם יבואר ומיהו בשאר נהרות לשרטון לא חיישינן ומש"ה התיר ביש תל כו' עמ"א. והנה בחששא שרטון י"ל דרבנן ל"ג כ"כ משא"כ נקרשים ורבים עוברים שם הוי רה"ר ממש יש למיגזר טפי ועי' בשמ"ה בט"ז ו' ומ"א ז' דמקילין לומר דהאידנא כרמלית ומ"מ בצירוף דעת הר"ב כאן י"ל. והנה י"ל מ"ש רש"י ז"ל שרטון כרוחב פרסה כפי' המ"מ ויטלטלו ושם בים והוי מוקף שלא לדירה כמ"ש המ"א אות ל"א ומרימר דפסק לסורא באוזלי י"ל דסובר שפיר לא חיישי' לשרטון שמא יטלטלו ממבוי לשרטון כי לא הורגלו בכך ולא יבוא לכך משא"כ בתוך העיר יטלטלו כדמעיקרא שהורגלו חיישינן שפיר כו' וסורא לא היה מדרון י"ט במשך ד"א וחשש שפיר שמא יטלטלו בעיר כדמעיקרא ופסק באיזלי ולפ"ז איך שיהיה עכ"פ כשיש מדרון שרי וזה שהביא הט"ז ז"ל פי' המ"מ ורש"י כרוחב פרס"ה לכוונה מיוחדת הביא כן וכאמור ואי"ה במ"א יבואר עוד. ועי' שו"ת כנסת יחזקאל סי' ב ושאר סימנים האריך בכאן יע"ש. ועמ"א שס"ה אות ט' וא"ר כאן אות ל"ה ולענין עיר שסביבה חריץ עמוק י"ט ורוחב ד"ט הוי מחיצה גמורה להעיר עשו"ת ח"צ ז"ל סי' ה' ו'. ועי' סי' שע"ב במ"א כ"ט כל שרוחב החריץ פחות מד"ט נוח לפוסעו ולא הוי מחיצה לעיר. ואם יש גשרים רחבים יותר מי"ט צריך צה"פ דוקא ואי"ה בשס"ה יבואר במ"א וכאן אין להאריך ודע דנהר המקיף או תל סביב לעיר הוי קרפף יותר מב"ש עמ"א אות ל"ח כ' אלא די"ל שיש גשרים רחבים יותר מי' אמות בטל המחיצה סביב העיר ואחי"כ שעשה צוה"פ במקום הגשר כבסי שנ"ח ס"ב הוי מוקף לולי מטעם דתקרה ולפ"ז במקום שאין הגשר רוחב י' אמות בלא"ה אסור לטלטל בעיר ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף כא**

**אלא** עט"ז עירובין ח' ב' משמע דאף אי רוצה להשתמש רק נגד הקצר אפ"ה אין מניחין הקורה באלכסון דיטעו ומשמשו בארוך נגד הארוך וגם אין היכרא כל כך כשהוא מונח באלכסון ועוד דקורה על גב כותלי המבוי בעינן ובאורך לאו על גב כותלי המבוי הוה דאסור להשתמש שם וז"ש רבא אין מניח אלא נגד הקצר ולא אמר אין משתמש רק נגד

הקצר וא"ש לתי' האי בתוס' ד"ה מניח לרבא למה לי הטעמא דלא הוי היכרא תיפוק דלית מחיצות ועת"ח הביאו התו"ש. ומ"ש הט"ו דלכאורה תוך המבוי אפי' באלכסון שרי היינו כשאין באלכסון יותר מעשר וראית דיותר מעשר אף לרב כהנא אסור ה"ה לרבא תוך המבוי כה"ג (ומלת אלא באלכסון א"צ להגיה וה"פ אלא צריך עשר מצומצמות ולא יותר) ובזה יתיישב מ"ש הרי"ף ז"ל יותר מעשר כ"ע מודים דנ"מ תוך המבוי כאמור ועב"י וכתב הט"ז דמלשון המחבר והטור משמע תוך המבוי אף שיש יותר מעשר באלכסון שרי להניח הקורה באלכסון דאל"כ היה לומר תחלה תוך המבוי מותר באלכסון ואח"כ לכתוב צ"ה מותר נגד הארוך והקצר ומ"מ אין שום דקורה תוך המבוי כשרוחב פתח המבוי יותר מעשר אמות ודאי לא מהני אף כשכותלי המבוי שוים וצ"ה מהני רק כשיותר מעשר באלכסון הוא דשרי תוך המבוי בקורה ועתו"ש. וב' לחיין כתב דאין כאן ספק כלל ודאי אין מתיר רק נגד הקצר בהעמידן בסוף המבוי דלא כב"ח ועמ"א אות ל"ב ומ"ש דכנגדו רה"ר י"ל לחי מחיצה והוי שלש מחיצות מצד הארוך והפרצה ברוח רביעית לא הוי במילואו וכ"ש לכרמלית כה"ג ומ"מ י"ל אף בפתוח לכרמלית לא מהני ב' לחיים באלכסון דלחי הקצר כאלו מחיצה שם נכחו ביושר ותו לית כלל נגד הלחי הארוך שם היתר ועיין אות כ"ג:

**סעיף כב**

**אם** עט"ז הנה העמיד לחי באמצע מבוי היינו באמצע כותל וסמוך לכותל פחות מג"ט כמבואר וכל שעשו החיצונים ג"כ לחי למבוי הנשאר ויכולים לערב יחד אז אוסרים זע"ז אף שאין לחיצונים דריסת הרגל על הפנימים דהוי כעיר של יחיד ונעשית של רבים כיון שהורגלו לערב יחד עב"י בשם הרא"ש ז"ל ויראה לי אף שעשו כן בתחלה העמידו כ"א לחי לעצמה ולא הורגלו מעולם לערב יחד מ"מ הואיל ורוב המבואות רגילין כן לערב יחד כל המבוי ה"ה הם וכ"מ קצת בלבוש ואם אין לחיצונים לחי אין אוסרים על הפנימים כיון שחיצונים אין ראוים לערב ויראה אף שיש לחיצונים דריסת הרגל על הפנימים כה"ג שלא עשו לחי אין אוסרים על הפנימים משא"כ כשחלקו הדיורין בפסין או בצ"ה ולא ערבו החיצונים אם יש לחיצונים דריסת הרגל אוסרים על הפנימים ואם אין להם דריסת הרגל אין אוסרים עב"י ותו"ש ומ"ש המחבר בסל"ב וכל זה ביש הכשר מבוי היינו העמיד לחי בחצי מבוי ולא בחוץ ועמ"מ פי"ז ה"כ דעלה קאי הא עשו גם חיצונים וערבו מצטרף המבוי יחד כל שיש בין הכל ב' חצירות שרי אבל בצ"ה ב' פסין אני מסופק אם אין בחיצונה ב' חצירות אם מותרים וצ"ע:

**סעיף כג**

**אבל** עט"ז דחצר א' גופא יכולין לחלוק בצ"ה או ב' פסין עב"י ומ"א. וע' עירובין י"ד ב' חצי מבוי יש לו חצי מבוי פשיטא וי"ל דילמא אתא לאשמעינן שאין החיצונים אוסרים עליו כשלא עשו הם לחי אע"ג שיש להם דריסת הרגל וי"ל עדיפא משני וי"ל לימא אין לו אלא חצי כדמעיקרא דבעי ב' חצירות כו' וי"ל:

**סעיף כד**

**ומעמידו** עט"ז ואע"ג דהוי פרוץ מרובה על העומד ברוח ד' וגם אוירא דהאי גיסא והאי גיסא מרובה כיון דיש אורך ד"א בפס הוי כמבוי שזהו שיעור אורך המבוי ומש"ה הוי כב' מבואות משא"כ בסל"ד אין הפס רחב ד"א כ"א מטעם דממעט לפתח המבוי מעשרים אמה ובמ"א אי"ה אבאר עוד:

**סעיף כה**

**כל** עט"ז וע' סעיף כ"ו דיני תנאי מבוי:

**סעיף כו**

**ומה** עט"ז בשס"ד מבוי עקום כמין דלית או כמין ח' הוי כמפולש אע"ג שאין רוחב עשר אמות בין לרה"ר ולכרמלית או בעקמימותו וכאן כתב הרא"ש דוקא כשיש יותר מעשר אמות מן הפס עד כותל האמצעי (עד"מ ג' מחיצות ורוח ד' במזרח פרוץ מעמיד במזרח פס ד' א' ואם יש מפס עד כותל מערבי יותר מעשר אמות כו' צריך צ"ה כבשס"ד) וכתב הט"ז דכאן לא הוי ממש כמבוי עקום וי"ל שרואין כאלו המקום מהפס הולך ביושר עד כותל מערב וב' מבואות הם בצד פס זה ובצד הב' הולכים ג"כ בשוה ויושר ולית בכ"א מפולש משא"כ כשיש יותר מעשר אמות מפס עד כותל מערב א"כ לא הוי פתח בין מבוי האמצעית לבין מבואות שבצדדים לכך אז הוי כמבוי עקום ולפ"ז מ"ש הר"ב וי"א דוקא כשיש עשר אמות הוא ל"ד אלא יותר מעשר אמות:

**סעיף כז**

**ויעשה** עט"ז עירובין י' ב' וע' סי' שס"ב פרוץ מרובה בכל ההיקף לא הוי מחיצה משא"כ ברוח א' אי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא רבה מבטל ליה כל שפחות מד"א הא לא"ה לא מבטל ליה:

**סעיף כח**

**מתוך** עט"ז כל שיש גבוה י"ט ומתלקט מתוך ד"א הוי מחיצה וא"ל כמאן דליתא דמי וכן לענין היקף העיר כן הוא ואי"ה בשס"ה במ"א ט' ובשאר דוכתי יבואר עוד:

**אמר** העני ארשום בכאן מלות והשמות המוזכרים בסי' זה בקצת ביאור. פסין לחיים צורת הפתח קורה: **ה' פסין הם** א' פס החצר בסעיף ב' ד"ט או ב' פסין משהו מכאן ומכאן ובנשתייר בכותל ד' בעינן טפח מכאן ומכאן. ב' פס רוחב ד' אמות במבוי שרחב

יותר מך' המבואר כאן בעינן ד"א דוקא להיות חשוב מבוי בפ"ע ואז לא אתי אוירא דהאי גיסאולא מבטל ליה ואף פרוץ מרובה על העומד ברוח ד' לא מבטל ליה. ג' פס ד' אמות העומד ברוחב המבוי אין לו דין לחי במאליו הא במתכוין הוי לחי הא עומד באורך הכותל מבוי אע"ג הועמד לשם לחי בטל הוא מתורת לחי אע"ג דניכר כבסעיף י"ב וי"ג יע"ש ד' פסי ביראות אע"ג דפרוץ מרובה על העומד אפ"ה הואיל בכל צד אמה מכאן ומכאן שפיר הוי מחיצה מ"ה ע' תוס' ריש עושין פסין י"ז ב' ומ"ה אגמריה רחמנא כך וער"מ ז"ל פי"ז הכ"ז ויש פס ה' בשס"ה דדי בפס ד"ט כה"ג יע"ש במ"א א' יע"ש.

**ג' לחיים הן**. א' לחי המתיר מבוי פרוץ במילואו בי' אמה עוביו אין לו שיעור וגובה י"ט וכשר מעצי אשירה ושלא ירחיק מכותל המבוי ג"ט כמבואר בסעיף גו"ח. אמרתי לרשום פה מ"ש בצידה לדרך פ' וישלח ע"ש ויטמון אותם תחת האלה בשכם ובשם רבינו בחיי שעכו"ם אין דינה בקבורה אלא צריך פיזור דוקא וברי"מ ז"ל פ"ח מעכו"ם כיצד ביעור עכו"ם מפרר או שורף ומטיל לים וע' בי"ד סי' קמ"ו סי"ד ובסוף תמורה דלא חשיב עכו"ם דאינה מנשרפין ונקברים דבעי פירור דוקא ולא קבורה ושם אמר עצי אשירה לעולם אסור קשה הא בלא"ה אינה מנשרפין וי"ל אפר נקברים אפשר מדרבנן דמ"ה שלכ"ה הוי עמ"ל פ"ה מיסודי התורה ופני יהושע פסחים משא"כ עצי אשירה מ"ה מלא ידבק בידך ולוקה בנהנה וע' אה"ע לקדושי אשה. ועט"ז אות ה' ובתוס' עירובין פ' ב' ד"ה אבל ונ"מ בין התירוצים קנה שע"ג ב' קנים בצורת הפתח לתי' א' שרי ולב' אסור וקורה דאמר שם ~מתכת~{מכתת} שיעורא קשה קצת לתי' הב' ולמ"ש הר"ן ז"ל בשם בעל המאור ר"ה כ"ט דמצות דרבנן אמרינן מצות ליהנות נתנו קשה לחי מעצי אשירה איך שרי מ"ה א"נ ד' מחיצות בעינן מ"מ כרמלית הוי ואנן קיי"ל דאף דרבנן לאו ליהנות נתנו כמו שכתבתי במקום אחר ב' לחי בסעיף ד' ברוחב ד' בכותל בעינן טפח דבכותל עצמו אין היכר במשהו. ג' לחי העומד מאליו בסעיף י"א כשר אף אילן נטוע אף פחות מטפח ועסי"ב וי"ג. צורת הפתח קנה שע"ג מעצי אשירה ביארתיו לעיל בפסול קורה מבואר דינו. ולחי מחיצה והזורק למבוי חייב וקורה היכרא והזורק למבוי פטור ולא היה פנאי כעת לעיין כראוי אולי אזכה בסימנים הבאים לבאר עוד:

## סימן שסד

### סעיף א

**צריך** עט"ז דפתוח לחצר שאין מעורבת במילואו די בקורה בב' צדדיו דלא כב"ח דכתב דבעינן מצד א' לחי דוקא דא"כ במפולש למעורבת נמי אלא דהוי כסתום רק אינה מעורבת אוסרתה די בקורה בב' צדדיו ובמ"א א' משמע דלצד החצר בעי דוקא לחי

וקורה בצד הב' הא קורה בצד חצר ולחי בצד רה"ר לא מהני כ"מ בב"ח בשם סמ"ק יע"ש ואי"ה שם יבואר ומיהו מפולש לקרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה כ"ע מודים דבעי מצ"א לחי או קורה ומצד הב' צ"ה אע"ג דקרפף סתום מכל צד עב"י. וב' חצירות מפולשות או יותר מעשר לא מהני לחי או קורה כ"א ב' משהויין או פס ד' דחצר אין ניתר בתיקון המבוי כמ"ש רמ"א ז"ל כאן וע' סימן שע"ב במ"א אות י"ד ובריש שס"ג:

**סעיף ב**

**מבוי** עט"ז ועא"ר אות ה' י"ל עקום קיל ממפולש גמור דהא שמואל מיקל עירובין ו' א' ואמר תורתו כסתום א"כ י"ל לדידן קיל ובכרמלית א"צ בעקום תיקון. וי"ל א"כ אף בשני ראשיו יהיה די בלחי וקורה קיל ממפולש גמור ופתוח לכרמלית נימא הכי ואנן קי"ל דצריך תיקון צ"ה בא' מראשו ה"ה בעקום

צריך תיקון. ועמ"א שס"ג אות כ"ז בעיר מוקף חומה פשיטא דא"צ ואף באין מוקף מבואות שלנו דין חצר וא"צ תיקון בעקום רק בראשו ונמצא בזה חצר קיל ממבוי דא"צ בעיקום כלום תיקון יע"ש ועתו"ש כאן אות ח':

**סעיף ג**

**כנדל** עט"ז אפשר רמז למ"ש המ"א ד' בשם מהריב"ל דאף בשורה א' לבד נמי צריך תיקון זה צ"ה לכ"א בעקום ובמ"א אי"ה יבואר עוד:

## סימן שסה

**סעיף א**

**מצדו** עט"ז. מ"ש במה שנשאר עמ"א א' עירובין ה' א'. ומ"ש לשון הרמב"ם ז"ל פי"ז מה' שבת הי"ז דלא מחלק בין בקעי רבים אפי"ה כל שנבאר פס ד"ט מצדו בעשר אמות א"צ תיקון אבל הטור פוסק דבקעי רבים אף שיש פס ד"ט צריך תיקון שם ע' עירובין ו' א'. ולשון המחבר קשה קצת דהיל"ל בסעיף א' והוא דלא בקעי רבים ותו לא ולבוש שינה מלשון המחבר וכתב כעין לשון הטור מבוי שנפרץ מצדו כו' יע"ש והמחבר והר"מ ז"ל נקטו לשון הגמרא מצדו כלפי ראשו. והב"י הקשה אמ"ש הטור עוד חלוקה נפרץ מראשו בד"ט והשמיט המחבר והיינו משום דבעירובין ו' א' מוקי בקרן זוית דפתח בזוית לא עבדי הא בראשו לא בקרן זוית א"צ תיקון בעשר כההיא דסי' שס"ג סל"ד מבוי רוחב כ' מרחוק כ"א מכותל ופס ג"א (מ"ש פס אמה ומחצה לכאורה ט"ס) וע' תוס' ו' א' ד"ה אחד זה כו' ותירץ הט"ז דבראשו בקעי רבים וכן תי' הב"ח ומ"ש התוס' מעירובין יו"ד בשס"ג סל"ד התם בתחלה קיל טפי כן תי' הב"ח ג"כ בתי' הב' והגמ' דמוקי בזוית למאי דלא אסיק אכתי בקעי רבים עב"ח. ובשס"ג סל"ד אע"ג דבקעי רבים מ"מ בתחלתו קיל מסופו לענין זה כמ"ש הט"ז וע' עולת שבת בזה. וע' לבוש כתב דלא בקעי בני רה"ר

משמע לכאורה דלא כרש"י מקום מטונף אפשר דקשיא ליה משס"ג סל"ד. והט"ז ומ"א ג' פירשו כרש"י דבקעי רבים בני המבוי אף פתוח לכרמלית י"ל דמבטל לפתח וצריך תיקון שם ויראה דבתיקון לחי או קורה שם סגי:

**סעיף ב**

**דלא** עט"ז וע' אות א' פי' בקעי וע' אות ג' בט"ז ומ"א ג':

**סעיף ג**

**ואפילו** עט"ז עירובין ח' א' והר"מ ז"ל פי"ז מה"ש הי"ח כולי והקשה אמאי לא הזכיר הר"מ ז"ל בהי"ז במבוי חילוק בין בקעי רבים ע' אות א' דליכא למימר דלאו הלכה הוא דהא מדכתב שהחצר שרבים בוקעים בו רה"י הא מבוי רבים מבטלים עב"י בזה ומ"ש בארכו יתר על רחבו צ"ע דבשס"ג סכ"ז לקולא דמהני לחי הא לחומרא אפשר בחצר שאין מניחין כ"כ להילוך רבים ל"ד למבוי ובקעי רבים אין מבטל וי"א אף להר"מ ז"ל במבוי כן ועתו"ש דפשוט הוא ולי צ"ע ומשמע אף מכוון מפולש ממש שרי בחצר אע"ג דבקעי רבים וע' עירובין ז"ח ותו"ש יע"ש:

**סעיף ד**

**מצד** עט"ז הציור עיין בבאר הגולה אות ל' מבואר יפה. והכלל בזה החצר תמיד מותר אף מפולש ממש ובקעי רבים ולא עירבו עם בני המבוי שרי בני החצר לטלטל בחצר דמפולש ובקעי רבים אין מזיק בחצר ובני המבוי שלא ערבו עמהם אין מזיק ומשמע אף בנפרץ זמן רב ובני המבוי בקעי דרך החצר ויש להם תפיסת יד בחצר לעבור שם מ"מ י"ל כמ"ש התוס' ז' ב' ד"ה דאי עמ"א ז' דכופין ה"ה להיפוך דיש למבוי דרך לרה"ר אף מרוח אחרת וע' ע"ש מ"ש להרא"ש דנשארו גיפופין והיינו אף שעוברין דרך החצר ועתו"ש ולמ"ש א"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ה**

**והחצר** עט"ז כלל הדבר דמבוי אין ניתר כ"א ע"פ תנאים א' בערבו עם החצר הא לא"ה אסורים המבוי דנפרץ במלואו לחצר וקי"ל מערבין א' ולא שנים אבל מטעם שיש לחצר דריסת הרגל על המבוי קשה אי' די"ל כופין כו' כמ"ש המ"א ז' ועוד רגל המותרת במקומה עסי' שע"ח ס"ה אינה אוסרת שלא במקומה וע"כ הטעם דנפרץ במילואו ועב"ח ולבוש פירשו הטעם דריסת רגלי החצר אוסרת על המבוי וצ"ע ובתו"ש הקשה על הלבוש והב"ח ג"כ כ"כ והמבוי בעי ג' תנאים א' שערבו עם החצר ב' שאין פירצת המבוי לחצר בצד החצר אלא באמצע החצר בהעומד בחצר יש לו לנטות ימין ושמאל בחצר דאל"ה רק אורך כותל המבוי מושך בכותל א' עם החצר נראה כמפולש ג' דפירצת החצר מצד הב' אינה נגד פירצת המבוי גם תנאי ד' שחצר של רבים דיחיד יבנה בצד א' בחצר בתים

ויהיה פירצת המבוי מצד החצר ממש שאין לנטות בצד הבתים ונראה כמבוי מפולש וכמ"ש באות ד' ואי"ה במ"א יבואר עוד באות ז' דמבוי נאסר ברגל המותר במקומו עמ"א שס"ד אות ג' א"ש כאן הטעם דריסת הרגל ומיהו שאר קושיות קשה:

**סעיף ו**

**אבל** עט"ז והוא פירש"י ז"ל עב"י בזה ומ"ש בפי"ר ליב"ן עסי' שמ"ו בט"ז ז' ומ"א אות ג' ובשס"ב סעיף י' (ט"ס שצ"ג) להרמב"ם בפרוץ מרובה אין ניתר בצה"פ והיינו באין לפי"ר ליב"ן מחיצות בצדדין כ"א פרוץ מג' רוחות דברוח ג' של מבוי מהני צ"ה כבסי' שפ"ד ס"א מבוי מפולש כו' עמ"א שס"א אות י"ז:

**סעיף ז**

**אסור** עט"ז הכלל כל שנפרץ לרשות אחר מרה"י לכרמלית וכדומה לא אמרינן הואיל והותרה הותרה משא"כ כשנפרץ לרשותו כמו חצר לחצר שלא עירבו יחד וכדומה אמרינן הואיל והותרה הותרה וע' אות ח' ואי"ה במ"א אות י"ג יבואר עוד:

**סעיף ח**

**אבל** עט"ז בישבה ולסוף הוקפה דאל"כ יותר מב"ס הוי כרמלית כבסימן שנ"ח ונפרץ לרשות אחרת לא הותרה ועמ"א אות י"ג בזה והיינו תיקון בין מבוי למבוי שלא עירבו יחד אז אמרינן הואיל והותרה הותרה:

**סעיף ט**

**אבל** עט"ז בתה"ד שם סימן ע"ג שעושין משום חופה לפי שעה ואח"כ העכו"ם סותרים אז היה רעוע שודאי יפול אח"כ לא אמרינן הואיל והותרה הותרה כה"ג. ועב"י ותה"ד ע"ג דספק אוקמינן אחזקה השתא נשבר ולפ"ז אף בעיר המוקף חומה אע"פ שיש חולקין וגם היכא דיש ס"ס ממש לאסור י"ל כל שיש חזקה להיתר מותר עי"ד ק"י ומ"ש בפריי שם. ואם נשבר התיקון בין השמשות י"ל דאסור דלית חזקה ול"ד לשצ"ג ס"ג הניח עירובי תחומין ונאכל ביה"ש תחומין לית עיקרו בד"ת משא"כ תיקון זה דעיקרו בד"ת שלא להוציא מרה"י לרה"ר וע' עירובין ל"ג ואי"ה בשצ"ג יבואר עוד:

**סעיף י**

**והפתוחות** עט"ז דשאר חצירות א"א למייתי עירוב לגבייהו דנשבר הקורה או הלחי אסורות הן לטלטל בחצרם וע' מ"א אות ט"ו ואי"ה יבואר שם:

## סימן שסו

**סעיף א**

**א"צ** ליתן פת עט"ז ע' טור ועירובין מ"ט א'. ויש לי העני בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. הר"מ ז"ל פ"א מה"ע ה"ה ובטור ולבוש הטעם דכל בית יש לו בעלים

מיוחדים וכל הבתים יש להם רשות בחצר דומה כאלו הבתים רה"י והחצר רה"ר ויטעו לכך מערבין כאלו כולן דרין בבית א' והחצר משועבד רק לבית זה (ומ"ש הלבוש רה"ר התורה אסרה קשה כרמלית דרבנן ואין פת מהני לשוויי מחיצות וצ"ע) אבל רש"י שבת ו' א' ד"ה חצר שעוברים שם לרה"ר משמע הא כעין רחבה שאחורי הבתים אע"ג דמשתמשין תדיר א"צ עירוב כי אין דומה לרה"ר הואיל ואין עוברים שם לרה"ר וד"ה לא עירבו מוציא מרשות לרשות י"ל שנראה כמרה"י לרה"ר אבל הבי"י הביא מוציא מרשותו לרשות חבירו אפשר גרסתו כן ברש"י או פרושי מפרש כן וכמ"ש רש"י עירובין ע"ב בטרקלין וכמ"ש המ"א כאן א' וש"ע אות ז' מחדר לחדר חבירו אסור ועסי' שס"ה אות ט"ו. ולהר"מ וטור ז"ל י"ל מחדר לחדר חבירו אסור וחצר י"ל כ"א בשלו משתמש בדרבנן יש ברירה לכך הטעם שדומה לרה"ר ואפי' חלקו החצר וכ"א מכיר ומשתמש בחלקו מ"מ נפרץ במילואו למקום האסור לה. ואי"ה במ"א א' אבאר עוד מזה:

**סעיף ב**

**ואי"צ** עט"ז עירובין מ"ט א' דלכאורה שמואל ס"ל רק קנין ורבה סובר רק דירה והיינו בסתם וא"כ י"ל במפרש שמקנה להו רשותו בסודר י"ל דמהני לרבה וז"א לדינא כי קשה אמאי לא אמר א"ב דא"צ להניח האוכל בבית דירה דוקא לשמואל ועוד דאמר שם לשמואל הבית שהעירוב בו א"צ פת דכולהו דיירי התם וכפירש"י ז"ל משמע דגם לשמואל הטעם דירה בפת דאל"כ מה מקשה כלל והיל"ל דמש"ה א"צ דהא דידיה הוא ש"מ גם לשמואל עיקר טעם משום דירה כמ"ש התוס' שם ד"ה א"ב דמש"ה צריך ב' סעודות רק קנין נמי בעי לשמואל ש"פ וגדול דוקא ומש"ה אמר דכולהו דיירי התם שזה עיקר הטעם וכלי דמהני לשמואל במפרש ממש שמקנה להם כלי מהני כלי ופשיטא דאוכל כה"ג א"צ בית דירה אבל בסתם גם לשמואל בעי בית דירה דוקא. ומינה לדידן נ"מ לדינא בכלי אף מפרש לא מהני כ"א פת דוקא ובית דירה. ועסי' ש"ע בס"ב ומיהו מלתא דשיתוף מהני נמי לעירוב אע"פ שמונח בבהכ"נ ובסי' שפ"ז משא"כ כשאין שיתוף רק עירוב צריך בית דירה דוקא:

**סעיף ג**

**להניח** עט"ז ושצ"ד אות ג' ביאר זה דצריך להיות כל יום השבת כאלו דיירי כולהו בההוא ביתא דהרי נפרץ בשבת אסור משמע כוונתו שם כמ"ש בסי' שמ"ה אות י' ומ"א ט"ו וסובר נשברה הקורה בשבת אסור וחולק על המ"א לכאורה בשס"ה ט"ו והארכתי בשס"ה בזה וצ"ע מ"ש מאלו נאכל עירובו לאחר ביה"ש ואפשר דבעין גרע טפי גם בשצ"ח מלאכה דרבנן היינו ונטל העירוב משם וצ"ע ואי"ה שם יבואר וע' אות ב' לדידן קנין לא מהני:

**סעיף ד**

**בכלי** אחד עט"ז ואם יש לו כלי גדול מחזיק הכל יראה דצריך להניח הכל שם ועתו"ש ט"ו ויראה כלי ל"ד ה"ה מונח כך במקום א' או בית א' שפיר דמי. וצ"ע:

**סעיף ה**

**בפרוסה** עט"ז עסי' שס"ח בט"ז אות ג' (ט"ס קס"ח) עירובין פ"א ברש"י שם ובא"ר י"ג בשם מהרי"ל דיבוא לידי קפידא אפשר מפרש איבה כן דיעבד במהרי"ל וע"ק דלא מהני עא"ר י"ד ומש"ה אמר הטעם קפידא דמש"ה אף דיעבד לא אף שאין מקפידין וכל מילתא דלא תעביד אי עביד בדרבנן אי מהני מחלוקת הוא אביי ורבא עח"מ ר"ז יע"ש וע' עירובין פ"א עירבו בפרוסה מהו משמע אף דיעבד לא:

**סעיף ו**

**מן** עט"ז טפח סגי וע' אה"ע ה' גיטין עא"ר ט"ז כשא' מזכה לכולם ג"כ בשלימה מערבין בפת טטרק"י או טרקישן וי"ץ שמאכל ב"א הוא. עח"מ קצ"ח סמ"ע וש"ך אות ג' ד' ואי"ה בסי' שפ"ו ט"ז ומ"א אבאר קצת דיני הגבהה בזה:

**סעיף ז**

**וי"א** עט"ז בשס"א אות ג' וד' ושיש לומר לכל י"ט עסי' תקי"ח במ"א ה' מחצר לחצר היינו כלים ששבתו בבית כבסי' שע"ב ואי"ה בשע"ב ותקי"ח יבואר:

**ובואי** הנה ק"ק פפד"א שמתי אל לבי בדין עירובי חצירות ושיתופי מבואות וראיתי נדפס בסידורים נוסח וז"ל מצה קטנה מאוד כו' בדין כו' להכניס ולהוציא ולהביא בכל שבתות השנה הזאת מבית לבית מחצר להצר מגג לגג ומבתים לחצר ומחצר לבתים ומחדר לחדר ומבית לגג ומגג לבית כו' לנו ולכ"י הדרים בעיר הזאת עכ"ל מ"ש קטנה מאוד א"י בשס"א מבואר שיעורו ששה ביצים וי"א שמנה ביצים (היינו עם קליפתן וישער כמו בחלה) והעיקר הנוסח א"י למה השמיטו ממבוי לחצר ובתים מאחר לדידן המצוה בע"פ הוא שיתוף ועירוב כבסי' שפ"ז וכאן ושצ"ה א"כ יאמר בדין יהא כו' וממבוי לחצירות ולבתים כבסי' שצ"ה ועירוב כולל עירוב ושיתוף ומ"ש בנוסח מבית לבית וחדר לחדר היינו של שני בני אדם דבלא עירוב אסור מחדר לחדר בבית א' אף סמוכין זא"ז כמ"ש המ"א א' ושס"ה ט"ו ומחצר לחצר היינו כלים ששבתו בבית כבסימן שע"ב וכעת צ"ע בזה הנוסח וא"י מה אידון ביה כי לדעתי יש להוסיף ולכלול מבואות כאמור גם י"ל בי"ט ג"כ כו' ומלת להביא א"י פירושו כיון שאמר להוציא ולהכניס כו' ובתקכ"ח י"ט א"צ כו' היינו מה שצורך היום קצת ומ"ש כאן בשט"ו אם לא בירך ומ"א כ"א היינו בלא הזכיר כלל הא לומר מקצת ולהשמיט מקצת י"ל אף דיעבד לא מהני וכיון דהשיתוף בטל גם העירוב בטל כמעשה דשו"ת א"צ ז"ל קי"א עסי' שס"ה במ"א

ט"ו ועסי' תקכ"ז בנוסח ע"ת ואי"ה שם יבואר עוד. ולא זכיתי לשאול את פי הרבנים גאוני זמנינו בנדון זה:

**ודע** בדין עירובי חצירות אם הניח העירוב בבית א' ויש שם מת וכהנים דרין שם בחדר י"ל כל שא"א ביה"ש ליקח העירוב הכהנים אוסרין כו' ואפשר מש"ה בבית הכנסת כי מסתמא יכולין הכהנים לבוא שם. ועמ"א אות כ' ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן שסז

### סעיף א

**אשתו** עט"ז. הנה המדריגות ה' אשתו שכירו ולקיטו בן ביתו בן החצר ואדם אחר. מיחה בה בפיי. גלי דעתיה שאין רוצה. סתם שלא בידיעתו הרי שלש. בית פתוח רק לחצר זה בהכרח אוסר עליהם בין רגיל לערב עמהם או אין רגיל לערב. פתוח לב' חצירות באחד רגיל לצאת ולבא אוסר עליהם בין רגיל לערב או אין רגיל לערב ובחצר שאין רגיל לצאת ולבא בחול באין רגיל לערב עמהם לכ"ע אין אוסר אבל ברגיל לערב עמהם כפי הנראה יש מחלוקת בלבוש ובט"ז כאן משמע כל שאין רגיל לצאת ולבוא אף רגיל לערב אין אוסר רק דלא לייתי לאנצויי כיון דרגיל לערב תקנו חז"ל אשתו כגופו ומערבת היא בע"כ של בעל דרכיה דרכי נועם אבל הפרישה מפרש בטור כשרגיל לערב אע"פ שאין רגיל לצאת ולבא אוסר ובראי"ש יש לדחוק ולפרש כמ"ש הפרישה בטור שאין אוסר מכח ההילוך אוסר ברגיל לערב והביא ד"ה רגיל יע"ש. וברשי" רגיל ומתכוין לאסור יש לדחוק רגיל להשתתף היינו מחמת שאוסר שרגיל בהילוך ודוחק דא"ל רגיל ועתה משנה מראה שאין רוצה ואפ"ה נוטלין בע"כ דא"כ מנלן להקשות דשמואל אשמואל דכאן אמר שאין רגיל לא ולעיל סתמא אמר אף שאין רגיל הא רגיל רבותא הוי בע"כ אף דגלי דעתו שאין רוצה. וכתב הט"ז דמיחה בה בפיי דמערבת היא מדעתה והיינו דשמואל רגיל למשתתף באין בע"כ דידיה ומדעת אשתו עכ"פ כמ"ש הרא"ש והטור ומנלן הא דילמא יש חילוק בין אין רוצה אבל לא מיחה בה כההוא דטורזיינא שלא היה רוצה להשכיר ביתו ומדמה תלמודא שכירות ביתו של עכו"ם לעירב ישראל בע"כ דידיה הא מיחה בה בפיי אימא דלא מהני דעתה ותי' דיש הוכחה להו דכל שאין רוצה הוי כמיחה דאל"כ מה מקשה דשמואל אשמואל דלעיל אמר אשתו מערבת שלא לדעתו משמע אף באין רגיל וכאן דוקא ברגיל דילמא כאן במיחה בה מיירי. ונהי שכתב הרא"ש ז"ל דאי בע"כ דאשתו אין סברא ליטול עירובו בע"כ אבל במיחה בה והיא רוצה לערב אין סברא ברורה לא לאיסור ולא להיתר ודילמא י"ל בכך ש"מ דסבירא לתלמודא דכל שאין רוצה הוי כמוחה בה ואין לחלק כלל ביניהם. (והא דפריך דשמואל אשמואל דילמא לעיל

שלא מדעתו דא"י דעתו דא"כ מה איריא אשתו אפי' בן בית נמי וכדבעינן למימר לקמן אי"ה) זהו דין אשתו ושכירו ולקיטו נמי כאשתו בזה עסי' שפ"ב בט"ז אות י"ג שכן מוכח מתוס' שם ד"ה אתו דכתבו דמשכירו ולקיטו מצי לאיתויי והא י"ל דמייתי מאשתו אע"ג דמיחה בפי' וההיא מעשה דטורזיינא אפשר היה כך ש"מ אף מיחה בשכירו מערב ומשכיר כו' ואי"ה שם יבואר עוד. ובן בית שאין שכירו ולקיטו בסתם מערבין עליו בכל ענין והיינו כמ"ש המחבר או באוסר עליהם או באין אוסר רק רגיל לערב עמהם (עמש"ל בשם הפרישה) ואי מבני החצר כתב הטור כמ"ש המחבר כאן אפי' בסתם אין יכולין ליקח פת בע"ה ולערב עמהם אפי' רגיל לערב עמהם ואוסר עליהם ול"א מדעת בן הבית והקשה על הטור ממ"ש בשס"ח (ומ"ש דמה עדיף בן בית מבן חצר י"ל דבן בית ברגיל לערב אע"פ שאין אוסר) דעכ"פ דברי הטור קשין אהדדי ולכן פי' הב"ח ז"ל דבן בית באין רוצה בע"ה מערב לדעת בן הבית ובמיחה בפי' לא גרע מאשתו בזה ובן החצר דוקא בסתם מהני ומיירי כאן באין רוצה ובשס"ח בסתם והט"ז לא הונח לו בזה דמגמ' מוכח דכל שאין רוצה הוי כמיחה בפיר' מדקשיא שמואל אדשמואל ובן הבית באין רוצה לא מהני וע"כ בסתם מיירי מינה בן החצר בסתם נמי אין מערב וקשיא משס"ח (בטור כתב כאן סתם בן החצר מערב שלא לדעתו ובש"ע אם אין בעיר כו') והט"ז תי' דודאי בן בית ובן חצר חלוקין הם וכמ"ש המחבר כאן ושוין המה לענין סתם דכל שא"י דעת בע"ה אז בן ביתו ובן חצר מערבין והיינו שעכ"פ צריך דעת בן החצר בזה הא כשאין רוצה בע"ה אע"פ שלא מיחה בפי' ג"כ שוין בן בית ובן חצר דאין מערבין ובאשתו מערבת לדעתה אע"פ שמיחה בה. ועד"מ צ"ע מ"ש אשתו מבן בית וע' לבוש ותו"ש דאשתו כגופו כולי ולפ"ז י"ל שכירו ולקיטו נמי רק כבן בית דמי ול"ד לעכו"ם דקיל טפי דמהני נמי שכירו ולקיטו בסימן שפ"ב סי"א ועסי' שע"א במ"א אות ו' ועמ"א כאן אות ב' ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

## סימן שסח

### סעיף א

**לחזור** עט"ז במ"ש בס"ג דסוף עירוב א"צ שיעור וא"כ איך אמר בסיפא ממין אחר אם נשתייר מעט א"צ להודיעם הא א"צ תיקון כלל. ועב"ח די"ל בשבת שנייה רק שרוצים לתקנו עצהי"ט וה"א דחזרו מעירוב הא' או עכ"פ מודיע להם עצהי"ט קמ"ל דא"צ:

### סעיף ב

**ואפי'** עט"ז נראה דזה קאי אמ"ש הטור כאן דמערבין שלא לדעת דמ"מ לקיחת הפת בעי בידיעת בני הבית כמ"ש בשס"ז והיינו בתחלת העירוב או נתוספו דיורין או ממין אחר

וכלה לגמרי אבל ממין הראשון ויכלה קודם שבת שני או ממין אחר ונתמעט מכשיעור קודם שבת ראשון א"צ להודיע לבן בית כלל הואיל וכבר עירבו וע"כ הכין הוא דאי בידיעת בני הבית פשיטא דרשאי ועתו"ש וא"ר:

**סעיף ג**

**אפי'** עט"ז בא' מזכה לכולם מערב בפרוסה שם ס"ז ואם נתוסף דיורין הוי כתחלת עירוב לדידהו וצריכין אח"כ ליתן כל אחד באפשר פת שלם. ומשמע שצריך שיהא העירוב שלם כל ביה"ש הא מקצת ביה"ש לא ועסי' שצ"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**וזה** עט"ז שס"ו אות ז' יע"ש. והנה בקצת דפוסי הש"ע כתוב כאן מלת א"ז ראוי שיאמר כו' ובקצת ש"ע כתיב או בוי"ו ועתו"ש וראיתי בא"ר שס"ו אות י"ז הבין כן בט"ז דמלת או בוי"ו ראוי להיות והיינו אם נתוספו דיורין בעיר ראוי שיאמר בפי' בתחלת הברכה כן ואין חשש אף נתמעט אח"כ מכשיעור והמעיין בב"י משמע שאין תלוי זה בזה דאף לדעה א' בשס"ו ס"ט שיאמר בפי' כן ולכל מי שיתוסף אפי"ה צריך שלא נתמעט משיעור דלדידהו הוי כתחלת עירוב וע' לבוש שם וצ"ע והיה נראה לכאורה מלת אז בזי"ן וה"פ בעיר שרגיל בה שיתוסף דיורין אז ראוי שלא לסמוך על שנתמעט פחות מכשיעור לדידהו הוי תחילת עירוב ואף התנו בפי' עליהם לא מהני ואם בעיר כזו ראוי לפסוק כדיעה א' בסתם בשס"ו דיאמר בפי' לכל מי שיתוסף ואז אין חשש כלומר כיון דרואין תמיד שלא יתמעט מכשיעור וכעין מצה שלנו שנשארה שלימה וכל שיש ששה ביצים או ח' לכל דיעה די אף להרבה ב"א אין חשש כלל. ומ"מ אנו נוהגין במצה מע"פ לע"פ ותהיה שלימה כל שבתות השנה עד ע"פ הבא מסירין הא' ומניחין השנייה שם וחולין על הכותל ואין בזה ביזוי אוכלין שלא יתעפש ועיין ה"פ באפיקומן:

## סימן שסט

**סעיף א**

**אינו** עט"ז ועמ"ש במ"א ובע"ש מזה. וזיכה ביו"ד משמע ע"י אחרים עב"י:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז בסי' י' אות ה' האריך יע"ש ותי' די"ל ניחא ליה דלעביד מצוה בממון דוקא ובסמוך אות ד' לא משמע כן יע"ש:

**סעיף ג**

**אם** עט"ז בקנין סודר חליפין. ובכליו של לוקח עמ"א ובח"מ מזה:

**סעיף ד**

**ע"י** אחר עט"ז ועב"ח וא"ר ד' כיון דאי ע"י ממון לא נעשה המצוה כלל ניחא ליה שיזכה ליה חבירו יע"ש:

## סימן שע

**סעיף א**

**צריכים** עט"ז בשפ"ב אות י"ד לחלק בין כאן דייחד לו מקום מהני ובעכו"ם כה"ג לא מהני ועב"י כאן בייחד לו לבע"ה מקום ולא מצי לשדות לבראי עדיף טפי דאף באין מוקצה ולא כובדן מהני:

**סעיף ב**

**אלא** עט"ז דבריו ז"ל צ"ב ובאות ט' נמי כ"כ ב' פנימיים עירוב א' והשיג על הב"ח ז"ל ובא"ר אות ד' כתב ליישב דברי הב"ח יע"ש והנה הב"ח ז"ל סובר דברישא בכולן פתח א' זע"ז ובסיפא ביש לכ"א פתח בפ"ע יש חילוק בין מחיצות מגיעות לתקרה בפחות מג"ט או אין מגיעות והוא דאם מגיעות לתקרה ויש עוד דיורין בחצר מלבד הטרקלין והעירוב אצל אחרים מגו דאחרים אסרי הני בטרקלין נמי אסרי ואז ב' פנימים נותנין כ"א בפ"ע לשאר בני החצר כל אחד עירוב שלם בפני עצמו והחיצונים אין נותנין כלום עירוב אף בשותפות כי הדר בבית שער אין אוסר כלל ואם אין מגיעות לתקרה אז ב' הפנימיים נותנין ביחד עירוב אחד שלם היינו כמבואר בשס"ח ס"ג והשאר פטורים כלל דהדר בבית שער כו' משא"כ בסיפא שיש לכ"א בפ"ע אז אף החיצונים כולם שייכים בעירוב ויש חילוק בין מגיעות לתקרה או לאו והא דלא מחלק ברישא בפתח א' לכולן בין מגיעות לתקרה או לאו סמך אמ"ש בסיפא ובס"ו עשרה בתים כו' פלוגתא דשמואל ורבי יוחנן עירובין ע"ה נמי לר"י דהלכתא כוותיה ב' הפנימיים נותנין כ"א עירוב בפ"ע כיון דדיעות חלוקות מעולם המה הוי כדרין בעליו' ממש אף שאין יש שאר בני החצר ואף העירוב בא אצלם הדין כן אבל הט"ז ז"ל חולק וסובר כל שיש להם פתח א' לבד וא"א לפנימי לצאת כ"א שילך דרך החיצון אז הם נחשבים כחדר בית החורף א' ואם הם רק ב"ב כן א"צ כלל עירוב הואיל ופתח א' להם וא"א לעבור לפנימי כ"א דרך החיצון וההוא דס"ז ביש שם בני החצר אז ב' פנימיים נותנין בשותפות עירוב א' לשאר בני החצר ואם העירוב בא אצלם אז ב' הפנימיים אין נותנין כלום דבית שבו העירוב אין נותן כלום ומש"ה א"ש ברישא כשאין אלא פתח א' אין חילוק כלל בין מגיעות או לא מגיעות לתקרה דודאי כשאין רק פתח א' כל הטרקלין כבית חורף א' דמי (להט"ז) ובאין דיורין בחצר פטור הטרקלין מעירוב וביש דיורין בחצר ב' הפנימים בשותפות עירוב א' אף במגיעות לתקרה הואיל ורק פתח א' רק בסיפא יש חילוק בין מגיעות או לאו הואיל

שיש לכ"א פתח בפני עצמו ואמנם עוד צריך לפרש דבריו ז"ל מ"ש בסיפא באין מגיעות דעכ"פ עירוב א' צריך דקי"ל הני אסרי קשה קצת דעירוב א' ביש עוד בני החצר א"צ מיגו דהני אסרו רק במגיעות לתקרה צריך להטעם הזה כמ"ש באות ד'. ומ"ש עוד בסיפא דיש פתח לכ"א יש חילוק שניים הפנימיים לכאורה צ"ע וי"ל דה"פ כי שלשה חילוקים בדבר א' באין אלא פתח א' אז אין חילוק כלל בין מגיעות או לאו לתקרה וכל הטרקלין פטורין כלל מעירוב אפי' בשותפות רק שנים הפנימיים יתנו עירוב אחד בשותפות לשאר בני החצר והעירוב אצל בני החצר ואם יש לכ"א פתח בפ"ע ג"כ ומ"מ יש להם רשות ג"כ לעבור זע"ז כי לפעמים התנו כך אז יש דין הב"ח ז"ל בזה דהחיצונים פטורין כלל בבית שער והב' הפנימיים אם מגיעות לתקרה נותן כ"א עירוב בפני עצמו לשאר בני החצר ואם אין מגיעות נותנים ב' הפנימיים עירוב א' בשותפות לשאר בני החצר אצל בני החצר משא"כ כשיש לכ"א פתח בפ"ע ואין רשות לעבור זע"ז כלל ומונעם מלעבור אז הוא דין הג' המוזכר בש"ע כאן ועתו"ש ולמ"ש א"ש ועמ"א אות ז' וח' ויש נ"מ לדינא בין הב"ח וט"ז כמ"ש ומ"מ צ"ע דלא נמצא מפורש לומר כן כל שיש פתח א' עירוב א' בשותפות ואי"ה באות ט' יבואר עוד:

**סעיף ג**

**לכל** עט"ז עב"י וא"י מה מלמדינו והא ודאי כל שיש לכ"א פתח בפ"ע לצאת ולבוא אע"פ שבבית שער רק פתח א' חלוקין המה לכל:

**סעיף ד**

**צריך** עט"ז כיון שאין מחיצות מעולם רק לשבת זו חלקו הטרקלין לא חשוב חדרים חלוקין רק כשיש דיורין אחרים בחצר מיגו כו' והעירוב אצל שאר בני החצר שייכים כל החמשה חבורות ליתן כ"א עירוב בפ"ע כיון שמגיעות לתקרה כו':

**סעיף ה**

**הן** כמשותפין עט"ז פי' אותן שמחולקין עד התקרה נותנין כ"א עירוב בפ"ע לבני החצר אצל בני החצר וכולם השאר שאין מגיעות לתקרה כמשותפין ונותנים עירוב א' בשותפות:

**סעיף ו**

**אפי'** עט"ז משמע ב' הטעמים בעינן וכל שחסר א' מן הטעמים בין טעם א' או טעם ב' אין להתיר וע' מגן אברהם אות ח' ותו"ש בזה ובא"ר:

**סעיף ז**

**הואיל** עט"ז דאם היה מפסיק בקביעות בין שולחן לשולחן הוי הדין כטרקלין והיא היא:

**סעיף ח**

**והי"מ** עט"ז כמו בטרקלין דלאו מחיצה ממש הוי רק לענין כשיש עוד בני החצר דמיגו כו' באות ד' ה"ה באחין כה"ג קיל משאר ב"א לענין זה כשאין עוד דיורין בחצר א"צ עירוב וה"ה כשהעירוב בא אצלם כו':

**סעיף ט**

**שנים** עט"ז לשיטתיה באות ב' ופירשתיו שם באורך דחולק על הב"ח וסובר כל שא"א לעבור לא' כ"א ע"ג חבירו אע"פ שדרים בבתים ועליות חלוקים מעולם אפ"ה כבית חורף א' דמי לעירוב שנותנים כולם עירוב א' בשותפות והב"ח יראה דחולק בזה ועא"ר אות ד' ועירובין ע"ה ובב"י לשמואל דרק הפנימי לבד חייב בעירוב אז כשאין דיורין אחרים א"צ כלל עירוב אבל לר"י שתים הפנימיים חייבין כ"א בפ"ע עירוב אף שאין דיורין אחרים בחצר כהב"ח ז"ל. ודע בית שער דיחיד היינו אע"פ שבפנימי רבים דרים שם כל שאין רק בית אחד חדר בית החורף הוי החיצונה בית ~שעת~{שער} דיחיד דעביד לדירה ודוקא כשיש ב' בתי החורף עוברים דרך הג' הוי הב' בית שער דרבים:

**סעיף י**

**אלא** עט"ז ועמ"א י"ב ושפ"ב ב' בירידים כמו כאן בק"ק פפד"א וכדומה שרגילים לבוא בכל יריד וגם לפעמים מתעכבים קצת בני אדם יותר מל' יום וגם האורח י"ל מיד אסור להוציא מחדרו לחצר או לרה"ר עסי' שפ"א וע"ז כתב הט"ז שבקהלה אין חשש דלב ב"ד מתנה עליהם וצ"ע דבשס"ו ס"ט הלכה כדיעה א' בסתם ועסי' שס"ח וע"כ ראוי בקהלה שיש ירידים לומר בערב פסח ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת. אם אורחים בחצרי עכו"ם בקהלה אין חשש דקהל כבר שכרו הרשות משר העיר עסי' שפ"ב ומותר בטילטול אף מבית ישראל לבית עכו"ם ממש כדבעינן למימר אי"ה שם ה"ה דאורחים מותרים:

**ואם** בשעת הזיכוי היה א' קטן והגדיל או גר ונתגייר הדבר צריך תלמוד אי יש זכיה לקטן בדרבנן. וכ"ש כשאחרים מזכין אותו וקטן ג"כ מחויב בחינוך אף בדרבנן וגר ע' בח"מ ואה"ע האומר לאחר שתתגייר ואין עת האסף פה ואי"ה יבואר עוד. ועסי' שס"ח בט"ז בנוסח העירוב ואי"ה בשצ"ה בנוסח ברכת העירוב והשיתוף יבואר עוד:

## סימן שעא

**סעיף א**

**וי"א** עט"ז מ"ש משי"ה לא זכיתי להבינם וכבר עמד התו"ש בזה אות ז' דהתם נמי לא הותרה אחר שנתקלקל ומה"ט כאן נמי לאחר שבא עכו"ם אוסר ולא הותרה הא קודם שבא למה גם מ"ש עוד כאן ובאות ב' אני העני לא זכיתי להבינם. כי לכאורה יש ג' מדות כאן א' רגיל לחזור ב' ספק השקול ג' בודאי ניכר ממעשיו שהסיח מלבוא היום

בעכו"ם וע"ז כתב הט"ז להרא"ש והטור שפי' משנה עירובין פ"ו א' בספק הישראל בביתו מסתמא הסיח לא בבנו ועכו"ם לא הסיח ופסק הרב בהג"ה כרא"ש וטור בזה ומש"ה הראה לשפ"ג כלומר דוקא בספק הוא דאוסר בחזר העכו"ם בשבת הא בודאי הסיח אף חזר עכו"ם אין אוסר הותרה ומינה בלא חזר בספק עכו"ם נמי שרי אמרינן הסיח דעתו כולי ולפ"ז האי דפ"ו א' פליגי בספק בנכרי וההוא דס"ו ב' שם מריה דפונדק בשבת שחזר היינו נמי בספק היה ולא הסיח בודאי מלבו אמנם לדיעה א' דעת הר"מ ז"ל דבספק אף ישראל אוסר אף שלא בא ובודאי הסיח מלבו איירי ובתו אורחא דמילתא עמ"א א' בזה. א"כ בהכרח ההוא דס"ו אתא מריה דביתא עכו"ם חזר אוסר בודאי הסיח איירי אפ"ה אוסר בעכו"ם ומש"ה המחבר בס"ב העתיק פסק הר"מ ז"ל פ"ד הי"ג מה"ע כתב דוקא ישראל וכאמור ולומר דסובר הט"ז כעולת שבת בשפ"ג דהמחבר פוסק כדיעה ב' בכאן זה רחוק עמ"א שפ"ג א' ואי"ה שם יבואר גם תקשי דלהר"מ מה נעשה בסוגיא דס"ו ב' אתא מריה דפונדק לביתיה יע"ש והבן וצ"ע כעת:

**סעיף ב**

**ישראל** עט"ז פירשתיו באות א' יע"ש ולשון הטור יע"ש בטור וא"ר אות ג' וברמזים דכותי שחזר אין אוסר והיינו ד"ל בסתמא אוסר ובודאי הסיח אף עכו"ם אין אוסר וע' בראש"ש פ"ו א' ובט"ז א' ופירשתיו שם:

**סעיף ג**

**אחד** עט"ז וכ"כ המ"א ד' כי הב"ח בסעיף ד' שם לכאורה משמע שפי' בן שוק היה לו בית בחצר ולא דר שם דאין אוסר לדידן דבית התבן ובקר אין אוסר א"כ משחשיכה נימא הותרה אבל רש"י ותוס' עירובין ע' ב' ד"ה ואחד ובתוס' אחד י"ל אורחא דמילתא נקט כי בן שוק אין מערב ומ"מ אוסר עליהם דהיה לו בית דירה שם:

**סעיף ד**

**אם** עט"ז ועמ"א אות ז' ומ"ש הט"ז דלא נאסר לכל השבת לאפוקי מדעת הרשב"א ז"ל ומ"מ צ"ע דמשמע בס"ד אף מת בשבת לא אמרי' שבת הואיל ונאסרה נאסרה אבל הותרה אמרינן ועמ"א א' ועב"י ובתוש"ע אות א' וצ"ע. ולא היה פנאי לעיין כראוי:

**סעיף ה**

**ישראל** וגר עט"ז מ"ש חשבינן כו' עמ"א ז' ד"ל דלא חשיב הואיל והותרה דספק הוא לא דחשבינן כו' ובמת משחשיכה אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה וקשה הלשון דנשאר היתר הראשון וכאלו אמר דנשאר בהיתרו הואיל והותרה הותרה ודאי עירוב הגר בטל:

## סימן שעב

### סעיף א

**גגין** עט"ז רש"י עירובין צ"א וכר"ש עב"י. ועמ"א א' כלים ששבתו תוך הבית אסור לטלטל מחצר לקרפף אף פחות מב"ס בלא הוקף לדירה וא"ה שם יבואר. וקרפף הוקף ללא הוקף יותר מב"ס או א' פחות מב"ס וא' יותר מב"ס ושניהם לא הוקף אסור מזה לזה כמרה"י לכרמלית מדרבנן ולא מהני עירוב אבל שניהם יותר מב"ס ושניהם לא הוקפו מותר מזה לזה בד' אמות ועט"ז וכן קרפף זה לכרמלית גמור מותר כבסי' שמ"ו ס"ג שם ועתו"ש ז' הקשה מ"ש הב"י בשם רש"י שבת ק"ל הדרישה הקשה כן (ולא נדפס עדיין בימיו) והלכה דמחצר לקרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה אסור מזה לזה אף אמה א' מרה"י לכרמלית וגג אימתי הוי כרמלית עסי' שמ"ה סי"ו לקמן בשע"ד א"ה יבואר בזה וגם בשע"ז ט"ז א' יבואר א"ה דין מרפסת וחצר:

### סעיף ב

**שבין** עט"ז עירובין ע"ו ב' ביתא כמאן דמליא דמי כל שמקורה וה"ה משמע חלון בין ב' חדרים ועא"ר ב' בזה הניח בצ"ע:

### סעיף ג

**סריגה** עט"ז בי"ד שע"א א' ויו"ד דסריגה ממעט הן לקולא ולחומרא ובש"ך ב' ובא"ר ה' בשם ע"ק דלחזקה אין הסריגה ממעט ועח"מ קנ"ד ס' בראשו של אדם נכנס בו הוי חזקה יע"ש וצ"ע:

### סעיף ד

**והשני** עט"ז כלומר דמש"ה אסור לגבוה י"ט להשתמש בו דנותנין לזה שתשמישו בנחח כמ"ש המ"א אות י"ב וזה דוקא כשרחב הכותל ד"ט הא פחות מד"ט בטל לגבי שתיהן דמקום פטור הוא:

### סעיף ה

**שלא** עט"ז מ"ש משה"ו מכאן וכאן או פס רחב ד"ט מצ"א עמ"א אות י"ד ועסי' שס"ג ס"ב אי די במשהו בכל צד או טפח ועתו"ש אות ו':

### סעיף ו

**בין** עט"ז היינו בסולם רק לצ"א אותו החצר מותר והבי' אסור כדין המוזכר בס"ו בט"ז ד' ומ"א י"ב דלאחר נח תשמישו נותנין לו והבי' אסור ואם ב' סולמות כה"ג הוי כפתח ומערבין יחד אם רצו עתו"ש אות ל"ב יע"ש וה"ה כשמגיע הסולם לראש הכותל כה"ג נמי הכין הוא:

**סעיף ז**

**מותר** עט"ז הב"ח הקשה אמ"ש הטור בנה אצטבא (ההוא דס"ט) אפילו כפה ספל (ובש"ע ספסל בס"י) וע"כ הגי"ה דבספל נמי דינו כאצטבא ובש"ע לא כתב בס"י אפילו ומ"מ קשה נהי די"ל באפשר בין אצטבא בנין קבוע עדיף יותר מספל וספסל מ"מ מ"ש מס"ח בסולם וי"ל סולם מגיע לראש הכותל או סמוך לג"ט הוי קיל טפי דהא התם מהני נמי מערבין א' כפתח הואיל ומגיע לראש הכותל כמ"ש בס"ט אצטבא ומ"ש לתקן הלשון כנגד המיעוט כלומר אותן צד שמיעט בספסל וספל הוא שרי לשמש בכל הכותל אף כלים ששבתו בבית דנוח לו תשמישו ולב' קשה כבס"ז בט"ז ד' ומ"א י"ב ובצד הב' ליכא ספסל צ"ע דא"נ יש בצד הב' ספסל אין מערבין יחד כאיצטבא בס"ט הואיל ואין מגיע לראש הכותל ומ"ש מרא וחצינא עמ"א י"ח. ובאות י"ז העלה המ"א דוקא נגד המיעוט לא בכל הכותל דלא מבטל ליה התם ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ח**

**אבל** עט"ז עב"י עירובין ע"ז ע"ח דוקא סמך ראש הסולם על הזיז ממש הא סמך ראש הסולם לכותל סמוך ממש לזיז אפי"ה תו לא הוי סולם דרגא לזיז ולא הוי מיעוט הואיל ואין בסולם ד' ע"ד ועמ"א:

**סעיף ט**

**חריץ** עט"ז הכלל בזה כל שהוא פתוח עד עשר אמות אם רצו מערבין א' או שנים ויותר מעשר אמות פרצה הוי ומערבין רק א' ופחות מד"ט רוחב מערבין שנים דוקא ועסי' שע"ג בט"ז ב' ומ"א א' דנסר בעינן שיקבע במסמר שאי אפשר לינטל בשבת:

**סעיף י**

**אסור** עט"ז עירובין ע"ט א' פירש"י והיינו דילמא מטלטל מאני דבית לחצר ונפרץ אסור הוא א"נ מוקצה למחיצה מאתמול עד עשרה טפחים ומ"מ אף לטעם אף שגבוה הגדיש הרבה מעשר אסור לקופתו דילמא יתן ממטה מי"ט והוי מוקצה משא"כ מבית מינכרא אי ממעט פחות מי"ט לא יתן וכל שגבוה מי"ט ולא נתרחק כ"כ מתקרה אין איסור ולא הבינותי מ"ש בעולת שבת וע"ש. ומ"ש בש"ע נתמעט בחול מערבין א' היינו פחות מי"ט גובה ברוחב ע"פ כל החצר או יותר מי' אמות עא"ר כ"ז. ומ"ש הט"ז על הב"ח צ"ע דבשע"ד מבואר כן בס"ב ועירובין ע"ט ב' הותרה הותרה כל שלא נפרץ לרה"ר ולכרמלית ואסור להאכיל לבהמתו בשבת מוקצה או לכתחלה אין למעט מי"ט ע' עולת שבת וגם זה קשה. ושוב ראיתי באי"ר כ"ו תמה בזה ושכ"מ ברמזים יע"ש גם מ"ש הש"ע ולהרא"ש אפילו בחול הקשה באות כ"ט להרא"ש בשבת שרי דמוקצה לא הוי והותרה הותרה לרש"י מוקצה הוי למטה מי"ט ולגרום המיעוט בשבת אין לגרום יע"ש. גם י"ל

לרש"י אסור ליתן לקופה בשבת שאם מתיר הוי כרגיל להתקלקל כבסי' שס"ה ס"ז משא"כ נתמעט י"ל הותרה ומ"ש הט"ז כותל וחריץ כו' הביאו הב"י בשם הג"א עירובין ע"ז בהא דכותל לאחד גבוה י"ט ולא' נמוך מי"ט וחריץ כה"ג המוזכר בס"ז וסי"ח מיירי שלא עירבו ב' חצירות ביחד רק כ"א עירבה לעצמה הדין דלזה שתשמישו בנחת נותנין לו שימוש הכותל והבי' אסור עמ"א י"ב וט"ז ד' משא"כ כשעירבו ב' חצירות יחד דרך פתח ביניהם כשיש פתח פשיטא דל"ש דין זה והב"י כתב שפשוט הוא וגדיש המוזכר כאן כשלא עירבו כלל אף מבתים לחצירות י"ל דשרי לקופה דל"ג כה"ג דאסור מבתים לחצר ומחצר לחצר ששבתו שרי. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן שעג

### סעיף א

**גזוזטראות** עט"ז לי העני יש בכאן שערוריה גדולה וצריך אני להתבונן בדברי קדשם וכמה גירסאות יש בכאן ואבאר בעזה"י בכאן ובאות ב' וג' הנה רש"י עירובין בדף ע"ח ב' במשנה שם ד"ה ב' גזוזטראות כו' ואם ישנן זה אצ"ל זה כו' וד"ה פחות שאין רחב משמע ב' בתים בשני צדי רה"ר זה כנגד זה ממולו עסי' שנ"ג ורש"י פירש זה אצל זה משמע בצד א' ברה"ר ויהיה כעין זה ב' דיוטאות ודיוטא א' עי' ריש פרק הזורק שבת צ"ז א' ורבותא אמר בדיוטא א' דמושיט למעלה מי"ט חייב וא"כ י"ל דבכ"ע אסור לטלטל מגזוזטרא לחברתה כשיש אויר רה"ר ביניהם ג"ט עכ"פ משום גזירה אטו מושיט כאן מיירי שנתן נסר לית אויר רה"ר דלא כתוס' ד"ה וכן שפירשו בשם הר"ת ביש אויר פחות מד"ט שאז בהכרח יתפרש בב' דיוטאות או בחצירות ואין אויר רה"ר כלל ביניהם. ואומרו פחות שאין רוחב הנסר דליש גירסא בירושלמי פחות היינו שאין החריץ בין החצירות או אויר שבין הגזוזטראות הוא פחות מד"ט ודע דהגזוזטרא הוא בב' דיורין כפירש"י והר"מ ז"ל בפי' המשנה דבחצר כה"ג אף חלון ופתח למעלה מי"ט לא מהני כבסי' שע"ב סד"ה ומ"ש הט"ז אות ב' לערב החצירות מ"מ הגזוזטרא הוא בעליה מקורה כו'. ובגמ' שם ע"ט א' אמר רבא הא דאמרת זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא. זו למעלה מזו נמי לא אמרן אלא שיש בין זה לזה ג"ט כו' נראה שזהו גירסת רש"י והר"מ ז"ל פ"ג מה' עירובין הי"ד ועמ"מ שם שהשמיט הר"מ ז"ל משוכה זו מזו רק זו למעלה מזו ופירש"י ז"ל ד"ה זו שלא כנגד זו א' בולטת יותר לרה"ר כו' א"י פירושו לכאורה היינו א' למטה מחברתה וממ"ש בד"ה אין בין זו לזו רחוקה משמע לא בגוכה ואמנם בר"מ ז"ל היא גירסא אמיתית ומיפרש"י ז"ל לא סגי בנסר ד' משמע הא יותר רחב מהני והיינו

לטעם דפתחא בקרן זוית כו' או בגובה זו מזו בעית לילך בנסר ד"ט הא רחב הרבה מהני והבן זה וע' אות ג' מזה ואי"ה באות כ"ג יבואר עוד:

**סעיף ב**

**הרי** עט"ז גם בכאן יש לי הרהורי דברים ואבארם בעזה"י רש"י ז"ל פי' הכל בנסר חריץ וב' גזוזטראות לגירסא שלפנינו ונד מפי' ר"ת מהרבה טעמים א' מלת וכן משמע דשוה לחריץ היינו בנסר ב' פחות מכאן קאי על הכל דלר"ת קאי אחריץ לבד ג' דאם מערב שישמש מגזוזטרא לשנייה וביש יותר מי' אמות בארכן אויר פחות מד"ט או פחות מי"א ונפרץ במילואם אין מערבין שנים עמ"א ב' מזה אמנם ר"ת פירש וכן לענין אויר ועיין ברי"ף הגירסא בזה ובירושלמי אית תני בסיפא פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין במיעט הנסר ומ"ד מערבין אחד ואין מערבין שנים במיעט בחלל לרש"י קאי אחריץ ואגזוזטרא ולר"ת חוזר אחריץ לבד כמבואר ועא"ר אות ג' ובהגאון המפרש שם ולמ"ש א"ש כי התוספות סוברים שגזוזטרא כל שנתן נסר אפילו משוכה זו מזו הרבה מהני לא הוי כפתח כאמור והגירסא בגמ' לקמן ע"ט לתוס' הוא גי' הרי"ף והרא"ש שם אמר רבא ל"ש אלא זו נגד זו אבל זו שלא נגד זו או זו למעלה מזו לא ויהיה הטעם כמ"ש הטור פתחא בקרן זוית לא עבדי או כמ"ש הררי"י ז"ל בפירושו דמבעית לילך וכן גבוה זו מזו ג"ט הנסר בעיקום ולא סגי בד"ט הא נסר רחב הרבה י"ל דמהני וכדבעינן למימר לקמן אי"ה וברי"ף הגירסא חריץ כו' פחות מכאן מערבין ב' וכן גזוזטרא מערבין א' ולא שנים פחות מכאן מערבין ב' ולא א' וכעין זה בראש"ז ז"ל יע"ש וא"י להלום אותה הגירסא ואם יתפרש כמ"ש המ"מ בשם הרשב"א ז"ל בנפרץ במלואו או יותר מי"א כמ"ש המ"א ב' והט"ז כאן איך יתפרש פחות מערבין ב' ולא א' וצ"ע:

**מ"ש** הר"מ ז"ל פ"ג הי"ד היו זו בצ"ד זו היה אפשר לפרש בדיוטא א' וע"צ הדוחק ולא רציתי לפרש כן מאחר שהם ז"ל פירשו כפשוטו ועמ"מ שם והנה רש"י ור"ת י"ל פליגי בתרתי לרש"י בנסר כל שאחת משוכה מחברתה ג"ט לא מהני נסר ד"ט ולתוס' מהני וכן ביש אויר ביניהם פחות מד"ט י"ל לרש"י מערבין א' דוקא כי אע"פ שנפרץ במילואו למעלה מ"מ הם הב' בתים ולתוס' רצו מערבין א' או ב' ולזה ציין המרשי' בהג"ה המגיד פרק שלישי:

**כי** היה מקום לומר מאחר לרש"י י"ל דאין מודה לדין התוס' ותוס' אין מודים לרש"י בנסר זה שלא כנגד זה רק המ"מ בשם הרשב"א ז"ל כתב דאויר פחות ד"ט ונהר שוין המה מערבין אחד אל תטעה לומר שהר"ב בהג"ה בכיון ציין כאן מערבין א' ולא נטר לבסוף לומר רק לענין מערבין א' דינא הכי ולא מערבין שנים לזה הודיע לנו הט"ז ז"ל

דאינו כן רק דינא ממש כפותח כאויר פחות ד"ט ולא ציין תוס' דלתוסי ז"ל בנסר ד"ט אף שלא כנגד זה דינא הכי והמ"מ כתב דוקא זה נגד זה. וחילוק הט"ז קשה להבין והמ"א ב' ביאר זה מדברי הט"ז ז"ל כל שרוצים בעלי ב' גזוזטראות לערב ולהשתמש בגזוזטראות ודיורין תחתונים אין נותנים לעירוב כלל אז אם יותר מי"א או במילואו מערבין א' ולא שנים וא"ל כפתח משא"כ כשכל ב' בתים רוצים לערב שנים ז"ל אף שיש בגזוזטראות יותר מי"א ומילואו למעלה בעלייה אע"פ כן למטה הם חלוקין וע' עולת שבת וצ"ע בזה ועא"ר:

### סעיף ג

**אינם** עט"ז וגבוה זה מזה ג"ט נמי לאו פתח וע' בפי' הרר"י בזה. ומ"ש כל שאין בקרן זוית ז"ל דנסר רחב הרבה ועפרש"י שם לא סגי בנסר ד"ט הביאותיו לעיל או שמשוכה א' מחבירתה הרבה אלאשפבולטת עד שמגיע נגד שנייה באמצע שם נותן נסר מזה לזה נמי פתח הוי לא כנגד אלא אצלה בצדה והבן זה. ועא"ר ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה:

## סימן שעד

### סעיף א

**ואפי'** עט"ז הב"ח ז"ל משמע דסובר אע"ג דנסתם בחול במזיד ונפתח בשבת שרי וע"ז כתב דפרץ פצימיו בחול ונפתח בשבת אסור וכ"מ לשון הר"ב ז"ל בהג"ה אפילו סתמה מזיד בעכו"ם ונפתח בשבת ע"י עכו"ם או ישראל חוזר העירוב למקומו ועמ"א א' והט"ז סובר דאע"ג פרץ פצימיו כל שנפתח בשבת חוזר העירוב להיתירו הראשון וראיה דהא הרא"ש והתוס' עירובין י"ז ד"ה עירוב כתבו דנסתם בחול ונפתח בשבת חוזר להתירו וא"נ נפל מאיליו ונסתם מ"מ הסיח דעתיה שלא יפתח בשבת ואפי"ה שרי כי נפתח בשבת והראיה מספינות שהביאו התוס' ורא"ש קשורות והותרו ונקשרו חזרו להיתרן היינו הותרו בע"ש דאי בשבת הותרה בלא"ה וא"כ ודאי הסיח דעתיה ושרי ה"ה מזיד ופרץ פצימיו נמי כל שנפתח בשבת חזר להיתרו האי והב"ח ז"ל בעשה מעשה בידים לא: **והוי** יודע מ"ש עירב לשנה הוא ל"ד א"נ עירבו בע"ש והיה ראוי שיקנה העירוב שהיה פתח ונסתם אח"כ בע"ש ונפתח בשבת אע"פ שבתחלת שבת בעסקניות עירוב לא הותרה חל העירוב כשנפתח ודוחק לומר דוקא לשנה הואיל ופ"א המעיט העירוב וצ"ע ומ"ש הט"ז והותרו בשבת ז"ל דה"פ הותרו נפסקו בע"ש ומלת בשבת קאי לאחריו הסיח דעתו שלא יחזקן בשבת הכלל בזה כשנכנס שבת הותרה אע"ג דנסתם אח"כ הותרה ולהיפך נמי נאסרה בתחלת שבת ונתקן בשבת הואיל בעשיית העירוב היה ראוי ונסתם ונפתח אח"כ בשבת שרי. ואם מקצת ביה"ש היה פתוח ובתוך ביה"ש נסתם ז"ל

דלא הותרה בודאי אע"ג דאם נאכל ביה"ש שפיר קנה העירוב כבסי' שצ"ב ושצ"ד מ"מ הותרה לא אמרינן אלא בדבר ברור וצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**מותרים** עט"ז כל שיש מחיצות ורשות א' רק שהם של שני ב"א אמרינן הואיל והותרה הותרה משא"כ נפרץ לרה"ר או לכרמלית. ועסי' שס"ג במ"א ד':

## סימן שעה

**סעיף א**

**כדי** עט"ז ענין מרפסת הוא שיש בתים על הארץ פתוחים לחצר ועליהם עליות וגבוהים י"ט הוי רשות לעצמם ולפני פתחי עליית של כל חדר ובית בנוי בנין אורך ע"פ כל עליות ומפתחיהם יוצאים לבנין זה נקרא מרפסת ובמרפסת יש פתח א' וסולם לחצר ומשם יורדין וה"ה אם יש הרבה סולמות במרפסת כל שגבוה י"ט הוי כב' חצירות רצו מערבין א' או ב' בפתח פחות מגבוה י"ט העליות נחשבים כבתי החצר וכל שאיש א' לא עירב אוסר על הכל כלים ששבתו בבית עב"י:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז ועמ"א בזה ולא היה הזמן גורם לעיין בזה כראוי:

**סעיף ג**

**והיתה** עט"ז המחבר סתם וע' עירובין סמ"ך א' ופירש"י משמע באין גובה מרפסת מקרקע החצר י"מ אז עביד דקה מהני בעירבו כ"א לעצמה דהוי רגל המותרת במקומה שלא יאסרו זה ע"ז כלים שבבית לחצר יע"ש ומהמחבר לכאורה משמע לענין רגל האוסרת במקומה שלא עירבו לעצמן וצ"ל דיש להם דרך אחר לצאת לרה"ר לא תוך החצר ויש להם רשות ג"כ דרך החצר עשאו דקה גלי דעתייהו דסלקו בשבת וצ"ע וער"מ ז"ל פ"ד מה"ע הי"ו וראוי לעיין בהם ומפני שאין כ"כ דברים מצוים גם אין העת מספיק לא הארכתי בזה אולי יזכני ה' ואבאר במ"א:

## סימן שעו

**סעיף א**

**ואם** עט"ז עירובין פ"ו ולא הבינותי כעת יע"ש ועב"י בזה:

**סעיף ב**

**שאין** עט"ז להר"מ ז"ל דמופלגת ד"ט דלרבותא נקיט וכ"ש פחות מד"ט שאין אוסר דרך אויר צריך לחלק בין סי' שע"ה ס"ב בתל ועמוד דשם תשמיש קבוע משא"כ בחורבה ס"ג וכאן מלוי המים שאין תשמיש קבוע. אבל לרש"י שהוא דעת י"א בלא"ה לק"מ כמ"ש באות ג':

**סעיף ג**
**וי"א** עט"ז ע' אות ב' ובאות ה' כתב עוד מזה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
**והאמצעית** עט"ז עירובין פ"ה ב' ולפירש"י ז"ל כשורה ג' חורבות פרוצות זה לזה וב' בתים או חצרות א' מקצה מזה ואחד מקצה לזה הלכך ל"מ כ"א בחורבה הסמוכה לו שרי דלזה בשלשול ולזה בזריקה י"ל דשרי בלא"ה אף באמצעי שלשניהן בזריקה אין אוסר על חבירו דרך אויר וגם מופלגת שיש חורבה מפסקת כו' כמ"ש באות ג' וי"ל מ"ש המחבר דרך חלונות בזריקה לרבותא וכ"ש בשלשול ומשמע דווקא דרך חלון הא כשיש פתח מכל בית לחורבה שלו אסור וא"י למה וע' לבוש בזה ועסי' שנ"ט:

**סעיף ה**
**והשלישית** עט"ז בגמ' פ"ה ב' כחצובה כשלשה רגלי הקנקן כסגול וכאן ראשי הקנקן והציור בבאר הגולה וב"ח מצויר יפה ועיין לבוש באופן שכל ג' חורבות סמוכות לב' בתים וחצירות אלא שהאמצעית סמוכה לשתי הבתים בשוה והב' העומדת בשורה א' כ"א מותר בשלו וחבירו אין אוסר עליו דלזה בשלשול ולזה בזריקה וכ"ש דאיכא תרי טעמי להיתרא דרך אויר וב' שמפסיק חורבה בין א' לחבירו. ומ"ש וכתב הוא פירש"י שם פ"ה ב' וכמו שסיים תירוץ רש"י וע' אות ג' בזה יע"ש. ועיין לבוש פסק כדעת י"א בס"ב דווקא מופלגת ד' ואין דיורין פתוחין יע"ש ובא"ר ה' עיקר כלבוש שכ"פ בע"ק וטור ומגיד ולא מצאתי במ"מ שהכריע בזה וצ"ע:

## סימן שעז

**סעיף א**
**עשתה** עט"ז עב"ח ומ"א אי"ה שם יבואר. והנה המחבר העתיק דברי הטור כאן ושביק לשון הר"מ ז"ל פ"ד מעירובין הכ"ז אשר דרכו תמיד להביאם. וז"ל שם ב' דיוטאות כו' לא ישפכו עד שיערבו. עשה א' עוקה וב' לא אלו שעשו שופכין לעוקה וב' לא עד שיערבו עשו שתיהן עוקה כ"א שופכת לעוקה אע"פ שלא ערבו. ונקיט ג' חלוקות וב' חלוקות מציעתא ורישא י"ל שהן כתוס' עירובין פ"ט א' וכמו בחצר ל"ג וכמ"ש הט"ז כאן אבל חלוקה דרישא משמע ששתיהן לא עשו עוקה וע"כ בחצר שיש ד"א מיירי כמ"ש המ"מ שם דאל"כ בלא"ה בפחות מד"א א"א בלא עוקה כמ"ש פט"ו מה"ש וכמ"ש המחבר בסי' שנ"ז ס"א יע"ש ומיירי ששופכין להדיא לחצר לא על הדיוטא ומשם לחצר א"כ לאיזה צורך הזכיר זאת החלוקה ובפחות מד"א ביש עוקה היה לאשמעינן זה דלשפוך להדיא לעוקה אסור בלא ערבו שתיהן דהוי להדיא לחצר שאינה מעורבת ולדיוטא ומשם לעוקה לומר ב' החלוקות. אלא שי"ל זה בב' אנפי. הפן הא' לומר כמו רישא מיירי בחצר

שיש ד"א מיירי בהכרח ה"ה ב' חלוקות אחרות בהכי מיירי וכל שא' עשו עוקה והב' לא בלא ערבו שתיהן אסורה הב' כיון דחזינן דמקפידים על קלקול החצר שעשו עוקה חיישינן שהשנים יוליכו שופכין לחצר למטה לשפוך לעוקה אם שאין זה הכרח ברור דהא להר"מ ז"ל כשפתוחה החצר לכרמלית כחו בכרמלית ל"ג כבסי' שנ"ז סס"א מ"מ סתמא לרה"ר פתוחה עסי' שמ"ה. וממ"ש המ"מ כמ"ש פט"ו מה"ש ולא ממ"ש כאן עשו א' עוקה ש"מ דסיפא נמי י"ל דמיירי ביותר מד"א כל שא' עשו עוקה ומקפדת על קלקול החצר שניה אסור. הפן הב' לומר כל שלא עשו שתיהן עוקה אף ביותר מד"א שתיהן אסורות אף לשפוך על הדיוטא ומשם לחדר כי עפ"י הרוב בני אדם מקפידין שלא ללכלך אמצע החצר משום נקיות יתירא (אע"פ שיותר מד"א מותר בלי עוקה כבסי' שנ"ז מ"מ דרכן לשפוך בצדי החצר כו') וא"כ כל ערבו שתיהן יחד הן לא עשו כלל עוקה ומ"ש א' עשו וב' לא אסורים לשפוך אף לדיוטא ומשם לחצר כי חיישינן שמתוך שרוצים לנקות החצר ביותר ירדו עם השופכין למטה וישפכו בצדדי החצר ותחת הדיוטאות למטה ומטלטל בחצר בלי עירוב. והנה הב"י והר"ב שהביא כאן משמע דמפרשים מ"ש הר"מ ז"ל בבא דרישא ששופכין לתוכה ממש היינו לחצר להדיא כי חצר ג"כ לשון נקיבה וז"ש הר"מ ז"ל ב' דיוטאות זו כנגד זו וחצר אחת תחתיהן ששופכין לתוכה היינו לחצר לא ישפכו בלי עירוב להדיא הא לדיוטא ומשם לחצר שרי כה"ג. ובמציעתא וסיפא בעשו א' עוקה אף ביותר מד"א אסור דחזינן דקפדי אנקיותא דעבדי עוקה חיישינן שיורידו הב' למטה וזה כפי' הפן הא' וכאמור. וזהו שסיים הר"ב ואין צריכים גומא אבל הט"ז הקשה דא"כ היה להתנות דוקא בלא עשו כלל גומא והבן זה. ועתו"ש תמה על הט"ז בזה ובא"ר כתב די"ל דהמ"מ אריבא קאי ולמ"ש א"ש כדכתיבנא:

**עתו"ט** עירובין פ"א מי"א ד"ה ואת שכתב כי יחוש על קלקול הדיוטא לכאורה ט"ס וצ"ל על קלקול החצר שאין ד"א דאי קלקול הדיוטא אף הא' לתסרו וצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד דברי הפרישה ולבוש קצת וכאן אין להאריך:

## סימן שעח

### סעיף א

**עירבה** עט"ז ומ"ש המחבר ופתוחות לרה"ר ה"ה למבוי עטו"ר וב"י ובב"ח וא"ר. ויראה ג' חצירות וא' מחיצונה לבד פתוחה לרה"ר או למבוי ואמצעית דריסת הרגל עם חיצונה הב' נמי הוי א"ש. ומ"ש המחבר שנתנו עירובו באמצעית בב' בתים משמע אע"ג דא"א היה לתת הכל בבית א' ומ"ש בבית א' כדין בכלי א' או דמליא חדא מלא ונתנו בכלי אחר עתו"ש:

**סעיף ב**
**ופנימית** עט"ז ואם יש לפנימית דרך על החיצונה וגם יש לה פתח לר"ה ולמבוי י"ל כופין בשבת להסתלק מן החיצונה כה"ג ועסי' שפ"ו סעיף ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**
**שתיהן** עט"ז כל שיש דריסת הרגל אוסר ומ"ש המחבר בס"ב עירבה כ"א לעצמה מותרת בפ"ע דרגל המותרת במקומה אין אוסרת שלא במקומה ועתו"ש:

**סעיף ד**
**פנימית** עט"ז ואם עירובן בחיצונה שתיהן אסורות דא"א לאחדא דשא דהעירוב בחיצונה ועב"י. רגל המותרת במקומה אין אוסרת שלא במקומה ע' סימן שס"ד ג' במ"א דוקא חצר לא במבוי וסי' שצ"ב ס"ו ושע"ז במ"א אות ב':

## סימן שפ

**סעיף א**
**לך** עט"ז הר"מ ז"ל פרק שני דעירובין ה"ב ועב"י ומ"מ וברי"מ שם לך לך ולך ג"פ בשלשה דרין יחד שי"ל רוב משא"כ אי לשנים לכ"ע י"ל די שיאמר לכולכם ובש"ע כתב לך ולך ב"פ ומיהו זה לשון הטור בד' והי' כו' כאילו אמר לך ולך כו'. וי"ל כי המחבר סובר דהלכה כי"א כי הביא רק לשון הטור וכתב וי"א שאין מפורש רק בטור יע"ש אי"ה ארשום בכללים. ומ"ש בנוסח ר"ה י"ג כ"ל וי"מ כל או כולו והוא קיים הגירסא להר"מ ז"ל כמ"ש ג"פ לך ולך ולך שלא נפרש רובו ככולו. ודברים ראוים למי שאמרן. ודע אם עומדי' רק מקצת בני החצר ואמר הריני מבטל לכולם י"ל כ"ע מודים דלאו מבוטל רק למה שעומדי' שם עמ"מ שכתב אם היו עומדים כולם כו' לכולכם וי"ל בין כולם לכולכם:

**סעיף ב**
**וי"א** עט"ז ועמ"א ו' ואי"ה שם יבואר ולהלכה עא"ר אות ו' צידד שם לומר דאין מועיל שכירות מישראל יע"ש:

**סעיף ג**
**והם** עט"ז מבית לחצר היינו מביתו לחצר ול"ג מבתיהן כו' אבל המ"א ז' גריס מבתיהן והיינו אף שרבים בטלו בפירוש רשות ביתם דיחיד כה"ג שרי הוא והם מביתו לחצר עמ"א ה' רבים שאני ואי"ה יבואר בזה במ"א:

**סעיף ד**
**אינו** עט"ז מלת לא באלף י"ל בוי"ו לו. ומסתברא אף בע"ש אי אמר ע"מ שלא נאסר כן אפי"ה לא מקני ליה מידי:

## סימן שפא

### סעיף א

**שהרי** עט"ז ובשע"א במ"א א' משמע דאף הלך בשבת הישראל מהני ואפ"ה אמרינן הואיל והותרה יע"ש סעיף ד' ובט"ז ד' ועא"ר כאן ג' וא"ה בשפ"ה יבואר עוד:

### סעיף ב

**ולרש"י** עט"ז עירובין ס"ח ב' ד"ה והוציאו עב"י בזה. ומשמע לרש"י ג"כ ביה"ש סגי דמוכחא מילתא דאז נאסרו בטלטול ועא"ר אות ד' בשם נ"ץ דעיקר כסברא א' ובכללים קטנים כתבנו מזה דיעה א' אין מפורש להיפוך גם מ"ש ולרש"י כו' ולכן צריך להשמיענו זה:

### סעיף ג

**ואפילו** עט"ז עב"י ומשא"כ בס"א לענין חזקה אף במוציא מחצר לביתו שפיר הוי חזקה עב"י ומ"ש ואז מותר אי"ה במ"א אות ז' יבואר זה:

### סעיף ד

**אינם** עט"ז עב"י וגמרא עירובין ע' דבזה אמרינן הואיל ונאסרה למקצת שבת נאסרה לכל השבת ודוקא בזה הא בשאר דברים לא אמרינן כן עיין אות א' ושס"ב ס"ג מחיצתה הנעשית בשבת. ועיין פרישה כתב ה"ה ב' חצירות וכותל ביניהם בלי פתח שא"א שיערבו יחד ונפל בשבת שא"י בני חצר זה לבטל רשותם לבני חצר אחרת יע"ש ולא הבינותי דבשע"ד ס"ב מבואר כה"ג הותרה כ"א לעצמה וי"ל שלא עירבו כ"א לעצמה ונפרץ כותל בשבת א"י ב' חצירות לבטל רשותם לא' מבני החצר שיוציא מביתו לחצר בכה"ג לא אמרינן הותרה הותרה וצ"ע:

## סימן שפב

### סעיף א

**בב'** בתים עט"ז עב"י וצ"ע דמשמע אף שכ"א אוכל משלו ובהפסק מחיצה עסי' ש"ע סעיף ד' בהגה"ה אפי' הכי כל שאין שני בתים אע"פ שיצויר שאוסרים זה על זה אפי' הכי אין עכו"ם אוסר וכן נראה ממ"ש הב"י שדקדק ממ"ש ב' בתים דאל"כ ממ"ש ואוסרין זע"ז מבואר הוא וא"כ ב' בתים א"י מהו אם לומר ג' חדרים או ב' בתים ממש וערש"י עירובין ס"א וב' בב' נשים ואוסרין אין ראיה י"ל דהכל תלוי באוסרין זע"ז עמ"א ב' מלת אבל משמע דהכל חדא הוא ובאוסרין עיקר תליא כו':

### סעיף ב

**או** עט"ז ובשפ"ד מקשה מאנשי חיל יע"ש וי"ל דאנשי חיל אין ביד בעל הבית למחות בידם ודינא דמלכותא דינא ול"ש דלא השאיל והשכיר לאסור עליו וכ"כ א"ר ותו"ש שם:

**סעיף ג**
**לא** עט"ז אע"ג דאין אוסרין זע"ז כבסי' ש"ע ס"ב מ"מ לא עדיף מערבו יחד כיון דדרין בג' בתים ואלו לא היה תפיסת יד היו אוסרין ל"ד לאב ובנו כו':

**סעיף ד**
**אינו** עט"ז התו"ש אות ה' הקשה דבעירובין ס"ג וס"ד לא קאי האי טעמא אלא משום דבטלת תורת עירוב יע"ש ועב"י יע"ש ועמ"א ד' ולכאורה י"ל בבי ישראלים דרים שיבטל חד לחד שייך טעם א' דיעשו כן בכל שבת ובטלת תורת שכירות ודיירי התם ובטל תקנת חז"ל ע' לבוש ונ"מ אף שרוצה העכו"ם להשכיר ונאמר כרש"י ס"ז א' שם ותוס' ד"ה אני אומר הביאו שם התו"ש דאם רוצה העכו"ם להשכיר ל"ש בטלת תורת עירוב ומש"ה ב' ישראלים בב' בתים אף רוצה העכו"ם להשכיר אסור בלא שכירות בביטול רשות א' לחבירו ובאם דרים ג' וד' ישראלים ביטלו רשות רבים לחד לא שכיח ולא גזור כ"א מטעם בטלת תורת עירוב וזה דווקא כשאין העכו"ם רוצה להשכיר ועמ"א ועדיין צ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ה**
**אם** עט"ז ואם נפרץ יותר מי"א או במילואה אז נראה דהוי כחד חצר ואוסר ומשמע עכו"ם אוסר כישראל לא יותר והיינו מאני דבתים לחצר הא שבתו בחצר מותרים וא"כ ב' חצירות פתוחות זו לזו ואין להם דריסת הרגל זע"ז כל חצירות רשות א' הן ואף בלא עירבו מותרים בשבתו בחצר זה לזה ומבית לחצר אחרת אם בחצר א' דרים הרבה ישראלים ועכו"ם א' ביניהם יראה אם הניחו העירוב בחצר שאין דר שם עכו"ם אף שלא שכרו רשות מעכו"ם מ"מ בני חצר שאין שם עכו"ם מותרים לטלטל לחצר שדר שם עכו"ם ובני החצר שעכו"ם בו אסורים מחמת עכו"ם ואם הניחו העירוב בבית שבחצר שדר עכו"ם י"ל שאסורים לטלטל שם דמ"מ רשות עכו"ם אוסר וצ"ע בכל זה:

**סעיף ו**
**אפי'** עט"ז עסי' ש"פ דלי"א משה"ה לא מהני בישראל שכירות ולמ"ד מועיל עכ"פ ש"פ בעינן וכיון דירד לתורתו שכירות כבסי' שס"ט סעיף א' כיון דאמר ליה בתורת מעות:

**סעיף ז**
**בשבת** עט"ז ע' בב"י ועתו"ש:

**סעיף ח**
**עד** עט"ז משמע שמפרש בשכרו לזמן וחוזר תוך הזמן ועמ"א אות ו' לא פירש כן ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
**לכשיכלה** עט"ז משמע כמ"ש באות ח' ולפ"ז אם אין יכול לחזור כגון שדינא דמלכותא שא"י לחזור וכדומה א"צ שכירות מהיורש עד הזמן ובשע"א ס"ג. ושפ"ג אות ב' וא"ה שם יבואר מה שהקשה התו"ש עליו. ועי' שו"ת ח"צ ז"ל סי' ו' העלה ג"כ אם שכרו לזמן ומת עכו"ם תוך הזמן אפ"ה צריך שכירות מהיורש או מהשר שבא אח"כ ועא"ר אות י' כתב בשכרו לזמן ומת דלא נתבטל השכירות ועמ"א מזה וא"ה שם יבואר:

**סעיף י**
**די** עט"ז משמע במכר ראשון העיר לב' שוכרין מהב' ובא"ר אות ט' כתב דברמב"ן סי' י"ז ובלבוש הטעם דמכר ראשון לב' כל זכות שיש לו וכבר שכרו הישראלים לזמן ידוע כ"ז שלא החזיר הדמים הוא א"י לחזור ה"ה הב' ואף במכר כן יע"ש וצ"ע לדינא. ואם שכרו בסתם י"ל לכ"ע אפי' בהשכיר לאחר צריך לחזור ולשכור מהב' וכ"כ התו"ש אות י' יע"ש:

**סעיף יא**
**אחד** שוכר עט"ז דשוכר כמערב דמי ע' אות ט' שוכר כמערב:

**סעיף יב**
**בע"כ** עט"ז עי' ט' וי' ועתו"ש ועסי' שס"ז מזה:

**סעיף יג**
**אע"פ** עט"ז ובסי' שס"ז שם כתבנו דהיינו ממ"ש התוס' פ' א' ד"ה אתא לקמיה דרב יהודה אמאי לא מייתי משכירו כו' וטורזינא מוחה הוי יע"ש. ועא"ר אות י"ב. ומסיק שם דאפשר אף לכתחלה שוכרין מאשתו אע"פ שא"י דעתו כלל ולא אמרי' לכתחלה ראוי לשכור מאדון העיר גופא יע"ש:

**סעיף יד**
**אם** עט"ז מ"ש שאין לעכו"ם כלי שם ראוי להגיה דכאן אע"פ שאין לישראל כלי שם כיון שעכו"ם השאיל לו מקום לישראל להניח הישראל כליו שם הלכך בעינן שיהא לו לישראל רשות בכ"מ כו':

**סעיף טו**
**אע"פ** עט"ז משא"כ בשכרו סתם מסתמא לא נתן רשות לשכירו כ"א היותו שכירו:

**סעיף טז**
**וישראל** עט"ז עירובין ס"ה ועב"י בשם הג"א ואם שכר החיצון רשות דריסת רגל העכו"ם א"צ לערב עם ישראל פנימי רגל המותרת במקומה יע"ש ומיהו כי לא שכר מעכו"ם אסור החיצונה אע"ג דבעינן ב' ישראלים אוסרים זע"ז כאן נמי אם נצרף עכו"ם הוי אוסרים ועתו"ש. ועא"ר אות י"ט יישב קצת דברי הלבוש ולדינא הסכים דפנימי מותר:

**סעיף יז**
**או** עט"ז כאן אף הלבוש מודה דפנימי מותר וא"צ לערב עם החיצונה כל ששכרו מעכו"ם החיצונה משתמרת לעצמה ורגל המותרת במקומה:

**סעיף יח**
**ואפי'** עט"ז האריך וכ"כ המ"א אות י"ד יע"ש. ודברי הר"מ ז"ל פ"ד מה"ע הכ"ב ופ"ב הי"א וממ"ש דין ישראל ועכו"ם בפנימית י"ל שכתב כן כל ששוכר מקומו מעכו"ם די בכך וחיצונה מותרת וא"צ עירוב פנימית שרגל המותרת במקומה ומ"ש שרגלי ב' ישראלים קאי אישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימית דלמ"ש הב"י בדעת הר"מ ז"ל שאפילו עכו"ם בפנימית דוקא כו' כן י"ל דברי הב"י ז"ל ועיין דרישה מ"ש שהג"א חולק אמ"ש הטור ולא הבינותי די"ל דהחיצונה מותרת כל ששוכר מקומו מעכו"ם כאמור וצ"ע:

**סעיף יט**
**אינו** עט"ז מ"ש דירת עכו"ם כו' אין בע"ה אוסר על האורח ולא האורח על בע"ה תה"ד סי' ע"ו ועסי' ש"ע בש"ע במ"א אות י"ב ושצ"א אות ב' אי"ה בשפ"ז ושצ"א יבואר בזה וכאן אין להאריך:

## סימן שפג

**סעיף א**
**יכולים** עט"ז ולא הוי כמקח וממכר רק היכרא בעלמא ער"מ פ"ב מה"ע הי"ג:

**סעיף ב**
**יבטל** עט"ז ואם עכו"ם היה גוסס י"ל דאסור. ועתו"ש הוקשה למה לי שכירות מיורש נימא שבת הואיל והותרה הותרה יע"ש ואפשר דמיירי במת עכו"ם ביה"ש ושכרו אח"כ מהיורש בלילה וכדומה ועסי' שצ"ד וצ"ע:

## סימן שפד

**סעיף א**
**אנשי** עט"ז עא"ר ב' דאנשי חיל גרע טפי שעושין כרצונם ואין לבע"ה רשות שם יע"ש ועמ"א ב' ועתו"ש בזה דחיל המלך לאו ברצון בע"ה תליא מילתא והא דת"א עכו"ם אכסנאי אוסר י"ל דמיירי עכו"ם אכסנאי בחצר עכו"ם וישראלים דרים שם ושכרו רשות מעכו"ם בעל החצר אוסר אכסניא עכו"ם או יהודי שיש לו חצר והשכיר לישראלים ובא אכסניא עכו"ם ובעה"ב אין דר שם י"ל כה"ג לא אמרינן אין דעתו שיאסרו עליו דוקא אמרינן. וצ"ע בזה ועתו"ש שם:

## סימן שפה

### סעיף א

**צדוקי** עט"ז וכ"כ המ"א בשם ב"י. ומומר בצינעא ואין מודה בעירוב צ"ע אם יוכל לערב ועא"ר אות א' בשם הר"מ ז"ל פי' המשנה ומ"מ יע"ש. עי"ד סימן ב' מומר לעכו"ם או להכעיס בשאר עבירות הוי מומר לכ"ה מסור עתו"ש כאן:

## סימן שפז

### סעיף א

**המשתתפין** עט"ז עב"ח והיינו כדיעה א' דפת במבוי א"צ עירוב כלל אף כל חצר לעצמה ודי בזה וכ"ש אנן שגובין קמח מכ"א הוי שיתוף ועירוב ביחד עמ"ש אי"ה באות ב'. ודיעבד אם שיתפו רק ביין וכדומה לא בפת ולא עירבו כל חצר לעצמה עיין עולת שבת בזה:

### סעיף ב

**ונ"ל** הטעם עט"ז וכ"כ הלבוש אע"ג דטעם הר"ב יותר נכון לצאת אף ידי השנייה הלבוש הקשה אטעם הר"ב יע"ש וי"ל והנה עירוב שלנו במקום עירוב כל חצר לעצמה ובמקום עירוב חצירות זו לזו ושיתוף מחצר למבוי דהיינו לטלטל ברחוב העיר מבתים במקום שמוקף חומה או צורת הפתח כנהוג ואע"ג דעירובי חצירות בעי דוקא בבית דירה הואיל ומהני האי לשיתוף דלא בעי בית דירה מהני במקום עירוב נמי הא לא"ה באמת לאו כלום עשו"ת ח"צ ק"א ביארתיו בשס"ו ושס"ח. ובעינן שיהא מונח העירוב במקום שיוכל ליטלו משם עט"ז שס"ו ג' וכ"כ הפרישה ושו"ת ח"צ ז"ל ומבואר הוא. ואם נפסק העירוב צ"ה סביב העיר בשבת צ"ע אם לטלטל בבתי העיר דא"א ליקח העירוב מבהכ"נ ולומר הותרה הותרה כה"ג עכ"פ בבתי העיר בתוך הבתים מחדר לחדר לטלטל ול"ד לשמ"ו דמניח לכתחלה במקום שא"א ליטול ובטל תקנת העירוב ועט"ז שצ"ד ג' לא משמע כן וצ"ע ועסי' שע"ד ס"ב ושס"ה במ"א אות ט"ו בזה. ואם העירוב מונח במקום שיש מת ב"מ וא"א לכהן לילך וליקח משם ושם א"א לו ג"כ להיות אפשר גרע יותר מנפסק העירוב צ"ה ואפשר מש"ה מניחין בבהכ"כ שרגילות להיות במקום שהכהנים רשאים לילך שם ובלבוש נתן טעם לפרסם הדבר העירוב והיינו שידעו הכל גם התינוקו':

**ובעיר** שיש ירידים כמו כאן פראנקפורט דאדר שבאים ממקום אחר יהודים וא"ה ורגיל לבוא אוסר מיד ל"י"א עמ"א ש"ע אות י"ב גם בחצר של עכו"ם מתאכסנים הרבה יהודים אורחים אוסרין זע"ז מיד ראוי לומר בע"פ ולכל מי שיתוסף בעיר הזאת לזכות אותם כמ"ש הט"ז שס"ח ד' כבסי' שס"ו ס"ט כדיעה א'. ושכירות רשות מן בעל החצר אינו יהודי עסי' שצ"א במ"א ב' וט"ז ג' וא"כ לדידן שסומכין על היתר ששוכרין משר העיר

ומשכירו ולקיטו של המלך יר"ה שיש לו רשות בכל בתי העיר ואף לוקחין משקים שבת מבתי א"י א"כ השכירות ההיא מהני נמי להאורחים ישראלים המתאכסנים שם. מה אמרת שמתאכסנים שם גם א"י ממקומות אחרים מ"מ הכל נכלל במה ששכרו רשות מהשר העיר אף רשות הבתים הואיל ויש לו רשות להעמיד שם אנשי מלחמה ועשו"ת ח"צ סי' ו' מ"ש הריב"ש בתי עכו"ם י"ל שאין שכירות מהשר מועיל י"ל היינו בדרים ישראלים שם או ביריד צריך שכירות מא"י של בעל החצר אף למאן דיסבור כן י"ל דמהני מבעל החצר אף נגד אורחים א"י דומיא דסי' שפ"ב דבעל החצר כו' יע"ש ואי"ה בשצ"א יבואר עוד:

## סימן שפח

### סעיף א

**מותר** עט"ז ובדברי הט"ז יש ט"ס וצ"ל דוקא בלא עירבו בתים עם חצר שרי במבוי הא עירבו אסור במבוי ולכאורה משמע הטעם דשכיחי מאני דבתים בחצר ואסור משום גזירה ע' לבוש וזה א"א כמ"ש בשע"ב וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ג מה"ע הי"ט פסק כן ועא"ר תמה בזה על הלבוש ועתו"ש ודברי הט"ז ג"כ צ"ע ואפשר ליישבן בדוחק:

## סימן שצ

### סעיף א

**ויש** עט"ז ראוי להיות שפ"ב אות י"ט וע' פרישה וא"ר כאן ודירת עכו"ם לקולא חשיב דירה להיות המבוי ניתר בלחי וקורה כשב' חצירות א' ישראל וא' עכו"ם עסי' שס"ג עב"י כאן ובלבוש. והטעם כמו בחצר בשפ"ב שם אות י"ט:

## סימן שצא

### סעיף א

**אע"פ** עט"ז פירש אע"פ שהם רבים קאי אבני מבוי ומלת שחצר כיחיד הוא הכרח לומר דע"כ אף רבים מבטלין ליחיד דאל"כ לא יצוייר שמבוי יבטל לחצר דאי בחצר רבים ממבוי מ"מ כיחיד הוא. ועא"ר פי' כפשוטו וקאי אחצר וטעמא יהיב למלתיה אע"פ שבני חצר רבים וערבו לעצמן ולא שתפו במבוי הא דבני המבוי אין מבטלין לרבים בני חצר שלא שתפו במבוי כמו בחצר בש"פ קמ"ל דחצר יחיד הוא וכ"כ התו"ש. וע' בטור ולבוש דערבו חצירות דרך פתחים סומכין עליו במקום שיתוף א"צ ביטול כבסי' שפ"ז. ואפשר דוקא שכח חצר א' הא לא רצו לשתף עמהם צריך כה"ג ביטול:

**סעיף ב**
**עד** עט"ז חצר במבוי כיחיד וא"כ הרבה ישראלים בחצר א' בהרבה בתים מותרים לטלטל בעיר עכו"ם דיחיד ל"ג דל"ש דדייר. ומוקף לדירה דאל"ה הוי קרפף יותר מב"ס ואסור:

**סעיף ג**
**ואין** עט"ז סובר מ"ש הריב"ש יספיקו ב' הטעמים דוקא ביחד הא כל טעם בפ"ע לא ועא"ר ותו"ש לדידן כ"א מהטעמים מספיק וכשיש רשות להושיב שם אנשי מלחמה מותר אף מבתי עכו"ם וכשאין רשות מותר רק מבתי ישראל למבוי כמ"ש הר"ב ז"ל בהג"ה. ולפ"ז בירידים כה"ג אורחים צריכין לשכור רשות מבעה"ב עכו"ם מע"ש משא"כ לדידן שעפ"י הרוב יש להשר רשות אף בבתי עכו"ם י"ל א"צ כי לב ב"ד או השוכרים רשות מזכים גם לאורחים עמ"א ב':

## סימן שצב

**סעיף א**
**עיר** עט"ז ע' אות ג' עיר של יחיד אין מערבין לחצאין ועיר של רבים עמ"א אות ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
**בשיתוף** עט"ז דהשיור מותרים בשיתוף לעצמם ואסורים בכל העיר אף לאחר ששתפו לעצמם רוצים להוליך העירוב לשאר העיר כב' חצירות דרך פתחיהן אסור דתו לא הוי שיור ועב"ח:

**סעיף ג**
**אין** מערבין עט"ז עמ"א אות ט' מזה בשל רבים ודלתותיה נעולות כו' ואי"ה שם יבואר:

## סימן שצג

**סעיף א**
**ואם** עט"ז אפשר די"ט שחל בע"ש משמע יום א' של י"ט וע"ז כתב מעי"ט היינו שחל י"ט ה' ו' וכמ"ש המחבר ועדיין צ"ע. ואם שכח מעי"ט ונזכר בע"ש ושגג סבר מותר לערב בי"ט שחל בע"ש ועירב צ"ע אם דיעבד מהני עירוב או לאו. וצ"ע:

**סעיף ב**
**יהא** עט"ז ולכאורה אם בי"ט א' מניח ע"ח גם על י"ט ב' כבסימן תקי"ח ותקכ"ח במ"א ה' א' אם היום חול יהא זה עירוב אף לי"ט ב' לטלטל כלים שא"צ היום כלל ואם היום קודש א"צ עירוב לי"ט אפשר דשרי בי"ט ב' לטלטל ועל שבת צריך שיאמר גם בי"ט שני ועסי' תקי"ג ותקכ"ז סכ"ב:

**סעיף ג**
**ולמחר** עט"ז ודבריו ברורים כיון דצריך שיאמר כן בב' הימים ומצוה מד"ס עביד ראוי לגמור המצוה בפת א' ק"ו משצ"ד אות א' ועא"ר ולמ"ש א"ש ועתו"ש ועמ"א א':

**סעיף ד**
**ויש** עט"ז דסיפא בלא קיבל עליו בפירוש תוספי שבת דטומנין חמין ביה"ש עסי' רמ"א ורנ"ו וגמרא ל"ה ב' תקיעה שלישית הטמין המטמין ובא"ר כתב דומיא דהדליקו נר ביה"ש לא אע"פ שלא קיבל תוספת שבת יע"ש ועסי' רס"א:

**סעיף ה**
**אבל** עט"ז הרא"ש בשם הרר"י עב"י ובפריי ליי"ד ק"י ס"ס בדרבנן לחומרא י"א אסור עמ"ל ה' שא"ה א"ב י"ל כה"ג הוי ס"ס לחומרא שמא בשעה שהניח לילה ואת"ל יום בשעה שנאכל נמי יום ש"מ לכאורה דמותר וכאן כולי האי לא מקילין. ובהא דעירב לב' ונאכל עירוב קודם שהניח לב' ובאו בב"א י"ל אף בדרבנן לחומרא כההוא דכתובות כ"ו מחבואה א' וביי"ד קי"א כתבנו מזה. ובחידושינו למסכת שבת ל"ד כתבנו בשם המ"מ דמערבין ע"ח לכתחילה ביה"ש דחומרא בעלמא עושין ספק דרבנן לקולא יע"ש דנ"מ לדינא וצ"ע ובפרישה כתב דעירוב עיקרו דרבנן אף בב"א שרי ואי"ה בשצ"ד אעורר על זה:

## סימן שצד

**סעיף א**
**ויש** עט"ז ע' שצ"ג א'. ועסי' שס"ח ט"ז ד' והמנהג הפשוט לעשות מצה מע"פ לע"פ ותולין באויר שלא יתעפש ויהא ראוי לאכילה ובע"פ נוטלין הישנה ונותנין החדשה לשם עירוב:

**סעיף ב**
**ואבד** עט"ז ובא"ר דהטור ס"ל ע"ת מצוה אבל ע"ח לאו מצוה גמורה הוי ולדידן באמת ע"ח נמי מצוה הוי ושבות ל"ג ביה"ש כמ"ש המחבר מלאכה גמורה דוקא כו' והקשה על הלבוש מ"ש חילוק בין שדה כו' ובב"י לא מצאתי מפורש שיאמר זה על מה שלא כתב הר"מ ז"ל חילוק בין שדה לעיר. מ"ש בש"ע אבד המפתח קודם חשיכה קודם תחל' ביה"ש ועיין לבוש דנאכל ביה"ש כשר. וכן ספק אם קיים תחלת ביה"ש ועי' פרישה יע"ש:

**סעיף ג**
**אא"כ** עט"ז צ"ע דנפרץ לרשות אחר דוקא. והטעם דבעינן להניח העירוב במקום שיוכל לטלטלו דוקא דאל"כ לית כאן עירוב כיון שמניחו תחלה במקום דלא יוכל ליטלו ביום

השבת או ביה"ש עכ"פ שהוא עיקר קניית עירוב גזירה ונאכל ביה"ש דיעבד שרי כבסי' שצ"ג וכאן משא"כ אירע שנפל גל וכדומה שבות ביה"ש ל"ג ועדיין צ"ע קצת. ודע דהא דכתבנו לעיל בשצ"ג הט"ז ה' בשם הפרישה דהואיל ואין לו עיקר מ"ה כלל אף בב"א שרי ול"ד לתל"ז ב' בתים כו' חידוש בעיני ולפ"ז חמאה של עכו"ם וכדומה באיסורין דקיל איסורייהו וחלת ח"ל וכדומה לזה דלא הוי עיקרו מ"ה י"ל אף בב"א שרי ורבא דאמר שנים שאמרו לאחד יורה על זה:

**שאלה** ב' קדירות היתר של ב' נשים ולקחו חלת לחם והשליכו לא' באופן שנאסר בק"א או בס' כבסי' שכ"ג בי"ד ושאלו בב"א ואומרת שספק לה ג"כ אם לא לקחו כף אחד מקדירה אחת והגיסו בשנייה:

**תשובה** בי"ד ק"י כתבנו ס"ס בדרבנן לחומרא תליא בטעמים אי מטעם רובא כמ"ש הרשב"א ז"ל בת"א לחומרא מכ"ש מחזקה ואי מטעם ספק דרבנן לקולא כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ט מט"מ י"ל לקולא בדרבנן עמ"ל ה' שא"ה ובמקוואות ספק טבל תליא בפירושים שם בי"ד ק"א בש"ך י"ט וא"ח תל"ט ופסחים יו"ד בב"א בדרבנן לחומרא משא"כ חלה אין לו שורש בד"ת דמהני הגעלה ג"פ לכ"ח בי"ד דאין לו שורש מ"ה דמיא לע"ח כאן כאמור. וס"ס לחומרא שמא לכאן נפל ואת"ל לאחרת שמא הגיסו בכף וממ"נ נאסר ס"ס לקולא בדרבנן כאמור ועדיין צ"ע די"ל ע"ח קיל שהרי מערבין לכתחלה ביה"ש כמ"ש בשצ"ג ובה"מ יש לצדד בחלת ח"ל כה"ג:

## סימן שצה

### סעיף א

**מצוה** עט"ז עסי' שצ"ג ושצ"ד אי הוי מציה גמורה או לאו ושבות ביה"ש נמי י"ל דל"ג ביה כמו בע"ח וכ"ש לדידן דהוי שיתוף ועירוב בב"א:

### סעיף ב

**או** עט"ז דיעבד אם לא זיכה מהני ולכתחלה כו' ומיהו בעיר שיש ירידים הזיכוי מעכב קצת כבסי' שמ"ו ס"ט וטוב לפרש ולכל מאן דאתא עלן וכ"כ הא"ר בשם הרוקח סי' קע"ג ועסי' שס"ו במ"א כ"א. ושבתות השנה צ"ע אם י"ט בכלל וא"כ כיון שפורס דבר א' ולא השאר י"ל דבי"ט שלא לצורך כלל אסור עסי' תקי"ח במ"א כאן:

## סימן שצו

### סעיף א

**יש** עט"ז כתב דלפ"ז הרי"ף פוסק כר"א דמתני' מ"ה ד"א והוא באמצען וברא"ש מ"ח א' משמע דהרי"ף פוסק כת"ק דריש מי שהוציאוהו ד"א והוינו כר"י יברור לו כו' גם

הב"י הוכיח דהטור לא ס"ל כהריי"ף באמצען מסי' ת"ה הקשה דאדרבה משם לכאורה מוכח דס"ל דיכול לילך לתוך התחום רק דלא להיות כבני העיר דהבלעת תחומין לאו מילתא או לחלק בין שוגג ואונס ובין רצון ומזיד ועב"ח ופרישה וע"ש ע"כ הגירסא בטור דהוא באמצען אחר דברי הרז"ה ז"ל שכ"כ שם והוא באמצע יע"ש וקמ"ל דל"ת ח' על ח' הרשות בידו או ד' מכאן וד' מכאן או רשות לברור כל החי מצ"א קמ"ל דאין ברירה בזה. וקשה לי מ"ש המחבר לקמן בת"ה להיות כבני עיר משמע הא יכול לכנוס עכ"פ ב"א או אפשר ד"א רק שאין כבני העיר וסיים ואין לו אלא ד"א מעמידת רגליו ולחוץ שזה יורה כריי"ו ובירר לו אל עבר פניו כמ"ש המ"מ פכ"ז מה"ש הי"א ועמ"א לקמן א' וכר"מ ז"ל לא כתב להיות כבני העיר ולכאורה זיכה רבינו המחבר שטרא לבי תרי ואחז החבל בתרין ראשון וי"ל דלשיטתיה דכבני העיר ל"ד והעיקר דלא יכנוס אף אמה ג' וצ"ע ואי"ה בת"ה ות"ט במ"א א' וט"ז ד' יבואר עוד:

## סימן שצז

### סעיף א

**כרגלי** עט"ז רש"י ביצה ל"ח א' משמע פטם נמי אף שעירב הרועה לצ"א יכול אף בן עיר אחרת להוליך למקום שירצה ושור רועה שאין פטם כרגלי אותה העיר רק אלפים משמע אף א' עירוב אין לו רשות רק אלפים היינו כרוב אנשי העיר עא"ר אות ט' בשם ע"ק משמע דהולכין אחר רוב בני העיר ואף הרועה גופא אין יכול להוציא נגד רוב העיר יע"ש אבל העי"ש בשם הרי"ן ז"ל משמע כ"א רשאי להוליך כפי מה שעירב דבדרבנן יש ברירה יע"ש וצ"ע ואי"ה במ"א ו' אבאר עוד:

### סעיף ב

**כרגלי** שניהם עט"ז ערש"י ל"ז ב' משחשיכה י"ל ג"כ ביה"ש עיקר קניית השביתה ביה"ש הוא ול"ש הוברר דכ"א יונק מחבירו וא"א לומר הוברר אבל מטעם שמעורב מחלק חבירו בשלו י"ל דבטל המועט ברוב ובפרט בלא הוכר מעולם ועתו"ש למ"ש א"ש:

### סעיף ג

**כרגלי** השואל עט"ז כל שאמר לו להשאיל אע"פ שלא משך ולא קנה בהגבהה ברשותיה דשואל קאי מע"ש ועי"ט ביצה ל"ח א' וברש"י שם:

## סימן שצט

### סעיף א

**של** עט"ז עירובין נ"ח א' בחצר המשכן שמות כ"ז א"י בית יתירא אסמכתא כו' כי תחומין דרבנן ואף ג"פ מ"מ המדידה בחבל נ' דרבנן ועיין לבוש וע' עירובין כ"ג ב' כי

אסמכתא נמי לפעמים פריך והא מ"ל כבר אסמכוה למילתא אחריתי ע' תוס' שם ובת"י חמשין למדינחא ולמערבא היינו להעמיד המשכן סוף נ' כו' והבן:

**סעיף ב**

**כנגד** עט"ז פירש"י ז"ל עירובין נ"ז ב' במשנה שם:

**סעיף ג**

**בכל** כחו עט"ז פירש"י ז"ל במשנה נ"ח ב' שומעין למקום שריבה שצריך למותחה בכל כחו והכי תניא בתוספתא עב"י:

**סעיף ד**

**כטבלא** מרובעת עט"ז הכלל בזה דלאורך ורוחב העיר נותנין התחומין כפי ארכה ורחבה ובקרנות שוין תמיד ממלאין טבלא מרובעת אלפים על אלפים נמצא אם העיר ארך ממזרח למערב שלש אלף אמה הולך מחוץ לעיר ממזרח למערב תוך ב' אלף אמה שיש לו לצד דרום וצפון הולך ממזרח למערב שבעת אלפים ביושר ב"א תחום מזרח וב"א תחום מערב וג"א נגד העיר וכן לעולם וכ"ע מודים בזה. ובאלכסון הולך ג"כ מקרן מזרחית צפונית עד סוף קרן מערבית דרומית שבעת אלפים ואלכסונן כל אמתא ותרי חומשי והיינו עם תוך העיר. ועמ"א ת"ח אות ג' ובא"ר שם אות ט' ואי"ה יבואר שם בהניח עירוב וכאן מיירי בלא הניח עירוב ועב"ח ותו"ש יע"ש:

## סימן תא

**סעיף א**

**אבל** חפצי הפקר עט"ז עא"ר אות א' ובתו"ש דתרי קולי דסתרי אהדדי גם הפקר הלכה הוא כרבנן וישן הואיל וניעור קנה. וחפצי עכו"ם גזירה קרובה הוא עשאו כשל ישראל ממש ואפילו יצא קולא ממנו כשנים ששאלו מעכו"ם כו' יע"ש ולענ"ד גם כוונת הט"ז דבחפצי הפקר אם היינו אומרים לקולא לפעמים נפיק חומרא מיניה והכין דינא שחפצי הפקר כרגלי הזוכה אפילו נמשך חומרא מיניה כשנים ששאלו ועפ"י הצעה זה נמשך קושייתו וא"כ בחפצי עכו"ם דמדינא כחפצי הפקר ומדינא כרגלי הזוכה ושנים ששאלו אסור להזיזם ממקומן ואיך ימשוך קולא מגזירה אטו ישראל ומ"מ בחפצי הפקר דעתו ז"ל דודאי בשנים ששאלו לחומרא רק הוא הצעה לקושיא כאמור ומ"מ י"ל דל"פ בגזירה ואה"נ דנמשך ג"כ קולא עא"ר ותו"ש ועסי' שמ"ו בט"ז אות ג' כה"ג:

**ודע** שמ"ש המחבר חפצי עכו"ם קונין שביתה במקומן היינו ככלי ישראל ממש משום גזירה ואם היו רחוקים מעכו"ם הרי הם כעכו"ם ולא יזיזם ממקומן עסי' שצ"ז סי"ז פירותיו בעיר אחרת ועתו"ש האריך בזה:

**סעיף ב**
**שלא** עט"ז וכ"כ המ"א אות א' ועסי' שנ"ח במוקף לדירה ואי"ה במ"א יבואר:

## סימן תב

**סעיף א**
**ומקצתו** עט"ז וכ"כ הב"ח ז"ל וסיים שם אף היו המים שמחוץ לתחום של עכו"ם אין מקפיד במה שנתערב וע' תוס' דף מ"ג וצ"ל מ"ז ב' ושם אין מבואר דין זה ומ"מ משמע דוקא עכו"ם יחיד הא עיר עכו"ם חשיבי ואסור למלאות לעיר ישראל מחריץ מים מכונסין וישראל יחיד נמי י"ל דאסור ודוקא עכו"ם יחיד דמדינא חפצי עכו"ם אין להם שביתה רק גזירה אטו ישראל וכל שאין מבורר של עכו"ם כי הא ל"ג ועדיין צ"ע. וע' פרישה משצ"ז בור של עיר א' עירב לדרום ואי לצפון יש ברירה התם ממלאין בהיתר משא"כ כאן תחלת המילוי באיסור:

**סעיף ב**
**ואפי'** עט"ז כבסימן שע"ו וטפח ממחיצה שקוע תוך המים וכ"כ הפרישה יע"ש ועתו"ש. ומילוי מים בי"ט או בשבת וע"י היתר פסין או חריץ עומד ברה"י ועא"ר ה':

## סימן תג

**סעיף א**
**כיון** עט"ז מחיצה הנעשית בשבת בשוגג הוי מחיצה עסי' שס"ב ס"ג. ועתו"ש אות ג' עשה עכו"ם מחיצת קנים בשבת גרועה אסור לטלטל והביא ד"ה עירובין מ"ב א' ד"ה ומטלטל יע"ש והקשה על הת"ח:

**סעיף ב**
**אבל** לטלטל עט"ז הסכים לפירש"י ז"ל עירובין מ"ב א' לשמואל מטלטל כי אורחיה באלפים דלא הוי נפרצה לאסור לה כ"א לר"ה דאוסר חוץ לאלפים אף ע"י זריקה וכ"כ הפרישה דלר"ה דוקא פריך ונטלטל באלפים כי אורחיה ועא"ר מזה:

## סימן תד

**סעיף א**
**ואין** עט"ז וה"ה עמוד א' מקצתו תוך תחום ומקצתו חוץ לתחום אסור לעלו' עליו ולצאת חוץ לתחום כל שיש בו ד"ט על ד"ט בריבוע הא אורך הרבה ואין רחב ד"ט ספיקא הוי וע' לבוש משמע דפוסק ביבשה אף תוך י"ב מיל ספיקו לחומרא ודוקא בימים ונהרות שעיקר תחומין אף חוץ לי"ב מיל דרבנן ספיקו לקולא הא ביבשה כיון דחוץ לי"ב מיל להרבה פוסקים ד"ת אף תוך י"ב מיל אסמכוה אקרא וספיקו לחומרא ובפתיחה כוללת

כתבנו מזה באסמכתא אי אזלינן לחומרא אבל ממ"ש הר"ב בהג"ה חוץ ל"ב מיל ספיקו לחומרא משמע תוך יב"מ אף ביבשה ספיקו לקולא ועא"ר בזה:

## סימן תה

**סעיף א**

**מהלך** עט"ז המחבר פסק כר"מ ז"ל פכ"ז מה"ש הלכה י"ג כל ששבת באויר מחיצות ביה"ש אף יצא וחזר לדעת כל העיר כד"א אף גדולה כמה אלפים ועמ"א י"ג ובעיר אחרת בלא שבת מבע"י כל שיצא לדעת או חזר לדעת אין לו רק ד"א אבל יצא בלא לדעת אף בעיר אחרת שלא שבת הואיל ואין לו רק ד' אמות הקילו מהלך כולה הואיל ובאונס בא שם ובת"ג הואיל ויש לו ב"א לא הקילו וספינה שהפליגה חשיב יצא לדעת הלכך דוקא מטעם דשבת באויר מחיצות ביה"ש עמ"א ז' ומיירי שיצא אח"כ מספינה לחדר ועא"ר ז' ותו"ש יו"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז דבמהלכת לא עמד ד"א במקומו פ"א הלכך לא קנה לו ד"א ומותר להלך כולה אע"פ שאין לה מחיצות:

**סעיף ג**

**המוקפת** עט"ז דעיירות שלנו בתים מוקפים וצ"ה מוקף לדירה מהלך כולה ויראה אף שלא עירבו ואסור לטלטל מבתים למבוי מ"מ רה"י גמור והולך כולה כד"א דבמבוי גופא ובחצר רשאי לטלטל כולה כלים ששבתו בחצר ול"ד לקרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה דשם כרמלית עליו ואסור לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אין מהלך כולה משא"כ כה"ג:

**סעיף ד**

**ואפי'** עט"ז כל ששבת באויר מחיצות אף יצא לדעת וחזר לדעת לא קנסו ומהלך כולה אבל חוץ לעיר לא הפסיד תחומו כיון שיצא לדעת עמ"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**אם** עט"ז בי"ט הוציא מותר וכל שהחזירם תוך התחום מותר להביאו לעיר וששבת במקומן תוך התחום שרי לאכול או כשהביאו לעיר מותר בכל העיר המוקפת:

**סעיף ו**

**ואסור** עט"ז דאם הוציאן לעיר אחרת מוקפת בשוגג הוי כיצא שלא לדעת ומותרין בכל העיר אע"פ שלא שבתו באויר מחיצות מבע"י כמ"ש באות א' והוציאם במזיד אע"ג דהפירות כאנוסים מ"מ אין מטלטלין חוץ לד"א בעיר אחרת דלענין זה הוי כיצא שלא לדעת ועא"ר אות י"ד ובתו"ש אות י"ט הקשה על זה יע"ש וי"ל מזיד תוך ד"א דאסור

באכילה אפי"ה שרי בטילטול דבה"ש לא הוי מוקצה ובאכילה רק קנסא כו' ועמ"א תקט"ו אות ב' תירץ דכאן אם הוחזרו למקומן שרי מש"ה אף חוץ למקומן שרי בטילטול. ועב"י במ"ש על דברי הרמב"ם ז"ל במה שיש לדקדק מדברי הרא"ש ז"ל יע"ש וא"ה במ"א אבאר עוד:

## סימן תט

### סעיף א

**בבית** הפרס עט"ז ער"מ פ"י מה' ט"מ ומ"א כאן ו' ובעה"ג ק"ד שצריך שיגיע אליו בעצמו לא ע"י אחר אף נתכוין לשבות קצת רחוק ממנו ועמ"א אות ז':

### סעיף ב

**לא** עט"ז וכ"כ בשצ"ד אות ב' ובזה"ז י"ל לית רה"ר עסי' שמ"ה ותו"ש כאן ח'. ואם ע"ש י"ט והניח עירובו בראשון וע"ש בפת א' כבסימן תי"ו ויש שבות ביה"ש פשיטא דלא קנה עירוב דהא ממ"נ כגון במגדל ויש מלאכה דרבנן וכדומה דא"ב י"ט אסור הוא ואף י"ט ה"ו הכין הוא:

### סעיף ג

**מפני** עט"ז שבות שקרוב לעבור מלאכה ד"ת גזרו עליו עירובין ל"ד ועמ"א אות ז':

### סעיף ד

**בתוך** עט"ז וכ"מ מפירש"י ז"ל עירובין ל"ה א' עלה דרבא כו' ואף גלגל במזיד הוי עירוב ואי לטעם הב"ח דוקא בשוגג. והלכה כב"י בזה. וי"ל א"כ מה איריא נתגלגל אף לכתחלה יכול להניח לסוף ב' אלפים ודי"א הפת ויהיה עירוב וע' סי"א. ובב"י שם נתן עירובו ברה"י והוא ברה"ר תוך ד"א הוי עירוב דהוא ועירובו במקום אחד אע"ג דאסור ליטול העירוב ומשמע ד"א שלימות בינו לבין העירוב שפיר דמי וה"ה כאן ול"ד לשצ"ו ביצא והוא באמצעו יע"ש:

### סעיף ה

**חוץ** עט"ז תוס' עירובין ל"ה א' ד"ה נתגלגל אף כשהוא ברה"י או כרמלית ותחומין דרבנן אפי"ה לא הוי עירוב כה"ג וערש"י שם ועסי' תי"א במ"א וט"ז א' בזה:

### סעיף ו

**אבל** עט"ז בי"ד ס"ט אות כ"ד יע"ש דספק דרבנן היכא דיש חזקה י"ל לחומרא והתם מטעם רוב יע"ש ובפרי שם. וספק הניח י"ל גרע טפי אבל בלא"ה י"ל ספק דרבנן לקולא אף נגד חזקה לי"א כן עי"ד ק"י. ועסי' תכ"ב אות א' יע"ש ובא בדרך ושלח שליח כה"ג דליכא חזקה תחום ביתו צ"ע:

**סעיף ז**

**ב'** סעודות עט"ז וכ"כ המ"א אות י"א. ודע שמ"ש המחבר לא שנא בא בדרך ל"ש כו' כתב הלבוש שיש הפרש בא בדרך א"צ כוונה וביצא מביתו בעינן כוונה כבסי' ת"א וכ"כ הב"י ועמ"א יו"ד והנה שם אלו נעור קנה י"ל במכוין וצ"ע. וברי"מ ז"ל פ"ו מה"ע הכ"ד לברך ע"ח והיינו בפת דאלו במערב ברגליו על דברי' שבלב אין מברכין אף שיאמר בפירוש כבסי' תל"א בביטול אין מברכין וצ"ע די"ל דעיקר התקנה היה ע"י עירוב ברגליו ואח"כ הקילו על העשיר א"כ י"ל דאין מברכין כדעת הר"א ז"ל שם ובפתיחה להה"ב כתבנו כה"ג יע"ש ועסי' שצ"ה בא"ר בשם כה"ג לברך ע"כ וצ"ע עסי' תט"ו מ"א ד':

**סעיף ח**

**שהם** עט"ז וא"כ המחבר כאן סתם כדיעה א' שם והב"ח החמיר דיש לנהוג כ"א ביצים שם וכאן. וכאן צריך לכ"א ואי מזון ב"ס דוקא:

**סעיף ט**

**ואם** עט"ז ובא"ר אות ט"ו דבע"ק משמע כל שהגיע אליו חזקה שקיבל ממנו ובגמרא ל"א ב' דילמא לא שקיל מיניה חזקה מבואר אע"ג דלא ראה שנתנו לו הוי חזקה וברי"מ ז"ל פ"ו מה"ע הכ"ב יע"ש וצ"ע. בהל"ת התקמ"ד פפד"א הארכתי דוקא בהודיע להשליח הב' שמשלח ע"י פסול חזקה כו' הא לא"ה אין חזקה כי התל יהתל בו וסובר שישלח ע"י מהימן ולא אשקול מיניה ויחזור ויגיד כמ"ש התוס' ד"ה כאן וכ"ש אמר אחד זה ואחד זה ודוקא ביבא מכשול מהימן ועמ"ל פ"ד מה' בכורות:

## סימן תיא

**סעיף א**

ונשאר עט"ז. משנה עירובין סמ"ך ע"א והגירסא ראוי להיות בש"ע מי שהיה בשדה במזרח ביתו וכ"ה בלבוש וע' בטור וכ"כ התו"ש. וע' לבוש בהג"ה כתב דאין מותר לת"ח ס"ד דגם לפירוש השני י"ל ג"כ כרש"י אלא דיש ג"כ קולא אם בא בדרך כבסי' ת"ט סי"א ואמר לשלוחו להקדים ולהניח עירוב והניח רחוק מאלפים דלא הפסיד תחום עמידת רגליו ביה"ש דהשליח פשע ועא"ר. ובמ"א הראה לת"ח ס"ד והיינו די"ל דשניהם אמת כדאמרן:

## סימן תיג

**סעיף א**

**לכל** אחד עט"ז ובלבוש דלדבר מצוה הקילו ועסי' תט"ו כלומר דתחומין לא רצו להקל לרשות דל"ש איסורא כ"כ מש"ה לא הקילו ג"כ עד שיהא ב"ס לכ"א ובא"ר כתב דתחומין אסמכוהו אקרא החמירו יותר יע"ש:

**סעיף ב**
**וכל** עט"ז עירובין פ"ב וכל מי שירצה משחשיכה אע"פ שביה"ש לא גמר בלבו כיון שידע הוברר כו' דבדרבנן יש ברירה אבל לא ידע ביה"ש כלל ל"ש ברירה:

## סימן תטז

**סעיף א**
**צריך** עט"ז ומשמע אף ברגליו שאין אומר כלום אסור בב' י"ט של גליות דמקני ביתא בי"ט ודוקא כשעירב ביום א' ברגליו יעשה כן ביום ב' ולפ"ז לב' רוחות אף ברגליו א"א בב' י"ט של גליות רק בפת אחד למזרח ובפת א' למערב ומניח שתיהן ביום אחד ויהיה קיים כו' ועמ"ש אי"ה באות ב' וצ"ע:

**סעיף ב**
**וכ"ש** עט"ז כל שאמירה מעכב אף דיעבד אין עירוב. ועא"ר תקכ"ח ב' ב' י"ט של גליות דיעבד אם עירב בפת בי"ט ב' ואמר היה עירובו יע"ש והברכה בי"ט ב' נ"ל שאין לברך ועתו"ש וצ"ע:

**סעיף ג**
**ואם** עט"ז לכאורה תמוה ועא"ר ז' וי"ל דמיותר הוא שכבר כתב בפת חדש לא אלא כאן מיירי בב' רוחות וא"א באותו פת שיערב בהם א' למזרח יקח היום למערב דא"כ צריך שיאמר בפה גם הטילטול נראה כמכוין לכך צריך ב' ככרות א' ליום א' וב' יניח ביום א' למערב וז"ש באותה פת עצמה היינו שהניח כבר למערב בע"ט ואמר זה יהיה עירוב על יום ב' וביום א' קודם ביה"ש ילך למערב וישתוק ועדיין צ"ע:

**סעיף ד**
**באותה** עט"ז וכ"כ בשצ"ג אות ג' ועמ"א שם אות א' יע"ש:

## סימן תיז

**סעיף א**
**הוא** עט"ז עיין פרישה בשם רש"ל ובא"ר דנשים צדקניות. זקנות לע"ל עתידין לחזור לימי נעוריהם כלבנה יע"ש וב' ימים ר"ח עב"י ולבוש ופר"ח כתב דיום שלשים הוא חדש שעבר אין לחוש יע"ש ומ"מ הכל לפי מה שנהנו. ועב"ח איסורא ליכא רק מנהגא ובעל אין רשאי לכוף לאשתו לעשות מלאכה ברי"ח ואיסורא עביד כשכופה ה"ה לעבדיו העברים למלאכה כבידה לחרוש וזריעה אם כופה אותם איסורא עביד אבל אם רצו מותרין יע"ש מפסוק מחר חדש ונסתרתי ביום המעשה יע"ש ומ"מ אם נהגו תו הוי כנדר. ועיין אה"ע פ"א בר"ח אם הקדישה מעשה ידיה י"ל דחל דאין משועבדת ופשוט הוא ועפר"ח משמע לכאורה אנשים נהגו הוי מנהג בטעות וא"צ התרה יע"ש:

## סימן תיח

### סעיף א

**אין** עט"ז בי"ד רט"ו ס"ג בט"ז אות ג' האריך בזה יע"ש ובלשון נדר אף שבת וי"ט חל הנדר ובלשון שבועה בשבת וי"ט אין חל ור"ח יש פלוגתא וכמ"ש המחבר כאן סעיף ד' ובסימן ק"ע ס"ג ועמ"א שם ה' ואות ב':

### סעיף ב

**ועבי"ד** עט"ז שם באות ג' יע"ש:

### סעיף ג

**אלא** עט"ז וכ"כ הפרישה וא"צ להזכיר חנוכה ופורים דדי בהוכחה זו מדסידר ר"ח בין הני ומשמע חה"מ ג"כ ד"ת ובתקע"ב סובר המחבר חה"מ דרבנן כהר"מ ז"ל עמ"א בקע"ב ותק"ע אות ט' יע"ש והנה הנשבע שיאכל בד' צומות צ"ע אי חל ע"י"ד רל"ט בש"ך ד' הנשבע על דרבנן לעבור בשוא"ת שלא להדליק נ"ח חל אבל בקום ועשה אין חל ועסי' תקמ"ט ותק"ן בעינן ד' צומות ואי"ה שם יבואר. כולל חייל בשוא"פ לא בקום ועשה ע"י"ד:

### סעיף ד

**המתענה** עט"ז ועמ"א ב' בר"ח ניסן ואב א"צ תענית לתעניתו:

## סימן תיט

### סעיף א

**מצוה** עט"ז ועסי' תרפ"ח אות ח' בט"ז ומ"א כאן ומ"ש הטור דומיא דס"פ עב"ח וי"ל ד"י"ל עיבור חדש כהר"ן אבל דומיא דס"פ מאחרין שיהא ניכר השמחה בשביל פורים ה"ה ר"ח משמע כל ר"ח דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ור"ח כו'. עפר"ח ראיה משמואל א' כ' מחר חדש פירש"י ז"ל לבוא לשלחן המלך ביום מועד יע"ש. ועסי' קפ"ח במ"א ס' דאין חייב לאכול פת ועסי' תרצ"ה במ"א ט' דאין חייב בפורים ג"כ פת כ"א שאר דברים אבל הפר"ח כאן כתב דמצות סעודה משמע פת אבל חיובא ליכא וצ"ע. יש מדליקין נרות מיוחדים לכבוד ר"ח פר"ח והיינו בלילה בביתו כמו שבת ואפשר בבהכ"נ ג"כ:

## סימן תכ

### סעיף א

**וכן** עט"ז ועיין לבוש תר"ע הביאו המ"א כאן לחכם בפניו דורשין עליו אפ"ה א"א צ"ה ומ"מ י"ל בט"ו אב ושבט ול"ג בעומר אומרים על אדם גדול. ועא"ר אות ב' דימי ניסן אין אלא מנהג ובין יו"כ לסוכות וסיון עד שבועות. וא"ח שבועות י"ל מדינא וא"ח דפסח

וסוכות מנהגא ועסי' תכ"ט במ"א ח' ותצ"ד יע"ש. ע"ש ועי"ט אחר חצות א"א צ"ה ובער"ח וע"ח אחר חצות אומרים יע"ש ויראה כ"ש ערב ט"ו שבט ול"ג בעומר כו'. ומיהו אם התפללו ערבית מבע"י י"ל דא"א. מברין האבל בר"ח עיין לבוש ועי"ד ת"א בזה:

## סימן תכא

### סעיף א

**מ"ש** המחבר נוהגין שאומרים פ' ובראשי חדשיכם בראש השנה אם אומרים ובר"ח עסי' תקפ"ב ותקפ"ד בלבוש ובסימן מ"ח כתבתי שא"א פ' ובראשי חדשיכם יע"ש ואי"ה בה' ר"ה יבואר עוד:

## סימן תכב

### סעיף א

**ואם** עט"ז. לפ"ז קולא בגשם בהזכרה ושאלה אם עלה במחשבתו שצריך להזכיר גשם וספק לו אח"כ י"ל דאף קודם שלשים אין חוזר וצ"ע. ומ"ש בלבוש הם דברי הר"מ הביאו המ"א אות ד' ועב"ח. והמעיין ירושלמי פרק שלשה שאכלו רב ושמואל פליגי בהמ"ז שלא הזכיר שבת רב אמר חוזר ושמואל אמר אין חוזר שמעון בר בא בשם רבי יוחנן ספק הזכיר ר"ח אין חוזר אשכח תנא ופליג יום שיש מוסף מזכיר ואם לא חוזר יום שאין מוסף חנוכה ופורים אין חוזר ופירש הב"י אם שמעון בר בא בתפלה מיירי ותנא פליג דספק כודאי הוי מה שלמוד מזכיר כמ"ש בירושלמי במסכת תענית. או דשמעון בר בא בבהמ"ז מיירי דומיא דשבת התם וספק כודאי לא הזכיר מה שלמוד מזכיר ור"י דאמר בשל ר"ח ספק ה"ה ודאי אין חוזר ונקיט ספק הא שבת חוזר כרב ותנא פליג אף בר"ח וחה"מ ברהמ"ז חוזר ולפ"ז לא קי"ל כתנא דפליג אלא כש"ס דילן בר"ח אין חוזר עסי' קס"ח ע' בפי' מהר"ר אליהו ז"ל שם שהוא עפ"י פירוש הב"י אבל להד"מ הלכה כר' יוחנן בספק ר"ח הואיל ולא למוד שלשים יום אין חוזר בספק דתפלה דרבנן או בהתפלל פ"א להר"מ ז"ל ותנא דפליג לאו ארבי יוחנן אלא אשמואל דאמר בשבת בהמ"ז אין חוזר אע"ג דחייב לאכול פת ותנא אמר בר"ח ובחה"מ בתפלה חוזר דחובה ה"ה פת בשבת חובה כ"נ לפרש עפ"י פירוש הפרישה ודרישה יע"ש. ועיין בהמפרש שם. ועמ"א תרצ"ה ט' בפורים בבהמ"ז כו' להב"י משמע דאין חוזר כאמור יע"ש. ולהד"מ י"ל דחוזר בבה"מ ואי"ה יבואר עוד. ולהב"י נקיט ר"ח וחש"מ לומר שהן מ"ה שאסור להתענות ושבת ויום טוב א"צ לומר דחייב לאכול פת ולהד"מ לא נקיט שבת וי"ט קשה לאשמעינן רבותא אפילו שבת ספק מחזיר דחוזר היינו כל שאין ברור שאמר ואי"ה במ"א ד' יבואר בזה. ומ"ש הט"ז לי"ד בת"ט אות ו'. והנה אם נאמר ספק השקול חזקה

להדי חזקה אם אירע עוד ספק לי״א ס״ס לחומרא בדרבנן לחומרא כמ״ש בפריי לי״ד ק״י ועמ״ל ה׳ שא״ה ובה׳ בכורות פ״ד ה״א בשאלה דבכור אם ספק שמכר השליח וספק אם כסף קונה יע״ש היטב וכאן אם אירע שתחב כף בלוע דם מבושל לב׳ קדירות איסור והיתר וכדומה י״ל דאסור ולטעם רוב ספק הא׳ כמאן דליתא ואמרינן שאני אומר ועיין בסוגיא דפ״פ ובי״ד הארכנו בזה וי״ל לצרף ספיקות בדרבנן בתרי מעשים לא אמרינן אף משם א׳ דם ושאני ההיא דבכורות דיש ס״ס בחד מעשה. והבן:

**סעיף ב**

**וקורין** עט״ז ובי״ד שע״ו ולעיל סימן קל״א במ״א אות יו״ד דבחנוכה יאמרו אח״כ כ״א בביתו משמע בר״ח אין לומר אח״כ בביתו ועא״ר קל״א אות יו״ד:

**סעיף ג**

**לקרות** עט״ז הגירסא לקרות את ההלל ובט״ז לקרות הלל ועיין בה׳ פסח מ״ש שם ועונין אמן אחר הברכה ודיעבד יוצא בלגמור אף בר״ח דהוי כמו לקרות כו׳ כמו בק״ש וותיקין גומרין היינו וקורין:

**סעיף ד**

**הלל** מעומד עט״ז ומיושב יצא וראיה מליל פסח ועוד מספירה כבסימן תפ״ט במ״א ג׳ נ״ל. ועמ״א י״א וקמ״א בט״ז שם. עיין פר״ח הלל בכל לשון אע״פ שאין מבין ועמ״א ס״ב א׳ ומ״ש שם. עוד שם הלל בעמידה יש עוד טעם עדות שעשה לנו נסים ונפלאות וצריך בעמידה יע״ש. עא״ר א׳ זכרינו ופקדינו י״ל על הזכר ונקיבה יע״ש ונוהגין לענות אמן על זכרינו ופקדינו לחיים. השמש מכריז יעלה ויבא בערבית בין קדיש לתפלת י״ח סימן רל״ו יע״ש:

## סימן תכג

**סעיף א**

**חוזר** וקורא עט״ז עיין מגילה י״ו. ויש נוהגין שהג׳ קורא וביום השבת ודי רק בר״ח וכן מנהגינו ויש נוהגין שהדי מתחיל וביום השבת ובר״ח ועב״ח ועולת שבת ואין לשנות המנהג. ועיין לבוש שאין מדלגין לכך קורא וביום השבת ג״כ. ובחידושינו מגילה כתבנו בסוגיא בזה:

**סעיף ב**

**נוהגים** עט״ז ובסימן כ״ה אות ט״ו בר״ח במקום שא״א כתר רשאי לחלוץ אחר מוסף יע״ש והמנהג כהר״ב בהג״ה שם שחולצין בכ״מ קודם מוסף ועשו״ת מ״ע כשאומרים מוסף היום אות וקרבן ראוי לחלוץ תפילין. בשנת העיבור אומרים לכפרת פשע היינו עד ר״ח אדר ומר״ח ניסן א״א עוד ובא״ר אות ו׳ כתב בשנ״ת העיבור משמע בכל השנה

י"ל ולכפרת פשע ומ"מ ראיתי המנהג רק עד ר"ח ניסן עב"י תנ"ב מזמור ק"ן יש בו י"ב הילולים נגד יב"ח וכופלים כל הנשמה נגד חדש העיבור הלל ובפר"ח הא ברי"ה אין הלל יע"ש והנה לכאורה יש י"ג הילולים ב' הללויה ותהלל ובסידורים נרשם רמז לי"ג מדות שהקב"ה מנהיג בהם העולם וצ"ע:

## סימן תכה

### סעיף א

**ואינו** עט"ז ט"ס תפ"ה וצ"ל תפ"ז בט"ז ב' בי"ט בשבת יש מחלוקת אי מזכיר ביעלה ויבא שבת משא"כ בר"ח בשבת ולכ"ע אין מזכיר שבת יעלה ויבא. ואם חל ר"ח בשבת ושכח של ר"ח והזכיר של שבת עסי' קפ"ח ס"ו וס"ז יע"ש בט"ז ומ"א:

### סעיף ב

**וי"א** עט"ז ועיין לבוש ס"ב דר"ח אלול בשבת השמים כסאי וגם בפ' כי תצא תשלומין לעניה סוערה עם רני עקרה הסמוכה לה והיינו בישעיה סימן נ"ד בסימן א' רני עקרה ועניה סוערה ומשמע כשחל ר"ח אב בשבת י"ל בפ' תצא עניה ורני עקרה וא"י לי המנהג. ואי"ה במ"א בתכ"ד ותכ"ה יבואר עוד:

## סימן תכו

### סעיף א

**אין** עט"ז מ"ש וכן עיקר עד כאן לשון מהרי"ל ולא הביאו רמ"א דעת רבו מהר"ש ובב"ח שפ"א קדשו בליל סוכות היכא דא"א בענין אחר י"ל דהכל מודים דיעבד שרי ודוקא כשיש שהות לקדש אח"כ כשבועות א"ב יע"ש עמ"א ז'. ואפשר אף כשחל י"ט בשבת י"ל דיעבד שרי וצ"ע די"ל דוקא י"ט ולא שבת וי"ל שאין לחלק:

### סעיף ב

**או** עט"ז היינו שבליל ט"ו בסעודת פורים יהיה טרוד וישתכר ביין לא יקדש אותה אבל זמנה עד חצי כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים משעה מן המולד כמ"ש הר"ב ס"ג בהג"ה ועמ"א ו' ואם פעם מידי שפיר דמי וכ"ש אותן המקדשים בשעתה ומתירא שמא אח"כ לא יהיה מנין עשרה שיכול לקדש בתענית אם טעם מידי וכדומה שראיתי נוהגין שמקדשין בליל תענית אף אם עובר הזמן. עא"ר ס"ז:

### סעיף ג

**עד** עט"ז משמע דוקא במ"ש לאחר ג"י הא בחול לאחר ג"י לא ועא"ר אות י"ד והנה מ"ש אין מברכין על הירח אלא במ"ש הוא ממ"מ ושיש גי' אחרת עב"י בשם תלמידי רבינו יונה והר"מ ז"ל סובר אף ביום א' ומשמע עד ז' ימים לדידיה אף בחול ועפר"ח משמע ג"כ אף בחול יע"ש ולכן מי שנוהג לקדש הלבנה אחר שלשה ימים מעת המולד

אף בחול אין לגעור בו וכן אני נוהג כי לפעמים טורח לקבץ עשרה ובא לידי שכחה ויום המעונן ובימי החורף וגשם אף בחול אחר ג"י אין לגעור במי שנוהג כן. ובא"ר כתב שבעה ימים היינו לאחר שש שלימות מעת המולד. ועשו"ת מ"ע סימן ע"ח תשעה ימים זמן קידוש לבנה היינו אחר שש עד ט"ו בכלל ולדידן עוד יב"ש תשצ"ג:

### סעיף ד

**תחת** עט"ז עמ"א א' משמע שא"צ לפתוח החלון דרואה מזכוכית ובאות י"ד דמהרש"ל פתח החלון והיינו לכתחלה טוב לפתוח החלון אבל אם א"א ויש עיכוב שא"א ברחוב יכול לברך בבית נגד החלון ורואה מתוך הזכוכית סי' ברכת הלבנה עיין בטור וב"י להקביל פני אביהם היינו ע"י הלבנה רואין אנו גדולת הקב"ה ושפעולתו אמת שמיעט הירח שקטרגה ומלכות בית דוד נמשל ללבנה עד שלמה המלך ע"ה ט"ו דור במעלה העליונה ואח"כ פחתו עד שנחרב הבית בעו"ה ולע"ל תתחדש מלכותו כמ"ש שני המאורות הגדולים לעמוסי בטן הם ישראל העמוסים מני בטן יציאת מצרים השגחת הש"י עלינו. וכלל הברכה להשם יתברך לבדו וזולתו ח"ו אין לברך ולהתפלל רק ע"י הלבנה נראה גבורותיו וזה להקביל פני אביהם די עב"י:

## סימן תכז

### סעיף א

**אדר** סתם עט"ז ועמ"א בש"ך י"ד יע"ש ואפשר אין קפידא אם כותבין אדר ראשון או בה"א הראשון וכן בגיטין באה"ע סימן קכ"ו ס"ו וס"ז ובח"מ אות כ"א מזה וכותבין בשטרות ג"כ ביום שלשים לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר עב"ח מזה ויראה כשכותב באדר שני בא' לחדש אע"ג דלכתחלה יש לפרש ביום שלשים לחדש אדר הראשון שהוא ר"ח אדר השני כמ"ש הב"ח מ"מ דיעבד בגט אין לחוש כלל דהא ליכא למיטעי כה"ג ובסדר גט שלי כתבנו מזה קצת:

## סימן תכח

### סעיף א

**ולא** עט"ז היינו דגם מחמת קושיא זו א"א הנוסח כך ומיהו בלא"ה יש להגיה עמ"א אות א' להיפוך ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה שאחריו וא"י"ה שם יבואר בזה:

### סעיף ב

**מרחשון** גדו"א עט"ז כל הסימנים בר"ח שני ימים על יום שני חוץ מרחשון הסי' על יום א' ובלבוש באמת כתב חשון בדה"ז ועא"ר היינו ג"כ יום שני:

**סעיף ג**
**פקדו** עט"ז עמ"א ו' פקוד הוא צווי פ' צו. ועיין לבוש באורך מנו ועצרו במדבר קודם שבועות להפסיק בין בחקותי פ' קללות ושבועות יום הדין על הפירות יע"ש:

**סעיף ד**
**לו** חכמו עט"ז ובא"ר בשם כ"ג דהמנהג כש"ע ולבוש ונהרא כו' ובמקום שמוסיפין בשבת רשאין להוסיף אחר הזי"ו לך מויבא יע"ש ובא"ר אות י"א:

**סעיף ה**
**אין** עט"ז ועא"ר אות י"ב וי"ג מזה ובחידושינו במס' מגילה כתבנו מזה. סיימתיו בעזה"י ב' חה"מ סוכות התקמ"ד פפד"א הש"י יתן שאזכה להדפיס חיבורי בזמן קרוב בחיי וארא בני בנים עוסקים בתורה ומצות ה' עם כל ישראל אמן:

## סימן תכט

**סעיף א**
**שואלים** עט"ז. אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. הנה בביאור אמרו בפ"ק דע"ז ה' ב' דדורשין בה"פ חיובא הוא משום קרבן (עב"י אע"ג ביקור ד"י די מ"מ כל ישראל שיהיו להם שהות צריך לדרוש לי' יום ומשה מזהיר עפ"ש היה סבור שמא יש הרבה שטמאים וי"ל בע"א ועב"ח בשם רש"ל ביקור די ד"י ושיהיה מובחר כו' קשה קצת בע"ז) והתוס' בע"ז ד"ה והתנן כתבו אע"ג גם עתה דורשין היינו ממ"ש במגילה ד' א' ד"ה מאי כו' דאפי' י"ט דורשין לי' שלא לחלק בין פסח לשאר יו"ט ואפ"ה דורשין בענינו של יום כ"ש פורים אלמא אף האידנא מחוייבין דרי"ל לאחר חורבן הוה וא"כ אין קושיא כלל דמשה תיקן שידרשו אף בי"ט עצמו אף דדרשו מקודם לי' יום חיובא הוא גם בי"ט וכדמוכח בסוכה עמ"א א' ואי"ה שם יבואר והמעיין בר"ן מגילה ובפ"ק דפסחים י"ל שכוונתו דשואלין ודורשין משמע שואל הדורש למה נצטוינו במועד ההוא ואיזה נס וטעם הדבר וז"ש שואלין ודורשין עשה כלומר יע"ש אבל שואלין ודורשין לי' יום ההוא ודאי דורשין בדיני פסח חיובא ושואלין היינו להיות שואל כענין בפ"ק דפסחים פי' הר"ן ז"ל אי לאו דהיו שואלים כענין כו' קשה דהם שאלו בזמנו למה נגרע וצ"ל דה"פ אי לאו דהשואל לי' יום קודם לא הוי שואל כענין לא היה משה משיב על פ"ש ש"מ דשואל כענין מקרי כה"ג. והבי"י מדנפשי' הקשה כן וסיים וכן פי' הר"ן ז"ל היינו מלת שואלים. ובש"ע השמיט המחבר מלת דורשין ועי' ע"ש דכ"כ לפי תי' א' בבי"י. ואה"נ דה"ה עצרת וחג שואל כענין הזה והט"ז ז"ל פירש דנ"מ לדינא ומש"ה כתב המחבר כן. ובח"מ סי' שמ"ו סי"ג לפני המועדים שדרך לדרוש הוי שאלה בבעלים ולא חילק בג' רגלים רק דרך כו'. ובדברי קדשו של הלבוש כתוב לאמור דבפסח חטים

כו' צריך ל' יום וכיון שדורשים באלו דורשים בכולם וזה שואלים כו' יע"ש עשה פירוש שואלים ודורשים דכיון דצריך לדרוש דינים הנוהגים קודם פסח תו השואל אז אף דבר דשייך בפסח הוי שואל כענין משמע עצרת וחג א"צ ל' יום וממילא הוי שואל שלא כענין ואיך כלל בח"מ שמ"ו סי"ג דמשמע זמן א' לכולם דהיינו ל' יום וי"ל קצת:

**ומ"ש** הט"ז הילכך קשה דודאי הטעם הוא דרמי חיובא עליה הואיל ושואלין כמ"ש בגמרא פ"ק מפסחים ו' א' אפשר דאין דרך הטור לפרש טעם כ"כ לכן אמר שבא ליישב לשון שואלין ודורשין מעצמו מה שצריך בו ביום והיינו שאלה שואל כענין אע"פ שהוא לפסח עצמו ונ"מ לממון הוא ודורשין לבו ביום ביקור עב"י יעויין ב"ח בשם רש"ל ועתה צריך כל ל' לענין יוצא בשיירא והא דמגילה משה תיקן לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום וכן פורים היינו לשאול ולפרש הנס והטעם שבעבורם כו' כמ"ש הב"י ז"ל וכנראה מהר"ן ז"ל משא"כ שואלין ודורשין ל' יום בדיני פסח היינו דרשא מה שצריך עתה וכאמור ושאלה מה שלעתיד למיהוי שואל כענין:

**כתב** הב"ח ז"ל בפורים עצמו דרשינן ט"ז דאדר וי"ד דניסן (ק"פ עד שתחשך זמנו) ופר"ח כתב דכ"ט הוי וע"פ הראיה לפעמים ל' ותו כו' פי' לבני י"ד י"ל דורשין ושואלין לאחר קריאת המגילה בשחרית הוי שואל כענין משא"כ לבן ט"ו השואל בי"ד ה"פ הוי שלא כענין דמהראוי לעסוק בהלכות פורים שלמחרתו ובלילה קורין המגילה. ודוחק לפרש דבריו כן. ומיהו ב' ששואלים בפורים י"ל נזקקין לשואל בה' פורים יותר וצ"ע:

**סעיף ב**

**והבכורות** עט"ז הגירסא שלפנינו במ"ס פכ"א ה"ב והתלמידים מתענים בו ב"ה ועב"ח ופרישה ובב"י צ"ל ג"כ ב"ה של כל השנה ולפ"ז אף קודם פסח מתענין דביחיד שרי להתענות עמ"א ד' וגי' ג' ימים אין במ"ס רק נמצא כתוב היה גורס בה"ב וסיים ג"י וע"ז פי' הטור לאחר פסח והט"ז הקשה דא"כ הא דלאחר פורים ב"ה של כל השנה ומאי איריא אחר פורים (וי"ל הב"י מפרש זה כט"ז) ופירש הט"ז דמרדכי ואסתר עברו והתענו ונתנו תענית לתעניתם (וערש"י אסתר ויעבור שהתענו י"ד וט"ו וט"ז משמע ע"פ נמי צריך תענית לתעניתו ועמ"א וי"ו ואי"ה שם יבואר ונ"ל כי י"ל התענו בשנה הבאה באמת אחר פסח ומיד לא שהיו תשושי כח או תי' אחר) ומש"ה כתב במ"ס לאחר פורים מתענים בה"ב דוגמא כו' ולאחר פסח לא כי סוברים דאין ראוי כו' והתלמידים מתענים ביחיד דוגמת אשכנז כו' ולא מתענין אחר עצרת כמ"ש בב"י דבעינן דוגמא דתענית הראשונים וחשוון בזמן רביעה שאחר פסח דוגמת מרדכי כו' ומ"מ קשה קצת. ומ"ש במ"ס מפני כבוד ההיכל עב"ח דהיכל נשרף ואנו אכלנו בי"ט וחיללו מרוב שמחת י"ט

ראוי להתענות ביותר מ"ש בדפוס וכתב הב"י שב' והי' אין מתענים לכאורה מלת אי"ן ט"ס דתלמידים מתענים בניסן ביחיד או מפני שהבין הט"ז דלאחר פורים ב' והי' של כל השנה אי"ן מתענין כו':

**והוי** יודע שיש שינוי לשון בין הטור והמחבר בהטור כתב אין מתענין ואין מספידין לא זו אף זו עב"י והמחבר כתב אין מספידין ואין מתענין בציבור זו ואצ"ל זו והמעיין במ"ס פכ"א הג"ד יראה לפרש אין מתענין כל ניסן והתלמידים מתענין בה"ב (כפי' הטור) וע"ז בד"א ביחיד שרי לאחר פסח ובציבור לאחר פסח אסור שרוב בקדושה הא קודם פסח עד א"ח אף יחיד אסור דהם עצמם י"ט מלבד הבכורות והצנועים וא"ש דברי הטור במ"ש שאין מתענים עד א"ח היינו אף יחיד. והמעיין בב"י יראה לפרש כמ"ש ולשיטה דגורס ב"ה של כל השנה תלמידים מתענין אף קודם א"ח רק בציבור אסור והר"ב פוסק כטור וכאמור וא"ה במ"א ג"ד יבואר עוד. ואמנם מ"ש הטור אין נופלין ע"פ עד א"ח קשה דשם מבואר כל ניסן:

### סעיף ג

**אפי'** עט"ז משמע לכאורה אחר פסח כתלמידים ובב"ח שם מתלמידים ובכורות משמע אף קודם פסח מתענה יא"צ ובעט"ז וע"ש הבינו דיא"צ דוקא אחר פסח. ותשובת מה"ר בערא דיא"צ אף קודם פסח וכתב הב"ח סברא א' עיקר ובא"ר וא"ז אות ג"ד כ' דהב"ח סובר ג"כ כמה"ר בערא דיא"צ אף קודם פסח והט"ז מיקל שיא"צ אין מתענה אף אחר פסח ובתקע"ג דחתנים מתענים בניסן אף בר"ח דמוחלין עונות או מחשש קידושי טעות עב"ח ועב"ש אה"ע סי' ס"א אות ו' ולקמן תקע"ג במ"א ופריי שם נ"מ לאב שמקבל בעד בתו ולהשלי' התענית יע"ש מקדש ע"י שליח צריך להתענות אירוסין לחוד אין משלים דמחילת עון דוקא נישואין עב"ח תקס"ב יבום במקום שנוהג מתענה מטעם מחילת עון ועא"ר ת"ך ב' ותק"פ י' ותקע"ג ג' ועמ"ש שם ולענין תענית לתעניתו בט"ו אב ושבט וא"ח של עצרת עא"ר רס"ח ו' ותקס"ח ס"ה לא חשב ט"ו שבט ואב ומיהו אם צם י"ד שבט בשבת יתענה בט"ז לא בט"ו זה טעות י"ד אלו לא חלו בשבת תכ"ח יע"ש ובה' תענית ביארנו ועמ"א ו' ואם ירצה השם שם יבואר:

## סימן תל

### סעיף א

**מפני** עט"ז בטור שפ"מ מקחו בעשור והיה ביום שבת כדאיתא בשבת פ"ז וט"ס בסדר עולם כי לס"ע ביום ו' יצאו ושבת היה בט' עסי' תצ"ד במ"א יום מתן תורה בנ"א יע"ש ועב"ח וב"י הביא בשם תוס' מכת בכורות במצרים דמש"ה נאמר בבכוריהם כמו ב'

באבן באגרוף ע"י אבן ה"ה זה. ובלבוש כתב דע"י שבת היה הנס שהיו מטפלין בב"ח יע"ש דהוי מוקצה ומצינו שקיים אאע"ה ע"ת ה"ה כל מילי דרבנן דהא שבת נמי במרה נצטוו והיו שומרים מעצמם יום שבת ועיין דרישה ששאלו על הקשר שעשו בשבת ולא היו יודעים לחלק בין קיימא כו'. ולסדר עולם י"ל שבת שלפניו דרש משה ברבים וקבלו עליהם שם ה' ובישראל גדול שמו עיין פרישה. שבת הגדול כי שבת לפעמים בל' זכר עט"ז רצ"ב אות ב' ופריי שם:

**אומרים** פיוטים של שבת הגדול וגם עבדים היינו אף כשחל ע"פ שבת והדרשה אם חל ע"פ שבת מקדימין שבת שעבר כי בע"פ שוב א"א להזהיר ולתקן מה שצריך קודם פסח עח"י וא"ר. עסי' תמ"ד מדין שבת ע"פ ואי"ה שם יבואר:

**עי'** ר"מ ז"ל פרק י' הט"ו מה' ק"פ קשה לחשוב ביקור ד"י דליתיה בשני וא' צריך גם הא' צריך ג' כתות לא הב' כיון דחשיב שאין מביאין חגיגה מה ששנוי בתוספתא יע"ש. וערש"י פסחים צ"ו א' ד"ה דכוותיה פסח דורות א"צ מקחו בעשור אלא מבקר טלאים וביי"ד קח אחד מהם היינו שא"צ להפריש מהם א' לפסח בעשירי משא"כ פ"מ וזה כפי' שני ברש"י ערכין י"ג ע"י בר"מ פ"א מה' חו"מ ה"ט וא"כ י"ל פ"מ היה מבקרים ד"י קודם עשירי כדי בעשירי יברר אחד ויקדיש לשם פסח ובס"ע ט' לחדש שבת היה והיו מטפלין בב"ח לבקרן ושאלו וא"ש אף לסדר עולם כאמור ואין העת האסף פה ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תלא

### סעיף א

**בתחילת** עט"ז פסחים ד' א' ב' טעמים לומר בה"ש יהיה פנוי לגמרי כל בה"ש ליתן לב על ענין הבדיקה ומיד בצה"כ יתחיל לבדוק דהשתא צריך ב"ט דאי משום פנוי יבדוק בה"ש מיד (עמ"ב א') ואי משום אור הנר יש שהוא כל הלילה ועי' אות ב' דמש"ה אפילו לימוד פ' א' אסור כאן. ועא"ר ה' וח"י א' פסקו כן דבה"ש יהיה פנוי ומיד בצ"ה יתחיל לבדוק ואי"ה במ"א א' וה' יבואר בזה וערש"י פסחים ד' א' ד"ה נבדוק בשית בתחלת שש ובזמן איסורו יבערנו היינו שהות שעה א' חלק מכ"ד לבדוק ואין איסור תורה ומ, \מ י"ל שינוי שאסור הנאה. ומשמע מרש"י דאין הרחקה לבל יראה אבל ע"ב שם ד"ה ושורפין ולא ימתין עד שבע משמע דגם לענין השבתה עשו הרחקה עכ"פ שעה אחת ואי"ה בתל"ד במ"א ז' ותמ"ה יבואר בזה אי עשו הרחקה להשבתה. ועב"ח ודרישה י"ל משי"ה אמר ב"ט פנוי ואכסדרא שאורה רב צריך בה"ש דוקא ואור הנר שלא יבדוק ביום י"ג כדאיתא בירוש' ואי"ה בתל"ג יבואר עוד. ואי"ה בסוף הסימן יבואר קצת דברי הב"ח

קצת דרך פלפול ג"כ חקירות והערות רבות דרך קצרה יע"ש. קו"א. ואי"ה בתל"ג ס"א ג' יבואר מ"ש הטור אור הנר ואח"כ בשעה:

**סעיף ב**

**ואפי'** עט"ז. עב"ח הקשה כן. ועסי' תרנ"ב ט"ז ד' ומ"א כאן ח' וא"כ י"ל אמתני' אור ליי"ד י"ל זמן מ"ה כקושיית הגמרא ואימא ליל י"ד וכל מ"ה ופ"א בשנה אף התחיל בהיתר פוסק משא"כ עתה דמדרבנן הזמן לא ליפתח כבאות ג"ד אלא דקשיא לי"א דאפי' בהיתר פוסק. ובחדושינו כתבנו בזה. וכתב הט"ז ז"ל דבה"ש אסור להתחיל אף קבע רק פרק א' דלמא ימשך קצת ויעבור על התחלה מיד בצ"ה משא"כ ק"ש אין איסור ברגיל לשנות פ"א וכדומה אבל לא קביעות אף ק"ש אסור ובזה תירץ למהריי"ן מה שהקשה הב"ח. ומשמע בה"ש אסור הא קודם בה"ש שרי פרק א' ועמ"א אות ג' ח"ש אסור ואי"ה שם יבואר. והמעיין רש"י פסחים ד' א' ד"ה באורתא דתליסר נגהי ארביסר ליל יציאת שלשה עשר שהוא כניסת ארבעה עשר והוא ליל בדיקת חמץ בגמרא דנגה"י ארביסר בדלי"ת כוונתו דלי"ת אורתא בלשון חז"ל בה"ש ואסור בה"ש של י"ג ושל י"ד כי בה"ש שייך לכאן וכאן לז"א דאינו כן רק אורתא ליל ממש וכאילו אמר נגהי בלא דלי"ת שהיה ליל בדיקת חמץ ובה"ש אין בודקין וכן תני דבי שמואל ליל י"ד בודקין חמץ (עמ"א א' ה') אבל בר"מ ז"ל פ"ב מחו"מ ה"ג ואין קובעין מדרש בו בסוף יום י"ג ועמ"מ בלח"מ וב"ח בזה: ובק"ש אם רגיל לקרות שונה לרבי' יונה בברכות שכתב הצריכוהו לקרות וי"ל ק"ש קודם הא צ"ה י"ל גם בק"ש אסור דזמנה מיד בצ"ה לכתחלה ולרא"ש י"ל ובחידושי ברכות כתבנו מזה עי' סי' רט"ו ס"ג ובמ"א ט' ופריי שם. ועא"ר ז' ואי"ה במ"א גד"ה יבואר עוד ועא"י בזה:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז אף לרבינו יונה באין קבוע מודה כמו שמחלק בק"ש בין קבוע לאין קבוע באות ב'. ומ"ש לאכילה אין קבע ובמ"א ו' דבר הרבות אף דלאו אכילה וכדומה פוסק גם לר"י. ומיהו אנן קיי"ל כהר"ב בהג"ה אף ללמוד פוסק ובמ"א אי"ה יבואר. ובק"ש אם התחיל בהיתר אף אכילה וכדומה אין פוסק עסי' רל"ה:

**סעיף ד**

**וי"א** עט"ז רבותא קאמר אע"ג דפתח בה"ש ונותן לב על הבדיקה אסור מכ"ש אם פתח כבר ולא עלה על דעתו הבדיקה פשיטא שפוסק ול"ד למנחה רל"ג אפי' לק"ש ערבית דמצוה מיד בצ"ה אפ"ה החמירו כאן טפי עמ"א ח'. ועסי' תרמ"ב בט"ז ד' וכאן י"ל דעובר על גבול חז"ל והחמירו בחמץ טפי משא"כ לולב כל היום זמנו ופ"ט י"ל אסמכוה אקרא דלא תאכלו על הדם עא"ר שם באות ט' ובט"ז פ"ט ד'. ומ"ש הט"ז בתרנ"ב דלא

הכריע הש"ע בפ"ט הא כתב דיעה א' בסתם ומשום לאו דלא תאכלו על הדם כו' וא"ה בתרי"ב ומ"א כאן ח' יבואר עוד בזה:

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי להב"ח ז"ל בכאן דברים אשר יש בהם מהעיון לאיש ההמוני כמוני אמרתי אעיר בהם בעזה"י:

**הנה** הרי"ף השמיט הא דאימא ליל ט"ו וכתב ואימא ליל י"ד כו' וכאביי אבל הר"מ ז"ל פ"ב ה"א והרא"ש בהא דכ"ע חמץ מו' ולמעלה אסור (הוסיף צריך לבערו מבית) מנלן הביא דברי רבא וכ"ה ברש"י פ' בא משום דתניא כוותיה דרבא ואביי ורבא הלכתא כרבא. ואמנם הר"מ ז"ל כתב מפי השמועה וראיה לדבר כו' ורש"י בחומש ראשון דמעיקרא ורבא כו' ועתוס' שם ומרא"ש משמע כמ"ש רש"י בגמרא זמן שחיטה לא חלק התורה משמע דלא תשחט קאי קביעו' זמן לכל ישראל להיות עובר בבל יראה מו' ולמעלה ומש"ה כתב רש"י כ"פ כן בדף ד' א' ד"ה בין לר"מ ור"י בל יראה מאך חלק ולא תשחט וב"ק כ"ט (עח"י) וערש"י ומהרש"א י"ל בהא דלא בדק תוך המועד. ומתני' דהשוחט פסח על חמץ עובר בל"ת דקרא תרווייהו בכלל ומיהו באין שוחט אין לוקה אף במעשה דניתוק הוא ערש"י צ"ה א' ופסח לא ניתוק הוא. ואף בראש משמע כך דלא הביא מ"ש התוס' ה' א' ד"ה זמן יע"ש. משא"כ לאביי לית כ"א עשה משש ולמעלה ויש נ"מ בקנה חמץ באותה שעה אם מפסל לעדות מ"ה להר"מ ז"ל פ"א ה"ו דסובר דלא היה ניתק יע"ש. ומה שהשמיט הרי"ף ההיקש י"ל דפסק כר"ש ויש היקש אחר כדאיתא בדף כ"ח ב' לא תאכל עליו שבעת ימים תאכל עליו היינו אכילת פסח משא"כ בגמרא לרב יהודה הוצרך לומר לא תאכל כו' לומר עכ"פ איתקש מזמן ואה"נ לר"י אכילת חמץ משש נמי והבן: ואמנם מה דמשמע מב"ח ז"ל דאי מעשה תשביתו יש בו איסור עשה ג"כ לאכילה והנאה מותר מ"ה וזה כתוס' כ"ח ב' ד"ה ר"ש ואי מלא תשחט והיה לאו בראיה ה"ה דאסור בהנאה מ"ה והעמיד זה דמ"מ פ"א הלכה ח' יע"ש היטב קשת דא"כ למה לן קרא חמ"פ דאסור בהנאה הא כתיב לא יראה חמץ וממילא הנאה אסור ש"מ דאין ראיה מב"י להנאה ועי' במלחמות משמע לר"ש אכילה והנאה מדרבנן ובמנין המצות קצ"ט משמע אכילה מ"ה והנאה מדרבנן. וכ"ת מניין לחמ"פ בהנאה אנוקשה ותערובת דאין ב"י בהם לר"ת ומיושב קושיית התוס' נימא א"ב נוקשה ותערובת בין ר"א לחזקיה דדוחק הוא ודברי המ"מ י"ל דלר"ש מותר מ"ה באכילה מעשה ואין להאריך:

**אם** לקי אהנאת חמץ כתבנו בפתיחה שיש דיעות בזה ואם לקי אב"י בקנה חמץ או החמיצו יש דיעות כמ"ש בפתיחה עמ"ל פ"א מחו"מ ה"ג ואם דעתו לבערו אם עובר

בשהייה עכ"פ ואיסורא בתוס' כ"ט ב' ד"ה ר"א משמע דאף איסורא ליכא עמ"ל שם ולא הבינותי מ"ש הב"ח שם יע"ש הארכנו קצת. ועמ"א וא"ה שם יבואר עוד:

## סימן תלב

### סעיף א

**על** עט"ז. עב"י דהברכה קאי על ביעור דלמחר ומעכשיו התחלה וג"כ על ביטול שאחריו אבל שיברך בפירוש על הביטול לחוד לא תקנו כיון דמצי לבטל בלב עסי' תל"ו ס"ב ועב"י מ"ש הטור ובעל העיטור בע"ו דאין חולק אקודם ולכאורה דבדיקה לא קבוע זימנא דאם דעתו לחזוי מר"ה נמי משא"כ הביטול בע"פ להט"ז תל"ו ב' והברכה קאי על הביטול היה ראוי לברך זמן על הביטול דקבוע זמן ומברך על ביעור דבכללו ביעור וביטול ועמ"א תל"ו א' ועי' הגירסא בטור ומיד או שמיד בשי"ן יע"ש: ולמד הרהור כדיבור ברכת ק"ש לאו אק"ש נתקנו. ומגילה בזמנה למ"ד בעי עשרה א"א בהרהור ובהל' ברכות כתבנו מזה יע"ש ועי' שבת פרק ב"מ ספק דבריהם כדמאי לא תקנו ברכה (דף כ"ג א') י"ל לבער הוא מ"ה אם יש בעין ובספק ביטול הא לחפש בחורין אחר הביטול הוא מדרבנן דלמא אתי למיכל ולא תקנו על ספק דבריהם ברכה כאמור:

### סעיף ב

**על** עט"ז דאם סיים הבדיקה אע"פ שיש ביטול לפניו לא יברך כ"א למחר בשעה ה' וכ"כ המ"א ב'. ועי' בראי"ש פסחים ז' א' עלה דהבודק צריך שיברך דל"ת אינה כ"כ מצוה כיון דאין אלא לבער החמץ מן הבית ומה שאין מברכין בשעה ה' כו'. ביאור דבריו דהוקשה לו כמ"ש הר"ן ז"ל דמאי קמ"ל הבודק מברך דכל המצות מברך עליהם ותי' הר"ן ז"ל דקמ"ל הבודק מברך מיד ולא כשמבער יע"ש. והרא"ש ז"ל דקדק מלת צריך משמע תרתי אשמעינן דצריך ברכה ב' בשעת בדיקה ע"ש תי' דל"ת דאין מברך חדא כמו בניקור חלב דאין מברכין על ל"ת כ"א אמ"ע ע"ד י"ט בכה"ג ופריי שם ואפשר תשביתו לאו עשה כ"א תיקון הלאו עי' שבועות כ"ד תוס' ד"ה האוכל לריצב"א וזבחת לא לעשה כ"א להתיר ע"י זביחה וערש"י ביצה גבי מסוכנת וחולין ספק בשחיטה אמ"ה לכאורה כריצב"א אלא בנבילה ביה"כ קשה יע"ש ותשביתו לרש"י לומר ביטול מהני יש לומר לתקן הלאו לשיטת דבל יראה מזמן שחיטת הפסח הוי עי' פסחים דף א' וב"ק כ"ט ב' ול"ת עשה קמ"ל דמ"מ מברך כיון שבא הלשון בצווי כשחיטה. או דה"א בביטול סגי ואין מברכין על דברים שבלב ותקנת חז"ל סייג שלא למיכל הוא דאין מברכין על סייג ול"ד למ"מ ונ"ח ועי' פני יהושע והקשה הרא"ש ז"ל דלמא לא יברך בה'. וי"ל לפרש בג' אנפי או כמו שיראה מב"ח ז"ל דב"פ יברך בלילה על מצות חכמים לחפש כו' ובה'

מ"ע מ"ה וזה דחה הט"ז ויש לפרש דה"פ דהראוי לברך בה' שמ"ע מ"ה ותירץ דמ"ה בביטול סגי ומ"ה אין לבדיקה עיקר כלל כבסי' תל"א בטור עב"י שם וכיון שכן על סייג אין לברך רק בלילה קודם הביטול לז"א הט"ז דאינו כן דודאי חמץ ששורף אין בכלל הביטול ואף אם טעה ואמר בלילה דחזיתיה ודלא חזיתיה או להנוהגים כן רק לבטל בלילה פ"א אפ"ה מברך בבוקר דמ"מ מצות חז"ל הוא להוציא מן הבית ורק הרא"ש להוכיח דלא כרש"י שמפרש דר"י דאמר אימתי בלא בשעת ביעורו שש כו' ואך תשביתו קודם איסורו הוא דאם כן היה ראוי לתקן הברכה על מ"ע מ"ה אלא כפי' ר"ת ואך לאחר זמן איסורו משתעי קרא וקודם זמן איסורו לא בא צווי בפירוש מ"ה א"כ טוב לברך על התחלה. ול"ד לבודק אחר הפסח ועמ"א ב' ואי"ה שם יבואר עוד:

**מ"ש** הטור על זמן כו' עי' פרישה דאל"כ למה כתיב שבעת ימים כו' ועי' מ"ש בפתיחה אי עובר ב"י משבע כו' ובח"י וא"ר אות ד' ולא הבינותי דמכל מקום עשה משביתו משבעה ויברך זמן. ועב"ח ס"ד י"ל דסובר הרא"ש ז"ל דאין מברכין על ביטול ותקנת חז"ל דלמא אתי למיכל הוא בפסח דיש כרת חששו ומש"ה סמכינן אזמן דרגל:

**ולמ"ד** דהלכה כר"ש לפני זמנו ואיסור תורה יש מחשיבתו דאסור באכילה כתו' כ"ת ב' בד"ה ר"ש והר"ן ז"ל בהא דרב גידל פירש אף הנאה מ"ה משמע מתשביתו אף הנאה (וקשה א"כ ל"ל קרא חמ"פ שאשור בהנא' פתסוק מתשביתו ולרש"י לא ניחא דב"י עובר בנוקשה ותערובות. משא"כ לפר"ת א"ש דמניין לנוקשה ותערובות וא"ש דפריך מאי איכא בין חזקיה לר"א והתוס' לשיטתם) אם כן י"ל דכי הורשו חז"ל לעשות סייג אל"ת לא אעשה דמש"ה יש מקומות דמברכין שהחיינו כר"י דיש ל"ת ובפתיחה כוללת כתבנו דודאי מנינו שעשו סייג אף לעשה א"כ קשה דנהי בביטול סגי מ"מ תקנת חז"ל שייכא בשבע כאמור. ואם בירך זמן על הבדיקה י"ל דמברך ארגל זמן דהרגל עיקר ובדיקה טפילה לו ול"ד לסימן הרמ"א דיש שם דיעות ובמנהגים שלי הארכתי. ועב"ח כאן:

**עי'** כה"ג וא"ר ד' ביוה"כ מברכין שהחיינו ועי' ברשב"א בשם רבינו פרץ דמכלה החמץ אין ראוי לברך זמן דוגמא למ"ש בסי' רכ"ג ס"ו בהגה"ה שא"א תתחדש בעירות שועלים שהורג בריה יע"ש בזה:

**סעיף ג**

**ויזהר** עט"ז. המעיין בב"ח שהביא דברי רש"ל עד מלת וליתא ופי' הב"ח די"א קמא סוברים דאין חילוק ובין ברכה לתחילת בדיקה אם סח אין חוזר ומברך והקשה הב"ח דפשיטא לכ"ע חוזר ומברך ופי' הב"ח די"א קמא הטעם שוה ובין ברכה לתחילת בדיקה או אמצע בדיקה עבירה בידו אם סח כמו בין ישתבח ליוצר (אע"ג דליכא חשש ברכה

לבטלה ובין ש"י לש"ר בחה"מ וכדומה) ולהרא"ש אין עבירה באמצע בדיקה דלא הוי הפסק רק טוב שיתן דעתו כו' אבל הט"ז פי' ברש"ל כן כמו שפי' הב"ח בעצמו וע"ז הקשה הט"ז דע"כ לאו בחדא מחתינהו דהא בין ברכה לבדיקה חוזר ומברך א"כ נימא נמי שיש הפרש ביניהם שזה אסור מטעם הפסק וברכה לבטלה ובאמצע בדיקה רק טוב לא איסור. ופי' הט"ז דהרא"ש כתב ומיהו שוב שלא לעסוק בשיחה בטילה היינו שאין לו צורך בה אפי' שלא לצורך הבדיקה (חסר מלת שלא בט"ז וכצ"ל) ולי"א קמא שכתבו סתמא שאין לדבר עד שיגמור כל הבדיקה משמע אפי' הכרחיים כל שהוא שלא לצורך הבדיקה וע"כ משום הפסק וזה ליתא וא"כ המחבר שסיים ושוב והשמיט שיחה בטילה קשה ומשמע דפי' כב"ח או כרש"ל. ומשמע דלא יפסיק עד שיבטל ג"כ ומכ"ש למ"ש הט"ז דאיסור יש בדבר והרי יש פי' על ביעור קאי על ביטול ואפשר י"א קמא כתבו עד שיגמור כל הבדיקה אלא דהרא"ש נמי כ"כ יע"ש ומ"ש הט"ז מתקיעות אי"ה יבואר שם ועסי' תק"ו בט"ז ג' ולעיל סי' כ"ה ס"ט:

**אמר** הכותב ראיתי לחקור קצת בכאן בדיני ברכת המצות ועמ"ש בפתיחה לה"ב. א' הנה יש ברכת מצות ושבח והודאה ונהנין ויש ברכת מצות ד"ת ויש על מצות דרבנן וברכת המצות בעמידה ונהנין בישיבה אם שבח והודאה בעינן עמידה או לאו. ב' אם המצוה גם כן בעמידה א"ד רק הברכה. גם אי כללא הוא או יש מצות שא"צ עמידה. גם אזכיר שאלה קטנה וזו תוארה אם מצות דרבנן א"ד רק מצות התורה את"ל דרבנן א"צ עמידה תריץ לי הא דתפ"ט ס"א לספור מעומד ודעת המחבר משמע ספירה בזמה"ז דרבנן וי"ל דזכר למקדש עבדינן. וההיא די"ד סי' ש' מ"ם קריעה דרבנן צריך מעומד וי"ל התם יליף מקרא דאיוב ואפי' דיעבד צריך לחזור וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ומצות דיעבד א"צ כו' ואת"ל מצות דרבנן צריך מעומד לכתחילה מה נעשה בהא בסי' תר"צ ס"א ומגילה כ"א א' הקורא המגילה יושב לכתחילה רק בציבור מפני כבוד הציבור (ויש לנו הרהורי דברים עמ"ש הר"מ ז"ל פ"ב ה"ז ממגילה בציבור לא ובירושל' פ"ד ה"א במגילה ר"מ קרא בטובעין משמע אף בציבור מיושב וז"ש הטור והרמב"ם עלח"מ שם וצ"ע):

**דע** דבכל בו דף ט"ז ע"ג הביא ירושלמי כל הברכות מעומד וחשיב שם עומר ציצית לולב מילה בכולהו כתיב לכם ויליף ג"ש מעומר חרמש בקמה א"ת בקמה אלא בקומה והיינו עשיית המצות וי"ל אסמכתא. וחז"ל אמרו אף הברכות מעומד. ובסימן ח' יתעטף בציצית ויברך מעומד עמ"א שם אות ב' אפשר מש"ה היפך דסובר הברכה בשעת עיטוף עי' שו"ת בית יעקב פ"ח וא"ר שם אות א' ובאר היטב אות ב' אחר עטיפה צ"ע יע"ש. וא"כ שפיר כתב הברכה מעומד ממילא העיטוף מעומד ובע"ת אות א' כתב איפכא

הי"ל יברך ויתעטף ולמ"ש א"ש כשו"ת ב"י. ויראה דחז"ל תקנו הברכה כדין העשייה בעמידה וכ"מ באו"ר ח' אות ב' יע"ש דלא כע"ת יע"ש. ובנהנין דליכא עשייה מש"ה הברכה מבישוב וה"ה שבח והודאה עסי' רכ"ח דלית עשייה י"ל הברכה מישוב ומט"י ברכות בבוקר אין ראיה דתקנו על הסדר בעוד שהוא שוכב עסי' מ"ו. ומשמע מדחשיב הכל בו הני י"ל שאר המצות א"צ עמידה וכ"מ לכאורה בתרמ"ג בקידוש משמע אף לישב בסוכה מיושב ובט"ז ס"ק ב' כתב לישב בסוכה בעמידה וי"ל אנו נוהגין לברך רק על אכילה הוי כחלה ושחיטה ועא"ר ח' אות ב' העיר מתרמ"ג ומ"ש על המ"א י"ל דהכי נמי קאמר דהוי כנהנין. ובסימן תפ"ט כתב לספור מעומד ולא הזכיר הברכה וברי"מ פרק ז' מה' תו"מ מונין מעומד ואם מיושב יצא וצריך לברך ג"כ לא הזכיר הברכה ואפשר נכלל בספירה ועא"ר סי' ח' תמה על מי"ט דישב אין חוזר ומברך מקריעה דרבנן כ"ש ד"ת והנה מבואר בר"מ דיעבד יצא וקריעה יליף מאיוב כו' וכ"ת דהקושיא הוא על הברכה הא ברכה כ"ש עשייה וגם מי"ט על עשייה קאמר. כלל העולה העיקר ילפותא בעשייה וברכת ממילא כדין המצוה כך דין הברכה ומש"ה נהנין הברכה בישיבה ואפשר ה"ה ברכת שבח והודאה כדאמרן:

**ולפ"ז** אני תמה ממ"ש המ"א בתר"צ א' ברכת המגילה בסי' ח' מבואר ברכה בעמידה והא עשייה במגילה מיושב ה"ה הברכה ועוד ציצית ד"ת ומגילה דרבנן וס"ע זכר למקדש ודיעבד אפי' בד"ת יצא דלהר"מ ס"ע ד"ת. וטלית משי דרבנן אפי"ה י"ל ל"פ ואף בזה בעמידה ובדיקת חמץ ל"ש כדין עשייה וי"ל א"צ הברכה מעומד:

**ואכתי** פש גבן לברורי הא דכל המצות מברך עובר לעשייתן ומצוה שיש לה משך זמן מברך עדיין היינו כשעושה מצוה או לבוש תפילין ומעוטף בציצית הא עשה מעקה ולא בירך שוב אין מברך עי' כה"ג כאן בהגהות הב"י אות ב' ולפ"ז הדליק נ"ח אע"פ שעדיין המצוה קיים אין מברך ועי' באר היטב תרע"ו אות ה' בשם הלק"ט ח"א ס"ג. ואם לא הדליק כולם מברך. ויראה לי אם הדליק ואח"כ הניח אע"ג דקי"ל הדלקה עושה מצוה מ"מ אם לא הניח אח"כ לא יצא כבסי' תרע"ה ס"א א"כ עדיין עוסק במצוה וצ"ע. ולכתחילה אף יש לה משך זמן טוב לברך עובר לעשייתן ממש עסי' ח' סע"י ט"ז ט' וא"ר י"א: ברכת השבח אחר הראיה ועמ"ש בה"ב וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

**ומיהו** עט"ז הר"מ כתב דעת כ"א לבער אם נמצא כו' והט"ז כתב שחמץ שנשאר מאכילה ודאי יבער למחר וה"ה דקאי על הביטול ועי' לבוש:

## סימן תלג

### סעיף א

**ואם** עט"ז. בטור לא לאור החמה אפי' בודק ביום כגון שלא בדק ליל י"ד ובודק ביום י"ד אפ"ה צריך נר. ועב"י מהו אפי' וכי יש חמה בלילה ופי' דאפי' נמשך כגון כו' ל"מ לסמוך תחילה על יום דאסור אפי' שכח כו' ויש מי שפירש דה"פ דדרך לכבד החדרים קודם בדיקה ולפעמים נמשך במקרה שע"י כיבוד נבדק יפה ואפ"ה צריך אח"כ לבדוק ל"מ אם כיבד בלילה ושכח ובודק ביום י"ד דצריך נר לבדוק יפה דע"י החמה יתרשל ויסמוך ג"כ על כיבוד לילה אלא אפי' בודק ביום י"ד כגון כו' שלא כיבד כלל ה"א דבודק ביום לחמה ויבדוק יפה קמ"ל ודחה ב"י פי' זה יע"ש. והנה לבדוק לכתחילה ביום י"ג לאור החמה פשיטא דאסור אפי' לאור הנר בי"ג נמי פשיטא דאסור דבלילה מנהיר טפי מיממא בבית אפל ובבית שיש אור אפשר מחשיך כפירש"י פסחים ד' א' ד"ה ואור הנר יפה לבדיקה ואמנם ליל י"ג לכאורה שרי ואמנם שלא תשתכח תורת בדיקה ושלא לחלק בין ביעור לביעור וכדבעינן למימר אי"ה במ"א אות א"ב ואות כ' גם זה אסור כדמוכח מירושלמי חצירות בירושלים כו' אם לא שבודק קצת חדרים בי"ד אז אפשר שרי. ודברי הט"ז לכאורה קשה דיותר רבותא ביום י"ד מביום י"ג כאמור ואי על הב"י נתכוין שהיה לפרש בטור ל"מ אם בודק ביום י"ג חדא דהילי"ל ומדלא פירש רבותא ועוד בלא"ה לא א"ש ואפשר דה"פ מדהאריך הטור כגון שלא בדק ליל י"ד ובודק ביום י"ד ולא כתב בקיצור אפי' בודק ביום י"ד ויהיה פי' אפי' ל"מ בי"ג ביום שלא יבדוק לחמה וה"ה לנר לא דמנהיר בלילה טפי אלא אפי' עבר או שכח ובודק בי"ד צריך נר ש"מ דאף בליל י"ג אסור שלא לחלוק בין זמן לזמן וז"ש הב"י בהטור צריך בליל י"ג דהיינו ממ"ש בסוף הסימן המכבד חדר וכ"כ בש"ע ס"א ואף בליל י"ג לאור הנר ומכוין לבדוק יפה צריך לבדוק בליל י"ד כמ"ש המרדכי ותה"ד קל"ג והיינו מירושי' חצירות בירושלים שלא תחלוק בין ביעור לביעור ואי"ה במ"א יבואר עוד: ועד"מ תל"א משמע ביום י"ג אין רשאי הא ליל י"ג רשאי: ובמ"מ פ"ב ה"ד י"ל ביום י"ג לחמה וה"ה וכ"ש לאור די"ל דאין רשאי וי"ל מ"ש הד"מ היינו ברוצה לבדוק קצת חדרים בליל י"ד אסור בי"ג ביום ועמ"א כ'. ובד"מ תל"ב מפרש אפי' בודק ביום כ"מ בליל י"ד סמוך לחשיכה עמ"א תל"א בריש הסימן יע"ש:

### סעיף ב

**ואכסדרה** עט"ז בב"י הגירסא לפנינו הכין הוא אור החמה ה"ד אילימא אכסדרא האמר רבא לאורה נבדקת ומכאן יתבאר לך בבודק הוא וכ"ה גי' הב"ח ומפרש דלאור הלבנה לא מדלא אמר אור החמה ולבנה ה"ד. וכ"כ הרא"ש שפירש בשכח ולא בדק ליל י"ד

והרמב"ם אם בדקה לאור החמה הא לאור הלבנת לא (סבור הייתי דאמר לאורה בה"א ולא לאור היינו אור היום דוקא כדמסיק ד' ב' ב' אורה שאני ורש"י פירש לאורה אור שלה ובחדושי כתבתי). ואמנם הט"ז גורס בבודק ביום ההוא היינו עבר ושכח הא לכתחלה לא אף ביום י"ג לא שלא תחלוק בין ביעור לביעור עמ"א א"ב דלא כרש"י שפירש לכתחלה בי"ג דבי"ד שמא ישכח. ומ"ש הב"י שכ"כ הרא"ש היינו דמוקי בשכח ולא בי"ג וברי"מ פ"ב ה"ד אם בדקת דיעבד. ומ"ש הב"י דמכאן מוכח לאו מגמרא דרש"י פירש לכתחלה אלא אפשר מפעם במ"ש אם שכח ומיהו אכסדרה כו' ג"כ בשכח הא לכתחלה בי"ג נמי לא. ומ"ש דמסקנת הב"ח דוקא דיעבד היינו אף בשכח ובודק בי"ד לכתחלה בעי נר ודיעבד די בחמה בי"ד ועב"ח ג' שיטות אי"ה במ"א יבואר עוד. ועי' בראי"ש אכסדרה לאורה נבדקת כשהיה טרוד וכדאיתא בירושלמי צ"ב וי"ל דא"ל בי"ג דא"כ מאי מקשה וכי יש חמה בלילה ולא מוקי בי"ג ש"מ בי"ג בלא"ה דלא תחלוק כו' וקשה דבי"ג אף לאור הנר לא. וי"ל דה"פ דאין בודקין לחמה היינו בעבר ושכח ומינה אכסדרה נבדקת בעבר ושכח וגם זה קשה פשיטא וי"ל:

**סעיף ג**

**אין** עט"ז דלא כמ"א ה' דאבוקה דיעבד ש"ד ובטור דהביא ב' טעמים שא"י להכניס לחורין ומתיירא כו' ולא סגי בטעמא דמתיירא הוא דבנר חלב וכדומה רק מנהגא משום דאבוקה יש עוד טעם דא"י להכניס שפיר לחורין ומ"מ דיעבד אף אבוקה ש"ד וכ"נ מרש"י ח' א' ד"ה מפני לקמיה מפרש מאי מעליותא מאבוקה דקשה ליה יפה משמע שגם אבוקה הוי בדיקה דיעבד ונר יפה יותר ולא קאי אחמה ולבנה דל"ש יפה דאינך אין שם בדיקה עלייהו. ומדלא אמר בברייתא אין בודקין לאור אבוקה אלא לאור הנר מפני שיפה וכ"ש חמה ולבנה דפשיטא דלא דאין רואה בחורין וכ"ש הם מאבוקה (אבוקה צריך דל"ת כ"ש מנר כדפרי' ואבוקה לא) ש"מ ממילא דרישא אף דיעבד לא ולא בחדא מחתא הא כדאיתא כו' ופריך שפיר אכסדרה לאורה נבדקת דיעבד עכ"פ עי' אות ב' ועכ"מ פ"ב ה"ד וב"ח. וערש"י ד' א' ד"ה ואור הנר יפה בלילה אבל ביום מחשיך יש להעמיס כוונה זו דהמקשן קפריך לבדוק ביום עם הנר דת"ר אין בודקין כו' (ת"ר ידוע ל"ש לומר דלא ידע מברייתא רק היכא דתניא עי' בספר הכללים) ולז"א יפה וביום מחשיך דאלו נגד החמה אין בדיקה כלל וכדאמרן. והא דפלגינהו המחבר לאבוקה ונר חלב י"ל כי זה מדינא וזה מנהגא עמ"א ה' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

**שאינה** עט"ז הטור חולק על ירוש' דמפרש למעלה מי"ט משום דתלמודא דידן חולק אירוש' דאין יד האדם מגעת וצ"ע מ"ש דידו מגעת דברייתא ח' א' לא נזכר שם כן כמ"ש

הב"י והא דאור שבין יהודי לארמאי מקום שידו מגעת היינו ברוחב החור. וי"ל לבבלי הקושיא מתתאי משני שפיר סתמא כפירושו משא"כ לירושלמי ידו מגעת משמע אף למעלה מי"ט והבן:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז ובתמ"ה אות ה' יבואר אי"ה שאין משם סתירה לכאן. והב"ח פירש לקמן בחצר שרבים דרים בו והט"ז סובר דוקא חרה"ר הא חצר השותפין כיחיד דמי ועמ"א י' ואי"ה שם יבואר דברי הב"ח. מ"ש המחבר של חצר למעט חורין הא צדדי החצר א"צ בדיקה כלל ופי' הב"ח הא דמסיק אלא לצדדין היינו חור צדדין כלומר חורי הכותל. ובח"י אות י"א לא הונח לו בפירוש זה אבל לדינא גם הב"ח פוסק כן כאמור יע"ש. ועלח"מ פ"ב מחו"מ בזה ובאכסדרה ולט"ז א"ש:

**סעיף ו**

**ושבין** עט"ז ה"ה ד"ל התם שכוח היזקא וברי משא"כ כותל עי' גמרא ח' ב' אלא דנקיט חילוק יותר מרווח והשמיענו ג"כ בכותל אי ליכא מרא אין בודק ביד אף ודאי חמץ עמ"א אות י"ב בשם ע"ש ואי"ה שם יבואר. ומשמע מדבריו דבספק חמץ אף ביום א"צ בדיקה וע' מ"א אות י"ב. ועכ"מ פ"ב ה"ה יע"ש וי"ל דאה"נ קאמר דאין חילוק ובין ודאי וספק שוים:

**ואם** שימש ודאי חמץ ולא ביטל ונזכר ליל א' דפסח וא"י למצוא כ"א ע"י נר יראה דאין מחויב דברי ושכיח היזקא ועוד ב"י ניתק לעשה כשדעתו לבערו עמ"ל פ"א מחו"מ ומיהו ליל א' דפסח בלא"ה א"צ עסי' תמ"ו אפי' בליל חה"מ נמי הכין הוא כאמור:

**סעיף ז**

**יחפש** עט"ז פסחים ח' א' ב' ועי' תורת חיים שם כמאן כי האי תנא יע"ש ועמ"א י"ב י"ג ואי"ה באות ח' יבואר עוד ולהלכה קי"ל כפסק הש"ס דשלוחי מצוה אין ניזוקין ואף בחזרה הכרחי הוא להמצוה אבל לחפש אחר הבדיקה זמן מה אין זה לצורך המצות ומשמע אף מצוה דרבנן שלוחי מצוה אין ניזוקין היכא דל"ש היזקא וא"ש קושיית הב"ח במ"א י"ב:

**סעיף ח**

**מבטלו** עט"ז פסחים ל"א ב' ובין ספק חמץ ואפשר אף בג"ט מבטלו ועח"י ט"ז. ובריית' ח' אין מחויבין להכניב ידו רש"י ז"ל פירש הא למראה עיניו רואה ובודק עמ"א י"ב ולהב"ח הא מרא וחצינא צריכא. וי"ל לרנב"י דמוקי סכנת עכו"ם מתפרש אין מחייבין להכניס ידו הא ביטול צריך ואמאי לא לאוקימתא קמא נמי הכין הוא ולסמ"ק שפיר פשיטא דאף בג"ט צריך ביטול דהוי כמטמין משא"כ לרש"י ג"ט שמא יפקח ובפחות

מג"ט אף שלא יפקח אינו כמבוער גם דכלב יחפש כו'. ואם לאחר שש וספק חמץ ולא בטלו כתב ע"ש אות ו' דצריך להוציא במרא וחצינא אף ספק חמץ מדלא משני בשלא ביטלו יע"ש והנה י"ל המקשה היה סבור דמירי בג"ט ודאי חמץ קשה אי בטלו למה לי טעמא דסכנה ואי לא בטלו צריך מרא וחצינא ואין מחייבין משמע לגמרי לא והמתרץ השיב כאן בספק חמץ פשיטא ליה דלא הטריחוהו ואף בפחות מג"ט ועב"ח יקשה מ"ש מעורבים. ועח"י ובגבוה ג"ט וספק חמץ נכון לבטלו הא שכח לרש"י הוי כעין ס"ס כו' ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תלד

### סעיף א

**בחמין** עט"ז ועמ"א א' ובמשנה פסחים י' ב' מת שמשייר יניחנו בצינעא כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו ובט' ב' בקושיא השמיע מלת כד"י כי סובר לאו עצה טובה אלא בהכרח דחוששין כו' ובש"ע דכתב יהא נזהר אזהרה מנטילת חולדה בפנינו והן חמץ שמשייר לאכילה או בבדיקה ומשייר לשרוף למחר כי בלילה אין שורפין דומיא דנותר או שישכח ביטול היום כמ"ש בד"מ א' ואי"ה במ"א א' ועי' הג"מ פ"ג א' והא דלא אמר בחמץ שבודק לא פסיקא שימצא חמץ בבדיקה. הא חמץ קודם הבדיקה א"צ להצניעו כו' והב"ח וח"י וא"ר כתבו דצריך כי באמצע בדיקה יצטרך לבדוק המקום בדוק שנית ועמ"א א' והנה שמא תיטול בפנינו שפיר ותבוא למקום הבדוק תי' רב מרי שיחסר מנין לחמו בתוך בדיקה אין חשש לכאורה דשמא הניחו במקום שאין בדוק ויבדוק עדיין כנראה לכאורה מרש"י ט' א' הא חזינן שהביאתו לכאן וי"ל שיחסר לחמו ויבדוק ולא ימצא אותו טובה הוא כי מכיר הוא אותו יצטרך לבדוק אף המקום שבדק כבר. ואמנם המקשה סבור כי חובה הוא לא עצה טובה הוא ורב מרי נמי אמר גזירה שמא יחסר משמע אף רבא סובר כי חובה הוא והיינו אי שרית ליה להיות החמץ מפוזר ומפורד אף אם תטול בפנינו לא ישגיח ולא יבדוק שנית וזה דוקא אחר הבדיקה שהבית בדוק בעיניו משא"כ קודם הבדיקה אף אם באמצע תטול יבדוק שוב שנית המקום הבדוק מאחר שעוסק בבדיקה ולא גזור שיהא נזהר מדינא ויהיה הפירוש אזהרה מנטילת עכברים מחמת חשש נטילת עכבר בפניו צריך אזהרה וכדכתיבנא והבן זה ואי"ה באות ב' יבואר עוד. ובד"מ א' משמע מפרש דברי הג"מ כפשוטו יע"ש:

### סעיף ב

**אם** עט"ז הנה בלא ראינו שהביאתו לכאן אין חוששין אף בלא בטלו והוי ד"ת ובפסח ועי' ע"ש אות א' ובח"י ד' דהוי ס"ס ובאמת משמע אף הניח ככרות גדולות דליכא כ"א

ספק שמא נטלתו נמי לא נחזיק ריעותא כל שא"י שחסר לחמו אנל נטל עכבר בפנינו וככר גדול וספק על או לא על בבטלו לקולא ובלא בטל לחומרא כמ"ש הטור בתל"ט והיינו נכנס בחצר וקרוב מאוד לבית עמ"א תל"ח א' ואי"ה שם יבואר. או בחדר א' מזוית לזוית שיש לדבר סוף דאל"ה אף בספק א' וד"ת נמי אין לדבר סוף (והמעיין במהרש"א ז"ל פסחים ט' א' יראה שיש ליישב דבריו ע"פ מה שכתבנו דנקיט בחד בבא בית ומקום ממקום למקום יש סוף ובית לבית אין סוף דלא כדמשמע בירושי' וכמ"ש התוס' שם ע"ב ד"ה ולא יע"ש ובית לבית אף שראינו נטלתו ככר גדול כ"ז שלא הביאתו לכאן אין לדבר סוף וממקום למקום דיש סוף דוקא בראינו ככר קטן בלא בטלו וע"ז פריך בקטן אף הביאתו לכאן אכלתיה ספק הרגיל די בחד ספק ובחדושינו כתבנו מזה). ואין ספק מוציא מידי ודאי משמע מסתימת הפוסקים בתל"ח אף בדרבנן ועב"ח תל"ח ותל"ט אי כ"ל דאיתחזק חמץ אף בטלו ככר קטן אין ספק מוציא מידי ודאי ועי' תל"ג במ"א י' ודאי גררוהו ולב"ח שם קשה. וער"מ פ"י ממעשר ה"ב סתם משמע כתי' קמא של תוס' אף בדרבנן ועמ"ל שם ואין הכרע ומיהו אף דכתבתי בפריי ליי"ד ק"י דרובא וחזקה מדרבנן אסור סמוך מיעוטא והו"ל פלגא היינו באיסור תורה לק"מ מכאן דספק הרגיל לאו רוב גמור הוה אלא שאין שקול ובספק השקול ודאי אף בדרבנן אין ספק מוציא מידי ודאי ע"י"ד ק"י בספק דרבנן נגד חזקה ובסי' נ"ו כתבנו מזה ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף ג**

**בלילה** עט"ז עמ"א ה' פירש דברי הטור כפשוטו מ"ד אמי שאכל חלב בשוגג וכמ"ש בתמ"ו וכ"מ בתל"א עב"י דמ"ה דוקא ביטול יע"ש. והט"ז סובר בטור דחמץ שא"י אין עובר בשוגג עתוס' ריש כל שעה ד"ה ואי יע"ש ובת"מ י"ל הם דברי אחיו הר"ר יחיאל ז"ל וליה לא ס"ל אלא כרא"ש שכתב בדף ו' ב' אי נימא פירורים דקים לן שנשארו בבית ועב"ח פי' גלוסקא באחת מזויות ושכחה בשעת הביעור משמע כה"ג כל שהיה ידוע לו שעה אחת ושכחו הוי כחלב בשוגג א"כ מה פריך וכי משכחת לבטליה ע"כ כי' הט"ז שימצא אח"כ וכפי' התוס' שם. ולי' הרא"ש שם קשה במ"ש לא יראה ולא כתיב לא תראה אע"פ שאין רואה הראוי לראיה ואע"פ שאין יודע שהם בביתו קשה גם בדף ה' ב' משמע לא יראה הטמנה שרי גם לא ימצא קשה קצת ועי' כ"מ פ"א מחו"מ ה"ג מחלוקת הרא"ם בזה ועסי' תל"ח במ"א ד' ואי"ה שם יבואר ובחדושינו כתבנו מזה:

**סעיף ד**

**דאיתיה** עט"ז רש"י פסחים ד' א' ד"ה חובת הדר ו' ב' ד"ה הבודק כו' בביתא הדין ובב"ח ס"ה משמע דחמץ שא"י א"צ ביטול רק דעתיה עלויה כשרואה עובר עליו ודי שיאמר בביתא הדין דבגבולין שאין דר א"צ ביטול והטור לשיטתיה דסובר כמ"ש המ"א ה'.

והט"ז הקשה דמ"מ לשון מיותר הוא וע' אות ג'. נוסח הביטול עב"ח כל חמירא (שאור) וכל חמיעא (חמץ) דאיכא ברשותי (לכלול כל הגבולין) דלא חזיתיה ודלא ביערתיה פי' הן דלא חזינא או חזינא ושכחתי לבערו. והוסיף שם ודלא ידענא וי"ל שאומר כן להוציא מה ששייר למאכלו דלא ליהוי בכלל ודלא ביערתיה ובסידורים שלנו ליתא ודלא ידענא:

**סעיף ה**

**טוב** עט"ז עב"י וב"ח בפי' דברי הרא"ש ז"ל יע"ש וערש"י פסחים ו' ב' ונבטליה בד' עשה כלומר לתקנו כו' דמדינא דגמרא לא הוי רק ביטול בלילה דיהא נזהר להצניע לא עצה טובה. דאל"כ לגירסת הריי"ף וראי"ש א"צ להיפך תחלה בשית דל"ש זריזין כיון דביטול הלילה אין די ליסגי בביטול היום אלא כדאמרן ובחדושינו כתבנו. ועמ"א ז' ובתמ"ה ס"א בהג"ה ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

**שלוחו** עט"ז ע"י"ד סי' ש"ה בט"ז וש"ך י"א ובספר צידה לדרך ב"ש פרשת בא לענין פדה"ב ויש עוד קבלת נדר או הפקר ע"י שליח לא מהני. ומ"ש הט"ז דמסתמא נתן לו במתנה ומשמע שיאמר השליח חמצי יהא בטל אבל הסכמת הר"ב שיאמר חמצו של פלוני ובמה זכה השליח בחמץ ועי' באחרונים מזה:

**סעיף ז**

**ואם** עט"ז ועמ"א אות י' ובלבוש כתב ומ"מ מוטב שתבטל גם אשתו יע"ש. וי"ל שלא מדעת מה מהני הביטול אע"ג דזכין לאדם שלא בפניו מ"מ משמע כאן שלוחו דוקא שצוהו עא"ר מזה. ועב"י בשם הר"ן דבגילוי דעת סגי היינו שצוהו. עח"י הביא הא דח"מ סימן ר"צ אפוטרופסים עושים ליתומים קטנים בדיקה אף בשכר יע"ש. ועי' שו"ת מהרי"ט ח"א סי' קכ"ז תרומה לא הוי מילי דנחשב לכם תרומתכם מעשה חשובה ונעשית ע"י שליח אבל הקדש אם אומר לשלוחו הקדש א' משורי מילי לא מיססרי לשליח יע"ש משמע כ"ש ביטול בלב עב"ח. וי"ל במימר לוקה דבדיבורא עביד מעשה הקדש כה"ג נמי ואי"ה במ"א שם יבואר עוד:

## סימן תלה

**סעיף א**

**יבדוק** עט"ז עמ"א א' ותמ"ו בט"ז ג' אע"פ שלא בטלו אין מבערו רק כופה כלי ובא"ר ב' כתב דהט"ז דוקא בלא בטלו מירי ובמ"א משמע דאין חילוק ולא בטלו יותר טוב לכאורה שלא לחפש ולא יעבור מ"ה בב"י כיון שא"י היכן הוא עתוס' ריש כל שעה מלחפש ויכפה כלי ושמא יאכל בעת מוצאו וכמה חששות טובי וזה שיטת רש"י פסחים י' ב' דלא יחפש בי"ט עצמו. ומ"ש ראיה מהרש"א פסחים ו' ב' הבודק כו' ותל"א ס"ח

מיירי בלא שימשו תדיר ועיי"ד קכ"ז ס"ג בהג"ה חמץ לא איתחזק מקרי ולקמן תל"ז ס"ד ומ"א ח' והר"ב לא חילק שם משמע אף משתמשין כל השנה לא איתחזק מקרי יע"ש ואי"ה שם יבואר ועמ"א א'. ועמ"ש בפתיחה ועתה אבאר בקצרה:

**דע** כי יש בענין בדיקת חמץ שלש שיטות נתבארו בדבריהם ז"ל ויש עוד ב' שיטות כמו שאגיד. השיטה הא' דמ"ה שניהם בעינן ביעור לידוע וביטול לא"י עכ"מ ה' חו"מ פ"ב וכמ"ש הרא"ש ז"ל פסחים ו' ב' דלא יראה כתיב ולא תראה ואפי' להר"מ ז"ל פ"ט מט"מ ספק מ"ה שריא חמץ איתחזק מקרי. השיטה הב' שיטת הר"ן י"ל ר"פ דמ"ה סגי או ביטול או ביעור הן לידוע ואין ידוע יע"ש. השיטה הג' שיטת הטור בתל"א ותמ"ו לא"י מ"ה ביטול דוקא ולא בדיקה שמא עדיין יש ומ"ד אמי שאכל חלב שוגג עמ"א תל"ד אות ה' ולא מקרי אנוס כיון שבידו לבטלו. ומדרבנן צריך נמי בדיקה שלא יבוא לאכלו. אמנם יש לנו עוד שיטה הד' דבית שלפעמים משתמשין שם חמץ דהוי רק ספק חמץ מ"ה א"צ כלום ל"מ לשיטת הר"מ ז"ל כל ספק מ"ה שריא אלא אפי' למ"ד כל ספק מ"ה אסור כי חייבה רחמנא ב"י על הודאי לא ספק משא"כ חדר שמשתמשין כל השנה ודאי יש הרבה חמץ שם בזה החיוב מ"ה לכל א' מהג' שיטות שנתבארו. ואמנם השיטה הה' כמ"ש התוס' ריש כל שעה ד"ה דאי אפי' חדר שתשמישו כל השנה כיון שא"י היכן היא מ"ה אין עובר כל שלא הטמין בידים. וזו נראה שיטת רש"י ז"ל. ומ"ש בידקין שלא לעבור ב"י היינו שמא ימצא בפסח ומשהה רגע אחת ועובר לא מ"ה כו' ולא פי' דלמא אתי למיכל דשאני ככר בשמי קורה דידוע משא"כ בספק משום זה לא הצריכו חז"ל לבדוק. ומ"ש רש"י ז"ל דף י"ב תוך המועד עד שתחשך אבל בי"ט לא דאיכא כרת חששו אף רבנן לכך כמ"ש הר"ן ואף בלא בטלו וב"י אין עובר דא"י היכן הוא. ואף דלרש"י פסחים ו' א' ד"ה כופה בלא בטלו רשאי לבערו בי"ט אלא דחיישינן דלמא משהה רגע א' ועובר כמ"ש רש"י שם ע"ב ד"ה ודעתו כו' ואיכא חששא אחרת נגד חששא זו דלמא כשיחפש וימצא יאכל ומש"ה לר"י בשבע אין בודק ולרבנן משתחשך אין בודק. ואדונינו מהרש"א ז"ל אסברה לי ביותר דמש"ה לרש"י לרבנן משתחשך לא יבדוק כיון דעיקר הבדיקה מדרבנן אף בחדר שמשתמשין כל השנה מטעם שמא ימצא בפסח וחשובה ומשהה רגע א' כו' א"כ אדרבה טוב שלא לבדוק אולי לא יראה כל ימי הפסח משא"כ באיפה שימצא שמא יחוס ועובר ב"י במזיד. ומ"ש מהרש"א ז"ל פירורין יש לעיין בזה ונאמר באפשר עד הלילה לית ב"י ועשה בהשהה רגע א' אין עובר וערש"י ד' א' ד"ה בין. והא דאמרינן מ"ה בביטול סגי לחמץ ידוע ואפ"ה מהימני הני משא"כ למ"ש הר"ב בי"ד קכ"ז ס"ג בלא איתחזק דוקא ע"כ מ"ה צריך ביטול אף בחמץ שא"י.

והא דלא סגי בביטול לחוד באי"י י"ל כי ביטול בלב נמי מהני וישכח הכל מה שא"כ מעשה רב בדיקה יזכור ועי"כ יזכור גם הביטול לרש"י וכדכתיבנא ע' סוף הסימן:

**סעיף ב**

**לא** עט"ז הביא דברי המ"מ פ"ג מחו"מ ה"ו וצידד בפירושו אי ר"ל משום שמא יאכל לא תקנו ברכה רק ב"י וקודם הפסח אף על ביטול אין מברכין על דברים שבלב מ"מ קודם הבדיקה וביטול הוי מ"ה שפיר מברכין ולפ"ז אף פסח בביטל כבר אין מברך או הפי' דל"ש על ביעור חמץ כיון שאוכל אחר פסח חמץ כמו שהבין הכ"מ שם ובפסח שפיר מברך מדרבנן דחייב לבער כל חמץ שמא יאכל (וכ"ש לגי' לידוע צריך ביעור שמא יאכל מ"ה עי' ברשב"ץ במאמר חמץ) וספק לקולא ולפ"ז מ"ש בתל"ב ב' דמברך בשעה ה' היינו החמץ ששורף לא היה בכלל ביטול כלל וביטול היום זריזות בעלמא ואי לא נזהר בפת ששייר הוי ביטול היום מדינא ועח"י ה' ולמ"ש א"ש ועמ"א ב' להכ"מ משמע יברך תוך הפסח אף שביטל ואי"ה שם יבואר בזה:

**דע** לשון המחבר הוא לשון הטור וכ"ה בריי"ף ובפי' המשנה אבל בחבורו פ"ג ה"ה כתב ה' זמנים ומיהו נקיט המשנה כסדר מחלוקת ר"י וחכמים ועמ"מ שם. ובתוס' שלא יאכלנו אחר הפסח ובטור והר"מ ז"ל שאסור בהנייה כר"ן דמשום איסור אכילה דרבנן לא הצריכו בדיקה כ"כ אלא חיזוק עבי"י. ע' סימן תע"א ס"ב יש מחמירין שלא לפרר מצה בע"פ ואין להחמיר כיון דאיסור דרבנן ומר"י בשש י"ל שלא יאכל בפסח כרת ל"ג הא בעלמא איסור דרבנן י"ל דאסור לעסוק בו ועמ"א ואי"ה בתע"א יבואר עוד:

**כתב** הרוקח כו' היינו להמ"א אבל להכ"מ אין איסור בשהייה ימתין עד הלילה לאור הנר עמ"א ב' ועי' ע"ש תל"ה:

## סימן תלו

**סעיף א**

**ואינו** עט"ז ועמ"א י"ד. ומ"ש ביתו זוכה לו עמ"א ט"ז מרש"י ד' אי' ד"ה חובת וי"ל דאיסורא לא ניחא ליה דליקני וכ"ש כשאומר בפי' כן ורש"י קאי על המשכיר כמזוזה חובת הדר ה"ה חמץ חובת המשכיר ע"ז כתב כשיוצא מפקיר ליה ובדיקה דרבנן ר"ל ביטול ובדיקה בחמץ שא"י דלמא משכח גלוסקא ומשהה ועובר ואגב הצריכו בדיקה שלא ישכח הביטול כמ"ש בתל"ה בט"ז בשיטה הה' ומבעיא ליה אי על המשכיר הואיל דחמירא תחלה דידיה היה או על השוכר דברשותיה קאי עיקר הטעם דלמא ימצא גלוסקא שייך ביה. ומיהו תוך ל' ואין דעתו לחזור כלל תלוי במ"ש המחבר ס"ג ביוצא מבית עכו"ם ולהר"ב שם ה"ה כאן. אמנם ביוצא קודם ל' ודעתו לחזור (לכ"א

מהפירושים) א"כ אף מניח בנים קטנים בביתו כי בא תוך הפסח ויראה חמץ שלו עובר עליו משא"כ של אחרים וקטנים דאין עובר. אפשר דמש"ה צריך לבדוק קודם הפסח אפי' קודם ל' וכאמור וצ"ע. כתב הב"ח ס"ב עמ"ש הטור ואין מניח דאם מניח שלוחו כמותו וכאלו הוא עצמו בודק. וכתב א"ר וא"ז אות א' דבדיקה א"צ שליחות אלא דצריך למנות שליח דחל עליו חובת בדיקה וכיון שממנה שליח הוי כאלו עצמו בודק. (אבל ביטול צריך שליחות. וכתב ע"ש דכשהוא בביתו מצוה בו וביוצא לדרך הקילו ונכון הוא עמ"א תל"ב אות ה') והשיג על השכ"ג בהגהות הטור אות ב' דכתב כשאין בעיר יכול לעשות שליח לביטול דלמ"ד ביטול מדין הפקר ואין שליח יכול להפקיר אין לחלק בין ישנו בעיר או לאו וכ"כ הפר"ח. ואני אומר דהוה קשיא ליה למ"ש הב"ח בתל"ד דאין לבטל ע"י שליח א"כ היוצא בשיירא חיישינן שישכח לבטל במקום שהוא שם וכ"ת יבטל עכשיו הא ליתא דכל שצריך לבטל עכשיו צריך ג"כ לבדוק דשמא ישכח הכל ותקנת חכמים כן הוא משו"ה כתב דאף שפקפק הב"ח בתל"ד היינו כשהוא בעיר משא"כ ביוצא לדרך אם כן ישכח הביטול במקום ההוא זכין לאדם שלא בפניו ויבטל השליח בי"ד ואמרינן ניחא ליה לבעל החמץ שיהא נכסיו מופקרים ונתונים במתנה להשליח כעין מ"ש הט"ז בתל"ה אות ו' יע"ש. ומכל הלין משמע דאם מניח בביתו בנים קטנים צריך לבדוק בעצמו ודלא כט"ז וי"ל. ועמ"א אות י"ד:

**סעיף ב**

**צריך** עט"ז בדפוס ציינו על מלת צריך ובזה י"ל גם המ"א א' יודה דתרי חששות שמא יבוא ע"פ בה"ש ושמא ישכח הביטול ליל י"ד. וממ"ש הט"ז וכ"מ מרש"י וכמ"ש המ"א א' משמע אף דעתו תוך הפסח לבוא אפ"ה אין מבטל אז בשעת בדיקה וט"ס בדפוס והציון על מלת זקוק ואתוך ל' קאי. ועמ"א י"ב הוכיח מדכתב המחבר בשכח כשיגיע פסח יבטל משמע הא לא שכח יבטל מיד בשעת בדיקה דא"כ מה אתא לאשמעינן ועב"ח ס"ה הקשה כן על הטור דכתב קודם ל' א"צ לבדוק וכשיגיע פסח יבטל לאיזה צורך חזר וכתב דאם דעתו לבוא תוך פסח ושכח כשיגיע פסח יבטל ותי' דה"א יבטל מיד קמ"ל כשיגיע פסח יע"ש וכוונתו דאה"נ כשבודק מבטל אלא בשכח ונזכר ביום א' בדרך ימתין עד ע"פ וזה כמ"א:

**והוי** יודע דתוך ל' ודעתו לחזור אחר פסח דבודק לפירש"י פסחים ו' ב' ימצא גלוסקא ודעתיה עלויה וחס עליה כו' משא"כ כשאין בביתו תוך פסח א"צ ביטול כלל רק בדיקה ומיהו למ"ד הביטול עיקר מ"ה צריך לבטל עמ"א תל"ד ט"ז א' תל"ה א' ותל"ד ג'. ולפ"ז י"ל המחבר השמיט בס"א כשיגיע פסח יבטל דא"צ כלל לא בדיקה ולא ביטול מ"ה

אף חדר שתשמישו תמיד כיון שא"י היכן הוא מ"ה א"צ כלום וכמ"ש התוס' ר"פ כ"ש ד"ה ואי ומדרבנן בדיקה דלמא חזי ומשהה וכשאין בביתו א"צ כלום וביעור וביטול בחמץ ידוע היכן אז מ"ה. ומש"ה בס"ב כתב דעתו לבוא תוך הפסח כשיגיע הפסח יבטל בשכח ה"ה בלא שכח אלא לאשמעינן בס"א א"צ כלל ביטול והר"ב הגיה בס"א דעת הטור בתל"א דביטול מ"ה אף בא"י מ"ד אמי שאכל חלב בשוגג:

**סעיף ג**

**דחיישינן** עט"ז משמע במפרש במגביל יום א' חיישינן הא זמן רב לא ומינה בדרך קרוב אף יום א' לא חיישינן ואם מגביל לבוא ביום י"ד י"ל דצריך לבדוק בליל שיוצא דנר מבהיק יותר בלילה ע' בתל"ג מ"א א' וכאן מזה והמ"א ג' כתב להיפוך דבמפרש זמן רב נמי ובקרוב יום א' נמי כו':

**סעיף ד**

**שיש** עט"ז וצריך ביאור ועח"י ח' ומ"א ח' והמעיין בתשו' הרשב"א ז"ל ע"ש שאל בעשה אוצר בבור מחטים יפים ואחר כך יש חשש שנתחמצו מלחות הבור וכתב השואל דאפשר שא"צ לפנות בורו וביטול סגי דהוי כעושה ביתו אוצר קודם ל' וע"ז השיב ז"ל דדינא הכי כאותה שאמרת דעושה ביתו אוצר והיינו אף תוך ל' א"צ לפנות בורו וכמ"ש המ"א ח' וז"ש השואל בכ"ף הדמיון כעושה כו' דבהיתר הניח אלא ליהנות אחר הפסח חולק שם אם יש חימוץ ודאי ונתחמץ בפסח אסור וא"צ אלא ספק שרי ליהנות והיינו משום דספק דרבנן הוא (ומ"ש עוד טעמים שם הם לסניפים) משא"כ הר"ב שחולק בין קודם ל' כו' בין בודאי ובין בספק כי רק לענין ליהנות חילק בספק שרי הא לבער תוך ל' אף בספק מבער וע"כ מיירי במניח חטים על חטים חמוצים בודאי וכמ"ש המ"א ח' ע"ז הקשה הט"ז דכה"ג ל"מ לכתחלה דאסור לעשות קודם ל' אף למאן דחולק אירושלמי דכיון דל"ד למפולת כמ"ש הרשב"א ז"ל לענין הנאה ה"ה לענין לבער ל"ד למפולת שהטעם היתר בעושה ביתו אוצר קודם הוי כמפולת כמ"ש רש"י שם משא"כ ביש חטים חמוצים אף שלא יהנה אחר הפסח מהם מ"מ הוי כמטמין לכתחלה ול"ד למפולת דאף שיבנה הכותל מ"מ אחר החמץ לא יחפש כלל. ואפשר אפי' בהניח דיעבד צריך לפנות כה"ג. גם בספק היינו שיש ספק אם יש באוצר זה בכרי זה חשש חימוץ אף תוך ל' שרי ומה"ת להחזיק ריעותא. ויותר יש לפרש ספק היינו בהניח חטים יפות וספק שמא נתחמצו מלחות הבור אפילו הניח תוך ל' א"צ לפנות דבהיתר הניח וכמ"ש המ"א ח':

**עי'** ע"ש בספק למכור בחה"מ הוי ספק תורה היינו בלוקח מעות יותר בעד החטים בקרקעית הבור:

**סעיף ה**

**וי"א** עט"ז הגיה בין אין דעתו לחזור אחר פסח או דעתו לחזור אחר פסח תוך ל' חייב לבדוק וע' ס"ג בזה וכתב שכ"ד רש"י אבל דעתו קודם פסח לא חיישינן שמא יבוא בה"ש ועח"י אות א' וי' דהמחבר כ"כ לשיטת הר"ן יע"ש. ולענ"ד יאמר הא דפירש"י דעתו לחזור תוך פסח אף שלכאורה פירוש הר"מ ז"ל נכון בסוגיא כמ"ש הלח"מ פ"ב הי"ט דאל"כ מ"ט דאביי י"ל דרש"י לשיטתיה כפי משמעות בכמה מקומות וכמ"ש מהרש"א ז"ל דף י' ב' במשנה תוך המועד דכל שאין חמץ ידוע הכין הוא אף חדר שמשתמשין כל השנה מ"ה א"צ ביטול ובדיקה וכמ"ש התוס' ר"פ כ"ש ד"ה ואי ומ"ש רש"י ר"פ בודקין שלא לעבור ב"י או חמץ ידוע או א"י כלישנא דבודקין ושמא יראה בפסח כו' א"כ כל שאין דעתו לבוא תוך פסח רק אחר פסח ל"ש הני חששות עובר דל"ש חל חובת ביעור ואף תוך ל' א"צ כלל בדיקה ולא ביטול כיון שא"י ולא יהיה בביתו בפסח ומשו"ה פירש"י דעתו תוך פסח מד"ה נמי בספק חמץ אבל אין דעתו תוך פסח אלא קודם פסח תוך ל' חל חובת בדיקה דאיכא נמי חששא שמא יתאחר ביאתו קודם ל' א"צ בדעתו קודם פסח ומשו"ה נד מפי' הר"מ ז"ל משא"כ המחבר דכתב קודם ל' אצ"ל אע"פ שדעתו קודם פסח או אחריו הוא מיותר דלדיעה א' נמי אחריו הכין הוא אלא לומר דל"פ אחריו אף תוך ל' א"צ קמ"ל דצריך או דכה"ג נמי הבדיקה מ"ה או דחל חובת הבדיקה אף דל"ש הני טעמים א"כ שפיר הקשה הט"ז וכדכתיבנא וע' אות ב' בזה:

**סעיף ו**

**אבל** עט"ז הר"ב בס"א דתוך ל' נמי אין לברך הוא הטעם כיון דחששא שמא יבוא בה"ש ואין מברך דלרש"י אין בודק תוך ל' כל שדעתו לבוא קודם הפסח כמ"ש באות ה' משא"כ כשדעתו תוך הפסח אפי' מר"ה מברך ומיהו למ"ש הב"י בשם המ"מ כו' יראה שכיון למ"ש בתל"ה אות ב'. והעלה דתוך ל' ודעתו לבא תוך הפסח הוא דמברך וכפי הנראה הוא דעת הר"ב ג"כ בס"א ועח"י י"ג בשם כה"ג בהגהות הב"י ח' דאין לברך כלל יע"ש ועסי' תל"ג במ"א א' וכ"פ וכיון דאם הוא בביתו ובדק ליל י"ג צריך לחזור ולבדוק אין זה זמן ביעור ובספק ברכות שומעין להקל:

**סעיף ז**

**ישראל** עט"ז כתב זה לאפוקי מב"ח ס"ז ועמ"א אות ט"ז. ויראה דהב"ח נמי סתמא קאמר דאף שבודק ישראל ב' כל החמץ מ"מ כיון שאין הא' עושה שליח במה נפקע תקנת חז"ל על הא' תוך ל' ואה"נ דאם א' עושה שליל לב' ש"ד אף להב"ח ועמ"ש אות א' ומש"ה כתב הב"ח דאם מניח אשתו שלוחו כמותו והיינו דצריך לשווי' שליח וה"נ כן. והנה לכאורה דעת ראבי"ה שחמץ שלו ועכ"פ צריך ביטול ומש"ה צריך ג"כ בדיקה

כי ישכח אם לא שעשה שליח לבדוק ולבטל למ"ד שלוחו יכול לבטל וממה שטען הטור עליו דאין לך הפקר גדול מזה משמע דראבי' לא ס"ל כן ומיהו כשנכנס בבית אחר יבטל שם ונכלל בכלל דאומר ברשותי אלא דנראה דראבי' נמי ס"ל דהוי הפקר ורק דחל עליו חיוב הבדיקה כמ"ש הב"י. או יאמר דא"נ טעמיה דראבי' משום דחמירא דידיה וצריך ביטול וצריך ג"כ בדיקה כתיקון חז"ל כל המבטל בודק שמא ישכח הביטול לחוד היינו ביצא מבית עכו"ם משא"כ מבית ישראל כיון שישראל הב' יבדוק א"צ האי לבטל כלל דשמא ימצא גלוסקא לא חיישינן שאין דר שם וכיון שבדק סומכין על החזקה כמ"ש הר"ן ז"ל ר"פ ועט"ז תל"ד אות ג' ותל"ה בחמש שיטות ומ"א כאן ט"ז. ומדסיים הט"ז כהטור דלאו ביתו הוא משמע אף שאין עכו"ם נכנס בו בפסח רק שישראל לא ישוב שם אחר הפסח אפ"ה א"צ לבדוק וזה דלא כמ"א אות י"ז יע"ש:

**כתב** הב"ח בתשובה סי' קכ"ד דאם אומר בפירוש כל מה שמתחמץ בפסח יהא בטל הוי ביטול ובסתם לא דברשותו משמע מה שיש עכשיו. והאריך שם דהפקר חל על דבר שלב"ל עדיין ובתחלה כתב הטעם דאי בעי מחמץ מיד ולעשות הפקר קשה הא בפסחים ז' א' דקדים ומבטל מקמי דתחמיץ א' שבת וי"ט מבטל בלבו והטעם כמ"ש הר"ן ז"ל ר"פ דלאו ממון הוא ובגלוי דעתיה סגי והיינו שמבטל לכשיתחמץ דבעודו מצה הוי ממון דיליה ולא מהני בלב והתם לאו בידיה הוא לחמץ תוך הפסח ואפ"ה מהני. ומ"ש דנדר חל על דבר שלב"ל עי"ד י"ד כן הלכה דעל עצמו אוסר בנדר כו' ובהפקר צ"ע אם אמר הקמח שאקנה יהא בטל לכשיתחמץ ולפ"ז התנה ואמר כל החמץ שאקנה יהא בטל מעתה אם קנה בפסח ושכח התנאי בעת הקנין התנאי קיים ומקח בטל ובגלוי דעת סגי ואם זכר התנאי וקנה הרי ביטל התנאי עי"ד פי"א סי"ב ואע"פ שאין קנין לאיסורי הנאה כמ"ש הריב"ש הביאו המ"א תמ"ו והר"מ ז"ל כ"כ מפורש בפ"א מחו"מ קנה חמץ בפסח לוקה מ"מ אי התנאי קיים הקנין בטל ולאו דיליה הוא. ונ"מ למ"ד בלא בטלו חייב לבער בי"ט גם לאחר הפסח אי הוי חמץ שעבר הפסח בהפקיר בפני עדים למ"ד דלא חיישׁ להערמה כה"ג גם לא הוה מעולם של ישראל כיון דשכח התנאי בשעת הקנין התנאי קיים והקנין בטל. ואי"ה יבואר עוד בתמ"ו ותמ"ח:

**מעשה** באחד דר בבית אינו ישראל בליל י"ד ודעתו למחר ידור בבית א"י אחר ששכר כבר הנה בבית ב' ודאי חייב לבדוק בלילה אף לא לקח מפתח דבפסח החמץ בביתו ובישראל חבירו מ"ל על מי מוטל ובית שדר בלילה יראה דחייב לבערו דביוצא תוך ל' א"צ משא"כ זה שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה והרואה כו' וכה"ג בנר חנוכה ויברך

לבדוק בבית שני ואח"כ ילך לכאן ע"ס ברכה מאחר שדר בליל י"ד כאן ועדיין חמץ שלו חל עליו כאן בדיקה אבל לא יברך כאן. או יעמיד שליח נ"ל:

## סימן תלז

### סעיף א

**המשכיר** עט"ז. הנה לכאורה יש שלש שיטות א' פירש"י משמע כהר"ן תרתי בעינן החזיק ומפתח ביד השוכר הוא דהשוכר בודק ומש"ה בברייתא לא תניא המשכיר בי"ד אלא השכיר בי"ג והחזיק דמסירת מפתח באמר לו בפירוש שיקנה בו קונה כמ"ש הב"ח בח"מ קצ"ב ס"ה ומש"ה תניא מסר המפתח לא מי שמפתח בידו. ומ"ש רש"י שעדיין היתה ברשותו הבדיקה דאיך יכנוס השוכר וברש"י אצל הרי"ף שעדיין הוא ברשותו הבית י"ל נמי דא"נ החזיק איד יכנוס ומש"ה נקיט דוקא מפתח מילתא דפסיקא לא קנין אחר וענ"ץ אבל הפר"ח מפרש ברש"י דעיקר בהחזיק תליא מלתא לחוד וי"ל א"כ לאיזה צורך הזכיר מפתח כלל אחר דאין בו צורך כלל. ומדתלה מסר המפתח איכא למטעי טפי לומר תרתי בעינן. ומ"ש רש"י ז"ל נכנס ליל י"ד משמע תחלת ליל י"ד וסיים אע"פ שמסר ביום היינו יום י"ד הא אחר תחלת הלילה לא יבואר בסמוך אי"ה. השיטה הב' תוס' ד"ה אם ויש בה ב' פירושים א' כפשוטו דהכל תלוי במפתח אם ביד השוכר אע"פ שלא החזיק הואיל והיה דברים ביניהם וידור בימי פסח ואם ביד המשכיר אע"פ שהחזיק בי"ג המשכיר בודק וכ"ה בכוונת מהרש"א ז"ל ועי' נ"ץ לכאורה הבין במהרש"א כפי' הב"ח דתרתי בעינן לא החזיק ומפתח במשכיר הוא דמשכיר בודק והקשה פשיטא. ואין מוכרח דמהרש"א סובר ג"כ דמפתח ביד המשכיר אע"פ שהחזיק המשכיר בודק אלא דקשיא דהיל"ל מסר מפתח ואף לא החזיק ומדכתבו לא החזיק משמע דוקא לא החזיק וע"ז כתב דאי החזיק ג"כ פשיטא דהשוכר בודק ומאי קמ"ל. ומ"ש דאותו שאין מפתח חוזר על המשכיר והשוכר דאותו שאין מפתח איך יכנוס אף שהחזיק השוכר בו ובית פתוח אם החזיק על השוכר ולא החזיק על המשכיר ועמ"א ב'. ושיטת הב"ח בפי' התוס' דוקא לא החזיק ובחד סגי מפתח ביד השוכר או החזיק צריך השוכר לבדוק ולאהדורי בתר מפתח אבל כשיש לכ"א מפתח או פתוח ולא החזיק על המשכיר לבדוק ותוס' לא כתבו אלא איך יכנוס. ומהרש"א ז"ל ודאי אין סובר כך דאל"כ הוצרכו התוס' לומר ולא החזיק דבהחזיק אף בלא מסר כו' ומ"ש מהרש"א ז"ל בלשון אפשר משום דאין זה כ"כ מלתא דפסיקא דאבעיין הוה מסופק הואיל וחמירא דידיה. ולמ"ש התוס' ד"ה על א"ש יע"ש. ושיטה הג' היא שיטת הר"ן ז"ל והמ"מ בפ"ב מחו"מ החזיק ומפתח ביד השוכר

הוא בודק הא חסר א' מהם על המשכיר לבדוק. אמור מעתה שיש בכאן שלש שיטות וחמשה פירושים וכבר התבאר:

**ומעתה** הבוא נבוא לבאר דברי הט"ז ז"ל. וכפי הנראה הוא שיטת הב"ח ז"ל ס"א דמשכיר בי"ד דנקיט אבעיין הוא הקנין ובדקדוק נקיט י"ד ופיסוק הדמים לא איכפת לן מתי נעשה ו מבעיא ליה הואיל ועיקר הבדיקה מיד בצ"ה היה ברשות המשכיר הבית אף שאח"כ בלילה נכנס השוכר על מי לבדוק וה"ה אם נכנס השוכר ביום י"ד נמי מיבעיא ליה. ומ"ש הט"ז בלילה נכנס השוכר רבותא הוא ולפרש מ"ש התוס' שעה א' כו'. ומ"ש שהבית פנוי הכין ודאי דאם דר המשכיר שעה א' בלילה אף שהמפתח ביד המוכר ל"ש יכנוס ויבדוק כיון שמשכיר דר שם ופשיט רנב"י מברייתא דכל שלא החזיק עד שעה א' בלילה תליא במפתח הא החזיק בי"ג אף שמפתח במשכיר השוכר בודק. ומ"ש הב"ח י"ד שחרית הוא ל"ד שהרי סיים השכירו בי"ג והחזיק כו' הרי כט"ז ולפ"ז ברייתא נמי בהחזיק בשעה א' בלילה ותנא א"צ לפרש דבריו ולא הדר במסקנא כו' ולפי' מהרש"א ונ"ץ ופר"ח דהכל תלוי במפתח ולא בהחזיק ומש"ה לא תניא י"ד בברייתא ואבעיין הוא דצידד כן ובמסקנא אין תלוי כלל בהחזיק (ופי' התוס' אין לפרש כו' לשלול השיטה דסוברת עיקר הביעור מ"ה ביטול ובדיקה דרבנן ושלוחו א"י לבטל וכיון שהמשכיר בהכרח צריך לעשות הביטול רמי כולה מילתא עליו דאם כן אפי' בי"ג אלא כו' וקשה לפ"ז מאי דחיי' ממזוזה הא כאן ג"כ ראוי לילך אחר מי שדר עתה כו'). והנה הרי"ף וראש"ש וטור הזכירו המשכיר בי"ד משמע קנין בשעה א' בליל י"ד הא החזיק מבע"י לא וכמ"ש הב"ח וברי"מ פ"ב החי' וריי"ו נ"ה ח"א דף ל"ח ע"ד סתמו ולא הזכירו י"ד ולפי הכלל ראוי לפסוק כרי"ף וראש"ש וי"ל דמצינו לפרש כר"ן לצורך י"ד והעד מדלא הזכירו דין דמפקיד מפתח ביתו אצל אחר דאין הנפקד חייב וכמ"ש התוס' אלא דס"ל תרתי בעינן וכ"ש נפקד דא"צ. גם בקיצור פסקי הרא"ש כתב המשכיר בי"ג בי"ד כו' אם מסר כר"ן אבל ריי"ו סתם והביא דין דנפקד ממש כתו' אע"פ שעל הרוב נמשך אחר הרא"ש. וע' נ"ץ ובכ"מ הסכים לפי' התוס' כאן חזר בו. ובלבוש הביא י"א ד"ה וע' א"ז א'. והנה הר"ן ז"ל סובר הסברא כל שלא קנה השוכר בי"ג לאו כלום הוי כנפקד דא"צ ובעיין דנקיט בי"ד בהכרח לצורך י"ד וחמירא דידיה כרש"י דאי דוקא בי"ד שהחזיק שעה א' בלילה מנ"ל דפשטן הדר בי' דלמא החזיק לחוד או מפתח לחוד סגי ומנ"ל תרתי בעינן. ולתוס' י"ל שפיר הדר ביה מברייתא דלא הזכירה כלל תנאי אחר כ"א מפתח. והב"ח פי' דהר"ן קאי אדברי הרי"ף דאיך יצויר המשכיר בי"ד ומסר המפתח קודם בי"ג וקשה דלמא פיסוק דמים היה בי"ג ומפתח יע"ש. לכאורה נראה דאבעיין קאי וכאמור:

**ולענין** אם היה המפתח ביד השוכר והפקיד ביד המשכיר ע' נ"ץ ח"י ג' דאפילו הפקיד בי"ד על המשכיר לבדוק ופר"ח א' ונראה כדבריו ל"מ להר"ן בהחזיק שי"ל כן כל שהיה שעה י"ג ביד השוכר עליה דידיה לאהדורי וליטול ממשכיר דל"ש איך יכנוס ואפי' לתוס' בלא החזיק י"ל כן ערש"י ביום י"ל ל"ד ואי"ה באות ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**השוכר** עט"ז. ודאי כל שהחיוב על השוכר הדמיון בהחזיק בי"ג ומפתח ביד המשכיר לתוס' ד"ה אם לשיטת הב"ח וט"ז א' אף שנטלו המפתח בי"ד שחרית אין חזקתו בדוק דהמשכיר לא בדקו מאחר דדינא הוא דהשוכר מחויב אלא מירי בענין דחלה החיוב על המשכיר לחוד בלא החזיק בי"ג ומפתח תחלת ליל י"ד במשכיר ולהר"ן אף בהחזיק כה"ג אז מיבעיא לן חזקה בדוק והלכה כשביטלו חזקה בדוק בדרבנן ולהר"ן נמי המשכיר בי"ד בי"ג לצורך י"ד וממנו ואילך והחזיק בי"ג רק המפתח ביד המשכיר בתחלת ליל י"ד. והקשה על הב"ח כו' ואמנם מ"ש ברש"י לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דאם הכוונה מ"ש רש"י בי"ד שחרית דבלילה אין הכל חבירים שיהיו יודעים דהדין על המשכיר לבדוק וגם לא עברו על תקנת חז"ל הואיל ויש זמן כל הלילה אע"פ שמצוה ממובחר מיד בצ"ה כבסי' תל"א ולא מקרי עבריין. ומ"ש רש"י ד"ה מסירת המפתח כו' נכנס ליל י"ד כו' משמע כל שהכניסה תחלת הלילה ביד המשכיר אע"פ שבלילה נכנס השוכר חלה חובת הבדיקה למשכיר אע"פ שעדיין לא עבר עיקר הבדיקה לא מקרי עבריין מ"מ מצוה ומובחר על המשכיר מיד בצ"ה ואי מנ"ל לרש"י כן ולא חל י"ד שחרית א"כ מה בכך שהמפתח ביד המשכיר אטו בחזקה תליא לעיל. וממ"ש רש"י אע"פ שמסר ביום הוא ל"ד אלא אורחא נקיט וצ"ע ועי' לבוש בלילה שלפניו משמע כרש"י שחרית דוקא ובע"ש אות ב' משמע כל שעבר מקצת מהבדיקה חזקה בדוק וע' א"ז ג' ובקיצור פסקי הרא"ש המשכיר בליל י"ד יע"ש ועח"י אות ח' ומפי' רש"י והב"ח משמע דוקא שחרית ואם בית פתוח ופיסוק הדמים בי"ג ולא החזיק השוכר אע"פ שעל המשכיר לבדוק י"ל אין חזקה בדוק דסמך שיכנס השוכר בכל עת. וצ"ע והנה רש"י פירש דחמירא דידיה שלו ויקשה מאי איריא י"ד ויפרש כר"ן לצורך י"ד ויהיה פירושו חלוק. ומ"ש כאן בי"ד דפירושו י"ד שחרית דסוף סוף חלוק הוא דלעיל במקצת הלילה וכאן שחרית ומיהו מ"מ שוה במקצת וי"ל א"כ רנב"י נפשוט מהכל נאמנים חזקתו בדוק וא"כ מסתמא סתמא כפירושו ע"ז שכר ממנו ול"ש כאן אין הולכין בממון אחר הרוב ומשמע כ"ש אמר חזקה דאנן דינא בעיא על מי המצוה מוטל ומיהו אי י"ד שחרית דוקא שפיר מצינו לפרש כן ועוד מברייתא דמפתח מפורש יותר ואין להאריך:

**ומ"ש** הח"י ה' דצריך הסוכר לשלם למשכיר שכר הבדיקה ובא"ר צידד בזה וא"י כיון דחיוב על המשכיר למה יתן השוכר שכר הבדיקה ובלבוש משמע אף בסתם על המשכיר לשלם לשוכר:

**סעיף ג**

**אם** עט"ז הנה בג"ו ובפ"מ ובש"ה כתבנו בזה דכל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן אף בדרבנן אף ביש רוב וחזקה לקולא וע"י טורח סמכינן אחזקה אף בד"ת ועפר"ח כאן וזהו שיטת הר"ן ז"ל והוכיח ממה דפריך נישייליה דאי בדרבנן בחזקה להיתרא א"צ שאלה אכתי נ"מ בביטול דהוי רק דרבנן א"צ שאלה אי חזקה בדוק ואי אין בדוק עכ"פ צריך שאלה בספק דרבנן בקל או אפשר אסור דיעבד היכא דאיתחזק איסורא כחמץ עמ"א ח'. אבל הב"ח ז"ל חולק ואומר בדרבנן בחזקה להיתר י"ל א"צ שאלה ונישייליה היינו מאי נ"מ בבעיא לשאול בבית המדרש דלו יהיה ספק נישייליה ויהיה נכון ואדרבא מתוס' ד"ה לאו מדהוקשה להם מבטל שם ולא ציינו בגמ' למאי נ"מ נישייליה אלא די"ל התם הפי' כו' משא"כ חזקתו בדוק ואמירה דהני דא"צ שאלה בלא ביטול ולאחר שש דהוי ד"ת הוקשה להם טבל ד"ת א"צ שאלה כו' ולפ"ז דרבנן וחזקה להיתר א"צ שאלה וי"ד א' בשוחט ד"ת הוי והט"ז כתב דמגמ' מוכח שפיר דאל"כ הא צריך לגלות שיש ספק עכ"פ דאל"כ יסברו העולם שאין ספק וחזקה בדוק ולא ישאלו ומוכח נמי אף בדרבנן וחזקה צריך שאלה כאמור. ועי' הג"מ בפ"ב פסקו כל תיקו לחומרא בחצי זית בעליה אפי' בטלו אף דלא איתחזק הוי דהוי כחסרון ידיעה ואנן קיי"ל ספק דרבנן לקולא בעיא דלא איפשיטא בתיקו הא לא נשאר בתיקו י"ל הוי ספק חסרון ידיעה ע' ש"ש ב"ק. וכאן למ"ד חמץ איתחזק מקרי ולמ"ד דרבנן בחזקה לחומרא ע"ד ק"י ול"ש כאן כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין כמ"ש בכה"ג בי"ד ק"י ול"ד לספק שהה במיעוט סימנים דהוי רק ספק דמ"מ כאן ספק הדין הוא ספק מציאות שמא בדק וכה"ג שפיר י"ל אף בספק הדין כה"ג אוקמיה אחזקה דמעיקרא וי"ל דעיקר דסמכינן אפשיטותיה רנב"י ומ"ה אם יכול לבטלו הוי כיש לברר בקל ע"י ביטול ואה"נ לאחר שש א"צ בדיקה עמ"א:

**ומה** שיש לעיין בד"ה שכתבו דאמרי הא לא היה בדוק כו' קשה איך עד אחד נאמן נגד החזקה והרוב ע"ד קכ"ז בש"ך בעיא דלא איפשטא ורנב"י היה ר"ל דמהימן עי' פריי שם סי' א'. ומ"ש מיגו שתקי הא מיגו שיאמר אפשר בקטן שאין חריף כ"כ ל"ש זה ולאיסור קטן חריף בעינן ע"ד קכ"ז ס"ג בהג"ה ושם משמע רגלים לדבר בעינן:

## סימן תלח

### סעיף א

**עכבר** עט"ז כפי דעתי ההמונית יש בכאן התבוננות רב. כי יש בכאן ג' דיעות א' דעת התוס' והטור בתינוק דוקא כדי כל הככר ב' דעת הר"מ ז"ל פ"ב הל' ח' כפשטיה דוקא דרך לפרר בע"ת אכילה הא כדי ככר צריך בדיקה ג' דעת המחבר השמיט בע"ת ובכ"ע א"צ בדיקה. ומ"ש הר"מ ז"ל בעת אכילה לומר אפי' לא כדי ככר תולין שאכלו אע"פ דאין ספק מוציא מודאי מ"מ רגלים ביותר יש שדרך מאוד לפר בעת האכילה וכדי כל הככר נמי הואיל ונכנס אחריו מיד כמ"ש התוס' ועב"ח ובהר"מ ז"ל בלא"ה פסק בהי"א כרבי דזהו שאבד זהו הנמצא וכדבעינן למימר לקמן אי"ה. ובד"מ הביא דעת שלישית וכאן שתק ולא הגיה משום דעת המחבר נכונה בתינוק כל הככר הרי"ף וראי"ש מסכימים דא"צ בדיקה הרי"ף סתם הדברים והרא"ש מדכתב בעכבר אפילו כשיעור פיתא בהכרח הא תינוק א"צ כה"ג ודברי הל"מ ז"ל י"ל כן פשיטא דלית הילכתא כדיעה ג' ובאין כל הככר נמי הלכה דא"צ בדיקה בר"מ מבואר כן וברי"ף סתם דאל"כ הוי לפרושי עד שלכאורה קשה על הטור למה פסק כתוס' ובראי"ש סתם משמע אף באין כל הככר א"צ אלא מדכתב ואפילו כשיעור ההוא פיתא הוא הוספה על הרי"ף ותוס' לסתור אלא לסמוך תינוק דוקא כדי כל הככר ומש"ה הביא י"א מ"מ הלכה כדיעה א' בסתם וכפי הגהות הט"ז ז"ל:

**הנה** בטור וש"ע ולבוש יש שינוי הלשון בטור צריך לבדוק כ"ל הבית כו' וצריך לבדוק אחר ככר שהכניס העכבר ובלבוש הוסיף מלת כ"ל וצריך לבדוק אחר כ"ל הככר דהכניס העכבר. ולפ"ז הטור ה"ק צריך לבדוק כ"ל הבית אפי' בטל ול"ד לתל"ט בביטלו פסק לקולא דאין דרכו לפרר ודאי מעלמא כו' ואשמעינן עוד או צריך לבדוק עד שמצא הככר ומכיר שהכניס עכבר א"צ יותר אע"ג דהני פירורין מעלמא לא חיישינן להצריך כל הבית ואף בלא בטלו ול"ד לתל"ט שראינו עכבר נכנס בככר ומצא כרשב"ג דראינו נכנס ככר כו' ובלבוש הוסיף באפשר אם מכיר חצי ככר שזהו אפ"ה חיישינן שמצניעו חצי בחור וע' פסחים י"ב'. ואמנם המחבר נקט לשון אחר וער"מ ז"ל שם וכ"מ ומשמע דעת המחבר דוקא אחר ככר שהכניס הא לא"ה אף שמצא ככר שלם וביטל גרע טפי וצריך כל הבית הואיל ופירורין מעלמא אתי:

**עוד** יש להתבונן בלשון הר"מ ז"ל שם פ"ב ה' זח"ט וז"ל הניח י' ומצא ט' בודק (משמע אף בטלו דאין ספק מוציא מודאי) ובה"ח וכן ראה עכבר כו' א"א כבר אכל הככר והרי הפרורין אלא חוששין שמא הניחה בחור ופרורין שם היו. ובה"ט ראה תינוק ובידו

ככר ונכנס אחריו ומצא פירורין א"צ בדיקה חזקתו שאכלה ואלו הפירורין נפלו בשעת אכילה שדרך תינוק לפרר בעת אכילה ואין דרך עכבר לפרר עכ"ל הנה חשב רבותא יותר בנמצא קצת פירורין ה"א הרי פירורין ראיה בעת אכילה אפ"ה צריך בדיקה וכ"ש כדי ככר שודאי אין דרך עכבר לפרר שלא בעת אכילה והט"ז נקטו רבותא כל הככר ובטלו כבתל"ט. והני פירורין ודאי מעלמא ומלת חוששין אשמא הניחה בחור דיוכל להיות שאכלה ג"כ. ואמנם מדלא כתב בה"ח שאין דרך עכבר לפרר רק בהלכה ט' גם בה"ח לא הזכיר נכנס אחריו ובה"י הזכיר יראה דבתינוק דוקא באין כל הככר שחזקתו שאכלה והרי הפירורין שנפלו בעת אכילה ראיה טובה בעת אכילה הא כל הככר אך נכנס מיד אחריו לא דלא ס"ל כתוס' דרגלים לדבר כו' ובהי"א כתב זה גרע דאין דרך שלא בעת אכילה. ובה"ח א"צ שאין דרך דא"כ ספק השקול מספיקא צריך בדיקה דלא אמרינן אכלו אפילו ביטל ובה"ט באין כל הככר דבתינוק חזקה שמראין הדברים כן לז"א בעכבר אין הדרך כן והרי"ף ז"ל כתב היכא דעאל כו' לכאורה מועתק מבה"ג או משאלתות ואמאי לא העתיק ב' מימרות דרבא כדרכו אלא לפרש מימרא דרבא דעכבר אף שלא מצא כדי ככר אין חזקה ומינה בתינוק דוקא שאין כל הככר ומהפך דברי רבא ואפשר היה גי' כן תינוק כו' עכבר כו' דכדי כל הככר פשיטא דעכבר ודאי אין מפרר ומאי קמ"ל ולפ"ז המחבר כתב בתינוק חזקה שאכל ונפלו בעת האכילה לא תולין היינו באין כל הככר הא כל הככר לא הזכיר שאין ברור לו והשמיט ג"כ בעת אכילה שאין ברור לו אבל בלבוש פירש לדיעה א' אפי' אינם כדי כל הככר בעת אכילה יש לפרש בתרי אנפי. וערש"י פסחים י' ב' ד"ה ונכנס ואין תולין הככר בו כו' ולא זהו ככר שהכניס העכבר י"ל כטור דרבותא אף פירורין ככל הככר אין תולין פירור ככר זה בו בעכבר שהוא הכניס זה הככר ואלו הפירורין וכ"ש באין ככר ומינה בתינוק דוקא כל ככר והבן:

**ועי'** ב"ח ריש סימן תל"ט וכאן אם מצא ככר שלם וקטן י"ל דהוי ס"ס שמא זהו ושמא אכלו משא"כ פירורין ודאי מעלמא רק ספק אכלי אין ספק מוציא מידי ודאי אף בטלו. ועמ"א תל"ט אות ג' דס"ס משי"א י"ל בין התם לכאן וע' ע"ש א' ובח"י אות ג' כתב שנעלם ממנו דברי הטור בתל"ט יע"ש והנה הע"ש מאורן של ישראל לא נעלם ממנו דלקמן מיירי בככר גדול ומייתי ראיה מכאן בעכבר נכנס ויוצא בלא ביטל דבודק אף ככר קטן כמ"ש הד"מ דהוי משי"א סובר דזה הוי נמי משי"א והניח בצ"ע ועב"י תל"ט כל שהוחזק י"ל דלא מהני ס"ס יע"ש ועי' מ"ל שם חידוש דין שהפרש יש בין מצא ככר שלם ולא הכירו או הכירו ובין פירורין וכבר התבאר לעיל בזה ואי"ה ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז כ"ה בר"מ ז"ל בה"ט אם לא מצא כלל בודק דלא ס"ל כר"ז החילוק בעכבר בשר לא משיירא ולחם משיירא אלא כרבא וה"ה תינוק רק ביש מקצת פירורין חזקה כו' וכדי כל הככר התבאר באות א' וי"א דוקא כל הככר והיינו נכנס מיד אחריו ברגלים לדבר כמ"ש התוס' והיינו לרשב"ג עב"ח וכמ"ש הטור בתל"ט אבל להר"מ שם פסק כרבי יע"ש אפשר א"צ מיד ולפ"ז המחבר לישנא דרבא נקיט וכוללם יחד ובין מקצת או כל הככר א"צ מיד והבן ובבטלו להתיר נמי הכין הוא ועמ"ל וח"י בתל"ט ח' ובמ"מ משמע קצת שאין כן ואי"ה בתל"ט יבואר:

**ועי'** ע"ש באות א' בתינוק ולא בטלו צ"ע ובח"י אות ו' הביא ראיה מתוס' ד"ה מפני דאי בטלו גם רשב"ג מודה וכתב שהוא ראיה ברורה יע"ש וי"ל התוס' מפרשים פלוגתא כמו דפירשו ד"ה על ומ"מ לענין דינא אף בלא ביטל בתינוק להר"מ במקצת ולהטור כדי כל הככר וכפי מה שנתבאר. וע' א"ז ב' הנ"ץ והפר"ח הסכימו לדיעה א' ובאמת בכ"מ הלכה כדיעה א' וכבר כתבנו מה שי"ל הפי' בדיעה א':

**עי'** דרישה גורס בשם מ"ו ככר בפי"ו ובכל הגי' שלפנינו בידו ולכאורה נראינו אוכל ומצא מקצת פירורין כ"ע מודים דא"צ בדיקה ובידו אז מחלוקת ובראינו אוכל אפשר אף בלא מצא כלים א"צ בדיקה דמסתמא אכל כולו:

**סעיף ג**

**דיני** עט"ז הרי"ף ג"כ השמיטם ובפסחים י' ב' ד' בעיות בעכבר וב' ראשונות אפשר לצייר בעכו"ם יע"ש. ופסק שם אם ביטל הוי ספק דרבנן ובלא ביטל הוי ספק ד"ת ומשמע אף ככר קטן לא הוי ס"ס והטעם עב"י תל"ט הביאו המ"ל שם או כמ"ש הד"מ בתל"ט הביאו המ"א שם אות ג' ועמ"ש אות א' לפרש דברי הע"ש בעל ובדק ומצא ככר קטן ומיהו י"ל עכבר יוצא גרע טפי עתוס' ד"ה או. וער"מ הי"ג שם כל את"ל פשיטא היא לא מטעם שפסק כרבי עמ"ל שם. וערש"י שם ד"ה את"ל כו' דאי פשטת כו' י"ל ה"פ דמדלא אמר את"ל חוששין וספק הוי ובטלו ספק לקולא עכבר לבן ושחור ודאי הוה ובטלו נמי צריך בדיקה א"ד ספק ארמייה ובטלו ספק לקולא ומדלא אמר כן ש"מ את"ל כה"ג פשיטותא הוי לז"א דלא אפשר לומר להיפך וסובר דלא אמרינן כה"ג ספק דרבנן לקולא והר"מ ז"ל סובר כל את"ל פשיטותא והבן:

**סעיף ד**

**כזית** עט"ז מ"ש ספק תורה לכאורה בלא בטלו ודאי הוי עתוס' ב' א' ובטור ליתא רק הב"י כ"כ ספק תורה וי"ל. ועב"י ר"ל ג"כ בט"ז יע"ש. ומ"ש רבותא דלא ידע מחמץ זה כלל אף שאמר דלא חזיתיה ודלא ידענא היינו במקום שמשתמש משא"כ בקורה

או בור שנפל ואין משתמש שם סד"א דלא נתכוין כלל ע"ז קמ"ל. ומ"ש טעם הראב"ד לחלק בין קודם זמן איסור כו' הוא דמבואר מכמה סוגיות דלחמץ ידוע מהני ביטול דפריך וכי משכחת ליבטליה אלא דכיון שידו שולטת בהם שפיר הוי הפקר משא"כ בור וקורה דא"י שולטת בהם ומונחים ברשותיה קודם זמנו אסור דממוניה הוא הוי כמטמין כקושיית הר"ן ר"פ משא"כ מצא לאחר זמנו אסור בהנאה בגילוי דעתא למפרע סגי:

**והנה** המחבר כתב כזית חמץ הוא לשון הר"מ פ"ג הי"ד ובטור ליתא ובע"ש ב' וח"י ז' דח"ש ל"ג דלמא אתי למיכל כיון דליכא כרת ובתמ"ב במ"א נוקשה אף דלא עבר ב"י ומדרבנן אפ"ה אסור לשהותו וב"י אי עוכר בח"ש עמ"ש בפתיחה. וככר בפי נחש השמיט המחבר דל"ש ובטור וברי"מ ז"ל הביאו והמחבר פסק כר"מ ז"ל כל את"ל פשיטותא הוא ול"ג את"ל ב' ערש"י שם. עמ"ש אות ג' וער"מ הי"ד. ויבטל יע"ש. עסי' תל"ז ס"ג וי"ל לשכור חבר צריך ממון רב. עפר"ח אמ"ש הב"י ספיקא כו' ותוספות חמץ לבאר כמבוער יע"ש ובח"י מחלק בין באר לבור ריקן והנה בור חיישינן דלמא נחית כו' ובאר לא והיינו למ"ד דאסור להשתמש בפסח משא"כ למ"ד מותר כל שלא שהה מעל"ע בצונן חיישינן טפי דמעלה עם הדלי. ומטיל לים הוא ע"א:

## סימן תלט

### סעיף א

**תשע** עט"ז מ"מ פ"ב הי"י וי"א ונתבאר במ"א ה' ועט"ז ג' ואי"ה יבואר שם ועפר"ח א' ולא הבינותי כעת. ועי"ד ק"י והביאותיו במ"א דספק ע"י גלגול לא אמרי' ספיקו לקולא ואם מיירי קודם שש הוי כלא נודע עד אח"כ י"ל דכה"ג אף ע"י גלגול לקולא כמ"ש בפריי שם. ואמנם י"ל קבוע כמחצה דמי לקולא מוארב וקם לו וא"כ י"ל דספק מ"ה שרי ומדרבנן אסור ל"מ לשיטת הסוברים ספק מ"ה אסור מדגלי בממזר דספק שרי וסברא חיצונה דשרי ש"מ הא בעלמא אסור היינו בשקול משא"כ קבוע חידוש לא גמר מיניה ואשם תלוי שקול הוא ואף להר"מ ז"ל בהכרח אשם תלוי איקבע ומ"מ קבוע חידוש הוא וא"א למגמר מאשם תלוי וכי אמרינן ספק תורה שנודע לא מצטרף ה"מ באיסור תורה הא כאן דרבנן אפשר הוי ס"ס בנודע וה"ה גלגול עמ"א ג' ולמ"ש א"ש ולפ"ז בט' חמץ וא' מצה לא הוי ס"ס והבן:

**והנה** המ"מ פ"ב הי"י כתב ודעת רש"י ז"ל ושאר האחרונים כרבינו ולא מצאתי מפורש ברש"י כן ואי ממ"ש דצריך לבדוק בלא ביטל איירי כמ"ש התוס' שם דאיירי בלא ביטל והא דלא כתב דצריך לבטל י"ל דמשמע ליה אף ככר קטן וקודם זמן איסורו הוי ס"ס ולא בעינן נודעו יחד כה"ג משא"כ לאחר זמן איסורו כמש"ל ובמ"א ג' ולומר דשיטת רש"י

ז"ל דחמץ שא"י היכן הוא אין עובר ב"י וכמ"ש התוס' ריש כ"ש ד"ה ואי והכל נאמנים על ביעור חמץ יורה כך והא דאמר מ"ה בביטול סגי היינו דאין שלו ה"ה א"י היכן הוא אין שלו ועיין פ"י פסחים י' א' דא"כ הכל דרבנן וביעור רק לחמץ ידוע ואפ"ה בקבוע צריך בדיקה זה דוחק וערש"י במשנה ר"י אומר ובמהרש"א שם וממה שלא כתב ודעת הר"מ ז"ל כתוס' י"ל לתוספות ביטול ג"כ א"צ דאוקמיה אחזקה ומיהו י"ל כל הכל כו' ואי דלאחר זמן איסוריה דאי קודם הוי ס"ס הא כתב ד"ה היינו שתי קופות דמיירי בככר גדול ה"ה זה ואין להאריך. עמ"ש סוף הסימן אי"ה בזה:

**סעיף ב**

**מיהו** עט"ז הנה הר"ב ז"ל הגיה מיהו כו' דהוי ס"ס הא בטלו לא ועי' לבוש ועש"ך י"ד ק"י אות ס"ד דלכאורה ס"ס בד"ת וספק דרבנן שווין ומש"ה כתב הט"ז ז"ל דס"ס במידי דרבנן כה"ג שרי בבטלו דוקא וז"ש הר"ב וא"צ לבדוק ומיהו במ"א כתבנו דבלא"ה לכתחלה כל שיכול לבטל מתקן בקל. או יאמר כמ"ש המ"א ג' דנודעו בזא"ז משא"כ כשבטלו הוי ספק א' דרבנן דכבר ביטל כל החמץ ומאותו נטל העכבר ובא לבית (ועוד בפי' קודם שבא לבית לא איכפת לן דדמי למ"ש בשו"ת ש"י בעגל פה מיץ דלאו על החמץ אנו דנין כ"א על הבית והבן) ובדרבנן א"צ שנודעו ב' הספיקות יחד ע"י ד ק"י בגבינת עכו"ם והביא ראיה מפסחים ומהרש"א ז"ל הקשה כן ואף למסקנא לא יתורץ זה דבלא חזינו יש ס"ס ולמה טעם דאין לד"ס אלא בלא בטלו לא מהני ס"ס בבדיקה כמו דלא מהני ספק דרבנן או נודעו כו ומש"ה נתן טעם דאלד"ס אף בלא בטלו הא חזינן דשקל ויש לד"ס שהביאתו לכאן כתי' רש"י שם וע"כ הכין הוא דאל"כ ס"ס אין ספק מוציא מידי ודאי אף בטלו עתוס' ד"ה כדי ואמנם מסיום דבריז משמע להר"מ ז"ל דלא הביא חילוק זה אף בטלו וקטן לא מהני ס"ס ומשמע לכאורה דהר"מ ז"ל לא ס"ל דבעינן שלא נודעו כמ"ש בס' ש"ה ועמ"ל פ"ב מחו"מ הי"ג ויקשה מה דמשמע בגמרא דס"ס מהני כאן. ועתוס' פסחים ט' ב' ד"ה היינו שתי קופות דמיירי בגדול מב' ציבורין ואילך לא אף לפירש"י דהוחזק בבית זה ספק חמץ עפר"ח א':

**סעיף ג**

**וא"צ** עט"ז בקצת דפוסי הש"ע ובד"א שנת תצ"ב ציינו בס"א וט"ס הוא ובקצת הוגה כהוגן בס"ב ועמ"א ה' ושם ביארתיו ועמ"מ פ"ב מחו"מ הי"א ומ"מ ב' חלוקות הראשונות ודאי אף דיעבד מעכב הביטול וכ"ה בגמרא אטו ד"ת וכן מדלא מחלק המחבר בב' בתים וצבור חמץ בין ב' ב"א ובאו לשאול בב"א ש"מ בבטלו ול"ד לטומאה דהוי דרבנן ד"ת החמירו חז"ל עתוס' שם ומיהו בי"ד ק"י ס"ה מבואר אף בדרבנן בב' היתר אסורים עמ"א ה' וי"ל דכבר גדול נמי יש סניף שמא אכלו הרבה עכברים כמ"ש

הט"ז ב' ונהי ספק הרגיל לא הוי מ"מ כו' וב' חלוקות אחרונות קודם זמן איסורו מבטל ובקל מתקן משא"כ לאחר זמן איסורו י"ל דא"צ בדיקה דהלכה כחכמים וכרבי וכמ"ש המ"מ שם וי"ל ועמ"א ה' וזה שתירץ מס"א עי' מ"מ שם. ומ"ש מספק על עמ"מ שם וקשה ממ"ש בקבוע גם ב' בתים א' בדוק וא' אין בדוק וי"ל שאני אומר עדיף טפי דכ"א למינו אזיל ע' לבוש. וספק על עי' בטור דקרוב לבית מאוד וכר"מ ז"ל כתב סתמא א"כ י"ל גם על תי' הט"ז:

**סעיף ד**

**כך** עט"ז בחלוקה הד' הר"מ ז"ל כרבי והטור פסק כרשב"ג וביטל א"צ יותר או ככר קטן. וחלוקה ג' שוין המה דיעבד בלא בטלו כחכמים דר"מ וצבור א' וב' בדוקים להטור חילוק בב"א או זא"ז ולהר"מ אין חילוק והמחבר י"ל שסמך אמ"ש בי"ד עמ"א ה' עפר"ח לרשב"ג קשה לרבנן הניח עשר ומצא ט' צריך בדיקה הא אפי' מצא עשר צריך בדיקה כל הבית א"י דעכבר חיישי' שמא הצניע משא"כ הניח ומצא כמו שהניחו ועוד דכאן אפי' ביטל צריך לבדוק אחר העשירי (לשיטת הטור בתל"א י"ל ההוא דבודק עד שמגיע לסלע):

**ומ"ש** הט"ז משבויה לא הבינותי דשבויה דרבנן הוא דמ"ה אוקמיה אחזקה כמבואר בכמה דוכתין ולהר"מ ז"ל דבדרבנן אף בב"א שרי מ"מ שבויה אית ביה דררא ד"ת ומתרומה י"ל בזה"ז דהוי דרבנן או למ"ד תרומת פירות חוץ דח"ו דרבנן ובד"ת צ"ע דא"א ספק להקל. ויבש ביבש מ"ה מותר ברובא ומדרבנן מחמירין בב"א לאדם א' וצ"ע בזה. עח"י ז' וא"ר ד' עמ"ש המחבר צבור א' חמץ וב' בתים בדוקים ה"ה ב' ציבורים חמץ ואי מצה והאמת שכ"כ הפר"ח לדעת הטור דמירי ב' ב"א וב' ציבורין א' חמץ ואי מצה וב' בתים א' בדוק ואי אין בדוק אפי' של אדם א' שפיר משא"כ להר"א ז"ל דב' בתים בדוקים וצבור א' חמץ ובטלו דל"ד לטומאה ואף באדם א' תולין לקולא א"כ דוקא צבור א' הא ב' ציבורים א' חמץ ואי מצה דיש ב' כניסות ואיתרע לא אמרינן לקולא כ"א א' בדוק ואי אין בדוק יע"ש בפר"ח. עוד כתב הפר"ח צבור א' חמץ וב' בתים א' בדוק ואי אין בדוק ולא ידעינן להו על חולין לקולא בביטל ואם ספק אם על כלל א"צ ביטול דהוי ס"ס הנה דין א' לכאורה מכ"ש מב' ציבורין א' חמץ ואי מצה דליכא כ"א כניסה עמ"ש בי"ד קי"א אסידרא דהמחבר ודין הב' מבואר בבעל המאור ופירש ספק על כה"ג ורבנן בטומאה לא מהני ס"ס הא בחמץ מודים כעין פירש"י ומיהו אף לא בטלו לפירובו יע"ש ולא הוי מש"א. ועמ"ש באות ג':

**סעיף ה**

**הניח** עט"ז אבל דעת הר"מ ז"ל פ"ב הי"ב מחו"מ אפי' בטלו צריך בדיקה כמ"ש המ"מ שם דפסק כרבנן בפי"ב מה' מטמא משכב ומושב הי"ג ועפר"ח כאן דמשמע דספק הוא אי פסק כרבנן ושם משמע דודאי פסק כרבנן ועפר"ח י"ד סימן ס"ג אות ג' מזה:

**והנה** לענין קבוע ראיתי שיש לספק בדבר א' כמו שאגיד בקבוע ד"ת בין לחומרא ולקולא עש"ך י"ד ק"י אות ט"ו וקבוע דרבנן בחהר"ל וט' טריפה וא' כשירה ואפילו מנין ובעלי חיים הוי כודאי אם נתערב א' כשר בב' טריפות דלא ליהוי ס"ס אף באופן המועיל כה"ג ס"ס ונהי דא"צ סי' יבש ביבש נגד כל הגי' אפשר לקי אם אכל מהן וכ"ש פירש דאמרינן זיל בתר רובא ובפריי ליי"ד כתבנו מזה ועי' במנחת כהן בסי' התערובות. ואכתי מבעיא לן איסור דרבנן ודבר חשוב שאין בטל נתערב א' כשר בב' אלו ואכל א' מהן אי לוקה מכות מרדות אי אמרינן דמהרוב לקח א"ד מדרבנן הוי קבוע והוי ספק ואין לוקין מ"מ על הספק עב"י י"ד רצ"ד בבעיא דהנהיגו עיזא ושיבוטא וע' בסי' ג"ו וש"ה. ומ"ש באות א' קביע ספק מדרבנן ברש"י פסחים ט' ב' מוארב וקם משמע לחומרא מ"ה וכוונתו י"ל אף ככר קטן דנודעו זא"ז והבן ובכתובות ט"ו א' גזירה נמי משמע מ"ה:

## סימן תמ

**סעיף א**

**אלא** עט"ז הקשה על פי' הר"מ ז"ל א' מה פריך הא צריך קרא ולזה יש לומר כיון דגורס כממון דמי מסברא ה"ה באונס דאל"כ למ"ד לאו כממון מנ"ל זה וגם לסי' ס"ד כיון דהדר בעין כו'. ומה שהקשה בעירו חמירא כו' ימכרנו קשה דאין שלו ואין ימכרנו. ומ"ש יתן לעכו"ם אחר לא די בזה הזמן וכ"ש כו' י"ל דה"פ בזה דהו' חייב באונס ועכו"ם ב' מקבל רק גניבה וכ"ש למ"ש רמ"א משמע אף שעכו"ם ב' מקבל כל אחריות כראשון אסור ועמ"א א' אי"ה שם יבואר והמעיין במ"מ פ"ד מחו"מ ה"ד ולח"מ תירצו זה דאף שהיו מן האונס היינו שנתנו להם קמח לאפות לחם וכ"ז היותו הלחם בבית ישראל חייב באחריות אפי' נאנס אבל אם מחזירים להם מקבלים הימנו וא"ש מבתייכו להחזיר להם והר"א ז"ל הבין בהר"מ כן שנותנים להם לחם לשמור וא"א להם להחזיר לחיל והקשה איך אמר רב נחמן אייתי כו' יע"ש והא דמייתי רבא מרבא אף שי"ל דהתם חייבים אפילו נאנסו ושמא דוקא נאנסו כדעת רש"י במציעא פ' האומנין עב"ח וח"י ב' וקיבל אחריות משמע שהישראל קיבל ברצון לא באונס (ט"ס מלת לא הראשון) וי"ל דהר"מ ז"ל סובר דוקא מיגניב ומתאביד לא בפשיעה כדבעינן למימר אי"ה והאנס לא היה מאנסו כ"א בגניבה לא כשנאנסו א"כ מייתי מכ"ש ראיה:

**והנה** המחבר הביא דיעה א' בסתם דוקא גניבה הא פשיעה לא כהר"מ ור"י ובדין אנס לא הכריע א"כ לאחר הפסח י"ל הוי ספק ולקולא בתוך הפסח הוי ספק תורה ואם האנס אין מאנסו רק מפשיעה בתוך הפסח הוי ס"ס וכ"ש למ"ש דיעה א' בסתם ולקבלו לכתחלה י"ל אין לעשות ס"ס בידים עמ"א תס"ז ודברי הלבוש י"ל כן יע"ש:

**נשאלתי** אינו ישראל מעמידים קמח אצל ישראל בבית ונותנים שכירות בכל שבוע דבר קצוב ואחריות על ישראל בפסח איך ינהגו והשבתי למוכרם א"א שאין בידו ול"ד לסמ"ג ס"ב זכין לאדם כו' ועשהו שליח ואין תקנה או שהמפקיד יתן רשות למוכרו או יפקדנו אצ"ל א"י אחר ויקבלו הב' אחריות כמ"א א' והמקום ימכוי לו ולא הוי שכר חמץ ועסי' תי"ן וכאן קיל יותר. ואי"ה במ"א יבואר עוד. וקמח שלנו חטים לתותין וחמץ גמור וביטל לא מהני שאין שלו:

**סעיף ב**

**וצריך** עט"ז רש"י ור"ת פסחים ו' א' פליגי בתרתי לדינא לרש"י באחריות לא מהני ייחד זוית (עמ"א א') ובלא אחריות א"צ זוית ובעינן מחיצה מדרבנן לז' ימים ומשום היכרא וההוא דכופה כלי תירץ רש"י ליום א' או ב"ט אי אפשר בע"א ולר"ת ייחד זוית באחריות שרי דסובר חמצו של עכו"ם בביתו וקיבל הישראל אחריות שרי וה"ה מחיצה הוי כביתו והיינו בפני עכו"ם עב"ח ובלא אחריות די בכפיית כלי אף ז' ימים. ומחולקין ג"כ בפירוש ייחד לרש"י הנה הבית כו' שאין מקבל אחריות ולתוס' ייחד זוית דוקא. ומ"ש הט"ז אז הוא חייב לשלם יראה להגיה חייב לבער. ועב"ח ולדינא קי"ל כרש"י וכמ"ש בש"ע. וע' ר"ן וב"ח פירשו מ"ש רש"י ד"ה הפקידו וקיבל אחריות כלומר כאילו קיבל אחריות בסתם נמי פשיעה ייחד כו' כלומר כו' היינו לס"ד דשכירות קניא הוי כאילו אמר כנוס שורך ברשותך ולפ"ז י"ל במסקנא דלא קניא מפרש רש"י יחד זוית ממש אז לא קיבל פשיעה יע"ש ד"ה שאין והט"ז לא רצה לפרש כן דמשמע ברש"י במציעא דחיוב אחריות דוקא אונסין ואף להר"מ ז"ל דוקא גניבה לא פשיעה ועלח"מ פ"ח ה"ג הנה הבית אינו אפילו ש"ח. עמ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז וכ"כ המ"א ה' וערש"י פסחים ו' א' ד"ה עושה והוא כמו ב' חילוקים א' ב"ט א"א הא בח"ה אף לחצי יום צריך מחיצה וא"נ משום חד יומא א"צ לבער יבערנו הא מעת לעת צריך מחיצה. ומ"ש רש"י לכל שבעה הוא ל"ד ועח"י אות י"א. ומ"ש דוקא הניח בלא רשותו הא לקבל לכתחלה אף ביו"ט אסור כתי' א' דב"ט א"א כו' ואי"ה במ"א יבואר עוד. וע' מ"ש הב"ח ברש"י:

**סעיף ד**

**ישראל** עט"ז יש לי בכאן מקום עיון אמרתי לבאר הנה המעיין ברמב"ן פ' בא י"ב וברי"ן פ"ק דפסחים מבואר שסוברים חמצו של ישראל בבית עכו"ם או אצל חבירו אף לא קבל הנפקד אחריות אין עובר המפקיד דגבולך דומיא דבתיכם ובתיכם למעט אתי וז"ש הר"ן ז"ל דהר"מ ז"ל פ"ד מחו"מ הא"ב כתב דחמץ של ישראל ביד עכו"ם עובר עליו ולא ידע מניין לו ואי כוונת הר"ן דוקא באחריות דלמא הר"מ מיירי בלא אחריות וכ"ה סתם פקדון הא בורכא דלמא הר"מ דוקא גניבה ואבידה ע' ב"י כאן בנפקד ה"ה מפקיד וברא"ש ו' א' הביא יש מגאונים שאמרו ישראל שהפקיד אצל עכו"ם או אצל ישראל וקיבל הנפקד אחריות הנפקד חייב ולא המפקיד כיון שאין ברשותו כו' וי"ל הפי' עיקר הטעם כיון שאין ברשותו ממש ואף לא קיבל הנפקד אחריות שניהם אין עוברים וקיבל אחריות לאו בפירוש אלא התם פקדון ש"ח הוי והרא"ש פסק שם דש"ח חייב לבער ולומר דהנפקד חייב ולא המפקיד כ"פ אבל בטור כתב יש מגאונים שכתבו כיון שקיבל הנפקד אחריות כו' משמע טעמא יהבי למלתייהו וכתב הב"י שזהו דעת הרמב"ן והר"ן ולמ"ש צ"ע דלדידהו משמע אף לא באחריו' אין המפקיד עובר כאמור גם מה שסיים הרא"ש הואיל והפקיד לו ביתו קרינן ביה ביתו לא הבינותי דא"כ חמץ ישראל מופקד ביד עכו"\ם וקיבל עכו"ם אחריות ומונח ברה"ר האם נאמר שאין ישראל עובר עליו וזה לא שמענו לא' מהפוסקים שיאמרו זה וברי"ו נתיב ה' ח"ה דף מ"ה ג' כתב בל' הזה עוד פשוט אם חמצו של ישראל מופקד ביד עכו"ם ועבר עליו כו' יש מגאונים שאמרו אם קיבל הנפקד אחריות אין המפקיד עובר כיון שאחריות על הנפקד ואינו ברשותו ורוב הפוסקים הסכימו שחייב המפקיד כמו כן לבערו מבואר מדבריו דלהגאונים תרתי בעינן שהנפקד קיבל אחריות והוא מונח ברשותו לא ברשות המפקיד אז אין המפקיד עובר כטור. ולרוב הפוסקים המפקיד כמ"ו כ"ן חייב משמע הנפקד ג"כ אף חמץ של ישראל וגו' אף בש"ע וע' לבוש חולק בין חמץ של עכו"ם הנפקד עובר וחמץ ישראל אין הנפקד עובר ע' א"ז א'. וצריך שתדע כי הרמב"ן שם והר"ן שם פי' כר"ת יחד בית בקיבל אחריות ואפ"ה שרי דחמצו של ישראל בבית עכו"ם מ"ה אין עובר (דממועט מבתיכם) ומדרבנן אסור כדאיתא פ' כ"ש חמץ של ישראל שהלוה עליו עכו"ם לאחר הפסח עובר כדבעינן למימר לקמן אי"ה וחמצו של עכו"ם בבית עכו"ם וקיבל ישראל אחריות אף מדרבנן ג"כ אינו עובר אבל ר"ת פסחים ו' א' ד"ה ייחד דאינן ליה מלא ימצא פרט לזה שאין מצוי ולא מבתיכם ובריייתא ג"כ מסיים ת"ל לא ימצא וכ"כ הרא"ש דלדידיה חמצו של ישראל בבית עכו"ם וקיבל אחריות אפ"ה עובר המפקיד אבל חמצו של עכו"ם בבית עכו"ם

וקיבל ישראל אחריות שרי אף מדרבנן שאין זה מצוי בידך דגוף החמץ של עכו"ם וביתו של עכו"ם. ולפ"ז יצא קולא לדידן כל שאין איסור לשהותו מ"ה כ"א מדרבנן כמו נוקשה או חמץ שביטל בפני עדים והיה ג"כ אנוס בדבר יש לצדד בה"מ דבירושלמי פכ"ש ר"י דאוסר רק מפני הערמה ועכו"ם שהלוה לישראל אחר הפסח אסור דישראל מ"ה עובר ב"י ולהרמב"ן ור"ן עכו"ם שהלוה לישראל אחר הפסח אסור אע"ג דלא עבר ב"י הואיל וראוי לעבור ב"י ומדרבנן אסור לשהותו קנסו ונוקשה שאני הואיל ואי"א לבוא בשום ענין בב"י והא להפקיר חמצו ביי"ג לאחר הפסח לר"י אסור משום הערמה עפר"ח בת"מ ותמ"א ותמ"ז י"ב ותמ"ח לאף בלא ידע מהחמץ כלום אפ"ה שייך הערמה יע"ש ואי"ה בתמ"ג יבואר עוד:

**ועתה** אבאר דברי הט"ז ז"ל לפרש דברי רבינו יונה כי דעת הגאונים י"ל כרמב"ן ור"ן אף בלא קיבל הנפקד אחריות דממועט מבתיכם או דוקא כשקיבל הנפקד אחריות ומונח ברשות הנפקד אין המפקיד עובר דאין מצוי בידו דנגנב אין מפקיד מפסיד בכך וגם אינו מונח ברשותו וע"כ שפיר כתב הרא"ש דאין מבין ראייתי מוגונב מבית האיש דנהי דהחמץ של המפקיד אינו ברשותו. ובשו"ת ח"צ קל"ט ופ"מ מ"ז ופני יהושע פסחים תמהו על רא"ש ז"ל וא"י למה דהא טעם הגאונים מבתיכם ממעטינן ליה ואין כאן ראיה מב"ק אבל הט"ז ז"ל תי' זה בטוב טעם גם להבין הפלוגתא דמכילתא. כי מלת מבתיכם ודאי מיעוטא הוי ולרבנן ממעטינן בקיבל אחריות לבד ולר"ש אין חילוק וממעטינן אף חמצו של ישראל בבית עכו"ם והמכילתא כר"ש סובר ומיהו הרמב"ן אע"ג דאין פוסק כר"ש אפ"ה פוסק כמכילתא יע"ש. גם מ"ש הט"ז דלר"ש אין חילוק י"ל דפסחים ו' א' א"ד אלא למ"ד כממון דמי למה לי לא ימצא ומשני הואיל וכי איתיה הדר בשניה אלמא לר"ש חידושא הוא כאן וי"ל:

**ונוראות** נפלאתי עמ"ש הפני יהושע פסחים ה' ב' להרמב"ן (ט"ס שם הרבמ"ם עכ"פ עשה תשביתו איכא דהא כתב הרמב"ן שם מדרבנן הוזהרנו לא מ"ה ומה"ט ייחד מדרבנן לא גזרו כמ"ש הר"ן ז"ל ונכרי שהלוה לישראל מדרבנן לא עשה יע"ש. גם המיעוט מלך לא כתבו כ"א מבתיכם ובעשה ג"כ כתיב מבתיכם ולענין דינא עובר בל"ת ועשה אף מונח ברה"ר כל שהוא שלו ונ"מ במי שמת ע"פ קודם הלילה והניח יתומים קטנים עמ"ש בפתיחה. ובשו"ת פני יהושע מא"ח לא משמע כן ובשו"ת שאגת אריה ע"ט כתב בעשה לא קנסו דל"ת חמור וביבמות ז' א' פירש"י ל"ת חמול דלוקין וכאן א"א ללקות לחכמים דהשבתתי בכ"ד א"א לבטל העשה בידים וחצי שיעור למ"ד אסור לשהותו מ"ה כמ"ש בפתיחה מ"מ לא עדיף מאכילה ואין בו ל"ת כלל רק איסור תורה כמ"ש

התוס' שבועות כ"ג ב' ד"ה דמוקי ומא"ד לא קנסו בעתה ה"ה זה ומיהו אין זה ברור ואף ספק תורה י"ל דקנסו ואי"ה בתמ"ב ותמ"ז יבואר עוד למ"ד ספק מ"ה לחומרא:
בסוגיא דפסחים ה' ב' וברי"מ ז"ל פ"ד דמשמע כל שברשותו אף שאין רואה עובר בלא יראה ולא ימצא יש לנו בזה דברים עמ"ש בפתיחה ובספר ראש יוסף כתבנו בזה:

## סימן תמא

### סעיף א

**ומשכנו** עט"ז נראה להגיה וכצ"ל מעכשיו דאל"כ ב"ח בסתמא אין קונה למפרע לרב"א ומש"ה בעינן מעכשיו ומלת דה"א אין לו ביאור ובעינן נמי הרהינו דאל"כ אחריות על ישראל הרא"ש פסחים ל"א ואפשר ליישב הנוסחא מה דמשמע בפסחים לאביי א"צ הרהינו וע"ש מהרש"א ז"ל וגיטין מ"ם א' ברש"י ד"ה חמץ ופני יהושע שם. ולכאורה יאמר לאביי בלא הרהינו ולמפרע גובה ועכו"ם קונה המשכון במעות כר"ל עתוס' קידושין י"ד ב' ד"ה הואיל מ"ש על פי רש"י ולרבא מוקי אליבא דהלכתא כר' יוחנן דעכו"ם במשיכה דוקא ובמה יקנה ומש"ה דוקא בהרהין (ועמ"א א' בשם ש"ג ואי"ה יבואר שם) ואפשר לאביי בלא הרהינו ואף עכו"ם מישראל קונה למפרע דאלים שיעבוד חוב יותר מקנין כסף תדע דהא כסף לחוד אף בישראל לא קנה מדרבנן ואפ"ה אקדיש מלוה אין יכול לחזור בו ואמאי כיון דמדרבנן לא קנה לאו דידיה הוא דומיא דהמקדיש חמץ בשש ואף שי"ל זה מ"מ קשה אלא דאלמינן שיעבוד חוב יותר מקנין כסף וא"כ לאביי א"צ קנין כסף. ומ"ש הט"ז הרא"ש ה"ק דא"צ לרבא דהלכה כוותיה והקנה לו בקנין אפ"ה אסור דאחריות על ישראל ובהתנה שאין אחריות עליו ובקנין שרי דיעבד אף בלא הרהינו כמ"ש המ"א בשם הש"ג כן י"ל דברי הט"ז. וז"ל ע"ק נ"ק המשכון צ"ל בידו דקי"ל כרבא ומעכשיו דעכו"ם לא קנה משכון וזה יורה כמ"ש דלאביי א"צ הרהינו ואי עכו"ם קונה משכון אין הלוה עובר כמ"ש המ"א אות ו' ושם יבואר אי"ה גם בט"ז המ"ג אות ג' חולק ע"ז יע"ש. שוב עיינתי במלחמות כתב דלאביי במסקנא נמי צריך הרהינו והא דאקדיש וזבין מלוה לאביי קדוש במקרקעי דקנה ליה בשטר לא במטלטלין יע"ש שהאריך ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ב

**מותר** עט"ז הנה מחלוקת הרא"ש והראב"ד עם רבינו אפרים והר"מ ז"ל מבואר יפה במ"מ פ"ד מחו"מ ה"ה ואבאר בקצרה כי הנה דעת הר"מ ורבינו אפרים כל השלשה תנאים הרהין ולא פדאו ומעכשיו בעינן דוקא קודם הפסח הא אחר הפסח לא מהני דהואיל לחומרא ובידו לפדותו (ושל גבוה דאין עובר צריך לחלק ע' תוס' פסחים מ"ו

ב' ד"ה הואיל ב') וקודם הפסח ג' תנאים הא' בלא מעכשיו לא קנה העכו"ם ואף דסובר פי"א ממכירה ה"ד דמשכון לא שייך אסמכתא עכו"ם גרע טפי וכן לא הרהינו במה יקנה או מטעם אחריות ואה"נ הקנה בקטן ובלא אחריות א"צ הרהינו ועמ"א א"ב שם יבואר לדידן לא מהר בלא הרהינו ודעת הרא"ש והראב"ד דהנך ג' תנאים בהגיע זמן אחר הפסח ומהני הא קודם הפסח ב' סגי שלא פדאו והרהינו ואף לא אמר מעכשיו דאין אסמכתא לעכו"ם והרהינו בעינן דבמה יקנה או מטעם אחריות והיכא דהקנה בקנין והתנה שאין אחריות עליו שרי בהגיע קודם פסח בלא הרהין ובלא מעכשיו ומסתימת הט"ז משמע דהמחבר נמי הכי סובר דקודם הפסח בלא מעכשיו שרי ומלת אפילו מפרש דלאו לגמרי משוה להו וכ"כ הע"ש וע' לבוש ועמ"א אות ב' לא פי' כן. ופסק הט"ז דאם מכוין כך אסור ואם הלוהו והגיע זמן הביעור ולא פדאו אין מכריחין אותו לפדותו משמע הא לכתחלה עכ"פ אסור ללוות מהעכו"ם על תנאי כך דשמא יפדה ואפי' גומר בדעתו שלא לפדותו מ"מ לכתחלה אסור מטעם הואיל ובידו לפדותו ונהי דיעבד שרי דמחוסר ממון לא חשיב הואיל כמ"ש הר"ן ז"ל או מה"ת יפדה הואיל ואסור בהנאה אבל לכתחלה אסור ועב"ח. ובא"ר אות ב' דאף לכתחלה יכול להלוות באופן זה אם דעתו שלא לפדותו אחר הפסח יע"ש:

### סעיף ג

**אפי'** עט"ז דתוך הפסח צריך לבערו מספק ב"י שמא לא יפדה עכו"ם והוא מפירש"י וכאן ל"ש מחוסר ממון אפשר עובר בודאי ועמ"א ד' דבתוך הפסח אין עובר דלא כפירש"י והב"ח ופר"ח פסקו כרש"י ועא"ר ה' כתב דחמץ כזה מהני ביטול וא"ה במ"א יבואר:

## סימן תמב

### סעיף א

**תערובות** עט"ז מ"ש על הב"י לענ"ד דברי הב"י ראוים למי שאמרו כי בגמ' בב"י גרסי' בר"נ וה"ה נוקשה והגיהו וכ"ש יע"ש במהרש"א ז"ל בתוס' ד"ה ואלו ושם ור"נ מ"ט לא אמר כר"י דלמ"א כו' יורה כגי' הישנה דלר"נ נוקשה עכ"פ לא גרע מתערובות ומייתי לה בה"ה ואפשר דנוקשה עדיף מש"ה לא פסיקא לר"נ לומר דר"א הוא אבל רב יהודה דחי בהדיא ואמר ע"כ כו' דלדידיה תערובות ודאי חמור מנוקשה והתניא כוותיה סותר דברי ר"נ דמייתי לה לר"א בה"ה מברייתא דקחשיב ארבעה כותח ושכר וחומץ וזיתים ולא נקיט חדא ולסמוך באינך אה"ה כ"ש נוקשה דהוה למתני ולא לסמוך אה"ה ש"מ נוקשה לר"א לית ליי ורש"י ד"ה רב נחמן סובר באמת נוקשה חמיר ולית תניא כוותיה דכ"ש הוא (ע"ש בתוס' ד"ה ואלו ומהרש"א ז"ל ותבין) ות"כ לפום מ"ש ר"נ ה"ה ומש"ה ניחא

דלא מייתי מברייתא דלעיל דודאי ה"ה כוי ועמ"ל פ"א מחו"מ ה"ו ולמ"ש ניחא. וא"ש נמי דהרי"ף ז"ל פוטר פסק כחכמים מסתם משנה לקמן מ"ח ב' שיאור ישרף ואוכלו וכ"ש תערובות דקיל מנוקשה וכר"נ וער"ן והב"ח ז"ל תירץ דת"כ דעכ"פ מתני' ר"מ דאי כר"נ דלא אתיא מתני' כר"מ דנוקשה חמיר א"כ אמאי לא נקיט ר"א בברייתא נוקשה למעט מכרת כמ"ש התוס' ד"ה ואלו וש"מ דנוקשה ותערובות שקולים ומתני' כר"מ וכר"א מצי אתיא וכפי הנראה שזהו ג"כ כוונת הט"ז והוסיף טעם דמסתמא לא ניחא לומר שלש מחלוקת כוי והא דלא אמר כל אלו לר"מ בלאו דמביא פלוגתא דחכמים:

**ומ"ש** הט"ז בטור עב"י באורך. ולהט"ז הוא כך דרבנן פליגי עליה דר"א בתערובות באין כזית כא"פ וגם אין נ"מ כ"א קיוהא (קיוהא לאו טעם חשיב ולא הוי טכ"ע) דלרבנן שוה חמץ לשאר איסורין ומ"ה שרי ומדרבנן אסור באכילה ושהייה מותר דהוי גזירה לגזירה להטור וכן דבר שאין בו קיוהא כלל ונתבטל בס' דאין חוזר וניער לטור ומותר בפסח לאכול אפ"ה אסור לערב קודם פסח ולאכול בפסח דהוי כמבטל איסור אדעתיה לאכול בפסח ואף דעדיין היתר הוא ול"ד ל"ד ק"ט דמרבה עד ס' ביבש דכבר נתבטל ברוב אבל לערב בעין לא וע' צ"צ סי' פ' ומ"ש בפריי ל"ד צ"ח בש"ך אות כ"ב א"נ חמץ שמו עליו ועסי' תמ"ז בט"ז אות ה' ותרכ"ו ב' ואי"ה שם יבואר אבל לערבו לשתותו בפסח שרי לטור דכ"ד דרבנן בשהייה מותר כ"ש זה. אבל לדידן כ"ד האסור מדרבנן אסור לשהותו ואם עבר לאחר הפסח שרי דלא קניס הואיל ולא עבר מ"ה. ומ"ש לר"ש בנתערב מחדש א"נ נתערב מחדש כל שיש קיוהא אסור מדרבנן וצ"ע. ומה שהקשה על מרן הב"י ז"ל ע' דרישה דהטור כתב בפירוש תערובות לרבי רק מדרבנן וכעין זה כתב הב"ח דמש"ה מותר בשהייה לטור יע"ש ובאמת קושיות חזקות הן ולומר מ"ש הטור בסוף איסור דרבנן קאי אנוקשה וכת"כ דר"י וז"ש בריש דבריו תערובות כוי וכ"ז אינו שוה לי. וללמוד תורה אני צריך דלא נישוייה ח"ו למר"ן הב"י ז"ל שלא ראה דברי הטור בסופו ואומר דודאי מ"ש הטור ולחכמים איסורא בעלמא היינו איסור תורה והיינו מדכתב אח"כ מיד והר"מ פסק כר"א וע"כ כמ"ש הב"י דמפרש הטור אליבא דהר"מ ז"ל דר"א וחכמים פליגי בכותח דיש כזית כא"פ בהלעטה וע"י טיבול לית ואוכלו ע"י הלעטה לר"א מרבינן מכל מחמצת למלקות ורבנן פטור ממלקות דשלכ"א אבל איסור תורה יש עמ"ל פ"ה מיסודי התורה וע"ז כתב הטור איסורא בעלמא מ"ה כחצי שיעור שאין בו לאו ועשה דאל"כ הי"ל אסור מדרבנן וזה מוכרח דהא כתב ופסק הר"מ כר"א אלמא דלהר"מ מותר לשהותן וע"ז תמה הב"י דכיון דיש איסור תורה למה שרי לשהותן. ומ"ש הטור בסוף לרבנן איסור דרבנן אליבא דנפשיה כ"כ דמוקי פלוגתייהו באין כלל כזית

כא"פ. ובכ"מ פ"ה מיסודי התורה ה"ח כתב שלכ"ה דרבנן י"ל שלכ"ה קיל משלכ"א ופסחים כ"ד ב' דמסיק כ"ש שלכ"א היינו מהניח חלב ש"ה ע"ג מכתו הוי כ"ש משא"כ שלכ"ה ממש אכילה חמור ועמ"מ פ"ח י"ד ממ"א ותבין:

**או** יאמר אף אם נימא שלכ"א לית איסור תורה כותח שיש מחמץ כזית כא"פ בהלעטה אף דהוי שלכ"א מ"מ טעמו וממשו מקרי וחשוב הוא ולא בטל לר"י ע"ז ס"ז א' והשתא ודאי להר"מ ז"ל דאוקי פלוגתייהו ביש כזית כא"פ בהלעטה לרבנן איסור תורה יש משא"כ להטור לקמן אליבא דרי"ף מוקי באין בו כזית כא"פ כלל א"כ א"ש קושיית הב"י איך כתב הטור לרבנן מותר לשהותו אליבא דהר"מ ז"ל לא יצדק זה. ועמ"ש בפתיחה בריש הספר וברלב"ח סימן פ"ח להר"מ ח"ש אסור מ"ה כל שיש כזית כא"פ דלא כמ"ש בס' התערובת והא דאמר הנח לכותח אי משטר קשטר כו' לא קאי הכי במסקנא. ומ"ש הט"ז שכר שאין שם ממ"ש כלל שכר שלנו טעמו וממשו מקרי עמ"א ח' רק לרש"י וקצת מהפוסקים קורא לזה טעמו ולא ממשו בע"ז ט"ז ואנן קיי"ל דחייב כרת על שכר שלנו בפסח עמ"ש בפתיחה. ויש לנו הרהורי דברים בתמים דעים להראב"ד ז"ל בהשגותיו על בעל המאור סי' רמ"ה ע"ד ד' דהרי"ף פסק כחכמים בתערובות דרבים הם ומתני' דריש א"ע כיחידאה ונוקשה פוסק כסתם מתני' דריש א"ע ותוכן כוונתו דכל שרבים חולקים בברייתא אף דסתם במשנה כיחיד אין הלכה כן כדאמרינן בעלמא מתני' יחידאה משא"כ אם בברייתא ר"מ ור"י וסתם במשנה כר' מאיר הלכה כן ולא הבינותי חדא דהא ת"כ דר"י ואם נאמר כמ"ש הב"י דבאמת הלכה כר"נ דנוקשה חמור אכתי לא מצאתי להרי"ף ז"ל שיפסוק בהדיא כר"מ והרי הטור כותב בהיפך ומתני' ד' מ"ח ב' והאוכלו פטור וסתמא בתרא עדיף ועמ"א אות ב' מ"ש שם. ומ"ש לחלק בין שהייה לאכילה עכ"מ פ"ד ה"ח. ומ"א בפתיחה כאן:

**סעיף ב**

**וכן** עט"ז הנה נוקשה לדידן לית ב"י כפי' תמ"ז סי"א ותנ"ג ומ"א א' עח"י אות י' ומ"מ הראבי' משמע לכאורה שסובר דנוקשה אית ב"י כמתני' דריש א"ע דאל"כ מאי קושיא לדידן שמדבקין דסוברים נוקשה מדרבנן באכילה וכה"ג דאין ראוי ל"ג משא"כ במשנה דנוקשה ב"י אף שאין מיתקן בכך ב"י אף כשאין רואהו אסור (עמ"ש בפתיחה בריש הספר וברמ"מ פ"ד מחו"מ משמע אף לא יראה כן ועכ"פ לא ימצא) וע"ז שפיר הקשה הט"ז. ואפשר אף לדידן יש איסור תורה בנוקשה באכילה ושהייה ולאו לית ביה ולא קניס ר"ש עמ"א א' והר"ב שמביא יש מחמירין דעת ראב"י נרשם כאן תה"ד קט"ז ז"א יע"ש:

**והנה** כבר הארכנו בפתיחה בריש הספר לענין תערובות וכזית כא"פ ואי לא דמסתפי מחבראי הייתי אומר דין חדש יש באורז עם חמץ ע' פ"ג מ"ז מחלה וברי"מ ז"ל פ"ו מחו"מ והמחבר לקמן בתנ"ג ולבוש שם וביי"ד שכ"ד דוקא אורז מדין גרירה א"כ קמח חמץ מחטים שנתערב עם קמח אורז ועשה עיסה מהם אף שאין כ"א מעט מחטים נעשה הכל חמץ ולקי אכל כזית ממנו ועבר ב"י ולאחר הפסח אסור בהנאה ולא מהני הקולות כו' עסי' תמ"ז ובח"י אות א' ומיהו אם קמח אורז נפל לקמח ומצה אפויה כה"ג י"ל דאין מחמיץ ול"ש גרירה ועמ"א תנ"ג אות ד' כתב דבאורז בעינן ג"כ כזית כא"פ ועי"ד שכ"ד בט"ז אות ט' וש"ך י"ז ואי"ה בתנ"ב אבאר עוד. שוב ראיתי דברי הט"ז מתפרשים כפשטן ראבי' אפשר סובר כריב"א ואלו מתבערים אבל ממ"ש הב"י ולהמ"מ אי"צ לחילוק הראבי' דמשמע שחילוק הראבי' יש לו מקום ברי"מ ותמוה דהר"מ פסק פ"ד הי"א דנוקשה אית לאו פשיטא דל"ש חילוק הראבי' ברי"מ ז"ל והראשון נראה יותר:

**סעיף ג**

**ולקמן** עט"ז ועא"י אות ו' וי"ד. וספק מעמיד י"ל דהוי ספק דרבנן כי מעמיד דרבנן וי"ל הוי ספק חסרון ידיעה ולכאורי בשהייה הוי ספק דרבנן ולקולא ולאכילה הוי ס"ס לאיסורי שמא הוי מעמיד ושמא הלכה כמ"ד חוזר וניער וע' אות ד' ואי"ה בתמ"ז יבואר עוד אם להצטרף להחמיר ספק שמא חוזר וניער:

**סעיף ד**

**וכן** עט"ז לכאורה שהמעמיד עדיין כחו לא סר תוך הפסח או אף שעתה כלתה פעולתו מ"מ אמרינן חוזר וניער אבל המעיין בש"ך י"ד פ"ז ל"ה יראה דבב"ח שכ"א היתר אף מדרבנן ניכר הוא ול"ש ביטול בניכר מה בכך כל דלא יהיב טעמא לא אסרה התורה משא"כ עור קיבת נבילה משא"כ כאן בפסח ניכר פעולתו ל"ש ביטול בניכר ואף קודם הפסח לא נתבטל רק הותרא הוי ועתה אסור מטעם מעמיד ונ"מ אף שיש צדדין להתיר דסומכין אשאלתות דפסח בששים במעמיד לא עמ"א ועי' באר היטב אות י"א צ"ע אם לקחו מהשמרים קודם י"ט יע"ש ומיהו לקחו אחר חצות תו הוי מעמיד האיסור בפ"ע גם למ"ש הש"ך צ"ע ובה"מ איני אומר לא איסור ולא היתר ובשהייה יש לצדד בה"מ כה"ג ועדיין צ"ע גם בזה:

**ולענין** מי דבש שקורין מע"ד אם נתבשל בכלי ב"י משכר י"ל הוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא עסי' תמ"ז ס"ה דמותר בשהיי' ואסור באכילה ואם בשלו ביורה י"ש י"ל דל"ש נ"ט בר נ"ט בחריף אז הבלוע חריף עי"ד בפריי וכר"ו שם ועמ"א תמ"ז כ"ה ואי"ה שם יבואר. ובשמרי שכר הוי מעמיד ומ"ש הט"ז דספק תורה לחומרא עמ"א ט' דלהלכה מעמיד דרבנן ועפר"ח ה' כאן. ומיהו אם רגילות בכך ל"ש ספק דרבנן לקולא. ועמ"א ט' בדבש

שהיה ג' או ד' י"ל דמעורב שמרי שכר עם שמרי דבש הוי זוז"ג ואפשר דשרי ובטל הוא אף שלא לקחו מהשמרים קודם פסח כ"ש אם לקחו קודם הלילה. ועמ"א וח"י:

**סעיף ה**

**ואם** עט"ז מה דמשמע לכאורה מדבריו דח"ש לית ב"י יש בו מחלוקת עפר"ח אות ז' ובפתיחה כתבנו דאכילה י"ל חזו לאיצטרופי הפי' דלמא יאכל כזית כא"פ ויסבור שהוא יותר מכא"פ ובראיי' ל"ש זה ועמ"א תמ"ז מ"ב ומ"ד ואי"ה שם יבואר. ומ"ש לענין מלקות לכאורה לאו שאין בו מעשה הוא ער"מ ז"ל פ"א וצ"ע:

**סעיף ו**

**הואיל** עט"ז עמ"א י"ב ובכ"מ פ"ב מחו"מ הי"ז היו דבוקים בגומות דהוי כעשוי לחזק יע"ש הא אין דבוקים אף חצי זית לבד נמי חייב לבער ול"ד לסי"א דעכ"פ דבוק בעריבה אף שאין עשוי לחזק מ"מ דבוק הוא ובטל אגבו כשאין בין הכל כזית משא"כ כשמונח חצי זית בלא דבוק בקרקע. ועמ"א י"ב ומ"ש שם ופשוט כו'. ומ"ש הט"ז שמא יתגלגלו אהדדי לא הבינותי דהבעיא בדבוקים נמי זמנין דכניש ע"י כיבוד ומש"ה בבית א' חייב לבער:

**סעיף ז**

**אלא** עט"ז פסחים מ"ה ב' ע' בטור ומ"א י"ג ולא בטלו הוי ספק תורה להר"מ ז"ל בדבוקים דהוי כעשוי לחזק ול"ח דלא מתכניש ע"י כיבוד ביתו עליה ולהרא"ש אף בלא דבוק ומטונף קצת עמ"א י"ב:

**סעיף ח**

**מותר** עט"ז באין הכלב יכול לאכול אסור באכילה מדרבנן. ומ"ש מיוה"כ התם באין ראוי לאדם פטור וכאן בנפסל מאדם חייב מ"ה ושאור יוכיח דראוי לחמע כמה עיסות עמ"א י"ד ובנפסל מכלב מותר באכילה מ"ה דתו אין ראוי לחמע או דעפרא הוא ובהנאה נמי מותר כבס"י וכרבא פסחים כ"א ב' ועי' רש"י שם שביטל טעמו ומראיתו לכאורה משמע דלא כתוס' שם ד"ה חרכו ופת שעיפשה והכלב יכול לאוכלו מדרבנן חייב לבער דמראיתו חמץ ואתי לאחלופי כו' וחמץ אין מחמע ול"ד לשאור עמ"א י"ד והמחבר דנקיט לקיימו א"י ה"ה בהנאה מותר. ודע דיצויר שהשהייה מותר והנאה אסור בנוקשה שנפסל מאדם לגמרי וראוי לכלב דלמא אתי למיכל ל"ש ובהנאה אסור ועמ"ל פי"ד מה' אבל במומיי"א ושהייה מותר עמ"א א' ואי"ה בתמ"ז סי"א יבואר בזה:

**סעיף ט**

**א"א** לנקרן עט"ז י"ל כאן מירי מנסרים ושם מנסר א' עמ"א ט"ז. ומ"ש להלכה לא קיי"ל כן עסי' תנ"א סי"ז בט"ז כ' בב"י דמפני המנהג מחמירין שא"א לגררן היטב וכן משמע

דעת הר"ב שם שכתב וכבר נתבאר בתמ"ג סי"א משמע דא"א לגרר אבל המ"א שם ל"ג דבבית שאור ובאות מ' לשיטתיה יע"ש ואפי' בעקי"ן אם רגילין ללוש כל השנה תדיר הוי כבית שאור ולמ"א אין ללוש בו רק אותם שאין תשמישו תדיר נוהגין לשופם יפה להגעילו וללוש בפסח ואם אופין בו בתנור גרוף לחם צריך ליבון כבסי' תנ"א במ"א אות כ"ח ודיעבד אם לשו בפסח או קודם פסח מצה בכלי חמץ שלא הוכשר עי"ד סי' צ"א בש"ך ג' הראה לי חכם א' במ"ש הש"ך ועוד דהרא"ש וטור לא אסרו ללוש מצה אלא שממהר להחמיץ הא שאר צונן שרי משמע דיעבד בלש מצה שרי דאל"כ לאסור דיעבד אבל נראה שאם לש עיסה מצה בכלי שלא הוכשר אף דקיי"ל דוחקא וחריף בעינן בחמץ ממהר להחמיץ ואסור דיעבד וכעת צ"ע אם לאסור דיעבד ואי"ה בתנ"א סי"ז ושאר דוכתי אבאר עוד. ועא"ר כאן י"ט אם עבר אחר הגעלה ולש יש להתיר משמע קודם הגעלה לא לבוש בתנ"א הניח קצת בדרך אפשר ואי"ה בתנ"א במ"א מ"א וט"ז כ"ו יבואר עוד:

## סימן תמג

### סעיף א

**ב'** שעות עט"ז אדם עשוי ל"ד דג' שעות טועה ג"כ לרי"י דהלכתא כוותיה ודי זמן סעודה עמ"א א'. עב"ח עמ"ש הטור ואסרו ב"ש הא כ"כ בתל"א ואפשר להוכיח דמשמע מ"ה אסור דאל"כ לא עשו הרחקה ע' פסחים ד' ב' דכ"ע ורש"י שם. ועמ"ש אי"ה באות ב' נוקשה. וז"א אלא הלכה כרבנן סנהדרין מ' א' הר"מ ז"ל פ"ב מה' עדות ה"ה ועמ"א א' צ"ע:

### סעיף ב

**אסרוהו** עט"ז הב"י כתב דהטור סותר מכאן לאה"ע סי' כ"ח דכאן כ' כרש"י ורמב"ם ושם כר"ת והט"ז כתב דכאן מיירי בחמץ גמור (חסר תיבת גמור) וכ"כ הב"ח. וסיים הט"ז דמ"מ צ"ע מ"ש באה"ע כ"ח דלר"ת דמפרש משש ולמעלה משבע עיקר הוא הזמן ושעות דרבנן אף בחמץ ד"ה מקודשת זה צ"ע. ואפשר שזה מ"ש הב"י כאן ובשם הרמב"ן יע"ש. עח"י ו' ובע"ש נוקשה בה' ואסור באכילה ובשש בהנאה הניח בצ"ע. עח"י ג' ורש"י ז' א' אם נאמר דחיטי קורדנייתא נוקשה מבואר זה ועמ"א. וערש"י כ"א ב' ד"ה משש ח"י ו' ופני יהושע שם וי"ל דה"פ דר"י אמר הלכה כסתם משנה (וסובר דהלכה כמשנה ריש א"ע בנוקשה ותערובות ומתני' שיאור ישרוף מ"ח ב' לאו סתמא ר"י קאמר לה) וכתב שפיר דאי משבע קאמר פשיטא ומאי קמ"ל וכבר אמר הלכה כסתם משנה ונוקשה אע"ג בפסח גופא לדידן דרבנן ואף למ"ד ד"ת לפני זמנו דרבנן עתוס' ריש פסחים אפ"ה גזרו

שש וחמש משום ל"פ. ותערובות פחות מס' בה' ודאי אסור באכילה ואי שרי להוסיף עד ס' ע"ד צ"ט בט"ז י"ב ולקמן תרע"ז. ומשש עד הלילה בפחות מס' אם מוכר חון מדמי איסור שבו צ"ע עסי' תמ"ז במ"א מ"ה לאחר הפסח מקילין הואיל וקנסא משא"כ קודם זמנו עד הלילה דהוי מ"ה ואף בו' איסור דרבנן א"ד דאסור ויבואר אי"ה לקמן:

**והוי** יודע ב' קדירות בחמש א' איסור דרבנן ואחד היתר ונפל חמץ פחות מס' וא"י להיכן בה' מותר לאכול שאני אומר ובשש שתיהן אסורות דכל שאתה מקלקלו מעט מה חזית וה"נ בשש מקלקלו בהנאה ואם נשאר התבשיל מה' לשש צ"ע אי אמרינן כבר הותר ד"י"ל דדמי להלך באי' ועשה טהרות ואכלו והלך בבי' טהורים שתיהן קיימות שתיהן תלויות אע"פ שכבר נטהרו הא חזרו לאיסורן ער"מ ז"ל מה' שא"ה פי"ט ה"ה כאן עמ"ש בפריי ל"י"ד קי"ד ואי"ה בסי' תמ"ז אבאר עוד בזה:

**סעיף ג**

וי"א עט"ז הנה דברי תה"ד י"ל דמספקא ליה מכי שלים ד' שעות (שעונתה כל שעה חלק א' מכ"ד כו') אסור לאכול או עד ב"ש (מעונתה) קודם חצות שרי לאכול או ד' שעות זמניות (אם שלא הזכיר זה בדבריו י"ל דנכלל במ"ש שם) עד"מ אם היום ארוך חי" שעות י"ל עד שעה ה' שרי לאכול ולא יותר או עד סוף שביעית שרי או עד סוף ששית שיי והעלה דעד ב"ש מעונתה קודם חצות שרי לאכול דהיינו ב"ש שכ"א ח"א מכ"ד במעל"ע שרי. אע"ג לשינויא ד' זמן סעודה כו' מ"מ לשינויא קמא דאדם טועה ב' שעות כו' ר"ל לאביי אליבא דרבא לר"י עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור וכולי האי לא טעו יותר מב"ש בין חמה למזרח ומערב כו' וצ"ע דהא קי"ל בעדות כר"מ כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ב מה' עדות ה"ח וכמ"ש הכ"מ שם כת"ק דר"י סנהדרין מ' א' דבעדות רק ב"ש א"כ אף לתי' בתרא ב"ש מעונתה שרי כאמור עמ"ש במ"א ב' וט"ז א' ובבי" טעמא משום יום מעונן ולא סיים ד' זמן סעודה לכל. והט"ז ז"ל הקשה עליו א' איך תנן אוכלין כל ד' ותולין כל חמש דהיינו ב"ש קודם חצות וא"כ אוכלין יותר מדי ולזה י"ל בבינוני דיבר וקושיא ב' כעין מ"ש הפר"ח שם וירצה וכי כתיבי שעות באורייתא דאך חלקהו חציו אסור וחציו שרי הן יום ארוך או יום קצר הכל תלוי בנטיית השמש וה"ה אותן ב"ש שהוסיפו חז"ל נמי הכין הוא שהם זמניות (וי"ל קצת). ומ"ש שהבי" כתב דתה"ד כהרמב"ם ס"ל דשעות זמניות הן היום ארוך או קצר כדיעה א' כאן וא"כ צ"ל דהתה"ד ה"ק דעד ב"ש קודם חצות היינו זמניות לאפוקי דלא נימא דכי שלימו ד' שעות מעונתה אסור ולפ"ז תה"ד (הוא כדיעה א' כאן ממש) והקשה הט"ז מה מספקא ליה מתפלה פשיטא כל שעות המוזכר בתלמוד הם זמניות וא"צ להוכיח מתוך פלפול. והפר"ח כתב

שהב"י כיון למ"ש התה"ד בסי' א' בשם התוס' לענין תפלת ערבית דשעות המוזכרות בתלמוד הם זמניות יע"ש. ומ"ש הט"ז אמ"ש דתה"ד קס"ז הוא מ"ש שם ראיה למליחה דליהוי שעה א' חלק מכ"ד ממה דאמרינן בריש תמיד נשחש בע"ש מקדימין שעה א' לפסח משום צליה והקשה ג"כ עליו דסתם שעות בש"ס הם זמניות וי"ל דראייתו נכונה מדחזינן דאף כשהיום קצר ביומי ניסן די בשעה א' מכ"ד אלמא שיעור צליה די לחלק א' מכ"ד במעל"ע. ולענין הלכה עמ"א אות ג' במכירת חמץ אם הוא יותר משעה חלק א' מכ"ד בה"מ מוכר או הואיל ומידי דרבנן הוא. אלא שי"ל דהוי ספק תורה כמ"ש בתל"ד ובפר"ח שם בשו"ת רבני ויניצאה דהמוכר בשש ומשהה בפסח עובר ב"י מ"ה דלאו דיליה הוא ועי' כה"ג בתל"א אלא די"ל דזה בביטל לא מהני מ"ה הא מוכר י"ל כיון דאיכא ידים זוכות תו אין עובר בפסח וכמ"ש במ"א אות ו' וכ"ש אם מוכר החדר והחמץ לעכו"ם דלדעת י"א וכ"כ הפר"ח בת"מ דהוי חמצו של ישראל בבית עכו"ם כו' ואף דלא קיי"ל כן מ"מ הוי כעין ס"ס ושרי. והא דלא עשו הרחקה לעשה דבי"י כתבנו בזה במ"א. ועי' ברש"י פסחים ד' ב' וראי"ש שם ופני יהושע. גם המשהה ודעתו לבערו י"ל שאין עובר עתוס' פסחים כ"ט ב' בד"ה רב אשי ומש"ה לא עשו סייג לביעור וכאמור:

**סעיף ד**

**ימכרנו** עט"ז בסי' ת"מ סעיף ד' עובר עליו המפקיד יע"ש ועמ"א אות ד' וה' ועי' לבוש:

**סעיף ה**

**אם** עט"ז דעתו לאסור למחליף עצמו מדרבנן ואף ישראל אחר קנה בחמצו של ראובן אפי' שלא בידיעתו של ראובן יש לצדד לאסור ושאני שפחה עכו"ם דלא עבדא איסור ושלא בידיעת ישראל ומינה הא ישראל שלא בידיעת בעליו אסור הא לאחר ודאי שרי כדמוכח מחמצן של ע"ע. וחליפי חליפין דיעבד ע' באי"ר אות ו' ואי"ז ב' ואי"י ח' אבל לכתחלה ודאי אסור להחליף חליפיו והפר"ח מיקל דיעבד חליפיו להחליף עצמו אף תוך הפסח ולי"ד עד הלילה כי לדידן לא קיי"ל כבעל המאור ובעל העיטור ולא הוי ספק כלל דמ"ה אסור באכילה משבע ולוקה ואוסר בהנאה מ"ה עמ"א אות א' ואות ו':

## סימן תמד

**סעיף א**

**ומשיירין** עט"ז. מ"ש דת"ק דאמר מבערין הכל שמשייר מזון ב"ס כ"כ רש"י פסחים מ"ט א' ומיהו פי' כן דלא ליהוי ד' מחלוקת וכר"א איש ברתותא ופסחים י"ג א') אבל אין מוכרח דיש לקיים ב' סעודות במצה עשירה עמ"א ר"פ או למ"ד דאין איסור מצה בע"פ כ"א לאחר איסור חמץ ועב"י עמ"ש הטור כן הנהיג רש"י לבער הכל מלפני השבת ולא לאכול מצה כתב הב"י דיאכל מצה לתיאבון וזה כהרא"ש הב"י תע"א דקודם ה'

מותר במצה גם לא הטריחו במצה עשירה יע"ש. ומ"ש הט"ז הך ביעור כו' כדמוכח בסי' תמ"ו אות ב' דקודם ה' צריך ליתן לעכו"ם דאח"כ אסור בטילטול ומיהו אמירה לעכו"ם בטילטול מוקצה עסי' רע"ו במ"א י"א וגם שבות דשבות במקום מצוה כבסי' ש"ז ס"ה. ומ"ש לא שאר השבתות לא מוכח בתמ"ו עמ"א שם ב' לזרות לרוח אסור כבסי' ש"י ס"ז יע"ש. עמ"ל פ"א ה"ג דמפרר דק ממש י"ל הוי טוחן יע"ש ועב"ח ס"ג בשם בעל המאור דמותר לפרר בשבת ומאן דאוסר דהוי עובדין דחול לא מ"ה. ואפשר בתמ"ו מוכח דאסור לפרר ואי"ה שם יבואר ועמ"א תמ"ו אות ג' וה' כשיש עכו"ם שרי בטילטול ועובדא דזונין פסחים מ"ט א' י"ל בד' או ה' כמ"ש המ"א בתמ"ו. וע' אות ה' כאן ואי"ה יבואר:

**סעיף ב**

**דסעודה** עט"ז לכאורה אחר זמן המנחה דהיינו שש ומחצה כבסי' רצ"א ועמ"א כאן א' ורצ"א בא"ז ד' דיחלוק גם סעודת שחרית לשנים די"א דיוצא והיינו יברך בהמ"ז:

**אם** שכח להפריש חלה מע"ש עמ"א תק"ו אות ח' יע"ש וע' באר היטב ולהפקירו ג"כ א"א. ולמ"ד ח"ש לית ביה איסור להשהותה חלת האור אין לה שיעור אלא דקי"ל דאסור ח"ש עסי' תמ"ז במ"א. ואם הפריש חלה מע"ש ושכח לשרוף והגיע שבת שעה ד' לעכו"ם אסור ליתן אלא לקטן כהן אבל לגדול ולבטל ברוב אין מבטלין בשבת עמ"א שכ"ג י"ד וי"ד צ"ט ובפריי שם ושכ"ד. ומיהו י"ל מפקירו או חלה דלאו דידיה אין עובר עליו ע' פסחים כיצד מפרישין חלה בטומאה וליתן לכלבו י"ל שרי וע' ביצה כ"ז ב' די"ל אין מבערין קדשים בי"ט ושבת. וחלה בדיל מיניה ער"מ פי"א מתרומות ישראל אסור בהנאה של כילוי וה"ה טבל אסור בהנאה של כילוי עתוס' פסחים ט' א' וצ"ע א"כ צריך להשליך הכל לים ולא לעכו"ם ואפשר חלת ח"ל ל"ג כ"כ ושרי בהנאה ואם הפריש חלה במזיד לא יאכל ובשוגג יאכל ער"מ ז"ל ה' שבת ועמ"ש בשכ"ג במ"א י"א ובט"ז ה' סיים שם דרבנן שרי א"כ שאני חלת א"י דהוי ד"ה משא"כ חלת האור דרבנן י"ל דלא הוי תיקון כ"כ אף דא"א לאכול כך כמ"ש המ"מ ולדינא באין לו פת אחר כ"א זה ששכח ליטול חלה אפשר לצדד למ"ש הט"ז שם אי"ה בתק"ו יבואר עוד:

**עי'** בשו"ת מהריי"ל סי' צ"ט בסעודה ג' ליתא עשה ולדחי כו' י"ל דהוי עשה דפשיעה עתוס' עירובין ק' א' ד"ה מתן עמ"ש ברצ"א בזה ועסי' תמ"ו במ"א ב'. בס' המגיד שלי כתבתי דיני פסח שחל ע"פ בשבת ורשמתיו במ"א וגם כאן אזכיר חרוסת ושאר דברים צריכין להכין מע"ש דבי"ט דיכה כדרכה אסור קצת ודיעבד עסי' תק"ד לצלות בשר וביצה זכר לחגיגה ופסח ומניחין ללי"ל ב' בשבת ע"פ יצלה בע"ש דבי"ט בליל א' אסור

מי"ט לחבירו ומתוך בבישול י"א לא אמרינן ולמלאות קדירה לבשל ביצים הרבה ל"ש דוקא בשר שמושבח בכך עט"ז תע"ג ד' יע"ש. אם מותר ליתן המרור במים בשבת שלא יכמוש עא"ר ג' ותע"ג י"ד דמותר וצ"ע דטילטול והשקאה כיון שאין לצורך השבת ליתסר עסי' שכ"א במ"א י"ג ותרנ"ד וצ"ע אם תחב המרור בקרקע שלא יכמוש ולא השריש ע' מהרי"ו ה"פ ואי"ה יבואר בתע"ג ועמ"א שם אות ח' אם שכח לצלות הביצה ובשר איך יעשה בליל י"ט יע"ש:

**מים** שלנו ישאב בליל ה' כשחל פסח ביום א' ועסי' תנ"ה לדינא ואי"ה שם יבואר אם שכח לסנן היין מצימוקים בע"ש טוב להניח לליל י"ט כי בשבת יש כמה חששות בברירה וכדומה עסי' שי"ט וסי' תק"י. ועסי' תס"ז במ"א ח' וחומרא בעלמא מה שאין אוכלין הראזינקי"ס בפסח ומסננין קודם וכאן א"א טוב להניחו לסנן בליל י"ט ע"פ הדרכים שנתבארו בתק"י ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**קודם** עט"ז ועמ"א תע"א א' רביע היום ואות ה' מה הוא מצה עשירה ע"ס תפ"א. ע' שו"ת כנסת יחזקאל סוף חא"ר כשחל יום א' במ"ש דיאמר מן הזבחים ופסחים דקאי אשנה הבאה ומהרי"ו ה"פ פירושו כשיבא פסח במ"ש היינו לשנה הבאה יע"ש ועסי' תע"ג בט"ז ומ"א אות ט"ל והמעיין במהרי"ו ה"פ כשיבא בשבת אל יקרא הגדה יחידי וכשיבא במ"ש כו' משמע דהאי שתא ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ד**

**דייסא** עט"ז ועמ"א ה' ועפר"ח:

**סעיף ה**

**לרי"ה** עט"ז ועמ"א ז' ועא"ר לתרץ מ"ש בהג"ה בשכ"ה ס"ב יע"ש וחוץ לתחום דהוי דרבנן לצורך מצוה הוי שבות דשבות ושרי וי"ל. ומ"ש החי' א' וא"ר ה' אם שכח למכור יכול למכור בשבת ע"י משיכה וראיה מתוס' עירובין ס"ו א' ד"ה יפה וצ"ע קצת. דשכירות דעירובין הוה היכרא בעלמא להתיר טילטול משא"כ כאן ומקח הנעשה באיסור י"א דלא הוי מקח עח"מ ר"ח וי"ד ועסי' שפ"ג וצ"ע:

**סעיף ו**

**וכופה** עט"ז ועמ"א תמ"ו ג' דבשעה ה' מותר לטלטל וליתן החמץ לעכו"ם וזה נראה דעת הט"ז כאן מש"ה פירש באין עכו"ם או דהרבה וא"א ליתן מעט כו' ע' ע"ש ולזרות ולפרר יש מחלוקת אי שרי אבל לנהר או לבה"כ שרי עסי' תמ"ו ובשעה ששית לומר לעכו"ם לזרוק לנהר י"ל שבות דשבות במקום מצוה שרי ועסי' תמ"ו ואי"ה שם יבואר עוד ומיירי נמי דלית כלב ליתן ומש"ה כופה כלי ועמ"ש אי"ה באות ז' מזה:

**סעיף ז**

**צריך** עט"ז. ובע"ש א"צ ביטול עמ"א ג' וח"י ד' וכ"ה בלבוש בהג"ה ומ"ש בס"ה אם נשאר מבטלו בלא"ה צריך ביטול אלא ה"פ אם א"א בנתינה לעכו"ם כופה כלי וכולל בתוך הביטול כו' בשאיבת מים עסי' תנ"ה וא"ז כאן א' ואי"ה שם יבואר כתבו ז"ל שלא יאריך הש"ץ בתפלת שחרית. הרב דורש בשבת שלפניו. בשו"ת כנסת יחזקאל סוף חא"ח בשבת ע"פ יזהיר לב"ב ע"ש הפרשת חלה כי טעם שאין מזכירין עתה דחלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש וזה ל"ש בשבת ע"פ יע"ש עסי' ר"ס ותק"ו במ"א ח':

**סעיף ח**

**סעודת** עט"ז פסחים מ"ט א' וסובר הב"י כי ר"י ור' יוסי פליגי בשניה של אירוסין ג"כ לר' יוסי מצוה ואף סעודת סבלונות ג' לר"י מצוה הא שלישית בלא סבלונות ר' יוסי מודה דלאו מצוה (עב"ח וי"ל ראשונה ושניה חביב עליו להיות לבו גס בה ומכאן ואילך לא) וז"ש בגמרא והשתא דאר"ח הא מבואר כן בברייתא אלא שניה של אירוסין בלא סבלונות ובתרתי פליגי ואמר השתא דאר"ח לומר דיותר מסתבר לומר דמתני' ר"י הוא דסתם סעודת אירוסין ראשונה משמע והלכה כן וז"ש הטור סעודה ראשונה של אירוסין או של סבלונות ופסק בשניה של אירוסין כר"י כפשטה דמשנה וסבלונות כר' יוסי דשתיהן בכלל עב"י. דאי כפירש"י הי"ל לאכול סעודת אירוסין או סבלונות או סעודה ראשונה אירוסין ושניה של סבלונות והט"ז פי' כב"ח וכפירש"י ז"ל דחדא פלוגתא הוי וכ"כ המ"א ט' כב"ח ואי"ה שם יבואר. וסעודה בשעת שידוכין שקורין קנס מא"ל ע' שו"ת חו"י סי' ע' דודאי לא הוי סעודת מצוה ומ"ש הא"ר ז' וח"י יו"ד שידוכין בקנין י"ל ששולחין סבלונות אז וכמ"ש המ"א ט' אבל שידוכין בלא סבלונות לא וע' באר היטב ולמ"ש דדוקא עם סבלונות ועח"י האריך יע"ש. ועמ"א ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**ואם** עט"ז הרא"ש פסחים מ"ט לשבות שביתת הרשות ע"ת עתוס' שם ובש"ע כתב לצורך עצמו לומר דב' חילוקים הם ועירובי תחומין ללמוד עם רשות גמור א' הוא והיינו דלמול בנו או סעודת אירוסין כביצה אם יחזור למצותו ילך יבער תחלה וא"ל ילך ויבטל בלבו הא פחות כביצה אף שיכול לחזור למצותו ילך ויבטל בלבו ולרשות ע"ת ללמוד או לצורך עצמו ממש כביצה חוזר מיד ופחות מביצה מבטלו ואין חוזר אף שיכול לעשות צורך עצמו אח"כ. והלבוש מחלק שלש חילוקים בלמול אם יכול לחזור חוזר כביצה ופחות (מכזית אפי' יכול לחזור לא הטריחוהו ויראה לגרוס פחות מכביצה) ורשות אצל רבו פחות מביצה אין חוזר הא צורך עצמו פחות מביצה חוזר יע"ש והיינו חצי ביצה הא פחות מכזית מודה הלבוש דאין חוזר אפי' לצורך עצמו עמ"א י"ד ואי"ה שם יבואר

ועתוס' מ"ט ד"ה וחכמים וע' פסחים מ"ט ב' לר"מ חזרה בטומאה היינו בשר קודש וחמץ בלא"ה לק"מ שיש תקנה בביטול ובברכות פ"ז מ"ב פריך לה רק מבשר קודש יע"ש וע' הרע"ב שם בברכות והלכה כר"מ ולא כר"י כאביי דלא מוחלפת הך דברכות ולאשמעינן דבקראי פליגי וא"צ אסמכתא י"ל מחמירין בספק כמ"ש בפתיחה כוללת ומיהו קטן מוציא לאביו כה"ג כבסימן קפ"ו במ"א כ' וקפ"ד י"א אף דאסמכוהו אקרא. וע' בר"מ ז"ל פ"ג מחו"מ ה"ט הביאו המ"א אות י' סעודת אירוסין כלל סבלונות ונישואין וזה כ"ש הוא ומ"מ צ"ע אי סעודה א' אחר החופה ואפשר כל שבעת ימי המשתה וע' חות יאיר סי' ע' האריך איזו סעודת מצוה כללא דמילתא סעודה שנעשית על גמר מצוה הוי מצוה סיום מסכתא וכדומה וסעודת בן ע' שנה וכתב שם שמברך שהחיינו וצ"ע וסעודת חבורה בכל שנה ביום המוגבל לא היי מצוה אם לא שדורש הרב שם. וסעודת ליל שלפני המילה ושלישי למילה לא הוי מצוה וסעודה שעושה למי שנעשה נס או נותן ס"ת וכלי הקודש הוי מצוה ועסי' תקנ"א במ"א אות ל"ד ותקס"ח ט'. וליל שבת של בן זכר פסק בתס"ד רס"ט דמצוה וה"ה פדה"ב הוי מצוה ועיינתי בתה"ד מהא דב"ק פ' מרובה לרש"י ור"ת או ר"ח ויראה אם נולד בן זכר בליל שבת לאחר צ"ה והקהל התפללו ערבית בלילה י"ל דקורין לזכר בליל זה לא בליל שלפני המילה דמשמע התם שנושע מבטן אמו וקרוב ללידה עושין בשבת שהכל מצויין בבתיהם ועושין בליל שבת סמוך ללידה וא"כ משמע שבת שנייה הסמוך למילה לא הוי מצוה יע"ש. ע"ד רמ"ו בט"ז ט"ו וש"ך כ"ז אפילו יחיד שסיים יכולין אחרים לשמוח והוי מצוה ואבל תוך יב"ח מותר לאכול שם ויארצייט לא יע"ש. ואין לברך שהשמחה במעונו יע"ש ומיהו ביארצייט ביום התענית אבל ליל שלפני התענית מותר יע"ש וע"ד שצ"א בט"ז ה' לפי המנהג אסור תוך יב"ח בשום סעודה שבעולם היינו כל סעודת מצוה ויארצייט בליל שלפניו אפשר להתיר בסעודת מצוה ועל שאר קרובים תוך ל' יע"ש בט"ז וש"ך ג'. וסעודת דגים משמע דהוי מצוה. ועסי' תר"ע וחנוכה אם אומרים שירות הוי מצוה ופורים הוי מצוה. ובר מצוה ביום י"ג הוי מצוה ואח"כ דוקא כשדורש עי' חו"י שם. מה שא"א שהשמחה במעונו לפדה"ב דאין טובלת עד מ' לזכר ויראה אף במקום שטובלת מקודם ל"פ ובנישואין אף טירסה נדה אומרים ל"פ. ועדיין צ"ע בכל זה אולי אזכה לפרשם במקום אחר באורך:

**סעיף י**

**היתה** עט"ז אף דעדיין ממון גמור מהני גילוי דעת כשיחמיץ וכן כל ביטול קודם זמן איסורו כשיהיה לאחר זמנו עי' ר"ן ריש פסחים ומיהו התחיל להיות נוקשה אין בידו לבטלו וכשיהיה חמץ גמור עבר מ"ה ב"י. ובגמרא פסחים ז' בתלמיד לפני רבו וכ"ה

גר"ע פ"ג ה"ו וערש"י ד"ה עשה והט"ו סוברים דל"ד ה"ה טרוד במ"א לדבר רשות לא הטריחו לילך לביתו ול"ד ליצא והניח חמץ ברשות חוזר אף שבטלו כבר הכא דעדיין לא החמיץ אין חוזר ובזה י"ל מ"ש הטור הדין הזה כאן ועב"י ומ"מ צ"ע מנלן הא. עיין שבות יעקב ח"ב עמ"ש רש"י שם דאי בחמץ כו' ובשבת בחמץ גמור דלמאי דס"ד דמהני ביטול פשיטא ול"ק ממ"ש רש"י ו' א' ד"ה כופה יע"ש ויפה כתב. ומ"ש רש"י דבשבת כו' י"ל דבביתם היה מטילה לצונן ומש"ה נקיט בבית המדרש ובספר ראש יוסף כתבנו בזה:

## סימן תמה

### סעיף א

**או** עט"ז דבריו הקדושים צריך ביאור. לשון המחבר הוא לשון הר"מ ז"ל פ"ג הי"א וכתב המ"מ שפסק כרב יוסף וכ"מ בכ"מ שם ומפרש חיטי ונהמא איפכא מרש"י שפירש בדף כ"ח א' ד"ה בחיטי פיזור לומר פירור מהשק נהמא לא בעי פירור והר"ם ז"ל מפרש חיטי לא בעי פירור ואפי' מכונסין (חוץ מהשק) שהיו מפזרין ונהמא שקשה לפעמים בעי פירור וז"ש ואם קשה ואין הים מחתכו במהרה דאי מפרש חיטי בעי טחינה נהמא לא משמע אף נהמא דקשה קצת לא ואיך כתב סתמא הי"ל חיטי דוקא אלא היפך לגמרי מרש"י ובה' עכו"ם וחוקותיהם פ"ח ה"ו כיצד מאבד עכו"ם ומשמשיה שוחק וזורה לרוח או שורף ומטיל לים המלח כרב יוסף עכ"מ שם וסבור הייתי לומר שמ"ש הר"מ ז"ל כיצד ביעור חמץ שורפו או פוררם וזורה לרוח עיקר המצוה לכתחלה לשרוף ולזרות לרוח שאפר אוכלין אין מגדל צמחים בפ"ע ולא הוי זוז"ג כלל או פורר וזורה ג"כ למי שאין מדקדק כ"כ כרבי יוסי בע"ז מ"ג ב' דזוז"ג שרי כה"ג ובעכו"ם דנהפוך הוא דעץ ואבן מתכת שחוקים אין מגדלין צמחים בפ"ע ושרופים מגדלים צמחים בפ"ע כמו שיראה הרואה בחולין פ"ח ב' בתוספות ד"ה שחיקת וד"ה שוחק ומשו"ה כתב לכתחלה מצוה מהמובחר שוחק וזורה לרוח בלא שריפה דאין מגדל צמחים בפ"ע וליכא כלל זוז"ג ושורף אז מצוה מהמובחר לים המלח ועכ"מ שם ומ"ל ולפי מ"ש הוי א"ש אלא דא"כ אמאי לא כתב הדין למי שאין מדקדק כ"כ דרשאי לשרוף ולזרות לרוח והבן ועמ"מ א' ואי"ה שם יבואר עוד יע"ש ועמ"ל פ"ג מחו"מ הי"א האריך לפרש הדי' חלוקות ברבה ורב יוסף:

**והנה** מ"ש הט"ז ז"ל לפרש דהר"מ ז"ל כרבה היינו דודאי בע"ז דליה"מ במקום שאין ב"א מצויים אף מתכות לא בעי שחיקה דאין עוברים שם אבל חמץ אף במקום שיש ב"א מצויים בים המלח א"צ פירור דחוזק המים מחתכים הא בשאר נהרות בעי חמץ פירור (ועב"י כעין זה ומ"ש בהל' עכו"ם דשורף ומטיל לים המלח אפשר נמי במקום שב"א

מצויים) דאין המים מחתכים במהרה. ורב יוסף אמר ע"ז דלא ממאיס אין מאיסה במים כו' חמץ דממאיס אף שאין נחתך מאוס הוא במים ולא יקחום אדם (לרש"י גרס ממים שרשו מסם כמו נמס ולהר"מ ז"ל כפי פי' הט"ז ז"ל מאס שורשו) ומשום דאי הוי מפרש כרש"י חטי ונהמא ממיס ממסית ונימוח יותר יש לפרש בל' הר"מ ז"ל דפוסק כרב יוסף מרבה ובאמת הלכה כרבה בר מתלת כמ"ש בכ"מ בשם הרמ"ך ז"ל בה' עכו"ם והי' להר"מ ז"ל לפרש דבריו לכן כתב הט"ז דהר"מ ז"ל מפרש בדרב יוסף דממאיס א"כ אין לפרש בדבריו ולטעות שפוסק כרב יוסף רק כרבה ובהכרח לומר דנקיט הר"מ ז"ל קולא מה שלא נזכר ברבה דהיינו אם אין קשה לא בעי פירור. והטור נקיט שפיר טפי דפוסק כרבה ולא מחלק בין שאר נהרות לים המלח כמ"ש הב"י דמחמיר בדבר דלא בקיאין במים איזו חזק והרפה ויה"מ רחוק מאצלינו וכאמור. ועט"ז י"ד קמ"ו אות י"א:

**סעיף ב**

**והמנהג** עט"ז אם קיים מצות שריפה בשעה ה' ומצא אח"כ חמץ יבער ככל דבר דבתוך הפסח אם מצא בי"ט כופה כלי ונחה"מ ישרוף אף שכבר קיים מצות שריפה בע"פ דלר"י דבשריפה י"ל כר"ת דהיינו בפסח דומיא דנותר כרת ולאו בל תותירו ה"ה חמץ משא"כ ערב פסח עד הלילה דלית כרת דלאו ב"י כ"א עשה תשביתו ליכא למילף במה מצינו מנותר שבכרת ולאו ומש"ה מקילין ג"כ בס' ושאר קולות הואיל ולית כרת עד הלילה כבסי' תמ"ז א"כ נהי בשעה ו' שורפין ממנהגא כר"י וכפירש"י משא"כ כשכבר קיים וע' אות ג'. ועי' בתוס' פסחים י"ב ב' ד"ה אימתי מבואר לר"ת לר"י משבע ג"כ בשריפה ועתוס' כ"ח א' ד"ה וחמץ וכ"ז ב' ד"ה אין וצ"ע ודע דאנן פסקינן הלכה כחכמים דמנקברין ואפרן אסור לא שיהא ספק אי כר"י או כרבנן והכי והכי לחומרא ונ"מ באם אירע ספק אי נאפה פת מצה בנחלת חמץ דליהוי ס"ס דודאי הלכה כחכמים ובפרי ל"י כתבנו בק"י ספק פלוגתא ונתערבה באחרות נמי אסור יע"ש וע' ב"ש אה"ע סי' כ"ח נ"ד וח"מ שם משמע דספק הוי אי הלכה כר"י או כחכמים. ומ"ש הב"ש שם דיכולה למכור לחולה צ"ע דהא בריאה לדידיה אסור ועמ"ל ה' אישות אין מקומו פה וצ"ע בדין זה אי אפר הוי ודאי איסור או ספק:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז דבריו מקושי ההבנה ואם נפרש מ"ש ז"ל משעה ו' לר"י כשיש עצים מצותו בשריפה בשש ואם אין עצים אין לו להמתין עד תחלת שבע דברגע א' יעבור בעשה או בל"ת ג"כ למי"ד הכין כ"ש דקשה טובא בדבריו ז"ל. וי"ל דה"פ דאדרבה מדף כ"ז ב' מוכה כהראי"ש דאל"כ אמאי לא פירשי" ז"ל קולא בשעה ו' לר"י כשאין עצים יושב ובטל בו' עד תחלת ז' ויעבור רגע בעשה ולשיטתיה התורה אמרה תשביתו רגע קודם

שש ע' ד' ב'. אלא דאם יראה סוף ה' שאין לו עצים מחויב לבער בכל דבר בסוף ה' ולא יושב ובטל בשש שכבר ביערו סוף ה' והיינו דוקא כה"ג סובר הרא"ש לרש"י ז"ל בסוף ה' כשרואה שלא יהיה לו עצים בשש מבערו בה' בכל דבר משא"כ בשיירא כשאין עצים יושב ובטל לגמרי כי עדיין לא זמן הביעור ועצים אין לו ואף להרא"ש דבה' דוקא בכ"ד מהטעם שמא לא יהיה לו עצים משא"כ זמן רב קודם הפסח וכאמור. ובראי"ש לא סיים בה' שמותר בהנאה כמ"ש בטור והיינו כמ"ש. ונ"מ בזה ליוצא בשיירא דבודק ומבערו בשריפה לפי המנהג דשמא הלכה כר' יהודה ומבטל בליל בדיקה וביום כששורף אין מבטל אלא כשיגיע פסח ועסי' תל"ו במ"א א' ותמ"ד במ"א אות ג' ועי' חידושי פסחים:

**סעיף ד**

**וכן** עט"ז לשון המחבר הוא ל' הר"מ ז"ל פ"ג הי"א וכן הפחמין ולדידיה דפסק כחכמים אף אפרן אסור בהנאה עב"י. ועי' באר הגולה ד' לשון הרמב"ם ז"ל ולחומרא לכאורה די"ל כמ"ש הרא"ש ז"ל כ"ז א' דלוחשות אסור דבעינן לחומרא כמ"ד לוחשות אסורות ועמ"א ה' בשם הרמ"ך הביאו הכ"מ שם ועי"ד קמ"ב ס"ז גחלת של אליל דיעבד שרי הפת אפילו לוחשות וכמ"ש הר"מ ז"ל פי"ו ממ"א הכ"ד וכמ"ש הכ"מ שם דזוז"ג מ"ה שרי ומדרבנן אסור דיש שבח עצים וגחלים לוחשות בפת ספק לקולא והיה לבאר בשלה ע"ג גחלים בלא תנור אסור בלוחשות בערלה וכ"ה וכ"ש ע"ז דספק מן התורה לחומרא. או י"ל דמספקא ליה אי הלכה כר"י או כחכמים ומשו"ה כתב שורפו טוב יותר או פוררו אם אין לו עצים (וזה דוחק) ואפר הנשרפין מיקל די"א נקברין אפרן אסור רק מדרבנן וספיקו לקולא משא"כ אפה בגחלים לוחשות אסור הפת לכ"ע אף בערלה וכ"ה אלא שא"א לפרש כן שבי"ד קמ"ב ס"ז פסק בהדיא אפילו לוחשות מותרות ועש"ך שם אות י' בסופו. גם מ"ש הכ"מ פי"ו ממ"א הכ"ד דזוז"ג הוי דרבנן משמע לוחשות לחוד הוי ד"ת צ"ע בערלה וכ"ה ועתוס' פסחים ע"ה א' ד"ה וגרפו והמ"א אות ה' הזכירם יע"ש. ואי"ה במ"א ה' אבאר עוד:

**והנה** אפר חמץ נוקשה צ"ע אי אסור בהנאה די"ל דוקא בשעה ששית חמץ ד"ת חמיר טפי וגזרו אטו שביעית משא"כ אפר נוקשה בפסח כה"ג. ועח"י אות ט' וא"ר ה' הביאו דמותר לכסות בו דמצות לאו ליהנות נתנו יע"ש. ועמ"ש בפריי ליי"ד וכאן בפתיחה כוללת ובשאר דוכתי דאנן קי"ל אף מצות דרבנן לאו ליהנות נתנו:

**עיין** ח"י אות ו' שלהבת של חמץ מותר בשם בית הלל י"ד קמ"ב א' והח"י הקשה עליו מביצה ל"ט א' ובחידושי ביצה כתבנו בסוגיא דלשם וכאן אין להאריך:

**מעשה** ששלחו יין שרף של פסח ע"י עכו"ם בלי חותם כלל לעיר אחרת וקיבלו הישראל וכבר נתן הלוקח דמים למוכר קודם לכן מהו הדין. תשובה יש לדון בזה הרבה ובקצרה זה פתרונו. היין שרף אסור לשתות בפסח ע"ד קי"ח חבית וצריך ב' חותמות יע"ש ושמא החליף העכו"ם ושתה המובחר והטוב והחליף בכפר ביי"ש חמץ ואף ע"פ עד הלילה אין תקנה לבטל הייי"ש זה בס' של יי"ש פסח דאף ספק תורה אין מבטלין ואי בטלו אסור ושאני חמאה דקיל איסורו מאד ושאר טעמים עש"ך י"ד קט"ו אות כ"ח. ולאחר הפסח י"ל דספק חמץ שעבר הפסח יש להקל בהנאה עכ"פ ומ"מ י"ל דעבר תוך הפסח בספק לאו דב"י. וכ"ח דהוי ס"ס שמא לא החליף ואי"ת החליף אכתי מסתמא לא שתה הרוב ומ"ה חד בתרי בטל במינו ולא עבר ב"י כמ"ש המ"א תמ"ב א' י"ל אע"ג דיי"ש פסח שוה לכאורה ממש בטעמא עם יי"ש חמץ כשהוא מן המובחר אכתי אפשר הוי מין באי"פ ומ"מ לאו חד טעמא מקרי ע"ד בש"ך צ"ח. ואם לא קבלו הלוקח יש להקל אחר הפסח כי מדרבנן משיכה דוקא תו הוי הפקר בינו לבינו ולא מיקרי חמץ ש"י שעבר הפסח משא"כ אי קבלו צריך לשפוך ואפשר המוכר חייב לשלם ללוקח דהוי ברי הזיקא וגרמא בידים חשוב דלא חתמו כראוי. ואף אם אירע המעשה ביום שמיני י"ל דלא הוי ספק דרבנן לקולא דקרוב לודאי שהחליפו דאל"כ אמאי אסור בדרבנן בי"ד קט"ו דיעבד בלא חותם א' ולאחר הפסח כה"ג בח' אפשר לצדד ויתבאר בתמ"ז ותס"ז אי"ה ובתמ"ח מזה והכלי או עץ יגעיל וזכוכית עסי' תנ"א במ"א אות מ"ט ואי"ה שם יבואר עוד:

**פ"א** הלכתי לטייל בחה"מ פסח באתי לרחיים היו מונחים שם שקים מלאים חמץ מאלצי"ן וחטים לתותים של עכו"ם ורציתי לישב עליהם כעין שרשיפא אמרתי צ"ע כי חמץ עכו"ם אסור בהנאה ופסחים כ"ו עצים דאיסורא בשרשיפא כו' וביצה ב'ב' אין סומכין כרעי המטה הא לא"ה שרי אף אם י"ל דמוקצה אסור בהנאה מוקצה כזה לא אסרו שם משא"כ בחמץ כה"ג דהוי מ"ה ודאי הנאה חשיב ואסור לישב עליהן ועסי' קע"א ס"ב:

**סעיף ה**

**קודם** עט"ז ובסי' תל"ג אות ה' פי' דכאן מיירי שמשליך לרחוב העיר יע"ש וכאן הקש' ע"ז דא"כ כיון שכבר הפקירו מקודם אף אם ימצא אח"כ אף למאן דפסק כרי' יהודא וכפי' ר"ת אין מחויב לשורפו וע"כ הפירוש כאן שמשליך בחצירו וסותר המחבר למ"ש בתל"ב ס"ו ולדינא העיקר כמ"ש המחבר שם דודאי חמץ קודם איסור אין רשאי להשליכו בחצירו לרה"ר קודם איסורו יכול להשליכו כו' והיינו מדינא או אם כבר שרף

ומצא אח"כ כמ"ש הט"ז אות ב' ולאחר זמן איסורו אם בטלו ומשליך במתכוין שיאכלו בהמות של הפקר אסור ובאין מתכוין מ"ה שרי ומ"מ ראוי להשליכו לבית הכסא או מפרר כו' ואם לא בטלו אז עובר ב"י אף שמוציא מרשות לרוב דיעות ועט"ז בסי' ת"מ אות ד' ע"ש. ועסי' תל"ב דאין ספק מוציא מידי ודאי אף באיסור דרבנן וע' תוס' פסחים ט' א':

## סימן תמו

### סעיף א

**יוציאנו** עט"ז בטור כתב בחה"מ יוציאנו מיד כו' והמחבר הוסיף יבערנו ושם כתב דהוצאה לא מעלה כלל דבמקומו נמי יבערנו בשריפה יע"ש. ומ"ש בב"י לפירש"י כו' היינו דר"י וחכמים פליגי בשש לר"י שריפה וחכמים מפרר דוקא ביעור מן העולם דומיא דנותר רק כל דין כו' אבל בשעת ביעורו לאחר שש בכ"ד אף הוצאה מרשותו סגי ועסי' ת"מ בט"ז ד' שי"א כל שאין ברשותו ממש אין עובר יע"ש וא"כ אין כאן כ"כ תימא שי"ל כן וההוא דרבה ורב יוסף כ"ח א' חמץ לשאר נהרות כו' משמע דעכ"פ חיישינן שמא ימצא א' ויטלם י"ל קצת. ומיהו להלכה קיי"ל דלאחר איסורו ולא בטלו במוציא לרה"ר עובר ב"י ועי' ד"מ כאן ואם בטלו אפ"ה צריך פירור מדרבנן דלמא משכח אינש ואכיל כבסי תמ"ה:

### סעיף ב

**ואם** עט"ז דוקא בשש דהוה מוקצה דאסור בהנאה הא בחמש שרי לטלטל עדיין ועמ"א ג' ועב"ח. ועמ"ש אי"ה בתמ"ז ושאר דוכתי בשם הח"י דראוי לכל מורה הוראה לייחד חדר שאם יהיה חמץ שיתן שם שאסור בטלטול אח"כ ומיהו למ"ש בה' שבת מוקצה כ"ז שבידו יכול להוליך לכל מקום שירצה ואפשר אף מיד ליד שרי אין כאן חשש כ"כ גם אם הוא בידו יכול להשליכו לנהר בי"ט אבל לפרר י"ל דהוי איסור טוחן למ"ד כן עמ"ל פ"ג. ואי"ה לקמן יבואר עוד:

### סעיף ג

**לפי** עט"ז מדברי הר"מ ז"ל פ"נ ה"ח משמע דקאי אדסמיך ליה בלא בטלו ואף הרא"ש סתם משמע בכ"ע אף בלא בטלו כופה כלי והא עובר ב"י אלא הטעם אף בלא בטלו העמידו דבריהם כ"ש המ"א ב'. ומ"ש הר"ב לשורפו במקומו אסור פשיטא אלא דקמ"ל דל"ת הבערה מתוך ויש כאן צורך היום קצת כמ"ש רבא פסחים ה' ב' ש"מ מדר"ע לא אמרינן מתוך אלמא לדידן הוה שרי קמ"ל דאסור דב"י היה ניתק לחד מ"ד וכשדעתו לבערו לית איסור תורה כמ"ש התוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי וכמ"ש המ"א ב' ורבא סובר דלא הוה ניתק לעשה והתוספתא שהביא המ"מ פ"א ה"ג משמע ביש מחלוקת

ובספר ג"ו כתבנו בזה שי"ל דתליא בפלוגתא בלאו שקדמו עשה אלא דמתוס' כתובות ג' א' ד"ה מתוך משמע אף ביש צורך היום בדרבנן נמי אמרינן מתוך ולזה אמר דעל יום א' לא חששו דלמא אתי למיכל ודי בכפיית כלי וערש"י פסחים ו' א' יע"ש. ועמ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**ועי'** בטור מ"ש שא"א לבערו כדינו בשריפה לר"י לכאורה קשה בתמ"ה פסק כרבנן גם לר"י נהי דא"א לקיים מ"ע תשביתו אכתי למה יעבור הלאו ב"י יבערו בפירור וזורה ועפר"ח א' וערש"י פסחים מ"ו א' ד"ה כיצד וביצה כ"ז ב' ד"ה חלה ופני יהושע שם דל"ד שריפת קדשים ה"ה כל הביעורים אסור ב"ט וה"ה שריפת חמץ למ"ד מנותר וכדבעינן למימר לקמן חי"ה בשם הירושלמי ואפשר הטור מספקא ליה אי הלכה כר"י או כחכמים ואזיל לחומרא. ועמ"ש בסמוך אי"ה:

**מריש** הוי קשיא לי מ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה סימן ע"א המוצא חמץ ב"ט בלא בטלו מותר לשרפו ואף מלשון רש"י (ה' ב') דאי השבתתו בכ"ד יאכיל לכלבים משמע שריפה אסור ולימא דמותר וכן מצאתי בירושלמי פ' ב"מ דמאן דיליף מנותר אסור ומאן דלא יליף מותר עכ"ל וקשה הא ר"ע לית ליה מתוך א"כ שפיר פירש"י ז"ל מאכיל לכלבים וערש"י ו' א' דב"י לא עבר דבטליה משמע לא בטליה מבערו ב"ט ועכה"ג בהגהות הב"י. וניחא לי דהרשב"א מפרש הא דרבא דר"ע לית מתוך כמ"ש בתמים דעים דף כ"ה ע"ג בתחלתו דר"ע לית ליה מתוך בחמץ לחוד דיליף מנותר דאין שורפין ב"ט (ערש"י ה' ב' דיליף מנותר) וז"ש הרשב"א ז"ל מדפירש"י יאכל לכלבים היינו דביום ראשון למקצתו מותר בהנאה שהוא דוחק ולא פי' דאי לא שרפה אי מותר לשרוף דאמרינן מתוך כדמסיק בכתובות ז' א' ומשמע דר"ע ל"פ עליה וכב"ה ש"מ לרש"י כה"ג אסור כי אין צורך היום כלל דישליך לים או לכלבים לה"א דמקצתו מותר. ומ"ש ו' ח' בלא בטליה יבערו לים או מפרר דשלא בשעת ביעוריה בכ"ד לדידיה בשבע והרשב"א ז"ל סובר דמ"מ הוה צורך היום קצת או לטלטלו לא הוה בעידניה עמ"א ב'. ולשורפו במקומו קאמר ומה שכתב הב"י כ"נ מרש"י היינו יוציאנו ויבערנו לים כו' אבל אין מוכרח שישרפנו ועפר"ח א' וע' פני יהושע ה' ב' תי' על קושיית הרא"ש מלונ"ל ומשמע דבנותר נמי יש מ"ע בכל רגע מדמצריך קרא דלא ידחה י"ט ובירושלמי בבמה מדליקין הביאותיו בסמוך:

**שאלה** מהו להצית מדורת חמץ מעי"ט שתהא דולקת ב"ט. תשובה יראה דשרי אף א"ת מ"ש בירושלמי בב"מ הלכה א' מהו להצית מדורת חמץ ומסיק מאן דיליף מנותר אסור יהיה הפי' כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה ע"א דאפי' מעי"ט אסור וא"כ לי"א דאנן

מסופקין אי כר"י או כחכמים ואזלינן לחומרא ועב"ש וח"מ באה"ע כ"ח מ"מ הא בש"ס דילן שבת כ"ג ולא בשמן שריפה שמא יטה או בי"ט בע"ש וכ"כ הר"מ ז"ל בפי' המשנה הא שבת דעלמא שרי. אלמא חולק על הירושלמי בזה והלכה כתלמודא דידן ועח"י ב' ולמ"ש נראה דשרי. ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

**די"ט** שני עט"ז עמ"א ב' ג' י"ל שריפה במקומו טוב יותר מתוך יע"ש. ומ"ש בשם הר"מ ז"ל פ"ב ה"ג אחר ד' שעות עיין אות ב' ומ"א ג' דאם בטלו למוצאי י"ט ראשון מבערו (ט"ס מבטלו) וכתב ג"ס קשה דיש מחלוקת בין הר"מ ז"ל והמרדכי לבן פי' דהר"מ לשיטתיה כחכמים ביעורו בזריקה לים וליכא רק טלטול דרבנן וביי"ט שני התירו טלטול הא שריפה אסור בי"ט ב' שי"א מ"ה או אף אי מתוך לא התירו שריפה והמרדכי פוסק כר"י וכפי' ר"ת. ומ"מ מ"ש לשרוף אב מלאכה קשה לדידן אמרינן מתוך ועמ"א ומ"ש הר"מ ז"ל מי"ט הא' היינו מיד בחה"מ וקרי ליה ראשון לגבי ימים אחרונים ועי' ע"ש ואי"ה במ"א אות ב' וג' יבואר עוד. וחטה י"א ח"ש אין עובר בי"י ואף למ"ד דעובר מ"מ בבטלו או שיש כמה ספיקות שא"א בקיאין בנתבקעו וכמה חומרות טוב יותר שלא לשרוף בי"ט שני אלא ימתין עד חה"מ:

**סעיף ה**

**ה"ז** דוחפו כו' עט"ז הואיל ואין מחזיר לשורפו עמ"א ה'. ועב"י בחה"מ אסור ליגע ואפשר אף בע"פ משבע אסור ליגע אף דלית כרת דהא בפסחים י"א א' קוצרין אבל לא גודשין וברי"מ ה' חו"מ פ"ז הי"ז אלמא דוקא משום פסידא או עולי רגלים הקילו הא לא"ה לא והתם לאו איכא. ועסי' תל"ה במ"א א' ובתה"ד קמ"ז ביה"כ כרת ואיכא למיגזר כחמץ דעדיפא קאמר. ועפר"ח כאן ובסי' תרי"ב מותר ליגע באוכלין ביה"כ וכתב בסי' תע"א מותר לפרר מצה בע"פ הואיל דרבנן הוא יע"ש. ולפ"ז אפשר נוקשה דרבנן מותר ליגע בהן. ובלעקיכ"ן נירן בורג"ר וכדומה אם נאמר דדין חמץ נוקשה עליהן ואי"ה בתס"ב יבואר ובת"\נ אוסר להשתכר באיסורי הנאה שם יבואר אי"ה אם בנוקשה דרבנן אי שרי להשתכר כה"ג ומהא די"ד קצ"ג סתם יינם להמחבר אסור ע"ז שאני ואיך שיהיה ליגע בנוקשה משמע דמותר:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. עי' במ"א תרי"ב אות ו' צריך ביאור כי דבריו עמוקים תמיד כדרכו הטוב. הנה בב"ח תרי"א להמ"מ והר"ן משמע קניבת ירק ממנחה ומעלה דיש פת בסלו הא קודם לא יגע שמא אכל וההיא דמדיחה אשה ידיה במים ונותנת לתינוק באי"א ליקח מעצמו וע"ז כתב דוחק להעמיד בכך ועי' תה"ד קמ"ז כתב דאל"כ הדחה אסור. והביא עוד מיומא י"ד אף לרבי יהודה

דאונן כ"ג אין מקריב גזירה דלמא יאכל בי"כ שרי דכ"ע לא אכלו ה"ה כאן דשרי ליגע ועפר"ח ולפ"ז משמע המתענה בנדר דכ"ע אכלו אסור ליגע אבל בתה"ד שם בשם הר"ח א"ז דשרי אע"ג נזיר אסור ליגע כו' ע"כ הקשה עוד דמה פריך ביה"כ אונן לא יקריב תקשה ליה מכל יה"כ וע"כ דידע המקשה דיה"כ לא יאכל דמתענה לגמרי אלא הפי' דכ"ג אין מקריב שמא יאכל לאו דעוסק בנגיעה דז"א ועוד הא אין ראוי לאכילה כך חי אלא יטעה בדין שיסבור דמותר להקריב ולאכול באנינות דהדיוט אסור להקריב ופריך א"כ ביה"כ שמתה אשתו לא יקריב אונן דיטעה בדין ויאכל אונן בשאר ימות השנה ומשני הכי השתא ביה"כ ודאי לא יטעה דבלא"ה מתענה הוא ולא יטעה למיכל לחם הפנים וכדומה אם חל בשבת ואי דידעה בשאר ימות השנה יש היכרא דאין מקריב משא"כ אי יתירו בשאר ימות השנה להקריב יטעה ויאכל דיטעה בדין אבל לחוש מתוך שעוסק בנגיעה זה לא עלה על דעת המקשן ג"כ וא"כ מ"ט דהמ"מ והר"ן בקניבת ירק דאסרי קודם מנחה וע"כ הטעם דעוסק לתקן לאכילה גזרו בתענית דהא בנגיעה בעלמא ל"ג בתענית הא כשאוכל בחמץ אסור אף במגע וי"ל בין ראוי לאכילה ובין קניבת ירק דאין ראוי כ"כ ובספי"א דמנחות יבואר אי"ה בסמוך:

**ועי'** בתוספות ישנים ביומא אטרודי וישכח מתוך צערו א"כ י"ל דפריך ביה"כ כה"ג לא יקריב ומשני כו' ולמ"ש רש"י ז"ל דבעינן דרך גדולה קשה א"כ אכתי מאי פריך יה"כ לא יקריב כשגירש ומתה אשתו דהא ודאי לא יטעה בדין בשאר ימות השנה דלאו אונן הוא דגירשה וצ"ע קצת. ולפ"ז המתענה בנדר יום א' בשנה מ"ה הוה או נשבע אסור לתקן מידי דמאכל ועכ"פ מה שראוי לאכול כך אסור וכמ"ש בירושלמי פ"ד פסחים הביאו המ"א יע"ש בהלכה ד' על משנה מקום שנהגו לאכול צלי כו' דמ"ה לחם הפנים כשחל יה"כ בשבת מתחלקות לערב וכ"ש מי שמתעסק לאכילה דאסור אפשר לכ"ע אף להר"ב בהג"ה וכאמור. ועמ"א כאן ה' ואי"ה שם ובתרי"ב יבואר עוד. ובסי' תקכ"ז ובה' ר"ה מי שמתענה כו' יבואר עוד אי"ה:

### סעיף ו

**דאסור** עט"ז ועא"ר ש"ח אות ס"ב הקשה דברי הט"ז מש"ח אות י"ח לשי"א אות ב' יע"ש וע' באה"ט ואי"ה במ"א ה' יבואר בזה עוד:

## סימן תמז

### סעיף א

**פתיחה לתמ"ז**

**אמר** הכותב דע דחמץ בפסח אוסר במינו ושלא במינו במשהו אף טעם לבד וכמ"ש בתשובת הרשב"א ז"ל סי' ל"ד וג"ן וכ"ה הסכמת כל הפוסקים וטעם הדבר הואיל ולא בדיל וכרת וערש"י פסחים כ"ט ב' ד"ה שלא במינו נמי יע"ש ועמ"א א' ומש"ה חלב ודם בס' ומו' עד שתחשך בס'. והר"מ ז"ל פט"ז ממ"א ה"ט וי"ב כתב דהוי דשיל"מ וכ"כ הלבוש כאן ועי' מנחת יעקב בת"ח כלל ע"ד אות י"ט אף לדידן אסור לשהותו ולהר"מ א"ש דפסק פ"ד מחו"מ הי"ב דמשהו מותר לשהותו. ומ"ש החי" כמ"ש הר"ן פסחים הנה שם כ"ט ב' והקשה הא לאחר פסח ג"כ אסור חמץ בעיניה רק ע"י תערובו' א"כ תו לא הוי דשיל"מ ותירץ שבעלי סברא זו סוברים דר"ש לא להקל בא והקשה דמ"מ דשיל"מ מ"ה בטל ומדרבנן לא הוה דשיל"מ ולקושיית החי" ל"ש כלל תי' הר"ן ז"ל ומשם משמע דפחות מכזית נמי קניס ר"ש ועש"ך י"ד ק"ב אות י"ב וי"ד והר"ב כאן בס"ט מדשתיק אודי להמחבר והלכה כדיעה א' בסתם דיבש ביבש באלף לא בטל (ועמ"י כלל ל"ט אות ט"ז והקשה על הנ"ץ במ"ש דעת הב"י כדיעה שנייה י"ש) והר"ב ביו"ד קל"ד ס"ב בהג"ה דוקא חביות גדולות אין בטל ואלו לטעם שלא הלכו בו בתר נתינת טעם וכל שבלע ביותר מס' אסור ה"ה ביבש אף חביות קטנות אסור ועפר"ח בי"ד ק"י אות ד' דחה דברי הר"ב בקל"ד מהלכה ושם הטעם כאן משום דשיל"מ הוי א"ש ועמ"א כאן מ"ם ובפריי ליי"ד בש"ך אות ב' מ"ש שם ונ"מ טובא לדינא בחמץ בע"פ במינו או לענין ס"ס עי"ד ק"י בט"ז ש"ך י"ב וי"ד או ב' קדירות תחב כף חמץ ויש ס' או נט"ל וקדירה א' איסור ודישל"מ אפשר שא"א בו שאני אומר עי"ד קי"א. ואמנם דבר המתקלקל לא הוי דשיל"מ ועי"ד ק"ב ובש"ך אות ט' אי בטעם לחוד אמרינן דשיל"מ:

**והוי** יודע דבמינו ביבש חד בתרי בטל בשאר איסורים אף באיסור כרת דלא מצינו מחלוקת אלא בחמץ ועש"ך י"ד ק"י בדיני ס"ס דין י' בשם האגור מ"ש ובפריי שם. ובכה"ג כתב בהגהות הטור בשם הרדב"ז ח"ב קצ"ד וז"ל ומאן ציית למר בספק כרת אלא מותר בהנאה יע"ש וצ"ע דמשמע אף חלב יבש ביבש חד בתרי בטל. והנה אם נאמר לי"א יבש ביבש נתערב ברוב נעשה כולו היתר אף בכרת וחמץ מ"מ אם ט' צבורים מצה ואח' חמץ ופירש מאחד מהם אם הולכין אחר הרוב ובתוש' פסחים ח' ב' דבור המתחיל היינו מבואר דשרי באכילה ועי' אה"ע סי' י"ז וב"ח במשאל"ס לא הלכו אחר הרוב וע' חולין קל"ד א' ברש"י ד"ה וחלה וברי"מ פ"ח מה' ביכורים ה"ט משמע הטעם דמדרבנן אין הולכין בתר חזקה בעון מיתה ב"ש וכרת ואפשר ה"ה בתר רובא אין הולכין ובס' שושנת העמקים בארנו זה:

**ואם** היינו אומרים דחמץ דשיל"מ הוי א"ש כמש"ל. וער"ן נדרים נ"ב א' והט"ז בי"ד ק"ב אות ה' והביאו הטעם דשיל"מ במינו אין בטל כיון דסופו להיות היתר דמי לדם הפר ומדרבנן כו' ואף אנו נאמר בחמץ שאין כ"כ ניגוד למצה המותרת שאין איסור עולם ולאחר הפסח חמץ שרי ומש"ה אף לדידן מקרי חמץ דשיל"מ. אלא שכ"ז לא יועיל להר"ב דאיהו נתן טעם אחר יע"ש בט"ז בי"ד בק"א וק"ב. והא אנן שרינן תבשיל שמתקלקל בשהייתו וכאמור. ודע עוד שהייתי סבור לומר מ"ש המחבר בתמ"ז ס"ד י"א דחוזר וניער והוא דעת הר"מ ז"ל פ"ד מחו"מ הי"ב וי"א דאין חוזר וניער לשיטתם דלהר"מ חמץ דשיל"מ ומותר לשהותו בפסח ולמה יאכל בפסח ע"י ביטול ישהנו אחר הפסח משא"כ לדידן לא מקרי דישל"מ. ולפ"ז יצא לן דין חדש כמו שאגיד:

**שאלה** ראובן ושמעון היו להם תבואה ונתערב מתבואת שמעון בראובן במינו ויש רוב בתבואת ראובן ואח"כ נדר ראובן הנאה משמעון ומכל מה שלו אם מותר מהתערובות שנתערב כבר: תשובה לכאורה למה דקי"ל נדרים הוי דשיל"מ מה"ת יאכל באיסור ישאל על נדרו ערש"י ריש ביצה הטעם דדשיל"מ לא בטל. ולמ"ש הר"ן הטעם הביאותיו לעיל משמע היתר בהיתר ממש במינו אף לרבנן דר"י לא בטל מ"ה דומיא דדם הפר ושאני התם עולין אין מבטלין היינו שניהם היתר דלא כפירש"י ותוס' מנחות כ"ב ב' א"כ בלא"ה אין בטל מקודם והי"ה חמץ במצה במינו נתערב קודם שש דלא בטל וכשהגיע שש ושבע לא בטל למ"ד חמץ הוי דישל"מ עש"ך י"ד ק"ב י"ג י"ד ועמ"ש בפריי שם. וע' ביצה פ"ה מה דאמרינן הרי שנתערב יאכל הלה וחדי. שוב ראיתי למ"ש הר"ב בי"ד ק"ב ס"ד ובש"ך אות י"ב והוא מאו"ה דכל שלא היה ניכר האיסור פ"א בפ"ע לא הוה דשיל"מ כמו גיגית כו' כ"ש כאן כיון שנתערב מקודם אפי' לא נתבטל בטל הוא עכשיו כדאמרן. וא"כ להר"מ ז"ל פט"ו ממ"א ה"ט דחמץ מטעם דשיל"מ קאתינן עלה ופ"ד מחו"מ דחוזר וניער לכאור' חולק אמ"ש הר"ב בק"ב ס"ד וכדכתיבנא:

**ודע** דסבור הייתי לתת תבלין למ"ש האחרונים ז"ל להר"מ דחוזר וניער דוקא בממש דהיינו לח בלח הא טעמו לבד מודה הוא דכשיש ממש הוי דשיל"מ ישהנו אחר הפסח לדעתו ז"ל דמותר בשהייה אף דר"ש קניס כל שלא עבר בי"י לא קניס ולאו מטעם ביטול או מ"ה הוא דשיל"מ ער"ן פסחים למ"ד ושו"ת צ"צ בענין ביצה טריפה בי"ט הוי דשיל"מ משא"כ טעמו לבד לא הוי דשיל"מ כמ"ש הר"ב בי"ד ק"ב ס"ד ומש"ה אין חוזר וניער. ואי קשיא אם כן טעמו ליבטל אף נתערב תוך הפסח י"ל דודאי גם הר"מ ז"ל סובר חמץ כרת ולא בדיל החמירו במשהו והוצרך לטעם דשיל"מ כמ"ש הכ"מ שם ה"ט

דמש"ה אמרו ר"י ור"ל כו' ולא חשבו חמץ דהוי דשיל"מ. וכן מ"ש הר"מ ז"ל שם בהי"ב אל תתמה על חמץ ג"כ לתרץ קושיא זו ולעולם תרתי טעמי איתנהו בחמ"פ וכדאמרן:

**ולאחר** ההתבוננות ראיתי כי מ"ש הר"ב בי"ד קל"ד ס"ב דחביות קטנות בטל הוא הם דברים ברורים להלכה ושאני חמ"פ דהחמירו כמה חומרות מש"ה יבש ביבש לא בטיל. ולא כמ"ש הרשב"א ז"ל בתפ"א ק"ו ובתשובה למ"ד וג"ן דלא הלכו בו בתר טעמא. והוכחה לזה ממ"ש פסחים למ"ד א' אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו במינו ושלא במינו במשהו כרב משמע ודאי דממש כרב סובר ונהי דלאו מטעמיה מ"מ בגוף הדין סובר כרב והשתא לרב במינו במשהו לרב אף ביבש כמ"ש ר"ת לאחר חזרה (עתוס' מנחות כ"ב ד"ה מכאן כו') (והא דתנן דתרומה בק"א בטילה בחולין מתוקנין יע"ש) וגזר רב שלא במינו אטו מינו ה"ה ביבש ממילא רבא נמי סובר כן. ואף שאין לנו הכרע דהר"ב יסבור כן שבתמ"ז ס"ד וסי"א ותנ"ג במ"א ו' קמח בקמח מקרי לח בלח א"כ אין ראיה מביצה ל"ח ב' לר"י חטין בחטין לא בטיל די"ל דמיירי בקמח ועתוס' מנחות ויבמות פרק הערל מזה ולכאורה אדרבה ישניגוד לזה ממ"ש הר"ב בת"ח כלל מ"ה ד"ו ובמ"י ח"י נתן טעם לדשיל"מ ולא נתן טעם הר"ן הובא בט"ז י"ד ק"ב ה' וקלסיה משום דקשיא ליה יבש ביבש בדשלי"מ ליבטל. עכ"ז אני אומר דהר"ב מסברא דנפשיה החמיר בחמץ מדאמר במשהו כרב וסובר כר"ת ומשום חומרא דחמץ והלכה כדיעה א' וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ועי' ע"ש כתב יבש ביבש לא בטל במינו דוקא דשיל"מ וקשה הא להר"מ ז"ל אף אינו מינו סובר הטעם בחמץ משום דשיל"מ בפט"ו הי"ג ממ"א ועש"ך י"ד ק"ב י"ל דה"פ די"א דיבש בטל באי"מ וכ"ע סברי חמץ דשיל"מ ובמינו דלא כהר"מ ובאינו מינו בלח במשהו משום כרת ולא בדילי וי"ל גם דברי הע"ש כן ואי"ה בפנים יבואר:

**ודע** דבנוקשה יבש ביבש י"ל לכ"ע בטל חד בתרי דלטעם דלא הלכו בו דערלה א"כ אין חילוק בין לח ליבש בתרומה מקרא ממנו וכפלו בשיעורין דערלה וכ"ה להיותם איסור הנאה משא"כ חמ"פ ומ"מ הלכה כדבריו ז"ל:

הנה יבש ביבש עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא כי הנ"ץ בתמ"ז אות ט' דעת הש"ע כדיעה שניה והיינו ממ"ש המחבר בס"א ל' המ"מ ויבואר אי"ה בפנים לכן הסומך להקל כשיש עוד ספק דהוי ס"ס אין גוערין בו ובדרבנן לא בעינן

נולדו יחד וכאן הוי כנולדו יחד ואם נפל א' לים יבואר אי"ה בפנים. ועמ"א תס"ז אות ד' ביבש ונאכל מהם דשרי והיינו אם חמץ לא מקרי דשיל"מ:

**חמץ** יש בו חריף בארש"ט מסובין חמוצים אבל בחומץ חריף וקבל טעם חמץ בפחות משש"ם יבואר אי"ה בפנים. וע"ל בפסח אסור מדרבנן ומיהו יין שרף הנבלע בכלי דחזק

הוא י״ל דהוה מ״ה אסור כשאין ס׳ נגדו ועשו״ת הרשב״א ז״ל דהא דלא אסרה תורה כ״א קדירה ב״י ועי׳ שו״ת הר״ב סי׳ כ״ח וכ״כ בד״מ א׳ דהיכא שיש צדדים להתיר סומכין אשאלתו ואי״ה יבואר בפנים. עי׳ בהנהגות או״ה בסדר ג׳ החקירות דאיזו שעה ואיזה יום ובפנים אבאר אי״ה כ״א במקומו הראוי לו:

**במשהו** עט״ז הר״מ ז״ל פט״ו מהלכות מ״א ה״ט וי״ב ועכ״מ שם דרבינו מתרץ למה לא אמרו בע״ז ע״ג ב׳ חוץ מחמץ דמשום דהוי דשיל״מ הא טבל נמי נתן הר״מ טעם דאפשר לתקנו וכהיתרו כך איסורו דהוי דשיל״מ והרא״ש תי׳ דחמץ אף שלא במינו במשהו לא חשיב לה.ולהר״מ אף שלא במינו משום חומרא דחמץ נתנו עליה דין דשיל״מ. והרא״ש בע״ז נתן טעם דלא בדילי כו׳ ומ״מ לדידה ג״כ משש עד שתחשך בס׳ או כמ״ש מהרא״י ז״ל עמ״א ה׳ דע״פ בדילי דהוי זמן הביעור א״כ נוקשה חוסר במשהו כנראה ממ״ש הט״ז אות י״ט אבל באות ד׳ הביא מ״ש הרא״ש ז״ל בפסחים למ״ד דעד הלילה אין כרת לא החמירו ואי״ה יבואר שם והנה לכ״א מהטעמים לכאורה קולא וחומרא. חומרא ע״פ במינו ממש למ״ד דהוי דשיל״מ אוסר במשהו ולמ״ד כרת בס׳ וקולא כף של עכו״ם בלוע איסור וחמץ דשיל״מ הא לאחר הפסח נמי דוקא ע״י ביטול ועשו״ת צ״צ ביצה טריפה בי״ט דמ״מ הוי דשיל״מ. ומי שנדר שלא לאכול ח׳ ימים בשנה מין ידוע בלי התרה וע״ד רבים וכדומה באותן שאין להם הפרה אפי״ה י״ל לא בדיני לחוד במשהו וזה לא שמענו ועסי׳ תרי״ב במ״א ו׳ ותה״ד קמ״ז ותוס׳ ר״פ לענין בדיקה אבל ליגע אפשר אסור עסי׳ תמ״ו ט״ז ומ״א ה׳ ומ״ש בס״ב דמותר להשהותו ביום טוב האחרון באות ד׳ ותס״ז ס״י וט״ז י״א נט״ל נמי יע״ש ולבוש שם דהוי תרי דרבנן. וא״כ במינו פחות מס׳ או נוקשה במו״מ פחות מס׳ בי״ט אחרון משהין דהוי תרי דרבנן ולא מטעם דסומכין אשאלתות. ובפסח תרי דרבנן כמו משהו ונט״ל בסעיף י׳ לקמן אי שרי לשהות לאחר הפסח או למכור לעכו״ם חוץ מדמי איסור ועט״ז תס״ז אות ט״ו ובח״י מ״ו וצ״ע בזה. ובמ״א שם י״ד דהוי ספק י״ט ספק חול והיינו כ״ש דבקיאין בקביעא דירחא לכן מתירין לשהות אבל בשאר ימי הפסח י״ל אף תרי דרבנן אסור להשהותה וגם בי״ט אחרון למכור לעכו״ם בנפסד ונתקלקל צ״ע ואי״ה שם יבואר עוד ובס״י לקמן בנט״ל ומשהו:

**אמר** הכותב ראיתי להעתיק בכאן קצת דין מחודש השייך לי״ד ואגב גררא קצת פלפול:

**דע** דנוקשה אע״פ שיבש כמה שנים כשנפל בתבשיל נתרכך ומשהו עכ״פ איכא כמ״ש בתה״ד בסימן קפ״ו הביאו המ״א ה׳ ול״ד לס״ה עמ״א אות ל׳ ולפ״ז בב״ח בשר יבש כעץ כמה פנים אם נפל לחלב י״ל דנתרכך. וגיד הנשה דאין בו טעם ופליטתו אין אוסר עבי״ד סי׳ ק׳ ס״ב. ואעתיק שאלה א׳ וזו תוארה:

**שאלה** גיד הנשה שנפל לכלי ראשון ואין ס' אי שרי ואי כ"ש אי שרי ואם ספק אם יש ס' אי שרי: **תשובה** אין בג"ה בנ"ט ויראה פליטתו הא דם יש בו וכל הגידים מליאים דם ובלא מליחה עכ"פ אוסר עד ס' משום דם ובספק הוי דם שבשלו וספק לקולא כבסי' צ"ח. וכלי שני חמור מכ"ר למ"ד מפליט ומבליע לא מבשל הו"ל ספק תורה ומיהו בכ"ש ס"ס הוי אף למאן דמחמיר בק"ה שמא אין מפליט ושמא היה ס' ובכבוש כה"ג י"ל והבן:

**סעיף ב**

**ואין** עט"ז ולשיטתי' בי"ד ק"ה אות י' הרבה להקשות דלא אמרינן היתר מפעם לאיסור ושם י"ל חלב כחוש כמ"ש בד"מ וחמץ כל איסורו כחוש לגמרי הילכך אף בשר שמן אצלו חם בלא רוטב אין אוסר יותר מכדי נטילה וע"כ ואין שם דבר המפעפען ה"ק הא שאר איסורים כ"ק ונטילה היינו באין דבר שמן ודוחק הוא אבל המ"א פי' דאחמץ קאי ועי"ד ק"ה בנה"ך שם ועי' עטרת זקנים פי' כט"ז ואי"ה במ"א יבואר בזה ועסי' ק"ה בי"ד בש"ך ל"ז ותס"ז סי"ד לענין מליחה:

**סעיף ג**

**ודוקא** עט"ז בי"ד ק"ח ס"א בהגי"ה הביא הר"ב מחלוקת באם התנור אין מחזיק י"ב עשרונים וסתום ושניהם מגולים אי אסור בחמץ או שרי ובמקום הפסד מותר (עח"י כאן ה"מ ובפריי שם) הא כשהתנור גדול או א' מכוסה לא מיבעיא כשהוא פתוח דאז בשאר איסורין לכתחלה שרי רק מנהגא לאסור לכתחלה כמ"ש הר"ב שם א"כ ש"מ דאפי' משהו אין בו דאל"כ אין מבטלין איסור לכתחלה אף כשאין מכוין לבטל כל שאין דוחק (ורגלי הדבורי בדבש א"א בע"א) א"כ ה"ה חמץ עכ"פ דיעבד שרי אלא אפי' ת"ג וסתום דלכתחלה אסור שם עט"ז שם ב' ואפשר ה"ה קטן ופתוח דיעבד שרי גם בחמץ: ומ"ש בפת ל"ש ריח עמ"א תס"א א' דריח שאין שמנונית כלל אין אוסר ועת"ח כלל ל"ח ד"ג הטעם דשניהם כחושים משמע פת חמץ עם תבשיל נאסר התבשיל דמפטם כו' ואוסר אח"כ אף מצה בתנור ועי' שכ"ג תס"א בהגהות הב"י אות י' ועמ"ל ה' מעה"ק פי"ג ה"ב ופר"ח תס"א והלבוש בתס"א ס"ה כתב דריח יבש כי האי אין הולך למרחוק משמע הטעם דיבש הוא ואף שיש שומן בתנור אין מפטם לאיסור אף למ"ד דמפטם באיסור בריח לא וא"ש דר"ת הביא ראיה מלחמי תודה אף שהיה שמן בהם והמ"י בת"ח כלל ל"ה אות י"א דשמן אין שומן ומפטם ובפריי ל"ד הארכנו בזה די"ל שמן מפטם ולמ"ש הלבוש א"ש וכ"מ ממעשה שהביא המרדכי פכ"ש העתיקו הב"י בתס"א. ועט"ז ק"ד י' דאין היתר מפטם איסור מ"מ בריח חזק יותר ומפטם בתנור יע"ש ובק"ח א'. ועש"ך ק"ח ט"ו וצ"ע. ואי"ה במ"א ד' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**מו'** שעות עט"ז עד הלילה לוקין באכילה ואין כרת בטל בס' כ"כ הרא"ש ז"ל פסחים ל' ע' אות א' ונט"ל קיל ממשהו דלהמחבר בס"י מותר עט"ז תס"ו אות י"א וה"ה יבש ביבש עד הלילה אם אין דבר שבמנין עמ"א אות מ' ויבואר שם אי"ה וה"ה ריח עד הלילה שוה לשאר איסורין ונוקשה משמע באות י"ט דאסור במשהו משום ל"פ אטו חמץ גמור משא"כ עד הלילה גם י"ל בין נוקשה דרע לאכילה ובין לא היה מעולם כ"א הכסיפו פניו ומיהו ז"א. וביום ח' מותר לשהות משהו אבל בפחות מס' לא משמע דאסור לשהות וצ"ע דזה למ"ד בתמ"ו ס"ב י"ט ב' בחה"מ אבל למ"ש הח"י בתמ"ו ה' וא"ר ג' ובא"ז שם אף לא בטלו ועובר ב"י אין מבערו בי"ט ב' וא"כ אם נאמר ה"ה ביום ח' א"כ בהכרח משהה אותו ולאחר הפסח שרי אם נאמר דטכ"ע אין עובר ב"י ובאכילה אסור דחיך אוכל יטעם או למ"ד ח"ש אין עובר ב"י וכ"ש אם אין גוף החמץ קיים רק כף בלוע מחמץ ב"י ותחב לקדירה אין ששים דאפשר אף באכילה שרי לאחר הפסח ועמ"א אות מ"ב ואי"ה שם יבואר ובתס"ז יבואר עוד.ועשו"ת ח"צ סי' פ"ו והמ"א בתס"ז י"ד בחמץ גמור מיירי וכ"מ מהראי' שהביא מתמ"ח שהביא כבר יע"ש ואי"ה שם יבואר עוד:

**ואם** נתערב כלי חמץ בכלי פסח עמ"א אות מ'. וראיתי שאופין קוכין חמץ בכלי אגנות נחושת או נחושת קלל או בקערות בדיל בתנור גרוף אם דזה מקרי תשמישו ע"י אור וכדבעינן למימר לקמן אי"ה בתנ"א במ"א אות כ"א אם כן בע"פ בנחושת יש להחמיר דהא יוכל ללבן משא"כ בבדיל דא"א בליבון דניתך לא הוי דשיל"מ ושרי אם נתערב עד הלילה קערה חמץ כה"ג עם קערות פסח ואם נאבד אחת כולם הותרו אף תוך הפסח עסי' תס"ז במ"א ד' ודוקא אבוד מן העולם. ואם נתערב קערה חמץ כ"ר עד הלילה יש להגעיל א' מהם והותרו כולם דהוי כשהשליך א' לים ועדיין היתר הוא דעד הלילה בטל ברוב הוא ומיהו למאן דמחמיר באות מ' יצויר זה בנחושת באור ע"י ליבון ואי"ה במ"ד יבואר עוד במ"א. עסי' תנ"ג במ"א אות ג' וסוף הסימן שם:

**סעיף ה**

**שהוא** עט"ז היינו בשעה ד' ובה' או ו' תלוי במחלוקת בי"ד סימן צ"ט ס"ו ובט"ז י"ב לקמן סי' תרע"ג אם איסור דרבנן שרי להוסיף או לאו:

**כתב** ע"ש אות ד' עד הלילה אם נתערב פחות מששים צריך שנתערב אח"כ בס' נגד הכל לדידן דחנ"נ בשאר איסורין יע"ש ופשוט הוא דחמץ לא גרע משאר איסורין ואף בשעה ה' י"ל כן ודשיל"מ ובא"מ נמי כתבנו בפריי ליי"ד דחנ"נ אף דל"ד לבב"ח דיש היתר לאיסורו. ומיהו לח בלח בלא בישול וכדומה שיש פלוגתא אם לצרף יש לאסור שי"א חוזר וניער וכדומה לזה צ"ע כי נ"ל בדרבנן אין לצרף חומרות דניהוי ס"ס לאיסורא

וביי"ד קי"י כתבנו דאף ס"ס לחומרא בדרבנן י"א דאין לאסור וכ"ש לצרף ומשמע להוסיף שרי בזמן היתר הא לערב בעין בס' אסור בזמן היתר ועב"ח כאן ס"ו לערב אסור לאכול הא להשהותו מותר והטעם שי"א חוזר וניער והט"ז בתמ"ב א' כתב הטעם דאין מבטלין איסור לכתחלה ועי"ד צ"ט בש"ך כ"כ וצ"צ סי' פ' יע"ש עי' פ"ב דכלאים מ"א בתי"ט בשם ירושלמי וברי"מ ז"ל פ"ב וכ"מ שם בשו"ת דת אש וי"ל במתכוין אסור כה"ג. ובתרכ"ו בסכך משמע לערב בידים שרי ושם יש תירוצים אחרים ועי"ד ק"ט יבש ביבש מותר להוסיף ולבשלם ועמ"א לקמן אות מ"ה משמע באכילה אסור להוסיף הא להשהותן שרי ממ"ש הטור בתנ"ג חטים נשוכים י"ל דנכרים הם ומש"ה כתב דהוי כדבש עם הדבורים שאין מכוין לבטלם והוי טירחא. וראיה שהביא הרשב"א ז"ל בתשובה תפ"ה מפסחים מ' ב' ארבא דטבעה אמאי לא התיר לערב י"ל לערב בעין אסור ולהוסיף מותר ועמ"א תס"ז ד':

**ומצה** חמוצה נתערבה במצות כשירות קודם ה' י"ל דמותר ליתן לעכו"ם א' או לישראל ולאכול והשאר הותרו דעדיין היתר הוא ואי"ה במ"א מה' יבואר עוד. ועת"ח כלל ס"ה די"א ובמ"י אות מ"ב ובשו"ת צ"צ פ'. ומ"ש הט"ז תנ"ב ס"ב (ט"ס תכ"ג ס"ג צ"ל) בס"ז ב'. ומ"ש דהמחבר בתנ"א סכ"ז (ט"ס סכ"ו) אות ל"א כדיעה א' בסתם וכ"כ בש"ך י"ד רמ"ב וכ"כ שכ"ג כאן בהגהות ב"י ד' בשם מורו הר"ב (הוא כמדומה מהריי"ט ז"ל) וצ"צ פ' דהמחבר פסק דחוזר וניער צ"ע. ועמ"א ז' דטעם לכ"ע אין חוזר וניער א"כ משפוד אין ראיה ומתמ"ב ס"ד תירצו ז"ל דמערב לכתחלה אסור או דמכשיר ומיתקן בכך ואי"ה במ"א יבואר עוד עי' אות ז':

**סעיף ו**

**נשארו** עט"ז כנרשם תשובת הרשב"א אבל המ"א באות י"ג מתיר סינון ועח"י אות י"ז ועי"י בגד עב לבדין י"ל דשרי דלא חיישינן שמא עבר עי"י נקבי המסננת ואף במי דבש י"ל ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ז**

**מותר** עט"ז אף דבתנ"א סכ"ז הכריע בסתם להקל כמ"ש באות ו' מ"מ כאן ובסמוך הביא שי"א לא היה לסתום כאן או לכתוב לעיל והלכה כדיעה א'. ולמ"ש כאן אין ראיה בתנ"א כמ"ש המ"א שם אות נ"א בשם הבד"ה. ועב"י בתנ"א בס"ס בבד"ה משמע למ"ד חוזר וניער והיה ודאי חמץ אף טעם חוזר וניער דלא כמ"א ז' ואי"ה יבואר שם. ובתנ"א משמע אף ב"י שפוד מתיר המחבר וע"כ דאין חוזר וניער או כמ"ש בבד"ה. ואם צלו מולייתא חמץ בשפוד אף אב"י אוסר לדידן בפסח עי' פר"ח וח"י ד' שם ואי"ה יבואר שם ובמ"א כאן עמ"א י"ז:

**סעיף ח**

**ויש** עט"ז בתס"ז סי"ג (ט"ס תצ"ז) בט"ז אות ח"י דלמ"ד חוזר וניער סובר אף טעם חוזר וניער ונ"ט בר נ"ט חמץ שמו עליו עט"ז ד' בתמ"ב ועמ"א כ"ג ועי' ט"ז ה' וז' ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ט**

**ג"פ** קודם הפסח עט"ז מ"ש דצונן אין מפליט ואם שראו דגים מלוחים בכלי חמץ דמים עזים מי המלח ושהה כדי שיתן על האור וירתיח י"ל כבוש מפליט ואוסר דיעבד ואף אב"י חורפא מחליא ליה. ומ"ש בשר מלוח בע"י הדחה לכאורה בשר שמייבשין עם המלח שמלחו להוציא דמו ולא הודחה באחרונה זה בעי הדחה דהמלח מלא דם ע"ד ה' מליחה אבל המ"א אות ח"י בשר אין דרכו בלא הדחה כבסי' צ"א בי"ד ס"א י"ש. ומ"ש גבינה בכרכשתא עמ"א אות ח"י גבינה שמא יאכל בלא הדחה משמע דיעבד שרי וני"ל כט"ז דנדבק בתוך הגבינה והוי כמו כרכשתא. וכ"כ א"ר י"ט ומ"ש דנט"ל אחר שיעור כבישה עמ"א ט"ז די"ל הבליעה ופגימה באין כאי ואי"ה שם יבואר:

**שאלה** בשר יבש שמייבשין ע"ג עשן היוצא מחמץ אי אוסר אף דיעבד בפסח ואם י"ל בין עשן והבל מלח או מצלול:

**תשובה** הנה בי"ד צ"א ס"ב זיעה עולה אוסר דזיעה הוה כבעין י"ש ובשו"ת משאת משה חי"ד סי' ד' למ"ד ע"ד חידוש דוקא במשקה לא באוכלין והביא דברי הר"מ פ"ז מה' טומאה ה"ד חלב מהותך אין ניצוק חיבור ועי"ד ק"ה ס"ג בהג"ה שומן לנר חלב אפשר ט"ס וצ"ל שמן ועט"ז ו' שם והוא פלא חידוש בעיני ובסדר או"ה רשמתיו ועמ"א תנ"א אות ל' מבואר אף זיעת הבל מאוכלי חמץ כחמץ הוי ואי"ה שם יבואר:

**ומ"ש** בשר בחדר שמנהלין קמח כו' משמע דיעבד אסור ואוסר לאחרים בפסח ועא"ר כ' מיקל וראיה משו"ת ב"ח ק"ז בנפה ששאבו זוהמא מי דבש שהקמח נמס במים והוי לח בלח דאין ניער ה"ה זה ועכ"פ אם הדיח ובשלו דמותר ולי צ"ע גוף השאלה שם די"ל קמח מיקרי לח בלח משא"כ קמח מנפה שמא ע"י המי דבש נגבל ונעשה עיסה ויש בעין בפסח ובשר גרע טפי כי דבוק בו ויש בו פילי ואשפר אף דיעבד יש לאסור בפסח. ומ"ש הב"ח שם דשק נוהגין היתר בכיבוס אלמא לא נדבק בו הרי המ"א בתמ"ב י"ט דוקא ע"י חביטה ואפר. ועמ"ש אי"ה במ"א כאן אות י"ג. גם מ"ש הב"ח דשמא יש סובין בנפה דסובין אין מחמיץ והקמח הנדבק בהם נימס במים עסי' קס"ה ובט"ז שם אף עור אית פילי כשאר בשר ושם בתנ"ד במ"א א' אי סובין מחמיץ יע"ש ואי"ה יבואר כאן ובתנ"ד ותנ"א בנפה ובתס"ב ובתס"ה מי פירות מי מעד אין ראיה מהב"ח דהיה קמח פסח די"ל בתחלת הבישול הוי מים אז מחמיץ וממ"ש הט"ז תס"ז ח"י במשרת שלקח דבש

התם חשש שמא בתחילת הבישול הוי בעודו מים ואי מחזיקין ממקום למקום אי"ה שם יבואר ועח"י תס"ב י"א ומעשה דהב"ח אם שאבו בנפה בפסח מי דבש לאחר שנשתנה טעמו לדבש י"ל כמ"ש המ"א בתמ"ב ונפה חמץ צ"ע:

**ואם** נהלו קמחא דפסחא בחדר והיה שם בשר יבש או שומן אווז מהותך יש לצדד בזה ואי"ה בתס"ב אבאר דהוי מי פירות והבשר יצלה באור עד שיאפה הקמח וקמח חמץ נ"ל כמ"ד לאסור אף דיעבד במשהו בפסח:

**סעיף י**

**אבל** עט"ז מ"ש כמ"ש בש"ע ס"ח לקמן אין ראיה לכאן דשם בידוע דאב"י ובחמץ מיירי ויראה שנתכוין ליי"ד קכ"ג ס"ה (ט"ס ח') שפסק המחבר אף בישראל סתם כל כלים אב"י מ"מ בפסח קנסינן ליה ומשמע לאחרי' לא קנסינן עד"מ אם א' ביקש מחבירו שיעשה לו בחנם שומן לפסח וא"י אם בכלי חמץ כו'. ומ"ש הר"ב משהו לאחרים אין להחמיר אף דלא הוי תרי משהו עט"ז תס"ז ח"י. ולכאורה סתם כלי אב"י מס"ס שמא לא שמשו היום איסור ושמא פוגם ובחמץ י"א דחוזר וניער א"כ נהי דמקילין במשהו דרבנן דאין חוזר וניער מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ונט"ל נמי י"ל דחוזר וניער וא"כ שפיר כתב הר"ב מדינא אסור אלא שאין זה סברא להצטרף זה לאיסור ואי"ה במ"א יבואר עוד. ועח"י נ"ז דמותר בהנאה והוא פשוט וה"ה דמותר לשהותו וטוב יותר למכור בפסח לעכו"ם כי בשהיי' בכל רגע יש חשש דלמא יבוא לאכול ועמ"א כ"ה משמע אף בשלו ודאי בכלי ב"י אין אוסר מאכל אחר ושרי ג"כ בשהייה והנאה דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא אבל בשיל ליה בע"פ עד הלילה בב"י עסי' תמ"ב ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**ומ"ש** מרקחת חריף אסור בי"ט אחרון אפילו אב"י דחורפא לא מהני נט"ל ומשמע דאוסר תבשיל אחר במשהו דאין במרקחת ס' נגד הכלי (עסי' תס"ז לח בלח נמי ל"ש תרי משהו) ואפשר עובר ב"י לחד דיעה עסי' תמ"ב ומ"א קשה דבת"ח כלל ס"א ד"ז דמרקחת עכו"ם אין לחוש לפליטת כלים דמבשלין בדבש בטל חורפייהו ועמ"א לקמן ל"ט וביי"ד צ"ה ס"ב שם לענין חתך בסכין ועמ"ש בפריי שם ועפר"ח ה' וצ"ע. ואי"ה באות י"א ומ"א כ"ה אבאר עוד יע"ש:

**סעיף יא**

**אבל** בי"ט אחרון עט"ז כמ"ש באות י' דמטעם קנס החמירו בחמץ מקילין בי"ט אחרון ומשמע הא בידוע שב"י לא שותין בי"ט אחרון וכ"מ בתמ"ב ד' ובמ"א כ"ה הביא דנ"ט בר נ"ט משמע לכאורה אף בב"י שרי בי"ט אחרון לשתות ועי' אות כ"ו ובפסקי מהרא"י קפ"ז (ט"ס קע"ז) סתם יע"ש ומ"ש וכן כו' לכאורה ה"פ מ"ש לקמן המחבר והר"ב ס"י נט"ל ומשהו יש לאסור בפסח היכא דיש מנהג לאסור והוא בתה"ד קכ"ח (ט"ס קצ"ח)

הא בי"ט אחרון תרתי לטיבותא משהו וגם נט"ל מותר באכילה ובת"ס ס"י דבשהייה מותר היינו משהו לחוד או נט"ל לחוד בי"ט אחרון רק בשהייה וז"ש בדרך שזכר בס"ב אות ד' במשהו לחוד ונט"ל לחוד הראה לתס"ז דבשהייה שרי ובאכילה אסור וצ"ע בזה ואי"ה בתס"ז בט"ז אות י"א יבואר עוד וי"ל דבריו כאן בע"א ועפר"ח דשומר נפשו אף בי"ט אחרון לא יזלזל בו יע"ש וכל חומר דנוהג באי' ה"ה בשני ובאמת צ"ע. אם אירע ביה"ש יום ז' באי"י תערובות פחות מס' ועבר הפסח צ"ע אם לאסור אחר פסח די"ל ספק דרבנן בחמץ לאחר הפסח דרבנן או כל שעבר ספק תו לא קנסו ומכ"ש למ"ש המ"א בתמ"ב צ"ע ביה"ש מ"ש אם לא גזרו שבות דהוי איקבע איסורא ועי' בהנהגות או"ה:

**סעיף יב**

**תוך** עט"ז בתה"ד קי"ז ופסקיו קמ"ט אפי' לענין לשתות היין בפסח די בדיבק בצק קודם ל' יום דנתקשה ואין נ"ט ועמ"א תמ"ב ה' דהר"ב חילק בין שהייה דשרי קודם ל' יום ובין לשתות היין דבעי יב"ח ועח"י אות ל"ו והלבוש הביא בס"ז דיעה א' בסתם דקודם ל' יום מותר לשתותו בפסח ומ"מ מי יקל נגד רמ"א ועמ"א למ"ד מ"ש הר"ב ואסור לשתותו הא שהייה שרי דמשמע ליה אף תוך ל' ואי"ה שם יבואר. ומ"ש הר"ב כזית במקום א' חייב לבערו צ"ע מ"ש מתמ"ב ס"ג דיש מחמירים תוך ל' הא קודם ל' אף כזית במ"א אין חייב לבער ועפר"ח ואי"ה במ"א ל"ד יבואר עוד בזה וע"ש:

**סעיף יג**

**בוסר** עט"ז הביא דברי הסמ"ק רכ"א הביא הב"י ופי' כמ"ש ר"ב בס' התרומה סי' סמ"ך שיש הפרש בין סכין חולב לאיסור (לדידן דחנ"נ בשאר איסורים) ה"ה כאן מדוכה ודאי פליטה מועטת יש במדוכה וגם כהיתירא י"א משערין באומד הדעת כבסי' תנ"א בט"ז כ"ה חבית כוי (והמ"א אות ל"ג סובר כדפי' ר"ב קאי דאין מפליט בצונן מדמנה שם כרישין ובצלים הא פירות חמוצים לא הוי חריף) ומש"ה הקשה על הר"ב אבל המחבר י"ל אה"נ קודם פסח עד הלילה נמי בטל לדידיה דפסק בי"ד דחנ"נ לא אמרינן בשאר איסורין ובמדוכה אין יש הרבה חמץ וכ"ש נגד הסכין יש בהצטרפם יחד. ועח"י ל"ט ומ"ש שם בוסר חריף שבולע אבל לא להפליט מכלי בי"ד צ"ו פירות חמוצים שוים לצנון ופולטין מכלי:

**נסתפקתי** אם חתך בסכין חמץ חריף דנאסר כ"נ או כולו לכתחלה ואפשר בחמ"פ אף דיעבד דמשהו מיהו יש. אם חתך אח"כ הצנון בסכין פסח אם נאסר הסכין די"ל בלוע בלא רוטב אין יוצא אף משהו א"ד דוחקא וחריף מפליט בלוע. דהא מצינו להרשב"א ז"ל דוחקא וחריף אוסר כולו וחם בחם בלי רוטב רק כ"נ בכחוש עש"ך י"ד צ"ד אות כ"ז היינו דבישול עדיף בישול ע"י דוחקא מחורפא ע"י דוחקא משא"כ חריף ודוחקא

אפשר עדיף מחם בלא רוטב. והנה בי"ד ק"ה ס"ז כלי שבלע איסור יוצא בלא רוטב וראיה מדגים שעלו בקערה בשר וצנון שחתך בסכין חלב (עי' ישי"ש פג"ה סי' מ"ה בשם מהרא"י ותבין) ומה ראיה מצנון דוחקא פועל יותר ש"מ אף דוחקא וחריף פועל מכלי לא מאוכל. ולפ"ז צנון בסכין בשר ואח"כ בסכין חלב אין נאסר סכין חלב ועי"ד ק"ה בש"ך אות כ"ג מכלי אין מפליט יותר מכ"ק ובסי' צ"ו צנון שחתך משמע נגד כל הסכין משערין משמע לכאורה דוחקא וחריף פועל יותר. ועדיין הדבר צ"ע:

**עי'** מ"א תס"ז אות ל"ג היכא דהקליפה חומרא יש לצדד בה"מ א"כ אם שפכו שכר חם לקדירה חדשה בפסח ולא נפסק הקילוח דבשאר איסורים אם בשלו אח"כ היתר י"ל דיש ס' נגד הקליפה עט"ז י"ד פ"ז א' ובש"ך ס"ט אות ס"ד ובחמ"פ במשהו ועד הלילה שרי ואם נפסק הקילוח דמדין תתאה י"ל בה"מ ואי"ה יבואר בתס"ז:

**סעיף יד**

**זיתים** עט"ז ועמ"א ל"ח. דודאי בחמץ ג"כ מקרי היתירא בלע קודם שעה ה' ובי"ד צ"ו ובט"ז אות ו' (ט"ס ס"ו וצ"ל סק"ו) ולדעת מור"ם לובלין ז"ל (הבאתיו במ"א ל"ח) אף הבצלים מותרין בסכין בשר ואף דבי"ד ק"ו פסק דאותה חתיכה נשאר באיסור זה בסכין איסור לא בסכין היתר וע"כ כ' תי"ט התם הרוטב מוליכו לחוץ משא"כ כבוש אין בו כח כ"כ להתיר בס' וע"ש בסעיף ד' בלימוני"ש ובש"ך כ' ועמ"א ל"ח. ומ"ש על או"ה עח"י אות מ"ב דלאחר שנכבשו ושהו שם נתחמצו וקודם גמר כבישתן בטל חורפייהו ולפ"ז מיירי בסילק קודם איסורו ומ"ש באות מ"ג דלא מחליא לשבח הואיל וקיבלו טעם קודם חימוצם צ"ע בזה ובי"ד בפריי כתבנו מזה. ומ"ש המחבר באבי"י לכ"ע מותרת היינו אף ליי"א דחוזר וניער בטעם לחוד לא או נט"ל קיל יותר ממשהו עסי' תס"ז בט"ז אות י"א. ומ"ש דל"ד לבוסר אזיל לשיטתיה באות י"ג. ובטור כתב אהך דזיתים אם לא נזהרו מסכין דאסורים ממ"ש הרא"ש ז"ל בצל שחתכו בפסח בסכין שגוררין בצק מעריבה דמותר דתשמיש סכין בצונן ולא בלע ממן (כשהסכין נקי עמ"א ל"ז) ומה ראיה דנהי דהרא"ש וטור פסקו בי"ד דלא אמרינן חנ"נ בשאר איסורין ונ"ט בר נ"ט לא מהני בחריף מ"מ בפסח גופא דהוי איסורא בלע דאף בזיתים כה"ג ובמי כבישה נשאר החתיכה באיסורא וכ"ש בצלים כ"א בפ"ע לזיתים קודם הפסח ובמי כבישה די"ל דחזר להיות היתר כמו שהקשה מקודם ואף דהטור סובר בי"ד בק"ו דחתיכה באיסור חוזרת היתר מ"מ בצלים לא הוי מי כבישה וע"ז תי' דמביא רק ראיה דבצל הריף הוא ול"ת דוקא קורט. ומדכתב הטור בסתם סכין לומר נקי ואבי"י לא מהני בחריף ה"ה קודם פסח ולא מחלק הטור בין נ"ט בר נ"ט ואבי"י או חמץ שמו עליו ובי"ד כתבנו מזה:

**סעיף טו**

**אפי'** עט"ז וכ"כ המ"א אות מ' והר"ב בס"ב נט"ל שרי היה לומר יותר רבותא יבש ביבש. אמר ההדיוט הכותב ראיתי לחקור בכאן שבע חקירות. א' נוקשה ביבש מהו. ב' יבש ביבש אי שרי למכור חוץ מדמי איסור. ג' יבש ביבש ומשהו מהו. ד' נט"ל דאסור לדידן עד כמה אוסר. ה' מ"ש בשו"ת ח"צ ז"ל סי' ע"ה דכלי חמץ לאחר יב"ח אין אוסר אי יש חולקין עליו וכן בדבר הריף לאחר יב"ח ובפריי ליי"ד כתבנו קצת מזה. ו' יבש ביבש שנאכל א' בשוגג מה דינו. ז' מצה שלימה אם בטילה בע"פ עד הלילה. וראיתי להשיב בקצרה נוקשה ביבש למי"ד נוקשה בטל בס' עמ"א ה' וט"ז י"ט א"כ לטעם ב' שנראה עיקר י"ל בנוקשה וכעין ס"ס שמא יבש בטל ושמא נוקשה בטל ומיהו אם בשלם אח"כ ביחד דבי"ד ק"ט בה"מ שרי י"ל כאן להחמיר בחמץ אף בה"מ. ואי שרי למכור חוץ מדמי איסור שבו כתבנו בפתיחה בריש הסימן. וכאן דאפשר בה"מ לצדד בזה דדמי ליי"נ חבית בחביות כל שאין לח בלח דשרי למכור ה"ה כאן ויבש ביבש שיש ס' נגדו לומר לסמוך אשאלתות דסובר חמץ בס' היכא שיש עוד צד להתיר כמ"ש בד"מ ובתשובה כ"ח וכאן יש דיעה יבש ביבש בטל ברוב אין לסמוך בזה להקל. ונט"ל לדידן דאסור כתב בתשובת הרשב"א ז"ל דאם הוא כעפרא אין אוסר ועא"י אות מ"ו ומשמע כל שראוי לכלב אוסר מדכתב אפי' נפסל אחר זמן איסורו עסי' תמ"ב ס"ט אבל במ"כ בספר התערובות דע"ד ע"ב כתב כל שנפסל מאוכל אדם מודה הרשב"א ז"ל דנט"ל שרי בפסח ועמ"ש בפתיחה בראש הספר. וכלי חמץ לאחר יב"ח עמ"א מ' י"ל כלי בין הכלים הוי דשיל"מ דלשנה הבאה אין חוזר לאיסורו דהוי אחר יב"ח עי"ד ק"ב וי"ל. ועא"ר וא"ז כלי הבלוע משהו בטל יבש ביבש וכן חתיכה הבלועה משהו בטילה יבש ביבש ומ"מ כלי י"ל הוי דשיל"מ כמ"ש. ויבש ביבש שנאכל א' מבואר דינו בתס"ז במ"א אות ד' ועי"ד ק"י ס"ז ומשמע לאכול ב' ב' אף דבר חשוב שרי לבשל יחד הא בשלו כולם קיבלו טעם תו ליכא ס"ס ע"ש. ומצה שלימה אם בטילה עד הלילה בט"ז אות ט"ז ומ"א מ"א ואי"ה יבואר באות ט"ז:

**ודע** דכלי חמץ שנתערב בין כלי פסח וכולם כ"ח ונשבר א' מהם א"ל דהותרו אחרים דבעינן ב' ב' דרבים היתר וזה ל"ש כאן ולבשל בב' קדירות ולערבם יחד צ"ע ואם היה מותר באופן זה ה"ה אם נחסר אח"כ א' מן התערובות בבירור הותרו אחרים משא"כ בכ"מ דמהני הגעלה לשאר איסורין חמיר טפי והבן:

**עוד** אבאר לך יבש ביבש במינו היינו חיטים ושעורים שוין בשמא וחלוקין בטעמן עי' בט"ז ס"ו א' ויצוייר יבש באי"מ שא' חמץ וא"י איזהו משא"כ חטה בטטרקי וכדומה לא

שוה בשמן ותלוי בב' פירושים אי דשיל"מ בכה"ג בטל דבשמן אין שוין זה להם וזה לאו לחם אלא דא"כ ניכר הוא בטעמו ועי"ד ק"ב בש"ך י"ד ועי' אות י"ט:

**סעיף טז**

**וי"א** עט"ז אף דהלכה כדיעה א' בסתם ומ"מ נ"מ בע"פ עד הלילה. ומ"ש דלא קיי"ל כר"ע בי"ד ק"י ס"א קי"ל כר"ע ככרות של בע"ה אלא דאף דבר חשוב נמי ועב"ח ועמ"א מ':

**ואם** נתערב מצה חמוצה שלימה בין הרבה כשירות משעה ה' עד הלילה אם נפל או נאכל א' מהם הותרו כולם לאכול ב' ב' או לדוכן יחד ולאכול מעט מעט מהם אף תוך פסח עמ"א תס"ז ד' ואם שברם ביד אם משעה שבע במזיד אסור ובה' ושש למ"ד איסור דרבנן שרי להוסיף זה אפשר הוי כמוסיף ולא כמבטל ואם נאמר דבר חשוב יש לו קבוע דרבנן הוי כחד בחד מ"מ י"ל דהוי כמוסיף לא כמבטל ועי"ד צ"ט בט"ז אות י"ז ובש"ך אות י"ז אבל קודם ה' פשיטא דרשאי לרסק ולבטל דעדיין היתר הוא ועט"ז כאן אות ה' ולמ"ש בפריי לי"ד סי' ס"ט בט"ז אות ל"ה כל שאין ניכר באיסורו לא הוי דבר חשוב א"כ כל שנתערב קודם ה' אף הניח כן בטל עד הלילה ואם נאכלו מקצתן תו אף בפסח יש להתיר הנשארים אי' ועמ"א אות י"א ותס"ז אות ד' במ"א. ואף דחמץ שמו עליו לענין נ"ט בר נ"ט כבאות כ"ד הא לענין שאר דברים היתר מיקרי כבאות ל"ח ואי"ה בתס"ז יבואר עוד ועי' סי' ש"ך בט"ז נ' ומ"א ה' בגיגית דשיל"מ:

**סעיף יז**

**קודם** עט"ז עי' אות ה' להוסיף קודם פסח שרי הא לבטל בעין אסור ולא מבעיא בחמץ דשמו עליו וגם י"א דחוזר וניער אף בשאר איסורים אסור לעשות כן עי"ד בש"ך סי' צ"ט אות כ"ב ובק"ט שם יבש ביבש בבר נתערב ולקמן סי' תרכ"ו אות ב' בט"ז אבל לערב בעין בס' לשהותו עד אחר הפסח שרי ועסי' תמ"ב:

**סעיף יח**

**ובפחות** עט"ז דכל שעבר על ב"י לאחר הפסח קנסו ואם נתערב אחר הפסח בס' שרי לאכול לח בלח ובפחות מס' כל שמוליך הנאה ליה"מ משמע מהר"ב דשרי אף באכילה דומיא דיש ס' דשרי באכילה ה"ה בפחות מס' כשמוליך ליה"מ בב"י ועמ"א מ"ה והטעם אע"ג בשאר איסורי דרבנן לא מהני השלכה ליה"מ כאן רק קנס בכה"ג לא קנסו. ויבש ביבש חד בתרי תון הפסח דאסור לדיעה א' בס"ט לאחר הפסח שרי כך דלא עבר עב"י אף חד בחד דעבר עב"י לאחר הפסח שרי בהולכה ליה"מ דכך לי' חד בחד ביבש כלח בלח כפחות מס'. וכתב הט"ז חיטי חמץ שנתערבו ברוב כשירים בשעה ד' יכול להרבות עד ס' ולטחון דקמח בקמח לח בלח מקרי ומותר לאכול תוך הפסת כמ"ש באות ה'

ולשהותו כך כל שנתערב יבש ביבש חד בתרי קודם הלילה שרי לשהותו ועמ"א אות י"א ועי' פר"ח אות י"א דתליא בפלוגתא אי דחוזר וניער ועי' לבוש והא דקמח בקמח לח בלח עסי' תנ"ג במ"א ו' ותמ"ב א' ודמ"מ כאן וי"ד ק"ט בש"ך ג'. אכל קמח ממצה אפויה החוש יעיד דלא הוי לח בלח רק יבש ביבש ופשוט הוא. והוי יודע הא דמהני הולכה ליה"מ חד כחד הא ב' של איסור כחד היתר כולו איסור וכבעין וקניס ליה ולא מהני הולכה ליה"מ. אך לענין מלקות אין לוקה באכל חד מהן עמ"ש בפתיחה בראש הספר ובפריי ליי"ד בפתיחה להי' תערובות:

**סעיף יט**

**שמא** עט"ז פסק כמהרא"י ונוקשה אוסר במשהו ולהשהותו אסור והביא הא דסימן תמ"ב ס"ד שאוסר המחבר באכילה והגיה הר"ב לדידן דאין חוזר וניער שרי הא תוך הפסח שנתערב תריאק"ה אסור באכילה אף במשהו והא הוי כנוקשה והמ"א תי' זה בתמ"ב אות ו' דהתם הוי חמץ משובח ומ"ש באות ז' שם להשהותו שרי כפת שעיפשה היינו אף שנתערב תוך הפסח דהוי כנוקשה בס' ותה"ד לשיטתיה יע"ש. ונוקשה ונט"ל אומר ג"כ בתה"ד דלא אמר בה לא איסור ולא היתר. ומשמע כל שיש תרי דרבנן עכ"פ מותר לשהותו וה"ה למוכרו לעכו"ם. ע' תה"ד קי"ג קי"ד:

**מ"ש** הט"ז דרמ"א פוסק בתנ"א דחבית שכר כו' יע"ש בט"ז כ"ה ובמ"א מ' ואנן קיי"ל אף היתרא בלע הקדירה בלוע מחלב ואח"כ בשר צריך ס' נגד כל הקדירה והתם בחבית משום נט"ל ואי"ה שם יבואר. כבר כתבנו לעיל דקמח בקמח מיקרי לח בלח וקמח ממצה אפויה נקרא יבש ביבש ונ"מ נתערב קמח בקמח קודם הלילה פחות משלשים ונתרבה שוגג עד ס' אפור דחנ"נ בשאר איסורין ובקמח ממצה אפויה אם נתערב פחות מרוב ונתרבה שוגג עם רוב מותר עכ"פ קודם הלילה לאכול דיבש לא נ"נ עי"ד צ"ב בט"ז י"ו יע"ש:

**דיני** כ"ר וכ"ש ועירוי נתבארו בי"ד צ"ב וק"ה ומ"ש הר"ב לעיל ס"ג וטוב להחמיר בכ"ש אם היס"ב הא עד הלילה אין להחמיר וכ"ש בצונן לגמרי. וכ"ר שעומד על האש ואין יס"ב עש"ך י"ד ק"ה אות ה' בשם רש"ל שראוי להחמיר וא"כ אף דמקילין בה"מ בחמ"פ כה"ג אין להקל אף בה"מ וכן משמיעין דברי הר"ב בכ"ש אין לחוש כ"ז שאין יס"ב הא כ"ר אוסר. וגם יש מחמירין בתס"ז אף בצונן ולמאן דמתיר בה"מ התם בכז"ג לא:

**כלי** י"י"נ העמיד בו מים עם צמוקים ונשתהה מעל"ע והוריקו משם י"ל אי הוי כפוגם ולבסוף השביח עמ"ש במ"א כ"ו. אם נשתהה סכין פסח בבית עכו"ם עי"ד קכ"ב וצ"ע לענין פסח וי"ל. עמ"א ת"ן אות י"ב משמע דנט"ל משהו שרי בהנאה ואי"ה שם יבואר:

**אמר** הכותב ראיתי לכתוב פרט א' והוא מ"ש הח"י אות א' מ"ש הר"ב בתשובה כ"ח (ובד"מ א') וכ"פ מ"ב ס"ט הביאו המ"א תמ"ז אות ל"ג היכא שיש עוד צד להתיר סומכין אשאלתות דחמץ במשהו ולמעשה אין לסמוך כ"א בהרבה צדדים הנה לכאורה כ"נ מתמ"ז מ"א מ"ב ריח ונט"ל ומשהו מקילין באכילה ובתס"ז ל"ג מליחה אותה חתיכה נאסרה כולה אע"ג דראבי"ה סובר מליחה בקליפה וכ"ש כחוש. ומיהו בתס"ז במ"א כ"ד כ"ה להתיר שאר תבשילין הא אותו תבשיל לא וזה דוקא בה"מ ומניעת שמחת י"ט וכ"ת התם יש עוד צד תרי משהו י"ל מאותו תבשיל משמע אף לח בלח ואי"ה שם יבואר וכאן במ"א יש ג"כ כמה צדדים. ודע דאף בכמה צדדים שמתירין הוא דאנו אוסרין מחמת חומרא אבל אם פוסקין כן מדינא אע"פ שיש כמה דיעות להתיר לא מהני וכ"מ בתשובה וברי"מ. ויבש ביבש שנאסרה חתיכה ממשהו כתבנו באות ט"ו מזה ויש כדמות ראיה ממ"ש מהרי"ל ז"ל בתשובה צ"ז רי"ד דהטעם דנידון ע"ש סופו אם יבשלם כו' יע"ש היטב משא"כ חתיכה שבלעה משהו י"ל דאין יוצא אף ע"י רוטב כמו שיתבאר בתס"ז בתרי משהו וכלי בכלים בלא"ה י"ל. ומיהו לענין לשהות או למכור חוץ מדמי איסור בפרט במשהו עמ"א ת"ן י"ב לכאורה משמע דשרי שיש הרבה צדדין להתיר כמ"ש המחבר בתס"ז סעיף י' ואנן דנוהגין לשרוף הכל מ"מ היכא שיש עוד צד אפשר להתיר השהייה או למכור הכל ומכ"ש בה"מ בייתר אינהו מיכל אכלי אנן לא משהינן ליה כמ"ש בתה"ד קי"ב ואפשר אף דספק גמור מ"מ הוי צדדין הרבה לשהות או למכור שרי ועמ"א ריש תמ"ב. והמורה צריך לעיין היטב:

## סימן תמח

### סעיף א

**מותר** עט"ז. הב"ח הקשה מברייתא ל"א ב' והפר"ח הקשה מסעיף ג"ד מתוספתא דרשאי לומר לעכו"ם ופסחים למ"ד א' פיקו וזכינו חמירא דבני חילא. והט"ז תי' הכל וי"ל דלחזקיה דלא יאכל בציר"י לתוך זמנו הא לפני זמנו שרי בהנאה רק באכילה מ"ה לר' יהודה עתוס' פסחים כ"ח ב' ד"ה וחד והרי"ף והרא"ש ז"ל משמע דפסקו כחזקיה רבי דר"א פכ"ש דלא כר"מ ז"ל פ"ח מה' מ"א ה"ט. ובגמרא כ"ט א' דפריך אי ר' יהודה דעכו"ם נמי לר' אבהו פריך ולחזקיה א"ש מתני' רבי יהודה של עכו"ם מותר לאחר הפסח בהנאה ובאכילה אסור מ"ה ושל ישראל אסור קנס ג"כ ובה"ע פוסק כר"י והני ברייתת כר"ש והא דפוסק בה"ע כר"ש לפני זמנו כמ"ש הטור בשמו בתמ"ג י"ל לאחר זמנו פסק כר"י דלדידן נמי לפני זמנו כר"י ולאחר זמנו כר"ש ובפסחים כ"ח ב' משמע משעה שאסור באכילה אסור בהנאה כר"י היינו מק"ו מערלה שלא נעבדה עבירה עיין

פ"י ומיהו לאחר הפסח שמותר באכילה ג"כ לר"ש מ"ה ולית ק"ז מערלה כאמור. ומ"ש הב"ח מלא בדק יבדוק תוך המועד ולאחר המועד יבואר אי"ה באות ז' ובמ"א ח'. חמץ של עכו"ם תוך הפסח אסור בהנאה דלא קי"ל כרב אחא ב"י ועפר"ח ולכן אסור להריח בלחם עכו"ם. ע' עירובין ס"ד ב' ובטור מ"ש בה"ע בטלו לאחר פסח אסור באכילה ושרי בהנאה אין טעם כו'. ולמ"ש הט"ז אף של הפקר אסור באכילה ומותר בהנאה לר"י ולחזקיה וצ"ע ועח"י ג':

**סעיף ב**

**ביי"ט** עט"ז ודיעבד אף ביי"ט ראשון שרי אף בסתמא. דאיסורא לא ניחא דליקני עב"י וע"ש. וביום שמיני אם קבלו אסור בהנאה עטו"ר ולבוש ס"ג אע"ג דבקיאין בקביעא דירחא ולא עבר ב"י מ"ה עשו גדר ובכ"מ יום ב' כיום א'. ואם קבלו ביה"ש יום א' לכאורה לאחר הפסח ספק דרבנן לקולא וי"ל איקבע איסורא כבסי' שמ"ב מ"א. עמ"א כאן א' ועי"ד ק"ו בזה ועח"י וי"ו ביי"ט אחרון א"צ כפיית כלי א"י למה בסי' תמ"ו ושם בחד יומא די בכפיית כלי ועכ"פ בעי ביו"ט אחרון דרבנן שלא לזלזל ונראה אף נוקשה צריך כפיית כלי וצ"ע. ועיין מ"ש אי"ה באות ג':

**סעיף ג**

**וטוב** עט"ז דיעבד אפילו שותק כל שלא עשה מעשה אמרינן דאיסורא לא ניחא דליקני אפילו משתמרת ועומד שם עב"י וע"ש:

**והוי** יודע דחצירו של אדם אם ניחא ליה קונה אף איסורי הנאה כבסי' תמ"ו ומ"ז כי מגביה ישראל קנאו. ומיהו סתם איסורי אכילה מסתמא לא מפקרי בעלים ועיין מהרש"א ז"ל ביצה ל"ח ב' דסתם אסורי אכילה בעלים מפקירין עמדתי בפריי ל"ד וצ"ע ומספקא לי איסורי הנאה אי סתמו הפקר או לאו ונ"מ בגר שיש פקדון אצל ישראל ומת קודם הלילה ואמר הישראל קודם שמת יזכה לי חצירו ומת ואח"כ חזר הישראל ואמר שאין רוצה לזכות בו קודם שמת הגר ולמ"ד כל דלא עבר כ"א בעשה תשביתו לא קנסו כדבעינן למימר באות ו' ז' ובמ"א ג' למ"ד דקנסו בעבר אע"ה יצוייר בשש דהשתא אי סתם איסורי הנאה ד"ת או דרבנן הפקר הם כבר זכה הישראל ומה שחזר אח"כ א"י דלאו ברשותו תו להפקיר ועבר ב"י ואסור לאחר הפסח משא"כ אי סתמו לאו הפקר לא זכה ישראל מעולם וכיון שחזר קודם שמת לאו של ישראל ומותר לאחר הפסח. סבור הייתי ללמוד זה מירושלמי פ"ט דשביעית ה"ה ר' חזקיה סליק גבי ר' ירמיה אמר ליה זכיתי לי אוצרי א"ל צור לי אילין פריטין גבך וא"ל הרי מקומך מושכר לי א"ל לא כן אפקרתן חזר וזכיתה בהן ופי' המפרש הגאון מהר"ר אליהו ז"ל דר"ח אמר דפירות שביעית בשעת

הביעור רחמנא אפקריה וזכה בהן כו' ור"י אמר דשוכר מקומו ותקנה לו ואמר ר"ח לדידן דלא אפקרתן אסור כדין זמן הביעור יע"ש וזה יש לדחות:

**סעיף ד**

**לעכו"ם** עט"ז וצ"ל דלא מהני אלא שמחוץ לבית. ודיעבד אף בלא ייחד זוית כל שלא קיבל אחריות שרי ולכתחלה כתבו ז"ל שראוי למכור החדר ג"כ עמ"א ד' ואי"ה שם יבואר עא"י אות י"ג בשם ש"א סימן ג' דאין למכור חמץ לעבד כנעני שלו ועא"ר אות ו'.והנה אף אין אחרים מוכרים לו ועי"ד סי' רס"ז סי"ז בלא טבל אין גופו קנוי לו אפ"ה מעשה ידיו וכל שיש לו לרבו ולא נ"מ אלא אם טבל שיצא לחירות ועש"ך אות למ"ד. ובטבל פשיטא דעבר בב"י בעשה ואפשר אף בעשה תשביתו עד הלילה ובמקום אחר כתבנו מזה ואם א' אמר לעבד וש"כ הריני נותן לך במתנה ע"מ להחזיר אחר הפסח לפי מ"ש הא"ר אות י"ח וכ"מ בלבוש דמתנה ע"מ להחזיר לכתחלה אסור משום חומרא דחמץ ודיעבד שרי בהנאה לאחר הפסח וכדבעינן למימר לקמן אי"ה אות ו' ומ"א ה' י"ל דהאדון לא קנה דלש"כ נמי לא הקנה ממש רק ע"מ שתחזיר לו ודומה ליי"ד רס"ו סכ"ב ובש"ך אות ל"ט. וצ"ע:

**ומ"ש** הט"ז שאין להסגיר החדר כו' עח"י אות י"ד וא"ר ז' דוקא קודם המכירה הא מכר כדין וקנה עכו"ם ואח"כ הניח אותם אע"פ שאין ראוי וגוערין בו מ"מ דיעבד שרי:

**ומעשה** בא' שמכר חביות גדולות י"ש והניח חותם לאחר המכירה יש להתיר ואף קודם המכירה מכירה דידן בשטר כראוי כל קוואר"ט בסך כך וכך והעכו"ם אם רוצה פותח אותם ועושה מה שרוצה רק החותם עד למדידה א"כ שרי ואפשר אף לכתחלה והנה בח"י כתב מטעם הערמה ועב"ח וזה במכירה מועטת דהוי ביטול מקח רק בגילוי דעת סגי כר"ן ר"פ וכל שהניח חותם קודם נראה שאין רוצה במכירה משא"כ כה"ג כאמור. וגם מ"ש הב"ח שלא יניח חותם על החדר הא על החביות יוכל העכו"ם למכור לחבירו החביות במשיכה וימדוד אחר הפסח ועא"ר דעכו"ם לא סמכה דעתיה משא"כ מכירה שלנו הראוי ולא הוי גילוי דעת ודאי דיעבד שרי ואף לכתחלה כה"ג דהחותם רק עד למדידה וזוקף עליו במלוה והי"ש שלו מעתה ודע אם מוכר כל קוואר"ט בסך רב י"ל דהוי ביטול מקח בעכו"ם ובזה ל"ש גילוי מלתא וראוי למכור כדרך העולם דליהוי מכירה כראוי וכ"ש אם היהודי מכר בכפר לעכו"ם הי"ש שיש לו בעיר והניח חותם ולא ידע העכו"ם מזה עדיף טפי דל"ש לא סמכה דעתו אלא אפי' שידע כה"ג דיעבד ודאי שרי. ומצאתי בכתבי א"א הרב ז"ל שו"ת א' מרבינו הגדול הגאון המפורסם בדורו

הכהן הגדול מאחיו מהור"ר חיים כהן ראפפורט זי"ל אב"ד דק"ק לבוב והגליל הביא מ"ש המ"א אות ד' דמשמע מ"מ בדיעבד לא מסר המפתח שרי ואי"ה שם יבואר עוד:

**ומ"ש** שאין למכור החמץ למומר וחמץ של מומר אסור לכל ישראל ערין וכ"מ פ"א מחו"מ ה"ד וחולין ד' חמצן כו' ועח"י אות י"ד דאין ליקח אחר הפסח מיד חמץ מן מומר ואפשר ספק שמא נעשה אחר הפסח שרי עח"י תמ"ט א' וחולין ד' ב' ד"ה מותר ומהרש"א שם וא"ל דקושטא קאמר אף בדרבנן לא שביק היתרא דא"כ להכעיס נמי יהא שרי ובס' ראש יוסף כתבנו שם. ומיהו יש לומר לעשות לכתחלה ס"ס או ספק דרבנן אין עושין ע"י ק"י וקכ"נ דקונים דברים מבושלים מעכו"ם דסתם אב"י וס"ס התם מדוחק הוא:

**והוי** יודע מומר שנשא עכו"ם הוולד עכו"ם ולהיפך הוולד ישראל עיין אה"ע מזה ומ"מ דיעבד צ"ע ד"י"ל עדיף מתינוק שנשבה לבין עכו"ם ואין לך אונס גדול מזה ואף בישראל אנוס אסור זה עדיף טפי ודיעבד אם קנה ממנו בה"מ י"ל. ולמכור לאשת מומר לעכו"ם לכתחלה לא ואם א"א שאין אחר מוכר לה בתנאי שתחזיק לעצמך ולא תמכור אף לבעלך וכמ"ש הט"ז אות ו' בזה שרי:

ומה שכתב ומעשה כו' בסימן תמ"ג בט"ז ומ"א ה' ו' חליפי חמץ לאחרים מותר ומכל מקום דווקא בהפסד מרובה הא הפסד מועט אין להשיאו עצה בכך. וגם שמא ימכור עכו"ם לישראל. ועיין משנה למלך פרק ה' מהלכות אישות הלכה א' סוף ד"ה הכלל העולה שלא מצא מבואר אם איסורי הנאה דרבנן אסור למחליף עצמו יע"ש. וברש"י חולין ד' ב' מבואר דרבנן ג"כ אסור למחליף עצמו. וכי תימא שפירש כן לסלקא דעתך דר' יהודה א"כ מרויחין דהוה דרבנן ובתוספות ד"ה מותר י"ל כן ובספר ראש יוסף הארכתי שם.

אם קנו חמץ שעבר הפסח מן מומר ולא ידע שהוא מומר וכדומה פשיטא דמקח טעות הוא עיין משנה למלך פרק ה' מהלכות אישות הלכה ז' (במשנה למלך) ובהלכות מכירה פרק י"ו הלכה י"ד וביורה דעה קי"ט סעיף י"ג ואם ירצה המומר להחזיר המעות רשאי דשלו הוא נוטל וכאמור. עיין ביורה דעה בסימן צ"ט בש"ך אות י"ז כתבתי בשם גאון אחד מעשה באחד שלקח מיד לאחר הפסח דוודאי נעשה בפסח רק שחבית אחת נעשה אחר הפסח י"ל דמותר להוסיף ולבטלו יע"ש. הנה בלא הפסד מרובה אין להתיר דיש ספק ספיקא לאיסורא שמא הלכה כהר"ב דאין מוסיפין בדרבנן ושמא הכל נעשה בתוך הפסח. וכל שכן אם עירב הכל ביחד נעשית נבילה לח בלא בישול עיין יורה דעה צ"ט. אבל בהפסד מרובה י"ל אף רובא דאיסורא ומיעוט היתר כההיא דעצים שנשרו לתוך

"התנור" יבש ביבש שמע מינה רובא דאיסורא מוסיף ומבטל בדרבנן ושם ביארתיו. וחביות בין חביות גדולות דבר חשוב עיין יורה דעה (קל"ב) סעיף ב' אף בדרבנן לא בטל ועיין ט"ז תמ"ז אות י"ח תקנתיה דידיה. מעשה באחד שמכר חמץ ויין שרף לעכו"ם כראוי וזקף הדמים במלוה ובתוך הפסח הפסיד העכו"ם הרבה מיין שרף ולקח עכו"ם אוהבו של ישראל המפתח מיד העכו"ם לית חששא. ואפשר רשאי הישראל לקבול לפני השר שיקח המפתח מיד העכו"ם שלא יפסיד לגמרי כי הוא עכו"ם עני. אבל אם לקח הישראל המפתח מהעכו"ם י"ל דאחריות על ישראל ואסור לאחר הפסח וצ"ע. אפר חמץ שעבר הפסח צ"ע דאע"ג דכי קניס ר' שמעון בעיניה על ידי תערובת אף פחות מששים אפשר לא קניס כבסימן תמ"ז במ"א מ"ד אפר אפשר גרע טפי. ואם שהה חמץ על מנת לבערו בפסח ושרפו בפסח עיין תוספות פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי י"ל דאפרו מותר דלא עבר בל יראה. ובפתיחה בריש הספר חלק א' פרק א' סעיף י"ב הארכתי. אבל קנה בפסח על מנת לבערו ובערו בהא לא קאמינא. ועיין משנה למלך בהלכות חמץ ומצה פרק א' (ופרק) ג':

**סעיף ה**

שמא. עיין ט"ז. והמ"א אות ו' מטור משמע בלא שמא ומבטיחו שאם ירצה יקחנו ממנו והט"ז מתיר אף להבטיחו שיתן לו ריוח ובעולת שבת דלכתחלה אסור. והעולם מקילין כמו שכתב הט"ז. ועיין אליה רבה י"ב ובלא תנאי. אם מכר חמץ בשעה ששית לעכו"ם י"ל דהוה מכירה ולכאורה תליא בפלוגתא אי עביד מהני עיין חו"מ ר"ז וסימן ר"ח בדרבנן ג"כ. ועיין קידושין מכרן וקידש בדמיהן ועיין שו"ת פני יהושע חלק או"ח סימן י"ב וי"ד ולעיל הביאותיו ועיין סימן תל"א בשיירי כנסת הגדולה בשו"ת רבני ויניציאה. וביטול לא מהני בשש הא מכירה גמורה או מפקיר ברשות הרבים מהני עכ"פ דלאחר הפסח כהאי גוונא. ואמנם בסימן תמ"ו בב"י לא משמע כן. אבל במכירה לעכו"ם י"ל מהני ועיין ט"ז תמ"ו א' וצ"ע:

**סעיף ו**

ולא. עיין ט"ז. והמשאת בנימין בסימן מ"ג האריך הביאו המ"א אות (ה') מטעם אדעתיה דכולי עלמא לא אפקריה. ואסור לתבוע העכו"ם אם אין רוצה הא לתבוע היהודי שקנה יכול לתבוע לישראל שקנה שלא כדין. ויראה שיש למכור החדר והחמץ בסך רב הרבה יותר משויו ויזקוף במלוה ובדיניהם אין לחוש לביטול מקח ועיין חו"מ רכ"ז סעיף כ"ו א"כ שום אדם לא יתן הסך הזה. ומיהו מהא דסעיף ג' מוכר בדבר מועט אין ראיה דהתם הבעלים מפקירין ואין לחוש לביטול מקח עיין חק יעקב ט"ז ובתרומת הדשן ק"כ. ומכל

מקום גם כאן להיפך י"ל כך. ואם מעט יותר פחות מכדי אונאה בוודאי שרי לכתחלה וכאמור ושום אדם לא ירבה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ז**

אף על פי שביטל. עיין ט"ז. עיין ב"י ירושלמי פסחים פרק ב' הלכה ב' כר' יוחנן. עיין פרי חדש אות ג' דהר"מ ז"ל למד הניחו שוגג מסימן תמ"ט בחנות והוא הדין ביטול דמסתמא בטלו. וזה יש לדחות ועיין בהגאון המפרש דפוס דעסויא ובתשובת הרשב"א סימן ע' ובתוספות שם ד"ה אתייא הרגיש בזה. גר שמת קודם פסח חמצו לאחר פסח שרי (הפקר הוא) ירושלמי שם הביאו החק יעקב אות א'.

שותפים עכו"ם וישראל בחמץ וחלקו לאחר פסח חלק עכו"ם מותר ושל ישראל אסור דבדרבנן יש ברירה חק יעקב ב'. ועיין אליה רבה א' הביא מיורה דעה קמ"ו סעיף ד' גר ועכו"ם מעות וחמץ כו'. ועכו"ם שגזל חמץ מישראל ועבר פסח צידד באליה רבה לקולא. גם במעשה דטחן עכו"ם דגן ישראל ואפה פת בפסח והביאו אחר הפסח צידד להקל. ואם הניח ישראל חטים ברחיים ובא עכו"ם ואמר לישראל שלתתו וטחנו עיין חק יעקב אות ד' בשם חינוך בית יהודא סימן י"א דיש הרבה ספיקות לקולא. ומסיח לפי תומו אפשר כוונתו שיחזיק לו ישראל טובה. ואפשר בלאו הכי אין עכו"ם נאמן לאסור עיין יורה דעה מ"ח בט"ז אות י"ט. ומיהו אם דרך ללתות החטים קודם טחינה ראוי לאסור. ואם הוא בעל הרחיים צ"ע. ואם הוא עכו"ם דעלמא י"ל דהוה כגזל עכו"ם וקנאו בשינוי וכמו שכתב החק יעקב. וי"ל להחליף העכו"ם וליתן לו חטים אחרים. אם עכו"ם הביא דורון לישראל ובתוכו חמץ ג"כ וקיבלם הישראל בפסח ולא ידע עיין חק יעקב ה' י"ל דאיסורא לא ניחא דלקני וזכיה בטעות לא הוה זכיה והניח בצ"ע. ובמ"א אי"ה יבואר עוד. אם בישל עכו"ם בפסח חמץ בשביל חולה ישראל ונבלע בכלי לאחר פסח אף למאן דאמר כלי הבלוע מבישולי עכו"ם צריך הכשר כהאי גוונא י"ל צד היתר דאיכא היכרא עיין יורה דעה קי"ג בט"ז אות ט"ו ותרי צדדים להיתרא. אבל בישל תבשיל ובתוכו חמץ שנתבטל בששים דלאחר הפסח שרי. ואמנם יש איסור בשולי עכו"ם עיין ט"ז שם ועיין סימן שי"ח מה שכתבתי שם.

מעשה ביהודי מכר חמץ לעכו"ם ואמר כל מה שבחדר זה שלך הוא ואח"כ בא יהודי אחר ונתן במתנה ליהודי זה חמץ והניח שם צריך עיון דאם היהודי א' נתן אח"כ החמץ לשם שהיה ברשותו י"ל דשרי כי כן אמר להעכו"ם כל מה שתמצא שם הכל שלך מה שאין כן חמץ אחר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וצ"ע. עיין סימן תמ"ו מ"א א'

וסימן ת"ן בט"ז (ה') דבר שלא בא לעולם בחמץ. וחצירו של עכו"ם למאן דאמר עכו"ם מעכו"ם נעשה שליח י"ל הוא הדין חצירו עיין סימן תמ"ח ובחק יעקב שם והבן:

## סימן תמט

### סעיף א

**כך** עט"ז פסחים ל"א ב' והב"י מפרש דר"ח דגריס בהיפך ואזלינן בתר פועלים ודייניו כודאי. ופועלים ישראלים לאסור בהנאה ופועלים עכו"ם למישרי באכילה מירי נמי שהמלאי פת ויין ואפ"ה אזלינן בתר פועלים לגמרי ולרש"י בתר המלאי של מי הוא לגמרי יע"ש והט"ז הוקשה לו להר"ח נהי בפועלים עכו"ם שרי באכילה מספק ולא הוי חנות קבוע לענין זה אכתי מלאי עכו"ם ופועלים ישראל אמאי אסור ולא הוי ספיקא ולישרי וז"ש הט"ז למה תלינן טפי בפועלים מבחנו"ת וליהוי ספיקא ולישרי באכילה כפי הנראה מריש דבריו דניחא לרש"י במלאי עכו"ם דספיקא הוי ואפי"ה שרי באכילה דלא כמ"א אות ב' ואי"ה שם יבואר וע"ז כ' דא"ת דר"ח מודה לרש"י במלאי פת תולין בשל מי המלאי ור"ח מירי במלאי שאר סחורה א"כ ל"פ רש"י ור"ח ומטור והמחבר משמע דפליגי ומסיק דפליגי במלאי פת לר"ח ספיקא הוי ושרי באכילה"ה דספק חמץ שעבר הפסח דרבנן (למקום שאוכלין פש"ג) ולרש"י המלאי עיקר ומלאי ישראל אסור כודאי. נמצא לפ"ז במלאי שאר סחורה כ"ע בתר פועלים אזלינן דרובא הוי לא בתר בעל החנות אף שאוכל שם לפעמים. ומלאי פת לרש"י בתר מלאי אזלינן ואם של ישראל אסור כודאי ולר"ח ספק הוי ושרי ולפ"ז לכאורה לדינא בכ"ע שרי דהוי ספיקא דדינא אלא דהוי כעין ס"ס שמא הלכה כרש"י והוי ודאי ואת"ל כר"ח דספק הוא עדיין שמא של ישראל הוא וב"ד ק"י כתבנו בס"ס לחומרא בדרבנן (ועשכ"ג בא"ח בכללים ס"ס בחד ענינא מצטרפין הא חומרות חלוקות עד"מ ב' פלוגתא דרבוותא אפשר לא יע"ש) והלבוש פי' כב"י וב"ח ועיין א"ז. והבאר היטב אות ב' כתב והט"ז כתב דבכל גווני לקולא יע"ש וזה לר"ח אבל לדינא י"ל דהוי כעין ס"ס וכמ"ש ועפר"ח כתב טעם הר"ח במלאי פת דתלינן בפועלים דרובא נינהו כמעות לפני סוחרי בהמה יע"ש וי"ל התם אזלינן בתר רוב ב"א הלוקחים לא המוכרים משא"כ כאן רוב החמץ הוא המלאי. ועיין בתמים דעים סי' רמ"ה דף ע"ד ע"ב כתב דמש"ה השמיט הרי"ף ברייתא דחנות דיש גירסאות מחולפות ובכולהו לאיסורא ומשמע התם אף בהנאה ועוד דאל"כ אכתי היה להביא בהנאה וקשה דא"ת ספק אסור באכילה כמה שכתב המ"א בהנאה אמאי יהא אסור דהלכה כרבי שמעון וספק דרבנן לקולא:

**אם** נותן בהמתו לאחר הפסח למומר שיודע ודאי שיאכילנה חמץ שעבר פסח אסור ובספק תוך הפסח נמי שרי כבסי' תמ"ח במ"א יו"ד ועח"י שם דמשליך דמי הנאה ליה"מ וביי"ד ס' לא משמע כן וע"ש כתב דיעבד שרי:

**עיין** פ"מ סי' יו"ד בנותן פרתו לעכו"ם והעכו"ם קיבל אחריות אסור דמ"מ ברשות ישראל קאי דלא כהמחבר ברמ"ו ס"ד ומ"מ בפסח שרי דהעכו"ם להנאת עצמו מכוין אם חולק עמו בוולדות יע"ש וה"ה בהשכיר סוס לעכו"ם בחה"מ פסח ויודע שעכו"ם יתן חמץ כיין דעלה דעכו"ם מוטל אין זה נהנה יע"ש וצ"ע לדינא. ומ"ש שם מדכתב המחבר דעת המתירים תחלה משמע דעתו כך עמ"ש בכללים ביי"ד זה בכותב דיעה א' בסתם אבל י"א וי"א בשל תורה לחומרא ובד"ס לקולא ועמ"א רמ"ו אות י"ו ואי"ה בת"ן יבואר עוד:

## סימן תנ

### סעיף א

**יאמר** עט"ז הביא מ"ש הב"י מי שקנה חוק הכומרים דנראה שא"צ שיאמר כלל ואפ"ה פסק בש"ע להחמיר לכתחלה ודיעבד שרי בלא אמירה ועמ"א ב' אבל הט"ז סובר להלכה דכל היכא דהלוה לעכו"ם סך מעות והתנה על זמן עד שנה וכדומה שלא יוכל העכו"ם לסלק הקרן תוך הזמן דאז זכה הישראל בתחלת הלואה בככרות של כל השנה צריך שיאמר בתחלה דבעד שבוע של פסח יתן לו מעות ולא מהני מה שמתנה קודם פסח וכבסי' רמ"ה ס"א דבעי שיתנה תחלה וה"ה חוק הכומרים כיון דלא מצי לסלוקי ליה בכל השנה צריך שיתנה תחלה משא"כ אם בכל שבוע יכול העכו"ם לסלק למלוה הקרן א"כ כל שמתנה בתחלת השבוע הוי כהתנה מעיקרא ושרי ואי"ה במ"א יבואר שיש לחלק בין ההיא דשבת לכאן גם לא קנה הישראל בתחלת הלואה כל הככרות של כל השנה דישראל מעכו"ם משיכה בעינן ואף ישראל מישראל י"ל כיון דמדרבנן בעי משיכה י"ל דאין עובר ב"י ועוד דשלב"ל הוא. ומיהו היכא דדינא דמלכותא דאין א' מהם יכול לחזור לכתחלה יש להחמיר כמ"ש הט"ז ודיעבד צ"ע. ומ"ש הט"ז בתנור של שותפים בס"ג מותר שיתנה ישראל קודם פסח שיתן לו דמים מתחלה קודם שבוע של פסח בעד שבוע של פסח כמ"ש הגמי"י פ"א מחו"מ אות ג' הביאו הב"י והלשון דחוק דמדכתב שיכול הישראל לחלוק השותפות בכל עת שירצה דא"כ הוי כמו חוק הכומרים ובריבית דיכול לסלקו בכל שבוע דפשיטא דשרי שוב ראיתי שדבריו ברורים וסובר כל שהתנו בתחלת השותפות לזמן ושאין א' מהן יכול לחזור בתנור ודאי אף שאומר קודם פסח שאין רוצה כ"א מעות לא מהני דכבר זכה בפת של שבוע שלפסח מדינא דמלכותא לא מהני תנאי כבסי' רמ"ה אלא דמיירי שיכול לחלוק השותפות בכל

עת שירצה ומש"ה מהני תנאי קודם פסח שבעד שבוע של פסח יקח דמי אחר הפסח ושרי דהוי התנה מתחלת השותפות כו' אבל כשמתנה קודם פסח טול אתה של פסח ואני אח"כ זה לא הוי התנה כלל קודם פסח דהוי חליפי חמץ שע"פ דאומר לעכו"ם טול אתה חלקי בשבוע של פסח כו' ומש"ה תמה על המחבר בס"ג דמתיר טול אתה פת חלקי בשבוע של פסח כו' ומ"ש באות ב' דכבר יש לישראל חלק בכל שבוע הוא ל"ד דהא יכול לחלוק השותפות בכל שבוע אלא דה"ק דאף קודם פסח אין כאן תנאי כלל דאומר לעכו"ם טול אתה חלקי בפסח כו' ונמצא הם שותפים בפסח וישראל אח"כ חליפי חמץ שזכה בהן נוטל וכאמור וא"ה באות ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אומר** לו עט"ז ותוכן כוונתו ביארתי באות א' דאף שיכול הישראל לחזור מהשותפות בכל שבוע אפ"ה לא הוי כהתנה מעיקרא (כמו רבית אם יכול לסלק לישראל הקרן בכל שבוע דשרי) דאין כאן עקירת השותפות אלא שאומר לו שבעד חלקו המגיע לו בפסח יקח אח"כ וזה אסור. ומ"ש עמ"ש הטור בשם רש"י ירצה דמ"ש ליטו"ל דמים היינו אחר הפסח אם יטול דמים שרי כיון שהתנה קודם פסח שאין רצונו להיות שותף בפסח אא"כ יטול דמים שרי אחר הפסח ליקח דמים וה"ה חמץ דחליפי מעות הם וכמ"ש אבי העזרי ברבית ה"ה כאן כיון שיכול לסלק השותפות בכל עת שירצה הוי כהתנה תחילה והנך רואה שאדונינו הט"ז ז"ל כיון כוונה מיוחדת דבטור ע"ש תשובת רש"י כתוב לאמר דיאמר הישראל קודם פסח ויטו"ל דמים מאותו שבוע לעתיד לאחר פסח והיינו שיתנה קודם פסח שיטול אח"כ דמים ואז אף חמץ שע"פ ברשות עכו"ם הוא וחליפי מעות הם ושרי ובהגמי"י פי"א מחמץ אות ג' הביא דמותר להתנות קודם פסח ונוטל דמים של אותו שבוע ול"ד לישראל ועכו"ם שיש שדה בשותפות כו' אבל כאן כיון שנט"ל את הדמים מתחל"ה מותר כ"ה בב"י ובהגמי"י בקצת נוסחאות ראיתי כתוב אבל כאן שנוטל הדמים מתחל"ה מותר וזהו כגי' הט"ז ופירוש ונוטל הדמים אחר הפסח ומתחל"ה מותר לקבל הדמים דלא אסרינן בשאר איסורין משתכר באיסורי הנאה אף לכתחלה כתוס' דשוכר חמורו לעכו"ם בס"ז (אף שפירש לחמץ שרי עמ"א י"א) וא"צ ליטול דמים קודם פסח כלל וה"ה חמץ יכול לקבל אח"כ דחליפי מעות הם. ולפ"ז אין סתירה מלשון רש"י שמביא הטור דמשמע שא"צ שיטול הדמים קודם פסח למ"ש בהגמי"י וכאמור. ובא"ר אות ג' כתב דגי' הט"ז נוטל וליתא (וט"ס בדפוס שם) וכוונתו דהט"ז גורס ונוטל בוי"ו ואמנם הגי' ונטל בלא וי"ו וכ"ה בב"י אבל בהגמי"י בקצת דפוסים מצאתי בוי"ו ונוטל כמ"ש. עוד כתב הט"ז שמ"ש הב"י דהמרדכי לא הזכיר שנטילת המעות יהיה קודם

פסח ע"ז כתב הט"ז דהגמי"י נמי לא הצריכו נטילת המעות קודם הפסח דאל"כ אמאי לא כתבו בתחלת דבריהם שיתנה קודם פסח ונוטל דמים מאותו שבוע קודם פס"ח ומדלא הזכירו כן בתחלת דבריהם ש"מ דלא בעינן קודם פסח נטילת המעות וכן בטור ע"ש תשובת רש"י כתב שיתנה קודם פסח ויטו"ל דמים מאותו שבוע ולא סיים כלל יטול דמים קודם פסח. (ותוס' ט"ס וצ"ל ותו) דאף חמץ שרי אחר הפסח דחליפי מעות כל שיתנה קודם פסח שיטול אח"כ דמים וז"ש הט"ז דלכתחלה מותר אח"כ לקבל ולא אסרינן משתכר באיסורי הנאה חוץ י"י"נ (והתם אף דיעבד אסור) ואי"ה באות ג' יבואר עוד ועמ"א באות ח' מזה:

**סעיף ג**

**אפילו** עט"ז. עמ"ש באות א' וב' הנה הטור הביא תשובת רש"י שיטול דמים כו' והוא מה שהעתיק המחבר בס"ג והשמיט יטול דמים וסמך אמ"ש המרדכי פ"ק דע"ז סימן תת"ח נשאל הר"מ מישראל ועכו"ם שיש להם תנור בשותפות כו' והשיב דמתנה קודם פסח שרי ועיין אות ב' מה שהקשה הט"ז ולמ"ש י"ל. ואחר כך כתב הטור והר"ר שמשון בן אברהם אסר במעשה כו' והוא מה שהעתיק המחבר בס"ד וכמו שציין באר הגולה ומדכתב הטור והרשב"א בוי"ו משמע דחולק על תשובת רש"י והא אין שייכות זה לזה דברש"י היה תנאי קודם פסח והרשב"א בתנור של ישראל כו' גם הככרות הביאו שנאפו בפסח וזכה בהם בשכר תנורו פשיטא דיודה רש"י דאסור ואף דמים דחליפי חמץ הם (ומ"ש לכתחלה הוא להרשב"א ז"ל דפסק דיעבד שרי ועתמ"ג אות ה') וע"כ צ"ל דהמחלוקת של רש"י והרשב"א הוא דלהרשב"א חמצו של עכו"ם אסור בהנאה תוך הפסח והוי משתכר באיסורי הנאה (ולפ"ז מה שאוסר הרשב"א ליטול מעות אפילו קודם הפסח אסור ואי"ה במ"א ד' יבואר) ורש"י סובר חמצו של עכו"ם תוך הפסח שרי בהנאה ומש"ה לית כאן משתכר באיסורי הנאה כו' וא"כ לכאורה סתרי פיסקי הש"ע אהדדי דבס"ד לס"ג אף תנור שותפות ואף יכול לסלק העכו"ם בכל זמן ולומר איני רוצה להיות עמך שותף בשבוע של פסח ויעמוד התנור ריקן או יאפו שאר דברים מ"מ נהי דהוי לענין זה כתחלת השותפות כמ"ש באות א' בסופו אכתי הוי משתכר באיסורי הנאה דסוף סוף דמי שכירות של איסורי הנאה קא שקיל דאסור לכתחלה עכ"פ בשאר איסורי הנאה ואין תקנה להוא דס"ג אלא בתחלת קניית התנור שיתנו דבימי הפסח יהיה התנור של עכו"ם ושבוע א' לאחר הפסח של ישראל אז שרי לא בע"א כנ"ל ביאור דבריו בזה. ומ"מ קשה מ"ש רש"י סובר חמצו של עכו"ם שרי בהנאה תוך הפסח קשה דבגמרא פסחים כ"ט א' מסיק הדר ביה ראב"י ויותר היה לפרש דרש"י סובר בשאר

איסורי הנאה שרי להשתכר כמש"ל. ומיהו לדינא י"ל דהבי סעיפים אין סותרים דתנור שותפות שאני וכל שמתנה קודם פסח הוי כאילו התנה תחלת שותפות ושפיר דמי. ובזה תבין דברי שכ"ג בהגהות הב"י אות ד' יע"ש ובסי' רמ"ה דלא מהני תנאי קודם השבת אלא בתחלת השותפות התם נראה כשלוחו וכמ"ש המ"א באות ג' והט"ז לשיטתיה באות א' ובי' משא"כ בס"ד בתנור ישראל לא מהני תנאי אף קודם הפסח אסור ליטול דמים דסוף סוף משתכר באיסורי הנאה וההוא דהשוכר חמור בס"ז י"ל כמ"ש המ"א באות י"א. ומיהו כל זה שיש להם תנור בשותפות אבל אם שכרו תנור מעכו"ם לאפות בו ויש לכ"א רשות לסלק בכל עת שירצה אף הט"ז יודה דמהני תנאי קודם פסח שיאפה העכו"ם בשבוע של פסח ולית כאן משתכר באיסורי הנאה וכאמור עשכ"ג:

**ומ"ש** להקשות על הרשב"א דאיסורי לא ניחא דליקני לאו אגוף הדין דאסור דמשתכר באיסורי הנאה אלא אמ"ש דככרות אסור מטעם דזכה תנורו כחצירו וחמץ של ישראל שע"פ ומדינא אסור והא דאיסורא לא ניחא דליקני וע"ז תירץ דניחא ליה בכך דהא הניח לאפות כוי יע"ש ועמ"א ואי"ה יבואר:

**סעיף ד**

**יש** עט"ז הנה במשתכר בשאר איסורי הנאה יש מי שמיקל אף לכתחלה כשוכר חמור לחד פירושא וגם לסי' רמ"ו ס"ג ל"ד (ט"ס רט"ו) דשם יש איסור תורה ואין נאמן משא"כ דאף איסור דרבנן אין ברור. ומיהו אי הוי איסור דרבנן בבירור אין לעשות תחלה ספק דרבנן עמ"א תס"ז ב':

**סעיף ה**

**בית** עט"ז וכ"כ המ"א אות וי"ו ובב"י בשם אגור דוקא תוך פסח או ע"פ דלא מסתבר לאסור שלשים יום קודם פסח וה"פ דודאי מ"ש בירושלמי היינו ע"פ דאין לומר סתמא אסרו דפשיטא דקודם שלשים עכ"פ שרי ולאו סתמא איירי ה"ה די"ל דוקא ע"פ אבל בד"מ העתיק תוך שלשים אסור קודם שלשים שרי וע"ש וצ"ע:

**סעיף ו**

**אסור** עט"ז ולשיטתיה באות ד' דלמ"ד משתכר באיסורי הנאה אסור ה"ה בס"ג:

**מ"ש** בענין אורנדי"ס עמ"א והנה תרתי קשיא ליה ז"ל א' דאין אדם מוכר שלב"ל ולא הוי מכירה כלל עיין מ"ש בחוק הכומרים מה שיש לעיין בזה. ב' את"ל דקנה העכו"ם לא קנה אלא בשעה שבא לעולם ואנן כ"ש שמותר לאכול מוכר לא כה"ג והנה י"ל אף דאין אדם מקנה דבר שלב"ל מ"מ יכול לסלק עצמו ממנו כמו הפקר דמצי להפקיר אף שלב"ל כמ"ש הב"ח בתשובה קכ"ד דהפקר מטעם נדר ואדם אוסר על עצמו שלב"ל עי"ד ר"ד ס"ד ע' תמ"ו במ"א א' ה"ה כאן דמצי ישראל לסלק מהם קודם פסח עסי'

תמ"א בט"ז בסופו מ"ש שם. ומ"ש מי שיש לו רחיים של עצמו אין תקנה אלא ימכרם לעכו"ם ובהבלעה לא ידענא דהא רשאי למכור הרחיים גופא בכל ע"ש וע"פ ויראה דצ"ל וישכרם בהבלעה אבל מכירה גמורה גוף הרחיים יראה דשרי בכל ע"ש וע"פ וכאמור:

**סעיף ז**

**ולרחוץ** בהם שאינו מהבלוע ט"ז ועב"ח דכתב רוצה בקיומו דנהנה מחמץ שאין בולע עוד הרבה מאחר שבלוע כבר א"כ היה ראוי לאסור אלא אנן לא קיי"ל כן ורוצה בקיומו יש ט"א עמ"א י"א ואם ירצה השם שם יבואר ועי"ד צ"ד בט"ז אות ד' ומ"ש שם:

## סימן תנא

**סעיף א**

**וטוב** עט"ז. הב"ח אוסר להניח בגובה הרבה הן כלי חמץ בפסח הן כלי פסח בשאר ימות השנה הו כלי עכו"ם הממושכנים מטעם ל"פ כמו נר שבת כבסי' רע"ה והט"ז פוסק כוותיה בכלי חמץ בפסח דאף איסור דרבנן ל"פ אבל כלי פסח בשאר ימות השנה בגובה הרבה דהוי גזירה רחוקה שמא ישכח וישמש חמץ ושמא בפסח ישמש מצה דאי נמי כך נט"ל רוב מתירין בסימן תמ"ז ס"י כולי האי לא מחמירין בלא פלוג וכלי עכו"ם משמע דמודה להב"ח דאסור בגובה הרבה והוא הדין כלי פסח באין גובה נמי אסור. ועמ"א לדידיה כלי עכו"ם יש להתיר בפשיטות דיעבד שרי ומ"מ המחמיר גם בזה תע"ב (עיין באר היטב ד' וצ"ע) ועחי"י ז' וא"ר א' להחזיק המנהג לשום כלי חמץ בפסח בגובה יע"ש ומנר שבת ד"ת א"ר. ועסי' ער"ה נר שעוה התיר בט"ז ב' ומ"א ג' דאוסר מטעם די"א כיבוי כו' יע"ש ועפר"ח א'. ובחי' ו' להמחבר בתמ"ז דנט"ל שרי למה מצניען הא כל מילי דשרי דיעבד לא גזר שמא ישכח ושמא חמץ לא בדיל כו' וי"ל שמא ישמש דבר חריף בארש"ט בפסח וכדומה דלא מהני נט"ל ולפ"ז כלי פסח נמי וצ"ע. ומ"מ הרא"ש בתשובה כלל י"ד סימן א' החמיר מטעם דלא בדיל ובאמת צ"ע מ"ש הבי"י על הטור דהם ד"ע בתשובה מבואר כן ועחי"י. וא"כ כלי עכו"ם דבדיל שרי. ודע דתקנה לסגור בחדר זה כה"ג או חמץ עכו"ם משא"כ חמצו בביטול גמור פשיטא דלא וכר"י ור"ל אסור ועסי' תמ"א ס"ה ור"ן ר"פ ותוס' ד"ה אור כתבו לר"ל או אף לר"י דלמא לחפש בחורין ועמ"ש בחידושינו ואי"ה שם יבואר. עש"ך י"ד קכ"א אות ט"ו בשם או"ה והח"י אות ב' הביאו בקצת ומשמע שם אם קנה בשוק כלי חרס חדשים א"צ לספק שמא שימש עכו"ם בו ואם קנה בביתו ומסופק צריך שבירה וכלי מתכות יגעיל או ילבן כפי תשמישו אם רק ספק. והנה כלי מתכות שפיר ולא אמרינן ספק דרבנן אבי"י לקולא כה"ג משא"כ כלי חרס קשה וי"ל שמא ישמש חריף ועסי' קכ"ב בש"ך אות יו"ד יע"ש:

**סעיף ב**

**אבל** עט"ז הרא"ש פכ"ש למ"ד ב' וכ"ה בטור ותיקן בזה כי אמר שם דוקא אם הסיק בפנים אבל לכבשן שהשלהבת מכל צד לא פקעי ואיך אמר בתנורים שלנו לא דלמא פקעי כיון שהשלהבת מכל צד לא פקעי ועיין פרישה לכן פירש הט"ז ז"ל דבכבשן נמי אם משהה הרבה לפעמים פקעי אלא דדי בשעה מועטת מתלבן היטב ובשעה מועטת לא פקעי בשלהבת עולה מכל צד משא"כ בתנור צריך שהייה בתוכו וחייס ומוציא מיד דלמא פקעי וא"ש ויהיה פירוש כיון שמכניס להיסק גדול כזה ודאי לא חייס דלמא פקעי כי בשעה מועטת ודאי לא פקעי בשלהבת מכל צד ודי בשעה מועטת אבל הב"ח ז"ל פירש כיון שמכניס להיסק גדול אי פקעי מיד פקעי ואפקורי מפקיר ליה יע"ש ואי"ה במ"א ד' יבואר עוד:

**ואם** נתן כ"ח בתנור ונתלבן שיהא ניצוצות נתזין ועבר ובישל בפסח במזיד אסור מידי דהוי בישל בכלי שאב"י במזיד בשאר איסורין ובשוגג י"ל דשרי. ואם נפל נוקשה כמו קרטין בתמ"ז סי"ב לקדירה אין מהני הגעלה ול"ד לי"ד סימן קי"ג סי"ו בש"ע כ"ח מגעילו ג"פ שאין עיקר בד"ת נוקשה י"ל הוי עיקר בד"ת סייג אטו חמץ גמור או כיון די"א נוקשה ד"ת תו הוי עיקר בד"ת. ואלו היה היתר אף בפר"ח למ"א תמ"ו ה' אלא שאינו וכאמור:

**סעיף ג**

**ועיין** בי"ד עט"ז ועט"ז י"ד צ"א ולקמן סכ"ב אות יו"ד וי"א כלי הצריך ליבון אם הגעיל ושימש ברותח אסור דיעבד ואי"ה באות ח' יבואר בזה:

**סעיף ד**

**ואם** עט"ז עמ"א ד' בלבנים השרופים דוקא ליבון ולבנה שנתייבשה בחמה דין כלי אדמה (ומותר בהגעלה) אבל הסיקו בחוץ אף דיעבד אסור כפי תשמישו הכשירו שבולע חמץ בפנים אף שהיסקו תמיד בחוץ וכ"ה בגמרא ולבוש בוכיא היסקו בחוץ ואסור בוי"ו וכלי מתכות דוקא מילא גחלים בפנים הא בחוץ אף שתשמישו תמיד כך ונתלבן עד שיהא ניצוצות נתזין אסור דיעבד וכ"ה בטור ועיין לקמן סעיף וה"ה מתכות שדי בהגעלה אם תחב ליורה עד שפתו ואחר כך אותו המקצת ולא באו המים בפנים אף דיעבד אסור:

**אם** עירו שכר חם על כלי חרס בחוץ שנבלעו בו כ"ק והחזיר לתנור שלנו אף אם נאמר כפי משמעות הגמרא פסחים למ"ד ב' דכה"ג לא מאיס שבקל נפלט כ"ק ועמ"א ג' ואי"ה שם יבואר מ"מ צ"ע דיעבד בהזיד אם לאסור התבשיל בפסח ולכתחלה כבר כתב הא"ר אות ג' בשם או"ה דלא נהיגין אף בחזרת כבשונות ומיהו דיעבד או שעת הדחק רשאי על ידי כבשונות אם אין לו כלים אחרים:

**סעיף ה**

**סכינים** עט"ז פסחים למ"ד ב' וי"ל בשאר איסורים די בהגעלה אף לפעמים צולין בסכין ע"ג אש הולכין אחר רוב תשמישן ונט"ל כה"ג שרי משא"כ פסח שאל אי נט"ל מותר או אסור אמר לדידי החמיר חדתי כבסי' תמ"ז ס"י ולקמן ס"ו ואי"ה שם יבואר. ובפיוט סכינן לארוחים לסעודה ומ"ש דראוי לחוש היכא דאפשר עמ"א ה' דאין תקנה אף היכא דלא אפשר וכן כל שיש גומות בלהב אין תקנה בהגעלה ודיעבד אף אם הגעיל כלי שיש גומא וא"א לנקר עא"ר אות יו"ד אף דיעבד אסור בלא ליבון ודלא כא"י ך' וכ"ה הלכה ומה"ט כל כלים שיש להם בליטות ואוגנים וסדקים או בדיל ישן כטעלי"ר הנקחים מעכו"ם והם מחותכים בסכין כמה בקעים וא"א לנקר הגומות היטב מבלי שישאר שם חלודה וממש אין תקנה בהגעלה. וסכין שקתא שלו א"א לנקות והגעיל וחתך תבשיל בלהב אין נאסר ועי"ד קכ"א ס"ו:

**כתב** הנ"ץ אות א' סכין מתכת הלהב והקתא ושימשו גם בקתא ברותחין ואח"כ הכניסו הקתא בעץ לא מהני הגעלה זה אמת ויציב כמו טלאי בסי"ג ועס"ב בוכיא ודיעבד אם תחב בלהב בפסח ע"י הגעלה צ"ע עמ"א אות כ"ד דמתכת חם מקצתו אין חם כולו להפליט מצד הבי' אף שימש בכולו תחלה ברותחין וביי"ד קכ"א בש"ך אות י"ו לכאורה לא משמע כן הא שימש תחלה אצל האש ממש ועתה שימש בלהב אצל האש ממש אף שליבן אחר כך הלהב וקתא היה בטינא אין בידו להתיר עש"ך שם וצ"ע ואי"ה במ"א ס"ד יבואר עוד. עיין אות י"ג מדין סכינים בקרן וכדומה אין להגעיל ואי"ה באות ו' יבואר קצת דיני טבילת כלי בסכינים וכדומה:

**או** יאמר אמר רבינא לרב אשי דוקא סכינא דפסחא כי באיסור פשוט ליבון ומבשר לחלב הגעלה רק פסח אי מיקרי היתרא בלע או איסורא ואי"ה באות ח' יבואר בזה ועתוס' פסחים ל' ב' ד"ה והלכתא:

**והוי** יודע כ"ר אף בהוסר מאש כמ"ש המחבר וראיה מאלפס שהעבירן מרותחין עב"י והיינו לסכין שרוב תשמישו בלחם חם שהוסר מאש וחתיכה המונח בטעלי"ר למ"ד אין הולכין בתר רוב תשמישו צריך לתחוב בכ"ר על האש ומים מעלין רתיחות כבסי' תל"ב ס"א ואי"ה במ"א כאן אות ו' וז' יבואר בזה. ואמנם דבר שבלע ע"י אש דבעי ליבון כל שהוסר מאש תו אין לו דין ליבון ומש"ה כתב המ"א באות ו' שתוחב לפאנקוכן בעודו חם ומהרי"ו בה"פ שולחן צריך הגעלה דוקא ואי"ה יבואר במ"א אות ל"ח ועי"ד צ"ב ס"ז בהגי"ה העמידו קדירה חמה על חלב נשפך בצונן אסורה הקדירה ותבשיל מותר צ"ע מהאלפס שהעבירו מרותחין משמע אף שהניח במקום קר וי"ל גם למ"ד גוש אוסר בכ"ש

צ״ע ההיא דינא וא״כ אותם סכינים שחותכין בהם לחם חם בהוסר מאש די בהגעלה הא בעודו בתנור אף שגרוף וקטום התנור מיקרי ע״י אור ועמ״ש אי״ה במ״א אות כ״א מזה. ועח״י אות י״ד מ״ש עמ״ש הע״ש דסכינים יש עוד קולא היינו בסכין קטן:

**סעיף ו**

**כל** עט״ז הרא״ש בפסחים למ״ד ב׳ ועב״י ובלבוש דלא יפלי״ט דחלודה מפסיק ואסמכיה אקרא כו׳ בפ׳ מדין. משמע כמו טלאי בסי״ג דמפסיק כו׳ ולפ״ז אם העביר חלודה ונקה יפה ולא שימש עוד בו והעלה חלודה אפ״ה צריך שנית להעביר חלודה ולהט״ז משמע ליה דמועיל הגעלה ול״ד לטלאי כי מי הגעלה פועלים תוך חלודה ועפרוריות רק הטעם משום בעין שאין מועיל ומלת הלכך יפרש הואיל והטעם מבעין אם יש גומות בסכין שא״א לנקות הבעין אף בלא חלודה כו׳ ומזה סיוע לדבריו ז״ל וברושם שחור שהעביר בעין אין חשש דאל״כ לאשמעינן זה רבותא טפי ומיהו ליבון במקום החלודה לבד די וא״צ יותר כבאות ז׳ וכמ״ש בהג״ה ס״ה ועא״ר ט׳ ופשוט הוא דאם רוצה ללבן כך רשאי אלא מירי שהיה רוצה להעביר וח״א אז עצהי״ט ילבן. ומש״ה לבוש אסמכוה די״ל אך מטבילה דלא ליהוי חציצה ע״י ד ק״ך סי״ג ומסברא דאין פועל הגעלה בעין. (עת״י מטיח מניהון לא גולמיא ולא פשוטים א״י דגולמי כ״מ טהורים א״צ הזאה ופשוטיהן טמאים וצ״ע כעת):

**ולענין** טבילה ע״י ד ק״ך סי״ג צריך להעביר חלודה אפילו כלים חדשים שלא שימש כלל העכו״ם בו. ומיעוט שאין מקפיד שרי. והנה שטופל העלציר ורעדלי״ך לט״ז טבילה בלא ברכה ולש״ך א״צ טבילה שם ק״ך אות ז׳ וי״א. בלעכי״ן שמניחין מצות עליהם אף לש״ך טבילה דחזי לתשמיש מאכל ממש רחיים פלפלים טבילה בברכה שם ס״ז ורחיים קאוו״ע לש״ך טבילה בלא ברכה דצריך בישול ריי״ב אייזי״ן שעוש״ה עכו״ם הכל טבילה בברכה שמפררין לחם וקרין וריב אייזין שקונה ישראל מעכו״ם בלעכין ומנקבן וכלי מדות באופן זה צ״ע ועי״ד ק״ך סעיף י׳ בהג״ה ובב״י נפח ישראל קנה מתכות מעכו״ם ועשה כלי א״צ טבילה דומיא דמדין בעינן התם אין שם העכו״ם עליו כלל מעיקרא נסכא ועתה כלי משא״כ בלע״ך רק ישראל מנקבו ועושה מדה י״ל טבילה בלא ברכה ופשיטא לי אם קנה ישראל בלע״ך מעכו״ם ויחדו כך לטעלי״ר וכדומה דצריך טבילה ואף בברכה אפשר דלא נשתנה שם עכו״ם. מחבת שחיפן עכו״ם בדיל הרא״ם ז״ל ח״א מ״ג דצריך טבילה ופר״ח שם חולק עליו ושם כתבנו בכ״י דטובל בלא ברכה:

**קטן** אין לו נאמנות ע״י ד ק״ך בט״ז י״ד כלי מתכות ד״ת ובסי׳ תל״ז כתבתי שצ״ע דאף זכוכית דרבנן כבסי׳ קל״ז ס״ג בהג״ה חזקת איסור עמ״א ח׳. ומיהו בזכוכית כל שהגיע

ליב"ש א"צ לבדוק אחר ב"ש ומתכות י"ל דצריך לידע שהוא גדול עיין סי' קצ"ט במ"א ז' ונ"ה ז' וצ"ע. ודיני טבילת כלים הרבה ואי"ה בתנ"ו אבאר עוד. עיין סוף ה' מגילה לשון מורק ושוטף במים:

**סעיף ז**

**וצריך** עט"ז ועפר"ח כאן לכתחלה ישופם אף בליבון כדעת הרשב"א ז"ל בי"ד קכ"א ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ח**

**כגון** עט"ז. לא זכיתי להבין דבריו הקדושים על בורי' מתמ"ז ס"ד דאין חוזר וניער אף משש עד הלילה דאסור מ"ה אפ"ה בטל בס' ואין חוזר וניער. ואי ממ"ש באות ה' דיכול להוסיף הואיל ועדיין היתר אלמא היתרא בלע קשה באמת מנלן זאת. וראשונה יש לומר דקשיא ליה דסבר שפוד היינו שצולין בשר ממלח שלא נבדק וקשיא ליה דכבר נתבטל בס' קודם פסח א"כ למשהו עכ"פ סגי הגעלה לכתחלה כמ"ש בסכ"ז בשפו"ד גם זה צ"ע מנלן זה דאימא לכתחלה צריך ליבון אף למשהו בשפוד. ואי דחימום השפוד הוי כהגעלה דאל"כ אמאי מותר בשכ"ז שלא נגע החמץ בשפוד גופא ואין מבטלין בלע בכלי וכמ"ש המ"א באות ד' ונ"א א"כ ל"ל טעמא דנתבטלו קודם פסח ועב"י ובדק הבית סוף הסי' ומ"א אות נ"א. ואפשר כוונתו דכאן מירי שפוד שצלה חמץ בעין מירי דאי בבשר ממלח שלא נבדק בשפוד סובר דלא היה מחמיר המחבר ללבן משום זה דהוי משהו אף לכתחלה אין לצלות בשפוד זה כבסעיף כ"ז די"א דחוזר וניער וכמשמעות הלבוש שם (נהי דהתבשיל מותר אבל לצלות לכתחלה אח"כ לא) מ"מ משהו שנבלע ע"י מוהל הבשר הוי כמחבת בסי"א הואיל ויש מעט שמן ה"ה כאן ע"י מוהל די בהגעלה וע"כ פירש דמירי חמץ בעין ומחבת הטעם דיש מעט שמן שרי בהגעלה עמ"א אות כ"א וכ"ב ומ"ש מתנ"ב דהיתרא בלע שם יש טעמים אחרים ועח"י אות כ"ב וכ"ה. ומ"ש על הר"ב דיש מקילין עמ"א אות י"א בשם או"ה. ומ"ש הר"ב ונוהגין הקשה הט"ז דודאי אין כאן מחלוקת וכ"ע מודים דדבר דדי בהגעלה די בליבון קל ודבר הצריך ליבון צריך שיהא ניצוצות נתזין (או שיסיר קליפה עליונה עט"ז כ"ד) וצ"ע אם ליבון קל שורף הבעין וא"צ להעביר חלודה א"ד כשיש חלודה צריך ליבון ניצוצות כה"ג עיין אות ז' והעולם מניחין רק גחלת במקום החלודה וצ"ע:

**סעיף ט**

**אלא** עט"ז הכלל כתשמישו כך הכשירו שימש ע"י עירוי צריך עירוי שלא נפסק הקילוח שימש בכ"ר על אור צריך שיגעיל בתוך יורה גדולה ומעלה רתיחות דוקא כבסי' תל"ב אות ג' ושימש בכ"ר לאחר שהוסר מאש די דיעבד בכך שישים לתוך כ"ר כזה ביס"ב

ועפר"ח ולכתחלה נוהגין הכל ביורה ע"ג אש ומעלה רתיחות ואבעבועות מ"ש הלבוש עירוי צריך ג"פ תמהו הע"ש וא"ז דדי בעירוי מכ"ר שלא נפסק הקילוח פ"א וכן הלכה ואולי ט"ס הוא שם:

**והוי** יודע דהכלל כפי תשמישן כך הכשירן וכפסק המחבר דכ"ש די בכ"ש ובב"ח בס"ח הביא בשם רבינו שמואל מצ"ל שטא"ט למ"ד כ"ש מבליע הגעלה אין מועיל בכ"ש אלא מכ"ר והפר"ח בס"ה כתב שא"י מניין לו זה. וער"מ פ"ה מחו"מ הכ"ג וברי"ף כתב כיוצא בהן משמע כ"ש צריך עירוי ועמ"א ג' והר"ש מצ"ל שטא"ט סובר ספק הוא אי עירוי ככ"ר ובעינן כ"ר וצ"ע. והא ודאי כלי שני וכלי שלישי אין בליעתן ופליטתן שוה. וגם טעל"ר שמניחין גוש עליהם למאן דמחמיר ע"ד צ"ד ומ"א תמ"ז ט"ו אין מהני הגעלה ע"י עירוי ג"כ כי מים מתקררין וגוש בכלי שני דינו ככ"ר וצריך הגעלה מדינא דיהא מכ"ר:

**כבוש** מעת לעת איסור בכלי או חמץ שכר למאן דאסר דמבליע ומפליט בכולו ואף בכלי מתכות וכדבעינן למימר לקמן בסוף הסימן אי"ה מ"מ אם הגעילו בכ"ר שהוסר מאש די בכך אע"פ שאין מעלה רתיחות ועיין סכ"א וי"ד בש"ך קל"ה אות ל"ג אבל ע"י עירוי אוסר אף דיעבד דעירוי ספק הוא אם מבשל כדי קליפה או לאו ולחומר"א לא לקולא הלכך אף כלי שנאסר ע"י מליחה מחמץ דאין מבליע בכלי כ"א כ"ק אין מועיל הגעלה ע"י עירוי ועמ"ש בפריי ל"ד צ"ח בזה. ומ"מ האי ספק עירוי אין לעשות ממנו ספק לקולא עד"מ אם ספק אם עירוי אוסר בו וכדומה ולומר שמא לא עירוי ושמא אין מבשל ולא מבליע כלל לא. וראיה מי"ד סימן ס"ח וע"ב ועירוי בדם אוסר ודם שבשלו דרבנן אלמא לא הוי ספק. וגם בלא"ה מוכח מכמה דוכתין כן:

**אם** כלי בלוע מאיסור ע"י עירוי והגעיל בכלי שני ובישל בו התבשיל שרי בלא הפסד מרובה דלמאי ניחוש לה אי למ"ש הט"ז בי"ד ק"ה אות ד' דר"ש י"ל באין ה"מ בכ"ש דמבליע הא נגעל בכ"ש ואי מטעם עירוי הא עירוי מבשל רק כ"ק ויש בתבשיל ששים נגד קליפת הכלי לבד בקערה שרחבה עש"ך י"ד ס"ב אות ד' משא"כ בפסח בלא ה"מ יש לאסור עמ"א תס"ז אות ל"ג וכן הלכה ואף בה"מ יש לאסור וצ"ע:

**עיין** בי"ד צ"ב בט"ז אות למ"ד אם תוחב כלי ליורה על האש ומעלה רתיחות ומוציא הכלי משם אין להגעיל מזה הכלי על כלי ראשון דהיינו אם שימש בכלי ראשון שהוסר מאש ויס"ב חמץ דדי בהגעלה מכ"ר אע"פ שאין מעלה רתיחות או כלי ע"י כבוש דסגי מכ"ר שאין מעלה רתיחות אבל לשאוב בכלי קר מתוך כ"ר אע"פ ששוהה בתוך כ"ר על

האש ומעלה תוך כלי זה רתיחות כשהוציא לחומרא לא הוי ככ"ר ממש שהוחם דפנותיו ע"י אור ממש:

**אם** שפכו בארש"ט חמץ חזק הרבה ע"י עירוי לקערה י"ל דינו ככ"ר כמ"ש הש"ך בי"ד ס"ט אות ל"ח בשם אפי רביבי דחום כ"ש וחריף מבליע ומבשל בכולו וא"כ צריך קערות מדינא הגעלה בכ"ר ממש כאמור דלפעמים מערין עליהם בארש"ט עמ"א תמ"ז אות ד' ואי"ה בסוף הסימן אבאר עוד:

**סעיף י**

**והוא** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ו. וכלי שתוחבין אותו לכלי אחר ושואבין בו שכר וכדומה אף מבחוץ צריך לנקות ולשופן יפה ולטבילה פשיטא דמכל צד שצריך לשופן ועמ"א אות נ' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יא**

**להגעיל** עט"ז משמע חומרא בעלמא ובא"ר אות ח"י דיעבד סומכין אדיעה א' ועפר"ח החמיר ובשם הרמ"ע מפאנ"ו ז"ל באם שימש תוך מעל"ע בכ"ר או ע"י אש צריך ליבון ובא"י יש שמיקל ועיין ע"ש כ"כ. וקערות דסגי בכ"ר אף לפעמים כופין על המחבת ובסי"א יש מחמירין במחבת וכן המנהג מ"מ כולי האי לא מחמירין בקערות ועמ"א למ"ד ואי"ה שם יבואר וי"ל הבליעה שבהן פ"א מכ"ר או ע"י אש להיכן הלך בשלמא המחבר בתמ"ז ס"י דנט"ל בפסח שרי א"ש דהולכין בתר רוב תשמיש ופ"א תו אב"י וכה"ג ל"ג אטו קדירה ב"י דהולכין אחר רוב תשמישו וגם ע"ז קשה קצת דנט"ל דיעבד שרי לא לכתחילה ועיין ע"ז בכלי מדין לא אסרה תורה אלא ב"י ולמ"ד אין מבטלין איסור ד"ת קשה הא נט"ל מטעם ביטול ורק דיעבד שרי י"ל בכמה גוונים אבל להר"ב דמחמיר בתמ"ז נט"ל ומשהו ואף דיעבד אוסרין המאכל ואף בה"מ וכן נוהגין מורי הוראות (לבד למכור שיש לצדד כמ"ש בת"ן במ"א י"ב) א"כ ראוי להגעיל מדינא קערות בכ"ר עכ"פ ודיעבד צ"ע. וכלי שתייה דמתיר הר"ב דיעבד בשטיפה דלא מצוי כלל ולא חיישינן שמא בחמין ומדלא הגיה הר"ב בקערות דיעבד בעירוי ש"מ דיש להחמיר. וראיתי יש אופין בקערות בדיל עוגות בתנור גרוף ומגעילין בפסח אמרתי שאין תקנה שצריך ליבון ובדיל ניתך אמרו דבר חדש הוא והנה מבואר במ"א כ"א ומה לי אגנות או קערות וכי תימא אגנות אופין תמיד וקערות רוב תשמיש עירוי מ"מ לכתחלה ודאי ואף דיעבד והא ודאי תנור גרוף תשמישו ע"י אור הוי ואי"ה במ"א שם יבואר. ואם נתערב קערה זו בשאר י"ל דלא הוי דשיל"מ דא"א בליבון בטל הוא ובתמ"ז אות מ' במ"א כתבנו מזה:

**עוד** יש לחקור כי מניחין בקערות קרעפלי"ך וכדומה מכ"ר וגם על הטעלי"ר וביי"ד צי"ד בגוש יש מחמירין וא"כ אף טעלי"ר יש להגעיל בכ"ר דוקא ומיהו אף שאין מעלה רתיחות והוסר מאש משא"כ קערה לפעמים על האש בעינן על האש ומעלה רתיחות:

**סעיף יב**

**ויעביר** עט"ז ועמ"א אות ח"י דלא הוי ככ"ר ממש אבן מלובן ועא"ר אות ז' וכ"ב ואי"ה במ"א יבואר בזה מדין האבן:

**סעיף יג**

**דכפות** עט"ז ובתמים דעים סימן ל"ה מאן דלא חייס יכול להגעיל ואין הלכה כן כמו כלי חרס ס"א לתנור דלא מהני וכ"כ ז"ל ודיעבד אי הגעיל דבר שאסור ושימש בו מזיד צ"ע דהוי כשימש מזיד בקדירה שאב"י וכמבטל איסור דרבנן ועמ"ש בפריי לי"ד. פערי"ל מוט"ר קשה הוא ומותר להגעיל א"ז י"א בשם מי"ט יע"ש באי"ר אות כ"ג ומ"ש כפות מקרן כוי ובס"ח בהגי"ה כלי עצם צריכין הגעלה ומשמע דמותרין דקשים הם עיין כה"ג בזה דקרן חייס ועצם קשה הוא:

**סעיף יד**

**קודם** עט"ז ושם בט"ז ובמ"א א' יבואר אי"ה דמכמה טעמים שרי הא נ"ט בר נ"ט לחודיה י"א חמץ שמו עליו יע"ש:

**סעיף טו**

**סלים** עט"ז דלא מהני הגעלה וצריך לקנות חדשים ועיין סעיף י"ח בכלים שודאי שימש חמץ לא מהני הגעלה ושם אם הניח דבר חם אפשר אף דיעבד אסור כי מסתמא יש חמץ משהו בנקבים ואי"ה שם יבואר וכאן בספק לכתחלה צריך לקנות חדשים ודיעבד אף בלא הגעלה אם מלח בישינים אין לאסור מספק לאחזוקי שמא יש שם חמץ ועמ"א כ' ואם מלח ונמצא חמץ משהו בנקבים עסי' תס"ז ס"ד ושם יבואר אי"ה ועח"י ל"ז. ובאמת גם כוונת הט"ז דלכתחלה בספק יש להחמיר ולקנות חדשים ודיעבד שרי משא"כ בסלים לקמן אף דיעבד צ"ע:

**סעיף טז**

**מחבת** עט"ז ועמ"א כ"א דחמץ מקרי איסורא בלע כבסעיף ד' בט"ז ח' ומ"א י"א דלענין זה חמץ מקרי איסורא בלע ומחבת מותר דיש שומן והוי כמים ול"ד לאסכלה שמושחין בשומן דטיחה מועטת היא כמ"ש הרשב"א ז"ל בתה"א קכ"ה א' משא"כ מחבת אע"פ שנתייבש עדין יש הרבה שומן ועיין עולת שבת אות ד' הביאו וכל שכן אגנות וקערות שמושחין מעט ונתייבש לגמרי דבעי ליבון עמ"א כ"א:

**אמר** הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. פשיטא לי דע"י אור היינו בלי אמצעי הא ע"י אמצעי הן מים או שאר משקין שמן וכדומה מהני הגעלה עמ"א כ"א ומ"ש הש"ך בי"ד קכ"א ח' בשם הרמ"ע מפאנ"ו ז"ל דהפרש בין מחבת של עכו"ם רוב תשמישו ע"י שמן ושל ישראל ע"י מים היינו דשמן שורף ומתייבש והוי ע"י אור משא"כ מים והולכין בתר רוב תשמישו ועפר"ח כאן. והנה אם צלה עכו"ם בשר נבילה בקדירה צ"ק י"ל דבעי ליבון כי קודם שמפליט שומן בלע מגוף ועוד דגם השומן בלי אמצעי הוי וכן אם התיכו ביורה חלב צריך ליבון ומ"ש הב"י דלא חלקו חכמים בין יורה שמתיכין חלב י"ל בה"א כ"כ הא באמת במחבת הטעם דיש שמן משא"כ חלב בלי אמצעי. גם מ"ש הש"ך בי"ד שם מבשר לחלב צריך ליבון בלי אמצעי יש לעיין אם מחלב לבשר הוי ג"כ בלי אמצעי דאף דחלב משקה הוא מ"מ מי הגעלה אין פועלין אלא כשנבלע האיסור ע"י אמצעי יהיה מים או שאר משקין הא גוף האיסור יהיה מים כמים הניסכין לפני עכו"ם או חלב לבשר תו אין הגעלה פועלים בו ואף לדידן דחנ"נ ונעשה המים גוף האיסור אין הנאסר יותר מהאוסר ולא החמירו מדרבנן כ"כ ולפ"ז כלי שבשלו בו דם אף דם שבשלו דרבנן מכל מקום ודאי אף בדרבנן צריך ליבון וזה שלא ע"י אמצעי וכלי מדין דצותה התורה להגעיל כמ"ש רש"י ז"ל פרשת מטות קדירות בהגעלה שפוד בליבון ולא חשו לשמא שימש העכו"ם י"נ ודאי בקדרה ויין לנזיר כמ"ש התוס' בפסחים. ובת"י לביסיא קדרתא ואסכלהא לנורא (לביסיא יראה אלפסין) אפשר לאו בחדא גוונא הא בהגעלה והא בליבון ואפשר מספק לא חשו לזה גם שומן אני מסופק אי הוי כמשקה או אוכל והמ"א אות כ"א מה לי שומן או מים יבואר אי"ה שם. סוף דבר אני מסופק אם ע"י אור דבעי ליבון הוא דוקא בלי שום משקה הא עם משקה אף שהמשקה אוסר תו פועלים מי הגעלה א"ד דוקא כל שנבלע איסור בעין בלי אמצעי יהיה מים תו אין מי הגעלה פועלים וכנראה במ"ש הש"ך שם במחבת חלב בעי ליבון ולומר דבלע חמאה זה דוחק גם אם כן שומן ודאי עכ"פ ליבון בשומן טריפה וכ"ש חלב וה"ה חלב טריפה ושל עכו"ם כה"ג אם בשלו בקדירה האם נאמר דבעי ליבון במתכות ולא סגי בהגעלה וצ"ע טובא:

**שוב** ראיתי דמשמע כל שבלע מים או שאר משקין אף שהם גוף האיסור שרי בהגעלה ועסי' תנ"ב בהגעלה בשאר משקין וחלב ושומן י"ל דהוי תשמישו ע"י אור ובי"ד קכ"א בש"ך ח' דוקא מחבת חלב טיגון בחמאת וגבינה צריך ליבון כו' ואף רב אשי מסיק בע"ז ע"ו היתרא בלע די בהגעלה כמ"ש הר"ן ז"ל הביאו הפר"ח בי"ד ל"ג אות ד' דנותר מעיקרא בשר והשתא נותר משא"כ חמץ שמו עליו וה"ה בשר בחלב שמו עליו דלא

נשתנה (אע"ג דנ"ט בר נ"ט מהני בב"ח התם טעמא אחרינא דאין כח להתחבר אח"כ) דמעיקרא בשר והשתא בשר:

**ויש** לראות אטו דהיתרא בלע כיפי תלה לה וכיון דבלע ע"י אור אין מי הגעלה פועלין בו מה לי היתרא ודאיסורא וכה"ג הקשינו בנ"ט בר נ"ט ושם יש תי' ולומר בלע ע"י אור הגעלה מפליט ומשהו נשאר בו מש"ה כי בלע היתרא ל"ג בו כ"כ ועי"ד צ"ט ס"ו בש"ך וט"ז ט"ו וכ"ג וקכ"ב ס"ה והלכך בחמ"ם מדינא אסור דמשהו אוסר ובכלי ל"ש ביטול עמ"א ד' ולפ"ז בע"פ עד הלילה אם שימש בכלי דבעי ליבון ע"י הגעלה י"ל דיעבד שרי דמשהו בטל בס' ואמנם זה שיבוש דודאי אף דיעבד אוסר אם שימש בכלי דבעי ליבון ע"י הגעלה ובישל בו דפולט מעט מעט ול"ש ממ"נ כמ"ש בי"ד בטור שם קנ"א וצ"ע. ועסי' תק"ט ס"ה מבואר מבשר לחלב היתרא בלע מקרי ודי בליבון קל כמו שרמז המ"א אות י"א והפר"ח בי"ד קכ"א אות ח'. ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה:

**סעיף יז**

**צריך** עט"ז צ"ע לי דבריו הקדושים דבי"ד קכ"א ס"ו (ט"ס קכ"ח) פירש הט"ז אות ז' מ"ש הטור כאן כל ידות צריך הכשר מטעם שמוליך בליעה בכולו ולא מפליט מכולו. וכ"כ הש"ך שם אות ח"י דל"ק מה שהקשה הב"ח כאן סי"א דברי הטור אהדדי דלכתחלה צריך להכשיר אף הידות יע"ש וא"כ למאן קשיא ליה להר"ב הרי מתיר דיעבד והמחבר שם מחמיר אף דיעבד דכ"מ מוליך בליעתו בכולו ואין מפליט מכולו בחם מקצתו גם שם להלכה החמיר הט"ז כהמחבר וכהרשב"א ז"ל דבכלי מתכות אם חם מקצתו מוליך בליעה בכולו ולהכשירו אין מפליט מכולו ואף דיעבד יש לאסור יע"ש. וצ"ל דשם הדר הט"ז ממ"ש כאן וכאן סובר דהטור אף לכתחלה סובר די להכשירו במקצת כבכ"פ וכאן צריך לכתחלה להגעיל כל ידות הכלים אף עץ שמא נשפך עליהם רותחין חמץ ולכך די בעירוי ככ"פ. ומיהו שם משמע דסובר דהר"ב מכשיר לכתחלה להגעיל מקצתו ע"ז תמה דלמה היקל אבל דיעבד מודה דדי בהכשיר מקצתו בכלי מתכות אם לא שימש בכולו ככ"פ ואי"ה במ"א כ"ד יבואר עוד. ובסכין החמיר דיעבד אם לא הכשיר הקתא דמבואר בס"ג ופסחים למ"ד ב' אידי ואידי הלהב וקתא ברותחין ואף הקתא של עץ ונתחב בברזל של להב אפ"ה צריך הקתא הגעלה ובעץ ודאי חם מקצתו ואין חם כולו דתשמישו תדיר ונוגע כמה פעמים בחמץ חם בלחם וכדומה א"כ אף דיעבד שלא הגעיל הקתא ונגע בפסח אסור משא"כ שאר ידוח אין להחמיר בספק שמא נשפך עליהן חמץ. ומיהו אם ספק נגע עתה בקתא בבשר או לאו י"ל נט"ל בפסח חומרא הוא וספק דרבנן לקולא עי"ד קי"א בש"ך אות ג' ובצ"ד לענין תחיבת כף ומ"מ יש לצדד כאן בספק:

**והנה** להרשב"א ז"ל שם בקכ"א דכלי מתכות חם מקצתו חם כולו ומוליך בליעה בכולו ולא יפליט מכולו וההוא דקתייהו בטינא ומתכת התחוב בקתא הביאו הט"ז בי"ד קכ"א ז' דנקלש ע"י ליבון הלהב ומהני אח"כ הגעלת הקתא פועלת מעבר לעבר אף המתכת שבתוך הקתא יע"ש:

**ואם** סכין וקתא ברזל והכשיר הלהב ולא הקתא ונגע בפסח בלהב בחם ויודע שלא נגע בקתא כלל יראה דאין לאסור וכמ"ש בצ"ד ס"א ובצ"ה ס"ד וכמהר"ם מ"ץ ז"ל שהביא הש"ך בקכ"א אות יע"ש. ואפשר חמץ במשהו צ"ע:

**נמצא** שלוש מדות בסכין. א' סכין שהלהב וקתא מתכת אם תשמישו בחמין מגעילו בחמין תשמישו ע"י אש כלחם ופאנקוכי"ן (עמ"א אות ו') ליבון ואם הכשיר הלהב לא הקתא ואח"כ נגע בקתא בהיתר חם לכ"ע אסור שהרי אף הר"ב אמר כן בי"ד קכ"א ס"ו אם שימש בכולו וסכין הוי כידוע כמ"ש הט"ז וא"ר אות כ"ו ועח"י אות מ"ם ולמ"ש א"ש והיינו כשידוע שנגע אח"כ בהיתר בקתא. וגדולה מזו אם תחב אח"כ הסכין בעץ והגעיל כך ואח"כ הסיר העץ ונגע במתכת בהיתר אוסר אף בצלי דומה לטלאי בסי"ב אבל נגע עם העץ בצלי חם אין אוסר וכמ"ש הש"ך בי"ד ק"ה אות כ"ב וכ"ג מכלי בלוע יוצא בלא רוטב רק כ"ק והעץ מפסיק אבל תחב לרוטב עם העץ אוסר כי המתכת שבתוך העץ לא נגעל כטלאי. ב' סכין היתר שנגע בלהב באיסור חם לרוטב לכתחלה ראוי להגעיל כולו ודיעבד אם לא הגעיל כלל ותחב הקתא להיתר אין אוסר וכההוא דצ"ד ס"א שא"צ לשער כ"א מה שתחב אף במתכת דאין מוליך בליעה בכולו כמ"ש הש"ך שם אות ג' וה"ה דאין מפליט מכולו. ואף שי"ל בהיתרא ודאי נגד מה שתחב א"א לצמצם רק מעט יותר תו הוי נ"ט בר נ"ט דממקום למקום בכלי פשיטא דהוי נ"ט בנ"ט והוקלש מ"מ בצ"ח ס"ד אף כף איסור קיי"ל כן ועמ"א כ"ד משמע אם נתחב אותו מקצת שלא נגעל אוסר י"ל זה באיסור משא"כ בכ"ח היתרא בלע וממקום למקום הוי יותר מנ"ט בר נ"ט דלכתחלה נבלע במקום א' ואח"כ למקום הב' ועדיין היתר וי"ל שמתפשט בב"א וז"א וכאמור ואי"ה שם יבואר עוד:

**הג'** בסכין שחתך בשר אף על הטעלי"ר מלבד גוש י"ל דוחקא אוסר בכ"ש עט"ז י"ד צ"ד י"ד וכ"ש למאן דמחמיר שם גוש בלא דוחקא ואין להאריך כאן ואי"ה במ"א אבאר עוד. ועש"ך י"ד צ"ד כ"ח מן הסתם דרך לחתוך בכל הלהב חוץ הקתא ע"ש ה"נ כאן בזה:

**אעתיק** מ"ש בפריי ליי"ד קכ"א בש"ך י"ו בכת"י קשיא לי להרשב"א ז"ל דחם מקצתו חם כולו במתכת להבליע לא להפליט אף שלא שימש רק במקצת וכדמוכח מסכינא דפסחא הובא בב"י שם א"כ יורה דמר עוקבא ע"ז ע"ו א' דגדנפא מה בולעו בניצוצות פרש"י

שם והא בולעו ע"י אור חם מקצתו חם כולו ופולט ע"י ניצוצות ונהי מבשר לחלב י"ל דהוקלש או ממש נ"ט בר נ"ט הא שם קאי אמתני' בלוקח מעכו"ם ול"ד לסכינא דפסחא:

**סעיף יח**

**דכבולעו** עט"ז הנה בטלאי יש ד' חששות. א' אף בנעשה מחדש דרך להתרפה מעט מעט ונכנס בעין תחתיו וא"א לנקות והגעלה אין מועיל לבעין. הב' שמא קודם הנחת הטלאי היה שם חמץ בעין ולפי"ז כשניקה שם וכ"ש מחדש אין חשש. השלישי דלא אמרי' כה"ג ככ"פ דכי אישתמש לאו בהכי אישתמש ועתה מפסיק הטלאי כשנעשה בישן. ובכ"ג ובפר"ח הקשו על זה די"ל דדומה לכלי ששימש ע"י אור והגעיל ושימש ברותחין לא אמרינן ממ"נ דפולט מעט מעט ה"ה זה ואם י"ל ביניהם דהגעלה מפלטת אפי' עב כמה וכנראה מתשובת הרשב"א ז"ל הרי בוכיא היסקו בחוץ ולא מהני כו' וכלי שתחב ליורה עד שפתו ולא נכנסו המיס בפנים פשיטא דאסור ה"ה י"ל זה. וע' בראי"ש פסחים ל' ב' ובתשובה כלל י"ד משמע כן דפולט מעט מעט וכ"ח דלא מהני הגעלה (ע"ש דשומן במים חמים נ"ט לשבח וראיה מכוסף של עכו"ם ועש"ך י"ד קי"ד אות י"א ושם כתבנו מזה בכת"י) וכ"מ בטור דחשש לבלוע לא לבעין ומ"ש שהיה מצוה ללבן הטלאי היינו טלאי ישן הבלוע מחמץ מלבן או מגעיל כתשמישו הכשירו ולא די שיגעיל הטלאי אח"כ עם הכלי בע"ש מחשש זה והבן והב"י הביא דברי הרשב"א ז"ל בתשובה בסי' שע"א ויש לפרש שם טלאי מחדש וכ"נ מדברי השואל שם שמקום הספק דמקום דחוק הוא וכן משוה לה דין סדקים יע"ש היטב וע"ז שפיר השיב הרשב"א ז"ל דודאי הגעלה פולטת אף הכלי עב ביותר כל שנעשה מחדש רק החשש שמא יש בעין שנכנס אח"כ שנתרפה הטלאי ומש"ה אף בחדש צריך גומרתא ודי בכף לשרוף הבעין בשיעור שתחת הטלאי (משא"כ בישן צריך ליבון גוף הכלי ביותר במקום הטלאי והבן) ועד"מ אות ה' יראה דמפרש בקדם בליעת איסור לטלאי וצ"ע וי"ל דחשש משום בעין הוא ואה"נ בנקיון סגי:

**אבל** המרדכי פכ"ש סי' תקע"ח משמע דסובר דככ"פ ודאי אמרינן אף קדם בליעת איסור לטלאי ממ"נ ואם ניקה בעין שפיר דמי והיינו כשהוא בחוזק כמסמר וכדומה אלא כאן בטלאי דרך להתרפה צריך הגעלה קודם תיקון הטלאי דאל"ה שמא בשעת הגעלה היה דבוק ולא נכנסו מי הגעלה תחת הטלאי ובפסח נתרפה ומוציא מהבלוע שבדופן נגד הטלאי דל"ש השתא ממ"נ וככ"פ. ומ"ש המרדכי זה דיש להתיר מטעם זה הוא ל"ד אלא כמ"ש. ועל כן הקשה הט"ז דא"כ בטלאי מחדש יש לחוש שמא נתרפה ונכנס בעין וא"א בהגעלה לבעי"ן ויש חסרון תיבת אלא וכצ"ל דזה לא מיירי אלא כשדבוק מאוד

ומפרש דברי הרשב"א אף בנעשה מחדש. ועל הטור הקשה דלמה מהני דילמא נתרפה והוי כסדק שיש לחוש לבעין וי"ל דמיירי בדבוק בחוזק ועחי"י.

**הטעם** הד' בטלאי הביא בכ"נ ושכ"ג אף שנאמר ממ"נ ככ"פ יש לחוש שמא יתפשט אח"כ חוץ לטלאי. ולדינא כל מחדש לכתחלה יש ללבן מקום הטלאי מטעם הט"ז ודיעבד יש להקל. ובהקדם הבליעה אף ניקה הבעין יש לאסור דיעבד דל"ש ככ"פ וממ"נ כמ"ש בטעם השלישי ועי"ד קכ"א בט"ז ה'. ובע"פ עד הלילה בטלאי בישן אם יש ס' נגד מקום הטלאי שרי דלא נ"נ הבלוע בדופן עמ"ש בי"ד צ"ד. ולמעלה במקום שאין רוטב צריך ס' פעמים ס"א פחות מעט נגד מקום הטלאי עש"ך י"ד כ"כ אות ד' וכ"ז. וכל זה שהטלאי בפנים משא"כ בחוץ ואין שואבין בו מיורה וכדומה אז די בהכשר הטלאי לחוד מקודם ולא הכלי וככ"פ וכאמור. ואי"ה במ"א כ"ז יבואר עוד:

**סעיף יט**

**ויש** עט"ז מ"ש דחייס דפקעי עמ"א ל"א בשם הב"ח ויבואר בסמוך ובמ"א אי"ה. ומ"ש מתס"ז לשיטתיה שם באות י"ג דבוסר חריף רק דבטל בס' במדוכה שאין משתמשין הרבה ועמ"א שם ל"ג ומ"ש בשם הב"ח לדוך הכל קודם פסח דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא עמ"א ל"א בחריף ל"ש נ"ט בר נ"ט עם אב"י יש מקילין ואף דלא קיי"ל כן מ"מ לרווחא דמילתא עושין עם הגעל. וידוך הכל קודם זמן איסורו דאז לא הוי מבטל איסור עסי' תמ"ז אות ה' ומ"ש מסכ"ב דבית שאור מדינא דמהני עגלה. ומ"ש הר"ב בליבון קל סגי משום דמדינא סגי בהגעלה ע' ס"ד ושל עץ יש לקלפו ולהגעיל אחר כך דחיישינן לגומות גם י"א דהוי כליבון ואף דלא קיי"ל כן מ"מ מה דיכול לעשות עושין. וכלי של עץ שיש ברזל נקוב בתוכו כרי"ב אויז"ן א"א לנקות היטב ואין תקנה בהגעלה. ומ"ש המחבר אבן מלובן זה במדוכה שלא בלע ע"י אור וכן בס"ו בקערות עמ"א ח"י דאין תשמישו תדיר ע"י אור משא"כ כ"ר ששימש אצל האש צריך ככ"פ ושיהיו מעלים רתיחות אצל האש וכמ"ש בתנ"ב וכ"כ הפר"ח כאן. ומ"ש מדוכות של עכו"ם קילי טפי כו' י"ל הטעם דחמץ פולט משהו משא"כ שאר איסורין ואף דאין מבטלין איסור לכתחלה ועי"ד צ"ט ס"ו מ"מ במדוכה של עכו"ם יש סברא להתיר די"א דמהני הגעלה משא"כ בחמץ מחמירין ה"ה שכלי שצריך עירוי אין להגעיל בכ"ר תי' לאחר זמן איסורו תנ"ב א' שזה בליעתו מועטת ובולע משאר כלים שבליעתן מרובה. ה"ת כלי שמותר בהגעלה אסור ללבנו תי' כלי מפסולת נחושת דחייש דפקעי. ודע דאף כלי חרס שנאסר כ"ק ממליחה או ע"י עירוי אין ללבן בתנור דאפ"ה חיישינן דפקעי אף דבליעתו מועטת ע' מ"א ומדוכה של חמץ צריך לשער נגד הכל עי"ד צ"ו צנון בחתך ובפריי שם עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף כ**

**אפי'** עט"ז ואפשר קילוף והגעלה מהני כמו מדוכה של עץ ועט"ז כ"ז ומ"א ל"ג ומ"ב. ומ"ש בסובין אם מחזיקין מים כו' צ"ע דשקים צריך אפר וחביטה עמ"א ל"ו ותמ"ב י"ט משא"כ בכלים שמשימין קמח וסובין העשוין מנסרים וא"א לנקות כלל אף אם שהחזיק מים צ"ע להתיר בזה מ"ש הר"ב כ"ד שצריך הגעלה לא מהני קליפה בכלי אומנות צ"ע בנאסר ע"י עירוי אי מהני ולכתחלה לא מהני ודיעבד י"ל דמהני ועפר"ח:

**סעיף כא**

**פאל"א** עט"ז הוא תשמישו ע"י אור בלי משקה ומדינא ליבון ואף שהתנור גרוף הוי ע"י אור ממש וכן תנור כה"ג ועמ"א כ"א. ואסור להגעיל מרדה חדשה לפסח הבאה כי יטעו כו' ואסור אף דיעבד רחת ע"י הגעלה ול"ד למדוכה באות י"ט דהתם א"נ יטעו דיעבד שרי כמ"ש באות י"ט. ועריבה של פסח אי מחמירין אין כ"כ חשש דגם בעריבת חמץ שרי מדינא בהגעלה ועי"ד סימן א' ומ"מ למה לן לעשות לכתחלה מעשה שא"צ ויבואו לטעות. ועא"ר אות ל"ט היקל דיעבד אם הגעילו רחת חמץ והוציאו מצה כי י"א חמץ היתרא מיקרי וי"א רחת כיון שמוציא מיד לא הוי ע"י אור וז"ש המ"א אות ל"ז בשם הד"מ בשם מהרי"ב דמגעילין רחת פסח לשנה הבאה והיינו משום דיעבד אף ברחת חמץ אי מגעיל לא נאסר המצה. ואי"ה במ"א אות ל"ז יבואר עוד:

**סעיף כב**

**מותרים** עט"ז הוכיח בי"ד ק"ה דכלי איסור ונשרה שם היתר מעל"ע אין אוסר אימת בלע לאחר מעל"ע נט"ל הוא וזה עיקר ההיתר בכאן בחבית חרס דאין מועיל הגעלה בהחזיק שכר כמה ימים אלא מטעם נט"ל ג"כ ועמ"א תמ"ז אות י"ו. ועמ"א כאן מ"ם ובש"ך י"ד קל"ה אות ל"ג האריך דכל דכבוש איסור מעל"ע מבליע ומפליט בכולו בשאר כלים מהני הגעלה לא עירוי ג"י ולא אמרינן ככ"פ בזה ובכ"ח לא מהני הגעלה ושאני י"י"נ יע"ש ועיקר ההיתר דהוי נ"ט בר נ"ט ונט"ל ואם הכניסו בו חומץ אסור ויבואר עוד לקמן אי"ה בזה:

**סעיף כג**

**או** בעירוי עט"ז. לא הבינותי דבריו הקדושים בכאן כי משמעות דבריו ז"ל דמש"ה לכ"ח לא מהני הגעלה שבליעתו מרובה ואין יוצא בהגעלה בשעה מועטת וא"א לשהות הרבה לחוזר ובולע כבסי תנ"א ס"א ומשום הכי עירוי ג"י קים לחז"ל שמפליט ואין בולע ומש"ה עירוי ג"י עדיף משא"כ כ"ח בצונן דבליעה מועטת הגעלה עדיף א"כ אמאי אמרינן שהתורה העידה שא"י מידי דופיו לעולם יגעיל כ"ח ביורה גדולה שיש ששים נגד המים או אב"י ולשתרי כבסי תנ"ב אלא שא"י ע"י הגעלה לעולם וה"ה עירוי כל

ששימש בחמין. ולהלכה לדידן אף בצונן כל ששהה מעל"ע לא מהני הגעלה ועירוי ג"י ואין למידין קולא מי"נ ועש"ך י"ד קל"ה אות ל"ג. ואם כלי חרס חדש שעדיין לא שבע מלבלוע אף לפי שעה בולע הוא ע"י"ד בט"ז סי' צ"ג אות ג' ובישן מעל"ע כבוש בולע ולא מהני הגעלה ועירוי וכאן מיירי בישן לפי שעה או דלא קי"ל כן. וחרס שנתייבש בכבשן הא בחמה דין כלי אדמה יש לו וניתר בהגעלה עמ"א אות ד' ומ"ש שם:

**סעיף כד**

**והגעלה** עט"ז וע' לבוש ולבעין לא מהני הגעלה וחבית שכר אף בפותח א' משוליו אין ראוי להגעיל ובחבית דבש אם פותח א' משוליו רשאי להגעיל ואם מחזיק כמה ימים מים יש לצדד בזה ע' אות ך':

**סעיף כה**

**ובדיעבד** עט"ז ואנן קי"ל בהיתרא בלע אפ"ה צריך לשער נגד כולו בתוחב כף חולב וכדומה עי"ד בב"י בשם הראב"ד ז"ל ואנן קי"ל צריך בהיתרא נגד כולו ומ"ש בס"ד אות ח' יע"ש וכללא היכא שיש הרבה צדדים יש לצרף גם זה דחמץ מיקרי היתרא בלע. ומשמעות דבריו אפי' לא הוריקו קודם פסח יש להתיר בפסח דנט"ל רוב מתירין בפסח ובהיתרא בלע אמרינן דיש ששים והוי משהו ונט"ל ומיהו ז"א דמחמירין אף כה"ג ועמ"א מ"ש ובהוריקו קודם פסח אם חומץ נתנו בו וכדומה לסמוך להתיר היתרא בלע ושהיה ששים אין לסמוך ע"ז בבשר בחלב וכדומה וכאמור ועח"י יע"ש:

**סעיף כו**

**אבל** עט"ז ואם לש בעריבת חמץ מצה בלא הגעלה עא"ר תמ"ב י"ט ולבוש כאן משמע דאסור אע"ג בשאר איסורין אם לש בכלי איסור אין מפליט בלא חורפא דוחק הלישה לחוד חמץ כח החימוץ שבכלי ממהר להחמיץ העיסה שלש בה. ועב"י ועמ"א מ"א והגירסא בש"ע כלי חרס ששימש בית שאור לא ישתמש מצה אפילו בצונן ובטור אלא בצונן ובלבוש אלא בצונן ובמ"א פירשתיו. והנה בית שאור שחימוצו קשה ובולע בצונן משמע ה"ה שאר איסורין כשאור תרומה או ע"ז וכדומה בלוע בצונן ואם שימשה אח"כ אפויה בחמין אסורה המצה כדי קליפה תתאה גבר עי"ד בסימן ק"ה ובש"ך אות י' ואף נקי הכלי ואף באוכלין כה"ג אם התחתונה קרה ובלוע מאיסור שמן בלא רוטב אפשר אמרינן אדמפליט מבליע כבר מקורר ודוקא בעין אמרינן אדמיקר בלע משא"כ בכלי נקייה בלוע מאיסור שאין לה מה להפליט מגופה אמרינן אדמיקר בלע. ואפשר דלכתחילה חיישינן בית שאור ודיעבד אמרינן דלא בלע בצונן בית שאור וע' לבוש ומ"ש שם מצה חמה בחמץ י"א דמותר עסי' תס"א ס"ה דאוסר כדי נטילה וצ"ע גם מדכתב מצה בחמין ביבש משמע ע"י רוטב אוסר בכלי דבלע בית שאור שחריף וחזק מאוד

בלע אף בלא דוחקא. ועפר"ח מ"ש בש"ע אפילו בצונן צ"ל אלא בצונן יע"ש ועמ"ש במ"א מזה:

**סעיף כז**

**אבל** עט"ז ועמ"א אות מ"ב ול"ג סובר דסמך הר"ב כאן אמ"ש שם דמנהגא כרש"י דלא מהני הגעלה לבית שאור והדומה לו כמדוכה אבל הט"ז סובר דהיכא דאפשר ללבן מחמירין וא"א סמכינן אעיקר הדין דיו בהגעלה ועץ מסי"ז משום שא"א לנקר כו' מש"ה כתב הר"ב שם מדוכה של עץ קולף ומגעיל דחיישינן לגומות הא לא"ה עץ דא"א בליבון סגי לכתחילה בהגעלה וסייעתא להט"ז ז"ל ועח"י אות סמ"ך ולמ"ש ניחא. ומ"ש הט"ז בחבית יי"ש שאין להגעיל אם לא שבישל במים ואפר יע"ש כ"כ הלבוש בסכ"א דגרע מבית שאור וחרוסת ואפשר דיעבד אפילו הגעילו בלא מים ואפר תחלה אין לאסור דיעבד מה שנתן לתוכו ועסי' תמ"ב במים ואפר אין להגעיל עמ"א יו"ד אלא אח"כ מגעילו:

**והמ"ב** בשו"ת סי' נ"ח בי"ש בפסח שצריך לשפוך וחבית שבירה ובא"ר אות מ"ד וא"ז כ"ד כתב דס"ל דחבית בעי שבירה דהוי כחמץ בעין ואפשר סירכא דלישנא נקיט ועוד היינו תוך הפסח אבל אחר פסח שרי ע"י הגעלה כ"כ בא"ר ובא"ז סיים ע"י הדחה או הגעלה ולדעתי נראה דמאד עמקו מחשבות רבותינו נ"נ בג"ע ז"ל והוא הדבר אשר דברנו במ"א אות א' דודאי כלים שבלעו חמץ קודם פסח מותר לשהותן ולהשתמש אחר פסח כר"ש ובזה ל"ש קנס דאין מצוי בידך משא"כ כלי שבלע תוך פסח מחמץ של ישראל בעין והא קי"ל כלי שבלע איסור דרבנן אף אב"י אסור להשתמש בו אטו ב"י וכמ"ש בפריי ליי"ד ותריצנא שם כמ"ש המשמרת הבית ז"ל דלאחר הפסח ל"ש למיגזר אטו ב"י יע"ש וא"כ בי"ש דלא מהני נט"ל דחזק יותר מיין כבסי' תמ"ב בט"ז ד' ותמ"ז במ"א אות כ"ה וכאן אות מ' א"כ ל"מ אם נבלע תוך פסח יי"ש של ישראל בחבית דאסור לאחר הפסח בהדחה גם הגעלה לא מהני דחוזר ובולע הוא ול"ש אב"י ונ"ט בר נ"ט דחריף הוא וביורה גדולה שיש ששים נגדו אפשר אה"נ אלא די"ש אפשר לטעמיה עביד ולא בטיל מיותר בששים ונבלע בחבית. ואי"ה בתנ"ב במ"א אי יבואר חבית שמחזיקין בו חומץ כשר אף קודם פסח לא מועיל נ"ט בר נ"ט ואי"ה שם יבואר:

**הנה** מה דכתבנו די"ש לטעמיה עביד וא"כ אם נפל יי"ש בע"פ עד הלילה לתבשיל שיש סמ"ך אסור דחזק ונ"ט באלף ועתה ראיתי בשו"ת ח"צ ז"ל סי' כ' בסוף התשובה ד"ה וממילא כו' דהוי כתבלין באלף לא בטיל ואפשר ע"י אפר הוי רשאי להגעיל אחר הפסח כמ"ש הט"ז כאן לא בע"א וכאמור:

**ויש** לעיין דבר לטעמיה עביד דלא בטיל אם נתערב במינו אם יש לגזור אטו אינו מינו ולמ"ד לטעמיה מ"ה לא בטיל י"ל כן ולמ"ד דרבנן כולי האי אפשר ל"ג אף איסור דרבנן גזרינן אטו א"מ בלח ומ"מ כה"ג אפשר ביותר מששים ל"ג ועי"ד ק"ט והדברים ארוכים:

**ומ"ש** בשו"ת ח"צ ז"ל שם דהמאל"ק שנשתנה טעמו כיון שעקרו לעשות יי"ש הוי כפירות עפושים מאוד שאין ראויין כלל לאכילה ונאכלין ע"י צוק"ר ודבש במלתייהו קיימי לכל דבר יע"ש. עסי' ר"ב ס"ה וסי"ד לחלק בין נטעי אדעתא דהכי או לאו יע"ש וא"כ שכר שעורים ויי"ש מברכין שהכל אם נאמרו המאל"ק נשתנה טעמו ואין ראוי כלל כך לאכילה וי"ל דהואיל וראויין תחילה רק ע"י מלאכה נשתנה כל שהוכשר אח"כ כבתחילה הוא ומש"ה הוצרכו ליתן טעם למה מברכין בשכר שהכל והדברים ארוכים. ועדיין צ"ע דחמץ שנפסל מאוכל אדם לגמרי ונתקן אח"כ ע"י עירוב וכדומה אי חייב מלקות וכרת עליו ועסי' תמ"ב בס"ט ומ"ש שם:

**סעיף כח**

**ותנור** עט"ז ב' קדירות נוגעים זה בזה אין איסור זולת אם הניח מצה כך ואין התנור נקי אסור ונקי אוסר כדי קליפה עמ"א אות מ"ד ול"ד. ומ"ש כדאיתא בגמרא לכאורה ע"ז י"א הובא בי"ד קי"ח סי"א וע' באר הגולה שם וז"א ענין לכאן ועי"ד שם ומ"מ דוקא בנקי כאמור. וע"ג כירה באפר אף למאן דמיקל שם בי"ד בפסח נט"ל אסור אם אין נקי ועד הלילה יש לצדד בה"מ יע"ש:

**סעיף כט**

**אפי'** עט"ז ועמ"א אות מ"ו בשאר השנה י"ל נט"ל מותר וספק כי הא ל"ג משא"כ בפסח דנט"ל אסור ומיהו דיעבד אין לאסור אף במקום שמחמירין לכתחילה:

**סעיף ל**

**ויש** עט"ז משמע דיעבד כלי זכוכית אין בולע כלל אף בחמין דשיע ובלא הגעלה ועי"ד סי' קל"ה בט"ז אות י"א ושי"ך כ"ד ועמ"א אות מ"ט וביי"ד שם אין להחמיר במכניסו לקיום משמע עכ"פ ע"י חמין בולע ולהלכה אין להקל בבלע ע"י חמין ושימש בו חמין בלא הגעלה הא ע"י צונן כבוש בלא הגעלה אפשר לצדד בה"מ ועפר"ח. ואם אין לו כוס לד' כוסות כ"א צלוחית ישינה יש להתיר ע"י הדחה היטב ויקיים מצות ד' כוסות. אבל לא בע"א:

**סעיף לא**

**שפוד** עט"ז בס"ד אות ח' דכאן במשהו אין חוזר וניעור ושם צלי מולייתא וסתם כדיעה א' בתמ"ז ס"ד ובס"ג שם דאין חוזר וניעור ולמ"ש המ"א שם ז' וכאן אות כ"א אין ראיה ומ"מ הדין אמת וכמ"ש הר"ב שם ס"ד בלח דאין חוזר וניעור:

**עיין** ראב"ן סימן ח' דף ט' א' האריך להוכיח משביעית פרק שביעי מ"ד שביעית אוסר במינו בכ"ש אף שנתערב בהיתר כשיגיע זמן הביעור חוזר וניעור יע"ש וע' נדרים נ"ח א' בר"ן אף אני לא אמרתי אלא לביעור דהוי כדשיל"מ א"כ י"ל דשיל"מ חוזר וניעור ע"י"ד ק"ב ס"ד כל איסור שלא היה ניכר כו' לא דמי לשביעית וא"כ צ"ע שכר שנתערב בדבש ויש ששים דמותר להשהותו ולשתות בפסח הא כיון דיכולין לשתותו קודם פסח הוי כשביעית וכדשיל"מ ואף דחוזר לאיסורו בשנה הבאה זה בנתערב במינו עד הלילה משא"כ קודם זמנו ויכול לשתותו בהיתר דמי ממש לשביעית קודם הביעור בלי ביטול ולמה ישתה בפסח וצ"ע ומיהו שכר בדבש א"מ ובטל אף בשביעית אלא מין במינו כה"ג קמח בקמח וכדומה צ"ע. גם יש לי הרהורי דברים במ"ש התי"ט שם להגיה בכ"מ פ"ז מה' שמיטה הכ"א וכ"ב וברי"מ ז"ל לא הזכיר חלוקה שנייה והדברים ארוכים אין העת האסף פה:

**אעתיק** בכאן מ"ש בפריי ליי"ד סי' קכ"א כתוב בכת"י וז"ל שם:

**דע** דעשר מיני כלים הם וחלוקים בדיניהם כמו שאגיד ואלו הן. ראשונה כלי זכוכית. שניה כלי חרס. שלישית כלי גללים. רביעית כלי אדמה ה' כלי עצם. ו' כלי קרן. ז' כלי עור. ח' כלי עץ. ט' כלי מתכות זהב כסף בדיל ועופרת וכדומה. יו"ד כלי נחושת ועתה אבאר בעזה"י. כלי זכוכית בא"ח סימן תנ"א סכ"ו במ"א מ"ט פסק אם שימשו בחמין או כבוש מעל"ע דיעבד מהני הגעלה אם שימשו היתר אח"כ הא בלא הגעלה ושימשו היתר אח"כ בחמין או כבוש אסור ופי' מ"ש הד"מ דיעבד אין להחמיר בצונן או חמין ע"י הגעלה ומט"ז שם למ"ד אין כ"כ הכרע והפר"ח פוסק כהמחבר משמע דאפילו שימשו בכ"ר כי לפעמים יוכל לעשות כן שיע ולא בלע יע"ש ובכ"ג בהגהות הטור כאן אות כ"ה בחמץ מחמירין ולא בשאר איסורין יע"ש וא"כ צ"ע דיעבד בה"מ ושימשו ע"י כבישה או חמין ואח"כ חמין או חריף ע"י כבישה מהו הדין אבל שמשו אח"כ צונן יין ע"י כבישה מעל"ע יש להקל בה"מ בלא הגעלה כי נט"ל בפסח רוב הפוסקים מתירין בתמ"ז ס"י וגם ביין שיין נט"ל (המובלע בדופן הכלי ל"ש נט"ל) אף דהמנהג להחמיר מ"מ בצירוף דעת המחבר דזכוכית אין בולע וי"א כבוש אין אוסר בכלי כ"א כ"ק אף דלא קיי"ל כן מ"מ בהרבה טעמים יש להקל בה"מ. ואף שימשו חמין כה"ג יש לצדד בדיעבד בלא הגעלה וצ"ע. ובפייפורקי"ש שקורין ברצליי"ן הובא בכ"ג ושכ"ג בי"ד קכ"א וכאן והביאו הפר"ח דכלי חרש הם יע"ש. הנסיון שהביא ע"י משקה קשה נחזי אנן בזכוכית ולבחון כה"ג.ועמ"א תמ"ז אות מ"א ועפר"ח:

**כלי חרס** אין יוצא מידי דופיו והטור בי"ד קכ"א אפילו שימש ע"י עירוי שלא אצל האש כתב הב"י הכי מוכח מפינכא דרבי אמי חולין קי"א דאמלח בה בישרא ותברה יע"ש וקשה לי דבזבחים צ"ה ב' עירה לתוכו רותח מניין ת"ל תבושל בו ישבר ומהתם יליף בפסחים למ"ד ב' התורה העידה שאין יוצא מדופיו והרי עירוי אמור. ומפינכא יליף מליחה וכל שכן כבוש דעדיף דכבוש כמבושל ומליח כרותח דצלי כמבואר. והנה ממ"ש המחבר באו"ח תנ"א סכ"א בחבית שכר דמתיר בהגעלה או עירוי ג"י ובטור וב"י והר"ב מדשתיק אודויי אודי ליה וקשיא מפינכא דר"א אמאי תברה יגעילנו והרשב"א ז"ל הביאו הב"י בי"ד קכ"א הוקשה לו אמ"ש בה"ע דאיסור דרבנן מגעיל כ"ח ג"פ מפינכא דר"א דם שמלחו דרבנן ותי' ג"פ אתו לידי תקלה ומסיק דבעינן שאין לו שורש בתורה וכאן ל"ש הני תירוצים. ואם לומר דפינכא דר"א שהה והיה ציר וכבוש אכתי בחבית כבוש מעל"ע מא"ל ואמנם מליחה בכלי דבולע כ"ק אין ראיה מפינכא די"ל כבוש וכאמור. ועש"ך י"ד קל"ה אות ל"ג וכאן בט"ז כ"ג ומ"א מ"ם י"ל הטעם דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא לקצת פוסקים בחמץ ונותן טעם לפגם לרוב פוסקים מתירין בפסח ולצרף דעת בה"ע בדרבנן יש תקנה לכ"ח בהגעלה משי"ה התיר בהגעלה וגם י"ל דמיירי בלא שתה מעל"ע. ולדינא כ"ח שנבלע בו איסור דרבנן ע"י מליחה וכבישה אין לו תקנה בהגעלה ועירוי ג"י ומיי"נ אין ללמוד דקיל ומחמץ נמי אין ללמוד כאמור. ובליבון לכבשן מהני הא לתנור דילמא חייס אף שלא נאסר כ"א כ"ק בעירוי ומליחה כמ"ש המחבר כאן בס"א ואפי' כלי שני הגיה הר"ב לכתחלה לאסור ודיעבד עמ"א ג' (פסחים למ"ד א' לרב לשהינהו כו' אפשר בהגעלה קאמר דרב כר"י במינו במשהו ולית הוכחה מכ"ח ישבר דבמינו במשהו נבלע כבסי' תנ"ב וז"א דאמרינן סלק ובלא"ה חזינן דמדייתי והתורה העידה ג"כ וע' תוס' ע"ב ד"ה התורה וכ"מ מהני הגעלה). ואם ליבן בתנור כ"ח ובישל במזיד צ"ע אי דומה לבישל במזיד באבי"י או י"ל דבתמים דעים רמ"ה מתיר אם אומר שאין חס אע"ג דלא קיי"ל כן דיעבד צ"ע וכלי חרס המצופין בזכוכית דינם ככ"ח ומצופים באבר עמ"א מ"ה ובטור אוסר המצופים אבר וע' ב"ח סי"ח וע' בס' נדפס מחדש על א"ח בה"פ (כמדומה ספר חמד משה) תנ"א אות ט"ז כתב על הלבוש ומ"א דלא דקו והקשה על הפר"ח יע"ש וע' תוס' כתובות ק"ז ב' ד"ה הני ובע"ז ל"ג ב' ד"ה קוניא פירשו לר"ת קוניא חרס מחופה זכוכית והיינו דכלי זכוכית נתבשל כל צרכו ושיע ואין בולע הא מה שמחפין על החרס לא נתבשל כ"צ ויש בו צריף והוי כנתר דמחפורת צריף הוא. גם מה שכתוב שם לרש"י כולו עופרת אסור א"י דלדידיה קוניא רבותא ומה רבותא מה לי כולו או מקצת ועוד מה קשיא מי גרע מכולו עופרת כו' ומיהו זה אינו.

ומקרא מלא בפ' כלי מדין עופרת ניתר בהגעלה דמשמע דאכולהו קאי והאמת יורה דרכו דלר"ת היתוך זכוכית היינו מחופה על חרס כפי' הערוך ועלה קאי אבל היתוך עופרת המחופה על חרס כר"מ ומ"ש ר"ח דלא נאסרות יותר מכ"ק כוונתו דלא גרע מכ"ח ואיך יאמר דמצריף ועוד דמשום דאי אית ביה בקעים ככ"ח דמי לכן אמר כן ועב"י א"ח תנ"א והמעיין שם יראה כדכתיבנא. ולדינא צ"ע כ"ח מחופה אבר ועח"י אות ס"ד הסכמת רוב הפוסקים להחמיר במחופה אבר. וע' מ"ש בטלאי דודאי הבליעה הולכת בכולו ופולט אח"כ ואם ציפה בעופרת כלי ישן חרס פשיטא דלא מהני הגעלה דבטלאי כו' וחדש הוא די"ל דלא בלע הרבה החרס הואיל ומפסיק העופרת ובפסח באב"י בה"מ יש לצדד להקל אחר הגעלה כה"ג. כ"ח שבלע איסור דרבנן אין מועיל הגעלה זולת בישולי עכו"ם בי"ד סי' קי"ג סי"ו מהני ג"פ וה"ה חלת ח"ל כה"ג ע"י"ד בטור קכ"א לא בשאר איסורים של דבריהם ולענין טבילת כלים בי"ד ק"ך זכוכית דרבנן ומתכות משמע ד"ת וקטן אין נאמן אף על זכוכית דאיתחזק וספק אי טבל לחומרא בזכוכית ע"י"ד סימן ס"ט בשר שספק נמלח ענה"ך ובברכה טובל זכוכית ומתכות אבל חרס מצופה אבר בפנים ובחוץ אפשר נמי טובל בברכה ושם כתב בפנים. וגלייזר"ט שלנו בפנים ובחוץ או בפנים לחוד בלא ברכה. וחרס היינו שנצרף בכבשן הא בחמה דין כלי אדמה יש לו עמ"א תנ"א ד':

**וכלי** גללים עיין בשו"ת משאת בנימין סימן צ"ד רש"י שבת י"ו פירש אבן שיש וחזר בו בדף נ"ח ופירש כר"מ ז"ל פרק עשירי דכלים שהוא מגללי בקר וכן הלכה והנה כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה יש מחלוקת בטור והלכה דצריכי' הגעלה ומהני בהו הגעלה ועמ"א תנ"א אות ד' וה"ה חרס שנתייבש בחמה דין כלי אדמה יש לו כמ"ש בסמוך. הא בכבשן חרס הוא ומיהו תנור מהני דלא חייס בלבונה דעב ולא פקעי. כלי עצם וכלי קרן צריכים הגעלה והפרש יש קרן אסור להגעיל דחייס עלה כמ"ש באי"ח תנ"א ס"ז ועצם קשה הוא ולא חייס עשכ"ג וכ"ג כאן ולבוש דעצם לא מתקלקל ושרי להגעיל וכן פערילמוט"ר מותר להגעיל ועא"ר וא"ז וח"י אות ל"ו בשם מי"ט. ואם שימש בקרן לאחר הגעלה אפשר להתיר התבשיל דבתמים דעים סימן ל"ה מתיר להגעיל באומר שאין חייס ונהי דאין לעשות כן ככ"ח בס"א מ"מ דיעבד כדאי הוא לסמוך עליו שלא לאסור התבשיל. כלי עור בי"ד סי' קל"ה ס"י ביי"נ ניתר בהגעלה ועירוי ג"י ומיי"נ אין ראיה לשאר איסורין ואמנם בב"ח שם דה"ה לשאר איסורין בעור מהני הגעלה בסכ"ז ופי' מדין וכל מעשה עזים להביא כלי עור אין ראיה דלא קאי אהגעלה. ועב"י א"ח תנ"א. וה"ה כל הכלים לבד מחרס ניתר בהגעלה אותן שעושין מנייר וכדומה ומפות אין היתר

כ״א בכיבוס בחמין אפר וחביטה לא בהגעלה כי אין מועיל לבעין שנכנס בניקבי אריגה. ועסי׳ תנ״א סי״ח ובמ״א אות ל״ו:

**כלי** מתכות כפי תשמישו הכשירו ע״י אור בלא משקה ליבון ואגנות שאופין עוגות בתנור גרוף דינו בליבון כמ״ש במ״א כ״א וראיה ממרדה ושאר ראיות ובחמין הגעלה ואף כ״ש לכתחלה יש להגעיל ודיעבד צ״ע עמ״א וכבישה ומליחה בכלי נחושת עש״ך י״ד סימן ס״ח אות ל״ג בשם מהר״ח ובת״ח כלל ל״ג ד״ג דכ״נ אין בולע אא״כ האור מהלך תחתיו ומשמע דוקא נחושת הא שאר מתכות בולע בעירוי וי״א דכלי מתכות שוה לנחושת לדעת מהרי״ו והש״ך חולק דעירוי בולע בכ״נ והח״י אות ו׳ היקל בדיעבד בה״מ ועשו״ת מקום שמואל בזה ועט״ז י״ד ק״ה ועופרת מבואר בקרא פ׳ מדין דמהני הגעלה עמ״ש לעיל מזה:

**והנה** כלי מתכות שדינם בליבון אם נתערבו י״ל דהוי דשיל״מ כמו הגעלה עמ״א בתמ״ז מ״ם וכ״ת דמתקלקלים א״כ לא ליהני ליבון דחייס עמ״א תנ״א ל״א ובדיל שאין תקנה בליבון אם נתערב קיל יותר:

**כלים** העשויים מביצת הנעמה וכיוצא בפריי ל״ד צ״ד בט״ו א׳ הוכחנו דקליפת ביצים מפליטין בהגעלה מסי׳ פ״ו ס״ה דקליפת איסור מצטרפי׳ להיתר ומיהו שם י״א דביצה מנוקבת בתולדה והחוש מעיד קצת דנצבע יע״ש וי״ל דנכנס בנקבים בעין אין מועיל הגעלה א״ד נקבים דקים כאלו אין חשש ועוד שער חלחולי מחלל וצריך עיון:

**ואגב** גררא ראיתי להזכיר מ״ש הרא״מ ז״ל פ׳ צו ויקרא ו׳ כ״א תשבר ולשהינהו דנט״ל וי״ל כו׳ יעוין שם והנה שבירה ומריקה או לאחר נותר דליהוי ביעור לנותר או עקב אכילה שלא יבא לנותר וגזירת הכתוב דזהו ביעורו דאל״כ אמאי ישבר לשתמש בצונן מן התורה ובת״י שם מטול דלא יבשלון חולין א״י דבלע נותר משום קדשים נמי ויש לדחות דבמינו חד בתרי ואמרינן סלק כו׳ אלא בקדשים י״ל במינו באלף לא בטיל ע׳ תוס׳ חולין צ״ח ב׳ ד״ה רבא כו׳ אלא דקשיא אמאי ישבר יבשל חולין לכן אמר דא״א לבשל חולין בעזרה אין מכניסין חולין וחוץ לעזרה אסור להוציא קדשים אף פסולים מורק ושבירה במקום קדוש ויהיה פי׳ מטול בשביל דלא יבשלו חולין דא״א וזה דוחק וגם זה אינו דחולין בעזרה כהאי גוונא שרי עמ״ל פי״ב מה׳ שחיטה. וברשב״ם ז״ל תכבס דלא לאסור בנותר שבשריפה יראה להיות על פסוק כ״א וצ״ע אין מקומו פה ועמ״ש אי״ה בתנ״ב מזה:

**דיני** טבילה והכשר בי״ד ק״ך קכ״א. ואם קנה מתכות מעכו״ם וידוע ששימש העכו״ם היתר בו הוחם שכר ולחם חמץ והטבילו לשמש בו בשאר ימות השנה כשבא פסח וצריך

להגעיל לפסח יגעיל הטבילה האי עלתה דבהיתרא הוי אבל אם בשעת טבילה דעתו לשמש לפסח צריך להגעיל ויטבילנו שנית בלא ברכה או עם כלי אחר בברכה להמעיין בי"ד קכ"א בש"ך אות ד' וה'. ואפשר אף לשמש בשאר ימות השנה והבן:

## סימן תנב

### סעיף א

**קודם** עט"ז ובאות וי"ו ובמ"א אות ו' ובח"י א' ואות ט' והלכה דבה' דאיסור דרבנן כד"ת ולא הוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא ובעי ששים או אבי' לענין דיעבד ולכתחלה יש לחוש לכל הדברים היינו אף אבי' וששים שלא ישהה יותר מדאי ושלא יניחו מרתיחתן די"א עד הלילה נט"ל ומשהו אסור כתוך הפסח ומיהו דיעבד אם לא נזהר בכל אלה סומכין אהלכה דעד הלילה נט"ל ומשהו שרי משא"כ בפסח משהו ונט"ל אסור דיעבד לדידן אין להגעיל שום כלי בפסח ולסמוך אטעם דטרידי ולא בלעי הכלים וטבע המים דבלעי ולא פלטי וכדבעינן למימר אי"ה באות ב' באורך:

### סעיף ב

**אם** עט"ז קודם בואי לבאר דברי המחבר והט"ז ראיתי לדבר קצת בענין הגעלה:

**ראשונה** צריך לחקור הגעלה זו מה פעולתה. כי הנה יש לנו ד' דרכים. א' להגעיל כלי שאבי' ע"י גדנפא. או ביורה כשרה או אבי' דא"נ בלע הכלי אחר שפלט הוי ליה נט"ל ושרי והרווחנו דמתחלה בלוע היה מטעם מושבח מעיקרא גזירה אטו בי' משא"כ עתה קיבל טעם פגום לכתחלה ער"ן ושאר פוסקים והפר"ח הביאם ומדברי הרא"ש בפסחים למ"ד יראה דהוי כנ"ט בר נ"ט דהטעם הפגום למים וממים לכלי ועדיין היתר וכ"פ בתשובה כלל י"ד וידמה דהתחלה במים ומשם לכלי הא טעם א' בכלי ונפגם עדיין אין היתר דפגם זה לא הגיע שנפסל מאוכל אדם כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה רס"ב ורס"ג ותצ"ט ובי"ד צ"ה דנ"ט בר נ"ט בעינן טעם א' בכלי וב' בהאוכל הא א' באוכל וב' בכלי אסור יקשה קצת ונט"ל יקשה איך מבשלין אח"כ דברים חריפים כחומץ וכדומה אח"כ ומיהו נ"ט בר נ"ט קודם שבא לחריף שרי כמ"ש בי"ד מזה וכבר הקשינו על זה כאמור. וכלי מדין לא אסרה תורה כי אם בי"י ע"כ הגעלה בדרך הב' כדבעינן למימר בסמוך אי"ה (וקדשים ערא"ם פ' צו) ולמ"ד אף טעם חוזר וניעור ונט"ל נמי אסור קשה וי"ל כולי האי נט"ל נ"ט בר נ"ט לא החמירו ועיין עולת שבת:

**הב'** להגעיל ביורה גדולה כשר ויש ששים נגד הכלי וכן היה בכלי מדין וכיון שכוונתינו להוציא האיסור ל"ש אין מבטלין. ולר' יהודה דבמינו במשהו יקשה קצת איך הגעילו כלי מדין המובלע במים הניסכים לע"א דאין מגעילין כ"א במים גם איך ידעו מה

להשתמש אח"כ שמא מינו הוא ולמ"ד נט"ל בפסח אסור יקשה זה ועי"ד ברכ"ו וי"ל. הדרך השלישי הוא דמשהה רק שיעור פליטה ומיד מוציאם וטרידי לא בלעי וע"ז הקשו דמי הוא הנביא ולצמצם שיעור זה:

**הרביעי** דמשהה להו והמים מעלין רתיחות וגם מים בלעי ולא פלטי בעודם מעלים רתיחות הלכך אין חשש שיבלעו הכלים מאיסור דמים לא פלטי ודחו זה הרשב"א ז"ל בתשובה רס"ב ורס"ג ותנ"ו ותק"ג והתוס' בחולין ק"ח ב' ד"ה שנפל ע"ש. ואמנם יש לנו דרך ה' והוא דודאי עשר ידות מים נבלעים בכלי וחלק א' איסור ממי הנעלה ע' תוס' שם וק' ב' ד"ה כשקדם ובמ"א הביאותיו א"כ א"ש דנגד המשהו יש ששים בתבשיל אח"כ ועי"ד צ"ט ס"ז ולהלכה צ"ע שם ומ"מ בהגעלה י"ל על זה ולדידן דחנ"נ ל"ש ז"ה ומיהו בלח בה"מ מתירין מש"ה בהגעלה סמכינן בזה. ואם יגעיל שנית עדיף טפי עמ"א (ע' זבחים צ"ז א' רבי וחכמים י"ל דחכמים מריקה אחר הגעלה בחמין שנית ע' תוס' חולין ק' ב' ד"ה כשקדש ורבי מריקה ושטיפה אחר הגעלה בצונן ואם שלא הוזכר עיקר הגעלה הא לרבי ג"כ לא הוזכר והגמ' ידע דלאו בהכי פליגי והבן):

**והנה** הר"ב שהגיה דבתוך הפסח אין מגעיל סובר דיש רק ב' דרכים הראשונים וההי וכאמור. והמחבר כתב דכשמגעיל קודם איסור א"צ לדקדק דרך א' אב"י דאף ב"י נ"ט בר נ"ט דהיתרא והר"ב הגיה דרך הב' ששים. או דרך הג' לדקדק בב"י שלא ישהה יותר מדאי שיחזרו ויבלעו בב"י ואין ששים ושמא מתוך כך יוציאם קודם שפלטו האיסור וז"ש ואינו משהה כ"כ. וגם אם יזהר בזה כפי שיעור הצימצום אכתי צריך אזהרה מיגעיל כלים שבליעתן בשוה דאל"כ פלטי הכלים שבליעתן מועטת ולא טרידי ובלעי מאחרים אם ישהה אותם בשוה. ואם אין זריז ויודע שיעור פליטה ולהוציא מיד צריך אזהרה יתירה שלא ינוחו המים מרתיחתן דפלטי מים ובלעי כלים ויש בזה קושיא והבן ומ"ש ושלא יכניס הכלים עד שירתיחו המים קשה אם אח"כ מרתיחן והוציא קודם שנחו מרתיחתן שרי ועמ"א אות ג' ובעולת שבת יע"ש ויורה אם הוא ב"י אף שכלים אב"י ויש ששים במים נגדם נגד היורה ליתא וצריך היורה הגעלה תחלה וסוף משא"כ קודם איסורו די בסוף לחוד ולהמ"א ה' תחלה או סוף ע' ט"ז י"א ואי"ה שם יבואר. וי"ל דהמחבר לאו מילי מילי קאמר אלא אמר איסור ראוי לטהר בכל הדברים כאחד עצהי"ט ויש לפרש עוד דאם ישהה הרבה יבלעו הכלים ממי הגעלה אף שמעלים רתיחות דאחר ששבעו המים מלבלוע פלטי אף בעודם רותחין ע' תוס' חולין ק"ח ב' ד"ה שנפל ופר"ח כאן וע"ז אמר אף אם נזהר והוציא מיד כדי פליטה יזהר שלא ינוחו המים מרתיחתם דאל"כ יבלעו הכלים ממי הגעלה ולא אמרי' בכלים דטרידי וע"ז הקשה רמ"א דמוכח

דמועיל הגעלה בלא מעלים רתיחות וז"א וע' לבוש ס"ג כתב שלא ינוחו מרתיחתם נוהגין שלא יכניס הכלי אף קודם זמן איסור שאין מפליטין כ"ז שאין מעלין רתיחות והב"י התיר גם בזה וסובר דמקליש עכ"פ והוי כנ"ט בר נ"ט והא"ז שם תמה עליו ולפי מ"ש א"ש וסובר הלבוש דה"ק לאחר איסור צריך שלא ינוחו מרתיחה שיעור שם שהיה כדי שפולט וכ"ש שלא יכניס הכלי בלא מעלין רתיחות וקודם איסור עכ"פ מקליש המים והוי כנ"ט בר נ"ט והבן:

**סעיף ג**

**שלא** מט"ז לכאורה דה"פ לאחר זמן אין תקנה אף שמרתיח אח"כ אם הכניס קודם רתיחה וכבר הקשתי במ"א ג' וע' אות ב' וא"ל דה"פ כשמגעיל היורה תחלה צריך ליזהר שלא ינוחו מים מרתיחה ואין פולטין המים כלל וא"צ היורה הגעלה שנית אח"כ משא"כ אם ינוחו צריך היורה הגעלה שנית דזה דוחק גדול וע' תוס' חולין ק"ח ב' ד"ה שנפל וי"ל קצת בע"א והבן:

**סעיף ד**

**עד** עט"ז תק"ח (ט"ס תכ"ט) ועמ"א שם אות י"א אם נאסר בי"ט משמע דשרי להגעיל דמכשירין שא"א לעשות מעי"ט נ"מ בי"ט עצמו דאין להגעיל כי נט"ל ומשהו אסור בפסח והיתרא דטרידי או שהמים אין פולטין ברותחין לא קיי"ל כן ובמ"א הקשינו עמ"ב בתה"ד הובא בתמ"ז ס"י. דהא מוכח כן מהרשב"א ז"ל. והנה ליבון קל המוזכר בתנ"א דהוי כהגעלה ועדיף מינה מ"מ אין שורף בפנים כ"א מפליט י"ל דאסור בפסח אם בלע הטרפי"ד חמץ ע"י משקה או בחה"מ דאפשר דחוזר ובולע ואב"י לא מהני בפסח לדידן. ועסי' תס"ז בט"ז אות י"ז בתרי משהו רוצה להקל והסכימו קצת מהאחרונים עמו א"כ לכאורה כלי שנאסר במשהו בפסח בדיעבד מגעילו במים י"ל אם בשלו בכלי פסח י"ל בה"מ דלמאי ניחוש לה דאי חוזר ובולע תו הוי תרי משהו אמנם ז"א חדא דבלח ל"ש תרי משהו וכמ"ש בפריי לי"ד צ"ב אות י"ו בט"ז פשיטא דאסור דיעבד וגם למ"ש הא"ר וא"ז בתמ"ז א' דדוקא מחתיכה אין כח במשהו להתפשט לצאת הא מכלי יוצא ותדע דאל"כ כלי הנאסר במשהו לא תועיל לו הגעלה ומבואר ההיפך א"כ אף דיעבד אסור התבשיל שבישל בו שלא סומכין כלל אהיתר דטרידי או שאין המים פולטין לדידן. וכלי שנאסר מריח ומשהו ונט"ל או יבש ביבש חד בב' ונבלע בא' בקדירה י"ל תלת קולי למאי ניחוש לה אם נבלע ממים לכלי בפסח עמ"א תמ"ז אות מ"א מ"מ אין להגעיל בפסח שלא לחלק ודיעבד אין אוסר:

**סעיף ה**

**צריך** עט"ז סמך אמ"ש באות ז' דקודם איסור לכתחילה סומכין אשלש נ"ט דהיתרא משא"כ הוא א' משא"כ לאחר זמן איסור באב"י ואין ששים איך סומכין לכתחלה נ"ט בר נ"ט דהיתרא דנט"ל שרי או שיש חילוק בין קיבל הכלי תחלה טעם משובח בין קיבל מתחלה טעם פגום כמ"ש הרא"ש ז"ל פכ"ש למ"ד ובתשובה כלל י"ד והר"ן והרשב"א ז"ל בתשובה רס"ד מ"מ נט"ל רק דיעבד שרי וע"כ הטעם דיש סניף דהכלי טרוד לפליט אפשר דלא בלע כלל וא"נ בלע הוי נט"ל ונ"ט נר נ"ט וכעין ההיא רס"ד א' ולזה כשמגעיל הכלי ב"פ ודאי אזיל ליה הטעם דטרוד שכבר פלט ממקום א' ובולע ודאי ונט"ל לכתחלה אסור אם לא ביש ששים דשרי דאין זה מבטל איסור לכתחלה בודאי דאדרבה כוונתינו להוציא הבלע. ועח"י אות י"א ולמ"ש א"ש ואי"ה באות י"א יבואר עוד:

**סעיף ו**

**קודם** עט"ז ע' אות ג' ומ"א א' דבהא איסור דרבנן ל"ש נ"ט בר נ"ט דהיתרא וליבון שורף הכל בליבון ניצוצות נתזין והגעלה נשאר משהו באב"י ונט"ל משהו מיהא בולע ממי הגעלה דאין אנו סומכין על טרידי לחוד רק לסניף שיהא ספק ע' אות ה':

**סעיף ז**

**אחד** מהם עט"ז דיעבד ודאי שרי בא' אב"י דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא אף להר"ב בי"ד צ"ה מ"מ לכתחלה צריך היתר נ"ט בר נ"ט שלש טעמים ע"י נט"ל דאסור לכתחלה ותירץ דלאו ודאי הוי כ"א ספק שמא יבלע ושמא לא יבלע דטרוד א"כ דיעבד ש"ד משא"כ במגעיל מקצת כלי ב"פ וטעם דמים לא פלטי ברותחין דהוי הוא ע' תוס' חולין ק"ח ב' \ד"ה שנפל וכבר התבאר באות ה':

**סעיף ח**

**ע"כ** עט"ז ר"ל קודם ה' דרגילין העולם להגעיל הרבה ביחד וכלי בשר ורלב יחד ונהי משום חמץ ליכא דשלש נ"ט להיתר מ"מ משום בשר בחלב איכא ואף להמחבר בי"ד צ"ה ס"ג לכתחלה אסור ומש"ה צריך להיות א' אב"י וע"ז כתב רמ"א שנהגו אף קודם ה' ומגעיל רק כלי בשר לחוד שלא יהיה ב"י אטו כלי בשר וחלב יחד דלהר"ב אף דיעבד אסור בי"ד שם דהטעמים פוגמין או כלים נוגעין זב"ז עמ"א ז'. ועבב"י בשם הגמי"י פ"ה מחו"מ בשם הגהות סמ"ק ורמ"א ט' פי' אטו כלי איסור מדכתב הר"ב וכ"ש כלי איסור פשיטא אנא לסמוך ע"כ נהנו ובמ"א כתבתי דאפשר דהר"ב להשוותם בא דלהמחבר רק זהירות בשר וחלב יחד ולהר"ב דיעבד אסור כמו כלי איסור:

**סעיף ט**

**אם** עט"ז קודם זמן איסור יכול להגעיל הרבה ביחד שלא יהא נוגעים זה בזה דג' נ"ט הם ול"ד לדגים עמ"א א' ולאחר זמן איסור אף באין נוגעים יש איסור אם אין ששים נגד כל הכלים ביחד ועמ"א אות ו' בזא"ז אם חוזר וניעור ושם כתבנו בזה:

**סעיף י**

**כלי** עט"ז מ"ש וחושש שמא יש על שפתו חמץ כלומר נבלע שם ע"י ניצוצות עמ"א י"א. ומ"ש ממ"נ יש לעיין ביה וכן מ"ש בפסח ימלאנו כו' לפי מ"ש בי"ד צ"ב ס"ה וס"ו לערות נגד שם גם מנהג העולם לאסור כשנפלה טיפה נגד הריקן והא דתוחב כף א"צ לשער כ"א מה שתחב בצ"ד חלקנו שם בין כולה חמה אצל האש ובין כף קר א"כ ליכא ממ"נ ותוך הפסח ג"כ אסור בלא חששא שימלאנו כיון שלא נכשר השפה ובב"ח כתב דהשפה המעט שבו יש ששים נגד הגדנפא ועמ"ש בי"ד צ"ד בש"ך ד' דאין הבלוע בכלי נ"נ כה"ג ושיש הפרש בין בלוע באוכל לבלוע בכלי. ומ"מ נוהגין לעשות גם תחלה גדנפא והיינו אחר שש וע' אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יא**

**ויגיעו** עט"ז ע"ז ע"ו משמע אם הכניס הכלי (ט"ס החמי"ץ) תוך יורה שוב וכדומה צריך הגעלה ג"כ ליורה שיהא נגעל השפה ולא מועיל גדנפא דל"ש ככ"פ בניצוצות דהא הכניס משפה ליורה ובזה היה מהני ס' עד הלילה אלא הטעם דצד החיצון לא נגעל כמ"ש בתנ"א כ"א בבוכיא ועמ"א אות י"א. ועב"ח סי"ד אף יורה שבלע פ"א איסור צריך גדנפא ול"ת דוקא שימש כל השנה כו' יע"ש:

**כתב** הב"י כו' עט"ז הנה סובר כמ"ש באות ה' וז' דנט"ל אין לסמוך להתיר לכתחלה אם לא בסניף דאין ודאי שבלעו הכלים ממי הגעלה דטרידי וא"נ בלעו הוי דיעבד ושרי נט"ל או נ"ט בר נ"ט דהיתרא משא"כ היורה אין ספק דבלע ודאי ממי הגעלה ששוהה שם ול"ש טרוד אין לסמוך לכתחלה אף קודם ה' ולומר די בהגעלה תחלה רק סוף ג"כ ועמ"א אות א' קודם ה' יש שלש נ"ט דהיתרא ושם כתבנו מזה. ומשמע אף קודם איסור אין להגעיל ב"פ הכלי. ויורה אם מגעיל סוף די קודם זמן איסורו. ומ"ש לפעמים שיש איסור בפליטת הכלים לכאורה להגיה שאין איסור שהיו הכלים אב"י וא"כ הוי דיעבד אפי"ה ראוי שיש להגעיל היורה בסוף ג"כ. ומ"ש בשם הב"ח דהחמיר קודם ה' להיות אב"י ומיהו אם שכח והיו ב"י מותר קודם שש ומ"ש דיעבד אין אוסר בפסח י"ל אם נא הגעיל היורה בסוף וכלים ב"י וקודם ה' לא נאסר התבשיל נפסח דקיל משומן בתמ"ז ס"ה ועמ"א כ"ו ושאני כאן דשלש נ"ט ועדיין היתר הוא ועמ"א א' בזה קדירה ששופכין עט"ז נוהגים לשטוף במים קרים ודיעבד אין איסור ועח"י:

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי לכתוב קצת סדר ודיני הגעלה בקצרה

**דיני וסדר הגעלה בקצרה**

**דע** שש מדריגות יש בכללן ובפרטן אתה מוצא יותר:

א ליבון הוא המעולה מכל ויש שלשה מינין. המין הא' מלבנו עד שיסיר קליפתו או ניצוצות נתזין הימנו ודא ודא א' כבסימן תנ"א ס"ד עב"י שם וי"ל אי נתערב כלי הצריך ליבון בב' היתר די"ל דבטל הוא ול"ד להגעלה דשינ"מ משא"כ ליבון נפסד קצת בזה ולשמא חייס לא חיישינן בהפסד מועט מ"מ לא דשיל"מ או דמי להפסד עצים עמ"א תמ"ז מ' ובש"ך י"ד ק"ב אות ח' ואם כן אף הגעלה א"צ דאין פועלת וליבון זה אף תוך פסח שרי וגם א"צ להעביר החלודה כי האש יבער הכל ולטבילה מ"מ חוץ עט"ז תנ"א ז'. המין הב' ליבון שאם קש נשרף עליו וזה הוי רק כהגעלה כבסימן תנ"א ס"ד וס"ה ומ"מ י"ל דעדיף מהגעלה והמעיין בב"י תנ"א הביא הגמי"י פי"ו ממ"א בשם ה"ר אביגדור דסגי בהכי דאל"כ טרפי"ד מתקלקל יע"ש וסובר מבשר לחלב איסורא מיקרי ול"ד לניתר עפר"ח י"ד צ"ג ד' א"כ אף למ"ש המרדכי דליבון כ"ה כהגעלה ועדיף מיניה ובשר לחלב היתרא מיקרי וכמ"ש בתק"ט ס"ה א"כ היכא שיש ספק אי בעינן ליבון או הגעלה ולבנו בקש נשרף י"ל בדיעבד וזה נראה דעת הר"ב בתנ"א יע"ש. והמין השלישי ליבון שנתחמם עד שיס"ב מב' עבריו ימ"מ אין קש נשרף בו זה הוי רק כהגעלה וגרע מיניה קצת דאלו בקש נשרף מהני אף לכ"ר ששימשו על האש והעלה רתיחות וליבון חימום שיס"ב לה מהני רק בכ"ש ששימשו בהוסר מאש וגם זה צ"ע ובתנ"א ותנ"ב דברנו מזה. וליבון שקש נשרף מהני לסדק ומשמע ה"ה לחלודה די במקום ההוא ליבון קל שקש נשרף לבד עסי' תנ"א ס"ד וס"ה:

המעלה הב' **הגעלה** בכ"ר פחותה מליבון ויש בו כמה מינין. א' כ"ר ששימשו על האש והעלה רתיחות ככ"פ כבסי' תנ"ב ס"א בהג"ה. הב' ששימשו בהוסר מאש ככ"פ ודי בכך ובזה אפשר ליבון. הג' יועיל וצ"ע כמ"ש בסמוך. וכ"ר שעמד על האש ולא היה יס"ב והיה בו חמץ לכתחילה ראוי להגעילו עש"ך י"ד ק"ה ה' בשם רש"ל ובפריי שם ודיעבד אין אוסר:

**יש** בהגעלה מה שאין בליבון דכלי נחושת מפסולת ליבון אסור בהו דפקעי והגעלה מותר כבסי' תנ"א במ"א אות ל"א וביי"ט הגעלה אסור וליבון קל כההוא דטרפי"ד בתק"ט שרי. ומבשר לחלב אם הועמד יורה שאבי"י על האש ותוחב שם כלי בשר והוי כמו מדלין בדלי טמא ביי"ט צ"ע אם מותר ואי"ה בתק"ט יבואר:

המדריגה ומעלה הג' **עירוי** מכ"ר פחותה מכ"ר ויש בו ב' מינין. א' עירוי שלא נפסק הקילוח וכפי תשמישו כך הכשירו וב\"יד סימן ס"ח בש"ך ל"ג ובט"ז הארכנו בכלי נחושת ע"י עירוי ומזבחים צ"ו ב' וצ"ז א' וב' והנה לקושיית הש"ך שם י"ל דעירוי מפליט ומבליע עכ"פ בכולו דלח גרע מכלי שני להרשב"א ז"ל עסי' ק"ה בט"ז ד' א"כ י"ל קרא מסייע ואם בכלי נחושת בושלה ומרק ושטף במים למה פרט דוקא נחושת משאר מתכות אלא אעירוי דכ"ח קאי דבמתכות אין די במריקה עירוי כמריקת הכוס לערות ולשפוך מיד אלא צריך שישהה שיעור פליטה כמ"ש בטור והמחבר בתנ"ב ובכלי נחושת די כמריקת הכוס ויערה וישפוך מיד כי לא בלע כ"א כ"ק וכן אם תחב נחושת לכ"ר שהוסר מאש די בעירוי פנים וחוץ ואם שימש בו אח"כ ע"י עירוי לא נאסר כי יש ששים נגד קליפה כבסימן קמ"ה בי"ד ואם בישל בו אח"כ י"ל לשער ששים נגד ב' קליפות והבן וקשה מ"ש בזבחים צ"ז אותה ולא תרומה אמאי ומאי קושיא דמ"ה כה"ג שרי בתרומה בעירוי לבד תרומה לבשל אח"כ חולין דיש ששים נגד הקליפה וקדשים גזירת הכתוב הוא וכה"ג אף למ"ד אין מבטלין הוי כה"ג דרבנן שאין כוונתינו לבטל רק לבשל ועי"ד צ"ט ס"ז והבן. ובתרגום יונתן וישתכן בגרגישתא אפשר מין אדמה שמשיר כ"ק וזהו ענין מירוק לטוש וזכוך עמ"נ כסכין שפה וטהורה בי"ד קכ"א ואין להאריך ועירוי שנפסק הקילוח וכבר התבאר בי"ד ס"ח בפריי וכאן להלכה קי"ל אף כ"נ כשאר כלים. ועש"ך י"ד ק"ה ה' ולשיטתיה הקשה יע"ש עיין שבת נון ובא"ח שכ"נ ס"ט גרתקין יע"ש וזה פי' גרגישתא לענ"ד:

המעלה הד' **כ"ש** כתשמישו הכשירו ודיעבד אם שימש בכ"ש בלא הכשר בתמ"ז ס"ג וטוב להחמיר משמע דיעבד בה"מ אין לחוש והמ"א בתנ"א ג' הניח בספק קצת ובש"ך י"ד ק"ה ה' החמיר בצונן לחם כ"ק אף שאין יס"ב ומ"מ אפשר דאותה קליפה אין אוסרת דיעבד ועסי' תס"ז במ"א ל"ג:

הה' **כלי** שנבלע שלא ע"י אור ויש בו ב' מינין א' חמי טבריא ולכאורה ספק הוא אי דינן כחמי האור הו כחמי חמה עיין ע"ש ובשבת ל"ט פלוגתא דרבנן ורבי יוסי ומשמע דחמי חמה הן. וכלי שבלע אסור ע"י חמי חמה הלא בשי"ח ס"ג דתולדות חמה מבשל הוא כ"ש דמבליע אם יס"ב ומ"ש הב"י חמי טבריא כרותחין לענין בליעה ה"ה חמי חמה. ומ"מ אין להגעיל חמי כבריא בחמי חמה שזה ספק באפשר. ומיהו אין לעשות מזה ס"ס או ספק דרבנן לקולא אם הגעיל כלי חמץ נט"ל בחמי טבריא ושימש בפסח לומר ספק דרבנן לקולא:

המדריגה ומעלה הששית **כלי** שבלע שלא ע"י חמץ כלל יש בו ב' מינין. המין הא' כבוש ויש בו ג' אופנים הפן הא' כבוש מעל"ע בולע בכולו ואין מגעילין ע"י עירוי כ"א בכ"ר ואף בהוסר מאש באפשר. הב' כבוש בחומץ כדי שיתן ע"ג האור וירתיח ובמחלוקת שנויה עש"ך י"ד ק"ה ב' ופריי שם. הג' כבוש בציר מליחה וע"ש. והנה להגעיל זה בחמי טבריא יראה שאין להגעיל. המין הב' כלי שבלע איסור ע"י מליחה נאסרת כ"ק לבד ע"י צ"ה בש"ך י"ג י"ד ואפ"ה אין להגעיל ע"י עירוי כי עירוי ספק הוא ולחומרא והלכך לקולא לא כ"כ בפריי וכאן בא"ח ומ"מ צ"ע כי עירוי ספק אם מבשל אבל מפליט ומבליע כ"ק דאל"כ איך יתורץ ההוא דזבחים צ"ז ב' אותה ולא תרומה ובפריי לי"ד ס"ח כתבנו מזה וכאן אין להאריך:

**יש** כלי שני שמדינא מפליט ומבליע בכולו ע"י סימן ס"ט בש"ך אות ל"ז וט"ז כ"ב בחריף ועסי' תנ"א ושם משמע בה"מ לצדד להקל וי"ל נהי שאין מבשל מ"מ מפליט ומבליע:

**כלי** חרס אין תקנה כ"א בליבון כבשונות לא תנור דחייס דלמא פקע'. ואם נשתמש בצונן מעל"ע עסי' תנ"א סכ"א יע"ש ולאיסור דרבנן אנו אין לנו אלא חלת ח"ל ובישולי עכו"ם ע"י סימן קי"ג סי"ו מגעילו ג"פ חרס הא שאר דרבנן לא יע"ש. מ"ש בתרגום יונתן גרגישתא מצאתי אחר כך בביאור פירוש קצת כמ"ש יע"ש:

## סימן תנג

### סעיף א

**ויש** עט"ז הביא ב' טעמים ובת"ס בט"ז ו' אוסר במצא קטניות במצה ובמ"א ה' מתיר דבר קטן כזה אין אוסר ואי"ה שם יבואר:

**ומ"ש** הר"ב דאין אוסרין בנפלו לתבשיל בד"מ ובתה"ד קי"ג במשהו ואמנם הפר"ח והח"י וא"ר ד' מתירין כל שיש רוב היתר ומ"ש הפר"ח בחלת ח"ל שמבטלה ברוב ל"ד דהתם דוקא מקילין משא"כ כאן לבטל לכתחלה אסור ככל איסור דרבנן ושתיית הקאפ"ע נוהגין היתר כי עירוב לית בהו ואין דומין לדגן לאיחליפי וכמדומה בספר חק יוסף גמגם לאסור ועיין פרי חדש הביא פסחים מ"ם ב' תוספות ד"ה רבא ועט"ז תס"ג אות ג' יע"ש ומ"מ קאפ"ע לא מחלפי כלל ואין לאסור במקום שנוהגין היתר וה"ה מה שקורין ער"ד כאפליי"ן או ערד עפיל דשרי. אם לא במריח שנהגו איסור ואמנם מ"ש דהקאפ"ע נחרך ואין ראוי לכלום ז"א דבחמץ כה"ג כמו מאל"ץ הואיל והמשקה משובח מהן השותה מהם חייב כרת עשו"ת ח"צ ז"ל סי' ד' דיי"ש נמי הכין הוא יע"ש. ומיני קטניות שנפלו עליהם מים אפ"ה שרי בהנאה עתה"ד שם ול"ד לנוקשה בתמ"ז דרבנן

לדידן ואסור בהנאה דיש דרא דומה לחמץ משא"כ זה ועמ"א ג' ואי"ה שם יבואר. עמ"ש סוף הסימן אי"ה:

**סעיף ב**

**אין** עט"ז משמע דסובר שמ"ש הר"ב שיהיה ששים קאי נמי אאכילת עכברים וצריך לטחון עכ"פ קודם פסח דאל"כ יבש ביבש חוזר וניער בפסח כבסי' תמ"ז ס"ד ודלא כמ"א אות ה"ו הביא טעם א' דקשה הוא ומעט רוק אין מחמיץ ואי"ה שם יבואר. ומ"ש דלא כהגהות סמ"ק דסובר דקמח בקמח מקרי יבש ביבש ולאחר אפייה הוא דנעשה לח בלח אף לקולא ומש"ה בדגן שצמח שהוא חמץ צריך שיהא ששים נגדו והטחינה ואפייה קודם פסח דליהוי לח בלח ואז אין חוזר וניער בפסח הא לאפות בפסח אסור דיבש מקרי וניער כבסי' תמ"ד ס"ד בהג"ה אבל אנן קיי"ל כסמ"ג דקמח בקמח לח בלח מקרי וכל שטחן קודם פסח שרי לאפות תוך הפסח דכבר נתבטל לח בלח בטחינה ואין חוזר וניער וכ"כ תה"ד וראיה מתוס' פסחים מ"ד א' ד"ה איתיבי' הביא דברי תה"ד בקצרה והיינו קמח חיטין בשעורים הוי לח בלח ומ"ה בא"מ סמ"ך ואפ"ה אמרינן שאני אומר ופריך ליה כו' ואי הוי יבש לא פריך דיבש ביבש אף בא"מ מ"ה ברוב עש"ך י"ד ק"ט אות י' ומ"ש ממילא משמע כלומר א"כ דקמח בקמח לח הוא ממילא במינו עכ"פ מדרבנן צריך ששים בלח במינו לחומרא וה"ה לקולא דכל שנטחן קודם פסח אין ניער תוך הפסח. (לפ"ז יבש בא"מ תלוי במחלוקת להסמ"ק מ"ה ולהסמ"ג דרבנן ואנן כסמ"ג קי"ל) ומ"ש מתס"ו וחילק בין נתערב קודם טחינה אז הטחינה עושה גוף א' ולח מקרי משא"כ נתערב לאחר הטחינה לא מקרי לח רק יבש וא"כ בפסח אסור לאפות דיבש ניער בפסח והמחבר בתס"ו מחמיר אף לאפות קודם פסח אטו תוך פסח אבל מתוס' פסחים מ"ד א' ד"ה איתיביה מוכח אף נתערב קמח בקמח לאחר הטחינה מקרי לח וכן הלכה וההוא דתס"ז פירשו המ"א שם אות ט' דפידור יבש מקרי ומ"ש על הלבוש דמשמע שם דסובר כסמ"ק דקמח יבש מקרי וצמח צריך לברור שלא יהא מצמח ששים ולאפות קודם פסח דאל"כ ניער. ואמנם בהג"ה שם מתרץ דבריו וצריכין ביאור. והנה משמע דסובר קמח יבש מקרי וכ"מ קצת בתמ"ז ס"ב שכתב לח בלח שנבלל יפה או אפילו קמח בקמח שנתערב יפה יפה אבל בעין ומינכר פת ליין שמא פירורין נשארו ונ"ט בפסח יע"ש שינה קצת מלשון הר"ב שם ועמ"ש אות י"א ומ"ש בפריי שם א"כ סובר דקמח יבש מקרי אלא כל שלא ניכר כלל ואין נתוסף עתה טעם חדש שרי הלכך כל שיש ששים קודם פסח אפייה מותרת בפסח דבאפייה אף דנעשה לח לית טעם חדש דיש ששים מקודם משא"כ פירור בעין ביין במשהו תוך פסח כניכר חשוב וכחממו

תרנגולת בחטה בפסח. ופירוש דבריו בפנים כך הוא דצמח צריך ברירה דבלא ברירה אפשר שאין ששים רק רוב וא"כ אע"ג דיבש חד בתרי בטיל ומותר לבשל אח"כ יחד דהיתר גמור הוא וכמ"ש בי"ד לק"ט להרא"ש ובה"מ מתיר שם כה"ג ובחמץ דנתערב בו בזמן היתר י"ל אף באין ה"מ שרי לזה אמר דאינו כן דודאי אם אין ששים נגד הצמח אע"ג דרשאי לשהותו בפסח או לאכול מי הקמח דגם יבש אין ניער כשאין ניכר כלל מ"מ כשיאפה בפסח הרי נתוסף טעם חדש באפייה הואיל וליכא ששים ואף דמינו הוא ואין נרגש הטעם מ"מ חוזר וניער בה"ג ואסור הוא אף דיעבד הלכך צריך לברור וגם הברירה יפה דאל"כ היה צריך לאפות קודם פסח כאמור ואף דלית ששים הואיל והותר בזמן היתר י"ל אף באין ה"מ מותר דכבר נאפה בזמן היתר משא"כ אם בורר שלא יהא ששים אז א"צ לאפות קודם פסח דאין ניער אף ביבש כה"ג הואיל ואין ניכר כלל ולא נתוסף טעם חדש באפייה שיש ששים כבר וא"א כלל לביא לידי נ"ט אף בא"מ ומש"ה אין חוזר וניער וז"ש דלא עדיף ביטול ברובא כביטול בס' שזה חוזר וניער והבן זה. באופן דמשמע מלבוש שם דקמח יבש מקרי וכל שיש ששים מותר לאפות אף תוך הפסח. והט"ז לא היה לפניו ההג"ה זאת ולכן כתב בצריך לאפות קודם פסח להלבוש:

**ועיין** עולת שבת בתמ"ז ס"ד כי דעתי כוונתו דלח בלח שנתערב בששים קודם פסח שרי לחמם בכ"ר תוך פסח וכ"מ בתה"ד קי"ד כיון דשם תערובות עליו קודם הפסח אע"פ דנ"ט חדש בפסח אין חוזר וניער והיינו קמח בקמח דלח מקרי היינו שנתערב ונבלל יפה ומ"מ עתה כשהוא כך אין נ"ט א' בחבירו. וא"כ כשאופה בפסח נ"ט מחדש אפ"ה אין ניער כיון דשם תערובות עליו קודם הפסח משא"כ ביבש שאין נכלל יפה וכ"א עומד בפני עצמו אע"פ שיש ששים אסור לאפותם בפסח הואיל ונ"ט חדש עתה בפסח מעורר וניער ואה"נ בלא בישול שרי לאכול כך בפסח ואפשר ברובא סגי כמו שיראה הרואה בדבריו משא"כ לח בלח ל"מ שכר ביין דשרי לחמם בפסח דאין מעורר טעם חדש כלל דבצונן נ"ט כמו בחימום אף קמח בקמח דנ"ט חדש באפייה אפ"ה הואיל ומעורב יפה קודם פסח שרי אפייה בפסח וזה יהיה פירוש מ"ש בתה"ד קי"ד קמח לח מקרי ושרי אפייה בפסח משא"כ אי יבש מקרי האפייה צריך קודם פסח דנ"ט מחדש משא"כ לחם חמץ במצה חד בתרי שרי לאכול צונן בפסח עמ"ש בתמ"ז במ"א אות י"א:

**שוב** ראיתי בשו"ת מהרי"ל סימן צ"ז ודבריו צריכין ביאור. ותוכן כוונתו שכר שעורים נתערב ביין בששים קודם פסח אסור בפסח דחוזר וניער וראיה מגערמי"ר שכתב הסמ"ק דנטחן קודם פסח אסור בפסח כשאופי"ן בפסח ורבים תמהו על הסמ"ק דאין חוזר וניער ואני מיישבו כמו יבש בא"מ לרבינו ברוך בששים הואיל ואי מבשל יהיב טעמא בעינן

לבטל ביבש כסופו שיתבשל וה"נ חמץ בעי ביטול כסופו כשיתבשל והרי הוא בעין וה"נ שיכרא עכ"ל הנך רואה שסובר מהריי"ל לח נמי חוזר וניער (ולא קיי"ל כן) וא"כ צ"ע מ"ש חיליה דידיה מסמ"ק ולכאורה מעשה לסתור דא"כ מה מהני האפייה קודם פסח בגערמי"ר דא"נ לח ממש הוא ואף לקולא הא לח נמי חוזר וניער. ואמנם יי"ל דה"פ ודאי כל שאופה קודם פסח ונשאר כך אין חוזר וניער דאין מתחדש טעם חדש בפסח משא"כ כשאופה בפסח מתחדש טעם חדש בפסח וחוזר וניער ומביא מהריי"ל ראיה דשכר ביין צונן נמי נ"ט בפסח וכיון דבעין הוא משא"כ חטה בתרנגולת אין בעין ומותר לחמם וע"ז כתב כמו שכתב רבינו ברוך בסי' התרומה ביבש בא"מ כו' ה"ה חמץ ואם לא אפה קודם פסח אסור לשהותו בפסח דבעי ביטול כמו שיתבשל ואף דא"כ מבשל הוי דרבנן ועש"ך י"ד קי"ט בחמץ החמירו כעין איסור תורה והם עולים יפה כמ"ש הע"ש וא"כ אף דלא קיי"ל כמהריי"ל בלח ויבש קיי"ל וכמ"ש הע"ש ולפ"ז אין ראיה מסמ"ק אי קמח יבש מקרי וכאמור. ועיין מ"ש בכאן ס"ג כתב מי שנזהר כסמ"ק לאפות קודם פסח ובפסח מבשלין המצות אין טעם והמ"א בתנ"ח אות א' כתב שהם דברים תמוהים ולמ"ש יש להם מקום ממהריי"ל וכדכתיבנא. וכלל הדבר אף שאופה קודם פסח מה בכך דלח מקרי לחומרא שיהא צריך ששים אבל לא קולא והלכך ממ"נ אי קמח לח הוא א"צ אפייה קודם פסח דשם תערובות עליו כמ"ש בתמ"ז ס"ד ואי סוברים דיבש הוי וכל שאופה בפסח נ"ט חדש וניער א"כ אף שאופה קודם פסח נימא דדין יבש הוא דמה בכך שנעשה גוש א' מ"מ ל"ד ליין ושכר וכפ"ז אין שם תערובות עליו ונהי דאין אסור לאכול צונן בפסח לשיטת הע"ש מ"מ בכישול מתחדש הטעם ול"ד למשקה ומש"ה כתב שאין טעם לדבריהם ובאמת למאן דשרי אפילו תוך הפסח כ"ש בישול והמ"א לשיטתיה בתמ"ז אות י"א ואי"ה במ"א שם וכאן אות ו' יבואר עוד:

**והנה** הנ"ץ באות ג' העתיק דברי הסמ"ק (והסמ"ק אין ת"י) וז"ל בסימן רכ"ב ועל הדגן שצמח אמר מורי ר' יחיאל שזה חמץ גמור ואם ימצא מאותו שצמח מעורב צריך לברר יפה עד שיהא בו ששים מאותו שלא צמח אע"ג דיבש ביבש מ"מ נ"ט באפייה וצריך שתהא האפייה קודם פסח דאי בפס"ח אפילו כל שהוא אוסר על כן נכון ליזהר שלא יהא מאותן חטה שצמח מעורב בתבואה של פסח לפי שרגילות לאפות מצות תוך פסח עכ"ל בסמ"ק שהעתיק הנ"ץ. והבי"י בשם הגמי"י ומהריי"ל סי' י"ז והד"מ ובתה"ד קי"ד הביאו דברי הסמ"ק קצת בשינוי לשון. והמעיין בתה"ד קי"ד יראה דהבין מסמ"ק דקמח יבש מקרי ומש"ה צריך ששים וגם האפייה אף ביש ששים קודם פסח דיבש חוזר וניער וע"ז סיים בתה"ד דהמנהג כסמ"ג דלח הוא ואין ניער וז"ש הר"ב בתמ"ז ס"ד בלח אין

ניער כו' ומלת כיו"ן ראוי להיות אע"ג יע"ש היטב ואמנם כן הבינו ג"כ הב"ח ס"ג והנ"ץ והט"ז כאן הבינו ולמ"ש לעיל יש לפרש בענין אחר וכבר התבאר:

**סעיף ג**

**קמח** עט"ז ועמ"א אות ח' החמיר יע"ש. ולכאורה משמע הטעם דהוי ס"ס שמא לא לתתו ואת"ל לתתו שמא בדרך שלא נתחמץ ועי"ד בספק נשבר הגף מחיים או לאחר שחיטה ובח"י י"ז משמע אף ידוע דלתתו מעט במקום הדחק ל"ג ומ"ש בטוחנין אצל המלציי"ן אסור בשעת הדחק ועח"י שם אם אופין קודם פסח י"ל דבטל בס' קמח לה מקרי אם אין לו קמח אחר. וטוב יותר ליקח קמח שיכוין למצות או שיבולת שועל וכדומה מקמח חטים משוק כי זה לתתו וזה אין לותתין וכ"ז בשעת הדחק:

**סעיף ד**

**האידנא** עט"ז עמ"ש באות ג' ועסי' תס"ז ס"א ועח"י אות י"ז אם נתערב פירורין מרקדין ולשהותו עד אחר הפסח ועסי' תס"ו ס"ד ובשעת הדחק משמע דמתיר ומכל בו י"ל בספק קאמר לא בודאי נתערב יע"ש ומ"מ באין לו מצה כ"א זו שנתערב פירורין דנרקד בנפה יש להתיר ולקיים מ"ע דאכילת מצה ואם נתערב יבש פירור משהו בקמח וא"א לברר הפירורין ואין לו נפה ואין לו קמח אחר למצה כ"א זו צ"ע די"ל כה"ג סומכין אשאלתות דבס' או דיעה דיבש בטל בפסח כשאר איסורין אע"ג דאיסור דרבנן א"י ויבואר אי"ה בתע"ה ותפ"ה בזה:

**סעיף ה**

**צריכים** עט"ז ראיה ממ"ש הרא"ש מסובין כו' אי סובין מחמיץ עסי' תצ"ד במ"א א' ושם יבואר אי"ה וכאן י"ל מעט קמח הנדבק בו. והחמיר הט"ז במפות שא"א לנקות ע"י כיבים ועח"י אות כ"א ובתנ"א במ"א ל"ו ואווז א"א ול"ש כבוס ומ"מ אשרי מי שנזהר וטוב ודאי לעשות מצה בדפין חלקים מעץ קשה שהוחלק ברהיטני ולהפוך על צד השני ולהדיח צד הא' ולגרור היטב וכן יעשה תמיד ולא יבא לידי חימוץ ואי"ה בתל"ט במ"א י' יבואר עוד:

**סעיף ו**

**שאין** עט"ז ראוי להיות כי הקמח מתחמם וגם מזיעת הבהמה מחמיץ ועמ"א אות י' לענין דיעבד. ולטעם חימום אם נתחמם מחמת הבהמה יש להמתין יום כמו בס"ט ועפר"ח ומטעם מי פירות עם מים מזיעת הבהמה צ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ז**

**יום** עט"ז ועמ"א אות י"ג וי"ד וח"י כ"ו מעל"ע בעינן לכתחלה ודיעבד אין איסור יע"ש. ובפרט למ"ש כה"ג בשם חכם אחד דמרקדין אין חשש ובמ"א אי"ה יבואר עוד ובסי' תס"ו יבואר עוד דינים השייכים לכאן אי"ה:

**נשאלתי** אי שרי לעשות קמח מאורז לפזר על פרו"ק למי שהולך בין השרים השבתי עפ"י הדחק י"ל דשרי ולא חיישינן אתי לאיחלופי בזה אע"ג דעושין כיד"ר מכולת חמץ עתה"ד סימן קי"ג ואף שי"ל בזה מ"מ שעת הדחק שאני ויש מקומות שמעתי שעושין זה מקליפת ביצים כתושין ולא חיישינן כ"כ למ"ע עמ"ש מ"ה בענין קמח אורז וחטים בע"פ לאחר שש:

## סימן תנד

**סעיף א**

**לא** עט"ז היינו אף דראוי לאכילה כמו חדשות דראוין לאכילה עמ"א א' או נטל סובין ומורסן והחזירן לתוכו ויש בו קמח דראוי למאכל אדם אפ"ה הואיל וחלה אם אין ה' רביעים קמח חוץ הסובין אין חייב בחלה בנטל הסובין והחזירן לתוכו עמ"א ב' דלחם כתיב ואין זה לחם לרוב העולם או עריסותיכם כו' תו יליף מצה ג"ש לחם מהתם דא"י בו ומיהו אף כשנטל סובין והחזירן לתוכן ויש כזית קמח כא"פ יוצא בה דטכ"ע לדידן ד"ת עסי' תצ"ג במ"א ד' ובפתיחה ובחלה פ"ב מ"ו נטל סובין והחזירן לתוכו פטור כשאין שיעור חלה חוץ מקמח וכמ"ש הב"ח הא כזית כא"פ יוצא בה וכאמור ועפר"ח:

**סעיף ב**

**דהוי** עט"ז פסחים ל"ו ב' לחם עוני פרט לחלוט ואשישה ומשמע לעיכובא לחלוט ובגמרא משמע אשישה א' מששה באיפה ועפר"ח וצ"ע שהפוסקים לא הזכירו זה בפירוש:

**סעיף ג**

**שאין** עט"ז המחבר פסק כהר"מ ז"ל אף שראוי למאכל אדם סולת נקיה כל שעשאה לחיה ולבהמה ונזהר מחימוץ אפ"ה א"י בה דלא שמר למצת מצוה וכההוא דפסחים ל"ח ב' חלת תודה כו' ורב הונא פסחים מ' א' בציקות של עכו"ם כו' ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה ה"ה כאן והר"ב פסק כמ"ש הטור בי"ד ש"ל דבזמן שאין הרועים אוכלין ממנה היינו שאין ראוים מרוב סובין הוא דא"י בה הא ראוין לאכילה יוצא וחלת תודה גרע טפי ששמר לשם זבח לא לשם מצת מצוה ובציקות של עכו"ם לכתחלה הא דיעבד אף שלא שמר כלל מלישה ואילך כל שלא החמיץ יוצא בה והא דלא הגיה הר"ב בת"ס מצה שלשה חש"ו יוצא בה אפשר סמך אכאן ואי"ה שם יבואר עוד. ועי"ד ש"ל ס"ח

וס"ט כפול. ולכאורה בס"ח מטעם עריסותיכם ולא של חיה וכמ"ש הרע"ב פ"ק דחלה מ"ח ועיין באר הגולה ט' וברי"מ ז"ל פי המשנה כתב באכלכם מלחם הארץ והיינו אף שראוי לאדם כיון שעשאה לחיה פטור ובס"ט מירי אע"פ שעשאה גם לרועים אם אין ראוים להם פטורה וז"א דא"כ מה זה שסיים ודוקא שניכר שהוא לכלבים אלא אידי ואידי בראוי לאדם מירי וכמ"ש באר הגולה שם. והנה מעריסותיכם קשה למעט אם עשה לעכו"ם כמו לחיה דבכ"מ ממעט מלכם ולא לחיה ולא לעכו"ם בי"ט אבל באכלכם מלחם הארץ א"ש. ועב"י שם הביא ירושלמי דחלה פלוגתא די"ל ור"י ורבא יע"ש ואם נאמר דר' יוחנן דאמר עשאן כעבין חייבת כלימודין (כנסרים וניכר לחיה) פטורה היינו מ"ה בעינן דוקא ששינה צורת הפת הא בצורת הפת אף שעשאה לבהמה חייבת א"ש דלעכו"ם בצורת פת חייבת. ובע"ש הקשה אמאי פטורה מחלה בנקיה וכבר כתבנו מעריסותיכם או באכלכם מלחם הארץ. והנה הר"ב שהגיה לדעת הטור והר"ש דוקא שאין ראוי לרועים הא ראויה לרועים יוצא בה אע"פ שעשאה לכלבים היינו בצורת לחם דחייבת בחלה מ"ה ולהמחבר א"י בה דאין משומרת למצה וז"ש המ"א אות ג' אי"ה שם יבואר ועב"י בי"ד שם בכ"ה דלהר"מ ז"ל אף בחלה פטור אף בצורת פת משמע דפסק כרבא וחולק על ר"י ג"כ עיין לבוש כתב נאכלת ע"י הדחק אין משומרת למצה ועוד דאינו מאכל אדם צ"ע דלטעם המחבר אף סולת נקיה א"י בה ועא"ר אות ג'. ואמנם לדינא אם אכל מצה העשויה לאדם ואין נאכלת כ"א ע"י הדחק אי יוצא בה ער"מ פי"ד ממ"א ה"י שלא כדרך אכילה פטור והיינו ע"י הדחק ה"ה במ"ע כן עמ"ל שם הי"ב ולקמן תרי"ב. ובמשנה שם בין כך וכך מטמאה ט"א ע"כ בראויה לאדם ע"י הדחק או י"ל בכבר קיבלה טומאה ועיין בפי' הרע"ב וברי"מ ותי"ט. ואין נאפות ביום טוב נמי מירי אף בסלת נקיה אם עשאן רק לכלבים עלח"מ פ"א מהלכות יום טוב:

**סעיף ד**

**במצה** עט"ז עפר"ח ד' וח"י אות ה' המוציא מצה מרה"י לרשות הרבים ואכלו יצא כ"מ בירושלמי דאין זה מצוה הבאה בעבירה דבלא עבירה נמי מצי לקיים מ"ע יע"ש. ואם מותר לו למי שהוציא לאכול הראה הח"י לשי"ח וש"ז. ושם בשי"ח כתבנו בעשה ישראל איסור דרבנן משמע בלבוש לערב כדי שיעשו ובא"ר שם אות ד' ושם כתבנו מזה. ואפשר בהוצאה מרה"ר לרה"י וכדומה צ"ע בזה. ומשמע אם אפה מצה בשבת ואכל למ"ש א"י בה דהוי מה"ב ואפשר דמכל מקום היה יכול לאפות לערב:

**הנה** מי שאכל מצה של איסור דבריהם א"י בה דהוי מה"ב כמו חלת ח"ל וכדומה עיין פסחים ל"ה ב' והנה לר"ש שם אף שאין לו כ"א מצה של טבל א"י בה משא"כ לדידן

דאיסור חע"א בכולל יוצא בה רק כשאין לו מצה אחרת כ"א זו י"ל דיוצא בה הא כשיש לו מצה אחרת א"י בה דהוי מה"ב ומיהו בתוס' קידושין ל"ח א' ד"ה דאקרוב מבואר דא"י דעשה לא דחי לל"ת דלפני הדבור או מדרבנן כזית ראשון אטו כזית ב' יע"ש ומ"מ באיסור דבריהם י"ל דהוי גזירה לגזירה ולתי' א' י"ל כל דבד"ת לא דחי ה"ה בדבריהם העמידו עמ"א תמ"ו ב' וברי"מ פ"ו מחו"מ ה"ז כל שאין מברך בהמ"ז א"י בה היינו אף באיסור דרבנן י"ל שיש לו מצה אחרת דהוי מה"ב. ואפשר אף יין ד' כוסות או מרור דרבנן כה"ג אתי עשה דרבנן ודחי לל"ת דרבנן כמ"ש המ"א בתמ"ז אות ב' ובעידנא מקרי וגם יכול לאכול כזית ורביעית בב"א עיין בירושלמי ובסי' תע"ה א"ה יבואר עוד. וע"ד ק"ט בחשוד שאין מתארחין אצלו בפסח כה"ג ואין לו מצה אחרת מהו וצ"ע.ואי"ה בתע"ה ותפ"ה אבאר עוד:

## סימן תנה

### סעיף א

**אין** עט"ז והעלה כל שיש לו ספק אחר כו' ועמ"א א' הסכים לפירוש הב"י וד"מ בפי' הב"י שבב"י כל שנשאבו בלילה אף בתחלת הלילה מיד אסורים ואין תקנה וכ"מ בטור קצת. והרוצה לצאת כל הדיעות יראה לשאוב ביה"ש ממש:

**והנה** רש"י פסחים מ"ב א' ד"ה שלנו פירש בימי ניסן ימות הגשמים וחמה מהלכת בשיפולי הרקיע ומעיינות רותחין לפיכך מלינן עכ"ל הנה מבואר הטעם דביום חום השמש מכה עליהן שחמה הולכת בשיפולי רקיע סמוך למים ובעי צינון יב"ש שיעור לילה בינונית (בניסן יום ולילה שוין) והנה לא פירש באם שאב באמצע לילה אפשר יהא מותר לאחר שש שעות משנתלשו וכולן כתבו לרש"י הן ביום או בלילה בעינן יב"ש בתלוש וא"י מנ"ל הא ועוד טעמא ואולי בלילה חמה מהלכת תחת הקרקע וזה לא נזכר ברש"י ואפשר מרתיחת היים אינמתקררין עד שיהיו בתלוש יב"ש וע' לבוש וע' בראי"ש לרש"י יש להקל במי נהרות טפי ולא הבינותי לפי מ"ש רש"י בגמרא אין לחלק בין באר לנהר ולאידך פירושא דחמה מהלכת תחת הקרקע בלילה יש להקל בנהר שהמים רחוק ממקום הנביעה מתקרר בקרקע ועב"י ומ"א ו' משא"כ לרש"י ולפי"ז צריך לומר שרש"י בתשובה פירש כר"א ממי"ן גם מה שכתב הרא"ש שבניסן אין מהלכת במים עיין פסחים צ"ד ב' וצ"ע מ"ש רש"י דביומי ניסן חמה מהלכת בשיפולי רקיע והא בצ"ד מבואר דבימי ניסן כו'. והנה לחשש שבלילה החמה מהלכת תחת הקרקע כדעת חכמי א"ה כדאיתא בפסחים צ"ד ב' סוברים קצת מהפוסקים דאין תקנה כל שנשאבו בלילה שהוחם כו' ובנ"ן אות א' נתקשה בזה דא"כ אין לך מים שכשירים ללוש בהם דהא

אתמול היו מחוברין בקרקע בלילה והוחמו בחמה כו' והנה י"ל כל שהיו יב"ש בקרקע ביום מחוברים נתקררו וכמ"ש במ"א אות א' גם יש לומר שואב בלילה באותו רגע שמתנועע מתחמם בתנועתם ג"כ אין קושיא ממה שהיו אתמול מחוברין בלילה ואי"ה במ"א א' וי"א יבואר עוד ומחלוקת חכמי ישראל וחכמי א"ה מבואר בפסחים צ"ד ב' כי לחכמי ישראל שקיעת החמה הוא שמתחיל החמה לשקוע בעובי רקיע ושיעור הילוך תוך עובי רקיע הוא שיעור שעה פחות חלק ארבעים משעה שהוא נ"ח מנוטי"ן וחצי ואחר כלות זה השיעור מתחיל בין השמשות שהוא י"ג מנוטי"ן וחצי ובין הכל שעה וחומש שעה כמבואר וכמו שהאריך המנחת כהן בספר מבוא השמש מאמר שני פרק שני דף ל"ב א' ולחכמי א"ה ענין השקיעה הוא שמתחיל לשקוע תחת האופק והילוך עובי הארץ הוא השקיעה ואח"כ בין השמשות כמ"ש לעיל ומ"ש הט"ז תחת הרקיע ט"ס וצ"ל תחת הקרק"ע כחכמי א"ה וכ"ה בב"י ועיין לבוש ס"א כתב י"א שהמעיינות רותחין לעולם וזהו לפירש"י וכבר כתבנו מזה. והירא להיות יוצא כל הדיעות ישאב ממש בין השמשות שהוא זמן י"ג מנוטי"ן וחצי לאחר שעבר שעה פחות חלק מארבעים משעה מתחלת השקיעה וילוש בהם לאחר אור הבוקר ודוקא שעבר בתלוש יב"ש שלימות הא לא"ה כבשנת העיבור דלפעמים אין הלילה ארוך אסור ללוש לאור הבוקר עד שיעבור יב"ש שלימות לחוש לדעת רש"י דיב"ש שלימות בעינן וכן אם הלילה ארוך יותר מיב"ש אסור ללוש קודם אור היום לחוש לדעת ר"י בר נתן כאמור ועב"ח ואי"ה באות ב' ובמ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**לכתחילה** עט"ז ובמ"א אות ו' ואות י"א פרש"י פסחים מ"ב א' פירש בימי ניסן ימות הגשמים וצ"ע טובא כי בצ"ד ב' מבואר ההיפוך עמ"ש אות א' כאן ועיקר החילוק בין נהרות הואיל והם רחוקים ממקום הנביעה כבר נתקררו משא"כ במעיין החמה מהלכת בלילה כו' יע"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ג**

**אין** עט"ז בלילה א' דפסח אסור לשפוך אף לש קודם פסח מים השייכים למצת מצוה אסור ובע"ש בשם שכ"ג משמע דוקא בליל פסח דליל שמורים יע"ש. ובא"ז ז' כתב מאגודה משמע דאם יש לו מים אחר יש לשפוך ועח"י ונראה דאם לבו נוקפו יכול לשפוך אם יש לו מים אחרים:

**סעיף ד**

**ברזל** עט"ז והנה מליח מהני לתקופה ע"ד קי"ו ופר"ח סוף ה' ר"ח ובמים שלנו אסור ליתן לתוך המים מלח שלנו דהוי מי פירות עם מים וממהר להחמיץ עסי' ת"ס ותע"ב

במ"א ז' ואי"ה שם יבואר. אסור לשאוב ע"י עכו"ם למצת מצוה הפר"ח כתב הטעם דמכשירי מצוה כמצוה כבסי' ת"ס ודיעבד שרי וכששואב יאמר לשם מצת מצוה עח"י אות ח' וט'. ועמ"ש אי"ה במ"א אות י"ו מזה. ועד"מ כתב ברזל או להחתימה במפה משמע כשחותם במפה אין רשות להזיק כדאשכחן כל מידי דצייר וחתום כו' מ"ש בהג"ה כ"ח חדשים ובשל עץ אין להקפיד יבואר אי"ה במ"א אות י' ודברי הלבוש סעיף ז' צ"ע קצת:

**סעיף ה**

**בסיסטרנ"ה** עט"ז מ"ש דהיינו סמוך לשאיבתן וכ"ה בלבוש לכאורה דה"פ דכי מקילין בשעת הדחק היינו בנשאב סמוך לביה"ש ולהמחבר בס"א מבע"י ולא שהה יב"ש אז יש להקל בשעת הדחק כי לר"א ממי"ץ כששאב ביה"ש מותר ללוש בהן מיד משא"כ בשואב תחלת הלילה לר"א ממי"ץ אין תקנה לעולם לפירוש הב' בב"י א"כ אין לסמוך ע"ז אף בסיסטרנ"ה בעת הדחק בזה ומ"מ נראה בעת הדחק בכ"ע שרי. ועח"י אות י"א ובא"ר ו' דסיסטרנ"ה זו או דיש שם סילון שקורין רע"ר או נקב יש במקום הנביעה שמשם נובע המים וי"ל דבטילי מי הרע"ר עם מים שבסיסטרנ"ה עמ"א ט"ו ואי"ה במ"א אות י"א יבואר עוד. ואותן בארות עם רע"ר שהם בתוך בתים שמבשלין שם שכר ודבש ומכניסין הכלים תמיד מלוכלכים בדבש ושכר לתוך הבאר יש למנוע מלשאוב תוך הבאר ממים כי דבש מי פירות הוי וי"א באלף לא בטל עסי' תס"ב וטור יותר לשאוב מן הצינור שקורין רע"ר ליתן הכלי שם ויזוב שם:

**סעיף ו**

**ואפילו** עט"ז בלילה ראשונה אם אין לו רק מים שלא לנו יכול לכתחלה ללוש בהם לקיים מ"ע דאכילת מצה ונראה ה"ה ליל ב' אף דבקיעין בקביעא דירחא מ"מ כל שני הימים דין א' להם וצ"ע דאפשר בזה לא. ואע"פ שמחויב לאכול פת עמ"א קפ"ח אות ט' אי מן התורה או מדרבנן יע"ש:

**הב"י** כי' עט"ז צריך ביאור. במרדכי פרק כל שעה סי' תקצ"ג מעשה אירע בפסח שחל באחד בשבת וג"ס נפלה התקופה בלילה שלפניו ואף עפ"כ לא חשו ולשו במים השאובים בלילה וכתב רבינו יהודא החסיד דאין להקפיד שומר מצוה לא ידע דבר רע וכולן לא יאפ"ו אלא לצורך מחר דאין י"ט מכין לחבירו גם בליל שני לא יאפו רק לצורך אותו יום דאין מכין לחול. וכפי גירסא זו י"ל דאעפ"כ לא חשו לתקופה שנפלה בליל מוצאי שבת ושאבו מים ביה"ש של מוצאי שבת כדין מים שלנו וסברו דאין איסור דאין כ"כ הכנה בזה בשאיבה ולא שפכו המים ולשו בהן לצורך יום א' וכן בליל שני וסוברים כשחל פסח באחד בשבת אופין המצות בליל פסח דלא ליהוי מצה ישינה עסי' תנ"ח

בט"ז א' ורבינו יהודה החסיד לאו לפליגי אלא אמר דשפיר עבדי שלא שפכו המים דשומר מצוה כו' וזה לשון הב"י ודבר פשוט הוא שהוא כאומרים כשחל באי בשבת אופין בליל פסח דאי אופין מע"ש לא שייך הא ואף לאומרים דאופין בליל פסח יש לתמוה למה לא שאבן מערב שבת ואפשר ס"ל כה"ג לא חשיבי מים שלנו ואכתי קשה שאע"פ שלי"א היה נופלת התקופה בליל ה' שלפניו היאך היה מותר לשאוב בשבת לצורך י"ט וא"ת שאיבה דלא טירחא כולי האי שרי א"כ כי נפלה תקופה בליל ה' שלפניו מה הוי היה להם לשאוב בע"ש ביה"ש. ועוד יש לתמוה בנפלה בתקופה בליל ה' שלפניו מה הוי הא כיון בשעה שלשין אין שעת התקופה ועוד דלא חיישינן כי"א בשותה מהן בשעת התקופה ואפשר כל שהיה בתלוש בתקופה מזיק אח"כ עכ"ל. והדברים קשים להולמם אם הגירסא בליל ה' שלפניו ואמנם אם הגירסא בלילה שלפניו (וטעו והרחיקו אות ה' מן בליל ועשו עליה קו) או אפשר לפרש דברי הב"י כך שהתקופה נפלה בלילה שלפניו במוצאי שבת כי פסח ביום א' שפיר קרי לילה שלפניו מוצאי שבת ושאבו המים ביה"ש מוצאי שבת עם שקיעת החמה כמ"ש הב"י בריש הסי' לדעת ר' אליעזר ממי"ץ וז"ש דפשוט לאומרים אופין בליל פסח עצמו כה"ג דאי לאופין בע"ש אחר חצות ל"ש הא דכבר שאבו בליל ה' השייך לששי ואפו כו' וסוברים ג"כ כהר"א ממי"ץ דאם שאבן סמוך לשקיעה מותרין מיד וא"צ יב"ש דלא כר"ש ורבינו יהודא החסיד אמר שפיר עבדו דלא שפכו שומר מצוה כו' והקשה הב"י אמאי לא שאבן מע"ש ביום מלשאוב ביה"ש מ"ש ותי' כה"ג סוברים דאסור כל ששאבו ביום אין תקנה בשהייה יב"ש (ומ"מ קשה היה לשאוב בליל ה' השייך לששי ביה"ש מלשאוב ביה"ש מ"ש) והקשה עוד היה להם לשאוב ערב שבת בין השמשות דקיל טפי ולא מוצאי שבת ביה"ש דאיקבע איסורא וכעין הצ"ע שכתב המ"א בשמ"ב שבות ל"ג ביה"ש אם דוקא ע"ש לא מ"ש יע"ש ולפ"ז נראה שצ"ל ואכתי קשה שאע"פ שהיתה נופלת התקופה ולמחוק מלת של"א. ואמנם חלילה וחלילה לי להגיה ולמחוק מלת של"א:

**אמנם** דברי הב"ח ז"ל צ"ע קצת כי הוא ז"ל נמי מפרש שהב"י היה הגירסא לפניו נפלה התקופה בלילה שלפניו דהיינו מוצאי שבת כמ"ש כאן ואמנם מ"ש שם והיו צריכין לשאוב מים לצורך ליל ב' דפסח ואף דאין י"ט מכין לחבירו ראוין הם גם לי"ט א' צ"ע קצת דמשמע ששאבו והמתינו יב"ש א"כ ליל א' דפסח מניין היו להם מים וע"כ ששאבו ביה"ש של ליל ה' השייך לששי היה להם לשאוב גם ליל ב' ועוד למאי דמסיק כל בתלוש מזיק להם מים על יום א' וא"כ היה נראה לפרש ששאבו מים ליום א' דפסח אחר ביה"ש מוצאי שבת מיד בתחלת הלילה קודם מעיינות רותחין כר"א ממי"ץ ולשו מיד

כמשמעות הטור שם. והקשה הב"י דמה איריא דנפלה התקופה בלילה שלפניו היינו ביה"ש מוצאי שבת ואף עפ"כ לא חשו ושאבו מיד אחר שקיעת החמה ולשו מיד כר"א ממי"ץ דאלו לא נפלה התקופה ביה"ש מ"ש היו שואבין ביה"ש מ"ש כדין מים שלנו לכתחלה ביה"ש ממש. ורבינו יהודה החסיד חולק ואמר שלא יפה עשו דהיה לשאוב ביה"ש מ"ש דשומר מצוה כו' והקשה הב"י דכיון של"א נפלה התקופה היו שואבין ביה"ש מ"ש עתה נמי היו לשאוב ביה"ש ערב שבת כיון דלא שאבו בשעת התקופה אין מזיק ע"ז תי' כל בתלוש מזיק ע"כ המתינו לאחר שעבר התקופה. והט"ז לא הונח לו בזה מכמה קושיות וכמ"ש. ע"כ פירש בדרך אחר. ואמנם הגירסא במרדכי בליל ה' שלפניו וברוקח הגי' בליל י' י"ל חדא הוא פעמים קורא ליל ה' ליל אורתא דה' השייך ליום ששי כו' וכמ"ש רמ"א בליל ה' עמ"א אות ד'. ומ"ש בשבת ט"ס דמוכח לכאורה אפו בע"ש אחר חצות כבסי' תנ"א והתקופה בליל ה' השייך לששי ולא חשו שהיו מים בתלוש בתקופה ולא שמו ברזל ור' יהודא החסיד אמר דיפה עשו דהא מסיים במעשה דמרדכי וכולן אפו רק לליל א' והיינו במ"ש לא בע"ש ופסח ביום א' היה וט"ס דמוכ"ח הוא:

**והט"ז** ז"ל פירש דהגירסא במרדכי ונפלה התקופה בלילה שלפניו היינו בליל ש"ק ומ"ש לפני"ו ממש כי להב"ח לפני"ו היינו של יום א'. וא"ש עם גי' רוקח בליל שני היינו השייך לש"ק. והיו מסופקים מחמת התקופה שנפלה אחר ביה"ש איך לשאוב מים בשעת התקופה סכנה ואף עפ"כ לא חשו לתקופה ולשו במים השאובין בלילה כלומר שאבו מים בלילה ממש אחר התקופה וכתב רבינו יהודא החסיד שפיר עבדו כו' ע"ז הקשה הב"י ואכתי קשה איך תליא בתקופה בלא תקופה איך שרי לשאוב בליל ש"ק לי"ט וכ"ת דלאו טרחא שרי רק מחמת התקופה שנפלה בליל ש"ק נסתפקו ולא חשו לתקופה ושאנו בליל ש"ק היה להם לשאוב ביה"ש ע"ש יותר טוב כדין ממש לכתחלה ולא לעבור על הכנת התקופה כו' ותי' אחרון רק על קושיא אחרונה כו'. ודע שמלת ולשו במים השאובין בלילה י"ל מלת בלילה היא הפסק בין מלת השאובין וה"פ השאובין ביה"ש כדין לשו בלילה בליל פסח. והט"ז גורס במרדכי פסח ביום א' וגם נפלה תקופה בלילה שלפניו כלומר בליל שלפני פסח יהיה בש"ק או ביום ה' וברוקח מפרש בליל ו' ש"ק אלא שאין נ"מ רק שאבו כדין בליל ה' כמבואר בהג"ה ס"א ואפו בליל פסח סוברים כה"ג אופין בליל פסח ממש עסי' תנ"ח ואע"פ שהיו המים בתלוש לא חשו ואפו בהם ואמר ר"י החסיד שפיר עבדו ולק"מ כל הקושיות היינו מ"ש הב"י בשבת איך שאבו כו' אבל הקושיא שאין מזיק סוברים בתלוש מזיק ובשבת ודאי בליל ש"ק אין לשאוב כמ"ש הרוקח דהוי כממלא לגינה עסי' של"ח (ויש ט"ס בדפוס וצ"ל הגי'

בלילה שלפניו ובשבת אי"ן לשאוב) ואי קשיא מה שייכות וג"ם נפלה התקופה א"נ חל פסח בשאר ימים והיו תלוש לשו בע"פ אחר חצות י"ל אדרבה מלת וגם מורה כט"ז דאי הפירוש ששאבו בליל ש"ק אחר התקופה חדא הוא הי"ל חל פסח בא' בשבת ונפלה התקופה וג"ם משמע ב' דינים הם וכאמור. ומיהו ביה"ש ליל שבת י"ל שבות בה"ש במקום מצוה עמ"א ד' רק בשבת אין לשאוב ועא"ר י"ז מסכים לפירוש הט"ז והשאובין בליל ה' היינו ביה"ש וקצת טעו ואפו ביום היינו עש"ק משום דחביבא מצוה בשעתה ראוי במ"ש:

## סימן תנו

### סעיף א

**מחוקה** עט"ז. הנה במנחות פ"ז א' לרבי מאיר ב' עשרון הוי א' גדוש וא' מחוק ולרבנן חד עשרון ומחוק כרב חסדא וכפירש"י ותוס' דבין זה וזה לא היה רק עשרון קמח מצוצמם מ"ג בינים וחומש ביצה בינונית תרנגולת אלא שאר המנחות היה עשרון הכלי מחזיק ב' שלישי עשרון וגודש תילתא עד"מ ובכהן גדול הכלי גופא מחזיק מ"ג ביצים וחומש ולא היה גודש כלל ובדף צ' א' כל המדות היו נגדשות וזו של כ"ג נודשה לתוכה כלומר הגודש שראוי להיות היה בתוך הכלי וכר' מאיר כמ"ש רב חסדא שם ולשיטתיה בדף פ"ז ב' ויהיה פירוש מחוק לשון הסרה עיין מש"ל והר"מ ז"ל בה' כלי המקדש פ"א הי"ו פסק חד עשרון הוי כרבנן ולא ביאר אם מחוק עיין מ"ל שם ובאמת סתם כר' מאיר וקיי"ל מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם וי"ל מדאמר גודשה לתוכה ולא אמר חוץ מזו שהיה נמחקת (גדוש מחוק פעול נגדש ונמחק ננעל) והר"מ ז"ל בפי' המשנה שם זאת לרבי מאיר וענין גודשה לתוכה שניתנין לתוך אותו עשרון בחזק"ה כשהוא מחוק כשיעור שמחזיק עשרון האחד כשהוא גדוש צריך ביאור ויאמר לכאורה כמ"ש הב"י דקמח מחובץ ודחוק יחזיק יותר מאם היה בפירוד וא"כ הוא דעת שלישית שב' עשרון גמרא הוא א' לכ"ג וא' לכל המנחות ושניהם במדה א' מחזיק ב' שלישי עשרון ועליהם הגודש תילתא אלא של כ"ג כבחוצהו שלא יפול לארץ כפירש"י ותוס' פ"ז א' דוחק בחזק"ה ומחבץ שיהא מחזיק הכל תוך המדה ולפ"ז א"ש גודשה לתוכה ואמנם זה דוחק לומר שלש מחלוקת ולומר זאת המשנה לרבי מאיר כלומר כפי דרכו ולא רבי מאיר הוא דוחק. ואמנם רב חסדא לשיטתיה דאמר לר"מ ורבנן כל כ"ג מחוק ולרבנן חד ומחוק לשיטתיה ואמר כאן ר' מאיר הוא משא"כ אם נאמר לרבנן חד וגדוש לכל המנחות ולכ"ג גודשה לתוכה מחבץ מדוחק הקמח ומתוכן א"ש מתני' כרבנן כל המדידות נגדשות חוץ כ"ג היה גודש"ה שלה בהכרח דוחק הקמח ומחבץ לתורה ומש"ה פסק כן בה' כלי

המקדש כי כן דרכו לפעמים או מצא כך במקום אחר. והנה הרא"ש ז"ל סובר שיעור חלה מ"ג ביצים תבואה ונטחן נוסף הרבה וצריך לגדוש שיהא שיעור חלה מעומר מן עב"י ולפ"ז ה"ה במנחת עשירית האיפה אע"ג דסולת הפירוש עשירית איפה תבואה שיהא נטחן לסולת א"כ כל המדות נגדשות וכ"ג גודשה לתוכה שיהא מחזיק הכלי גופא שיעור הזה א"כ אין ראיה לסתור פי' הרא"ש ז"ל ואין זה פי' משובש וכאמור ועח"י ו' ופר"ח. ועב"ח וצ"ע שם קצת. ואמנם לדינא קיי"ל קמח רק מ"ג ביצים וחומש הן לחלה והן לפסח. וביי"ד שכ"ד כתב המחבר שלא יהא המדה גדושה לכאורה שא"צ גודש לא אזהרה ובפסח שייך אזהרה ולומר דיעשה המדה מחזקת המ"ג ביצים מחוקה לא מחזיק ב' שלישים ועם הגודש עשרון כמו כ"ג שלא יפזר ויהיה פחות משיעור וזה יהיה פי' דברי הריב"א שבמרדכי וזה דוחק עפר"ח ובח"י ואמנם ל' הריב"א שבמרדכי שאין גודשין מדה של פסח כי מאחר שהיא עשירית איפה כל מדה מכ"ג שהיה כמו כן עשירית איפה וגודשה בתוכה משא"כ בכל המדות שהיו נגדשות יראה מבואר כמ"ש הט"ז ז"ל דה"פ דנשי דידן שעושין המדה גופא מחזקת עשרון אסור לגדוש לפסח דהוי מותרת ומחמץ ולקח משל וראיה מכ"ג שהמדה מחזקת עשרון אסור לגדוש כי יהיה ריבה קמ"ח משא"כ שאר מדות שאין מחזיק כ"א ב' שלישי עשרון ומש"ה נגדשות מעתה מדות דידן שמחזיק בעצמה עשרון אסור לגדוש וה"ה לחלה חייב בזה השיעור ולא הביא ראיה כלל אם קמח או תבואה כי זה פשוט היה לו וא"ש הכל דלא נילף משאר מדות דראיה רק שאין להוסיף על עשרון כאמור ואתי שפיר קושיית הב"ח זכרונו לברכה דהתם לא היה גודש שלא יפול לארץ דאין מביא ראיה על זה כלל רק שלא להוסיף יותר משיעור ואה"נ אם המדה רק ב' שלישי עשרון גודש והנכון יותר להיות מחוקה וז"ש ולא הרגשת"י כלומר לדידיה אין זה קושיא כאמור מה שיש לעיין למ"ד בידי אדם א"א לצמצם וביצים יש גדולים וקטנים י"ל בקל עיין חולין כ"ח ב' ד"ה לפי. והנה לחלה ראוי להוסיף אם יש לו לצאת דעת הטור וספק הרא"ש בחלה סי' שכ"ד ובפסח יש ליקח מדה מצומצמת מחזיק ערך מ"ג ביצים ולא יותר ויטול חלה אחר כך בצירוף סל ולא תהיה גדושה כלל כי יפזר הקמח וילכלך במים וכ"ש בפסח ואי"ה במ"א יבואר עוד מזה. עיין אות ב' מזה:

**סעיף ב**

**מותר** עט"ז מ"ש כמ"ו פנוי קצת מעסק ר"ל למ"ד דלכתחלה אין להניח בלא עסק אפילו משהו ובלש יותר משיעור חלה אין העסק מועיל בו כ"כ והוי כפנוי מעסק ואפילו אין שוהה מתחלה ועד סוף שיעור מיל אפי"ה לכתחלה אסור עכ"פ ועסי' תנ"ט ויש חשש

אחר שמא יתעסקו בו יותר משיעור מיל ובאמת בעיסה גדולה אין עסק מועיל ויש חשש לענין דיעבד ג"כ ואי"ה במ"א אות ו' יבואר:

**כתב** בכ"ג בהגהות ב"י יש מצפין עמילה במתכת ויש באבן חלקה ושבחו חכמים שבדור ספר הזכרונות דף נ"ב עכ"ל. והנה במתכת בלא מסמורים דאל"כ נדבק העיסה שם גם מנחושת יראה למנוע עסי' תנ"ה במ"א אות ט' והעולם נוהגין קלות בעשיית המצות וראוי להשגיח על זה ואי"ה בתנ"ט יבואר עוד:

**שייך** לאות א' בחביתי כ"ג יש לומר מחבץ כי אין לחוש לקמח שבתוכו דכליל משא"כ שאר מנחות שמא יהיה קמח בתוכו ויתן בתבשיל כי רשאי הוא לאכול כך ויתחמץ עיין ד"מ ב' והבן:

## סימן תנז

### סעיף א

**טוב** עט"ז ועח"י אות ד' שחותכין משניהם יחד וע"י כן נדבק העיסה יחד אף בעיסה קשה. וע"ד שם דוקא מין במינו יע"ש בשכ"ה בט"ז וש"ך א' ובשכ"ד בט"ז ב'. ויראה ה"ה צירוף כלי דוקא עמין א' הא ב' מינים לא וכ"ש הוא מעיסה דהא לת"ק פ"ב מ"ד הסל אין מצרף ומיהו י"ל בעיסה מקפיד הוא משא"כ בצירוף סל אחר אפייה ואין נוגעת מצטרף משמע אף בא"מ מצטרף וער"ש פ"ד מ"א משמע צירוף סל נמי בעינן מינו ודוחק לומר למ"ד בעינן נשיכה עיין מ"ד פ"ב יע"ש וצ"ע. והרע"ב שם פי' מין במינו צירוף סל ושוב בכ"מ בפרק ששי מה' בכורים הי"ז בשם הרשב"א ז"ל דבסל נמי מין במינו דוקא ויראה ממ"ש הרע"ב שם מטמאה וטהורה יע"ש. וכלי שאין לו לבזבז ספק הוא עכ"מ פ"ו מה' בכורים הי"ז וחלת ח"ל דרבנן ספק לקולא וה"ה עתה בחלת א"י עכ"מ שם וב"ד שכ"ב בש"ך ד'. ואם הניח מצות בסל ועליונות אינן במחיצות הסל ספק הוי כבסי' שכ"ה ס"א בהג"ה ובש"ך ג"ד וט"ז ב' ואם לקח מעליונות חלה על כל הסל לכאורה ספק דרבנן לקולא דבעי' שמא טבלא שאין לבזבז מצרף הכל עליונות ותחתונות יחד ומחיוב על חיוב לקחה וחכם אחד אמר לי דאין ספק מוציא מידי ודאי כי כבר נתחייב תחתונות בצירוף סל וספק אם הופרש מחיוב עליהם והנה בש"ה כתבנו די"א בדרבנן ספק מוציא מידי ודאי עיין במקוואות טמא שירד לטבול ועי"ד ק"י והנה י"ל ספק חזקת איסור בדרבנן לחומרא בספק מעשה ולא בספק בעיא ופלוגתא דרבוותא כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין דמה"ט בשהה מיעוט סימנים עי"ד וכאן אין להאריך ונראה ליטול מהתחתונות בלא ברכה וצ"ע כי שמא יבוא להפריש על מקום אחר ומכסה במפה היינו יניחם במפה וישים מפה זו ג"כ על המצות ואם מונח בטבלא ולמעלה במפה

לא עש"ך שכ"ה ה' והיינו בחדא מפה מלמטה ולמעלה ואף שבאמצע קצת מגולות מצטרפות הכל כיון שמצדדין מכוסין:

**סעיף ב**

**דשמא** עט"ז כלל כוונתו דלש ב' עיסות ובכ"א כשיעור צריך להקיף זה אל זה קצת סמוכים שיפריש מא' על חבירו משא"כ כשאין בכ"א שיעור חלה וע"י צירוף כלי הוא דנתחייבו א"צ מן המוקף א"כ מש"ה לא הזכירו כאן מוקף והתוס' באלו עוברין מ"ו ב' ד"ה הואיל דבסל בעי נגיעה היינו כשיש בכ"א שיעור חלה דבעי מוקף אז צריך סל ונגיעה דלא כהרא"ש דמוקף לחוד סגי א"נ התוס' נמי סוברים דאין צריך סל כ"א ה"פ דסל לא מהני ובעי נמי נגיעה וזה בחלת ח"ל דמדרבנן אז יש חילוק בין יש בכ"א שיעור חלה צריך הקפה שיפריש מא' על הכל ובין כשאין בכ"א שיעור חלה כ"א בצירוף אז א"צ הקפה ומש"ה חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש שהיה מעיסה א' ועח"י אות ב' ומחלת ח"ל דאוכל ואח"כ מפריש לא חיישינן דאישתלי דזכור הוא. משא"כ שיפריש מכל עיסה לבדו ושמא יש בהם שאין חייב בחלה ולא הוי הפרשה ואח"כ בסל יתחייבו ולא יפריש ויאכל טבל וע' בפי' הרע"ב פ"ב דחלה מ"ד הקפה א"צ נגיעה ומ"מ טמאה וטהורה בעי נגיעה ומשמע אף שיש בכ"א כשיעור ומשמע באין בכ"א כשיעור בעי סל ונגיעה ממש לצירוף שיעור חלה ועתי"ט שם והבן ועיין ר"ש שם ואי"ה באות ה' יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז בב"ח משמע דחלת ח"ל לכתחלה ראוי ליטול חלה וההיא דשמואל בביצה ט' מיירי בי"ט ושבת שא"א להפריש אוכל ומפריש למחר. והט"ז פירש דלכתחלה נמי רשאי לאכול ואח"כ מפריש רק הואיל ויודע בשעה שמתחיל לאכול ויש בעיסה כשיעור חלה מ"ג ביצים הוי כאילו הפריש חלה באותה שעה כשנתן דעתו לכך שיאכל ויפריש לאחר מכן משא"כ שכח בעת שהתחיל לאכול וסבור שא"צ ליתן חלה וכדומה ה"א כשנזכר אח"כ בעת שאכל קצת ואין בו שיעור מ"ג ביצים שיצרף בסל עם אחרים דוקא קמ"ל דא"צ בחלת ח"ל משא"כ חלת א"י כה"ג בשכח ואכל טבל ונזכר אח"כ כשאין בפת שיעור חלה צריך לצרף אחרת עמה וצ"ע כעת מנא ליה הא:

**סעיף ד**

**אינו** עט"ז דכולנו טמאים ואסור לאכול חלה בטומאה וגם החלה טמאה ואם יש כהן קטן ע' באות ו'. ואף בטלטול אסור דהוי מוקצה:

**סעיף ה**

**ואינו** עט"ז ולשורפה או להאכילה לכלבים קודם שתחמיץ אין מבערין קדשים בי"ט ערש"י ביצה כ"ז ב' ולפרה ולזרות לרוח נמי ביעור הוא. ועוד דמוקצה הוא ואסור בטלטול. ולבטל קודם שתחמיץ אין שלו והכהן אין בידו א"ר ה' בשם כל בו וקשה יתן לכהן והכהן יבטלו. ומ"ש לענין הקפה בחלת ח"ל עיין באות ב' וג' ואי"ה במ"א ג' יבואר עוד:

**והנה** חלת ח"ל קיי"ל דלא בעי ממוקף הא חלת א"י בעינן מוקף אף בזמן הזה ומוקף היינו סמוך לא נגיעה ממש וההוא דעיסה טהורה וטמאה שאני דמקפיד בלא יגעו זה בזה מש"ה בעי חוט בצק ביניהם וע' בפי' הרע"ב פ"ב דחלה מ"ד וההוא דמ"ח תי' בירושלמי דטמאה וטהורה מקפיד יע"ש ועשו"ת הרשב"א ז"ל תתל"ד הביאו הפר"ח כאן ובי"ד שכ"ה ס"ב דמוקף סמוכים וא"צ נגיעה הן חלת א"י או ח"ל ביש בכל עיסה שיעור חלה דצריך גם בח"ל מוקף כבסי' שכ"ג בהג"ה כ"ז שרוא"ה שתיהן בבת א' שפיר דמי ויש לעיין עיסה עם כרכום ואחד בלא כרכום או פת קיבר ופת נאה שמקפיד על תערובתן י"ל דבעי נגיעה ממש כמו טמאה וטהורה אבל בש"ך י"ד שכ"ו כתב ביש בכ"א שיעור חלה כרכום ולבן אין צריך נגיעה כ"א שתיהן לפניו וצ"ע ועיין תה"ד קפ"ד. ומין ושאינו מינו אין נותנין חלה מזה על זה כמבואר בי"ד סי' שכ"ד ס"ב:

**סעיף ו**

**או** עט"ז בטור שלש גירסות גדול שראה קרי וטבל שמבטלו ברוב וי"ג גדול שראה קרי וטבל אי יבטלו ברוב וי"ג גדול שראה קרי שראוי לבטל ברוב עב"י וב"ח והט"ז ז"ל הוכיח מדהשמיט כאן ביטול ברוב משמע דגורס ראה קרי וטבל ולבטל ברוב והיינו בלא הערב שמש ראוי לו ע"י ביטול ברוב אבל בלא טבל לא מתיר די"א דבעי הערב שמש ומש"ה בטבל ע"י ביטול עכ"פ יש להתיר בלא הערב שמש ומש"ה בכאן ביטול ברוב דבי"ד שכ"ב ס"ה פסק דא"צ הערב שמש והר"ב שהגיה דבעי הערב שמש וי"א להלכה סובר כהמחבר. ומ"מ קשה הי"ל או מבטלה ברוב כמ"ש המחבר בשכ"ג שם ס"א ועש"ך שם אות י':

**סעיף ז**

**פחות** עט"ז עיין אות ב' דשמא ישכח ולא יטול חלה ואח"כ יבוא צירוף סל ויאכל טבל הלכך בחול אסור לעשות כן הן שילוש פחות משיעור עיסה א' אסור דאסור להפקיע חלה בכוונה הן שילוש קב קב ולסמוך על צירוף סל אח"כ יש איסור שמא ישכח ויאכל טבל וביי"ט פסח יש היתר ללוש עיסה א' פחות משיעור מפני שא"א לקרות שם בעודו עיסה ולאפות מטעם הואיל כל חדא חזיא ליה טוב יותר ללוש פחות מכשיעור ולא

ילוש עוד באותו היום ועפר"ח ואי"ר י"ב וזה אפשר כוונת הט"ז לתרץ הקושיא צירוף סל וכאמור ועח"י אות ט"ז ואי"ה במ"א יבואר עוד: **עיין** במ"א תק"ו אות ח' ע"פ בשבת ולא נטל חלה מחמץ מע"ש אין תקנה ועיין אות יו"ד שם ובשבת ל"ש זה. ואם חל יום א' פסח בשבת ולא היו בעיסות בכ"א שיעור חלה ונצטרפו בשבת על ידי צירוף סל אסור להפריש בשבת וביי"ט כה"ג עח"י אות ח' מיקל דהוי כלש בי"ט ובא"ר אות ד' יע"ש ועיין לבוש אם שכח להפריש חלה מעי"ט ממצה מפריש ממצה שנייה לאחר שבוצע חצי לאפיקומן ובט"ז ד' הקשה דאין מפרישין מעיסה שנילוש מעי"ט אלא יפריש מיד קודם הלילה ממצה השנייה יע"ש ומיהו אם יש לו אחרות יפריש מהם ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה ואי"ה בתנ"ח יבואר עוד מענין חלה:

## סימן תנח

### סעיף א

**לשון** עט"ז. מ"ש המחבר נוהגין משמע לא מדינא ועיין עולת שבת והיקש כתב הלבוש צלי אש ומצות יאכלוהו רק לאכילה לא לכל מילי ועב"י ופר"ח ובדרישה היקש וזבחת פסח לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות ופסחים כ"ח ב' לר"י דהלכתא כוותיה לא תאכל עליו בזמן שחיטת הפסח קאמר ה"ה עליו מצות היינו מצה האפויה בזמן שחיטת הפסח יוצא בה ואע"ג דכתיב שבעת ימים משום לילה ראשונה י"ל כתיב הכי וא"ש מה שהקשה ר"ש שם ולפ"ז לר"ש דרשא גמורה באפשר. ומ"ש הט"ז אחר שש ומחצה כ"כ הב"ח ועמ"א א' ועמ"ש המחבר מצת המצוה הא שאר מצות אופין קודם והקשה הב"י א"כ מ"ש הטור בשעת הדחק יאפה ג' מצות במ"ש משמע שלא בשעת הדחק יאפה שאר מצות ג"כ אחר חצות ותי' הט"ז דה"פ דראוי לאפות עם מצת מצוה הרבה שאר מצות כדאיתא בה' י"ט ממלאה פת תנור שהפת נאפה יפה ובשעת הדחק יאפה עכ"פ ג' מצות אבל רשאי לאפות שאר מצות קודם י"ד הרבה כל ששמר מחמץ ועב"ח ושאר פוסקים מי שיש יכולת כידו מצוה לאפות כל המצות אחר חצות (ולמ"ש בשם הדרישה יש סמך מהיקשא) עד"מ ב' בשם א"ז טוב לשמור המצות חמין דחמין מבטלין הארס של מרור יע"ש. (ופירש מראית העין יסברו שיאכלו בע"פ מצה ואסור לאכול מצה בע"פ) והא דלא צריך ביעור מבית דלא בדיל י"ל בדרבנן אי"צ ונוקשה ל"פ ועסי' תע"א ס"ב בהגי"ה מותר לפרר מצות בע"פ ואי"ה שם יבואר ועב"ח מ"ש נראה כמכין משבת לי"ט דממנחה ולמעלה אין עושין מלאכה ולשיטתיה דשש ומחצה קאמר ועסי' רנ"א במ"א ד'. ומ"ש הט"ז בלא לאפות בי"ט מכמה טעמים ולענין משהו חמץ

קודם פסח בטל ואין חוזר וניעור עסי' ת"ל. ואם אופין בי"ט מפריש חלה בי"ט ואם לש בי"ט ונמשך עד הלילה עמ"א תק"ו:

**ועיין** מ"א תק"ו ח' בחלת ח"ל דרבנן בשכח ע"פ להפריש דאין תקנה בחמץ ועט"ז שכ"ג ה' צידד בדרבנן י"ל לא הוי מתקן ועיין ביצה ט' ובא"ח תק"ו אף חלת ח"ל אם גלגל מע"ט אין מפרישין בי"ט וי"ל דא"צ דאוכל והולך ואח"כ מפריש משא"כ בא"א לו בע"א ועשו"ת פנים מאירות ח"א סימן למ"ד דף ל"ז ד' הקשה דמאי אין מעשרין בשבת ושבת קכ"ח א' טבל דרבנן מוקצה הוא וי"ל טבל כל דאין רוצה עתה לתקן לא חזי ומוקצה הוא ודמאי כתב הר"מ ז"ל פכ"ג ה"ש הי"ד אין מעשרין דהוי דומה למקח וממכר ועוד מתקן וא"כ בדרבנן י"ל דומה למקח וממכר ובשבת קמ"ב א' מתקן משמע אף בדרבנן מתקן ר"ל לר"י מין במינו מ"ה לא בטל נאמר אף ביבש ותרומה דעולה בא' ומאה מדרשא דוהרמותם ממנ"ו ועתוס' מנחות כ"ב ב' פריך הוי מתקן ודוחק. וי"ל מתקן ל"ד אלא הוי כמו"מ וכן חלת ח"ל מקדיש דומה למו"מ משא"כ בחלת ח"ל הנשרפת ל"ש זה. ומיהו ביה"ש שרי וה"ה טבילת כלים. מ"ש הר"מ פכ"ג מה"ש הט"ו ופנים מאירות שם עמ"א של"ט דאיסור דרבנן נחית חד דרגא יע"ש. ועמ"ש כאן במ"א אי"ה:

## סימן תנט

### סעיף א

**תחת** עט"ז היינו מדאמר ביומא כ"ח ב' יומא דעיבא כולא שמשא לכדרבא משמע באין מעונן תחת הצל שרי ובלבד שלא יתקרב לשמש משמע בצל נמי כל שהוא קרוב לשמש גם הצל חם ויחמם העיסה ודוקא רחוק שרי ועח"י וא"ר א'. וי"ל ללוש נגד החלון דיש ליזהר אטו יום מעונן להמחבר בס"ה דעברה ולשה שרי ומסתמא ה"ה ביום המעונן אף דאמר ביומא זיהרא דשימשא קשה משימשא כו' והר"ב מדשתיק אודי ליה א"כ ל"ג כה"ג לכתחלה כמ"ש בי"ד א' כל דיעבד שרי ל"ג לכתחלה ואי"ה במ"א א' יבואר עוד בזה ומ"ש בשם הב"ח הביא שם הרבה פוסקים דיעבד אסור בלש תחת השמש או ביום מעונן ואין שיעור לדבר ומ"ש בשם אגודה פרק א"ע סי' מ"ד והב"ח משמע דמפרש בתנור אופה ומשימין עצים בפי התנור אסור בכל הבית והט"ז משמע מפרש בתנור בית החורף וי"ל עוד דאתנור אופה ושלא לפני פי התנור מ"מ חם הוא ואף פחות ממיל מחמיץ ולכן טוב לאפות בתנור ולעשות המצות בחדר אחר. ועא"ר ג' בהנאה עכ"פ מותר יע"ש והמחבר ס"ה התירו אף באכילה ועמ"א ט"ו ועיין לבוש בזה:

**סעיף ב**

**רביעית** עט"ז עשר פרסאות ארבעים מילין חלוק עשר שעות לארבעים נמצא רביע שעה ועוד ב' שעות כל א' לך' חלקים הרי לכל מיל רביע וחלק ך' משעה והיינו י"ח מנוטין וברס"א שליש שעה פחות חלק שלשים משעה הכל חדא ועי"ד ס"ט סעיף ו' בש"ך אות כ"ה והוא השיעור שבכאן ועמ"א אות ג'. ומ"ש בתה"ד בקכ"ג דשהיות אין מצטרפות דהיינו העסק שעוסק מבטל השהייה והיינו עסק ממש אבל ניקור אין מבטל השהייה אבל אם עושה בלי הפסק בניקור אף שוהה בניקור מיל מותר יע"ש. ועמ"א ד' ושם צ"ע מ"ש דהניקור אינו אלא במקום א' קשה ת"כ כי עסיק בניקור שיעור מיל יהיה חמץ ורידוד נמי אין בכל העיסה וראיה מטיף טיף שהביא שם בתה"ד משמע כן אין כ"כ עסק חשוב דיבטל השהייה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז ואפילו עסק בה כל שעה כל שרואה אחת החמיצה בעסק כזה א"כ הוא ג"כ חמץ כ"כ ז"ל. וי"א ד' מילין אוסרין אף בעסק ויבואר אי"ה במ"א. ועשו"ת מהר"מ מלובלין ז"ל סימן ק"ה והח"י אות ט"ו הביאו כל שיש סי' חימוץ במקצת עיסה כולה אסורה:

**סעיף ד**

**מקטפת** עט"ז ועב"ח דפסק לעולם צריך נצנן ידיה אף שאין חופה דמתחממין הידים מכח הלישה ורבא דאמר פסחים מ"ב ב' צריכה ב' כלים בלשה ואופה הוא ובלשה לחוד צריך כלי א' לצנן ידיה יע"ש והט"ז הסכים לפי' המ"מ והר"ן ועמ"א ח' והפר"ח החמיר ברואה שנתחמם הידים דצריך צינון ויש להחמיר ולפעמים לוקחין עוזרים ויום ולילה לא ישבותו והידים חמים מאוד ודאי אסור הוא ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ה**

**אחר** עט"ז ועב"ח בזה ועמ"א אות ט' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

**יטילם** עט"ז ועמ"א י"ג כשאין דעתו לאפות עוד בו ביום הא לא"ה רשאי להדיחם בעצמו אבל לא יגררם:

**סעיף ז**

**שלא** עט"ז עמ"א י"ג ובתנ"ג אות ה' שלא לאפות על הסדין ויותר נכון לעשות מצות על דפין חלקים ברהיטני מעץ קשה וליקח רעדלי"ך לניקור בנחת שאין עושין נקבים בעץ ולאחר גמר המצות ידיח ויהפך הדף מעבר הב' וכן יעשה תמיד:

### סעיף ח

**לא** עט"ז בתה"ד קכ"ד הטעם דשמא אח"כ יתן לתבשיל ויתחמץ אבל בלא נתינה לתבשיל שרי ועמ"א אות י"ו בשם מהרי"ו הטעם דהקמח מפסיק ואין נאפה יפה ועח"י וא"ר כ"ז וכ"ג דאם עשו בקמח ונותנו לתבשיל דיעבד יש להתיר וצ"ע אם נמצא קמח בעין ונתנו לתבשיל וי"ל דנאפה יפה עסי' תס"ג במ"א ד' החמיר במצה אם נמצא כך בתבשיל כי האש מפסיק בין הקמח להמצה יע"ש ואי"ה שם יבואר:

## סימן תס

### סעיף א

**אין** עט"ז ועשו"ת הרשב"א ז"ל סימן כ"ו ותקצ"ג כתב צריך לדעת כי המצה צריך שימור למר מעידן קצירה ולמר מלישה והביא אהא דחש"ו וגם כתב בפירוש שימור לשם מצה בין שימור דקצירה ולישה למר ולמר הרי בפירוש שאין חילוק ולמ"ד מעידן קצירה כל עשייה צריך לשמה דוקא ובפסחים מ' א' אמר רבא הפיכו לשם מצוה משמע דכל שימור לשמה בעינן ועיין בריי"ף עשה כלומר הזהרו שלא יבא בהם מים משמע כט"ז דאף למ"ד שימור מעידן קצירה בעינן מ"מ א"צ שיעשה לשם מצת מצוה דוקא כ"א מלישה ואילך אבל קודם לכן די בעכו"ם וישראל רואהו שלא בא לידי חימוץ ומלישה ואילך שעוסק בגוף המצוה בעינן לשמה וצ"ע קצת לחלק ביניהם ועא"ר אות א' ודאי אם אפשר יקצרו ישראלים לשמה וכל עשייה הן טחינה וכדומה הנזהרים במצה שמורה. ומ"ש קטן בר דעת עא"ר ועח"י משמע דבעי יג"ש וב"ש דוקא יע"ש ומשמע אף הניקור לכתחלה יהיה בגדולים ב"י דוקא. ואם שימור לשם מצה ד"ת או דרבנן בב"ח משמע דאיסור דרבנן וער"מ פ"ה מחו"מ ה"ח ט' הביאו החי" אות ב' והפר"ח כתב דשימור לשם מצה מ"ה הוא וכ"מ בהרשב"א ז"ל כ"ו ותקצ"ג ולבוש סי' תנ"ד יע"ש ובהר"מ ז"ל אין הכרע שכ"כ לדגן שלא נתבקע שמ"ה אוסר דאין חימוץ וחז"ל אסרו דבעי שימור גמור ואי"ה בתס"ז יבואר עוד. ולפי"ז אין לסמוך לכתחלה לומר מסתמא יש להם יג"ש וכ"ש עד שיהיו גדולים בשנים עסי' נ"ה במ"א אות ז' וקצ"ט ז'. ומ"ש החי" דמש"ה לא אכל דהעמידו דבריהם קשה אין כאן איסור דחשש חימוץ רק שאי" י"ח לי"א א"כ אמאי לא אכל ולא יברך כי ברכות אין מעכבות וליל ב' שוה לליל א' שכל הלכותיו שוה ובציקות של עכו"ם ממלא כריסו ואוכל כזית מצה באחרונה עיין לבוש תנ"ד כשנילושו בפני ישראל וניכר שאין חשש חימוץ ואפילו ישראל עומד מרחוק כ"ש כה"ג והך לשמה יראה דיוצא בפה עיין אה"ע ומיהו יראה דיעבד אפי' בחישב סגי וסתמא דמצה לשמה משא"כ טחינה וקצירה סתמא לאו לשמה וצ"ע. ופת עכו"ם עי"ד קי"ב בזה:

**ומי** שיש לו כזית מצומצם בליל א' שלא ניטל חלה מעיסה איך יעשה יאכל כך א"י י"ח אף טבל דרבנן ול"ש אוכל ואח"כ מפריש ממ"א ע"י"ד שכ"ג יפריש חלה ויבטל בכזית זה ברוב ויקיים מ"ע ד"ת עש"ך שם אות י"ד ובנילוש מע"ט דאסור להפריש בי"ט עסי' תק"ו י"ל דהעמידו דבריהם עסי' תמ"ו וצ"ע ודוקא נילוש בי"ט כה"ג ואי"ה בתע"ה יבואר עוד:

**והנה** אם נאמר דמ"ה בעינן שימור מלישה ועכו"ם וחש"ו בפני ישראל עע"ג דיעבד יש לסמוך ארבינו האי והרא"ש והרי"ף כה"ג וההיא דבציקית פסחים מ' בלבד שיאכל כזית מצה באחרונה מיירי באין מזהירו כו' א"כ באין לו אחרת יש לסמוך ע"ז ואפשר יברך דהוי ס"ס שמא הלכה כרבינו האי ושמא שימור רק מדרבנן וכל פסולי דרבנן בשעת הדחק אוקמיה אד"ת עסי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב ובפתיחה להלכות ברכות כתבנו מזה אי פסול דרבנן בעת הדחק מברכין ואי בס"ס מברכין. ואי לשה עכו"ם וחש"ו ואין ישראל עע"ג רק מרחוק להב"ח דמדרבנן יאכל בליל א' ונראה דיאכל בלא ברכה ואף בלשה הני ועע"ג צ"ע אי יברך וכדאמרן עמ"ש בתרמ"ד סוכה ישינה ט"ו ט"ו מחג המצות לרבה ור"י בחלות תודה ובירושלמי לשיטתיה יע"ש והבן:

**סעיף ב**

**וכן** עט"ז ועפר"ח היה משתדל בכל המצות כי עפ"י הרוב אין עושין כהלכה יע"ש ועח"י בשם מהר"י"ל ועיין ברא"ש לחם עוני דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה ועב"י ולבוש וע"ש ודאי צריך לעמוד גדולים בני דיעה אצל כל המצות לראות אם עושין כד"ת ומצת מצוה צריך עשייה לשמה הן בשאיבת מים ומדידת קמח ולישה ועריכה ואפייה ע"י ישראל גדול יג"ש וב"ש לשם מצת מצוה:

**סעיף ג**

**אני** עט"ז ועא"ר אות ד' משמע פירורי לחם יתקבצו יחד ומהר"ז רונקי"ל תי' עיסה חשיב יע"ש ופסחים פירורין בטלי משמע דלא חיישינן יתקבצו יחד כ"א בעיסה והבן וקודם איסור בטילה במ"ש כל חמירא ולאחר שאמר כל חמירא יכול לבטל אחר החימוץ משא"כ בלש אחר זמן איסור דהיינו בשש צריך לבטל מקודם שתחמיץ ואי"ה במ"א ב' יבואר עוד ועסי' תנ"ט במ"א אות י"ג דאף בי"ט שרי שם מתנה וביטול משום מצוה ובאות ב' יבואר:

**סעיף ד**

**אין** עט"ז לכתחלה אין עושין הן של בעלי בתים או נחתומין ואף בדפוס אסור ודיעבד אף בכל ענין שרי ועב"י בשם ר"י"ו מוכח בגמרא ודיעבד שרי ומבואר שם בהדיא מ"ז ב' וכמ"ש הט"ז ז"ל ואפשר בל"פ דיעבד מותר ולא בעיקר הגזירה לכן הביא בשם רבינו

ירוחם יע"ש ועץ שמנקר מצה א' אין ליקח למצה אחרת עב"י ופר"ח בשם הריק"ש דמתעסק בבצק יע"ש וניקור אין עסק גמור ושהיות מצטרף עסי' תנ"ט בט"ז ומ"א ד' ואי"ה בס"ס תס"ח יבואר עוד מדיני אפיות מצה:

**סעיף ה**

**כי** עט"ז אף רקיקין דקין אין לצייר כי א"א בקיאין בין עב לרקיקין ועפר"ח ואופנים רעדלי"ך שיש בהן כמין ציור אפשר להקל ומ"מ לא יעשה והממהר הר"ז משובח ועמ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**ביצים** עט"ז ועמ"א ה' בדבר קטן אין מעכב אפייה ואפשר קטניות נמי דמי לזרעונים בדיעבד ועח"י אות י"ז הביא מסי' תס"ז אות י"א דבר קטן אין מעכב אפייה וי"ל כדי נטילה בעינן א"כ אין ראיה והט"ז דאסר כל המצה אפויות בתוך הפסח ואי"ה בתס"א ס"ה יבואר ועשו"ת מהר"מ מלובלין ז"ל סי' ק"ה:

## סימן תסא

**סעיף א**

**ויש** עט"ז אוסר דיעבד כל שהוציא מהתנור והחזיר מיד קודם שיעור מיל הואיל וחם מחמיץ מיד ועמ"א אות ו' וי"א ומ"ש שם על דברי הלבוש יע"ש ועח"י אות י' וי"א בספק אין להחמיר וכל שתוחב אצבע ואין נדבק עיסה סי' שאין חיטין נמשכין ובא"ר אות ח' כתב זה בעודה חמה אבל בציננה כבר אין זה סי' ואותן מצות שטוחנין בריב אייזן ונראה שנאפה כמאב"ד חצי בישולו עכ"פ אין לאסור בה"מ תערובות משהו שלהן ובהנאה כה"ג ג"כ יש לצדד. והכל לפי ראות עיני המורה בזה:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז עיין ריי"ף ור"מ ז"ל פ"ו ה"ו מחו"מ הטעם דבישול מבטל טעם מצה ופסחים מ"א א' קאמר לר' יוסי הטעם דבישול מבטל האפייה ולאו לחם הוי ע"ש תוס' ד"ה אבל זה למאי דס"ד אבל לדידן דקיי"ל שלקות במלתייהו קיימא ומברך בפה"א ע"כ הטעם דלית טעם מצה וכדמסיק בברכות ל"ח ב' ועפר"ח כאן. ומ"ש הט"ז לחלק בין בלע מצה כ"כ הלבוש וראוי לבילה בעינן משא"כ מרור בעינן זכר לוימררו חייהם שיטעום טעם מר בפיו. ויש לי הרהורי דברים במ"ש הרשב"א ז"ל בברכות ל"ח ב' דר"מ ור"י מודים דטעם מצה בעינן דמודה ר"מ במרור כבוש ושלוק שאי"י אלא דר"מ סובר בישול אין מבטל טעם מצה וקצת קשה שיפלגו במציאות ולמ"ש הב"ח והט"ז ז"ל י"ל מרור שאני וכאמור. גם מ"ש בכריכה דחושש שמא יבטל מרור למצה י"ל דהוי כמו אין ראוי לבילה ועיין פ"י שם ועיין לח"מ פ"ח ה"ח מה' ק"פ ולפי מה שהתבאר במסקנא דברכות דרבי

יוסי סובר בישול אין מבטל אפייה רק טעם מצה בעינן וא"כ רבנן דפליגי אדרבי כרי יוסי ס"ל ובשל מבושל איצטריך דלוקה בצולהו ואח"כ בשלו ועב"ח בק"פ דנפיש טעמו אי בישול מבטל הצלייה וביין מותר משמע דאין מבטל טעם מצה ועמ"א אות ז':

**אם** טחנו מצה י"ח בפירורין בלילה ראשונה עסי' קס"ח סעיף י' ופירורין שאין כזית דלית תוריחא דנהמא שנתלבנו המים או במשקה נבוע אין י"ח יע"ש במ"א למ"ד וט"ז ט"ו וכללא הוא כל שאין מברכין המוציא ובהמ"ז אין י"ח ער"מ ז"ל פ"ו ה"ז מחו"מ ואי"ה בתע"ה ותפ"ב יבואר עוד:

**שאלה** קמח הקלוי בתנור ואח"כ לש עם מים ואפה בתנור אי י"ח בפסח. עמ"א תע"א אות ה' ועיין מ"מ פ"ו מחו"מ ה"ה ובלח"מ שם מי פירות לבד אי מקרי בא לידי חימוץ ולהמ"א עם מים קאמר יע"ש וא"כ קמח הקלוי בתנור מקודם לא בא לידי חימוץ אח"כ ולא מהני מה דהוי ממין הבא לידי חימוץ ועסי' תנ"ד. ומיהו לחם עוני לא נשתנה טעמו בכך. ועב"י כאן קמח קלוי שרי לבשל ורי"ו אוסר יע"ש ועפר"ח כאן ואי"ה בתס"ג ס"ג יבואר בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ג**

**עד** עט"ז והעולם כמדומה נוהגין שזורקין בכ"ע מקום הכפל ועמ"א אות י"א מזה:

**סעיף ד**

**אוסרים** עט"ז הנה משמע דבר הבלוע א"י בלא רוטב ואפילו קליפה לא בעי ובשו"ת רש"ל סי' נ"ז כתב דכל בשאר איסורין קליפה ה"ה כו' א"כ י"ל דקאי אענין אחר ועסי' תמ"ז ס"א ומיהו שם סיים דאפ"ה בעי קליפה והיינו בנושכת ונדבק בה ומש"ה בעינן קליפה ממצה דכשירה הא נוגעת ל"צ קליפה ועי"ד ק"ה בט"ז אות י"ד:

**והנה** מצה שנתחמצה בתנור חמץ גמור צריך אותו מקום בתנור הכשר ליבון עח"י אות י"ד והשאר א"צ ואם ספק שא"י מקומו איה לכאורה אף בקרקע יבש ביבש חד בתרי בטל ועי"ד ק"י בחניות קבוע ודברי ס' הכריתות בהא דנחל איתן ומשנה בתרומות ערוגה בין ערוגות ובפריי שם הארכנו ואם אפו כך ונתערבו המצות י"ל חד בתרי בטל דאין איסורו מחמת עצמו עסי' תמ"ז. ושם מבואר אי יש לחלק בין קודם פסח או תוך הפסח ובמצה נפוחה וכפולה התנור א"צ הכשר והמרדה ג"כ בדיעבד דמי ח"י אות י"ז ותנ"א אות נ"ד ועמ"א תנ"א אות ל"ז עמ"ש שם:

**עוד** בהכשר התנור לכתחלה יש להכשירו קודם י"ט מטעם דראוי להסיק ב"פ ודיעבד או שבת ע"פ ואין לו בנקל לאפות חלה וצאלינ"ט במקום אחר כדיעבד דמי ומכשירו בי"ט בהיסק א' כמ"ש בח"י הביאותיו במ"א. ודע דבקי"ט ס"ה דאין מלבנין ומגעילין בי"ט ותנור אין נראה כמכשיר כמ"ש במ"א ואף נט"ל דרבנן אין מגעילין ומכשירין בי"ט

שאני שפוד דהוי רק מנהגא ע"ש במ"א י"ב ול"ד לולד הטומאה דראוי בימי טומאתו עסי' שכ"ד. ואמנם כלי הנאסר מריחא או שהיה בו תבשיל הנאסר מריחא ואב"י ומשהו או כלי שני ואב"י ומשהו עמ"א תמ"ז מ"א דאפי' במקום שנהגו לאסור אב"י בהצטרף עוד קולות הבו דלא להוסיף ושרי יע"ש ולפ"ז אשכחנא פתרי להגעיל כלי ב"ט פסח עצמו עיין סי' תנ"ב ס"א בהג"ה ואף ב"ט דלאו תיקון מעליא דנט"ל רק מנהגא וכן ריחא יש מקילין ודמיא לשפוד בתק"ט ונט"ל היינו מקדירה זו קיבל טעם פגום מכלי חמץ אב"י בכלי שני או כדומה הבן:

**סעיף ה**

**רק** עט"ז וב"י"ד ק"ה בש"ך אות ל"ו ול"ז אי ביבש לגמרי בחמץ באפיי' אוסר בששים או כ"נ ועסי' תס"ז ס"י"א וי"ד התם רטיבות קצת ומשוחה בשמן אפשר בעי ששים דמפטם ועי"ד שם באיסור שמן ששים ואין צריך נטילה ובכחוש ששים ונטילה ועא"ר אות י"ג בזה:

**סעיף ו**

**מצה** עט"ז השוה דעת מהר"ש למהריי"ל דאם עלתה למעלה ויש חלל באמצע שרי דכח האש עשה זה שקורין א"פ רינדי"ג ואפי' גבוה למעלה כהר ועגול דאין כח החימוץ לעשות זה לחלק גוף העיסה לשנים רק כח החימוץ להעלות קרום דק לפעמים בזה התירו מהריי"ל בפירוש דכח האש עושה ג"כ זה ושכיח טובא וא"כ בין קרום דק או נחלק לב' שרי ממ"נ משא"כ באין נחלק רק נעשה גבוה למעלה כהר ודבר עגול זה מורה על חימוץ ומהר"ש דשרי ביש חלל ונחלק לב' ומהריי"ל דאוסר בלא נחלק רק נעשה גבוה הוא סי' חימוץ ואמצעה היינו נגד אמצעה של הפה כלומר דבר עגול דרך להגביה כנקודה באמצעה נגד אמצעה למטה בשולים שיושבת בתנור וניכר שחימוץ אבל תפחה המצה ונעשה גדולה יותר ממה שהיתה קודם אפי' אין זה חימוץ כי בודאי באפיי' נעשית גדולה יותר רק סי' מימון הוא שהוגבה במקום א' כעגול והר ועיין שו"ת מהר"מ מלובלין ז"ל ק"ה אע"פ שלא נעשה הנפוח על כל שטח המצה דמשמע כ"ש כשהוא על כל שטח המצה דאסור היינו דניכר חימוץ שהוגבה כל העליון ונעשה עיגול ועח"י אות י"ט בשם חכם אחד ראיה מלחם הפנים דאמר כיון דאפה תפחה ומצה הוא ולמ"ש א"ש דודאי ע"י אפיי' גדול מקודם רק כשהוגבה ונעשה עגול ניכר סימן חימוץ. ומ"ש הט"ז דמזה הפי' לא יצא מכשול כלומר דודאי סברא יותר לאסור כפי' הב' הוגבה כהר ועגול ובזה לא היה מהר"ש מתירו וע"כ דמהר"ש מתיר רק ביש חלל תחתיו ומהריי"ל או דחולק ואוסר בנקב או דאוסר בעגול והר גבוה וממ"נ בנקב מותר דאי חולק הלכה כרבו מהר"ש ז"ל והנה אפרינדי"ג י"ל שרי אף עפי"י שעלה הרינ"ד למעלה אבל נקב במקום הנפח באמצע

ממש ועלה המצה ע"ד למעלה יש לאסור ואף ב' נקבים זה תוך זה יש לאסור ועמ"א י"ג. ולענין משהו עח"י י"ט וא"ר י"ז ובשו"ת רמ"א כל שיש צדדים סומכין אשאלתות ה"ה נפוחה הוי כהרבה צדדים לקולא וגם י"ל דהוי כנוקשה:

## סימן תסב

### סעיף א

**מ"ש** המחבר מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ יותר משאר עיסה משמע דהוי חמץ גמור מ"ה ובטור כתב דהוי נוקשה מי פירות עם מים בשהה שיעור מיל עכ"פ וכ"כ הרא"ש ז"ל פסחים ל"ה א' דנוקשה הוי ולקי (מ"ה) וכמ"ש התוס' שם ד"ה מי פירות והכין משמע לישנא אין חייבין כרת הא מלקות מ"ה הוי ואע"ג דהטור בתמ"ב כתב דמסקנא הרא"ש כהרי"ף דנוקשה דרבנן צ"ל תרי גווני נוקשה ודוחק ועפר"ח כאן. וער"מ פ"ה מחו"מ ה"ב משמע מי פירות עם מים הוי חמץ גמור ממש וכרת נמי מיחייב ועמ"מ שם עיסה שנילושה במי פירות אין חייבין כרת ה"ה איסורא לית ביה ולא מוקי ע"י מים ג"כ ש"מ ע"י מים כרת נמי חייב וסבור הייתי לומר דחיליה דהמ"מ ממ"ש בפ"ו מחו"מ ה"ה דיין וחלב ודבש ושמן א"י י"ח דהוי מצה עשירה ושאר מי פירות יוצא עם מים דלאו מצה עשירה הא בלא מים א"י דאין בא לחימוץ וע"כ עם מים מ"ה אסור דאי נוקשה אכתי אין י"ח ולמה לי לחם עוני ומיהו הר"מ ז"ל פ"ד מחו"מ הי"א בגדים שכבסו בחלב חטה משמע דנוקשה לדידיה ה"ה בלאו ועמ"מ שם דאין צורת החמץ עומדת ועמ"מ פ"ה ה"ב משנת א"ע משמע חומץ האדומי חמץ גמור ע"י תערובות וסובר דמחמיצין במים עם יין וע' תוס' ל"ה ב' ד"ה מי פירות משמע דמי פירות עם מים כרת נמי מיחייב ועפר"ח. ולפ"ז לש עיסה מים עם מי פירות וספק שהה שיעור מיל צ"ע דאין לעשות ספק דרבנן וה"ה למ"ד נוקשה בטל בששים עמ"א תמ"ז ה' צ"ע בזה דמשמע להר"מ ז"ל וסתימת לשון המחבר דלקי מ"ה ובהכרח תרי גווני נוקשה ומיהו כיון דאין כרת י"ל דבטל בששים ולפ"ז מצה טחונה שטגנו בשומן ונמצאת חטה בתוכה אף דיש בו מלח ממים שלנו י"ל נוקשה הוי ובטל בששים ואי"ה לקמן יבואר עוד בזה. וע' מנחות נ"ד א' תפוח שרסקו כו' ומסיק נוקשה הוי ולמ"ש התוס' דמי פירות עם מים כו' ש"מ דנוקשה הוי ולא כרת ועמ"א א' ואי"ה שם יבואר די"ל דמירי בתפוח חמץ וחריף ולא מים הוי נוקשה. ועפר"ח:

**כדי** עט"ז בי"ד קכ"ו ס"ו (ט"ס ק"ס) אם יש יין כשר בכלי עליון ובתחתון י"נ טופח כשמערה נאסר העליון הנשאר ואם יש בו מים רואין כמ"ש המ"א ב' ועטרת זקנים ב' ועט"ז י"ד שם אות ז' בסתם יינם דידן אין צורך ליתן מים (אם לא נגד ודאי י"נ) ועש"ך

שם אות י״א נ״מ בנתינת מים לדידן דליהוי בטל בששה חלקים מים וע״ש קל״ד ס״ה. מ״ש עט״ז דשאור ודבש פוסלין היין ע״ד קכ״ג וש״ך אות ח׳ לדידן דוקא נשתנה טעפו אין אוסר בי״ן יע״ש:

**כתב** הח״י אות ה׳ דשמרי יין הוי מי פירות ואין מחמיצין דלא כהג״א פרק אין מעמידין ולדבריו הא דמבואר בי״ד קכ״ג סט״ו דהמחמץ בשמרי י״ן אסור איירי עם מים ולא הבינותי דכיון דבשמרי י״ן אין כח לבדם להחמיץ תו הוי זה וזה גורם וע״ד פ״ז בט״ז י״ג וש״ך ל״ו ובש״ך קכ״ג כ״ח מטעם מחמץ ובשו״ת מהר״ם מלובלין ז״ל קכ״א בשמרי שכר שעבר הפסח והחמיץ עיסה דלא בטיל וראיה מי״ן ולמ״ש המ״א כאן אות ו׳ דשכר הוי מי פירות וכ״ת מעמיד הוי ליתא דבמנחות נ״ט א׳ (עמ״א א׳) תפוח שרסקו והחמיץ עיסה אי לאו דהוי נוקשה לענין פסח לא הוי מחמץ והרא״ש בע״ז ל״ד א׳ (ע״ש בתוס׳ ד״ה דורדייא) הביא ראיה מתפוח שרסקו אלמא כהדדי נינהו. וכ״ת מי פירות אין מחמיצין אבל שמרים מגוף הפירות מחמיצין הא בורכא ואנן איפכא תנן בירושלמי פרק עשירי דתרומות ה״א מה פליגין במחמיץ במימיו אבל בגופו מותר (מ״ש המפרש שם דהוי נוקשה לא הבינותי דאפילו נוקשה לא הוי) אלמא כשסחט מימיו והחמיץ בגוף התפוח אין מחמץ כלל וע׳ בירושלמי פרק כל שעה. וצ״ל מ״ש הג״א בע״ז בשם רבינו אפרים דף ל״ד שהשמרים הם המחמיצים אפשר עם שאר פסולת המתערבין שם וגם זה צ״ע דזוג״ז אף באיסורי הנאה שרי עמ״א תמ״ה אות ה׳ גם עינינו רואות שמחמיצין עיסה בשמרי שכר והוא חמץ גמור וקשה למ״ש המ״א באות ו׳:

**סעיף ב**

**פחות** עט״ז עמ״א ה׳ והט״ז משמע ליה דמיירי כאן אף בז׳ משקין טוב ליזהר בפסח ובי״ד סי׳ שכ״ט יש ליזהר בלש במשקין שיעיב מז׳ משקין. ובלש בז׳ משקין לא כתב שיש ליזהר כי הלכה דחייבת ומברך ואפשר דמ״מ למדקדק במצות לצאת כל הספיקות טוב בז׳ משקין לערב מים ויברך וז״ש כאן טו״ב כו׳ וע״ז הקשה איך לא כתב בי״ד שטוב כו׳ ועוד דכאן מפקיע משיעור חלה יותר איסור הוא כיון דמדינא מברך בלש במי פירות. ועח״י ט׳ וי׳ ולמ״ש א״ש. ומה״ט א״א לפרש כאן בשאר מי פירות דא״כ יש ליזהר לא טוב משמע ומדקדק דוקא ועוד יש תקנה לערב מז׳ משקין וע״ד בטור במי ביצים טוב ליזהר לערב מים היינו ולא מז׳ משקין דאז יתוקן חששא דהסמ״ק ומ״מ ספק ברכה צריך תערובות מים ועפר״ח כאן מפרש כהמ״א ה׳ וא״ה שם יבואר. ואנו שלותתין החטים אין קפידא משא״כ בשיפון וכדומה יש קפידא:

**סעיף ג**

**קודם** עט"ז מ"ש יבישה לא פלטה מידי עי"ד צ"א דהמליחה אין מפלטת ומבליע כ"א בלח קצת לא ביבש לגמרי אמנם מ"ש לא נתרככה קשה דבלא נתרככה אפי' המלח לח ואפי' בתבשיל כה"ג אין איסור עסי' תס"ז בט"ז אות י'. ומ"ש בתבלין קשה דמי פירוש הם ועוד ביבש אין מפליט ומבליע ובא"ר ט' כתב דמיירי שהחטה מלוחלח ומ"מ אם יבשים אין מפליט ומבליע חורפא בלא דוחקא וי"ל דמ"מ צריך לברור הבשמים שמא יש חטה ויחמיץ התבשיל ואי"ה במ"א זי"ן יבואר עוד:

**אמר** הכותב ראיתי להעיר הערה קטנה כי הפר"ח כאן פסק דמלח הוי מי פירות דלא כהמחבר וגם מ"ש דהמחבר בק"ס סי"ב דבמי פירות אין נוטלין לידים הא במלח נוטלין ומצא ברמב"ם ז"ל פרק עשירי מט"א דמלח אין תולדת מים וכמי פירות שאין מכשירין עכ"ל המחבר שם לשיטתיה כאן. ואני העני צ"ע לי במה ששנינו במקוואות פ"ו מ"א השלג הברד כו' והמלח כו' אלמא דמלח מים הם וכ"פ בי"ד ר"א סעיף ל' וכן פסק הר"מ ז"ל פ"ו דמקוואות ה"ג וד' ובמקוה מים בעינן וקרא כתיב אך מעיין ובור מקוה מים דתולדת מים בעינן וכמ"ש בי"ד סל"ג שם וכ"ת דמלח אשלומי משלים לחוד אכתי כל מי פירות אין משלימין כלל כמבואר בר"מ שם ה"ד ובי"ד שם. הן אמת שהטור בי"ד שם השמיט מלח וכתב הב"י למה. והנה לשיטתיה כאן דמלח אף ממים מי פירות הן עמ"א ז' ולמד מתוספתא הביא הכ"מ פ"י מה' ט"א ה"ג דמלח כמי פירות הן. אלא דקשיא דברי הר"מ ז"ל אהדדי. גם המחבר בי"ד שם ס"ל התחיל בחמשה שלג ברד ככור מלח טיט הנרוק וסיים בשלשה שלג ברד כפור שכל המקוה מהם כשירים ונהי מה שהשמיט טיט כמ"ש בב"י מסוכה י"ט טיט הנרוק יוכיח שמצטרף אבל מלח למה השמיט לומר שאם עשה כל המקוה כו' גם שם הביא טיט הנרוק ובק"ס סי"ב השמיט עב"י גם מלח כתב בק"ס שאם עשה כל המקוה מהם טובלין בו לנט"י ולמ"ש המ"א באות ז' בשם הד"מ לחלק בין מלח ממים ובין מלח שחופרין א"ש ההיא דמקוואות מיירי במלח ממים וההוא דט"א מיירי במלח שחופרין ומ"מ קשה ההוא די"ד ר"א ס"ל וא"ח ק"ס סי"ב. ומלשון הטור משמע אף מלח ממים הוי מי פירות ואי"ה במ"א אות ז' יבואר עוד. מ"ש המחבר חטה בדבש אף באין ששים שרי עיין לבוש ועולת שבת ומשמע אף נתקבע שרי ובהקדמה לתס"ז ובט"ז שם אות י' כתבנו מזה:

## סימן תסג

### סעיף א

**משמן** עט"ז ובמ"א א' הביא ג"כ לשוי הר"ן ז"ל ומ"ש מתס"ב ס"ג דבש צ"ל יין ובס"ו בדבש מים כ"ש אסור והחילוק שכתב בין נתערב קודם פסח לתוך הפסח צ"ע קצת ועמ"א תס"ב ו' ובהג"ה שם ולכאורה כוונתו לחלק בין נתבטל זמן רב קודם שלש ונהפך המים למי פירות ובין עירב מים כל שהוא במי פירות ולש מיד ועשו"ת צ"צ קכ"ב ופר"ח הט"ז סט"ו מ"ש על זה. ואמנם המ"א שם באות ו' חילק בין תירוש ותוסס אח"כ וכ"כ הפר"ח שם. ולדינא אין להקל באכילה כ"א מים מועטים שנתבטלו בששים ותוסס כההוא דס"ג בתס"ב ואפשר אף שאין זמן רב כה"ג שרי הא כל שלא נשתנה אף מים מועטין וזמן רב אין להקל אם לא בה"מ ביותר יש לצדד. ומי דבש שהמים עיקר בהן בשתייה יש לאסור ולשהותו או בהנאה המיקל בה"מ אין מזחיחין אותו כמ"ש בתס"ב במ"א ו' באורך מזה:

### סעיף ב

**אסור** עט"ז בתס"ב ס"ד טעם דאין נוהגין ללוש במי פירות שמא נתערב מעט מים וכאן ל"ש זה אבל לטעם דחיישינן לסברת רש"י דמי פירות לחוד נוקשה הוי ואף שמן קמ"ח בלא מלח נוקשה הוי אפ"ה ההיא דס"א שאין עושין מעשה בידים כ"א חששא שמא יצאו מים דיעבד אין לחוש ועסי' תמ"ה בט"ז ג' ואי"ה שם יבואר ולמ"ד מי פירות עם מים ישרף מיד י"ל במנחות ובר"מ ז"ל ה' מעה"ק וי"ל ועמ"ש במ"א אי"ה מזה:

### סעיף ג

**אלא** עט"ז ע' פסחים מ"ם ב' יע"ש והט"ז כתב דהטור שפיר הקשה דאפשר לדינא אין מחלוקת בין ל"ק לל"ב רק היכא דשכיח עבדי אסור ורבא אצלו לא היה שכיח עבדי. ומ"ש עדשים היינו אפשר היכא דשטח עבדים י"ל כ"ע מודים דקמח עדשים אסור לבשל אף למאן דמתיר מצה אפויה וע' בטור מ"ש ור"ף וא"א הרא"ש ז"ל כתבו סתמא במצה אפויה ור"ף פירש חסיסי מצה אפויה ורא"ש פי' קמח עדשים כערוך. ומ"ש לדידן אסור קמח של קטניות עסי' תנ"ג ויראה דקמח עדשים אם נפלו למאכל ול"ד קטניות שלימים ה"ה קמח כל שהרוב ממאכל היתר עסי' תנ"ג. יש שאין אוכלין מצה אפויה כ"א בי"ט אחרון של פסח הטעם דחששו דילמא אתי לאחלופי או שמא יש קמח בהם שלא נאפה ולשרות בצונן מצה טחונה לטעם א' אין איסור ולטעם ב' י"ל והעולם סומכין אהמחבר ומבשלין מצה אפויה גם הר"ב מדשתיק אודי ליה עפר"ח ועמ"א ה' ואי"ה יבואר עוד:

## סימן תסד

### סעיף א

**אפי'** עט"ז אפשר כוונתו דמפרש מ"ש הר"ב אפי' נתערב קודם פסח כמ"ש מהרי"ל יין שנתן חרדל לתוכו לשער במתיקתו אין לשתות בפסח דיכול לשהותו אחר פסח אבל נפל לתבשיל שא"א לשהות אחר פסח אין אוסר תערובתו ע' סי' תנ"ג ועח"י כאן מעמיד י"ל הוי כבעיניה יע"ש. ומ"ש חרדל בלי קמח מותר לשהותו ה"ה עם קמח בלי מים דמותר לשהותו ואפשר למאן דחייש לרש"י בסי' תס"ב אין לשהותו וטוב למכור לעכו"ם ומיהו יראה שא"צ לאהדורי כ"כ למכור דבעת הדחק שרי אפילו ללוש בהם ולאכול. ומ"ש בשם הרוקח חרדל שלא יהא טחון בקערה חמץ דחריף ודוחקא מפליט ומבליע ולא מהני אב"י ונ"ט בר נ"ט עסי' תמ"ז בזה. ומיהו קמח חטים שלנו לתותים חמץ הוא וצריך למכור אף בלי מים ואם הפי' נתערב קודם פסח תערובת ממש אלא שיכול לשהותו אחר הפסח הוי לכתחלה אין ללמוד בפחות מששים שרי תוך הפסח די"ל מעמיד או ניכר ומיהו מדלא מפרש בפשיטות נתערב פחות מששים משמע בפסח דיעבד אף פחות מששים שרי עח"י בתנ"ג וכאן ואי"ה במ"א א' יבואר עוד:

### סעיף ג

**מ"ש** המחבר שיש בו מים דאל"ה מי פירות לבד אין מחמיצין והר"ב בתמ"ב ס"ד דאין ללוש במי פירות לבד דחיישינן לפירש"י יע"ש בחרדל בלא"ה אין אוכלין בפסח הקטניות ושאר מיני טבולין חומץ יין עם קמח בלי מים להמחבר שרי והר"ב סמך אמ"ש בתס"ג ס"ד ועסי' תס"ב במ"א זי"ן במלח. ע' פסחים מ"ם ב' במשנה ר"מ אוסר ובריייתא שם לתרומה ישרף מיד ולחרדל ר"מ אומר ישרף וחכ"א יאכל מיד ובראי"ש שם כפי הנראה גירסתו במשנה ור"מ אוסר ור"י אומר ישרף מיד אם לא שט"ס הוא. ומ"מ בברייתא וגמ' שם מבואר דישרף מיד ולרש"י פסחים ל"ה ב' ד"ה מי פירות מוקי למתני' במי פירות לבד ולהרא"ש ושאר פוסקים עם מים ואכתי נוקשה הוי עסי' תס"ב ובטור שם ונוקשה אף למ"ד מ"ה איסור כרת א"ב א"כ ליכא למילף מנותר שכן כרת ע' פסחים כ"ז ב' וי"ל במה הצד מערלה וחמץ תוך זמנו והיינו לפירש"י דר"פ א"ע דנוקשה ב"י ואפשר ל"פ ע' תוס' ריש פסחים שיאור ישרף ואפר נוקשה ותערובות למ"ד מ"ה אסור י"ל לא עדיף מחמץ גופא דאפרו שרי יציבא בארעא כו' וע' תמורה אלו הנשרפין כו' ואין להאריך:

## סימן תסה

### סעיף א

**אפי'** עט"ז הוגה אפילו תשטוף בצונן היינו לומר דצונן אין מחמיץ ועא"ר ג' הקשה דברא"ש מבואר אפילו בצונן אסור לשטוף אח"כ ועסי' תס"ז וי"ג אפי' לא תשטוף בצונן אח"כ אסור (זיעת אדם אין מחמיץ) משום גזירה דשמא לא תשטוף יפה ל"פ. והוי יודע דמורסן זה שהוזכר במשנה יש בו מחלוקת מה הוא עסי' תנ"ד במ"א א' אם קליפה הגסה או דקה ושניהם בחטה הם לא שפרייא"ר כי שיבולת ודאי אין מחמיץ. ואמנם גם המורסן יש לעיין ביה מפני שראיתי לרבינו הגדול בפני יהושע פסחים ל"ט ב' דשריית מורסן חמץ נוקשה הוי דאין ראוי לאכילה יע"ש ובמ"א תמ"ז ה' דנוקשה בטל בששים י"ל דמורסן בטל בס' בפר"ח וממ"ש הר"ב בהג"ה ס"ג מורסן באווז לא במשהו י"ל דא"א בלי קמח דבוק בו כמ"ש המ"א בתנ"ד א' וע' במס' תרומות פי"א מ"ה חילוק בין ישנות לחדשות א"כ משמע שאפשר בישן בלי קמח ובתנ"ד כתבנו מזה א"כ נ"מ טובא בזה גם בי"ט אחרון של פסח יש נ"מ עסי' תס"ז:

### סעיף ב

**שהאווז** עט"ז ועפר"ח והמחבר בי"ד צ"א ס"ז מתיר בפילי בצלי צונן בהדחה וכ"ש חי בפסח במשהו החמיר וכמ"ש הר"ב בהג"ה ומש"ה כתב יש מי שאוסר. וכן דרך המחבר בכ"מ שכ' יש מי שאוסר ולא כ' חולק בזה הלכה כן ומ"ש בשם יש מי שאומר או שלא מצא כ"א בפוסק א' כן או כמו כאן אע"ג דאבי העזרי והרא"ש והטור כתבו לאסור האווז לשיטתם בי"ד בטור דאף חי בפילי אסור כולו משא"כ המחבר פסק דאף צלי צונן שרי בפילי כ"ש חי אלא דנ"ל להחמיר בחמץ במשהו מש"ה כ"כ. וצלי צונן דאוסר שם הר"ב באין ה"מ א"כ בחמץ י"ל בה"מ אפשר מדינא והיינו תוך הפסח. ויש לעיין בהנאה באווז חי פילי אי מותר למכור לעכו"ם כה"ג כיון דנראה רק ממנהגא ואפשר דאסור מדינא וצ"ע. ועסי' תס"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ג

**ויתן** עט"ז משמע דעתו אפילו נמצא חטים בתוכן שרי דמי פירות אע"ג דיבשל העוף אח"כ כבר נתבטל בעודו היתר בעוף קודם החימוץ. ומ"ש שאין לחוש שמא כבר חמוצה החטה דלא מחזקינן איסורא כ"ה ודאי ועשו"ת צ"צ קכ"ב ולעיל תס"ב חטה בדבש שרי ולא חיישינן שמא היתה חמוצה כבר. אבל חטה מחומצת והבהבו משמע דעתו לאסור וכמ"ש המ"א ה' אבל באי"ר אות ד' דעתו להתיר אפילו בלא קליפה כיון דאין נוגע בו רק ריח חמץ יע"ש ובה"מ י"ל בזה דע"י קליפה עכ"פ יש להתיר כבסימן תס"ז במ"א ל"ז בזפק כה"ג ואי"ה שם יבואר עוד. והנה י"ל בין הבהוב דכאן שהעשן העולה מחמץ

כחמץ דמי וז"ש המ"א ה' ע"ד צ"ב ס"ח שהזיעה עולה וכמ"ש בתמ"ז בשר יבש שהיה עולה עשן מאל"ץ דאסור ועמ"א בתנ"א למ"ד ומ"ש שם ומש"ה יש לאסור כל העוף בנמצא חטה מחומצת משא"כ בזפת דנימא דהאש פועל שמפליט החסה להעוף לא אמרינן ועסי' תס"ז במ"א ל"ז וט"ז כ"א ואי"ה שם יבואר בזה. ודעת הפר"ח בתס"ז שם משמע לאסור כשידוע שיש חטה מחומצת יע"ש בזה:

## סימן תסו

### סעיף א

**ויש** עט"ז אף שרואה בנותר שאין ריר סתם פרה יש לה ריר ואפשר נתייבש ונתקנח ויחמיץ ורוק הבהמה מחמיץ כרוק האדם וכן רוק עכבר ובתנ"ג בט"ז ב' ומ"א ה' חטה קשה אין מעט רוק מחמיץ יע"ש. ועמ"א ג' משמע אף בסוס נכון הדבר ליתן מעט לפניו שלא ישאר מאומה ועח"י ה'. ואות ג' שם רקק דם א"א בלא צחצוחי רוק כמו חליצה והיינו במוצצת יע"ש ולפ"ז ברקק דם גרע טפי דמי פירות עם המים ממהרין להחמיץ עסי' תס"ב:

### סעיף ב

**מותר** עט"ז משמע דגורס זיעת החומה או חמור עמ"א ה' לחלק בין כותל אבן לעץ ועפר"ח כאן. ועסי' תנ"ג במ"א יו"ד זיעת בהמה דיעבד י"ל דאין מחמיץ ועח"י שם:

**והנה** ראוי להזכיר כאן כי המעיין בב"ח משמע דג' מינים הם מים ומי פירות ותולדה בפ"ע כמו מלח בסי' תס"ב וצואת התרנגולים הוי חולדה בפ"ע ואם מים אין ממהרים להחמיץ רק שיעור מיל ועיין לבוש שדומה לחמץ ואסור מדרבנן משמע מי פירות עם מים נוקשה יע"ש ועיין א"ז:

**והנה** מ"ש תולדת המים כמים ולעיל סי' ק"ס ס"י תולדת המים אם ריסק עין דג לנט"י וביי"ד ר"א סצ"ג יע"ש וצ"ע בשומן דג בפסח אי הוי מי פירות כשומן אווז כי לכאורה לאו כללא הוא לגמרי לומר תולדת המים מחמיץ ואין לך אלא מ"ש חז"ל בפירוש והנה מזי משקין יש מהן שמכשיר ומקבל טומאה ואין מחמיץ וע' פרק עשירי מהט"א ה"ב מי רגלי בהמה לאו תולדת המים ומי רגלי אדם תולדת המים והוא תוספתא עכ"מ שם ובמכשירין פ"ו מ"ה מי רגלי אדם בין גדולים וקטנים תולדת המים ופי' הר"ש שם משקין היוצאין מפה הטבעת הא צואת אדם אין מחמיץ ע"ש מ"ז הרעי כו' וברי"מ פ"י מהט"א ועח"י. ע' במכשירין שם מ"ו וזובו וש"ז מטמאין ומכשירין ובמ"ז חמי טבריה לא מטמאין ולא מכשירין וא"כ צ"ע טובא כי אין ללמוד מהא דמכשירין ומטמאין דליהוי מחמיץ ומה שאין מכשיר שאין מחמיץ וחמי טבריה משמע ודאי דמחמיץ ועשי' תכ"ה. ועתי"ט שם

מ"ה בחמי טבריה דרך פי האמה יע"ש. תפוחים חמוצים עמ"א תס"ב ופר"ח כאן חומץ אדומי יע"ש חלב האשה הניח הא"ר באות י"ב בצ"ע חלב בצירי הוי מי פירות. ודם וחלב בצירי דהוי מי פירות לחומרא ולא בטל בס' או דם דגים ודם האדם היכא דליכא מ"ע: ומי רגלי בהמה עפר"ח וח"י ואי"ה באות ד' יבואר עוד.

**סעיף ג**

**יאחוז** עט"ז דאפילו באוחז מקום המלוחלח אפ"ה שאר הקמח צריך ריקוד ועמ"א ו':

**סעיף ד**

**לא** עט"ז דכל שיכול לאחוז בשק במקום המלוחלח ומעט יותר מהני אף תוך הפסח ואף נתייבש דלית חשש משהו וכל שא"א לאחוז בשק שנתלחלח בהרבה מקומות אז אם עדיין לח מהני ריקוד וא"ל אסור ובמ"א ח' אי"ה יבואר בזה ומ"ש בתנ"ג אות ב' לחלק בין נתערב קודם טחינה או אח"כ אבל שאר אחרונים כתבו כי קמח לח בלח הא פירורין הוי יבש בלח ואוסר בפסח במשהו ועמ"א ואי"ה שם יבואר. ואם אכלו עכברים בקמח היינו בשק אבל בחבית י"ל הלכו בכל הקמח וכמ"ש המ"א אות ט' ושם יבואר אי"ה. ומ"ש צואת תרנגולים ירקד לחוץ בב"ח כי צואת תרנגולים אין מי פירות רק תולדה בפ"ע ויזרוק לחוץ משום בל תשקצו והט"ז כתב משום הקריבהו לפחתך לחם י"ט כו' ומשמע דסובר ג"כ דצואה אין בכלל מי פירות ואם לש כן ושהה פחות משיעור מיל אין לאסור ועסי' תס"ב במ"א א':

**סעיף ה**

**ואם** עט"ז והנה בדין דשאר הקמח שרי כל שאין רואין לחלוח יש לסמוך גם האידנא וגם שק שנפל עליו מעט מים יורה זה הא להתיר טיף טיף בטורד מקום המלוחלח ובעו"ה עתה אין להקל בזה כי א"א בקיאין לידע איזו מיקרי טיף טיף ועפר"ח. ושם כתב הניח טורד ומצאו כמו שהיה שרי ואולי דאוקי אחזקה וע' בעשרה יוחסין בחזקה העשוי להשתנות ומיהו כיון שעתה ג"כ טורד מסתמא לא הפסיק ומ"מ עתה יראה להזהר בזה. וע' עולת שבת אות ה' שנכון להחמיר לאסור כל מה ששרוי במים אף שטורד וזהו כמ"ש:

**עח"י** אות י"ז במ"ש אפילו פחות משיעור מיל דלא כנ"ץ יע"ש ובא"ר ט"ז יע"ש ובאמת לא הבנתי מתחלה דברי הח"י גם הנ"ץ לא כתב כ"א מ"ש בלי הפסק שלא יצטרפו השהיות כדלעיל תנ"ט ס"ב ואמנם ראיתי כי דברי ח"י בנוים על אדני השכל והאמת. כי התה"ד בסי' קכ"ג פלפל אי השהיות מצטרפות וכתב דגדול אחד הביא ראיה מדלף משמע שיש צירוף בין טפה לטפה כשיעור כו' וסיים התה"ד שיש לחלק בין עסק גמור אין שהיות מצטרפות אבל עסק מועט אין מבטל וראיה מפסחים ל"ט ב' א"ר פפא והוא דעביד טיף להדי טיף ואין שהות בנתיים והשתא אי בעלמא שהיות מצטרפות מה

קמ"ל ר"פ כאן אלא בעסק גמור אין שהיות מצטרפות ודלף טורד דאין עסק גמור בעינן טיף להדי טיף דלא ליצטרפו השהיות ואפשר שזה דעת הגדול שהתיר שאין שהיות מצטרפות אלא שקצר בלשונו עכ"ל. הנך רואה ממ"ש התה"ד תחלה דגדול אחד הביא ראיה להתיר מטיף טיף משמ"ע שיש צירוף השהיות בין טפה לטפה כשיעור (מיל) מלת משמ"ע הם דברי תה"ד שרוצה לפרש דברי הגדול דהיה סובר טיף טיף זה אחר זה ויש קצת הפסק בין נפילת טפה א' לב' על הקמח וכ"מ קצת מפירש"י טפה אחר טפה סמוך ותיכף ואין שהות בנתיים וכ"ה לשון הר"ן ז"ל שם והתה"ד מפרש דאף משהו לית הפסק בין טפה לטפה וז"ש רש"י אין שהות בנתיים היינו כלל וכ"מ לשון הט"ז בלי הפסק דהיינו קודם גמר נפילת טפה א' בא טירוד הב' והוי כעסק תמידי אלא שעסק מועט הוא הלכך בעינן שלא יהיה הפסק כלל הא יש הפסק ובין כולם כשיעור מיל השהיות מצטרפין משא"כ בעסק גמור אין שהיות מצטרפות וזה ג"כ דעת הגדול שרוצה להתיר היינו בעסק גמור וראיה מדהוצרך ר"פ לאשמעינן בדלף ש"מ בעסק גמור אין שהיות מצטרפות (דלא כמו שהבין התה"ד בדבריו תחלה וז"ש אלא שקצר בלשונו יע"ש היטב) ועמ"א תנ"ט אות ד' והר"ב בתנ"ט בהג"ה ס"ד סתם משמע אף בעסק גמור שהיות מצטרפות הדרא קושיא לדוכתיה למה השמיענו ר"פ בדלף הי"ל אמשנה שלש נשים עוסקות בבצק ס"פ א"ע דשהיות מצטרפות כמ"ש התה"ד שם וש"מ לדידן טיף טיף בלי שום הפסק הא אם היה שום הפסק אעפ"י דבצירוף כל השהיות לא היה שיעור מיל מ"מ כיון דמתחלת טירוד הדלף עד סופו היה שיעור מיל ויותר ושהה קצת בנתיים החמיץ דאין עסק גמור וכאמור וז"ש הח"י דלא כנ"ץ וכאמור. ולפ"ז שלש פירושים בהא דטיף טיף ודברי הח"י אמיתיים והתלמידים לא ימהרו ללמוד כ"א במתון. והבן זה:

## סימן תסז

### סעיף א

**הקדמה לסימן תס"ז**

**ראשונה** צריך לחקור סי' החימוץ בעיסה אימתי חמץ גמור ואימתי נוקשה. וסימן החימוץ בחטים והי' מיני דגן מה הם ואם חטים שלימות הוי חמץ גמור כל שיש בהם סימן חימוץ או נוקשה הוי. והנה בעיסה נתנו חז"ל שיעור כקרני חגבים חמץ גמור וחייב כרת הכסיפו פניו נוקשה הוי כבסי' תנ"ט בטור וש"ע ס"ב ופסחים מ"ו א' ומ"ח ב'. ויש עוד נוקשה מי פירות עם מים כבסי' תס"ב ושם פירשנו דנוקשה הכסיפו פניו לדידן דרבנן אבל נוקשה מי פירות עם מים וניכר בהם חימוץ י"ל דאף למ"ד נוקשה הוי מ"ה הוי יע"ש ומ"מ אפשר ב"י ליכא ביה ונ"מ בעבר הפסח עליו עס"ס תמ"ז. ויראה דוקא

רוב מי פירות עם מעט מים הא רוב מים משהו יותר ממחצה ומעט מי פירות בתר רוב אזלינן ויש בו כח לחמץ ואם ניכר כקרני חגבים חייב כרת אבל מי פירות לבד בלי מים אפי' שהה כל היום ונתערבו סדקיו זה בזה אין זה חימוץ בהם. ופסחים ל"ח ב' מבשל מחמע ליה כוי והיינו אפי' תוך שיעור מיל בפושרין עפ"י שם. וקשה לימא מבושל במי פירות לבד בלי מים אף עירב אח"כ מים עמו תו אין מחמע דכבר מבושל הוא והדין הוא דין אמת אף לדידן בתס"ב דשעת הדחק שרי במי פירות לבשל אם אח"כ עירב מים אין בא לידי חימוץ ובחטה שלימה כה"ג י"ל נמי בה"מ שאין חוששין שמא לא נתבשל יפה ועמ"א תס"ג ד' ואי"ה בפנים יבואר מזה. ולרש"י שפירש מי פירות לבד נוקשה הוי א"ש. ומיהו נתבשל במי פירות כמאב"ד ועירב אח"כ מים יראה דהוי חמץ גמור וראיה מתס"ג שם שמא לא נתבשל יפה:

**ואם** שהה עיסה שיעור מיל אף שאין סי' חימוץ כלל הוי חמץ גמור וחייב כרת ואף שלא נמצא כן בפי' מ"מ הכין הוא וער"מ פ"ה הי"ג מחו"מ שיעור מיל הוי חמץ וכ"ן הכסיפו פניו אסור משמע לכאורה שיעור מיל והכסיפו פניו חדא הוא אדרבה דוק מרישא איפכא בצק החרש וכייל עמו שיעור מיל וכמ"ש המ"מ דקרני חגבים עם משמיע קול חדא הוא ומיניה ה"ה שיעור מיל. והיינו הניחו בלי עסק הא עוסק כל היום אפי' עסק כל דהו אין מחמץ וכההיא דטיף טיף שם ל"ט ב' וא"ח תנ"ט. וזה כל שלא נולדו סימני חימוץ הא נולדו סימני חימוץ אפילו הכסיפו פניו לא מהני עסק בבצק וקרני חגבים חייב כרת ומן הסתם אמרו ע"פ הרוב כל שעוסק אין בא לידי חימוץ. גם הטלת צונן מהני לעיסה כבסי' תנ"ז ס"ב ועמ"א שם ו' הניח בצ"ע ועח"י שם אות י"א ומ"מ ודאי פושרין כחמימות הרוק אין מבטל החימוץ. והנה הטלת צונן מהני אף כל היום ואף מעל"ע שהרי אם קרא שם בי"ט א' דפסח מהני הטלת צונן עד סוף יום ב' ואף דכבוש כמבושל ומבושל מחמע זה טעות דלהפליט ולהבליע הוי כמבושל לא לענין חימוץ וה"נ אם רואה סימן חימוץ לא מבטל ליה הטלת צונן כאמור:

**ואמנם** כל זה בעיסה אבל חטים והי' מיני דגן שלימים שבא עליהם מים לא נתבאר מפורש מה הוא הסי' המובהק שלהם דליהוי חמץ גמור ולחייב כרת עליהם רק זה לבד מצאנו בדברי חז"ל פסחים מ"ם א' לתת חטים נתבקעו אסורים לא נתבקעו מותרים יע"ש פלוגתא דשמואל ומר עוקבא. ואמנם אם לא נולד סי' ביקוע ונפלו חטים למים ולא שהו שיעור מיל פשיטא דלא גרע חטה שלימה מעיסה כה"ג דאין חימוץ וכ"מ בראי"ש פכ"ש מ"ם א' בנמצא חטה בקועה בעיסה כיון דעיסה לא נתחמצה קודם מיל כ"ש החטה ועסי"א ועמ"א אות ד' הביא ראיה ע"ז ויבואר בפנים אי"ה וע' מ"ש לקמן אי"ה דהטלת

צונן בחטה ייל דלא מהני ובעיסה מהני דנכנס בכל חלקי העיסה משא"כ בחטה אבל שיעור מיל פשיטא דלא גרע חטה מעיסה. ואמנם אם נולד סי' חימוץ בחטים שלימות שהוא הביקוע צריך לידון הן שהה שיעור מיל מעת שבא למים הן לא שהה שיעור מיל אם הוי חמץ בבירור וחייב כרת או נוקשה הוי. ולדידן נוקשה דרבנן. ומיהו בלא נולד שום ביקוע ושהה החטים שיעור מיל מעת שבאו המים עליהם משמע דפשיטא דלא הוי חמץ כלל וראיה ממה שהקשה רבינו אפרים מארבא דטבעה בחישתא שלא שאל רבא אם נתבקעו והוצרך לחלק בין מינח נייחי ללתיתה ע' בראי"ש פכ"ש מ"ם א' והתם שהו החטים יותר ממיל ש"מ כל שלא נתבקעו שרי אף שהו שיעור מיל ולקמן אבאר עוד. ואמנם הלבוש בסעיף ט' כתב תבשיל שנמצא חיטים ושעורים אפי' נתבקעו ממש לא הוי חמץ גמור מן התורה כ"א חמץ גמור מדרבנן לא נתבקעו אין חמץ גמור מדרבנן ואפ"ה נוהגין לאסור התבשיל יע"ש משמע אפי' נתבקעו בבישול ונתבקעה ממש אפ"ה הוי רק חמץ דרבנן ובבישול ל"ש מיל או פחות ע' פני יהושע פסחים ל"ט ב' והנה צ"ע ומכל הפוסקים משמע הביקוע חמץ גמור והריי"ף ז"ל למיכל חטים בעינייהו הוי ספק תורה הן דמר עוקבא או לשמואל ועכ"פ נתבקעו ממש הוי חמץ גמור וחייב כרת מ"ה אף תוך שיעור מיל משמע וכ"כ הרא"ם הביאו המרדכי פכ"ש והב"ח בס"ב חטים שנתבקעו הוי חמץ גמור וחייב כרת יע"ש. ומיהו מהרי"מ ז"ל פ"ה מחו"מ ה"ג וה"ח שכתב חטים שלא נתבקעו אין חמץ גמור מ"ה אין ראיה לומר הא נתבקעו הוי מ"ה דאיהו סובר נוקשה מ"ה אסור ונוקשה הוי כמו שיראה הרואה שם בפ"ד. הי"א והי"ב ועמ"מ שם ה"ה דמשוה דעת הר"מ ז"ל עם הריי"ף רבו ז"ל. ועמ"א תמ"ז ה' נוקשה בטל בששים וע"כ חטה בקועה ממש מ"ה הוי ואוסר במשהו ולדידן שא"א בקיאין נתרככה אסור:

**באופן** דלמידין מכאן חטים שלימות שבאו עליהם מים ונתבקעו ושהה שיעור מיל עכ"פ הוי חמץ מ"ה וחייב כרת ומ"ש הרא"ש ז"ל פסחים מ"ם ב' חטה בקועה בעיסה הוי ספק חמץ קודם שיעור מיל או כ"ז שעוסק בה ממילא כיון דעיסה לא נתחמצה אגלי מילתא גם החטה משא"כ לאחר שיעור מיל נתבקע ממש חמץ מ"ה ובתבשיל ל"ש שיעור מיל ונתבקע ממש הוי מ"ה וחייב כרת ואם שהו שיעור מיל ולא נתבקעו בזה סובר רבינו אפרים לחלק בין לתיתה ובין מינח נייחי עמ"א ג' ד' וט"ז ג' דאסור ועדיין ספק אי מ"ה אסור בשיעור מיל ואין ביקוע או מדרבנן ואם הטלת צונן מהני או לאו. עמ"א אות י"ב כתב לרבינו אפרים אין ודאי חמץ אלא ספק חמץ יע"ש ואי"ה בפנים יבואר זה והטלת צונן ע' בטור בשם אבי' העזרי ובבי' שם דארבא דטבע בחישתא יי"ל שהועלה ממים והפרי"ח הסכים כל שמונחים במים אף כמה מעת לעת אין מחמיצין

(והיינו בלא נתבקע) ולפ"ז בה"מ כ"ז שמונחים במים ולא נתבקע אף יותר ממיל י"ל למכור לעכו"ם בפסח קודם שהועלה ממים. ואי"ה בסי"ב יבואר לדינא בנמצא חטה שלימה במים צוננים שהה הרבה בלא מלח וציר ונמצא שם בשר די"ל להתיר כה"ג בה"מ. ועסי' תנ"ג במ"א ב' במיני הריפות יע"ש:

**ויש** להקשות עדיין מנא הא מילתא דאמרי רבנן (הרי"ף ז"ל פכ"ש ל"ט והר"מ ז"ל פ"ה מחו"מ ה"ג) תבשיל שיש בו חטה שלא נתבקע מותר הביאו הט"ז בס"ט והא מפסחים מ"ם א' בלתיתה או אף בשהה דלא כרבינו אפרים או כמ"ש המ"א אות י"ב דספק הוי זהו במים הא בבישול אין לדמות למים צוננים ובפסחים ל"ט ב' מבושל מחמע ולא משני בחטים שלימות ולא נתבקע ואף שי"ל זה עדיין צ"ע בזה ואי"ה במ"א י"ב אבאר עוד:

**דדע** דאפוי שאין בא לידי בישול הא פת חמץ אפוי ונתן אח"כ לקמח עם מי פירות אפשר דמחמץ ובריית דפת שעיפשה ונפסל מכלב שראוי לחמע עיסות אין ראיה דהתם עם מים קאמר וע"י החמץ מתחמץ במהרה ועמ"א אות ט"ו בשם תשובת הרשב"א במ"ש ואפשר ואי"ה שם יבואר:

**ודע** עוד דראוי לבאר ענין רוטב שמוליך ומפליט מכולו ובכולו הוא כל דבר הצלול מים ומי פירות ושמן ושומן צלול כל המתבשל בתוכו מפליט ומבליע בכולו. מנא אמינא לה מהא אמינא לה מי"ד ק"ד ס"ב עכבר בשומן רך שמתנועע הוי כבוש אלמא דשומן נמי כבוש מיקרי ה"ה וכ"ש מבושל כה"ג ואף שומן פעפוע יש לו חדא די"א שאין היתר מפטם לאיסור ועוד מ"מ למידין כל דהוי כבוש כה"ג ה"ה מבושל כה"ג ומן התורה אוסר עד ששים באי"מ. ועשו"ת בית יעקב סי' צ"ט משמע מדבריו כשיש טופח ע"מ להטפיח ומונח חטה עליו הוי כבוש וצ"ע חדא בי"ד ק"ה ס"א בש"ך א' מה שחוץ לכבישה שרי ובצ"ב ס"ד ברוטב גופא יש מחלוקת אי מוליך מה שחוץ לרוטב ופסחים ע"ה ב' סיכה משהו די בקליפה ובי"ד ק"ה ס"ח אצל האש כ"נ ועמ"א ט"ו בשם תשובת הרשב"א קע"ו לחות רב כמוהל במליחה ג"כ כ"ק ואי"ה שם יבואר:

**עוד** רגע אדבר בענין חטה שלימה שסימן הביקוע הוא חימוץ כמש"ל אם נמצא במי פירות אף בביקוע אין אומרים מסתמא החמיצה מקודם כי מימי פירות אין דרכן להתבקע וא' מאלף שמתבקע ממי פירות (ואם מתבקע ממי פירות אין ביקוע וכקרני חגבים בעיסה סימן חימוץ בהם כי קי"ל מי פירות אין מחמיצין) ולכאורה ממ"ש הר"ן ז"ל בתשובה סי' נ"ט בחטים שנמצאו מבוקעות שיש ספק מחמת לחות הגדיש נתבקע או ממי גשמים שירדו עליהם בקציר והשיב רחוק הוא לתלות הביקוע במי פירות יע"ש וא"כ אף אם נאמר דיארע לפעמים כן מ"מ תולין במצוי אלא דבסי' תס"ב ס"ו חטה בדבש

מותר וסתם משמע אף בנתבקע ומיהו י"ל בלא נתבקע ושהה הרבה בתוכו וכרבינו אפרים במינח נייחי חדא לא הוי לי' לסתום ועוד בתבשיל מתירין במשהו להמחבר ה"ה זה וממ"ש הר"ן ז"ל שם דלא מסתבר לתלות מחמת לחות הגדיש היינו מהמת לחות הגדיש לא שכיח הא במי פירות כה"ג שכיח ששרוי בתוכן ומתבקע. ועשו"ת צ"צ קכ"ג ואי"ה בפנים בט"ז יו"ד אבאר עוד במעשה א' מזה וראיה ממ"ש הרא"ש ז"ל בחטה בקוע בעיסה וכאן אין להאריך:

**והך** חטה בדבש אפי' אין ששים דיעבד מי פירות אין מחמיצין ע' לבוש שם ועולה שבת. ומה שראוי לדבר עוד והוא זה דחמץ י"א דהוי דשיל"מ וי"א דלא הוי דשיל"מ עסי' תמ"ז וכאן ובלבוש וביי"ד ק"ב בש"ך י"ד וט"ז י"ג והנה י"ל לקולא מאחר דלדידן צריך הכל שריפה לא הוי דשיל"מ ולפ"ז בי"ט אחרון בחי' ש"פ דנוהגין להקל וכן בשאר דברים שמותר לשהותן י"ל דהוי דשיל"מ ולפ"ז בתס"ז בט"ז ד' בס"ס לשהותו שרי ולאכול אסור דהוי ס"ס בדשיל"מ עי"ד ק"י בש"ך נ"ז מזה וכאן בסי"ב די"א להתיר בס"ס לאכול לעת הצורך וא"א להמתין בתרנגולת אז ס"ס חשוב הוא. ודע ס"ס בדשיל"מ בא"מ יש לעיין ביה ובש"ך שם אות נ"ז משמע קצת הטעם דכל באלף לא בטיל ה"ה בס"ס וי"ל יע"ש באות נ"ו. ומיהו כל שאנו מחמירין מחמת מנהג אם יש עוד ספק י"ל להתיר כמו ספק מוכן בי"ט שני ואי"ה בפנים יבואר. עוד י"ל תערובות קודם הפסח בתס"ז ס"ב מותר לשהותו מס"ס ואסור לאכול משא"כ בנעשה תוך פסח כיון דנוהגין לשרוף הכל ואסור לשהות אין מחלקין להתיר בס"ס השהייה ולאסור האכילה כההיא דסי"ב במליגת התרנגולים והבן זה:

**קיי"ל** בי"ד דבר הנאסר במשהו לא אמרינן ביה חנ"נ דל"ש לתא דבב"ח דבעינן טעם גמור ונ"מ לדידן קדירה שיש בה תבשיל ונמצא חטה בקועה דהכל אסור ואח"כ אבי' העמידו בתנור קדירה זו אבי' עם תבשיל וקדירות אחרות י"ל דהוי ריח משהו ונט"ל דשרי עמ"א תמ"ז אות מ"א ואי"ה בט"ז אות י"ז בתרי משהו אבאר זה:

**במליחה** ע' סעיף י"ד ושם יבואר אי"ה לחלק בין נאכל מחמת מלחו או לאו וציר מבשר מלוח אף נאכל מחמת מלחו מחשב רותח כבסי' צ"א ס"ה בי"ד. ואם נפל על כלי יבואר שם בעזה"י. ואם הניחו בשר בכלי שהיה בו חטה בציר או הניחו בשר שם ועירה עליהם רותחין עי"ד צ"ה בש"ך אות ד' ויבואר לקמן אי"ה בסעיף י"ד מזה וכאן אין להאריך:

**או** עט"ז ועמ"א דלא כעולת שבת דחייש שמא יטחון העכו"ם וימכור לישראל כ"כ הר"ן לשיטתית דאין ביקוע שרי בחטים כלתיתה ומוקי במבוקעים משא"כ לדידן כרבינו אפרים בס"ב דמינח נייחי וכ"ה ברש"י פסחים מ"ם והני חטי דלא מינכר כו' דאי מינכר

לא הוי מקשה בפשיטות מכלאים לשמא יטחון. והנה הטור כפל דבריו ויש חשש חימוץ ואינו ניכר אין מוכר לעכו"ם שימכרם לישראל כיון שאין ניכר החמץ וכ"ה בלבוש והיל"ל חטים שטבעו אין מוכרין לעכו"ם אם אין החימוץ ניכר אלא ברישא רבותא לישראל שרי בלא הודעה אע"פ שאין ניכר ולעכו"ם אסור באין ניכר הא ניכר שרי לעכו"ם ג"כ וי"ל ה"פ כיון שאין ניכר יש חשש שימכור כך אבל לחוש שיטחון וימכור כולי האי ל"ג בחשש חימוץ גם לרבינו אפרים אין ודאי חמץ רק ספק ואפשר רק נוקשה עמ"א י"ב ואות ד' אלא דחששא שימכור כך כיון שאין ניכר ואם נתבקעו פשיטא אסור דהוי ד"ת וחיישינן שיטחון ורבותא ברישא וסיפא ועח"י א' וא"ר א' ולמ"ש א"ש דברי הח"י. ומ"ש הח"י דעובר ישראל בב"י עא"ר שם דמבטל דלא חזיתא יע"ש. ועח"י ב' אם עבר וקיימן וזרע לאחר פסח גדוליו מותרין תמ"ג אות ט' וצ"ע בלא נתבקעו דהוי רק חשש חימוץ וספק בשהה שיעור מיל עמ"א ד' ואפשר נוקשה הוי כל שלא נתבקעו כלל עמ"א י"ב א"כ ספק חמץ שעבר הפסח דרבנן עסי' תמ"ח ותמ"ט ושם כתבנו מזה. ואל תטעה לפרש חש"ש חימוץ כלומר חששא שימכור לישראל דוחק זה לא ניתן להאמר רק חש"ש חימוץ לא חמץ גמור כאמור. והמחבר שהשמיט שאין ניכר משמע לכאורה לעכו"ם בכ"ע אסור שיטחון קמח ולישראל מעט פשיטא דבניכר א"צ להודיעו ותמ"ח הט"ז והמ"א הסכימו להתיר בניכר הביקוע אף לעכו"ם הרבה. ועמ"א א' וב' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

**ומודיעו** עיין טורי זהב פסחים מ"ם ב' ור"מ ז"ל פ"ה מחו"מ ה"ט וכמ"ש כאן בש"ע. והבין הט"ז ז"ל מפשטות מהרש"ל שפירש דברי הר"מ ז"ל כן בגירסתו קבא קבא סתם היינו בין לישראל ולעכו"ם ולישראל בהודעה ולעכו"ם בלא הודעה כי יש ס"ס בעכו"ם משא"כ בישראל עלח"מ שם הא הרבה לישראל אסור בהודעה גם כן שמא יבואו מכשול שלא יודיע ומש"ה לא זכרו בגמ' היתר הרבה בהודעה וע"ז הקשה הט"ז דודאי הר"מ ז"ל והמחבר סוברים דוקא לעכו"ם מעט הא לישראל בין רב ומעט בהודעה שרי דוקא והטור שכתב ומסתברא כבעל העיטור לשיטתיה דגרס קבא לישראל. עב"י. ומיהו להלכה הסכים למהרש"ל ז"ל וכגי' הטור לישראל קבא ובהודעה דוקא דאין סומכין שיאכל קודם פסח דבחזקה ורובא נמי אין סומכין כל היכא דיש לתקן בקל כההוא דר"פ נישייליה הא הרבה בהודעה לא שמא ישכח להודיעו ולעכו"ם מעט שרי דהוי ס"ס שמא לא ימכרנו לישראל ושמא יאכל ישראל קודם פסח אף לכתחלה אין עושין ס"ס בידים זה עדיף דמסתמא יאכל לצרכו. ויש חיסור לשון בט"ז וצ"ל משא"כ במוכר מעט לעכו"ם

יש ס"ס. ולישראל רבותא ודוקא מעט בהודעה והב"ח ס"ב מחמיר כפי הנראה לעכו"ם מעט אסור ולישראל מעט בהודעה והנ"ץ מתיר מעט לעכו"ם דהוי ס"ס ועלח"מ ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ג**

**דכיון** עט"ז דעת המחבר שכתב בסתם דעת רבינו אפרים לאסור בלא ביקוע בין חיטין ושעורין ואף בשרייה מועטת דמינח נייחי ולמ"ש בתנ"ג דהאידנא אסור ללתות אפ"ה צריך כאן לטעמא דמינח נייחי לאסור אף לשהותן ודיעבד ג"כ אסור ומיהו עבר ושהה לאחר פסח צ"ע די"ל ספק חמץ שעבר הפסח הוי ע' מ"ש בהקדמה ועסי' תנ"ג בט"ז ומ"א אות ד' וט' בלתיתה ומ"ש שם יע"ש ועמ"א כאן אות י"ב. ולקמן בס"ט דמתיר התבשיל במשהו היקל הא למיכל בעיניה לא אף שלא ניכר שום ביקוע ואפי' על פי אבוב לא היה מתבקע אסור למיכל בעיניה כל ששרוי במים ועפר"ח וח"י ז' ולקמן בט"ז אות י' דלדידן עכ"פ נתרככה בעינן הכל במשהו הא בעיניה משמע אף חטים קשים ביותר אסור בעינייהו ואף לתיתה אסור לדידן בתנ"ג ואי"ה בס"ט יבואר עוד:

**סעיף ד**

**מכח** עט"ז ועמ"א ד' הביא דברי מרדכי הארוך ואי"ה שם יבואר והנה מ"ש הט"ז ליהנות מהם ביחד היינו ב' ב' לא כולם ביחד עי"ד סי' ק"י ס"ז ומיהו בספק איסור שנתערב ונפל א' לים י"ל דמותר ביחד כולם בב"א דהוי נמי ס"ס שמא אין כאן איסור כלל ושמא האיסור נפל לים ועי"ד שם וכאן במ"א. ומ"ש דיש דילוג באגור הב"ח הקשה כן דההוא דמרדכי הארוך יש בהכרי חטים ביקוע משא"כ כאן דאותן שירדו עליהם גשמים מסירם והשאר איכא ס"ס ופירש שם דה"ק כמו שם דמותר אם אוכל קצתם דהוי ס"ס ה"ה כאן באמצעות החטים יש ס"ס כל שמסיר העליונים ומ"ש הט"ז במשה"ו דרבנן צ"ע דאותן שלתלחלחו מסירם והשאר הספק שמא ירדו גשמים על הכל או לאו. גם מ"ש דבתנ"ג מותר אם טוחנן דאין חוזר וניעור והיינו קמח לח בלח מקרי וכמ"ש המ"א שם ו' ועט"ז שם ב' ואמאי כאן פסק דחוזר וניעור כו' היינו אמאי אוסר כאן באכילה ג"כ צ"ע דמה חוזר וניעור שייך כאן דחששא שמא ירדו גשמים על הכל. ולומר דקשיא ליה אמאי יטול אותם שנתלחלחו יטחון הכל קודם פסח כמו דגן שצמח ביש ששים ל"ד התם טירחא הוא לברור וגם שם דיעבד קאמר לא לכתחלה משא"כ כאן דראוי ליטול אותן שנתלחלחו וי"ל דה"פ דודאי לא ירדו גשמים על כל החטים כ"א הספק שמא ירדו על קצתן ויבשו לזה אמר דאי בודאי יש ששים שלא ירדו גשמים נגד הספק שמא ירדו על קצתן גשמים פשיטא לאכילה שרי ולטחון קודם פסח וע"כ הספק שמא לא יש ששים ומ"מ קשה קושיא א' כיון דס"ס הוא אמאי לא מתירין באכילה ככל ס"ס והלשון מגומגם

קצת ומ"ש שכ"מ בסעיף שאח"ז אם ס"ג התם הטעם אחזוקי איסורא לא מחזקינן לא מטעם ס"ס אלא קאי אס"ד ואס"ו דמתיר שם באכילה מטעם ס"ס וכאן אוסר באכילה ועמ"א ה' וט"ז ה' ועפר"ח כאן ובד"מ דפוס פיורדא ראיתי בהג"ה שכתב דדין האגור אין סותר לדין הרשב"א והיינו כי ערימות הם בשיבולת וקשין ועליונות הגדיש כגג וכיסוי וניכר שלא ירדו המים באמצעות הגדיש יע"ש:

**ואמנם** מתשובת הר"ן ז"ל סימן נ"ט הובא בש"ע ס"ו קשה אלא דגם שם משמע הטעם כמו בתשובת הרשב"א ז"ל דמצוי הוא כשמונחין בקשין וגשמים מזלפין על עליונות הגדיש ובאמצע אין מגיעין שם המים משא"כ במעשה דאגור חטים בעליה שיש ספק בכולו שפיר אמר דלאכילה אין לסמוך להתיר. ומ"ש הר"ב בסי"ב להתיר מכח ס"ס י"ל משהו דרבנן אבל למיכל חטים בעינייהו לא ועוד י"ל דנולד ס"ס בפסח מתירין ס"ס כי לדידן חמץ לא מיקרי דשיל"מ דאם אוסרין צריך לשרוף הכל ולהתיר השהיי' ולאסור האכילה אין נראה לכן מקילין בכל משא"כ קודם הפסח דשיל"מ הוי כה"ג להתיר השהיי' ולא באכילה ובהקדמה כתבנו בזה. ולהלכה כתב הט"ז בשעת הדחק שרי ועח"י יו"ד וט' מ"ש ב' ב' קשה וכאן חשש שמא ירדו גשמים על הכל. ועיין עולת שבת מ"ש דס"ס כרוב וחמץ במשהו לא הלכו אחר הרוב וע"פ עד הלילה מהני ס"ס צריך לחלק בין ההוא דסי"ב יע"ש וס"ס המתהפך עי"ד ק"י בזה ואי"ה באות ה' יבואר עוד בזה:

**סעיף ה**

**אין** עט"ז הרשב"א ז"ל בתשובה סימן ק"ב ובאות ד' כתבנו בשם הד"מ דכאן ניכר לעין שלא שלט הגשם באמצעית הגדיש וכן בס"י תשובת הר"ן מצוי הוא כן שהגשם לא יעבור באמצעית הגדיש ובהרשב"א שם שמכוסה בשיבולת וקש למעלה ואמנם יש לעיין למה הביא המחבר בס"ד תשובת הרשב"א שאין חוששין לסתם חטין של אותה השנה דהיינו שהולכין בתר רובא וכמ"ש המ"א ה' ולא כתב הסיפא אפי' אמצעית הגדיש ולא היה צריך להעתיק תשובת הר"ן בס"ו כי היא היא ומיהו ההוא דס"ו העתיק לומר דעליונות שנתבקע חמץ הוי ולא תולין בלחות שיש בהם דהוי מי פירות כי ל"ש שיתבקע מזה וכ"כ הלבוש ושמש"ה אמר שאין המים נוגעים באמצעית לא מחמת ספק כמ"ש הר"ן שם בסי' נ"ט דהמבוקעות אין ספק והוי ודאי חמץ יע"ש. ומ"מ מ"ש בס"ד שאין חוששין לסתם חטים של אותה השנה קשה וי"ל דאף שאר ערימות של אותה השנה מותרין השיבולות עליונים ג"כ דהולכין בתר רובא ואין מחמיצין בנפילה בעלמא ומיד זב למטה ול"ד לארבא ואף שרבו גשמים ומיהו שם קאמר דא"כ לחם לא נאכל והא יש תקנה

באמצעית הגדיש ובלבוש משמע עליונות הגדיש כה"ג כרבו גשמים יש לחוש דליכא אלא חד ספק וצריך עיון לדינא:

**מ"ש** המחבר בס"ג אם לא נשתנו מראיהן הא נשתנו אסורין עב"י ולבוש גם לשהותן אסור הא לא באו בספינה אף נשתנו מראיהן אם אין בקל אחרים י"ל דשרי:

**סעיף ו**

**יש** עט"ז הנה קמח בדבש בלא לתיתה מי פירות הוי כבסי' תס"ב ס"ו אלא דוקא לאכול כך הא לעשות משקה מע"ד אף קמח בדבש כל שאין ששים תחילה תו מחמיץ במים קודם שנתבשל היטב ומיהו קודם פסח היתר ובטל בששים עם המים ומשעה ה' עד הלילה אם ידוע שעירב קמח או כלים קטנים שדרך לערב קמח ויש חששא שמא אין ששים נגד הקמח או שמא יש במקום א' שלא נבלל יפה הנה לדידן חנ"נ בשאר איסורין וכבוש בדבש רך הוי כבוש עי"ד ק"ה וק"ד א"כ נעשה הדבש נבילה וצריך אח"כ ששים נגד כל הדבש ולית במים ששים נגד כל הדבש דהא נ"ט ומושבח. הלכך למאן דמתיר כלים קטנים לעשות מהן משקה מע"ד קודם ה' הא מה' עד הלילה לא מה"ט דאמרן ומיהו משום אין מבטלין איסור שרי כל שיש ספק אי מערבין דומיא דחמאה עי"ד קי"ד בש"ך כ"א וקט"ו כ"ח יע"ש אלא מטעם דנ"נ כה"ג דשמא עירב סולת או קמח עם מים כמ"ש ז"ל ודיעבד אם בשלו כך י"ל בה"מ דלא נודע אפשר דלא אמרינן חנ"נ לכתחלה צריך לבשלו קודם ה' וחביות גדולות מכוורת שאין דרכן לזייף אף שאין ניכר החדרים משמע דעת הט"ז להיתר אף לאכול תוך הפסח.הדבש ההוא וה"ה לבשל תוך הפסח מע"ד מאותן חביות גדולות שאין דרכן לזייף וכנראה מלשון הר"ב דסיים שלא לאכול כ"א מהכוורת בחבית משמע שרשאי לאכול בפסח ממנו וה"ה משקה לעשות ממנו בפסח אם יהיה ראוי לשתייה בי"ט דאל"כ אין לעשות בחה"מ מלאכה של אחר י"ט. והנה מ"ש והוכיח דמותר לעשות משקה בפסח מחביות גדולות אף דפשיטא הוא דהא אף באכילה שרי כמ"ש הר"ב א"כ כ"ש משקה די"ל משקה חמור דשמא יש קמח בתוכו ולא נבלל יפה ונ"ט במים במשהו בפסח משא"כ לאכול בעיניהם הוי מי פירות אין מחמיץ לכן כתב דאין חשש כלל בחביות גדולות שאין מערבין בו כלל קמח:

**ומ"ש** מכרכום ה"פ מדחזינן שהכרכום נימוח בתבשיל ולא נשאר מאומה א"כ בהכרח אף שמערבין חוטי בשר נבילה דרכו להפך ולהיות הכל כרכום א"כ בתר השתא אזלינן וקצת דוחק לפרש כן דברי הט"ז ז"ל גם שם יש חשש י"נ יע"ש. ועמ"א ריי"ו אות ג' והח"י כאן אות ט"ז כתב חלב חידוש דלא נשתנה לדבר המותר והנה י"ל מ"מ בשביל זה לא הוי שרינן חלב טמאה דלא הוי חידוש כ"כ דדם אסרה תורה ולא שנשתנה לגוון אחר והא

דם שבשלו מותר מ"ה לרוב הפוסקים וכן הלכה משא"כ חלב טמאה ול"ל קרא יע"ש. ואם ידוע שעירב קמח או סולת לדבש ונפל לתבשיל בפחות מס' כתב הח"י הסומך על היתר רבינו יונה דנהפך לדבש לא הפסיד יע"ש ועמ"א אות י"א. והיינו כששהה זמן מה בתוך הדבש דודאי במעט זמן אין נהפך לדבש:

**והוי** יודע דבי"ד פ"ד ובש"ך אות ל"ז דבש דרכו להעמיד ולקיים דברים הנטמנים בתוכו וכמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה סי' פ' דברים השלימים מעמיד כההוא דב"ב בהורדוס טמנה שבע שנין בדובשא ודברים הנחתכים ממהר לכלות יע"ש ולפ"ז חטים שלימים הנמצאים בדבש בפסח אע"פ שזה זמן רב כבושים בתוכו מעמיד הוא וכבוש כמבושל בדבש רך נעשה הדבש חמץ ואוסר לתבשיל במשהו שאין נראה לחלק בין דבר שהיה בו בריית נשמה או חטה א' כברייתה משא"כ עירב סולת זמן רב דנהפך לדבש י"ל דבה"מ שרי וכדכתיבנא. ואי"ה במ"א ז' יבואר עוד:

**סעיף ז**

**ותאנים** עט"ז מ"ש קמח י"ל מי פירות וסולת יש לחוש וע' לבוש ולנ"ד זפריי"ן נמי אסור דלא ליתי לאחלופי ועיין לבוש בדבש מחבית מצוי הוא ולא חיישינן לאחלופי משא"כ בלנ"ד זפריי"ן שאין מצוי ויאמרו שבא מעבר לים וכן פירות יבישים מישראל קונים שידוע ומצוי הוא לייבש לשם פסח ולא אתי לאחלופי. ופירות שיבשם עכו"ם עם לחם חמץ בתנור א' משום ריחא י"ל בדיעבד לאסור התערובות קיי"ל אין ריח הפת אוסר. עסי' תמ"ז ומ"מ י"ל שנגע בלחם חמץ. וראזינק"ס אדומות אין אוכלים והשחורים קטנים יש מתירין יע"ש ועמ"א אות ח' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

**וצוק"ר** קנדי"ל עט"ז מ"ש ביורות חמוצות סתם כלים אבי"י ונ"ט בר נ"ט הוא עסי' תמ"ז מזה ועח"י. ומ"ש צוקר קנדיא שאוכלין בי"ט אחרון היינו הוט צוקר שלא נעשה בו שום בישול באמת הוט צוקר מבשלין בכלים מיוחדים כידוע לאומנין ותולדתו הוא קנים הגדילים בקרקע ומרתיחין במים ומוציאין כעין קמח כן אמרו לי קצת סוחרים. ועמ"א אות ט' ולכתחלה נוהגין למכור אפילו הוט צוקר ודיעבד אין אסור ויראה אפי' צוקר קנדי"ל שלנו שמבשלין ביורות חמוצות אם שהה אין לאסור בהנאה אחר הפסח כי הוי נ"ט בר נ"ט ואבי"י עסי' תמ"ז שם. ומ"ש הט"ז דלא אתי לאחלופי היינו כיון שאין מצוי בינינו שפיר חיישינן לאחלופי כמו תאנים מגינתו ולאנ"ד זפריי"ן באות ט' וזיי"ן לזה תירץ דניכר הוא ומשונה צורתו:

**ואם** יש בחה"מ פסח יומא דשוקא וריוח הרבה במכירת הצוקר י"ל דרשאי למכור בחה"מ הוט והעידו קצת סוחרים שאין מערבין בהוט צוקר שום קמח ומ"מ הכל לפי

המנהג ובמקום שנהגו איסור אין להתיר בפניהם ובמקום שנהגו היתר מותר. ועכשיו עושין ישראלים הוט צוקר לפסח ועושין קצת שינוי בו דלא ליתי לאחלופי ושפיר עושין ונתקן עפ"י גדול הדור ועפר"ח. ועיין לבוש מ"ש יש מקילין בצוקר קנדי"ל וב"ט אחרון אין להחמיר בהם כ"כ יע"ש:

**סעיף ט**

**כרכום** עט"ז וכ"כ הלבוש וע' אות ז' הפרש בין דבר המצוי אצלינו דל"ש אתי לאחלופי ובין דבר שאין שכיח ולא מצוי דחיישינן:

**סעיף י**

**אפי'** עט"ז בשם הב"ח שם בסי"א דנתרככה עכ"פ בעינן והטעם דיש מחמירין דחוששין לפסוק כמר עוקבא פסחים מ"ם א' כל שמניח ע"פ אביב והן מתבקעין וא"א בקיאין אבל לא נתרככה וקשים הם בקיאין אנו ולא הגיע לחימוץ יע"ש ועפר"ח כאן. ויראה לי זה דוקא בשיש ששים דמשהו דרבנן הא באין ששים הוי כמו למיכל חטי בעינייהו דטכ"ע ד"ת ובס"ב בדגן שטבע בנהר אע"ג דלא נתבקע אסור מדלא שאל רבא על הביקוע יע"ש וגם לא שאל אם נתרככה למיכל בעיניה אסור דהוי ספק תורה עכ"פ בשרוים במים כ"ש בתבשיל חם אין להתיר אף בקשים מאד ועמ"א אות י"ב. מיהו אם נפל חטים לתבשיל מעלה רתיחות דהוי חליטה עסי' תנ"ד במ"א ד' בזה אם קשים מאד אף באין ששים י"ל לקולא והמורה צריך ליזהר בזה. ולענין הנאה בנתרככה ולא נתבקע הט"ז באות ט"ו משמע דעתו דאסור בחד ספק בהנאה ושורפין הכל ועא"ר אות ח"י הסכים דאסור בהנאה אבל הא"י אות כ"ו צידד בה"מ להתיר בהנאה יע"ש וצ"ע בזה. ומ"מ המורה צריך לראות היטב אם לא נתבקע כ"ש סדק מעט הוי סימן החימוץ:

**מעשה** אירע בק"ק קאמרנא שעשו לחמים עגולים שקורין קניידל"ך ממצה טחונה ולשו עם שומן אווז ומלח ופלפלין בלי מים כלל וטגנו בשומן עולה עליהם מכל צד והניח אח"כ בקערה ועירו עליהם רוטב רותח מכלי ראשון ומצאו בא' מהן חטה נתרככה ושאלו אותי מהו הדין של המאכל והכלים בפסח:

**תשובה** בנתרככה לבד ולא נתבקעה החטה יראה דשרי המאכל דלמאי ניחוש לה מי פירות עם ביצים אין מחמיצין ומעט מלח אף בשלנו הואיל ונשתנה צורתו אין מחמץ עסי' תס"ב במ"א ו' שומן אווז לאחר התכה כבר הלכו להם מי הדחה יע"ש ובסי' תס"ג במ"א א' ותיקא במשחא ומלחא שרי ולדידן דיעבד עכ"פ מותר יע"ש ובתס"ב בעת הדחק יע"ש ופלפלין בלא מים אין מחמיץ עסי' תנ"ה במ"א י"ט. ותס"ב במלח דוקא דמים חשוב. ומה שעירו הרוטב לא היה מגיע הרוטב כלל לאמצע העיגולים ועירוי כ"ק פועל ואף למי"ד בחמץ כ"ש נמי אוסר מ"מ לא נתחמצה במעט רגע ע"י הרוטב שלא

הגיע לתוך העיגולים ודי להשליך אותו הלחם שמצאו החטה בתוכו לא השאר. ואם מצאו חטה בקועה באי' מהם יש לדון ולומר הביקוע סי' חימוץ ומי פירות אין מחמיצין י"ל מקודם החמיצה אף דלא מחזקינן איסורא כה"ג הורע חזקתיה ומיהו מ"ש המחבר בתס"ב ס"ו חטה בדבש אין אוסר וע"כ בנתבקע דבלא כן הא כאן בתס"ז ס"ט אף בתבשיל מתיר בלא ביקוע ודוחק לומר דנתן טעם אף באין ששים בדבש עמ"א י"ב ועיין שו"ת צמח צדק סי' קכ"ב ואין מהנמנע שיתבקע ממי פירות ובמי ביצים דתפח ואפשר שיהיה העיסה כקרני חגבים ויותר במי פירות ואפ"ה אין חמץ ובמים הוי זה סי' חימוץ. והנה בסי"א בחטה בקועה בעיסה דפסק הר"ב לאסור העיסה אף בלא שהה כלל אלמא תלינן שהחמיצה מקודם דהביקוע הורע חזקתיה והרא"ש פסחים מ' א' חטה בקועה בעיסה דאם העיסה לא החמיצה כ"ש החטה ולא אמרינן מקודם החמיצה והיינו דסובר דאפשר ביקוע בחטה אין סימן מבורר אבל לדידן ביקוע חמץ גמור הוי א"כ ה"ה במי פירות כן מ"מ אין מהנמנע שיתבקע חטה ממי פירות. וער"ן בתשובה הובא בש"ע כאן ס"ו (בשו"ת נ"ט) דל"ש שיתבקע מלחות הגדיש היינו דמעט הוא הא שרוי בימי פירות רבים מתבקע ואמנם המעיין בפר"ח כאן סעיף ט"ז במעשה דצ"צ קכ"ב חטה בשומן אווז האריך שם והנה בדבש ויין אם שוהה הרבה י"ל דנתבקע מחמת היין ודבש ושרי משא"כ בטיגון שומן החוש יעיד דאין דרך להתבקע מחמת טיגון השומן א"כ אם מצא ביעיגולים חטה בקועה י"ל דשכיח הוא ותולין דמעלמא אתי אבל בנתרככה לבד שרינן לדידן וכאמור וא"ה באות י"ב יבואר עוד ובסט"ו גבי תרנגולת צלויה שנמצא עליה חטה ג"כ:

**אם** נתנו העיגולים בקערה וחתכו ועירו רוטב ומצאו חטה נתרככה י"ל לאסור עירוי וכ"ש מחמירין בלא שהיה שיעור מיל בחמין אין שיעור. ואף שכבר מבושל בשומן שמא לא נתבשלה יפה וכ"ש אם חותכין החטה ומצאו קמח לבן הרי ראינו שלא נתבשלה יפה ועסי' תס"ג במ"א אות ד'. ובהקדמה הקשינו מפסחים ל"ט ב' מבושל מחמע ולא מוקי במי פירות תו אח"כ במים אין מחמיץ ולרש"י דנוקשה הוי שפיר ועשו"ת הר"ן נון טי' י"ל כה"ג הוי מי פירות ומים וי"ל נוקשה בטל בס' ואי"ה באות כ"א יבואר בזה:

**סעיף יא**

**ביום** עט"ז נט"ל להמחבר בתמ"ז ס"י מותר ולדידן מנהגא לאסור א"כ פשיטא דמותר לשהות בשמיני בכ"ש ממשה"ו. אבל פחות מששים אסור לשהותו עמ"א י"ד. וכללא הוא כל שמותר לשהות כ"ש דמותר למכור ובהנאה אבל יש שאסור לשהות ומותר למכור כמ"ש המחבר ועיין לבוש כאן. ומדלא למדה הט"ז כ"א מק"ו משמע לכאורה

שאר תרי דרבנן כמו נוקשה פחות משמים (עמ"א תמ"ז ה' וט"ז י"ט) או יבש ביבש במינו ברוב או מין במינו בלח פחות משמים ויצוייר יין שרף פסח עם י"ש חמץ (אף דעיקרם אינו מינו מ"מ בתר טעמא אזלינן בין לקולא ולחומרא עי"ד צ"ח בש"ך אות ו' ובע"פ עד הלילה י"ל י"ש לטעמיה ונרגש באלף יש לגזור אטו אינו מינו) י"ל דאסור לשהות בח' של פסח ומה גם דמשהו י"ל לסמוך אשאלתות כו' אמנם בלבוש כ' י"ט אחרון דרבנן ושהייה ג"כ דרבנן תרי דרבנן לא החמירו משמע כל תרי דרבנן ל"ג בשהייה. ומיהו בשאר ימים אף תרי דרבנן נט"ל ומשהו או שאר תרי דרבנן אין ללמוד משמיני של פסח ועמ"ש בתמ"ז במ"א אות מ"א. והוי יודע דאיסור שהייה בחצי שיעור מ"ה הוא וכ"ש בלח בא"מ בפחות משמים דנהפך לאיסור חיך אוכל יטעם וי"ל דלכ"ע מ"ה הוי ועפר"ח כאן ומ"א תמ"ז מ"ב ומ"ד. ואם ביטל ע"פ ואמר כל חמץ שיהיה לי בפסח הר"ז בטל למ"ד דיכול לבטל אף דבר שלא בא לעולם עסי' תמ"ו במ"א אי ושו"ת מור"ם מלובלין ז"ל ובשו"ת ב"ח אפ"ה אם פחות משמים בשמיני בא"מ אסור לשהותה דשהייה דרבנן מ"מ אי לא בטלו ד"ת גם למ"ש הרשב"ץ ז"ל במאמר יבין שמועה וכ"נ מהר"ן ר"פ שהייה מ"ה אטו אכילה נהי דמ"ה בביטול סגי מ"מ קרוב לאיסור תורה הוי. ואי"ה במ"א י"ח אבאר עוד:

**והוי** יודע צלי אצל האש הנאסר מחמץ כ"נ ע"ד ק"ה חילוקי דינים היכא דבעי ששים מדינא א"צ נטילה והיכא דבעי לחומרא ס' ומדינא כדי נטילה נמי א"כ בשמיני כה"ג אסור לשהות וצריך ליטול כ"נ ממנו ולהשליך והשאר שרי לשהותה. ואם בע"פ עד הלילה נאסר כ"נ ואח"כ בשלו בקדרה קודם הלילה אף שיש ששים בחתיכה נגד האיסור דכ"נ אמרינן חנ"נ ע"ד צ"ו בש"ך ט' א"כ צריך אח"כ ששים נגד הנטילה וכ"נ אסור דאין הגעלה באוכלין עסי' ק"ו שם בט"ז וש"ך א' ב'. ולפ"ז חתיכה שנאסרה מדינא בשמיני כדי נטילה ועבר ושהה לאחר הפסח ובשלו בקדרה בכ"ר אח"כ כל שאין ששים נגד הנטילה לכאורה תלוי במחלוקת בתמ"ז במ"א מ"ד אי צריך לאחר הפסח ששים או פחות משמים נמי לא קניס. ושם כתבנו ד"י"ל אכ"נ לא עבר ב"י רק נ"נ מדרבנן א"כ לכ"ע א"צ ס' כ"א נגד הבלוע ואפשר נהפך היתר לאיסור וה"ה לב"י ואפשר ב"י ל"ש חיך אוכל יטעם. והבן זה וצ"ע ואי"ה בסוף הסימן אראה לכתוב עוד דינים מפוזרים השייכים לזה ובפתיחה ברישׁ הספר ח"ג הארכנו בדינים השייכים לסי' זה:

**ודע** בשמיני של פסח בחמץ גמור או באין ששים אע"ג דלא עבר מ"ה בב"י דבקיאין בקביעא דירחא אפ"ה קניס ר"ש לאחר הפסח כמבואר בטור תמ"ח בלחם חמץ דורון לישראל דב' הימים שווין הם דלא אתי לזלזולי ועסי' תמ"ח. ואפילו עשה עיסה בשמיני

של פסח וראה שאין לו שהות לאפות אם לא נתחמצה תחילה וקדים ומבטל ליה ועבר אח"כ ושהה לא אמרינן דהוי תרי דרבנן כה"ג וכמש"ל ועמ"א תמ"ז אות מ"ו. ומה שקשה איך יבער ביי"ט וגם שביעי של פסח איך יבער עסי' תמ"ו אות ב' במ"א ושו"ת ח"צ ז"ל ואי"ה במ"א י"ד יבואר עוד ועשו"ת פני יהושע ח"א סי' ט"ו ויבואר ג"כ במ"א י"ד בעזה"י:

**סעיף יב**

**וכן** עט"ז דבריו הקדושים צריכין ביאור כי הרא"ש ז"ל פסחים דף מ' אהא דנתבקעו כו' כתב חטה בקועה במצה י"ל דא"צ כדי נטילה שהביקוע אין חמץ גמור רק קרוב כו' וכיון דעיסה לא נתחמצה כ"ש החטה ולא חיישינן שמא היה החטה במים דרגילים לשמור המים. ויש אסרו אותה מצה ויש אסרו הנאפות עמה ולא נהירא וכן כתב הרא"ם דחותך מקום פעפוע יע"ש הובא בטור. וא"כ מסקנתו יש לומר בספק חמץ אין צריך כ"נ והרא"ם בניכר חטה חמוצה די כ"נ בצלי ואפייה ובבי"י משמע דהרא"ש הסכים לבסוף דבקוע סי' חימוץ וכנראה מהרי"ף דספק תורה כו' וכמ"ש בהקדמה דחטה בקוע חמץ גמור וע"כ חולין שהייה במים בהכרח או בקמח וכבר נתחמצה מקודם ואוסרת כדי נטילה באפייה בעיסה אין אוסרת בצונן כלום לדעתו ז"ל. והקשה הבי"י ממ"ש הרא"ש דהמים שומרים אותו משמע הא לא"ה חטה חמוצה אוסרת כל המים ולקמן כתב חמץ בצוננים אין אוסר דאין נ"ט בצונן (הובא בסי"ב יש מי שאוסר תוך הפסח) ותי' דכאן תוך הפסח שפיר אמר אם היה במים משהו פליט ואוסרת כל שלשו ממים יע"ש והנה המחבר כאן הביא דברי הרא"ש להלכה חטה בקועה בעיס"ה או אפויה כ"נ לחומרא אף בעיסה או מחמת דוחק הלישה במקום שנגע החטה פולט כ"נ מחטה בקועה בעיסה ולא יותר כי מים שומרים אותן וע"כ נפל בשעת לישה או בקמח היה החטה ולמעט זמן בשעה שעירו המים ללוש לא חיישינן שנתחמצו המים רק בלישה פצע החטה ודי כדי נטילה. ויש מי שאוסר כל העיסה או אותו מצה לכאורה הוא תשובת הרשב"א ז"ל קע"ו הובא בבי"י ושם אוסר כל העיסה לא אותה המצה בלבד מב' טעמים א' שהחטה נגע דרך גלגול בכל העיסה (ובצונן נמי מחמת דוחק הלישה משהו פולט) ועוד שהמים מוליכין הטעם בכל יע"ש ונאמר יש מי שאוסר כל העיסה הרשב"א וטור בשם אחרים כל המצות (ולא הנאפות רק ממה שלשו במים עב"ח) או אותה המצה טור בשם קצת גדולים והיינו כאן נמצאו וכאן היה בעריבה ודרך גלגולה נגע בכל הבצק שבידו אותה המצה ועמ"א י"ו ועיין באר הגולה והבן. והר"ב שהגיה תוך הפסח אוסרין וקודם הפסח לא לכאורה כוונת הט"ז בו דתוך הפסח חיישינן שחטה במים צוננין היה ופליט משהו ואוסר כל

העיסה וקודם הפסח משהו בטל וכמ"ש בסי"ב ובט"ז אות י"ו אלא דא"כ איזה חילוק יש בין עיסה או מצה ואף שי"ל בזה מ"מ דברי הר"ב יש לפרשן שסמך על תשובת הרשב"א ז"ל וכמ"ש המ"א ט"ו וי"ו דאם נמצא החטה במצה א' בידו כאן נפלה ואסורה מצה זו בצונן תוך הפסח דע"י מיעוך ודיכה משהו פולטת בצונן ואם נמצאת בעיסה שלימה כל העיסה אסורה וזה תוך הפסח במשהו הא קודם הפסח בטל משהו הנפלט בששים ועד"מ. ומ"ש הט"ז לתרץ דברי הרא"ש עב"ח ודרישה ולבוש וכ"ה בד"מ שם דהרא"ש סובר חטה בצוננין נאסרת החטה ואין אוסרת המים (היפך דעת אבי העזרי הובא בטור ויבואר אי"ה בסי"ב) וא"כ שפיר אמר הרא"ש דאם היה במים נתחמצה החטה ואח"כ ע"י מיעוך הלישה נאסר בצונן העיסה דמשהו פליט בכה"ג. ועיין אות י"ו. ומ"ש הט"ז פסק רמ"א עפ"י מהרי"ל ומהר"ש כבר כתבנו בזה לעיל. ומ"ש נתרככה אע"פ שלא נתבקע לדידן והר"ב שלא הגיה בס"י וי"א וי"ב וסי"ד סמך אמ"ש בס"ט וכ"כ הפר"ח סט"ו ועח"י אות ל"א צידד קצת בה"מ באין בקוע רק נתרככה אפשר שהר"ב גופא כתב וכן נוהגין ממנהגא אבל בה"מ סמך אמ"ש המחבר וא"כ בנתרככה ובה"מ י"ל דשרי באכילה וצ"ע ובהנאה י"ל אף למאן דחולק אח"י בס"ט כאן שרי ואי"ה בסי"ב יבואר עוד. ועט"ז אות י"ז כתב הרוקח יע"ש. דאם נמצא במים וספק שהה מעל"ע י"ל אסור אף בה"מ. ומ"ש בשם הלבוש שהקשה בהג"ה דאם אמרינן עתה נפלה לא החמיצה כלל דאם העיסה לא ניכר חימוץ כ"ש חטה הקשה ותי' הט"ז דשמא החמיצה כבר ר"ל אע"ג דלא מחזיקין איסור ממקום למקום וכההיא דסי' תס"ב ס"ו חטה בדבש ואף ביקוע להמחבר שרי די"ל במי פירות נתבקע ג"כ משא"כ כאן שנמצא במצה היה חטה ביקוע הרי איגלאי דביקוע על פי הרוב חימוץ וגם כרת כמ"ש בהקדמה א"כ בהכרח מקודם היה חמוצה ומ"ש הט"ז ספק חמוצה הוא לשיטת הרא"ש ז"ל שצידד דחטה בקועה ספק חמץ הוא וכ"ש לדידן ביקוע סי' חימוץ בודאי עפ"י הרוב. ולפ"ז נתרככה לדידן בס"ט דא"א בקיאין י"ל עתה נפלה כקושיית הלבוש. ואם בעיסה לא נראית סי' חימוץ כ"ש חטה והוכחה שהחמיצה כבר ליתא בנתרככה לבד אם לא באפויה י"ל וצ"ע. ועמ"ש באות יו"ד במעשה דקאמרנא ועסי' תס"ב ס"ו ובמ"א ו' בשומן אווז. ועפר"ח סט"ו בזה:

**סעיף יג**

**אם** עט"ז ע"י"ד סי' ס"ח סי"א ובש"ך כ"ז ובק"ה בט"ז ד' דכ"ש יש לאסור באין ה"מ דמפליט ומבליע אבל אין מפליט ומבליע כאחד ועסי' תמ"ז במ"א ט' ובתנ"א אות ג' ואות י"ג יע"ש. וחמץ במשהו אוסר בכ"ש ומפליט ומבליע כא' מחטה הקשה לתרנגול אם היס"ב במים תוך הפסח אבל קודם הפסח עד הלילה שוה חמץ לשאר איסורין והך

מליגה אע"ג דבי"ד ס"ח סי"א אוסר לכתחלה בכ"ש מירי כאן שנמלח על גבי הנוצה והודח ומולגין בכ"ש:

**עב"י** סוף הסימן הביא בשם המרדכי מלגו תרנגולת בע"פ בכלי חמץ ואסרו תרנגולת יע"ש ועח"י אות ל"ג ובאמת ע"פ עד הלילה בכ"ש יש להתיר וכן עירוי רק כ"ק עד הלילה ואפשר זה לי"א עד הלילה במשהו אף למ"ד כ"ש מפליט ומבליע כהרשב"א ומ"מ אין מפליט ומבליע כא' ואם הדיחו כלי פסח ביורה חמץ בפסח בכ"ש בה"מ יש להתיר עא"ר תמ"ז י"ד ובמ"א תנ"א ג' וח"י ח' ואף ב"י יש להתיר וכ"ש אב"י ועש"ך י"ד צ"ה באות ך':

**סעיף יד**

**אסורה** עט"ז עמ"א אות י"ו וח"י וכ"א מזמן לזמן מחזיקין איסור וממקום למקום לא מחזיקין איסור. ובטור מעשה שמלגו כו' ואסר רבינו ראב"ן יע"ש ולא הזכיר בקועה והמחבר לשטתיה בס"ט דוקא בקועה הא נתרככה אף בכ"ר במשהו התבשיל מותר ופירוש קודם רתיחה קודם שהרתיחו התרנגולת (לא בצוננין וממקום למקום לא מחזיקין איסור) וכן יש לכוין דברי הט"ז עם דברי המ"א לחלק בין זמן למקום ועיין אות י"ו וי"ז ואי"ה שם יבואר עוד. וכתב הט"ז ואין להקשות הא הוי ס"ס (ט"ס בקצת דפוסים) שמא עתה נפלה ושמא מעוכלת בתרנגולת די"ל בחטה שלימה אף בקועה לא מעוכלת. ומ"ש שמא לא נתחמצה קשה דהא בקועה כתב המחבר והוי ודאי חמץ לדידן וכ"מ באות ט"ו. ואפשר כ"כ לדידן אף נתרככה אסור במליגה אמאי הוי ס"ס ותי' דספק חסרון חכמה אין בגדר הספק ומ"מ באות ט"ו התיר למכור לדידן בנתרככה בס"ס כי הא אבל בחד ספק בנתרככה אוסר בהנאה דלא כח"י עמ"ש באות י"ד מזה:

**והנה** המחבר בס"ט היקל בנתרככה במשהו דספק א' בדרבנן לקולא וכאן החמיר בספק א' י"ל מזמן לזמן גרע טפי אוקמיה אחזקה דהשתא בלא היו המים בדוקים דלית חזקה דמעיקרא ברורה עי"ד ק"ה בספק כבוש בדרבנן לקולא יע"ש ועוד בקי"א בש"ך אות א' במשהו אי אמרינן שאני אומר יע"ש. ולפ"ז אף בשאר בשר הדין כן:

**עוד** יש לראות בס"ט היקל המחבר בנתרככה דפסק כשמואל ואף בס"ב ספק הוי ה"מ בעינייהו הא משהו דרבנן עמ"א י"ב ואף הר"ב דאוסר דהלכה כמר עוקבא הא לא נתרככה בקיאין ואכתי ספק הוי בדגן בארבא בלא נתרככה אסור וע"כ מטעם ספק דרבנן ולקולא והא קי"ל בי"ד ק"י בש"ך דין י"ט ובתורת השלמים ל"ב דבר שיש איסור תורה ומצד אחר בא לו ספק דרבנן לחומרא וכמ"ש מהריב"ל בספק טריפה שבשלו בכלים ולאחר מעל"ע אסורים יע"ש ועי"ד סימן א' יע"ש וכ"ת ספק פלוגתא קיל מספק מעשה

זה להמחבר בס"ט ולהר"ב קשה גם להמחבר קשה מס"ב גם בי"ד כתבנו במחודשים דאין לחלק בין ספק פלוגתא ולומר דסומכין אשאילתות כה"ג דא"כ במינו ברוב כה"ג אסור אפי' בלא נתרככה ולא משמע כן מסתימת הפוסקים אם לא הואיל ולא נודע ספק תורה עד שבא דרבנן מקילין כה"ג ועי"ד ק"י בזאב לדיר שיש בהמות רבות ונכנסו מיד אחריו כה"ג צ"ע ושם כתבנו מזה. ואי"ה בסוף הסי' ובמ"א יבואר עוד:

**סעיף טו**

**חטה** בקועה עט"ז להמחבר בס"ט אף בספק א' בתבשיל במשהו בלא נתבקעו שרי התבשיל עמ"א י"ב כ"ש בס"ס אלא להר"ב כ"כ דכאן דהוי ס"ס מודה הר"ב דשרי למכור בלא נתבקע רק נתרככה ובס"ט דליכא כ"א חד ספק אוסר הר"ב אף בהנאה דלא כח"י עמ"ש באות יו"ד יע"ש. הא חטה בקועה לדידן חמץ גמור הוי ולית ספק כלל דלא כמ"ש הרא"ש בפסחים אהא דחטה בקועה ועיין סעיף י"א ועפר"ח ואי"ה בסוף הסעיף ובמ"א יבואר עוד:

**סעיף טז**

**אם** עט"ז כמ"ש באות י"ב דצונן אין מפליט ומבליע כלל אף משהו ומ"ש הרא"ש ששומרים המים דאל"ה נתחמצה עכ"פ החטה יע"ש. ומשמע דעתו כן ועיין אות י"ז ועיין לבוש סי"א וסי"ב והמעיין בטור וב"ח יראה שאבי העזרי חולק עם הטור בתרתי דלאבי העזרי חטה נתרככה אף שהה מעל"ע במים צוננין אין מחמיץ אבל חטה חמוצה נ"ט במים נאפשר אף בצונן ולטור נהפוך הוא חטה מחומצת במים צוננים אבל אין נ"ט במים ועב"ח שם בבקועה כו' ולפ"ז מ"ש המחבר חטה בקועה או לחם חמץ שרי תוך הפסח זאת דעת הטור אף בפסח שאין מפליט בצונן ויש מי שאוסר הוא סברת הב"י להרא"ש במ"ש ששומרים המים עט"ז י"ב וא"כ איך יפלוג הטור על הרא"ש וצ"ל דמיירי קודם פסח ומאן הוא דיעה א' בסתם שמתיר משמע אף תוך הפסח ואבי העזרי לא התיר בלחם חמץ עכ"פ אוסר ועיין באר הגולה אות ע' וצ"ע ומ"ש באות פ' עמ"א אות י"ט ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יז**

**מכח** ס"ס עט"ז מ"ש הב"ח בס"ט דלא הוי ס"ס גמור להתיר באכילה שמא נתעכל דהוי ספק חסרון ידיעה כתב הט"ז דזה הוי ספק לכל העולם. ובס"א בהג"ה נמי ס"ס גמור הוי והואיל ואין הפסד על כן אסור באכילה ומותר בשהייה דהוי כעין דשיל"מ ובעת הדחק אה"נ שם שרי באכילה וכמ"ש באות ד' ומ"ש תשובת הרשב"א עמ"ש באות ה' הקשה כן יעויין שם ז' והעלה אף ס"ס באיסור תורה מהני אלא היכא דיש לו חיטים אחרים אין לאוכלם דהוי כעין דשיל"מ משא"כ היכא דיש הפסד מתירין באכילה בס"ס

כי הכא ובאות ט"ו באין בקועה דמתיר למכור ולא לאכול אף דהוי ס"ס כמ"ש שם אפשר בנתרככה לא הוי ספק גמור דהבקי מבחין אי ראוי לביקוע או לאו וכמר עוקבא פסחים מ' א' משא"כ בדגן ס"א הוי ספק גמור דהא לא ידעינן אי ירדו גשמים כלל עליהם לכן בדחק שרי באכילה. ובס"ט בלא נתרככה מתירין עט"ז יו"ד אף דספק הוי כמ"ש המ"א אות י"ב דבארבא אף בלא נתרככה אסור בעיניה ומתירין במשהו מטעם ספק דרבנן לקולא י"ל דזה הוי ספק גמור לא חסרון ידיעה והבן:

**כתב** הרוקח כו' עט"ז. והפר"ח פירש כפשוטו שעכו"ם הביא מים בדלי מבאר ולקחו ממים לתבשיל ואח"כ מצא גרעין חמץ בדלי התירו התבשיל כי אומרים שעכו"ם אח"כ נתן חמץ לא מעיקרא י"ש ויהיה מלת כי עכו"ם שב אהיתרא להתיר התבשיל י"ש. והט"ז ז"ל לא הונח לו בזה דאף דנאמן דסובר דמזמן לזמן נמי מקילין בחד ספק באיסור משהו דרבנן אכתי אין עכו"ם עושה להכעיס ולהכשיל ישראל וע"י"ד בדוכתי טובא וא"כ אין לתלות לקולא שעכו"ם נתן אח"כ חמץ בכוונה ועוד הלשון כי עכו"ם הביא המים שמא נתן חמץ באותה שעה משמע בעת שהביא לא אח"כ. ע"כ הגיה וכצ"ל ולא נודע כשלקחו מים מהבאר (ומלת דלי ט"ס לפ"ז) ויהיה מלת כי עכו"ם פירוש אמה דסמיך ליה ואדמעיקרא כי המים שבבאר התירו דממקום למקום ומכלי אחר אין מחזיקין ריעותא כמ"ש המ"א בי"ו וח"י וכ"א. משא"כ המים שבדלי אסרו אף מה שבשלו ממנו קודם שמצאו הלחם כי שמא עכו"ם שלא בכוונה היה לחם בידו ונפל להדלי שם בעת הבאה מזמן לזמן מחזיקין ריעותא כדכתיבנא. ולהלכה פסק דבצונן אין נ"ט כלל דלא כמ"ש הר"ב דוקא בספק אלא אף בודאי אין נ"ט בצונן ומיהו כבוש מעל"ע אוסר ופשוט הוא ובזה י"ל דבמעשה ההיא מש"ה הוצרכו לומר כן דאם היה בבאר הוי ספק מזמן לזמן ואסור בספק כבוש אף במשהו דרבנן כמו מליגה בחד ספק ומטומאה יליף לה כמ"ש הט"ז באות י"ד דאזלינן בתר השתא ואי"ה במ"א יבואר מזה ועפר"ח לחם חמץ במים אף פחות ממעל"ע אסורים המים שמא נשארו פירורין במים דממאיס וראיה מתמ"ז סעיף ד' בהג"ה. וא"כ למ"ש הט"ז שם אות ו' דסינון לא מהני וכ"ש כאן דלא סיננו הוצרך הרוקח לומר כו'. ולדינא במחלוקת שנויה אי מהני סינון כה"ג כמ"ש הט"ז ומ"א שם אות י"ג. ודאי באם יש מים אחרים סמוך ישפכו זה אבל באין אחרים מצויים כי מזמן לזמן מחזיקין ריעותא ושמא נשרה מעל"ע ושמא סינון בחמץ משהו לא מהני כט"ז אבל חטה כה"ג יש לצדד ועיסה בבאר עמ"א תמ"ז אות ו"י. ולדידן נט"ל בפסח אסור ונ"מ עד הלילה באין ששים או בפסח ויש ספק אי נשרה מעל"ע בצוננים הוי ס"ס שמא לא הוי מעל"ע ושמא נט"ל בפסח שרי כי כ"מ שכתב הר"ב מחמת מנהגא איסור מיחשב

לספק עמ"ש בהנהגת או"ה בפריי ליי"ד משא"כ היכא שכתב הר"ב וכן עיקר. ולחם חמץ נ"ט לשבח במים ועיסה מצה לבאר ושהה מעל"ע יש להתיר בפשיטות דתפח תלטוש בצונן עמ"א תנ"ז אות ו' משא"כ בחטה כה"ג יש ספק עמ"ש בהקדמה:

**ובתרי** משהו ביי"ד צ"ב בט"ז אות י"ו פירשתיו כי סובר משהו הבלוע בגוש א"א לצאת ולהתפשט לחוץ. ושם כתבנו אי צריך ששים בתערובות הב' או לאו וכ"ז משהו הבלוע באוכל גוש הא בלוע בכלי הואיל ואין לכלי פליטה מגופו יש כח במשהו לצאת מכלי וא"ש מ"ש הרוקח בכף ועא"ר תס"ז א' כ"כ וכאן במ"א י"ג הוכחנו כן דאל"כ כלי דבלע איסור משהו לא תיהני לה הגעלה (ואין לחלק בין כ"ח חדש שבולע טובא אפי"ה משהו פולט) ומ"ש הט"ז דמש"ה נאסר הכף דשמא נגע בחטה בלי אמצעית המים קשה אם כן בשאר אסורין כה"ג ניחוש כך וליתסר הכף אלא דרוטב מחלק הטעם בשוה ויש ששים ועא"ר תמ"ז א' ועי"ד צ"ד ס"ג ובט"ז ח' התם החשש שיבלעו בלי אמצעי וטעם ב' באיסור ושם הקשינו הא קי"ל ב' כלים אין בולעין זה מזה בלי מים עי"ד צ"ב ס"ח בהג"ה. וכ"ז ביבש אבל משהו בלח אוסר לעולם ומ"ש על הלבוש עמ"א בכמה דוכתין דעתו כן לדידן הוי זה יבש ביבש דלא בטל בפסח וא"ר בתמ"ז הליץ בעד הלבוש. דסובר כל שאין איסור מחמת עצמו בטל ברוב בפסח יע"ש. והש"ך בנה"ך שם והמ"א כאן אות י"ג אוסרין תרי משהו יע"ש והמיקל בה"מ ומניעת שמחת י"ט בתרי משהו באוכל גוש אין לגעור בו וכ"ש להתירו בהנאה התבשיל השני דשרי בתרי משהו וצ"ע. ועא"ר תס"ז:

**ודע** במשהו דאין נ"נ אין נ"מ לאחר הפסח דעבר ושהה הכל שרי לאחר הפסח במשהו עסי' תמ"ז ועסי' תמ"ב במ"א אות ט' מעמיד כשעבר ושהה אסור לאחר הפסח ועח"י שם או כשהשאור בעין והחמיץ עיסה אחר הפסח דכולה אסורה אם נתן אח"כ מעיסה זו לשאר עיסה אין מחשבין אלא לפי חשבון השאור דלא נ"נ כולה אף במעמיד וע"ד ביי"נ. ואף דמעמיד הוי כבעין כל דלית טעם ממש ליכא למגזר אטו בב"ח כאמור ומיהו כל דלא דרך בישול י"א דלא נ"נ אף בנ"ט ונ"מ עוד בדשיל"מ במינו במשהו ונפל אח"כ לא"מ דלא נ"נ ונ"מ בריח ומשהו ונותן טעם לפגם עסי' תמ"ז במ"א מ"א ואי"ה בסוף הסימן יבואר עוד:

### סעיף יח

**לבור** עט"ז עב"י מבואר מדבריו דלמ"ד חוזר וניעור אף טעם לבד חוזר וניעור וצ"ע במ"א תמ"ז י"ג דלכולי עלמא בטעם אין ניעור וי"ל כ"ע היינו ב' דיעות המוזכר שם ומ"ש אם לא שאבו כ"פ קודם פסח אסור אף ירדו קודם הפסח והח"י אות מ"ד מתיר נ"ט בר נ"ט דהיתרא וא"י א"כ ירדו תוך הפסח לבור נמי דהגעלה היתה בזמן היתר ועוד דקוו וקיימי

ונ"ט בר נ"ט לחודיה לא מהני בחמץ עסי' תמ"ז והנה לח בלח י"ל דנבלל יפה וביי"ד צ"ב מיירי מקצת החתיכה חוץ לרוטב ונפלה שם הטיפה עליו הא נפלה הטיפה לרוטב אין צריך ניער כלל. והט"ז כתב דמי"א כו' ובה"מ יש לצדד להתיר התבשיל אף אם לא שאבו עד הפסח ומיהו התבשיל דיעבד יש לסמוך בה"מ אנ"ט בר נ"ט כו' עסי' תמ"ז אם הגעלה היה בזמן היתר וי"ל כן כוונת הח"י ומ"ש בשם המרדכי דחטה במים צוננים אין מחמיץ מחלוקת הוא בטור בשם אבי העזרי. ועמ"א ד' ועסי"ב בחטה בקועה כו':

**מעשה** דמשרת שהביא מע"ד כו' ומ"ש דאין אוסרת בצונן עיין באות י"ו ומ"ש לא מצינו שחולק בדבר זה עיין במרדכי סימן תקע"ב פכ"ש מעשה ששרו בשר בלילה ולמחר מצאו גרעין ושאלו לרבינו משולם ולרבינו שמואל הכהן ואסרו הביאו הב"י כאן משמע בצונן אסור ועשו"ת פנים מאירות ח"א סימן ט"ו דף ד' ב' עמד בזה יע"ש ואם נאמר ונדחוק דשם מיירי כבוש מעל"ע ובין הכל היה כ"ד שעות מ"מ מ"ש המרדכי בתקס"ח דלא התיר אלא מטעם דצונן אין מחמיץ ועיין בטור משמע בצונן אסור וי"ל אדרבה משם ראיה להתיר בצונן והא דנתן טעם דחטה בצונן אין מחמיץ היינו בשהה מעל"ע ומש"ה כתב אח"כ בשם רבינו יחיאל באור זרוע ככר לחם יש לסמוך אשאלתות היינו מטעם דצונן אין נותנין טעם ומשמע שם פחות מששים לא וי"ל בע"א. ואמנם מ"ש הט"ז במרדכי משמע דחטים היו בפסח ואין נ"ט א"י לפרשה דבחטים כתב הטעם דבצונן אין מחמיץ דתטיל בצונן ואולי בעיסה או לחם צ"ל וכאמור ועיין במרדכי ותבין. ומ"מ צ"ע כי צ"ל שבשלו הדבש בע"פ ובשעת המציאה לא היה מעל"ע עד עתה דאל"כ כל שיש ספק מעל"ע מזמן לזמן תו בעת הכבישה פולט בכל רגע בפסח ובמשהו ועיין באר היטב אות ל"ד דמעשה בליל א' דפסח וע"כ כמ"ש כאן דאל"כ הוי כחטה בתרנגולת בתמ"ז ס"ג חממוה בפסח דנ"ט מחדש וכ"ז דוחק גדול דאין ראוי לשתייה בזמן קצר בזה ולא תוסס עדיין ולא הוי למסתם כ"כ. ומשמע דהביא בכלי מהבית ובמ"א ל"ג בכרוב וי"ו וח"י וכ"א משמע דממקום למקום לא מחזיקין ריעותא ועט"ז י"ד ועפר"ח כאן בשם הב"ח אי מחזיקין ממקום למקום ואי"ה יבואר שם וי"ל דהחבית היה סתום ותולין במצוי שבחבית היה החטה כי לא העלים עיניו מכלי לומר עתה נפלה ועסי' תס"ב במ"א במי צימוקין ודבש הניח בצ"ע אם הוי מי פירות ומכאן אין ראיה לסתור כי החששא שהחטה היה בדוד קודם שנשתנה המים לדבש ונתחמצה אז. ולענין הלכה בחטה בקועה במי דבש בה"מ ומניעת שמחת י"ט י"ל דהוי ס"ס שמא מי דבש מי פירות ואין מחמיץ ודרך המי פירות להתבקע חטה כמ"ש בסי' תס"ב ושמא לא היה חטה מעל"ע במים וצונן אין נ"מ במי צימוקין וכ"ש בלא נתבקע רק נתרככה שי"ל כן ולא

מלאני לבי להתיר בשתייה רק בשהייה או למכור לעכו"ם שיש לסמוך דשרי כה"ג וכבר הארכתי בתס"ב במ"א ו' מזה ועדיין צ"ע. ועפי"ל טראנק שקורין קווא"ס ברוסיא י"ל דדין מים יש לו לא מי פירות וגרע ממי צימוקין ומי דבש ולא עוד אלא גריעי ואם נפל חטה לשם ולא שהה שיעור מיל וסלקוה ולא נתבקע י"ל מי פירות עם מים ממהרין להחמיץ עמ"א ד' ובתס"ב בזה:

**שאלו** אותי מהו ליקח קאפי"ע מאינו ישראל שקולין הקאפי"ע בכלי שקורין ברעניר:

**תשובה** בשעת הדחק שאין להם אחרת ומניעת שמחת י"ט אי"י איסור ליקח לכתחלה מהם עי"ד קכ"ב בש"ך וצ"ו ול"ו בש"ך י"ז דמרקחת חריף מותר דיש כלים מיוחדים לכך וכ"ש בברעניר שאין מיוחד כ"א לקאפי"ע ועסי' תמ"ז בט"ז אות יו"ד וכאן ליכא למקנסיה וכולהו היתרא איתנהו בהו אבי"י ונ"ט בר נ"ט דהיתרא וכלים מיוחדים לכך. ואם יש לחוש שקולין בו שעורים קלוים אין לותתין השעורים ולאו חמץ הוא ואפילו קולין לפעמים א' מאלף חטה לתותה כמה ספיקות יש ונתבטל ג"כ בששים קודם הפסח. ואמנם צריך לברור יפה יפה שמא יש גרעין שעורה נתעכב בהם ובמים יחמיצו ושמא לא נקלה יפה באור ושמא חי לגמרי הוא ועסי' תס"ג ועצהי"ט לטחון הכל קודם י"ט. והנה אם נתערב בקאפי"ע גרעינין חטים וכדומה חמץ ונטחן הכל קודם פסח דק דק י"ל דל"ד לקמח בתנ"ג במ"א ו' דמיקרי לח בלח דקאפי"ע לא נטחן כ"כ דק מאוד כקמח ובקמח גופא אם נטחן גם עם הסובין י"ל דודאי אם אופה לפסח דחוזר וניעור דסובין אין נבלל יפה וצריך לרקד הקמח יפה יפה שיהא דק ונבלל יפה אז דין לח בלח הוי ועסי' תצ"ח במ"א כ"ח אפר באפר לח מקרי. וה"ה קלו קאווע בכלי ב"י חמץ ונתערב אח"כ עם אחרים דלא מהני טחינה כאמור. ומה שאומרים שיש חשש שטחין בחמאה להיות מבהיק ג"כ חמאה זו אין בה חשש חימוץ בצונן וכלים מיוחדים וחששות רחוקות וספק לא חיישינן לה דאל"כ בואו ונאסר הקאפי"ע שמא מושחין פניהם לאחר שקולין בשומן חזיר וכדומה וחששות כאלו לא שמענו. וגם נתבטל כה"ג בטחינה בששים קודם כי מעט הוא שמושחין אם אמת הוא ומסתמא אין להמציא חששות. ומיהו לא התרתי אלא מדוחק גדול ומניעת שמחת י"ט. גם לאחר בשר לא נשתה קאפי"ע וע"כ נתבטל טעם החמאה בששים ה"נ קודם הפסח נתבטל טעם החמץ שבחמאה אם יש בה מעט דמעט חמץ כי בצונן כל עשייתה וישראל קדושים הם ודאי לכתחלה אין לקנות שום דבר שיש בו חשש כל דהו והכלי שקולין בו מחמץ לפסח צריך ליבון לכתחלה עסי' תנ"א וכאמור אבל בסתמא אין לחוש כדאמרן:

**סעיף יט**

**קולף** עט"ז מ"ש דמספיקא כולם אסורים ע"ד ק"ה ומ"א ל"ב ומ"ש עוד הקשה המ"ב דכאן א"צ קליפה כלל דכחוש הלשון קצת דחוק ויש איזה חיסור לשון בדבריו. והמ"ב שם כתב טעם המחמירין לאסור כולם דשמא נגע החטה בכולם או דמפעפע במליחה בששים ויוצא מחתיכה לחתיכה וע"ז כתב שם דגם טעם זה אינו דכחוש א"צ ששים אלא קליפה א"כ אחרות אף קליפה א"צ (כיון דלא חייש שמא נגע החטה בכולם לשיטת המ"ב שם) עוד כתב שם דבלא"ה שרי אחרות דאין בלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב ויבואר אי"ה במ"א אות ל"ב:

**סעיף כ**

**ויש** עט"ז ועמ"א אות ל"ג במעשה דמהר"מ מלובלין ז"ל סימן צ"א בנמצא זפק מלא חטים במליחה יש יותר להקל דודאי לא נגע ושאר דמונחים בזפק ובלוע א"י בלי רוטב אף במליחה ובזה אנו בקיאין בין כחוש לשמן ע"ד ק"ה וכאן החמירו בנמצא חטה מונח על הבשר דשמא נגע בכולה. וכבוש בציר ע"י מליחה כמבושל ממש ואוסר אחרות בהנאה ככל חמץ גמור בסי' תמ"ז ס"א:

**הב"ח** ז"ל בתשובה סימן נ"ד האריך בדין מליחה ואי"ה יבואר קצת במ"א ל"ג. וכאן אעתיק מ"ש שם בסוף התשובה דף למ"ד א' ותוכן כוונתו שם במקום שנוהגין לאחר הדחה אחרונה מולחין מליחה קצת ומניחין הבשר בכלי בשר ונמצא שם חטה אם בשולי הכלי ליכא שום טיפת ציר שרי הכל באכילה דנאכל מחמת מלחו אין מפליט ומבליע וע"ד סימן צ"א ס"ה בהג"ה התיר בה"מ דבקיאין בין מליחה מועטת משא"כ אם יש בשולי הכלי טיפת ציר אם כן חזינן דנפלט ציר ע"י מליחה זו וי"ל גם החטה פלטה טיפת ציר על ידי מליחה וב"ד צ"א ס"ה בהג"ה שלישית דציר מיחשב רותח אף במליחה מועטת ואף שהכל מונח למעלה מהציר ולית כבוש מ"מ טיפה שפלטה החטה דין מלוח גמור יש לה ולשיטת הב"ח אוסר בששים הכל ולדידן ודאי לטיפה ההיא דין מליחה יש לה ותלוי במנהג ועא"ר אות ל"ה הביא זה בקיצור יע"ש:

**דין** טהור מליח וטמא תפל עסי' שמ"ו וה"ה כאן. ואם לא נתרככה החטה אף במליחה שרי מתרי טעמי א' כל שיבש אין המלח פועל בה ולא נתרככה מקילין באיסור משהו לא בפחות מששים כמבואר בסעיף ט':

**אם** נמצא חטים בכלי כשר בבשר מליח וציר דנאסר הכלי בודאי או בלא ציר דנאסר הכלי כ"ק עכ"פ אם הניחו אח"כ בשר לשם ומלחו מליחה גמורה ולא יש ציר בשולי הכלי אין מליחה לכלים להפליט אף משהו ואם יש ציר אח"כ אוסר ובע"פ עד הלילה א"צ לשער כ"א כ"ק מכלי ע"ד בזה. עיין סוף הסי':

**סעיף כא**

**העוף** עט"ז ועמ"א ל"ז ואם נמצא חטה קולף ואם לא קלף ובישל כך אפשר להתיר דהבהוב אין מפליט כלל ובפרט מי שנזהר ומהבהב מעט ועיין עולת שבת בזה:

**מ"ש** המחבר בס"י וי"א וי"ב וי"ד וט"ו חטה בקועה והר"ב לא הגיה כלום משמע דעת הט"ז לדידן אף באין מבוקעת ועפר"ח סט"ו כ"כ ועח"י צידד בזה ולעיל כתבנו מזה. ואי"ה במ"א ל"ג יבואר עוד. עיין בירושלמי פרק אלו עוברין ה"ה (דפוס דעסויא) רבי ירמיה ור' שמואל בר יצחק בשם רב קדירה שבישל מוד"ה לא יבשל מאותו מין עד לאחר הפסח הא ממין אחר מותר לאחר ג' תבשיל (ופריך) כשם שמבטל אינו מינו כך יבטל מינו. מין מעורר מינו לאסור עכ"ל ופי' הגאון המפרש צ"ל להגיה חמירא ובתוס' שם ד"ה ובלבד הניח דברי הטור בצ"ע בסימן קכ"א בי"ד דמכאן מוכח דנט"ל מותר ע"י ג"פ הגעלה יע"ש. וי"ל דשמא בבלי דף למ"ד חולק על ירושלמי הואיל ועיקרו מ"ה או יאמר דכר"י סובר רב במינו במשהו ואין ראיה מכ"ח ישבר דמשהו נשאר בתוכו בכלי חרס ומעורר מינו כדמסיק בירושלמי וגזירת הכתוב הוא ערא"מ פרשת צו משא"כ לדידן דבטל מינו ע"כ התורה העידה על כ"ח שאין הגעלה פועל כלל בו ועדיין צ"ע ומהא דירושלמי י"ל ראיה למ"ש בי"ד צ"ט ס"ז בשם הרשב"א ז"ל דע"י הגעלה ג"פ איקלש טעמא וא"א ליתן טעם ממש בשום תבשיל כ"א כ"ש ובטל הוא משא"כ שם:

**אמר** הכותב ראיתי לרשום כאן קצת דינים הן מה שכבר רשמתיו ובקיצור והן מחודשים קצת. **א'** מ"ש באות יו"ד במעשה דק"ק קאמרנא קמח ממצה טחונה עם שומן וביצים ומצאו חטה אי הוי מי פירות יש לדון בו הואיל וכבר היה מים במצה אע"פ שנתייבש באפייה מ"מ מעוררין כח המים עם השומן ומחמצין החטה ועשו"ת הר"ן ז"ל סי' נ"ט חטה מבוקעת שאסרו מחמת לחות שיצאו מהם השיב א"כ אח"כ הוי מי פירות עם מים יע"ש היטב אע"פ שכבר נתייבש ונטחן קמח וי"ל התם תפחו מקודם יע"ש היטב. וגם י"ל הוי מי פירות ומעט כח המים באפייה נוקשה כל שאין כרת בטל בס' עסי' תמ"ז במ"א י' ותס"ז בזה במ"א ג'. **ב'** בשו"ת שבות יעקב חלק שני סי' י"ז סובין ומורסן לכ"ע בתרנגולת הוי כמעוכל יע"ש וצ"ע באין ה"מ ובה"מ מקילין בחטה שבורה וצ"ע. מ"ש שם הרבה פוסקים מתירים אף בחטה שלימה ובד"מ משמע דבשלימה אין ספק ואסור בה"מ ועמ"א שם ואפשר סובין נוקשה הוי ומעט קמח שהיה דבוק בו י"ל הוי כמעוכל. **ג'** אם נמצא חטה בכלי עץ שהיה בשר כשר עם ציר הרבה ונתבטל קודם הפסח בששים עד הלילה ונטלו החטה משם י"ל בפסח מותר דיעבד עכ"פ אם שמוהו בשר בכלי הזה דאין חוזר וניעור דיעבד וכה"ג בשאר איסורין ביש ששים מותר לבשל

בקדירה אע"ג דנוגע האיסור בהכלי או בכף משא"כ כשלא היה ציר רק מעט וכדומה הנה יש מליחה לכלים להבליע ואוסר דיעבד אם הניחה בכלי תוך הפסח דאין ביטול בכלי כבסי' תנ"א במ"א אות נ"א ואות ך' ולכתחלה להניח שם י"ל דאסור לחוש לדיעה דחוזר וניעור ודיעבד קיי"ל דאין חוזר וניעור אף ליתן מהלח לדבר אחר ולחמם כל שאין יבש כיבש. **ד'** מ"ש הט"ז באות ך' מה שלמעלה מציר שרי צ"ע כי בי"ד מיירי לענין דם אין מפעפע למעלה משא"כ שאר איסורין עכ"פ מידי מליחה לא גרע ציר זה וציר הנוטף מבשר מליח אף שנאכל מחמת מלחו רותח הציר כמבואר בי"ד צ"א ס"ה בהג"ה שלישית ועשו"ת ב"ח סי' נ"ד וא"כ אם נמצא חתיכה מקצתה תוך ציר ותחתיה חטה אז אף מה שלמעלה מציר אותה חתיכה אסורה כולה מדין מליחה וכמו טמא מליח וטהור טפל ונגע בקצה האחר ומ"ש הר"ב בי"ד דאין אוסר מה שלמעלה מכבישה היינו במים ומשקה לא בציר מליח וכבר הערתי בפריי בי"ד מזה ובש"ך א' בק"ה שם. ובה"מ ומניעת שמחת י"ט המצדד להתיר אותה חתיכה גופא כמו עוף שלם אין לגעור בו. **ה'** חמץ אי מקרי דשיל"מ כתבנו מזה ובי"ט אחרון בנוקשה בששים דמותר לשהותו אי חמור מיום שביעי או יום א' של פסח דהתם י"ל דמש"ה לא מקרי דשיל"מ דאסור לשהותו לדידן כתבנו לעיל מזה: **ואגב** אכתוב אם א' בישל דם דגים מכונס הרבה בכלי עם קשקשים דשרי כבסי' ס"ו בי"ד ונפל מעט דם בהמה שיש ששים לתוכה אם בכ"ר שרי ובכ"ש דאין מבשל י"ל דהוי דשיל"מ יבשל וירויח מד"ת לדרבנן דם שבישל השתא אם מרויח דרבנן אע"פ שנשאר ד"ת כההוא דשו"ת צ"צ ס"ט בפריי לי"ד ק"ב ופר"ח ז' ביצה טריפה בי"ט כ"ש כה"ג ותליא בהא דכלי בין הכלים הוצאות מעט עצים מעשר שני חוץ לירושלים אם יש דרך לירושלים כ"ש אם נתקרר ורצה להחם דאין רשאי כ"א שיחמם וכ"ת בתר שמא ודם דגים אפשר לא מקרי דם הא בורכא דבכריתות ריש דם שחיטה כל דם אף דגים במשמע אי לאו מיעוטא יע"ש. **ו'** עמ"ש בפתיחה ריש הספר הרבה חידושי דינים. ועש"ך י"ד ק"ב כלי בין הכלים משהה מעל"ע ומרויח מדין תורה לד"ס ה"ה דם כה"ג. ושם כתבנו עיסה ששהתה עשר מנוטין בלי עסק ולשו אח"כ ב' עיסות ונתערבו שלשתן ואפה א' מהן ושתים שהו עשר מנוטין בשולחן ספק תורה אם נאמר היתר בהיתר מ"ה אין בטל עט"ז י"ד ק"ב בשם הר"ן א"כ לא נתבטל תחלה שלשתן ועתה ב' הנשארות ספק תורה ואסורין ואף שלשתן בגדר הספק מ"מ צ"ע בזה וכ"ש אם נאכל א' מהן וכפתיחה הארכנו:

## סימן תסח

### סעיף א

**משמתין** עט"ז וכ"כ המ"א אות ב' ועמ"א תצ"ו א' ב' ופר"ח בי"ד של"ד סמ"ב ופ"ו ה"ה ת"ח אין משמתין אלא מלקין בצינעא והאידנא י"ל אחר חצות דרבנן אבל בזמן המקדש י"א ד"ת אסור אחר חצות משום פסח יחיד המביא קרבן וי"א דרבנן וע' פר"ח הוכיח מפסחים ב' ב' הלכה דרבנן ע"ש ולא הבינותי דפליגי קודם חצות מנהגא או איסורא וע"ז קאמר ראבי"י היכן מצינו דחז"ל אסרו מקצת מהנץ עד חצות ויתירו עד הנץ דהרחקה ל"ש כאן דאין אדם טועה יותר מב' שעות ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ב

**וכן** עט"ז ועפר"ח ובאה"ע סי' ה' סי"ד כל האיסורין אסור אמירה לעכו"ם אף דלאו שבת וי"ט וחה"מ וביי"ד רצ"ז ובש"ך אות ד' צ"ל דוקא איסור לאו הא איסור עשה שרי אמירה לעכו"ם בשאר איסורין משא"כ יו"ט ושבת וחה"מ אף בדרבנן אסור שבות דשבות ע"י עכו"ם אם לא במקום מצוה ועיין ש"ז ס"ה ותקמ"ג ס"א ומ"א שם וע"פ אף למ"ד בזמן המקדש מ"ה אסור דיחיד המביא קרבן י"ט שלו רק עשה הוי לא לאו. ועשו"ת מ"ע מפאנו לענין חש"מ אי יש בו לאו או עשה גבי הנחת תפילין סי' ק"ח ועסי' תק"ל במ"א ואי"ה שם יבואר וקשה משכ"ח א' דאוסר שם בהוצאת השן כניקף במכות ואמאי מתיר כאן להסתפר ע"י עכו"ם וליטול צפרנים. ובא"ר ד' וא"ז התיר אם שכח ליטול קודם חצות ליטול אחר חצות וצ"ע ואפשר אף האידנא לאחר חצות מ"ה אסור לטעם ק"פ דבר שבמנין כו' כביצה מקרא משמע מ"ה הוא וצ"ע:

**נשאלתי** א' היה לו עופות שקורין קאפהינ"ר הולכין בגינה ומתירא שלא יפרחו לחוץ אי שרי לקוץ עצם קטן בכנפים שלא יפריחו או לאו והשבתי ע"י עצמו יראה לאסור דצער ב"ח במקום שאין צורך גדול אסור ע"י"ד סי' כ"ג ס"ו וסי' כ"ד אות ח' בש"ך שם וע"י עכו"ם הנה אם צער ב"ח דרבנן י"ל אמירה בדרבנן בשבות דשבות בשאר איסורין י"ל דשרי חוץ בשבת וי"ט וחה"מ כמש"ל ועפר"ח ואם צער ב"ח ד"ת אסור וע' ח"מ סי' רע"ב ס"ט משמע צב"ח דרבנן ועסמ"ע אות ט"ו ועכ"מ פי"ג מה' רוצח ושמירות נפש וא"כ אי הוי ד"ת אסור וא"ל דהוי ס"ס שמא בשאר איסורין אמירה לעכו"ם שרי ושמא צב"ח דרבנן הנה המ"ל פי"ג משכירות ה"ג ובסמ"ע ח"מ בל"ח אות י"ב דבעיין בהשוכר הפועלים לא איפשטא יע"ש ומיהו י"ל אף אי צב"ח ד"ת ולית ביה לאו כי"א עשה כמו ע"פ לאחר חצות מותר ע"י עכו"ם וכאמור ועא"ר ד' ומ"א ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**
ולדידן עט"ז והרוצה שלא לעשות מלאכה אף במקו' שנהגו לעשות רשאי הרואה אומר מלאכה א"צ לו ולית יוהרא ולא מפני המחלוקת ובמקום שנהגו שלא לעשות מותרין בלילה עד הנץ עמ"א ה' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**
**החייטין** עט"ז דאשכחן בהו קולא בחה"מ ואם אין לו מה יאכל שרי אף לאחר חצות עסי' תקמ"ב ס"ב וחה"מ חמור מע"פ אחר חצות עמ"א ג' וברי"מ ה' י"ט פ"א ה' ח"י ובא"ר ה' הספרים היינו לגלח עמ"א י"ג ובא"ר ד' אותן שמותרים לגלח בחה"מ כן ה"ה ע"פ אחר חצות עסי' תקל"א וליתן בגדים לכובסת עכו"ם אחר חצות לדידן דמותר ע"י עכו"ם מלאכה ה"ה זה יע"ש:

**סעיף ה**
**דהיינו** עט"ז המחבר פסק כהר"מ ז"ל עב"י ובאר הגולה לתקן מקום כו' מותר כל היום אף אחר חצות הא להושיב על ביצים אסור לאחר חצות ומקום שנהגו שלא לעשות אסור אף קודם חצות בלא התחיל היום וה"ה התחיל כל שאין לצורך המועד. אבל הטור פירש כרש"י דמושיבין היינו לגדל ביצים וכ"ש תרנגולת שברחה כו' והלבוש פסק כטור וכפירש"י ועמ"א י"ד והך לתקן מקום א"י אם תיקון בעלמא אבל לבנות להם לול וכדומה י"ל דאסור דהוי מלאכה גמורה:

**סעיף ו**
**ואם** עט"ז וקושיית הב"י הוא דהי' להזכיר בי"ד אחר חצות אסור אם לא נתרבה כו' והט"ז יישב זה דאין דרכו להביא כ"א מה שאמרו בגמרא ורבא מוקי לה אחה"מ יע"ש והא דכתב כאן בס"ח גורפין פי' יוציאנו לחוץ וכ"ה במשנה פסחים נ"ה ב' צריך לומר דמירי כשעומדת בחצר משא"כ כשעומדת ברפת אסור אא"כ נתרבה ועב"ח:

**סעיף ז**
**שלא** עט"ז ועי"ט אחרון סוכות אסור דהוי רגל בפ"ע ועמ"א ט"ו:
**א"א** מזמור לתודה בע"פ וחה"מ פסח כו' בסי' תכ"ט ובפר"ח שם יש מקומות נוהגין לומר ונכון שלא לומר. ולפ"ז אם התחיל מ"ל אין פוסק ול"ד לתפלת ח"י אם התחיל בתורת חובה שפוסק דיש ברכה לבטלה משא"כ כאן גומר כאומר תהלים ואינהו אומרים אנן עכ"פ לא מפסיקין אם התחיל. וי"ל למה לי טעם חמץ שבה וממעט זמן אכילה הא מצה שבה נמי יותר אין אוכלין כל היום כלל כבסי' תע"א במ"א ה' מצת תודה לאו מצה עשירה ועיין פסחים י"ג ב' קאמר מפני חמץ דממעט כו' ודוחק לומר דקאמר מ"ה וער"מ פ"ו מחו"מ הי"ב ומ"מ י"א איסוריה דמצה לאחר חצות א"ש קצת ולהר"מ ז"ל

כל היום קשה ויי"ל מצת תודה מצוה אין זה כבא על ארוסה בבית חמיו רשות קודם ברכה כו' ותודה מ"ע היא משא"כ חמץ ממעט זמן. עיין לבוש אא"א ולמנצח א"א דע"פ י"ט לאחר חצות קרבן פסח משא"כ שאר ע"ט. ועי"כ י"ט מחילת עונות כל האוכל כו' ובמנהגים שלי כתבנו מזה. עי"ד שצ"ט ס"ג אבל בע"פ יע"ש ואין מברין אבל בע"פ א"ר בשם רש"ל אות ך'. ועיין סי' תקמ"ח ומשמע כל היום אף קודם חצות אין מברין בע"פ וצ"ע ועי"ד שע"ח שבת סמוך לב"ה אין מברין ובש"ך אות י"א דין ע"פ ושבת עסי' תמ"ד ובמ"א אי"ה יבואר עוד ע"פ שחל י"ג בניסן עסי' ת"ע ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תסט

### סעיף א

**אסור** עמ"א התיר דיעבד דלא כב"ח וכן הסכים הע"ש ועמ"א ב' ראיה מפסחים כ"ג ב' י"ל דגדי מקולס אסור באכילה לאכול כך אבל אם צלה כך מקולס וחתך אח"כ לאיברים אה"נ דגם במקולס שרי ולא נאסר מחמת שצלה כולו כא' וה"ה באומר בשר זה לפסח דלא נאסר דיעבד באמירה לאכילה ומ"ש ריש סי' תע"ו ובכ"מ אסור לאכול שהצלוי כולו כא' אף במקום שאוכל צלי אסור ליתן על השולחן שלם מפני הרואים אלא חותך לאיברים קודם נתינה על השלחן וער"מ הלכות קרבן פסח פרק עשירי הי"א משמע אכילת ק"פ בעודו שלם על השלחן וחותך הבשר מע"ג ואח"כ אם רצה חותך העצמות בין הפרקים ועיין עולת שבת התיר בפירוש גדי מקולס אם צלה כא' לחתוך לאיברים ושרי לאכול והא דאמר בפסחים ע"ד א' איזהו גדי מקולס שאסור לאכול בזה"ז היינו לאכול שלם הא חותך לאיברים שרי וקצת דוחק ולשון הט"ז בתע"ו י"ל כפשוטו אם צלה כא' אסור לאכול אח"כ כשחותך לאיברים קודם נתינה על השלחן ומ"ש הט"ז אע"ג במקולס אסור באכילה התם מחמת אכילה יראה כע"ש דהיינו אם אוכל בשעת אכילה שלם פשיטא דזה איסורו אבל אם צלה כאחד וחתכו לאיברים אף מקולס שרי באכילה במקום שאוכלין צלי ומ"ש ובגדי מקולס נמי יש איסור בעשייתו לכאורה הוכחה וראיה מביא דמקולס בעשייה אסור כלשון הטור והר"ב וא"כ בתע"ו למה כתבו אסור לאכול צלוי כא' אף חותכו נמי אסור ש"מ משום עשייה אין איסור ה"ה אמירה אין איסור באכילה וז"א די"ל לקמן אסור לאכול צלוי כא' אף שחותך אח"כ קודם נתינה על השולחן לאיברים. אלא כוונתו לכאורה דמקולס אף אכילה אסור איך כתב הר"ב וגדי מקולס אסור לעשותו משמע דדמי לאומר בשר זה לפסח והא ל"ד לז"א דמקולס יש איסור בעשייה ג"כ ודוחק. וי"ל כפשוטו דגדי מקולס יש ב' איסורין א' לעשותו שלם עם ראשו וקרבו אסור בעשייה ב' אסור לאכול שלם וראיה מביצה כ"ב ב' ועושין גדי

מקולס וחכמים אוסרין משמע אף עשייה אסור (ועב"י משמע מפסחים נ"ב וצ"ע) ולפ"ז קשה מ"ש הר"ב כדלקמן תע"ו התם לאכילה קאמר ולהנ"ח א"ש דאכילה אסור משעת עשייה וצ"ע. ומשמע מט"ז אף כבש חי דראוי לפסח ואמר זה לפסח כל שלא הקדישו בפירוש מותר דיעבד וצ"ע ועי"ד סימן ה' בזה:

### סעיף ב

**מותר** עט"ז רש"י פסחים נ"ג א' ועמ"א ב' אף שהמחבר כתב שהקדישו מחיים יע"ש. ומ"ש כמו לקמן בתע"ו עב"ח כאן ומ"א שם ג' דבצלי יטעו ויסברו שהוא בשר בהמה יע"ש. ועפר"ח כאן בשם הרוקח רס"ד ופני יהושע פסחים שם הביא ראיה דבשר כל מין בהמה אסור מדאמר חטה לפסחא שרי הא בשר אסור. ולמ"ד בשר דיעבד אסור אין ראיה די"ל חטה אף לכתחלה שרי לומר לפסחא דמינטרהו לפסחא קאמר שלא יחמיצו ובשר הראוי לפסח י"ל דיעבד אסור כי הרואה יאמר מחיים הקדישו ושאר בשר דיעבד שרי ולכתחלה אסור דאתי למיחלף בשר בבשר וחטה אף לכתחלה שרי כאמור ואי"ה במ"א א' וב' יבואר עוד. ערש"י פסחים ע"ד א' גדי מקולס במקום שלא נהגו צ"ע קצת ועמ"א ואי"ה בתע"ו יבואר בזה:

## סימן תע

### סעיף ב

**מ"ש** המחבר הבכורות מתענין הוא מנהג ממסכת סופרים עב"י וא"כ מי שילדה אשתו ב' זכרים וא"י איזו מהן יצא ראשון ושניהם בכורים מספק א"צ להתענות דל"ד לבאו לשאול בב"א וכרכום ועיר ספק מוקף דודאי מיעקר איסור דרבנן א"א ספק לקולא משא"כ כאן רק מנהגא. וכ"ש זכר ונקיבה דספק דרבנן לקולא. אבל בע"פ ביום א' ויש לו בן בכור או עצמו בכור אם מתענה תמיד יתענה ג"כ עי"ד שע"ח בש"ך אות ד' דאם רוצה האבל מותר להתענות ביום א' יע"ש וכ"ש בע"פ דאין מברין עמ"ש בתס"ח. אם אין בכור בבית א"צ הגדול שבבית להתעמת עיין בטור ובלבוש.

## סימן תעא

### סעיף א

**משעה** עט"ז ריש ערבי פסחים יע"ש. עמ"א תרל"ט אות י"ב בסוכה תי' דמצה עשירה אין משביע כ"כ מש"ה מתחלת שעה עשירית דוקא וקודם מותר ועא"ר כאן. והח"י אות א' תי' בזה וא"י דהא להמחבר מעט פירות שרי הא למלא כריסו אסור דלא יאכל לתיאבון א"כ היה להגיה מחצות אסור למ"ד שם ק"ז דבעיין לא נפשט ומנחה קטנה אסור וכ"ש למ"ד ה' מיני תבשיל אסור דמשביעין וא"כ מצה שנתפררה ובשלה מותרת כל היום

וממנחה אסורה עמ"א אות ח' היה להגיה מחצות אסור ועפר"ח כאן מעט פירות וירקות הא תבשיל מה' מינים לא והיינו למאן דנוהג במי פירות ולדידן מ"מ נ"מ בחולה וזקן בתס"ב או מצה טחונה קניידלי"ך אסור ממנחה ולמעלה ואי"ה במ"א אות ח' יבואר. והנה פת דאסור משמע אף בפחות מכזית ועפר"ח בשם הרוקח סימן ר"פ דפת אסור כל היום מצה בערב תאכלו מצות ולא מבע"י כפסח ומשמע מ"ה וסיים הפר"ח דלא הוי אלא מדרבנן מטעם ירושלמי כבא על ארוסה בבית חמיו בלא ז' ברכות ומהרי"ו סימן קצ"ג דף ס"ח א' חשיב פה"ג קידוש אשר גאלנו פה"ג שנית ד' ענ"י ומוציא ואכילת מצה ז' שהחיינו לא חשיב דאומרו אף בשוק ברכה דטיבול א' חיובה לדרדקי ולהרא"ש דלא מברך פה"ג על כוס שני חשיב גאלנו ב' ברכות תחלה וסוף יע"ש ועיין פרישה וכה"ג. והלבוש חשיב וק"ז ענ"י פה"א המוציא ומצה ועיין עולת שבת וא"י א"כ יתיר אשר גאלנו וכוס שני לדידן וי"ל יש בכלל מאתים מנה ועא"י וער"מ ז"ל פ"ו מחו"מ הי"ב דלוקה מכות מרדות. ולכאורה בליל ט"ו בלא ברכה נמי ככלה בלא ברכה ואמנם למ"ש הב"ש באה"ע נ"ה אות א' להר"מ ז"ל כלה בלא ברכה היינו חופה א"כ בלילה י"ל דאין לוקה מכות מרדות להמרדכי שם משמע מטעם ברכות יע"ש. ואם אכל חצי זית מצה בע"ש אם לוקה מכות מרדות ביארתיו בספר שושנת העמקים בכלל מכות מרדות ונ"מ לפסולי עדות דרבנן כמ"ש באורך. וער"מ פ"ו הי"ב שיהיה היכר לאכילתה משמע אף פחות מכזית לכאורה וצ"ע:

**סעיף ב**

**ויין** עט"ז עתוס' ברכות ל"ה ב' ד"ה טובא כתבו דאסור לשתות קודם הלילה מעט יין רק הרבה והטור סובר הפירוש בגמרא פורתא סעיד היינו יין מעט כפירוש התוס' אלא דסובר דקודם לילה יכול לשתות מעט יין הואיל ושותה ב' כוסות לפני המצה מצטרפין והוי הרבה יין וגורר. והתוס' סוברים מה ששותה מעט קודם הלילה אין מצטרף לב' כוסות שבלילה וסעיד ואסור אבל בין הכוסות אף מעט מותר דמצטרף עם הב' כוסות והוי הרבה וגורר. וע"ז מביא ראיה מדרבא מייתי ראיה בין הכוסות שותה אלמא דגריר דלמא להיפוך דוקא פורתא גריר והרבה סעיד ואיך שתי הרבה בע"פ כל מעלי יומא דפסחא ואי דידע זה מסברא והחוש דהרבה גורר ופורתא סעיד ובין הכוסות אף פורתא הוי רב א"צ לראיה ועיין מ"א ד' אלא ש"מ דרבא ה"ק דראיה יין כל מה ששותה הרבה גריר דאל"כ למה התירו לשתות בין הכוסות הא טוב למעט בשתיית היין לאכול מצה לתאבון ש"מ דהרבה גורר ובין הכוסות הוי מעט נמי הרבה ב' כוסות ה"ה מנחה ולמעלה מעט עם הב' כוסות יצטרפו ויהיה הרבה ולא סבירא ליה חילוק התוספות בין סמוך

או מופלג. ועא"ר ד' ויי"ל דהתם מקשה דומיא דלחם דסעיד פורתא הא יין כה"ג לא. ויי"ל בע"א.

**מ"ש** הר"ב בהג"ה י"מ שלא לאכול חזרת כו' דודאי אכילת מרור בעינן שיהא ראוי לאכילה אע"ג דזכר לוימררו חייהם עי' עולת שבת ומינה ירקות שאין ראוין לאכילה כלל פשיטא שאין מברך וא"י י"ח ואי"ה בסימן תע"ג יבואר. וחרוסת ל"ש לתיאבון כי מצוה לטבול ולנער. ומותר לפרר מצה בע"פ עסי' תרי"ב במ"א ו' ופר"ח שם מצה דרבנן לא גרינן דוקא באיסור תורה גזרינן. ומהרי"ו משמע שם דאוסר אף בדרבנן אבל מי שצם בע"פ כה"ג לא גזרו ואי"ה יבואר עוד:

## סימן תעב

### סעיף א

**עד** עט"ז דמצה כתיב בערב תאכלו מצות אין ראיה דמשבע נמי בערב מיקרי שם תזבח את הפסח בערב וכמ"ש במ"כ בס' מבוא השמש רק פסח כתיב ואכלו הבשר בלילה היינו צ"ה ומצה אתקיש לפסח כמ"ש התוס' ורא"ש ריש ערבי פסחים. ולפ"ז אם אכל מצה ביה"ש לא יצא י"ח ובלילה יאכל וצ"ע אם לברך אכילת מצה בלילה עסי' ס"ז בספק קרא ק"ש חוזר ומברך וקורא תליא בשני הפירושים שם להפרישה וכ"ג דמחלקין בין גברא בר חיובא וספק אם עשה המצוה כתקנה חוזר ומברך ובין טומטום כו' אבל למ"ש הכ"מ בשם הרשב"א הביאו המ"א שם א' אין לברך כאן ועא"ר שם ועשו"ת הרשב"א פ"א ושי"ך ופר"ח שם. והנה בהיקש מצה לפסח י"ל כמ"ש בתע"א בפר"ח שי"א דאסור לאכול מצה ד"ת בע"פ מ"ע כמו פסח בלילה אין ביום לא ואף אם נאמר דהלכה מד"ס וכן הלכה מ"מ איסורא איכא מד"ס לאכול ביה"ש מצה אף בלא ברכה ומילקי נמי לקי מכות מרדות ול"ת ספק דרבנן לקולא דטעם ככלה בלא ברכה כו' וכ"ש זה שאין ממתין זמן מועט ומראה רעבתנותו. ואם ביה"ש בברכה י"ל עובר לא תשא עסי' רט"ו ובזה צ"ע אם לוקה מכות מרדות ומ"ש הט"ז הקידוש צריך שיהא בשעה הראוי למצה היינו דאין קידוש אלא במקום סעודה עסי' תפ"ט במ"א י"ד. א"נ כמ"ש הב"י בשם תה"ד קל"ו עמ"א א' דהקידוש א' מד' כוסות צריך שיהיה גם כן בלילה. ומ"ש בשם מהר"ל מפראג ע' תוס' ריש ע"פ ד"ה עד ובראש"ש שם ועסי' רצ"א בט"ז אות ו' כתב דאף דלא אכל כזית פת בלילה יצא דתוספת שבת ד"ת יע"ש וכ"כ הע"ש ברס"ז ועמ"א רס"ז א' ועמ"מ פ"א משביתות עשור להר"מ ז"ל תו"ש לאו ד"ת ועב"י רס"א ופר"ח כאן. ומשמע אף ביה"ש י"ל דאי"י י"ח בסעודת שבת ומיהו י"ל דפ"א בשבת לאכול הוי ד"ת ותו דרבנן. וממ"ש ובשבילה בא הקידוש משמע דאין קידוש אלא במקום סעודה ואי"ה במ"א א' יבואר

עוד. ומ"ש וחדא מדאורייתא לכאורה ט"ס וצ"ל חדא מדאורייתא עב"ח ועסי' קפ"ח. עסי' תצ"ד מ"ש שם:

**סעיף ב**

**ולא** עט"ז ושט מימין וקנה משמאל בכל אדם ואף איטר צריך להסב בשמאל כ"א מה"ט דסכנה וכ"ש שולט בשתי ידיו ודיעבד אם היסב בימינו יצא משא"כ על גבו או פניו למטה אף דיעבד אין היסבה וצריך לחזור ולהסב ועמ"ש אי"ה במ"א ד':

**סעיף ג**

**דבזמן** עט"ז דעתו אבל יב"ח על אב ואם או תוך שלשים על שאר קרובים כשלא נהג לפני הרגל שבעה אין מיסב אבל לובש הקיטל ובתר"י כ' לענין יוה"כ כן ועא"ר ג' והח"י אות ה' פסק דחייב בהסיבה יע"ש ועא"ר. ועח"י בשם פסח מעובין אם האבל אחר ז' חייב להסב משמע תוך שבעה לא וא"כ לא יצויר בשאר קרובים. ואפשר אף תוך שבעה כל שנהג שעה א' לפני הרגל מבטל גזירת שבעה תו אין חייב בכפיית המטה אף בזמן הש"ס מיסב ועסי' תקמ"ח ומ"מ יראה דיש להסב דהא לפסק המחבר דצריך להסב דוקא ולא יצא בלא הסיבה וישנה קצת אבל לאחר י"ב חודש בשנה מעוברת פשיטא דכבר פסק אבילות ויסב בלי שינוי וילבש הקיטל ועסי' תר"ס ט"ז ב' ושם לכאורה משמע יב"ח או אבל בחג הא שלשים על שאר קרובים מיסב ובמ"א אות ה' אי"ה יבואר:

**סעיף ד**

**אפילו** עט"ז ועח"י דאסור להסב אא"כ יתן לו רבו רשות ותלמידי רבה לא היו יודעין שאסור ורבה מחל להו יע"ש. והב"ח פסק בן אצל אביו ראוי שיתן לו אביו רשות וגם רבו שאין מובהק יבקש ממנו שיתן לו רשות דספק הוא ואם אביו אין רוצה שיסב הבן צ"ע ועח"י אות ה' ול"נ דאסור ליסב ע"י"ד סימן ר"מ סט"ו ובס"ז פסק הר"ב כראבי' היכא דיש נדנוד איסור א"כ כיבוד א"ו הוי ספק תורה ולחומרא והיסבה ספק דרבנן ולקולא ופשיטא דראוי שיבקש רשות מאביו ועפר"ח עמ"ש הר"ב אם אוכל על שולחן אחר מיסב זה מנין לו ובד"מ הביא זה בשם מהרי"ב ומ"מ ראוי שיבקש רשות גם בכה"ג ועבד לפני האדון בד"מ כתב דאין מיסב והפר"ח כתב דמיסב וראיה מירושלמי וראוי לחוש לזה יע"ש:

**סעיף ה**

**ונראה** עט"ז. הרא"ש כ"כ פרק ערבי פסחים ק"ח א' ועמ"א אות ז' פירש דכל שצריך לברך הוי כמוסיף על הכוסות הלכך בין א' לב' דרשאי לשתות כמבואר בגמרא פסחים ק"י"ז א' ותע"ג ס"ג אין נראה כמוסיף דבלא ברכה שותה ואף לדידן דמברכין על כל כוס הטעם דכל חד מצוה בפ"ע עסי' תע"ד ובת"פ ובמ"א משא"כ בין ג' לד' דאסור לשתות

ואם ישתה יצטרך לברך הוי כמוסיף וע"ז מסיים הרא"ש דאין חשש מוסיף על הכוסות כיון דהוברר כו' וע"ז הקשה הט"ז דנהי דהרא"ש נקיט תחלה הוי כמוסיף מ"מ לפי מ"ש אח"כ כל שעושה מחמת שלא יצא תחלה אין כאן מוסיף כלל א"כ ל"ב קשה דיותר היה לומר הטעם בין שלישי לרביעי לא ישתה שלא ישתכר ולא יאמר הגדה כמבואר במשנה קי"ז ב' וירושלמי משא"כ ב' כוסות ראשונות יין שלפני המזון אין משתכר ועסי' תע"ט. וכ"כ האגודה פרק ע"פ סימן ל"ב חשש זה ולמה נקט חשש כמוסיף דלא הזכיר במשנה ואין ברור כ"כ דכל שעושה מספק שלא יצא אין חשש מוסיף ועח"י אות י"ד ולמ"ש א"ש.ויש לי קצת קושיא במ"ש הרא"ש כוס רביעי אם שתה בלא הסיבה צריך לברך פה"ג על כוס חמישי משמע על כוס שלישי א"צ לברך והא אסור לשתות בין הכוסות וצריך לברך גם אכוס שלישי דהא תחלה כ"כ הרא"ש דג' וד' לא ישתה דהוי כמוסיף מה"ט כמ"ש המ"א אות ז' ואיך סיים בכוס ד' דיברך ולא בכוס ג' ויש ליישב דסובר הרא"ש ז"ל דבכוס ג' אם שתה תחלה בלא הסיבה אין מברך פה"ג כשחוזר ושותה הואיל ודעתו לשתות כוס רביעי ולהרא"ש על כוס רביעי אין מברך פה"ג עסי' תע"ד ה"ה כשחוזר ושותה כוס שלישי ומ"ש תחלה בין ג' לד' אין לחזור ולשתות הטעם דבין שלישי לרביעי לא ישתה וכמ"ש האגודה ואחר כוס ד' הטעם דהוי כמוסיף דיצטרך לברך פה"ג וא"כ שפיר הקשה הט"ז אמאי לא נקיט טעם כולל לתרוייהו. ועמ"א ז':

**סעיף ו**

**ולכתחלה** עט"ז בר"מ ז"ל פ"ז ממצה משמע דמשובח הוא ולא לכתחלה ומרמ"א משמע דלכתחילה בעי כל הסעודה בהיסבה ועיין פר"ח ולישנא דגמרא השמש כו' קשה לתרווייהו ועא"ר אות י"א כתב דהשמש א"צ היסבה באפיקומן גם בד' כוסות א"צ יע"ש וקשה מנ"ל הא וראוי שהשמש יסב באפיקומן ובד' כוסות אבל כל הסעודה ליכא מצוה גביה לכתחלה ולדעת הט"ז אף השמש מצוה לכתחלה להיסב בכל הסעודה ועח"י אות י"ב עבד כנעני בפני רבו אין מיסב שלא בפניו מיסב (ועיין אות ד') והוציא כן מסמ"ק ק"מ דעבד בפני רבו אין מיסב מיירי בעבד כנעני וערל אוכל במצה ומרור הר"מ ז"ל בה' ק"פ עכ"ל החי"י. ערל חייב במצה ומרור ואף מומר לערלות. ועבד כנעני י"ל דלאו אורחי' בהיסבה כאשה גרושה בס"ד:

**סעיף ז**

**על** הסדר עט"ז פירוש בלי הגדה בנתיים ואם שתה בלא הגדה צריך לחזור ולשתות ג' כוסות על סדר הגדה כ"כ הרשב"ם והר"ן ז"ל עפר"ח:

**סעיף ח**
**כולו** עט"ז לכתחלה טוב ליקח כוס קטן מחזיק רביעית בריוח וישתה לכתחלה כולו ויוצא לכ"ע ממה שיקח כוס גדול כו' ועב"ח ומ"א ודיעבד רובו רוב רביעית כו':

**סעיף ט**
**אחר** עט"ז עסי' רע"ב ביין לבן יותר מדאי וסימן קע"ב ומ"א כאן:

**סעיף י**
**אפילו** עט"ז עסי' רע"ב במ"א ה' מי צמוקים דוקא שיש לחלוחית קצת וראוי לחזור אחר יין גמור אף ע"י טורח ומ"ש כל הפטור ועושה נקרא הדיוט עמ"א ו' ובח"י תי' כסוכה יש לו צער כו'. ומיהו כל שרוצה להחמיר כחד דיעה אף דהלכה כאידך אין נקרא הדיוט:

## סימן תעג

**סעיף א**
**ואין** עט"ז הב"י הבין דהמרדכי אטיבול ראשון קאי דאי יטול ידיו קודם קידוש ויברך ע"י יצטרך בטיבול ראשון הירקות במי מלח ליטול שנית והוי ברכת ע"י בראשונה לבטלה דהוי הפסק ומש"ה תמה הב"י כי הקידוש לחוד לא הוי הפסק כמו בשאר ימות השנה. והט"ז פי' דהמרדכי אטיבול שני קאי מרור בחרוסת ולאו דוקא אטיבול שני אלא אהמוציא קאי דאיצטריך ליטול שנית ולברך ע"י להמוציא דהגדה הוי הפסק והוי ברכה ראשונה לבטלה ולישנא דגמרא פסחים קט"ו ב' נקיט כמ"ש התוס' שם ד"ה צריך. ומ"ש המרדכי משום דצריך כו' הגיה וראוי להיות דמשום הכי צריך ליטול ידיו בטיבול שני אע"פ שנטל בטיבול א' דהגדה הוי הפסק כ"ש אם יטול קודם קידוש פשיטא דהוי הפסק ויצטרך ליטול שנית לטיבול שני ולהמוציא. או א"צ להגיה וה"ק דאף דאם יטול קודם קידוש עכ"פ יצטרך ליטול לטיבול ב' ולהמוציא כו' וע' נ"ץ פירש כט"ז. ומ"ש בנ"ץ שם דהמרדכי סובר לטיבול במשקה א"צ לברך ע"י י"ל אה"נ אלא כיון דקידוש הוי הפסק בפסח לפי' הב"י במרדכי א"כ ברכה א' ע"י היתה לבטלה וממילא צריך אח"כ לברך ברכה שנית ע"י ומיהו מ"ש הט"ז בפשיטות דהגדה הוי הפסק י"ל הא בסימן תע"ה בב"י בריש הסי' הביא בשם המרדכי דאם מתחלה כיון דעתו לכך ולא הסיח דעתו רשאי הביאו המ"א שם אות א' ומפרש מ"ש בגמרא דילמא אסוחי דעתיה היינו בלא כוונה אבל אם כיון לכך ולא אסח דעתו שפיר דמי א"כ למה ישנה בפסח מכל ימות השנה הא יש תקנה כמ"ש ועב"ח תע"ה ואי"ה שם יבואר. וע' לבוש בס"א כתב אם יטול קודם קידוש יצטרך בטיבול ראשון ליטול ולברך ויהיה ברכה שנייה לבטלה יע"ש ואזיל לשיטתיה בס"ו דאף בשאר ימות השנה אין מברך ע"י לטיבולו במשקה בפסח מברך ע"י לטיבולו במשקה (ואין המנהג כן אף בפסח עמ"ש בסמוך) וא"כ יש

לפרש במרדכי כן ולא קשה קושיית הנ"ץ ג"כ ולהלכה אם נטל ידיו קודם קידוש ובירך ענ"י פשיטא כל שלא הסיח דעתו בהגדה ולא נגע במקום מטונף דאסור לברך שנית ענ"י להמוציא ולחומרא בעלמא יטול ידיו להמוציא בלא ברכה ענ"י דבגמרא אמר דלמ"א אסוחי כו' ועסי' קנ"ח ס"ז בהג"ה ובט"ז שם אות י"א דאף כשנטל ידיו לטיבול במשקה ולא בירך ענ"י ולא כיון שתעלה נטילה זו להמוציא אפ"ה לא יברך אח"כ להמוציא ענ"י כל שלא אסח דעתו וא"כ ראוי לכ"א כשיטול ידיו לטיבול א' שיכוין בפירוש שלא לצאת בנטילה זו להמוציא וראיה ממ"ש רש"ל בי"ד סי' ג' אע"ג דחולין לא בעי כוונה מ"מ אם כיון לנחור ולעקור היפך הכוונה פסול ה"ה כאן ועי"ד קצ"ח סמ"א בנדה שירדה להקר משמע לכאורה אף כוונה שלא לטבילה רק להקר עלתה לה טבילה וא"כ טוב יותר שקודם המוציא יביא עצמו לידי חיוב נטילה להסך רגליו או מי רגלים ולשפשף ויברך ענ"י דכל שעושה מחמת ספק לא הוי מברך ברכה שא"צ ועב"ח. ועמ"א ג' וא"ה שם יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף ב**

**ואינו** עט"ז ובשלש כוסות ראשונות דיעבד די ברוב רביעית שישתה מלא לוגמיו וכוס רביעית צריך שישתה רביעית שלם שיברך ברכה אחרונה עסי' ק"ץ בט"ז ג' ובתפ"ו א':

**עיין** בטור מ"ש להרא"ש אפילו הסיח דעתו מלשתות שותה בין ב' כוסות ראשונות ולא נראה כמוסיף על הכוסות אף ברכה קשה מ"ש הרא"ש.בפסחים ק"ח א' בין ג' ודי נראה כמוסיף דלדידיה אין חילוק בין ברכה או לאו עמ"א תע"ב אות ד' וכ"ת דאסור לשתות בין ג' לד' וגם לאחר ד' ממנהגא עסי' תפ"א הוי להרא"ש למינקט האי טעמא דהוא העיקר. והב"ח שפירש דאף להרא"ש כל שאומר בברכה הוי מוסיף ובלא ברכה ובלא הגדה לא הוי מוסיף א"ש וצ"ע:

**סעיף ג**

**או** עט"ז ועסי' שכ"א ס"ב דשני שליש מלח ושליש מים אף מעט אסור ועט"ז שם ו' ועמ"א כאן ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**שנהגו** עט"ז בשר לצלות ע"ג גחלים זכר לפסח בשפוד של רמון ומפני הטורח צולין על הגחלים כי גם פסח אם נצלה ע"ג גחלים שפיר דמי ער"מ ה' ק"פ פ"ח ה"י עמ"א ח'. ומ"ש הט"ז שאין לאכול הבשר בליל א' הסכים הפר"ח ואף אם הבשר מבושל כל שזכר לפסח אין אוכלין בליל א' אלא למחר אם ירצה והביצה שרי לאכול בלילה דלאו משום זכר לחגיגה לחוד מבשלין ביצה רק יש טעם זכר לאבילות ובזה נתן טעם למ"ש המחבר (ט"ס רמ"א) בשר צולין והביצה מבושלת לפי שנהגו לאכול הביצה בלילה א"כ אף בדג

וביצה אין איסור צלי כבסי' תע"ו ס"ו מ"מ הנהיגו עצהי"ט לבשל ג"כ הביצה. וי"ל לדידן חגיגת י"ד רשות ונאכלת מבושל ככל זבחי שלמים ער"מ ה' ק"פ פ"י הי"ב ופסחים ע' א' א"כ מנהג לבשל הביצה זכר לחגיגה כו'. ומיהו הר"ב כתב דנוהגין לצלות אף הביצה ורשאי לאכול הביצה בלילה אף צלי אבל הבשר אף מבושל אין אוכלין בלילה אלא ביום למחר ע"י"ד פ"ו ס"ה אם בשלו ביצה טריפה עם ביצים כשירות יע"ש וחטה ביניהם ל"מ בפסח דאוסר אף בע"פ עד הלילה אם אין ששים נגד החטים והם אין קלופות אסורות ע"ש בט"ז י' וש"כ ט"ו:

**סעיף ה**

**אבל** עט"ז ועמ"א מעריט"ך הוא (קריי"ן) אף מה שתחת הקרקע יוצאים ושורש הוא הקטנים שא"י יע"ש:

**סעיף ו**

**נוטל** עט"ז וע' סימן קנ"ח ס"ב ובא"ר שם ובאר היטב אות י"א בשם מטה יוסף החמיר מאוד. אבל אין מברכין ענ"י על דבר שטיבולו במשקה אף בליל פסח ועיין לבוש כאן וא"ז בקנ"ח. ודע דיש ג' טעמים א' משום סרך תרומה והוא דעת רש"י ז"ל אע"ג בפירות ל"ג מ"מ משקים עלולים ונעשים ראשונים גזרו טפי ולפ"ז אף משקה טופח נמי צריך נטילה והתוס' פסחים קט"ו א' ד"ה כל הטעם דאסור לפסול גופו ולפ"ז דוקא כשיש במשקין רביעית שיעור פסול הגוף ער"מ הט"א פ"ד ה"ב ואפשר לא פלוג חז"ל והב"י בא"ח קנ"ד בשם ר"י"ו הטעם משום נקיות עט"ז שם אות ו' ובס' ראש יוסף בחולין כתבנו הטובל צנון במלח ונעשה מים ונימוח י"ל דהוי טיבולו במשקה עמ"א תס"ב ז' וק"ס סי"ב וברי"מ ז"ל פ"י מט"א. ועיין דרישה בקנ"ח פלומין המשקה הואיל ונשתנה דמברכין פה"ע לא הוי דבר שטיבולו במשקה וצ"ע בזה אם נאמר דלענין טומאת הוי משקה וכן מי דבש ושכר כה"ג ומ"ש התוס' דאסור לפסול גופו יש לע' בחולין ל"ד משמע רק כהן מוזהר ומדרבנן דמ"ה רק בטומאת מת אבל ישראל אין מוזהר וע' בחה"ר בד' שיטות. ועמ"א ת"ט ד' והוא פשוט דכהן מוזהר מדרבנן בזמן בהמ"ק שלא לפסול גויתו אפ"ה הוי עירוב דחזי לישראל. והנה בליל פסח דמשמע בלבוש דמברכין ענ"י בטיבול במשקה י"ל דברגל מוזהרין כל ישראל לטהר עצמן ושפיר י"ל דנזהרין דוקא בי"ט וה"ה בכל י"ט. חמאה עט"ז קנ"ד ט' ומ"א ז' וכ"מ פ"א ופ"ט מהט"א חלב הקרוש אם נאמר דאין משקה ה"ה חמאה אע"פ שנימוח. עמ"ש בפריי בסימן קנ"ח יע"ש:

**סעיף ז**

**ולא** עט"ז. וכבר כתבנו באות הקדום די"ל בי"ט דחייב אדם לטהר עצמו נזהרין טפי. מ"ש תשובת שאלה לתינוקת לפירש"י ורשב"ם ז"ל ועב"ח פירש. א' דרך חירות

מטבילין קודם הסעודה להמשיך תאות המאכל. ב' שצריכין לומר הגדה ולספר ביציאת מצרים לכך מטבילין קודם אכילה בלא לשהות כ"כ בלי אכילה. ג' שהתינוקות ישאלו על טיבול שני למה הלא כבר טיבלו בא' והתשובה טיבול א' כדרך כל השנה והב' משום מצות מרור והט"ז פירש שהשאלה על טיבול א' והתשובה להורות על טיבול ב' כשם שהא' שלא לצורך הסעודה כן הב' רק משום מצות מרור מצות חכמים כי הטיבול ודאי רק מדרבנן ואף מרור בזמן הזה עמ"א ואי"ה שם יבואר. ועסי' תע"ה עמ"ש עוד באות ח' מזה:

**סעיף ח**

**פחות** עט"ז ועמ"א ח"י אם אירע שאכל כזית לא יברך בנ"ר אירק דטיבול א' ע' מ"ש לבוש מרור ד"ת צריך כזית עסי' תע"ה צ"ע דמצה ד"ת ומרור דרבנן ער"מ ז"ל פ"ז ממצה הי"ב כרבא פסחים ק"ך ומש"ה אוכלין מרור תחלה ואח"כ ביחד ואפשר דה"ק בזמן המקדש מרור ד"ת אכילה בכזית ועתה דרבנן צריך נמי כזית משא"כ ירק טיבול א' רק שישאלו א"צ כזית כ"א כל דהו סגי. ומ"ש ברכה אחרונה על ב' כוסות הראשונות כו' עסי' תע"ד ויין שלפני המזון כו' ואי"ה יבואר בתע"ד:

**סעיף ט**

**מה** עט"ז ונאמר בסגול קאי על שירה הכתובה בי"מ ונאמר בחולם הנון על העתיד. ראוי לומר שיר חדש לשון זכר. ע' לבוש שאין לומר הלילה הזה כולו מרור שהרי אוכלין גם שאר ירקות אלא הלילה הזה מרור מצוה לאכול. הנוסח הלילה הזה כולו צלי זה בזמן בית המקדש ע' פסחים קי"ו א' משא"כ עתה בעו"ה אין אוכלין כלל צלוי עסי' תע"ו אין אומרים הלילה הזה כולו צלוי ער"מ פ"ח ממצה הכ"ג ובלח"מ שם דהר"מ ז"ל פסק דחגיגה נאכלת לבי' ימים וה"ה מבושל אין כולו צלי. מ"ש הט"ז כשחל במ"ש כו' ובליל שני יאמר להיפך עב"ח וע' שו"ת כנסת יחזקאל סוף חא"ח מה שפירש שם ובמקום אחר כתבנו במהרי"ו לא משמע כן לכאורה יע"ש כשיגיע למצה זו יגביה זו לשון נקיבה מרור יגביה ויאמר זה לשון זכר וסומא לא יגביה דאין רואה עח"י ל"ט בבן סורר ומורה בנינו זה פרט לסומא. וחייב בכל המצות מ"ה עב"י ומוציא הרבים י"ח ועפר"ח. וע' סי' נ"ג במ"א י"ו ומ"ש שם:

**בנוסח** הגדה ברוך שומר הבטחתו נפל טעות בהרבה דפוסים שנאמר ויאמר לאברהם צ"ל ויאמר לאברם בלא ה"א כי אז היה נקרא אברם ככתוב שם ובד"א חדש הוגה וכתב שם מחשב ראוי להיות חשב כמ"ש הרד"א וכ"כ אברבנאל ז"ל:

## סימן תעד

### סעיף א

**והמנהג** עט"ז בתע"ג בט"ז ח' דעת ר"י ורשב"ם ועסי' קע"ד ומ"א ט' דיין שלפני המזון בא לפתוח המאכל חשיב כבא תוך הסעודה משא"כ טיבול א' ספק הוא. ומ"ש הט"ז דכל כוס מצוה בפ"ע כ"כ המ"א ועב"י. וא"כ טוב לכוין ברכת פה"ג של קידוש דלא להוציא כוס שני אבל אם כיון לכך בקידוש לפטור כוס ב' מפה"ג צ"ע וי"ל דלא יברך פה"ג על כוס ב' דספק ברכה להקל אף ברכה ראשונה דאף דאסור ליהנות בלא ברכה זה ג"כ דרבנן ולא תשא י"א ד"ת ועח"י. מי שאין לו סדר הגדה ויש לו חומש יאמר הפרשיות שנזכר בהן י"מ עח"י תע"ג וא"ר ל"ד ועט"ז ת"ס. ומי שאין לו הגדה וא"י לומר הגדה מ"מ יש לו לשתות ד' כוסות ע' פסחים ק"ח ב' שתאן בב"א ידי יין יצא ידי ד' כוסות לא יצא וע' פירשב"ם שם ותע"ב ס"ב וידי יין יצא י"ל שמחת י"ט וער"מ פ"ז ה"ט ממצה ובריית שם שתאן חי יצא בב"א לאו בחדא מחתא הוי מ"מ י"ל דישתה ד' כוסות לזכר ואפשר היכא שאנוס בהגדה דיצא ידי ד' כוסות אבל ודאי ברכה דפה"ג לא יברך כ"א אקידוש ואכוס בהמ"ז לבדו ועה"ג בד' ועב"ח מי שאין לו כ"א שני כוסות הראשונות לא יברך כלל ברכה אחרונה דבהמ"ז פוטר עסי' רע"ב סעיף י' וקע"ד ומשמע דוקא ב' כוסות קודם אכילה והמ"א תפ"ג כתב ב' כוסות יקח א' לקידוש ואי לבהמ"ז ויברך ברכה אחרונה עה"ג על כוס בהמ"ז:

**הא** דאין מברכין אקב"ו על ד' כוסות ועל הגדה עיין בפוסקים תירוצים ע"ז עא"ר תע"ג ל"ד ובמקום אחר כתבנו למ"ד הרהור כדיבור דמי הוי כביטול חמץ וק"ש ג"כ אין מברכין אקב"ו דברכות לא שייכים לק"ש ומגילה פרסום ודאי ע"י הרהור לא יצא וא"ה יבואר בה' מגילה והלל נתקן ברבים:

## סימן תעה

### סעיף א

**ויאחזם** בידו עט"ז. מ"ש יאחז שתיהן בידו כ"כ הטור וי"ל דרא"ש פסחים קי"ו כתב יבצע משלימה ופרוסה כא' ולא הזכיר שיאחז שנים דלשיטתו דבעי לחם משנה מהראוי שיאחז שלשתן בשעת אמירת המוציא ואח"כ יניח השלישית ויברך (המוציא ו) אכילת מצה על השלימה ופרוסה ויכוין שיוציא ידי אכילת מצה בא' מהן כדבעינן למימר לקמן א"ה אות ב' (עח"י בשם מהרי"ל וישמט השלישית מידו ונכון הוא שלא לזלזל בה) וא"כ קשה למה כתב הטור יאחז שתיהן כו' וממ"ש הט"ז אח"ז יראה דאחר לאו דוקא הוא אלא יאחוז כל הג' יחד או יקרבם עם הקערה אליו ונכון שיאחז בידיו כל השלשה

וכאמור ומ"ש הט"ז בשם רש"ל והקשה עליו קשה למה לו להביא מתפ"ו הא הטור כתב כאן בפי' שיבצע משתיהן יחד הרוצה לצאת ידי שניהם אלא כוונת רש"ל הוא דהלכה ודאי כהרא"ש דעל שלימה המוציא דבעי לחם משנה הלכך יאחז שלשתן ויאמר המוציא ויפרור קצת להראות שכן הלכה ויהיה עדיין מחובר קצת עסי' קס"ז במ"א ה' ועטרת זקנים שם בשם הב"ח ורש"ל בשבת ירשום בסכין קודם הברכה יע"ש ואפשר כ"ה ה"נ כן וכיון שעדיין מחובר הוא שפיר דמי מ"מ המנהג הנכון כמ"ש הח"י בשם מהריי"ל דתופס שלשתן בידו ומברך המוציא וישמט התחתונה מידו ויכוין שאכילת מצה יוציא או בעליונה או בפרוסה ויאכל מכל אחת כזית כיון דספק הוא ויכוין על שתיהן וכאמור משא"כ למי שסובר עיקר דהמוציא כזית על שלימה א"צ לאכול מהמוציא כזית ועיין דרישה תפ"ו פירש לא יבצע פי' לא יפרידנה עכ"ל וזה כמ"ש מהרש"ל דלא יפרידנה לגמרי וכשאוכל ב' זיתים ביחד או זא"ז אם א"א לאכול יחד אפ"ה צריך בשניהם היסבה דספק הוא ויבואר אי"ה עוד באות ב' ועד"ר תפ"ו:

**סעיף ב**

**ויאכל** עט"ז הנה בברכות ל"ט ב' ה"מ בפסח מניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע ויש שלשה פירושים א' הרא"ש פסחים קי"ו א' דעל השלימה המוציא דבעי לחם משנה עם השלישית ועל הפרוסה אכילת מצה כדרכו של עני ולפ"ז צריך שלשה מצות. ושיטה הב' בהגמיי"י בשם סמ"ג דהמוציא על הפרוסה כעני ואין לעשות מצות חבילות חבילות ואין ראוי לברך ב' ברכות על הפרוסה מברך אכילת מצה על השלימה ועב"ח מ"ש שכ"כ התוס' ז"ל בזה ע' תוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה הכ"ל. שיטה הג' יראה דהוא שיטת הרי"ף ז"ל בע"ש דעל הפרוסה מברך ב' ברכות המוציא ואכילת מצה וכ"כ הר"ן שם וע' תוס' פסחים שם ד"ה מה ולפ"ז מ"ש הרי"ף בפסח בצע על חדא ופרוסה ה"פ מניח פרוסה על השלימה כדאמר בברכות ה"מ בפסח שמניח פרוסה תוך השלימה היינו מונחת על השלימה היינו תוך עביי כדי שיהיה נראה דבוצע על השלימה אבל מ"מ ב' ברכות קאי על הפרוסה להריי"ף ז"ל ולריי"ף והגמיי"י א"צ כ"א שתי מצות חדא שלימה וא' פרוסה ולדידן שלש מצות ב' שלימות לחם משנה ופרוסה באמצע מספיקא אי המוציא עליה או אכילת מצה ויעשה כמ"ש באות א' בשעת המוציא יאחז שלשתן בידו ואח"כ ישמט השלישית תחתונה מידו ויברך אכילת מצה על שתיהן פרוסה ועליונה מספק והמחבר פסק שיאכל מכ"א כזית מספק שמא אכילת מצה על השלימה או על הפרוסה ולכתחלה יתן שניהם בפיו ב' זיתים יחד לא מיבעיא להרא"ש דשלימה המוציא ופרוסה אכילת מצה ע"כ המוציא יאכל תחלה דתדיר ובירך עליה מקודם ולאחר שמילא כריסו חיך

יאכל כזית מצה כמ"ש הב"ח. ואפילו להמחבר דמספק עושין כן יאכל שניהם יחד דא"י איזה מהם הוא שאוכל בברכת אכילת מצה וצריך שיאכל ב' זיתים יחד תוך שיעור אכילת פרס ואם א"י לאכול מהר כ"כ ב' זיתים תוך שיעור אכילת פרס מ"מ יאכל של המוציא תחלה דגם בה יוצא ידי אכילת מצה עב"ח ופרישה. אבל מדברי הלבוש משמע דמש"ה אוכל שניהם יחד שניהם מצוה א' הוא שאין המוציא בלא מצה ואין מצה בלא המוציא יע"ש:

**ומהרי"ל** מפראג הקשה כל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו י"ל עמ"ש הטור דיאכלם יחד דאי יאכל המוציא תחלה ולא יכוין לאכילת מצה כו' א"כ ה"ה בב"א אינו ועיין בע"ז וכבר התבאר ויראה שכיון הט"ז למ"ש הלבוש וכמ"ש:

**סעיף ג**

**יאכל** עט"ז למ"ש המחבר אין קפידא לאכול מאיזה שירצה אלא דהשלימה למעלה וכי בוצע כו' השלימה למעלה ואין מעבירין על המצות אבל אם אירע שהניח מקצת הפרוסה שפרס מהשלימה ונשאר בידו חתיכה שפרס מהפרוסה פשיטא שיאכל אותה חתיכה תחלה שאין מעבירין על המצות ואף דעיקר כהרא"ש דהמוציא על השלימה א"כ צריך שיאכל המוציא תחלה מ"מ אין מעבירין על המצות וצ"ע:

**סעיף ד**

**וישקענו** עט"ז כ"פ ר"ח פסחים קט"ו ב' ד"ה קפא וצ"ל דעפ"י הרוב אין שם תולע כמ"ש התוס' שם ובסכנה חיישינן למיעוטא ורש"י ז"ל פי' קפ"א ארס שבמרור יע"ש והלבוש הבי' תרוייהו ועמ"א תע"ג אות י"ט אי הברכה קודם טיבול או אח"כ ועח"י כאן אות ח':

**סעיף ה**

**מצה** שלישית לקיים בה מצוה בכריכה ט"ז. וכ"כ הרא"ש ז"ל פסחים קי"ו א'. וכבר כתבנו לרי"ף סגי ב' מצות שלימות ופרוסה ואנו עושין שלש כמ"ש ס"ז בהג"ה ואף להרא"ש המוציא בשלימה א"כ שנים סגי ויהיו שלימות עד המוציא ויברך המוציא על לחם משנה ואח"כ יפרוש השנייה ויברך עליה אכילת מצה י"ל דצריך לפרוס קודם שיאמר כהא לחמא עניא כבסימן תע"ג ס"ו ובלבוש שם שיאמר הגדה על לחם עני וישאלו התינוקות מפני מה מטמינים חציה לאפיקומן ועדיין לא אכלנו כלום וכ"ש אנו שעושין לצאת כל הדיעות ולברך אפרוסה ואשלימה אכילת מצה והמוציא פשיטא דצריך שלש מצות וכאמור:

**יראה** לי שאם אין לו בליל א' כ"א שתי מצות שלימות יניחם שלימות עד המוציא דבעי לחם משנה דהכין הלכתא לדידן כמ"ש הרא"ש פסחים קי"ו א' דמ"ש פסח משאר י"ט והא דפורסין קודם כהא לחמא עניא מנהגא הוא כמ"ש הלבוש והוא מב"י בתע"ג בשם

הכל בו ובתלמוד לא נזכר מזה כלום והרי הר"מ ז"ל פ"ח ה"ו מה' מצה כתב שפורס בשעה שאומר המוציא ואף שלא נהגו כן עב"ח תע"ג מ"מ היכא דלא אפשר ודאי לחם משנה עדיף טפי וכדאמרן. ועסי' תפ"ב מי שאין לו אלא שלש מצות יניח שתים לליל ב' ועט"ז ולבוש שם דבעינן לחם משנה והיינו נמי שאין פורס בליל ב' עד שיאמר המוציא תחלה כי אנו תופסין עיקר כהרא"ש המוציא על השלימה ואכילת מצה על הפרוסה וכ"ד המחבר ומש"ה לוקחין שלש מצות (דלהרי"ף בחדא ופלגא סגי) ומש"ה בליל א' יעשה הכל מפרוסה היינו ג"כ שפורס לאחר ברכת המוציא וז"ש יעשה הכ"ל מפרוסה הכוונה ממצה זו שפורסה אח"כ בשעת אכילת מצה והכריכה תהיה הכל ממנה. ולפ"ז בשלש מצות יברך המוציא על עליונה דאין מעבירין על המצות ובה מסיים אכילת מצה שפורסה קודם ברכת אכילת מצה כו' משא"כ כשיש לו לכל אלה שלש מצות אז אכילת מצת על פרוסה האמצעית ועח"י תפ"ב הקשה על הט"ז ולבוש ולמ"ש א"ש ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

**וטובלה** עט"ז וע' לבוש כתב קפא ל"ש בכריכה כיון דאוכל עמו מצה מחליש כח האדם ואין מזיק ומ"מ כיון דזכר למקדש כהלל ואיהו היה מטבל גם בכריכה. ולא ראיתי נוהגין לטבל בכריכה עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ז**

**כדי** עט"ז. הנה בפסחים קט"ו א' פלוגתא. להלל בזמן המקדש מצוה לכתחלה לאכול פסח ומצה ומרור ביחד (לרש"י ורשב"ם שם אבל להר"מ ז"ל פ"ח ה"ו ממצה כורך רק מצה ומרור בירד) ודיעבד יצא בכ"א בפ"ע ולרבנן לכתחלה בעינן מ"ה כ"א בפ"ע ודיעבד יצא ביחד כ"ה בתוס' שם ד"ה אלא וכ"כ הע"ץ אות ז' יע"ש ומסיק שם בזמן הזה אוכל תחלה מצה בפ"ע ומרור בפ"ע והדר בהדדי זכר למקדש כהלל והב"ח כתב דהאידנא ליכא מצוה כלל אפי' מדרבנן אף להלל לאכול מצה מרור ביחד כיון דליכא פסח יע"ש והיינו לרש"י ורשב"ם דכורך שלשתן יחד מ"ה להלל משא"כ עתה דליכא פסח מש"ה אומרים זכר למקדש כהלל כו' ופשיטא דאם סח בין ברכה לכריכה דאין חוזר ומברך ואמנם התוס' שם ד"ה אלא ב' כתבו דמש"ה צריך עתה כ"א לבדו ואח"כ שניהם יחד דאם יאכל שניהם כאחד אתי מרור דרבנן עתה ומבטל מצה ד"ת ואם יאכל תחלה מצה לחוד ואח"כ מצה דרשות מבטל מצה למרור דרבנן בזה"ז וכתבו אח"כ ומיהו אי הוי קיימי לן כהלל כו' דרבנן ודרבנן כו' ירצו בזה דהם כתבו דיראה דהלכה כהלל בזמן המקדש כורך מצה ומרור (בלא פסח) וה"ה עתה בעי כריכה מדרבנן וא"א עכשיו גם להלל דמרור דרבנן מבטל מצה ד"ת מש"ה אף להלל צריך עתה לכתחלה כ"א בפ"ע

ואח"כ שניהם יחד מדרבנן כמו בשל תורה כו' וע"ז כתבו ומיהו אי הוי ברירא לן דהלכה כהלל היה תקנה אחרת יאכל תחלה מצה ואח"כ מצה ומרור בכריכה ולא הוי מצה רשות דמדרבנן בעי כריכה כר"מ ז"ל דכורך היינו מצה ומרור בלא פסח וממילא לדידן בעי כריכה מדרבנן כעין של תורה אלא דמספקא לן כמאן הלכה ושמא כרבנן ואתי מצה דרשות ומבטל למרור דרבנן לכך צריך תחלה כ"א בפ"ע ואח"כ שניהם יחד שמא כהלל ואי קשיא זכר למקדש הא מדרבנן מצוה הוא וא"י דאה"נ קאמר מדרבנן זכר למקדש א"כ יאמר כן באוכל מרור לחוד זכר למקדש דהיה אוכל המרור סמוך לפסח כו' ואפשר שאומרים זכר למקדש בכריכה להודיע שעתה אין רשאים לצאת בכריכה לחוד דהוי מבטל מרור דרבנן למצה ד"ת ומשום זכר למקדש דשם היו יוצאין לכ"ע בכריכה לחוד דשניהם ד"ת וכאמור. ומיהו אף האידנא מצה דרבנן הוי לכרוך להלל. ודוקא לכתחלה כ"א בפ"ע ואח"כ הכריכה אבל להיפך לא דאיך יברך על אכילת מצה ומרור מבטל ליה הלכך א"א אלא תחלה לצאת ידי מצה ד"ת (אף להלל בזמן הזה) וידי מרור דרבנן ובזה נתבארו גם דברי הט"ז ועפר"ח וח"י והנלע"ד כתבתי:

**וראיתי** להמרדכי בפרק ערבי פסחים בסדר פסח כתב ואם תאמר איך כורך זית מצה וזית מרור וזית חרוסת ואוכלם הא אין ביה הבליעה מחזיק יותר משתי זיתים ויש לומר במרוסק מחזיק יותר והנה זית חרוסת א"י מהו וא"ת חרוסת מצוה כראב"צ וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ז הי"א ממצה א"צ כזית כיון שאין מברכין עליו דטפל היא למרור ואי לאו דמסתפינא הייתי מגיה זית פסח במקומו אלא דבתה"ד סי' קל"ח העתיק זית חרוסת יע"ש ועא"ר ו' ואי גרסי' פסח י"ל דיש הוכחה להר"מ ז"ל דאין כורכין פסח עמו מחמת קושיית המרדכי ומחרוסת אין קושיא דמנער אח"כ וכאמור גם מ"ש המרדכי שם השתא דלא איתמר הלכתא כהלל כו' י\ע"ש קשה אי נמי הלכתא כהלל כו' ובזה אפשר לפרש מ"ש התוס' ומיהו ואפשר דה"פ השתא דלא איתמר הלכה כהלל דאי הוי כרבנן לחוד כו'. והוי יודע דמספקא לן אי הלכה כהלל או כרבנן עבדינן תרווייהו קשה הא כל עצמו דרבנן הוא דמרור בזה"ז דרבנן וכ"ש הכריכה אמאי לא אמרינן ספק דרבנן לקולא א"כ יעשה כל אחד בפ"ע ותו לא וכ"ת דעקרינן תקנתא דרבנן אליבא דהלל וכה"ג לא אמרינן ספק דרבנן לקולא עמ"ל פ"א ממגילה הי"א דמש"ה אף דעביד היסבה בתרי כסי קמאי אפ"ה צריך אח"כ נמי ול"ד לעיר שיש ספק יע"ש אכתי כיון דיעבד יצא בכ"א לבדו להלל לא מיעקרא תקנה דרבנן אלא משמע דברירא לן דהלכה כהלל וחומרא עבדינן ג"כ כרבנן לאכול גם המרור תחלה ועם זה נתיישב קצת מ"ש הר"מ ז"ל פ"ח ה"ו וז' ממצה יע"ש בלח"מ ואי"ה במ"א ח' יבואר עוד:

**סעיף ח**
**ועל** עט"ז דאף שאוכל תחלה כזית בשביל מרור אפ"ה אין מברך ברכה אחרונה אחריו עסי' תע"ג ובמ"א אות ח"י. והוי יודע שהרמב"ן ז"ל בספר הזכות וכ"ה דעת הר"ן ז"ל דיצא ידי מרור בראשונה וטיבול ב' להיכרא עפר"ח (וקשה למה לא הביא דעת רש"י ורשב"ם כן פסחים קט"ו א' דבעי ב' טיבולים יע"ש) ולפ"ז א"צ אח"כ כ"א לאכול מצה ואח"כ הכריכה ומטבלו די"א בלא"ה לטבל הכריכה ולתוס' שם ד"ה מתקיף עיקר לצאת אחר המצה כי כן כתיב על מצות והדר מרורים וברכה ראשונה שבירך עולה לכאן ולפ"ז עיכוב הוא לאכול המרור אח"כ בפ"ע תחלה וזה עיקר המצוה ולזה הסכים הפר"ח והע"ק אות ח' ואם אין לו אלא זית מרור בצימצום צ"ע היאך יעשה ויראה שלא לעשות טיבול א' דחיובא לדרדקי ויעשה אחר המצה טיבול במרור דזה עיקר המצוה כדכתיבנא ומה שכתב הפר"ח אם בירך ברכה אחרונה על מרור ראשון מברך אח"כ על מרור ב' עא"ר לתוס' וטור צ"ע לדינא:

**סעיף ט**
**דטעם** עט"ז פסח מצה ומרור זה דעת רש"י אבל דעת הר"מ ז"ל מצה ומרור אף בזמן המקדש בפ"ח ה"ו ולכאורה זה סותר למ"ש באות ד' המצוה להלל בזה בכריכה הא האידנא ליכא פסח וי"ל:

**סעיף י**
**חייב** עט"ז ולא הוי תשלומין ואם נתרפא בליל ב' פשיטא דיאכל בליל ב':

**סעיף יא**
**כחצי** זית עט"ז ועמ"א:

**סעיף יב**
**נשברה** עט"ז ועח"י ונהגו לאפות מצות ספיקות שמא נשברה א' מהם ואופין בליל י"ט אין לאפות ספיקות שלא לצורך:

## סימן תעו

**סעיף א**
**שלא** עט"ז תע"ג ד' וע' כאן אות ג'. ועמ"א א' אלו הארצות ג"כ א"א צלי. ואף ליל שני א"א צלי א"ר ב' וא"ז. וגדי מקולס ג"כ דבכ"מ א"א אף בליל שני ומ"מ לענין נידוי י"ל דוקא בליל א' מנדין בגדי מקולס לא בליל שני ועח"י ועסי' תצ"ו. לי העני יש בכאן הרהורי דברים ואני בסבך העיון אמרתי הנני פורטם ואשיחה וירוח לי. הנה מ"ש המחבר ובכ"מ א"א שה צלוי כולו כאי בלילה הזה ומחותך או חסר אבר או שלוק מותר הוא להר"מ ז"ל פ"ח הי"א ממצה ויש בזה ספיקות רבות א' מחותך מיותר כי בברייתא פסחים ע"ד

א' נזכר רק מחוסר אבר או שלוק יע"ש ב' בטור נזכר מקולס ראשו וכרעיו וקרבו וברי"מ וש"ע לא נזכר זה וי"ל כל שהשה שלם וצלוי כא' אע"פ שלא צלה עם כרעיו וקרבו יחד אסור ויהיה פי' מקולס משובח ער"מ ז"ל ביצה כ"ב במשנה יע"ש. ואמת בסימן תס"ט כתב הר"ב ומקולס ראשו וכרעיו כו' כדלקמן משמע דוקא כשצולהו עם כרעיו ובני מעיו כא' כמצות הפסח (שמות י"ב) ועט"ז שם ועולת שבת בגדי מקולס אי עשאו אי שרי לאכול או לאו ולפי"ד הע"ש מיירי כאן שנותנו שלם על השולחן הא חתך לאחר צלייה איברים מותר לאכול על השולחן וער"מ ז"ל פרק עשירי מה' ק"פ הי"א ודוחק ומשמע דהט"ז בתס"ט מודה להב"ח במקולס עכ"פ דעשייה אסור כמ"ש בביצה כ"ב אין עושין מקולס ואם עשה אף דיעבד אסור לאכול אף חתך אח"כ לאיברים כל שצלאו שלם כא' דהרואה יאמר ודאי פסח הוא. ג' כמה הוא שלם כי משמע שהכרעים חתכן מפסח ונתן למעלה על ראשו בצדדיו בצלייה רק הרא"ש היה מחובר עם הגוף. ד' עתוס' פסחים ע"ד א' ד"ה נחתך דחסר אבר כשר דיעבד וראיה מה' שנתערבו כו' חזה ושוק כו' והר"מ ז"ל בה' ק"פ פ"י הי"א דנחתך אבר משמע דיעבד פסול ומחזה ושוק י"ל מ"ה במינו ברובא בטל (ע' חולין צ"ז ב') ומדרבנן י"ל התירו בק"פ כמו חלב ג"ה ואף שאר דרבנן עכ"מ שם דוקא שומן גיד וי"ל ה"ה שאר דרבנן ומיהו צלי אף במינו י"ל מ"ה כדי נטילה אסור וי"ל רוב יש ועוד דהר"מ ז"ל בה' מ"א פי"ו משמע דטכ"ע דרבנן יע"ש. ה' ערש"י פסחים ע"ד א' ד"ה איזה במקום שלא נהגו תמוה דמקולס בכ"מ אסור כמבואר ביצה ופסחים ג"ן דאמרי בר נידוי הוא גם מ"ש בח"ל הקשה התוס' י"ט יע"ש. והנה י"ל מ"ש בגמרא דאסור לאכול בזה"ז הא בזמן המקדש בשאר עיירות חוץ לירושלים היה שרי דיודעים דאין מקריבין כ"א בירושלים במקדש משא"כ בזה"ז יטעו דקדושה ראשונה בטלה ויאמרו מותר להקריב פסח בכ"מ וקי"ל דלא בטלה וחייב כרת נמי וכ"ש בלא נזרק הדם כו' וז"ש רש"י במקום שלא נהגו היינו צלי בזה"ז וה"ה מקולס דוקא בזה"ז וע"ז כתב בח"ל כלומר דוקא האידנא שגלינו מארצנו כו'. ז' במקולס אסור עשייה ג"כ משמע אף שאין צולה יחד עם כרעיו ובני מעיו שאין פוסל דיעבד הא נחתך אבר דפוסל דיעבד להר"מ ז"ל אין חשש ולפי"ז אסור לצלות אחר חצות היום הא קודם חצות מקולס אין איסור. הא כל שצולה אחר חצות אסור לאכול מבע"י ג"כ דיאמרו פסח הוא הואיל וכבר נאסר בעשייה וצלי מי יתירנו ובשר צלי במקום שא"א דוקא בלילה הא מבע"י מותר לאכול וכ"ש לצלות דלא קבלו עלייהו רק אכילה בלילה לאסור. ומ"ש הר"מ ז"ל והמחבר במקולס בלילה זה הוא ל"ד דה"ה מבע"י כאמור:

**סעיף ב**

**אפילו** עט"ז בטור תפ"ו זרוע טלה זכר לפסח וה"ה גדי ומקולס עגל ועוף שלם מותר דמנכר טפי ועפר"ח:

**סעיף ג**

**ביצים** עט"ז ובתע"ג ד' דביצה מבשלין ולא צלויה דאוכלין הביצה בלילה לאבילות או דבעי רחמי עלן וחוששין למ"ש בירושלמי והמסקנא דכל שאין במינו שחיטה שרי אף במקום שא"א צלי. וא"כ רשאי לצלות ביצה ולאכול בליל א'. ע' ביד יוסף פ' תולדות דרוש א' עשו עבר ה' עבירות בא על נערה מאורסה רמז כי אברהם אבינו ע"ה ז"ל מת בע"פ ומש"ה אוכלים ביצים זכר לאבילות ויעקב בישל נזיד ולחם מצה ונתן לעשו כל האוכל מצה בע"פ כבא על ארוסה בבית חמיו יע"ש ויראה כי בוגרת מאורסה אין נותנין זמן ודאי יכול ליקח בכל עת ולברך ז' ברכות אף נערה מאורסה נותנין זמן יב"ח אפ"ה מיקרי רשע שלא המתין ה"ה מצה בע"פ ביום ימתין עד הלילה:

**סעיף ד**

**רק** עט"ז תע"ה אות ו' יטבול הכריכה בחרוסת דמספק הוא ולא הוי כמוסיף על הטיבולים יע"ש:

## סימן תעז

**סעיף א**

**כזית** עט"ז במ"א א' בשם מהרי"ל ב' זיתים א' זכר לפסח וא' זכר למצה הנאכלת עמו וע' פסחים קי"ט ב' ועב"ח תרי לישני אי אין מפטירין אחר מצה אפיקומן או אחר הפסח היה די כזית ה' ואי"ה במ"א יבואר עוד. וא"ר א' כתב כט"ז משום דחביבא מצוה דמצה מש"ה יש לאכול ב' זיתים וצ"ע. מותר לעשות נקב באפיקומן ולתלות בכותל עא"ר עמ"א ת"ק ז' ומ"מ לכוין נקב משולש או מרובע אסור בי"ט רק כך נקב לתלותו אין בו ביזוי אוכלין ועחי"י ג' וע"ש בשם פסח מעובין ויש נוהגין כן ליקח מקל ונעלים ברגלים ולומר זכר כו' וערש"ל יפשיל על כתיפו כו':

**מ"ש** המחבר דיאכל קודם חצות אבל דיעבד יאכל אחר חצות בלא ברכה ועפר"ח מ"ש בזה וע' פסחים פ"ג א' דקאמר ש"מ שימוש נותר מילתא ודחי דהי"ל ש"ה ואמאי לא הקשה ולטעמיך לחלצינהו לאחר חצות דפסול לראב"ע ולא שמשו עדיין נותר וגם רב מרי איך הוכיח כן ש"מ דתרווייהו ס"ל כר"ע פסחים ק"כ וכסתם מתני' מגילה כ"ח א' כר"ע מצותו כל הלילה ואי"ה במ"א א' יבואר עוד:

**מי** שאין לו מצה תוך התחום א"י חוץ לתחום עסי' תמ"ז מ"א ב' חמץ לא הוי עשה דרבים וה"ה מצה לא הוי עשה דרבים ועחי"י תקפ"ו סכ"א. וה"ה אשה כה"ג דחייבת

במצה מ"ה מהיקשא מכ"מ אסורה לילך חוץ לתחום מדרבנן בל"ת דרבנן וע"י אמירה לעכו"ם שרי אפשר אף שלא יאכל כ"א אחר חצות:

**סעיף ב**

**משעה** עט"ז די"א בעי שימור משעת קצירה ואף יחיד הנוהג כך הוי נדר וכל שלא אכל תוך הסעודה משמורה משעת קצירה חוזר ואוכל לבוש עח"י ו'. ועפר"ח מ"ש המחבר דיסמוך על מצה שאכל תוך הסעודה דוקא הא לא אכל בסעודה שמורה אף שאכל בראשונה כזית משמורה חוזר ואוכל אפיקומן דהא מצה שמורה ע"כ היה לו בראשונה כבסי' תפ"ב יע"ש ולא הבנתי לכאורה דבריו ושוב ראיתי כי דבריו כנים ופריו למאכל ועליהו לתרופה שזה שכתב המחבר במצה שמורה הוא מתשובת הרא"ש כלל כ"ד עב"י ובאר הגולה ואיהו ס"ל דמי שאין לו אלא כזית מצה שמורה אוכל בראשונה ע' פסחים ק"כ א' בראי"ש הביאו הפר"ח בתפ"ב ואיך כתב בתשובה מצה שמורה כו' וממ"נ אלא דלא יצא מה שאכל כזית בראשונה משמורה דאפיקומן זכר לפסח ובעינן יאכל על השובע דוקא ודוקא כשאכל בתוך הסעודה כזית משמורה יצא דהיה נאכל על השובע ואי"ה במ"א ו' יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ואין** לחוש עט"ז עב"י בשם תשובת הרא"ש כלל כ"ד אם נזכר בין שלישי לרביעי חוזר ואוכל כזית ויברך בהמ"ז בכוס ואין כמוסיף שהג' בטעות היה וזה עתה שלישי ואם נזכר לאחר שגמר הלל ובירך כוס רביעי אפ"ה חוזר ואוכל אפיקומן ומברך בהמ"ז אע"פ שכוס שלישי היה אחר הלל ועתה כוס רביעי על ברכת המזון כי הג' היה בטעות אין זה מעכב ואי"ה במ"א אות ו' יבואר עוד. עסי' ש"מ עוגה שכתב אותיות כו' וצ"ע במצת מצוה כה"ג:

## סימן תעח

**סעיף א**

**אחר** אפיקומן עט"ז אפיקומן י"א זכר לפסח ואסור לאכול בשני מקומות כפסח דאסור וגם אין לאכול אף במקום א' דברים אחרים אחר אפיקומן כפסח ולרש"י ורשב"ם דאפיקומן הוא מצת מצוה ובראשונה מברכין עמ"א משום דלאחר שמילא כריסו אין לברך לדידהו אין אוכלין שאר דברים אחר אפיקומן אבל בשני מקומות י"ל דשרי לרש"י ורשב"ם ע' פסחים ק"כ א' ועסי' תע"ז ואי"ה במ"א ג' אבאר דאף לרש"י ורשב"ם אין לאכול אפיקומן בשני מקומות. ופסקו כל"ק שם אף דרבנן הוא ל"ק סתמא הוא ול"ב היא אליבא דמר זוטרא ע' ברי"ף וראי"ש פסחים ק"כ א' ואי"ה בתפ"ב יבואר עוד בזה יע"ש. ע' לבוש הואיל ואפיקומן במקום פסח אין לאכול אחריו קשה קצת דגם לרש"י ורשב"ם

שהוא מצת חובה אין לאכול אחריו. עוד כתב אפיקומן אפיקו מני כלומר הוציאו לכל מיני מתיקה (מלשון מן וכדומה) ואין מפטירין אין פותחין פיהם (כמו יפטירו בשפה פוטר מים) לומר אפיקומן אחר פסח ואחר מצה כו' ויש פותרין אין מפטירין כאדם הנפטר מחבירו והולך ממנו וה"פ אין מפטירין והולכין מפסח לומר אפיקומן ופי' עוד דלמצה עצמה קורין אפיקומן שחביבה עלינו ומתוקה כמו מן ומיני מתיקה יע"ש והנה גם הפירוש אפיקו מנייכו אמת הוא שאין אוכלין בשני מקומות ולומר אפיקו כלים מכאן ונלך למקום אחר ע' פסחים קי"ט ב':

## סימן תעט

### סעיף א

**ושותהו** עט"ז ועסי' תע"ב ס"ז ובלבוש וא"ר ואז עמד בסתירת דבריו ומיהו בתע"ב כתב שלא למלאות פעם שני אבל מכוס שלישי אם נשאר עדיין חוזר ושותה בהיסבה ויש ליישב בזה דבריו בדוחק יע"ש:

### סעיף ב

**ולא** עט"ז ותוס' פסחים קי"ז ב' ד"ה רביעי שיש מפרשים בין שלישי לרביעי לא ישתה הטעם שיהא נשאר טעם מצה בפיו ועמ"א תע"ח א' ועמ"ש אי"ה באות ג'. נשים יש להם לאכול אפיקומן דבין לפירש"י ורשב"ם אפיקומן מצה חובה ובין למ"ש המחבר בתע"ז זכר לפסח נשים חייבות במצה ובראשון חובה כמ"ש הר"מ ז"ל בה' ק"פ פ"ה ה"ה יע"ש. הלל י"ל קודם חצות כמ"ש הר"ב בתע"ז בהג"ה בפסח ועתי"ט ברכות פ"א מ"א ד"ה וכל ופסחים פ"י מ"ט ד"ה הפסח יש לעי' קצת דמשמע מדבריו דאי זמן אכילה עד חצות הוי נותר מיד וצ"ע דאינו בכרת ושריפה עד עמוד השחר ועשו"ת מ"ע מפאנו ז"ל וצ"ע בזה:

### סעיף ג

**מצוה** עט"ז. ע' בהרא"ש פסחים ק"ה ב' וקי"ו ב' ותבין דבריו. ומ"ש הט"ז בפסח צריך לחזור אחר ג' כדי שיהיה לו ד' כוסות לא הבנתי ד' כוסות נגד ד' לשונות של גאולה פסחים קי"ז ב' ולחזור אחר שלשה בלא"ה איכא מצוה (ואפשר בהמ"ז ביחיד אין טעון כוס) ומ"ש הט"ז דאם אכל אפיקומן בביתו אסור לשתות כאן עא"ר תע"ח שזה סותר לכאורה למ"ש באות ב' בין שלישי לרביעי לא ישתה משום שכרות משמע לאחר אפיקומן רשאי לשתות וכתב דאפשר דהשותה במקום אחר הוי כב' מקומות ודוחק עכ"ל ולי נראה שמ"ש באות ב' הוא טעם ירושלמי וממילא אחר אפיקומן אסור לשתות משקה המשכר דהוי יין שלאחר הסעודה וז"ש כאן דאסור לשתות יין:

## סימן תפ

### סעיף א

הלל עט"ז ועמ"א ב' דיש שותין כוס ד' אחר כי לו נאה. מ"ש המחבר כ"ו כל"ח ע' פרישה י"א נגד השם ב"ה ובפסחים קי"א בגמרא מבואר נגד כ"ו דורות. עח"י אות ב' אבל שלא נהג אבילות קודם י"ט אפ"ה אומר הלל ופשוט הוא עשו"ת מור"ם מלובלין ז"ל סי' ע"ג אונן בלילה א' או ליל ב' ישמע הגדה מאחר ומצה ומרור יאכל ויברך ועמ"א תקמ"א אות ח' הביאו בקיצור י"ש. ומשמע דאוכל בשר ושותה יין בלילה וישתה ד' כוסות וביום י"ש. ועי"ד שמ"א וסי' תי"ו לחזור הפרשה שהוא חייב שרי ומ"מ י"ל בין הגדה אבל אי ליכא אחר פשיטא שיאמר הגדה בעצמו דהוי מ"ע מ"ה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ז ה"א ממצה ועמ"ש בתע"ט במ"א ואי"ה בתפ"ה יבואר עוד. ויראה שא"צ לדלוג המדרשים ואומר כולו כמו איזהו מקומן ומשמע שם דוקא בליל י"ט אונן חייב במצות הא בחול אונן פטור ממצות אף בלילה ועי"ד שמ"א אונן במ"ש אין מבדיל ולא מתפלל ולקמן תרצ"ז אונן בפורים חייב במגילה בלילה וצ"ל דוקא פורים וי"ט הא בחיל אונן פטור אף בלילה ומ"ש הט"ז בי"ד שמ"א שאין דרך לקבור בלילה ה"פ בי"ט כל שאין מחשיך על התחום או שאין מתעסק בצרכי קבורה אין לו דין אנינות כמ"ש מהר"ם לובלין ז"ל וע' ש"ך שם ט' וע' א"ר ע"א והנה אונן בשמיני של פסח שנתחמץ לו מאיליו ונשאר לאחר הפסח דבאינש דעלמא אסור עסי' תמ"ח אונן י"ל הואיל ופטור מכל מצות או מדרבנן או מ"ה כל שעוסק ממש בצרכי קבורה דעוסק במצוה פטור ממצוה ע' פ' מי שמתו וסימן ע"א והיינו עשין ולאוין שהם בשוא"ת פטור מהם הא לעבור בקום ועשה ח"ו אונן ישראל ככל ישראל ועשו"ת חי"צ ז"ל סי' א' ביבם אונן (מ"ש שם דמ"ה שרי לא נאסרה שעה ואף אי עוסק בצרכי קבורה די"ל מ"ה פטור עוסק במצוה מ"מ אי בעי מניח מצוה זו מייבם אותה י"ש) וא"כ ל"מ בשמיני י"ל דשרי אחר הפסח אף בשביעי והיה אנוס שא"א לקבור עד שמיני וכדומה אי אכלו עכו"ם רשאי ליקח דמים ממנו דחמץ שעבר הפסח קנסא וכה"ג לא קנסו ול"ד להניחו שוגג או אנוס דאסור מטעם הערמה וכדומה משא"כ כה"ג דלא עבר כלל אעשה ול"ת דב"י כיון שהוא בשוא"ת מה לי עשה או לאו. ומיהו אם היה יכול לבטל מקמי דתחמיץ י"ל דעבר ב"י דלא פטרו אותו לעשות מצוה אלא מפני כבודו של מת ע' ר"פ מי שמתו ועוסק פטור מעשיית מצוה משא"כ ביטול בלב וע' מ"ש הרא"ש ריש מי שמתו פ"א היה רבינו יהודה אונן אמרו תלמידיו נבדיל לפניך אמר שאין לענות אמן משמע הא לא"ה לשמוע וכוין שרי. ה"ה כאן. ומ"ש שם שאין רשאי לענות אמן אף דיעבד יוצא בלא ענית אמן מחמיר היה על עצמו ועדיין צ"ע:

**סעיף ב**

**ואז** עט"ז ועסי' תפ"א דעתו כהמחבר כאן דיאמר הלל עד יהללוך ונשמת וישתבח עד מעתה ועד עולם ואח"כ יאמר יהללוך ויסיים מלך מהולל בתשבחות ותו לא ואי"ה במ"א א' יבואר עוד:

## סימן תפא

**סעיף א**

**וכל** עט"ז החמיר דשאר משקין שאין משכרים אסור ומיהו בד"מ מבואר דהמנהג לשתות עפיל טראנק או לאקרין ולפ"ז כוונתו בהג"ה כאן דוקא משקה המשכר אסור שחייב לספר ביי"מ ועמ"א שם יבואר:

**סעיף ב**

**בטור** עט"ז המעיין היטב בטור וב"י כאן ובתפ"ז בט"ז שם יבין דהט"ז לשיטתיה שם שסובר להטור בכוס ד' אומר הלל ואומר יהללוך עד אתה אל ואח"כ נשמח וישתבח וחותם הבוחר בשירי זמרה מש"ה הוכרח לפרש דברי הטור כאן דה"ק דרב סעדיה גאון אמר דעושה כוס ה' ועל כוס ד' אומר הלל בלא ברכה כלל ויאמר נשמת ויהללוך וישתבח ויחתום הבוחר בשירי זמרה וז"ש הט"ז דודאי שאין חתימה על הלל פירוש דלא כמ"ש הב"י דחותם מהולל בתשבחות אלא הבוחר בשירי זמרה ומ"מ שייך קצת גם להלל לאחריו ומש"ה באו התלמידים וסברי דברכה אחרונה צריך על כל כוס ה"ה דברכה הבוחר בשירי זמרה לא יהיה קאי על הלל שלפניו לכך כו'. ומ"ש הט"ז לדידן אם טעה כו' קשה קצת דכפי הנראה שזה כמ"ש המחבר בת"פ לומר הלל עד יהללוך ונשמת ואומר ישתבח ואין חותם ואח"כ יהללוך וחותם מלך מהולל בתשבחות ואיך כתב אח"כ אם טעה כו' יאמר הלל הגדול עד החתימה ותו לא הא כבר אמר הלל הגדול אלא הכי הי"ל אם טעה וסיים ברכת ישתבח שוב לא יסיים אמר יהללוך ויאמר יהללוך עד אתה אל ועמ"ש במ"א בת"פ באורך מזה ע"ש:

## סימן תפב

**סעיף א**

**וכשיגמור** עט"ז העלה כל שיש לו מצה משומרת משעת לישה שזה לרוב הפוסקים מצה מעליא הוא והוא מחמיר על עצמו כאותן הפוסקים דס"ל משעת קצירה ואין לי אלא כזית שמורה מקצירה יעשה כהרא"ש שיאכל אותו זית מיד ויברך עליו אכילת מצת ומרור בברכה והכריכה יעשה ממצה המשומרת מלישה וכן אפיקומן המשומרת מלישה אבל באין לו חוץ זית משומר מקצירה רק בציקות של גוים שאין משומר בלישה רק מאפייה משומר שא"י בהם לרוב הפוסקים עסי' ת"ס מזה יאכל זית מצה שמורה

בלישת באחרונה כר"ה והוי קשיא לי טובא במ"ש הרא"ש ז"ל פסחים ק"ך א' שוב ראיתי שהפר"ח והח"י עמדו בזה. ועסי' תע"ו. ואם אין לו אלא זית א' משמורה לכאורה א"צ שלשה מצות בקערה כ"א שנים ללחם משנה ומ"מ שלא לשנות שלשה מצות ועא"ר ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**ושתי** עט"ז עח"י הקשה דבליל שני פורס קודם המוציא א"כ אין מברך המוציא על לחם משנה ובא"ר תי' הואיל ותחלה מונחים לפניו שפיר הוי לחם משנה יע"ש. ועמ"ש בתע"ה ותע"ז בזה. ובא"ר ה' די"ל דהפוסקים מיירי כשאין לו אלא שלשה מצות שמורות לבד אבל מצות שלנו כולם מיקרי שמורות יש לו ליקח בלילה שנים משאר מצות יע"ש וצ"ע קצת כי משמע שמצות מצה שיי"ח צריך שיאמר בעת עשייה הריני עושה לשם מצוה לצאת בה י"ח ודיעבד במחשבה סגי ומצות שלנו אע"פ שנעשה ע"י גדול בן דעת ומשומרת מחימוץ אין נעשה לצאת בה י"ח אם לא שיאמר תחלה כל מה שאעשה יהיה לשום מצוה לצאת י"ח וצ"ע:

## סימן תפד

**סעיף א**

**והדר** עט"ז מ"ש וכתב הרא"ש כיון דתקנת חכמים הוא כו' ע' ר"ה כ"ט ב' תוס' ד"ה ברכת ובפני יהושע נתקשה במלת דוקא שכתבו התוס' מה בא למעוטי יע"ש ולא ידענא למה נתקשה מר"ן ז"ל בזה ואמאי לא נימא דה"פ דלא מיבעיא לחם של שבת דנמי חובה לאכול אפ"ה אין מוציא כמ"ש המ"א בסי' קס"ז אות מ"א דמצער פטור מה שא"כ מצה חובה הוא הוי כשאר מצות וז"ש התוס' דוקא ביין קידוש וברכת המוציא של מצה מיבעיא דלאו הנאתן הן ולגירסא דגרס דלהנאתן נמי א"ש בפשיטות דוקא זה מיבעיא הא ברכת אכילת מצה לא מיבעיא כפירש"י שם דזהו ודאי ברכת המצוה הוי ומוציא משא"כ ברכת המוציא הוי נהנין. ואפ"ה פשיט ליה כיון דחובה הוא מוציא. והנה כבר כתבנו לעיל בפריי דהא דאמרינן בר"ה כ"ט א' כל המצות שיצא מוציא מטעם ערבות ונהנין לא ליתהני ולא ליברך ועראי"ש ברכות כ' ב' באשה אפשר אין שייך ערבות (וערש"י חומש פ' נצבים לעברך בברית ערבות יע"ש) א"כ י"ל דנשים אע"פ שחייבות במצות ד"ת כל שיצאו אין מוציאין אחרים אם נאמר דל"ש ערבות גבייהו. ואמירת הגדה אפשר דאף שלא יצאה עדיין אין מוציאה לאנשים ע' תוס' מגילה ד' א' ד"ה שאף הן לחד תירוצא הם מדרבנן ומיהו לנשים מוציאה כשלא יצאו הם עדיין וכאמור וברכת אכילה מצה והמוציא נ"מ אף לאנשים וכדכתיבנא:

**סעיף ב**

**ומברכים** עט"ז דאפי' לזימון אין מצטרף עמהם דכבר אכל ובירך בהמ"ז ועסי' קצ"ז בשתה לענין זימון וכאן בלא"ה אסור לשתות בין ג' לד' כו':

**סעיף ג**

**יקרא** עט"ז דכל שקורא מלה במלה ואחר עונה עמו לא הוי ברכה לבטלה ואע"פ שיצא יכול להקרות מלה במלה אבל אסור לברך כל הברכה ביחד וחבירו ישמע או יאמר אח"כ הכל ביחד זה אסור עסי' קס"ז סי"ט. גם מדרבנן הוא דאין מוציא אחרים הא מ"ה אע"פ שיצא מוציא אע"פ דנהנין הוא כמו בהמ"ז וכדומה. ומ"ש בפירוש הטור בשם רב עמרם הקשה על הב"י דאין מקום למ"ש רב עמרם תו לא מצי למשתי ב"ה היה לו לומר דתו לא מצי אכיל בביתו דאסור לאכול בב' מקומות ע"כ פירש דרב עמרם סובר דאין איסור לאכול סעודה בב' מקומות ור"ע מירי ג"כ שכבר אכל בביתו ובירך בה"מ ואין תקנה לברך בהמ"ז בבית אחר דהיינו שיאכל עוד כזית ויהיה נחשב לאפיקומן ויברך שם בהמ"ז כו' ויברך על הכוס שם א"כ תו לא מישתי בביתו בהמ"ז ר"ל איך שתה למפרע בבהמ"ז ויהיה עם זה ארבע כוסות ושוב איך ישתה כוס ד' בביתו והוא קצת דוחק. גם קשה הא בלא"ה מברך על כל הכוסות אם לא שנא' שאם יברך בהמ"ז כאן יצטרך לשתות מהכוס בהמ"ז וצ"ע. כתב עוד הט"ז דמש"ה להרי"ף והרא"ש אין מוציא בהמ"ז משום דאע"פ דנאמר דהוי מצוה מ"מ הואיל וליכא הכשר מצוה ל"ש אע"פ שיצא מוציא. ותיקן בזה דאע"פ דבהמ"ז בלילה זה חובה הוא דל"ש אי בעי לא אכיל דצריך לאכול כזית מצה אפ"ה אם יצא אין מוציא אחרים הואיל ואין כאן הכשר מצוה ולא אמרו אע"פ שיצא מוציא בברכת המצוה אלא שחבירו יעשה אח"כ המצוה משא"כ כאן ועי' לעיל ה' ברכות מ"ש בזה:

## סימן תפה

**סעיף א**

**סתם** עט"ז. אבל בקום ועשה לא חייל בכולל בד"ת ואף בדרבנן ע' י"ד רל"ו ס"ה וט"ז שם אות י"א וי"ב ומשמע אף הנשבע בליל פסח עצמו כל פסח מצה רשות שלא לאכול כל ימי הפסח תו חייל השבועה ע"י"ד שם דבי"ט ושבת מד"ס הוא שחייב בפת לא מ"ה עסי' קפ"ח במ"א אי' ותי"ח ותק"ע ס"ג. ואם כלל מצה עשירה חייל בכולל אבל בסתם אין מצה עשירה בכלל הואיל והזכיר ליל פסח דעתו אמה שיוצאין בו הלכך לוקה ואוכל ע"י"ד רט"ו ס"ו ושי"ך י"ז. והא דלא הוי כולל כזית ב' דא"א בלי כזית קמח עפר"ח ועי"ד רי"ח. וצ"ע מצה עשירה בלא מים כלל אם שם מצה עליו כלל דאין בא לידי חימוץ ודוקא עם קצת מים י"ל דהוי בכלל מצה עסי' תע"א. ואי קשיא בנשבע ע"י כולל דחייל ויושב

יחידי שאין מי שיתיר שבועתו ליתי עשה דמצה וידחה שבועה די"ל עשה דפשיעה ע' תוס' עירובין ק' ד"ה מתן וע' תוס' קידושין ל"ח א' ד"ה דאקרוב דהיכא דנשבע על כזית מצה ושלא אשתה י"ל הוי כולל ול"ש כזית א' אטו כזית שני וכ"ש כולל מצה עשירה. ובליל א' דסוכה נשבע שלא יאכל פת הוי מ"ה. ועח"י א' ב' ומסתימת המחבר כאן וי"ד משמע אף שעומד בליל פסח ומזכיר בפירוש כל שכלל חייל. ואם אין לו רק חצי זית מצה אין מחויב לאכול עשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ח"י ופשוט הוא וא"כ שבועה חייל עליה ואם נשבע שלא יאכל כזית בב"א י"ל דחיילא ויאכל כא"פ די"ל דגזרינן אטו ב"א ע' תוס' קידושין שם וז"א. הגדה מ"ע מ"ה ואף אין לו מצה ומרור ועסי' ת"ס. ורש"י בחומש (שמות י"ג) פירש בעבור זה פסח מצה ומרור ובפסחים קי"ו וברי"מ פ"ו ה"א וסי' רפ"ח ואי"ה במ"א א' יבואר עוד:

## סימן תפו

### סעיף א

**בטור** כתוב כו' עט"ז. דיני הסדר בקצרה ע' לבוש שטיפת הכוס עסי' רע"א ס"י וקפ"ג וברי"מ פכ"ט משבת ה"ז כמ"ש המ"א ברכות נ"א א' כוס ברכה שטיפה בחוץ והדחה בפנים ועב"ח סי' תע"ט בליל זה אף נקי יהדר וישטוף עח"י שם ועסי' תע"ד גם כוס ב' וד' הוי בכלל כוס ברכה צריך שטיפה ואם מביאין לו כוס חדש לכוס ב' וד' צריך כו' עסי' שכ"ג בליל פסח אם אין לו כוס כ"א א' שלא טבל י"ל דשרי לטבול במים סרוחים בלילה בשביל מצות ד' כוסות ואפשר אם אין לו מים שרי להשתמש כך דאתי עשה דרבנן ודחי לאיסור טבילה בזכוכית מד"ס משא"כ במתכות הוי ד"ת עי"ד ק"ך סי"ו ואפשר לא הוי בעידנא עסי' תמ"ו וצ"ע. אנו נוהגין להביא הקערה וכל מה שצריך קודם קידוש בשעה שאוחז הכוס לקידוש או לפיכך או פה"ג בימין יכסה הפת ואח"כ יגלה הפת לחם עוני הגדה על הפת. ויקח זרוע של טלה זכר לזרוע נטויה וזכר לפסח באם אפשר ויהיה צלי ותבשיל ב' לחגיגה אף כשחל במ"ש לוקח ב' תבשילין רק יש משנים שאומר מפסחים וזבחים כשחל במ"ש. א"צ להסיר הביצה ובשר כשאומר כהא לחמא דלא כנרשם בקצת סידורים. יכוין בברכת אכילת מצה אכריכה ואפיקומן ע"כ אין להסיח שיחה בטילה עד לאחר אפיקומן ע' של"ה. לכתחלה כל הסעודה בהיסבה חוץ הלל והגדה ובהמ"ז יושב באימה ויראה ודיעבד די בכזית מצה בהיסבה ובכוסות עמ"א בסי' תע"ב אות ז' ואוחז שלשתן המצות בידו כשאומר המוציא ואח"כ ישמוט מצה השלישית מידו ויברך על פרוסה ושלימה עליונה אכילת מצה ואח"כ יבצע כזית מכל א' משלימה ופרוסה ויאכל עסי' תע"ה. ויקח מרור כזית דפחות מכזית לאו אכילה וא"י י"ח ופשיטא דאסור לברך

אקב"ו עא"מ ולכריכה אם אפשר יקח כזית עסי' תע"ה מ"א ח' ואם קשה עליו ביותר די כזית א' למרור וכשמברך בטיבול א' פה"א יכוין ג"כ על המרור ויאכל בטיבול א' פחות מכזית. ואם אין לו רק מרור עסי' תע"ה ס"ב ומ"מ אם יש לו ירק שמברך שהכל יקח אותו והוי דיעבד ויכוין על מרור ג"כ אם אמר שהכל יצא. לא יקדש עד שיהא לילה היינו צאת הכוכבים כי אין לעשות ספק דרבנן לכתחלה עסי' תפ"ט. ימהר לעשות כל הסדר קודם חצות לילה ודיעבד יאכל מצה אחר חצות בלא ברכה עמ"א. כל מצות הנוהגת בליל א' נוהגים ג"כ בליל ב' אשה אין מוציאה אנשים גדולים בהגדה אף בליל ב' דעשו כליל א' בכל ספיקותיו ושלא לזלזל ביה. בטור כאן משמע מיד אחר אפיקומן לא ישתה יין עסי' תע"ה במ"א א' ועח"י שם. ועוד לאחר שסילק מלאכול תו הוי בין ג' לד' לא ישתה שמשכר ולא יאמר הלל ה"ה לאחר אפיקומן ול"ד ליין בתוך הסעודה שאין משכר עסי' תע"ט בט"ז ב':

## סימן תפז

### סעיף א

**אין** עט"ז ועמ"א ד' שלא לקדש וער"מ וא"ר ו' וט'. הסכימו להמ"א ומשמע אף ביש בית סמוך לבית הכנסת ואכלו אורחים שם אפשר דאין מקדש בליל פסח וצ"ע. ואין מקדשין בבי' הלילות בבית הכנסת. ועסי' רס"ט בב"י וב"ח ולטעם רבינו יונה והב"ח שם אפ"ה בליל פסח י"ל כ"א מטריח ושומע הקידוש מבקי יע"ש. ועיין לבוש הקשה דעניי ישראל בלא"ה א"י דאין קידוש אלא במקום סעודה יע"ש וי"ל עניי ישראל קאי נמי אאורחים ומעולם לא היה התקנה לקדש בבית הכנסת בלילי פסח:

**מ"ש** הר"ב וע"ל ת"ק ס"ג מקרא קודש ע"ש בט"ז ומ"א ב' אנו אומרים ותתן לנו באהבה מועדים לשמחה כו' את יום חג המצות הזה מקרא קודש כו' וכשחל בשבת יאמר אח"כ עוד באהבה מקרא קודש ואז באהבה קאי על י"ט הכלל קבלו באהבה כו' ובשבת קבלו במרה ג"כ באהבה עיין לבוש מלת והשיאנו עיין א"ר בשם הרד"א י"א מלשון רוממות וגדלות ב' מלשון משיאין משואות האר פניך ג' מל' ישא פרעה יעלה זכרונינו ד' ואשא על כנפי נשרים והנכון מל' דורון ויבא משאות יע"ש. וי"ל מקדשי שמך מעין החתימה לא אוהבי שמך וכן בשבת וכ"ש הוא עסי' רס"ז. בלבוש מדליקין ב' נרות ומברכין להדליק נר י"ט ועיין בה' שבת היינו בביתו ועיין מאיר נתיב נשא כו' והשיאנו בחסרון נו"ן השורש יע"ש. עסי' ע"ר במה מדליקין א"א בי"ט כשחל בשבת ולא בשבת חה"מ יע"ש. עיין לבוש וא"א מעריבים כשחל בשבת שמא יטה הנר עסי' ער"ה ומותר לומר

הגדה בשבת אצל הנר יע"ש ומ"מ יפה להדליק נר קנדילא טוב יותר משמן לומר הגדה יע"ש בזה:

**סעיף ב**

**צריך** עט"ז ועפר"ח ומנהגינו שאין מזכירין של שבת ביעלה ויבוא וה"ה שבת חה"מ אין מזכירין ביעלה ויבוא של שבת דיש בו טעם הרא"ש וטעם המרדכי וביי"ט שבת שכבר הזכיר שבת בפתיחה. ועמ"א ה' ואי"ה שם יבואר. מ"ש המחבר שכח אתה בחרתנו ואמר יעלה ויבוא יצא וצ"ע אם שכח יעלה ויבוא ואמר והביאנו וזוכר שבת ומועדי קדשך אם יצא א"ד בעינן דוקא שיזכיר הפרט דחג המצות כו' ואם הזכיר כן י"ל דיצא:

## סימן תפח

**סעיף א**

**ומברכין** עט"ז עמ"א הגירסא לקרות עדיף טפי מחשש דהר"מ מרוטנבורג ז"ל שמא ידלג אות א' משא"כ לקרות אף ידלג באונס יצא אע"פ שמחויב לגמור כולו. ובעולת שבת משמע שהיה גורס ומברכין לגמור ודיעבד אמר לקרות יצא ובשו"ת רמ"א צ"ה מבואר דטוב לומר לקרות ודיעבד אמר לגמור יצא ובמקום שנהגו לומר לגמור אין לבטל מנהגם ובלבוש דמ"מ לא ישנה ויאמר בר"ח ג"כ לגמור ופירושו לקרות כמו הוותיקין גומרין כו' דאם לא כן בראש חודש לקרות וביום טוב לגמור מראה שגומר כולו יש חששא דמהר"מ מרוטנבורג יע"ש עיין פרישה בש"ע הנוסח לקרות ההלל בב' ההין ולבוש לקרות באלף את הלל. ובקצת סידורים ראיתי כלבוש:

**סעיף ב**

**אפי'** עט"ז ועח"י ד' בשבת וי"ט מקדשין ביחד ג"כ יהבי דעתייהו יע"ש וכן כשיושבין בסוכה עושין כן:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז והמנהג שלא להוסיף כ"א כשחל י"ט בשבת מוסיפין דנתוסף קדושה עיין לבוש כאן ועסי' רפ"ב ס"א. ועח"י בפראג מוסיפין ביום טוב ולמאן דנוהג בשבת שאין מוסיף יותר מחצי הרוב ה"ה בי"ט חמשה לא יותר מחצי הרוב יע"ש ואומרים חצי קדיש לאחר חמישי ומניחין השנייה אצלה שיאמר קדיש על שתיהן וכשיש שלש ס"ת אומרים אחר השנייה ושלישית אצלה והראשונה אין מניחין אצלם עסי' רפ"ד ולבוש שם מלתא בטעמו עיין לבוש סימן ק"מ ס"ג אם הוציאו ב' ס"ת וטעו ובירך על המוספין שצריכין לגלול זו ולפתוח הראשונה יע"ש ודין זה נלמד ממ"ש הב"י בשם הרד"א פ"א התחיל בשל חנוכה יע"ש ועסי' תרפ"ד והט"ז חולק שם גם אר"ח וחנוכה ועא"ר שם דאם קרא ג' פסוקים גומר דיעבד ולכתחלה פליגי וזה בר"ח דתדיר משא"כ בי"ט שניהם

דצריך לאקדומי ולגלול שנייה ואע"ג דקרבנות נזכר במשנה מגילה ושנייה הנהיגו רבנן סבוראי עב"י ומגילה למ"ד ב' מ"מ מחנוכה ור"ח אין ללמוד זה ולענין ברכה הראה הר"ב בתרפ"ד לסי' ק"מ ושם לא הכריע. והנה כשנמצא פסול אין מברך ה"ה מפרשה לפרשה דעתיה על חובת היום ול"ד לתורמוס וה"ה כשהוציא רק אחת בטעות ובירך וגללו והוציאו שנייה י"ל דאין חוזר ומברך ועמ"ש בסי' ק"מ עמ"ש אי"ה בסוף הסי'. עיין לבוש בי"ט מתחיל האל בתעצומות לפני העמוד ג' רגלים זכר לי"ט מורה יכולתו יתברך ושבת בקידוש עסי' רע"א ס"י בלבוש. הדלקת נרות בי"ט עסי' רס"ה ס"ה איך יתנהגו בברכה יע"ש ויכולין להדליק קצת קודם לילה בליל ב' משישבו בחושך עד בואם מבית הכנסת ועח"י ובבית הכנסת אף ביום מצוה הוא להדליק בכל עת אין מכינין מי"ט לחבירו כלל אף לסדר הכלים עד שתחשך עיין הלכות י"ט עסי' ת"ץ ושם יבואר אי"ה מדיני קריאת ספר תורה ביום טוב:

## סימן תפט

### סעיף א

**מתחילין** עט"ז הביא דברי הר"ן ס"פ ע"פ. והתוס' מנחות ס"ה ב' ד"ה וספרתם כתבו דב"ד ביובל סופרים ומברכים וזבה שמא תראה ותסתור יע"ש ומ"מ י"ל מצוה בזבה לספור בפה בלא ברכה ואנן כתי' הר"ן קי"ל והיינו וספרתם מצוה על כ"א ש"מ מצוה הוא משא"כ אינך ספירות לית מצוה ועב"ח וח"י ו' מה שמברכין בשחיטה שמא תמצא טריפה דרובא כשירות עי"ד י"ט. והרדב"ז תי' דאין הכרחי שאם לא תזקק לבעלה לא תספור ז' נקיים והקשה החי" איך מברכת על הטבילה יע"ש וי"ל ספירת ז' נקיים אין גמר מצוה ולא הכרחי משא"כ טבילה וספירת עומר הכרחי הוא וכ"ש דכל לילה מצוה בפ"ע לחד מ"ד.

**הא** דאין סופרים חמשים שלימות משום ספיקא דיומא דליהוי זלזול בשבועות איך יספור בחג השבועות כך כתבו ז"ל:

### סעיף ב

**ומצוה** עט"ז מנחות ס"ה ב' עמ"א ואי"ה שם יבואר עא"ר א' וי"ל וספרתם משמע כל ישראל ולכם שא"י בשמיעה מהש"ץ משא"כ ביובל כתיב וספרת לך אבית דין גם ביובל קי"ל דאף ב"ד אין מצוה לספור. הפר"ח ס"ח הביא שאלה מי ששכח יום א' לספור אי רשאי להיות ש"ץ ולספור בברכה להוציא אחרים ויוצא גם הוא העלה דאין יכול דאין מחויב בדבר וראיה ממגילה בן עיר אין מוציא בן כרך וכ"כ בתרפ"ח ותרפ"ט יע"ש אבל ישמע הברכה מאחר ויכוין לצאת בברכתו יע"ש. והנה הא ודאי אע"ג דבר מצות

הוא כל שאין מחויב באותה מצוה אין מוציא אחרים י״ח ול״ת מטעם ערבות מוציא ודוקא חש״ו ל״ש גבייהו ערבות דהא בסי׳ תקפ״ט ס״ב חרש המדבר ואין שומע אע״ג דבר מצוה הוא אין מוציא אחרים בשופר י״ח עב״י שם ועיין ר״ה כ״ט א׳ ועיין בראי״ש ברכות ך׳ ב׳ הקשה אי נשים בהמ״ז דרבנן אין מוציאה אנשים י״ח ומ״ש מאכל כזית דמוציא אחרים ותי׳ התם מטעם ערבות ואשה לאו בכלל ערבות ותיפוק ליה דא״נ אשה בכלל ערבות אין מחויבת בהמ״ז מ״ה ל״ש גבה ערבות וי״ל דה״נ קאמר דל״ש גבה ערבות דאין מחויבת במצוה זו ואה״נ נשים בקידוש היום ד״ת מוציאה אנשים בקידוש דשייכים ערבות ופי׳ נצבים ערש״י שם וא״נ ה״ה איש לאשה אע״פ שיצא מוציא דישנן בכלל ערבות ועמ״ש בסי׳ רע״א ס״ב ורע״ג ובשאר דוכתי כתבנו מזה ובפתיחה כוללת גם גדול לקטן בר חינוך י״ל אם יצא אין מוציאם דל״ש ערבות ושאני קידוש ובהמ״ז דתקינו רבנן להוציא בניו ובני ביתו אע״פ שיצא דסמוכים עליו או מחויב מיקרי דעליו לחנכם ואה״נ אשה כה״ג דאין מחויבת לחנך בנה עסי׳ שמ״ג מ״א א׳:

**ומיהו** י״ל דל״ד לבן עיר שאין מוציא לבן כרך שאין מחויב מקרי משא״כ זה מחויב היה אלא שלא ספר ליל א׳ מ״מ מחויב מקרי במצוה הוי. גם הוי ס״ס שמא הלכה דילג ליל א׳ סופר ומחויב ואת״ל אין מחויב שמא הלכה כרש״י דבן עיר מוציא לבן כרך ועמ״א סי׳ תצ״ג אות ו״ו דהטור ברמזים תפס עיקר ת״י הא׳ של הרא״ש וכפירש״י ז״ל דבן עיר מוציא לבן כרך ובס״ס מברך שכיר כמ״ש הפר״ח גופא בכאן אם ספק אם דילג סופר בברכה. וי״ל שם פלוגתא דרבוותא הוי משם א׳ וגם אפשר רש״י יודה דאין מוציא וקולא שהקילו בכפרים יע״ש. וע׳ בשבע שיטות להרשב״א ז״ל יבמות י״ד א׳ והנה ודאי אם יש א׳ לשמוע ממנו הברכה ודאי יעשה כמ״ש הפר״ח. ואם אין כו׳ ויש לו בן קטן הגיע לחינוך ויכול לברך כו׳ עסי׳ קפ״ו במ״א אם הרי דרבנן מוציא לחד דרבנן. ואם אביו מקרי׳ לבנו קטן שהגיע לחינוך מלה במלה כה״ג יש לומר שפיר דמי כמו קטן ואשה מקרין לגדול מלה במלה והבן:

**עוד** אבאר לך מ״ש הפר״ח ראיה מקידוש וחזרת התפלה שתקנה לא זזה ממקומה עיין סי׳ ו׳ בט״ז ה׳ ומ״א ז׳ אי הש״ץ מברך ענ״י שנית יע״ש ול״ד לתפלה וקידוש שתקנה קבועה היה לא זזה ממקומה משא״כ לעשות איזו תקנה מנלן. גם בסי׳ קכ״ד כתב הטור סתם חוזר התפלה וברס״ט כתב שאין לקדש עתה בבית הכנסת וברס״ח ברכה מעין שבע יע״ש ועב״י שם משמע דאין לחלק ביניהם ולהטור י״ל בקכ״ד משום קדושה ולהמחבר קשה ואין להאריך ואי״ה בסעיף ז׳ וח׳ אבאר עוד:

**סעיף ג**

**היום** עט"ז. ועמ"א ה' הלמ"ד וב' בקמ"ץ מפני אות הגרון ואומרים יה"ר שיבנה המקדש עתוס' מגילה ד' ב' ד"ה כל הלילה והלבוש דעתה רק מזכירין זכר למקדש ספירה בזה"ז דרבנן לרוב פוסקים מבקשים יה"ר כו' ונעשה עומר כמצותו משא"כ לולב שבעה זכר למקדש א"א יה"ר דמקיימין עשייה כמו במקדש ובכריכה זכר למקדש א"א מברכין אף אי הוי ודאי הלכה כהלל מ"מ דיעבד יצא בכ"א לבדו וכבר אכל כל אחד לבדו דלא יבוא מרור דרבנן וידחה מצה ד"ת שוב אין מברכין וכ"ש דספק אי הלכה כהלל ועא"ר אות ד' ואי"ה במ"א אבאר עוד:

**סעיף ד**

**שבוע** אחד עט"ז פ' ויצא ובמנין ה"א סי' זכר הפך שאר מלות עב"ש אה"ע קכ"ו אות ט' הלכך שבעה שבועות דברים י"ו זכר משא"כ שבע שבתות תמימות ויקרא כ"ג שבת לשון נקיבה כמו מחלליה כו' קודש היא שמות ל"א וקאי שבתות ע"ש יום השבת קורא השבוע כך והא דכתיב העושה כו' מלאכה עתוס' כתובות ה' א' וסי' רצ"ב ב' בט"ז וי"ל בו איום קאי (שמות ל"א) וערש"י חומש שבוע של זאת וקאי אלאה וכ"כ הרשב"ם ז"ל והראב"ע ובתרגומין. ומ"מ שבוע בשוע"א שטיינ"א לא שבוע בקמץ ותרתי קאמר יע"ש דהיינו שבוע של זאת וגם מלת שבוע בכאן שביעיות של ימים שטיינא כו'. ובנתי למ"ד ה"א במנין הקמץ סי' לזכר כי לא תנוח ההי"א באמצע כו' שמונה לזכר הנו"ן קמוצה ולנקיבה הנו"ן בסגו"ל שמנה אמות ובשאר ענינים הפך אחות יפת בקמץ איש יפה בסגול ומ"ש המחבר ארבעה ימים עיין אה"ע עד עשרה ימים ומכאן ואילך יום בסי' קכ"ו ועא"ר ו' וכן נוהגין לומר אחד עשר יום:

**סעיף ה**

**עד** עט"ז עב"י ור"ן וחיסור לשון יש כאן וצ"ל רוב המפרשים כתבו דבזה"ז דרבנן הלכך יותר טוב לספור ביה"ש שיהא תמימות ודאי וספק דרבנן לקולא מה שאין כן בזמן המקדש היה צריך צ"ה ספק תורה וכתב הר"ן דאין נכון לעשות ספק דרבנן לכתחלה (ועסי' תס"ו במ"א ב') ואי תמימות אין להחמיר בזה"ז יותר מד"ת דבהכרח מונה בצ"ה. ועתוס' מנחות ס"ז א' ד"ה זכר ובתוס' כריתות י"ז ב' ד"ה מדסיפא דביה"ש אתחזק מקרי קצת ובלח"מ פ"ח משגגות ה"ב. ויש לחלק ביניהם ולהלכה לכתחלה לא יספור עד צ"ה ואם סופר ביה"ש יספור אח"כ בלא ברכה עכ"מ פ"ז ממצה ה"ח בד' כוסות ל"ש ספק דרבנן הואיל ולא טורח ה"ה כאן וברי"פ נישיילי כו' ואי"ה במ"א ו' ז' אבאר עוד. ובערב שבת בציבור המאחרין יותר טוב ולא כאותן המקדימים ואומרים כבר לילה ורגע מקודם אומרים יום גדול לקבל שבת וקורא אני שמים חשך לאור ואותו האור במעט רגע לחשך

ע"כ ראוי למנוע זה וישראל קדושים שומעים ומקבלים תוכחה ומוסר ע"כ לקבלת שבת מקדימין ולספירה מאחרין:

**סעיף ו**

**מונה** עט"ז ועמ"א ז'. והנה סובר הט"ז דאבודרהם כתב די"ל אם מונה בלא ברכה יצא מ"ה ומדרבנן לא יצא בספירה אא"כ בירך תחלה שכך שקנו לברך על מצות וא"ש דקורא עם הציבור ביה"ש בלא ברכה ושמא ישכח בלילה יצא עכ"פ מ"ה ואם יזכור יספור בלילה בברכה ולמ"ש אח"כ דלהרמב"ם יצא אף מדרבנן בלא ברכה וכן הלכה בכל המצות דברכות אין מעכבות בהכרח שסופר בציבור ומתכוין שלא לצאת כלל בספירה זו ומה תועלת יש בספירה עם הציבור ולא ניחא ליה שמונה על תנאי אם אזכיר לא יהיה זו למצוה כו' דכה"ג סובר דאפשר דלא יצא כלל ועמ"א ומ"ש הט"ז דהציבור קורין בספק חשיכה ביה"ש עיין אות ה' ולגבייהו דיעבד הוי משום עמי הארץ דיש בבית הכנסת ג"כ וישכחו בלילה לספור אבל בלא"ה אין לעשות ספק דרבנן לקולא כמ"ש באות ה' ואי"ה במ"א ז' יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף ז**

**שאם** עט"ז הנה המחבר בסי' סמ"ך ס"ד פסק דמצות צריכות כוונה בד"ת ודרבנן י"ל דא"צ כוונה עמ"א שם ג' וספירה בזה"ז הוי דרבנן לרוב פוסקים עיין אות ט' א"כ י"ל דא"צ כוונה וז"ש הר"ב בס"ג אם היה דעתו שלא לצאת הא בסתם יצא דא"צ כוונה בדרבנן מ"מ זה שמשיב היום כך וכך מסתמא רק להשיב לשואלו דבר אבל כוונתו שלא לצאת ומ"מ מה שמביא ראיה מברכת המזון בסי' רפ"ד קשה דהוי ד"ת ומלולב בתרנ"ח שפיר דהוי בשאר הימים דרבנן ועא"ר כיון שאין הגדול אוחז הלולב יע"ש ועמ"א אות ח' וט' ומשמע להלכה דיעבד אם אמר היום כך וכך סופר אח"כ בברכה דסתמא כפירושו שמכוין שלא לצאת ועפר"ח ועח"י ט"ו דל' המחבר אינו יכול. לחזור ולמנות בברכה משמע דאסור לברך וכמ"ש המ"א באות ה' דאף דהלכה דמצות צריכות כוונה ברכה ספיקו לקולא וחומר לא תשא כבסי' רט"ז יע"ש. ואם אמר הימים ולא השבועות לכאורה ס"ס לברך שמא מצות צריכות כוונה ושמא לא יצא בימים לחוד עמ"א ד' ופר"ח כאן וצ"ע:

**סעיף ח**

**וסיים** עט"ז ועח"י אות ח"י העולם נהגו להקל. ולכתחלה ודאי ראוי שידע קודם הברכה כמה יש:

**סעיף ט**

**פתח** עט"ז ועמ"א י"ב. וקשה דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דמה ספק שייך כאן כיון דהספירה היה כראוי רק הברכה ספק פשיטא ספק ברכות לקולא אף למ"ד ספירה בזה"ז ד"ת ועט"ז אות ו' דמנה בלא ברכה יצא ובשלמא אי הספק בספירה עצמה שפיר למ"ד ד"ת חוזר וסופר ומברך ג"כ כמו בק"ש בסי' ס"ז וע"ש בט"ז א' ומ"א י"ש ועא"ר וא"ז וצ"ע:

**סעיף י**

**אחר** עט"ז. הנה בש"ע דוקא כש"ט אחרון במ"ש הא בחול ספירה אחר קידוש והט"ז מסברא דנפשיה חולק וחומר אף בחול כן וע' תה"ד ס' דבחול סופר אחר קידוש י"ש. ועח"י אות כ"א וכן נוהגין כשחל בחול יום שמיני סופרין אחר קידוש. ומ"ש הט"ז בטעה בספירה הוי כלא ספר כלל וסופר בשאר הימים בלא ברכה משא"כ אם טעה בימים ולא בשבועות סופר בשאר הימים בברכה עמ"א ד' ומשמע כ"ש טעה בשבועות ולא בימים ומשמע אף שהיה י"ד יום וטעה ואמר י"ז או ט"ו וסיים שהם שני שבועות דיצא וצ"ע קצת ד"י"ל דוקא כשהיה י"ד וטעה ואמר י"ג או ט"ו. מ"ש המחבר בס"ח אם שכח לברך בא' מהימים היינו שלא ספר הא ספר בלא ברכה אין מעכב וסופר בשאר הימים בברכה ועיין לבוש ובתוס' מנחות ס"ו א' ד"ה זכר:

**סעיף יא**

אסור עט"ז ועמ"א י"ז ומ"ש מליל שני של פסח עח"י שם:

## סימן תצ

**סעיף א**

**אין** עט"ז בתפלה מחזירין אותו אף ערבית דעכשיו קבלוה לחובה עפר"ח משא"כ בר"ח בלילה אין מחזירין בתפלה דאין מקדשין בלילה עסי' תכ"ב ועסי' קפ"ח מ"א יו"ד ותפילין בחה"מ עסי' ל"א ט"ז ב' וסי' כ"ה במ"א אות ל"א לחלצן קודם הלל וש"ץ אחר הלל ובחה"מ סיכות הש"ץ ג"כ קודם הלל ועיין לבוש משמע קודם מוסף ועא"ר שם. והלבוש כאן כתב לחלצן קודם קריאת פ' המוספין ובסוכות קודם הלל שד' מינים רומזים לד' פרשיות וא"כ יחיד שאין לו לולב יסיר אחר הלל לדעת רמ"א ולבוש בסימן כ"ה ול"א ומ"מ העולם נוהגין להסיר בין בפסח וסוכות קודם הלל כי רוב ס"ל שחה"מ אסור בתפילין ועשו"ת מ"ע מפאנו ז"ל ועיין לבוש כאן הש"ץ לא יברך בקול רם ר"ל במקום שהש"ץ מברך על התפילין בקול רם להוציא מי שאין בקי ובחה"מ לא יעשה כן ואפשר זה כוונת הר"ב בל"א קצת יע"ש:

**סעיף ב**

**אין** עט"ז בספרד אומרים בי"ט חג המצות את י"ט מקרא קודש כבסי' תפ"ז ובאשכנז א"א י"ט מקרא קודש כלל בי"ט ומנהגינו שלא לומר י"ט כלל רק מקרא קודש בי"ט ובחש"מ ג"כ מקרא קודש ובעבודה יעלה ויבוא א"א מקרא קודש והנה מ"ש הר"ב א"א מקרא קודש לא בי"ט וחה"מ י"ל יעלה ויבוא בעבודה קאמר אבל במוסף אומרים מקרא קודש כמ"ש הב"ח מצוה לאסוף לבית הכנסת בשביל קרבן מוסף יע"ש ומ"מ אמאי לא כתב שא"א י"ט מקרא קודש ובלבוש ס"ג כתב שא"א את י"ט מקרא קודש לא בי"ט ולא בחה"מ ובס"ט כתב דאמאי לא אמרי' בז' וח' של פסח במוסף אחר והקרבתם וביום השביעי מקרא קודש שהרי נוהגין להזכיר מקרא קודש יע"ש והיינו במוסף יע"ש ומנהגינו לומר חג פלוני זמן כו' מקרא קודש ומדלגין י"ט בין ביט שחרית ומוסף וחה"מ במוסף אבל ביעלה ויבוא שבאתה בחרתנו או בעבודה א"א רק חג פלוני זכרינו כו' ומדלגין מקרא קודש עפר"ח:

**והנה** טעם מקרא קודש עב"י תפ"ז בשם הרמב"ן ז"ל פ' אמור דתפלה בחול דרבנן (דלא כהר"מ ז"ל עסי' ק"ו) וביי"ט י"ל תפלה ד"ת להקבץ בבית ה' לקדש יום בתפלה בפרהסי"א יע"ש משמע דבעינן מ"ה עשרה גדולים י"ג שנה וב"ש הענין פרהסיא באה"ע הבא על עכו"ם וכן ויקח בועז עשרה נשים כל פרהסיא עשרה משמע (רבים הוי שלשה) ולפ"ז ראוי לחוש לזה ולהדר אחר גדולים שידוע שהביאו ב"ש עיין מ"א סימן נ"ה ז' וקצ"ט דבדברי תורה בעינן בידוע שהביאו ב' שערות. ואי"ה במ"א ב' יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ההלל** עט"ז עב"י זה טעם המדרש ובערכין יו"ד ב' הסעם דפסח אין חלוק בקרבנות משא"כ סוכות ועא"ר אות ו' עוד טעם יע"ש. ולענין הפסקה עסי' תפ"ח ס"א ותצ"ג ס"ד דמיום השלישי ואילך דינו כר"ח בזה ועסי' תכ"ב במ"א ז' ה"ה בפסח ובשנים שהגיעו לחינוך סגי ע"ש:

**סעיף ד**

**ומפטירין** עט"ז והנה י"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידים ליגאל והדבר תלוי בתשובה כי אנו נקראים בנים למקום ולא כעבד שמכרו רבו וראיה מדתחיית מתים כו' עיין פרשת דרכים להמ"ל יפה יע"ש:

**סעיף ה**

**ואין** עט"ז כרב גידל שבת כ"ד ב' ועסי' רפ"ד ותכ"ה דבזה הוא דקי"ל כרב גידל דלא מצינו כלל נביא לר"ח ולחה"מ ומ"מ בחה"מ סוכות מזכירין י"ט בהפטורה בברכה על התורה עמ"א אות ז' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ו

**והעם** עט"ז מסקנתו דאין לברך על שום מגילה אף איכה רק אסתר שכתובה כהלכתה ותיקונה ושאר אף כתובים על הקלף אין מברכין ובשו"ת רמ"א סי' ל"ה (ראוי להיות ל"ד) כתב תחלה איכה מברכין במנהגי מהר"א טירנא ז"ל הואיל והוזכר בתלמוד סוף תענית ועוד דהש"ץ משמיע לרבים ולסוף מסיק שלא לברך הואיל ואין כתובה על קלף והיינו אף איכה אין מברכין שאל"כ היינו כותבין על קלף ש"מ דאף כתובה כהלכתה אין מברכין רק אסתר וכ"כ הח"י אות י"א וכן נוהגין כמדומה. ועמ"א אות ט' וספק ברכות לקולא:

## סימן תצא

### סעיף א

**לא** עט"ז עב"י ותוס' פסחים ק"ב מביצה ל"ג ב' יע"ש ולא כתב כאן במ"ש ליי"ט אין מברך בשמים וכ"כ בתע"ג יקנה"ז ובשמים לא ובב"י י"ל קצת. ומי"ט לחול אומרים פסוקי הישועה הנה אל ישועתי וכ"מ בלבוש שאין משנה רק שא"א נר ובשמים ומה בכך דלית כאן ברכה לבטלה עסי' קפ"ח במ"א אות י"א. המתענה ת"ח בשבת במ"ש מריח בבשמים אף להמחבר בתרכ"ד ועמ"א וט"ז שם א' דאין מברך דהיה מתענין מ"מ בשבת דעלמא לא פלוג ומודה המחבר. והמתענה בר"ה וחל יום א' במ"ש י"ל ג"כ מברך על הבשמים ועמ"א תקצ"ז דאין להתענות שני ימים ולילות רצופים בר"ה יע"ש:

**ודע** תותרן שאין מריח דמברך על הבשמים אם מכוין להוציא אחרים עסי' רצ"ד בט"ז ומ"א במ"ש יוה"כ ושבת אף לדידן דנוהגין להריח דלית ברכה לבטלה כמ"ש הט"ז בתרכ"ד משא"כ תותרן שאין מריח לא יברך דשמא הלכה כהמחבר דמ"ש ויוה"כ אין מחויב כלל בשמים ופשוט הוא ועא"ר תרכ"ד ואי"ה שם יבואר. ויתן לך אומרים במ"ש לחול או במ"ש לחה"מ אבל לא במ"ש ליי"ט. ולא במי"ט לחול. ומזמור ס"ז אלקים יחננו וכדומה שאומרים בבית הכנסת במ"ש לחול אף במ"ש לחה"מ אומרים אבל במ"ש ליי"ט א"א שהוא תחנה עיין לבוש ס"ס ת"צ ותצ"ד יע"ש וכן ראוי לנהוג בזה:

**מ"ש** המחבר אומרים ותודיענו עיין סי' תקצ"ט בר"ה אומרים ותודיענו וחגיגת הרגל דנוסח הכי איתא יע"ש בט"ז ובמנהגים שלי כתבנו מזה:

## סימן תצב

### סעיף א

**מיד** עט"ז נוהגים שמברכים בה"ב בשבת ראשון אחר ר"ח אייר ואם חל ר"ח אייר בשבת מברכין בה"ב ח' בו בשבח הבא ומסיימין בה"ב בערב ל"ג בעומר שהוא י"ז אייר ועיין

עולת שבת בשם דרשות מהריי"ל. ואז קורין ויחל ומפטירין דרשו במנחה וא"א א"מ אף במקום שנהגו לאומרו בתענית מ"מ הואיל ולמחרתו ל"ג בעומר א"א תחנה ולא נפילת אפים במנחה ועמ"ש אי"ה בתצ"ג מזה מילה בה"ב עסי' תקס"ח ומ"א שם אות י"א בשם לבוש כאן דעניית אמן א"צ התרה ואוכל על ברית מילה וקיבל במנחה צריך התרה ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר עוד:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים וקצת ספיקות אמרתי הנני פורטם אשיחה וירווח לי. דע בתענית בה"ב הוא כת"צ לומר ויחל שחרית ומנחה בציבור ומפטירין במנחה דרשו ואומרים ענינו הש"ץ בין גואל לרופא שחרית ומנחה ויחיד רק במנחה בשומע תפלה. וא"א ענינו ואין קורין בתורה כ"א כשיש בבית הכנסת עשרה שמתענין ומשלימין עסי' תקס"ו במ"א ה' אף שיש עשרה וא' אין משלים עד צ"ה א"א ענינו ברכה בפ"ע כל שאין עשרה גדולים שמתענין ומשלימין ומיהו כל שהגיע לי"ג שנים אין מדקדקין אם יש לו ב"ש עמ"א סימן נ"ה דקי"ל ברכה שא"צ עובר בלא תשא רק מדרבנן עסי' רט"ו. וענין ויחל כתב בשו"ת עה"ג סימן נ"ז דג"כ אין קורין במנחה ואף בשחרית רק פי' השבוע כל שאין עשרה שמתענין ולקמן אי"ה אבאר מזה ומ"ש סליחות אומרים אף שאין יש עשרה שמתענים רק סליחה תענית צבור קבעו תבוע צרכים א"א כשאין בבית הכנסת עשרה שמתענים יע"ש. והנה בסליחה ת"צ אפשר לדלוג מלת ציבור או לומר בלשון אחר קצת ואומרים י"ג מדות מאחר שיש מנין בבית הכנסת אע"פ שאין מתענין עשרה ומ"מ יש לדון בו. כי הרשב"א ז"ל בתשובה סימן פ"א הובא בש"ע סימן תקס"ו ס"ג כל שאין עשרה בבית הכנסת אע"פ שיש עשרה בעיר שמתענין אין סליחות ליחידים כל שאין עשרה מקובצים בבית הכנסת וא"א ענינו ברכה בפ"ע יע"ש ועסי' ו' במ"א יו"ד ונ"ט אות ה' וזה בענינו משא"כ לקרות ויחל י"ל כל שיש עשרה בעיר שמתענין אע"פ שאין י' בביהכ"נ תענית צבור הוי ול"ש כאן סליחות דכ"א מברך וקורא ושומע מפי הקורא כעונה ואומר בלחש. והרי ברכת התורה נתקן בציבור מפני כבוד התורה ולית כאן כ"כ חשש ברכה לבטלה ובי' ס"ת שמוציאין בי"ט לא מצינו כלל בתלמוד רק תקנת רב עמרם. ומיהו הפטרה עם ברכותיה צ"ע קצת. גם כשאין עשרה בבהכ"נ שמתענין אם יאמר הש"ץ ענינו בשומע תפלה כיחיד או לא יאמר כלל והמעיין בשו"ת הרשב"א ז"ל שם שהשיב שא"א ברכה בפ"ע עד שיהיו עשרה וכן בתקס"ו ס"ג אין אומר בפ"ע משמע בש"ת אומר וי"ל לפי הטעם באין שליחות ליחיד וכל שאין יו"ד בבה"כ אין הש"ץ מוציא כלל א"כ מה תועלת שיאמר בש"ת ול"ד לס"ב שם כשגוזרים תענית על התשובה כיחידים ואומר הש"ץ בש"ת שיש עשרה שמתענין

ויש לעיין בזה. ואם התחיל השי"ץ תפלת י"ח ויצאו מקצתן דמבואר בסי' נ"ה ובמ"א א' דגומר כל התפלה ועמ"ש שם ובלבוש שם צ"ע אם יצאו מקצתן ואין מנין שמתענין בבה"כ אם יאמר השי"צ ברכה בפ"ע בין גואל לרופא. ושמעתי אומרים כשיש עשרה בעיר ואין בבהכ"נ יו"ד שמתענין א"א ענינו ברכה בפ"ע אבל קורין ויחל כך יש מנהג בקצת קהלות וגם אני אין מוחה בזה ומסתייע דלא גמירנא כו' ואם לא אמר השי"ץ ענינו בין גואל לרופא עסי' קי"ט ובמ"א ז' וט"ז ד' אם אמר באי"י של רופא כו' לא יאמר ענינו רק יאמר בש"ת ויחתום יע"ש במ"א ושם משמע כמש"ל דאם אין עשרה בבית הכנסת שמתענין אע"פ שיש בעיר עשרה שמתענין א"א השי"ץ בש"ת ודוקא כשבאו אח"כ עשרה הוא דאומר בש"ת יע"ש ועיין באר היטב בסימן תקס"ו וצ"ע ומי שאין מתענה אם עולה לתורה עסי' תקס"ו ס"ו וקל"ח ס"ה יע"ש. וש"ץ שאין מתענה עסי' תקס"ו במ"א וט"ז ז' דאם אין אחר שיתפלל אף מי שאין מתענה ומשמע אף במנחה וכ"ש בשחרית שמרבין בסליחות אם אין אחר יתפללו אף מי שאין מתענה ואי"ה במ"א יבואר עוד ובא"ר תקס"ו ד' בה"ב בשחרית די בששה שמתענים בבה"כ קורין ויחל (דיש תקנת עזרא) ובערב עברה בעינן בביה"כ ובשאר ימי השבוע גם בשחרית תצ"ג עשרה יע"ש. ויש לסמוך עליו בששה בשחרית רובא די:

## סימן תצג

### סעיף א

**יש** עט"ז דע דיש בכאן שלש שיטות א' דתלמידי ר' עקיבא מתו ל"ד יום וראיה ממדרש שמתו מפסח עד פרוס עצרת והוא ט"ו יום קודם עצרת וכשתסיר ט"ו יום ממ"ט נשארו ל"ד יום שלימים שמתו אלא דמקצת היום ככולו מש"ה מסתפרין יום ל"ד בבוקר וה"ה לישא אשה מותר מכאן ואילך וזה דעת המחבר בס"א וס"ב ומה שהגיה הר"ב וה"ה לישא אשה מותר מל"ג ואילך היינו לדעת המחבר אבל מנהגינו אינו כן וכמ"ש המ"א אות ב' ויבואר לקמן אי"ה. ומ"מ הלשון שכתבו הט"ז שאז פסקו מלמות איום ל"ד קאי דל"ד שלימים מתו וכאמור. ולפ"ז אין ליום ל"ג כמומר שום מעלה ואפשר דמ"מ ביום ל"ד מתו רק מיעוט ופסקו מלמות בחצי יום ודוחק. השיטה הב' הוא מה שאומרים בשם התוס' דתלמידי ר"ע מתו ל"ג יום שלימים דהיינו ביום שא"א תחנה לא מתו א"כ כשתוציא שבעת ימי הפסח דהיינו מיום שני של פסח ועוד ששה שבתות וב' ימים ר"ה אייר ויום א' ר"ח סיון שלא מתו א"כ הרי נשארו ל"ג שלימים שמתו ולפ"ז מתו עד עצרת. וא"כ לפ"ז יש שני מנהגים. א' שאין מסתפרין מפסח עד יום ל"ג בכוקר כי יום ל"ג בעומר בבוקר אין סי' על שפסקו מלמות בו ביום דז"א אלא סי' על מנין הימים

שמתו דהיינו שמתו ל"ג שלימים ומתאבלין ל"ג יום מפסח עד ל"ג ומקצת היום ככולו ומסתפרין ביום ל"ג עצמו ומשם ואילך מותר להסתפר ולישא אשה וי"א להיפך דהיינו עד ר"ח ור"ח אייר בכלל מסתפרין ונמצא מיום שני של פסח עד יום ב' דר"ח אייר יש ששה עשר יום ונגד זה מתאבלין עד שבועות ובין למנהג א' ובין למנהג ב' מתאבלין ל"ג יום והיינו בל"ג בעומר מסתפרין אף למנהג שני דמקצת היום ככולו. ואולי יש איזה טעם דבחרו דוקא ביום ל"ג בעומר דוקא להסתפר בו ולומר מקצת היום ככולו למנהג שני. השיטה הג' הוא כמ"ש בשם התוס' דל"ג יום מתו וא"כ ביום שאין אומרים תחנה לא מתו וא"כ מסתפרין בב' ימים דר"ח אייר ויום א' של ר"ח סיון דבאותן הימים לא מתו אבל שאר כל הימים נוהגים איסור. ולפ"ז אותן המותרים להסתפר בחה"מ כבסי' תקל"א י"ל ה"ה בחה"מ פסח בספירה שרי הא לא"ה י"ל תרין איסורין רביע עליה (ומיהו בימי הספירה בחול גמור י"ל דלא עדיף מחה"מ) אמנם אותן שמסתפרים מל"ג בעומר ואילך וגם בר"ח אייר מסתפרין טעות בידם דליכא ל"ג יום וז"ש המחבר בס"ג שטעות הוא בידם וכאמור ודברי הט"ז שכתב לדידן דלא נהגו איסור רק עד ל"ג שאז פסקו מלמות קשה קצת דביום ל"ד נמי מתו בבוקר כמ"ש לדעת המחבר גם מ"ש ממיל"א לדידן כל יום ל"ב אסור ותו לא קשה קצת דלדידן משמע דמפסח עד עצרת נוהגין איסור רק ביום ל"ג גופא מקילין ועמ"ש במ"א אות ה' וא"ה יבואר עוד יע"ש:

**סעיף ב**

**ואותן** עט"ז מ"ש דבל"ג פסקה המיתה לגמרי והוא דעת המחבר קשה קצת כמ"ש באות א' דביום ל"ד נמי ולדידהו אסור להסתפר עד יום ל"ד בבוקר כמ"ש המחבר להדיא ואי לומר למ"ש הר"ב ולאותן שמסתפרין מיום ל"ג ואילך והיינו ל"ג בכלל נמי מסתפרין הוא עפ"י התוס' דביום שא"א תחנה לא מתו ונשארו ל"ג שמתו מש"ה מתאבלין מפסח עד ל"ג בעומר ומקצת היום ככולו אבל לא לומר שפסקו באותו יום מלמות. ומ"ש מנהגינו שלא לישא אשה ולא להסתפר מפסח עד עצרת רק ביום ל"ג בעומר בעצמו מותרין סוברים שאחר ל"ג בעומר לא מתו צ"ע דזהו דעת המחבר וא"כ מתו ל"ד שלימין ולמה מותרים ביום ל"ג בעומר והלא צריך עד יום ל"ד בבוקר וצ"ע:

**כתב** פר"ח בשם הריק"ש להחזיר גרושה מנישואין שרי עסי' תקמ"ו יע"ש. עמ"א א' ריקודין ומחולות רשות יש לאסור בחה"מ פסח:

**סעיף ג**

**שלא** עט"ז ומשמע ודאי להנך ב' טעמים אין חילוק בין נשים לאנשים בעשיית מלאכה שאסורין וכ"כ הפר"ח יע"ש והא דנהגו מפסח עד עצרת אף להמחבר היינו מטעם השני

של הטור משום ספירה ועפר"ח ולפ"ז אחר ל"ג בעומר ולאחר שמנה ספירה יש להתיר מלאכה ועמ"ש בט"ז מזה:

## סימן תצד

### סעיף א

**וקורין** עט"ז ועא"ר ח"י וא"ר ה' ובלבוש שיקרא אחר פסיק ראשון ובהרבה מקומות נוהגין כמ"ש הט"ז דאומרים אקדמות קודם פסוק ראשון וקודם הברכה ראשונה אבל יציב פתגם ביום שני נוהגין לומר אחר פסוק ראשון של הפטורה ועסי' ק"מ יע"ש. ויראה דמ"מ פותחין הס"ת קודם ומכסין במעיל הס"ת ואומר הש"ץ אקדמות קודם שמברך הכהן:

**עיין** לבוש ביום שני קורין רות ועסי' ת"צ במ"א ז' וח' וא"י טעם נכון למה דוקא ביום שני קורין רות לא ביום א'. ואין מברכין על מקרא מגילה עט"ז שם ומזכירין נשמות ואומרים אב הרחמים ביום שני וכל מקום שקורין כל הבכור מזכירין נשמות שיש בו מתנת יד ונודרים צדקה. הפטורה יום א' ביחזקאל עא"ר אות ו' דראוי לומר בעמידה דוקא יע"ש ומשמע בשאר הפטורה רשאי לישב וצ"ע קצת עסי' רפ"ב במ"א י"ב דאין קטן עולה למפטיר ביום א' של שבועות בנוסח הברכה הפטורה על התורה ועל העבודה כו' את יום חג השבועות הזה אבל אין מזכירין לומר מקרא קודש כו' אע"ג בתפלה אומרים מקרא קודש כבסי' ח"צ בט"ז ומ"א אות ב' התם טעמא דמצוה לקבץ בבית ה' בפרהסיא ולקדש היום בתפלה משא"כ בהפטורה יע"ש וראיתי במקצת נוסחאות בסידורים כתיב בהן מקרא קודש בהפטורה בברכה על העבודה ואנו אין נוהגין כן וכאמור ובדפוס חומש עם הרמב"ן ז"ל דפוס וילהמרש דארי"ף ובדפוס מנטובה מצאתי כן שא"א מקרא קודש בהפטורה ואמנם בחומש דפוס אמשטרדם עם רש"י ול' אשכנז כתוב את יום המנוח הזה י"ט מקרא קודש יע"ש ואולי נוסח ספרדיים הוא וגם זה א"י למה כמ"ש כי למה יזכירו בהפטרה מקרא קודש טפי משאר דברים ואנו פשיטא שא"א בהפטורה מקרא קודש כלל. יש ליזהר בענין מאכלי בשר וחלב בכל מה שנזהרין בכל השנה המבואר בי"ד סי' פ"ח ופ"ט ושלא לצאת שכרם בהפסדם ובעו"ה בגלות המר הזה כל מה שיכולין לגדור גדר יותר טוב וכ"ש מה שמדינא ומנהג שקכלו כבר הוי כנדר:

### סעיף ג

**מאחרין** כו' עט"ז בתשובת משאת בנימין בסוף הספר דין ד' בא"ח שממתינין בקידוש עד הלילה ומ"מ יראה דגם בערבית ממתינין כמ"ש הט"ז ז"ל דהא באבילות ונדה י"א אם התפללו הקהל ערבית שכבר עשאו לילה כו' א"כ הא בעי' תמימות מ"ט יום וכשמתפלל

ערבית ומזכיר בתפלה יום השבועות מבע"י הרי חסר ממ"ט יום ועשו"ת מ"ב שם בשם מורו מהרר"ש השני ז"ל יע"ש. ועסי' רע"א במ"א א' ועא"ר ג' יע"ש ומצינו למידין בפסח וסוכות ליל א' ובשבועות ליל א' בקידוש ממתינין עד הלילה דאין קידוש אלא במקום סעודה ואסור לאכול קודם הלילה עסי' תרל"ט בש"ע דומיא דמצה דבעי בערב תאכלו ועסי' תע"ב בט"ז ומ"א וי"ל כי אין קידוש אלא במקום סעודה דומיא דספירה בתפ"ט במ"א אות י"ד דבביתו סופר ואח"כ מקדש. וקידוש בשמיני עצרת עסי' תרס"ח בט"ז למהרש"ל ז"ל ממתין עד צ"ה דאל"כ צריך לברך לישב בסוכה והט"ז חולק יע"ש ואי"ה שם יבואר ולהתפלל ערבית יכול מבעו"י בפסח וסוכות משא"כ בשבועות להט"ז מאחרין ערבית ג"כ שיהיו תמימות בליל ב' משום ספיקא דיומא כה"ג זה טעות דהא אין מונין ביום א':

## סימן תצה

### סעיף א

**וחוץ** עט"ז עמ"ש בפתיחה והנה בתקי"ח במ"א האריך ואם נאמר דהוצאה והבערה מ"ה הותר לגמרי רק מדרבנן אסור שלא לצורך כלל ועיין לבוש ויהיה כאן הפירוש חוץ מהוצאה והבערה וכפשוטו ולפ"ז לכאורה עירוב חצירות א"צ בי"ט דהוי גזירה לגזירה ועמ"א תקי"ח אות ג' וה' ולומר דמתוך ל"א רק בהוצאה והבערה אבל בשאר לא וההיא דסי' תקי"א וביצה כ"א ב' חמין לרגליו לאו משום מתוך אלא הבערה מותר מתוך ולית שם בישול דחמין לרגליו אין יס"ב ולית בישול ועי"ד סי' ק"ה בש"ך אות ה' ובהלכות שבת וזה דוחק ומשמע דעכ"פ בבישול אמרינן מתוך עמ"א תקי"ח ויהיה הפירוש חוץ מהוצאה והבערה אע"פ שאינם באי"נ עצמם כ"ש בישול כו' ועמ"א והדברים ארוכים ואי"ה בתק"א ותקי"ח אבאר עוד בזה. ועיין עולת שבת:

### סעיף ב

**קצירה** עט"ז צידה אע"ג בחד טירחא הוי עובדין דחול עב"י אבל קצירה וטחינה קשה למה לי טעמא שימנע משמחת י"ט בלא"ה דקוצר לימים הרבה הוי שלא לצורך היום דאסור וי"ל מטעם הואיל ועמ"א ד' ומצה אפויה עסי' תק"י אות ט' כהרשב"א ז"ל בורר אסור בי"ט ועסי' שכ"א סי"ב דבשבת ג"כ אין טוחן אחר טוחן ומ"מ ברי"ב אייזי"ן שם אסור ובי"ט שרי בכלי ועמ"ל הלכות חמץ ומצה פ"א ה"ג מגיה דטוחן עד דק כקמח י"ל יש טוחן אחר טוחן יע"ש א"כ בשבת מ"ה אסור וי"ט מותר למ"ד טחינה מד"ס אטו ימנע משמחת י"ט וכה"ג לא חשו שאין דרך לרבות כ"כ בטחינת פלפלים ברחיים עב"י ולמ"ד טחינה מ"ה אסור צ"ע בטחינת פלפלין ומצה כה"ג ואי"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף ג**

**אין** עט"ז הר"מ ז"ל פ"ה מהלכות י"ט ה"ב ומ"מ שי"א שאין משמשין בב"ח. והנה י"ל שביתת בהמה מותר בי"ט הא מחמר מ"ה אסור עפר"ח כאן ובב"י והיינו משא שא"צ כלל בי"ט דלאדם מ"ה אסור ה"ה כשמחמר אחר בהמה עמ"א רמ"ו אות י"ב ולשון המחבר משמע לכאורה מ"ה אסור והיינו י"ל מחמר ועב"י במ"א ה' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**ואסרוהו** עט"ז ריש ביצה ועסי' ש"י ושי"ח בשבת במוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור יע"ש היכא דלא דחייה בידים יע"ש ועמ"א כאן אות ו' ואי"ה יבואר:

**סעיף ה**

**ומותר** עט"ז באוצר פירותיו ועצים שא"צ שירשום הא ב"ח צריך שירשום אסור להכין מי"ט לחבירו ואי"ה במ"א ה' יבואר עוד:

## סימן תצו

**סעיף א**

**אלא** עט"ז עסי' תקכ"ו מ"ה אף בי"ט ב' של ר"ה בחול ומ"ש כאן חוץ מי"ט ב' ר"ה אכיחול עין קאי ומ"ש שבות דרבנן לכאורה מבואר הוא בהג"ה ואמנם תראה מדציין הר"ב לעיל וה"ה שאר חולי שאין סכנה ואח"ז ציין ודוקא שבות ולא כללם יחד לבסוף ה"ה שאר חולי שאין סכנה ודוקא לכאורה בכחול אף שאין חולי כלל שרי בי"ט ב' ע"י ישראל דהנאת הגוף הוא והוא דעת הר"מ ז"ל פ"א מהי"ט הביאו הד"מ וב"ח יע"ש וציין הר"ב דה"ה חולי שאין סכנה נמי אסור בראשון ע"י ישראל בשבות עסי' שכ"ח סי"ז בחולי שאין סכנה נמי אסור (ולכאורה הר"מ ז"ל לשיטתיה שם) ולבסוף ציין ודוקא אכחול באין חולי כלל שבות דוקא ולזי"א הט"ז ז"ל דז"א דאף חולי שאין סכנה דוקא שבות הא מלאכה ד"ת בשני ע"י ישראל לא וע"י עכו"ם שרי אף באי' ובאין חולי כלל בכחול משמע מהר"ב כאן במלת שאר חולי ה"ה בכחול בעינן קצת חולי הא בלא חולי כלל אסור בי"ט ב' ע"י ישראל וע"י עכו"ם צ"ע עסי' ש"ז שבות דשבות ויש בו צורך יע"ש:

**עוד** אבאר לך שמ"ש המחבר ז"ל בגליות שעושין מספק אין לשון הטור ולא לשון הר"מ ז"ל פ"א מהי"ט הכ"א רק מנהג כי בקיאין בקביעא דירחא ולומר שכיון למ"ש בי"ד רצ"ד שאף על הספק אין לוקין מ"מ הרכיב מין ים יע"ש ובא לסתור זה כאן שאף על הספק לוקין מ"מ זה דוחק ועמ"ש בפתיחה כוללת ובש"ה ואמנם י"ל דבא לומר להיפוך אף במקום שאין בקיאין ועושין ממנהג וגם מספק תורה לחומרא ולמ"ד ספק תורה לחומרא מ"ה אפשר לא סגי בנידוי עד דמלקי ליה מ"מ או להיפוך שאף לת"ח לא סגי במלקות

ומנדין דוקא ל"א שאף על הספק נמי כן הוא וער"מ ז"ל פ"א מהי"ט הכ"א ואפי' י"ט ב' ר"ה ועלח"מ שם ולפי מ"ש יש ליישב מלת ואפי' יע"ש והבן זה:

**סעיף ב**

**אפילו** עט"ז ועמ"א ד' אוסר מלאכה בצינעא או דא"א מלאכה בצינעא וא"כ אף בע"פ מקום שנהגו נמי אסור או שאני זה דפשט איסורו בכל הגולה ואי"ה במ"א יבואר:

## סימן תצז

**סעיף א**

**אין** עט"ז האריך ותוכן כוונתו להתיר דגים שהם בקאסטי"ן מרובע ולבאר דברי הראב"ד והרשב"א ז"ל והר"ב בהגי"ה כמ"ש באות ב' ועיין אות ו' משמע שסותר קצת לכאן ואי"ה יבואר. וגם יש ט"ס בדפוס במ"ש משא"כ באלו כו' מלת משא"כ צריך להגיה ולכתוב וא"ם באלו שא"צ למצודה אסורים (ביבר קטן) אלו למה מותרין. והיינו בסכר אמת המים. והנה הר"ב ז"ל שכתב שהדגים נשמטים אילך ואילך משמע הבין בהמחבר שפסק כראב"ד ורשב"א ז"ל לחלק בין ביבר קטן דאסור בדגים דמכוסים מעין ומחוסרים צידה ודין אמת המים בס"ה אמה בת ו"ט ניצודים הם ממילא ואמנם מה שנרשם המגיד בפ"ב מהלכות יו"ט הזי"ח אין שם כלל רק לסייע להר"מ ז"ל דשרי ביבר קטן באמת המים ואמנם הב"י מחלק להראב"ד והרשב"א בין אמת המים צרה מאוד לביבר קטן דאסור ואמנם במ"מ שם אמת המים אפי' ארוכה כמה כיון שאין רחבה כ"כ שרי היינו להר"מ ז"ל שאין מחלק בין ביבר קטן לאמה הוכרח ליה משא"כ להראב"ד ורשב"א אין זה מוכרח ונקיט בדף כ"ה א' דוקא אמת המים צרה בת ששה טפחים וכמ"ש הב"ח ז"ל וכמ"ש הב"י ז"ל ועמ"א ו' ואפשר מש"ה השמיט הר"ב בס"ה זה ועב"י בזה. ואמנם מה שהביא הט"ז דברי רש"י אפשר לומר דביבר קטן ואין צידה אפ"ה אסור דגים דטורח שלא לצורך נמי אסור בי"ט באוכל נפש גופא אם אפשר מעי"ט בלי חסרון כלל ועסי' תצ"ה במ"א אות ב"ג אלא דקשה מסוכר אמת המים כו'. ולשון הר"מ ז"ל פ"ב ה"ז הרי הן מוקצה צ"ע דהמוקצה מחמת צידה הי"ל כפשוטו אין צדין מהם (ועמ"א אות ב' והבן) ואפשר דאם צד עבדו לצורך עצמו אסור לישראל לאכול ממנו משום מוקצה ועדיין צ"ע. ודעת הראב"ד ז"ל כיון דדגים מכוסים מעין אף ביבר קטן מאוד ואמת המים נמי אם עבר זמן רב ואין דעתו להזמינם הויין מוקצה בי"ט אבל בסכר מעי"ט הוי הזמנה ומותר בי"ט וא"צ לומר זה וזה אני נוטל כמו ביונים ס"י מטעם דכאן לית מוקצה כלל ומ"מ צ"ע ובאות ז' כתב דכאן ל"ש דלמא מטלטל מידי דלא חזי ויבואר אי"ה שם. ומתוך כך פסק בקאסטי"ן להתיר אף מרובע ואין צרה כאמה מ"מ אין צריך מצודה ותחבולה ואין

מחוסר צידה רק מוקצה להראב"ד והרשב"א וכיון שלקחו מאתמול ונתנו שם הזמנה מעליא הוא ושרי. הא קאסטין במים ונתון שם דגים הרבה לפרות ולרבות ולפעמים צד מהם י"ל ודאי ביי"ט מוקצים הם ואף אם הזמינם בפה מעי"ט צ"ע לפי מ"ש כאן ול"ד לסכר אמת המים דמעשה רב ואין צריך אמירה ולמ"ש באות ז' י"ל די בכאן בדגים הזמנה בפה. ולפי זה מ"ש בגמרא כ"ה א' אמת המים בדוקא להראב"ד ג"כ אין חילוק לשיטה זו וע"כ אמת המים בארוכה מאוד צריך בת ששה טפחים הא רחב יותר כיון דנשמט קצת לרחבה תו שט באורך ומחוסר צידה ותחבולה משא"כ ביבר קטן וקאסטין מרובע אף שרחב קצת לית תחבולה וצידה והבן זה. ואי"ה באות ב' וז' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אפילו** עט"ז פירשתיו באות א' והקשה קצת על הר"ב במ"ש רחב הרבה דזה ודאי מחוסר צידה הוי והיינו כהרמב"ם ז"ל ואמנם המחבר פוסק כהראב"ד והרשב"א מדלא כלל דגים עם חיה ועוף בס"ז וא"כ הי"ל דל"ד לאמת המים שהביבר אף קטן רחב קצת הוא לפי תי' הב"י והב"ח ולמ"ש הט"ז באות א' הטעם משום מוקצה אפילו צרה כאמת המים נמי כל שלא עביד מעשה אסורין משום מוקצה:

**סעיף ג**

**אפילו** עט"ז מ"ש מי"ד ק"י עש"ך שם ומ"א כאן אות ד' ועיין א"ר ח' בי"ט אחר שבת או ר"ה כה"ג י"א וי"ט ועסי' תקט"ו ואי"ה במ"א יבואר עוד ועיין לבוש כתב לפי באינו אלא מנהג יע"ש:

**סעיף ד**

**המצודות** עט"ז ועיין פר"ח וב"ח וא"ר וא"ז יע"ש ולהלכה פסק הפר"ח וא"ר דשרי וכפסק הש"ע והנה אם אפשר למצודה לצוד כמה ב"ח זא"ז ומצא ב' או ג' שם לכאורה י"ל דהוי ס"ס שמא ניצודו כולם אתמול ואת"ל א' היום שמא זו הניצודות אתמול ואם שלשה י"ל את"ל שנים ניצודים היום רובא איסורא וכולהו אסירי דאף אם נאמר היתר חד בתרי איסור ואכל א' מהן אין לוקה וכמ"ש בפריי בפתיחה שער התערובות בי"ד מ"מ איסורא הוי כאלו כולה אסור וצ"ע:

**סעיף ה**

**אווזים** עט"ז בגמרא ביצה יו"ד ב' תירוצים א"נ דלמא משכח כולהו כחושים ומימנע משמחת י"ט י"ל באותן שבבית ממשמש כ"ש ויודע שראוי עפר"ח ועיין אות א' י"ל כל דבעי זימון בעי זימון מעליא משא"כ כאן כשלקחם סתם נמי מוכנים הם אא"כ לקחה לגדל ביצים אז צריכים זימון מעליא אפשר ועיין אות ו"ז ואי"ה שם יבואר עוד. ומ"ש

כל שבשבת מותר מ"ה ל"ג רבנן בי"ט אבל מוקצה החמירו בי"ט עתוס' ביצה ח' א' ד"ה ואינו יע"ש:

**סעיף ו**

**מכאן** עט"ז ביצה יו"ד ב' וע' אות ה' בעופות שבבית לא שייך לאימנועי כו' דיודע בהן כל שעה וגם מוקצה ליכא שם עפר"ח:

**סעיף ז**

**אם** עט"ז לכאורה סותר בכאן קצת למ"ש באות א' במ"ש בסכר אמת המים דהוי כנטל כל דג בפ"ע ומ"מ י"ל דדא ודא א' הוא והוא בזימון כל השובך וא"צ אלא לזוג א' שייכים ב' הטעמים מוקצה ומניעת שמחת י"ט עיין אות ו' דמ"מ דעתו רק ממה שצריך וכי מחזיר אותן שאין ראויין מוקצה הווין למפרע וכ"ש שיש חשש מניעת שמחת י"ט וה"ה כשמזמין ב' זוג וא"צ אלא לא' עפר"ח ומ"ש רש"י כיון שלא הזמין כולם היינו שא"צ להם ובאווזין ותרנגולים ל"ש ב' הטעמים וכן חיה ועוף ביברין קטנים משא"כ דגים בסכר זימן לכל ול"ש ב' הטעמים דאין דרך לחזור למים כלל אלא צד יותר ויאכל הכל מה שצד ומ"ש בסוף ויחזיר למים נ"ל להגיה ול"א יחזיר למים מה שלא הוטב. ולפ"ז ה"ה ביברין קטנים בדגים שאין צידה והזמין מאתמול כולם רשאי וכ"ש בקאסטין כה"ג יע"ש וכאמור:

**סעיף ח**

**זימן** עט"ז הביא הך חששא נמי דלמא אזלי כולהו לעלמא וספק דשיל"מ אסור ועמ"א אות י"ד בזה:

**סעיף ט**

**ואפילו** עט"ז האריך וחילק דכאן דשיל"מ ספיקו אסור ואפילו בספק פלוגתא מש"ה השמיט הטור וי"ל מספק בקשורים ובתל"ט י"מ באין מקושרים היינו בביט"ל. ועפר"ח בזה:

**סעיף י**

**לפני** הקן עט"ז ביצה יו"ד וי"א ואביי דמוקי בדף ורבא בב' קנים זה לדחות דלא ליהוי סייעתא לדר"ח אבל לדידן דקיי"ל רוב וקרוב הלך אחר הרוב מיתוקמא כפשטיה ורבא לא מוקי ביש חדרים קטנים דזה מה קמ"ל פשיטא דאיכא רוב וקרוב לאיסור. והפוסקים לא הביאו הא דרבא והנה נ"מ באין קן סמוך תוך חמשים ובמפריחין קצת דמדדין היה להשמיענו ב' קנין דאישתרבובי או סרוכי מסרך ואסור דנ"מ טובא ועב"י תי' בזה די"ל למסקנא ליתא להאי סברא ומדדין ולא מופרחין לא חיישינן כה"ג ושרי במצא לפני הקן ומ"ש כל שמצאו במקומן ל"ד לפני הקן נמי במקומן קרי להו ועיין ישי"ש פ"ק סי' כ"ח

ולמ"ש א"ש ועב"ח י"ל שכיון דמה"ת לומר דליתא לדברי רבא והט"ז כתב מלת במקומן קשה וכבר פירשתיו בשם הי"ש ובחידושינו ביצה כתבנו מזה:

**סעיף יא**

**אבל** עט"ז המחבר כתב מפריחין היינו קצת ואין בהם צידה והטור שכ' וכגון שאין פורח קשה קצת ועב"ח ותי' הט"ז דעיקר לחלק בין יש קן כו' וכתב בהדיא מדדה ופורח היינו קצת הא פורח ממש אף בתוך הקן צידה ודוקא גדלו בבית שרי כבס"ו יע"ש:

## סימן תצח

**סעיף א**

**ונמצאו** עט"ז עמ"א אות ז' והט"ז סובר כי יש לחלק בין בהמה דטורח לילך מרחוק בלילה לפירות וכמ"ש בא"ר אות ז' והלכך אף בי"ט א' שרי בהמות עכו"ם בעיר שרובה ישראל מספק אומר אני מסתמא בעי"ט הביאו וחוץ לחומה לנו וכ"ש שחוטה בבקר כו' ומ"ש הט"ז בי"ט שני מה מעליותא מבערב היינו בי"ט א' צ"ע דבתקט"ו מבואר דכה"ג הובא בי"ט א' שרי בשני עט"ז י"ב שם ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**ובענין** עט"ז בי"ד ט"ו ב' דבי"ט נמי א"צ להפריס עג"ק יע"ש ולדינא עמ"א אות ט' וי' ועמ"ש בפריי ליי"ד י"ג בש"ך אות יו"ד וי"א ובתב"ש די"ל בדרבנן אף האידנא סומכין בכלו חדשיו ולדינא יע"ש. ושם בט"ז ג' כתבנו דז' ימים מעל"ע בעינן עתה ראיתי בלבוש כמדומה שם דא"צ ז' מעל"ע ויש שם כמדומה חסרון תיבות והכי צריך להגיה שם ומן התורה חיישינן מדפריך מימהל כו'. והיכא דצריך להמתין ז' ימים ויום הז' בי"ט עתוס' ביצה וי"ו א' ד"ה וכי ובמהרש"א ז"ל שם ובחידושינו שם דאם יום שמיני בי"ט א' אסור דביה"ש מוקצה וצ"ל בין מ"ש התוס' ביצה דף א' ד"ה נימא דמוקצה לשעבר מחמת נפל הוי מוקצה ועיין בס' חמד משה. ועמ"ש בפתיחה להי' י"ט מזה ואי"ה בק"ב יבואר עוד. והי"ה יום ח' בי"ט שני כה"ג וצ"ע:

**סעיף ג**

**ואם** עט"ז דל"ד לביצה נולדה בשבת אסורה בי"ט בסי' תקי"ג בלידת העגל ל"ש הכנה עיין טור ובי"י ועמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**אא"כ** עט"ז ובא"ר אות י"ב הקשה דבריאה לא מהני מה שיאכל כזית דהוי הערמה אא"כ צריך לבשר בי"ט שרי יע"ש ושו"ת הרשב"א ז"ל תרפ"א יע"ש. ועי"ד ל"ט יש מחמירין בנאבדה הריאה בשוגג וע"כ במסוכנת דשריא היינו לשחוט התירו בי"ט דמ"ה מותר אוקמיה אד"ת לענין לשחוט והנה אם דר במקום ששוחט מצוי ואין בקי בריאה

ויש לו בהמה מסוכנת צ״ע אם נתיר לשחוט ולאכול בלי בדיקה משום הפסד ממון דאם ימתין תמות או תסרח הבשר ועי״ד שם:

**סעיף ה**

**כזית** עט״ז ועא״ר אות י״ג בעירובין מ״ו ב׳ ותוס׳ ביצה כ״ה דאין הלכה כר״ע רק מחבירו ולא במקום שרבים חולקין יע״ש בזה:

**סעיף ו**

**אם** עט״ז בטור ואם שחטה בשדה משמע לכאורה אמסוכנת דוקא עב״י והמחבר כיון וכתב אם שחט בהמה אף בריאה והנה מ״ש כדרך חול קשה דמשמע בב״י בשם הר״ן דלמ״ד בריאה אסור אף ע״י שינוי אסור וה״ה מסוכנת רק איברים דוקא וצ״ל בין הא ובין תק״י ס״ח דשחיטה אוושא מלתא ביותר ושינוי לא מהני רק בידו איברים כו׳. ומלת מוט או מוטה ברש״י ביצה כ״ה ב׳ בני אדם וכ״ה בלבוש ובש״ע השמיט זה אפשר מוט בשנים שהוא גדול ומוטה (האמנתי״ו) מקל קטן כמוט כפריי ערא״ם במדבר י״ג וישאוהו במוט בשנים ועתי״ט ביצה ולמ״ש י״ל כדכתיבנא:

**סעיף ז**

**מותר** עט״ז ביצה ל״ד א׳ בעיא דלא איפשטא והר״מ ז״ל פסק לקולא פ״ב ה״ד מי״ט וי״א ולכאורה במחלוקת אם הבדיקה מ״ה או מדרבנן וי״ל לכ״ע בדיקה מ״ה ובי״ט מתוך אף בשחיטה וספק דרבנן לקולא וי״א דוקא הוצאה והבערה מתוך עסי׳ תקי״ח ומש״ה פסקו לחומרא ועפר״ח והנה בי״ד נ״ד בט״ז א׳ כתבתי נשברו רוב צלעותיה בעוף יש להטריף ולא מצאתיו כעת יע״ש וסופר לי כי בק״ק דראביטש נתווכחו הלומדים ושם היה רב א׳ מופלג בדורו שמו מהור״ר סענדר אב״ד דק״ק זבאריז אמר שברש״י ביצה ל״ד א׳ מבואר דטריפה בעוף יע״ש ויפה אמר וער״ן והרב הנ״ל נכד רבינו בעל תב״ש ז״ל:

**סעיף ח**

**ואע״ג** עט״ז משמע אע״ג דכבר נשלם מעת לעת והיה יכול לשחוט מעי״ט שרי לשחוט בי״ט. ועא״ר אות י״ז ועמ״א אות י״ו ואי״ה יבואר שם:

**סעיף ט**

**בכור** עט״ז מ״ש בדין הוראה כל שברור האיסור כגון לח בלח ונתוסף במקום דל״ש חנ״נ ולדידן ע״י״ד או יבש ביבש באין רוב במינו ונתוסף אסור להורות בי״ט וה״ה אם הורה אסור לאכול דהוי מוקצה ביה״ש עסי׳ תצ״ה וכל כיוצא בזה מהר״ל וכדומה ונפרד בי״ט בשוגג דאסור ובשבת כל דלא דחיא בידים שרי יע״ש ועסי׳ שכ״ג במ״א י״ד ובי״ד צ״ח בש״ך כתבנו מזה. והוי יודע הנך דאית להו תקנה בשהייה בי״ד נ״ז סי״ח יב״ח וכ״א יום או תתעבר ותלד אם שלמו בי״ט אסור מוקצה עסי׳ תצ״ה ומנא אמינא לה ממ״ש

מהרש"א ז"ל ביצה ז' עגל בשמיני ביי"ט הביאותיו באות ב"ג אע"ג דביה"ש רק ספק ולא איסור ברור מ"מ מספק איתקצי משא"כ ספק האיסור התלוי בש"ח אלו היה לו חכם היה מתברר ביה"ש ולא אקציה מדעתי' ביה"ש והבן זה:

**סעיף י**

**יכולים** עט"ז הבי"י התיר באם אין רוצה רק חצי בהמה אף שהעכו"ם רוצה ליתן לו הגדולה והשמינה שרי ובאם רוצה כל הבהמה אז בעינן שתיהן שוות והט"ז אוסר אף ברוצה רק חצי בהמה עסי' תק"ו. וי"ל התם אין הפסד רק עילוי קצת משא"כ כאן דיש הפסד ועא"י כ"ב דמימנע ולא ישחוט וממנע משמחת י"ט יע"ש:

**סעיף יא**

**לא** עט"ז צ"ע דהמחבר פסק בשתיהן לאסור וכאן הוי גוזז וצמר עוקר דבר מגידולו ואין נ"מ ועב"י ובידו מפנהו אף בנוצה וצ"ע:

**סעיף יב**

**לא** ישחוט עט"ז האריך ועיין גמרא ביצה ז' ב' במ"ש חפר וכיסה ורב יהודה אמר והוא שיש דקר נעוץ מבע"י יהיה הפירוש דבלא ד"נ יש חופר בה"א ואף בתיחוח רמז חפירה ערש"י שם ד"ה והא ובדף ט' ב' ד"ה אבל יע"ש ועפר"ח באורך או מטעם הכנה ומוקצה בע' ד"נ והזמינו לכך. ועתוס' דף ח' א' ד"ה ואינו ובראי"ש דף ט' ב' תוס' ד"ת אמר ר' יוחנן מוחלפת כו' פיר"ת דהשוחט מוחלפת ולב"ה מותר לשחוט אף בלא ד"נ כלל ורבו של הסמ"ג לכתחלה פסק לחומרא שמא הלכה כרש"י דהשוחט אין מיחלף ודיעבד נשחט כבר יש לסמוך על ר"ת דמיחלף השוחט ולב"ה אף באין מוכן מכסה אלא דקשה ב' קושיות תוס' ט' ב' ד"ת ארי"י מוחלפת א' דלר"ת לב"ה נמי בעינן דקר נעוץ כמו לב"ש דאמר דלמא כו' גם רב יהודה אמר והוא שיש ד"נ בודאי להלכה אמר כן לב"ה לפיר"ח וע"ז תי' הט"ז ז"ל דר"ת יפרש דהא דאמר דלמא היכא דאיכא ד"נ להי"א בלא מוחלפת אבל למסקנא דב"ה לכתחלה מתיר אף בלא ד"נ כלל ואף חופר ממש בלא תיחוח דעשה דחי ללי"ת ועתוס' ח' ב' ד"ה סוף סוף דרבה ס"ל י"ט רק ל"ת לחוד יע"ש ושפיר דחי לה כיסוי לכתחלה דלא מיקרי אפשר לקיים שניהם דלא לשחוט שרוצה לשחוט ולאכול משום שמחת י"ט וציצית חשיב לא אפשר אף דאפשר שילך כך או טלית צמר עתוס' כתובות מ' א' יע"ש משא"כ לב"ש מוחלפת ולכתחלה אסור ולא דחי לה עשה דכיסוי ודיעבד שעבר או שגג פשיטא דלית דחייה דהוי עשה דפשיעה עתוס' עירובין ק' א' ד"ה מתן כה"ג ודאי אמר רב יהודה והוא שיש ד"נ וציין דוקא אמנחיה [אמודים] דהיינו דיעבד ולב"ש ולא לב"ה לר"ת ואף תיחוח יש חופר או רמז חופר כו' ולב"ה שרי לכתחלה ממש בלא ד"נ כלל ואף חופר ממש דחי לה ומיהו לדידן משמע דקי"ל י"ט עשה ול"ת

הוא ער"מ פ"א מה' י"ט ובשאר דוכתי ועכ"פ דיעבד בשחט כבר התיר הט"ז מוקצה לכסות משום שמחת י"ט אע"ג דאי לא מכסה העוף מותר מ"מ שייך שמחת י"ט כה"ג עיין מהרש"א ז"ל ביצה ח' בזה ואפשר אף תרין איסורין מוקצה וגומא דרבנן אבל חופר ממש י"ל די"ט עשה ול"ת הוא ועמ"א כ"ה כ"ו ובט"ז אות י"ג והי"ה שם יבואר עוד בזה. ועיין באות י"ו וי"ז:

**סעיף יג**

**לכמה** דקירות עט"ז עיין אות כ"א בד"ה ועדיין צריך ביאור דקירה חדשה עכ"פ הוי חופר ממש ולא מהני מה שהיה במקום א' ד"נ וא"כ אף למ"ש באות י"ב להתיר דיעבד אף בלא ד"נ כלל היינו הכנה אבל קרקע קשה לא וכאמור ועא"ר ולמ"ש א"ש והבן:

**סעיף יד**

**אם** עט"ז לכאורה הלשון דחוק והיל"ל נולד כי הא אוסר ר"ש עמ"א כ"ח תוס' ביצה ח' א' ד"ה אמר רב יהודה וי"ל מדלא הגיה הר"ב כבתצ"ה ס"ד דיש מתירין מוקצה בי"ט כ"כ דהאי נולד הוא ואסור לדידן עכ"פ בנולד אף שאין כמים בעיבא:

**סעיף טו**

**שראוי** עט"ז אפשר אף שלא יש רמץ חם ערש"י ביצה ח' א' רק אפר קצת חם וביצה ל"ד כל שראוי לחמם ולהפשיר משקה צונן וכדומה נמי עדיין במלאכה ראשונה קיימא ולאו נולד הוי ואם הוסק בי"ט ונצטנן והוחם עסי' תק"ז במ"א ז' ותק"ט אות ט"ו דמותר כבסי' ש"י ס"ג ואע"ג די"ל אין מוקצה לח"ש הא יש נולד לח"ש אין לחלק ולשיטתיה דלמאן דגרס לכסות באפר פשטידא אבל לגי' לאפות פשטידא י"ל דנולד אסור אע"ג שהוחם אח"כ ומ"מ מאחר דהמ"א מתירו וי"ל עליו ושם נאמר מוקצה לצורך א"נ וש"י שרי טילטול לא שימוש לכן אסור לשחוט לכתחלה דמשמש במוקצה ואי"ה יבואר עוד ועא"ר כאן הביא להמ"מ:

**סעיף טז**

**ואם** עט"ז פסק כהר"ב בהג"ה ודלא כב"ח ומ"א ל"א ודוקא לחפור דהוי אב מלאכה עדיף טפי אפר מוקצה דכ"מ שיכול לקיים שניהם אין עשה דוהה ל"ת וסייעתא למ"ש באות י"ב לר"ת אף לכחתלה שרי לב"ה לחפור ממש דעשה דחי ללת"ת וי"ט רק ל"ת לחודא כו' ומיהו עפר תיחוח י"ל לא הוי אב רק רמז חפירה וגם חורש רק בשדה ובצריך לו אלא י"ל מ"מ חמיר טפי ממוקצה. וכבר כתבנו באות י"ב דאנן קיי"ל י"ט עשה ול"ת בתקפ"ו בשופר ובחמץ תמ"ו וברי"מ ז"ל הלכות י"ט בפתיחה וה"ב יע"ש. והוי יודע ד"נ בלא הזמין רק ד"נ מזמן רב ולא הכינו יש מוקצה וגומא תרין איסורין דרבנן ואם ד"נ והזמין בהא י"ל ד"נ עדיף חד איסורא גומא דרבנן ואפר כירה מוקצה חמיר טפי

דאסמכוה אקרא ע' ריש ביצה וספיקה אסורה ובמהרש"א ז"ל שם והמ"א ל"א סובר ד"ל מוקצה קיל מגומא כי מוקצה לצורך שמחת י"ט הקילו וזה הוי שמחת י"ט אע"ג לשמש אסור עסי' תק"ט מ"מ קיל הוא ואי"ה במ"א יבואר עוד. וע' לבוש קשה קצת יבואר שם:

**סעיף יז**

**הכניס** עט"ז הגיה כרשב"א שיש ב' חלוקות הכניס לגינה ולחורבה מותר לשחוט לכתחלה ולכסות בו. אבל לכסות גגו מוקצה הוא דקפיד עליה טפי ואין שרי רק דיעבד כד"נ דלכתחלה אסור אף הזמין שיש איסור גומא דרבנן ה"ה מוקצה בלא גומא לכתחילה אסור בישי"ש פ"ק סי' כ"ב אע"ג דהעתיק הנוסחא כמו בב"י צ"ל כן והוקשה לישי"ש איזה חילוק יש בין חורבה וגינה לגגו דאם גגו מיירי שאין תיחוח (כן דרך רגבי אדמה לכסות גגו דצריך כתישה דהוי תולדה דטוחן וחפירה אפשר ל"ד) א"כ לחלק בגינה גופא תיחוח לכתחלה שרי ואין תיחוח דיעבד דוקא ותירץ דלעולם בתיחוח וגגו קפיד ומוקצה ודיעבד שרי כד"נ דמתירין גומא באי"צ אלא לעפרה ה"ה מוקצה כו' והנה הראה מי"ש אדונינו דוד הט"ז ז"ל כרבינו תם היינו סתם גגו צריך כתישה אפי"ה שרי כה"ג ddחי עשה לל"ת ע' אות י"ב דמוקצה לחוד מבואר בסט"ו מירושלמי דשרי עמי"ש שם ועא"ר אות ל"ב ואי"ה במ"א יבואר עוד דברי המחבר:

**סעיף יח**

**ואם** עט"ז צריך ביאור קצת כי ודאי לדידן י"ל בסי"ד ד"נ משום מוקצה דהוי תרין איסורין עמ"א אות כ"ה וכ"ו וגומא ואי"צ אלא לעפרה דרבנן ושרי משום י"ט כיסוי כו' והבי"י הקשה לחד פירושא דהוי כחופר אף בתיחוח אסור באין ד"נ ע"ז תי' דיש לחלק בין קרקע עולם תיחוח אפי' הזמין בפה מעי"ט בעינן ד"נ שלא יהא רמז חפירה אף בתיחוח משא"כ בטלטל ולקח לגינה תו לית רמז חפירה ואי"צ ד"נ ואף לכתחלה מותר כה"ג בהזמין והט"ז סובר דאף במטלטל ותלוש והכניס לביתו כל ששייך גומא ונשאר רושם פשיטא לכתחלה אסור וכאן מיירי בהר שנוטל מראשו ואין גומא אבל כל שנשאר גומא ואין ד"נ אף שהזמין בפה י"ל אסור דיעבד דנראה ג"כ כחופר מלבד הגומות עמ"א אות ל"ב ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יט**

**דאם** עט"ז ביצה ח' א' ב' וכ"מ בגמרא כצ"ל ומי"ש דמ"ד משום התרת חלבו ס"ל משום טורח ליכא דמספק רשאי לטרוח וחולק על ברייתא דרבי זירא וס"ל כברייתא כוי אין שוחטין ואם שחטו אין מכסין ולא תנא רבותא טפי ש"מ בנתערב דם בהמה וחיה מכסין בב' דקירות וכוי הרואה יטעה ויסבור משום ספק לא הטריחו חז"ל בי"ט ש"מ דקמו

רבנן דודאי חיה לכך אין מכסין בי״ט וא״כ קשה על המחבר למה נקיט הרואה בכוי הא פסק בסי״ט דטורח אסור גם בגמרא בברייתא כוי אין שוחטין י״ל משום רישא תנא כוי דאין שוחטין. וי״ל דתליא בפלוגתא אי ספק מ״ה אסור או דרבנן עפר״ח יו״ד ק״י פלוגתא דתנאי ומ״ד ספק דרבנן הוי האיסור בכוי משום טורח למ״ד ספק מ״ה מחויב רק משום התרת חלבו ועדיין צ״ע ואי״ה באות כ״א ומ״א יבואר עוד:

### סעיף כ

**דהוי** עט״ז הנה באות הקדום לכאורה להמחבר בסי״ט אסור משום טורח בספק א״כ א״ש כפשוטו דכאן לית טורח דלנקר צריך אבל י״ל אף להמחבר בכוי מספק לית טורח ושאני נתערב בדם בהמה דטורח לדם בהמה ג״כ ורש״י הוא דפירש כך דלתיישב לישנא דברייתא לא כוי בלבד:

### סעיף כא

**שחט** עט״ז הר״מ ז״ל בספ״ב דהי ״ט הי״ח יע״ש היטב ובפ״ג שם ה״א ובמ״מ הכוונה דלא כר״ת יע״ש ועלח״מ שם. והנה חופר וא״צ אלא לעפרה פטור ואסור מדרבנן אף לר״י דמקלמל הוא ער״מ ז״ל פ״א מה״ש הי״ז ובמ״מ שם שאם היה במקום שאין מקלקל חייב להר״מ ז״ל ועיין בהלכות שבת במשאצ״ל. ונתערב דאם אף דיעבד אין היתר בד״נ כ״ז שלא נתקו. וי״ל מה מהני נתקו בי״ט דמ״מ הוי ביה״ש מוקצה מחמת איסור דרבנן החופר גומא כוי נמי איתקצי לכולי יומא ואיך התיר אח״כ כנתקו בי״ט לטלטל תו וצ״ע לכאורה. עוד כ׳ הט״ז לתרץ להר״מ דסובר כפירש״י ז״ל מפני הטורח אסור א״כ למה כתב הר״מ ז״ל והמחבר בכוי משום התרת חלבו תיפוק מפני הטורח (עמ״ש באות י״ט) ותירץ דאף דהר״מ ז״ל סובר בתערובות כפירש״י ז״ל מפני הטורח אבל בכוי לא יסבור כרש״י רק התרת חלבו. ונמצא שלשה פירושים בברייתא דר״ז לא כוי בלבד אלא ה״ה אם נתערב דאסור לרש״י טעם שוה בפניהם כפשטא משום טורח וחולק אמ״ד כוי התרת חלבו וכמ״ש באות י״ט ואע״ג דהתירו דרבנן גומא דיעבד בכיסוי כבסי״ד כוי ותערובות דיש א׳ שאין בו כיסוי לא התירו אף טורח ולהטור ג״כ טעם פניהם כוי ותערובות שוין מצד איסור דבכוי אמרו התרת חלבו ולהר״מ ז״ל כוי התרת חלבו ותערובות מפני הטורח ומ״ש לענין ב׳ דקירות ע׳ אות י״ב ומ״ש לענין כיסוי מקצת דמו עמ״א וא״ר ואי״ה שם יבואר:

## סימן תצט

### סעיף א

**כל** עט״ז משמע אף מפשיט מראשו לצד הרגלים נמי אסור כל שעור שלם לעשות נאד וכדומה וכמ״ש הב״ח ז״ל ועמ״א כאן ועא״ר מיקל יע״ש:

**סעיף ב**
**אלא** עט"ז ועמ"א ב' ובא"ר צידד בזה יע"ש דאם רוצה לאכול העור כולו י"ל דשרי למלוג ומסי' ת"ק י"ל אורחיה דמילתא נקיט הראש ורגלים וה"ה גדי כל העור כשרוצה לאכול ועפר"ח:

**סעיף ג**
**מותר** עט"ז הא מסוכנת לא כבתצ"ח ס"ו. ולי העני קצת כוונה כאן כי לכאורה י"ל תרתי טעמי בעי דחזי למזגא קצת מדוחק בלחין וגם סופן משום תחילתן למה שכתב בתצ"ח ס"ד מוחלפת ההיא דעור לפני דורסן וע"כ הטעם דחזי למזגא מדוחק עם סופן עפר"ח עיין ביצה י"א א' ב' אבל הט"ז לשיטתיה בתצ"ח י"ב דיעבד י"ל לסמוך על ר"ח מוחלפת השוחט וא"כ עור אע"ג דלא חזי למזגא כלל שרי להגביה עכ"פ בטילטול מחמה לצל וכדומה הא לדרוס י"ל בעינן טעמא דמזגא עם סופן כדאיתא בגמרא ומש"ה נוצות עוף טילטול לחוד התירו משום סופן לחוד ועפר"ח וא"ר אות ה' ותבין. ואי"ה באות ד' יבואר עוד בזה:

**סעיף ד**
**אין** עט"ז ביצה י"א ב' וברש"י שם דמימ"ר אמר כלומר ודאי אין הטעם דחזי למזגא דלחין או של בהמה דקה לא חזי למיזגא ע' סי' ש"ח סכ"ה אלא דהרואה כמו שיטעה בזה יטעה לקולא ויאמר דשרי רבנן בטילטול דחזי למיזגא אף בלחין ומ"מ ליכא דררא ד"ת משא"כ חלבים י"ל מליחה בהו ד"ת או קרוב לו וא"ש נוצות עמ"ש באות ג' מזה:

**סעיף ה**
**עליהם** עט"ז ויש עוד טעם דמוכחא מילתא עמ"א יו"ד ואי"ה שם יבואר. וחלבים מותרים בטילטול וע' לבוש ועמ"א אות ח' ט':

**סעיף ו**
**לכתוש** עט"ז היינו עלי לכתוש יש מחלוקת י"א להחזיר אף לצורך גופו ומקומו דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס וי"א דהוי רק מלאכתו לאיסור ע' בטור והר"ב פסק לקולא אבל עלי שקוצבין עליו בשר בי"ט מלאכתו להיתר ומותר להחזירו אף מחמת לצל:

## סימן תק

**סעיף א**
**אסור** עט"ז מסיק כפסק המחבר דבביתו נמי אסור וירושלמי נמי אוסר ומפיס היינו משער בדעתו בליטרא כלומר משער באומד כמה ליטרא הגיע לו וחשבון של מה בכך שרי הא לשקול ממש אסור בביתו וע' בירושלמי פא"צ הלכה ו' מפייס בבי יודי"ן להפיס

דעתו ג"כ י"ל כך ומיהו מהא דר' מנא זבין חרובין בשביעית משמע לכאורה דהיה שוקל ממש בביתו יע"ש:

**והוי** יודע דמפני עכברים אסור אם הם תלוין הא בטילטול מותרים מלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו דאל"כ בלא"ה אסור כמנורה עסי' תקי"ג ומיהו במאזנים של בשר וכדומה הא מאזנים של בשם וכדומה די"ל מוקצה מחמת חסרון כיס ומייחד מקום אסור אף לכסות כלי וע' פי' המשנה בר"מ ז"ל ועפר"ח ובהלכות י"ט פ"ד כתב דוקא תלוין בתריטא ש"מ כדאמרן. ולכאורה דוקא בטבח במקולין הא יחיד בביתו באין רואה שרי דכ"מ שאסרו אף בחדרי חדרים אסור בד"ת לא בדרבנן אבל מפני בני ביתו אסור והבן. ובחידושינו הארכנו ומ"מ דוקא כמה הגיע לו במחשבה הא לשקול כמה הגיע לו יראה דאסור והבן:

**סעיף ב**

**כמה** עט"ז מ"ש עור לפני הדורסן ב' הערמות לא הבינותי דילמא התם בצריך לכל הבשר ומולח הרבה לצורך אכילה מש"ה מותר על כל העור כאן מעט כו' הב"ח כתב דא"צ להזכיר כאן דרב אדא כמו עור דשרי הערמה ה"ה בשר והיינו בנשחט בי"ט התירו סופן משום תחלחן וע"י הערמה ובנשחט מעי"ט דוקא בבת אחת כשמואל ואי"ה במ"א יו"ד יבואר:

**סעיף ג**

**אע"פ** עט"ז אין עיבוד באוכלין עסי' שכ"א רק מדרבנן וגם טורח ומש"ה ליתן לתבשיל שרי ועמ"א:

**סעיף ד**

**נוהגים** עט"ז הנה דיני בורר עסי' שי"ט בט"ז ב' בתה"ד משמע מין אוכל אי ל"ש ברירה ועפר"ח כאן וי"ל דניקור חלב הוי ב' מינים וה"ה בשר משום דם מ"מ הואיל ואסור מיקרי פסולת וע' סי' תק"י דיני ברירה בי"ט. ולמליח בשר להוציא דם י"ל לא הוי מפרק דא"צ לדם ואזיל לאיבוד ע' בר"מ הלכות שבת ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**ועפר"ח** לשרות בשר בי"ט שלא יעבור עליו שלשה ימים יע"ש בשם שו"ת פני מ"ש ח"א סימן ב' יע"ש והעלה דיש לעשות שיאכלו ממנה קצת בי"ט ומותר ליתן הרבה בשר בגיגית במים והמילוי יהיה מעי"ט המים ונתינת הבשר אף בי"ט שרי יע"ש. ואם אפשר ע"י עכו"ם יותר טוב ואני מסופק הא שבות דשבות ע"י עכו"ם דוקא לצורך מצוה או דוחק גדול מותר היינו בשבות מלאכה דאסמכוה אקרא לא יעשה בציר"י עב"י רמ"ד בשם סמ"ג הא טירחא יתירא בי"ט י"ל עכו"ם שרי ועסי' ש"ז ס"ה. ואי"ה יבואר עוד:

## סימן תקא

### סעיף א

**אין** עט"ז כפי דעתי ההדיוטית יש בו כוונה והוא דהוקשה לי מה דפריך ביצה ל"א ב' וכפירש"י ז"ל דהמקשה סבר זו ואצ"ל זו ומסיק לא זו א"כ אף מוקצה אסור ומתני' רבי יהודה כדדייק בדף ב' ב' ודילמא מתני' כר"ש בשבת וה"פ אין מבקעין לא מקורות שנשברו מעי"ט ויכול להסיק כך פשיטא אסור דמכשירין שיכול לעשות מעי"ט אף אם נשברה בי"ט אסור דא"צ לביקוע דיכול להסיק כך עסי' תק"ט במ"א ב' וכשהוא מבקע בא"א לבשל כך יבקע בקופיץ כמ"ש כאן ס"א וס"ב ולז"א דא"כ הי"ל אין מבקעין לא מהקורות שנשברה מעי"ט או בי"ט ומדתנן לא מקורות ולא מקורה שנשברה בי"ט מכלל דרישא בלא נשברה ומטעם חסרון כיס ונשברה ביום טוב מוקצה כר' יהודה דמסתמא חד טעמא דשייך לתרווייהו ועוד א"כ מה אירא בי"ט אף מעי"ט כיון דהטעם משום דאפשר כך משא"כ להמקשה הוי זו ואצ"ל זו ולמסתמא כרבי יהודה וע' ירושלמי ה"ג הדא את אמר בי"ט הא עי"ט שרי יראה כהדא דאת אמר בשברי כלים יע"ש ופרושי מפרש דל"ת מלת בי"ט ענין בפ"ע מקורות שלימות או שבורים מעי"ט אין מסיקין בי"ט או כפירש"י כאן דהמקשה סבר זו ואצ"ל זו לכן מפרש דבי"ט נשברה דוקא הוא דאסור הא נשברה מעי"ט שרי וע' בהגאון המפרש (ד"ד) עשה כלומר ולמ"ש א"ש ועמ"א ב' וי"ב ואי"ה שם יבואר עוד. ערש"י ביצה ב' הוסיף לא מן הקורות אפשר שכיון לסדר ירושלמי אין מבקעין מן הקורה ובשבת קנ"ז אין מבקעין מן הקורה וברש"י הקורות והבן. מן קורה הישינה לא הקורה דהיינו רעועה עמ"א אות ב' יע"ש היטב:

### סעיף ב

**ואפי'** עט"ז הביא דברי רש"ל פ' המביא סי' ז' ורש"י ביצה ל"א ב' ועמ"א אות ד' ובחה"מ ביד דליכא טוחן כ"א טורח שרי. ומ"ש על קושיית מהרי"א בב"י על הר"ן הוא דהר"ן סובר מדורה אוכל נפש ממש הוא לא כאוכל נפש (עמ"א אות ג') ומ"ש הר"ן ז"ל במדורה מטעם מתוך הוא לדעת הראב"ד שתירץ על ביקוע דהוי כדיכת מלח ולא ס"ל תי' הר"ן וע' סי' תקי"א להחם בית החורף ואי"ה שם יבואר בא"נ עצמו אי בעינן שוה לכל נפש:

### סעיף ג

**אין** עט"ז ביצה ל"א ול"ג יע"ש והנה בשדה מוקצה במכונסין היינו מזמן רב הא הזמינם מעי"ט י"ל שרי ולהר"ן דמיחלף במפוזרין בשדה ועימור לא מהני הזמנה עי' אות ה' וגיבוב יש טעם דנראה לצורך מחר והנה גיבוב בשדה לבשל קדירתו שם דשרי להר"מ ז"ל אף בשדה אף לא הזמין כלל מטעם מוקצה אמאי שרי וכ"ת מוקצה לצורך א"נ שרי ככל המלאכות רק להביא ממקום רחוק וטילטול רחוק מקדירה אסרו צ"ע בתק"ט

במ"א ט"ו ונשרו לתוך התנור יוכיח קצת אם לא שנא' דגיבוב שרי בהזמינם מע"ט ואין משדה דמיחלף במפוזר מטעם גיבוב ועמ"א ז' וא"ה שם ובט"ז ה' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**ובלבד** עט"ז הר"מ ז"ל בפ"ב מה' י"ט הלכה י"ד ולשון מכ"ל אלו משמע ג' תנאים א' מכונס ב' מסגרת (של עץ נמי סגי עא"ר) ג' תוך תחום הא חוץ לתחום אפילו הביא עבדו שלו לבשל לצורכו של עכו"ם מ"מ מוקצה דבעלים ישראל הוי אבל הרשב"א כו' בחד סגי פותחת לחוד תוך תחום או תוך ע' אמה ושיריים ועמ"א ט' וא"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף ה**

**הרי** עט"ז זהו דעת הר"מ פ"ב הי"ד מי"ט ורש"י ביצה ל"א א' ומשמע ליה דהרי מוקצין קאי אף למכונס שבשדות ואפ"ה גיבוב משלפניו שרי כבר כתבנו בזה אות ג' אבל ממ"א אות ו' ז' לא נראה כן וכדבעינן למימר שם בעזה"י ומ"ש טעם הר"ן הוא בשדה מעמר מ"ה אסור גזור מכונס אטו מפוזר קרפף מדרבנן דמ"ה אין עימור אלא במקום גידולו עתוס' שם ד"ה מן אלא דחזו למחר וליומא אוחרא מש"ה מכונס מותר:

**סעיף ו**

**הרי** אלו עט"ז ולטעם הר"ן (ט"ס הר"מ) כו' כ"כ הב"י ועמ"א אות י':

**סעיף ז**

**ולפידים** עט"ז אפייה ובישול היינו לצורך היום ונשאר למחר ג"כ ועד"מ וב"ח. ור"ה אף למ"ד ב' קדושות בביצה נולדה בזה אסורה בזה ואף למ"ד קדושה א' לחומרא ולא לקולא משא"כ י"ט של גליות גם ביצה נולדה בזה מותרת בשני דממ"נ א' חול. ועפר"ח דמתיר די"ט לעצמו הכין כבסי' תצ"ח. ועמ"א אות י"ו מזה ומ"מ גם הפר"ח כתב המחמיר תע"ב. ועא"ר אות י"ב ובלבוש שכ"ב ותקי"ד ועיין ש"ש ביצה פרק א' סימן ג' ודי' משמע דמחמיר בשיורי שמן ופתילה אף בו ביום לחזור ולהדליק יע"ש. ולפ"ז לכאורה ג' דנים פתילה י"א כלי הוי ולצורך גופו ומקומו שרי בטלטול עכ"פ וי"א דלא הוי כלי ואסור בטילטול דמצד הבי' נמי הוי הכנה יע"ש בישי"ש ולפידים כה"ג ודאי לאו כלי ואסור לצורך גופו ומקומו שמן אם ראוי לאכילה י"ל שרי בטילטול לכ"ע ואי"ה במ"א י"ו יבואר עוד:

## סימן תקב

**סעיף א**

**אין** עט"ז. הנה לדעתי קצת כיון ברש"י ז"ל ביצה ל"ג א' במשנה ואין מוציאין האור דמוליד ובגמרא ע"ב דמוליד בי"ט ולא כתב מפרש בגמ' או כדמפרש בגמרא כדרכו

ז"ל כי הגמרא כר"ש בזה דנולד מותר בי"ט ומש"ה אין מוציאין כטעם הר"מ ז"ל פ"ד ה"א שמכשירין מע"ט ומש"ה זכר מלת בי"ט עלח"מ שם אבל רש"י אע"ג דפוסק שם ד"ה והלכתא כר"ש במוקצה בנולד י"ל סובר כר"י בי"ט (עי' בטור תצ"ה) מש"ה אמר דמוליד לחוד היינו נולד והוסיף וי"ו ואין מוציאין דמישך שייכי כעין חד טעם כמו שאין מגבב בחצר דמוקצה הוא זה נולד ומוקצה ולהר"מ ז"ל אין שייכות להדדי ועא"ר ב' דבשבת המעשר פירותיו אסור דיעבד לא בי"ט יע"ש ואי"ה בתק"ג יבואר בעבר ובישל מי"ט לחול וי"ל התם דרבנן הואיל וכאן בהוציא אש מ"ה הוא להט"ז ובחידושינו ביצה הארכנו דמשמע לכאורה להר"מ ז"ל מכשירין לא קי"ל כר"י יע"ש וע' בהרע"ב דמי למלאכה שבורא אש בי"ט משמע מדרבנן לא הכנה ונולד רק נראה כמלאכה שבורא אש בי"ט ומלאכה גמורה ליכא דמוקי בברזל על אבן וכדומה ויוצאין ניצוצי אש לאו הבערה והדלקה הוא רק נראה כו' ויהיה הפי' במשנה אין מוציאין מאבן דנראה וכ"ש להדליק ממנו נעורת ממים כו' זה אפשר מ"ה אסור שלא התירה התורה מביום השבת הא י"ט שרי רק מאש מצויה כו' ומה שסיים הר"מ ז"ל שאפשר מע"ט זה אפילו מאש מצויה אם לא שיש הפסד עצים ובחידושינו הארכנו אין מקומו פה:

**סעיף ב**

**כל זמן** עט"ז בסימן שט"ו ס"ז מתיר כלי שא"צ לאויר שתחתיו ובט"ז ז' יע"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד (ט"ס ס"ו וצ"ל שט"ו):

**סעיף ג**

**הואיל** עט"ז הקשה מתק"ד ס"ב בט"ז ה' דשם אוסר ליקח פתילה מנר לנר מ"ש מהכא דשרי ונראה כו' וכצ"ל בוי"ו והוא ענין בפ"ע דלפעמים כו' כמ"ש בתק"ד אות א' שיש מתירין כיבוי באי"נ וקצת תירוץ על קושייתו די"ל בין כאן דאי"נ הוא ובין התם להאיר דהוי מתוך ולא הותר הכיבוי מכח מתוך או למ"ד ביום השבת הא בי"ט שרי הבערה לא כיבוי ולפ"ז ליקח אוד ממדורה להאיר יש לאסור כמו התם ואפשר ה"ה בקי"ן האלץ אסור דממעט אורה ועא"ר משמע דשרי כה"ג. וכתב עוד דה"ה ממדורה למדורה אחרת שרי כל לצורך א"נ:

**סעיף ד**

**אין** עט"ז ועמ"א אות י"א משמע אף ביבישה אסורה יע"ש ועפר"ח ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**לדידן** עט"ז בשעת הדחק מבואר היתר בהר"ב גופא ואפשר אף שיש לו מה יאכל התיר כל שיש דחק עמ"א ט"ו. שוב ראיתי באי"ר ח"י פירש כן ונהנתי. והנה לומר דוקא בפסח נוהגין כי חששו שמא נגע פירור חמץ בקדירה חמה וחמץ במשהו דרבנן עושין כעין

הגעלה ע״י קי״ג סי״ו בדרבנן ויהיה הפירוש אם לא על ידי הדחק כלומר לתרץ מנהג העולם בפסח דוקא מה״ט הוא ומש״ה כתב ע״י הדחק לא בשעת הדחק (עמ״א י״ד בד״מ וכמ״ש רש״י ז״ל לפעמים וע״י הדחק אם נאמר כן וזה דרך רחוקה). ועוד הא בורכא נמי הוי דוקא איסור דרבנן שאין לו שורש בתורה כבש״ע וג״פ דוקא לא חמץ משהו אלף הגעלות נמי לא מהני ואוסר דיעבד בפסח וזה יסוד מוסד בה״פ:

## סימן תקג

### סעיף א

**ואפילו** עט״ז עמ״א ב׳ וא״ה שם יבואר לענין דיעבד וכל האיסור מדרבנן דמ״ה הואיל כו׳ וביה״ש של יום ראשון י״ל דאסור ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא לכתחלה ועוד דאיקבע איסורא עסי׳ שמ״ב ותקס״ב במ״א:

### סעיף ב

**אבל** עט״ז ועב״ח ופר״ח וכ״ה בישׁ״ש סי׳ י״ו ועא״ר בזה ותבשיל דל״ש ריבוי שבח אסור בב׳ טירחות ה״ה צלי אצל האש בב׳ טירחות אסור עא״ר בשם מהרי״ל ונראה צ״ק י״ל רוצה רוטב טוב שמן ביותר כתבשיל עם בשר דשרי בב׳ טירחות בצריך רק לתבשיל עב״ח ועט״ז ודוקא צלי אצל האש בשפוד וכדומה יודע דבחד טירחא דשרי במים ער״ן הטעם דבשבת מפיש בשיעורא אסור וב״ט התירה התורה דלא יצמצם ומותר א״נ כל מה דמפיש בשיעורא בחד טירחא וי״ל מ״ה שרי מטעם הואיל ומדרבנן אסור ובחד טירחא התירו דלא מינכרא. ובחידושינו כתבנו מזה. ודין הואיל ומיקלעי אורחים משמע אף בנמנע עד״מ צוה המושל שלא יבואו ממקום אחר כלל וכדומה מ״מ הואיל מיקרי כה״ג רק היכא שמבשל סמוך לערב לא הוי הואיל. עי׳ ביצה י״ז א׳ לכאורה הרישא מיותר אין אופין רק הי״ל ממלא קדירה בשר ונחתום מים אבל אין אופה כו׳ לכאורה י״ל שם אפילו כולל אף צלי ע״ג גחלים וכדומה ות״ק יודה לרשב״א עלוי שרי בבשר רק בלחם חולק ומש״ה אמר אין אופין כל מיני אפיית לחם ובשר ע״ג גחלים בב׳ טירחות אבל קדירה בשר ב׳ טירחות שרי עלוי שמנים אי אין אופין אשה לאפוקי מרשב״א ונחתום אין אופה ולא חיישי׳ למימנע משמחת י״ט עישׁ״ש י״ו ורש״י שכתב אין אופין פת בכל צלי באפשר ורשב״א בת״ק מתיר לא ח״ג ות״ק אשמעינן הן קטן או גדול בנחתום לא חיישינן דמימנע ואין להאריך ע׳ פסחים ס״ב א׳ והבן:

### סעיף ג

**אלא** עט״ז אף ב׳ טירחות אף בשר על בשר וכ״ש בשר עם תבשיל אע״פ שא״צ לבשר כלל דבזה אף הב״י מודה לרש״י דשרי יעי״ש וקי״ל כרשב״א ולרש״י מודה בשר על בשר

לר"ש בן אלעזר כמ"ש באות ב' ולומר בפירוש י"ל אסור אף לרשב"א ועמ"א ב' וא"ה שם יבואר עוד. עסי' תקי"ב ה' בשר של עכו"ם כה"ג:

**סעיף ד**

**וכ"ש** עט"ז ואע"ג דכ"ש הוא י"ל אשמעינן דבזה אף שאמר בפי' דשוחט לצורך מחר ורק כזית צריך עתה שרי כה"ג ועי' ע"ש. או לומר אחר אכילה אף לשחוט אסור כה"ג כמ"ש אח"כ:

**סעיף ה**

**ודוקא** עט"ז עמ"א אות ב' ג' ז' וא"ה שם בואר עוד. ומ"ש דהרשב"א מיירי שאומר בפי' הקשה בא"ר אות ג' הא במלח גרמא מיירי בלא אומר בפירוש דאל"כ ל"ש מימנע יע"ש:

## סימן תקד

**סעיף א**

**דכין** עט"ז ביצה י"ד א' ותוס' שם והר"ב בהג"ה כטור ותוס' ותרוויהו לחוומרא ביודע מאתמול אע"פ שמפיג טעם או באין יודע ואין מפיג אסור בי"ט כ"א ע"י שינוי. ויש חסרון בדפוס וצ"ל דהיה להר"ב לומר ביודע נוהגין לאסור הא א"י ומפיג שרי אלא מפני המון עם כו' וע' ב"י ולבוש. ובחידושינו ובפתיחה להלכות י"ט כתבנו למ"ד טחינה מ"ה אסור ע' תוס' ביצה ג' א' קשה איך התירו טחינת תבלין בי"ט כדרכן יע"ש וי"ל. לדוך קאווי בי"ט במדוך שרי דמפיג וברחיים עובדין דחול אסור אע"פ שאין בו כלי כברה ואפי' ע"י שינוי ברחיים אסור ועשו"ת פנים מאירות. ושקדים בי"ט כו' עמ"א תצ"ה אות ג' ביש"ש פ' ראשון סי' ל"ט יע"ש וסחיטה אסורה בי"ט כשבת והיינו אף שמפיג טעמן ועסי' תצ"ה במ"א ד'. ודע מלח היינו הגם שחופרין מקרקע או של ים אבל מלח ממים ונעשו עב (שקורין טאלפין וכדומה) עסי' שכ"א ס"ח וס"ט ובמ"א שם י"ב גבינה קשה בריב אייזי"ן אסור הא טוחן י"ל דלא הוי מקובץ מעיקרא ועוד אין טחינה אלא בג"ק יע"ש וא"כ מה שאסור בי"ט גבינה לגרור בריב אייזי"ן הטעם משמע דהוי כעובדין דחול ולטחון מצה אפוייה דשרי בפסח אע"ג דאין טוחן אחר טוחן מ"מ צ"ע בריב אייזי"ן כאמור ועד"מ שמתירין מטעם דאין טוחן אחר טוחן וצ"ע וב' ימים טובים ראשונים י"ל דא"א מע"ט דאסור שמא יבא לאכול יע"ש בד"מ ובסימן תע"א כתב ואין לחוש יע"ש ובמ"א שם דבי"ג מותר לאכול מצה וא"כ עדיין יפרר בי"ג יע"ש. וא"ה בתק"ו אות ג' בט"ז יבואר עוד. וקרי"ן למלול בי"ט בריב אייזי"ן י"ל דאסור דדרך לעשות לימים הרבה הא לא"ה שרי דמפיג מע"ט אע"ג דהוי טוחן ממש מ"מ חזינן דוקא בתבואה שייך טוחן ולא בפלפלין וכדומה ועסי' תצ"ה בזה. ומ"ש על הרי"ף ז"ל במוריקא עא"ר

א' וה' ובחידושינו כתבנו עוד בזה. ועמ"א אות ז' ח' ט' מדין קריית"ן ומצה אפויה לטחון ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקה

### סעיף א

**עומדת** עט"ז בש"ך ס"ד מביא כרי"ף ובס"ז הביא דעת ר"ח דאסור (לסחוט) אשכול ענבים לקדירה יע"ש ובב"י וכאן סתם כרי"ף דשרי בי"ט אשכול לקדירה ועז העומדת לאכילה לקדירה וא"כ ה"ה בשבת שרי אשכול לקדירה ועז אסור דבשבת העז אסור כו'. ועמ"ש בפריי שם בט"ז ו' יע"ש. ומ"ש לגדל ביצים ל"ד אפרוחים כמו באין זכר רק ספנא כו' אפ"ה כל שמקבצין הרבה יחד ולמכור כך הוי מוקצה וה"ה עז לחלבה כל שחולבין ואוכלין החלב מיד מיקל בדרבנן ולא הוי מוקצה ועמ"א א' ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

**וכגון** עט"ז אחר התבוננות מלת ל"א נכון הוא ועיקר הכוונה הוא דבעינן שיחלוב הרוב לאוכל ואם נשאר מעט חלב בקערה או בקדירה שא"צ לאכול מותר לשתותן הא כל שמכוין וחולב הרבה חלב לקדירה כדי שישאר גם לשתות אסור וכנראה מרש"י קמ"ה שאין היתר אלא היכא דמוכחא מילתא דלאו למשקה בעי ליה ויהיה הפירוש מ"ש הט"ז וכל שאין שום רבוי' ל"א הותר כו' ר"ל כל שאין הרוב חלב נבלע באוכל לא הותר חלב הנשאר לשתותו וכדמסיים בסוף ול"ד כל צאנו ה"ה כל דמוכחא שמכוין לחלוב הרבה שישאר לשתייה אסור ומ"ש משמע אפילו שאר חלב כו' ר"ל כל שחולב הרבה דמכוין לשתייה ג"כ אסור והלשון קצת דחוק. והביא דברי הגמי"י פ"ח דשבת עב"י והגמי"י כתבו דפירורין אע"ג דמותר לכתחלה אין לעשות כן ובש"ע פסק כריב"ש דלכתחלה (להדיא) נמי שרי ורוח חכמים נוחה הימנו. ומ"ש בהגמי"י דעכו"ם חולב רשאי לאכול ולא לשתות עמ"א א' ופר"ח מזה ועט"ז אות ג' ואי"ה יבואר עוד. ועסי' קנ"ח במ"א זי"ן דבש מרקחת י"ל משקה הבא מאוכל כאוכל דמי. וטיפה ראשונה דמשקה הוא מ"מ סחיטה בי"ט מדרבנן וכה"ג לא גזרו ועדיין צ"ע:

### סעיף ג

**יש** להקל עט"ז (יש לגרוס וז"ל הב"י או ז"ל) וסובר הט"ז מ"ש הב"י ולטעמיה אזיל כו' וא"כ חולק הוא דבעז לגדל נמי כשהלך המוקצה כו' ומ"ש עכו"ם החולב י"ל רבותא אשמעינן אע"ג דחולב למשקין מ"מ ראוי היה ע"י ישראל לחלוב לאוכל ולא חיישינן שיאמר לעכו"ם לחלוב למשקה ועפר"ח אבל הלבוש פי' עכו"ם חולב בהמה של עכו"ם דאין הכן בשל עכו"ם וא"כ ל"פ אהמחבר. ובב"י משמע הכריע כהרמב"ן דאפילו לגדל שרי ובש"ע חזר בו ואי"ה במ"א אות ג' יבואר עוד. והנה מי שיש לו עז ופרה חולבת רק

לשתות החלב מיד ואין ממתין דוקא לעשות גבינות יש לצדד להקל ע' אות א' ומ"מ אין להקל בפני המון עם:

**סעיף ד**

**בי"ט** עט"ז בתקי"ג ס"ה בי"ט של גליות ביצה נולדה בראשון מותר בב' וכן בשבת שלפני י"ט עכ"פ מותר בשני ה"ה בחלב כן ועיין אות ג':

## סימן תקו

**סעיף א**

**אין** עט"ז ביצה כ"ט ב' דבי שמואל (ט"ס ר"ש) עב"י והב"ח והט"ז תי' כעין זה קצת באופן אחר. והאידנא אסור למדוד ומחינן ג"כ דל"ש חלה בעין יפה ע' תוס' וראי"ש וב"י ופר"ח ומותר ליקח במדה גופא ויפחות קצת עב"ח וע' תוס' שם. ומי"ש הלבוש מדידה אב מלאכה הוא צ"ע דעובדין דחול הוא ע' ביצה כ"ט א' ברש"י לא ימדוד בכלי מדה לא ימדוד שעורים לבהמתו ובשבת באבות מלאכות לא נזכר זה ועסי' שכ"ג וצ"ע:

**סעיף ב**

**אין** מרקדין עט"ז רקידה פעם א' להפריש קמח מסובין אב מלאכה בשבת וי"ט עי' סי' תק"י בנפה וכברה אלא בי"ט א"כ הותר רק מדרבנן כבסי' תצ"ה וי"א ד"ת רק מלישה ואילך הותר ועמ"א ב' וה' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ונפל** עט"ז מ"ש לענין הזבובים כל ששופך קצה משקה עמהם לא הוי בורר וה"ה ששותה שכר מן השמרים יניח מעט שכר על השמרים ועסי' שי"ט בזה:

**סעיף ד**

**אפי'** עט"ז הפר"ח מחמיר לאסור ע"י עכו"ם ואפשר בדרבנן הולכין בספיקו לקולא ועפר"ח ומשמע ע"י שינוי גמור אע"ג ע"י ישראל אסורה הרקדה ראשונה מדרבנן להר"ן כמ"ש כאן ואות ב' אף ע"י שינוי גמור אע"ג בתצ"ה ע"י שינוי שרי מ"מ זה לימים הרבה אסורים כבצירה וטחינה וע"י עכו"ם אפשר הפר"ח יודה דשרי ואפשר דאסור לדידיה עא"ר ב' בשם מהרי"ל בי"ט אין לקנות פת האפוי ע"י עכו"ם אף למ"ד בשבת שרי כבסימן שכ"ה יע"ש דאתי לומר בי"ט הרקדה שרי וצ"ע שלא מצאתי במ"א ובשאר אחרונים שלא הביאו חידוש כזה ולדינא צ"ע:

**סעיף ה**

**הלש** עט"ז מלת אלא במ"ש הט"ז על דין דמהרי"א יראה ט"ס וצ"ל דמהרי"א לא כתב דבריו על דין זה היינו להוליכה חלה לכהן דלא זכר רק מהפרשה כו' עב"י אבל הב"ח מפרש דמהרי"א ז"ל קאי נמי אהולכה לכהן דאם גלגל עיסה מעי"ט בחלת א"י דאסור

להפריש בי"ט ועבר והפריש בי"ט דאסור להוליכה לכהן בי"ט יע"ש וער"מ פכ"ג מה"ש הלכה ט"ו וביצה י"ז ב' משמע דבי"ט נמי אם הפריש תרומה כו' אין אוכל בו ביום א"כ פשיטא דאין מוליכה היום לכהן ואפשר בשוגג נמי אין מוליכה לכהן וצ"ע. ומ"ש על רש"ל היינו דרה"ר א"נ שרי ואנן קי"ל דתרומה אפי' הורמה מאמש נמי שרי להוליך בי"ט אין נ"מ בביתו ולמ"ש הב"ח נ"מ בשוגג והרים בי"ט וחלה כה"ג דאין מוליכה בי"ט אף בביתו י"ל דאסור ליתן לכהן באין רגיל אצלו ועא"ר ט'. ומה שיש עושין חתיכה קטנה ומדבקין בלחם גדול וקורין לה שם חלה אין זה ניכר ומופרש ואסור בנילוש מע"ט ופשוט הוא ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

**יכול** עט"ז לא הבינותי זה דרש"י פי' כן ביצה ט' א' דאף מע"ט לא היה בכלל הגזירה ע' תוס' שם אבל לדידן דוקא חלת ח"ל דאוכל ומפריש אח"כ אבל להפריש בי"ט מה שגלגל בע"ט אסור וצ"ע. ואפשר סברתו חלת א"י קיל טפי וגלגל מע"ט ושכח מפריש בי"ט כרבה דלא הוי בכלל הגזירה ואבוה דשמואל חולק רק בח"ל ובל"ז פירי דטבילי האידנא בח"ל איירי וכ"ז צ"ע בזה:

**סעיף ז**

**ומותר** עט"ז עמ"א אות יו"ד בזה איסורא דרביע עליה ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ח**

**והוא** עט"ז ע"י"ד שכ"ז ולעיל תנ"ז חלת ח"ל חלת האור נשרפת אפי' נילוש במי ביצים וכדומה שלא הוכשר מעולם למ"ד חייב בחלה נשרפת דלית כהן טהור האידנא אין נוהגין כו' א"כ הדין נוהג בטהורה ג"כ דימתין עד הלילה וער"מ פ"ג מהלי' י"ט ה"ח בזה ויש ליזהר שלא ישרוף רק יניחנה עד הערב והנה בשאר י"ט עושין כן ולאפותה י"ל אסור לכ"ע דאפשר למפלג בלישה עי' אות ז' ובפסח א"א יאפה עסי' תנ"ז ואי"ה במ"א אות יו"ד יבואר עוד:

**סעיף ט**

**מותר** עט"ז באות ה' ולהוליכם לכהן ועפר"ח:

## סימן תקז

**סעיף א**

**המין** עט"ז עב"י הר"ן אבל המ"מ פי' דיורה גדולה ומים הרבה והכל בו פי' דלא חיישינן לצירוף בנחושת והד"מ הביא רק המ"מ וכל בו אבל הלבוש הבין בהגהות רבו כהר"ן ואנטיכי ב' שוליים כו' דאלו מים הרבה נתבאר בתק"ג דשרי ממלא נחתום כו' ובאר הגולה ג' ציין ה"ה פ"ב כו' (פרק שלישי צ"ל בהי"א) ובע"ת משמע דהמ"מ ור"ן שווין

וצ"ע. וצירוף עסי' שי"ח במ"א י"ז ותק"י אות ז' ותק"ב במ"א י"ד ול"ד לצירוף מתכות דקיל באין מתכוין ושרי:

**סעיף ב**

**מרבה** עט"ז דרבנן וקלי איסוריה הוא דמבטלין הא ד"ת אף קלי או דרבנן ובעיניה אין מבטלין ועי"ד בט"ז י"ב ועש"ך אות י"ט ושם כתבנו בפריי מזה וכאן במ"א אות א' אי"ה מזה. ומשמע אף לחמם בית החורף וליהנות בעוד שעצים דולקים שרי וי"ל דוקא לאפות פת בחומו ויבואר שם:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז מ"ש באיסור תורה אין מבטלין בכל גווני אף אין מוסיפין אף דמקלי איסוריה וע' מ"א אות ד' ואי הוי ד"ת או כעין של תורה ועב"ח ועגל שכלו לו ז' ימים בשבת וי"ט אחרי כן עיין לעיל:

**סעיף ד**

**דה"ל** עט"ז אף למ"ד מוקצה שרי בי"ט זה אסור דה"ל כמתקן מנא אא"כ הוכן מעי"ט ובהכנה לבד שרי עב"י לדיר העצים כו' וביח י"ל בעי תיקון מעשה עסי' שי"ג ס"א ויבש נמי אסור וז"ש לדיר עצים סתמן יבש עיש"ש בזה:

**סעיף ה**

**תנור** עט"ז האריך וכ"ז בתנורים שלהם אבל בשלנו מבואר הדין בסמוך:

**סעיף ו**

**כיון** עט"ז משמע דעתו אף לגרוף פעם שנית מגחלים קטנים ליפות שתהא נאפה יפה אפ"ה שרי וכמו שסתם בש"ע ועמ"א אות ח' וט' ובא"ר מיקל ע"י עכו"ם לגרוף פעם שנית. ועסי' תקי"ח במ"א ועמ"א כאן בכיבוי אי אמרינן מתוך ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

**ובלבד** עט"ז עמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

**ומותר** עט"ז טיט אסור לגבל בי"ט דאפשר מעי"ט ולח יתייבש משא"כ עפר ועוד דטיט יאמרו לבנין עושה ורק מדרבנן ולטעם א' י"ל מ"ה מכשירי א"נ שאפשר מעי"ט ועמ"א אות י"ו ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקח

**סעיף א**

**מפני** עט"ז ביצה ל"ד א' ועב"י מדלא חילקו הרי"ף והר"מ והטור ובריייתא שם בקדירה חדשה ה"ה ישינה לטעם שצריך לחסמן עלח"מ פ"ג מהי"ט הי"א ומיהו בתק"ב קדירה ישינה מותר לבשל בי"ט וא"צ כלי מתכות דעם מים הוא ואפ"ה חדשה אסורה מסברא

או שופת הקדירה ומיד נותן אחר מים ואין שיעור חיסום כלל כ"א ע"י מים ומש"ה חדשה דוקא ועא"ר ולמ"ש א"ש קצת. ומחבת חרס חדש לטגן בשומן וכדומה בי"ט ע"י"ד קכ"א ובה"פ תנ"א אע"ג י"ל מחבת כריקן חשוב מ"מ אין מלבן כ"כ באור לא חשיב חיסום ובישן עכ"פ שרי וכן מחבת חרס חדש ליתן בתנור גרוף צלי קדר בישן שרי. ערש"י ביצה ל"ג ע"א אין מוציאין אש הוסיף וי"ו ואין מלבנין רעפים חיסר וי"ו דהתם מטעם נולד ומוקצה עסי' תק"א וכאן כלישנא בתרא לחסמן לא טירחא דל"צ דליהוי כעין מוקצה והבן:

**סעיף ב**

**ואין** עט"ז רש"י ביצה ל"ב ב' ול"ד א' דהוי תיקון כלי באין פוצעין קנה היינו ליתן ע"ג אסכלה ה"ה נייר וחרס וחתיכות נייר י"ל מ"ה אסור ע' ה' שבת ובשו"ת רלב"ח בסידור וקרעו מפני המחלוקת וקורעו ל"ד ע"מ לתפור אפשר ה"ה כל שאין מקלקל. ומ"ש בש"ע פוצעין קנה לצלות הוא פי' הר"מ ז"ל:

**סעיף ג**

**שמא** עט"ז רש"י שם ל"ד דמקלקל הוא ומותר ליקח הרבה אגוזים במטלית ולהכות עליהם ועא"ר:

## סימן תקט

**סעיף א**

**שפוד** עט"ז אמ"ש הר"ב קאי דנרצף אף בי"ט אסור דאפשר לצלות כך ובנרצף שנשבר אם בי"ט שרי ובעי"ט אסור וע' ראי"ם פ' בא לר"י אם י"ל בין מכשירין לא"נ עצמו מ"ה או רק מדרבנן בא"נ עסי' תצ"ה יש מחמירין בא"נ עצמו משמע מדרבנן ומ"ש רש"י מאך כר"י לכם למכשירין עט"ז ובא"ר א' בת"ד תרי לכם כתיבי יע"ש. ועי' בצ"ל פ' בא וא"ה בתקי"ב בט"ז אבאר עוד:

**סעיף ב**

**אין** עט"ז עב"י בשם הר"ן ויראה מדרבנן בא"א מבע"י דמ"ה מותר ועי' אות א' ובעולת שבת וי"ש פא"צ סי' כ"א ועסי' תקי"ד וא"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**ואין** עט"ז ומ"ש המחבר דבר זה י"ל כן ועמ"א אות ו' ועב"ח בזה:

**סעיף ד**

**שלא** עט"ז שבת ל"ד אבל מה שנשאר אחר התפירה רשאי לחתוך רק שנהגו לשרוף עמ"א ט' ומלת וכן כלומר נוהגים עוד כו' ועב"י ובלבוש לכאורה קשה וי"ל דה"פ וישימנו החוט לכתחלה בעי"ט אבל דיעבד י"ל אין מעכב וישים בי"ט אבל פסיקת

החוט צריך זהירות יתירה שלא לחתוך בי"ט וע"ז קאי הר"ב וכן הנשאר נוהגים שלא לחתוך אע"פ שמדינא הנשאר שרי ולבושיה כתלג חיור ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ה**

**פשטידא** עט"ז ע"י"ד קכ"א בש"ך ח' וצ"ע מכאן עמ"א יו"ד וה"ה נבלע היתרא ע"י משקין די בליבון כ"ד. והוי יודע באיסורא אף דרבנן ואף אב"י אפ"ה כל שאפשר מע"ט אסור בי"ט עמ"א י"א ול"ד לשפוד התם רק מנהגא ואי"ה במ"א י"ב יבואר עוד והכשר תנור מאיסור להיתר בי"ט עסי' תס"א במ"א א' וח"י ואי"ר שם די"ל די בהיסק אחד יע"ש. ואין להסיק ב"פ:

**סעיף ו**

**על** עט"ז ומשמע אף באפשר מע"ט שרי בי"ט ועיין לבוש ולכאורה צ"ע ועא"ר ואי"ה במ"א יבואר:

## סימן תקי

**סעיף א**

**מוללין** עט"ז רש"י ביצה י"ב ע"ב ובמשנה י"ד ב' אבל הרשב"א ז"ל סובר נפה וכברה בשבת חטאת בי"ט אסור ע' אות ג' ואפשר מן שומר הפירי ולאלתר אף בנפה וכברה רק דמיחזי לימים הרבה עמ"א ד' ובא"ר אות ד' וע' לבוש בהג"ה דבנפה אסור בי"ט ואפ"ה בס"ב כתב דלבו ביום שרי וצ"ל בין נפה לבו ביום ואי"ה במ"א ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

**בד"א** עט"ז ביצה י"ד ב' וברי"מ ז"ל פרק שלישי הט"ו וי"ו ועמ"א וכ"מ שם ולשון המחבר הוא כהר"מ ז"ל וע' באות ג' בזה:

**סעיף ג**

**לא** עט"ז וכן הקשה המ"א אות ד' ובעולת שבת אות ב' הקשה כן ובישו"ש פ"ק דביצה סי' מ"ב יע"ש ובא"ר מיישב כל לאלתר לא הוי ברירה כלל יע"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד. ומ"ש על דברי המ"מ על הרשב"א פ"ג מהי"ט הי"ו קשה דבבורר פסולת מאוכל משמע אף לאלתר וביד חייב חטאת בשבת ואפ"ה בי"ט התירו ה"ה נפה וכברה ובו ביום נמי ועסי' שי"ט סד"ה ובמ"א אות ס' וע' עולת שבת שם ופ"ח מה"ש במ"מ וצ"ע והרשב"א אפשר חולק על זה וסובר פסולת מאוכל ביד לאלתר אין חיוב חטאת בשבת. ומ"ש שנעלם ממנו דברי הרשב"א ז"ל עיין בא"ר ב' הקשה דהיש"ש מביא שם דברי הרשב"א יע"ש:

**סעיף ד**
**אין** עט"ז באות הקדום וי"ל התם הטעם שהיה אפשר מאתמול עמ"א אות ה' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**
**בגחלת** עט"ז ועמ"א אות ו' ועא"ר אות ו' מ"ש בזה ובשבת קל"ד:

**סעיף ו**
**אין** עט"ז שבת קל"ד ולפ"ז אם לא היה אפשר מע"ט שרי בי"ט ועמ"א אות י"א דרך לעשות לימים הרבה אף באי"א מע"ט אסור בי"ט:

**סעיף ז**
דאין עושין עט"ז בסימן ש"ז ס"ה ותקפ"ו שבות דשבות במקום מצוה שרי מ"מ י"ל דוקא מצות שופר וכדומה הא שמחת י"ט דאפשר ליה בלא חמאה לא אבל משמ"ב ביה"ש קצת מצוה ל"ג ה"ה זה והיינו ביה"ש יש איסור עשה עכ"פ תו"ש ד"ת בסי' רס"א ואפ"ה ל"ג על שבות כיון שאין כרת וסקילה והיינו היכא דיש קצת מצוה (הא לאי"ה לא ע"ד רצ"ו ב"מ צ' אה"ע ה') ה"ה י"ט וי"ל י"ט עשה ול"ת ועא"ר. ובשאר איסורין ביש דוחק גדול או קצת מצוה י"ל שרי אמירה לעכו"ם בתו"ש והבן זה:

**סעיף ח**
**אין** גוזזין עט"ז אבל לחתוך ירק דק שרי בי"ט כטחינת תבלין הא בכלי שלהם כעין סכין קבוע בדף עץ (קורין ברוסיא שאטקאוויניצ"ע) י"ל אסור שדרך לעשות לימים הרבה:

**סעיף ט**
**קונדס** עט"ז וה"ה שלאטי"ן וירק מר מותר להוציא מימיו ועשי' ש"ך סעיף ז' וסעיף ח':

**סעיף י**
**ויש** עט"ז ועסי' שכ"א סעיף ג' וסעיף ד':

## סימן תקיא

**סעיף א**
**לעשות** עט"ז ובתק"א אות ב' ועמ"א כאן א':

**סעיף ב**
**לרחוץ** עט"ז הכלל הן א"נ או מתוך בעינן שוה לכל נפש דוקא ועסי' תקי"ח לכאורה מתוך דוקא הוצאה והבערה הא שאר מלאכות לא וחימום לידיו א"נ ממש הוא להר"ן בתק"א אות ב' ואי"ה במ"א כאן א' יבואר. והנה טיטו"ן בי"ט עמ"א תקי"ד אות ד' לאסור דאין שוה לכל נפש. והראה לי התורני מוהר"ר שאול בן הר"ב הגאון מוהר"ר אליעזר נכד הגאון מוהר"ר הילמן ז"ל שהיה אב"ד בק"ק מיץ חידוש בפני יהושע שבת ל"ט ב' תוס' ד"ה וב"ה מתירין דבר שהוא לרפואה כעישון טיטו"ן אף דגם לעונג שוה לכל נפש

מיקרי לרפואה יע"ש. גם שם הביא אי דבר שאין שוה לכ"נ מ"ה או מדרבנן יע"ש. והנה אני רגיל לשתות טיטו"ן בי"ט כמנהג עולם לרפואה ובפרט כהיום ממש שוה לכל נפש ולקרוע הנייר צריך מע"ט גם נייר שכתוב בו אותיות יש לאסור דהוי מוחק מדרבנן עכ"פ וקריעת נייר בי"ט י"ל אב מלאכה הוא כל שאין מקלקל עשו"ת רלב"ח אחד קרע סידור בחמתו וע' הלכות שבת הביאותיו בשם הר"מ ז"ל ואי"ה בתקי"ד יבואר עוד:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז ועמ"ש אי"ה באות שאחר זה:

**סעיף ד**

**ויש** עט"ז משמע דאין שוה לכ"נ מ"ה אסור ע' אות א' ומש"ה אבר אבר אסור ועי' פני"י בחידושיו למסכתא שבת שם דף ל"ט ע"ב יע"ש:

**סעיף ה**

**אדם** עט"ז בשכ"ג ה"ו ועשי' שכ"ו במ"א ח' כאן הראה לשם וב"ק מותר בפשיטות יע"ש. להחם מים למקוה קרה מאוד ויש כמעט חולה שאין סכנה אפשר לכאורה לומר כעישון טיטו"ן באות ב' בשם פני יהושע דמיקרי שוה לכל נפש כה"ג גם איסור הרחיצה בחמין כאן רק להפשיר הקור לא שיהא חמין ועי"י עכו"ם י"ל דשרי ומ"מ לא רציתי להתיר זה דאוושא מילתא טובא ינהגו כאן ק"ק פפד"א שלא להחם בי"ט וכאמור:

**סעיף ו**

**ולמתקן** עט"ז דאף בחול שוה לכ"נ אלא שאין מצויים להם בחול:

**סעיף ז**

**אפי'** עט"ז ועמ"א אות יו"ד ובא"ר ואי"ה במ"א יבואר בזה:

**סעיף ח**

**כוס** עט"ז פסיק רישיה בדרבנן עיין בהל' שבת מזה. ומ"ש בכהנים לאיסור אפילו הושם מע"י"ט למים ובמ"א אוסר י"ל במים לא ע"י הכהנים כמ"ש א"ר ז' משנ"ב ס"ט למלול ביד בשמים דביד אין שייך מוליד ריח וי"ל להט"ז התם אין מכוין ופ"ר בדרבנן ולא ניחא ליה שרי משא"כ כהנים מכוונים לכך להשים שמן במים מתיר בא"ר דשמן שם אין מוליד ריח חדש וסחופי כסא אסור דאין שם רק ריח לחוד יע"ש וליתן בושם למים ולסנן אח"כ אסור אף לא"ר יע"ש. ועסי' תרנ"ח ס"ב פסק הר"ב דאסור אתרוג על הבגד א"כ משם ע"כ קולא שמן במים וידי הכהנים ועשו"ת ח"צ ז"ל ועמ"א בתרנ"ב ובהל' שבת מזה:

## סימן תקיב

### סעיף א
**לצורך** עט"ז עסי' תק"ט בע"ש וא"ר א' הביאותיו שם לכם למכשירין ותרתי שמעת או תרי לכם כתיבי:

### סעיף ב
**שמא** עט"ז באות ה'. ומומר להכעיס שעטנז ומוזהר בדברים טמאים י"ל שרי להזמינו א"נ בקדירה אחרת הואיל ועיין שלם שבת בשם הר"ן גם אחיך הוא ולא מימעט מלכם ואם מומר לנבילות לבד י"ל אסור שירבה דברים טמאים בקדירה לבדה ולקי עתוס' פסחים מ"ז ב' ד"ה ולוקה יע"ש ועמ"א א' קראים יע"ש. ואי"ה שם יבואר עוד גר ותושב אע"ג שמצוה להחיותו מימעט מלכם ועתה בלא"ה אין נוהג בזמן שאין היובל נוהג וי"ל לכם ולא לעכו"ם מ"מ היתר מ"ה מותר לצורך חול ג"כ הואיל ואיסור בלא"ה לכל נפש השוה לרוב משא"כ איסור וי"ל אי לאו לכם הייתי מרבה לכל אף לעכו"ם באיסור וצ"ע. וי"ל דאיסורא רביע עליה ומ"מ לא מימעט מלכל נפש ומידי דהוי תרומה ביד כהן דשרי לתקן בי"ט ולכל נפש מקרי ודוקא דבר שאין כ"א לתענוג ועסי' תקי"ד במ"א ב' לענין רפואה ואי"ה שם יבואר א"נ בשר של עכו"ם וישראל מבשלו:

### סעיף ג
**לשלוח** עט"ז משמע אף בכרמלית דרבנן אסור על ידי ישראל ועמ"א אות ב' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ד
**וכן** עט"ז ביצה כ"א ב' ויש לומר דאשמעינן דאע"ג דבא מאליו לביתם לא הכינוהו בשבילו אף בקדירה אחת כל שראוי לכבדו אטו קדירה אחרת ולהפציר בו אסור. ומשמע מהר"מ ז"ל כל שמזמינו (ה"ה מפציר בו כו') אף שכבר הכין כ"צ לעצמו אסור מדכתב עכו"ם שבא לביתו והכינו הא לשלוח אחריו אסור וזה דלא כמ"ש המ"א אות ב' בשם תניא גם בא לביתו אסור להכין עוד אף באותה קדירה:

### סעיף ה
**אבל** עט"ז הנה דברי הר"ב ברור מללו כי המחבר כתב עבדו ושליח ועכו"ם מאליו שרי משמע לכאורה בחד גוונא ולזה נתן הר"ב הבדל עבד ושליח מותר להרבות באותה קדירה ממלאה אשה כו' ועכו"ם מאליו דין הר"מ ז"ל מאחר שהוא רוצה לכבדו אף באותה קדירה אסור כמ"ש באות ד' שכבר הכינוהו אלא המרשים שציין א"ח ותוס' הקשה הט"ז דא"ח אוסר לשלוח דורון ובהכרח לחלק בין מ"ש תחלה לשלוח לביתו שרי היינו בלא היה דעתו מתחלה עליו ובין דעתו עליו אסור באותה קדירה ג"כ ע"ז אמר

באות ד' דאין לחלק דלהר"מ בא מאיליו שרי שכבר הכינו כ"צ הא אסור להזמינו אף שלא היה בדעתו ה"ה לשלוח אין לחלק גם מה דמשמע מא"ח ולצורך עכו"ם אף באותה קדירה אסור ול"ד לממלאת בשר לצורך ישראל לא קיי"ל כן ועד"מ כ' וכ"כ התוס' יראה כ"א ד"ה עיסה דהואיל שייך בשר לא בשל עכו"ם דלפ"ז אם בשר עכו"ם כשר אסור לישראל ליתן בקדירה בב' טרחות משום רוטב שמן דמ"ה אסור דל"ש הואיל ואנן לא קיי"ל כן והבן זה ). וברש"ל משמע דוקא בחד טירחא הא ב' טירחות כה"ג אסור וצ"ע:

**סעיף ו**

**בני** עט"ז האריך וסיים דוקא כשיש חשש ביטול שמחת י"ט אז שרי כההיא דבני החיל הא שאר אונס ממון וכדומה י"ל דאסור וההוא דאין מזמנין עכו"ם בי"ט י"ל אף אם יש לחוש משום איבה או הפסד ממון אסור אם לא משום שמחת י"ט יש להתיר ועא"ר א' אות ח' וט' ומ"ש עט"ז ואין לומר התם הגוף של ישראל צריך להגיה ויש לומר התם הגוף של ישראל משא"כ כאן לא יתנו כלל פת לתינוק עא"ר אות ט' הגיה כך:

**סעיף ז**

**אסור** עט"ז י"ל תרי לכם כתיבי או מאך ערש"י פ' בא ועסי' תק"ט ובא"ר שם והנה בראוי לאדם מ"ה מותר הואיל ובאין ראוי דל"ת לכל נפש מרבה כלבים או דתענוג מימעט מלכל נפש משא"כ א"נ אף שראוי רק לכלבים י"ל דשרי וא"ש מ"ש באות ב' יע"ש:

**סעיף ח**

**אבל** עט"ז עא"ר אות י"א ומ"א ה' ולדידן די"א שאין לנו רה"ר צ"ע בזה:

**סעיף ט**

**אם** יש עט"ז עא"ר י"ג דהר"ן באי' ליה מתיר יע"ש ובאות יו"ד שם על החזקוני דלדידן ל"ד כלבים ה"ה כל בהמה אסור ועא"ם הגיה ברש"י והוצאה שלא לצורך אדם כלל מ"ה אסור לדידן עמ"א תקי"ט. ועיין עולת שבת ומ"א הגיהו ואפי' אין לו כוי יע"ש וע"י עכו"ם מלאכה ד"ת צ"ע ועב"ח ואי"ה במ"א אות א' יבואר בזה:

## סימן תקיג

**סעיף א**

**דהיינו** עט"ז וכ"כ הלבוש דנגיעה מותר ולחלק בין מנורה יותר חשש שיתנדנד מביצה א"נ התם יטה ויש לתא ד"ת אע"פ משאצ"ל ואין מתכוין ובש"ח ס"ג מנורה העומדת או נרות קנדילא ועמ"ש ברס"ה בפריי והמ"א כאן ב' פירש דנגיעה נמי אסור ואי"ה שם יבואר. עסי' ש"י אות ה' וכאן לצורך היתר:

**סעיף ב**

**אפי'** עט"ז דשיל"מ במינו אסור באלף וא"א ספק דרבנן לקולא ב"י. אמר ההדיוט הכותב אכתוב קצת בקצרה. חלבון וחלמון תליא בפלוגתא כמ"ש בהלכות שבת אי הוי ב' מינים או חד מין ועסי' שכ"ב ודגים שניצודו ב"ט ונתערבו החתיכות בענין שא"א להכירן בתר שמא אזלינן וצ"ע די"ל חתיכת הכל שם א' דג ולענין טעם עי"ד ק"ז בש"ך וברש"י חולין צ"ח א' ד"ה כלכית דג טמא באלפס ב"י ש"מ בדגים טהורים טעם א' וא"א למיקם גם ש"מ בסכנה נמי בטל בס' ראיתי בס' ח"ה מהר"מ ברבי נרו להגאון אב"ד דק"ק פ"ב הקשה רש"י פסחים למ"ד לרבא במינו במשהו הא ס"ל אין מערבין לקרנות תמורה ד' ב' מנא לי' במינו במשהו והנה שם אומר שם דכתיב בבכורי לעולין ולר"י לרבא וי"ל דמינו לא בטל ומהתם אין ראיה אי הלכה כאביי או כרבא באי עביד מהני די"ל שם בהווייתו בכור ומעשר במתנה מרבין ק' א' כו' יהושע נוסף על טעם שרא"ת או דלית ליה רק קרא והבן:

**עוד** סי' ק"ב ט"ז ה' משמע עיקר הטעם בטעם תליא ולמ"ד עולין י"ל טעם ושמא ועסי' פ"ה בש"ך י"ו ובפריי שם:

**סעיף ג**

**שנתבשלה** עט"ז עמ"א בזה ועב"י מ"ש דהר"ן הם דברי ר"ת ק"ק דב' דברים המה בא"מ בטל בס' ובמינו ג"כ כשנימוח בטל ולבוש הביאם ועי"ד ק"ב בש"ך לדינא משמע כל שנימוח במינו במשהו ופליטה לבד יע"ש ובפריי שם. ואם יתקלקל המאכל עד למחר לא הוי דשיל"מ:

**ומה** שיש מהספק ספק ביצה אם נולדה ב"ט ובשלה במזיד עם א"מ ויש ששים אף בספק תורה כה"ג אסור ול"ד לחמאה ב"ד יע"ש בפריי מ"מ בדרבנן מהו גם באין ששים ומתקלקל עד למחר מי אמרי כה"ג ע"י גלגול לקולא ואם נשפך וא"י אם היה ששים בא"מ ומתקלקל בנולדה אחר שבת הוי ספק תורה וב"ט דעלמא דרבנן:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז לכאורה משמע דמתקן המאכל בכך הוי כמין במינו ומש"ע משמע דחזותא לא בטל ועמ"א ז' ושם יבואר בעזה"י:

**סעיף ה**

**ובלבד** עט"ז עיין אות א' ועמ"א אי"ה שם יבואר באות ב':

**סעיף ו**

**בי"ט** עט"ז י"ט ושבת ליכא ממ"נ והי"ה י"ט ה"ו ונולדה בו אסורה בשבת אחריו וער"מ סוף פ"א מהי"ט. ומ"מ קשה דאין זה מספיק דב' קדושות הן רק במ"ש התוס' ביצה ד'

א' ד"ה אלא וברש"י שם משמע לידה הכנה ד"ת או מדרבנן דשבת הכינה לי"ט עמ"א ח' וער"ן ואי"ה במ"א יבואר עוד ועיש"ש ס"ק סי' ג':

**סעיף ז**

**אפשר** עט"ז ערש"י ביצה ז' ב' ד"ה דר"י לא שכיחי כנראה שם דיצא רובא וחזר מיעוט' דמיעוט' וספנא בלילה מיעוט המצוי ולא הוי שקול דהוי כרובא לאיסורא ואפי' ס"ס לא מהני בנתערבה להמחבר עמ"א ד' ולישנא דר"י לא שכיח הכי משמע:

**ואגב** אזכיר מ"ש בכתבי **אדוני אבי** הרב ז"ל בחידושיו ביצה עלה דהך למאי נ"מ ולא אמר נ"מ למקח וממכר שאם המוכר קיבל דמים ואמר מזכר היתה והלוקח מביא עדים שנולדה בלילה דמקח טעות די"ל יצאה רובא וחזרה ואין הולכין בממון אחר הרוב והנה אם נאמר מיעוטא דמיעוט' הולכין דל"ש סמוך מיעוטא לחזקה עתוס' ר"פ המניח וכמ"ש בס' ג"ו וש"ה א"כ מקח טעות וי"ל ספנא נמי רוב ביום ומיעוט המצוי בלילה ובפלס מיעוט המצוי נגד מיעוטא דמיעוטא הוי רוב לבד ואין הולכין אחר הרוב ואי"ה כשאזכה להדפיס ספרו אבאר זה. ובמ"א יבואר עוד אי"ה ובחידושינו הארכנו:

**סעיף ח**

**אבל** עט"ז דשיל"מ בספק השקול אסור אף בדרבנן משא"כ השכים קודם ע"ה אז יש רוב מסתמא מעי"ט ילדה דרובן אף ספנא כ"ה:

**סעיף ט**

**ואסור** מדאורייתא עט"ז עמ"א י"ג ודי' יע"ש. ואף דאזלינן בתר רובא לעיל אבל לומר שנולד קודם י"ט י"ל דהוי דבר המתכבד יע"ש. וספנא מארעא משמע ג"כ דאמרי' בהו ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה כמו ביצת תרנגולת. ועמ"א ח' אי לידה הוי הכנה ד"ת לענין דראוי לאפרוחים וספנא ל"ש זה מ"מ יש עוד תירוצים:

**סעיף י**

**ואפי'** עט"ז ועמ"א אות י"ד:

**סעיף יא**

**ואם** עט"ז ועמ"א ס"ו וא"ר יע"ש ועי"ד סי' ט"ו וש"ך שם ומ"מ משום נולד ומוקצה א"א בספיקו לקולא גם אין הפליטה אוסר יע"ש. עט"ז י"ד ק"ב ה' טעם הר"ן דשיל"מ וחולין צ"ט ב' תוס' ד"ה שאני וחה"ר א"כ דרבנן י"ל בטל וביצה ל"פ אטו אחר שבת והבן. ועי"ד ססי' קל"ב:

## סימן תקיד

### סעיף א

**או** עט"ז עב"י בזה בשם הרמב"ן משמע יש מכשירין דאין קרובים לא"נ אסור לר"י מדרבנן ואף יחיד היודע אסור לו ויש שהלכה ואין מורין כן יע"ש ועיין ביצה כ"ב א' תוס' ד"ה ההיא יע"ש ומדלא משני להיפוך אנא כר"י דמשאצ"ל אסור והתם כרבנן י"ל בזה. ועט"ז אות ב' לשיטתיה כאן ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

**או** עט"ז ביצה כ"ב א' עיין אות א' וב"י למ"ד הלכה ואין מורין מומר סדין בי"ט ולמ"ד הרמב"ן דמדרבנן אסור אף לר"י אסור ועסי' שט"ו ור"מ בסדין שרואה הנר יע"ש ומשמע לכאורה דמכשירין נמי אמרינן מתוך דבעילה במתוך מותר עיין כתובות ז' א' ועב"ח ומיהו כפי מה שנראה בתקי"ח במ"א לכאורה ולבוש כאן דלא אמרינן מתוך רק בהוצאה והבערה לא בשאר מלאכות להלכה א"כ י"ל אסור סדין בי"ט ובי"ט שני עא"ר ד' צידד להקל בי"ט ב' יע"ש ועיין א"ז שם הא בי"ט א' אסור אף בעילת מצוה:

### סעיף ג

**אסור** עט"ז ובא"ר ד' בי"ט ב' משום הפסד ממון יע"ש וב"י תצ"ו:

### סעיף ד

**כדי** עט"ז אפשר דומה לתקי"א במ"א יו"ד כיבוי ליכא שסופו מבעיר כל שאין מכבה לגמרי ועא"ר ה' חוכך בזה להחמיר יע"ש:

### סעיף ה

**שהרי** עט"ז ועא"ר ח' ובתוס' ביצה כ"ב א' ד"ה והמסתפק כל שמכחיש אורו הוי כיבוי וד"ה ואין מכבין בהכרח ל"ד ע"ג קרקע יע"ש ועיין ע"ש וי"ל במדורה אע"ג דג"כ מתמעט לא הוי פ"ר משא"כ פתילה משמן:

### סעיף ו

**נר** עט"ז האריך ועיין אות ט' יו"ד ובמ"א אות ז' ויבואר בסמוך אי"ה. וכאן אזכיר מה שיש עושין בוואק"ס שטאק (או קורין שטאצי"ק) כורכין אותו בכלי מתכות ויש בכלי כעין מספרים חותכין בשעוה ומונע לשרוף יותר עכ"פ לעשות זה קודם הדלקה דלאחר שהודלק להמחבר והוא דעת הרא"ש יש לאסור זה ומיהו להר"ב י"ל שמותר זה עמ"א ח' ומ"מ הרבה ס"ל כרא"ש ראיה משפופרת ועיין עולת שבת. ומשום תיקון ועובדין דחול בכלי אין לאסור כ"ז שאין חותך הפתילה כ"א השעוה לבד עיין סעיף ח':

**והנה** לשון המחבר הוא ממש לשון הטור ואמנם בטור סיים דגר"ס כיבוי מותר והמחבר השמיטו בכוונה שמפרש דברי הטור קודם שהודלק דוקא (מדכתב הטור שרוצה להדליקו) א"כ ל"ש כלל גרם כיבוי בזה ואדרבה כשהודלק אין שום תיקון אפילו ליתן

דבר המונע בלבד עליו כסכין וכדומה ואף בחול י״ל אסור הרי גרם כיבוי אסור ומדקדוק אדונינו מרי״ן המשביר ז״ל בב״י נראה כי להרא״ש מפשט פשיטא לי׳ דלחתוך באור משעוה בהודלק אסור כשפופרת הא ליתן עליו דבר המונע חוצה לו ספק הוא ומטור משמע ליה דאסור גם זה ומש״ה חזר וכתב הב״י וכ״נ מרא״ש שאף זה אסור כשהודלק ויהיה פירוש מלת חוצ״ה לו שכתב היינו בטלית שאחז האור אע״ג שתעבור ותגיע האש לכל הטלית מ״מ הטלית לא הוקצה ועשוי להדליק רק נפל אש עליו באונס ולכן מותר גרס כיבוי כזה שנותן דבר המונע חוצה לו כלומר חוץ למקום האש משא״כ בשעוה אף שנותן על השעוה מונע חוץ לשעוה מ״מ השעוה והפתילה שניהם הוכנו להדלקה כל שממעט מאחד מהם בהודלק גרם כיבוי כזה אסור ודאי זה ממה שכתב הרא״ש ז״ל דאין נוג״ע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו כו׳ כשתגיע שמה הדליקה ולא כתב דאין עושה מעשה יראה כאמור והבן זה:

**ובדברי** קדשו של אדונינו הט״ז ז״ל צ״ע לי דמשמע מדבריו דלאחר שהודלק מותר ליתן סביבו ולא ע״י אור וצ״ל חוצה היינו שאין עושה מעשה רק מניח עליו ואיך כתב דמש״ה כתב הט״ז להדליקו דאלו דלק אסור לקצר״ו הא ליתן סביבו שרי וי״ל בדוחק כמו שעושין במספרים או בצוועגנג״ל שהביא בא״ז מש״ה דוקא קודם שהודלק דחותך בגוף השעוה וצ״ע ומ״ש ליישב שפופרת עסי׳ רס״ה ובד״מ שם וכאן. ובעולת שבת דא״נ יקח כל השפופרת עדיין לא מכבה ועא״ר. ועיין פסחים י״א ושבת ב״מ הצריכותא ואי״ה במ״א ז׳ יבואר עוד. ובישש״ש פ״ב ל״ד משמע דסובר כב״י דלהרא״י וטור לאחר שדלק אף בחול אסור ליתן דאין חוצין רק ממעט השעוה וחתיכת חלב ברחוק הוא דשרי שאין מחובר לפתילה משא״כ קנדיל״א אבל הט״ז ז״ל סובר לחלק בין עושה מעשה בגוף השעוה חותך בשעוה בצוועגנג״ל עיין א״ז בלבוש וכבר התבאר. א״כ הרוצה להחמיר לכתחלה כיש״ש בדעת הרא״ש וכפי הבנת הב״י בטור וכפשט משמעות המחבר כל שהודלק אף לשום רק על השעוה דבר מונע אסור ואף לתחוב בחול וכ״ש בצוועגנג״ל או במספרים לחתוך בקצת שעוה אסור לפ״ז וכדכתיבנא:

**סעיף ז**

**ושיורי** עט״ז הראה לתק״א סעיף ז׳ אות ז׳ יע״ש:

**סעיף ח**

**אבל** עט״ז בביה״כ אף בשחרית יש מצוה וכן נוהגין להדליק בשחרית בכמה קהלות קדושות וקורין שטעב ליכט אבל בביתו בלילה להראות עושרו י״ל דשרי להט״ז הא ביום כה״ג שרגא בטיהרא בטלה דעתו ואסור. ואם מדליק שרוצה להבעיר טיטו״ן טובא״ק וטורח לו בכל רגע י״ל דשרי כה״ג:

**סעיף ט**

**אין** עט"ז רש"י ביצה ל"ב ב' ויראה שנותן פתילה קודם שהודלק ב' קצותיה לתוך ב' נרות כפמוט וכדומה והאמצע פתילה לחוץ ומדליק באמצע פתילה ובהדלקה זו נחלקת לשתי נרות ועמ"ש אי"ה באות יו"ד:

**סעיף י**

**והוא** עט"ז הביא דברי ישי"ש פ"ד סימן י"א בקנדיל"א חותכה באור לב' נרות כשלא הודלק עדיין ול"ת דל"ד לפתילה דהרואה אומר להדלקה בעלמא מתכוין משא"כ לחתוך באמצע השעוה נראה כמתכוין לב' נרות ותיקון מנא אפ"ה שרי ומ"ש שלא ידלק בצד הב' אסור הקשה עליו ממ"נ ואם אפשר שלא ידלק בצד הב' מה קמ"ל פשיטא הוי תיקון מנא כמו סכין ועמ"א ח' ואי"ה שם יבואר ומ"ש הט"ז להתיר בנר שעוה דולק להדליק בצד הב' להתיך השעוה למהר כיבויו כמו שכתב באות וי"ו כה"ג דדומה למרבה בפתילות ועא"ר אות ט' צידד להחמיר בזה ואי"ה יבואר במ"א בזה. ומ"ש התוס' מתירין לחתוך קנדיל"א באור בדף כ"ב א' ד"ה והמסתפק משמע שמפרש בענין זה למהר כבויו והרא"ש ז"ל יודה לזה דאל"כ אסור כמו בסכין ולהמ"א אות ח' י"ל דמיירי בענין שאין צד הב' דולק וכמשמעות לשון רמ"א בסעיף ג' לקצרה יע"ש וכאמור:

**סעיף יא**

**שאין** עט"ז זה אפילו לתוס' עמ"א אות י"ט והמסתפק כה"ג חייב אבל המסתפק משמן לאכילה י"ל א"נ בי"ט הותר ע"י כיבוי ג"כ עא"ר בזה:

**סעיף יב**

**מותר** עט"ז ועמ"א ד' ובעולת שבת הפירוש בש"ע ובלבוש ואי"ה שם יבואר. וע"י עכו"ם להקל בי"ט ועסי' רס"ה. דיני הדלקת הנר בי"ט פתילות ושמנים שאין מדליקין בשבת בי"ט מדליקין ומבואר בשבת כ"ג ת"כ דרב חסדא ומשמע אף עטרן וה"ה למ"ד בכל השמנים יש טעם שמא יצא קשה י"ט נמי דחובה הוא וצ"ע קצת. ברכת שהחיינו בי"ט י"ל דסומכין אזמן דרגל אם בי"ט תברך ואח"כ מדליקה משא"כ בשבת עמ"א רס"ג אות י"ב. נוהגין בב' נרות אף בי"ט אף דזכור ושמור בשבת י"ל נגד איש ואשה עא"ר רס"ג. ועסי' תר"י ביה"כ יע"ש עיין סימן קנ"ד מדין נרות בית הכנסת ושבת וה"ה י"ט יע"ש ועא"ר:

## סימן תקטו

**סעיף א**

**עכו"ם** שהביא דורון עט"ז ביצה כ"ד ב' ואע"ג דאין מוקצה בשל עכו"ם עסי' ש"י ס"ב ושכ"ה ותצ"ז ס"ג מ"מ במחובר וצידה אסרו אף בשל עכו"ם עיין לבוש ולהלכה כו'

ועיין מ"ש אי"ה באות ב' ובמ"א מזה ותצ"ה במ"א ד' צידה קצירה דרבנן עיין אות ס' ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ב**

**אינו** עט"ז והעלה דכל שיש דחק אף לבע"ה מותר וז"ש הר"ב אורחים וכה"ג דכל אורחים נשים כשעת הדחק וה"ה לו לעצמו כן דמ"ש. ועיין בלשון הלבוש בזה:

**סעיף ג**

**אסור** עט"ז עיין אות א' ובמ"א א' ויו"ד במוקצה דצידה ומחובר אף בשל עכו"ם אסור ולערב א' בב' י"ט של גליות מותר מיד ואי"צ כדי שיעשו כיון שהעכו"ם לצורך עצמו תלשן ליכא למיחש למידי ומ"ש ואין זה לד"ה היינו לרש"י י"א דאף לצורך עכו"ם כ"ש בעינן שלא יהנה ממלאכת י"ט עיין אות א':

**סעיף ד**

**אפילו** עט"ז בס"ז כצ"ל באות י"ג ועיין באר הגולה יו"ד בשם הר"ן דאפי' בי"ט שני ולא הוי כס"ס דדרך לתלוש ולצוד ביומו ולפ"ז הוי ב' ספיקות שמא נלקטו אתמול ושמא לצורך עכו"ם יש לאסור ועסי' שכ"ה ב' דיעות והלכה כדיעה א' לענין כדי שיעשו וכאן בכלל זה כ"ש לאסור ועא"ר:

**סעיף ה**

**עכו"ם** עט"ז עמ"א י"ג ותק"ג אות י"א וביי"ד ש"ב בש"ז וש"ך אות ב"ג היינו ג"כ דיודע שאסור לישראל שעטנז יע"ש ובש"ך שם ג' היכא דאיתחזק י"ל אין נאמן והכא חזקה עתה נלקטו ועד עתה מחובר היה ואי"ה במ"א יבואר בזה:

**סעיף ו**

**יש** אומרים עט"ז אע"ג דיומא אריכא לחומרא מ"מ ל"ג בזה והלכה הכריע הר"ב כו':

**סעיף ז**

**יש** להחמיר עט"ז עס"ב ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ח**

**אבל** עט"ז באות ב' כתב בטלטול מותר ע"כ תמה כאן ואף דלר"ת כן הא לסמ"ק י"ל דאסור לאחרים ואף בטלטול מ"מ הואיל ופסק הר"ב דלצורך אורחים שרי תו מתירין בטלטול אלו מקלעי אורחים וכמו חוץ לתחום בס"ה והר"ב י"ל סובר כל שאין אורחים לפנינו אסור בטלטול מדרבנן והואיל מ"ה מותר לא מדרבנן:

**סעיף ט**

**למי** עט"ז ועמ"א אות ח"י אף חוץ ליב"מ דמ"ה לא החמירו בו לאחרים דאין מפורש בקרא יע"ש ולפ"ז עשה עכו"ם מלאכה דרבנן בשביל ישראל זה מותר לאחרים ועסי' שכ"ה ס"ח ועיין עולת שבת תחומין הקילו דלישראל אחר הוא תוך התחום ואין איסורו

שוה בכל ומ"מ יראה דיש לצדד לקולא באיסור דרבנן וחוץ ליב"מ הטעם דלא מפורש ומעביר ד"א ברה"ר דהלמ"מ מפורש מיקרי דבכלל הוצאה הוא והעד שחייב מיתה עליה ער"ן משנה פכ"ג אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והבן ואי"ה במ"א ח"י יבואר עוד. תצ"ה במ"א ד' צידה וקצירה דרבנן י"ל בין תחומין עיין אות א':

**סעיף י**

**אבל** עט"ז ומוקצה דחוץ לתחום לא הוי דאין הכן בש"ג ועיין בט"ז אות י"ו ובמ"א כ"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יא**

**בתוך** עט"ז וסתם עיר מוקף לדירה וסתם מבצר אין מוקף לדירה ועיין ה' שבת ולבוש כאן וגם במה שחלק בין תחומין דאין שוה בכל עיין אות ט' בזה:

**סעיף יב**

**ולערב** עט"ז תחומין דרבנן או שאין מפורש בתורה אף ג"פ או שאין איסורו שוה בכל דמה שהוא לזה חוץ לתחום לאחר תוך תחום עיין לבוש ומ"א ח"י:

**סעיף יג**

**אם** עט"ז בס"ג ועמ"א י"ב ומ"ש דשיל"מ ולפ"ז אם יתקלקל עד הלילה י"ל מתירין בספק כזה ובמינו מחובר וצידה אם מצוי בעיר פירות תלושים ודגים מ"מ י"ל כהר"ן ורבינו יונה דרך לתלוש היום ולצוד היום:

**סעיף יד**

**מותר** עט"ז ועמ"א כ"ה ובמלאכה דרבנן צ"ע די"ל דוקא תחומין דל"ש בהו כ"כ מוקצה ועיין אות י"ז ומ"א כ"ז ואי"ה שם יבואר עוד וי"ל בשל עכו"ם אין הכן כ"א במלאכה ד"ת לא חלקו וצ"ע:

**סעיף טו**

**מותר** עט"ז לרש"ל ז"ל לרש"י שלא יהנה אף בדרבנן שייך והט"ז כתב דאף לרש"י בתחומין ל"ש שלא יהנה רק קנס בעלמא ועיין אות ט' ויו"ד והלכך כה"ג ל"ש קנס ושרי אף לרש"י ומ"ש שישראל שולח דורון שיוכל לבוא לפני י"ט עמ"א כ"ו בזה ואי"ה שם יבואר עוד. ומ"ש הט"ז תחומין י"ב מיל כו' בתה"ד פ"ג טעם דל"ש זה לר"ת הא לרש"י שלא יהנה י"ל יב"מ אסור שנהנה מאיסור תורה ולבסוף כתב דאין מפורש בתורה עמ"א ח"י ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף טז**

**ודוקא** עט"ז ובתק"ח כתב דח"ל אין מוקצה דאין הפירות עצמן מוקצים כאוירי דליבני בתחומין דרבנן ויב"ח י"ל ואי"ה במ"א כ"ז יבואר ועא"ר:

## סימן תקטז

### סעיף א

**אבל** עט"ז ביצה י"ד ב' ורש"י במתני' (כצ"ל) פליג אף באין צריך ללודיות הואיל ואפשר ליהנות מהם ובריית אמר לדבריהם דרבנן דאם צריך ללודיות מודים אתם ה"ה באי"צ הואיל ואי בעי ראוי ליהנות ומש"ה הביא הרי"ף ברייתא דעכ"פ צריך ללודיות שרי והרא"ש לא פירש הברייתא כן רק דוקא בצריך ללודיות ר"ש מתיר ות"ק אוסר בשלוח כה"ג דבתר רוב אזלינן אבל הט"ז ז"ל סובר דהרא"ש מודה בצריך ללודיות דשרי ומסתם אסור ופי' ברייתא כפשטי'. ולדינא אין נ"מ עתה דאין לנו רה"ר ומוקצה לא הוי כבסי' תקי"ז אות ב' ועמ"א א' וא"ר א' ד"י"ל כרמלית נמי אסור ועסי' תקי"ח עירוב יע"ש אי"ה שם ובמ"א יבואר עוד:

## סימן תקיז

### סעיף א

**מחוץ** עט"ז עמ"א א' בעיר שרובה עכו"ם ושם יבואר בעזה"י:

### סעיף ב

**וכן** עט"ז רוב הלוקחים בעינן וכ"מ כ"פ בש"ס אחר רוב אוכלי בשר וכדומה ומסל"ת בתקט"ו ס"ג ותקי"ג ס"ו אפי' נגד חזקה דעתה נתלשו נאמן בדרבנן עתה"ד פ"ג. מ"ש אין הכן בשל עכו"ם י"ל היינו דגרוגרת וצמוקים וכדומה דאין העכו"ם מקצה מדעתו וה"ה מלאכת טחינה גמרו בי"א עסי' שכ"ה רק מחובר וצידה לא חלקו בין עכו"ם לישראל עסי' תקט"ו ותיבת זה בבי"י הקשה בעיר שרוב ישראל כל שהובא לשם ישראל הכל אסורים אם לא ה"פ דאם ידוע שהובא ביחוד לשם ישראל אחד מותר למי שלא הובא בשבילו. עא"ר אם קנה דגים או פירות מעי"ט והניח אצל עכו"ם כל שאין חשש שהחליפם בגרועים שרי (דלהכעיס לא חיישינן):

**אם** נתערב דג הניצוד בי"ט עם הרבה דגים שניצודו מעי"ט וא"א להמתין למחר כי ימותו כולם י"ל דיל"מ בנתקלקל בטל ובריה לא הוי חיין דאין נוצר באיסורו. עי"ד ק"ב:

### סעיף ג

**שאפה** עט"ז עיין אות ב':

### סעיף ד

**והוא** עט"ז היינו מחוסרין צידה ובעט"ז חוץ לתחום לכאורה צ"ע והוא תשובת הרא"ש בבי"י שוב ראיתי שדבריו צומח מתשובת הרא"ש ז"ל ועולת שבת אסברה לי ועיש"ש פ"ק כ"ח להרא"ש כל שאין יכולין לפרוח ח"ל אע"פ שמפריחין קצת לאו מחוסר צידה וא"צ מצודה יע"ש. והמחבר סתם וצ"ע ועיין לבוש:

## סימן תקיח

**סעיף א**
**הצריכים** עט"ז עמ"א ב'. עיין עולת שבת בשם ישי"ש פ"ק סי' צ"ד קטן אף אם יוכל להניח אצל האם שרי והניח בצ"ע יע"ש לולב דוקא צורך היום ה"ה ספרים ללמוד בהם שיעור הוי צורך היום ובע"ש כתב די"ל אף שאר דבר מצוה צ"ע ועא"ר דוקא מצוה צורך היום ות"ת והגית יומם ולילה כתיב:

**סעיף ב**
**מותר** עט"ז חוץ לעיר י"ל יש דיעות דהוי רה"ר גמור. ומשמע כל שאוסר בשבת טלטול כלים שלא לצורך כלל רק מחמה לצל שרי ה"ה בי"ט כן ואסור לטלטל אף בבית כ"א ע"ד היתר בשבת ועסי' ש"ח:

**סעיף ג**
**אלא** עט"ז עא"ר דקוץ יש חשש היזק יותר משפוד ומ"ש הט"ז אם רוצה לצלות שנית כשר שרי היינו ליקח אח"כ העץ ולצלות בו אבל קודם לזה אסור. ועב"י בשפוד כלי מתכות וכדומה שהוא כלי משמע דשרי אף לאחר צליה לטלטל לצורך מקומו ככל הכלים ורי"ו אוסר כיון שאין כלי ממש רק מעשה קוץ קעביד יע"ש ועיש"ש פא"צ סימן כ"ד ובתוס' ביצה כ"ח ב' ד"ה רבינא וברש"י שם שצלו בי"ט לכאורה דאי בעי"ט בשפוד כלי לשמואל לית ליה מוקצה משא"כ בי"ט הוי ליה כעין נולד ועיין עולת שבת ובתוס' יש לפרש בב' אנפין ועיש"ש ולמ"ש י"ל דלהטור מפרש כפשוטו ורי"ו מפרש דמעשה קוץ קעביד יע"ש. פראפי"ן ציה"ר לכאורה תליא במחלוקת ומיהו המחבר פסק בש"ע דוקא עץ שאין מיוחד ובשבת ג"כ מותר לקדוח בו בתלוש:

**סעיף ד**
**מותר** עט"ז ומ"א אות ז' ואי"ה שם יבואר בזה:

**סעיף ה**
**מתחילין** עט"ז אותן קנים הגדלים במים וצריך לשבור אותם ולעשות מהם חבילות קטנות אסור על ידי ישראל ועל ידי עכו"ם י"ל לצורך י"ט:

**סעיף ו**
**נוטלים** עט"ז אין הזמן מסכים כעת ואי"ה במ"א יבואר בזה:

**סעיף ז**
**בית** עט"ז ועסי' תקט"ו בזה ובמ"א שם אות כ"ז מזה ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקיט

### סעיף א
**מסלקין** עט"ז ומ"א כל המחוב' אסור לסלק ולהחזיר דהוי בנין וע' סי' שי"ג בלבוש באין להם ציר כלל אם שרי ועא"ר:

### סעיף ב
**באמצע** עט"ז ועמ"א ב':

### סעיף ג
**מן** הצד עט"ז כל שאין מסלק לגמרי אפילו מחובר שרי לפתוח אף סגור במפתח מותר לפתוח ולסגור:

### סעיף ד
**מעמידין** עט"ז ומ"א ד' אע"ג בשבת אסור בי"ט ל"ג ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ה
**לקטום** עט"ז עסי' שכ"ב בזה. ומ"ש מותר לשבור חותם באין אותיות עליו עמ"א כאן אות ד' ובסי' ש"מ מזה ובמ"א אות ח"י הקורע נייר אסור מירי דמשבר רק השעוה הא קורע לנייר י"ל אף בי"ט אסור לפתוח:

## סימן תקכא

### סעיף א
**משילין** עט"ז דוקא משום הפסד ממון התירו ועמ"א. מלת משילין נשל ובגמרא כי ישל זיתיך דברים כ"ח ומוקדם בתורה של נעליך וכדומה הסרה ונסירה עמ"נ וברש"י גמרא השפלה השחול השחור השפלה אפשר תיקן זה כי ישל האילן פירותיו ישפילם לארץ יע"ש:

## סימן תקכב

### סעיף א
**אין** עט"ז במקום שאין רבים הולכים מותר בי"ט בלי עירוב מתוך כו' ועסי' ש"א אם אין יכול לילך בלא מקל שרי אף בשבת וכ"ה כאן ס"ג ובלבוש:

### סעיף ב
**אין** עט"ז דהוי כעובדין דחול עב"י ולבוש בזה:

### סעיף ג
**שהיו** עט"ז היקל דמ"ה מותר דאין עירוב והוצאה לי"ט ואף שלא לצורך כלל י"ל החי במטה כו':

**סעיף ד**
**על** עט"ז אוסר בהוצאת כסא אחר איש דדמי לעוכדין דחול ומיהו ליקח ספסל מבית לבית דרך רה"ר לישב שם לאכילה שרי דהוי צורך היום ודוקא כה"ג שיכול לישב שם על הספסל או לעמוד קצת הוא דאסור:

**סעיף ה**
**אין** מנהיגין עט"ז וע' סימן ש"ה ועמ"א כאן אות ג' וא"ה שם יבואר:

## סימן תקכד

**סעיף א**
**אין** עט"ז (אמרתי לרשום כאן דבר פלא אע"ג שאין ענינו לכאן. תהלים ק"ד. ישברו פראים צמאם בקצת דפוסין בסי"ן וטעות בשי"ן ימנית דוקא ובתרגום יתברון צחותהון יע"ש עיין רד"ק. עפאים ענפים או עלין וברד"ק אלף נחה ויו"ד בחירק וברוב נוסחאות ט"ס אלף בחירק והטעם א"י דהוא על משקל פראים עיין במ"נ בשרש עפ"א ואמנם הראה לי חידוש פה ק"ק פפד"א במכלל של הר"ש בן מלך ז"ל תהלים ק"ד אלף נחה והיו"ד נעה למ"ד הפועל ובארמית עפיה שפיר יע"ש. אבל למ"ש הקונקירדנסיוס עפ"א אלף שורש למ"ד הפועל קשה ובארמית כתב דניאל ג' עפה הה"א למד הפועל וא"כ יש גירסאות אלף חרוקה כמ"נ ומ"ד יו"ד חרוקה כאמור והוא פלא בעיני ואם נאמר יו"ד במקום א' כעי"ן צבי"ם שמואל ב' ב' א"ש והבחינה היא היו"ד ובארמית עפה בה"א ע"ד מרת"ה. בצבאות ש"ה הומרה האל"ף ביוד ומיהו התם שורשו ב"ה עיין מכלל הנ"ל ועיין בתנ"ך אותיות חלולים ולפי שאין לי דיעה בחכמה הזו כ"א מעט מההתחלות ראשונות לא ראיתי להאריך בזה:
**אין** רוכבין שמא יחתוך זמורה עסי' של"ט וש"ה סי"ח. בספר המגיד שלי כתבתי מלת רוכב ומנהיג ואזלא מחמתיה רוכב בקרון נמי יושב בקרון ואחר מנהיג ערש"י חולין ע"ט א' בריספ"ק עגלה שהיה רוכב בה לא יושב י"ל כוונה במציעא יו"ד ב' היוש"ב בקרון י"א שהלכה דפטו' ומדרבנן אסור א"כ מנלן סימנים ד"ת (עי"ד מזה) לכן פירש רוכב ומנהיג ודאי חייב ובזה וירכיבו ארון ה' שמואל ב' ו' היינו נושא נושאיו ומש"ה פרץ ה' בעוזא ד"ה א' י"ג יע"ש והבן. ואין מקדשין עט"ז ובשל"ט במ"א ד"ה ועא"ר ב"ג. ומ"ש לענין מקח בשבת עיין באות ב' א"ה מזה:

**סעיף ב**
**שכיב** מרע עט"ז עסי' של"ט במ"א אות ט' מזה. ומ"ש לענין אי עביד אי מהני עי"ד רכ"ח אות מ"ד ובמ"א כתבנו מזה במה שיש מהספק אי הלכה כרבא או אביי ועיין חולין השוחט בשבת ושם כתבנו מזה:

## סימן תקכה

**סעיף א**
**ניתנה** ליתבע עט"ז ט"ס רב יוסף וצ"ל רב"ה סבירא ליה דאתי למימנע משי"ט הלכך ניתן ליתבע:

## סימן תקכו

**סעיף א**
**בעשיית** עט"ז עיין אות ב'. ולהוציאו אף לרה"ר עמ"א ד' ותקי"ח דהוי מצוה וצורך היום קצת:
**ראיתי** עט"ז ובא"ר סי' תקמ"ח י"ל הואיל ונוהג כל שלשים לא הוי פרהסיא שינוי מקום יע"ש. כשיכלה ז' למת אין מנחמין יע"ש:

**סעיף ב**
**אבל** עט"ז עיין אות א' אפילו נתמלאה הגומא אסור דהוי כבונה:

**סעיף ג**
**מותר** עט"ז ועמ"א י"ב ותקפ"ה בט"ז ז' שכר מצוה התלוים בשבת שרי יע"ש ועא"ר כאן אות ט"ו דרכיבה אין מעכב הקבורה יע"ש:

**סעיף ד**
**אם** עט"ז רכיבה מידי דרבנן וחי נושא עצמו והבגדים או להניח על הבהמה משא בי"ט עסי' תצ"ה:

**סעיף ה**
**אע"פ** עט"ז ובמ"א ח"י וביי"ד שס"ג ס"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
**קוברים** עט"ז ועמ"א אות כ"א ובא"ר ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקכז

**סעיף א**
**בקדירה** עט"ז עסי' תק"ג וביצה י"ו ב' ברש"י ד"ה היה אלמא בראשון נזכר ואמאי עציב למחר ביום ב' יבשל בקדירה אחת הרבה שיהא שמן ויותיר לשבת לכן פי' דהיה רוצה לשבת תבשיל אחר לכן עציב:

**סעיף ב**
**אבל** עט"ז עיין אות כ"ב ועיין אות א' ההוא סמיא בענין הערמה כ"ב מינים יש ליישב:

**סעיף ג**
**אפי'** עיין ט"ז משמע די"ט חלוק משבת דלא הוי קבלה ברכו ובשבת הוי קבלה ברכו ע' סי' רס"א רס"ג וזה חידוש ועמ"א אות א' מ"ש שבת היינו י"ט וחל י"ט ב' בשבת א"נ

ה"ו וצריך תנאי משמע דקבלת י"ט ברכו כשבת ועא"ר אות ג' ורס"ג אות ל"ה ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ד**

**בפת** ותבשיל עט"ז ופת לחוד לא מהני לבשל עט"ז ב' ובא"ר ד' בשם רש"ל אף לאפות אסור וכ"כ הע"ש בשם הג"א פ"ג די"ט יע"ש:

**סעיף ה**

**לאפוקי** דיסא עט"ז להניח ע"ת דוקא בעי"ט וזה תלוי בב' הטעמים בגמרא. מ"ש המחבר בסופו היינו נאכל בעינן עכ"פ שנשאר כזית ויאפה ויבשל עליו:

**סעיף ו**

**אפילו** שלוק עט"ז רש"י י"ו ב' ומשמע אף למ"ד בעלמא שלוק חמור מבישול כאן בעינן ראוי לאכילה ללפת שלא ע"י הדחק וכמאב"ד לא וה"ה כל כיוצא בזה:

**סעיף ז**

**אפי'** עט"ז עמ"א חולק על זה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

**ומצוה** עט"ז ועא"ר ט' דמירי כשבא חוץ לתחום עס"ח יע"ש והיינו ע"י עירוב:

**סעיף ט**

**נקרא** עט"ז עב"י ומ"ש ולפ"ז אין מצוה עיין אות ח' לכאורה לפ"ז למ"ש המחבר כהרא"ש דיעבד אין יוצא אפי' מכוין להוציא פושעים אם כן למה מצוה על גדול העיר הא עזרא לא הניח משא"כ אי כרש"י י"ל בימי עזרא אכשור דרי ולא היו מתרשלים משא"כ עתה מצוה שמא יש מתרשלים וצ"ע:

**סעיף י**

**רק** עט"ז וצריך לזכות ע"י אחרים כמבואר בסימן שס"ו ס"י לכתחלה יזכה ע"י גדול יג"ש וב"ש ודיעבד ע"י אשתו נמי שרי:

**סעיף יא**

**ולאדלוקי** שרגא עט"ז ועא"ר ט"ז דיעבד שרי ולכתחלה אם צריך לשחוט מי"ט לשבת טוב לכלול בעירוב:

**סעיף יב**

**מי"ט** עט"ז עב"י ולא היה הזמן מספיק כעת לעיין בזה ומ"ש כשחל י"ט ו' ז' נכון לומר בעי"ט מי"ט לחבירו לכלול מה שמבשל מיום ו' ליום ז' בשביל כבוד י"ט וא"ר אות י"ז הביאו ויש ט"ס שם עליונים למטה נתחלפו השורות יע"ש:

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי לכתוב קצת בענין ע"ת הנה ראוי ליקח פת שלם כביצה עם כזית בשר או דג מבושל ראוי לאכילה לא שיהא חצי בישולו גם שלא יהא מצות בזויות עליו והנוסח מבואר בסידורים:

**שאלה** הניח ע"ת לחם עם ביצה מבושלת דמשמע דיי"ח ללפת במשנה כדג וביצה שעליו כו' וביי"ט נולד ביצה ובשלה ונתערבה בהרבה דשיל"מ יי"ל כאן לא הוי דשיל"מ דא"כ יהא אסור לבשל בשבת עדיף מנתקלקל א"ד הואיל ובתבשיל זה לית הפסד אם ימתין אסור ולא הוי עירוב דהוי כנאבד הואיל ואסור לאכול ביי"ט ומצה שבורה נתערב בע"פ חמץ במצה ביי"ט נאסר יבש ביבש למ"ד חוזר וניער אסור כה"ג ואין סומכין משום עירוב וצ"ע ואם אין ליי"ט כ"א דבר שנתערב כה"ג צ"ע אם הוי דשיל"מ עסי' תקכ"ט עונג יי"ט שוה לשבת ולהתענות ג"כ אסור ביי"ט:

**סעיף יג**

**אם** עט"ז וכבר כתבנו לעיל מזה דלכתחלה צריך להניח ע"י העירוב דוקא:

**סעיף יד**

**לאחר** עט"ז וכ"ה המ"א אות ט"ו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף טו**

**אפ"ה** עט"ז ועיין א"ר אות כ"ג מ"ש ליישב דברי הלבוש ז"ל יע"ש:

**סעיף טז**

**וי"א** עט"ז ועמ"א אות י"ח ועא"ר אות כ"ה לענין הוצאה כה"ג:

**סעיף יז**

**ואפילו** עט"ז פירש הטעם דהאיש זה אין דרכו לבשל לאחרים אם כן יאמרו ודאי שלא הניח ע"ת ורוצה להקל לעצמו בבית אחרים לכן אסור אבל אלו היינו יודעין בפירוש שלאחרים שרי אלא דיטעו העולם:

**סעיף יח**

**הוי** עט"ז ובמ"א אי"ה יבואר אי יש לחלק בין לא הזכיר המלאכות כלל או הזהיר א' והב' לא הזכיר:

**סעיף יט**

**ויותיר** עט"ז עסי' תק"ג ובט"ז אות ג':

**סעיף כ**

**והוא** עט"ז ועיין אות כ"ג:

**סעיף כא**
**בי"ט** עט"ז ואם נזכר ביה"ש של יום ב' אע"ג דהוי כס"ס שמא עדיין יום ומהני תנאו ושמא י"ט ב' חול ולדידן דבקיאין בקביעא דירחא אפ"ה י"ל דלא מהני ואין מניח ע"ת כה"ג ועמ"ש אי"ה במ"א אות א' יע"ש:

**סעיף כב**
**אם** עט"ז וי"ל ועא"ר אות ל' יע"ש.

## סימן תקכח

**סעיף א**
**אבל** עירוב עט"ז למיקנא ביתא במקום העירוב כאלו דר שם לא:

## סימן תקלא

**סעיף א**
**מצוה** עט"ז גמרא מ"ק דף י"ד א' ועסי' תס"ח בע"פ אחר חצות אסור לגלח הא בשאר ע"ט בשכח מותר אבל לכתחלה יש לגלח קודם חצות עסי' רנ"א אות ה' במ"א בשם האר"י ז"ל ועב"ח רנ"א ובשאר דוכתי משמע שבת וי"ט שוין ועיין בגמרא ואי"ה במ"א יבואר עוד. ועיין במ"ש אי"ה באות ב' עוד מזה:

**סעיף ב**
**אפילו** עט"ז טור דלא כר"ת דמי יודע ולח פליג ודוקא מי שיצא מבית האסורין בסעיף ד' דקלא אית ליה. והמגלח בחה"מ כל הראש משמע לכאורה דלית איסור תורה כ"א דרבנן שלא יהא מנוול ועב"י במ"ש בעי' דאבידה למ"ד מלאכת חה"מ ד"ת י"ל מ"ה אסור היינו גילוח כל הראש ועא"ר א' ותק"ל במ"א דלהרמב"ן כל שאין צורך המועד מ"ה אסור וי"ל גילוח כל הראש אין כ"כ יפוי או מלאכה שאפשר לעשותה מע"ט אף באוכל נפש י"א דמ"ה אסור וניוול לא הוי כ"א שלשים יום דומיא דגדל פרע ומ"ש בש"ע מצוה לגלח ערב הרגל בגמרא אין זה מבואר ועמ"א י' ואי"ה שם יבואר עוד די"ל שלא יכנוס לרגל מנוול היינו יותר מל' יום:

**סעיף ג**
**ונתרפא** עט"ז וכבר כתבתי באות ב' דלא קי"ל כר"ת אפילו לספק ספקא שמא הלכה כר"ת לא משוינן ליה. ואם גילח במועד צ"ע אי לוקה מכת מרדות ער"מ ז"ל פ"ז מה' י"ט ה"א די"ל הואיל ורק קנס דרבנן שלא יכנס מנוול לא הוי איסור מלאכה דרבנן ואין לוקה וכן בספק בעיא דלא איפשטא אבידה וכיוצא י"ל דאין לוקה מ"מ בספק בעיא שא"א ללקות על הספק עב"י י"ד רצ"ד הנהיג בעוזא ושיבוטא יע"ש:

**סעיף ד**

**ולא** עט"ז דכל שהיה לו פנאי קודם הרגל אסור במועד בכל אלו גם כן מדרבנן עכ"פ:

**סעיף ה**

**וכן** עט"ז בי"ד של"ד אות ו' האריך ועמ"א ד' ובעט"ז אות א'. ויראה דוקא נידוי על ממון לפייס בעל דינו אנוס הוי שסבור שלא יפייס בעל דינו עיין ב"י ולבוש מה שאין כן נידוי על עבירה וכיוצא בזה י"ל כולא עלמא מודים כל ששלמו ימי נידוי קודם הרגל ולא ביקש ולא חזר שאין מגלה במועד ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ו**

**קטן** עט"ז משמע כל שאין יג"ש וב"ש י"ל דשרי לגלח במועד דלאו בר מצוה הוא ואע"ג דבר חינוך הוא מדרבנן אף במצות דרבנן כדמשמע בכמה דוכתין מ"מ הטעם רק משום ניוול ועוד דקנס הוא ולא קנסי לבנו בשביל אביו שלא גלחו קודם הרגל ועמ"א ט' דנראה כגדול י"ל יגלח בצנעא לא פרהסיא משא"כ קטן הנולד בריבוי שער קודם רגל בזה אף פרהסיא שרי וער"מ ז"ל פ"ז מה' י"ט:

**סעיף ז**

**ודרכו** עט"ז ע"ד רט"ז בט"ז ה' ורס"ח שם ובתה"ד פ"ו משמע לחד תירוצא אף שהיה פנאי קודם המועד שחזר בתשובה ולא הספיקו לגלח ולטבול קודם המועד אפ"ה מגלחין במועד כנזיר ומצורע אף ביש פנאי שלא להרחיק הקרבן כ"ש כאן כל המצות ולתירוץ ב' משמע דומיא דקטן דלאו בר מצוה משמע בחזר בתשובה קודם אין לגלחו במועד ויסבול כך והמ"א אות י"א הסכים לתי' א' אף ביש פנאי ולא טבל ולא גלחו קודם המועד כיון דנהגו בגילוח עפ"י מ"ש רש"י פ' בהעלותך בשם ר' משה הדרשן ז"ל ראוי לעשות כן ועיין רש"י במשנה ריש ואלו מגלחין בשלא היה להם פנאי וצ"ע בגמ' י"ז ב' מבואר אף בשהיה פנאי ועמ"מ פ"ז מה' י"ט ובתי"ט ועמ"ל פ"ז מהי"ט הי"ט האריך שם ועיין בפי' הרע"ב משמע דגרס והמצורע העולה מטומאה לטהרה וקאי רק אמצורע אבל נזיר בין טהור או טמא כ"ה וגלוח נתק דבר מועט הוא יע"ש ואי"ה במ"א י"ב יבואר זה. והוי יודע דמצורע מגלח ב"פ א' ביום טהרתו כשירפא הנגע הב' לאחר ז' ימים כמבואר בפי"א מהט"צ ה"א ב' ותגלחת ראשונה מותר במועד כשלא היה פנאי מקודם ושניה אף שהיה פנאי עמ"ל פ"ז מהי"ט הי"ט והנה אם מלאכה בחה"מ ד"ת כל שאין אבוד ולא לצורך המועד עסי' תק"ל אפ"ה גילוח פאת ראש וזקנו ושער כל הגוף אדרבה ניוול הוא כשמגלח אלו ול"ש צורך המועד מ"מ בשנייה מותר בתשמיש ומותר בקדשים כשיביא אח"כ בחי' קרבנותיו וראשונה מותר לכנוס לפנים מן החומה הוי נמי לצורך המועד וצ"ע בזה שיגלח לצורך קרבן בחי' אפשר בעינן צורך המועד היום רק תשמיש י"ל דשרי.

וערש"י במשנה וגמרא י"ז ב' י"ל במשנה מיירי בתגלחת ראשונה דוקא באין פנאי הא יש פנאי לא ועשה דחי כוי י"ל פשיעה עתוסי עירובין ק' ובגמ' לאחר ז' משום קרבנות וכמ"ש המ"ל בפ"ז מהי"ט ואין להאריך כי אין מקומו פה:

## סימן תקלב

### סעיף א

**אם** עט"ז בי"ד קצ"ח אות כ"א בחה"מ חתכה האשה גופה בכלי כמ"ש כאן ובי"ט תנקרם היטב ועיין בנה"ך שם ועיין לעיל ה' שבת סי' ש"מ במ"א י"ש ועי"ד ש"ץ בש"ך וט"ז אות ג' וד'. ומשמע כאן דוקא בכלי אסור אבל בשיניו מותר בחה"מ ועיין לבוש י"ש:

## סימן תקלג

### סעיף א

**אפילו** עט"ז הרא"ש מ"ק י"ב ב' מרדכי ועב"י ומשמע הא מידי דלאו אוכל לצורך המועד אסור אם כיון מלאכתו במועד ומשמע נמי כל לצורך המועד אף מיום א' לחבירו שרי רק לאחר המועד אסור ערש"י מ"ק י"ב ב' ועסי' תק"ל למ"ד ח"ה מ"ה אסור הנה אוכל נפש בי"ט לחבירו כמו מראשון לשביעי אסור הא חה"מ שרי ודבר האבד שרי הכל נחות דרגא ומ"מ מידי דלאו אוכל י"ל מיום לחבירו צ"ע. גם כיון מלאכתו במועד במידי דלאו אכילה אי מאבדין א"ד ל"ד לדבר האבד כיון דכיון מלאכתו במועד פושע הוא ולאו אבד הוא מתחלה ועסי' תקל"ח במ"א אות ב' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

**כשעושין** עט"ז הוא לשון הר"מ ז"ל פ"ז מהי"ט ה"ט אומניהם דוקא וכמו שכתב המגיד משנה בשם הרמב"ן ז"ל הא יחיד צד בפרהסיא ועיין מגן אברהם ט"ו ואם ירצה השם שם יבואר. ולחלוב פרות כתב לבוש דבר האבד שיזוב חלבן עא"ר בתה"ד קנ"ג משמע הטעם דמעשה הדיוט ואין טורח ועיינתי שם ויי"ל ה"פ דיש לחלק בין מלאכת חה"מ דלא אסרו מעשה הדיוט ואלו בט' באב אסרו אלמא אין לדמות זה לזה ומיהו חליבת פרות לאו הטעם הזה אלא משום דבר האבד וכמ"ש הבי"י די"ל טורח ומעשה אומן לחלוב יפה וכדומה ועסי' תקנ"ד במ"א כ"ה הביא הא דתה"ד ומשמע כמ"ש ודבר האבד שרי בט"ב ומ"מ כל שאפשר ע"י עכו"ם לאו אבד מקרי ואסור בעצמו ומינה ה"ה לחה"מ כה"ג אבד אם אפשר ע"י עכו"ם אה"נ דאסור ע"י ישראל ובסי' תקל"ח אי"ה יבואר ולפ"ז אם רוצה החלב לפרורי פת וכדומה י"ל אסור לחלוב כך עסי' תק"ה וצ"ע כעת:

## סימן תקלד

### סעיף א

**ומי** עט"ז ומ"ש והר"פ הוסיף לאסור בחילוקים שלנו היינו אף של פשתן כ"כ הד"מ ועיין פרישה והיינו דל"ת אף שכתב הרא"ש לנהוג לאסור בפשתן י"ל בחלוק א' מותר והוי כעין ס"ס שמא הלכה דלא בעינן איזורו מוכיח עליו ושמא כלי פשתן שרי כר' יוחנן אפ"ה הוסיף הר"פ לאסור ולאו מנהגא אלא מדינא דשמא הלכה כאביי ורבא עמ"א אות ה' והט"ז ז"ל לא הונח לו בזה. ופי' דהר"פ הוסיף אף שיש לו איזור עתה אין כ"כ היכרא כו' ועוד י"ל לא פלוג כיון דרוב העולם אין להם איזור ומש"ה הוי שפיר כ"ש מפה א' דגם בימי התלמוד לא היה שינוי בהם והיה אסור ומ"ש מפה היינו שעל השולחן דמטפחות הידים שרי ועמ"א ב' י"ל האידנא כו' ומיהו הלכה כמ"ש המחבר חלוק א' מכבסו משמע אף שאין פשתן ואף אין איזורו עליו עמ"א ג':

**והוי** יודע שמ"ש בש"ע ובעלת הכתם שנמצא במועד הוא במרדכי בשם ר' אברהם עב"י בעל קרי שראה במועד או בעלת הכתם ולמה השמיט המחבר בעל קרי דהיינו שראה בחלוקו קרי במועד דא"א לכבסו קודם המועד ועד"מ מ"ש זה להרמב"ם יע"ש וצ"ע דהמ"מ פ"ז מהי"ט הי"ט כ"כ אמ"ש בריש ואלו מגלחין נזיר ומצורע והעולים מטומאה לטהרה לר"מ ז"ל טמא מת נמי מותר בגילוח וכיבוס במועד דטמא אין דרך להתקשט יע"ש משא"כ סיפא בכיבוס והעולים מטומאה לטהרה אף לרש"י בהכרח מפרש טמאות ומצורע שצריך להחליף שמלותיו ער"ן ותי"ט וממילא ה"ה בעל קרי שאירע במועד או בעלת הכתם במועד דזה פשיטא דכ"ע אף רש"י מודה דשרי במועד. ומשמע כל שנמצא הכתם קודם וכן בעל קרי אסור במועד אף שעולה במועד מטומאה לטהרה וצ"ע:

## סימן תקלו

### סעיף א

**אין** עט"ז האריך והביא משנה פסחים נ"ה ב' ודברי הב"י דלהטור מתה אין מושיבין אחרת בח"ה ולדבריו ג' מדריגות ברחה להחזירה תוך ג"י למרדה קיל מכולן דנוחה להחזירה ופסדי ביעי במקצת עכ"פ אף שלא ישבה עליו יום או יומים ולהושיב לכתחלה חמור מכולן דטורח להושיבה ולא פסדי ביעי ומתה להושיב אחרת ממוצע טורח איכא כמו להושיב תחלה דמ"ש וקצת קולא דאיכא פסידא דביעי. ולפ"ז פסק כאן כטור דבחה"מ להושיב אסור ולהחזירה שרי בתוך ג"י למרדה כרב הונא שם דלא פליג ר' אמי ע"ז אף שלא ישבה כ"א יום או יומים דלא פסדי לגמרי דאף להפסד מועט חששו כרב אמי בזה (ולקמן אי"ה יבואר אי מטעם דחה"מ מדרבנן הקילו בי' או מטעם אחר) ומתה

אסור להושיב אחרת ולכאורה לר"ה דלאחר ג"י למרדה דאסור בחה"מ היינו משום דמתה אסור בחה"מ אחרת מדלא תנן רבותא בח"ה מתה ש"מ דוקא אהדורי הא אחרת לא וסיפא דסיפא מתה כו' ל"ד קאי והיינו אף ישבה ג"י דבלא ישבה ג"י ברחה נמי אסור לאהדורי ומינה ג"י למרדה הוי כמושיב לכתחלה דאסור אבל ר"א דחולק ואמר תוך ג"י לישיבה נמי מהדרינן ובזה מתה אסור אחרת בהפסד מיעוט וטורח גדול וה"ה ג"י למרדה בזה אסור הא ישבה ג"י דפסדי לגמרי י"ל לר"א שרי במתה וה"ה לאהדורי כה"ג י"ל דמסתמא לא פליג ר"א כלל על ר"ה ועוד דמתה חמור מברחה כמ"ש הב"י דכל שכן במתה כו' דמרדה ג"י אין כ"כ טורח כמו מתה להושיב אחרת. והט"ז הקשה ג' קושיות ע"ז. והט"ז ז"ל סובר דברחה תוך ג"י למרידה חמור ממתה דלא כהב"י דסובר דמתה חמור טפי מברחה תוך ג"י והגמרא דפריך השתא אותובי מותבינן ברחה מיבעיא דבערך זה ברחה קיל טפי מלכתחלה כו' ורמ"א בהג"ה כהר"מ ז"ל פ"ח מי"ט הכ"א דמתה אסור להושיב אחרת בחה"מ רק בי"ד מותר יע"ש ועמ"מ וכ"מ שם וב"י כאן. וג' קושיות שהקשה הט"ז להר"מ ז"ל אין קושיא שתים הראשונות. וקושיא השלישית י"ל ג"כ כי ברישא אמר מושיבין שובכין לתקן מקום שיעמדו שם הא להושיב על ביצים אסור בי"ד ובחה"מ מותר ברחה לאחר שישבה ג"י כר"ה דוקא לאהדורי משום פסידא וטורח קל הא מתה אף דפסדי לגמרי אסור להושיב אחרת לכתחלה טורח רב אסור אף באבוד כבסימן קל"ז ס"א במשקין שרי וכמו שכתב הלבוש שם דבטורח רב אף באבד לגמרי אסור ואי"ה שם יבואר. וסיפא דסיפא מתה מותר הוא בי"ד דוקא ולק"מ אמאי לא תנן ברישא זה מושיבין שובכין בי"ד ומתה מותר חדא דלא נטעה כפשטא שובכין על ביצים כמו מתה כו' ועוד לאשמעינן בי"ד מתה מותר דוקא שישבה ג"י עליהם דומיא דברחה ולר"ה הא לא ישבה ג"י אף מתה בי"ד אין מושיבין אחרת בהפסד מועט משא"כ הטור פסק כרב אמי דבהפסד מועט שרי ושובכין היינו על הביצים כמ"ש בסי' תס"ח. וגמרא דפריך השתא אותבי מותבינן ממתה וברחה פריך ומשני רישא היינו מציעתא או סיפא היינו מציעתא עמ"מ שם. ומ"ש הטור דלמ"ד חה"מ מדרבנן הלכה כר"א אע"ג דהר"מ ז"ל פסק פ"ז מהי"ט חה"מ מדרבנן ואפ"ה פסק כר"ה משום די"ל פירוש אחר כר"מ ז"ל יע"ש וצ"ע זהו הנראה לי כעת בזה. ועמ"א אות ג' וברש"י לאחר ג"י למרידה אסור טורח גדול אפשר ביותר ומתה להושיב אחרת י"ל ספק הוא יע"ש או אפשר דקאי נמי אברחה לאחר ג"י במרדה יע"ש ואי"ה בתקל"ז בט"ז ומ"א אבאר עוד דיני דבר האבד. ועב"ח במ"ש לענין הפסד מועט דקי"ל כאביי פסחים ך' ב' הפסד מועט לא חששו וכ"פ הר"מ ז"ל פי"ב מה"ת וצ"ע לידע איזה נקרא הפסד מרובה דעצים מקרי מועט א"כ

ביצה א' וכדומה נמי אף פסיד לגמרי יהא הפסד מועט. ומיהו מ"ה י"ל אין לחלק בין מרובה למועט למ"ד חה"מ מ"ה ומדרבנן בטורח וכדומה י"ל כן גם מושיבין ביצים אין בו מלאכה לומר מ"ה או דרבנן לכאורה דרבנן הוא וי"ל:

**עיין** ירושלמי פסחים משמע שם ר' מנא אמר מתני' אמרה כן י"ד ט"ו ט"ז מקצת היום ככולו כרב הונא יע"ש בהגאון המפרש וציין שם אם מתה מושיבין אחרת לומר דקאי ג"כ אחה"מ לא אי"ד יע"ש והנה ג"י למרידה צ"ע אם מעל"ע או מקצת היום ג"כ ככולו ועמ"ש עוד אי"ה באות ב':

### סעיף ב

**בתוך** עט"ז לכאורה מפירש"י ז"ל יראה צימרא מינ"ה עדיין חמימות גבה של התרנגולת עדיין מחוממת היא לא חמימות הביצים אבל לשיטתיה באות א' להטור ג' מדריגות י"ל שפיר ברחה תוך ג"י למרידה נוחה להחזירה עדיין ביצים חמים וקיל מיניה להושיב אחרת גם כן מה"ט משא"כ לפירש"י אין זה כ"ש והיה לטור לומר מתה להושיב אחרת אע"ג שעדיין לא נתחממה התרנגולת כלל והבן זה. ועתי"ט פסחים ד"ה מחזירין במ"ש הר"ב שם ויש לומר דמפרש כהט"ז באות א' דמתה מושיבין אחרת קיל מכולן ואפ"ה דוקא תוך ג"י למרידתה:

## סימן תקלז

### סעיף א

**נהרות** עט"ז עב"י יאור פעם בידי שמים ופעם בידי אדם עיין רש"י גבי יאור מצרים וברא"ם ז"ל שם שלחין כמו שלהין עיף ויגע למים עיין גמרא ומשמע דמותר להשקות אף בכלים מהם ומי קילון אסור בור עמוק שיש בו טורח וגזר מי גשמים אטו מי קילון דיש בו טורח רב ועיין מ"ש אי"ה באות ג' דליתא דמעיין נמי בהדלאה אסור:

### סעיף ב

**וכן** עט"ז וע' אות א' ואי"ה במגן אברהם יבואר בזה:

### סעיף ג

**כדי** עט"ז ועמ"א ואי"ה שם יבואר מהו המשכה ומהו הדלאה וכלל הדבר אבד אין מותר כ"א בלא טירחא יתירה הא ע"י טורח אסור אף פסידא כמו ביצים בסי' תקל"ו בט"ז בסוף אות א' ועמ"א שם ג' ובלבוש שם וכאן ועמ"מ פ"ז ה"ב מי"ט וכ"ה בגמרא מ"ק ב' א' וד' א' אלא דהמ"מ מפרש לה או גורס כן טירחא יתירה ונמצא הדבר כן כל לצורך המועד אף טורח רב מותר וכל שאין לצורך המועד אם אבד מותר אף שיש קצת טורח אבל טורח רב אסור אף במקום פסידא כי האי דתקל"ו תרנגולת שברחה לאחר ג"י למרידה אפי' ישבה ג"י דפסדי לגמרי אסור להחזירה דיש טורח רב וכפירש"י פסחים

נ"ה ב' שאין נוחה להחזירה ומשמע אפי' יש ספק שמא יחממה הביצים ויצאו אפרוחים לצורך המועד אסור אע"ג דספק אבד מותר עמ"א בזה ה"ה נימא ספק צריך המועד לשרי ולומר דרש"י לשיטתיה בריש מ"ק דמשמע חה"מ מ"ה ומסרן לחכמים הלכך י"ל ספק אבד אסור וה"ה ספק צורך המועד דשמא לא יצאו אפרוחים כלל הא ליתא דלהושיב ולהחזיר הכל דרבנן וי"ל קצת ומיהו בלא"ה א"ש לכאורה דאפרוח אסור עד שיגדל כנפיו וצ"ע בי"ד סי' ט"ו ועט"ז שם ר"ף ורא"ש בפלוגתא דראב"י ורבנן ולומר דתליא אי חה"מ מ"ה אסור מחמירין בספק ז"א גם פתיחת עינים מי לא יצוייר בתלת או ד' יומא וצ"ע. ולפ"ז דבר האבד מקרן מותר בטורח אבל טורח רב לא ועבורי רווחא אף ע"י קצת טורח אסור אבל בלא טורח כלל שרי אף עבורי רווחא י"ל הוי פסידא והיינו באין מלאכה גמורה רק איסור דרבנן כמקח וממכר וכדומה אבל מלאכה גמורה י"ל אף בלא טורח כלל עבורי רווחא אסור ועמ"מ פ"ז מי"ט הכ"ב ועסי' תקל"ג במ"א ו' ותקל"ט ו' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

**ונתקלקלו** עט"ז עיין גמרא ד' א' ב' ובר"מ ז"ל פ"ז וח' מי"ט וחילוק עוגיות די בכל דהו שהמים עומדים שם הלכך אסור להעמיד יותר ממה שהיה ודוקא ג"כ שניכר מעט חריץ הא לא"ה הוי כחדתי ואמת המים נקרא ע"ש שעמוק ורחב ששה טפחים כדי שהמים מקלחים ועוברים לשדה הלכך כל שהיה טפח מעמיק עד ששה הא לא נשאר רושם טפח אסור ועמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף ה**

**אמת** המים עט"ז ומשמע אף שקודם המועד לא היה עמוקה רק טפח אפ"ה מעמיקה במועד עד ששה דבציר מהכי לא מקלחי מים וכפי' ב' של רש"י במ"ק ד' ב' וכ"פ הר"מ ז"ל במשניות ומקולקל' שלא עשאה כהוגן קודם המועד ועיין לבוש. ולכאורה משמע מכל הנך דוקא כשהוא דבר האבד שיבשו האילנות או השדה הוא דשרי במקולקלת ולא חדתי דהוי טירחא יתירה וצ"ע ברי"ן דמשמע לכאורה שם משום דלא הוי דבר האבד דא"כ מקולקלת איך יתקן וכ"ש למ"ד חה"מ מ"ה אסור ועמ"א ז' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

**ועם** עט"ז משמע בשם ר"י"ו ורוקח בב"י בבדק הבית כתב שאין משם ראיה דאירע תקלה על ידו יע"ש וא"ר אות א' יע"ש וא"כ יש לומר דבר האבד אף אדם חשוב מותר ואם אפשר בצנעא יעשה אם לא שאירע תקלה ע"י אפשר ממדת חסידות כו' עיין בכ"ה ומיהו בשאר דוכתי היכא דליכא הפסד אף דמ"ה שרי אמרינן על כל פנים אדם חשוב שאני יש לו להחמיר:

## סימן תקלח

### סעיף א

**ואירעו** עט"ז עב"ח בזה. ועמ"א בשם נ"י ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

**לא** עט"ז ד"י"ל אע"ג צורם אוזן בכור לא קנסו וכן שדה שנטייבה אף באיסור תורה לא קנסו בנו מ"מ בכיון מלאכתו והמתין בכוונה לחה"מ שעשה שלא כהוגן במחשבתו וגם עביד איסורא במועד שעשה מלאכה שאין אבוד במועד קנסו בנו אחריו ומאבדיו ב"ד ומפקירין לכל בידים אע"פ שנגמר המלאכה והמחבר שכתב אם הוא אבד אין ראיה כ"כ לומר באין אבד מאבדין אם עשה ד"י"ל רבותא באבד שרי לעשות לכתחלה ועמ"א ב' ואי"ה שם יבואר והנה זה למ"ד יאבדו שאסור ליהנות ממנו אף דיעבד שעשה המלאכה מפקירין אותה הב"ד ועמ"א ב' ואי"ה שם יבואר עוד ועיין פרישה כ"ב דתרתי איסורא כיון מלאכתו ועשה איסור יש לקנוס בנו אחריו כהט"ז ועא"ר:

## סימן תקלט

### סעיף א

**אינו** עט"ז גמרא מ"ק יוד ב' והאידנא כל החובות הוי ספק דבר האבוד ושרי ועמ"א תקל"ז ספק דבר האבד שרי וכאן לית איסור תורה כלל אף למ"ד חה"מ מ"ה אסור עסי' תק"ל כאן אין עושה מלאכה רק איסור סחורה משום טירחא או שמא יכתוב כמ"ש הב"י בשם המ"מ ועיין פרישה ומ"א אות א' ואי"ה שם יבואר מש"ה יש להקל השתא ולתבוע הלואה אפי' בבית דין ומיהו אם יש לו משכון בטוח אסור ולקמן יבואר עוד בעזה"י:

### סעיף ב

**ונ"ל** עט"ז דוקא מופלג בעשירות הא לאו הכי שרי והביא ממס' בבא מציעא איזהו נשך עיין ע"ב ד"ה תשיך דהאידנא חשיב כדי חייו אם לא שמופלג בעשירות ולענין רבית י"ל אף מופלג בעשירות שרי דמ"ש משאר משא ומתן עי"ד קל"ט בט"ז וש"ך אות ב':

### סעיף ג

**וה"ה** עט"ז יום השוק אסור הא יום השוק הנקרא קראסני טאג בפולין זה הוי כיריד ושרי ויום השוק החנות קצת סגורה ולצורך שמחת י"ט שיהיה בריוח שרי:

### סעיף ד

**אלא** א"כ עט"ז דיריד שרי רווחא דהוי דבר האבד כיון דלא שכיח ה"ה וכ"ש מציאה חילוק דהתם אדם נותן מממונו בסחורה כדי להרויח. וזהו עיקר משא ומתן ואם לא רוח מקרי קצת הפסד מקרן ועוד התם לית מלאכה משא"כ מליחת דגים ולתי' א' כל מציאה אף דלית מלאכה רק טורח רב אסור ול"ד לסחורה כה"ג:

**סעיף ה**
**לסוף** עט"ז כ"ה בטור ב' הדיעות דאתי להערים במו"מ ויתן לו מעות שיהי' המקח חל לאחר י"ט ועב"ח דוקא לחבירו הא לעכו"ם ל"ג דאתי להערים ושרי ועיין בהג"א פ"ק דמ"ק וצ"ע קצת. ויראה דמ"ש שם להשתיק דנראה דרגיל בכך וכפרקמטי' גמורה הא באקראי כה"ג י"ל לעכו"ם שרי כה"ג יע"ש:

**סעיף ו**
**אבל** עט"ז מזמן בציר לבצרו שרי ליקח על כל השנה שאם יקנה אחר המועד יתייקר הוי דבר האבר אבל יותר לצורך שנה אסור אא"כ הוא דבר דאין שכיח כ"כ בזול אז מותר כירידם כמ"ש בהג"ה:

**סעיף ז**
**ועי"ט** אחרון של חג עט"ז בב"י כתב ואפשר כו' ועב"ח דלהטור משמע אף ערב יום טוב אחרון של פסח שרי לעטר ואם כן די להחמיר לעטר הא פרהסיא יש לומר אף להב"ח ז"ל שרי ועיין פרישה ואי"ה במ"א אות י"ו יבואר עוד בזה:

## סימן תקמ

**סעיף א**
**ואינו** עט"ז להטיח גגו (אין זה סדקים שבגג) וסולם מעשה הדיוט הוא ושרי בחה"מ לצורך המועד הא שלא לצורך המועד אסור אף מעשה הדיוט. בח"מ סימן שי"ד מזה ועא"ר כאן ועתה אין לנו גג טוח בטיט ואם נסדק גגו עושה בחה"מ:

**סעיף ב**
**ציר** עט"ז מ"ש בהג"ה שלא יכוין מלאכתו במועד היינו שכח מעי"ט:

**סעיף ג**
**ובין** כך עט"ז לכאורה דקשיא ליה מנלן דטח טפילה אע"פ שא"א לאפות במועד דלמא דוקא באפשר והיינו אע"ג שלא יבש בגשמים מ"מ שומר חומו ותנור גופא ישן הא בא"א כלל לאפות בו עד שיבש אסור לטוח וא"י באמת אם א"א לאפות במועד מה"ת דשרי טפילה כל שאין לצורך המועד מ"ש גוף התנור מטפילה ועא"ר וצ"ע ואה"נ דטח בטיט היינו מטעם זה דמ"מ ראוי לאפות בתנור כדאמרן:

**סעיף ד**
**החמור** עט"ז וכל הני לצורך המועד:

**סעיף ה**
**שנשבר** עט"ז ואפשר הואיל וסכין אפשר בשאלה לא התירו אם נשבר מעי"ט וצ"ע:

## סימן תקמא

### סעיף א

**אסור** עט"ז והיינו כשצריך לילך שם בחה"מ ויתקלקלו יותר הוי אבד מותר בלא שינוי הא קלקול מעט דוקא ע"י שינוי הא א"צ להם בח"ה פשיטא דאסור אף נקרעו הרבה יניחם לאחר המועד:

### סעיף ב

**וכן** עט"ז בתקמ"ג במ"א א' אי"ה יבואר אי האי כללא דוקא או לאו וטורח בלא מלאכה דאסור בחה"מ אי שרי לומר לעכו"ם יע"ש:

### סעיף ג

**ולא** עט"ז תה"ד פ"ז וי"ל נהי דמ"ע בדרבנן מותר בחדרי חדרים ונאמר מלאכה בחה"מ דרבנן או כתב משיט"א י"ל דרבנן מ"מ לשלוח לאחרים הוי מ"ע וי"ל דסמך על ת"ח ידון אותו לזכות ששינה ותפס הקולמוס בין אגודל לאצבע דהוי שינוי כי דרך לתפוס בין אגודל לאמה אצבע הגדול ומלת בכל מקום היינו שינוי כזה מהני בכל מקום בי"ט וכדומה ואפ"ה בחייטין י"ל דלא מהני יע"ש ואי"ה בתקמ"ה לענין כתיבה יבואר:

**ומ"ש** בשם הכל בו עא"ר הקשה ב' קושיות א' דמשמע מט"ז דוקא מלאכות המותרות היינו אומן בשינוי מותר לאחרים בחנם הא הדיוט כדרכו אסור לאחרים בחנם ומנלן הא דהדיוט כדרכו נמי מלאכות המותרות מקרי ועוד אי בדבר האבד וכמ"ש באות א' א"כ מה אירי' ההדיוט אבד אף מעשה אומן מותר דלא בעי שינוי כמבואר ועד"מ תירץ בזה וא"ר יע"ש. ועסי' תקמ"ב ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקמב

### סעיף א

**אבל** עט"ז הרא"ש ז"ל מ"ק י"ב א' רב חמא שרי לאבי נגרי כו' יע"ש וסובר הט"ז ז"ל בתקמ"א אות ג' דוקא מלאכה המותרת במועד לגמרי בלי שינוי כמו מכשירי אוכל נפש וכפירש"י ז"ל אבי נגרי מסדרי שולחנות מותר אם נשבר השולחן והרא"ש שכתב מתקן ספסלים ואצטבלאות נמי אפשר כה"ג אסרי הא מלאכה לצורך המועד לא מכשירי אוכל נפש דבעי שינוי כבסימן תק"מ אסור אפילו בחנם דלאו ממלאכות המותרות לגמרי הוא דהא בעי שינוי וסובר עוד הט"ז מ"ש הר"ב בהג"ה דבר האבד שרי כלבו היינו ע"י שינוי הא בלא שינוי אסור בשכר רק בחנם כנ"ל לתרץ דבריו בסי' תקמ"א יע"ש:

**והוי** יודע שבפי' אבי נגרי יש בו שלשה פירושים א' פירש"י ז"ל שהם היו פועלי ישראל מסדרי שולחנות כו' כאמור. אבל יש עוד פי' שני שהיו פועלי עכו"ם רודין בפועלים שיעשו המלאכה מהר ויפה ומסייעין להם קצת ויהיה הפי' אבי נגרי מל' אב ופטרן שהיו

הם ראשים לעושי המלאכה ומלאכה לאו לצורך המועד היה כ״א פועלי עכו״ם בתלוש או במחובר באריסות דאפי׳ בשבת שרי והתיר רב חמא לראשי הבעלי מלאכה שהיו בבית ריש גלותא לסייע לפועלי עכו״ם כיון דלא לקחו שכר ע״ז בבית ריש גלותא רק אכלו על שלחנם לית לן בה ויהיה הפי׳ שרשויי קמשרשי ריוח במלאכה שנעשית מהר וא״ש שסמוך למימרא זו איתמר מקבלי קיבולת ומסייע בתיבנא יע״ש ועב״י תקמ״ג ומ״א תקמ״ג אות ג׳ נתכוין לזה יע״ש. ויש עוד פי׳ שלישי אבי נגרי כו׳ ופועלים היו הכל ישראלים ולצורך המועד היה המלאכה רק הפועלים אחרים עשו בשכר כי לא היה להם מה יאכל דשרי כבסעיף ב׳ ואבי נגרי דר״ג מסייעין לפועלים ושרשויי מרויחים לפועלים ההם שנטלו שכר יותר בשביל זה אפ״ה שרי דהעושה בחנם והפועלים שרי בשכר לצורך שיאכלו במועד וז״ש הד״מ בזה יע״ש כי לכאורה אין לו פי׳ והשמיט כאן אפשר דפשוט הוא והבן זה:

### סעיף ב

**כדי** עט״ז הסכים למ״א מה יאכל דוקא שרי ומ״מ שרי ליה אפי׳ יש ריוח הרבה יותר עמ״ש באות א׳ בשם הד״מ בזה והבן. וכתב בית יוסף כשאין לו סחורה רק כלי בית אין צריך למכור כצ״ל ואפשר אם מפסיד מהסחורה מהקרן הוי אבד ושרי לעשות מלאכה:

## סימן תקמג

### סעיף א

**אע״פ** עט״ז מ״ק י״ב א׳ וביי״ט הוי עמ״א. וברמ״ד אות ד׳ ובין חה״מ חוץ לתחום ושבת וי״ט תוך התחום שוין דנכון להחמיר שלא ידורו בו ומש״ה כתב הטור דין זה כאן וע׳ בעט״ז שם ועמ״א אות ב׳ ועסי׳ רמ״ד ועב״ח בזה:

## סימן תקמד

### סעיף א

**וה״ה** עט״ז המ״א אות ה׳ הביא דברי הב״י כל צורך מצוה המותר במועד מותר ליטול שכר עליה עסי׳ תקמ״ב היינו מצוה לצורך המועד מעשה הדיוט או אומן ויש בו מכשירי אוכל נפש עם מצוה או צרכי רבים הצריך במועד וכדומה מותר שכר וראיה מתוס׳ מ״ק ו׳ א׳ ד״ה דמוזלי גבן שהקשה למ״ד לקמן י״ג ע״א אף פועל שאין לו מה יאכל אסור ליקח שכר ומינה ה״ה מלאכה המותרת במועד אסור שכר אף אין לו מה יאכל הא ממשנה מוכח דלוקחין שכר על מלאכה המותרת ותירצו מצוה שאני ומזה למד הב״י כל שיש מצוה אף ביחיד אם מותרת במועד ע״פ הדרכים שנתבארו לעיל שרי ליקח שכר אף יש לו מה יאכל ומ״ש בהג״ה בשם תשובת הרשב״א ז״ל וריב״ש הביאו בד״מ (בב״י לא

מצאתי רק תשובת הרשב"א ז"ל) היינו צרכי רבים במועד ויש בהן הנאת הגוף מרחץ וכדומה ומותר אף מעשה אומן הא בנין בה"כ שצריך במועד או שאר מצוה כדומה דלית הנאת הגוף אסור מעשה אומן הא הדיוט שרי ומותר שכר בהדיוט וא"כ א"ש וצ"ע כוונת הט"ז ז"ל ועא"ר ועמ"ש בט"ז אות ב' ומ"א מזה בעזה"י:

**סעיף ב**

**בורות** עט"ז הנה צרכי רבים חד דרגא יש לו אם ביחיד שלא לצורך המועד אסור הדיוט ברבים הדיוט שרי דקידרא דבי שותפי והוי קצת כדבר האבוד עיין לבוש וביחיד לצורך המועד הדיוט מותר דהיינו שאין מכשירי אוכל נפש ברבים אומן מותר. ודוקא הנאות הגוף כמרחץ וכדומה הא בה"כ אף שצריך שיתפלל במועד לאו לצורך המועד הוי ואומן אסור ועקירת כלאים לאו אומן הוא ומקלקל נמי עא"ר. ורבים מעשה הדיוט אף שאין כלל לצורך המועד שרי ואפילו כיון מלאכה במועד שרי לכתחלה. ואי"ה בתקמ"ה יבואר עוד:

## סימן תקמה

**סעיף א**

**ואפי'** עט"ז בתקמ"ד אות א' להפריד תיבת דבוקים או אות שרישומו ניכר שרי להעביר קולמוס. ס"ת שאין תפירה יבקשו ממי שאין לו מה יאכל יתקן אותה א"ר בשם שכ"ג והיינו כשיש להו ס"ת אחרת הא לא"ה הכל שרי ולעשות מריי"ש דלי"ת אסור כשיש אחרת. עסי' תקמ"ג מ"א אי י"ל מלאכה ד"ת שרי לאמר לעכו"ם במצוה ותפירת ס"ת צ"ע אי כשר ע"י עכו"ם עסי' ל"ט מ"א א':

**סעיף ב**

**ולצורך** עט"ז מ"ש הר"ב נהג"ו להקל במשיט"א לא קאי להגיה ס"ת דבעינן מרובע כתב אשורית ושאלת שלום כתב הר"ב בס"ה נהגו לשנות אף במשיטא דע"כ אדסמיך קאי וצורך רבים י"א וי"מ ובמשיט"א לכ"ע לאו מעשה אומן שרי לצורך רבים אע"ג שאין לצורך המועד כבסי' תקמ"ד בט"ז ב' וכתב הט"ז דאין זה ברור שהבי" כתב דאע"ג דלא ניתן בסיני כ"א כתב גסה אשורית י"ל משיט"א אסור וע"כ כתב הט"ז לא מדינא אלא נהגו להקל ועמ"א אות ג' י"ל אין זה ברור דמשיט"א כתב הוי וחייב עליה באפשר ומ"מ לכ"ע לאו מעשה אומן הוי וצרכי רבים מעשה הדיוט לאחר המועד שרי. מה דמשמע לשכור ש"ץ ורב ומנהיג בחה"מ שרי לכתוב מעשה אומן לכאורה קשה מתקמ"ד דצרכי רבים דוקא הנאה לגוף בנין בה"כ לא ואפשר רב מורה הוראה או ש"ץ כצרכי הגוף דמי וצ"ע:

**סעיף ג**
**וכן** עט"ז ועמ"א ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
**וטווה** עט"ז והמ"א אות ז' אפי' בלא שינוי ומ"ש על יריכו הא בגלגל שקורין רעדי"ל אסור דמשמיע קול ואוושא מילתא טובא וציצית י"ל כשצריך לו עתה במועד מותר לעצמו ולאחרים בחנם ותפילין לדידן דמניחין בחה"מ שרי כה"ג דוקא הא לאחר המועד י"ל אסור וע' לבוש והמחבר שפסק לעיל בסי' ל"א דחי"ה אין מניחין אפי"ה פסק דכותב תפילין לעצמו י"ל לאחר המועד הקילו משום תפילין וציצית מצוה רבה היא ועמ"א ו' ואי"ה שם יבואר ובאות ה' כאן:

**סעיף ה**
**ואינו** עט"ז ע' אות ד' והמ"א אות ו' ואות י' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
**מותר** עט"ז תקמ"ד ותקמ"א צרכי יחיד שלא לצורך המועד אסור ולמועד בעי שינוי ולהרשב"א ב' קולות אבד אף לאחר המועד שרי וא"צ שינוי ומ"ש משיטא ע' אות ב' דאין זה ברור רק משיטא לא הוי מעשה אומן ומ"מ י"ל מ"ה הוי כתב עי' הלכות שבת וס"ס לא הוי כי' מדרבנן משיטא הוי כתב וי"ל:

**סעיף ז**
**שטר** קידושין עט"ז נ"מ ג"כ אי כתב אומן שרי כה"ג עי' אות ו' ועסי' תקמ"ו בט"ז ב' לארס מותר בחה"מ ותנאים דידן נמי שרי דהוי כדבר האבד יע"ש. ועיינתי ברמב"ם ז"ל פ"ז הי"ב וקידושין וגיטין משמע דצרכי רבים חשובים ואגרת רשות פירש שמעשה הדיוט יע"ש עב"י וצ"ע ועי' לבוש גיטין אע"פ שצריך דקדוק כשרותו מ"מ א"צ מעשה אומן או כצרכי רבים הם וחשיב צורך המועד שצריך היום לכתוב דוקא:

**סעיף ח**
**ושטרי** בירורין עט"ז ועמ"א אות י"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
**כתובה** עט"ז וי"א אם נשא ערב הרגל ומה בכך שהוא רוצה שיכתוב במועד משא"כ אם נישואין לאחר המועד ולא יהיה סופר והוא אין מאמינו אין להחמיר כיש אוסרין ועמ"א י"ח וי"ט ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף י**
**ואגרות** שלום עט"ז הנה אג"ש מעשה הדיוט וצ"ל דחשוב צורך המועד קצת לשאול בשלום חבירו דאל"כ אסור עסי' תקמ"א ופרקמטיא שאין אבודה מ"מ י"ל חשיב קצת צורך המועד וצ"ע קצת בזה:

**סעיף יא**
**שטר** מכירה עט"ז אי"ה במ"א אות כ"ז יבואר בזה:

**סעיף יב**
**אפי'** עט"ז לכאורה כוונתו על תפיסת הקולמוס בין אגודל לאצבע וזה התיר בתה"ד פ"ז הביאו הב"י כאן עי' סי' תקמ"ו ס"ה בחייט לא מהני ועד"מ א"ש. ומ"ש שינוי בגוף אותיות היינו כל לצורך המועד ביחיד או צרכי רבים עסי' תק"מ ותקמ"א:

**סעיף יג**
**דבר** חידוש עט"ז טעם כל דבר האבד מותר ועכ"פ החמיר דוקא משיט"א הא מרובע יכתוב שינוי אותיות שבורות עיין אות ו':

## סימן תקמו

**סעיף א**
**אין** עט"ז ב' אחיות אפשר ה"ה ב' אחים כה"ג וצ"ע. וע' אה"ע ס' ס"ב מזה ושם יש לישא נשים רבות כא' ואין מערבין שמחה בשמחה והוא ברי"מ ז"ל פ' עשירי מה' אישות הי"ג וא"י איך עושה בשמחה אם ישמח בזו ז' ימים והשנייה תמתין עד אחר מלואת ז' לזו צ"ע ויעקב אבינו למה לא נשא רחל אמנו מיד ויתנהג כן ועראי"ם פ' ויצא.

**סעיף ב**
**ומותר** ליארס עט"ז מ"ק ח"י ב' ולכאורה זה לס"ד הא למאי דמסיק אירוסין בלא סעודה ליכא שמחה בלא"ה שרי אירוסין אלא דנ"מ לכתיבת התנאים ומ"ש לאסור סעודה א' אחר השידוכין י"ל לשיטתיה באות ג' דסעודה א' של נשואין ברגל אסור וה"ה בחה"מ וה"ה סעודה א' של תנאים שמחה לו וה"ה סעודת אירוסין י"ל דאסור סעודה ראשונה אחר אירוסין והא דמתיר בש"ע לסעוד שלא בשעת אירוסין היינו סעודה שנייה ועי' פסחים מקום שנהגו ומיהו בבית החתן שלא עם הכלה י"ל דמודה דשרי ועא"ר דמתיר ובש"ע משמע סתם כל שהיה אירוסין או נישואין קודם המועד שרי סעודה א' במועד כ"ש סעודה א' אחר תנאים שהיה התנאים קודם המועד וי"ל אף שהיה במועד כל שלא בשעת כתיבה שרי ואירוסין בסעודה היינו לקדש בסעודה אסור עמ"א ב' וסעודת תנאים י"ל דשרי אף בשעת הכתיבה וי"ל בזה הואיל והט"ז מחמיר בכל ענין:

**סעיף ג**
**ובלבד** עט"ז סובר מ"ש המחבר ס"ג בסעודה שנייה לא סעודה א' עמ"ש באות ב' ועמ"א ועא"ר:

**סעיף ד**
**סעודה** עט"ז פדיון הבן אף שלא בזמנה שרי דאין שמחה אלא נישואין ואירוסין וה"ה סעודה א' אחר התנאים כמ"ש באות ב' ועמ"א ה':

**סעיף ה**
**שתוכל** עט"ז אף זקינה שרי בתכשיטין ובין בחולה או אלמנה שרי להתקשט:

## סימן תקמז

**סעיף א**
**כל** עט"ז מ"ק ח' א' כשמואל ומשמע אפילו ע"י עצמו אסור דלא כתוס' שם וערש"י שם והרע"ב משמע שמפרשים ולא יספידנו אפילו מת תוך שלשים יום היפך הירושלמי וצ"ע ועמ"א ואי"ה שם יבואר. ור"ה ויוה"כ אי חשיב כרגלים לענין זה צ"ע ואפילו בשכר שרי במת תוך שלשים דכשמואל קי"ל בזה:

**סעיף ב**
**שבאה** עט"ז כשמואל ע' אות א' וע"ד שמ"ז ובש"ך שם ב' נרשם נראה לי על זה וט"ס וצ"ל נראה לי עמ"ש בסוף השנה כתב תוך הרגל נמי שרי יע"ש:

**סעיף ג**
**אינו** עט"ז מלשון הב"י משמע דלובשים שחורים עד תום י"ב חודש ואז מסירים ואין זה בכלל קדיש שמפסיק בי"א חודש דזה רק אבילות ול"ש ג'הנם וראיתי מסירין השחורים ג"כ בי"א חודש:

**סעיף ד**
**ויש** חולקין עט"ז ובי"ד ש"מ אות ח"י ושי"ך מ"ז שאר קרובים שמועה קרובה בחה"מ ולאחר הרגל יהיה רחוקה קורע בחה"מ אף למנהג אשכנז ואביו ואמו אם שמע רחוקה בחה"מ קורע לאחר הרגל יע"ש. עיין א"ר בשם שו"ת מור"ם מלובלין מת אביו ואמו ונקבר בי"ט שאין קורעין אף בי"ט שני לא יקרע בחה"מ רק אחר המועד יע"ש:
**משמע** מסתימת הפוסקים אפילו ת"ח שמת קודם שלשים יום אין להספידו בתוך שלשים יום הא מת תוך שלשים יום אפי' ערב הרגל אפי' שאר כל אדם מותר לסופרו ערב הרגל ומת אחר חצות צ"ע כי י"ל דצ"ה קיל טפי מדינא מהספד עסי' ת"ח וע"ש אחר חצות אין אומרים צ"ה וי"ל ה"ה ע"ט אחר חצות וכ"ש ע"פ אחר חצות דזמן שחיטת הפסח דאין מספידין ג"כ אם לא לת"ח שמספידין בע"ש ועי"ט אפילו ע"פ אחר חצות דלא עדיף מחה"מ דמספידין עליו ע"ד ת"א ועסי' ת"ך ומ"א שם. ועסי' תקמ"ח שם יבואר עוד מדיני הבראה ושאר דינים השייכים לזה אי"ה:

## סימן תקמח

**סעיף א**
**הסי'** הזה כו' מונה עט"ז בי"ד שצ"ט ז' הטעם די"ט ב' דרבנן עולה אע"פ שאין מתאבל בו לדידן כלל וכן לדיעה א' שם במת ונקבר ביום א' אפי"ה י"ט ב' עולה ה"ה לדידן עולה

ועש"ך שם אות ח' ומ"ש הר"ב כאן ר"ה י"ט ב' ע"ד לא ידענא שם אין רמז מזה רק מת ונקבר בי"ט ב' אין נוהג בו אבילות וי"ל בדוחק ועמ"א כאן ב' מיקל בר"ה ג"כ אף נקבר ביום א' די"ט ב' ר"ה עולה למנין ז' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

**וימי** עט"ז ע"ד שצ"ט אות ב' האריך. וללבוש כתונת מכובס במים לבד ברגל בנהג שעה א' לפני הרגל מדין שלשים י"ל הואיל ומנהגא לאסור כל שלשים כיבוס י"ל דהעוסק בזה דהוי פרהסיא ושרי ללבוש מכובס במים לבד גם מכובס בנתר צ"ע ע' סי' שפ"ט י"א שאין לנו גיהוץ ועסי' תקנ"א ס"ג ומיהו במים לבד אף שאין אחר ללובשו י"ל דשרי כה"ג שוב ראיתי שזה טעות שהרי מבואר בסעיף י' דכה"ג מותר לכבס ולובש בלילה ועש"ך י"ד שפ"ט אות ב' וג' ומיהו זה יש לספק גניהוץ שלנו כמ"ש בסמוך. ובמ"א י"ב אי"ה יבואר עוד דמ"מ מ"ש הר"ב וב"ד שפ"ט במקום דנוהגין כיבוס כל שלשים י"ל ה"ה נתר ובורית כו':

**סעיף ג**

**וה"ה** עט"ז בי"ד שצ"ט אות ה' וש"ך שם אות י"ו יע"ש ועמ"א אות ט"ו ובא"ר אות י"ב הגיה בע"א והחמיר לדידן יע"ש:

**סעיף ד**

**והחג** עט"ז ועמ"א א' והש"ך בי"ד שצ"ט ז' משמע נוטה קצת דש"ע עולה לז' לענין שיהא נמנה בכלל ל' יע"ש וצ"ע לדינא לענין ל' בזה:

**סעיף ה**

**וה"ל** עט"ז ועי' כאן סי"ח ע"ד סי' ת"ב ס"י וש"ך אות ח' שמועה קרובה בשבת ערב הרגל שבת עולה ליום א' וי"ט מבטל גזירת שבעה ועא"ר כאן שמועה קרובה ורחוקה מיום מיתה מנינן לא מקבורה עש"ך שם אות ה' ובנה"כ שם הניח בצ"ע ובט"ז שם ו' פסק דקרובה ורחוקה מיום המיתה. וע' אות ט' שם לענין יאר צייט ומיהו למיהוי ס"ס אף כה"ג כ"ע מודים דש"ע כל שלא ידע כלל ברגל דאין עולה לז' ואף המ"ב בשם מהרש"ל יודו כה"ג ודוקא כשמת ברגל וידע סוברים דעכ"פ עולה לשלשים עמ"א א'. עא"ר קל"ג אות י' מדליקין נר כל שבעה בחדר שאין אוכלים שם דלא לצער והרגל אין מבטל זה קדיש י"ל אין הרגל מבטל ויש לו דין שבעה ושלשים אפילו נהג שעה לפני הרגל יע"ש וצ"ע קצת ובפריי שם כתבנו:

**כתב** הא"ר אות ז' אם עברו ז' למיתת המת אין לנחם עוד האבל אח"כ וכן כשחל ע"ש בי"ט אחרון אף שלא שלמו ז' למיתת המת אין לקרות צאו נגד האבל דהוי פרהסיא עט"ז קכ"ז בריש הסימן. וצ"ע בשמע שמועה קרובה אם קורין צאו נגד האבל דכבר יש ז'

למיתת המת א"ד כל שלא ידע ליכא ניחום ודוקא כשידע כבר ניחם עצמו שעברו ז' ימים משא"כ כה"ג. לענין סחורה כל ששלמו ז' למיתת המת מותר בצינעא ע"י עבדיו או ע"י אחרים בבתיהם וכמ"ש ר"ו ושותף בחנות י"ל פרהסיא אסור ועא"ר אות ו' לא הבינותי שמועה קרובה אע"פ ששלמו ז' למיתת המת אסור בסחורה כשאר אבילות דוקא ברגל שבטל ממלאכה כל ז' וכדאמרן. ויתר הדברים יבואר אי"ה במ"א:

## סימן תקמט

### סעיף ה

**בטור** עט"ז עב"ח בזה גמרא ר"ה ח"י ב' ובגמרא ליה למ"ה נכתבה כאן רק הטור מפרש כך ומאי קושיא הא לר"ע כסדר החדשים כתוב אע"פ שעשירי היה קודם לכל הצרות וה"ה שביעי כסדר החדשים והי' כו' זכריה ח' יע"ש. וברית מילה כו' ועא"ר בשם שו"ת ראש יוסף דבצ"ג בעל ברית א"צ עד הלילה יע"ש ועסי' תקנ"ט ס"ט ומ"א י"א ואי"ה שם יבואר עוד ועסי' תקס"ח. ובא"ר שם. מי"ז בתמוז עד ט"ב יתאבל אמר חצי היום כחצי שעה וכן נהגו בקהלות קדושות בכ"מ ויראה אחר מצי היום נטיית השמש לא זמניות עסי' א'. וברי"ח אב אין לומר קינות וחצות ומ"מ י"ל קצת לזכרון כימים שא"א תחנון עסי' תקס"ח במ"א ד' מי ששכח ואכל בד' צומות יע"ש עסי' תק"ן מדינים אלו ותקנ"ט בט"ז חופה ביום ה' ט"ב לענין אכילת בשר בלילה יע"ש ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקנ

### סעיף א

**פריך** בגמרא ר"ה דף ח"י ב' יע"ש וע' בעין יעקב במהרש"א האמת והשלום אהבו יהיה ששון הא בית שני נחרב בש"ח יהיה אח"כ צום וברי"ף דהיל"ל יום הצום דמשמע דצום גופא יהיה ששון והנה י"ל לימות המשיח ניבא דהצומות והצוות יקבלו שכר ע"ז ע"ד שמחנו כימות עניתנו:

**מותרים** עט"ז ועב"י וב"ח בזה ועמ"א בשם של"ה בעל נפש יחמיר לבד חליצת המנעל ורחיצה היינו חמין אבל צונן י"ל דשרי בג' צומות עסי' תקע"ה ס"ג בת"צ בא"י וה"ה פניו ידיו ורגליו בחמין י"ל דשרי ועסי' תקנ"א סי"ו בהג"ה מר"ח ואילך אסור בצונן הא י"ז בתמוז וכן צ"ג וי' טבת מותר בצונן ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקנא

### סעיף א

**ממעטין** עט"ז דהאידנא קשה עול שרי משא ומתן משמע אף של שמחה צרכי חופה אין מונעין מטעם הזה דקשה מחייתינו ושמא לא יוכל להכין אח"כ ועמ"א ז' משמע

גם להב"ח בשם מהר"ש לכאורה כל מו"מ שמחה אסור לדידן ודוקא שאין שמחה שרי ועב"ח אבל הט"ז סובר דאף מו"מ שמחה שרי לדידן מטעם מהרש"ל ז"ל ועא"ר אות ב' כ"ב:

**אמרינן** בגמרא כו' עט"ז ר"ה ח"י ב' ובתוס' ד"ה הואיל יע"ש וקשה למה לי הוכפלו לימא דחורבן בהמ"ק תקיף וי"ל בי"ז תמוז חמשה דברים ובצירוף א"ש ושוב ראיתי בפני יהושע לרבינו הגדול ז"ל עמד בזה והנה בפי' המשנה להר"מ ז"ל משמע בבית שני היו מתענין ט"ב ומש"ה אמר כשהיה קיים יוצאים אף על פסח שני משמע ז' חדשים והיינו כשאין שלום מלכי א"ה היו לפעמים שולטין וצ"ע דהוכפלו לא הוי כ"א אחר בית שני ובפני יהושע הבנתי ששה חדשים תמיד הן בזמן המקדש הן בזמן שאין ביהמ"ק מדלא תנן כשאין ביהמ"ק על ששה וביהמ"ק קיים על שבעה אלא אף פסח שני היינו ס"ה ששה דדל אב וע"כ הוכפלו דלפעמים היו ג"כ או"ה שולטין עליהם בזמן בית שני. וצ"ע אין מקומו פה:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז היתר גוהה אע"פ שאין סכנה רק הפסד ממון שרי ועסי' תק"מ במ"א וקשה בחה"מ דבר האבד שרי וי"ל התם סותרו אבל אין בונהו כשאין סכנה דל"ש מימנע כו' וכאן כל שיש הפסד ממון אם יפול ישבור החומה ויתקלקל יותר שרי אח"כ לבנות של שמחה ג"כ וצ"ע:

**סעיף ג**

**שלא** עט"ז ועא"ר ו' תי' דבט"ב עצמו הוא אסור אף בלא סעודה מש"ה אמר שמא יקדמנו אמר. אבל עם סעודה אסור דל"ש שמא יקדמנו בשביל הסעודה. ומחזיר גרושתו מנישואין יבואר אי"ה במ"א אות ח':

**סעיף ד**

**ואפי'** עט"ז הביא דברי רש"ל הביאו הב"ח ג"כ והלשון מסופק ומ"מ משמע דבאבל גופא לכבוד השבת פורשין מטפחת מכובס (הנ"ט טיכ"ר וטי"ש טיכ"ר) בתוך זי"ן אע"ג דכתונת אסור לו ללבוש יע"ש בי"ד שפ"ט בט"ז א' וכאן לכבוד שבת מותר הכתונת וכ"ש מטפחת ידים ושולחנות אבל סדינין אפשר נהגו איסור וצ"ע הוא דלמה באבל מחמירין כתונת לשבת כו' וי"ל בע"א ומ"ש הר"ב בס"א שבת חזון אין לובשין כ"א כתונת לבד וכאן בהג"ה משמע לכבוד שבת לובשין לבנים כמו בשאר שבתות משמע כל הבגדים וצ"ל דמנהג רק הכתונת ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ה**
**וכלי** פשתן עט"ז ועב"ח ודרישה בזה ולא היה לי פנאי כעת לעיין כראוי. ואשה הלובשת לבנים שכתב הר"ב ז"ל בהג"ה עי"ד שפ"א ב' משמע התם בתוך ז' אם יש לה חלוק נקי תלבש לא לבן אבל באין לה כ"א לבן ממש י"ל דשרי שם וה"ה כאן בט"ב עצמו כל לדבר מצוה ועמ"א אות י"ג ואי"ה שם יבואר עוד ובתשובת משאת בנימין סי' ה' יע"ש ועסי"ו:

**סעיף ו**
**אסור** עט"ז תה"ד ועמ"א י"ט ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
**דלא** עט"ז הר"ב בהג"ה ס"ז כ"כ אבגדים חדשים ובבי"י כ"כ דלא למשתי חוטי שתי נמי כן וטויית חוטין אין בכלל זה וע' מ"א אות כ"ג ובעט"ז:

**סעיף ח**
**שלא** עט"ז ועמ"א תכ"ו ו' ובא"ר כאן מ"ו דנוהגין לקדש במוצאי ט"ב כי נולד משיח במוצאי ט"ב בשם האר"י ז"ל וכן ראיתי ג"כ נוהגים ואם אפשר לטעום קודם שפיר דמי. ויראה אם עדיין הולך יחף וסיים מסאניה אין לקדש הלבנה כך:

**סעיף ט**
**ומותר** עט"ז בי"ד ריי"ו סי"א (ט"ס ריי"א) וכאן מותר אף שהיה יין בי"ז בתמוז ואח"כ נעשה זה היין חומץ אפי"ה שרי ומ"ש דאיסור נהפך להיתר לכאורה היינו מ"ש בסי' ריי"ז באין מוסי"ק כו' עמ"א שם א"כ ביין אמאי אסור בחומץ וע"כ לי"ד לבשר ונעשה דבש ומוסק וחלב שנשתנה התואר והטעם משא"כ זה עדיין יין מחומץ מיקרי אלא הטעם דאין זה שמחה. עמ"ש אי"ה באות י"א:

**סעיף י**
**מר"ח** ועט"ז ועמ"ח אות י"ו:

**סעיף יא**
**מותרים** עט"ז במ"ש באות ט' ועמ"א אות כ"ט האידנא נוהגין איסור אף בתבשיל של בשר וכ"ש ברוטב עצמו ועא"ר אות כ"ב נתבשל בקדירה של בשר פשיטא דרשאי לאכול מינקת שחלב רע לתינוק כשאינה אוכלת בשר יש להקל. ומי שא"א לו לאכול מאכלי חלב יאכל בשר עוף או בשר מלוח ג"י יע"ש:

**סעיף יב**
**כל** עט"ז ועמ"א בזה מה הן הקרובים אי דוקא פסולי עדות ועא"ר ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יג**
**תספורת** עט"ז ועמ"א אות י"א מתיר לצורך מצוה יע"ש. מ"ש המחבר בזקן כל שמעכב אכילה שרי ע' ט"ז כאן וביד ש"ך בש"ך אות א'. ובתספורת שוין איש ואשה לאסור

ע"ד ש"ץ ובש"ך שם ואשה לאחר ז' י"ל כב"ח להתיר לגלח צדעין אפשר כה"ג כאן. סנדק או מוהל אסורים לגלח בשבוע שחל ט"ב בתוכה דמדינא דגמ' אסורים אין להקל משום מילה רק מה שהוא ממנהגם כגון מר"ח וכ"ש מי"ז בתמוז למאן דנהג או שבוע של אחריו למאן דנהג וכמ"ש בתצ"ג בספירה עמ"א שם אות ד, ועא"ר כאן אות כ"ח ומ"ש בי"ד שצ"ג אבל מוהל מותר לתקן צפרנים ולגלח לגלחן צ"ל היינו הצפרנים ובלבוש לתקן הצפרנים ולחתכן אבל גילוח הראש ודאי מה שמדינא אין היתר בשביל המילה וע' באר הגולה שם ודאי גילוח הראש אין צורך המילה רק לכבוד המילה וה"ה אבל תוך שלשים אם יש מוהל אחר אוסר בא"ר לתקן צפרניו דמדינא אסור והביא מ"ש. בי"ד שס"א בט"ו כל ממנהגא שרי הא מדינא אסור והנה י"ל דל"ג כ"א של תענוג ויפוי הא נטילת צפרניו לצורך מילה י"ל דוקא תוך ז' אוסר שם אם יש מוהל אחר לאו משום צפרניו רק שיש קצת שמחה לו וצ"ע:

**סעיף יד**

**אבל** עט"ז משמע מר"ח עד שבוע שחל ט"ב מותר ועמ"א אות ח"י. מ"ש בשם התוס' תענית כ"ט ע"ב יע"ש ועמ"א אות ח"י מ"ש בשם הב"ח ז"ל מי שיוצא לדרך לכבס לו בגדי פשתן עמ"א אות ח"י משמע דאוסר ועא"ר אות ב':

**סעיף טו**

**ויש** עט"ז ובתקס"ב בט"ז אות ג' ומ"א אות ו' המתענה על צרה שעברה צריך להשלים אע"ג שמתענין כדי לעורר הלבבות עסי' תקמ"ט:

**סעיף טז**

**ויש** מקילין עט"ז מסיק להלכה כל מי שנזהר תמיד ורוחץ בכל השנה ערב שבת בחמין אף כשחל ר"ח בע"ש שרוחץ כל גופו אף בחמין לבד בשבת חזון אסור. וחפיפת הראש בחמין בשבת חזון והוא ערב ט"ב אחר חצות צ"ע בזה די"ל כה"ג אסור חפיפת הראש ולכתחלה כה"ג ודאי יעשה קודם חצות. ודיעבד י"ל אף אחר חצות שרי ומ"מ לא ראיתי לנהוג היתר לרחוץ כל גופו בחמין כשחל ר"ח בע"ש:

**סעיף יז**

**וכן** עט"ז משמעות אף שימצא הפירי אחר ט"ב יברך שהחיינו בין המצרים ועמ"א. והנודר בפירוש לצום מי"ז בתמוז עד ט"ב דעתו שאין שבת בכלל:

**סעיף יח**

**ולא** עט"ז אפילו הכאה כל דהו לא וכאן משמע בימים ההם כלל לא ולכאורה רק מד' ועד ט' לא יכו ששולט כו' ועי' לבוש משמע כן ובאותן הימים היינו בזמן זה מד' ועד ט' ועמ"א אות מ"ה:

## סימן תקנב

### סעיף א
**ואי"צ** עט"ז וע' מ"א אות ח' ובתה"ד:

### סעיף ב
**כ"ז** בסעודה המפסקת עט"ז בשם רש"ל וב"ח ומ"א אות י'. ובסעודה המפסקת לא יאכל ב' תבשילין הא תבשיל א' ופירות חיין שרי עא"ר הא מבושלים אף מיני פירות הנאכלין חיין הוי ב' תבשילין ואסור בסעודה המפסקת עיין סעיף ד':

### סעיף ג
**חל** עט"ז ועסי' תקנ"א ס"א ומדינא בשבת מותר הכל אף כל בגדי שבת לכבוד השבת דביום ה"ו נמי מותרין לכבוד השבת מדינא דגמרא רק מנהנא:

### סעיף ד
**והגאונים** עט"ז ועמ"א אות י"ז אבל בת"ח ויאר צי"ט יעשה כמ"ש הר"ב בהג"ה וע' סי' תר"ד במ"א:

### סעיף יח
**בטור** עט"ז וב"ח בזה והעלה בסעודה המפסקת כל שיש שמחה אע"פ שאין מעדן כ"כ או מעדן אע"פ שאין שמחה אסור מדינא הלכך עופות אסורים מדינא כל שלא עבר לילה א' במלח ובשר בהמה כל שלא עבר ב' ימים ולילה אסור דיש שמחה בעינן ביטול גדול דוקא ולדידן אסור מנהגא הכל אף עופות בכמה לילות וה"ה שכר וכ"ש מי דבש בסעודה מפסקת דאסור ומיהו כוס ברכה שרי עא"ר בזה. וער"מ ז"ל פרק שביעי מה' ממרים ה"ד:

## סימן תקנג

### סעיף א
**ומותר** עט"ז ל"ח דרחיצה א"צ תוספת אכילה צריך תוס' דז"א עמ"א ג' אלא לאפוקי מסברת הרמב"ן ז"ל בטור הא קיבל בפירוש התענית אף הרא"ש מודה דקיבל נמי רחיצה הא מנעלים חזינן דלא קיבל וכאלו פירש דמנעלים יהא שרי ומ"ש מי שמקבל בין המצרים היינו מי"ז בתמוז אף שיש נוהגין באותו מקום לנהוג ג"כ חומר רחיצה מי"ז בתמוז איהו לא קיבל רק מ"ש בפירוש ול"ד לכאן דקיבל מפלג המנחה ואילך תוס' ת"ב מאכילה ממילא כל מה ששייך לת"ב קיבל ה"ה ה' עינויים משא"כ בין המצרים זה חומרא בפ"ע מה דפי' אסור כו' ועסי' תקנ"א סי"ו ומ"ש בשם מהרש"ל היינו בזה פסק כמהרש"ל בין המצרים הא בתוספת ט"ב לא פסק כוותיה ועמ"א אות ד' ואי"ה שם יבואר עוד. ודוקא כשקיבל תוספת ט"ב מפלג המנחה שזה תוספת הא קודם לכן לאו

תוספת הוי ואם קיבל בפ"ע אז הוי כבין המצרים ועב"י וב"ח ובסי' רס"א במ"א אות ט' וי' מאימתי הוי קבלה בתוספת שבת ה"ה כאן ועמ"א אות ד':

**סעיף ב**

**ונהגו** עט"ז ועמ"א אות ז' ודעת רמ"א י"ל דפרקים לא הוי כסדר היום שאומרים כל השנה דפרקים אין אומרים רק בקיץ דברי מוסר ויש מקומות שאין אומרים פרקים לכן הוי כלימוד תורה ואסור ומשום זה אין מראה אבילות בשבת ועי' לבוש מ"ש הר"ב שאומר הש"ץ תחלה המבדיל יש לספק אם מסיים בברכה או לאו ויראה שיאמר המבדיל בלא ברכה שם ומלכות ולא יסיים בברכה עסי' רצ"ט במ"א אות י"ד. ולטייל בעט"ב משמע כל היום אין לטייל וצ"ע בזה:

## סימן תקנד

**סעיף א**

**ותינוקות** עט"ז זה כתב לאפוקי מסברת הב"ח עמ"א ב' ויראה דתינוק בן י"ב גדול קצת ומבין אף הט"ז מודה דאסור ללמוד בפני עצמו מה ששמחה לו ודוקא קטן שיש לו צער בלימודו כוי ועסי' תקנ"א במ"א אות ל"ח. עא"ר וא"ז דאסור בת"ת כל היום עד צ"ה כל שמדינא אסור ודוקא מישיבת הספסלים דמנהגא מותר אחר חצות. ע' בטור מי שאוכל ושותה מכין מכת מרדות וצ"ע אם בשאר עינויין מכין וצ"ע אם אכל ח"ש אם מכין גם ביה"ש עי"ד רצ"ד בהנהיג עיזא ושיבוטא בב"י דאין לוקין מכת מרדות על הספק ובספר שושנת העמקים בכלל מכת מרדות כתבנו מזה ונ"מ לפסולי עדות הר"מ פרק עשירי מהלכות עדות היתה החיוב שבה מדבריהם עח"מ סי' ל"ד עי' בר"מ ז"ל הלכות חמץ ומצה פרק א' הלכה ז' מ"ש בפסח מ"מ משמע בשש לא ובהלכה י' נהנה משמע לא לקי מ"מ משמע הכלל כל שאלו מ"ה כה"ג לא לקי ה"ה מדרבנן כן ועלח"מ שם. וצ"ע ובסי' ש"ה כתבנו מזה באורך:

**סעיף ב**

**ופ'** אלו מגלחין עט"ז דאף בדברים שמותר ללמוד דוקא פשטן אבל דרך פלפול אסור ועא"ר אות ד' ועמ"א:

**סעיף ג**

**ומותר** עט"ז ועמ"א אות ז' ובא"ר אות ו' הקשה להמ"א פשיטא דפ' כי תוליד מעין המאורע הוא יע"ש:

**סעיף ד**

**היה** עט"ז ועא"ר אות ו' וז' ועמ"א אות ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**
**ומיהו** עט"ז ובא"ר אות ז' משמע תוך ז' ביולדת אין להחמיר להתענות בת"ב דרבנן משמע אף אין אמרה צריכה אני:

**סעיף ו**
**וכן** עט"ז ועב"י ובסי' תריי"ג בהלכות יוה"כ ובט"ז שם אות ו' ספק דרבנן דאין רחיצה של תענוג ושם אסור הרב אצל התלמיד וה"ה כאן הרב אצל התלמיד ועמ"א שם וב"י כאן יע"ש וע' לבוש בזה:

**סעיף ז**
**ושל** ע"ץ עט"ז בתי שוקיים כו' וכ"כ המ"א אות י"ו בשם משפטי שמואל והיינו כשמחופין למטה על השוליים דהוי כמנעל של עור:

**סעיף ח**
**שלא** עט"ז בסי' תרט"ו אות א' דבט"ב מותר ליגע בה ועמ"א כאן אות י"ט ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
**מותר** עט"ז וע' סי' תקנ"ג אות ב' וטבילה בזמנה בט"ב בשבת עמ"א ר' דפוסק בשם של"ה דמותר ועא"ר אות י"ט משמע דאוסר לשמש עמה ואי"ה במ"א יבואר בזה: **ט"ב** שחל בשבת כתב א"ר י"א שאומר אב הרחמים דהוי כקינות ומזכירין נשמות הצדיקים ובסי' תקנ"ט אות ו' בט"ז דמותר לעשות הספד בט"ב על ת"ח וה"ה אב הרחמים:

**סעיף י**
**וכל** עט"ז הא בשאר דברים שייך יוהרא ועמ"א אות כ"ד ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יא**
**על** עצמותם עט"ז עסי' תקנ"ט ס"ה בשעת הקינות כו' ברכת שעשה לי כל צרכי אומר בט"ב ועסי' מ"ו במ"א אות י"ד ועסי' תריי"ד בלבוש וכן המנהג פשוט בט"ב ויוה"כ לברך שעשה לי כל צרכי וא"ר אות ט"ז האריי"ז כתב שלא לברך ועיקר כלבוש יע"ש:

## סימן תקנה

**סעיף יא**
**כתב** בטור עט"ז תשמיש ביום ז' במקום ובדרך שמותר עסי' ר"מ יש ללמוד מרבינו האי שמותר באבל ביום הז' אחר שעמדו המנחמין מדכתב רחיצה תשמיש אסור מחמת ט' באב משמע משום אבילות היה מותר אך בר"ח כו' אוסר ועי"ד מזה:
**מה** שמניחין תפילין במנחה. י"ל קצת פסק אבילות ושמחה קצת שנולד בן דוד במוצאי ט"ב אין מעולל בעפר קרנו עמ"א:

## סימן תקנו

### סעיף א

**אומר** עט"ז וכ"ש עתה שיחידים קורין ג"כ איכה מברך תחלה קודם שיהנה מאור וזמנה כל הלילה:

## סימן תקנז

### סעיף א

**בבונה** עט"ז אם שכח אומר בש"ת ואם שכח יאמר בעבודה לפי דעתו ז"ל ועמ"א וא"ר די"ל בהודאה וע"ש וא"כ אם נזכר בש"ת אפשר לסמוך על הט"ז ז"ל דש"ת ברכה כוללת לכל ואפשר הירושלמי מודה בזה ומיירי ששכח בש"ת ג"כ אבל אם לומר בעבודה או בהודאה בזה צ"ע:

### סעיף ב

**והמנהג** עט"ז מסיק בשחרית אין לומר עננו לא בלחש ולא בחזרה לדידן דגם אא"א ולמנצח א"א ובמנחה אומרים בלחש עננו ובחזרה ברכה בפ"ע ונחם אומרים בלחש ובחזרה בבונה ירושלים ועא"ר תקנ"ט אות י"ג שי"ל עננו בשחרית וכ"כ בלבוש כאן ובתק"ט וכמדומה שנוהגין שלא לומד בשחרית רק במנחה עננו. ואין אומרים שיר מזמור לאסף א"ר תקנ"ט ונראה אף במקום שאומרים רק בימים של הלל אין אומרים מ"מ ט"ב א"א אא"א ולמנצח ה"ה זה א"א וברכת כהנים כתב בא"ר שאומרים ואי"ה בתקנ"ט יבואר עוד:

## סימן תקנח

### סעיף א

**מנהג** כשר עט"ז ועמ"א ועא"ר אות א' מי שיש לו נישואין בעשירי יאכלו בשר החתן והכלה ואביהם ואמם ושאר בני הסעודה יאכלו מאכלי חלב יע"ש צידד קצת להקל ולא יהיה כלי שיר עד חצות היום. ובנדחה יש להקל:

## סימן תקנט

### סעיף א

**א"א** צדקתך עט"ז וט"ב בשבת אומרים אב הרחמים עי' א"ר סי' תקנ"ד אות ח"י וראיה מכאן יע"ש. ומשמע לי בנוהגין להזכיר נשמות בכל שבת ה"ה שבת זה כמו צ"ה בחול. בלבוש קודם שיחלוץ המנעלים בט"ב כשחל במ"ש אומר המבדיל יע"ש וכעת לא מצאתיו מבואר מזה ועמ"א ואי"ה שם יבואר. ורק הש"ץ אומר המבדיל נ"ל:

### סעיף ב

**מתפללין** ערבית עט"ז ואחר ואתה קדוש ק"ש בלא תתקבל עיין סעיף ד' בהג"ה:

**סעיף ג**

**א"א** ויהי נועם עט"ז עב"י ולא למנצח בנגינות שאין עתה עת חנינה ע' לבוש. ואומרים מזמור לתודה בט"ב עי' לבוש ועי' לעיל בהלכות ברכת השחר יע"ש:

**סעיף ד**

**יושבים** עט"ז באבל אסור ע"ג כסא וספסל מדינא עי"ד שפ"ז וכאן ממנהגא ומקילין אחר חצות אבל בט"ז משמע דמדינא כל מצות הנהוגות באבל ובסיפא מסיים רחיצה כו' ולא ישיבת ספסל ש"מ אחר מצות שרי הא שאר דברים אסורים כל היום ומשמע אף ביה"ש עד צ"ה כאכילה ושתייה ות"ב ביה"ש שלו אסור. כ"ש מוצאי ט"ב עמ"א תקס"ב:

**סעיף ה**

**נר** אחד עט"ז לכאורה משמע איכה ישמעו מהש"ך אבל כתבו ז"ל שגם איכה יאמר כ"א לעצמו וע' לבוש תמ"ה למה לא נכתב על קלף כמגילת אסתר יע"ש:

**סעיף ו**

**משום** עט"ז אע"ג בי"ט אין מספידין ות"ב אקרי מועד מספידין ע' אות א' לענין צ"ה:

**סעיף ז**

**לפי** עט"ז עסי' תקנ"ח בזה:

**סעיף ח**

**נוהגין** עט"ז וא"נ לסעודת ברית מילה למ"ש באות ז' ואפשר בזה מקילין אם דחוק מזמינין קודם חצות לסעודת ברית מילה בלילה ועמ"א אות י"ד ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקס

**סעיף א**

**משחרב** עט"ז ועמ"א דהעולם נוהגין כטור דאף בנין מסוייד ומכוייר כל שנשאר אמה על אמה כך שרי. עא"ר אות א' י"ל דבכל חדר וחדר צריך להניח אמה על אמה. ויראה אותן המשחירים ומציירין צדקיהו המלך ומעשה דת"נ אע"פ שיש זכרון גדול למעשה החורבן מכל מקום ציור הוא זה ואסור דבעינן שלא ימלא תאותו עמ"א בזה. וא"כ אף אם מחפה אח"כ החדרים בטבלאות וקאברצין ומניח פנוי אמה על אמה כל שמתחלה סד כל ביתו אסור הוא למלא תאותו כדאמרן. והך אמה על אמה מסתברא ריבוע בעינן לא אריך וקטין. גם נגד הפתח היינו אצל הפתח עמ"א מזה אף דמלת נגד פירושו ע"פ הרוב מול ונוכח עיין מאיר נתיב מ"מ לפעמים פירושו מן הצד עיין בתרגום יונתן ע"פ ותשב מנגד פעם אחד למישר יע"ש עיין משלי ע"פ לך מנגד לאיש כסיל משלי י"ד ז' ערש"י שם. עמ"א ד' מ"ש מ"ח ואין מחייבין לקלוף והבן:

**סעיף ב**
**לעשות** עט"ז אף בסעודת מצוה ראוי לעשות כן לחסר מין מאכל א' וע' אות ג' כיצד הוא עושה:

**סעיף ג**
**מקום** פנוי עט"ז בבא בתרא סמ"ך ב' ועי' לבוש לא כתב מקום פנוי רק לשייר תבשיל אחד ממה שדרך לעשות כדעת הטור וחולק הט"ז דאם שייר תבשיל א' מה שרגילין במקום ההוא בסעודה אז ניכר שחסר ורשאי אח"כ ליתן על השולחן ולסדר כל הקערות שיש לו בלי מקום פנוי אבל כשחיסר תבשיל א' שאין דרכו לעשות בכל סעודה אז צריך היכר מקום פנוי על השולחן. ולפ"ז במקום שאין מסדרין על השולחן הכל בפ"א ואין מקום פנוי סימן צריך לחסר תבשיל הרגיל בכל סעודות:

**סעיף ד**
**כדי** עט"ז עמש"ל עיקר זכירה בלב לא כאותן שמציירין בשחור מעשה צדקיהו דמ"מ נאה הוא ובעינן שיהא לבו נכנע. מ"ש הר"ב בהג"ה לשבר כלי בחופה עא"ר אות ז' בשם מי"ט מה"ט המנהג לשבר קדירה בכתיבת תנאים יע"ש היינו כדי להבהיל ושלא יהא השמחה במילואה ולזכור בחורבן וע"ש ואבן השהם סי' נ"א דיש לשבר כוס זכוכית דוקא ובשם מהריי"ט ז"ל בספר צפנת פענח פ' דברים כוס אירוסין משברים ורמז כמו זכוכית שנשבר יש תקנה ולוקחין כוס זכוכית שלם לברכת נישואין א"כ לא חרס דנשבר אין תקנה יע"ש ועד"מ משמע דלוקחין כוס חרס לאירוסין כו' ומנהגינו לשבור זכוכית אחר כל ז' ברכות כמו שנראה מהכל בו עד"מ בזה. וע' אה"ע סימן ס"ה ס"ג בהג"ה ומדקדוק לשונו שם ששוברין כוס אירוסין אחר ז' ברכות משמע דלוקחין ב' כוסות אחד לברכת אירוסין ואותו שוברין לאחר ז' ברכות וכוס שני לברכת נישואין דהיינו אחר קידושין וקריאת כתובה אומר פה"ג ומתחיל שהכל ברא לכבודו כו' זהו ברכת נישואין וטעמא בעי למה לוקחין כוס אחר לברך על כוס ראשון היינו כלי ראשון גם מדסיים בד"מ כאן לכן לוקחין כוס חרס לברכת אירוסין משמע דוקא חרס ולמה דאפשר חרס לפעמים ביוקר מזכוכית אלא נראה לפרש דבמתן תורה היה קידושין וראוי היה לנישואין ובחטא עגל ושבירת הלוחות ואחר חורבן בית ראשון ושני שנתבטלו הקידושין לגמרי ח"ו ואין בנו השראת שכינתו ביחוד עלינו בגלות המר רק השפע יורד כו' ולע"ל יחזור הקב"ה ויקדש קידושין מחדש כדכתיב וארשתיך לי בצדק כו' אלמא יהיה קידושין חדשים ונישואין וכדכתיב הנני עושה חדשה ויברא ה' לנו לב חדש וטהור ואנו מרמזים בזה שלוקחין כוס חרס לברכת אירוסין ולוקחין לברכת נישואין כוס אחר כסף או זכוכית ולאחר כל ז' ברכות שוברין הכוס חרס כי הקידושין ראשונים נתבטלו לגמרי

ואין תקנה כמה שכתוב בני ציון היקרים איכה נחשבו לנבלי חרש אבל קידושין שניים יהיו קיימים עם נישואין וזכוכית תוכו כברו שלא ימשול בנו היצר הרע כלל כדכתיב אעביר מהארץ ולכן אין שוברין כוס ברכת נישואין שזה יהיה קיים רק כוס חרס שוברין כאמור כן נראה לי הפי' בד"מ. אבל ראיתי המנהג שלוקחין כוס זכוכית לאירוסין ומ"מ יראה שאין שוברין אותו אחר נישואין כ"א זכוכית אחר שוברין אחר ז' ברכות. ויראה לשבור תחת החופה כוס שלם ואין משום בל תשחית כיון שעושין לרמז מוסר למען יתנו לב משא"כ בתנאים שעושין להבהיל ולמעט השמחה ראוי ליקח קדירה שבורה חרס מחרסי האדמה לשבור. והבן זה ובלבוש אה"ע ואנ"ו נוהגין בו פירוש למ"ש הר"ב וזהו מנהגם כו' כלומר אנו נוהגין כלי חרס לא כוס זכוכית והבן:

**סעיף ה**

**חתן** וכלה עט"ז ועמ"א בזה אות י':

**סעיף ו**

**אבל** של גדול עט"ז להשתמש בכלי קודש י"ל לב ב"ד מתנה עליהם וי"ל כ"ז שהוא שימוש לס"ת אין ראוי להניח בראש הכלה וצ"ע בזה וע' א"ר אות ח' ובקנ"ד ס"ו אות י"ד ועמ"א שם אות י"ו משמע כל שהתנה בפי' מהני תנאי ובמקום שעושין הינומא מיוחדת גדול עם כסף לכלה צ"ע ובא"ר כתב דסומכין על הפוסקים דאיקרו של גדול שרי אף שיש בו כסף וזהב. ולפ"ז העושין הינומא מיוחדת לכלה קרוין כסף וזהב אף שיכרך הכסף על משי יש לאסור וצ"ע ודוקא כשכולה ישר ונראה משי אז שרי:

**והוי** יודע עטרת כלה של כסף וזהב ה"ה מרגליות ואבנים טובות י"ל כ"ש דאסור ואימתי נקראת כלה י"ל כל ז' ימי המשתה בבתולה גם לילה שלפני החופה וא"כ אותן המניחין בראש כלה תכשיטין בראש שקורין בינדא וכדומה צ"ע:

**סעיף ז**

**שחוק** עט"ז המעיין בפרישה יראה שכיוונו לדבר אחד כי היינו כחולמים אז ימלא שחוק פינו בזמן בית שני ג"כ היינו שמחה על מצוה שרי לפרסם הנס וכן בדוד מכרכר בכל עוז שמחת מצוה אבל שאין מצוה אסור ובגלות אף שמחת מצוה אסור למלא פיו שחוק ועיין פרישה מה שהקשה על הלבוש בזה:

## סימן תקסא

**סעיף א**

**ערי** יהודה עט"ז עב"י וב"ח וא"ר ופסוק הוא בירמיה מ"א פסוק ה' ומגולחי זקן היינו במספרים כי בתער לא יעברו ח"ו על הרבה לאוין ומכאן תוכחה מגולה אדרבה השחיתו זקנם לניוול בשביל חורבן הבית לא כאותן שאומרים שגילוח הזקן הוא תאר להם:

## סימן תקסב

### סעיף א

**וכן** עט"ז מסיק דדילג ב' תיבות צום תעניתי או תעניתנו כיון דלרוב הפוסקים לא הוי תענית נמצא שקרן בתפלתו וכ"כ באות ה' משמע אף בלא קבלו במנחה וגם תענית שעות יאמר עננו בדילוג ב' תיבות ומשמע דטוב יותר לומר אחר התפלה באלקי נצור מלהפסיק בשומע תפלה דלרוב הפוסקים הוי הפסקה שלא לצורך וי"ל והנה בעשי"ת שמתענין תענית שעות עד אחר מנחה גדולה וכדומה יראה דאסור לאכול עד שיתפלל מנחה תחלה כמו חתן בס"ב עמ"א ב' והוא מתפ"ד סימן קנ"ז אמנם לכאורה זה למ"ד דיאמר צום תעניתנו דלא יהיה שקרן בתפלה אחר שכבר אכל משא"כ אם דולג ב' תיבות אפשר דיכול לאכול אחר חצות בלא תפלת מנחה ואח"כ כשמתפלל עם הציבור מנחה יאמר עננו ביום צרה אף שאכל כיון דאין מזכיר צום תעניתנו אם התנה בכך לאחר חצות יאכל אי כוונתו כך היה וצ"ע כעת וע' תה"ד קנ"ז ואי"ה במ"א יבואר עוד. ובט"ז ב' מזה:

### סעיף ב

**שאין** עט"ז משמע דעתו ז"ל האידנא אע"ג אותן שמתענים רק ב' או ג"י בעשי"ת אין לקבלם במנחה שלפניו כי נוהגים מעולם כך ומש"ה ת"צ והשלים ג"כ אף כה"ג כיון דנהגו כך הוי כמו שמתענים כל עשי"ת ומ"ש כאלו פי' שאין רוצה להשלים היינו מחמת קושיא שהקשה אח"כ מסי"ב דאם הם מקובלים ועומדים צריך להשלים אלא הפירוש בטור שאין רגילות כלומר בכוונה הם עושים שלא לקבל רק צערא בעלמא א"כ אין חילוק בין כל י' ימי תשובה או רק ב' או ג'י. אבל בתה"ד סי' קמ"ו פירש דתרתי טעמי בעינן שאין מקבלים וגם רק צערא וע' אות שאח"ז ובמ"א ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ג

**מי"ז** בתמז עט"ז בתה"ד סי' קמ"ו כתב דתרתי טעמי בעינן בעשי"ת דאין משלימין א' שאין רגילות לקבלם רק מקובלים ועומדים ממנהג וגם י"ל לצעורי מכוין ומש"ה המתענה ב' או ג'י צריך לקבל דלאו מנהגא הוא וממילא צריך להשלים וה"ה מי"ז תמוז אע"ג דאין רגילות לקבלם מ"מ ל"ש לצעורי על העבר ומש"ה משלימין מי"ז בתמוז ועל זה קשה מתענית י"ב א' והב"ח הקשה על זה דעל החורבן לא שייך לצעורי על העבר ואמנם הט"ז ז"ל רמז עוד קושיא דודאי ת"ב נדחה ליום א' א"צ קבלת תענית במנחה ומקובלין ועומדין דברים וע' אות ב' כיון דא"צ לקבל א"כ הוא רק טעם צער לחודיה ואיך הקילו שם מפני שי"ט שלהם היה הא קי"ל בטלה מגילת תענית ומותר להתענות באותן הימים ואי דלצעורי מכוין הא צער לחוד לא מהני ע"כ תירץ תרי גווני צער יש והתם הא לא כוונו כלל שיהא נחשב לתענית בט"ב ביום א' רק לזכר בעלמא ולא לשם

תענית כלל משא"כ כשמכוין שיהא תענית ולצעוריה נפשיה אז י"ל בין עבר לעתיד. ובזה מתורץ מ"ש התוס' בתענית שם ד"ה התם דהקשו דבטלה ושרי להתענות בי"ט האלו ותירץ דסבר דלא בטלה ואסור להתענות ולכן לא השלימו התענית וא"כ קשה מ"ש המחבר לעיל בתקנ"ט ס"ט בעל ברית כו' מראב"צ דהוא סובר לא בטלה ויהיה י"ט שלהם ואסור משא"כ בעל ברית לית כאן י"ט מדבריהם ולכך פירש הט"ז דודאי התוס' שהקשו דבטלה היינו כיון שבטלוה אחר החורבן ורשאים להתענות בהם כי ערבה כל שמחה מסתמא ראב"צ היה ראוי לו שיתענה וישלים ומצוה קעביד אף שי"ל מדינא הואיל ונדחה מקילין כמו בעל ברית כו' ותירצו דסובר ראב"צ לא בטלה ואסור להתענות אבל הט"ז פירש די"ל דבטל אלא דמדינא כיון דנדחה והיה י"ט שלהם א"צ להתענות כלל רק לצעורי לזכר בעלמא לא לשם תענית כלל וזה לא היה כאשר להם מעולם אף קודם החורבן לזכר בעלמא תענית שעות וממילא לא היה בכלל ביטול דליהוי מצוה לאדם גדול להתענות אח"כ ומש"ה לא השלימו וא"ש ההיא דתקנ"ט ועדיין צ"ע קצת. ובתוס' ציינו התם לצעורי ולא ציינו מפני שי"ט שלנו י"ל ע"פ זה קצת ועמ"א תקנ"ט אות י"א ותקע"ב ס"ב ואי"ה שם יבואר. ועמ"א ו':

**סעיף ד**

**וע"ל** סי' רמ"ט עט"ז ברס"ט אות ג' אף שחל יא"צ פ"א בחול כשחל אח"כ בע"ש דעתו שלא יתענה עד צ"ה יע"ש:

**סעיף ה**

**וכן** עט"ז וכ"כ באות א' דיחיד בש"ת רשאי לומר עננו בלא ב' תיבות אלו צום תעניתנו ואם אומר באלקי נצור בלא ב' תיבות אלו יותר טוב יע"ש:

**סעיף ו**

מתפלל עט"ז בת"ח הוי כקבלה כו' ויאמר בש"ת ביום צום תעניתנו: **נסתפקתי** באם יש עשרה בבית הכנסת שמתענין תענית חלום ח"ו אם יאמרו ענינו בחזרת התפלה ברכה בפני עצמה ועסי' ת"ע בתענית בכורים אין נכון דהוי פרהסיא בר"ח ניסן משא"כ כאן וצריך עיון:

**סעיף ז**

**אימתי** עט"ז עיין בית יוסף וב"ח בסי' תקס"ח מזה ובגמ' תענית י"ב יע"ש. ומה שכתב להרא"ש קודם לזה לא מהני היינו שא"י ידי נדרו ולא נחשב לתענית ומכל מקום יראה לכ"ע צריך להתענות דהוי כנדר ואפילו זמן רב קודם אם אמר אהיה בתענית בזמן פלוני צריך לקיים נדרו ועמ"א אות י"ג דנכון להרהר בש"ת ואח"כ באלקי נצור יאמר בפה שמקבל תענית יחיד למחר ועיין עטרת זקנים אות ה'. ומ"ש תענית יחיד שלא ליהוי ת"צ

ומיהו אין ת"צ בבבל אלא ת"ב ומ"מ לכתחלה נכון לפרט תענית יחיד ובסתם נמי אין נוהג בו כ"א אכילה ושתייה ועא"ר ועמ"א סי' תקס"ג ועט"ז שם לענין אם קבלו קודם מנחה אם צריך להתענות ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ח**

**אם** עט"ז האריך ומשמע לכאורה די"ל דהלכה כרא"ש בתשובה דצדקה לא מהני גמר בלבו ושאני תענית דדמי לקרבן ממש וא"כ מ"ש הר"ב בהג"ה בח"מ ס"ח ורנ"ח בי"ד סי"ג דהעיקר כסברא ראשונה דהרא"ש פסק כן בתענית אין ראיה כמ"ש. ויראה לפ"ז אם הרהר בלבו להתענית איזה שעות לצעורי בעלמא שלא לפרוש מציבור כעין מ"ש באות ג' י"ל לא הוי כקרבן והרהור בזה לאו כדיבור דמי וצ"ע גם בזה. אבל מהרי"ק ז"ל סובר דהרא"ש בתשובה שפוסק צדקה הרהור לאו כדיבור דמי חולק אמ"ש בתענית כר"ת ומש"ה פוסק הרא"ש בתשובה דצדקה הרהור לאו כדיבור אבל העיקר כמ"ש בפסקיו בתענית ה"ה בצדקה הרהור כדיבור דפסקיו עיקר יותר מהתשובה היכא שסותר כו' וגם המרדכי בשם רש"י דצדקה הרהור כדיבור עכ"ל מהרי"ק. ועא"ר אות ה' ויו"ד סי' ח"י דאף בנדר הרהור לאו כדיבור דמי ובעינן פיו ולבו שוין ועיין אות ט' אימתי מהני הרהור ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**בשעת** עט"ז עיין אות ז' ואות ח' ואע"ג דתענית כנדר קדשים מ"מ בעינן בשעת תפלה דוקא דאל"כ אין ההרהור קובע עליו חובה דדרך להתנחם ועא"ר אות ה' חוכך בזה ועסי' תקס"ג משמע כהט"ז דהיינו באם הוציא בשפתיו אף קודם חצות או זמן הרבה קודם עכ"פ מחוייב לשלם הנדר ולהתענות יום זה משא"כ בהרהור כ"ז שלא הרהר בשעתו הקבוע לא הוי כדיבור ורשאי לחזור אח"כ ולאכול ביום המחרת ואי"ה יבואר לקמן עוד:

**סעיף י**

**וטוב** עט"ז היותר טוב יהרהר בש"ת ואלקי נצור יאמר בפה ואז יוצא ידי הכל וכ"כ רש"ל ועמ"א אות י"ג:

**סעיף יא**

**ואז** עט"ז וכ"כ המ"א אות י"ד ומלת ואז קשה קצת ומיישב הט"ז רבותא קאמר דאע"ג דמתענה גם בלילה אפ"ה מתפלל ענינו ביום א' וכ"ש כשאוכל בלילה דמתפלל בכל יום ענינו:

**סעיף יב**

**שני** וחמישי עט"ז בשם מהר"מ מינץ ז"ל מי שקבל סתם להתענות בה"ב באיזה ימים ולא פי' יכולין להתענות ג"פ ה' ב' ה' ג"כ י"ח וה"ה סירוגין דהיינו בכמה שבועות

ישלים בה"ב ודי ויי"ח. ומ"ש המחבר יש מי שמסתפק (כצ"ל) עיין סעיף י"ב בט"ז אות י"ו יע"ש ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**

**קודם** עט"ז ועמ"א אות ט' ויבואר בזה אי"ה הפירוש בט"ז ומ"א. וכל הסימן לענין תענית נ"מ לענין אי יוצא ידי נדרו ולענין תפלת עננו לומר ביום צום תעניתנו כו' אבל לענין שחייב לקיים נדרו עט"ז אות ט"ו והיינו אף שאכל חצי יום ואח"כ קיבל עליו להתענות עד הלילה עכ"פ צריך להשלים נדרו ועמ"א ט' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יד**

**והיכי** משכחת לה עט"ז והיינו כה"ג מתפלל ענינו ויצא י"ח נדרו אם קיבל עליו להתענות תענית שעות:

**סעיף טו**

**שצריך** עט"ז והיינו אף שאכל חצי יום ואחר כך קיבל עליו להתענות עד הלילה צריך לקיים נדרו ואסור לאכול אבל א"י י"ח נדרו אם כבר נדר להתענות תענית שעות בזה וגם עננו אין מתפלל ואפשר בלא ב' תיבות צום תעניתנו אף כה"ג יאמר ומיהו לא יאמר בש"ת כ"א באלקי נצור ואפשר אם רוצה יאמר בש"ת עיין אות א'. ועמ"א אות ט' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף טז**

**אלא** עט"ז הקשה אם קיבל עליו בפירוש להתענות ימים קבועים אלו ימים בפרוטרוט למה לי קבלה אחר כך במנחה דעדיף מגזירת הנשיא וכ"ש למ"ש באות ז' בשם הרא"ש דקודם מנחה לא מהני ואמאי הא עדיף מנשיא ובשלמא בגמ' ובס"א לצאת ידי נדרו מיירי שלא אמר איזה יום הלכך צריך קבלה במנחה ובא"ר י' תי' ציבור עדיף יע"ש ובה"ב בתענית אמן אם בלבו שלא להתענות פשוט דא"צ להתענות:

**סעיף יז**

**אם** עט"ז ועא"ר אות י"ב וי"ג ובמ"א אות י"ו וי"ז דיש מי שאומר ארישא קאי ברשות ושיש להחמיר וביעקב כתיב ושמרני מצרה והמחבר הוסיף יצליח ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תקסג

**סעיף א**

**דלא** עט"ז עסי' תקס"ב אות י"ו ואות ט'. והנה המחבר כבר כתב כן בתקס"ב ס"ו ומלתא דפשיטא הוא ומדקדוק לשונו דלא עדיף מהוציא בפיו די לבמ"ה להיות כנדון ולהשמיענו נהי דלא הוי קבלה ולא י"ח אם קיבל כבר עליו נדר ולענין ענינו דעכ"פ אין

מחויב ענינו להתפלל אבל מ"מ חייב להתענות מכח נדר שנדר עתה וזה לכאורה דלא כמ"ש הט"ז באות ט' לענין הרהור יע"ש. ועא"ר שם ועסי' תצ"ב לענין עניית אמן בה"ב ועמ"א כאן:

## סימן תקסד

### סעיף א

**שינת** קבע עט"ז דל"ת מדהגיה הרב שינת קבע י"ל דוקא על מטתו דז"א וכ"כ בב"י ומש"ה השמיט המחבר דסתם שינה הוא קבע דאל"כ מתנמנם קרי ליה ועיין אות שאח"ז ואי"ה יבואר עוד:

### סעיף ב

**אבל** עט"ז המחבר משמע דפוסק כל שישן אף בתוך הסעודה אסור אא"כ התנה ועב"י בשם הר"מ ז"ל ושכן י"ל דעת הרי"ף ועד"מ ומ"א אות ב' אבל הט"ז צידד כפי' פשטי' דהרי"ף דתרתי בעינן גמר וישן בעי תנאי דמידי דרבנן הוא עב"י בזה ואף דנדר ד"ת הוי ע"ד בזה ועמ"א תקס"ג א' יע"ש:

### סעיף ג

**דבשתיה** עט"ז הנה בהר"ב עם המחבר ג"כ נוהג דין דשו"ת מ"ע כמ"ש בפריי ל"ד ובא"ח כאן בהנהגות או"ה דמה שמביא הר"ב וי"א לא לקבוע הלכה כן כ"א היכא דמפורש ועמ"א כאן. ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקסה

### סעיף א

**יאמר** עט"ז עמ"א א' ומ"ש שם ובד"מ פירש ענינו כשיתפללו תעניתנו כשיתענו אבל הט"ז מפרש ענינו מבקש על הכלל דבשביל א' מכריע כולם לזכות וראוי לומר תעניתי כו' ועא"ר:

### סעיף ב

**אומרו** עט"ז ועב"ח תירץ בשבת רק שבע ברכות אם אומר ח' אין בכך כלום משא"כ כשמוסיף על ח"י ברכות יע"ש ואם סיים בא"י אע"ג דלא אמר ש"ת אין חוזר עסי' רצ"ד וקי"ד מזה:

### סעיף ג

**שמא** עט"ז ומסיים אם דולג ב' תיבות בצום תעניתנו רשאי לומר יחיד אף בשחרית ולא שקרן כיון דדולג ועסי' תקס"ב בענינו בתענית יחיד שלא קיבל או לא שקעה חמה דולג ג"כ ב' תיבות ורשאי לעשות כן דבאם שכח לומר ענינו יש נוסחא שאומר באלקי נצור

בדילוג ב' תיבות אלו ומיהו אנן אומרים בצום תעניתנו אם נזכר באלקי נצור ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ד**

**ונמצא** עט"ז דהש"ץ שלוחו של כל ישראל שפיר אומר בצום תעניתנו והיינו שאין שקרן בתפלתו אפילו לא יוכל להתענות אבל מ"ש מתקס"ו ס"ה התם אומר בצום התענית הזה לא תעניתנו והמחבר פסק שאין מתפלל כלל ועמ"א שם אות ז' וצ"ע. ועמ"א כאן אות ג' א"ש ויבואר אי"ה שם:

**סעיף ה**

**אין** עט"ז ועמ"א אות ו' ועא"ר בשם תניא ושל"ה קכ"ו דבעשי"ת נמי אין יחיד אומר י"ג מדות דלא כמנהגים ועמ"ש בהל' ר"ה מזה:

**סעיף ו**

**ומפרסם** עט"ז ועמ"א אות ז' ובא"ר אות ח' יע"ש ובמקום שיש לחוש ללעז אין לאכול בפרהסיא בפני המון עם כגון תענית בה"ב וכדומה לת"ח אם הוא חלש רק יאכל בצנעא ומ"ש דא"ל לרבי יהושע בשבת ליכול פירשתיו בעזה"י במ"א:

## סימן תקסו

**סעיף א**

**העונה** עט"ז ועמ"א שי"ל העונה בעת צרה ועא"ר תקס"ה ג' ביחיד בש"ת יאמר בכל צרה וצוקה כי אתה שומע כו' יע"ש ועסי' קי"ט בש"ץ אם אומר בש"ת יסיים בשתים והוא א' יע"ש במ"א:

**סעיף ב**

**ואם** שכח עט"ז דש"ץ ששכח עננו אף בש"ת יאמר אותה אחר התפלה ברכה בפ"ע וכ"כ המ"א בקי"ט אות ז' ואף יחיד ששכח י"ל אחר יהיו לרצון אמרי פי ועסי' תקס"ה במ"א אות ב' ציבור אומרים ברכה בפ"ע אחר המברך את עמו ישראל בשלום ולא הוי שלא כסדר (כמו אחר רפאנו) דכבר סיימו תפלתם:

**סעיף ג**

**בלבד** עט"ז ועא"ר ג' בשם מי"ט ומנהג כרמ"א בתענית שגוזרין לפעמים בעיר ובמדינה א' שאין דוחין פ' השבוע אבל ד' סיון קורין בשחרית ג"כ ויחל אף שחל בב' וה'. ואם חל ד' סיון בערב שבת שנוהגין שלא להשלים התענית רק עד שעה שיצאו מבית הכנסת עסי' רמ"ט ובזה הנהיגו וקבלו עליהם כן. צ"ע בענינו איך יעשו וגם בקריאת התורה בציבור ועסי' תקס"ב ס"א וב' ומ"ש שם ועיין עוד לקמן מזה מ"א סי' תק"פ ואי"ה שם יבואר עוד ועא"ר דיש ליתן צדקה במנחה אגרא דתעניתא צדקה וכן נוהגין במקצת קהלות להכריז

ליתן כופר נפש ומ"מ יראה לעשות כן שלא בחזרת ש"ץ התפלה כי מבלבלין וצריך לשמוע להש"ץ גם בב' וה' הגבאין הולכים במעות קערה כ"פ אמרתי להם שלא לילך בשעת קריאת התורה דתקנת עזרא הוא ומבלבלין רק לאחר קריאת הס"ת ונכון הוא:

**סעיף ד**

**ויש** עט"ז ומנהג עתה לומר ענינו כה"ג וכן קורין ויחל ועיין אות שאח"ז ואי"ה שם יבואר לענין ענינו וקריאת ויחל:

**סעיף ה**

**ויש** נוהגים עט"ז לענין ער"ח שנוהגין להוציא ס"ת במנחה לקרות ויחל ולענין עננו משמע דיאמרו אם משלימין התענית ואם אין משלימין א"א ענינו ברכה בפ"ע ועסי' תקס"ב וקריאת ויחל צ"ע בזה אם אין משלימין אם קורין ויחל ועסי' תצ"ב מ"ש שם והתענית שובבי"ם ת"ת שנוהגין בקהלות קדושות מרבים בסליחות בשחרית אם כן י"ל בשחרית אין דוחין פ' השבוע ביום ה' ולערב צ"ע ומ"מ י"ל לקרות ויחל בערב הואיל והתענה וגם ענינו אומר הש"ץ בשחרית ומנחה:

**סעיף ו**

**להרבות** עט"ז ועב"ח בזה ויש הנהיגו גם סליחות לומר אחר גמר התפלה וכן הנהיג א"א הרב ז"ל בבית המדרש בק"ק לבוב בח"ל לומר סליחות אחר ש"ע:

**סעיף ז**

**ש"ץ** עט"ז ועמ"א אות ח' וא"ר כאן וקל"ה אות ו' ולענין קריאת ויחל כשאין עשרה בבית הכנסת רק יש עשרה בעיר שמתענין עננו כבר מבואר שצריך עשרה בבית הכנסת דוקא ולענין ויחל בשחרית כשחל התענית בב' וה' אע"פ שדוחין פרשת השבוע לית כאן ברכה לבטלה (דתקנת עזרא לקרות ב' וה') אם כן די כשיש ששה בבית הכנסת קורין ויחל מה שאין כן במנחה צריך שיהא י' בבהכ"נ יע"ש וה"ה שחרית כשחל באגד"ו צריך י' בבית הכנסת דוקא:

## סימן תקסז

**סעיף א**

**יכול** עט"ז ברכות י"ד ומש"ה במודר הנאה מתבשיל אף פולט כ"ש אסור דנהנה ומה"ט י"א בת"צ ואף למאן דמתיר מודה בזה ומתוס' שם משמע דפולט לית הנאה ומש"ה טועם א"צ ברכה ועסי' ר"י ואנן ס"ל דטועם ופולט הנאה מקרי וברכה א"צ לי"א שם אף בולע פחות מרביעית כיון דאינו רק טועם עמ"א שם אות ו' וביותר מרביעית אסור אף לפלוט דהנאה כזו חשיבא כאכילה ועב"ח או דא"א שלא יבלע קצת בגרונו והיינו למאן דמתיר רביעית בפ"א והמודר הנאה מתבשיל אסור לטעום אף לידע אם צריך מלח

או תבלין ערש"י שם ועמ"א ברי"י וכאן א' והבן. ומים כה"ג צ"ע וחומץ י"ל דאי חשיב הנאה ושרי במודר כה"ג עמ"א אות ז'. והאומר אהא בתענית למחר שלא אוכל ואשתה אפ"ה אסור בכ"ש לבלוע עי"ד רל"ח והבן. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תקסח

### סעיף א

**או** עט"ז עסי' תקכ"ב בט"ז ג' ומ"א ט"ז והט"ז שם וכאן לשיטתיה ולכן פסק גם כאן לקולא במקצת דאם אמר יום זה ומצטער הרבה וצם עד אחר שש ומחצה יתפלל מנחה גדולה ויאמר ענינו בלא ב' תיבות צום תעניתנו עסי' תקס"ב וילוה ויתענה ביום אחר ובפסק הגאונים שם בתקנ"ב סי' א' דבעט"ב נמי יעשה כן ומתענה יום אחר והיינו בנדר ב"ה של כל השנה דודאי א"א ללות כ"א יום אחר משא"כ נדר עשרה ימים ב' או ה' וכדומה אז אין לוה יום אחר אבל לוה ב' או ה' אחר וכמ"ש אח"כ. ועיין בתה"ד ער"ה בשם תשובת הרא"ש שני וחמישי בעט"ב ילוה היינו יום ב' אחר וכן במ"ש שם ב' ה' חצי שנה אין לוה דיומי דרחמי אינון ולא מצי ללותן היינו ליום אחר מימי השבוע בחצי שנה הא יום ב' אחר מצי ללות יע"ש. ועמ"א אות ז' ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

**וע"ל** סימן רפ"ח בט"ז ומ"א אות ג' ועיין לקמן סעיף י"א ומ"א אות כ"ב ואי"ה שם יבואר עוד. ועא"ר אות י"ב וי"ל בין חייבי חטאת או מלקות לזה:

### סעיף ג

**באדר** השני עט"ז ועמ"א אות ך' בזה אי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ד

**ולא** עט"ז דעתו ז"ל כאן וביי"ד ת"ב אות ט' דלעולם היא"צ אף בשנה ראשונה ביום המיתה ופוסק אח"כ אבילות לאחר היא"צ אף שהיה הקבורה מרוחק ממיתה כמה ימים דמיד אחר יב"ח ממיתה משלים האבילות לגמרי אבל דעת הש"ך שם אות יו"ד ובנה"ך דודאי אבילות אין מפסיק רק אחר יב"ח מיום הקבורה לא מיום המיתה הלכך אם מרוחק יום הקבורה מיום המיתה ב' או ג'" בהכרח בשנה ראשונה יתענה ביום הקבורה דאבילות יב"ח מתחיל מקבורה ואם יתענה ביום מיתה יפסיק מיד אבילות גם להתענות ולנהוג אבילות אחר כך אין לעשות לכך בהכרח מתענה בשנה א' ביום קבורה ומשם ואילך ביום המיתה משא"כ כשמת היום ונקבר למחר אף בשנה ראשונה מתענה ביום המיתה ופוסק אבילות ביום יאהר צייט דעכ"פ נשלם יב"ח וז"ש בתה"ד רצ"ב וגם נ"א כו' טעמא יהיב למלתיה משי"ה נוהגין העולם לנהוג אבילות ביום יא"צ דלפעמים ושכיח קצת שמת היום סמוך לביה"ש ונקבר ביום שאחריו ואם יפסיק אבילתן ביא"צ

עדיין לא שלמו יב"ח בשלימות כי אבילות יב"ח מונין ג"כ מקבורה כמו אבילות ז' ול' ביי"ד שע"ה ומש"ה ל"פ שנהגו אבילות ביום יא"צ. ולפ"ז יצויר ב' אחים א' היה אצל המיתה ושלחו המת לעיר אחרת להקבר שם ואח ב' היה במקום קבורה ונודע לו שם דאח הא' מתחיל אבילות מיד כבסי' שע"ה ס"א והב' מקבורה שנודע לו שם והיה בין מיתה לקבורה ב' או ג"י שהא' מתענה בשנה א' יא"צ ביום מיתה והב' מיום קבורה יע"ש היטב. אבל הט"ז ז"ל סובר דלענין אבילות יב"ח לעולם מנינן מיום מיתה לא מקבורה ול"ד לאבילות ז' ול' הלכך בשנה א' מתענה ביום מיתה ונשלם אבילות יב"ח ג"כ. ומ"ש התה"ד ונ"מ כו' אפשר ג"כ קצת טעם יהיב דלפעמים מת היום ונקבר למחר נוהגין ביא"צ אבילות כיון דאתמול נשלם יב"ח ממשיך יא"צ ג"כ ונמשך עד יום הקבורה אבל אם היה הפסק בין יא"צ לקבורה דודאי נפסק אבילות אחר היא"צ דלדידיה אבילות יב"ח נפסק מיום המיתה מיד. ובתה"ד כתוב דאבילות לעולם מיום קבורה מנינן וכ"ה בש"ך שם ובט"ז השמיט בכוונה לעול"ם ומ"מ מפרשו דרצו לנהוג אבילות ביא"צ כדי שיהא אבילות לעולם מיום קערה וביום אתמול נשלם ולפעמים מת היום ונקבר למחר כאמור אבל אם רחוק ב' וג"י נפסק אחר יב"ח והבן. ומ"ש לענין שנה שלימה או חסירה אי"ה יבואר במ"א ך':

### סעיף ה

**וכן** עט"ז עסי' תקנ"ט ס"ט ה"ה כאן ביא"צ אם נולד לו בן וברית מילה ביא"צ דאין מתענה או אם ירצה מתענה עד מ"ג ועסי' תקנ"א אות י"ב התם לענין בשר ויין אבל יא"צ י"ל דוקא מי שנולד לו בנו וי"ט שלו הוא אבל סנדק ומוהל יתענו ביא"צ שלהם ואפשר אם אין מוהל אחר בעיר יעשה המצוה ויאכל על הסעודה אם הוא ביום וצ"ע כעת. ובזה נראה דמתענה ולהתיר נדרו אם נעשה אח"כ מוהל עי"ד בזה לענין נולד:

## סימן תקסט

### סעיף א

**צריך** עט"ז בי"ד ר"צ אם התנה בפי' א"צ תנאי כפול י"ש ועיין לבוש כאן והנה אף לא התחיל היחיד להתענות כלל רק קיבל עליו כמה תענית או צדקה בשביל איזה חולי או צרה הן נענה קודם שיתחיל להתענות או מת כו' צריך לקיים נדרו ע"ש. ומ"ש הט"ז חילק בין יחיד לציבור דבציבור לב ב"ד מתנה אבל ביחיד דברים שבלב אין דברים עב"י בזה שם יש עוד טעם דאין מטריחין על הציבור וצריך טעם מ"ש ביחיד דברים שבלב אין דברים ורבים הוי וסובר הט"ז מ"ש המחבר ציבור שנענו רבותא הוא אפ"ה קודם חצות לא ישלימו וכ"ש מת ולא נענו דפשיטא קודם חצות לא ישלימו ועמ"א ואי"ה שם

יבואר עוד. ובנדרו רבים צדקה ג"כ י"ל בין יחיד לציבור במת וכדומה דלב ב"ד מתנה ופטורים דעתם היה אם יחיה ויחיד צריך ליתן צדקה כל שלא פירש ולטעם הרא"ש ז"ל מטעם וציבור אומרים הלל בנפש שבעה כבסי תקע"ה שי"א א"כ בנדרו לצדקה ל"ש זה וצריכין ליתן אף מת החולה וכדומה וכ"ש אם חי אף לטעם המ"מ צריכין ליתן צדקה:

**סעיף ב**

**ונודע** עט"ז והי"ה נודע שכבר מת קבלה בטעות היתה תה"ד ר"פ הן נתרפא או מת וה"ה נדר צדקה כה"ג וכבר עברה נדר בטעות היה כה"ג:

**סעיף ג**

**ששמעו** עט"ז קצת קשה דקודם חצות לא יצויר כלל ולא ישלימו ולכאורה במת נ"מ עיין אות א' ומיהו י"ל כמ"ש הר"ב וה"ה דכ"ש הוא מיחיד וי"ל דה"א הואיל והתענו עד סמוך לערב ישלימו כמש"ל בין יחיד וציבור אף התענו סמוך לערב וידעו אח"כ שקבלו בטעות לא ישלימו ויאכלו ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקע

**סעיף א**

**לשון** עט"ז ועי"ד רט"ו בט"ז אות ג' האריך ועיין כאן סימן תי"ח וימים שא"א תחנון בהם כט"ו אב ושבט וא"ח ובין ר"ח סיון ושבועות ובין יוה"כ לסוכות עש"כ בי"ד רט"ו אות י"א דדינם לענין זה כימים האסורים מדבריהם ולא לענין מיתב תענית לתעניתו עמ"א תכ"ט ומיהו אם טעה והתענ' שלא בת"ח צ"ע אם צריך למיתב תענית לתעניתו בימים שאין אומרים תחנון. וט"ו באב אי הוי בכלל י"ט עא"ר כאן וס"ס תק"כ ותקע"ג במ"א א' משמע ה"ה ט"ו בשבט ועמ"א כאן ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקעא

**סעיף א**

**נקרא** עט"ז ועמ"א א' בת"ה בשם של"ה ועיין לבוש מ"ש בנזיר עיין גמרא תענית י"א א' דמשני דמסאב נפשיה בנזיר טמא אבל דמחלק הא דמצער א"ש בלא"ה וערש"י בחומש פ' נשא במדבר ז' פסוק ה' ח' י"א אע"פ שהביא חטא דמסאב נפשיה לא פי' קדוש שציער דפשטיה דקרא אשער קאי ערא"ם ז"ל וקדוש שני שלא יטמא למתים דסמוך ליה וכי ימות כו' יע"ש ועיין בגמרא:

## סימן תקעג

**סעיף א**

**אפילו** עט"ז הנה פי' מלת אפילו כו' ולא כפשוטו דד"ת י"ל דסובר ר"ת לאו ד"ת עסי' תק"ע במ"א אות ט' ולא ס"ל לחלק בין מדינא או מנהגא ול"ג בעומר כו' ג"כ אין מתענה

חתן רק בימי ניסן מתענה ולא ליהוי עדיפי מר"ח גופא ועא"ר אות ג' סיים ג"כ בשם נחלת שבעה וכ"ג כו' וסיים המיקל לא הפסיד שלא להתענות חתן בל"ג בעומר וימים שא"א תחנון. ויי"ל שט"ו באב יתענה דלא ליהוי עדיף מר"ח אב דלא ס"ל לחלק בין מדינא ובין מנהגא משא"כ להמ"א א"ש ויי"ל דוקא בסמוך לו א"נ הואיל ול"ש בר"ח אב חופה ל"ש דלא ליהוי עדיף וכו' ותענית יא"צ עסי' תכ"ט בט"ז אות ג' ותס"ח ה' דימים שא"א תחנון אין מתענין בהם יא"צ יע"ש. וכ"ח בכסלו עמ"א אות ב' משמע שלא להתענות בכ"ח כסלו יע"ש ובימים שאין מתענה החתן מ"מ יראה שלא ישתכר מטעם קידושין עמ"א. אלמון ואלמנה מתענין ביום חופתן אף לטעם מחילת עונות ואף יש לו אשה במקום שנושאין ב' נשים עא"ר אות ב'. החתן והכלה מתענים עיין אה"ע ס"א ומ"א כאן ויי"ל הוא משום קידושין לא מחילת עון דיי"ל היכא דניצול מחטא כו' ויבם ויבמה במקום שנוהגין יבום לטעם שיכור א"צ להתענות דאפילו אנוס ושוגג ולטעם מחילת עון יי"ל מתענה ועיין אה"ע ה' יבום וצ"ע בזה קס"ו ס"ז ומ"ד ס"ג כשכרותו של לוט בשניהם אין קונה אם לא דבחתן יי"ל שאין דעתו מיושבת לחוד נמי אין לקדש לכתחלה:

## סימן תקעד

### סעיף א

ממקום עט"ז הנה ההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין או להיפוך היינו גזרו על צרה שלא תבא או מחמת תשובה להתענות בזה שייך אם היה שם בשעת קבלת התענית או לאו אבל אם קיבל הוא התענית עליו אף אין דעתו לחזור צריך לקיים נדרו. אבל מה שמתענין קהל א' מחמת גזרה שעברה כמו ר"ח סיון בפולין וכדומה אז א"צ קבלה כלל דת"צ חשיב ואז יש לו הדין ההולך ממקום למקום ונותנין חומרי המקום שיצא משם אם דעתו לחזור ועמ"א אות ב' בצרה שעברה יי"ל ל"ש משתתף עם הציבור כה"ג ובא"ר אות ב' דיי"ל גם כה"ג הוי משתקף עם הציבור. והנכנס לעיר ביום שמתענין בו אף שכבר אכל ושתה לא יאכל עוד עד הלילה א"ר אות ד'. וכל זה אם מצי מצטער נפשו אבל באדם חלוש יי"ל בזה ומיהו בפרהסיא ודאי לא:

### סעיף ב

**ואסור** עט"ז הנה יי"ל פי' התוס' דלחשוכי בנים שלא קיים פו"ר שרי ויוסף אע"ג דלא קיים מדת חסידות היה ומדכתבה התורה וליוסף יולד בטרם תבוא שנת הרעב למה לן ש"מ לומר דעכ"פ למי שקיים פו"ר אסור וכמ"ש הב"ח ז"ל דאי מותר לית כאן חסידות דלית דררא דאיסורא יע"ש (כי מלת חסד תוספת עמ"נ והיינו היכא דשייך צד איסור במקום א' חסיד עושה לו נדר ותוספת זהירות) והט"ז ז"ל פירש דוקא חשוכי בנים שאין

לו כלל שרי הא מי שיש לו רק שלא קיים פו"ר זכר ונקיבה אין לשמש בשני רעבון וביוסף בטרם תבוא כו' הא אח"כ לא שימש כיון שהיה לו כבר בן א' אף שלא קיים פו"ר. וקודם מ"ת מותר לב"נ ויוסף מדת חסידות ומדכתב קרא וללמוד לנו כו' משמע דמ"ה אסור לשמש מטתו בשני רעבון ולחשוכי בנים שאין לו כלל אף מ"ה ליכא ויוסף מ"מ קודם מ"ת כיון שהיה לו כבר בנים כו' ועא"ר אות ח' כתב דכל שלא קיים פו"ר שרי בכלל חשוכי בנים וה"ה לקיום המין או יצרו תקיף עליו שהביא דברי הט"ז בספר דברי דוד על רש"י ז"ל ואין בידי כעת:

## סימן תקעה

### סעיף א

**וכל** עט"ז משמע דתלמיד אע"פ שאין ת"ח ממש אפילו הכי חייב להתענות וקמ"ל דל"ת מה"ב יוהרא קמ"ל דאין זה יוהרא וממילא צריך להתענות והמ"א א' פירש דוקא ת"ח ממש א"י לפטור עצמו ותלמיד לחוד לית ביה יוהרא ורשות אם רוצה מתענה אבל שאר העם אף אם רצו לא דהוי יוהרא. ואף בזמן הזה דלית ת"ח מ"מ מתענין ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ב

**ומתחננים** עט"ז כל ת"צ קורין בשחרית ויחל עסי' תקס"ו בזה ולמנחה בה"ב לדידן דרשו ועיין לקמן. כת' הר"מ ז"ל פ"א מהל' תענית מ"ע לזעוק ולהריע בחצוצרות הביאו המ"א ר"ס תקע"ו ותמה למה אין תוקעין היום יע"ש ועמ"ל בפרשת דרכים דרך מצותיך שהסמ"ג לא הביא מצוה זו לתקוע בעת הצרה יע"ש ובקרא (במדבר יו"ד בהעלותך) כתיב בארצכם י"ל ח"ל לא ובא"י גופא כשאין בידינו י"ל לא וצ"ע ועמ"מ פ"א מהל' תענית ומ"ל שם שהר"מ ז"ל כלל מ"ע א' לקרבנות ולצרה ותמהו שם למה לא מנה לב' מ"ע אחר שהם זמנים מתחלפים כמו שופר ר"ה ויובל ביוה"כ יע"ש ועיין בספר החינוך פרשת בהעלותך למדתי קצת תי' שהכוונה להם א' שאדם צריך כוונה גדולה בקרבן (ושלא יקריבהו רק לשמים לא לשום מזל וכוכב כמו שהורגלו מקודם לכן ועיין בר"מ ז"ל ונשאר ספרים טעם קרבנות) וכן בעת צרה צריך כיוון גדול להי' והיינו נמי כמ"ש בסמוך שלא יאמר מקרה הוא או ממערכת השמים האדם חומר צריך התעוררות רב ולזה נצטוינו להריע בחצוצרות וכיון שהכוונה אחת מנה במ"ע א' כך י"ל קצת ושופר ר"ה ויובל ב' כוונות להם זה לחירות וזה לשבור לבינו ולשוב בתשובה ולזכור פקידת יצחק ותענית בחצוצרות ושופר בר"ה משה"א אי"ש. ואי"ה במ"א בר"ס תקע"ו יבואר עוד:

**סעיף ג**

**עד** עט"ז משמע כל שלעת ערב אחר צ"ה התחילו לירד גשמים אע"פ שעדיין לא אכלו ועודן בתעניתם שוב א"א הלל הגדול שהוא כ"ו כל"ח ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

**בליל** עט"ז בתשובת הרשב"א ז"ל סי' קנ"ב הביאו הב"י משמע בבבל דוקא שאין מתענין מבע"י כמ"ש כאן בסעיף י' אין ת"צ בבבל ומש"ה לא התחיל התענית כ"א מעמוד השחר הא בא"י כה"ג באמצעות ואחרונות דמפסיקין מבעוד יום משמע אם ירדו בליל התענית אומרים הלל הגדול והמחבר לא משמע כך וצ"ע כעת:

## סימן תקפ

**סעיף א**

**בט'** בו עט"ז וכ"ה במ"א ובבאר הגולה ובא"ר אות ה' וכלבו ובה"ג שבט' בטבת מת עזרא הכהן ונחמיה בן חכליה יע"ש. ועמ"א הנוסחא בענין תעניתים אלו ובא"ר אות ג' כתב במקום כ"ו ניסן י"ג כ"ח. במקום כ"ח אייר י"ג כ"ט. י"ח אב י"ג י"ז וי"א גם י"ט אב. י"ז אלול י"ג שבעה באלול בששי בתשרי ושביעי יע"ש. וי"א י"ז בתשרי יע"ש שבעה בחשון וי"ג בששי במקום כ"ח כסליו י"ג בשבעה וי"ג בחמישי וי"ג בשמונה. ע"כ אין להתענות בכ"ח כסליו חנוכה עיין סי' תקע"ג. ומקום חמישי בשבט י"ג בשמונה יע"ש. עיין לבוש ט"ו באב מתי מדבר בעט"ב חפרו ולנו בקבר למחר מי שיש בו ממש עמד ומי שהיה עתיד למות תולעת יוצא מטיבורו לתוך פיו ומת משמע שלא מת מיד לפעמים רק לאחר זמן מה ואולי יש במדרש איכה כך ועיין תענית למ"ד ב' וכ"כ קכ"א א' ולעיל סימן קל"א לענין נ"א שא"נ בט"ו אב וט"ו שבט ועיין רשב"ם שם שכלו מתי מדבר וי"ט שחזר הדיבור למשה:

**סליק הלכות תענית בריך רחמנא דסייען**

## סימן תקפא

**סעיף א**

**מר"ח** אלול עט"ז ב"ק פ"ב א' בתוס' שם ובחומש פ' יתרו ובראי"ם ז"ל בפ' כי תשא ועמ"א אות ב' ואי"ה שם יבואר עוד. וסליחות יחיד אומר אותם שאין נזכר בהם זכות י"ג מדות עסי' תקמ"ה בט"ז ה' ובמ"א ו' שי"ל יחיד סליחות רק שלא להפסיק בתפלת י"ח. וא"כ י"ל אף שנזכר י"ג מדות ידלג אותן תיבות ועסי' תצ"ב מסליחות ת"צ קבעו תבוע צרכים וע"ש:

**בטור** עט"ז ביום ראשון שבת אין שייך לחשבון עונות כלולב כמ"ש לקמן. ומהר"י די ליאון ז"ל תירץ דבפרשת אמור כתיב סוכה וחגיגה בט"ו לחדש כי דרך הפסוק לומר

למנין חודש במצות זמניות ולמה שינה בלולב ואמר בלולב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי כו' ולא אמר ולקחתם בט"ו פרי וכו' והט"ז ז"ל תירץ דמלת ראשון אין שייך כאן כלל כי יש ב' מיני מספר א' מספר המחובר אל המתואר ראשון שני שלישי ומספר מופשט מהמתואר אחד שנים שלשה כו' וכאן לולב במדינה מ"ה רק יום א' א"כ הוי למכתב ולקחתם ביום אחד פרי כו' ושמחתם שבעת ימים לפני ה' במקדש אלא דרשא ראשון לחשבון עונות שיש שני אחריו בענין חשבון עונות ולתי' מהר"י די ליאון ז"ל קשה אי הוי כתיב בט"ו לחדש ולקחתם פרי כו' ושמחתם ז' ימים לא הוי ידעינן במדינה יום א' עיין ריש לולב וערבה ולהט"ז א"ש ולכן הביא דברי מהר"י די ליאון ז"ל ג"כ. ומ"ש ויש שייכות כו' עב"ח ז"ל פירש ד' מינים מרצים על המים וגשמים צריכין למחילת עונות יע"ש והט"ז פירש לפי דרכו:

**ומ"ש** בפי' המדרש והטור דער"ה מוותר שליש ובעי"ת שליש וביוה"כ שליש היינו ב' שלישים ראשונים רק העברה ותולין שלא לייסר ומיתה ח"ו כעין אשם תלוי וביה"כ מוותר כל הג' שלישים מחילה גמורה ונרמז בפסוק כי ביום הזה מכ"ל חטאתיכם אף ב' שלישים ראשונים נמחלו לגמרי משל למלך ב"ו שולח חיילותיו לגבות חובו ממדינה שסרחה וכשהם מפייסים אותו קצת אז מסיר החיילות והגבאים מהם מ"מ מתרחקים עדיין שלא לראות פני המלך עד שיפייסו לגמרי המלך ומקרבן כן אדם עובר עבירה בורא משחית ח"ו לגבות חובו ומייסרהו ומחסר פרנסתו ואם עושה תשובה מעביר המשחית מלפניו ועדיין עון עצמו אין נמחק ומרוחק מה' וא"י לבוא בלבוש שק ובגדים צואים וביוה"כ לפני ה' תטהרו כי עד עתה מטוהרין בעיני החיילות וצבא השמים אבל מרוחקין עדיין מהקב"ה עד יוה"כ ומוכח דיש כפרה קודם יוה"כ בדרך העברה בער"ה ועי"ת דאל"כ רק ביה"כ נמחל הכל בפ"א מה קמ"ל קרא ביום הראשון ולא כתב אחד או ט"ו לומר ראשון לחשבון עונות פשיטא דכתיב ביום הזה יכפר אלא דל"ת יכפר העברה כמו בער"ה ועי"ה לכן קמ"ל ביום הראשון הא עד עתה נמחל לגמרי ביה"כ ומדכתיב לפני ה' תטהרו כו' וא"ש קושיית הלבוש דמוכח דיש כפרה מקודם כאמור וגם הטור הוצרך לבאר מהמדרש זה דבער"ה כו' יש כפרה כאמור:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז ד"י יחסרו ב' ר"ה שאין מתענים ואם חל יום א' שבת יש ב' שבתות ג"כ ד"י וטלית יקח של אחר עסי' י"ד בט"ז ד'. וברכת התורה עסי' ו' אות ה' מיישב קצת ובמ"א ז' שם דנכון שלא לומר ב"פ הברכות:

**סעיף ג**

**מרוצה** לקהל עט"ז ושלא להתפלל בחזקה ועא"ר וצריך לכוין להוציא כ"א. ואם יש לו שונא ומכוין שלא להוציאו הכל א"י. ואבל אם אין הגון כמותו נמי יראה דאבל מתפלל לכאורה אבל על א"ו תוך יב"ח י"ל על שאר קרובים שוין המה בזה ואין מעלה לא' יותר על חבירו ועסי' תר"ס אות ב' י"ל גדל פרע שלשים יום ושיעור גערה בי"ד יע"ש:

**סעיף ד**

**ואין** תוקעין עט"ז עיין לבוש כ"כ ובמ"מ ומהרי"ל לערבב השטן שיסבור כבר עבר יום הדין ואף במקומות שנוהגין לתקוע ערבית אין תוקעין בערב ר"ה דהיינו ליל השייך לכ"ט אלול יע"ש:

**סעיף ה**

**מכבסין** עט"ז ועב"ח דאם ילבש בגדים חשובים אפשר יאמרו אין מפחד מדין ולכך ילבש לבינים מזכיר יום המיתה גם אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו יע"ש. ראוי להעמיד מוכיחים שיחזרו בתשובה וקול השופר מעורר כן עיין דרישה:

## סימן תקפב

**סעיף א**

**וע"ל** סימן קי"ח עט"ז שם אות ב' ובמ"א שם א' דא"צ לחזור ועא"ר ה' צריך לומר המלך המשפט ולא מלך המשפט עב"י בזה:

**סעיף ב**

**וצריכים** עט"ז בטור כתב המדקדקים נוהגים לזקוף הא מי שאין מדקדק כ"כ במעשיו א"צ לזקוף בשאר ברכות הואיל ושוחה מתחלה ועד סוף אין איסור דוקא כששוחה רק בתחלה או בסוף אסור בשאר ברכות דמיעקר תקנת חז"ל שתקנו בהודאה ואבות. אבל באבות והודאה הכל צריכים לזקוף קודם הברכה שיהא נראה מקיים תקנת חז"ל לשחות בסוף באבות והודאה והמחבר פסק דכל אדם יזקוף בתחילה וסוף ועסי' קי"ג אות א' וב' ובלבוש האריך יע"ש:

**כתב** הטור כו' עט"ז משמע לכאורה דוקא בזכרנו ומה שמיוחד לתפלת ראש השנה ויוה"כ הוא די"ל בשו"א הא השכיבנו י"ל שיאמר כדרך שאומר כל השנה השכיבנו לחיים בפת"ח ומ"מ י"ל בראש השנה ויוה"כ יאמר בהשכיבנו גם כן בשו"א. ועיין בשערי תפילה די"ל לחולין הלמ"ד קמוצה הוי בלשון ארמית לא חולין יע"ש ומ"מ י"ל בשו"א עב"ח וכל הרשעה הריי"ש בחירי"ק (ט"ס השי"ן) בחנוכה הרשעה ריי"ש בשו"א אומר על שם התאר וכאן אומר רשעה בחירי"ק הריי"ש שם דבר שתיעקר רשע בעצם בעולם לע"ל ויהיה רק טוב. וגירסת הפר"ח ז"ל והרשעה כולה בעשן תכלה בבית לשון

הפסוק כלו בעשן ימי כלו בעשן כלו וי"א בכ"ף ובמקומי אני עומד והנה תהלים ל"ז בעשן הבי"ת בסגו"ל וק"ד הבי"ת בשו"א אחשוב אני ע"פ השעיר החי ב' פתחי"ן השעיר החי החי"ת קמוצה הה"א בסגו"ל ממשפחתה ובית אביה וזה רמז לדעתי וכסהו בעפר ע"י"ד כ"ח בדרישה דצריך הזמנה הסגו"ל תחת פת"ח ידיעה כמו לנחתם עיין בצהר התיבה כלו בעשן כלו דקאי כיקר כרים חלב ע"ג המזבח כלה בעשן ידועה המערכה ע"ד פרי החג משא"כ כלו בעשן ימי היו לו צרות הרבה נקוד בשו"א אותיות כלב המשמשים כו'. וכאן י"ל בעשן בסגו"ל או אפשר בשו"א. ולי"א בכ"ף י"ל בשו"א. וי"ס וכל הרשעה כולה כו' י"ל כמ"ש הט"ז באות ג' מלוך על כ"ל העולם כולו דל"ת רובו כו'. ובסידור שערי תפלה גורס וכל הרשעה כלה ב' קמצין ולענ"ד כמ"ש. אגודה אחת יש קורין אל"ף סגו"ל חי"ת קמוצה ויש קורין ב' פתחי"ן עא"ר י"ב בשם מהרי"ל וכ"ג והנה שמואל ב' ב' כ"ה ויתקבצו בני בנימין ויהיו לאגודה אחת מצאתי נקוד אל"ף בסגו"ל חי"ת קמוצה אולי משגה הוא. והנה אחד ב' פתחין יראה מורה חשיבות ובירור תולדות אחד העם המלך יע"ש ובנימין אם נקוד פת"ח י"ל אין חשוב כי נטו מדוד המלך ונח שפה אחת ב' פתחים להי"ק שפה מיוחד וברורה וקדש אמנם הרא"ם ז"ל פי' מהבאת עליו א"ל משמע אחד כל דהו ואחת בסגו"ל אפשר מיוחד ועיין בצהר התיבה אם נאמר כבש למה נאמר אחד אין כעת ת"י צהר התיבה ואי"ה יבואר עוד. ועמ"ש באות ד' עוד בפי' התפלה:

**סעיף ג**

**זכרון** תרועה עט"ז עמ"א ד' ומ"ש שם ומ"ש ויש ראיה לזה לעיל אפשר מ"ש לעיל וכל הרשעה כולה יע"ש. עפר"ח אם אמר בחול זכרון תרועה אין מחזירין וה"ה בשבת אם אמר יום תרועה שאין מחזירין אותו יע"ש ומיהו כל שסיים כהוגן ויום הזכרון אף שלא הזכיר באמצע יצא אלא לענין אי מחזירין באמצע קאמר יע"ש:

**סעיף ד**

**לשנה** עט"ז עמ"א ח' לבוש תקצ"ו. ומשמע דעת הט"ז לומר ביום א' אחר חצות ג"כ דשמא יום ב' עיקר ומתפלל על חבירו שיכתב למחר לחיים טובים ובליל ב' דר"ה פשיטא יאמר כן כבסי' ת"ר שאם באו ממנחה ולמעלה עיקר יום ב' וביום שני שיוצאין ע"פ הרוב לאחר חצות לא יאמר הכתב כו':

**לשון הרד"א** ז"ל אימה גדולה מפחד אמר אימה על הברואים החשובים אדם שמים וארץ נאמר בהם בריאה ופחד על מעשיך הם הפחותים מעשה בראשית נאמר בהם עשיי' יע"ש. ובשמות ט"ז אימתה ופחד וברש"י ובראי"ם ז"ל לכאורה אימה פחותה מפחד כי זה על הרחוקים ופחד לקרובים יותר מתיראין עת"י וירושלמי ולכאורה אימתה נכפל סי' הנקיבה אפשר האמנתי"ו להקטין הענין ועיין במכלול של מהרי"ש מלוך ז"ל וצ"ע כעת.

שוב בא לידי צהר התיבה במספר השמות ט"ו אחד סגו"ל קמ"ץ מיוחד ב' פתחין כל דהו וסי' שאלה אחת קטנה ב' פתחין אחד העם בסמיכות הוי נמי מיוחד יע"ש ומשפה אחת ב' פתחין קשה קצת עמ"ש באות ב' מזה:

## סימן תקפג

### סעיף א

**כרתי** עט"ז עב"ח. ועיין פרישה סימנא מילתא לא ניחוש משי"ה שרי נמי זה. ויאמר יכרתו שונאינו יי"ל עונות נבראים מקטריגים:

### סעיף ב

**לאכול** תפוח עט"ז הביאו ג"כ בד"מ ועמ"א אות א' וב' ומ"ש בהגה נרבה זכיות כרמון עפר"ח בכל השנה כן כפלח הרמון רקתך וי"ל כל ימי חייו ואנו מתפללים שיהא בכל שנה יע"ש וי"ל דאף פושעי ישראל מלאים מצות כרמון עיין עירובין י"ט א' ואנו מבקשים נרבה שיהא רוב מצות עכ"פ:

### סעיף ג

**שלא** לישן עט"ז ומ"א ו' עא"ר בשם מהרי"ל אכל ערד עפפי"ל שמקררין ובירך שהחיינו ולא פה"א דהוי דברים הבאים מחמת הסעודה. בד"מ בשם מהרי"ל לילך בר"ה אל הנהר ואומרים תשוב תרחמנו ותכבוש עונותינו זכר לעקידה של יצחק יע"ש. וראיתי בקצת מקומות כשחל יום ראשון בשבת הולכין ביום ב' ואפשר שהנהר חוץ לעיר ומשום הוצאה שנושאין ספרים וכדומה הולכין ביום ב' ועסי' תקצ"ו ובלבוש ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקפד

### סעיף א

**א"א** הלל עט"ז ועסי' תקפ"א ד' ובמ"א ריש סי' תקצ"ו יע"ש:

### סעיף ב

**מלין** עט"ז בשם לבוש כשחל ר"ה בשבת אומר יום ליבשה בין גאולה לתפלה ובחול לא עמ"א אות ז'. וקודם לשופר מקדימין המילה להסמיך ברית אברהם המילה לעקידה של יצחק השופר רומז לאילו של יצחק. ובשבת מלין אחר קריאת התורה ואומר אשרי יושבי ביתך ומלין ואח"כ אומר יהללו ועיין לבוש ועטרת זקנים והא דלא מלין בשבת אחר יציאה מבית הכנסת דזריזין מקדימין ולא אחר חצות עיין לבוש ועט"ז. שם בלבוש בר"ה אומר המלך יושב לא היושב דמשמע רגיל ועתה אין יושב אלא יושב עתה. מ"ש יום ליבשה א"א בי"ט דמה רבותיה קשה די"ט עשה ולא תעשה הוא ומילה עשה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תקפה

### סעיף א

**מעומד** עט"ז ב"י בשם הגמי"י בשם סמ"ק ועיין סי' ח' בציצית וברכת המצות כולן בעמידה והמצות גופא צ"ע ועא"ר בסימן ח' וב"ח וע"ת בזה. תופס התינוק א"א למול מחמת ברכה וי"ד רס"ה ס"א ברכה להכניסו ופריעה יוצא בברכה הא' וצריך לעמוד ואם לא היה בבה"כ צ"ע:

### סעיף ב

**לשמוע** קול שופר עט"ז דהתוקע לתוך הבור התוקע עצמו לא יצא דקול הברה שמע כשהוא חוץ לבור ושופר תוך הבור ועיקר השמיעה עב"י ופרישה האריך ואי"ה בתקפ"ז יבואר אם התוקע בחוץ ושופר בפנים אם יצאו אותן העומדים בפנים. אין לומר בקול שופר דמשמע שצונו ה' לציית בקול שופר מה שיצוה וזה אינו אלא שצונו לשמוע קול של שופר. ואם בירך דיעבד בקול שופר או לתקוע בשופר עמ"א אות ב' משמע לכאורה לתקוע יצא בקול לא יצא ועפר"ח כתב לתקוע לא יצא דאין זה גמר המצוה יע"ש וצ"ע. וספק ברכות יראה לקולא ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ג

**ולא** עט"ז וצריך להבין דבריו דמכל מקום אף אם הראשון כבר יצא ידי חובתו אפילו הכי לא הוי דיעבד עכ"פ ברכה לבטלה דכל הברכות אע"פ שיצא מוציא אחרים ידי ברכה ועב"ח כתב דלבקי יש לומר שאין מוציא ודוקא לשאינו בקי לכך אמר דיוצא הא' בתקיעת השני אם כן אף לבקי הדין כך ובשם הגאון ר' ליב חנליש מלובלין ז"ל כתי' דדמי לר"ו בתורמסא דנפל מידו צריך לברך שנית קמ"ל כאן כיון דבירך לשמוע ולא נאבדה התקיעה ממנו שיוצא בשמיעת השני יע"ש והנה בתע"ג בקידוש דוקא שאינם יודעים יע"ש. ועסי' ר"ו ס"ו בתורמוס יע"ש ולפ"ז במברך לתקוע שופר דלהב"ח דיעבד יצא עיין מ"א ב' ולא יכול לתקוע לכאורה יברך השני דמראשון נאבדה התקיעה ודעתו היה לברך על תקיעתו דוקא וגרע מאם כבר יצא י"ח דעתו היה שיצאו אחרים בברכתו אלא דז"א דלתקוע ג"כ הכוונה השמיעה ועסי' ר"ו להלכה בתורמוס. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ד

**אחר** תוקע עט"ז עב"י וב"ח בזה והעיקר הם תקיעות דמעומד בתפלת מוסף על סדר הברכות זכרונות מ' שופרות ויבואר לקמן אי"ה בסי' תק"ץ בזה יעיין לבוש:

**סעיף ה**
**מובטח** עט"ז בקכ"ח ס"כ פסק דאין מובטח אף שיש אחר לא ג"כ וכאן באין אחר אע"פ שאין מובטח יתקע על סדר הברכות ועמ"א אות ט' ויו"ד דאין מובטח יתקע אחר התפלה יע"ש ואי"ה יבואר:

**סעיף ו**
**כי** המתחיל עט"ז ועסי' תקצ"ב במ"א אות ו' ז' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ז**
**אינו** עט"ז עמ"א י"ב ואי"ה שם יבואר. אירע להם אונס יבינו ויחזרו בתשובה ע"ש. לפני המלך ה' המלך דין כמו המלך הקדוש ה' רחמים הריעו בשופר והכנעו קודם שיהא ח"ו דין מרחמים והצדיקים מהפכין דין לרחמים. שופר בוי"ו שי"ן אע"פ שטן אפ"ה וי"ו ואין פגע רע כי היא נתהפך מרע לטוב וממליץ טוב עלינו ע"ד ומלאך רע בעל כרחו יענה אמן גם אמרם ז"ל שלש"ש נתכונו ה' יתן הגאולה ויבולע המות לנצח וישאר הטוב אמן. המתפלל שחרי' הוא מקרא להתוקע עא"ר ט"ו בשם ד"מ ובמקום שיש מי"ץ הוא מקרא השי"ץ בתפלה לא יפסיק להקרות יע"ש:

## סימן תקפו

**סעיף א**
**בשל** איל עט"ז עמ"א א' דכפוף לכתחלה בעינן דוקא כפוף הא של איל רק מצוה ממובחר וא"כ שאר מינין כפוף ואיל פשוט אם אירע כן או כפוף שעשאה פשוט יותר מצוה וצריך שאר מינין ומ"ש בפירוש הר"מ ז"ל עב"י בשם א"ח עז ותיש ויעלים בכלל כבש הם ומ"מ יש מינים אחרים קרניהם חלולים מיעוט קרני החיות וכדומה ופסול להר"מ ז"ל שאין מין כבש כלל ולהרא"ש וטור כשר וקשה איך כתב דהר"מ כרא"ש וטור גם לכאורה איל בקמ"ץ היו"ד מין חיה איילנה איל תערוג על אפיקי מים איל זכר כבש היו"ד בחירק וצ"ע טובא. ופ' ראה ואקו מתורגמינן ויעלא כפירש"י ז"ל אשטנבו"ק וט"ס יחמור ועתוס' ר"ה כ"ז ב' ד"ה של יעל פירש"י ז"ל יעל חיה שטיין בו"ק וברש"י לא מצאתי חיה ועיין חולין עיזי דבאל"א יע"ש. ומ"ש כבש לכאורה די"ל דכבש כולל רחל ועז וא"י דצאן כולל רחל ועז וכן שה כולל שתיהן אבל כבש משמע רק מיוחד למין רחלים וצ"ע. ועכ"מ פ"א ה"א משופר בשם הכל בו יע"ש:
**נמצא** יש מדות בשופר של איל הוא מצוה מובחרת מאוד כפוף וזכר איל של יצחק ויש לו קרן כשבה לפעמים יש לה ופשוט עתוס' ר"ה כ"ז ב' ויום תרועה שם. ושאר מינים כפופים עדיף מכשבה פשוט אבל שאר מינין פשוטים י"ל כשבה עדיף יש קצת זכר. ג' עזים ויעלים עיזי דבאל"א. ד' שאר מעין. ה' שופר מטמא באין אחר י"ל תוקע בלא

ברכה עמ"א ג' ועולת שבת ו' פרה ושור דיעבד פסול לגמרי וה"ה אותן שאין חלולים דלאו שופר הוא. ועשו"ת ח"צ ז"ל סי' ל"ד התפלא על הט"ז ז"ל במ"ש איל אחר שה כשבים שזה חיה יו"ד בקמ"ץ אילי בחירק כבש יע"ש:

**סעיף ב**

**הגוזל** שופר עט"ז בירושלמי ר"פ לולב הגזול לכאורה מפרש דאין בקול דין גזל ותרועה איך שיהיה הוא לכם משא"כ לולב ומצה בעינן לכם הלקיחה וסובר בירושלמי לא פליגי אהדדי ועיין בר"מ ז"ל פ"א משופר והשגת הר"א ז"ל וצ"ע ובב"ח דיהיה משמע ריבויא ובלבוש לכם איום קאי. ובשופר לא הוי מה"ב דאין בקול גזל ועמ"א ד' וא"ה שם יבואר לענין ברכה:

**סעיף ג**

**והוא** עט"ז בב"ח הקשה על הב"י דאם יש לשופר בעלים ל"ש דזכה ישראל בו אפילו כיון לזכות בו לאו כלום הוא אלא מירי משל הפקר וגזול ל"ד אבל הט"ז מפרש כפשוטו שלא נתכוין לזכות בי הישראל רק לגזול הא אם עכו"ם נותן לו במתנה השופר תו הוי של ישראל וכתותי שיעוריה ועמ"א ה' מפרש בע"א וא"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**אדם** עיין ט"ז ועיין בטור וב"י ועפר"ח כאן ומ"א אות ז' וביי"ד רכ"ח סי"ג ובש"ך אות נ"ט ועמ"א כאן אות ז' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

**קונם** עט"ז דאם אומר על אדם אחד הן קונס או שבועה בודאי חל דלא נשבע לבטל מצוה דהא אפשר לשמוע מאדם אחר ואם אוסר בכולל ג"כ י"ל דחל בשיא"ת ועא"ר אות ט' ותקכ"ט ס"ז יע"ש:

**סעיף ו**

**אם** ניקב עט"ז ר"ה דף כ"ז ע"ב ועבי"י באורך ושעת הדחק שאין שופר אחר תרתי למעליותא נמי כשר מינו ורובו קיים אע"פ שמעכב התקיעה או רובו ואין מעכב ובאינו מינו יש לסמוך על הרא"ש דמכשיר ויראה היינו בברכה. ובלבוש דיעבד שתקע יי"ח ובא"ר וא"ז אות ז' דאם יש שופר אחר חוזר ותוקע בו ויראה בלא ברכה. עוד שם דאם לא נשתייר רובו אע"פ שיש ב' למעליותא פסול אפילו דיעבד יע"ש:

**סעיף ז**

**אע"פ** עט"ז וצ"ע דמשמע דעכ"פ בעינן ממקום הנחת פה עד הנקב יהא שלם רוב אורך השופר יהיה ארוך או קצר ואז אף שאין שיעור תקיעה ד' גודלין שלם כבסעיף ט' כשר הא כשרוב שופר האורך נקוב הוי כאלו דיבק שברי שופרות ועב"ח ז"ל וצ"ע:

**סעיף ח**

**שאין** עט"ז הפרש בין נקב שיש חסרון ועגול לבין נסדק ואין בו חסרון רק סדק באורך לא עגול כי נקב שיש חסרון או אפשר באין חסרון רק שהנקב נראה י"א שאין לתקוע בו משום הקריבהו נא לפחתך עיין לבוש ודיעבד כשר ולא אמרינן דיהא נסדק עיין אות י"א ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ט**

**אם** עט"ז דל"ד לנסדק בס"ט דכאן הסתימה אף שהוא במינו הוי קצת קול אחר מעורב בו ולכך אם אין רובו שלם ממקום הנחת פה לא מהני ד' גודלים וה"ה בשופר נקוב ולא סתמו שאין לתקוע לכתחלה נמי לא מהני ד' גודלים הא רובו שלם י"ל תוקעין לכתחלה בשופר נקוב עמ"א א' ואי"ה שם יבואר בזה:

**סעיף י**

**יש** להכשיר עט"ז זה דעת הרא"ש דר"ן קאי המעכב התקיעה כמ"ש באות ו'. והנה דיעה א' חזר קולו כמו שהיה קודם הנקב וה"ה אם לא נשתנה הקול מחמת נקב וסתמו במינו כשר אם הקול כמו שהיה ולהרא"ש אף דלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב וכ"ש אם חזר לכמות שהיה קודם שניקב ואפשר אם ניקב ולא נשתנה קולו וכשסתמו במינו נשתנה קולו יודה הרא"ש דפסול כה"ג. וסברת הט"ז ז"ל כל במינו לא הוי שופר ודבר אחר מלשון הרא"ש ז"ל אבל מינו אפי' נשתנה קולו אין ד"א גורס כו' משמע לכאורה אע"ג דלאחר הסתימה נשתנה וקודם הסתימה לא נשתנה כשר במינו. עוד הקשה הרא"ש לדיעה א' למה כשלא חזר קולו שהיה קודם שניקב רק קולו כמו שהיה לאחר שניקב למה פסול לדיעה א' וע"ז תי' הב"י והט"ז לשיטתיה אבל להרא"ש ז"ל במינו כשר בכל ענין וכאמור כנ"ל לכאורה:

**סעיף יא**

**אפי'** בכל שהוא עט"ז החילוק בין ניקב הוא שיש חסרון ולכך י"א שאין לתקוע בו דהקריבהו נא לפחתך אז קולו פגום עמ"א אות ח' ואי"ה שם יבואר ואם סתמו במינו כשר ובלבד שלא יהא סדק כל שהוא בו ובלא סתמו נמי כשר דהרוח יש לו מקום לצאת אין מסדיק כולו לומר כל העומד לסדוק כסדוק דמי משא"כ בסדק ועיין לבוש כתב נקב עגול משמע לכאורה אע"ג שאין בו חסרון ע"י מסמר וכיוצא כל שהנקב עגול אין כח בתקיעה לסדוק משא"כ כשהוא באורך ממש ולהט"ז אין חילוק רק כשיש מקום להרוח לצאת אין מסדיק ואפשר אף באין חסרון כל שיש חלל בנקב אין מסדיק:

**סעיף יב**
**ונשתייר** עט"ז במעכב התקיעה י"ל ע"י משיחה הוא כמ"ש המ"א אות י"א וגרע מניקב ולא סתמו דאע"פ שמעכב התקיעה דכשר מש"ה בעי כאן שיעור ד' גודלין אבל אם לא מעכב אצ"ש כלל אבל דעת הפר"ח דאם לא נשתנה קולו אצ"ש תקיעה ואם נשתנה קולו לא מה"ש תקיעה ועמ"א י"א ואי"ה שם יבואר ועיין לבוש משמע הטעם דע"י משיחה לא נסדק מש"ה בעינן שיעור ד' גודלין אע"ג דלא נשתנה קולו:

**סעיף יג**
**לרחבו** עט"ז כל שיש בהקיפו אין הסדק הולך ומרחיב יותר ולכאורה לדיעה א' בס"ח דנסדק לאורכו במיעוטו פסול איך יצויר רוחב הקיפו בלא משהו באורך ומאן מפיס דלא יסדוק באורך ולומר דבאורך דרך לסדוק מעצמו בתולדה עפ"י מקרה והסדק הולך ומאריך על ידי תקיעה משא"כ ברוחב אין דרך כ"א ע"י הכאת אדם ואז לא חיישינן כו' זה דוחק וי"ל:

**סעיף יד**
**ברובו** עט"ז ועא"ר אות י"ט דאם דבקו בדבק כשר יע"ש ועמ"א אות י"ג די"א כן דאפילו ברובו וא"כ כ"ש הוא לרחבו דמהני דבק ברובו ואף שלא נשתייר שיעור תקיעה:

**סעיף טו**
**פסול** עט"ז משא"כ נסדק ברחבו ברובו אם נשאר שיעור שופר כשר דלא נפרד מעולם ולא הוי ב' שופרות כמ"ש באות י"ד יע"ש:

**סעיף טז**
**אלא** עט"ז עיין בס' יום תרועה אפילו הרחיב הקצר לבד או קיצר הרחב לבר ושינה פסול יע"ש. ומ"ש הר"ב אם תקע במקום הרחב פסול מה"ט הוא דבעינן דרך העברתו בראשו של איל וסי' לדבר מן המצר קראתי כו' עיין לבוש כאן וס"ס תק"ץ ובעט"ז כאן:

**סעיף יז**
**זכרותו** עט"ז ואע"ג דהפנימי אין ראוי לשופר לשון שפופרי' (עס"א קרני רוב החיות) מ"מ מין במינו אינו חוצץ או אפשר עדיף נמי ועמ"א אות כ' ואי"ה שם יבואר ול"ד לסעיף ך' דשופר א' אמר רחמנא ולא ב' שופרות והוסיף עליו כ"ש אפילו במינו פסול זה היה דבוק מתחלה ממש ואה"נ אם הוציא הזכרות וניקב והחזירו לתוכו דפסול ועא"ר אות כ"ד ואות כ"ז ועיין אות י"ט ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יח**
**עובי** השופר עט"ז הנה כפי הנראה להמעיין בב"י וב"ח ופרישה יראה שלשה פירושים בברייתא ר"ה כ"ז ב' הנחת פה ושלא במקום הנחת פה הפי' הא' חלל הנקב במקום הקצר ששם מניח פה (חלל נקרא פה ושפתיו מניח מבחוץ על השופר) נקרא מקום

הנחת פה ועובי השופר ממש הוא כפשוטו במקום הקצר עובי דופן השופר וכשהוא אומר בעוביו עם ביי"ת יי"ל דהיינו נתן טבעת זהב בפנים לתוך חלל במקום הקצר נמצא הוסיף בעוביו ופסול הוא מטעם דהקול מיד כשנכנס הוא לתוך הזהב לא לתוך השופר וצפהו זהב מבפנים כולו וכאן קמ"ל במקום הנחת פה נמי פוסל ושלא במקום הנחת פה כשר יי"ל אף נתן זהב על עובי השופר ממש נמי כשר ולא מיקרי הוסיף עליו כל שהוא אלא בצד הרחב לא בקצר וחציצה נמי אין פוסלת וא"כ הרחיק השופר מפיו יי"ל כשר וכפי הנראה הוא פירוש הרי"ן ז"ל. הפי' השני הוא פי' הב"י בטור וראי"ש הנחת פה על עובי דופן השופר פסול מטעם דהוי כמוסיף עליו כל שהוא הן בצד הרחב או בצד הקצר פסול ומי"ש הטור בעוביו כאלו כתב על עוביו ועב"י עשה כלומר. וא"כ לפי' זה יי"ל הן צפה טבעת סביב החלל בפנים נמי פסול אלא אף צפה על עובי דופן נמי פסול ושלא במקום הנחת פה היינו בחוץ סמוך ממש מה שמכניס לתוך פיו והוסיף בעוביו מבחוץ כשר אם לא נשתנה קולו ממיעוט זהב. הא נשתנה ממיעוט זהב פסול בכל מקום. ולבי' פירושים אלו יי"ל הרחיק השופר מפיו כשר דחציצה ג"כ אין פוסלת. הפירוש השלישי הוא יי"מ בטור במקום הנחת פה אף מבחוץ פסול שהפה שמניח שפתיו בחוץ מפסיק הזהב בין שפתיו ובין השופר ולמדו מכאן דהרחיק השופר מפיו פסול אכל לבי' פירושים ראשונים אין ללמוד זה. והמחבר העתיק הברייתא ופי' בה ב' פי' א' יראה הוא דעת הטור והרא"ש לא פי' הר"ן ומי"ש לצד הפנימי היינו עובי השופר ממש עובי דופן השופר הקצר שמניח בפיו מהתחלת חוץ לצד פנימי עד החלל ופסול דהוסיף עליו כל שהוא כמו בצד הרחב ולהט"ז הטעם דתחלה הקול בזהב על שפת עובי דופן השופר ואח"כ לשופר והיא היא קצר (וז"ש זה קצת דלא כב"י היינו מ"ש הב"י פסולה מטעם הוספה והט"ז סובר מטעם דהקול הולך תחלה אל הזהב כו') ופי' השני הוא פי' י"א בטור וכתבם המחבר ללמוד דינו בס"ט הרחיק השופר ותקע בו פסול והיינו מספק ותוקע אח"כ בלא ברכה ועפר"ח והשמיט פי' הר"ן ז"ל דמודה המחבר דזה פסול בפשיטות כל שנתן זהב תוך החלל במקום הקצר דהוי חצוצרות ולא שופר. ועיין בבאר הגולה אות נ' וסמ"ך משמע דמפרש י"מ א' הר"ן והבי' הטור לא הבינותי ועיין בלבוש יראה שמפרש כמ"ש כאן. ועיין בספר כפות תמרים ועיין פרישה ופר"ח ולי העני כפי כוחי פירשתי:

**סעיף יט**

**ולי"נ** דאפילו כו' עט"ז דהמחבר ג"כ מודה דבצד הרחב הנקרא קצה העליון שהוא הרחב מפיו למעלה עסי' תקפ"ה אין שם מעלה אם הפנימי בולט או שוה לחיצון רק שלא יהא החיצון בולט יותר אבל לצד הקצר במקום פה אז צריך הפנימי בולט קצת על החיצון

דאל"כ מכניס שניהם בתוך הפה והקול יוצא משניהם ושופר א' אמר רחמנא ועיין לבוש. ואף בולט הפנימי בצד הקצר לא יניח בתוך פיו כ"א הבליטה לחוד וכאמור:

**והוי** יודע שיש פסולי שופר מ"ה ויש מדרבנן כמו לא נשתייר ד' גודלים בס"ט כי מ"ה אין שיעור לשופר הלכך אם אין שופר אחר רק פסול מדרבנן יתקע בו עמ"א ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקפז

### סעיף א

**אם** עט"ז. הנה בר"ה כ"ז ב' משנה התוקע לתוך הבור ודות לתוך פיטם כו' ובריייתא התוקע לבור ודות יצא והשמיט פיטם י"ל פיטם אף עומדים בתוכו לא יצאו אבל לפי מ"ש בכ"מ פ"א מהלכות שופר ה"ח בשם רבינו טודרוס הלוי ז"ל דאף בפיטם העומדים בתוכו יצאו ומתני' לתוך בלמ"ד שהתוקע עומד בחוץ והכניס שופר בבור ודות ופיטם לא יצא התוקע כו' והר"מ ז"ל דקדק בלשונו התוקע בתוך בור ודות בבי"ת שדרך אנשים לעמוד בבור ודות ופיטם חבית אין דרך רק להכניס שופר לתוכו וכן הוא לשון המחבר ז"ל. ומשמע בית הכנסת ל"ש ביה קול הברה מאחר שכולו על הארץ וכמ"ש המ"א ז"ל אות א' בדות והיינו דבור בקרקע התוקע והכניס שופר לבור והוא סמוך לו אפ"ה יצויר עירבוב לפי עומק הבור אבל ודאי בבה"כ ל"ש זה הא ריחוק וקירוב זה שייך גם בבה"כ. ובמשנה וכן מי שהיה עובר אחורי ביה"כ מלת וכ"ן קשה עתי"ט וי"ל הדמיון כמו בבור שנים שומעים א' יצא ואי' לא יצא העומד בבור יצא וחוץ לבור לא יצא ה"ה העובר אחורי ביה"כ זה שעומד בביה"כ מסתמא כיון ויצא ועובר מסתמא לא כיון לא יצא עד שידע בבירור שכיון ומדלא תנן אחורי ביה"כ אם קול הברה שמע לא יצא ש"מ דביה"כ יצא ומיהו רחוק מביה"כ לא. והנה התוקע והכניס שופר לבור ועומדים בבור יצאו והוא עצמו לא יצא ומכ"מ שמע מפי מחויב בשופר ומשום הכי תנן לתוך הבור הוא לא יצא הא עומדים בבור יצאו:

### סעיף ב

**מקצת** עט"ז ר"ה כ"ח א'. ע' באי"ר ואי"ז אין להביא תינוקות אצלם בשעת תקיעה ולא כיחו וניעו לבטל קול השופר שהוא מ"ה ואם אי אפשר להניחם בבתיהם יקחו הנשים אצלם התינוקות יע"ש כי הם אין מצויין בתקיעת שופר:

### סעיף ג

**והוא** עט"ז ועי' לבוש הסכים גם כן לסברת הב"י ז"ל אף עומדים בפנים והתוקע ושופר בחוץ י"ל קול הברה שמעו מחוץ לפנים יע"ש ומתני' דתנן התוקע לתוך הבור דיבר בהוה כי אין דרך להכנס לתוך הפיטס כמש"ל באות ב' בשם רבינו טודרוס הלוי ז"ל

יע"ש ואשמעינן דפיטס שהברתו גדולה אפי' הכי נאמן בהבחנתו לומר קול שופר שמע יצא ויוכל הוא להבחין זה מ"ש המחבר מקצת שלא בחיוב חזר יכתבו בתקפ"ח ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקפח

### סעיף א

**ואם** עט"ז בטור כתב בלילה לא יצא לפיכך שמע מקצת בלילה ומקצת ביום לא יצא וכתב הב"י לשון לפיכך קשה דאין נשמע מזה אלא מדרבה ר"ה כ"ח א' דבעינן תחלתה וסופה בחיוב עי' סימן תקפ"ז והט"ז תירץ דאם נאמר מע"ה נמי לא יצא לא יצויר הך דינא שמע מקצת בלילה ממש ומקצתה ביום היינו נץ החמה דאיך יתכן שיעור ארוך כזה בתקיעה אחת אבל וראי יצויר מקצת ע"ה ומקצתה לאחר הנץ אלא מקצת בלילה ומקצת ביום לא יצויר אבל השתא דע"ה יצא יצויר שפיר ונמשך לפיכך אמ"ש קודם דמע"ה יצא ולהב"ח נמשך אדסמיך ליה בלילה לא יצא יע"ש:

### סעיף ב

**באותה** בבא עט"ז הלבוש מחלק בין שומע לתוקע דשומע לא הפסיד אא"כ שמע קול שאין ראוי באותה בבא עמד בתש"ת ושמע תשר"ת הא שמע תשש"ת ב"פ יצא השומע הא תוקע עצמו לא יצא כה"ג עומד בתש"ת ותקע תשש"ת כדלקמן תק"ץ ס"ח וראיה דכאן כתב וי"א וגם שאין ראוי לאותה בבא ולקמן כתב סתם וגם תשש"ת לא יצא התוקע ומשמע דהשאר ששמעו יצאו רק התוקע וצריך לחזור ולתקוע לעצמו וצ"ע בזה אבל הט"ז כתב דאין חילוק בין שומע לתוקע ולא הוי שום הפסק עליו רק שם טעות כו' ועפר"ח:

### סעיף ג

**דיהיב** עט"ז דחביב עליה וע' בהלי ר"ח בהלל כה"ג ועב"י ומחד גברא שופר וחצוצרות כל דלא חביב עליה פשיטא דלא מישתמעי ובחביב י"ל מחד גברא לא מישתמעי ובתרי גברי משתמעי:

### סעיף ד

**תקיעה** עט"ז היינו אפי' שמע חצי תקיעה ויש בה כשיעור תקיעה וע' סי' תקפ"ז התם תחלתה בפיסול וקא משמע לן דאף בכל התקיעה תחלתה וסופה בכשרות ואי שמע מקצת ויש בה כשיעור וכן השני שמע מקצת ויש בה כשיעור וכן א' כיון עד חצי והב' כיון מחציו עד סוף ויש כשיעור פסוקי תקיעה לא מפסקינן צריך כ"א לכוין מתחלה עד סופו אפי' גדולה הרבה:

**סעיף ה**

**אין** עט"ז לכאורה תירוצו אחד הוא עם מ"ש הלבוש זה והיינו כל שהתורה רבתה בפי' לעשות דבר זה אין כח ביד חז"ל לעקור אף בשוא"ת דיש כח להם ושמרתם משמרת ע' יבמות צ' ב' היכא שלא הוזכר ההיפוך בפי' בקרא. ובדרוש כתבנו מ"ש בר"ה כ"ט ב' וסוכה מ"ב ומגילה ד' שמא יעבירנו וביי"ט ל"ש מעביר דמותר אמנם לב"ש דלית ליה מתוך ביצה י"ב א' מעביר ד"א בר"ה ביי"ט אסור כשבת ואיך שייך למגזר שבת והגזירה ביי"ט נמי ודוחק לומר שבת כרת כו' ודוחק לומר דב"ש פליג על סתם משנה בשבת תוקעין ולא לשתמיט לומר כן ולומר מעביר ד"א הלמ"מ ביי"ט אפשר לא נאמר ובכלל לא תעשה מלאכה ליתא חדא הר"ן בשבת פכ"ג אבות מ"ם חסר א' פי' דמעביר בכלל הוצאה הוא ועוד לרש"י שפי' ה"ה גזירה דהוצאה נמי קשה ולתוס' א"ש דהוצאה היכרא הוא או כי"מ הוצאה בפי' זהירי וע"כ לומר דב"ש במקום ב"ה אינה משנה ולא חש לומר דלב"ש תוקעין אבל בירושלמי ביצה דשאור בכזית וה"ה חמץ באכילה דאל"כ ליתני ל"ז כריתות לב"ש וע' בהגאון המפרש שם מש"ה הוצרך לומר בר"ה די"א מ"ה ת"ש בשבת לא כתוב א' אומר ועיין פני יהושע ואין מקומו פה:

## סימן תקפט

**סעיף א**

**אפי'** עט"ז ואף ביום ב' דרבנן נקטינן ככל חומרות יום א' ומיהו אף ביום א' אם שמע זכר מטומטום חוזר ותוקע בלא ברכה ועסי' ס"ז בספק קרא ק"ש וצ"ע. ועיין י"ד רס"ה הל' מילה ועבי"י בשם ה"ה דאם נאמר אנדרוגינוס ספק מוציא עצמו ולא אמרינן דצד זכרות כו' כחציו עבד די"ל בין בידי שמים ובין בידי אדם יע"ש:

**סעיף ב**

**מי** שחציו עבד עט"ז משא"כ אנדרוגינוס כמ"ש באות א' ועי' לבוש יש הקשה מ"ש מסוכה יע"ש והנה יש לומר הקושיא הוא למה חצי עבד יברך ברכה לישב בסוכה לעצמו אקב"ו וחצי עבד אין מחויב ולכאורה מ"ע שהז"ג נשים רשאות לברך דאשה ואיש גוף שלם משא"כ עבדים ואף אם נאמר דעבד נמי רשאי לברך מ"ע שהז"ג מ"מ איך יוציא צד עבדות שאין מחויב לצד חורין המחויב אע"ג דברכה דרבנן והדבור בא מכל הגוף כמו תקיעה וה"ה בדומה בכל המצות הברכות ובהמ"ז למה לא ישמע מאחר וצ"ע.

**הנה** השמיעה היא העיקר לא התקיעה כלל ואפ"ה השומע מחש"ו לא יצא דאין מחויב הוא עצמו אין מוציא אחרים ול"ד להלל שקטן מקרא הוא אומר אחריו וע' לבוש ובס' כפות תמרים אפי' שמע מחש"ו ואח"כ תקע הוא עצמו והכניס השופר לבור ותקע לא יצא כאמור ועי' בכפות תמרים כתב זה יע"ש:

**סעיף ג**

**המתעסק** עט"ז עסי' סמ"ך ושם כתבנו די"ל לחומרא לא לקולא ואין דבר ברור וצ"ע בברכה אח"כ ועמ"א שם אות ג' בדרבנן מצות א"צ כוונה ומיהו י"ט ב' כי"ט א' דמי שלא לזלזל וה"ה מצה ולולב דכוותיה ועסי' תע"ה לענין מצה אנסוהו עכו"ם יע"ש ובב"י שם: **מ"ש** המחבר המודר הנאה מחבירו בתקפ"ו מירי משופר יע"ש ועפר"ח אם אמר לחבירו תקע והוציאני יצא דיעבד אע"פ שעבר על בל יחל יע"ש ואף למ"ד כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהניא י"ל היכא שלא יצויר הא כה"ג שבדה האיסור מעצמו כמו דאיתא בח"מ ר"ח וכדומה לזה ועוד הא ישנו בשאלה וכמו השוחט בשבת שחיטתו כשירה דומה קצת לזה ואין להאריך:

## סימן תקצ

**סעיף א**

**או** עט"ז ר"ה ל"ג ב' (ט"ס בדפוס וצ"ע מתני' יבבות ובריייתא שברים גנח ארוכה יותר מיליל) ועב"ח הקשה כן ותי' לרבינו האי ניחא ולהר"מ ז"ל דספק גמור מ"ה קשה יע"ש וע' פני יהושע תירץ למ"ד דיליף ממדבר התם במלחמה י"ל תרווייהו גנח ויליל יע"ש והט"ז תי' כו'. ועתוס' ר"ה ל"ג ב' ד"ה שיעור ובשאר מפרשים הא די ג"פ תשר"ת ואח"כ פ"א ש"ת וב"פ תש"ת ופ"א ר"ת וב"פ תר"ת ותקיעה אחרונה של תשר"ח תעלה לש"ת א' ותקיעה אחרונה של תש"ת תעלה לר"ת א' ותירץ הט"ז ז"ל כי בס"ג שתקיעות תשר"ת יותר ארוכה מתש"ת ותקיעות תש"ת יותר ארוכה מתר"ת אעפ"י דאם מאריך הרבה בכולהו אין לחוש מ"מ עשו היכרא שלא לקצר בתשר"ת וכן בתש"ת ותר"ת ומש"ה פלגינהו לכל חד ומשמעות המחבר כהר"מ ז"ל ולשונו הוא בפ"ב משופר דכולהו ספיקא ד"ת הוי הלכך אף אם שמע תשר"ת ג"פ ותו לא ולפניו שתי עיירות בא' ישמע תר"ת תש"ת ובא' תפלות ילך לשופר עסי' תקצ"ה ומיהו צ"ע בזה די"ל דהוי ס"ס שמא יצא בתשר"ת דזהו כוונת התורה ושמא הפסקה בקול אחר לאו הפסקה ובסעיף ח' מחמת ספק חוזר וא"כ ודאי דרבנן וס"ס תורה לקולא י"ל ודאי דרבנן עדיף ואי"ה לקמן בס"ח ותקצ"ה יבואר עוד. ולכתחלה יתקע תשר"ת ג"פ ותש"ת ג"פ ותר"ת ג"פ מטעם דגנח ברישא ואח"כ יייליל ע' א"ז ואבודרהם וא"ר ודיעבד אם הקדים תר"ת לתש"ת או אף לתשר"ת יצא כבסי' תקצ"ב דאין סדרן מעכב יע"ש:

**סעיף ב**

**וי"א** עט"ז הך י"א אין י"א של המחבר כי י"א שהביא הר"ב בהג"ה נמי סוברים דשיעור תרועה רק ג' טרומיטין קטנים ג' יללות קטנים הוי שיעור תרועה כתנא דמתני' ר"ה ל"ג ב' אפ"ה בסדר תש"ת שמסופקין דילמא תרועה הוי ג' שברים גניחות כתנא דברייתא

א"כ אף אם עושה ג' שברים ארוכים קצת וכל שבר ארוך בתרועה דהיינו ג' יללות קטנים אפ"ה השבר לא הוי תקיעה דהא אם תרועה היא ג' שברים אז התקיעה דידה כג' שברים וכ"ש בתשר"ת אם התרועה כשיעור שבר ויליל התקיעה דידה הוי ג"כ ארוכה כשיעור ג' יליל וג' שברים יחד וזה דעת הגי"א ועתה"ד קמ"א ומ"א אות ב' ולפ"ז מ"ש הר"ב ובלבד שלא יאריך יותר מדאי היינו בתש"ת לא יאריך בשבר א' כג' שברים ועא"ר וא"ז. והמחבר בדיעה א' סבר כיון דבסדר תר"ת התקיעה רק כתרועה ג' יללות קטנים תו אין להאריך בשבר א' כג' קולות קטנים גם לרבינו האי תקיעה ד"ת יוצא כג' קולות קטנים ולאו ספק גמור הוא רק מנהגא עב"י ותבין:

**סעיף ג**

ולפ"ז עט"ז דבריו ז"ל צ"ב. ומ"ש עד ט' טרומיטין הא יותר מט' הוי שיעור תקיעה הוא ל"ד עד ולא עד בכלל ט' טרומיטין הוי שיעור תקיעה לדיעה זו והיינו בתר"ת. ומ"ש בתשר"ת התקיעה ח"י טרומיטין כפי מה שהגיה לקמן באות ג' ח"י טרומיטין וקשה ממה שכתב דבתש"ת אסור להאריך תיפוק ליה משום דבתר"ת התקיעה שיעור ט' טרומיטין והמחבר אין סובר כהגי"א אלא דעדיפא מיניה קאמר שלא לחלק בין שברים דתשר"ת ובין שברים דתש"ת ונ"מ לדינא כדמסיק לקמן. ומ"ש דקשה ליה מה הרווחנו היינו דקשיא ליה בין אהמחבר ובין אהר"ב כי הנה הפלוגתא במחבר בין דיעה א' לי"א הוא ביבבא שהן יללות שי"א תרועה ג' כחות קטנים ג' טרומיטין ותקיעה דידה ג"כ כשיעור ג' טרומיטין וי"א תרועה ט' טרומיטין ותקיעה דידה ט' טרומיטין הא בגנוחי ל"פ כ"ע מודים דשוין המה בין לדיעה א' ולדיעה ב' (ט"ס בדפוס מלת איכא וצ"ל אינה) שוה גניחות ליללות וכן תנא דמתני' שונה יללות ובריתא גניחות יע"ש וא"כ נהי דהמחבר אין סובר כהגי"א מ"מ איך כתב ולפ"ז יכול להאריך בשברים דסוף סוף אין יכול להאריך בשבר א' יותר משיעור תרועה. והר"ב למה לא הביא י"א בתר דברי המחבר שהם קולא יותר דלהמחבר אין להאריך בשבר א' יותר משיעור תרועה ולהגי"א מותר להאריך בשבר א' גנוח א' כשיעור כמעט ג' גניחות דבתש"ת שיעור תקיעה דידה כשיעור ג' גניחות. ומסיק דכן מסתבר כמ"ש בתה"ד קמ"א וכמ"ש הר"ב וכמ"ש באות ב'. גם המחבר היה להזכיר לפ"ז צריך להאריך קצת בשבר א' יותר מג' טרומיטין לדיעה זו ומסיק הט"ז למעשה שאין לקצר השבר כ"כ ועכ"פ לא יאריך השבר רק בשיעור ג' גניחות דאל"כ יהיה כתקיעה דידה דבתר השתא אזלינן וה"ה בתשר"ת לא יאריך בשבר א' רק כשיעור ג' גניחות אע"ג דשם תקיעה ח"י טרומיטין שלא לחלק בשברים ואע"ג

אם נאמר כרב האי דיצא מ"ה בכל שהוא מ"מ אם כך הרי יתקע תר"ת ויצא י"ח בזה ובתש"ת ראוי להאריך קצת כו'. ומ"מ לשון הט"ז ז"ל עדיין צ"ע ועי' א"ר וא"ז יע"ש:

**סעיף ד**

**כשיעור** י"ב טרומיטין עט"ז ומ"א ועט"ז והנה אם גניחות הם יותר ארוכים מיללות הוי יותר מחי" טרומיטין ועב"י בזה. ועי' אות ג':

**סעיף ה**

**בנשימה** אחת עט"ז באות ח' ומ"א אות ז' עי' עט"ז ונשימה א' וב' נשימות מבואר הוא ואם שהה יותר מכדי הפסק נשימה ביניהם יבואר אי"ה באות ח':

**סעיף ו**

**י"א** עט"ז צריך להתבונן בדברי קדשו ז"ל והמעיין בתה"ד סי' קמ"ב כתב דר"ת והרא"ש ז"ל חלוקין דלר"ת שברים ותרועה כאחד צריך להפסיק בב' נשימות דוקא דלא גנחי ויללי בב"א ולהרא"ש דוקא בנשימה א' דזהו מצות התורה תרועה א' בעינן גנח ויליל דדוקא בב"א וא"כ במקום שתוקעין בסדרים (היינו כבסי' תקצ"ב) פעם תשר"ת ופעם תש"ת ופעם תר"ת או פעם תשר"ת ג"פ ופעם תש"ת ג"פ ופעם תר"ת ג"פ דהיינו ל' קולות כמו במיושב (כמו שעושין בנייא שטאט שם) יכול לצאת ידי כולם במיושב תשר"ת שברים ותרועה בנשימה א' ובסדרים ב' נשימות או להיפוך וממ"נ יוצא משא"כ במקום שתוקעין בסדרים תשר"ת פ"א בכל פ' צריך במיושב בנשימה א' ובסדרים ב' נשימות אבל לא להיפוך בסדרים בנשימה א' ומיושב ב' נשימות כי שמא עיקר התרועה יליל והיינו תר"ת וא"כ כשתוקע בסדרים תשר"ת בכל פעם דילמא השברים אין כלום רק התרועה יליל ולא יוצא מריע מתוך שברים לאו כלום כה"ג בחולין כו' והיינו די"ל אף להרא"ש לא יצא בסדרים דלא עבדי אינשי כן כלל ונהי אם התורה צותה כך זהו התרועה משא"כ אם המצוה רק התרועה לחוד כשעושה שברים עם תרועה בנשימה א' לאו כלום וכה"ג בחולין דקורא בברייתא בי"ט ע"ש תוקעין ולא מריעין כה"ג ואע"ג בסעיף ה' אם תר"ת בנשימה א' יצא והוא מירושלמי זהו במצות התורה לא יבטל אגב אינך משא"כ ברשות כה"ג דחולין וכ"ש אם השברים אין מצוה כלל והבן. והשתא מ"ש המחבר וי"א שאין צריך בנשימה א' לר"ת וי"א שצריך הרא"ש ז"ל וסובר לר"ת נמי יוצא בנשימה א' אלא שא"צ א"כ איך כתב וירא שמים יוצא ידי שניהם וצ"ל דה"פ אף דהלכה אם בנשימה א' י"ח לכ"ע מ"מ ירא שמים וחושש לסברת תה"ד דלר"ח לא י"ח בנשימה א' יעשה כתה"ד במיושב בנשימה א' ובסדרים ב' נשימות וכולל בכ"מ אף לדידן לקמן בתקצ"ב משא"כ להמחבר שם יכול לעשות להיפוך ג"כ כדאמרן. ומ"ש הט"ז דמ"מ שם תרועה עליה היינו ממ"ש הרא"ש ז"ל ור"ת ג"כ א"צ קאמר לא לאסור בנשימה א'

ועתה"ד בזה. והר"ב ז"ל כתב המנהג הפשוט בב' נשימות ואין לשנות י"ל דסובר כתה"ד דלא יצא בנשימה אחת כו' והבן. ואי"ה במ"א אות ד' בהא דתר"ת בנשימה א' יבואר עוד והבן:

**סעיף ז**

**לא** עט"ז וי"א ס"ל כיון דתחלת תקיעה לסדר תשר"ת ותוקע לסדר תש"ת א' מהן אמת או תשר"ת או תש"ת כו' הלכך מפסיד התקיעה לגמרי משא"כ אם התנה שתקיעה זו תהיה להסדר שהוא אמת אז נחשב לאחת בודאי וכמ"ש הר"ב בהג"ה וי"ח לתשר"ת ויתקע תקיעה מחדש לסדר תש"ת ואי"ה במ"א אות ה' ז' יבואר וע' לבוש ועא"ר אות י"ב:

**סעיף ח**

**יתקע** עט"ז ועב"ח ועא"ר אות ט"ו ודין זה הן בתקיעות דמיושב או בסדר הברכות אבל התקיעות של אחר התפלה עמ"א אות י"ב ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ט**

**אם** עט"ז ובתקפ"ח ס"ב אות ב' חולק על הלבוש ועמ"ש שם. ע' אות י':

**סעיף י**

**בין** עט"ז ר"ה דף ל"ד א' בדר' אבהו כמו שציין באר הגולה ועסי' תקצ"ג המנהג בסדר הברכות שתוקעין בכל פעם תשר"ת לר"ת וי"ח שלא תקשה מכאן. ועיין לבוש כאן סיים והשומע אין מפסיד אם שמע קול מיותר מאותו סדר ובלבד שלא יכוין השומע לתקיעת מצוה ועסי' תקפ"ח:

**סעיף יא**

**בצד** עסי' תקפ"ו י"ב והעברת דרך העברתו:

## סימן תקצא

**סעיף א**

**שאין** עט"ז כמבואר סעיף ד' ככתוב בתורתך יצא ידי מלכיות כו' כ"ה דיוצא ידי פסוקי מוסף עב"י ומיהו מנהגינו שמזכירים פסוקי מוסף ראש השנה הן ביום א' וביום שני:

**סעיף ב**

**ושני** עט"ז הטעם שאין מזכירין ר"ח שא"כ ביום שני ג"כ ויסברו שמיום ב' מונין ובאמת ר"ה מונין מיום א' וע' פוסקים דהא אומר ביום ב' ובחדש השביעי בא' לחדש ולא חיישינן להא וכתבו דכסה ליום חגינו שלא להזכיר ר"ח שלא לקטרג ועיין מ"א אות א' קודם איזהו מקומן ג"כ שלא לומר ובראשי חדשיכם ויש מקומות בספרד שאומרים ובמקומינו אין אומרים והאומר בקול רם ובראשי חדשיכם קודם איזהו מקומן ראוי לגעור בו. וברי"ח עולת מוספין רק שעיר אחד לחטאת ער"מ פי"א מהלי תו"מ. עיין אבודרהם ע"י עבדיך הנביאים כתוב לאמר כי נשתלחו לישראל לומר להם משא"כ

כתובים ברוה"ק נאמרו אבל לא לישראל לכך לא שייך ע"י עבדיך הקדושים יע"ש ובא"ר. עשרה פסוקים מלכיות סדורים בבת אחת ומסיימי בשל תורה מיד קודם או"א משא"כ בזכרונות ושופרות פסוק תורה מסודר קודם חתימת הברכה או"א כו' וזכרתי ברית ראשונים ובשופרות או"א וביום שמחתכם כו' חצוצרות היינו נמי שופר והטעם מלכיות עיקר חתימה מקדש ישראל ויום הזכרון וסדר מלכיות קודם או"א משא"כ זכרונות שופרות עיקר החתימה בהוא דכל פסוק תורה סמוך לחתימה ע' אבודרהם ולבוש:

### סעיף ג

**משנה** עט"ז בנדרים ל"א א' ומ"א אות ז'. ומ"ש דזרע הוי נמי זרע פסול יבמות ע' וכ"ב ב' בתוס' ד"ה כן משמע התם זרע כשר פסול צריך ריבויא אין לה עיין לה ומ"מ מדרבי פסול ש"מ נהי דרוב פעמים זרע סתם כשר מיעוטא הוי נמי פסול ובתפלה בעינן מבורר יותר וע' הראב"ע ז"ל פ' משפטים פסוק ואם רעה בעיני אדוניה לעם נכרי אע"ג דכתיב בישמעאל כי זרעך הוא לא ניתן הארץ כ"א ליעקב ובניו יע"ש עמ"א ז' וברי"מ ז"ל פי' המשנה נדרים גר יהיה זרעך ולא היה כ"א יעקב וצ"ע דבגמרא אמר כי ביצחק כו' והנה ישמעאל ג"כ נקרא זרעך אמנם בסתם אינו רק זרע יעקב ובניו כאמור ועתי"ט נדרים וברי"מ ז"ל פ"ט הכ"א מה' נדרים ואי"ה במ"א יבואר עוד ועמ"א אות ח':

### סעיף ד

**עד** עט"ז עמ"א משמע הטעם דיוצר מתפללין הכל אין תפלת ציבור נדחית אף יחיד המתפלל בשעה שציבור מתפללין משא"כ מוסף יע"ש ועט"ז משמע דשחרית זמנה מהנץ כבסי' צ' אין לדחות זמנה וצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד. עי' באבודרהם פירוש התפלה. עסי' תקפ"ד מילה בר"ה קודם תקיעת שופר ובשבת כתב הלבוש כאן מלין אחר אשרי יושבי ביתך ובא"ר ב' למול בשבת קודם אשרי יע"ש:

## סימן תקצב

### סעיף א

**וי"א** עט"ז עב"י בזה ותק"צ ס"ח דהפסיק בקול אחר חוזר אף דיעבד קשה וצ"ל כיון שכבר יצאו במיושב ידי כל הספיקות וגם יש ס"ס שמא תשר"ת העיקר ושמא קול אחר אין חשש ור"א תיקן לכתחלה גם אם חוזר לתקוע נמי כלכתחלה דמי הלכך מפני טורח הציבור תקנו בסדרים ג"פ תשר"ת כפי מנהג ר"ת וע' של"ה כתב אשרי מי שתוקע שלשים קולות בסדרים ומנהגינו אין לשנות. ועסי' תקצ"ה ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

**לא** ישיח עט"ז עמ"א ואי"ה שם יבואר:

**פיוטים** ראוי ללמוד עם פירושים. היום הרת עולם א' הריון ולידה ג"כ נקרא הריון וי"א בתשרי במחשבה ובניסן נברא א"כ שפיר הרת על מחשבה וי"א תרגום מדון וריב הר"ת היום יום הדין אבודרהם ותניא וא"ר ו' וכדומה באהבת יונתן להגאון לרבינו יונתן ז"ל כי המזלות וז' כוכבי לכת מקבלין השפעה בר"ה ועדיין לא יצאו לפועל נקרא הריון והחלום פרעה בר"ה היה ויוסף פתר אותו יע"ש. מלך עליון כו' בלה בבית ולא בכף א"ר בשם מ"ע אות ב':

## סימן תקצג

### סעיף א

**א'** מהם או שנים עט"ז עמ"א אות ג'. ולבוש שינה מלשון ש"ע ועא"ר. סדרן אין מעכב הן שהתפלל קודם שתקע הן הקדים תר"ת לתשר"ת נמי יצא ועמ"א ד' ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקצד

### סעיף א

**אין** עט"ז עמ"א א' ואי"ה שם יבואר וע' טור וב"י והגה אם אחד אומר מתוך הסידור וחבירו שאין יכול לומר עמו מלה במלה שפיר דמי ואי משום משמיע קול בתפלתו בר"ה ויוה"כ נהגו בכך ובגמרא עד דילפין מיניה בני ביתו:

## סימן תקצה

### סעיף א

**אפי'** עט"ז ר"ה ל"ד ב' וערש"י וב"י ופרישה ספק אם ימצא תוקעין אפ"ה ספק תורה עדיף מודאי דרבנן וצ"ע ביום שני מהו דבקיאין בקביעא דירחא גם אי תקע סדר אחד בביתו ולא יותר אי ילך לספק שתוקעין והנה להר"מ ז"ל כל ספק מ"ה לקולא ומדרננן לחומרא י"ל ל"ש כאן דמחויב לעשות מה שעליו כ"ש ספק דדינא דא"י איך תקעו אין נכנס בגדר זה. ובירושלמי סוף ר"ה הביאו הב"י בקצת וז"ל שם י"ט של ר"ה שחל בשבת הולך אצל מברך ולא אצל התוקע ולמי שאין שהות לתקוע ואמרת הולך אצל המברך הדא אמרה פליגין וע' בהגאון המפרש שם אלמא למ"ד תוקע עדיף אף בי"ט שני דשבת ר"ה ביום א' מערב עירוב לשניהם כבסי' תי"ו יע"ש אפי' הכי עדיף תוקעין ממברכין וצריך עיון עדיין בספק כזה:

## סימן תקצו

### סעיף א

**תרועה** גדולה עט"ז מ"ש דהרמ"א ז"ל בתקיעות התרועה שזכר רמ"א א"י ליישב צ"ע וצ"ל דקאי עמ"ש שאין לתקוע עוד בחנם. ורב יצחק בר"י ביבנה ר"ה למ"ד א' ובתוס'

שם וביבנה בשבת אין לתקוע בחנם בזמן ב"ד יע"ש ועסי' תקפ"ח וכוונתו ז"ל דבי"ט ר"ה שחל בחול אין איסור לתקוע כל היום אף לגדול הואיל והותר תקיעת מצוה דל"ש שמא יתקן כלי שיר בעוקר דבר מ"ה ה"ה אח"כ ל"ג משא"כ שאר י"ט פסח ושבועות סוכות י"ל דאיכא שבות ואי"ה באות ב' יבואר בזה:

### סעיף ב

**אין** לתקוע עוד בחנם עט"ז הביא זה בפ"ב דר"ה דף למ"ד א' ד"ה וביבנה ע"ש הביאותיו באות א' (ט"ס וה"א וצ"ל אה"א) וכתב הט"ז ז"ל דהטור בשם רב האי שכתב דמרבי יצחק שאמר לא שמע קל איניש מתקיעה ביבנה למדנו שיחידים תוקעין אחר התפלה אבל אין עיכוב שכבר יצאו אלמא מפרש לדר"י בר יוסף בר"ה בחול לא כתוס' דפירשו יחידים שלא שמע ובשבת כו' וצ"ע דגמ' משמע דר"י בר"י בשבת קאי יע"ש ועא"ר אות א' האריך. ומ"ש הט"ז דא"כ יהא אסור לטלטל השופר בר"ה בחול וכן לולב מיקירי ירושלים הולך לביתו ולבקר חולה ולולב בידו עסי' תרנ"א במ"א אות כ"ח ומ"ש שם וי"ל לולב כל היום ושופר אין מוקצה דשמא יבא איש שלא יצא י"ח ויתקע ויטול לולב וביי"ה נמי ראוי ליטול ביום א' ג"כ והבן. ע' בש"ת חי"צ סי' ל"ה הקשה עליו משבת קי"ד ב' דשבות בי"ט י"ל שאר י"ט לא ר"ה עא"ר והקשה עוד מחולין פ"ד ור"ה ריש פרק י"ט כ"ט ב' ד"ה רדיית ועא"ר ועמ"א ב':

## סימן תקצז

### סעיף א

**אין** מתענין בר"ה עט"ז עא"ר ותחזק לאכל לחם וי"ל לא אכל גם בזהר ר"פ בשלח דריש ויהי היום ויעבור שמה ר"ה היה לא על ויהי היום ויעבור שונם וכן כוונת הג"ה מהר"ר צ"ש ז"ל בגליון הש"ע ואלו במדרש יש על ויהי היום דרישא מלכים ב' סימן מ"ד הפצירה בו לאכול ש"מ דאין מצוה להתענות דאשה גדולה היתה וכ"מ ויהי מידי עברו יסור שמה לאכול לחם משמע בפ"א ג"כ אכל לחם. עמ"ש אי"ה בסימן שאח"ז:

## סימן תקצח

### סעיף א

**אומרים** צדקתך עט"ז עב"י עוד טעם דר"ח הוא וע' לבוש ולפ"ז ביה"כ אומרים ולדידן דא"א ביוה"כ כבסימן תרנ"ב צ"ל שלא לעורר הדין דכתיב ביה משפטיך תהום רבה עיין לבוש. ועיין ב"ח תקצ"ו דר"ה אקרי חג וכתיב ושמחת בחגך יע"ש ומיהו יוה"כ שא"א צו"ץ כשחל בשבת ע"כ הטעם דשלא לעורר הדין כמ"ש הלבוש ועמ"ש אי"ה בתקצ"ט:

## סימן תקצט

### סעיף א

**אומרים** עט"ז ע"י בטור ושם נאמר דר"ה אינו לא חג ולא רגל וכ"ה בלבוש וי"ל דאפשר חג נקרא וכתיב בכסה ליום חגנו דר"ה ע' ב"ח תקצ"ז אבל רגל לא נקרא כי ג"פ בשנה נצטוינו לעלות לרגל כו'. כמ"ש בהבדלה מי"ט לחול אומר הנוסח בין יום הז' לששת ימי המעשה כו':

## סימן תר

### סעיף א

**אסור** בשני עט"ז ביצה דף ד' ועיין טור וב"י ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

**פרי** חדש עט"ז ע' טור וב"י וב"ח ועמ"א אות ב' ואי"ה שם ינואר עוד:

**שאלה** כו' הנה לשלוח אחר שופר ביום ב' ר"ה חוץ לתחום עמ"א סימן תקצ"ה לומר לעכו"ם שמן עכו"ם לעיר של שופר חוץ לתחום ומן הישראל בתוך התחום מ"מ שבות דשבות במקום מצוה שרי תוך וכ"מ כבסי' תקפ"ו במ"א כ"ד ואמנם לתקוע בין השמשות ביום שני מדרבנן אין חיוב כבסי' תרנ"ב במ"א אות א' וביום א' ביה"ש יטלנו יע"ש וה"ה תוקעין וה"ה דמותר אמירה לעכו"ם ביה"ש של יום א' כה"ג וכאן מיירי דהיום גדול מחויבין בת"ש מדרבנן ביום ב' רק שקבלו שבת פסק דתוקעין בלא ברכה וע' תרס"ח בשמיני עצרת בסוכה יע"ש בט"ז. ועא"ר תר"א מ"ש הט"ז בתוקע משום רשות עסי' תקצ"ו ולהלכה הסכים לט"ז לתקוע בלא ברכה והיינו בעוד יום לא ביה"ש כמ"ש בסמוך:

## סימן תרב

### סעיף א

**ואין** עט"ז אפשר אף מי שחייב לקבל בחרם עליו ע"י היפוך וכדומה עח"מ אפ"ה אין מקבל בחרם עליו עד אחר יוה"כ ומיהו אם רוצה י"ל הרשות בידו. מ"ש הר"ב שבת שבין ר"ה ליוה"כ אומרים צו"ץ אף כשחל ע"כ ביום א' אפ"ה אומרים בשבת במנחה צו"ץ דבחול נמי אומרים במנחה שלפניו תחנון כבסי' תר"ד ס"ב אין נופלים בערב יוה"כ גם באשמורת עיין לבוש הא במנחה שלפניו נופלים וכ"כ א"ר תר"ד אות ג' יע"ש:

## סימן תרד

### סעיף א

**מצוה** עט"ז ברכות א' ב' תוס' ד"ה כאלו ויקרא כ"ג פ' אמור אך בעשור לחדש השביעי ועניתם את נפשותיכם וקרא אחרינא שם ועניתם את נפשותיכם בט' לחדש בערב מערב

עד ערב תשבתו שבתכם ועיין יומא פ"א ולדידן תוס' יוה"כ מקרא אחרינא עסי' תר"ח. וקרא דכתיב ועניתם ט' לחודש כאלו התענה גם בט' מפני דיותר שכר לפום צערא אגרא כשהוא מצווה על תענית מן כשהוא מצווה על אכילה לכן הוציא קרא אכילה כאלו התענה עב"ח ואכתי הא יותר שכר על מצווה ועושה והציוי הוא אכילה לא התענית דאדרבה אסור להתענות בט' היה לכתוב ואכלת' בט' יותר שכר ומשני דהציוי של תענית עשירי שייך בט' לאכול בט' שיוכל להתענות ביו"ד א"כ הוי מצווה ועושה בט' והבן. ומשמע מכאן דמ"ע מ"ה הוא לאכול בט' או עכ"פ מצוה בעלמא לא מ"ע עפר"ח (ודוגמא ת"ש) בכ"מ פרק שלישי מהל' נדרים הלכה ט' תמה דאסמכתא היא וכתוב אסמכתא היא א"צ חיזוק יע"ש ועמ"ש בפתיחה כוללת באסמכתא ועסי' תי"ח ותק"ע ואי"ה שם יבואר ועי"ד רט"ז וא"כ ספק הוא ע"כ אי הוי מ"ה ממש או לאו ועסי' תרע"ז לענין דחיית מצוה דרבנן מקמי ד"ת והבן:

**מעשה** דחייט עב"י וכפי הבנתם שם ה"פ כי שוטר פעם על משרת פעם על שר עי' פ' שופטים ושוטרים ברש"י והראב"ע והרא"ם ז"ל ולפי' א' שוטר אין שר רק ממונה לחפש גנבים זוללים וסובאים ויתורץ ג' קושיות א' למה שאל מה מלאכתך ב' למה נתן ה' זהובים בעד זהב ואדם רשאי לבזבז ג' איך נתפייס שלקח מיד עבד השוטר התירוץ שהשוטר לא היה שר כו' שאל איך נתן ה' בעד זהב ואתה זולל וסובא או גנב ורצה לתופסו השיב חייט אני ולא גנב ורשאי אני לבזבז בשלי אז שאל אמת כן ומ"מ דבר תימה היא כי הנהנה מיגיע כפו אין מבזבז כ"כ כסוחר ומ"מ הוי ניחא ולא עוד שלקחתיו מיד עבדי דהיינו שהמוכר כבר מרוצה היה לעבד בעד זהב א' ואתה הוספת עד ה' והעליתיו בדמים ומייקר השער בענין זה ואני שוטר ראוי לתופסך על זה משא"כ אי בזבז כך ונתן כפי מה ששאל המוכר אין זה מייקר השער אם הוא שוטה כו' ונמצא רק רעה א' עשה ולכך עשה הב"י כלומר שם במלת ולא עוד והשיב החייט נהי שבע"ש וי"ט וכדומה מצוה לאכול מ"מ אין אני מייקר השער רק פ"א בשנה בעי"ה דוקא שצוונו הקב"ה לאכול ולשתות ובטוחים שיכפר עונותינו משא"כ י"ט ושבת אכילה מצוה וכאן כאלו התענה בט' אכילה כדי שנוכל להתענות ביו"ד ויכפר עונות ופ"א בשנה לא נקרא מייקר השער וא"ש הכל (ובספר המגיד ע"ד רמז חייט תופר בגדים הלבוש ז"ל בהקדמה תופר לא ליעול בכיסופא הנפש בלי לבוש חופה גדולה בעילוי מפני שט"ח ביותר שמחייבין והבן. והחייט יודע מדת הבושה כי לולי הבושה כל עמל אדם לפיהו ויהיו ערומים ולא יתבוששו וזה פרנסתו של חייט ואם בגדי הגוף כך עאכ"ו בגדי הנפש להסיר בגדים הצואים וע"י התשובה זכיות ומש"ה אמר לו כן תי' הב' שוטר שר העיר ושתים רעות א'

שוה זהב בה' ראוי לקונסו שזלזל הרבה בשיעור מופלג גם לוקח מיד עבד השר השיב לדידי שוה אלף וקניתיו בזול ביום כזה גם לא מרד בשר רק מפני מ"ע וכבוד היום אין לך לכעוס יע"ש. והב"ח ז"ל בשם מהרש"ל ז"ל דלא היה המעשה שהעבד נתן זהב ונתרצה המוכר רק המוכר תבע ה"ז ועבד אמר זהב ולא נתרצה המוכר ומיד אמר החייט ה"ז והשיב החייט כי אם לא היה עבדך רוצה לקנות ולא הייתי מתיירא מלוקח אחר אפ"ה מיד נתתי אף י' זהובים ותשובה זו מספקת על שבזבז כי לדידי שוה כמה ולא לקח מיד העבד. והט"ז ז"ל תי' כי ב' תירוצים על ב' שאלות בזבז יותר לדידי שוה הרבה מחמת ציוי השם עסי' תרנ"ו המבזבז במצוה וגם אף לא נצטוינו לאכול ביום זה כלומר כמש"ל ועניתם בט' כאלו אין מצווה ועושה מ"מ כיון דניחא קמיה קב"ה זאת האכילה בטוחים אנו שלא תכעוס השר ג"כ ועסי' ס"ו אות א' וי"ל בע"א:

**עב"ח** בזה וע' פרישה דמפני ציווי השם אין ראוי להשיג גבול או לגזול רק החייט היה שם תחלה או באו יחד יע"ש וע' בה' גזילה בפ"א דגזל עכו"ם מ"ה מעשה ואכלת כו' חימוד עכו"ם חמסן יהיב דמי צ"ע בעכו"ם והבן:

**סעיף ב**

**אפי'** עט"ז בפורים ועצרת אכילה מצוה יתענה ת"ח משא"כ בעי"ה כאלו התענה ויפה לחלום כזו תענית ולמה יתענה. וע' סי' רפ"ח בט"ז אות ג' דאח"כ יוה"כ אם התענה יוה"כ יצא י"ח ואף לא התענה יוה"כ מכפר על עשה יע"ש. ועמ"א אות א' ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תרה

**סעיף א**

**וכן** עט"ז שמות כ"א פסוק כ"ג ונתתה נפש תחת נפש ועפר"ח ועמ"ש אי"ה מזה באות ג':

**סעיף ב**

**ובחורים** עט"ז ועמ"א ג' ועא"ר אות א' במ"ש הלבוש זה תחתי שא"ל יע"ש:

**סעיף ג**

**וסמך** עט"ז ועא"ר אות ב' הר"מ ז"ל פ"ג מה' מעה"ק הי"ג סמיכה על ראש הקרבן לא בצואר וצדדין יע"ש ולפ"ז ראוי להניח ידו על הצדדין ובטור על הרא"ש ומשמע השוחט הש"ץ יע"ש וסמיכה בבעלים ועוף אין טעון סמיכה ער"מ ז"ל שם ה"ז ואף בבהמה י"ל מצדדין כאמור:

**סעיף ד**

**וזורקים** עט"ז פירשתיו במ"א אות ו' דהוא ב' ראיות א' חולין צ"ה ב' ר"ט כו' חזו עורבים כו' וק"י א' שדו כחלי במעלי יומא דכפורי היו משליכין בני אנשים ממקומם

לא היו אוכלים כחל יע"ש וצ"ה לענין בשנמ"ה ואמר מעלי יומא דכפורי מה"ט דהיתרא שכיח טפי ואפי' ראה שיוצאים מבתים אין כאן קבוע ודאי דילמא לית איסור כלל ע"ד ק"י קבוע ד"ת ודרבנן יע"ש. והנה אם נאמר דהטור גורם בק"י רמי בר תמרי כו' חזי דשדי כבדא וכולייתא וכחלי אינשי כמ"ש במ"א אות ו' ומ"ש הט"ז כל דרך השלכה כו' עא"ר דכאן עורבים השליכו וי"ל כמ"ש הטור ראיה מרמי בר תמרי ומשמע דגרס בק"י אשד"ו כבדי וכולייתא וכחלי ובני אדם השליכו הוי למיסר אלא ודאי בעי"ה דרך להשליך לעופות והיתרא שכיח טפי מש"ה שקלי רמי בר תמרי ועא"ר. ומה שנוהגין דוקא להשליך על הגג לא לארץ דשמא יש אחד מהן טריפה או נתנבלה בשחיטה ודרך נבילות להשליך בשוק ולאשפה וישליכנו שם והמוצאה יאכלנה בעי"ה דהיתרא שכיח טפי ובטל ברוב ומ"מ לכתחלה לא יעשה כן דאין מבטלין איסור לכתחלה ע"ד דלא אמרה תורה שלא לתקלה (עשו"ת מקום שמואל) לכן משליכין על הגג ונבילות אין דרך להשליך שם כנ"ל וא"ש הכל ועא"ר אות ג' וד' ולמ"ש ניחא. ועי"ד סי' א' סעיף ד':

## סימן תרו

### סעיף א

**ואם** עט"ז עב"י וב"ח וא"כ לכאורה הט"ז זיכה שטרא לבי תרי דכתבו אין זקוק יותר הא רוצה רשאי וכתבו רק צריך עד שיפייס ולמדו מרב וא"כ פשטא משמע והיכי עביד דהוי איסור גם מדלא פירשו כרש"י כו' ותירץ שפירשו כרש"י ולמדו ממלת חבירו כו' ועא"ר. והיכי עביד הכי לאו איסורא אלא שא"צ ועמ"א ב'. ע' בטור ולבוש פרקי ר"א באריכות וכמדומה ראיתי כתוב שזה ג"כ קטרוג מאחר שבי"ה שלום ביניהם ונקיים מכל א"כ בחיריים הם ואין להם תירוץ החומר ויצה"ר אונסם ולמה כל השנה אינו כן. ועפר"ח ביומא דכיפורא לית ליה רשותא לאסטוני להפך חובתן אבל מ"מ דידיה עביד כי ממונה על כך ומביא עונות כ"א לבד ומש"ה א"ש שעיר המשתלח חולקיה ע' בזוהר משא"כ בשאר ימות השנה מביא עונות ומהפך בחובתן. עבירות שבין אדם לחבירו אין מכפר יוה"כ עד שירצה חבירו ואף חלק גבוה שבו אין נמחל עד שירצה חבירו עמ"ש אי"ה באות ב'. ע' מהריי"ק הביאו הפר"ח וא"ר הבא על הפנויה ברצונה הוי ב"א למקום ובאונס או בשעת עילופה הוי ג"כ ב"א לחבירו. ואפשר אונס ל"ד ה"ה היא שוגגת ג"כ מיקרי לחבירו דמחטיאה בשוגג. ואם יש לה אב י"ל פגם בכבוד אביה וכ"ש נערה בתולה קנס ובושת וכנס לאביה וע' בהרמב"ן ז"ל על התורה באונס ומפתה:

**סעיף ב**
**אם** עט"ז וכ"ש כשיש טעם להמוחל שלא יגיע לו היזק דא"צ שימחול וראוי למחול כי אם אין מוחל מנ"מ גם עונותיו ח"ו לא מוחלין לו וגם אף שקצת לטובת המוחל או ש"ר ע"ז אמרו כל המעביר על מדותיו כו' וכפשוטו ג"כ שאם מדתו לנטור איבה וכובש מדתו מוחלין לו:

**סעיף ג**
**הוציא** עט"ז ועמ"א ה' ומש"ה אם מת זה שהוציא עליו ש"ר יבקש מחילה ממנו מספק דילמא אי הוי חי היה מוחל ומהני ומסתמא כ"ה. והנה ש"ר שפוסל אותו לבד אבל אם אמר על אחד פסול משפחה ממזרת וכדומה ויש לו בנים נמצא אין לו מחילה עולמית כפשטיה אם תולדותיו מבדרין בעלמא גם אותן שיולדו אח"כ ממזרים איסורין עולם ומי יוכל למחול זה ע"כ יזכור מאד מזה מעוות לא יוכל לתקון ח"ו ועמ"א ו':

**סעיף ד**
**מתי** שירצה עט"ז להתוודות בנקיות בתפלת המנחה ע"כ יטבול קודם תפלת מנחה:

**סעיף ה**
**רק** עט"ז ואין להזכיר השם בגילוי הראש ומים זכים לבו רואה ערוה גם כן אסור רק יאמר אשמתי בלא הזכרת השם:

**סעיף ו**
**וה"ה** עט"ז סי' פ"ח בט"ז ומ"א ט'. ובסי' תנ"ו ותנ"ז שיעור חלה. וט' קבים הם ר"ו ביצים ועא"ראות י"א ואי"ה במ"א יו"ד יבואר:

## סימן תרז

**סעיף א**
**אין** עט"ז עב"י וב"ח בזה והט"ז תירץ בענין אחר וכן בברייתא גופא יומא פ"ו קשה לכאורה כן דבתחלה אמר עונות שהתודה בי"ה זה משמע דצריך עכ"פ לפרוט החטא כו' ולמסקנא הט"ז בחטא בבירור צריך לפרט החטא ביוה"כ א' וביוה"כ שנית הלכה כראב"י דמשנתו קב ונקי וחוזר ופורט וכמ"ש המחבר בסעיף ד'. ומשמע אף בין אדם לחבירו גזל וגניבה נמי אע"פ שמחל לו והשיב הגזילה אפ"ה מתודה ביוה"כ לעולם דמ"מ גם ב"א למקום חטא אבל הקניט חבירו בדברים או עני המהפך בחררה וכדומה י"ל כיון שבקש מחילה מחבירו והתודה ביוה"כ א' א"צ להתודות ביוה"כ שנית או אפשר אף ביוה"כ א' א"צ וצ"ע ועי' בס' תוס' יוה"כ. ע' בס' תוס' יוה"כ הלכה כראב"י במשנה ולא ברייתא חולין פ"ק פגימת המזבח ומ"מ היכא דמסתבר טעמי הלכה כראב"י יע"ש:

**סעיף ב**

**הרשות** בידו עט"ז ובזה י"ל ג"כ מ"ש בסעיף ד' יכול לחזור ולהתודות עליהן ובגמרא פ"ו ב' הר"ז משובח לראב"י וער"מ ז"ל פ"כ מה"ת ה"ח לא כתב הר"ז משובח ועמ"א ו' וי"ל כיון דבברייתא אין ברור שהלכה כראב"י כמ"ש באות י' א' רק היכא דמסתבר טעמיה מש"ה כתב דרך פשר ומסברא שיכול לא משובח:

**סעיף ג**

**לא** עט"ז הלשון דחוק דהר"ב דעת עצמו קאמר וכמ"ש בד"מ דנוסח התפלה לא הוי פורט וכנרשם בש"ע ומ"ש הט"ז וכמ"ד צריך לפרוט צ"ע דהא פסק בקול רם אסור לפרוט ועמ"א וי"ל כאלו אומר ואף למ"ד צריך לפרט כתב מסברא דזה לא הוי פורט:

**סעיף ד**

**פניו** לצפון עט"ז וכן נוהגין כמדומה דוקא פניו לצפון וע' מ"א י"ב. והנה כתב הר"ב לא עומד ולא יושב אלא מוטה וכ"ה במלקות ד"ת מוטה וא"י למה נהגו עתה לשכוב על הארץ ולשטוח עשבים וכדומה משום אבן משכית ולא מוטה ואולי להיכרא שאין זה מלקות שיתכפר בו וכל ח"כ נפטרו מידי כריתתן וזה אין מועיל ע' מ"א אות ט' והנה מכות מרדות על עבירות דרבנן או ד"ת שאין בהם מלקות ד"ת צ"ע דאפשר יתכפר בהן במלקות כאלו אם עושין כדין מלקות רידוי וער"מ ז"ל הלכות סנהדרין פט"ז ה"ג משמע מכות מרדות לוקין דייני ח"ל ונ"מ להתכפר ולכשר לעדות עח"מ ל"ד וכבר כתבנו בכמה מקומות דפסולי עדות דרבנן משום רשע דמכות מרדות וכל שלקה י"ל חוזר לכשרותו מיד ועב"י כתב דיש כפרה קצת ולמ"ש נ"מ טובא באם מכין אותן בחוזק כדין מכות מרדות ועפר"ח א"ח תצ"ו י"א י"ג ושלישׁ. וער"מ ז"ל שם פרק שבעה עשר ה"א משמע מ"ה אף לת"ק ארבעים שלימות והיינו מדרבנן שלא יוסיף יע"ש ובחינוך פ' תצא תקצ"ה תמה עליו ובכ"מ ולח"מ יישבו וא"כ י"ל מלקות זה ארבעים שלימות להיכרא שאין זה מכות ד"ת ולזה כתב המ"א אות ח' שאינו כן וא"ה שם יבואר עוד:

## סימן תרח

**סעיף א**

**קודם** עט"ז עב"י ודלא כהר"מ ז"ל שלא כתב תוס' כ"א באכילה דה"ה מלאכה תוס' ד"ת בשבת וי"ט ויוה"כ עסי' רס"א ומ"ש על הלבוש עיין בהג"ה שם בלבוש תירץ ובא"ר נשים חייבים בתוס' יוה"כ מ"ה כבסעיף ב' ואע"ג מ"ע שהז"ג באין עונש נשים פטורות י"ל היינו משום יוה"כ גופא שייך בנשים ג"כ וכ"ש תוס' שבת נשים חייבות בו וכל מ"ע של שבת נשים חייבין ואף בג' סעודות עסי' רצ"א יש להסתפק כל ביה"ש לא גזרו שבות אם יש דוחק וצורך הרבה כבסי' רס"א ובשאר דוכתי אם בעינוין דבר האיסור מדרבנן

כבסי' תריי"ב אם ביה"ש ביש דוחק וצורך גדול קצת רפואה וכדומה אם שרי אי גזרו באכילה כה"ג:

**סעיף ב**

**ואם** עט"ז תוס' ב"ב ס' ב' ד"ה מוטב וע"ש והיינו בדבר שאין מפורש בתורה כ"ה וה"ה במפורש שאין מוכיחו ברבים רק פ"א היינו שיודע בודאי שאין נשמעין אבל בספק מוכיחין ברבים אלו ישמעו ולא יהיה חילול השם כששוחק ברבים וצ"ל כשמוכיח לרבים הא ליחיד אסור לביישו ברבים אדרבה פ"א וב' יאמר בצינעא וער"מ ה' דיעות ועמ"א אות א' וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

**אך** עט"ז משמע דעתו ז"ל לחלק בין שום וביצים המוזכרים בגמרא שמרבים זרע החמיר שלא לאכול אף בשחרית אבל חלב הסכים להר"ב להתיר בשחרית ועמ"א וא"ה שם יבואר:

## סימן תרי

**סעיף א**

**מקום** עט"ז ועמ"א ואף אשתו נדה מטעם זה אין להדליק שלא יראנה ומידי הרהור כו' ואם מדליק בשולחן ובחדר המשכב לא בנדה י"ל שרי כמ"ש ועמ"א נוהגין לברך אקב"ו להדליק של יוה"כ ומלת של עיין בסידור ש"ת בזה. ושהחיינו אם מברכת עסי' רס"ג:

**סעיף ב**

**להרבות** עט"ז ומ"ש שעוה ונר משומד לעכו"ם אין מקבלים מהם הא מעכו"ם מקבלים עסי' קנ"ד ה"ה כל ימות השנה יע"ש סי"א ומ"א אות ח"י וביי"ד רצ"ד דאם יש חשש איבה וכ"ש שר מקבלין ממנו יע"ש וצ"ע:

**סעיף ג**

**גם** עט"ז ועא"ר ו' די"ל דאבל בלא"ה לבו נכנע. עסי' כ"א בט"ז ג' וא"ר כאן שאין לכנוס לבית הכסא בקיטל יע"ש:

## סימן תריא

**סעיף א**

**והתירו** עט"ז רש"י שבת קי"ד וקט"ו עגמת נפש ממנחה ולמעלה ששואף ומצפה ללילה לאכילה ואין אוכל הוי עינוי טפי הא קודם מנחה אין עגמת נפש דיודע שיש עדין זמן רב עד אכילה לא התירו דשבות הוא לתקן לצורך חול ומ"ש הט"ז דלא הוי שינוי כו' כוונתו כפירש"י בהא דמחרפי וכאמור והר"ן ומ"מ פירשו עגמת נפש דאדרבא התירו לתקן שלא יהא עגומה וימצא מזון ביד במוצאי יוה"כ ונ"מ בהטמנת חמין בתר"י להר"ן ומ"מ

שרי שלא יהא־ עגומה ולרשיי ייל דאסור. ומנחה למעלה יש לעיין או מנחה גדולה או קטנה קאמר והאידנא נהגו לאסור. ועמיש איית באות בי:

**סעיף ב**

**והאידנא** עטיז שם שבת קטיז אי לבי הפירושים קודם מנחה אסור ועמיא אות בי. ויוהיכ שחל בשבת מדינא אסור בקניבת ירק עביי ובריים זיל פיא משיע היג יעיש. ואייה במיא יבואר עוד:

## סימן תריב

**סעיף א**

**ככותבת** עטיז ולמיש הביי בשם ראבייה דחיש אוכלין שאין ראוין פטור ומותר יש נים טובא אלא דלא קיל דאף חיש אוכלין שאין ראוין פטור ואסור. אבל דברים האסורים נבילה וכדומה חייב כרת משום יוהיכ דכולל חל עי בטור בזה:

**סעיף ב**

**והוא** עטיז ביהיכ הלמים בציר הכי לא חייב ובשאר איסורין בכזית ומשקין ברביעית וכאן כמלא לוגמיו ואוכל אוכלים הראוים שלכיא משמע דפטור אבל אסור ועריים זיל פייד ממיא:

**סעיף ג**

**אפי'** עטיז ומשיה אוכלין ומשקין אין מצטרפין משאיכ אכשורי אוכל כאוכל דמי ומצטרף:

**סעיף ד**

**הא** עטיז באות אי יעיש חיש אסור מיה כמיש המיא אות אי ובמיל פיא מחוים היז להריל ניח בעיפ ממש עד שתחשך משמע דחיש מותר שם מיה דהא ייל וניתם את נפשכם אף חיש אסור מיה והלמים לפוטרו מעונש בחיש ולפיז לכאורה דין חדש יש ביוהיכ דאלו בשאר איסורין חיש לית ביה עשה כיא איסור תורה בעלמא וחייל עליה שבועה משאיכ ביוהיכ דיש עשה בחיש אין שבועה חייל עליו ונים לפסולי עדות עתוסי שבועות כיג בי דיה דמוקי ובייד רליט ועמיש בפריי לייד בפתיחה להלכות שחיטה:

**סעיף ה**

**על** עטיז אייכ אכל אוכלין שאין ראוין ושבע הרבה ואחיכ אכל ראוין דפטור עביי:

**סעיף ו**

**עד** עטיז מיש ביומא פיא בי לכאורה דאי פטור ומותר מנלן דמתניי דלא כרבי דילמא ציר או מורייס פטור ומותר דאיכ הילי ציר ומורייס מותר ומסיק דאוכלין שאין ראויין כלל כעפר ועץ בעלמא פטור ומותר ואוכלין שאין ראויין פטור ואסור מדרבנן עכיפ או אפשר מיה כל שלכיא ועפריח:

**סעיף ז**
**וחומץ** עט"ז ולהלכה משמע כל שאין ראויין דהיינו שלכ"א אפילו הרבה פטור אבל אסור:

**סעיף ח**
**ליגע** עט"ז משמע בשאר תענית בד' צומות אסור ליגע באוכלין שלא לצורך כחמ"פ דאסור ליגע אף בשל עכו"ם רק דוחפו בקנה כבסי' תמ"ו בט"ז ומ"א אות ה' ומשמע אף חמץ נוקשה דרבנן אסור ליגע ה"ה ד' צומות דרבנן אסור ליגע באוכלין ועמ"א אות ו' ואי"ה שם יבואר:

## סימן תריג

**סעיף א**
**בטיט** עט"ז כ"כ הב"ח ראיה מתרי"ד ס"א ורחיצה כסיכה דכולן מ"ה ומלקות ד"ת אין בהם עמ"א תרי"א. אבל המ"א תרי"ד ולבוש שם כתבו בפשיטות דסוכה חמורה ואסור להעביר זוהמא אבל רחיצה שרי להעביר הזוהמא ואי"ה באות ב' ומ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**
**לשפשף** עט"ז ועב"ח ומ"א אות ב' ועסי' ז' הטיל ולא שפשף יע"ש ובסי' ו' היוצא מבית הכסא צריך נטילה אפילו לא עשה צרכיו אם כן היוצא מבית הכסא קבוע רשאי ליטול ידיו ביוה"כ אפילו לא עשה צרכיו ועפר"ח וברי"ן והנה בת"צ בצונן מותר יוה"כ שאני ד"ת הוא ומוכח מסה"ו עפר"ח ולמ"ד יוה"כ כולהו דרבנן לבד אכילה ושתיה אפילו הכי החמיר בהו ואסמכוה אקרא:

**סעיף ג**
**בין** עט"ז יומא ע"ז ב':

**סעיף ד**
**ובלבד** עט"ז ועסי' ש"א סד"ה ואי"ה במ"א ז' וח' יבואר עוד ועב"י חכמים עשו חיזוק יותר משל תורה משא"כ רחיצה אסמכוה אקרא והיינו אף למ"ד רחיצה דרבנן עסי' תרי"א בטור אפ"ה הואיל ואסמכוה אקרא כו' עמ"ש בפתיחה כוללת:

**סעיף ה**
**אלא** עט"ז ועמ"א ו' ויומא שם ע"ז ב' וברש"י שם:

**סעיף ו**
**הרב** עט"ז אף אם נאמר דכולהו ד"ת כבסימן תרי"א או אסמכוה אקרא לא אמרי' ספק לקולא ועפר"ח ובפתיחה כוללת מ"מ כל שאין רחיצה של תענוג אין איסור דוקא לתענוג אסור שפיר היה ספק דרבנן ולקולא ולזה תי' שכיון דהתלמיד יכול לעבור להרב לא התירו ועפר"ח ביניהם שוין נמי אסור:

**סעיף ז**
**אבל** עט"ז ע' אות ג':

**סעיף ח**
**דלמעט** עט"ז ועמ"א יו"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
**בין** עט"ז לכאורה טעמים חלוקין במתכת שריק ובחרס לא שריק אפ"ה אסור משום דפולט ומדייתי לחוץ והוי רחיצה ומיהו י"ל אף מצופה אבר בפנים אפ"ה י"ל מדייתי ועי' הל' פסח ועי' לבוש הביא י"א כ"ח רקים והוא בטור בשם י"א ועפר"ח והמחבר והר"ב השמיטה:

**סעיף י**
**בזמן** הזה פט"ז תקנ"ד ס"א עמ"א אות י"ג ואי"ה שם יבואר. והוי יודע שמ"ש בריש הסימן רחיצה ושאין תענוג שרי ובט"ז א' הזיעה אסור ובט' באב כה"ג עיין בס' תוס' יוה"כ יומא דף ע"ז משמע דברי ועמ"א א' ובתקנ"ד סט"ו ואי"ה שם יבואר:

## סימן תריד

**סעיף א**
**אבל** של גמי עט"ז יומא ע"א ב' ועמ"א אות ב' וכן מקילין ועסי' תקנ"ד בט"ז ז' ומ"א י"ו בתי שוקיים ושוליים של עור אסור יע"ש:

**סעיף ב**
**מותר** עט"ז האריך ומסיק דלצורך מצוה אם אפשר בלא סנדל אסור דאסורים בסנדל ול"ד רחיצה עובר במים להקביל פני אביו ורבו דהתם א"א בע"א ועי' עט"ז ושל עץ יש מחמירין ועי' ט"ז ובא"ר:

**סעיף ג**
**והוא** איסטניס עמ"א ה' משמע אף שיש טיט ורפש יש לאסור הואיל והולכין באנפילאות:

## סימן תרטו

**סעיף א**
**ואסור** ליגע עט"ז ועסי' תקנ"ד במ"א אות י"ט בשם הד"מ אפשר ה"ה נגיעה רק בש"ע לא זכר שם נגיעה ר"ל ט"ב דרבנן ויוה"כ ד"ה גרע טפי ושם מיקל ביום וכאן אוסר אף ביום משום ד"ת וע' א"ר ובלבוש כתב להיפוך יע"ש ומ"ש שם דאוסר ליגע שמא יבא לידי הרהור וקרי קשה אמאי לא דילמא אתי לשמש עמה כמו בט"ב. ועי' ט"ז משמע ג"כ ביום מותר ליגע ואפשר בט"ב מותר ביום דישראל קדושים הם משא"כ ביוה"כ דילמא יבוא להרהר וקרי וידאג וחמור טפי:

## סימן תרטז

**סעיף א**

**ומותר** עט"ז יומא ע"ח ב' ועמ"א ז' פירש כן ועב"ח ופי' הט"ז מדיחה אשה כו' בתינוק שא"א ליטול מעצמו הא לא"ה אסור להדיח ידה במים וליתן לו פת אלא יקח מעצמו שנהנה ממה שרוחצת ידיה ועסי' תריי"ג. והא דמותר להאכילן בידים אף בתינוק שאפשר ליטול מעצמו עסי' תריי"ב סי"י בהג"ה בתה"ד הביאו הבי"י כאן ולמאן דאוסר עמ"א שם י"ל קניבת ירק ואגוזים ממנחה ולמעלה שרי משום עגמת נפש הא לא"ה אף נגיעה אסור. מ"ש הר"ב בהג"ה דקטן בחינוך אף רחיצה כ"ה בטור ואע"ג דסובר בתרי"א דהנך מדרבנן אפ"ה חייב לחנכם כמ"ש במקום אחר וכ"ש לדידן דכלהו ד"ת כבסי' תריי"א. חינוך קטן בד' צומות ע' בספר תוס' יוה"כ פ"ב א' ואי"ה בהל' ט"ב ותענית יבואר דאין מחנכין רק ביוה"כ:

**סעיף ב**

**מאכילין** עט"ז אפשר הגרסא היה ברביעית משמע בתוך שעה רביעית אמר שאינו כן כי סובר בשתי שעות היינו סוף שתים דהיינו בשלש מחנכין ונותנין בתוך ד' היה רגיל בג' היינו סוף שלש דהיינו בארבע נותנין לו בארבע היינו סוף ד' דהוא בחמישית והוא מברכות וסי' ע' וק"ו לפירש"י קטן פטור מק"ש אף בחינוך דאין רגיל בזמן ק"ש שישן בבוקר דהיינו בג' שעות משא"כ תפלה בד' אז ניעור כבסי' ק"ו א"כ מסתמא ה"ה כאן הפי' כן יודה הט"ז ז"ל שאין מחנכין רק שעה א' וכאמור וגורס בארבע דהיינו סוף ארבע דהוא חמישית ועא"ר ולמ"ש יתיישב קצת:

**סעיף ג**

**וה"ה** עט"ז וחינוך שעות בין לזכר ובין לנקיבה:

**סעיף ד**

**וא"צ** עט"ז יומא פ"ב א' ועמ"א ב':

**סעיף ה**

**ואפי'** עט"ז עיין תה"ד קנ"ה משמע דספק תורה לחומרא והנה המחבר שכתב משלימין מדברי סופרים הוא דברי הר"מ ז"ל פ"ב הי"א ולכאורה דסבר כל ספק מ"ה שריא ומדרבנן אסור ואפשר אף באיסור כרת (עיין הלכות שגגות) משא"כ כפי הנראה לדידן דמ"ה אסור חייב להשלים מ"ה ועיין תה"ד שם ואי"ה במ"א ג' יבואר עוד:

## סימן תריח

**סעיף א**
**חולה** עט"ז עב"ח ומ"א ב' משמע אף לעת עתה אין מסוכן אם יש חשש שיכבד עליו החולי אם לא יאכל ואפשר יסתכן יאכל דספק נפשות לקולא:

**סעיף ב**
**אפי'** עט"ז יומא פ"ג א' ומשמע אפילו רופא מומחה אפ"ה אין שומעין לו דמטורף הוא בחליו וא"י:

**סעיף ג**
**אפי'** ק' רופאים עט"ז יומא שם והיינו אף ק' רופאים והחולה אין בקי ועמ"א ג':

**סעיף ד**
**מאכילין** אותו עט"ז והחולה שותק ע' סעיף ג' וע' ט"ז:

**סעיף ה**
**יותר** עט"ז הביא דעת הרמב"ן ז"ל י"ל חומרא והיינו להקל בספק נפשות ועמ"א אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
**וה"ה** עט"ז מסיק שיש לחלק בין אומר החולה מעצמו צריך אני נאמן נגד ק' ומאכילין אותו כבס"א משא"כ שאין אומר רק כששואלין אותו הוי כרופא ומש"ה צריך אחר עמו דלהוי תרי כמאה. ועא"ר ח' הקשה מגמ' דיומא י"ש ועמ"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
**והרופא** עט"ז דאל"כ הוי כאינש דעלמא כבס"ו ואם החולה רופא אפ"ה י"ל מטורף הוא ע' אות ב' ועמ"ש אי"ה באות ח':

**סעיף ח**
**וחולה** עט"ז דאם החולה רופא הוי א"י כרופא אחר הלכך הרופא אמר א"י והרופא א' אומר אין צריך מאכילין אותו דספק נפשות ואפי' אלף ספיקות לקולא ועס"ב:

**סעיף ט**
**מאכילין** עט"ז דמודיעין לו הכל יה"כ היום ואם אתה יודע שתספיק לך פחות מכשיעור בלא לצורך אכילה או שתייה טוב ואם לאו תאכל ותשתה כשיעור בב"א:

**סעיף י**
**שאומר** עט"ז מסיק וצ"ע ושלא לומר יעלה ויבא הא בהמ"ז מברך וה"ה ט"ב מברך בלא נחם ועמ"א אות י' משמע דעתו להחמיר לומר יעלה ויבא שאין בו חשש ברכה לבטלה אבל אין מקדש י"ש ואי"ה שם יבואר. ועסי' קצ"ו ור"ד במ"א אות כ"א וצ"ע אם הכל כזית וכביצה דמברך רק מדרבנן אם מברך ביוה"כ בסכנה כה"ג ע"ש ואם רופא אחד אומר צריך ואחד אין צריך דספק לחומרא ואוכל יראה דמברך ג"כ בהמ"ז ול"ש זיל הכי

לחומרא ואם רשאי לערב דברים המרים עיין בהר"מ ז"ל פי"ד ממ"א ה"י וצ"ע ביוה"כ כה"ג דלא נאמר אכילה רק לא תעינה י"ל אף שלכ"א חייב מ"ה ואין נ"מ הקל הקל תחלה כה"ג וע' יומא פ"ה א' נכתוב לא תאכל אכילה בכזית ולא צריך שלכ"א ועיין במ"ל פ"ה מיסודי התורה אי בשאר איסורין שלכ"א דרבנן או איסור תורה עכ"פ יש אלא שאין לוקין ומסתברא בחולה שאין סכנה אף דברים שפטור ואסור מדרבנן אין לו ליתן לאכול ולשתות עסי' תרי"ב:

## סימן תריט

### סעיף א

**שאומר** עט"ז עיין לעיל סימן נ"ה סי"א וי"ד של"ד בזה אימת מצטרף או לאו ולעיל סימן כ"ה סי"ב אם פרשו להחמיר שלא להתפלל עמו בבית הכנסת אף שיש עשרה זולתו רשאין וצריך אח"כ היתר ומש"ה ביוה"כ כל תענית שאין פושעי ישראל עמהן כאגוד לולב אין תענית שאל"כ יש ערבות מש"ה אף שיש מנין בלעדם מתירין כו' משום שמא התנו תחלה דלא להתפלל בעודם בבה"כ וא"צ ג' כי אין כאן רק לבטל הסכמה שהיה תחלה מש"ה ש"ץ שליח הקהל ש"ד וא"ל בעי ג' שיהיו נראה כשלוחי הקהל ומ"ש מהרי"ל או גדול אומר הוא ל"ד שהגדול מתחיל ושנים שעמו אומרים ג"כ או עומדים שם די דהוי כשלוחי קהלם ועמ"א אי"ה שם יבואר. ויש עוד טעם ג' ת"צ כמשה רבינו אהרן וחור וראוי היה להיותם כל היום שם אבל משום כל נדרי אנו קיי"ל כרבינו תם דתאי להבא הוא ולא לשעבר וא"צ ג' ועיין אות ב' וא"ה שם יבואר:

### סעיף ב

**ע"ד** המקום עט"ז הב"ח ז"ל פירש ע"ד המקום שעבריינים לא יסברו שכבר פטורים מעונשם והט"ז פירש כמ"ש באות א' להודיע שכל הקהל מסכימין להתיר להתפלל עמהם ומ"ש ע"ד המקום שמשמים ג"כ יסכימו. ומ"ש בפי' כל נדרי עיין בטור באורך ואנו נוהגין כר"ת שהוא תנאי מיוה"כ זה עד יוה"כ הבא עלינו לטובה ובדיוק המלות עב"י ג"כ מזה ובמחזורים שלנו כולן באלף. ומ"ש אלף משורש בתרגום לא מדבר בעדו ר"ל אסרנא חסר האלף השורש ועיין לבוש:

### סעיף ג

**אומר** עט"ז כאן אתי למסרך כי יסבור כוס מצוה רשאי לשתות עיין בפוסקים ועמ"א אות ד' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
**ואינו** עט"ז עסי' תרי"ח אות י'. כשחל יוה"כ בשבת אין מקבלין שבת אבל אומרים מזמור שיר ליום השבת א"ר ח"י בשם שכ"ג וכן ראוי כמו כשחל י"ט בשבת ושבת חמור מיה"כ סקילה כו' וכמדומה שהעולם אין נוהגין כן וא"י דבר ברור בזה:

**סעיף ה**
**כל** עט"ז כל זמן שאומרים סליחות ותפלות עומדים והכל לפי מה שמרגיש בכוחו:

## סימן תרכא

**סעיף א**
**ונותנין** עט"ז עסי' תרי"ט אות ג' (ט"ס תרי"ח) ועב"י כוס בזמן חיישינן הואיל ובא הכוס משום יוה"כ יע"ש ועמ"א ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
**במוסף** עט"ז בטור וב"י ראשונה השם בה"א והשני בשם בבי"ת על שם העצם הוי"ה ב"ה וב"ש רחמים גמורים ויראה השם ה"א הקריאה קורא לה' בתחלה ובשניה בשם יראה בי"ת פתוחה כמו להנחותם השם הידוע שם העצם יו"ד ה"א ואי"ו ה"א ב"ה וב"ש רחמים גמורים ועתי"ט פ"ו דיומא משנה ב' אנא השם וד"ה כשהיו יע"ש ועא"ר ומ"ש בענין אנא השם ולא קורין באי"ד מפני שכ"ג היה אומר ככתבו ואין אנו רשאין ועב"י וב"ח בזה אבל לפני ה' תטהרו אע"ג שהכה"ג אומר בשם המפורש הואיל ופסוק הוא אומרים באי"ד וכן ביוצר קדוש ק"ק ה' צבאות באי"ד אע"ג דסיפור שהמלאכים אומר וגם הם אומרים מסתמא ככתבו כיון דפסוק הוא אומרים באי"ד. ועיין אה"ע בברכת נישואין כ"מ שיש ספק ברכה י"ל ברוך אתה השם יע"ש:

**סעיף ג**
**ויש** עט"ז עסי' ק"ד בט"ז א' ומ"א ג' ונוהגין ליתן עוד שטענדר לפניו ובעבודה מסלקין אותו השטענדר ואין עוקר רגליו:

**סעיף ד**
**בעד** עט"ז אלו היה חי הוי נותן צדקה ועני אלו היה חי היה טהור לב ורוצה ליתן ועב"י:

## סימן תרכב

**סעיף א**
**ואני** עט"ז ובתקצ"ח בר"ה אומרים ואני תפלתי עיין לבוש שם ועמ"ש שם:

**סעיף ב**
**וא"א** נוהגים עט"ז עב"י ולבוש ומפסיקין בין שחרית למוסף בקריאה בס"ת ה"ה בין מוסף למנחה עיין לבוש ולפ"ז במקום שאין להם ס"ת במנין י"ל אשרי בין מוסף למנחה

להפסיק בין ב' תפילות ויי"ל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום ולא יותר ומפסיק בשאר פסוקי תהלים וצ"ע:

**סעיף ג**

**ואי"א** עט"ז עיין לבוש סימן תרכ"א ד' תפלות היינו עם נעילה חוץ ערבית ליל יוה"כ ואהללך נגד ח"י ברכות עמ"א א' ועא"ר. מותר להריח בשמים ביוה"כ וטבא"ק ג"כ יי"ל דמותר אם אין בו מים המריחין עמש"ל מזה:

**סעיף ד**

**בפ'** עריות עט"ז עב"י ולבוש:

**סעיף ה**

**וחותם** עט"ז עיין לבוש ומשמע להמחבר אומר על התורה ועבודה וחותם מקדש השבת וישראל ויוה"כ כמו בשחרית ובתפלה וחותם ג"כ בשל שבת עם יוה"כ אבל מנהגינו אינו כן. ואי"ה באות ו' יבואר:

**סעיף ו**

**ואין** אומרים עט"ז אע"פ שחולק על המחבר לא כתב וי"א והמנהג שמסיימין רק מגן דוד כהפטורת חול במנחה בת"צ ושחרית שכבר נשלמה העבודה ועמ"א ב'. מ"ש בנוסח קרע רוע גזר עמש"ל בזה אין אומרים על הכל במנחה ולא שמע ישראל רק גדלו עיין לבוש וא"ר:

## סימן תרכג

**סעיף א**

**זמן** עיין ט"ז מ"ש דהר"ב היה לו להגיה כו' עמ"א א' יי"ל המחבר גם כן כתב ומתחיל ביום ומסיים בצי"ה יע"ש ועיין ב"י וב"ח. ומשמע דלא יתחיל נעילה קודם פלג המנחה ועב"י:

**סעיף ב**

**ותוקעין** עיין ט"ז עיין לבוש הרבה טעמים שמערבבין שלא יוכל לקטרג וחירות מעונות וזכר לשופר של יובל ביוה"כ יע"ש ובא"ר ה' בשם תוס' פ' אלו קשרים להראות שהוא י"ט בליל מוצאי יוה"כ ולכן אומרים בליל מוצאי יה"כ כמו בשבת וי"ט יום טוב איש לחבירו בשם מט"מ יע"ש. וביה"ש משמע נמי תוקעין עמ"א ד' ואי"ה שם יבואר:

## סימן תרכד

**סעיף א**

**מתפללין** עט"ז עב"ח בזה:

**סעיף ב**

**ואין** עיין ט"ז ועמ"א אות א' ועט"ז וכן נוהגין ועא"ר אות ב' שאין להורות לציבור כן ולמחות בידם רק לעצמו יכול לברך על הבשמים וא"כ ודאי מנהג הקדום בעיר בבית הכנסת שנהגו שלא לברך על הבשמים אין לבטל מאחר שהמחבר והר"ב לא הגיה כלום:

**סעיף ג**

**שהוציאו** עט"ז אע"ג במ"ש מברכין עליו התם הטעם דנברא במ"ש אדה"ר הקישן ב"א כבסי' רצ"ח בט"ז א' ומ"א ב' ביוה"כ מצוה לחזור אחריו ועא"ר משמע אף חל יוה"כ בשבת אין מברכין על אור היוצא מאבנים להורות שיום זה חמור שאסור להשתמש באור. ויראה אם אין לו כ"א אור היוצא מאבנים כשחל יוה"כ בשבת יברך עליו וצ"ע כיון שבשבת א"צ לחזור אחריה וביוה"כ כו' וי"ל. ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**מ"ש** הרי"ב בהג"ה המדקדקים מתחילים מיד במוצאי יוה"כ בעשיית הסוכה להתחיל בלילה דבר מה וביום המחרת יעשנה כולה כמ"ש בתרכ"ה עמ"א תרכ"ה א' והלבוש השמיט בתרכ"ה זה ועיין א"ר ט"ו והבן ועיין מה שכתבתי בתרכ"ה מזה בעזה"י:

## סימן תרכה

**סעיף ג**

**כתב** הטור עט"ז. המעיין בב"ח ז"ל יראה שמפרש להיפוך לר"ע סוכה ממש פי' הפסוק בפי' אמור למען ידעו כו' עיקר הודעה שידעו שישבו בסוכות ממש וזהו שצריך שנדע בכוונתה ועמ"א מזה ובהוציא מארץ מצרים ענין בפ"ע דבזמן הזה היה ההושבה בסוכות אבל לר"א דאמר ענני כבוד היו צריך שיכוין במצותה עיקר לזכור י"מ למען ידעו כי בסוכות הושבתי מיד בהוציאי מארץ מצרים עמוד ענן יומם כו' ולפ"ז ראוי לכוין שתים שישבנו בסוכות ענני כבוד דבר נסי וגם הוציאנו ממצרים ומיהו י"ל בכתוב אין מפורש רק י"מ לפשט זה. וכל זה לצאת המצוה כתיקונה ע"צ היותר טוב ודיעבד אם לא כיון רק לצאת במצוה שצונו הש"י יצא דמצות צריכות כוונה לצאת כבסימן ס' סעיף ד'. ולר"ע יהיה הזכרון בסוכות הושבתי כמ"ש הרשב"ם ז"ל בפי' אמור שלא לומר כוחי ועוצם ידי כו' וכמ"ש הראב"ע ז"ל שאפשר סוכה שעשו בני ישראל בתשרי היה כי בקיץ א"צ לזה שענני כבוד היו מגינים משרב וגשם ובתשרי קצת קור התחילו לעשות סוכות ובהוציא ממצרים יחס המצוה לי"מ ככל שאר המצות עבדי הם ומחויבים אנו לעשות מצותיו משא"כ לר"א עיקר הידיעה הנס ענני כבוד וזה היה מיד אחר יציאת מצרים ובתשרי עושין דאל"כ לא היה היכר זה פי' הטור להב"ח ז"ל. אבל הט"ז מפרש להיפוך לר"ע עיקר הידיעה לזכור י"מ שמיד היה ההושבה בסוכות לאחר י"מ למען ידעו אי"מ קאי ולר"א עיקר הידיעה ההושבה דרך נסי בעננים ובהוציא ממצרים י"חס המצוה אחר י"מ

כלומר צריכין שתעשו מצות ה' מאחר שהוציא אתכם ממצרים. ומה שפסק הט"ז כר"א נגד ר"ע בסוכה ערא"ם ז"ל פ' אמור דהושבתי משמע פעל ה' נסיי דאל"כ ישבו מ"ל יע"ש. ובנוסחא שלפנינו שם כר"ע לא כר"א אבל בגמרא סוכה י"א ב' משמע כהט"ז הגירסא י"א מעניי כבוד ור"ע אמר סוכה ממש ועם זה י"ל מ"ש רש"י פסחים צ"א ב' ר"ש לית ליה דר"א כל שישנו מדרב יהודה אמר רב השוה הכתוב ובפסחים מ"ג ב' מכל לרבות נשים אלא זה לר"א שם דעניי כבוד ואף הם היו באותו נס ועתוסי מגילה דף א' וערכין פ"ק ואבודרהם דף ט' ע"ב דפוס פראג מ"ש נשים בסוכה פטורות כתירוץ התוסי מגילה ועיין יד יוסף פ' אמור. וא"כ לר"א סד"א לילף ג"ש ט"ו מסוכות שגם הם באותו נס ופטרם הכתוב לכך צריך כל עתוסי פסחים מ"ג ב' משא"כ לר"ע דהלכה כוותיה דסוכות ממש היו א"כ בסוכות יש טעם לפטור נשים דלאו בני מלאכה לומר כחי ועוצם ידי כמ"ש הרשב"ם ז"ל הביאותיו לעיל וז"ש הכתוב כל האזרח בישראל דוקא למען ידעו כוי משא"כ במצה יש סברא לחייב נשים מדר"י אמר רב וגם היו באותו נס וכבר כתב רבינו הגדול פני יהושע ז"ל כל שיש טעם אין סברא למילף מג"ש והיקשא ועיין במסי פסחים. זהו הנ"ל קצת דרך דרוש ובסי המגיד הארכנו בכיוצא בזה. עמ"ש אי"ה במ"א מזה. פסחים צ"א ומ"ג ר"א בן פדת אמורא אמר כל שישנו והבן:

## סימן תרכו

### סעיף א

**תחת** עט"ז גמי ט' ב' וסוכה תחת סוכה דפסולה בשיש ביניהם שיעור י"ט כבסי תרכ"ח ושאר תנאים וסוכה תחת אילן מחובר או בית תולמ"ה פסול אף שאין ביניהם ריוח וכדומה ועמ"א אות א' וב"ח ולבוש כאן ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

**צריך** עט"ז בלבוש משמע שלכתחלה יכול לעשות כן ובגמי ט' ב' מבואר כן אף לכתחלה ובא"ז ג' הקשה כן וזה ג"כ כוונת הט"ז כאן ומ"ש מנסרים י"ל התם גזירה שיטעו העולם ויסברו שגם בית כוי משא"כ בכאן במזיד כו'. ומ"ש בשם הב"ח דמבטלין קודם סוכות מצות לאו ליהנות נתנו אין דומה לתיי הלבוש. ועי"ד צ"ט בש"ך די"א אין מבטלין מן התורה א"כ אף במצוה י"ל כן אם לא כתירוץ הט"ז דישיבה בסוכה פסולה אין איסור רק שא"י י"ח ל"ש אין מבטלין כה"ג. ומ"ש לח בלח קודם הפסח כבסי תמ"ז אות ה' בט"ז אבל יבש ביבש לא ע"ש. ולח בלח לכתחלה לערבו לשם פסח אסור רק להוסיף שרי כמ"ש שם. ואתרוג האסור לבטל בשל אחרים י"ל כיון דסוף סוף אסור הוא באכילה תו לא מקרי לכם אף אם האיסור מדרבנן וציצית שטוואן עכו"ם וכדומה דפסולים ליקח

לערבם עם ציצית של היתר עמ"ש בהלכות ציצית והנה לטעם דאין איסור לישב בה בציצית מבטל עשה ולמ"ד אין מבטלין מ"ה צ"ע בזה בציצית. עא"ר ד':

**סעיף ג**

**או** עט"ז דבריו צריכין ביאור. וכוונתו דהרב שהוסיף או שהסכך הרבה משמע דלית רק ב' דיעות סברא א' כאן דעת רש"י וסברא ב' דעת אבי העזרי המחמיר אם אילן חמתו מרובה ועומד נגד סכך כשר כל שינטל סכך כשר נגדו לא ישאר צלתה מרובה פסול בלא השפיל וערבן ואין כשר אלא כשיש סכך כשר הרבה אפי' ינטל צל סכך כשר נגד צל אילן (דלא מהני צל הכשר דיש צל האילן) ישאר בכשר צלתה מרובה או בצל האילן עד האויר כו' וכטור משמע שיש דיעה שלישית לומר אף אם ישאר צל מרובה בכשר כל שצל האילן שחמתו מרובה נגד צל הכשר פסול לישב במקום ההוא מטעם ב' סככים כדמסיק הט"ז לקמן בסמוך. והוכיח זה מדכתב הטור אחר דעת אבי העזרי ומטעם זה יש מחמירין תחת הלט"ש וה"ר יחיאל היה מתקן זה שמערב הכל בסכך א' ונ"ל שמותר שאף להפוסל היינו שאם ינטל סכך הכשר יהיה חמתה מרובה בכשר משא"כ כשישאר צלתה מרובה כו' משמע המחמירין אף כשישאר בכשר צלתה מרובה לאחר שינטל נגד האילן ואמאי מחמירין הא אבי העזרי מכשיר כשהאילן נגד האויר ה"ה נגד הכשר כשישאר בכשר דמ"ש וכ"ת מחמירין גזרו כשהאילן נגד הכשר אטו היכא שינטל לא ישאר בכשר צלתה מרובה וז"ש יש מחמירין לא מדינא רק חומרא בעלמא (ועב"י) אם כן איך כתב הטור ונ"ל שהוא מותר דיש מחמירין ג"כ מודים שמותר מדינא רק מחמירין להרחקה יתירא דגזרו כו' ש"מ דמחמירין מדינא וע"ז קשה למה והא לראבי"ה מותר כשישאר בכשר כו' כמו כשהאילן נגד האויר אלא ע"כ דמחמירין כל שהאילן נגד הכשר מטעם ב' סככים לא מטעם שרואין הכשר נגד האילן כליתא דמי. והטור הוא שסובר דטעם הראב"י מטעם דרואין כליתא דמי הא כשיש סכך כשר מרובה כשר. וכדמסיק הט"ז אח"כ במ"ש ואגב כו'. וא"כ המחבר י"ל סובר כדיעה שניה כמחמירין בלט"ש כל שפסול נגד הכשר אף שסכך הרבה ואין כשר רק כנגד האויר והר"ב לשיטתי' בתרכ"ד בט"ז א' שהוסיף תחת אויר השמים דבסכך פסול לית ביה פסול סוכה תחת סוכה. והמחבר כאן בס"ב שמכשיר בלט"ש י"ל מטעם בה"ע או ברחוקים ד"ט כו'. והנה ב' סככים בכשירים בעינן תנאים כבסי' תרכ"ח ס"א ובסכך פסול ע"ג כשר או תחתיו סובר דלא בעינן תנאים אע"ג דפסול חמתו מרובה ואין ביניהם י"ט פסול מקרא בסכת חסר ולא סוכה תחת אילן כה"ג מיירי עיין סוכה ט' ופני יהושע שם ותבין. וה"ר יחיאל היה זוקף קנים שיהא סכך א' שלא יהא ב' סככים לא מטעם ביטול כל שניכר ל"ש ביטול.

ומ"מ צ"ע ד"י"ל כל שאין ביניהם ג"ט לבוד ולית ב' סככים ול"ד זוקף עד ללטי"ש קנים. ומ"ש הט"ז ראיה מרש"י סוכה ט' א' ד"ה מאי למימרא (מ"ש הט"ז בפי' רש"י י"ל ביה) ומ"ש רש"י על הלטי"ש הקשה הב"ח דתחת הלטי"ש נמי שרי ולמ"ש הט"ז א"ש דוקא על הלטי"ש משום ב' סככים. ולפי"ז לרש"י ג"כ פסול אף האילן חמתו מרובה משום ב' סככים עכ"פ אבל להשפיל ולערב שאין ניכר א"צ לרש"י. ומ"ש דלא אמרינן לבוד להחמיר עמ"א אות ו' ובסי' תק"ב אות ט' ד"י"ל דאמרינן לבוד להחמיר יע"ש. ומ"ש בשם ב"ה עיין ב"ח בזה וא"י"ה במ"א יבואר עוד ועיין אות שאחר זה וכאן אין להאריך:

### סעיף ד

**שנשארו** עט"ז באות הקדום ולחומרא דדי בג"ט או יסכך על הלטי"ש או יערבם יחד דלא ליהוי ב' סככים יע"ש. ומ"ש בדי הגפנים הוא דלטיש יש להם דין סכך פסול מטעם ביתו שדר שם כל השנה עמ"א א' והוי כמחובר דפסול מחמת עצמו וא"כ בסכך פסול שייך דין ב' סככים ויותר חמור מסוכה תחת סוכה דהתם בעינן תנאים כבסימן תרכ"ח ופסול בכ"ע שרחוק זה מזה (עכ"פ ביניהם ג"ט כמ"ש באות ג') ואף אין בפסול צלתה מרובה הוי סכך פסול וז"ש בגמרא ולא בסוכה שתחת בית ואילן מטעם ב' סככים משא"כ בדי המדלית ל"ש סכך פסול דלא נעשה לסיכוך שיהא דר שם כל השנה גם פסול מחובר ל"ש בתלוש ולסוף חברו כמ"ש בתה"ד הביא הב"י וב"ח יע"ש וא"כ בבדי מדלית ל"ש סכך פסול רק תולמ"ה מש"ה כל שיש בסוכה גופא צלתה מרובה בלא הבדים כשירה וכדיעה שניה לעיל כל שניטל נגד הבדים יהיה צלתה מרובה או כשהבדים עד האויר והבן זה. ואילן סכך פסול הוא דמחובר מעיקרו אע"ג דנטעו להם סכך או מנענע בידו כל ענפים סכך פסול הוא מחובר מעיקרו והשרישׁ. עסי' תרל"א בט"ז ח' ובמ"א כאן ו' וא"י"ה שם יבואר:

## סימן תרכז

### סעיף א

**באויר** עט"ז בתרכ"ו בט"ז אות ג' האריך ושהר"ב שם דהשוה סכך הרבה כו' לשיטתיה כאן דסכך פסול ל"ש ביה סוכה תחת סוכה יע"ש היטב. ומיהו בטור כאן משמע הטעם משום סכה תחת סוכה כמ"ש הב"ח וכ"כ הלבוש יע"ש וסוכה תחת סוכה נמי כסכך פסול יחשב עיין במלחמות. ועסי' תרכ"ח בסוכה תחת סוכה בעינן תנאים וסכך פסול בכ"ע פסול כמש"ל בסי' תרכ"ו וא"י"ה בתרכ"ז יבואר עוד. עמ"ש באות ב' א"י"ה מזה נ"מ לדינא יע"ש ובאות ד':

**סעיף ב**

**הישן** עט"ז עב"י דבטור יש קיצור לשון מה"ט הוא דבמטה ודאי יש גג להשוכב תחתיה רוחב טפח ויותר וגבוה י"ט היינו מגג השוכב לארץ הא לא"ה אע"ג דהמטה בכללה גבוה י"ט כשירה. והנה באות א' ובב"ח זכר המחלוקת ומשמע לרי"ף ור"מ ורא"ש מ"ה פסול תחת המטה כסוכה תחת סוכה דשייך ג"כ בסכך פסול (פסול המטה דלא נעשית לצל רק לשכב עליה וא"נ העמיד לשם צל שם מדרבנן פסולה ברחוק ד"ט משום גזירת תקרה) ולהרז"ה מדרבנן דנראה כעומד בצל אהל לא בצל סוכה ונ"מ בליל א' באין לו מקום כ"א תחת המטה (עתוס' וירושלמי בטבי) ועסי' תרכ"ט במ"א כ"ב ופתיחה כוללת דבר הפסול מדרבנן באם אין לו אחר עושה המצוה ומ"ה יוצא ואפשר אף מברך דכה"ג ל"ג ושם כתבנו שי"ל בין גזירה ובין דבר שנראה מראית העין וכדומה. גם בליל ב' אין מברך שהחיינו ולמ"ד דמ"ה לא יצא כה"ג אין יושב בליל א' תחת המטה ובליל שני יברך זמן ומיהו גם להרי"ף ור"מ ורא"ש י"ל דלאו מ"ה פסול רק מדרבנן דהוי דומיא דסוכה תחת סוכה והב"ח לא כ"כ וצ"ע לדינא. והמעיין במלחמות משמע סוכה תחת סוכה שהעליון סכך פסול שאין לצל דהא יש תחתון ולשמואל בסוכה יו"ד א' למה לי י"ט ביניהם וקי"ל כוותיה כבסימן תרכ"ח ובהישן ר"י לטעמיה דלא אתי אהל עראי ומבטל לקבע צ"ע ועיין ברמב"ן מזה וברש"י במשנה:

**סעיף ג**

**העצים** עט"ז הנה מאו"ד דקביעי קינוף יותר מנקליטין כו' ובסוכה יו"ד א"ב משנה וגמרא וי"א א'. ומ"ש אמאי לא משני ג"ם אמטה משמע מה דפריך לל"ק לשמואל ממטה דשאני דקביעי והא קושטא משני דתרגמא שמואל לקמן בדוקא גבוה י"ט ועל כן הטעם דלתוכה עשויה בעינן תרתי לריעותא והמקשה לא ידע מזה כלום. ואהא דרב הונא י"א א' היה להקשות דאימא דכרבנן סובר דמטה לא י"ח דקביע וכילה לא קביע אף ב' לריעותא יצא ולא ס"ל לר"ה כלל הסברא דלתוכה עשויה ומ"ש הט"ז דמטה לאו קביע היינו אהל שתחתיו לאו קביע מקרי שמטלטלין המטה ממקום למקום משא"כ אהל שבקינוף ונקליטין קבוע מקרי דהם אין מטלטלין מן המטה ועא"ר ב' ולמ"ש א"ש. ומה שהקשה הט"ז מה דפריך הגמרא י"א א' מ"ש נקליטין מקינוף אימא דתרווייהו שווין בקביעות ובחדא לריעותא פוסלין קינוף יש בו ודאי גג טפח במטה כבאות ב' הואיל ודי' הם ונקליטין ודאי אין בו גג טפח אמת שכבר הקשו התוס' זה שם ד"ה אי קביעי ועא"ר בזה:

**סעיף ד**

**ויש** עט"ז עיין אות ג'. וזכר המחבר דעת הרי"ף והרא"ם והרא"ש ז"ל דבנקליטין בגבוה י"ט כשר דשיפועי אוהלים לאו כאוהל דמי עמ"מ פ"ה מסוכה הכ"ג וכ"ד אבל מה שהכשיר. הר"מ ז"ל בקינוף ד' עמודים כל שאין גבוה י"ט קשה עלח"מ שם ומש"ה לא זכר המחבר דבר זה. והוי יודע שמ"ש באות א' דלכאורה בהני פסולים תחת המטה וקינוף (ונקליטין) אף להר"מ ז"ל רק מדרבנן וכתבו נעשה כסוכה תחת סוכה ועתה ראיתי בפני יהושע בסוכה דכ"א מדהביא הרי"ף ז"ל בס"פ הישן כשמואל י"ט ואיהו פסק לעיל בפ"ק דלא כשמואל הנה דברי רבינו הגדול ז"ל דבריו הטוב מאירים כספירים ומ"מ אני תמה על עצמי דמבואר בב"ח תרכ"ח מרמב"ן והרז"ה ז"ל דהרי"ף לא הזכיר כלל לעיל מזה וכ"מ במ"מ פ"ה ובטור נמי לא זכר כלל דעת הרי"ף כשמואל או כר"ח ור"ה ואיזה תלמיד הגיה כן יע"ש וצ"ע:

**סעיף ה**

**ויש** עט"ז עמ"א ד' ויהיה פי' מלת שו"ם נוי אפילו אין הנוי רחב ד' טפחים דסכך פסול אין פוסל פחות מד' טפחים רוחב כבסי' תרל"ב מ"מ גזרינן אטו שיהא בו רוחב ד"ט הלכך אין תולין ענבים וכדומה מאכל מקבל טומאה רק בפחות מד' טפחים בינם לסכך לנוי בטל הוא לסכך ולא מפסל משום שאין יושב בצל סוכה כבמטה וגם לא משום סכך פסול עיין לבוש הואיל ולנוי עשוי אבל להגן מפני החמה וכדומה אף פחות מד' טפחים לסכך כשר אפילו הכי פסול ומשמע אף פחות מג' טפחים לא אמרינן לבוד כה"ג. ויש לראות סכך פסול פוסל בד"ט כשהוא עם סכך כשר משא"כ כאן פסול הוא משום שאין יושב אלא באהל פסול או מטעם סוכה תחת סוכה אם נאמר דשייך בסכך פסול עיין אות א' י"ל אף שרחב טפח הוי אוהל כישן תחת המטה דא"י י"ח אף שי"ל סתם מטה רחבה ד' טפחים מכל מקום מדסתמו משמע אך מטה שרחבה פחות מד"ט לא יצא י"ח ועסי' תרכ"ו במ"א ואי"ה בתרכ"ח ובשאר דוכתי אבאר עוד ועסי' תרכ"ט סעיף י"ט:

## סימן תרכח

**סעיף א**

**אפילו** עט"ז יראה הציון שייך ברישא ואפילו כו' כרבנן דר"י דירת עראי סגי הלכך עליונה שם סוכה עליה ומפסל תחתונה עיין סוכה יו"ד א' וב"י כאן ועב"ח כאן הרי"ף נמי פוסק כשמואל י"ט בעינן והגי' ברי"ף איזה תלמיד כ"כ ועיין פני יהושע שהקשה מר"פ הישן שהביא הרי"ף לדשמואל ולמ"ש הב"ח א"ש הביאותיו בתרכ"ז. ועיין לבוש. והנה יש להסתפק כמה יהא רוחב הסכך תחתון ועליון ואם נעץ ד' קונדסין וסיכך עליהן למטה תחת סכך העליון ויש אויר בין סכך תחתון לדפנות י"ל התחתון כליתא

דמי ומתכשרא בעליון א"ד כל שהתחתון צלתה מרובה אין סכך עליון מהני כלל ויושב בתחתון בלי דפנות וא"י י"ח אבל אם תחתון מסוככת כהלכתה עם דפנות וסיכך למעלה ע"ג הגג ארובה בלי דפנות או שאין בעליון דע"ד שיעור הכשר סוכה מתכשרא התחתונה דכ"ז שאין ראוי עליון לסוכה לאו סוכה תחת סוכה הוי דהא בעי י"ט גובה ג"כ וכל הכשר סוכה והבן וצ"ע. ובתרל"ג בט"ז א' יבואר אי"ה:

**סעיף ב**

**אפי'** עט"ז תוספות סוכה ט' ב' ד"ה הא כרבינו תם דלא כרש"י י"ש. ולהגדיל הקושיא כ"כ דכשעליון צלתה מרובה אף תחתון צלתה מרובה באילן כה"ג ליכא למ"ד דכשר. ועליונה פסולה אם א"י לקבל כרים ע"י הדחק ומלה אף ברי"מ ז"ל פ"ה הכ"ב מוחק הכ"מ ועלח"מ שם דא"י י"ח בעליון אדם קל ברגליו תו תחתונה פסולה ודוחק גדול לומר שישער כ"א כפי מה שהוא ואדם שא"א לישב בעליון י"ח בתחתונה ועדיין צ"ע:

**סעיף ג**

**אין** עט"ז עא"ר ג' אם עבר ועלה י"ח וי"ל הא הוי מה"ב כיון דא"א אם לא בעבירה עתוס' ריש לולב הגזול ואף בדרבנן מה"ב א"י י"ח ולכתחלה נמי בליל א' מ"ע שאוכל כזית פת שם לא אתי עשה ודחי לדרבנן כשופר בסימן תקפ"א סכ"א וכ"ב וצ"ע. עיין בגמרא כ"ג א' לר"י חג הסוכות שבעת ימים הראויה לז' ומכל מקום מ"ה חזיא משמע לכ"ע דרשא גמורא היא ובדף כ"ז ב' עשה סוכה בחג לרבנן דר"א מ"מ סוכה הראויה לז' נמי הוי דרשינן אלא שלא יצויר ואי בנה סוכה ברשות הרבים ע"ג בהמה ובשבת שביתת בהמתו ד"ת עכ"פ זה בהולכת ד"א ברה"ר או מרה"י לרה"י דלא עדיפא מאדם כמבואר וראיתי בתה"ד סוכה הראויה לז' ושבת בתוך ז' צ"ע דבלא"ה בי"ט א' אסור כפירש"י ז"ל ואולי למ"ש בסי' תקי"ד דביתו נשרף ואין לו מקום לאכול מותר לכבות דהוי אוכל נפש י"ל ה"ה דל"ג לעלות באילן ובהמה כה"ג ביו"ט דאוכל נפש שרי רחמנא מש"ה פי' דשבת תמיד בתוך שבעה לא ראויה לז' אי לאו דמ"ה שרי. וצ"ע לדידן באין לו סוכה אחרת כ"א באילן או ע"ג בהמה אי עולין בי"ט דהוי כאוכל נפש ומיהו שנשרף. ועפ"י בחידושיו במ"ש אין עולין בי"ט עב"י א"ח תקי"ד לר"י מכשירין וכאן לר"י הוא וא"ש בתה"ד ולרש"י י"ל ואפשר לעשות מעי"ט ועיין ביצה בזה. ורש"י כ"ב ב' דעבר ועלה י"ח עמ"ש:

## סימן תרכט

### סעיף א

**צומח** עט"ז סוכה י"ב כר"י וכר"א והלבוש בתרכ"ה ענני כבוד היו כר"ע ואפ"ה בתרכ"ט כתב גורן ויקב י"ל כירושלמי עתוסי שם ר"י עננים מלמעלן שותין לי העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י:

**ראשונה** צריך לחקור איזה סכך פסול מן התורה ואיזה פסול מדרבנן ונ"מ למ"ש המ"א אות כ"ב באין לו אחר מסכך בדבר הפסול משום גזירה ובגמרא מוכח כן היינו סוכה י"ד ב' שעת הסכנה וכמ"ש בחה"ר שם דשמעינן דמברכין ג"כ בשעת הדחק מפסול דרבנן (דל"ג כה"ג) ולולב הפסול מדבריהן ג"כ הכין הוא ועסי' תרמ"ט ס"ו כל הפסולים נוטלין בשעת הדחק ואין מברכין משמע לכאורה בין פסול תורה ודבריהם נוטלין ואין מברכין ואי"ה שם יבואר (ובהיותי בסבך העיון זה עיינתי במ"ב סי' י"ז דמ"ש אתרוג יבש מלולב כו' י"ל זה מפורש בתורה פרי הדר ואידך היקשא או אפשר מדרבנן נוטלין ומברכין בשעת הדחק כמ"ש בתה"ד אבל דבר פסול מ"ה למאי מהני יע"ש ואי"ה יבואר עוד) ועדיין י"ל ולומר דוקא משום גזירה שגזרו במצוה זו כנסרים וחסר וניטל הפטמא וכדומה ל"ג בשעת הדחק ומברכינן נמי אפסולי דרבנן משא"כ דבר שאמר בעלמא דטמא הוא מדרבנן וממילא בסוכה אין מסככין בו י"ל בשעת הדחק העמידו דבריהם כיון דלאו במצוה זו גזרו זה כמו שביעי ט"מ בשבת דאין מזין וכדומה ובפתיחה כוללת כתבנו מזה וא"כ עכ"פ כה"ג אין מברכין. ומעתה צריך לבאר בסכך איזו ד"ת ואיזו דרבנן פסול ואיזה מחמת גזירה בסוכה ואיזה מחמת שאסרו חז"ל במקום אחר ואען ואומר:

**הנה** בסכך פסול גופא יש בו ג' פסולים מ"ה מחובר ומקבל טומאה ואין צומח מהארץ מחובר אין בו פסול דרבנן כי תלוש ולסוף חברו אף בטלו משמע כשר עב"י תרכ"ו בשם תה"ד וכאן ס"ח בלבוש ומ"א י"א. מקבל טומאה יש מ"ה ויש מדרבנן י"ל גזירה דעלמא ובסוכה ממילא פסול עכ"פ אין מברכין בשעת הדחק. והמקבל טומאה ודאי אף שעדיין לא קיבל פסול מ"ה ואמנם אפס כי עז וקשה עלי חקירה א' האריך בה התי"ט פכ"ד דכלים מ"ד וספי"ז דכלים והמעיין ברי"מ ז"ל פ"א הלכה יו"ד ופ"ד ה"א ופכ"ג ה"א מכלים משמע כל המטמא מדרס מטמא בשאר טומאות רק מדבריהם כפשוטי כלי עץ יע"ש היטב וההיא ק"ו דפכין קטנים (עב"ק כ"ה ב' ושבת ס"ו א' ופ"ד ב' בתוס' שם ונדה מ"ט א' וסוכה ד' א') י"ל לא קי"ל כן רק מדרבנן ולומר שכל י"ג מדות נקראים בלשון הר"מ ז"ל דברי סופרים עמ"מ ולר"מ פ"א מה"א קידושי כסף כו' הא הפרש יש בין מד"ס ובין מדבריהם ומעתה לשיטת הר"מ ז"ל י"ל כל מה שמטמא בנגעים אין פסול

לסכך דלא קי"ל כסומכוס שבת כ"ד רק מדרבנן שנשתנה צורתו עט"ז ו' וברי"מ ז"ל שם ובסוכה י"ב ב' בתוס' ד"ה באניצי פשתן ופני יהושע שם דרבנן פליגי עליה דסומכוס כי באוכלין ל"ש טומאת נגעים וא"כ י"ל ה"ה טומאת מדרס ל"ש באוכלין וכופת שאור שיחדו לישיבה מעשה עץ שימש וא"כ מיפסל דראוי למדרס ויחדה לכך מ"ה אין פסול לסכך כי אם מדרבנן דמקבל טומאה מדרבנן במגע מת ושרץ ונבילה להרי"מ ז"ל ובשעת הדחק י"ל מסככין בזה. ובזה יש ללמוד תי' עמ"ש במהריי"ל הביאו המ"א י"א והט"ז ב' די"ל ראוי למדרס אין פסול מ"ה כ"א מדרבנן וסובר כל בדרבנן בעינן דוקא שכבר טמא ומיהו אנן קיי"ל אף דבר המקבל טומאה מדרבנן פסול הוא עט"ז ה'. ויתר הדברים אבאר כ"א במקומו אי"ה:

**והוי** יודע דצומח מהארץ יש בו פסול תורה כעפר ומתכות וכדומה דצומח בעינן לא גידולי קרקע כאבן ודומם שאף הם יקראו ג"ק ובהמה נמי ג"ק יקראו. ואמנם יש פסול דרבנן כפשתן שנידק וניפץ שנשתנה צורתו. ואפשר מעצים י"ל דנשתנה צורתו ורק מדרבנן פסול ועיין בי"ד כיסוי הדם אין ענינו לכאן וא"כ אותן שמשימין חלונות מחיצה מזכוכית י"ל בשעת הדחק מסככין בזכוכית כפי ששמעתי אומר מאפר הוא נעשה (כי לא ראיתי המלאכה ואם יש תערובות והולכין בתר הרוב בכל התורה) ודי כעת בהערה זו):

**סעיף ב**

**ואינו** מקבל עט"ז ממ"ש במ"א אות י"א במדרש כ"כ ועמ"ש באות א' והלכה ודאי כל שראוי לקבל טומאה כגון יחדה למדרס אע"ג שלא יבשה מעולם פסול הוא לסכך:

**סעיף ג**

**כגון** עט"ז גידולי קרקע יש בכללן בהמה ואבן ועפר וכל הדומם אבל גידולו מן הארץ אין רק הצומח כאילן ועשבים והדומה ועחה"ר:

**סעיף ד**

**כגון** עט"ז עמ"א אות א' ועיין אות א' ועיין אות ה' ואות ד' דבר המקבל טומאה מדרבנן אין מסככין בו וה"ה שפודין י"ל מדרבנן דמשמש אדם ומשמשין כשולחן ועא"ר בזה:

**סעיף ה**

**וכל** הכלים עט"ז תוס' סוכה ה' א' ד"ה ומסגרתו בסוף הדיבור ועיין אות ה' וי"ל בשולחן וכדומה פשוטי כ"ע דרבנן שנשבר י"ל דהוי גזירה לגזירה ומסכך בו. ובגמרא י"ו א' כלאי כלים מטלניות שאין בו שלש על שלש משמע פשתן ארוג ממש ולא נשתנה ואין ניכר גדולו מן הארץ ואף פשתן נידק וניפץ כה"ג פסול כבסעיף ד' ודוחק לומר פסולה היינו מ"ה ועוד דמ"ה מכסין בבלאי בגדים וכלים שנשברו רק דרבנן והרי"מ ז"ל כתב

פסולה אף בדרבנן. ועמ"ש אי"ה באות וי"ו. ובסוכה ט"ו והא אי אפשר לצמצם עתוס' וראי"ש שפודין עץ וכרעי המטה אם נאמר בשברי כלים הוי רק דרבנן וספק דרבנן לקולא י"ל בכמה אנפי. ארוכות המטה יש שמקבלין טומאה מ"ה עיין סוכה בדף ט"ו ב'. ועמ"ש בתרל"א ס"ח בדין שפודין וכרעי המטה ופירש"י המקרה כמו שאנו עושין ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

**נידק** עט"ז לכולהו טעמא דרבנן הוא ועדיין לא ניתן בכר וכסת עמ"א ג' ונידק ולא ניפץ בעי לקולא ע' לח"מ פ"ה ה"ד ובש"ע יש לומר לא נידק ולא ניפץ לכתחלה מסככין נידק וניפץ פסולה דיעבד מדרבנן ונידק ולא ניפץ לכתחלה אין מסככין והיכא דלית ליה כ"א זה יש לומר כשר:

**והוי** יודע חיצין נקיבות דפסולה אם עשוי למלאות מילוי עולם אין מקבל טומאה וי"ל מדרבנן פסולה היכא דלא ניתן עדיין הברזל אטו מילוי באין לעולם הא עשוי שלפעמים נוטלין משם מ"ה פסולה ערמ"מ ז"ל פ"ה מסוכה ה"ה ככל בית קיבול ובלח"מ הביא פירש"י ז"ל סוכה י"ב מילוי עולם ובמ"ל פ"ב דכלים ס"ג רמז לה כדרכו הטוב וע"ש ותוס' סוכה י"ב ד"ה מהו דתימא ולומר נקיבות כיון דאם ימלאם הוי בית יד וממ"נ מקבל טומאה הא מנלן מ"מ לע"ע אין בית יד ולא בית קבול. ודע עוד דבר המקבל טומאה מדרבנן י"א דמותר לסכך בהם עתה"ד צ' והב"ח הביאו בשם המרדכי בשם הר"א ממי"ץ ואין קיי"ל דאין מסככין בהם ומ"מ אי ליכא כ"א זה י"ל ספק פלוגתא מסככין ואין מברכין עיין אות א' ומ"א כ"ב כה"ג י"ל דשרי בכ"ע אם נשבר זה הכלי ל"ג דהוי גזירה לגזירה ועמ"ש באות ט' אי"ה מזה:

**סעיף ז**

**דהיינו** עט"ז הלבוש ז"ל משמע שהשמיט הגהות רבו ז"ל וכתב כמ"ש הט"ז ז"ל דהמשנה י"ט ב' מיירי במקום שאין מנהג מבורר לא באומנים למה הן עושין ולא בקונים למה הם קונים הלכך גדולה סתמא לסיכוך ומסככין בה עד דעשאה אומן או קנה בפירוש לשכיבה אין מסככין בה קטנה לשכיבה סתמא עומדת הלכך עשאה אומן בפירוש או קנה לסיכוך מסככין בה וכת"ק. וע"כ שיש מקומות שאין ידוע ומבורר דאל"כ מה מקשה הדיוקים אהדדי לשכיבה הא סתמא לסיכוך והדר תנן לסיכוך הא סתמא לשכיבה דילמא לית סחמא רק מנהג מקומות יש לשכיבה ויש לסיכוך ש"מ דיש מקומות סתמא והרא"ש שחולק על רבינו ישעיה מטראני הוא דרבינו ישעיה מטראני סובר דאין הולכין אחר המנהג כלל ואף במקום שנהגו לאומרן לעשות לשכיבה אם קנה וצוה לאומן לעשות לסיכוך מסככין וכן אם דרך לשכב אליהן ואומן עשה בסתם

והוא קנה לסיכוך מסככין בה וע"ז חולק הרא"ש ז"ל דבתר מנהג אזלינן כה"ג ומשמע בין גדולה וקטנה ואע"פ שאי שינה מתנהג דמי יודע ויסברו כו' ומדרבנן עכ"פ אסור ועיין בראש ובטור ולא סתרי אהדדי וז"ש הב"י וז"ל הרא"ש והבן. ואי"ה במ"א יבואר עוד בזה:

**סעיף ח**

**במקום** עט"ז ועיין אות כ"א ומ"א אות כ"ב ומשמע הא דיעבד סכך במחצלאות כה"ג י"ח אף שיש סוכת חבירו וכ"ש לט"ש ושינדלין כל שאין ד"ט י"ח דיעבד ובחה"מ יכסנו כראוי בענפי אילן כנהוג ובמקום שאין מצוי רק אלו אף בנסרים ד"ט מכסין וכמ"ש המ"א אות כ"ב ולברוכי עליה אי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

**יש** עט"ז הנה ד' סולמות יש א' ירכותיו נקובות לא מעל"ע בית קיבול חשיב הוא ותליא בפלוגתא הר"מ ז"ל פי"ב דכלים ה"ג והרשב"א ז"ל בתשובה קצ"ה הביאו המ"א אות ח' בית העשוי למלאות לעולם אם שמיה קיבול ועכ"פ מדרבנן אסור כחיצים נקיבות א"ד התם ממ"נ שאם יקבע הברזל כמ"ש באות ו'. וירכותיו נקובים מעל"ע אין בזה בית קיבול או קבועים בצידי ירכים במסמרים (חרוץ בירכים צ"ע) ומדרס לא הוי כמ"ש בתה"ד צ' וצ"א שאין עשוי להנאת מדרס כ"א להלוך עליו לעלייה וכתב הט"ז שאין לסכך מחמת ל"פ וי"ל בדיעבד י"ח עמ"א. וסולם של אבוס נתוץ על ב' יתדות ומספיא ועשבים שם למאכל בהמה וכל עגלה כתב הב"ח דטמא דבית קיבול הוא ומ"ה טמאין יע"ש. ומשמע אף נטל מעגלה ודופן מ"ה טמא כמטה מטמא איברים איברים עיין סוכה ד' ול"ד לשברי כלים רק מדרבנן:

**סעיף י**

**כדי** עט"ז עמ"א ט' ובאות י"א תירץ זה דכאן החשש שמא ירבה בסכך פסול ויסכך כל הסוכה בסולמות או בשברי כלים ואף להניחו על הסכך להחזיקו אין להניח דבר הפסול אם לא היכא דמוכח:

**סעיף יא**

**לחבר** עט"ז ובאות י' ועמ"א וחסר בדפוס תיבות ויש לומר דסולמות אסור שירבה בהן. תלוש ולסוף חיברו בסוכה כשר תה"ד ב"י תרכ"ו הביאו הלבוש כאן:

**סעיף יב**

**כל** עט"ז המחבר נמי מאכל אדם מירי דפונינ"ו אין ראוי ד"ל כמ"ש הרא"ש דארוך הוא עיין אות י"ג ומיהו קי"ל כהר"ב דמאכל בהמה וב"א לרפואה מסככין אף באוכל עצמו. ומשמע ודאי אף שלא הוכשרו בתלוש במים פסול מ"ה משא"כ בנסר משופה כ"ז

שלא יחדו למדרס מסכך בפחות מד"ט. ועתוס' סוכה י"ג ב' ד"ה ירקות בלא הוכשרו ואפ"ה משום אויר ולא סכך פסול כפירש"י ז"ל ד"ה ופוסלן והנה כו' יע"ש אלמא הכין הוא. ור"י דאמר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינין לבד מאתרוג אף לא הוכשר וכאמור:

**והוי** יודע כל מיני אוכלין כללא הוא ואף שומים ובצלים וירקות שאדם י"ח בפסח דלא אכלן בענייהו כ"א בטיבול ודי"א מ"מ מטמאין מ"ה וכמ"ש התוס' סוכה י"ג ב' ד"ה ירקות ול"ד למ"ש בעוקצין פ"ג מ"ה הר"מ ז"ל פ"א מט"א הקושט והחמס וראשי בשמים דאוכלין לאו להנאת גופן והנך אין ניקחים בכסף מעשר וכל שאין נקח אין מטמא וכל שניקח מטמא וקור שאני כמ"ש הרא"ש שם דראוי ע"י שליקה ועיין בפ"ש מהל' מעשר שני הלכה ח' וט' יע"ש ועיין בעירובין כ"ח ב' ורבינו הגדול בפני יהושע סוכה שם וא"כ אין מסככין בשום אוכל שום ובצל אבל קור קודם שנשלם מסככין בו וקנמון וכל בושם שאין נאכלים להנאת גופן כ"א לריח ומראה וכדומה מסככין ופלפל רטיבתא וזנגבילא רטיבתא עיין ה"ב ואף יבשי אח"כ כל שהוריד טומאה שוב אין כשר לסכך אחר כך ומיהו זה מדרבנן כבלאי כלים וזה מ"ה וכאמור עמ"ש באות א' מזה:

**סעיף יג**

**מאכל** עט"ז טעם הר"ב לקולא אף פונינ"ו גופא מסככין וטעם יד ג"ט לקולא באוכל אדם ועיין לבוש הביא ב"ט ואי"ה במ"א י"ב יבואר עוד:

**סעיף יד**

**שממהרין** עט"ז כמ"ש הר"ב בהג"ה ומיהו דבר שדרכו לייבש תוך ז' ימי החג ויהיה אז חמתה מרובה י"ל מ"מ כ"ז שלא ייבשו כשר משא"כ כשיבשו ויפלו עלין ולא ישאר ממש כנשורים עתה דמי וצ"ע בלבוש דמשמע הטעם דשמא תוך ז' לא יוכל לעשות סוכה יע"ש. ועב"ח משמע אם כפי שיעור גודל החום יבשו תוך ז' אפילו הכי כיון דאין דרכן בכך כ"ז שלא ייבשו כשרים. והוי יודע דרכן לייבש י"ל תרוייהו אית ביה סכך פסול שאם סוכה כראוי וזה ע"ג זה כבסי' תרכ"ו רואין כל מה שכנגד הפסול כמאן דליתא ול"א דחומר הוא והסוכה כשירה וז"ש אע"פ שפסולים דמקבלים טומאה כלומר קמ"ל דחמירי יותר וסכך פסול מיקרי גם כאויר חשיבי ועיין לבוש. ועמ"מ פ"ה ה"ג דאע"פ שאין מקבלים טומאה נמי כאויר חשיבי ואי"ה במ"א אות י"ב וי"ג יבואר עוד:

**סעיף טו**

**אפילו** עט"ז בתרל"ב סעיף ב' יע"ש. ומשמע בלבוש מדרבנן הוא שמא לא יוכל לעשות סוכה בתוך החג ואף דרכו לייבש שתהא חמחו מרובה מצלתה ובמ"א אות י"ג אכתוב בזה אי"ה די"ל דרכן לנשר מ"ה פסולה גם י"ל דרכן לנשר שתהא חמתה מרובה אין פסול מיד וצ"ע:

**סעיף טז**

**וכל** עט"ז ובמ"א דרב פליג על אמימר צ"ל דר"פ פליג על אמימר וכיון דקיי"ל כאמימר בסעיף י"ו כ"ש כשאין קשור כ"א בצ"א דמסככי ועב"י ד"י"ל דפסק כר"פ והט"ז כתב דא"א עיין סוכה י"ג ב':

**סעיף יז**

**והתירה** עט"ז ועב"י וב"ח האריך וב"ח כתב ד"י"ל אף העלה לסכך נהג ר"ח לנענע אחר ההתרה ולהזיז ממקומו למקום אחר וה"ה כ"ד דבעי נענוע כמחובר אחר קציצה יע"ש שהאריך ועב"י ולבוש חבילה דיעבד נמי לא מדרבנן ובד"מ צידד בזה ועט"ז כ"כ דיעבד י"ח צ"ע ובתוס' סוכה י"ב ב' ד"ה אין מבואר דיעבד נמי לא י"ח ככל פסול דרבנן ול"ג לכתחלה ר"ל דיעבד היינו בליל י"ט א' וכדומה ואין סוכה אחרת ל"ג כה"ג לבטל ממצות סוכה עמ"א כ"ב. וכנ"ל הלכה:

**סעיף יח**

**שרחבן** עט"ז רש"י סוכה י"ד א' ד"ה ר' מאיר ועסי' תרל"ו ס"ג ועמ"א תרכ"ו אות א':

**סעיף יט**

**אפילו** עט"ז ועיין סוכה י"ד ב' וט"ו א' ותרל"א ס"ט בטולי תקרה מהני ליי"א אף בנסרים שרחבן ד"ט משא"כ בסיכוך בד"ט אפילו הפכן על צידיהן לא מיקרי בטולי תקרה בהכי ועיין לבוש כאן ותרל"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף כ**

**אפי'** הן משופין עט"ז ועמ"א כ"א תירץ זה דלא ייחדן לשום תשמיש והט"ז י"ל סובר דדמי לפשתן נידק וניפץ כל שקרוב לטומאה גזרינן ויי"ל אע"פ שקרוב דהיינו במחשבה מ"מ דרבנן הוא ל"ג כ"ז שלא ייחדן כלל:

**סעיף כא**

**ונהגו** עט"ז מנהגא אבל מדינא שרי ועסי' תרל"א במ"א ב' י"מ באין מטר יכול לירד ויש פוסלין ועסי' תרכ"ו במ"א אות ט'. ויי"ל קש הואיל וירד להם טומאה בעוד התבואה בתוכה מטעם ידות אף שנחבטה אסור כבלאי כלים ויי"ל ארוכין יותר מבית יד ובהא משתעי קרא פסולת גורן ומיהו קרא בלא"ה לאחר שנחבט רק מדרבנן או י"ל דכי מקבל טומאה מחמת עצמו גזרו רבנן בשברי כלים משא"כ יד דאין לו טומאה בפ"ע ונחבט שרי וצ"ע בזה עמ"א י"ב:

**סעיף כב**

**פי'** עט"ז האריך ומסיק דאף לדיעה שניה דמיקל ואמר להגן נמי כלנאותה דמי ושרי תוך ד"ט היינו ביש קצת הוכחה הא לא"ה פסולה אף דיעבד ומסיק נמי כמו כל מחיצה דעשויה להתיר אסור לעשות בשבת עסי' שט"ו מחיצה מהצד מותר אם לא להתיר אסור

ואהל למעלה אסור אף להגן אבל כל שבסוכה לא פוסל לאו אהל הוא לשבת א"כ יליף י"ט ושבת דעלמא מסוכה (ואם השמש מצער ביותר אפשר דמי למפיס מורסא וא"ל אין היתר כ"א תוך ד"ט לאהל עליון וכדומה) והגי' בפ"ק יו"ד ב' ר"א אומר ענני כבוד וי"ג בהיפוך לכאורה ערא"ם פ' אמור ובס' המגיד כתבנו. והנה בדין סוכה כאן המחבר סתם כדיעה א' לחומרא אף סוכה כהלכתה ופירס סדין להגן בין למעלה או למטה אף תוך ד"ט פסולה כבסי' תרכ"ו ס"א הביא ב' דיעות ולא הכריע והלכה כי"א ב' בד"ת לחומרא וכל לנאותה בטל הוא ולא אמרינן כמאן דנטיל סכך כשר נגדו ואפשר דוקא תחת הסכך כשר הא למעלה אף לנאותה פסול וסתם לנאותה מתחת ודוקא תוך ד"ט. אבל הלבוש היפך כאן וסתם לקולא כדיעה א' שם דלהגן כלנאותה ושרי תוך ד"ט ולשיטתיה בתרכ"ו ס"ב סתם לקולא ויש מחמירין יע"ש ועיין א"ר שם וכאן והנך רואה שהמחבר חלוק בזה. ועב"י במה שכתב על הטור והב"ח דלהגן י"ל דהוי כלנאותה ובטל ול"ד לאילן יע"ש:

**סעיף כג**

**ומיהו** עט"ז כמ"ש באו' כ"ב דאף לדיעה ג' כרבינו תם דמתיר להגן היינו שהגיע החמה לסוכה עכ"פ ורואין הכל זה ומש"ה לכתחלה אסור ודיעבד י"ח וברואין הכל שהגיע חמה לאדם הוי כלנאותה ושרי לכתחלה וכעובדא דמנימין עבדא דרב אשי סוכה יו"ד ב' יע"ש עב"י בשם הרוקח והלכתא גברוותא איכא למשמע מיניה במ"ש רז"ל לפרוס סדין סביב המחיצות שרי בי"ט ושבת (כבסימן שט"ו כל שאין להתיר אפילו בפני הנרות שלא יכבה הרוח שרי) ולפרוס לאהל תחת הסכך אסור בי"ט משום אהל ולמעלה אף בחול אסור כמנימין יע"ש הנה י"ל דסובר לקולא כדיעה ב' להגן כלנאותה ותחת הסכך מטעם אהל וברחוק ד"ט אסור בלא"ה וע"כ בקרוב ואפ"ה אסור משום אהל וזה קשה קצת למ"ש הט"ז באות הקדום. וי"ל וממ"ש לעולא על הסוכה יש מראית העין היינו באין ניכר לכל כמנימין הא תוך הסוכ' אף דבי"ט אסור בחול שרי הא כ"מ שאסרו מ"ע אף באין רואין אסור ואם היינו אומר דסוכ' צלתה מרובי וסכך פסול פוסלת רק מדרבנן כאילו ניטל הסכך הכשר לא מ"ה הוי א"ש דמ"ע דוקא ביש חשש איסור תורה כההוא דצנור שעלו קשקשים וצרורות יע"ש בהלכות שבת ואם נאמר דמ"ה פסול אף מצלתה מרובה מ"מ זה למעלה אבל תחתיו רק מדרבנן דנראה כאין עומד בצל סוכה עיין ר"פ הישן משא"כ למעלה הצל בא מסכך הפסול ועיין פני יהושע סוכה יו"ד א'. וי"ל עוד דוקא בעובר בקום ועשה אוסר מ"ע אף בחדרי חדרים משא"כ במ"ע שיאמרו דלא קיים מצות סוכה אפשר דל"ג בחח"ד דבכ"מ קום ועשה חמיר משוא"ת וכעת לא מצאתי גילוי לדין זה:

## סימן תרל

### סעיף א

**כשרים** עט"ז וסוכה י"ב א' רש"י שם ותוס' ז' ב' ד"ה מחיצה ועב"ח בעל נפש יחוש להביא דפנות מדבר שאין מקבל טומאה וגידולי ארץ ובא"ז הביאו ובא"ר שאין עולם חש לזה ובמשנה כ"ד ב' אילן דופן כשר כבסעיף יו"ד א"כ מ"ש מחובר פסול תורה או שאר פסולים וז"ש רש"י וכולן הפסולים ששנינו בסכך דל"ת דקאי אחבילה יע"ש. ודבר שריחו רע לכתחלה לא יעשה ודיעבד ש"ד אף בסכך כבסי' תרכ"ט סי"ד. ואותן שעושים סוכה אצל בית הכסא ואשפה במקום צר להם וריח רע מגיע אליהם עסי' ע"ט סי"ב ומ"ה י"ח ולא יברך בהמ"ז שם כי מדרבנן הוא דצריך ברכה במקומו ואם יש לו מקום אחר ודאי לא יעשה במקום זה ואם אין מגיע הריח רק רואה בית הכסא אסור יע"ש. ואם ריח רע שאין דעת אדם סובלתו מ"ה י"ל דפסול תשבו כעין תדורו.:

### סעיף ב

**ומעמידו** עט"ז סוכה ז' א' ברש"י ותוס' ואע"ג דג' טפחים ומחצה ומשהו הוי רוב דופן מ"מ לא מצינו שיעור חשוב פחות מארבע' הר"ן ז"ל ומשמע טפח שוחק מ"ה בעינן דוקא טפח שוחק ועב"ח אבל צורת הפתח דרבנן הוא עב"ח ואי"ה באות ג' יבואר עוד:

### סעיף ג

**ויעשה** עט"ז ומדרבנן הא מ"ה די בטפח שוחק עב"ח ז"ל ובאות ב' ואי שכח בי"ט י"ח אי אין לו אחרת עסי' תרכ"ט במ"א כ"ב ולהניח צ"ה ע"י עכו"ם בשבת וי"ט י"ל מותר שבות דשבות במקום מצוה כבסי' ש"ו ס"ה יע"ש ואי אין עכו"ם צ"ע די"ל אף את"ל אוהל פחות מטפח ל"ש אהל מ"מ כל להתיר מחיצה אסור מדרבנן עסי' שט"ו וי"ל בי"ט לצורך מכשירי אוכל נפש שרי בדרבנן כה"ג עסי' תקי"ד וצ"ע בכל זה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ד

**לנוי** עט"ז ועב"י בשם המרדכי. ובעט"ז כתב די"ל דוקא צ"ה עגול כדי לפטור ממזוזה לכ"ע יע"ש ועי"ד רפ"ו סי"א ורפ"ז ס"ב וצ"ע כיון דהלכה דסוכה עראי ופטור ממזוזה כחכמים דר"י למה יעשה צ"ה עגול בשביל זה ויסברו שאם יש גובה י"ט קודם עגול חייב במזוז ויברכו ברכה לבטלה לקבוע מזוזה כו':

### סעיף ה

**וגם** עט"ז מגיה דהגה"ה אבל צריך להיות קודם דברי המחבר וי"א שא"צ צ"ה כו' דהלכה כדיעה א' בסתם דגם פס ד' צריך צ"ה וכשיש דופן ז' א"צ צ"ה ולי העני יש בכאן הרהורי דברים אמרתי אשיחה וירווח לי. א' ב' מחיצות זו נגד זו פס ד' או מ"ה או מדרבנן

ולכאורה הלמ"מ ל"ש מחלוקת ועיין סוכה ו' ז' ובהרא"ש דשקולים הם משמע מ"ה. ב' דאי טפח ומשהו בלא צ"ה לכאורה עכ"פ במשך שיעור ז' טפחים כשר וכ"מ בלבוש ואפשר כל שאין צ"ה אף בשיעור ז"ט פסול וצ"ע. ג' הלבוש כתב שאם יש ז"ט א"צ צ"ה בס"ב בטפח אצל ב' דעריבן והר"ב כתב בס"ג ואמאי לא רבותא טפי בס"ב. ד' אם דופן ז"ט ורחוק פחות מג"ט לא' מדפנות י"ל כשר הוא ואין צריך צ"ה. ה' והוי יודע בטפח שוחק או פס ד' בצ"ה משמע דבעי צ"ה רוחב ד"ט עכ"פ מטפח ומהפס עד קנה השני דבלא"ה לאו פתח הוא עיין בהגמי"י פ"ד אות ג' י"ש. ומיהו צ"ה לחודי' בלא טפח ופס ד' לא מהני אע"ג דבשבת וכלאים מהני צ"ה בסוכה הלכתא דבעי טפח שוחק עכ"פ וצ"ה מדרבנן לחומרא בעינן כמש"ל בשם הב"ח אבל צ"ה לחודיה במקום דופן שלישי לא כ"כ הר"ן ז"ל ועב"י ועיין הגמי"י בזה ואנן קיי"ל כמ"ש הר"ן בזה וא"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ו**

**כל** עט"ז רש"י סוכה ז' א' וכ"כ המ"א אות ו' י"ש ועיין לבוש י"ג אם ל"א יש צ"ה וט"ס וצ"ל אפי' יש לה צ"ה להר"ם ז"ל יותר מעשר לא מהני צ"ה בפרוץ מרובה על העומד. ודע דאף ב' דפנות ופס ד' נוהג זה הדין ועב"י:

**סעיף ז**

**גוד** עט"ז והלבוש השמיט יש מכשירין עא"ר כי העיקר כפוסלין וצ"ע דאם אין לו סוכה כ"א כזו בשפת הגג יושב שם ואוכל דאיבעיא דלא איפשטא הוא והכא לחומרא עיין סוכה ד' וב"י מזה ולא הוי להשמיט ועמ"א אות ח' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

**שיש** עט"ז ומ"ש הר"ב במקום שלחי ופסין מתירין עמ"א אות י' וא"ר אות ו' וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ט**

**סיכך** עט"ז דע"ת המחבר הוא כרי"ף והר"מ ז"ל פ"ד מסוכה כפי' הסוגיא סוכה ח"י י"ש דהיינו שיש ב' מחיצות ותקרה ממחיצה למחיצה עד חציה עד"מ כל מחיצה אורכה ד"א והתקרה עליהם כ"א נשאר אויר ב"א וסיכך על אויר כ"א אם יש פצימין אצל הקורה אמרינן כה"ג פתי"ו ויש לסוכה ג' מחיצות. וכן אם הקירוי בחצי' אכסדרה לצד מחיצה א' והסכך למחיצה הב' באויר ואין ד"א מן המחיצה עד סוף התקרה אמרינן דופן עקומה ויש ב' פצימין ברוח שלישי אצל התקרה שייך האי דינא. וער"ן אי בעינן הקירוי נמוך מסכך וסכך ודאי לא אמרינן פתי"ו דעראי הוא י"ש. וציור הב' שכתבתי צ"ע קצת. ומ"ש הט"ז דינא ברוצה לעשות סוכה בבית בקרן דרומית מזרחית [וכדומה]

מקורה מונח כו' דאף לשיטת רש"י ותוס' כשר אף שחולקין על הר"מ ז"ל וכמ"ש הר"ב בהג"ה כאן י"ל דמודים ומ"מ ב' קנים בעינן לצ"ה כיון דלית מחיצה גמורה רק פתי"ו ולעיל מבואר כל שיש דופן שלם א"צ צ"ה מ"מ כאן רק פתי"ו בעינן נמי צ"ה. ועיין שס"א במ"א ה' דלי"א דפתי"ו דוקא בד"ט תוס' עירובין פ"ו א' ד"ה קורה צ"ע דקורת הבית לית ביה ד"ט. ועפ"י בחידושיו לסוכה דפצימין מדרבנן ומ"ה פתי"ו לכ"ע. ועב"ח ס"ח בסוכה פתי"ו אף הקורה רחב טפח ובשבת בעי ד"ט יע"ש:

**סעיף י**

**רק** עט"ז ומחיצה שתי או ערב בשבת מהני והי' די כאן בב' חבלים אלא שי"ל בסוכה בעינן קצת דירה ומ"ש בש"ע גבוה מהגג היינו הסכך שלה דאמרינן לבוד למעלה ומטה כל שיש במחיצה ד"ט ושני משהויין ועמ"א ואי"ה אבאר עוד. בריש הסי' ובאות י"ז בסוכה בעינן ב' שלימות דעריבן וג' טפח דוקא לא קנים פחות מג"ט ובשתי לא מהני

**סעיף יא**

**זמנין** עט"ז משמע בהמה ב' דפנות לא מהני קשירה ועא"ר ח"י דהבהמה כשתברח יראה משא"כ כאן דמנתקי ולאו אדעתי' גם י"ל כשקישר בחזקה שפיר וביריעות דרך לקשור במשיחה וכדומה י"ל שינתק כו':

**סעיף יב**

**במחיצות** עט"ז עמ"א י"ז ובא"ר אות י"ט יע"ש והנה אם נאמר קנים פחות מג"ט הוי ספק פלוגתא עמ"א ריש הסי' אם מותר לפרוס הסדינין בי"ט ושבת בסי' שט"ו מחיצה המתרת כיון דהוא ס' דרבנן ומ"מ כיון דספק תורה לחומרא וצריך סדינין הוי ודאי דרבנן כעין מ"ש מהריב"ל ובי"ד ק"י בספק ע"י גלגול והבן:

**סעיף יג**

**ובלבד** עט"ז דופן ד' י"ל ה"ה בג' כל שיש ב' וטפח שוחק ואי"ה במ"א אות י"ט יבואר בזה ועסי' שט"ו:

**סעיף יד**

**הסומך** עט"ז ובתרכ"ט אות י"א ובמ"א אות י' והב"ח החמיר במעמיד אבל כל שהקרקע עולם עביד לכ"ע שפיר דמי והר"ן חושש במעמיד היינו אף שאין מסככין במין זה חושש למעמיד אבל אנן קיי"ל דוקא בדבר ששכיח לסכך בו כלים וסולם אסור מדרבנן שמא יסכך בהן משא"כ בכותל אבנים וכדומה. ועד"מ ריש הסי' בשם א"ז בשם הירושלמי שי"א דפנות צריכין ממה שסכך כשר מ"ה והב"ח הביאו. ומשנה דסוכה בין אילנות ודפנות לה בסעיף י' י"ל כר"מ אתיא ולר"י הכל הולך אחר המעמיד וא"ש נמי הא דאמר

ע"ג בהמה מתניתין ר"מ דבראש האילן משמע אילן דופן בלא"ה דלא כר"י ודופן בהמה ודופן אדם נמי כר"מ:

## סימן תרלא

### סעיף א

**מחמתה** משהו כשירה עט"ז ער"ן וד"מ ולבוש דודאי המקום שיש צל מרובה כשר רק המקום שחמתה מרובה אם הוא זע"ז שיעור סוכה צ"ע לישב שם. ואפשר אם מפסיק כל אורך הדופן באופן שמקום שצל מרובה לא יהיה רק שתי דפנות צ"ע בכל הסוכה. אם מיעוט הסוכה צל הרבה ורוב חמתו יותר וע"י צירוף יהיה צל מרובה פסולה ד"מ ריי"ו וא"ר אות ב' יע"ש:

### סעיף ב

**הכוכבים** עט"ז וכ"כ הב"ח יע"ש ומשמע הא כשאין מטר יורד פסול מדכתב שאין כוכבים נראים וכ"ה לשון המשנה ועמ"א ב' ועסי' תרל"ה בט"ז ב"ג וצ"ע בגמרא סוכה כ"ב ב' אין כוכבים נראים כשירה אין כוכבי חמה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואיך א"ל דאידי ואידי חד שיעורא אבל כוכבים גדולים וניצוצי השמש יש לומר חדא הוא:

### סעיף ג

**טפח** עט"ז כשאין בקנה עליון רחב טפח אז בעינן שלא יהא בין עליון לתחתון ג"ט דליהוי כלבוד והחמה באמצע רקיע יהיה צל מרובה משא"כ כשקנה עליון רוחב טפח דחשיב אהל הלמ"מ חבוט רמי כאלו עליון מונח בין שני קנים התחתונים אע"פ שעליון גבוה יותר מג"ט והוא שיש ריחוק בין ב' קנים תחתונים רוחב טפח שיעור שיוכל להשכיב עליון ביניהם עיין גמרא סוכה כ"ב א' וכפירש"י שם:

### סעיף ד

**כשהחמה** עט"ז דקדק מלשון התוס' כל שאלו היו מושכבין ולא כתבו קמ"ל מתני' דאמרי' רואין כאלו הן מושכבין יחד ש"מ שאין זה ברור דלפעמים אף אלו מושכבין יחד אפשר יהיה חמה מרובה מצלתה וא"כ אמאי לא מפרש שמואל ג"כ כרב חדא תנן סוכה מדובללת קנה עולה וקנה יורד ותנאי שיהא צלתה מרובה אלו היו מושכבין יחד כשירה יע"ש בדף כ"ב א'. ולא הבינותי איך יצויר זה דאם היו מושכבים בשוה היה חמה מרובה ואם הסיכוך הוא בענין זה פשיטא כל סוכה בעי צלתה מרובה ולרב אשמעינן כמ"ש בחה"ר דל"ת דלמא קליש טפי ולאו אדעתי' משא"כ לשמואל אין זה תלוי בזה. והנה לבוד א"צ שיכנס קנה עליון תוך אויר דא"צ לבוד מושכב עליהם ש"ד וביותר מג"ט דחבוט רמי צריך שיהא אויר למטה שיהא עליון יוכל לשכב למטה בין אויר ואם יותר אויר נמי כשר ובאין בעליון טפח בעי פחות מג"ט עם אלכסון והבן. ועיין הרע"ב משמע

מפרש רב חדא ענין כו' דין א' כל שצלתה מרובה משהו כשירה ושמואל בקנה עולה ושצלת' נמי עלה קאי ותנאי הוא וכקושיית הט"ז יע"ש ואין להאריך:

**סעיף ה**

**אע"פ** עט"ז עמ"א ד' ומש"ה מצוה ממובחר היינו דג' טפח וצ"ה בע' כבסי' תרכ"ח ס"א והוא עשה ז"ט שלימים שיעור סוכה ממובחר:

**סעיף ו**

**שא"י** עט"ז סוכה ט"ו ב' כפי' ר"ח ור"ת אי אפשר לצמצם כו' דקי"ל פרוץ כעומד כה"ג בסכך כשר ופסול שרי ול"ד לס"א בחמה וצל שוין דפסול עיין בהרא"ש שם וב"י במעדיף ומניח ודוחק ביניהם עד שיוצא על השפודים או שתי ובהכרח הם כפרוץ וכשר ודע דשפודי עץ מדרבנן פסול וארוכות המט' שנשברו כבלאי כלים ג"כ דרבנן א"כ י"ל ל"ש אי אפשר לצמצם היינו מספק דבדרבנן י"ל דשרי ועתוס' שם וחולין גבי מחצ' כרוב אבל שפודין מתכות ובארוכה וב' כרעים דמ"ה פסול שייך זה וא"נ מדרבנן בקנים שיש בהן אויר פריך שפיר עב"י. והנה נקיט המקרה ולא המסכך עחה"ר דאין ראוין לסיכוך נקיט המקרה וערש"י ז"ל כמו שאנו עושין וכ"כ התי"ט ועיין ברבינו הגדול פני יהושע ז"ל האריך בחידושיו. וכפי הנראה לכאורה להב"ח בסי' תר"ל ובט"ז ומ"א שם י"ד דלמ"ד מעמיד אסור מטעם גזירה בדבר שרגילין לסכך בהם דהיינו שפודין עץ משא"כ שפודין מתכות הכל יודעין שרי מעמיד כי הא לתי' הר"ן עט"ז שם א"כ י"ל הכל הולך אחר המעמיד נמי דרבנן הוא וכל שמעמיד מדרבנן פסול הוי גזירה לגזירה א"כ מתני' אשמועינן דוקא תקר' כמו שאנו עושין הוא דשרי וכרבא בהכרח מעדיף הוא כיון שנותן שפוד שתי ופסל סכך ערב הא הניח שפוד כך בשתי ובין פסל סכך שתי פסול דלמא לא יעדיף עתוס' שם ואפשר רש"י מפרש איפכא ודינא אשמועינן מעמיד מותר דלא כר"י לקמן דשפודין מעמיד הוא וכ"ת ברזל אין דרכו לסכך בהן ארוכות המטה מא"ל וכ"ת בבלאי כלים דרבנן ל"ג במעמיד והוי גזירה לגזירה הא בגמרא מפרש לדחות זה ומוקי בכרעים דראוי לקבל מ"ה טומאה ש"מ דמעמיד בכ"ע שרי וההוא דסוכה בין אילנות כ"ד ב' וכ"ב ב' תרגמה האדון ז"ל ובמ"א בסי' תר"ל אות י"ד עמ"ש שם. (הארכתי קצת דרך פלפול בעלמא):

**סעיף ז**

**בסוכה** עט"ז ומ"ש המחבר ואין בהם ד"ט ברוחב השפוד וגם אין במקום א' רוחב ד"ט שלא הניח ב' שפודים זא"ז דאם יש ד"ט סכך פסול פוסל בד"ט ובקטנה פחות מג"ט ועיין בטור וב"י וב"ח י"ג ד"ט וי"ג ג"ט היינו סוכה גדולה וקטנה ואי"ה בתרל"ב ס"א וס"ב יבואר הדין דסכך פסול אימת פוסל יע"ש:

**סעיף ח**

**ובא** עט"ז סוכה ט"ו א' ואלו ל"א היה כאן תקרה רק שבא לכסות בנסרים שיש בהם רחב ד"ט אסור כבסי' תרכ"ט סי"ח משום גזירת תקרה ובית פסול לכ"ע משום תולמ"ה ומשום דלא ניכר שדר כל השנה כבסי' תרל"ה ותרל"ו אבל זה שמבטל התקרה ויודע שביתו אסור מותר אף בנסרים שהיו רחבים ד"ט (ט"ס בקצת דפוסים וחסר מלת ל"א) וי"א הוא דעת הר"מ ז"ל דאף במבטל תקרה דוקא באין רחב ד"ט וכתב הרא"ש דתמוה ולא כתב למה וטעמו דאם כן לא פריך אדשמואל שם דהא באין רחב ד"ט מירי ועיין רמב"ן וב"י וב"ח מזה. ומ"ש המחבר שיטול א' מביניהם ויניח סכך כשר וכשר הכל עסי' תרס"ו בט"ז אות ג' ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ט**

**ויש** מי שאומר עט"ז פירשתיו באות הקדום והלבוש סיים ויש להחמיר ועא"ר ועב"ח. והנה פסול תקרה כתב הלבוש ג' טעמים א' שאין גשמים יורדים לתוכה (עמ"א אות ב') ב' סתם תקרה יש מעזיבה עפר ואין ראוי לסכך (כבסי' תרכ"ט ס"א) ג' תולמ"ה יע"ש ועסי' תרכ"ו במ"א א' ותרל"ו ולפ"ז במפקפק או נוטל א' בנתיים למ"ד אין גשמים יורדים פסול כאן נמי פסול ולא מהני ביטול תקרה לענין זה:

**סעיף י**

**כמין** צריף עט"ז סוכה י"ט ב' שיפוע אהלים לאו כאוהל ועסי' תרכ"ז:

**סעיף יא**

**לא** עט"ז וכ"ה למטה באורך אויר לא חשיב אהל מחיצה עתוס' סוכה י"ט ב' ד"ה שאם ועיין לבוש וסיים וראוי לחוש לדבריהם:

**סעיף יב**

**בגובה** עט"ז ועמ"א אות י' ואי"ה שם יבואר. ועיין ירשלמי ע"ג ד' אבנים כשירה אבל אם למעלה פתוח י"ל פסולה ומ"ש אם כיער הלבנון כשירה א"י כעת פירושו ואי"ה במ"א יבואר:

## סימן תרלב

**סעיף א**

**דאמרינן** עט"ז סוכה י"ז א' משנה יע"ש. כל כוונתו ז"ל דהלכה כטור דאף דופן רחוק מסכך ג"ט וסכך פסול עד ד"א בצד אמרינן תרתי או גוד אסיק מחיצה למעלה ואח"כ דופן עקומה אע"פ שהר"ן החמיר בזה גם הב"ח עמ"א א' והמחבר השמיטו ולא אמר בה דבר. ועד"מ הביא להר"ן והט"ז ז"ל הכריע כהטור ובתר"ל ס"ד דאמרינן תרתי גוד אסיק ולבוד ה"ה כאן גוד אסיק ודופן עקומה עב"ח. והאריך בפי' דופן עקומה כי י"ל

ג' פירושים א' שסכך פסול עד"א נחשב לדופן כאלו נעקם ונכפף למעלה ולזה הסכימו רש"י והר"ן ז"ל וכמ"ש המחבר נמצא בקצה הדופן בסמוך לסכך רואין כאלו ניתן מסכך פסול שם לדופן ונכפף משא"כ כשיש אויר במשך ג"ט דל"ש זה דפסול. וי"ל דניתן חלק מדופן לסכך וז"א דמה לו ליתן (וז"ש כמ"ש מקודם לזה כלומר כמ"ש מקודם הסכך נותן לדופן כן נימא להיפך דופן נותן לסכך דזה א"א דמה לו ליתן וע"כ עקומה שהדופן הולך בשיפוע לסכך כשר א"כ אין שום הפרש בין יש סכך פסול בצד ובין אויר ג"ט דהכל א' דהדופן הולך בשיפוע ואמאי תנן הרחיק דופן (במשך) מסכך ג"ט פסולה והטור סובר זה מסברא דאמרינן תרתי כבסי תר"ל ס"ט ומ"ש הט"ז ק"ו צ"ע קצת ומ"ש על הב"י כעין זה הקשה הב"ח יע"ש ור"ת דל"ת עי"ן דופן עקומה כלומר דאין ראיה מדלא כתב רש"י בפשיטות דאויר משך ג"ט א"א דופן עקומה מדלא אמרי' באויר גובה דופן עקומה די"ל גוד אסיק וסכך פסול נותן חלק כו' כ"ש במשך דל"א ותמוה הוא אטו רש"י רוצה להוכיח דאויר משך ג"ט לא אמרי' עקומה דמשנה הוא הרחיק פסול אלא רש"י ר"ל ד"ע היינו נעקם ונכפף למעלה ולפ"ז כל דין שיש במשך דל"א ד"ע ה"ה בגובה לא אמרי' כה"ג דופן עקימה ואי הוי אמרי' ד"ע כו'. ועל סברת הר"ן ז"ל הקשה דהרי בתר"ל ס"ט אמרי' תרתי גוד אסיק ולבוד ה"ה גוד אסיק ודע"ע דד"ע ולבוד הלמ"מ ולמה לא נשוה אותם לומר כאן תרתי כהתם והנה ממשנה הרחיק כו' י"ל סוכה קטנה זע"ז דד"ע בשיפוע ואלכסון לית בגובה י"ט משך זע"ז כבסי' תרל"א במ"א אות י'. ורש"י ז"ל שכתב ד"ע פירושו י"ל כהר"ן ז"ל דמש"ה בעינן דוקא שדופן מגיע לסכך דאל"ה פסול הא אי פי'. ד"ע באלכסון י"ל דכשר באין מגיע דופן לסכך ובהכי דייק רש"י ז"ל וז"ש דא"כ גבי אויר נמי נימא הכי והב"י ז"ל עשה כלומר כמ"ו במתניתין היינו דרש"י הי"ל בקצרה דא"כ הרחיק אמאי פסול כלשון המשנה ולישנא נמי נימא הכי מיותר אלא דרש"י ר"ל דאי אמרינן ד"ע בשיפוע ואלכסון הולך הקיר ומשנה בסוכה קטנה וא"כ בסוכה גדולה באויר משך כמ"ו במשנה כשירה וזה לא שמענו. ומדייק שפיר הב"י דא"כ בפשיטות הי"ל דזה א"א להכשיר דכ"ש הוא מאויר גופה דל"א ד"ע כ"ש כה"ג ורבותא הי"ל והבן זה ועב"ח:

**והוי** יודע דמשמע להר"ן ז"ל דוקא כשמגיע דופן לסכך פסול הא לא"ה אף פחות מג"ט לא אמרינן ד"ע ועמ"א וצ"ע דא"א שלא יהא חריץ וריוח כל שהוא בין דופן לסכך דאטו במסמרים ונסרים חברם זה לזה ומשמע כל פחות מג"ט כלבוד דמי ואמרינן ד"ע ודוקא כשיש ג"ט בין דופן לסכך פסול בגובה ל"א ד"ע להר"ן ואי"ה במ"א יבואר:

**סעיף ב**

**כל** זמן עט"ז יראה להגיה וה"פ ד"ט מקום חשוב בכ"מ הלכך אין ידן תחתיו ביש סכך פסול בצד פחות מד"א אבל שאר הסוכה כשירה ויש לה דפנות דאמרינן ד"ע ובאמצע פוסל ג"כ סכך פסול בד"ט דמקום חשוב הוא ואין לסוכה זו דפנות וחוצץ כבסעיף ב' בהג"ה שהולך ע"פ כל הסוכה. ולהגיה מלת וג"ם חוצץ או להוסיף כמ"ו וחוצץ היינו באמצע פוסל כל הסוכה וכאמור:

**סעיף ג**

**כשירה** עט"ז כמאן דליתא דמי כמ"ש בסוף לא מטעם ביטול ולא מטעם לבוד דכה"ג בממשות מפסיק ל"ש לבוד ודוקא באוויר שייך לבוד (עתו"ש בהל' עירובין גבי לחי). ודברי הלבוש מאורן של ישראל צ"ע טובא דא"כ בטלת כל איסור אם אמרינן מבטלין מ"ה יניח נבילה אצל ב' שחוטה וכדומה וכל שניכר ודאי אין שייך ביטול (וסנהדרין י"ל דא"י איזו דיעה נכונה הוי כאין מכירין או כמ"ש הט"ז דמיעוט כמאן דליתא והתם ל"ש) המיעוט נהפך משא"כ באיסורין המיעוט כליתא דיליף מסנהדרין כמ"ש רש"י ריש ביצה וממילא להיפך בהיתר וא"צ להשליך א' רק מדרבנן כבסי' ק"ט בי"ד ועתוס' סנהדרין גבי נסקלים בנשרפים לחד תירוצא י"ל מ"ה צריך להשליך א' ובפריי שם כתבנו בפתיחה לה' תערובות והתוס' בחולין לענין קבוע כתבו אע"ג דא"י ממי לקח הי"ל בתר רובא דלע"ע אין ניכר חידוש הוא קבוע אבל בניכר פשיטא א"צ לראיה דאין בטל והט"ז ז"ל במכ"ש כ"כ:

**סעיף ד**

**ואין** עט"ז דבלבוש כתב הטעם דבפסול בפחות מד"ט ישנים תחתיו דבטל הוא ונעשה היתר משא"כ באויר והט"ז לשיטתיה באות הקדום דל"ש ביטול בניכר ואפשר הלמ"מ הוא ואי"ה במג"א יבואר עוד:

## סימן תרלג

**סעיף א**

**בין** עט"ז ריש סוכה כרבא ועח"מ סי' ע"ב בסמ"ע אות ז' בלשון בין בין דרכו לנקוט הפשוט באחרונה דהיינו זו ואצ"ל זו מש"ה נקיט בין גדולה ואצ"ל קטנה ואצ"ל אין מגיעות לסכך וי"ל להיפוך דב"מ לסכך כשר דא"צ קבע ובמגיע לסכך פסולין דאז דרך לעשות קבע אפ"ה פסולה בכל ענין ועב"ח ואפשר זה כוונת הלבוש ז"ל בין גדולה ובין קטנה ל"ש מגיעות ל"ש אינו מניעות ולא בין דבמגיע ואין מגיע א"י כ"כ מי הוא זה ואצ"ל זו כאמור וע' לבוש ובחה"ר מסוכה תשבו שבעת ימים ואי"ה לקמן ובמ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז עירובין ג' א'. ולדינא כל שחלל רק עשרים אמה כשר ומיהו צ"ע כל שיש חלל טפח בין סכך לסכך אהל טפח אי מצטרף להכשר עד ג"ט כלבוד ובתרכ"ח בט"ז א' דשם יש י"ט מש"ה בעינן קיימא עליונה תוך ד' לארץ ומיהו שם מ"ש כאין עליונה דפנות לה רק סכך לבד צ"ע עתה ראיתי כל שיש שם סכך עליונה זע"ז טפחים ויש ביניהם שיעור י"ט שראוי לקרא סכך העליון אע"פ שאין מחיצות לעליון ומפסלה תחתונה דסכך לבד מיקרי סוכה עחה"ר ריש סוכה ובהכי פסל רחמנא ב' סככים ומיהו בעי דלקבל תחתון כרים וכסתות דאל"ה אין עליון ראוי להקרא סכך ולהגן עליו דא"א לישב על התחתון אבל שתהא עליונה כשירה דוקא כדינא זה אינו וז"ש רש"י סוכה יו"ד א' להכשירה הכש"ר סוכה לא סוכה כשירה כאמור וב' פסולות קיימא עליונה למעלה מך' אף לרש"י דסכך פסול הוא ומיהו זה י"ל ומ"מ האמת כמ"ש:

**סעיף ג**

**דברים** נאים עט"ז תרכ"ז אות ה' והיינו סדינים המציירים וכאן נמי אין ממעטים הא נוי סוכה מעשבים ושושנים דראוי לסכך ממעטים בסוכה ערש"י סוכה יו"ד ב' נוי סוכה ובמ"א אות ג' יבואר אי"ה מ"ש הלבוש דברים הנאים חשובים לסכך צ"ע:

**סעיף ד**

**בתבן** עט"ז ואי"ה במ"א ד' אבאר דל"ק מסי' שע"ב בעפר סתמא הוי ביטול ובמ"א שם אות כ"ז וביטול היינו כל ימי החג עיין לבוש ובא"ז ד' שם ויבואר ג"כ במ"א ודע דאם ממעט למטה אין צריך לנענע הסכך כלל ואף לרש"י בסוכה ט' ב' וכ"מ בריש סוכה אמאי תנן פסולה ולא ימעט אלמא מיעוט מהני וע' תוס' שם ד"ה פסולה יע"ש. ובחה"ר שם מבוי דרבנן דבסוכה אי"צ שיגע בה אלא ממעטה ועי' פני יהושע שם בדף ד' בנה איצטבא יע"ש:

**סעיף ה**

**אפי'** עט"ז רש"י סוכה ד' א' ובהרא"ש שם לתרץ קושיית רבינו ישעיה דבתרל"א בעינן במשנה חד דופן בהדה והכא ליכא כלל שום דופן אפ"ה כשירה יע"ש ועמ"א אות ה' ואי"ה שם יבואר עוד. והוי יודע דרבינו הגדול בפני יהושע עמ"ש רש"י איצטבא זעז"ט ומשהו כתב דוקא משהו יותר כרבא יע"ש מ"ש על מהרש"א ז"ל ולי העני צ"ע די"ל דעיקר קפידא בסכך כל שאין אלא יותר מך' כשירה וכן מיעט בעפר ותבן ש"צ לומר כאלו העמיד הכתלים על העפר שמיעט וכ"מ מסתימת המחבר שיעור סוכה משמע זעז"ט לבד ורש"י אפשר נקיט אורחא דמילתא דא"א לצמצם כ"כ בקל כ"א זעז"ט נקיט משהו יותר משא"כ בנה עמוד נקיט הט"ז לקמן אות ט' זעז"ט ומשהו דאפ"ה לא אמרינן

גוד אסיק דבאין רק זעז"ט בצימצום י"ל דכ"ע מודים דל"א גוד אסיק כמ"ש פני יהושע ז"ל שם ולקמן אי"ה יבואר עוד ובאות שאח"ז:

**סעיף ו**

**פחות** עט"ז אע"ג לרבא לכאורה העיקר תלוי בדופן וכאן הדופן גבוה יותר מך' ורחוק מסכך למטה יותר עד פחות ד"א אפ"ה רואין שמתחיל הסכך וחלל עשרים משפת איצטבא ועמ"ש באות הקדום מזה:

**סעיף ז**

**האיצטבא** עט"ז גמרא ד' א' מאי קמ"ל דאף לכל רוח אמרינן ד"ע ול"ד מב' צדדין דה"ה שלש צדדין אמרי' ד"ע:

**סעיף ח**

**יותר** מי' עט"ז הלשון סתום ובלבוש משמע תרי טעמי חדא דסוכה לא אמרינן רשות אחרת גוד אסיק כמ"ש למטה באות ט' בעזה"י ועוד דמה נ"מ דרשות אחרת דאפ"ה אמרינן ד"ע ומצטרפין ועיין בראש"ש ובב"י בשם הר"ן סובר דיש לספק כהריי"ץ גיאות דפוסל בגבוה י"ט דלא אמרי' ד"ע יע"ש (וערש"י סוכה ד' ב' ד"ה ובנה רחוק הרבה אין ראיה וע' פני יהושע שם י"ל דלרבא לא אמרי' גוד אסיק מדרבנן ויש קצת סעד מהר"ן ז"ל ואי"ה באות ט' יבואר בזה):

**סעיף ט**

**אפי'** עט"ז סוכה ד' ב' כרבא שם. ומ"ש רש"י שם זע"ז ומשהו עיין מהרש"א ז"ל ופני יהושע דוקא שבעה ומשהו דר לה אף לאביי לאו סברא דבעינן חלל זע"ז יע"ש ועסי' שמ"ה בט"ז ב'. והפני יהושע שם צידד דמ"ה י"ל גוד אסיק בסוכה ומדרבנן הוא דבעינן מחיצות הנכרות יע"ש שהאריך ובלבוש משמע מ"ה כעין דירה יע"ש. ונ"מ באי לית סוכה אחרינא כ"א כזו צריך למיתב בה עסי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב כל פסולי דרבנן בלית ליה אחרת יע"ש. ומ"ש דאי הלמ"מ גוד אסיק רק לשבת מה פריך ריש הזורק הוצאה היכא כתיבה הא הלמ"מ היא עיין בהר"ן פרק כלל גדול דא"א לענוש מהלמ"מ אם לא נסמכה לתורה שבכתב והיינו אומרים הלמ"מ לאיסורא לחוד או אפשר מושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר אב הוא ובכלל הוצאה הוא כמ"ש הר"ן ז"ל שם ובירושי' ואפשר הוצאה מלאכה גרועה אבל מושיט לאו מלאכה גרועה והלמ"מ למושיט והבן זה ואין מקומו פה:

**והנה** לפי זה צ"ע ביש שתי דפנות שלימות וג' טפח ולית צ"ה רק עומדת על איצטבא גבוה י"ט אם י"ל כה"ג די"א צ"ה דרכנן ואפשר כה"ג אמרי' גוד אסיק כה"ז ועסי' תר"ל מזה וצ"ע:

**סעיף י**

**אפי'** חמתה מרובה מצלתה עט"ז סוכה ד' א' כרבא לגבי אביי דהוי דירה סרוחה אבל נוי סוכה קרומים הפרוסים ואין ממעטים דלא הוי דירה סרוחה בכך:

**סעיף יא**

**אם** עט"ז ומשמע דאע"ג דהתם דיעבד י"ח כאן אף דיעבד א"י י"ח כה"ג חוץ לחקק הן לצד דופן הפרוץ הן לצד דפנות שאין ביניהם ג"ט דא"י י"ח שם כ"א בתוך החקק ושיהא החקק שיעור הכשר זעזי"ט ואין מצטרפין פחות מג"ט דהוי דירה סרוחה עב"י בשם הר"ן וערש"י סוכה ד' א' הכשר סוכה ומיהו י"ל לבוד לא אמרי' בגוש וממש כאלו אינו רק לבוד שדופן עב ומרחיק עד החקק והבן וא"ה במ"א ח' יבואר עוד:

**סעיף יב**

**יש** עט"ז גמרא סוכה דף ב' וכפירוש רש"י שם דופן עקומה אגמריה פחות מי"ט לאו דופן הוא דלימא ביה דופן עקומה:

## סימן תרלד

**סעיף א**

**ז'** על ז' כו' עי' ט"ז הסכים למ"ש המ"א אות א' וכמ"ש המחבר בס"ב עגולה צריך לרבע זעזי"ט ובתוס' שם לגרוס תיבת אלא זעזי"ט וכ"כ המ"א וער"מ פ"ד להוסיף באורכה כמה מילין. וכ"כ המחבר וב"ח כתב דל"ח דלאו דירת עראי הוא שצריך לחזק הכתלים לרבא קמ"ל יע"ש ואם סיכך על קרפף שלא הוקף לדירה צ"ע אם מטלטלין בשבת שבתוך הסוכות עי' סי' תר"ל במ"א אות ט' ועמ"א מזה. ויש ט"ס בדפוס וצ"ל דאם ברחבה טפח ובאורכה כמה טפחים פשיטט שאין דירה כו'. ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ב**

**צריך** עט"ז האריך ותוכן כוונתו כמ"ש באות א' דבעינן בסוכה זעזי"ט לרבא ממש לא ע"י צירוף והיינו דנפיק ריבועא מיגו עיגולא זעזי"ט ומה שעודף העיגול מריבוע אין מצטרף כלל וכמו לר' יוחנן בסוכה ח' א' בעי כך ד"א על ד"א ה"ה לדידן עב"ח ז"ל. וב"ד רפ"ו סי"ג ועש"ך אות כ"ג המחבר שם פסק דמצטרף שפיר מה שבצדדין בעיגול ואם יש בין הכל שם לרבע ד"א חייב במזוזה אפילו שאין ריבוע מגו עיגולא כהרמב"ם שם דלא כהרא"ש דסבר גם שם ריבוע מגו עיגולא ממש בעינן ועמ"א כאן אות א' דלא תקשה דברי הש"ע אהדדי דכאן בסוכה בעינן שישב ראשו ורובו ושלחנו א"א בלי ריבוע ממש משא"כ בסוכה ד"א על ד"א בין הכל ע"י צירוף סגי להר"מ ז"ל לפי דעת הרא"ש והב"י. וע"ש בדפוס במ"א רש"י צ"ל הב"ח והיינו כפי מה שהבין הרא"ש בהר"מ ל"ק מ"ש סוכה ממזוזה וכאמור. ע' בסי' תרל"א במ"א אות י' דצריך זעזי"ט בגובה י"ט משמע הכל

בריבוע ונוי סוכה דממעטין מהצד ה"ה בגובה י"ט ממעטין זעז"ט מהצד כל גובה י"ט וצ"ע בכל הני אי מ"ה פסולה סוכה כה"ג או מדרבנן עסי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב וע' גמ' סוכה י' ב' שלוחי מצוה אנו ופטורין מסוכה ועתוס' ועח"ר שם ויראה דלמ"ד נוי סוכה המופלגין ד"ט פסולה מדרבנן ומש"ה חשיב להו כשעת הדחק וכאין להם סוכה אחרת מש"ה ישבו שם וברוכי נמי מברכי למ"ש בחה"ר בהא דאין שעת הסכנה ראיה אבל אם היה פסולה מ"ה לא היו ישנים שם דמה נ"מ בה א"נ הואיל ופלוגתא הוא אחמרו אנפשייהו מיהת והבן זה ונ"מ לדינא בזה וכדאמרן:

## סימן תרלה

### סעיף א

**כגון** עט"ז סוכה ח' ועב"ח אף תרתי לריעותא דלא קביעי ועשו עכו"ם לאו בני חיובא אפ"ה כשירה ומ"ש לרש"י נמי כו' עמ"א ומ"ש לר"ת דפי' שלא תהא מעובה שאין המטר יורד בה כו' ועב"ח והט"ז תירץ דאורחא תנא דסתם סוכות אלו עושים מעובה ממטר קמ"ל דכה"ג פסולים לסוכה באין המטר יכול לירד שם. ועיין אות כ' מעובה באין מטר יורד מדרבנן פסולה ובב"ח משמע דמ"ה פסולה דעשאה לשם דירה הלכך לא מהני אם קליש מקצת הסכך דתולמ"ה וזה א"ו משא"כ אם מדרבנן או מ"ה דסוכה בעינן שיכול לירד המטר בה ע' תוס' ריש סוכה מתכשר כשקליש מקצת סכך כבסי' תרל"א במ"א אות ב' יע"ש וקטן שעשה סוכה י"ל כשירה מעשה יש להן ע' חולין מעשה עם מחשבה וע' סימן תרל"ו לענין לחדש בה דבר וצ"ע:

### סעיף ב

**היה** עט"ז הוכיח לפיר"ת דבאין מטר יורד הוי רק מדרבנן דאי מ"ה א"כ למה אמרו בסוכה י"ב החוטט בגדיש תולמ"ה תיפוק ליה דמסתמא אין מטר יורד כי כן עושין בגדיש דאל"כ ירקב התבואה (ע' ה"פ מזה) והקשה עוד דא"כ ביש חלל טפח ואח"כ חוטט למטה אין המטר יורד דעשוי באופן זה שלא ירקב התבואה ע"כ תירץ כיון דבאין מטר יורד רק מדרבנן אטו גזירת בית ושם מ"ה פסול דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו כמ"ש רש"י י"ד ב' הלכך דוקא סוכה מעובה שאין מטר יורד דהוי כעין בית אסור משא"כ גדיש לא הוי דומיא דבית כלל כי אין דרך בית בכך ל"ג באין מטר יורד טפח ויש טפח סגי. וע' סי' תרל"א ובתוס' ריש סוכה דהיכי משמע מ"ה פסול באין מטר יורד דסככה עראי בעינן דוקא יע"ש וצ"ע:

**סעיף ג**
**ושוב** עט"ז (צ"ל מלמטה) ועמ"א אות ב' בזה והמעובה כמין בית כל דקליש אח"כ שרי אף דומה לבית ממש וה"ה גדיש למאן דמחמיר כר"ת יראה להחמיר לעשות שיהא המטר יורד בה ע' אות ב' עמ"ש אי"ה בסוף הסי' מזה:

**סעיף ד**
**ואין** עט"ז העלה דפסול אף דיעבד מ"ה ועמ"א אות ד' וכ"כ הלבוש בתרכ"ו דפסול דיעבד ומחובר דמיעטה קרא אף שהיו מחיצות קודם אפ"ה פסול יע"ש. ומ"ש כדאיתא בשבת בסי' שט"ו י"ל מ"ה קאמר כל שאין דופן טפח לא מיקרי אהל למעלה אע"ג שרוחב טפח ועי"ש סי' שט"ו בזה:

**סעיף ה**
**אם** עט"ז אפשר כל שעשה מחיצה א' אורך ז"ט די הוי אהל ע' אות הקדום ואפשר עכ"פ אורך כל הסוכה אם היא גדולה ולא הוי בזה כפסל היוצא מסוכה. ודע סכך שאין המטר יורד בה לר"ת דפוסל ומ"מ מ"ה פסול מ"מ סכך פסול לא מיקרי לענין זה בסי' תרכ"ו עט"ז אות ג'. אבל לענין שיהא פסל היוצא מסוכה ל"ד לסכך גבוה למעלה מך' דמ"מ בבית או כעין בית הוא יושב ופסול ופוסל בד"א בצד ככל סכך פסול:

## סימן תרלו

**סעיף א**
**סוכה** עט"ז דפנות כשירים מכ"ד וא"צ חידוש ג"כ בהם וע' סי' תרל"ח א' מקרא לב"ה וב"ש יע"ש. ובסוכה ט' א' ומינה שצריך לחדש בה דבר בגופה בסכך דוקא ולא מהני מה שחידש בה דופן רביעי וכדומה דבסכך בעינן חידוש:

**סעיף ב**
**דהיינו** עט"ז א"ל דכ"ש תוך שלשים דומיא דקודם שלשים וחידוש צריך תוך שלשים הא מנלן דתוך שלשים דורשין סתמא לשמה וא"צ חידוש וכ"כ הלבוש יע"ש ואף למ"ד דבתחלת השנה לשום חג בעי חידוש כמ"ש הב"ח ז"ל וכדבעינן למימר לקמן אי"ה באות ג' הא תוך שלשים לא בעי חידוש אלא אימת יעשה הסוכה דבמצה י"א אחר חצות וזה ל"ש בסוכה אלא קמ"ל פירושא דמשנה איזהו סוכה ישנה שנחלקו כו' שלשים יום קודם החג פירוש קודם שלשים דל"ת לומר שלשים תוך שלשים קאמר ובהא מכשרי ב"ה קמ"ל ע' בהר"ן וב"י עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ג**
**ובלבד** עט"ז לב"ש לא זו שסתמא כשירה אף מפרש שלא לשם סוכת גנב"ך ורקב"ש דודאי לשם צל לבד נעשה אפ"ה כשירה לב"ה אע"ג דבשאר דוכתי בשחיטת חולין א"צ

כוונה הא מפרש שלא לשם שחיטה פסולה ע״ד ובשאר דוכתי כאן אינו כן ולכאורה הפרש בסוכת גנב״ך ורקב״ש צריך חידוש בגופה מדרבנן לעיכוב ובישנה רק למצוה ממובחר ומשום הכי לא תנן במשנה רבותא טפי כחא דהיתרא גם כן לב״ה אע״ג שעשאה שלא לשם חג כשירה אלא דהתם חידוש טע״ט בעינן לעכובא וסתמא א״צ כ״א למצוה ממובחר אלא דמשמע דשוין המה ולמ״ד כאן למצוה בעלמא ה״ה רקב״ש כן ומ״ש הר״ן ז״ל מצוה ממובחר מדלא הזכירו בבלי כן או בירושלמי גופא דאמר פלוגתא דב״ש וב״ה במצה כן ומסיק דלא זהיר בה ואי לעכובא במצה ל״ש חידוש בגופה עי׳ בהגאון המפרש שם וי״ל מצה פסולה מדרבנן באין לו אחרת יצא י״ח במצה זו כבסי׳ תרכ״ט במ״א א׳ ומיהו בספק פלוגתא אף דהלכה דפסולה מ״ה י״ל אוכל ויושב בלא ברכה ואפשר ב״ש במקום ב״ה אינה משנה וצ״ע בזה עמ״ש אי״ה עוד במ״א בזה. ומ״ש הט״ז בגנב״ך ורקב״ש אם לא עשה לצל כדמסיק בגמ׳ והוא שעשאה לצל הא לאו הכי פסולה מן התורה ולא מהני חידוש טע״ט אלא בעי לנענע כל הסכך לבם צל עכ״פ ולמצוה ממובחר:

## סימן תרלז

### סעיף א

**מי** עט״ז ומ״ש המחבר אפילו סוף יום השביעי ובין השמשות ע״י עכו״ם רשאי כבסי׳ רס״א שבות ביה״ש אמירה לעכו״ם כל שיש דוחק וצד מצוה ומדרבנן מצוה לישב בשמיני בח״ל בסוכה. ועי׳ לכוש חולק בין שבעת הימים בתי״ו שטינ״א בלע״ז מפירש״י בחומש כמו שלשת ימים יע״ש דהיינו בכללות הז׳ ימים יע״ש ולהט״ז הוא כפשוטו דהיכא די״ל כפשוטו מפרשינן כפשוטו משא״כ בסוכה כו׳ והלכה כחכמים וע׳ סוכה דף כ״ג בפלוגתא דר״מ ור״י סוכה הראויה לז׳ משמע דכ״ע הכי ס״ל כמ״ש בחה״ר י״ל דאה״נ דרשא זו כפשוטה דצריך לעשות סוכה הראויה לז׳ אבל לדרוש דאין עושין בחש״מ זה לא דרשו חכמים:

### סעיף ב

**יוצאין** עט״ז סוכה כ״ז ב׳ וע׳ סי׳ י״ד אות ה׳ יע״ש:

### סעיף ג

**וכן** עט״ז ועמ״א א׳ ג׳ בסוכה ברה״ר ובתרס״ד אות ו׳ יע״ש כ״כ. ולענין דינא עח״מ ש״מ מזה ס״א ובגמ׳ סוכה ל״א א׳ לאחר החג וע׳ חה״ר מ״ש שם אין מקומו פה:

### סעיף ד

**אבל** עט״ז רש״י סוכה ל״א ומ״ש לכנוס לסוכת חבירו עא״ר אות ג׳ אפשר בסוכה מקפיד וצריך לו בכל רגע שיכסוף כשחבירו שם יע״ש. אמר העני יש לי בכאן תרי ותלת מילין בדין גזל בסכך ודפנות אכתבם פה בעזה״י. הנה גזל פסול בין בסכך ובין בדפנות. ואם

גזל סכך וסיכך מהצד פחות מד"א לא אמרינן ד"ע דא"נ נעקם הדופן מ"מ הוי ליה דופן גזול משא"כ אי הוי אמרי' דופן מעקם והולך באלכסון ועסי' תרל"ב בט"ז אות א'. וצ"ע אם גזל מיקרי וכן פסול וצ"ע לסי' תרכ"ז ופסל היוצא מסוכה א"ד דמי לסכך למעלה מי' וי"ל סכך פסול הוא ואם אין רוצה ליתן דמים כה"ג ג"כ צ"ע. גזל עצים ועירבו עם שלו ואין ניכר ל"ש ביטול ברוב עי' ביצה ל"ז יאכל הלה וחדי ומ"מ י"ל דאין חייב לו כ"א דמים לא להשיב הגזילה גופה מאחר דאין ניכר וצ"ע גם בזה. ועי' מ"א ז' מדין מטלטלים בסוכה ואי"ה שם יבואר. אם אחד שאל לחבירו לטי"ש וכדומה להעמיד עליהן הסכך והוא שאלן לחבירו י"ל הוי גזל אין השואל רשאי להשאיל ול"מ למ"ד הכל הולך אחר המעמיד דא"י י"ח אף למ"ד בסכך פסול אין הולד אחר המעמיד בגזל חמיר טפי וצ"ע:

## סימן תרלח

### סעיף א

**בין** עצי דפנות עט"ז הגה הב"ח ז"ל כתב דהר"מ ז"ל מ"ה אוסר דפנות דאף הם בכלל סוכה יע"ש. ודברי הט"ז בכאן אני העני תמה על עצמי שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן כי מקרא חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים בדברים י"ו בפרשת ראה באספך מגרנך ומיקבך דרשינן לסכך דלא מייתר הסוכות משא"כ דאסור בהנאה יליף מקרא אחרינא בפ' אמור ויקרא כ"ג חג הסוכות שבעת ימים להי' דמיותר הסוכות כמ"ש הב"ח ז"ל וכל היכא דמיותר אף דפנות בכלל כמו בסוכת בסכת ועט"ז תר"ל אות א' וצ"ע ועא"ר סי"א דפנות מ"ה אסורים וכ"נ לכאורה ממ"ש הר"ן ז"ל בביצה ל"א כיון דפנות צריך לסכך איתקש לחגיגה יע"ש. ועי' אות ב' ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

**ועסי'** תקי"ח עט"ז משמע דמסיק דאסור כאן אף ביותר מהכשר סוכה בדפנות וכ"ש בסכך דהוי מ"ה ועי' לבוש כאן ובתקי"ח משמע ג"כ דאסורה ובחבילה בסכך מתיר שם הט"ז וי"ל היינו על הסכך הא בדופן כל שנתכוין לחזקה ולעבותה חבילה פשיטא אסור דהוקצה לה ומ"ש מיש"ש במ"א כאן אות א' יע"ש דלעבותה ולחזקה אף אחר שנגמר אסור כנוי סוכה ומהני תנאי עכ"פ בנוי סוכה הא שלא לעשותה שרי בסוכה דמצוה היותר משיעור שעשה אח"כ שסמך לה עצים אבל דפנות יותר מכשיעור י"ל שאסור ומ"ש בתקי"ח אות י"א היינו כסוכה דעלמא לא בסוכה דמצוה ואי"ה יבואר במ"א:

**והוי** יודע שהר"ב שהגיה עצים הסמוכים לסוכה לכאורה דופן קאמר והא כ"ש הוא מיותר שיעור הכשר סוכה שכתב המחבר ולומר דאסכך קאי אף דהוי מ"ה ובחה"מ קאי בלא חבילה וקשה קצת ודע דאם מסוכך כראוי והוסיף עוד ונוטל לית איסור תורה

כ"א דרבנן נראה כסותר ובחבילה מותר ובדופן כל שאין נראה עמו וישאר דופן נמי מדרכנן עמ"א תקי"ח אות י"א וי"ב ואי"ה במ"א כאן יבואר עוד בזה וא"כ אם הוסיף בסכך עד שאין גשמים יורדים לתוכה די"א דפסולה כבסי' תרל"א במ"א ב' נהי דאפ"ה כל הסכך אסור בהנאה לדברים אחרים כל שבעה עכ"פ מדרבנן ועוד דא"י לשער באומד יפה מה ששייך לסכך אבל מ"מ אם רוצה ליטול בי"ט ע"י עכו"ם להכשיר הסוכה שלא תהיה מעובה כ"כ שרי שבות דשכות במקום מצוה דלא הוי סתירת אהל רק כסותר אהל מדרבנן וכאמור:

**סעיף ג**

**דהזמנה** עט"ז על מ"ש הב"י בשם הר"ן והביא הר"ב בהג"ה בסוף הסי' בהדס מצוה אם מותר להריח פסק דשרי כל שאין מבטל מצות סוכה ובאמת שכ"מ בגמ' סוכה ד' י' ע"ב מנימין בכתונתא דמנח אסכך ולית ביזוי מצוה ג"כ כה"ג תשבו כתדורו מה שעושה בדירה עושה בסוכה ועמ"א סי' תרכ"ח ו' אכל להריח בהם בדרך או ליטול הנוי מהסוכה ולהשתמש בו להריח זה י"ל ב' דיעות ומ"ש הר"ב ואסור בטלטול היינו בי"ט משמע אף דתלה בסוכה אסור להריח בו ע"ז כתב הט"ז דבלא מבטל מצותה שרי ליהנות תשמיש הדיוט ממנה ולחצות שיניו מבטל הוא מתשמישה לנוי וסיכוך זה אסור ולקמן במ"א אות י' יבואר עוד בעזה"י:

**סעיף ד**

**וביי"ט** ושבת עט"ז האריך וכוונתו דבה"ג דמתיר מוקצה בטילטול בין שבת וי"ט אבל טילטול עצי סוכה דיש בו דררא ד"ת בהנאה מה חג להי' ראוי לאסור הטילטול בשבת ונוי גזירה אטו סוכה גופא ומש"ה י"ל (בין) שבת דחמיר גזרו וי"ט דלא חמיר ל"ג ומינה סוכה בטילטול אסור אף בי"ט משום שיש בו דררא ד"ת אסור בטילטול אף בי"ט ומוקצה לחוד אין בו איסור תורה. וקשה ומוקצה מחמת איסור תורה שיש איסור באכילה מ"ה אפ"ה שרי בשבת וי"ט למ"ד מוקצה מותר בשבת וי"ט ועמ"א אות ה' וצ"ל דמה חג כו' מחמרינן טפי ועב"ח ז"ל ודבריו צ"ע כי נראה מדבריו דחייה בידים דוקא מחמת איסור תורה לא באיסור דרבנן עיין ביצה פירות במחובר ובהל' שבת גבי נר דחייה בידים משמע אף באיסור דרבנן. ומ"ש סתירת אהל ד"ת בשבת היינו עטורי סוכה שסמכן לסכך ממ"ש ועמ"א תקי"ח י"ב משמע רק נראה כסותר כל שיש עדיין סכך שם רק שנוטל מקצת ומיהו בתלאן בחוט כמו שאנו עושין ליכא סתירת אהל רק מדרבנן יע"ש וצ"ע. ועי' א"ר אות ה' בשם ספר תפארת תירץ דבה"ג מיירי שנפלו הנויין על השולחן דאין מקום לאכול וביי"ט משום אוכל נפש מותר בטילטול להסירן משולחן יע"ש כן ולדינא אם נפלו נויין על השולחן וא"א לאכול שם בי"ט עסי' תק"ו ובתוס'

ביצה גבי עפר תיחוח דמוקצה לצורך אוכל נפש שרי ביי"ט מ"מ אם אפשר ע"י טילטול מהצד לנער הטבלא וכדומה יעשה ולא יטלטל בידים וצ"ע:

**סעיף ה**

**של** ח' ימים עט"ז ועמ"א ז' וא"כ ביש ילדים בסוכה ראוי להתנות כמ"ש המ"א אות ד' שלא יאכילם איסור ואם אירע שאמר סתם אין בודל כל ב"ה מסתמא דעתו כל שמנה ימים ומותרים הם לעת הצורך וכ"ש אם נתערבו ויש ה"א דשרי כה"ג:

**סעיף ו**

**קודם** עט"ז ועב"י ודע אם הוא בענין דיש בו סתירת אהל י"ל ל"מ תנאי אין בודל עמ"א ריש הסימן ועב"ח מ"ש על הבה"ג הביאותיו באות ד' וצ"ע בזה:

**סעיף ז**

**אין** עט"ז ועמ"א אות ח' ואות ד' ביש ילדים דיש להתנות יע"ש. ודוחק לומר דמיירי בדפנות ובסכך אין יכולים ליגע שם דא"כ כשיכולין ליטול מהסכך בחוט לא יתלם דמכשיל ומאכילם איסור ועיין א"ר:

**סעיף ח**

**די"א** עט"ז עמ"א אות ט' תוס' מהמחבר דבדופן ליכא איסור ונוי דופן נוי סכך הוא יע"ש והט"ז לא ניחא ליה בכך אף להמחבר ע' אות א':

## סימן תרלט

**סעיף א**

**וישן** ע' ט"ז עד"מ בשם מהרי"ל ובמהרי"ו הרוצה לשחוק בקוביא ישחק בסוכה עיין א"ר א' ראוי שלא לדבר בסוכה כ"א ד"ת וכ"ש דברים בטילים שזה אסור אף חוץ לסוכה וקוביא בדרך שאין איסור הנזהר תע"ב. אין לכסות השולחן במפה בשבת וי"ט בבית כ"א בסוכה ומשמע בח"ה אין מכסין כלל השולחן (אף בסוכה) ובשמיני עצרת יכסה גם בבית החורף יע"ש. וכמדומה שאין העולם נוהגין כך רק מכסים השולחן אף בביתו גם בח"ה מכסין השולחן די"ט מיקרי עסי' ת"צ דמ"מ י"ט הוא:

**סעיף ב**

**המנורה** עט"ז ברש"י סוכה כ"ט סוכה קטנה אין מביאין נ"ח הא בסוכה גדולה מביאין וב"י בשם רוקח כו' ומחופה בקוניא י"ל שרי דאין מיאוס עד"מ בזה:

**סעיף ג**

**סוכה** קטנה עט"ז רש"י סוכה כ"ט א'. ובתוס' שם ובלבוש בקטנה אין דרך להכניס במקום צר כזה ה"ה בסוכה ועוד שמא ישרף סוכה ולא יהיה לו אחרת ובאין דולק אף בגדולה (נמס) וקשה קצת ממה דאמר סוכה מ"ח א' סוכה גדולה מאי לימא דעייל נר בלא דולק שם ובראי"ש כ"ט נמי משמע דבקטנה אסור הא גדולה בכ"ע שרי וצ"ע ועב"ח

מפרש דמבעית שמא ישרף סוכתו ויצא ואי"ה במ"א אות ב' יבואר עוד. מדברי הב"ח בס"ג יראה דנוי סוכה דממעטין מהצד היינו בהוקצה כל ז' דאסור ליטול משם משא"כ כשהתנה דרשאי ליטול אין ממעטין בסוכה קטנה ע' סי' תרל"ח ותרל"ד וצ"ע בזה:

**סעיף ד**

**שום** תשמיש בזה עט"ז סוכה וע' אות ח' וט' בט"ז ומ"א י"ש:

**סעיף ה**

**אפי'** עט"ז סוכה כ"ו א' כרבא ואפילו מניח ראשו בין ברכיו אסור ורש"י כתב דרבא סובר דשמא ירדם לא חיישינן ואנן קיי"ל בסימן מ"ד דוקא בין ברכיו וסוכה אף בין ברכיו אסור ולרש"י משמע הא דמשני תנא חדא אין ישן בין עראי וקבע ולא מוקי לה באין ראשו בין ברכיו משמע דלרבא הוא דמשני הכי. ועסי' מ"ד י"א עראי ק' אמה הא בציר מהכי אף עראי לא הוי ואפשר ה"ה לענין סוכה כה"ג:

**סעיף ו**

**ומותר** עט"ז דמחמיר על עצמו היה אף במים ול"ת החמיר בפירי דוקא וזהו דעת הרמב"ם ז"ל ועב"ח בזה:

**סעיף ז**

**ויין** כו' עט"ז בטור י"ג ומים כיון שאין דרך לקבוע אפי' קבע הוי עראי וי"ג ומיהו במקום במים כיון שאין דרך לקבוע וקאי אבשר וגבינה יע"ש היטב בב"ח מ"ש ובב"י מזה ולגי' הב"י ומים משמע לכאורה ביין בקבוע בעי סוכה דמים אין דרך לקבוע הא יין כו' דאין לומר דיין שקבע הוי כעראי דפת והרוצה יחמיר ומים קבע דידהו לא הוי אף כעראי דא"כ איך כתב ולא עדיף מעראי דפת (אף אם נאמר מה שהחמיר ר"ג משום כותבת עיין סוכה כ"ז ב') אבל לגי' הב"ח י"ל כן דיין אף בקבע הוי עראי. ולהלכה העלה דאין לברך על השתייה לישב בסוכה ולסמוך על הברכה שיברך בהמוציא אבל סוכה מיהא בעי בקובע לשתות שכר ודבש וכדומה ואסור לשתות חוץ לסוכה ואי"ה במ"א אות ה' יבואר עוד וספק ברכות לקולא עיין א"ר י"ג וע' אות ח' עוד מזה:

**סעיף ח**

**ולאכול** עט"ז קצת חיסור לשון יש ביומא כ"ז ב' פריך לרבא דאמר כותבת יותר מביצה איך אכל ב' כותבות חוץ לסוכה ומשני בלא גרעינתא רבא גופא משני דה"ט פירי לא בעי סוכה וכתב הט"ז דתי' קמא נמי סובר כרבא דפירי לא בעי סוכה ולא אסיק אדעתיה לתרץ כך ותי' דבלא גרעין יע"ש. מ"ש הגי' בטור פירשתיו באות הקדום:

**סעיף ט**

**ול"נ** עט"ז ועמ"א אות ח' ואי"ה יבואר שם:

**סעיף י**

**בליל** י"ט עט"ז סוכה כ"ח א' ב' וע' אות י"ז לפסק הלכה ואי"ה שם יבואר ועמ"א קפ"ח דאין ראיה דבשאר הימים כזית סגי ואוכל עראי חוץ לסוכה ובליל א' כזית בסוכה דוקא וי"א פת דרבנן בשאר הימים ועמ"א כאן אות ט"ו ואי"ה שם יבואר עוד. וע' גמרא סוכה שם אמר אביי לעולם סוכה הלכתא לשיטתיה דתשבו כתדורו י"ל נשים נמי חייבות א"כ אי מקרא למעט אימא רק שאר הימים וג"ש ט"ו ט"ו לרבות נשים בליל א' עכ"פ וע"כ הלכתא סוכה וגמירי כך אף ליל א' ולרבא אה"נ אפשר מקרא סוכה ולא צריך רק ליל א' למעט מג"ש יע"ש ועחה"ר שם אזרח מצטער פטור וי"ל דבריו ואין מקומו פה:

**סעיף יא**

**אפי'** עט"ז כפי דעתי ההדיוטית יש בכאן כוונה מיוחדת והוא דקשה מנלן דגשם בליל א' מחויב דילמא לכזית כמש"ל עמ"א ט"ו ולשון אי בעי קשה כמ"ש הב"י גם אמאי לא כפשוטו דיליף ג"ש ממצה ותי' הכל דבירושלמי ר"ז בעי כו' והרא"ש כאן מפרש לה או יוצא במיני תרגימא יע"ש וע' ברכות פ' ג' באכלו מ"ש בגשם בליל א' הביאו הב"י אבל הטור מפרש לה לבעיא דה"פ אי ג"ש רק שיהא חובה בליל א' לאכול בסוכה דוקא וממילא צריך לאכול כביצה ויותר ערי"ן וב"י שזהו חוב סוכה א"ד עד כזית כלומר עד שיעור כזית נמי אסור בליל א' ג"כ משונה משאר לילות וממילא י"ח בכזית בליל א' ואנן קיי"ל לחומרא היינו מודאי לא מחמת ספק אלא בודאי שליל א' יש לה חומר גם לענין זה דכזית אסור לאכול חוץ לסוכה (ויראה היינו זית ראשון אסור חוץ לסוכה דומיא דמצה אבל משיצא י"ח בסוכה אף ליל ראשונה מותר עראי כביצה פת חוץ לסוכה והבן זה) מדלא הזכיר בבלי בעיא זו ודאי כ"ה דכזית אסור חוץ לסוכה עד כזית אסור הא פחות מכזית שרי חוץ לסוכה וא"כ הכל מתורץ דגשם בליל א' חובה כיון דאף כזית אסור חוץ לסוכה דומיא דמצה ממש ולא בעינן כתדורו בליל א' ומוכרח בכל ענין לאכול בסוכה ה"ה גשם כאמור ואף אי לא בעי כו' ל"מ אי לא מצי למיכל רק כזית פשיטא דאסור וי"ח ואף דמצי למיכל יותר ה"א בעיא היא דר"ז ומספק לחומרא וא"י כ"א יותר בכביצה קמ"ל דודאי הוא דכזית אסור וי"ח בכזית וא"צ למיכל יותר ובבלי אמר כשרה אי בעי לא אכיל וגשם ג"כ ולא אמר אלא דמ"מ צריך ג"כ להא דדירה אי בעי לא אכיל והבן זה ועב"ח:

**סעיף יב**

**ולא** עט"ז טומטום ספק כבסי' תר"מ ס"א שאכל ביה"ש כזית פת י"ל יצא דהוי ס"ס שמא ביה"ש לילה ושמא אשה הוא אבל זכר ודאי ביה"ש אי"י י"ח דספק תורה לחומרא

ומיהו י״ל בערב תאכלו מצות מיעטה קרא ביה״ש ואף טומטום בסוכה כן ואי״ה בתר״מ אבאר עוד לענין ברכה:

**סעיף יג**

**וכשמבין** עט״ז וע׳ מ״א אות י״ג ואשרי מי שיש לו סוכה מיוחדת עם התנור ויוכל ללמוד שם ולישן כדרך שעושה בדירה:

**סעיף יד**

**המתפלל** עט״ז ק״ק דביש ביה״כ בעירו י״ל דאין רשאי להתפלל בסוכה אף בעשרה ע׳ לעיל כל מי שיש ביה״כ בעירו וברוב עם ואף ק״ש צריך לילך לביה״כ אלא אף שאין לו ביה״כ ובכפרים שמתפלל בביתו תמיד מ״מ אין חייב בסוכה דלאו במידי דתליא בדירה הוא וה״ה הבדלה ומ״מ י״ל יש להבדיל בסוכה דוקא וכן המנהג בודאי. ובלבוש הטעם דא״א לכוין בסוכה ועב״ח ומ״א אות י׳:

**סעיף טו**

**תבשיל** עט״ז סוכה כ״ש א׳ ופירש״י ז״ל שם ע׳ באות שאח״ז ואי״ה שם יבואר:

**סעיף טז**

**ואפי׳** עט״ז הר״ב בס״ז בהג״ה ומ״ש על הטור אפשר דאמר משתסרח המקפה כשיש לפניו דוקא וקמ״ל אע״ג דתבשיל זה במעט גשם מתקלקל ואלו כ״כ גשם בבית אין צער זה כלל וברחוב נמי עומד במעט גשם ומשתסרח המקפה י״ל התחיל רק קצת ולא נתקלקל עדיין ועב״ח אפי״ה רשאי לצאת מסוכה והלכה כמ״ש הר״ב בכאן:

**סעיף יז**

**אבל** עט״ז עי׳ אות י׳. ומשמע כאן דבליל א׳ וב׳ יש לאכול בסוכה כזית בירדו גשמים ואין לברך לישב בסוכה אף בליל א׳ ספק ברכות לקולא והמעיין בתה״ד צ״ה העלה בליל א׳ אפילו ירדו כל הלילה גשם א״א לפטור מסוכה בלי כזית בסוכה דומיא דמצה שא״א לפטור בשום ענין ויעשה קידוש בסוכה ויאמר זמן שם דקאי ג״כ אי״ט בסוכה דאם יקדש בבית ויאכל שם ואח״כ כזית בסוכה כמצה ממלא כריסו ויאכל כזית מצה באחרונה דמ״מ יצטרך לומר זמן ב״פ א׳ בבית אי״ט וא׳ בסוכה אסוכה ושמא אין להרבות בברכות אף כה״ג משא״כ בליל ב׳ דאמר זמן בליל ראשון בסוכה טוב יקדש בבית וקראת עונג במקום עונג הקריאה קידוש וכזית פת בסוכה יע״ש. והיינו מאי דרוצה להחמיר בליל ב׳ לאכול כדת תחלה בבית אף כזית כ״ז שלא י״ח סוכה ע׳ אות י״א ולמ״ד למצה כי בכאן אסור לאכול חוץ לסוכה אבל הוא ז״ל פסק שם בליל ב׳ א״צ לאכול בסוכה בירדו גשמים כ״ז אכילה יע״ש א״כ כ״ז שהגשם יורד רשאי לאכול בבית וכשיפסוק ראוי לילך לסוכה לאכול שם כזית או חייב דספק הוא מ״ה כו׳ ולדידן י״ט ב׳ כו׳ ולפ״ז נמי י״ל

בליל ב' אם רואה שאחר שעה או שתים יפסוק הגשם יוכל לאכול בבית הסעודה ושם הקידוש ואח"כ כשיפסוק הגשם ילך לסוכה ויאכל כזית משא"כ בליל א' קידוש וכזית ראשון בסוכה דוקא. ולפ"ז י"ל דעת הר"ב בהג"ה גם כן דבליל ראשון חייב כזית בלא הפסיק הגשם כל הלילה וי"ל דגם כזית ראשון דוקא בסוכה או שלא להרבות בברכות או דאסור חוץ לסוכה כמ"ש באות י"א והבן זה. ובברכה לישב בסוכה בליל א' וכ"ש ליל ב' אין לברך דספק לקולא:

**סעיף יח**

**ויעור** עט"ז אם ינעור מעצמו ואף לאחר ע"ה אם ישן עדיין א"צ להקיצו:

**סעיף יט**

**וכל** עט"ז ואף אוכל שם יותר כביצה ברכה לבטלה הוי כיון דפטור הוא וע' אות י"ז אף בליל א' יאכל כזית שם ולא יברך לישב בסוכה:

**סעיף כ**

**נהגו** עט"ז עמ"א אות י"ז ואי"ה שם יבואר. ומי שמתענה דמברך בכל פעם שיכנס לטיול צ"ע אם מהני לברך בבוקר לפטור כל היום טיול דדמי לריח ואכילה שאני דר"ה זמן קבוע כמ"ש הט"ז וצ"ע:

## סימן תרמ

**סעיף א**

**נשים** כו' עט"ז לי ההדיוט נראה כוונה מיוחדת בכאן בסוכה כ"ח ב' סוכה הלמ"מ אלא דא"כ עבדים אין דנין ק"ו מהלכה וה"ה כל י"ג מדות אין דנין ואף ג"ש לה לה מאשה משא"כ אי הלמ"מ מגלה דפירושא דקרא דל"ת תשבו כתדורו או דלא נילף ג"ש ט"ו מפסח תו הוי מפרש בקרא הוקשה כ"ה לתפילין ויליף עבדים בג"ש מאשה. ובלבוש מהאזרח ומ"ע שהז"ג בד' סוכות יע"ש ועא"ר ותוס' קידושין ל"ג האזרח י"ל לאביי הלמ"מ דאי מקרא אימא ליל א' חייבות משא"כ לרבא י"ל באמת סוכה מקרא כמ"ש בתרל"ט (בגמ' והשתא דאמרת קצת ל"מ כן) וריבוי דה"א י"ל ג"כ אין דנין ג"ש לעבדים באולי כי הי"ג מדות נתנו לדרוש המפורש לכך כתב דה"א למעט נשים כאלו פי' דהיקשא מ"ע שהז"ג נשאר במקומו. ובד' כוסות חייבין י"ל הואיל והיו באותו נס חייבין מדרבנן משא"כ סוכה אף שהיו בנס התורה מיעטה בפי' לא חייבו חז"ל מדרבנן משא"כ נ"ח ומגילה עיקרם דרבנן ע' תוס' פסחים פא"ע ותוס' מגילה ד' וריש ערכין באופן שלבישיה כתלג חיור ודבריו כעמר נקר:

**סעיף ב**

**כבן** ה' עט"ז ער"מ פ"ו מסוכה ה"א ובהמ"מ ובלח"מ משמע דגרס כבן ה' וכבן ו' וכ"כ הש"ע כאן וע' עירובין פ"ב ב' ובתוס' וראי"ש שם ומ"ש הט"ז לחלק בעירוב עושה מעשה בידים לכן פסק לחומרא אין אביו בעיר כבן ו' שלימות יוצא בעירוב אמו ובאביו בעיר עד ה' שלימות יוצא והיינו כרב אחי דפירש ברייתא בעירוב עד שש עד ועד בכלל ולא כר"ל דבפרק אע"פ מייתינן לדרב אחי ומ"מ בהא חשש להחמיר כחילוק של ר"ל דילמא דוקא באין אביו בעיר משא"כ בסוכה שוא"ת פסק לגמרי כרב אחי ולא חשש להחמיר משום חילוק בין איתיה בעיר או לאו מאחר דרב אשי אין מחלק ושוא"ת הוא ומ"ש דלר"י ור"ל היינו לאו ממש כוותייהו דהם אמרו כבר ד' וה' אלא החילוק שחלקו בין בעיר או לאו. ואמנם מ"ש דלר"י מחל אין חיוב ולרב אשי יש חיוב לא הבינותי לכאורה איפכא מיבעי ליה אם לא להגיה להיפך ומ"ש בסוף מותר לד"ה כלומר בענין החילוק בין אביו בעיר או לאו ר"ל בע"א וצ"ע. גם בסוכה שאמו מאכילה בידים אסור אם לא שהקטן נוטל מעצמו ועמ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

**שמקיז** עט"ז אע"פ שמרגיש רק קצת ולא חולה ממש אפ"ה כל שיש קרירות יבוא לידי סכנה ועמ"א אות ד' משמע דיעבד אף אי עשה מחמת תענוג פטור מסוכה דחששא שמא יצטנן ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

**אבל** עט"ז כדלעיל סי' תרכ"ז סעיף ד' ותרכ"ט סי"ט ועמ"א כאן אות ח' ואי"ה שם יבואר. ולהגן מפני הנרות שלא יכבו הוי כלנוי או להגן ובתוך ד"ט לסכך הוי שרי להט"ז כדלעיל יע"ש ועסי' שט"ו כל שאין להתיר רשאי מחיצה עראי מן הצד ולהתיר אסור ובאהל אף שאין להתיר אהל עראי אסור בשבת וי"ט:

**סעיף ה**

**מי** עט"ז בתה"ד צ"ב הוכיח דאין זה מצטער דדרך האדם לפעמים לישן כך כפוף והיינו דאי הוי צער לא מהני מה שמקבל עליו לסבול הצער ולישן כך דכיון דפטור הוא הוי כאלו עשאה במקום שא"א לו לישן שם דלא י"ח כלל ועא"ר אות י' כן כוונתו וא"כ י"ל שכיר כך ומ"מ י"ל דוקא לקולא היינו באם דרכו בכך אבל מי שהוא מעונג ואין דרכו לישן כך א"י י"ח בעשה מתחלה קטנה כ"כ ואפשר ה"ה למחדש דבר אח"כ דא"י י"ח אבל אם אפשר לישן שם ראשו ורובו י"ח הן באכילה ושינה ודוקא שולחנו בתוך הבית א"י י"ח דאתי לאימשוכי כבסימן תרל"ד סעיף ד' יע"ש ועי' תה"ד בזה ומ"ש המ"א אות

ט' הנה בתה"ד שם יבואר זה למ"ד ג"א חוץ מראשו כמ"ש התוס' בעירובין ועא"ר אות י' ואי"ה במ"א יבואר שם:

**סעיף ו**

**אלא** עט"ז ועב"ח:

**סעיף ז**

**אלא** עט"ז ועב"ח בשם מהרי"ק הקשה על זה דא"כ באבל פשיטא דחייב דאין ניצול מצערו יע"ש בב"ח מ"ש בשם הרא"ש ז"ל עמ"א אות י' ועחה"ר סוכה כ"ח ב' למה לי אזרח וה"א דהאזרח ותירץ אזרח למעט מצטער בשם הרמב"ן ז"ל א"כ לכאורה לרבא מצטער אף שלא מחמת סוכה פטור דאי מסוכה בלא"ה תשבו כתדורו אף לרבא דריש הכא בדוכתי טובא אלא לאביי דאמר סוכה הלכה וקרא דהאזרח לגרים ואזרח גופא למצטער דפטור אף שלא מחמת סוכה אבל לרבא י"ל סוכה קרא ויוה"כ הלכה כמש"ל בתרל"ט ובלילה ראשונה הוא דצריך קרא ט"ו מחג המצות ואזרח ולא הנשים וה"א לרבות גרים וא"ש דוקא מצטער מחמת סוכה פטור ועיין לבוש כתב ואסמכוהו אקרא דאזרח ובחה"ר משמע דרשא גמורה וע' תוס' שם י"ל מבישראל ע"ש ואין להאריך וע' אות ח' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ח**

**אבל** חייב בסוכה עט"ז העלה דחולה שאין סכנה וצער הגוף שאין שפוי בדעתו ר"ל כמו בעלי השחורה וכדומה פטורים מסוכה אע"ג דא"א להנצל מצער דמ"מ עיקר סוכה שיתבונן בנפלאות ה' מלשון ראיה (אבי יסכה) וזה מצטער אין נותן לב. ואבל ה"א ג"כ פטור מטעם זה קמ"ל איבעי לייתובי דעתיה כיון דמצי לייתב ובדידיה תליא וממילא טבע ספינה בים נמי חייב ודוקא צער הגוף משמים פטור כה"ג ומרדכי שכתב דא"א להציל חייב היינו שהצער בא מסוכה כלומר יושב בחמה ופרעושים או צינה וגשמים ואין לו בית לילך ולהנצל מזה וישב ברחוב ובשדה בזה חייב בסוכה אע"ג דמצטער מ"מ קצת הוא מחמת סוכה וזוכר נפלאות ה' וכעין גלות צא מקבע לעראי. (מלת הי"א ט"ס וצ"ל ה"א) ומ"ש מה קמ"ל היינו דמצטער דוקא חולה או צער הגוף שאין שפוי כמש"ל או יש לו מכה במקום א' דכאיב ליה א"כ ממתני' שמעינן חולה ומצטער דומה לו (אלא חולה משמשיו פטורים ומצטער הוא לבדו וממילא אבל חייב וכל הטרוד י"ל קמ"ל דחולה אע"ג דא"א להנצל פטור ואבל משום דבעי לאיתובי דעתיה. וערש"י כ"ה ב' וכ"ו א' מצטער סוכה מצערתו היינו באפשר להנצל שילך לביתו פטור דכתדורו ובדירה כה"ג שביק ואזיל ליה וה"ה נמי צער הגוף דממילא אע"ג דא"א להנצל ממנה. ועחה"ר גבי אבל סוכה כ"ה ואי"ה במ"א י' אבאר:

**סעיף ט**

**חתן** עט"ז עסי' רל"ב ומ"ש הב"י שאין ממש היינו אף דשושבינין פטורים הא שאר האוכלין שם חייבין וכ"ש עתה ראוי להחמיר ולהתפלל אם השעה עוברת:

## סימן תרמא

**סעיף א**

אינו. עיין ט"ז. סוכה מ"ו ומנחות מ"ב. ועיין לבוש כתב דכשירה בעכו"ם ואין גמר מצוה יע"ש. ועיין סימן תרל"ו וקשה למאן דאמר צריך שיחדש טפח על טפח מדרבנן ואם לאו פסולה מדרבנן ואם כן בהוה אמינא במנחות אמאי אין מברך אסוכה אע"ג מן התורה כשירה בעכו"ם מדרבנן פסולה. ולמאן דאמר מצוה ממובחר אתי שפיר. ובירושלמי מצריך לברך אסוכה על עשייה י"ל לשיטתיה דצריך לחדש דבר. וש"ס דילן סוכה דאין צריך לחדש. ומיהו מזוזה וכדומה משמע דעיקר תליא בגמר מעשה. וביעור חמץ וי"ל הביטול ושלוחו יכול לבטל אבל לא עכו"ם עיין תוספות מנחות (מ"א) ב' יע"ש:

## סימן תרמג

**סעיף א**

לפי. עיין ט"ז. סוכה נ"ו א' ומ"ו א'. והב"ח ז"ל פירש גם כן לפי שהזמן חוזר על יום טוב וסוכה טעמא יהיב למילתיה דמשום הכי זמן אחר הסוכה ולא כפירוש רש"י ז"ל בדף נ"ו בעשויה ועומדת ומשום הכי אם אמר זמן בעשייה שוב אומר בסוכה זמן דיום טוב קודם ואחר כך לישב בסוכה או בעשויה ועומדת עיין מ"א ואי"ה שם יבואר. ומה שכתוב בגמרא חובת היום עדיף תרווייהו צריכי א' זמן קאי גם כן אסוכה ומכל מקום תדיר עדיף לכן אמר כו' יע"ש בב"ח כאן ובסימן תרס"א. ומשום הכי בליל ב' דזמן לא קאי (אקידוש) מסיק הרא"ש ז"ל דזמן ואחר כך סוכה תדיר קודם כבסימן תרס"א יע"ש. ויש להוסיף תבלין דמתניתין הילך מצה וחמץ תיובתא ועיין תוספות נ"ו א' ד"ה והלכתא והרא"ש ז"ל מפרש והלכתא בשלא היתה עשויה ולא בירך בעשייה זמן דמברך סוכה ואחר כך זמן דקאי אתרווייהו ובליל ב' זמן ואחר כך סוכה כסתם משנה הילך מצה וחמץ (ועיין בירושלמי בפרק החליל הלכה א יש תירוץ לזה יע"ש). אבל אדוננו דוד הט"ז ז"ל פירש דהטור קאי אהא דרב אשי דרב כהנא מסדרן אכסא סוכה מ"ו א' והוא כמו שכתוב בחדושי הריטב"א שם דודאי מצוה מדינא דגמרא לברך זמן מיד בעשיית סוכה זמן אעשייה ובליל א' לישב בסוכה וזמן ארגל ולא פטר לה זמן דעשיית סוכה (התוספות שם ד"ה נכנס וראש שם פ"ד סימן ג והר"ן שם כב ב ד"ה ואם כתבו בדרך אפשר דזמן דעשיית סוכה פטר לזמן דרגל ומשמע דהלכה אינה כן אלא אע"פ שבירך

בזמן עשייה שהחיינו מברך שתים בכניסה עיין אליה רבה בסימן תרמ"א ס"ק א) אלא דרב כהנא מיירי בעשויה ועומדת או שכח לברך בזמן עשייה שהחיינו דתניא בברייתא דנכנס בכניסה מיד מברך ב' לישב בסוכה וזמן אסוכה של עשייה או אפשר בעשויה ועומדת מברך זמן אקיום מצות סוכה ואי"ה במ"א יבואר בזה. ורב כהנא הוה מסדרן ב' ברכות אכוס דוקא דלפי שהזמן חוזר גם על הקידוש היום ומשום הכי היה ממתין ומסדר הכל אכסא דקידושא. וזה שכתבו הטור ושו"ע שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה ואילו היתה הכוונה דמשום הכי זמן אחר כך דקאי גם כן אסוכה היה לו לומר לפי שהזמן חוזר גם כן אסוכה ודי בזה אלא אדרבה שחוזר על קידוש היום ואסוכה ומשום הכי ממתין עד קידוש בזמן. אבל זמן אחר הסוכה מטעם דחובת היום עדיף ולשיטתיה בסימן תרס"א דבליל ב' נמי סוכה ואחר כך זמן. והנה ממה שכתוב בברייתא מ"ו א' אומר שהחיינו נכנס לישב אומר סוכה ולא הזכיר זמן דיום טוב י"ל דזמן דיום טוב אומר בשוק מה שאין כן כשלא אמר בעשיה זמן או בעשויה ועומדת די"ל זמן אסוכה בקיום המצוה מברך שתים דוקא סוכה ואחר כך זמן דליהוי קאי זמן גם כן אסוכה. ולפי זה בליל ב' זמן ואחר כך סוכה וזה סייעתא להרא"ש בסימן תרס"א והבן זה. ולענין אם אמר זמן בעשייה אם יאמר ביום טוב משמע בחדושי הריטב"א שיאמר זמן דיום טוב ועדיין צ"ע ועיין סימן תרמ"א ובאליה רבה:

**סעיף ב**

להרמב"ם. עיין ט"ז. מה שכתוב בירושלמי כו' עיין סימן ח' ובמגן אברהם מה שכתב שם ובאליה רבה דנוהגין לברך בשעת העיטוף. וכאן משמע לאחר העיטוף מברך. ועיין ב"ח משמע להר"מ ז"ל אם אוכל מעומד אין יכול לישב בסוכה יע"ש:

**סעיף ג**

בשאר ימים. עיין ט"ז. דברי מהר"מ מרוטנבורג בטור אף בחול כו' ומכל מקום י"ל המחבר שכתב להרמב"ם מקדש מעומד ואומר סוכה ואחר כך זמן ובליל ב' להיפוך כבסימן תרס"א ומכל מקום סוכה בעמידה א"כ פשיטא בשאר ימים סוכה קודם המוציא קודם שישב ודלא כמהר"מ בזה עיין ב"ח. אלא המנהג אחר המוציא בישיבה כהרא"ש וממילא מקדש מיושב על פי המנהג. והט"ז ז"ל לא פירש כן:

**סעיף ד**

אבל. עיין ט"ז. הקשה על מהר"מ למה כתב טעם סוכה קודם המוציא נכנס לישב משמע דראוי לסמוך סוכה לישיבה (כשישב) והא מטעם חובת היום סוכה עדיף מברכת המוציא כמו סוכה וזמן לשיטתיה באות א' (מה שאין כן להב"ח ז"ל עמוד תקמו ד"ה ומ"ש לפי התם תרי טעמי חובת היום וזמן קאי גם אסוכה) ועל זה לא היה חולק

הרא"ש דמכל מקום חובת היום קדים ותירץ כו' ומסיק דנהנין קודם אף בשבת ויום טוב שחרית דצריך לאכול פת אפילו הכי המוציא קודם. ובסוכה נ"ו א' יין ואחר כך קידוש אע"ג דנהנין עיין אליה רבה י"ל נהנין המוציא אי אפשר בלי פת וצריך לברך עליו מה שאין כן יין אין חיוב כי אם לקדש עליו הוה פרי הגפן כחוב וראוי שתקדם קידוש ליה. והנה י"ל בשבת ויום טוב שיש קידוש הוה זה קביעות והיכרא דאין קידוש אלא במקום סעודה ובחול היכרא המוציא תחלה דוקא על אכילה מברכין ושבת ויום טוב שחרית איכא קידושא רבה פרי הגפן או שהכל על הכוס גם כן אחריו מיד סוכה קודם נטילת ידים והמוציא ועיין הלכות שבת. והנה קידוש שבת דין תורה וקידוש יום טוב יש אומרים דרבנן ויש אומרים דין תורה עיין מה שכתוב בסימן רע"ג וא"כ משום הכי קידוש היום קודם לסוכה שזה דין תורה וזה דרבנן ברכות ומיהו כבר אמר בתפלה. ובסימן רע"א כתבנו מזה. ועיין סימן רע"ג סעיף א' וסוכה שלנו לא הוה כמפנה לפנה כיון שיש מחיצות לתשמיש רק בדעת תליא מילתא יע"ש. אמר ההדיוט הכותב ראיתי לסדר כאן דין הכשר סוכה בלי פקפוק כלל להיות כשירה על פי מנהג וותיקין וחסידים. הנה מצוה מן המובחר סוכה להיות ד' מחיצות שלימות וצורת הפתח לנוי ותהיה במקום יפה ראויה לדירה ולא יהא מקום מוסרח שאין ראוי לדירה וגם אסור להזכיר השם ודברי תורה באם מגיע אליו ריח רע כמבואר. וראוי שיהא גם למטה דפים מרוצף עיין סימן (תרכ"ו בא"ר) זכר לעננים וגם משום כבוד קרקע לאשוויי גומות ביום טוב ושבת. ולכתחלה ראוי לעשותה לשום החג דבית הלל מכשירין יש לומר דיעבד (ויש לי הרהורי דברים במצה ישנה שלא לשום מצה ריש סימן ת"ס וברי"מ פרק ו' ממצה הלכה ט' כרבה פסחים לח דשימור לשום מצה בלישה ואפייה דין תורה דלא כרב יוסף פסחים ל"ח ב'. ומזה דהלכתא כרבה לגביה אף היכא דתניא כוותיה דרב יוסף גם כן א"כ בסוכה נמי ט"ו ט"ו גזירה שוה ובירושלמי סוכה פ"א הלכה ב דמשמע דרבנן ושמא לא שמר כראוי לשיטתיה לכאורה בפסחים פ"ב הלכה ד כרב יוסה יע"ש אין מקומו פה וצ"ע). הסכך מן ענפי אילן דוקא עם עלים אז יוצא ידי חובתו לכולי עלמא כי אף לטי"ש וקנים יש לפקפק בהם עתה גזירת תקרה וכל שכן שיש לגמגם אם קולע קנים ועושה כמין דופן וכדומה ומסכך סכך בהם די"ל בהן גזירה תקרה וכל שכן אותן שקורין במדינת רוסי"א לאסי"ס שמונחים על עליות שיש בהן כמין סולמות פשיטא שאסור מכמה טעמים. וסכך בדבר המקבל טומאה אף מעמיד במקבל טומאה אסור עיין ב"ח והרבה פוסקים גם דפנות מצוה ממובחר שיהיו ראוין לסכך והיינו עכ"פ דפין שאין בהם ד' על ד' טפחים ולא יהיו משופין ברהיטני כי יש אומרים דגזור בהו אטו כלים עיין פני

יהושע ובירושלמי. ואם לאו יתקע ד' קונדסין בארץ ועליהם יהיה הסכך. מסמר מתכות אין מקבל טומאה ויש שמקבל טומאה עיין פרק י' מהלכות כלים. ומכל מקום פסול הוא דאין גידולו מארץ. ואם הניח כלונסות וחברן במסמרים ואי אפשר בזולתם י"ל הוה מעמיד בפסול ואם כדי לחבר הדפנות י"ל מותר ועדיין יש לפקפק בהם. תהיה הסוכה תחת אויר השמים ואם סמכה לכותל חצר ויש בכותל רעפים לבינים פסול מן התורה ושינדל"ן י"ל רק מדרבנן. ואם יש ד' טפחים שאין כשר תחתיו אסור להניח השולחן שם דגזרינן שמא ימשך אחר שולחנו דמ"ש מתוך הבית. עצי הסכך לאחר סוכות אין להשתמש בו תשמיש בזוי ויראה ה"ה חדר כל השנה אין להניח שם ספסל נקוב וכדומה תשמיש בזוי ואפשר שבבית דירה מניחו ה"ה בזה וצ"ע. אין להניח שום שבר כלי על הסכך אם הוא ניכר מפני מראית עין. ואינו ניכר רשאי אם אין צריך לסכך בו כעין כתונתא דמנימין ומשמע דרשאי להשתמש בסכך כל מה שמשמש בבית דירה כעובדא דמנימין והא דאסור בהנאה כל שבעה לבטל ממצותה ועי' בפנים. ודין סוכה דיעבד מבואר בפנים ועסי' תר"ל ס"ז סיכך ע"ג מבוי שיש לחי לאותה שבת משמע הא בי"ט לא ותליא בפלוגתא רש"י ותוס' ביצה י"ב א' הוצאה שלא לצורך כלל בי"ט ולמ"ד לוקה מ"ה כבסי' תקי"ח במ"א ג' י"ל מיגו דמהני מ"ה לי"ט בהוצאה מהני כו' ועי' לבוש כתב בחה"מ לא מהני יע"ש ומ"מ צ"ע. הסכך צריך שיהיה מטר יורד בה ואי"ל י"א דפסול עיין בפנים. מזוזה בסוכה פטור ומשמע חדר של כל השנה שדר בו תמיד ובסוכה מסיר הגג והמכסה אפי"ה בסוכות פטורה דבז' ימים לאו קבע מיקרי. ומי שיש לו ב' חדרים זה לפנים מזה אם הולך מחדרו לסוכה פשיטא שפתח הסוכה צריך מזוזה משום חדרו ואם הלך מסוכה לחדרו בענין שפתח הוא מחדר הסוכה י"ל שחייב בפתח בסוכה הפתוח לרשות הרבים וכדומה דהוי כבית שער ול"ד לסוכת היוצרים ע"ד רפ"ו כ"ב בש"ך. מי שיוכל להיות לו לבדו סוכה שיוכל לישן עם אשתו שם י"ח כי י"א דבעינן תשבו כתדורו כה"ג ומפני הצינה יכול לעשות מטה עם כילה כבסימן תרכ"ז וי"ח לכ"ע יע"ש ואין אויר והצינה מזיק לו ואשרי מי שיוכל לקיים כהלכתה:

**ישיבת** סוכה מבואר בפנים ולילה ראשונה חובה מ"ה וצריך לאכול כזית פת מה' מיני דגן דוקא כמצה ט"ו ט"ו מגזירה שוה כו' ויראה שצריך לאכול בכדי אכילת פרס כמצה בסוכה דג"ש גמורה היא. גם י"ל שלא יעשנה עשירה ממי פירות וכדומה אף למ"ד דקבע סעודה עליה יכול לקדש אריפתא כזה ומכ"ש כשמקדש על היין משא"כ בליל א' דסוכות א"י י"ח כ"א בפת היוצא במצה לא בעשירה ומכ"מ מעט מלח לא הוי עשירה ובמצה הטעם שמחמץ וצ"ע. ברכת לישב בסוכה י"א להר"מ ז"ל הכוונה דוקא ישיבה

ממש וראוי לכוין גם לזה ומלת לישב בסוכה בב' דפוסים היו"ד נחה והלמ"ד בצירי וכן השי"ן וכן ראוי ע"פ הדקדוק לא כמ"ש לישב בשלש צרוין. כי ראוי להיות היו"ד נחה כי הוטלה תנועתה בלמ"ד. בסוכה הבי"ת פתח והסמ"ך דגושה כ"מ בשני דפוסין כבשמים הידיעה כי סוכה צריך חידוש וצ"ל ושאר דינים ועסי' ח' בציצית בלבוש ובסידור הענא הסמ"ך רפויה וצ"ע והבן:

## סימן תרמה

### סעיף א

**ולא** עט"ז המחבר נקט לשון הר"מ ז"ל בפ"ח הג"ד בסוכה ולולב ועלי החריות הוא מברייתא ל"ב א' חרות פסול וכפירש"י ז"ל ענף הדקל עליו נושרים ושדרו מתקשה ונעשה עץ והב"י פי' דאין נושרים רק העלים במקום חיבורן בשדרה נתקשו וא"א לאגדן ולכופתן לשדרה יע"ש. והנה המ"מ שם מפרש להר"מ ז"ל כל שעליו תלוין למטה כעלי החריות פסול וזהו פי' הברייתא חרות פסול והיינו אע"פ שלא נתקשה ויכול לכפותן מ"מ הואיל והן תלוין למטה ואין עולין מאליהן כלל עם השדרה לת"ק ג"כ פסול הא אם עולין קצת מאליהן עם השדרה אע"פ שבראשן תלויות וכפופים קצת למטה כשר ולכתחלה מצוה לאגדן בזה וכמ"ש באות ב' אי"ה. ומ"ש הט"ז נעקר"ו כתבתי בזה פי' הבי"י ולקמן אבאר עוד:

### סעיף ב

**דהיינו** עט"ז המ"מ שם פ"ח מהל' לולב ה"ג. ובאות א' רציתי לפרש ויש חילוק בין אם ראשי העלין כפופים למטה או לאו. ועתה ראיתי הפי' הנכון הוא כך דחריות עלים תלוין למטה ובמקום חיבוריהן בשדרה נתקשו וא"א לכפותן וכאלו נשרו ונדלדלו וכמ"ש הבי"י וזה שכתב הר"מ ז"ל נדלדלו כעלי החריות. ומשמע הא לא נתקשו כעץ רק תלויות כך למטה ואין עולין מאליהן לשדרה רק ע"י כפיתה כשר הוא וי"ל כה"ג נמי פסול הוא כל שאין עולה מאליהן ומש"ה מצוה ממובחר ליטול לילב שאין עלין תלויות למטה אע"פ שיכול לכפרתן ולאוגדן די"ל כה"ג פסול הוא אבל מדינא כל הראוי לבילה כו' כשר ודוקא כחרות שנתקשה וא"א לכפותן פסול אבל כל שעולין מאליהן עם השדרה אע"פ שפרודות קצת משדרה אף מצוה ממובחר ליכא וזהו דהקשה על הר"ב בס"א שכתב שאין פרודות לגמרי דבהא מצוה ליכא רק בתלויות למטה כעלי החריות אלא שאין נתקשו ויכול לכפותן בזה י"א שפסול ומש"ה מצוה לצאת כל הדיעות. ולפי"ז מ"ש הר"ב אם נתקשו עלים וא"י לחברן עם השדרה א"י מה הוא דהא זה בכלל חריות וי"ל עלים נתקשו למעלה אף שעולין בצדדים עם השדרה פסול דאין ראוי לבילה וכפות בעינן

עי' בהר"ן וצ"ע בכל זה גם במ"מ יש לעיין בפירושו. ומ"ש הט"ז דהיינו כו' דקשה ליה דלכאורה הר"מ ז"ל מפרש נדלדלו כפירש"י ז"ל נעקרו ממקום חיבורן בשדרה (ומעורין במיעוט) ופי' תלוין למטה הוא פי' אחר וחולק ואיך כתב הר"ב דהיינו וז"א דיש לפרש נדלדלו ג"כ תלוין למטה ונדלדלו מאורך השדרה ואף לא נעקרו מחיבורן והבן זה ואין להאריך עי' אות ג':

**סעיף ג**

**וכן** עט"ז סוכה ל"ב א' חרות פסול דומה לחרות כשר כפירש"י ז"ל ע' אות א"ב והנה לי ההדיוט נראה כאן כוונה מיוחדת בט"ז ז"ל כמו שאגיד כי במשנה נפרדו כשר נפרצו פסול י"א כפשוטו נפרדו מרחוק קצת משדרה נפרצו תלויי למטה כעלי חריות ולא נתקשו ויכול לכפותן ולאבדן אפ"ה פסול והוא לשון הר"מ ז"ל שם בכ"ף הדמיון כעלי החריות ובריית' חרות פסול דומה כשר כל הראוי לבילה ופסק במשנה דפסול דומה כן. וז"ש הר"ב ז"ל וכ"ש נתלשו אף דכ"ש הוא לומר כמו פירש"י ז"ל נעקרו בחיבורן אף שמעורין במיעוט ויכול לאגדן פסול ה"ה בעלי החריות אף שיכול לכפותן האגד פסול כי לא מפשינן פלוגתא ביניהן ובמ"מ וברי"ן ד"ל רש"י והר"מ ז"ל אחת היא והבן והפסול הואיל ואין עולין עם השדרה. ואם עולין ופרודות ונתקשו שא"א לכפותן ג"כ פסול ומצוה ממובחר שלא יהיו פרודות לגמרי שהרי הר"ב אומר כן בס"א אבל י"ל דומה לחרות התחיל להתקשות כמ"ש הט"ז ז"ל והבן זה:

**סעיף ד**

**ויש** מפרשים עט"ז הב"י הביא תוס' ב"ק דף צ"ו א' ד"ה נחלקה התיומת (הוצין נקראין העלין כברייתן כפול כל אחד לב' ופניו פרוד וגבו מחובר כאלו הוא א' חופיא שנפרד עלה אחד לב' בגב י"ש) והביאו התוס' שם פי' הגאונים ורש"י ומ"מ וכלם מיירי באותן לולבים שכלים למעלה בשני הוצי דהיינו בראש השדרה יוצאים שני הוצי כ"א כפול ולפי' הגאונים אותן ב' הוצי העליונים בעינן שיהיו מחוברים בגבן אבל בפניהם פרודות הם ב' הוצי עליונים ועב"י מ"ש גם נגד פניהם נמצא כן לפעמים דבר אדום ביניהם בפניהם מחברם יחד כאלו הב' הוצי הם נראה כאחד ממש (גב העלים הוא בגב השדרה ופני העלים פרודים כשאר עלים וב' עליונים צריך שיהיה מחובר גבן ועסי' תרנ"א) וכל שנחלק התיומא ב' הוצי זה מזה בפניהם אע"פ שגביהם מידבק יחד ממש פסול וע"ז כתבו שכן נראה מבה"ג וביאר בראי"ש בסוכה ל"ב שפי' בה"ג נחלקה תיומת גב העלין היינו עליונים ב' הוצי אלמא בגב מיירי ובפניהם הם פרודות כשאר עלין ויש ביניהם דבר אדום נראה בפניהם המחברם בגבן יחד ב' הוצי אלו ופסול זה ברוב האורך של גבן ע' בראי"ש וטור וע"ז כתבו התוס' שבארצם לא נמצא לולב כשר א' מחמש מאות

שיהיה ב' הוצין מחוברים בגבן כי נמצאו ושכיחי שיהיה בראש השדרה ב' הוצי מיעוט המצוי אבל מ"מ פרודות בגבן כ"א א' מת"ק שיהיה כשר וכמעט אין בנמצא כלל וע"ז כתבו דאם מתחלת ברייתן נולדו כך בחילוק גבן י"ל כשרנהוא וכמו שסיים הרא"ש ז"ל אח"כ הביאו פירש"י ז"ל ולדידיה קולא כל שאין נסדק השדרה למעלה כ"כ עד שיהא ב' הוצי שעל ראש השדרה נראים חלוקים זה מזה כשר. ופי' ר"י בשם י"מ קצת חומרא מפירש"י כל שנחלק מעט משדרה שנמצא ב' הוצי אין סמוכים זה לזה פסול הא כל שהם סמוכים ממש אע"פ שאין דבוקים בגבן כשר ולהגאונים כל שאין הרוב הוצי עליונים דבוקים ממש בגבן כאלו הם גוף א' פסולים. וע"ז כתבו לפי' ר"י בשם י"מ אע"פ שיש קצת קושיא דליבעי בעיא בסתם נחלקה התיומא ב' הוצי עליונים דרוב לולבים אין בענין זה גידולים רק רובן רק הוצי א' בראש השדרה ומ"מ ניחא להו דבעי להמיעוט הנמצא משא"כ לפירוש הגאונים אין כמעט בנמצא כלל שיהיה רוב ב' הוצי אלו דבוקין בגבן כ"ה להמעיין בב"י ומיושב קצת מ"ש הט"ז ז"ל. והט"ז ז"ל מפרש פי' הגאונים כך מעיקרא ב' הוצי מחוברים בגבן (כמו שאר עלין כפולין ומחוברין בגבן כך ב' הוצי עליונים שכינים וסמוכין זה לזה שאין שדרה מפסיק ביניהם רק בשורשם מפסיק קצת שדרה בעינן שיהיה ב' הוצי מחוברין בגבן נמצא יש שם ד' עלים כשיפרידם) ומ"מ אין יוצאין משורש א' רק זה למעלה מזה כשאר עלי הלולב ותיומא ע"ש שדבוקים גבן כו' ופי' בשם י"א שאין דבוקים בגבן תיומא נקראו שיצאו משורש אחד בשדרה ממקום א' ממש ונחלקה קצת מהשדרה במקום שורשם פסול וע"ז הקשו ג"כ שאין בנמצא ממש אפילו מעט בשורש א' יע"ש. ולענין הלכה המחבר והר"ב לא הביאו כלל דעת הגאונים וי"א רק פי' הרי"ף והר"מ ז"ל גב רוב העלין של הלולב ופי' עלה אמצעי שאין כו כ"א עלה א' הוצי א' בראש וכפול ב' כשאר עלין בשם תה"ד בשם רש"י והיינו כל שרוב עלה העליונה בגב נפרד יש לפסול. ומצוה ממובחר שלא יהיה כלל נפרד ואין בנמצא ממש כזה שלא יהא המיעוט עלה התיומא למעלה נפרד במיעוט נסתפקתי לולב שיש לו ב' הוצי למעלה ונפרד בגב יותר מהרוב ולולב שיש לו עלה א' כה"ג נפרד ברוב איזו מהן עדיף בלא ברכה וכן במיעוטן כה"ג בברכה איזה מהן עדיף ואי"ה במ"א אות ד' ובט"ז לקמן אבאר עוד:

**סעיף ה**

**אלא** עט"ז ואם אין לו כ"א יבש לגמרי אף נפרד ונשבר בציפורן מברכין בשעת הדחק אף שיש לאחרים כבסי תרמ"ט ס"ו וכאן י"ל ביכול להשיג לולב ע"י טורח וי"ל בנשבר בציפורן אין מברכין בשעת הדחק ואי"ה בתרמ"ט יבואר. ועי"ד סי' ל"ו סעיף י"ג שם

פירש הר"ב יבשה הריאה ומשרטט בציפורן ונשאר רושם אבל כאן הפירוש שנשבר עי' פרישה:

**סעיף ו**

**ואם** עט"ז דלדעת המחבר אין פוסל נקטם התיומא לחוד בנקטם רוב עלין עליונים. והנה אם נאמר רוב עלין עליונים הפירוש שאם כלה הלולב בשלש מלין ושנים נקטמו פסול הא כלה בעלה א' וכדומה מפסל בעלה זו לבד והר"ב אין חולק אהמחבר משא"כ אם נפרש רוב עלין העליונים היוצאים גבוהים מהשדרה י"ל שחולק ועב"י וב"ח וגם לזה י"ל רוב מספר כו' ומ"מ י"ל דל"פ ולענין כמה יהא נקטם צ"ע די"ל לרובו של כל עלה ועלה מהעליונים ובעלה אמצעי ברובה לא במשהו וי"ל במשהו ועי' בהרי"ן ומ"ש הר"ב אם אין אחר כשר זה בד"מ משמע דנקטם דמשנה קאי אף לנקטם רוב עלין עליונים וכ"ה בלבוש ובא"ז יע"ש ובא"ר אות ז' כתב דמודה הר"ב בנקטם ראשי העלין וצ"ע ובלבוש כתב דרוב ראשי העלין עליונים בכל שהוא פסול וכן עלה עליונה אלמא מפרש דל"פ כמ"ש ומ"ש כל שהו צ"ע ויש ליזהר בזה טובא בעלה אמצעי לעיין ביה אם לא נקטם העלה כ"ש ויכול להכיר זה כשמעיין בה וצ"ע. ואי"ה באות ז' יבואר עוד בזה:

**סעיף ז**

**אבל** עט"ז בסוף סי' תרמ"ט הטור רוצה לומר דהר"מ ר"ל דוקא יבש ולא שאר פסולים וכן שאר המינין אתרוג ג"כ פסול דלולב דמיקרי הדר אף ביבש לא שאר מינין וע"ז כתב הטור דלא נהירא דמ"ש זה מזה וא"כ י"ל דגי' הר"מ ז"ל ל"ד לולב יבש ה"ה כל הפסולים וכל המינים בשעת הדחק יוצאין בו וכמ"ש המ"מ באמת כן בשם הגאונים בפ"ח מה' לולב ה"א וא"כ צ"ע על הב"י מ"ש דרוב הפוסקים ס"ל דיעבד פסול הא הרבה ס"ל דבכל הפסולים יוצאין בשעת הדחק. והר"ב כאן מיירי בעת הדחק ובתרמ"ט לולב יבש הכשיר אף שיש לאחרים כל שאין לו מברך עליו ובעת הדחק דליכא אחר כלל י"ל כל הפסולים משום מום לבד גזול כו' מברכין עליו ומיהו הט"ז שם אות י"ב כתב בעת הדחק לא יברך חוץ יבש ואי"ה שם יבואר. מ"ש בדפוס הטור ס"ל כדעת הרמב"ם ט"ס לכאורה וצ"ל בבי"ת בדעת הרמב"ם. עב"ח סוף סי' תרמ"ט ועא"ר כאן. ומ"ש משמע דהר"ב מכשיר אף מנקטמו עלים עליונים ג"כ בעת הדחק להמעיין בד"מ ובא"ר וא"ז ובתרמ"ט יבואר עוד בעזה"י:

**סעיף ח**

**אם** עט"ז גמרא ל"ב א' ועב"ח ולכאורה דברי הט"ז והב"ח אחדים המה יע"ש ובתוספת ביאור קצת דמדלא אמר רב פפא שאני הכי בברייתא דעביד מתחלת ברייתו כהימנק ר"ה מיירי בנסדק אח"כ כשר ש"מ דר"ל דאף נסדק יש חילוק בין הימנק או לאו כו'

ונסדק ודאי לאחר מכן משמע ע"כ מחלק הטור אף שנסדק לאחר מכן בין סדוק בראשו לשני ראשין פסול ובין סדוק באמצע ובראשו סדוק אף נתרחבו באמצע השדרה כשר. והמחבר נקיט לשון הר"מ ז"ל פ"ח ה"ג נסדק אם נתרחקו נראין כשנים רחוקים זה מזה כהימנק שקורין צירקל מרכז עמ"מ שם פסול ואם אין נתרחקו רק סמוכים ממש כשירים ועמ"א אות ז' דלכאורה קשה להר"ב ז"ל בס"ג איך יצויר שלא נחלק התיומא בשלמא הר"מ והמחבר ברוב עלין דוקא כו' לז"א המ"א דמיירי מן הצד והעלה עליונה קיימת והשדרה נסדקה אצל העלה העליונה. ומיהו בנולד מתחלת ברייתה ב' שדראות י"ל פסול אף לא נתרחקו זה מזה דשינוי הוא. וכן נולד בלי עלה עליונה כלל או ב' הוצי ונולד בחילוק התיומת י"ל דכשר דוקא נחלק וניטל התיומא הא נולד כך חסר ונחלק כשר ועי"ד לענין טריפות וצ"ע. עב"י בשם ר"י"ו. וערש"י שם אלא דעביד כהימנק לאפוקי ממקשן דהיה סבור ברייתא סדוק ג"כ נסדק אח"כ כהימנק בתולדה ולהרמב"ם ומחבר כהימנק נתרחבו אף נסדק אח"כ בזה פסול ע' אות ט':

### סעיף ט

**ואפי'** עט"ז תירץ גם כן קושיית המ"א באות ז' וכמ"ש באות ח' כאן דלהר"ב בס"ג איך יצויר זה ותי' דלא נחלק התיומא עד השדרה וע' אות ד' למחמירין כל שלא נחלק הרוב רק המיעוט או טפח כשר וכשנחלק עד שנראה ב' ראשי חופים כשנים מרוחקין כהימנק פסול אף במיעוטו וצ"ע כי שכיח הרבה כך ויש ליזהר בזה:

### סעיף י

**אבל** עט"ז מ"שעלה עליונה חמור משאר העלין היינו למ"ד נחלק התיומא דוקא עלה עליונה לא רוב שאר העלין וע' מ"מ פ"ב ה"ג נקטם עלה י"ל אף בכ"ש יע"ש וצ"ע ליזהר בזה אם בעלה עליונה פסול בכ"ש נקטם נסדק כהימנק וכדומה:

## סימן תרמו

### סעיף א

**הדס** עט"ז משמע שמפרש כאן כמ"ש בסעיף י' וע' באר הגולה אות א' וקשה לאיזה צורך כפל דבריו ובלבוש השמיט כאן רק בס"ט הביא מחלוקת ולומר דכאן בנקטם עלין עליונים קאמר דבלולב נקטם ראשו כה"ג פסול עסי' תרס"ה ס"ו וכאן כשר הוי א"ש. ובתרמ"ה אות ו' כ"כ הט"ז יע"ש ועי' סימן תרמ"ז בט"ז ד' בערבה יע"ש:

### סעיף ב

**ג'** עלין עט"ז בר"מ ז"ל פרק שמיני ה"ה מלולב ובגמרא סוכה ל"ב וברש"י ותוס' שם משמע דגירסא בגמ' כן תלתא טרפי בחד קינא ועלח"מ שם. וכ"מ ברי"ף הגירסא בחד קינא. ומ"מ צ"ע דבר"מ לא נזכר רק נשרו רוב עלין ברייתא שם באסא מצראה משא"כ

המחבר נקיט תרי זימני כאן ובס"ה הוא כפול לכאורה ואין חילוק כלל בין נשאר קן א' בראשו שלם או לאו כמ"ש בס"ה והדס הפשוט ג' בקן א' כל שנשאר א' אע"פ שנשאר הרוב שנים פסול וע' אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**ירוקת** עט"ז סוכה ל"ג ב' כפירש"י ז"ל והנה אדומה תיפוק ליה דמשונה מהדס עץ ועלין ירוקים וזה אדום ובלאו שחור אדום פסול ואם נאמר דפסול משום דהוי פרי ואנן ענף עץ ולא פרי בעינן א"ש אדום פרי הוא ולכשיבשו מעט יהיה ניכר גמר פריו שחור וע' בירושלי' מה נפיק בינייהו כו' והנה ירוק כולל גריין גע"ל בל"א ע"ד מזה וא"כ גע"ל בל"א נמי משונה מראה רק דלא נגמר פריו כשר כאמור. וכעת לא מצאתי בזה מפורש וע' בהגאון המפרש שם יע"ש:

**סעיף ד**

**ואין** עט"ז לכאורה צ"ע דעלתה בו תמרה סוכה ל"ג א' פירש"י ז"ל כן לא עינבי הדס דבתלוש האדימו או אשחרו אבל גדלו במחובר ואולי יש איזה חסרון תיבות ובעלה תמרה בנקטם יאפו בי"ט דהוי נראה ונדחה אין חוזר ונראה ע' אות ח' ואות י"ב ואי"ה שם יבואר וצ"ע:

**סעיף ה**

**א'** לאכילה עט"ז ומ"א אות ב' ועי' לבוש בהג"ה הראה לש"י ס"ו ויראה דהיינו באין הושענא אחריתי ועבר ולקטן בי"ט אסור לאכול דאיתקצי ביה"ש אף איסור דרבנן אמרינן מיגו דאיתקצי עמ"ש בה' שבת:

**סעיף ו**

**ומיום** עט"ז ועמ"א ג' ד' ובלבוש דמיום ראשון ואילך דרבנן כו'. וי"ל לכאורה מיום ראשון ואילך היינו לדידן מחול המועד ואילך אם אשחור בחה"מ כשר מיעטן דלא נראה ונדחה וחוזר ונראה דבידו לתקן בחה"מ אבל אשחור בי"ט א' ב' בעיא הוא בנראה ונדחה אי חוזר ונראה אלא דמסתימת המחבר משמע דביום א' גם כן כשר בכל ענין בעבר ולקטן אף אשחור בי"ט והט"ז כתב דר"פ פשיט ליה דזאת אומרת אין דיחוי כו' ור' ירמיה מיבעי ליה בדברי המשנה כמ"ש רש"י שם ל"ג א' ד"ה מפשט פשיט ליה לתנא וא"כ לא שבקינן פשיטותיה דר"פ בשביל ספיקו דר"י והנה עלתה תמרה אין בידו וכסהו הרוח יש בידו לגלות ועב"ח בזה ועחה"ר. ובנקטם ראשו ועלתה תמרה י"ל הוי ס"ס שמא כשר ושמא אין דיחוי אצל מצות ועחה"ר. ודבר דבדיעבד כשר ולכתחלה פסול כשחוזר להכשירו לכ"ע ל"ש נראה ונדחה וכשר הוא שם בחה"ר. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ז**
**אבל** עט"ז סוכה ל"ב ב' ועחה"ר הד"ס שוטה א' שאין גמור ב' שאין הולכין כשורה יע"ש:

**סעיף ח**
**אפי'** עט"ז ועחה"ר משמע נמי דמכשיר בקן אחד שלשה ונשר אחד ונשארו שנים כשר ובאסא מצראה בעינן שישתייר ג' דוקא וע' א"ר אות ב' בהדס שיש שנים בכל ההדס אם נשר א' פסול ומהט"ז משמע דבשנים בכל קן אם נשר א' כשר. ודוקא ביש שלשה ונשר ב' הרוב פסול ולדינא יש להחמיר והיינו אם נשר ברוב שיעור אורך ההדס עלה א' מכל קן בשנים ע"ג שמם כבס"ה:

**סעיף ט**
**ולעיכובא** עט"ז דבזה יבש עדיף כבס"ח. ומשמע רוב שיעור הד"ס המוזכר בתר"נ ג"ט אפשר שא"צ במקום א' שיעור עבות עד"מ אם ההדס אורך ששה טפחים ויש בו בכל האורך ב' טפחים ומשהו כשר אפי' מפוזר א"ד כל שהרוב אין עבות לאו הדר הוא הוי ופסול וצ"ע:

**סעיף י**
**ונשתיירו** עט"ז מ"ש המחבר שיהא בראשו להרא"ש מורכב על שניהם ופירש בראשו על העלה הרוכב על שניהם ומיקל אף לא נשאר לח בראש ההדס כ"א עלה א' בקן הרוכב על שניהם כשר וקשה בס"ג כ' המחבר זה הדס שוטה וא"י בו ולבוש ג"כ קשה ודוחק דמיירי שבראשו יש קן ובשאר אורך הדס הם ג' בחד קן ממש ויבשו וצ"ע בזה:

**סעיף יא**
**כמושין** עט"ז בס"ו דכמוש כשר שהרוב כן משא"כ יבש רוב אין כמוש מציל ליש פוסלין ולא הכריע המחבר ולכאורה ביום א' ספק תורה והשאר ספק דרבנן לקולא וכ"ת לברך ליי"א ד"ת כבסי' רע"ו יי"ל כל שספק דרבנן כשר תו מברך שפיר ובבי"י הביא בשם הר"ן ז"ל וראוי לחוש להרי"א ז"ל. ועמ"ש בכללים קטנים בכ"מ שהביא י"מ וי"א באחרונה יע"ש ואם נשאר עלה אחד בראשו כמוש י"ל הוי ס"ס ופסול:

**סעיף יב**
**נקטם** עט"ז עיין אות א' ונקטם עצו ועלה א' ונשארו שנים י"ל פסול לכ"ע דניכר הקטימה וצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תרמז

**סעיף א**
**ואפי'** עט"ז ב"י ובלבוש דעדיין לא נתבשל יפה והשמש מבשל ופי' הלבוש וב"י אחד הוא ועיין בכפות תמרים. ומשמע כל ג' סימנים בעינן וחסר אחד פסול עב"ח ולבוש ומגל כחלק דמי. וי"ל אם אין לו ערבה אם יקח צפצפה ליי"א של בעל והרים דיעבד פסולה

עי' בטור ותוס' ל"ד א' אם כן י"ל צפצפה הגדילה במים כשר דרוב גדילים בהרים אבל אפשר יש צפצפה גדל בנחל וכ"כ כפות תמרים ועב"ח וצ"ע וא"כ עכ"פ בלא ברכה יקח ועסי' תרמ"ט במ"א כ"ד וכ"ח אלא מקרא דיחזקאל משמע צפצפה פסולה וע' כפות תמרים וי"ל בזה ובמשנה פסולה י"ל לכתחלה עסי' תרמ"ה בט"ז זי"ן. ובחה"ר משמע כב"ח דצפצפה אין גדל בנחל וצ"ע:

**סעיף ב**

**ורוטב** עט"ז עב"י בשם הרא"ש סוכה ל"ד דערבי מרבינן ב' ערבות ושל הרים א"צ ריבויא ואף לכתחלה כשר בהרים ובלבוש לכאורה לא משמע כן. ועא"ר א' וחילפי גילא דיש שם לווי דכשר לכתחלה וכן אנו נוהגין אע"ג דמרבינן מערבי נחל ער"ן וא"ר ולרש"י י"ל בלא ריבויא כשר חילפי גילי וז"ש רש"י אישתני שמייהו צפצפה דחילפי גילא אף לכתחלה כשר אף לרש"י ואין להאריך:

**סעיף ג**

**ויש** עט"ז מ"ש סימן דומה למגל יראה ברייתא שנויה דומה למגל כשר למסר פסול והכוונה לא לנקט צפצפה רק ב' סימני ערבה אדום ומשוך. ומ"ש דג"ז ילפינן מיניה עי' אות ב' וברי"ן וא"ר א' ב' דרשות מערבי יע"ש. ומ"ש ואכתי קשה לכאורה קושיא עצומה דלנקט רק ב' סימנים ערבה אדום ומשוך וצפצפה לבן ועגול וממילא חילפי גילא כשר וי"ל בדוחק דה"א דנקט כן לומר אע"ג דצפצפה מין ערבה היא אפ"ה פסולה דלא מרבינן מערבי ה"ה דלא מרבינן חילפי גילי גם כן קמ"ל דוקא ג' לפסול פסול מגל גדול (לפי הר"מ ז"ל פנימות דקות ולרש"י ההפרש מסר ב' עוקצין ק"ק וע' בס' כפות תמרים) הא חילפי גילי כשר דאל"כ למה למיתני סימני צפצפה דממילא אימעט חילפי גילי דאין פיה חלק וצ"ע עדיין ועא"ר אות ד'. ומ"ש ועל הקרא כו' צ"ל הכוונה דעיקרא פשטיה דקרא ערבי נחל הגדילים על הנחל רוב מין זה למענו צפצפה דגדילה בהרים ודרשא דמשוך כנחל לאו פשטיה הוא ודבר אחר הוא ואפשר הלמ"מ פירושו דקרא ועדיין קשה למה פרט דוקא הך סימנא דמשוך כנחל לחוד. ומ"ש ועל הטור כו' משום דהר"מ ז"ל פ"ז מה' לולב ה"ג וכ"ה לשון המחבר י"ל דחילפי גילי דומה למגל וצפצפה למסר (פגימות גדולות ולרש"י ב' עוקצין) אבל חילפי גילי אפשר קנה לבן כו' והטור נקט ח"ג אדום ומשוך מנ"ל זה וי"ל דאידך ברייתא נקט דומה למגל משמע כו'. וער"מ ז"ל דבר זה הלמ"מ יע"ש משום דמשוך כנחל אין מפורש רק הלמ"מ פי' הקרא ומ"מ רוב גדל על הנחל משמע מפורש (הלמ"מ י"ל באין פי' לקרא) והר"מ ז"ל כתב נתפרשו וצ"ע קצת:

**סעיף ד**

**או** עט"ז עב"י בזה וליכא כ"א נקטם ערבה אפשר לברך עליה דהוי כס"ס שמא כר"מ ושמא אף לולב כשר כה"ג כבסי' תרמ"ה בט"ז אות ז' ומ"מ צ"ע:

## סימן תרמח

**סעיף א**

**ע"י** שיעביר בו מחט עט"ז עב"ח דהראב"ד כתב בדיקה זו ולדידיה שפיר כבס"ב וי"א משא"כ הרא"ש וטור דסוברים כדיעה א' בס"ב קשה וביותר המחבר דמגיה מחטט וב"ו חוט עב"י וא"ר א' ב' ומ"ש בעובי אין פוסל מפולש כמו בלב ע"ד סי' מ"ם בש"ך וב"ח ובפר"ח ופריי שם כשר אבל כאן במ"א אות ב' וט"ז אות ו' קשה דמפולש שלא נגד החדרים פסול ועיין עט"ז כאן וא"ר ב' ואות ו' וצ"ל שיש בפנים מחיצות מפסיקות בין חדרי הזרע ושם אם ניקב מפולש מעל"ע ברוחב האתרוג ממש (דבר עגול ברוחב ממש) פסול ונגד חדרי הזרע ג"כ מפולש מקרא אבל בצד האתרוג במקום שמתקצר שאין ברוחב ממש אז אין מזיק לדידי' מעל"ע ואי"ה במ"א ב' יבואר עוד. ובעשוי דפא דפא וניקב א' מהבליטות י"ל לכ"ע כשר דמצד לצד מפולש היינו מעבר לעבר לא חד בליטה כאמור:

**סעיף ב**

**משנה** עט"ז הב"ח פוסל ולא מהני בדיקה ופי' אתרוג הישן משנה שעברה אבל משו"ת מהרי"ל דהביא שיעור יבשות כהראב"ד ליתא ואי הוי מפרש כהב"ח ז"ל א"צ לזה אלא היה להביא גמרא דסוכה ל"א ישן פסול כו' אלא ש"מ דפי' להגמרא ישן שנתכווץ ושו"ת מהרי"ל הוי בלא נתכווץ ואמר דמשנה לשנה עכ"פ הגיע לספק יובש דשיעורו ליחה וצריך בדיקה ומהני כיון שרואין שיש ליחה ל"ש לחז"ל כו' קים להו. ובא"ר ג' כב"ח וכ"מ לשון הר"ב ז"ל דלא מהני בדיקה ועיין אות י"ו כבוש בדבש פסול ועמ"א כ"ג ובא"ר ג' דהב"ח ס"ל באולי דשאני איסורא מאתרוג ולפ"ז בדקדוק נקט המחבר דוקא חומץ לא כבוש במשקה מעל"ע דאין פוסל:

**סעיף ג**

**אם** עט"ז עב"י ותליא בפי' הסוגיא ל"ו א' אי עולא ב"ח ארישא או אסיפא קאי ובפי' המשנה. ולפ"ז בדיעה א' מפולש בלא חסרון כלל פסול ואין מפולש כל שיש נקב כאיסר ובלא חסרון מסמר רחב פסול אבל חסר כ"ש מבשר וקליפת אתרוג העבה כדלקמן בט"ז אות י' פסול בי"ט א' כדלקמן תרמ"ט ה"ה בהג"ה ושם יבואר אי"ה. ודיעה שניה הוא לקולא דכל שאין חסרון כלל אין פוסל אף מפולש וכל שיש חסרון מפולש חסר כ"ש פסול ואין מפולש כאיסר חסרון הא באין חסרון אף כאיסר אין פוסל וכ"מ בהשגות הר"א

ז"ל פ"ח ה"ו דלעולם בעי חסרון דוקא והר"ב שכתב בשעת הדחק כסברא ב' להכשיר שאין מפולש חסר כ"ש משמע הא מפולש באין חסרון או אין מפולש ואין חסרון ויש כאיסר אף י בשעת הדחק פסול ובתלת פליגי ב' דיעות:

**סעיף ד**

**אע"פ** עט"ז עד"מ ול"ד לבלא"ט פלע"ק סעיף י"ב ובמ"א אות ך' דהתם מתחלת ברייתו הדר הוא משא"כ ניקב וחסר הוא כעין טרפות דסופו לירקב הכל עתה"ד שם א"כ אין לחלק אף מתחלת ברייתו כל שניקב ואין עור קיים פסול ועב"י משמע ניקב נסדק נקלף מדרבנן אזלינן בספק לקולא ועד"מ ואי"ה באות ה' יבואר בזה:

**סעיף ה**

**שאין** עט"ז לי ההדיוט יש בכאן כוונה מיוחדת כמו שאגיד. הנה בר"מ כתב דספק כשר מטעם דרגילות הוא במחובר להיות עור ובשר קיים ואין חוששין אלא שרואין שאין קיים הא היכא דליכא לברורי לעיין בפנים היטב שרי דרגיל הוא כו' או י"ל מטעם ספק דרבנן לקולא עיין אות ד' אבל בהג"ה חזר ביה ומטעם ס"ס מכשיר ליה כאמור (ובפריי ל"ד כל שבה"מ כשר מצטרפין לס"ס באין ה"מ) ובחסרון כאיסר ע"י קוצים בספק י"ל ביה והבן ומ"ש דנקב מפולש פסול כמו בסמוך יראה דנתכוין לאות ד' דלמדה מריאה חסרון בתולדה ל"ש חסרון הא נקב מפולש אף בתולדה פוסל ומטריף שם ה"ה כאן מפולש ע"י קוצים ועורו קיים פסול וע"י סימן מ"ג אות ב' שם מכשיר הט"ז נקב בתולדה ועור קיים צ"ע ה"ה כאן לכשר כה"ג. ובספק אם הגיע הנקב לחדרי הזרע כשר מטעם ס"ס שמא לא הגיע ואת"ל הגיע שמא הלכה כדיעה ב' בכל תלת מילי ומפולש באין חסרון כשר להראב"ד ומחובר בעור ובשר קיים לאו חסרון הוי וה"ה בתלוש באין חסרון כלל כה"ג וה"ה מפולש ממש מעל"ע במחובר בשעת הדחק י"ל אראב"ד ולעיל דפוסל באין שעת הדחק. ומשמע ביש חסרון לא הוי ס"ס שמא לא הגיע לזרע ושמא הלכה מעל"ע בעינן וצ"ע ואפשר מדהביא המחבר י"א באחרונה בס"ג ועב"י ובא"ר ו' וצ"ע כעת:

**סעיף ו**

**שניקב** עט"ז עמ"ש באות א' מצד לצד שלא נגד חדרים לאו מפולש אין סותר לכאן כי מיירי במקום שיש מחיצה עבה בין החדרים אז הוי מפולש. ועתוס' סוכה ל"ד א' ד"ה אי ניקב ובראי"ש שם הביא דעת בה"ג הוא דיעה א' כאן. ולדינא צ"ע כי בב"י משמע שהריי"ף והרמב"ם השמיטו בעי' דירושלמי ומפולש מצד לצד דוקא וא"כ משמע שכן הלכה כפי הכלל להמחבר. ומ"ש הט"ז על הב"ח שרצה לפרש שלש מחלוקת ולהר"ן קליפי חיצונה לבד עד בשר האתרוג נמי מפולש מקרי והט"ז פי' דהר"ן כתב עד חדרי הזרע. ומ"ש מתרומה כו' קורקבן עמ"ש בפריי ל"ד סי' מ"ט דעור חיצון דק מאד אפ"ה

עם כל הבשר הוי בכלל עור א' ועור ב' הוא הלובן בפנים הקשה הדבוק לבשר נקב מפולש טריפה אע"פ שכיס שהמאכל בתוכו הנקלף מעצמו ובתרנגולת מונח בפ"ע לא הוי בכלל יע"ש. ושם התבאר זה. ועיין אות יו"ד בט"ז מזה. ומ"ש בפ"א דתרומה ה"י שמשליכין נקובת ירק וסובר הט"ז ז"ל דקאי נמי אקליפת אתרוג יע"ש. ועמ"ש אי"ה באות ז' וי' יע"ש:

**סעיף ז**

**שנימוח** עט"ז הרי"ף והר"מ ז"ל השמיטו בעיא דרבא ל"ו א' ופסקו לקולא דהוי ספק דרבנן וי"א טור דסובר דהוי ספק תורה ועב"ח דאף דהרא"ש כתב דהנך פסולים עיקרן מד"ס מ"מ במידי דאורייתא הוא יע"ש (היינו נטילת אתרוג ד"ת וצ"ע) וסיים הב"ח די"ל כל הפוסקים מודים דפסול יע"ש. והנה המחבר כאן הכריע כדיעה א' בסתם דכשר ובס"ג לא הכריע בניקב עד חדרי הזרע כו' והלבוש שינה וכתב גם כאן י"מ וי"א יע"ש. וי"ל כמ"ש בס' כפות תמרים דת"ש סרוח מבפנים ולמיפשט הא לא סרוח כשר ודחי לה ומש"ה הכריע לקולא דאדחו ולא סמכינן אבל הר"ב דשתיק קשה קצת דפסק בי"ד ל"ו ס"ז ול"ז ס"א רבים מכשירים שם בסרוחים א"כ הפשיטות כאן לחומרא והוי יודע דבנימוח בפנים ונסרח י"ל דפסול להמחבר וגם הר"ב אפשר יודה לזה וצ"ע):

**סעיף ח**

**נסדק** עט"ז אע"ג דבס"ג לא הכריע מ"מ דומיא דגרגרת ומינה ברובו לא מיפסל עיין אות שאחר זה:

**סעיף ט**

**ויש** עט"ז עב"ח אף לנוסחת הב"י יש מחמירין בנסדק מצ"א כולה מחמירין דלדיעה א' בעינן רוב מב' צדדין דהוא יותר מנסדק כולו מצ"א ודלא כהר"ב יע"ש. והנה י"ל אתרוג גרע מגרגרת דהתם פושטה צוארה הדר חלים משא"כ כאן ע"י בזה סי' ל"ד ולדיעה א' לפי גירסת הב"י נסדק ברובו מב' צדדין בגרגרת ג"כ כשר וע"כ כאן טריפה דנסדק מלמטה לגמרי הוי כלא נשתייר חוליא למטה כי שם בעינן חוליא למעלה ולמטה וא"ש דהוי כטריפות גרגרת ומתני' כאן סתמא תנן אף ברובא היינו מב' צדדין ובהכרח ליש מחמירין בנסדק מצ"א ברובו הוא היינו אף נשאר קצת למטה וחוטמו שלם אפ"ה פסול ול"ד לגרגרת דפושטת צוארה וחלים כאמור והט"ז גרס נסדק יש שפירש לאורכו ברחבו משני צדדין כו' היינו דמחולקין בחלוקת הלכות גדולות. והרא"ש באות ו' דבמתני' תנן ניקב נסדק דומיא דניקב ולמ"ד נקב מפולש מעל"ע ה"ה נסדק באורך מעל"ע נסדק באורכו מצד זה והולך הסדק עד עבר הב' ממטה אצל העוקץ עד עבר הב' ג"כ באורך ע"פ כולו ומשום נקב לא פסול דס"ל כדעת הראב"ד בס"ב דמפולש חסרון בעינן ונסדק

פסול באין חסרון (וחוטמו כ"ש פסול ובעי שיעור משהו באולי חוץ מחוטם וגם משהו למטה וגרגרת ג"כ חוץ כלפי הריאה יע"ש) ולפ"ז ברחבו היינו מעל"ע מפולש קורא רחבו ואע"ג גרגרת מצ"א כולו טריפה אתרוג קיל מיניה בזה. ויש מחמירין הם הרא"ש בס"ג דניקב עד חדרי הזרע דומיא דהכי נסדק מצ"א עד חדרי הזרע בנסדק כל האורך מצ"א פסול ומשום ניקב לא פסול דס"ל בזה כהראב"ד בס"ב דנקב בעי חסרון ונסדק לא בעי חסרון ולמ"ד ניקב עד הזרע פסול בלא חסרון אם כן יקשה (לא) נסדק מצ"א מה נ"מ הא בלא"ה פסול מחמת ניקב בהכרח דכל שנסדק רוב עובי הקליפה מצ"א באורך כולו אע"פ שלא הגיע לחדרי הזרע פסול. ולפ"ז הר"ן כתוס' דנסדק כולו בעינן לא רובו רק הביא דיעות אי בעינן נסדק מפולש מעל"ע מצד העוקץ והיינו לרחבו או מצ"א פסול נסדק כולו. אבל הב"י גורם כר"ן שפירש נסדק לאורכו ברובו משני צדדין ויש פי' מצ"א היינו י"ל ע"ד הט"ז מאן דמפרש ניקב מעל"ע ה"ה נסדק ומאן כו' מש"ה כתב הב"י אבל הר"ן דחולק אתו' דסברי נסדק כולו לא נשתייר למעלה ומטה והר"ן פוסל ברובו לדיעה א' מב' צדדין ויש מחמירין מצ"א למ"ד ניקב עד הזרע היינו ג"כ ברוב צ"א דמסתמא עלה קאי (וס"ל דלא כב"ח בזה) והמחבר סתם כתוס' מצ"א וכולו בעינן לא רובו אף דלעיל בס"ג הביא דיעות כי שוה הוא לגרגרת ומ"מ קשה אמאי לא הזכיר רוב עובי הקליפה למ"ש בס"ב וס"ג והבן והנה י"ל מ"ש הב"י אבל הר"ן קאי אחוטמו דלתו' משמע חוטמו אין פוסל נסדק והבן. ועמ"א גרסתו נסדק יש פירש לאורכו כרחבו מב' צדדין בכף הדמיון היינו כמו רוחב ממש בהיקף אתרוג אם נסדק אין פסול עד שיסדק כטבעת סביב ולא נשאר מחובר כלום דגרגרת ברוחבו ברובו דפשטה כו' ה"ה לאורכו בעינן מב' צדדין יע"ש באות ו'. וגירסתינו בר"ן יש פירש לאורכו או לרחבו ועא"ר וא"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף י**

**נקלף** עט"ז עיין אות ו' בזה והנך רואה שיש באתרוג קליפה חיצונה כמין גלד דק מאוד ואמנם יש סמוך ודבוק בו ניכר גם כן קשה ועב קצת נראה עמו כקליפת האתרוג אח"כ בשר האתרוג עד חדרי הזרע והוכיח מלשון הר"ן ז"ל דקליפה חיצונה קורא לכל בשר האתרוג מדכתב דלא הוי כאהינא סומקא ואם כשקלף הקליפ' הגס קצת ונשאר עדיין בשר אתרוג מאדימין כדרך פירות הנקלפין ערש"י ל"ה ב' ומיהו הר"ן לא הונח לו דניטל רק קליפה הגסה קצת דמ"מ חסר מיקרי רק נקלף הגלד. ועיין אות ו' קשה קצת די"ל קליפה הגס קצת מיירי בגמרא בתרומה וברי"מ פי"א. ובמ"א אבאר אי"ה באות ז' בהא דאהינא סומקא:

**סעיף יא**

**ניטל** דדו עט"ז האריך ומסיק דאין פסול כ"א בניטל כל העץ שבראשו פרח הא לא"ה כשר והיינו אם ניטל בוכנא התחוב באתרוג ונשאר ראשו גומא. ואמנם מ"ש הט"ז דבראשו לפעמים אין גומא לא הבינותי דודאי אם ינטל העץ מתוך האתרוג ישאר גומא כי אין לפרש באתרוג ששוקע בשרו דבזה אף בעוקץ התולה באילן אין פסול אם ניטל העוקץ שם כל שנשאר במקום התחוב באתרוג שוה אף שנשר האתרוג בולט יותר וצ"ע ועמ"א אות ח' וט' יע"ש. ועיין באר הגולה:

**סעיף יב**

**שכל** עט"ז צריך שיהא העץ שוה ע"פ הגומא הא כל שיש קצת גומא אף ע"פ שנשאר קצת העץ בתוכו פסול וחסר מיקרי עמ"א י"א ואי"ה שם יבואר. ועא"ר אות י"ד לחברו ע"י מחט העוקץ אין להתיר ועשו"ת בית יעקב יעוין שם:

**סעיף יג**

**ויש** מחמירין עט"ז ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יד**

**בב'** או עט"ז אכתי לא ידענא שיעור הריחוק בשנים עד כמה דליהוי מנומר ולומר רוחב קש בעינן לא מצאתי זה מפורש. ועמ"ל פ"ח ה"ז מלולב האריך והביא מקומות רבים. ועיין בספר כפות תמרים. ומלת עלת"ה חזזית ל"ד בתלוש (כעלתה בו תמרה) ה"ה במחובר אלא בעינן שיהיו גבוה משאר אתרוג יע"ש ואי"ה במ"א י"ט יבואר:

**סעיף טו**

**שבשטח** עט"ז ובלבוש משמע דסתם כדיעה א' דב' וג' מקומות מ"מ בעינן שהפיזור הוא ברוב האתרוג ועיין א"ר הא במיעוט אתרוג אף הרבה מקומות י"ל דכשר:

**סעיף טז**

**מחצה** עט"ז דבי"ש א"א לצמצם ובי"א אפשר וא"כ יש בידו למדוד אי הוי מחצה ממש כשר וי"ל דמחמירין מספק משמע דעתו כן להחמיר ועא"י אות כ"א ובסעיף ד' סתם המחבר בספק בעיא לקולא דהוי דרבנן כתבנו שם דמשום דפשיט ליה סרוח כשר עיין בספר כפות תמרים הביאותיו לעיל:

**סעיף יז**

**כבוש** עט"ז ועמ"א אות כ"ב ה"ה מים מעל"ע ועיין בט"ז אות ב' דהב"ח י"ל דסובר אע"ג באיסור כל כבוש אוסר באתרוג דוקא בד"ת ומיהו יודה כדי שיתן על האור וירתיח בחריף הוי כבוש ופסול כמ"ש המ"א:

**סעיף יח**

**אא"כ** עט"ז הב"ח פוסל מראה ירוק (גרין) במקצת דהדר בעינן ודינו כחזזית יע"ש אבל הט"ז ז"ל סובר דבמסקנא אין הטעם משום הדר ומש"ה ר"מ מכשיר ור"י פוסל דל"ג פריו. ומשמע דירוק כעשבי השדה סי' דל"ג פריו אף ישהה אותו וירוק ושאין כעשבי השדה סי' שיחזור למראה אתרוג. ואם מקצתו כחלמון ביצה מראה האתרוג אפשר אף מקצתו כעשבי השדה כשר וצ"ע בכל זה )( ויש להדר אחר אתרוג נאה והדר אם אפשר ובמ"א יבואר עוד:

**סעיף יט**

**שעדיין** עט"ז מלת כיון צ"ע עב"י ומשמע כל שלא יש כביצה אע"פ שישאר כך בוסר מיקרי ולא פירי הא כביצה אף אם יניח באילן יגדל הרבה כפליים נמצא עדיין עתה בוסר מיקרי מ"מ הוי פירי גם עתה וראוי להגיה לכאורה אע"פ שסופו להיות גדול יותר במקום כיון ועיין לבוש וצ"ע כעת ואי"ה במ"א אות כ"ד יבואר עוד. נצטמק פחות מכביצה פסול עמ"א תרמ"ט כ"ז וצ"ע דביצה הטעם דלא נגמר פריו עיין לבוש והרי נגמר פריו ולומר הדר בעינן גם זה צ"ע והבן ועמ"א כאן ותרמ"ט בט"ז ומ"א אי"ה יבואר עוד:

## סימן תרמט

**סעיף א**

**בלא** עט"ז ער"ן בקרבן יאוש והקדיש דע"י הקדש המצוה נעשה הקנין יאוש ושינוי רשות הוי מה"ב ודכוותיה בלולב לכאורה ע"י אגד וביי"ט אע"ג לדידן א"צ אגד ועתוס' סוכה ל' א' ד"ה הא וע"ב ולקנייה מעיקרא אסא והשתא הושענא היינו מעי"ט דעדיין לא חל המצוה ועסי' י"א בט"ז אות ה' ומ"א יו"ד וא"ז כאן יע"ש ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

**של** ישראל עט"ז ולא מהני ביטול כתותי שיעורא יפסול כל משא"כ ע"ז של עכו"ם:

**סעיף ג**

**מיום** עט"ז הקשה דפריך בדף ל"א ב' לרבא ובדף ל' משמע רבא מוקי גזול בי"ט א' לבד א"כ אשירה דעכו"ם נמי בי"ט א' פסול דלאו דיליה הוא כו'. ואגב אזכיר מ"ש בכפות תמרים ל"א ב' אפירש"י ז"ל לולב עכו"ם תקרובת אין לה ביטול כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ח הלכה ט' מהל' עכו"ם וי"ד קל"ט רק בעכו"ם עצמה יש ביטול יע"ש ועי"ד בט"ז וש"ך אות ל"ד אף דאין כעין פנים ובסי"ג לנ"ח פסול י"ל דכתותי ונ"ח שיעור בעי ותקרובות כעין פנים אפשר נמי חשיב בנרות כמו מנורה ועיין סי' קנ"ד סי"א פסק הר"ב כיבן שמשן מותרים להדיוט יע"ש אלמא לא חשיב ליה תקרובות כ"א בהמה דוקא זבחי מתים כו'. ודע עוד לכם משלכם אם מצא לולב הפקר והגביה ולא כיון לקנותו א"י בו כ"כ בספר

כפות תמרים שם ומוכרח הוא דעכו"ם דוקא מיום ב' ואילך. ושאול דאינו יי"ח אגב דחייב באונסים וה"ה גזול ל"ד לחמ"פ דהיכא דחייב באחריות שלך קרינן ביה ומיעוטא דלכם נוקי בשאול בלא אחריות או הפקר וכדומה ולמ"ד גורם לאו כממון חמ"פ כתיב לא ימצא א"ש עיין פסחים דף ו' א' ועיין במ"א תקפ"ו אות ה' בשם הב"ח ומ"א דמי לחמ"פ וצ"ע דהתם לא ימצא כתיב דכי איתיא הדר בעיניה וכ"ש לחכמים דפליגי על ר"ש ב"ק ע"א יע"ש ומנלן בשאר דברים דמשום אחריות כדיליה הוי. ועסי' תקפ"ו ס"ד ת"ע אין לה ביטול ולבוש בכאן לולב עכו"ם ששמשו בו ע"ש. ומ"ש באתרוג המורכב עמ"א תרמ"ח אות כ"ג יע"ש ולהט"ז כל ז' בלא ברכה אם אין אתרוג כשר ולהלבוש הדס המורכב יי"ל כשר דלא נעבדה עבירה כי נראה הדם אילן סרק הוא אע"ג דגדילים בו כמין ענבים עיין הל' ברכות מזה ועי"ד רצ"ה בש"ך אות ג' ובס"ו בהג"ה סרק בסרק מותר להרכיב ולהמ"א אסור דלאו הדס הוא. ומ"ש הלבוש דב"נ יי"ל דמוזהר על הרכבת אילן עי"ד רצ"ו בש"ך ג' דקי"ל כחכמים דמותר ביה ול"ד לבישל עכו"ם בב"ח חולין קט"ו לתכ"ח דמ"מ תועבה היא אבל לא נעבדה עבירה מיקרי וא"כ בהכרח הטעם דלאו אתרוג הוא ה"ה הדס וי"ל אתרוג כנדחה הוי מאחר שאין לו תואר אתרוג משא"כ הדס אי דומה ממש. ומיהו בשו"ת חי"צ ז"ל בסי' קמ"א וגם בית יעקב כ"ע מודים דמורכב הדס פסול יע"ש וא"כ הדסים בארצות אלו אם יודעין שהם מורכבים פסולים ובספק צ"ע ועי"ד לענין קבוע בזה. ואותן הלוקחים מאריס שלא בידיעת בעל הגן יי"ל דידע ומחיל ולית בהו משום גזל. עמ"ש אי"ה באות ה':

**סעיף ד**

**גנות** הצעירים עט"ז ועמ"א אות י"ד בזה יע"ש:

**סעיף ה**

**כ"ז** עט"ז באות ג' דנשתנה לא נמאס כפשתן נטוע ואם נאסר האילן את"ל בנטעו ואח"כ עבדו וכדבעינן למימר אי"ה במ"א אות י"א מיירי כאן בביטל עכו"ם אח"כ בקציצה ועסי' י"א בט"ז ז' דמה"ב לא הוי שהוא לא עשה עבירה צ"ע דמשמע אף אם הוא עשה עבירה כיון שאין שייכות להמצוה לא הוי מה"ב עתו' סוכה ואוונכרי בגזל כל שקנה קודם סיוע המצוה לא הוי מה"ב אף גזל ושיפוהו אלא דלא יברך עליו ואחרים מברכין עליהם. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ו**

**ויש** עט"ז עב"י בשם הרא"ש ואפשר אף בלא ברכה אי"י י"ח כלל הלכה כר"י לגבי שמואל ולפ"ז בגזול בשאר ימים צריך לחזור וליטול ולברך דלא יצא י"ח כלל בגזול ולהר"מ ז"ל בשאר ימים י"ח בגזול רק באין מברך עליו כסאה חטה אין מברך אלא

מנאץ ולדינא צ"ע בלקח גזול בשאר הימים אי מברך אפשר אח"כ וספק ברכות לקולא ובס"א קניא בשינוי י"ח ואין מברך עליו לכתחלה ואי נטל י"ח ואסור לברך אאחר:

**סעיף ז**

**דניחא** עט"ז בתה"ד ק' בספרים אף מעט אסור ללמוד דאין קבע משא"כ לולב ואתרוג דגבול יש ליטול ולנענע שרי יע"ש ומשמע אתרוג נמי וק"ק דאמר תרומה לא יטול שמפסיד במשמוש היד ער"מ פ"ח מסוכה ולולב ולמ"ד שמכשירה מודה באלו למ"ד מפסידה וי"ל דלכל ז' ימים מפסיד ופ"א לא לפ"ז ראובן קנה אתרוג והלך לעיר אחרת אין הציבור רשאין ליטול שלא מדעת דאין גבול ומפסידים האתרוג וגם הלולב י"ל שלא מדעת כה"ג גזול הוי. **שאלה** מי שגזל לולב דחבריה ליטול לצאת י"ח אי פסול לעדות **תשובה** שם מבואר דאין פסול ועיין סמ"ע ח"ה ל"ד ו' ראבי"ה דה"ה הלומד מספרים דסבר מצוה עביד כל דמכוין למצוה לאו גזלן מקרי וי"ל אף אם יודע בודאי דגזלן הוא כיון דלא חסרי לחבריה מידי י"ל לא הוי בכלל לא תגזול. ודע בי"ט א' דאסור ליטול שלא מדעת ולא ניחא ליה ליתן במתנה ע"מ להחזיר ולקיים מצוה בממונא הא לא אמרינן:

**סעיף ח**

**עד** עט"ז ועמ"א אות ח"י ולהט"ז לא נראה לו זה דודאי כ"ע מודים דצריך ליטול ניקור עכברים דמאיס ופליגי הני ב' לישני ול"ק דלא מהני הסרה הואיל ובא מכח מיאוס ומש"ה יבש לא מהני הסרה ולל"ב דמהני הסרה ניקור כ"ש דמהני ביבש להסיר א"כ לכאורה הר"ב ז"ל זיכה שטרא לבי תרי. ובמ"א ח"י ובא"ר י"ו מקילין יע"ש ועיין בכפות תמרים מ"ש משמן שנמצא בו עכבר דמאיס להדלקת מצוה מ"ש מכאן יע"ש בזה. ועמ"ש אי"ה באות ט' מזה לענין הדר בי"ט:

**סעיף ט**

**וחזזית** עט"ז מ"ש בר"ן וי"א י"ל קצת י"א שסוברים שהטעם דלאו הדר וסוברים הדר בשאר הימים כשר כהר"מ ז"ל. ובגמרא ל"ו ב' ניקב עכברים באות הקדום אמר רב אין זה הדר ע"כ בי"ט ב' דבי"ט א' חסר בלא"ה פסול אף בלא עכברים וע"כ בשאר ימים ואף חתכו פסול ומש"ה פריך לר"ח ומשני דמאיס לא מהני חתך אח"כ ול"ב הדר בחתך אח"כ וע' לח"מ פ"ח ה"ט וכפות תמרים בזה ומ"מ מדלא אמר רב פסול דמאיס ונקיט לישנא דאין זה הדר ש"מ דהדר פסול כל ז' אבל הר"מ ז"ל משמע דהדר כשר בשאר הימים ומדר"ח דייק לה דחסר והדר לדידיה שוין המה ולא ס"ל כמ"ש התוס' בר"פ ד"ה בעינן.והר"ב שכתב וחזזית כו' הוא דלא כהמחבר וסובר הדר פסול כל ז' וחסר הוא דכשר חזזית רבותא קאמר דל"ת כמ"ש הרא"ש ז"ל במשנה עלתה חזזית דירושלמי מכשיר חזזית בשאר הימים סובר חזזית מטעם חסר הוא (גרב) אי פליג אתלמודא דידן

והדר כשר בשאר הימים ומש"ה כתב הר"ב שאף חזזית פסול בשאר הימים וי"א הוי לכתוב ומסיק בחזזית יש לסמוך להקל בחזזית דוקא דהוי כס"ס שמא הדר כשר בשאר ימים ושמא חזזית מטעם חסר וירושלמי אין חולק כו' ומשמע אף לברך עליו בשאר הימים בחזזית וא"ה בסוף הסי' אבאר עוד בזה:

**סעיף י**

**שני** י"ט עט"ז הנה באין נמצא אחר מבואר בס"ו אף ביום א' נוטלין ואין מברכין וי"ל כאן מיירי שיש בנמצא ע"י טורח בשני א"צ לטרוח. א"נ בפסולי ראשון ביום א' רק השי"ק נוטל שלא תשתכח תורת לולב ולא יחיד עא"ר אות י"ט בשם כ"ג ובשני נוטלין כל יחיד בלא ברכה דבקיאין כו' ופסול מחמת ספק פלוגתא וכדומה ביום א' לכאורה בשני מברך דעל ס"ס י"ל דמברכין כמ"ש בפתיחה להי"ב וכבסי' תפ"ט וי"א דמזלזל בי"ט ב' אם מברך עיין לבוש:

**סעיף יא**

**יברך** עט"ז ועמ"א אות כ"ג בשם ד"מ ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יב**

**ויש** עט"ז עסי' תרמ"ה אות ז' מה שקשה ובא"ר שם ומ"ש אלא ביבש משמע לולב יבש דהדר מיקרי עדיין שצורתו עליו הא הדס יבש לא ובמדינתינו שאין מצויין הדסים נוהגין לברך איבשים וכמ"ש הר"ב בהג"ה ומיהו יבש דהדר הלבנת פניו כבסי' תרמ"ו ס"ז י"ל דהני דידן אין בגדר זה ובמקום שמצוין הדסים אם אין ידוע שמורכבים יש ליטול אותם עשו"ת ח"צ קס"א ועמ"ש בט"ז ג': **כתב** הא"ר אות כ"א בשם הכל בו חסר ויבש וחזזית תפוח ושלוק ונטלה פטמתו ועוקצו ונפרצו עלי לולב ונסדק וכוין ועקום והדס דשחורות ואדומות כשרים בשאר ימים. אבל הדס שוטה וצפצפה ואתרוג כושי וגדלו בדפוס כבריה אחרת פסולים לעולם וכן חרות שאין זה לולב כלל יע"ש. ונראה שזה דעת הר"מ ז"ל והמחבר אבל לדידן הדר פסול כל ז' הימים כפשטא דתלמודא ר"פ לולב הגזול. והשתא דצריכין לברר איזה מום מחמת הדר ואיזה מחמת חסר דכשר בשאר ימים יבש לאו הדר הוא. חזזית יש בו ספק אי הדר או חסר עט"ז אות ט'. פטמתו עמ"א י"ז בצ"ע. ואם ניטל העץ עד האתרוג ומקומו שלם עמ"א תרמ"ח אות ט' י"ל דהוי ס"ס שמא רק חסר כשר בשאר ימים ושמא אין פסול כ"א בניטל בגומא. כושי למידין מכלבו דפסול בשאר הימים. ועגול ככדור פסול בשאר הימים. ענבים מרובים מעליו שחורות ואדומות פסולים לאו הדר הוא. וניקב נסדק וחסר כשר בשאר ימים ומשמע תפוח שלוק נמי כשר בשאר ימים וצ"ע דאפשר נשתנה מכמות שהיה ולאו במילתיה קאי ולאו אתרוג הוי. וניקב בחוטמו צ"ע בשאר הימים די"ל בחוטמו לאו הדר הוא עס"ה וסי"ב וי"ל

דהוי כס"ס צ"ע עסי' תרמ"ח בט"ז ומ"א רמזתיו בנצטמק פחות מביצה וער"ן ור"ס דף מ"ו ב' ויי"ל הדר כטעם ירוק או מדרבנן או באופן אחר:

## סימן תרנ

### סעיף א

**שיעור** עט"ז. סימן מי בעל דברים יג"ש עב"י בשם רבינו יונה לולב שאומרים עליו דברים ברכה יג"ש (בעל אפשר שאומרים על נטילת לולב יבואר אי"ה בתנ"א) ואכתי לא מצאתיו שיעור הדס וערבה ג"ט אם בהדי ענפים קטנים או קלח שלו דוקא ג"ט ומכ"ש שאין עליו מצטרפין לג"ט ומספיקא בעינן קלח שלו ג"ט ולולב יוצא טפח יותר מהם ומעלין שלהם טפח וצ"ע כעת )(. מ"ש בשם תולעת יעקב הכי נוהגין. ועיין א"ר מ"ש הב"י בס"ס תרמ"ה שי"א אחוריו הוא העלין ושדרה פניו יע"ש ומ"מ העולם נוהגין כתולעת יעקב ז"ל:

## סימן תרנא

### סעיף א

**לעשות** עט"ז והקשר עליון שבלולב עכ"פ יוצא לולב טפח למעלה שיעור נענוע כבסי' תרנ"א ועא"ר ז' משמע ג' קשרים בלולב עצמו לבד הקשר הד' שאוגדם ג' מינים יחד יהא למעלה הלולב פחות טפח. ב' ראשיהם עט"ז סוכה ל"ז ב' י"ג רבא:

### סעיף ב

**עמ"א** ו' ואי"ה שם יבואר ובאבודרהם אתרוג דומה ללב בשמאל ועא"ר. ומברכין על נטילת לולב בלשון חז"ל נטילה כמו לקיחה וע"ש שצריך להניף הלולב ונטל לשון הרמה וינטלם וינשאם אבודרהם שם ועמ"נ בשורש נטל משא יע"ש וי"ל אמאי לא מברכין אקב"ו על ד' מינים וי"ל ועחה"ר כפות תמרים זה הקב"ה וצדיק יסוד עולם יע"ש ואין לנו ידיעה בזה. אולי יזכני ה, ולהבין את זאת בעזה"י:

### סעיף ג

**אטר** ועא"ר וב"ח כ"כ דנוהגין כרוב הפוסקים דאטר נוטל לולב בימין דידיה ואתרוג בשמאל דידיה כמו תפילין ועיין באות ד' יבואר אי"ה:

### סעיף ד

**ואם** עט"ז ובמ"א שמפרש דהיפוך יצא אף מי שאין אטר ובד"מ בשם הכל בו משמע כל אדם היפוך יצא ובש"ע מדלא הגיה הר"ב בס"ב כן משמע דוקא אטר וי"ל הטעם הואיל ורבנן תקנו כן לא י"ח מדרבנן עכ"פ או אפשר אף מ"ה עיין ברבינו יונה ריש ברכות ותוס' ברכות י"א א' וסוכה גבי ראשו ורובו כו' דעבר מדרבנן מ"ה לא י"ח די"ל לא תסור כו' משא"כ אטר דיש ספק פלוגתא איך שיעשה י"ח דספק דרבנן לקולא כי

כן התנו עיין בשורש הא' במגילת אסתר ולכאורה אטר והיפוך יטול בשתי ידיו ויצא ממ"נ. ועיין אות י"ד אם נטלן בידו אחת ד' מינים יצא דיעבד היינו שאין לחזור ולברך אף אם סח ומ"מ אין הפסד אם יטלם אחר כך כדינם ג' בימין ואתרוג בשמאל:

**סעיף ה**

**קודם** עט"ז תוס' סוכה ל"ט א' ד"ה עובר ובלבוש נקיט דרך ג' שיכוין שלא לצאת דבזה כ"ע מודים דלא י"ח תי' הט"ז שישכח. והמ"א אות י"ב דפלוגתא היא בסימן סמ"ך ס"ד אפשר כמ"ש הב"ח בשם הב"י ס"ס תקפ"ט בשם הרא"ה והרשב"א ז"ל די"א אפי' עומד וצווח שא"י בה בע"כ יצא בה יע"ש אף דלא קיי"ל כן ועב"י תקפ"ט משמע דקיי"ל דצריך כוונה לחומרא א"כ לא יברך שנית ובצווח ודאי דלא י"ח מברך שנית ומצה אכילה שאני דמ"מ נהנה. ובדרבנן עמ"א סמ"ך אות ג' בדרבנן מצות א"צ כוונה א"כ ביום ב' לא מהני הך תקנה וי"ל להיפך בדרבנן אף הרשב"א והרא"ה ז"ל מודים דצווח לא י"ח דמ"ה בע"כ גזירת מלך הוא. ועמ"ש במקום אחר עלה דהאומר לולב שאין נוטל מכין עד שתצא נפשו אי בדרבנן כן ובש"ה כמדומה בכלל מכות מרדות כתבנו מזה אין מקומו פה ואי"ה לקמן בה' אלו יבואר מזה קצת עיין סי' תרנ"ו:

**סעיף ו**

**ואם** כרך עט"ז עא"ר אות כ"ד בשם תשובת בית יעקב קמ"ב יע"ש. ועמ"א אות י"ד ט"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ז**

**שאין** עט"ז עבח"י ובמ"א ח"י תי' דהתם כל שאין היד מכוסה בטל לגבי יד יע"ש. ולענין מנהגא משמע לכאורה מכאן שמסלק תפילין קודם תפלת מוסף אחר הלל וקריאת ס"ת ועיין סימן ל"א בט"ז בחה"מ פסח ג"כ לחלוץ קודם הלל ובמ"א סימן כ"ה אות ל"א בפסח הש"ץ אחר הלל ובסוכות קודם הלל והיינו שלא להטריח הציבור אבל אם ליכא טרחא ראוי שגם הש"ץ יסיר קודם הלל והקהל יסירו בחזרת הש"ץ התפלה אחר קדושה וכן ראוי לנהוג. ועא"ר בסימן כ"ה אות כ"ה בר"ח אחר קדושת ובא לציון קודם הקדישים ומשמע שם שהש"ץ לא יסלק בפסח בחה"מ לפני העמוד דהוי כחולץ לפני רבו ובסוכות שמוכרין האתרוג יכול לילך מלפני העמוד לצד א' ולחלוץ תפילין קודם הלל יע"ש ובשו"ת מנחם עזריה סימן כ"ח ע"ב ראוי להסיר תפילין בר"ח כשהגיע ליה"ר שנשמור לא בשעה שהוא רוצה להתפלל מוסף יע"ש:

**סעיף ח**

**ומנענעים** עט"ז תוס' סוכה ל"ז ב' ד"ה בהודו ובראש"ש שם ובלבוש אז ירננו בעצי היער (בתוספת הבי"ת) מלפני ה' כי בא לשפוט ביה"כ ונתן סימן בידינו ועתוס' שם. ואין מנענעים במלת ה' ורמז ירננו מלפני ה' לא במלת ה' ועמ"א אות י"ט יע"ש:

**סעיף ט**

**שהש"ץ** עט"ז הש"ץ מנענע בהודו ויאמר נא אבל ביאמרו נא בית אהרן ויאמרו יראי ה' לא מנענע והקהל מנענעים בכל פעם שעונים הודו הרי ד"פ בהודו ובאנא הושיעה נא הש"ץ וקהל מנענעים ב"פ ובהודו שבסוף ג"כ הקהל וש"ץ מנענעים ב"פ:

**סעיף י**

**הנענוע** עט"ז. הנה בר"ן ירושלמי צריך לנענע ג"פ לכל דבר ר' זעידא בעי הכין חד והכין חד א"ד הכין והכין חד. ורי"ץ גיאות פירש דירושלמי סבר כגמרא דילן סוכה ל"ח א' אמר רבא וכן לולב מעלה ומוריד מביא ומוליך ור"ז בעי הא דצריך ג"פ לכל דבר היינו לכל מקום שמנענעים ברכה והודו ואנא וסוף הודו הנך ג"פ אי הולכה והובאה ב' נחשבים ומעלה ומוריד רק חד כיון שהעלה א"א שלא יוריד אח"כ ומש"ה הוי שפיר ג"פ ולא ד' (וערש"י ל"ז ב' ד"ה הורם ובחה"ר מזה) או"ד הולכה והובאה ג"כ חד ולפ"ז צריך ב' הולכות עם ב' הובאות ומעלה ומוריד הרי ג"פ ולא איפשטא. ונענוע הוא הולכה והובאה וא"צ כלל טירוף וכסכוס עלין. (ערש"י מנחות ס"ב א' רוחות רעות מזרח מערב צפון דרום (עתי"ט סוכה) טללים רעים מלמעלה למטה הנך רואה למ"ד למי בהעולם שלו י"ל א"צ כ"א חד הולכה והובאה מי שב' רוחות שלו ד' נמי כמ"ש הר"ן ז"ל וכפשטא מוליך ומביא לחוד משא"כ רוחות רעות צריך ד' הולכות והובאות כפירש"י ז"ל במנחות ולפ"ז לי העני י"ל פי' הבעי' ר' זעירא בעי הכין חד והכין חד כלומר מוליך ומביא. הכוונה לעצור טללים רעים במעלה והורדה אין עושה כלום רק שא"א בלי להוריד כפירש"י סוכה וחה"ר שהמעלה סופו להוריד וז"ש רש"י מנחות היורדים מלמעלה למטה עיקר הכוונה רק העלאה ומוליך ומביא כוונה אחרת לעצו' רוחות רעות וא"כ צריך ד' הולכות והונאות לד' רוחות ובהכרח הפירו' בברייתא תנא ג"פ על כל דבר היינו בכל הולכת ג' נענועין דאל"כ טובא הויין א"ד הכין והכין מד כלומר הכוונה הולכה והובאה ומעלה ומוריד אחת היא שבורא א' ברא הכל וא"צ רק הולכה והובאה א' כמ"ש ז"ל מי ששתיהן רוחות שלו ד' נמי ויהיה הפירוש ג"כ על כל דבר בכל מקום שמנענעים ברכה והודו צריך ג"פ היינו הולכה והובאה שתים נחשבים והעלאה והורדה א' נחשב שהמעלה מוריד בהכרח כנ"ל ההדיוט לפרש ע"ד הצחות ופלפול אבל ודאי הפירוש שפירשו ז"ל הוא אמת ויציב כ"א לפי שיטתיה ז"ל. והנה הוקשה על זה א"כ קשה לולב כדי לנענע בו

הולכה והובאה א"צ שי"כ והרי"ף והר"מ מפרשים תני צריך לנענע על כל דבר ודבר כלומר על כל הולכה והובאה והורדה צריך טירוף וכסכוס עלין ג"פ ובעי ר"ז אי הכין חד כלומר הולכה והכין הובאה חד נחשב וכן העלאה והורדה חד נחשב וא"צ רק כסכוס ג"פ בהולכה והובאה כו' ס"ה שש כסכוסי' א"ד הולכה חד והובא' חד וצריך על כל דבר ג' כסכוסים שהם י"ב כסכוסים ולחומרא וצריך י"ב כסכוסים וטריפת עלין וער"מ ז"ל פ"ז הי"ט והמעיין שם יראה דכסכוס לבד עושה שש פעמים בהולכה והובאה אבל לעשות תנועות קטנות בתאר וצורת הולכה והובאה לא שהרי כתב מוליך ומנענע ראש הלולב ג"פ יע"ש אבל ברי"ף ז"ל ואיכא למ"ד מנענע ג"פ בהולכה והובאה היינו תנועות קטנות בצורת הולכה והובאה אין להסכים עם דברי הר"מ ז"ל וכלומר כסכוס ג"פ בהולכה וכן בהובאה. והירושלמי הכי מתפרש תני צריך למעבד ג"פ על כל דבר ודבר היינו במוליך ומביא ומעלה ומוריד צריך ג"פ כסכוס עלין ובעי ר"ז הכין חד והכין חד או הולכה והובאה לב' נחשבים וכן מעלה ומוריד א"כ צריך י"ב פעמים כסכוס וטירוף א"ד הולכה והובאה חד וכן מעלה ומוריד חד ורק ששה כסכוסים ולחומרא משום חבוב מצוה או כמ"ש הכ"מ כיון דלאו טורח אע"ג דרבנן (דומיא דר"פ למאי נ"מ לישייליה עיין ב"י בה"פ וב"ח שם וט"ז והבן). ודיעה שלישית דכסכוס יהיה בצורת הולכה והובאה קטנות דהיינו תחלה מוליך ומביא הולכה והובא' גדולה ומעלה ומוריד ג"כ בדרך הולכה והובאה גדולה ואפשר לכל צד מד' רוחות ומעלה ומטה עושה כן וכפרש"י מנחות ס"ב לעצור רוחות רעות ואחר שעשה הולכות והובאות גדולות כאמור יעשה אח"כ לכל צד מחדש ג"פ הולכות והובאו' קטנות בתואר הולכה והובאה ועל כל דבר ודבר מפרשי' כמו להרי"ץ גאות ברכה והודו כו' ובעי ר"ז ג"פ תנועות והולכות קטנות אהולכה א' והבאה אחת וא"צ לכל צד כ"א הולכה והובאה והולכ' קטנה וזה אפשר משא"כ העלאה בלי הורדה א"א (עלח"מ פ"ז) א"ד לכל צד ג"פ ג' זוגות הולכות והובאות קטנות יע"ש בר"ן היטב במ"ש לפי זה חסר נטילה מוליך ומביא ואח"כ ג' זוגות קטנות ומדפירשו על כל דבר הלל מהודו ולא פירשו על כל דבר מהולכ' והובאה גדולה ש"מ דג' זוגות קטנות אחר שעושה הולכה כו' כאמור ויש לפרש על כל דבר מהולכ' והובאה ובעי ר"ז כו' בג' זוגות בתואר הולכה והובאה קטנות וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ועמ"מ ולח"מ שם ותבין. והרא"ש ז"ל אחר שסיים לשון הרי"ף ז"ל אלמא נענוע זו חוץ מוליך ומביא כתב הרא"ש ומפרש כך (הרי"ף) בירושלמי על כל דבר לכל רוח (לא פירש כהר"ן מהולכה והובאה מעלה ומוריד דעל כל דבר משמע ריבויא והיינו לד' רוחות כמ"ש הרא"ש שם אח"כ) חוץ ממוליך ומביא (הוא לשון הרי"ף) עשה הרא"ש כלומר דל"ת אחר שעשה כל

הולכות כעין דיעה שלישית אלא הפירוש בתוך הולכה והובאה גדולה תהיה ג' קטנות וחוץ כלומר אין די בגדולות ובלא בעיא דר"ז יכולין לפרש ג"פ בין הולכה והובאה גדולה רק כסכוס עלין כנראה מהר"מ ז"ל אבל בעיא דר"ז משמע דבעינן ג"פ בתואר הולכה והובאה קטנה סגי (כי אפשר בלי הובאה קטנה אח"כ כמש"ל) א"ד קטנות ג' זוגות בעינן הלכך בעינן ג' זוגות קטנות בין הולכה והובאה גדולה ויהיה סך הכל ל"ו זוגות קטנות היינו דודאי בין הולכה והובאה גדולה די בג' זוגות קטנות לא שני פעמים ג' זוגות ולשש קצות ל"ו זוגות קטנות כי הרא"ש סובר מוליך ומביא לד' רוחות יע"ש. והוי א"ש טובא אבל בקיצור פסקי הרא"ש ז"ל סימן כ"ו מבואר דאחד הולכה גדולה ג"פ נענוע קטנה בתואר הולכה והובאה לכן בהובאה גדולה יעשה אח"כ ג' זוגות ס"ה ב"פ ל"ו ומ"ש הרא"ש ס"ה ל"ו והיינו כמש"ל ולקמן יבואר עוד. וקשה א"כ דלמא רק כסכוס עלין ובעי' דר"ז אי הולכה והובאה גדולה כחד חשוב:

**ומ"ש** הטור כו' עט"ז להסכים מ"ש הוא בקיצור פסקי הרא"ש היינו מ"ש הטור בקיצור פסקי הרא"ש אביו ז"ל כי הטור חיברם כידוע וכמש"ל. ומ"ש הב"י דהרא"ש כדיעה שלישית בר"ן הפרש יש ביניהם דלדיעה ג' בר"ן על כל דבר היינו ברכה והודו ולאחר שהוליך והביא והעלה והוריד עושה ג' זוגות קטנות ובעיא דר"ז לחומרא ולהראש י"ל על כל דבר בתוך הולכה והובאה גדולה יעשה ג' זוגות קטנות ובעיא דר"ז או ג' זוגות קטנות או ששה זוגות קטנות ג' בתר הולכה וג' בהובאה ומ"מ מסכימים שיש עכ"פ זוגות קטנות בתואר הולכה והובאה קטנה. ומ"ש הרא"ש נמצא צריך ג' הולכות וג' הובאות היינו קטנות והיינו בהולכה גדולה ג' קטנות ולבתר הובאה הגדולה ג' קטנות שהם ו' זוגות קטנות עם זוגות קטנות ס"ה ל"ו פי' לעיל דאם נחשב כחדא כו'. נמצא לפ"ז בכל צד משש קצוות הולכה והובאה גדולה אחת לבד ובתוך הולכה והובאה ו' זוגות קטנות בתואר הולכה והובאה קטנה ואפשר בלי כסכוס כלל. וכתב הטור היינו מפרשים דברי הרא"ש באופן אחר להר"ן כל הדקדוקים והוא דמ"ש הרא"ש היה נראה יתפוש ידו ממקום א' היינו די"ל תנא צריך נענוע ג"פ על כל דבר ג' כסכוסים וטריפת עלין בכל דבר בכל צד או בהודו ואנא ורק הולכה והובאה א' בכל צד אבל בעיא דר"ז מורה בהכרח בצריך ג"פ לכל צד ג' הולכות ובעי אי הולכה והובאה לכל צד ולחומרא ס"ה ל"ו ממש היינו לכל צד שש ג' הולכות וג' הובאות ויכסכס בהן בטריפת עלין אבל הולכות קטנות לית לן כלל וא"ש נמצא כו'. ובטור ג"כ היינו נוכל לפרש כן בכל צד למזרח כו' ג' הולכות גדולים וג' הובאות גדולות והכל בכסכוס וטריפת עלין ממ"ש לולב כדי לנענע היינו טריפת עלין דהולכה והובאה לחוד בלי כסכוס א"צ שיעור ד'

טפחים כמ"ש בחה"ר והר"ן. ומ"ש הטור ינענע יוליך ידו וינענע שם ג"פ בהולכה וג"פ בהובאה הפסק מאמר הוא ינענע שם בהולכה בכסכוס כן יעשה ג"ש בהולכה והובאה הגדולות כדרך ינענע כסכוס עלין לבד לא ג' זוגות הולכה והובאה היינו לגירסת דל"ג ומביאה אליו ואף לגי' הספרדים ומביאה ידו אליו נוכל ליישב קצת דה"ש אי אתרמי ועשה הולכה א' גדולה ושם עשה ג' הולכות והובאות בעוד ידו נטוי' שם לא עלו רק לג' הולכות והבאות ונחשב רק הובאות וזה אפשר נרמז בעי"א דר"ז והבן אבל בקיצור פסקי הרא"ש שחיבר הטור מפורש אומר דהולכה והובאה אחת גדולה בלבד לכל רוח ושש זוגות קטנות בתואר הולכה והובאה בתוך הולכה הגדולה וג' זוגות קטנות בהובאה גדולה ס"ה ל"ו כי השש זוגות קטנות לכל רוח נחשבים רק לשש אחדים לבד כי י"ל הולכה והובאה קטנה לחד נחשב הכין והכין חד. ולפ"ז ולמ"ש בקיצור פסקי הרא"ש א"צ כסכוס כלל רק הנענוע היא בכל רוח א' והולכה והובאה גדולה ובתוכה שש זוגות קטנות בתואר הולכה והובאה אבל רש"ל בסוכה פירשדברי הרא"ש ז"ל כך לולא בעי"א דר"ז י"ל נענוע ג"פ כסכוס עלין במקום א' אבל בעי' דר"ז מוכח שצריך ג"פ הולכה כו' ובעי אי ג' הולכות וג' הובאות כחד חשיב ולחומרא ולפ"ז א"צ כסכוס כלל ולא זוגות קטנות כ"א ג' הולכות והובאות גדולות לכל רוח ע"ז כתב הט"ז שזה א"א בטור וגם בראש"ש א"א כן שהרי הביא לשון הריי"ף ז"ל הניענוע חוץ ממוליך ומביא ולרש"ל הולכה והובאה הוא הנענוע וצריך ג' הולכות וג' הובאות אלא שיש לפרש כמ"ש למעלה ויבואר עוד אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף יא**

**טורף** עט"ז מ"ש להר"ן היינו דעה שנייה ריי"ף ור"מ ז"ל וכסכוס עלין אחר כך כלומר אחר הולכה שם ג' כסכוסין ואחר הובאה ג' כסכוסין ולרא"ש וטור ג"פ על כ"ד ג' הולכות וג' הובאות וא"צ כלל כסכוס עלין. ובזה י"ל שהר"ב חשש להחמיר כשני הפירושים וגם לולב ד' טפחים לנענע מורה כסכוס כו' ובעי' דר"ז מורה ג' הולכות והובאות כמ"ש באות יו"ד וקושיא שנייה היא דסותר הר"ב מ"ש דהולכה והובאה היא הנענוע באופן שא"צ כלל לתנועות קטנות היינו כסכוסי איך כתב לעיל טורף הלולב שהם דברים סותרים וכפי הנראה שזו קושיית המ"א ג"כ באות ד' ואי"ה שם יבואר.ומסיק רש"ל דכך יעשה לרוח מזרח ג' הולכות גדולות שמא זה הפירוש ג"פ על כ"ד ובעי' דר"ז בזה לחומרא גם יכסכס עלין עכ"פ בהולכה והובאה אחת ג' כסכוסין בהולכה וג' בהובא' לחוש לדיעה שניה של הר"ז ז"ל גם בהולכה והובאה א' יעשה שש זוגות קטנות בתואר הולכה והובאה לחוש לפירוש שלישי כעין מ"ש הר"ן ז"ל בדיעה שלישית אבל בהולכה

והובאה גדולה שניה ושלישית למזרח א"צ שום נענוע לא כסכוס ולא זוגות קטנות דבר מותר הוא לכל הפירושים כי יוצא לכל הדיעות כאמור. עוד כתב הט"ז ז"ל להחמיר שהובאות גדולות יהיה בשיעור יותר ממה שהיה הלולב בידו בשעה שהתחיל הולכה כי לא נחשב ההובאה בזה מאחר שהוליך צריך ג"כ להביא למקומו אלא מקרב יותר ללבו יהיה נחשב הובאה מעליא. ואפשר זה נרמז בבעיא דר"ז וכמ"ש הטור ולפי' גירסת הספרדים ומביא אליו היינו מקרב יותר ממה שהיה הלולב תחלה לפניו כאמור הארכתי ועדיין לא יצאתי י"ח הביאור ועלחי"מ פ"ד ה"י בביאור המ"מ ובספר כפות תמרים ):

**סעיף יב**

**יש** עט"ז ומבואר הוא. א' דומיא דב' לחם ויראה מדלא אמר רבא מילתא באפי נפשיה לולב מוליך ומביא אלא דומיא דב' כבשים או מדלא אמר וכן לולב כמו שציין רש"י ז"ל רק עם בי"ת התו"ך משמע כך (וי"ל עוד לעצור רוחות וטללים צריך לשש קצוות ערש"י מנחות ס"ב הביאותיו באות יו"ד ה"ה לולב כן עתוס' ד"ה כדי בחג נדונין על המים לי העני יש בכאן רמז א' כמו שאגיד כי נענוע מוליך ומביא הוא למי שד' רוחות שלו ולהראות ג"כ שאנו נוצחין עיין בראי"ש ואבודרהם לזה א"צ טירוף וכסכוס עליו רק הולכה והובאה די אמנם לעצור רוחות וטללים צריך טירוף וכסכוס עלין כמ"ש הרא"ש ז"ל מירושלמי במשנה לנענע כחו של קטיגור צריך טירוף וכסכום עלין יע"ש ברכה עיקר כדינא ובאנא כסכוס לערבב יע"ש וז"ש במשנה והיכן היו מנענעין בהודו ואנא לא בהצליחה נא כמ"ש אבודרה"ם דנענע כח קטיגור מבקשים בהושיעה נא מן המזיקין והודו לה' ומציל אותנו ובהצליחה ל"ש זה יע"ש ובא"ר מש"ה אמר התנא מאחר דלולב ד"ט נענע ובהכרח טירוף וכסכוס דהולכה והובאה א"צ ד"ט כמש"ל אם כן היכן מנענעין רק בהודו והושיעה לא הצליחה כב"ה וז"ש רש"י ד"ה כדי לעצור רוחות ואמאי לא נימא כר"י למי שד' רוחות שלו אלא כמ"ש ומש"ה תנן בלשון והיכ"ן לא באיזה מקום לרמוז היכן כמו אי כ"ן בלשון ארמי הי"ו בבית המקדש שם עיקר השפע נסכו מים בחג והבן זה). גם כתב הט"ז שאם יהפוך צריך להפוך באלכסון ונוטה הלולב בהכרח בשעת הפיכתו לא' מצדדין וכבר עשה כן ג' ממ"נ יוצא:

**סעיף יג**

**מזרח** עט"ז שאין להביא ראיה מן הטבע ועסי' תרע"ז ולשיטתיה שם דפונה דרך כתיבה העברית מימין לשמאל ע"כ בליל ב' יתחיל בנוסף הקרוב לימין שלו ובהכרח ע"כ לשמאל וכן בכל לילה משא"כ כאן יתחיל מזרח מערב צפון. וערי הלוים כתוב בתורה ומדותם מחוץ לעיר פאת מזרח דרום מערב צפון וכ"ה בלולב ובלבוש חילק ביניהם:

**סעיף יד**

**צריך** עט"ז העלה נטלן ד' מינים ביד א' יצא דוקא באגודה אחת לא יצא הא ביד א' יצא לית לן בה ותו ראיה (כצ"ל) מדלא הזכירו תקנה כו' ועיין אות ד' וי"ל. משמע באגודה אחת כ"ע מודים דלא יצא דיעבד וי"ל דא"צ וי"ל לדידן דא"צ אגד מ"מ כפת בלא ו' החיבור שאם רצה לאגוד דאין רשאי לאגוד אתרוג עמהם וגם מצוה לאגוד לרבנן. עיין בכפות תמרים הקשה מנחות כ"ז א' ברייתא ד' מינים באגודה אחת וי"ל כולן באגודה אחת רובן ג' מינים קרי כולן עתוס' שם ד"ה לא שנו אין מעכבין האגוד או זא"ז יצא ומשני תנאי הוא לרי יהודה לולב אגד ג' מינים ממילא אתרוג חיבור שלא להפריד אות ד' כו' ולרבנן כ"א לבדו שרי והבן. מ"ש שם מפני דמכשירה אלמא צריך לקרב יחד וערש"י ל"ה ב' וי"ל כי דרך הוא להכשירם בכך ששוכח ואין מוכרח שצריך לחברם:

**סעיף טו**

**נוטלין** עט"ז עמ"א כ"ג וא"ר ל"ג ויראה דהט"ז הביא דברי רש"ל שהש"ץ ינענע כדרכו בהלל בהודו כו' והט"ז הכריע שבשעת ברכה היינו קודם הלל במקום שאלו היה ד' מינים היה מברך עכ"ל ומנענע עתה שחסר אחד מהמינים שאין מברך אין מנענע קודם הלל דלא כדמשמע משו"ת רש"ל דאתי למטעי ולברך גם כן או כדומה ויחידים משמע דעת הט"ז שיטלו ג"כ בלי ניענוע דלא כרש"ל והביא הט"ז ראיה משו"ת מהרי"ל קי"ט וז"ל שם מי שאין לו אתרוג בשעת הלל והושענא ינענע כדרכו בלא ברכה ומדלא כתב דינענע עכ"פ בשעת ברכה סובר הט"ז דבשעת הלל אלמטה לו קאי דמי שאין לו אתרוג ינענע בשעת הלל הא בשעת ברכה לא)( וא"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף טז**

**ואם** עט"ז עמ"א אות כ"ה ואי"ה שם יבואר ועחה"ר בסוכה דף ל"ד דבתקיעות קי"ל סח אין חוזר כיון שהתחילו במצוה ובדף ל"ח ראב"י ממטי ומייתי ליה ואמר גמרא כו' בשעת ברכה כיון שהתחיל במצוה רשאי להסיח יע"ש משמע אף לכתחלה רשאי ובמ"א יבואר בעזה"י:

**סעיף יז**

**לא** עט"ז דבשאר היום משום חיבוב מצוה נוטל וכבר בירך תו הוי כשלא בזמנה וכל שאין מכוין ליכא ב"ת שלא בזמנה עמ"א כ"ז. ומ"ש הטור אם יקח יותר יש ב"ת ולא כתב או פחות בל תגרע כמו שהתחיל דלפעמים כשאין לו ד' מינין נוטל ג' מינין לזכר ואה"נ כשיש כולן ונוטל ג' איכא בל תגרע עסי' תרס"ו אות א' ואי"ה שם יבואר עוד ועמ"א כאן אות כ"ז ובפתיחה כוללת כתבנו קצת מזה וכאן אין להאריך ובמ"א אי"ה יבואר עוד. אותן שצובעין לולב בעשבים וכדומה עא"ר ג' דהוי כמוסיף וצ"ע:

## סימן תרנב

### סעיף א

**משתנץ** עט"ז לבוש משמע קצת מ"ה עיקר יום זריחת שמש (יום כינוי לשמש) ע"ש ופ"ג דיומא תמיד האיר השחר היינו בזריזים לא חיישינן לטעות כ"כ משמע כפירש"י ז"ל:

### סעיף ב

**והמדקדק** עט"ז בטור כתב המקדק במעשיו היינו שתמיד מדקדק בשאר מעשיו הא לא"ה הוי כיוהרא אבל מביתו לבית הכנסת יעשה רק בשעת תפלה לא יאחז אם אין מדקדק במעשיו ועא"ר ב'. ומ"ש דאוחז הס"ת בברכה עב"י זה פי' המרדכי אבל רש"י ז"ל פירש דגולל ס"ת ופותחו יע"ש ועיין בהל' ס"ת אי רשאי לאחוז בעמודים בידיו או ע"י הפסקת טלית יע"ש:

### סעיף ג

**היו** עט"ז בתרמ"ט בט"ז יו"ד וק"ק דבדוחק כל הפסולים נוטלין ולא מברכין וי"ל דאיירי שנמצא אחר אבל ע"י טורח גדול. והתחיל בהיתר אף למ"ש הט"ז אות ד' ובא"ר שם די"ל דפוסק מ"מ בי"ט שני לדידן י"ל הר"ב כה"ג דאין פוסק כבסימן תרל"ט במ"א ט"ו בירדו גשמים בליל ב' יע"ש. והוי כעין ס"ס. והאי לאו כללא הוא דבאיסור מלאכה וכדומה י"ל דאין מקילין בי"ט ב' לדידן אע"ג דיש בו פלוגתא ביום א' ואי"ה בה' י"ט יבואר ועיין סוכה ל"ח א' דייק בי"ט ב' היינו בחה"מ עחה"ר חה"מ נמי י"ט מיקרי ותפלה א"א י"ט שלא לזלזל בי"ט א' יע"ש עסי' ת"צ במ"א א' ולמ"ש בחה"ר י"ל בהרחמן י"ל טוב וי"ל גם כן אין לזלזל יע"ש:

### סעיף ד

**ואם** עט"ז הקשה מסי' פ"ט שם בט"ז ד' מ"א י"ד לאו דלא תאכלו על הדם מ"מ כיון דסתם כדיעה א' שם דמפסיק לתפלה והר"ב לא הגיה שם כלום איך יצויר כאן התחיל בהיתר דאין מפסיק הא מפסיק לתפלה בהכרח וכ"ש צריך ק"ר ועא"ר ולא הבינותי יע"ש ומחמץ היינו שם פ"א בשנה ה"ה לולב לא חדר עמ"א שם אות ח'. ועסי' רע"ג במ"א ו' בקידוש פוסק אף ע"ג דהתחיל בהיתר כשמואל וראיית הר"ן מר' יוסי עכ"פ ועחה"ר כאן משמע קצת הואיל דבהיתר ובתוס' סוכה ל"ח א' ד"ה מאי תירצו עוד תירוצים ובא"ז עמד בזה יע"ש והניח בצ"ע ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תרנג

### סעיף א

**הדס** עט"ז כל ז' משמע ואף ז' דליכא בלי שבת עסי' תרמ"ה עמ"א כאן ואי"ה יבואר שם ואתרוג כל ז' אין להריח בו מטעם ברכה דלאו לריח קיימא בזמן מצוה ואף בשבת

לבד כשיש לו פרי אחר להריח בו מברך ומריח גם באתרוג כבסי' תרנ"א ד' לשיטתיה שם יע"ש. ובריי"ו ד' ופ"א לשיטתם להט"ז כל שבטל מעלת אכילה בטל מעלת הריח ואף שלא בשעת נטילה אין מברכין עליו ואף בשבת כ"א אפירי אחר מברך ומריח גם באתרוג אף בחול ובשבת ראוי לטלטול. והביא דברי סמ"ק שסובר דמברכים להריח אלא דמנהג שטות הוא מה שמריחים בשעת נטילה דסוברים מצוה ואין צורך אדרבה לפעמים אין זכור מברכת הריח בשעת נטילה משא"כ שלא בשעת נטילה מריח ומברך לדעתו כאבי העזרי עב"י משא"כ לדידן כשיטת הט"ז אף שלא בשעת נטילה נכון למנוע מטעם ספק ברכה ואסור ליהנות כו' מ"ש המחבר יש למנוע לא טוב ובריי"ו סעיף י"ד סתם כדיעה א' דמברך ונכון שלא להריח אפשר ע"פ הדוחק כאן בשעת נטילה ושם שלא בשעת נטילת ואיננו צורך והבן )( ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תרנד

### סעיף א

**אבל** לא החליף עט"ז רש"י סוכה מ"ב א' במשנה עב"י ומ"א טרח בלא וי"ו וכ"ה ברש"י כלומר נראה כמכוין מתקן מנא או אפשר טירחא יתירה. ומשמע הא ליתן לולב בי"ט למים שלא היה מתחלה במים אפי"ה שרי רק טירחא יתירה אסור ועסי' של"ו סי"א ומ"א י"ג ובכפות תמרים דמרש"י משמע ליתן במים שלא היה בו אסור כפרחים בענבי הדס נפתחים אף להחזירם אסור יע"ש ועיין לבוש שטורח יתירה הוא משמע הא ליתן במים לכתחלה שרי בי"ט. ובשבת אם שגג והוציא ממים אסור להחזירו שמוקצה הוא כבסימן תרנ"ח ועב"י בשם א"ח וצ"ע מוקצה כ"ז בידו שרי להחזיר למקום שירצה ואפשר למים אסור כה"ג וצ"ע ואי"ה במ"א כאן ותרנ"ה ותרנ"ח אבאר עוד לעניין מוקצה כה"ג:

## סימן תרנה

### סעיף א

**אפילו** ע' ט"ז ע' ב"י וסימן שכ"ד ס"ח לישראל אחר שרי ולמי שהובא בשבילו על כל פנים טלטול מותר ובהנאה אסור ומצות לאו ליהנות נתנו ל"ג שיעשה מה"ב ואפילו הובא חוץ לי"ב מיל די"א ד"ת שרי כאן הא תוך י"ב מי"ל דמותר לומר לעכו"ם לכתחלה להביא שבות דשבות במקום מצוה שרי ועסי' תקס"ו במ"א אות כ"ד ותקט"ו אות כ"ז יע"ש היטב ואסור לטלטל חוץ לד"א בעיר שאין מוקף חומה יע"ש ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

### סעיף ב

**ועי"ל** סימן תקפ"ו עט"ז שבות דשבות תוך יב"מ שרי לומר לעכו"ם. ובסימן ש"ו ס"ה הביא מחלוקת המחבר בזה (ט"ס פ"ז) וסתם כדיעה א' יע"ש. ורש"ל בתשובה עמ"א עמ"ש אי"ה שם יבואר. ומ"ש לולב הוי עשה דרבים צ"ע דשופר נמי עשה דרבים אפ"ה באיסור תורה אסור לומר לעכו"ם וי"ל ועסי' תמ"ו במ"א ב' שופר הוי עשה דרבים לא לולב שאין אחד מוציא חבירו. מתוך יב"מ הוי שבות דשבות. ואתרוג מחוץ לתחום אע"ג לכ"ע מותר באכילה בעינן דא"כ לולב נמי אסור בהנאה מדרבנן כערלה בח"ל וצ"ע ואי"ה בתרנ"ח ותרס"ד יבואר עוד:

## סימן תרנו

### סעיף א

**אם** עט"ז בבא קמא ט' א' דיעה א' דעת התוס' והרא"ש וי"א הוא דעת רש"י ומ"ש התוס' ורא"ש כאגוז לדוגמא נקטי דהלכה כביצה ועב"י וב"ח דלכאורה דברי הרא"ש סותרין מב"ק דמשמע שליש בשיעור הכשר חז"ל בצמצום יוסיף בדמים שליש (התוס' פירשו בע"א) הא אם גדול הרבה א"צ להוסיף בהידור כלל אף אם שתיהן לפניו כ"ש אם כבר קנה א' שא"צ להחליפו ובפרק לולב הגזול פירש דאפילו כבר קנה א' מצוה להחניפו ולהוסיף וע"ז תי' הט"ז אדרבה איפכא מסתברא כל שלא קנה כלל ושתיהן לפניו ושתיהן גדולים הרבה יותר מביצה א"צ ליקח הנאה והמהודר יותר כלל רק אם א' כביצה מצוה להוסיף אם השני גדול ממנו להוסיף דמים שליש אבל אם לא נזדמן לו בתחלת קנין רק אתרוג א' גדול הרבה ולא היו לפניו שנים וקנה אותו אז כשיזדמן עוד אתרוג יפה מהודר שליש בדמים מהא' מצוה להחליפו ולקיים אנוהו במצות כ"ש אתרוג דכתוב הדר וה"ה שאר מצות. ומ"מ לא הבינותי דא"כ כ"ש שיזדמנו שנים לפניו וגדולים הרבה ואחד מהודר שליש דמצוה במהודר וי"ג והנה אם א' יש פלוגתא דרבוותא והלכה דכשר בזה י"ל מצוה בהידור עד שליש לצאת כל הדיעות:

**אם** הפסיד ראובן לשמעון אתרוג יפה שוה הרבה א"צ ליתן לו כ"א אתרוג שיוצא בו ומה ששוה גדול יותר מקטן אחר החג מחויב ליתן א"ר בשם הר"מ מינץ קי"ג וע"ש ועיין מ"ל פי"ז מה' מעה"ק ה"ז הניח בצ"ע בגנב ועשו"ת\ ח"צ ק"ך כתב בפשיטות החוטף מראובן אתרוג צריך לשלם לו כפי מה ששוה עתה וכ"ש ממוכר אתרוגים דבהא כ"ע מודים דמשלם כפי מה ששוה בחג יע"ש והנה בפסלו בשוגג י"ל דפטר נפשיה באתרוג קטן אף לשו"ת ח"צ ומסתברא בחוטף ותפס הניזק דיוכל לומר קים לי בודאי ומשלם כפי מה ששוה תוך החג. ואם גזל אתרוג שוה הרבה והשיבו לו אחר החג י"ל דמצי פטר

נפשיה כחמ"פ דאומרים באיסורי הנאת הרי שלך לפניך כיון דהשיב הגזילה עצמה כ"ש כה"ג שהשיב אתרוג עצמו לאחר החג אע"פ שלע"ע שוה רק מעט וצ"ע די"ל חמ"פ וכדומה בח"מ סס"ג ובש"ך ז' ל"ש ולא עשו בו תקנה משא"כ זה י"ל דלא גרע מגרמי דחייב והגוזל סחורה מחבירו ביומא דשוקא שוה אלף ולאחר השוק אין שוה אלא מעט האם נאמר דמחזיר לו סחורתו וצ"ע כעת:

**סעיף ב**

**שליש** מלגיו עט"ז הוא פחות משליש מלבר ולקולא דמידי דרננן הוא עב"י בי"ד רמ"ט במותו יכול הכל ובשאלתות פ' תרומה וכי תשא תלתא ולא יותר כתובות ס"ו ב' במר עוקבא גרס כן ובבלי לפלגא והוא פלא בעיני וברי"ף וראי"ש כתבו רק יותר מחומש יע"ש:

## סימן תרנז

**סעיף א**

**חייב** עט"ז חינוך לקטן אף במצוה דרבנן כי"ט שני וגם לנענע בשעת הלל מחויב אם יכולת בידו לקנות לולב לנענע בהלל עם הציבור דוקא. והנה בסוכה מ"ב א' ברייתא ציצית תפילין ליקח לו ולא אמר סתמא חייב י"ל להיפוך לאורויי דבלולב חייב הא אי"י לנענע אף שהוא כבר שית אין חייב חינוך אין שוה בכל המצות ואי הוי אמר חייב לקנות ה"א אי"י לנענע חייב עכ"פ לחנך ליטול לולב קמ"ל ומש"ה תנא בחינוך לקנות ובלולב חייב כאמור. ובסי' תרנ"ח ס"ו לקטן קודם פעוטות בן שש עמ"א ט' כו' (חסר בדפוס בסימן תרנ"ח) ומשמע אף פחות מחינוך אם ירצה רשאי לומר הברכה עם הקטן וצונו אע"ג דאין בר חינוך מ"מ י"ל להתלמד רשאי ועיין בהל' ברכות בהא דמוציא בני ביתו יע"ש. ועסי' תכ"ב במ"א ז':

## סימן תרנח

**סעיף א**

**אלא** עט"ז סוכה מ"א א' ע' פירש"י ויקרא כ"ג פסוק מ"ם ודף מ"ג א' ובא"י יום א' ה"ה ח"ל מצוה שאין תלויה בארץ נוהגת בכ"מ ומדרבנן ז' בכ"מ ועסי' תרנ"א ותרנ"ב בי"ט א' ביה"ש נוטל כו' וביום ב' ילך למקום שמתפללין בעשרה אם רוצה ומיהו ז"א דבתקצ"ה מי שאין בקי בתפלת מוסף הא להתפלל בעשרה י"ל לולב אף בשאר הימים עדיף מלהתפלל בעשרה:

**סעיף ב**

**ביום** שבת עט"ז סוכה מ"ג א' ה"ה שיוציא מרה"י לרה"ר ואף למ"ד האידנא ליה רה"ר הגזירה במקומה עומדת עסי' תקפ"ח בט"ז ה' ומ"א ד'. וע' תוס' מ"ב ב' ד"ה טילטול וברש"י וחה"ר שם משמע לולב מוקצה הוא אע"ג דחזי למצוה דלאו כלי הוא כמו סדור

הקנים דלא דחי בשבח בלה"פ והלכך בשאר ימים במדינה דרבנן י"ל גזרו משום מוקצה בשבת אלא במקדש או בי"ט א' אמאי יע"ש וא"ש לכאורה מ"ש המ"א בתרנ"א כ"ח בירושלמי דמוקצה לאחר שיצא דל"ש אין מוקצה לח"ש דתמיד מוקצה הוא אלא דל"ג אף במדינה בשאר הימים זכר להקדש ומ"מ לאחר שיצא מוקצה הוא וענפי אילן שיחדו להניף וכדומה כלי הוי משא"כ לולב אסור בהנאה וע' שבת קכ"ג וצ"ע קצת:

**סעיף ג**

**ואסור** עט"ז לא הבינותי דשופר בשבת לא הוקצה למצוה עמ"א תקפ"ח משא"כ לולב בשבת בתוך ז' ואפשר אפי' בשנת י"ט א' הוקצה לכל ז' דאסור גופו ומקומו דוקא כלי שמלאכתו לאיסור התירו למקומו משא"כ אבנים אסור אף לגופן ומקומן אם לא ייחדום לכך ועסי' ש"ח במ"א אות י"ב וצ"ע:

**סעיף ד**

**האתרוג** עט"ז ובסי' תרנ"ג לשיטתיה אבל המ"א כתב שם וכאן בשבת יכול להריח באתרוג ולברך עליו יע"ש:

**סעיף ה**

**דבעי** עט"ז ובסי' י"ד אות ד' וה' יע"ש:

**סעיף ו**

**ואשה** עט"ז עסי' י"ז סעיף ב' וט"ז אות ג' יע"ש דנשים מברכות אלולב חייבים ליתן לזה ובסוכה ל"ז ב' לרבי יוחנן מוליך ומביא למי שד' רוחות שלו ודר"י בר"ח לעצור טללים רעים א"כ גם היא נהנית ממה שהזכרים נוטלים הלולב ע"כ תתן לזה. ובתרנ"א כתבנו כי הנענועים שאנו עושים היינו כר"י בר"ח וכ"מ בגמרא א"כ גם האשה תתן לזה והיינו אם היא אלמנה או אין בעלה בעיר משא"כ אם בעלה בעיר יתן הוא לבד ואם יש מנהג שכל מי שיברך על אתרוג נותן מעות אתרוג צריכה גם היא ועם בעלה ליתן ועמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תרס

**סעיף א**

**זכר** למקדש עט"ז. סוכה מ"ד משנה ומ"ג א' ערבה אין עושין זכר למקדש כ"א בה"ר יום ז' לבד אבל ההקפה שאנו עושין מנהגא הוא לא חיובא מד"ס ע"כ מקיפין אלמימר"א ועומד שם איש ואוחז ס"ת בידו (ובלבוש ומניחים ס"ח על התיבה ל"ד אלא אוחז אותו יע"ש) בכל יום פ"א כי הס"ת מכפרת עלינו כמזבח עב"ח כאן ותרס"ב ויראה ע"ד בזמן שאין ביה"מ קיים עוסק בפי קרבנות כאלו הקריב קרבן. אני והוא בלא אל"ף ועא"ר

שי"א באל"ף ע"פ הד"ס יע"ש ובשבת אין מוציאין ס"ת ואין מקיפין שאין לולב ובהו"ר אף מי שאין לולב יקיפו עב"ח והיינו בערבה. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**מי** עט"ז הר"ב כתב בחג אף ע"פ שינהוג ז' ול' אחר החג וגם עתה אין מגודל פרע אין מקיף ויב"ח על אב ואם ובלבוש מבואר ה"ה תוך שלשים על שאר קרובים אין מקיפים וב"ח כתב הטעם מפרועי ראש ועל שאר קרובים נמי ע' פ"א מהל' ביאת מקדש הי"א פרע כנזיר שגלח ביום ל'. וגם י"ל הטעם ההקפה שמחה ואבל אסור בשמחה ע"כ אין לחלק בין על שאר קרובים תוך שלשים או אביו ואמו. אבל לאחר יב"ח במעוברת כבר פסק האבילות לגמרי אף קודם יא"צ ומקיף ועי"ד מזה )(. ובא"ר וזוטא אבל יתן לולב לאחר להקיף ועמ"א ואי"ה יבואר:

**סעיף ג**

**שא"א** עט"ז וע' בטור. בשבת אין מוציאין ס"ת על הבימה כיון שאין מקיפין (ולמה יוציאו בחנם ס"ת) (עיין בטור) רק פותחין הארון בשעה שאומרים הושענות עיין לבוש:

## סימן תרסא

**סעיף א**

**ואח"כ** ברכת סוכה עט"ז ובתה"ד סי' צ"ה דנהיגן כראבי' דיקנה"ז יוכיח זמן אח"כ ובב"ח נמי מסיק כן דחובת היום היינו סוכה ראוי להקדים אף בליל שני יע"ש ועסי' תרל"ט בט"ז אות י"ז ותרמ"א ועא"ר כאן כבלבוש לתרץ מיקנה"ז ע' רא"ש ועמ"א כאן ואי"ה שם יבואר עוד. עסי' תרס"א בט"ז ואי"ה יבואר שם:

## סימן תרסב

**סעיף א**

**אינו** עט"ז בלבוש כתב דלולב יצא ממ"נ אי שעת עשייה כו' ודלא כסברת בני אייבר"א. ומה"ט בזמן דסוכה ליל ב' נמי יצא בזמן דליל א' כמ"ש בתרמ"א וזמן ליל ב' רק זמן די"ט הוא לא אסוכה משא"כ שופר ל"ש ביה ברכה בשעת עשייה יע"ש בלבוש וקשה דשופר עשייתו לאו מזמן לזמן קאתי דשופר א' לכמה שנים ה"ה סוכה א' כל ימיו סגי אם סככה יע"ש והט"ז תירץ דשופר פעמים יום ב' עיקר אם באו עדים מהמנחה ולמעלה בזמן בהמ"ק קיים נוהגין היום קודש ועיקר יום ב' לכן עתה נמי זמן ביום שני משא"כ בלולב עסי' ת"ר בט"ז אות ב'. עא"ר וא"ז בשם כ"ג דאם לא נטל זמן עד שביעי דאומר זמן בשביעי. דמברך על דרבנן ג"כ זמן. ומשמע הא לא נטל ביום א' ולא בירך זמן אין מברך ביום ב' כשנוטל זמן ועמ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**מ"ש** הטור מנהג טוליטולא תי' הט"ז שאין אומרים הושיענו היום בחגיגת יום שני רק הושיענו בחגיגת יום שני היינו אם היום ואם למחר תפלה על העתיד. גם אין זלזול בכך ש"ל הפירוש הושיענו ביום שני של י"ט שלנו קאמר כו' (ט"ס תיבת שלנו):

## סימן תרסד

### סעיף א

**כמו** עט"ז ע"י בטור. ועב"ח שהלבנה מגיע יסוד המים י"ש ומ"ש נוהגין להתיר אגודו של לולב בטור עב"ח מנענע להסיר טללים רעים ע"כ מתיר אגדו לנענע יפה ולפ"ז י"ל אגד א' נשאר ומצוה לאגדו זה אלי ואנוהו רק מתירין ב' קשרים הנוספים עסי' תרנ"א עט"ז א'. ועא"ר אות אב"ג. ומ"ש שם שגזרו תענית על שאמרו פסוקי דזמרה והניחו טלית ותפילין בעוד לילה פסוקי דזמרה קשה קצת ופ' וידבר בלי יה"ר נמי כקורא בתורה:

### סעיף ב

**ונוטלים** ערבה עט"ז סוכה ע"ד א' ועב"י וב"ח ולבוש טעם שבחרו בגבולין יום ז' דוקא והט"ז תירץ שבז' גם במקדש היו מקיפין ז' פעמים ביום השביעי כו' ועסי' תר"ס הקפה בכל יום המנהג כך לא מנהג קדמונים שלא עשו זכר למקדש רק נטילת ערבה ביום הז' לבד. ועסי' תפ"ט ספירה בזה"ז י"א זכר למקדש מדרבנן משום דבזמן ביהמ"ק קיים הוי מ"ע בח"ל ג"כ משא"כ ערבה י"ל:

**מ"ש** המחבר ואין מברכין עליה דהוי מנהג נביאים ואמנהגא לא מברכין וקידוש ליל שני מנהג אבותינו והלל דר"ח מנהגא ומברכין עהה"ר סוכה מ"ד או מנהג שציוו חז"ל מברכין עליהם משא"כ ערבה הנהיגו נביאים כך והעם הנהיגו מעצמן אחריהם כך בלא ציווי לכך אין מברכין עליה יע"ש עסי' תכ"ב עא"ר ט':

### סעיף ג

**יש** מי שאוסר עט"ז ובה"ר כשיש לולב מקיפין בשניהם היינו לולב והושענא ואם אין לו לולב בעיר יקיפו בה"ר עם הושענא אבל בשאר ימי הסוכות אם אין לולב בעיר לא יקיפו כלל כמו בשבת שאין מקיפין עב"ח תר"ס. וע' בהג"ה סעיף ז' יותר טוב שלא ליטול ערבה כלל הן בנטילת לולב ולא בהקפה ועמ"א ח' וא"ה שם יבואר עוד ובט"ז אות ה' ע"ש:

### סעיף ד

**משום** עט"ז ועסי' תרנ"ו סט"ו:

**סעיף ה**

**נ"ל** דלאחר עט"ז דעתו ז"ל לאחוז הלולב והושענא עד קול מבשר שאז מסיר הלולב ואוחז רק הושענא ומא"ר אות כ"א ועמ"א אות ח' ובסידורים נרשם בשם מהר"ש בתענה אמונים להניח הלולב בידו וליקח הערבה יע"ש:

**סעיף ו**

**שלא** עט"ז עסי' תרמ"ט במ"א אות ו' יע"ש ואות ב' שם לענין ברכה והושענא אין מברכין עליה ועא"ר תרמ"ט. וברשות עכו"ם היינו אע"ג בשעה שקצץ עדיין ברשות עכו"ם הוא ואחר כך נותן דמים מ"מ הוי כספק גזל שעשה ישראל בידים לכן טוב שיקוץ עכו"ם:

## סימן תרסה

**סעיף א**

**שהרי** עט"ז הב"ח פירש ירושל' נפסל ביום א' רשאי לאכלו בשלא עשה המצוה דהזמנה לאו מילתא והט"ז באות ב' פי' בע"א כדבעינן למימר שם מילתא בעזה"י ומש"ה כתב דהזמנה כאן אסור ואפשר דקשיא ליה מ"ש המ"א בתרל"ח אות ג' דהזמנה לגוף הקדושה מילתא הוא וחילק בסוכה גילה דעתו ב"ה דלא ישב בה וכן הושענא בלולב דבעי אגד למצוה ואנוהו מש"ה כל דלא אגדה שרי הא אתרוג דאין חסר כלום הזמנה לגוף המצוה מילתא הוא ומ"מ צ"ע דבתרמ"ג כתב המחבר עבד להושענא ולא אגבהה למיפק בה שרי משמע אף דאגדי' עם הלולב שרי כה"ג ובהגי"א פרק המביא כדי יין דף למ"ד הגירסא לפנינו ולא אגבהה והן כתב הב"י בתרנ"ג עמ"ש במ"א שם אות א' וכאן כתב ולא אגדה וצ"ע. והושענא לערבה בהושענא רבה לט"ז אף דא"צ כלל אגד עמ"א תרס"ד אות ח' מ"מ י"ל הואיל ונוהגין לאגדן לא מתסר לכ"ע. וצ"ע כעת:

**סעיף ב**

**ואפי'** עט"ז עב"ח מוקי ירושלמי בלא יצא כלל והט"ז לשיטתו באות א'. ומה שהקשה הב"י על א"ח דירושלמי י"ל דסובר כריש לקיש סוכה מ"ו ב' דאתרוג בז' לאחרים יצא מותר דלא איתקצי אלא למצוה אבל א"ח שהעתיק הירושל' קשה לדידן קי"ל כר' יוחנן דאסור ה"ה נפסל יום א' נמי אסור כל ז'. והט"ז תירץ דנ"מ דנפסל אתרוג מותר בשמיני עכ"פ לדידן דמדינא הוי שרי בח' לדידן כמו לבני א"י דמוקצה לשעבר לא אמרינן כמ"ש התוס' דף י' ע"ב ד"ה עד אלא גזירה אטו סוכה דלא ישמע לנו לישב בסוכה בשמיני דיאמר היום ודאי שמיני הוא עב"י ולבוש ואף ביה"ש במיני אסור מה"ט אתרוג אטו סוכה דאף ביה"ש צריך לישב בה ומש"ה בנפסל אתרוג דגם בנפלה סוכה כה"ג יש קולא עכ"פ באתרוג לסמוך לקולא ועסי' תרמ"ט איזה פסול בשאר הימים וע' א"ר וא"ז

מ"ש על הט"ז דבירושלמי פ' לולב וערבה עלה דמתניתין מיד התינוקות שומטין לולביהן ואוכלין אתרוגיהן ע"ש לא משמע כן וע' בהגאון המפרש שם:

**סעיף ג**

**ויש** אוסרין עט"ז ועב"ח ובמ"א כתבנו מזה:

## סימן תרסו

**סעיף א**

**שלא** עט"ז ר"ה כ"ח ב' שלא בזמנה לעבור בעי כוונה אז לוקה ושלא בכוונה לית איסור תורה כ"א איסור דרבנן ובעי היכרא שלא יעשה איסור דרבנן. ובש"ע משמע לדידן ביום השמיני אין עושה שום היכר כלל ולא מוריד בשמיני שום כלי נאה לבית כ"א ממנחה ולמעלה בשמיני כמו לבני א"י בשביעי ואפשר שאסור להניח נר וקערה בשמיני לדידן דבספק שביעי הוא ועב"ח שכתב בשם רש"י סוכה מ"ח אף לדידן בשביעי אם יש לו כלים נאים מורידין בשביעי לבית ובשמיני רק בסוכה מה שצריך לו ומה שהסיר הכלים הנאים יש היכרא שלא לעבור ב"ת בשמיני ואם אין לו כלים נאים כלל או אין מקום להוריד יעשה היכר בנר כו' בליל שמיני ועא"ר כתב בשם רוקח להכניס כלי מאכל בליל שמיני יע"ש ולפ"ז לבני א"י יש להחמיר דוקא נר או קערה להיכרא ולא מהני שיוציא כלים הנאים די"ל דלא מהני ולדידן בשמיני ג"כ כן בשביעי אי יש כלים נאים מפנה לביתו ויוצא ממ"נ ואם אין לו יעשה נר להיכרא או קערה. ואע"ג כל שעושה בספק אין עובר ב"ת י"ל בקיאין בקביעא דירחא או כל מה דאפשר לתקן מתקנינן וע' גבי ב' זוגות תפילין רש"י ור"ת. ועחה"ר ממנחה קטנה ולמעלה. ויש לומר לדידן בשמיני י"ט אין מפנה ממנחה ולמעלה לצורך תשיעי ומכין מי"ט לחבירו וי"ל שלא מכין לתקן הבית כ"א מפנה ממנה להיכרא וצ"ע ועמ"א ג' ואי"ה שם יבואר עוד. וכל קודם מנחה קטנה י"ל אין נראה שעושה לכבוד י"ט:

## סימן תרסז

**סעיף א**

**גם** בשמיני עט"ז סוכה מ"ו ב' אתרוג בח' מותר סוכה אסורה ערש"י סוכה מצותה כל היום אפשר טיול וישיבה ואולי ל"ג מתרמי סעודה. אתרוג משיצא שחרית יע"ש ועב"י תרס"ה באתרוג בשם הרא"ש מוקצה לשעבר לא אמרינן ובסוכה בעי מיכל בגווה ולעשות מעשה יע"ש בתרס"א והר"ן תי' דלולב בז' דרבנן לא חזיא ביה"ש דספק לקולא ולכאורה הרא"ש והר"ן ז"ל ל"פ ושניהם צריכי דאע"ג דאתרוג לא חזיא ביה"ש מ"מ איתקצי מחמת ספק יום וצ"ל דלשעבר לא אמרינן מוקצה וגם תי' הר"ן צריך דא"כ

בסוכה נמי אלא התם ד"ת וכאן דרבנן ומיהו י"ל בע"א. והנה הר"ן תי' בסוכה מוקצה למצותה חמור טפי ואמרי' מוקצה לשעבר ומאתרוג ל"ק דא"צ מעשה ועוד י"ל דסוכה ד"ת הוקש לחגיגה חמיר טפי משא"כ מוקצה דאתרוג דרבנן י"ל למצותו נמי לא אמרינן ביה לשעבר וע' לבוש וא"ר וא"ז ולמ"ש א"ש כדאמרן. ולדידן בסוכה בתשיעי נמי אסורה מה"ט דאי איתרמי סעודה ביה"ש בשמיני עצרת בעי למיכל בסוכה ועא"ר בשם מהרי"ל בסי' תרס"ח אות ה' וע"ש ואע"ג דבשמיני ביה"ש ספק דרבנן ולקולא כמו לולב י"ל תיקון כעין של תורה כיון דמחמת ספק שביעי הוא ואע"ג דהוי כעין ס"ס שמא שמיני (דבקיאין בקביעא דירחא) ושמא לילה הוא גם כל מה שאסרו חז"ל משום חשש איסור תורה אין אומרים ספק דרבנן ולקולא ע"ד ק"י בגבינות עכו"ם בש"ך ואי"ה במ"א א' יבואר עוד. וע' סי' תרס"ה אות ב' בסוכה ואתרוג:

### סעיף ב

**עד** מ"ש עט"ז ע' סי' תרס"ה אות ג' די"א משום סכנה ועמ"א ב' הקשה מ"ש לעיל סתם המחבר להתיר יע"ש ובא"ר ד' תירץ התם אתרוג קיל טפי בשמיני גופא אין אוסר רק מטעם גזירה דסוכה משא"כ כאן דמדינא אסור סוכה בח' אף באי"י דספק ביה"ש כו' הלכך בט' הוי לדידן כח' לבני אי"י ואם חל עשירי בשבת בשמחת תורה בערב שבת אסור דאין י"ט מכין לשבת כמו דאין שבת מכין לי"ט ועי' בי"י ולבוש מ"ש יום יו"ד היינו שבת ביו"ד לדידן. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

## סימן תרסח

### סעיף א

**ואנו** עט"ז האריך וביו"ד ר"כ ס"ך דנודר בחג אסור בש"ע אין ראיה די"ל הלך אחר לשון ב"א ומסוטה יש ראיה דף מ"א פ' הקהל ביום א' דח"ה סוכות בשמינית דהיינו סוף שמטה ונכנס שנה א' מתחלת שמטה יע"ש. ועא"ר וא"ז מ"ה לא מיקרי י"ט אבל יום א' דח"ה לבני אי"י מיקרי י"ט כיון דבני ח"ל עושין אותו י"ט עסי' תרנ"ב אות ג' וא"ש בסוכה ריש לולב הגזול ל"ש י"ט א' ול"ש י"ט ב' ודי ל"ח י"ט א' י"ט ב' היינו לבני אי"י חה"מ מיקרי י"ט עא"ר. ולענין דינא הכל תליא במנהג ובא"ז וא"ר כתב בלבוש לומר את יום שמיני חג עצרת הזה והט"ז הסכים לרש"ל יום שמיני עצרת חג הזה. אבל הא ודאי אין לומר נוסח שלישי את יום חג שמיני עצרת הזה ע' בלבוש והט"ז כתב דא"ל כן דא"כ הוי משמע שהוא רגל בפ"ע לגמרי ואין כן אלא מ"מ טפל הוא לעיקר החג הלכך יאמר יום שמיני עצרת חג הזה ופירוש שמיני הנקרא עצרת של חג הזה של סוכות או יום השמיני עצרת של חג דהיא יום שמיני כו' ולמ"ד יום שמיני חג עצרת הזה א"ש טפי

יום שמיני של חג הסוכות הנקרא עצרת אבל מ"מ אין להפסיק מלישנא דקרא ביום השמיני עצרת ה"נ בברכה לומר ב' תיבות שמיני עצרת ביחד. ולכאורה אין חילוק בין ש"ע חג הזה או שמיני חג עצרת לומר מלת עצרת בלא ה"א בראשונה העצרת. ומה שיש לעיין בהר"מ ז"ל פ"ג דחגיגה ה"ז ובצידה לדרך (בעל באר שבע פ' וילך יע"ש) שהאריך בירושלי' דמגילה פ"ק הקהל מאחרין ולא מקדימין אי"ה יבואר במקום אחר:

**כתב** בהגמ"נ עט"ז ועמ"א ב' ד"ל אף ביה"ש של שמיני צריך לאכול בסוכה ואי"ה במ"א יבואר כתב בתשובה עט"ז ועמ"א ג' פסק דאין לאכול עד שיהא ודאי לילה וע' סי' קפ"ח במ"א אות י"ז וט"ז יע"ש לענין יעלה ויבוא ומ"ש תוספת מחול על הקודש הוי ד"ת עסי' רע"א במ"א אות ח' תו"ש ד"ת מ"ע וב"ט אי"ה יבואר בה' י"ט:

## סימן תרע

### סעיף א

**ח'** ימי חנוכה עט"ז בב"י תירץ ג' תירוצים אחד שחלקו השמן לח' לילות ב' שנשאר הפך מלא בליל א' ג' שבנרות המנורה מצאו בבוקר מלאים היה לרז"ל להזכיר זה שבליל א' נעשה נס זה ולתי' הט"ז נשאר מעט בליל א' לחול הברכה עליו א"צ להזכירו כי לא תחול הברכה כ"א על דבל מה וזולת זה הוי בריה חדשה. ולומר דספיקא דיומא קבעום ח' י"ט עיין עטרת זקנים דא"כ הוי לקבוע ולברך ולהודות ולהלל מכ"ו ואילך. ובפר"ח שיום כ"ה על נצחון מאויבים והט"ז לשיטתיה באות ג' דא"כ יום כ"ה היה לקבוע שמחה וששון כמו פורים יע"ש אי"ה שם יבואר. עפר"ח וא"ת לא מצינו שום טומאה לעכו"ם וי"ל גזרו אינהו לקדשים כזבים יע"ש ובא"ר קודם גזירה היה דלא מסמא בהיסט תקשה איך טמאוהו השמנים ולבוש כתב שהכניסו עכו"ם להיכל ומטמאה באהל עא"ר ג' בשם המי"ט וברי"מ ז"ל פרק ששי מהלכות אבות הטומאה ה"א וע' פ"ט מהט"ץ. ומ"מ י"ל שטמאו השמנים שנגעו בשרץ ונבילה בשמנים ועב"ח ולבוש ד"ל פכין קטנים עיין ב"ק בזה פכין קטנים יע"ש עמ"ש אי"ה באות ה' לענין חש"ו ותרע"ה אות ד' בט"ז ומ"א מי הם החייבים בנר חנוכה:

### סעיף ב

**שאין** עט"ז המחבר השמיט כל היום כו' והעלה שי"ל אף כל היום לנשים במקום שנהגו איסור ובמהרי"ל משמע אף לאנשים בשעה שדולקים וביום א' ואחרון במקום שנהגו לאסור כל יום ראשון ואחרון אף לאנשים אין להתירם ועא"ר י"א ובמ"א ב'. ויש טעם בעוד שדולקים להיכרא שאסור ליהנות לאורם עיין טור:

**סעיף ג**

**שלא** עט"ז במגילה הנס מפורסם וניכר לכל בלילה ההוא כמה נסים וערמ"א במגילה שלא היה כלל ע"צ הטבע בשום ענין משא"כ בנ"ח ע"י יהודית שחתכה ראש האויב אף ע"פ שהכל מאתו יתברך לא היה כ"כ מפורסם לכל ועסי' ריי"ט ט"ז ו' נס הוא דבר המוכח וטכר שיוצא חון להיקש העולם כמו שים על נס כו' ולפ"ז שעשה ניסים בנ"ח רק על השמן לא המלחמה. ובשבת כ"ג א' מאי ממעט זמן ונימעט נס כל יומא איתא וברש"י משמע המדליק משלש דהרואה ל"ש ממעט מן המרובה רק איזה מברך משא"כ המדליק. והמקשה סבור דנס על המלחמה שייך לגופם אבל נס שמן שייך לנפש אין מברכין והמתרץ השיב דזמן אשמן קאי לחוד א"כ המקשה סבור נס רק פ"א שחלקו השמן לח' ימים בח' כלים ונתמלאו כולם בב"א עב"י כעין זה והמתרץ השיב שהנס היה בכל לילה וז"ש רש"י ז"ל שהרי כל שמונה הדליקו מהפ"ך והבן זה ומ"ש הט"ז על הלבוש עא"ר אות י"ד דזה ברצון משא"כ המחטיאו באונס כו' יע"ש:

**סעיף ד**

**ויש** עט"ז ער"מ ז"ל פ"ג מהל' חנוכה הלכה ו' יע"ש והוי דין סעודת מצוה ועי"ד הלכות אבילות. ות"ח רשאי ליהנות מסעודת מצוה ועמ"א ג' ד':

**סעיף ה**

**ולענין** עט"ז אבילות לכ"ע נוהג בחנוכה אע"ג בפורים אין נוהג אונן פטור מנר חנוכה ובא"ר י"ט דאשתו תדליק ויענה אמן יע"ש עסי' ע"א ובי"ד שמ"א שי"א שאסור לענות אמן וי"א אם רצה להחמיר רשאי ויראה אם אין אשתו עמו והוא יחידי ידליק הנרות פרסומי ניסא בלא ברכה ). ע' ר"מ ז"ל פ"ג מהלכות חנוכה כל החייב במגילה חייב בנ"ח קשה הא חרש שאין שומע ומדבר במגילה בתרפ"ט ס"ב פטור משמע ובנ"ח חייב כפקח לכל דבריו ועבדים שאין משוחררים שם י"א דפטור ובנ"ח אין מוציא י"ח הדלקה לא כלום וסומא חייב במגילה ה"ה בנ"ח דחייב ול"ד לנר הבדלה ועסי' תרע"ה במ"א אות ד' ואי"ה שם יבואר עוד. חנוכה ר"ת חנו בכ"ה עפר"ח וח' נרות והלכה כבית הלל:

## סימן תרעא

**סעיף א**

**ואפי'** עט"ז שבת כ"א ב'. ומ"ש האשכנזים כרמב"ם בד"מ כתב לדידן שמניחין בבית בפנים יודעין כמה הם ועוד דכ"א נותן במקום מיוחד ליכא חששא כו' ומנהגינו אף לתוס' א"ש יע"ש:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי הרהורי דברים בכאן והנני פורטם בעזה"י. בר"מ ז"ל פ"ד ה"ג המנהג הפשוט בספרד כו' הביאו הב"י ובאר הגולה יש לפרש כמ"ש הלח"מ שם

ויש לדחוק ולומר ג"כ דעושין כמהדרין מן המהדרין ומ"ש בין מרובין או א' כלומר אע"ג מרובין אין היכר בהרבה נרות להבחין כמ"ש הפר"ח אפ"ה עושין כן ומ"מ פשטיה לא משמע כן והמחבר בש"ע כתב בביאור דמהדרין מן המהדרין לא ידליקו רק נר אחד לכל בני הבית דאל"כ לא יהיה היכר לתוס' הנס כתו' שם ומ"מ נקראין אלו מהדרין יותר מן המדליקין נר לכ"א מפני שיש יותר הידור בזה לב"ש בליל א' שמונה וז' ו' כו' מודיעים שהתמיד הנס שמונה ימים שלימים זה נס גדול ואלו יהיו מדליקין נר לכ"א אין היכר שהתמיד הנס ח' ימים דהרואה בחוץ יאמר כך יש ב"א בבית ול"מ לב"ש בליל א' ליכא הידור אף לב"ה בליל ג' ליכא היכרא למאן דעביד ליל ב' ולא ליל א' ועפר"ח פי' בע"א וכוונתו י"ל דיאמרו שנתוספו אורחים או בעלי בתים שאין סמוכים על שלחן דמדינא בעי לכ"א נר כי דוקא איש וביתו די בנר א' יע"ש. ולתוס' מהדרין נר לכ"א אף שהם עשרה ב"א אמאי לא עושין יותר הידור נר א' ומוסיפין י"ל דאין מדקדקין ומבינים כ"כ. ואמנם צריך לידע כי מדינא נר א' לאיש וביתו די היינו איש ואשתו ועבדו ובנו גדול הסמוכים על שולחנו. ומהדרין עושין כו' אבל שני ב"ב ואורח חייבין כ"א בפ"ע או בפריטי. ועא"ר ג' אשתו כגופו וכ"כ בתרע"ז ד' וערש"י כ"א ב' ד"ה נר בני ביתו והמהדרין כו' לבני ביתו משמע כן לאפוקי אשתו א"צ למהדרין וערא"ש גבי אכסניא שאין בכלל איש ואשתו ל"מ כן ואיש וביתו משמע אשתו והמהדרין כו'. ויראה קטנים בני חינוך בכלל מהדרין הם ומבואר הוא בתרע"ה ס"ג וקשה חינוך אף בדרבנן שייך מ"מ מהדרין ל"ש חינוך ועמ"ש שם ולקמן אי"ה מזה. ולפ"ז אם הדליק נר א' ולא בירך י"ל דלא יברך עוד דבעי עובר לעשייתן והשאר איך יאמר וצונו דאינו רק נר א' מצוה ורק מהדרין כו' וגם ק"ה עדיף משאר נרות רק נר א' עסי' תרע"ח אבל בסי' תרע"ו ובמ"א בב"י תרע"ב אם שכח כו' ידליק ולא יברך כו' משמע אם הפסיק בדיבור יברך והא אין מצוה רק נר א' ולהשתמש לאורה אסור בכל הנרות. ער"מ ז"ל פ"ד א' אנשים ונשים יע"ש. עא"ר ב' נר שבת ד"ת קשה דמשמע רק דרבנן ועונג שבת גופא נמי י"ל דרבנן עשו"ת ח"צ ובהלי שבת רס"א מזה עשו"ת מהרי"ל קנ"ו ומהדרין נר לכ"א היינו שמתכוונים שלא לצאת בשל חבירו. והמחבר שסתם משמע דהוספה מדינא וצ"ע כי יש נ"מ לדינא ואי"ה במ"א אבאר עוד:

**סעיף ב**

**שקורין** לאמפ"א עט"ז פמוטות שלנו ונחושת קלל וכדומה הכל עגול ול"ש נר אמצעי ובמ"א ד' בצד אמצעי הסמוך לפתח כלומר עיקר המצוה להתחיל בנר הסמוך טפי לפתח ועסי' תרע"ו בט"ז אות ו' בשם רש"ל להניח באורך הטפח הנרות מדליק משמאל לימין

א"כ המדליק בפמוטות ידליק בנר היותר סמוך לפתח ויסבב דרך ימין משמאל לימין ועדיין צ"ע קצת. ומ"ש המדקדקים אין מדליקין בלאמפין אף בפמוטות שלנו ובפר"ח הביא עששיות של זכוכית וסיים שראה שמדליקין בהם וא"י פירוש אם לומר שנותנין נר חלב ושעוה בתוך מחיצה של זכוכית או שמן כה"ג:

**אמר** ההדיוט הכותב בדברי הרב בהג"ה ראיתי לבאר קצת מ"ש ולא בעגול בד"מ כתב כמו שעושין בב"ה שנועצים מסמורים א"י אם ר"ל נועצים מסמורים בכותל בעיגול או סביב לוח א' עגול נועצים מסמורים בעיגול ואיך שיהיה איזה הפרש יש בין פמוט לזה וי"ל וע' פר"ח. והנה תראה שהר"ב ז"ל בד"מ כתב שכל א' מובדל מחבירו לא מיקרי מדורה וכאן כ' מובדל הרבה מחבירו ובתה"ד ק"ה כ"ב דלא דמי פמוט לקערה שכל קנה מובדל במחיצה ועוד לבעל העיטור בקערה רחוק ב' אצבעות שרי וכאן רחוק הרבה יע"ש. והמחבר אוסר בקערה אפילו רחוק הרבה כהטור והר"ב מדשתיק אודויי אודי ליה אלא בפמוט החמיר דבעינן שיהיו מובדלין הקנים וגם הרבה רחוקים יותר מב' אצבעות הא בחסר א' דהיינו שאין מובדלין במחיצות או מובדלין ואין רחוקים הקנים זה מזה ב' אצבעות אסור דהוי כמדורה. וא"כ צ"ע כשמדבקין נרות שעוה בכותל באין רחוקים ב' אצבעות די"ל דאסור ועא"ר בטור אצבע ובתה"ד ב' אצבעות ואי"ה במ"א ג"ד יבואר עוד:

**סעיף ג**

**ובשעת** עט"ז תוס' כירה מ"ה א' ד"ה מקמי חבריא בשם ר"י ובמה מדליקין כ"א ב' ד"ה ובשעת הסכנה בשם ר"י כפירש"י ז"ל פרסיים ועב"ח כתב דא"כ אף על השולחן אין מניח מפני הסכנה משא"כ אי גזירה כו' יע"ש ועפר"ח כתב מתוס' כירה משמע דפרסיים מניחים בחוץ יע"ש ומט"ז הלשון מסופק ועסי' תרנ"ו באתרוג מ"ע בממון אל יבזבז יותר מחומש וה"ה נ"ח אם עונש ממון ועמ"א שם אות ז' עישור נכסים והנה מ"ש התוס' בכירה דעל השולחן לא היו מקפידין קשה הא בגיטין מוכח דאף על השולחן היו מקפידין וי"ל דחד נר היו מניחין לא ב' נרות ובחידושי שבת כתבנו מזה:

**סעיף ד**

**וצריך** עט"ז וכ"כ המ"א בשמו אות ה' ועסי' תרע"ג אות ד' ואות ה' דודאי נהנה יותר כשיש הרבה נרות וע"ש וברי"מ ז"ל פ"ד ה"ח בסכנה מניחו בפנים ואפי' ע"ש דיו וצריך נר אחר בתוך ביתו להשתמש לאורו כלומר אפילו הניחו בפנים אצל הפתח וחלון דניכר נ"ח אפ"ה צריך נר אחרת להשתמש לאורה וז"ש בפנים ואף שולחן להשוותם. ועי' לבוש וא"ר בזה והנה רבא דאמר וצריך נר אחרת י"ל אף אדם חשוב שמשתמש ע"ש תמיד ב' נרות וכדומה כמו שהשרים עושים וא"כ אף ב' נרות אין היכר בליל א' לכך אמר צריך

נר אחרת שלא ישתמש לאור חנוכה אף שלא יהיה היכר ודי בנר אחרת ואי"ה בתרע"ג במ"א וט"ז ד"ה ולקמן בט"ז י"א ומ"א י"ד יבואר עוד. ועמ"ש באות ה' לענין חלוץ:

**סעיף ה**

**למעלה** מך' עט"ז וכ"פ הב"ח ועתוס' סוכה ב' ד"ה וכיון דקורת מבוי אף שמונח על כותלי המבוי דטפח לא מינכרא ה"ה נ"ח ועב"ח. וז"ש בשבת כ"ב נ"ח פסולה למעלה מך' אמה כסוכה וכמבוי לומר מה מבוי אף במגיע הכותלים לקורה פסול ה"ה כאן דסוכה נמי לרבא דהלכתא כוותיה אף מגיע לסכך פסולה עסי' תרל"ג ועד"מ בשם מהר"א מפראג ז"ל. ובס"ה מניחו בחלון הסמוך לרה"ר עפר"ח אם גבוה ך' אמה אין מעלה כלל ומיהו לדידן דמדליקין בפנים רשאי להניח בחלון ומ"מ יש היכר קצת לבני רה"ר ועדיף כן ואי"ה במ"א י' וי"ד אבאר עוד:

**והוי** יודע למעלה מך' אמה היינו אף בנרות שעוה ארוכים כל שמקום הלהב הם למעלה מך' אמה פסולה וכ"ש למ"ש הט"ז דבלילה אין ניכר הכתלים והנרות כ"א במקום שדולקים ועסי' תרל"ג ס"א חללה ך' אמה וצ"ע כאן)( יע"ש:

**סעיף ו**

**מחציו** עט"ז עב"י וכפי הנראה דלגי' הטור בסמ"ק מירי באדם עומד בפנים הבית ופניו לדלת (פתח הוא חלל דלת לוח הסותם הבית) וימין האדם לשמאל הדלת מקום הציר ושמאל האדם לימין הדלת למזוזה והתנה ב' תנאים א' שנחלק הדלת לשנים עד"מ אם הדלת רוחב ד' אמות נאמר ב' אמות שייכים לימין המזוזה וב' אמות בשמאל ששם הציר ובאותן ב' אמות לצד הציר יניח הנ"ח לצד שמאל היינו בסוף אמה השלישית ממזוזה ששא תחילת אמה רביעית ויהיה רק הנ"ח מציר הדלת ומפתן הבית אמה משא"כ לפי' הב' מדבר באדם העומד בחוץ ופניו לדלת וימין אדם לימין המזוזה ושמאל לציר הדלת וסתאי א' שיניח נ"ח לסוף ב' אמות ממזוזה ויהיה רחוק נ"ח ב' אמות מציר נמי שרי. ולפי' הטור קורא כניסה הדלת הקרוב לציר כו' ועא"ר יע"ש. ויראה לי שי"ל כמ"ש דאף לפי' הא' אם מניח אמה קרוב לציר די בכך וא"צ להניח טפח סמוך למפתן וציר ועב"ח פי' בע"א ועפר"ח ולא היה פנאי לעיין כראוי ואי"ה במ"א אות ח' יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ז**

**ומסדרם** עט"ז עב"י תה"ד ק"ד פלוגתא דרבי וראב"ש פ' שתי הלחם ולהרמב"ם ז"ל צפון ודרום מונחין ועפר"ח ולבוש בפוזנא מסדרן מצפון לדרום ונהרא נהרא ופשטה. והמנורה לכ"ע לצד דרום קרוב יותר לדרום דהיינו מימין הש"ץ אצל העמוד שם יעמידו המנורה זכר למקדש שהיה המנורה לצד דרום לכ"ע. ועסי' תרע"ו ס"ה התחלה איך

ידליק ומ"ש בהג"ה או בדרום המנורה באר הגולה הגיה או בנרות המנורה היינו או שיתן הנ"ח בכותל דרום או במנורה העומדת לצד דרום. דהא פסק ממזרח למערב ואף למנהג צפון ודרום ג"כ י"ל מתחיל נר ראשון בימיני תרע"ו ס"ה מ"מ הא כתב כאן מזרח ומערב:

**סעיף ח**

**ומברכין** עט"ז משמע בשאר ערבית חנוכה דאין מברכין שהחיינו יכול האבל להדליק נ"ח. ומתפלל מנחה ומעריב האבל בחנוכה ושחרית עד ב"ש ובט"ו באב ושבט ול"ג בעומר דלית הלל י"ל דהאבל מתפלל שחרית ג"כ ובחה"מ דהוי כי"ט מנעתי לפעמים להניח האבל להתפלל מנחה ומעריב ובסי' קל"א כתבנו מזה ועסי' תקפ"א בדיני הש"ץ ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף ט**

**חצר** עט"ז בסי' כ' ס"ח יע"ש והכוונה נ"ל דכשיש ב' פתחים לבית הכנסת דרך לרבים היינו שלא יצטרכו לעבור נגד המתפללים כו' א"כ אין חשד אע"פ שעובר ואין נכנס כלל לבית הכנסת שכבר התפלל וטרוד בעסקיו או אונס אחר מ"מ לא יחשדוהו שיאמרו שדרך שלו לכנוס לבית הכנסת דרך פתח אחרת שמקומו שם או שלא יעבור נגד המתפללים ועיין לבוש א"ר בזה. ועמ"א אות י"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף י**

**ואין** עט"ז במלת כלל תירץ קושיית הטור על בעה"ת דבזמן הטור היו מדליקין פתה הבית מבפנים היינו בזמן התלמוד בחוץ ובזמן הפור בפנים ומ"מ איכא קצת היכר לבני רה"ר שפתח הבית לפעמים פתוח וכמ"ש בסי' תרע"ב (ט"ס תרע"א) ועב"ח משא"כ עתה מדליקין בבית החורף ממש נהי שמדליקין עתה בטפח הסמוך לדלת מ"מ ליכא היכר כלל לבני רה"ר כי פתח בית החורף נעול ואין פתוח לכן סגי בחד פתח עס"ז בהג"ה גם עתה מדליקין בטפח הסמוך אף בבית החורף שיכנס בין ב' מצות ועא"ר ועמ"א י"ד:

**סעיף יא**

**אלא** עט"ז מ"ש הר"ב כן נ"ל מסברת עצמו ובתשובת הרשב"א ז"ל סימן תקמ"א כ"כ בפירוש דהאידנא א"צ יע"ש ועפר"ח ועד"מ ובש"ע ס"ז סתם דטפח הסמוך לפתח:

## סימן תרעב

**סעיף א**

יכול עט"ז האריך ופסק דאם נתן שמן יותר משיעור אף בסתם לא הוקצה לנ"ח יותר מהשיעור חצי שעה. הא פירש שמקצה לנ"ח אף יותר משיעור אסור ליהנות ממנו וכ"כ הלבוש בתרע"ז. אבל הב"ח מחמיר בתרע"ז אף בסתם לתי' ראשון דאי לא אדליק מדליק י"ל שהוקצה כל השמן אף בסתם ע"ש ועמ"א אות ד'. ורש"ל פסק דאסור בעודו

דולק להשתמש אף ביותר משיעור הרואה כו' ויש סיוע משמנים דמדליקין בנ"ח בשבת דאסור להשתמש לאורו ומסתמא נותן שמן יותר משיעור דא"א לצמצם וליחוש דילמא משמש אח"כ ש"מ כל שדולק אסור כו' ודוחק לומר שמקצה בפירוש לנ"ח דאז אסור לשמש אף לאחר השיעור דא"כ במאי קמיפלגי מ"ד מותר להשתמש לאורה ועסי' תרע"ג ט"ז ד' ה' משמע אסור לשמש לאורה משום ביזוי מצוה או הרואה אומר לצרכו מדליק לא מטעם שהוקצה למצוה ואי"ה שם יבואר. ואם נתן הרבה שמן יותר משיעור וכבה בתוך הזמן שיש בנותר מעט משיעור הזמן והרוב היתר יותר מהשיעור עא"ר אות ב' ותרע"ז ולכאורה שמן היתר צריך ששים בנותר משא"כ חלב וכדומה דל"ש היתר אכילה רק הנאה י"ל אף בלח כה"ג בטל ברוב וצ"ע(. ואי"ה בתרע"ז יבואר עוד. וער"מ ז"ל פ"ד ה"ה משמע פוסק כב' תירוצים לחומרא דצריך להדליק דוקא תוך זה הזמן וגם צריך ליתן כשיעור ח"ש ולקולא ג"כ דאי נותר משיעור ח"ש מותר ובמ"מ שם. ואנן קיי"ל כפסק הש"ע דמה שצריך לשיעור ח"ש אף כבה אסור לשמש לאורה ועסי תרע"ז. וע' בשו"ת ח"צ ז"ל סימן צ' בשם הרא"ש פ"ק דפסחים בשם ר"ת להדליק שיש שיהוי ח"ש ולתירוץ קמא דאי לא מדליק קשה וי"ל דל"פ ב' תירוצים אהדדי ושניהם אמת דאי לא מדליק כו' ושיעורא ג"כ שצריך שיתן בנר שמן כשעור ועסי' תרע"ה ס"ב ופר"ח כאן דצריך שיעור קודם הדלקה ואם בירך ולא היה כשיעור חוזר ומכבה ונותן כשיעור וצ"ע אם יברך לתי' אי י"ל א"צ כשיעור ומדמברכין להדליק י"ל פירושים אחרים והמחבר שם כתב בשם יש מי שאומר ומ"מ כן הלכה והלבוש כ' בסתם שם יבואר:

**כתב** מהרי"ו ז"ל בליקוטין סימן ל"ב אין לטלטל נרות חנוכה ממקומו עד שדלקו ח"ש הביאו א"ר אות ב' יע"ש דשיעור ח"ש צריך להניחם. כתב רש"ל כו' עמ"א אות ה"ו ואי"ה יבואר. מ"ש קודם מנחה עסי' תרע"א במ"א אות יו"ד דמנהגינו בין מנחה למעריב אם לא בשעת הדחק יע"ש:

## סימן תרעג

### סעיף א

**ואע"פ** עט"ז בטור כתב דלא חיישינן בנ"ח בשבת שמא תכבה ויחזור וידליק שבחול נמי אין זקוק לה ושמא יטה נמי ואסור לשמש לאורה אבל בנר שבת דאסור בס"ד הטעם שמא יטה לא משום שיחזור וידליק. עיין פירש"י ז"ל שבת כ"א א' ומ"ש הטור שיחזור וידליק אפשר הכוונה דל"ת נהי דכבתה מדינא א"צ לחזור ולהדליק מ"מ מצוה מן המובחר לחזור ולהדליק שנית כמ"ש הב"ח ס"ג בשם הליקוטין בשם א"ז דמצוה לחזור ולהדליק אז בשבת יהיה אסור להדליק שמנים פסולים דשמא תכבה ומתוך שמצוה

להדליק יחזור וידליק ויחלל שבת דומה לשמן שריפה שבת כ"ג ב' מתוך שמצוה לבערו כו' יע"ש קמ"ל דאין זקוק לה כלל ואף מצוה ליכא כדמוכח מדפריך שבת כ"א ב' מצוחה משתשקע כו' אלמא מצוה נמי ליכא הלכך ליכא למיחש כלל. ועיין לבוש ג"כ שמא יכבה ויחזור וידליק או שמא יטה. ובין בין דרכו לשנות זו ואצ"ל זו עסמ"ע ח"מ ע"ב ז' ובגמרא נקט כאן לא זו אף זו בדר"ה י"ל קאי אמשנה ובדרב קשה ובחידושינו הארכנו. אין מקומו פה עמ"א א' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

**אם** עט"ז כבסי' תרע"ב בט"ז א' ומ"א ד' ולמחמירין שם כ"ז שדולק השמש בו שרי גם כאן אף נותן יותר משיעור. ועפר"ח וא"ר. עסי' רס"ד ס"ג בעטרן י"ל בחנוכה מותר וצרי י"ל אסור בשבת חנוכה שמא יסתפק ממנו ואף דמוקצה הא שבת יותר בדיל וחיישינן שמא יסתפק כ"ש בנ"ח ובחול י"ל דשרי ולא חיישינן שיסתפק וימעט משיעור ח"ש וכ"ש אם נותן הרבה יותר משיעור. וכבתה אין זקוק לה היינו שוגג עיין ב"י וב"ח הא כבתה מזיד תוך שיעור ח"ש פשיטא זקוק לה להדליקה ופשיטא שלא יברך שנית אף כה"ג:

**סעיף ג**

**או** עט"ז לא זכיתי להבין דבריו הקדושים בכאן כי המעיין בר"ש שבת כ"א וב"י מפורש אומר דתשמיש קבוע אסור הרואה אומר לצורכו אדליק ובראי כל שאין גנאי ורחוק מנר ל"ש לצורכו אדליק כי לתשמיש קל אין אדם מדליק נר בשבילו רק תשמיש גנאי אף מרחוק אסור משום ביזוי מצוה או הרצאת מעות שאין תשמיש בעצמו מגונה רק נגד נ"ח שיקריב ידיו אל נ"ח בעיון יפה אז גנאי לנ"ח הוי נמי ביזוי מצוה וממילא תשמיש עראי מרחוק אין גנאי בעצם שרי בנ"ח והטור שהשמיט מלת עד נ"ח וקשה ביותר למה עשה כן ועל הרא"ש באמת קושייתו יפה מנ"ל להקל בכך בעראי מרחוק ואין גנאי דילמא רב אסי אשמעינן לחומרא אף הרצאת מעות תשמיש קל ואין גנאי נמי אסור ונגד נ"ח הוא ל"ד וע' אות ד' והי' הטעם ביזוי מצוה או היכרא ויש עוד טעם שמוקצה למצוה ועמ"א ב"ג ואי"ה שם יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

**ויש** עט"ז עב"ח ולבוש תירצו דבאחר עמו שרי והט"ז אוסר בשמנים ופתילות שאינם נמשכים דכה"ג אף אחר עמו אסור ודוקא בשמנים כשרים כשיש אחר עמו שרי לקרות כבסי' ער"ה יע"ש אלא הא דיש מי שמתיר התשמיש קדושה עראי דוקא דל"ש היכרא בעראי כמ"ש באות ג' וגם ביזוי ליכא במצוה ויש אוסר דיש ביזוי ממצוה למצוה ול"ד למדליק מנר לנר דחדא מצוה הוי וער"ן שם. והנה מה שכתבתי באות ג' בצ"ע י"ל קצת

מאחר דאמר בשבת כ"ב מנוי סוכה אסור אלמא יש ביזוי אף שלא נגד נ"ח כמו מנר לנר למ"ד אסור משום ביזוי מצוה ה"ה זה ומש"ה פסק הט"ז דאסור עראי אף מרחוק אם לא בקדושה ועדיין צ"ע בזה:

**סעיף ה**

**שאם** עט"ז וכ"כ באות ז' ועסי' תרע"א בט"ז ומ"א ד' ה' בשם הר"ן ז"ל ובפר"ח א"כ משמע דהכין הוא שיש בהכרח הנאה מנ"ח ולמ"ד משום איתקצי למצוה אסיר ואין מועיל השמש וכן בתערובות לקמן אין מהני שמדליק שנים זה דעת הב"ח ז"ל אבל המ"מ אות י"א והפר"ח כתבו דשרי כשיש נר אחר וכ"מ סי' רע"ו ס"ד במדליק עכו"ם נר ויש עוד נר והיינו תשמיש שרי בנר א' יע"ש ועמ"א רס"ד ב' בזה וקשה למה הביא בתרע"א ה' דברי הר"ן ז"ל שם היפך סברת הר"ב ז"ל כאן בהג"ה וכאמור. וי"ל בדוחק כאלו אמר ובע"כ משמש לאורה ואין להאריך:

**סעיף ו**

**דהוי** עט"ז לכאורה דברי תה"ד צ"ע דא"כ בטלת תורת חהר"ל דאיסור אין ר"ל אלא ע"כ אזלינן בתר אחרים שאם תתבטל יהיו ר"ל והיינו לחומרא כאן ניזול בתר אחרים נרות חול ולא יהיו ר"ל ובא"ר אות י"ב דבתה"ד המעשה שבי' ב"א הדליקו נרות וב' שמשים ונתערב נ"ח א' בין ב' שמשים אי שרי להשתמש אצל שלשתן (דהיינו מכ"א לבדו לפי הבנת הר"ב כאן בהג"ה) ושמשים נמי מנין מיקרי יע"ש. והר"ב אינו אומר כן שהרי סתם בשאר נרות משמע אף של חול ממש לא שמשים וי"ל הר"ב מיירי במקום שמוכרין נרות במנין דוקא וגם זה דוחק וי"ל דהר"ב סובר דאזלינן בין בתר האיסור אי הוי מנין או בתר המבטל וכ"ש כאן מנין חשוב למצוה ואפשר מנין חשוב הוא ואזלינן בתריה או בתר ודאי המבטל הכל לחומרא משא"כ חהר"ל שכל עצמה מחמת ר"ל אזלינן בתר המבטל ובפריי ל"ד הארכנו בזה ומ"ש הט"ז הטעם קבוע צריך עיון כיון דלא ניכר השתא מי הנ"ח ל"ש קבוע ד"ת אלא בניכר במקומו כט' ציבורין וקבוע דרבנן במנין וחהר"ל ושאר דברים חשובים משא"כ כאן להט"ז ובפריי ל"ד כתבנו מזה:

**סעיף ז**

**אלא** עט"ז וכ"כ בד"מ וע' אות ה' שאם יש שמש מותר להר"ב והב"ח חולק כאן ושם ואוסר שנהנה מנ"ח דמוסיף אור יע"ש ושמש מניחו דוקא למעלה מנרות וסי' שרפים עומדים ממעל לו (ותרגום לשמשו יע"ש ישעיה ו' ב' וברש"י ז"ל) והנה משמע דאם הדליק שנים מהם לנ"ח אזי אף להב"ח ז"ל יוכל להדליק הנשארים אם הם רבים שנים שנים כבסי' ק"י בי"ד ס"ז ה"ה מנין כן כמו מצה בחמץ בע"פ שאוכל בעוד הותר והנשארים שנים שנים למ"ד הכין עיין ה"פ ומיהו הר"ב ז"ל בהג"ה סובר אף לכתחלה

מותר משנים יחד כמו בשמש עם נרות דמותר. ואם נאמר דנ"ח הוי דשיל"מ לנ"ח או להניח לשנה הבאה ועש"ך י"ד ק"י נ"ז בדשיל"מ י"א דאסור ב' ב' מטעם ס"ס דלא מהני יע"ש ומיהו לפסק הר"ב בכ"ע שרי ואי"ה במ"א יבואר עוד. וי"ל עוד דלא הוי דשיל"מ דלזה לא נאסר מעולם. ומ"ש הט"ז דהתה"ד מיירי בעודם דולקים לפי דעתו הוי מנין כמ"ש באות ו' שרי בתר דידיה אזלינן או בתר המבטל. ומ"מ הנך רואה להב"ח בכ"ע מנין ולהר"ב דוקא כשיש נר היתר עם האיסור שרי ואף כבוים דראוי ליקח לנ"ח. ועיין עולת שבת למ"ש בסי' מ"ב הזמנה לגוף הקדושה מילתא הוא ה"ה כאן אף לא הודלק לנ"ח אלא הזמינו ובא"ר י"א דנ"ח אין בו קדושה יע"ש אלא מיירי שהודלק לנ"ח וכבה אח"כ ונתערב יע"ש:

**סעיף ח**

**הדלקה** כו' עט"ז וכ"כ הפר"ח דא"נ הדלקה מצוה י"ל כבתה זקוק לה יע"ש ובלבוש כ"כ בס"א מיד שהדליק נגמר המצוה וזה כמ"ש הט"ז. ולי העני י"ל דה"פ הדלקה מצוה ולא הנחה ולפיכך נמשך כמ"ש בשם תה"ד דאפילו כבתה ע"ש קודם ביה"ש אין לה זקוק וכדבעינן למימר לקמן באות ט' בעזה"י מזה יע"ש:

**סעיף ט**

**ואפי'** עט"ז בתה"ד ק"ב (ט"ס ק"ג) הנה לפי דברי הט"ז ז"ל י"ל להדליק בע"ש מפלג המנחה נ"ח ולקבל שבת בעוד יום גדול בשמנים שאין נמשכים אסור שמא יכבה וא"א להדליק אז וחז"ל לא תיקנו אלא להדליק בע"ש קודם ביה"ש מעט זמן מה לא בעוד יום גדול דלא הוי כלל זמן מצוה לדעת הט"ז ז"ל מתה"ד ולפסק המחבר והרב שרי בכ"ע. הנה אם נאמר הנחה מצוה אין לנו הוכחה די"ל מדליק קודם ביה"ש ומניחה במקומה לשם נ"ח ביה"ש כל שבות דמצוה ואף טילטול הנר שעוה ואף שמן י"ל בהגבהה והנחה אין מטה השמן ועסי' רל"ד ורס"א שבות דמצוה ביה"ש ל"ג עליה וסי' רע"ו במ"א ט' וא"כ אם הדליק בע"ש קודם קבלת שבת וכבה לא קיים המצוה משא"כ אי הדלקה מצוה בהכרח שזה זמן קודם ביה"ש ועתו"ש כ"ג א' ד"ה מכבה וכ"ב ב' ד"ה דאי בעי דאי הדליקה קודם ביה"ש לשום חנוכה ומניחה בחול בצ"ה במקומה למ"ד הנחה מצוה שרי ולמ"ד הדלקה צריך לכבות ולהדליק בזמנה וא"כ בע"ש למ"ד הנחה מצוה מדליק קודם ביה"ש שזה זמנה עתה בע"ש ומיהו זה טעות מכמה טעמים ובהכרח הדלקה עכ"פ קודם ביה"ש בעינן ואי לומר דאי הנחה מצוה ביה"ש מניחה ולא הוי הכשר מצוה ומעט זמן רגע קודם לא חיישי' שמא יכבה כ"ז דוחק ועיין בתה"ד שם. ועסי' תרע"ט מ"א ב' יע"ש והבן. ולדינא נכון ודאי להחמיר ולהדליק בע"ש שנית בלא ברכה אם כבר קבל עליו שבת קודם. כמ"ש הט"ז כאן ועמ"א י"ב. ואי"ה בתרע"ט יבואר עוד. ועסי'

רס"א ורס"ג סי"ז מי שקיבל שבת יכול לומר לישראל חבירו כו' וא"כ כבתה מותר לומר לחבירו להדליק נ"ח אם כבה:

**סעיף י**

**ואם** עט"ז משמע מצוה איכא ומדינא אין זקוק ועמ"ש באות א' בט"ז מזה מ"ש הטור שמא יחזיר וידליק כמו שמן שריפה יע"ש משמע דאין מצוה כלל ובע"ש יש להחמיר עמ"א י"ב. ומ"ש במניח במקום הרוח כו' ואין מברך שנית דשמא לא הוי ברור שיכבה כמו שמנים פסולים דמדליק בהן ועמ"א י"ב והנה משמע בפחות מכשיעור מברך שנית כבסימן תרע"ה ופר"ח שם וצ"ע הא יש ב' תירוצים שבת כ"א ב' דאי לא מדליק כו' ולשיעורא א"כ הדבר ספק ואי"ה בתרע"ה יבואר. ומי שאין לו שמן כשיעור היה נראה דידליק ולא יברך מספק ומכאן משמע דאין מדליק כלל דלשיעורא ודאי הלכה הוא מדמברכין להדליק בלמ"ד כמ"ש הרא"ש בפ"ק דפסחים בשם ר"ת עשו"ת ח"צ ז"ל סימן צ' הביאותיו בתרע"ב ועסי' תרע"א במ"א א' ובהל' לולב תרל"א במ"א אות כ"ו. וצ"ע לדינא כי י"ל באין לו שמן כשיעור לא ידליק כלל דאתי למיטעי בשאר שנים מה שאין כן ביש לו נר א' יחלק כל שהוא לשאר ויראה דמ"מ מדליק בלא ברכה ביש לו שמן כ"ש ולהרואים לא חיישינן שיסברו שיש כשיעור ולעצמו ידע כנ"ל. ע' סי' תרע"ד מה ששייך לכאן ואי"ה שם יבואר:

## סימן תרעד

**סעיף א**

**ע"י** נר כו' עט"ז ובאר הגולה דיעה א' כרב ודיעה ב' כשמואל ועב"י והם ב' תירוצים בראי"ש יע"ש. ועמ"ש באות ב' אי"ה מזה:

**סעיף ב**

**אא"כ** עט"ז בתה"ד ק"ז יע"ש. כ"ז יע"ש. שבת כ"ג ב' והט"ז הקשה דהתם אם לא יכוין משקלותיו יש ביזוי מצוה בחנם משא"כ כאן ידליק פעם שנית ומנר לנר משמע דשרי אף מדליק נ"ח בידו מנר הדבוק בכותל ונהי דשרי לעשות כן אע"פ דהדלקה מצוה אם אוחז זמן מה ומדביקו אח"כ שרי כבסי' תרע"ה אות ג' לשיטתיה שם וא"כ מדסתם מנר לנר משמע אף כה"ג שרי ואמאי לא ניחוש בעוד שילף ויניח במקומו יכבה הנר ונמצא מדליק בחנם הדלקה ראשונה אפ"ה שרי. ועא"ר אות ב' דמ"מ מצטרף הדלקה ראשונה לשיעור חצי שעה יע"ש והיינו דמיד שהדליק הדלקה מצוה ולית ביזוי ואכחושי לא חיישינן כלל ואף דקיי"ל שצריך שיניח במקומו אח"כ מ"ה לית ביזוי כנ"ל וא"כ שפיר כ' התה"ד ועא"ר עוד פירוש מנר לנר שמטלטל נר המונח ודלוק כבר לנר הדבוק בכותל ומדליקין איתו יע"ש ועחה"ר בשבע שיטות פירש הא דאמרינן אי הדלקה מצוה מדליקין

מנר לנר ואי הנחה אין מדליקין דבעי הדלקה קודם הנחה וא"כ א"א בפתילות ארוכות ואי הדלקה מצוה מדליקין בפתילות ארוכות יע"ש משמע דהדלקה מצוה לריף לדבקו תחלה ומדליקה אח"כ דלא כט"ז לקמן תרע"ה ג' דאל"כ יצויר בלא פתילות הארוכות שניהם בידו. ולשון מנר לנר ולא אמר נר מנר י"ל ה"פ מנר מצוה לאחרת שיהיה נר מצוה דודאי שתיהן בידו ועדיין חול שתיהן הנחה מצוה מדליקין. ולמ"ש א"ר מטלטל נ"ח דלוק לנר הדבוק להדליק א"צ לפתילות ארוכות ובתרע"ב משמע דאין לטלטל נ"ח כ"ז שדולק יע"ש א"ש. וערש"י משרגא לשרגא יע"ש ועפר"ח תרע"ה נר העשוי לנ"ח וניכר ל"ש הרואה אומר ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

**אינו** עט"ז עסי' קנ"ד סי"ד וכמ"ש הר"ב בהג"ה וע"ש בט"ז י"א ומ"א כ"א ובמ"א כאן אות א'. ומשמע ליקח נר בית הכנסת גופא לאחר התפלה לילך לביתו ולהחזיר הנר אחר כך יש לומר דאסור אם לא שנאמר לב בית דין מתנה על כך וצ"ע:

## סימן תרעה

**סעיף א**

**הדלקה** עט"ז לא הבינותי זה דרש"י ז"ל שבת כ"ב ב' ד"ה אי הדלקה כדאשכחן במנורה לענין מדליקין מנר לנר לא כדאשכחן שם לומר הדלקה מצוה ובנ"ח זכר למקדש משא"כ בנר שבת דז"א גם מדמברכין להדליק בנר ש"מ הדלקה מצוה וה"ה בנ"ש ועסי' רס"ג במ"א אות כ"ג ועא"ר אות א' העיר קצת בזה וצ"ע ועי' אות ב' מ"ש אי"ה בזה. ובלשון המחבר ז"ל כאן ובגמרא יע"ש:

**סעיף ב**

**שהרואה** עט"ז לכאורה הוא תי' הב"ח ז"ל דלמאי דדחי הרואה כו' אדחי ליה סברא הדלקה במקומה בעינן ועא"ר ואמנם לי העני דברי אדונינו דוד מאורן של ישראל באו בדקדוק כי הנה לכאורה משמע סברא פשוטה היא אי הדלקה מצוה הדלקה במקומה בעינן ודחי לה דאפשר התם נמי שייך הרואה בודאי קשה על הט"ז למה שביק טעם פשוט להלכה הדלקה מצוה במקומה בעינן ונקט הדיחוי התם נמי הרואה כו' מה דלא הוי ניחא להמקשן והתרצן דחיק ואמר התם נמי וע"ז תי' הט"ז דודאי המקשה גופא לא הונח ליה בזה הדלקה במקומה בעינן מה"ת לומר כן אלא דשקיל וטרי בדרך אפשר וע"י הדחק לומר כן דאל"כ איך הונח לו מעיקרי והיה למרמי תרי מימרי דרבא אהדדי היה תפוש נ"ח דמוכח לס"ד דהנחה מצוה ומימרא דהוציאה לחוץ דמוכח הדלקה מצוה לס"ד אלא ודאי דלאו קושיא ותי' אלא דרך משא ומתן דבתחלה אמר מתפוש נ"ח דמשמע פשוט דהנחה מצוה ואידך מימרא לא ידע טעם ברור דיותר יש דוחק לומר

הדלקה בעינן כו' וכדמשני הרואה כו' אז אמר אם תרצה לפשוט מאידך מימרא הוציאה בחוץ כו' ולדחוק לומר במקומה י"ל אדרבה הטעם התם נמי הרואה והוא סברא טוב יותר כו' ועב"ח דנ"מ בנר שבת יע"ש ועיין אות א' ועדיין צ"ע:

**והוי** יודע דבחה"ר בשבע שיטות פירש אי הדלקה מצוה מדליקין בפתילות ארוכות דוקא ואי הנחה מצוה א"א בפתילות ארוכות דבעינן הנחה בתר הדלקה וה"ג (בעששית) מכבה ומגביה ומדליקה ומניחה (גירסא דידן מגביה ומניחה ומדליקה) ולדבריו ז"ל ה"פ מנר לנר היינו מנר מצוה לנר שיהיה עתה מצוה ומש"ה לא אמר מדליקין נר מנר להורות על זה. והשתא אי הדלקה מצוה בהכרח ממימרא דתפוש נ"ח הרואה כו' וא"כ צריך להניח ואח"כ להדליק משום הרואה וגם הדלקה במקומה בעינן דלא נדחה וסברא פשוטה היא (וכ"ז דלא כמ"ש הט"ז כאן ואות ג' דלא כרש"י יע"ש) א"כ מדליקין מנר לנר פתילות ארוכות כציור מנורה ואי הנחה מצוה בהכרח מדליק ואח"כ מניחה שתהא הנחה גמר המצוה וההכשר שכבר דלקה וסברת הרואה ליתא רק הנחה בעינן אם כן לא יצויר להדליק מנר מצוה לנר שתהא עתה מצוה כאמור ובנרות חול יצויר שעדיין אוחזין בידו כאמור ופשיט לה הדלקה מצוה ומדליקין מנר מצוה לנר שתהא עתה מצוה בפתילות ארוכות דוקא. אבל הט"ז אין מפרשים כן רק כפירש"י ז"ל הדלקה מצוה או הנחה כו' ומימרא דרבא תפוש נ"ח ועומד כו' שאוחזה ולא הניחה כלל הא הדליקה ומניחה אח"כ שפיר דמי כמ"ש באות ג' כפירש"י ז"ל שם דפשטיה דלישנא מדליקין מנר לנר משמע אף בלא פתילות ארוכות ויצויר בעודן שתיהן בידו ומדליק ואח"כ מניחם בהכרח אדחי סברא הדלקה במקומה בעינן דאל"כ בהכרח צריך להניח ואח"כ להדליק אי הדלקה מצוה כאמור דאם תפוש כ"ז בידו ודאי לא יצא הרואה כו' וכבר היה אפשר לפרש בהיפוך אי הדלקה מצוה יצויר מנר מצוה בעודן בידו ואי הנחה אין מדליקין בעודן בידו דעדיין לא נגמר המצוה אבל ע"י פתילות ארוכות יצויר אף הנחה מצוה בגי' דילן בעששית מגביהה ומניחה ומדליקה והבן זה. ומה שיש לעיין בל' הט"ז הדלקה מצוה הלכך יבואר אי"ה עוד באות ג' ובמ"א א'. עמ"א תרע"ה א' וברי"מ פ"ד ה"ח בלח"מ לפירוש הר"מ ז"ל שמא יכוין משקלותיו פי' אחר יעוין שם:

**סעיף ג**

**וכן** עט"ז שבת כ"ב ב' ד"ה היה תפוש וד"ה ועמד לאו דוקא וצ"ע קצת דעומד משמע זמן מה מעומד היינו עד שכבתה הא הדליק בידו והניחה אח"כ יצא ולהמקשה הנחה מצוה ודאי הכין הוא דהניחה אח"כ יצא ולחה"ר עיקר המצוה דוקא כך כמ"ש באות ב' ולרש"י י"ל דלא כלום לא יצא כלל הא הניחם מקצת זמן אע"ג דלא שהה ח"ש יצא

דיעבד עכ"פ ולמסקנא הרואה כו' נמי דוקא תפוש ועומד כל הזמן לא יצא הרואה כו' עיין אות ב' הא הניחה מקצת זמן דיעבד עכ"פ יצא ולכתחלה י"ל אף הדלקה צריך להיות אחר הנחה ועא"ר. ועפר"ח נרות ידועים לנ"ח כלי בח' פיות ל"ש הרואה כו' ומ"מ לכתחלה יראה דמניח ואח"כ מדליק ודיעבד באחזו בידו כל הזמן יצא ומ"ש המחבר בס"ב נתן שמן אח"כ כשיעור לא י"ח כתב הפר"ח דחוזר ומברך וצ"ע הא ב' תירוצים בגמ' ואבע"א לשיעורא ולתי' א' א"צ ליתן שמן כשיעור ואיך יברך ברכה מספק ועמ"ש בסימן תרע"ב וצ"ע:

**לשון** המחבר בס"א הדלקה כו' שיש תחלה אחר הדלקה מצוה אף שהיה מונח שלא לשם חנוכה אפי"ה א"צ להגביה כיון דהדלקה מצוה סגי בכך שמדליק לשם חנוכה משא"כ אי הנחה מצוה היה צריך בכה"ג להגביה והדר אמר לפיכך ששית למצות חנוכה למ"ש אפי"ה צריך לכבות שמדליק עתה למצות חנוכה משא"כ אי הנחה מצוה לא היה צריך כה"ג לכבות משא"כ אי הדליקה לצורך שבת למ"ש אף אי הנחה מצוה היה צריך לכבות ולהדליק ולהגביה. והמחבר לא נחית להגבהה דכבר אמר זה ברישא אף שלא לשום חנוכה ובסיפא אמר דצריך לכבות ולהדליק אף כה"ג ועמ"א א' ורש"י במסקנא פירש כן ואי"ה במ"א יבואר עוד:

### סעיף ד

**שאף** היא חייבת עט"ז כפירש"י ז"ל שבת כ"ג א' וחתכה ראש האויב ומוציאה אנשים וכן איש מברך לאשה ויוצאת ידי חובתה אם עומדת היא שם לא בע"א ועא"ר ובמגילה י"ל שאין מוציאה לאנשים דאיו דרך כבוד ציבור בכך וע' סי' תרפ"ט. ואי"ה שם ובמ"א ד' יבואר עוד:

## סימן תרעו

### סעיף א

**מליל** עט"ז שבת כ"ג א' ובסי' תר"ע פירשתיו דהנס היה מתחדש כל יומא לא שחלקו לח' לילות ונתמלא כל הח' חלקים בליל א' אלא כל יומא שה מתחדש הנס ומש"ה מוסיפין בנ"ח להראות זה ועב"ח:

### סעיף ב

**קודם** עט"ז ואם הדליק כל הנרות יראה דלא יברך אח"כ בכל הדברים מצוה שאין לה משך זמן דלא יברך אח"כ וזמן אומרו בליל שני הא לאחר הדלקה בליל א' לא ואימתי שיזכור היינו בליל ג' ואילך דברכות הללו לא נתקנו כ"א מהדלקה ול"ד לזמן דרגל שאומרו אפילו בשוק ועפר"ח כאן ועמ"א תע"ג א' ומיהו י"ל שעשה ניסים ושהחיינו הרואה נמי מברך אותו כבס"ג ה"ה כאן אע"פ שהדליק כל שלא בירך בהדלקה מברך

על הראיה אבל ברכה להדליק לא דכבר עבר. ומיהו אם הדליק נר א' י"ל מברך אשאר נרות בליל ב' ואילך אע"ג דנר א' רק מצוה והשאר למהדרין כבסי' תרע"א מ"מ הא כתב המ"א אות א' בשם הב"י תרע"ג דהברכה קאי על כולן ומשמע אם לא היה דעתו לברך מברך אשאר ועא"ר ואי"ה שם יבואר ומ"מ צ"ע מאחר דמצוה ליכא רק למהדרין:

**סעיף ג**

**ואינו** עט"ז רש"י שבת כ"ג א' שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספינה ועב"ח והט"ז פי' מלת עדיין ל"ד ואפשר עדיין היינו כל הלילה אע"פ שידליק בליל ב' דל"ת דלא יברך בראשון שהחיינו ויברך ליל ב' שהחיינו קמ"ל מיד מברך שהחיינו ובליל ב' לא יברך שהחיינו. וצ"ע דא"כ מאי או ליושב בספינה:

**סעיף ד**

**וגם** עט"ז ועא"ר אות ד' שהרבה פוסקים סוברים כמרדכי ומ"מ ספק ברכות להקל וכ"כ המ"א אות א'. ומ"שעל הב"י שכ"כ המרדכי מסידור הב"י שהביא דברי רש"י עדיין בייתו וז"ל הר"ן כו' וכ"כ המרדכי והרא"ש הביא דברי המרדכי בתר דשרי הר"ן והקדים התלמיד להרב שהרי המרדכי תלמיד הרא"ש הוי (תלמידי הרא"ש ריי"ו ומרדכי) ש"מ דכוונת הב"י דרש"י כתב למי שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספינה י"ל שעתיד להדלק אח"כ בלילה אפ"ה רואה מברך ע"ז הביא לשון הר"ן ז"ל דוקא שלא הדליקו עליו בתוך ביתו (היינו אשתו דבטור י"ל ששומע הברכה עא"ר ד') ולא עתיד להדליק באותו לילה וכ"כ המרדכי היינו ממש כדברי הר"ן ואח"כ וכ"כ הרא"ש עכ"פ להסכים שאין עתיד להדליק באותה לילה ומלת עדיין ל"ד שהרי כתב יושב בספינה וע"ז תמה הט"ז שפיר שהמרדכי חולק על הר"ן כו' ועא"ר אות ו' הקשה על הט"ז ולמ"ש א"ש ואי"ה במ"א יבואר עוד. ועמ"ש אות ב' אם הדליק וגמר הדלקה ולא בירך אם מברך אח"כ זמן ונס י"ל למ"ד כשאשתו מדלקת עליו אין מברך הרואה ה"ה זה וכאמור:

**סעיף ה**

**אחר** שהדליק עט"ז וכ"פ המ"א ג' ומ"מ צ"ע דהא בין הברכה והדלקת נר ראשון אסור להפסיק ולומר הנרות הללו א"כ י"ל דהברכה על כל הנרות קאי וכמו שנראה ממ"ש המ"א בריש הסי' בב"י בסי' תרע"ב דאם הדליק אח"כ אין מברך ומשמע אם כיון שצריך לברך שנית א"כ משמע שהברכה קאי על כל הנרות ולמה יפסיק בין ברכה להדלקת שאר הנרות ומ"מ הא ודאי אחר גמר כל הג' ברכות והדלקת נר ראשון הוא שיאמר הנרות ואני העני לא ראיתי לנהוג כן וח"ו אין אומר נגד מאורן של ישראל מהרש"ל ז"ל ומ"מ מי שנוהג. ואומר אח"כ הנרות הללו לאחר שהדליק הכל נמי שפיר דמי כו' וצ"ע. ומנין ל"ו תיבות עמ"א ושם יבואר אי"ה ועא"ר אות ח' בזה:

**סעיף ו**

**יתחיל** עט"ז. אבאר בעזה"י כפי דעתי ההדיוטית. הנה אמרו ז"ל דמניח בטפח הסמוך לפתח אף בבתי חורף כבסי' תרע"א ס"ז גם ראוי לברך על הנסים עכ"פ על נר הנוסף כמ"ש הרד"א בשם רבינו יונה בב"י גם עיקר המצוה נר א' כי הנוספים למהדרין וגם ראוי כל פינות יהיו דרך ימין ונאמר דהיינו משמאל לימין ובמרדכי פרק במה מדליקין אמרו על מהר"ם ז"ל (הוא מהר"ם מרוטנבורג) שהיה מתחיל בשמאל ופונה לימין ובני ריינו"ס נוהגין כן בשמאל מתחילין ופונים לימין והב"י בספרו הארוך ובש"ע תיקן הכל כי בליל שני ומשם ואילך מתחילין בשמאל על הנוסף ופנה לימין אבל בליל ראשון מתחיל הנר יחידי בצד ימיני יותר דהיינו עד"מ אותן מנורות קטנים שיש להם שמונה פיות הובא בפר"ח ג"כ מניח בבית החורף משמאל למזוזה סמוך לפתח ובליל א' מתחיל בצד ימיני שבליל ח' יהיה הוא השמיני ובליל ב' שני לו מתחיל שני ברכות על הנוסף שנחוסף הנס ופנה לימין וכן תמיד שבליל ח' יהיה הנר שהדליק בליל א' יהיה שמיני. וכלפי שאמרו ז"ל בפמוטות מותר שרחוקים הרבה זה מזה עסי' תרע"א ובא"ר ח' אצבע סגי עכ"פ אורך הכלי יותר משמונה גודלין א"כ יותר מד' לילות הראשונים אינן בטפח הסמוך לפתח (עב"ח מ"ש רק ליל שמיני הוא ל"ד וליל ראשון הוא ל"ד כאמור) א"כ ראוי לעשות צורת המנורה דנהוגין בקצת מקומות שכל פי רחוק מחבירו יותר מאצבע וב' אצבעות יותר טוב עסי' תרע"א מ"ש שם ויניח המנורה בשפוד או בתוך חלל הפתח שיהיו כולם בטפח הסמוך לפתח וזהו כוונת המחבר ויוצא הכל כאמור ועמ"א ד'. וסובר הב"י דמהר"מ בליל ב' הוא דהתהיל בשמאל ופנה לימין ובליל א' הוא בנר יותר ימיני ובני ריינו"ס ג"כ בליל ב' פונים משמאל לימין לא בליל א' דלא כבני אויסטרייך זהו דעת המחבר וכ"ש לאותן שמניחים הנרות בחלון או בדלת עצמה כבסי' תרע"א שי"ל כן. אבל דעת תה"ד בק"ו שלעולם מצוה באותו נר בטפח הסמוך לפתח אף מניחו בשפוד או בחלל הפתח מ"מ הנר היותר קרוב לצד הפתח הוא המצוה אף מונחים בשפוד או במשקוף ולעולם נר שמדליק ראשון הוא עיקר המצוה א"כ בהכרח בכל ח' לילות מתחיל בנר הסמוך לפתח ובו מברך הברכות כולן לא על הנוסף ובני ריינוס ס"ל כמהר"מ במרדכי דפנה משמאל לימין ובליל א' מתחיל בשמאל וכן כל ח' לילות דבני אויסטרייך מתחילין בימין ופנה מימין לשמאל כדרך כתיבה עבריות שסוברין שזה הוא הפי' כל פינות כמ"ש הלבוש והט"ז כו' אלא דאכתי קשה על בני אויסטרייך איך מתחילין בימין רחוק מטפח כו' ונר א' עיקר המצוה לכן עיקר כתי' הב' שכתב התה"ד דבני אויסטרייך מיירי במי שאין מזוזה בפתח בית החורף שי"א כן הואיל ושוכבים שם ותשמיש מגונה עי"ד ה' מזוזה ומדליקין

בימין הפתח כבסי' תרע"א א"כ מתחילין בימין ופנה לשמאל שיהא נר הא' עיקר המצוה בטפח הסמוך ונבטל כל פינות מקמי הא ובני ריינוס מירי במדליק בשמאל וכן עשה מהר"מ וכ"ת למה ליה למהר"מ ז"ל כל פינות וע"ז תי' דנ"מ מסודרים בשפוד דהופך פניו לדרום ומתחיל בנר סמוך לפתח אף מונחים בשפוד או במשקוף וא"כ במניח בדלת עצמה. ועב"י כתב בתה"ד דבני ריינוס מתחילין להדליק בשני בצד שמאל בתה"ד לא כ"כ בשני. ובשאלה מליל ראשון ואילך הדבר בספק וכפי הבנת הב"י הוא בשני כבני ריינוס. ומהרש"ל ז"ל סובר בשפוד הכל בטפח הסמוך לפתח דלא כתה"ד ולפ"ז אפשר יותר טוב מהפך פניו לצפון. והט"ז הסכים להלבוש כה"ג שנרות לפניו בפני האדם ודאי ראוי התחלה בנר יותר ימיני ופנה לשמאל כתיבה העבריות (ול"ד לתרנ"א בלולב כמ"ש הט"ז שם אות י"ג ימין ושמאל דרום או צפון פשיטא תחלה דרום וממילא מערב וצפון משא"כ כאן נרות מונחים בפני האדם תחלה להדליק בנר היותר ימיני) א"כ כשמניח כשורה על הכותל ידליק בליל א' היותר לשמאל באופן בליל ח' יהיה זה שמיני ובכל לילה נוסף מימין לשמאל ואי כשפוד ג"כ בליל א' ביותר סמוך לפתח ואח"כ בנוסף. ומ"ש כשורה מצד ימין הפתח היינו בבית החורף בפנים מניח בכותל בימין חלל כשאדם עומד שם ימינו נגד חלל הפתח דהיינו משמאל למזוזה. ומ"ש נר שאצל הכותל כשפוד. ומ"ש וי"א להתחיל ביותר שמאלי שהוא ימין האדם אפשר ה"פ בליל א' יתחיל ביותר שמאלי ובליל ב' בנוסף ימין דאל"כ הוי כמעביר על המצות:

**הנה** בנר מערבי כפי הנראה מפירש"י ז"ל בחומש אותו שבצד מערב הביאותיו לעיל א"כ במנורה בבית הכנסת י"ל כן ואין להאריך כאן. נמצא שיש כאן שלש דיעות כפי הנראה דעת המחבר ודעת תה"ד ודעת הט"ז ז"ל:

**ואני** העני נהגתי כט"ז להדליק בליל א' בנר היותר סמוך לפתח ובליל ב' על הנוסף כו' ומנורה קטנה בח' פיות ראוי שיהא עכ"פ מחותך והפרש בין פי לפי רחב אגודל עסי' תרע"ה והבן זה ואם אפשר להניח המנורה כשפוד שפיר דמי כמ"ש מהרש"ל ז"ל:

## סימן תרעז

### סעיף א

**צריך** עט"ז הביא דברי תה"ד ק"א הביאו רמ"א בס"ג להלכה והמחבר השמיטו ובב"י דאין לברך היינו או דסובר כמ"ש בתרע"א דכפי' התוס' המהדרין מן המהדרין או איש ואשתו אין בכלל מהדרין דכגוף א' דמיין עא"ר תרע"א וכאן רק בני ביתו הוי בכלל מהדרין או מהדרין בבית שדרין שם יש הידור משא"כ אכסניא בדרך לית הידור בבית שמתאכסן שם כי הכל א"י שיש אורח ועסי' תרע"ו במ"א אם שכח כו' די"ל מהדרין אין

מברך רק מהדרין אין רוצה לצאת בברכת חבירו וכן הוא ודאי יע"ש. ורש"ל פסק היכא שא"י מברך אע"ג ספק לקולא רשאי לכוין שלא לצאת בהדלקתה מאחר שמסופק ואם יודע שמדליקה אין רשאי להדליק ולברך אם לא שיש לו בית יחידי בחלון משום חשדא ואין מברך כההוא דסי' תרע"א ס"ח ועמ"א כאן ד' ואי"ה שם יבואר. ומ"ש היכא שא"י כו' שחל חובת חכמים צ"ע אם הדליקה למה ואם לא הדליקה מברך בשבילה ומרבי זירא משמע דאין רשאי וכי לא היה בכלל המהדרין ולהלכה פסק כהר"ב בהג"ה ועמ"א אות ג' האידנא כו':

**סעיף ב**

**וי"א** עט"ז ועמ"א אות ז' ועב"ח ואי"ה במ"א יבואר מזה ועסי' אות ד' אי רשאי ליתן לאחר להדליק בשבילו והוא אין עומד שם:

**סעיף ג**

**עושה** עט"ז בתרע"ב א' משמע כאן דוקא שנותר משיעור הצריך להדלקה הא יותר משיעור אף בסתם שרי השא ועי"ש להלכה. ועמ"א כאן אות י' ופר"ח כאן ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

**שאין** עט"ז וביי"ד אות י"ב ובש"ך י"ט ועמ"א כאן אות י"ב והנה להוסיף יותר מששים ולהדליק בבית הכנסת ל"מ לכבוד די"ל דשרי אף בלא ביטול יותר מששים ואף להתפלל אצלו י"ל דשרי והוי ס"ס לקולא שמא הלכה דמותר להוסיף איסור דרבנן ושמא הלכה דתשמיש קדושה ללמוד ולהתפלל שרי כבסי' תרע"ג ועט"ז שם אות ד' ועדיין צ"ע ועא"ר כאן אות ז' ועמ"ש בפריי ליי"ד שם ואם נאמר דממצוה למצוה שייך איסור עיין ר"ן בהא דמנר לנר מ"מ לכבוד השי"י בבית הכנסת ולא להתפלל אצלו י"ל דשרי לכ"ע וצ"ע:

## סימן תרעה

**סעיף א**

**מפני** עט"ז אפשר רמז למ"ש המ"א באות ב' בזה"ז כו' והלבוש שינה וכתב שאסור להשתמש לאורה אף בזה"ז משמע ולמאן דאמר מותר תשמיש מצוה כבסי' תרע"ג במ"א ב' ובא"ר כאן בשם הכל בו בשם הראב"ד ז"ל ועפר"ח תרע"ג די"ל כה"ג ודאי אסור לשמש לאורה דליהוי היכרא. וי"ל עוד דנ"ח ח"ש בעינן שמן שאין יפה נמכר בפרוטה ונ"ש בפרוטה שמן יפה לשיעור ביה"ש עכ"פ א"כ נ"ש עדיף דנ"ח אשור כה"ג לשמש לאורה שמא יטה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**יקנה** עט"ז עב"ח וקידוש בתפלה יצא ואם אין לו יין ופת לא יקדש כלל רק יצא בתפלה עפר"ח כאן. ומ"ש הט"ז דפת בשבת ד"ת עסי' קפ"ח במ"א אות ט' אי חייב לאכול בשבת מ"ה ושי"א דאין חייב מ"ה ולחם משנה אסמכתא היא. דע כל המצות דרבנן נדחים מפני מצוה ד"ת ואם שניהם דרבנן וא' אסמכוה אקרא כתבנו בפתיחה כוללת מזה וערש"י שבת כ"ב ב' אסמכוהו אקרא ותזנח משלום נפשי הביאו הלבוש וקרא בנביאים ואין להאריך כאן ומ"מ דוקא מצוה שהוא חוב הא אין חוב טלית בת ד' כנפות לדידן חובת גברא ואין לו ציצית י"ל מצוה דרבנן חייבות ודאי עדיף. ועמ"ש בפתיחה כוללת:

## סימן תרעט

**סעיף א**

**נר** חנוכה תחלה עט"ז עמ"א א' ובא"ר לחלק בין איש לאשה ואפילו באשה צדד שם. עב"י ובד"מ דברי התוס' צריך שבת תחלה תדיר ושאין תדיר תדיר קודם ועב"ח ופר"ח כמו בר"ח טבת בשבת הפטורה בחנוכה איכא פרסומי ניסא ותדיר קודם ומ"מ כיון דרוב פעמים מקבלים שבת בהדלקת נ"ש ע"כ נ"ח קודם דלמא משתלי ואטו שבתות השנה דעלמא ובתרע"ח נר ביתו קודם שלוש ביתו ולא תדיר קודם התם נדחית נר חנוכה לגמרי ודאי פרסום עדיף אי לאו שלום ביתו. ולכאורה נראה בערב שבת יזמין תחלה נ"ח בשמן ופתילות ולא יזמין השרגות עם הנרות על השולחן לנר שבת דיש לומר כל שאין שניהם לפניו לא אמרינן תדיר קודם ואין עת האסף פה. גם דלא ליהוי ככסופא לנר שבת ע"כ טוב לעשות כן. ויתן שמן בנרות כשיעור שידליק בליל שבת חצי שעה עיין לבוש ובמ"א כתבנו מזה:

## סימן תרפ

**סעיף א**

**מה** שכתב המחבר דבדלת עצמו. אסור היינו בשמן שמקרב ומרחיק והוי מכבה ומבעיר לא בשעוה עסי' רע"ז ולבוש כאן דלא הוי בסיס דהדלת משמש לבית והוי כמחובר. ויש מי שמחיר אף בשמן עיין טור הר"מ מרוטנבערג ז"ל בשם רבו ה"ר שמואל וי"ל אמאי לא הביא המחבר ברע"ו ויש מי שמתיר. וי"ל בדוחק כי בנ"ח י"ל הוי פסיק רישא דלא ניחא ליה שיבעיר השמן מהר ולכלהו דנ"ח מצוה להדליק ח"ש ונותן שמן בצמצום ובההוא דפתילו' ושמנים כו' מדליקין בחנוכה כה"ג מיירי למ"ד מותר לאחר ביעור וכההוא דשמן שריפה תרומה שמצוה לבערו והוזכר במשנה אפילו הכי מדליקין

בחנוכה בנותן שיעור מצומצם וגם למרחיקו ומכבה לא ניחא ליה בנ"ח ומש"ה כאן יש מי שמתיר ועיין לבוש כאן:

## סימן תרפא

### סעיף א

**מדליקין** עט"ז בתה"ד סימן ס' וכ"כ ב"י בב"ה בשם מהרי"ל אגור וכלבו כתה"ד וכפסק המחבר ומהר"ל מפראג סובר כהרד"א גור אריה ז"ל שהביא התי"ט (ושו"ת מהרי"ל הוא מוהר"ר יעקב לוי ז"ל ומהר"ל מפראג מהר"ר יהודא ליווא ז"ל) ועא"ר א' ומ"ש הט"ז די"ל תדיר קודם הבדלה קודם מנר חנוכה כתירוץ א' תוס' בבת כ"ג ב' ד"ה הדר וכ"כ בסי' תרפ"ד אות ג' ובמ"א שם וב' תירוצים שכתבו עוד לסניף כתבו ותירוץ הג' יש לומר הוכחה דמפסיד נמי שייך פרסום נס דל"ת בהפטורה לית פרסום לזה כתבו א"כ היה להקדים חנוכה ואח"כ ר"ח לקרוא הפטורה ר"ח תדיר קודם כ"ש לדחות ש"מ דהפטורה רני איכא פרסום ועיין בראי"ש ז"ל. ומ"ש אחורי יומא יש לדחות התדיר כלומר מעלת תדיר דוחה סברת דאחורי יומא ומבדילין קודם ומ"ש מזבחים דף צ' ע"ב ובר"מ ז"ל פ"ט מהלכות תמידין ומוספין ה"ב פסק איזה שירצה יקדים כמ"ש הכ"מ שם דבעיין לא נפשטה ומ"ש בשם הראב"ד ז"ל עא"ר בזה פירש בענין אחר יע"ש ועסי' תרצ"ג קורין המגילה ואח"כ מבדילין גם ברכת מאורי אש סודרן על הכוס אלא שהט"ז ז"ל חולק דכאן לברך נר חנוכה ואח"כ מאורי אש אין נכון וה"ה ברכת הבדלה והעלה הט"ז דבביתו יבדיל תחלה ואח"כ ידליק ובלבוש י"א בביתו מבדיל ואח"כ מדליק שלא שייך אחורי יומא דכבר הבדיל בבית הכנסת יע"ש וא"א הרב ז"ל כמדומה נהג להבדיל בביתו קודם נר חנוכה כפסק הט"ז ז"ל וכי"א בלבוש וכן אני נוהג ואין לגעור בשום אדם כי יש לו על מה לסמוך. ועיין א"ר הפירוש במרדכי דסובר להקדים נמי תדיר עדיף ואפ"ה יע"ש. ועסי' רצ"ח ס"ב ולפ"ז נר חנוכה ונר אחד על השולחן י"ל סגי כי אין מבדילין על נ"ח היינו בורא מאורי האש ועיין לבוש:

## סימן תרפב

### סעיף א

**בברכה** עט"ז בב"י בחטף פתח תחת הרי"ש ויראה היינו ה"א בקמץ קטן חטף ושוא בריש ויהיה שוא נח לתשלום קמץ קטן ונקרא קמץ פתח בלשון ספרד ועיין מ"א וז"ש הט"ז בקמץ היינו קמץ קטן והריש בשוא (חסר באפשר מלת קטן בדפוס) אבל אי הריש בחירק יהיה הה"א בקמץ גדול כמו בזכריה ה' ח' זאת הרשעה וסידור תפלה של הרב המדקדק הגדול מוהר"ר זלמן הענא ז"ל אין כעת ת"י ומ"ש זדים ביד עוסקי תורתך בספר

המגיד שלי כתבתי מזה להשכיחם תורתך דברים שיש בהן טעם וחכמה על זה היה להם קנאה ע"ד כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אבל להעבירם חוקי רצונך אדרבה עכו"ם מונין ישראל ואנו עושים לעשות רצון ה' לבד בלי טעם א"כ אין זה מחמת קנאה רק זדון לבם בלי שום שוגג ואתה ברחמיך הרבים עמדת בעת צרתם אע"פ שלא הקדימו תפלה לצרה רבות נקמת כו' שלא עפ"י דרך הטבע רק נס מפורסם שהרי מסרת גבורים בחלשים ורבים במעטים וטמאים ביד טהורים על פי מ"ש בזוהר הקדוש מפני מה עכו"ם גבורים כו' בודאי ע"פ נס היה. ומה עשה ה' מנ"מ הם משנאתם רצו לבטל אפי' החקים שאין בו קנאה מסרס ה' ביד עוסקי תורתיך ע"ד ברכת התורה לעסוק בדברי תורה שנצטוינו לעיין ולפלפל בהם ע"ד האמת וכבר אמר החוקר אין שמחה כהתרת הספקות הזדים ביד עוסקי תורתיך ע"ד עבדי ישמח ושם הארכתי:

**סעיף ב**

**אין** עט"ז עיין ב"י והינו דשבת וי"ט דבר תורה קרבן מוסף בהם וראש חודש נמי הלכך תקנו להזכיר בתפלה ומחזירין אותו משא"כ חנוכה כל עיקרו דרבנן מש"ה אין מחזירין אותו וקידוש בפת בשבת דבר תורה וב"ט י"א ד"ח וי"א דרבנן ועיין סימן רע"א ומ"ש שם:

**סעיף ג**

**כששכח** עט"ז והיינו כמ"ש באות ה' שאחר גמר התפלה יאמר נוסח זה כשם שעשית כו' כן תעשה:

**סעיף ד**

**אע"פ** עט"ז ועב"ח בזה ועיין סימן תרצ"ו וסי' קפ"ח במ"א י"ב ולהלכה חנוכה בשבת בין בתפלה ובין בהמ"ז אם שכח חנוכה אין חוזר:

**סעיף ה**

**כשם** עט"ז ועיין אות ב'. מ"ש המחבר כשם שעשית הוא נוסח ספרדים ועיין לבוש וט"ז ופר"ח:

## סימן תרפג

**סעיף א**

**גומרין** עט"ז עסי' תר"ע וב"י שם ג' תירוצים ובגמרא שבת כ"ב נס כל יומא איתיה היינו שנתחדש כל יום. ועוד טעם חלוק בנרות ובקריאה נשיא ליום והוי דומיא דסוכות חלוק בקרבנות גומרין כל ח' וט' והוספת הנרות רק למהדרין ועיקר הטעם דנר כל יומא כו'. עיין א"ר ומשם יש ללמוד שיר מזמור לאסף אומרים בל"ג בעומר וט"ו שבט וט"ו אב רק ביום שאומרים הלל אין אומרים שיר מזמור לאסף ובפורים אומרים שיר מזמור

שיש בה מפלת עמלק עיין סימן תרצ"ג בא"ר ובק"ק פראג אומרים ג"כ בחנוכה ומדמין זה לזה יע"ש. והכל בו שכתב חנוכה אין אומרים דיש הלל א"כ פורים א"א הלל וי"ל מגילה הלילא או רצו לקבוע י"ט. אבל בשחרית אין מתפלל דיש הלל הא ערבית מתפלל דמתפלל ברי"ח ג"כ ערבית עיין הלכות ר"ח וחנוכה לא עדיף בזה מר"ח אע"ג די"ג וקבעום י"ט. א"א אל ארך אפים בב' וה' בחנוכה ויה"ר אחר ס"ת מ"א עיין סימן קל"א ולבוש כאן:

## סימן תרפד

### סעיף א

**קורין** עט"ז עיין ב"ח ביום כלות משה שנשלם מלאכת המשכן יש לומר דביום כ"ה בכסליו העמיד משה וסתרו שאיש אחר לא היה אפשר להעמידו. ובלבוש ביום כלות משה שייך להקרבת נשיאים ובבית שני אחר שטהרו מטומאה הוי כחינוך לבוש ועפר"ח שסתרו המזבח ובנאו מחדש יע"ש. עמ"ש אי"ה באות ב':

### סעיף ב

**בברכת** כהנים עט"ז חשמונאי כהנים כו' עפר"ח האריך שי"ל בכל יום שקורין לחובת היום צריכין הכהן והלוי וישראל מענין של יום וי"ל בשמיני עצרת ופסח קורין עשר תעשר וכל הבכור לכאורה אין שייכות למועדים:

### סעיף ג

**בשל** ראש חודש עט"ז תוס' שבת כ"ג ב' ד"ה הדר וברא"ש שם אע"ג שיש עוד ב' תירוצים זה עיקר וכמ"ש בתרפ"א א' יע"ש. וגם קורין הפטרה חנוכה במה דסיים מלבד הפטרת שמחת תורה מפטיר בקרבנות והפטרה ביהושע ויהי אחרי כו' עיין לבוש תרס"ט וכאן ומה שמתחיל ביום השבת עיין סימן תכ"ה ולבוש ועיין פר"ח במקום שאומרים מזמור שיר חנוכת כו' בחנוכה לאחר התפלה ושיר של יום לדידן י"ל של יום קודם דתדיר ואח"כ שיר של חנוכה וצ"ע:

### סעיף ד

**ואם** עט"ז הרד"א בהלכות ברכות הובא בב"י ק"מ יע"ש ועמ"א אות ה' דדמי להקדים תפלה של ראש לשל יד ולכאורה היינו הניח שתיהן הא הניח של ראש לבד צריך לחלוץ מיד ולהניח קודם של יד שיהא בין עיניך ב' ועיין א"ר ב' כל שהניח של ראש תו אינו צריך ליטלו משם ומניח מיד של יד וכ"מ בסי' כ"ה ועיין א"ר פסק אם כבר קרא ג' פסוקים הוי כדיעבד ויסיים ויברך ויקרא ג' בראש חודש משא"כ אם קרא רק פסוק א' או ב' יע"ש והנה זה בחול הא ברי"ח טבת בשבת חנוכה והתחיל מקודם בחנוכה י"ל אף הט"ז מודה ואף קרא ג"פ יתחיל ברי"ח ואח"כ בחנוכה כדי להפטיר בשל חנוכה

וי"ל דמ"מ יסיים בחנוכה ואין הכי נמי יפטיר אחר קריאת ר"ח בחנוכה דהא דסומכין הפטורה לקריאתה הוא מנהגא כנראה מפוסקים ז"ל וכהאי גוונא אי אפשר ודאי דלא דחינן הפטרת נרות זכריה דפרסומי פסא כאמור. ומ"ש בשם תשובת מהריי"ל בסי' ר"י ועמ"א אות ד' הביא דברי מהריי"ל בסי' ריי"ב ובסי' ר"י הוא דברי השואל ואה"נ דיש לקרות חמישי משום פגמו של ספר תורה ועא"ר אות י' ואי"ה במ"א אות ד' יבואר:

## סימן תרפה

### סעיף א

**פרשת** שקלים עט"ז גמרא מגילה כ"ט ב' ומקדימין שלשים יום קודם לרבנן דרשב"ג ולרשב"ג נמי שולחנות בט"ו יע"ש. יוצר לשחרית וגם למוסף בשקלים וחודש. וזכור ופרה לא תקנו במוסף עיין לבוש וא"ר י"ד. ור"ח אדר בשבת קורין ר"ח קודם דתדיר ואח"כ שקלים והפטורת שקלים ודוחין הפטורת ר"ח עיין א"ר י"ד בשם ש"ל ד' פרשיות קבועות מפי רבותינו יע"ש ועסי' תרפ"א ותרפ"ד ובר"מ ז"ל הלכות תמידין פ"ו ר"ח דוחה לשל שבת לידע שהוקבע החודש בזמנו מ"מ כאן כבר קראו של ר"ח בתורה:

### סעיף ב

**חייבים** עט"ז העלה דקטן שאין יודע למי מברכין א"י בברכתו ומ"ש א"י בקריאה בלא ברכה אפשר דל"ד הוא דברכות אין מעכבות רק שצריך מדרבנן לברך ג"כ ואפשר להבין דברי קדשו של אדוננו ז"ל מאורן של ישראל כפשוטו למ"ש הרמב"ן ז"ל בהשגה למנין מצות מצוה לברך על קריאת התורה בכל עת שנקרא בה כי שם ה' אקרא יע"ש במצוה ט"ו א"כ י"ל ברכות אין מעכבות דרבנן הא ברכה מן התורה מעכב שוב ראיתי שז"א דקריאה בציבור ולברך עליה כבר ברכו בתחלת היום ודעתם על כל היום וברכה בציבור נתקן מדרבנן וצ"ע. גם מ"ש בשם הב"ח קריאת ס"ת מן התורה בכל שבת עיין לעיל בהלכות סוכה דמשמע מדרבנן ומשה תיקן מעצמו ומדברי משה אסמכתא ואין לך קריאה מה"ת רק זכור ופרה וי"א כולן דרבנן עיין במ"א ומ"מ יהא הכל נזהרין. ודע דאם יש לו מנין לילך לשמוע פרשת פרה ולא יהיה שם לקרות המגילה כלל ודאי קריאת מגילה עדיף אע"ג די"א זכור ד"ת כבר יצא בשבת ששמע ויבא עמלק:

**ודע** שאם לא ברכו ברכת התורה בבוקר ואירע שקראו בתורה בעשרה פרשת זכור בלא ברכה י"ל שצריך לחזור ולקרות אם נאמר ברכה מ"ה דמעכב כמש"ל וא"כ לא נפטר והוא שילמד על אתר וצ"ע גם אי ד"ת א"י אף בקטן היודע למי מברכין דלא אתי דרבנן ומפיק ד"ת. עסי' תרפ"ח בטור אם טעו וסברו פשוטה היא וקראו הפרשיות באדר א' א"צ לקרותן באדר הב' אבל לכתחילה קורין הדי' פרשיות באדר ב' עב"ח וב"י שם תרפ"ח.

סימן לקביעת החודש אדר עיין טור ולעיל סימן תכ"ח יע"ש מ"ש לעיל טעו באדר א' לענין הפרשיות עיין בד"מ וכ"כ א"ר כאן אות כ"א דצריך לחזור ולקרותן בשני יע"ש. עמ"א ציינתי שם הרבה דינים מיא"צ זכר למצוה יע"ש:

## סימן תרפו

### סעיף א

**מותר** עט"ז השמיט הספד ועיין טור הקשה מלפניהם ואחריהם ועב"י וקשה דרב ור"י הלכה כר"י ועפר"ח כאן וא"כ רק לפניו ה"א דאסור ואפשר דוקא כשחולק בפי' הלכה כר"י משא"כ כאן באולי הוא דאמר כן עפר"ח. ומ"ש לענין זה בטלה כו' זה תירץ הטור יע"ש דכתב הטור ויש סמך מגמרא כר"ת ולפ"ז לית לתירוץ זה דבימי הגמרא עדיין לא בטלה מגילת תענית עב"י וצ"ל דהטור ה"ק דחנוכה הטעם דבטלה מגילת תענית לפניו ואחריו ומה שאמר י"ג לא צריכא קרא הוא מטעם תירוץ הרז"ה ז"ל בב"י דברי קבלה והוי כד"ת וא"צ חיזוק ולא אסרו כלל לפניו ואחריו בפורים ומיהו לבני י"ד לאו קבלה הוי לאסור להם ט"ו אלא מגילת תענית לאסור של זה בזה א"כ אסור כמ"ש הפר"ח לענין מוקפים אסורים בי"ג דלא שייך תירוץ הרז"ה ז"ל די"ד למוקפין לאו קבלה הוי דבמגילה כתוב מוקפין בט"ו יע"ש. ועיין רז"ה וי"ל אסור לאחריו ועיין לבוש ואנן קיי"ל כטור. בד"א ט"ס וצ"ל ל"א בטלה לחנוכה ופורים ובדפוס דיהרן פורט מוגה יפה. ובחידושינו כתבנו אי כפר מוקף יש לו יום כניסה ולר"ת לשיטתיה אין לו כמ"ש התוס' ג' ב' ד"ה כרך:

### סעיף ב

**ולמחר** עט"ז וביאור דבריו כי המעיין בב"י בשם הרא"ש ז"ל פ"ק דמגילה בשם תשובת הגאונים דמרבים בסליחות ולא יוכלו לטרוח לכבוד השבת מבואר בהדיא דיכולים יחידים ללות ולפרוע בכל יום דכבר אמרו סליחות ביום ה' והט"ז תלה דבריו בדברי המ"מ שהביא דמש"ה ביום ה' שאין קובעים בערב שבת והא דמתענה ומשלים באירע בערב שבת כו' והיינו לא משום סליחות אלא הואיל ונדחה ידחה ליום ה' מפני כבוד השבת ומיהו המ"מ פ"ה דתענית סיים בתשובת הגאונים ומשמע סליחות וא"ש הא דר' אבין ציים בערב שבת ועמ"א אות ג' ומ"ש הטור בסימן רמ"ט גם המחבר כ"כ ולמ"ש הרא"ש א"ש דהטעם משום סליחות וער"ח בשבת נדחה ליום ה' מטעם שמרבים בסליחות בכפור קטן ולפיכך המיקל כפסק רמ"א לא הפסיד וא"ל להט"ז ממ"ש הב"י בשם ש"ל אשה שאלה מחמת טורח הדרך אי שרי להתענות והא לא ישלים י"ל דש"ל

סובר אף יחיד משלים בע"ש. ומיהו מ"ש איך יכנס לשבת מעונה קשה מש"ל גם מ"ש מאנשי מעשה י"ל ת"צ שאני:

## סימן תרפז

### סעיף א

**ולשנותה** עט"ז רש"י מגילה דף ח' ובגמרא יליף מקרא אקרא יומם כו' ולילה כו' ולטעם רש"י נ"מ אם שגג ולא קרא דיקרא עד הנץ החמה דאיכא זכר לנס שהיו צועקים בשעה שבנ"א ישינים בעמוד השחר וביום בנץ החמה:

**והוי** יודע שמ"ש בש"ע מהנץ החמה משנה מגילה ד' א' וברי"מ פ"א ממגילה ובטור לא מצאתיו (בש"ס ציינו טוש"ע בטור לא מצאתיו רק בש"ע) ועיין לח"מ פ"א מהלכות מגילה הוקשה לו אמאי לא אמר זה הכלל כשר כל הלילה לאתויי מגילה ואם נאמר דמגילה יכול לקרות עד הנץ כמ"ש המ"א בשם הגמ"י א"ש דמתני' דיעבד מירי דהא הקטר חלבים לכתחלה עד חצות. ומיהו בלא"ה אין לומר דמרבי מגילה בזה הכלל דאמאי לא תנן בהדיא מגילה דאירי בה מקודם ומדלא תנן לה ש"מ לכאורה כה"ג מ"נ כאמור דיעבד קורא של לילה עד הנץ. ומה"ט נמי לא אמר זה הכלל לרבות ק"ש דיעבד בשוגג ואנוס זמנה עד הנץ ולומר שזה סעד לר"ת ריש ברכות דהלכה כרבי יהודא מפלג המנחה דהא פסח נמי דלא כהלכתא דהלכה כראב"ע כמו שכ' התוס' יע"ש:

**עוד** אבאר לך שהב"י כאן ומביאו בש"ע תרצ"ג מפלג המנחה יש להקל לאנוסים ובפר"ח שם הקשה עליו דל"ד לק"ש ועמ"ש במ"א מזה. ולכאורה עכ"פ בין השמשות כל שיש אונס יוכל לקרות ספק דרבנן לקולא עסי' תפ"ט בחומרא לכתחלה אין לעשות ספק דרבנן עמ"א ו' וט"ז ה' משא"כ ביש אונס וא"ש דלא אמר זה הכלל לאתויי מגילה דביה"ש נמי דיעבד כו' ולמ"ש הט"ז דברי קבלה י"ל ביה"ש לא יצא גם מק"ש קשה אימא לרבות ק"ש. עט"ז כאן ב'. ואי"ה בתרע"ט ס"ב אבאר עוד:

### סעיף ב

**מחוץ** עט"ז מ"ש ברש"י עיין מהרש"א ז"ל שם וסובר הט"ז ז"ל למאי דמסיק ברכות ד' ב' שוא"ת שאינו דוחה אף לאו ד"ת עמ"ש בחידושינו ברכות ומגילה. ומ"ש ברמב"ם כתוב בלשון זה היינו שלשון המחבר הועתק משם. ומ"ש בכוונת הר"מ ז"ל י"ל אמאי לא כתב הר"מ ז"ל רבותא טפי דאף לגמרי נדחה מגילה מפני מ"מ ועמ"א אות ו' ומ"ש דברי רמ"א סותרים זא"ז לכאורה י"ל דבאין שהות לעשות שתיהן ודאי אין מצוה ד"ת נדחה מפני מקרא מגילה משא"כ מת מצוה שיש שהות לקבור אחר כך ולמגילה אין שהות מש"ה מגילה קודם הא באי"א לקבור אח"כ מת מצוה קודם וסברתו ז"ל דבהאי

רגע שמשהה המת חשיב ביטול מ״ע לגמרי ומכל מקום אין זה סתירה ובספר ש״ה בכלל כבוד הבריות הארכנו ומ״ש דק״ו שיהא עבודה נדחה לגמרי מפני מקרא מגילה דת״ת עדיף מעבודה ונדחית לגמרי בהאי רגע מפני מקרא מגילה כוונתו ת״ת דרבים עדיף מעבודה ואפ״ה נדחה מפני מקרא מגילה כמ״ש המחבר שאין לך כו׳ ועמ״א ג׳ ואפ״ה נדחה לגמרי כ״ש עבודה דנדחה לגמרי מפני מגילה דהוי דברי קבלה ושקולה כד״ת פרסומי ניסא עדיף. יראה דוקא כשא״א לקרות המגילה אח״כ אבל באפשר לקרות אח״כ ומצוה ד״ת עוברת מצוה ד״ת עדיף ועיין סימן תרפ״ד להקדים כו׳. וסמכו של ב״ר דמבטלין ת״ת לשמוע מגילה בציבור ועדיין צ״ע. ומה שאנו מתפללים וקורין ק״ש ואח״כ מגילה דקורין בציבור כמ״ש המ״א אות ג׳ דברבים ל״ש לפשיעה בציבור וזה פשוט. ומ״ש הט״ז בתרע״ח דפת בשבת קודם לנ״ח ד״ת קודם יע״ש ע״ש בפריי משא״כ כאן מגילה קבלה ושקול כד״ת ופרסומי ניסא עדיף וזה שסיים כאן פרסומי כו׳. ושם כתבנו אי פת הוי ד״ת יע״ש ומיהו מסמכו של ב״ר ק״ו מעבודה היה להט״ז ז״ל להוכיח בפשיטות דת״ת לגמרי בטל לגמרי בהאי שעתא ועבודה יכול לעשות אח״כ ולית ק״ו ש״מ עבודה בטל לגמרי מפני מגילה באין שהות לשתיהן. ומ״ש בתוס׳ מגילה ג׳ א׳ ד״ה מבטלין בחידושינו כתבנו מזה:

**סעיף ג**

**וכל** עט״ז וחולק על רמ״א ברישא וכ״מ שאמרנו שאחד נדחה מפני חבירו לגמרי קאמר ששאר מצות נדחים לגמרי מפני מגילה ומת מצוה דוחה מגילה לגמרי עמ״ש באות ב׳: **נסתפקתי** הא דכל מצות נדחים מפני מגילה לכ״א מהפירושים זה ביום אבל של לילה דאין כ״כ חיובא דכפרים לא היו קורין בלילה לחד תי׳ הר״ן ז״ל ביום הכניסה ועמ״א א׳ (וי״ל מ״ש מק״ש ד״ת גזור דלמא אתי למפשע וי״ל דמגילה קבלה הוי כד״ת) א״כ י״ל אין מצוה ד״ת נדחית אף באפשר לעשות שתיהן וכ״ש לפסק הט״ז דבשל לילה אין נדחה מצות ד״ת לגמרי מפני מגילה של לילה ואף לתירוץ הב׳ של הר״ן ז״ל כאן בריש פירקין וצ״ע:

**ודע** דבמגילה כ״ט וכתובות י״ז אמרינן מבטלין ת״ת למת ולכלה ויראה דלאו בחד גווגא דבמת אין שיעור נטילתה כנתינתה ובכלה יש שיעור ואין מבטלים ת״ת דרבים וא״כ יראה דמגילה בציבור קודם דקודם לת״ת דרבים כ״ש לכלה ומיהו בי״ד ש״ס כשאין כ״צ לשניהן כלה קודם וא״כ להר״ב בהג״ה שכתנו מת מצוה שאין לו קוברים כדי צורכו נמי מ״מ קודם א״כ כ״ש כלה כה״ג קודם למגילה וערש״י ז״ל שכתב כלה ללוותה מבית אביה לבית חופתה הדבר צ״ע:

**אם** ב' מנות לבד וחל ט"ו בשבת ואין לו נר שבת הי קדים וגם אי משלוח מנות קודם או מתנות לאביונים קודם ואימתי שולחים המנות והמתנות יבואר אי"ה בתרצ"ד ותרצ"ה ובשאר דוכתי:

## סימן תרפח

### סעיף א

**כרכין** עט"ז הנה הר"ן ז"ל מחולק עם הב"י בלשון ירושלמי דאמר לחלוק כבוד לא"י דר"ן סובר דל"ד לחלוק כבוד אלא שלא יהא גנאי לא"י כי בימי אחשורוש היו חריבות ויהיו נדונין כפרזים בלא חומה וקשה על דבריו ב' קושיות א' למה עקרו מוקפין דאחשורוש ליתקנו תרווייהו מוקפין דאחשורוש כי שושן ומוקפין דא"י שלא יהיה גנאי לא"י כי כל מוקפין ג"כ בי"ד וקושיא זו ראיתי בפר"ח ג"כ ולמ"ש הט"ז דראוי לתת מעלת שושן שהיה נס ביותר שעשה נקמה גם בי"ד לא"י ג"כ א"ש קושיא ב' ולישנא דירושלמי לחלוק כבוד לא"י נמי א"ש. ומ"ש הר"ן שלא יהא גנאי הייינו אם מוקפין דאחשורוש בט"ו וא"י בפרזים ואכתי ליתקנו הכל בי"ד זולת שושן ולתירוץ הט"ז א"ש כאמור וקושיא א' עדיין קשה. ומ"ש הט"ז לפירוש הב"י כי בלא שושן ראוי לעשות זכרון לא"י והיינו ביום ט"ו בפ"ע והא דלא עשו להיפך מוקפין בי"ד ופרזים בט"ו י"ל כשושן ומ"מ פריך שפיר שושן כמאן הואיל ומ"מ מוקפין חלוקים מפרזים ועמ"א מזה והקשה הט"ז דא"כ בחנוכה נמי ובא"ר תירץ דשם הוי ערי א"י בישובן וא"צ זכר משא"כ במגילה שהיו חריבות ובספר חמד משה כתב על הט"ז מגמרא דאמר לא כפרזים ולא כמוקפין יע"ש ובאמת הט"ז ז"ל אין עיקר דקדוקו על זה וזה אינו דא"נ כן יש לפרש לא כפרזים ולא כמוקפין וממי למד וא"כ קשה נמי על המוקפין אלא דהב"י תלה דבריו על דברי רש"י ז"ל שפי' כמאן דלא ידעי אי מוקפין מימות יהושע בן נון הוי ר"ל הוי ראוי לקרות תרווייהו כבס"ד אז הקשה שפיר הב"י דא"נ הוי ידע מימות יהושע בן נון קשה כל כמה דלא ידעי שאני שושן כו' א"כ למה חלקו מצוה זו בי"ד וט"ו אבל הר"ן יפרש כפשוטו וז"ש הט"ז ושושן לא ידע"י זה פירש"י וכדאמרן:

### סעיף ב

**אבל** עט"ז עמ"ש במ"א אות ב' מזה ועיין תוספות מגילה בהא דשור איגר יע"ש:

### סעיף ג

**ובלבד** עט"ז הנה הב"י דיש הפרש בין נראה לסמוך בנראה מודדין חוט ישר באויר מכפר לכרך כל שאין רחוק ממיל כו' ומ"מ אם הכרך עומד באמצע ההר צריך חוט ישר באויר מכרך ממש לכפר ולט"ז יותר רבותא שמודדין חוט ישר מכפר להתחלת רגלי ההר לא באויר ממקום הכרך באמצע ההר וכפי מה שאני מבין שהט"ז ז"ל מפרש יושבת

בראש ההר או בנחל העיר הסמוך לכרך וא"ש הלשון כרך וכל הסמוך ל"ו לשון זכר וכל הנראה עמ"ו ולא אמר וכל הנראה לו אלא מהעיר רואין העיר והכרך ביחד וכ"מ בראי"ש ז"ל ולמ"ש אי"ה בסמוך בר"ן לא משמע כן:

**והנה** המעיין בר"ן ז"ל יראה דסמוך נמי בעינן מתחשב מתחומי העיר שכ"כ י"א דנראה וסמוך דקאמר מתחשב מתחומי העיר דוקא ומה לו להזכיר סמוך אלא דבתרוייהו בעינן מתחשב מתחומי העיר (ענין מתחשב אפשר במסים וארנוניוס ושאר דברים) ודייק דקאמר נראה עמ"ו ולא אמר רואין אותו מהעיר אלא שהוא מתחשב עמ"ו ר"ל עם הכרך ביחד (א"ש דלא אמר כל הסמוך ונראה לו היינו לכרך אלא מתחשב מיירי) ומיהו אין להר"ן ז"ל הוכחה דבסמוך בעינן מתחשב עם העיר ואפשר מדריב"ל אמר כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו ולא פירש או נראה עמו דהא ברייתא הוצרכה לפרש תנא סמוך אע"פ שאין נראה ונראה אע"פ שאין סמוך ואמורא צריך לפרש יותר אלא ריב"ל אשמעינן תרתי בפינן דגם בסמוך בעינן נראה מתחשב מתחומי העיר סמך על ברייתא דבסמוך אין בעינן רואין אותו מכרך. ומ"ה מוכח ג"כ דרואין בעינן ג"כ והבן זה. ובר"ן מבואר בפירוש דרואין הכפר מכרך כשעומד בכרך רואין הכפר שיושב הכרך בההר ומסיום דבריו שסיים מפני שרואין אותו מכרך יע"ש מבואר כן. אבל הט"ז לשיטתיה שפירש רגלי ההר אין סברא אלא כשהכפר בההר וישב נמי לשון עמו ולא אמר נראה לו דהוי משמע שעומד בכרך ורואה הכפר אלא נראה עמו כלומר שנראה הכפר עם הכרך ביחד היינו עומד בכפר ורואה כפר וכרך ביחד וזה שהכפר בריש טורא וכאמור. ועפר"ח וכעת לא הבינותי דיראה ההוא פירוש הב"י ממש ומ"מ אינו נראה קאי לפירש"י ז"ל ע"ש ובאלפס מוגה (אפילו לפירושא קמא) כב"י יע"ש ובראי"ש אין הכרע. מ"ש שיושבת העיר כי לכרך קורא העיר וער"ן ז"ל: (**אמר** הכותב כי אומרו נראה עמו והוא אינו נפעל אמיתי עיין בצוהר התיבה בפעלים אות ד' וזה נמי יותר רבותא דאפ"ה לא הוי נפעל אמיתי ולר"ן א"ש דמתחשב מתחומי העיר לענין מס וכדומה הכפר פעול ג"כ):

**סעיף ד**

**כרך** עט"ז הנה בש"ע לא ביאר הספק אם ספק דדינא כמו טברי' או ע"א אומר הוקף וע"א אומר לא הוקף כהוצל עב"י (בבאר הגולה ד' ציין חזקי' ושם הוי ספיקא דדינא היקף יש אבל הוצל כו' מגילה ה' ב') ומיהו הב"י ציידד דכל עיר שיש לה חומה ראוי לספק אף בלא קבלה ומיהו סיים בשם ספר אשכנזי דיראה כל שאין ספק קבלה קורין ביי"ד יע"ש ויראה כן לדינא ובפר"ח לא משמע כן. ומ"ש הט"ז דיוצאין בי"ד לא הבינותי כי בפר"ח בריש הסי' הביא ירושלמי בן עיר מהו שמוציא בן כרך יבא כהדא כל שאין מחויב אין

מוציא (ולא יעבור) בן כרך מהו שמוציא בן עיר יבא כהדא כל שאין מחויב א"מ או יבא כהדא דאמר רבי חלבו אמר רבי חייא רבה הכל יוצאין בי"ד שהיא זמן קריאתה ולא אפשטא והנה יראה דעל ר' חייא רבה לית חולק דבן כרך יוציא בי"ד ואיבעיא הואיל לכתחלה לא היה מחויב א"ד הואיל ודיעבד מחויב מיקרי ולפ"ז נפשטא איבעיין לקולא ככל תיקו בדרבנן ומ"ש הפר"ח בש"ס דילן משמע דחולק על ר' חייא רבה דאמר זמנו של זה לא כזמנו של זה אימא לכתחלה קאמר ולאפושי מחלוקת א"כ טבריא והוצל לכתחלה קורץ בבי' ימים וברוכי רק בי"ד לא בט"ו דיצא ממ"נ ואסור לברך בט"ו וא"צ לתירוץ הט"ז גם א"צ לטעמא הואיל וזמן קריאה לרוב העולם וכדאמרן. ולפ"ז יצא לנו הדין בן כרך שקרא בי"ד אסור לברך בט"ו וקורא בלא ברכה כקורא בתורה ואם קרא לבן עיר יצא בן עיר דתיקו בדרבנן לקולא גם הרבה פוסקים ומכללן רש"י ז"ל דלכפרים היו קורין בני עיירות אלמא מחויב בדבר מיקרי הואיל ומחויב במקרא מגילה ומ"ש הט"ז להקשות על רש"ל מ"ש י"ט מפורים יש לומר ברכה דקידוש עם קדושת היום חדא הוי מה שאין כן ברכה דמגילה עם משלוח מנות אין עניינם זה לזה ועפר"ח תירוץ לזה והוא תירוץ הר"ן ואי"ה במ"א אות ד' יבואר (דקי"ל ספק לחומרא):

**אמר** הכותב יש לי בכאן הרהורי דברים ולאיש ההמוני כמוני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני נסבכתי בעיון זה אמרתי אשיחה וירווח לי. וקודם אמרתי אשאל שאלה אחת קטנה וזו תוארה:

**שאלה** ע"א אומר שומן הגיד וכיוצא בו וע"א אומר שומן היתר הוא מהו לאכילה ומה שהביאנו לזה הוא ממ"ש בס' ש"ה כלל י"א מתוס' כתובות כ"ז ומתשובת הר"י בן הרא"ש ז"ל הביא הב"י בי"ד סימן ט"ל בבי' עדים בועא בשיפולי דחומרת הגאונים ומדרבנן אוקמיה אחזקה משמע היכא דליכא חזקה לא אמרינן ספק דרבנן לקולא (ספק מחיים י"ל) ולכאורה הטעם דמיקרי איתחזק איסורא כה"ג עש"ך י"ד ק"י בקונטרס הספיקות דין כ"א ומ"ש בפריי שם ובאמת בר"מ ז"ל פ"ח משגגות ה"ג עד אחד אומר חלב ואחד אומר שומן מיקרי איקבע איסורא יע"ש ואלו מדברי הר"ן ז"ל בעיירות המסופקין כתב דהולכין בתר רובא ולא ספק השקול בדרבנן לקולא וקורין בי"ד יע"ש וסברא והוצל מדת חסידות טבריא שמא מיגנו והוצל מחולקין בקבלה ואפילו הכי רק מדת חסידות לא מדינא ותיקו בדרבנן לקולא והכחשת עדים נמי לקולא אף בלא רובא וחזקה ואפשר מ"ש מדת חסידות הוא לטעם אחד דהולכין בתר רובא יע"ש:

**והנה** הב"י בי"ד ושם הביא דברי הר"ר יוסף באורך וצ"ע בדבריו. הביא שם ראיה מאשם תלוי דבעינן איקבע איסורא הא לאו הככי לא דספק תורה לחומרא רק מדרבנן משום

הכי בדרבנן לקולא משא"כ באיתחזק הוי מן התורה לחומרא ומשום הכי אף בדרבנן לחומרא ועי"ד ק"י בט"ז וש"ך שם וא"כ כשמחולקין בקבלה מיקרי איתחזק כמ"ש הר"א ז"ל פ"א ה"ג משגגות עד אחד אומר חלב וע"א שומן ומ"ש הב"י דא"כ אפי' כה"ג אין מביא אשם תלוי צ"ע. הן אמת ששם כתב אפשר שכונת רבינו בהשגות דע"א אומר בב' חתיכות מיירי ומ"מ לא החליט שם יע"ש גם מ"ש דשם קרא מצות לפי מ"ש מהרי"ט ופר"ח בי"ד ק"י ילפינן משם מדגלי קרא באשם תלוי דוקא איקבע איסורא אסור מ"ה הא לא איקבע רק מדרבנן ומינה בדרבנן באיקבע מחמירין ובלא איקבע מותר ועיין לח"מ שם יש ליישב:

**סעיף ה**

**אם** עט"ז הנה מימרא דרבא מגילה י"ט א' יש בו ג' פירושים כמ"ש הב"י ובכ"מ פ"א מהלכות מגילה ה"י א' דרבא אבן עיר שהלך לכרך קאי כסדר המשנה ומיניה נלמד לבן כרך שהלך לעיר וכפי זה בן עיר לכרך אם דעתו להשאר בי"ד שחרית בכרך שהוא זמן קראתו בטל מעליו זמן קראתו וקורא בט"ו וכן בן כרך לעיר אם דעתו להשאר ט"ו שחרית בעיר בטל זמן קריאתו וקורא בי"ד (ויהיה הפירוש בן עיר לכרך כמ"ש הרא"ש וכן בן כרך לעיר לא כרש"י ולא כרא"ש ובדעתו תליא מילתא לא במעשה שיתעכב באמת שם דא"כ מה מהני המעשה לבן כרך למפרע אלא בדעתו תליא שלתא כדבעינן למימר לקמן אי"ה) ודחה הכ"מ והב"י פירוש זה דרבא דריש קרא לכרך תחילה יע"ש הפי' הב' פירוש רש"י דרבא אכרך לעיר אם דעתו ביום י"ד דבעיר פרוז וקורא בי"ד ואם דעתו לילך קודם אור היום קורא כמקומו וממילא בן עיר שהלך לכרך אם דעתו לחזור למקומו ביום ט"ו קורא בי"ד (בהיותו בכרך) ואם דעתו להשאר בט"ו שחרית נעשה מוקף ואין קורא אלא בט"ו אבל הרא"ש וטור פירשו דרבא אסיפא ואריש קאי והכל תליא בי"ד שחרית בן עיר בטל זמנו ונסתלק וקורא בט"ו ובן כרך נעשה פרוז כו' והמ"מ וכ"מ פירשו לברי הר"מ ז"ל שם כפירש"י ודברי המחבר נעתקים ממנו וי"ל במ"ש הט"ז פירושו בי"ד שהוא פירוש הרא"ש והטור הפך רצונו שפירש ככ"מ ושם כתב דרי"ף נמי מפרש כרש"י וע' לבוש מפרש דברי הש"ע כרא"ש וטור ועא"ר אות י"א. וברי"ף כתב הציון בן עיר שהלך לכרך אמר רבא יורה כרא"ש וטור (ואם שלא ציין מלת וכו' כבר דחה הב"י וכ"מ פירוש א' יע"ש) ונאמר בזמן קריאה לרוב העולם בי"ד וכ"כ הא"ר ובבאר הגולה ציין בזמן קריאה המקום שהוא בו לא המקום שיצא משם עמ"א. ושלל פי' א' של הב"י וכ"מ והיה לשלול ג"כ פירוש הטור והרא"ש כאמור ואי"ה באות ו' יבואר עוד:

**סעיף ו**

**ונתעכב** עט"ז. המעיין ברש"י מגילה י"ט א' ד"ה אלא שעתיד לחזור ליל י"ד קודם ע"ה יצא מהעיר הוא דאין קורין בלילה עמהם הואיל וביום לא יהיה שם וד"ה אבל כו' וקורא עמהם בלילה גם מלת לא יהיה עמהם בדעתו אמאי כתב אין קורא עמהם בלילה היה לומר גם ביום אם נתעכב ולאשמעינן רבותא אפי' נתעכב ומ"ש רש"י במשנה קורא כמקומו כחובת מקומו ובן כרך כו' גורס בכ"ף והא בן כרך שיצא קודם י"ד ע"ה קורא במקומו בבית (היו"ד קמוצה) אין זה קושיא כ"כ אגב בן עיר אמר קורא כמקומו בכף עלח"מ במש"ה מ"מ מקודם אלא שעתיד לחזור ולא נתעכב שם הוא לרש"י ותליא במעשה ולא בדעתו כלל דדעתו לא מעלה ולא מוריד וכן מ"ש אח"כ אבל אין דעתו לחזור ונתעכב שם קצת מהיום הכל כפירש"י והעיקר המעשה אם נשאר שם בכרך בי"ד שחרית או לא נשאר ומלת דעתו הוא ל"ד כמ"ש הלח"מ ולא הביא פירש"י אלא לענין דר"ת כרש"י בפי' י"ד וט"ו לא כרא"ש ולא כפי' הא' של הכ"מ אבל בפירוש עתי"ד רחוקים הם מקצה אל הקצה כי לרש"י תלוי בגמר המעשה ומחשבה לא מעלה ולא מוריד ולר"ת הכל תליא במחשבה אם דעתו בהליכה לחזור קודם ע"ה אף שנתעכב מאונס והכרח לאו כלום וקורא כמקומו ואם דעתו להשאר בי"ד שחרית בעיר אף שהלך קודם ע"ה קורא כעיר וז"ש תחלה ונתעכב לרבותא אבל בסיום אם אין דעתו לחזור לא סיים ונתעכב וכן המחבר שבכאן א"צ שנתעכב כאמור:

**וראיתי** להא"ר אות ח' כ' דוקא נתעכב י"ד שחרית הא לא"ה אף שהיה בדעתו קורא כמקומו וכ"מ במ"מ ור"ן וגדולה מזו אפילו היה ביום י"ד שחרית ובא לכרך קורא אח"כ בט"ו עכ"ל הנה מ"ש שכ"מ במ"מ ביארתיו שזה לרש"י וריש הדברים שכתב ולא נתעכב מוכיחין כן כמו שכתבתי לעיל ועיין לחם משנה שם ומ"ש וגדולה מזו הוא מירושלמי הביאו הפר"ח ג"כ ויבואר לקמן אי"ה. ולדידי אין זה קושיא דכל שבדעתו היה להשאר קצת מהיום אף שהלך קודם עמוד השחר צריך לקרות אף ביום י"ד בשדה או בכרך כעיר דפרוז בן יומו היה בדעתו ויקרא גם בט"ו וכאמור:

**ואמנם** הר"ן ז"ל דעתו דרש"י ור"ף בחדא שיטתא ~דרבאן~{דרבא} אבן כרך לעיר קאי ובן עיר לכרך תליא בט"ו. ומ"ש בן עיר פסקא דמתני' הוא וסובר דרש"י ור"ף סוברים דהכל בדעתו תליא ואף לרש"י וכתב עוד אבל דעתו להתעכב כאן ונתעכב עמהם בי"ד משמע תרווייהו בעינן לר"ף דעתו להתעכב ונתעכב גם כן שלא באונס רק מדעתו. והנה אפשר דמש"ה אמר ונתעכב עמהם דאל"כ האי דקורא עמהם ע"כ אמגילת לילה דאי אמגילת יום וקאמר הואיל ובדעתו היה להשאר שם קצת מהיום הוי פרוז ואף כשחזר

לביתו או בשדה בדרך קורא עמהם ביום י״ד לישנא עמהם משמע עמהם בעיר וע״כ בלילה וכבר נשמר מזה הר״ן ז״ל אמימרא דריב״ל חייב לקרותה בלילה ולשנותה ביום דעיקר החיוב ביום וכ״כ במשנה כפרים כו׳ וראיה דלקמן י״ט ב׳ במשנה לא הוזכר כל הלילה כשר למגילה והא מוזכר כאן קריאת הלילה ועוד דפריך לקמן לימא תיהוי תיובתא דריב״ל י״ט א׳ מהא עד שתנץ החמה והא במשנה דבן כרך מבואר שחייב בלילה ע״כ פירש דעתו להשאר כאן ונתעכב קורא עמה ביום י״ד ולעולם אף שלא נתעכב כל שבדעתו היה להתעכב ביום י״ד קורא כאנשי העיר בדרך או בכרך דפרוז מיקרי ויהיה קורא גם כן בט״ו כמבואר בירושלמי. ומיהו מלשון הרי״ף והר״מ והמחבר ונתעכב ולא כתבו אע״פ שנתעכב אפשר לרמז דקאי אחלוקה שניה ג״כ דבדעתו להתעכב בעינן ולקמן אי״ה יבואר עוד והבן:

**ומעתה** אבוא לדברי הט״ז ז״ל מ״ש וכן היה שנתעכב כבר נתבאר שיצא לו כן מהר״ן ז״ל לחוד. ומ״ש על הב״י עיין כ״מ מבואר יפה דלפירוש הרא״ש מוקף בן יומו קשה דלא היה שם כלל בט״ו וב״י נסתלק חובת קריאה מעיר ובן כרך שהלך לעיר שפיר פרוז בן יומו שהיה ב״י בעיר פרוז ומ״ש בן עיר לכרך חייב להתעכב שם ולקרא עמהם וכ״מ לישנא דמתני׳ ואם לאו קורא עמהם משמע שמחויב להתעכב שעה בט״ו ומפרש דברי הר״מ ז״ל כרא״ש כמ״ש באות ה׳. ומיהו ודאי אף אם חזר בן עיר למקומו קורא בט״ו וכ״מ ברא״ש ולכתחלה צריך להתעכב עמהם ולקרא בט״ו בכרך ומ״מ הט״ז קשה למה לא ניזל בתר קריאת הלילה כו׳ ע״ש התחלת היום כו׳ זו עשה כו׳ וכן קשה על הטור כו׳ מקצת י״ד כו׳ ורבא לא זכר אלא לילי י״ד כו׳ האיר השחר עכ״ל צריך ביאור דאם כוונתו דבדעתו כל הלילה בכרך אע״פ שמיד יצא כו׳ נסתלק חובת הלילה משא״כ אם רק קצת הלילה זה לא ניתן להאמר כלל שפרוז בן יומו דוקא יום וכפירש״י דאל״כ מה לי כל הלילה או מקצת הלילה כמו ביום אמרינן מקצתו ככולו אלא והימים האלו נזכרים ונעשים איתקש ודוקא ביום וכ״פ הרא״ש והר״ן ולא תליא כלל בשהה בלילה שם. וי״ל דקשיא ליה דודאי כל ששהה משהאיר השחר קצת תו הוי בן עיר ככרך וכרך כעיר דיעבד משע״ה יצא הוי זמן קריאה והא דבעינן נץ החמה שלא יבוא לידי מכשול כו׳ אלא דהוי קשיא ליה דודאי כי בעינן תרווייהו מחשבה ומעשה שנתעכב שם כמ״ש מקודם ושכ״מ מהר״ן הא יצא קודם ע״ה אע״פ שדעתו להתעכב אין קורא עמהם זה בקריאת היום הא קריאת מגילה כל שדעתו להתעכב שם כל הלילה ומקצת מהאיר השחר תו חייב לקרות המגילה בלילה אם הוא בן כרך בעיר אע״פ שאח״כ אירע שרגע קודם ע״ה יצא מהעיר מ״מ קודם לכן צריך לקרות מאחר דעתו היה כך ובקריאת היום

הוא דאין קורא עמהם כשיצא קודם ע"ה רגע. וגדול מזו בן עיר לכרך כל שדעתו להיות כל הלילה וקצת מהיום שם פטור מקריאת הלילה אף שאח"כ הלך משם רגע קודם ע"ה מה לו לעשות עוד וכתב הט"ז דל"ת דקריאת הלילה הואיל ואין חיוב כ"כ (עסי' תרצ"ב לרא"ש וטור מברך ביום שהחיינו ולר"ת קריאת הלילה חובה כמו יום) א"כ בלילה בן כרך לעיר אע"פ שדעתו להיות שם בע"ה מ"מ אין קורא בלילה עמהם לז"א דקריאת הלילה שוה ליום ועדיפא דלילה כל שבדעתו וקריאת היום דוקא נתעכב ותדע דרבא אמר ל"ש אלא שעתיד (דעתו) לחזור בליל י"ד אבל אין דעתו לחזור בליל י"ד קורא עמהן וקאי ארישא וסיפא כפירוש הרא"ש ז"ל וכסדר המשנה ואיך אמר קורא עמהן והא יצא מיד לאחר ע"ה ולא ימתין עד הנץ וקורא עמהן משמע בן כרך קורא עמהם בעיר וע"כ אקריאת הלילה קאי דקורא עכ"פ עמהם וכאשר. והטור דנקיט בן כרך לעיר דעתו לחזור מקצת היום ולא נקיט כשיאיר היום וכן בן עיר לכרך מקצת היום נאמר דבן עיר לכרך הטעם לרא"ש הואיל ובזמן חובתו הוא בכרך (שהרי בט"ו אין שם להיות קרוי מוקף בן יומו אלא כפי' הרא"ש) ואם כן מגילת הלילה אם זמנה עד הנץ כמו שצידד המ"א בתרפ"ו א' בשם הגמ"נ אם כן יצא לנו דין מפורש שבן עיר לכרך ודעתו לילך קודם הנץ קורא עדיין קריאת הלילה קודם הנץ דאכתי זמן חיובא הוי דיעבד ובכרך זה אינו והבן זה. וז"ש הטור מקצת היום כל ע"ה עד הנץ ולא נץ בכלל ואקריאת הלילה וה"ה בן כרך לעיר דנקיט מקצת ודאי כל שדעתו להיות רגע בהאיר השחר הוי פרוז בן יומו אלא נקיט מקצת היום לאשמעינן בקריאת היום בעי מעשה גם כן ולא יצויר כי אם שנתעכב מקצת היום עם הנץ אפילו שקורא עמהן. ולפ"ז חידוש דין בן עיר לכרך ויצא קודם הנץ קורא קריאת הלילה. ומ"מ קשה על זה שהרי הואיל בקריאת היום כל שהיה בתחלת היום בכרך אין קורא בי"ד וקריאת הלילה יקרא עד הנץ החמה ועיין בספר חמד משה וצ"ע. ובגמ' י"ס א' בן כפר שהלך לעיר קורא עמהם ופירש רש"י של לילה אלמא בעיר וכרך נמי בשל לילה מיירי ובחידושינו כתבנו דיש לומר בקריאת היום אלא דרש"י לשיטתיה דמפרש עתי"ד לא דעתו ואם כן יצא קודם היום ולא נתעכב באונס וכאן אין להאריך:

**שאלה** בן עיר שהלך למקום שקורין בו בי"ד וט"ו מהו הדין:

**תשובה** יש לראות למאן אי להרא"ש וטור אם כן כל ששהה בן עיר במקום זה ביום י"ד הא גם במקום זה מחויבין בי"ד לקרות ושהוא קריאה לרוב העולם א"כ פשיטא שגם הוא יקרא בי"ד ועמהם ואם דעתו שישהה בט"ו שם אי צריך לקרות עמהם לרא"ש וטור אין צריך לקרות עמהם דוקא מוקף היינו שנסתלק חובתו ממנו וזה בי"ד משא"כ בט"ו אף נתעכב שם ביום לא הוי מוקף לרא"ש ותדע דאם לא כן אמאי לא כתבו הרא"ש

וטור דין שבן עיר שהלך לכרך בליל ט"ו ויש חילוק בין רש"י דקרוי מוקף ובין הרא"ש דפטור בט"ו וכה"ג וסברתו נראה דיליף מדפרוז בן יומו קרוי פרוז ה"ה מוקף היינו ביום י"ד דליהוי מוקף בט"ו והבן זה. ואם כן הוי ס"ס לקולא שמא הלכה כרא"ש וטור וכבר קראו בי"ד ושמא המקום זה אין מוקף ואת"ל ד"ק כד"ת מ"מ בס"ס לקולא זהו מה שרצינו לבאר:

**עוד** רגע אדבר מ"ש הר"ן בשם הירושלמי והפר"ח דא"ל בן עיר שנעשה בן כרך קורא כאן וכאן וכן בן כרך שהיה בלילה ויום י"ד בעיר ואח"כ הלך למקומו קורא בט"ו אין זה סותר מ"ש בירושלמי ר"ח בשם ר"ח רבה הביאו הפר"ח כאן אות א' דבן כרך שקרא בי"ד יצא היינו שאירע שקרא כן אבל כאן זה קרא בהיותו בן עיר ואח"כ נעשה בן כרך כו' לפ"ז אין ללמוד ממנו מ"ש בן כרך שחזר למקומו ומ"מ אף דינא דהר"ן יש לחלק בין ר"ח רבה והבן:

**ודע** ביבמות ט"ז אמרינן לא תתגודדו יע"ש או הכפרים היו קורין בכפרים או בעיירות יע"ש ועיין במשנה ריש מגילה וברש"י יע"ש וא"כ הא דאם עתיד לחזור קורא כמקומו י"ל לא תתגודדו אם נתעכב שם וגם מגילת הלילה צ"ע:

### סעיף ז

**ט"ו** בשבת עט"ז לדידן א"א י"ד בשבת דהוי יוה"כ בע"ש תרי שבי בהדדי לא עבדינן:

### סעיף ח

**עד** עט"ז ומשלוח מנות ג"כ ועמ"א אות יו"ד אי"ה יבואר זה:

### סעיף ט

**מ"מ** עט"ז דיקרא בברכה בי"ד אע"פ שקרא בי"ג:

## סימן תרפט

### סעיף א

**אם** עט"ז וכלל כוונתו הוא דבמגילה י"ט ב' מסיק דמשנה חרש לא רבי יוסי היא ואנן קיי"ל כרבי יהודה דלא השמיע לאזניו יצא ואמאי פסק כאן דלא יצא וב"י תירץ דמגילה פרסומי כו' ובגמרא משמע דק"ש ומגילה שווין ותי' הט"ז דודאי יש לחלק בין לא השמיע לאזניו דראוי לבילה אין בילה מעכבת דיעבד עכ"פ משא"כ חרש אלא דלכתחלה אמר דר' יהודה אפילו לכתחלה אמר דש"ד בלא השמיע ודאי א"א לומר שאני דאין ראוי לשמיעה דא"כ לכתחלה אמאי מותר בשומע בלא השמיע דאין בילה מעכבת דיעבד וגם למאי דאמר ודלמא ר' יהודה בלכתחלה אסור ולא אמר דחרש דיעבד נמי לא דאין ראוי לשמיעה אפי' הכי הואיל ולא ידע מקרא דשמע לר' יהודה והיה סבור שמע בכל לשון שאתה שומע ומסברא בעלמא החמיר לכתחלה א"כ חרש דיעבד כשר משא"כ

למאי דמסיק דר' יהודה כראב"ע דדריש שמע שלכתחלה צריך להשמיע לאזניו הא קרא סתמא כתיב משמע אף דיעבד והיינו חרש אבל שומע ראוי להשמיע ואין מעכב בו ומתני' ר"י וחרש דיעבד נמי לא דלא כפירש"י דמתני' לכתחלה כו' ובד"א יש טעות מלת דרשינן במסקנא וצ"ל דרש"י פי' במסקנא לכתחלה והר"מ ז"ל דחרש דיעבד נמי לא דאין ראוי לשמיעה:

**ולפ"ז** יצא לנו דין חדש בבהמ"ז וכדומה שאחד מברך ואחרים שומעים ויוצאים הא חרש מדבר שאין שומע א"י בברכתו ובגמרא ברכות משמע דשאר מצות יליף מק"ש ורב יוסף לחוד סובר מחלוקת בק"ש ובשאר מצות ה"נ דיוצא ולרב יוסף מתני' דמגילה או לצדדין חרש לכתחלה לא וקטן דיעבד לא או שאני חרש דאין ראוי לשמיעה וכמ"ש הט"ז ועסי' ג"ן וצ"ה לענין ש"ץ וצ"ע. וער"מ פ"ד הכ"ג כל המחויב במגילה חייב בחנוכה והא איכא חרש שאין שומע דפטור במגילה וחייב בחנוכה לכאורה יקשה למ"ש הט"ז דלמסקנא מתני' ר' יהודה אמאי פסק דקטן אין מוציא גדול כת"ק דר"י הא למסקנא כולה ר"י ותרי גווני קטן ורישא בלא הגיע לחינוך ובהגיע לחינוך אין חולק דמוציא גדול אלא ע"כ פוסק כמ"ש בגמ' תחלה דמתני' ר' יוסי היא ור' יהודה חולק בקטן והא דלא חולק בחרש י"ל חרש לכתחלה לא ועלח"מ פ"א ממגילה ובחה"ר ברכות ט"ו יע"ש א"כ קשה לכאורה. וי"ל דגמרא שבת כ"ג א' הדליק חש"ו לא מהני אשה ודאי מדליקה והיינו להוציא אחרים י"ח ומדאמר סתמא קטן לא משמע אף הגיע לחינוך ומש"ה פסק במגילה ג"כ כסתמא דתלמודא. והמחבר בתרע"ה יראה מדבריו דפוסק כבעל העיטור דהגיע לחינוך מוציא עמ"א אות ד' י"ל דאזיל לשיטתיה כמ"ש בב"י כאן דחילק בין חרש דמגילה פרסומי ניסא ומתני' רישא דלא כר"י ופסק כת"ק כדאמרן:

**שוב** ראיתי להפר"ח כתב דברייתא חולקין חכמים על ר"י ופסק כוותייהו ובערכין דף ל"א הכל לאתויי קטן עכ"ל. מ"ש ברייתא מגילה ד' א' תני' ר"י אומר אמרו לו חכמים כו' ומערכין ע"ש תוס' ד"ה פסק ונכון הוא. ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**ואגב** גררא ראיתי להזכיר מ"ש בא"ר סי' ש"ב בשם מהר"מ אלשקר אם מוציא אחד חבירו בק"ש דדיבור בעינן וקשה ממגילה לבה"ג דנשים אין מוציאות אנשים דהני בשמיעה והני בקריאה ואפ"ה הכל כשרים לקרות מגילה וא' מוציא רבים ולאבודרהם שם קשה. אבל למאי דמסיק שם ש"ץ בעשרה מוציא א"ש (ושם נאמר דעונה אמן הוי כאומר וא"י דמה עניית אמן בק"ש ודוחק לומר אמן על ברכות שלפניו ושלאחריו הוי כאלו אמר ק"ש) וה"ה מגילה שמברכין לפניה ואחריה. ועמ"א אות י' עמ"ש המחבר אין עשרה קורין כ"א לעצמו ה"ט דכל שאין עשרה אין אחד מוציא חבירו דקריאה בעינן

ופוסק כבה"ג דנשים אין מוציאות אנשים דהנשים בקריאה דוקא והעד שלא כתב סעיף ב' בדיעה א' ההיפוך שבדיעה שניה וכמ"ש במ"א ובכללי או"ה בפריי ליי"ד וצ"ע. עיין פר"ח כתב ונתבאר שאם קרא ולא השמיע לאזניו יצא. וא"י מה אשמעינן שוב ראיתי של"ת כמ"ש הבי"י לחלק מגילה פרסומי ניסא ולהט"ז חרש שאני ולפ"ז צ"ע בדין זה. עוד י"ל אם נאמר במגילה השמיעה העיקר ול"ד לק"ש ודברת בם העיקר דיבור ומה"ט שם אין אחד מוציא חבירו ומש"ה סובר ר"י שם לא השמיע לאזניו יצא משא"כ מגילה השמיעה עיקר ועמש"ל בשם א"ר ס"ב וצ"ע. בשם א"א הרב ז"ל מצאתי אשה חרשת אין מוציאה נשים אחרות לכה"ג ודעימיה דאין מחוייבת בדבר קרינן בה דעיקר שמיעה כמו חרש בשופר:

## סימן תרצ

### סעיף א

**בין** עט"ז בר"ן הגירסא עומד יושב יצא קראוהו שנים יצאו וכ"ה בטור וסובר יצאו דסיפא איידי דרישא והט"ז מתרץ זה להרמב"ם ז"ל שיש חילוק בין יחיד לציבור בזה. ודע די"ל ממ"ש המחבר כאן כהר"מ ז"ל דלכתחלה צריך לקרות בציבור מעומד מפני כבוד הציבור וא"כ ע"כ בתורה דיעבד נמי לא יצא במיושב וצריך לחזור ולקרות מעומד דבמגילה כ"א אמר עלה דמתניי' תנא משא"כ בתורה ואי בציבור במגילה לכתחלה צריך לעמוד וביחיד אף בתורה שמעביר פרשיותיו א"צ לעמוד. וא"כ צ"ע עמ"ש המ"א בקמ"א א' דיעבד יצא יע"ש עמ"ש שם. ובס' חמד משה הקשה מ"ש כאן דיעבד יצא ונשים אף דיעבד אין מוציאין עסי' תרפ"ד במ"א ה' וי"ל דל"ד כבוד הציבור להדדי ונשים אף דיעבד לא. ועמ"א קמ"א מ"ש ממלך דאי איתא דאפילו דיעבד לא איך מהני כבוד המלך יש לומר דמ"ה אין לנו שום קריאה רק תקנת נביאים וקרא דעמוד עמדי אסמכתא וחז"ל מחלו למלך כו' ועסי' תרפ"ה. ולסמוך עמ"ש בר"פ:

### סעיף ב

**אפילו** עט"ז היינו תרי קלי לא מישתמעי אם לא יהבו דעתייהו אבל יהבו דעתייהו מישתמעי שפיר ומגילה חביבא יהבי דעתייהו ועמ"א וא"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ג

**שלא** עט"ז מ"ש ענין שלם מדברי הרשב"א דאינו כמו שמבואר בב"י (וציינו כאן ב"י בשם א"ח) ורישא דהנה בחסר תחלה או סופה הוא הר"ן בשם הרשב"א ז"ל (ומה שהקשה דהגמרא פריך שפיר (מגילה י"ז א' וי"ח ב' קראה ע"פ ות"ר חסר מקצתה כו' ושם מימרא דר' חלבו ופריך אאם כותבה כו' יע"ש ובב"י) דכותבה משמע מתחלה א"כ לא יצא דעד חציה ליכא הרוב כתובה דכה"ג פסול אף באמצע כדמסיק וכמ"ש המחבר

כאן דעד חציה כשר הא טפי לא. וכ"ת לאחר שכתב חציה כתב פסוק אחד יותר הרי כחובה תו רובה ויוצא בקריאת חציה השני דז"א דודאי צריך לקרותה כולה דיעבד וכל שהשמיט פסוק אחד לא יצא אלא כל שכתוב רובה ומשלים הקריאה בע"פ הוי כמ"ש במגילה משא"כ כאן דהקריאה עד חציה היה בפיסול דרובה חסירה וא"כ איך יצא אח"כ בחציה הא'. וראיתי להפר"ח שתירץ דיוצא בחציה הב' וכונתו דמש"ה א"י בחציה הב' דפסוק אחרון לא כתב עדיין והא שנכתב פסוק אחרון יוצא אלא מה אית לך למימר אין הקריאה מתכשרת למפרע ה"ה חציה הראשון במאי יתכשר דהא דמיעוט ע"פ יצא כשכבר רובא כתוב וצ"ע:

**והוי** יודע שהמחבר כאן כתב לשון הטור אבל ביותר מחציה פסולה משמע הא חציה חסירה כשירה דלא כהר"מ ז"ל דמשמע מדבריו במחצה פסולה ובגמרא י"ח ב' רמי הא דת"ר היה חסר כשירה על הא דתני חסר פסול ומשני הא מקצתה הא כולה ותרווייהו ר"ל הר"מ והטור מפרשים כולה ל"ד ורובה קורא כולה והר"מ ז"ל מפרש כולה קיים רובה קיים כשר הא מקצתה קיים פסולה והטור מפרש להיפך כולה חסר היינו רובא חסר פסולה הא מקצתה מחצה כשר ומ"ש הב"י דכ"ה בטור והיינו מלשון כולה דפירושו רובא בהא שווין הר"מ וטור ועיין באר הגולה אות ח' מ"ש וכפירוש הר"מ ז"ל קשה ועפר"ח. והנה להרשב"א וא"ח ה"מ לשנויי על ב' ברייתות הא בתחלה הא באמצע או חסר ענין שלם ועפר"ח הרגיש בזה יע"ש ומיהו החילוק מסברא הוי כל שחסר רוב הוי ככולה חסיר' לפירוש הטור לא מחמת רומיא דברייתות. עוד אבאר לך שהמחבר כתב וצריך שתהא כולה לפניו לכתחלה (ודיעבד אם השמיט הסופר באמצע כו' ולא סיים אבל מתחלה וסוף והר"ב הוא שהוסיף כן דהב"י ספיקא ליה לכן כתב בש"ע מה דפשוט ליה דבאמצע אם חיסר מיעוט כשר ובתחלה וסוף והשמיט תחלה וסוף דאין זה מוכרח כ"כ קושיית הרשב"א ועמ"א מזה וא"ה שם יבואר ובאר הגולה אות ו' ציין מימרא דר' חלבו א"ר חמא אמר רב ולהרשב"א הך דרב דיעבד הוא בחיסר תחלה ומברייתא דת"ר השמיט הסופר וקראה כמתורגמן יצא דיעבד ולא לכתחלה היה לציין אלא ש"מ כמ"ש ועיין בטור ותבין:

**סעיף ד**

**אלא** עט"ז עמ"א ו' ושם כתבנו דב"י בשם הרשב"א ושיבולי הלקט משמע הטעם דהקורא בחומש נותן דעתו אקריאה במגילה פסולה והוא גופא אין י"ח ולכך כתב שומע ושותק ואפי' בלחישה וקול דממה דקה שאין מבלבל אחרי' אסור שהוא א"י י"ח כאמור וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**

**וקרא** עט"ז ועב"י כתב הואיל ובריייתא מגילה ח"י ב' נאמר בלשון זה כו'. והט"ז פירש דצורך הוא להשמיענו לומר דלא מיבעיא פסוק שלישי ואח"כ שניה דהוי למפרע דנשתנה הענין אפילו דלג פסוק א' וקרא אח"כ וגמר כל המגילה דלא נשתנה הענין בשביל פסוק א' שדילג אפ"ה צריך לחזור ולקרות על הסדר כאמור והמחבר לשיטתיה בב"י השמיט זה שסובר היא היא. וברי"מ ז"ל פ"ב ממגילה ה"א ג"כ לא הביא הברייתא ועמ"מ שם. ואמנם בגמרא שם ח"י ב' מצא ציבור קראו חציה לא יאמר אקרא חציה עם הציבור כו' זכרה הר"מ ז"ל שם ה"ב והט"ז השמיטו וא"י למה כי י"ל קריאה בצבור התירו חז"ל וקמ"ל דלא יצא כל שקרא למפרע ודע דאף פסוק א' למפרע אף דיעבד לא יצא דצריך לקרות כולה כמו שנתבאר. וה"ה תיבה א' למפרע צריך לחזור ולקרות על הסדר פסוק א' רבותא וכן אקרא חציה דל"ת דענין בפ"ע ש"ד וער"ן ז"ל ריש פרק הקורא למפרע:

**סעיף ו**

**אע"פ** עט"ז ובגמרא מידי דהוי אנשים וע"ה ואחשתרנים וער"ן הוכיח מכאן כל שדילג חיבה אחת ולא אמרה כלל בעל פה לא יצא אף דיעבד דאל"כ מה ראיה מאחשתרנים דלא ידעינן והוי כדיעבד כו' ולכן כל ירא שמים יהיה לו מגילה כשירה בידו ולקחת מלה במלה בלחישה שא"א לשמוע מהש"ץ הכל ובפרט שהנערים מבלבלים וכמש"ל. והוי יודע שמ"ש המחבר הלועז ששמע המגילה בלה"ק ובכתב הקודש הוא לשון הר"מ ז"ל פ"ב ממגילה ה"ג והטור לא כתב רק בלה"ק ובמשנה הקורא למפרע סיים עד שתהא כתובה אשורית ובדיו ועתי"ט ופר"ח בזה ולמ"ש הב"י דאם כתובה בלשון לעז אע"פ שאין הכתב מיוחד ללשון ההוא יצא וגם א"צ כתב אשורית ה"ה כתב גפטית ולשון עילמית יצא א"כ לאיזה צורך התנה במשנה כתב אשורית ומסיק בגמרא י"ט א' דכתיב ככתבם כזמנם ועפר"ח אי מקרא ככתבם וכלשונם או ככתבם וכזמנם ובחידושינו כתבנו מזה. אשר ע"כ מוכרחין אנו לומר משום דמסתמא כותבין בלה"ק שיצאו בו הכל אף מי שאין מבין להי"ק וגם כעת אין יודעין מלת האחשתרנים כמ"ש הב"י בשם הריב"ש ז"ל בתשובה ואף דהב"י מצא תיקון שיכתוב בלעז ויקרא אחשתרנים בלה"ק וזה התיקון רק דיעבד דלכתחלה צריך לקרות כולה מכתב ומיהו אם כתב כולה בלעז ואחשתרנים בלה"ק לכתחלה ש"ד לדעת הב"י דמצי לכתוב בב' לשונות ומ"מ שפיר אמר במשנה אשורית לכל העולם שאין מבינים ויוצאים באשורית ה"ה דבעינן כתב אשורית לזה כאמור וא"ש מ"ש התי"ט ופר"ח אבל אה"נ דבשאר לשונות ומי שמבין אותו לשון אע"פ שכתובה בכתב אותו הלשון יוצא וכדכתיבנא וא"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ז**

**יש** עט"ז זהו מ"ש הר"ן ועב"י בשם הרמב"ן ז"ל. וטעם הריב"ש משום אחשתרנים דלא ידעינן מלעז י"ל לכתוב אותו פסוק בלה"ק עמ"א אות י"ב דלכתחלה אסור לקרות בבי' לשונות ל"ד ה"ה להיות כתובה בבי' לשונות אין נכון ואי"ה שם יבואר עמ"ש באות ו':

**סעיף ח**

**קראה** עט"ז פירש מ"ש התוס' בתענית י"ב ב' ד"ה נים ולא נים דצריך להגיה וכ"ה ברי"ן ז"ל פרק הקורא מתנמנם דבמגילה סליקו ב' הפירושים שפיר אבל בע"פ ובתענית א"א לפרש סוף השינה יע"ש (ט"ס י"א וצ"ל י"ב וברי"ן פ"ב צ"ל) ומה שסיים הט"ז דלדינא אין חילוק ר"ל אף בסוף כשניער משינה והוא נים ולא נים נמי יצא דלא כב"ח שפסק כמ"ש התוס' דוקא בתחלת השינה אבל בסוף השינה לא יצא דהתוס' לא כתבו רק הפי' בע"פ ותענית א"א לפרש כן וא"י למה ליה להגיה דא"נ כמ"ש לפנינו יכול לפרש כן ואולי אגב גררא הגיה נמי זה. מ"ש בש"ע שמעה מתנמנם לא יצא הוא ירושלמי וכמ"ש באר הגולה והטעם דבקורא בפיו שפיר דמי משא"כ שומע י"ל דלא שמע יפה בתיר ולא תיר ונים כו' אמנם בב"י הביא ירושלמי מנשה היה יתיב קומי ר' זירא ומתנמנם א"ל חזור בך דלא כוונת והיינו דהיה שומע א"כ משמע הטעם דמצות צריכות כוונה ואע"פ ששומע לא מכוין יפה משא"כ קורא בפיו וקצת צ"ע דנים ולא ידע לאהדורי סברא ופירש"י ז"ל מבינת הלב ואיך יכול לכוין כראוי ועסי' ס"ג במצות צריך כוונה יש ב' כוונות א"ש:

**סעיף ט**

**מתחלת** עט"ז עשרת בני המן היו שרים על אותן חמש מאות ומ"ש רמ"א ולכתחלה כו' הוא כעין י"א כי להמחבר לכתחלה די רק בעשרת בני המן בנשימה א':

**סעיף י**

**קורא** עט"ז כי לשון המחבר הוא לשון הר"מ ז"ל ובטור לא כ"כ ועיין באר הגולה אות ח'. והמנהג לפושטה כולה קודם שקורא ובא"ר אות י"ב פושטה יריעה ע"ג יריעה ויראה דא"א לפשוט ע"ג השולחן לגמרי לא יריעה ע"ג יריעה עדיף טפי כאגרת פשוטה כולה. וכתב עוד הא"ר בשם שכ"ג יזהר שלא יגרר ע"ג קרקע וכ"כ הפר"ח ויראה ל"ד ע"ג קרקע ה"ה תלוי' מעל השולחן ושטענדי"ר נמי הוי גנאי כתבי קודש כבסי' שכ"ג בה"ש הקורא בספר ונתגלגל ע"ג החומה ויראה דפושט קודם ברכות דלא ליהוי הגלילה הפסק בין ברכה לקריאה ובס"ת נמי פושט ורואה ומברך אבל ברכה אחרונה לא קאי על המגינה ואי"ה במ"א אבאר עוד. מ"ש המחבר בסי"ד הקורא והשומע צריך שיכוין דמצות צריכות כוונה ועמ"מ פ"ב דמגילה כתב דאפשר כאן כ"ע מודים ועב"י בתקפ"ט

בשופר דהיכא דעביד מעשה י"ל א"צ כוונה ובקריאה צריך כוונה אלא דבמגילה פרק הקורא מקשה מק"ש אם כיון לבו ועלחי"מ מזה. ועמ"א בסי' ס' אות ג' בשם הרדב"ז דמצוה דרבנן י"ל א"צ כוונה וי"ל מגילה ד"ק הוי כשל תורה ועיין ר"ה כ"ח ופר"ח כאן. ועמ"א שם אות ד' מ"ש דכל הפרשה צריך כוונה דמצות צריכות כוונה ועמ"א סי' ס"ג אות ח' דפסוק א' ד"ת ושאר הפרשה דרבנן א"כ א"ש בפשיטות דשאר הפרשה דרבנן אם לא כיוון כלל יצא דהוי דרבנן ומיהו כל שנתכוין לדבר אחר או שלא לצאת פשיטא אף בדרבנן לא יצא כההוא דפתח בחמרא וסיים בשיכרא וההיא דמצה נהנה הוא ועב"י תע"ה ותקפ"ט ולעיל בהלכות ק"ש ושאר דוכתי הארכתי:

**בחדושינו** ריש הקורא למפרע כתבנו דא"צ לחזור מפסוק א' רק קורא פסוק ב' וג' ד' וה"ה בדילג תיבה עד"מ ויהי אחשורוש בימי א"צ להתחיל ויהי אלא מתחיל בימי אחשורוש יע"ש וצ"ע:

## סימן תרצא

### סעיף א

**במי** עט"ז וכוונתו מגיטין י"ב א' כתבו לגט במי מילין ועפצא כשר ובתוס' שם והג"א לכאורה עפצא לאו היינו דיו דמתני' ותירצו כשמעורב כו' והט"ז כתב למ"ש רמ"א י"ל דעפצא דברייתא היינו שכתש עפצחן וגיבל במים וכותב בו דלאו בכלל דיו אבל מי שריית עפצין או מגובל הוי דיו ומלת הב"ן יראה דצ"ל שלא הביא המ"מ. ודע דבש"ע הביא דברי הר"מ ז"ל בפ"ב דמגילה ה"ט דוקא על הגויל וקלף הא על דוכסוסטוס לא ובהלכות ס"ת פסל הר"מ ז"ל ס"ת על דוכסוסטוס וב"י"ד סי' רע"א ס"ג כתב על הגויל וקלף ולא סיים דוכסוסטוס אם פסל ס"ת ובמשנה איתא על הנייר ודפתרא פסולה משמע דוכסוסטוס שאין נייר כשירה ועמ"מ פ"ב דמגילה עמ"ש רבינו שא"צ עיבוד לשמה ומה שלא נזכר דשווין למגילה א"צ שיהיו שווין ולפ"ז על קלף וגויל ולא דוכסוסטוס מנא ליה ומהא דיהא נכתבת על הספר לומר דוקא גויל וקלף א"י מהיכן משמע ליה ובהגהות אות ל' בשם ס"ה ראיה מגילה הכתובה בין הכתובים ביחיד יצא יע"ש משמע ליה כתובה עמהם בחד עיבוד וכ"כ הב"י בשם ס"ה וכתב הב"י עמ"ש הטור וכ"כ ר"ת כתב דר"ה אין חולק על מה שקדם וי"ל מדכתב המשנה סתמא על הנייר פסול משמע הא דוכסוסטוס כשירה וע"ז כתב ור"ת כתב לומר שיש לה כל דין ס"ת וא"כ למ"ד בס"ת דוכסוסטוס פסול ה"ה מגילה ועי"ד בטור. והרא"ש מכשיר בס"ת הכל ויראה דלכתחלה אין לכתוב מגילה על דוכסוסטוס וכן בס"ת כפסק הר"מ ז"ל ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

**גם** עט"ז ולא הבינותי דהא מניחין חלק כדי היקפו בראשו וכמו שיש מחלוקת בעמוד (הוא העץ שמחברין בו בראשו או בסופו) או בראשו או בסופו כך יש מחלוקת בחלק וכיון שכן הי' להניח חלק בראש וסוף ועוד דעושין מעשה וגוללין מסופו לראשו גם היה אפשר לצאת בעמוד ב' הדיעות לעשות עמוד בראשו וסופו ומ"ש בשם הרשב"א מבואר בסי' תר"ץ במ"א אות ט"ו דהשומע צריך שישמע כל תיבה ותיבה אלא שאין השומע צריך לכוין בכל תיבה יע"ש ושם נתקשיתי בלשון התשובה וכאן אין להאריך:

**והנה** המחבר כתב צריך היקף גויל שיהא כל אות מוקף גויל וחטוטרות לחי"ת ב' זיינין כו' ותליית ההיי"ן וקופיי"ן הכל כס"ת כסברת ר"ת לבד מה שהוזכר בפי' בו שאין שוה לס"ת ואלו לתייג שעטנ"ז ג"ץ הביא ב' דיעות ומעיבוד אין קושיא דראיה ממגילה בין הכתובים כמש"ל ובבי"י עמ"ש הטור ובה"ג כתב שא"צ לתייגה עשה כלומר ודלא כר"ת אפשר כוונתו דל"ד תייגין ה"ה כל דיני ס"ת אין לה לבד מה שהוזכר בפי' ששוה לס"ת וקשיא כאן וכדכתיבנא גם מ"ש חטוטרת חתי"ן הא בס"ת לא נהגו הסופרים בחטוטרת וכ"ש מגילה ועבסי' ל"ב שהסופרים דווקני כתבו חטוטרת לא שאר סופרים (ויש כדמות ראיה ממ"ש שלא יעשה ההין חיתי"ן) ובי"ד רע"ד השמיש שם בטור וש"ע חטוטרת ועמ"א סי' ל"ו אות ג':

**עוד** אבאר לך בי"ד רפ"א ס"ג ודי' ס"ת עבד ואשה וקטן פסולים דיליף מתפילין יע"ש ובמגילה אשה ועבד מחויבין עכ"פ בשמיעה יכולין לכתוב אבל קטן אף שהגיע לחינוך ל"ד לגדול כמבואר בסי' תרפ"ט פסול לכתוב. וממזר וגר דיש פוסלין לכתוב ס"ת ועש"ך שם אות ח' הטעם בשם המרדכי דממזר אין מוציא רבים י"ח פסול לכתוב ולפ"ז ה"ה מגילה ויראה דיכתוב מי שיכול להוציא בעשיית המצוה. ודע דמ"ש המרדכי שאין מוציא רבים י"ח הוא פלא בעיני דממזר הוי ישראל גמור ומחויב בדבר ולומר דפסולי קהל אין בכלל הערבות כ"א הכשירים וה"ה מצרי ואדומי (ומיהו פ"ד אין חסרון מצד נשמתו ועיין תי"ט ר"ה האידנא מוציא מטעם ערבות א"כ יש ליישב זה וצ"ע כי לא מצאתי בשום פוסק זה ועיין לעיל סי' ג"ן ונ"ה ממזר להיות ש"ץ יע"ש גם שומע כעונה). ודע דהש"ך בי"ד שם כתב טעם דממזר וגר אין חייבין בכל המצות מש"ה פסולים יע"ש והיינו ממזר מותר בשפחה ועאה"ע סי' ד' וב"ש שם וגר מותר בממזרת ומצרי ואדומי (אבל שאין ראוי להיות מלך ודיין בחליצה א"כ סומא בא' מעיניו נמי לפסול לס"ת) אבל בש"ע שם גר תושב והיינו שקיבל שלא לעבוד עכו"ם בשיתוף וענין שיתוף ביארתיו בפריי ליי"ד משמע סתם גר צדק כשר לס"ת וא"כ לט"ז שם אות ד' ממזר כשר למגילה

ולמרדכי פסול ועמ"א ל"ט אות ט' בשם ד"מ ממזר וגר תושב כשר לתפילין וקשה הא כתיבה בעינן לשמה בתפילין ואיך יוכשר ועמ"א ל"ב ובדפוס פיורדא בד"מ נשמט מלת תושב יע"ש. שוב האיר ה' עיני ועיינתי במרדכי דפוס קראקא סוף ב"ק דף נ"ו (בדפוס יש שם טעות עיין בנומר תחתון שם ז' ח') הביא מסכת סופרים הגירסא גר סתם והמרדכי לפי שיטתו מפרש גר תושב אבל לטעם שאין מוציא רבים י"ח כמ"ש המרדכי שם בשם רבינו שמחה דל"ג ממזר דבס"ת כל המוציא רבים י"ח כותבו וממזר מוציא והמרדכי גריס לה ממזר ויליף דממזר אין מוציא רבים י"ח או מ"ה או מד"ס ולפ"ז ה"ה גר צדק למ"ש הרא"ש בברכות שאין נשים בכלל הערבות יע"ש דף ר' ב' וגם לטעם ש"ך ה"ה גר צדק ובמ"ס גרס סתמא גר וכדכתיבנא ועמ"ש בסי' ל"ט וג"ן ונ"ה וצ"ע:

**סעיף ג**

**וי"ו** עט"ז והוא פי' הר"ן ז"ל עב"י בשם א"ח בשם הרא"ש וברא"ש משמע להאריך בכתיבה שיהא הוי"ו מאותיות גדולות יע"ש ופי' הר"ן ז"ל לא הבינותי אם לומר שיהא וי"ו רק קו ישר בלא ראש כפוף אין זה צורת וי"ו כמ"ש הב"י בסי' ל"ו בשם המנהיג צריך להיות כאונקליות ווים לעמודים שלא יפלו היריעות ואם לומר שיהא ראש הכפוף קצת בזקיפה באלכסון למעלה כזה מ"מ לא ראיתי לסופרי זמנינו שיעשו זה רק כותבים מאותיות גדולות וצ"ע. בענין חסירות ויתירות עא"ר האריך והביא נוסחאות שונות ואף דיעבד כשר מיד דהוי השמיט הסופר עד חציה מ"מ לכתחלה ראוי ונכון לכתוב כדין. בש"ע סעיף ח' בציבור א"י אף דיעבד במגילה הכתובה בין הכתובים ויחיד קורא בה משמע אף לכתחלה אף שיש לו מגילה כתובה לבדה יכול לקרות בזה ובשור כתב אבל יחיד הקורא בה יצא משמע דיעבד וערא"ש פ"ב דף י"ט. משם משמע נמי דאם חסירה או יתירה יוצא בה בציבור דיעבד ואפשר לכתחלה לא. והמחבר פסק כהר"מ ז"ל פ"ב דמגילה ה"א דבציבור אף דיעבד לא יצא בה וליחיד אף לכתחלה קורא בה ואפשר מ"ש השור דיחיד יוצא דיעבד דלכתחלה לא יצוי' יחיד דמגילה בזמנה צריך לכתחלה עשרה מ"מ היה לפרש שאם אין עשרה ויש לו מגילה כתובה לבד יכול לקרות בכתובה בין הכתובים לכתחלה ועיין מגילה י"ט א' בההוא דקרי במגילה הכתובה בין הכתובים יע"ש. ועב"י עמ"ש המרדכי דל"ד למגילה הכתובה בין הכתובים שנראה מדבריו דיעבד פסול מהא דל"ד למגילה הכתובה בין הכתובים אין ראיה דיחיד אף לכתחלה קורא ומש"ה הוצרך המרדכי לחלק ביניהן לענין לכתחלה. ברמ"א סי"א אין מברכין על מגילה גזולה עסי' תרמ"ט בס"א אף קנאו בשינוי מעשה וכדומה אפ"ה לא יברך עליו ה"ה כאן ואע"פ דאין גזל בקול ומ"מ התם נמי קנהו אפ"ה אין מברך הואיל ובא מגזל ה"ה

כאן וה"ה בשופר אין מברך עסי' תקפ"ו במ"א שם ואי"ה במ"א כאן יבואר עוד. ומ"ש מגילה גזולה יצא דאין גזל בקול הא לא"ה אע"ג דלא כתיב לכם מ"מ מה"ב כמו שופר אי לאו דאין גזל בקול לא יצא ועב"י כאן ותקפ"ו. ולהמחבר בתרמ"ט ס"ה והוא דעת הר"מ ז"ל בדרבנן מה"ב יצא צ"ל מגילה ד"ק הוי כעין של תורה ולכן צריך לטעם דאין גזל בקול עב"י תרפ"ו בשם בעל המאור עב"י תרמ"ט וכאן מ"ש בשם הרשב"א ז"ל. אם כתב מגילה על איסורי הנאה יצא דמצות אף דרבנן לאו ליהנות נתנו עיין ר"ה כ"ח ברי"ן ועסי' תרמ"ט ומיבעיא לי אם כתב על עור עכו"ם ועיר הנדחת דלשריפה בשופר בסי' תקפ"ו דשיעורא בעי א"י בה ומגילה יוצא א"ד דלא יצא דהוי כקורא ע"פ ועיין אה"ע בגט על איסורי הנאה ועכו"ם ואי"ה במ"א יבוואר עוד:

## סימן תרצב

### סעיף א

**נוהגים** עט"ז מש"ע משמע כן כיון שכבר אמר אלקינו בסי' קפ"ט כ' הט"ז ראיה מכאן יע"ש. ובנוסח הברכה בקצת סידורים בא"י אמ"ה הרב כו' והמשלם כו' והנפרע כו' בא"י האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע זהו עפ"י נוסח הב"ח ובא"ר אות ד' תמה ע"ז ולומר רק בא"י הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע והנפרע סמוך לחתימה מעין חתימה יע"ש. פירוש הברכה הרב עב"י וא"ר ששה פירושים נאים: **מ"ש** בהג"ה שאין לברך אחריה ביחיד באי"ר ח' הביא כמה פוסקים שאף ביחיד מברך אחריה וראוי לברך בלא שם ומלכות עיין אה"ע נ"ה בברכת קידושין בח"מ. ועמ"ש בה' ברכות ואשר הניא יאמר אף ביחיד שאין בה שם ומלכות:

### סעיף ב

**בעוד** עט"ז וכוונתו דהא דמביא הטור שאין לשיח בקריאתה היינו שאין להפסיק בין המגילה ובין ברכה אחרונה או באמצע הברכה ורוצה לפרש מ"ש הש"ע שאין לשוח בעוד שקורין אותה היינו הברכה ואמת שלשון הטור דאמר הואיל ומברך אחריה שייכא למגילה משמע דהפסק הברכה אמר אבל להפסיק במגילה ודאי אסור כהלל ועפר"ח כאן. ובהג"ה בתר"ץ ס"ה הבין כאן כפשטיה שאין לשוח בעוד שקורין המגילה והקורא ומפסיק גוערין בו אם לא כדרך שמפסיק בק"ש יע"ש:

### סעיף ג

**אסור** עט"ז ועמ"א אות ו' לענין טעימה ללמוד עמ"א ועסי' תרפ"ז. עפר"ח עמ"ש בש"ע מפלג המנחה דאין לעשות כן ואף ביה"ש אין לקרות עסי' תפ"ט במ"א ז' ותרפ"ז ודיעבד אם קרא ביה"ש י"ל ספק דרבנן לקולא ואפשר ד"ק שאני אם לא באונס. והכרח גדול יש לצדד ביה"ש אם חל פורים בע"ש ואירע אונס שלא קראו המגילה מבע"י יש לקרות

ביה"ש עט"ז בסי' ת"ר בשופר ושם משמע דהיה יום גדול וקבלו שבת ויראה ה"ה ביה"ש שבות ל"ג ביה"ש משום מצוה דרבנן וכ"ש מגילה ד"ק וגם כשחל במ"ש ויש הכרח ואונס גדול לקרוא ביה"ש עמ"א שמ"ב הניח בצ"ע ביה"ש מ"ש אם ל"ג שבות דהוי איקבע איסורא עיין פרק במה מדליקין עב"י תרנ"ב במ"א אי יטלנו בלא ברכה עסי' ס"ז ספק קרא ק"ש ומגילה ד"ק י"ל לא אמרינן ספק לקולא ול"ד ללולב ביום שני וצ"ע:

## סימן תרצג

### סעיף א

**ואומרים** עט"ז מגיה וכצ"ל ואומרים ויתן לך היינו אחר קריאת מגילה אומרים אשר הניא ויהי נועם ואתה קדוש ויתן לך לאפוקי מכל בו בד"מ שא"א ויתן לך. אח"כ כתב הר"ב ואומרים ח"ק דהיינו אחר תפלת ח"י וקורין המגילה ואא"כ מבדילין לאפוקי מכל בו הביאו הד"מ שם סובר דמבדילין קודם (מטעם שיתבאר בסמוך) והר"ב פסק דמבדילין אח"כ אלא דלפ"ז אין זה מנין לח"ק ולומר דהט"ז מוחק זה ואח"כ מבדילין הוא דוחק ובאר הגולה יראה שהגיה וקורין המגילה ואח"כ מבדילין ובט"ז היה הגירסא וקורים המגילה לחוד והגיה שאומרים ח"ק וקורים המגילה דהיינו אחר קריאת מגילה וקדושה דסידרא אומרים ק"ש ובאר הגולה הגיה אח"כ מבדילין ומ"ש באר הגולה דאשמעינן אפוקי יומא מאחרין א"י למה כתב ואומרים ויתן לך אלא דלאפוקי מכל בו דסובר דא"א ויתן לך ועיין עטרת זקנים ואומרים ויהי נועם (ואתה קדוש) ומבדילין ואומרים ויתן לך יע"ש ואמת שכ"ה בד"מ אות ב' בשם מנהגים ועסי' רצ"ה בא"ר אות ו' דמנהגים סוברים דבשאר ימות השנה נמי מבדילין קודם ויתן לך אבל אנו מבדילים קודם עלינו אחר ויתן לך יע"ש א"כ ה"ה פורים במ"ש נמי מבדילין אחר ויתן לך דמאי שנא עב"י בשם הכל בו דאומר בורא מאורי האש קודם המגילה וי"א שנפטר ביוצר המאורות עפר"ח בשם הר"ש הלוי הפירוש כי הברכה מאורי האש לא שאסור ליהנות בלא ברכה כי בשחרית אומר יוצר המאורות נכלל גם זה רק ע"ש שאדה"ר הביא ב' אבנים במ"ש והוציא מהם אש כו' לכן מברכין אחר המגילה וכן המנהג אחר המגילה ועט"ז רצ"ח אות א' בשם תוס' פסחים נ"ג וא"ר שם אות ג':

### סעיף ב

**ואם** עט"ז אעתיק דברי המרדכי פ' במה מדליקין עמ"ש בשבת כ"ד א' ימים באין בהם מוסף פסק בסמ"ג אם לא אמר על הניסים בחנוכה ופורים אין מחזירין אותו והכי איתא בתוספת' וירושלמי ושאין בהם מוסף כגון חנוכה ופורים אם לא אמרו אין מחזירין אותו ותו גרסינן התם טעה ולא הזכיר של ר"ח בבהמ"ז אין מחזירין אותו שאפשר בלא אכילה

(פת) הדא דתימא בר"ח אבל לא שבת וי"ט וחנוכה ופורים שא"א בלא אכילה (פת) חוזר ונראה לראבי"ה אף ע"ג דמזכיר הכא דהזכרת חנוכה רשות בברכת המזון כיון דנהג כ"ע להזכיר וגם בירך ע"מ להזכיר שוינהו חובה להזכיר עכ"ל המרדכי דפוס קראקא. ונראה דברים סתורים בתחלה כתב בחנוכה ופורים אין מחזירין ואחר כך כתב דמחזירים ויש מוחקים בסוף חנוכה ופורים רק שבת וי"ט ומהר"י פולק ז"ל מחק תיבת חנוכה אבל פורים בתפלה אין מחזירין ובסעודה מחזירין. והקשה הט"ז ממ"ש ונראה לראבי"ה אע"ג שמזכיר חנוכה דאין מחזירין היכא מזכיר חנוכה כלל למהר"י פולק ז"ל דמחק תיבת חנוכה ואי אריש דברי הירושלמי קאי הא מזכיר חנוכה ופורים וע"כ אתפלה קאי לא אבהמ"ז (ובס' חמד משה נתקשה בזה ולמ"ש א"ש) וכ"ש להג"ה א' דמחק חנוכה ופורים ואף פורים אין מחזירין בבהמ"ז קשה ב' קושיות א' היכא מזכיר חנוכה בבהמ"ז שאין מחזירין ועוד אמאי שבק פורים בבהמ"ז ולומר דשוינהו חובה וע"כ כתב הט"ז כי נפל טעות בדפוס (בהיפך השורות) וכצ"ל ותו גרסי' התם כו' הדא דתימא בר"ח וחנוכה אבל לא בשבת י"ט ופורים וא"ש מ"ש ראבי"ה דמזכיר חנוכה בבהמ"ז שאין מחזירין. ומסקנת הט"ז הכין הוא דבסעודה ראשונה שחרית י"ד מחזירין בבהמ"ז אבל ליל י"ד אחר המגילה או סעודה שניה ביום י"ג אין מחזירין אותו. ומ"ש בספר חמד משה שהטור בקפ"ז כתב חנוכה ופורים א"צ לחזור וי"ל התם בסעודה שנייה ולאחר המגילה בלילה. ובתרפ"ב בחנוכה כתב בפירוש תפלה ובהמ"ז אין מחזירין אותו וכאן בתרצ"ג כתב הטור פורים בתפלה אין מחזירים ובמזון לא ש"מ בסעודה שיוצא בה צריך ובהכי מיירי בתרצ"ה מחזירין דבעי פת ועמ"א תרצ"ה אות ט' דאין מחזירין. וא"כ יש פלוגתא חדשה לט"ז בסעודה שיוצא בה צריך פת ולמ"א מקיים בפירות ובשר וצ"ע ואי"ה בתרצ"ה יבואר עוד:

**סעיף ג**

**אבל** עט"ז וכ"כ בד"מ דאסור להזכיר בתפלה אם אין ראוי להזכיר והנה כרכין הספיקות אומרים על הנסים בתפלה בבי' ימים ואין זה הפסק כיון דמספק אומרים:

**סעיף ד**

**ואין** עט"ז עב"י שיר מזמור לאסף אומרים בפורים תוספות מגילה דף א' ועא"ר כאן י"א אלי למה עזבתני ובחנוכה א"א שיר מזמור לאסף וי"א עיין א"ר בהלכות חנוכה מזה:

## סימן תרצד

**סעיף א**

**חייב** עט"ז ועא"ר א' והוסיף דבמשלוח מנות נמי חייב ופשוט הוא וכ"מ בגמ' קצת ומתנות לאביונים סד"א בכלל צדקה הוא ומפטר קמ"ל. ועפר"ח בתרצ"ה כתב דחייב

במשלוח מנות וכאן כתב דפטור ממתנות לאביונים וצ״ע דהכל היו בכלל הנס כאשה עסי׳ תרצ״ה ס״ד ורשאי ליתן מאכל או מעות ולא מצאתיו כעת כמה יהיה שיעור מתנות. יראה לי דלכתחלה צריך ליתן מתנה לאביון דבר הראוי ליהנות ממנה בפורים מאכל או מעות שיכול להוציא בפורים ועיין טור דפסק דאין העני רשאי לשנות המעות כר״מ כברייתא דאומנין ע״ח דמגבת פורים לפורים וע״כ ל״פ הפוסקים ופסק המחבר כמותם בס״ב אלא דעני יכול לשנות אבל בעה״ב צריך ליתן שיכול ליהנות ממנה בפורים. אף שי״ל להיפך דע״כ פסק הטור במגבת פורים לפורים דאדעתא דהכי נתנו דליכלו בפורים (עפר״ח כאן לר״מ הטעם דמשנה מדעת בע״ה הוי גזלן ואף דאנן לא קיי״ל הכי בפורים ודאי אדעתיה דהכי יהבו) משא״כ כשבע״ה נותן לו כתונת ובגדים יי״ל דשרי לכ״ע מ״מ נראה לכאורה דלכתחלה יש ליתן דבר שיכול ליהנות ממנו בפורים וצ״ע עי״ד רמ״ח ס״א ובש״ך א׳ ורצ״ג בש״ך אות י״א וברנ״א סי״א ה״ה כאן עני המתפרנס מצדקה יתן ב׳ מתנות לב׳ אביונים ויחזרו הם ויתנו לו. נסתפקתי מתנה לאביון אם מהני ע״מ להחזיר ומשלוח מנות לא מהני כי מצוה מאכל ומשקה שישמחו בפורים עסי׳ תרצ״ה מנות לשון הכנת מן הוא ואי״ה שם יבואר וצ״ע. וג׳ מחצית השקל אם ~מקלקין~{מחלקין} לאביונים יוצאין ידי מתנות לאביונים עיין מגן אברהם ג׳ ויבואר שם אי״ה ומ״ש רמ״א בס״א ג׳ חצאי גדולים ששם מחצית עליהם עד״מ כתב חצי גדול הוא ט׳ פשוטין קטנים ועצמ״ו הרי עשר כיון עשרה גרה מחצית השקל. ועצמ״ו כלומר עם הכולל חצי גדול עצמו וצריך עיון כי נשתנו המטבעות לידע השיעור:

**סעיף ב**

**אף** עט״ז ועב״י אף בעיר חדשה כל שיש דרכי שלום נותנין יע״ש:

## סימן תרצה

**סעיף א**

**חייב** עט״ז ועב״י מפרש בע״א ועא״ר אות ב׳ מפרש ג״כ וכתב יזהרו בנט״י ויהיה שמחה של מצוה וסעודת פורים ומתנות לאביונים ומשלוח מנות י״ל צריך ובסי׳ תע״ה ובמ״א י״ד דמצה שנהנה יצא אע״ג דלא איכוון י״ל סעודה עיקר לזכר הנס שנעשה ע״י סעודה ע״כ בעי כוונה וצ״ע:

**סעיף ב**

**וי״א** עט״ז ועפר״ח שאין להשתכר כ״כ רק קצת וירדם בשינה וע״כ לא ידע בין ארור המן כו׳. וכן ראוי לעשות:

**סעיף ג**

**ונוהגין** עט"ז ובקפ"ח אות ו' ה"ה כאן כשחל פורים בע"ש ומשכה סעודתו עד הלילה יאמר על הניסים ורצה ואי"ה במ"א אות י' יבואר עוד:

**סעיף ד**

**מיני** אוכלין עט"ז ומשמע לכאורה בשר חי רשאי ועפר"ח חיים לא ישלח הא שחוטין חיין ישלח כ"מ לכאורה ובמ"א א' בשם מהריי"ל דוקא מבושלים המנות משמע שיהא ראוי להתכבד כפי המקום והזמן ובחידושינו כתבנו מזה:

**סעיף ה**

**מחליף** עט"ז והבן בב"י דודאי זה שהזמין חבירו לסעוד אצלו יוצא י"ח אלא הקושיא הוא איך יוצא חבירו בהאי שתא כו' ועד"מ צידד בכוונת קושיית הב"י או דגם המזמן א"י י"ח דבעינן שילוח דוקא רש"י סובר דל"ד שילוח ואי דקשיא ליה על חבירו וא"כ מאי קושיא מאי קמ"ל הא טובא קמ"ל דמזמין יוצא והיינו דלב"י נמי מאי אתא לאשמעינן ולמ"ש הט"ז י"ל דלב"י אשמעינן דל"ת דהוי הלוואה גמורה קמ"ל דיוצאין אבל לרש"י מאי קמ"ל דפשיטא ליה דשילוח הוא ל"ד ה"ה מזמין יוצא ועפר"ח משמע שמפרש מחלפי לרש"י שא' שולח סעודתו לחבירו ויוצא י"ח אע"פ שהולך אח"כ לסעוד אצלו משמע שילוח ממש בעינן ובלח"מ כתב זה שלח סעודתו לחבירו והוי של חבירו ואח"כ הלך זה אצלו לסעוד ויוצאין שניהם ומרש"י משמע שמזמין חבירו אצלו ומ"מ משמע דשילוח ל"ד הוי. כתב הפר"ח עיר ספק מוקף ישלחו המנות בי"ד שהוא לרוב העולם. וא"י דלמה יגרע מקריאת מגילה דצריך בב' הימים ומתנות לאביונים י"ל בי"ד סגי עמ"א תרצ"ד א' בשם בעל המאור ולא יתן להם קודם פורים דילמא אכלי כו' הא לא"ה שפיר דמי א"כ בי"ד ממ"נ יוצא ומיהו כשאכל העני בי"ד ואין לו במה לשמוח בט"ו צ"ע.
בש"ע ס"ד בהג"ה אם שלח מנות או מחל ל"א יצא כ"ה בד"א וט"ס וצ"ל ל"ו בו"ו יצא וכ"ה בשאר דפוסים ובתרצ"ז ס"ז בהג"ה דאם מחל האבל יצא ובפר"ח הקשה מנלן זה ובד"מ מבואר זה מהריב"ש:

## סימן תרצו

**סעיף א**

**בכל** עט"ז שלא לעשות ובד"א חסר מלת של"א ט"ס ועמ"א א' ובד"מ א' בשם הכל בו דהאידנא קבלו שלא לעשות ולאסור של זה בזה י"ד לכרכין כו' אין מנהג אף עתה וער"ן ריש כ"ב דמגילה היה כותבה הדא אמרה פורים מותר בעשיית מלאכה היינו אי מדינא אסור אין לחלק בין מצוה או לאו אבל מנהגא לחוד י"ל צורך מצוה ופסקי הלכות ומגילה מותר לכתוב. ושם דחי דמיירי בכפרים יע"ש. ועסי' תס"ח בע"פ בלילה עד הנץ שרי אף

נהגו שלא לעשות ויראה כ"ש פורים וה"ה אם יש הפסד בדבר דשרי דכל דבר שמחה מותר בפורים ועד"מ הביא דברי הר"ן במגילה היה כותבה ירושלמי הדא אמרת פורים מותר במלאכה בי"ד בכרכין ופירש הר"ן ז"ל דאל ט"ו בשבת וקורין בי"ד כו' וכ"ש כפרים המקדימין לכניסה שמותרין במלאכה ביום שקורין ובמ"א כתבנו מזה באות ב' מזה מסברא דנפשין. וסובר הירושלמי דאין לחלק בין כפרים לכרכין ועי"ל דסובר שלא בזמנה לכפרים צריך עשרה לעיכובא ואיך שייך יזמין יו"ד ולא יכוין משא"כ לכרכין בי"ד י"ל הוה זמנה ואין צורך לפרש כך:

**ודע** שמ"ש בהג"ה והאידנא נהגו שלא לעשות כל בו כ"כ הב"י בשם א"ח ובה"ב כתב כל בו והר"ב משמע שלא ראה בדק הבית של הב"י כמ"ש בכללי או"ה בי"ד. וסיים בב"י והעושה משמתין כיון שפשט איסורו בכל ישראל ובא"ר א' בשם שכ"ג דאין מנדין וצ"ע. ומשמע דאמנהגא אין מנדין כ"א פשט איסורו ברוב ישראל הא עיר אחת מנהגא לא ועיין פסחים נ"ב בר"מ ה' י"ט מנדין על י"ט אע"פ שהוא מנהג משמע זלזול י"ט הוא דמנדין הא לא"ה מנהגא שאין פשוט בכל ישראל לא ועפר"ח א"ח תצ"ו אות א' ד"ה ואי קשיא יע"ש ועי"ד ריי"ד ס"א משמע מנהג הוי כנדר וצ"ע והדברים ארוכים:

**סעיף ב**

**וי"א** עט"ז לכאורה מטור שהביא דברי הר"מ מרוטנבור"ג אבל בליל פורים אחר שמתפלל ערבית בביתו הולך לביה"כ לשמוע מגילה י"ל דוקא ערבית מתפללין קצת מבע"י משא"כ שחרית הולך לביה"כ להתפלל דסובר אין אבילות בפורי' ועא"ר ה' אבל הרא"ש הביא לשון מהר"מ הביאו הב"י אין אבילות בפורים ולאחר שהתפלל ערבית בביתו הולך לביה"כ למגילה דעבודה מגילה דוחה אותה כ"ש אבילות דרבנן משמע מגילה דוחה הא תפלה אף שחרית בביתו ומשמע נמי אף שיש מנין בביתו קריאה בציבור עדיף כמו עבודה י"ג כהנים זוכים בתמיד אפי"ה בציבור עדיף ועמ"א ו' ואי"ה שם יבואר. ומכאן דברים שבצנעא נוהג בפורים אף שלא לילך מפתח ביתו כלל לרשות ולט"ז אף לתפלה לא יצא רק פרהסיא חליצת מנעל וכדומה אין נוהג בפורים. גם קשה לי"א דהאבל לדבר מצוה להתפלל בעשרה או קידוש לבנה יוצא מפתח ביתו דלהמחבר ס"ה משמע אף אין לו מנין בביתו לא יצא והר"ב שפסק יצא דפרסומי ניסא גם אין אבילות בפורים הא לא"ה לא ועי"ד שנ"ג וא"ר קל"א ובסי' תכ"ה לקידוש לבנה וצ"ע. ואין לקרות לאבל דפרהסיא אין אבילות בפורים ועסי' תקמ"ח:

**סעיף ג**

**וכמ"ש** בי"ד עט"ז ועי"ד שפ"ה כתב רמ"א יש מקילין האידנא בשאלת שלום וסובר הט"ז שכן נוהגין ובאמת שהאידנא נותנים שלום לאבל על אב ואם תוך יב"ח ואף למ"ש

הר"ב שם ואין טעם לזה אם לא שנאמר דאין זה שאלת שלום א"כ אין ראיה למשלוח מנות סובר הט"ז שהר"ב שהראה כאן לשפ"ה הכוונה לומר מאן דמיקל בשאלת שלום ה"ה משלוח מנות ובמ"א אות י"ב אי"ה יבואר עוד ונוסחת הט"ז שלפנינו ואין לסמוך ע"ז אם לא שהאבל עני נראה שהוגה כן בט"ז אבל בא"ר אות ח' משמע שנוסחת הט"ז אבל אין נראה לסמוך ע"ז אם לא שהאבל מוחל והגיה מלת אבל אין רק כצ"ל ונראה לסמוך ע"ז אם לא שהאבל מוחל י"ש ולא הבינותי דאם אין בעיר רק הוא ואבל כתב רמ"א דשולח ואם יש עוד א"צ למחילתו. ומכל הלין דוקא תוך י"ח אבל תוך שלשים אין להקל בי"ד תוך י"ח מירי עש"ך שם א' וב':

**סעיף ד**

**מותר** עט"ז בי"ט יש ללמוד בחגך ולא באשתך משא"כ פורים ועמ"א אות ח"י הסכים שאין לישא בפורים רק בי"ג החופה וסעודה מותר בלילה י"ש. ומשמע י"ד לכרכין וט"ו לעיירות אפשר יודה המ"א דשרי בסימן תרצ"ה ס"ב בהג"ה ובעט"ז דבי"ד וט"ו אין לישא בשם מרדכי ומהר"י ברי"ן י"ש.

**סעיף ה**

ומ"ש הט"ז אבל המנהג כסברא ראשונה קאי אמ"ש בהג"ה דלובשין כו' וכלאים דרבנן הראה מקום לי"ד קפ"ב ושם בשם הב"ח שיש לבשל מנהג זה הן בפורים או בשמחת נישואין וכ"כ באר הגולה שם ויראה כשכל המלבושים של איש רק מלבוש א' של אשה וניכרים הם גם להרבה דיעות בי"ד קפ"ב אין איסור תורה כה"ג אין למחות בפורים ועיין א"ר כאן בשם של"ה חוטפין מאכל ואין בו משום גזל הוא ליל י"ג ויום י"ד וליל י"ד לעיירות ולכרכין ליל י"ד וט"ו וליל ט"ו. ומותר לברך על המאכל שחוטפין ואין בו בוצע ברך וכתב של"ה ולאו משנת חסידים הוא ושומר נפשו ירחק ואשרי מי שנזהר:

## סימן תרצז

**סעיף א**

**ואמורים** עט"ז ועיין בהרא"ש עב"י כאן. אבל אבילות לכולי עלמא נוהג באדר הראשון ועיין א"ר ולמ"ש התוספות פרק קמא דמגילה אין בין דשמחה נוהג בא' מכל מקום אין בו מצות עשה לומר דמצות עשה דרבים דחי לאבילות דיחיד ומלאכה גם כן מותר בא' אף האידנא עיין מ"א. אם נדר בפירוש להתענות בפורים קטן יש לומר דחל הנדר דהוי רק מנהג בעלמא אבל בסתם ב' וה' של כל השנה יש לומר דעתו היה לבד פורים קטן וצריך עיון קצת הא דנקיט אין בין ארבעה עשר בא' לב' נקיט י"ד לרי"ף אתי שפיר ולתוספות י"ל נקיט י"ד לרוב העולם והספד ותענית אסור בשתיהן כדמסיק. כאן:

**סעיף ב**
**מכל** מקום עט"ז וראוי לרחם על עניים ויתומים ואלמנות ער"מ ז"ל שם ובזכות הצדקה יבא לציון גואל בב"א:

## אשל אברהם

### סימן א

**סעיף א**
שיהא עמ"א לחבר יום ולילה בתחנונים. מאן דקאים בחצות למגרס יעסוק בתורה שבע"פ. א"ר א' בשם הפוסקים מוטב לישן כל הצורך למי שצריך מלקום באשמורת ולישן בעת התפלה כ"ג. תרי"ט א"ר ג'. עב"ח מ"ש ואל ישיאך יצרך בבוקר יע"ש. באר הגולה ירושלמי רש"י ד' א':

**סעיף ב**
מפני עמ"א. בב"י פי' זה עמ"ש הטור שתעיז מצחך כנגד המלעיגים ולא תבוש יע"ש אבל הב"ח ודרישה בשם רש"ל פירשו בטור לעגה בלא בושא כמו עכו"ם מלעיג על ישראל שמניח תפילין ובושה בלא לעגה אדם בינוני עומד במקום גדולים לא יתבייש מהם ללמוד ולעשות מצוה יעו"ע וברמ"א כלל ואל יתבייש מפני המלעיגים וזה רק פי' הב"י: ומלת ג"ם בהצנע לכת ברמ"א אין לו ביאור לכאורה ומלבוש הבנתי שר"ל שלא יתקוטט עמהם שכתב ובלבד כו' שלא יבזה אותם. ול"ג מלת ג"ם ה"פ בודאי אם אפשר לעשות עבודת בורא בצינעא ולא בפני המלעיגים או בפני חשובים גדולים טוב יותר. ומיהו בפני בינונים שילמדו ממנו י"ל טוב לעשות בפניהם שילמדו ממנו לעשות כמוהו:

**סעיף ג**
ומיד עמ"א הביא גיטין ע' ע"א ובשבת קכ"ט ב' ג"כ אמרינן כן וא"ר א' הביא כן בשם ל"ח פ' הרואה וע' עטרת זקנים וי"ל דוקא חמשה בב"א משא"כ בגיטין הוכיחו התוס' ד"ה חמשה אפי' אחת מהן קשה. וא"י הוכחתם דלמא ששה כסדרן וחמשה אפי' שלא כסדרן ודוקא כל חמשה בהדדי. ומ"מ המ"א בדקדוק הביא גיטין:

**סעיף ד**
המשכים עיין מ"א. הראה מקום לקל"א מ"ב אולי למ"ש הט"ז ה' דבביתו לענין נפילת אפים וי"ל דכיון לסעיף ג' במ"א אות ט' ברקנטי גופא דסמוך לאור היום אין נפילת אפים כ"א להמתין עד נכון היום וכן לא מצאנו כעת מי שנהג כן האידנא ליפול על אפים בבקשת צרכיו ומ"ש מברכות ג' א' ולתי' ב' דדחוק לומר למאן דגני כו' ובתוס' ד"ה למאן ולא הונח בתי' א' ש"מ דסובר כתי' ב' דחצות אין עת רצויה רק בשעה שמשתנות

המשמורות וז"ש לא משמע כן ולא כתב לא מוכח. ובחדושי בשם חה"ר לאכילת קדשים א"כ לתי' א' נמי לא מוכח מידי: ומ"ש בשם הזוהר חוא דבתפלה חושבין שעות זמנית אבל חצות חושבין לעולם לילה יב"ש שלימות כל שעה חלק א' מכ"ד ולפ"ז בחורף ליל ארוך טו"ש לאחר ו' שעות מתחלת הלילה זמן חצות ובקיץ ליל ו' שעות זמן חצות באור הבוקר מיד וע' סי' רל"ג במ"א ד'. ומפני שיש בכאן ענין עמוק אמרתי אשיחה וירווח לי. הנה יש לי בכאן ד' פירושים א' דאשמורת הם תמיד לכל משמר ד' שעות כ"א חלק מכ"ד לא זמניות וחצות גריר בתר האשמורת דבאמצע משמר ב' זמן חצות ובין בחורף וקיץ זמנו לאחר ו' שעות ממש וזה כפי מה שהבין המ"א כאן. ויקשה א"כ מה פריך סוף אשמורה אחרונה יממא הוא הא נ"מ בקיץ בלילות קצרות ובין בלילות ארוכות (עיין בכור שור) הפי' הב' כפי משמעות גמרא דילן דאשמורת תמיד כל הלילה בקיץ וחורף וחצות בחצי משמר שנייה חצי הלילה ממש הן בקיץ או בחורף דשלישי הוא בגמ' דודאי אשמורת זמניות הן וחורף וקיץ כל הלילה אומרים ולא יותר וקרא מסייעני יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי רק בלילה אומרים שירה ומיד בקיץ כשיאיר היום מפסיקין אבל חצות אין גריד אחר האשמורת וא"ש טובא כי לתי' א' אמר לאמצעית דאמצעיתא היינו חצות ותי' ב' דוחק לאוקמיה למאן דגני ואמאי לא כתי' א' וכ"ת דסובר דחצות לאו עת רצון וכי יפלוג הברייתא יבמות ע"ב חצות עת רצון כמ"ש בבכור שור אלא דסובר חצות תמיד אחר ו' שעות ממש מתחלת הלילה לא שעות זמניות ואין נגרר אחר חצי אשמודה שנייה ומש"ה הוכרח לשנויי למאן דגני כו'. וסובר הייתי לומר קישור דברי המ"א שכ' ולתי' ב' לא משמע כן א"כ קשה מיבמות ע"ב ולזה אמר דבהזוהר משמע חצות בקיץ וחורף אחר ו' ממש ומש"ה אמר ואב"א ופסקינן כתירוצא בתרא אלא דבהזוהר א"א לפרש כן שכתב שם דבחורף אחר יב"ש דיממא היא א"כ אף אם נאמר דבקיץ מיד בהאיר השחר פוסקין השירה כי יומם יצוה ה' חסדו רק בלילה שירה עמי אכתי מאי פריך יממא הוא הא ג"מ ללילות ארוכות וזה שהא"ר אות א' לא הקשה כ"א מארוכות לא מקצרות (עמ"ש בחדושינו מזה) הפירוש הד' בזוהר הוא דודאי בלילות ארוכות ט"ו שעות אין אומרים שירה רק יב"ש ממש ובקיץ דקצרות ו' שעות אומרים רק עד השחר דהכי כתיב ובלילה שירה עמי וא"כ חצות נגרר תמיד אחר האשמור' שבחצי אשמורה שנייה חצות ונמצא בחורף זמנו אחר ו' ממש ובקיץ בחצי הלילה ממש וקשה על מ"ש המ"א בזוהר משמע בין בקיץ ומנא ליה זאת וצ"ע ועיין זוהר שם משמע דחצות גריר אחר אשמורה ובמ"ש כאן י"ל כן:

**סעיף ה**
חורבן עמ"א בשבת תהלים קכ"ו שיר המעלות ובחול תהלים קל"ז וה"ה בימים שא"א תחנון י"ל ש"ה ועא"ר תי"ח א' ואי"ה יבואר עוד בה' בהמ"ז ובס' המגיד פירשתי הורידו כנחל ממעלה למטה דמע' א"ת פוגת ואין פועל קום באשמורת נוכח ה' פועל ע"ד העם לא שב עד:

**סעיף ו**
מעט עמ"א תיקן בזה דהמחבר שביק לישנא דגמרא מנחות ק"י א' (ברכות ח' ב' וי"ז א') וכ"כ הטור והביא רק לישנא דטור הילי"ל לישנא דגמ' א' המרבה וא' הממעיט בלבד שיכוון (המרבה) הא לא"ה הממעיט עדיף ולזה תי' בגמרא איירי שאין יכולת ביד הממעיט לרבות ובש"ע על הרוב דיבר דודאי רובם יש יכולת להרבות ולכוון ודאי המרבה עדיף ורק אמר אם תרצה להרבות במרוצה בלא כוונה טוב יותר מעט בכוונה עמ"ש בט"ו אות ג':

**סעיף ז**
פ' עקידה עמ"א העיקר שיבין מה שאומר. הבקי י"ל הפרשה עם נגינת טעם ועשרת הדברות יקרא בטעם התחתון שמ"ח סה"ו. ע' מ"א תצ"ד בשם מ"ב ו' ואור תורה דיחיד קורא בטעם התחתון וציבור בעליון וי' הדברות ביחיד ודאי טעם התחתון ואי"ה יבואר בתצ"ד מהו הטעם תחתון והעליון:

**סעיף ח**
עולה עמ"א. הנה לא פורש אם יאמר אחר כל פרשת נסכים וא"כ יאמר ג"פ נסכים כי המביא כמה קרבנות צריך לכ"א נסכים ע' מנחות צ' ב' ור"מ פ"ב מה' מעה"ק ה"ג. ומ"ש חוץ חטאת ואשם שם בגמרא ור"מ דלא בא בגדר ונדבה ומיהו חטאת מצורע ואשמו טעון נסכים כדיליף מקרא שם אלא דאין ענינו לכאן ויש לראות אשם תלוי כפי הנראה דהטור ספוקי מספקא ליה אם בא בנדבה ממש כר"א דאמר מתנדב אשם תלוי כעולה ממש עב"י כאן ועש"ך י"ד סי' ה' אות ז' יע"ש א"כ אשם תלוי לר"א בר נסכים הוא דבא בנדר ונדבה כעולה ובין לטעם ר"ש בסוטה ט"ו דריש טעמא דקרא ומנחות ו' א' דלא יהא קרבנו מהודר ואשם תלוי בנדבה טעון נסכים א"כ יאמר אחר פ' אשם תלוי כן וימתין עכ"פ כו' (וא"י אמאי לא פריך לד"א בכריתות כ"ה א' יהא אשם תלוי טעון נסכים. גם לר"ש בכור ומעשר ופסח דאין על חטא אמאי אין טעון נסכים. והרע"ב במנחות פ"ט מ"ו חטאת מצורע דאין בל חטא כר"ש ובמ"א משמע דפסק דלא כר"ש עיין גבי אלמנה עשירה וברי"מ הביא בה' מעה"ק פ"ב ה"ב מקרא ומיהו י"ל דקשיא ליה בכור ומעשר ופסח. וע' סי' תקע"א דלדידן חטאת ואשם מצורע מקרא מרבינן ונזיר לא אקרי חוטא

ואי"ה יבואר עוד שם): **ומ"ש** דבנודע לו שחטא יאמר חטאת קודם לעולה, הנה בזבחים פ"ט א' חטאת קודם לעולה ז' ב' ר"ש דריש טעמא דקרא חטאת מרצה ועולה דורון (רש"י ד"ה עולה דורון) אין כפרה ממ"ש ומיהו גומר הכפרה מעשה עם התשובה ולר"ש י"ל חטאת יולדת ומצורע ונזיר למה באין קודם דאין מכפרין (ע' תוס' פ"ק א' ד"ה אשם) והנה אף למ"ד דלית הלכתא כר"ש דדריש טעמא דקרא מ"מ נכון הוא דמאחר עולה ודאי מכפרת אעשה וגומר כפרה וחטאת רק על הספק משא"כ ביודע שחייב חטאת יאמר חטאת קודם משל לריצת הפרקליט ובהא לא מצינו חולק על ר"ש וסברא היא. והתב"ש אות ו' טען עליו למה כתב הטור אשם אחר חטאת לשיטתיה דבא נדבה ועל הש"ע קשה במנחה ראוי לאחר כולם כדאי' בזבחים פ"ט דזבחים קודמין למנחה ואשם קודם לשלמים יע"ש. ור"ל דאי אשם אין נדבה להמחבר רק כקורא בתורה א"כ שלמים קודמין דכאלו הקריב ממש קרבן וזה רק כקורא בתורה ומ"ש המ"א עולה מכפרת אעשה רבותא קאמר. ולדידיה י"ל אף דנאמר דכל התדיר או מקודש אפילו שניהם עומדים לפניו צריך לשחוט קודם המקודש והתדיר ודי"ס ל"ד השנוי בפ"ט זבחים שם וכנראה מר"מ ז"ל בביאור פ"ט מה' תו"מ הא"ב יע"ש מ"מ כאן אין שניהם מוכנים לפניו מקרי אלא דקשיא לי' דחטאת עוף קודם אפילו לעולת בהמה אע"ג דבהמה קודם לעופות כמ"ש במשנה שם אלמא בחטאת הקפידה התורה דלא תליה בתדיר או במקודש וע"ז תי' מה שתי' והרי המ"א כתב בעצמו יאמר פ' עולה ושלמים ותודה ובמשנה שם פ"ט א' מבואר דתודה קודם לשלמים וש"מ כדכתיבנא ולפ"ז אשם דקודם לתודה ושלמים וידע שחייב אשם אפ"ה יאמר כסדר שהם כתובות בתורה ורק חטאת כשידע יאמר קודם לעולה:

**סעיף ט**

בציבור עמ"א. וא"ר כתב בשם זקינו של רש"ל בבקר יאמר של פ' יתרו ובערב אחר ק"ש על מטתו יאמר של פ' ואתחנן. עיין כלי יקר פרשת יתרו פסוק זכור את יום השבת טעם השינוי בין דברות ראשונות לאחרונות וא"כ בוקר ויודע מעמד הר סיני ויהיה כאלו היום נתנה ובערב יקרא בואתחנן כתיב למען ייטב לך לעולם הבא וכדומה שינויים שזה רק לישראל ונשמה עולה ורואה מקומה שם נ"ל. ומ"ש בענין ד' זכירות עיין סי' ס' במ"א ב' ומ"ש בענין בא"י שומע תפלה שאין לומר השם עיין ט"ז סס"י קל"א (אות מ"ו) ומ"ו ס"ז ורט"ז ס"ד:

**סעיף י**

ביום עמ"א ועתב"ש אות י"א סידור גזירים נמי כשר בלילה אע"ג דכתיב בבוקר בבוקר (ויקרא ו' ז') ועיין ר"מ פ"ב מה' תו"מ ה"ב בבוקר עורכין ובהי"א הרמת דשן לכתחלה מע"ה:

**סעיף יא**

יר"מ עמ"א האריך דעת המחבר דאשם תלוי נמי אין בא נדבה כחכמים דר"א כריתות כ"ה א' וביי"ד ה' עמ"ש בפריי שם בשפתי דעת ז' מזה. ותמה על הבי" ושאר גאונים מנזיר אדרבה נזיר טהור מביא חטאת עולה שלמים וטמא עולה חטאת אשם ומ"ש פ"א נזירות יראה צ"ל פ"ח ומ"ש בשם הב"ח ורש"ל לומר אחר חטאת יה"ר אם נתחייבתי (וא"ל כקורא בתורה) הקשה דבעי ידיעה תחילה והרגיש ברש"י שבת ע"א ב' ד"ה למאן דאמר שכתב דלר' טרפון אשם תלוי וכי מתידע חטאת ולא כיפר באשם תלוי על תנאי שזה ספיקו איל ודאי נקיבה הא לא"ה הוה מתני ובחטאת לכ"ע בעינן ידיעה תחלה או הודע אליו כו' ומ"ש למסקנא א"י דאין שום ה"א ולא מסקנא ובחטאת בעינן ידיעה תחלה (ובחידושינו שם הארכנו ודוחק לומר לרש"י ידיעה תחלה לכתחלה הא דיעבד מכפר) וא"י אמאי לא הקשה על הבי" דכתב מאחר דאין אומר יה"ר למה קורא ויי"ל שמא חטא ומכפר קצת יע"ש ויי"ל. ומ"ש אשם לא בעי ידיעה הר"מ ז"ל פסק דבעי ידיעה ובאשם תלוי נסתפקתי בחדושינו שם שוב ראיתי בתב"ש אות ט' העיר בזה עיין ר"מ פ"ט ה"י משגגות ויי"ל המ"א מיישב דעת הטור שכתב אחר חטאת לא ואשם משמע ודאי נמי יאמר היינו יה"ר על תנאי דסובר הטור אשם ודאי לא בעי ידיעת תחלה דלא כר"מ ז"ל. משא"כ חטאת בעי ידיעה ובנדבה לא בא א"כ ע"ת לא מהני ויה"ר כשלמים דאין בא נדבה. והתב"ש בשם י"מ דע"ת שמא ידע ושכח וע"ש ומ"ש בשם שלי"ה בשבת ויי"מ לא יאמר יה"ר אבל פרשיות יאמר והראה לסימן ק"ז ס"א תפלת נדבה אין להתפלל ועתב"ש י"ג כתב בשם שלי"ה אפי' הפרשיות לא יקרא כלל והנך רואה מ"ש המ"א דפרשיות יקרא. ומיהו אחר פי' תמידין ומוספי ציבור יאמר יה"ר ופשוט: תהלים בספר מדויק לאומרו. סי' מ"ח ביקרותיך הבי"ת חירי"ק יוי"ד נחה רדי"ק כבן נפתלי עיין לר"ש בן מלך לבן אשר בי"ת בשוי"א וכ"מ בתהלים מוגה מ"מ רש"י ורבינו סעדיה העידו כבן נפתלי י"ל הלכה כן ואגב מלת נצבה שגל לימינך עיין רש"י דברים כ"ה מגילה כ"ה ר"ה ד' י"ל שחביב התורה לישראל כך בלי להוציא לתולדות לכן וכו' ערוך בערך דביון ק"ק קצרתי והבן. בע"פ וחה"מ פסח ועי"כ לא יאמר תודה בפסח לחם חמץ וע"פ ועי"כ אין מביאין קדשים לפסול ועתב"ש אות י"ד בעי"כ לת יאמר כל קרבן יחיד דאין מביאין עי"כ דמביאין לפסול הכי הוא ודאי דשלמים פשיטא מכ"ש דתודה בעי"כ יע"ש אבל

אין משלח קרבנותיו לא יאמר כל שבעה פ' קרבנות יע"ש: **גם** נשים שייכים בקרבנות תב"ש י"ב סימן מ"ז בשם האגור:

**סעיף יב**

מקטר עמ"א העיקר כש"ע כי קטרת אחר דם והתמיד ועיקר כפרה בדם ומ"ש לכן מתחלת מיד אחר שש ומחצה עיין רל"ג מ"א ב' ומ"מ יתפלל עם הציבור ויאמר קודם התפלה או אח"כ כמ"ש אם יש לחוש שיעבור זמן ק"ש עיין שס"ח בזה וע"ש דלא כמ"ש אין בידי כעת ומיהו לכאורה דע"ש כתב דמנחה היינו מנחת נסכים עם תמיד קודם לקטורת וע"ז כתב המ"א דאביי כו' עיין טור מ"ח ומנחת נסכים מאוחר:

## סימן ב

**סעיף א**

מיושב עמ"א. נסתפקתי בישן בכילה שאין גבוה עשרה אי נוהג דין זה דלא ילבש מיושב ומקום הספק מהא דסוכה יו"ד ב' ישן בכילה באין גבוה עשרה יוציא ראשו חוץ לכילה וקורא ופירש"י ז"ל כמוציא ראשו חוץ לחלוק וכמכוסה הוה ואהל שאני ועמ"א ע"ג אות א' והדברים ק"ו אם לקרות ק"ש בגילוי ערוה דהוה ד"ת ולא יראה כו' כ"ש לכאן דצניעות מהני בכילה דליהוי כמכוסה ושאני חדרי חדרים דאהל שאני, הן אמת דשם בעוצם עיניו הוה דרבנן דאל"כ אמאי פסק ריי"ו האיבעיא לקולא שם ומ"מ כ"ש הוא וכעת צ"ע. מניח מלבושיו מראשותיו משכח לימודו הטובל אצבעו במלח ואוכל מחזיר לימודו הוריות ס"פ בתרא. הקורא כתב שע"ג קבר או מסתכל בפני המת משכח לימודו בפר"ח בליקוטי א"ח ואצבעו א"י אם הסמוך לאגודל דוקא כי הוא הנקרא אצבע ואי של ימין דוקא עמ"ש אות ד' מזה:

**סעיף ב**

מי עמ"א הביא דברי של"ה ובשבת מ"א א' כשפניו כלפי העם צריך לשחות ופירש"י משום צניעות משא"כ כשפניו כלפי נהרא ליכא שם צניעות וכשמכסה נראה כבוש במילה הוה ככופר. ומ"ש לעיין בסי' ג' אות י"ד דבשבת שם אמרינן דביעתותא דנהרא רשאי ליגע באמה והפוסקים השמיטו דלא בקיאין האידנא ומ"ש בא"ע סי' כ"א יראה דצ"ל באה"ע סי' כ"ג ס"ד הביא דין דלא יאחז באמה עיין לקמן סי' ג' במ"א אות י"ד. הבאר הגולה הראה מקום לתענית י"א וחגיגה ט"ז א' וב"ח כתב מס' היראה ומורה יע"ש ובאמת שבתענית וחגיגה אמרו אל יאמר מי יעידני אבן מקיר יע"ש. ועיין לקמן ג' אות ט"ו:

**סעיף ג**

לחוץ עמ"א ורבותא קאמר חלוקו מתחת בגדיו וכ"ש שאר בגדים. באר הגולה ג' שבת קי"ד וראוי להיות טור מגמרא דשבת כי שם הוא בת"ח והטור למד דכ"א עכ"פ לכתחלה:

**סעיף ד**

ימין עמ"א כבר כתבתי בט"ז למה השמיטו המחבר והרב זה דרוחץ וסך יע"ש ובאמת צ"ע. ודע דרוחץ ראוי ליזהר להניח מלבושיו מיד סמוך לשפת הנהר לא כאותן שהולכין כמה אמות בגילוי הגוף וראש. גם רשאי לגלות ידו עד קוברו הנקרא עלבוג"ן ע' סי' ד' במ"א אות כ"ג ואי"ה שם יבואר. שייך לאות א' בשרו מתחתיו טפח רשב"ם ב"ב נ"ז ב' פי' כמ"א אבל הר"מ ז"ל פ"ח מדיעות הי"ט פי' נראית מתחת למדיו פשתן דקין ע"ש בכ"מ והוא בכלל שלא לילך בגילוי הגוף וא"צ להזכירו כאן. ושם לא הזכירו טפח רק בטלית שלא יהא חלוק נראה טפח ואולי יש חסרון כאן:

**סעיף ה**

בקומה עמ"א ועיין ר"מ ה' דיעות ה"ח לא ילך ת"ח בקומה זקופה ובגמרא אמר אסור משמע כ"א ואפשר כ"א ד"א ות"ח פחות נמי והא מנלן. ערש"י קידושין לא פי' דוחק כו' ודאי אף פחות אסור והר"ן ז"ל פי' דנראה כאלו אין לו אדון ולפ"ז י"ל דוקא ד"א אסור:

**סעיף ו**

ד"א עמ"א בנדרים ל' ע"ב (ט"ס ל"ו) הנודר משחורי הראש דקטנים לילך בגילוי הראש וביי"ד ריי"ז סל"ז ובאר הגולה ע"ב והראה לרפ"ב במ"א אות ח' בראש מגולה אקטן ושם צידד דגדול לישב ולעמוד שרי כ"א הילוך אסור וכ"ה ביומא כ"ה ותוס' ד"ה הא בעינן כוונתו דלמא נטל מצנפת של א' ועדיין לבוש כובע קטנה כמו שאנו (הולכין) ומתוס' ג"כ אין ראיה דגנאי ושם יבואר אי"ה ומשמע דלהלך אפילו בבית שיש תקרה אסור דוקא עומד או יושב שרי ועסי' צ"א סג"ד להוציא אזכרה אסור בגילוי הראש הא בלא"ה רק מדת חסידות עמ"א שם (טעות סופר כאן ג"א וצ"ל צ"א) והנה הד"מ בסימן ח' וכאן הבין מב"י דאיסור יש לילך בגילוי הראש ואיך יתרץ ההיא דצ"א וי"ל פחות מד"א ביתו סמוך לב"ה או יסיר כובע בביה"כ גם י"ל מניח ידו על ראשו מותר ולב"ה אסור עט"ז ח' אות ג' ומ"מ י"ל הב"י נמי סובר רק מדת חסידות אלא הוקשה לו דטלית של מצוה נמי רק מדות חסידות וזה טעות דאימא יכסה ראשו בכובע. וי"ל עוד מניח ידו א"ו מסיר ואי"ה בסימן ח' יבואר עוד. ועטרת זקנים כתב בשם רש"ל בבית הלוך אחר האפשר:

**סעיף ז**
יחף עמ"א הביאו הד"מ וכ"נ שחסר באן מלת ד"מ עמ"ש אות ח' שבת קכ"ט א' פסחים קי"ב א' רש"י שם ת"ח דוקא וצ"ע (ט"ס קצ"ב):

**סעיף ח**
ונקיות עמ"א מלת שם קאי אד"מ כי באות ז' ג"כ בשם ד"מ ועיין הגמי"י פ"ה מדיעות ה"ו אות ד' ובכ"מ הר"מ מפרש בוקר וערב בימיהם שהיו צריכין להתרחק ביום מאוד. משא"כ בבוקר וערב אין מצויין ב"א וא"צ להתרחק משא"כ בתי כסאות שלנו י"ל א"צ להרגיל עצמו בוקר וערב מ"מ זהירות מביאה לידי טהרה ונקיות וכ"ש קודם התפלה:

## סימן ג

**סעיף א**
ולא עמ"א גמרא ברכות מ"ב א' בת רב חסדא מנחא ידה דרך חלון על רבא ומשמע דוקא דרך חלון הא לכנוס שם אסור אפילו אשתו דבת ר"ח אשתו דרכת הוה. ובד"מ משמע דכל אלו משום צניעות לבד ובלבד שלא יראה פירועו או שומע עיטושו והראה מקום לסעיף ח' ושם נאמר בשדה הקילו בשומע עיטוש שאין מצויין ב"א הא בבית שומע עיטוש אסור וא"י מנא ליה הא דבגמרא ברכות ס"ב א' פסקינן כעולא אחורי הגדר לא חיישי' לעיטוש ומנלן לחלק בין שדה לעיר וכן לא ידבר עם חבירו הא שומע עיטוש אין להקפיד:

**סעיף ב**
ולא ידבר עמ"א בסנהדרין י"ט א' התקינו שיהיו נשים מספרות בב"ה ופירש"י בעיר אין לחוש וכ"ה באה"ע סי' כ"ב סי"ג יע"ש (ט"ס ס"ו) ומשמע קצת דנכנסין שתי נשים בב"ה יע"ש:

**סעיף ג**
למשמש עמ"א. ומלשון הש"ע אם רוצה למשמש משמע שאין חיוב וכ"כ הפרישה יע"ש וכ"ה בשבת פ"א א' וברש"י שם דמי שאין יכול לפנות רפואתו שימשמש בפי הטבעת וכ"ה בש"ע לקמן סי' שי"ב ס"ז וכתב בלבוש שם מי שאין יכול לפנות שרפואתו למשמש וכאן כתב בלבוש מפני הסכנה צריך למשמש משמע דחוב הוא וצ"ע:

**סעיף ד**
טפחיים עמ"א דאף לגדולים לחוד מגלה לפניו מתוך שדוחק כו' ה"א בגמרא ברכות כ"ג ב' וממילא אם רק לקטנים אין מגלה כ"א לפניו טפחיים ועמ"ש בט"ז אות ב':

**סעיף ה**
מגולה עמ"א לדעתי הם דברים פשוטים וכמו שאגיד. בטור כתב לא יפנה מזרח ומערב אלא צפון ודרום ודוקא במקום מגולה אבל ביש מחיצה שרי ע"ש דוקא מגולה הא

מחיצה א' סגי אבל המחבר דכתב במקום מגולה ומחיצות דברים סתורים לכאורה ע"כ תי' דבא לומר מגולה הא חצר שרי ומה שהקשה הט"ז בקו"א א"כ עיר מוקפת נמי תי' דל"ד לעיר מוקפת (וכדומה ראיה דירושלים אי לאו דלתותיה ננעלות חייב חטאת אלמא רבים מבטלים רה"י לפעטים לגמרי) עוד כתב דמחיצות בש"ע ב' משמע. והנה אבאר דבריו כי בב"י צידד דרק מערב מקודש ומר"מ פ"ז מה' בית הבחירה מבואר דגם מזרח מקודש ויש סיוע מב"ב (עמ"ש בט"ז ב') והנה אם נאמר דמזרח מקודש יש ברירה לומר פירועו שלפניו אין חשש או יש חשש ואם נאמר מזרח אין מקודש בהכרח פירועו שלפניו אסור דא"כ אמאי דוקא צפון ודרום יפנה אחוריו למזרח ומינה אם נאמר דפירועו שלפניו אין חשש בהכרח דמזרח מקודש. ולפ"ז אין נ"מ בין אי מזרח מקודש או לאו סוף סוף שרי במחיצה א' למערב דאי אין מזרח מקודש שרי ואי מקודש י"ל דפירועו שלפניו אין חשש ואחוריו למערב למחיצה שרי אלא דמ"מ נ"מ דאי מזרח מקודש במחיצה למערב אחוריו למערב דוקא ואי מזרח אין מקודש אין לדקדק ואחוריו למזרח נמי שרי וע"ז כתב דהר"ב כתב משתין מותר ש"מ פירועו שלפניו אין חשש א"כ אין נ"מ וסגי במחיצה א' ובלבד אחוריו למערב ולי העני י"ל דחילוק יש בין נפנה לגדולים פירועו שלפניו ג"כ גנאי משא"כ מטיל מים אין גנאי כ"כ והעד מדת"ק דנפנה ביהודה אסור מזרח ומערב ושם רק נגד ירושלים אסור ואמאי דוקא צפון ודרום ובהכרח פירועו שלפניו בפירוש רש"י שם ד"ה הנפנה ה"ה לר"ע וכדכתיבנא. עוד רגע אדבר לכאורה המחבר השמיט מטיל מים והר"ב הביאו הפוך הוא כי המחבר ס"ו הביא דברי הר"מ ז"ל פ"ז מה' בית הבחירה ה"ט בלא הג"ה ישב ופניו כלפי קודש כ"ש מטיל מים בח"ל שרי והר"ב הגיה ל"א ישב מנלן דמטיל מים בכ"ע שרי ולזה י"ל הר"ב הוציא מירושלמי דאמר המיסך דוקא וכן בגמרא נפנה דוקא גדולים הא מטיל מים בכל ענין שרי והמחבר א"צ להביאו דכ"ש הוא מסעיף ז' לפי מה שהביא ישב ופניו כלפי הקודש. והבן זה:

**סעיף ו**

לדרום עמ"א ועב"י צידד בפירוש הירושלמי אי ראוי לחלוק כבוד לימין ובש"ע כתב תחלה למדקדק או איפכא לכל אדם ובהיכל הקודש כתב דוקא פניו לדרום ואין בידי סי' ההוא לעיין ביה. עיין קו"א בט"ז החמיר בחצר כרחב המחיצות ואם מכוסה בתקרה שרי ומינה אכסדרה ע"ג ד' עמודים וגג ע"ג אסור מזרח ומערב דל"ש כאן פי תקרה יורד וסותם:

**סעיף ז**

בין עמ"א ובחדושינו ברכות ה' ב' כי מלת בין יורה כזוהר בין צפון לדרום ואשה למזרח וכו' ורש"י ציין שם צפון לא על מלת בין ובש"ע א"א לפרש כזוהר שהרי בד"מ סעיף

י"ז כתב בביאור (וכפול כי כאן צניעות כתב נכון ליזהר אף אין אשתו עמו ושם עיקר דין תשמיש כתב כשאשתו עמו אסור) וברי"מ פי"ז מבחירה נמי אין ישינים מזרח ומערב כפירש"י ואשתו עמו בבאר הגולה אות ז' לפי' התוס' וברש"י ג"כ שם נכון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות מ"ש בשם הלבוש אפילו ביש מתיצות ונהנו כו' משמע במנהגא תליא וברי"מ ובגמרא מסתמא ישן אדם עם אשתו בבית אפי"ה אסור וב"ח סוף הסי' תי' תשמיש צריך לקדש יותר. והנה יש סייעתא למ"ש הבי"י דרי"מ ז"ל פי"ז מחי' בית הבחירה סובר ביש מחיצות אין נפנין מזרח ומערב מקושיא זו דאם ישן אסור בבית כ"ש לפנות גנאי יותר ועמ"ש בפי"ז אות ב' וד' מדברי הלבוש וכאן אין להאריך. האי"ד אות ח' מחגיגה אדה"ר מסוף עולם ועד סופו כששוכב ראשו למזרח אלמא שרי וי"ל דוקא ישן אסור שכ"כ הר"מ ז"ל אין ישנים אבל לשכוב כך לנוח מיגיעה וכדומה שרי בין מזרח ומערב:

**סעיף ח**

ביד עמ"א ופירשתיו בט"ז אות ח', ומ"ש לט"ז איטר בשמאל דעלמא כפי הנראה מ"מ וצ"ל בשמאל דידיה כי כן מסיק הט"ז אפילו לטעם דרבא מקנה בשאל דידיה ע"ש. ומ"ש בכותב בשמאל יקנח בימין דאיכא תרי טעמי צ"ע דכותב לא מצינו בגמרא כלל ועוד נגד זה יש בימין ב' טעמים מראה טעמים ונותנה בפה ואפי' תימא טעמא דרבא ליה ליה מאחר שכולם חולקין עליו. ושוב ראיתי באי"ר אות ח' הרגיש בזה אם לא שט"ס יש בימין דידיה אע"ג דאיכא תרי טעמי וצ"ע. גידם שאין לו יד שמאלית עסי' כ"ז ס"א ומקנח בימין אסור לכנוס לב"ה ותפילין בימינו דהא צריך לקנח בימין עיין סי' מ"ג ס"ה. ופשוט הוא. עמ"ש בט"ז אות ח' וק"ח מזה:

**סעיף ט**

**בעשבים** עמ"א הראה מקום לסי"ב ס"ד ולכאורה ס"ה צ"ל כי שם נאמר יבישין מחתכין. ומ"א שם ה הקשה דכאן אמר שיניו נושרות ולמ"ש כאן אות י"א דשיניו נושרות שיעשו לו כשפים ובשבת כשפים לא מעלה וצרור עדיף ואוגני כלים יוכיחו שהם עדיפי מצרור וחרס דיש כשפים וסכנה וחמירא סכנתא מאיסורא צרור עדיף כמ"ש הב"ח בשי"ב לתרי' דברי הטור אהדדי א"כ א"ש דברי המחבר שם. וז"ש ס"ד בחרס סכנה לא כשפים ובהכרח דיבישים סכנה א"כ אף בבית אסור דבזה אין חילוק. ועמ"ש באות י"א ללבוש:

**סעיף י**

**תחתוניות** עמ"א הג"א הוא גמרא שבת פ"א א' בפי, ושם י"ל בשבת אין כ"כ סכנה בצרור שקנח הוא או יבש ולכך עדיף מצרור מוקצה משא"כ בחול עדיף צרור לכן מייתי הג"א כתב לית לן בה משמע דשום מיחוש אין בו:

**סעיף יא**

**וכן** עמ"א פירשתיו באות ט' וסובר דבר שאור שולט עושים לו כשפים שיניו נושרות כו' ומש"ה כתב הר"ב חרס והיינו אוגני כ"ח דלית סכנה (עיין שי"ב) ואור שולט לא עשבים ושינה מלשון המחבר אבל בקינח חבירו אפשר גם בבית יש סכנה. אבל שיטת הלבוש בשי"ב משמע דחרס רק משום כשפים ואוגני כ"ח לית ביה כישוף ועא"ר כאן אות ט' בזה ולפ"ז כשפים וצרור טוב לקנח בצרור ולפ"ז א"צ שם ביבישים מחתכין דכשפים לחוד נמי. והנה חרס ועשבים יבישים י"ל עשבים גרע. ובזכרונות לטור וב"י רשמתי יותר ועיין ט"ז אות ה':

**סעיף יב**

**בלילה** עמ"א פסק דלא כרב אשי אפילו קרן זוית א"צ כרבא וכמה אמוראים. ומ"ש בפני עכו"ם אסור ע"ז מ"ז ב' פירש"י עע"א רואין אותו. והנה מזרח ומערב נמי אסור בלילה כמו ביום כחשיבה כאורה לפני ה' ובגמ' ברכות ס"ב א' במקום אמאי לא לענין זה:

**סעיף יג**

עמ"א בתוס' ד"ה והלא נדה י"ג א' יע"ש עסי' מ"ג ס"א דמעומד משפשף אפילו בימין (יקנח בשמאל ושפשוף אפילו בימין רשאי) והלכך אסור לאחוז תפילין שם כשמשתין מעומד יע"ש. ויומא ל' א' בתוס' ד"ה מצוה יעוי' שם. והנה מצוה לשפשף היינו בעמידה וכשפסק הקילוח מ"מ איכא קצת ניצוצות וכהאי גוונא כתבו התוס' ביומא שם דאוחז באמה אעפ"כ יש מעט ניצוצות וא"כ בעומד ואין אוחז דיש הרבה אעפ"כ מצוה לשפשף מה שיכול. ומיהו מיושב משמע דליכא כלל ניצוצות כדמוכח סי' מ"ג ס"א יע"ש. ולפ"ז נשוי דמותר מדינא רק מדות חסידות אפ"ה צריך שפשוף ואסור לרחוץ להשתין ובידו תפילין:

**סעיף יד**

**נשוי** עמ"א כתב כעין מ"ש הט"ז י"ב ומתוס' נדה י"ג ד"ה אם שכתבו ורבינו הקדוש כו' משמע לכאורה שאר תנאים לא נתנו זה ש"מ דאף מדת חסידות ליכא ומ"ש מרבינו הקדוש ובאה"ע כ"ג פסק כרמב"ם ביאור דבריו דמתוס' נדה י"ג א' ד"ה אם משמע למטה מאבנטו ל"ד אלא על מילתו והוקשה להם כ"ע אסור ותי' דנשוי מותר ורבינו הקדוש החמיר וכ"מ מתוס' ע"א לא מצאתיו כעת ד"ה אלמא יע"ש. ומ"ש באה"ע פסק כרמב"ם בסי' כ"ג ס"ד והם דברי הר"מ פכ"א מהא"ב דתחת טבורו נמי אסור לכל אדם הביאו הט"ז י"ד קפ"ב אות ג' יע"ש והיינו כר"ט וטבורו ממש קאמר. ומ"ש שלא ראה הט"ז התוס' בדיבור המתחיל אם יש לומר מכאן אין ראיה כי יש לומר דר"ט תחת טבורו ממש לא על מילתו דוקא א"כ מאי רבותי' דרבינו הקדוש אלא דכ"ע אסורים מטבורו ולמטה

בלא הטלת מי רגלים הא בהטלת מ״ר שריין בנשוי לאחוז אפילו רבינו הקדוש אף במ״ר לא היה מושיט ועמ״ש התוס׳ במשנה נדה י״ג א׳ ד״ה כל היד יע״ש:
**והוי** יודע דהא דפסק כאן דמעטרה ולמטה או מסייע בביצים שרי השמיטו הר״מ ז״ל וסובר דאסור עכ״פ בעטרה עב״י והנה י״ל מדהקשו רבנן נעשה כרות שפכה לימא יאחוז בעטרה או ביצים מחמת קושיית התוס׳ ריש כל היד דהא מותר לבדוק בעטרה יע״ש ש״מ דאסור ולפ״ז לדידן דמותר בעטרה בהכרח תי׳ התוס׳ דוקא למ״ר שרי הא בלא״ה אסור. ומ״ש הכא עון חמור הוצאת שז״ל מן התורה הוא ומבואר בתורה גבי בני יהודה ומש״ה מחמירין ביה. ועיין שבת לענין ביעתותא דנהרא מ״א א׳:

### סעיף טו

**להשתין** עמ״א דבמטלית עבה שרי עש״ך י״ד קפ״ב אות ו׳ כתב כן במטלית עבה שרי. ורבינו הקדוש דלא הניח ידו מאבנטו למטה לאו כשהוא לבוש אלא על בשרו או על כתונת דק אבל על בגדיו לא מסתבר שהיה ידיו אסורות ולא הניחם למטה כלל ואין להאריך בזה:

## סימן ד

### סעיף א

**ויברך** עמ״א הנה בפעם רחיצת שחרית ד׳ טעטים רא״ש לתפילה בנגע במטונף וה״ה מנחה ומטונפות מברך ענ״י ברכות סמ״ך ב׳ יע״ש: ב׳ הרשב״א בב״י ופרישה (בסי׳ קל״ה ברשב״א) דתפילת שחרית במקום עבודה צריך להתקדש ככהן מכיור ונעשה בריה חדשה משא״כ מנחה דלא נעשה בריה חדשה: ג׳ אורחות חיים והוא ג״כ גמרא שבת ק״ט א׳ שיבתא ובת מלך להעביר רוח רעה השורה בלילה על הידים: ד׳ הזוהר דמאן דנאים טעים טעמא דמותא בשיתין נשמין וכי מיתער איתדבק סט״א בידים צריך נט״י. והנ״מ בין הטעמים עיין פרישה ניעור בלילה שייך טעם אורחות חיים ולא דזוהר ונאים ביום שיתין נשמין שייך טעם זוהר לבד. וטעם הרשב״א לתפלה ככהן מכיור צריך דוקא כלי וכח נברא וכל הדברים הצריכין בנט״י לסעודה וכן הם במי כיור דשוין המה (עיין זבחים בזה ולקמן ק״ס מזה) ותפלת המנחה א״צ ענ״י. ולהרא״ש לשיטתיה דפסק בטור משמו בסי׳ זיין דתפלת המנחה נמי ידיו מטונפות צריך לברך ענ״י א״ש ה״ה וכ״ש בבוקר אבל למ״ש המחבר לקמן סי׳ זי״ן סעיף א׳ כרוב הפוסקים והרשב״א ג״כ דמנחה אין מברך וכ״ה ברל״ג בהכרח נשאר טעם הרשב״א ז״ל לבד וז״ש המ״א בכאן. ומיהו לטעם א״ח וזוהר אין לברך ענ״י כי סכנה ורוח רעה אין לברך רק על מצות ונשאר רק טעם הרא״ש והרשב״א. אבל הט״ז לשיטתיה לקמן ז׳ א׳ וכדבעי׳ למימר אי״ה בט״ז אות

א' בזה: ע' בגמרא ברכות ס' ב' כי איתער יאמר ברכות כו' כי משי ידיה ענ"י וברכות איך אמר בידים מטונפות דאסור כמבואר בסי' צ"ב ס"ז ומ"א שם אות ד' יע"ש והנה י"ל או דמנקה ידיו תחלה בצרור ועפר וסגי בכך ואח"כ צריך לממשי ידיה לתפלה בעינן דוקא מים לכתחילה או מיירי בסתם ידים שא"י שום לכלוך שישן בבתי ידים וכדומה דלד"ת וברכות כשירים סתם ידים ולתפלה סתם ידים פסולות עיין סי' צ"ב בזה ובמ"א ד"ה. ולפ"ז נ"מ טובא בין הרא"ש להרשב"א כי להרשב"א אף שישן כל הלילה בבתי ידים וידע ודאי שלא נגע במקום מטונף אפ"ה צריך לברך ענ"י בבוקר ככהן בקידוש ידים בהיסח הדעת ונעשה בריה חדשה משא"כ לרא"ש דוקא בנגע במקום מטונף הא ידים דהיסח הדעת אין מברך ותדע שכ"כ ברכות סמ"ך ב' לפי שידים עסקניות הן ותיפוק ליה דסובר היסח הדעת נמי פוסל הביאו הטור בצ"ב ובסימן זי"ן בשם הרא"ש דווקא עשה צרכיו מברך ענ"י במנחה ומשחרית למדו הא היסח הדעת אין מברך. ועמ"ש בט"ז א' מזה ועמ"ש בסעיף כ"ג במ"א אות כוז"ח מזה ותראה שמ"א סיים ככהן מכיור והט"ז לא סיים רק בריה חדשה ולכאורה נהפוך הוא כי למ"א רק טעם רשב"א לדידן א"כ י"ל בעפר לא יברך כלל ודוקא מים לעבודה תקנו ברכה ככהן כו' ובסכ"ב פסק המחבר דיברך על נקיות ידים וזה לר"ש כמו שציין באר הגולה שם אות ט'. וצ"ל לדידן למ"א רק משום בריה חדשה תקנו ברכה זו ועיין אות ב' במ"א, ומ"ש בשם תולעת יעקב (בשם הזוהר) א"ר בסימן א' ד' הביא בשם מנחת יעקב מי"ד שמ"ד אות י"א דכל הבית כד"א והקשה מפ"ז לקמן דלקולא צואה בבית חוץ לד"א שרי כ"ש לחומרא ובית היינו חדר והביא מלבוש סימן ח' סי"א וס"ט ס"א ראיה להתיר והניח בצ"ע. ומ"ש בגמרא לא משמע כן ברכות ס' ב' ולקמן מ"ו ט"ז א' שלא על הסדר אין ראיה והמ"א א' ע"י מפה א"ש כאן. ומ"ש לא יטול חלוקו כו' ברכות נ"א א' ופירש"י יטלהו ממקום שהוא שם משמע אפילו נטל השמש ידיו ומ"ש בשם הכתבים הוא דבאות ב' בשם ד"מ אשר יצר דרשאי ליגע בנקביו וא"כ תיכף אחר נ"י ראוי לברך ענ"י ומיד אשר יצר כמו יצא מביה"כ מיד וא"כ בהכרח יעשה צרכיו קודם נט"י ויברך ענ"י ואשר יצר מיד כיון דנצרך לנקביו וכן דרך כ"א בבוקר בודאי דהרב בהג"ה מודה דאסור לברך אשר יצר אם לא יעשה צרכיו תחלה דלמה יכניס בספק ברכה ומיהו למ"ש בשם תולעת יעקב ד"א אסור קשה אם לא יטול מים בחדרו יטול ידיו ומברך ענ"י וא"י. אבל להמ"א אות ב' בריח חדשה הוה שבח ויכול לומר בבהכ"נ עיין סימן י'. והביא גמרא שבת מ"ט ב' ור"מ פ"ד מהלכות תפלה ה"ג דרוחץ נמי רגליו והר"א השיגו והכ"מ פי' להר"א רוחץ דשרי ולא הוה ליפות

ומ"מ לא נהגו עכשיו כן לרחוץ רגליו שחרית עיין א"ר א' וי"ל בין הולך יחף ב"ב נ"ז ב' משא"כ עכשיו הולכין במנעלים א"צ לרחוץ רגליו נ"ל:

**סעיף ב**

**ואפילו** עמ"א ויש נ"מ בניעור בלילה (סי"ג) לד"מ מברך א"י דמספק אין נוגע בנקביו וחמירא ספק סכנה (לר"מ כל ספיקא מ"ה שריא וספק סכנה מ"ה אסור ושמרתם לנפשותיכם דהא לא מוקמינן אחזקה ורובא בספק סכנה חולין ט' מים מגולים שאגי ספק איסור מספק סכנה). (ועמ"ש לקמן אות י"ז) ולמ"א לא נעשה בריה חדשה ועב"ח הטעם דשבח הם כמו כל הברכות יע"ש והנה הר"ב בסימן מ"ו ס"ח פסק דאפילו לא נתחייב מברך ואפ"ה בד"מ הוצרך טעם דיליה וש"מ דשאני הנך ברכות שתקנו על הסדר בשחרית ואשר יצר לא נזכר שם בסמ"ך ב' רק כשיוצא מבה"כ ומנלן דאף בלא ביה"כ בשחרית. בלבוש משמע דמשתין בלילה וסומך על א"י דשחרית וצ"ע עיין א"ר רמ"א אות ד' יע"ש בזה ולמ"ש הט"ז בס"ב א' ה"ה כאן דאם א"א שיטול ידיו יהרהר הברכה א"י בלבו בלילה אם הוא ברחוק ד"א ממקום העביט:

**סעיף ג**

סימן ק"ס עמ"א יראה דה"פ דהר"ב בא למעט קנ" דשם מזכירים כלי וכח גברא ושיעור רביעית וכדומה דעלייהו מברך על נטילת ידים כמ"ש באות ד' ואות ו' אבל מלוחים וסרוחים שוין המה לנשתנו מראיהן ועמ"ש באות ד' מזה:

**סעיף ד**

כשירים עמ"א יראה לי דה"פ דבס"ז כתב הר"ב דכלי וכח גברא אין מעכב והיינו דיעבד אין מעכב הברכה ומברך ענ"י ממש הואיל ומים ראוין לנט"י כמו לקמן בקנ"ט ס"ק המטביל מברך ענ"י ובמ"א ל"א דראוי לנט"י וא"כ כשאין ראוין לנט"י לא מברך ענ"י רק על נקיות ידים כבסכ"ב משא"כ כלי וכח גברא מברך ענ"י ושאר דברים הפוסלים שכתב הר"ב בס"ז היינו אין שיעור רביעית וכדומה המוזכר בקנ"ט לא בק"ס. אבל הדרישה פירש בביאור היפך דבריו דאינו מעכב לק"ש ולתפלה הא מברך על נקיות ידים (מ"ש שק"ש ותפלה א"י דלר"ר נמי כל שמערה ג"פ אף משבר כלי ובלא כח גברא מצינור וכדומה מהני) והמ"א לא ניחא ליה בכך דא"כ לאיזה צורך פרט הר"ב בס"ז כלי וכח גברא כו' לימא אבל דיעבד אין מעכב ועוד המחבר כ"כ ס"א דכשירים אפילו לכתחלה רק טוב ומה"ת דמעכב עד שהוצרך הר"ב להשמיענו והר"ב בקנ"ט פסק טבילת ידים כי כן מצותו משא"כ כאן לברך על נקיות ידים טוב לברך ענ"י דראוין הם לנט"י והבן עיין אות ט':

**סעיף ה**

דלא עמ"א הנה לבוש כתב על נקיות ידים והדין עמו כבסכ"ב וקשה על המחבר דיש מי שאומר (הרא"ה) דאין מברך משמע כלל לא והרא"ה י"ל כרשב"א דעיקר ככהן מכיור ובאין לו כ"א עפר אין לברך כלל כמ"ש המ"א אות כ"ה משא"כ המחבר בסכ"ב דמברך על נקיות ידים ואיך אחז החבל בתרין ראשין ותי' המ"א דמיירי כאן שאין רוצה להתפלל כ"א אחר שעה ושתים ובבוקר להעביר ר"ר ואין לו כ"א פסולים נוטל ואין מברך עתה כלל כי שמא אח"כ יזדמן מים כשירים וא"ל יסדר על נקיות ידים אח"כ עיין סימן ו' בני ספרד וכאן שפיר כך למיעבד עט"ז ב' פירש מברך על נקיות:

**סעיף ו**

לא עמ"א פירשתי באות ד' ועיין עטרת זקנים אות ה' כתב כן בביאור דכלי מברך ענ"י ול"ד למים הפסולים דמברך על נקיות ידים ומ"ש המ"א ניגוב אין מעכב דלסעודה כאלו אוכל לחם טמא ועמ"ש בסי' ו' במ"ז אות ד':

**סעיף ז**

כלי עמ"א הראה לקפ"א (ט"ס ק"פ) אות ב' דמים אחרונים ר"ר שורה על הקרקע כששופך המים מאוסים שם וכל שיש הפסק רצפה או קסמין אין שורה ר"ר משא"כ כאן דר"ר שורה על הידים ובמים נדבק במים אף ע"ג קסמין אסור דבני אדם עוברים שם והראה לתרי"ג ס"ג עד סוף קשרי אצבעות ביוה"כ ובחולין ראוי עד הפרק הזרוע דהיינו סוף היד (זרוע מיקרי עד קובדו עלנבו"גן וסוף היד עד זרוע די לכל היותר) ויש לי בכאן פרט אחד ראיתיו לזכור אותו כי הר"מ ז"ל פ"ד ה"ב מתפלה כתב עד הפרק וי"ל דכתיב ארחץ בנקיון כפי וידוע דכ"ף מיקרי כ"ף היד עד הזרוע עגול ובית קיבול בכ"ף וכן במצורע על כף השמאלית לא באצבעותיו וא"כ לתפלה כל הכף צריך רחיצה או נקיון כי דרך ליגע שם במטונף וה"ה סתם ידים לתפלה (עיין צ"ב) אבל להעביר ר"ר די עד קשרי אצבעות ואה"נ בח' יוה"כ תרי"ג דהשאר צריך נקיון אלא דצ"ע דשם משמע דכל רחיצת שאין תענוג שרי א"כ כל שאין תענוג אמאי לא יטול ביוה"כ עד הפרק הזרוע וצ"ע ואי"ה יבואר בתרי"ג ותקנ"ד והוי יודע כמו בנט"י לסעודה דמבואר בקס"ב דצריך להגביה מתחלה וסוף או להשפילם ה"ה כאן נמי וע"כ כתב בא"ר אות ד' ג"פ רצופין. ואין נוהגין סירוגין ולומר דיעשה ג"פ רצופין וסירוגים עדיין מידי ספיקא לא נפיק ויותר טוב ליטול שחרית ממי שכבר נטל ידיו ושפיר משא"כ בנט"י לסעודה רביעית פ"א שפיר דמי משא"כ שחרית אפילו הרבה בכלי נטמאו והעד בשכשך בכלי כתב הב"י דנטמאו ואפילו הרבה ודוקא מימות מחולפין:

**סעיף ח**
לא עמ"א פשוט. ומשמאל לימין א"א בע"א וחפץ הוא לטהר מיד עיין א"ר ועמ"ש בט"ז אות זיין מזה:

**סעיף ט**
ולתפלה עמ"א לכאורה על נט"י וזה א"א שהרי הראה לסכ"ב ואם כוונתו נקיות ידים סותר למ"ש אני באות ד' כלי וכח גברא אין מעכב ומברך על נט"י וכן פירש בעטרת זקנים אות ה' בהג"ה יע"ש ומ"ש כאן דמים ראוים לנט"י רק שכשך בכלי וכ"ש הוא מדלא מעכב הברכה משבר כלי. ואם נאמר כמ"ש באות ה' דאין מברך כלל עתה בס"א ובס"ז מברך היינו נקיות ידים וה"ה כאן דוחק. ועוד בסימן קנ"ט אות ט"ו שכשוך לאכילה בדוחק יברך על נט"י א"כ כ"ש כאן בשחרית. אם לא שנגיה ויברך ענ"י ועיין סכ"ב ועדיין צ"ע:

**סעיף י**
בשלש עמ"א דנהר תחב ג"פ נמי ספק דשמא דווקא עירה בעינן ואפילו ממקום זוחלין כמו אצל רחיים שזולף ונותן ידו תחת הדלף ספק לר"ר כי מזוהר משמע דכלי בעינן דווקא עמ"ש בט"ז אות ח' ומ"ש על ע"ת הקשה עליו בא"ר אות זיין דע"ת קאמר בקרקע שלא יטמאו המים מר"ר בעינן ארבעים סאה וצרור רק לתפלה ובאמת צ"ע כעת ולפ"ז מ"ש המ"א כנהר דקמא אזלי א"י אפילו מכונסין במקוה כל שיש ארבעים סאה אין ר"ר שורה ולאו בר קבולי טומאה כלל וצ"ע עמ"ש באות כ' ט"ו א"ש. וחולין פכ"ה ק"ה בט"ז:

**סעיף יא**
ולהעביר עמ"א הנה הספק לתפלה דשמא לא פלוג רבנן כמ"ש בב"י. ולר"ר הספק אי כזוהר דנאים דוקא או כאורחות חיים דר"ר בלילה וזהו הספק ומ"ש דנעור לא נגע באות א' דחה טעם רא"ש לדידן לא הי"ל להזכירו כאן. ואם ישן שינת עראי בלילה לרשב"א מברך דנעשה בריה ולרא"ש בעראי אין נגע במטונף עב"י (מ"ש הב"י דלמ"ד סתם ידים כשירות קשה למ"ד פסולות וכן הלכה בצ"ב אפ"ה אין מברך דאל"כ מנחה נמי לרא"ש וכמש"ל אין מקומו פה) ויש נ"מ בין רא"ש ורשב"א ועמ"ש בט"ז ט' מזה ועיין תצ"ד במ"א ט"ס שם ועביי"ד סי"ג וצ"ל ועיין סימן ד' סי"ג כאן דבשבועות נעורין כל הלילה אין מברך ענ"י בבוקר ומיהו אם ישן עראי לרשב"א מברך ולרא"ש לא:

**סעיף יב**
בלא ברכה עמ"א הב"ח הוכיח מתשובת הרא"ש המשכים ללמוד מברך ענ"י ולד"ת א"צ ברכה כל היום אף להרא"ש בסימן זיין ש"מ דבשחרית ל"פ וכתב המ"א דאינו רק

הואיל ויתפלל אח"כ ויצטרך לברך אעפ"י שהשכים קודם אור היום מברך ענ"י מיד ואע"ג במנחה לא היה מברך כ"א שעשה צרכיו והתפלל מיד כבסימן ז' שחרית שאני אבל לדידן עיקר כרשב"א לשיטתיה באות א':

**סעיף יג**

רוח רעה עמ"א בסי"ג נקיט להתפלל ג"כ ספק אף לרשב"א דשמא ל"פ (דלא כט"ז אות ט') משא"כ כאן ומדלא נקיט השכים וישן שינת עראי כמ"ש הרא"ש בתשובה כלל ד' הביאו הב"י מה דינו בהכרח דאף לרשב"א פ"א נעשה בריה חדשה ולא ב"פ וכ"ש להט"ז אות ט' מוכח כן דאל"כ אמאי לא אמר ספק זה וא"כ לט"ז נמי אין לברך בעשה צרכיו וישן עראי אח"כ משא"כ ישן פ"א עראי והבן והוכיח שיטתיה באות א' והבן. ומ"ש דלר"ר א"צ ברכה דסכנה לא מברכין רש"ל פכ"ה ה"ז א"ר ח' ולפ"ז אפילו ישן שתין נשמין אין מברך ומ"ש הרב דיטלם בלא ברכה לאו משום ספק דא"נ וודאי אין מברכין על סכנה וד"מ ו' אות ד' משמע דלר"ר מברך ענ"י יע"ש והבן עסי' ז':

**סעיף יד**

ישן עמ"א ולכאורה פשוט הוא דספק מטעם זוהר מאן דנאים ואפי' בלילה לזוהר פחות מס' נשמין אין ר"ר שורה וכ"ה בלבוש סט"ו:

**סעיף טו**

שלא עמ"א א"י מה הוא דבר הלא ס"א מבואר שאסור לישן ביום שתין נשמין ואולי בכתבים מחמיר אף פחות מזה וברי"פ ט"ס וצ"ל ר"ץ ס"א וא"ר ב' שלא יבטל מתורה וס' נשמין בלא"ה אסור:

**סעיף טז**

פ' הישן עמ"א פירוש דוד בלילה היה נזהר כדמוכח ברכות ושתין נשמין אין שם שעות (ולפ"ז א"י שיעורו) ודוד עד חצות היה ישן כ"פ ס' נשמין ומתעורר אחר כל ס" נשמין דלא יטעום טעמא דמותא ומש"ה היה צריך כנור לאתעוריה (משא"כ אי שיעור ס' נשמין רק עד חצות שש שעות א"צ כנור) ותי' דהר"ב קאמר בסוכה משמע דאמורא לא היה נזהר רק ביום וא"כ אין לך ללמוד מדוד בלילה והמחבר סובר ביום אסור הוא ובלילה בעל נפש יחמיר ועיין א"ר אות י"א ד' שינתא דרב כדוד יע"ש וא"י דלענין שיעורא אמר כן ומ"מ דוד בלילה היה נזהר ורש"י שם מפני ביטול תורה ומ"מ דוד בלילה נזהר:

**סעיף יז**

במים עמ"א. וא"ר י"ב בשם מקור חיים דבית הכסא ובין המתים ושימש מטתו ג"פ בעינן ובקס"ה ס"א לאחר ששפך ס"א על ידו ומנגב משמע דא"צ ג"פ יע"ש: ודע דלתפלה די בנקיון עפר אבל סכנה יש עד שיטול במים:

**סעיף יח**
מבית הכסא עמ"א ואי"ר י"ב בכל הדברים ימהר מה שאפשר ויטול מיד כי רוח רעה שורה על הידים. ואי דווקא בית הכסא קבוע עמ"ש בסימן זי"ן:

**סעיף יט**
מנעליו בידיו מ"א וע"ת טפי לא נגע בהן ולפ"ז כהן לדוכן במנעלים שאין קשירה צריך לחלוץ קודם נטילה עיין א"ר י"ג וקכ"ח אות ט' בא"ר שם ולבוש בקכ"ח ס"ו כתב ואח"כ (ואחר חליצת מנעלים בס"ה) י"ל בקשירה מיירי:

**סעיף כ**
בין עמ"א ולמקור חיים צריך ג"פ עמ"ש אות י"ז:

**סעיף כא**
שנגע עמ"א ויראה חוץ לד' אמות מן המת א"צ נטילה וכעת לא מצאתיו ועי"ד שע"ו:

**סעיף כב**
שמפליא עמ"א ונוגע בכנה אפילו לא מפליא ומלת מפלה בה"א ארמית שבת לא יפלה כליו בערתי פליתי יע"ש ברש"י. מ"ש בש"ע שיוצא מדעתו פי' א"ר י"ג שעובר עבירה והיינו שר"ר שורה עליו ומטעהו ובלבוש כתב מפני ר"ר לא נקיות יע"ש. כתב בש"ע סי"ט המקיז כו' וא"י אם בכלל זה מה שקורין שרעפין או באנקי"ס וכן עלוקה שקורין איגל או פיאווקעס אם צריך ליטול ידיו ויראה דאין טורח כ"כ ויטול ידיו גם לזה:

**סעיף כג**
אין עמ"א ומיהו ברגלו אפילו הולך כך אסור כבסי"ח:

**סעיף כד**
או עמ"א וסי' צ"ב אות ג' יע"ש. א"ר ט"ו בעפר די בפי"א יע"ש דצידד לר"ר ג"פ עפר היכא דאין לו מים:

**סעיף כה**
על המ"א כוונתו או דלעולם מברך כאן נ"י או דכאן לא יברך כלל נקיות דהתם נט"י בכלל מאתים שנצטוינו נטילה יש טבילה ולא יאמר טבילה דלא ציונו על טבילה רק עיקר נטילה וכ"ש כאן דבמנחה אין מברך דעל נקיות אין מברכין רק היכא שצריך כלי כמו סעודה וא"כ היאך למד המחבר מרא"ש סוף ברכות דמברך נקיות (באר הגולה ט') דסובר במנחה נמי (אין) מברך משא"כ אנן כרשב"א (לשיטתיה באות א') א"כ י"ל דבעפר אין מברך כלל כמו מנחה ומיהו י"ל דהמחבר בס"ז כתב טוב להקפיד אלמא סובר טעם הרשב"א לחצאין רק בריה חדשה מש"ה בשחרית מברכין ולא במנחה וכיון שכן אין בכלל מאתים דלא נצטוו דווקא על הכלי וטוב יותר נקיות ידים ועיין ט"ז א'

ומ"א אות ב' ועיין א"ר כאן אות ב' ותבין ובחידושינו קצרתי ועכ"מ מהל' ק"ש פ"ג ה"א ויבואר אי"ה באות כ"ח מזה:

**סעיף כו**

קודם עמ"א ועיין צ"ב מזה דהזכרת השם שוה לד"ת ידים מטונפות אסור וסתם ידים כשירים לשתיהן ועמ"ש בט"ז ט"ו באורך מזה:

**סעיף כז**

ערום עמ"א ומלבושים שלנו שבית הצוואר פתוח ישן במלבושים שינת קבע מסתמא ידיו מטונף כי דרכו לחכוך בגופו במקום זיעה ואסור ללמוד או להזכיר השם עד שינקה אבל שינת עראי אין חזקתו שנגע כ"א סתם הויין וכשרים לת"ת ולברכה רק לתפלה:

**סעיף כח**

שינקה עמ"א כ"ז ברשב"א יראה דקאי אאות כו"ז ואין רשב"א כעת ת"י: ומ"ש מודה אני יאמר אף דתורה אסור כמבואר בצ"ב תפלה בלא שם שריא אף במטונפות ועיין א"ר כאן ט"ז ומה שיש להאריך בדיני נטילה ושאר ספיקות וחקירות בט"ז ט"ו אי"ה יבואר:

## סימן ה

**סעיף א**

ביו"ד עמ"א בתשובת ר"מ מלובלין סי' פ"ג לעולם יקרא א' בשב"א נע דלית בחולם נון בקמץ וסימנך זה שמי לעולם כנקודת לעולם ובתשובה מהר"ר שבתי סופר מפרעמסלא שחזר מהר"מ ז"ל. והסכים לקרות אלף בחטף פתח ושכן הסכימו בעל ע"מ ושל"ה וברכת הזבח א"ר ב' והנה הפרש יש בין חטף פתח שנקודה א' שב"א ופתח העיקר השב"א נע ולהרחבת אות גרוניות כתובה הפתח משא"כ פתח חטף העיקר הפתח והשב"א שלא נקרא פתח גמור כ"א לחטוף קצת ואף דבלא"ה ת"ק היא מ"מ חוטפין יותר. והיוד נח נראה הוא וצריך להדגישה והנה שם אלקים אלקיך וכדומה מצינו בתורה נקוד בחטף סגול ולא ראיתיו כעת איך קורין אם בשב"א העיקר או סגול העיקר ואי"ה יבואר מזה: כתב א"ר שם יכוין בשילוב הויה ואדני ביום תחלה הויה דכורא ובלילה תחלה אדני נוקבא:

**סעיף ב**

שהיה עמ"א עת"ט פ"ד דסוכה מ"ה ד"ה ליה האריך והנה וודאי י"ל יוד רמז יהיה ב' ההי"ן היה הוה וא"ו אין רמז בו אבל אם וי"ו במקום יו"ד כאלו כתב יהיה עתיד כמו שם אהיה מרומז וכתוב הכל בפירוש היה הוה יהיה וע"ש שהאריך ואין מקומו פה. כתב א"ר אות א' דל"ד שלא ידלג תיבה אפי' אות מהנחות נסתרות ת"ג צריך לדקדק בה ובשם צ"ל דף י' אעפ"י שאמרו מצות א"צ כוונה ה"מ עשייה אבל תפלה עיקרה בלב הגיון

לבי וז"ש (תלים פ"ד ג') נכספה וכלתה נפשי כו' שאל"כ רק בשר לחוד גם צפור מצפצף כו' יע"ש ובעל ווי העמודים תיקן בפ"פ דמיין חבורות שילמדו סדר התפילות וסליחות ופיוטים פירוש המלות לפחות יע"ש. מ"ש בש"ע ובעל הכוחות כולם עיין עט"ז: ובא בריבוי חשיבות כמו אדני ארץ וכדומה עמ"ש בסמוך:

## סימן ו

### סעיף א

חלולים עמ"א איברים חלולים הא איברים נקבים לא דאל"כ ראוי לומר איברים נקובים ובט"ז אי פירשתיו ובד"מ ודרישה חלל משמע ל' הריגה לא יאמר חלל ונקבים ג"כ יש לו שלש פארות עי' מ"ג ושם נקב פירושה לברכה או קללה משא"כ חלל יע"ש:

### סעיף ב

כלומר עמ"א וכ"ה בסידורים בלא שעה א' וכסא כבודך שני הכפין רפוים אפשר כמנהג יהו"א בלי מבטל. מלת א"א כתב עטרת זקנים אי בצירי ממלת אין. ועיין מ"נ בשורש אי ובשורש אין אי בחירק מחוז או חיה ובפתח שם עוף ובצירי שאלת מקום או זמן גם לאפם ושלילה וממלת אין בצירי ותחסר הנו"ן וא"צ לנגינה כמו וחסיד במעשיו ואין מקומו פה:

### סעיף ג

חולי עמ"א בשם רא"ם (ט"ס רמ"פ) ואבודרה"ם ומהרש"ל כו' שאין לומר כו': עיין דרישה ע"פ כל המחלה כו' רופאך שאין קושיא כי שמירת המזגיים וד' יסודות הוא הרפואה בלי חולי ומצריים כל מכה של ד' מכות היינו שנלקו ד' יסודות שבהם (שהאדם מורכב מהם) וא"ש כל המחלה במצרים כו' יע"ש: ועמ"ש בסי' ז' בט"ז א' שייך לאשר יצר דקטנים לכאן:

### סעיף ד

רוחניי עמ"א ולכן שייך זה לאשר יצר שמפליא לעשות נותן לכ"א די צורכו לנפש רוחניות המאכל ולגוף הגשם והמותר מוציא לחוץ ומברך א"י ושייך לומר כן ומפליא לעשות. עיין לבוש פי' נקבים הפה והכרכשתא זה המושך וזה המעכל ויש עוד נקבים אחרים חלולים אצטומכא ומעיים ויש אחרים הלב כו' ומברך בשחר כמו שמברך כל הברכו' שבח שהחזיר הנפש לעבודתו יתברך שיהא לגו קיום נצחיי לעוה"ב כן א"י כי בלתי מזון הגוף נמי א"א לעבודתו (עיין סי"ד ס"א דמש"ה מברך אפי' לא עשה צרכיו) יפתח יותר מדאי או יסתם מעט יע"ש בזה וא"ש רש"י ברכות סי' ב' יפתח קאי אחללים עט"ז:

**סעיף ה**
להמתין עמ"א ומ"מ לא יתכוין לצאת בזה י"ח ק"ש כ"א עם הברכות וכן בפסוק שקורין קודם ק"ש אם לא כשרואה שיעבור זמן ק"ש:

**סעיף ו**
לברך עמ"א ועיין סי' מ"ו במ"א אות ט"ו יע"ש ותלים ראוי לומר קודם התפלה לבוש ועמ"ש בסי' א' מזה כי פסוקי דזמרה הם תלים ומכריתין המקטריגים:

**סעיף ז**
לא עמ"א הקשה על ע"ת דל"ד לחזרת הש"ץ תפלת ח"י משום שאין בקי אע"ג דהשתא כולם בקיאין וכן קידוש בבה"כ תקנה לא זזה משא"כ כאן אדרבה התקנה בש"ס כי מיתער כו' יאמר כ"א מיד ועכשיו הנהיגו בביה"כ א"כ ליכא תקנה קדמוניות ועט"ז ה':
(מ"ש כמ"ש בסי' ז' סי"ד הם דברי המ"א וסי"ד ט"ס וצ"ל ס"א כל היום אין מברך ענט"י וה"ג בבוקר כשבירך פ"א אין מברך אף קודם שהתפלל ועשה צרכיו):

**סעיף ח**
ברכת עמ"א ואינה בסמוכה לא"י או לברכת התורה והא דלא פותחת בברוך שברכת הודאה א"צ כו' ומ"מ מדת חסידות להסמיכה כי י"א שסמוכה הוא יע"ש בטור והביא ברכות ס"ב כי מתער לימא אלהי נשמה וי"ל דקודם לזה מסתמא נפנה מיד ואומר אשר יצר וסומכה לה עמ"א ק"י אות י"ג ואם כי לא הוזכר שם סתמא כפירושו ומ"ש בשם ע"ת לא הבינותי דלרא"ש נמי דענ"י שחרית על תפלה דוקא לא לימוד התורה וכדומה דהא כל היום נמי אין מברכין ומיהו י"ל כרשב"א א"ש עיין סי' ד, אות א' במ"א וט"ז:

**סעיף ט**
עושין עמ"א וראוי עתה שלא לומר בקול רם כ"א הש"ץ דבאגור כ' שנוהגין הזקנים כן ועכשיו נתקיים בעו"ה ירהבו הנער בזקן (יתגדלו כ"א אעפ"י שהוא נער לובש עצמו באצטלא של זקן) ויבטלו התפילות ועיין רט"ו ס"ב דודאי חייב לענות אמן ומ"מ באמצע פסוקי דזמרה או שאר שירות ותשבחות יש דעות ואי"ה שם יבואר בזה:

**סעיף י**
שלא עמ"א והנה בנ"ט אות ה' נראה שאין מסכים עם הלבוש כי דווקא ק"ש וברכותיה ניתקן שישמעו מש"ץ בי' אבל שאר ברכות א"צ י' ה"ה כאן. וגם למ"ש הכ"מ שם דברכת הנהני"ן סופר מברך ובור יוצא ה"ה ברכות שחרית נהנין ג"כ אינון עפר"ח מ"ו ס"ב ומה שיש לדקדק שם יבואר אי"ה ומיהו י"ל דלבוש מיירי בבקי אין יוצא בפחות מי' ומ"א בשאין בקי מיירי כמ"ש שם בסי' נ"ט:

## סימן ז

### סעיף א

לברך עמ"א דעתו שאין מברך כ"א פ"א ספק ברכות להקל ועט"ז ב' וזה פי' ספק ברכות לקולא או דרבנן הם וספקן לקולא או דשמא עובר על לא תשא ואי"ה יבואר ברט"ו ובמקום אחר עוד: ומ"ש היוצא מביה"כ אי צריך ג"פ עמש"ל בסי' ז' אות ח"י. ועיין סי' קס"ה ס"א משמע דא"צ לערות ג"פ כ"כ א"ד בסי' ד' אות י"ב דאל"כ כיון שצריך ג"פ מיד אחר רחיצה א' יאמר א"י דלר"ר בעינן ג"פ וי"ל קטנים. ועיין סי' רכ"ז במ"א ב' מבואר היוצא מביה"כ דוקא כשעשה צרכיו צריך נטילה הא לא"ה אף מקבוע א"צ נטילה וה"ה יוצא ממרחץ שרחץ שם ובא"ר שם אות ו' והיינו דלגדולים אע"פ שלא קנח כלל צריך ליטול ידיו משום ר"ר היוצא מביה"כ אבל יכול לברך א"י בלא נט"י כיון דלא קינח ולקטנים אף מקבוע א"צ ליטול ידיו משום ר"ר אא"כ שפשף צריך ליפול ידיו המטונפות יע"ש ומיהו י"ל להמ"א ברכ"ז ב' דהיוצא מביה"כ קבוע בלא עשה צרכיו צריך ליטול ידיו משום ר"ר ששורה שם ונדבק בידיו וכשעשה צרכיו אף בלא קנח אסור לומר הברכה הואיל ועשה צרכיו וכ"מ בב"ח כאן דיש אומרים לגדולים א"י ולא לקטנים כי לגדולים בלא קנוח צריך נטילה שעשה צרכיו (לא משום ר"ר לבד) ובזה לא מצינו חולק עליהם ולקטנים בלא בית הכסא אם שפשף צריך מדינא ליטול ידיו לברכה ואם לא שפשף ולא נגע בגופו כלל (עיין לבוש) א"צ נטילה כי אם משום הכון כמ"ש כאן ס"ב. עיין סי' ו' ברכת א"י בסידור תפלה של המדקדק הגדול מהור"ר שלמה הענא ז"ל אחד בפתח כל דהו וזה להב"י בב' הפירושים יע"ש משא"כ לפ"ז שם א' המיוחד פה והשני עבור י"ל אחר בקמץ ועיין רש"י כמעט שכב אחד העם באבימלך ועיין בקונטרס קורי עכביש. שם לפני כסא הכ"ף דגושה דלא כציר כי מלת לפני עומדת בטעם יע"ש: מ"ש בסי' ו' במ"א וט"ז על פירש"י ברכות ס' ב' יפתח הנה תראה הציון שם אם יפתח אחד מהחללים אם יסתם אחד מהם מן הנקבים כי בנקבים שייך א' מהם משא"כ חללים לכאורה ל"ש יפתח חלל א' כי האבר שייך בו יפתח ורש"י גורם חללים לא חלולים ואין מוזכר בכח המאמר האבר כלל. לזה פי' דשפיר י"ל דיפתח אחלל קאי שיפתח יותר וז"ש יפתח קאי אחללים כמו יסתם אנקבים לא אאבר דל"ג נקובים ה"ה חלולים ל"ג ועמ"ש בסי' ו' בט"ז ומ"א מזה וכאן אין להאריך. מלת אי בצירי כמ"ש בסימן ו' בשם עט"ז ובסדור תפלה של הענא בחירק וא"י למה. דקדוק מלת אפשר יבוא אי"ה:

**מדברי** מ"א רכ"ז ב' מוכח שאם עשה צרכיו ונפל ידיו ושמע רעם שמפסיק ומברך שכוחו כוי ואח"כ אשר יצר וכ"כ א"ר שם והנה ברכת השבח תקנו ז"ל תכיפה תכ"ד

ולאחר כ"ד יש דיעות אי מברך כו' ר"ן סוף פ"ק דפסחים סובר שאין מברך וט"ז ברכ"ז שמברך ועיין פר"ח מ"ו ס"ב וא"י לא תקנו ביה תכיפה כי א"א שצריך ליטול ידיו תחלה והוא יותר מכ"ד ולכן מברך כל היום והוא ג"כ שבח שבגופו גם כעין נהנין ע' סי' מ"ו ס"ב בפר"ח משא"כ שבח שחוץ לגופו י"ל לאחר כ"ד אין מברך כלל ואי"ה יבואר עוד ברכ"ז ובפתיחה לה' ברכות. בביאורי לטור פירשנו דלרא"ש אין מברך לר"ר אלא דוקא במטונף וא"ש מ"א ד' י"ג והבן:

## סימן ח

### סעיף א

יתעטף עמ"א ועב"ח שלא ילך לעסקיו אלא מיד יתעטף בציצית אחר נט"י ואפשר לומר מיד שלא ילך ד"א בלא ציצית וקודם נט"י אין ללבוש ציצית כי ראוי לברך עובר לעשייתן עיין ס"י ומיהו לדידן דמברכין על טלית גדול להתעטף ומתכוין לפטור זה אין צורך אלא ילבש תחלה קודם נט"י וע' מ"א ד' א' בשם סדה"י דלא יגע במלבושו קודם נט"י א"ש ומיד אחר נט"י יתעטף כו':

### סעיף ב

מעומד עמ"א בטור כתב יתעטף מעומד והמחבר שינה וכתב יתעטף ויברך מעומד אפי' הברכה מעומד והעשיה הוה ד"ת מעומד מג"ש דלכם מעומר והברכה גופא דרבנן ואמרו דג"כ מעומד תהיה הברכה והוא מירושלמי כל הברכות מעומד כו' עב"י. והקשה מחלה שכ"ח ס"א דיושבת לכתחלה ומברכת וקוצה חלה ובמשנה פ"ב דחלה ותי' דחלה הוה כעין נהנין שאסורה לה לאכול בלי חלה ולכך מותר לישב משא"כ מצות דאין בה כ"א קום ועשה כמו ציצית מילה ועומר ותקיעת ושאר מצות כמוהם י"ל צריך עמידה בעשייתן ובברכותיהן ובנהנין א"צ לעמוד דכל עיקרה של ברכה דליהוי נעשית המצוה ובנהנין ל"ש זה ועיין בב"י. והרא"ה לתקפ"ה ג' (ט"ס תקפ"ב) ושם נאמר דיעבד יצא ותפ"ט ס"א מ"א ג' דבעומר גופא יצא הרמב"ם יע"ש. ועב"ח הקשה על הסמ"ק דהא ירושלמי פסק כל הברכות צריך עמידה וכ"ש עשייתן (עא"ר אות ב') ולמה לי ג"ש בציצית מילה ושופר יע"ש ולדידי י"ל דהסמ"ק סובר בהנך דיעבד נמי פסול אם עשה מיושב בציצית טילה שופר יע"ש ולדידי י"ל דהסט"ק סובר כהנך דיעבד נטי פסול אם עשה מיושב צריך לחזור לעשות מעומד ושאר מצות רק לכתחלד.. ויש לראות ק"ש בס"ג מיושב ג"כ ומגילה תר"ץ מיושב ג"כ וכ"ת ק"ש גלי קרא ואפשר דמיושב יכול לכוון יותר ומגילה דרבנן א"צ לעמוד (והר"מ ז"ל דכתב בספירה פ"ז מה' תו"מ הכ"ג מיושב יצא דספירה בזה"ז דרבנן ליתא דלהר"מ שם ספירה בזה"ז ד"ת) אבל במ"א תר"ץ

א' מבואר דירושלמי וסמ"ק שניהם א"ש דכל ברכות המצוה שאין נהנין בעמידי אבל עשיית המצות גופייהו א"צ עמידה כ"א עומד דכתיב בקמה ויליף מיניה ציצית שופר ומילה ולק"מ קושיית הב"ח ולא כא"ר אות ב' דכל הברכות בעמידה דדין הברכה כדין המצוה דמגילה תוכיח. ולישב בסוכה עיין תרמ"ג משמע דמברכין לדידן מיושב ודלא כעט"ז כאן וי"ל דהוה כחלה ושחיטה גם בלא"ה נהנה מישיבת סוכה ומש"ה מברכין בישיבה לישב בסוכה. ומה שהראה לסי' י' סעיף י' דכסות הראש אין חייב בציצית וא"כ אותן שמכסין רק ראשן לא יפה עושין עא"ר ובע"ת וממ"ש המ"א הברכה ועטיפה משמע מברך ואח"כ מעטף ובתרמ"ג ט"ז ג' משמע מעטף ואח"כ מברך יע"ש:

**סעיף ג**

בטלית עמ"א ש"ר יהא נראה קצת ומ"ש באות ב' עד החזה ר"ל הגוף אבל הראש אם רצה יהיה כולו מגולה לאחר הילוך ד' אמות מ"ש מקידושין כ"ט ב' דרב המנונא דלא פריס סודר של מצוה עב"י וקידושין ח' א' דרב כהנא הא שאר ב"א אף נשוי לא היה מכסה ראשו בטלית מצוה עב"ח:

**סעיף ד**

ויעמוד עמ"א. די"א סוברים דבעינן עיטוף דוקא וכל שאין עיטוף אין מחויב בציצית וסוברים ג"כ דכל עטיפה בעינן עד שפה כו' א"כ צריך שיהא רחבו לקומת איש ועי' ראשו אבל אנן קיי"ל דעיטוף לא רמיזא בתורה וגם סתם עיטוף הוא הגוף ושאני אבל דכתיב שפם יעטה וכן מצורע עב"י וט"ז ומ"א כאן. ומ"ש בסי' י' סעיף ז' (ט"ס ס"ו) במלבושים שלנו שהם תפורים מב' צדדים א"א להניחו רחבו לקומת איש שיהיו כל ד' ציצית מצד א' רק בארבע כנפות רק חתיכה א' ובית הצואר באמצע יכול לעשות כן למצוה מן המובחר ומיהו אף בטלית גדול עושין עיטוף גמור עד שפה כדי הילוך ד"א ועל טלית קטן אין מברכין כלל כמ"ש לקמן סעיף י' יע"ש:

**סעיף ה**

ואח"כ. עמ"א בשם תה"ד ועמ"א אות ב' ומ"ש שם:

**סעיף ו**

וילבישנו עמ"א ולקמן ש"א סעיף ל' דהוה דרך מלבוש בשבת אם משים צד ימין על צד שמאל א"כ רשאי לעשות בטלית של מצוה כן ול"ת דלא הוה אשר תכסה בה:

**סעיף ז**

בציצית עמ"א ב"ח סימן כ"ד (ט"ס י"ד) בפתח כי קאי על פתיל תכלת הידוע לא על סתם ציצית כי תכלת עיקר שדומה לכסא הכבוד. ואותיות כלב כשתחסר אחריהן ה"א הידיעה נקודים בפתח כמו לנחותם וכדומה. ולבוש כתב כי אדרבה שאין לנו תכלת

הוא שוא ואי משום הא י״ל דמברכין על שצונו להתעטף בציצית מבוררים היכא דאיכא תכלת וע׳ א״ר א׳ בציצית בשו״א ובסידור תפלה להמדקדק הגדול מהו׳ שלמה הענא ז״ל שי״ז ת׳ הא דכתיב (ויקרא יג כט) בראש או בזקן בשו״א בס״פ להורות על זקן כ״ד יע״ש ואין הכרע:

**סעיף ח**

שלשת עמ״א הביא הג״א (ט״ס הג״מ) ספ״ג דר״ה כ״ט א׳ דציצית יכול א׳ לברך וכתב דמיירי שאין בקי ולכאורה תמוה דהא בהג״א כתב חוץ מק״ש ובה״מ ותפלה ואם אינו יודע אף באלו הג, מוציא מכלל דבשאר ברכות אפי׳ יודע מוציא חבירו ועא״ר אות ו׳ וי״ל בדוחק דחילוק יש בין אין יודע כלל ובין אין נקי כ״כ בדקדוק ובפי׳ המלות ומ״מ יודע הברכה ועיין תקפ״ה במ״א אות ג׳ וכ״כ הבי בשם תה״ד שם דהתוקע לחבירו מדינא שומע מברך ולא התוקע אלא שאין נוהגין כן והיינו מאחר שהוא תוקע עושה גם כן ברכה מחמת מנהג ולא מדינא הא כשאחד עושה מצוה ויודע ברכה ודאי אף מנהגא הוא שעושה מצוה יברך ולא אחר אם לא באין בקי כמ״א ודלא כא״ר שם:

**והנה** המחבר כתב שיש ברירה אם רצו כולם מברכים או יוצאים בשמיעה ול״ת דאין רשאין להרבות בברכות או שאין יוצאין בשמיעה היכא שהם בקיאים קמ״ל דרשאים משא״כ כשאחד עושה מצוה וחבירו אין עושה אין מברך אחר כ״א באין בקי העושה. ומ״ש המ״א בהג״א ציצית אע״ג דגמרא ערוכה היא ר״ה כ״ט א׳ תני רב אהבא בריה דר״ז כל הברכות כולן אע״פ שיצא מוציא חוץ מהנהנין וכ״פ הר״מ ז״ל פ״א מה״ב ה״י והטור א״ח תרצ״ב במגילה מ״מ הא כתב רש״י שם דנהנין לית ערבות לא לתהני ולא ליברך והעתיקו המ״א קס״ז מ״ם וא״כ ציצית י״ל דאין חוב ללבוש בגד ד׳ כנפות עם ציצית ה״א דאין זה ערבות קמ״ל מהג״א ולכן נקיט המ״א ציצית ושם בהג״א נקיט תפילין ג״כ אלא כדכתיבנא:

**והוי** יודע אם עשרה קנו טליתים חדשים ועשו בהם ציצית ולא ברכו שהחיינו דמברנין בעיטוף ראשון כמבואר סי׳ כ״ב נהי שא׳ מברך להתעטף על כולם מ״מ שהחיינו הם מברכין כמ״ש הר״מ ז״ל פי״א מברכות ה״י וע״כ נהגנו (לקמן תקפ״ה) בשופר דהתוקע מברך שהחיינו בקול ודיבור משא״כ במצוה שיש בה עשייה ולבישה נמי הכין הוא ועב״י שם ובכ״מ שם והרואה יראה שתח״ד בתקפ״ה שם ה״ג קאמר דמדינא יברך השומע מאחר דמברך שהחיינו בעצמו אין לחלק ויברך ג״כ לשמוע קול שופר ואין ראיה למ״א כאן. ואי״ה יבואר עוד בכ״ב איזה יקדים אם להתעטף או שהחיינו. עוד אבאר לך מ״ש המחבר מתעטפים כאחד בב״א לאפוקי לאחר כ״ד הוי הפסק עיין ר״ו ס״ג

ועיין ריי"ג מ"א ז' י' כו' ברכה אחת לכולם ורל"ח במ"א ח"י ולבוש שם דלא יברכו כל א' לעצמו אלא אחד מברך לכולם וא"י כעת ההבדל בין שם לכאן דאמאי כאן יש רשות לברך כל א' לעצמו ולא דאחר יברך לכולם ברוב עם עמ"ש באות ט' מזה:

**סעיף ט**

והאחרים. עמ"א בשם ד"מ שמה"ט השי"ת מברך בקול רם להתעטף להוציא. הנה מבואר בריי"ג ס"ג ודוכתי טובא דצריך המוציא והשומע להתכוון ושם נאמר בב"י ולבוש הטעם דקיי"ל מצות צריכות כוונה ועא"ר שם אות ה' דבסי' ס' הלכה כן ולא מספק יעוין שם. ויש לראות למ"ש המ"א בסמ"ך אות ג' במצוה דרבנן א"צ כוונה כל הברכות דרבנן הם ואפשר דעשו הברכות כדין המצוה ולפ"ז בטלית משי וכדומה דהמצוה דרבנן א"צ כוונת לברכה ג"כ ויוצאין בשמיעה בלא כוונה גם בטלית ד"ת אטו מחויב הוא לילך בציצית עד שיאמרו דבעי כוונה אבל למ"ש הב"י בתקפ"ט דאף למ"ד א"צ כוונה ה"ט בעשייה אבל בדיבור בעי כוונה ועא"ר ריי"ג ה' א"ש כאן. והנה דברים אלו ארוכים הם ודרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי לא אאריך כאן ואי"ה בה' ברכות אבאר עוד מזה:

**עוד** רגע אדבר בהא דכתב המ"א בסי' ו' אות ט' י' בשם לבוש דאין מוציא פחות מעשרה הא קיי"ל כל הברכות אע"פ שיצא מוציא ואי"צ י' וכן כאן בטלית לא הוזכר עשרה ועי' ט"א מ"א אות ה' ומנלן לחלק בין הנך ט"ו ברכות דבהני בעינן עשרה ואי"ה יבואר בנ"ט מזה:

**גם** מה דמשמע בריי"ג ס"ב וריי"ט סד"ה דהפרש יש בין המברך מחויב יוצא השומע בלא עניית אמן ובין אין המברך מחויב רק להוציא אחרים בעינן שיענה השומע אמן מסופק אני אם בכל הברכות כן או דלמא ברכת הגומל דוקא ועב"י ריי"ג שכתב ולא הוה ברכות לבטלה ומה קושיא והא אע"פ שיצא מוציא ואין מקומו פה ואי"ה יבואר במ"א:

**סעיף י**

צריך עמ"א הואיל ועתה אין תכלת דק טוב ויפה אין לדקדק בזה אם יתבטל התפלה עם הציבור. ציצת ר"ת **צ**דיק **י**פריד **צ**יציותיו **ת**מיד מ"מ א"ר אות ט':

**סעיף יא**

עיין עמ"א הרא"ש בתשובה כלל ב, סימן ט' עם פסקיו סוף ה' ציצית אין סותר והם דברי הב"ח יע"ש והב"ח פסק דמדינא צריך דתליא במעשה והמעיין בב"ח יראה כוונתו כמ"א דמש"ה לא הוה חזקה שאין זה בטבע וחיישינן שמא נתקלקל יע"ש. ומ"ש רובא דתליא במעשה הוה ס"ס לכאורה דקשיא ליה ממשכיר בית ריש פסחים רוב חברי (הכ"ל ל"ד) ותליא במעשה או מהא דפסחים ט' י' חבר חזקה שאין מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן אפי' חזקה דתליא במעשה אמרינן וכן חזקה שליח עושה שליחותיה למ"ד אף בד"ה אף

דתליא במעשה משי"ה נתן טעם דבבכורות הוה ס"ס שמא לא בא עליה זכר ושמא לא נתעברה ולי העני יי"ל כפשוטו אף דליכא ס"ס רובא וחזקה דתליא במעשה לא אזלינן בתרייהו ושאני החיא דפסחים דאלימא טובא תדע דאפי' מיד חזקה דטבל בעי למימר דמוציא וכן בשחיטה חזקה שליח עושה שליחותיה עיין חה"ר חולין ושאר פוסקים א"כ אין ראיה משם ומ"ש מ"ד א' כ"כ הט"ז ושם יי"ל דאיכא חזקה דבהמה שאין זבוח אף דרוב מצויין הוה רוב מעולה מ"מ מבררינן לכתחלה ועמ"ש בפריי שם ובחדושינו חולין הארכנו בספר ראש יוסף מזה. והוי יודע כל היכא דאיכא לברורי מבררינן ברוב וחזקה יראה דמדרבנן דמן התורה א"צ דאי צריך אין סברא לחלק בין מצי לברורי בקל או בטורח ובכל ענין היה צריך לברר ועיין חולין בנגע דלמא אדנפיק בציר ליה שיעור ובחה"ר שם ולפ"ז בטלית משי ויש לו אחר לברך ועשה דגדילים אין בו מ"ה יי"ל דא"צ לבדוק ולברורי דבדרבנן לא החמירו ומיהו למ"ש הטעם דעשויין לפסוק כל שעה אף בזה צריך לבדוק ובסרדא"ק שתחתיו פשתן אי"ה יבואר בסי' ט' אי חייב מ"ה. ועט"ז מזה מחמיר אף בסביב הכנפות לבדוק ומ"ש בשם הב"ח דבדקו כשגנזו כו' הב"ח כתב זה בכאן (ט"ס ט"ז) מי"ד י"ט ושם לא מצאתיו כ"א בי"ח כמ"ש המ"א ובאמת שם פסק דמ"א דאפילו מצניעו לכתחלה לא ישחוט בלי בדיקה וי"ל כי דרך הברזל לפגום בעמידה משא"כ כאן ומיהו אנן אע"פ שמניחן בכיס מ"מ בשעת תפלה ואח"כ שמא נפסקו ואה"נ אם בדקו לאחר שהסיר כשגנזו א"צ למחר. ועא"ר י' ולמ"ש א"ש ובדיקת הריאה מדבריהם בירושלמי ביצה אמר ר' יודן ראיית ריאה מדבריהם ובדיקת הריאה משום דאיכא לברורי בקל יראה דרק מדרבנן ועמ"ש בפריי בפתיחה לי"ד סימן ל"ח מזה:

**סעיף יב**

ויברך עמ"א. דלא תימא אם כבר לבוש יברך על מצות ציצית דעל לשעבר משמע נמי וכמו לולב דאמר מברך על נט"ל דהכי אגביה נפיק וצריך עדיין לנענע וז"א דע"כ אמרינן בפסחים ז' ב' כן למ"ד על לשעבר משמע משא"כ לדידן על להבא נמי משמע אין קושיא מלולב ויש טעם מברכות פעמים תקנו בלמ"ד ופעמים בעל אם כן כאן יש לברך להתעטף בלמ"ד וכ"ה בתוס' סוכה ל"ט א' ד"ה עובר בשם ירושלמי נתעטף בציצית מברך להתעטף וע"ש. ואף למ"ש הר"ב בהג"ה ס"ו דעל טלית קטן על מצות מ"מ נ"מ אם לבש טלית גדול קודם נט"י או ד' כנפות כמ"ש במ"ג עמ"א שם אות ד' מזה ועיין סי' תרנ"א ס"ה שם י"ל עיקר המצוה הנטילה ונענוע אין מעכב לכן יעשה הדרכים הנזכרים שם משא"כ בטלית וכדומה ומ"מ בש"ס דילן משמע דלא כירושלמי שהביאו התוס' בסוכה ועסי' כ"ד בתפילין סעיף א' דמברך קודם ההידוק והתוס' בסוכה סוברים

כירושלמי אבל אין סוברים דאע"ג דיש לה משך זמן לכתחילה צריך עובר לעשייתן ממש כמו תפילין. והראיה רק דמברך להתעטף לא על כו'. ובדברי קדשו של לבוש בתרנ"א ס"ה כתוב לאמר דמש"ה מברך על נטילת לולב דיצא קצת מכי אגביה הלולב כו' ובתל"ב בדיקת חמץ על דאפשר ע"י שליח ולפ"ז בטלית כה"ג מברך על לשעבר כמו לולב וכ"ש הוא ובש"ר על דקאי נמי אשל יע"ש אבל המחבר בכ"ה מ"ש דמברך בשיחה על מצות וכן בכ"ו ע"כ סובר דיש טעם בברכות למה תקנו פעם בלמ"ד ופעם בעל ונאמר תר"ב נמי אין חולק עליו בזה ואם כן בלבש טלית גדול קודם נט"י יברך אח"כ להתעטף וזה כוונת המ"א ז"ל ולאפוקי מלבוש וכאמור:

**סעיף יג**

ויזכור עמ"א. מ"ש ציצית יוצא מנחות מ"א ב' וא"י שם פירש"י יוצא משולשל משהו יע"ש ורש"י בחומש פירש לשון מציץ כו' ומ"ש תוס' ברכות ח"י א' ד"ה למחר בשם ריצב"א דבטליתות של מתים משימין ציצית תוך כנפות וממ"נ אי צריך להשים הרי יש להם משמע דיוצא בתחובים בכנפות דאם לא כן בחי אין יוצא רק במתים לא שייך וראיתם אכתי הוה לועג לרש במה שמשימין תוך הכנפות והראה לכ"ג אי שייך תולמ"ה כה"ג י"ל דלא עשה מעשה כ"א תחיבה בעלמא לא ש"ך תולמ"ה וכשמוציא מן הכנפות חוזרין להכשירן:

**סעיף יד**

צריך עמ"א ועיין ט"ז בי"ד י"ט ט' הכריע דא"צ לברך בשח אבל הש"ך שם אות ז' בשם כמה אחרונים דצריך לחזור ולברך ומ"מ ראוי בספק ברכות שלא להכניס עצמו לכך א"כ יזהר שלא לדבר ואם דיבר אין חוזר ומברך. ואם דבר מענין הלבישה לא הוי הפסק ואם הפסיק בשתיקה יותר מכ"ד אין חוזר ומברך ועסי' רט"ו אות ו' במ"א שם. ושתיקה יותר טכ"ד אין חוזר ומברך עמ"א ט"ז אות ד' ועא"ר ט"ז ד' דבדיבור אפילו פחות מכ"ד הוה הפסק וחוזר ומברך וא"י"ה יבואר עוד בה' ברכות. ד"א ט"ס וצ"ל ד"י"ש במקום דאין:

**סעיף טו**

אם לא עמ"א והם דברי הב"ח שדחאן הט"ז באות י' והוא מקיימן דבשחיטה קובע עצמו לשחוט הרבה משא"כ בלבישה והנה מלשון מ"א וט"ז כאן משמע דלא הוקשה להם כ"א כשהביאו מלבוש שלא היה לפניו בשעת ברכה הא אותן שהיו לפניו בשעת ברכה בסתמא נמי אין מברך על אחרים דבשחיטה כה"ג כ"ע מודים דאכל מה שיש לפניו מברך ולבבי לא כן ידמה דכאן אפילו מונחים לפניו הרבה ד, כנפות אם רגיל רק ללבוש אחת אין עולה הברכה לכולם דהוי נמלך ודוקא אם דעתו עליהם בפירוש. ולפ"ז לית כאן הך דינא דר"מ ס"ו בנטל פרי ונפל ונמאס דכאן אם לבש א' בלי בדיקה ומצא פסול

ולובש אחר ממ"נ אם היה דעתו בבירור על כולם א"צ לברך ובסתמא בלא"ה מברך פעם אחר וע"ש בט"ז ומ"א אות ח'. ודע אם בירך על טלית קטן על מצות כמנהגנו ולוקח מיד טלית גדול אם היה דעתו עליו לפטור בעל מצות אין חוזר ומברך ובסתם חוזר ומברך ול"ד לסי' ר"ו ס"ב ריי"א שם אפילו נתכוין צריך לחזור ולברך פה"ע וכדבעינן למימר שם וכאן כ"ע מודים דאם נתכוין על שתיהן דאין חוזר ומברך ומעשים בכל יום דמברכין להתעטף ומוציאין טלית קטן אף ע"פ שיש לחלק אין לחלק ביניהם וזה פשוט:

**ודע** דאם רגיל ללבוש ב' טליתים קטנים א' משי וא' צמר ובירך על של משי ושניהם מונחים לפניו יי"ל דבעי לכווני נפשיה בפירוש לפטור של צמר ומהא אמינא לה ממ"ש הבי"י בסימן ר"ו דז' מינין ושאר פירות או חביב ובירך על אתרוג אם לא כיון אין בדין שיפטור אתרוג את מין זיי"ן בגדרא ועא"ר שם ב' בפי' ושם יבואר אי"ה ומ"מ ראוי ודאי לכתחלה לפטור בפי' לא בגרא שאין ראוי שדרבנן יפטור ד"ת אע"פ שברכות דרבנן מ"מ עיקר המצוה זה דרבנן וזה ד"ת. נ"ל:

**סעיף טז**

אם עמ"א הקשה דהתה"ד צידד לכתחלה כן אם פשט טלית א' ולבש שני דצריך לחזור ולברך וסיים מתשובת ר"ח א"ז לא משמע כן דהלך לבה"כ בטלית גדול ובבואו לביתו פשט טלית גדול והסיח בדברים אחרים ולובש הקטן ומברך הא בלא הסיח אע"פ שפשט א"צ לחזור לברך וא"כ היאך פסק רמ"א כה"א ולא כמסקנא ול"ד לסעיף י"ד להמחבר והר"ב דחילק בין נשאר טלית קטן כו' דהתם לא היה דעתו לכן והוסיף לומר דהתה"ד אף לפי ה"א לא צידד אלא בלובש גדול ומתפלל ובבואו לביתו מסירו צריך לברך דהתפלה והפשיטה הפסק ומסיק דמדאמר בבואו לביתו הסיח הא לא"ה אפילו תפלה ופשיטה (דמסתמא פשט כמ"ש שם) לא הוי הפסק משאכ לדידן דפסק המחבר בסי"ג דהליכה חשיב הפסק וא"כ כשברכה א' פוטרת השני באין הילוך והפסק כלל א"כ אין כאן ה"א דפשיטה תהיה מצרכת ברכה שנית ולכן במשי מסיר זה הצמר ומניח המשי דלא כרמ"א וכ"פ הלבוש יע"ש והנה יי"ל להיפוך ע"כ מסיק תה"ד דאע"פ שפשט אין מברך שנית זה להר"ח א"ז דס"ל הליכה מביתו לבה"כ ותפלה לא הוה הפסק כ"א בהיסח הדעת תליא מלתא משא"כ להמחבר בסי"ג דהליכה חשיב הפסק כ"ש באפשר דפשט הא' דאזלא מצותו ועיין עטרת זקנים אות ה' ותבין שכוונתו ז"ל למה שכתבתי. ומ"מ ראיה צריך לזה ומ"ש משחיטה ומפירות יש לחלק והבן:

**סעיף יז**

תשובה ועמ"א תירץ קושיית הט"ז אות י"א בקצרה דהליכה מביתו לבית הכנסת דהוי שינוי רשות הפסק לא הליכה לחוד וא"ש ההיא דסוטה בתוס' שם או דביאה במקצת

ל"ש ביאה ומעייל ידיה וכ"ב אמה שהייה לא הוי תיכף (ולא ד"ק) או דשמיה ביאה וכ"ב אמה ממש הפסק ומחלל הפתח לפנים לא הוי רשות אחר כמ"ש בט"ז י"א מזה. והנה י"ל דהר"ב בהג"ה סי"ב הוכיח דמהר"מ ליכא להוכיח דפשט אין מברך דע"כ הא דאמר ובבואו לביתו (ופשט טלית גדול מסתמא) והסיח תיפוק דפשט וליטעמיך תיפוק דמרשות לרשות ופשט ודאי צריך לחזור ולברך וגמרא ערוכה היא בדברים שאין טעונים ברכה במקומן דמרשות לרשות הפסק כמבואר בקע"ח ס"ב בהג"ה וע"כ והסיח לאו דוקא א"כ צדק הרב לעיל במ"ש פשט צריך לברך אף ברשות אחר וא"ש הצ"ע המ"א אות ט"ז ולזה כתב דאינו דהמסקנא דהתה"ד אמת הוא דפושט טלית גדול בביתו ודאי לא חשיב הליכה מרשות לרשות אחר כה"ג הפסק (לפ"ז מהר"מ הולך בביתו בטלית קטן ב"ש קודם היום וכדומה בקיץ רק פשט בהליכה לביה"כ הוי הפסק והבן) ואם הולך מחדר לחדר וחוזר לחדר א' נמי הפסק להמחבר כמו בקע"ח ובדברים שא"צ ברכה לאחריהם והנך רואה שמ"ש המחבר כאן ואם בביתו כו' הלא מבואר סי"ב ב' תנאים אלו אלא לומר בחדר א' אף הליכה כמה אמות לא הוי הפסק ועיין רע"ג ס"א בהג"ה וכן עיקר ולפ"ז יהיו דברי המחבר כאן ואם מתפלל תוך ביתו היינו אפילו מחדר לחדר רק בבית אחד שפיר דמי כמו התם ומה שהראה מקום לק"ד אות ג' דמחדר לחדר הוי הפסק והבן כללא דמלתא הפסק הוא שחוזר ומברך ותכיפה לחוד דלא הוי תכיפה ומ"מ הפסק לא הוי ואם לפעמים כתבנו הפסק במקום תכיפה אין כוונתינו רק תכיפה ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף יח**

צריך עמ"א הקשה מתרל"ט יע"ש במ"א אות י"ז בשם המ"מ ומ"ש כאן מסוכה ואף דיש לחלוק דהתם תשבו כעין תדורו ופעם יוצא לחוץ משא"כ כאן כשמסיר אזדא המצוה מכל הא בגמרא מדמינן לה ומ"ש דעת האחרונים כרמ"א היינו דיעה י"א א' ועיין אות י"ב בזה ומ"ש אם שינה מקומו כו' תראה שאדונינו אשר מ"א היה בעוזרו כיון כוונה גדולה במלות קצרות וכפי מ"ש בט"ז אות י"ג דמהר"ח שחילק הטעם דהליכה מביתו כו' כה"ג הוי ודאי הפסק והוא ז"ל כתב דע"כ אמרי' באות י"ז הליכה הפסק להמחבר ג"כ היינו בטלית אחר אבל באותו טלית ל"ש זה והעד יצא מסוכה ע"מ לכנוס לאלתר ומשמע אפי' יצא לחדר אחר ממש (עיין רע"ג אות ב') אפ"ה אין מברך ש"מ דלאותו דבר עצמו אין שייך מחדר לחדר וכ"כ רי"ז אות ג' בבשמים כה"ג ושם כתב עוד חילוקים אחרים ומ"ש וכ"ה בד"מ אות ז' שפירש דברי מהר"מ וחילוק מהר"ח באין דעתו לחזור הא לא"ה אין מברך ואמאי הא שם הוה הליכה מחוץ בית הכנסת ומהר"מ לא חילק

אף באין טלית קטן עליו ש"מ דאותו טלית עצמו לא שייך הפסק מחדר לחדר זהו מה שרצינו לבאר ובקע"ח אפילו נשאר מאותו פרי עצמו מ"מ אכילה ראשונה הלך לה. וכתב עוד דאם אין דעתו לאלתר אף אותו בגד עצמו צריך לברך ואפי' נשאר טלית קטן עליו והבן. מה שנרשם אגור לכאורה אי"א ב' קאי:

**סעיף יט**

טלית עמ"א הקשה בל"ח דברי רמ"א אהדדי (ולמ"ש בט"ז אות י"ג לחלק בין הסירן לגמרי להזזה א"ש) ול"ח הגיה שכן נוהגין בי"א א' עא"ר. וב"ח פירש דברי הרר"ח שחילק בנשאר טלית קטן בסתמא איירי ובתפילין פירש אדעתיה להחזירן מיד א"ש. ומ"ש דכ"מ בד"ט אות ז' במ"ש דמהר"מ איירי שלא היה דעתו ללובשו מיד והיינו בסתמא וא"ש חילק מהרד"ח יע"ש והבן:

**סעיף כ**

נפלה עיין מ"א דבנפלה שלא במתכוין אף הרב בהג"ה ס"ד מודה כאן כמו תפילין סי' כ"ה ס"ב והא דכ' המחבר ד"ל להיפוך דהסיר גרע עב"י א"נ לומר רובו א"צ לברך אע"פ שלא במתכוין. ועיין בצ"ז במ"א א' ושם הפסק לאו משום ברכה דיכול לברך אח"כ משך מצוה אלא הפסק בתפלה:

**סעיף כא**

צריך עמ"א ועיין מי' ח"י לא הכריע המחבר אי כר"מ אי כרא"ש אפ"ה סובר דאף לרא"ש בתשובה מברך וכ"ש אם נאמר דספק ספיקא מברך כמ"ש הלח"מ פ"ד מה"ב ה"ו כתבתיה במקום אחר ועמ"ש בט"ז או"ח מזה באות ט"ו וכאן אין להאריך יותר:

## סימן ט

**סעיף א**

צמר עמ"א הוסיף אילים דלאו דוקא רחלים הנקיבות אף הזכרים הנקראים אילים כמתרגם וישלח רחלים מאתים ודכרין עשרים ובירושלמי מייתי מקרא מלכים ב' ג' ד' ומישע מלך מואב השיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר (בב"י ט"ס צמר אילים) דצמר מיותר ללמדך שאין סתם צמר כ"א אילים וה"ה רחלים דמין א' הוא. (ואנב במ"נ שורש איל שם חיה לזכר ונקיבה אי"י דאיל חרוקה הי' או אלף צרויה שם זכר מכבשים ולנקיבה רחל ואם שבא המין נזכר בפסוק עיין חולין ראשית הגז ותי"ט פסחים פ"ק במשנה אין חוששין ושם איל חיה הי' קמוצה תמיד ולנקיבה בה"א אילה כו') ומ"ש צמר שטרפן עם שאר מינין בטל ברוב ול"ד לבגד שתי ופשתן כו' באות ד' דהתם שתי בלא ערב או להיפוך אינו בגד יע"ש. והביא פ"ט דכלאים מ"א וכ"ה בי"ד רצ"ט ס"א יע"ש. והנה יבש ביבש באינו מינו היכא דל"ש שאם יבשלם יתן טעם אף

מדרבנן בטל הוא עי"ד ק"ט ט"ז וש"ך ב' ט'. ונוראות נפלאתי על אדונינו התי"ט בפ"ט דכלאים מ"א כתב יבש ביבש במינו בתר שמא אע"פ שיש שם לווי יע"ש ורוצה לומר צמר רחילים וצמר גמלים צמר מיקרי גמלים בלווי ופשתן וקנבוס פשתן מיקרי קנבוס בלווי (עי"ד רצ"ח ורצ"ט ב"י וב"ח)משמע תרי מיני דב"ש בשמן אין בטל והא ל"ש טעם זה שאם יבשלם ומיהו בפריי כתבתי בק"ט שי"א מ"ה מין באינו מינו לא בטל כי אחרי רבים דוקא במינו יע"ש א"ש ואדונינו המ"א אין אומר כן אפילו צמר בשאר מינים ויש מחלוקת בזה כאמור:

**ומ"ש** רחל בת עז צמרה פסול לציצית רמב"ם (פ"ב מציצית ה"א) וא"כ אין פוטר אלא במינו ב"י חלקן לשנים כי מר"מ י"ל דמטר מיקרי אלא שהתורה מיעטתה לציצית כמ"ש בבכורות י"ז א' ל"ו גדילים תעשה מה פשתן שלא נשתנה וא"כ י"ל רחל בת עז צמר מיקרי לענין בגד ממנה שחייב מן התורה בציצית וצמר ממנה לציצית אפילו מינה אין פוטר לזה הביא ב"י, ובב"י ובכ"מ הוסיף וכן בכלאים אין לוקין א"כ לא חשיב צמר כלל ואין פוטר בציצית אלא במינו דוקא ותראה נוראות מ"ש הב"י כלאים בכאן כי בפרק עשירי מכלאים נתקשה שם רחל בת עז רק מראי' עין וכ"ח בי"ד רצ"ח ס"ב אמאי לא איסור תורה אלמא דמ"ה לא מיקרי כלל צמר סתם כה"ג שנשתנה קצת דלא תימא בלבישה כתיב צ"ו מה פשתן שלא נשתנה למעט מלקות הא איסורא איכא מלא יעלה בגד שעטנז נימא סתם בגדים צמר רחל בת עז נמי צמר מיקרי אלא דבה' ט"צ פי"ג ה"א פסק הר"מ ג"כ דאין מטמא בננעים רחל בת עז וא"כ בנין אב דרבי ישמעאל כו' ומש"ה אין שם צמר סתם עליו ובגד ממנה מדרבנן להמחבר ופוטר ציצית ממינה. ומיהו שאר בגדים משי וכדומה נמי אין פוטר רחל בת עז אף להמחבר דשאר מינין מדרבנן רבנן החמירו ואמרו צ"ו פוטר שלא במינן הא צמר רחל בת עז אין פוטר במשי וכ"ש להרב בהג"ה דכל בגדים מ"ה. והמ"א השמיט קצת מלות כי אין צורך לגוף הדין אבל מלת דוקא היה לו להעתיקו וכדכתיבנא: **והוי** יודע הא דרחל בת עז ל"ד ה"ה אביה תיש ואמה רחל אע"ג דודאי חוששין לזרע האם וגם אפילו נימא דאין חוששין לזרע אב וכולה רחל אימעיט מקרא מה פשתן שלא נשתנה ולפ"ז צמר מרחל בת עז וצמר מרחל בת רחל ואביה תיש הוה ספק שמא זה כולו רחל וצמר לווי מיקרי כמו צמר גמלים עכ"פ וזה כולו עז ונוצה מיקרי ואין פוטר זא"ז ולהמחבר י"ל ספק דרבנן לקולא דאף להר"מ י"ל תרווייהו צמר לווי מיקרי והוה מינם וצ"ע:

**סעיף ב**

כלל עמ"א. תיקן דברי מהריי"א שהביא ב"י דמש"ה אומר סמ"ק פשתן למשי שמשי נראה מין צמר והביא הב"י דיטעו במשי לומר צמר הוא שמשי דומה לצמר ויטילו פשתן בצמר והקשה דמשי אין דומה לצמר ועוד צמר בקנבוס לא והמ"א פי' דברי מהרי"א דה"פ לפי שמשי נראה מין צמר כלומר דצמר מחוף הים נראה בעיני העולם למשי שאין רגילין בו ויטעו להטיל פשתן בצמר מחוף הים סבורים משי הוא ולכן אסרו ציצית פשתן במשי ג"כ ול"ד משי גזרו לכל המינין אטו משי ואטו צמר אבל לפשתן לא גזרו וכמ"ש הרב ס"ו והב"י פירש פירוש אחר במהריי"א ע"כ הקשה וט"ס לכאורה ט"א וצ"ל פירוש אחר וכאמור והבן:

**סעיף ג**

אין עמ"א בשם ב"ח וי"א הוא הגמיי' דצ"ו יחדיו פוטרין שלא במינם ובסי' ח' אות י"ז הביא דיש נוהגין שלא לברך על טלית של משי כ"א בצמר ומסירו ולובש משי קלים אע"ג דכלאים נוהג י"ל תכסה מיעוט עיין פ"ח מכלי מקדש הט"ז ופ"י מכלאים הל"ב ובכ"מ וברי"ן ספ"ק דביצה בשם הרז"ה ז"ל י"ל זהו שיטת הראב"ד והבן. לבד צ"ע:

**סעיף ד**

ממינו עמ"א הנה באות א' טרפן שייך ביטול משא"כ בגד שתי וצמר ועירובו צמר גפן וכדומה כיון דאין בגד בשתי לחוד או ערב לחוד למ"ד שאר מינין מדרבנן בגד זה דרבנן והיינו להמחבר ולהר"ב כל המינין מ"ה וא"כ ברחנ"ט שלנו ששתיו ששתן ועירובו צמר גפן או להיפוך תליא בזה ועי"ד סי' רצ"ז ס"א בהג"ה פירכוט אסור לעשות ציצית דהוי כלאים (מה שאנו קורין ברחנ"ט ואנו חותכין כנפיים ועושין מעור וכדומה עמ"א אות ח') ושם יש טעמים הרבה י"א כי חוטי חשיבי ולא בטילי עיין באר הגולה וב"ח שם ובש"ך שם דל"ש ביטול בכל מיני היתר ואיסור מחזקן וזה בחוט שנאבד אבל בשתיו פשתן ועירובו צמר הא קי"ל דבר הניכר ל"ש ביה ביטול ומ"ש בשם מהר"מ מרוטנבורג שטלית כזה אין תקנה י"ל הפעם דלמ"ד שאר מינין חייבין מ"ה בציצית היכי נעביד צמר דלמא בשאר מינין צ"ו יחדיו דוקא פוטרין לא צמר לחוד וכלאים ליכא בזמן הזה (עיין הגהות מיימוני פרק ג' מציצית אות ו' הביאותיו בט"ז מזה) ליעביד של פשתן אין עושין ציצית פשתן ואפי' בעירובו משי מה חזית דבתר עירובו אזלינן הא יש בו נמי צמר וכדומה לכן אין לטלית כזה תקנה וכן בפשתן וצמר גפן וכדומה ומ"ש ומ"מ לדעת המקילין בטלית משי יטיל בטלית משי ציצית צמר ולא חיישינן לסברת מהר"מ דצ"ו יחדיו דוקא. ומ"מ קשה טוב יותר ציצית משי ויוצא ממ"נ אי מ"ה או מדרבנן וזה טעות דקאי אדלעיל בשתיו צמר ועירובו משי למאן דלא חייש למהר"מ יקח צמר לא משי דהא

אית ביה צמר ג"כ. ועא"ר ג'. גם שם הביא פי' סמ"ק ע"פ תשובת מהר"ם מרוטנבורג סימן תמ"ד יפה יעוין שם עט"ז ד':

**ובחידושינו** שבת כ"ז כתבנו דאם לקח טלית צמר שאין בו שיעור חיוב (סי' ט"ז) ותפר בחוט משי וכדומה פטור מ"ה להמחבר ס"א אע"ג דל"ש שתי בלי עירוב אין בגד כמ"ש א"ד שם מ"א דבר הניכר ל"ש ביטול ברוב אבל אם יש בו כשיעור בצמר חייב מ"ה ואם יש בה שיעור חיובא מ"ה ורוב הטלית ממשי לכאורה אף להמחבר חיובא מ"ה דדבר הניכר ל"ש ביטול ברוב אבל ראיתי במ"א סי' י' אות ח' דלא משמע כן ובתר עיקר הבגד אזלינן ועט"ז שם אות ח' וא"ה יבואר עוד שם וכאן אין להאריך:

**סעיף ה**

יש עמ"א הניח בצ"ע על המחבר וט"ס בית הלל ב' וצריך להיות בעל העיטור עב"י בשם הרא"ש שהביא לבע"ה ומ"מ י"ל אף מדרבנן הם אמרו או כולו מינו או כולו צ"ו ולא קשה כ"כ על המחבר:

**סעיף ו**

מצבע עמ"א דיעשה הטלית לבן די"מ דוקא מצבע הטלית מ"ה משמע עיין מנחות מ"א ב' וברש"י וי"א שלא לצבוע ציצית בהכרח הטלית לבן עוד כתב די"ג מדות מלמד שנתעטף הקב"ה בטלית וכתיב לבושיה כתלג חיור עט"ז הביאו. ועא"ר ה' בשם א"ז הגאון טלית ירוק הנקרא בל"א בלשון אשכנז זכר לתכלת וכן נוהגים בטליתים שלנו ועתה נהגו בטלית קטן שפת הבגד בל"א והמחבר לא חילק בגד תכלת ציצית מצבע הטלית כמ"ש בב"י עתה אין לנו תכלת אין לחלק: של עמ"א בשם ב"ח דודאי יש לעשות ציצית מצבע הטלית מ"ה כדמשמע מנחות מ"א ב' בגמ' ורש"י ותוס' שם וי"א שאין ללבוש ציצית א"כ בהכרח יעשה טלית וציצית לבינים גם מלמד שנתעטף כו' ולבושיה כתלג חיור וכן ראוי לעשות טלית לבן ומה ששפת הבגד כעין תכלת בטליתות שלנו בתר עיקר הבגד אזלינן ע' סי' י' במ"א ח'

**סעיף ז**

של עמ"א והם דברי הרא"ש בתשובה כלל ב' הביאו הב"י והנך רואה מכאן דבזמן הזה אמאי לא גזרינן בסדין דלמא נקרע וישייר חוט התפירה ועובר בכל יום עשה דציצית אלא ש"מ דבר שהוא שוא"ת ומ"ע לבד אין רשות לחז"ל לגזור בו דושמרתם משמרתי בלאו או בקום ועשה וזה סייעתא למ"ש בסימן ח' בט"ז ח' ומ"א י"א וע' תוס' מנחות ס"ח א' יע"ש. וסדין י"ל שאר מינין דרבנן ואין להאריך. ומ"ש בי"ד קט"ז בגילוי עתה שאין נחשים מצויים לא גזרו דהטעם מבואר וידוע ל"ש שנאמר במנין ומ"ש פ"ב מסנהדרין ט"ס וצ"ל פ"ב ממרים הא"ב יע"ש באורך אימתי יכולים לבטל ואימתי לא יע"ש בתס"ח

אות א' בשם הרא"ם דגילוי לא פשט איסורו וא"כ אין זה ברור סברת הרא"ש ז"ל דהא פסח בזה"ז ליכא וטעם ידוע אפ"ה אין מבטלין וי"ל פסח ד"ת תוס' כמ"ש:

**סעיף ח**

וציצית עמ"א וע' סי' י' סעיף ד' כצ"ל שם נאמר היא של בגד וכנפיה עור חייבת ואנו עושין כנפות קנבוס וכדומה להר"ב יותר טוב שגם הוא חייב מ"ה בציצית. שוב ראיתי שהאדון ז"ל יותר יפה אמר ע"י"ד סי' רצ"ט בש"ך אות ב' וסימן שס"ה ויש לכאורה לחלק שם בין ארג בבגד חש לסברת הר"מ ז"ל מפני מראית העין שנראה כבגד אחר כולו צ"ו יחדיו משא"כ לקמן ע"י קשר ותפירה וא"כ מאי דחש להר"מ ז"ל ובסימן ש' לא ילך בפשתן וכנפות קנבוס ובהם ציצית וגם יש קצת מראית העין משא"כ בכנפות עוד והבן. החייטים דידן יש להם להזהירם שיחתכו לגמרי הפשתן התפור מתחתיו ג"כ כי אין מועיל במה שחותכים במקום הנקב לבד כי זה כלאים ממש שהקשר קשור על כלאים וב' נקבים די שיחתוך במקום הנקבים ולקמן בסי' י' וי"א אבאר עוד בענין החייטים וע' סי' י"ד במ"א אות ה' א"ש יותר דוקא כנפות עור:

## סימן י

**סעיף א**

חייבת עמ"א ועב"י זבחים י"ח ב' ברייתא ארבע ולא שלש וה' וסיפרי נמי איתא ברייתא כן פסקו רא"ם ורבינו שמחה דפטורה. ומיהו למ"ש הרא"ש לפרש סיפרי למעט חמש שאין להטיל רק בד' כן יש לפרש ברייתא דזבחים והתרצן תירוץ א' נקיט ובמנחות ל"ז ב' אמר בפשיטות בעלת חמש א"כ משמע דפשוט לכ"ע בעלת חמש חייבת. ולמ"ד פטור אותן טליתות קטנים שלנו שיש בית הצוואר מ"מ רוב סתום ומיהו אי אירע שרוב פתוח יעשה בקלנו"ר שעושים החייטים קצת עגול עט"א אות י"ב:

**סעיף ב**

בארבע עמ"א וע' רש"י (דברים ד ב) ורא"ם שם ובמקום אחר הארכנו בענין ב"ת ומה שמדמה זה לס"ו בהטיל ציצית על ציצית י"ל דכאן אפילו למאן דפוסל שם דהטיל בקרן א' ב' משא"כ כאן לכ"ע ד' ראשונות שעשה בהכשר מתכשרי כשחתך אח"כ ציצית קרן ח' ועט"ז ו' משמע כן. ולבוש כתב אבל א"צ לעשות בה' כנפות משמע דאי בעי רשאי ל"ד הוא. ולכאורה הא דכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה על ד' כנפות כסותך ולא כתיב ארבע בפי' ציצית כי שם מקומו י"ל דה' ציצית אין רשאי מכלאים דאין צורך אלא דאין רשאי דעובר ב"ת:

**אם** לוקה על ג"ת ומיפסל לעדות י"ל לאו שבכללות כזה שאין פירט כלל אפי' חדא לא לקי(ע' בשרשי הר"מ ז"ל) ואם יצא בשבת בה' ציצית למ"ד יש רשות הרבים היום י"ל דה' בטל לגבי בגד וי"ל ב"ת הוה לא בטיל עסי' י"ג עיין פתיחה:

**סעיף ג**

א' עמ"א ב"ח מסופק אם חתך מבגד באלכסון י"ל דוקא א' דיגיד עליו ריעיו הא חתך לשנים ל"ש יגיד ריעיו דלא נשאר רוב וי"ל דהוה כקרן עגול ופסול ובביאורי טור כתבתי עט"ז ג':

**סעיף ד**

כפל עמ"א. פי' דכפל קרנות באלכסון ותפר כמו חתך באלכסון (היינו שחתך מבגד באלכסון כן תפר באלכסון הקרן) רשאי להטיל שם הציצית אע"פ שהוא יותר מג' אצבעות משפת הקרן כיון דתפרה שריא ולא תימא דוקא בסעיף ו' דכפלה הטלית לשנים דמסתמא דעתו שיהא נשאר כך (וכ"ש למאן דמפרש ארכה פי שנים וא"א לילך כך) מה שא"כ תפר הקרן באלכסון ודאי לא תשאר כך וה"א דאין מטיל בקרן תפור איצטריך להתיר התפירה קמ"ל דרשאי. ומ"ש ראיה מתוס' הוא בתוס' מנחות ל"ז ב' ד"ה האי. וכפי דעתי כיוון האדון ז"ל בזה כוונה מיתורא דרש"י שם ל"ח א' ומ"א א' ותוס' ל"ז ב' כולם הקשו ללשון א' שם מלקמן תפרה חייבת ומאי קושיא התם יניח כך וכאן רק קרנות ונשארו קרנות באלכסון מש"ה לא עביד כלום ואסור להטיל בכפלים דודאי סופיה להתיר אלא די"ל רש"י פירש בלשון א' חייטיה כפליה ממש כמו לקמן וע"ז הקשה משא"כ התוס' סיימו אלמא חייבת ולא יועיל ציצית שבקרנותיה דמיותר הוא אלא דכוונתם דרצו לדחות פירוש א' מכל דל"ת חייטיה הקרן באלכסון ונשאר קרן לא עשה כלום ואין מטיל בכפל דיותר מג' אצבעות וצריך להתיר התפירה ויטול בפשיטות ולקמן מיירי בכפלה הטלית ארכה פי שנים דודאי אין ראוי לילך כך מש"ה תפרה חייבת בכפולים לזה אמרו דשם נמי לכ"ע מטיל בפשוטות ומש"ה פוטר ר"ש בכפולים ותפרה חייב בכפולים א"כ דשם נמי טלית שראוי לילך בה בלא כפל אפ"ה בכפלו ותפרה מטיל בכפל ח"ה דאין לחלק כאן בקרן נמי והבן ועיין לבוש. והנה המחבר כתב קשרן או תפרן שינה מטור דהשמיט קשרן וכתב הב"י כ"ש הוא ולכאורה המחבר בכוונה כתב זה דהשוה קשרן לתפרן וכמו קשרן אפילו יש קרן שקשר באלכסון ודאי אין מטיל בכפל אם הוא יותר מג' אצבעות כמו כן תפרן ולזה אמר המ"א דאינו כן אלא הפרש יש ועיין לבוש כתב דאם תפרו ויש כנף עושה שם ציצית כמו בחתך יע"ש והבן ועמ"א וט"ז א':

**סעיף ה**

חייבת עמ"א דל"ת הוא בגד וקרנות עגולות כמ"ש הלבוש או חתכן כפירש"י מנחות מ' ב' ד"ה וכנפיה הא חצי בגד ומשהו מבגד והשאר עור או איפכא רוב עור והשאר יש בו שיעור טלית ליחייב מ"ה קמ"ל מס"ז בקוטא דפטור דרוב סתום ויליף לה בנ"י כמו היא עור כו' אלמא כנפיה ל"ד דהא התם בקוטא יש הרבה פתוח אפ"ה כל שיש מחצה ומשהו יותר סתום פטור אלמא בתר רוב אזלינן ולפ"ז טליתות משי ותחתיו פשתן להמחבר בט' ס"א פטור מ"ה ומ"ש ראיה מסוף סימן י"א בב"י ד"ה כתוב במרדכי דעור בכנף אפי' למ"ד בתר כנף אזיל (היא רב אחא מנחות מ"א ב') הכא מודה והיינו דבטל תפור מתחתיו למה שעליו ומיהו י"ל הטעם דאין לבגד כנפים עיגולין או חתכן ופטור כלל משא"כ כה"ג ואין להאריך עמ"ש באות י"ב:

**סעיף ו**

ג' ציצית עמ"א. העתיק דברי הלבוש ומ"ש קודם שהתיר הקשר הוא קשר אחר החוליא עסי' י"א בט"ז י"ד ומ"א י"ט דקשר הסמוך לכנף עם החוליא שעושין כרוך בעלמא אין מתקיים עד שיקשור ב' קשרים אח"כ וכל שאין נדיל עם הקשר לאו ציצית הם וא"כ כל שהתיר הקשר עם חוליא אע"פ שנשאר ב' קשרים בכנף לאו עשייה כלל ולא נקרא תולמ"ה ושם יבואר יותר אי"ה. ומ"ש למה לי להתיר ציצית הנעשים בכשרות עא"ר אות ה' מזה. והנה בסוכה כה"ג שהניח מקצת סכך בפיסול שלא פתח הגג (יע"ש בסי' תרכ"ו) ומקצת בכשרות י"ל להלבוש נמי צריך אח"כ להסיר כל הסכך וי"ל דל"ד דכאן א"א אא"כ מתיר הפסולים דאי יטיל עוד ציצית כשרים י"ל אפי' נימא ד"ת אין עובר ב"ת דראשונים פסולים הם מדרבנן אסור וא"כ הוה כאלו צריך עשייה מחדש ומיקרי תולמ"ה משא"כ התם ואי"ה שם יבואר בסימן תרכ"ו מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ז**

וטוב עמ"א. ב' פירושים בב"ח ולשון פוטר דאמר ר"ש היינו לת"ק אם הטיל בפשוטות וכפלה חייב להטיל בכפל ב' ציצית ור"ש פוטר ודי בפשוטות ותפרה חייב ולא יועילנה הפשוטות וע' תוס' מנחות ל"ז ב' ד"ה האי משמע כב"י. והא דאמר זיל רמי לה כי רבה בר רב הונא רמי בכפולים ב' ומצד הב' ב' אמר דהלכה כר"ש ורמי ד' בפשוטות. (אמר הכותב רש"י מנחות ל"ז ב' פירש פי' א' צרייה כפל טלית וקשרן חייטיה כפל טלית וחייטיה והקשה על פי' א' ממ"א א' י"ל ע"ש שיטת רבינו שמחה בהגמ"י פ"ג אות ב' דבצרייה לא עשה כלום ופטורה וה"ה אינך צרייה וחייטיה לא עשה כלום ופטורה לגמרי ומירי בארוך מאוד שא"א ללבוש כן כלל כפי' נ"י ולקמן בראוי כך והבן. ורש"י נד מפי' א' לגמרי ואמאי לא פירש צרייה כפי' א' וחייטיה כפי' ב' וא"ש טפי דלפי'

הב' רב דימי פליג ארב משרשיא והול"ל רב דיטי אמר ומיירי בארוך מאוד אלא דאזיל לשיטתיה דבעלת ה' חייבת ומפרש לאינך כן והבן). והנך רואה כוונת אדונינו המ"א ז"ל כי הע"ש הביאו א"ר ז' הקשה דבלא ברכה הא אסור בלא ציצית למר בעינן כפולות ולמר פשוטות די"ל דיעשה שם ציצית ד' בפשוטות וב' בכפל וב"ת ליכא כל שעושה משום ספק הלכה כמאן ליכא בל תוסיף עיין עירובין ק"א תוס' ד"ה ינתנו ובלולב והדס כו' והדברים ארוכים אין מקומם פה ולכן הקשה דהיה להר"ם לבאר איך נעביד ע"כ צריך ליזהר שלא לעשות כלל כפילה כ"א בתפרה מרוח אחת שפיר דמי. להטיל ציצית בכפל. באר הגולה ו' ט"ס וצ"ל מ"א א' ח' מ"ב יע"ש עיין לקמן ב"י ס"ס י"א:

**סעיף ח**

הראשונות עמ"א. הכי משמע לישנא דהר"מ פ"א הט"ו מציצית שהוא לשון המחבר דאל"כ היה לומר בנתכוין לבטל כשר בחתך א' משתיהן ולהוסיף פסול בחתך אחד משתיהן אלא ה"פ לבטל דוקא חותך הראשונות דביטלם אפסלו הראשונות ולהוסיף פסול אע"פ שחתך שניות וראשונות בהכשר נעשו כיון בעוד שניהם קיימים פסולים תרווייהו ודלא כעט"ז ד' יע"ש ואע"פ שכתב הטור וא"א ז"ל לא חילק וכשר בכל ענין היינו לבטל ולהוסיף בחתך א' משתיהם ובתרתי פליג על הר"מ (עיין אות ט') מ"מ הכי משמע להר"מ ועב"י ובכ"מ משמע הכין ועיין ט"ז ט':

**סעיף ט**

הראשונות עמ"א והוא דעת הרא"ש ובין להוסיף או לבטל כשר בחתך א' משתיהן להוסיף אם חתך הראשונות כשר באחרונה דתחלת עשיית האחרונות לא מעשה כלל דב"ת קאי וקציצת הראשונות זהו עשייתן של אחרונות וכ"ש אם חתך אחרונות דהראשונות תחלתן בכשרות וה"ה לבטל הראשונות וחתך א' משתיהן כשר ואפי' באחרונות וכרבא דב"ת כשר בא' משתיהן וה"ה בלבטל כשר א' משתיהן וכמ"ש הב"י פי' א' וחשבו לדוחק או יאמר כפי' מהרי"א שם דלבטל פשיטא כשר באח' משתיהן דעשייתן בכוונה לשם ציצית היה משא"כ הטיל לבעל ג' דכוונה לאו כוונה הוא דפטורה דאין לה ד' כנפות ומ"ש ברמזים ורבינו ירוחם פסיק לקמאי כשירות בבתראי רבותא בנתכוין להוסיף וארבא קיימי וה"ה בלבטל כן ומ"ש ב"י ד"ה והיכא דפסקינהו לבתראי נראה בכל גווני כשר בקמאי דכי מפליג כו' היינו לומר דאף את"ל לפלוגי בין הוסיף ובין לבטל כרב פפא הוא בחתך קמאי דבתראי בהוסיף כשר ולבטל פסול לרב פפא (לפירש"י וראש) משא"כ חתך בתראי דלהוסיף כשר בקמאי לראש ה"ה לבטל דקמאי בהכשר נעשו אבל מדברי הב"ח וט"ז לא משמע כן ואין להאריך ועא"ר אות ח'. והוי יודע דבל תוסיף לעבור בזמנו לא בעי כוונה ושלא בזמנו בעי כוונה ועב"ח משמע דזמנו

אפי' נתכוון לבטל קאי בב"ת ולא משמע כן בר"ה ואם הטיל בלילה בכסות יום (עסי' י"ח) י"ל הוי שלא בזמנו ונ"מ לעדות ועמ"ש בפתיחה כוללת וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף י**

רובו עמ"א אף יש בפתוח שיעור טלית ואם פתוח אח"כ פסול משום תולמ"ה דפטורה היתה כמו הטיל לבעלת שלש:

**סעיף יא**

ואין עמ"א וע' תפ"ט בספירה מחלוקת הרא"ש אי עושין ספק דרבנן לכתחלה ועמ"א תס"ז ג'. והא דאין בטלין לגבי בגד עיין י"ג בט"ז א' י"ל דכאן ספק ידיעה וחשובים קצת וספק גמור לא הוי דהא בטלית דרבנן (להמחבר סי' ט' ס"א) יוצאין לרה"ר אלא דלא חשוב ספק גמור:

**סעיף יב**

כסתומה עמ"א ועב"י ילפי' ציצית מכלאים ויש לראות לבדים אם חייב בציצית מ"ה ובקשרים אפשר כלל לא עי"ד סימן ש ושי"א ובהג"ה ושי"ך שם. גם מ"ש הלבוש כאן ס"ג דעור לא יקרא בגד דאין נארג ולבדים יוכיחו וי"ל להר"מ לבדים בגד בכלאים פוסק כאן דוקא צ"ו ולהר"ב בסי' ט' דשאר מינין חייב מ"ה פוסק בש"צ בי"ד ס"ב לבדים לא ומ"מ י"ל בלא"ה בגד לא מיקרי כ"א צ"ו ומינין אבל עור לא מיקרי בגד וצ"ע בה' טומאת כלים פכ"ב בר"מ מזה ואין להאריך:

**סעיף יג**

פטורים עמ"א העתיק דברי ב"י וד"מ וא"כ ראוי בסרדא"ק שעושין חתוך לפניו לגמרי ומצד שמאל ג"כ לדעת הד"מ אין זה חייב בציצית ולפטור לגמרי אין נראה דדרש הוא לא מעיקר הלכה לכן יעשה ב' מומין וב' משמאל ורובו פתוח רוב הנראה לעינים דאל"כ יש מראית עין בברכה וציצית. וזופני"ש שלנו באמת יש לעשות בקאלנוי"ר קצת עגול כי אין קפידא כ"כ ולא מפסיד נוי הבגד בכך ושייבלי"ך עם עורות אע"ג דמתחת פשתן בטל הוא כמ"ש המ"א אות ה' ובלעטני"ק צ"ע:

## סימן יא

**סעיף א**

החוטין עמ"א. יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם פה. הר"מ ז"ל פ"ה מציצית ה"ז לפי נוסחא א' ובפי"ט משבת הכ"ד פסק דחיישינן לתכלת אפי' שזורין ופסוקין ותפילין אפילו ברצועות שמא קמיעא ושמא אגלימא צבעיה ושם בה' שבת יש ג' דיעות א' שיטת הר"מ ז"ל דכל שאין קשורים שמא קמיע ופסק כרבא עירובין צ"ז א' לחומרא דחדשות עם רצועות אלא שאין ניכר הקשר חיישינן שמא קמיע ואפי' להחשיך א"צ

עליהם וישנות פסק לחומרא כאבוה דשמואל בר רב יצחק דבעינן נמי מקושרין עכשיו דאל"כ לא הוי דרך מלבוש אף לפ"ז לא מוכח דרבא פסק כרבה לחומרא וע"ש תוס' ד"ה וכי (צ"ו ב') ולפ"ז אפי' מוצא תפילין עם רצועות חדשות ולא ניכר הקשר חיישינן שמא קמיע הוא. ורי"ף ורא"ש וטור בס"א סמ"ב דתפילין עם רצועות חדשות שאין ניכר הקשר תו ליכא למיחש לקמיע ואפ"ה מקושרים בעינן דאל"כ לאו דרך מלבוש ומפרשין רבא סבר חדשות שאין בהם רצועות עוברת במעברתא וישנות רצועות עוברת אע"פ שאין קשורים הוי דרך מלבוש ולא חיישינן ברצועות לקמיע ופסק נמי כאבוה דשמואל דמקושרים בעינן לשבת שיהא מלבוש (דברי הרי"ף תחלתן עם סופן נראים קצת כסותרים בעירובין וע"ש) ודעת שלישית המ"מ בה' שבת שם והכ"מ הביאו בציצית שם דחזר הר"מ ופסק כאבוה דשמואל בציצית ותפילין וא"כ כמו שצוה להגיה בציצית היה שנגיה בה' שבת אבל הב"י בש"א החזיק בפסק הטור ורי"ף ורא"ש ור"מ דכרבא קי"ל ופסק בש"א כטור ורא"ש דבאין רצועה קמיע ולא כר"מ דביש רצועות בלא קשר לא חיישינן לקמיע וא"כ מעתה בתפילין בלא רצועות וחוטי ציצית שזורין ופסוקים אפ"ה חיישינן שמא לא טווין לשמן דבפלס א' הם אבל בסי' כ' כתב הבי' דהשמיטו הפוסקים דין זה משמע בתכלת אתמר אבל לבן אין לנו והיינו בלבן ע"ג חוטים בלא שזורים נמי כשר וא"י למה ואם לומר שזורים אע"פ שאין מופסקים היה להם להזכיר זה גם א"י החילוק בין לבן לתכלת וי"ל דקאי לנוסחא א' דהטור בש"א פסק כן והבן: **והנה** בעירובין צ"ו ב' המוצא תכלת לשונות פסולים חוטין כשרים ומסיק בשזורין ומופסקין ואמאי נקט לשונות לפלוג בחוטין וי"ל לדיוקא תכלת לשונות פסול הא לבן כשר ולא בעינן שועין לשמן (דלא כמרדכי ואגור עב"י וכאן בהג"ה) או יאמר דציצית שוא"ת וכתבנו בסימן ח' בט"ז ח' ובמקומות אחרים דסייג לא הורשו בשוא"ת בעשין עכ"פ והר"מ לשיטתיה בפ"ט מטומאת מת כל ספק מ"ה שריא רק דרבנן גזרו ובציצית ספק לא גזרו בשוא"ת (ולא יברך רק על טלית כשר) משא"כ בזמן תכלת דכלאים דוחה אסור במוצא בשוק שמא יעשה בכלאים ומדרבנן אסור בקום ועשה ולכן אמרו תכלת לרמוז בזמן דאיכא תכלת וה"ה לבן בעת ההיא משא"כ עתה ולכן השמיטו אם נאמר דסוברים דספק מ"ה שריא. שוב ראיתי תכלת דנקיט לרבותא דל"ת דשמא אין מומחה צבעם קמ"ל רוב מצויין מומחים עתוס' מנחות מ"ב ב' ד"ה ואין יע"ש היטב. ושפתא גלימא לאו רוב. ומ"ש מ"כ תפילין בזה"ז לכאורה ש"ס ולבוש כתב צ"ל שכ"כ בש"א סמ"ב דל"ש השתא שיעשה קמיע כעין תפילין ועסי' ל"ט ס"ט ובתוס' מנחות מ"ב ב' ד"ה תפילין וא"ה שם יבואר אי אמרינן רוב מצוין בתפילין או י"ל דתקנה בבדיקה יע"ש:

**סעיף ב**
עכו"ם עמ"א ועיין סי' ת"ס בענין מצה דהואיל ואין כ"כ הוכחה כמו גט דכותבין שם האיש והאשה משא"כ כאן י"ל דלא מהני עע"ג דלאו בני דיעה נינהו וגריעי מעכו"ם וא"ר מיקל:

**סעיף ג**
לשמן עמ"א ועט"ז אות א' וא"ר אות ב' בשם הנ"ץ דיעבד בלא שזור כשר וכ"ד הלבוש כ' מנהג יע"ש ופשיטא שיש להקל בשזורין שלא לשמן. וכתב א"ר דסמ"ג אין ראיה דצריך כדי עניבה דאל"כ הוי כמוסיף על החוטין יע"ש ול"נ דב"ת פסול בסתמא כמבואר סעיף י"ב אבל אומר בפירוש דלא ניחא ליה בתוס' אין פסול עיין מנחות מ"ם ב' בתוס' שם ועמ"ש בסי' י' ס"ו דלא כב"ח ועוד ליפסקיה להמותר ויהיה רק ח' חוטין ואפי' להמחבר בסימן י' ס"ו התם נתכוון להוסיף הא כמו כאן יודה ועוד הר"ב מדשתיק ליה כאן אודויי אודי ליה ש"מ דיעבד נמי פסול בלא שזירה וממילא בעינן שזירה לשמן כמו טוויה דמעכב: ראיתי להזכיר שאלה אחת קטנה וזה תוארה:
**שאלה** מי שלבש האידנא כלאים בציצית אי פסול מ"ה לעדות או לאו:
**תשובה** אשיב בקצרה כי מתוס' מנחות מ"ם א' ד"ה כיון צידדו לומר כלאים הותר לגמרי לא דחייה ואפילו יש לקיים שניהם שרי מ"ה עתה ורבנן גזרו. והנה אי אין ציצית בעינן שזירה א"כ כלאים בציצית דשריא רחמנא הא אפשר בלא שזירה לדידן בי"ד ש"א ס"ב והר"מ לשיטתיה שפסק טוו לבד כלאים והא אפשר לקיים שניהם ואם נאמר דהותר לא דחייה א"ש וצריך ליישב ההיא דמנחות ל"ט ש"מ קשר עליון ד"ת ויבמות ד' ב' בתוס' שם ועיין לבוש י"ד ש"א ס"ב בזה עמ"ש בפתיחה מזה:

**סעיף ד**
כדי עמ"א דבסי' י"ב ס"א לר"ת בעינן שני חוטים שלימים הא שם רק טוב לחוש וכאן איכא סניף דעת הרמב"ם דלא בעינן שזורים מש"ה לא חש לר"ת ולאו משום דהוה ס"ס דהא לא הזכיר כלל דעת ר"מ בכאן ודחייה לגמרי:

**סעיף ה**
מארבע עמ"א ועיין תוס' מנחות מ"א ב' ד"ה ארבעה ועי"ד ועש"ך ברע"ב א' הביאו ג"כ למהר"מ ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ו**
אין עמ"א שר"י היה עושה ארוכין משום גרדומין ומ"מ יהיה שליש גדיל ובי שליש ענף נוי ציצית ואם נגרדמו מ"מ יהיה בין הכל י"ב גודלין אע"פ שלא יהיה כ"כ נוי עיין לקמן סי"ד:

**סעיף ז**
יהיה עמ"א ומ"מ צריך שישתייר בכל החוטין ארכן י"ב גודלין אחר הכריכה כמ"ש רמ"א ושיעור זה לאחר שנקשר וגם לאחר שנכרך החוט הארוך יהיה יב"ג:

**סעיף ח**
לאחר עמ"א ומשמע אפי' דיעבד מעכב אם לאחר הכריכה והקשירה אין בארכן יב"ג מלבד מה שמונח על הבגד והעולם מוכרין ציצית קצרים וראוי למחות בידם:

**סעיף ט**
בזוי מצוה עמ"א ואפי' להמחבר בסי' ט' ס"א דשאר מינים פטורים ולא דרשינן הכנף מין כנף לאו דלא דרשי לגמרי דהא דר"מ ז"ל הצריך ציצית מצבע הטלית מה"ט אבל הרב בסימן ט"ו חולק ומ"מ לדידיה דרשינן פשיטא הכנף מין כנף ואיך שיהיה מן מינין אלו אפי' דיעבד פסול ועט"ז אות ד' מזה:

**סעיף י**
כשירים עמ"א שינוי מעשה היינו חוטין ואפילו בלא יאוש קנה ושלכם קרינן ומ"ש בח"מ ש"ס ס"ו היינו א"ו לבנו וכבר פירשתיו בט"ז מזה דבלא יאוש לבנו לחוד לא קנה לרבנן דר"ש ואף שינוי השם חוטין עם ליבון בלא יאוש וי"ל לא מהני וצ"ע ואם מכר הציצית לאחר עיין תרמ"ט במ"א אות ב"ג ומיהו לפני יאוש שלכם בעינן לאחר יאוש מ"מ לא יברך עליו ועמ"א שם ב' מה שהקשה מאוונכרי ודע דל"ד גזל ציצית ה"ה גזל טלית והניח בו ציצית שלו דבגדיהם שלהם בעינן ואם מכר ואח"כ יאוש עח"מ פלוגתא בזה בשנ"ג בסמ"ע ו' יע"ש ומיהו בסי' י"ד כסותך ולא שאול כ"ש גזול עב"י:

**סעיף יא**
וכדידיה עמ"א הראה ליי"ד ח' והעלה דבשזורין ופסוקים אף אמר ליה בפירוש שיחזיר בעין מ"מ תולה בטלים ומברך דלהכי שאלה ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה בכה"ג:

**סעיף יב**
פסול עמ"א צמר אע"ג דטוייה ליכא כ"כ שינוי וזהו בעיא דר"ל בע"ז מ"ז א' ולא איפשיטא לחומרא משא"כ פשתן נטוע שריא דשינוי גמור הוא כמו חוטי והשתא קמחא דשרי שם ע"ז מ"ז א' וכ"פ הר"מ ז"ל בה' איסורי מזבח פ"ג הי"ד ובזה תירץ קושיית התוספות שם מ"ז א' ד"ה היינו בעיא דר"ל צמרה לתכלת היינו בעיא דר"ל בלולב ואמאי לא היינו בעיא דרמי ג"כ אלא י"ל צמר לציצית (תכלת ציצית ל"ד) ומרמי אין לפשוט דשם שינוי גמור משא"כ חוטין טווין חזותיה עליו וז"ש תכלת לכהנים צביעה הוי שינוי גמור ושריא כמו חיטים וקמח דאיפשטא בעיין והנך רואה שהאדון ז"ל דיבר בקצרה והם דברים ארוכים עיין ר"מ הלכות איסורי מזבח פ"ד ה"ז ובכ"מ תכלת הוה כלולב אין שינוי גדול כמו חיטים וקמח ועיין ח"מ שם וסבור הייתי לומר כי נקיט צמר במקום

תכלת וי"ל אבנט כהן הדיוט רקום בצמר לא תכלת עיין פ"ח מהל' כלי מקדש ה"א אבנט (כ"ה) רקום בצמר וביומא י"ב ב' משמע דאין חילוק ותכלת היה רקום כמו כ"ג וצ"ע ופ"א מציצית הי"א ג"כ צמר ועא"ר כאן אות יו"ד ואין להאריך:

**ואגב** גרירא עיין בכ"מ פ"א מציצית הי"א צמר עיר נדחת וקדשים פסול כתב לאו איסור הנאה מצות לאו ליהנות אלא כתותי שיעוריה ולפ"ז קדשים היינו פסולים ועיר יוצא לשרפה וואני העני תטה דטעמא דלאו שלהם הוא דאסור בהנאה וכ"ת דידיה אף באיסור הנאה הוי שלו הא בורכא אתרוג ערלה תוכיח (סוכה ל"ה) וצ"ע. ולפ"ז מודר הנאה מצמר אסור בציצית אבל מודר מחבירו הנאה יכול ליקח טליתו באפשר דמצות לאו ליהנות ניתנו ואף מצות דרבנן כמ"ש במ"א מזה ול"ד לסוכה דישיבתה הנאה ועיין תרמ"ט ס"ב בהג"ה. והנך רואה דמצות לאו ליהנות ניתנו אף שאין הכרחיים שהרי ציצית לא ליכסי ולא יטיל ציצית ול"ד מצות לאו ליהנות שהם גזירת מלך ודווקא הכרחיים אלא כדכתיבנא והבן זה:

**עוד** רגע אדבר פשתן נטוע הא תלוש מיתסר בהנאה עיין דרישה הא פשתן תלוש חבירו דאין אוסר שאין שלו והוא בגבעולים כשר לציצית דהרי נשתנה שינוי גמור כמו נטוע עיין דרישה מזה תקפ"ו אות וי"ו צמרה פסול לכתחלה ודיעבד כשר עמ"ש סימן ל"ב ט"ו אות כ"ח:

**סעיף יג**

נקב עמ"א בחידושינו שבת ע"ד ב' הארכנו וכאן אקצר במנחות ל"ט א' הוכיח רבא דקשר עליון ד"ת כו' ורש"י ד"ה קשר הלמ"מ ובספר פורת יוסף דקדקנו למה הלמ"מ הא מוכח מקרא וי"ל דאי מקרא ה"א דהצריכה התורה ב' תכיפות ב' נקבים. גם אפשר דידע דיש הלמ"מ אלא אי אין רמז בקרא רק הלמ"מ אפשר דאין בו עונש עשה המטיל ציצית בבגד בלא קשר כיון דבקרא יש לומר יטיל ציצית בתכיפה א' בלא קשר ומהלמ"מ אין עונשין כלל עיין ר"ן במשנה כלל גדול אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ובמ"מ פ"ך משבת דמק"ו אין עונשין עשה ה"ה זה ויקרא דברי סופרים משא"כ כשיש הוכחה בפסוק (ומיהו י"ל כשהלמ"מ מבאר הפסוק הוי כמפורש) ומ"ש לטור תכיפה א' עם ב' קשרים כלאים וב' תכיפות בקשר א' היינו שני ראשי החוש יחד ויש בו קיום וסיים דלטור נמי אם עושה ב' קשרים ליכא כמוסיף ואין עושין רק נקב א'. והעושים ב' נקבים יעשה במישור לא באלכסון ומודדין ג' אצבעות מנקב ראשון בבגד לא מהשני של צד ימין וצד שמאל וב' הנקבים יהיו באופן שהציצית יהיו נוטפין א' לימין וא' לשמאל לפניו ולאחריו לא נוטפין לצד הארץ ועיין עוד לקמן פ"א עשה נער ציצית לטלית ונמצא קרע

וא"י אם בהטלת ציצית היה שיעור אגודל י"ל בשוא"ת ספק מדרבנן לחומרא וחזקה דעשוי להשתנות ע"י עסק בדרבנן אפשר לקולא. גם עשייה אי קשר לבד או חוליא ג"כ והבן זה:

**סעיף יד**

לא עמ"א דאין מועיל מה שנתכפל אם היא למעלה מג"א ולא מגרע אם הוא מכופל ואין קשר אגודל כיון שיש בכנף קשר אגודל שפיר דמי. ומיהו אם קיפל ויש ביוצא י"ב גודלין אעפ"י שאם היה הכנף מתוח לא היה יוצא יב"ג ובסעיף ד' מלבד מה שמונח על הקרן מ"מ ציצית יוצא והא יוצא יב"ג:

**סעיף טו**

שאינו עמ"א דאם תלה הציצית למעלה מג"א וחתך בכנף והורידן תוך ג"א פסולים משום תולמ"ה. וה"ה איפכא כשתלאן תוך קשר אגודל וחתך למעלה בבגד והעלה הציצית למעלה מקשר אגודל ותפר למטה או תלה מטלית על הכנף הוי תולמ"ה ופשוט הוא:

**סעיף טז**

האורך עמ"א ועיין סי' ח' סעיף ב' דרך עיטוף רוחב הטלית לקומת האיש ואורך הטלית לרוחב האיש וזה פירוש גם כאן באורך הטלית ורוחב הטלית ועמ"ש בט"ז אות י"א מזה:

**סעיף יז**

בלא עמ"א וטליתות שלנו בשפת הבגד ארוג כעין תכלת וחוטין כפולים אין זה שפה אלא בגד ממש הוא ויוצאין חוטים אם חתך בכנף אע"פ שלמעלה יוצאין שפיר דמי וכמ"ש בסימן יו"ד ס"ב חתך א' באלכסון יע"ש וא"צ לחתוך כל הבגד השתי:

**סעיף יח**

ויתחבם עמ"א עשה כלומר דלא תקשה מסעיף י"ג עט"ז אות י"ד וזה זהירות שלא ישכח ויכרוך כך ובלבוש השמיטו יע"ש:

**סעיף יט**

קשר עמ"א השיג על ע"ת דפי' שאם כרך וקשר וי"ו הפירוד כרך או קשר וז"א דפשוט דכרך לחוד בלא קשר כלל לא מהני בציצית דלגבי כלאים לאו כלום (כמ"ש באות י"ג דבעינן חיבור בציצית כמו כלאים) א"כ אין זה עשייה אלא ש"מ כרך וקשר קאמר בהדדי והיינו כמ"ש בט"ז אות י"ד ושם יבואר אי"ה ומ"ש בשי"ז אות כ' יע"ש ועמ"ש בט"ז מזה באות י"ד ועמ"ש באות כ':

**סעיף כ**

אין עמ"א כרך כולה פסולה. ועיין לבוש בכאן דגדיל וציצית בעינן ואם הניח ענף ובסופו גדיל פסול כי בעינן כעין ציצית ראש תחלה מחובר ואח"כ פרודים ושם מבואר כע"ת דקשר אי בלא חוליא נמי תעשה ולמ"ה הוי וכ"מ במנחות קשר עליון כוי יע"ש ברש"י

ותוס' כי זה הוא גדיל הקשירה גופא. אבל התחיבה אין בכלל עשייה דגדילים תעשה ולמ"ה מגדיל ואילך דהיינו מקשר עכ"פ ג"כ נקרא גדיל משא"כ בסימן י"ד תלאן עכו"ם בלא קשר פסול ועשו להם ציצית פרודות התחיבה בכלל עשייה לענין בני ישראל הכי אסברה לן הלבוש ז"ל וקשיא דעשו נמי ולמ"ה וצ"ע:

**סעיף כא**

ארבעה עמ"א שיעשו חוליות בשוה ועיין סימן ל"ב הסופרים הזריזים כו' שיהיו הבתים שוין ה"ה כאן:

**סעיף כב**

ובשני עמ"א ומנהגינו ז' ח' י"א י"ג זיין רקיעים ח' עיין לבוש ונראה כמ"ש במדרש פרקמטיא של משה רבינו או ע"ד כינור לעיל ח' נימין ז' כוכבי לכת וה' מושל על כולם י"א כמנין שם ו"ה עתיו"ט פ"ד דסוכה וי"ג כמנין אחד:

**סעיף כג**

קשר עמ"א ב"ת ליכא כי הקשרים אין מן התורה כ"א קשר עליון רק שלא להוסיף על הקשרים המבוארים:

**סעיף כד**

לאורך עמ"א ומ"מ לא מיפסלי מ"ה אם היו תלוין לרוחב אף אם היה קפידא כי ל"ש תולמ"ה בדבר שאין צריך מעשה גמורה כמו בגג בסוכה שפותח וסוגר יע"ש:

**סעיף כה**

שאין עמ"א דאין להקפיד בכאן על דמעל ואפי' כפל הטלית ותפרה מרוח א' ועור מותר אף למאן דפוסל עור דרב אחא במנחות מ"ם ב' מותר במ"א דבטל הוא:

**סעיף כו**

וכן נהגו עמ"א עיין סעיף ט' ויו"ד כצ"ל שלא ינתק ופחות מכשיעור קשר אגודל כמ"ש הר"ב בהג"ה שם ואפשר כיון לסי' ט"ו אות י"ד במ"א יע"ש:

## סימן יב

**סעיף א**

כדי עניבה עמ"א וכ"ה בדפוס בפנים. מ"ש הלבוש הואיל והשיעור מדרבנן הוא כמלא קשר אגודל מ"ה ואפ"ה דוקא בשעת עשייה כמבואר בסימן י"א ס"י ה"ה זה:

**סעיף ב**

כל עמ"א בעיא דלא איפשטא ולחומרא ואעפ"י שהשיעור דרבנן ולפי מ"ש המ"א י"ל המחבר פסק לקולא ככל ספק בעיא דרבנן לקולא ולא בעינן שיעכב על חוט אחר ובאמת בספרו הארוך פסק לקולא כרי"ף ורמ"א שהשמיטו בעי' וטוב לחוש לרא"ש אלא דרי"ף ורא"ש ודאי סוברים דכל חוט בפ"ע דאל"כ לא הוה להו להשמיטם והמ"א החמיר כו'

ומ"מ צ"ע בזה דקי"ל בעיא דרבנן לקולא וכ"פ הפוסקים ולפעמים מחמירין בדרבנן וכ"ש כאן לפי מ"ש לקמן אי"ה אית ו' מזה:

**סעיף ג**

שנפסק כו' עמ"א עשה כלומר דמלת כו' מיותר דהול"ל ואם לא נשאר כ"ע אפילו חוט א' שנפסק פסול אלא דבב"י מסופק אם נשתייר בשני ראשין ע"י צירוף כ"ע והניח בספק לז"א דנפסק כולו ודאי פסול ובצירוף פסול מספק וכתב א"ר אות ב' אפילו יש ס"ס שמא לאו חוט א' הוא ושמא מצטרפין יע"ש ומשמע נמי בנשתייר כ"ע כל חוט בפ"ע נמי הכין הוא עיין אות ב' וא"י למה החמירו כ"כ ואפשר ציצית מצויין הם:

**סעיף ד**

שני ראשים עמ"א יראה כוונתו דאם נפסקו ב' ראשים בא' אין כ"ע וראש השני יש כ"ע כשר דל"ת כ"ע בכל ראש מהח' חוטין בעינן דז"א דהא הב"י מסופק אם מצטרפין שניהם יחד כמ"ש באות הקדום ומינה הא נשאר בראש א' כ"ע כשר ולא מיקרי נפסק חוט מעיקרא כ"א בב' ראשין אין כ"ע בכ"א ומ"ש לקמן ממ"נ הרי יש בראש הב' שיותר מכ"ע רבותא קאמר ועא"ר אות ג':

**סעיף ה**

אם עמ"א הוקשה לו לשון המחבר אם לא דקדק ממ"נ אם נפסקו ג' ראשין מצד א' אפילו לא דקדק מ"ל כמ"ש הר"ב וכ"ש אם דקדק ונפסק ג' ראשין מצ"א ואם נפסקו ב' ראשין מצ"א וראש א' מצד הב' אין חילוק בין דקדק או לאו פסול מספק ותי' אסיפא קאי דב' ראשין כשר והוא שישתייר כ"ע בכל ראש ואפי' ב' מצ"א זה בלא דקדק הא דקדק וב' מצ"א כשר אפילו אין כ"ע שהרי נשתייר ראש הב' או יש עוד סימן שיעשה בב' חוטין בד' ראשין קשר בסוף חוטין (עיין סימן י"א במ"א כ"ג) וב' חוטין אחרים שהם ד' ראשין לא יעשה בסופם קשר או קשר משונה עניבה וכדומה ב' קשרים בכל א' א"כ נפסקו ג' ראשין ב' מצ"א וא' מצד הב' אם מנכר שהם ג' ראשין מג' חוטין כשירין שהרי נשתייר ב' חוטין שלימים יב"ג:

**סעיף ו**

בינונים עמ"א בהג"ה נרשם דברי עצמו היינו של ב"י ובב"י כתב כן שלא כעיטור דאפילו היו דקות כשערות משערין דמש"ה השמיטו הריי"ף ור"מ הא דאלימי דלא בקיאין בשיעורא עובי ודקות ואי כעיטור אפי' כשערות ועד"מ ד' דמשערין בבינונית ולפ"ז דברי עצמו של הר"ב הם עיין סוף סי':

**סעיף ז**

יש עמ"א בס"א היכא דאפשר טוב לחוש לר"ת ולא כתב והלכה כסברא א' היכא דלא אפשר אלא שם עיקר כסברא א' ואפשר בקל טוב עצהי"ט משא"כ כאן דהעיקר כרש"י והיכא שאין נמצאים כלל יש לסמוך אר"י ואין להקשות איך ילך בלא ציצית מ"ע י"ל ציצית שוא"ת ובשבת שא"א שרי כדלקמן סי' י"ג ה"ה היכא דאין נמצאים אע"ג דמדרבנן אסור (י"ג מ"א ח') ובדרבנן יש לסמוך אר"י ולרשות הרבים אסור הא לכרמלית שרי בדרבנן ומשמע דלא כט"ז י"ג א' ושם יבואר אי"ה בזה:

## סימן יג

**סעיף א**

מותר עמ"א והוא מר"מ ז"ל פי"ט שבת ה"ך ועיין מ"מ שם שיש שסובר טעם היתר ציצית בשבת ברה"ר משום דחיית עשה לל"ת אמרו הר"מ שאין עשה שאין בה כרת דוחה שבת ומשמע שאלו היה כרת היה דוחה שבת והא שבת עשה ול"ת שיש כרת אלא רבותא קאמר דאין כרת אפילו ל"ת שיש כרת אפי' ל"ת לבד אין דוחה ע' מהרש"א ומהרש"ל ביבמות בשיטה עליה ותוס' זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין מלקות ובס' ש"ה הארכתי:

**סעיף ב**

קטן עמ"א אין בידי כעת תשובת רמ"א וטלית קטן י"ל אשמועינן דל"ת דלאו עיטוף הוא וא"צ ציצית ע' סימן א' קמ"ל. ודע טליתות שאר מינין להמחבר בסי' ט' ס"א דרבנן אפי"ה יוצאין כיון דמדרבנן חייבים נוי בגד הם והנך רואה בסימן יו"ד ס"ז בספק תורה דעכ"פ מדרבנן חייבת (אף לר"מ פ"ט מט"מ) גרע טפי ואין יוצאין לרה"ר ומשם משמע כ"ש טלית שאין בו שיעור דאסור דציצית חשיבי ויעשה בבגד אחר ולא בטילי:

**והוי** יודע שאני מסופק אם היוצא בטלית כלאים בשבת די"ל דחייב כרת וסקילה שאין דרך מלבוש דאסור הוא ועיין רש"י שבת קל"ט ב' ד"ה חייב דאין מצוייצת כלל לבושיה הוא והוכרח לזה דאל"כ לא תקשה מידי דילמא חייב משום הטלית אלא מדאמר רב הונא בטלית שאין מצוייצת כהלכתה הא שאין מצוייצת כלל פטור וא"ל דילמא רבותא שאין כהלכתה ול"ת לרי' ישמעאל קיים ג' מצות וידחה עשה ל"ת (דו"א) והתם הטעם כר"י שבמרדכי עט"ז ומ"א ח' דבשבת הותר מ"ה עכ"פ מה שאין כן בכלאים ועמ"ש בפתיחה והבן:

**סעיף ג**

תכלת עמ"א לכאורה קושטא קאמר דאין מעכב ודי חוטין צריכין מ"ה אף עתה ואה"נ דאי מעכב בטילים הם לבגד כמ"ש הרא"ש ז"ל בתשובה כלל ב' דכה"ג כ"ע מודים דהויין בטילי דל"ש חוטי ציצית חשיבי כה"ג:

**סעיף ד**
על כתיפיו עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה:

**סעיף ה**
מחזקתה עמ"א ואזיל לשיטתיה בסי' ח' אות י"א והם דברי הלבוש דלא הטריחוהו לבדוק בכל פעם ול"ד לברכה שהיא פ"א ביום והמ"א הוסיף בה ומלבוש נמי משמע שאם הסיח ולובש שנית שא"צ בדיקה יע"ש:

**סעיף ו**
דגדול עמ"א בזה"ז אין לנו רה"ר עיין שי"ן גימל (ט"ס ש"ב) סעיף י"ח ושמ"ה סעיף זי"ן מזה:

**סעיף ז**
ואפילו עמ"א ובשם ב"י ושם ב' תירוצים א' דאפשר הפשיטה גנאי וזה א"א ברמ"א דא"כ היה להשמיענו רבותא וכ"ש קטן שתתת בגדיו וע"כ בחר בתי' ב' דטלית שלהם היה מלבוש ולא גזרו בכרמלית ה"ה עתה וע' סימן יו"ד במ"א אות י"א דלא דמי לכאן והבן:

**סעיף ח**
כבוד הבריות עמ"א מ"ש עכ"ל הב"י לאו לכוליה מילתא כי ותדע כו' לא הובא בב"י אלא הוא לשון המרדכי סובר המ"א דלא כט"ז אות ה' ולא כע"ת אלא איסור דרבנן איכא בשבת ומרדכי בשם ר"י מ"ה קאמר דליתיה למ"ש הר"ר שלמה מטרוי"ש דעובר בעשה אבל יכול להיות מדרבנן אסור ודלא כתשובת אשכנזית דמתיר דל"ד כרמלית ליושב בקהל והא דלא ציין המ"א בהמחבר דשם י"ל איסור תורה אלבישה רמיא כהר"ר שלמה מטריוש ומ"מ השהייה במה שאין פושט הוא שוא"ת (ול"ד לכלאים ובחדושינו ברכות כתבנו מזה דף כ' א' יע"ש). לכן ציין הר"ב דמתיר ללובשו דהוי מעשה ואמאי מתיר משום כ"ה מעשה בד"ת ע"כ בשבת אין איסור תורה: ומ"ש משבת קל"א ריש ע"ב דפריך ציצית לר' אליעזר אמאי לא דחיא שבת ואמאי אם ציץ טליתו חייב ופירשו בתוספו' דמצי למילף מסוכה יע"ש ד"ה ושוין והיינו הואיל דיש למילף דדחי שבת א"כ חייב הוא משא"כ לדידן דודאי לא דחי לה אין עובר כלל יע"ש. והקשה המ"א דאמאי בחול אסור הא הוי שוא"ת ולא ס"ל תירוץ הט"ז אות ה' יע"ש. והעלה די"ל בין גנאי קטן לגדול בשב וא"ת אבל דרבנן אף גנאי קטן דוחה כ"ה. והוליד מזה דבחול ברה"ר בטלית קטן גנאי גדול א"צ לפושטו דשיא"ת כו' (אבל לא טלית גדול שלנו) והא דנקט המחבר בשבת לרבותא שוא"ת וגם כרמלית וא"י אמאי לא דהמחבר בטלית גדול שלנו מיירי. ומשמע נמי דציצית שוא"ת לא זו שא"צ לפושטו אפי' אם נפל מעליו ברה"ר המלבוש עם ציצית ורואה שנפסק מותר ללבוש בחול אף שיש לחלק בין שוא"ת דעושה פסח דמטמא שאין

עושה מעשה בביטול העשה ובין לובש מלבוש בלא ציצית ועיין ר"מ פ"ג מציצית הלכה יו"ד והמחבר בסימן ט' סעיף י"ז הביאו אין מכאן סתירה דל"מ אם נאמר ציצית לאו שוא"ת דלא כתוס' יבמות צ' ב' אלא כמרדכי דכי עובר בלבישה מיד בחול דעשו להם ציצית אמר רחמנא ובשבת לית כאן עשה כלל דעשו ואפי' נאמר דמרדכי כתוס' ממש נמי י"ל ובספרי שושנת העמקים כלל ו' הארכתי בתכלית האריכות וכאן אקצר:

ומ"ש בשבת א"צ למהר כו' הוא דאיסור דרבנן ובחול איסור תורה וע"ד ש"ג ס"א בהג"ה וא"צ למהר לצאת בכלאים דרבנן וע"ד שס"ב ס"א בהג"ה כהן בביתו יע"ש ולא הוי התם שוא"ת דשהייה חשיב מעשה כמו כלאים ומ"ש דאם ידע מאתמול שפסול אסור ללובשו כ"מ מתשובה אשכנזית הובא בב"י דאם הולך לביה"כ ומצא ציצותיו פסולים הא ידע מאתמול לא מתירין ושנ"ה שם ס"ב וס"ג בהג"ה ביה"כ דוקא נשאר בשבת ושכחו ולא עירבו יע"ש ועב"י כתב אם ידע בכרמלית שהיו פסולים קודם שיצא לא קנסינן כי לא מחייבין לבדוק משמע דאם ידע ודאי מקודם צריך לפשוט אפי' בגנאי גדול וזה יותר חידוש ממ"ש המ"א ומ"ש אם אין נמצאים ציצית בחול כמו בשבת דהתורה אמרה שיעשה ציצית ואם אין אנוס ועא"ר פקפק בזה ולעיל סימן י"ב כתבנו ג"כ דנראה כמ"א וה"ה טלית דמחוייב רק בדרבנן בחול כמו בשבת. ומ"ש יתן במתנה לצורך שבת עא"ר דזה הוי לצורך שבת. ומ"ש דכ"מ משבת להפקירן כאן לא הטריחוהו להפקיר דיזכה בו אחר ושם איירי אי חובת טלית בהכרח לקטן או עכו"ם וקטן במ"ע אין איסור בידים עיין תרי"ו ב' במ"א ועוד דכאן אין איסור כלל על הקטן דא"י לעשות ציצית. ותקנתא דשאלה ה"מ לומר שם. וי"ל להפקירן הא חוזר וזוכה. ומ"ש המ"א בשבת יעשה כן יוצא נמי לדעת הר"ר שלמה מטריוש בזה ואין להאריך יותר:

## סימן יד

### סעיף א

שעשאו עמ"א. כתב זה לאפוקי מב"ח דפסק להרא"ש כל עשיית הציצית בעינן לשמה מן טוייה עד הקשירה דבכלל גדילים תעשה לך לשם חובך הכל בכלל (וי"א אפילו הניפוץ עסי' י"א ס"א) וכן דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית הכל בכלל פסול בהם עכו"ם והיינו ודאי אף ישראל עע"ג דבאין עע"ג א"צ מיעוטא דבני ישראל תיפוק דבעינן כוונה אלא למעט אף בעע"ג וא"כ ה"ה טוואן עכו"ם וישראל עע"ג פסול להרא"ש אבל הש"ע בסי' י"א פסק דמהני לרא"ש וכן נוהגין והלבוש בסי' י"א סעיף י"ד אסברא לן זה דעשו להם ציצית על כנפי בגדיהם בתליי' החוטין בכנף מיירי וממעט בני ישראל עכו"ם אפילו תחבן לבד בכנף או עשה חוליא או קשר ע"י עכו"ם (שיעור הצריך מ"ה

הא שאר החוליות והקשרים אין מעכב רק תליית החוטין וחוליא א' עם קשר א' מעכב בעינן ע"י ישראל ועסי' י"א בט"ז י"ד למ"א י"ט) אבל טוואן ושזרן עכו"ם וישראל עע"ג כשר לרא"ש ופסוק גדילים תעשה לך לשם חובך לשמן יבואר אי"ה בט"ז אות ב' בכאן ועיין דרישה עשאן עכו"ם פירוש קשרן וענבן והיא ל"ד ה"ה תליית החוטין ולטעם טוואן יע"ש:

**סעיף ב**

כשירה עמ"א. עיין רא"ם ריש פ' אמור תירץ בזה דבני לא ממעטינן בנות ממשמעותיה כ"א היכא דאיכא יתורא כמו בטומאה דכתיב הכהנים בני ולא בנות וסמיכה ותנופה דפטירי דהמה מ"ע שהז"ג ממילא נשאר בני ולא בנות דפסולה תנופה בהו ת"ת אין הבנים מצווין ולית היקישא דרב יהודה השווה איש לאשה יע"ש ועם כל זה בציצית קשה דפטירי דמ"ע שהז"ג הוא נשאר בני ולא בנות כפשטן עיין בפתיחה כוללת מזה ועם זה יתיישב היטב למ"ד אשה פסולה דבני ולא בנות קשה מרב יהודה דרמי תכלת לפרזומא דאנשי ביתיה כיון דסובר ציצית לאו מ"ע שהז"ג לית למעט מבני ולא בנות לדהיקישא דרב יהודה השוה חשוב יותר כמ"ש הרא"ם ז"ל בפ' אמור ואפילו נאמר דהשוה לעונשין ולא למ"ע (בפתיחה כוללת הארכנו) מ"מ כיון דלית מיעוטא לית למעט מבני ולא בנות משא"כ לדידן אשה פטורה מציצית דמ"ע שהז"ג אית למימר דפסולה נמי מבני ולא בנות דומיא דסמיכה ועיין הגמ"י פ"א מציצית אות ט' הב"י הביאו ולמ"ש א"ש עיין מנחות מג"א דרב יהודה רמי כו' וליישב זה למ"ד האשה כשירה י"ל דכתיב ב"פ ציצית ועשו להם ציצית והיו לכם לציצית ומלהם נמי מצינו למעט מגזל ונשאר לכם לומר ועשו להם אחרים כדדריש רב במנחות מ"ב ב' והסמ"ק פוסק כן יע"ש בב"י ואנן קיי"ל עכו"ם פסול ולהם לרבות נשים כו' (עיין כלי יקר פ' שלח יע"ש וב' מגידות שלי) ובסוכה ט' דאמר להם ולא הגזול ל"ד אלא באמת מלכם נפקא ולא הגזול כאמור ועדיין צ"ע ועיין א"ר אות ב' הרגיש קצת בזה:

**סעיף ג**

ויש עמ"א תפס הטעם של ר"ת כל שאין בלבישה אין בעשייה כמו תפילין וה"ה קטן פסול לעשותן קודם יג"ש ויב"ש בבירור (דד"ת הוי עיין סימן נ"ה במ"א ז') וא"כ בסוכת גנב"ך בתרל"ה דיעבד לא לכתחלה וזה דוחק דר"ת פוסל דיעבד והקשו עליו מסוכת גנב"ך גם בני ישראל ולא עכו"ם תיפוק דאין בעשייה משום דאין בלבישה אבל טעם הב' י"ל שפיר בני ישראל ממעטינן נשים וקטן כשר וראוי להחמיר בקטן אבל כל שהגיע ליג"ש יב"ש אין מדקדקין דהא אשה דיעבד כשר. גר ועבד כנענ"י עתוס' סוכה כ"ח ב' ד"ה לרבות יע"ש ועמ"ש בפתיחה כוללת בסי"ג עבדים בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**
ציצית עמ"א וסימן ע"ו אות א' במ"א יע"ש. א"נ נתקו חוטי הערב פחות מקשר אגודל כבסי' י"ט סעיף יו"ד דאם יתיר ויהיה לכתחלה פסולין מן התורה רשאי לסמוך על הרמב"ם:

**סעיף ה**
פטור עמ"א וב"י. ואף דבגד שהוא ספק חציו סתום אין מברכין בסי' יו"ד ס"ו דשמא אין חייבין כלל משא"כ כאן דהבגד בר ציצית הוא לבעלים יכול אחר לברך ג"כ עליו:

**סעיף ו**
מברך עמ"א ועא"ר אות ו' דהמנהג לברך על טלית שאולה כשעולה לתורה או לעבור לפני התיבה (ובימי הסליחות יבואר אי"ה בה' ר"ה) וטלית הקדש וצדקה לכ"ע מברכין עליו דהוי כטלית שותפין יע"ש באי"ר ומברך אף בעולה לתורה לכ"ע:

**סעיף ז**
טלית עמ"א דוקא באקראי הא לא"ה לא דמתקלקל כמו ספרים וה"ה בטלית צריך לקפל כבראשונה שלא יקפידו הבעלים:

**סעיף ח**
ולברך עמ"א דעיקר טעמו של רא"ש שאלה עם ציצותיה מברך דהוי מתנה ע"מ להחזיר דהוי כשלו וזה לא שייך בלא דעת ובתרמ"ט ס"ה דוקא בשאר ימים הא ביום ראשון לא דלא הוי רק שאו"ל לא התנה ע"מ ותירץ דרשות לברך כמו באות ה' כמו מ"ע נשים:

**סעיף ט**
שיקפל עמ"א בפכ"ה מחמיר בחול שיקפל בקיפולו הראשון ובשבת אע"פ שאין כקיפולו הראשון והמ"א מיקל בחול אע"פ שאין כקיפולו הראשון ובשבת אפי' אין מקפילו כלל וא"י כעת מנלן זה ולכאורה בחול עכ"פ בקיפולו הראשון כי בע"ה מקפיד על זה וצ"ע:

**סעיף י**
דחיישינן עמ"א וע' אות ז' בטלית ג"כ באקראי יע"ש ועח"מ סימן רצ"ב בסמ"ע שם דאם צרר בקשר משונה אסורה ועט"ז כאן ועמ"ש בזה בט"ז אות זיין מזה. מ"ש בש"ע סעיף ה' על כנפי בגדיהם לאפוקי מרבינו ירוחם שכתב ועשו להם ועא"ר אות יו"ד וי"א מה שהקשה על הלבוש מסי' ח' יע"ש ואין להאריך בכאן בזה:

## סימן טו

**סעיף א**
מותר עמ"א ב"י מגמרא מנחות מ"א א' ושוין שלא כו' ושוין שמביא תכלת ובלבד שלא תהא מופסקת עב"י. ומ"ש לקשור החוט שרינן כ"כ הט"ז ב"ב ג' יע"ש. ומ"ש מ"ח פי"א דננעים עיין ר"מ ה' ט"צ פי"ג ה"ח התם היתה הפקעת מקובצת מחוטים רבים אין

מטמא בנגעים ומשמע אף בקשור ועיין בפירוש המשנה ואמר רבי יהודה כו' משמע דלפרושי בא לא לחלוק אבל ר"ש והרע"ב פירשו דחולק והלכה כת"ק ומשם י"ל דאין דרך לעשות מש"י מקובצים ע"י קשר ולא חשוב כ"כ יע"ש. ומ"ש מסעיף ד' דשמא ישאר מחוט התפירה ויקשור עם חוט וישלימו אלמא דמותר לקשור ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

לא עמ"א התוס' במנחות מ"א ב' ד"ה רב יע"ש ורש"י פירש משום ביזוי מצוה וה"ה בציצית שייך ביזוי וימ"מ מאחר שרוצה לעשות ממנו מלבוש אחר רשאי (עסי' כ"א סב"ג) וראיה מטלית לעכו"ם איך רשאי למוכרה אלא דרשאי לבטל מטנו כיון דלא ליהוי בר חיובא ואע"ג דהתם יש סכנה מ"מ איך רשאי למוכרה הטלית לעכו"ם ש"מ ומדאמר סתם עד שיתיר ציציותיה משמע אע"ג דאין מטילין בבגד אחר וע"ז הביא דברי השאלתות והביאו הב"ח ג"כ דאין להתיר ציצית כדי למוכרה הטלית לישראל אא"כ מטיל לבגד אחר וכדי כלומר שרוצה להרויח הציצית לעצמו וא"ר א' הגיה כדי למוכרה לעכו"ם דאסור למכור עם ציציותיה ודלא כמ"א ואין צורך וכמ"ש וא"ש פסק מ"א. ובמזוזה אסור כו' כתי' השני בתוס' שבת עט"ז בזה: **כתב** הב"ח ואפילו מחדש לחדש שרי ורש"י שבת כ"ב מתירן מישן לחדש אורחא דמילתא נקיט יע"ש לכאורה הכוונה ברש"י שם ובמנחות מפרי' טעמא מאן דאסר ונתקשיתי בחדושינו בשבת שם דלא מצאתיו עכשיו ראיתי כי מפורש הוא דמשני דאי בלאי כפירש"י ליכא ביזוי לטלית ואמאי לא משני מישן לחדש מודה רב ופלוגתייהו מחדש לחדש אלא שמואל גופא אין מתיר אלא מישן לחדש ומיהו י"ל זה לשמואל ודכ"ע כלי קופסא חייבין ושמואל סובר כי בזה שרוצה להלוך עדיף טפי להטיל בו ציצית או שיהא בגופו כמ"ש התוס' מנחות שם או אשר תכסה מ"ע יתירא בלובש ועדיף מקופסא ורב סובר דאין לדחות זו ולהניח בזה אבל לדידן מנלן דמתירין מבגד לבגד ושניהם מונחים דלמא דוקא ברוצה א' ללבוש ואפשר אה"נ והבן זה:

**עוד** אבאר לך מטלית בר חיובא אפילו מדרבנן אין להתיר וכ"כ א"ר אות ב' וצ"ע מטלית המחוייב ד"ת לרבנן אי שרי להתיר. או דלמא דוקא בשניהן שוין מתיר מבגד לבגד לא כה"ג:

**סעיף ג**

לא היה עמ"א. הנה הלבוש כתב אפי' אמה על אמה נמי פסול ע"כ בגדיהם ועיין צאן קדשים מנחות מ"א בגמרא דלרש"י ע"כ בגדים אמה על אמה יש בו שיעור טלית (קטן מתכסה כו') ולנימוקי יוסף שפי' תולמ"ה אמה על אמה אין בו שיעור טלית ובב"י בארוך כתב דברי רש"י וראי"ש ע"כ בגדיהם ותמה על מהרי"א שפי' בראי"ש תולמ"ה משמע

דסובר עיקר ע"כ בגדיהם א"כ יקשה למה זה חקר בש"ע והשמיט אמה על אמה אלא ודאי דתולמ"ה לא הוי אלא בתחלת עשייה בפיסול הא כשנפסל באמצע מתכשר אח"כ והעד הטיל למוטלת בסי' י' ס"י בשתיהן קיימות פסולים וכי חתך א' מהם כשר באינך כיון דתחלה נעשו בכשרות ובל תוסיף הוי עתה תחלת עשייה ונתכוין לבטולי מיקרי נעשו בכשרות ול"ד לבעלת ג' א"כ מש"ה בסעיף ד' נקרעה חוץ לשלש יתפור (ושם יש שלש פירושים תוס' מנחות מ' ב' ד"ה שמא דנקרע לאורך הטלית ונשאר שלם ג' אצבעות אבל לרש"י ונימוקי יוסף בפי' רב עמרם אפי' לא נקרעה מכל רצועה באורך כל שיש ברצועה רחב ג' אצבעות יתפור ועיין לבוש ס"ד ואי"ה יתבאר שם) דאפי' נקרע כולה חתיכה רחבה שלש יתפור עם ציצותיה לרש"י. ונ"י בפי' רע"מ והא הוי תולמ"ה לז"א הואיל ותחלה בהכשר ואח"כ תופר הוי כמו הטיל למוטלת בסי' י' ס"ו יע"ש משא"כ כאן שכנף זה לא היה מבגד זה א"כ כשנפסל שלא נשאר בה שיעור טלית ותופרה אמה על אמה בטלית אחר הוי בתחלת עשייתו בפיסול וז"ש רש"י על כנפי וזה לא היה בכנף זה ועיקרו משום תולמ"ה והב"י ג"כ הכי קאמר בארוך דע"כ בגדיהם מסייע לתולמ"ה ולשון ומיהו שכ' הב"י היינו דמתמיה על נ"י שלשיטתו לקמן שפי' ברמ"א חוץ לג' ארוחב הבגד (כעין פירש"י) א"כ היה לומר ולהזכיר נמי ע"כ בגדיהם ומש"ה בש"ע השמיט אמה על אמה דהתם נמי אין בו שיעור טלית ואה"נ אם היה שיעור כשר לתופרה לטלית אחרת נמי כדכתיבנא ומ"ש וכ"מ בס"ג א"י מהו אם לא דסתם שם משמע אפי' חוזר ותופר הב' חלקים יחד אע"ג דנתבטל תחלה הכנף כב"ח (באות ד') אפ"ה הואיל והוא מבגד זה שפיר דמי אלא דבאות ד' כתב טעמים אחרים ואפי' לצרפה לטלית אחר ממש שפיר דמי וצ"ע ועמ"ש באות ד' מזה:

**סעיף ד**

אין בו עמ"א הב"ח כתב כשמצרף לכל חלק חתיכה אחרת אפי' אין בו בחתיכה ציצית פסולים הראשונים דכשמתחיל לתפור נתבטל הכנף יע"ש ונראה כוונתו כשתופר משפה כל שלא הגיע לג' אצבעות עדיין לאו חיבור הוא (ע' תוס' מנחות מ' ב' ד"ה שמא) ומ"מ נתבטל כנף זה במקום תפירה ונשאר רק ג' כנפות (עא"ר אות ה' במתחיל התפירה באמצע יודה הב"ח) ולאו דוקא שמצטרף חתיכה אחרת הא תופר ב' החלקים יחד מורה הב"ח דכשר (ע' ט"ז אות ד') דמאותו טלית דנעשו בהכשר נם מתכשרים אח"כ לא הוי תולמ"ה ודמי להטיל למוטלת וכמ"ש באות ג' ודוקא לחתיכה אחרת אלא דא"כ מחתיכה אחרת נמי דהא אין בחתיכה ציצית וראיה מנקרע הטלית ס"ד דהתם משום על

כנפי בגדיהם הוי תחלת עשייתו בפיסול כמ"ש באות ג' משא"כ נקרעה ותופר באותו טלית עצמו וצ"ע:

**והוי** יודע בטלית גדולה מאד וא"א ללבוש כך בסימן י"ד ס"ו ועט"ז שם אות ז' לנ"י פטור מכלום לר"ש ולת"ק כשכופלה חייב בכפולים א"כ אם לטלית כזו הטיל בד' פשוטים וחלקן לבי' י"ל פסולים תולמ"ה כמו דהטיל לבעלת שלש או לת"ק כיון דאפשר בקל לכפול ולהטיל ב' בכפל כה"ג לאו תולמ"ה מיקרי דא"צ כאן מעשה רבה ואף בתרכ"ו במ"א ז' סוכה שתחת צריף גרע טפי התם שאני דמניח הסכך בגג סגור מה שא"כ כאן ומיהו לר"ש תולמ"ה הוי והלבוש כתב טלית גדולה מאוד איכא לעיונא ביה וכדכתיבנא ומ"ש המ"א ראיה מתפר כנפות אין כ"כ ראיה ואין להאריך:

**סעיף ה**

התפירה עמ"א הם דברים פשוטים כי לרש"י תלאן שלא בכוונה פסולה משא"כ המחבר בי"ד ס"ב להד"מ כשר תלאן שלא לשמה ע"כ הטעם משום טוייה לשמה עתוס' מנחות מ' ב' ד"ה שמא:

**סעיף ו**

לתפור עמ"א דקדק מלת אין דרך לתפור בצמר משמע במקום שדרך לתפור בצמר ואפילו בשאר מינים אסור הקשה כו' ויישב בדוחק דאה"נ קאמר במקום שדרך בו ותופר בצמר כו' הא בשאר מינין שרי בכ"ע דהכל יודעין שאר מינין במינן דוקא פוטרים וה"ה טלית פשתן ובנפות עור או קנבוס דמטילין חוטי צמר דשרי לתפור תוך ג' בקנבוס דאין פוטר בפשתן ובחוט פשתן לתפור הכנף אם הוא בתוך ג' אצבעות יש לעיין דשמא יעשה ציצית פשתן ויצטרף אף דהאידנא אין עושין פשתן ע' סי' ט' ס"ו ומיהו בלא"ה יש לעשות כנפות רחבות קנבוס פשתן לחוש לרע"מ שיהיו רחבים יותר מג' אצבעות ואז אין חשש לתפור התפירה בחוטי פשתן ג"כ כו' עמ"ש באות י"ד מזה:

**סעיף ז**

לא עמ"א כיון דנפסק תוך ג' לא מהני תפירה ובסי' י"ד ס"ג דלא מהני תפירה לפטור מציצית התם אי לא בעי לפסקיה ולחתכיה ובמ"א שם אות ד' דאם כפל ונשאר קרן תולה ציצית אף התפירה פחות מג' משפה כיון דהבגד שלם מהני תפירה ובט"ז שם תפרה מהני נמי למעלה מג':

**סעיף ח**

שתפרו משום תולמ"ה מ"א. הנה ברב עמרם ב' פירושים הובא בש"ע (ועט"ז ד' יבואר אי"ה) ולי"א אי' הטעם כמאן דפסיק ואין חיבור לבגד ולא משום תולמ"ה ולפי' הב' התפירה חשוב חיבור כה"מ בטומאה וכלאים וכדומה רק ציצית שהיו בו בעת נפסקה

הכנף כיון דבתוך שיעור ג' אצבעות לא נשאר שם כנף עליה ונתבטל הציצית מכל לגמרי ואפילו לתפור לאותו טלית פסולים הציצית ול"ד לנקרע חוץ לג' אע"פ שנקרע מכל לגמרי רצועה ארוכה נפרדה ואין שיעור טלית כשר כשתופרה לאותו טלית כמ"ש המ"א אות ג' התם שם כנף נשאר עליה משא"כ תוך ג' אין שם כנף כלל ומכאן סייעתא למ"ש המחבר סימן י"א סעיף ט' דלמעלה מג' אסור הא בסוף ג' שרי דכנף מיקרי ג' שלימים יע"ש והבן ועב"ח שם ועמ"ש אני ואין להאריך:

**סעיף ט**

מנקב עמ"א המחבר ביאר ואמר לפי שיש כאן ג' פירושים רש"י וב' פירושים ברי"ע אמר אם נקרע בנקב ונשאר עדיין מחובר בשפה כ"ש כשר כמבואר סימן י"א ס"י נתקו חוטי ערב כו' הואיל ובשעת עשייה היה קשר אגודל ומיהו לרש"י אסור לתפור שם דגזריגן דלמא פיישׁ ואף דיש כעת ציצית לא פלוג בזה ואם נקרע ונשאו פחות מקשר אגודל ואין בו ציצית לרש"י אין תקנה אם יתפור אסור שמא פיישׁ ואם יעשה כן לכתחלה פסול מ"ה דקשר אגודל בעינן בשעת עשייה. ואם נקרע תוך ג' ולא נשאר בשפה מחובר איכא לספוקי אפילו בשל צמר ותופר במשי וקנבוס לרש"י כשר להטיל ציצית ולר"ע בפי' הא' דכמאן דפסיק דמי זהו הספק ועט"ז אות ד' מזה:

**סעיף י**

לא יתפור עמ"א לרש"י למטה מקשר אגודל נמי שרי דאין שם מקום ציצית וכמ"ש בס"ו ואי קשיא מה שהקשה הדרישה בשם מהר"ל מפראג א"כ מאי איריא למעלה מג' למטה מקשר אגודל נמי שרי י"ל לרש"י הפי' בגמ' (מנחות מ"א א' למעלה מג' יתפור תוך ג' לא יתפור ארוחב בגד קאי כמ"ש הב"י ויפה פירש מרן המשביר ז"ל דליכא לפרושי נמי אאורך הבגד דא,כ מאי איריא למעלה למטה מקשר אגודל נמי שרי אלא רק ארוחב קאי בתוך רוחב אין לו שעור למטה מקשר אגודל כשר כמבואר בסי' י"א ס"י רוחב אין לו שיעור למטה ופסול דכ"מ מקום הציצית ומ"ד התם רוחב נמי יש שיעור יפרש כפירוש רמ"א והבן ועט"ש באות י"ד:

**סעיף יא**

נקרע שנקרע כולה מ"א היינו מנקב עד סוף השפה דאי נשאר בשפה כ"ש מחובר אף לר"ע לאו כמאן דפסיק דמי ובט"ז אי"ה יבואר בזה כמה פירושים וכאן אין להאריך:

**סעיף יב**

לספוקי עמ"א דלרש"י תפירה חיבור אלא דשמא פיישׁ כו' ובשל צמר ליכא למיחש לרש"י ולר"ע יש לחוש. הלכך צריך לחוש לכל הפירושים:

**סעיף יג**

לבן עמ"א דכאן מיירי בטלית לבן ומש"ה במשי צבוע שרי דציצית צריך מצבע הטלית להמחבר ולהר"ב אם משי אפילו צבוע שרי לתפור בחוט משי לבן דאין עושין ציצית כ"א:

**סעיף יד**

למטה עמ"א ומבואר הוא דפחות מקשר אגודל לרש"י אין חשש דאין שם מקום ציצית דהחששא הוא שיניח חוט התפירה במקומו ומצטרף עוד ז' או ו' חוטין ועיין דרישה הקשה בשם מהרר"ל מפראג א"כ אמאי אמר בגמרא תוך ג' לא יתפור הא למטה מקשר אגודל שרי ותירץ דאם נתקו מחוטי ערב כשר כמ"ש בסי' י"א וע"ש ולי צ"ע טובא דהתם כשנשארו הציצית דהתורה הקפידה על עשייתן ואם נפסק חוטי הערב ולא נשאר קשר אגודל ורוצה לעשות בתחלה ציצית פסול ד"ת דתחלת עשייתן בפיסול ועמ"ש לעיל לתרץ קושיית מהר"ל דמש"ה פי' הב"י ברוחב יע"ש באות י' מזה ומ"ש בחוט לבן ע' אות ו' ומ"ש בכנפות כו' ומה"ט ראוי הכנפות בפשתן שעושין מקנבוס יהיו רחבים יותר מג' על ג' באורך ורוחב ולא מהני מה שתפור התחתון עיין סי' י' אות ב':

## סימן טז

**סעיף א**

המ"א הביא תשובת רמ"א עיין סימן י"ג אות ב' לענין שבת אי יוצא לכרמלית ולרה"ר בזה ועיין סימן יו"ד סעיף ז' ומ"ש שם. עסי' שס"ב במ"א ט"ז ותו"ש שם כ"ג:

קטן עמ"א כתב הב"ח בשם סמ"ק דמיירי בקטן שהגיע לחינוך והיינו כבר שית ושבע וחולק עם הטור דכתב בן ט' והמ"א כתב דהטור נמי סובר בהגיע לחינוך וכתוב בשם י"א בריש ערכין ג' ב' ד"ה שהגיע דכמו ביה"כ ט' ועשר ה"ה כל המצות חינוך כבר ט' ועשר ומשם הוציא שיעורו:

**סעיף ב**

כשהגדול עמ"א. הנה בגמרא מנחות מ"א א' טלית כו' (עט"ז) וגדול כו' פי' מהרי"א בב"י דאין תנאיות אלא לומר דמיירי בטלית בר חיובא של גדול אבל המחבר דהעתיק לשון הרי"ם שיעור טלית בבירור דקאי אטלית גדול א"צ להגהות הר"ב אלא דסובר דתרתי בעינן והקשה דבד"מ (דפוס פיורדא כי בדפוס ברלין השמיטו) העתיק להב"י בשם מהרי"א ומהר"י חביב ומסכים עמהם איך חזר כאן והסכים המ"א לב"ח דתרתי בעינן גם חידוש דין אם אין קטן מתכסה ראשו ורובו וגדול א' יוצא בקבע לא אמרינן בטלה דעתו בקבע (והר"ב השמיט זה בקבע) והוכיח מגמרא כן דפי' בהדיא דבא לומר והגדול דחיוב קאי על הגדול הילי"ל וגדול לובשה ואף למהר"י חביב משום סיפא נקיט

אין מתכסה ראשו ורובו אע"פ שגדול יוצא עראי אכתי לימא רישא וסיפא וגדול יוצא בה ולמה סיים עראי (כיון דמלה ביאוריות היא) ועוד מכלל הן נשמע לאו ולמה סיים ואם לאו פשיטא (שהרי הר"מ ז"ל באמת לא סיים וא"ל) אלא ודאי תרתי בעינן ומש"ה אמר ברישא וגדול עראי סגי וסיים וא"ל אז גדול עראי לא מהני הא קבע מהני משא"כ לומר או שאין גדול יוצא עראי פטור מכלל הן נשמע לאו. וחביא דברי הלבוש קצת בשינוי לשון והוא דהלבוש סיים ואם לאו שאין הקטן מתכסה פטור הוסיף עוד ואם הוא קטן כ"כ שאין דרך סתם ב"א להתכסות בו זה שיצא בו באקראי לשוק דעתו בטל מיותר הוא דקאי ודאי אקטן כ"כ שאין בו ראשו ורובו של קטן אלא לדיוקא הא בקבע מהני וכב"ח ועא"ר אות ב' בשם ג"א דכתב כן וזה כמ"ש יע"ש ועמ"ש בט"ז:

## סימן יז

### סעיף א

ולברך עמ"א ובל תוסיף נמי ליכא בנשים כיון דאנשים מחוייבים במצוה זו גם אשה מאיש לוקחה וא"ה יבואר עוד במקום אחר:

### סעיף ב

ואינו עמ"א וא"צ להגיה מלת אלא ע"י עט"ז מזה וכ"ה בפנים בש"ע מזה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב בכל המצות מ"ה ואי מוציא בברכת ציצית ישראל גמור יש להסתפק כי בסימן תקפ"ט ס"ה דאפי' עצמו אין מוציא התם ד"ת משא"כ ברכות דרבנן י"ל דמוציא אחרים בברכתו עיין סימן ח' ס"ה יע"ש, ויש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם:

**כתב** המחבר בסעיף ב' טומטום כו' ופסק הר"ב דיברכו דנשים נמי רשות אלא דמיחזי כיוהרא אם לובשת טלית משא"כ טומטום דצריך לילך בציצית ספק ד"ת לחומרא (ובמשי להמחבר סי' ט' או בגד חציו סתום בסימן י' ס"ז י"ל הנהו פטורים ספק דרבנן וס"ס כו') וראוי ג"כ שיברך והנה אין מוציא אחרים בברכתו שהרי הר"ב אומר כן דלפי מה שנהגו הנשים כו' משמע בתורת רשות דאין מברכין על הספק ובי"ד רס"ה ס"ג אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו ול"ד לקמן סימן ס"ז ספק קרא ק"ש כמו שחלקו שם יע"ש מיבעיא לי אם מ"ה ספיקן לחומרא או מדרבנן דהנה הר"מ ורשב"א מחולקין אם ספק תורה לחומרא מ"ה או מדרבנן ושניהם לא למדוה אלא מספק ממזר מ"ס דגלי שם וה"ה באינך ומ"ס מדגלי שם הא בעלמא לחומרא י"ל דוקא לעבור בקום ועשה ספק מ"ה אסור הא במ"ע בשוא"ת אפשר מדרבנן לחומרא. ובריש יבמות אמר ל"ת חמור מעשה וכדמות ראיה מתקפ"ט טומטום אין מוציא דאין מחוייב בדבר דשמא נקיבה הא

ספק תורה מ"ה לחומרא בודאי לענין איסור ומש"ה אמרי' בי"ד ק"י ספק א' בגופו וב' ע"י תערובות לא מהני אלא שוא"ת הוה רק דרבנן ואין דרבנן מוציא ד"ת ולפ"ז טומטום אין מוציא בברכת המזון אנשים ואשה מוציאה טומטום דתרוייהו דרבנן הוי ומיהו י"ל טומטום מוציא אנשים וכן אשה לו דס"ס שמא זכר ושמא נשים חייבות או שמא נקיבה ושמא נשים חייבות ואי"ה בסימן קפ"ו יבואר זה וכאן הדבר בספק ונ"מ לענין כמה מצות שנשים פטורות ואנשים חייבין אם טומטום מוציא לאנשים וכן אנדרוגינוס עיין בתה"א ק"ב א' ספק תורה כודאי מן התורה יע"ש:

**סעיף ג**

ציצית עמ"א בשם ירושלמי אביו חייב ליקח לו טלית ובסימן כ"ד ס"א דטוב ונכון א"כ בקטן אין מחוייב אביו ליקח לו טלית וקטן היודע אביו חייב אם הולך בטלית בת ד' כנפות אביו מחוייב ליקח ציצית ולברך כדין חינוך:

## סימן יח

**סעיף א**

ולהרא"ש עמ"א והם ד"ת מנחות מ"ב ד"ת משום ואור"ת כסות יום חייב בלילה וכסות לילה פטור ביום ומ"ע שהז"ג שהיום גורם (ליחוד) להמלבוש יע"ש ועמ"ש בט"ז מ"ש הב"ח להסיר הטלית כו' מ"מ הש"ץ לפני העמוד אם אין הולך במלבוש רא"ק וכדומה שאין כבוד הציבור כך פשיטא דלא יסיר הטלית במערב ועא"ר אות ב' בשם ל"ח המנהג להתעטף בטלית לומר קדיש יתום משום כבוד הציבור ומ"ש מסי' ל' ס"ד הוא דאפילו מתפלל מעריב מבע"י עשאן לילה לענין זה דאין לברך על טלית אח"כ וה"ה שיש להסירו וזה טעות ונתכוין לאות ו' שם ולאות כ' יע"ש:

**סעיף ב**

ובליל עמ"א ולכאורה משמע מ"ש באות א' בשם הב"ח שיש לחסיד הטלית הוא ליחיד לא לש"ץ המתפלל אפילו מעריב בזמנו בלילה י"ל שיתעטף טלית מפני כבוד הציבור ומ"ש וכמו קדיש יתום אפי' בלילה:

**סעיף ג**

סדינים עמ"א. ור"י בר אלעי בשבת כ"ה ב' היה מתעטף דבהעלאה לא מיחייב בציצית (ט"ס ר"י ב"ב) ומ"ש מתוס' מנחות מ"א א' ד"ה תכלת (דף מ' ב') כתבו דאין לחלק בציצית בין הצעה ללבישה ומשמע דאפילו להציע תחתיו ביום כסות המיוחד ליום אסור. ומ"ש יעשה קרן א' עגול בצמר אבל פשתן אין להקפיד די"א דאין עושין לפשתן כלל ציצית עיין סי' ט' ס"ו ושאר מינין י"ל דכמה פוסקים סוברים והם מדרבנן. איכא

ס"ס שמא פטורים מ"ה ושמא הלכה כסות המיוחד ללילה פטור ביום וכל שיש ב' ספיקות מ"ה אף בדרבנן רק ספק א' שפיר דמי עי"ד סי' ק"י בזה:
**בספר** חמד משה מסופק כסות המיוחד לאשה אם מתעטף בו איש אי רשאי בלא ציצית והביא תוס' דמנחות מ"א שהביאו ספרי אמר ר"י ב"ב ביחוד בטלו חכמים כסות אשה מציצית ולא חייבו אלא מפני שבעלה מתכסה בו יע"ש:

**סעיף ד**

מעלות עמ"א. היינו אף ביה"ש י"ל דמברך עליו עיין ריש פסחים בתמים דעים להראב"ד דמש"ה נקיט אור לי"ד שיש עדיין אור ועד צ"ה יטמא הוא לענין זה וראיתם אותו ועוד דהוי ס"ס שמא הלכה כרא"ש ושמא יממא וא"צ. ומירי שעדיין לא התפלל מעריב דאל"ה הוי כתרתי דסתרן אהדדי וא"ר אות ה' לא פי' כן. והנה מרמ"א לכאורה דוקא דיעבד אם לבשו כבר מברך בע"ה אבל לכתחלה יש להמתין מללבוש עד שיכיר ובלבוש כתב מאימתי מברך עליהם משיעלה ע"ה שהרי לא כתיב בהו יום מיהו י"א שלא לברך לכתדלה עד שיכיר בין תכלת ללבן הנה סתם כדיעה א' וכהר"ב ומשמע לכתחלה יוכל ללבוש מע"ה ולברך ומ"ש דלא כתיב בהו יום דאי כתיב יום הוי כמו קרבנות אע"ג דיעבד כשירים מע"ה לכתחלה החמירו מנץ החמה. וא"ר ה' החמיר ופי' בלבוש דאפי' אם לבשו כבר י"א כי' יע"ש. בחורף אם השעה דחוקה המיקל להניח מע"ה ואילך אין גוערין אותו וא"ה בה' תפילין אבאר זמן משיכיר בין תכלת שבה אימתי הוא ובחידושינו ראש יוסף במסכת ברכות כתבנו מזה וכאן אין להאריך:

## סימן יט

**סעיף א**

על עמ"א. ועיין סי' י"ג אות ח' בר"ה גנאי גדול א"צ לפושטו ובעת ההיא אם עושה ציצית יש לברך ובשבת קי"ח ב' באפסק ציצית דקאי בדרגא משמע לכאורה שם דרמי בעוד הטלית עליו ועיין תוס' מנחות מ"ד א' ד"ה טלית שאולה. וע' בספר חמד משה להמרדכי בי"ג יש לעיין:

**סעיף ב**

פטור עמ"א לכאורה יש בו קצת אריכות דברים וגם קצת מקושי ההבנה (דמשמע דתליא בפלוגתא כלי קופסא לשמואל החיוב על הבגד פטור אף בלבשו מחיים ולרב החיוב על האיש הלובש חייב א"כ למה כתב לשמואל ואינה לובשה) אבל כד מעיינין ביה הם דברים ראוין אליו ז"ל. כי במנחות מ"א א' ומודה שמואל בזקן כו' ולדברי ב"י מאי אירי ומודה שמואל דדין זה שייך לרב ג"כ בלובשה בחייו דפטור מכסותך ולימא הכי ובין לרב ושמואל אלא ודאי דכשלובשה בחייו חייב אפילו לשמואל דאשר תכסה קרינן וכר"מ

דבזמן תליא אלא כשאין ליבשה ומונח בזה אמר דמודה שמואל דל"ת כלי קופסא חייבין אמר אשר תכסה. ותדע דאי כב"י אמאי השמיט הר"מ זה דפטור אפילו כשלובשה בחייו ש"מ דחייב וע"ז כתב ומיהו לטור קשה למה השמיט דין זה דהא ס"ל בי"ח דביחוד תליא מילתא וכנ"י ודאי פטור וגם בגמרא תקשה מ"ש ומודה שמואל לרב נמי שייך זה ועיי' חמד משה. ומ"ש מתוס' נדה ס"א ב' ד"ה אבל עושה יע"ש:

## סימן כ

### סעיף א

מתגר עמ"א סברתו דטלית מצוייצת דומה לתפילין בסי' ל"ט ס"ו דתולין במצוי אע"ג דכאן באין תגר לא מהני זה לחוד דמ"מ חיישינן דלמא טרח ועשאן בתגר בצירוף דלא מרע אומנתיה ודיבוריה מהני אבל ציצית לחוד אפילו מתגר וכ"ש מאין תגר פסולים דשמא הוא שזרן ופסקן דלא כט"ז אות א' ומ"ש ולהכי נקיט טלית קשה לשיטתיה באות ב' דאסור למכור לתגר רבותא אשמעינן אפילו טלית מצוייצת לא מרע דיבוריה ואמרינן ישראל עבר ומכרה ודע דמ"ש הר"ב ואומר שלקחן מישראל נאמן פירש א"ר אות ג' דוקא שאמר דמנאמן קנאה יע"ש ובלבוש לית תיבת כשר רק מישראל נאמן שיש לו נאמנות וא"צ לומר מנאמן ישראל כמו בסתם ישראל לוקחין הימנו ה"ה מתגר ומ"ש המ"א אם הם שזורין ומופסקין כשר בדרך אפשר כתב כן כי אין ראיה מעירובין צ"ו ב' התם במוצא בשוק עמ"ש בט"ז:

### סעיף ב

אין מוכרין עמ"א. ועיין מנחות מ"ג א' ברש"י ד"ה ואע"פ ואפ"ה אמרינן (גבי) תגר ישראל מכרה לו יע"ש בדפוס ברלין תיבת גב"י בשני חצאי לבנה וזה גירסת הב"ח גב"י תגר אמרינן ישראל מכרה לו דרשאי לתגר דלא חשיד אהנך ובפרישה כפי מה שנראה שם מתחלת דבריו וגם להמ"א לית תיבת גבי רק אפילו הכי תגר ישראל מכרה לו כלומר תגר ישראל עבר ומכרה לו והמ"א אמר אפילו אי גרסינן גבי תגר מוכרח דעבר דאם לא כן לא היה לרש"י להניח העיקר ולתפוס הטפל והיה לו לומר אפילו הכי גבי תגר שרי למוכרה לו ש"מ דאסור. ולפ"ז בעכו"ם שאין תגר י"ל בפשיטות דמש"ה פסולה דריעותא יש ולא מרע לא שייך ביה משא"כ בציצית לחוד י"ל דכשר מעכו"ם שאין תגר וכ"ש לב"ח ועט"ז א'. וע' מ"ש באות ג' ליישב דברי הב"ח בזה עב"י בשם מהרי"א לכן אין חשש ולפמ"ש א"ש וא"צ לא מרע וכב"ח:

### סעיף ג

יתלווה עמ"א הביא פירוש שני של רש"י דלפי' הא' זונה ישראלית וסבורה ישראל הוא ומזנה עמו (מ"ש רש"י ועוברין לא תתחתן א"י דבזנות בצנעא ליכא איסור תורה עיין

אה"ע סי' ט"ז ס"א ואפילו קנאין אין פוגעין בה דלא עבדה מעשה וקדשה בישראל פשיטא שייך) לא שייך דורתם כיון דנקיבות פרוצים בעריות עם הזכרים לכן נקיט פירוש שני שיחשדו לישראל בזנות והם דורתם ופי' ועשו להם מיותר דלדידן עכו"ם פסול וגזול נפקא מוהיו לכם כמ"ש בסימן י"ד יע"ש:

**כתב** הב"י מדכתב רבינו ירוחם אסור למכור לעכו"ם אא"כ התיר ציצותיה לאשמעינן דאע"ג דיש נקבי הטלית כיון שאין ציצית לא יטעו לומר יהודי הוא ותמה הדרישה וא"ר ה' דבגמרא נמי אמרו כן והנה בגמרא עד שיסיר ציצותיה ומלת אא"כ משמע דאשמעינן דאם התיר שרי. או דבגמרא אפשר אתגר עכו"ם וכמ"א כאן דלא כב"ח ומש"ה בנקבי הטלית שרי דלא חיישינן שיתן לזונה כותית דלא מרע אומנתיה כי ירא שזונה תעליל על ישראל ולא ימכרו לו עוד טליתות ועם ציצית אסור שמא זונה ישראלית תזנה עמו שסבורה ישראל הוא או יתלוה בדרך נמי ואפשר שייך יותר בתגר מזונה עכו"ם בעיר כי ירא לכן דייק זה מר"י שכתב סתם עכו"ם ועם זה יתיישב דברי הב"ח ומ"ש המ"א אות ב' היה לרש"י כו' י"ל ללשון א' זונה ישראלית פי' כן דאז ודאי לתגר עכו"ם נמי אסור דחשוד על זנות ומיבעלה ליה משא"כ לפירוש הב' זונה עכו"ם אומן לא נותן סחורתו באתנן כי ירא וכ"ש למ"ש הר"ם ז"ל רק טעם שמא יהרגנו ובתגר לא חשיד אכך ושפיר מוכרים. ואם פסל א' מציציותיה נמי י"ל דשרי ול"ד כולם וצ"ע ועיין אות ב' מזה:

## סימן כא

### סעיף א

זורקן עמ"א. וכ"כ הט"ז אות ג'. ודע בציצית לא מהני תנאי באומר איני בודל מהם דביזוי מצוה הוא ול"ד לנוי סוכה תרל"ח ס"ב דהתם לא נחשבו כמותם ולא חל שם מצוה עליהם משא"כ ציצית דבהכרח לשם מצוה עושה ומברך להתעטף עיין לבוש שם וא"ר א' ומ"א ז"ח ועיין סי' מ"ב במ"א אות ו' ואי"ה שם יבואר. והנה אף מצות דרבנן שייך בהו ביזוי שהרי נר חנוכה דרבנן ואמרו אסור משום ביזוי מצוה ה"ה טלית משי להמחבר בסימן ט' דרבנן אסור, ובטלית אי רשאי לעשות ביה תשמיש הדיוט כתב א"ר בשם ע"ת דשרי אי אין תשמיש מגונה והט"ז באות ג' כתב דטלית להמחבר חמיר מציצית ולי ההדיוט י"ל טלית של תפלה המיוחד לכך חמיר הטלית כמו ציצית (וא"ש בסי' ט"ו באי"ר יע"ש) אבל טלית קטן לבוש פשיטא דשרי לכל תשמיש באין מגונה דהא לבוש הדיוט הוא ואפי' לשכב בלילה רשאי ויבואר בסעיף ב' מזה. והוא כמו תנאי כזה מועיל. טליתות לעשות ממלבושי כומרי עכו"ם מותר אבל מה שמשתמשין ומלבישין עצמן כשהולכין לעכום אין לעשות טלית מצוה מהם ע"י"ד קל"ט ס"ג יע"ש וטלית שנפסקו

ציצותיו אי רשאי לעשות מכנסיים יראה דלא אריך למיעבד כן דתשמיש מגונה אסור ואפילו מטלית קטן. והוי יודע דציצית אסור למיסור מידעם אפי' בלילה אפי' להר"מ בסי' י"ח מ"מ דמי לשופר ולולב שעומד לשנה הבאה דאסור לתשמיש הדיוט כמ"ש הב"ח כ"ש זה:

**סעיף ב**

שלא עמ"א הקשה להארי"י ז"ל א"כ להר"מ ז"ל דמיוחד ליום פטור בלילה וקשה מדוד בלילה (כמבואר סי' י"ח) אלא דהיה לו מזוזה והנה בטלית לבית הכסא הוכיחו מרב יהודה מנחות מ"ג א' דאמאי לא מברך כשהסיר ביום עבי"י וי"ל דרבי דאמר כ"ז שמניחין מברך בהסיח דעתו או בית הכסא שלהם רחוק בשדה עמ"א סי' כ"ה אות כ"ב ולעיל סי' ח' במ"א אות י"ח ויש ראיה מדוד דאמר מנחות מ"ג ב' כשנכנס למרחץ ולא בנכנס לבית הכסא ג"כ לא מזוזה ולא טלית ש"מ שמותר לילך שם בטלית:

**סעיף ג**

שלא עמ"א ובסימן י' אות י"ג מדמשני שם שיפסקו בכל עת ולא משום דאסור שיהיה ציצית נגררים ומש"ה פטרו אותן בגדים ש"מ דרך הילוכו אין איסור:

## סימן כב

**סעיף א**

מכלים חדשים עמ"א ולא הבינותי בי"ד מתחנך בפ"א וכמ"ש הט"ז כאן ומילה ופדיון הבן משום דלא תדירי הויין כמזמן לזמן רק ציצית כתב הר"מ ז"ל פי"א מה' ברכות ה"ט בציצית ותפילין שקנין לו מברך שהחיינו זה אנן לא פסקינן כן ואין מברך שהחיינו אע"פ שקנין לו וכן מעקה בח"מ תכ"ז אין מברכינן שהחיינו על עשייה מעקה:

**ומ"ש** המ"א דמברך על שעת עשייה ציצת לפי שבקנין עדיין לא נגמר דצריך לעשות ציצית ובת"ר ס"ב מברך בשעת לבישה דבעינן שעה מיוחדת או קנין או לבישה לא בשעה שנגמר ומביאו החייט כ"א בלבישה משא"כ ציצית להוציא י"ח הר"מ ז"ל ומהיותר טוב מברך בשעת עשיית ציצית:

**כתב** ע"ת יברך שהחיינו ואח"כ להתעטף וא"ר אות א' דמברך תחלה להתעטף כמו פדיון הבן בי"ד ש"ה ס"י יע"ש והניח בצ"ע וי"ל הכא ברכת שהחיינו קדמה כבר משעה שהטיל ציצית נגמר הבגד וקנה כלים חדשים כו' וראוי לברך תחלה שהחיינו בשעת לבישה ויש לראות דא"כ באכילה נמי יברך שהחיינו ואח"כ פה"ע וכדומה דבראייה ראוי לברך עיין סימן רכ"ה ועיין סי' ר"ו שלא הוי הפסק דצורך אכילה הוא ואי"ה יבואר לקמן שם בזה ומה שהחליט המ"א כאן ות"ר דנתן לחייט אין מברך עד שילבשנו הט"ז

בסי' רכ"ג אות ג' חולק ופוסק דמברך מיד יע"ש ומ"ש בשעת עיטוף א' יראה דל"ד ע' רכ"ה בלבוש יע"ש:

## סימן כג

### סעיף א

ולא הועילו עמ"א הלבוש הביא ראיה מתרכ"ו ס"ג דאם היה גג שיש בו צירים שסוגר ופותח אם סיכך בעוד נעול יש מחמירין אע"ג בס"ב שם תחת הגג מחובר והסיר שרי דשם מעשה גמור כמ"ש המ"א אות ז' משא"כ פתיחה לא הוי כ"כ מעשה ואפ"ה כשהניח היה פתוח ונסגר שרי אח"כ אע"ג דנפסל לא הוי תולמ"ה אע"ג דפתיחה אין מעשה להכשירו הואיל ותחלה נעשה בהכשר ה"ה ד"ל כאן הואיל ותחלה בהכשר ואע"ג ד"ל שם אין הפסול בגופו מ"מ אין מוכרח כתב הלבוש יע"ש. וע' סי' י' ס"ו בב' קיימות פסולים ובנקצץ א' מהן כשר הואיל דלא נפסלו בגופן ועיין סי' ט"ו שם הארכנו מדיני תולמ"ה יע"ש:

### סעיף ב

שנוהגין עמ"א שיש לחלק בין שעה שנושאין אותו ובין הולך לקברות עם ציצית והנה בטלית גדול המיוחד לתפלה אף ציצית מכוסים ג"כ אסור משום לועג לרש עב"י. אפי' קבר קטן יש לועג לרש שמא נשמת אדם גדול הוא א"ר ג' בשם מהרי"ט צהלון ז"ל ומשמע קבר אשה דבחייה ג"כ פטורה ליכא לועג לרש ולחוש לגלגול זכר כולי האי לא חיישינן. הא דכתב הש"ע לתוך ד"א של מת כו' היינו לדידן במגולים אסור תוך ד"א כו' וה"ה שלא יהא ננרין על הארץ נמי תוך ד"א אסור ול"ד על הקברים ועיין סימן מ"ה בט"ז ומ"ה ושם יבואר אי"ה:

## סימן כד

### סעיף א

לאחוז עמ"א הלב בשמאל לכן יטול ביד שמאל נגד לבו וכתיב בהו ולא תתורו אחרי לבבכם כי ציצית מצילין מחטא זנות עכ"פ כמעשה דתלמיד כו' וכשיגיע לפי ציצית יקחם גם ביד ימין אפשר שדי בפי א' ובי' ביד שמאל ולפי ציצית יקחם ביד ימין לחוד ומלת גם כלומר עד עתה בשמאל כו':

### סעיף ב

להויות עמ"א ועיין פרישה וראיתם אותו יע"ש מ"ש:

### סעיף ג

גדול עמ"א עיין ברכות י"ד ב' בתפילין הקורא ק"ש בלא תפילין רש"י פירש לישנא מעליא ורבינו יונה יע"ש ובחידושי שם ובתוס' מנחות מ"ג ב' ד"ה חותם שבציצית כבלא

דעבדא ואין לו הוי עדות שקר שאומר שמקבל אלהותו ית'. בכל עת יהיו בגדיך לבנים ציצית כי הטלית לבן דוקא עסי' ט' מזה:

## סימן כה

### סעיף א

שלא עמ"א ציין על שלא דל"מ דאם פגע בתפילין עם כיסם דיניח ציצית קודם אפי' קפידא אין כאן דכ"ז בתיק ל"ש אין מעבירין ומסי"א לכאורה דהמחבר כתב אסור להוציא כו' והוא תשובת ר"י גיקמליא (באר הגולה צ') ולא כתב רבותא יותר כהר"ב דמעביר ש"מ דאם אוחז בימין ש"י ובשמאל נוטל מתיק ש"ר ומניחו משמאל אין מעביר כיון דעדיין אין מתוקן לפניו שקשור ברצועה עדיין ומ"מ ע"פ קבלה אסור להוציא (עב"י בשם ר"י גיקטליא) ומכ"ש כשהם בתוך כיסן. ואין נראה דאימא דאפילו ע"י אחר אסור אלא כמ"ש הט"ז שם אות יו"ד ומדלא הזהיר המחבר שיעשה כיס קצר כמו שהזהיר כאן ש"מ דאף אם יטול בתוך כיס ש"ר יניח שם ויבחין ויקח ש"י ומה בכך הא אין מעבירין ש"מ בתוך תיק כ"ש כאן ועמ"ש שם אי"ה ועסי' כ"ח ס"ב ומ"א ד' שם וצ"ע:

### סעיף ב

מזומנים עמ"א וכן בתדיר ושאין תדיר אם אין התדיר לפנינו א"צ להמתין ואי"ה יבואר והמחבר שכתב טעם מעלין בקודש הוא מהריי"ו ובבי"י לא הביאו כלל עיין פרישה:

### סעיף ג

א"צ עמ"א כלומר דרוצה להמתין בביתו שיצא עם ציצית ותפילין כמ"ש בזוהר ועב"י לזה כתב הרב דא"צ להמתין ובמבואות המטונפות עיין מ"ג אות י"א מסופק שם אם יודע וודאי שילך דרך מבואות המטונפות וע"ש אות ט' וכאן אות ה' בזה וביי"ד רל"ב סעיף יו"ד בט"ז ט"ז דכ"ז שלא פירש בשעת הנדר צריך התרה ועא"ר ו' משכים קודם אור הבוקר אין שייך אזהרת הזוהר דעדיין לא מטי זמן:

### סעיף ד

בביתו עמ"א התם חשיבות וכאן תדיר אלא דאפילו בתדיר אם אין רוצה לעשות שניהם מיד ל"ש תדיר קודם ועיין רפ"ו ס"ד וברכות כ"א א' בתוד"ה הלכה ורבינו יונה שם דבכוונה תליא מילתא אלא שיש שיטות שם דשאני מנחה דעיקר זמנה מט' ומחצה בחידושינו הארכנו בברכות ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ה

ושם עמ"א הראה לתקנ"ד אות י"ח דברחוב יהודים ועכו"ם מצוים שם מותר בנעילת הסנדל וכאן נמי אין ללבוש בביתו רק בחצר ביה"כ שיבואו לביה"כ ויאמר אשתחוה ביראתך כמ"ש הזוהר אן הוא יראה עב"י:

**סעיף ו**
יכוין עמ"א והמניחין תפילין דר"ת קורין ד' פרשיות אז עב"ח סימן ח' שצריך שיכוין בתפילין וציצית כן יע"ש ומיהו אם לא כיון רק לשם מצוה בלבד יצא דיעבד:

**סעיף ז**
ויניח ועמ"א עמ"ש בט"ז. ואם הניח ש"ר תחלה ובירך עליו א"צ לסלק מעליו הש"ר ועט"ז מ"א תרפ"ד ד"ה וא"ר שם ח' דאין זה סותר לפסק רמ"א שם יעמ"ש בסעיף ו':

**סעיף ח**
תפילין הלמ"ד בדגש ל"ח מ"א והוא מגזרת פלל ששורשו בירור או ויכוח. ואפשר משורש פלא או פלה מענין הבדל שהבדילנו ה' מן העמים ועיין במ"ג ותחסר כי לא תנוח באמצע. ודגש הלמ"ד עם היות אחר ת"ג יבוא שם מתג באפשר. ואם משורש פלה אין הלמד בדגש כאשר שר הבחור. ותפילין יו"ד נון הרבים א"ו אמאי לא יו"ד מ"ם בעברי ואפשר מצות לשון נקיבה שמצוה מולדת עוד מצוה וזה דוחק ורבים על ד' בתים בשל ראש ובש"י ד' פרשיות כ"א מ"ע עיין ר"מ פ"ד מתפילין הכ"ו ואי"ה יבואר בסי' ל"ז שוב ראיתי מחלוקת להערוך תפל שורשו ותשבי כ' פלל שורשו עמ"ש בהקדמה למ"א בזה ויו"ד נון הרבים תפלה לשון נקיבה במסכת כלים תפלה של יד או תרגם יי"ן רבים ע"ד בנין ובנן ובהקדמה הארכתי:

**סעיף ט**
על המ"א הטור בכ"ו פסק על ש"י להניח לבד וכמ"ש הר"ב לקמן אלא כאן בכ"ה כ' שהרא"ש היה מניח ש"ר קודם הברכה דברכת של ראש חוזרת לשל יד הבין הב"י דמצות תפילין קאי נמי אש"י (וידיה סותר לכ"ו ומהרא"ף פירש דחוזרת על ש"י כלומר להניח תחלת המצוה בש"ר ומצות גמר עיין פרישה) מ"מ כחדא חשיבי. והביא מקרא מצות ה' ברה כוי (תלים י"ט ט') בפת"ח הוי"ו אע"פ שקאי על כל המצות ועיין רמ"א שם דקאי על מצות ציצית (וכחכמים דר"י מצוה אחד ראיתם וזכרתם או כמ"ש בקידושין פ"ק כל העושה מצוה א' כוי והנה ברה יחיד קשה. ובסידור תפלה להר"ב המדקדק הגדול מו"ה זלמן הענא ז"ל הסכים בחולם וכמ"ש הט"ז באות ו' (עמ"ש שם) מצות ה' ברה קאי על השם הפועל ומצוה משא"כ מצות תפילין פעול יע"ש:

**סעיף י**
בשכמל"ו עמ"א בר"ו ס"ז והלבוש השמיט בשכמל"ו עא"ר ט' דעיקר כר"ת ולרווחא אומרין בשכמל"ו. ויש להסתפק אם יענה אמן אחר על מצות בשומע מחבירו דברט"ו אין עונין אמן אחר ברכה לבטלה וזה ספק היא. לענות אמן אחר עצמו עיין רט"ו ס"א דנהגו רק אחר בונה ירושלים בשכמל"ו יאמר אחר שהניח ש"ר דאל"כ הוי הפסק:

**סעיף יא**
להעביר עמ"א. ואם הניח ש"ר ובירך אין להסיר עוד דמה דהוה הוה וימהר להניח ש"י דיהיו לטטפת בין עינים עא"ר תרפ"ד ה' ואם בירך על ש"ר להניח שטעה סבור ש"י מניח יראה דיברך על ש"י מצות כי שתי ברכות קאי על תרווייהו כמ"ש הטור כאן וכפי הבנת ב"י (עיין אות ט') ולהניח קאי נמי על ש"י וצ"ע:

**סעיף יב**
עובר עמ"א מלת עובר קודם והפירוש שעשה כל הדין לא על המלה ועי' קס"ז ט' ותרצ"א י"א וסי' ח' בברכת להתעטף יע"ש. ואם לא בירך עד אחר הנחה יברך דמצוה שיש לה משך זמן הוא. בש"ר קודם הידוק ולא בגלוי ראש יכסה בטלית:

**סעיף יג**
קודם עמ"א דהוי קודם דקודם:

**סעיף יד**
אסור עמ"א גורם ברכה (רט"ו אות ו') ג"מ לאיש"ר דאסור בחול ובחה"מ דאין מברך מותר אישי"ר אבל שיחה בטילה עבירה וחוזר נמי מעורכי מלחמה עי' אות ז' ואם חבירו מוציאו בברכתו אפי' בירך חבירו על מצות והניח ש"ר והוא עדיין לא הניח ש"ר והפסיק בדיבור צריך הוא להחזיר ולברך שתים ואם הפסיק קודם שבירך חבירו על מצות מברך הוא להניח. ול"ד לקס"ז ס"ו ובהג"ה אפי' להר"ב דשם אין מחוייבין לאכול המוציא וגם שם חלקו אחרונים עט"ז ח' ומ"א י"א ואם בירך עש"י להניח והלך לחדר אחר עסי' ח' סי"ג בט"ז ומ"א שם ועא"ר כאן אות י"ד:

**סעיף טו**
להניח עמ"א פירשתיו יפה בט"ז אות ד' להרז"ה הטעם דלהניח רק אש"י קאי וכמברך שתים עש"ר רק והיו הויה אחת לשתיהן אבל מדכתב הב"י דברי רז"ה ולא סיים כמברך משמע דלמאן דנהג כר"ת נמי ממשמש והיינו די"א תפילין כ"ז שממשמש מברך וכאן המחבר כו' לכן מהיותר טוב ממשמש ועתה אני רואה כוונה אחרת כאן דהמחבר כאן סעיף יו"ד דשומע ושותק ולרז"ה משמע דאסור דהוי היסח הדעת ובעינן הויה אחת לשתיהן כדבעינן למימר קמן אי"ה באות י"ז ומש"ה לא הביא דברי רז"ה בספרו הארוך דהוה כמברי"ך עש"ר שתים ואפ"ה בעי משמוש ולפ"ז אם בירך להניח בלא משמוש א"צ למשמש עוד ומ"ש סימן י"ב לכאורה ט"ס וצ"ל סעיף י"ב כאן. ומ"ש באות כ"ב מזה:

**סעיף טז**
אם עמ"א דוקא דיעבד הא לכתחלה אסור ויראה כאן אסור אפי' בחה"מ דבלא"ה אסור להפסיק ביניהן וכמ"ש באות י"ד ומיהו למ"ש באות י"ז דאיש"ר שרי בתה"מ ה"ה לצורך תפילין כל שאין שיחה בטילה ובחה"מ דאין מפסיק בין ברבה למצוה שרי לכתחלה

ויש נראות הך דינא דאם שח היה להמחבר לאשמעינן יותר רבותא אם שח בין ברכת להניח ובין הש"י אין חוזר ומברך וי"ל לדיוקא הא לכתחלה לא אפי' בין הש"י להש"ר דלהניח קאי נמי אש"ר לדידן נמי וכ"ש להמחבר:

**סעיף יז**

לא עמ"א. הנה המחבר סידר דין זה בכאן לא בסעיף ט' דאסור להפסיק והלבוש באמת בס"ט כתב אסור להפסיק ביניהן שיהא הויה אחת לשתיהן (הם דברי רז"ה הביאותיו בט"ז ד' ומ"א ט"ו ואפילו אישי"ר אסור ואם שח חוזר ומברך ואפי' בחה"מ אסור מטעם שכתבתי (היינו הויה אחת לשתיהן והיסח הדעת אסור בהו בין זה לזה יע"ש) ובסעיף יו"ד כתב דין דלצורך אין חוזר ומברך ואיש"ר שומע ושותק שרי דדוקא לחזור ולברך ברכה שא"צ אסור. הנה לכאורה דבריו סותרין דבס"ט כתב הטעם משום והיו הויה א' לשתיהן ומשמע נמי אישי"ר בחה"מ אסור כנראה מסידור לשונו שם ואיך כתב בס"י הפך מזה דהאיסור רק משום גורם ברכה ועוד דנראה להרז"ה ז"ל אפי' שומע ושותק ומכוין אסור דאע"פ דלא הוי הפסק מ"מ הויה א' ותכיפה א' לשתיהן והיסח הדעת אסור בין זה לזה כמ"ש הלבוש בס"ט עצמו. ולכאורה המחבר מש"ה שינה וכתב אישי"ר בס"י לחלק דלעיל חוזר ומברך וכאן אין חוזר ומברך והוה כמו שח לצורך תפילין דיעבד שרי ולכתחילה אסור ואישי"ר הוי מלצורך דהא מחויב לענות אישי"ר ושייך שפיר לדין זה כאן לכתחלה לא ודיעבד אין צריך לחזור ולברך (עב"י מרדכי בשם ר"ת ושם כתב ונראה מדבריו שצריך לענות וכאן בש"ע הסכים דהוי ממש כמו לצורך תפילין ודי דיעבד לא לכתחלה) לזה כתב המ"א דאינו כן אלא חוזר ומברך וכמ"ש בב"י בשם רא"ש ורשב"א אגור (דבזה שווין כולהו דחוזר ומברך דלא כמרדכי אלא אי שרי להפסיק לרא"ש אסור ולרשב"א שרי ופסק בש"ע כרא"ש לגמרי). ומ"ש בחה"מ שרי אישי"ר כ"מ בב"י בשם הרא"ש דאין איסור כ"א שגורם ברכה הא חה"מ שרי אבל לרז"ה י"ל דאסור אבל הש"ע יראה דאין סובר כן דא"כ מכוין ושומע נמי אסור. וכדכתיבנא ועא"ר אות י"ד:

**סעיף יח**

אחר שקשר עמ"א וכן נוהגין העולם ואין זה הפסק ועא"ר:

**סעיף יט**

לא יתקן עמ"א המחבר כתב משו"ת ר"י גיקטלי"א דמכיס אסור להוציא אפי' ע"י אחר דליכא מעבירין והר"ב כתב דע"י עצמו אפי' שניהם לפניו אסור ע"י עצמו אפי' הש"י בימין וש"ר בשמאל כשמניחין ש"ר להניח ש"י הוה מעביר ע"מ ועמ"ש רמ"א אות א':

**סעיף כ**

לא נהגו כן עמ"א עשה פשרה ברכה מעומד ההנחה בישיבה ועא"ר אות ח"י בשם רש"ל בתשובת צ"ח מי לנו גדול מר"ש מקינון אחר שלמד קבלה היה מתפלל כתינוק בן יומו דמי שלא ידע להשיג סודה על נכון בקל יבוא לקצץ בנטיעות ע"כ יהיה הברכה והנחה בעמידה:

**סעיף כא**

נשמטו עמ"א ואותן שהולכין לפעמים עד חצות בתפילין ומסיחין מהם עפ"י הרוב אם נשמטו ראוי לברך אלא דלמעט בברכות עדיף:

**סעיף כב**

וי"א עמ"א. דבה"כ שאין רחוק אין מברכין וכן נוהגין דלא כמ"ש בט"ז לברך יע"ש. המחבר לא כתב דאימת דממשמש בהו מברך אפי' הם במקומן דדיעה יחידית הוא התוס' בסוכה עב"י ועמ"א אות ט"ו כיון לתוספות די"א דממשמש יברך. ואפשר נמי דה"פ לעיל דימשמש ויזיזם ממקומן דלהמחבר צריך לברך כשהזיזם אדעת להחזירם מיד והוי ספק ספיקא שמא כהמחבר בכאן. ושמא הפי' שח מברך שתים ב' על של ראש. לכן טוב שיזיזם ויברך עש"י להניח כו' וגם לרז"ה א"ש טפי: ומ"מ י"ל להמחבר לעיל להניח פוטר ש"ר וי"ל דמ"מ ברכת להניח עדיף טפי דימשמש בש"י:

**סעיף כג**

ובתחלת עמ"א. בב"י כתב דלאחר ההידוק מברך דהוי כהזיזם אדעת להחזיר' מיד דחוזר ומברך ועדי"מ וא"כ היה להר"ב להגיה כאן אפי' לאחר ההידוק אין מברך לפי מ"ש י"א שלא לברך באדעתא להחזיר מיד ואף די"ל דעשיית הקשר הוי הפסק גדול והואיל ונעשה ההידוק וחיילא הברכה משי"ה צריך לברך וכמ"ש באות כ"ד מ"מ מדלא הגיה הר"ב באם לאחר ההידוק והניח ש"ר הותר ההידוק דא"צ לברך כמו בחלצן אדעתא להחזיר מיד ש"מ דכאן גרע מהזיזם אדעתא להחזיר כיון דהותר שלא בכוונה וכמ"ש באות כ"ה. ומ"ש למ"ש השל"ה באות כ"א דנשמטו שלא מדעת אפ"ה א"צ לברך ה"ה לאחר ההידוק נפסק הקישור י"ל קצת ועוד דשאני עשיית הקשר דהוי הפסק גדול ואהא דאם הותר ש"י לאחר הנחת ש"ר הול"ל כן באות כ"ה דלדידן בשם של"ה א"צ לברך כאן. ומיהו לדינא גם הט"ז כתב באות י"ג דנפסק הקשר לאחר ההידוק אין מברך. ובהותר ההידוק לאחר ש"ר נמי לשל"ה אין לברך:

**סעיף כד**

קודם עמ"א והכלל בזה דבעשיית הקשר דהפסק גדול הוא יש חילוק אם נפסק לאחר ההידוק דחיילא הברכה קצת אעפ"י דשייכא להניח גם עש"ר (להמחבר ואף לדידן) מ"מ

בהפסק גדול צריך לברך משא"כ בהותר ההידוק לחוד דהוי כאילו שלא במקומן דאזלא לה מ"ע דוקשרתם שהוא ההידוק אז אם הניח ש"ר דחיילא הברכה לגמרי חוזר ומברך אף להר"ב דהוי כנשמשו שלא מדעת משא"כ כשלא הניח ש"ר לא חיילא הברכה לגמרי דלא הניח עדיין ש"ר דעליה קאי ברכת להניח ג"כ אז אין חוזר ומברך ועט"ז י"ב וי"ג:

**סעיף כה**

מהדק עמ"א ואף הר"ב יודה לזה דגרע בנשמטו שלא מדעת מאלו הזיזם אדעת להחזירם מיד ולדידן א"צ לברך כמ"ש באות כ"א וכ"ג:

**סעיף כו**

ולא עמ"א ולא הבינותי דמה"ב נ"מ דאפי' בחה"מ המניחן בלא ברכה או תפילין דר"ת המניחן בלא ברכה או ש"ר להמחבר אז א"י בו בגזול בלא יאוש משום מה"ב אע"ג דלא כתיב לכם אבל יאוש ושינוי רשות או ע"י שינוי מעשה וכדומה לית מה"ב רק שלו עסי' תרמ"ט ס"א:

**סעיף כז**

נהגו עמ"א הכל לפי מה שהוא אדם אם אין לו גוף נקי ומתיירא שמא יפיח יסלק מיד ועסי' ל"ז ס"ב דמש"ה אין מניחם כ"ה:

**סעיף כח**

ג' קדושות עמ"א ברכו וקדושה דיוצר אור וקדושת תפלת י"ח וקדושה דסדר ובא לציון ד' קדישין חצי קדיש של ברכו וח"ק לאחר תפלת י"ח וק"ש אחר ובא לציון וק"י. ולפמ"ש לפרוס על שמע לאחר תפלת י"ח בלחש מותר להחליץ לאחר ק"ש מיד:

**סעיף כט**

שיחזירו עמ"א היינו שמגלה ראשו עסי' ל"ח אות י"ד במ"א וט"ז שם ולפ"ז ש"י דליכא גילוי או בש"ר תחת טל"ג שרי:

**סעיף ל**

קודם עמ"א ומשמע שא"צ להמתין עד ק"ש שנראה חולץ לפני המלך מ"ה הקב"ה שמיד עומד בתפלה ועא"ר כ"ה דיחלוץ בר"ח אחר קדושת וב"ל כשאומר יה"ר שנשמור חקיך בעוה"ז כעין של בני מערבא ועב"י באן על כי ממשמשי מברך:

**סעיף לא**

וה"ה עמ"א לא מצאתי בלבוש ועא"ר כ"ה. ועט"ז סי' ל"א ב':

**סעיף לב**

כתר עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ט"ו מזה בעניו תפילין ר"ת:

## סימן כו

### סעיף א

שום אונס עמ"א ומ"מ קשה דמשום איחור דרכו יתירו לו איסור תורה לאות ע"י והדר כו' ולטוטפות בין עיניך ומה שהראה לסי' ל"ח ס"ט א"י מה הוא דשם כתב מצטער פטור ואפשר איחור דרכו הוי כמצטער וצ"ע. ודע דיש קצת לעיין בהא דאם מניח תפלה ש"ר תחלה ואח"כ ש"י יצא עסי' תקפ"ד בס"ד בט"ז וא"ר יע"ש הא בתמורה ד' א"ב כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אפי' במ"ע כמו תורם מרעה על יפה דפריך התם ולכאורה הלכתא כרבא (ומר"מ אין הכרע הלכה כמאן) וא"כ כשיש לו שתיהן והניח ש"ר תחלה אימא דצריך להסיר' ולהניחם כסדר כמו המקדים תרומה לביכורים דפריך התם כתב הלבוש מי שיש לו שתים והזיד ולא הניח רק אחת יצא ידי אותה מצוה וכ"כ הב"י וכתב הדרישה שאין מוכרח כתב עוד הלבוש לברך עש"י ואח"כ עש"ר למצוה ולא לעכב ולפ"ז אם הניח שתיהן ולא בירך דיברך כ"ז שהן עליו אם הקדים ברכה ש"ר תחלה ואח"כ ש"י אין חוזר ומברך אבל לכתחילה אפי' הניח ש"י ולא בירך יברך עליו קודם הנחת ש"ר. מ"ש בש"ע ש"ר לבד ע"מ ולדידן עש"ר ב' ועש"י א' הנה י"ל מנא ליה להר"מ פ"ד והמחבר כאן דעש"ר ע"מ דילמא להניח והא דמברך ע"מ כששח דגומר המצוה משא"כ כשאין לו רק ש"ר אימא להניח דלדידהו להניח יוצא וקאי נמי עש"י בלא שח והר"ב שכתב אש"י להניח לבד עב"י ג' שיטות י"א שתים עש"י א' עש"ר והוא שיטת הטור בכ"ה ב' נ"י סובר עש"י א' ועש"ר א' וי"ל דסובר כרז"ה שהביאותיו בכ"ה בפ"ז ד' ומ"א ט"ו ושיטה ג' סברת הר"ב כאן וטור כאן עש"י רק להניח ועש"ר שתים. ועתוס' סוכה מ"ו תפילין כל אימת דממשמש בהו מברך הביאו הב"י ס"ס כ"ה דלהניח הרי מונחין ואמאי לא על מצות תפילין שלא מסיח דעתו מהם (עכ"ה בט"ז ו' בשו"ת) ש"מ ע"מ לא שייך בש"י ומשמע להו דכל אימת דממשמש מברך אף אש"י ולהכי כתבו מה מברך באר הגולה ב' לב' דר"ח ואי אאין לו והמחבר כתב ה"ה אפילו עב"י:

## סימן כז

### סעיף א

הקובדו הנקרא עלינבויג"ן מ"א. התוס' מנחות ל"ז א' ד"ה קיבורת כתבו בשם ר"ת קודא והנה לעצם זה שם הקודש שלו זרוע ואציל (ירמיה ל"ח י"ב) הוא הפרק שנקרא בארמית מרפק הוא סוף הזרוע ובלע"ז קובדו ובל"א עלינבוגין. זה העצם שלאחר המרפק עד היד נקרא קנה. אבל הר"מ ז"ל קורא לקנה היד זרוע ולעצם שבין שחי עד קובדו קורא

מרפק בפ"ד מה"ת ה"ב. ומש"ה נקט כמ"ד והיו על לבבך כשמדביק עצם זה לצלעיו הוא נגד הלב וצ"ל מ"ש בגמרא מנחות מ"ג ב' סובבן תפילין בזרועו אפשר הכריכות שם או בלשון חז"ל קורא נמי לכל העצמות זרוע אף מרפ"ק. ועי' פי"ב מה"ש הי"ג מרפיקו הביא הכ"מ פירש"י שבת צ"ב א' אצילי ידיו אשיי"ש וכן סובר הר"מ ז"ל בה' תפילין דעצם בין קודא לשחי נקרא מרפ"ק וע' פי' הרע"ב בשבת פ"י מ"ג משמע הכל קרוי זרוע וא"ש מנחות מ"ג א' ועיין ר"מ פי' המשנה שבת מרפק נקרא בערבי והוא פרק אמצעי מן הזרוע י"ל כן ועמ"ש באות ג' בגידם מזה:

**סעיף ב**

בראש העצם עמ"א בראש כלומר בחצי עצם הסמוך לקוברו עלינבונין לאפוקי חצי השפוך לשחי לא אבל בראש עצם ממש לא דשם אין תופח הבשר כ"א נמוך ועד שיתחיל להיות גבוה אין מקום תפילין כמ"ש קיבורת מקום גבוה וקיבוץ בשר ומ"ש בסעיף ז' מחצי עד הקובדו שהוא לשון סמ"ק הובא בב"י הוא ל"ד עד ממש לקובדו דשם אין תופח כ"א למעט חצי עצם הסמוך לשחי:

**סעיף ג**

גידם עמ"א. במנחות ל"ז א' ידך שמאל דבי יוסי החורם אומר מצינו ימין נקרא יד רבי נתן אומר וקשרתם וכתבתם כו' ורבי יוסי החורם מדרבי נתן רב אשי אמר מידכה כהה כתנאי ידכה שמאל אחרים אומרים לרבות גידם תני אידך אין לו זרוע פטור אחרים אומרים ידכה לרבות גידם וכתבו תוספות דל"פ היינו תנא קמא דאין זרוע עם אחרים דמיירי בשיש זרוע ולתנא קמא פטור דלא מחייב בימין וב"ח מפרש אין לו זרוע שנחתך חצי עצם מקום תפילין (אפשר דסמ"ק בשם שימושא רבא פלג זרוע מכאן למד וע' דרישה משמע לר"ת כל הזרוע כשירה יע"ש) והרב בשם א"ז דאף יש זרוע פטור דלא כמ"א דלת"ק נמי דווקא אין לו זרוע פטור בחצי השני או בימין אבל ביש זרוע חייב ואף דפליגי אחרים היינו באין זרוע מידכה יניח בימן או בחצי עצם השני לכתף אבל ביש זרוע א"צ ריבויא ולי העני לכאורה א"ו פסק כרב אשי ידכה בה"א שמאל ולגידם שאין לו יד (ופרש"י שם ד"ה לרבות גידם שאין לו יד אף שיש לו קנה וזרוע) פטור אפילו יש לו קנה וזרוע כיון דלית ריבויא (ובס"ז נמי מידכה וכמ"ש בט"ז א' ואות ז') והתוס' דכתבו דל"פ משמע דעתם דלכ"ע חייב ביש זרוע וכאחרים דת"ק דלעיל וכוונתם דליהוי הלכה כך דמאחר דרבים מסכימים כך ויד שמאל או ידך זו שמאל ידי יסדה ארץ או מדר"נ מש"ה פסק הר"ב יניהם בלא ברכה על זרוע שמאל כאמור והנה י"ל נהפוך הוא דאי פליגי ת"ק ואחרים (בתניא אידך) באין זרוע כלל לאחרים מניח בימין ולת"ק פטור ולתנאי קמאי נמי הכין הוא הא ביש זרוע א"צ ריבויא דמה"ת לא יניח בזרוע שמאל.

או יאמר כי בנוסחת גמ' דידן כתנאי ידכה בה"י זו שמאל אחרים ידך לרבות נידם וי"ל דה"פ כתנאי הא בה"א כה"ה ידכ"ה סתם ידך משמע ימין יותר משמאל כמ"ש רבי יוסי החורם כו' (המ"א הביא ספרי ואתחנן מצינו שאף ימין קרוי יד ובא"ר הביא מסי' כ"ו מכילתא בא מצינו ימין נקרא יד וכגמרא כאן) וזה הוא שאמר ידכה כהה בה"י כר"י החורם אחרים אומרים ידך דכתיב בפ' שמע דמשמע ימין לז"א גידם שאין לו זרוע כלל יניח בימין ותניא אידך אין זרוע פטור אחרים אומרים ידכ"ה לרבות גידם באין זרוע ושמאל נפיק מידי יסדה ארץ או מדר"נ. ואין להאריך. ומ"ש המ"א על שו"ת רמ"א י"ל דמפרש אין זרוע פטור באין לו לא בימין ולא בשמאל וכר"מ דזרוע היינו מה שר"ת קורא קנה היד קורא הוא זרוע כמ"ש במ"א א' ופטור אף במרפק כי בעינן נמי זרוע להזכיר בכריכות זרוע הנטויה והבן, ומ"ש בסעיף ו' קי"ל ידכה כהה אפשר נתכוין לאות יו"ד לב"ח ולהכרעת המ"א דאם הרגיל לכתוב בשמאל ומלאכתו בימין ידכה כהה וז"ש ובמרדכי משמע דתרתי שמעת מידכה והבן. ומ"ש לפירוש התוס' דל"פ ביש לו זרוע יניחנו בימין בלא ברכה היינו באין לו זרוע וכוונתו דאי פליגי לת"ק פטור בימין באין לו זרוע ולאחרים חייב בימין הלכה כת"ק ואחרים דלעיל הם אחרים דכאן או מידך כמש"ל משא"כ אם ת"ק ואחרים (בתניא אידך) ל"פ י"ל ת"ק עם אחרים חולקים על אידך ברייתא וידך לרבות גידם בימין והבן:

**סעיף ד**

דבר חוצץ עמ"א ולא הבינותי דבזבחים י"ט א' שערו פי' רש"י שער ארוך יוצאה מראשו לגופו והוא שלא במקומה וחוצץ בין גופו לבגדו אבל במקומה בין עיניך וצוואר אחת הוא ואין חוצץ וסוף הקשר סוף עצם גולגולת עיין ט"ז וצ"ע:

**סעיף ה**

ברצועות עמ"א ועט"ז אות ד' מה ששייך לקשר בשם לבוש:

**סעיף ו**

תש"ר עמ"א כתב ש"י על הסמרטוט שרי דמכוסה בבגד ובאות כ"א משמע שמפרש הא דרב אשי ציידיה כיון דמונחים תחת בגדים אעפ"י שנקרעו שרי אבל על הבגדים אסור משום לך לאות וכבר כתבתי בט"ז שיש מחלוקת בזה ומ"ש כהנים בזבחים י"ט א' דיד לא היו מניחין וע"ג כתונת ולכסות אותו בבגד אחר הוה יתור בגדים ותפילין לא הוה יתור בגדים ע"ש תוס' ד"ה תפילין בש"ר מניחין. ויש כדמות ראיה להר"מ ז"ל פ"ט מכלי המקדש ה"ג דמעיל לא היה לו בית יד דאל"כ לוקמיה הא דהתניא אם הניחן אין חוצצת בכ"ג מניח על הכתונת ומכוסה בבית יד של מעיל ומיהו י"ל דבין בגד לבגד נמי אין להיות חציצה ובג"ץ ס"ד מתוס' ערכין כו' ואדרבה משם משמע דעל סמרטוט אסור

ומ"ש שם שלא יהא חציצה בין בגד לבגד כ"ה לית ליה כ"א א' וברי"מ פ"י מכלי מקדש ה"ו משמע קצת בין בשר לבגד הא בין בגד לבגד כמו כ"ג אין קפידא בחציצה וצ"ע:

**סעיף ז**
הכובע עמ"א ועט"ז אות ה' וב"ח סיים אין אנו נוהגין להתיר אפילו בכובע דק וכן עמא דבר:

**סעיף ח**
לא יברך עמ"א ופירשתיו בט"ז אות ו ועמ"א אות ו' ובסי' כ"ו דמ"מ מברך על ש"ר שתים להניח ועל מצות:

**סעיף ט**
ואיטר יד עמ"א ועמ"ש באות יו"ד מזה יע"ש:

**סעיף י**
שהיד עמ"א עב"י בשם סמ"ק ובהגהות אדם שרגיל לכתוב ג"ם בימין כו' יע"ש והיינו מידי יסדה ארץ (הביאותיו בט"ז א' והבן) ומ"ש כשהרגיל עצמו יש לסמוך על הב"ח מטעם שיש חולקים בהרגיל כמ"ש באות ט' לכן יש לסמוך אב"ח:

**סעיף יא**
מכה עמ"א מצטער ואין דעתו מיושבת פטור מתפילין כמבואר בל"ח אות י"א ובמכה גדולה שצער גדול אין להניח אפילו נשאר מקום ובס"א א' אות ג' דאם המכה בכ"מ תפילין י"ל להניח בלא ברכה בימין יע"ש:

**סעיף יב**
ג' כריכות עמ"א עמ"ש בט"ז אות ח' מזה:

**סעיף יג**
שבעה עמ"א ועיין א"ר וספר מקור חכמה בשם כתבים שיכרוך על הקיבורת ג' פעמים כצורת שי"ן יע"ש:

**סעיף יד**
התיתורא עמ"א פירוש לאותן שנוהגים כרא"ש בסי' כ"ה סי"א וא"כ שלא יהא ניתר ההידוק יניח לפי שעה הרצועה על התיתורא ולטעם הלבוש דהתיתורא יותר תמיד אפי' לפי שעה אין להניח רצועה עליה עט"ז ט' מזה:

**סעיף טו**
בעורף עמ"א ומ"ש הטור מו"ל עורף אע"ג במליקה היינו בצואר מול הרואה עורף כאן הוא עורף ממש ועי' דרישה ואין להאריך:

**סעיף טז**
כעין דל"ת עמ"א ועב"י לקמן כמה מיני קשרים:

**סעיף יז**
ולא יתהפכו עמ"א דוקא מה ששייך להידוק ולא יותר ומ"מ משום נוי מצוה ראוי להפך שיהא השחור לצד חוץ:

**סעיף יח**
באורך שעורה עמ"א והך אורך שעורה בלא עוקצים דיש בה עוקצין ארוכים מאוד ומשמע דבקליפתה משערין אורך שעורה. והעולם אין נזהרים בש"י במקום ההידוק בכפל שנפסק שם ולא יש שיעור אורך שעורה וגרדומי רצועות פסולים:

**סעיף יט**
אם פיחת עמ"א ועי' סי' ל"ג ס"ה ואי"ה יבואר שם. ומשמע כאן יניחם בברכה ועא"ר ט"ו בשם ע"ת דיניחם בש"י בלא ברכה ומ"מ אם יש כדי לפשוט עד אצבע צרדה הכריכות אין מעכבין:

**סעיף כ**
אין ד"א עמ"א והראה לסי' ל"ב סמ"א אות כ"ז:

**סעיף כא**
אם הם גלוים עמ"א זה פי' עמ"ש מנחות ל"ז ב' רב אשי הוה צייריה כו' ועט"ז אות ו' ובמ"א ו' ועא"ר אות י"ז ובקשר מאחוריו ג"כ י"ל שיהא בגלוי יע"ש:

## סימן כח

**סעיף א**
בכל שעה עמ"א דאטו לא יזוז יד מהם אלא כ"ש שנזכר חייב למשמש שלא יבא לידי היסח הדעת. ובכ"ה אות כ"א אפי' מצאן שנשמטו ממקומן אין לברך עלייהו יע"ש ופסקי מהרא"י ק"ך הביאו א"ר ג"כ חייב למשמש שלא יזיזו ממקומן יע"ש ואם מצאן שנשטפו שניהם ממקומן בלאו אין מעבירין צריך להחזיר ש"י תחלה מקרא והיו לטוטפות כ"ז בין עיניך יהיו לטוטפות ובסי' מ"ד היסח הדעת שחוק וקלות ראש דווקא (עיין מקור חכטה בשם הארי"ז ז"ל פ"א חכם א' כיון בלמען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה והסיח מתפילין ונענש ועמ"ש בסמוך) ובמ"א שם דעומד בתפלה אין צריך למשמש בהם וא"י דלמ"ש הב"ח וודאי איסורא דהיסח הדעת ליכא אבל מצוה איכא ק"ו מציץ ולפסקי מהרא"י אף בתפלה שלא יזיזו ממקומן:

**סעיף ב**
תש"ר עמ"א ובא"ר ד' בשם גליא רזיא שקודם מסיר הרצועה מאצבעו ואח"כ חולץ ש"ר ואולי איזה ט"ס במ"א וכן נוהגין העולם להסיר ג' כריכות תחלה ובד"פ הוגה:

**סעיף ג**
מעומד עמ"א ובקכ"ג אות יו"ד דפוסע בשמאל מה"ט יע"ש ולפ"ז כותב בימין וכל מלאכתו בשמאל דמניח בשמאלו כמ"ש בכ"ו ס"ו חולץ בימינו שכותב דשמאלו ממהר לחלוץ. כשפותח תפילין יאחוז בבתים וכן כשמגלגלין ולא ברצועות עא"ר אות ד'. וט"ס נ"ה וצ"ל כ"ה:

**סעיף ד**
בתיק עמ"א ועט"ז כ"ה אות י' מזה. ומ"ש ונהגו לסמן כו' יש נוהגים לעשות ב' כיסים א' ש"י ואי ש"ר ומסמנין כו' הט"ז בכ"ה יו"ד מב"ת כאן הביאו והוא ז"ל לשיטתיה בכ"ה א' בתוך תיקם ל"ש אין מעבירין ולסמן שלא יניחו ש"י בש"ר דקדושתו חמורה ומ"מ א"י דסי' מהני שלא יוציא ש"ר מהתיק בטור כתב יניח ש"ר בת"ק ואח"כ יחלוץ ש"י וכתב הב"ח דלא יחלוץ ש"י עד שיניח ש"ר דלא ישכח ויניח ש"י תחלה בתיק ואפשר ג"כ דאין ראוי להניח ש"ר מידו עד יניחם בתיק:

**ומ"ש** המ"א מב"ב הנה מ"ש לעיל ש"י עש"ר שרי מנביאים וכתובים עיין סימן קנ"ג במ"א אות ב' (ט"ס קכ"ג) יש דיעות אי נביאים חמור מכתובים או שוין ועי"ד רפ"ב ורפ"ג בב"י ומ"ש שתורה חמורה יותר אפילו נביאים ע"ג חומשין אסור כמבואר בי"ד רפ"ב סי"ט. והנה ב"ב י"ג ב' בתוס' ד"ה מדביק הוכיחו דבכרך א' שרי תנ"ך וב' כרכים אסור נביאים ע"ג חומשים וכ"פ הר"ב ברפ"ב שם (ואע"ג ברפ"ג ס"א פסק דתנ"ך יחד אין קדושת ס"ת כהר"מ פ"ז מס"ת וה"ה דיתר כנטול דמי והוי ס"ת חסר מ"מ דין חומשין יש לו ולפ"ז תנ"ך ביחד מותר להניח עליו חומשין) ובד"ה ועושה הוקשה לרשב"א אמאי גולל מתחלתו לסופו תירץ שומר כו' והקשה המ"א מגילה כ"ז א' דבעי למפשט דכהדדי שרי מדמניח תורה ע"ג תורה ומשני הנחה א"א דאלת"ה מכרך כו' פירוש הנחה בב' כריכות נמי א"א שאין לו כ"כ מקום פנוי להניח כ"א בפ"ע דאלת"ה דאין חילוק מכרך כו' (כלו' ואמאי פשטת מברייתא דתורה ע"ג תורה תפשוט מכרך מחר ס"ת) ולתוס' מה קושיא הא שומר שרי כו' וקשיא לי דהתוס' כתבו היכא דאין איסור בהנחה בכרך א' טוב שיהיה הקל שומר משא"כ כשיש איסור עם מ"ש מי הגיד להם לכאורה משמע לתוס' הא מכח קושיא יע"ש. אח"כ כתב המ"א די"ל שומר זלזול טפי מהנחה א"כ טוב יותר להניח רצועות על הבתים ממה שיעשו בתים שומרים לרצועות ובמגילה מקשה דהא אחבריה ומעלין קשיא דמזלזלין שנעשה שומר (ולישנא דקיתיב דפא אחבריה לאו משום זלזול התחתון הוא) וא"כ ראוי רצועות על הבתים אלא כאן אפשר מניחן על התיתורא בצדדי הבית דאז הם שומרים לבתים ואין מונחים על הבתים וגם לשיטתית בסי' כ"ז אות י"ד דתיתורא אין קדוש יותר מרצועות רק שיהא כמו ש"ר גם ל"ד דתורה

קדושתו חמורה רק כנביאי על גבי כתובים ואיפכא ואין להאריך. תיק תפילין שעטנז אסור כמו מטפחת ספרים יי"ד ש"א ס"ט נ"ל:

## סימן כט

### סעיף א

ע"ש ביה"ש עמ"א ועב"י כתב זה עמ"ש הטור אפילו חולץ ע"ש בה"ש דצריך לחלצם שמא יצא לרה"ר וחיישינן שמא יצטרך לביה"כ ויחלוץ ואתו לאתויי ד"א ברה"ר והתוס' סוברים בפ"ק די"ט דאין איסור להניחם כלל בשבת אפי' מדרבנן בביתו ודוקא לרה"ר לא יצא דשמא יחלוץ בביה"כ כדאיתא בש"ע ס"ז יע"ש ועמ"ש בס"ז כאן ובסימן ל"א אי"ה מזה:

## סימן ל

### סעיף א

שמא עמ"א. הנה בביאורי בטור הארכתי. וריה"ג עובר לילה מ"ה אסור להניח בעשה או בלאו ולר"ע מותר מ"ה וי"ל וראו כל עמי הארץ מ"ה לאו זמן תפילין אלא דאין איסור כמו ציצית דלאו מושמר"ת יליף וי"ל וראו אסמכתא מדרבנן בלא טעמא דיישן בהם (מ"ש רש"י מנחות ל"ו ב' ד"ה ואין מורין שמא יישן בהם משמע להניח לכתחלה הטעם וראו ועב"י אף לגירסא והוה מנח כי הוא משורש ינח או נוח עיין סימן כ"ה ס"ז) ולפ"ז משכים לדרך אין להתיר כ"א במתיירא שלא יאבדו בדרך וכדאיתא בברייתא שם (ל"ו א') אבל המחבר סובר דעיקר טעמא שלא ישן בהם ויוצא לדרך לא ישן התירו בלא מתיירא שיאבדו עמ"ש אות ד' עט"ז א':

### סעיף ב

שתשקע עמ"א י"ל ביה"ש מורין כן שלא לחלצן וכ"נ מעט"ז אבל להניחם לכתחלה ביה"ש אסור וכ"מ במנחות ל"ו ב' דפריך ביה"ש לא חולץ ולא מניח הא ודאי לילה חולץ ומוקי ביה"ש שבת ולמקשן בחול וביה"ש אין מניח ובזה המתרץ אין חולק עליו אבל במרדכי בה"ק משמע דשרי להניח לכתחלה דאפי' לת"ק שם בברייתא דלילה לאו זמן תפילין משקיעת החמה היינו צ"ה ומינה לרבי יעקב וחכמים אם חלץ אין מניחן משקיעת החמה מצ"ה הא ביה"ש שרי וכפי הנראה שם אפילו לת"ק ביה"ש אין איסור להניחם והמקשה היה סבר דרבה בר ר"ה סובר לילה לאו זמן תפילין והבן. וכעת לא מצאתיו ע' אות ג':

### סעיף ג

ואין עמ"א ובסיממט"ו אות א' וכדלקמן ס"ד דיניח ידו שלא יראו רבים והוי הוראה וזה שהראה שם לס"ד אות ו' כאן (ושם תקנתי בכתב יע"ש) והנה המחבר פסק לגמרי פטור

ואין מורין היינו ברבים שלא לחלצם ובס"ד בחול יניח ידו ברבים והב"ח ז"ל הקשה על הב"י דמקצת הדין זמן תפילין) כטור ומקצת כר"מ אין מורין בחליצה וזה לשיטתיה דמפרש בא בדרך בשבת אבל הב"י מפרש בחול וכקיצור פסקי ה"ק שחיבר הטור הביאו הדרישה ופרישה דלא כרא"ש גרס מנח (או יגח) וא"ש פסק הכל כטור והמעיין היטב בב"י יבין:

**והנה** מ"ש באות ב' ביה"ש להניח תפילין בב"י מברייתא דקידש היום מפרש ביה"ש לא הוי זמן תפילין וזה דלא כמרדכי שכתבתי באות ב' יע"ש והבן:

**סעיף ד**

כדי עמ"א לא הבינותי בגמרא שם ל"ו ב' רבינא יתיב קמיה דר"א ולא סליק תפילין (גירסאות) אמר לשמרן אמר אין ומקודם לא אמר והוצרך לומר אין א"כ משמע דא"צ שיאמר לשמרן וע"י שאלה הוזקק לומר אין ומס"ד מניח ידו אע"ג לשומרן הוא לא משמע לי שכוונתו לכך וצ"ע:

**סעיף ה**

כיון עמ"א וא"ר אות ג' לבוש מתיר ברוכב וכ"כ ט"ז ומה שהראה לכ"ו א"י מה הוא. והנה י"ל נהפוך הוא אם לילה לאו זמן תפילין אם לא חלץ ש"ר מבע"י והולך כל הלילה אין עושה איסור אף שאין ש"י עליו משא"כ אם לילה זמן תפילין מ"ה והשכים לדרך ומניח ש"ר לבד עובר בעשה והיו לטוטפות כ"ז בין עיניך יהיו שתים:

**סעיף ו**

יניח עמ"א פירשתיו באות ג' דברבים הוה הוראה וקי"ל לחלוץ הלכה ואין מורין כן:

**סעיף ז**

התפלל עמ"א וב"ד שע"ה בש"ך אות י"ד יע"ש ובאה"ע סימן קכ"ג ס"ה כ"ש וח"מ ט' ויו"ד יע"ש. ויראה מי שלא הניח כל היום תפילין וביה"ש נזכר מניחן דד"ת ספיקא לחומרא ועיין ר"ן סוכה (מ"ו) אתרוג וסוכה בשמיני יע"ש ואפילו אין תימר דלכתחלה אין להניחם ביה"ש זה שלא קיים מ"ע של תפילין ביום זה לא העמידו דבריהם על הספק לדחות ד"ת והבן:

## סימן לא

**סעיף א**

בשבת עמ"א הניחם בכוונה עובר ב"ת הא שלא בכוונה אין עובר שלא בזמנה בעי כוונה ומש"ה התירו לקמן בש"א וש"ח המוצא תפילין להלבישם יע"ש:

**סעיף ב**
בח"ה עמ"א דמספק אין עובר ב"ת ובתרס"ח אות ב' וכ"ט דאם מניחן שלא לשם מצוה אין מזלזל בחותם המלך וא"כ יניח ויתנה אם חייב הריני מניחן לשם מצוה וא"ל אין אני מניחן לשם מצוה ובכ"ה אות ל"א לחלצם קודם הלל:

**סעיף ג**
גם עמ"א ועמ"ש בט"ז אות א' מזה:

**סעיף ד**
בקול רם עמ"א שלא לילך ברה"ר לביה"כ כמו בחול בסימן כ"ה דכל מה דאפשר למעט ושלא לזלזל באות חה"מ שפיר דמי ובא"ר אות ג' חולק ואין מוכרח גם הנשים שלא יאמרו חול גמור הוא ויעשו מלאכה וביה"כ הכל יודעין עט"ז בסימן ל' אות ו' כה"ג יע"ש:

## סימן לב

**סעיף א**
**פשיטא** לי דאם כתב צד"י ג' ואח"כ י' וכדומה לא הוי שלא כסדרן באותו אות גט פשיטא לי אם כתב מקצת אות ואח"כ כתב מקודם משלים האות ולא הוי שלא כסדרן דכל שאין כותב אות שלם כסדרן מיקרי והיו הדברים כסדרן דבר שלם בעינן לא חצי דבר. גם אם כתב ירד בלא תג השמאלי קוצו של יו"ד לר"ת ואח"כ כתב מקודם פשיטא דהוי שלא כסדרן דהשתא לקולא אמרינן דיכול לתקן כמבואר בט"ז סי' ל"ו ובמ"א סי' ל"ב כ"ש לחומרא דשם אות עליה והוי שלא כסדרן. מיבעיא לי אם כתב אל"ף וכדומה ואין היודי"ן נוגעין ואח"כ כתב מקודם אי הוי כסדרן או לאו. שוב ראיתי שגם זה כ"ש הוא אם לקולא אמרינן דלא הוי שלא כסדרן כמבואר בסי' צ"ב סכ"ה כ"ש לחומרא כדאמרן: ופרשת שמע עמ"א ראיתי כותבין ד' גדולה משאר דלתין אבל לא שיהא בו בגגה ערך ד' גגין וברגלה ד' רגלים ואפשר שאין משערין באותו כתב כ"א כל שיש ד' דלתין קטנים מאוד סגי ומש"ה כותבין רק גדולה משאר דלי"ת שבאותו כתב:

**סעיף ב**
מעשן עמ"א ובאמת צ"ע המחבר והר"ב סותרים מכאן לשם רע"א ס"ז המחבר כאן סתם בדיו כל שהוא שחור כותבין לכתחלה והר"ב כתב לכתחלה מעשן וביי"ד מחלפים שיטתייהו דהמחבר כתב לכתחלה מעשן ובדיעבד כשר משאר דיו והר"ב כתב לכתחלה מעץ ועא"ר כאן:
**אמר** ההדיוט הכותב יש לי הרהורי דברים בכאן ואין הזמן מספיק אכתוב בקצרה בר"מ פ"א מתפילין הכ"מ לכתחלה כותבין בדבר הנמחק ומעשן כו' ואם כתבו בעפצא וקנקנתום שעומד כשירה ולא הזכיר שיטיל קומא שהוא גומא (גומן) וכתב עוד בכל

שהוא שחור כותבין וקנקגתום וי"ו הפירוד או קנקנתום ועי' גיטין י"ט א' משנה דיו קומוס קנקנתום ותוס' ד"ה דיו וע"ש ועב"י כאן בשם הרא"ש דעפצין לאו דיו עם קומוס הוי דיו ובפי' המשנה בפ"ב דסוטה י"ז ב' אל חיבר שהוא עפצים עם קנקנתום כשר וביאר המעתיק אל חיבר עפצים וקנקנתום בתוכו מעורבים ובסוטה אין נותן קנקנתום ומחה שיכול למחות ומשמע ודאי דעפצין נמחק שפיר רק קנקנתום אין נמחק דאל"כ בסוטה גם עפצין לא יהא נותן ופ"א מתפילין עשן במי עפצים ונמחק רק עם הקנקנתום אין נמחק (דברי המעתיק שם עפצא לחוד אין נמחק א"נ דהרי כתב בה' תפילין שמנים במי עפצא נמחק ושם במעתיק הגירסא אין נמחק) העולה מזה קומוס גומא וקנקנתום הוא מין עפר כמ"ש המעתיק שם וקומוס גומא שרף אילן ועתו' מגילה י"ח ב' ד"ה קנקנתום. ולפ"ז נאמר מ"ש הר"מ בעפצא וקנקנתום שאין נמחק לאו פירוד הוא או קאי אקנקנתום לחוד. ואמנם הר"מ ז"ל בפ"ב הלכות מגילה הלכה ט' במ"מ חולק בקנקנתום פסולה במימיו כשירה וי"ל ה"ה מי עפצא ועפצא שכתש עפצים גופייהו וגבלן פסיל ועט"ז א"ח סי' תרצ"א אות א' ובפריי שם:

**וא"כ** בש"ע כתב בין שיש בו מי עפצים או לא קשה אם לומר עפצים מעליותא אדרבא ר"ת פוסל עפצים בגיטין ואם לומר דאפילו שיש עפצים כשר הול"ל בין מעפצים מאי האי דכתב בין שיש בו מי עפצים ואי לומר דיש בו אין נמחק אפ"ה כשר קנקנתום הוא דאין נמחק לא עפצים גורם ועא"ר ד' בשם ע"ת ולדעתי יפה הקשה ע"ת. וא"כ להר"ם משמע אף בלא גומא כשר דמי עפצים לחוד ועפצים לחוד וצ"ע באין לו גומא. ועיין פ"ד מה' סוטה ה"ט קומוס וקנקנתום רשומו ניכר יע"ש ואלו עפצים לא הוציא ואין להאריך גם היה לש"ע לכתוב מי עפצים וקנקנתום זה העיקר רבותא ג"כ וב"ד רע"ו ג"כ ו' החיבור ולהר"מ ההל"מ לא מיעטה רק אדום ושאר גוונין הא שחור אף עפצים בלא גומא ולקושי' ר"ת בגיטין שם בהכרח לחלק בין עפצים למ"י עפצים כמ"ש המ"מ במגילה וצ"ע:

**סעיף ג**

שלא עמ"א כתב ב' דינים א' אם אות ארוך כראוי ואח"כ נדבק בסופו עם אחרת באופן שאם נגרר הארוך שדבוק עד"מ לאבותיך וי"ו עם תי"ו כזה <תמונה> שאם נגרר כל הדבוק ישאר באורך כראוי לזה ולזה כשר אף לא הפריד וגם בתגין אם מחוברים זה בזה תג בחבירו יש מכשירים ויש פוסלין והוא החמיר בדין א' ג"כ כ"ז שלא גרר פסול אבל גרירה מהני עיין סעיף י"ח במ"א כ"ז ול"ו אות ג' ומיהו בצור' שכתבנו נשתנה וי"ו לנו"ן הוי כמ"ם פתוחה שנסתמה ואין להכשיר בגרירה שלא כסדרן עמ"א אות כ"ז

ושם יבואר אי"ה ובתגי"ן מחוברים זה לזה בל"ו ג' פסולים אע"ג דלא תייג כלל כשר זה מילתא יתירתא ופסול ובא"ר אות ה' משמע תג א' נוגע לתג שבאות אחרת והאותיות נפרדים בזה יש לצדד יע"ש. ובסעיף י"ז וכ"ה אי"ה יבואר הכלל אימת הויי שלא כסדרן או לאו:

**סעיף ד**

בשמאל עמ"א הנה הלבוש כתב וקשרתם וכתבתם מה קשירה בימין (ידך או ידכה וב"י כתב מה כתיבה בימין נמי כוונתו כן דאל"כ מנלן דלמא מה כתיבה בימין דרך הוא) וכ"כ הגמי"י פ"ב מהלכות תפילין אות א' אפ"ה הואיל דהב"י בשם ספר התרומה ראיה דפסולים דלא מסתבר שיכתוב כהלכתא ויהיה פטור בשבת ושולט בשתי ידיו חייב בשבת ומ"מ מ"ש בש"ע אם אין אחרים משמע בלא ברכה וכ"כ א"ר אות י' והלבוש כתב בברכה דאין זה היקש כ"א אסמכתא הא בסי' כ"ז ס"ו היקש גמור הוא והכי נהוג ה"ה להיפך ע' אות ה':

**סעיף ה**

ואיטר עמ"א פשוט הוא. ואם כותב בימין ומלאכתו בשמאל או להיפך כפי דעתי ההדיוטית אין ראוי לקבל אותו לסופר עיין סי' כ"ז ס"ו והכי נהוג לעצמו אבל אחריות דאחרינא למה לנו שמא תפילין ידכה כהה ומפיק מהיקשא דקשרתם וכתבתם אבל להיפוך ההיקש במקומו עומד מה קשירה באותה יד יכתוב ומידי ספיקא לא נפיק ותפילין בי בר חבו אחרינא משכח שכיחי. ודיעבד אין לפסול להמ"א אות ד' כמו שולט בשתי ידיו עיין ט"ז י"ד רע"א ח' וקשרתם בתפילין ובכאן כתב הב"י הראיה דאין סברא כו' ולבוש שם כתב אסמכוה מימינו אש דת ולהלכה ודאי בס"ת ומזוזה בשמאל פסול כמו תפילין:

**סעיף ו**

אין לשרטט כ"ה בהמחבר ומלת צריך הוא הגהת רמ"א וב"ח חולק דכל שיודע לכתוב כך אסור לשרטט כי הוי מילתא יתירתא פוסל בתפילין רק מב' צדדין והעולם נהגו לשרטט הכל וכל שאין עושה לחומרא כ"א ליפות השיטות אין הדיוט ולא מילתא יתירתא:

**סעיף ז**

שיטה עמ"א דאסור לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט ודי בשרטט שורה ראשונה כי יכתוב אח"כ מיושר והר"ב כתב בהג"ה אף מי שיודע צריך ד' שרטוטין מד' צדדין עכ"פ עב"י בזה:

**סעיף ח**
ואם עמ"א ותרל"ט ס"ז הפטור מסוכה כו'. אבל העושה להחמיר שיש איזה ספק אי צורך קצת אין נקרא הדיוט. אע"ג דהלכה לקולא כיון שיש פלוגתא לא הוי הדיוט. ומ"ש בש"ע בעופרת עיין ע"ץ ט"ז משמע הטעם דכותב ע"ג צבע פסול וכמ"ש א"ר אות ה' בזרק זהב לא מהני חיפוי דיו ובשרטט בדיו י"ל כשר רק בלבוש כתב צבע יתירא ודיו יתר ולפ"ז אף בין השיטין אסור לשרטט ואם כתב שלא לשמן אם מהני מעביר בקולמוס לשמן יתבאר אי"ה בסי"ט כאן ובסי' ל"ט אי"ה:

**סעיף ט**
צריך עמ"א דהשיעור צריך שיפול מאליו לא ע"י גרירה:

**סעיף י**
עמ"א הנה בגיטין מ"ה ב' תוס' ד"ה עד כתבו עיבוד נמי הזמנה הוי רק מעלייתא טפי מהזמנה מועטת ובסנהדרין מ"ח ב' ד"ה אף לא סיימו מועטת ומ"מ מוכח להלכה דכל שאין עושין מעשה בידים הזמנה הוי ואפילו כתב לשם ס"ת משנה לתפילין ומזוזה וביי"ד ר"ץ תפילין שבל"ו שאין עושין מזוזה שכבר נשתמש בהם והעד ש"ר לש"י שרינן בסי' מ"ב א' אע"ג דכבר נכתבו לשם ש"ר דקדושה חמורה מש"י והא בסנהדרין מ"ח ב' דבעי עיבוד לשמה והזמנה לאו כלום א"כ מה מהני העיבוד (כדפירש"י שם) י"ל כל מה דיכולין לעשות הזמנה יותר מעולה לעבד לשמה עושין, והלבוש בסימן מ"ב כ"כ ומיהו דוקא לקדושה קלה הא לחול בהזמנה מעלייתא אסור לשנות ובהזמנה מועטת מותר אף לחול. אבל כאן כתב הלבוש דכ"ז שלא כתב ס"ת כו' משמע הא כתב ס"ת אסור אע"פ שלא נשתמש והוסיף עוד טעם דאדרבה מעלין מקדושת קל"ף ס"ת לקדושת תפילין עצמן שכותבין תפילין וז"א מסימן מ"ב ס"א אף ע"פ שכתבו כבר ש"ר משנין לש"י וכדכתיבנא. ועיין באר הגולה ריי"ש אף לרש"י כוונתו כמ"ש המ"א אות נ"א דשאני עור בתים מקדושת תפילין עצמן ובמ"ב אות ו' במ"א ועמ"ש בט"ז ד' והנך רואה דאף עיבוד וכתיבה רק הזמנה מעלייתא הוי וכדאמרן. ובא"ר ט"ז דאם כתב על קלף לס"ת אסור על הנותר תפילין וא"י דתפילין ש"ר לש"י תיובתיה ועמ"א מ"ב ו' אם כותב אסור לדברי חול הא לקדושה קלה שרי ומיירי שלא עבדו לשם קדושה ומיהו שם י"ל בע"א וא"ה שם יבואר:

**סעיף יא**
וסייעו עמ"א ש"ך בי"ד וב"ח מכשירי דיעבד לא סייעו כלל דעכו"ם אדעתא דישראל עביד ש"ך רע"א אות ה' ושאני גט דסתמא לאו לגירושין קאי והוי יודע מ"ש המחבר כאן טוב שיאמר בפה ומשמע דיעבד במחשבה סגי וכ"כ א"ר אות ט"ו וכותי וישראל

עע"ג בעינן בהכרח שיוציא ישראל בשפתיו דבמחשבת ישראל ודאי לא מהני לעכו"ם ואפילו אומר בפה כל שעומד מרחוק ואין מלמדו לא מהני (עיין חולין י"ב ב' בתוס' שם עע"ג ואחרים רואין כו') וכן סייעו קצת בסוף העיבוד ולא אמר כלל לעכו"ם לא מהני דמסייע לחוד אין בו ממש אבל אם בתחלה נותן הישראל העורות בסיד ואומר לשם תפילין נותנו אפשר אפי' אין אומר לעכו"ם די וצ"ע. (ולפ"ז בסעי' י"ט בכתיבה שיוציא בשפתיו לכאורה נמי דיעבד במחשבה סגי דהא כתיבה לשמה מעיבוד לשמה ילפי הפוסקים (גיטין מ"ה רשב"ג עיבוד בעי כתיבה לא בעי בתמיה עב"י) וא"ר אות ל"ו פוסל שם בחישב י"ל משום אזכרות קאמר וצ"ע שוב ראיתי דליתא דא"כ איך מוכח דאזכרות בעינן שיוציא בפירוש דלמא משום דלא הוציא בתחלה בפירוש ועיין י"ד רע"ו ב"י וב"ח. וברע"א שם ב"י וב"ח אי נותן ישראל עורות בעיבוד ולא אמר לעכו"ם כלום משמע מב"ח דאסור דעכו"ם אדעתיה עביד אי אמר ליה ישראל כלום:

**סעיף יב**

שנקל עמ"א ומשמע אותיות בעינן הא נקובים כך לסי' לא מהני ע' א"ר אות י"ח:

**סעיף יג**

בטביעת עין עמ"א. הנה עיבוד ס"ת תפילין מזוזות הלמ"מ שתפילין קלף וס"ת גויל ומזוזה דוכסוסטוס וכל שלא עיבדו כך מיקרי רק עור והעיבוד עור הבתים לאו הלמ"מ הוא אדרבה עור משמע בלא עיבוד רק בסעיף ל"ז מאן דמצריך עיבוד משום לשמה דכל דבר קדושה בעינן לשמה ולפ"ז עיבוד לשמה בס"ת תפילין ומזוזות הוא דרבנן לא מ"ה וכן נראה מתשובת הר"מ ז"ל לחכמי לוני"ל פ"א מה' תפילין הי"א בכ"מ שם דמה"ט מזוזה לא בעי עיבוד לשמה יע"ש ולפ"ז היכא שספק לו אם נתחלף עור בעד עור שלא לשמה י"ל ספק דרבנן לקולא ומיהו למ"ד ביי"ד ק"ב דכלי דשיל"מ בהגעלה אפ"ה כאן להחזיר לסיד ולמתוח (כמ"ש הטור ביי"ד רע"א) טורח גדול הוא. אבל בבית עכו"ם כל דחיישי' לאחלופי שנהנה בו לא אמרינן ספק דרבנן לקולא דרגיל וקרוב לודאי הוא ומש"ה ביי"ד קי"ח באיסור דרבנן בלא חותם א' אסור דיעבד ושאני חמאה בס"ס קכ"ו בט"ז דמתיר אחיו הגאון דקיל איסוריה משאר דרבנן (ועיין ש"ך ק"י שם אות י"ח באו"ה ומ"ש בפריי שם קשה קצת כי בבית עכו"ם כל שנהנה קרוב לודאי שהחליף ול"ש ספק דרבנן לקולא) ומיהו אם לא נהנה קי"ל דלא חיישינן לאחלופי עי"ד קי"ח. עמ"ש סעיף י"ט בזה:

**סעיף יד**

הטהורים עמ"א בתוס' סוטה שם ע"א ד"ה לא מגלת סוטה אין כותבין על עור טמאה דשמא אין שותה והשם נגוז בעור טמאה א"כ היה שאר ספרים אפילו לאו תנ"ך כל

שיש בו שמות כתובים בפירוש אותן שאין נמחקים אבל אם רק ברמז לסימן השם י"ל דשרי לכתוב וה"ה ספרי הש"ס ופוסקים כה"ג שרי. באו"ר י"ט עוף משובח ואחריו חיה ואחריו בהמה ושליל יותר טוב שעדיין לא יצא לאויר עולם. ובעוף אע"ג דנוצה יש בו נקב גדול לאחר העיבוד נסתם הנקב וע' אות ט"ו בזה:

**סעיף טו**

דהיינו עמ"א דלא כט"ז אות ז' ושם יבואר אי"ה וכ"ז בעינן קודם כתיבה אבל אחר כתיבה מבואר דינו בסעיף ט"ז תינוק כו' ואפי' נקב שלא בתולדה כל שהדיו עובר עליו כשר שאין הקולמוס מרגיש בו אבל לא מהני דיו עב עם גומ"ן שנסתם הנקב כיון שגדול כ"כ שמרגיש הקולמוס:

**סעיף טז**

אות ע"מ"א והוא ב"י בשם הרב המאירי (הרמ"מ ר"ת הר"ר מנחם מאירי) דאות קטנה בעובי האות אם נשאר שריטה דקה שחור די בכך ואע"ג דזה לשיטתיה שם דסובר דתינוק נמי מהני לכפופות מש"ה הוצרך לומר זה מירי בעובי משא"כ לדידן (עמ"ש בט"ז אות י') מ"מ הדין אמת לכ"ע:

**סעיף יז**

הפשוטה עמ"א בפשוטות לא מהני מלא אות קטנה י' דאדרבה נראית כיו"ד ופסול ולא מהני תינוק כל שאנו רואין אין צורתה עליה עב"י בשם מרדכי ומיהו מלא אות קטנה דידהו שפיר דמי ו' קטנה עב"י אם כן צ"ל:

**סעיף יח**

רגל האחד עמ"א ונמחק הנו"ן ויראה הגי' כגון וי"ו זיי"ן שנפסק רגל האחד והיינו מהם וכיוצא בה היינו נו"ן פשוטה ויראה ה"ה כף פשוטה רגלה מסופקין אם דלי"ת או כף מהני תינוק דכל שמסופקין באם זו האות או דומה לאחרת מהני תינוק וכל שאין ספק רק נראה שאין צורת אות עליה פסולה או הגירסא וי"ו זיי"ן א"ו רגל האחד כיוצא בה וקאי על נו"ן כו' וכדומה והראה לקמן אות כ':

**סעיף יט**

וא"צ עמ"א ובלבוש מיקל אף לפניו א"צ לכסות יע"ש:

**סעיף כ**

שלא עמ"א פירוש אלף וכדומה אין מועיל תינוק חדא שהתינוק מבין שהוא אלף כי אין לו צורה אחרת ועוד דהא עינינו רואות שאין צורת אות עליה ודוקא באורך שאנו מסופקין אם ארוך כראוי סמכינן אתינוק ומשמע נמי דפשוטות אם אנו רואין ודאי שאין בו צורת אות לא מהני מה דתינוק קורא כך רק בספק לנו אם יש בו שיעור כראוי. ויש לראות זיי"ן עבה מב' צדדין אי דומה לוי"ו ויו"ד ומה מהני תינוק כי לא יאמר יו"ד או

וי"ו עליה ודוחק לומר שמסופקין אם הוא כנו"ן ומשמע אף בפחות וי"ל כל שתינוק קורא זיי"ן אף בפחות מהשיעור שמסופקין בו סמכינן ועסכ"ה שם יבואר עוד אי"ה. ואפשר ברגל זיין די אות קטנה:

**סעיף כא**

ונפסק עמ"א הביא דברי הב"ח ועט"ז אות י' ומ"ש שם דאם שריטה דקה ואין כ"כ הפסק מהני תיקון עכ"פ כמו בסכ"ה וכאן אין להאריך. בש"ע נקב ונפסק וי"ו הפירוד:

**סעיף כב**

בלי עמ"א הראה לס"ד לכאורה לאות ג' ואות כ"ז דאם ארוכה כראוי ויוכל לגרור מהני כמו באות לאות:

**נסתפקתי** אם ב' פשוטה מגיע לסוף קלף בלי היקף אם חיבר קלף בדבק ועכשיו מוקף אי מהני כמו במ"א אות כ"ז. ופשיטנא מהדא די"ד ר"פ בש"ך אות ז' בשם הב"ח דלא מהני מטלית להיות מוקף גויל יע"ש וזה אף לט"ז שם אות ד' פסול דהואיל ובשעת כתיבה פסול לא מהני מטלית יע"ש. ויש לי קושיא א' לשם אכתבנו פה במה דמשמע מש"ך ז' וט"ז ד' דאם נקרעה אות ודבקו בדבק פסול דאין מוקף גויל ובלבוש מבואר זה ביותר דכתב אפי' ניקב בפנים פסול (בירושלמי כאן) אמאי הא קיי"ל כאן כל דניקב לאחר הכתיבה א"צ מוקף גויל כדמוכח בגמרא מנחות כ"ט א' כמלא אות קטנה (דאם יגרור לית שיעורא משא"כ וי"ו תינוק י"ל דיגרור מעט כמ"ש המ"א אות כ"ז) אלא י"ל הטעם דאין צורת האות עליה הואיל ונחלקה אין מצטרפות ובש"ך אות ח' תיקן זה והעיקר דבי"ר נשתנה צורת האות שנקרע ולא מהני צירוף כמ"ש הט"ז כאן אות י"ד והבן:

**עוד** אבאר לך מ"ש המחבר בסעיף ט"ו תוכו של ה"א או מ"ם הוא לשון הר"ם ז"ל אבל כ' פשוטה וכ"ש וי"ו וכדומה לאו תוך מיקרי רק כשיש לו ג' דפנות הוי חלל בתוכו ועבי"י כאן ועמ"ש בט"ז אות ח' ובלבוש י"ד ר"פ משמע שמסכים ליש פוסלים הוא הירושלמי יע"ש:

**סעיף כג**

ואינה עמ"א תחלה כתב דין נפלה טיפה ומחסר קוצו של יו"ד ימין או שמאל או נפל בסמ"ך ונתעבה הסמ"ך ומ"מ שם סמ"ך עליה פסול ועא"ר אות כ"ט הבין שכן הוא הפשט באה"ע סי' קכ"ה ס"ח בהגי"ה שנתעבה האות ומ"מ צורת סמ"ך עליה ועב"ש שם י"ב ובח"מ י"ב וא"י א"כ הוה להר"ב להגיה כאן באי"ח ולפי מ"ש בט"ז אות ט"ו או כמ"ש כאן ומ"מ שם הפסול דאין גוררין בגג לכתחילה משא"כ כאן ומודינא בטיפה שנפלה ליו"ד ומחסרה הקוצין אז אין צורת אות עליה דהוי חק תוכות אח"כ כתב בשם רד"ך וכפי דעתי ה"פ שכתב מקצת אות ונפל טיפה שם ונתקלקל המקצת וגרר הטיפה

והוסיף והשלים האות אפ"ה פסול הואיל דמקצת ראשין חק תוכות הוה ובכנסת הגדולה פוסל אם נפל טיפה ונעשית כמין חצי אות ואח"כ השלים פסול אבל בדין הרד"ך י"ל דסובר דכשר. ואמנם באה"ע קכ"ה סעיף ר' בה"גה מכשיר אפי' דין דכנסת הגדולה יע"ש וכ"ש דין הרד"ך דכשר דכי מפסיל חק תוכות כשאין עושה מעשה בגוף האות אבל כשצריך להשלימה מיקרי כתיבה שפיר יע"ש בב"י והוא מתה"ד רכ"ח וכתב שש בתה"ד אע"ג דסמ"ק פוסל טפי כשנפלה טיפה קודם שנגמר האות מירי מקודם שהשלים רגל האלף נפלה טיפה יע"ש. וי"ל עוד דקודם שנגמר נפלה טיפה והשלים אות ואח"כ גרר הטיפה הא גרר קודם והשלים כשר. ומ"מ קשה לי דהא החצי אות שלא במתכוין נכתב בנפילת דיו ואנן כתיבה לשמה בעינן בתפילין כמ"ש סעיף י"ט וצ"ע ועי' ט"ז אה"ע קכ"ה ס"ד ובאות ט' פוסל כל שאין האות כולו ע"י כתיבה אם לא שמושך הטיפה והוי כתיבה יע"ש ועמ"ש בט"ז אות י"ז מזה:

**מ"ש** בי"ת ה"ה בסמ"ך כה"ג. ועב"ח וע"ץ משמע שם באות ל"ז הטעם דנעשה הכל כדין ונתבטל האות ומיקרי חק תוכות והרי אתה רואה טיפה בבי"ת או בסמ"ך ולא נגעה הטיפה כלל באות כל שאין צורתה עליה נפסל ולא מתכשר ע"י גרירה דחקק הוא לא כתב ואפי' נגמר כל הסמ"ך תחילה קודם נפילה ואם גרר מקצת האות והוסיף והשלימה יבואר אי"ה בט"ז אות י"ז מזה ובשעוה אין מבטל האות:

**סעיף כד**

בי"ת עמ"א כף במקום בי"ת ועבה האות אין תיקון שיגרור ויהיה מרובע דהוי חק תוכות. אבל תיקון כתיבה מהני שיכתוב זויות ויהיה ד' ועמ"י ושם יבואר אי"ה. פשוט במקום כפופה שבת ק"ג ב' ירושלמי פ"ק מגילה:

**סעיף כה**

אין עמ"א מ"ש פשרה הנה דינא הוא דזה הוי חק תוכות עיין טור. ומ"ש בשם הלבוש נכון הוא דטעם ר"י"ש ועשה דלי"ת לא מהני בגרידת הירך לבד דנעשה בין שניהם בפיסול משא"כ כשתחלה עשה ריש ואח"כ טעה ועשה ת"ג די בגורר ירך או הגג לבד עם הת"ג. והמחמיר תע"ב א"י למה הא קו"ף די במחיקת הרגל אע"פ שגוף הקו"ף אין דומה לכ"ף ממש אלמא אע"ג דאות שאין ממורכב מב' אותיות אפ"ה די לגרור ולעשות מעשה בגוף האות ולהשאיר השאר עיין ל"ו ב"י תמונת קוף יע"ש:

**סעיף כו**

כחק עמ"א. ה"א במקום דלי"ת כתבנו בט"ז אות י"ז י"ח אין תקנה לגרור הרגל דנשאר ד' ולא עשה מעשה בגוף האות וכן חי"ת במקום ב' זייניי"ן להגיה חטוטרות ב"ש אה"ע קכ"ה ג' ואין תקנה למשוך הדלית הגג ורגל יותר וכדומה דכיון דיש שם ד' עליה כך אין

מהני ול"ד למ"ש המ"א כ"ב (אה"ע קכ"ה ס"ד) דהתם כ"ז שלא גמר אין צורתה עליה משא"כ כאן. ומיהו מ"ש בשם ר"י לוי למחוק כל הגג (באין יכול למשוך הרגל) יראה כ"ל ל"ד אלא אם גרר עד שנשאר צורת וי"ו עליה די ומתקן אח"כ וכן מה"א דלי"ת יעשה כך. ומ"ש ך' של אלקיך ע"ד רע"ו סי"א ה' דומה לחי"ת יכול למחוק כל החי"ת אע"פ שדלי"ת נכתב כדין כל שאין שם אות עליה מותר א"כ אמאי לא ימחוק גם הרגל. אם לא שנגיה שם מלת א"ו רק ימחוק ולגרר הרגל אבל הדלי"ת לא ימחוק ה"ה כאן. אלא בלבוש ובכל נוסחאות מלת א"ו ובב"י שם נראה דליתא רק יגרור הרגל. וגם כיון שמוחק הגג לית אות ואמאי אסור לגרור הרגל הלא בב"י י"ד רע"ו בשם הרי"א דמוחק דוקא היכא שנשתנה אות ומיהו ממ"ש שם אותיות השם אם מותר להפרידן ושי"א דנראה כמוחק השם י"ל ה"ה ברגל וצ"ע:

**אם** כתב ך' פשוטה במקום ה"א ימחוק הרגל ויעשה ד' ואח"כ רגל שמאלי שאם יכתוב תחלה רגל שמאלי לא מהני עד שימחוק כל הרגל ממ"ם ובשם כה"ג צ"ע דדמי ל"ד רע"ו סי"א שמקצת קורין כ"ף ה"א עמ"א אות ל"ג בציור ה"א. עיין סי' ל"ו:

**סעיף כז**

והפרידה עמ"א בך' כ"כ הפרישה ומ"ש בדבוקות אות לאות בשם הב"ח עב"ש אה"ע קכ"ה ז' בשם מגיד משנה דוקא שתינוק יכול לקרותו (אין יכול לקרותו אף שלפניו צריך מחיקה עד"מ וידב"ר נדבק הרי"ש לבי"ת ונעשה מ"ם) ומ"ש נדבק רגל כחוט אמחה בידו דמ"מ אין צורתה עליה לא מהני תינוק כה"ג וצריך לגרור כל הרגל וכ"מ בי"ד רע"ו בב"י בשם הר"י כחוט השערה צריך לגרור כל הרגל והוי כמוחק השם יע"ש ועסי' ל"ו מ"א ל"ו ושם יבואר אי"ה ושייך ג"כ לאות כ"ו. ומ"ש בך' פשוטה כ"ש הוא השתא לתי' א' בב"י מוקף רק בנגיעה ומהני להפריד כ"ש בך' עט"ז אות י"ד בזה:

**סעיף כח**

בגג עמ"א עא"ר ל"ג נגע באלף של אלקים דמי ל"ד רע"ו סי"א בה"א שנגע כחוט השערה דאין למחוק אלא ימשיך ויעבה היו"ד ויהיה הדבוק ירך דומה למ"ש הט"ז ט"ז:

**סעיף כט**

פסול עמ"א ב' יודי"ן שעל האלף כמין יו"ד ממש עם קוצו השמאלית לר"ת וע' אה"ע קכ"ה ח"מ אות ל"א הניח בצ"ע שם ולח"מ שפיר וכ"כ הב"ש שם וע' כאן אות ל"ו ועכ"פ גרירה בעי ודי וא"צ למחוק כל היו"ד:

**סעיף ל**

כ"ל עמ"א דקדק מלת כ"ל משמע אם יו"ד עליונה נדבקה בקו אמצעי והשלים האל"ף צריך לגרור כל האל"ף דמהפיסול ואילך צריך לגרור וברגל התחתון מוחק רק הרגל

ודומה לדלי"ת בטקום ריי"ש דנראה מה"ט (וגורר הכל שם ל"ד קצת הגג נשאר אפשר נשאר אין קפידא) ומלבוש כאן משמע יו"ד עליונה נמי די שימחוק היו"ד והשאר כשר וממ"ש באה"ע קכ"ה ס"ד והוא ממהרא"י ז"ל יראה כלבוש דכל שמוחק ואין צורתה עליה ומשלים בכתיבה שרי אע"פ שקצת נכתב בפיסול וצריך לחלק בין ה"א לדלי"ת במקום ריי"ש ועא"ר אות ל"ג וע' לבוש עוד סעיף י"ז כתב בטיפה ג"כ קודם שנגמר עמ"ש בט"ז אות י"ח:

**סעיף לא**

והמ"א עמ"א יראה דהיינו השי"ן יודי"ן בתוכה אם נעשו קו ישר ולית צורת יו"ד וכן תי"ו רגל שמאלי נעשה ישר ולא יצא למטה לחוץ אבל אין מזיק אם נוגעין הקוין למטה או רגל התי"ו למעלה עב כמה:

**סעיף לב**

בתחלת עמ"א ועי"ד ש"ך רע"ד ה' משמע מותר ליטול מהשם דיו עכ"פ להשלים השם דביזוי ליכא דמשלים השם ואכחושי ודאי ל"ש בזה יע"ש:

**ודע** דלכאורה כתיבה לשמה מדרבנן הוא דהא לא למדו רק מגיטין מ"ה ב' ר"ג עיבוד לשטח בעי כתיבה לא בעי בתמיה ועיבוד כתבנו לעיל מדרבנן הוי ועיין ר"מ פ"א מתפילין בכ"מ בעיבוד יע"ש (באר הגולה מגיטין נ"ד שם באזכרות ותפילין ממ"ה שם) אבל בלבוש משמע דיליף לה מציצית וסוכה דבעי לשמה (א"י סוכה לשמה מהו וסוכת גנב"ך כשירה) ולהלכה לכתחלה בעי שיוציא בשפתיו וא"ל פסול ובשם דיעבד סגי במחשבה הואיל ובתחלה אמר בפירוש שכותב לתפילין אע"ג דלא הזכיר האזכרות תחלה די בכך לדיעבד וחישב אזכרות סגי הא לא חישב כלל פסול וכ"מ מגיטין נ"ד ב' אזכרות שלא לשמה וע"כ ס"ת לשמה ואפ"ה פסול והיינו כשלא חישב כלל. ועיין ע"ץ אות מ"ג מסמ"ג משמע דוקא אם הוציא בתחלה גם לשם אזכרות אז מהני אח"כ חישב ומלבוש משמע לשם קדושת תפילין די דחישב לשם אח"כ ועט"ז מ"ש י"ד רע"ד א' הביא דהסמ"ג וי"ל דמהני כשישכח ולא יחשוב כלל אח"כ מהני מ"ש תחלה השם אבל חישב מהני כשאמר תחלה כותב לס"ת ותפילין ועא"ר אות ל"ו בשם מ"ב צ"ט ואין ראיה משם דלכתחלה ודאי צריך לאמר בשם ג"כ אעפ"י שאמר תחלה ודיעבד מהני וכשכותב הרבה שמות בב"א לכתחלה סגי בקידוש א' כשאין מפסיק:

**סעיף לג**

חסר עמ"א מב"י מוכח דאם אות אחר נכנס לחבירו וסמוך לו למעלה שרי דהא לא מסופק אלא אם רחוק למעלה הוי כבי תיבות ומסכ"ח למ"ד לתו"ך חי"ת אסור י"ל לכתחלה אבל לא דיעבד וזה דיעבד הוי או דחי"ת יש לה תו"ך אעפ"י שאין נשתנה לאות

אחרת משא"כ נו"ן וצד"י לאו תוך ממש הוי הואיל ולמעלה אין לו תוך, עוד כתב רגל הה"א יש ספק אם צריך להיות בסוף הגג או אפי' באמצע ולי יש ג"כ ספק אם שוה לסוף הירך ימין או אפי' באמצע הירך כמש"ל באות כ"ו ד' פשוטה ונקודה בתוכה באמצע הירך אבל בסוף הירך ודאי אין פסול אף זה צורת ה"א הוי ואי"ה בפתיחה לל"ב ובסי' ל"ו אבאר עוד. וביי"ת רשאי להאריך ואין זה שלא כסדרן דבלא"ה בי"ת הוי ואע"ג כל שלא תיקן פסול כשתי תיבות כל שאין כותב אות כסדרן מיקרי כמו גרירה בין אות לאות בסי"ה. עא"ר אות מ"מ בשם כה"ג תיבות כפולות ימחוק הב' (הא' כדין נכתב ואם קודם הראשון יש בי"ת וכדומה דיכול למשוך וי"ל דימחוק הראשון לחוש לר"ת שיעור פרשה ג' אותיות) וצידד הכ"ג בקו"ף שגרר הרגל והאריך הגג וכתב הרגל בסוף הגג י"ל כשר דלא הוי שלא כסדרן הואיל ואין מוכרח למחיקה זו ומ"מ אין נראה כן להלכה דלא ס"ד אם כתב תפילין כסדר ומחק אח"כ אות בכיון וכתב אחר דכשר ובסכ"ז אם נמחקו אין תקנה באין רישומם ניכר אלמא אע"ג דנכתב כסדר תחלה (ול"ד למוקף גויל דקפיד רק אכתיבה משא"כ והיו בעינן תמיד) וכיון שפוסל האות הוי שלא כסדרן:

**סעיף לד**

הגרר עמ"א לי העני יש בכאן התבוננות מעט כמו שאגיד כי לכאורה לשון ש"ע כך הוא דרשאי לכתוב אפי' על מקום שנמחק בעודו לח ועצה טובה שלא ימחוק בעודו לח אלא ייבשנו ויגרור יפה ונוי הוא ועתו' מנחות למ"ד ב' ד"ה רבי יוסי ולכאורה במנחות פלוגתא שם י"ל דפליגי בפלוגתא רבי יהודה ורבנן בגיטין כ' א' אם דיו מבטל דיו אי לאו ומכאן דאוסר לכתוב על המחק כי נשאר רושם דיו למטה וא"א לגרור היטב והוי כתב על כתב ופסול עליון דהתחתון שלא לשם תפילין ולדידן דפוסקין דכתב ע"ג כתב פסול כמש"ל בההיא דגיטין ומה"ט אם כתב שלא לשמה לא מהני לעבור הקולמוס לשמה. א"כ אין לכתוב על המחק כלל והלבוש כתב מלת לפיכך לא ימחקנו בעודו לח וא"ש כלומר הואיל ומותר ע"ג מחק ופן לא ייבשנו אחר כך המחק היטב ויפסול והבן וצריך ליזהר שלא יהא רושם למטה כלל כדכתיבנא. ומיהו במנחות רבי יהודה אומר גרר דוקא צ"ל משום נוי:

**סעיף לה**

רגל האלף דאז צריך לגוררה כולי"ה מ"א כלומר כ"ל הרגל. ויו"ד עליונה צריך לדעתו למחוק כל האלף באות למ"ד ושם ביארתיו ומ"מ אף ברגל כל שכותב תו הוי שלא כסדרן:

**סעיף לו**

יו"ד נו"ן עמ"א עב"י בשם מהרי"א משמע כן דהחילוק הוא דכל שיש להם צורות ב' אותיות אעפ"י שתינוק קורא צד"י והיה סברא לומר יותר מועיל מאלפי"ן שודאי יקרא

אלף אפ"ה כאן גרע דהא רואין שהן אותיות פרודות זו שמה יו"ד וזו נו"ן כשמחברן כותב שלא כסדרן משא"כ יודי"ן שבאלפין ושינין כו' אע"ג דיו"ד בפ"ע צורתה עליה מ"מ השאר אין צורת אחרת מהני בתינוק דלא ליהוי שלא כסדרן<חסר>

**סעיף לז**

<חסר> אבל התינוק שאין מורגל בחי"ת עם חטוטרת לכן אומר ב' זיניי"ן. והמ"מ אי"י כעת ואי"ה יבואר ב"י סי' ל"ו ד"ה מ"כ:

**סעיף לח**

שנמחקו עמ"א והנה מכאן משמע מטעם שלא כסדרן הא לא"ה כשר וא"כ אם כתב בירוק וכדומה אות א' ומעביר עליו דיו שפיר דמי דלא כמ"ש בא"ר אות ה' הביאותיו לעיל אות ב בט"ז ועמ"ש בט"ז אות ט"ו וראיה מגיטין י"ט ד' כל שאין הכתב ההוא כשר לתפילין דיו עליון מבטל לתחתון וכשר. ובא"ר אות מ"ד הביא להא וצ"ע שלכאורה סותר מ"ש ז"ל באות ה' ולא נחשד האדון ז"ל ע"ז:

**סעיף לט**

ולא עמ"א וק"ק מאי איריא חלוד"ה אפי' הדיו עתה אדום שנקלף השחרות העליון ונשאר אודם אפי' הוא ממשות הדיו הוי שלא כסדרן דאודם אין כשר לתפילין כמ"ש בס"ג. וי"ו דנקלף מקצת אורך ונשאר רושם ודא"י צריך לכסות הרושם כשמראה לתינוק עט"ז אות יו"ד:

**סעיף מ**

יש ליזהר עמ"א משמע דלי"ת דוקא פסול ותוך ה"א וחי"ת יש ליזהר לכתחלה אבל בח"מ וב"ש שם ל"ח ול"ד מבואר ה"ה בחי"ת וה"א כל שא"י תינוק לקרות ונשתנה פסול:

**סעיף מא**

שגורות עמ"א ואין שגורות דמתחיל לכתוב עב"ח:

**סעיף מב**

אם עמ"א דמתוך הכתב א"צ שיאמר היינו במגרס גריסין ומתוך הכתב ועב"ח החמיר דמלשון הטור כאן משמע אף מכתב צריך שיקרא והטעם שמושך הבל קדושה על האות שכותב ובב"י בשם הריא"ל ל"מ כן אלא כל שכותב מכתב אעפ"י שאין שגורות בפיו א"צ שיקרא וי"ל ס"ת חמורה ואין למידין משם לתפילין דמשה אומר וכותב בס"ת אות אמר ועש"ך רע"ד ג' דפרשיות שמע והיה וכדומה אפי' שגורות י"ל בס"ת אסור יע"ש ובתרצ"א אות ד' הניח בצ"ע ולא הונח לו בתירוץ כאן. ולהר"ב י"ל כתי' המ"א לא כתירוצי:

**סעיף מג**
צריך עמ"א ועט"ז אות כ"ג ודיעבד כשר עא"ר:

**סעיף מד**
כמלא שיטה ועכשיו אין נזהרים בזה מ"א:

**סעיף מה**
בין עמ"א בי"ד רע"ד סעיף ז' ובש"ך אות ו' דהרבה אין להניח אבל מעט יש להניח בין פסוק לפסוק והיינו יותר ממלא אות אבל לא גימ"ל כי לר"ת הוי שיעור פרשה (עיין אות ל"ג):

**סעיף מו**
ג' אותיות עמ"א וכן הקשה הש"ך בי"ד שם ד' והנה להר"מ (פ"ז מס"ת ה"ה) פי' הא דמנחות למ"ד ב' תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב ג' חוץ לדף אלא שתים חוץ לדף תיבה בת ב' אותיות לא יכתוב חוץ לדף דתרתי לגריעותא אסור רוב התיבה חוץ לשיטה והם ג' אותיות הא חדא אין איסור וכתב תיבה בת עשר כותב חציה (ה"א) חוץ לדף והשמיט תיבה בת שלש דכמפורש הוא מדכ' תיבה (שלימה) בת ב' אותיות אסור הא בת ג' שרי ב' אבל בת עשר ל"ת כרא"ש דג' חוץ לדף אסור מש"ה הוצרך להשמיענו. אבל הרא"ש סובר דעיקר תלוי בג' חוץ לדף אסור אעפ"י שאין רוב ולפ"ז הא דנקיט תיבה בת ה' ולא אמר אין כותבין גימל חוץ לדף (אפי' מיעוט התיבה) לדיוקא הא שתים חוץ לדף שרי אע"פ שרובה אלא דהקשה דהא הרא"ש דאיק לה מתיבה בת שתים (וכמפורש הוא) א"כ קשה ולמה לא כר"מ ואמר בת ה' דתרתי בעינן (עב"י י"ד וקשה כמ"ש) ותי' מ"א ג"כ קשה זה מוכח בביאור מתיבה בת ב' אותיות וג' יש לטעות ברא"ש ובדברי קדשו של הלבוש יש בו מקושי ההבנה לדעתי ההדיוטית שכתב בי"ד שם ג' חוץ לדף אסור שרוב בחוץ ותיבה בת ג' יכתוב שתים חוץ שהאות אחת ודאי אין תיבה ניכר לכל שהב' נגררין אחר האות שבשיטה תיבה בת ב' אפי' אחת בחוץ אסור תיבה בת י' חציה בחוץ שרי הנה פסק כר"מ והמחבר ונתן טעם למה בת ג' ב' בחוץ שרי הא רוב אסור (לר"מ) ותי' אות אחת ניכר כו' וקשה א"כ בת ה' אותיות יכתוב ד' בחוץ וא' בפנים דמ"ש גם בת שתים לא יכתוב אות אחת בחוץ למה הא כ"ש מבת ג' (עש"ך שם ב') ונהפוך הוא להרא"ש אפשר לומר כך דאל"כ לימא אין כותבין ג' חוץ לדף וב' רוב מוכח דשרי מתיבה בת ב' אלא דתיבה בת ב' חציה אסור ומבת ה' אשמעינן דבה ג' רובא שרי משא"כ להר"מ תרתי בעי לגריעותא. ובאי"ר נ"ב תפילין חמירי דשורות קטנות ומיעוטות וגליון מעט מגניא יותר פסק ש"ע כרא"ש והנה מגילה כס"ת לענין זה עמ"א תרצ"א ג'. ועא"ר שם א' ועיין לבוש תרצ"א ומ"א א' שרטוט די בשיטה א' וצ"ע דכס"ת ממש בעינן ושם

צריך כל השיטות שרטוט שזה ההפרש בין תפילין לס"ת עי"ד רפ"ד ט"ז וש"ך א' ד' וצ"ע. ב' אותיות והם נראים כתיבה עי"ד סימן רע"ג ולרא"ש י"ל כן ועמ"ש בסמוך והבן ואין להאריך:

**סעיף מז**

ולא עמ"א הנה דוקא אות שלם חוץ לשיטה ואפשר רובו ככולו (עיין אה"ע קכ"ה ב"ש כ"א) אבל מקצת האות לית לן כה ובמלת אלקיך שמקצה הגג יוצא חוץ למה לן לגרור הגג קצת אע"ג דמוחק ליכא כל שצורת אות נשאר עי"ד רע"ו מ"מ למה לן. ועיין לבוש אות א' אלמא מקצת לית לן בת. ומ"ש בשם הגאון ז"ל למחוק היינו בס"ת ובתפילין שלא כסדרן הוא ולפעמים ב' וג' שיטות וכדומה שיוכל למשוך בי"ת וכ"ף ור"ש וכדומה שפיר דמי אף בתפילין ויהיה שוות ולא הוי שלא כסדרן ויראה אם כתב שורה א' ובשנייה משך השם יעשה שרטוט אחר וימשוך ובשביל שורה א' אין קפידא נ"ל ובסי' ל"ט וי"ו יע"ש:

**סעיף מח**

ובמדינות עמ"א ומ"מ קשה דעכ"פ יעשה סתומה להר"מ ומ"ש בשם ב"ח עפ"י ב"ש צ"ל והי"ה אם שמוע וכ"ה בס' תוספות שבת בהגהותיו יע"ש ומ"ש בד"מ סתומה כשר א"י מהו דלכתחלה ראוי להיות סתומה ודיעבד כשר פתוחה ומ"ש בשם הלבוש הוא דמשמע אם שינה ועשאה סתומה פסולה אע"פ שאין סמוכה לוהיה כ"י וכמ"ש בט"ז אות כ"ה הטעם יע"ש:

**סעיף מט**

סתומה עמ"א מ"ש להרא"ש להניח שיטה א' חלק ובשנייה לא יתחיל מראש שיטה רק באמצע אמת כ"ה בב"י אבל בט"ז כ"ו וכ"ה בהדיא בטור י"ד סימן ער"ה להרא"ש כל שמניח חלק שיטה שליטה אע"פ שמתחיל אח"כ בתחיל"ת שיטה אפ"ה הוי סתומה ואדרבה המעיין בב"י שם יראה דהרא"ש פסק כירושלמי פתוחה מסופ"ה פתוחה ופתוחה מתחלתה פתוחה וכפי מה שפירש הרא"ש ז"ל פתוחה מסופה סוף פ' שלפניה ט"א ושנייה מראש שיטה פתוחה פתוחה מראשה שמניח ט"א ומתחיל באמצע הוי פתוחה וכשמניח שיטה א' חלק ומתחיל שנייה מיד אין כאן פתוחה מסופה ולא מתחלתה מבואר דשיטה א' חלק ובשנייה ט"א הוי פתוחה רק יתחיל מראש שיטה או עכ"פ פחות מט"א ולהר"מ הוי עכ"פ הפכיים כמ"ש בט"ז כ"ו בסופו וצ"ע:

**ומ"ש** בש"ר ר"ק אין להקפיד בפתוחות וסתומות לכאורה אוהיה א"ש קאי לחוד אבל ג' פרשיות יהיו פתוחות אבל בדרישה מבואר דג' פרשיות קאמר דהווין הקדש שאין כתובה לפניה כלום וא"י דא"כ משמע אף שמתחיל קדש באמצע שיטה פתוחה וזה

אינו לר"מ צריך בראשית וכדומה להתחיל בראש השיטה עיין תשובת מהר"מ פדוואה סימן ע"ז גם למה יעשה כן ומה טעם יש שכ"א בקלף א' הלא ניכר סתימתה באותו קלף שמתחיל באמצע שיטה לר"מ ומה לנו לקלף פ' ראשונה גם אין לומר דאפי' לא הניח חלק ט"א בסוף קדש והיה כ"י בראש שיטה כשירה כיון דכ"א בקלף לבדה א"צ פתוחה של סופה מ"מ כל שאין ריוח בין פרשה לפרשה כשיעור ט"א אינה לא פתוחה ולא סתומה כמ"ש המ"א והט"ז וצ"ע:

**והנה** נחזי אנן ממ"ש הב"ח ז"ל בסי' ל"ד מצאו בימה שעל קבר יחזקאל ותפילין סדורין כרש"י ור"מ ויש דוחין דפסולים היו וגנזום ול"נ דהיה להחליף יע"ש ר"ל של ראש הקלפים והשתא נהי דהיו כ"י נשאר ט"א חלוק והיה א"ש פחות מט"א ולהר"מ זה סתומה (ולרא"ש אין הוכחה) מ"מ דילמא גנזום דוהיו א"ש היה כתוב סוף הדף בלי שום חלק כלל וא"כ יהיו אח"כ כשתחליף שמע לית שיעור ט"א פנוי בין והיה א"ש לשמע ש"מ אף כה"ג כשר הואיל וכ"א בקלף אחד כו' ועדיין צ"ע:

**והוי** יודע דשיעור ט"א ג"פ אשר ובדיעבד די בש"א קטנים ע"ד רע"ה ש"ך ד' וא"ר כאן נ"ה ולכתתלה ג"פ אשר וב' אותיות קטנות ריוח ביניהם עיין לבוש וא"ר ומשערין הריוח כפי אותו הכתב רוחב ואורך ומעתה כפי התמונה שאנו נוהגין כט"ז סי' ו' ראוי שבסוף שמע לא יהיו כ"א לערך שמונה או פחות אותיות קטנות וגם בריש והיה א"ש כן דכ"א אשר שמא הלכה מ"א קטנות ויהיה במקום א' ט"א קטנות נמצא והיה א"ש פתוחה ואין להאריך:

**סעיף נ**

ורשאי עמ"א א"י מהו דהקלף מעובד הוא בסיד דכל שאין מעובד עור מיקרי וא"י מה יושיענו אותן העצים. ומ"ש שליל מובחר עא"ר אות י"ט עור נבילה מחיה ושחוטה מבהמה צ"ע איזו קודם יע"ש:

**סעיף נא**

היכא עמ"א ועי' נ"ץ סעיף ח' האריך ותוכן כוונתו במ"א עיין גיטין נ"ד ב' ובסנהדרין מ"ח ב' וגיטין מ"ה ב' ברש"י ותוס' שם ורש"י ור"מ סוברים ס"ת ותפילין פרשיות בעינן עיבוד לשמה אבל לא עור בתים וא"כ יניחם בברכה וכבר הקשינו בט"ז אות ל"א על דברי הכ"מ וב"ח שהוא כדבריהם א"כ עור רצועות למה בעי לשמה והא קי"ל מבתים דיש בו שי"ן גם מנ"ל בקלף פרשיות דקיל מס"ת כיון דכרבא קי"ל אין ללמוד כ"א מה דמפורש:

**סעיף נב**
מעור עמ"א וא"י ראיה ממזוזה דאנן פסקינן בי"ד רכ"ח ס"ד במזוזה לא מהני תפירה ה"ה בעור בתים לא מהני תפירה וראוי לעשות הכל מעור א' ממש ודיעבד הסופרים חותכין למעלה ולמטה מחובר וההוא דמזוזה קיי"ל כתירוץ השני שבתוספות מנחות ל"ב דשמע בסוף העמוד עי"ד ר"ץ ש"ך א'. ועיין ל"ג אות ח' תפירה בגידין או חוטין:

**סעיף נג**
ותרי חומשי עמ"א ועא"ר אות נ"ט הרמב"ם פ"ח דעירובין שא"א לכוין רק כפי יכולת האדם בריבוע ומ"מ כל מה דאפשר לעשות יעשה:

**סעיף נד**
וגם הבתים עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ל"ד מזה:

**סעיף נה**
עיר הבתים עמ"א מצוה מעור א' ממש ויכרוך העור וימשוך דלא כסופרי זמנינו חותכין למעלה ולמטה מחובר וצ"ע. ועב"י וא" נ"ח:

**סעיף נו**
אין עמ"א והיינו התיתורא יהיה רוחב שני אצבעות עב"ח וזה לפירושינו בהתיתורא אבל לרש"י התיתורא מבית א"כ משמע בתים צריך ש"ר ב' אצבעות (גודלים) ובע"ת כתב פחות מאצבע עכ"פ פסולים כ"מ בש"ס עב"י ועיין א"ר אות ס"ג כתב דאין ראיה משום דאימא הציץ לא מונח במקום תפילין (כ"א על מצחו ממש) יע"ש ואמת בערכין ג' ב' ברש"י ד"ה ציץ ותוספות שם וכן בחומש שמות כ"ח ל"ז פירש"י דציץ על המצח יע"ש (עיין ר"מ פ"י מה' כלי המקדש וכ"מ מ"ש שהשמיט כיפה חולין קל"ח וברש"י משמע בחומש שהפתילים כמין כיפה יע"ש) ועתוס' עירובין צ"ו ב' ד"ה מקום כתבו דומה שציץ מונח במקום תפילין ואין להאריך ועס"ס כ"ז (ט"ס כ"ו) בשעת ק"ש ותפלה תלמיד בפני רבו אין חוצפה היה כאן:

**סעיף נז**
מקמטי עמ"א ועי"ד רע"א בט"ז אות ח' מזה יע"ש:

**סעיף נח**
של ימין הקורא עמ"א ועיין א"ר אות ס"ו בשם ב"ש שויתי ה' לנגדי תמיד והקב"ה הוא הקורא יע"ש והנה סבור הייתי שיין תפילין הלמ"מ אחת מעכב אך ברי"מ פ"ג מתפילין משמע שתיהן מעכב ולא עוד שצריך א' של ד' ראשון וא' ג' ראשין ומרמ"א נמי אם היפך אין נפסל הא אם חיסר א' פסול ועא"ר אות ס"ו יע"ש:

**סעיף נט**
ד' ראשים עמ"א פירשתיו בט"ז אות ל"ה יע"ש ומרמ"א דכתב יו"ד מגיע למטה בשולי השי"ן ואם סובר של ג' ראשון לא של ד' ראשין שהוא כתב הלוחות היה מפרש זה ש"מ דאין לחלק וא"כ יעשה ד' ראשין יודין ממש שהם צורות שי"ן לא האויר ולא כמקצת עושין רק קוים ובשי"ן ג' ראשים ודאי יו"ד ובד' ראשים קוים ומגיעים עד שולים תרתי דסתרי הוי ושולים אין נראין לנקדן ש"ד:

**סעיף ס**
וכורכם עמ"א וברי"מ פ"ג ה"ח מטלית ועבי" משמע בגד אם אין לו קלף ותיתורא משמע מהמחבר כשלנו גשר יוצא והוא מעור אחר לא מבתים:

**סעיף סא**
קצת עמ"א ולענין שער בטומאה אי הוי יד או שומר לענין צירוף אין מקומו פה כתבו ז"ל טוב לעשות כל עניני תפילין מעור עגל שרצו ישראל לפרוק עול הקב"ה ומניחין תפילין שהוא חותם המלך מהקב"ה (עתוס' מנחות מ"ג ב' ד"ה חותם בציצית) ותפילין אות הם וא"כ רצועות יעשה ג"כ מעגל לא מתייש א"ר ס"ח ואפשר מ"מ עוף וחיה משובחים יותר:

**סעיף סב**
זקופה עמ"א מה שפירש בד"מ ידוע רק צ"ל שיש קלף חלק בין והיה כ"י ובין שמע שיכול להכניס כ"א בזקיפה כראוי ויהיו ממש מעור אחד אבל רש"י במנחות ל"ד ב' ד"ה וצריך שחותך למעלה ולמטה מחובר זהו נקרא כתבן בעור א' אלמא עכ"פ מוכח בדבריו דזקיפה מעכב ועט"ז ל"ו:

**סעיף סג**
של יד עמ"א אין ת"י ע"ת ומלת בבתי"ם אפרשיות קאי דש"י רק בית א' כבסל"ח וכאן:

**סעיף סד**
דבק כשר עמ"א כל מעשה מלאכת שמים בעינן מן המותר בפיך ומיהו לא פסול בדבק טמא ע"ץ אות צ"ג ופשוט הוא דאם לא דבקן כלל כשר הוא כבסל"ז:
**מ"ש** המחבר בסמ"ח צפה זהב או בעור טמאה פסולה שינה מלשון הר"מ פ"ג הט"ו והטור שעשאם כו' דאפי' צפ"ה מעור טמא והשיני"ן נראים בחוץ ממש שחתך בעור טמא פסולים אבל רש"י סנהדרין מ"ח ב' מן המותר בפיך וגם עשה כלומר טלה כו' משמע דעור טמא ע"ג עור טהור כשר ומיהו מכלומר אין כ"כ ראיה ולבוש עשא"ם כו' שאין ממותר בפיך אבל הב"ח כתב בפירוש דעור טמא ע"ג טהור אפי' השי"ן נראה פסול ומינה הא עור כשר ע"ג כשר ושי"ן נראה כשר אע"פ שאין בית רואה אויר כ"ז שהשי"ן

שנראה ולפ"ז כ"ש אותן שעושין צבע עב שמצהיב תפילין דאין לחוש וגם השי"ן נראה היטב ועיין ע"צ צ"ה וא"ר ס"ט עור טמא אפי' ע"ג טהור פסול יע"ש וכן הלכה:

**סעיף סה**

בגידי עמ"א ואם אין גידי שור לוקחין מבהמה דקה טהורה אבל טמאה אפילו דיעבד פסול וכ"כ ז"ל והוא פשוט:

**סעיף סו**

אין עמ"א ועמ"ש בפריי ל"ד ואי"ה לקמן תקי"ג יבואר עוד. ומ"ש טוייה לשמה י"ל דטעם אפי' קודם טוייה גם מגלן דבעי טוייה לשמה ומל"ג ס"ד שיחרן רצועות עכו"ם אין ראיה דבעי שחורות משא"כ גידין ואפשר לתפור בלא טוייה (דומה לעור בתים להר"מ) שוב ראיתי באי"ר עי"ין כתב כן ובציצית טוייה לשמה מקרא וכל מה דלא מפורש הוי רק מדרבנן כמו עיבוד לשמה וכדומה כמה שכתב לעיל:

**סעיף סז**

יתפור עמ"א בתוך הכי"ס אפשר ר"ל בית (אם אין ט"ס) ועיין לבוש כאן האריך כפי מנהגנו שעושין תיתורא מעור אחר ותפרן בריבוע אתפירות קאי יעשה ד' נקבים ויעבור מחוגה עליהם יע"ש והבן זה:

**סעיף סח**

בחוט א' עמ"א ועא"ר אות ע"ג כשחוט קצר יקח חוט אחר וקושרן אבל נפסק החוט קלוש וחלוש הוא יקח אחר יע"ש עט"ז כ"ג:

**סעיף סט**

קשר עמ"א ועתו' שבת ס"ב אי דלי"ת ויו"ד הלמ"מ הם או לאו ומ"מ יראה דאין לעשות הקשר כ"א לשמה ואין לעשות אותם ע"י קטן ואי"ה בסימן ל"ט ס"ב בט"ז ב' ומ"א ו' אבאר עוד וכאן אין להאריך:

**אמר** המר ונמהר ראיתי שעוריה בסופרי זמנינו ואין כ"כ תימה הלא בזמן הלבוש רגז ושחק עליהם להמעיין בו בסעיף ד' יע"ש לכן הסכמתי לכתוב פתיחה קצת דברים כוללים השומע ישמע:

**דע** דהטור כתב שהסופר צריך להיות מאוד ירא וחרד לדבר הש"י ולדעתי יותר משוחט כי שם לאו דנבילה וכאן מבטלין כל ישראל עשה בכל יום ומברכין ברכה לבטלה ואפי' נאמר דל"ת חמור מעשה (עיין יבמות פ"ק) מ"מ ברכת לא תשא י"א דהוה ד"ת עיין רט"ו מ"א ו' ובצירוף עשה ודאי חמור משוחט וראיתי להקדים ראשונה מה שצריך ליזהר בכתיבת התפילין ונחלק לשלשה דינים: **א** מי הוא הראוי לכתוב תפילין מבואר בסימן ל"ט ושם נקיט מסור וספק אם מ"ה פסול או מדרבנן ויבואר שם וצריך ליזהר בזה כי

מצוי בעו"ה וקטן פסול בכל תיקון עשייתן. והלבוש קרא תגר בסימן ל"ב סעיף ד' על סופרים שמניחין נערים לכתוב ואין כותבין בכוונה ואני העני אומר אפילו נאמר דישראל עע"ג כשר מ"מ ספק הוא אפילו הוא בן ט"ו שנים שמא לא הביא ב"ש וכמ"ש המ"א בל"ט אות א'. ול"מ אם ספק תורה לחומרא מדרבנן אפי' נאמר מ"ה מ"מ לא כודאי הוי אלא מחמת ספק (בתה"א ק"ב א' ספק תורה כודאי והיינו דאין לוקין הא וודאי הוי ולדידי ספק טובא דבסי' תקפ"ט טומטום אין מוציא דמספק חייב גם אין מברך על המצות כמ"ש בסי' י"ז ולפ"ז טומטום פסול לכתיבת תפילין) וא"כ נער בן ט"ו שנים ואין לו ב"ש אפי' נאמר דספק נשרו ד"ת ספק אפ"ה פסול לכתוב תפילין כדאמרן. והמרדכי שכ' קטן הגיע לחיניך אין למידק מיניה וכדכתיבנא ואי"ה בל"ט יבואר עוד. ופסול הוא אפי' להגיה אות ולהפריד נגיעות לכתחלה אסור עמ"א ל"ט ו' ולתפור תפילין ולחפות דיעבד פסול ולהשחיר רצועות אפילו ישראל עע"ג י"ל פסול כללא דמלתא כל תיקון עשייתן יהיו דוק' ע"י זכר גדול יג"ש וב"ש ובל"ט יבואר אי"ה אם הא דחוששין שמא לא הביא ב"ש ספק תורה הוי או רק מדרבנן ומ"ה אזלינן בתר רובא וכאן אין להאריך:

**מי** שכותב בימין וכל מלאכתו בשמאל או להיפך כתבנו בל"ב במ"א אות ד"ה דאין לנו לקבלו לסופר מההיא דסימן כ"ז מ"ז כי יש ספק באיזה יד מניח תפילין ואע"י לדידיה פסק הר"ב שם דיד שכותב הוי ימין ומניח בשמאל ונמצא יכתוב בימין שקושר בה אנו אין אחראין לזה ושמא הלכה להיפוך ובעינן וקשרתם וכתבתם ביד הקושר יכתוב יע"ש. ותפילין בי בר חבו אחרינא משכח שכיחי:

**ומומר** לתיאבון לתפילין איכא לעיונא ביה עמ"א ל"ט ג' וקשה מה שהקשה הרשב"א בחולין הביאו הב"י בי"ד א' מומר לתיאבון דילמא אתרמי ליה קלקול ולא יגיד וי"ל דאין קלקילי שחיטה יוצא מבן דעת ובתפילין דמלאכה רבה וכמה קלקולים שכיחי באונס חק תוכות שלא כסדרן ושכח לקדש השם כל אלו אונסים דשכיחי הוי והוא לא יגיד כל שיש טורח מטרח לא טרח. ומסיק בלבוש בל"ט הטעם דאין כותב לשמה ולפ"ז אם שמענו שאמר כן (ואע"פ שבלב חושב להיפך לאו כלום) ובי"ד רפ"א דאין בקשירה והנה בי"ד פסק המחבר בקי"ט סעיף יו"ד מסור כשר לשחיטה ולס"ת פסול משמע הטעם דאין כותב לשמה. גם מומר לחלל שבת באיסור דרבנן צ"ע אי כשר לתפילין עי"ד סימן ב' ופריי שש ובתב"ש שם בשם ב"ה. ומיהו ממ"ש ב"י בל"ב בשם ספר התרומה דכתבו בשמאל אין סברא שיכתוב תפילין כהלכתן ולא יהיה חייב בשבת וממילת כהלכתן משמע דכשירים לגמרי והא מדרבנן מיהא חילל שבת ש"מ לכאורה בדרבנן כשירים

ולמעשה צ"ע וא"כ מי שמחלל שבת במוקצה והוצאה לכרמלית בפרט י"א דגם האידנא רה"ר אין להניח לכתוב תפילין:

**צריך** להוציא בשפתיו בשעת תחילת כתיבת התפילין לשמה ובכל שם יוציא בפי' ואפילו אמר בתחילה שגם כוונתו לשם קדושת השם משמע בט"ז י"ד רע"ד דשפיר דמי הא"ר בל"ב מפקפק בזה ובפנים כתבתי דאין ראיה מט"ז רק אדיעבד לא לכתחלה:

**וקלף** המעובד לס"ת מותר לתפילין ומזוזות אבל לדבר חול לא וגט הוי דבר חול ובלבוש סימן מ"ב הניח בצ"ע ואם מועיל תנאי והמ"א במ"ב אות ו' משמע דמועיל תנאי וא"כ עכ"פ יש ליזהר בתנאי. ואם התחיל לכתוב על קלף מעובד לס"ת ונמלך ורוצה לעשות מנשאר תפילין או מזוזה רשאי אבל דברי חול (גט נמי חול) לא מהני אפי' תנאי עמ"א מ"ב ו' וא"ה שם יבואר עוד ועמ"ש בל"ב במ"א יו"ד:

**רצועות** של תפילין תשמישי קדושה מיקרו לא קדושה עצמה כמבואר סי' קצ"ד ס"ב וצ"ע אם מותר עור שמעובד לס"ת ותפילין ומזוזה אי שרי לעשות רצועות מהן דאע"ג דקיי"ל כל שלא נשתמש מותר להוריד מקדושה חמורה לקלה היינו מקדושה לקדושה לא מקדושה לתשמישי קדושה גם אי רשאי למכור מותר עור מרצועות למנעלים עמ"א מ"ב אות וי"ו:

**השני** שתפילין ומזוזות צריכין שיהיו כתובים כסדרם מ"ה דכתיב והיו הדברים כסדרן בזן הקדים פרשה לפרשה ובין תיבה לתיבה או אות לאות פסול אבל התגין והקוצ"ו של יו"ד מבואר בסימן ל"ו בט"ז ומ"א דיש לתקן אפי' אחר שנכתבו דכל שהאות צורתו עליה אע"ג דבלא קוצ"ו של יו"ד (השמאלי) פסול לר"ת וגם תגין י"א דפסול אם לא תייגן מ"מ והיו הדברים גוף הדברים כסדר נכתבו. וכן להפריד נגיעות בין אות לאות שרי אח"כ:

**וכן** אם יו"די האל"ף והשי"ן והעי"ן ורגל התי"ו אין נוגעין ותינוק דלא חכים ולא טיפש קורא אותן בצורתן רשאי לתקן אבל יו"ד של צד"י שאין נוגעת אע"ג דהתינוק קורא אותו אין מתקן שלא כסדרן כ"ז מבואר בל"ב סכ"ה ומ"א ל"ו וההפרש הוא שיו"ד נו"ן בצד"י הם שתי אותיות ממש משא"כ יו"ד האל"ף אע"פ שלעצמה צורת היו"ד עליה מ"מ הנשאר אינה אות אחרת עליה גם אין כותבין יו"ד ע"ג קו כזה מש"ה מהני תינוק דלא ליהוי שלא כסדרן. ויראה דכל הני דוקא שאין ניכר פרידתן להדיא הא ניכר פרידתן להדיא אע"ג דהתינוק קורא כן כיון שאין צורתה עליה הוי כותב שלא כסדרן. ויראה דל"ד אלו השנוין שם בל"ב ס"ה דה"ה בי"ת ודי וכדומה שאין הגג מחובר לירך למעלה ויש הפרש דק ביניהם ותינוק קורא האות כצורתה יכול לתקן ולא הוי שלא כסדרן דמ"ש

מיודי האלפין והשי"ן והעי"ן דרשאי לתקן כה"ג ומיהו בחי"ת שרגל שמאלי יש והפרש דק בין הרגל והגג אעפ"י שתינוק קורא חי"ת שאין הפרש רק טעם מידי דהוה אצד"י שכתובה יו"ד נו"ן לא מהני תינוק ה"ה זה כיון שאנו רואים שהיא צורת ה"א תו הוי שלא כסדרן ול"ד ליודי האלף כמ"ש והבן זה דאין חילוק בין נראים כב' אותיות או אות אחד צורתה ממש אות אחת:

**כללא** דמלתא כל שאין כותב רק מוחק או מוש"ך לא הוי שלא כסדרן המשל לאבותיך מלא וי"ו צריך למחוק הוי"ו והתיבה כב' תיבות ימשוך הבי"ת ואע"פ שכותב משיכה לאו כלום עביד דתחלה נמי צורת בי"ת עליה אבל ודאי בי"ת כצורת נו"ן כפופה ומושך לבי"ת שלא כסדרן הוי וכן כל שנתקלקל צורת האות ע"י גרירה כשכותב אח"כ ומתקן הוי שלא כסדרן אפילו נכתב כסדר כמו קו"ף בחוזק רשאי למשוך הגג ואע"פ שהרגל באמצע וכן ה"א כה"ג אבל אם יגרור הרגל וימשוך הגג ויכתוב רגל אחר כיון שביטל צורת האות כשכותב ומתקן הוי שלא כסדרן עמ"א אות ל"ג ומ"ש אני שם והער על זה מה שמבואר בל"ב סעיף כ"ז אם רישומן ניכר הא לא"ה אע"פ שנכתבו כסדר תחלה כשנמחק וכותב לאו כסדר הוי ובכל שיטה בעינן נסדר ול"ד למוקף גויל דלא קפיד קרא רק אשעת כתיבה כמ"ש בפנים באורך:

**והנה** אם כתב תיבה אחת שלא לשם תפילין אי הוי אמרי' דהעברת הקולמוס לשמה מהני הוי מקום לספק אי הוי שלא כסדר או לאו אבל ודאי דאין מהני העברת הקולמוס ע"ג שלא לשמה דיו ע"ג דיו כמבואר באה"ע סי קל"א סעיף ה' אינו גט וי"א ל"פ אלא חוששין יע"ש ועי"ד רע"ו בטור וש"ך אות ב':

**אלא** שראיתי להמ"א בסימן ל"ג אות זי"ן כתב דלרבנן לא מהני העברת הקולמוס בשם ה' דמיחזי כמנומר וא"י מה הוא והראה מקום לאה"ע ומנומר לא אמרו בגיטין כ"ד אלא היכא שהרבה אזכרות העבירן לשמן הא בשם א' דחי רב אב"י בגיטין ך' א' זה אלי ואנוהו ודיחויא הוא ולדידן קיי"ל דאפי' כתיבה שאין שם לא מהני העברת הקולמוס לשמה וכדכתיבנא וצ"ע ומיהו בהשחרת בתים ואף רצועות בחזר והשחירן לשמן הדין אמת דכשר דבצבע תליא מילתא ול"ש כאן כתב מבטל כתב ועדיין צ"ע דהא מדמינן גיטין לשבת ובשבת אם צבע עור בשיחור וכדומה ובשבת העביר עור שיחור פשיטא דלא עשה כלום וצ"ע:

**קיי"ל** ניקב רגל ההי"א ונשתייר מלא יו"ד כשר ויראה לי ה"ה שאר האותיות ד"ה ז"ח למ"ד פ"א פשוטה צד"י פשוטה קו"ף רי"ש תי"ו אם נשאר מירך הימין כיו"ד די בכך אלא שבסי' ל"ב הי"ו חשיב אותיות הפשוטות זי"ן וא"י למה הא ראשה מרובע ועובר

מב' צדדין כמ"ש בסימן ל"ו ובתמונת אותיות וא"כ אם רגלה יו"ד מה בכך וי"ו ונו"ן פשוטה וך' פשוטה תדמה לדלי"ת אבל זיי"ן למה בפנים כתבתי מזה צ"ע:

**ובענין** מוקף גויל קיי"ל דבתחלת הכתיבה צריך מוקף גויל מ"ה וכתבתם כתיבה תמה עב"י וב"ח ודרישה אבל לאחר שנכתב ניקב או אכלו עכברים ותולעת כשר כמבואר בפנים סט"ו וי"ו ובפנים נמי בעינן מוקף גויל ומט"ז אות א' משמע כל שאין ניקב כ"ל תונו בשר וכתבנו שם להלכה יש להחמיר אפי' בצד א' בפנים נמי פוסל כמו בחוץ עמ"ש בט"ז אות י"ד. ומיהו ודאי דיעבד דוקא כשר הא כל מה שיש לתקן הוי כלכתחלה וצריך תיקון הילכך אם ניקב בצד אות ועב הוא מגרר קצת עוביו ויש לו היקף גויל דאין שיעור לעוביו עמ"א אות י"ו. ויש לפעמים תיקון אע"ג דנכתב באין היקף גויל ך' פשוטה בלי היקף כמ"ש המ"א אות כ"ז והוא מוסכם כמ"ש שם וה"ה שאר אותיו' הן באורכן או בעוביין אם תשאר צורת האות עליה מוחק וגורר ולא הוי שלא כסדרן וכדכתיבנא:

**ובענין** ינוקא דלא חכים ולא טפש יש בו כמה דינים בפשיטות ודאי מהני ואי"צ לתקן כל שמסופקין לנו והוא קורא כצורתה אבל אם ברור לנו שאין צורתה עלית לא מהני קריאתו ובשאר אותיות מהני תינוק לתקן דלא ליהוי שלא כסדרן אבל תיקון בעי. ו' וג' פשוטה שנפסקה צריך לכסות שלמטה ט"ז אות י' וכ"ש אם נשאר רושם החלודה למטה דכ"ע מודים כן עמ"ש בסעי' כ"ז מזה. ויש לפעמים אע"פ שתינוק אין קורא כצורתה כשר כטו ח' שחטוטרת אין נוגעת ותינוק קורא ב' זיניי"ן בסכ"ה כשר שאין מורגל בחיי"ת כזה ומשמע שם בי' האלפין אע"פ שמרוחקין להדיא כשר דאל"כ למה לי תינוק וי"ל אה"נ אלא דאי תינוק קורא לה בצורה אחרת לא מהני תיקון וצ"ע:

**ויש** בכותב נקודה אחת שלא כסדרן אם כתב ריי"ש במקום דלי"ת וצריך לרבע בדיו כמ"ש בט"ז ט"ז תו מיפסל משום שלא כסדרן הכלל כל שאין צורתה עליה וכותב נקודה הוי שלא כסדרן כאמור:

**השלישי** הוא חק תוכות. כ"מ שנאמר וכתב תפילין ומזוזה ס"ת גם פסול בו חק תוכות (וחתימת עדי הגט בחק תוכות ע' ב"ש ק"ל אות כ' במקום עיגון כשר אע"ג דלא כתיב וכתב לכתחילה מקפידין כמו בכל הגט יע"ש) והנה ענין חק תוכות צריך הסופר ליזהר בו מאד:

**ומהו** חק תוכות נקוט האי כללא בידך כי הפוך הוא משלא כסדרן ששם גורר ומוחק ומושך לא הוי שלא כסדרן ובחק תוכות נהפוך הוא גורר ומוחק ומושך כל שאין עושה מעשה בגוף האות ומשלימה עדיין הוי חק תוכות. הדמיון ביי"ת כצורתה או סמ"ך וכ"ף וכדומה שנפל טיפת דיו לתוך החלל אחר שנגמרה בהכשר ונפסד צורתה עי"ז

(ואפשר אפילו התינוק קורא אותה כל שאנו רואין שאין צורתה עליה) לא מהני גורר הטיפה ההוא דהא לא עביד מעשה בגופה ונפסלה תו הוי חק תוכות ורחמנא אמר וכ' וכל שנפסלה בטלה כתיבה קמייתא ועתה הוי חק תוכות ואפילו מושך אח"כ הבי"ת גגה ושוליה בלא"ה צורתה עליה ופסולה וגדולה מזו חי"ת במקום שני זייני"ן לא מהני שיגרור החטוטרת וישארו ב' זייני"ן דמה תעביד בגוף האות עב"ש אה"ע סי' קכ"ה אות ג' הביאותיו בפנים אבל אם צריך להשלימה אח"כ כשר ולא מיקרי חק תוכות כן מבואר מאה"ע קכ"ה ס"ד ומ"א בל"ב אות כ"ג אבל הט"ז שם פקפק ע"ז יע"ש באות י'. ממ"א אות ל' משמע שכל מה שנכתב בפיסול אח"כ ג"כ צריך לגרור רק מה שנכתב בהכשר כמו מ"ם פתוחה שמורכב מנו"ן וי"ו אם נסתמה גורר הוי"ו החרטום ונשאר הנו"ן ומשלימה אז כותב הוי מאחר שביטל צורת האות ואכתוב קצת אותיות מאלפ"א ביתא לדמיון וממנו תקיש על השאר:

**א** אם נדבק יו"ד עליונה (נקרא פני אלף) או יו"ד התחתונה (נקרא רגל) בקו אמצעי ההולך באלכסון ונתבטל צורת יו"ד מעליה שנעשה קו שוה אין תקנה למחוק ולגרור רק יבטל צורת האות וישלימה וכפי הנראה באה"ע הדין כך אם כתב יו"ד עליונה וקו אמצעי ונדבק גורר ומשלים הרגל ואם נדבק והשלים ואח"כ גררו גורר העליון וכותב יו"ד ודי ומשלימה אבל כפי מ"ש הט"ז שם ואני במ"א כ"ג ולמ"ד הדין כך אם נדבק יו"ד עליונה והשלימה הכל אין תקנה בגורר יו"ד עליונה לבדה ומשלימה כ"א מה שנכתב בפיסול אח"כ הכל צריך לגרור כנראה ממלת כל יע"ש בל' ואם נכתב בכשרות ואח"כ נדבק יו"ד עליונה או תחתונה ימחוק היו"ד ומשלימה ושפיר:

**ואם** אירע יו"ד נדבקת באלף אלהיך א"ר בל"ב אות ל"ג צידד בזה למחוק אסור כמו ה"א שנדבקה הרגל ביו"ד רע"ו ותקנה שימשוך היו"ד למעלה ויעשה לה גג ומה בכך שירך עבה יע"ש הביאותיו בפנים. והנה למ"א למ"ד הפרש יש ביו"ד תחתונה יעשה כן ובעליונה שנדבק קודם שנתב האל"ף ונגמר כך אין תקנה שימשוך כפי מה שפקפק הט"ז באה"ע קכ"ה דלא מהני מה שהשלימה מה שנכתב בפיסול ודוקא נו"ן וי"ו מורכב שאחד נכתב בכשרות הא לא"ה לא וקצת דמדומי ראיה מרי"ש במקום דלי"ת או להיפוך צריך לגרר הכל יע"ש בפנים:

**ב** פירשתיו לעיל דלא מהני גרידת הטיפה רק לבטל צורתה גג עליון או שולים או קצת יריכה ומשלימה ודי אף למ"א כי נכתב בכשרות הבי"ת תחלה וכדאמרן:

**ג** מורכב מוי"ו ויו"ד ט"ז אות י"ז ומוחק היו"ד אם נדבק ודי בכך כמו מ"ם פתוחה שגורר החרטום ודי בכך:

ד אם כתב ה"א במקום דליי"ת אין תקנה לגרור הרגל ולהניח הדליי"ת מאחר שנפסל ודומה לצורת ה"א לא עביד מידי והוי חק תוכות אלא צריך לגרור הגג עד שיהא כצורת וי"ו ומשלימה ול"ד לריי"ש במקום דליי"ת או להיפוך כי הדליי"ת לאו בפיסול נכתבה אבל לגרור הירך צריך כולו דאם נשאר כצורת יו"ד די כמו רגל ה"א דימלא אות קטנה ה"ה דליי"ת וכדומה וכדבעי' למימר קמן אי"ה וא"כ אכתי לא עביד מידי וכבר כתבנו מושך לא מהני כל שלא נפסל צורת האות והוי חק תוכות וכדכתיבנא:

ה דליי"ת במקום ה"א יכתוב עדיין הרגל אם אין כתוב אחריו ובס"ת כשר שלא כסדרן גם כן אם כתב הרגל באמצע הגג יכול לגרור הגג שיהא שוה לרגל כי י"א שגם זה צורת ה"א עמ"א אות ל"ג ואפי' למאן דפוסל יש לסמוך ולומר דלא הוי חק תוכות מאחר שצורת אות עליה וכה"ג יש לסמוך נ"ל:

ו אם כתב דליי"ת במקום וי"ו צריך לגרור כל הגג ממש ולא סגי שישתייר וי"ו ואפשר דבעי נמי לגרור יד הירך דומה לדליי"ת וריי"ש אם נשתייר ברגל מלת אות י' פסול הוא אבל מלא אות דידה מהני או קו דק מאור כשר עמ"א אות ט"ז י"ז:

ז צורתה ידוע ולא יכולתי להלום מ"ש בסימן ל"ב סעיף ט"ז נפסק אותיות הפשוטות וקחשיב זיי"ן בהדייהו דמשמע אם נשאר ברגל אות י' פסול וא"י למה דאין צורתה יו"ד שעוברת משני ראשיה ובפנים כתבתי מזה:

ח ידוע מחלוקת רש"י ותוס' מנחות כ"ט ב' וב"י בסי' ל"ו וירא שמים יוצא ידי שניהם ב' זייני"ן וחטוטרת בראשו ומקל כעין תג בשמאל ובב"י משמע די"א כשר בחי"ת כרש"י דאמר ספרי דווקני משמע לכתחלה ובה"א דתליא אי דבוק פסלינן אית לומר כן בחי"ת ועכ"פ סופרים שעושין חי"ת פשוטה ובלא מקל יש ספק א' לומר דפסולה משא"כ כשעושין כא' מהם יש ס"ס ומהראוי לכתחלה לצאת ידי שניהם ועמ"א ל"ו אות ג' בשם ע"ת ומהר"א מיט"ל עשה ד' ווי"ן וחטוטרת יגרר הדליי"ת ע"ד שתעשה וי"ו זה דנפסל צורתה ולא מהני גרירה כל שאין כותב ומשלימה כמו דלי"ת במקום וי"ו צריך לגרור עכ"פ כל הגג. וצ"ע ובחי"ת קולא אף ע"פ שאין תינוק יודע כמבואר בל"ב סכ"ה אבל חי"ת פשוטה שאין נוגעין רגליה ותינוק קורא אפשר לתקן כמו יוד"י האלפין כששתי רגליה אין נוגעין או ימין אבל שמאל לא מהני כמו צד"י יו"ד נו"ן וכ"ש זה שדומה להה"א ובח"י התינוק פסול כי מורגל בחי"ת פשוטה עמ"א ל"ז:

ט צורתה ראש ימיני כפוף לתוכה ושמאלי כזיי"ן ב"י ל"ו ואם עשה באופן אחר לא כפוף ולא זיי"ן כשר ויכול לתקן אחר כך כל שאין צורך לא הוי שלא כסדרן:

**י** תמהני על הסופרים כי רוב הפוסקים סוברים בסתם מעכב קוצ"ו השמאלית וכן ראוי ומיהו יכול לתקן אח"כ כמ"ש הפוסקים וט"ז ומ"א ל"ו וכללא כל שקצת צורת האות עליה ותינוק יודע אע"פ שפסול כך יכול לתקנם כמו בל"ב סכ"ה ול"ד לנדבק פני האל"ף ד"י"ל דאין תקנה למשוך היו"ד הג"ג כמש"ל כי שם רואין אנו שאין צורתה כלל עליה משא"כ כאן:

**כ** עגולה מכל צד בימין למעלה ולמטה ויראה כל שיש לה זוית למעלה או למטה פסולה אבל בי"ת צריכה מרובעת בימין למעלה ולמטה כמ"ש ב"י סי' ל"ו תמונתו דלי"ת בתוך גרין וי"ו וצ"ע אם למעלה כרי"ש ולמטה מרובע ואין להקל ע' מ"ש במ"ם סתומה:

**ך** פשוטה תמהני על הסופרים שעושין מרובע למעלה ורוב פוסקים פוסלים עמ"א ל"ב אות כ"ו ולבוש י"ש ויראה דיכול להוסיף דיו לעשותה עגולה ולא הוי שלא כסדרן דצורתה עליה מיקרי ותינוק מורגל במרובעת כמו בל"ב סכ"ה עט"ז אות ט"ז. אם משך הגג ונראית כרי"ש או דלי"ת צריך לגרור כל הגג ואם אפשר להאריך הרגל למטה יאריך מ"א ל"ב כ"ו ושלא כסדרן פסול כל שכותב. אבל ך' פשוטה כדלי"ת לא יגרור ויעשה רי"ש כי שמא פסולה וחק תוכות הוי כדכתיבנא:

**ל** צורתה ידוע קצת כעין ב"ף כפופה ועם וי"ו עב"י ל"ו:

**מ** מורכבת נו"ן וי"ו ונתבאר לעיל איזה הוי חק תוכות וכל שגורר החרטום כשר ושלא כסדרן פסול בזה:

**ם** סתומה עב"י ל"ו מחלוקת בו ואם למעלה עגולה או מרובעת מכל צד ובלבוש מ"ם סתומה עגולה למעלה לימין ולמטה מרובעת נמצא יש לה ג' זויות וגגה עובר קצת לשמאל י"ש ומ"מ אם כותבין מרובעת לגמרי שפיר דמי כי בקל יכול לטעות ולבוא לידי טעות ומב"י ל"ו משמע גבי מ"ם אותיות עיכ"ל סק"ר אין להם זויות ואותיות בדה"ם פך"ת יש להם זויות משמע בי"ת מרובעת מעלה ומטה:

**נ** כפופה ופשוטה מבואר בב"י ולבוש בג"י צורתה ראשה זי"ן דוקא והר"ן מביא ראיה מהבונה שלא יעשה הזייני"ן נוני"ן לא ווי"ן נוני"ן וצ"ע אם כתבם צורת וי"ו למעלה אם כשירה ולמטה כפופה ימשוך הרבה לצד שמאל וכל שמושך יותר שפיר טפי להוציא מצורת בי"ת:

**ס** תהיה עגולה מג' צדדים ולשמאל למעלה הגג עובר ומרובע ויש לה זוית א' לצד שמאל ולמטה משוכח קצת לא עיגול ממש עב"י ולבוש בל"ו:

**ע** מורכבת עיין ב"י ל"ו ולבוש ואין לי להאריך בזה:

**פ** כפופה ופשוטה הנקודה צריך ליגע בגג ואם לא נגע ותינוק קורא פ"א יש לתקן כבסי' כ"ה יע"ש ועב"י ולבוש משמע שיו"ד הנקודה אין ליגע כלל כ"א בקו יורד משמאל על פניה ועכ"פ אם הגג עובר לשמאל צ"ע אם כשירה כמו ה"א וקו"ף כמש"ל:

**צ** מורכבת יו"ד נו"ן מבואר דינו בל"ב סכ"ה אין מועיל תינוק באין נוגעין וצד"י פשוטה עיין תמונתה בב"י ולבוש ומבואר ריש השמאלי כמו זי"ין כמו נו"ן יע"ש ואם צד"י פשוטה מחובר היו"ד והזי"ין ומשם והלאה אין שום רגל משוך צ"ע אבל יש כמלא אות י' כשר:

**ק** תמונתה ידוע והספק שבה"א אם הרגל באמצע כן הספק בקו"ף עמ"א ל"ב אות ל"ג, ודע שנסתפקתי בה"א אם הרגל באמצע הירך כמו ך' פשוטה וא"צ הגג רגל אם כשר ובפנים כתבתי מזה במ"א אות כ"ו;

**ר** ידוע צורתה ונתבאר דינה בל"ב סי"ז יע"ש:

**ש** ג"כ צורתה ידוע עיין בב"י ולבוש ל"ו יע"ש ונסתפקתי אם כתב ב' יודי"ן בשי"ן כמו כתב הלוחות אי כשר בתינוק יודע לקרות שי"ן ולגרור יו"ד אחת או דלמא חשוב נשתנה צורת אות וצריך לבטל האות דאל"כ הוי חק תוכות. ולנקדן בב"י בל"ב ובש"ע סמ"ב ומ"א נ"ט אין זה שי"ן דד' רישי"ן האויר הוי שי"ן יע"ש ואפילו להמ"א דיש טעמים אחרים עדיין צ"ע. ונראה דצריך לבטל האות ולהשלימה והוי שלא כסדרן וצריך ליגע יו"ד האמצעי בשוליה ונתבאר בסכ"ה ומבואר בב"י ולבוש ל"ו שי"ן בשוליה אחד כרעא כל ג' רגלים אחד כרעא וא"י אם עיכוב יש או לאו מגמרא שהביאו שקר לא קאי ועכ"פ למה הסופרים בחרו בהפכם ע"כ יזהרו כדומה:

**ת** עב"י ל"ו ולבוש י"א דלי"ת ורגלה דלית הפוכה וי"א רגלה וי"ו הפוכה וכן נהגו ומבואר בב"י שרגלה בסוף הגג וכ"כ ד"מ וי"ו וכמו בה"א וקו"ף כן הספק בזה אם הגג עובר ורגל באמצע וכתב הב"י בל"ו בשם הרוקח תי"ו רגל ימין יהיה קצר שאם ארוך פן תדמה לתינוק פ"א פשוטה. והנה אם רגל שמאל קצר כיו"ד קטנה הפוכה וימין ארוך י"ל נשתנה כפ"א פשוטה ופסולה ואפי' הגג רחב כפליים כירך פ"א פשוטה אין שיעור רגלה רק לך' פשוטה כפליים כגג שלא תדמה לרי"ש או דלי"ת. עב"י בל"ו בא"ב שלישי פ"א פשוטה נקודה הפוכה כלפי פניו שלא תדמה לתי"ו משמע הא כפופה אין קפידא אם היו"ד כלפי חוץ וצ"ע. ועיין לבוש בל"ו מזה עיין בב"י בסי' ל"ו שלש א"ב ותעיין היטב בהם ותדע לכתוב תמונת אותיות ובלבוש ע"פ הקבלה:

**גם** מצאתי הדין שכתב המחבר בנ"ב סכ"ה חי"ת שני זיניי"ן ואין פרידתם ניכר להדיא אע"פ שתינוק קורא ב' זיניי"ן כשר דאין מורגל והסתפקנו בחגים ולעיל בפתיחה בשאר

אותיות אם ניכר פרידתן להדיא ותינוק קורא כצורתה אי מהני לתקן עתה עיינתי בסוף סימן ל"ו בב"י ד"ה מצאתי כתוב חוטרא שאין נוגע כו' מבואר דכל שניכר להדיא פרידתן אפי' תינוק לא מהני והוי שלא כסדרן ולפ"ז הא דל"ב סכ"ה אם אין יודי אלפין נוגעין ותינוק דלא חכים מכירם היינו שאין מכירם פסול ואה"נ דא"צ להראות לו כל שאין פרידתם להדיא מידי דהוי אחי"ת שאין מורגל כו' והבן ועדיין צ"ע. עט"ז ס"ס ל"ט שייד לפתיחה ומקומו כאן:

**ואני** ההדיוט הכותב רשמתי זה למען יזהרו הסופרים והקונה לא יקנו כ"א ממומחה אבל לא יסמוך עלי שום אדם בשום דין וח"ו יעלה על לב כן וכמ"ש בפריי ל"ד רק לעורר לב המעיין באתי והמעיין לאחר העיון יבחר כפי מה שנראה לו מירכבים שנגעו יש בהם שלא כסדרן וחק תוכות נו"ן וי"ו מ"ם יו"ד נו"ן צדי"ק והבן:

## סימן לג

### סעיף א

אם עמ"א א"י כוונתו אם לומר ולפרש נתקלקל לאו היינו ריבועם אלא נפסקו ב' בתים שהיו שלימי"ם זה א"צ לפרש ואם לומר שלימים פירוש שנקרעו בשלימות רק עור תיתורא קיים וחזר כאן מספרו הארוך והר"ב הגיה שיהיו מבחוץ שלימים גם זה לא יתכן בעיני ועמ"ש באות ג' מ"ש:

### סעיף ב

שנקרעו עמ"א הר"ב הגיה כמ"ש הב"י בספרו הארוך דבעינן שיהא מבחוץ שלם מכל צדדיו רק בפנים קרוע אבל הלבוש שינה מלשון רבו וכתב עור התיתורא וקצת מעור הבתים קיים משמע אע"פ שנקרע בחוץ כשר וז"א עיין נ"ץ בזה:

### סעיף ג

ראשון עמ"א דל"ת לפרש בש"ע כפירוש שני של רש"י מנחות ל"ה א' דשתים היינו מחיצות וג' מחיצות וזה נגד זה באויר א' ושלא נגד זה באויר שני דאינו כן אלא כפי' הא' שם אבתים קאי שנים וג' בתים הן לקולא והן לחומרא וז"ש נשאר בית שלם דל"ת ראשון דופן ראשון ושלישי דאינו כן וכדמסיים שלש בתים כו' וא"ש באות א' שפירש שני בתים שלימי"ם שנפסקו שני בתים בשלימות להתחבר אם התיתורא קיים ואפי' כמה מחיצות נקרע כל שבית א' שלם כשר כפי' הא' ומ"ש בט"ז ד' בכל ענין והקשה קושיית הב"ח י"ל כפרישה דאה"נ קאמר שלש לא יצוייר כשר משא"כ שתים:

**מ"ש** המחבר בס"ב הוא גירסת הרי"ף ור"מ ממ"ש רק פירוש הר"מ בתפירות ושלש נמי בישינות אבל חדשות שלש כשר נמי ותראה בכאן פלא כוונת המחבר כי בגירסא חדתא ועתיקא בחר ברי"ף ור"מ שהם שני עמידים (נכללו) ובפירוש כרא"ש וריי"ף וגם רש"י

אבתים אבל לענין גירסא ושלש שרי"ף ור"מ מפרשים שלש נמי כשר בחדתא לא בחר בה לפירוש רי"ף וראי"ש ורש"י כי תקשה קושיית הב"ח דא"כ שלש רק בישינות פסול מאי איריא ג' נמי לפי' האי ברש"י שהרי הר"מ ז"ל משי"ה נסוג אחור מפי' הרי"ף רביה ז"ל דקשיא ליה הכין (ולא סבר כתי' הפרישה דג' לא יצוייר שזה ודוחק גדול) ומש"ה פירש תפירות וא"ש ולק"מ קושיי' הב"ח המחבר בס"א בחר בפירוש רש"י וראי"ש ורי"ף ז"ל ומקצת גירסאות הרי"ף ור"מ עתיקי גריעי אבל לא הא דג' כו' וא"ש דברי הט"ז באות ד' משא"כ בס"ב פירוש הר"מ ז"ל הוא ממש גירסת הר"מ ז"ל ממ"ש ומ"מ גם ג' נמי בכל ענין פסול מפני ספק גירסאות זה מה שרצינו לבאר:

**סעיף ד**

מעובד עמ"א בב"י כתב דבעינן מטהורה צריך נמי עיבוד לשמה והקשה בבד"ה עור בתים יוכיחו יע"ש וטעם מ"א נמי א"י מה בכך שצריך השחרה לשמה אבל דלמא א"צ עיבוד כלל אבל הלבוש כתב דצריך עיבוד שיהיה רכין לכריכה ע"ש בסי' ל"ב סעיף ל"ו שיהיה רכין לקשירה יע"ש:

**סעיף ה**

טוב עמ"א ועיין ב"י בספר התרומה כתב טוב אבל במפתחות כתב שצריך והמחבר כאן כתב כבפנים דרק טוב וא"י במה טוב הוא הא כל דבר שצריך לעשות בעי לשמה:

**סעיף ו**

עור הבתים עמ"א ועב"ח די"א דבתים נמי הלמ"מ שיהיו שחורות תוס' שבת כ"ח ב' א"כ צריך שישחירם ישראל לשמן דוקא אפילו דיעבד פוסל יע"ש:

**סעיף ז**

פסול עמ"א ולא הבינותי דבגיטין שם לאו מטעם מנומר רק משום זה אלי ואנוהו פסול לרבנן ובגיטין נ"ד אמר דרבי יהודה מודה בהרבה אזכרות דלא מהני העברת קולמוס דהוי כמנומר אבל בשם א' ל"ש מנומר ואנן כרבנן קי"ל ואפילו גט לא מהני העברת הקולמוס לשמה דדחויי הוא דמדחי בדף כ' א' הא טעמא דרבנן כמו בשבת דיו ע"ג דיו לאו כלום הוא וכ"פ באהע"ע קל"א ס"ה וה"ה צבע שחור ע"ג שחור פטור בשבת ולגבי השחרת רצועות נמי לא מהני וצ"ע והמ"א גופא הביאו הא דאהע"ע קל"א א"כ י"ל דלא מהני מה שמשחיר לשמן. ונראה דאם אין רצועות אחרות משחיר מצד השני לשמה דנהי דגמירי שחורות אבל לא דוקא מצד השיער עיין פירש"י מנחות ל"ה ונויהן לבר שחור וחלק הוא למצות מן המובחר בלבד יע"ש:

**סעיף ח**

יש עמ"א אפי' בפשתן ולא בעינן גידין דוקא אבל תה"ד ורבינו ירוחם סוברים דוקא גידין עב"י ועיין תה"ד סי' מ"ז דראיית ר"ת מירושלמי פ"ק מגילה (ד"ד וט"ז ב') רבי זעירא איפסק גיד"א דרצועה שרי כו' אלמא דוקא גידין יע"ש ועמ"ש בט"ז אות ו' בזה אי"ה וכאן אין להאריך. עיין בתה"ד מ"ז הביאותיו בט"ז התחיל בשאלה ברצועה של יד ולא הזכיר של ראש (וידוע שהוא ז"ל המציא שאלותיו) ש"מ דלא ברירא ליה די"ל דתרומה מודה לרא"ש בשל ראש וכמ"ש בט"ז אות ו' ומש"ה המחבר כתב כן וכמ"ש בט"ז באורך:

## סימן לד

**סעיף א**

משמאל המניח עמ"א עיין מנחות ל"ד ב' הקורא קורא כדרכו לפי' רש"י שהם כתובות בתורה ולר"ת כסדר שמונחים ואיך שיהיה בתר ימין ושמאל דקורא אזלינן. ומיהו הא דפריך והתנא איפכא ול"מ באיטר דמ"מ ימין ושמאל דידיה כו' לכן הוכיח מהקורא דבתר קורא אזלינן ובתר ימין ושמאל דעלמא וה"ה בשל יד נמי יניח ראש קדש לצד שמאל יותר בשמאל דעלמא לצד חוץ שיקרא כסדר ובאיטר ראש קדש יותר לשמאל ובפנים המניח לא לצד ימין וחוץ של מניח:

**סעיף ב**

ולר"ת עמ"א ולפ"ז סוף והיה כי יביאך יניח פחות ט' אותיות חלק והיה אם שמוע ג"כ פחות ט"א ובסוף והיה אם שמוע ט"א שלימות ויתחיל שמע בראש הדף כמ"ש בסימן ל"ב ובזה א"ש מ"ש הדרישה בשם מורו דמבימה של קבר יחזקאל אין ראיה כרש"י דשמא כר"ת וגנזום ולק"מ קושיית הב"ח יחליפם דיש שינוי בפתוחות וסתומות וליכא ט"א בין פרשה לפרשה כמ"ש בסי' ל"ב יע"ש. והיינו בשל יד יניח חלק ובש"ר בד"ק יכתוב כסדר ממש ויסדרם בבתים קדש והיה כי והיה אם שמוע:

**סעיף ג**

כרצועות עמ"א עט"ז מזה. ולכאורה הכוונה פרשה אחרת ממש שאינה מד' פרשיות אלו ומש"ה כל דלא חיברן האי לחודיה קאי וא"י א"כ לוקי בכתב פרשה חמישית מהד' אלו והניחם אצלם בלא מחובר ועובר על ב"ת אלא י"ל פרשה אחת לא הוי תפילין אבל ב' זוגות הוי ב"ת אף ע"פ שאין מחובר ועיין ספר חמד משה מזה והראה מקום לסי' י' ס"ו הטיל ציצית על ציצית והנח יש לעיין שם א"כ בהטיל בכנף א' ציצית א' יתירה אין עובר בב"ת כיון דאינה מצוה שלימה כי ד' ציצית מעכבין זא"ז א"כ הא דמנחות ל"ז ב' דפריך מה בין ת"ק לרבי ישמעאל לימא חמש ציצית א"כ לרבי ישמעאל ב"ת הוי ואם

יאמר אה"נ הא דאמר טלית בעלת חמש ציצית שיבוש הוא ורש"י לא פי' כן. קשיא לי בעושה ב' ציצית בכנף אחד מה הוי אי הוי מחובר כיון דקשר עליון ד"ת א"כ הטלית מחברן ואפי' בב' נקבים א"כ קשיא ההיא דסנהדרין פ"ח ב' האיכא ציצית כה"ג ומוסיף וגורע שלבוש טלית בד' ציצית והוסיף חמישית דומה לתפילין בראשו כמ"ש התוס' שם ד"ה אי ובהכרח דמ"מ האי לחודיה קאי כל ציצית בפ"ע (ודוקא חוטין בקשר א' חמש כו') והוסיף ד' ציצית דהוי ב"ת כדמוכח מנחות מ' ב' ובסימן י' ס"ו מ"מ אין לנו דומה דתפילין הוסיף רק א' א"א לאשכוחי א"כ תריץ לי ההיא דמנחות ל"ז לימא איכא בינייהו בין ת"ק לרי ישמעאל כמ"ש והבן:

**סעיף ד**

ואם אינו יודע כו' ואם לא יוכל כו' עמ"א אין מגיה כלום וסובר דסמ"ג ותשובה אשכנזית ל"פ (דלא כט"ז אות ג') רק הסמ"ג מיירי במניח שתיהן ויודע מקום יש כו' אלא שבב"א ממש אינו יודע לכוין ולהניחם ב' של יד ויברך ויהדקם בב"א ואח"כ שתי ש"ר אז יעשה כך יניח ש"י ושי"ר בב' ברכות להרב ולהמחבר ברכה אחת א' ואח"כ יניח אצלם זוג שנייה אע"פ שמפסיק בין ברכת ש"ר ולהר"ב ולהמחבר מפסיק בהנחת ש"ר) אפ"ה יעשו כן ואם לא יוכל כלל להניח כי יש לו מכה ואין לו מקום לשתיהן יעשה כך של רש"י יקרא כו' ואע"ג דהסמ"ג כתב יסלקם מי"ד היינו באם אי אפשר להניח שתיהן יחד ועיין אות ה':

**סעיף ה**

שאם עמ"א פירשתיו באות ד' והציון שאם צריך להיות ואם כפי דעתי באות ד' שאין מגיה כלום והמדפיסים כפי מה שהוגה לט"ז ובאר הגולה ציינו כן:

**סעיף ו**

לא עמ"א. ואם נזדמן שהוציא כיס של ר"ת תחלה יעבירם כי לדידן רש"י עיקר ולא הוי מעביר על המצות ויזהר בכך. ובחה"מ כתבתי שאין להניח של ר"ת ובט"ב למנחה יניחם הרוצה ועיין סי' ל"ח ס"ו ובסי' ל"א לעיל לענין חוה"מ יע"ש:

## סימן לה

**סעיף א**

נהגו עמ"א אין בידי כעת ע"ת. התחלת השורות עיין טור ולבוש ועטרת זקנים וסופרים אין מדקדקין בתחלת ראשי שורות והרוצה לדקדק מ"מ לא ימשוך אותיות או יקצר הרבה כי אין נוי לתפילין אבל מעט רשאי עד"מ ומ"ש המחבר אם שינה לא פסול כ"מ משי"ם מנחות ל"ד ב' טולה עור על ש"ר עב"י ק"ק המחבר בסי' לב סמ"ז אשאי לא

השמיענו רבותא משי"ר (בחדתא) מארבע שיטין לשי" נמי רשאי ומיהו בסי' מ"ב כתב כן משי"ר חדש שי" שרי:

## סימן לו

### סעיף א

תמונת אותיות עבי" ועמי"ש בפתיחה סי' ל"ב בזה צורת למי"ד כ"ף כפופה ובראשה וי"ו לא יו"ד ועא"ר אותיות כל"מ להיפוך מלך מלכו של עולם וצוואר הלמי"ד תהא נראית על כל אלפי"א בית"א כמי"ש המביט לארץ ותרעד יעי"ש וה"א וקו"ף אין ליגע ואם נגע פסול ועבי"ח בזה ואין תקנה להפריד דהוי חק תוכות וצריך למחוק כל הרגל ועיין סימן ל"ב בזה ויראה אם גורר הגג קצת שנשתנה צורתה כי הרגל עומד חוץ לגג שפיר דמי לכתוב ולמשוך הגג אח"כ ויהיה מעט הפרש ומי"מ שלא כסדרן פוסל כל שצריך כתיבה:

### סעיף ב

ואם עמי"א השיג על כי"ה דמאי איריא ה"א וקו"ף שנוגעין אפילו חסר כמה אותיות נמי קורין בלא ברכה ועיין סי' קמי"ג ס"ד בזה ומי"מ לדידן ה"א וקו"ף שנוגעין הוי פסול גמור ומוציאין אחרת:

### סעיף ג

צריך עמי"א למי"ש תלינן שנפרד אחר שנכתב ומכשירין לא הבינותי דאם אין התג נוגע פסול דיעבד א"כ מה יושיענו שהיה דבוק בשעת כתיבה ונפרד נפסל ולא מהני תיקון ולמי"ד מהני אפי' היה כן מתחלת כתיבה ומי"ש בחי"ת מחלוקת רשי" ור"ת במנחות כי"ט ב' חטריה לחי"ת רשי" פי' מרובעת ומקל בראשה לצד שמאלית ור"ת פי' ב' זיינין וחטוטרת באמצע ומי"ש דליית וזיי"ן ועם חטוטרות יגרור הדלי"ת יש לתמוה דא"כ הוי חק תוכת כל שאין עושה מעשה בגוף האות ולא מבטל צורתו הוי חק תוכות וכבר כתבנו כן בסי' ל"ב ובפתיחה יע"ש בזה. וכתב עוד דאם עשה חי"ת כר"ת אין להאריך בסוף השיטה ולכתוב ב' זיינין"ן רחוקים זו מזו וגג רחב עליהם לא הוי חטוטרת אבל חי"ת מרובעת כרשי" דיעבד אם האריך כשר. ועיין ר"מ ה"ש פי"א הי"ג שחל"ק גג החי"ת משמע לכאורה כרשי" שחקק בגג והפריד ונעשים עתה ב' זיינין"ן עתוס' מנחות ל"ט ב' שכתבו לא יתיישב כ"כ אבל קושיא ליכא כמי"ש ונקיט חי"ת דמוקדם באלפא ביתא וה"ה צדי" והפרידן ונעשית יו"ד נו"ן וכדומה ומי"ש בשם הב"ח דפוסל בלא תיג שעטנ"ז ג"ץ ברי"מ משמע פי"ה מתפילין ה"ג דאם לא תייג כשר כמי"ש הכ"מ שם ומי"ש דרשאי לתקן דלא גריע מיודי" אלפין כמי"ש בטי"ז יע"ש:

## סימן לז

### סעיף א

פושעי עמ"א אבל בע"ץ ונ"ץ פי' דברי הש"ע כמ"ש בב"י דאפי' הוו אין מניחין מאיזה טעם שיהיה הוו בכלל פושעי ישראל בגופן ועב"ח מלת בכלל ואפילו יום א' שמבטל ולא הניח הוי בבלל פושעי ישראל כמ"ש בג"ץ יע"ש ומה שהראה סוף סי' ל"ח אפשר סי"ב תפילין קודמים חובת הגוף ובירושלמי שילהי מגילה שמואל סבר מזוזה קודמת ואם תפילין הוי בכלל פושעי ישראל אפי' אין מניח מאיזה טעם וחמורה מכל המצות לא היה פלי"ג שמואל ש"מ תפילין ככל המצות ודוגמא נקיט כמ"ש הב"י:

**מריש** הוה אמינא הא דקי"ל בי"ד סי' ב' וקנ"ח ס"ב להכעיס בדבר א' הוי מין אף במ"ע כן הוא כיון דשמענא להא דר"ת ר"ה י"ז א' ד"ה קרקפתא והמ"א החזיק כן א"כ מה איריא פושעי ישראל בגופן הא מין הוא נמי ש"מ לכאורה דלהכעיס דוקא שעובר בקום ועשה דלהכעיס אפילו שאין לתיאבון י"א כן וכ"ש שמנונה עליו ובקנ"ח נקיט נבילה או לבש שעטנ"ז אלא שראיתי לרבינו הגדול בתב"ש י"ד סי' ב' אות י"ח כתב בפשיטות אפילו במ"ע להכעיס ה"ה כעכו"ם יע"ש ראיה מריש חולין מומר לערלות מבעט במצוה והקשה הכ"מ בה' שחיטה הוי מין יע"ש באופן כי דבר זה לכאורה במחלוקת שנוי ודעת רש"י דבמ"ע לא הוי מין ועמ"ש בפתיחה כוללת ועמ"ש אי"ה בסיטן ל"ט ועמ"ש בסי' ל"א במ"א ט"ו:

### סעיף ב

נהגו עמ"א והנה מסופק אני אם מ"ה חייב כל היום בתפילין או מ"ה די ברגע א' שמניח ומדרבנן כל היום ובטלוה עכשיו שאין לנו גוף נקי כל היום ובלבוש מבואר לאות על ידך צריך כל היום מ"ה ובר"מ פ"ד דתפילין הלכה כ"ה כ"ו שתפילין עליו הוא עניו וירא שמים ומדבר בדברי האמת וצדק לפיכך צריך שישתדל להיותן עליו כל היום שמצותן כך הוא אפשר שי"ן שמצותן כמו ואפר כירה וכדומה ועקרן של דברים דאם לא הניח יום א' כלל לתפילין ביטל מ"ע ובהניח רגע עליו קיים המצוה אבל מצוה מן המובחר מ"ה להיותן עליו כל היום (יש כמה דברים מ"ה כן) ועכשיו נהגו כו':

### סעיף ג

חייב עמ"א ועיין סוף סי' ט"ז אות ג' אפילו למ"ד התם א"צ ליקח טלית אבל תפילין חייב לקנות לו מיהו לדידן דוקא בן י"ש ואיש בפ"ע הוא עמ"ש אות ד':

### סעיף ד

וי"א עמ"א ומשמע קודם לכן אין מניחין אפילו אם ירצו יעיין הר"ב ולבוש סיים ואין לשנות וא"י אם הוא י"ש איזה חיוב יש על אביו דאיש בפ"ע הוא ואם הוא עני כל

ישראל מצווין להחיותו וי"ל יג"ש ולא הביא ב"ש ועב"ח בשם תוס' ברכות כ"ה דקטן ממש נמי ועכ"פ שנים עשר שנים ולומד ומבין יכול להניח תפילין ועיין ר"מ פ"ד הי"ג חייב לחנכו ולמ"ש י"ל עד רוב שנותיו שלא הביא ב"ש על אביו חייב לחנכו. ועסי' ע' בזה:

## סימן לח

### סעיף א

אפילו עמ"א חולין ק"י א' ומיהו שאר חולה מצטער דפטור אבל אין איסור דטעמא שיסיח דעתו הוא מצוה מן המובחר דבקלות ראש הוי היסח הדעת דאסור עיין סי' מ"ד במ"א אות ב' וחולה מעיים אסור דאין שומר בטהרה וגם שמא יפיח בהם (ע"ץ) ומ"מ מדאמר ליה (חולין שם) מ"ט לא מנח מר תפילין בפשיטות והשיב ח"מ אני מוכח אפילו באין מצטער עב"י ומ"ש בק"ש ותפלה כמ"ש סעיף ב' מי שיודע שיוכל ליזהר מהפחה בק"ש יניח כו' ה"ה ח"מ ומ"ש לבו ערום בא"ר א' דהיינו שהולך במכנסים ולמעלה ערום (ואין וכלל זה מה שבית הצואר פתוח) ומ"ש לסי' צ"א וע"ד ר"ש בסי' (כצ"ל) שם מבואר דלברך רשאי בלבו ערום וערס"י ד' ר"ו ס"ג אפ"ה אין נכון שיהא מגולה בלבו ויניח תפילין עא"ר. סומא חייב בתפילין עא"ר עמ"א כ"ג אות ט"ז סומא חייב בכל המצות מ"ה ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

ואם עמ"א ולא הבינותי עא"ר בשם מ"ע אם נאנס ולא חלץ של יד לא עביד איסורא וי"ל דסובר של יד דמחופה עור יותר לעשות צרכיו בו וש"ר יש בו קשר מה שא"כ המ"א בסי' מ"ג אות א' דה"ה תפילין ש"י אסור דלא כנראה מרש"י ברכות (עא"ר שם א' האריך) א"כ מ"ש ש"י משו"ר ואפשר דמיקל לענין הפחה ועסי' מ"ד:

### סעיף ג

מוחין עמ"א דיהיב פעמיה דנשים מ"ע דאל"ה בהכרח הוי רמי אנפשייהו ומשמע אפי' להניח רק בשעת ק"ש ותפלה מוחין בידם דא"י להזהר:

### סעיף ד

מהרהור עמ"א ועב"י וכי בשביל זה אין לפוטרם ממצות תפילין אלא יכופם בדברים שיסיחו דעתם מדברי הבאי המזיקים לגוף ונפש ויפנו לבם לקבל עול מלכות שמים:

### סעיף ה

חייב עמ"א והש"ך שם בשם הב"ח דמותר מיד ביום שני קודם הנץ החמה יעו"ש. וכתב המ"א דאם באו פנים חדשות ביום שני יראה דאין להניח בפניהם תפילין עד שילכו להם אלא דאין חולץ אם הניח קודם שבאו הפנים חדשות יע"ש:

**סעיף ו**

פנים עמ"א ואזיל לשיטתיה באות י"ב אבל בב"י וכ"מ פ"ד מתפילין הי"ג בשם הר"ר מנוח דאע"ג דבשאר מצות איבעי ליתובי דעתיה תפילין היסח פוסל לא אמרינן כן ובהכרח אבל ביום שני כבר פסק צעריה (כנראה מלבוש) ובסוכה כ"ה ב' אבל חייב בסוכה אפילו ביום א' כו' (שנקבר בו ביום) והא דאמר במ"ק ט"ו וברכות י"א א' פארך חבוש עליך למיסר ביום א' דמצטער פטור אבל אין איסור באפשר (עמ"ש אות א') וע"ץ אות י"ב פי' ג"כ מצטער דלא אמרינן איבעי ליתובי דעתיה דלא כריבה בב"ח ועמ"ש אי"ה באות י"ב. אלא שהטו"ר בשפ"ח בשם רמב"ן כתב אבל מיבעי ליה ליתובי דעתיה לכוין שלא יסיח מתפילין והיינו ביום ב' וצ"ע:

**סעיף ז**

חתן עמ"א האריך דעת רמ"א בתשובה בחול שהעולם מניחין והוא אין מניחן וקורא ק"ש הוי כמעיד ע"ש שאומר וקשרתם כו' ול"ד לשבת וי"ט והעלה דהמיקל כרש"י דעוסק במצוה פטור ממצוה לא הפסיד ובקיץ עכ"פ אין לגעור באותם שאוכלים ושותים ושמחים עם החתן ואע"פ שהגיע זמן תפלה והיינו כשיושב החתן עמהם. ועיין סי' תר"א ס"ו כל ז' ימי המשתה היינו בחור או בתולה. ואלמון שנשא אלמנה הוי סעודת מצוה רק יום אחד בלבד עיין אה"ע סי' ס"ב ס"ו בב"ש וסי' ס"ד ס"א וס"ב:

**סעיף ח**

ותגריהם עמ"א מה שהראה לסי' תל"ג אות י"ד לענין עוסק במצוה דאין ניזוקין נמי כל שעיקרו למצוה אע"פ שעוסק בממון ג"כ מיקרי עוסק במצוה ודוקא שיחפש אחר שישלים בדיקה ה"ה כאן כל שמכוין להמציאם להם תפילין אע"פ שמכוין ג"כ אשכר מיקרי עוסק במצוה דפטור כו':

**סעיף ט**

זולת עמ"א עב"י כי בגמרא סוכה כ"ו א' כותבי ספרים כו' פטורים מק"ש ותפלה ותפילין ומכל מצות התורה ופירשו רבינו יונה ורבינו ירוחם מהנחת תפילין כל היום הא בשעת ק"ש חייבין והר"מ השמיט הברייתא זו וכתב הב"י דסמך על ירושלמי דמבואר דכותבי ספרים חייבים במצות ומש"ה פסק בש"ע כן דמכל היום פטורים הא בשעת ק"ש חייבין ובירושלמי אבל הר"ב בהג"ה חולק דהקשה בד"מ דהא ברייתי' סוכה פוטרת מק"ש ג"כ ולכן כתב הר"ב כשיכול לעשות שתיהן חייבים כו' ובזה מיושב ג"כ הירושלמי דמיירי כהי"ג שיכול לעשות שתיהן וגמרא איירי באין יכול כו' (או שיש חילוק בין טורח או לאו) והנה דתוס' בסוכה שם ד"ה ומכל כתבו דפרט ק"ש ותפלה ותפילין אגב כו' וי"ל לשיטת הר"מ ז"ל שפי' הכ"מ בפ"א מהלכות ק"ש דזמנה כל היום מ"ה ומדרבנן הוא

דדרשו בשכבך כו' הביאו המ"א בסי' נ"ח אות ז' וא"כ י"ל דודאי תרי מילי נינהו דק"ש ותפלה ותפילין אפי' באין טורח פטור מהן דק"ש זמנה דרבנן ותפלה עיקרה דרבנן ואפי' להר"מ והמחבר לקמן סי' ק"ו ובמ"א ב' מ"מ זמנה דרבנן והנחת תפילין כל היום מצוה ממובחר הוא ולקיים מ"ע די בפ"א ביום הלכך פטורים בשעת כתיבתן דיש להם זמן מ"ה כל היום משא"כ שאר מצוה עוברת דוקא כשא"א לקיים שתיהן ולהכי נקיט תלת אלו לדוגמא כדכתיבנא ואי"ה יבואר עוד במ"א:

**סעיף י**

צריך עמ"א ועיין תרפ"ז במ"א אות ו' ואם יש חילוק בין שתיהן מצות ד"ת או א' דרבנן שם ביארנו קצת ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף יא**

מצטער עמ"א ועכ"מ פ"ד מהלכות תפילין הי"ג בשם הר"ר מנוח הביא מדרש יע"ש. ועיין באר הגולה אות כ' ציין מפני כו' הר"ר מנוח כי המחבר שינה לשון הר"מ ז"ל קצת שכתב שהמניח תפילין אסור להסיח דעת והמחבר נקיט מפני הוא טעם הר"ר מנוח דאפי' אפשר ליתובי דעתו פטור מתפילין דלא כמ"ש באות י"ב ועמ"ש באות ו' ובאות י"ב אי"ה מזה:

**סעיף יב**

שאין עמ"א עמ"ש באות ז' והנה הטור העתיק לשון הר"מ ז"ל המצטער שאין דעתו נכונה וכתב הב"ח מצטער שאין דעתו נכונה שא"א לו ליתובי דעתיה (ומש"ה אמר בכפל) אבל הב"י כתב וזה לשון הר"מ המצטער ומי שאין דעתו כו' אלמא מצטער אפי/ מצי ליתובי דעתיה פטור וכמ"ש הר"ר מנוח וכמ"ש באות ו' ובאות א' כתבנו שי"ל מצטער פטור אבל אין איסור:

**סעיף יג**

הקורא עמ"א בטור בשם בה"ע מחלק דקורא בתורה פטור וגמרא חייב קי"ל אפי' בתורה חייב בשעת ק"ש ותפלה ומינה י"ל בגמרא כל היום נמי חייב בתפילין דקורא בתורה הוי אות שנזכר יציאת מצרים עב"י אע"פ שדחה דברי בה"ע היינו דבק"ש חייב כו':

**סעיף יד**

בפני עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ד' ובס"ס כ"ה דעכשיו חולצין תפילין אחר ובא לציון לא שייך מורה הלכה דוקא כשחולצין סמוך לשקיעת החמה איכא טעמא מורה הלכה וא"כ כל שחולץ לצד אחר ולא מגלה ראשו שרי היום שאין חולצין התפילין סמוך לביה"ש עיין בט"ז מ"ש שם:

**סעיף טו**

תפילין עמ"א עב"י וירושלמי שילהי מגילה ובמפרש שם ד"ה ש"מ תפילין חמירי צ"ל מזוזה חמירא יע"ש ואנן קיי"ל תפילין שבלו אין עושין מזוזה שתפילין חמירי. וכתב המפרש שם מזוזה נוהגת בשבתות וי"ט אם יש לו בית אחר יע"ש והיינו דאי לית ליה בית אחר שרי לדור בשבת וי"ט בבית שאין בו מזוזה דומה לציצית בסימן י"ג דלא אסרה תורה לדור כי"א לעשות מזוזה וכל שאין לו דירה אחרת לא גזרו חז"ל:

**מ"ש** בש"ע מנודה ומצורע אסורים להניח תפילין בעיא דלא איפשטא כמ"ש באר הגולה ועיין א"ר מ"ש עמ"ש הש"ך בי"ד סימן של"ד אות י"ב כתב בפשיטות דמנודה מותר בתפילין וכ"ד ל"ח וסכ"ג וכ"מ בב"י שם יע"ש ואי"ה יבואר עוד בזה:

## סימן לט

**סעיף א**

או קטן עמ"א מ"ש י"ח שנה תמהתי בפתיחה כוללת מזה דלכאורה עד רוב שנותיו ועיין א"ר כאן אות א' הקשה ג"כ עליו דזמן ח"י שנה אין מהני בזה. ומיהו למ"ש בסימן קצ"ט אות ז"י"ן יתיישב זה דנתמלא זקנו הוי סימן ומסתמא הביא שתי שערות ובסימן נ"ג ס"ח בהג"ה משמע דנתמלא זקנו היינו מבן ח"י שנה, ועח"מ סימן ל"ה סעיף א' יע"ש. והוי יודע דלכאורה לא סמכינן ארובא וחזקה היכא דאיכא לברורי עיין ריש פסחים וא"כ היכא דליכא לברורי שכתבן אחד וא"י והלך לו יש לומר דסמכינן אחזקה כה"ג ועמ"א קצ"ט אות ז' ודוקא לענין מיתה וכדומה י"ל מדרבנן לא סמכינן אחזקה עיין אה"ע בזה וכאן אין להאריך:

**והוי** יודע דטומטום ואנדרוגינוס חייבין בתפילין מספק ככל המצות (עסי' י"ז ס"ב) פשיטא למאן דאמר ספק מ"ה לחומרא דתפילין שכתבן קטן פסולים להם אפי' למ"ד ספק מדרבנן לחומרא אפ"ה תפילין שכתב קטן הגיע לחינוך פסולים להו דקטן לאו בר חיובא כלל רק אביו חייב לחנכו ואינהו מדרבנן חייב עתוס' מגילה י"ח בזה ועיין לקמן סימן קפ"ו במ"א אות ג'. עוד אבאר לך דתפילין שכתבן טומטום כו' פסולים לזכר ודאי אפי' למ"ד ספק מ"ה לחומרא וישנם בקשירה אפ"ה רק מחמת ספק הוי לא ודאי ואף שבתה"א דף ק"ב א' (ד"ב) יראה דכודאי משוי להו כבר כתבנו בפתיחה כוללת דא"כ אמאי אין מוציא זכר ודאי יע"ש בשופר וכדומה וחרש ושוטה י"ל דפסולים לכתוב ואין ראיה משחיטה דהתם קטן נמי כשר ומיקרי בר זביחה עי"ד סימן א' א"כ בהכרח צריך לחלק בין שחיטה לתפילין ובפתיחה כוללת כתבנו מזה וצ"ע:

**סעיף ב**
כותי עמ"א ר"מ פ"א מתפילין הי"ג לית עכו"ם רק כותי ובטור איתא עכו"ם ולא כותי וכ"ה בש"ע ע"ץ נ"ץ ולבוש ועתוס' מנחות מ"ב א' ד"ה ואל ימול יע"ש וא"ר אות א' הקשה על המ"א יע"ש והנה הרא"ש בה' ס"ת כתב בפי' דעכו"ם בעיבוד דאי בתחלת עיבוד מהני ישראל עע"ג לא בכתיבה דבעי למכתב הכל לשמה לא מהני ישראל עע"ג. ובגמרא גיטין מ"ה ג' מעשה בעכו"ם שקנו ממנו ס"ת מוקי בגר שחזר לסורו מיראה ולא מוקי בעע"ג דלא מהני בכתיבה ומ"מ קשה דכותי פשיטא דפסול מה"ט גם סתמיה להר גריזים כמ"ש התוספות מנחות שם ועמ"ש לקמן במומר ומסור מזה והוי יודע דעכו"ם אפילו אומר בפירוש דכותב לשם תפילין שמא בלב חושב שלא לשמה ובעינן פיו ולבו שוין בזה עיין רש"י גיטין מ"ה א' ד"ה לדעתא וצ"ע בזה דבל"ה לא בעינן פיו ולבו שוין כ"א במעט ענינים ואין להאריך:

**סעיף ג**
מומר עמ"א האריך ועיין לבוש מומר ומסור י"ל פסול דשלא לשמן כתבן ומיהו טעמא דשלא לשמן בסתם י"ל הוי מדרבנן כמ"ש בסי' ל"ב ס"ט ובגיטין הוי ד"ת ואלו מטעם דאין בקשירה מ"ה פסול הוי ולפ"ז הך דגיטין מ"ה ב' עכו"ם יגנז שאין בקשירה נ"מ אפי' נמצאו בידו יגנז דספק תורה הוא דאין בקשירה משא"כ לטעם שלא לשמה הוי ספק דרבנן עתוס' מנחות מ"ב א' ד"ה ואל הביאותיו באות ג' ועמ"ש בסעיף ט' לקמן בנמצא יע"ש:

**סעיף ד**
מסור עמ"א ועט"ז אות א' ע"ש מזה בי"ד קי"ט סעיף י':

**סעיף ה**
שאינו עמ"א ולא מצאתיו כעת שם ואי"ה יבואר:

**סעיף ו**
בכל עמ"א בסימן ל"ג ס"ד השחרת הבתים כשר דיעבד ע"י עכו"ם וה"ה רצועות השחרתן ע"י אשה כשר דלאו מכלל תיקון עשייתן הוי אבל קטן כתבנו שם דבעי לשמה וקשר של דלי"ת ואף של יד יראה דאין לעשות אשה דנמי בכלל כתיבה הוי עתו' שבת ס"ח א' ועמ"ש בל"ג בזה:

**סעיף ז**
מחמת עמ"א עיין גיטין מ"ה ב' ועמ"ש אי"ה באות ט':

**סעיף ח**
שכתבן עמ"א כי הר"מ כתב ישרף כדיעה א' כאן והטור כאן פוסק יגנז ובס"ת פסק ישרף תירץ הב"י דתפילין י"ל לישראל כתבן ועב"ח ג' הטור כאן ומיהו אפילו כתבן לשם ישראל פסולים המה מטעם שאין בקשירה כו':

**סעיף ט**
כשרים עמ"א הנה בי"ד רפ"א כתב בס"ת י"א יגנזו והוא דעת הטור וכאן פסק הטור יגנזו באפיקורס דלצורך ישראל כתבו א"כ מ"ש עכו"ם דאפיקורס לזה אמר דסתם עכו"ם אין מצוי שיוכל לכתוב ומיעוט הכותב אין כותב תפילין לעצמו מש"ה תלינן שישראל כתבן משא"כ בס"ת אותו המיעוט שכותב כותב ס"ת לעצמו להתלמד מש"ה י"א שם יגנז בנמצא ביד עכו"ם משא"כ מצאו תפילין ביד אפיקורס דיכול לכתוב יגנז ועט"ז אות ד' ועב"י:
**ומ"ש** בשם ד"מ המעיין שם ולא הזכיר גר תושב כאן ואיך יוכשר גר תושב דקיבל שלא לעבוד עכו"ם (בשיתוף) ואין מאמין בקשירה ונהי בס"ת יש דיעות דלאו לימוד גמור הוא כתיבה כתיבה מתפילין (ע' בראי"ש ה' ס"ת) ועש"ך י"ד רפ"א אות וי"ו משמע דלא גרם גר תושב כי"א סתם גר ועיין מרדכי ה"ק בזה ומשום דיש מצות שאין נוהגין בגר (דמותר בממזרת וכדומה) ומש"ה פסול כתיבת ס"ת דכל שאין במצותיה בכלל אינו בכתיבה משא"כ תפילין מ"ע אחת כשירין ממזר וגר אבל גר תושב פסול וצ"ע:

**סעיף י**
מכדי עמ"א ועא"ר ג' דאפי' תפילין הצריכין גניזה צריך לקנותם מהם מעט יותר מכדי דמיהן ואל יאמר לעכו"ם שימכור לו במעט מעות פן יכעס העכו"ם ויזלזל בהם ועי"ד רפ"א ובש"ך שם מזה יע"ש:

**סעיף יא**
אין עמ"א דלכתחלה אין נקחין אלא ממומחה שמא ישכחם ולא יבדקם ודיעבד או שאין לו מומחה בודק ב' ש"ר ואחת ש"י או להיפך אם הם בצבת א' כו':

**סעיף יב**
בודק עמ"א דתפילין מהני בדיקה מחסירות ויתירות ולא חיישינן שמא עיבדן שלא לשמן דהכל בקיאין בזה תוס' מנחות מ"ב א' ד"ה תפילין:

**סעיף יג**
נאמן עמ"א דע"א נאמן באיסורים אפי' הוא פסול לעדות היינו בשל אחרים אבל בשל עצמו אם אין מוחזק בכשרות אין ליקח הימנו כמ"ש הר"ב בהג"ה י"ד קי"ט א' וה"ה כאן דמוכר שלו לאחרים ועש"ך שם סי' א' וסי' ס"ה סי"ד יע"ש בט"ז מזה:

**סעיף יד**

א"צ בדיקה עמ"א. ויש לי קושיא א' דממ"ש התוספות במנחות מ"ג א' דמכילתא דבעי בדיקה בכל יב"ח סברי בחזקת תפילין הכתוב מדבר ואנן קיי"ל לילה זמן תפילין והרי הר"ב אינו אומר כן שהרי בפ"ב מתפילין הי"א כתב א"צ בדיקה לעולם ובפ"ד הלכה עשירי פסק לילה לאו זמן תפילין מימים ימימה בחזקת תפילין מדבר ואפ"ה א"צ בדיקה לעולם וצ"ל הר"מ ז"ל אין סובר כתוס' אלא כהלל הזקן עיין ירושלמי ריש המוצא תפילין בעירובין יע"ש:

**סעיף טו**

לפרקים עמ"א וכל היכא דאיכא ריעותא נתקלקלו עור הבתים וכדומה צריכין בדיקה מדינא אבל באין ריעותא א"צ מדינא והמרבה לבדוק מסופרי מומחה הרי זה משובח:

## סימן מ

**סעיף א**

אסור עמ"א בגמרא ברכות כ"ד א' מדלא משני רבו בעראי תלה ש"מ אסור ורש"י שפירש התולה בית"ד אורחא דמלתא נקיט ומיהו הא דמשני בכיסתא עדיפא משני וה"ה המ"ל ברצועו' דרך עראי גם יש סניף תי' א' מש"ה מותר בעראי ומ"ש ס"ת אסור (אפי' בחבית לתלות החבית אסור) מבואר שם כ"ד א' מה"ד תיבעי הנחה כס"ת יע"ש ובחה"ר מזה המחבר שינה כאן מלשון הטור בין הוא זו ואצ"ל עיין סמ"ע ח"מ ע"ב ז' יע"ש כתבתיה בכללים אות י"ז יע"ש ומ"ש בסידורים כ"כ כ"ה ביי"ד רפ"ב א"ר א'. עמ"ש באות ב' מזה אי"ה:

**סעיף ב**

בית עמ"א וכ"מ בגמ' ברכות כ"ו א' אמר רבא גלימא אקמטריא שרי וקמ"ל אע"פ שפירש רק למעלה וצדדין ולמטה לא אפ"ה שרי. ועיין ר"מ ס"ו ה"ה ספרים ספרי תלמוד או סדורי תפלות בעינן כלי תוך כלי ואפי' כ' גימשע"ט עא"ר אות ב'. יראה לי ספרים המכורכים ומסובבין מכל צד (יש עושין כן לשמור הספר) אפ"ה צריך כלי תוך כלי ואין הבריכה חשוב כ"א מגוף הספר כמו באות א' בשלשלת כסף דלאו תיקון מיקרי. ומ"ש כיס תפילין בתוך כיס טלית ומיהו אם מניח הטלית על התפילין שרי דהטלית אין כליי"ן לתפילין ובא"ר שם בשם ריט"ץ להקל בכיס גדול כיון שאין מיוחד לתפילין לבד הוי אין כליין ומ"ש המ"א אם הכיס מחובר למעלה היינו שהפך הכיס גדול ותפילין למטה. ומ"ש במזוזה עט"ז י"ד רפ"ו אות ה':

**סעיף ג**

מותר עמ"א (בד"א הציון שפיר על סעי' ג' ולא כמקצת דפוסים שציינו על ס"ב בהג"ה) וע' ר"מ פ"ד מתפילין הכ"ד שם משמע לכאורה דשלא כ"ר אפי' אין אשתו עמו בעי כת"כ כמ"ש הרר"י הביאו הב"י מלת ואפי' אשתו עמו משמע דה"ה באין אשתו עמו בעינן כת"כ ומיהו הא י"ל דבאשתו עמו בעינן כת"כ חוץ כר ובאין אשתו עמו די כר וכלי כן י"ל להמעיין שם. והנה בש"ע כאן דכתב שלא כ"ר באין אשתו עמו מותר ואשתו עמו צריך כלי ת"כ מיותר דפשיטא דאשתו עמו אפי' בבית בעי כת"כ וי"ל דה"פ דבאין אשתו עמו די בכלי וכר בעינן כת"כ ולא מהני הכר (וא"ש מ"ש התוס' ברכות כ"ד א' ד"ה והא דלמא באשתו עמו דלא מהני כר אבל יקשה מה פריך שם כ"ג ב' לשמואל ואשתו עמו דאסור דמיירי כלי וכר וי"ל ובחדושי הארכתי) והב"ח פירש בע"א והמ"א אין רוצה לפרש כן אלא כמ"ש בב"י שגם הר"מ מודה להרר"י דבאין אשתו עמו כלי א' בלא כר שרי והא דנקיט אשתו עמו שרי בכלי תוך כלי היינו שגם הכר חשיב כלי וכמ"ש באות ד' ובזה חזר ממ"ש בכ"מ וב"י דלהר"מ לא מהני כר אלא מהני כר ומינה לגלויי דבאין אשתו עמו די בכלי א'. וכ"מ מגמרא שם כ"ד א' ותוס' ד"ה והא דאל"כ לישני ר"ח שלא כ"ר אלא דלא בעי כת"כ ול"ל כובע ומשני דמפיק מורשא לבר ואין התפילין תחת הכר כלל ובהכרח בעינן עכ"פ כלי אחר חוץ הכיס שלהן ומינה מוכח דכלי אחד די שלא כ"ר וכיון דמורשא לבר שלא תחת הכסת ועט"ז אות ג' מזה:

**סעיף ד**

כלי עמ"א המחבר שינה מלשון הר"מ ז"ל בפ"ד מתפילין הכ"ד ואם מניחין כלי תוך כלי מותר להניחן תחת הכר דמשמע דכר לא הוי כלי ובש"ע משמע דכלי וכר סגי וכ"כ התוספות שם כ"ד א' ד"ה והתני ר"ח צ"ע אמאי לא משני דמיירי באשתו עמו והיינו כובע (הכיס) וכר סגי. ומיהו י"ל כובע מפרשים התו' דלא כרש"י הוא הכיס אלא כובע ממש וחוץ כיסן והוי כלי תוך כלי (ועיין נ"ץ מזה) והמקשה פריך מדמצריך ר"ח כובע"ע עס כיסן ע"כ כנגד ראשו דשלא ב"ר כיס וכר עכ"פ סגי ומשני דמפיק מורשא לבר ולית כאן כ"א כיסן לחוד ואסור שלא כנגד ראשו דבעינן ג"כ כלי ת"כ כמ"ש הב"ח ועי' אות ג' וע"ז הקשו בתו' לישני אשתו עמו ומש"ה לא מהני כיסן לבד כ"א כובע עם כיס והבן ואין להאריך. ומ"ש בגמרא משמע דוקא לנטרינהו הכי אמרינן התם כל לנטרינהו ושם י"ל אאשתו עמו קאי הא אין אשתו עמו שרי אפי' בלא לשומרן יע"ש:

**סעיף ה**
עד עמ"א ההפרש בין שימש מטתו דאז הידים עסקניות ומסתמא נגע בקרי ובמטונף אסור לחלצם עד שיטול ידיו ואח"כ יחלצם עד שיקנח הקרי ובסעיף ז' שראה קרי לא אמרינן ידים כ"כ עסקניות ייחליץ ולא ישהם עליו עד שיקנח הקרי ועב"י בזה יע"ש:

## סימן מא

**סעיף א**
עמ"א לכאורה הלשון דחוק שהרי הר"ב אומר כן כאן בהג"ה ליישב דברייתא עם רבי שילא לא פליגי והנושא משאוי במקום שדרכן בכך. שוב ראיתי שדבריו בנוין על אדני פז וקו האמתי דמדלא כתב וי"א (עמ"ש בט"ז) ש"מ דהר"ב לא בא להשוותן. אלא דהגיה דדבר שדרכו בכך שרי ע"ז כתב ד"ק רציצה הוי ואפי' דרכן בכך אסור ולא היה להר"מ ולהמחבר להשמיט זה. דנהי דר"ש חולק לחומרא באין דרך ליתן אבל בדרך ליתן מודה ר"ש ד"ק אסור ובריייתא דנושא משאוי היתרא אתא לומר דפחות מד"ק שרי דלא כר"ש ובד"מ בא להשוותן ופירש מקום שדרכן להוציא משוי בראשו הוי כמצנפת וזה צ"ע לדינא. ומה שנרשם בהג"ה ב"י א"י מה הוא ובב"י אין זכר למו רק הם ד"ע ונלקח' קצת מד"מ וכדבתיבנא. ויראה דברייתא בכל היום מיירי לא בק"ש ובתפלה ואין להאריך. ועיין צ"ז ס"ה:
ד' קבין עמ"א. ועב"ח מיקל במצנפת אע"פ שהוא כבר ד"ק אפ"ה כל שדרכו בכך שרי ועמ"ש בסמוך ומיהו ודאי רציצה שדוחקת התפילין ממקומן ודאי אסור כמ"ש בט"ז אלא הך רציצה שמונחין במקומן בדוחק:
**מה** שפסק המחבר כר"מ נגד ר"ף וראש"י ז"ל שאין ברור כי הם העתיקו הכל וסמכו דהלכה כר"ש דאביי כוותיה עב"י. עט"ז הקשה ב' תנאים ל"ל ולמ"ש רש"י שם א' דאי ד"ק לחוד ה"א אפי' במן הצד אמר רוצצת ורוצצת לחוד ודאי לא סגי ומפרש שיעורא בהו ד"ק היה רציצה:

## סימן מב

**סעיף א**
אסור עמ"א מנחות ל"ד ב' באין לו של יד ויש לו שתים ש"ר שטולה והא אין מורידין בחדתא אלמא אפי' אין לו ש"י אין מורידין ול"ק ניתי עשה דתפילין ש"י ונדחי ל"ת דאין מורידין (יש להסתפק אי ד"ת או דרבנן) יש לומר כה"ג שעושה המצוה בפיסול ל"ש דחייה ועיין תוס' עירובין ק' וה"פ תמ"ו יע"ש. ועמ"ש באות גימ"ל אי"ה מזה והנה ממרוצת לשונו נראה בחידושים אפי' שלא מדוחק שרי מש"ר לש"י וכ"ה להמחבר כאן

ובל"ב במ"ז אבל הדרישה שם ולבוש שם וכאן שכתב והיכי דמי שאין לו ש"י ויש לו שתים ש"ר שרי וכ"ה בגמרא מנחות ל"ד ב' ומודה לי באין לו תפלה ש"י כו' הא לא"ה אסור. עיין מגילה כו' ברש"י תוספתא:

**סעיף ב**

של יד עמ"א שיקח הפרשיות ש"י ויתנם בד' בתים עיין ל"ב אות ס"ב ומשמע אם הניחם בבית א' אע"פ שהם ד' בתים פסולים וזקופים וא"צ לעיכובא יע"ש וכ"כ הכ"מ פ"ג מתפילין הי"ז:

**סעיף ג**

חדשים עמ"א היינו להוריד מחמורה לקלה אבל לחול אסור כל שהזמנה בגו"ף הקדושה עמ"א אות וי"ו ל"ב אות י'. והוי יודע שהדרישה בסי' ל"ב סמ"ז כתב חידוש דין דוקא עשאן ד' בתים לש"ר שכדין נעשו ואין לו ש"י אז טולה עור הא עשאם תחלה ד' בתים לשל יד בפיסול לא מהני טולת עור וכ"מ לשון הגמרא מנחות ל"ד שאם יש לו שתים ש"ר וכ"מ לשון הלבוש אבל לשון הש"ע בסי' ל"ב סמ"ז משמע בכל ענין כשר: ומ"ש להפך צד האחר כו' אפשר כ"כ לומר דאם ישליך הרצועה שנפסקה ויהיה די לו ברצועה שנשארה שרי להפך כי טוב יותר לעשות שם היוד וכדומה וראיה ממ"ש הב"י בל"ג הואיל באותו רציעה הקשר אין קפידא ומיהו ממ"ש התוס' בקשרים גם בזה צריך דוקא לעשות הקשר ברצועה במקום שהיתה קרובה לקשר לא להפוך, ומ"ש בשם הגהות ויטמינו עיין מ"ש בסי' ל"ג בט"ז אות וי"ו מזה ובתה"ר סי' מ"ז דחוק לקשר א"א להפוך לתוך המעברתא היינו דאם יהפוך נמצא סוף סוף התפירה תוך הקשר והוא פשוט ואין להאריך ועא"ר כאן וסימן יו"ד אות י"ד בטלית עטרה שלא להפוך יש לחלק מכאן ועיין שם מ"ש עט"ז ברש"י תמוה שנקשר היינו הניחן בראש יע"ש:

**סעיף ד**

סודר עמ"א הנה באביו אזמניה לכיס של קטן לתפילין וקטן צר ביה חד זימנא יש לו מעשה ואם הקטן אזמניה וצר חד זימנא לא מיתסר דצר לחוד אין נאסר ואם צר ביה קטן ע"ד שיצור לעולם בזה י"ל דהוי מעשה ואסור ועיין חולין בזה ועמ"ש אות ז' אי"ה. ומ"ש היכא דנאסר בהזמנה לחוד כמו קלף המעובד בהג"ה ומ"ש אם גנב בגד ועשה כיס צ"ע בח"מ סימן שי"ן סמ"ך ס"ה לוחות ועשה תיבה לא קנה ה"ה כאן אם לא שחתך הבגד דתו אין חוזר לברייתו וכדאמרן:

**סעיף ה**

עולם עמ"א לכאורה נראה דהכין הוא אם אזמין בדיבו"ר (ואפשר אפי' מחשבה מהני כמו הקדש נדיב לב) וצר ביה חד זימנא בסתמא ולא פירש ע"מ לפנותו אסור אבל אם

חזר מתנאי הראשון ואמר ע"מ לפנותו אתי דיבור ומבטל דיבור משא"כ אם עשה מעשה לקדושה שעשה כיס לשם תפילין וצר ביה אפי' בפי' ע"מ לפנותו אסור וכדמוכח מי"ד שס"ד בקבר שם בטור ואם צר ביה בפירוש ע"מ לעולם היינו אזמניה וצר ביה וצ"ע ועמ"ש בט"ז אי"ה מזה:

**סעיף ו**

לגוף עמ"א הנה בסנהדרין מ"ז ב' לימא כתנאי יש בו שלש שיטות א' פירוש התוספות שם דרבא כרשב"ג דהזמנה אפילו לגוף הקדושה לאו מילתא הוא והלכך כל מה דמצי למיעבד יותר הזמנה עדיף טפי אע"ג דלא מהני ולפ"ז אין מקום לדין נימוקי יוסף בכאן אבל רש"י שם פירש דרבא כרבנן דרשב"ג דהזמנה לאו מילתא היא וא"כ א"צ עיבוד לשמה דלא מעלה כלל. ויש בו ב' שיטות א' שיטת הנ"י דברייתא דטלה עור אכתים קאי עיבדן שלא לשמן קאי ארצועות לרבנן א"צ רצועות עיבוד לשמה דתשמישי קדושה הזמנה לאו מילתא הוא ולא מעלה כלל וההיא דגיטין מ"ה גוילין שבה לא עבדתי לשמן ויפסול דהזמנה לגוף הקדושה מודה רבא דמילתא היא ולפ"ז לגוף הקדושה כולל קלף פרשיות וקלף בתים דבתים נמי גוף קדושה הוי דרצועות הווין תשמישי קדושה (מגילה כ"ו ב') אבל בתים אפי' של יד דלית שי"ן אפ"ה הוי גוף קדושה והזמנה כי האי גוונא כלומר מעשה וגם לגוף הקדושה ומש"ה בעי עיבוד ולא אמירה בעלמא בלא עיבוד לשמה אבל לפי מ"ש המחבר בל"ג דרצועות בעי עיבוד לשמה וכמ"ש המ"א אות ד' דמודה הר"מ ז"ל דבעי לשמה א"כ אין לפרש כפירוש הנ"י רק להיפוך דרצועות כ"ע בעי לשמה רק בעור בתים פליגי דרבנן לא בעי לשמה אבל גוילין לפרשיות חמור יותר ובעי לשמה כמ"ש התוס' בגיטין מ"ה ובסנהדרין לדוחק הר"מ ז"ל פוסק כן כמ"ש המ"א בל"ב אות נ"א וא"כ הר"ב ז"ל דפסק כאן כנ"י ובל"ג שתיק וכן בל"ב בטור עור הבתים קשה קצת דעכ"פ בעור הבתים הזי"נה כה"ג אין אוסר והעלה דהמיקל כרמב"ן פ"ק דסוכה לא הפסיד דעיקר כתוס' וכתב עוד דבדבר שבקדושה אפי' לר"ב עכ"פ מועיל תנאי והא להרמב"ן במלחמות פ"ק דסוכה פוסק דליתא לדנ"י והעיקר כתו' דלא כלבוש כאן דהניח בצ"ע והב"ח כאן פסק דמהני תנאי ומ"ש וכ"כ הלבוש א"י מהו ואולי באה"ע קכ"ד ס"ג דגט לא הוי רק חול ואפ"ה כותב על קלף המעובד לס"ת (ולמ"ש בט"ז אין ראיה) וסיים דאם כתב מעט עליו י"ל דהוי דמי לעגלה ערופה והזמנה כי הא בגוף הקדושה י"ל דלא מהני גם תנאי. מ"ש קנ"ג ט"ס וצ"ל קנ"א אות י"ד:

**סעיף ז**

צר עמ"א ר"ל בסתם אבל צר בפירוש ע"מ למיצר לעולם הוי אזמניה וצר ביה ואם צר בפי' ע"מ לפנותו מותר כל דלא תפר כיס לתפילין כמ"ש באות ה' ועמ"ש לעיל בזה וכאן אין להאריך:

## סימן מג

**סעיף א**

בתפילין שבראש עמ"א ומצאתי כתוב בגליון ש"ע כמדומה שהוא כתב אדוני אבי הר"ב ז"ל ראיה מס"א סעיף זיי"ן דתפילין צריך להסירם בבה"כ ולא חילק בשל יד אבל בתוספות שבת ס"א א' גריס דלמא מפסקי ופירשו בשם הקדוש מקורביי"ל דשל יד א"צ לחלוץ בבה"כ יע"ש עכ"ד ז"ל ויפה כתב ושם ס"ב א' רש"י ד"ה התם משמע ש"י נמי קשר יו"ד ובמגילה כ"ו ב' ושבת שם תוספות שם ד"ה ש"ין ועי' ע"ץ נ"ץ וא"ר א'. והנה לכאורה מחלפא שיטתיה דרש"י שסובר דלי"ת ויו"ד מאותיות השם ופירש ברכות כ"ג ד"ה חולץ דחולץ ברחוק ד"א משום ש"ר שהם בגלוי ובזיון מבואר בפירוש רש"י מכוסה בבגדיו שרי וי"ל דרש"י סובר כרב האי (בס"ה בהג"ה) דאיסור כניסה יש ביה ולזה דוקא ש"ר הא ש"י מכוסה בגדים אין איסור כניסה הא לפנות וודאי ש"י נמי אסור ומ"ש ד"ה מהו שיכנס בתפילין כשהן בראש"ו קאמר חדא נקיט ה"ה ש"י ולאפוקי כשהן בידו דשרי בקבוע וגורס צנוע כגירסת רב האי ועמ"ש אי"ה באות ה' מזה עמ"ש בסי' מ"ד ס"א בזה:

**סעיף ב**

מסתמא עושה צרכיו עמ"א מלת צרכיו היינו גדולים ובאמת להשתין בבה"כ קבוע אפי' מעומד בראשו אסור וה"ה בידו אסור וכמ"ש באות ד' דנגזור דלמא ישב לעשות צרכיו ומיהו מסתמא משתין בקבוע מיושב:

**סעיף ג**

הואיל עמ"א ג"כ מיותר אלא הר"ב נתן טעם לשניה' דמש"ה בקבוע בראשו אסור ובידו מותר ועראי בראשו מותר ובידו אסור, ועמ"ש הר"ב בעראי מסתמא עושה מעומד קשה דבסי' ג' סעיף י"ג לא ישתין מעומד בשלמא מ"ש המחבר אסור מעומד היינו איסורא דתפילין מלבד שיוציא לעז עליו כמ"ש הפרישה אנל מ"ש מסתמא קשה וראיתי לעטרת זקנים כתב תפילין בראשו וכ"ש שבידו דצריך לשפשף ולא הבינותי דאם של יד קאמר הא במיושב ליכא ניצוצות ועמ"א סימן ג' אות י"ג ולומר דמיושב מעט ניצוצות איכא ומצוה לשפשף אלא מעט הם הלכך כשאיחזן בידו ובגד"ו (ונאמר דהמחבר סמך אס"ה בזה עט"ז א') אין חשש ניצוצות דמעטים הם משא"כ מעומד דיש רוב ניצוצות אסור

בידו ובגדו משא"כ בתפילין של יד אף מיושב אסיר דישפשף בהם וברצועות הכרוכין סביב אצבע זה דוחק ומיהו הא אמינא בעראי דמותר כשהן בראש"ן הא בשל יד אסור מעומד דניצוצות וישפשף בידו השמאלית ברצועות הכרוכים דשפשוף אף ימין וכ"ש שמאל ואסור ועמ"ש באות ה' מזה אי"ה:

**סעיף ד**

חולצן עמ"א ועט"ז אות ג'. והנה חולצן ברחוק ד"א י"ל ה"פ אם רוצה לחלוץ וליתן לחבירו בעראי אז חולץ ברחוק ד"א כיון דרוצה לחלוץ וכי אמרי' דמותר להשתין כשהן בראשו לאטרוחי לחלוץ לא הטריחוהו אבל כשרוצה לחלוץ אז שורת הדין דיחלוץ ברחוק ד"א אף בעראי ואף דמותר לכנוס לקבוע (להמחבר בס"ה) היינו שלא הטריחוהו לחלוץ ע"כ פי' בקבוע מיירי ומעומד דאסיר בראשו אטו ישב ויפנה ונותן לחבירו ובהכרח חולצן לכך ברחוק ד"א אף אם נאמר להמחבר בס"ה כניסה שרי לקבוע שלא הטריחו לחלוץ אבל כאן בהכרח חולץ שורת הדין דחולץ ברחוק ד"א ועמ"א אות ט' יע"ש. וקאמר דה"נ מסתברא דאי בעראי ורצה לחלוץ מעצמו לישנא דחולצן אין מיושב דמשמע דמוכרח לחלוץ אלא ש"מ אקבוע קאי ועב"ח ודרישה וט"ז:

**סעיף ה**

בין עמ"א. מפלפל קצת בברכות כ"ג א' איבעיא להו מהו לכנוס לקבוע להשתין מים כו' אסור שמא יפנה ואמרי שמא יפיח. וכתב הרא"ש הא עראי שרי ונמצא דעת האיבעיין אם אמרי לה שמא יפנה רבים ואין הלכה כאמרי לה שמא יפיח ומותר בעראי. וי"ל להיפוך בעראי ודאי אסור דלבוש ש"ר וש"י ומעומד ואיכא ניצוצות וישפשף בשמאל דאיכא גנאי לתפילין ש"י עליו ורצועות כו' משא"כ קבוע דליכא ניצוצות וזה יהיה סברת הר"מ ז"ל דפסק כאמרי שמא יפיח ובעראי נמי אסור והנך רואה שדברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיוור שכתב דבקבוע סתם עושה צרכיו מיושב ומתוך שדוחק לגדולים בא לקטנים בישיבה ליכא ניצוצות יע"ש דהשתא הא דאמר ברכות כ"ג ב' דברים שהתרתי בקבוע אסור בעראי היינו בעושה צרכיו מיושב שרי תפילין בידו דליכא ניצוצות ובעראי עושה מעומד להשתין אסור משא"כ איבעיא להשתין בלא צרכיו מאי פסקא בין קבוע לאין קבוע ולימא מיושב אלא ש"מ דפשיט ליה באין קבוע שרי כרא"ש ז"ל:

**עוד** אבאר לך כי רבינו האי פסק כרב אחא שם דבעראי חולץ ונפנה לאלתר דסובר כניסה אסור אבל אנן קיי"ל דנדחה זה מפני הא דאמר שם לבה"כ קבוע להשתין מהו הא כניסה לחוד שרי דלא כרב האי דגורס צנוע א"כ ממילא אידחי דרב אחא דמ"ש קביע כבר או עתה כיון דחולץ צריך ד"א כאמור והנה הרי"ף ז"ל כתב מהו להשתין בקבו"ע

מי גזרינן שמא יפנה או יפיח כו' אסור שמא יפנה או יפיח ולאיבעיין אמאי מיבעיא ליה בקבוע בעראי נמי ודוחם לומר באת"ל מיבעיא ליה אלא דעראי ודאי אסור משום תפילין ש"י כמש"ל (וסובר סתמא הוא בעראי מעומד וקבוע אף להשתין לחוד מיושב) וקבוע מיבעי' ליה כו'. ופשיט דאסור משום שמא יפנה או שמא יפיח ונ"מ אפילו עראי ומיושב נמי אסור שמא יפיח או בתפילין ש"ר לחוד (באין לו ש"י או עבר) וכ"פ הר"מ ז"ל בשיטת הרי"ף רביה אבל הרא"ש ז"ל השמיט רק מי חיישינן שמא יפנה בהן לחוד ודוקא קבוע הא עראי שרי ופסק כן כאמרי לה שמא יפנה וכדעת איבעיין וכמו"ש והבן באופן דנקיטנא מהני מילי מעלייתא דלבוש בתפילין ש"י גרע משי"ר ואסור בעראי להשתין מעומד וניצוצות ונתזין על התפילין ש"י או ישפשף בהם וכדאמרי' וא"י למה לא ביארו זה והבן. ולפ"ז מ"ש רש"י ד"ה מהו לכנוס בתפילין כשהן בראש. קאמר דוקא ראשו הא של יד כל להשתין אין חילוק בין קבוע לעראי ומעומד הוא פשיטא דאסור דאיכא ניצוצות רק כשהן בראשו תפילין ש"ר ואין להאריך ועיין רש"י ברכות כ"ג ב' ד"ה דליכא ניצוצות שיהא צריך לשפשף בימינ"ו יש פנים לכאן ולכאן ובט"ז כתבנו מזה דקבוע בימינו אף להשתין שמא יפנה ויקנח ויותר גנאי מכשהם בראשו יע"ש והבן זה:

**סעיף ו**

בלא עמ"א הקשה קושיא עצומה דרש"י ברכות כ"ג ד"ה בה"כ קבוע צואה בלא חפירה לרב אחא דסובר משום כניסה (כמש"ל כרב האי יע"ש) אבל להשתין אסור אף בחפירה שמא יפנה ואף לחולצן ברחוק ד"א יש ליישב ולומר בקבוע בלא חפירה הואיל וצריך לחלוץ ראוי ברחוק ד"א משום קבוע (הא בחפירה משום חולץ לימוד א"צ ד"א) מ"מ בב"י כתב אאיבעיא מהו להשתין בקבוע פירש"י בלא חפירה משמע בחפירה שרי להשתין והא גזור שמא יפנה וצ"ע באמת ועמ"א אות ט'. ודין דשדה ובית כתב המחבר בס"ז יע"ש ולהציל מאורן של ישראל מרן המשביר ז"ל מהשגה ההוא י"ל דבכיון כתב דברי רש"י על איבעיא דכ"ל בה"כ בלא חפירה ומאיבעיא קבוע מוכח דלא כרב האי אלא כרא"ש דכניסה מותר וכבס"ה וכאן י"ל כן כוונתו או חולצן בקבוע כמ"ש המ"א נ"ל ראיתי בס' חמד משה כתב דכוונת המחבר לחלק בין שדה לבית ובעיני לדוחק גדול יחשב דל"ל חפירה ועוד הא כ"כ בס"ז ועתה ראיתי שע"ק אות י"א פירש כן יע"ש וכבר כתבתי מה שנ"ל:

**סעיף ז**

בה"כ עמ"א וא"י הלשון ופעם הזאת נעשה בה"כ תחלה והוא לשון רש"י ברכות כ"ג ב' ד"ה בה"כ עראי ואפי' מיוחד מכמה זמנים להשתין עראי יחשב:

**סעיף ח**
בבגדו עמ"א ועט"ז ועיין נ"ץ ובלבוש כתב בבה"כ קבוע איירי וצ"ע דזה כתב בס"ה ועיין נ"ץ:

**סעיף ט**
ה"א עמ"א. מ"ש ממרחץ י"ל דש"ר בגלוי אסור אבל ש"י מכוסה שרי באפשר במרחץ ומש"ה מיבעיא לן לבה"כ קבוע להשתין היינו בשל יד כאמור דלא כרש"י שפירש כשהן בראשן דרש"י לשיטתיה דכניסה אסור כמש"ל וכרב האי א"כ בראשן נמי יצויר האיבעיא משא"כ לרא"ש דכניסה שרי מיתוקם איבעיא בש"י ומ"ש דלכ"ע אסור הכניסה רק מיבעיא להשתין דה"א דקיל דחיי נפש הוא וסכנה לשהות (דהתירו להטיל מים בפני רבים) ה"א דשרי מיד בלא שישהה לחלוץ ופשיט דאסור אבל בלא צורך כלל אסור ואני העני תמה על עצמי למה ידבר האדון כדברים האלה הלא ברא"ש מבואר ההיפוך שכתב הא דחולצן ברחוק ד"א לאו משום כניסה אלא שרוצה לפנות הרי בבירור דכניסה לחוד בלא להשתין כלל שרי מיהו הטור וש"ע בס"א שכתבו בתפילין שבראשו הא ודאי קשה אפי' בלא להשתין אסור משום כניסה דלא גרע ממרחץ בתפילין שבראשו עכ"פ וזה י"ל או דלרבותא נקטי' כמ"ש המ"א או אפי' בבה"כ בחפירה דכסתום דמי אפ"ה אסור שמא יפנה בהם ומיהו בגמרא כל ביה"כ בלא חפירה ע"כ כתב הרא"ש דמותר הכניסה לחוד. וגם אין סובר רבותא דאל"כ היה לפרש בפשיטות ומה קשיא ליה לרב האי עד שגורם צנוע וצ"ע. ומה שהראה מקום לס"א אות ו' וס"ז ח' באות י"ד ואי"ה יבואר שם:

**סעיף י**
בימינו עמ"א דבימין אסור לקנח אבל שפשוף אפילו בימין מותר הלכך בעראי בידו אסור בין בימין ובין בשמאל דישכח וישפשף ביד בתפילין בידו ועמ"ש בט"ז א' בשם הב"ח:

**סעיף יא**
רצועה עמ"א ועט"ז אות ז"י"ן מ"ש. ומ"ש בס"א באות ד' י"ע"ש:

**סעיף יב**
ואפי' עמ"א דמעומד בקבוע לא גרע מעראי לאסור:

**סעיף יג**
אם עמ"א והיה נ"ל דשאני לחלוץ תפילין דקמיע טורח הוא וגם בקמיע מפני הסכנה משה"ה במחופה עור שרי לכנוס לביה"כ משא"כ כאן דבלא"ה חולצן בהכרח שמפנה כו' א"כ באין כיס טפח למה זה יכניסם בבה"כ לא התירו כה"ג:

**סעיף יד**

לא עמ"א תירץ מה שהקשה באות ט' דאיך אפשר לומר לרא"ש שרי כניסה בתפילין לקבוע מי גרע ממרחץ י"ל מרחץ בעיר יניחם בבית החיצון או בשאר בתי העיר משא"כ בה"כ שבשדה שפיר מיבעי' ליה להשתין דכניסה שרי דא"א להניח בחוץ שלא יקחו עוברי דרכים ומ"ש בשם הר"מ בפ"י מס"ת הה"ו לא יאחז ס"ת (נדפס לא באותיות גדולות וט"ס והכל לשון הר"מ ז"ל וכ"ה בי"ד רפ"ב) משמע הא שאר כתבי הקודש מותר בכיסן אבל תפילין חמירי יותר ואסור אפילו בכיסן בבה"כ בבית:

**סעיף טו**

עד עמ"א פירשתיו בט"ז אות ח' יע"ש ואין להאריך כתב הא"ר אות ח' להשתין בשל יד שרי והיינו בעראי י"ל דמודה הר"מ ז"ל לזה גם עיין ד"מ דמשמע רק זהירות ועסי' מ"ד ומ"ה מ"ש בעזה"י שייך לסי' זה:

## סימן מד

**סעיף א**

**לשון** המחבר הוא קצת כלשון הר"מ ז"ל פ"ד מתפילין הט"ו אלא שהוסיף בזרועו והנך רואה שצדק האדון ז"ל בסימן מ"ג אות א' דאפי' של יד אם חיישינן שמא יפיח כ"ש שמא יפנה ולחלק בין הכריכות נראים בחוץ או לאו אין לחלק כשעושה מעשה בגופו ורש"י ברכות כ"ג א' ד"ה חולץ ברחוק ד"א חולק בש"ר שהם בגלוי והפרישה כאן העתיק דברי רש"י אמהו להשתין ושם לא פירש"י רק כשהן בראשו ופירשתיו בסי' מ"ג בזה:

ולא עמ"א באר הגולה ציין א"ב גמרא סוכה כ"ו א' ועל ואין אשה עמו ציין ג' הרמב"ם ונהפוך הוא כי א"ב ראוי להיות הרמב"ם כי מגמי' י"ל כפירש"י פריס סודרא בין כר לכסת ושיטת הר"מ הוא פריס סודרא כשהן בראשו ועל אין אשה עמו ראוי לציין גמ' פרק ב' סוכה כ"ו ב' רבי יוסי אומר הילדים לעולם חולצים והיינו ודאי ארבי נתן בשינת עראי דמחלק בין יום ללילה ורבי יוסי אומר הילדים אף ביום חולצין בעראי וקס"ד הרהור מצוי בהם ובשינת עראי יראה קרי (ע"ד שלא יהרהר ביום ויבא כו') ומשני בנשותיהם עמהם שמא בשינת עראי יבואו להרגל דבר א"כ מבואר הוא ומיהו י"ל הר"מ חידש דילדים ל"ד דל"ת דוקא ילדים וכמ"ש הכ"מ שם וע' סי' ל"ח במ"א אות ד' יש ליישב קצת בשינת עראי יבואו להרגל דבר בלא הרהור יע"ש:

**סעיף ב**

ישן עמ"א רנ"ב אות כ"ה ומ"מ מצוה מן המובחר שלא יסיח דעתו כלל מתפילין אפי' בק"ש ותפלה:

**סעיף ג**

שינת עראי עמ"א הם דברי הכ"מ פ"ז מתפילין ב' תירוצים או דרבי יוחנן חולק עם רמי בר יחזקאל ואין שיעור מאה אמה רק מסתמא ראשו בברכיו לא אתי לידי קבע והתי' השני דא ודא אחת הוא ולפ"ז אם רואין שישן יותר מק"א צריכין להקיצו. ואגב אזכיר דברי הלבוש ז"ל. כי צריך התבוננות בדבריו כמו שאגיד:

**הנה** בהא דפריס סודרא עלייהו יש בו ג' פירושים לפירוש הר"מ ז"ל א' פי' הכ"מ פ"ד מתפילין הט"ו דתרווייהו בעינן ראשו בין ברכיו שלא ירדם (דלא כרש"י סוכה כ"ו א' ד"ה רבא אמר לשמא ירדם לא חיישי') ובעינן פריסת סודר כשהן בראשו דישכח שיש עליו תפילין ויפיח (דאפי' בער לגמרי אי לאו דאסור להסיח דעת משא"כ בישן עראי שכח מתפילין) ובעינן סודר וזכור הוא שיש תפילין עליו ולא יפיח יע"ש. וא"ש טובא לשון הר"מ ז"ל שם בהט"ז וז"ל תפילין צריכין גוף נקי שלא יפיח בהם לפיכך אסור לישן בהם עראי אלא מניח סודר כו' וכיצד עושה ראשו בברכיו כו' ומלת לפיכך קשה אלא עראי אסור שישכח שתפילין עליו וצריך סודר שיזכור תפילין עליו ומ"מ גם ראשו בברכיו דאל"כ שמא ירדם. אבל הב"ח סובר פריסת סודר מהני שלא ירדם בקבע שע"י סודר דכיר שתפילין עליו ויזהר מלישן קבע ולפ"ז בהכרח דבר"מ וכיצד הוא עושה מניח ראשו בברכיו וי"ו הפירוש הוא ופריס סודר או ראשו בברכיו סגי ודוחק הוא וגם על הטור קשה למה לא הזכיר תקנה ראשו בברכיו אבל להכ"מ א"ש טובא כי הר"מ סובר תרתי בעינן והטור סובר בזה כרש"י דרבא חולק ארבי יוחנן בתרתי בסודר בברכיו אסור ובתפילין א"צ בברכיו דלשמא ירדם לא חיישינן ופריס סודר שלא ישכח שתפילין עליו ויפיח אבל הדרישה ולבוש מפרשים דגנאי לישן בתפילין אפי' עראי ובפריסת סודר אין גנאי וסובר הלבוש מחד מהני או סודר או ברכיו כו' וצ"ע דמה מהני בברכיו דמ"מ שינה גנאי הוא ויש ליישב ועמ"ש בט"ז מזה אי"ה ברש"י ותוס' סוכה כ"ו ד"ה אבל יע"ש:

**סעיף ד**

אסור עמ"א ומודה הר"מ לרש"י מברייתא דברכות כ"ג ב' לא יאחוז תפילין בידו וישן עראי שמא יפלו ושאני נקיט בידיה כרוכין ומהודקין בידיה:

**סעיף ה**

בנרתקן ע' מ"א עב"י בשם העיטור משמע אפי' בידו בלא נרתיק רק אוחזן בגלוי אסור להפיח בהם וכדמות ראיה מסי' מ"ג דכר"ע קי"ל שם דנפנה צריך בגדו וידו (ולאו משום כניסה דלא כרבינו האי) אלא משום גנאי שיפנה ותפילין בידו בלא בגד ה"ה י"ל הפחה נמי אסור כה"ג אבל הר"מ ז"ל א"א לפרש כן דאל"כ לוקי תלתא ברייתות בסוכה כ"ו א' בחדא גוונא דנקיט בידיה הא דקבע שרי בנרתקן והא דקבע אסור בלא נרתק שמא יפיח

וערא׳ שרי בכרוכין בידו והא דערא׳ אסור באוחזן שמא יפלו אלא ש״מ אף בלא נרתק בידו לא חיישינן להפחה כל שאין לובש בהן ובהכרח מחלק בין מנחי ברישיה או בידיה (ואע״ג דמצי לומר לא קבע וערא׳ באוחזן וקבע וערא׳ בכרוכין וערא׳ שרי ולא קבע ברישיה ובסודר כיון דלאו בחד גוונא אמר חדא מינייהו משא״כ להעיטור) ומש״ה הר״ב בהג״ה בשיטת המחבר שהוא שיטת הר״מ ז״ל קאי השמיט הך דעיטור רק החילוק הוא בנרתקן בידו באוחזן שרי דלא חיישינן שמא יפלו דבנרתק אין חשש. ומה שהראה מקום לסי׳ מ״ג באות י״ד דלבה״כ שבבית אפי׳ בנרתקן אסור. וכתב בשנפלו בנרתקן לארץ א״צ להתענות ומבואר הוא בכאן אבל בס״ת אפי׳ נפלה בנרתקן צריך להתענות וא״ה יבואר עוד בהלכו׳ ס״ת כאן:

## סימן מה

### סעיף א

בבית הקברות עמ״א סובר תוך ד״א של קברות אסור וכ״מ בי״ד סי׳ שס״ז ס״ג לא יהלך בבית הקברות או תוך ד״א של מת או קבר ש״מ דקברות תוך ד״א דקברות אסור ולפ״ז יש לומר תוך הקברות אפי׳ אין קבר סביבו ד״א הרחקה וגדר הוא הא תוך ד״א של בית הקברות אין כאן גדר והמ״א סובר הא דאמרו בברכות י״ח א׳ תוך ד״א אסור אבית הקברות קאי לא אקבר ומ״מ א״י אי בית הקברות היינו קרקע שהוקצה לקברות אע״פ שרחוק הרבה מקברים אסור תוך ד״א של קרקע א״כ איך אומרים קדיש בביה״ק ע״י״ד שע״ו ש״ך אות ג׳. ואין לומר כל שיש קברים בקרקע אסור הוא להלוך תוך ד״א רחוק בכל השטח ההוא ולט״ז דוקא תוך השטח אסור זה דוחק ומ״ש שכ״ה כוונת הגמרא ברכות י״ח א׳ וב״י סי׳ כ״ג תוך ד״א של בית הקברות לא תוך ד״א של קבר:

### סעיף ב

בבית המרחץ עמ״א העלה במקוה נשים מברכות בתוכה ואסור לכנוס בתפילין וכתבי הקודש במקוה כשיש אדם ערום שם אבל כשאין אדם שרי לכנוס בתפילין שם. והנה במקוה שיש בו מים חמין ששופכין לתוכה י״ל דיש בו הבלא כמ״ש הכ״מ בשם הר״ר מנוח וי״ל דלא נפיש הבלא וזוהמא כ״כ כמו במרחץ. ודע שאני נסתפקתי במקוה שעושין תוך המרחץ ממש אע״פ שבנוי הוא וחלוק רשות לעצמה מ״מ נפיש הבלא גם שם שהבית יתמלא עשן וזוהמא א״כ איך מברכין שם הנשים ברכה וכמרחץ דיינינן לה דהמקוה עומד תוך המרחץ ממש וכאמור. ויש לנו אריכות דברים בסוגיין דשבת י׳ א׳ ואי״ה בסימן פ״ד אבאר לענין דינא וכאן אין להאריך ובחדושינו שבת הארכנו בביאור הסוגיא בזה:

## סימן מו

**סעיף א**
כשיניח עמ"א ועמ"ש בט"ז אות א' מזה בשם הפרישה אם סומא וחרש מברך פוקח ושכוי יבואר אי"ה באות י"ד. וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**
כל צרכי עמ"א. כתב הפר"ח בנוסחאות הרמב"ם שעשי"ת כל צרכי וא"נ דכל הברכות בנוכח ונסתר. ור"ל אתה נמצא ואח"כ נסתר כי הקב"ה נמצא ומלא כה"כ ונסתר מעין כל חי. האי"ר באות י"ג בשם גליון מ"א אם ניעור כל הלילה אין מברך אלקי נשמה ולא המעביר שינה ויש להתבונן בזה דהא קי"ל בסעיף ח' דעל מנהג העולם מברך אף שהוא לא נתחייב בהן וכ"ת דא"כ המעביר שינה מזכיר מ"ע בפרטות נעילת הסנדל תוכיח שעשה ל"י כ"צ דקאי אמסאני ואפ"ה אם לא נתחייב בהן מברך ועיין תרי"ג ביוה"כ בטור וב"י לרא"ש דעל מנהג העולם מברך נמי ביוה"כ כל צרכי ולא לומר דקאי אכל ברכיו וצ"ע. ומ"ש המג"א בטור כו' א"י בשלחן ערוך נמי כתב כשנועל מנעליו ועיין לבוש תרי"ד ובהג"ה שם:

**סעיף ג**
המכין עיין מ"א והנה עשה לי כל צרכי ואשר הכין לשעבר וכל הברכות הט"ו הם בינוני אוזר עוטר הנותן כו' וצריך טעם למה וא"י כעת:

**סעיף ד**
ויהי רצון עמ"א וע' סי' ק"י במ"א אות י':

**סעיף ה**
שהכל עמ"א דהמעביר שינה ניתקן מיד כשפותח עינים נמצא לא הוי יהי רצון סמוכה ש"מ דגרסי' ויהי רצון בוי"ו ומ"ש מעין הפתיחה כ"כ התוס' הובא בב"י יע"ש. הנומל חסדים טובים לעמו ישראל עב"ח לישראל מצילם מיצה"ר שנשמות שלהם מסטרא דקדושה יע"ש. ויראה חסדים טובים שיש חסדים שאין טובים כפי הנראה ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו מכ"מ להבין ויפשפש ואנו מבקשים חסדים טובים בנגלה ונסתר ובמגידות הארכתי אין מקומו פה:

**סעיף ו**
וגם עמ"א עיין סי' ד' סעיף כ"ג דלברכה די בנקיון עפר ולק"ש ולתפלה צריך לכתחלה מים ודי בפ"א ולר"ר בעינן ג"פ:

**סעיף ז**
חייב עמ"א ועיין בשורש הראשון בר"מ דק' ברכות דרבנן וברמב"ן לא מצאתי שיאמר ההיפוך ואנו קי"ל רק בהמ"ז ג' ברכות ד"ת וברכה מעין ג' יש בו מחלוקת וגם ברכת

התורה כדבעינן למימר אי"ה בה' ברכת הפירות בזה וק"ק כיון שחיוב הוא מדרבנן עכ"פ אמאי בנהנין אם יצא אין מוציא דלא ליתהני ולא ליבריך מידי דהוי אקידוש היום דרבנן (דכבר יצא בתפלה או על הכוס דרבנן) עיין סי' רע"ג סג"ד וי"ל כמ"ש המ"א בקס"ו אות מ"א ודמי זה לאכילת שבת דאם יצא אין מוציא:

**סעיף ח**

מאה ברכות עמ"א ותוכן כוונתו דמאה ברכות אין יוצא לכתחלה בשומע מפי אחרים ועונה אמן (יכ"כ) הב"ח אם לא שאין לו פירות וכדומה גם צריך לשמוע דוקא מפי המברך כיון שחייב בה כמ"ש בקכ"ד סעיף ח' ושם יבואר אי"ה הלא כמ"ש הב"י כאן דאם יודע באיזו ברכה עומד ש"ץ עונה אמן דזה מיירי באין מחויב בה משא"כ במחויב כו':

**סעיף ט**

שלא עמ"א. ותקנו בשלילה שע"ג תקנו ג"כ שע"ע שע"א אע"ג בהנך היה יכול לומר שעשני ב"ח ואיש. וא"ש בסנהדרין פ"ד כלומר ומ"ע דלית היקישא השוה הכתוב א"כ מישראל ממעטין אשה ממילא. ועבד ממועט מישראל עי' תוס' סוכה כ"ט ב'. ומ"ש שאם הקדים אשה תו לא מברך שע"ג שע"ע י"ל עבד ישנו במילה והשחתת זקן עמ"ש בט"ז עכו"ם בקצת חשוב מעבד דיש לו חייס ויכול לגייר:

**סעיף י**

ואפי' גר עמ"א ומי שחצי עבד וחצי ב"ח לא יאמר שלא עשני עבד ולא שעשני גר ואע"ג דחייב בכל המצות. וטומטום ואנדרוגינוס דחייבין מספק בכל המצות לא יאמרו שלא עשני אשה דספק הם ואפשר יאמרו כרצונו. ממזר ישראל גמור הוא. וסומא מברך כל הג' ברכות חדא דקיי"ל סומא חייב בכל המצות מ"ה כמ"ש המ"א בסי' נ"ג אות ט"ז וכ"כ הפר"ח שם סי"ד דלא כנ"ץ ואף לרי"ו ונ"ץ הפטור מ"ה מדרבנן חייב ואלו נשים במ"ע שהז"ג אפי' מדרבנן פטירי:

**סעיף יא**

לא עמ"א ועט"ז אות ו'. ויראת שישמע אח"כ מאחר הברכה מתיר אסורים ויכוין לצאת ויוצא ממ"נ. ואם יש מי שאין בקי בברכת מתיר אסורים יכול הוא לברך ולהוציאו דהוי ס"ס ועמ"ש באות י"ד:

**סעיף יב**

ואין עמ"א והמנהג נתפשט לאומרה בשם ומלכות. ואע"פ שאין ישן והיה ניעור כל הלילה ול"ש מחזיר פקדון כה"ג אמנהגו של עולם מברך כמו פ"ע ול"ד לאלקי נשמה ומעביר שינה (עיין עט"ז וגם שם הקשיתי במ"א אות ב'):

**סעיף יג**

יש עמ"א ואנו אין אומרים מגביה שפלים וגוערין בו דאין לחדש עתה ובפרט כפי מה. שכ"א בונה במה לעצמו בנוסחות משונות בזמן הזה:

**סעיף יד**

וי"א עמ"א צ"ע כו' ד"ל במדבר א"א וחרש אומר א"ש דנהנה שאחרים שומעין ויקיצו אותו או להיפוך מה שא"כ מדבר וחרש מברך כו' שמ"ע למעוטי מאי ובסי' מ"ז אות י"ג תי' זה דמסתבא חסידים הראשונים היו עומדים אחר חצות לילה ואז דוקא ישמע קול תרנגול מברך דאל"כ אין לברך כי הלב אין מבין אז אם לא ע"י קרא הגבר יודע שהוא אחר חצות וז"ש כי שמע קול תרנגול ונכון הוא והמחבר לשיטתיה שם בהכרח כי שמע הא לא"ה לא ומיהו שם משמע שרא"ש סובר כן והנה המחבר שכתב לא שמע קול תרנגול בר"מ אין מבואר בפירוש רק הנאות פ"ז מתפלה ה"ח יע"ש והלבוש כ' כן י"א והוא דעת התוס' ורא"ש שברכת סדור מברך כן והנאות אין מברך והמנהג אף הנאות יע"ש עיין ר"מ שם בט"ב ויוה"כ א"א המעביר שינה דאין רוחץ פניו ואנו אומרים על סדר העולם וראוי ג"כ כשניעור כל הלילה וי"ל ומ"ש לכן נ"ל דסומא לא יברך וחרש יברך עסס"י ס"ט כמדומה ט"ס וצ"ל סומא יברך שנהנה מן המאורות שאחרים יצילו כמבואר בסי' נ"ג סי"ד ובסי' ס"ט וכ"כ הפר"ח כאן ועיין א"ר אות י"ב שם:

**והוי** יודע שהברכות האלו יש מהן על סידור העולם ויש שנהנה בהן א"כ בנהנה אין חבירו שיצא מוציא אותו כמו בשאר ברכת הנהנין אם יצא אין מוציא וכן אוזר ועוטר י"ל לא ליתהני ולא ליבריך (עיין קס"ז) וכ"ת הא מחויב להתפלל מ"מ אפשר בהפסק ידו על הכתונת וא"צ אזור עיין סי' ע"ד במ"א אות ו' יע"ש:

**סעיף טו**

לא עמ"א וכן מנהגינו שאומרים מיד ובתפלה מתחילין מאשר נתן לשכוי כי א"נ סוברים סמוכה לאשר יצר ועיין ריי"ד בבי"י ואין להאריך נהרא נהרא ופשטיה:

**סעיף טז**

כי עמ"א הכל תלוי בכוונה אם רואה שיעבור זמן ק"ש יכוין לצאת בפסוק א' ואם ירצה יקרא ב' פרשיות ובפר"ח כתב ג' פרשיות כי (מדרבנן) צריך שיקרא י"מ בזמן ק"ש יע"ש ואח"כ יקרא ק"ש וברכותיה אם הוא עד שליש היום כמבואר בנ"ח ס"ו יע"ש ואם לא יעבור יכוין שלא לצאת ויקרא ק"ש ד"ת עם ברכות ובין כך וכך יאמר בשכמל"ו דהכל בכוונה תליא מלתא:

## סימן מז

### סעיף א

**כתב** הב"ח עמ"א ועא"ר ג' השיג דבמשלי אין שם רק באיוב כ"ט ח' וכ"ז י"ד ושם נזכר בניו ובהכרח וצאצאיו בני בנים יע"ש ע"ש בני חיי ומזוני לאו בזכותא כו' אבל ע"י זכות גדול מהני ועסק התורה שיהיו עמילים בעיון זכות גדול מהני וז"ש אם בחקתי ע"מ עמלים ונתתי גשמיכם זכות גדול מהני ובשם כ"ג על שלא ברכו בתורה תחלה שלא נהגו כבוד לקרות לת"ח ראשון לתורה:

הכותב עמ"א וכ"כ הט"ז אות ב' ושם פירשתיו:

### סעיף ב

המהרהר דלאו כדיבור דמי וע' מ"ש אי"ה בסי' ס"ב ופ"ד ופ"ה וכאן אין להאריך:

### סעיף ג

על ד"ת עמ"א וכן העתיק הלבוש וכן מנהגינו לעסוק בד"ת והפר"ח הקשה דתינח ת"ח בעלי בתים שא"י לעסוק לכך נכון על ד"ת וי"ל דכולם כאיש אחד הם כמו והאר עינינו שמבקשים שיאר ה' עיני ת"ח הם עיני העדה ג"כ מברכין לעסוק התי"ח ויורה הוראה נכונה. גם לעסוק כל דהו משמע ואפילו ב"ב יכולים זה:

### סעיף ד

עם וי"ו עמ"א ואשר בחר בנו פותחת בברוך דנתקנה בציבור על התורה בפ"ע מש"ה פותחת בברוך:

### סעיף ה

יותר טוב עמ"א ואנו נוהגין שלא לענות אמן כמ"ש בט"ז יותר טוב עמ"א ויש לראות הרב שהגיה וי"א וכן נהגו כו' ויותר טוב דמשמע להמחבר בהכרח הוא בוי"ו שאל"כ היה פותחת בברוך והא בספרו הארוך כתב לענין מעשה י"ל בוי"ו מטעם שכ' הר"ב כאן ואפשר מדכתב סתם בש"ע משמע מטעם הכרח:

### סעיף ו

אם עמ"א משמע ליה למד מיד בלא ק"ש כלל וכמ"ש בסי' ס' ס"ב שקרא ק"ש ואח"כ אומר ברכות ומיהו מיד ליד אלא אחר התפלה הוי מיד כמ"ש הלבוש ועפר"ח ומ"ש שאז פוטרת כל היום כ"ה בראי"ש וטור וכ"מ דברי המחבר שאל"כ אין א"ר פוטרת ב"ה שצריך לברך על לימוד של כל היום וגם בס"ת יש להסתפק איזו ספק יש דלימוד של אח"כ בודאי צריך לחזור ולברך כו' אלא ש"מ כו' אבל הלבוש תופס שיטת הראב"ד ורשב"א הביאו ג"כ הפר"ח דא"ר אין פוטרת רק אותו לימוד על אתר אבל אח"כ לא ומש"ה בס"ז שינה לשון המחבר יע"ש ובס"ח השמיט ויש להסתפק ומ"ש ומ"מ יברך ב"ה קודם א"ר לחוש לסברת המחבר ועיין נ"ץ ולפי מ"ש יפה השמיטו וכדאמרינן עט"ז

אות ח' כי לבוש בסעיף י' לא כ"כ ואי"ה שם יבואר. ובחידושינו ברכות י"א ב' כתבנו שם קושיא א' אעתיקה פה וזו תוארה:

**קשיא** לי דרב יהודה דאמר א"ר פוטר לשיטתיה דב"ה קצרה שאין חותמת בברוך ופוטרת ב"ה דנמי קצרה משא"כ המחבר בס"ו אומר והערב משמע מדינא (שהרי הר"ב אומר כן כמ"ש באות ה') א"כ לכאורה זיכה שטרא לבי תרי דבל המשנה מארוכה לקצרה אין יוצא ומיהו י"ל אנן קיי"ל א"ר סמיכה הוי כמ"ש בסי' ס' ס"א דסמוכה הוי א"כ ארוכה מיקרי וכברכה א' דמיא אבל בחה"ר משמע דא"ר אין סמוכה ולפ"ז אין פוטרת לדידן ושם כתבנו בזה ולפ"ז נאמר שכוונת האדון ז"ל במה שהראה מקום לסי' ס' לזה:

**סעיף ז**

אין עמ"א המחבר התחיל דיעבד שלא להצריך ברכה אחרת כדין מצוה שהפסיק בין ברכה לעשייה אלא מדכתב ונכון לומר פ' התמיד והיינו כצרפתים משמע מדינא אפילו לכתחלה רשאי להפסיק דכל עת מחויב ללמוד וע' ב"י והכי מוכח לפירושו בתוס' ברכות שם י"א ב/ ד"ה שכבר ועמ"ש בט"ז אות ז':

**סעיף ח**

ברכת כהנים עמ"א ואנו נוהגין ג"כ ברייתא דאלו דברים כפי מ"ש אי"ה בט"ז אות ז' והמחבר בסי' ג' לשיטתיה אזיל ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ט**

כיון עמ"א דלא כט"ז אות ח' וסובר דהוי נמלך ממש וצ"ע:

**סעיף י**

ומרחץ עמ"א אף דעראי לא הוי הפסק מ"מ י"ל מרחץ טפי הוי הפסק אי לאו דלומד וזהיר בדיני מרחץ וב"ה בגילוי טפח וטפחיים ועיין ב"י להר"ם דעראי אין הפסק משמע א"צ טעם למרחץ:

**סעיף יא**

שינת קבע עמ"א עב"י ספק ברכות לקולא והנה הטעם דברכות דרבנן וספק דרבנן לקולא מה שא"כ ברכת התורה כפי מ"ש הפר"ח הביאותיו לעיל דלכמה פוסקים הוי ד"ת א"כ הוי ספק לחומרא כמו ספק בירך בהמ"ז וזה דעת רבו מהר"י גיגצבורג ז"ל ובפרט חמורה מאוד ב"ה ועי' נ"ץ:

**סעיף יב**

כל עמ"א הנה ג' סברות בזה הרא"ש וטור שינת קבע ביום הפסק וכ"ש לילה ואם לא ישן כל הלילה אין מברך ור"ת סובר שינת לילה נמי לא הוי הפסק וב"ה פוטרת מעל"ע ותו לא ואנן סוברים דשינת יום לא הוי הפסק ובהכרח שינת לילה הטעם דנעשה בריה חדשה כמו כל ברכת השחר וא"כ אף בלא ישן כל הלילה מברך דלא היה כוונתינו רק

על יום א' כתקנת חז"ל היינו בישן דנעשה בריה כו' והראה לסי' תרל"ט אות י"ז יע"ש ועא"ר אות ט' דניעור כל הלילה יברך בבוקר בע"ה דאין דעתינו כ"א על יום ולילה יע"ש ועפר"ח סימן מ"ו סעיף ח' פסק דספק הוא. והנה י"ל אנן סוברים בזה כר"ת דאין דעתנו רק על מעל"ע ותו לא ומ"מ שינת לילה הוי הפסק גדול ומברכין קודם אור היום או דנעשה בריה חדשה וכ"מ דברי המחבר כאן סי"ב הלילה הולך אחר יום שעבר תיפוק ליה דאפי' אין הולך אחר יום שעבר (כקושיית הר"י עיין ע"ץ ג"ץ וברכות י"א ב') הא לא ישן ש"מ דאלו אין הולך לא היה דעתנו כי אם על יום לבד כסברת ר"ת מה שהקשה הפר"ח דא"כ כשמשכים ללמוד קודם היום דמברך כשמאיר השחר יברך שנית י"ל אע"פ שאין היום הולך אחר הלילה שעבר ודאי מתכוונין בכך לפטור של כל מעל"ע שלאחריו וכל דמתכוין ש"ד אע"פ שאין הולך כו' ורש"י שבירך במשבים והלך לבית הכנסת ובירך שנית המעיין בב"י טעמו של רש"י שקורין פ' התמיד בציבור מדמה אותו לקריאת התורה בציבור יע"ש והבן:

**עוד** כתב הפר"ח בסי' מ"ו ס"א וכאן ס"ג והקם בחצות לילה ודעתו לישן שנית מברך ב"ה כשקם ויחזור ויברך בבוקר דשינת לילה לכ"ע הוי הפסק מ"ש לכ"ע היינו בסי"א אבל ר"ח חולק אשינת לילה ג"כ ולמ"א דנעשה בריה חדשה י"ל פ"א נעשה בריה חדשה לא ב"פ כמ"ש בסי' ד' אות י"ג בנט"י יע"ש. ועוד בדעתיו תליא מילתא דהברכה קאי על מעל"ע או אחר שיקום משנתו וכל שמברך אחר שקם משינה פעם א' דעתו על מעל"ע שאחריו וצ"ע:

**סעיף יג**

חוץ עמ"א ועמ"ש בסי' ט"ו אות י"ד דבחצות ל"ש סידור העולם וצריך לשמוע התרנגול ועפר"ח הסכים לזה דיכול לברך לשכוי בלילה וכן היה נוהג יע"ש עיין סוף הסימן:

**לשכוי** בינה בין יום ולילה אמת ושקר (איוב לח) תרגם לתרנגול ברא ביונתא דמהימן אשבועה ולהזכיר אותנו מעמד סיני ויסעו מיטבתה טב ונייח בעברונה עבר וגז עה"ז ועצה לשמוע לתרנגול המכריז כו' בעציון גבר בכרך (דמתקריא) תרנגולא תרגום ירושלמי שם עיין ערוך תרנגול רשום בזכרונות:

**סעיף יד**

נשים עמ"א קפ"ז אות ג' ועבדים נמי יאמרו ב"ה דחייבין בתפלה ומיהו למ"ד תפלה ותחנונים אין מברך ב"ה ופ' התמיד אפשר בני ישראל ולא עבדים א"כ אין מברכין ברכת התורה ואינן בני לימוד כלל ע"ד רמ"ו ועמ"א סימן מ"ו אות ט' בני ישראל ממעטינן נמי נשים וצ"ע ועט"ז אות י"ד:

## סימן מח

### סעיף א

**פרשת** הקרבנות עמ"א. ורבינו הגדול בתב"ש במס' ברכות אות י"ב כתב דהקרבתי אבעלים וכלומר שנתן לכהן וכהן מקריב א"כ א"צ לעמוד יע"ש ומ"מ פ' התמיד ראוי לעמוד שקורין בציבור בקול רם ע' סי' מ"ו בב"י שרש"י היה מברך ברכת התורה פעם שנית על פ' התמיד יע"ש. עמ"ש בסמוך מזה:

ויכוין עמ"א כי הקורא בלא יה"ר אין כמקריב רק לרווחא יכוין בפירוש כקורא עיין טור וב"ח. בסידורים נדפס יה"ר כאלו הקרבנו קרבן התמיד וי"ג הקרבתי וזה יותר טעות כי הקרבתי בחטאת ואשם אבעלים קאי כמש"ל משא"כ תמיד אין יחיד מיקרי בעלים ובטור כאלו קרב התמיד במועדו ועמדנו על מעמדו כי צריך שליח וזה נכון:

### סעיף ב

פסוקי מוסף עמ"א עיין לבוש וב"ח וי"ל מ"ט לא יאמרו יה"ר אחר פסוקי מוסף כמו אחר התמיד ואף שאין מכפרים כמ"ש הלבוש ברפ"ג מ"מ יאמרו כך ועוד פסוקי מוסף ר"ח מכפרים. ואפשר לא תקנו כי אם על התמיד שאין הפסק. והטור שכתב דלמה להזכיר אע"פ שא"א יה"ר מ"מ למה הוא מזכיר עמ"ש באות א':

### סעיף ג

כדי עמ"א וכל שאין מפורסם או שאין קורין בתורה מזכירין אותה אצל התמיד. וברי"ה א"א ובראשי חדשיכם לבוש סי' תקפ"ד ס"א שיש להעלים ר"ח וכ"כ בתקפ"ב סעיף ו' ועמ"א שם ה' ואין הכרע ומ"מ המנהג שלא לומר והמשנה ידו על התחתונה ותדע דמזכירין ר"ח לפרשי' ר"ה הכל יודעין שהוא ר"ח ואי דאין קורין למה אין קורין ויוציאו ג' אלא להעלים ובמקום אחר הארכתי וכאן אין להאריך ואי"ה בה' ר"ח יבואר עוד:

### סעיף ד

יש עמ"א ועא"ר קצת מתנועעים תנועה משובשת שהגוף עומד על עמדו רק בראש הופך פעם לימין ולשמאל דרך גאוה וע"ש אין לעשות כן והכל לפי מה שהוא אדם אם מכוין היטב בתנועה יתנועע ואם לאו יעמוד כך ולבד שיכוין לבו:

## סימן מט

### סעיף א

בפי הכל עמ"א הנה הב"ח לא הזכיר מד"מ והוכיח דל"ד בפי הכל מתפילין וה"מ אתירוץ דשגור בפי כל הסופרים וירצה דליכא למגזר משא"כ בד"ת אם אין שגור אף השגור לא יאמר שיאמר ג"כ אינו שגור ובל"ב סכ"ט קצת לא משמע כן. ומ"ש בשם הב"ח הנה המעיין שם יראה דה"פ דאם שגור בפיו ובפי אחרים לא לעצמו אומר

ולהוציא אותם לא דשומע כעונה ובעינן שיכול הוא לומר כן אבל אם שגור בפיהם אף להוציא אחרים שרי. ובתענית כ"ח א' במנחה אומר יחיד על פה וכי רשאי לומר בציבור אלא כולם כקורין שמע הבינו המ"א והפר"ח ג"כ דזהו החילוק של הרא"ש ובד"מ בשם הגהות אלפסי יחיד אסור וציבור יחד שרי והיינו נמי מגמרא הנ"ל. ולי העני י"ל דה"פ דס"ד שיחיד קורא על פה במקום קריאה בס"ת בציבור ופריך וכי כו' (דוגמא כ"ג ביה"כ ופריך דכאן אין ראוי כן) ומשני כקורא שמע (מיותר הוא) כלומר לאו שתהא נחשב כקריאה בציבור אלא כקורין שטע ואין מוכח משם כלום באופן שיש שם ג' פירושים ואין קושיא משם לסברת הב"ח ששם כולם שגורים דהפירוש כמ"ש והבן. וע' פר"ח הביא ראיה מסי' ג"ן סי"ד סומא פורס על שמע הרי מוציא בק"ש אחרים יע"ש בע"פ ולמ"ש בשם הב"ח כולהו מגרס גריסן ועמ"ש בסי' כ"ט וס"ב אי"ה שי"א שק"ש אין מוציא אפי' בעשרה דכתיב ודברת בם וכאן אין להאריך:

## סימן נ

### סעיף א

איזהו מקומן עמ"א דבט"ב נמי אמרינן ולא נחשב לימוד כמבואר בתקנ"ד ה"ה בבית האבל:

### סעיף ב

ללמוד עמ"א דאף בתפלה אע"פ שאין מבין הקב"ה יודע משא"כ בלימוד צריך להבין, ובפרט עמי הארצות צריך שיבינו הפירוש שיצאו בזה ידי לימוד שליש במקרא ומשנה וגמרא. והא דקבעו פרק א"מ ובריית דר"י כי אחר פי התמיד לומדים ענין הקרבנות משנה והא דקבעו דוקא זה הפרק ולא פי אחר ממס' זבחים לפי שאין באותו פרק מחלוקת עב"י בשם הרא"ה (ואי קשיא דבזבחים נ"ז ב' מוקי לה כראב"ע מ"מ מה ששנוי שם אין בו מחלוקת דלר"ע נמי להרחיק רק מלת אלא דאיק לה התם ומשום זה שפיר מיקרי אין בו מחלוקת ואח"כ ברייתא דר"י שהמדרש כתלמוד וקבעו זו הברייתא שהיא ראש בת"כ עב"י וב"ח. עיין א"ר בשם אבודרהם לאשים בלא בלא יו"ד אחר אל"ף ושי"ן דגושה ופשוט הוא כי שורשו אש ואחר ת"ק לא אישים אחר ת"ג רפויה. אשם גזילות כולם בסמיכות בחטף פתח משא"כ אשם תלוי בנפסק בשני קמצין ופשוט הוא:

## סימן נא

### סעיף א

אומרים עמ"א ועיין בהג"ה ס"ז ונהגו לעמוד בב"ש וישתבח ובסימן ג"ן במ"א א' וט"ז א' וב"ח שם דישתבח יש לעמוד אף הקהל בציבור ולא ביחיד וב"ש אף ביחיד יע"ש:

**סעיף ב**

קודם עמ"א. אם מהלשון דייק ליה י"ל דל"ד הוא אלא לומר אם לא סיים והוא באמצע ברכה אין עונה ומפסיק ומיהו באות ג' משמע דאפי' באמצע ברכה עונה אמן. והנה ע"פ דרך רמז י"ל העונה אמן אחר עצמו מגונה תרי טעמי או דמשמע דמסיים וחוזר ומברך והוי בור או איך יענה אחר עצמו שפירוש אמן אני מאמין ומחזק שאמת דיבר המברך אחר עצמו אין שייך זה דמסתמא אומר הוא אמת משא"כ אמן אחר בקשה שפירוש יה"ר שיאמן במהרה שאלתינו וכדומה (כמ"ש בט"ז בשם קונטרס קטן שלי) א"כ י"ל אחר עצמו ובתנאי אחר ב' ברכות וסיום מזה דוקא אחר בונה ירושלים סיום וגם אחר בקשה וא"כ כשסיים בשוה עם הש"ץ ב"ש שהוא הלול ושבח אין עונה אמן דאמת ומאמין שהרי בירך כן ופשיטא שאומר אמת וא"צ חיזוק והסכמה משא"כ כשהש"צ מסיים אחר כן מחזק דברי הש"ץ נ"ל. ועמ"ש באות ג' מזה ועב"י סי' נ"ט וס' וס"א בזה:

**סעיף ג**

צריך עמ"א. לי העני יש כאן התבוננות מעט. דע בק"ש וברכותיה מבואר בס"ז בין הפרקים שואל מפני הכבוד כו' וכ"ש דעונה אמן ולא הוי הפסק דאם שואל מפני הכבוד כ"ש לענות אמן כ"כ הטור בס"א בשם הרמ"ה ומשמע אפילו אמן על שאר דברים שאדם מברך והוא שומע דעונה לדידן בסי' ס"א ס"ג בהג"ה. ובאמצע הפרק אין עונין אמן רק מה שמוזכר בסימן ס"ו ס"ג יע"ש. ולענין פסוקי דזמרה בין ב"ש להודו לכ"ע (אף המחבר בסי' ל"ט סעיף ד') עונה אמן דאין הפסק בין ברכה לעשייה דאמן שבח הוא ופסוקי דזמרה שבח הוא ומשמע אפי' אמן על דברים אחרים ששומע ואפי' על ברכת שאלת צרכיו דאמן פירושו יה"ר שיעשה שאלתינו נמי שבח הוי ופוסק ואומר. ובאמצע פסוקי דזמרה הנה ממ"א כאן אפילו באמצע ברכה דב"ש עונה אפי' ברכה אחרת כ"ש באמצע פסוקי דזמרה וכ"נ מא"ר ס"ו אות ו' יע"ש. הן אמת מהר"ב ס"ו ס"ג ולכל ה"מ פוסקים כ"ש באומר תחנונים משמע לשאר אמנים לא ואפשר תחנונים חמירי מפסוקי דזמרה. וע' בסי' ס"ה ס"ב בט"ז ומ"א וא"ר ג' י"ל אמן מפסיק דמחויב לענות אמן אחר ברכה משא"כ פסוק ראשון כל שא"י בקל א"צ להפסיק כאמור (עיין תה"ד סי' ג' וא"ה יבואר ס"ה וס"ו בזה) סוף דבר הכל נשמע לאשתעויי ל"ד אפי' לפסוק צדקת ולדבר מצוה מב"ש עד אחר ישתבח אסור ובין ישתבח ליוצר אור לדבר מצוה שרי עסי' נ"ד ושם יבואר אי"ה אבל לענות אמן על איזה ברכה שתהיה שרי אפילו באמצע פסוקי דזמרה ואפי' באמצע ברכה ב"ש או ישתבח ול"ד לאמצע ברכה של ק"ש דאסור דמוזכר בתלמוד משא"כ זה (אף דמסתמא נתקנה בימי כה"ג כמ"ש בט"ז א') הואיל ולא נזכרה מפסיקין אף באמצע ברכה:

**ועם** זה יתיישב דבסי' נ"ט הרא"ש היה ממה"ר לענות קודם ש"ץ (שלא יסיים עמו דעונה אחר ברכותיו) וכאן לא היה ממה"ר י"ל דאמר והאריך אחר סיום הש"ץ ועונה באמצע ברכה אמן משא"כ התם ועב"י וא"ש:

**עוד** רגע אדבר העונה אמן אתר עצמו מגונה הא שתוקי לא משתקינן ליה וכ"כ הפר"ח בדאמר בפ' אין עומדין מגונה הוי כו' וזה דוקא היכא דא"ו הפסק הא בעונה בין ברכה לעשייה משתקינן ליה ולא עוד דחוזר ומברך. וכ"כ א"ר בקס"ז אות ז' בשם בה"ג ענה אמן אחר נפשיה כדיבר דברים בטלים יע"ש. ומ"מ בין ב"ש להודו אם ענה אחר נפשיה לא משתקינן ליה וא"צ לחזור ולברך דאמן שבח הוא ופסוקי דזמרה שבח הוא דמש"ה עונה אחר הש"ץ אף להחולקים בא"ר אף שי"ל מ"מ מסתברא כן אבל ודאי אם שח דברים בטלים בין ב"ש להודו חוזר ומברך דשח בין ברכה לעשייה ועדיין צ"ע בזה. עט"ז אות ב'. ואם בירך על המצוה ושמע ברכה מאחר וענה אמן אם צריך לחזור ולברך באנו למחלוקת הט"ז ומ"א בסי' כ"ה סעיף י' בט"ז ח' ומ"א י"ז. לט"ז אין חוזר ומברך ומדמה ליה לגביל לתורי בקס"ז ס"ו לכתחלה לא יפסיק ודיעבד אין חוזר ומברך (הקונטרס קטן שלי בסעיף ט"ו תמהתי וא"ש וכ"כ לעיל יע"ש) ולמ"א חוזר ומברך כיון דא"צ לא הוי כגביל לתורי. אבל אחר עצמו ודאי חוזר ומברך אף לט"ז גם לכתחלה אסור להפסיק בין ברכה לעשייה באמן וקדיש וקדושה כמבואר בכ"ה. ושח א"צ כדי דיבור אפי' מלה אחת הוי הפסק ועיין ר"ו יותר מכ"ד בשתיקה קאי ושם יבואר אי"ה יותר הארכתי כי מרוב שיחי וכעסי שלא זכיתי ללמוד כראוי הוצרכתי להאריך כאן ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ד**

בין עמ"א ועמ"ש באות הקדום אם שח בין ב"ש להודו אפשר יאמר ברוך ה' לעולם ויעלה לו לברכה כו':

**סעיף ה**

צריך עמ"א מצאתי בתנ"ך כ"י בתלשא גדול וכל רפויה ודאי ט"ס הוא לכאורה ועיין של"ה רנ"ב בשם דרך חיים בין העמים לאלילים יפסוק שלא יאמרו העמים אלילים הם רק קאי אאלהיהם הם אלילים וי"ל ג"כ כמ"ש הרב המדקדק ר"ש כהן ז"ל מהענא בצוהר התיבה תיבת אותיות אות ג' כמו ושמתם אותם יע"ש אבל מ"ש בין שמים לעשה א"י כעת מהו ולא מצאתיו כעת:

**סעיף ו**

צריך עמ"א ועסי' ס"ג ס"ד כצ"ל ובתפלה יש עוד טעם שמא בפ"ש נמי לא יכוין וברכה לבטלה משא"כ כאן וק"ש ממתין מעט ולא הוי ב' רשויות או בלחש

**סעיף ז**
ואומרים עמ"א יעב"י מזה ובט"ז אף שהם בלא מבטל דגוש:

**סעיף ח**
אין עמ"א ועט"ז שם אות ד' ומ"א ג' ומ"מ מגונה הוי הא שתוקי לא משתקינן המשתחוה באלו המקומות עמ"ש פר"ח בריש הסימן ועמ"ש באות ב' יע"ש:

**סעיף ט**
ולויברך דוד עמ"א ועכשיו אומרים השירה בבית הכנסת בפסקי פסקי כרצונם וא"י טעם ברור וער"ס רפ"ב כיון שאומרים תחנה אין חשש:

**סעיף י**
מזמור עמ"א ומנהגנו שלא אומרו בר"ה ויה"כ:

**סעיף יא**
ולא עמ"א ועיה"כ אין לומר פרשת קרבנות השייכים ליחיד דאין מביאין עי"כ כמו תודה דממעט באכילה בלילה ה"ה שלמים אע"פ לנותר ישרפנו בזמנו. זולת עולה יאמר בעי"כ תב"ש ברכות יע"ש ועמ"ש בסי' א' וכאן אין להאריך. והא דא"א מזמור לתודה בע"פ כו' אף בלא יה"ר אין חשש מ"מ כיון דאין מביאין למה יאמרו:

## סימן נב

**סעיף א**
יאמר עמ"א. מ"ש אם התחילו הקהל ישתבח נ"ל דה"פ אם בא בעת שאמר ב"ש ותהלה לדוד עד"מ אז כבר אמרו הקהל ישתבח שישמע הוא מהש"ץ (משמע שנכון הוא שהש"ץ יתחיל ישתבח אחר שסיימו הקהל וכן נ"ל בב"ש להוציא שאינו נקי) ויוצא בזה ומ"מ אי" אמאי לא נימא מלה במלה עם הש"ץ ואם ירצה ימהר קצת ויענה אמן ועא"ר ולא הבינותי כעת. שם הביא בשם מ"ב דלא יאמר ב"ש וישתבח אחר התפלה בברכה אבל בלא שם ומלכות יאמר יע"ש. ומ"ש המ"א דעיקר הקפידא להתפלל עם הציבור ומיהו אם בא ומצא ציבור מתפללין לא יתחיל עמהם דמסמך גאולה לתפלה בשחרית עדיף משא"כ במעריב עיין סי' רל"ו בש"ע ס"ג ובב"י ודי"ם שם מבואר כן יע"ש:
**אי** לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותי הייתי אומר אם בא לב"ה ומצא ציבור באמת ויציב אומר עמהם ומתפלל עמהם דתפלה בציבור רצויה ומסמיך גאולה לתפלה ויקרא ק"ש אח"כ עם ב' ברכות שלפניה לחוד ומהא אמינא לה מסי' רל"ה ס"א דעריף להתפלל עם הציבור ולקרות ק"ש וברכותיה כדי לעמוד מתוך ד"ת לתפלה ויקרא ק"ש בזמנה בלא ברכות. שוב ראיתי דשפיר עבידנא דמסתפי דהתם אפשר הטעם דיוצא ידי ק"ש מפלג ובלילה רק לספק עט"ז וא"ר שם והבן:

**עוד** אני העני מסופק אם בא לב"ה ורואה שא"א שיתפלל עם הציבור בלחש אם נאמר דחזרת הש"ץ נמי תפלת הציבור הוי שמוציא שאינו בקי ויעשה עד"ה לדלוג כדי שיתפלל מלה במלה עם הש"ץ ומ"מ נראה שתפלת הציבור הוי בלחש וכעת לא מצאתיו ואי"ה בסי' רל"ה ורל"ו יבואר עוד וכאן אין להאריך:

## סימן נג

### סעיף א

מעומד עמ"א בשם ב"ח דישתבח מצד עצמו א"צ עמידה רק הקדיש שיסמוך לו בעמידה דומיא דמלאכים כי הוא דבר שבקדושה ומש"ה בחול אף הקהל עומדים בישתבח שישמעו מיד הקדיש ויענו כו' אבל בשבת החזן מאריך והקהל יושבים בישתבח אבל בס"ס נ"א סעיף ו' בהג"ה נהגו לעמוד בב"ש ויברך דוד וישתבח משמע דומיא דב"ש מצד עצמו ועמ"ש אי"ה בט"ז אות א' מזה יע"ש:

### סעיף ב

אין לומר עמ"א. הנה אם לא אמר כלל פסוקי דזמרה הוי ישתבח ברכה לבטלה משא"כ אם אמר עד"מ תחלה וכדומה בלא ב"ש ואמר ישתבח לא הוי ברכה לבטלה כי מי שאכל ולא בירך ברכה א' מש"ה לא יברך ברכה אחרונה אלא לכתחלה אין לעשות כן דישתבח אין מתחיל בברוך דסמוכה היא לב"ש כ"ש בנ"א א"כ אין לומר בלא ב"ש וכ"ה בב"י ומהריי"א ול"ד לאהבה רבה דשם אין סדר מעכב ויש לראות האומרים תהלים ומתרמי תהלה בו ויצאו י"ח באמירת תהלה איך יאמרו אח"כ בברכה ועב"ח ולבוש דהברכה ב"ש וישתבח שמחויב לומר תהלה בכל יום (מ"ש הב"ח להסדיר הא סדור ודוחק לומר שיסדר מיד גם סידר שלש ברכות ראשונות) ובדרבנן א"צ כוונה עמ"א סי' ס' אות ג' ור"ט בזה וי"ל כשמתכוין שלא לצאת ש"ד ואומר דרך תחנונים. שוב ראיתי בסימן נ"ד בב"י בשם הכל בו להסדיר שבח של מקום ולא להפסיק ויתפלל וזה כב"ח יע"ש:

### סעיף ג

אין עמ"א. דבין ישתבח ליוצר קיל מבין ב"ש לישתבח ששם רשאי לדבר מצוה ועמ"ש בסי' נ"ד אי"ה. והנה הג"ה זו ובסי' נ"ד ס"ג ובס"ו ס"ב צריכין ביאור ולדעתי ההדיוטית הכין הוא אם הביאו להם בפסוקי דזמרה יש חילוק הש"ץ יתעטף ויברך שם משיפסיק בין ישתבח שאמר בקול רם ובין קדיש דגנאי לציבור (עיין לבוש) אבל יחיד טוב להמתין בין ישתבח לקדיש משיפסיק קודם ישתבח אבל אם לא הביאו להם רק לאחר ישתבח אף הש"ץ יתעטף ויברך בין ישתבח לקדיש. במ"א נ"ד אות ד' ואם הביאו בין קדיש לברכו הויי כבין הפרקים ובין ברכו ליוצר הוי כאמצע הפרק דהא ברכו קאי איוצר אור (אף שאומרים ברוך ה' כו' ולפי זה בטלית לא יפסיק בין קר"ש לברכו וכ"ש משם ואילך

רק יתעטף בלא ברכה וצ"ע אם ימשמש אחר כך ויברך שוב ראיתי בלבוש שם דימשמש ויברך אחר התפלה) ותפילין להמ"א בס"ו אות ד' יברך עליהם ובין ברכו ליוצר ימתין עד אהבה רבה ויברך. ולבוש שם פוסק דאף תפילין אין להפסיק ואי"ה שם יבואר עוד בזה ואין להאריך:

**סעיף ד**
ימתין עמ"א השי"ץ ימתין דיסמוך הקדיש מיד ולא היחיד:

**סעיף ה**
וישתוק עמ"א דאם שהה כדי לגמור כולה באונס בפסוקי דזמרה דרבנן אין חוזר לראש ול"ד לק"ש ד"ת עיין קפ"ג אות י"א ותכ"ב אות ט' ובתפלה אי"ה יבואר בק"ד בזה:

**סעיף ו**
ש"ץ עמ"א ועיין תקפ"א פ"א בר"ה ויה"כ שיהא נשוי ובן שלשים יע"ש דומיא דכ"ג שיש לו אשה ומשמע בכל השנה אפי/ בשאר ימות השנה אפי' אין נשוי מ"מ נשוי קודם לבחור אפי' נתמלא זקנו ואפי' בשאר ימות השנה נ"ל:

**סעיף ז**
שלא עמ"א וכל שהעבירוהו הוי כלכתחלה יע"ש יש בהג"ה ס"ה הקטן קודם אפי' ש"ן קבוע כמ"ש המחבר סעיף ז' יע"ש ובן יג"ש וב"ש חכם הוא קודם:

**סעיף ח**
מותר עמ"א וביי"ד ב' סעיף י' וש"ך י"א באם פ"א טריפה אין דיינין ליה כשוגג יע"ש. ועא"ר אות ט' בעבר עבירה ושב בתענית אין למנותו אבל כל ימות השנה י"ל דמיקרי פרקו נאה יע"ש:

**סעיף ט**
מפני עמ"א פירשתיו בט"ז אות ב' יע"ש ילקוט כ"ה לומר כל היכא דכ"ה לא מהני מחילה:

**סעיף י**
משהביא עמ"א. וע' נ"ה אות ז' דתפלה דרבנן הוא ובק"ו אות ב' מבואר להמחבר תפלה דאורייתא כסברת הר"מ ז"ל ומוכרח הוא שם וכדבעינן למימר שם אי"ה והר"ב מדשתיק שם אודי ליה. ומההיא דנ"ה אין קושיא ולהתפלל בעשרה ולומר קדושה הוי דרבנן אבל כאן קשה דהוי ספק תורה ונהי מק"ש אין קושיא די"ל דק"ש אין א' מוציא חבירו דודברת בם בעינן וכמ"ש בהי ק"ש אי"ה מ"מ מתפלה קשה ועמ"ש אי"ה באות ט"ז וי"ט ובסי' קכ"ח כמ"א אות מ"ח לענין נשיאת כפים שם י"ל דהוי ברכה לבטלה הוי ד"ת עיין רט"ו ומש"ה צריך לדקדק שם יותר ואי"ה שם יבואר יותר ובחידושינו במס' מגילה כתבנו בזה:

**סעיף יא**
סריס עמ"א עב"י הביא מ"ס פי"ד (הי"ז) והנה בן עשרים ובעל זקן וי"ו הפירוד ומ"ש אין לו זקן אע"פ שנראה כסריס הא סריס לא וי"א אף סריס כשר. ומיהו לת"ק באין נראו סימני סריס (דכשר היינו ביש לו ב"ש דאל"ה בתר רוב אזלינן ועדיין קטן הוא כדלקמן נ"ה ס"ה אע"ג דתפלה דרבנן רוב הוא ול"ד לאות י') אלא ה"פ אע"פ שאין לו זקן ונראה בעיני העולם כסריס הא סריס גנאי וי"א אף סריס ונראו נו סימני סריס והוא בן עשרים פסק המחבר כי"א ורש"ל ולבוש ושכנ"ג פסקו דאסור וכת"ק שם. ומיהו מהמחבר כאן י"ל דבעינן בן ך' דאל"כ לא נתמלא זקנו אבל לפי האמת בן ך' דקודם אפי' נראו סימנים לאו כלום ועדיין קטן הוא:

**סעיף יב**
ערבית עמ"א כ"ה בב"י דערבית לדידן קבעוה חובה רק שאין מוציא כלום ומיהו מחילת הציבור לא מהני כמ"ש סעיף ו'. ולפ"ז קטן בערבית אין מוציא בברכת ק"ש ומיהו י"ל דקי"ל בקפ"ו דמוציא ימ"מ ליכא כבוד צבור כה"ג דרובן בקיאין משא"כ כשיש חזרת התפלה גנאי לציבור ה"ג:

**סעיף יג**
אין לו עמ"א ועמ"ש בט"ז ועיין לבוש מ"ש שאין מוציא אחרים אנן קי"ל דמוציא אלא אין כבוד הציבור שקטן יוציא הציבור ואולי אזיל לשיטתיה בקפ"ו משמע דוקא כשקטן אכל כ"ש ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף יד**
ש"ץ עמ"א ועא"ר ט"ו וט"ז בשם פ"ח רשב"ג ור"י כ"ג אמר שמא דרשת ברבים ונהנית מד"ת יצאת ליהרג. מזמורים שמזמרים בעכו"ם אם אין מיוחדים להם אין איסור. חסיד קודם לצדיק. כהן קודם ללוי ולוי לישראל ות"ח קודם לכ"ג עם הארץ:

**סעיף טו**
לאלפין עמ"א ובט"ז קכ"ח אות למ"ד ופר"ח כאן מ"ש ממגילה כ"ד ובבא מציעא בהפועלים תירצו התוס' הא דהתפלל רבי חייא בתענית שלא היה אחר כראוי כמו ר"ח עיין ר"מ פ"ח מתפלה הי"ב העלו אין ממנין כו' הרב ממנה אחד מתלמידיו עכ"מ ולא הראה מקום והפר"ח הראה לתפלת השחר ירד שמואל הקטן אע"פ שהיה אחדים ורבי הוריד לר"ח יע"ש היינו דר"ח קרא לאלפין עיינין הרב יש לו רשות והבן וזה יהיה כוונת הר"מ בסדורו ומיהו עתה הרשות נתונה לזט"ה. גם בעו"ה פסקו הישיבות השם יחזירנו במהרה בימינו אמן:

**סעיף טז**
סומא עמ"א ובע"ץ ך' כתב סומא מדרבנן והיינו תפלה גם כן דרבנן בק"ו פירש שלא הז"ג הלואי כו' וכט"ז שם ותוס' טעם ר"י עא"ר בק"ו ועפר"ח פסק ג"כ דסומא חייב מ"ה וראיה מערבי פסחים סומא חייב לומר הגדה יע"ש ואי"ה בהלכות פסח יבואר ובסי' ס"ט אבאר עוד אי חייב בלאוין:

**סעיף יז**
אינו עמ"א ובק"ע אות י' לבע"ה עשה אבל א"צ מיד ולגדול אין מסרבין ויעשה מיד יע"ש. (ועסי' תר"ץ בחזן לענין המגילה ובמ"א שם ואי"ה יבואר בהלכות ס"ת ומגילה):

**סעיף יח**
אמתלא עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ח' מזה:

**סעיף יט**
ונדחו דבריהם עמ"א. מריש ה"א הא דקי"ל כל המצות כולם אם יצא מוציא חוץ מגר ואשה כפי הנראה מרא"ש פ"ק דקידושין גבי מ"ע שהזמ"ג וברכות כ' ב' דהם אינם בכלל הערבות ויצא מוציא מטעם ערבות הוא (ע' מ"ש בפתיחה כוללת ור"ה כ"ט) כיון דשמענא להא דהמחבר כאן מוכח להיפוך דאל"כ איך גר יהיה ש"ץ ומוציא בחזרת התפלה אחרים הא כבר יצא ונאמר דנאמר דחז"ל תקנו שחוב על ש"ץ שיחזיר התפלח אפי' באין שם אינו בקי מ"מ איך מוציא דרבנן ד"ת לדעת המחבר בק"ו ובמ"א שם דסובר תפלה ד"ת ש"מ דגר נמי בכלל הערבות הוא ואע"פ שיצא מוציא ואי"ה יבואר עוד ועבדים יראה דאין בכלל ערבות ובפרשת נצבים לא נזכר עברים:

**סעיף כ**
אפי' עמ"א ובב"י וכ"ה בלבוש שתמידין אין קריבין שלא מדעתם א"כ ברב וכדומה למה יחיד יכול למחות ואין התשובה בידי מ"מ עכשיו המנהג שהולכין אחר זט"ה או הנבררים:

**סעיף כא**
שכבר עמ"א. ועכשיו הרשות ביד זט"ה או הנבררים וכ"מ לפי התקנה ומ"ש מרביץ תורה שיושב בישיבה:

**סעיף כב**
קודם עמ"א ובתקפ"א מבואר בס"א דאם מכוין שלא להוציא השונא גם אוהבים לא יצאו ע"כ צריכין החזנים ליזהר בזה ומי שקוראים לתורה ואין עולה אין בכלל עונש ועוזבי ה' כי הוא בין גברא לגברא רק מקצר ימיו וגם מזה יזהר האדם:

**סעיף כג**
בשביל אביו עמ"א ועי"ד מזה כי תפלה יותר מצוה מקדיש:

**סעיף כד**
מי שירצה הקהל עמ"א קדיש אין רשות ביד הקהל לדחותו אם הוא תושב אבל תפלה אין מתפלל בלא רשותם ויראה ודאי דעכשיו ג"כ כמו בש"ץ שאין יחיד מוחה כמ"ש באות כ' בשם הלבוש ה"ה כאן שלא ירבה המחלוקת אלא הולכין אחר רוב או נבררים לזה. ועיין קל"ו ורפ"ב במ"א אות ח"י מדין החיובים לקריאת ס"ת ובלבוש ואיזו קודם:

**סעיף כה**
בשכר עמ"א ואפשר דהיינו כששניהם שוין אבל אם א' מעולה אע"פ שהוא בחנם הוא עדיף וכעת לא מצאתיו:

**סעיף כו**
בלא עמ"א. ואם החזיק במצוה יבואר אי"ה בהל' ס"ת יעויין שם:

**סעיף כז**
שכר ש"ץ עמ"א. מנהג שכתוב בד"מ הוא שחציו לפי נפשות ומכל נשואין מגיע לו כפי הנדן הוא חציו לפי ממון:

**סעיף כח**
נמצא עמ"א תשובה מהני שלא לסלקו אף עבר במזיד אבל למנותו מבואר בס"ה בהג"ה דבמזיד לא מהני תשובה דאין פרקי נאה ואם עשה בילדותו עבירה במזיד ועדיין לא שב אף מינוהו מעבירין אותו דפסול בעבירה לעדות:

**סעיף כט**
שנתפס עמ"א. אבל למנותו אין ממנין כבס"ד ומ"א שם אות ז' קלא דלא פסיק מעבירין וצריך לחלק בין קול בעלמא לקלא דלא פסיק עיין אה"ע:

**סעיף ל**
להחליף עמ"א. כשם שת"ח אסור לצאת בשוק בבגדים מלוכלכים כך ש"ץ אע"פ שאין ת"ח הדין כך:

**סעיף לא**
בשירי עכו"ם עמ"א ודוקא שירים המיוחדין לעכו"ם עפר"ח סכ"ג דש"ץ שעבר עבירות חמורות ושב בתשובה ירד לפני התיבה דלא בעינן פרקו נאה אלא בתענית וכ"מ בר"מ ספ"ח מתפלה ולא כדמשמע מטור והמחבר עכ"ל והיינו בר"מ ספ"ח לא זכר פרקו נאה רק בפ"ד מתענית ה"ד הזכירו שע"ז נאמר בגמ' תענית ט"ז פרקו נאה ולפ"ז אם ממנין ש"ץ על כל השנה ור"ה ויה"כ יש בעלי תפלות אין איסור ומ"מ אין לנו אלא דברי המחבר והר"ב בסד"ה ומ"מ מ"ש הפר"ח שם אני העני לא הבינותי ועיינתי שם בכל בו (ד"ה לרב יצחק ברי יעקב אלפסי) לרב האי כו' ושם מיירי בש"ץ שמינוהו כבר ולסלקו אז מהני תשובה ודאי ובתענית אף מינוהו כבר אין מורידין אותו כ"מ שם. ולפ"ז הדין

מתחלק לשלשה דינים א' למנותו לכתחלה אף בשאר ימות השנה כל שאין פרקו נאה אין ממנין ובאקראי כל שעשה תשובה יורד ובתענית אקראי כקבע דאין יורד ולהעבירו בשאר ימות השנה אין מעבירין אבל בתענית אין יורד אף שהיה ש"ץ כבר. ולפ"ז האידנא שש"ץ צריך עיקר לימים נוראים אפשר דמעבירין כה"ג וי"ל בין תענית א"י ובכל בו משמע בסתם תענית. שוב ראיתי בד"מ אות י' הביא תשובת רב האי אין ממנין בתענית ואנן ס"ל דבשאר ימות השנה נמ' פרקו נאה הוא נוסחא אחריתי וצריך עיון ואין להאריך:

**סעיף לב**

שאין עמ"א וא"ר ט"ז יע"ש בזקן מאוד ונשמע קולו מרתת ושכור פסול להיות ש"ץ ע' חולין פ"ק בלויים פסולים בקול יעויין שם בזה:

**סעיף לג**

ואין הציבור עמ"א. ובסתם אפשר בכלל כל ימי חייו:

## סימן נד

**סעיף א**

אחר עמ"א. וכ"כ הט"ז אות א' ועמ"ש שם בנוסח חי העולמים מזה. מ"ש המחבר וחוזר מעורכי המלחמה הר"ם פ"ז מה' מלכים הט"ו פסק כר"ע כמשמעו ואפי' עבירה ד"ת אין חוזר ובפ"ד מה' תפילין ה"ו השמיט חוזר מעורכי המלחמה. וכיון שאין כאן דין מלכים כתב המחבר לישנא דירושלמי ואתיא כר"י הגלילי אפי' דרבנן חוזר ומ"מ הא דעבירה בידו הלכתא היא ועכ"מ שם דריה"ג מודה לר"ע. ומ"מ קשה למה לא פסק כריה"ג ור"י דעבירה ד"ת חוזר עכ"פ וערש"י שם עבירה אם לא חזר ובירך י"ל לאו לשלול אם חזר ובירך ליכא עבירה אלא כ"ש ואם שח במזיד הוי כמברך ברכה שאינה צריכה ויש דררא דלא תשא י"א ד"ת עסי' רט"ו וא"כ ליכא למפשט דר"י הגלילי הוא ולכן מפרש דפשטא דלישנא משמע עבירה אם לא בירך וזה דרבנן ואין מקומו פה ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

המספר עמ"א שצ"ע להפסיק אפי' במזמורים בין ישתבח ליוצר אור ועמ"ש באות א' מזה ובמט"מ הביאו א"ר אות ב' שהקליפות מבטלים לעלות התפלה וע"י פסוקי דזמרה מכריתם וכששח חוזר עליה בשביל עבירה הזאת אותן הגדודים שהם מעריכין המלחמה בינינו בעו"ה ע"כ ראוי שלא לספר:

**סעיף ג**

מקצת פסוקים עמ"א. א"א קדיש בלא פסוקים לפניו אם לא הש"ץ אחר חזרת התפלה או בלחש בערבית שאומר קדיש אחר התפלה. ומ"ש דמש"ה נוהגין בפריסת שמע כוי' י"ל טעם אחר כמ"ש התי"ט בפ"ד דמגילה מ"ג ובחידושינו שם דלא יהיה נראה

ככופרים שאומרים לברך ואינם מברכים. ולכך אחר תפלת י״ח חוזר הש״ץ התפלה ומה שיש להקשות מברכת התורה אי״ה יבואר בסי׳ ס״ט ועא״ר שם ובענין קדיש אחר תנ״ך אומרים קדיש שלם כך בלא תתקבל ויראה דלפחות שלש פסוקים יאמרו עד״מ ג״ן ולאחר הגדה קדיש דרבנן ואחר הלכה יאמרו רחב״ע וכדומה. ואי״ה בנ״ה יבואר דיני קדיש:

**סעיף ד**

יכול עמ״א ועמ״ש בסי׳ מ״ג דשם הביאו לו קודם קדיש הש״ץ יש לו להפסיק שם מלהפסיק בין ישתבח לקדיש. אבל אם הביאו אח״כ יכול הש״ץ ג״כ להפסיק בין ישתבח לקדיש ולברך עליו. ושם ביארתי דינים אלו לענין טלית ותפילין וע׳ לבוש כאן ובסי׳ ס״ו יע״ש. ובין ברכו ליוצר אור הוי באמצע פרק דברכו קאי איוצר אור ע׳ א״ר ולענין שאלת שלום ומשיב נמי. וברוך ה׳ המבורך הוי ענייה כמ״ש תי״ט פ״ד מ״ג דמגילה ובלא״ה עיקר כוונת ברכו איוצר אור:

## סימן נה

**סעיף א**

אפי׳ קדושה וכל תפלת י״ח מ״א. לכאורה איני יודע מה מלמדנו לדידן אפילו התחילו באבות ויצאו גומר כל י״ח ובא לציון וקדיש אחריו וכמ״ש באות ב׳. והנה המחבר הוא מתשובת הרשב״א משמע דוקא קדושה וי״ח הא ובא לציון גואל וקדיש לא ושלש מחלוקת בדבר הרשב״א ותה״ד הוא דעת הר״ב ומהר״ש הביאו הד״מ מיקל כשהתחילו ישתבח וקדיש ויצאו מקצתן ביוצר אור גומרין. והר״ב לא כתב וי״א מאחר שחולק על המחבר ועפר״ח כתב למעשה אין לסמוך על הר״ב אלא כהרמב״ם ומשמע כפסק המחבר ואנן בתר הר״ב גרירין. ועיין לבושק דיש שלפני תפלת ח״י דערבית שייך לק״ש וברכותיה הביאו המ״א וא״י לפי״ז אם אמרו ישתבח ביו״ד או תהלה לדוד ביו״ד דמחויבין לומר קדיש אחר ישתבח נימא נמי אם יצאו מקצתן לאחר ישתבח יתחיל קדיש בלא יו״ד כי שייך הקדיש לישתבח כמו קדיש קודם ח״י דערבית לק״ש כו׳ ואי״ה במ״א אות ג׳ יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

בקול רם עמ״א ועב״י ובתה״ד ט״ו בשם גדול אחד דאם התחילו התפלה בעשרה ויצאו גומרין סדר קדושה וקדיש ומשמע ליה אפי׳ התחיל באבות וכ״ה בלבוש יעוין שם:

**סעיף ג**

ערבית עמ״א. אפשר לדיוקא הא התפללו תפלת ח״י בלחש בעשרה אומר ח״ק וסדר קדושה וק״ש כמו בשחרית כה״ג וזה אמת ויציב ואף שח״י בלחש יחיד אומרה לא תימא

דוקא דבעי עשרה הא אם התחילו ויצאו מקצתן גומרים דנגרר אחר התחלה דליתא דהא זה מוכח מתה"ד שם תפלת ח"י דערבית אין נגרר עם ק"ש ונתן טעם דב' מצות הן וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ותיפוק ליה דק"ש וברכותיה יחיד אומרה ש"מ דאפ"ה אי הוי חדא מצוה גומרים א"כ ודאי התחיל ח"י בערבית בלחש בעשרה ויצאו אומרים קדיש וסדר קדושה וק"ש דעליה קאי תתקבל כו' כמו שחרית:

**אמר** הכותב ראיתי להעיר בכאן קצת בעניינים אלו. א' מ"ש הלבוש אם התחילו ברכו בעשרה ויצאו גומרים יראו עינינו וקדיש והטעם דכולא חדא נינהו ואע"פ שלא התחילו בברכה דברכו אברכה קאי (ע' א"ר נ"ד דברכו ויוצר אור באמצע פרק) א"כ ברכו לחוד התחלה אע"ג די"ל ק"ש ד"ת אין נגרר אפי' אחר ברכות דהוי רק דרבנן והכשר מצוה דק"ש ויש תבלין לזה ממ"ש התה"ד ט"ו דתפלה אין נגרר אחר יוצר דשחרית וערבית אע"ג דחייב לסמוך גאולה לתפלה מ"מ לא הוי התחלה דתפלה רק הכשר תפלה דמצינו תפלת חמורה כו' א"כ י"ל ק"ש אין נגרר עם ברכו מ"מ סיים שם שתי מצות נינהו משא"כ ברכו מיקרי שפיר התחלה דק"ש ועליה אומר קדיש או אחר ברוך ה' לעולם יש בו פסוקים (עמ"א נ"ד בשם לקוטי פרדס) יע"ש. ולפ"ז מ"ש אם התחילו יוצר אור גומרין הקדושה דיוצר אור (עסי' נ"ט ס"ג בלבוש דיחיד י"ל בניגון כקורא בתורה) אפי' רק התחילו ברכו לחוד ויצאו גומרין קדושה שביוצר דברכו הוי התחלה. ב' אם יצאו מקצתן בתפלת ח"י בשחרית במקום שנושאין כפיהם או לדידן במוסף אין נושאין כפיהם כהנים דמילתא אחריתא הוא ועוד ג"ב ד"ת ותפלה לרוב דרבנן אין בדין שנגרר כו' וכ"ה בירושלמי מגילה פ"ד מפורש על מתני' אין פורסין. והפר"ח ס"ג השיג על הג"ה בזה דכ"ש קדיש שלאחריו.שא"א וא"י דקדיש נגרר לאחר התפלה דחדא הוא וג"כ מילתא אוחרא וגם ד"ת וראיתי להגאון המפרש (ד"ד) כתב שם גומרים התפלה וקדיש אחריו יע"ש. ואם לומר ברכת כהנים אלקינו עא"ר אות ב' בשם כ"ג דיאמרו וע' קכ"א לי"א ביחיד והפוסק כן אין גוערין אותו ורשות כפי מה שירצו בזה. ודרך תחנה ובקשה הוא כדאמרן בזה. ג' בתורה אם התחילו ויצאו גומרין כמבואר בקמ"ג ורובא ג"כ בעינן כמ"ש הפר"ח שם ומ"מ אין אומר הפטורה בברכותיה אם לא היו י' בעת התחלת הפטורה כמבואר בירושלמי מגילה דלא כמשמע במ"א קמ"ג דאומר הזי' הפטורה ועיין א"ר קכ"ח וקמ"ג א' ובאמת צ"ע על המ"א וי"ל מה הוא ההתחל' בעניינים אלו וכן נשיאות כפים התחילו גומרין כמבואר בירושלמי שם וכ"כ ז"ל ואפשר הברכה הוי התחלה ואפי' ברכו בב"ח כמו ברכו בערבית דהוי התחלה לומר קדיש קודם תפלת ח"י או דוקא התחיל לקרות דוקא וצ"ע:

**ומ"ש** בשם הלבוש הדין השני שהסכים הט"ז באות ג' והדין הא' אע"פ שהשמיטו כאן הזכירו בסי' ס"ט אות ד' דבעינן עשייה בשעת הלימוד ועליו ג"כ בכלל ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

בתשעה עמ"א ותר"ץ אות כ"ד במגילה אם אשה וקטן מצטרפין וא"י הא בקמ"ג מבואר דבעינן עשרה גדולים בני חורין יע"ש מבואר קטן לא ועי' פי"ב מתפלה ה"ג הכ"מ כי מסתמא כיון דבעי עשרה כמו קדושה כו' יע"ש והנה ברכו נמי בעינן יו"ד עיין ר"ן במגילה וא"ר קכ"ח א'. וש"מ לכאורה אם התחיל ברכו ויצאו אין גומרין ע' מ"ש באות ב' מזה. ויש לי קצת הרהורי דברים והנני פורטם. טומטום ואנדרוגינוס אין מצטרפין ולא הוי ס"ס שמא תשעה ואשה או עבד ושמא זכר הוא כי לדידן ודאי עבד ואשה אין מצטרפין. וה"ה חצי עבד איו מצטרף עא"ר קכ"ח וקמ"ג ומלת בני חורין יורה כן. מומר לע"ז וחילול שבת או להכעיס בד"א הרי הוא כעכו"ם ואין מצטרף ובסי"א עבריין מצטרף מיירי לתיאבון הא לא"ה לא נ"ל:

**כתב** הפר"ח ס"א דאונן אין מצטרף וכ"כ שכנה"ג והביאו מסימן קצ"ט ס"ה אונן אין מזמנין עליו וי"ל זימן פטור אבל דבר שבקדושה אכל בי עשרה שכינתא שריא ולא גרע מישן להמחבר ומחויב בכל הל"ת עי' תשובת ר"צ ז"ל סימן א' ואי"ה יבואר עוד במקום אחר ובקצ"ט וכאן אין להאריך בזה ועמ"ש בפתיחה כוללת מדין אונן. ומסתברא ודאי דגר מצטרף למנין עשרה לכל דבר שבקדושה אע"ג דאמרינן ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב) ובסוכה כ"ח ב' בתוס' ד"ה לרבות דבני ישראל ממעטינן גרים אי לית ריבויא מ"מ כאן אסמכתא דהא גר כשר להיות ש"ץ כבסי' נ"ג סי"ט ואין סברא דלא מצטרף לעשרה ובציצת כתבנו כה"ג יע"ש בזה:

**סעיף ה**

בשעת עמ"א. מ"ש דנוהגין ע"י חומש שבידו אנן לית לן חומשים בגלילה רק חומשים הנדפסים. ובקצ"ט סעיף י' פסק הר"ב דאין מזמנין בין לשלשה או לעשרה לזימון עד שיהא יג"ש וב"ש ותפלה חמירא מזימון עשרה וכ"כ א"ר אות ה' יע"ש אי"ה שם יבואר עוד. דע דמ"ש המחבר יש מתירין בן ו' הוא ממ"ש ברכות מ"ח א' קטן היודע למי מברכין מזמנין יע"ש ולא מר"ת דא"כ אפילו מוטל בעריסה וע' באר הגולה:

**סעיף ו**

רוב שנותיו ל"ו שנה מ"א וכ"כ הנ"ץ וסמ"ע בח"מ סי' ל"ה. ואני העני תמה דהרי באה"ע סימן קנ"ה סי"ג בש"ע מבואר ל"ה ויום אחד (יראה יום א' ממש לא שלימות) ונראה סימני סריס ואיילונית הוויין גדולים ובסי' קע"ב ס"ו זכר ונקיבה שוין ואמת בטור שם

ל"ו שנה אבל הר"מ ז"ל בפ"ב מה"א ל"ה ויום אחד רוב שנותיו ימי שנותינו שבעים שנה עב"י שם. וע' סמ"ע ח"מ ל"ה אם הגיע לכלל ד' שנה פחות למ"ד יום להר"מ באה"ע ולהטור למ"ד יום בשנת עשרים ונראו סימני סריס מהני והוי למפרע גדול עד יג"ש ובשערות לא למפרע. ובסימני סריס אפי' נראים קודם י"ט ובא לכלל ד' נעשה גדול להב"ח א"י למה לא למפרע וע' אה"ע קנ"ה סי"ב וי"ג יע"ש ואף שי"ל בין נמצא סימני סריס קודם י"ט ובין נראים בד' מ"מ קשה כעת:

**והוי** יודע בקטן בסי' ל"ט דפסול לכתוב תפילין עד יג"ש וב"ש אם כתב מיג"ש ואילך ולא בדקוהו ואח"כ בדקוהו ב"ח וכדומה תפילין כשרים למפרע מיג"ש שכתב דאוקמיה אחזקה שהביא מיג"ש ב"ש כמבואר בח"מ ל"ה וכן אם כתב תפילין מיג"ש ואילך ולאחר ד' נראו סימני סריס כל מ"ש שיג"ש למפרע גדול הוא וכ"ת בשעה שכתב ובדקוהו ולא היה לו ב"ש ובכלל קטן הוי והתורה אמרה וקשרתם וכתבתם ואותה שעה פטור היה מקשירה י"ל קמי שמיא גליא ולמפרע הוא גדול כדאמרן. ואם נראו בו סימני סריס קודם ד' דאין מעלין ועדיין קטן הוא יש להסתפק בזימון ובתפלה עשרה י"ל דספק דרבנן לקולא הוא ודוקא באיסור תורה אמרינן דלא מהני קודם ד' סימני סריס באה"ע משא"כ לתפלה דרבנן וכמ"ש באות ז' והמחבר סתם וכתב ואם נראה קודם לכן סימני סריס משמע אף קודם ד' וכ"ת דמיעוטי היו סריסים ואנן בתר רובא אית למיזל הא חזינן דלאו מרובא הוי דלא הביא ב' שערות אחר יג"ש דרובא מביאין (וחזקה דרבא בנדה מ"ח וכדבעינן למימר לקמן אי"ה וע' לבוש כאן קצ"ט) ועדיין י"ל דנהי דיצא מהרוב מ"מ מיעוטא דמיעוטא דהויין סריסים ולמיעוט' דמיעוטא אפי' ר"מ לא חייש א"כ אין ראוי לצרפו ומ"מ הואיל ונראו בו סימני סריס קודם ד' י"ל דהוי ספק השקול ובדרבנן לקולא וע' בטור אה"ע סי' קע"ב הביאו קודם ד' סי' סריס תולין הדבר שהם קטנים משמע ספק הוי ועב"ש אה"ע קנ"ה אות י"ט ולמ"ש י"ל נהי מהרוב יצא מ"מ מיעוטא דמיעוטא סרים ואיילונית לא חיישי'. ומ"ש שם באות ד' וכל היכא דתנא ויום אחד היינו מעל"ע לכאורה לאו כללא הוא ד"י"ג שנים ויום א' היינו שלימות כמבואר בפוסקים כאן ובסמ"ע ל"ה יע"ש ועמ"ש באות ז' אי"ה מזה:

**סעיף ז**

לענין זה פירוש תפלה דרבנן בסי' ק"ו פירש המ"א דברי המחבר תפלה ד"ת כר"מ והר"ב שתיק ליה ומ"מ אין ברור הוא וכאן עשרה דרבנן הוא וקרא ונקדשתי אסמכתא הוי. ואני ההדיוט הכותב בעינא למידע כאן תרין ותלת מלין ודרכי החכמה נעלמו ממני אמרתי אדברה אשיחה וירווח לי:

**דע** דבגמ' ב"ב קנ"א א' אר"נ אמר שמואל בודקין לקידושין וגירושין ולחליצה וע' רשב"ם ותוס' שם ד"ה ולגירושין והנה הא דלא סמכינן אחזקה בקידושין י"ל חומר א"א (עב"י ריש הלכות אישות) חליצה יש ממזר מיבמה לשוק חששו מדרבנן ובח"מ ל"ה ממון אין הולכין אחר הרוב אמנם מבואר בפוסקים דבכל איסור תורה בע' בדיקה ולא סמכינן אחזקה דרבא בנדה מ"ח ויבמות ק"ה (הך חזקה מרובא אתיא דרוב מביאין ב"ש אחר י"ג שנים בזכר ויב"ש בנקיבה וע' לבוש קצ"ח בזימון) ועמ"א קצ"ט אות ז'. כתב בפשיטות דכל ד"ת לא סמכינן בזה אחזקה ורובא והדבר צריך טעם הא קי"ל בכ"מ סמכינן ארובא וחזקה אף מדרבנן באיסור תורה וכמו שהארכנו בי"ד ק"י ועפר"ח שם. וי"ל ב' פנים הפן האחד דמיעוט המצוי הוא חששא מדרבנן כמו בדיקת הריאה וכדומה. הפן הב' דקי"ל כל היכא דיש לברורי בקל מבררינן ולא סמכינן ארובא וחזקה וי"ח טריפות טורח גדול הוא לחזור אחר נקב משהו וכההיא דריש פסחים למאי נ"מ לישייליה מבואר דהיכא דיש לברורי בקל לא סמכי' אחזקה ורובא וכן בס"ס בי"ד ק"י כה"ג וע' הלכות נדה קפ"ד וקפ"ה (ע' קפ"ד סי"א) דא"צ לשאול אותה וכתב בתורת השלמים (מ"י בת"ח) דס"ס עם חזקה א"צ לברורי אף בקל. והנה מפסחים ראיה להיפוך דאל"כ מה פריך נישייליה הא נ"מ טובא אי חזקה בדוק ודרבנן (בחמצו של משכיר לשוכר ליכא ב"י ואת"ל שזכה מ"מ ביטלו הוי דרבנן וכ"ת דחמץ שאינו שלו ואין יכול לבטל א"כ לאו דיליה והוי דרבנן ובחידושינו למגילה כ"ג במשנה אין פורסין הערנו בזה) א"צ לישייליה ש"מ דכה"ג נמי צריך ומשמע מכמה דוכתין דספק דרבנן וס"ס בד"ת שוין המה עש"ך י"ד ק"י אות ס"ז אם לא שנחלק בין ס"ס עדיף מספק דרבנן ודוקא לענין חזקה השוה אותן הרשב"א א"כ לתפלה דרבנן אמאי מקילין ואין בודקין הא בספק דרבנן כל דאיכא לברורי בקל מבררינן אף שיש חזקה כאמור. ואם נאמר דהוי מיעוט המצוי וחששו לו ולא בקל מיקרי לבדוק אחר ב"ש א"ש דתפלה דרבנן ספיקו לקולא:

**ולענין** אם הביא סימני סריס קודם ד' מסופק אני באות הקדום ובאה"ע סי' קנ"ה סי"ב דממאנת י"ל דספק דרבנן לקולא גם התם דאיילונית קידושיה דרבנן והכא לקולא וע' ב"ש שם אות י"ט וך'. וכבר כתבנו מזה באות ו' יע"ש ואין להאריך בזה ועא"ר קצ"ט ורכ"ה ואי"ה שם יבואר עוד מזה:

**סעיף ח**

מצטרף עמ"א ועט"ז ד' הסכים שאין ישן מצטרף והפר"ח הסכים לט"ז. ודין חדש יש לי בכאן ספק א' התעורר בו הפר"ח בסעיף ח' לדעת הרא"ש והמחבר בקכ"ד סעיף ד' אם אין ט' מכוונין קרוב ברכתו לבטלה א"כ שאין שומע נמי ותי' דומיא דהנפת סודרין של

בהכ"ג אלכסנדריא שמבין בשעה שמסיים הש"ץ סוף ברכה ועונה אמן יע"ש וע' קכ"ד סעיף ח' באמן יתומה המחויב בדבר יע"ש. והנה אני מסופק בחרש המדבר ואינו שומע בתרין. א' אם יוצא בשמיעתו של חבירו דקי"ל בסי' ר"ג ס"ב דצריך שישמע הברכה הא לא שמע אפשר אפי' אמן אין יוצא. ב' אם יוצאין אחרים בבהמ"ז של חרש שאין שומע להט"ז במגילה תרפ"ט אות א' דאין ראוי לבילה והשומע ממנו מגילה אין יוצא ה"ה בהמ"ז ושאר ברכות כדומה ואין ראוי לחרש להיות ש"ץ דפטור מדבר נקרא ואין מוציא אחרים מברכת ק"ש ותפלה (ובתפלה י"א דאין משמיע לאזניו כלל מ"מ י"ל כל הראוי כו') ומשמע דק"ש ושאר מילי שוין המה רק רב יוסף בברכות ט"ז ב' מחלק שם שהרי אתה רואה כן מט"ז במגילה ולפ"ז חרש שאין שומע בשופר אין תוקע לעצמו דעיקר בשמיעה לשמוע קול שופר ומגילה וצריך לקרוא לעצמו המגילה דא"י מש"ץ שאין שומע ושמא מחויב בדבר הוי כאינך פוסקים דלא כט"ז ובסי' תרפ"ט הערנו מזה ואי"ה יבואר עוד בר"ג ותרפ"ט ושאר מקומות ולע"ע די בהערה זו:

**גם** בחידושינו מגילה כ"ג הערנו הא דישן מצטרף להמחבר כאן בתפלה ויראה ה"ה בזימון עשרה כה"ג אבל במגילה דבעי עשרה פרסומי ניסא אין ישן מצטרף דליכא פרסום ולענין ס"ת ונשיאת כפים איכא לעיוני למ"ד הני משום דבר שבקדושה בישן מצטרף כמו בתפלה ולמ"ד ס"ת בצבור דוקא י"ל ישן לא וה"ה כ"כ מנקדשתי בתוך ב"י פרסום בעינן כולם נעורים עא"ר קכ"ח אות א' וכן בהפטורה ע' ר"ן מגילה כ"ג לאיש ההמוני כמוני דברים אלו צ"ע בזה:

**סעיף ט**

נכון עמ"א דודאי ישן ג"כ אם יכולים להקיצו ש"ד ואם א"א יצטרף כך וכבר כתבנו בט"ז וכאן באות הקדום דצ"ע בזה יע"ש:

**סעיף י**

ושנת עמ"א ועא"ר אות ט' ובאמת ממהרי"י מינץ סי' ט' מבואר אם נולדו בשנה מעוברת אותו שנולד בכ"ט באדר ראשון בר מצוה בי"ג באדר א' כ"ט בו והשני בא' לאדר השני וכמ"ש הלבוש בתרפ"ה וכ"כ הפר"ח יע"ש. ומ"ש הר"ב בהג"ה מי שנולד בפשוטה אין נעשה בר מצוה עד אדר שני הוסיף על המחבר בסעיף ט' דל"ת התם נולד בחודש אחר עד"מ נולד בר"ח ניסן י"ג מעוברת נעשה בר מצוה בר"ח ניסן דוקא משא"כ זה נימא בר"ח נולד והשתא ר"ח אדר א' קמ"ל דזה שבט הוא. ותדע שר"ש הלוי חולק ע"ז ואנו אין לנו אלא פסק הר"ב ועפר"ח. ואם ר"ח כסליו היה יום א' וחשון חסר כשנולד ועכשיו ב' ימים כסליו ע' א"ר בשם הב"ח דנעשה בר מצוה ביום א' דר"ח כסליו ואף למ"א י"ל יום ל' לחשוון הוא מ"מ י"ל דמודה המ"א להב"ח דנעשה בר מצוה ביום א' דר"ח כסליו

יע"ש ועיין תקס"ח ס"ו אות ד' לענין יאר צייט. ולענין אמירת קדיש א"א רק י"א חדשים אפי' מעוברת כי אין לעשות לאביו ואמו רשעים וא"ה יבואר שם עט"ז אות ו':

**מ"ש** המחבר בסי"ב מנודה אין מצטרפין לעשרה משמע לזימון ג' מצרפין ובקצ"ט סי"א אין מזמנין וי"ל כאן בהוחרם ממון שם בעבירה אמנם בי"ד של"ד סעיף ב' וסי"א אפי' לעשרה דוקא נתנדה בעבירה אין מצטרף לי' הא הוחרם ממון אף לעשרת ולתפלה מצטרפין וצ"ע ועפר"ח כאן כתב דנקטינן דלממון אין מצטרפין לזימון ולקדושה כמ"ש המחבר כאן וא"י למה נשבוק ב מקומות מבוארים משום הך דכאן והוא תשובת הרשב"א דוקא על עבירה שהוחרם אין מצטרפין והמחבר כאן בסי"ב סמך אסי"א דמיירי בעבירה. ומקרא מגילה בי' פרסומי ניסא אפשר דמנודה נמי ש"ד דוקא קדושה שצריך י' אין מצטרף דבעינן באגודה אחת ונידוי ריחוק הוא עב"י גם אם אין מי שבקי לקרות אם המנודה מוציאם דיעבד וצ"ע עסי' קצ"ט אי"ה יבואר:

**סעיף יא**

שפה עמ"א הנה מש"ע משמע כע"ת הביאו הא"ר אות י"א דאגף הוא עובי פתח החלל ודלת סוגרת בחוץ ונכנסת בסגירה קצת לתוך עובי החלל כעין שלנו ומקום הנקישה עצמו קרי ליה מאגף ולחוץ וממקום הנקישה עד שפה הפנימי של פתח החלל אגף קרוי ולפ"ז אגף כלפנים וכפי מ"ש הב"י בארוך לדעתו ז"ל שכ"מ בגמרא אבל הבאר הגולה ציין כרבינו ירוחם וכ"ג ממ"א בע"כ מיירי שהדלת סוגרת בפנים ונכנסת קצת לעובי החומה וקאמר המחבר דמשפה פנימית של דלת כלחוץ וכר"י אלא שא"כ הוסיף המחבר יותר מרבינו ירוחם ואפי' מקום סגירת הדלת בפנים הוי כלחוץ אלא דכ"ש הוא אם הדלת בחוץ כל האגף כלחוץ כ"ש כשהדלת בפנים דאף עובי סגירת הדלת כלחוץ ומ"מ קשה דמקום הנקישה לא נקרא אגף ועא"ר אות י"א נראה מדבריו דהפי' דלת סוגרת בחוץ ומ"ש הש"ע שפה פנימית של עובי דלת כאילו אמר עובי הפת"ח (כי פתח חלל ודלת הדף שסוגר) ובמ"א א"א לפרש כן שכ' מקום סגירת הדלת:

**סעיף יב**

וביניהם עמ"א וכ"כ הפר"ח דבגמ' פסחים פ"ה מוקי החלונות בבר שורא דשוה לקרקע חבית הא לא"ה לא וכאן כתב אפי' גבוה כמה כו' ש"מ ברואין תליא מילתא שכל שרואין אלו את אלו מצטרפין אף בשני בתים כבסי' קצ"ה בזימון והביא הפר"ח תשובת הרשב"א צ"ז בזה ועדיף מזימון דהתם אף בבית וחדר אחד בעינן רואין זה את זה וכאן בחדר אחד א"צ רואין זא"ז ומ"ש המחבר סט"ו מקצתן בפנים וחוץ וש"ץ תוך הפתח מצרפן כמו בסי' קצ"ה המברך על מפתן הבית דע"י הוי כרואין אלו את אלו ול"ד ה' וה' ה"ה רוב במקום אחר. ויראה דט' בבית הכנסת וש"ץ על המפתן ביה"כ אין מצטרף וזה

מוכח מסי"ז ציבור בקטנה וש"ץ בגדולה אין מוציאין ולא אמרינן דהוי כרואין ודוקא כשיש בכאן וכאן ב"א והוא באמצע מצרפן בקצ"ה המברך על המפתן אם אין אנשים בבית אחר אין המברך מצטרף עמהם וכן מ"ש שם רה"ר מפסקת אין מצטרף ה"ה כאן. ומ"ש המחבר סי"ז וי"ח וי"ט הכל מיירי באין רואין זא"ז דברואין אפי' בשני בתים ממש מצטרפין כבסי' קצ"ה בזימון וכמ"ש הפר"ח כאן ולפ"ז מ"ש הר"ב גגין ועליות רבותא היה לומר אפי' חלונות כה"ג כל שאין רואין אלו את אלו אין מצטרפין באין שוה קרקע הבית. כתב הפר"ח בשם הריק"ש ז"ל בסוכה היו ט' בבית ואחד בסוכה מצטרף כבסי' רע"ג בקידוש. עוד כ' אחד אחורי הוילון מצטרף וכ' הפר"ח על דין א' דלא נהירא ועל דין ב' אם הוא להתיר תשמיש שס"ת בבית מיגו דהוי מחיצה לזה אין מצטרף והנה זה תלוי בדין הראשון משא"כ למ"ש המ"א לקמן רע"ג דמחיצת סוכה לא חשיבא מחיצה מצטרף כאן בדין א' וב' ואי"ה יבואר ברע"ג ועא"ר שם:

**סעיף יג**

אין מצטרפין עמ"א. פי' הגדולה אין נפרצה במילואה עם הקטנה והרי הגדולה מופלגת מקטנה. ומ"ש המחבר בסי"ז ש"ץ בגדולה וציבור בקטנה אין מוציאין ידי חובתן אפי' היו עשרה בקטנה אין הוא מוציאן ואפי' האידנא דכולן בקיאין מ"מ אין לו לומר קדיש וקדושה שם כיון שבמקום שהוא עומד אין שם מנין אבל כשיש מנין במקום הש"ץ ודאי מוציא אפי' אותם שהם אחורי ביה"כ ושומעין ומכוונין וגם הוא מכוין שיוציא כל השומעים. ואי"ה יבואר עוד במקום אחר מזה:

**כתב** הפרישה ש"ץ בגדולה אין מוציאין הא ש"ץ על מפתן הקטנה יוצאין ע"ש והיינו משום הקטנה אין מופלגת ונראית כאילו הכל אחר משא"כ בב' חדרים ממש אע"פ ש"ץ על מפתן אין מצטרף ואגף כלחוץ ובקטנה וגדולה ואדם אחר דלאו ש"צ על המפתן נמי מצטרף מה"ט דאמרן:

**סעיף יד**

מצטרפין עמ"א. ומיהו המחבר באין רואין מיירי דברואין אפי' רשות אחרת מצטרפין כמו זימון ועמ"ש המ"א אות י"ב וע' סי' ע"ט ס"ג בצואה יע"ש בזה:

**סעיף טו**

או עכו"ם עמ"א וא"ר כתב עובד עכו"ם נמי מפסיק עיין פרישה מ"ש שיכול לסוגרה בדלת א"י כעת דודאי אפי' בלא דלת כל שהם בב' רשויות ואין רואין זא"ז אין מצטרף ובאגף כה"ג בתוך האגף צ"ע בזה כשאין דלת וכעת לא מצאתיו:

**סעיף טז**
חציו עמ"א וכ"כ א"ר אות כ' בשם כ"ג בי"א ויצאו שנים שוכרים א' בשוה וכשהם שמונה ושוכרים שנים חציו לפי ממון ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף יז**
אין כופין עמ"א. ועא"ר בקהלות קטנות יש לכוף הבחורים ולומדים ילכו לביה"כ במקום שאין מנין תדיר כי זמן תורה לחוד ודוקא קהלות גדולות אז יש להם להתפלל במקום לימודם שיש בלא"ה בביה"כ ציבור יע"ש:

## סימן נו

**סעיף א**
יש עמ"א ברכות כ"א ב' דמיבעיא בש"ע אם להפסיק לאיש"ר אע"ג לקדושה ולאינך אין מפסיק ומסיק דלאיש"ר נמי אין מפסיק ש"מ דאיש"ר עדיף מקדושה ומיהו כששומע שתיהם כאחד (כמו בקהלות גדולות בעזרה כמה מניינים) י"ל איש"ר אבל יש לפניו ג' ביה"כ בא' מגיעים כוי ילך לבית הכנסת קדושה:

**סעיף ב**
ולא יפסיק עמ"א. ע' פר"ח הקשה מסוכה ל"ט א' דרבא אמר לא יפסיק בין רבה למברך ור"ס אמר לית לן בה הרי מוכח כפי' השני ומוכח נמי דרשאי להפסיק והמ"א כתב בהיפוך דלהג"א י"ל דסובר שם יהא רבה מברך ג"כ קאי לעיל ואמר בין שמיה לרבה אין להפסיק כלל כי דבוק הוא אבל רבה למברך אע"ג דג"כ קאי אדלעיל אמר ר"ש דלית לן בה אבל להר"ב דאמר דלא יפסיק בין רבה למברך הוא נגד הש"ס דר"ס אמר לית לן בה והנה התוס' בסוכה ו' יבמות ק"ח ב' הקשה דרבא אדרבא דסובר לא אבה יבמי לית לן בה וי"ל דא"צ בנשימה אחת אבל להפסיק בשתיקה ביניהם אין להפסיק וז"ש בסוכה לא לימא יש"ר והדר מברך בהפסק ור"ס אמר דאפי"ה לית לן בה וכיון דקי"ל לכתחילה בחליצה יאמר בנשימה א' ודיעבד לית לן בה ה"ה כאן לכתחילה עכ"פ אין להפסיק נהי בנשימה א' א"צ כאן דלא אבה יבמי גרע טפי שיש לטעות לא אתחלת הפסוק ואדרבה אבה יבמי:

**סעיף ג**
בקול רם עמ"א ועמ"ש בט"ז בשם א"ר אי יאמר בקול רם יותר מהמברך:

**סעיף ד**
ויש עמ"א ועט"ז כאן ונ"ג שמהרי"ל לא היה עומד לא לקדיש וברכו והמ"א כתב שאין להקל ולעמוד:

**סעיף ה**
עמהם עמ"א ויש לי מקום עיון בזה בכאן כתב הר"ב עונה עמהם ובקכ"ד כתב המחבר סי"א באמן מפי רוב הציבור הא ממיעוטא לא דהוי חשש כעין אמן יתומה יל"פ ועט"ז שם אות ו'. והנה כאן יש"ר עונה אפי' מצא ציבור בסוף כמו מברך וכדומה עונה עמהם ולא אמן דאמן קאי על יתגדל דש"צ ול"ש לישר' ואה"נ אם בא ואומרים אמן ויודע על מה אומרים יענה עמהם כמו בקכ"ח סי"א ובהג"ה שם ומ"מ בד"מ מסיים ול"ד לאמן יתומה קשה קצת ואי"ה בקכ"ד יבואר מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**
וכשמתחיל עמ"א ואומרים ועתה יגדל נא כמ"ש ש"צ יתגדל זכור רחמיך בשעה שעונין אישר' הקב"ה זוכר ומתמלא רחמים עלינו כדאיתא בברכות וע' טור ועתה נתבטל זה וא"א כלל אף במקום שרשאי להפסיק ואומרים אמן וכבר כתבנו לעיל מזה:

**סעיף ז**
ועתה עמ"א ובין ישתבח ליוצר דהיינו בין ישתבח לקדיש מבואר בנ"ד דמפסיקין לפסוק צדקה ולמה לא יאמרו ועתה יגדל נא קודם שמתחיל הש"ץ קדיש ועסי' נ"ז ביתברך וישתבח:

**סעיף ח**
ולא יפסיק עמ"א ועט"ז אות ג' מזה דבין לעילא ומכל אסור להפסיק אלא יאמר בריר הוא לעילא מכל ברכתא:

**סעיף ט**
עלמיא עמ"א י"א כ"ח תיבות ישר' בכל כחו ואנו אומרים רק כ"ח אותיות ישר' מברך לעלם ולעלמי עלמיא עבי' ומ"ש דימהר לסיים דאל"כ לא יוכל לומר אמן כמ"ש נ"א ס"ב ועמ"ש אי יש לחלק בין אמן דשבח ובין שאלה ומ"מ אחר חדא ברכה א"א:

## סימן נז

**סעיף א**
ועונין עמ"א. קשה דשאני התם דשמע רק מהש"צ משא"כ כאן דשמע ציבור עונין ברוך ה' המבורך דהיינו שהיחיד עומד רחוק מש"צ וא"א לו לשמוע מש"צ ברכו רק שומע מציבור עונין למה לא יענה עמהם כבסימן נ"ו ס"א בהג"ה וקכ"ד סי"א שוב ראיתי באי"ר קל"ט אות ט' הרגיש בזה ואי"ה יבואר שם יע"ש:
**שאלני** אחד מהלומדים על מה שהנהיג א"א הרב זי"ל פה לרוב בביה"מ מחי"ל כשחוזר הש"צ ואומר ברוך ה' המבורך לעולם ועד אומרים הקהל אמן מני"ל הא השבתי לו לכאורה מקב"ה ס"ו ורט"ו ס"ב במ"א ג' ופקדנו לברכה יאמר אמן כ"ש כאן יש הזכרת

השם ואמנם עתה מבואר הוא מקל"ט ס"י שוב ראיתי כיון שכבר אמרו ברוך ה' המבורך לעולם ועד למה יאמרו פ"ש אמן ומאמין הרי אמרו כן ומה בכך דגדול העונה אמן יותר מהמברך ובקל"ט נמי אם לא שמעו מהמברך רק מש"ץ יאמרו אמן משא"כ אם שמעו לו מהמברך ואמרו ברוך א"צ אמן. והגה בקצ"ח בזימון בט"ז א' ולבוש שם ע"כ לא פליגי אלא הנכנס אומר אמן יע"ש אבל המסובין אין עונין אמן אף להלבוש משמע גם כאן אין הציבור צריך לומר אמן ואדרבא השי"צ י"ל אמן על מה שאמרו הקהל ברוך ה' המבורך כיון שעדיין לא בירך הוא רק אומר ברכו ומ"מ יראה רשות הוא אם ירצו הציבור עונין אמן וכעת לא מצאתיו. ואי"ה בקצ"ח יבואר עוד מזה ובקונטרס קטן שלי העירותי בזה וע' סי' ס"ו במ"א אות ו' יעוין שם:

**סעיף ב**

וחוזר עמ"א. כי אומר שיברכו בעשרה ולכך צריך גם הוא לעכב זמ"ש בט"ז בנ"ו שייך לסי' זה:

**סעיף ג**

בעוד שהוא מאריך עמ"א וע' סי' קכ"ח במ"א א' וט"ז אות א' ואי"ה שם יבואר לענין קדושה אם יאמרו עם הש"ץ או לאו:

## סימן נח

**סעיף א**

ג' שעות עמ"א עמ"ש בסי' א' במ"א אות ד' ורל"ג ד' צידד אי חצות לילה לעולם אחר ד' שעות כל שעה חלק מכ"ד מעל"ע ואי כוונתו כאן לומר דג' שעות בק"ש הוא זמניות הרי כתב כן הר"מ ז"ל ואי לומר דכ"ע מודים בזה ולא חשבינן לילה י"ב שעות שלימים אף בקיץ ולאחר כך מתחיל למנות היום ויהיה שעות א' מכ"ד במעל"ע דבקיץ זמן רב לק"ש והוכיח מתוס' ג' א' הקשו הא ר"א בעי בין תכלת כו' ומאי קושיא הא סימנא מהני לידע שנשלם הי"ב שעות של לילה ויקום ויקרא ק"ש. וכן בדוד שם ע"ב דמסיק בני מלכים עומדים בשני שעות כו' זאת הוכחה עמ"ש בסי' א' וכאן לא הבנתי דבריו ואי דהספק אי מנינן ג' שעות מע"ה או מנץ החמה כמ"ש הפר"ח כאן סוף סעיף ב'. הנה מתוס' אין ראיה ומדוד יש ראיה דאי אמרת בני מלבים עומדים בג' שעות על היום מה שהוא לכל יום דהיינו מנץ החמה א"כ קם יותר מב' אשמורות עסי' פ"ט מע"ה עד הנץ ב' שעות או שעה וחצי וע' ברכות ט' ב' במשנה של"ג וגומרה עד הנץ. ורי' יהושע לא קאי איכיר בין תכלת לכרתי או ללבן אלא מע"ה עד ג"ש וכן הלכה ולתפלה יבואר אי"ה בפ"ט ובאות ז' כאן אי"ה אי ד' שעות מנץ או מע"ה:

**סעיף ב**
שיעור שעה עמ"א הנה לכאורה נץ החמה יש לו ב' פירושים א' תחלת הנץ ב' כשיעלה גוף השמש כו' ג"כ בשם נץ יקרא ולפי גירסא שיעור שעה היינו מתחלת נץ עד גוף השמש הוי שעה כמ"ש בד"מ ויתחיל ק"ש מעט זמן קודם נוף השמש כולו כפי מה שהוא אדם אם גומר ברכות וקריאת שמע ברביע שעה יתחיל רביע שעה קודם עליית גוף השמש כולה ויתפלל אם השמש כולה על הארץ. ולגירסא עישור שעה אחת היינו מעמוד השחר או משיראה חבירו ארבע אמות עד תחלת זריחת הנץ עישור שעה ויקרא אז ק"ש ויתפלל מיד בתחילת הנץ א' אם כן יש נפקא מינה טובא לדינא אבל המ"א מפרש דודאי תפלה מצותה עם הנץ החמת בסי' פ"ט הוא תחלת הנץ מיד וק"ש קודם תחלת הנץ ומאן דגרס שיעור שעה היינו מתחלת ק"ש עד שיעלה כל השמש הוא שעה ומ"ד עישור שעה הוא קודם החלת זריחת השמש. ועי' בפ"ט במ"א אות ב' מע"ה עד נץ שעה וחומש שעה והיינו עד כל גוף השמש א"כ עישור שעה דכאן צ"ע וצ"ל משראה חבירו ד"א עישור שעה עד תחלת נץ מעלות השחר והאיר פני המזרח עד תחלת נץ חומש שעה ומתחלת נץ עד גוף השמש שעה נמצא מהלך מע"ה עד גוף השמש ד' מילין שעה וחומש ע' עט"ז אות ג' ועדיין צ"ע ולפ"ז יש שיעור מע"ה ו' מנוטין אז הוא זמן משיכיר חבירו ד"א ועדיין אין זה ברור וספר מנחת כהן אין כעת תחת ידי אולי אזכה לבאר במ"א. ומ"ש שהב"ח כתב שכן עיקר ט"ס וצ"ל הכ"מ פרק א' מק"ש:

**סעיף ג**
אנוס עמ"א. כסף משנה בשם ה"ר מנוח פ"א מק"ש ואנשי משמר טרודים בקרבנות היו קוראים מע"ה:

**סעיף ד**
עד עמ"א עיין ס"ג סעיף ג' בזה:

**סעיף ה**
מיקרי עמ"א ואף דבסמ"ק פסק המחבר בסעיף ב' וג' דלא כרב האי יע"ש מ"מ יש לחוש שלא לומר יוצר אור כ"כ בהשכמה ובחידושינו ברכות י"א ב' כתבנו שהר"מ ז"ל פ"ו מתמידין ומוספין פסק דאנשי משמר אהבה הוי אשרי ולא יוצר אור שעדיין לא מפי זמן יוצר אור והם כאנוס ודיעבד דמי והקורא עמהם לא יצא אם אין אנוס ושפיר כתב המ"א די"ל אח"כ ועא"ר אות ז' ולפמ"ש א"ש ואי"ה בסמוך אבאר עוד ועי' אות ו':

**סעיף ו**
אם נאנס עמ"א מ"ש ראיה מגמרא ברכות ג' ב' קדמו אשמורות ב' דיממא אלמא בני מלכים ישינים ב' שעות וי"ל מונחים על מטתן וקדמו עיני שעמדתי ולמדתי א"כ קשה

ג' שעות הוי דשעה א' מונחים גדיכ עד ג' שעות וי"ל שעה לא חשיב רק אשמורת ומדף ד' שם כל מלכי מזרח ומערב ישינים משמע ישינים ממש ואם נאמר דק"ש ערבית עד הנץ עד שיעלה כל גוף השמש על הארץ הוי ב' שעות כמ"ש בסי' פ"ט אות ב' וא"ש טובא אלא דאזיל לשיטתיה באות ב' וה"ה ק"ש ערבית רק התחלת הנץ ומע"ה עד הנץ ח' מילין כל השמש ע' עט"ז:

**סעיף ז**

אע"פ עמ"א י"ל ק"ש של יום אין לה זמן כי אם ביום וכן של לילה הוי מ"ע שהז"ג ותפלה ה"ה להמחבר בק"ו ולמ"א שם בכל מעל"ע די בפ"א הוי שפיר מ"ע שלא הז"ג וא"ה בק"ו אבאר עוד. ועט"ז ופר"ח בשם תומת ישרים י"ג החזיק כסברת הכ"מ יע"ש. ועא"ר אות ב' וי"ג פסוק א' מחויבין ד"ת ושאר דרבנן הוי מ"ע שהז"ג מדרבנן כהלל והבן זה:

**סעיף ח**

שיש עמ"א והפר"ח בס' ונ"ץ בק"ח ס"ח וא"ר כאן עסי' ע' אות י"ב דק"ש יש לה תשלומין אבל לא הברכות וראייתם מברכות כ"ו מעוות לא יוכל לתקון ביטל ק"ש ותפלה במזיד הא שוגג כ"ש נמי יש השלמה וי"ל למ"ד ק"ש דרבנן תקנו השלמה כמו תפלה אבל לדידן ק"ש ד"ת למה יעשו חז"ל תיקון השלמה ואי"ה בס"ו וס"ז אבאר המחלוקת אי ק"ש ד"ת או דרבנן ומיהו בס"ה יקרא של לילה ושל יום אולי יכול לקרות אח"כ אבל לא יקרא של יום דרוחה של ערבית בידים כמ"ש הב"י ולבוש (עמ"ש בזה בט"ז ומ"א לעיל) אף דיש לו תשלומין מ"מ מ"ה כבר עבר זמנה ואין ספק מוציא מידי ודאי ד"ת והבן:

## סימן נט

**סעיף א**

ולא עמ"א. יש לי בו התבוננות מעט כי הוא סברת הרשב"א בחדושיו ברכות מ"ם ב' הביאו המחבר בקפ"ז ס"א אבל לדיעה א' בסתם דארוך שקצרו יצא דיעבד א"כ יהיו דברי המחבר סתורים ולב"ח א"ש דנהי דיצא דיעבד מ"מ שם ומלכות בעינן בה וכמ"ש בט"ז א' מזה ולפ"ז ה"ה אם אמר תחלה רק מ"ע וסיים באי" אמ"ה יוצר המאורות יצא כמ"ש הב"ח הביאותיו בט"ז א' משא"כ לי"א בקפ"ז הוי ארוך שקצרו ולא יצא דבעינן שיפתח בברוך ומסיים בברוך וכאן הפתיחה לא היתה איוצר אור. והב"ח ז"ל אע"ג דבקפ"ז הסכים למ"א דאם ארוך עשה קצר לא יצא מ"מ כאן כתב דאם אמר באי" אמ"ה יוצר המאורות יצא היינו דשם בהמ"ז ד"ת ועוד דלא יהיה המוציא וברכת הזן שווין משא"כ כאן וכאמור וא"ה בהלי ברכת הפירות יבואר ברכה מעין ג' דהוי ג"כ ד"ת לטור אי ארוך וקצרו מהו דינו וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**
י״א עמ״א אפשר מעריצין בנו״ן ארמית וי׳ מ׳ הרבים הוא להה״ק ומ״ש שיאמרנה מיושב עא״ר אות ה׳ בקדושת ובא לציון אם יושב אין לו לעמוד ואם עמד יעמוד כך יע״ש בזה:

**סעיף ג**
מדלגה עמ״א ועפר״ח כשהוא בציבור אע״פ שאיחר מלבוא יאמרנה כיון שהוא בציבור יע״ש:

**סעיף ד**
כקורא בתורה עמ״א וע׳ לבוש כתב מ״מ טוב לאומרה כניגון וטעמים כקורא פסוקים וכדעת המחבר עיין מה שאכתוב אי״ה בט״ז דינים השייכים לכאן:

**סעיף ה**
בפחות מעשרה עמ״א ועסי׳ ו׳ במ״א אות י׳ מזה:

**סעיף ו**
אין עמ״א בד״מ כתב דאין רשאי דהוי ברכה לבטלה וכאן שתק ואודי למחבר כי הגהות באחרונה חובה:

**סעיף ז**
מקדושה עמ״א אם טעה קודם שאמר קדוש קדוש יתחיל מראש הברכה ואם לאחר שאמר קדוש הוי כסוף ברכה ויתחיל השני מוהאופנים ואם טעה בלאל ברוך יתחיל מלאל ברוך כי ברוך כבוד ה׳ ממקומו נמי סיום הוי ע׳ לבוש יע״ש עט״ז דינים השייכים לקדושה דיוצר וקדושה דסידרא:

## סימן ס

**סעיף א**
וחוזר עמ״א. והנה האדון ז״ל דיבר בקצרה והם דברים ארוכים ע׳ טור וב״י וב״ח ופרישה כי הטור כתב על רב האי דסדר אין מעכב הקדים שנייה לראשונה וראשונה לשנייה כפל (ע׳ פרישה וא״ר כ״כ) אלא דהרא״ש הביא דברי ר״ח ורב האי ש״מ תרתי הוי לר״ח מחלק בין ציבור ליחיד אבל רב האי אין מחלק רק אם אמר הברכות רק שלא על הסדר דהיינו הקדים אהבה רבה ליוצר אור או תרווייהו לאחר ק״ש או אמת ויציב קודם ק״ש יוצא ידי חובתו אבל אם לא אמרם כלל אף ידי ק״ש לא יצא וזה הכפל. ומש״ה אמר המ״א אל תטעה לומר כן בהמחבר שמ״ש וחוזר וקורא הברכות שזה מלה תנאית היא שאין כן אלא הוא ענין בפני עצמו שצריך לקראם שאין חוזרים רק על הק״ש שגם בפ״ע נתקנו עב״י מ״ו וכ״מ ברכות י״ב כי מטא יוצר אור אמרי וע׳ באר הגולה אבל ידי ק״ש יוצא אף לא אמרם כלל ומ״ש בסי׳ נ״ח ס״ו הבו דאם קרא ק״ש בג׳ אם יאמר הברכות בד׳ ד״ל דוקא אם לא קרא כלל ק״ש בג׳ דלהר״מ פ״א מק״ש ק״ש זמנה כל היום ורבנן

עקרוה מיניה לאחר ד' משי"ה עד ד' תקנו ק"ש עם ברכותיה משא"כ כהי"ג יי"ל דבד' אין אומר הברכות ויראה דאפי"ה אומר הברכות דאדרבה ברכות כל היום זמנם דאין מברכין אקב"ו על ק"ש אלא חזי"ל תקנו עד ד' כמו זמן תפלה ומיהו הא קאמינא דכהי"ג אין שייך ונ"ל דטוב לקרות ק"ש פעם שנית שיוצא ידי ק"ש כתקנה לחוש לרב האי לצאת כתקנה אדרבה כבר עבר זמנה וכתקנה לומר עכ"פ קורא בג' שעות:

**סעיף ב**

שאם הקדים עמ"א כסף משנה פ"א מק"ש ה"ח ועמ"ש בט"ז מ"ש בד' זכירות ואי יציאת מצרים נוהג ביום ובלילה ד"ת או לאו אי"ה אבאר בסימן ס"ו וס"ז פרשת עמלק היינו שבת פ' זכור א"ר ב' א"ו קודם יצא עיין מ"ש בקל"ט ה':

**סעיף ג**

וכן עמ"א ובסי' ר"ט אות ג' משמע דגם מצוה דרבנן צריך כוונה דברכות דרבנן יע"ש ועיין לבוש כתב דמקראי יליף מצות צריכות כוונה ובתקפ"ט לא ביאר זה והנה כעת לא מצאתיו אי מ"ה מצות דאורייתא צריך כוונה או מדרבנן הוא ואי"ה יבואר עמ"ש בפתיחה כוללת וע' ב"י בסי' תקפ"ט ופר"ח שם בזה בר"ה משנה קול שופר או מגילה אם כיון יצא יי"ל דברי קבלה עמ"ש ברע"ג ט"ז ב' אי"ה מזה:

**סעיף ד**

יצא עמ"א כוונת הענין שיבין מה שהוא אומר זה צריך בפסוק ראשון לבד וכוונה לצאת וא"צ שיבין מה שאומר הוא בכל הפרשה וכ"כ הפר"ח ועמ"ש בחדושנו דאם נאמר פסוק ראשון ד"ת בק"ש לבד ושאר הפרשה דרבנן א"ש דשאר א"צ כוונה לצאת בדרבנן כמ"ש המ"א באות ג' ס"ד בשם רדב"ז ואי"ה בסי' ס"ז אבאר עוד בזה ועסי' ס"ג ובמ"א אות ז' יע"ש:

## סימן סא

**סעיף א**

וחוזר עמ"א ועסי' ס"ו סעיף ו' דיחיד אין חוזר ואומר אמת אבל ש"צ חוזר ואומר אמת וברכות י"ד ב' קשה לזה דמשמע אפי' ש"צ אין חוזר ואומר אמת ותי' הב"י יע"ש. ולבעל עשרה מאמרות א"ש ומיהו המנהג שגם הש"צ מסיים ה' אלהיכם אמת שלא להפריד כרבי יהודה שם:

**סעיף ב**

אין איסור עמ"א ואין משתקין אם יחיד חוזר ואמר תיבת אמת לחוד בלא ה' אלהיכם הואיל והפסיק ושהה דבשמע גופה אם שהה והפסיק אין משתקין אותו עט"ז סי' ס"ג אות ג' יע"ש:

**סעיף ג**
בט"ו ויי"ן עמ"א וי"א שיכוין בפסוק פדית אותי ה' אל אמת עולה כמו ה' אלהיכם אמת א"ר אות ו' בשם צרור הטור:

**סעיף ד**
יאמר עמ"א ובב"ח דמנהג קדוש הוא ויחיד יכול לומר אל מלך נאמן ועא"ר ו':

**סעיף ה**
צריך עמ"א ועמ"ש המחבר ולא יאריך יותר משיעור זה כתב הפר"ח בגמרא משמע שא"צ אבל אין איסור ובפרק הרואה דר"ע היה מאריך באחד י"ל יע"ש:

**סעיף ו**
ידגיש עמ"א כי נח נראה אין בו דגש ועב"ח ופר"ח בזה:

**סעיף ז**
שמע ב"פ עמ"א וכ"כ הט"ז בסי' ס"ג אות ג' דכל ששוהה בנתיים ליכא משום ב' רשויות ואפי' מגונה לא הוי כדמוכח ההיא דברכות ל"ג דפריך הא מגונה שתוקי לא:

**סעיף ח**
על מטתו עמ"א עב"י כי מר"ז דקרא וחזר וקרא להשתקע בשינה י"ל דוקא על מטתו משום שמירה הא לא"ה אפי' כופל הפרשה נמי לא ומהרי"א שם אפי' על מטתו לא ור"ז שכפל שמא לבד פסוק ראשון רק מואהבת את ה' היה כופל יע"ש:

**סעיף ט**
שלא יאמרו עמ"א וא"ר כתב מסוכה נ"ג ב' י"ל דהתם לאו לעורר הכוונה כי אם לשיר לא שייך זה ואסור אף בציבור יע"ש באות י"ז:

**סעיף י**
ב"פ אמן עמ"א ובתהלים שם אמן ואמן אלא דסובר שאין לחלק והלבוש מחלק אמן אמן אסור וביו"ו שרי ועפר"ח הביא ירושלמי פרק ד' דמגילה ה"י מבואר בפירוש אמן אמן הוי כשמע שמע וכ"פ המפרש שם (ד"ד) וכתב דוד המלך ע"ה ביחיד היה אומר ובש"ע משמע כירושלמי דמחלק בין יחיד לציבור יע"ש. הנה מש"ע סעיף ט' משמע שביחיד נמי אסור ובסי' ס"ג בלחש הוא והפר"ח הביא קרא בעזרא (נחמיה ח' ו') בירך ה' ויענו כל העם אמן אמן ב"פ בלא וי"ו יע"ש ואפשר ששהו בנתיים יע"ש ולי העני נראה שיש אמן אני מאמין ומחזק שכן הוא האמת. ויש פירוש אמן על בקשה יה"ר שיאמנו הדברים וימלא משאלותינו (עיין קכ"ד ולעיל נ"א כתבנו מזה משם קונטרס קטן שלי) וא"כ ברכה שיש בה ב' עניינים עד"מ רפאינו רופא כו' שפיר י"ל ב"פ שרי כמו אנו ליה וליה עינינו (סוכה נ"ג) תרי ענייני שפיר דמי ה"ה זה ובתהלים שם סי' מ"א היה שם שאלת צרכיו גם האמנת דברים ושפיר דמי והבן:

**סעיף יא**
צ"ל עמ"א בסי' ס"ו משום בשכמל"ו לשמע ישראל דאין משיב שלום לאדם נכבד אלמא כשמע ישראל חשיב ועיין לבוש סי' ס"ג ס"ו וא"ר שם אות ט':

**סעיף יב**
בכל עמ"א כו' מלת בכל אם כל בקמץ קטן הוא במקף תמיד ורהוט למלה שאחריה ואם אין במקף אזי בחולם ונגינה כמו וחסיד בו[כל] מעשיו:

**סעיף יג**
יניח עמ"א שלא יעשה מנע נד או להיפוך ושו"א נע ב' שוואי"ן הב' נע ומ"ש חיר"ק כ"ה אין חיר"ק גדול בלא יו"ד מלאפו"ם בלא וי"ו ואין להאריך בזה כאן ואין מקומו פה:

**סעיף יד**
המדקדקים עמ"א. ועכשיו נדפס בסדורים הנגינה:

**סעיף טו**
כשיאמר עמ"א בטור ולבוש והיו לאות על ידך וט"ס הוא ועא"ר אות כ"ז ועיין לעיל סימן כ"ד וכ"ח וא"ר שם כי כן כתיב וקשרתם לאות על ידך והיו לטפפת כו':

**סעיף טז**
בקול רם עמ"א משמע ק"ש יכול אחד להוציא חבירו ועיין א"ר סי' ס"ב אות ב' הביא דיעות בזה י"א מצות ק"ש דוקא שיקרא ולא בשמיעה ועב"י תקצ"ד ואי"ה בס"ב יבואר: **עיין** ב"ח מ"ש לעולם ועד כחד תיבה עיין רש"י בשלח ה' ימלוך לעולם ועד ולא הבנתי כעת מ"ש וי"ו פרשיות פ"א הפעל לית במ"נ כ"א וו העמודים זהב יע"ש ואם רש"י חולק עדיין א"י פתחות מהו אם ר"ל העי"ן בסגול פתח קטן (עיין מרגליות טובה) לא יתיישב היודע ועד יע"ש ואם ר"ל קמץ גדול וקמץ קטן הוי כמו פת"ח וכאן לתשלום הדגש שנחסר וי"ו השורש עדיין צ"ע ואי"ה יבואר:

## סימן סב

**סעיף א**
בכל עמ"א. ועתוסי סוטה ג"כ א' ד"ה אלו ודה"ה ק"ש ול"ג א' ד"ה ברכת המזון ויש להסתפק בלה"ק אם אין מבין אפשר דיוצא כמו מגילה הלועז אשורית יצא ושאר לשונות דוקא שמע הבנה או שמע לומר לכתחלה צריך להשמיע לאזניו מ"ה לא מדרבנן עיין מ"ש בט"ז מזה ובחידושינו הארכנו וכאן אין להאריך. והנה בר"מ פ"ב מק"ש ה"י כתב בלשון שמבינה והמחבר השמיט זה אם בכוונה אפשר לומר שמע לכתחלה צריך מ"ה להשמיע לאזניו עט"ז תרפ"ט א' א"כ אין הוכחה שיבין דוקא והעד בקצ"ג בטור וש"ע אין יוצא בשמיעה אם אין מבין משמע כשמברך לעצמו יוצא אע"פ שאין מבין אם לא שנחלק בלה"ק יוצא ולא בשאר לשונות כמו מגילה או דלהמחבר בק"ו תפלה ד"ת כר"מ

עמ"א שם אות ב' א"כ י"ל קושיית תוס' בסוטה דלא חשיב כי אם ד"ת דקידוש היום כיון שאמר בתפלה תו הוי דרבנן (עמ"א רע"א א') ותפלה חשיב במשנה בכל לשון ואד קידוש ד"ת בכלל ומש"ה השמיט המחבר זה ועדיין צ"ע ואי"ה יבואר בקצ"ג עוד בזה עסי' ק"א במ"א או' ה':

**סעיף ב**

שלא עמ"א וכ"כ הפרישה דהרהור לאו כדיבור דמי וא"י כלל אלא יהרהר ויצטער שרצונו לברך ואי אפשר והקב"ה מצרף מחשבה למעשה ומסקנת המ"א משמע דיוצא באונס וכ"כ בקפ"ה א' וכ"ש הוא מק"ש:

**כתב** הפר"ח בשם הר"מ אלשקר וא"ר דק"ש אין יוצא בשמיעה של חבירו דכתיב ודברת בם ע"ש והקשה על זה ועב"י סי' תקצ"ד ואי"ה בקצ"ג אבאר עוד:

**סעיף ג**

צריך עמ"א ובס"ה ס"ב יחיד שבא לבית הכנסת יאמר עמהם ויראה דיכוין שלא לצאת כדי שיאמר ברכות עם

ק"ש ד"ת עסי' מ"ו במ"א אות ט"ז וה"ה כאן:

## סימן סג

**סעיף א**

ואיכא עמ"א, הנה י"ל ג' שיטות א' שיטת רש"י ור"מ וטור שיש חילוק בין טעם ע"צ ובין ממש אפי' לשכב לכתחלה על צדו ממש שרי. שיטה ב' ר"י כל שלבוש צריך לעמוד. שיטה ג' לבוש א"צ לעמוד דגם זה טורח ושרי כמו מעט לב"ב אבל לישכב לכתחלה על צדו ממש אסור וא"כ י"ל דעת הר"ב כשיטה ג' וזה יהיה דעת המחבר וכן הבין הלבוש וזה באפשר אבל לומר שיטה שלישית בזה האופן דאין חילוק בין מעט או על צדו ממש רק לחלק בין ההיא דזה מחזיר פניו בשכבר שכב טורח לעמוד וההיא דפרקדן שרוצה לישכב פרקדן אסור אפילו על צדו ממש זה אי אפשר דפרקדן משמע שכבר שוכב כן אפ"ה לא יקרא על צדו ממש (נמי בכלל פרקדן לשיטה ב' וג') ואמנם מאן מכריח לן לומר הכין ואמאי לא נימא דהר"ב טעמא יהיב למילתא של המחבר ויש חילוק בין אצלויי מעט ובין ע"צ ממש ולישכב לכתחלה על צדו ממש אסור. ואמנם נאמר באופן אחר כי רבינו יונה ז"ל סובר שאין לחלק בין מעט או ממש בין לקולא ובין לחומרא (ומש"ה אודי ליה הר"ב להמחבר ב"ב אף מעט שרי דאין לחלק כלל) והוקשה לו ההיא דשנים ישינים הוכרח לומר בישן ערום ללבוש הוי טורח רב ומנ"ל זאת דילמא שאני בין רוצה לישכב לכתחלה אסור אלא יקרא בעמידה כו' לא בשכיבה וההיא דבי ישינים שכבר שכב טורח לעמוד כמו ב"ב כו' שטורח לישב מותר לכתחלה לישכב לז"א שהוציא רבינו יונה כן

ומלת פרקדן משמע שכבר שוכב לא יקרא וצריך לעמוד לכן בהכרח לחלק בין ערום ללבוש אבל המחבר סובר כרש"י ור"מ וטור שיש הבדל בין מעט ובין ממש וכ"מ פשטא דתלמודא אצלויי כו' ועיין ספר חמד משה חרה אפו בו באדונינו המ"א ז"ל וכתב דילמא אין טורח לישכב ע"צ ממש גם זיכה שטרא לבי תרי דמתחלה כתב וכ"מ בתלמודא ואח"כ סייעי' להמחבר מתלמודא ולפי מ"ש דברי המ"א בנויים על אדני האמת והשכל ומה עשה לו אדונינו המ"א ז"ל וכדכתיבנא והבן זה. ולפ"ז ודאי ב"ב וחולה אם קשה עליהם הישיבה ועמידה יכולים לכתחלה לישכב אפילו מעט על צדו ושרי וכדאמרן:

**סעיף ב**

מי עמ"א המעיין בישש"ש שם משמע דאפי' בינו לבין עצמו כל שיש יוהרא (מצינו יוהרא אף בפ"ע) מנדין אותו שהרי ר"י בן קנוסא לא ראה אותם לרבי ור"ח והיינו בדבר שפשט היתרו בכל ישראל ולש"ש אין מנדין אפי' בפני רבים ולפני רבו אפי' לש"ש מנדין נראה כחולק על רבו כו' אלא דהמ"א לא סבר לה בהא כיש"ש דמלת לפנינו שם היינו שר"י בן קנוסא ראה אנשים אבל לא הכירום אם הם רבותיו הא בינו לבין עצמו ואחד רואה אותו עושה כן אפי' חשש יוהרא אין מנדין וא"ר אות א' העתיק בסתם יע"ש. והנה כ"ז ביחיד נגד רבים לש"ש אין מנדין ולא מיקרי עבריין משא"כ ב"ש וב"ה עשו חיזוק ואמרו דאסור להחמיר כב"ש אפי' לש"ש דרצו לקבוע הלכה כב"ש לולי ב"ק:

**ודע** דמש"ע עבריין ולא מיתה וסכנתי מפני כוי "ל דמחמיר לא כב"ש אלא לעורר הכוונה וכדומה אפ"ה עבריין דעבר אדרבנן ברכות י"א א' בר"י וראב"ע בק"ש ערבית דראב"ע הטה וידע הלכה כב"ה רק לכוין יותר אפ"ה אמר ר"י פן יראו התלמידים ויקבעו כב"ש וכמ"ש הב"ח דבערבית עומד אסור לישב ופי' שמצותה מיושב אף מיושב כב"י או כב"ח ופרישה ביושב מצותה לישב עוד משא"כ לר"א שמצותה יותר מיושב ואף עומד בשחר מצוה לישב וכמ"ש הפר"ח ג"כ א"כ משמע ערבית רשאי לישב וז"א ומש"ה רק עבריין לא מיתה ומה שלא כתב המחבר דצריך לחזור ולקרות כנראה מתוס' ברכות י"א ד"ה תני כהר"ר שמעיה מסתימת הפוסקים משמע דא"צ לחזור ולקרות או להחמיר לאו כב"ש וא"כ עושה כב"ש אפשר שצריך לחזור ולקרות וצ"ע ועיין עט"ז וא"ר כתבו בזה וביוה"כ מצוה לעמוד. ילפמ"ש ערבית אסור לישב ויוה"כ אסור לעמוד כשיושב:

**ואם** עומד בשחרית אם מצוה לישב בד"מ והגמ"י פ"ב מק"ש אות ג' דמצוה יותר בישיבה וכ"כ הפר"ח מס"פ ג' שאכלו וכ"פ בש"ע קפ"ג ס"ט וי"ל בק"ש לא רצו בכך דא"כ אף ערבית יחמיר כך ואסור דנראה דעושה כב"ש ושם בהגמ"י מבואר קצת כמש"ל דרוצה להחמיר לא כב"ש אלא מפני שיכול לכוין יותר בעמידה אסור:

**סעיף ג**
נקרא עמ"א. וקפ"ד ס"א בברכת המזון אף לב"ה שפיר טפי כו' הלכך ראוי להחמיר ולחזור למקומו ואין נראה עושה כב"ש ובפסוק א' גם ב"ה מודים מצוה ממובחר לעמוד לא הולך כדי שיכוין לבו יותר:

**סעיף ד**
בפסוק עמ"א כתב דלא מיחזי כב"ש די"א עד על לבבך בעמידה או פרשה כולה עיין טור בה"ג וראב"ד ור"ח אות ד' וצ"ד ס"ד (ט"ס צ"ג) ושם יש מחמירין באבות משמע לכאורה חומרא בעלמא לא מדינא ויבואר אי"ה שם:

**סעיף ה**
בפסוק עמ"א ובס"א אות י"א דבשכמל"ו אם לא כיון ג"כ צריך לחזור ולקרות בכוונה יע"ש והוי יודע דבשכמל"ו ודאי דרבנן הוי אף למ"ד ב' פרשיות ד"ת כדבעינן למימר אי"ה בסי' ס"ז בזה ועמ"ש אם ספק אם כיון בפסוק א' כו' עיין ס"ד בא"ר א' ומ"א א':

**סעיף ו**
וחוזר עמ"א דאם לא כיון פסוק א' עד שגמר כל הפרשה צריך לחזור כל הפרשה דאל"כ הוי קורא למפרע כבסי' ס"ד ס"א ועכ"פ מדרבנן לא יצא ואפשר אף מ"ה כמש"ל:

**סעיף ז**
מודה דתרי כוונה יש א' לצאת די בתחלה וכוונה להבין מה שיאמרו צריך בכל פסוק א' ובאבות אף למ"ד תפלה דרבנן צריך זאת כוונה ואלו לצאת בדרבנן א"צ כמ"ש במ"א בסי' ס' אות ג' יע"ש בזה:

**סעיף ח**
מתנמנם עמ"א הביא מחלוקת הפוסקים ג' דיעות י"א פסוק א' עד בשכמל"ו ד"ת וי"א פרשה א' וי"א ב' פרשיות ואי"ה בסי' ס"ז יבואר זה עפר"ח שם והב"ח החמיר עד על לבבך יע"ש:

**סעיף ט**
לא עמ"א ואע"ג דבפ' שנייה כתיב נמי לדבר בם זה ציוי לדבור וזה ללמד בניהם א"ר אות י' בשם תמים דעים סי' ר"מ יע"ש. עמ"ש באות י' מזה בעזה"י:

**סעיף י**
בפרשה ראשונה עמ"א הביא דברי כסף משנה בשם הר"ר מנוח פ"ב מק"ש ה"ח דלא ירמוז כל הק"ש ופרשה א' מגונה נמי הוי יע"ש. והנה בסעי' ג' דיעמוד בפסוק א' וי"א עד על לבבך וכתי' הרא"ש ז"ל (עב"י) משום לא ירמוז וזה הוי כעראי משא"כ מעל לבבך כתיב ובלכתך בדרך כו' והני"ץ הקשה בס"ג לרבי יוחנן לטעמיה (ברכות י"ג ב') אימא משום עראי וי"ל דא"כ רק על לבבך או יאמר דא"כ פי' שנייה נמי כהר"ר מנוח ועמ"א

אות ד' מ"ש י"א כל הפרשה הוא הגמי"י פ"ב מק"ש אות ה' שפסקו כרבי יוחנן והיינו מעראי (דפסקינן כרבא פסוק א' כוונה) ובהכרח פ' שנייה אין איסורא וא"כ נראים קצת סותרים אות זה עם האות ד' והבן וי"ל:

## סימן סד

### סעיף א

חוזר עמ"א הב"ח ולבוש מחולקין לב"ח אם ספק לו אם אמר שמע ישראל ממילא ודאי שלא כיון לא אמר אותו (דאין דרך לשכוח מה שאמר בכוונת הלב) דאז אף ידע שאמר ובלא כיונה מבואר בס"ג ס"ד. ובהכרח מ"ש בברכות ט"ז א' א"י להיכן טעה יחזור לראש (ל"ג הפרק) משמע לתחלת ק"ש היינו מואהבת וידע שאמר שמע דאל"כ מאי איריא א"י אפי' ידע ולא בכוונה אמר שמע חוזר לראש וגומר הפרשה והלבוש נמי סובר כן הפירוש לראש היינו ואהבת אלא דשמע אפי' ספק לו מסתמא אמר ומסתמא כיון ואוקי אחזקה (ובס"ג ס"ד ידע שלא כיון) ואין מתחיל כ"א ואהבת והנ"ץ התחיל ב"ח ולבוש בפירושים שוים לא בדין עא"ר. והראה לס"ג אות הו"ז בשכמל"ו לב"ח חוזר לבשכמל"ו ולבוש לואהבת חזקה כיון ולב"ח יאמר בלחש או ימתין ולאות ז' דכוונת הלב אין דרך לשכוח. עמ"ש באות ב' בספק אם כיון. עמ"ש בסוף הסימן:

### סעיף ב

בוכתבתם עמ"א ועיין לבוש ל"ג ס"ה בהג"ה כשאומר וקשרתם התי"ו בקמץ משמעו יחד וקשרת אחת אותם וקשרתם התי"ו בסגו"ל וקשר אתם ומש"ה כתיב אותם יע"ש ועט"ז והנה למ"ד פרשה א' או פסוק א' ד"ת א"כ למה יחזור לוהיה א"ש כיון שידע שאמר פ"א הוי ספק דרבנן תי' הפר"ח בסי' ס"ז דכיון דעסוק בק"ש צריך לתקן הכל יע"ש. והנה אם ספק לו אם כיון לבו בפסוק א' אם צריך לחזור ולקרות או לאו כתבנו בסי' ס"ג ומב"ח כאן במ"ש במ"א א' אין ראיה דודאי כל ששכח ודאי לא כיון:

### סעיף ג

דסירכיה עמ"א עב"י לרש"י ב' חומרות באמצע היא ומכ"ש עומד בוכתבתם וא"י היכן דלמען אין ראיה דטעה וסבור שנייה היא כו' ולטור ושאר פוסקים כל שעומד באמצע הפרשה וספק לו אש אמר מה שלמעלה חזקה אמר וקמ"ל רבותא אפי' בלמען ירבו מסתמא שנייה סיים. והנה לרש"י טעה חוזר לראש היינו מלשון תועה בדרך שספק לו ול"ג וא"י להיכן (עלח"מ פ"ב מק"ש הי"ד יע"ש)דומיא דאינך טעה בין פרק לפרק טעה בוכתבתם ולטור אין דומין כי האי טעה בבירור שידע שדילג כו' אמנם רש"י ד"ה יחזור לראש שטעה ודילג וצ"ע וע' פרישה ואין להאריך:

**ודע** דהר"מ ז"ל סובר בין פרק לפרק חוזר לואהבת היינו שיודע שסיים הפסוק כו' ונ"ץ רצה להשוותם ועפר"ח הסכים לר"מ ואנו אין לנו אלא דברי המחבר שוב ראיתי בפר"ח הרגיש במ"ש לרש"י והאריך יע"ש ואין להאריך בכאן בזה:

**מ"ש** בענין המשנה מטבע הברכות דוקא מארוכה קצרה היינו ברכה שמתחלה בשם ומלכות ולא התחיל בה או שלא סיים בשם וכן להיפוך מקצרה ארוכה אבל שינוי הנוסח יצא ויבואר אי"ה בהלכות ברכות מזה:

## סימן סה

### סעיף א

אפי' עמ"א בתוס' בר"ה ל"ד ב' ד"ה לדידי דשהה כדי לגמור כולה היינו אפי' עומד בסוף משערין השהייה מרישיה. ולכתחלה אסור להפסיק כדי לגמור כולה אפי' בלא אונס אפי' בשתיקה. ומ"ש לנ"ג אות ה' וקפ"ג אות י"א ותכ"ב אות ט' במ"א בשם ד"מ לחלק בין ד"ת פסק בר"ש דבאונס חוזר ובדרבנן אינו חוזר כרי"ף יע"ש בד"מ אות ה' בתכ"ב אבל המ"א בקפ"ג מיקל אפי' בבהמ"ז ד"ת ודוקא ק"ש באונס חוזר לראש:

**והנה** תראה שהמחבר בכאן כתב בי"ן בשתיקה ובי"ן בדיבור (והוא הגמי" פ"ב מק"ש בשם ראבי"ה) ודרך המחבר בי"ן בין לכתוב זו ואצ"ל זו כמ"ש בסמ"ע בסי' ע"ב אות ז' ולעיל בסי' מ' ס"א בין בבתים בין ברצועות ולמה שינה כאן וכתב לא זו אף זו ואם נאמר כמ"ש המ"א בקכ"ג אות י"א דשח במזיד חוזר לראש כבסי' קי"ד ס"ז (אפילו לא שהה) וה"ה כאן א"כ בדיבור היינו ברשות ושתיקה אפי' במזיד והוי שפיר זו ואצ"ל זו ומש"ה כתב להיפך ועפר"ח כאן הביא תשובת רשב"א תרמ"ז הביאו הב"י תרצ"ב במגילה משמע אפי' מזיד אין חוזר יע"ש שהאריך ואי"ה יבואר לקמן. ועמ"א ק"ד אות וי"ו בק"ש צידד דשח א"צ לחזור לראש ובהמ"ז פסק בפשיטות דחוזר במזיד ומר"א כתב הפר"ח דהוי כטול כרוך יע"ש. ובתפלה דשומע קדושה ואיש"ר כמבואר בק"ד ס"ז ולשהות באמצע ברכה כדי לגמור כולה הברכה רשאי כיון שמפסיק בשתיקה ואי"ה בסי' ק"ד יבואר עוד:

### סעיף ב

וי"א עמ"א העלה דבתפלה דעת הרי"ף חומרא אפי' בלא אונס חוזר לראש ואנן פסקינן לקולא בלא אונס לא עכ"פ באונס כ"ד חוזר לראש וק"ש דעת הרי"ף קולא ולדידן חומרא דוקא אונס שאין ראוי הא אנוס וכדומה לא דלאו פושע הוא ומה הוי"ל למעבד ולפ"ז סובר בק"ד ס"ה שהר"ב שתק שם וסמך אמ"ש כאן וכ"ה בלבוש אבל י"ל הר"ב פסק כתרווייהו חומרות כרי"ף וראי"ש בתפלה אף בלא אונס חוזר לראש ובק"ש באונס חוזר

לראש וכמ"ש הב"ח כאן וע' נ"ץ ובתקפ"ח ס"ב שתיק הר"ב בתקיעות דהוי ד"ת וקשה מתכ"ב במ"א ט' שוב ראיתי במ"א תקפ"ח מזה נרשם בטעות ומ"מ אין ראיה מדשתיק הר"ב:

**סעיף ג**

שקורין עמ"א פסוק ראשון עם בשכמל"ו א"ר אות ב' ע' סי' ס"ג אות ה' במ"א ובלבוש שם:

**סעיף ד**

לא יפסיק עמ"א והט"ז וא"ר ופר"ח חולקין וכתבו דברכות ק"ש לא יפסיק אלא יאמר התיבות בקול רם אבל מברוך שאמר עד ישתבח דעת הט"ז וא"ר שיפסיק וא"ה בט"ז יבואר:

## סימן סו

**סעיף א**

כתבו התוס' בברכות י"ג א' ד"ה ובאמצע ואפי' תיבה אחת אסור להפסיק ולאו דוקא יותר מכ"ד וע' נ"ץ ועמ"ש באות ה':

שואל עמ"א הראה לר"ו (ט"ס ר"ז) וק"ד ס"ה אות ה' בק"ש אם פסק מתחיל ממקום שפסק דקיל מתפלה ומשמע דחוזר לתיבה שפסק לא לתחלת הפסוק וכ"מ בפר"ח ו' וע' ס"ד באו"ר אות ג' וכאן הביא בשם הכ"מ דחוזר לתחילת הפסוק ע' אות ג' בזה:

**סעיף ב**

גדול עמ"א ועא"ר ופר"ח הליצו בעד הב"י דכוונתו למ"ש הרשב"א בתשובה סי' שכ"א יע"ש ומ"ש ואם הקורא גדול ממנו כו' עי' ברכות י"ד א' רבא בר שבא כו' ובחידושינו כתבנו שם ובאמת מתע"ב ס"ה דווקא מופלג בדורו הוי בכלל יראה את ה' תירא ע' תה"ד קל"ח (ט"ס קל"ה) וי"ל ובגמרא נקיט רבו אע"פ שעתה הוא יותר ת"ח מרבו או גדול הימנו עתה הוי יראה דכבוד אפי' סתם אדם נכבד כפי' רש"י וטור כמ"ש בט"ז. וא"ה בתע"ב יבואר דין ת"ח לענין היסבה וע' בתכ"ב ס"ה באמצע הלל שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו משמע קצת לאו כ"א נכבד כ"א גדול הימנו כחה"ר וי"ל דבאמצע הפרק עכ"פ צריך דוקא מי שצריך לנהוג בו כבוד ומ"מ קשה דזה הוי מפני היראה וצ"ע ובחידושינו כתבנו מזה וא"ה יבואר שם ומירי שם בשניהם שוים ועי"ד רמ"ג ורמ"ד:

**סעיף ג**

באמצע עמ"א היינו דאם הפסיק באמצע ענין חוזר לתחלת הפסוק ושמתם כו' וזה מוכח כלבוש בפי' ס"ד דכל שהפסיק בענין אין חוזר כ"א לתיבה שפסק:

**סעיף ד**
וי"א שלא לברך עמ"א ועט"ז אות ב' ומ"מ הנחתן לבד כ"ע מודים דיכול ללבוש טלית רק בין גאל ישראל שהיה הפסק וי"ל על הב"ח בסי' פ' ובט"ז שם דפסק לבישה אסור והרי כאן בס"ח פסק באמצע א"ו מניח טלית ומחבר נשמע להרי"ב וי"ל בין אהבה לק"ש אין ראוי להפסיק בין דבר שמברכין עליו כיון דא"צ כ"כ בטלית עט"ז אות א' ועוסקין במלאכתן בפ"א אסור ומ"מ להלכה קיי"ל דמניח טלית בין אהבה לק"ש בלא ברכה ולבוש פסק כאן דאין מברך לתפילין ושאני בסי' פ' דאנוס הוא ואנן קיי"ל כהרי"ב דבתפילין מברך כבסימן פ' וטלית מניח בלא ברכה כאן ושם יכול ללבוש מקודם ומ"ש בכ"ד בשם הזוהר ציצית כמע"ש ומ"מ כיון דבגמרא ופוסקים אין מבואר כן קיי"ל כהרי"ב:

**סעיף ה**
מפסיק עמ"א וברכת ציצית יוכל לברך אח"כ דיש משך זמן ואמן של שאר ברכה אין עונה מ"מ סובר המ"א כי ברכת שבח דומה לקדיש מ"ש באר הגולה סמ"ק מודה לזה אבל מוסיף אפי' אמן ג' ראשונות כו' ג"כ:

**סעיף ו**
מודים עמ"א ברוך ה' המבורך לעולם ועד וכ"כ בלבוש אע"פ שהוא יותר מכ"ד וברבינו יונה משמע רק פחות מכ"ד הביאותיו בחידושינו ובט"ז ואנן קיי"ל דאומר ל"ו וע' ע"ץ אות ז' ובנ"ץ ג' לראייה כתבו יע"ש ומ"ש אמן היינו אחר שאמר המברך ברוך כו' ועסי' נ"ז במ"א א' וא"י למה יענה אמן יותר משאר אמנים חוץ ב' אמנים שהוזכר בר"ב:

**סעיף ז**
דאמן עמ"א ועט"ז ד' וא"ר אות ו' כתב דיענה אמן אחר שים שלום יע"ש. ומ"ש הר"ב דבאומר תתנונים פוסק משמע רק ב' אמנים ובא"ר כתב אפילו שאר זמנים וע' סימן קכ"ב וקכ"ד ואי"ה בקכ"ב יבואר בתחנונים אי אומר כל הקדושה או רק ב"פ כמו בק"ש כמ"ש באות ו' יע"ש:
**עיין** ב"ח ופרישה פירשו דעת י"א בטור פוסק לכל אף לכל אמנים ובפ"ז הסכים הרא"ש לזה וקשה למה מיהר הרא"ש לסיים הברכה קודם החזן יאמר בנחת ויענה באמצע ברכה ע' בטור סימן ס"א יע"ש ופסוק א' לא יפסיק לקדיש כו' פר"ח ופשוט הוא:

**סעיף ח**
שאינו עמ"א דאפי' בין הפרק אין מפסיק והמנהג להפסיק אפי' באמצע הפרק ולא יקרא עם החזן ולסמוך על הזוהר פ' ויקהל הובא בב"י בקמ"א ומיהו בש"ע בקמ"א כתב דלא ליהוי ברכתו לבטלה צריך שיקרא עמו וצ"ע ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ט**
לאמת ויציב עמ"א מדכתב השי"ע אלא יאמר אני ה' אלקיכם אמת ויפסיק משמע בין אמת ליציב מפסיק באמצע פרק וכ"כ הר"ב בהג"ה ס"י יאמר אמת ואח"כ יתחיל ויציב ובב"י רצה תחלה לומר בין אמת ליציב ג"כ לא יפסיק כלל והעלה דיפסיק באמצע פרק כ"כ התי"ט במשנה ב' פ"ב דברכות ולא אבין מ"ש הפר"ח דהתי"ט לא דק והא דק שפיר והנה מ"ש במשנה בין ויאמר לאמת ויציב להר"מ דמפסיק באמצע פרק נקיט ויציב לומר כשם בין אמת ויציב רק באמצע פרק כך בין אלקים לאמת:

**סעיף י**
אינו עמ"א היינו יראת אביו ורבו כו' אבל יראת סכנה אפילו בתפלה מפסיק:

**סעיף יא**
וי"א דעונין עמ"א ולא הבינותיו זה דבאמצע ברכה אסור להפסיק כ"א לב' אמנים ועסי' נ"א במ"א אות ג' בזה ואם לומר דסוברים כי"א כל אמנים זה לא ניתן להאמר כלל ועסי' נ"ט ס"ד דכל שסיים עם הש"ץ הוי עונה אחר ברכותיו עסי' נ"א במ"א אות ב' וצ"ע כעת ובא"ר י"ג הרגיש בזה:

**סעיף יב**
עראי עמ"א רש"י ברכות י"ד ב' רב קרא ק"ש בלא תפילין דאע"ג דאסור מתיירא היה שלא יעבור זמנה ומינה אם מתיירא בתפלה ג"כ יתפלל כך ומ"ש מרש"י ד"ה שלוחא דעוית י"ל דילמא כשכבר קרא ק"ש בלא תפילין שמתיירא שיעבור זמנה ואח"כ מתפלל עם הציבור עדיף מתפילין בתפלה אבל ק"ש במע"ה ואם תפלה ודאי עדיף דימתין אם לא שהיה מתיירא כו':

**סעיף יג**
לא יניח עמ"א דשהייה נמי הוי הפסק בין גאולה לתפלה ובין גאולה לתפלת ערבית לענות קדיש וקדושה כתב א"ר דיענה יע"ש ובשבת וי"ט יש לעיין ביה ואי"ה יבואר:

**סעיף יד**
לא יצא עמ"א דברכות אין מעכבות:

**סעיף טו**
ואין עמ"א וי"ל דקרא ק"ש עם ברכותיה ואח"כ אירעו אונס שא"א לו להתפלל מיד ולשון אין לו פנאי קישיתיה ומ"ש בס"ס מ"ו שאומרים פסוק א' כו' ומ"מ י"ל דשם לרווחא דמלתא:

## סימן סז

### סעיף א

ומברך לפניה עמ"א הביא דברי כ"מ בשם הרשב"א פ"ב מק"ש הי"ג והרשב"א סובר פסוק א' ד"ת ושאר דרבנן ודברי תשובה ההיא צ"ע ויישוב דעת. מ"ש מדאמר סתם חוזר וקורא משמע כל הפרשיות והא מפורש הוא טעה בין פרק לפרק יחזור לפרק א' מבואר כן עסי' ס"ד ס"ג הביאו המ"א בסמוך (והיה נראה להר"מ מש"ה פירש לפרק א' שמע דסובר פרשה א' ד"ת וטעה בוכתבתם הואיל וצריך להשלים תיבות וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך שהם ספק תורת וכל שצריך לקרות ד"ת תקנו שיקרא על הסדר כל הפרשיות אף אותם שהם דרבנן ע' בסי' ס"ז בטור וב"י ומ"א וברי"מ פ"ב מק"ש) ומ"ש ראיה לברכות י"ל ק"ש אין חשש כקורא בתורה משא"כ ברכות ספק לא תשא כבסי' רט"ו אין ללמוד מזה גם מאיחר זמנה דקורא עם הברכות למ"ש הכ"מ בפ"ח מק"ש בסופה דזמנה כל היום ג"כ אין ראיה א"כ צ"ע ומ"ש מי"ד כ"א לענין כיסוי הבופלי בלא ברכה ומ"ש בשם ל"ח באמת לכאורה מבואר ההיפך בש"ס בין פרק לפרק חוזר לפי' א' וכתב אם חוזר לוכתבתם א' ואי"ה לקמן אבאר עוד ומ"ש מתוספות כ"ה בחדושי הארכתי ולדעתי ההמונית כיון האדון ז"ל בזה כוונה אחת והיא זו כי י"ל אם קרא פסוק א' או פרשה א' (לכ"א מהדיעות) כיון שעדיין לא הזכיר י"מ הוי ויאמר ד"ת וטוב יותר שיאמר פי' ציצית מלומר א"ו (כמ"ש התוס' דף כ' ב') וכיון שצריך לקרות פי' ויאמר קורא כל הפרשיות שלא יזלזלו בהם אף שהם דרבנן דוגמא לספק בהמ"ז בסי' קפ"ד במ"א אות ז' בשם הר"ש חיון הלוי שמברך אף הטוב והמטיב ה"ה כאן וא"כ א"ש בגמר' והל"ח מיירי באמר א"ו אין חוזר ומברך אלא שבסי' ס"ד משמע דלא כוותיה דאנן אומרים שירת הים תו יצא ידי י"מ ואפי"ה חוזר לפרק א' וע"ש והבן זה עמ"ש בסוף הסימן מזה:

**מ"ש** בלילה צריך להזכיר י"מ נסתפקנו אי בלילה ד"ת או רק מדרבנן ואסמכתא וע' פר"ח משמע בלילה הוי רק אסמכתא ועי' ר"מ פ"א מק"ש ה"ג משמע דהוי ד"ת ולפ"ז נשים בי"מ אם נאמר בלילה הוי דרבנן מ"ה פטורים דמ"ע שהז"ג רק מדרבנן חייבין ונ"מ בספק וצ"ע כעת ואי"ה יבואר עוד: **הפרישה** והפר"ח חלקו בין מחויב במצוה וא"י אם עשה דמברך ובין אם מסופק אם מחוייב בה אין מברך וכ"ב כה"ג (והמעיין בכ"מ פ"ב מק"ש בשם רשב"א מבואר אפילו ספק אם עשה אין מברך) יש נ"מ טובא דלפ"ז כל המצות הכין היא ולתי' רשב"א דכאן דוקא תקנו כן לא בשאר מצות ונשתנה דין זה כמ"ש הפר"ח ועי' במ"א תקפ"ה אות ג' כ"ג בשם ריב"ש לולב שופר ביום א' תוקע ואין

מברך וביי"ט שני אין תוקע וזה צודק לתי' רשב"א לא לכ"נ ודבריו סתורים ועמ"א תרנ"ג א' בין השמשות יום א' בלא ברבה זה או לכ"ע אף להפרישה וכ"ג ופר"ח:

**ויש** לראות ספק דרבנן כל היכא דאיכא לברורי בקל הוי לחומרא כמו שיראה הרואה בש"ך יי"ד אות ס"ו ואף הר"ב בהג"ה דמיקל בס"ס אפשר ע"י נפיחה קצת טירחא (והרי חזקה עדיף מספק דרבנן למאן דמחמיר בחזקה בדרבנן וכיון דחזקה צריך לברר בקל כדמוכח ר"פ נישיילה כו' כ"ש ספק דרבנן או ס"ס) ולמה לא יטיל לולב ביי"ט שני ולמ"ש המ"א תרנ"א כ"ח דמוקצה הוי א"ש וכן לתקוע שלא לתקוע בחנם די"א דאסור. ואי"ה שם יבואר בזה וכאן אין להאריך:

**ואם** יודע שאמר אמת ויציב ואי" אם קרא ק"ש כתב א"ר בשם תוס' דאין חוזר והוא מתוס' כ"א א' ד"ה ספק אבל למ"ש המ"א סי"ד וך' ב' ד"ה בעל קרי אין זה ברור ובחידושינו הארכנו ושאני פתח למען ירבו דפי שנייה דרבנן לי"א משא"כ ספק תורה יי"ל לא סמכינן אסירכי' נקיט ואתא. גם צ"ע זכירת יציאת מצרים אי סגי בלב אפשר אפי' למ"ד הרהור לאו כדיבור מ"מ שם זכירה שייך בהרהור ג"כ עד שהוצרך במגילה קרא דלא תשכח וגם כפי הנראה לדידן באנוס הרהור יצא אפשר בי"מ לא יצא דיליף מזכירה דלא תשכח ועפר"ח כאן ואי"ה יבואר במקום אחר ועמ"ש אי"ה בסי' פ"ג ס"ג מ"ש בעניין ספק דרבנן וס"ס ופר"ח שם:

**שייך** למ"ש המ"א דהכי תקנו ע' ברי"מ בשורש הא' אף דכל דרבנן ד"ת מל"ת הכי אתנו בספיקן לקולא וכאן מבואר דאתנו לחומרא טעה בין פרק לפרק כו' ומ"ש לעיל ראיה מבהמ"ז ל"ד דהתם מסופק בשניהם הוי זלזול משא"כ כאן דויאמר ודאי לא אמר אלא דמ"מ יי"ל הכי תקנו כשיש עדיין לומר פ' ד"ת ויש בפ' אחרות ספק יאמר כולם כמש"ל:

## סימן סח

### סעיף א

בנוסח התפלות אין לשנות נוסח האשכנזים לנוסח ספרד כמ"ש המ"א בשם הכוונות: אין עמ"א דהאומר פיוטים קודש יוצר אור יי"ל דצריך להתחיל בברכה דתקנו חז"ל כבסימן קי"ט יע"ש ומ"ש מרצ"ד עי' סימן קי"ד במ"א אות ח' ובא"ר שם וסימן רצ"ד. דלא כרשי"ל יע"ש מ"ש הר"ב דאין ללמוד ע"י הרהור שיבא לדבר הפר"ח כתב שמותר ולא גזרינן דבין אמצעי במרחץ מותר להרהר ול"ג שמא ידבר וכ"ז מלבוש שכתב הרהור שרי ולא סיים מ"ש הר"ב יע"ש עי' טור דהרמ"ה היה אומר כל הברכות וממרין בעונה לעמו בעת שועם אליו אע"ג דשהה כדי לגמור את כולה אסור לכתחילה אפילו בלא

אונס כמ"ש המ"א בסימן ס"ה אות א' מ"מ כאן לא היה באפשר כי צריך להתפלל עם הציבור חשיב כלא אפשר והיה ממתין שם:

## סימן סט

### סעיף א

**כתב** הרמ"ע כו' מ"ש דמיבעי ליה לומר יוצר אור באפי נפשיה דאלו התפלל עם הציבור מוציא הש"ץ אותו מברכת ק"ש בעשרה כמבואר בסי' נ"ט ומ"ש איכא עשרה שרי למפתח ברכו היינו ויאמר יוצר אור ג"כ משי"ה שרי לומר ליה ברכו אע"ג דשמע מהש"ץ ברכו וז"ש ומיהו דכיון שסומך יוצא לברכו ש"ד הא אין אומר יוצר אור אסור לומר ברכו אם כבר שמעו כולם ברכו (הא בשביל יחיד שלא שמע ברכו שרי לומר ברכו ויוצר אור) ומ"ש דלאו שפיר למיעבד כו' ר"ל דלכתחלה טוב שיאמר עם הציבור בשוה לא להאריך בפסוקי דזמרה כו'. ומ"ש שמע ברכו מהמברך בתורה די ואין פורסין הא לא בריך ברכת ק"ש חוזרין בשבילו לומר ברכו אע"פ שכולן שמעו ברכו הואיל וזה לא אמר ברכת ק"ש אח"כ ואין כאן לבטלה שאומר הואיל וזה מברך אח"כ ברכת ק"ש. ומ"ש בשם הב"י וד"מ עמ"ש בט"ז וד"מ הקשה א"כ איך כתבו תלמידי רש"י שאפילו איתו שישמע פורס כ"ש אותו שלא שמע והא אותו שלא שמע אסור דאומר ברכו והם אין מברכין רק הוא מברך וע"ז הקשה המ"א דהא להמחבר אפי' שכולן ברכו וקראו ק"ש רק שלא שמעו קדיש וברכו וא"כ אותו שלא שמע ברכו פורס וא' מהשומעים יאמר יוצר אור כדי שלא יהא נראה ככופר. ויאמר בקול רם וישמעו אחרים ושומעים כעונים ושפיר מברכין רבים כאמור ועמ"ש באות א' מזה והרמ"ע והמחבר ל"פ ובלא סמיכה ר"ל שכבר בירך ומ"מ אמרה:

ועכשיו עמ"א ובט"ז הארכתי וע' ר"מ פ"ח מתפלה הלכה ה' כתב אין פורסין התחלה כרבינו יונה שאין מוציא כ"א בעשרה וז"ש וזהו הנקרא פורס אע"ג דרבינו הקדוש במשנה כתב רק להק"ק (שמעה מתנא וגרסן כך) ולא רצה לפרש פרוסה בלהק"ק מתרין טעמי (אע"ג דפסק בפ"ז מתפלה כר"א דקדושה יחיד מדלגה) או דא"כ קטן אמאי לא דאין מוציא כלום או דאין רשאי לומר ב"פ ברכה משום קדושה שביוצר לחוד לכן מפרש התחלה והר"מ ז"ל או דאין סובר כרבינו יונה ומוציא אפי' ביחיד כשאר ברכות או פרוסה לת"ק במשנה ומ"מ מבואר מהר"א ז"ל דאין סובר הטעם מהרי"א שלא יהא נראה ככופר. ועיין פרישה הביא מסי' ריי"ש בא' מפסיק לשנים ממתין עד הזן הנה בראי"ש מבואר שם שיהא ניכר הפסקה משא"כ בעשרה שמזכיר השם ניכר הפסקה וע"ש בתוס' מ"ו מזה י"ל כפרישה ומ"מ שם אומר נברך כולל עצמו עמהם ויש שם מי שמברך עמו

שהרי ב' מברכין ל"ש שם שלא יהא ככופר ומברכת התורה אין ראיה מברך אח"כ ברכת התורה בקול רם והם עונין אמן וגדול העונה אמן וגם שומע כעונה לית נראה ככופר וא"ש דברי התי"ט במגילה פ"ד מ"ג עמ"ש בט"ז. ועמ"ש אי"ה בה' ס"ת דלפ"ז צ"ל כל הברכה בקול רם מטעם זה ועא"ר כאן. דאל"כ סתרי פסקי המחבר כאן ונ"מ עם ריי"ש ס"ב והבן זה:

**סעיף ב**

כמו עמ"א להמחבר הטעם שלא יהא נראה ככופר ה"ה ערבית דל"ת בשחרית משום קדושה שביוצר לז"א כמ"ש בט"ז ומ"א ע' במ"ש בריש הסי':

**סעיף ג**

דליכא עמ"א ועיין לבוש טעם דמסתמא לא שהו כ"כ עד שהתפלל השי"ץ מנחה ומעריב וכולם שמעו ברכו. ויראה ודאי אם א' יש שלא התפלל מעריב יכול לעמוד בפני העמוד עם ט' שהתפללו ויאמר ברכו בקול רם וגם יאמר ברכה א' בקול רם ויוצא אף להמחבר ע' אות ב' ואפשר גם קדיש יאמר קודם הש"ע עמ"ש אות ד':

**סעיף ד**

וקדושה עמ"א בענין קדיש והט"ז נ"ה ג' חולק יע"ש ומ"ש בשם הב"ח עט"ז. עמ"א נ"ד ג' שמש"ה פורסין אחר תפלת ח"י בלחש שא"א קדיש כך וא"כ כשפורס אח"כ צ"ל קצת פסוקים יע"ש:

**סעיף ה**

מוטב עמ"א הראה לרע"ג ס"ד דמוציאם בא"י הא יודעים מוטב שהם יקדשו ועב"י כאן שכתב כן דנכון שיפרוס מי שלא שמע אם יודע ומ"מ מנהג שלנו שהאבילים פורסין בשביל מי שלא שמעו ואפשר יש בהם מי שא"י ואין פנאי לבקש איש יודע בין תפלת ח"י בלחש אבל ודאי אם יש פנאי ויש מי שיודע ולא התפלל ראוי שהוא יפרוס:

**סעיף ו**

ולא יסמוך עמ"א דהיינו דיעבד אם התחיל לפרוס אבל לכתחלה סמיכות גאולה לתפלה עדיף ואם יהיו אח"כ י' יפרוס וע' סס"י פ"ט ס"ח ובמ"א שם:

**סעיף ז**

והתחיל עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה יע"ש:

**סעיף ח**

יכול עמ"א ודוקא בין גאולה לתפלה בערבית מפסיק אבל לא באמצע ברכות. ואע"ג דנהגו שלא לפרוס על שמע בערבית נ"מ למקום שנהגו. ועא"ר נ"ח ז' וכאן אות ג'. והביא תשובת מ"ע שהביא המ"א וכתב שם קטן אין פורס ע"ש ואפי' שמע מקטן המפטיר ברכו חוזר ופורס יעמ"ש בט"ז בשם הפר"ח ג"כ יע"ש בזה:

### סעיף ט

יוכל עמ"א מ"ש בשם משפטי שמואל אין כעת ת"י ואפשר הטעם שיאמרו זו ספר תורה אחרת והראשונה אין כשירה ואיכא פגם ואי"ה יבואר עוד. ונ"ל פשוט שיש ג"כ פגם לראשונים שלא יצאו בקריאה אבל הלכו להם כמו ותיקין שרי:

## סימן ע

### סעיף א

נשים עמ"א (ט"ס החמיר רחמים. סס"י תכ"ו רס"י תכ"ז. דזמירות י"ח אמירת יציאת מצרים) וא"י למה לא הביא תוס' ברכות כ' ב' ד"ה בתפלה מהלל דפטירי אע"ג דרבנן הוי וכפי הנראה שם דלרש"י מ"ע דרבנן שהזי"ג נשים חייבות. ולפי"ז ע"כ א' משני פנים או פרשה א' עכ"פ ד"ת או פסוק ראשון מ"ה נשים פטורות רק מדרבנן כתב אהל מועד דחייבין עא"ר בשם ל"ח והנה לר"ח והמחבר בס"ב פסק קצת כמותו א"כ קשה קושיית תוס' ד"ה וקטנים (שם ר' א') וצ"ל כתי' הב"ח לומר נשים דומיא דקטנים אפי' מדרבנן פטור והא חב"י בסי' ס"ז פוסק כרשב"א בתשובה ש"ך דפסוק א' ד"ת בהכרח נשים פטורות מפסוק א' מ"ה רק מדרבנן וז"ש ונכון היינו מדרבנן וכמ"ש הל"ח (בא"ר א' הובא דבריו). וע' נ"ץ דלהמחבר נכון כל פרשה א' והר"ב הגיה דעכ"פ פסוק א' מחויבין ומ"מ י"ל רק מדרבנן פסוק א' מחויבין לא מן התורה וכאמור. ומ"ש די"מ מחויבין בסי' ס"ז כתבתי די"מ בלילה י"ל דרבנן ואסמכתא ולפי"ז נשים מדרבנן רק חייבין בי"מ יע"ש. עמ"ש לקמן:

**עיין** פר"ח הביא ירושלמי דעבדים פטורים ה' אחד יצא זה שיש לו אדון אחר אלמא אפי' פסוק ראשון פטורים יע"ש ומ"מ י"ל מדרבנן חייבין והנה קשה תיפוק מהיקשא לאשה וי"ל כמ"ש הלח"מ פ"א מתפלה דמש"ה בק"ש לא כתב הר"מ מ"ע שחייב בק"ש דיחיד חייב בכל רגע וא"כ י"ל פסוק א' ל"ש שז"ג ומ"ה מצריך קרא והוקשו נשים לעבדים ויש להעמיס בבבלי כן פשיטא מה"ד מ"ש קמ"ל דומיא דעבדים עסי' רצ"ו מ"א י"א ומ"ש שם:

**ולפ"ז** יצא לנו דין חדש שחציו עבד וחב"ח פטור מק"ש כמו בראייה בחגיגה ד' א' שיש לו אדון אחר יע"ש ובמשנה סתם עבדים משמע לגמרי הא חב"ח חייבין כדמסיק בחגיגה שם ש"מ דליתא לירושלמי. ער"מ פ"ב מחגיגה כתב עבדים בבוא כל ישראל וחצי ב"ח הילי"ל מי שאדון א' וצ"ע :

**מ"ש** המחבר ונכון כו' פירש הלבוש פסוק א' והנה במ"ה פ"ב דברכות ר"נ א"ש לבטל מלכות שמים שעה א' בלא מלת עול ומשמע פסוק ראשון שאר ב"א פטורים ולא גרע

מנשים כו' וזה דלא כנ"ץ הביאותיו לעיל וקמ"ל כל הק"ש הא פסוק א' עם בשכמל"ו אפי' חתן חייב ועמ"א אות ב':

**סעיף ב**

ג' ימים עמ"א. הוא ממה שעשה כלומר יע"ש ומ"ש ואם רצה להחמיר כו' וכתב הרב"י כו' האדון ז"ל דיבר בקצרה כדרכו הטוב והם ארוכים כי הב"י כתב פעם פלוגתת הרא"ש עם הריי"ף ור"מ הוא דרא"ש פוסק כרב שישא והם פסקו כרבי יוחנן מוחלפת ובזמן הזה אף הרא"ש מודה דקורא (עב"י וברכות ט"ז ב' ותוס' ד"ה רב שישא) והנך רואה דפליגי בזמן הזה כי לרא"ש דפסק כרב שישא ודכ"ע (ת"ק ורשב"ג) חיישינן ליוהרא א"כ אדרבה בזה"ז מחויב לקרות דאל"כ הוי יוהרא ולריי"ף ור"מ דפסקי מוחלפת ודכ"ע (רא"ש וריי"ף ור"מ) סברי הלכה כרשב"ג (עכ"פ במשנתינו) ורשב"ג כאן ובט"ב לא חיישינן ליוהרא א"כ בזה"ז אם רצה אין קורא וליכא חילוק כלל בין זמן התלמוד להשתא וא"כ בש"ע דמחלק גם כתב פטור וקורא משמע חיוב זה רק כרא"ש ואיך שביק ב' עמודים אשר הבית נשען אשלשה משא"כ להב"ח דכ"ע (הריי"ף ור"מ ורא"ש) פוסקים כרב שישא ודכ"ע (ת"ק ורשב"ג) חיישינן ליוהרא רק הרא"ש פוסק כרשב"ג וריי"ף ור"מ כת"ק (וא"ש פ"ה דתענית הלכה י' ברי"מ ז"ל דמשמע כ"א אין רשאי להחמיר זולת ת"ח כת"ק התם והכא עלח"מ שם וב"ח כאן) וא"כ לכ"ע (ריי"ף ור"מ ורא"ש) חיישינן ליוהרא אתיא פסק הש"ע שפיר דהשתא חיובא לכ"ע לקרות דאל"כ מיחזי כיוהרא :

**סעיף ג**

קורא עמ"א ול"ח אות ז' דאע"ג דתפלה בעי כוונה יותר אפ"ה האידנא בלא"ה אין אנו מכוונים. וחייב בתפילין ג"כ רמ"א בתשובה קל"ב ומיהו אם הם שכורים אין קורא ק"ש ועי' ל"ח ומ"א ז' דשכרות מעט קורא ומתפלל דאין מכוונין הא שא"י לדבר כו' אין קורא :

**סעיף ד**

בצרכי רבים עמ"א בשם כ"מ פ"ב ה"ה מק"ש והכ"מ סיים שם דאין לו טעם ה"ה עכשיו כן ומ"מ לדינא משמע דשניהם שוין בזה :

**סעיף ה**

לא יפסיק עמ"א. הנה בב"י כתב דר"מ (פ"ב מק"ש ה"ה) הוציא זה מירושלמי עוסק בצ"צ כבתורה והיינו ת"ת דרבים עא"ר אות ג' ובת"ת דרבים פוסק לפסוק א' כמ"ש בר"י הנשיא ולפ"ז י"ל פסוק א' הוי ד"ת ולא יותר ועיבור שנה אפי' לפסוק א' אין פוסק משא"כ להכ"מ (פ"ב שם) דהוציא זה מעיבור שנה הוי צ"צ ואפ"ה פסוק א' יאמר א"כ איך יאמר פסוק א' רק ד"ת (ברשב"א בתשובה ש"ך) דא"כ מ"ש ק"ש מתפלה וי"ל דקמ"ש עדיף אף דהוי דרבנן ובחידושי שבת י"א כתבנו מזה. ועי' לבוש כתב בפירוש

דצ"צ כת"ת דרבים דמי (ועדיף מתורתו אומנתו) וקורא פסוק א' כמו ברי"י הנשיא כמבואר דאפילו יעבור הזמן אין פוסק ממ"ש אם נשאר עת ועכ"מ דקדק מאין פוסק וע"ש :

**סעיף ו**

היה עמ"א והם דברים פשוטים כי בב"י כתב ב' תירוצים א' דהר"מ סובר דלמסקנא אין חילוק בין ק"ש ד"ת לתפלה דרבנן ובק"ש נמי להלך אין פוסק (ואע"ג מדברי תורה פוסק לק"ש דהיכא דאפשר לקיים תורה ומ"ע דק"ש שפיר טפי) ותי' ב' דהר"ם מיירי בהתחיל בהיתר אין פוסק לק"ש וכעין תירוץ הב"ח. והנה בש"ע שהביא ב' דיעות ע"כ כתירוץ א' ובאיסור דאי התחיל בהיתר הא ברל"ה פסק המחבר לד"ת פוסק בהתחיל באיסור ומינה בהיתר אין פוסק (ובתפלה אף באיסור אין פוסק) וא"כ למה הביא כאן ב' דיעות (ואף די"ל דשם כתב באיסור ודאי פוסק ובהיתר יש ב' דיעות ולא מצינו שיחלוק הר"א ז"ל בהתחיל בהיתר) אלא באיסור ושאני כאן דאין מצוי בשחרית וברל"ה בק"ש ערבית מצוי ופוסק. ובזה מוכח דאף לתפלת שחרית אע"ג דאיכא אסמכתא דלא תאכלו על הדם אין פוסק וז"ש הטור בפ"ט משם הר"מ ז"ל דאל"כ פוסק בהכרח לק"ש לסמוך גאולה כו' ולדינא הסכים לב"ח ובאיסור פוסק אף בשחרית ובהיתר אין פוסק ואי"ה בסימן פ"ט ורל"ה ותל"א אבאר זה גם מ"ש ברל"ה דמפסיק וקורא בלא ברכות ואלו בעוסק בתורה ומפסיק קורא בברכותיה יבואר אי"ה ברל"ה וכאן אין להאריך. ולי העני יש בכאן קושיא א' אציגה פה:

**קשיא** לי מה החרדה הזו אשר הקשו על הר"מ ז'מל דכיון דהר"מ ז"ל פסק בפ"ב מק"ש הי\ג דספק קרא חוזר וקורא עם ברכות ועיקר הסכמה דפסוק א' ר"ת ואפ"ה חוזר וקורא כולה ה"ה הברכות כמ"ש הכ"מ בשם הרשב"א בתשובה ש"ך א"כ אה"נ דיש חילוק בין ד"ת לרבנן וק"ש נמי דרבנן ופסוק א' אה"נ דמפסיק מכ"ש דת"ת דרבים ועוסק בצ"צ כמ"ש המ"א אות ה'. והא דתורתו אומנתו דמפסיק לק"ש ולא לתפלה המבואר בשבת י"א אע"ג דלהר"מ תפלה ד"ת (עסי' ק"ו) וק"ש דרבנן חוץ פסוק א' מ"מ יש קמ"ש ותפלה מיירי שהתפלל פ"א במעל"ע. הן אמת שי"ל הא דמפסיק לפסוק ראשון בדליכא שהות כההיא דר"י הנשיא (עב"י) וכן מ"ש המ"א באות ה' בצ"צ נמי בדליכא שהות הא ביש שהות אף לפסוק א' אין פוסק וכ"מ בס"ס ק"ו בהג"ה ביש שהות אין פוסק כלל יע"ש אלא מסידור לשון הר"מ ז"ל בפ"ב מק"ש סידר תחלה היה עוסק בתורה ואח"כ צ"צ באמצע ואח"כ דין ואכילה ובאמת אין שוין דצ"צ אפילו ליכא שהות אין פוסק כת"ת דרבים גם הוא מירושלמי או מגמרא שבת י"א ותורה ודין ואכילי' היא במשנה אלא לומר

דפסוק א' כולם שוין דפוסק וכ"מ קצת בב"י כאן ואי"ה בסימן ק"ו בהג"ה במ"ש הר"ב ביש שהות אין פוסק כלל בין לק"ש ותפלה אאריך שם אי"ה ועא"ר כאן אות ה' ואות ב' בזה, גם דברי הלבוש דכאן יבואר אי"ה בסימן ק"ו ואמנם מה שנתחכם הלבוש וכתב בס"ד סתם בצ"צ והשמיט והגיע דשם אפי' באיסור וכמ"ש בט"ז ובס"ה בדין כתב הגיע זמן ק"ש ובתי' השני של ב"י ועא"ר ה' :

## סימן עא

### סעיף א

פטור מק"ש עמ"א לא הבינותי זה דבפ"ט עד ד"ש ולאח"כ שכר תפלה שלא בזמנה. וחשיב ליה עדיין לא עבר זמנה וט"ו ברכות בשחרית דאומרים על סדר ומנהגו של עולם למה לא יאמר אח"כ ועסי' מ"ו ואזיל לשיטתיה בפ"ט אות ה' ועט"ז שם א' משמע ק"ש אחר חצות יתפלל ג"כ אבל אח"כ אין לה תשלומין כיון שפטור היה בזמנה ומ"מ נ"ל דיקרא ק"ש כל היום בלא ברכות כקורא בתורה אבל בשעה ד' להמ"א קורא בברכותיה עסי' ג"ח ס"ו ודמיא לתפלה. מ"ש הבדלה כלומר הבדלה נמשך זמנה עד יום ב' ע"ש ובשצ"ו בט"ז בזה:

### סעיף ב

אין עמ"א בלבוש הקשה דברי ש"ע סתורים תוך כ"ד דכתב אפי' אין מוטל עליו כמו אחותו נשואה אפ"ה אין רשאי (דדוחק דקאי במוטל מה שלא נזכר בש"ע עיין ע"ץ) ואיך כתב מי שישתרל אין מוחין ותי' המ"א א' דשאני שלוחו עדיף טפי מאחותו נשואה ועור דאין מוחין היינו כ"ד אין גוערין בו אבל אין רשאי עא"ר בזה :

### סעיף ג

חייב עמ"א דב"ח פסק בק"ש ערבית פטור אפי' אין מחשיך והקשה דק"ש לא יצויר כלל בערבית קודם צ"ה והטור מירי לשאר דברים וגם על הש"ע ק"ק ולומר למנהגינו דקורין מבע"י ומ"ש דבמ"ש כ"ע קורין בלילה עיין רצ"ג ה' ובצ' אות י"ט. והט"ז כאן אות ד' תירץ זה דראוי לקרות מבע"י לקבל עמ"ש :

### סעיף ד

תוך עמ"א בפ"ו כאן ה' מבואר חוץ לד"א של קבר אף ע"פ שאין רשאי אם קרא יצא אע"פ שלכתחלה אסור בכל הקברות אפי' חוץ לד"א של קבר לדעתו ז"ל ולהמ"א בסי' מ"ה תוך ד"א של קברות נמי אסור ועיין ר"מ פ"ג מק"ש ה"ב משמע חוץ לד"א של קבר לכתחלה רשאי ואם נאמר דבקבר יחידי קאמר הא בקברות חוץ ד"א של קבר אסור לכתחלה (כמ"ש הט"ז ומ"א שוין בזה במ"ה) הא דכתב חוץ ר"א של קבר רשאי להסמיך

אם קרא לא יצא דוקא כה"ג הא בתוך קברות יצא וזה יורה כט"ז ועיין ע"ץ ואי"ה בט"ז אבאר עוד בזה ושאר דינים מחודשים שם:

**סעיף ה**

לא יצא עמ"א ר"מ פ"ג מק"ש ה"ב. יש לי הרהורי דברים בכאן והנה פורטם. דע בתמורה ד' ב' אביי ורבא כ"מ דאמר רחמנא לא תעביד ומשמעות הפוסקים הלכה כרבא דלא מהני ואף בדרבנן (כ"ש אי מלא תסור כמ"ש הר"מ בשורש ה"א) אלא בדרבנן בעינן שיהא האיסור מעצמו משא"כ בד"ת אף בדה האיסור ע' סמ"ע ח"מ ר"ח אות ג' יע"ש. והנה לקמן ע"ו ס"ח משמע ודאי מ"ר חוזר וקורא ובפ"ג סב"ג בתוכו חוזר אף הזמנה דרבנן ובקפ"ה ס"ה מבואר דבהמ"ז וכדומה מסופקין התוס' בפרק הדר ס"ד א' ומ"ד אפי' ודאי אין חוזר משמע לכאורה אף תפלה וק"ש (עמ"א ע"ו י"ג אפשר כיון לזה) ומ"מ בצואה ד"ת הלא מהו הספק הא כ"מ דאמר רחמנא עכ"פ לא מהני וא"כ מ"ה אסור לומר שום שבח להי' במקום צואה. וברכות כ"ב ב' רב"א אמר התפלל תפלתו תועבה לכאורה לשיטתיה דלא מהני. והר"מ ז"ל בפ"ג מק"ש ה"ב והר"א ז"ל הודה לו בצואה ומרחץ משום דהם ד"ת (יבואר אי"ה בסי' פ"ד) וחולק במת דהוי דרבנן וצ"ע. והנה דרך כלל אומר דפלוגתא דאביי ורבא לא נתברר הלכה כמאן כמו שיראה הרואה בר"מ כמה מקומות וספיקא הוי הלכך בק"ש חוזר וקורא ושאר ברכות י"ל חומר לא תשא להיפך. ושאני תפלה דרבא אמר זבח רשעים תועבה תפלה נגד קרבן ובקרבן גלי קרא בפירוש דז"ר תועבת (ואמר זאת אפילו לרבה) משי"ה בק"ש ותפלה חוזר אף באיסור דרבנן משא"כ בשאר ברכית יש ספק ואין חוזר כדאמרן ולפ"ז הע"ש יפה ע"ש (עמ"א ע"ו י"ג) ובק"ש כל שקורא חוזר וקורא בברכות דהכי תקנו כבסי' ס"ו ואי"ה, יבואר עוד לקמן בסימנים התם וכאן אין להאריך בזה. ועפר"ח כותב בק"ש חוזר וקורא הא בירך או התפלל בביה"ק אין חוזר דיש לא תשא. הנה בדרך מבואר בקפ"ה במ"ר דאין חוזר. ומתפלל י"ל ז"ר תועבה. והוי יודע בקפ"ה נסתפק המחבר כצואה אי חוזר ומברך ומט"ז משמע דחוזר ספק תורה לחומרא ובלבוש הניח בצ"ע משמע דעדיין ספק וי"ל לא תשא כמ"ש בסימן ס"ז (עפר"ח שם אלא דיש חזקה עם הספק מסתמא לא קרא עדיין ולא בירך כמ"ש בשער אפרים ואי"ה יבואר בפתיחה לברכות ומיהו זה דוקא בספק תורה הא בספק דרבנן עם חזקה לא מהני דבי"ד ק"י יש דיעות וכאן בספק ברכה מקילין מה"ט. ואמנם ככר הודעתיך בפריי ל"ד בשם כה"ג דבספק פלוגתא וכדומה לא שייך חזקה כי בשביל זה לא ישתנה הדין א"כ שפיר הניח שם בקפ"ה בצ"ע ואין מברך וה"ה כאן בהתפלל בביה"ק מאחר דיש מחלוקת הר"מ והר"א ז"ל משא"כ ק"ש עם ברכותיה

דכך תקנו והבן זה ואי"ה יבואר עוד באופן דנקיטנא מהני מילי מעליותא דאם נגע בידיו בראשו וגופו דיראה דהוי רק דרבנן שצריך לנקות ידיו כה"ג בבירך אין חוזר ומברך ובק"ש חוזר וקורא כדאמרן :

## סימן עב

### סעיף א

שלמטה עמ"א כ"פ הנ"ץ ועט"ז ג"כ דברי הר"מ ז"ל דמיירי בחבורה מיוחד לכך דשאר המלוין חייבים וכל החבורה פטורים אפי' הכת שלישי יש להם שהות לפעמים נמשכין והלבוש שפירש הסמוכין למטה ג"כ לדינא אמת במקום שאין חבורה הסמוכין פטורים והרחוקין חייבין. ע' נ"ץ האריך ובאר הגולה ב' רמב"ם וטור וכפי הנראה אין פירושם שוה :

### סעיף ב

סמוך עמ"א עא"ר בי"ד שנ"ח ס"ב הביא הר"ב ב' דיעות בק"ש של ערבית. עפר"ח אפי' התחילו באיסור אין מפסיקין וברי"מ פ"ד מק"ש ה"ד ואם התחילו והגיע זמן הקריאה משמע לכאורה התחילו בהיתר דוקא עסי' ע' ס"ד ומ"מ קבורת מתים ד"ת ואין מפסיקין אפי' יעבור זמן ק"ש אין מפסיקין:

### סעיף ג

עמ"א ובטור יו"ד שע"ז כתב דיתחילו וכשבאין לשורה יפסיקו והטעם כי זו מצוה עוברת וק"ש יש עדיין זמן אח"כ דבהכי מיירי. והלבוש כתב כאן כיון שהתחילו יגמרו כולה ועיין ע"ץ אות ח' כתב הטעם דניחום אבילים ד"ת בכלל ג"ח יע"ש עמ"ש באות ד':

### סעיף ד

אם עמ"א משמע התחילו בתנחומין אין פוסק אפילו יעבור זמן ק"ש ובתרפ"ז דאין שום מצוה ד"ת נדחית מפני דרבנן היינו כ"ז שלא התחיל במצוה דרבנן אבל התחיל אין פוסק וצ"ע מנא לן זה. ולומר ניחום אבילים ד"ת כמ"ש ע"ץ אות ח' הביאותיו באות ו' הנה בר"מ פי"ד מה' אבל ה"א דניחום אבילים מ"ע מד"ס ועיין בשורש הא' ומיהו שם כתב דבכלל לריעך כמוך הוא ועיין במהרש"א שבת פרק ב' דמה דסני לך הא הטבה אין בכלל זה יע"ש דחייך קודמים וכ"מ בשורש הא' ועמ"ש בפתיחה כוללת מזה וצ"ע. עתי"ט פ"ב דברכות מ"ב:

## סימן עג

### סעיף א

**מ"ש** המחבר בסי' י' ובשר שניהם נוגעים יראה דלאו מלה תנאיות הוא דכל פנים להדי פנים אפי' אין בשרם נוגעין ממתניהם ולמטה אסור בלא טלית דל"פ וא"י למה היפך

המחבר מלשון הר"מ ז"ל בפ"ג מק"ש הח"י יע"ש. ועיין עט"ז בסי' ע"ד א' ואי"ה שם יבואר:

בחזרת עמ"א כ"מ בשם הר"ר מנוח דמברייתא כ"ד ברכות זה מחזיר וקורא י"ל כ"א כשרוצה לקרות מחזיר ודי קמ"ל זה. ולפי"ז ב' ב"א לא מהני החזרת פנים וטלית מתני פנים להדי פנים ובתנאי שיחוץ על לבו שלא יהא רואה ערוה כבסי' ע"ד ויוציא ראשו לחוץ ובאשתו החזרת פנים סגי אפי' נוגעים בשרם. ומ"ש בסעיף ג' בנים קטנים בעינן חזרת פנים כ"כ הר"מ וטור דחזרת פנים בעינן ואפשר למדו מאשתו דבעינן חזרת פנים שנים שהיו ישנים זה מחזיר (לרב יוסף באשתו) ה"ה בניו קטנים לא עדיפי מאשתו אע"ג בברייתא דבניו לא יקרא אא"כ טלית מפסקת ולא הוזכר חזרת פנים אפי"ה הא דאם קטנים שרי בחזרת פנים דוקא ועפר"ח. כתב עוד הפר"ח דיראה לו אם קרא ק"ש בלא חזרת פניו או בטלית יצא ול"ד לסי' ע"א ס"ז יע"ש. והנה אם נאמר כל אלו איסור דרבנן כנראה דפסקו לקולא כברייתא דמחזיר מ"מ יש לעיין מ"ש מסי' ע"א ועמ"ש שם:

**סעיף ב**

ובשנת עמ"א הקשה דברי הרא"ש אהדדי יע"ש ואמנם מה שהקשה עוד דאיך יצויר כאן לקרות כיון שאסור לישכב בקירוב בשר וכ"ש למה שמפרשין הח"מ וב"ש בא"ע אות י"ב וט"ז דאפי' קודם י"א וי"ב אסור דבכלל בושה הוא אפי"ה י"ל כמ"ש א"ר כאן דבן עם אביו ובת עם אמה מיירי דבנשים נמי יש הרהור כמ"ש נשים המסוללות פסולות לכהונה ובעינן טלית ובת עם אמה בעודה קטנה אף ע"פ שהביאה ב"ש מותר בק"ש והנך רואה דהמ"א ג"כ כפר"ח דאל"כ נ"מ לענין דיעבד עמ"ש באות א':

**סעיף ג**

ומשנת עמ"א דבר"מ כתב י"ג שנה ויום א' י"ל דוקא ועא"ר בשם ל"ח ועמ"א נ"ג אות י"ג ועיין יבמות ל"ד א' ברש"י ד"ה ומתוך במ"ש כשחשיכה ליל ר"ה הוי גדול יע"ש. אלמא לא בעינן רק שלימות. ומשמע ודאי דיום הלידה בכלל אפילו נולד בא' בתשרי סוף היום כשבא שנת י"ד שעה בלילה הוי גדול עם ב"ש:

## סימן עד

**סעיף א**

כתב עמ"א הנה בעיא דירושלמי י"ל בפשיטות לענין גילוי ערוה. דאסור אפי' עיניו ולבו אין רואות כמ"ש באורך בט"ז מיבעיא ליה אי מגדול קטן דומה לחלוק ולא הוי גילוי ערוה וכשמוציא ראשו ואין רואה שרי ולבו חוצץ בטליתו כו' ובש"ס דילן בסוכה י' בית לא הוי כחלוק וכילה שאין גבוה י' הוי כחלוק ומוציא ראשו וקורא כמו בחלוק עיניו ג"כ אין רואות וי"ל הפסיק בזרועותיו או כדומה ועיניו רואות ואמנם ממ"ש רש"י בסוכה

אהל לא חשיב הפסק ושדי ראשו בתר רובו משמע גילוי ערוה אין לחוש רק מטעם עיניו רואות כב"ח הביאותיו בט"ז באורך גם משמע דעוצם עיניו לא מהני דאל"כ למה אסיר בבית כ"ז שאין מסתכל וזה דלא כהמחבר י"ל דפסק כהר"מ בפ"נ מק"ש הט"ז וי"ז דהחזרת פנים לחלק בלא גופו מהני וה"ה ערותו ועוצם נמי ש"ד וגמרא דסוכה מפרש לענין גילוי ערוה וכן ההיא דירושלמי (עיין ר"מ אסור לקרות נגד ערוה חבירו וכש"ס שאסור כו' כך נגד ערות עצמו דפשטא דקרא ולא יראה בך מוקמינן בשבת ק"נ א' בערות חבירו ומינה מה חבירו די בהחזרה ה"ה ערותו. ומ"ש בהגמ"י ע' פירש"י א"י דהא פסק דלבו רואה אסור). ובזה צדק הדרישה ז"ל בי"ד ריי"ש מעשה דר"ת (הובא בס"ב דהניח בגד למטה מלבו ובגלוי ערוה דבכלי היה יושב והיינו כגמרא סוכה מגדול וכילה כחלוק חשיב וכרי"ו ובלבד שלא יהא לבו רואה דלא עדיף מכתונת ואני העני תמה על מ"ש הט"ז בי"ד ריש מסוכה ומתוס' שם דמה ראיה מלבו כו' וכאמור ועמ"ש באות בגד"ה בזה אי"ה:

**ומ"ש** המ"א לענין צואה הנה צ"ע דל"מ אם רובו בתוך החדר והיה מחנך בעינן (משא"כ ערוה לא בעינן והיה מחנך דא"צ ד"א רק בראיה תליא ואפי' מיעוטו צ"ע דכל עצמותי תאמרנה. גם מ"ש ראשו תוך חדר שיש צואה אסור זה אפי' לרא"ש בע"ט ס"ב בעינן מחנך קדוש ודיבור היוצא מפה בעינן מחנך קדוש דאלו להרשב"א שם אפי' אצל הפתח נמי אסור כיון שרואה דלא יראה קאי אצואה נמי לדידיה ובעוצם אין חילוק בין רא"ש לרשב"א:

ערות חבירו עמ"א. הנה הב"ח אסברה לן שעומדים שניהם במים (עד צוארו) וערותו מכוסה בבגד והאדון ז"ל פירש בישינים בטלית אחד רחוקים ואין נוגעים ולבו רואה ערות חבירו וערותו מכוסה בבגד וראשו חוץ לחלוק. וסיבת זה דאזלי לשיטתם בע"ה ס"ו במ"א ט' אבל להמחבר שם דעוצם די א"צ לציוריה והר"ב מדשתיק שם אודויי אודי ליה:

**סעיף ב**

יבשה עמ"א בהג"ה שנייה לבו חוץ למים וכ"ש עיניו עיין אות ה' וכמו שהראה שם לע"ה ט' אבל להמחבר שם כל שאין רואה אפי' ראשו תוך המים שרי ואי"ה יבואר בע"ה ולקמן אות ה' מזה. עיין פרישה י"ד ריי"ש וט"ז שם הביאותיו לעיל והנה י"ל גילוי ערוה במים אסור ומש"ה בברכות כ"ה ב' עלה דמתני' יתכסה במים פריך והרי לבו רואה ומשני עכורים ולא מוקי בלבו חוץ אלא דע"כ בלא"ה הכין הוא משום גילוי ערוה דירד לטבול כו' ולאו מקשה הוא אלא גילוי דעת דאפי' לבו רואה אסור כי"א ובריתא שם

מים צלולים עד צוארו מותר לת"ק וגילוי ערוה י"ל בכלי כפרישה. ומיהו י"ל סתם מקוה גבוה המים יותר מלבו ע"ד קצ"ח סל"ו ובאר הגולה ע"ב יע"ש:

**סעיף ג**

בידים לא עמ"א הביא ת"ה סי' י' ומ"ש המ"א דהתם נמי דילמא משתלי א"כ כאן נמי ואמאי בס"ג מחבק שרי ושם בש"ס אמאי מהדרינן אגמי כבר הוקשה כן לפר"ח ז"ל והתי' דחיבוק בזרועותיו מדכר דכיר יע"ש וע"ש דכיסוי יד אחר מהני ונכון הוא דגוף אחר הוא ובי' מדכר דכיר בפשיטות ומיהו מהא דברכות כ"ה. ב' י"א עוכרן ברגליו ולא חיבוק בזרועותיו כמ"ש הפר"ח י"ל די"א סוברים דאסור משום גילוי ערוה ואנן כת"ק פסקינן בזה כל שמכוסה במים לית גילוי ערוה ולענין לבו רואה פסקינן דאסור מדפריך שם אמתניתין בפשיטות והרי לבו רואה יע"ש ושאר הוכחות שכתבו ז"ל ואין להאריך יותר:

**סעיף ד**

עכורים עמ"א תר"י א"י גמרא הוא ברכות כ"ה ב' עוכרו ברגליו ומ"ש בכלי אין עפר כו' פשוט הוא ולפרישה כלי החילוק ואפי' אין בו מים לא הוי גילוי ערוה עמ"ש לעיל ובאות ב':

**סעיף ה**

למעלה עמ"א הרשב"א כ"כ אעיניו רואות ותי' שהם חוץ למים ומסתכל לחוץ ולמד הב"י בע"ה מזה דעוצם עיניו שרי (ואפי' תוך המים) והר"ב שלמד מזה ללבו חוץ הא בהכרח לבו רואה ועפר"ח ובחדושינו הארכנו וי"ל דהר"ב למד זה ממ"ש הרשב"א דלבו תוך המים משמע חוץ שרי ואפשר דלבו רואה רק דרבנן כמ"ש בט"ז וכל שהוא חוץ למים כהפסקה הוי משא"כ עיניו רואות ד"ת אפי' בעששית ע"כ עוצם מהני ולב"ח ומ"א י"ל עוצם מדרבנן אסור וכל שעיניו חוץ למים לא גזרו כנ"ל והבן זה. וזה שהראה לע"ד אות ט':

**סעיף ו**

דיינין עמ"א פירשתיו בט"ז אות ג' יע"ש:

**סעיף ז**

אע"פ שאין עמ"א באשה ערותה למטה ולית לבה רואה ערותה וע' ר"ו אות ה':

**סעיף ח**

דאז עמ"א יבואר היא דבר"ו כתב המחבר שבזה מתכסית ערותה (שלא תהא בגלוי לא שאין לבה רואה דבלא"ה אין רואה) ומ"ש כלל היינו עגבות כמ"ש שם אות ה' ומש"ה טוחו"ת בעינן והראה לע"ה ט' וכבר פירשתיו באות ה' והל"ח הביאו הא"ר אות ז' דבאשה נמי שייך לבו רואה קצת ולבישת החלוק הוי כהפסקה לדידהו ולא לאיש ולפ"ז

במגדול וכלי להל"ח אסור ולמ"א י"ל דשרי ואין להאריך. עיין לבוש כתב באיש אין גוף מכסה גוף היינו כבסעיף ב' ובטור י"ד שכ"ח וש"ך שם אות ב' והלבוש גופיה שם הטעם שא"א לכסות שכולט כ"כ הרע"ב פ"ב דחלה מ"ג ומההיא דסעיף ב' י"ל הטעם דילמא משתלי כמ"ש המ"א אות ג' ומה"ט חיבוק לא משתלי וא"כ פניו טוחות הוי למישרי אי לאו דא"א לכסות:

**סעיף ט**

בין ע' מ"א העלה דשניהם נוגעים ממתניהם אסור הא שאר איבריו נוגע במתני חבירו שרי הא בערות חבירו אף שאר איבריו אסור דמטריד ומש"ה כתב הטור זה אבל איבריו נוגע בערותו י"ל דלא מטריד כבחבירו ומש"ה י"א מותר עיין ברכות כ"ד א' וכ"ה ב'. ומ"ש מידי דהוי ארואה ערות קטן אע"ג דהתם ד"ת ובראיה מ"מ מדחזינן דמיקו' ערוה אתי נמי למיטרד. ע' ב"י דאיבריו נוגע בכיס שרי ול"ג אטו ידיו דלא אתי לידי הרהור יע"ש ועיין סי' ג' סט"ו וא"י למה השמיטו האחרונים זה יע"ש:

**והוי** יודע למ"ש הפר"ח בע"ג דאם קרא יצא דרק מטעם הרהור ולא מכוין שפיר ה"ה כאן באיבריו נוגע בערוה יראה דיצא. עיין לבוש מ"ש ס"ה שאר איבריו מותר ברואים הערוה דכי קרינן לא יראה ב"ח וגו' בלב שעיקר חיות תלוי בו משמע לכאורה שי"ל לבו רואה ד"ת וי"ל אגב גררא כ"כ וחז"ל גזרו כן מאסמכתי' ועמ"ש אי"ה בע"ח וע"ט ושאר סימנים השייכי' לזה וכאן אין להאריך עוד:

## סימן עה

**סעיף א**

**אם** לבושה עמ"א (יראה ט"ס פ"ג וצ"ל ס"ה ערוה בעששית מתחזי) ועמ"ש באות א' וזה פשוט דהרהור מיהא איכא ועמ"ש בסי' ע"ד בלבוש רק דמיא למים ולית ביה גילוי ערוה: י"א עמ"א בא"ר אות ב' בל"ח כתב להרשב"א אשה באשה מותר לראות ערותה ולקרות ק"ש נגדה והרא"ש אוסר ובאמת תמוה כי הרא"ש והרשב"א ל"פ אלא בשאר הגוף להרשב"א אנשים דוקא משום הרהור ולא אשה אבל ערות אשה אין חילוק ודאי אסור ודברי הר"ב שכתב ונראה מדברי הרא"ש אף לאשה אחרת י"ל בב' אנפין או לומר דהרא"ש חולק אהגמ"י דבאחרת נמי טפח דוקא או חולק אהרשב"א דאשה לאשה כל גופה ערוה ומלת לאשה בלמ"ד יורה כפי' הב' וסיום דבריו רק לעצמה מורה כן. ועיין ר"מ פ"ג מק"ש הט"ז כל גוף אשה ערוה ולח"מ שם משמע ודאי שחוזר וקורא ובאמת כתבו ז"ל רק מטריד ובע"ג כתב הפר"ח דמשום מטריד אין חוזר וקורא. ובגמרא דמסיק

לאשתו ולק"ש ומהשמטת המחבר הך דהגמ"י אפשר דאין חוור וקורא ומהגמ"י והר"ב אתה רואה בביאור שחוזר וקורא כאמור. ומב"ח ל"מ כן עמ"ש בט"ז:

**סעיף ב**

שער עמ"א וכיס הוי בכלל ערוה ועגבות עסי' ר"ו במ"א אות ה' ועמ"ש בע"ד:

**סעיף ג**

בתולה עמ"א ודברי האדון צ"ב כי הגה בכתובות ע"ב א' וראשה פרוע ד"ת הוא ופרע ראש האשה (במדבר ה' י"ח) אזהרה כו' ומשני ד"ת קלתה שרי ועאה"ע קט"ו ס"ד ורש"י בחומש ופרע סותר קליעת שערה וכמ"ש הרא"ם ז"ל שם דראש מיותר דגופה נמי סותר ש"מ שמגלה ראשה עוד וסותר קליעת שערה וליכא למימר דסותר אסור ד"ת בבתולה נמי וז"ש באה"ע כ"א ס"ב וכאן בלא סותר ק"ש דבאשה די ובתולה מותר דהא בורכא דבא"א כ"ש שאין קלתה הוי ד"ת כמבואר בגמרא שם ואה"ע אלא דודאי פשטיה דקרא ופרע משמע גילוי הראש לחוד גנאי בא"א ומיתורא דריש שסותר ג"כ גנאי על גנאי וחז"ל גזרו בבתולה בסותר דהוי גנאי גדול וכאן באין סותר. ומ"מ מ"ש לדוחק הח"מ וב"ש פירשו שם כן (בח"מ בעולה וב"ש אלמנה וגרושה י"ל בעולה פנויה שזינתה אין אסור). (ויבואר אי"ה במ"א) ומ"ש מהינומא כ"כ הח"מ שם וא"י דהינומא על ראשה ופרוע ראש ק"ש והרע"ב פי' שם בכתובות פ"ב מ"א שערה על כתיפה והיינו שער שלה הארוכים פרועים על כתיפה וראשה מכוסה ואין להאריך:

**סעיף ד**

שרגילים עמ"א הנה באין דעתו לחזור אף שנוהגין במקומו מחמת איסור תורה כמו דמיתורא נמי שרי עיין תס"ח מ"א אות י"ב ואי"ה בתס"ז ותצ"ו יבואר ועפר"ח וכאן אין להאריך:

**סעיף ה**

וכ"ש עמ"א דפיאה נכרית אפי' משערותיה התלושים אין הרהור ויוצאה לרה"ר כך אפילו בשבת וע' עט"ז וכפי דעתי ההדיוטית מ"ש הלבוש פיאה נכרית שאין שלה היינו תלושים ומ"ש משערותיה או מחבירתה שרי ובאר שבע חולק ואמר דפיאה נכרית מותר כשראשה מכוסה ול"ח שמא משתלפי יע"ש ומ"מ במדינות שיוצאין בפיאה נכרית מגולה יש להם לסמוך על הש"ע כאמור וקצת דמדומי ראיה מכתובות ע"ב וראשה פרועה ד"ת ולא מוקי בפיאה נכרית וד"מ ש"מ דלית בה ד"י ושרי:

**סעיף ו**

זמר עמ"א אף אם נאמר דחוזר וקורא מסתמא הכין הוא. ועיין אה"ע כ"א ב"ש ד' דשאלת שלום אסור דיבור שלה יע"ש. ועיין נ"ץ בס"ב כתב המחבר מדינא וכאן יש ליזהר והר"ב

כאן חוזר מד"מ ושתיק ליה ולפ"ז חוזר וקורא בלא ברכות ועסי' ס"ו והבן זה. ועמ"ש אי"ה בע"ט ס"ב:

**סעיף ז**

ערות קטן עמ"א הנה בחדושינו מגילה הקשינו דאמר שם קטן פוחח דפירושו כרעיו או זרועותיו מגולים דלית ערוה כלל וערום מה ת"ל דאית ערוה והנה עוד י"ל איך ר"ל פוחח ערוה דא"כ גדול פוחח פורס ע"ש והא יש איסור ערוה. ולמ"ד ערות קטן יש אסור מ"מ כל שהוא מצוה לעלות לתורה כמו מחנכין בשופר בשבת או מ"ע שרי אפשר ה"ה לאו שאין בו מעשה שרי או ערום באין אזור ולבו רואה ערוה דרבנן וכמוהו בסי' ע"ד עמ"ש הפרישה בי"ד א' ערום היינו בלא אזור הביאותיו בע"ד י"ע"ש. עמ"א שמ"ג אות ג' בסופו ורס"ט א' בזה:

**סעיף ח**

ויש עמ"א עי"ד רס"ה ס"ח ובש"ך ט"ז דהמחבר כאן אוסר ובן שמונת ימים ולתקוני מילה לא החמירו (מ"ש הש"ך מחנך אסיפא סמיך ערות דבר ואפשר אפי' מ"ה אפ"ה לתקוני מילה ל"ש ערות דבר) ומ"ש מע"ד אות ט' דנגיעה יש הרהור ומ"מ עכשיו שאין בקיאים כ"כ יש לחוש לסכנה תפוס בידיו וקטן כולי דאי ליכא הרהור באפשר ומ"ש שם אין לכסות אין ראיה. ושמעתי אומרים שיש אוחזין בצבת כסף א"ש טפי בזה:

**סעיף ט**

והחזיר עמ"א פירשתיו בע"ד ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ב' בזה. ומ"ש מחנך קדוש כבר כתבנו בע"ד בערוה ליכא מחנך קדוש כ"א ערות דבר ואסיפא סמיך. ועמ"ש אי"ה בע"ט אות ח' אי"ה ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה:

## סימן עו

**סעיף א**

וכיון עמ"א כיסוי לפעמים עדיף מרשות אחר בעששית אע"ג דמתחזיא ולרשב"א לא יראה קאי עלה בכיסוי גלי קרא דדי וחדר אחר לא ולריח רע עדיף חדר אחר מכיסוי. ומשמע דודאי שא"צ ד"א ממקום שכלה הריח כ"ז שאין מגיע אליו סגי עמ"א ע"ט ט' דריח שאין לו עיקר כו' וכ"ה בס"א בכיסוי זכוכית כולי:

ומסתברא ודאי דכיסוי מהני אע"פ שמיוחד לה כמו גרף מתכות וכיסה בה צואה דמהני ול"ד לסי' מ' וכדומה דהתם נמי ב' כלים בעינן והכא בכיסוי תליא רחמנא והא מתכסיא. עסי' פ"ז. והא וראי כיסוי לאו מחנך קדוש אלא בכיסוי תליא רחמנא וזה יצדק בין לרא"ש ורשב"א בע"פ ועיין סי' ר"מ במ"א י"ט כלי אמה על אמה ברום שלש חולקת רשות

לעצמה ואפשר כאן נמי. וצ"ע בבאר הגולה נשמט כאן ב' אותיות וראוי לציין במלת וכיון הרר"י ובמלת והוא בעיא דלא איפשטא וא"י למה:

**סעיף ב**

לקרות עמ"א ויראה אף להב"ח ד"א ממקום שכלה הריח בעינן כמו בע"ט ס"א דריח רע שיש לו עיקר הוא וע' עט"ז בזה ועמ"ש בט"ז ב':

**סעיף ג**

ומכוסה עמ"א ומלת כנגדה אחשוב שהורה לנו בזה דודאי הוא גופא כל שידיו מלוכלך במלמולי זיעה וחיכוך הראש אסור לקרות ק"ש ותפלה עד שיטול ידיו וכללא דנט"י לסעודה בעי ג"כ לק"ש ותפלה (אלא זה די בנקיון עפר עסי' צ"ב ס"ז) ורק אדם אחר מותר לקרות כנגדה דלאו בכלל צואה היא ועב"י ותבין:

**סעיף ד**

דרך חור עמ"א ופ"ג א' דמחיצות בית הכסא י"א כביה"כ עצמו וצריך מחיצה אחרת יע"ש:

**סעיף ה**

יש עמ"א וצואה על החוטם ומכוסה או כמה יהיה הבגד שיהא נקרא מכוסה אם ג"ט או ג"א בזה לא נתפרש השיעור וכעת א"י וצ"ע. עפר"ח ועמ"ש באות ח':

**סעיף ו**

ויש עמ"א הנה בע"ח ס"א השתין על בגדיו מכסה בבגדים אחרים ולא כתב רבותא טפי אפילו על ברכיו וטופח ע"מ להטפיח שרי בבגדים אלא מאן דמחמיר בצואה כר"ח ח"ה במ"ר אפי' שהם מדרבנן ורק בין בגד לבגד שרי ה"ה צואה בין בגד לבגד שרי ומ"ש מסנדל עב"י בשם ראב"ד ורשב"א ויש כאן קצת גמגום ואין להאריך ואי"ה בע"ה אבאר עוד לענין מ"ר. ועמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף ז**

דינו כצואה עמ"א הנה באות ו' כתב לכ"ע היינו ר"ה ור"ח לסברא קמייתא אבל לי"א שר"ה המתיר בין אצילי ידיו וב' כסוין בעינן (הא ערום ממתניו ולמעלה וצואה בין אצילי ידיו אסור לכ"ע ועסי' ע"ד מ"א ג' בא"מ אם הוי כיסוי) וא"כ י"ל בין בגד לבגד אפשר כ"ע מודים דאסור והי"ה ש"ז דלית כ"א חד כיסוי. ומ"ש ראיה משבת קי"ד (דלי"ת א' צ"ל) רבינא אמר רבד ש"ז ומסיק בגלימא עליון רבב נמי אסור ומלבוש תחתון רבד אסור ותיפוק ליה משום לימוד וק"ש ושמ"ע בכ"פ בין בגד לבגד שרי וראיתי מי שהניח על בשרו לסברא קמייתא והנך רואה דא"כ מה ראיה משבת והבן. ער"מ אות כ"ב:

**סעיף ח**
צואה בפי טבעת עמ"א וערש"י יומא ל' דפירש ומ"ש בצואה על בשרה וקשיא לתרוייהו ועפר"ח משמע דכר"ח קי"ל וגם זה י"ל, עא"ר אם מצא צואה בפי הטבעת חוזר ומתפלל יע"ש אות י' בשם הראב"ן ופי' הגמרא ברכות כ"ב ב' צואה במקומו בפת טבעת. ועמ"ש באות י"ב מזה:

**סעיף ט**
הרוק עמ"א דמכאן י"ל רוק נימוח והצואה נגלית לכן כתב מפ"ז ולאו מרישא דשם כ"ח כבית הכסא מבחוץ אלא ממ"ש מתכות הם רחוצים הא מים לא מהני לצואה (ומ"ש בט"ז ג' דמהני מתוס' כ"ה ב' ד"ה ובלבד היינו לעבוט מ"ר וכדבעינן למימר לקמן אי"ה) ומ"ש עששית כיסוי מעליא דמים נמי כיסוי לגילוי ערוה בסי' ע"ד אות ח' וע"ה ט' אבל לצואה בעינן כיסוי גמור מעליא ולא מים. ועכורים כארעא סמיכתא דמי ומהני אף בצואה:

**סעיף י**
ספק עמ"א והפר"ח מחמיר בבית כשיש צואה וא"י אם מאדם אי לאו יע"ש. ומ"ש המ"א באשפה אם הרוב מכלבים כו' קשה דבספק אם יש כלל אסור באשפה שדרך להפנות שם ולזרוק שם צואת קטן ול"ד ל"ד דשם הרוב מנגד להמיעוט אזלינן בתר רובא משא"כ כאן דגם רגילין שם צואת אדם וצ"ע כעת:

**סעיף יא**
כנגד העמוד עמ"א ואם צריך לחזור ולקרות עמ"ש אי"ה. באות י"ג מזה ועמ"ש אי"ה בע"ט בט"ז אות א' בהקדמה מזה ועמ"ש בע"ד וע"ה:

**סעיף יב**
צריך לחזור עמ"א. וראוי להזכיר בכאן דבר אחד והוא דמשמע דוקא מצא אח"כ הא התפלל במקום שראוי לספק והלך לו א"צ לחזור ולהתפלל משמע לכאורה דהא דברכות כ"ב ב' דמ"ה הוי תפלה וק"ש ורק מדרבנן חוזר וקורא דאל"ה הוי ספק תורה ולחומרא כיון שיש ספק שם ובשלמא תפלה י"ל דרבנן. ומיהו אף אם נאמר דמ"ה אף בודאי צואה א"צ לחזור ולהתפלל (כמ"ש לעיל בע"א במ"א ה' וע"ר בט"ז א') אכתי אין זה ספק דרבנן ולקולא והא למה זה דומה למ"ש מהריב"ל בי"ד בדקין ספק טריפה שבישלו בכלי כשר ולאחר מעל"ע אין זה ספק דרבנן ולקולא ה"ג בשעה שקרא עבר על ודאי איסור דספק תורה כודאי לחומרא ותו צריך לחזור ולקרות מדרבנן ויש לחלק ביניהם והדברים ארוכים ואי"ה בע"ט בט"ז א' אבאר עוד:

**סעיף יג**

ומי רגלים עמ"א ועמ"ש בע"א ה' במ"א וע"ד א' בט"ז ומה שיש להסתפק בודאי מי רגלים אם צריך לחזור ולקרות מלשון הש"ע דלא כתב רבותא טפי אפי' קרא נגד מי רגלים א"צ לחזור ולקרות משמע דכשעבר על ודאי דרבנן חוזר וקורא ומקפ"ה ס"ה אם בירך והיתה צואה כנגדו כו' ומ\ר כו' משמע אף בודאי אין חוזר ומברך וכתוס' עירובין ס"ז משמע דמשום בתפלה וק"ש נמי וי"ל דה"פ בברכות עכ"פ יש להקל ואי"ה שם יבואר:

## סימן עז

**סעיף א**

מ"ש המחבר מ"ר אסורים מדרבנן. עמ"א ע"ו י"א ובחידושינו ברכות כ"ה ג' כתבנו בשם הרר"י דעביט מ"ר ומ"ר עצמם אם הם מסריחים מ"ה אסור ואי"ה בט"ז אבאר זה. ומ"ש המחבר בין מ"ר בכלי ונותן מים עליהם בדרישה בשם הרר"י משמע דוקא בב"א הא לא"ה קמא קמא בטל:

פ"א עמ"א כ"מ פ"ג הלכה י' יע"ש ובש"ב כ"ה הקשה מכאן לשם וי"ל דלפעם א' יהיה מועט צריך רביעית כי הסרחון לבטל כך השיעור משא"כ כשהטיל מקצת במקום א' ומקצת במקום הב' די לפחות נגדם מים ואי"ה בש"ב אבאר עוד. ומ"ר שאין נבלעים בקרקע אסורים מדרבנן לאחריו ד"א ולפניו כמלא עיניו כמו צואה ער"מ פ"ג מק"ש ה"ח ואי"ה לקמן יבואר עוד:

## סימן עח

**סעיף א**

כיון שהם עמ"א מפני שיש כאן שערוריה מדברי הפוסקים ודרכי החכמה נעלמו ממני מוכרח אני להאריך בכאן:

**הנה** יש בכאן ג' שיטות: א' שיטת הפרישה וכפי הנראה שהוא שיטת הלבוש כאן וצדיק סעיף כ"ז והוא דבתפלה ומים שותתין על ברכיו ובגדו טופח ע"מ להטפיח וגם על הארץ בעין ל"מ דא"צ להפשיט בגדיו דהפסקה גדולה בתפלה והתירו לו ואוקמיה אדי"ת (מ"ר שלא כנגד העמוד) אפי' אין מכוסה בבגד העליון וגם המחבר בע"ו כתב נכון להחמיר. (ונאמר בין בגד לבגד ג"כ אסור עמ"א ואי"ן) אפי' הליכה דלא הוי הפסק כ"כ בתפלה מ"מ קצת הפסק הוא ולמה בחנם ילך מאחר דבע"כ התירו לו דרבנן על ברכיו ובגדיו משא"כ בתינוק השתין ירחיק ד"א דהליכה אין כ"כ הפסק וז"ש רבינו המחבר בספרו הארוך כאן דברי הרשב"א ובצדיק דברי הרוקח כמ"ש הלבוש כ"ז בהג"ה בצדיק סכ"ז יע"ש וע' נ"ץ, וה"ה אם הוא השתין על הארץ ולא בגדיו דינו כתינוק וכ"ז בתפלה אבל בק"ש

דהליכה אין הפסק ואפי' בפרשה א' ילך ויפסיק מעט ויקרא אח"כ לא התירו לו לקרוא במקומו ומ"ר על הארץ אבל להפשיט בגדיו דטורח גדול גם בק"ש לא הטריחו בק"ש ג"כ וקורא בבגדיו וחילוק זה מוכרח להרר"י שהסכים לרא"ש בתפלה דא"צ להפשיט בגדיו כמ"ש הב"י ואפ"ה מרחיק ד"א כמ"ש הד"מ משמו ש"מ דיש הפרש בין הליכה להפשטת בגדיו דטורח גדול או דבגדיו אין נראים בעין ובארץ גנאי יותר דהם בעין. וז"ש המחבר כיון שהם מכוסים בבגדו ולא אם מכוסים בבגדו ש"מ דה"פ הואיל ואינם בעין רק מכוסים ונבלעים אע"פ שיש טופח ע"מ להטפיח והנה צדק אדונינו הפרישה ז"ל במ"ש דלא חזר הב"י מספרו לכאן דבספרו כתב ע"ד הריטב"א ופשוט הוא דבק"ש מרחיק ולא כתב כן אהפשטת בגדיו ש"מ דאין פושט בגדיו אף בק"ש כאמור ועא"ר ולמ"ש א"ש וח"ו לחשוד למאורן של ישראל בכך:

**השיטה הב'** שיטת המ"א בכאן וצדיק דהב"י חזר בכאן מכל רק בתפלה א"צ להפשיט בגדיו הא מרחיק ד"א ופסק כרוקח והרר"י שהובא בד"מ כאן דמרחיק ד"א וא"צ לפשוט בגדיו (תר"י הם הרמב"ן ורשב"א ופסק כהרר"י) ובק"ש אפי' בגדיו מפשיט אם לא שמכוסה בבגד עליון ואע"ג דהמחבר בע"ו כתב נכון להחמיר כאן השמיט על ברכיו (רק על בגדיו טופח להטפיח וכמ"ש המ"א בע"ו אות ו' וכמ"ש שם יע"ש) עמ"א צ' אות מ' ודע דע"כ יש הפרש בין נראים בעין או לאו שהרי הר"ב אומר כן אדונינו מ"א ז"ל בע"ו אות י"א שותת מדרבנן הוא ובתפלה אוקמיה אד"ת כמ"ש המ"א כאן ולכאורה זיכה שטרא לבי תרי דבגדיו א"צ להפשיט בתפלה דהוי הפסקה וממתין עד שיכלו המים ואפי' כדי לגמור כולה ויחזור לראש ולא אוקמיה אד"ת טפי שלא יחזור שנית ש"מ דבשותת גנאי טפי ה"ה לפרישה י"ל כן לחלק בין נראים בעין ובין מכוסים ונבלעים דאין גנאי כ"כ ומ"מ לשיטת הלבוש ופרישה קשה למה השמיט המחבר בתפלה דמים שותתין א"צ להרחיק ד"א כרשב"א:

**ושיטה הג'** י"ל דחזר בש"ע בצדיק סכ"ז ופסק כרוקח והרר"י בד"מ לחלק בין הרחקה ד"א דמרחיק ובין הפשטת בגדיו דאפי' בק"ש דטורח גדול הוא אוקמיה אד"ת וגם החילוק בבגדיו אין נראים בעין משא"כ על הארץ בעין גנאי הוא כמו שותת דאסרו ועיין ע"ץ נ"ץ ותבין ומ"ש הנ"ץ על הלבוש דא"כ למה ליה לרשב"א לומר דאין מרחיק דהפסיק לימא דמ"מ בע"כ מתפלל בבגדיו י"ל דאפי' בגדיו נקיים לגמרי אפ"ה אין מרחיק בתפלה ובק"ש אפילו בגדיו ג"כ אין נקיים התירו לו בגדיו שמכוסים ונבלעים והליכה לא התירו שאין הליכת הפסקה כלל בק"ש משא"כ בתפלה דהפסקה קצת הוי

הלכך כל שבגדיו ג"כ אין נקיים אין מרחיק ובתינוק מרחיק זהו מה שרצינו לבאר בכאן והבן זה:

**סעיף ב**

או ממתין עמ"א מה שהראה מקום לקפ"ה א"י כעת איזו שייכות לכאן דשם נסתפק המחבר בברכות אם חוזר מברך בצואה ומ"ר אין חוזר יע"ש ושם יבואר אי"ה כמ"ש בסי' ע"ו סעיף ח' במ"ר אם קרא וראה מ"ר מהו הדין ועמ"ש בהקדמה בט"ז ע"ט א' מזה ומ"ש מע"ו אות י"א דשותת הוי דרבנן ומ"מ מבואר הוא דממתין אפשר אפי' יעבור זמן התפלה ממתין ואין להאריך יותר בכאן ואי"ה יבואר עוד:

**אם** בברכת ק"ש שותתין אפשר דלא ימתין כשיעור שיצטרך לחזור לראש ולפי מ"ש המ"א בקפ"ג אות י"א י"ל דוקא ק"ש ותפלה לא ברכות ועסי' ס"ה ואי"ה יבואר עוד:

## סימן עט

**סעיף א**

אפילו עמ"א פירשתיו בט"ז א' (בדין ג') להמחבר ההפרש בין צואה לערוה דבצואה לפניו מלא עיניו בכלל חנייה הוא והפרישה ולבוש ונ"ץ הוסיפו דכסית בעינן העלמת עין דהוא הכיסוי וכלומר דכתיב מחנך אלמא חוץ לד"א שרי וכתיב וכסית דמשמע דוקא כיסוי בעינן הא כיצד מלפניו ועא"ר ולמ"ש א"ש וע' אות ח' בזה וכבר כתבנו בט"ז. ועמ"ש בפ"א במ"א ד':

**סעיף ב**

מצדו עמ"א הבין הוא ודאי דהא בפ"א ס"ב כ"כ בק"ש ג"כ דאחוריו עדיף מצדדיו (עפר"ח) אלא מיירי באי"א ולכן הפסיק בנתיים במלפניו ודינו כלאחריו אאי אפשר ודיעבד שאין חוזר ומתפלל. ועמ"א אות ג' ועא"ר ה' חילק בע"א דלקמן דמוכרח לילך טוב לילך שיהא מאחריו אבל אם עומד כן יע"ש וא"מ. ומכ"כ קשה באמת דכאן במחנך וראיה תליא ושם בחשיבות ועמ"א שם ל"ו כתב צידיהם שלפניו הא לאחריו לא וסתרי הדיוקים ועא"ר כאן:

**סעיף ג**

בתוך ד"א עמ"א אף שכתבנו בט"ז דהרהור מותר חוץ לד"א לפניו זה להרשב"א אבל להרא"ש והמחבר בע"ה ס"ו ע"כ הטעם דמחנך הוי לפניו כמ"ש כאן אות א' והר"ב מדשתיק ליה שם אודויי אודי ליה ואיך כתב כאן תוך ד"א אלא דיחזיר פניו ואיננו צורך כי שומע יותר מהרהור עמ"ש בע"ד בט"ז א' וי"ד א' ערום לא ישחוט יע"ש בט"ז ש"ך ופריי. ומשמע דמותר להיפך פניו למערב כשהש"ץ חוזר התפלה ופשוט הוא:

**סעיף ד**
של הצואה עמ"א בפסוקי דזמרה שרי הא בתפלה לא אף דאנן בקיאין מ"מ בשביל אמן כנ"ה ס"ך וכמ"ש באות ג' ועא"ר ו' כ"כ בשם ע"ת ולמ"ש בנ"ה ס"ך אפי' חוץ לד"א ימתין וצ"ע וע' צדיק סכ"ז ה"ה בהשתין תינוק ימתין. ואם שהה כדי לגמור כולה עסי' ס"ה במ"א ב' דהוי כאונס אחר וכ"ש עתה רק משום אמן וצ"ע בזה:

**סעיף ה**
במקום עמ"א דבעינן ד"ט עד"ט כמו בשבת ועט"ז אות ג' חולק על זה ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ו**
בבית עמ"א בית לפעמים פירושו בית ממש ולפעמים באותו בית רק בחדר אחר ועסי' פ"ז בט"ז אות ה' כמה חילוקי דינים בצואה תחת המטה ולאחר המטה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
בצדה עמ"א ולרא"ש אפי' אין לו דלת כמו מקום גבוה וע' ע"ץ ו' הביא דברי הרא"ש כנעול ובאמת הרא"ש מתיר אף במקום גבוה ובנ"ץ פסק כרשב"א מדכתב המחבר אבל הרשב"א כתב יע"ש:

**סעיף ח**
כשאינו עמ"א פירשתיו בט"ז א' דהיינו להמחבר וכמ"ש המ"א באות א' דכמלא עיניו מחנך קדוש וברשות אחר ליכא מחנך ועוצם מהני כבסי' ע"ה ס"ז ומ"א ט' משא"כ להב"ח וט"ז שם לא יראה עוצם אין מהני ה"ה כאן ומיהו הרהור מותר כה"ג. ועא"ר ח':

**סעיף ט**
וי"א עמ"א ממרוצת דבריו ואות י' משמע לכאורה שהלכה כי"א אלו להקל ואפשר סובר בחדר אחר הוי נמי כריח רע שאין לו עיקר ודרבנן הוא (עמ"ש בט"ז א') וכנראה מס"ג כאן אם אין מגיע אליו וכדבעינן למימר שם באות י"א אי"ה ומ"מ הא פסיק כדעה א' בסתם וכ"מ בס"ג וכ"כ הפר"ח וכ"כ א"ר אות י"א ופ"ג דצריך שאין מגיע ריח רע. וכיון לתירץ הפרישה עמ"ש באות י"א:

**סעיף י**
אם עמ"א ובאות ט' כתבתי דעת אחרונים ז"ל דהמחבר דעתו כדיעה א' בסתם ועמ"ש באות י"א ובלבוש מה שיש לעיין בזה ובסעיף ט' במ"א וט"ז ט"ו וה' יע"ש:

**סעיף יא**
ריח רע עמ"א כ"מ פ"ג מק"ש הל' ו' יע"ש. והוי יודע שדברי הלבוש לכאורה סתורים מס"ב כתב דבעינן הרחקה ד"א ממקום שכלה הריח וכאן כתב בש"ע אם אין מגיע לו ריח רע ועט"ז אות א' עתה ראיתי שדברי הלבוש מחוורין כשמלה דבס"ב מיירי שריח רע מגיע בחדר שהוא שם ודייניגן לה כצואה עצמה כל שיש לה עיקר ובעינן ד"א ממקום

שכלה הריח ול"ד לכיסוי דהוי ר"ר שאין עיקר ואפשר גם זה מיקרי עיקר כמ"ש א"ר באות י' דלא כרשב"א במ"א ט' והעד בש"ע ס"ט ר"ר שאין עיקר הפחה דוקא משא"כ אם הריח נפסק שם ואין מגיע לחדר כלל ודאי לא עדיף מצואה גופא דמהני הפסקת רשות הלכך בס"ג צואה בקטנה מותר בגדולה בלא הרחקה כלל היינו שמיד בפרצה אין מגיע הריח ודאי שרי וא"ש קושיית הפרישה איך רבני צרפת יתירו ריח בהפסקת רשות וכי עדיף מר"ר שאין עיקר. ומ"ש הרר"י והרא"ש מ"ש הר"מ ז"ל פ"ג מק"ש ה"ט מדסתם משמע כל שמגיע ר"ר אסור אף בד"ת ואלו היה סובר דהפסקה מועלת לר"ר הי"ל לפרש דהוי כר"ר שאין עיקר ש"מ דוקא הפחה הוי ר"ר שאין עיקר באופן שדברי הלבוש ברירין ולבושיה כתלג חיור וכ"כ הא"ר יו"ד בשם הרוקח שכ"ג ר"ר עיקר מכוסה מרחיק ד"א ממקום שכלה הריח יע"ש ונ"ק ס"ד יע"ש והבן זה ועמ"ש באות ט"ו וט"ז ה' ועמ"ש אות י"ג:

**סעיף יב**

צואת עמ"א כללא דמלתא צואת אדם אע"פ שאין לה ריח צריך להרחיק הרחקה המבוארת ושאר דברים אם ריחן רע שדרך להצטער ממנה ב"א דינם כצואה ממש לכל דיניו:

**סעיף יג**

אם עמ"א ועיין נ"ק ס"ד בשם מהר"ל הנל"ש משמע שהמ"א הסכים לדבריו ועתוס' ברכות כ"ח א' ד"ה לית ואין משם כ"כ ראייה וד"ה ריח משמע הפסק רשות הוי כר"ר שאין עיקר ודי בזה אם אין מגיע לו ריח רע וא"צ ד"א ממקום שכלה הריח דלא כלבוש שכתבתי באות י"א י"ש:

**סעיף יד**

אדומה עמ"א ועפר"ח ס"ד וס"ו כל שחיותו בפת מרחיקין מצואתו היינו ה' מיני דגן וא"כ בעופות בבית שחיותן מה' מיני דגן למה אין מרחיקין ואולי אין אוכלין כזית כא"פ ענגלישר האן (שקורין אינד"ק) מה"ט אסור שגדולים הם ואוכלין כזית כא"פ:

**סעיף טו**

לקרות עמ"א ועיין לבוש מ"ש אשפה שריחה רע מסתמא מצואת אדם ומ"ר י"ש ועב"י והנה כל דבר שר"ר אפי' אין מצואה אסור וממ"ש הש"ע ר"ר שאין עיקר הפחה משמע הא צואה ומכוסה והפסקת רשות ר"ר שיש עיקר הוי ועא"ר אות י' ועכ"פ פ"ג מק"ש הלכה י"ב ויבואר אי"ה בט"ז אות ה' וכאן אין להאריך:

## סימן פא

### סעיף א

לכלל עמ"א עט"ז הגמ' סוכה מ"ב ב' קטן שיכול לאכול כו' ומדלא כ"כ המחבר כלשון הגמ' קטן שיכול לאכול כזית אע"פ שלא אכל מרחיקין ומדשינה ש"מ דה"פ קטן שהגיע לכלל שנים כפי גדולות השנים יכול היה לאכול והוא חלוש בטבע וא"י לאכול כל שאחר כיוצא כו' אז מרחיקין והקשה הא מנ"ל דמשטע דוקא שיכול הוא לאכול שנית דא"כ מאי איריא גדול שא"י לאכול כל שאחר כיוצא יכול מרחיקין וכ"ש גדול דודאי אחר כיוצא יכול אלא י"ל דאה"נ דה"פ קטן שהגיע לכלל שנים שאחר כיוצא יכול לאכול שראינו אוכל אע"פ שלא ראינו לזה שאוכל מ"מ מסתמא יכול גם הוא אע"פ שעדיין לא אכל מעולם מרחיקין הא תלוש עתה כיון שקטן הוא אין מרחיקין ובגדול כנר שית וכדומה אע"פ שא"י לאכול מעולם כזית כא"פ ולא אכל כלל דגן מרחיקין מצואתו כיון דגדול הוא ובקטן כה"ג לא ועפר"ח ולפי מ"ש א"ש והב"ח סובר דקטן בעינן שאכל עתה דגן כזית ומצואה זו מרחיקין הא עברו כמה ימים אין מרחיקין ובגדול כל שפ"א אכל כזית דגן כא"פ אפי' עברה כמה ימים שלא אכל כלל מרחיקין והכין ודאי כמ"ש הט"ז מאותן הגדילים בהרים כו' הא כל שלא אכל פ"א כזית דגן מעולם אפי' גדול א"צ להרחיק דאל"כ מנ"ל לפרש דקטן דוקא שאכל ומצואה זו אלא לדברי הב"ח קשה דהיה לומר ובגדול אע"פ שא"י לאכול כלל עתה דון כל שפ"א אכל מרחיקין ולהמחבר א"ש שזהו ההבדל בין קטן צריך שיהא ראוי לאכול אע"פ שלא טעם מעול' וגדול אע"פ שאין ראוי מעולם וחלוש בטבע מרחיקין כיון דגדול ועט"ז מ"ש שם:

**ומ"ש** מצואה בפי הטבעת מכוסה אסור מע"ו ס"ד צ"ע דשם נכון להחמיר דכל עצמותי לדידיה ולא לאחריני ואפי' בלא פי טבעת לדידיה אסור ומש"ה שם צואה במקומה י"ל ג"כ לדידיה דוקא ולא לאחריני והנה להפוסקים בע"ו כרב הונא מדפריך ביומא מ"ש מצואה על בשרו ומאי הוכחה דילמא ע"כ ר"פ כר"ה דאל"כ מאי איריא במקומה אלא ש"מ דבמקומה לאחריני נמי אסור ז"א דכ"כ דלא ידע במקומה נפיש זוהמא אכתי מ"ש מכיסוי צואה דעלמא גם י"ל אשמעינן אפי' מכוסה בעמוד אפ"ה אסור ואין להאריך ובחדושינו כתבנו מזה ועיין חמד משה:

### סעיף ב

**כזית** עמ"א אם לומר דשיעור פרס לפי המאכל ההיא כי יש מאכל פרס שלו נאכל מהר ויש שאין נאכל מהר צ"ע בזה ועיין מ"ל פ"ב מהלכות ברכות הי"ב בענין שתיית הקאפ"ע ואי"ה בסי' ר"י אבאר עוד ועט"ז אות ב':

**סעיף ג**

ואם עמ"א דמיירי שיש מלפניו ואחריו צואה ומשמע ליה דלאחריו אין נהר אפ"ה לא הטריחו לאחוריו לכאורה שבא בדרך לא הטריחו לאחוריו ולפי מ"ש בע"ט אות ב' צדדין שלפניו כלפניו דמי א"כ בראה כנגדו עד"מ רחוק ממנו ה' אמות ילך ט"א ביושר כי לצדדין נמי ילך קרוב לז' אמות הטריחו שילך ט"א משא"כ אם ילך לאחוריו ט"א אז כשירצה להתפלל ולסמוך גאולה לתפלה צריך לילך מרחק רב יותר מי"ח אמות ועוד קרוב לד"א שיהא מצדדיו כולי האי לא הטריחו והך ד"א ממקום שכלה הריח ופשוט הוא. ועא"ר בזה:

**סעיף ד**

למקום עמ"א הרשב"א לשיטתיה לפניו כמלא עיניו מלא יראה לא ממחנך קדוש וכל שלא ראה לית איסור תורה וא"צ לבדוק רק תוך ד"א ולא פשע משא"כ לרא"ש כמ"ש המ"א בע"ט א' המחבר מוכרח הוא כמלא עיניו הוי מחנך קדוש מע"ה ס"ג א"כ פש"ע ולהפרישה ולבוש ונ"ץ שם וכסית י"ל כאן וי"ל דאפי' למ"ד ספק תורה מ"ה לחומרא כמלא עיניו לא הטריחתו תורה לבדוק ולא פשע ומכ"ש למ"ש לעיל דחוזר מדרבנן לא ס"ת דל"ש כאן כ"מ דאמר רחמנא לא תעביד לא מהני כמ"ש הסמ"ע בח"מ ר"ח ומידי דהוי אשוחט בשבת ויוה"כ וי"ט כמש"ל א"ש כה"ג אוקמיה אד"ת ועא"ר ח' דכאן פסק כדיעה א' בסתם יע"ש. ובאמת הרא"ש הביא דברי הרר"י והיה נראה דלשיטתיה דלפניו כמלא עיניו מחנך קדוש בעינן ואפילו עוצם לא מהני ואפשר צדק הל"ח ומ"מ כתבנו בזה שי"ל דגם לרא"ש הלכה כדיעה א':

## סימן פב

**סעיף א**

תתפרך עמ"א כ"מ הר"מ פ"ג מק"ש ה"ז לפירוכין ואין לה ריח רע שאל"כ אסור יע"ש ועמ"ש באות ב' אי"ה:

**סעיף ב**

וי"א עמ"א אבל הפרישה פירש לא לענין לבדוק אלא מ"ד בזריקה א"צ כקמח ולמ"ד בגלילה צריך שיהא נפרך כקמח וספק תורה לחומרא. וצואה קרושה יראה להחמיר וספק תורה הוא ועא"ר ועוד צואה מאדם אפי' אי! לה ריח כלל אסור מ"ה. ומיהו צואה תחת מים קרושים אפשר דהוי כיסוי אע"ג דמים לא מהני כמ"ש בע"ו ט' ופ"ז ס"א גליד וכפור י"ל דהוי בכלל וכסית וכששית דמי בתר השתא אזלינן כמו בפ"ג דטהרות במשקה הקרוש. וער"מ הלכות ט"א ואין להאריך:

**סעיף ג**
בטופח עמ"א והלכה כי"א אלו עט"ז אות א':

## סימן פג

**סעיף א**
יש עמ"א. רצה לדמות ביה"כ ישן במחיצות לחדש עכ"פ ובחדש להמחבר תוך ד"א אסור ה"ה בבה"כ ישן נגד מחיצות בסמוך עכ"פ אין להתיר ואין זה מוכרח כ"כ. עוד כתב דאם רב חסדא מיירי בברכות כ"ו א' (ההיא דס"ב כאן) בלא מחיצות ואין אסור כ"א מקום המושב (הא תוך ד"א חוץ למקום המושב סובר דשרי ואזיל לשיטתיה באות ה' ועמ"ש בט"ז ג') א"כ בנדרים ז' א' דבעי רבינא אמר הדין ביתא לבית הכסא והדין מהו אי לבית הכסא א"ד לתשמיש בעלמא הא הדין ביתא לביה"כ לא הזמין רק מקום המושב שהיא דבר מועט לא כל הבית א"כ איך שייך שהזמין השני לתשמיש בעלמא מקום מועט כזה ואי דבמחיצות נאסר כל הבית א"כ מה פריך בברכות לרב חסדא דכנגד ביה"כ בחדש שרי והא בעי לרבינא ומתרץ רבינא בתוכו מיבעי ליה והא רבינא בעי לה לכל הבית גדול כמה הואיל ויש מחיצות נאסר נגד מקום המושב נמי וכ"ת באין מחיצות ומש"ה נגדו ממש שרי ואי דהמקשן הבין דרבינא בעי אף בחוץ למחיצה אסור ז"א דבישן נמי בסמוך מיד שרי ומ"מ מ"ש המ"א דרבינא ע"כ במחיצות מיירי לא הבינותי דבעיא יש זימון יכול להיות בלא מחיצות ובעיא שניה דנדרים ביש מחיצות גם כ"ז אם נאמר דבחדש נגדו מיד שרי א"ש משא"כ אם נאמר להמחבר בחדש תוך ד"א בחדש אסור כמ"ש בט"ז ג' וכמ"ש הפרישה א"כ אין כאן קושיא כאמור ועמ"ש אי"ה נאות ה' מזה ועמ"ש באות ב' אי"ה מזה יע"ש דמחיצות ביה"כ לכולי עלמא בע"ט ס"ב מודים דאין הפסק:

**סעיף ב**
לא בתוכו פירוש בתוך המחיצות אם יש לו מ"א היינו מדאמר י"א בתוכו ולא אמר לא במקומו אלא אם יש לו מחיצות אסור כל הבית בהזמנה כדמוכח מנדרים כמ"ש באות א' דאל"כ ל"ש מקום המישב דבר מועט לתשמיש בעלמא. ומיהו כנגדו דשרי אף באין מחיצות דבישן נמי להמחבר שרי בס"א בסמוך ממש. וסובר הייתי לומר דכונתו מדאמר לא בתוכו הא תוך ד"א נמי אסור אלא בתוכו אם יש מחיצות כל הבית אסור אבל ממ"ש באות א' ואות ה' משמע דבחדש מיד שרי חוץ למקום המושב. ועוד דאם תוך ד"א אסור ליכא הוכחה מנדרים והבן:

**סעיף ג**

ספק עמ"א בנדרים ז' בעיא יש זימון לביה"כ ואת"ל יש זימון יש יד ופסק הר"מ ז"ל ראשונה לחומרא את"ל פשיטותא והרא"ש מטעם ר"ח עומד כנגד הא בתוכו לא בחדתי והשניה ספק דרבנן דיעבד יצא ולכתחלה אין עושין ספק דרבנן בידים והנך רואה שבמחלוקת שנויה להר"מ כן הא לראב"ד ורא"ש משמע דקורין לכתחלה ועושין בידים ועפר"ח כתב בפשיטות כן וה"ה ס"ס דחד דין להם עיין רא"ם בתוספותיו על הסמ"ג ה' מגילה ואי"ה יבואר זה בש"ה ועפר"ח עוד ותוכן כוונתו (מר"ח י"ל כנגדו מותר ובתוכו מיבעי' ליה כרבינא ולכתחלה אסור ומנ"ל דיעבד אלא הרא"ש כר"ש ז"ל דעושין ספק דרבנן בידים וא"כ ספק לקולא וש"מ דמפשיט ליה לר"ח בתוכו אסור ומש"ה להר"מ ז"ל בהכרח משום אהל והבן ועכ"מ ולח"מ) מנדרים דאמר רבינא באת"ל ולא דמסופק בתרווייהו אלא דא"כ די בראשונה וספק לקולא לכן באת"ל מאן דמשכח פשיטותא לאיסורא. ולא הבינותי דודאי לרא"ש ניחא דאי מסופק בתרווייהו די בראשונה ולקולא ומדר"ח דאמר כנגדו משמע תוכו אסור דאי מסופק נמי לקולא ולהר"מ דאין עושין ספק לכתחלה תקשה ההיא דנדרים דלמא בתרווייהו מסופק והוצרך שנייה לכתחלה לא והבן. ועמ"ש באות ה' ואי"ה יבואר בש"ה. אלא להכי אמר את"ל דנפשט ועלח"מ והבן:

**סעיף ד**

כסתום עמ"א וע' מ"ג במ"א אות ז' מזה. ומשמע דבעינן ד"א דוקא הא לא"ה לא ולעיל כתבנו בתי כסאות שלנו שיש ספסל נקוב לבד ומיהו משתינין שם י"ל דנגד המחיצות הוי ספק דרבנן ע' ט"ז א' וגי' יע"ש ואין להאריך:

**סעיף ה**

בני אדם עמ"א האריך והנה הפרישה העתיק ואוקמוה בחדתי (במקום ואוקמיה באין בו צואה) ובמרדכי שלפנינו הגי' כמ"ש המ"א וכ"ה בב"י ולפרישה ספסל זה דין ביה"כ חדש יש לו וחוץ לד"א שרי דכנגדו משמע חוץ לד"א (עמ"ש לקמן) וא"ש דברי המחבר באות א' ובס"א וס"ה כאן דבס"א כתב בסמוך ובס"ב כנגדו כו' אבל לא בתוכו אם יש מחיצות כולו אסור מצד הסברא (אע"ג דאין הכרע מנדרים דתשמיש ד"א דבר חשוב הוא) וא"כ פסק המרדכי הבעיא א' לחומרא מהוכחת הרא"ש ור"מ ז"ל ועכ"פ חוץ לד"א שרי אבל המ"א לא הונח לו בזה דגי' המרדכי הוא ואוקמיה באין צואה היינו בישן כי סובר דסתמא דתלמודא מוקים ההיא דרב יוסף ביה"כ שאין צואה כמלא עיניו וע"כ ר"ח בחדתי וחולק על רבינא ומפשט ליה לאיסורא דאי מספקא ליה הוי לקולא בתוכו נמי ועושין ספק דרבנן לכתחלה אלא דפריך אי חולק ר"ח לקולא נמי ומשני דרבינא בתוכו ור"ח דמיקל בחוצה לה כן הוא מסקנת תלמודא אבל המרדכי סובר דבעי' זו

לקולא בקצת פוסקים ומש"ה מהדר אאוקימתא אחריתא ומוכח לה מרבינא דמיבעיא לה ותפשוט מדר"ח (וכהוכחת הרא"ש ורבי') אלא דרבינא ס"ל אוקימתא אוחרא דרב יוסף קאי אמשנה מרחיקין מצואה אמר ביה"כ שאמרו כלומר צואה אע"פ שפינהו ודי בד"א אף לפניו ור"ח בישן שפינוהו כנגדו חוץ לד"א שכ"ה הלשון כנגדו כמש"ל כ"פ ומוכח מברייתא דברכות כ"ב ב' וכדבעינן למימר לקמן אי"ה. ורבינא בחדש ולקולא כספק דרבנן ולפ"ז בישן שפינוהו לפניו ד"א וחדש תוכו מותר וספסל זה דין ביה"כ ישן יש לו והתרתי עכ"פ חוץ לד"א לפניו (ומ"ש דפסק לקולא אע"פ ד"י"ל כל את"ל פשיטותא דא"כ אמאי מהדר המרדכי אאוקימתא אוחרא גם מב"י גופא דכתב נראה מדבריו דספסל זה דין ביה"כ יש לו היינו ישן ולפ"ז צריך ד"א תיפוק ליה בחדש נמי ד"א וספסל זה לא גרע מהזמנה ור"מ כנגדו חוץ לד"א ש"מ כדאמרן) ולפ"ז המחבר זיכה שטרא לבי תרי דספסל זה דין ישן יש לו ובס"א פסק כרב יוסף ישן שפינוהו כצואה ממש כמלא עיניו א"כ למה התיר בספסל זה חוץ לד"א זהו הנ"ל בכוונת דבריו, ואגב גררא בברכות כ"ז א' פריך מר"ח עומד ומתפלל כנגדו דלמא הרהור שרי חוץ לד"א וי"ל ר"ח לשיטתיה כ"א ב' הרהור לאו כדיבור דמי וא"צ להתפלל משמע דיבור. שם רבא אמר לפניו כמלא עיניו י"ל לשיטתיה בכ"ב ב' זבח רשעים תועבה וא"כ ברייתא המתפלל וראה צואה כנגדו ילך עד שיזרקנה לאחוריו ד"א מהא אין מוכח די"ל לפניו די נמי ד"א אלא מצא תוך ד"א וכיון שצריך לילך ולהפסיק קצת טוב לילך שתהא מאחוריו דעדיף נמי מצדדים ולעולם דיעבד לפניו די בד"א ולכתחלה אם עמד שם אין מפסיק ולילך אלא מדהקשה הח"ר אמאי לא אמר דחוזר ומתפלל ותי' חוץ לד"א אין חוזר והובא בסימן פ"א ס"ב וע"כ סתם כנגדו חוץ לד"א (וכ"כ כל המפרשים ופוסקים דלשון כנגדו כ"ה יע"ש) והוכיח שפיר דלפניו כמלא עיניו מדמפסיק והולך ד"א לאחוריו ובחידושינו כתבנו מזה:

## סימן פד

### סעיף א

ובישן עמ"א מב"י ולבוש מבואר דפנימי דוקא דומיא דביה"כ דמאיס הא אמצעי שאין דומה לביה"כ אין איסור כ"א בזמן שיש ב"א עומדים מקצתן ערומים ולפ"ז בחדר שדר שם הבלן וב"א עומדים שם ג"כ ערומים שרי לומר ד"ת וקידוש ותפלה באין שם אדם והב"ח מחמיר אף באמצעי באין אדם. ועמ"ש בסי' פ"ה מזה ובט"ז אי"ה:

**סעיף ב**
שאלת שלום עמ"א והה"ח כינוין רחום וחנון אסור במרחץ ובלע"ז שרי ב"ח יע"ש הואיל ואין מיוחד דוקא להקב"ה משא"כ ד"ת בלע"ז אסור לומר. ומ"ש באמצעי מותר לומר אין משיבין ר"ן ע"ז מ"ד בהג"ה ס"ס פ"ח וכשיצא אמר אין משיבין יע"ש ובחידושינו שבת כתבנו מזה. והה"ה כשנתן שלום במרחץ יאמר מרחץ הוא ולא יאמר אין משיבין במרחץ משמע מרחץ הוא שרי דלא הוי אפי' הרהור פרח שושן עפר"ח פ"ה דמתוס' סוטה י' א' ד"ה אלא משמע דאסור והוא ז"ל התיר:

## סימן פה

**סעיף א**
אפי' עמ"א עמ"ש בט"ז בשם פרישה לאונסו מות"ר מה יעשה י"ל דס"ד יפנה לבו לחשבונות וכדומה קמ"ל לאונסו מותר להרהר ומיהו הדין אמת מזבחים:

**סעיף ב**
בלה"ק עמ"א. מ"ש משבת ק"ן א' בפירש"י שם ומ"ש מרחץ א"י דאפי' אין שם אדם וע"כ לאו משום ערוה אלא דמאיס וכפירש"י בשבת יע"ש. ומ"ש מיהו בי"ד פירשתיו בע"ד וע"ט בט"ז דשומע כעונה חמור יותר מהרהור ועמ"ש בפרי שם. ומשמע מכל הפוסקים דהרהור אסור אפי' אין שם אדם:

**סעיף ג**
שאינם עמ"א הנה הר"מ ז"ל בפ"ג מק"ש הג"ד השמיט שאלת שלום ועפר"ח די"ל הר"מ סובר דאדחי מהלכה ושרי שאלת שלום וכינוין משא"כ המחבר בפ"ד דאוסר ש"ש ומתיר רחום כו' וע"כ כמ"ש בכ"מ רחום שייך ג"כ על אדם (וצדק הט"ז בפ"ד נ' דאדם ששמו שלום שרי) ושאלת שלום כאומר ה' שלום עמך אסור ומ"מ הלשון שכתב שאינם נמחקין ל"ד דהאיכא שאלת שלום והר"מ לשיטתיה. ומיהו י"ל דרחום וחנון דשרי באומר כך אבל לאמר הרחום ירחם עליך אסור כמו שאלת שלום וה"ה שלום כך בלא שאילת שלום שרי וכללא דוקא והבן:

**סעיף ד**
להפריש עמ"א אם נכנס הרהור רע בלבו שרי לחשוב בד"ת דהוי לאפרושי מאיסורא:

**סעיף ה**
ובעניני קודש עמ"א ובחידושינו כתבנו מזה:

## סימן פז

### סעיף א

אפי' עמ"א הביא הרא"ש ורמב"ם אחשוב אני שכיון בכאן כוונה אחת כמו שאגיד כי בטור הרי הן כצוא"ה והרא"ש כתב דמיוחדין הרי הן כבה"כ וברי"מ פ"ג מק"ש הי"ב הרי הן כבה"כ וסתמא כפירושו ברא"ש אע"פ שלא הזכיר תיבת מיוחדין (משה"א אקדמי' לרא"ש דמבואר כך) והמעיין בפרישה יראה שיש לכ"א קולא וחומרא לטור דהוי כצואה קולא במתכות וזכוכית דאין מזוהם ונבלע כ"כ שרי וחומרא בחרס אע"פ שאין מיוחדין כ"א גם לתשמיש אחר מוזהמין הם וכצואה הם ולרא"ש ור"מ במיוחדין הוי כבה"כ ואפי' זכוכית דלא בלע כלל (עב"י) נמי הוי כבה"כ ולא עדיפי מספסל נקוב בפ"ג למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה (ר"ל לפרישה כחדש ד"א ולהט"ז ומ"א ג"כ כישן יע"ש) ובאין מיוחדין בשל חרס נמי שרי לכן אמר דאין כן כי עיקר כרא"ש ור"מ דמטעם דהוי כבית הכסא במיוחדין לכך ואפ"ה בזכוכית ומתכות שרי כמ"ש הב"י כיון דלא בלע כלל אין דין ביה"כ עליו ול"ד לספסל נקוב בפ"ג דצורתו מוכיח עליו משא"כ כלי זכוכית ומתכות (ע"ד ק"ה וס"ח כל שאין אחר מהלך י"ל אין בולע בכבוש כלל) שם כלי עליה וכיון דלא בלע כלל לפעמים נמלך ומשתמש תשמיש אחר אף במיוחדין אין דין ביה"כ עליהם והמחבר דנקיט מרחיקין כמו מצואה אין הכרע וי"ל הטעם כבה"כ ומש"ה אם אין מיוחדין שריין אף חרס ובלוע הרבה דמ"מ מכוסה בדופני הכלי וכסות קרינן ביה והי"ה מ"ר אם מיוחדין ומטיל רביעית מים אין דין בה"כ עליהם דמבטלן מיד ועט"ז א' מ"ש מזה ובלשון הרא"ש ז"ל יע"ש:

### סעיף ב

מצופה עמ"א ובתנ"א אות מ"ה כתב דוקא מצופה אבר ממש הוי ככלי מתכות לא גלייזר"ט יע"ש ובלבוש כתב מצופה באבר. וע"ש כתב דינן כבה"כ וכתב זכוכית מותר שאין בולע הרבה ולכאורה קשה כמ"ש באות א':

### סעיף ג

רחוצים עמ"א י"ל אם הוי כר"ר שאין עיקר עסי' ע"ט ס"ט ומ"ש שם ומב"ח משמע מצופה בפנים וחוץ ומב"י משמע רק בפנים וכ"כ א"ר יע"ש:

### סעיף ד

שכפאו עמ"א דבחרס לא מהני כפאו אבל במתכות מהני אפי' אין רחוץ בפנים ומ"ש במטה גבוה עשרה וחוצצת מכותל לכותל ע' תל"ג ור"פ רשכ"ג מטה החולקת יע"ש ומיהו דוקא בשסתומה אבל במטות שלנו על ד' רגלים לא חוצצת ומשמע בב"ח אפי'

אין רגליה גבוה ג"ט ואי"י למה ותחת המטה אם אין רגליה ג"ט כמכוסה דמי ועמ"ש בט"ז ה' אי"ה מזה:

## סימן פח

### סעיף א

ואח"כ בטלו עמ"א ועב"י חציה בטבילה וחציה בנטילה שפיר דמי ב"י עט"ז הביאו ועכ"מ פ"ד מתפלה בטלה לטבילותא מעצמה יע"ש ומש"ה מי שירצה לנהוג ולטבול תע"ב:

### סעיף ב

להזכיר עמ"א בקפ"ו ספק בעיא דלא אפשטא ואי ספק תורה מדרבנן לחומרא ה"ה ספק פלוגתא דרבוותא י"ל מדרבנן (עיין קפ"ז בב"י דעת הרשב"א וראב"ד דמ"ה חייבין) וי"ל ספק פלוגתא הוי באיתחזק חד לגבי חד ועפר"ח כתב שיש להם להתפלל יע"ש ועסי' ק"ו משמע תפלה ד"ת יע"ש א"כ יש להם להתפלל בימי נדותה ומ"ש תשמש מאחריה כוי הרהור כוי שומע כעונה עתוסי ברכות ד' ב' יע"ש ואין להאריך. ב"ק מותר בהרהור אף למי שנוהג חומרא דטבילה. פר"ח ב"ח עמ"א ק"א אות ב':

### סעיף ג

בימים נוראים עמ"א מ"ש משנה פ"ג דברכות כ"ו א' המשמשת שראתה נדה ועמ"ש בט"ז מזה אות ב':

## סימן פט

### סעיף א

עם עמ"א וא"ר ב' דמעריב צריך להמתין זמן רב טורח הציבור משא"כ בשחרית זמן מועט יכולין להמתין בבית הכנסת יע"ש וה"ה בחורף אם יקדימו כוי יש להמתין עמ"ש אי"ה באות ג': ועפר"ח האריך אי תפלה ד"ת או מדרבנן עסי' ק"ו במ"א המחבר כר"מ דמ"ה הוי ולכאורה והר"מ קולא דנשים חייבות רק פ"א במעל"ע לגירסתו ברכות ד' ב' תפלה פשיטא מה"ד ערב ובוקר וצהרים מ"ע שהז"ג קמ"ל דמ"ה אין קבע וא"כ כיון שהתפללה פ"א במעל"ע יצאה ד"ת ואינך מ"ע דרבנן פטורות כמו הלל וכדומה משא"כ למ"ד תפלה דרבנן וגרס דרחמי נינהו מחויבות בג' תפלות ומיהו למ"ש המ"א בסי' דוקא במוצ"ש לא קבלוה כוי ואפשר למ"ד דרבנן קאמר מ"ש הפר"ח מדניאל וזמנין תלתא יכול בגולה כוי ועוד הוכחות דתפלה דרבנן הנה הכ"מ בפ"א מתפלה יע"ש א"ש דמ"ה פ"א במעל"ע די ומדרבנן ג' פעמים והך נמי ספק התפלל אין חוזר ומתפלל א"ש דיכול להתפלל תפלה אחרת ולית כאן ספק תורה. ואי"ה בק"ו יבואר:

**סעיף ב**

משעלה עמ"א מבואר דלתי"ט מיל ב' חומשי שעה ה' מילין עשר חומשין ב"ש ולמ"ש בתנ"ט דמיל רביעית וחלק ך' מהשעה דהיינו ח"י מנוטי"ן לפי החשבון עשר פרסאות ביום בינוני יב"ש פרסה שעה וחומש שעה שהם ע"ב מנוטין חלוק לד' חלקים נמצא מיל ח"י מנוטין א"כ ה' מילין שעה ומחצה. ואמנם מ"ש הר"מ ז"ל הוא בפ"א ברכות מ"א מע"ה ממש אבל האיר פני המזרח הוא מאוחר ומי יודע השיעור ועמ"ש בסי' נ"ח ועמ"ש באות ג':

**סעיף ג**

והאיר עמ"א הנה המעיין בטור לכאורה שלשה זמנים האיר לכתחלה ונץ וותיקין דיעבד ע"ה וכן כתוב בחידושי ועתה ראיתי בפר"ח כ"כ וע' נ"ץ בדברי ב"י צ"ע יע"ש ואמנם משמע בב"י שסובר כרא"ש בר"פ ת"ת אם התפלל מע"ה והאיר יצא דיעבד הא קודם האיר דיעבד לא ובסעיף ח' אבוה דשמואל ולוי בדרך התירו לכתחלה מע"ה ממש ונמצא אין שוין דיעבד בביתו עם לכתחלה בדרך ובסי' נ"ח בק"ש השוה בסעיף ג"ד יע"ש ובחידושי מזה. ועתוס' ברכות למ"ד א' ד"ה אבוה מקדמי קודם נץ ולא כתבו קודם האיר ש"מ דרק ב' זמנים יש (ואם נאמר האיר עם יכיר ד"א חד זמן א"ש) ומ"מ מ"ש ר"י"ו א"י למה הא הרא"ש כ"כ וכמ"ש באר הגולה ב' ומ"ש הפוסקים כתבו מע"ה א"י מי המה הרא"ש כתב האיר יע"ש. זולת הר"מ ז"ל פ"א מתפלה ה"ז אם התפלל בשעת הדחק מע"ה יצא והיינו בדרך כמ"ש הכ"מ והגמי"י ו' ומינה הא שלא בדחק דיעבד לא יצא ומש"ה נקיט לה דיעבד דבדרך ודחק לכתחלה נמי וע' לבוש הקשה נ"ץ בס"ח משמע דחק לכתחלה ובס"א כתב דחק דיעבד דווקא והנה היה לו להקשות דבדחק אף מע"ה בלא האיר יצא אלא י"ל דחק בביתו היינו קצת טורח וכדומה הא בלא שום טורח כלל אף דיעבד סובר דא"י דמזיד הוא ובדרך התירו לכתחלה נמי מע"ה ומ"מ א"י מהיכן למד כך דמהר"מ שם דאם התפלל בדחק דיעבד יצא הא בלא דחק לא היינו מע"ה. הא האיר אפשר דיעבד בלא דחק יצא ובפשיטות דברי הרא"ש ז"ל. ומ"ש המ"א דאין טעות המצוי רק בסוף חודש וביוה"כ לא היה הטעות וע' הרע"ב ותי"ט בפ"ג דיומא ועפר"ח. ותרל"ג אות א' כוונתו יע"ש:

**סעיף ד**

שליש עמ"א הכל זמניות וצריך לגמור כל התפלה בזמנה ולא מהני התחלה לבד וכן ק"ש צ"ל לגומרה כולה בזמנה:

**סעיף ה**

ואחר חצות עמ"א תיקן בזה דוודאי מן הדין בטעה עכ"פ רשות להתפלל כל היום אף שלא בזמן תפלה אלא דמן הדין מנחה מתחלת שבע רק מפני שאין בקיאים אסרו אפי' דיעבד מ"מ אסור להתפלל שחרית כי הגיע מדינא מנחה והיא קודמת לכן בהכרח ימתין חצי שעה ואף הר"מ ז"ל בפ"ג מה"ת ה"ט עבר חצי היום יתפלל מנחה ואח"כ שחרית כמ"ש הכ"מ חצי היום וח"ש אע"ג לכתחלה זמנה מט' ומחצה להה"מ כיון דלא התפלל שחרית דיעבד הוי ויקדם מנחה למהר להתפלל שחרית אח"כ. והנה אלמה לא הונח לאדון ז"ל דרך הב' מרשב"א וכ"ת דנמשך אחר הרא"ש וטור תמיד הר"ב בהג"ה ורי"ף וראי"ש כתבו והיכא דטעי וצלי אלמא מדין טעה למדו וכדרך הא' וכמ"ש הפר"ח (עט"ז א') דא בורכא דהא אודי ליה להמחבר בעבר ואולי מדלא כתב הר"ב בהג"ה מפלג המנחה ואילך לא יתפלל שחרית ע' סימן רל"ג למנהגינו יע"ש ש"מ דמתפלל שחרית כל שלא ביטל ב' תפלות אף שעבר מנחה דלא כלבוש בק"ח ושם יבואר אי"ה א"כ הטעם דזמן מנחה באמת מתחלת שבע וסובר הייתי לומר דלרא"ש וטור ברל"ג אפשר כן הוא דיעבד יצא מתחלת שבע וזמנה לכתחלה משש ומחצה וכמ"ש הפר"ח בליקוטים רל"ג (ומ"ש שם להר"מ בפ"ג ה"ט כן זה א"י דבהלכה ב' מבואר דמשש ומחצה דיעבד לא עמ"א רל"ו א') ואיננו צורך דאף להר"מ כן כיון דמן הדין מתחיל מתחלת שבע. והנה י"ל דמדהשמיט המחבר לאחר חצות די"ל דב' הדרכים אמת כמ"ש בט"ז ולז"א להר"ב יש לו טעם דמנחה מדינא ומנה מתחלת שבע וא"כ איך יעשה והבן זה:

**סעיף ו**

זמן עמ"א כנראה חולק אט"ז ג' יע"ש ומש"ה דפוסק (דיעה א' בסתם) י"ל לאו דלא תאכלו חמיר טפי. וסובר המ"א דלשלום נמי מיקרי זמן תפלה מע"ה באנוס כו' באי"ר ז' בפסקי תוספות יש לחוש לכל אלו אף בתפלת ערבית ולא במוסף ומנחה וא"י מהו ולא מצאתיו כעת דמשמע כל שהתפלל פי"א ביום שרי להשכים לפתחו כו' ועכ"מ פ"ז דתפלי' ה"ך בשם הר"ר מנוח לצאת לדרך אסור במנחה ומעריב אם הגיע זמנה הא לא הגיע מותר אף בבוקר והיינו קודם ע"ה יע"ש הביאו הפר"ח:

**סעיף ז**

לראות עמ"א משמע דהולך לראות כו' ואגב הולך קצת לפתח ביתו הא הולך לביתו לראות איזה עסק גם שלום מותר דהוי כפנעו בדרך וכ"מ בפר"ח ויראה דוקא פגע בו מותר הא לילך ממקומו למקום חבירו בבית הכנסת ליתן שלום ג"כ אסור. עמ"ש באות ח' ואע"ג דאין הלכה כר"מ:

**סעיף ח**
אין עמ"א אין לחוש כ"כ בדרך וע' נ"ץ ומ"ש בט"ז מזה אות ב' הא לפתחו שלום אסור באמר ברכות וכ"ש כריעה ודברי הש"ע מס"ב לס"ג לק"מ דלפתחו שלום אסור וה"ה חפציו אסור אף באמר הברכות עט"ז ב' ומ"ש לראות איזה עסק להתעסק אסור ולראות שרי והלבוש כתב לעבור דרך שם ועא"ר ועמ"ש באות ט':

**סעיף ט**
וי"א עמ"א והוי יודע דשלום לפתחו אסור אפי' אביו או רבו ומהא אמינא לה בין הפרקים שואל מפני הכבוד להר"מ פי' המשנה אביו ורבו (עסי' ס"ו) ואפ"ה פריך בין הפרקים כו'. ואם יש לחוש לאיבת גברא אלמא אם יוכל ליתן ידו בלא אמירת שלום שפיר דמי':

**סעיף י**
או עמ"א אי"י למה תלה הדבר ביראה לו בב"י מבואר כן להרשב"א יוצא ואח"כ מתפלל דאנוס הוא עט"ז ג' בחידושי י"ד א' כתבנו גי' הרי"ף ורא"ש אמר ר"י בר אשיאן אסור לילך בדרך ולא מטעם עשיית חפציו אבל הב"י כתב כגירי' רש"י ובכלל עשיית חפציו א"כ בס"ב לילך לראות איזה עסק מ"ש לילך לדרך או לילך בעיר לראות איזה עסק הליכה בכלל חפציו הוי ולבוש תוקן זה עמ"ש אות ח':

**סעיף יא**
אבל עמ"א וטי"א עם צוקר אסור וקאוו"י בלא סוקא"ר שרי עפר"ח וא"ר ומ"ש המחבר בס"ד הצמא הא מים מותר תי' הפר"ח שצריך ג"כ לאכול שלא יזיק שתייה רקנית:

**סעיף יב**
לרפואה עמ"א ועפר"ח אפי' יכול לאחר התפלה שרי קודם דלית גאוה מ"ש א"ת גויך אלא גאיך להתיר מים רפואה וקרא דלא תאכלו על הדם מא"ל אלא דמדרבנן הוא עב"י ואין להאריך:

**סעיף יג**
אם רצה עמ"א ולא התירו איסור דרבנן כאן משום כוונה אלא כיון דאין עושה לשום גאוה כ"א שיכוין דעתו תו לא גזרו בזה ומותר:

**סעיף יד**
צריך עמ"א כתב אסמכוה דלא תאכלו ועט"ז ד' ובב"י ומ"ש בשם הזוהר דאסור היינו אם ישן אסור לטעום ואפשר שתייה שרי וע' תקס"ד בש"ע מדינא אפי' ישן מותר לאכול ולשתות:

**סעיף טו**
וי"א עמ"א וכ"כ הפר"ח לדיעה י"א אף התחיל באיסור א"צ להפסיק כמו מנחה וא"י די"א הם הרשב"א כמ"ש ב"י ודווקא התחיל בהיתר הא באיסור איכא לאו דלא תאכלו

וגאיך וכ"כ הלבוש ונ"ץ ומ"ש קורא ק"ש בלא ברכות להסמיך גאולה לתפלה אח"כ ורצ"ט ס"א. ומ"מ פסקו ז"ל כדיעה א' בסתם. באר הגולה אות מ"ם צ"ל מהופך מ"מ טור בשם ר"י נו"ן רשב"א וברי"מ אין זכר למו כלל יע"ש:

**מ"ש** המחבר בס"ו הוא פירש"י והחילוק של רבינו יונה דל"ק מדרב עפר"ח ועתוס' ברכות ה' ב' ובחדושי הארכתי לתוס' מלאכה קידם ע"ה אסור יע"ש ולדידן דוקא הגיע זמנה. ומ"ש בס"ז למרחץ ולהסתפר שרי בשחרית הר"מ פ"ז מה"ת הלכה ז' יע"ש וכתב הכ"מ מסברא דאין מצוי וממתני' דסמיך למנחה הא שחרית רשאי (ולי העני יש קצת סעד למ"ש הטור והרמב"ם מתיר בס"ז ואין פוסק דאל"כ אין ראיה ממתני' דמשום לאכול אם התחילו אין מפסיקין נקיט מנחה) הא שאר מלאכות דין ובורסקי וסעודה אסור סמוך לשחרית כמו סמוך למנחה עב"י כאן ולקנות צרכי הסעודה בע"ש קודם תפלה שרי פר"ח דחפצי שמים המה הא בחול אסור:

**סעיף טז**

בשעת הדחק עמ"א ועמ"ש באות יו"ד דבאין אנוס אסור לילך לדרך קודם שיתפלל משהגיע ע"ה עמ"ש באות ו' ומ"ש ברש"י ברכות למ"ד א' ד"ה לא חזינן מיושב אין דעתו מיושבת כל כך משמע דמיושב הוי מקצת ול"ד למהלך אלא לרש"י הגי' בקרון וספינה ש"מ מיושב כמהלך לענין זה והרא"ש אין גורם בקרון וספינה ע' פרישה וקרין א"א לעמוד וספינה ביעתותא דמיא א"א לעמוד מ"ש מרב אשי בימיהם רשאי להתפלל מיושב נדבה משא"כ לדידן אין רשאין נדבה א"כ מתפלל רק חד תפלה:

**סעיף יז**

הכי עמ"א אם בדרך ומתירא כו' וזמן תפלה עדיין יש עד שליש היום ומיהו לא ימתין עד אחר ד"ש דשכר תפלה בזמנה ליכא וודאי יתפלל בדרך מהלך או מיושב וע' אות ט"ו בזה:

## סימן צ

**סעיף א**

ואפי' עמ"א כפי דעתי ההדיוטית האדון ז"ל כיון בזה כוונה מיוחדת כמו שאגיד. כי הנה בטעם מטה כסא פחות מג"ט ג' טעמים א' חציצה בפרישה (עט"ז א' ב' דכלי לא בטיל הוי גבהות פחות מג"ט או ביעתותא והנה חציצה ליתא להמחבר בצ"ח אלא ביעתותא וא"כ זקן חולה דשרי במטה וכסא (דלהשמיע י"ל דקאי אמקום גבוה לחוד) משום טירחא התירו. והנה בס"ג באילן לרש"י ברכות ט"ז א' זית אין פחד ושאר אילן ביעתותא יורדין אפי' אומנין אע"ג שיש ביטול מלאכה ה"ה זקן וחולה אין מתירין ביעתותא משום טורח אבל המחבר ירושלמי (עב"י) דגם בזית ביעתותא רק שיש טורח גדול הקילו

משום ביטול מלאכה ה"ה הקילו מפני טורח הזקן וחולה. ומיהו גבהות לא התירו מפני הטורח כמ"ש הב"ח אלא דבחולה וזקן הוי מטתו וכסא בעליה וליכא גבהות ומוכרח הוא דתוספתא דמתיר זקן וחולה סתמא אפי' דגביה ג' דוודאי יש גבהות וז"ש המ"א משום ביעתותא אמאי זקן וחולה התירו הא משום גבהות שפיר התירו דל"ש גבהות בזקן וחולה דהוי כעלה לעליה וכמו אומנין באילן דלית גבהות ולזה הראה נמ"י לס"ג ומ"ש בשם הב"ח דמתיר כסא באין גבוה ג' אף לבריא ולא להשמיע דליכא ביעתותא בפחות מג"ט וע' פרישה הא בגבוה הרבה ויש ביעתותא לזקן וחולה יראה דשרי להב"ח ולהשמיע היכא דיש ביעתותא אפשר דאסור אם לא בגוונא דליכא ביעתותא והבן זה:

**סעיף ב**

זקן כו' עמ"א היינו שעומד ע"ג המטה ואפשר נמי שקשה לעמוד בלא כר על הארץ ומיהו אם א"א לעמוד רשאי להתפלל מיושב או שוכב על המטה:

**סעיף ג**

להשמיע עמ"א ויהיה תיבה עמוד ומקום נמוך ועב"י ק"ן אלמימרא שלנו אם אין רחב ד"א ואין מוקף מחיצות אסור לשמש וכדומה לעמוד שש להתפלל ומיהו י"ל כיון דבמקום השמש שם הוא ליכא גבהות כמו זקן וחולה עמ"א אות א' דווקא לעלות למקום גבוה להתפלל אפי' ביחיד אסור כמ"ש הפרישה אבל זה מקומו כאן ותמיד לפסוקי דזמרה עומד שם אין זה עולה למקום גבוה להתפלל מיקרי:

**סעיף ד**

או עמ"א בגמרא ברכות ל"א ארי"ח לא יתפלל אלא בבית שיש חלונות שנא' וכי\וין פתיחין ליה וגומר ובל"ד ב' ארי"י לא יתפלל אלא בבית שיש חלונות שנאמר וכוין פתיחין בעיליתי לקבל ירושלים והטור הביא כן ופירש"י שיסתכל כלפי שמים ולבו נכנע ורבינו יונה פירש בית שיש אור מתישב דעתו יותר ונ"מ לר"י א"צ נגד המזרח ולרש"י נגד המזרח וא"נ בקרן דרומית מזרחית צפונית דמצדד קצת ורואה שפיר דמי אבל הר"מ ז"ל פ"ה ה"ו מתפלה וצריך לפתוח חלונות נגד ירושלים משמע דעיקר קפידא נגד ירושלים הא אי אפשר נגד ירושלים אין מעלה כלל חלונות בשאר הרוחות ולרש"י ודאי יש מעלה והמחבר הביא לשון הר"מ ז"ל וז"ש המ"א בגמרא כו' כלומר אע"ג דאין לו בית חלונות נגד המזרח ויש בית שיש בו חלון יתפלל בו ולא בבית אפל. ולרש"י יקשה מצ"ה ותי' ב"ס כו' משא"כ לר"מ דקפידא נגד ירושלים לזכור ע"י ירושלים ומתפלל אל ה' ורמז וזה שער השמים אין קושיא מצ"ה. והנה אין לו בית שיש בו חלון כ"א בית אפל ובקעה בית אפל עדיף דבקעה חציף הוי ועמ"ש בסעיף ה' אי"ה. ועכ"מ בשם תשובת הרמב"ם ז"ל שכ"ז ביחיד בביתו אבל לא בביה"כ של ציבור א"צ לפתוח חלונות יע"ש והיינו

דתפלת הרבים א"צ לזכיות כ"כ ומקובלת ובש"ע לא משמע כן וכ"כ לבוש וצריך לפתוח בביה"כ חלונות וכן עמא דבר וי"ב חלונות לאיזה צד שירצה ובתנאי שיהיה גם בצד שמתפלל לקבל ירושלים:

**סעיף ה**

י"ב חלונות עמ"א ובזוהר פקודי ובלבד שיהא נגד המזרח ג"כ. ע' ר"מ פ"ה מתפלה חשיב ח' דברים לכתחילה ואין מעכבין דיעבד ואלו הן עמידה ונוכח המקדש ותיקון הגוף והמלבושים ומקום וקול וכריעה והשתחויה יע"ש ובלח"מ:

**סעיף ו**

לא עמ"א ולתי' השני קולא דבשדה נמי אע"פ שעוברים ושבים ב"א אם עומד בצד הדרך ולא מתירא שיפסיקו אותו שרי ולתי' א' בעינן דוקא מוקף מחיצות וכמ"ש בש"ע כאן ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה אי"ה:

**סעיף ז**

ולא עמ"א ברכות גימ"ל א' היה להתפלל בדרך תפלה קצרה מלכנוס לחורבה. ובחדתי ותרי ופריצי דליכא כ"א חשד מ"מ מסתברא בדרך טוב יותר מלכנוס בה:

**סעיף ח**

מפני עמ"א בחדתי ותרי בדברא ליכא חשש כלל ומ"ש בידוע שיש מזיקין אף בתרי ביממא עיי קידושין פ"ק מזה. ואם אשתו עמו ליכא חשד בחורבא ותרי וכשירי נמי ליכא חשד עיין אה"ע כ"ב ס"ה יע"ש ועמ"ש בחידושי. ע' פרישה חשד משכב זכור וא"י דא"כ בדברא נמי ורש"י פירש חשד זונה ובדברא אשה לא שכיחא וצ"ע כעת ושם ברכות ג' ב' במקומן ושכיחי חיישי' יע"ש בתוס':

**סעיף ט**

והוא עמ"א בחידושי ברכות ו' ב' הארכנו ועתה ראיתי בלבוש האריך ג"כ והנה אם במערב ואחוריו לבהכ"נ ודאי רשע מיקרי דשלש רעות עושה אחוריו לביה"כ ומתפלל הפך הצד הקהל ובחוץ ובצפון ודרום כה"ג נמי שלש רעות עושה משא"כ במזרח אם אחוריו לביה"כ ב' רעות וי"א דהוי רשע ואם בצפון ודרום ומהדר לבי כנשתא לית לן בה י"ל דלא רשע מיקרי מ"מ אסור דעושה ב' רעות חוץ לביה"כ ולא למזרח אבל עומד בצפון ודרום ופניו למזרח וצדו ליבה"כ שרי ובמזרח ומערב ופניו לצפון ודרום איסורא איכא ולא רשע. נמצינו למידין במערב ופניו למזרח וכן צפון ודרום ופניו למזרח לית לן בה ושרי מדוחק הא לא"ה מצוה להתפלל בבהכ"נ כמ"ש בס"ט. והנה אם מיקרי רשע אפשר פסול לעדות מדרבנן כמ"ש הר"מ ז"ל בה' עדות הרשעים פסולים שנאמר א"ת ידך עם רשע ואף דלא מצינו טכות מרדות בכאן (כי לאו בכ"מ הוא ובכלל מ"מ הארכנו

בש"ה) ומ"מ אין חוזר ומתפלל אע"פ שנקרא רשע כמבואר בר"מ פ"ה מתפלה שמונה דברים לכתחלה ולא מעכבין וע"ש ה"א וה"ו בזה ועמ"ש באות שאחר זה:

**סעיף י**

לדברי שניהם עמ"א מלבוש משמע בצפון ודרום ופנים למזרח שרי אעפ"י שחוץ לבהכ"נ ואין פניו לבהכ"נ והיינו מדוחק. עמ"ש באות שאחר זה:

**סעיף יא**

יש להחמיר עמ"א והיינו באם א"א להפוך למזרח שיש צואה לפניו כמלא עיניו (עמ"א ע"ט ב') הא לא"ה עדיף למזרח ושרי ובש"ע אהיתרא קמהדר:

**סעיף יב**

כשניכר שמחזיר בחצר בהכ"נ מ"א הא חצר ביתו וכן עזרות הבנויות בכותל מזרחי שרי להתפלל שם עא"ר ח' בשם כנסת הגדולה. וכ"כ המ"א באות י"ג:

**סעיף יג**

הסמוך עמ"א היינו עזרה שבמזרח דחדר הוא ואין נראה כאחוריו לבהכ"נ ודווקא בחצר בהכ"נ שבהכ"נ עומד אמצע ניכר שמחזיר פניו:

**סעיף יד**

אסור עמ"א ברכות ס"א א' אחורי ע"א כו' קשה קצת ועסי' תרע"א במ"א י"ב דמבזה ביה"כ ממשאוי קשה קצת היה להתרחק מביה"כ וברייש ברכות ח' ב' גריס ולא רהיט ובחידושי הקשיתי למה השמיט זה ועתה ראיתי להפר"ח הביא זה ועכ"מ פ"ו מה"ת ה"א י"ל גירסתם היה כן ובס"א לית ולא רהיט וברי"מ שם לבוש תפילין מוכח דאינו ממבטלי תפלה יורה קצת דלא כמ"א תרע"א י"ב. ודע בשעה שציבור מתפללין א"י מהו אם דווקא תפלת ח"י או אפי' פסוקי דזמרה וק"ש ויראה להחמיר בכל וכ"ש למ"א כמבזה בהכ"נ כו'. ועסי' פ"ט בט"ז אות ב' ומ"ש שם:

**סעיף טו**

עם הציבור עמ"א ולא הבינותי דלהמחבר דפסק כרבינו יונה דבהכ"ג ביחיד נמי יש מעלה א"כ בלא"ה יש להתפלל בביה"כ והמחבר אה"נ קאמר דאפילו בביה"כ לא יקדים קודם שבאו אלא ימתין או ב' ביה"כ וא' ברוב עם או ב' ביה"כ ובית המדרש ואין בן תורה דמצוה בביה"כ ברוב עם ע' סעיף י"ח ומ"א ל"ב. ויראה ביה"כ ביחיד ובביתו במנין תפלה ציבור עדיף ואף למ"ש הכ"מ והלח"מ פ"ח מתפלה ה"א אין הכרע מ"מ לטור יחיד בביה"כ אין מעלה כלל ואפי' יכול לשמוע קדושה וברכו אפי' הכי תפלת ציבור עדיף. ובחידושי הארכתי ועמ"ש באות כב"ג:

**סעיף טז**

אונס עמ"א כפירש"י זיין ב' ד"ה לא יכילנא תש כחו לא נקרא שכן רע:

**סעיף יז**
יכוין עמ"א בסמ"ג אף אם אין טרחא לו א"צ להטריח אנשים. והביא ד"ה ע"ז. וכ"ש שפסוקי דזמרה אין מעלה כ"א תפלת ח"י ומ"ש בהג"ה בני יישובים היינו דמ"מ לצלי בדרך שרגילין הציבור וכע"ז פ"ק בתלת שעי קמייתא יע"ש. ועסי' תקצ"א במ"א ט' ודברי ט"ז אות ד' שם צ"ע קצת דתפלת שחרית זמנה עד רביע היום אלא דציבור מתפללין אין נדחית:

**סעיף יח**
וה"ה עמ"א אבל בעיר צריך להמתין עם הציבור אם לא שרואה שיעבור זמן ק"ש וכדומה ועוד בעיר מייחד ללמוד קודם הלך אח"כ לביה"כ כבסי' ע"ט ס"ו:

**סעיף יט**
בזמן עמ"א ער"מ מצוה להתפלל עם הציבור אפי' היו בהם חוטאים פ"ח מת"ת ה"א כתב רדב"ז אם בביה"כ אין שומע קדושה ולא קריאת התורה יכול להתפלל בביתו בעשרה א"ר י':

**סעיף כ**
אסור עמ"א כשמתפלל שלא בציבור אין תפלתו נשמעת אבל כשיעמוד בציבור ומקדים איסורא נמי איכא ומחינן ביה:

**סעיף כא**
השעה עמ"א ברכות כ"ח ב' חליש לבאי היה מקדים בביתו להתפלל מוסף ובהכ"נ אסור להקדים אף מוסף אבל חולה או אנוס שרי בכהכ"נ ג"כ וע' סימן קי"ד ס"ב ולהמחבר שם רבותא קאמר אף חולה כו' ומיהו בשאר ימות השנה מצי להתפלל בביתו בחלש לבו וג"כ איסורא עביד ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף כב**
מי ע' מ"א וע' אות ל"ב: ת"ח מצוה להתפלל בבהמ"ד אף שלומד בביה"כ רוב עם אבל אם לומד כביתו או מי שאין בן תורה אם יש בבית המדרש ציבור כמו בביה"כ מצוה בבה"מ במקום רנה של תורה וא"ל רוב עם יותר טוב ונראה בחורף שזמן קר וא"א לכוין טוב יותר בבה"מ ומ"מ ביישובים קטנים יראה לעשות שלא יתבטלו מנין בביה"כ בימות החורף ולזרז על זה:

**סעיף כג**
נקרא עמ"א והנה בר"מ פ"ח מה"ת ה"א ואין נכנס להתפלל עם הציבור י"ל שיש עשרה בלא הוא ומרחיק עצמו משכינה או שמבטל מנין עשרה הא כשאין מנין אפשר לא נקרא שכן רע ועי' רש"י אצל הריי"ף י"ל דשכינה מצויה בבה"כ ה"מ כשיש שום אדם בא

להתפלל בתוכה והוא אין בא אין רוצה שישרה ה' שכינתו ומ"מ כשאין ביה"כ בעיר רק לפעמים מנין בבית יחיד ואין הולך לא נקרא שכן דע כי ביה"כ אמרו:

**סעיף כד**

מצוה עמ"א וא"ר י"ג בשם הפרישה סמוך לביה"כ ירוץ לא בכל הדרך שאין ניכר וי"א בכל הדרך יע"ש ונראה בשחרית שהולך עם תפילין וטלית אף בידו ניכר הוא ומ"מ ברחוב עכו"ם לא ירוץ:

**סעיף כה**

בשבת עמ"א ברכות וי"ו ב' היוצא מביה"כ אל יפסיע פסיעה גסה. אבל ליעול מצוה למרהט (באר הגולה ב"ג ט"ס וצ"ל ה"ו) הנה פסיעה גסה יותר מאמה ש"א ס"א נוטל א' מת"ק כו' ולדבר מצוה נמי היכא דשכיח היזקא כו' אלא מצוה לרוץ י"א גסה אא"כ דרכו וטבעו לפסוע גסה וא"א לעמוד על עצמו אז בשבת ואנוס עצמו ולביה"כ רשאי ולצאת מביה"כ אפי' לרוץ אסור ואל יפסע מי שדרכו וטבעו בכך יאנוס עצמו ובחידושי כתבנו מזה במהרש"א בע"י משמע דמצוה לפסוע גסה וצ"ע:

**סעיף כו**

כשיוצא עמ"א מביה"כ למדרש מותר לרוץ ויראה אם ניכר הוא שהבה"מ סמוך ונראה וודאי שרי ואסור לרוץ אפי' בלא פסיעה גסה עסי' ש"א ס"א:

**סעיף כז**

מותר עמ"א אף שלא בשעת תפלה אסור לרוק לפניו כ"א לאחוריו או לשמאלו אם אפשר עד"מ צ"ז ס"ב בזה ומ"ש לקרי"ץ משמע אף שחרית דל"ש ביה גאוה וגם אין מכניס בגופו ממש:

**סעיף כח**

שממנה עמ"א וסי' כ"ה אות ג' ומיהו כיון שלא הגיע הזמן אין איסור אלא שאפשר שהארי"י ז"ל היה רוצה לילך מעוטף דווקא:

**סעיף כט**

חייב עמ"א ומדת חסידות אפי' בא חבירו לבסוף להמתין עליו עב"י בשם ר"י ועט"ז אות ד':

**סעיף ל**

צריך עמ"א דווקא כשיכול לבוא שם בעוד יום הנה בפירוש בש"ע שבא לעיר ורוצה ללון בעיר יום גדול אם יש עוד עיר לפניו שיש בה עשרה צריך לילך עד לשם ויתפלל מנחה והיינו שיכול לבוא שם בעוד השמש על הארץ יכנס בכי טוב (עיין ריש פסחים) דאל"ה אף שיכול להתפלל מנחה עד סוף שקיעה כמבואר בל"ג וכן ערבית לדידן דקבעו חובה אבל שחרית אם הולך ביום בדרך א"צ להמתין שיגיע לעיר ויתפלל שם קודם

ד"ש דאפשר לא הטריחו אותו להמתין ולעכב איחור דרכו ומיהו בצ"ד ס"ט משמע ודאי דימתין עד שיגיע לעיר אם אין השעה עובדת ואי"ה שם יבואר. ויראה אם יש עשרה מתפללין מנחה לאחר ו' ומחצה אע"פ שלכתחלה אין רשאי (עסי' רל"ג) יתפלל עמהם וק"ו הוא מתפלת ערבית סי' רל"ה ס"א יע"ש. ועיין לבוש כאן הפירוש. ועסי' נ"ב ס"ד לענין מום ואי"ה שם יבואר וצדדין כלאחריו דמי א"ר י"ט ופשוט הוא ע' ר"פ תזרח השמש תשת כו' ויהי לילה:

**ומ"ש** מעשה דרבנן ע' ראש ברכות מ"ז ב' ובתוס' שם מאכל בי"ט שני תי' הרא"ש במ"ק דעשה דרבים דוקא שמזכה רבים והנה סובר הרא"ש ז"ל דעשה דרבנן ד"ת הוי מלא תסור וע"פ התורה אשר יורוך ועשה דרבים דחי לעשה זו דבשניהם שוים מאי אולמיה האי מעשה (ובספר ג"ו כתבנו שי"ל קום ועשה דוחה שוא"ת) ובעידנא דמיעקר א"צ בעשה כמ"ש התוס' פסחים נ"ט א' ומיהו בתרפ"ז ס"ב בהג"ה דאין שום מצוה ד"ת נדחית מפני מגילה אע"ג דמזכה רבים למ"ד בזמנה בעשרה או מוציא אותם ור"ן שם לשיטתיה כאן וע' ר"מ פ"ט מהלכות עבדים ה"ו אין הכרע מדבריו (ומ"ש דאם שחרר משוחרר לכאורה מוכח דאי עביד מהני ע' ריש תמורה אפי' בעשה ועח"מ בסמ"ע ר"ח ואין דומה לשם) וי"ד רס"ז סע"ט הביא הבי"י מצוה דרבים וכ"מ בר"מ שם דכיוצא בזה הוא דרבים ואי לר"ן אפי' מצוה דיחיד דלאו מטעם דחייה הוא והלבוש בי"ד רס"ז סע"ט פירש הטעם כיון יע"ש וא"כ לדינא קיי"ל אין שום מצוה ד"ת נדחית מפני דרבנן אפי' דרבים:

**סעיף לא**

למחוז עמ"א ברכות י"ד א' ובסי' פ"ט סנ"ח לא משמע כן והבי"י הקשה שם מדאמר ה' עושה לו חפציו הא איסורא ליכא לימא בהולך בדרך למרחוק וההיא דסעיף ח' שם לדבר מצוה או שאין שיירא ממתנת עליו הא לא"ה משמע דאסור לצאת קודם שיתפלל בביתו וצ"ע:

**סעיף לב**

והיא עמ"א דרבותא דביהמ"ד דעדיף מרוב עם וע"ה שאין לומד לדידיה רוב עם עדיף הא בשוין אף לדידיה ביהמ"ד קדושה יותר. והכ"מ בפ"ח מה"ת ה"ג כתב דרבותא נמי דעדיף ביהמ"ד מבית הכנסת ומיהו הדין אמת ועב"י וכ"מ בשם הרר"י הביאו עט"ז מי שתורתו אומנתו וביהמ"ד בביתו אם לפעמים מתפלל ביחיד לא ירגיל עצמו כו' רשאי עא"ר ולבוש. מ"ש הר"מ ז"ל שם והוא שיתפלל תפלת הציבור אפשר בזמן שהציבור מתפללין מיירי ומרב נחמן דאמר לודעי למר (עיין נ"ץ) ועכ"מ שם:

**סעיף לג**
יקבע עמ"א ירושלמי עא"ר כ"ב. ובקיץ בביה"כ ובחורף בבית החורף הוי קביעות מקום כדמצינו בי סיתוא בקייטא כו':

**סעיף לד**
מקום עמ"א ועסי' קע"ח ורע"ג ואי"ה שם יבואר בזה. עיין לבוש אשר ישתחוה איתן עתיד במקום בינוני מורה עבר ועתיד:

**סעיף לה**
שיעור עמ"א הב"י הבין דהטור חולק אמ"ש מהר"מ מרוטנבורג דמהירושלמי דלתותי דלת סגורה (פתח חלל) ואין מביט ש"מ דאין לחלק ומש"ה כתב שהחושש לג' פירושים יוצא אבל הב"ח פי' דהירושלמי ע"א הוא דצריך לכנוס ב' פתחים והיינו עזרה להודיע שאנו א"צ לאמצעי אע"פ שנכנסתי לחצר ביה"כ הולך לבית הכנסת גופא לאו כמלך ב"ו שעומד השואל בחצר והביא מדרש פ' כי תבוא יע"ש. ומ"מ מטור אין משמע כך שנתכוין לזה יע"ש. ועכשיו עושין עזרה ולביה"כ נשים אין עושין וא"י למה. ומ"ש מכבדין ברכות מ"ז א'. ואפי' יהיה הוא הי"א:

**סעיף לו**
ארון עמ"א ברכות ה' ב' והמקשה דפריך היינו במטה דידהו ולכאורה מטה אחד לשכיבה ולישיבה ולא הוי קבועה אלא דהט"ז ה' הקשה ממציעא דב' מטות היו להם ולישני במטה דלשכיבה ועפר"ח וי"ל כעין מ"ש בס' חמד משה דא"כ מה מעליותא דהיה מצטער וע"כ לפני מטתו היכא דיתיב וגריס ואין קבוע וצריך להיות להמקשת מטה ל"א קבוע והיינו אותה דלישיבה:

**סעיף לז**
הבגדים עמ"א דצריך עיניו למטה ומש"ה למעלה מקומת איש שרי עפר"ח והביא ד"ה דפרק הוציאו לו אי שרי לצור ציורים במחזורים:

**סעיף לח**
אם עמ"א ש"ך י"ד ר"י"ב אות ל' ועפר"ח דלאחורי רבו צריך ד"א חוץ ג' פסיעות מטעם שמא יצטרף לפסוק ואסור תוך ד"א נגד המתפלל ולפני רבו ד"א מצומצמות די יע"ש. ואלמימרא דנקרא רשות אחר שרי כה"ג אפי' תוך ד"א ויראה לעבור נגד המתפלל אפשר אף כה"ג אסור:

**סעיף לט**
אחורי עמ"א דבזיון הוא. וחוץ לד"א אפשר אף הב"י מודה דשרי ע' אות ל"ח בזה ועי"ד רמ"ב סעיף ל' רבו מובהק דוקא יע"ש:

**סעיף מ**

ישתוק עמ"א בע"ח במ"א אות א' לק"ש מרחוק ד"א ולתפלה אסור לזוז ממקומו היינו שא"צ להפשיט הבגדיו דהוי הפסק גדול אבל הליכה לא חשיב כ"כ הפסק. ומ"מ מ"ש המחבר בסכ"ו שאין חילוק בין תפלה לק"ש הא יש חילוק במ"ר על בגדיו ואין מכוסים דבק"ש מפשיט לא בתפלה. ולבוש כתב דבע"ח בלא"ה אין נקי מבגדיו כו' יע"ש הביאותיו בע"ט והמ"א נקיט רק ריש דבריו שיש לחלק דשם אנוס הוא דשותתין ולא היה יודע מקודם לכך א"צ להרחיק משא"כ כאן דתינוק השתין אמרו שירחיק דשם אנוס טפי ובגמ' משמע גברא דהוי הוא לא אנוס והמעיין בלבוש עיקר החילוק דהואיל ובלא"ה אין בגדיו נקיים יע"ש ע' פ"ד סוף דרך הרבים י"ל בביה"כ ה' מקבל תפלות ויכול להתפלל בלשון ארמי עסי' ק"א:

## סימן צא

**סעיף א**

צריך עמ"א דהוי הכון דדרכם בכך וכ"ש דיעבד יצא אף מי שדרכו באיזור:

**סעיף ב**

מכנסיים עמ"א ר"ס ע"ד ר"י בעי יע"ש. ועב"ח מה שנתקשה בדברי הרא"ש בשבת י' ע"א ובחידושי כתבנו מזה לדידן לבו רואה ערוה אסור בהכרח שהיה להם מכנסים ואפ"ה צריך אזור וא"כ איסורא איכא לכתחלה בלא איזור וי"ל דאם בגדיו מונחים על בטנו ממש מברך בהמ"ז והמוציא ולתפלה בעינן איזור ולא סמכינן אבגדיו מונחים על בטנו וא"כ לדידן שיש מכנסיים עם איזור על בגדיו רק מצוה בעלמא. ועיינתי בראש כתב ולהם היה כיס מיוחד למדת האבר ובתוס' שם לא נזכר זה והנה תיקן זה הרא"ש כיון דהיה להם כיס ודאי אין לבו רואה ערוה ג"כ ומ"מ לתפלה חשו לזה שלא יהא לבו רואה הכיס ג"כ וא"ש. והר"מ בפ"ה ה"ח לא זכר מאיזור ואפשר סובר כן כי להם לא היה מכנסיים ובגדים על לבן או תי' הב' ולדידן דיש מכנסיים אפי' מצוה ליכא ועיין פ"ד ה"ז זה שסיים ולכתחלה לא יעשה יותר (עיין פרישה) ויש לדחוק ולומר ולכתחלה לא יעשה שיכסה לבו לחוד בלא איזור ודוחק:

**סעיף ג**

בגילוי עמ"א ולעיל בסי' ב' כתבנו במ"א וט"ז מזה די"ל דאסור לילך ד"א והזכרה או בבית הכנסת אפי' פחות מד"א אסור. והא דקורא במים היינו בכיסה ראשו עפר"ח ולהניח תפילין ש"ר יזהר בשעת הברכה שלא יהא ראש מגולה גם לא יגע בידו בשערות ראשו דבעי נטילה עמ"ש בה' תפילין מזה. עמ"ש בסי' קס"ב במ"א י"ד ואי"ה בקפ"ג ט"ז א' יבואר:

**סעיף ד**
הנחת עמ"א וע' סי' ע"ד ה"ב ועא"ר ד' בשעת הדחק אפשר להקל בברכות במניח ידו על ראשו ופרו"ק משערות מפני מראית העין יש לאסור ע"ת סי' ב' והיינו אף אותן שתפורין מבגד מתחתיו יש מראית עין יאמרו שערותיו הם:

**סעיף ה**
לא יעמוד עמ"א אפשר מנעלים ארוכים שקורין שטיוו"ל וכללא דמילתא אם דרך לעמוד בפני הגדולים כך רשאי. ומ"ש בבתי שוקים כו' והענטשי"ך ומהר"י פול"ק קרא עליהם א"ת רגל גאוה ויד רשעים אל תנדני עב"ח מזה:

## סימן צב

**סעיף א**
וצריך עמ"א הנה יש בכאן מקום עיון ומ"מ אכתוב בקוצר ברכות כ"ג א' ורש"י ד"ה גברא דחוי ודה"ה ומ"ס גברא חזי בביאור שמפרש דקודם תפלה אין יכול לעמוד ואפ"ה הלכה כמ"ד אין חוזר לראש בקטנים ועיין סי' ע"ח שותתין מסתמא כן הוא ואפ"ה אין חוזר לראש בקטנים. ושם בגמרא אמר ר"ש בר נחמני הנצרך לנקביו אל יתפלל שנאמר הכון ומאי קמ"ל והא ברייתא היא ת"ר כו' התפלל תפלתו תועבה (ותנו רבנן כתבו בעלי הכללים הוי כמו משנה) גם הכון משמע לכתחלה ולמ"ד לכתחלה אסור אפי' יכול לעמוד ער פרסה א"ש אבל לרי"ף דמותר לכתחלה קשה זה ובהכרח דנקביו שם משותף לגדולים ולקטנים ות"ר בגדולים מיירי ורשב"ג בקטנים מיירי הכון לכתחלה (וע' רא"ש שם כנראה מפרש וי"ד גברא דהוי הוא אתה צריך להפסיק יע"ש מ"מ מוכח גם מיניה כן במ"ש שלא היה יודע יע"ש ויש לעיין קצת בזה) וז"ש רש"י גברא חזי תפלתו ראויה ומיהו ודאי לכתחלה אין לעמוד להתפלל כך ומכ"ש אם יודע שא"י לעמוד עד פרסה לקטנים ואיסורא עביד ומ"מ דיעבד תפלתו ראוי והכין הלכתא בקטנים כבסי' ע"ח ומה שנראה מתשובת קל"א הפך זה כמ"ש בחידושי לק"מ וכמ"ש אי"ה באות ב' מזה ועא"ר כתב באות ב' מזה ועוד כ' שם באות ב' בשם שו"ת רמ"א צ"ה דאף בקטני' ובשם מע"מ אין כעת ת"י. ומ"ש בשם ב"ח וסיים דבעובר זמן תפלה יש לסמוך על רי"ף דמתיר לכתחלה ביכול לעמוד שיעור פרסה דהיינו שיעור שעה כ"כ ז"ל עא"ר:

**סעיף ב**
באמצע עמ"א המחבר כ' דבאמצע תפלה אף לגדולים אין מפסיק ולא תועבה כיון דבהתחיל להתפלל לא ידע מזה ואף בשעת ק"ש דיכול להפסיק אין מפסיק (אבל ודאי קודם שהתחיל ק"ש ויודע שא"י לעמוד פרסה אסור הוא אלא דאין תועבה ואפשר איסורא נמי ליכא כ"א מצוה לפנות) וע"ז כתב הר"ב בהג"ה דאם יש בל תשקצו פוסק

בתפלה ג"כ והמ"א כתב דאין להפסיק בתפלה. ותשובת הרשב"א מיירי בנתעורר לקטנים תוך תפלה ולא יכול לעמוד רק עד שיסיים אם פוסק ומרחיק ד"א ומשתין וחוזר לתפלה והשיב שאין פוסק (ואין רשאי) וראיה דמים שותתין דקיי"ל גברא לאו דיחוי הוא מעיקרא וכפירש"י שכתבתי באות א' כ"ש כאן שא"צ להפסיק ודאי אם קודם התפלה אסור אם א"י לעמוד בקטנים משום הכוון כו' משא"כ באמצע תפלה פשיטא דק"ו הוא אם אין מרחיק ד"א ממ"ר דרבנן כ"ש שאין להרחיק ולהטיל מים בתוך התפלה ולא זו נתעורר לקטנים (דבההיא אפי' נתעורר קודם התפלה ועבר תפלתו חזיא) ואפי' גדולים נמי אין תועבה דלא ידע קודם שהתחיל ולפ"ז אין מזה סתירה לאות א' וסיים אף התה"ד דמחמיר בעיטוש בסי' ק"ג לעמוד עצמו התם מרחיק ד"א והתירו רבנן ודי בכך משא"כ לעשות צרכיו בתפלה הפסק גדול לא התירו כיון דבל תשקצו זה דרבנן הוא התירו בתפלה כמו שהתירו מ"ר על הארץ ועומד ומתפלל וא"צ להרחיק ד"א אפי'. ורשב"א אין סובר חילוק הלבוש בע"ח וצדי"ק ותינוק השתין ע' מ"ש שם ומ"ש המחבר ואם רצה להרחיק היינו בק"ש ולא בתפלה כמ"ש:

**סעיף ג**

ינקה עמ"א הנה ג' דינים הם ידיו מלוכלכות במים ב' ידיו נגעו במקום המטונף ומכוסה בגוף מלמולי זיעה ג' סתם ידים חיישינן שמא נגע כו' ומים לתפלה בעינן מים או עפר ולדברי תורה אפשר אף לכתחלה שרי כך ונגע מלמולי זיעה אסור לד"ת שינקה בעפר ודי לכתחלה וה"ה לק"ש י"א כך ולתפלה בעינן לכתחלה מים ובהיסח הדעת לק"ש וד"ת כשרים ולתפלה פסולים. והוי יודע דהר"מ ז"ל חשב בפ"ד מה"ת ה"א חמשה דברים המעכבין התפלה משמע אף דיעבד חוזר ומתפלל וא' מהן טהרת ידים ומשמע שם אפי' היסח הדעת כמ"ש בהלכה אב"ג ולדינא צ"ע בזה ולא נתבאר היטב כאן:

**סעיף ד**

צריכים עמ"א פירשתיו באות הקדום יע"ש:

**סעיף ה**

או עמ"א סי' ז' אות כ"ח ומ"ש בפריי שם במודה אני דקיל מד"ת. וקכ"ח ס"ה לפירות ידיו אין נקיות מותר ואין חוב ע' עט"ז שם וברכה י"ל די בעפר או אין נקיות מטיט עמ"ש באות ג':

**סעיף ו**

לא ישתין עמ"א הכין ודאי דישתה הא א"צ להרחיק ד"א ומ"מ מדת חסידות להרחיק ד"א ממקום התפלה:

**סעיף ז**
לרצונו מחמת טיול מ"א רא"ש. עא"ר ט' המשתין לא יתפלל כו' היינו בכלי ובאות י"א ליתן צדקה בויברך דוד כתבי מהרא"י וא"א הר"ב ז"ל תיקן כן בלבוב ובשאר קהלות קדושות וכן המנהג ליתן צדקה כשמגיע לואתה מושל בכל:

## סימן צג

**סעיף א**
שעה עמ"א בר"מ פ"ד הט"ז ובטור ישהה מעט כמ"ש הכ"מ ולח"מ שם לחסידים שעה ולנו די מעט ושם משמע שישב מעט ובע"ץ אשרי יושבי ביתך והדר יהללוך אך צדיקים יודו לשמך ואח"כ ישבו ישרים כו' יע"ש ומיהו אנו מתפללין וקורין פסוקי דזמרה מקודם (שיעור פסוקי דזמרה ח"ש) ואח"כ ברכות וק"ש ושוהה מעט קודם שיתחיל פסוקי דזמרה הוי קרוב לשעה כמו חסידים ובסי' צ' סעיף כ' י"מ ישהה שיעור שני פתחים וזהו השיעור לדידן ומיהו אף דצריך ליכנוס ג"כ שיעור ב' פתחים (נכון לחוש לכל הפירושים) כ"ז שהולך אין די רק בבואו למקומו המיוחד צריך לשהות שם טעם כאמור:

**סעיף ב**
כדי עמ"א ודאי למי שיוכל טוב להתפלל מתוך הסידור שלא להבליע נקודה אחת ובמנחה אין שוהין שעה ממש רק אומרים אשרי קודם וביש מקומות פי' התמיד:
**מ"ש** המחבר מתוך כובד ראש ולא מתוך שחוק עב"ח מצוה באימה והכנעה אך לא כ"א יכול להכניע עצמו וטוב לב משתה תמיד עכ"פ יעסוק בשמחה של מצוה או הלכה פסוקה:

**סעיף ג**
הלכה פסוקה עמ"א והלכה פסוקה שאין בה עיון ולא מחלוקת עד"מ. עיין תה"ד סי' מ"א לילך למרחץ אע"פ שעסק בהלכה ופלפול שרי דיסיח דעתו בהכרח משא"כ בתפלה גם זה טירדא עא"ר:

**סעיף ד**
לעמוד עמ"א ומ"מ אין לבטל תפלת הציבור וכ"ש אם מתירא שיעבור הזמן דרשאי להתפלל עמ"א באות ג':

**סעיף ה**
דא"צ עמ"א דאם היה עוסק בצ"צ ועבר הזמן דאין מתפלל מנחה שתים דרישה בי"ד שמ"א וכאן והט"ז שם אות ה' חולק ופסק דמתפלל מנחה שתים דהפטור לא מחמת עצמו. ועא"ר כאן באין לו מים אפשר דכ"ע מודים דמתפלל מנחה שתים:

## סימן צד

**סעיף א**
אחורי עמ"א לא בבית קדשי קדשים דאין שם רשות ליכנוס כ"א כ"ג ביוה"כ ומ"ש יכוין פניו כי בעומד אחרי כפורת אפשר לכויין פניו ממש משא"כ ברחוק א"א פניו כ"א לבו ע' ב"ח:

**סעיף ב**
אם עמ"א דאי ידרים או יצפין א"כ למה זה הגיה הר"ב והלא כ"כ המחבר ובע"ץ פירש שרוצה להדרים יע"ש:

**סעיף ג**
ואנו שמחזירים עמ"א ואם א"א לקבוע במזרח יקבע בדרום ועכ"פ לא למערב שיהיה אחורי העם להיכל:

**סעיף ד**
נגד עמ"א ועיין לבוש לדידן כו' וכל מדינה לפי תחנותה יעמידו הבית הכנסת לפי דרכם:

**סעיף ה**
יצדד עמ"א רש"י בבא בתרא פ' לא יחפור הביאו הב"י ועיין פרישה דעיני ולבי שם א"כ עמידת רגליו לדרום ויחזור פניו ועיניו למזרח. ואנו לפ"ד הלבוש בין כך ובין כך א"ש:

**סעיף ו**
יקשה עמ"א ולהר"י הטעם ברוכב שתתבלבל דעתו כשירד מהחמור אלא שבש"ע השמיט זה משמע דאיחור דרכו קאי גם על רוכב ובלבוש כתב בפירוש כן איחור דרכו ג"כ על רוכב:

**סעיף ז**
לעמוד עמ"א מהלך לא דבאבות צריך כונה ומהלך א"א לכוין כ"כ אבל יושב אף באבות שפיר דמי וא"צ לירד מבהמה רק עומד עם הבהמה שרי ואף מתר"י אין ראיה דלשיטתיה ביורד מבהמה מתבלבל דעתו משא"כ לדידן (עמ"ש אות ו') מ"מ י"ל ע"ז על תר"י. ואבות היינו ברכה ראשונה לבד עיין סי' ק"א וב"ח שם:

**סעיף ח**
אע"פ עמ"א הר"ב הוסיף ואמר דל"ת שישב בכל התפלה מפני ביעתותא ה"א כו' קמ"ל:

**סעיף ט**
יחזיר עמ"א בשם ר"י"א ז' הביאו ג"כ ע"ץ וא"ר אות ח' יע"ש:

**סעיף י**
שלא עמ"א להב"י סמוכה קצת שאם ינטל יעמוד שרי ולהגמ"י אף זה אסור דהוי גאוה ולבוש וע"ץ כתבו כב"י ועסי' צ"ח בטור וש"ע מעומד דומיא דקרבן ושם קצת שרי ויהיה תפלה חמור ולזה יש לנו לומר עמידה בסמיכה חוזר כבסעיף ט' כאן וקצת אין חוזר

ומ"מ לכתחלה אסור באימה כו' ועתוס' זבחים י"ט ב' ד"ה עמידה ובירושלמי נמי אמר באימה משמע דקצת ל"ש ג"כ באימה וי"ל עסי' ק"ב ז':

**סעיף יא**

צריך עמ"א ועסי' פ"ט אות ט"ז ברכות ל' א' ובתורת נדבה ועכשיו אין מתפללין נדבה וכן נהגו עוברי דרכים שאין חוזרין ומתפללין שנית ועפר"ח ואי"ה בט"ז ה' יבואר:

**סעיף יב**

שלא עמ"א בתה"ד סי' ו' מבואר דאם קרוב הדבר כו' שלא יפסיקו עוברי דרכים טוב בדרך מבמלון עכו"ם אפי' ימצא חדר מיוחד שלא יבלבלו מ"מ מלא עכו"ם כו' משא"כ אם אין בירור רק ספק שמא יפסיקו ע"ד ובמלון יש עכ"פ קרן זוית שלא יבלבלו בני בית עדיף במלון דר"י נכנס לחורבה מבדרך (דלא ידע מהביננו) וע"ש ועסי' צ' ס"ה בקעה כו' מ"מ מלון מלא עכו"ם. ודברי הר"ב בהג"ה אינם בדרך זה כ"א דרך שלא יפסיקו ע"ד עדיף ממלון שמבלבלים בני בית הא ימצא חדר שם שלא יבלבלו מלון עדיף ואם יפסיקו בדרך מלון עדיף אף שמבלבלים בני הבית כי אפשר חציף מאן דמצלי בבקעה ומ"מ צ"ע דבתה"ד אין זכר מזה וכאמור רק מטעם דמלא עכו"ם ועב"י צ'. ומלבוש צ' סכ"ז הבנתי דברי הר"ב דה"פ בדרך שקרוב לוודאי שלא יפסיקו ע"ד דרך עדיף ממלון שמא יבלבלו ואם דרך ספק מלון עדיף כי שמא ימצא איזה חדר וקרן זוית שלא יבלבלו יע"ש:

**סעיף יג**

ולא עמ"א גם זה מתה"ד ולא כהגהות הר"ב וע"ש כצאתי העיר במשה רבינו יע"ש:

**סעיף יד**

באיזה עמ"א כ"ז בת"ה היינו מאות י"ב עד כאן דלא כהר"ב בהג"ה. ורצ"ע עמ"ש באות י"ב ועא"ר אות י"א:

**והוי** יודע שמ"ש רש"י ברכות ל' א' מעומד עדיף ממהלך דמכוין הא מיושב בלא"ה י"ל מעומד עדיף דומיא דקרבן בעינן ויושב פסול לקרבן כבסי' צ"ח וכ"ת מהלך נמי אין דרך שירות בכך הא בורכא דבזבחים ר"פ כ"ה וברי"מ פ"ה מביאת מקדש היו"ז רק יושב והעד בזבחים מה ליושב שכן פסול לעדות וא"כ יושב או מעומד ויבלבלהו קצת בני חבית אפשר מעומד עדיף וגם בלא"ה א"א מכוונין עתה נ"ל ועמ"ש אי"ה מזה בט"ז אות ה' ובפרי חדש:

## סימן צה

**סעיף א**

עיניו עמ"א שאין לעשות תנועה משונה. וביחיד רשות ולא בציבור ובפרט להרים קול וכדומה הלבוש השמיט הגהות רבו בגי' פסיעות קודם התפלה עא"ר דהולך לבית הכנסת

עשה כמה הגשות יע"ש ומ"מ אין טורח כ"כ וראוי לעשות כן. מ"ש המחבר בסעיף ד' הוא מתה"ד סי' כ"ח ולמ"ד בירושלמי ככהנים אפשר ג"כ זה ומ"מ הלכה כמלאכים. וזע"ז א"א בתפלה עיין זבחים י"ט ב' בקידוש ידים ורגלים מכיור ואף בקדושה אין לעשות כן ועוד דגם בקדושה אין לסמוך מה"ט גופא כמלאכים בעמידה:

**סעיף ב**

ידיו עמ"א הכל כמנהג המקומות. ועא"ר בחזנים המניחים ידיהם על לחייהם שלא בשעת הזמר לא יפה עושים וגם טוב רק לזמר בקול נעימה לחוד יע"ש ועיין בתב"ש מה שהאריך. בר"ה ט"ז:

## סימן צו

**סעיף א**

ולא קערה עמ"א מדנקיט שמואל קערה כיוצא ש'/מ אינך לא עמ"ש בט"ז א' (ולא ציין אתפילין) ומ"ש שכ"מ מר"מ לאפוקי מנ"ץ בר"מ פ"ה ה"ה לא יאחוז ס"ת ותפילין שטרוד ולא כלים ומעות הנ"ץ הבין כלים אע"פ שאין טרוד בהן א"כ הי"ל ולא כלום (עא"ר) אלא הנך דשמואל קחשיב ופרט רק כלים ומעות אע"פ שדרך לעמוד בפני הגדולים כך (משא"כ סכין וככר) ואתקון מלבושים קאי יע"ש. והוא דפלגינהו כי כן הוא בברייתא ס"ת ותפילין ומימרא דשמואל כלים ומעות ועט"ז א' מ"ש בשם הב"ח ג' חילוקים יע"ש ואין להאריך ובטור מבואר שלבו עליהם שלא יפלו הא אינך לא:

**סעיף ב**

ולולב עמ"א להרד"י א"צ (עט"ז ב') וכ"כ לשיטתיה באות א':

**סעיף ג**

מותר עמ"א משמע הא לא"ה אסור ועמ"ש בט"ז אות ג'. ומכ"ש שאין לקרוץ באצבע וכיוצא בשעת תפלה והלואי יכוין קצת:

## סימן צז

**סעיף א**

סנטרו עמ"א ובשעת פיהוק א"א בע"א שרי או סנטרו היינו לחי התחתון וישען על ידו משא"כ להניח ידו ע"פ בשעת פיהוק שרי עב"י:

**סעיף ב**

לרוק עמ"א עסי' שט"ז סי"א בשבת אסור לשפשף רוק שלא בשעת תפלה ומ"א שם אות כ"ד ועיין לבוש כאן:

**סעיף ג**
א"א לו עמ"א עב"י ואמנם מלח"מ פ"ד מה"ת הי"א משמע דהר"מ סובר כל שבדק קודם הוי לאונסו ולרש"י בא"א לו לעמוד עצמו יע"ש:

**סעיף ד**
שלא עמ"א א"י אם דרך פירוש כ"כ שלא יהא נראה היינו בגד עליון אסור עיין ע"ץ וע"ת פירש דבתחתון נמי מבליע מעט מעט עא"ר. ועיין ר"מ שם מבליע בטליתו או בגדו משמע לכאורה אף בעליון:

**סעיף ה**
ואינו עמ"א אפשר ב' הפירושים להרר"י בב"י ומש"ה זורקו בידו לא שהופך פניו דהוי גסי הרוח ומיהו אם א"א לו ליגע ברוק בידו זורקו ע"י בגד או הופך פניו עב"י:

**סעיף ו**
לא לימינו עמ"א ולכאורה אפשר נ"מ למי ששולט בשתי ידיו או כהנך ספיקא דבסימן כ"ז ס"ו דלתי' הב"י הרשות בידו לאיזה צד שירצה כיון דשניהם שוין ולד"מ כה"ג יויק בימינו כיון דלא בא להורות כו' ואין להאריך:

**סעיף ז**
יכול עמ"א ירצה בזה דבתפלה אסור ליטול ביד תיפוק ליה בלא הפסק דאיך יתפלל בלא מים לז"א בצ"ב מ"ו תוך התפלה די בנקיון עפר ועא"ר אות ז' ולמ"ש א"ש דפשיטא קודם התפלה יטול במים:

**סעיף ח**
יכול עמ"א ומשום הברכה היה יכול לברך אח"כ לכך אסור משום הפסק עמ"ש בסי' ח' במ"א אות כ' מזה:

## סימן צח

**סעיף א**
בניו עמ"א בשם של"ה כי מבלבלים התפלה וגם הרגל נעשה טבע ומורגלים מקטנות להשתגע בביה"כ ובגדלם לא יסורו ממנו. מ"ש המ"א בכוונת השמות עיין א"ר אות א' שלא להדפיס שמות בסידורים:

**סעיף ב**
במקום עמ"א עירובין ס"ה א' שיכרא והרסנא יע"ש:

**סעיף ג**
בשעה עמ"א שם. ועיין לבוש אע"ג שאין אנו מכוונין מ"מ מה דאפשר לעשות עושין ע"כ אין להתפלל בבית שיש שם שכר חדש או מי דבש וכ"ש ריח רע מעופש קצת עסי' ע"ח:

**סעיף ד**
כמשאוי עמ"א ואם עשה כן עא"ר דמשמע דחוזר ומתפלל וצריך לחוש לברכה לבטלה ודאי לכתחלה יעשה מה שמוטל עליו ודיעבד אין חוזר ומתפלל:

## סימן צט

**סעיף א**
כדי עט"א בקכ"ח (ט"ס בד"א) ושם שאר תנאים מזוג יע"ש ויראה ה"ה לתפלה וה"ה שאר דברים המשכרים יראה דאסור להתפלל עט"ז שם אות לד"ה. ועפר"ח הביא ראיות דרביעית נמי כו' ואם מימרא מפורשת פ' הדר (ס"ד ב' מיל מפיג רביעית) ומ"ש בתוך הסעודה הכל לפי מה שמבין ודעתו וסעודת שמחה בי"ט מתוך שמחה מדכר בתוך הסעודה ג"כ הכל לפי מה שהוא אדם. ועמ"ש באות ב' אי"ה א"ש דברי הפר"ח. גם י"ל מיל מפיק רביעית להוראה עכ"מ פ"ד הל' י"ז מה"ת:

**סעיף ב**
תפלתו עמ"א ברכות ל"א ב' ועירובין ס"ה א' ניצול כו' וא"ש דברי הפר"ח מ"ש באות א' דהביא ראיה דשיכור רביעית נמי בכלל שיכור לומר כאלו עע"א אפילו ברביעית ובעירובין ס"ד א' שתה רביעית אל יורה יע"ש:

**סעיף ג**
כדין עמ"א בב"י תי' מזוגא דרבנן לבני ר"ג ג' תירוצים עט"ז אות א' והשמיטם פה ואפי' התחילו באיסור נמי חשיב אונס והתי' כד"מ דבני ר"ג לא היו שכורים כלל אפי' שתוים לא היו כמבואר בד"מ (בב"י משמע דלמ"ד ק"ש שוה לתפלה בשיכור לא בשתוי אבל הר"מ תי' דבני ר"ג שתוים נמי לא הוי ומש"ה כתב כאן שוה ממש ק"ש לתפלה בשתוי ג"כ ומנ"ץ לא משמע כן עא"ר קפ"ה אות ד' יע"ש) אבל הלבוש כאן כתב התחיל באיסור הוי מזיד וכ"ד הט"ז ברל"ה אות ד' יע"ש. ומיהו וראי בסמוך למנחה ויעבור הזמן ודאי אם ישתכר ודאי אף להמ"א הוי מזיד ועפר"ח. והנה בק"ש למ"ד שתוי מותר הוי מזיד ואין תשלומין (עסי' נ"ח ס"ז) ותפלה ודאי אף שתוי חשיב שוגג דמה הוי למעבד ואף למ"ש הר"ב בס"ג יש נ"מ ואי"ה באות ו' יבואר: ושיכור שהגיע לשכרותו של לוט כשוטה יחשב לגמרי עפר"ח כאן ומ"א קכ"ח אות נ"ה ובהמ"ז ושאר ברכות דשיכור מברך בשיכורו של לוט לא וחוזר ומברך ופשיטא שאין מוציא אחרים י"ח. ועסי' פ"ט אות ט"ו במ"א אם צריך להפסיק:

**סעיף ד**
ששונה עמ"א פ"א מהלכות ביאת מקדש ה"ח שונה מעט וכתב הכ"מ הא הרבה ודאי מפיגתו:

**סעיף ה**

רוכב עמ"א עירובין ס"ד ב' בר"ג השתא דאתית להכי כו' והב"ח האריך כי משמע שם דרכוב חמור ממהלך דברביעית נמי ג' מילין דוקא רק חד קולא ביותר מרביעית דמתני ברכוב ג' מילין וכתב המ"א שי"ל כתי' השני של הב"ח (כמקצת) דפסקו כבני ישיבה לא כהשתא דאתית להכי דהשתא רביעית רכוב כמהלך דמי ומיל מפיג ויותר מרביעית במהלך לא מהני כלל ורכוב ג' מילין מהני. ומ"ש בטור א"י דבמחבר נמי קשה כן. והנה ראיתי שאדון ז"ל דיבר בכאן הרבה במלות קצרות כי בעירובין שם לכ"א מהתירוצים לכאורה קולא וחומרא לתי' א' יש חילוק בין יין חזק כאיטלקי רביעית כיותר מרביעית הא חומרא קולא רכוב כמהלך ברביעית וביותר עכ"פ ג' מילין סגי ולתי' הב' חומרא דרכוב ברביעית בעינן ג' מילין וקולא דאיטלקי נמי רביעית מהלך סגי מיל ואמנם זה אינו דלתי' ב' ברכוב ויתר מרביעית לא מהני ג' מילין ורק רכוב חמור ממהלך דברביעית ג' מילין והטור ובה"ג כתבו דרכוב עדיף אין סוברים כתי' הב' רק כתי' א' וי"ל רכוב כמהלך ברביעית וביותר מרביעית רכוב מהני ג' מילין ולא ביאר הטור זה. ואם נחוש לחומרות ב' התירוצים יש חילוק ביין חזק מאד לא מהני מיל מהלך ורכוב ברביעית ג' מילין ויותר מרביעית כ"ש דרכוב לא מהני כלל וכן מוכיחין דברי הר"ן במגילה כ"ז שכתב רכוב ג' מילין ומהלך מיל וביותר מרביעית עד שיפוג ולא מהני רכוב ג' מילין ועפר"ח ותבין. ואמנם מ"ש וכ"כ הג"א (עירובין ס"ד ב') וכ"כ הר"ן לכאורה אין מסכימים יחד יע"ש ואין להאריך:

**סעיף ו**

לשכרות עמ"א ועד"מ שכור מע"ט היינו ע"י סידור יכול לדבר כו' ולייישב המנהג אבל מ"מ אין נכון כן ולפ"ז שוגג מיקרי עיין אות ג' ובשתוי אפשר מזיד מיקרי לדידן:

## סימן קא

**סעיף א**

והאידנא עמ"א ועא"ר ס"ג ס"ד דק"ש ד"ת ותפלה דרבנן יע"ש והמחבר בק"ו כפי מ"ש המ"א משמע ד"ת והר"ב שתיק ליה שם ואודי ליה ואפ"ה הגיה כאן בהכרח לחלק בין פסוק א' ועשו"ר יכוין בכל חתימה של ברכות שיש בהן קי"ג תיבות כמנין לב הביאו עט"ז בזה:

**סעיף ב**

ולא עמ"א ברכות כ"א א' יע"ש. ומ"ש כיון דהרהור לאו כדיבור דמי משא"כ למ"ד כדיבור אסור להרהר רק בק"ש ד"ת העמידו על ד"ת ולא תפלה דרבנן ודאשכחן בסיני י"ל דלא רצו להתיר לגמרי דיבור ועתוס' שם וברש"י ועא"ר ומר"מ פ"ה מה"ת היא וט'

אין ראיה דאין מעכבין אם הגביה יותר לא בהרהור ועסי' קפ"ה במ"א א' ועמ"ש בסי' מ"ב ולבוש כאן. ועיין ב"י והגמ"י פ"ה אות ג' ירושלמי לא השמיע לאזניו יצא לא צורכה אלא כר' יוסי ולא רבותא הרהור ש"מ הרהור לא יצא ודוחק לומר לדיוקא. וצ"ע בפ"ח במ"א ב' יע"ש:

**סעיף ג**

**ומשמיע** עמ"א כתב מס' הזוהר אין ראיה די"ל (דס"ל ט"ס) דכוונת הזוהר שלא ישמיע לאחרים כמ"ש רמ"א בקמ"א ס"ב ובד"מ שם יע"ש ומ"ש ופשוט דיצא כו' א"י מה מלמדינו דהא בסי' ס"ב אף בק"ש יצא ובירושלמי הביאו הבי' והגמ"י הדין צורכה לר' יוסי ולא לדידן ודברי הש"ע ל"ק אהדדי דכאן כתב משמיע לאזניו ובקמ"א חשש לזוהר ובזוהר אמר בגווני דתפלה י"ל דכאן בגמרא דידן ובירושלמי מבואר דצריך להשמיע לאזניו (בירושלמי מבואר דצריך ובגמרא רשאי) פסק כן משא"כ בקריאת ס"ת דכיון דמוציא בשפתיו לית ברכה לבטלה חשש לזוהר וראיתי בדרישה קמ"א הקשה כן ולמ"ש א"ש. ובזה י"ל דה"פ ומ"מ דיעבד ודאי יצא א"כ יש לחוש לזוהר דלא ישמיע לאזניו דמחמיר ולית כאן קולא וכ"כ הפר"ח דראוי לחוש לזוהר ומ"ש בשם האר"י ז"ל אפילו פסוקי דזמרה אין ראוי להרים קול כי השם שומע בלחש לא כמו אותם המגביהים קולם יותר מדאי ומיהו בשבת נוהגים א' אומר פסוקי דזמרה בקול רם שפיר דמי:

**סעיף ד**

מותר עמ"א לפי דברי הזוהר באות ג' אפי' בר"ה ויוה"כ אסור וראוי להתפלל בלחש:

**סעיף ה**

בכל לשון עמ"א דטוב יותר להתפלל בלשון שמבין ובציבור ודאי עדיף טפי ועסי' ס"ב במ"א אות א' וקצ"ג אות ב' דבלה"ק אע"פ שאין מבין יוצא כשאומר בעצמו ובשאר לשונות אם אין מבין א"י בק"ש ותפלה ובהמ"ז ומדכתב דמוטב משמע שיוצא בלה"ק כשאומר אע"פ שאין מבין וא"ה בצ"ג וקצ"ט יבואר עוד:

**סעיף ו**

וביחיד עמ"א ציבור היינו עשרה והא דאין הקב"ה מואס בתפלה של רבים אע"ג בעלמא רבים שנים כאן עשרה ועסי' צ' ס"ט:

**סעיף ז**

דאף יחיד עמ"א ועט"ז ה' ועפר"ח כ' שלשון ארמי אין מכירין ושאר לשונות מכירין חוץ מגבריאל יודע ע' לשון וע' פ"ד סוף ד"ה ברכות ו' א' י"ל יחיד בביה"כ מתפלל בלשון ארמי זה מצוי שם כמו חולה מתפלל בלשון ארמי שבת פ"ק יע"ש:

## סימן קב

### סעיף א

בתוך ד"א עמ"א עתוס' ברכות ל"א ב' תוס' ד"ה מכאן לפניו ולאחריו וצדדין אסור (לפניו דל"ת כמלא עיניו ולאחריו נמי אסור דלא כטור) וילפי' ד"א מעמכ"ה בה"א אבל הרא"ש דכתב כן ויליף ד"א בזה קשה ט"ז כו'. והמ"א תי' ד"א עגולה נותנין (ואף ביושב באלכסון די בד"א) א"כ בקו השוה מצד אחד ד"א הרחקה עגולות וקו שנים עשר יסוב אותו וזה רמז בזה על הקו הזה ומ"ש הרא"ש היינו ד"א לכל רוח כלומר בקו השוה וחשוב רק ד"א לבד לכל צד הם קו י"ב ופשוט הוא ומ"ש ל"א לפניו כמלא עיניו היינו די"ל דרא"ש נמי סובר כן ודוחק ובתרוצי קושיין לטור נמי א"ש. ועפר"ח בשם הר"א אמגיז"ו ז"ל הראה מקום להר"ם ז"ל הלכות שבת פי"ב הי"ח יע"ש והנה אם נילף משם ממ"ש שבו איש תחתיו דמותר לטלטל אלכסונן ה' אמות וג' חומשין יצא חומרא בצואה וכדומה דצריך הרחקת ד"א דהוי רשותו של אדם יהיה צריך הרחקה באלכסון ג"כ וכ"ש להר"מ שם אף ביושר ה"א וג' חומשין וזה לא שמענו כלל ע"כ אין ללמוד משם וצ"ע. וכעת לא מצאתי גילוי לזה. זולת מ"ש האדון ז"ל ועסי' ע"ד:

### סעיף ב

בעוסק עמ"א הא ודאי א"ו דכל שאין מוציא בשפתיו איכא חשד"א שנראה שאין מקבל עמ"ש ולפ"ז לא יהיה דיעה זו קולתו חומרו עב"י ותבין ועט"ז ג'. וב"ק א"א החמירו עליו שיהא מהרהר עיין ברכות כ' ב' יע"ש:

### סעיף ג

ואפילו עמ"א לא הקורא ועט"ז אות ג' מזה והנה הטעם דנראה כמשתחוה לו לבוש ולפ"ז לעמוד אפשר שרי ובד"מ משמע דאדם אין חוצץ כששניהם מתפללין הא אין מתפלל אסור לעמוד לפניו יע"ש משמע מטעם חציצה ואפי' לעמוד אסור ול"מ כן בסי' צ' סכ"א בהג"ה וי"ל לפניו לעמוד ג"כ אסור שמתבטל כוונתו ודוקא בצדו מותר לעמוד ועמ"ש אי"ה באות ו' מזה ועפר"ח:

### סעיף ד

בגבולו עמ"א ועיין לבוש השמיט בס"א בהגהות רבו לאחריו שרי ועא"ר אות א"ב וכן מתיר הלבוש בעוסק בתורה:

### סעיף ה

אבל בגדיהם עמ"א בשם הזוהר דיש להחמיר ולאסור אפי' בצידיהן וצדדין שלפניו אפשר כלפניו דמי ועיין סי' ע"ט במ"א אות ב' וי"ל. מיהו באות ו' משמע דצדדין שלפניו אסור:

**סעיף ו**

ולעמוד עמ"א עב"י עמ"ש הטור ולעמוד שרי (בצדו) מד"א אסרו אלא לישב הא לעמוד שרי וסיים וכ"ש לעבור דשרי ירצה דאסור לעבור נגד המתפללים הא בצדו שרי דלעמוד שרי וכ"ש לעבור וא"כ לעמוד גרע מלעבור וצ"ע דא"כ לפניו לעמוד יהא אסור מכ"ש דלעבור (ועיין פרישה ופר"ח) הוכיח מזה לטור לפניו כמלא עיניו) והמ"א סובר לטור ודאי לפניו ד"א סגי ולישב אסור הא לעמוד שרי לפניו ג"כ ואכ אפי' ננ"ח דברי הב"י דאפשר דלעבור עדיף מלעבור עכ"פ הי"ל לטור רבותא לפניו נמי לעמוד שרי ע"כ פי' דצדדי דלפניו אסור (כמ"ש באות ה') ועלי היה עומד אף לפניו שרי דעדיף מלעבור ועדיין צ"ע. ובחידושינו כתבנו דבצדו מותר לעבור ולעמוד ולפניו אסור לעבור ואף אם עמד שם עשה איסור כל שעה משא"כ כשעמד כבר מקודם שהתחיל זה להתפלל מותר לעמוד שם יע"ש מ"ש שם:

**סעיף ז**

אסור עמ"א רש"י ברכות כ"ז א' ד"ה ולא פסקיה יע"ש והיינו שרב היה מתפלל עד"מ לכותל מזרחית ור"י אחוריה ופסע רב ג"פ ועמד כך ולא הלך למקומו שהיה יושב עד"מ בדרום וצפון שלא לעבור לפני ר"י משמע לפסוע מותר ולעמוד ג"כ מותר (עמ"ש אות ו') וכתב די"ל דהיה רחוק קצת ומ"ש שהיה רחוק קצת יראה לפרש דר"י לא ממש אחורי רב רק מצדד אצדודי ונמצא באלכסון יש יותר ושרי לעבור אפילו למ"ש באות ו' וכ"ש אם נאמר כמ"ש הב"י דבצדו מותר אפילו בצדדי שלפניו דא"ש טפי אלא שלא עבר רק נגד פניו ממש ולישב במקומו בדרום או בצפון ובגמ' שם פריך שפיר והא אסור להתפלל אחורי רבו ואפשר הם ואלכסונם (וזה קצת דוחק) ומשני תלמיד חבר וכו' עסי' צ' סכ"ה וא"כ עכ"פ אין ראיה מגמרא דילן לאסור לפסוע לפירש"י אבל מירושלמי שהביא הב"י משמע שפיר דיתיב ולא פסע כלל ובגמרא אמר ולא פסקיה לצלותיה דרבי ירמיה יע"ש משמע כרש"י ואין להאריך:

**והוי** יודע שאני נסתפקתי בהא דאסור לישב תוך ד"א של מתפלל אם סמוכה שרי וכפי הנראה דאסור דהוי כישיבה ונראה כאין רוצה לקבל עמ"ש (עט"ז ג') א"כ סמוכה במקצת שאם ינטל יעמוד נמי אסור עסי' צ"ד במ"א יו"ד וקמ"א אות ב' ותכ"ב אות י"א ותקפ"ה א' דהא המתפלל אסור בזה להמ"א צ"ד יו"ד בשם הגמ"י. ונצבת עמכ"ה כיוצא בה שגם הוא עמה ממש ואפי' עמכ"ה בהמ"א מ"מ נראה שאין רוצה לקבל עמ"ש דהמתפלל אסור בזה גם חבירו אסור ואיך אמרו שאסור רק לישב ש"מ כב"י ולא כהגמ"י:

## סימן קג

**סעיף א**

וחוזר עמ"א ולא הבינותי דודאי אסור להתפלל קודם שיכלה הריח כבסי' ע"ט ס"ט ולהמחבר בלא אנוס בתפלה חוזר לראש כרי"ף ור"מ כמבואר בסי' ס"ה ופ"ה וק"ד. ואם נדחוק ונאמר דודאי ממתין עד שיכלה הריח אין בו שהות כדי לגמור כולה (מראש) כמ"ש הב"ח כאן ואמנם הרחקת ד"א וחזרה ואמירת הרבון לא הוי אונס ואין בכלל החשבון כמ"ש הב"ח ולזה כיון המ"א מ"מ קשה שהר"ב אינו אומר כן שהראה מקום לסי' פ"ה וכן מבואר בד"מ וי"ל דמירי ששהה לגמור כולה ע"י עיטוש כמ"ש הב"ח אבל הרחקת ד"א ורבון אין בכלל:

**סעיף ב**

לאחוריו עמ"א. הב"י בשם רבינו יונה ולפ"ז ה"ה צדדים דלא כמ"ש הב"י רק לאחוריו ואם א"א לאחוריו שיש נהר ילך לצדדין ולמהרי"א שם שיהיה רחוק אימתי ילך לפניו אלא שבחר לו דרך רבי יונה. דלמהרי"א צריך לומר דוקא שמתפלל לכותל. עסי' ע"ח במ"א א' וצ' במ"א אות מ"ם לרשב"א דכל בדרבנן א"צ להרחיק בתפלה ד"א ולמה ירחיק בהפחה דהוי ג"כ דרבנן כבסי' ע"ט ס"ט (ר"ר שאין עיקר הקילו בד"ת אלמא ד"ס הוי כמ"ש שם) וצ"ל דזה גנאי יותר בשעה שיוציא מגופו ואה"נ באם יודע שיתחילו המים לשתות צריך להרחיק מקודם ד"א ומיהו לדידן אף תינוק השתין מרחיק ד"א:

**סעיף ג**

ואומר עמ"א ובס"א אין אומר הרבון כמ"ש באות ה' דאין ניכר החרפה וכ"כ הפרישה ועא"ר בזה יע"ש:

**סעיף ד**

א"צ להרחיק עמ"א בצ"ב אות ב' דאם לעמוד עצמו לגדולים בתפלה כ"ש בהפחה וי"ל שם יצטרך להפסיק ממש משא"כ הליכה ד"א לא חשיב כ"כ הפסק א"כ ביחיד דליכא ביוש לא יעמוד וילך ד"א כו' ובציבור שרי גדול כ"ה דוחה דרבנן עסי' י"ג אות ח' ושוא"ת דוחה אפילו ד"ת בבזיון גדול ומדברי המחבר שהם כר"מ מבואר דיכול לעמוד עצמו מותר כ"כ בת"ה שם והמעיין שם בת"ה אפשר דמודה תה"ד כי כן מבואר בר"מ יהיה הטעם בהפחה לית ב"ת או גדול כ"ה שלא יצטרך להרחיק אלא דאם מפיה ואין מרחיק עצמו זה שסיים קשה הדבר לבדות חלוקים ולומר הגמרא לא איירי כ"א ביחיד. ומ"מ מסתימת הר"מ והמחבר משמע דהפחה אף ביחיד לית ב"ת עמ"ש אות ו':

**סעיף ה**

וגם עמ"א ומסייעתא הדין מס"א כמ"ש לשם עיין פרישה:

**סעיף ו**
המתעטש עמ"א ומסיק דלהרחיק צריך אף באין מפיח בקול וערש"י ברכות כ"ד ב' יע"ש ועא"ר ועיין לבוש. בהפחה לית בל תשקצו יע"ש לפיכך אם יכול לעמוד עצמו בתפלה יעמוד מלהפיח וגם אסור להפיח בתפילין. עיין ס' תוס' שבת הגיה בדפוס לובלין בקול ועא"ר אות ז' יע"ש בזה:

## סימן קד

**סעיף א**
מלך עמ"א ועסי' ס"ו בט"ז א' והראה לסעיף ג' דנחש לא יפסיק כ"ש הפסד ממון וק"ה סעיף ח' בהג"ה ומ"מ בתרכ"ו מ"ע אל יבזבז יותר מחומש ואפשר תפלה ג"כ לא יותר מחומש ומיהו להפסיק בתפלה כתב בצ"ב אות ב' בשם סמ"ג דאין להפסיק רק בסכנה יע"ש:

**סעיף ב**
אח"כ עמ"א ויראה כוונתו לש"ץ המקום שנהגו שיושב לתחנון ועוקר רגליו קודם שאמר הקדיש תתקבל מיד בלא קריאת התורה שאז חוזר הקדיש ג' פסיעות על זה ובקכ"ג במ"א אות יב"ג דמה"ט כשלא התפלל בלחש פוסע דחדא בפ"ע וחדא לציבור יע"ש ומש"ה כתב זה כאן ועא"ר כאן אות ג' ולמ"ש א"ש. באר"א משמע דטוב לקצר משיטה מדרך ויש להתיישב בזה דמשמע הליכה לצורך לא הוי הפסק:

**סעיף ג**
אבל עמ"א (שם הרר"י) ותיקן בזה קושיית הט"ז באות א' ועסי' י"ג בט"ז ומ"א ועפר"ח כאן:

**סעיף ד**
עקרב עמ"א ובסי' צ"ב אות ב' בשם סמ"ג ועמ"ש באות א':

**סעיף ה**
לכתחלה עמ"א הראה לסי' נ"ט ס"ה בברכות ק"ש אם טעה ומעמיד אחר תחתיו מתחיל מתחלת הברכה אם קודם האופנים וגומרין לה מתפלה (ברכות ל"ד) עב"י ולא אמרינן שאני תפלה וי"ל היכא דתניא תניא ועפר"ח הביא תשובת הרשב"א דאין חוזר לתחלת הברכה וכתב וכי מה ענין תפלה לק"ש והא בתפלה טעה חוזר לראש הברכה כו' יע"ש וי"ל דברכות ק"ש נמי העומד מתחיל מתחלת ברכה כבסי' נ"ט ופ' ק"ש ביחיד יחזור למקום הברור וה"ה בתפלת יחיד יחזור למקום הברור וגם ש"ץ אם יודע חוזר למקום שטעה רק בעמד אחר ועסי' קכ"ו וצ"ע בזה. שוב ראיתי אחר התבוננות שיש לעיין בזה עיין מ"א קי"ד ט' וקי"ט ה' וא"ר קי"ד אות ט"ו וקי"ט ד' וב"ח קי"ד וקי"ט והמתבאר

שם להמ"א יחיד שטעה באמצע אין בכך כלום ויבואר אי"ה שם והא דאמר רב הונא ברכות ל"ד א' טעה בג' ראשונות חוזר לראש טעה בחתימתן או אפשר שינה ממטבע שטבעו חז"ל והוסיף בה וא"כ אין ראיה לפר"ח אבל אם נאמר כפשטי' בקי"ט ס"ג אם טעה חוזר לראש הברכה אף יחיד בהכרח דהכין הוא בתפלה חוזר לראש הברכה ובק"ש למקום הברור וברכות ק"ש אם עומד אחר מתחיל מתחלת הברכה שטעה זה ויחיד שטעה באמצע יחזור למקום שטעה וצ"ע ואי"ה בקי"ד וקי"ט אבאר עוד וכאן אין להאריך מזה:

**סעיף ו**

אם שח עמ"א ועט"ז ג' וממ"א משמע דבקי"ד מבואר דבשח חוזר והיינו דמשמע ליה דאם הזכיר גשם בחמה הוי כשח במזיד וחוזר וי"ל דהוי כמקלל ועט"ז ק"ח אות י"ב והבן זה ועפר"ח בשם שכנה"ג כאן בשח שוגג ואינו דא"כ היינו הפסקות יע"ש ועמ"ש בט"ז דבשתיקה אם שהה לגמור אותה ברכת א"צ לחזור לראש הברכה ועא"ר ד' ור' אבהו ברכות כ"ד ב' יע"ש ועיין חמד משה הביא מסי' ס"ה ואע"פ שאין ראיה גמורה משם גם י"ל דהמחבר לשיטתיה אבל למאן דפסק דבמזיד חוזר לראש ה"ה בק"ש ועיין א"ר אות ח' בשם ע"ת דאפי' שח מזיד אין חוזר דספק ברכות לקולא והקשה דבק"ו פסק תפלה ד"ת יע"ש והנה פ"א במעל"ע ד"ת גם י"ל חומר לא תשא עסי' רט"ז גם מ"ה שח אין חוזר רק מדרבנן תו הוי ספק דרבנן לקולא ולזה י"ל דכל שמדרבנן לא יצא כאלו לא התפלל עתוסי' סוכה ג' א' בסוכה דכל בדרבנן לא יצא מ"ה (עיין מ"ש בפתיחה כוללת) ומ"ש אומר מותר שוגג עט"ז י"ד צ"ט אות ט' (ט"ס צ"ב) והנה המעיין בפ"ח מרוצח ה"ד ופ"י מה' מלכים ה"א בכ"מ פסק הר"מ ז"ל כרבא במכות ט' א' אומר מותר קרוב למזיד הוי יע"ש ומ"ש הט"ז בי"ד שם ממהרי"ק י"ל נשי לאו דינא גמירי אבל זכרים מחויבין ללמוד ולדינא צ"ע ועיין ריש כלל גדול ס"ח ב' בתוסי' ד"ה אבל תינוק והנה אומר מותר לרבא קרוב למזיד לא מזיד גמור וצ"ע:

**סעיף ז**

ישתוק עמ"א ועסי' ס"ו במ"א אות ו' יע"ש. יש לי בכאן שאלה אחת קטנה אציגה נא פה וזו תוארה:

**שאלה** מי שידיו מטונפות ושמע חבירו שבירך ונתכוין לצאת אי יצא ויכול לאכול הפרי כך וכדומה. תשובה הנה אם ידיו מטונפות ובירך דיעבד א"צ לחזור עסי' קפ"ה בצואה נסתפקו בבהמ"ז ושם ד"ת אבל בברכות דרבנן אין חוזר וא"כ הספק בצואה לא באין ידיו נקיות שרי כך בראש וכדומה ומיהו י"ל שומע כעונה דוקא בראוי לענות וכדר"ז כל הראוי לבילה כו' משא"כ כאן שאין ראוי לענות דידיו מטונפות כבסי' צ"ב עמ"א שם ד'

שוב ראיתי בר"ן ס"פ לולב הגזול עלה דהך דמקרין הלל שומע כעונה די"ל כך הביאו הפר"ח כאן ומ"מ הנך רואה ממ"ש המחבר בכאן דישתוק ושומע כעונה משמע דיצא לגמרי וה"ה כה"ג וידיו מטונפות קיל טפי דאי בעי הוי מנקה לידיו נ"ל ועסי' ריי"ג סב"ג בזה ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף ח**

אינו פוסק עמ"א ועד"מ ועיין לבוש דבתחנונים של אחר תפלה פוסק וכ"ה בד"מ דאין פוסק לאיש"ר משא"כ בתחנונים דפוסק לאיש"ר ה"ה לס"ת. ואם פסק באמצע תפלה וסבור מותר הוי שוגג א"ר אות י' ועמ"א אות ו'. וע' סימן קכ"ב (ט"ס קכ"ג) במ"א אות א' שיאמר יהיו לרצון ב"פ:

## סימן קה

**סעיף א**

ב' תפלות עמ"א כ"מ בטור שכתב שחרית ומוסף או שחרית ומנחה. ועסי' ק"ח ס"ב דיאמר אשרי תי' הפרישה בין שחרית למנחה א"א אשרי כי לא נתקן אשרי בשחרית קודם תפלת י"ח ובערבית נמי לא נתקן אלא הואיל ואומר בלא"ה אשרי שנית א"כ יאמר ויתפלל ערבית יע"ש אבל הלבוש בק"ח ובנ"ץ דאחר מנחה יאמר אשרי ומתפלל שחרית א"כ קשה ועיין ב"ח ומ"ש הפרישה בערבית יאמר אשרי כי שכח במנחה לכאורה אפי' אמר אשרי יאמר בערבית פ"ש הואיל ונתקן במנחה באשרי ואי"ה בק"ח יבואר עוד:

**סעיף ב**

ד' אמות עמ"א דאל"כ בלא"ה צריך לשהות ד"א ועב"ח דהך ד"א לאחר שעקר רגליו חשבינן ליה ואף שהה לאחר תחנונים כמה והתיישב דעתו אפי"ה לאחר שעקר רגליו ישהה ד"א:

## סימן קו

**סעיף א**

פטורים עמ"א לשיטתיה באות ב' הביא רק הרר"י עט"ז א':

**סעיף ב**

מצות עשה עמ"א הר"מ פ"א מתפלה הא"ב ולא גרס בגמרא דרחמי כו' ולפ"ז יצא קולא בנשים די להם בפ"א במעל"ע דהשאר הוי מ"ע שהזי"ג מדרבנן ול"ג דרחמי נינהו ועמ"ש בסי' פ"ט ופר"ח שם. ועיין הרר"י ברי"ף תפלה מ"ע שלא הזי"ג הלואי שיתפלל כל היום והר"ב בהגי"ה סובר כ"פ דתפלה דרבנן עסי' נ"ה במ"א ז' ומ"ש בפריי שם בר"מ פ"ח ה"ב סידור שבח מ"ה ונשים א"א כן ועמ"ש באות ג':

**סעיף ג**
חייבים עמ"א ברס"ט א' אי דמ"ע רשאין או רבותא דתינוק יע"ש ג' ועסי' ע' ס"ב ואע"פ דהקורא ק"ש בלא תפילין כו' בקטן ל"ש זה ומחנכין בק"ש ותפלה כבן שש ושבע ולתפילין עד שיהא יג"ש עסי' ל"ז במ"א אות ג"ר. י"א בשבתות וי"ט תפלה מ"ה ועמ"ש בפתיחה מזה:

**סעיף ד**
מפסיק עמ"א הר"מ בפ"ב מק"ש ה"ה וכתי' השני בכ"מ בשם הר"ר מנוח יע"ש ולתפלה אין מפסיק אע"ג להר"מ והמחבר ד"ת מ"מ די בפ"א ביום. ואף למ"ד תפלה דרבנן אפ"ה יסכים לזה דמפסיק ק"ש עם ברכותיה כיון דקורא ק"ש הכי תקנו עם הברכות עסי' ס"ז מ"ש דאין מברכין על התפלה שאין קבע דהלואי שיתפלל כל היום:

**סעיף ה**
אינו פוסק עמ"א ומ"ש יגמור אח"כ אם יהיה שעות ואם יעבור הזמן אפ"ה אינו פוסק. ומ"ש על ע"ת באי"ר אות ו' פירש כוונת ע"ת דקשיא ליה דלמא רבינו הקדוש תרוויהו איתנהו ביה תורתו אומנותו ולומד לאחרים קרא רק פסוק ראשון אבל לומד לאחרים לחוד פוסק לגי' פרשיות עם הברכות יע"ש:

**סעיף ו**
אינו עמ"א עב"י בשם ר"ן ובעל המאור דכל שיש שהות לכתחלה יכול ללמוד והמחבר פסק כוותיה דאין פוסק הא להתחיל משהגיע זמן אסור כבסי' פ"ט ס"ו:
**אם** לא התפלל מעל"ע ולא ק"ש כל היום ובה"ש איזה קודם לכאורה במחלוקת וי"ל יתפלל וק"ש ס"ס שמא הלכה אחר שליש עבר זמנה מ"ה ושמא לילה והבן. כבסי' נ"ח מ"א ז' ורגע קודם ביה"ש נמי והבן:

## סימן קז

**סעיף א**
חוזר עמ"א עפר"ח ברשב"א בתשובה סימן צ"א משמע דחוב עליו שיתנה ויתפלל (דר"א אמר אין חוזר שא"צ ור"י אמר צריך) וכ"מ דעתו הרר"י המובא ובל"מ פ"י מה"ת ה"ו דלר"י חוב הוא דהיינו שיתנה כו' אבל בחידושי הרשב"א בשם גאון והביאו הב"י וכ"מ בח"מ פ"י מה"ת ה"ו דכתב דרך שלילה מבואר דחוב ליכא אלא רשות יע"ש ומלבוש משמע דחוב איכא. ויראה בערבית כה"ג בספק ודאי י"ל דאין חוב לחזור ולהתפלל דקבעו חובה בודאי לא בספק והנה יש ג' חילוקים שחרית ומנחה חוזר ומתפלל ומתנה ואם בשבת וי"ט בספק אין חוזר דאיך יתנה (דהך יתנה חובה לה עצהי"ט) ומוסף אפי' ר"ח וחה"מ בספק אין חוזר ול"ש תנאי. ואם התחיל אדעתא דחובה ונזכר שהתפלל

פוסק דחצי חוב וחצי נדבה אין רשאי אבל התחיל בתנאי ונזכר באמצע שהתפלל י"ל דא"צ חידוש וגומר כך ובלבוש משמע שגומרה ע"י חידוש אפשר עצהי"ם עא"ר. ובתפלת ערבית להראב"ד בפ"י מה"ת ה"ו פוסק ולהר"ם אין פוסק עמ"א אות ג':

**סעיף ב**

חוץ עמ"א עסי' ק"ח סעיף ו"ו דמוסף אין לו תשלומין מה"ט אף שבערבית יתפלל ח"י כ"ש שיזכיר ומוספין כהלכתן עט"ז ומ"א בק"ח ואם ספק לו אם התפלל או לאו ועבר הזמן אפשר דמשלימה בתפלה הסמוכה ויתנה ג"כ תהא לחובתי:

**סעיף ג**

פוסק עמ"א מחלוקת הר"מ והר"א בפ"י מה"ת ה"ו יע"ש ובכ"מ ועמ"ש באות א':

**סעיף ד**

נתחדש עמ"א ברכות כ"א א' אמר שמואל מצא ציבור שמתפלל אם יכול לחדש דבר הגיה הריי"ף כדי שתהא תפלתו תחנונים (ובגמרא דילן ליתא) ובדף כ"ט רבה ור"ז השמיט שם הריי"ף כי סובר דרבה ור"ז קאי אמצא ציבור כו' שיכול לחזור ולהתפלל ביכול לחדש דבר שתהא תחנונים אבל ג' תפלות הקבועות בלא חידוש נמי יתפלל (ויי"ל מלת דל"א מיקרי ט"ס וצ"ל דמיקרי כו' ויי"ל) עוד תי' דרבה ור"ז קאי נמי אמתני' וה"פ שאם הוא גברא שנתחדש ואפי"ה אי"י כו':

**סעיף ה**

אין ציבור כו' עמ"א ועב"י האריך וע' במאור ומלחמות:

## סימן קח

**סעיף א**

מתפלל עמ"א וכ"כ הפר"ח בשמו דה"ה ערבית ומתפלל שחרית יע"ש ודע דאף עשרה שלא התפללו שחרית או מעריב מתפללין שתים ואין די להם במה שמחזיר הש"ץ התפלה להם ומיהו ודאי בעשרה שלא התפללו מנחה ומתפללין ערבית שתים אין לש"ץ להחזיר התפלה בשביל מנחה דלא תקנו אלא בזמנה שיחזיר הש"ץ הא בתשלומין לא מצינו חזרת הש"ץ וזה פשוט ועסי' רל"ד ורל"ה בזה:

**סעיף ב**

ואם היפך עמ"א הקשה כט"ז אות ב' ומ"ש שאמר תחלה בלא אשרי משמע שסובר כב"ח ופרישה דא"א אשרי במנחה בהשלמה דלא כט"ז ולבוש שכתבו דאומר אשרי במנחה בהשלמה ושחרית ומעריב שאמר תחלה אשרי ואח"כ בלא אשרי. ולענין דינא אנו אין לנו אלא דברי המחבר ואפשר אם יתנה טוב יותר. וע' אות ה' מוכח דסובר כב"ח ופרישה:

**נסתפקתי** ספק התפלל שחרית או לאו ועבר זמן שחרית אם משלימה במנחה או לאו דשמא לא תקנו חז"ל דמשלימה כ"א בודאי לא התפלל אבל בספק לא נהי כשזכר זה בזמנה מתפלל ומתנה כבסי' ק"ז אבל עבר זמנה אע"פ ששגג גם זה לא תקנו השלמה על הספק וכעת לא מצאתי גלוי לדין זה:

**סעיף ג**

שחרית שתים עמ"א פ"ט אות י"ד דכבר התפלל על דמו תו אינו פוסק ושכח ולא התפלל שחרית עד מנחה אם התחיל לאכול לי"א בפ"ט פוסק:

**סעיף ד**

יאמר עמ"א ולמ"ש הב"ח וט"ז ג' לעמוד מתוך ד"ת לתפלה א"ש דתחנון לא ד"ת מיקרי לענין זה:

**סעיף ה**

יאמר עמ"א הב"ח כתב אחר מנחה מיד אע"פ שיום א"ל אשרי וא"כ אם שכח ולא אמר קודם מנחה אין משלים אשרי ג"פ בכל יום אחר תפלת ח"י מנחה והמ"א כתב אחר ערבית בלילה א"ל אשרי וכ"ד מהרא"י בפסקיו נ"ט כהבנת ב"י רל"ד (עד"מ כאן) מה שאין כן אחר מנחה וביוה"כ בנעילה אומרים אשרי אחר מנחה וא"כ יתפלל עם הציבור ח"י ואח"כ יאמר אשרי ולהב"ח דוחה אשרי להתפלל עם הציבור דתהלה לדוד ג"פ בכל יום חיובא הוא יותר עסי' תרכ"ב ותרכ"ג לענין אמירת אשרי קודם מנחה שא"א אותו ואפשר דלא להוסיף על דברי חז"ל ג"פ כו' ויותר טוב להפסיק בין מנחה לנעילה דבין מוסף למנחה יש ס"ת עב"י ואי"ה שם יבואר ועט"ז שם:

**סעיף ו**

הסמוכה עמ"א בג"ץ משמע דמוסף זמנה כל היום ולא עבר ב' זמנים ועמ"א משמע אף דעבר זמן מוסף דלאחר שבע פושע מיקרי כבסי' רפ"ו ומכ"מ מנחה מיקרי תפלה הסמוכה והנה ברל"ג למ"ד מנחה זמנה ער צ"ה ומוסף אם נאמר דאין זמנה רק עד תחלת שקיעה להנ"ץ כבר עבר מוסף ולהמ"א מנחה סמוכה מיקרי ומתפלל קודם צ"ה שתים א' מנחה ואי שחרית לתשלומין ומיהו אם נאמר מנחה זמנה עד צ"ה בהכשר דם נפסל בסוף שקיעת החמה אפשר מוסף גם כן זמנה עד צ"ה ואי"ה ברפ"ו ורל"ג יבואר עוד ועי' במנחת כהן להר"א אפימינטיל בזה:

**דע** דק"ש בל"ח סעיף ז' הביא המחבר ב' דיעות אם יש תשלומין ועי' לבוש כאן ונ"ץ פסק דיש לה תשלומין וראיה ביטל ק"ש ערבית כו' א"כ ג"כ בזמן הסמוך לא אח"כ כמו תפלה וא"כ אם שגג בק"ש שחרית משלים בערבית ראשונה לחובה ושנייה להשלמה אף לאחר חצות לילה אבל לאחר ע"ה לא ועא"ר אות ד' הביאותיו לעיל והך תפלה

הסמוכה היינו כל שעבר ב' זמנים אע"פ שהתפלל א' עד"מ עבר ערבית ושחרית ולא התפלל ערבית רק שחרית אין משלימה לערבית במנחה ע' לבוש כ"כ בהדיא והטעם כמו שכתב התוס' ריש תפלת השחר דלא תקנו בזמן תפלה הסמוכה יע"ש:

**והנה** הא ודאי דשחרית אין לו השלמה במוסף כמ"ש הנ"ץ שם ויראה עוד טעם דאיך יאמר ומוספין כהלכתן ב"פ נראה כמוסיף עמ"א אות ט' וממ"א אין ראיה להיפך ועמ"ש עוד לקמן אי"ה מזה:

**סעיף ז**

אם עמ"א ויתפלל כסדר מעריב ואח"כ מנחה ואח"כ שחרי' וכן לעולם ע' טור וב"י בשם האגור ועט"ז ט' ובכאן י"ל דהואיל ורשות בנדבה וחידוש י"ל כהלבוש שאין מזכיר באחרות יעלה ויבא. ועב"ח ופר"ח כי יש נמה פוסקים בה"ג ורשב"א כו' דמשלים כמה תפלות יע"ש ונראה לצאת ידי כולם יחדש דבר ויתנה כמו לקמן סי"א ויצא לכ"ע:

**סעיף ח**

ושיחדש עמ"א למ"ש רמ"א ק"ז ס"ז א"כ אין שייך תשלומין למה שעבר דלא היה צריך אז לאותו דבר:

**סעיף ט**

אין עמ"א דבמוסף מזכיר הקרבנות בפי' גם נ"ש רחמי נינהו משא"כ שחרית שבת וכדומה נתקן נגד ח"י דחול שייך ביה רחמי ע' ע"ץ ותוס' ברכות כ"ו א' ד"ה איבעיא יע"ש ואי"ה ברפ"ו יבואר עד אימתי זמן מוסף אי עד צ"ה או רק עד ביה"ש:

**סעיף י**

הזיד עמ"א הנה ברס"ג סט"ו (ט"ס סס"ו) הקהל קבעו שבת צריך לילך מביה"כ להתפלל מנחה הא בחול אף ע"פ שהקהל מתפללים ערבית לא הוי סתרי אהדדי דאין ניכר דתפלת ח"י דמנחה ומעריב שוים ה"ה הוא עצמו נמי מתפלל מנחה אח"כ בעדיין יום ולא הוי תשלומין ול"ש במזיד אין תשלומין דזמנה עדיין ולפ"ז בשבת כה"ג אין תשלומין אח"כ כתב דיש לדונו לשונג וברי"ח יזכיר יעלה ויבוא בשנייה לתשלומין וה"ה בשבת כה"ג דשוגג הוי ועא"ר ח' דיש לסמוך על לבוש בסעיף ט' (עט"ז ט') דשלא להזכיר בשנייה ר"ח דעדיין יום הוא ואין מוכרח:

**כתב** הפר"ח דאם התפלל במקום שראוי לספק שיש צואה שצריך לחזור ולהתפלל כבסי' ע"ו ס"ח ולא היה זמן תפלה תו א"כ הוי מזיד ואין לה תשלומין יע"ש והיינו דפשע כיון שראוי לספק שם יע"ש ופשוט הוא:

**סעיף יא**

שסבור עמ"א שכחה י"א מזיד וטעה היינו שסבור שהתפלל ונזכר אחר זמן שלא התפלל ועט"ז י"ד אות י"ט והוי יודע דאותן מלאכות הנזכרים ברל"ב דאסור להתחיל קודם מנחה לכאורה אם התחיל ועבר זמן הוי פושע אלא דהבי"י כתב כל שמחמת טרדא לא הוי פושע ומשמע אפילו התחיל באיסור יע"ש:

**סעיף יב**

של שבת עמ"א צידד דאם לא הזכיר שבת בשנייה דאין מחזירין (דלא כט"ז אות ח') ותדקדק בדבריו ותראה דה"ק מדכתב הטור בתכ"ב שכח יעלה ויבוא בר"ח מנחה י"א דא"צ להשלים ול"ד לשכח מנחה בשבת כו' הכוונה דגם תפלת ח"י אין השלמה לשבת ותי' דשפיר השלמה דשייכי לשבת אע"ג אי לא הזכיר של שבת ודאי לא יצא כבסי' רס"ח ס"ד והם דברי הרא"ש בת"ה כ"ו ב' ותוס' שם כתבו בע"א י"ש היטב וא"כ כ"ש שכח מנחה בע"ש דתפול הקושיא מה מרויח דז' ברכות אין השלמה לח"י של חול אלא דאפי"ה מהני השלמה כ"ש די"ל דיעבד מהני השלמת ח"י בשבת לשל חול. והתוס' שכתבו שם ע"א דמוסף אין השלמה שעבר יומו לשיטתיה ע"כ או ישלים בליל י"ט ב' וכדומה ומ"מ קשה באמת לטור למה מהני השלמה ז' ברכות לח"י ועא"ר אות יו"ד ולמ"ש מיושב קצת. עוד כתב המ"א דאם לא הזכיר ר"ח כו' כי בכ"ג כתב בשתיהן שאין חוזר דבתר תפלה העיקרית אזלינן והמ"א הכריע במנחה ע"ש דאין חוזר מטעם דח"י שייכים מה"ת בשבת ג"כ ובלא הזכיר יעלה ויבא דחוזר. די"א בליל שני חוזר שכבר הזכיר כו' (ומ"ש על הבי"י תכ"ב ע' ברכות למ"ד ב' ד"ה לפי סיימו ולא נראה לחלק דלישנא דלא שנא משמע דאין לחלק כלל בין חסר למלא ואי איתא הא י"ל בליל שני ואי"ה שם יבואר) עמ"ש בט"ז אות ח' מזה:

**ואם** לא הזכיר יעלה ויבא במנחה ר"ח יום א' ומשלים בלילה ולא הזכיר בשנייה דהשתא ממ"נ לכ"ע אזלינן בתר תפלה העקרית וחוזר ולהמ"א ג"כ דהא כבר הזכיר ר"ח. אלא שראיתי להפר"ח ז"ל כתב דאין חוזר דאם לא היה ר"ח בליל שני לא היה מזכיר בתשלומין ר"ח דיו לבמ"ה כו' וכמו אם לא הזכיר בתפלה א' אין חוזר כ"ש תשלומין וכ"ד רבו של כ"ג מוהרי"ט ז"ל וכן דעת מוהר/ש יונה ז"ל יע"ש ואפשר שגם המ"א יודה לזה. וכה"ג הזכיר באי' ולא בשנייה או להיפך יצא דל"ש כאן גילוי דעת פר"ח שם, ואי"ה בתפ"ב יבואר עוד. ול"ד למ"ש הר"ב הזכיר בשנייה ולא באי' צריך לחזור אע"ג דצריך להזכיר בשתיהן הוא טעה וסבר בתר תפלה עיקרית אזלינן והוא גילוי דעת כו':

**סעיף יג**
ואינו עמ"א ע' רש"י ברכות כ"ו ב' ד"ה ואינו יע"ש הבאתיו בט"ז אות י'. ועד"מ תכ"ב בזה ואין להאריך:

**סעיף יד**
לא עמ"א ירצה להמחבר בס"א אם היפך כו' סובר דאין נ"מ בפועל כ"א בכוונה תליא מילתא א"כ לקולא נמי אם אומר שכיון כראוי ראשונה חובה ושנייה תשלומין וטעה בשתיהן יצא דלא כט"ז אות י' אבל שגג ונתכוין ראשונה תשלומין לא יצא כמש"ל:

**סעיף טו**
בתורת נדבה עמ"א ע' תוס' ברכות כ"ו ב' ד"ה טעה וטור תכ"ב ובשבת כתבנו דאין להתפלל בנדבה בספק ועמ"ש אות ח' בט"ז ולכאורה בשבת א"א נדבה:

**סעיף טז**
וה"ה עמ"א ודאי אם לא הזכיר י"ט ושבת בתפלת ח"י לא יצא אלא דאין מרויח מה שאין כן כשעדיין י"ט כו' עמש"ל:

## סימן קט

**סעיף א**
או לקדיש עמ"א ולדידן בשחרית שפורסין ע"ש עט"ז א':

**סעיף ב**
לקדיש עמ"א ל"ד אלא עד יהא שמיה רשאי ולא אמן בכלל דאדרבה אסור אח"כ הראה לנ"ו אות ה' וקכ"ד ס"ח כשיודע על מה קאי רשאי יע"ש ועא"ר אות ז' דאמן נמי ואין מוכרח ומ"ש בסי' ס"ו שמפסיק גם לאמן יהא שמיה זה נראה. עוד כתב המ"א ב' דינים א' דתפלת הציבור עדיף מאיש"ר ולכאורה קשה הא כאן מבואר דאיש"ר עדיף מתפלת הציבור וצ"ל דכאן לא הוי ממש תפלת הציבור דבא באמצע משא"כ כשמכוין עמהם ודוחק. וא"ר זי"ן הקשה דהא בסי' ס"ו י"א דאיש"ר עדיף מסמך גאולה (בב"י שם) ומסמך עדיף מת"ה כבסי' קי"א. ואף לדידן בס"ו ס"ט גאולה עדיף מכ"מ ממה דעדיף אישי"ר מת"ה אין חולק. ודין הב' דקדושה עדיף ממודים זה א"ו וכמ"ש בט"ז. ול"ת דר"ה פליג אקדושה ובמודים לא פליג ריב"ל לז"א דהטעם דר"ה סובר יחיד אומר קדושה ולדידן נהפוך הוא והעד דהר"מ השמיט מודים עמ"ש בט"ז א':

**סעיף ג**
וה"ה עמ"א ועמ"ש בט"ז דברכו עדיף והעד דבסי' ס"ו השמיט המחבר ב' אמנים וברכו מפסיק. וקדושה יש קצבה דלר"ה יחיד כו' אלמא יש קצבה:

**סעיף ד**
קודם עמ"א הנה המחבר השמיט ב' אמנים סובר בבלי חולק על ירושל' ואפ"ה בס"ב כתב תקון תה"ד י"א דכל מה דאפשר לתקן כמ"ש באות ח' אבל תפלת הציבור עדיף מאמן זה וקשה כשש"ץ מתפלל נראה שאין זה ת"ה ולמה לא יגמור קודם אמן ש"ת אף להמחבר ואפשר דמש"ה א"צ להמתין. והוי יודע דתיקון תה"ד באמן ש"ת אפשר לכתחלה רשאי כן מלה במלה כבסעיף ב' וא"ש דבבלי אין חולק על ירושלמי (דלכאורה נהי דאמן ש"ת ל"ק מבבלי ד"י"ל מילתא פסיקא נקיט ובשבת וי"ט אבל אמן האל הקדוש מא"ל לר"ה אלא דאפשר בתיקון תה"ד ולזה יש לכוין דעת הר"ב ולבוש וצ"ע. ואי"ה באות ח' יבואר עוד. ואות ז' ואות ט':

**סעיף ה**
כדי עמ"א ובסי' ס"ו ס"ס יע"ש ועמ"ש שם ובא"ר שם:

**סעיף ו**
באמצען עמ"א ועט"ז אות ב' וב"ח מ"ש בזה:

**סעיף ז**
מלה במלה עמ"א אם ירצה ימהר יסיים אבל י"ל דגם מלה נכון ועמ"ש באות ד' מזה. וע' תה"ד י"א כיון דמסיים עם הש"ץ הברכה א"א לענות אמן דהוי כעונה אחר ברכותיו (כדמוכח מההיא דרא"ש עב"י סי' נ"א) ויצא בזה והלבוש סיים שגם ישתוק אח"כ ושומע כעונה עא"ר בזה. ועמ"ש עוד מזה אי"ה באות הט"י בזה:

**סעיף ח**
ברכות עמ"א בסימן נ"ט ס"ד ברכות הבוקר יאמר מלה במלה כו' ולא ישתוק וישמע אמנים דהוי מגונה ומשמע דלא כלבוש הביאותיו אות ז'. ואע"ג דהמחבר בס"א השמיט לגי' אמנים אלו גם אם יגמור קודם מודים אלמא לא חייש לב' אמנים אלו היכא דאפשר לתקן בקל הואיל והתחיל עם הש"ץ חשש להירושל' כו':

**סעיף ט**
לא עמ"א בד"מ דפוס פירדא (והנדפס בטורים חסר זה) ובש"ע של פר"ח הג"ה זו נתחלפה לעיל בס"א ונתקשה בה ובספרים שלנו כהוגן בס"ב א"ש. והנה בטור כתב ואם הוצרך להתחיל עם הש"ץ הא לא"ה לא יתחיל סבור הייתי לומר דלשיטתיה בסי' ס"ו הביא לב' אמנים אלו יע"ש וסמך כאן על שם (ע' פרישה) ומש"ה כתב ואם הוצרך הא לכתחלה לא משום הנך ב' אמנים משא"כ המחבר השמיט ב' אמנים מש"ה השמיט בס"ב אם הוצרך ואפילו לכתחלה יכול לעשות כן והמעיין בר"מ פ"י מה"ת הט"ז אם יגמור קודם שיגיע הש"ץ לקדושה יתחיל וא"ל ימתין ויתחיל עם ש"ץ מבואר דאף לכתחלה יכול לעשות כן (ושם נאמר דא"צ לסיים הברכה עם הש"ץ) והמע' בתה"ד

סי' י"א מבואר כן דהקשה תקנתם קדושה ב' אמנים אלו לא תקנתם עד שתי' שיאמר סוף הברכה עם הש"ץ ואי איתא דעצה טובה היא ובהוצרך דוקא לא הוי מקשה מידי ומגמרא ברכות כ"א ב' אין ראיה רק למודים שלא יתחיל לכתחלה ולסמוך על ר"ת אבל קדושה י"ל דיתחיל לכתחלה עם הש"ץ וריב"ל לא יתחיל עם הציבור דאז כשיגיע ש"ץ לקדושה יהיה הוא במ"א, וגם הגמ' בבלי דלא ליסתר לירושלמי בהא עד שיגיע למודים ולא חש לאמן ש"ת י"ל מילתא פסיקא נקיט בשבת וי"ט אך ר"ה דאמר מודים ולא חשש לקדושה דיחיד אומר ואמן מא"ל אלא דיש תקנה שיתחיל עם ש"ץ ומילתא דפסיקא נקיט זה דעת המחבר אבל הר"ב בהג"ה פסק כטור ואם הוצרך דוקא כבסי' קכ"ה דצריכין לשתוק בקדושה ולשמוע מש"ץ. ולא הבינותי מ"ש הט"ז בקכ"ה מכאן דהא לכתחילה אין לעשות זה רק דיעבד וגם זה יחיד לא כל הציבור עא"ר שם וא"י על מה סומכין קצת לומר כל הקדושה עם הש"ץ בקול ויראה דגי' הט"ז כע"ת ור"מ רבקש ז"ל ופר"ח הג"ה זו שייכא לסי"א ומקומה אמ"ש המחבר שעה עוברת כתב הר"ב ה"ה לסמוך גאולה. ואין להאריך:

**סעיף י**

אינו עמ"א ועפר"ח ופרישה דקדק שהרשב"א סובר כמ"ש הב"י ומ"מ אנו נמשכים אחר דברי הר"ב בהג"ה תמיד ואין לזוז הימנו:

## סימן קי

**סעיף א**

בשעת עמ"א שצריך לגמור כל התפלה בזמנה מ"א מ"ט ד' כבסי' רל"ג ס"א. ועא"ר אם מתפלל הביננו שלא בשעת הדחק לע"ת יצא ועא"ר דקדק מברכות ל' א' דלא יצא ועמ"ש בחידושינו שם מדאמר הביננו כי מטי לביתיה לא מהדר ומצלי הוכיח הרי"ף דבביתו אין מצלי הביננו (דאל"כ פשיטא ולכתחלה מתפלל הביננו) ומדלא אמר הביננו אין חוזר ומצלי ונכלל גם שלא מדוחק רבותא טפי ש"מ דלא יצא. והנה י"ל כל השנה מתפלל הביננו שלא מדוחק חוץ גשמים ומדוחק שרי וכי מטי לביתיה בכהי"ג אלא סתמא קאמר. וע' ברכות י"ו א' עמ"ש בט"ז. הר"מ פ"ב מה"ת ה"ב כר"ע שגורה כ"ח ב' וצ"ע בזה במ"ש הט"ז אות ב' ועכ"מ שם והבן זה:

**סעיף ב**

וירא עמ"א בדרך כשלא ירא טוב יותר תפלת ח"י מהלך ומיושב מהביננו מעומד ובאמת מתוס' ברכות ג' א' וכ"ט א' אין ראיה ולא חילקו רק בין מתא ודרך. ולמ"ש המחבר בצ"ד ס"ט דחוזר ומתפלל מעומד יראה הביננו עדיף בדרך:

**סעיף ג**
מעומד עמ"א ודיעבד אם התפלל הביננו מהלך או מיושב צ"ע להמ"א וט"ז בצ"ד אם חוזר. ועפר"ח כאן וצ"ד ס"ט. צידד הביננו בדרך מהלך ובעיר בשעת הדחק ועומד וצ"ע. ואם רוכב להרר"י בצ"ד (במ"א ו') י"ל דאין יורד בהביננו אם יש לו מי שיאחז חמורו ועמ"ש לקמן אות י"א וזה שם אבאר בעזה"י:

**סעיף ד**
בימות הגשמים עמ"א ברכות כ"ט א' ור"מ פ"ב מה"ת ה"ד כ"מ בשם הר"ר מנוח ובקכ"ח ס"ב אות ל"א מתוך הסידור י"ל ועפר"ח כאן לפסק המחבר שלא תתבטל כ"כ אין ראיה לכאן. ואזיל לשיטתיה באות ה' ועמ"ש בט"ז א' ובמ"ש וי"ט אף בטוח לא:

**סעיף ה**
בימות הגשמים עמ"א לשיטתיה באות ב' ואם הפסיקוהו שהה כדי כולה חוזר לראש וא"ל לתחלת הברכה ועמ"ש בט"ז א' אם מתפלל בימות הגשמים ומ"ש וי"ט הביננו אם חוזר או לאו:

**סעיף ו**
ולא עמ"א ועב"ח ופרישה ועמ"ש בט"ז א' וע' סי' רצ"ד בנוסח הברכה במ"ש ואי"ה שם יבואר מזה:

**סעיף ז**
והאידנא עמ"א דתליא במנהגא וע' לבוש ומ"מ אין יורדין לפני התיבה ומיהו ג"כ במדינות אלו רק בי"ט:

**סעיף ח**
חוזר עמ"א להמחבר שם עמ"א שם אות י"א וע' ברכות ל"א:

**סעיף ט**
לשלום עמ"א ברכות ס"ד ב' במת יאמר בשלום ולחי יאמר לשלום:

**סעיף י**
בלי רבים עמ"א תקס"ה במ"א אות א' וכאן א"א שלא יהא א' בסוף העולם ג"כ יוצא לדרך. ומ"ש בכי טוב היינו בשחרית בנץ החמה וגם בערבית תחלת שקיעה ע' ריש פסחים:

**סעיף יא**
רוכב עמ"א כאן משמע כהרר"י דירידה מבהמה מטריד ועמ"א סי' צ"ד ו' ומ"ש שם. ושם כתבנו בט"ז ד' דמיושב גרע ממהלך (דלעבודה מהלך כשר ויושב פסול כדמוכח בזבחים י"ט א' מה ליושב שכן פסול לעדות) וכאן לא התירו לו תרתי יושב והולך בב"א דרוכב כמהלך דמי:

**סעיף יב**
לדרך בבוקר עמ"א דלא כט"ז ז' וע' אות י"ד ולמ"א מלת בבוקר סמוכה לדרך ומשמע לב"ש יאמר מיד תוך עיבורה של עיר אבל ראיתי בא"ר אות י"ד לא משמע כן:

**סעיף יג**
הסמוכה עמ"א. וסמוכה לבנ"כ וכדומה ואי לא"ה ג"כ י"ל דש"ת ברכה כוללת וסמוכה במקומה כמ"ש הלבוש עב"י:

**סעיף יד**
אחר עמ"א שנוהגין להתפלל מיד אחר שיצא מהעיר ועא"ר ומ"מ בבית יש ליזהר שלא לומר וע"ת מסופק אם יצא דיעבד עא"ר י"ד ודיעבד הסכים דיוצא וכדאי הט"ז ז"ל לענין דיעבד וכשהוא לן בדרך אומר ת"ה אפילו בעיר דכבר החזיק בדרך א"ר בשם של"ה יע"ש ונכון הוא:

**סעיף טו**
פרסה פירוש ח' אלפים אמה דפרסה ד' מילין מיל ב"א אמה ותפלת הדרך יאמר בכל פעם שיוצא מהכרך אף באמצע יום וכמה פעמים:

**סעיף טז**
יתפלל עמ"א ועט"ז אות ח' ואין בה חתימה:

## סימן קיא

**סעיף א**
צריך עמ"א. דכתפלה אריכתא. ורש"ל בתשובה ס"ד שאין להוסיף פסוקים כ"א אדני שפתי תפתח ועב"י בשם הרר"י הפירוש (תהלים נ"א) אדני שפתי תפתח בתפלה כי לא תחפוץ זבח על המזיד וה"ה בזה"ז שאין קרבן אומרים זה תפלה במקום קרבן וע' רמ"א שם זב"ח ואתנ"ה וי"ו ה"פ תרתי להכניע עצמי וגם אתן קרבן רק מקרבן הכשר הכנעה וא"כ תפלתי דתפתח פי בהכנעה רבה ודי בכך (אפשר שמש"ה על המזיד אין מביאין קרבן ולהכשר הכנעה הואיל והזיד בהמה מה חטאה משא"כ שוגג התירה משום צורך האדם. ודאי מ"ע ועוד נסתר בקרבן) עא"ר ב' בשם הרשב"ן הפרש באדם מדבר נגד עצמו אדון שלי יע"ש. וכ"כ עט"ז ברד"א:

**סעיף ב**
לענות עמ"א היינו אחר החזן לא אחר עצמו עסי' רט"ו וע' נ"ץ ועסי' ס"ו סז"ט אמן שייך לברכה ולא הוי הפסק משא"כ אישי"ר:

**סעיף ג**
בי"ט עמ"א ולבוש תי' בע"א במצרים עובדים בי"ט ולא בשבת ישמח משה כו'. ובאר הגולה תי' הובא בדפוס אמשטרדם בש"ע ואינו דברי הר"ב בהג"ה:

**סעיף ד**
חוזר עמ"א תיקן מלת אפילו שנתקשיתי בט"ז ב'. ורשאי לפסוק באיש"ר וכדומה אבל ברשות נראה דלא:

## סימן קיב

**סעיף א**
**מ"ש** המחבר צרכי ציבור שרי דזה מהשבח שרבים צריכין לו עיטור וב"י. עב"י אגדה י"ט ברכות על סדר עולם הביאו הלבוש וע' פרישה המאורעות אירעו כך ומב"ח דשכחום וחזרו ויסדום יע"ש בזה:

## סימן קיג

**סעיף א**
אבל עמ"א הנה הב"י הביא ראיה מהא דתחלה וסוף הא באמצע אין קפידא (ול"ד למלך) וע' הגמי"י פ"ה מה"ת ה"י הביאו ראיה מר"ע (ומפרשים בתוך התפלה עסי' ק"ד בט"ז א') (ומ"א ב') מבואר דמותר באמצע כו':

**סעיף ב**
נראה עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ג' מזה:

**סעיף ג**
מגונה עמ"א ולירושלים תחלה וסוף אסור ומלמדין כו' וכ"כ בד"מ אלא דהודיע דהתם נמי מגונה הוי. ועמ"א נ"א אות ח' ועמ"ש באות ד':

**סעיף ד**
כשכורע עמ"א ועא"ר ומודים ישחה ראשו וגופו בב"א יע"ש. ומשמע שם דבסוף ברכה דמלמדין שלא לשחות היינו בברוך אתה אבל בסיום ממש אין קפידא ומהריי"ל היה שוחה בירושלים בסוף וק"ק דבתחלה ליכא ברוך כ"א בא' ואפי"ה מלמדין ה"ה בסוף:

**סעיף ה**
וכשזוקף עמ"א ובסי' קכ"ז אות ב' דוקא כשצריך לזקוף זוקף בשם דמלך כורע מתחלה ועד סוף יע"ש ויי"ל הכהנים לאחר ששמעו השם היו כורעים ובס' חמד משה כתב הכ"ג עמד ושאר כהנים נופלים מפני כבוד השם יע"ש וער"מ פ"ב מיה"כ והא דלוי איטלע סוכה נ"ג היינו דאחוי קידה האמורה בקרא יע"ש ברש"י:

**סעיף ו**
ובא עמ"א בי"ד ק"ן ושם ידוע דמשתחוים לשר משא"כ במודים הניח בצ"ע ועפר"ח אם אין עכו"ם לפניו ממש ורק מצדדים או מאחוריו שרי וראיה מאברהם אבינו ע"ה השתחוה וסבור ערביים ויש להם ע"ז (בכפות רגליהם) אבק יע"ש:

**סעיף ז**
אין עמ"א תוס' ברכות י"ב א' ד"ה אמת יע"ש. ויציב כו' ונאמן הכל קאי על הדבר הזה ועסי' ס"ו ולמ"ש בש"ע דוקא בתפלה א"ש ומיהו הפי' אמת:

## סימן קיד

**סעיף א**
בתפלת מוסף עמ"א הביא רק ט"א דר"ח בר פדת עט"ז מ"ש שם דלכאורה לדידן רק ט"א עיקר ומ"ש בשאלה היינו להתחיל שחרית כל מה דאפשר לתקן אם יתחילו במנחה. וברל"ו אות א' דבמעריב מכריזין אף על הניסים כ"ש טל ומטר או משיב הרוח ומוריד הגשם אלא בערבית לית כ"ע תמן ור"ח בר פדת אפירכא תנינא קאי ויזכירו בבוקר ועב"י:

**סעיף ב**
שיכריז ש"ץ עמ"א מקיים הגירסא יכריז ש"ץ בתפלה בלחש ומש"ה שינה ולא כתב יזכיר דיזכיר שיאמר בקול רק משיב הרוח ומוריד הגשם שישמעו הקהל ויזכירו וכדי דילפון שרי להשמיע קולו ע' סי' ק"א מ"ב. והוא דברי המרדכי בפ' א' ודברי אבי העזרי אלא שסובר המחבר שיזכיר ש"ץ בלחש משיב הרוח ומוריד הגשם ומכ"מ כעין הכרזה בקול רם דאל"ה הוי אגודות ומנא ידעי הציבור אם אמר כבר כו' וא"ש דהמחבר התחיל וסיים בלשון המרדכי ועב"ח הקשה ולמ"ש המ"א א"ש ועט"ז וי"ו ולמ"ש א"ש. ואפילו ש"ץ בשנת שי"א בשבת אין איסור להפסיק כבסימן קי"א אפ"ה מתחילין רק במוסף ואפילו טעה והכריז בשחרית אין להתחיל רק במוסף לדידן נ"ל. הביא דברי הב"ח דלרמ"א אפילו הזכיר והכריז הש"ץ בקול רם בלחש אין לציבור להזכיר כ"א במנחה וכ"מ בס"ג דלדידן מפסיקין במנחה ולא יכריז הש"ץ בלחש בקול רם רב להושיע מכלכל וישמעו שפסק ש"מ כו' ובני יישובים ימתינו עד שבע כבסי' רפ"ו דכה"ג חזקה על הציבור כו' ע' מנחות ס"ח הרחוקים מותרים מחצות ואילך. ויראה אף בהפסקה ימתין אף דיי"ל בטל יחיד מזכיר עט"ז אות ד':

**סעיף ג**
וכן עמ"א ע' מ"ש במ"א אות ז' אי"ה מזה ועמ"ש בט"ז. ובימות הגשמים א"א כ"א משיב הרוח ומוריד הגשם אף בני ספרד עטו"ר וב"י. ואמנם מ"ש בני ספרד אומרים משיב הרוח ומוריד הגשם נמשך אחד הב"ח (לתרץ מלת אף בטור) ועב"י וצ"ע דבגמ' אמר ר"ח בימות החמה אם אמר משיב הרוח אין מחזירין ולכתחלה לא יאמר רק טל אף בני ספרד וז"ש הר"ב בימות החמה אף להמחבר וכ"כ הלבוש והמ"ץ אות ו' ולהב"ח והמ"א לבני אשכנ"ז כן ולהמחבר קאי הכל אימות הגשמים בין אמרו או לא אמרו וצ"ע. וכ"ה בר"מ ס"ס אהבה אות ב' מוריד הטל לבד:

**סעיף ד**
אין עמ"א ועס"ס רכ"ד (ט"ס רצ"ה) וע' אות ח' בדברים המחזירין אם סיים הברכה אומר שם ודברים שאין מחזירין אם נזכר קודם שאמר השם אומר אותו כמו על הניסים אבל טל ורוח מיד שאמר כמה דברים אפי' לא אמר השם א"א אותו כלל:

**סעיף ה**
ששמעו עמ"א ועט"ז אות ט' בזה כתב בע"א במ"א תפ"ח אות ד' אם יחיד איחר מוסף עד ששמע מש"ץ לא יזכיר עוד גשם. ולפ/ז יחיד הדר בישוב יתהר להתפלל מוסף קודם הקהילות דלא להפליג נפשיה מציבור כפי הנראה דבש"ץ תלוי אע"פ שלא שמע ממש עמ"א אות ב' מזה. וע' לבוש ששי"ץ פוסק בחזרה ובלחש מזכיר כמו קהל עמש"ל עמ"ש בסימן קכ"ו בט"ז ומ"א מזה:

**סעיף ו**
ואפי' עמ"א ומסתברא אפי' ארץ אשכנז ודידן שצריכין מטר בין פסח לעצרת אם הזכיר חוזר ודוקא בשאלה אין חוזר כבסי' קי"ז ס"ב ותבלין יש לזה דשם דוקא כשצריך כמ"ש המ"א ד' וניתן להאמר בש"ת אם אמר בברכת השנים אין מחזירין משא"כ הזכרה לא ניתן להזכיר כלל כי בתר רוב העולם גרירא חוזר:

**סעיף ז**
טל עמ"א והזכיר רוח אין מועיל לגשם עמ"ש בט"ז אות י"א:

**סעיף ח**
ואפי' עמ"א דבדברים שאין מחזירין אם סיים ואמר השם אין חוזר ולא אומרה במקום ההוא ואם לא אמר השם חוזר למקום הראוי בשאלה ובן בעל הניסים תרפ"ב חוזר היינו למקום הראוי ול"ד למשיב הרוח דיאמר במקום שנזכר כי אין לה קבוע רק בברכה ששקולה כתחיית המתים וכרא"ש עב"י משא"כ באינך חוזר למקום הקבוע. והוי יודע דלכאורה מב"י משמע דאם אמר משיב הרוח ומוריד הטל וקודם שאמר השם נזכר א"צ לומר שם מוריד הגשם אבל מהמחבר ס"ה משמע אין מחזירין הא כל דלית חזרה יאמר שם ומהרש"ל חילק ואמר בדברים שחוזר אע"פ שלא התחיל אתה קדוש חוזר ושאני בהמ"ז דכלהו ג' ד"ת דאלת"ה אף בדברים שאין חוזר יאמר שם כמו יעלה ויבא בר"ח ולכאורה קושיית מהרש"ל עצומה וההיא דטעה ולא הזכיר בעבודה ע"כ שהתחיל במודים וא"כ לית הוכחה דהרר"י ועב"י שיש ג' או ד' שיטות בזה ותבין וצ"ע:

**סעיף ט**
שטעה בהם עמ"א יש כאן קצת עיון כי הנראה מאבי העזרי בטור דלא הזכיר גשם אין חוזר לראש הברכה ורא"ש סובר אומר במקום שנזכר כפסק המחבר בס"ו ואם הזכיר גשם בימות החמה אם לא סיים חוזר לראש הברכה (אע"ג ג' הך חזרה הוי משום

דלא מינכר כשיאמר כך מכלכל כו' ואף רב להושיע מכלכל לא רצו לסמוך ע"ז רק שיאמר מתחלה ומ"מ לאו חזרה ממש שיאמר שחוזר לראש התפלה ול"ד לק"ד ס"ה שח ופסק באמצע ברכה שחוזר לראש התפלה דהתם כיון שצריך לחזור לראש הברכה מטעם חזרה תו ג' ראשונות כחדא הווין) ולפ"ז בטעה באמצע ברכה אף בג' ראשונות חוזר רק למקום שטעה ויאמר משם על הסדר. ודוקא טעה בחתימתן אז צריך לחזור לראש התפלה והמעיין בתוס' ברכות ל"ד א' ד"ה אמצעיות כתבו זכרנו ומי כמוך וכו' יחזור לראש התפלה (והמ"א השמיט זה דלדידן אין חוזר באלו כמבואר תקפ"ב) אלמא לדידהו באמצע נמי כחדא חשיבי מ"מ חוזר לראש התפלה וכן בסי' קי"ט ס"ג ומ"א ה' טעה באמצע חוזר לראש הברכה וממילא בראשונות חוזר לראש ועא"ר כאן שוב הבנתי מדברי הלבוש לקמן קי"ט שכ' לא אמר טל ומטר כו' חוזר לראש הברכה יע"ש ולמה יגרע מלא הזכיר גשם לאבי העזרי (וראי"ש ל"פ אלא אומרה במקומה ולא להוליד פלוגתא חדשה) אלא בקי"ט מירי שהתחיל ברכה שאחריה אז חוזר לראש הברכה וממילא בראשונו' חוזר לראש התפלה אבל לא התחיל בברכה שאחריה חוזר ממקום שטעה והבן זה וע' סימן תקפ"ב בלבוש ועפר"ח שם אם טעה ואמר כל השנה המלך הקדוש המלך המשפט אין מחזירין אותו יע"ש בזה:

**סעיף י**

לדידן עמ"א דלבני ספרד שאומרים טל בחמה לא יצויר דין ירושלמי בגשמים אבל יצויר בשאלה:

**סעיף יא**

עד עמ"א והיינו לבני ספרד ועמ"ש באות ג' ולדידן עד מכלכל בכלל וכמ"ש המ"א י"ד:

**סעיף יב**

ג"פ עמ"א לכאורה וכן בשאלה היינו נמי כמו בהכרזה וצריך שיאמר יותר מצ"פ ועט"ז אות י"ג מ"ש בזה יע"ש:

**סעיף יג**

הרי עמ"א ועט"ז י"ג ופרישה תי' זה באופן אחר:

**סעיף יד**

עד עמ"א ושל"ה חולה לדידן בפסח אין מועיל ובעצרת מועיל ועא"ר י"ד פסק כשל"ה עמ"א תקפ"ב א' אם בהמלך הקדוש מהני צ"פ דלא מהני ופר"ח שם כתב דמהני יע"ש ואי"ה שם יבואר:

## סימן קטז

### סעיף א

**ולא יאמר** כו' עמ"א פסוק הוא בירמיה י"ז י"ד עיין רמ"א יפה. וא"כ בתפלה מבקשין ע"ד השיבנו ה' אליך ונשובה שיהיה הוא המתחיל ואח"כ אנו וז"ש רפאנו ה' ההתחלה ממך ונרפא (נון הרבים מדברים בעדם) אנחנו מסיימין ומתגברין כי היא רפואת הנפש חולי הלמ"ד בצירי. ראה נא עמ"א ויש נוסחאות א"א נא ועא"ר קט"ו אות ד' ג"כ נא משום כמה גדולים יע"ש ופר"ח כתב ראה בעניינו ע"ד ראה עניי ועמלי כשמתפלל על החולה רפא נא פב"פ רפואה שלימה בתוך שאר חולי עמו ישראל ובפניו א"צ להזכיר שמו א"ר כאן:

## סימן קיז

### סעיף א

של יום עמ"א וא"צ לחשוב מעל"ע ועפר"ח אם עדיין לא נשלם סמוך מעל"ע ובערבית לא שאל טל ומטר אין מחזירין אותו יע"ש וא"י אם לסמוך על זה כי אין הלכה כאבי העזרי בזה ועכ"פ מחויב להתפלל ומתנה כו' כבסי ק"ז יע"ש:

### סעיף ב

עד עמ"א מ"ש שאלה בי"ט מי איתא תי' הפרישה בש"ץ בחזרה ודאי הזכירו הציבור קודם שבא לברכת השנים וכ"כ א"ר אות א':

### סעיף ג

בש"ת עמ"א ועט"ז אות ב' מזה יע"ש:

### סעיף ד

הצריכים עמ"א. ומ"ש המחבר יחיד שטעה הא ש"ץ בחזרה משמע דחוזר וכן דוקא ארץ בכללה דהרא"ש כ' דראוי לומר כו' ולא נתקבלו דבריו ומש"ה דיעבד יחיד אין חוזר הא עיר א' הצריכה מטר חוזר ועפר"ח משמע עיר א' הצריכה אם שאל יחיד בברכת השנים אין חוזר וצ"ע:

### סעיף ה

אם עמ"א ואם אדכר בתר ש"ת חוזר לברכת השנים ולא לאומרה ויתחיל תקע כיון דחוזר אומרה במקום הראוי ממש וזה שהראה לסוף הסי' יע"ש:

### סעיף ו

ושואל עמ"א ועא"ר ט' מ"ש פשוט א"י דבירושלמי הביאו הטור בקי"ד דמזכיר בש"ת אלא דלא קיי"ל כן עיין טור קי"ד:

**סעיף ז**
קודם עמ"א ובלבוש כתב הטעם דתדיר קודם ולפ"ז יחיד שצריך מטר בש"ת ביהח"מ ומתענים יאמר ענינו קודם ועא"ר אות ח' ולטעם רד"א יאמר טל ומטר קודם דחמירא עכ"פ ביה"ג. ועיין ק"ח בט"ז אות י' להלבוש תדיר מעכב יע"ש:

## סימן קיח

**סעיף א**
הסכים לרמ"א דלא כט"ז. והפר"ח הסכים לט"ז ועיין ר"מ פ"י מתפלה יע"ש. והרוצה נדבה אין מוחין בידו. אם אמר כל השנה המלך הקדוש המלך המשפט דעת הפר"ח בתקפ"ב דיצא דיעבד יע"ש. ואם אמר כל השנה האל המשפט יצא ובפר"ח כאן משמע אפילו לכתחלה יע"ש ומיהו אין לשנות ודיעבד יצא:
**כתב** א"ר כאן אות ב' משם הרד"א על הצדיקים וחסידים (ופליטת סופריהם וגירי הצדק) ד' מדרגות כי צדיק עדיף שלא חטא מעולם וחסיד שחטא ועשה תשובה וז"ש דוד שמרה נפשי כי חסיד אני והקשה דמשמע בש"ס דחסיד עדיף מצדיק וברי"מ ס"ס אהבה אות י"ג על החסידים וצדיקים יע"ש. והנה י"ל צדיק מעיקרא משמע שלא חטא אבל חסיד הוא שורשו תוספת כמ"ש הקונקורדנסיוש בשורש חסד שפירושו תוספת (יהיה) טוב או רע. ובעל תשובה צריך לתוספת כי צריך סייגים וגדרים יותר מצדיק וכן חסיד גמור עושה לפנים משורה וז"ש שמרה נפשי כי חסיד אני כי הבריא א"צ כ"כ שמירה כמו החולה שיתרפא וא"ש הטעם ואי"ה בספר המגיד יבואר עוד. תהלים פ"ו ב' יע"ש בר"מ. המעיין ברד"א משמע דל"ג זקני ופליטת. וברי"מ ס"ס אהבה ג"כ ד' כתות וב"י כלומר יע"ש ואלו גרס זקני א"צ כלומר אלא דמ"ב תיבות ליתא כ"א דגרס זקני יע"ש ובספר המגיד אי"ה אבאר:

## סימן קיט

**סעיף א**
ובש"ת עמ"א מלשון המחבר בשאר ברכות דוקא אם צריך ובש"ת אפי' על העתיד רשאי לבקש שלא יחסר לחמו עא"ר ב':

**סעיף ב**
ובברכת עמ"א בשם ב"ח דש"ת דומה לשאר ברכות לענין זה דבאמצע אסור לשאול בלשון רבים ומיהו ציבור בעצמם אומרים באמצע כמו סליחות:

**סעיף ג**
בין עמ"א בקכ"ב (ט"ס רק קנ"ב) ס"ב ועב"י שם בשם הרר"י שי"ל יהיו לרצון מיד אחר י"ח וכן ציין באר הגולה שם אות ג' וזה דלא כמ"ש הרר"י כאן ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
בברכה עמ"א וזה הדין הד' של רבינו יונה החילוק בין תחנונים של אחר התפל' אפי' לצורך יחיד רשאי להאריך כיוה"כ ועיין נ"ץ ושאר פוסקים ומ"ש מהרי"ל רבים צריכים כאות ב' דציבור שרי:

**סעיף ה**
אם עמ"א בק"ד במ"א אות ו' וקי"ד אות ט' ושם כתבנו החילוק בטעה באמצע ולא סיים הברכה חוזר למקום שטעה לבד יע"ש:

**סעיף ו**
רק עמ"א אבל כ"ז שלא סיים ברכת רפאנו אומר ענינו וכ"כ הט"ז אות ד' ודברי הלבוש כתבתי בט"ז מזה ועמ"ש באות ז' בהא דצריך לומר על הסדר אי הפירוש משום ענינו או על הסדר של ח"י ברכות:

**סעיף ז**
ענינו עמ"א מה שכתב בעבודה א"י ואנן קיי"ל בדברים שאין מחזירים אם סיים ש"ת תו אין אומרה וכמ"ש הט"ז אות ד'. ומ"ש בענינו בין סלח לראה נא הנה בט"ז כתבנו קצת מזה והנה הצידוד הוא בב' פנים או דענינו צ"ל ג"כ על הסדר או ענינו לא איכפת לן כ"כ דהא אם לא אמר כלל אין מחזירין ואיך יעכב סדרו (וכתבנו בט"ז עוד טעם כי ח"י על הסדר עולם נתקנו משא"כ ענינו רק סמך בעלמא ולא נהוג תמיד רק בתענית) והשתא מיבעיא ליה אם צ"ל ענינו אחר ראה נא כי סדרו מעכב או סדרו אין מעכב דאין מחזירין ג"כ. אלא דעדיין יש לצדד נהי סדרו אין מעכב מ"מ סדר ח"י מעכב וכמ"ש באות ו' דאם סיים רפאנו יצטרך לומר פעם שנית רפאנו והיינו שלא יהא הפסק בין רפאנו לגואל כ"ש כאן שיש הפסק בין סלח לרפאנו. וקשיא מה יועיל שיאמר שנית ענינו ואם לומר שיחזור ויאמר סלח ג"כ זה לא ניתן להאמר ועוד מה כל שכן. ואם נאמר דאסידרא דח"י ברכות ועם ענינו קפדינן הוי א"ש וכ"ש הוא ששם אמר רפאנו אחר סלח כו' אלא די"ל אסידרא דח"י קפדינן לא ענינו וכמ"ש דאין מחזירין כ"ש דלא קפדינן אסידרא וכעת לא הבינותי דברי האדון ז"ל בזה. עמ"ש בט"ז ד' מדברי הפר"ח בזה יע"ש מ"ש לעיין ביה בדבריו:

## סימן קכא

**סעיף א**
שוחין עמ"א עיין טור שדרו של אדם לאחר ע' שנין וי"ג אחר ז' שנין יעשה נחש ועיין פר"ח קי"ג ס"ד בסבא דמשפטים הקב"ה אין מקפח שכר גוף ראשון זולת מאן דלא כרע במודים יע"ש פלאות וכמה צריך ליזהר בזה:

**סעיף ב**
וסוף בברכת הטוב שמך מ"א הנה בלבוש כאן כשאומר הטוב שמך שוחה להכניע לפניו בהודאה ועפירש"י ברכות ל"ד א' ד"ה תחלה וסוף במודים ולך נאה להודות משמע שם כורע אבל ברש"י י"ב א' ד"ה כשהוא באבות והודאה הרי בהודאה כורע בברוך כמו באבות. מ"ש המחבר מודים משתקין הדין כמו בק"ש בין מלה מלה או פסיקא פסיקא משתקין ואף לא השתחוה ב"פ. הפקודות לך עא"ר וכן כתב בסידור הר"ב המדקדק הגדול בעל בנין שלמה ז"ל אמנם מ"ש הא"ר שאתה השי"ן בקמ"ץ בסידור הנ"ל שאתה בסגול הג"ה מקונטרס קורת ארזים יע"ש בזה:

**סעיף ג**
יחיד עמ"א ועיין סי' קכ"ז בשבת במנחה י"א שים שלום ואנו נוהגין שלום רב אפי' בשבת במנחה:

## סימן קכב

**סעיף א**
מפסיק עמ"א בגמרא ברכות י"ז א' מר בריה דרבינא אלקי נצור יהיו לרצון וזה סמך למנהג שלנו אבל להמחבר צ"ל דאומר ב"פ יהיו לרצון ועפר"ח וברכות ט' ב' ודברי הנ"ץ לא זכיתי להבינם:

**סעיף ב**
מקצר עמ"א מקצר ועולה היינו שיפסע ג"כ דאין חובה כו' (כצ"ל בדל"ת) ובאין שהות יאמר יהיו לרצון מיד וזה לסברת הרשב"א והיא סברת המחבר:

## סימן קכג

**סעיף א**
ג' פסיעות עמ"א והג' פסיעות אם הם ברגל א' פסיעה או בב' הרגלים עב"י ולבוש וא"ר אות ח' דהמנהג בב' רגלים:

**סעיף ב**
ואחר עמ"א בט"ז אות ח"ט. ע' א"ר אות ט' בשם ל"ח שיש חוזרין ג' פסיעות ומקפידין שלא ילך א' ויפסיק ומפני כן חוזרים מיד למקומם ועוברים על שיעור המפורש דימתין עד שיתחיל הש"ץ יע"ש:

**סעיף ג**
לצד עמ"א ולפ"ז מוכרח הוא ג"כ בעקירת רגל מה"ט באות י' דכאן ודאי ל"ש כ"א זה הפעם וי"ל בפסיעה ל"ש חולק לימין אדרבה מרחיק הוא משכינה ומהראוי שיפסיע בימין תחלה ע"כ נתן שם ט"א:

**סעיף ד**
שלום עמ"א ועל כ"י יאמר בשהופך למזרח ועיין לבוש וא"ר אות ג':

**סעיף ה**
יעמוד עמ"א ועא"ר ד' משמע דפוסע בב' רגליו יע"ש ואין מוכרח דאפשר אח"כ מכוין רגליו על עמדו עד שיתחיל ש"ץ:

**סעיף ו**
ולא עמ"א הכ"מ פ"ט מה"ת ה"ד שאין חייב לחזור למקומו ואם רצה עומד במקומו אבל למ"ש הב"י ו' פסיעות חוזר למקומו ומ"מ בשביל הקפידא לא יחזור מיד לעבור השיעור המפורש כמ"ש אות ב':

**סעיף ז**
והש"ץ עמ"א הועתק מב"ח ככלב שב כו' ממש שנראה שעשה אותה עבירה פ"ש וחוזר ומתודה עליהם ובאמת בתר"ז פסק כראב"י וליכא ככלב והב"ח כתב דאין להתוודות אם לא שינה וצ"ע דפסקינן שם דמשובח. ומ"ש מדינא שרי ברשב"א אין הכרע וי"ל דממתינים ד"א מדינא יע"ש והנה להב"ח הא דסי' ק"ה ד"א די מאחר שצורך להתפלל שנית משא"כ לט"ז אות ג' משמע שם יותר נראה כמבזה תפלתו ראשונה וי"ל דשם אין חוזר על מקומו הראשון רק עומד במקום שפסע ומתפלל שנית לכן הראיה רק מה שמצינו שם ד"ת הוי הפסק ה"ה כאן כמ"ש הט"ז אות ג' ואות ד'. ועמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף ח**
כשיעור עמ"א הביא דברי הב"ח דיחיד אין די בד"א ועמ"ש באות הקודם:

**סעיף ט**
אסור עמ"א ועט"ז אות ה' הנה הלבוש ס"ז ב' טעמים ובחר בטעם א' דלב' כל שרוב הציבור מתפללים למזרח אסור להחזיר פניו למערב וכדומה ואמנם מ"ש כשמתחיל הש"ץ ח"י כשסיים הש"ץ די שהרי הר"ב אומר כן ואיסורא עד קדושה נמי אינו כן רק מצוה ממובחר כשהתפלל כבר יעמוד ג"כ פניו למזרח לב' הטעמים:

**סעיף י**
רגל עמ"ש באות ג' די"ל פסיעה אין כבוד ולתי' הב' שפוסק כעבד מרבו ג"כ שייך כבוד לימין דשכינה ואפי' איטר פוסע בשמאל דעלמא:

**סעיף יא**
בקול עמ"א וכ"ה בלבוש ס"ג ומקורו בתה"ד י"ג יע"ש ועט"ז אות ט' והש"ץ בב' וה' אסור להסיח קודם קדיש תתקבל כמ"ש בט"ז אות ט' ומיהו ביום שיש מוסף נגמר התפלה בשחרית רשאי להפסיק אח"כ ופשוט הוא:

**סעיף יב**
אין צריך עמ"א דאם רצה רשאי ואע"פ שאין אומרים תחנונים דג' פסיעות לא תליא בתחנונים ולא ביהיו לרצון עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף יג**
פוסע עמ"א בשם לבוש וכללא הוא דהא בהא תליא כשמתפלל בלחש א"א אלקי נצור בחזרה דבשביל הציבור אומר תתקבל כו' א"כ למה יפסע עתה שנראה שנשלם ועדיין לא נשלמה עד הקדיש תתקבל משא"כ כשלא התפלל בלחש אומר אלקי נצור אח"כ בלחש בשביל עצמו ותפלת ח"י שהתפלל עולה בעדו ובעד הציבור פוסע תחלה ונפטר כעבד מרבו בשביל עצמו וגם על התחנונים ובקדיש פוסע בשביל הציבור:

**סעיף יד**
יהיו לרצון עמ"א וגם אלקי נצור א"א כי תתקבל קאי על זה משא"כ כשלא התפלל בלחש כמ"ש באות הקדום:

## סימן קכד

**סעיף א**
שאינו יודע עמ"א כחכמים ר"ה ל"ד ב' ומשמע אפי' דיעבד לא יצא ואינו בקי יוצא ביש עשרה בבית הכנסת עב"י ועסי' נ"ט במ"א ה':

**סעיף ב**
יכוין עמ"א ואם מתפלל בעצמו בלה"ק א"צ שיבין להה"ק אבל שאר לשונות אע"פ שמתפלל בעצמו צריך שיבין הלשון עסי' ס"ב ומ"ש שם. כתב המ"א תקצ"א אם אומרים פיוטים אין מוציא שאין בקי יע"ש ונראה כי א"א לשמוע כל הפיוטים והם מענין התפלה לכן אין יוצא כמ"ש כאן סעיף י' ולפ"ז ש"ץ שטעה בלחש סומך על חזרת ח"י כבסי' קכ"ו ס"ד אף שאומר פיוטים דודאי הוא יוצא ומש"ה נמי חוזר עתה בפיוטים כי לא ימנע לפעמים שיתכוין שאינו בקי ויוצא אלא שרחוק הוא ועא"ר תקצ"א ג' ולמ"ש א"ש ואי"ה בתקצ"א יבואר עוד:

**סעיף ג**
בקול רם עמ"א כתב מר"ה לכאורה מוכח דבלא דחק נמי לית קטני אטנה דאל"כ בלא להסדיר תיפוק דצריך בלחש לש"ץ וה"ה ציבור וכתב דמ"מ דוקא דחק מטעם דש"ץ צריך להסדיר דאל"כ קשה לר"ג כל השנה מא"ל כבסי' ק' ועסי' קל"ט ס"א י"ל קריאת התורה אין כ"כ רגילות כמו תפלה בכל יום. ועא"ר אות ג' תי' דבר"ה מותר להשמיע קולו בתפלה כבסי' ק"ח ס"ג ומש"ה אמר להסדיר ובכל השנה התירה דאסור להשמיע קולו כ"א ע"י דחק שרי ואדרבה מהתם מוכח דוקא דחק זה תוכן כוונתו יע"ש:

**סעיף ד**
שיעור עמ"א וכ"כ המחבר רל"ב שצריך שיגמור כל התפלה בזמנה במנחה או שחרית דלאחר ד' שעות לית ליה שכר בזמנה וע"ש במ"א בת"צ היאך לנהוג:

**סעיף ה**
וטוב עמ"א היינו באין שעה דחוקה כ"כ רק שיריאים כו' ואם דחוקה ביותר או התינוקות יענו אמן עיין לבוש סימן רל"ג או יקרא לאי שהתפלל כבר ויענה אמן ועא"ר אות ד"ה. ולכתחלה ראוי לציבור להתפלל עם ש"ץ מלה במלה עד שומע תפלה ומודים עא"ר והם בלחש והש"ץ בקול:

**סעיף ו**
אחר עמ"א בסעיף ד' שצריך ט' לשמוע וגדולים דוקא יג"ש וב"ש שכבר התפלל הש"ץ בלחש משא"כ כאן שלא התפלל בלחש לית ברכה לבטלה ועא"ר וברל"ב ס"א להמחבר אה"נ דצריך ט' אח"כ ולדידן די באי ומ"ש שם בקול רם הש"ץ והציבור בלחש:

**סעיף ז**
אין עמ"א ומי שאין מטריח הציבור אשריו ועיין נ"ץ הביא מה שסיים שם דמענישין אותו על שמטריח הציבור ומ"ש ילך לאחוריו כי אין הליכה כ"כ הפסק אם הוא לצורך קצת עסי' ק"ד במ"א אות ג' יע"ש והכל אם כוונתו לשם שטים בזה שפיר דמי:

**סעיף ח**
יש עמ"א בסי' צ' סי"ח בהג"ה שלא יעסוק בתורה בשעה שציבור אומרים סליחות כ"ש שצריך לשמוע כל התפלה מש"ץ ולא יעסוק בשום דבר ועיין טור בשם הרא"ש ל"מ שאסור לומר כל הברכה דהוי ברכה לבטלה אפילו באמצע אסור וכ"ש אותם המזמרים עם הש"ץ ומגביהים קולם הוי כיוהרא ויש לגעור בהם דהוי כקלות ראש יע"ש:

**סעיף ט**
על עמ"א משמע אפי' בין הפרקים או פסוקי דזמרה ועמ"ש בסי' ס"ו מזה:

**סעיף י**
אמת הוא עמ"א ובקדיש צ"ל (ט"ס בקדוש) אמן פירושו רק בקשה שיאמנו דברי האומר במהרה בחייכון כו' ועמ"ש מזה בסי' נ"ו ונ"ז ובקונטרס קטן שלי הארכתי ועמ"ש לקמן עוד מקונטרס הנ"ל:

**סעיף יא**
בניו עמ"א ומוטב שלא להביאם כ"א גדולים קצת ויודעים כי בלא"ה הרגל נעשה טבע ב' ועא"ר מ"ש בשם כל בו ד' ט' אוי להם שמשיחים בעת התפלה כי ראינו כמה ביה"כ נחרבו בשביל עון זה ובווי העמודים יש למנות אנשים ידועים על זה בעונשים רכים ויביישם ברבים יע"ש:

**סעיף יב**

בחט"ף עמ"א ויראה ה"ת קמ"ץ קטן לא רק בקמ"ץ גדול שיהיה נח נסתר א' ממנו ונו"ן נח נראה יאמר בפירוש גם אין לענות אמן עד שסיים הש"ץ כל המלה לגמרי כמו יוצר המאורות וכדומה שבחצי המלה יאמרו אמן וזה אסור כמ"ש ועמ"ש באות י"ד אי"ה מזה. כ"ז מקונטרס קטן שלי אשר רשמתי אצל הסידור שלי:

**סעיף יג**

אינו עמ"א סובר דהמחבר סובר דוקא לצאת הוי אמן יתומה אפי' יודע הא כשיצא אע"פ ששי"ץ מוציא כו' מיקרי אין מחויב בה כיון שהוא התפלל והר"ב מחמיר דא"י איסור אפי' נהנין הא יודע מודה להמחבר בחזרת התפלה דאין מחויב מיקרי (ויהיה דעת המחבר הרר"י והר"ב דעת רב כהן צדק וע"ז הביא דברי הב"ח דיש להחמיר בחזרת התפלה דמיקרי מחויב בה ואפי' יודע אסור כדעת התוס' סוכה כ"א ב' יע"ש ומיהו מה שהיקל הב"ח בנהגין וס"ת באין יודע דשרי וסובר שמ"ש התוס' בסוכה לחלק בין יודע לא"י החזרת התפלה קאי זה לא פסק כוותיה וכהר"ב דמחמיר כה"ג בנהנין דלתי' בתרא שם בתוס' סוכה דא"י אף נהגין אסור ועא"ר אות ט"ו ולמ"ש דברי האדון ז"ל הם ברורים:

**סעיף יד**

מיד עמ"א בקונטרס קטן שלי (הביאותיו באות י"ב) דיראה שאין לענות אמן הקהל עד שסיים הש"ץ אמן בקדיש ומיהו כשמאריך בניגון יאמרו מיד אחר דאמירן בעלמא אבל במאריך בסוף הברכה בניגון יראה דאין לענות אמן כ"ז שלא סיים הברכה עסי' רט"ו ס"ג אחר קטן בר חינוך עונים אמן ויראה ודאי אחר חרש ושוטה אין עונין אמן דלאו בר מצות כלל אפי' מדרבנן ונשים שמברכות על מ"ע שהז"ג לולב כו' כיון דרשות להם ג"כ רשות לענות אחריהם אמן אבל לא חובה עיין רט"ו ס"ב התם המברך חייב בה ע' פר"ח כאן וקכ"ח סי"ג כשאומרים הכהנים השם יאמר אמן ובקכ"ח כתב ב"ח וב"ש ואפשר תרוייהו יאמר ועמ"א רט"ו אות ג' כשמברך לישראל אפילו בלא הזכיר השם כמו הרחמן יאמר אמן מ"ש הר"ב בשם הרד"א יש לענות מיד אמן יראה תכ"ד כדיבור דמי ומחלוקת הפוסקים י"א ג' תיבות וי"א ד' תיבות כבסי' ר"ו בט"ז ומ"א ג"ד מ"ש המחבר כאן ברכה שמחויב בה (היינו לצאת להמ"א וט"ז) צריך לשמוע כל הברכה ויוצא וא"ל לא יצא ואע"פ שכתב המחבר לא יענה אמן כלומר ולסמוך ע"ז לצאת וכבר הארכנו בזה בט"ז אות ד' ועסי' ריי"ג ס"ג וא"ר שם אות ה' ולבוש שם דמשמע הטעם דמצות צריכות כוונה וזה סותר למ"ש המ"א ס' ג' וע' ר"ט ס"ג כ"ז העתקתי מקונטרס ישן הנ"ל מ"ש המ"א בק"ב לא מצאתיו ועסי' קכ"ח במ"א ע"ג:

**סעיף טו**
אין צריך עמ"א משמע דעתו דחזרת התפלה שחובה לשמוע אפי' לבקי (כבסעיף ד') צריך להמתין עד שיכלה מפי כל הציבור כבסי' קכ"ח סי"ח במ"א אות כ"ז (ט"ס רכ"ח צ"ל קכ"ח) ומ"ש כאן לאו בחזרת התפלה וקצת דוחק ועפר"ח פסק להיפך דאף בברכת כהנים א"צ להמתין רק על רוב ואנו אין לנו אלא פסק המחבר והר"ב אודי ליה שם:

**סעיף טז**
יכוין עמ"א להלכה לא יסמוך על הש"ץ דאי אפשר לשמוע הכל ממנו ועסי' קפ"ג ובט"ז אות ו' מזה ובמגילה נמי א"א לשמוע הכל ועמ"ש בה' מגילה מזה:

**סעיף יז**
שומע עמ"א. הנה הט"ז באות ד' ואות ו' סובר דהמחבר מדין אמן יתומה קאמר זה דעכ"פ איסורא איתא לז"א הואיל ורוב הציבור שמעו הברכה ועונין אמן יכול הוא ג"כ לענות אע"פ שלא שמע הברכה כלל (ולפ"ז לאו מתורת כתבי מהרא"י ז"ל העתיק זה וא"ש דכאן כתב כאלו הוא הלכה רווחת והיינו משם א"ח בשם רבינו האי ובקכ"ח סט"ז כתב בשם יש מי שאוסם והוא מכתבי מהרא"י ז"ל ק"ט י"ש) אבל המ"א מיאן בזה דסובר דהר"ב כתב ויש מחמירין שאין קולא נמשכת כלל מדיעה זו וביודע שרי לגמרי כאין לצאת א"כ כאן ע"כ לאו משום לתא דאמן יתומה כ"א מטעם הרד"א בסעיף ח' (ט"ס ס"ה) דצריך לומר מיד אמן לאחר סיום הברכה ולזה העתיק המחבר מכתבי מהרא"י (כמ"ש באר הגולה פ') דאמן מכלל הברכה והר"ב לא הוסיף כ"א קצת רבותא אפי' לא שמע כלל והיא היא. ומלבוש נראה כמ"ש בט"ז ו' דמשום אמן יתומה ומסייעא ליה ההוא דקכ"ח סט"ז יש מי שאומר וכדכתיבנא. וע' בספר תוס' שבת שקשה מכאן לקל"ט ס"ו בהג"ה ובא"ר שם מבואר יותר ועמ"א סי' נ"ז אות א' ומ"ש שם בפריי וי"ל בין אמן דרשאי לענות אפי' לא שמע הברכה כלל כל דלית ביה אמן יתומה (ע"פ תנאים המבוארים בסעי' ח') ובין ברוך ה' המבורך לעולם ועד שכ"ז שלא שמע בעצמו מהמברך אע"פ ששמע מציבור אומרים ברוך ה' המבורך לא יענה רק אמן על מה ששמע. וזה טעות דבקדיש וברכו נמי כן עמ"ש אות ח"י:

**סעיף יח**
וכן עמ"א הנה בקדיש וקדושה וברכו נמי כל שלא שמע על מה הוא עונה והנך נראה כמחייב בדבר ולהמחבר והר"ב יודה בזה בסעי' ח' איך יענה כאן ואזיל לשיטתיה באות י"ז דכל שיש גדר אמן יתומה לא מהני תנאי דארחות חיים כלל לז"א דאין זה מיקרי מחויב שביחיד א"א זה. ומכאן באמת קשה דמבואר דאף ברכו עונה ברוך ה' המבורך עם הציבור אע"פ שלא שמע כלל מהמברך וצריך לחלק בין שומע מפי ציבור ובין שומע

משי"ץ לבד וכמ"ש הא"ר בקל"ט אות ט' וזה מותר למ"ש המ"א בנ"ז א' ולולי דברי האדון ז"ל בכאן הייתי אומר מ"ש קדושה וברכו היינו ג"כ הך דינא דמהרא"י ז"ל בעוד שמתפלל שמע מהמברך ברכו וסיים תפלתו והקהל עונין עונה ג"כ אבל הוא ז"ל סובר דקאי נמי אלא שמע כלל קשה וצ"ע:

**יראה** לקבל ש"ץ חסיד ביותר טוב ואפשר יכוין ואנו אין מכוונין כבסי' ק"א ס"א בהג"ה ויוציא לנו דהוי כאין בקיאין ומוציא הש"ץ והבן ועא"ר:

## סימן קכה

### סעיף א

שותקין עמ"א ס"ו ס"ג אות ו'. בשבת האמור בקמ"ץ הה"א אע"פ שהידיעה בפתח נשלם הדגש מגרוניות ע"ש בשם מהרי"ל עד"מ כאן. עיין פרישה מקדישים במ"ם כמשפט לה"ק לא ארמית צריך הפסק בין שמקדישים ובין אותו כמו וזכרתם את וכדומה עא"ר:

### סעיף ב

מנענעים עמ"א מ"ש הב"ח וכן כתוב על יד נביאך לא ככתוב דיש י"ד תיבות עד וקרא וככתוב לית רק י"ג תיבות עד וקרא יע"ש בטור והמ"א כתבו סמך לנוסח שלנו מחזקוני יע"ש ואמנם בטור מבואר וכן כתוב והוי י"ד תיבות:

**עיין** בה' ר"ה מדין י"ג מדות בכל ימות השנה צריך ציבור וכולם אומרים ביחד ל"ד לקדושה שצריך שהש"ץ לבדו יאמר וישתקו וכן בקדיש:

## סימן קכו

### סעיף א

ודילג עמ"א בברכת המינים אם התחיל סוף הברכה נמי התחיל מיקרי ואין מסלקין אותם:

### סעיף ב

מיד עמ"א ובחידושינו הקשינו מי"ד י"ב אין ראיה דהתם אין דרך עכו"ם בכך משא"כ כאן אפיקורסים שכיחי גם י"ל בעשה כן ג' פעמים מסלקין לגמרי שם כתב הר"ב להתיר דיעבד משמע הא ליתן לכתחלי צריך בדיקה ועמ"ש בפריי שם בשפתי דעת אות ה' מזה. ופרישה והפ"ח וא"ר הסכימו דאין מסלקין לגמרי יע"ש ועסי' ג"ן סי"א:

### סעיף ג

כל מקום עמ"א ושבת וי"ט אין בא בנדבה אבל בר"ח יתנה כבסי' ק"ז וי"ל. וע' קכ"ד ס"י דיוצא בשמע משי"ץ ועמ"א ט"ז. ועב"ח כאן מ"ש דאין נ"מ בין ב' פירושים ברש"י ברכות ל' ב' ד"ה בציבור והא לפי' א' בעינן תרתי שמע משי"ץ ותפלת המוספין לפניו ואנן קיי"ל במנחה נמי ועפר"ח כאן:

**סעיף ד**

כמו עמ"א הלבוש השמיט וכן נהגו (או והכי נהוג) משום דברי"ח שייך ביטול מלאכה וכ"כ הפר"ח ובחה"מ אין חוזר כמו ברי"ח יע"ש. והמ"א הסכים להר"ב דשבת וי"ט הקילו יותר וחל ר"ח בשבת מודה הלבוש משום לא פלוג יע"ש ואנו סומכין על הר"ב. ומ"ש המ"א בב"ח ט"ס אע"ג די"ל דשבת וי"ט קיל מר"ח ובשבת וי"ט סומכין לומר ש"ץ סומך ממוסף אמנחה מ"מ כתב דט"ס שם ועא"ר ד' ולדינא קיי"ל כפסק המחבר והר"ב דממוסף על מנחה לא סמכינן. ועמ"ש בחידושינו אפי' איחרו הקהל מוסף עד אחר שבע ומתפללין ביחד זא"ז אפי"ה אין סומך ממוסף אמנחה דשחרית ומוסף רגילין להתפלל יחד:

**ממ"ש** המחבר כאן ב"ה בלחש ש"ץ לעולם אין חוזר והר"ב שתיק ליה והא אשכחנא פתרי במוסף בי"ט א' דפסח להר"ב בהג"ה שם דש"ץ מזכיר בלחש ומפסיק בקול רם משמע דאם לא הזכיר הש"ץ והקהל בלחש אין חוזר דמדינא הוי ראוי לפסוק במוסף אלא לדידן א"א להכריז יע"ש ועמ"ש שם בפריי סי' קי"ד סעיף ג' בהג"ה שם:

**סעיף ה**

בגי' ראשונות עמ"א מה שהראה מקום לקכ"ד סעיף ב' א"י השייכות לכאן דלהמחבר נמי בהכרח הכין הוא דאין מקטני אמנה עמ"א קכ"ד ג'.

## סימן קכז

**סעיף א**

ולא ישחו עמ"א. וכ"כ הט"ז אבל בכ"מ פ"ט מה"ת הלכה ד' מבואר שמנענע ראשו ודי יע"ש ויש שם קצת קושיא ממ"ש תחלה בין ציבור וש"ץ לא ישחו יותר מדאי וא"כ ודאי משמע כדין המבואר בקי"ג וסיים הטעם דמיחזי כיוהרא והש"ץ משמע שכורע כדין דמחזיר התפלה להוציא שאין בקי וכ"ב הב"ח והנ"ץ:

**סעיף ב**

בשחיה עמ"א תי' קושיית הב"ח על מהרא"י בפסקיו קו"ף דבסוף ברכה קפדינן שיזקוף בשם והקשה הב"ח דבתחלת ברכה נמי צריך שיזקוף בשם ותי' המ"א בסוף תקנת חז"ל שצריך לזקוף בסוף הברכה ממש הלכך זוקף בשם (ערש"י ברכות י"ב אי ד"ה כשהוא כורע וזוק"ף כו' ובגמרא כשהוא זוקף ר"ל שצריך לזקוף בסוף מש"ה זוקף בשם) ותחלת הברכה הואיל שאין דעתו לשחות כל הברכה ויזקוף ממילא יזקוף בשם (ולפ"ז אם רוצה לשחות הכל כמו ר"ה ויוה"כ בתקפ"ב רשאי בשם באבות בתחלה):

**סעיף ג**
בברכת עמ"א בית ראשונה בפת"ח הידיעה כמו לנחותם כהנים עם קדושיך עם דבוק לקדושיך טעם קדושיך נקראים וכ"כ הפר"ח שכ"מ במס' יומא בפ' טרף בקלפי ופרק שני שעירים בוידוי ואלו בני אהרן עם קדושיך לא קאמר מאן תנא יע"ש:

**סעיף ד**
עד עמ"א שאנו אומרים רק עד תיבת שלום:

**סעיף ה**
כן יה"ר עמ"א והט"ז הסכים לתת טעם לאותם שאומרים כן לפי ששלום הוא עיקר הברכה יע"ש באות דל"ת:

## סימן קכח

**סעיף א**
כתוב עמ"א ועח"מ שם א' וב"ש ב' תי' דכל מידי דלית ליה הנאה לא חיישינן וא"י א"כ לקרוא ראשון ונ"כ אפי' דאיכא איסורא ה"ל לר"ן ומגיד לומר דשרי מה"ט ואפשר לנ"כ דאין אנו עושין כלום שרי מה לנו אם כהן הוא או לאו ישא עונו משא"כ לקרוא ראשון אי איסורא היאך קורין אותו לזה אמרו דליכא איסורא (משא"כ חשש תרומה שאלו יתנו לו תרומה) ועסי' ר"א במ"א ד' דכהן קורא ראשון ד"ת א"כ איך קורין אותו במקום כהנים אחרים ועוברים על וקדשתו. ומיהו אם הכהנים מוחלים ליכא אסור תורה רק דרכי שלום עיין גיטין נ"ט ב':
לא עמ"א שבת קי"ח ב' כתובות כ"ד ב' והקשה מנ"ל לרבי יוסי לחלק בין נהנים אחרים דכה תברכו ולא זרים סתמא קאמר קרא ותי' דלא כפרש"י עשה דכה תברכו אלא עשה דברכה שא"צ מאת ה' אלקיך תירא (רמז למ"ש מהרימ"ט בח"א קמ"ט ב' תירוצים א' בזמן המקדש בשם המפורש איכא עשה כדאמרי' בפ"ד מיתות ועוד דברכה שא"צ לא תשא ליכא דרך הודאה רק עשה דאת ה' תירא יע"ש) ולרש"י בכתובות י"ל דרי יוסי לא היה אומר כלום ורבותא דגנאי הוא לו (או כמ"ש הב"ח לזות שפתים) ותוס' סוברים דעשה הוא ברכה לבטלה. וי"ל מ"ש המ"א מנ"ל לר"י הוא בעל התוס' דיש לפרש שלא היה אומר ר' יוסי כלום וע"ז כתב מ"ש. עוד פירש המ"א דר"י בעל התוס' תמ"ה (דלפי' הא' י"ל מתרץ לרבי יוסי) על רבי יוסי דמה רבותא לשיטתיה בעירובין צ"ו ב' דנשים סומכית רשות ה"ה זר רשאי לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה ובכתובות תיבעי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין דמיתה ג"כ עשה לר' יהודה הוא דאמר מעלין ולדידיה עשה דסובר נשים אסורות לסמוך ה"ה זר עשה (שם בעירובין צ"ו ב') הלכה כר' יהודה כמ"ש

הר"מ פ"ג מה' מעה"ק ה"ח ואיכא עשה בזו אפי' אם כהנים אחרים דקרא סתמא כתיב וכפירש"י:

**סעיף ב**

כשקורא עמ"א וכ"כ באות ל' יע"ש ומה"ט ניחא חזן בסעי' כ"ב יע"ש ולשיטותיה באות ד' כאן והנה י"ל כהב"ח באות ד' וחזן נמי כשקרא כהנים אין כוונתו עליו רק לאותם הראויים ממש שעקרו בעבודה ואה"נ אם אומר בפירוש שיעלה אע"פ שלא עקר רגליו עובר בעשה ועא"ר אות ט"ז בתשו' מהר"מ מינ"ץ נסתפק אם לא עקר רגליו ואמרו לו צריך לעלות יע"ש ועיין קצ"א א' והנה להרבה פוסקים שם אין כח ביד חז"ל כה"ג (דלית סייג ונדר ד"ת כלל) ושם אין מנין הברכות מ"ה יע"ש ואף אם נאמר דיש כח והעמידו דבריהם במקום תורה בסייג וגדר כמו הזאה בז' בשבת בע"פ דלית בעידנא משא"כ כאן ובשלמא בפסולי דרבנן י"ל ל"ש דחייה דפסול הוא מדרבנן כשלא עקר ברצה והדברים ארוכים ואי"ה בפתיחה כוללת ופתיחה לברכות אבאר עוד:

**סעיף ג**

אם עמ"א לאפוקי מלבוש נסתפק אם מברך אקב"ו פ"ש כיון דאין מחויב עוד וע' סעיף י' בפר"ח הביא דיעות בכהן יחידי אם מברך אקב"ו והעלה די"ל דיחיד מ"ה עובר כדעת ט"ז ג' ואפי' מדרבנן מברך אקב"ו וכ"כ מ"א אות ט"ז. ומהא דר"ה כ"ח ב' מתרמי צבורא אחרינא אי בעי מברך ואי לא כו' היינו ברכת כהנים ומשם הוכיחו הגמ"י ותוס' שם ד"ה הכא דכיון שעלה פ"א אין עובר. וא"י דלמא אי בעי לא מברך ולא יעול לבית הכנסת או לא יקרא לו ואין עובר משא"כ בכור צריך ליתן מתנות:

**ודע** דכהן יחיד עכ"פ מדרבנן צריך לעלות כמ"ש המ"א אות ט"ז ולכאורה ה"ה בציבורא אחרינא מדרבנן מיהא חייב דאל"כ למה מברך אקב"ו וכמ"ש הפר"ח סעיף י' דמש"ה כהן יחיד מברך דחייב מדרבנן א"כ כשיש הרבה ביה"כ וכהן יוצא מאחת אין רשאי לעמוד בשנייה בשעת נ"כ ופגמא ודאי איכא דהרואה לא ידע שכבר נשא כפיו. ועמ"ש ס"י וסכ"ח אי"ה מזה:

**סעיף ד**

כשהכהנים עמ"א דאפי' אמרו לו אין עובר דהעמיד דבריהם כו' כבסי' קצ"א א' וכ"מ מהמחבר ס"ב כל כהן שאין בו עוב' כשאמרו לו הא יש בו ואפי' דרבנן (דכלהו דרבנן רק זר וחלל ויושב ד"ת) אין עובר ובאות מ' ומ"א משמע דלא העמידו דבריהם בתפלה ועא"ר שם ועמ"ש בט"ז ג' בנ"כ לטומאה דרבנן אם נ"כ ועיין ברכות ך' מדלגין ע"ג ארונות יע"ש וכהן יחידי שאמרו לו לעלות י"א ד"ת מחויב וי"א דרבנן כמבואר ומהא דירושלמי נזיר פכ"ג רבי אבהו יתיב בכנישתא דקסרין הביאו התוס' סוטה ל"ח ב' ד"ה

כל (עמ"א אות מ"א) לכאורה מיתא תמן ל"ד אלא בבית הסמוך וטומאה דרבנן דאל"כ איך הותר ת"ת עיין מפרש שם ש"מ נ"כ אף טומאה דרבנן אין דוחה י"ל כל שלא אמרו להם פשיטא דצריכין מקודם לצאת. וי"ל שם תמן ממש ות"ת עשה דרבים חמיר ודוחה לעשה ול"ת דטומאה ועתוס' זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין דכרת דוקא דוחה לעשה ול"ת וי"ל ת"ת דרבים נמי ובס' נ"ו כתבנו מזה אי"ה בסי' ש"ה אבאר עוד. ומיהו בזה"ז לית תורה דרבים דנדחה ועסי' פ"ט וק"ו ותרפ"ז ועי"ד שע"ב. מ"ש המחבר עד שיגמרו היינו כל הדוכן וכ"ה במהרא"י בכתביו כ"ב (ט"ס באר הגולה ק"ב) ועיין לבוש:

**סעיף ה**

ויש עמ"א בתי שוקיים יש כעין מנעלים ארוכים מרגלו עד ארכובה בין שוק לרגל הא ארוכים יותר והם מכנסיים עם מנעלים יחד אין איסור דלא הוי בכלל הגזירה לכ"ע ובט"ב אסור בגד מחופה עור משום תענוג משא"כ כאן עמ"א תקנ"ד אות ט"ז ומנעלים שאין בהם קשירה נמי אסור לא פלוג עב"י ועד"מ. ועפר"ח אם הולכין בשוק בתי שוקיים אלו ומטונף אסור בלא"ה כדמוכח בסוטה מ' א' ומש"ה צריך להצניע מנעליהם תחת הספסל וכ"כ א"ר ז' ומהא דכתבו הגמיי' לא פלוג י"ל אף במכוסין הא מגולים אף בתי שוקיים כה"ג אסור אם לא שיש לו מנעלים אחרים:

**סעיף ו**

שנטלו עמ"א די"ל מ"ש הר"מ ז"ל פט"ו מה"ת ה"ה טומאת הידים סתם ידים טמאות הם לסעודה ולקידוש (ער"מ פ"ה מה' ביאת מקדש ה"ג) וכ"מ ממ"ש בנו הר"א ז"ל כשעומד בתפלה דאין היסח הדעת ועא"ר אות ה' ולמ"ש א"ש. עמ"ש אי"ה באות ט':

**סעיף ז**

הלוי עמ"א והפר"ח חולק דאפי' מקצתם ת"ח אסור לת"ח ליצוק מים לע"ה יע"ש:

**סעיף ח**

ולא עמ"א ועסי' צ"ב במ"א ד"ה יע"ש איזה מיקרי מקום מטונף מ"ש בתק"א מ"א י"א וט"ז ח' אוסרים יע"ש ועא"ח אות ח' צידד להקל בשמן שמעורב משא"כ עצי בושם אסור יע"ש ועיין ר"מ מ"ה מה' ביאת מקדש הי"א וי"ב נשתנו מראיהן פסולות וטבילה נמי פסול לקידוש וכשר לנט"י כמבואר בקל"ט סי"ד ולכאן אס"ר דוקא כלי. ואם רחץ ידיו קודם ע"ה ושמר ידיו שפיר דמי ועיין שם ה"ט. ובכ"מ:

**סעיף ט**

ובירך עמ"א ובאמת בר"מ פ"ה מה' ביאת מקדש ה"ג היסח הדעת פוסל ובפט"ו מה"ת ה"ה כדרך שמקדשין לעבודה משמע דהיסח הדעת פוסל כאן. וצ"ע בסתם ידים ואין לו מים אם יעלה לדוכן. ועא"ר אות י"ב דאם לא היה לו מים בבוקר דמבר"ך על נקיית

ידים כשיטול ידיו לנ"כ מברך ענ"י והפר"ח כתב דאין מברך ענ"י כל שמנקה בבוקר כו'. ומ"ש תוס' סוטה ל"ח א' ד"ה כל דתיכף לנ"י ברכה כדי הילוך כ"ב אמה יע"ש וראוי ליזהר בזה. עא"ר ד' י"ג וראוי לכתחלה לחלוץ מנעלים שאין קשירה קודם נטילה ודיעבד אין מעכב אבל ביש קשירה צריך להתיר קודם נטילה ועמ"א שם י"ט. עמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף י**

ברצה עמ"א והפר"ח כתב שיכול לעקור מעט ואמת הוא כבסי' ק"ד ס"ב ומ"ש ביתו סמוך כו' כ"ש עקירה לרחוץ הוי עקירה דלא כעט"ז וכתבו ז"ל (הפר"ח וא"ר) דה"ה כ"ז שלא סיי' רצה אם עקר עולה לכתחלה יעקור בהתחל' מיד, וע' פרישה דראוי ליטול ידיו קודם רצה שיהא ראוי ברצה לעבודה ולעקור רגליו ומיהו אם עקר רגליו וידיו מטונפות רוחץ אח"כ ועא"ר י"ד וט"ז: (ואפשר כהן הירא וחרד יטול מיד ואח"כ בעמדו על הדוכן יטול שנית לקיים תיכף לנטילה ברכה בלא הפסק כ"ב אמה ולא ראיתי נוהגין כן וגם יש חשש יוהרא. עמ"ש אות מ"א:

**סעיף יא**

כשעוקרין עמ"א יש חיסור מלת גמר"א בד"א:

**סעיף יב**

עד ע' מ"א והוא מב"ח וכ"כ נ"ץ וע"ת ועפר"ח וא"ר אות י"ט אבל הלבוש כתב שיכלה אמן ממש להסמיך ברכת כהנים יע"ש:

**ודע** דאם לא עקר רגליו בסוף עבודה אין עולה יראה דאמן אף ע"פ שהיא מהברכה (כבסעי' ט"ז) מ"מ שוב אין עולה לדוכן:

**סעיף יג**

שנים עמ"א והפר"ח כתב דאם קטן בר חינוך קורא כהנים (אם יש גדול עמו) וכ"ש עתה שאומר אלקינו אין חשש שיאמר מלת כהנים בקול רם ועא"ר אות כ"ד דאפי' לאחד י"ל כהנים בקול רם ואין לגעור בעושין כן א"כ בגדול וקטן י"ל כן. ועט"ז ג':

**סעיף יד**

וי"א עמ"א ועא"ר אות כ"א בשם ל"ח יע"ש:

**סעיף טו**

כלפי עמ"א ועפר"ח דאף שאין ס"ת יש שם נ"כ והכהנים עומדים במזרח אע"פ שההיכל לצד דרום יע"ש:

**סעיף טז**

אינו עמ"א דלא כט"ז אות ג' דאי מחויב לעלות אע"פ שאין קוראים לו יע"ש ועפר"ח סעי' י':

**סעיף יז**
מברכין עמ"א והמנהג לאחר שהחזירו פניהם כלפי העם מתחילין בברכה אח"כ וע' לבוש אבל הר"מ ז"ל סובר דפניהם כלפי ההיכל מברכין:

**סעיף יח**
באהבה עמ"א ועא"ר אות כ"ו בשם תנחומא אמור מלא בכוונת הלב יע"ש:

**סעיף יט**
מגביהין עמ"א ועא"ר אות כ"ז בשם שכ"ג:

**סעיף כ**
מתחילין עמ"א ודי"ע דהמחבר וי"א י"ל תלוי אם דרשה דאמור להם שיקרא ש"ץ מלה במלה אם דרשה גמורה כמ"ש הט"ז באות ג' אין לחלק אף יברכך צריך להקרות ואם נאמר דאסמכתא ורק מפני שלא יטעו צריך להקרות א"צ להקרות יברכך ועפר"ח דש"ץ יקרא מסדור לא בעל פה ואפשר שלא יטעה הש"ץ ועסי' ל"ב סל"א וכתי' הפר"ח דקריאה זו לא מעכבת (ואף למ"ד ד"ת) כדמוכח ב"ה שכולה כהנים כולם עולים לדוכן יע"ש ועמ"ש בסעיף כ"ה אי"ה:

**סעיף כא**
אין עמ"א ובר"מ פי"ד מה"ת הי"א משמע דמ"ה הוא מפי השמועה כה תברכו בעמידה ובנ"כ ובקול רם ובלה"ק ופנים נגד פנים ועיין סעיף כ"ד ובט"ז אות ך'. ומשמע דהיינו כולהו מעכבים וכהן שנקטעה ידיו אין נ"כ ועפר"ח כ"כ דכלהו לעיכובא:

**סעיף כב**
ובעמידה ע' מ"א וסמיכה ממש הוי כישיבה ולא יצא עסי' קמ"א במ"א א' ב':

**סעיף כג**
ובקול רם בינוני מ"א ועיין תוס' סוטה ל"ח א' ד"ה או אינו וי"ל מהתם בקול רם ממש ומכאן בינוני כאדם שאומר לחבירו עיין לבוש נקיט דרשא אחרינא: קול ה' בכח ובאמת בינוני ראוי לברך לא להגביה יותר מדאי. ולשיטתיה באות ל"ד:

**סעיף כד**
ואומרים עמ"א עיין לבוש משמע מחזירין פניהם לכתחילה כשאומר הש"ץ וטוב בעיניך (כדי שיאמרו רבון מיד ויסיימו עם הש"ץ) ועכ"פ קודם שים שלום אסור כבסעי' ט"ז. ומ"ש שאומרים הציבור ג"כ שים שלום עד וטוב בעיניך כמדומה שאין נוהגין כן רק הש"ץ אומר ולא הציבור:

**סעיף כה**
דרך ימין עמ"א כט"ז אות י"א ואין חילוק בין מקיף עצמו או מקיף הבימה וכדומה תמיד פונה לימינו ממש ועפר"ח כאן לא הבינותיו כעת ואי"ה בתרנ"א ותרע"ו אבאר עוד:

**סעיף כו**
המטונפים עמ"א ומנעלים כמטונפים דמי עא"ר ומה שהראה לצ"ב ס"ו אם נזכר בתפלה די בנקיון עפר והיינו במקום שעולין לדוכן בשחרית ונגעו ומתפללין מוסף ונזכר בתוך התפלה ואם יש לו פאנטאפיל שפיר טפי עא"ר:

**סעיף כז**
מפי עמ"א תוס' סוטה ל"ט ב' ד"ה עד וכתי' שני עיין אות כ"ח ולשיטותיה בקנ"ד אות ט"ו דבחזרת התפלה צריך הש"ץ להמתין על המיעוט ואין המקרא רשאי כו' מפי הציבור לא מפי כל הציבור קשה למה שתק הר"ב למנהגיו סעיף י' ולמ"ש הט"ז אות י"ב א"ש דצריך להמתין על מיעוט הציבור ובלבוש א"א לפרש כן ועא"ר אות ל"ו ותבין:

**סעיף כח**
עד עמ"א עיין נ"ץ כתב דמגמרא סוטה ל"ט ב' דאסור להחזיר פניהם עד שיאמר ש"ץ ש"ש הא רבון אפשר שיאמרו קודם חזרת פניהם לאחר שסיימו הציבור אמן של שלום יע"ש ובאמת מסעי' ט"ו וט"ז אין ראיה להיפוך מדבריו ומיהו פשטא דתלמודא סוטה ל"ט א' כי מהדר אפיה יאמר רבון היינו לאחר חזרת פניו מתחיל רבון והנ"ץ כתב בדוחק שי"ל שהסיום רבון יהיה לאחר חזרת פניו וכיון שכל אחרונים מפרשים כפשוטו הכי נקטינן דאחר חזרת פנים אומרים רבון ולא מתחילין קודם וכתב המ"א דאין לתרץ כט"ז אות י"ג דאיפכא מסתברא הש"ץ צריך להמתין על המיעוט בחזרת ח"י כמ"ש בקכ"ד אות ט"ו והכהנים אין צריכין להמתין על המיעוט דלא כט"ז י"ג ואמר דהשתא דאתית להכי י"ל קושיית הבי"י מ"ש בגמרא אין הכהן רשאי להתחיל בברכה אחרת עד אמן הא צריך להמתין על המקרא יברכך די"ל דהמקרא א"צ להמתין על המיעוט דלא כט"ז אות י"ב וכתי' השני של תוס' סוטה ל"ט ב' ד"ה עד ועא"ר ל"ז יישב קצת די"ל לתי' הב' ברכת כהנים גופא חשוב וחביב ויהיב דעתיה זולת המאריכין משא"כ כהנים או מה דמקרא יברכך יע"ש ובתוס' ברכות ל"ד א' ד"ה לא בסוף הדיבור:

**סעיף כט**
אין עמ"א לכאורה הסכים דיענה אמן במובטח דבתקפ"ה ס"ד סתם המחבר דתוקע ש"ץ משמע אף שיש אחר וצ"ל בין נ"כ דעוקר רגליו כו' וא"כ עונה אמן ובתקפ"ה אות י' חולק דנ"כ הוי הפסקה קצת משא"כ תקיעות א"כ י"ל דלא יענה אמן. והוי יודע שאני נסתפקתי הא דקי"ל ברט"ו השומע' ברכות חייב לענות אמן אם שומע כעונה א"ד דוקא עשרה שעושין מצוה א' אחד מברך וכולם שומעים עמ"א רי"ג ז' משא"כ אמן מחויב לענות דוקא שמאמין כו' ומה"ט גדול העונה כו' וזה שהראה לק"ד ס"ז באיש"ר שומע כעונה ולא הוי הפסק יע"ש ואי"ה יבואר ברט"ו:

**סעיף ל**

ולא עמ"א באות ב' ובאמת י"ל דכהנים סתם דעתו אמי שראוי לעלות ואין כוונתו על הש"צ אבל אם א"ל בפירוש לעלות אין ראיה ולמ"א אם אין מובטח אפי' א"ל קודם רצה העמידו דבריהם עא"ר וט"ז. ובב"י מביא הגמיי' ביש עוד כהן לא יאמרו לו (בהגמיי' פט"ו אות ו' י"ל אפי' באין כהן) היינו דבאין כהן לא יצוייר דמובטח יאמרו לו ובאין מובטח העמידו כו' וכ"מ מציון הר"ב כאן והיינו במובטח וכדאמרן. ויש לי בכאן שאלה אחת קטנה וזו תוארה:

**שאלה** הא דהעמידו חז"ל במקום תורה אי דוקא בגוף הגזירה ויש בה גדר ולתא ד"ת ממ"ש הא היכא שגזרו וכללו בלא פלוג כה"ג אפשר לא העמידו א"ד לא שנא:

**תשובה** ממשנה ברכות ל"ד א' אם אין שם כהן אלא הוא לא ישא ואם הבטחתו רשאי ודייק הר"מ מרוטנבורג מכאן מדתנן אם (תנאיית בלה"ק פשוט ובהגיון י"ל אע"פ) ש"מ דה"ק אם אין כו' אז יש חילוק משא"כ ביש כהן אפי' מובטח אסור דאל"כ ביש כהן אחר במובטח אין חיוב הא איסורא ליכא למה אמר רשא"י הי"ל חיובא דתידוק מיניה ביש כהן אחר רשות (בין לט"ז ג' ובין לשאר פוסקים מ"מ חיובא מדרבנן דכהן א' עולה בלא קראו ואי"ה בט"ז ט"ו אבאר עוד) ש"מ דכהן אחר איסורא איכא והיאך יצוייר דין דמהר"ם שלא יאמרו לו דאם א"ל עולה והוא העמידו דבריהם ש"מ בלא פלוג לא העמידו דבריהם ואי"ה בפתיחה כוללת ובס' ש"ה אבאר עוד מזה. וכאן אין להאריך:

**סעיף לא**

מובטח עמ"א מ"ש בשם ל"ח פשוט דאפילו מובטח אסור בכהן אחר ולא יעקור רגליו ויש אזהרה יתירה דאל"כ יעבור בעשה משא"כ באין סדור אין עובר כמ"ש באות ל'. ומ"ש בשם ב"ח היינו כשיש כהן אחר ומובטח אפ"ה לא יעלה הש"צ רק אחר שכיון מתחלה וסוף יעמוד ויקרא ואומר שים שלום דל"ת הואיל ומובטח לית פסקי פסקי (ע"ש בב"ח) אפ"ה אסור שמא לא יכוין הש"צ אח"כ לשים שלום ויהיה התפלה פסקי פסקי ואפי' עם סידור חיישינן לכל זה אבל המ"א באות כ"ט נראה תופס הטעם דכשיש כהן אחר לא יעלה משום הפסק שיעקור רגליו ואסור באין צורך גדול כבסי' ק"ד מ"א ג' יע"ש משה"א ש"ש בסי' תקפ"ה וכמ"ש באות כ"ט וז"ש כאן די"ל כמש"ל היינו עקירה הפסק:

**סעיף לב**

מעט עמ"א והוא גמרא סוטה ל"ח ב' ובאר הגולה אות ך' הגמ"י וא"י הא גמרא היא וע"ש בסוטה על משנה הבטחתו:

**סעיף לג**
עדיף עמ"א הסכים כנ"ץ וט"ז אות ט"ו דעת הש"ע עדיף במובטח ואין שם כ"א הוא הא באין מובטח לא מהני אחר שכיון מדלא תנן במשנה זאת התקנה וחזר כאן ממ"ש בב"י מדלא אמר רבותא יותר אפי' באין מובטח רק השמיענו במובטח עדיף כו' ודלא כלבוש והב"ח סובר דהמחבר כהלבוש וא"י דמשמע כאן חזר בזה וא"ה בט"ז ט"ו אבאר עוד בזה יע"ש:

**סעיף לד**
משתדלין עמ"א וא"י הא הכ"מ פי"ד הי"ד כ"כ ג"כ:

**סעיף לה**
ולא עמ"א להסתכל במ"א הרבה אסור וראיה מעט שרי ולהסתכל בכהנים אפי' מעט עושין זכר למקדש:

**סעיף לו**
ובצידיהם עמ"א ה"ה צדדי הכהנים ממש ג"כ בכלל ברכה כמו שמסיים ודוקא צדדים של אחריהם אין בכלל ברכה וארון הקודש בולט אסור דלא כט"ז אות ד' יע"ש. והעומדים בחצר בית הכנסת אם אפשר לילך לצפון ודרום או למערב ילכו ולא הוי אנוסים:

**סעיף לז**
לאחיהם עמ"א ומשמע דאם גר או עבד ואשה אומר להם עוברים ומט"ז אות ג' משמע ב' דרשות אבל דרשא זו אסמכתא בעלמא הוי ומיהו לוים בכלל בני ישראל המה ועוברים הכהנים:

**סעיף לח**
יותר מעשרה הם דברי הב"י ועט"ז אות כ"ג. וקטן אין מקרא דאין כבוד הציבור וכ"מ מפר"ח וט"ז אות י"ז יע"ש. ואף שאין טף מברכים דעניית אמן אין מעכב:

**סעיף לט**
ועמ"א וא"ר מ"ט כתב דבשעה ששי"ץ אומר אין מעלה ומוריד ועוד הכהנים לא ישמעו מן המקרא ע"כ טוב לשתוק ולשמוע:

**סעיף מ**
יכול עמ"א תוס' ר"ה כ"ח ב' ד"ה ומנא ו' ב' ד"ה ותוקעין אפי' אותו ציבור עצמו שחוזר ומברך שנית כל הגי' ברכות ליכא ב"ת ומיהו לציבורא אחרינא מברך באהבה נמי. ובפתיחה כוללת הארכנו בהא דב"ת יע"ש ומ"ש בשם רדב"ז שם משמע בכהנים אחרים אם א"ל צריך להעלות ומ"ש א"ר אות נ' די"ל העמידו דבריהם לא הבנתי דבס"ך בש"ץ בכהנים אחרים אם א"ל צריך להעלות ומ"ש יחיד משי"ץ וי"ל דלי"ש העמידו דבריהם דלא

הוי הפסקה דנ"כ מעין הברכה הוי ועקירת רגלים נמי לא הוי הפסקה גמורה עסי' ק"ד גם שם דאם שהה לגמור כולה חוזר לראש צ"ע ד"ל דלא הוי הפסק וברכת כהנים מעין התפלה דמה"ט אי לאו טירוף הדעת היה הש"ץ נ"כ אלמא לאו הפסקה הוי וכדדאיק להו בפוסקים מהא דאמן כו' יע"ש ודע יחיד המתפלל ואמרו ליה שצריך להעלות אפשר במובטח מיירי הא לא"ה אין לחלק בינו לש"צ כבסעיף ד' מ"א ל' וצ"ע. ועא"ר מ"ש על המ"א:

**סעיף מא**

שלא עמ"א מ"ש א"ל קודם רצה ובק"ו ב' להמחבר ד"ת מ"מ להלכה קי"ל כרבנן ומיהו בלא"ה כיון שהתפלל שחרית תו הוי דרבנן ויראה אפי' לאחר מוסף עד סוף שבע יצא מביה"כ דכ"ז שלא א"ל ליכא עשה והעמידו דבריהם ל"ש בכאן כ"ז שלא התחיל בתפלה לו יהא ע"פ התורה אשר יורוך ולא תסור דין תורה להם מ"מ ודאי עדיף ג"כ דהוי ד"ת ממש. ומ"ש מתוס' סוטה ל"ח ד"ה כל דלטומאה ד"ת אין נ"כ דוחה טומאה דהוי עשה ול"ת הא לדרבנן דוחה נ"כ ועמש"ל מזה בט"ז ג' ומ"א בד"ה דס"ס מ"ו אות ט"ז ומחלוקת אם פ"א ד"ת או פרשה א' או ב' פרשיות מבואר בפר"ח ס"ז יע"ש:

**כתב** הריק"ש כהן שלא היה בבית הכנסת ברצה רשאי לעלות לדוכן וכ"מ מר"מ (פי"ד ה"ג כהנים העומדים בבהכ"נ כו' ודחה הפר"ח זה וכ"מ במ"א אות י' וכ"כ הפר"ח ראיה זו):

**סעיף מב**

בוהקניות עמ"א טור רכ"ד לענין ברכה ועמ"א שם אות י"ז יע"ש ועא"ר שם אות י"ט וכ"מ פרק עשירי ה"ב הי"ב ומ"מ מה שקורין זומר שפרענקל אם רוב אנשי המדינה שכיחי בכך אין זה ול"ד רוב כל דשכיח:

**סעיף מג**

עקושית עמ"א וכן נרשם בש"ע ג"כ יע"ש:

**סעיף מד**

הילך תה"ד כ"ה וסיים דמלמד כמדומה רגיל לישא וליתן עמו וא"ש קושיית הב"ח ולדינא הואיל דרק משום היסח הדעת המיקל וסומך על הב"ח אפשר דשפיר דמי:

**סעיף מה**

אם מנהג עמ"א עבי' ושם נאמר דאפי' אם הוא לבדו נ"כ ומשלשל אסור דכהנים י"ל ששנינו מנהגם יע"ש:

**סעיף מו**
לאלפין עמ"א לחית"ן וההין ויחונך וה"ה להההין חיתין למ"ש באות מ"ז וגם בברכה יש ה"א אהרן באהבה ה"א ראשונה מ"ש שכולם קוראים כך כן משמע במהרי"ט אה"ע סי ט"ז עמ"ש בט"ז אות ל' ועסי' ג"ן אות ט"ו יע"ש:

**סעיף מז**
ולעיינין עמ"א במגילה כ"ד ב' ש"צ א"ש שפוגם התפלה כמ"ש הפרישה עיין צריך להדגיש יותר מאלף ואם מדגיש האל"ף אין שייך פגם יע"ש משא"כ לנ"כ ע"כ כתב בשם רש"ל דבעינן ברכה מבוררת וז"ש יאר סבורים שיאמר יער דלדידיה שוין וכתבנו בט"ז דברכת אקבש"א יש ה"א ועיין עמ"ו ישראל באהבה ועיין בזה בלבוש וע' רש"י מגילה כ"ד ב' לאלפין עיינין ב"כ כולי ולעיינין אלפין פוגם תפלתו משמע ב"כ אין חשש היינו עם כהנים אחרים וסומך על ברכתן (עשרה שעושין מצוה א' ברכה א' לכולן עמ"א סי"ג) וזה דלא כמהרש"ל לכאורה עא"ר. ומ"ש הפרישה דאלפין עיינין אין חשש בתפלה א"י דאומר אתה ומחתן יותר ונראה עתה בעי"ן נמי פוגם תפלה וצ"ע:

**סעיף מח**
שלא עמ"א היינו דכיון דבפני עצמו אמרו חז"ל דאין ג"כ א"כ הוי ברכותיו לבטלה ולא מתורת חינוך כיון דאמרו חז"ל דלא ישא בפ"ע א"כ הוי חומר לא תשא כבסי' רט"ו וספק תורה וצריך לבדוק אותו משא"כ בסי' נ"ה במ"א ז' דשם הוי מידי דרבנן ומיהו חזרת התפלה גם שם שיש חשש ברכה לבטלה ועא"ר אות כ"א:

**סעיף מט**
ללמוד עמ"א כבסי' רט"ו ס"ג קטן בר חינוך מצוה מדרבנן ועונין אמן אחריו וע' סי' קפ"ו ס"ב ואי"ה שם יבואר עיין לבוש כתב הטעם שאין קטן נ"כ לבדו שאין מצוה ועמ"ש בט"ז אות ל"א וכאן אין להאריך:

**סעיף נ**
ולא עמ"א הסכים לט"ז ל"א ומיהו ביוה"כ שהוא יום תענית משמע דהוי קביעות ועמ"ש בסי' ג"ן ונ"ה מזה ובחידושינו מגילה כתבנו מזה יע"ש. וא"ר אות ס' כתב דגם האידנא מיקרי קביעות יע"ש ע' לבוש כתב הגיה להיות נתמלא זקנו שא"י משמע זקן התחתון ובב"י כתב זקן העליון וכן הלכה עא"ר וע' לח"מ פט"ו מה"ת ה"ד משמע שהר"מ ז"ל סובר דקטן אפי' עם כהנים אחרים לא ישא כפיו ואפי' גדול כל שלא נתמלא זקנו וההיא דסוכה קטן היודע חולקין תרומה יע"ש ומיהו אנו אין לנו אלא פסק המחבר ז"ל:

**סעיף נא**
שהרג עמ"א עב"ח מדכתיב (ישעיה א') גם כי תרבו כו' היינו אפי' עשה תשובה לא מהני והנה מ"ש המחבר בשוגג וכתב שכ"כ הר"מ ז"ל בנוסחי דידן פט"ו מה"ת ה"ג

אין שם בשוגג והנה בלח"מ שם דהוקש לעבודה יש לאקושי לנזיר לקולא (כפי סברת הכ"מ ומ"א נד"ה ושאר פוסקים הגמרא דתענית כ"ז עיקר דלא כט"ז כ"ז ול"ה) ותי' דלא גרע מהורג נפש וכ"כ תוס' סוטה ל"ט א' ד"ה כי בשאלתות פ' קרח יע"ש וא"כ ע"כ בהורג נמי שוגג אסור ומינה אפי' באונס דלא כא"ר אות ס"ג ואמנם לפי מ"ש הט"ז ל"ה דהיקש גמור הוא כפי גמרא דסוטה ל"ח א' וב"מ מבניו נפקא דמותר דכל בתולדה איתרבי להיתירא וכל במעשה אסור ולימוד גמור הוא אמור מעתה דמומר דמחלל ענודה בנ"כ אם עלה ירד אבל שימש בבית חוץ למקדש לשם ה' או רוצח דאין מחלל עבודה כמבואר בפ"ט מה' ביאת מקדש הי"ג וי"ד רק עובד עכו"ם מחלל עבודה א"כ אם עלה לא ירד ועיין שם מ"ש בשוגג ומזיד הא באונס לא חילל (ובשוגג חילל היינו מדרבנן נראה לי) ולענין נ"כ לכתחלה אף באונס כל שעבד ממש אסור לכתחלה ועמ"ש באות נ"ד מזה ועמ"ש בט"ז עוד מזה בעזה"י. פ' משפטים כצ"ל על רעהו הרג עכו"ם י"ל דאין נ"ב יע"ש ומיהו מורידין י"ל דנ"כ:

**סעיף נב**

מל עמ"א ועא"ר ס"ה מ"ש בשם הר"מ והר"א פ"ה מהלכות רוצח ומכה שאין בה חבורה לכ"ע ל"ש הרוח בלבלתו:

**סעיף נג**

מחנכים עמ"א משמע הא תינוק בן יומו רוצח הוא וזה דלא כמ"ש באות נ"ב דאזלינן בתר רובא ולאו נפלים הם ועיין ר"מ פ"ב מה' רוצח ה"ג בכ"מ ועיין ב"ש אה"ע קנ"ו אות ג' הראה המקומות השייכים לזה יע"ש וא"כ מסתמא כל שנגמר שערו וצפרנו מ"ה ולד גמור הוא וצ"ע. ומיהו כל שיש ספק פלוגתא בזה י"ל לקולא כי מדרבנן הוי ומאן נימא לן דהוי ד"ק ולא דרך דרשא ואסמכתא ההיא דרבי יוחנן ברכות ל"ב ב' ועיין ה' מגילה בעיר ספק ואין להאריך עמ"ש באות נ"ו:

**סעיף נד**

מומר עמ"א וכ"ה בבדק הבית לחלק בין המיר לחוד ולא עבדה באונס נ"כ אף להר"מ אבל עבדה בלא המיר אף באונס אין נ"כ אפי' עשה תשובה עיין ר"מ פט"ו מה"ת ה"ג והמ"א פירש דברי הר"מ ז"ל מה דפלגינהו בתרתי דלדת מי שאין עע"ז כלל (כמבואר בי"ד ה' י"נ) קיל משא"כ המיר לדת עט"ז אפשר בלא עבדה ובאונס נמי מפסל לנ"כ. ומ"ש ערל כוי העלה דאסמכתא הוי ולקולא מקשינן לנזיר דערל נזיר ונ"כ ומומר להר"מ מטעם קנסא בע"ז נ"ב אף אם נאמר דקנס בבית חוגיו ובע"ז מדינא ומש"ה זה מחלל עבודה וזה לא כמבואר פ"ט מהלכות ביאת מקדש מ"מ פשיטא דמומר נמי שייך קנס לנ"כ ועיין חמד משה ולמ"ש א"ש) ומ"ש הר"מ ז"ל פט"ו מה"ת ה"ד דברכה כעבודה

אהיתרא מהדר דוקא בבת אחת דלקולא מקשינן ולא לחומרא (ואץ הלשון משמע כן ועוד מה יענה שם בה"ג עע"ז דברכה כעבודה כוי ולדידיה רק מטעם קנס) והנה הפר"ח כתב בסעיף ל"ט דערל אין נ"כ וכ"כ בה"ג וכתב הפר"ח הטעם דערל מחלל עבודה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' ביאת מקדש ה"א ופשיטא שאין נ"כ וא"י דבעל מום יוכיח דחילל ונ"כ. גם אין לומר דתליא באכילת קדשים דערל אין אוכל ונ"כ דא"כ צ"א ופרנס כהנים עתה כולנו טמאי מתים וטמא אין אוכל ונ"כ. ומיהו למ"ש הר"מ שם דלקה והרי הוא כזר ומ"ה לוקה משמע דערל הוקש לעכו"ם וזר גמור הוי וא"כ פשיטא דאין נ"כ ועכ"מ שם דכתב דערל לוקה מגמרא ורצה רבינו להסמיך אקרא דבכלל זר הוי ובפתיחה כוללת כתבנו דהלל"מ א"א לחייבו מלקות וכדומה אם לא שיהא רמז בתורה א"ש וא"ה בט"ו ל"ה אבאר עוד. פצוע דכה עח"מ אה"ע ה' א' ולדינא צ"ע ועם כהנים אחרים י"ל ג"כ בלא ברכה והוי כעין ס"ס:

**סעיף נה**

שתה עמ"א תוכן כוונתו דבתענית כ"ו ב' שיכור מנלן מנזיר ולא אמר בקצרה משירות אלא לומר שאר משקין שרי (דלא כט"ז ל"ה) ואסמכתא לקולא (וא"נ היקישא עדיף מסמוכין וע' תוס' יבמות ד' בזה והיקישא בפסוק א' וסמוכין בתרי קראי) והר"מ ז"ל פט"ו מה"ת הג"ד נקיט היקישא (עלח"מ שם בזה) אפ"ה כפל ושילש דוקא יין ולא שאר משקין א"כ שאר משקין מותר הא שכרותו של לוט הרי הוא כשוטה ואין נ"כ הא לא הגיע לכלל זה שרי לנ"כ. ועיין פרישה כתב שכור כל שאינו יכול לדבר בפני המלך הוי הגיע לשכרותו של לוט וצ"ע דלא משמע כן בכל דוכתא ובקפ"ה ס"ה שכור שא"י לדבר לפני המלך ספק אם צריך לחזור ולברך ברהמ"ז ושכרותו של לוט פשיטא דחוזר ומברך לאחר שיפיג יינו כ"ז שלא נתעכל המזון ועיין אה"ע סי' מ"ד ס"ג וקכ"א ס"א יע"ש בח"מ וב"ש:

**סעיף נו**

המונעים עמ"א הנה דין זה הועתק מר"מ פט"ו מה"ת ה"ג וה"ו ותרתי קאמר שאר עבירות אין מונעין אפי' חילל שבת דכגוי לכל דבריו מהני עכ"פ תשובה וכן מומר להכעיס בא' ממצות מהני תשובה (ערש"י חולין ה' האי תנא חמירא שבת מע"ז אפ"ה לא עבד ע"ז ממש ומהני תשובה) ובריטון אף ע"ז או שפיכות דמים לא פסלינן וזה כתב בה"ו מירושלמי גיטין הניזקין הל' ט' יע"ש ובה"ג כתב שאר עבירות אין מונעין אפי' שבת ולהכעיס כשעשה תשובה (עפר"ח) וז"ש המחבר תרתי שלא מדקדק כוי אפי' חומרת שבת כוי ורינו"ן ע"ז או ש"ד והר"ב סיים אריש וא"ש דברי המ"א בשם ראב"ח

שבת ולהכעיס תשובה בעי ורינון אפי' תשובה א"צ. ועא"ר ס"ט ולפי מ"ש א"ש ואין ת"י תשובת ראב"ח:

**והוי** יודע דש"ד באונס יראה דאין ג"כ דסברא הוא דמה חזית אבל בהשליכוהו על תינוק מסתברא דכשר הוא אפשר בלא תשובה עתוס' פסחים כ"ז א' ג' עבירות יהרג ואל יעבור ואף בד"מ פט"ו שם ה"ג בש"ד כתב בשוגג (למאן דגרס כן) ולא באונס זה לאו אונס מיקרי כאמור ומסתברא זרק חץ לעשרה ט' עכו"ם ואי' ישראל קבוע נמי לא ישא כפיו דספק רוצח הוא:

**וראיתי** להגאון המפרש בירושלמי (דפוס ברלין) גיטין הניזקין הלכה ט' בתוס' ד"ה שלא תאמר דש"ד חומרא בעלמא ואם עלה לא ירד או א"ל לעלות חייב לעלות ובהכי איירי. הירושלמי של"ת פלוני שופך דמים כו' בתוס' סנהדרין ל"ה ב' ד"ה שנאמר כתבו עוד תי' ומשמע לעיכובא ומדברי קבלה ואפי' להב"ח הביאו המ"א אות ה' י"ל העמידו בד"ק דהוי כעין של תורה (עיין ריש ה' מגילה) כ"ש להמ"א ושאר אחרונים דהעמידו דבריהם וא"ה בסוף הסי' יבואר עוד גם מ"ש שם ד"ה ומי דאין נשים וטף לא יברכו דמי יענה אמן וכבר כתבנו במ"א ל"ז ול"ח דאין נראה כן וגם הר' ז"ל כ' בבבלי לא משמע כן. וע' לבוש ודבריו צ"ע ואמת בש"ע סעי' ל"ו אם העם מרננים ישא כפיו ולמה כפלו כאן:

**סעיף נז**

גרושה עמ"א וספק חלוצה אם נשא אין מוציאין מידו א"כ משמע דנ"כ ע' ב"ש אה"ע ז' אות מ' ועמ"ש באות ס"ג אי"ה מזה בספק חלל יע"ש:

**והוי** יודע כהן שבא על הממזר' או חייבי כריתת ונתעברה מביאה ראשונה אין הוולד חלל ואף שהוא מפסולי קהל ולפ"ז אפשר נושא כפיו ועאה"ע ז' סעי' י"ד כהן שבא על עריות כו' כתבו הח"מ וב"ש אות כ"ד ול"ז דאין נ"מ ולכאורה נ"מ לפתוח ראשון ולישא כפיו דכהן הוא. ובח"מ שם דגרע מחלל ובב"ח דאין כשר ומ"מ י"ל דלאו זר הוא. ומ"ש בשם הרא"ם ה"ה חלוצה יתבאר אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף נח**

ע"ד רבים עמ"א מפני שהאדון ז"ל קיצר במובן כדרכו הטוב גם יש לי בכאן הרהורי דברים אמרתי אפרש שיחתי. הנה בבכורו' פ"ז מ"ז (מ"ה ב') אלו כשרים באדם ופסולים בבהמה וא"ב (פריך בזכרים מי נוהג וא"כ שחטה האשה ובנה קיבל דם וע' ריש חולין הלכות א"י אפשר שחיטה לאו עבודה כה"ג) ושנעבדה עבודה והמית האדם (כתב התי"ט י"ס דל"ג) דכהן שהמית אסור לנ"כ וכ"ש עבודה וה"ה מגלה עריות אלא דלא מצא לר"מ שיאמר פסולים יע"ש. הנה בפ"ט מה' ביאת מקדש הלכה ט"ו חשיב ח"י דברים י"ג מהם שאין מחללין דיעבד ולא חשיב רוצח דלכתחלה אשור כמו בנ"כ ש"מ

לכאורה אף לכתחלה עובד וא"ל דיעבד כשר היה לו לחשוב ובאמת מקרא דישעיה א' ידיכם דמים מלאו אם נאמר כ"ש עבודה אפ"ה אפשר דלא חילל דיעבד ושאני עע"ז מקרא דיחזקאל מ"ד נאום ה' לא יגשו אלי הוי כד"ת כעין הלבשת ערומים דחשבו ד"ת כה אמר ה' ה"ה זה משא"כ ידיכם דמים מלאו ומש"ה הוי רק דרבנן וד"ק לא מחלל דיעבד וסמך אמ"ש פט"ו מהל' תפלה כהן רוצח לא ישא כפיו וזה דוחק ובשימשו בבית חוניו כתב הכ"מ דקנסא לא קנסינן דיעבד הא כל שיש ד"ק אפשר אף דיעבד מחולל עבודה (ונ"מ אי עלה ירד) ובהמית האדם י"ל דאיירי ע"פ ע"א או ע"פ בעלים כמ"ש הר"מ ז"ל הלכות איסורי מזבח פ"ב ה"ט ופ"ד הב"ג דכוותה בכהן ע"פ עצמו נושא כפיו דאין משים עצמו רשע כו' ובע"א אומר רצחת והוא מכחיש אין כלום ואם שותק כו' לכאורה כ"מ שהאמינה תורה ע"א כב' בשתיקת הבעלים ומפסל לעבודת ולנ"כ עכ"פ אלא די"ל דהאמינה תורה ע"א (באיסורין מקרא דוספרה לה ושחט בן הבקר כו') באין חזקה להיפך משא"כ כל ישראל בחזקת כשרות (עתוס' חולין י"א ב' ונוקמי בחזקת צדיקות כו') וא"כ שתיקת הבעלים רק כאודויי אודי ליה תו אין אדם משים עצמו רשע ונ"כ וכשר לעבודה ואי"ה בס' ש"ה יבואר זה באופן שיש לקיים הגירסא:

**עוד** תנן במשנה והנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה הנאה והמטמא למתים עד שיקבל כו' ובקצת נוסחאות עד שידור הנייה, ופירש"י נשים בעבירה גרושה חלוצה והרע"ב גרושה זונה וחללה. ומרש"י אין ראיה דסובר חלוצה ד"ת כפי הנראה במכות ריש אלו הלוקין יע"ש בתוס' ומש"ה הרע"ב השמיט זה ומש"ה המ"א באות נ"ז הביא הרא"ם יע"ש מלשון שידירנה משמע די שידור לגרשה אבל בש"ע כאן אפי' גרשה צריך נדר והוא מתשובת הרשב"א הביאו הב"י ויש ראיה לזה דפריך מ"ש הכא דסגי קבלה ולא משני דאדוק בה יש לחוש שפיר ש"מ גירשה ומתה צריך נדר מבל נשים פסולות ורש"י והרע"ב פירשו הנייה הוא ממנה והיא ממנו (א"י תרתי למה לי) משמע לא מכל נשים פסולות וצ"ע. וממה דאמר נושא משמע זנות לא ומ"ש ממטמא למתים וכ"ת התם מומר ומועד ג"פ הא פ"א לא ה"ה בזנות במועד לכך כל שאיסורי כהונה אמאי לא ידיר כו' דיצרו תקפו ולא סגי בקבלה. הן אמת בר"מ הלכות איסורי ביאה פי"ז הא"ב דכ"ה בגרושה זונה וחללה אין לוקה משום לא יחלל שמחוללת ועומדת (וה"ה כ"ג כה"ג הא ליתא דנהי דאין לוקה הא איסורא איכא ואפי' נאמר מ"ש שאין לוקח משום זונה הא לוקה משום קדשה לדעתו ז"ל בפ"א מה' אישות ותו לא הוי לאוי דכהונה מ"מ השכל מחייב ומודה דאיסורא דכהונה מיהא איכא בכ"ה בגרושה זונה וחללה ואפשר אפי' מ"ה וכאמור וא"כ הנושא נשים ל"ד ה"ה בא עליה בזנות פסול לכתחלה לעבודה וה"ה

לנ"כ אם היה מועד לכך עד שידיר שלא לשוב עוד לכסלה וכדכתיבנא ונושא אפי' פ"א נמי פסול. והמעיין בב"י שהביא בשם מהריי"א ז"ל הנושא כו' שהרי בכל שעה עומד במרדו משמע לכאורה הא בזנות לא ואף ע"פ שמועד לכך ומ"מ א"י לחלק בין מטמא למתים לזה והלבוש כתב בד"א בלאוין שאין מאיסור כהונה יע"ש:

**והנה** בהא דתנן עד שידיר הנייה כתב הר"מ ז"ל בפירוש המשנה ע"ד רבים ולא חיישינן שמא יאמר לחכם דבר מצוה בא לידי שהעיקר בידינו דצריך לפרוט הנדר והם דברי הרע"ב ג"כ אשר לקוחים מר"מ ז"ל והם סתורים דאם צריך לפרוש הגדר א"צ ע"ד רבים עמד בזה בה"ז בסוף מנחות על הרע"ב ומהר"מ בחלק א' סי' קמ"ב (להחכם כמהר"ר אלי' אצייג נרו) שהוסיף להקשות דברי הר"מ בפירוש המשנה. דלפי המסקנא נמי תקשה ממ"ד א"צ לפרט מא"ל שיאמר דבר מצוה בא לידו ובתחילה רוצה לתרץ דהרמב"ם פוסק כמ"ד א"צ לפרט דלא איפסקא הלכתא בהדיא כמאן (עתוס' בכורות שם וגיטין ל"ה ב') ובדבר מצות כ"ע מודים דצריך לפרט כי שמא יש יותר מצוה שלא להתיר וחזר ז"ל מזה דר"מ פוסק דצריך לפרט הנדר אלא דא"צ לפרט הסיבה שבשבילה נדר כמ"ש התוס' ערכין כ"ג א' (ד"ה מר סבר ובנושא נשים פסולות מדירין אותו שלא יהנה מאשתו לבד א"כ יתיר החכם גם אם מדירין שלא יהנה מאשתו פסולה מיגז גייז מלת פסולה וכה"ג נמי הוי מפרט הנדר ומופר הוא ואלמנה מנכסי יתומים כיון דעיקר הנדר יאסר פירות אם נהניתי מכתובה זה עיקר הגדר (ותלאה בתנאי) אם גייזה לתנאה לא הוי מפרט ולא מופר הוא (כדאי' ביי"ד רכ"ח סי"ד) והגמ' בבכורות ה"פ הניחא למ"ד צריך לפרט יי"ל דאפשר דסיבה נמי צריך לפרט אלא למ"ד א"צ מא"ל ומשני דע"ד רבים ולמסקנא אף למ"ד צריך לפרט נמי ע"כ ע"ד רבים דא"צ לפרט הסיבה ומש"ה בפ"ו מביאת מקדש ה"ט פסק ע"ד רבים ובה' אישות באלמנה א"צ ע"ד רבים דתנאי עיקר הנדר וצריך לפרש זה תורף כוונתו ז"ל. ועדיין צריך לתי' א' לתרץ דבריו בפירוש המשנה דשמא יאמר מצוה בא לידי כלומר בתום לבבו ילך ויסבור שלגרש אשה מצוה יחשב שלא לגרשה ויאמר לחכם כן וע"ז כתב דלמצוה ודאי צריך לפרט הסיבה שבשבילה נדר ולא יתיר לו החכם כן הבנתי מדבריו ז"ל דודאי חמור ליה נדרים ויעשה כתורה אלא שיטעה ויסבור זה היה מצוה ולכן אמר דצריך לפרט הסיבה כה"ג וכללא הוא כל שאין עושה כשורה וכדין הפרה אין מופר ובזה גם דברי הרע"ב על מקומם יבואו בשלום. ועם זה יתיישב מ"ש התוס' גיטין ל"ה ב' ד"ה ותני עלה אמאי לא הקשה אמתני' וי"ל דה"א שאין היתר עד שיגרשנה וע"ד רבים וליכא למיחש דבר מצוה דידע שאין כאן מצוה שישא גרושה לכתחלה משא"כ מגרש אח"כ פריך שיסבור מצוה ומשני כה"ג

צריך לפרט הנדר גם הסיבה. והתוס' תירצו דכבר גירשה לא שייך למפרך דיתיר כו' והמחבר נראה שאין סובר כן דהוצרך אפי' מתה לידור ע"ד רבים ומתוס' משמע דלא שייך כלל הך חששא כה"ג (מדלא כתבו דלא הוי מצי למפרך דלמ"א כו' ולמ"ש א"ש:

**ומעתה** הבוא נבוא לבאר דברי האדון ז"ל שכ"ז מעלה ארוכה להרמב"ם אבל הרשב"א הביאו בי"ד רכ"ח והמחבר שם סוברים דצריך לפרט הסיבת א"כ קשה כאן ולזה כתב שחששו שמא ילך אצל חכם תחלה שיסבור כתוס' דא"צ לפרט הסיבה וא"כ אף מדירה שלא ישא נשים פסולות לעולם יגוז ויאמר כן שלא ישא גרושה כו' והחכם לא ידע שהוא כהן. משא"כ באלמנה זהו עיקר הנדר וצריך לפרט וא"ל אין מופר. ומ"ש תחלה דלא איפסקא הלכתי יש קצת גמגום בלשון וה"פ דיש לתרץ כיון דלא איפסקי בהדיא הלכה כמאן חששו במלתא דאיסורא שמא ילך לחכם שיסבור דא"צ לפרט הנדר (מ"ש והיינו משום דקיי"ל נראה דצ"ל ואע"ג דקיי"ל או והיינו דקשיא להב"ז כו'):

**ולענין** כהן שנשא גרושה ואומר שאינו כהן וכבר החזיק עצמו לכהן כמה שנים הנה במהריי"ט חלק א' סי' קמ"ט האריך ומסיק כל שהוחזק ל' יום הוי חזקה וסוקלין ושורפין על החזקות ע"כ אין להאמינו. ואסור לטמא למתים ולישא פסולות גם אין קורא בתורה ראשון ואין נ"כ עוד אלא יעלה למפטיר ולא בשם כהן (וה"ה אחרון לדידן כמו שיתבאר אי"ה בה' קריאת ס"ת) אבל לא שלישי וכדומה דאסור לן לזלזל בכבוד כהונה:

**ובדברי** קדשו של הלבוש אני השפל לא הבינותי דבריו הקדושים (באי"ע סוף הספר) מ"ש נדה שנתנה אמתלא נאמנת דהאמינתה תורה וספרה לה כו' אין בה שום קולא מכל ע"א נאמן באיסורים (דלא הוי חזקה שאין בידה כמ"ש בחה"ר ריש גיטין יע"ש היטב) והנראה דהיכא דעשה מעשה הוי חזקה ולא מהני כל אמתלאות כמו בנה מורכב דסוף קידושין וכדומה שהכל רואין ומחזיקין באם עם בנה ונ"כ ועלה לס"ת וכן נדה שלבשה בגדי נדותה כה"ג לא מהני אמתלא. ומ"ש כיון שהגיד אין חוזר ומגיד ואין משים עצמו רשע זה בעדות ובב"ד דוקא גם למ"ש הר"ב כאן ס"א עם כהנים אחרים אין איסור א"כ כו' ובמהריי"ט הטעם דהוחזק וסוקלין ושורפין על החזקות ול' יום בעינן דליהוי חזקה ולפי שהדברים ארוכים ולי השפל אשר לא יהל עלי בעו"ה אור החכמה דברים כאלו צריכין עיונא ודקדוקא רבה אמרתי עת לקצר בכאן ואי"ה בס' ש"ה אבאר עוד. עיין תוס' מכות י"ג ד"ה גרושה:

**סעיף נט**
מהנשים עמ"א גיטין ל"ה ב' נודר ועובד יורד ומגרש כו' ועא"ר אות ע"ב כתב דמיירי שיוציאנה לזמן אסור ומש"ה אמרו יורד ומגרש מיד יע"ש ע"ש אפי' נשאה באונס נפשות דיהרג ואל יעבור יע"ש ומע"ת לא משמע כך וצ"ע בזה:

**סעיף ס**
ויקבל עמ"א גמרא בכורות מ"ו א' ועמש"ל באות נ"ח שזה אם בזנות אם די בקבלה או עד שידיר ומיהו דוקא במועד לכך:

**סעיף סא**
לקדשו עמ"א בסל"ט הוא גופא מגלה עריות נ"כ. ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף סב**
מחללת עמ"א סנהדרין נ' א' לר"ש מתחלה י"ל שכן נתנה למחוללת ופריך אדרבה סקילה כו' שכן לע"ז (ערש"י הגירסא לרבנן קסברי או דפושט ידו עדיף) ומ"מ אמאי לא פריך בפשיטות אדרבה דסקילה ודאי חמורה שכן לעבודה זרה ובת כהן שהמירה דמחללת ובסקילה ומיהו באמת דארוסה נמי יצאה לשריפה בהכרח דשריפה חמורה ועיין בס' חמד משה ולמ"ש א"ש אלא דא"י אמאי לא דאיק המ"א מדרבנן דסקילה חמורה שכן נתנה לבת בהן שחמורה ע"ז שמחללת. ועא"ר אות ע"ה מ"ש לרבנן ואין מוכרח ואין להאריך בזה ומ"ש דה"ה בן שהמיר י"ל נקיבות עיקר בתר מזג וטבע האב איש מזריע תחלה נקיבה וכה"א ואת דינה בתו תלה הנקיבות בזכרים. כתובות ט"ו ג' מדות בנערה כו' יע"ש:

**סעיף סג**
החלל עמ"א. וספק חלל צ"ע די"ל דנ"כ דהוי ס"ס שמא עם כהנים אחרים אין איסור ולא יברך באהבה ומיהו ספק חלל דבריהם י"ל דג"כ בזנות אם שניהם מודים עיין אה"ע ז' ב"ש אות מ' ובסי' ג' ס"ט בהג"ה יע"ש כתב הפר"ח דאם עלה ירד ואי"ה בט"ז סוף הסי' אבאר איזו אם עלה לא ירד:

**סעיף סד**
ובתוך עמ"א. היינו בשבת וי"ט דבחול בלא"ה פטור מכל המצות ואסור לברך ברכה לבטלה כמבואר בי"ד סי' שמ"א. וע' מ"א נ"ד ונ"ה ובט"ז אות ל"ה אי הוי היקש גמור או לאו וע' ר"מ פ"ב מה' ביאת מקדש הל' ו' וה"ט אונן של תורה ביום המיתה מחלל עבודה לא אונן דבריהם (ושאני כהן עע"ז דמחלל עבודה מד"ק גם כתיב נאום ה' כמש"ל באורך באות נ"ח) ועפר"ח דאפי' קראו לא יעלה ומשמע נמי דאם עלה ירד ואי"ה בט"ז סוף הסי' אבאר:

**סעיף סה**
יצא עמ"א לכאורה ט"ס אם אין שם כהן דאדרבה כשיש כהנים וקוראים כהנים יוצא וכהן א' אין קוראים א"צ לצאת כמ"ש הב"י וד"מ וע' עט"ז ולט"ז אות ג' צריך לעלות יע"ש. ומיהו י"ל דאין כוונת הקורא כהנים כ"א על הראוים עמ"א אות ד'. ומ"ש דצריך לעלות ול"ש העמידו דבריהם דמנהגא הוי לא מדינא. ואונן כה"ג אסור לעלות בקראו עפר"ח:

**סעיף סו**
יב"ח עמ"א ס"ק בהג"ה במ"א ל' קודש רצה. וברגל אין נ"כ ועא"ר אות פ"א דאבל על פסולי עדות נ"כ בשבת ראשונה. ואפילו כהן מפורסם יצא מב"ה וכן עשה אא"ז הגאון ז"ל שיצא מביה"כ בשעת קריאת ה' אע"ג דהיה אב"ד בפרא"ג יע"ש. ויראה דיהיה חוץ כל זמן נ"כ:

**סעיף סז**
נושא עמ"א מ"ש כבד"ה ודאי לא נשוי אשה לשיטתיה באה"ע א' ס"ג דהוי כזנות אבל לרש"י ותוס' הביאו הח"מ וב"ש ג"ד אין ראיה דסמוך לפרקן חצי שנה קודם שרי והב"י לשיטתיה הוכיח דקטן עם כהנים אחרים שרי אע"פ שאין לו אשה כ"ש גדול פנוי דעם אחרים שרי יע"ש:

**סעיף סח**
דאינו עמ"א ועא"ר פ"ב מ"ש לחלק בין עבודה דפנוי כשר וברכה בעינן בשמחה אמת הוא כן דכ"ה וכ"ג רק ביוה"כ בעינן אשה ומ"ש נשא גרושה תוכיח דכשר לעבודה אי"י לפרשו דעיקר דאסור בעבודה ומשם נלמד לנ"כ כבסעיף מ' יע"ש במ"א שם. ומ"ש אבל אפי' עם כהנים אחרים אין נ"כ ויש לחלק בין אבילות לכאן ע"ש באות פ"ג בשם רדב"ז דנשוי יותר בלא שמחה טרדת הבית ומזונות:

**סעיף סט**
בשעה עמ"א דכל שלא עקר ברצה שוב אין עובר כמ"ש באות ב' יע"ש. וא"כ כשיצא מב"ה קודם רצה יכול אח"כ להיות בביהכ"נ בשעה שקורים כהנים ומיהו פגמא יש לחוש:

**סעיף ע**
אלא עמ"א וע' ט"ז אות ל"ז ג"כ כן ראש רוצה לפרוש מאשתו צריך לטבול בעי"ט משום טומאת קרי ובאמת בלא"ה חייב אדם לטהר עצמו ברגל:

**סעיף עא**
אומר עמ"א להר"ב בסעי' י' אף בנ"כ אומר אלקינו בלחש וכשאין נ"כ אומר בקול רם גם בנ"כ אין אומר רק כאמור ואח"כ מקרא. ובקל"ה (ט"ס קל"א) אות י"ט דש"צ מותר להיות כהן:

**סעיף עב**
סוף ברכה עמ"א ג' ברכות מן והוויין כשש ומלת לך שלום כתב הלבוש דהוי כברכה א' והמ"א לא תונח לו בזה:

**סעיף עג**
ובשעה עמ"א העתיק דברי תה"ד כ"ז וישמרך ויחונך מאריכין בכ"ף שיש תנועה ושלום המ"ם נח נראה א"א להאריך במ"ם רק בחולם כל מה דאפשר לתקן מתקנינן ובדלי"ת דאחד אע"פ שנח נראה יצוייר בו יותר להאריך ממ"ם דשלום. ועיין שם בתה"ד:

**סעיף עד**
והמקרא עמ"א בש"ץ בלא"ה מפני הפסק ואפי' מקרא א"א רבון מפני הטירוף. ועא"ר אות פ"ט מקרא יאמר הרבון בשלום דש"ץ אומר שים שלום וליכא תו טירוף יע"ש:

**סעיף עה**
מחל עמ"א חולין קי"ג עיין בס' חמד משה פירש"י ותוס' שם ואי"ה בט"ז אות ל"ט יבואר מזה וכאן אין להאריך:

## סימן קכט

**סעיף א**
ותפלת מנחה עמ"א במנחה של תענית ד' צומות ואפי' בה"ב וכדומה אומרים אלהינו במנחה הואיל וראוי. לנ"כ מדינא אלא שא"א נ"כ דלאו ימי שמחה ושאני מוסף יוה"כ דיום מחילת העון הוא הוי שמחה עיין קכ"ח סמ"ד (ובלבוש נתב דלא פלוג א"י למה הוצרך לכך הא מבואר לעיל שאין ימי שמחה ואף להלבוש אם עלה במנחה דתענית אם עלה לא ירד וכ"ש לדידן בשחרית בחול אפשר אם עלה לא ירד ובמנחה בחול ירד וכ"כ הפר"ח כמבואר בס"ב ביוה"כ לא ירד) ואם מתענין עד חצות כתב המ"א למ"ש רמ"א ס"ב במנחה יוה"כ אומרים וא"א כיון שהדבר ידוע ה"ה כאן והא דבעשי"ת א"א וא"א שכ"א אוכל מתי שירצה אבל במקום שקבעו תענית ציבור עד חצות ומתפללין מנחה מיד בשש ומחצה הדבר ידוע והא"ר חולק שאין זה ידוע כ"כ יע"ש :

**סעיף ב**
סמוך עמ"א מנחה של חול בעוד יום גדול ולכך לא מחלפא כו' מכאן לכאורה משמע דשתוי מ"ה אסור דאל"כ הוי גזירה לגזירה ואפי' נאמר כולהו חדא גזירה מ"מ מ"ש מנחה כל ימות השנה ירד ומנחה דיוה"כ לא ירד אידי ואידי דרבנן הוי אלא נאמר בצירוף

הטעם דהדבר ידוע משמע הא שאר איסור דרבנן אם עלה ירד ועמ"ש בקכ"ח מזה באורך בסוף הסי' בט"ז. וע' מ"א תרכ"ג אות ג' בנעילה אפי' שוהה עד הלילה אומרים או"א (כיון די"א דעולים לדוכן) יע"ש :

## סימן קל

### סעיף א

מאין עמ"א וכ"כ הט"ז אות ג' ומאי דקאמר מאן דחזא פירושו בין רגל לרגל ועא"ר. וע' מ"א קכ"ח אות ע' במקום שעולים לדוכן בי"ט כשחל בשבת אי לומר הרבון או לאו ועא"ר כאן הסכים לומר הרבון בשבת כשחלם לו חלום רע בלילה יע"ש :

### סעיף ב

וחלומותי עמ"א וא"ר אות ג' חולק דבכל הנוסחאות ליתא בתחלה אלא לבסוף יע"ש. ועיין הנוסח בלבוש :

### סעיף ג

ואי לא עמ"א ועט"ז אות ב' מזה יע"ש :

### סעיף ד

שים שלום עמ"א הקשה בזוהר משמע דבשעה ששי"ץ אומר ש"ש אין לשאול שום שאלת צרכיו ואין לומר דמיירי לאחר שסיים ש"ש א"כ קשה איך אנו אומרים והוא רחום בין ש"ש לתחנון, ועיין לבוש כתב שיאמר הרבון בשעה ששי"ץ אומר או"א ועא"ר אות ח' בזה:

## סימן קלא

### סעיף א

אין עמ"א ע' תקס"ז מ"א ו' א"ר שמך אחר התפלה ובנ"א ס"ד אין לדבר עד סוף י"ח הא קודם תחנון אין קפידא ומ"ש תלמידי רשב"א (ט"ס ת"ד) ראייתו כמ"ש בט"ז א' ולא אמר שהיתה מפסקת רגע ודיבור א' ש"מ דאין קפידא ובקכ"ד ס"ד וס"ז) דאין לשוח בחזרת השי"ץ תיפוק ליה משום תחנון ומ"ש בריב"ש עט"ז א'. ומ"ש מותר להתפלל במקום א' ותחנה במקום אחר א"י למה ב"כ בשם ס"ח הא מבואר בר"מ פ"ה מה"ת הי"ד וראיה ממגילה כ"ב ב' רב לא נפל על אפוהי ופריך לילך למקום ציבור (שלא היה רצפה) ש"מ דשרי וכ"כ הפר"ח בס"ב וי"ל התם ידוע לש"ס דתוך ד"א היה לילך וחשיב מקום א' כמ"ש המ"א צ' אות ל"ג. ועד"מ ב' במהרי"ל י"ל נ"כ תוך ד"א ועמ"ש אי"ה בט"ז ד':

**סעיף ב**
להטות עמ"א הנה הר"מ ז"ל בפ"ט מה"ת ד"ה יפול על פניו (ממש דבוקה) ויטה מעט דאל"ה אסור מדרבנן משא"כ לדידן דנוהגין פניו תלויות למעלה למה הטייה לכן כתב כדלקמן באות ך' דאע"פ בתפלה שוחה ומותר באין פניו דבוקה בנ"א דעתו ליפול ע"פ אסור גם באין דבוקה כ"א אצלויי אצלי. וע' לבוש מ"ש להיפך יע"ש ובחידושינו מגילה כ"ב ב' הארכנו קצת. ומ"מ כיסוי הבגד באצלויי א"י למה דמטה על צדו שרי בלא כיסוי בגד מ"ש בצ"ב ט"ס וצ"ל צ"א ס"ד:

**סעיף ג**
והעיקר עמ"א הסכים לט"ז באות ג' שאין לשנות המנהג ממ"ש רמ"א ז"ל:

**סעיף ד**
ואנחנו עמ"א עיין טור עשינו כל מה שביכולת בישיבה (ברכות ק"ש וכדומה) ועמידת י"ח ונ"א כמ"ש ואשב בהר ואנכי עמדתי ואתנפל כו' יע"ש:

**סעיף ה**
ולא מעומד עמ"א עא"ר ד' תחנון בלא נפילה (יחיד בביתו) רשאי מעומד וה"ה כשמתפלל אחר נגדו דאין רשאי לישב יע"ש ועסי' ק"ב דהיינו לפניו אפי' עוסק בק"ש ותחנונים אסור לי"א אבל מן הצד רשאי לישב יע"ש:

**סעיף ו**
ס"ת עמ"א בבא מציעא נ"ט ב' ועמ"ש בט"ז אות ה' מזה:

**סעיף ז**
הפתוח עמ"א בעזרת נשים שיש חלונות לביה"כ. ודע מ"ש רמ"א בלא כיסוי פנים היינו בלא נפילת אפים כלל ועא"ר אות ו'. וכל שאין נפילת אפים אומר המזמור מעומד ג"כ ואין להקפיד בישיבה א"ר ד':

**סעיף ח**
אפילו עמ"א ובסי' נ"ה (ט"ס כ"ה) שלא יהיה טינוף מפסיק ה"ה כאן הא מפסיק אץ צירוף ואין נ"א כו':

**סעיף ט**
קרוב ע' מ"א בער"ה משכימין מפני שיש לאכול להנוהגין כן ועט"ז אות ח':

**סעיף י**
בבית עמ"א העלה בחנוכה יאמר בביתו וברי"ח א"א אפילו לאחר שיצא לכאורה כט"ז אות י' ואפשר בין ח"י להלל ג"כ אין מפסיק. ומדלא כתב הלל דסוכות ובי' ימים דפסח ושבועית ש"מ באבל שקובר מתו ברגל ל"מ לטעם מה חג אף אבל דאומרים הלל אף חצי הלל דפסה ואפי' להלבוש דמדה"ד מתוחה י"ל בי"ט ושבת אין מדה"ד פתוחה ויצא

לנו הדין אם מתפלל בבית האבל בשבת תוך ז' אומרים אב הרחמים וצו"צ ואי"ה בסוף הפי' יבואר זה בט"ז ט"ו:

**סעיף יא**
אין עמ"א בכתבי מהרא"י ז"ל פ"א. ובהגמ"נ לפי מ"ש באות י"ב מיירי כאן בבית הכנסת הא אצל התינוק א"א צו"צ במנחה:

**סעיף יב**
במנחה עמ"א הגהמיי' כו' וי"ל אימא דנקיט במילה ביוצר בבהכ"נ כשמתפלל בעל ברית והמילה בבית ואה"נ אצל התינוק במנחה נמי א"א ומהרא"י בכתביו פ"א. ודע שהחתן בבהכ"נ א"א תחנון ובאבל בבהכ"נ אין הציבור נגררים אחריו א"ר ט' בשם שכ"ג והטעם פשוט דבחתן שמחה כו' ועט"ז יו"ד. וי"ל בשבת חתונה והחתן בבהכ"נ למה אומרים א"ה והרי חתן עדיף ממילה שהרי אתה רואה כן בחתן א"א סליחות ובמילה אומרים עט"ז י"ב עיין מ"א אות י"א:

**סעיף יג**
בשחרית עמ"א וכ"ד בלבוש ב' וה' שאומרים והוא רחום אין אומרים במילה, והר"ב משמע שסובר המחבר כל והוא רחום קודם ברכו בישתבח שקצת מקומות בספרד אומרים ומלת אפילו כלומר:

**סעיף יד**
שלא עמ"א וכללא הוא כל שאין אומרים תחנון א"א גם במנחה שלפניו לבד ערב יה"כ שא"א באשמורת כבסי' תר"ד ואומרים במנחה שלפניו כ"ה מבואר כאן בלבוש וא"י למה הוצרך א"ר בתר"ד אות ג' להוכיח משם הא כאן מבואר כן ובאמת י"ל הא כ"ש הוא מט"ו באב שאומרים למנצח וכן ט"ו בשבט ואפ"ה אין אומרים במנחה שלפניו כ"ש עיה"כ שא"א למנצח וצ"ע. עמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף טו**
בט"ו באב מ"ש הר"ב בס"א ט"ו באב א"א למנצח ט"ס לכאורה רק ט"ב א"א למנצח אבל ט"ו באב אומרים למנצח ובש"ע נ"ץ הוגה כהוגן ט"ב והעד דהראה לתקנ"ט ס"ד. ומ"ש המ"א הרבה טעמים לאו להכי איכוון דאל"כ היה לציין שם:

**סעיף טז**
בט"ו בשבט עמ"א וכללא הוא כל שא"א תחנון א"א בשבת צו"צ במנחה שלפניו ובעיה"כ אומרים צו"צ בשבת דהא אומרים תחנון במנחה שלפניהם:

**סעיף יז**
בל"ג בעומר עמ"א עיין לקמן סי' תצ"ג:

**סעיף יח**

עד עמ"א ז' ימים לכאורה ששה דתשלומין עם יום עצרת וכ"כ פר"ח עד י"ג ולא עד בכלל יע"ש. עב"י בשם שב"ה הטעם במנחה שלפניו א"א תחנון שאם באו עדים ממנחה ולמעלה היום ולמחר קודש והעתיק הע"ץ י"א והנה בר"ה היה זה למ"ד נתקלקלו בשי"ר וברי"ח אפשר אומרים שיר של כל יום ולהר"מ בה' קידוש החודש פ"ג הה"ו הקלקול במוסף יע"ש וזה שייך בכל ר"ח בקרבן מוסף או אפשר לא פלוג מ"מ היום ומחר קודש ל"ש בכל ר"ח דמותר בעשיית מלאכה כבסי' תי"ז ור"ח מפני כבוד י"ט שנהגו י"ט נהגו לאחר מנחה ג"כ. גם לא הבינותי לדידן תמיד ער"ח יום כ"ט ואיך יצויר בכ"ט יבואו עדים רק בל' ול"א:

**סעיף יט**

ליפול עמ"א זה א"ו דאביי ורבא אצלוי היינו אדם חשיב (מגילה כ"ב ב') ומ"ש כמ"ש רסי' זה קשה דהתם ט"א ההטייה כמ"ש באות ב' לא משום אדם חשוב וצ"ע והנה בר"מ פ"ה מה"ת הי"ד אסור השתחויה על אבנים חוץ למקדש וא"י קידה על אפים נמי אסור כמ"ש פ"ו מעכו"ם ה"א ושם כ' הכ"מ דר"מ הוציא דאדם חשוב כשמטה שרי הקשה עליו יע"ש א"כ י"ל מש"ה השמיט כאן דאין זה מוכרח כ"כ:

**סעיף כ**

בפשוט עמ"א חילק בין השתחויה בתפלת ח"י הכנעה מותר באין דביקה (בדביקת פניו לבד אסור מדרבנן ברצפה) ובנ"א כיון דעתו ליפול על פניו אפי' אין דבוק קרוב לגזור ובעינן אצלוי דוקא וזה טעם ההטייה בס"א עמ"א ב':

**סעיף כא**

וכן עמ"א זה יש לפרש בפוי"ר באין רצפה אצלוי או ברצפה על פניו בלא פיו"ר אסור מדרבנן אצלוי בעינן כאביי ורבא מגילה כ"ב ב' אצלוי בלא פיו"ר ועמ"ש בט"ז י"ד:

**סעיף כב**

אם עמ"א פירש בפיו"ר על הרצפה אם יציעו עשבים הוי כלא רצפה ובאצלוי שרי כה"ג. אבל בלא פיו"ר בעשבים א"צ הטייה דהוי גזירה לגזירה. ולגרסא א"ו יציעו נמי ה"פ בפיו"ר בלא רצפה יעשו הטייה א"ו יציעו וא"צ הטייה בפיו"ר דלאו מטעם גזירה אסור אלא כרב שרירא דקרקע הבית כוי וכשיש הפסקה בתלוש שרי ולא גזרינן כלל. וא"ש מלת בין הקרקע משא"כ לפי' א' צ"ל בין הרצפה ומ"ש בר"ה א"צ הנה למנהגינו שנופלין בלא פיו"ר א"צ לזה וכבר הארכנו בט"ז אות י"ד מזה וכאן אין להאריך יע"ש ותבין בכאן:

## סימן קלב

### סעיף א

כשמכריזין כו' עמ"א ואין נכון מה שמסבבים בנדבה וכדומה וכ"ש בשעת חזרת התפלה דמבלבלים הכוונה. ומ"ש דנכון לומר סדר קדושה עם הציבור פשוט בטעמו דיש פלוגתא אי יחיד אומרה או לאו ודאי לכתחלה נכוו לאומרה בציבור אפי' קודם התפלה: עלינו עמ"א ומושב יקרו לא וכסא כבודו בשמים ממעל דהשטים עצמם כסאו עב"ח. א"ר ג' עלינו תיקן יהושע כל בו. יקר"ו ר"ת יה קדוש רם ונשא:

### סעיף ב

כורעים עמ"א דצריך לכרוע שלא יהא נראה ככופר ול"ק ממ"ש שאין לשחות כ"א מה שתקנו חז"ל כבסי' קי"ג ס"ג יע"ש בט"ז ומ"א:

**מ"ש** מדיני קדיש דברים ארוכים הם ואנא ביעתא בכותחא לא ידענא אך מה שהורני ה' משמים אומר בקצרה:

**הנה** בן שבעה דוחה לבן ל' וליא"צ מכל ואין ליא"צ אף קדיש א' והיינו גדול בשבת תוך שבעה דיכול היא"צ להתפלל ערבית במוצאי שבת כמ"ש הלבוש דשאר אבילים יב"ח אין דוחין ליא"צ הואיל ולא אמר קדיש כלל (אבל כל שאמר קדיש א' ביומו אין לו שום זכות בערבית שלאחריו יע"ש) משא"כ קטן בן שבעה דהולך כל שבעת לבה"כ א"כ לא יאמר היא"צ בערבית ג"כ קדיש אז יש ליא"צ קדיש א' ביומו עכ"פ ולפ"ז קטן בשבת גרע מגדול דגדול בן שבעה דוחה ליא"צ ומתפלל רק ערבית במ"ש משא"כ קטן שאף בערבית יהיה מטעם דחייה א"כ יאמר היא"צ ביומו קדיש אחר ולפ"ז במי שבטלה אבילות ברגל ויש לאדם יא"צ יאמר קדיש א' היא"צ כמו קטן בן שבעה מה"ט גופא. ומיהו אם יא"צ בי"ט אחרון אז אין לו כלום מה"ט דיתפלל ערבית מי"ט. ועש"ך י"ד שע"ו אות ח' ותבין. ומזה אתה רואה שגדול שיש לו מנין בביתו והולך בשבת לביה"כ והוא בן שבעה דוחה היא"צ מכל מה"ט דיא"צ יתפלל ערבית מ"ש ועא"ר בדיני קדיש אות זיין ולפי מ"ש א"ש ומ"מ עצהי"ט ולא ליתי לאנצויי ראוי שיתן הבן שבעה כה"ג קדיש א' ליא"צ של מזמור או אנעים זמירות כיון שאומר בביתו כל שבעה קדיש. ומ"ש המ"א בן שבעה קטן דוחה לשלשים וכ"מ בהגהת רמ"א א"י הוכחתו אבל ממנהגים שהביא הש"ך שם (מלת א"ו ט"ס וצ"ל א"ז) דוקא יא"צ דאם לא עכשיו אימתי אבל בן שלשים יאמר קדיש אחר שיכלו שבעה לקטן וצ"ע. עמ"ש לקמן:

**לענין** שבעה ושלשים מונין מקבורה לא מיום שנודע ולא מיום המיתה כי עיקר הדינין מקבורה ומה"ט י"א שא"ל קדיש קודם שנקבר עי"ד שע"ו בט"ז אות ד' וא"ר אות ב' בדיני קדיש שיש מחלוקת בזה וע' בש"ך א"כ מסתברא דז' ול' מקבורה דוקא וכאמור:

**יראה** לי קטן בן ז' וביום השביעי יא"צ (ושבעה ול' לא אמרינן מקצתן ככולו) אין לומר דידחה ליא"צ מכל שהרי יוכל להתפלל ערבית דלא פלוג חז"ל כה"ג דכל שהולך כל שבעה לבה"כ אין דוחה ליא"צ דאם יארע יא"צ תוך שבעה ה"ה זה ומכ"ש למ"ש הא"ר דיש ספק אם אמרינן בזה מקצת שביעי כשביעי או לאו באות גימ"ל בדינים קדיש יע"ש.

וע' ש"ך י"ד שע"ו אות ח' העלה דקטן בן ז' יש לבן ל' קדיש א' וזה דלא כמ"א כאן:

**וכללא** הוא דהא דתושב דוחה האורח היינו בשניהם שוין בן ל' או יב"ח או שניהם יא"צ אבל היכא שהאורח בן ל' ותושב יב"ח אין דוחה האורח גם שניהם תוך שבעה יחלוקו דבזה אין תושב דוחה האורח ומיהו שניהם יב"ח יש לאורח קדיש ולהתפלל פ"א א"כ צ"ע בשניהם יא"צ עכ"פ יש לאורח קדיש א' ועא"ר בדיני קדיש אות א' גם כלל אחר אמרו דהא דיש עדיפות לבן ל' מיא"צ היכא דעכ"פ מגיע ליא"צ קדיש א' אבל היכא דלא יגיע ליא"צ שום קדיש אז אין ל' דוחה ליא"צ ועכ"פ יש ליא"צ קדיש א' ולפ"ז היכא שיש הרבה בן ל' ויא"צ א' ואין מגיע קדיש לכ"ע אז יא"צ יש לו קדיש א' בלא גורל ובני ל' יטילו גורל על השאר וע' י"ד שע"ו בט"ז וש"ך:

**הא** דנוהגין שיש לאבל כל הקדישים ביום שפוסק לומר קדיש היינו באין בן ל' ויא"צ א"ר בדיני קדיש אות א' ובאות ה' הסכים לש"ך י"ד שע"ו דבן ל' יש לו קדיש א' נגד בן שבעה קטן. או אם יש בן ל' ויא"צ אז נדחה הבן ל' ויאמר בן שבעה ב' קדישים ויא"צ קדיש א' וצ"ע בדינים אלו. גם מ"ש הש"ך וא"ר דבן ל' יש לו קדיש א' ביש קט"ן בן שבעה לכאורה בשלמא יא"צ אז דוקא קטן דאי גדול יאמר יא"צ ערבית אח"כ משא"כ בן ל' אין לו תשלומין בערבית שאח"כ דבלא"ה צריך שיאמר קדיש ויש ליישב:

**מ"ש** המ"א מי שאבל על אביו ואח"כ מתה אמו כו' ולדידן יש לו עכ"פ ב' קדישים א' בשביל אביו וא' בשביל אמו אבל לאחר ל' אין לו רק קדיש א' וכן יא"צ על אביו ואמו ביום א' ועא"ר בדיני קדיש אות ג' אבל אבל על אביו ויא"צ על אמו יש לו ב' קדישים כמו אבל לאביו ול' על אמו גם בזה צ"ע

**בא"ד** אות זיין בדיני קדיש האבילים מתפללים (וטוב יותר מקדיש) ואפי' בימים שא"א תחנון מתפללים רק כשיש הלל אין מתפללים והיינו בשחרית אבל מנחה ומעריב מתפללים רק ערבית ליל חנוכה ראשונה דמברך שהחיינו על הנרות אין מתפלל אבל (ומשמע מנחה מתפלל ער"ח ועי"ד רס"ה בש"ך כ"ג צידד המוהל דוחה לאבל להתפלל גם במקום שיש תקנה ומנהג קבוע שאבל לא יתפלל כל השבוע כ"א פ"א או שני פעמים אין לדחות התקנה מפני ע"ה שא"י אבל במקום שאין תקנה אין לדחות האבל ומיהו ודאי כשא"י לחתך האותיות וכדומה אין לו להתפלל לפני העמוד. יראה לי מי שלא נתמלא

זקנו אע"פ שהוא אבל אין לו להתפלל תדיר כ"א באקראי עסי' נ"ז ס"ו אף שי"ל בין ש"ץ לזה. ואם ב' יש להם אותיות שוות עשו"ת מעיל צדקה סי' יו"ד מפקפק ע"ז ועא"ר: **מ"ש** המ"א קדיש של מזמור שיר ליום השבת אין ליא"צ א"י דכל הקדישים של יא"צ אף ש"ה והי"ה זה אם לא שיא"צ ביום ו' ומזמור שייך לשבת עסי' רס"א ס"ד במ"א וא"ר ולדידן המנהג דמזמור הוי קבלה (ומה"ט קורים לנחם אבלים קודם מזמור) ולפ"ז יא"צ בשבת קודש יש לו מזמור קדיש וצ"ע ומיהו עתה נשתרבב המנהג שאין ליא"צ רק קדיש א' של עלינו ועי' א"ר בדיני קדיש כי מדינא יש לל' וליא"צ כל הקדישים:

**סעיף ג**

ערב ובוקר עמ"א וע' פרישה מ"ש הקטורת נקטר בלילה או סמוך לה א"י דקרא כתיב בין הערבים בין שני ערבים כמו פסח (עיין בס' מבוא השמש למ"כ) ועיין ר"מ פ"ג מה' תו"מ ה"א:

**סעיף ד**

השיר עמ"א אותם האנשים שאומרים המשנה השיר כו' ביום הא' אומרים כך כו' וא"א טעות הוא דהטור נתכוון רק לומר השיר בתהילים לא המשנה והמ"א כתב דלאו טועין כי הטור נמי סובר דיאמר המשנה וא"א לומר קדיש כי אחר משנה א"א קדיש כבסי' נ"ד ג' ולפ"ז אומרים המשנה וא"א וקדיש ואח"כ שיר של יום עד גמירא וקדיש ומ"ש בשם הר"מ אלשיך ז"ל ע' פרישה בזה דבשחר מצוה ובערבית אין מצוה אלא מעצמן היו עושים יע"ש אבל לומר דמעכב הקרבן א"י. וער"מ פ"ג ה"ה מק"ה דקלקול שלא היו מקריבין מוסף משמע שיר בערב אין קלקול ומ"מ בר"ה למ"ד ב' מבואר קלקול בשיר ובתוס' ד"ה נתקלקלו דעשה דרבים יע"ש ועמ"א סי' צדי"ק אות כ"ט עשה דרבים זיכוי הרבים ומש"ה מוסף הוי כן משא"כ קרבן פסח ומש"ה אמר בפסחים עשה דכרת (דף נ"ט א') ובתוס' ד"ה אתי יעויין זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין ואין מקומו פה וא"י"ה בש"ה אבאר זה ועמ"ש בפתיחה כוללת:

**סעיף ה**

ידלג עמ"א ועט"ז בזה. ועא"ר אות ה' האומרים בכל יום יוכל לומר בע"פ והאומרים רק בשב' וי"ט יש ליזהר לאומרם מתוך הכתב:

**סעיף ו**

ומשתחוה עמ"א ועט"ז מזה ועא"ר מזה:

## סימן קלג

### סעיף א

ברכו אחר קדיש בתרא ועסי' נ"ד במ"א אות ג' דא"ל מיד קדיש וברכו אחר קדיש בתרא כ"א ברכו לחוד דמה טעם לומר ב' קדישים יחד אם לא שיאמר פסוקים יע"ש בזה:

## סימן קלד

### סעיף א

בלחש עמ"א דלא כאותם שמגביהים קולם ביותר. ומ"ש מעומד עסי' תר"ז ס"ג ופר"ח שם בשם כ"ה דביוה"כ צריך לעמוד בחזרת הש"ץ משא"כ בשאר ימות השנה כיון שאמר פ"א א"צ לעמוד כשיאמר הש"ץ. ובא"ר ג' משמע אף בשאר ימות השנה כד שמע ש"ץ יעמוד ע"ש כשסיים והוא רחום קודם ש"ץ ימתין על נ"א דש"ץ ויפול עמו בשם מהרי"ל:

### סעיף ב

שמצוה עמ"א ועסי' קמ"ז סוף אות י"א במ"א:

### סעיף ג

לראות עמ"א והמגביה ס"ת הכתב כלפי פניו ומ"מ מראה ג"כ לעם ועב"ח ועסי' קמ"ז דיני גלילה ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ד

הש"ץ עא"ר אות ד' דיש לומר גדול ונורא בשנת וי"ט ג"כ דלא כחזנים שא"א רק בימים נוראים דליתא דהקב"ה נורא תמיד יע"ש:

### סעיף ה

בימין עמ"א יע"ש וימינו תחבקני ע' ע"ץ גם התורה נתנה בימין ואיטר יד אפשר בימין דידיה ועסי' גימ"ל אות ח' בט"ז ומ"א יע"ש:

### סעיף ו

ברוך עמ"א בשבת אומרים מזמור כ"ט הבו להי' כו' וביי"ט וחול מזמור כ"ד עיין טור רפ"ד וב"ח וא"ר אות ד' דבשבת נתנה תורה יע"ש. א"ש נמי דבמנחה בשבת א"א רק מזמור כ"ד דבשחרית נתנה תורה:

**אומרים** בריך שמיה בחול ג"כ ועסי' רפ"ב במ"א משמע רק בשבת ועא"ר כאן אות ד' והמנהג לומר אף בחול וע"ש באי"ר מזה:

## סימן קלה

### סעיף א

איתא בריי"ף כו' עמ"א בריי"ף פרק הקורא עומד (הוא שם פ"ד) משה תיקן בשבת וי"ט ור"ח ובחה"מ עזרא בבי' וה' ובמנחה ובר"ן שם הקשה זה ותי' דמנין עזרא תיקן (במ"א יש כאן ט"ס וצ"ל עזרא תיקן (ועתוס' ברכות י"ג א' ד"ה בלשון הקודש נמצאת למד

שמשה רבינו תיקן שבת ויו"ט ור"ח ובחה"מ קריאת התורה עם סכום המנין ועזרא תיקן מנחה בשבת עם סכום המנין וב' וה' משה תיקון הקריאה ועזרא המנין בדאיתא במרובה וכ"ה ברי"מ פי"ב מה"ת ה"ח ומ"מ אין אלו מ"ה אף תקנת משה רק תיקון נביאים אבל הב"ח בתרפ"ה כתב לרש"י הוי קריאת כל שבת מ"ה (ה"ה י"ט מקרא דוידבר משה מועדי ה' כו' (ומ"מ סתימת הפוסקים דהוי דרבנן וקרא אסמכתי' ובתענית שקורין הוא מתקנת הגמ' ועיין סי' תקס"ו ותקע"ה ותקע"ט בטור וב"י ועיין מגילה בזה. בדף כ"ג א' הני ג' ד' ה' ו' ז' נגד מי רואי פני המלך ערש"י ותוס' משמע לכאורה דמשה תיקן להם קריאת ס"ת לא מנין כלל אף בשבת ויו"ט יע"ש:

**הא** דאמר בקפ"ב וילכו ג"י בלא מים כו' קשיא והא בכל יום קורין ק"ש והוי תורה (ואי אומרים פסוק א' די י"ל קצת) וצ"ל דמלבד זה צריך לעסוק בתורה ואפשר שלא ילכו בלא תורה מתוך הכתב דווקא ואי"ה יבואר לקמן ובפתיחה:

**מריש** הוי קשיא לי כיון די"א ד"ת ואפי' לדידן תקנת נביאים ואפי' על דרבנן מברכין וצונו למה איו מברכין וצונו לקרות בתורה והוי ניחא לי כי ברכה לעסוק בשחרית עולה לזה וגם כל הברכות אע"ג דהוי הפסק גדול לא חשיב הפסק דכל רגע צריך לעסוק בתורה (עסי' מ"ז ואף דל"ד כ"כ י"ל זה) אקב"ו על ד"ת כולל גם זה ומפני כבוד הציבור חוזר ומברך אשר בחר בנו כבסי' קל"ט ע"ש אלא דא"כ אם קראו לס"ת קודם שבירך לעסוק לא שמענו דצריך לברך מקודם אקב"ו לעסוק כו' י"ל דאה"נ בעוד שילך מברך אקב"ו והערב כו' ואח"כ מברך בקול רם אב"ב ועמ"ש בסי' מ"ז מזה:

ואין עמ"א ועט"ז אות א' מזה ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ב**

מותר עמ"א דהלבוש אחתן נמי קאי וכ"ה בבדק הבית (ט"ס בר"ה) ועסי' תרפ"ד ס"ג אם טעה וקרא ד' בר"ח אין קורא עוד יע"ש:

**יראה** לי אם יש ג' חתנים ישראלים דיקראו חנוכה לחתן חמישי דמה טעם אין קורא חמישי דאין מוסיפין ואין משגיחין בחנוכה שאינו מענינו של יום כמ"ש הב"י ולבוש שם משא"כ כאן שניתן לדחות אצל שלשה חתנים אלא דלא נהיגי כן בכה"ג יש לסמוך אהמחבר והר"ב וקורין חמישי לחתן ג'. אבל שני חתנים ל"א ישראלים דלא ניתן לדחות (כמו חתן א' רביעי) אפי' שניהם כהנים די"ל דניתן לדחות אם קרא ד' בר"ח ואמר קדיש דהוי הפסק ויקרא החתן שני חמישי י"ל כיון דבלא טעם לא ניתן לדחות ואי"ה לקמן במ"א אות ט"ז יבואר עוד לענין שני כהנים:

**סעיף ג**
לשני עמ"א באות הקודם וגימל בעל ברית אין לנהוג כן בחנוכה משא"כ בג' חתנים כמש"ל בזה ועפר"ח דב"ב לא הוי מועד כ"א שמחה ומותר במלאכה ומ"ש דחתן א' נמי עולה רביעי י"ל דאין ניתן לדחות יוכלו לקרותו שלישי וכפסק המחבר והר"ב:

**סעיף ד**
בטלו עמ"א בין בשבת שעבר ב' או בשבת זו ב' אין קורין ג' ומיהו אם בטלו ב' שבתות יקראו בשבת שלישי עכ"פ סדרא משבת שעבר דל"ש לחצאין ע' עט"ז וא"ר ב' פסק כהגמ"י שישלימו הכל: ב' בתי כנסיות ובא' קראו ובשניה לא קראו הקהל בשבת העבר ישלימו בשבת הבאה ביטלו בשוגג ביום ב' יקראו בג' שלא ילכו ג"י בלא תורה בשם גליון מ"א וא"ר חולק דנשלם בשבת ומשמע בשבת אפי' במזיד משלימין:

**סעיף ה**
מלה עמ"א ועא"ר ג' דמה"ט מוסיפין בשבת כי שמא יש א' שא"י כלל צורת אותיות ואין ממנין יע"ש ועי' סי' רפ"ב לענין הוספה והעולם אין נזהרים ומוסיפין הרבה. וקורין להוספה אנשים פחותים מראשונים ולא"ר י"ל לתקן יקראו יותר חשובים להוספה:

**סעיף ו**
אינו רשאי עמ"א בסימן ס"ו ס"ד (ט"ס א') ומ"ש בפסוקי דזמרה כו' יראה באין כהן אחר מיירי. ומ"ש קל"ט ס"ח היינו קראו דמפסיק אפילו בין אהבה לק"ש (כי לא נתקן ממש על הק"ש) מ"מ יברך ברכת התורה דלא עדיף א"ר מב"ה ממש עסי' מ"ז ס"ז. ועא"ר ד' ומ"ש טירחא דציבורא בהמחבר משמע כבוד ס"ת עם טירחא דציבורא ומיהו י"ל דצריכין להמתין עליו עד שיסיים תפלת ח"י הוי טורח גדול ואין ממתינין ועי' לבוש דקורא כהן אחר בשמו אם קראו לזה וא"א להפסיק (בעומד בתפלה אבל בק"ש מפסיק) דליכא פגם כה"ג שרואין שא"א להפסיק:

**סעיף ז**
וקורין ישראל עמ"א הביא דברי הרשב"א ומהרי"ק טירחא דציבורא די כבאות הקדום ומ"ש כשלא יתבשל כבוד התורה כו' זה מקדשתו כל שאין מקילין בכבודו שפיר דמי עמ"ש בט"ז ריש הסימן:

**עוד** רגע אדבר בענין וקדשתו או מויתנה אל הכהנים בני לוי (דברים ל"א) נ"מ בכהן שעע"ז ושב דאין עובד כמ"ש הר"מ בפ"ט מה' ביאת מקדש ל"ש לחם אלקיך הוא מקריב ומיהו שוה לבעל מום:

**מי** שביטל מ"ע זו במזיד וקרא ישראל במקום שיש כהן אם מיפסל לעדות מדרבנן עח"מ ל"ד ואם לוקה מכות טרדות (כתבנו במקום אחר דלפסול לעדות אפשר תלוי

במ"מ כמו שיראה הרואה ברי"מ פט"ו מה' עדות) היתה החיוב שבה מדבריהם ומ"מ כאן אפשר לוקה מכות מדדות דא"צ מעשה כמו שיראה הרואה באה"ע סימן כ"א ס"א ואע"ג דאפשר כל דתקון כעין של תורה ובעינן דומיא דלאו דחסימה וכאן אם רצה הכהן מוחל הא בורכא דאונס יוכיח כמ"ש הר"מ ז"ל פ"א מה' נו"ב ה"ז כהן לוקח והא לא דמיא ללאו דחסימה דאם רוצה הוא יכול לגרשה מדעתה ואפ"ה לוקה והדברים ארוכים ואי"ה בס' ש"ה אבאר זה: ומיהו י"ל וקדשתו אסמכתא הוא עמ"א ר"א אות ד' ועמ"ש בריש הסימן בט"ז וכאן אין להאריך:

**סעיף ח**

ברכו עמ"א בר"ו סעיף ו"ו יע"ש ועי' אות י"א ובט"ז זי"ן ועמ"ש באות שאחר זה אי"ה ועפר"ח כאן:

**סעיף ט**

ועומד עמ"א ועמ"ש אי"ה באות י"א. כתב הפר"ח אם קרא ישראל בהיתר ואח"כ בא כהן אותו ישראל עולה למנין שבעה אבל אם היה כהן בב"ה ובטעות קראו לישראל אין עולה למנין שבעה וקורא כהן לוי ומשלימין לז' והוכיח כן מגיטין נ"ט ב' רש"י ד"ה ולמאן דעולה למנין שבעה. וסבור הייתי לומר או דפריך למ"ד כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וודאי אי קרא ישראל במקום כהן והיה בבית הכנסת אין כלום וצריך הכהן לקרוא ראשון ומשא"כ למ"ד מהני (וכפי הנראה אין ברור הלכה כמאן אי מהני או לאו ועח"מ סימן ר"ז ור"ח בסמ"ע וביי"ד מזה) או אף כמ"ד לא מהני י"ל בד"ת הא בדרבנן מהני ופלוגתא היא אי ד"ת הוי או אסמכתא עמ"א ר"א אות ד' ועיין סמ"ע שם ואמנם נראה דוודאי ליושבים שם שפיר הא חזי כו' משא"כ למאי דמסיק משום הנכנסין וה"ה נכנסין ויוצאין א"כ בקרא ישראל בטעות והיה כהן בבהכ"נ לא יעלה כהן אחריו דאיכא יותר פגם שיאמר פגום הוא שקרא אחר ישראל עמ"א אות י"ב דכאן שייך פגם שני בכל ענין (עפר"ח לקמן סובר פגם שני אין חשש כ"כ ושם יבואר אי"ה) ובשבת ג"כ יקראו אח"כ ישראלים וכ"ש בחול שאין להוסיף דפשיטא דיעשה כן ואי"ה בט"ז ח' ומ"א י"ב יבואר עוד וכאן אין להאריך ומלשון הש"ע בס"ו נכנס כהן כו' ובלוי שהיה בביה"כ ולא כתב כהן או לוי כו' ובלבוש כ' נכנס כהן וכן לוי שנכנס או הוה ולא ידע יראה כפר"ח דבכהן כה"ג אין עולה ממנין. ומ"מ לדינא נראה כמ"ש:

**סעיף י**

אבל עמ"א כתב בקוצר דבב' הפירושים לקולא לל"א ראשון יכול רק בג"ד לא וכ"ה דעת הר"מ ז"ל בפי"ב מה"ת הי"ט כתב אין כהן יקרא לישראל ולא עולה אחריו לוי כלל בנ"ד וממלת אחריו הא ראשון עולה וכ"מ בש"ע וז"ש הר"ב אבל א' יכו"ל לעלות והיינו

בשוין יכו"ל איזה שירצה דמכתובות (כ"ה ב) אין ראיה לפ"ז ומריב"ל ל"ד שוין ממש כמ"ש בט"ז אות וי"ו ובלוי גדול פשיטא לוי קודם הא ישראל גדול הכריע כט"ז דאין הלוי עולה תחלה ולא כלל אח"כ. והנה המחבר השמיט מלת כל"ל מלשון הר"מ ז"ל וא"י למה וכ"ש לט"ז אות ו' להמחבר לא יעלה הלוי אבג"ד אבל להמ"א י"ל כי אחריו מורה כל"ל לא אפי' ג"ד ואמנם הוסיף הר"מ ז"ל מלת כל"ל הן בשוין הן בלוי פחות מישראל אפ"ה לא יעלה הלוי ומשמע בשוין עולה ישראל תחלה אבל המחבר לא רצה לפסוק כן בשוין אלא בשוין הלוי קודם בדווקא וב"ש בלוי גדול רק בלוי פחות ישראל עולה תחלה ולא יעלה אחריו לוי וא"צ למלת כלל דאי בשוין אין ישראל עולה תחלה רק לוי ראשון זהו מה שרצינו לבאר בכאן. ועט"ז ו'. ומ"ש ססי"א אולי לאות ד' בסי"ב:

**סעיף יא**

אין עמ"א הנה בב"י על לוי טעם דברכה לבטלה חמור משום פגמו של לוי ובכהן כה"ג למ"ד וקדשתו ד"ת עיין אות כ' ובד"מ אות ד' ובלבוש כתב דוקדשתו אסמכתא ולמ"א ד"ת הוי וי"ל דאין עשה כי הא דוחה לל"ת (אפי' אי לא הוי עמוד כו' בשביל חבירך) כמ"ש באונס כתובות מ"ם א' אי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל וכפי' התוס' שם דל"ד לכלאים אפי' נאמר לא תשא כה"ג דרבנן עמ"א ס"ס רט"ו מ"מ כל דאיכא כבוד אחר תו לא הוי עשה דוקדשתו עמ"א אות זיין שכפוהו לצאת כו' ודוגמא לכיבוד א"ו אפילו אמר לבנו שיעבור דרבנן אין שומע לו כמ"ש הר"מ ז"ל בה' ממרים שאתה ואביך חייבים בכבוד ה' ה"ח כאן וכאמור:

**סעיף יב**

שהראשון עמ"א למ"ש הב"ח בתירוצו על קושייתו הביאו הט"ז ט' ומ"א י"ד יצא דין חדש במוחזקין בשניהם באבא ואמא כשירים שרי כהן אחר כהן ואינו די"ל זינתה בסתר והוי זונה ונעשת חללה בביאת הבעל והבן (אזלינן ב"ר) חלל עיין אה"ע ועל קושיית הב"ח יש תירוצים אחרים וכן הפר"ח לא ניחא ליה תי' הב"ח: והנה ישראל אחר כהן לא פגם כהן אבל שיאמרו לוי הוא ומ"ר מותר לזרים עטו"ר וב"י כהן אחר כהן פגם א' במוחזק באבוה ובלוי פגם שניהם ונ"מ בהא דאר"י כן ולא סתמא כהן אחר כהן ולוי אחר לוי משום פגם י"ל דל"מ בן אחר אב (עסי' קמ"א ס"ו) בכהן שרי כמ"ש באות ח"י ובלוי אסור. ואגב אזכיר מ"ש במקום אחר בריש מכות תוספות היכא שמעידין מצרי שני יפסל הוא והקשה מהרש"א אה"נ וי"ל דא"כ אין נ"מ בבן אחר אב דיאמרו דאב העיד כן ומפסל והבן נולד קודם עדות וכשר הוא ומיהו בכהן ז"א דאכתי לו ולא לזרעו שיוליד אח"כ דמיפסלי מכהונה והתוס' בישראל פשוט הקשו. ומיהו מסימן קכ"ח סעיף

להזי"ח י"ל דבשביל זה אין לקרות כהן שני אחי"כ דנהי דאין מחויבין לקדשו אין איסור בדבר ועא"ר ואין להאריך:

**סעיף יג**
שאחד עמ"א ובן אחר אב נמי לא כמ"ש באות הקדום ואני העני מסופק בלוי אחר לוי במוחזק באבוהא ואימיה של שניהם והנה נהפוך הוא למ"א אות י"ב כי לא שייך חשש זה בלוים ואמנם יש תי' אחרים על קושיית הב"ח:

**סעיף יד**
בהפסק עמ"א פירש כלבוש (הביאותיו בט"ז ט') והמשך לשונו דוודאי י"ל בהפסק ישראל וכהן פעמים וכן בכהן שני כתי' על קושיית הב"ח אלא דר"ע כתב כהן לוי וישראל ומדכתב הטור וכ"כ רב עמרם משמע דהטור כה"ג איירי ול"ק למה ישראל כהן לוי כהן לוי סגי לתי' א' של הב"י אפ"ה אסור דכה"ג שלא כתיקון חז"ל יטעו ודאי כבר פירשתיו בט"ז ואין להאריך:

**סעיף טו**
אע"פ עמ"א כתי' א' ושלישי א' הוא ולרווחא דמלתא אומר אע"פ וכבר כתבנו בט"ז ט' דא"כ אחרון ומפטיר למה כהן קורא יע"ש. ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף טז**
למנין עמ"א כללא דמלתא כשיש קדיש אפשר דא' אחרון וא' מפטיר וב' ס"ת בלא קדיש שרי ב' כהנים חה"מ פסח שאומרים קדיש אחד ס"ת שניה. ובש"ת כתב הלבוש ג' כהנים והנה בר"ח טבת בשבת רק שני כהנים דבס"ת א' אף אם יקראו יותר מזי"ן י"ל בעינן לוי וישראל אחריו וגם כה"ג אין לעשות משא"כ בשבת אחרון הוא החשוב כמ"ש הלבוש. עמ"ש בסוף הסי':

**סעיף יז**
ואינו שם עמ"א ואם קראו לישראל ואינו שם קורין אחר בשמו דליכא פגם:

**סעיף יח**
משום פגמו עמ"א עמ"ש באות י"ב. וב' אחים תאומים ג"כ אסור דא"י שהם תאומים ויאמרו הא' פגום ועסי' קמ"א:

**סעיף יט**
ש"ץ עמ"א הסכים לט"ז אות יו"ד והראה לאות י"א דכל שהוא בביה"כ ואין קורא אותו אין פגם דיאמרו שגגה הוא כוי יע"ש:

**סעיף כ**
שכולה עמ"א דאף למי"ד דוקדשתו ד"ת מ"מ מפני דרכי שלום טוב יותר שיעלה ישראל ומידי דהוי אמ"ש אות זי"ן דכבוד חכמים עדיף מוקדשתו. הביא דברי הלבוש והקי'

בישראל ולוי לוי קודם כבס"ו וי"ל כאן שיש כהנים יאמרו דלוי זה חשיבותו מפני שהוא כהן ול"ד לס"ו ועט"ז אות י"א:

**סעיף כא**
אין עמ"א וא"י מה מלמדנו דפשיטא דמ"ירי שרוצה לקרות בי' דבפחות מי' אין קורין:

**סעיף כב**
יום או יומים ל"ד כל שקובעין ארון ואפשר דל"ד קובעין ה"ה מניחים כך בחבית וכדומה שפיר דמי והעולם מקילים בכל ואין נכון:

**סעיף כג**
אדם חשוב עמ"א בפ' זכור ד"ת לחולה לחוד נמי מביאין ועיין תרפ"ה אי יוצא בקריאת דפרשה שקרא כבר בשבת:

**כתב** א"ר אות י"ג בי"ט טעו וקראו כהן חמישי אם אפשר יעמוד שם למפטיר ואחר יקרא חמישי ואם א"א כיון שעלה לא ירד ועפר"ח פגם דידיה כל שמוחל רשאי ופגם ראשון לא מהני יע"ש:

**עיין** י"ד סימן ת"ו ס"א בשבת אבל כהן מותר לקרות לו לתורה ובחול אין עולה עיין שפ"ד בש"ך אות ג' אף למ"ד וקדשתו ד"ת דכבוד חז"ל עדיף טפי דאבל אסור בד"ת אבל טוב שיצא מקודם עא"ר אות ט"ו מ"ש המחבר בכהן סומא וכן בסי' קמ"א כתבנו לעיל מזה דמשמע כהן בעל מום עולה ראשון וצ"ע במקום שיש שאר כהנים יעסי' רפ"ב במ"א אות ו"ו ועמ"ש אי"ה בקל"ו:

## סימן קלו

**סעיף א**
מצוה עמ"א משמע דת"ח מופלג בעירו קודם לעשיר נכבד כו' וברפ"ב לפני ת"ח שאין מופלג. (ומה שנוהגין באיזה קהלות קטנות לקרות לפי השנים או לפי החתונה ע"ה קודם ת"ח לאו שפיר עבדי ואיסורא הוא) עט"ז בקנ"ג אות י"א:

**המחבר** כתב שבת וי"ט ויוה"כ אע"פ שחשב ז' מדריגות דסובר רשאי להוסיף בי"ט ויוה"כ כבסי' רפ"ב והטור כתב בשבת לפי הסדר י"ט ה' יוה"כ ו' עב"י ע' פרישה בחול פשיטא קורין שלישי הגדול יע"ש וערש"י גיטין סמך אי' ד"ה מי בשבת דלא ליתי לאנצויי משמע בחול לא ובימי התלמוד וה"ה עכשיו יכול לקרוא בחול למי שירצה:

**הלבוש** אע"פ שכתב ברפ"ב שאין מוסיפין ביו"ט ויוה"כ אע"פ כן כתב כאן י"ט ויוה"כ כי מדינא אפשר רשאי עיין רפ"ב בלבוש ומ"א מי הם הקודמים והחיובים ועא"ר כאן בשם כ"ג הנושא בתולה קודם לנושא אלמנה ואלמנה לחלוצה וחלוצה לגרושה ועפר"ח קל"ה ס"ב וחולק לגרושה וחלוצה עמ"ש בקל"ה מזה. אם קראו לאי לס"ת וחטף חבירו

או קנה ששי וכדומה עח"מ שפ"ב בש"ך וא"ר כאן יע"ש. מ"ש ת"ח בעל הוראה קודם לת"ח מפולפל ואין בעל הוראה יראה דהיינו סיני ועוקר הרים סיני עדיף. ומ"ש המ"א חת"ן בראשית עולה במקום כה"ן או חתן בראשית לחוד או ישראל במקום כהן בפרשת בראשית עמ"א קל"ה זיי"ן:

## סימן קלז

### סעיף א

ואחד עמ"א. יש בכאן כוונה אחת לדעתי כי הב"ח ופרישה העתיקו קצת בגוונא חדא שלא לקרות לאמצעי אלא או לראשון או לאחרון והקשו דאמצעי נמי יש לו מעלה וא"ר הבין (כפי מה שהבנתי אני מדבריו) דוודאי ראוי לא' ואם לא יקרא לב' וא"ל בהכרח לג' פחות מי' א"א ודקדק כן מרש"י מגילה כ"א ולפ"ז מ"ש לא לאמצעי היינו שימתין בכוונה אסור וה"ה אם ימתין על אחרון מבייש שניהם אבל המ"א העתיק שלא לבייש אחרון לחוד ולדבריו דנפשיה קאמר כן (ולא לגמרי כרש"ל) ולשיטתיה באות ב' דהשתא ש"צ קורא כחד גברא דמי ואחרון חשוב יותר כמו נ"ח דאחרון עדיף מראשון ואה"נ דראשון נמי לא רק אחרון. ודע אע"ג דכהן חשוב טפי מ"מ בגמרא בסתמא אמרו איזה שקרא ד' משובח משמע וודאי אף כסדר המשנה (גיטין נ"ט א') אפ"ה אין גזל כי כ"א יש לו מעלה. והנה בגמרא נתן מעלה לג' מעלין תיפוק מההכרח שלא לפחות מיו"ד פסוקים לפירש"י שם אם לא קרא א' או ב' מה יעשה השלישי ולכאורה דנ"מ באחר קורא (כמו ש"צ וזה דלא כמ"א בשם ש"ל וכמדומה שהמנהג לקרוא לג' יותר מכהן ולוי וכפסק המ"א בכאן:

### סעיף ב

ואיזה עמ"א האדון ז"ל עשה כלומר ולכאורה סובר הייתי דה"פ ל"ד ד' ה"ה פרשה יב"פ מי שקרא ששה משונה וברש"י מגילה כ"א ב' ד"ה ראשון אם יש ריוח בפרשה וקראו כ"א ד' כולם משובחים משמע דכיון דיש לחלק ראוי שיחלקו בשוה ודוקא י' פסוקים דא"א לחלק אז יכול כ"א לעשות מה שיוכל [עט"ז ב'] ושוב ראיתי שכוונתו פשוטה מש\ובח צ"ל יותר לא לגנות אחרים עד"מ אם כהן ולוי קראו רק ג"ג אין מגונים בשביל זה ומ"ש מניח לב"ה ע' שבת פרק שני אלמא אהרון חשוב יותר ותי' עמ"ש באות א':

### סעיף ג

במנחה עמ"א הביא תה"ד כ"ד והא בהמחבר מבואר כן ואפי' פרשיות המועדים ממש שתקנת משה רבינו נמי כן הוא אם דילג פ"א אין חוזר ול"ד מוספי י"ט דהוא תיקון ד"ע ע' אות וי"ו:

**סעיף ד**

י' פסוקים עמ"א דתרתי לריעותא שלא קרא כתיקון חז"ל י' פסוקים גם דילג פסוק אחד אף בחול חוזר וקורא והנה אם נאמר דלא קראו ט' קשה פשיטא דאם לאו דחוזר וקורא כמ"ש בס"ד דאם קראו פחות מט' צריכין לחזור ולקרות ואפי' לא דילג כ"ש בדילג והנה י"ל ג' דינין יש א' אם קראו ט' פסוקים אע"פ שדילג פ"א בחול א"צ לחזור כלל ואם קראו ח' פסוקים ודיל"ג א' באמצע חוזר וקורא על שטתו כסדר לגמרי כמ"ש במ"ס פי"א ה"ו הביאותיו בט"ז ג' אבל אם קראו חית בלא דילוג ג' ב"פ חוזר השלישי או אחר וקורא ג"פ ומשלים וכדבעינן למימר לקמן איי"ה וא"ש בס"ד אמר אם קרא אחד ב"פ (היינו שלישי) צריך לחזור ולקרות והדר אמר אם קראו פחות מט' צריכין כולהו בדילג א' בנתיים דלא כמ"א י' יע"ש ועא"ר ג' (וא"כ דברי המ"א באות י' כפי סברת האפשר הוא וכדבעינן למימר בסמוך איי"ה) אלא דהמעיין בהגמי"י פי"ב מה"ת אות מ' השמיט וא"ל חוזר וקורא על שטתן שאין מדלגין רק וא"ל חוזר וקורא ואפשר היתה נוסחא כן וכן העתיק הב"י ז"ל ולפ"ז ליכא רק ב' דינין וא"ל חוזר וקורא היא ושנים עמו אפי' בדילג ולפ"ז בהכרח לפרש כמ"ש המ"א ואפשר תרתי לריעותא חוזר אף שקרא ט' פסוקי' ועמ"א אות ט' ושם יבואר איי"ה וכאן אין להאריך. ובלבוש ס"ה מבואר דט' פסוקים לא מהני יע"ש:

**סעיף ה**

חוזר עמ"א תה"ד סי' כ"ד יע"ש והיינו די"ל אפי' קראו ז' גברי בשבת כ"א פסוקים (ובמקום שנהגו כן ולדידן כל הסדר ודילג פ"א) אפי"ה חוזר וקורא הוא ושנים עמו והוא ממ"ס פכ"א ה"ז והיינו בשבת ושם מבואר חוזר ומברך וקורא הוא ושנים עמו והנה כ"כ המ"א באות וי"ו ויהסו לשכחה למורי"ם מלובלין ז"ל ואיך כתב כאן ומשמע בברכה הא מבואר הוא במ"ס ולזה יש לנו לומר דמ"ס מיירי בדילג פ"א מכ"א פסוקים ולא קרא א' מהז' כ"א ב' פסוקים ומש"ה קורא הוא ושנים עמו בברכה דאותן ב"פ כמאן דלא קראו כלל ולשיטתיה באות ד' דל"ג על שטתן אי"ש עמ"ש בט"ז אות ג' (הגמי"י והבי"י השמיטו על שטתן במ"ס פי"א ה"ו יע"ש) אי"ש דכתב ומשמע ועמ"ש באות ו' ואות ח' במ"א וט"ז ד' איי"ה:

**סעיף ו**

ושנים עמו עמ"א לפי שאין ברור אם מברך כמ"ש באות הקדום נתן טעם שאין קריאה פחות מג"פ עט"ז ג' ועפר"ח:

**הביא** תשובת מוהר"ם מלובלין ז"ל והקשה עליו א' מ"ש הגמי"י בשם מ"ס אפשר בלא ברכה לזה אמר שלא. ראה מ"ס גופא פכ"א ה"ו דמבואר דמברך אף די"ל התם בדילג

פ"א ולא קרא כ"א פסוקים כ"א א' קרא ב"פ כמ"ש באות ה' מ"מ איך כתב הגמי"י בשם מ"ס בלא ברכה והא שם ודאי בברכה ואמנם אפי' נאמר דמברך שם אפי' קראו כ"א פסוקים בפרשת המועדות דמוספין יש להסתפק (היינו מוספי היום שקורין בספר שני) כי פרשיות המועדות בספר א' הוא תקנת משה רבינו ע' קל"ה בריש הסי' מ"א ופרי החג בספר שני בסוכות הוא ג"כ תקנה מהם אבל מוספי פסח ושבועות הוא תיקון רב עמרם כמ"ש המ"א לקמן בשם הב"י ברפ"ב ואמנם מ"ש שלא ראה מ"ס גם בהגמי"י לא ראה בפי"ב מה"ת אות מ"ם שמבואר שם דמברך יע"ש והנה בלא"ה קשה לי עמ"ש מור"ם מלובלין ז"ל דאספיקא לא מברכין בשלמא אם מברך אקב"ו שפיר משא"כ דנתקנה מפני כבוד התורה בציבור כמ"ש בסי' קל"ט ס"ח וכמ"ש בריש סי' קל"ה א"כ ל"ש זה גם למ"ש הפרישה בסי' ס"ז ספק ק"ש דמברך דכל שמחויב לעשות וא"י אם עשה מברך וכאן נמי הכין הוא דודאי מחייב לקרות היום אם ביום הב' או ג' וא"י אם יצא (דכה"ג לא אמרינן ספק דרבנן לקולא דומיא דעיר ספק מוקף חומה דקורין בשניהם (ע' ר"ן מגילה) ומיהו המ"א בסי' ס"ז הביא תשובת הרשב"א דהכי נתקן יע"ש. ולדינא העלה דמוספי היום שהם חובת היום אם לא קראו כלל אע"פ שקראו ה' גברי בספר א' מוציא ס"ת וקורא בברכה ול"מ פרי החג אפי' מוספי פסח מדסתמו התוס' מגילה כ"ג א' ד"ה חד אמר יע"ש מחובת היום צריך לחזור ואפי' י"ל בהא מ"מ אין חשש ברכה לבטלה דמה לי אם קרא מיד חובת היום או אחר זמן. ובדילג פ"א אין חוזר דכ"ל שכן מפ' המועדים (וא"י מלת כ"ש דפרי החג מבואר בגמרא נמי הכין הוא ואפשר לדידיה דפ"מ אין חוזר) וא"כ בנידון מור"ם מלובלין ז"ל הוי כאילו לא קרא כלל כו' ומשמע אם קרא ביום הג' דבקיאין כו' אין חוזר ומברך על יום השני כ"א קורא בלא ברכה כפסק מור"ם מלובלין ז"ל כה"ג גם אמנהג"א לא מברכין ושאני קידוש י"ט שני דמברכין דלא לזלולי והדברים ארוכים אין עת האסף פה:

**ומה** שצוה האדון ז"ל לעיין בלבוש ס"ו שסובר כפי הנראה כמוספי היום אפי' דולג פ"א חוזר ומברך דעיקר חובת היום הוא ומה"ט פרשת פרה הכין הוא דחובת היום הוא (לטהר טמאים לפני פסח) ומיהו פרשת פרה יש ג' טעמים א' שהוא ד"ת לי"א כמ"ש מוהר"ם ז"ל ב' דהוי רק רמז בעלמא וכאילו לא קראו כלל לא וכמ"ש המ"א אות י"א ושם יבואר עוד איי"ה והי"ה בחובת היום אם דילג פ"א אין חוזר אבל כל הענין חוזר וביום הג' הוי כאילו לא קרא כלל:

**נסתפקתי** בדילג פ"א בשבת בפ' שקורין אותה במועדים מהו דע"כ חוזר דלא יקראו זה הפסוק קודם השלמת התורה משא"כ כה"ג וע' לבוש ס"ה ומ"ש שם ב' וה' אין מחובת היום לשיטתיה בס"ו וצ"ע מ"ש מדסתמו ל"מ בחג דינא דגמרא עמ"ש בקל"ח מזה:

**סעיף ז**

פרשיות עמ"א ומוספי המועדות (שהם חובת היום) מחלוקת הלבוש והמ"א עמ"ש באות הקדום בזה:

**סעיף ח**

צריך עמ"א מ"ש ש"ל בב"י ליתא אבל בא"ר אות ז' כ"כ בשם מ"ל דמברך לפניה ולאחריה ומ"ש ויתחיל מכאן ולהלן משמע לא מאותן ב"פ וכן הבין א"ר שם מדבדיו ולפ"ז לכאורה בתרתי פליג עם הט"ז אות ד' ואי"ה בט"ז יבואר בזה באורך:

**סעיף ט**

פחות מט' עמ"א וא"ר ועמ"ש באות גדה"ו מזה והלבוש בפ"ג כתב בפירוש בדילג צריך לחזור ואין ראיה מאנשי מעמד ולפ"ז א"ש הכפל מ"ש אבל אם קראו פחות מט' דקמ"ל כה"ג גם בס"ה כתב דפחות מי' בדילג פ"א חוזר וקורא ואי"ה בט"ז ד' יבואר באורך:

**סעיף י**

צריכין עמ"א הנה הכפל דכתב המחבר שכבר כתב קרא א' ב"פ צריך לחזור י"ל בג' אנפין. הפן הא' דרך הלבוש בס"ג דקמ"ל אפי' קראו ג"ג בדולג אפ"ה חוזרין (ואפשר זה שקרא בדולג חוזר לבד. הפן הב' במ"ס פי"א ה"ו דאם קראה ח' פסוקי' בדילוג (דילוג שדלג ולא קרא דולג שקרא פסוק למפרע מה שקרא חבירו) צריכין כולם לחזור הואיל ותרתי לריעותא ח' פסוקים וגם זה שלא כסדר משא"כ בקראו שנים ג"ג פסוקים ושלישי רק שני פסוקים חוזר הוא לבדו הג' אבל המ"א לא הונח לו בב' דרכים אלו באות ט' סובר דולג מהני כמו באנשי מעמד בראשית ויהי רקיע תמניא פסוקי. הב' באות ד' כתבנו דהמחבר משמע דנוסחתו במ"ס לא היה שיקרא על הסדר כ"א חוזר וקורא בדילוג כ"א אותו פסוק וב' עמו בחול כשלא קרא י' פסוקי' יע"ש ויש לנו דרך ג' בזה והוא דאם הג' קרא ב"פ חוזר וקורא הוא ג"פ ויבואר אי"ה בט"ז אות ד' ואם לא קראו בין הכל רק ח' פסוקים דהיינו הכהן קרא ב"פ ולוי וישראל ג"ג היכי נעביד יקרא הכהן ג"פ אין ראוי לקרות אחר ישראל עסי' קל"ה במ"א אות י"ד ואע"פ שהוא אותו כהן יש חשש לנכנסים אחר ישראל כו' והמ"א לא רצה לפרש ככל הג' דרכים ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ד' מזה:

**סעיף יא**

ומברך עמ"א זה טעם הב"י בשם הכל בו בשם רבו (באר הגולה ז' ט"ס וצריך לציין על פ' פרה) ומור"ם מלובלין ז"ל כתב הביאו המ"א ו' פ' פרה ד"ת וא"י אמאי לא דהתם כאילו

לא קראו כלל ובח"ה סוכות הטעם דספק הוא יע"ש ובלבוש כתב בס"ו כתב הטעם דהוא חובת היום ומש"ה כתב בפ' המועדות נמי אם דילגו חובת היום חוזר ולכאורה היינו פ' המוספין אפי' פסוק א' שוב ראיתי שכוונת הלבוש אם דילגו עיקר חובת היום הוי כמו לא קרא כלל כמו פ' פרה אבל דילגו פ"א ואין עיקר חובת היום אין חוזר וע"ש ס"ה נתן טעם ב' וה' דילגו פ"א אין חוזר דאין חובת היום לא משמיעך יע"ש וע' אות וי"ו:

**סעיף יב**

הראשון עמ"א לכאורה כוונתו אע"פ שקורא מחדש ג"פ אין ראוי לקרות גם מה שקרא הא' והוכיח מר"ח וידבר תמניא פסוקי ותקנו דולג הששׁ היוצאין ולא חששׁ נכנסים יתקנו יקרא מתחלה הלוי ויוסיף ב"פ (ומעמד ל"ק יתקנו נכנסים ויוצאים ויקראו כהן ולוי הפרשה דזה ודאי דצריך להוסיף ב"פ היכא דאפשר) ומ"מ קשה דזה לכאורה א"צ הוכחה דדולג פ"א נמי בקושי התירו וצ"ע:

**סעיף יג**

אינו עמ"א הניח הנחה קיימת דאין עולה ממנין ולא כתב אסור ש"מ דמותר לגמרי (ומ"ש באות י"ב דלכתחלה לא היינו בעולה ממנין ואפשר אפי' פסוק א' למפרע לא) וברפ"ג ס"ב הר"ב הגיה וי"א דשם מבורר משא"כ רק משמעות והנה בשקלים שחל בואתה תצוה (לדידן א"א לחול כ"א בפשוטה במשפטים ומעוברת ויקהל פקודי לבוש תרפ"ה ס"ו) אמרי' במגילה ל' א' אביי אמר ו' עד לכפר על נפשותיכם והז' מפטיר מכי תשא דאי ששי עד כי תשא יאמרו שהשביעי גמר הסדרא שיאמרו דעד לכפר סיום הסדרא ולא יהיה היכר לפרשת שקלים כ"ה שם (היינו ע"ה שא"י כ"כ) ויש ג' קושיות א' יקראו ז' עד לכפר והשמיני מפטיר שמותר להוסיף עוד ב' קושיות הקשה המ"א א' יוסיפו למפטיר ג' פסוקים ותי' דסליק ענינא. עוד הקשה יקרא הששי עוד ג"פ בכי תשא (משום הנכנסים) ויחזור המפטיר אותן ג' פסוקים ויהיה היכר ותי' כיון דאין איסור יאמרו דהסדרא מסיים לכפר כו' וכ"ת לכתחלה אין עושין כן כמ"ש באות י"ב ואפי' לקרות קצת מה שקרא הא' אין עושין וראיה מדולג ברי"ח פ"א אי לאו דוחק אין עושין כן מ"מ בין לכתחילה ודיעבד לא יהיה היכר. והשתא קושיא א' ג"כ מתורץ דאי יקראו ז' עד לכפר והח' מכי תשא אין היכר לפי' שקלים מידי דהוי אש"ת לקמן רפ"ב דאין איסור כל שאין עולה ממנין ויאמר הסדרא מסיימת לכפר משא"כ הששי יש היכרא דבעלמא אסור שהרי השביעי עולה ממנין וקרא מה שכבר קראו כו' ש"מ לפי' שקלים הוא:

**אם** קראו לששי עד סוף הסדרא צ"ע אם יקרא שביעי להשלים כי שמא כה"ג לא מיקרי לא אפשר דע"י פשיעה או שוגג קרוב למזיד לא מיקרי לא אפשר וא"כ אסור לקרות מה שכבר קראו שוב ראיתי דיקרא שביעי ממ"נ ברכה לבטלה ליכא דמותר לקרות מה

שקראו כבר ואפשר לא אפשר מיקרי ועולה והבן וע' בחידושי מגילה ועט"ז ותכ"ג א' ואי"ה בקל"ח בט"ז ומ"א אבאר עוד שוב ראיתי שאין מפורש ברפ"ב ס"ו קראו לששי המפטיר עולה:

## סימן קלח

### סעיף א

לא עמ"א הביא דין אגודה דיתחיל למפרע וי"ל מתרי טעמין או יוצאים בהתחלת הקריאה או נכנסים ויראו דהא שייר ב"פ סמוך לפרשה ויסברו שמותר לעשות כן ולשייר ב"פ כו' והביא המ"א ראיה מתוס' מגילה כ"ב א' בתוס' ד"ה שאני ובהג"א שם (ושם כתוב לאמר פסח ועצרת וא"י למה לא נקטו מועדים כמ"ש המ"א דכולל ג"כ סוכות ועמ"א קל"ז וי"ו תוס' מגילה כ"ג א' אם קרא ביום טוב ושכח ולא קרא חובת היום כתב ל"מ בסוכות דמדינא דגמרא לקרות בקרבנו' החג א"י זה דמדינא דגמרא ליכא בכל המועדים שתי ס"ת כמו שיראה הרואה בראש מגילה ל"א בסוכות ג"כ כ"א בחה"מ סוכת פרי החג לא בי"ט גופא ומלת יו"ט אין סובל חה"מ עמ"א ת"צ א' הרחמן א"א י"ט ובלא"ה קשה וצ"ע) והנה מהג"א ותוס' יש לדחוק ולומר דה"פ שאין לקרות ב"פ וג' מחדש שיהיה ג"פ מה שלא קרא הא' וגם ידלוג דא"א דסליק ענינא ודי בשני פסוקים וכמ"ש בקל"ז ס"ו ומגמרא מגילה כ"ב א' לכאורה מבואר ההיפוך מאגודה דטעה ושייר ב"פ לת"ק קורא ב"פ ופ"א מפרשה שאחריה ולתנא בתרא ג"פ מאחריה ולא דולג וי"ל דשם רק ה' פ' ואם ידלוג יש חשש נכנסים שהא' לא קרא רק ב"פ לז"א דלת"ק קשיא דלא חייש לנכנסים כ"א ליוצאים אלא ש"מ הך יוצאים אין חשש דאסור לצאת באמצע וא"ל דהך יוצאים שוים בפלס נכנסים ולתנא קמא לא חייש ולתנא בתרא יטעו הנכנסים בפ' ה"פ משא"כ היכא שיש יותר מה"פ ידלוג לתקן הכל הא מנלן והנה המקשה דפריך בטעה לדלוג אפשר דפריך אף לת"ק דע"ב שיוליה שייל דבר תימא דלא קרא הא' כ"א פ"א או ב"פ אבל זה לא ישאל מה שהניח ב"פ סמוך לפרשה ויסברו שמותר לעשות כן וינהגו כך תמיד ומשני דאפשר אלמא באמת לא חיישי לכך וכ"ת דהתם ה"פ ויטעו הנכנסים שהא' קרא רק ב"פ לת"ק קשה דזה שיוליה וזה אין שייל אלא דבאמת לא חיישי לכך. והנה טעמא רבא יש דודאי כל שהקורא עושה שיטעו בו איסורא עביד משא"כ שיתקן הקורא לזה שקרא לפניו אין עליו אחריותו ועט"ז תכ"ג כעין זה ומש"ה חשש יוצאין באמת קשה על השני לז"א המ"א דאסור לצאת ונכנסים בס"ד היה סבור כן ובאמת אין חשש דאין עליו אחריות הא' שעשה שלא כדין ואף עתה דש"ץ קורא יאמר הב' מה שקלקלת לתקן שאני לא אקרא פ"א למפרע ואם קרא הא' ב"פ בהתחלת

הפרשה דליכא שום חשש כ"א מהשני בנכנסים והבי הגורם שיטעו בראשון אפשר דולג הבי ועא"ר א' ומ"מ לדינא אין דולג כה"ג כמ"ש המ"א טעות לא שכיחא ה"ה כה"ג וכל דאפשר אין דולג. עמ"ש באות שאח"ז אי"ה. עמ"ש בקמ"ו ובס"ס זה:

**סעיף ב**

לא עמ"א מלת לא יתחיל י"ל כלו' לא יגרום האי שהבי יתחיל כך (וכ"ה בגמ' כ"ב א' אין מתחילין שהבי יתחיל) או מפטיר כה"ג א"ש בפשיטות כי האי לא עשה כלום (ומדלא פירש כפשוטו אם עבר האי לא יתחיל הבי ש"מ כה"ג נמי א"צ לדלוג אף שהטעות מתחיל מבי וז"ש א"ר א' וכן נוטה דעת המ"א) וראיה מהקרבתם מגילה כ"ב א' דברי המתחיל אין אע"ג דיודעים שהמפטיר בשנייה מתקנת רב עמרם:

**ומ"ש** המ"א בד"ה כתוב בד"מ וד"ה עוד בט"ז פירשנו זה דהתוס' חששו לנכנסים בכאן יותר מיוצאים דיש קצת הוכחה שלא קרא לג' כ"א וביום השבת דאל"כ היה לסיים ביום השבת ועפר"ח תכ"ג וכפי דעתי ההדיוטית נראה שכיון האדון ז"ל בזה כוונה מיוחדת כמו שאתה רואה כי בתוספות שם ד"ה אין י"ל בג' פנים או דפרשה ב"פ יש לחוש נכנסים וכ"ש יוצאים (דמאן דלא חייש לנכנסים חייש ליוצאים היפך סברת פר"ח בתכ"ג) ושאני וביום השבת דיש בי צירופי טעמים אי ידוע לעולם תמיד קוראים כך וגם הוכחת דא"כ הג' היה לקרות ובראשי חדשיכם וזה היפך דעת תה"ד. וי"ל הפי' הג' בי תירוצים א' ידוע שיש שם פי ומ"ש לעולם היינו שיש פרשה. ותי' הבי ועוד דע"כ ידעו שג' קרא ג"פ דאל"כ הא יש לו לקרות לג' ובראשי חדשיכם ג"כ וזה מסכים בכל צד לתה"ד דפרשה ב"פ רשאי לסיים בתחלתה או סופה מהנך בי תירוצים ולתה"ד א"א לומר כך דא"כ אמאי לא הביא לד"ה ואלו ודאי ממקשן אין כ"כ הכרע (די"ל עדיפא פריך עא"ר ב') אלא ש"מ דמפרש בי תירוצים בתו' והיינו א' דיש פרשה ועוד את"ל דזה לא יועיל מ"מ בר"ח יש הוכחה מדקראו ג' גברי בפי תמיד וביום השבת (שאין כ"כ מענינו של יום) היה לקרות כהן ולוי עד ובראשי חדשיכם וג' ורביעי מחצה בר"ח לכבוד היום ויהיו שקולים ש"מ כו' וזה הפן השני ולפ"ז אדרבה התי' הבי סותר דינו של תה"ד בעלמא ולזה צירף קושיית הגמרא לתי' א' ולזה כתב המ"א ולא נהירא דהפירוש בתוס' או כתי' א' או כג' והבן:

**סעיף ג**

בדבר טוב עמ"א תקצ"א צ"ה בזכרונות יע"ש. ועסי' תכ"ח ובמ"א ח' קללות שבת"כ ומשנה תורה ועא"ר שם אות י"א:

**סעיף ד**

ויסיים עמ"א עא"ר ה' דלא יתחיל דלא לייתי לאנצויי ולא לסיים דאל תעמוד בדבר רע. נוהגין לקרות החשוב לאחרון דבזמן הש"ס אחרון מברך ברכה אחרונה והיה הוא הגולל תי"ט פ"ק דמגילה או מעלין בקודש יע"ש. ויש מחשבין ששי ודי ואי"י למה ולומר זי נגד קני המנורה (נר מצוה ותורה אור) ואמצעי נר מערבי ז"א במגילה כ"ג א' לא אמרו כן ואפשר ה' בי"ט ושבת שמוסיפין הוי לכבוד השבי ובמקוי שאין מוסיפין הוי מעולה שהוא לכבוד היום דביוה"כ וי. ורביעי לכבוד היום דבחול גי וע' תוס' מגילה כ"ג א' ד"ה הני:

**עיין** קמ"ו אי הנכנס לפי שעה אי רשאי לצאת וא"ש תוס' מגילה כ"ב ד"ה ואם איתא נכנסים ויוצאים מיד ע' מ"א אות א':

## סימן קלט

**סעיף א**

מ"ש המחבר בס"א שיסדר פעמיים וג' עפר"ח ג' ג"פ ומ"ש הר"ע לא עלה אע"פ שקרא ב' מקרא לא קרא ג"פ יע"ש ועב"ח ולבוש עכשיו גם העולה ראוי לסדר ולפ"ז רב אב"ד וכדומה שיודע שיקרא היה ראוי לסדר ג"פ ולא ראיתי נוהגין כן וסומכין על סתימת רמ"א שדי בש"ץ

מן הכתב עמ"א הר"ב סמך עמ"ש ס"ג בהג"ה דסומא וע"ה עולים לתורה וע' לבוש ועמ"ש בט"ז ג':

**סעיף ב**

לא עמ"א עב"י בשם א"ח אין רשאי לקרות אא"כ נקרא והלין כהניא דמצלי ביומא דספרי ועומד א' מהקהל להקרותה לא יאות עבדין אחר שאינו נקרא דפגמא ליכא אחר שנראה שאותו העומד לשמאל הקורא הוא החזן והקורא לימינו דכתיב מימינו אש דת למו ואם דחוקים הם לקרות יוציא ישראל ס"ת מהארון ויוליכנו על המגדל ויקרא הכהן. הב"ח פירש דכהן ש"ץ בב' וה' וחושש לסברת ר"א בקל"ה (ע"ש סי"א בהג"ה) דיאמרו ש"ץ פגום שקורא לכהן אחר ומש"ה כהן אחר עולה מעצמו לא שפיר עביד כהן אחר מאחר שבזבז לעצמו אלא הש"ץ קורא אותו דפגמא ליכא אחר שהש"ץ לשמאלו יודעים שהוא ש"ץ וליכא פגמא (עמ"א קל"ה י"ט) ואם דחוקים הם פירוש ששי"ץ חושש לפגמו ואין רוצה לקרות לכהן אחר יעלה ישראל עם ספר תורה ויקרא לכהן מהקהל. אבל המעיין בכל בו הלכות קריאת ס"ת סימן ך' בשם הר"ר נתן יראה דה"פ ש"ץ כהן וחושש לסברת ר"א לפגמו ומעצמו אין רוצה לעלות שלא יהא כמבזבז וכבת בוגרת ומש"ה אומר לא' מקהל שיקרא לש"ץ כהן (וא"ש להקרותם בה' ומ' אכהניא קאי) לא שפיר עבדין כהניא

כי אדרבה מבזבז יותר מצוה שיקרא לו וגם חלקם שאלו בפיהם יע"ש בכל בו (מ"ש ואף כי חלק אין להם לש"ץ כ"א בשוים אבל כשיש כהן יותר חשוב אין לו חלק) אלא הש"ץ יקרא לאחר דפגמה דש"ץ ליכא כמ"ש בקל"ה פי"א בהג"ה ואם דחוקים הם הציבור שאין רק ש"ץ כהן יעמוד ישראל ויקרא לש"ץ לא שיצוה הש"ץ וע' כל בו מ"ש טעם אחר דלא יקראו שנים בתורה אפשר דש"ץ קורא ג"כ בקול רם וזה אין ראוי כבסי' קמ"א ס"ב אלא דלא יתיישב מ"ש שם ולטעם זה ישראל המקרא כהן צריך להקרותם אחרים אין לו ביאור ואם נאמר דה"פ דמש"ה אין ראוי שיקרא א' מהקהל לחזן ויקרא לו א' מהקהל ואח"כ הש"ץ יקרא ללוי וישראל שלא לבייש דהוי שנים קוראים א' מהקהל ואח"כ הש"ץ ולפ"ז כשהם דחוקים כו' קורא ישראל לכהן ולוי ולישראל ואין זה נכון דבימי הש"ס כ"א קורא לעצמו גם הקורא כשעולה לתורה מקרא לעצמו ול"ש שלא לבייש כי ידוע שהוא הקורא ואין להאריך עוד:

**סעיף ג**

ואסופי עמ"א באה"ע שם ה"ה בשני רעבון נאמנים אחר שנאסף משוק נמי הא לא"ה אין נאמנים א"נ בבאו עדים אח"כ ואמרו שזו אמו:

**סעיף ד**

סומא עמ"א וסומא כהן עמ"ש בקל"ה מזה אי כהן בעל מום מחוייבין לקדשו דל"ש לחם אלקיך מקריב ועסי' רפ"ב במ"א וי"ו:

**סעיף ה**

מברכין עמ"א עא"ר כאן ז' בשם תשובת פני משה לרמב"ן ורשב"א וחינוך ד"ת ולרי"ף ורמב"ם וראי"ש דרבנן והמ"א הסכים לכאורה דד"ת אבל חולק עם הב"ש בבירך בשחרית דלכ"ע דרבנן כמ"ש המחבר בס"ח ועפר"ח. וע' א"ר ק"מ אות ג' וקמ"ד אות ג' יע"ש ותבין קישור המ"א דאע"ג דברכת התורה ד"ת מ"מ אם סיים כהוגן יצא ול"ת שאני ברכות הפירות דרבנן עסי' ר"ט אות ג' ובתוס' ברכות י"א דספק דרבנן לקולא י"ל נוסח הברכה ג"כ אין מן התורה ומיהו י"ל דזה גרע מאם החליף הברכות דאין סדר כמו ברכות ק"ש. והנה מ"ש החליף יצא הוכיח מסי' סמ"ך דאין סדר לברכת ק"ש וזה סייעתא לא"ר ס' ב' דאמת ויציב קודם יצא ועא"ר ק"מ אות גימ"ל השיג ע"ז ומ"מ ספק ברכות להקל: **בפתיחה** כתבנו למ"ד ברכת התורה ד"ת בשמחת תורה שקורין הרבה ב"א וא' מברך וכולם שומעים אם קטן שא"י אם הביא ב"ש א"י גדולים בברכתו כמו בהמ"ז עסי' קפ"ו:

**סעיף ו**
ופותח עמ"א תוספות מגילה ל"ב א' ד"ה גוללו. עא"ר אות ז' בשם הרוקח שמשתחוה ומש"ה אומרים יהללו כי נשגב שמו לבדו ומה שמשתחוה לתורה שהיא שמותיו יתברך שמו:

**סעיף ז**
גולל עמ"א דקודם טורח הוא עט"ז אות ד"ה בזה:

**סעיף ח**
שמאלו עמ"א ועא"ר אות ז' בשם שכ"ג שלא להסתכל בכתב כ"א חוץ ויראה דא"ש דלהפוך גמגם הט"ז באות ד' אבל מנהג שכ"ג נכון ורואה חוץ א"ש זה:

**סעיף ט**
נהגו עמ"א ממשמעות הגמרי מגילה ל"ב א' פותח שדקדק המרדכי מזה דמגוללת דוקא לא מכוסה לבד דלא הוי שייך לישנא דפותח רק מגלה ע' נ"צ אבל מנהגא רק לכסות והר"ב כתב שנהגו לגוללה דוקא ושכ"מ בגמרא ומיהו אף להמחבר מכסה קודם הברכה דלא גרע מנהגא מדינא. ולכאורה אמר זה בעבור שהר"ב תרתי אית ליה דלא כט"ז וי"ו ונ"מ לדידן שגם הכיסוי קודם הברכה ומיהו י"ל דסובר לגמרי כט"ז:

**סעיף י**
בלחש עמ"א הנה בטור רק ברכו בקול רם כדי שיענו אחריו ברוך כו' אבל שאר ברכות אדרבה ממה שנסתפק הרר"י בטור מוכח דלחשדי אבל ב"י בשם מהרי"א בשם רבינו יונה דברכות ג"כ בקול רם דבציבור ניתקנו וז"ש המחבר והברכות ולפ"ז מ"ש הר"ב כדי שישמעו העם הוא טעם הדבר דבציבור ניתקנה ומ"ש ויענו ענין בפ"ע משום סיפא נקטיה דבלא שמעו עונין אמן. והמחבר בס"ז אחר שענו העם ברכו א"ת ט"ס וצ"ל ברוך ה' כו' ובד"מ דפוס פיורדא ט"ס מה שהעתיק דברי הב"י בשם הרר"י מצאתי דצריך לחזור ולברך בקול רם כדי שיענו העם. וצ"ל כדי שישמעו העם ובציבור. עמ"ש סימן נ"ז וכאן בא"ר ט':

**סעיף יא**
צריך עמ"א ומ"ש וכתב עוד ליתא בלבוש רק בב"ח עא"ר י' צ"ל כתב הב"ח יע"ש:

**סעיף יב**
אשר עמ"א בלבוש כתב נפטר מברכת התורה ושינה מלשון המחבר וא"י למה ומ"ש דלא גרע כו' אע"ג דגרע מ"מ לאשר ב"ב לא גרע. ט"ס הציון בס"ח וצ"ל בס"ט:

**סעיף יג**
צריך עמ"א עמודים א"צ מפה עסי' קמ"ז ואי"ה שם יבואר נוסח ברכה אחרונה בר"מ פי"ב מה"ת היה א"נ לנו תורתו תורת אמת וכ"כ הפר"ח אבל נוסח שלנו א"נ לנו תורת

אמת. וי"ל ברכה א' ונתן לנו תורתו למה לא הוזכר תורת אמת וי"ל שם א"א וחיי העולם כי עיקר ברכה א על תורה שבכתב שקורא וא"כ אין להוציא מהכלל בע"פ ולכן אומרים תורתו סתם. וברי"מ פי"ב שם וחיי עולם בלא ה"א ובנוסח הספרדים מצאתי בה"א ומנהגינו בלא ה"א. וחיי החי"ת פתוחה והי' צרויה ובחי העולמים יש מחלוקת אי פת"ח או צירי"י וכאן מורכב יחד וי"ל לשון רבים כי שתי תורות כתב ובע"פ הם חיי עולם ובה"א הפירוש כך ובלא ה"א י"ל ב' תורות הם נצחיים:

**סעיף יד**

ס"ת עמ"א מלת הזה משמע מורה באצבע עא"ר י"ד הדרן עלך חזור ותתחיל שלא תשכח לחזן ישר כח גמרת המצוה יה"ר שתזכה לעשות יותר מצוות והנה אשר אין בו חוזק ישר מישור שרר טבור ע' מ"ג ויהיה יישר כח מני פ"א י' ומישור ואפשר ע"ד ההשאלה שרר אלא דא"כ חד יו"ד סגי לזכר נסתר:

## סימן קמ

**סעיף א**

ממקום עמ"א העתיק דברי ירושלמי ומלת ולא יברך עב"י בשם הרא"ש כתב ברי"י ולא יהא צריך לברך יע"ש וכ"כ הר"ן ועסי' תקפ"ה במ"א אות ו"ז ולא הבינותיו כיון דשם א"צ לברך שנית למה יתחיל מראש ושם אין ברכה לאחריהם ודי באות ז' ומ"ש באות ו' בשם ר"י"ו אם לשיטת הר"מ ז"ל כאן דב' אין מברך לפניה כאן ואפ"ה יתחיל מראש כאן ע"כ החילוק תורת ה' תמימה כמ"ש הב"ח כאן משא"כ לדידן וצ"ע כעת ועי' לבוש כתב שאם יתחיל ממקום שפסק ויברך הראשונים לא נתברכו לאחריהם וגם הע"ץ כ"כ וזה כעין דרך הב"ח הביאותיו בט"ז אות א':

**סעיף ב**

שהתחיל עמ"א דלא אמרי' כה"ג חוזר לתקנה ישיבה עב"ח ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ג**

ולהרמב"ם עמ"א הראה לב"י ובאמת קשה למה יועיל ברכת הראשון כיון שמברך לעצמו האידנא ובב"ח יש תי' לזה כמ"ש בט"ז ודע דלדידן דמברך לפניה מתחיל מברכו לא מברוך אתה עא"ר אות א':

**מ"ש** המחבר בסעיף ב' הוא דעת ר"א עט"ז אות ג' וראיה מק"ש קשה דא"כ בין אהבה לשמע איך מפסיק והא בין ברכה לעשייה ודאי חוזר ומברך וכן הוא בר"ו במ"א אות ד' וש"מ שאני ק"ש דהברכות אין עיקרם לק"ש דלא מברכין אקב"ו לקרות שמע כו' ועסי' נ"ט ס"ד בדיעבד אף להמחבר אין חוזר. ומדסתם המחבר משמע אפי' לא קרא ג"פ אפ"ה שח אין חוזר ומברך אע"ג דזקוק הוא לקרות ג"פ ובב"י בשם מהרי"א דרבינו

יואל אין חולק עם ר"א כ"א בקרא ג"פ הא פחות מג"פ מודה ר"י לר"א דאין חוזר ומברך וקשה דבב"ח שם כתב דנראין לו דברי ר"א דדמי לשח באמצע הסעודה והתם הטעם דאי בעי לא אכל וכאן קודם שקרא ג"פ מחויב הוא לגמור ומיהו הלכתא אפילו מחויב לגמור כל שהתחיל במצוה אם שח לא הוי הפסקה וראיה מבוררת מהלל הביא הב"י בתרצ"ב מגילה ראיית הרשב"א בזה דאם מפסיק בהלל אין חוזר ומברך ועט"ז תל"ב אות ג' בדיקה אם שח אין חוזר ומברך לכתחלה ודאי אסור להפסיק ובדיקה גרע מכאן דכיון שהתחיל פסוק א' התחיל קרינן ובדיקה אין תלוי בדיקה שקודם למה שיש לו עוד לבדוק ואפ"ה אין חוזר ומברך והתחיל קרינן ביה. ולפ"ז ה"ה אכילת מצה כזית אם שח באמצע זית אין חוזר ומברך דהתחיל קרינן ביה ועסי' תע"ה מ"א א' וקס"ז במ"א אות ט"ז לעיסה לא הוי התחלה ומיהו לכ"ע אם שח בין ברכה להתחלה חוזר ומברך וברי"ז אי"ה יבואר זה דהיינו הפסיק בדיבור אבל בשתיקה לא ואע"ג דבסי' מ"ז כתב המחבר שי"א שאם הפסיק אין חוזר ומברך התם שאני עמ"א שם אות ו' מה שא"כ כאן נתקנה משום כבוד התורה בציבור כבסי' קל"ט ס"ח דמי לשאר עשיית המצוה דשח בין ברכה להתחלה חוזר ומברך כמבואר בכמה דוכתי הביאותיו קצת מהן בסמוך. והלבוש כתב דלא הוי הפסק דקיי"ל על ברכה זו יכול לסמוך כל היום משמע לכאורה דדמיא לברכת התורה בשחרית בסי' מ"ז ס"ט א"כ אפי' הפסיק בין ברכה להתחלה אין חוזר ומברך ומ"ש וקרא מקצת פסוקים צ"ל רבותא קאמר לאפוקי מרבינו יואל בקרא ג"פ חוזר ומברך ועפר"ח ולדידי צ"ע בזה:

**והנה** הראייה ממגילה והלל י"ל התם ברכה אחרונה מנהגא משא"כ כאן ברכה אחרונה חיובא ועסי' תרצ"ב בטור מ"ש על זה ועסי' קע"ח ס"א ואי"ה יבואר עוד במקום אחר וכאן אין להאריך עמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף ד**

העולה עמ"א האדון ז"ל הקשה עמ"ש המחבר בש"ע התחיל תו לא התחיל ובהתחיל י"ל אי"צ ברכה שנית כי דוקא בתורמסא דנפל מידיה ולא היה הברכה חל כלל על מה שבירך משא"כ כאן התחיל וקרא בחנוכה (אפשר אפי' בפרשה אחרת ממש מ"מ חיילא הברכה אקריאת התורה בציבור) דמי לסל מלא פירות כו' ול"ד לתורמסא דנפל מידיה כו' וכ"ת כאן הוי נמלך שהראו בחנוכה וכוונתו רק אחנוכה הברכה וא"כ מש"ה אף שקראו ג"פ חוזר ומברך בר"ח דא"כ לא הוי פליג הרר"ג ואמו שא"צ דודאי צריך גם הראיה מהירושלמי משמע שלא התחיל בשל חנוכה (יראה חיסר לשון מלת ל"א וכצ"ל ל"א היה להביא מירושלמי רק נמלך הוא) ומ"ש דהפסק אין מזיק באמצע כבסעיף

ב' כוונתו מדאמר מפיגלא כל שהפסיק בין ברכה להתחלה אפי' בשתיקה הפסק הא באמצע כפוגלא וכן בקריאת ס"ת אין הפסק ומיהו לדידן בהפסק שתיקה בין ברכה לתחלת עשייה אין הפסק דלא קיי"ל כהך דפוגלא עסי' ר"ו במ"א ד' והנך רואה הא הפסיק בדיבור בין ברכה להתחלה הוי הפסק בחזרה עמ"ש באות הקדום (ול"ד לב"ה בסי' מ"ו ס"ט) ומ"ש וכ"ד הרב"י היינו דכאן לא הכריע ובר"ו בתורמסא הכריע צ"ל דכאן חנוכה ור"ח תרווייהו חובת היום הן ואה"נ הראוהו בפי' שאין חובת היום כלל דחוזר ומברך כתורמסא ומ"ש דהם עשו מדעתם כן ומדינא היה לקרות בחנוכה ולא לגרום ברכה לבטלה היינו לאותם גדולי הדור שסברי שצריך לחזור ולברך משא"כ למ"ד אין חוזר ומברך ולפ"ז בתרפ"ד ס"ג בהגה"ה אם התחיל בשל חנוכה צריך לגלול או דמודה אבודרה"ם בהתחיל דאין חוזר ומברך או אף הר"ב שהגיה שפיר הגיה דמספק אין חוזר ומברך ואם הראה מקום לכאן מ"מ מידי ספיקא לא נפקא:

**ולפ"ז** יש להסתפק בלקח ש"ר תחלה ובירך על מצות (לדידן) אי נימא דמפסיק ומניח של יד ומברך להניח כי ד"ת הוא והיו כסדר או נאמר לא תשא הוי ד"ת ודחי לאו הבא מכלל עשה ומניח של ראש קודם וע' סי' רט"ו ועסי' כ"ה ס"ו בזה ועמ"ש לעיל בזה אם היפך הברכות להניח על ש"ר ועל מצות על של יד יע"ש ואי"ה יבואר עוד:

**עוד** רגע אדבר כי בש"ע כתב והתחיל או לא התחיל והלבוש הוסיף או אפי' לא התחיל ולכאורה כי המחבר פסק כדיעה אחרונה כנראה מפרישה ר"ו (עט"ז) וא"כ אדרבא התחיל רבותא דחוזר ומברך והלבוש היפך י"א שא"צ באחרונה ונאמר כן דעתו מדהביא באחרונה לכן כתב או אפי' לא התחיל:

**ומ"מ** נראה לי דכל זה בהראו לו פרשה אחרת וסבור שזו חובת היום ועליה בירך י"א שחוזר ומברך משא"כ בשעות עד"מ פתחו ס"ת וסברו ששם כתובה פ' חובת היום ובירך ואח"כ הוצרכו לגלול שתיקה אין הפסק וכוונתו על חובת היום וא"ש ההיא דקמ"ג במ"א ד' טעות בס"ת כו' וגם כאן בט"ז אות ד' א"ש החילוק בין ס"ת פסולה לפ' חנוכה ובאמת המחבר סתם והראו פ' אחרת ולמ"ש י"ל בין חנוכה שסבור באמת י"ל חנוכה קודם ובין טעות גמור נ"ל. עמ"ש בט"ז מזה:

## סימן קמא

### סעיף א

מעומד עמ"א. בטור הקורא יושב יצא משא"כ בתורה השמיט עומד די"ל יצא דיעבד כמ"ש בתר"ץ ועלה קאי משא"כ בתורה אבל הב"י הביא המשנה עומד או יושב ועשה כלומר רצה יושב משא"כ בתורה לכתחלה לא ועיין פרישה. ומ"ש לחלק היינו עדות

ד"ת בעינן עמידה משא"כ כאן רק מדרבנן וקרא דעמוד עמדי הוי אסמכתא י"ל משום כבודו של מלך התירו לבתחלה. ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ב**

לסמוך עמ"א האדון ז"ל חלק על הלבוש בתרתי כי הלבוש סובר סמיכה קטנה (שאם יבטל לא יפול) מותר לגמרי וסמיכה שאם ינטל יפול אפ"ה בעל בשר שרי וכנראה מטור כאן שכתב צריך לקרות מעומד ומהאי טעמא צריך ליזהר שלא לסמוך והביא הא דזבחים ושם דוקא סמיכה ממש לא הוי עמידה הא סמיכה קצת שרי ומ"ש בירושלמי אסור דנתנה באימה עיקר הטעם דעמוד עמדי משום אימה אבל הב"י דהביא לשון הירושלמי משום אימה משמע אפי' בסמיכה קצת אסור ובהא בעל בשר שרי הואיל דיעבד יצא משא"כ סמיכה ממש דיעבד לא יצא ב"ב אסור דומיא דפרקדן דאף דיעבד לא יצא ומש"ה ב"ב התירו דוקא קצת על צדו יע"ש במ"א סי' ס"ג ובפריי שם ומ"ש מח"מ סי' י"ז ס"א עמ"ש בט"ז מזה ומ"ש לחלק בין קריאת התורה לעדות מבואר דכאן דיעבד לא יצא ביושב מש"ה החמיר סמיכה ממש מה שא"כ בעדות דיעבד מהני בישבו עדות וע"ז כתב דלחד מ"ד בקריאת ס"ת נמי דיעבד מהני ואפ"ה סמיכה אסור (או י"ל קריאת מגילה קאמר וכסברא דכאן לא כמ"ש בתכ"ב וכדבעינן למימר לקמן אי"ה) והנה כאן העלה דסמיכה ממש לא הוי כישיבה ולא כעמידה וא"כ בח"מ קשה בסי' י"ז וכ"ח דבעדים ודיינים תרווייהו בסמיכה אסורים אבל בסי' תכ"ב אות י"א העלה דסמיכה ממש כישיבה בדיינים וישיבה בעזרה דרק מפני הכבוד אסור א"כ סמיכה ממש מותר. ולפ"ז סמיכה קצת לכתחלה אסור בדיינים ובעדים שריא לכתחלה דוקא כאן אסור באימה כו' והיה אפשר לומר כאן משום באימה הא בעלמא סמיכה ממש כעמידה ז"א דא"כ בקידוש בזבחים י"ט ב' דפריך וליתיב (ע' תוס' ד"ה וליתיב) ומשני לשרת בעמידה ש"מ עכ"פ דסמיכה ממש אין כעמידה ולא כסמיכה א"כ קשה ההוא דח"מ סי' י"ז וס"כ"ח אבל באמת י"ל כמ"ש בתכ"ב ועכ"פ ההיא ד"י"ז צ"ע. והנה י"ל כאן אסמכתא חמור טפי החמירו חז"ל בסמיכה ממש כישיבה (ע' גיטין נ"ט דרכי שלום ד"ת אסמכתא הוי כי דרבנן ד"ת הוי מלא תסור אם לא להכי אתני ובל דאסמכוה קרוב לד"ת דעתייהו עמ"ש בפתיחה כוללת) משא"כ בעדות דכתיב ועמדו לפני ה' ממועט בח"ל ומדרבנן בלא אסמכתא הקילו בסמיכה משא"כ להסמ"ע בח"מ י"ז אות ה' דהשיג על ע"ש אלא אסמכתא קשה יע"ש:

**הן** אמת דלא ראיתי בר"מ ז"ל פ"ה מה' ביאת מקדש היו"ז שיאמר דעמידה מן הצד דפסול הוא בעבודה או בקידוש רק כתב יושב מחלל עבודה וי"ל עמידה מצד סמיכה

ממש לכתחלה אסור אטו ישיבה והלכך דיעבד שם אין מחלל וכאן בס"ת דיעבד יושב לא יצא סמיכה ממש אסור ובעדות דיעבד מהני הלכך סמיכה ממש שרי לכתחלה. ומיהו בחול אם קראו מיושב י"ל דאין להוסיף ובשבת יכול להוסיף:

**סעיף ג**

לא עמ"א והיינו שלא ישמעו הציבור ולפ"ז בי' קורים בב"א כמו בש"ת שנוהגין לקרות הרבה ביחד ויש עשרה קורים והציבור כבר שמעו קריאת התורה כוותיקין וכדומה י"ל דשרי עסי' תר"ץ ס"ב בזה ועסי' קכ"ח בזה. עמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף ד**

דלא עמ"א והמחבר אע"פ שבסי' ק"א ס"ב כתב דצריך להשמיע לאזניו כאן פסק דא"צ להשמיע לאזניו עמ"ש שם. ולבוש כתב דאם אפשר שלא ישמע לאזניו א"ש טפי דלא ליהוי תרי קלי ולכאורה תרי קלי דלא מישתמע ומיהו כל שאין בקול רם רק לאזניו יראה דמישתמע ואפשר דחשש לזוהר והמחבר מש"ה הצריך שלא ישמיע לאזניו והר"ב פי' בזוהר דמיירי בקול רם כמ"ש בר"מ יעו"ש ומ"ש המ"א באות ג' דתרי קלי לא משתמעי הוא להר"ב וכאמור וקשה דא"כ אין ראיה מתפלה והבן:

**סעיף ה**

ואחר עמ"א כל בזה אחר זה לית חשש דהרי קלי כו' ואפי' לספר הזוהר שרי כה"ג. וע' ב"י מ"ש בזה:

**סעיף ו**

אמן עמ"א דכאן ממתין על המיעוט דגם הם צריך שישמעו קריאת התורה וכמ"ש בקכ"ח סי"ח אות כ"ז יע"ש עמ"ש אות ח' שייך לסעיף ו':

**סעיף ז**

בדרך עמ"א ולדינא אפשר החזן בב' הדרכים שוין עולה דרך ימין ואפי' א' רחוק עולה בו דבשלמא הקורא עולה בדרך קצרה כמ"ש הלבוש ס"ז כבוד הציבור שלא ימתינו עליו או שיהא חביב עליו ולילך בדרך קצרה משא"כ בחזן תמיד דרך ימין:

**סעיף ח**

עד עמ"א: **מ"ש** המחבר בס"ו יכולים לקרות ב' אחים ואין מניחין בשביל עין רע ואב ובן בנו דעת שכ"ג דאין עולין ופר"ח חולק יע"ש ועוד יש טעם משום פסולי עדות עיין עט"ז ולפ"ז כל אותם שאין מעידין כמבואר בח"מ ל"ד אין ראוין לעלות וכ"ש הפסול לעדות מחמת עבירה כו':

**סעיף ט**

ונקרית עמ"א. ואם חיסר בתורה אותה התיבה ישכבנה וכדומה מהלין דכתיבין ולא קריין אפ"ה אין לקרות באותה ס"ת דחיסר אות א' פסולה אבל אם נפל שעוה עליה

הנה למ"ש בשו"ת מעיל צדקה (להגאון מוהר"ר יונה ל"ס ז"ל מפראג) סי' כ"ה בס"ת שנמצא שעוה על התיבה וא"א לקרות כלל להב"ח באה"ח ש"מ דמוחק כו' ומ"מ בע"פ אסור לקרות תיבה א' משא"כ בקריין וכתבין כתאי גוונא ודאי שרי לקרות ע"פ ואם ירצה השם בקמ"ג יבואר עוד מזה:

## סימן קמב

### סעיף א

בנקוד עמ"א לפעמים בנקוד משתנה הענין יותר מחיסר אות כמו אהרן הר"ן שחיסר האל"ף עב"י תוס' ע"ז כ"ב ב' ד"ה רגלא והיינו שקרא הר"ן בפת"ח ההי"א לא הר"ן בקמץ וכעין שאלתך ואם ששניהם גרוניות דלפ"ז לא משתנה הענין וכן אברהם אברם אבל בנקוד חלב חט"ף בחי"ת הוא חלב דם נעכר כו' וחלב חי"ת בציר"י חלב ענוש כרת ומסתברא כה"ג בישוב שא"י ומשתנה ממש הענין אין קורין בברכה וכן זכר עמלק (ברוב נוסחאות בשני סגולין בפ' בשלח) אם קורא בב' קמצין משתנה ענין נקיבות לא כה"ג אין קורין בברכה ועפר"ח ומיהו בלא ברכה קורין עסי' קמ"ג:

**והנה** המעיין בב"י בב' תירוצים של מהריי"ן חביב הוא אם נאמר דהטור כבעל המנהיג סובר (ומדלא כתב אבל הרמב"ם וכתב וי"ו במקומו) קשה מקמ"א מרא"ש צ"ל או דיש לחלק בין תחלה ודיעבד או דרא"ש מיירי בנשתנה הענין ע"י טעמים לבעל המנהיג באין משתנה (אהרן הרן בפת"ח) והמחבר א"א לפרש כן דלתי' הא' אין חילוק כלל ולתי' הב' מינה דר"מ אפי' באין משתנה ענין מחזירין והמחבר כר"מ פסק וכנראה מב"י וכ"מ פי"ב מה"ת ה"ו ולמה פסק בס"ב דישוב קורין כו' אפי' דיעבד לא יצא ואם נחלק בין דיעבד שיכול להחזירו ובין דחק שא"י סומכין דיעבד כי הא א"כ אין מקום לדברי הר"ב בהג"ה לחלק בין שינוי ענין אלא הר"ב מפרש דהמחבר פסק כר"מ וכ"פ הטור (וי"ו במקום אבל) ולק"מ קושיית מהריי"ן חביב ואמנם אמת הוא שיש לחלק בין נשתנה ענין דזה מחזירין כי"מ שלא כבעל המנהיג אבל באין נשתנה אין מחזירין ומש"ה בס"ב פסק כמהרא"י בכתביו סי' קפ"א דלא משתנה הענין (דלא בכל שינוי הטעמים נשתנה הענין ואע"ג דבפסקי מהרא"י שם עיקר טעמו דכבעל המנהיג קיי"ל המחבר פסק כר"מ ואפ"ה פסק כמהרא"י וכדאמרן:

## סימן קמג

### סעיף א

גומרין עמ"א כ"מ פ"ח מה"ת ה"ו ומ"ש עם המפטיר משמע דמפטיר בהפטרה בברכה ובא"ר אות ב' חולק ומביא ראיה מש"ל דאין מתחיל הפטורה אא"כ התחיל הפטורה

גומר יע"ש. ואפשר המ"א בלא ברכה אמרה עסי' רפ"ד במ"א א'. ודוקא נשתיירו רובן כבסי' נ"ח פר"ח ויראה ששה סגי. הנה ברכו לא הוי התחלה כבסי' קל"ה ס"ו בא"י יראה דהוי התחלה כאן. וחצי עבד וחב"ח עא"ר בשם ע"ת דמצרף והקשה עליו וקצת דמדומי ראיה מר"א שחרר עבדו ועשה דרבים עדיף ואפשר לקיים שניהם לשחרר חצי ועובד יום א' ואפשר לא עבר בעשה כה"ג ש"מ דאין מצטרף וי"ל דאם כופין תו עובר בעשה עא"ר מזה. עמ"ש בפתיחה כוללת היוצאים בין גברא לגברא ואין מניחין עשרה ח"ו בכלל עוזבי ה' וכי מותר בין גברא ביש מנין עסי' קמ"ו ותוס' מגילה כ"ג ב' ד"ה אין יע"ש הביאו ז"ל ואי"ה בקמ"ו יבואר עוד:

**סעיף ב**

אין עמ"א ובישוב שאין מנין אפשר טוב לקרות בלא ברכה שלא תשתכח תורה קריאה ושלא ילכו ג"י בלא תורה עא"ר כאן אות ב' ובכ"מ פ"ח מה"ת ה"ה ה"ה מפטיר בנביא כה"ג עסי' רפ"ד מזה דמצוה בלא ברכה ובירושלמי בני העיר ה"א במפרש הניח בצ"ע:

**סעיף ג**

והעולה עמ"א הנה המנהג הר"ב בזמן התלמוד מאחר דל"ש שלא לבייש ובהכרח שעולה קורא אחריו היינו לאחר שסיים הש"ץ המלה דאל"כ תרי קלא לא משתמעי ואי יקרא העולה בלחש לא ישמעו הציבור ועפר"ח ועסי' קמ"א ס"ג ועכשיו א' מקרא מחומש וש"ץ קורא דלפעמים אף במקרא א"י ומכחישין ומ"מ המקרא יקרא בלחש קצת ואחר שגמר המקרא המלה אמרה הש"ץ. כבסי' קמ"א ס"ג ועולה בלחש עם הש"ץ:

**סעיף ד**

אם עמ"א, ובקצרה דאין כאן כ"א ב' דיעות ופסק כב"ח ומרדכי דאפי' לא קרא ג"פ גומר כאן ומברך ברכה אחרונה דאל"כ יהיה ספק בברכה ראשונה כמ"ש בק"מ וברט"ו אות ו' בכ"ג כיוה"כ ביומא ע' יע"ש תו הוי דיעבד וסומכין על הר"ם בתשובה (ולהשוות עם החיבור בפ' עשירי מס"ת ה"א דבתשובה דהגאונים קראו בפסולה בלא היה ס"ת אחרת ובחיבור מיידי ביש ס"ת אחרת אין קורין לכתחלה בפסולה ואם קראו עולה מה שקראו עיין כסף משנה שם וזה כמור"ם לובלין פ"ד עמ"א אות ח') ומ"ש מ"ס כוי ולכן אפשר יש חיסור לשון וה"פ דשם נאמר דהיכא דא"א קורא בע"פ ה"ה כאן א"א משום ספק ברכה היכי נעביד לכן יגמור בפסולה ג"פ ואם ב"פ סמוך לפרשה יקרא עד הפי' (ובזה יודה הט"ז) וכמדומה שכן ראוי לנהוג וצירוף דיעות י"א שאין להוציא אחרת לכן אף ע"פ שמוציאין עכ"פ יגמור קריאתו כאן ויברך ברכה אחרונה ואח"כ יוציאו אחרת, ומסתברא כ"ש אם קראו לא' ואמר בא"י כוי ולא התחיל לקרות כלל דפשיטא דיקרא כאן ג"פ דפשיטא הוי ספק ברכה די"א הפסק בשתיקה חוזר ומברך כבסימן ר"ו ואף

דלא קיי"ל כן מ"מ הוי דיעבד ובבאר היטב מטיקטין כתב בשם שו"ת חוט השני בהיפוך והנלע"ד כתבתי:

**ואם** נמצא הטעות באחרון (גדהוי"ז) כ"ע מודים הט"ז ג"כ דאפי' קרא רק פ"א או אמר באי" כו' (ברכו לא הוי התחלה קל"ה ס"ו) גומר כל הסדר שם ומברך ברכה אחרונה ומיהו אם קראו אחרון ולא התחיל באי" מוציאין אחרת וזה פשוט וכ"ה בי"ד בט"ז רע"ט באות ב' בסופו להמעיין שם, ולמפטיר לט"ז יוציאו אחרת ולהמ"א יפטיר השביעי והיינו בלא אמר קדיש אחר שביעי אבל אם אמר קדיש בהכרח חוזר המפטיר וקורא ג"פ בפסולה בלא ברכה תחלה וסוף דמ"ש נקרע או טעות דהמנין בדיעבד כשר. עמ"א רפ"ב אות ט"ו וט"ז. והנה מפטיר של כל השנה דוקא או שביעי בלא אמר קדיש (ויאמר אחר הפטורה קדיש) או באמר קדיש יקרא ג"פ בלא ברכה אבל מפטיר ד' פרשיות ואף מפטיר במועדים דתקנת רב עמרם הוא (עסי' רפ"ג בב"י ומ"א קל"ז אות ו') אפ"ה דינו כמו בס"ת ראשונה ויוציאו אחרת אם לא התחיל באי" אבל התחיל גומר בפסולה וכ"ע מודים בזה הט"ז ומ"א. והר"ב שכתב בי"ד רע"ט ואין חילוק קאי אראש דבריו דמוציאין ס"ת אחרת והיינו בלא התחיל כלל ואי"ה ברפ"ב יבואר עוד ועמ"ש באות ו' מזה:

**סעיף ה**

ממקום עמ"א דסומכין על הר"מ בתשובה בדיעבד עמ"ש באות ד':

**סעיף ו**

ואפשר עמ"א עיין בד"מ י"ד רע"ט אות ג' הביא דברי המרדכי במ"ש בר"ח ד' או בחה"מ דאין מוסיפין יע"ש הנה מ"ש בר"ח ד' דיש ב' דברים א' דצריך לשיים הפ' שנית ב"פ (ובראשי חדשיכם ה' פ') ואמנם מבואר שם דבר"ח וחה"מ דאין מוסיפין הוא דקורא כולה ובע"פ הטעות הא בשבת בשביעי כה"ג פוסק כל שקרא ג"פ וזה סותר למ"ש הט"ז כאן אות א' ומ"א ד' בזה דקורא השביעי כל הסדר. ובמ"א י"ל דמעות למטה או למעלה לא בפ' זו וליכא טעות בע"פ כ"א הוספה למה נכניס עצמינו לספק פלוגתא דל"ח כו' משא"כ הט"ז כתב דיקרא הטעות בע"פ באחרון וזה סותר דברי המרדכי וצ"ע בזה. ועא"ר וי"ו הרגיש בזה:

**סעיף ז**

חסירות עמ"א ואיכא לעיונא בהך מלתא כפי הטעם שכתב המ"א דא"א בקיאין ועד"מ י"ד רע"ט אם נמצא טעות מעט חסידות ויתרות וכדומה אין מוציאין אחרת אבל אם טעות גדול שאין שכיח מוציאין אחרת מלת וכדומה משמע שיש דומה לחסר ויתר. גם יש יתר וחסר שאין מהשורש כמו לאבותיך כדומה ויש מהשורש מנחי עין קום שוב רוק וכדומה לפעמים בתוס' העי"ן ולפעמים לא וכן מנחי למר כמו ברא קרא וכדומיהן.

שאין הברת האל"ף ניכרת במבטא כ"א בכח ת"ג ומלת ראש וכדומה. וכן מנחי פ"א יו"ד וכדומה ירא (עא"ר אות ה' ז') וע' לבוש כתב חסירות ויתרות יודי"ן וי"ן וכה"ג שאין הענין והלשון משתנה יע"ש משמע כל שאין משתנה אע"פ שהיא משורש אין להוציא אחרת ואפשר אפי' רחבו במקום רחבה וכדומה יע' עט"ז משמע דפוסק ברחבו ורחבה דאין מוציאין אחרת ואפשר ג"כ אם נכתב רחב בלא כינוי דיכולין לקרותו כך ואפשר קיל מאם כתב ההיפוך ובאמת צ"ע בכל זה כי מב"י משמע דגם חסר ויתר דינם שוין לטעות גמור דאל"כ לא היה אומר שאגור העיד עדות בטילה יע"ש בפרישה ובפר"ח דאפי' חסר ויתר מוציאין ולדידן דאין מוציאין מ"מ צריך להתיישב בזה:

**ומ"ש** בשם הצ"צ סי' קי"ט מגרשיהם מגרשיהן כו' צ"ע ברחבה ורחבו כתב בפשיטות להוציא אחרת שאין משתנה שהקורא יכול לקרות בחולם שהם נחים נסתרים ומגרשיהן שענין והלשון משתנה בין זכר לנקיבה ונחים נראים למה הכשיר ומה בכך דאורחא דקרא להחליף יש איזה דרש ואף שכתב המ"א ולא היה צריך לכ"ז וכאלו אמר שאין זה טעם כ"א ט"א מ"מ צ"ע ועוד דא"כ כל ממוצא אחד נכשיר כמו נשכה לשכה וכדומה ואף שנראה שם מצ"צ דמ"ם ונו"ן דרכם להחליף בכמה מקומות ולפ"ז ה"ה מלת להם ולהן נמי כשר כה"ג מ"מ צ"ע ומ"ש הרשב"א לא הכשיר כו' עא"ר ה' דבכל גווני אין מוציאין:

**סעיף ח**

ובשעת הדחק עמ"א הביא תשובת מור"ם לובלין ז"ל בסי' פ"ד הביאו הט"ז אות ב' וסובר דלכתחלה באין אחרת קורין בפסולה בברכה והמ"א פוסק כיש מחמירין וכן הלבוש השמיט יש מכשירין ועא"ר ח' די"א וי"א מדהביא באחרונה כו' כבסימן ק"א וי"ל הטעם חומר לא תשא למ"ד ד"ת מש"ה פסק לחומרא. ומ"מ למנהגינו שסומכין על תשובת הר"מ דיעבד וכדי שלא יסתר למ"ש בחיבור פ"ז המ"א מס"ת תי' בב"י בי"ד רע"ט לקיים מ"ע כתיבה ומפרק עשירי שם תי' בכ"מ יע"ש ויש ליישב דסומכין דיעבד דעלה הקריאה ואין חוזר לראש דהוי תקנת נביאים אבל לברך לכתחלה דחומר לא תשא לא וכאמור וכן ראוי לעשות שאין להוציא לכתחלה אף בחיובא דיומא:

**סעיף ט**

טעות עמ"א בהא י"ל אם לכתחלה או כל שאין ס"ת אחרת גם אם חסר יריעה אחת חסירה הוי אם רשאי עא"ר אות י' האריך כי י"ל דוקא מוטעה הא חסר יריעה אע"פ שחומש א' שלם אין קירין בו וס"ת שנמצא ג' טעיות בי"ד סי' רע"ט ס"ג בג' טעות אסור עד שיגיהו כולו בלבוש:

**יראה** לי הא דקי״ל בי״ד רע״ט ס״ג בג׳ טעות הוחזק כולו זה בידי סופר א׳ אבל בהרבה סופרים אין לחוש דכה״ג בי״ד פ״ד בט״ז אות ט״ז בין תולעים דמעצמ׳ ובין מעלמא וכדמות ראוה ממ״ש הלבוש כאן חומש א׳ לא נמצא עדיין טעות ובשאר חומשין נמצא קורין בו משמע בד׳ חומשין יש טעות והיינו בידי הרבה סופרים וכאמור וכ״ת דכאן ס״ס הוי כתבנו ביו״ד רהיכא דהחזקה מנגד ממש לכ״ע לא הוי ס״ס שוב ראיתי בפריי לי״ד פ״ד בש״ך אות ל״ב כתבנו בשם האורח מישור בזה ופקפקנו שם די״ל דחזקה מבוררת באר היטב לכל רואי השמש שאני וס״ת זו אין לה חזקה ברורה כ״א ע״פ עד ואדם מצוי לטעות א״כ כיון דחזינן בג׳ טעיות יצאה מחזקתה אף כתובה בידי סופרים רבים וע׳ תס״ז במ״א י״ב. והנה בהגיה ס״ת ונמצא אחריו טעות א״ב נימא הך סהדא שקרא קאמר ויצטרך להגיה מחדש דע״א נאמן באיסורין וכ״ש היכא שבידו וכאן חזינן שאומר שקר וצ״ל דמחזקינן בכשר וטעם א״ב שגגה הוא ובשאר מונח וצ״ע:

**אם** נמצא טעות בס״ת ביום שמוציאין ב׳ אין ליקח שנייה בראשונה אלא יוציאו אחרת מיד לראשונה א״ר ק״מ ד׳ בשם ריב״ש כ״ג ואפשר ה״ה בשלשה דכ״א הוכנה למצותה:

**בא״ד** קמ״ב אות ג׳ כמה דינים וז״ל נשאלתי מחכם סופר א׳ אי שרי לעשות מאל בציריי״ שם הקדוש אל בסגו״ל. (היינו בראשית כ״א פסוק ויקרא שם המקום ההוא בית אל והשמיט פסוק כ״ף עד מלת בית אבי והיה ה׳ כר וא״כ א״א למחוק השם אם יש תיקון למחוק פסוקים קודם תיבת אל ולהכניסם שם ומאל בציריי״ יהיה נקרא אל בסגו״ל) והשיב בית אל אין קודש וכן תרגם ולא אלהא וסופרים אין מקדשים אבל שם גמור כה״ג אסור לשנות הקריאה דשמא יבוא אח״כ למחיקה שלא ידעו גם ראיה מי״ד רע״ו סי״ב בלבוש כתב יהודה ולא כתב די יתלה למעלה ובלבוש שהרי לא נתכוין לשם הא נתכוין אסור. כתב יהודה במקום שם רשאי למחוק תחלה ואח״כ מדי ה״א וכן נכפלה ה״א אחרונה מוחק אותה וכן נכפלה יו״ד מוחק הראשונה אבל באמצע ה׳ זו ראוי להחמיר כי לא נדע איזו כדין ועי״ד רע״ו מדינים אלו. כתב אדוני מלא ימחוק הוי״ו ומשוך הדי׳ שם בשם גליון מ״א:

**עיין** מ״ש בסוף הסי׳ בט״ז למען יזהרו סופרי סת״ם בעשייתן מלאכת שמים:

**אם** נקרעה ס״ת תוך ג׳ שיטין עי״ד ר״פ בט״ז אות ב׳ שאין להוציא אחרת ובש״ך שם ובצ״צ קי״ב אם יש תיקון שיגרור ולא יהיה האות נחלק יע״ש:

**אם** כתב ישכבנה במקום ישגלנה פסולה ר״מ פ״ז מס״ת הי״א יע״ש וכתב הכ״מ פשוט הוא יע״ש בזה. בשו״ת מעיל צדקה סי׳ נ״ד לך ואקחך בפי׳ בלק במקום לכה ואקחך

אין מוציאין אחרת יע"ש ובסי' ס' פדם ארם במקום פדן אף לצ"צ פסול. ודוקא מזכר לנקיבה אין להקפיד כ"כ:

## סימן קמד

**סעיף א**
אחרי עמ"א. ויחל בת"צ שמדלגין בפ' כי תשא שהם מענין א'. א"נ תרי גברי:

**סעיף ב**
שלא עמ"א גמ' יומא ס"ט כ"מ פי"ב מה"ת ה"ח יע"ש ועמ"ש במ"א אות ז' אי"ה מזה:

**סעיף ג**
שלא עמ"א הוא פירוש על מה שנוהגין עכשיו לדלוג מנביא לנביא אפי' ב' ענינים ואפי' הרבה תי' בתה"ד ב' תירוצים הביאו הב"י ועמ"ש בט"ז:

**סעיף ד**
מסוף עמ"א עכ"מ פי"ב מה"ת הי"ג ועפר"ח הביאותיו בט"ז ומ"ש בפ' א' מותר לקרות למפרע אפשר כוונתו בענין א' בנביא א' מותר לקרות למפרע ומנביא לנביא אפי' בתרי עשר בענין א' אסור למפרע ועפר"ח:

**סעיף ה**
שיש עיין מ"א כמדומה צ"ל כה"ג ומה שקורין בס' שני וטדלגין אפשר כמ"ש באות ג' שאין מתרגמין איכא וליכא בלבול הדעת ומיהו כבוד ציבור קשה ואפשר קורין בראשונה ומחפשין בעוד שקודין בשנייה עיין באות שאח"ז:

**סעיף ו**
אין עמ"א ונוהגין לגלול בעוד שאומרים פסוקי דזמרה מחפשין:

**סעיף ז**
וידחה ע' עמ"א הקשה איך פסק כריטב"א ולא חש לקושיית הרשב"א מכ"ג ביוה"כ יומא ע' עב"י ותי' מ"א וברשב"א כתב דאם יש חומש קורין בחומש ועא"ר אות ג' ונראה דאין קורין בחומשין מפני כבוד הציבור הא כאן שיש ס"ת שלימה וחומש לשנייה ליכא כבוד ציבור ומברכין שפיר וא"כ צ"ע בציבור שיש להם ס"ת כשירה וא' חסירה אפשר דאין דוחין כבוד ציבור ויקראו בשנייה כמ"ש ומיהו אם חומש א' שלם ודאי יעשו כן כמבואר בקמ"ג ס"ד בהג"ה אלא אפי' רק חומש א' לבד בגלילה י"ל כן ולדינא צ"ע והקשה על הב"ח קושיא עצומה במ"ש ס"א דאין קורין בחד ס"ת וגוללין והשתא ליכא מתרגם וכתב דאחרי ואך בעשור הואיל ובזמן המקדש היו קורין כך כו' והא עכשיו אין קורין בשנייה אך בעשור בפ' אמור רק ביוה"כ קורין בשנייה ובעשור שבפ' פנחס וזה הדילוג מעולם אף בביהמ"ק לא היו מדלגין וקורא בע"פ וי"ל קצת ואין להאריך:

**סעיף ח**

בב' ס"ת אפי' בענין א' כ"מ מ"א יראה ט"ס וצ"ל אפי' ב' ענינים עכ"מ פי"ב מה"ת הכ"ג ובב"ה כאן כ"כ עמ"ש באו' שאח"ז אי"ה בו:

**סעיף ט**

ג' גברי עמ"א דכל שיש הפסק שרי עסי' קל"ה כהן בהפסק ישראל ושביעי למפטיר בשנייה ליכא הפסק אף דאומרים קדיש והקשה עוד להב"ח דאסור הא' בשלישי א"כ מה הקשה עמ"ש הטור תלתא גברי ה"ה שנים בתרי ס"ת אימא דאשמעינן תלתא הא ותרי בתלתא לא ועב"ח י"ל מ"ש המ"א באות ז' בב' ס"ת אפי' בענין א' כלומר ל"מ ב' ענינים דאפי' בחד ספרא אסור משום בלבול דעת השומעים או א' אחר וא"צ להגיה. ומ"ש בד' פרשיות ב' ענינים ולא חיישי' לטירוף דעת הוא תרי גברי ויש הרבה הפסק ועב"ח. ובש"ת שמוציאין ג' ספרים נמי י"ל מי שקרא בראשונה יוכל להיות בשלישי ואי"ה יבואר עוד:

**כתב** הפר"ח תרי גברי בב' ס"ת קורין בחד ענינא וכן דקדק הלח"מ בפ"ג מה' עבודת יוה"כ ה"ג שאין א' קורא בב' ספרים אף בתרי ענינים וממילא ה"ה ב' גברי בב' ס"ת אף בענין א' קורין מדסתם. וי"ל ענין א' לא היתה הפרשה וצ"ע באותה פרשה גופא כמו בש"ת ואפשר המ"א אות ח' רמז לזה:

## סימן קמה

**סעיף א**

להגביה עמ"א ברכות מ"ה א' ועכ"מ פי"ב מה"ת הי"א כתב דמסתמא ה"ה שלא יגביה המתרגם קולו יותר שיהא שניהם שוין ולבוש נתן טעם יע"ש ואני העני תמה על עצמי דבתוס' שם ד"ה בקולו מבואר בשם רב אלפס ז"ל בקולו של משה ומסתמא משה בכל כחו. והקב"ה ג"כ משום שלא יגביה המתרגם יותר מהקורא ותרוייהו מוכח שם. ואמרי' שם ואם א"א ימעך הקורא קולו וה"ה אם א"א ימעך המתרגם קולו והוי יודע דהא דאין המתרגם מגביה יותר מקורא באין צורך כמו בקריאת ס"ת שהקורא קורא שישמעו העם ויוצאין בה וא"כ אין צורך למתרגם להגביה אבל בת"ח הדורש ליחש והמתרגם מגביה מה דאפשר וע' ר"מ פ"ד מה"ת ה"נ וההוא דמשה בעת ששאל להקב"ה היה קולו של משה שוה עם קול הקב"ה משה ידבר והי' יעננו עונה מה ששואל בקול בקולו של משה ולא הגביה הקב"ה בעת ששאל יותר ממשה ולא מוכח דלא הגביה משה אז בעת ששאל יותר מקולו של הקב"ה ואי בקולו כמו שהיה משה משמיע כמ"ש רב אלפס הא בעת ששאל ל"ש זה ומש"ה צדק הכ"מ בפ"ב מה"ת דהלימוד מדחזינן שהקב"ה לא היה מגביה יותר מאתמא גם המתורגמן אין מגביה באין צורך ועלח"מ שם וא"ש דלא

אמר ואם א"א ימעך המתרגם דלאו מלתא דפסיקא בדורש וכדומה והבן. עמ"ש אי"ה באות ב':

**סעיף ב**

שלא עמ"א ושם יש טעם אחר מפני הטורח שלא יצטרך לחזור ולפתוח ועט"ז שם אלא מלישנא דגמרא מגילה ל"ב א' משמע שיש טעם פשוט הפרש בין תרגום לברכות הקב"ה השמיע מסוף ועד סוף לא מראש בסתר דברתי רק בעת ששאל משה היה קולו של הקב"ה שוה עם משה כמ"ש פ"ד מה' ת"ת ה"ג:

## סימן קמו

**סעיף א**

אסור עמ"א ברכות ח' א' בעיא דלא איפשטא לחומרא משום חשש דעוזבי ה' יכלו. ובימיהם שהיו מתרגמין ועתה כ"מ באקדמות למאן דמנהג להפסיק בין פ"א עט"ז תצ"ד א' וא"ר א' כשמכסין הס"ת באקדמות רשאי לצאת יע"ש ועמ"ש אי"ה באות ב':

**סעיף ב**

שפיר דמי לצורך גדול מ"א והיינו כששמע קריאת התורה כבר או שדעתו לבוא מיד. ומסופק אני אם בא לבהכ"נ באמצע קריאת ס"ת לחפש אדם וכדומה אם רשאי לצאת באמצע הקריאה ועמ"א קל"ח אות א' משמע כה"ג ג"כ אסור וצ"ע:

**סעיף ג**

כיון עמ"א הר"מ ז"ל פי"ב מה"ת ה"ט כיון שהתחיל אסור לספר בד"ת שנא' ואזני כל העם אל הספר ואסור לצאת ותורתו אומנתו מותר לעסוק כו' הביא פסוק דאזני כו' לא ובפתחו עמדו כל העם י"ל דסובר דפליגי בזה (סוטה ל"ט א') מ"ד פתחו מיד שנפתח ומ"ד אזני דוקא בשעה שקורא ופסק כמ"ד כן ומש"ה הכניס באמצע לצאת לומר כמו חתם בין גברא לגברא שרי ה"ה לספר שרי כה"ג וא"כ המחבר לכאורה זיכה שטרי לבי תרי ולזה י"ל שנפתח היינו התחיל לקרות כפירש"י שם ומדלא אמר כיון שפתח (לקרות ואמר נפעל) להורות כיון שהתחיל פ"א בין גברא לגברא אסור ומ"ש הר"מ ואזני כתב הר"מ שם דפתחו עמדו י"ל עמידה ממש בשעה שגולל הס"ת (עב"י רפ"ב בי"ד הביאותיו בקמ"א דמ"מ אף בבימה כמו שהיה בעזרא כמבואר בכתוב נחמיה ח' מ"מ מפני כבוד יש לעמוד ומש"ה מייתי קרא דאזני כל העם) ולפ"ז הא דהכניס הר"מ באמצע שלא לצאת בין גברא לגברא לומר כמו התם אף שכבר שמע קריאת התורה בעשרה אסור ה"ה לספר כה"ג כדאמרן. והלבוש הביא לשון הטור מיד שנפתח יע"ש ועא"ר ואין להאריך:

**סעיף ד**
אפי' עמ"א מלת איסור צריך להיות אסור אבל לאפרושי מאיסורא שרי כה"ג ע' ר"ף פ"ק דברכות להורות בדבר שאח"כ יכול להורות:

**סעיף ה**
שרי עמ"א נראה הגמיי' צ"ל פי"ב מה"ת ותה"ד סי' כ"ז יע"ש ומיהו בקול רם אסור דמבטל לאחרים השומעים וראוי ליזהר בזה:

**סעיף ו**
א"צ עמ"א כבר הארכנו בסי' קמ"א בט"ז מזה מ"ש בי"ד מ"ב אות י"ג ורפ"ב אות א' והאדון ז"ל כיון לזה במלות קצרות לבשה ס"ת בהיכל א"צ לעמוד מה"ט רק מפני הכבוד. ובמגילה כ"מ הקורא צריך לעמוד שהוא ברשות אחת עם ס"ת הא שאר העם אע"פ שהם ברשות אחת א"צ לעמוד וכ"ה בלבוש ועט"ז מ"ש על הלבוש בזה. ומ"ש תוס' מנחות ל"ב ב' ד"ה על המטה ועי"ד סי' רפ"ב בט"ז ד' הביא ראיה דארגז אפי' כוריים אין הפסק דאפילו שאין מקבל טומאה מ"מ אין חולקת רשות לעצמה וכ"פ הר"מ בפי"א מה' ט"מ ה"ה ועמ"א ר"מ אות י"ט ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ז**
ויש עמ"א לא מצאתיו כעת בב"ח והב"ח מיקל לספר ג"כ בין גברא לגברא ושוב מצאתי בקמ"א להב"ח ס"א כ"כ בין גברא לגברא שרי לישב. ועפר"ח:

## סימן קמז

**סעיף א**
כתב ב"י כו' עמ"א נעימות דבריו וקישור הלשון הוא כך דמרדכי כתב כו' והוכחה לזה קושיית התוס' שבת י"ד ב' ד"ה כיון מה פריך כו' יע"ש ושע"ז סמכו אשכנזים ע"י נטילה לתפלה ובד"מ כתב דלא ראינו כו' אלא דיש לחלק בין ס"ת לכתבי קודש דס"ת חמירא לא מהני נטילה ובכתבי קודש מהני נטילה וא"ש קושיית התוס' שם א' ד"ה האוחז ס"ת הא שאר ספרים נטילה מהני וא"ש קושיית התוס' ע"ב ד"ה כיון דפריך סתם ידים הבאים מחמת ספ"ר כ"כ הקודש ודאי סתם ידים וכבר גזרו סתם ידים. ומש"ה פסק הר"ב כן בהג"ה (לא כשר דבר דליהוי ס"ס שמא רק ס"ת ושמא נטילה מהני אלא כדאמרן. וכעין מ"ש בט"ז א' דחמירא ס"ת וכדבעי' למימר לקמן איי"ה) וע"ז כתב המ"א דלהמרדכי דנטילה מהני אפשר דכל מידי דמנקי מהני כבסימן ד' סכ"ב ומיהו הוכחה אין דלמא לא מהני ופריך שפיר דסתם ידים לתרומה נמי לא מהני נקיון כ"א נט"י ממש כמבואר בר"מ פ"ח מה' שא"ה ה"ח. והב"ח מפרש פי' הב"י שאשכנזים אין נזהרין דוקא בהגבהה כי אז ס"ת ערום כמ"ש מהרי"ט סי' קל"ו כמ"ש בט"ז דכשערום אפי' בעמודים אסור

וכשהוא במטפחת מותר בעמודים ולכן ראה בהגבהה דוקא משא"כ הוצאה והכנסת וכדומה במטפחת מותר בעמודים ולק"מ קושי' הב"ח וז"ש עכ"ל ולא סיים הב"ח. והביא דברי הר"מ פ"ט משא"ה הט"י דמשיחות ורצועות המחוברין מטמאין ידים ועיקר הטעם משום שאסור ערום א"כ ש"מ דאף עמודים. ומר"מ למדנו שכל שא"צ לשמירה אסור לקיימן כך ובתיק שצריך לו מותר לתפור. ועא"ר א' די"ל עמודים משום לא פלוג יע"ש וע' תוס' ד"ה כיון שם תחלת דבריהם נראה דלא כמרדכי ואין הכרע די"ל דהיקשה להם מה דפריך בפשיטות דלמא גזרו אף סמוך לנטילתן ולזה תירצו דלא היה להם לגזור בלא שכיח כלל וסיימו ומיהו השתא כו' לא פלוג לכאורה מיותר דפשיטא כיון דהטעם שייך ביה ולא הוי לא שכיח דגזרו בסתם אלא כוונתם דאף אם נימא כמרדכי ול"ש הטעם מ"מ לא פלוג ומש"ה לא הביא הב"י ד"ה כדאמרן ובחידושינו מגילה ושבת הארכנו וכאן אין להאריך בו:

כתבי קודש עמ"א התוס' שבת י"ד א' ד"ה האוחז והוכיחו ממס' ידים פ"ג מ"ה הר"מ פ"ט משא"ה ה"ה יע"ש ושמואל במגילה ז' א' וע"ש תוס' ד"ה נאמרה יע"ש והקשה על הר"ב בתרתי חדא דלא נהגו הוא ממ"ש בד"מ ולא ראיתי נזהרים בשאר כתבי קודש דאין עשוים כתיקון בקלף כו' ומ"ש ויש להחמיר בספרים שלנו מלתא יתירתא אבל במגילה צריך ליזהר מדינא דמדסתם הר"מ בפ"ט משא"ה משמע דאסתר מטמא ידים דלא כשמואל במגילה ז' מקושי' התוס' שם ד"ה נאמרה ובחידושינו במס' מגילה ושבת הארכנו וכאן אין להאריך. ובתפילין לצורך הנחה שא"א בע"א שרי דבונין בהיכל. ע"ר פ"ג דידים מ"ה תיבה בזמן שהם טהורין ט"ס וצ"ל בזמן שהם תפורין. וע' לבוש ומינה שמעינן כל האוחז בה בלא שום עשיית מצוה נענש עליה הא בשיש צורך שרי כמ"ש בט"ז ומ"ש נענש אע"ג במהרי"ט ח"א קל"ו דלאו לטותא מ"מ כיון שאין לו שכר מצוה אין לך עונש גדול מזה:

**סעיף ב**

שבאותה עמ"א המחבר פסק כפי' הב' ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה:

**סעיף ג**

ורגילין עמ"א וכ"ה בלבוש אלא שרגילין דודאי מי שמנדר מעות לצדקה עדיף ועמ"א קל"ה אות ז' דאפי' כהן צריך לצאת כו' היכא דקונין המצוה במעות יע"ש:

**סעיף ד**

המשי עמ"א ועא"ר ג' די"ל הפירוש מזבח הזהב בהיכל ומזבח הנחושת בחוץ יע"ש:

**סעיף ה**
מדברים עמ"א ט"ז י"ד אות י"ג יע"ש בסי' רפ"ב ומ"ש העולם נוהגים מישינים כמ"ש מהרי"ל בתשובה סי' קכ"ב הביאו א"ר אות ד' העולם נוהגין מישנים וכששואלין אמינא חדש עדיף טפי משמע שאין קפידא כ"כ. והר"מ ז"ל פ"א מה' בית הבחירה ה"ך אבנים שחצבן לבהכ"נ אין בונין בהם הבית (ומיהו בתיק של ספרי הקודש ישינים סותר לעשות בלא שינוי לס"ת דשאני מקדש כמ"ש המ"א) והמ"א העלה ע"י שינוי שרי:
**כתב** א"ר אות ד' כיס לטלית רשאי אפי' מישנים ובסי' בית הלל סי' קל"ט דאף טלית גופא מותר וכ"מ בתשובת ב"ח סי' י"ז. ומיהו מתשמיש מגונה מכנסיים וכדומה נראה דאין לעשות. מפות של קיטל בהכ"נ לס"ת אפשר בלא שינוי שרי דקצת תשמיש גבוה מתפלל בבהכ"נ ובפרט דהעולם נוהגין עמ"ש אי"ה בט"ז סוף הסי' מדיני מפות בזה יע"ש:

**סעיף ו**
כי עמ"א אבל החזן מוליכו לבימה ועפר"ח:

**סעיף ז**
ויתחיל עמ"א המפה מתחיל לגלול בחוץ ויהדק בפנים. עא"ר בתפילין תגלול הרצועות על הקציצה לא להיפוך ופשוט הוא יע"ש באות ו'. ע"ש באות ה' הגבהה יותר מצוה מגלילה עמ"א אות י"א ושם יבואר אי"ה בזה:

**סעיף ח**
ולא עמ"א שזה בזיון לס"ת עמ"ש באות ז':

**סעיף ט**
בתוך התיק עמ"א שעי"ז יתקרע לבוש וט"ז אות ד' עמ"ש אי"ה בט"ז:

**סעיף י**
עד עמ"א וע' לבוש אין מתחיל בברכה יע"ש ועב"י ובש"ע פסק כי"א דבעינן שיגמור הגולל הכל והעולם לא נוהגין כן שוב ראיתי שאינו כן אלא יגמור היינו שיסגור הס"ת בגלילה לבד לא המפה וכן נוהגין שממתין המפטיר בברכה עד שיגלל הס"ת לבד לא המפה והמטפחות. ורש"י סוטה ל"ט שיגלל במטפחתו:

**סעיף יא**
לא עמ"א הקשה דמנהגינו שמוציאין שניהם בב"א ואין מסלקין הראשונה מהשולחן עד שיניחו השנייה (ואומרים קדיש על שתיהן) שזה היפך מיומא כ"ו ב' דלרבנן שס"ל ב' כן הוי מניח תחלה דם השעיר והיוצא מק"ק ונוטל אח"כ דם פר להזות על הפרוכת וכ"פ הר"מ בפ"ד מיוה"כ ה"ב ה"ה כאן היה לסלק הראשונה לארון הקודש ואח"כ להניח שנייה על השלחן ותי' התם אי אפשר דתופס דם השעיר בימין א"כ יקח דם פר בשמאל לכך יניח תחלה דם שעיר משא"כ בפסחים ס"ד ב' כף ריקן אוחז בשמאלו

ומקבל המלא תחלה בימינו שלא יהא פנוי כו' ובפי' המשניות משמע כן מקבל המלא הזריזות והחריצות שמקבל תחלה כו' הרי כמנהגינו. ומש"ה מושיט ליה חבירו המלא תחלה ופרש"י שם ל"מ קצת כן. ומיומא י"ל דהוי ביוש למצוה דם שעיר עם נומל תחלה דם פר משא"כ תורה א' מ"ש בזה כתוב בזה. והפר"ח הוכיח היפך מנהגינו מכ"ג ביה"כ דאין מביאין ספר שני משום ברכה לינחי תרווייהו יע"ש וא"י דא"כ מביאין אח"כ כל שדעתו עליה ומכ"ש ממין א' א"צ ברכה שנית וכדמשמע מי"ד סי' י"ט ס"י"ז וא"ח ר"י ואי"ה שם יבואר והט"ז בי"ד רע"ט אות ב' הקשה זה ותי' דב' מצות הכרחיות צריך ב' ברכות יע"ש. ואם נאמר דמשום הפסק בשתיקה צריך לברך שנית א"כ לדידן נמי דאין פותחין השנייה עד שיסלקו ראשונה וברי"ו לא קיי"ל כן דשתיקה כמה לא הוי הפסק ומיומא מוכח כן דאל"כ אהא דפריך ונגלליה אמאי לא משני משום ברכה דהפסק ואי"ה בר"י יבואר עוד וכאן אין להאריך ועמ"ש המ"א בסוף האות דאנו נוהגים כרמב"ם בב' ס"ת ושם יבואר אי"ה. ובקי"מ ס"ב באמצע לא הוי הפסק אף קרא ג"פ:

**מי** שנותנין לו כו' עמ"א מפטיר אע"פ שקורא מה שכבר קראו מ"מ יאמר גם הפטורה ברכות עדיף מעולה לתורה בלא מפטיר:

**ובסוטה** ח' א' (צ"ל) עמ"א האדון ז"ל דיבר בקצרה כדרכו הטוב הנה לרש"י ותוס' הקפידא בעמידה בב"א בכהן א' כמשאוי אף שעשויה בזא"ז וב' כהנים ל"ש במשאוי מותר עשיי' בב"א והדתנן אין משקין כא' ואין רוצעין כא' ר"ש היא וברותתת שרי מ"ה ומדרבנן אסור (הגמרא פריך אלשון רותתת שרי אף מדרבנן ול"ק אקרא וצ"ע בתוס' ד"ה והא. והר"מ פסק כרבי יהודה ובמ"א גבי אלמנה ממשכנין קשה כו'. ומדלא אסר א"ב אשה דעלמא ש"מ דאותה חבירתה דומיא דידה וזה סייעתא לר"מ פ"ד דפרה מא"ב ובראש יוסף על חולין ל"ב כתבנו מזה וע' תוס' בסוטה ד"ה איכא ביניהו) והתוס' ד"ה אין הוקשה להם מזבחים אף דעשייה בזא"ז (תזבחו) מ"מ העמדה אסור באדם א' כמשאוי ובד"ה כאן תימא כו' שני עבדים של שני אדונים לכאורה הקשו דפי' ב"ד א' ואדון א' דא"נ ב' אדונים נמי דהב"ד עושין חבילות ומעמידין ביחד אע"פ שאין עושין כלום כ"א אדונים רוצעים עשייה אין מעלה ומוריד רק העמדה כמשאוי ושייך נמי בב"ד א' ועיין מהרש"א ז"ל ולמ"ש א"ש ואחר ההסתכלות קושיית התוס' על הגמ' דכללה ב' סוטות וב' עבדים בכהן א' דומיא דהכא אדון א' והא ב' אדונים נמי בב"ד א' דכמשאוי כו' כמ"ש ב' מצורעים וכהן א' א"י אמאי שבקו ב' סוטות וכהן א') והר"מ ז"ל מדסתם בה' עבדים פ"ג ה"ט ופי"א מה' ט"נ ה"ו אין עושין כאחת ולא חילק בין כהן א' או ב' כהנים ש"מ דמפרש בהיפוך עשייה בב"א אסור בב' כהנים אבל העמדה ועשייה בזא"ז

שרי אף בכהן א' וא"ש קושיית התוס' ד"ה אין מזבחים דעשייה בזא"ז וד"ה כאן דהכל בחד גוונא ב' סוטות וב' עבדים ב' אדונים ועשייה בב"א וב' כהנים. ובסוטה כ"ד ה"ב סתם והביא קרא דהעמיד אותה כרבי יהודה ממילא העמדה נמי אסור ואין צריך לפרש לכאורה קשה מכאן לאה"ע סי' ס"ב ס"ט ומביא כוס אחר כתוס' וכאן כר"מ. ומ"ש התוס' ד"ה אין תי' דמיומא צ"ג ב' הביאו העמדה אסור בחובה אבל נדרים אין חובה וע' ר"מ פ"ג ה"ה וס"ד ה"ב מיה"כ והבן זה:

**סעיף יב**
שלא עמ"א ג' ס"ת אומרים קדיש אחר השנייה ואין מניחין ראשונה על השלחן:

## סימן קמח

**סעיף א**
להתעכב עמ"א. פי' תיבה הארון הקודש ש"ץ יורד לפני תיבה מוציאין לרחוב ששם הס"ת ותיבה האמורה כאן שולחן שס"ת מונח עליו כשקורין בו ב"ח עסי' ק"ן ואנו קובעי' מקום לתפלה סמוך לארון הקודש ונקרא עמוד עסי' קמ"ט דכשמצניעין בביה"כ נמי דינא הכי אלא רש"י לשיטתיה פירש דדוקא במוציאין הא בהיכל א"צ להמתין כלל:

## סימן קמט

**סעיף א**
עד עמ"א וע' בטור בפי' הגאון עד שגמר תפלתו:

**סעיף ב**
יחיד עמ"א ועב"י בשם הרר"י כשיצאו ג' או ד' לית לן בה היינו שישתיירו ששה ואם הם יותר בעינן שישתיירו רוב הקהל דליהוי כבוד לס"ת ועמ"ש בט"ז מזה באריכות:

**סעיף ג**
ללוותה עמ"א כשמוציאין מהיכל מצוה לכל מי שהולכת לפניו ללוותה עד הבימה וכן הגולל אע"פ שאין עוברי לפניו ילך מהבימה עד ההיכל:

## סימן קנ

**סעיף א**
וכתובים עמ"א ועמ"ש הט"ז באות ב' אי בעינן מנין דוקא או אפי' בפחות עיין תשובת מהר"מ פדוואה ז"ל סי' מ"ב משמע בנין ביה"כ גובין לפי ממון דעני די לו בצריפא דאורבנא ועשיר רוצה לפאר בית ה' גם העני יעקור דירתו משם לפעמים משא"כ עשיר יש לו בתים כו' לכן גובה לפי ממון אבל שכירות ביה"כ היינו ששוכרין בית לשנה) גובין חצי לפי ממין וחצי לפי נפשות כמו שכירות החזן וכ"כ א"ר כאן ועסי' כ"ה יע"ש:

**סעיף ב**
אין עמ"א ומ"מ עושין סימן שתוחבין עמוד ברזל בקרן א' עיין אות ג':

**סעיף ג**
בנין עמ"א ואנו א"א בכך די בתוחב שפוד לסימן ואם אפשר יגביה הברזל או העמוד גבוה יותר מכל בתי העיר:

**סעיף ד**
אין עמ"א בחצר ביה"כ שאין תשמיש יוכל יחיד לפתוח חלונות ה"מ באא"א לבנות שם אבל אפשר אין רשאי כמ"ש בח"מ קנ"ד סי"ו כרשב"א שם. חלונות ביה"כ האידנא גבוהים הרבה אפי"ה אין פותחים לרשות יחיד דתעלה בסולם עח"מ קנ"ד ס"ו ואין לחלק בין ביה"כ לשאר ומסתברא הא דכתב כאן ביה"כ צריך אור גדול ה"ה עזרת נשים נמי דינא הכי אבל חלון עזרה של ביה"כ אפשר כשאר דמיא ומיהו במקום שמתפללין בעזרה צ"ע ולא פירש כאן כמה צריך להרחיק ובא"ר ד' בשם כ"ג בשם ר"מ תקנ"ד ח' אמות סגי וע' לבוש כ' ביה"כ כבודו אור גדול משמע עזרה שלפניה ואפשר אף עזרת נשים סגי בד"א וצ"ע וא"ר הראה לח"מ קמ"ט (ט"ס ק"ן) סל"א דלא כמ"א וכוונתו בשל קהל אין לו חזקה ול"ש סברת הרשב"א ומ"מ י"ל דלא ניחא למיקם בדינא ודיינא וע' סמ"ע בקמ"ט אות י"ז וא"ש יע"ש:

**סעיף ה**
אין עמ"א כדינא במערב לדידן ועא"ר ה' בשם רש"ל עזרה לפני הביה"כ אין צריך במערב ופרישה ג"כ א"כ צ"ע בזה מיהו פתח במזרח משנין ודאי:

**סעיף ו**
ועושין עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה וקל"ט אות ו' ע' ס"ס קנ"ו הרבה דינים ואי"ה שם יבואר:

## סימן קנא

**סעיף א**
קלות עמ"א. ויש לגעור במי שמשיח שיחת חולין בבה"כ אע"ג שאין שיחה בטיל"ה (דבלא"ה אסור כל השח שיחה בטילה עובר בעשה מדרבנן עכ"פ לצורך פרנסה דבחוץ שרי בבה"כ אסור עיין בספר דעת חכמה בסולת בלולה סימן קנ"א אות ב' בשם הר"ח כ"כ יע"ש שמאריך מגודל האיסור ובשער שבת פרק חמישי בשם זוהר ויקהל בשבת אסור לדבר בביה"כ אפי' צרכי ציבור וחשבונות של מצות שם דבחול שרי יע"ש. מ"ש אסור לשחוט בביה"כ משום דגנאי טובא הוי. ואני מסופק בעזרה שלפני ביה"כ אפשר שרי אם הוא לצורך כפרות ע"כ שראוי להשגיח הרבה בזה ובעזרת נשים שמתפללין

שם אסור ובפאליי"ש אע"פ שמתפללין ע"ת בפירוש הן עשויות וצ"ע ועמ"א קל"ו ורש"י יומא י"ט ב' שיחת חולין גנאי וקלות ומ"מ לשון ש"ע לאו דוקא:

**סעיף ב**

מדוחק עמ"א הר"מ פי"א מתפלה ה"ו ת"ח מדוחק דוקא וכתב הב"י ראיה ממגילה כ"ח ב' מטרא כו' והטור סתם ת"ח מותרים ופי' המ"א דבה"כ שלומדין שם מותר דאל"כ יצטרכו לבטל מלימודם וכן בית המדרש מה"ט אבל מטרא דהיו עומדים בחוץ פשיטא דאסור לכנוס אף לת"ח כל שאין ביטול תורה אף לת"ח אסור. וע' פרישה כ"כ ובחידושינו מגילה הקשיתי דכפי הנראה המחבר והר"ן לכ"ע קולא וחומרא להמחבר אין חילוק בה"כ לבה"מ מדוחק שרי לת"ח ושלא מדוחק אסור אף בהמ"ד ולהר"ן חומר דבה"כ אף מדוחק אסור (שהרי הוקשה לו על תנאי עשויות הא לא"ה שפיר ניחא לי' אף אם נאמר מטרא דוחק הוי) ובהמ"ד לכתחלה מותר בי רבנן ביתא דרבנן וא"כ הר"ש שהביא קולא של הר"ן היה להביא ג"כ החומרא וי"ל דעכ"פ לא אפשר ומכוין אסור כרבא פסחים כ"ה ב' ומסתמא נהנו ממה שהלכו מפני המטר אע"ג דמשום שמעתתא כו' ש"מ דמדוחק שרי בבה"כ ומיהו י"ל הטעם משום גנאי וכה"ג ליכא בזיון דמשום דשמעתתא כו' והן אמת שם במגילה אמרו בתי כנסיות כו' ת"ח מותרים משמע בה"כ נמי וצ"ע בלשון הר"ן. גם י"ל דהטעם בהמ"ד מפני שתנאי מהני בישובן כל שהוא מדוחק יע"ש בר"ן אבל אנן פסקינן סעיף י"א בישובן לא מהני תנאי אפי' מדוחק כ"א ת"ח והרב מדשתיק ליה אודויי אודי ליה א"כ איך הביא כאן דברי הר"ן וי"ל:

**סעיף ג**

לא עמ"א מגילה כ"ח ב' אבל ת"ח גופא מספידין ג"כ בביה"כ עיין רש"י שם ד"ה הספד של רבים וכ"ה בי"ד שמ"ד סעיף י"ט ובגמרי' ר"ז ספדיה להההוא מרבנן כו' אה"נ קאמר דמשום ת"ח לחוד נמי ואין לחלק בין ת"ח להההוא מרבנן:

**סעיף ד**

ולישן עמ"א ועסי' תרי"ט בלבוש עכשיו שיש מי שישמור הנרות אין לישן בבה"כ ובבהמ"ד שרי היינו לת"ח. עסי' קנ"ב במ"א אות ד':

**סעיף ה**

לעבר עמ"א סעודת מצוה שיש בה שכרות אסור אף בביה"מ יתום ויתומה או כדומה אפילו סיום מסכתא הואיל ויש בה קלות:

**סעיף ו**

לקצר עמ"א אפשר אם הולך לדבר מצוה רשאי לילך דרך שם:

**סעיף ז**
מותר עמ"א ועיין לבוש י"א שמצוה כו' ועא"ר אות ט' מ"ש הנ"ץ ראיה לר"מ מר"א דאמר מימי לא עשיתי קפנדריא לביה"כ משמע אפי' תפלה אמת שהכ"מ פי"א מה"ת הלכה ח' א"א לומר כן דא"כ למה השמיט הא דאם נכנס לתוכו שלא ע"ד כן שרי והוא במגילה כ"ט א' ובע"כ מפרש הא דר"א מגילה כ"ז ב' בהכין מיירי אבל להתפלל מותר ומימי ל"ד רק שלא התפלל אבל המחבר שכתב לתרווייהו י"ל כמ"ש הנ"ץ מימי משמע אפילו להתפלל לא עשה דלאו מצוה רק מותר ועם זה י"ל קושיית המ"א דמישך שייכי הני תרתי וגם קמ"ל מותר לא מצוה:

**סעיף ח**
ובאפונדתו עמ"א עב"י גרסתו כ"א בגלוי הראש אבל כיס מותר דלא גרע מאפונדתו אבל סכין ארוך וכמ"ש המחבר עמ"ש בט"ז אות ב' בזה:

**סעיף ט**
לרוק עמ"א הלבוש בצ' ס"ג וכאן מותר לרוק שיתפלל בכוונה הא לטיול אסור דאין מטיילין ובתפלה בצ"ז ס"ב אסור אא"כ א"א כלל ויצטער הרבה שרי וברכות ס"ג א' בביתו כו' נמי דבר שצורך קצת ומנעל לשמירת רגלים הא לא"ה אסור ומי לא קפיד אינש בחבירו הבא לביתו ורוקק לטיול בו' ומש"ה הארי"ז ז"ל היה נזהר כדאמרן, ועא"ר י"א י"ב ובשבת שאסור לשפשף יניח מנעל עליה עד שיתמעך עיין הלכות שבת סי' של"ז ובשאר דוכתין ואי"ה יבואר בזה:

**סעיף י**
לכבדן עמ"א. ולהדליק נרות מקודם שיבואו הציבור עא"ר אות ט"ו בשם כל בו סי' י"ז עשרה קדמה שכינה וכן היו עושין במקדש וכן ראוי לעשות:

**סעיף יא**
לאחר שחרבו עמ"א א"י מה מלמדינו דמבואר בסעיף י"ב דתנאי מהני בחורבנן בח"ל לא באי"י הא בלא תנאי לא ולמ"ש באות י"ב א"ש דוקא בבל ע"ת עשויות הא ח"ל מסתמא לא ולכך אסורין אף בחורבנן:

**סעיף יב**
התנו עמ"א עמ"ש באות י"א והראה לאות ב' בשם הגי"א דע"ת עשויות משמע אף ח"ל (ט"ס ס"ח וס"א צ"ל) ועא"ר ט"ז וי"ל התנו לרבותא אפי' בפירוש לתשמיש מגונה אסור או כמ"ש א"ר אפי"ה בבניינו אסור:

**סעיף יג**
בחורבנו עמ"א וא"ר אות י"א פקפק בזה יע"ש:

**סעיף יד**

בישובן עמ"א בקנ"ד אף בעודו בקדושתו מהני תנאה לתשמיש חול כדמוכח בירושלמי פרק בני העיר ה"א יהבון מכושא גו ארונא ועט"ז שם אות ז' וא"ה שם יבואר ותי' דאכילה ושתיה הוי קלות ראש וזריעה וחשבון רבים ביותר ומשום הכי בישובן לא מהני תנאי לקלות ראש ובחורבנן מהני אבל לא לזריעה וחשבון רבים אבל חשבון יחיד מהני בחורבנן אבל לא בישובן ועתוס' מגילה כ"ח ב' ד"ה ואע"פ נראה דמפרשים ואעפ"כ אין נוהגין קלות ראש ומאי ניהו חשבונות אישובן קאי ומ"ד דקיל מקלות ראש אכילה ושתיה דהוי ביותר קלות ראש קמ"ל אפי' חשבון קלות ראש וקאי אברייתא ת"ר ביה"כ אין נוהגין קלות ראש כו' (דס"ל לדוחק דלומר אמתני' קאי ובחורבנן ודוקא חשבון רבים דא"כ איך כלל אין נוהגין קלות ומאי ניהו הל"ל אעפ"כ אין מחשבין) וא"כ תלא דבי כנישתא דרבינא זרעה גנאי ביותר ועגמת נפש הא כל שאין עגמת רפש אף ביותר שרי ואלו להרא"ש ז"ל פי' דקאי אמתני' בחורבנן ע"ת עשויות ושרי לאכול כו' הא חשבון רבים גנאי ביותר אסור בחורבנן הא אכילה ושתיה אין גנאי גדול כ"כ (וחולק עם תוס' ואף בחידושינו כתבנו לענין דינא אין חילוק דמודים התוס' בחשבון רבים וחזר בחשבון יחיד דקיל מאכילה הנך רואה דאינו כן דכל דליכא עגמת נפש אף גנאי ביותר שרי ובש"ע סתם כרא"ש כאמור) וא"כ מה שסיים המ"א וזריעה הוי קלות ראש ביותר ועגמת נפש לא הבינותי דלתוס' זה ולרא"ש גנאי ביותר אסור בחורבנן ודברי האדון ז"ל לרוחב בינתו וקוצר לשונו לי העני הם דברים שלא זכיתי להבינם כעת:

**סעיף טו**

שבח"ל עמ"א תוס' מגילה כ"ח ב' ד"ה בתי כנסיות והניח בצ"ע דחבור אף הקרקע נקבע וא"כ למה בחורבנן הלא הקרקע נקבע באי"י ומיהו י"ל התירוץ הא' שכתב דנקבע הקרקע עם הבנין אבל כשנחרב מקודם לא יקבע הקרקע:

**סעיף טז**

וכל זה עמ"א אין בידי כעת עולת תמיד לעיין ביה וא"ה יבואר:

**סעיף יז**

מותר עמ"א וא"ר אות כ"ד כתב אפי' באי"י דלא מהני תנאי שרי בזה דל"ד להיכל שנבנה מתחלה לכך ועט"ז אות ד' ושם יבואר אי"ה:

**סעיף יח**

לשכב עמ"א ועא"ר כ"ג ומ"מ אפשר ביחיד העושה לצורכו בהמ"ד בביתו אפשר לישן בעלמא ע"ג ע' סעיף ב':

**אם** בנו בית קטן על זמן לכשירחיב גבולם יסתרו וכדומה יבואר אי"ה בסי' קנ"ד בט"ז אות ו"ו ומ"א י"ג עיין של"ה רצ"ו א' גודל איסור שיחת ילדים בבית הכנסת:

## סימן קנב

### סעיף א

שמא עמ"א דלא כט"ז א' וכ"מ בגמרא ב"ב ג' ב' מאי בינייהו דאיכא בי כנישתא אחריתא. וכ"כ בקנ"ג אות ט"ז י"ש ודע דה"ה בהמ"ד אין סותרין עד שיבנו אחר תחלה מתרי טעם דביה"כ שמא יארע אונס או דלית דוכתא ללמוד כו' ועסי' קנ"ג:

### סעיף ב

ואח"כ עמ"א ועסי' קנ"ג אות ד' וליש אוסרין שם יש לומר דכאן דיעבד הוי שביה"כ ראשונה קטן להם וכדומה. דאז רשאין אח"כ אשי' למוכרה הישנה:

### סעיף ג

דינא עמ"א היינו באפשר אבל אי אפשר וביה"כ זו קטן מהכיל יש לצדד. ובראי"ש ב"ב משמע להרחיבו שרי וצ"ע:

### סעיף ד

במהרה עמ"א ב"ב ג' ב' רב אשי עייליה לפורייה להתם ומ"ש סמוך כו' דבריו בנוים על אדני פז והשכל דבקנ"א סי"א בבל בחורבנן ע"ת מהני לא לבזיון גדול וסובר נהי שינה בלא מטתו שרי ומכ"ש לצורך ביה"כ כמ"ש בקנ"א סג"ד היינו בלא מטתו כמ"ש שם באות ד' מרפ"א דתמיד מ"א פרחי כהונה איש כסתו (כר וכסת) בארץ בלא מטה כפי' הרע"ב שם אע"פ שהיה לצורך בית המקדש וה"ה ביה"כ דאפי' בעלייה למידין מהיכל כבסי' קנ"א סי"ב אבל במטה גנאי גדול כמו זריעה וחשבונות של רבים (אף בלא עגמת נפש אסור עמ"ש שם במ"א אות י"ד בזה) והן אמת שברי"ן פרק בני העיר כתב בפי' דעייליה לפוריי' צורבא מרבנן שרי לישן בה וגם לצרכה עביד והביאו א"ר אות ג'. ומ"ש צורבא מרבנן מותר בקנ"א ס"ג משמע ביה"כ אסור כ"א ביהמ"ד לת"ח וגם מטתו אסור גם אין צורך כ"כ כי די סמוך לביה"כ ומ"מ צ"ע איך לא הביא דברי הר"ן ז"ל. גם מר"מ פ"ה מה' בית הבחירה ה"ז והרע"ב שם הטעם כדרך שומרי חצירות המלכים שאין ישינים במטות א"כ אין ללמוד ביה"כ מיניה דלאו משום בזיון הוא. ועתוס' ב"ב ג' ב' ד"ה דעייליה וראי"ש שם והגי"א וצ"ע דסתם בחורבנן הוי ואח"כ אין קדוש עד שהתפללו כבקנ"ו ס"ח:

### סעיף ה

ואסור עמ"א כט"ז ג' ובט"ז א' כתבנו די"ל טעמא דצלויי חמור לפעמים והמ"א אף שבסי' קנ"ג אות ל"ב כתב ואם בנו יגמרו בלא ו"ו מ"מ סובר דבגמרא דאמרו פשיעותא

גבי כשורי מהו שמא פדיון שבוים הוא ל"ד רק דרך משא ומתן אבל להלכה חיישי' שמא יארע אונס גדול ולא יוכלו לבנות כלל (ואזיל לשיטתיה באות א' דכתב ביה"כ נמי אסור מה"ט דלא כר"ן) והוכיח זה מדלא אמר ב"ב שם א"ב להיפוך נמי לצלויי אסור כו' והג"א סובר דצלויי לחוד חיישי' ולדידן אף דאיכא ביה"כ אחריתא אסור משום אונס ובעי' במגילה כ"ו ב' כה"ג שהתחילו לבנות ואיכא דוכתא לצלויי אסור אע"ג דליכא למיחש לפשיעותא ולפדיון שבוים נמי ליכא למיחש (כבסי' קנ"ג אות ל"ב) אפ"ה אסור שמא יארע אונס ומהכין דייקו הפוסקים ששינו וכתבו שמא יארע אונס ולפ"ז הר"ב ז"ל כתב דין דגמרא בעי' דאיפשטא במגילה שם והוסיף אפילו התחילו לבנות וליכא פשיעותא שמא יארע אונס:

**עיין** ב"ב נ"ד הורדוס סתריה לבי מקדשא דמלכותא לא חיישי' לאונס ופשיעותא אכתי כלית דוכתא לצלויי הוי דאיך היו מקריבין תמידין וקטורת בכל יום וכ"ת אה"נ דטעמא רק משום פשיעותא לא משום צלויי הא בורכא דאכתי איך ביטלו מ"ע בכל יום כ"ז שעוסקין בבנין ולמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' בית הבחירה הט"ז דמקריבין אע"פ שאין בית ומחיצות יש ליישב זה וע' בהשגות הר"א ז"ל וצ"ע:

### סעיף ו

ואסור עמ"א נותץ ספסלים וכדומה אין איסור ועמ"ש בקנ"א בט"ז אות ג' מזה ואני מסופק אם נותץ אבן מביה"כ או ביהמ"ד דרך נתיצה והשחתה אם לוקה דומיא דמקדש דלא תעשון כן לה' אלהיכם ל"ד מקדש ונ"מ דמפסל לעדות וצ"ע:

**כתב** א"ר אות וי"ו בשם ר"י הלוי דמעכב לבנות ביה"כ בכלל נתיצה והריסה הוי יע"ש ודאי עון הוא ונהי דאין לוקה עון גדול הוא ומיהו כשיש ביה"כ ורוצים לחלוק שלא לשם שמים אין איסור. ובאות ז' כתב עמ"ש הט"ז בסי' קנ"א אות ג' בשטענדר יע"ש וכבר כתבתי בקנ"א מזה מה שיש לעיין בזה וכאן אין להאריך:

## סימן קנג

### סעיף א

סותר עמ"א בה"מ יחיד אין לו קדושה כ"כ ובסי' צדי"ק סי"ט\ מצוה להתפלל בביה"מ וכתב שם דקדושת בה"מ חמור יותר ובהג"ה אפי' מדרש הקבוע משמע יחיד בביתו מ"מ קדושתו חמורה מביה"כ של רבים ומיהו בקנ"א ס"ב משמע דבה"מ יחיד אין לו קדושה כמו ביה"כ וצ"ל להתפלל יותר דבמקום רנה שם תפלה ועא"ר א' כאן. והנה ביה"כ של יחיד הקבוע לו להתפלל ביחיד שם משמע במגילה כ"ז ב' דאף רבנן מורים לר"מ דאין בו קדושה כלל אלא דלדברי ר"מ אמרו מ"ש ליחיד או מעיר נדולה לקטנה

דמ"מ הורדה יש ואינהו ס"ל אפי' לחול נמי מותר כבסעיף ז' וט' בני העיר שלא בזט"ה או זט"ה שלא במא"ה בר מד' דברים וזט"ה במא"ה אפילו לד' דברים שרי ולפ"ז מביה"כ יחיד לצורכו לביה"מ יחיד פשיטא דשרי ובהיפוך אסור (ערש"י שם כל שאין מתפללין בעשרה) ובה"כ של רבים לבה"מ רבים שרי ובהיפוך אסור וביה"מ של רבים לבה"מ יחיד ולהיפוך היינו ספיקא דמ"א ולא אבין מ"ש הט"ז לקמן אות וי"ו ביה"כ של כרכין יחיד מותר כרבנן דר"מ משמע דרבנן סוברין דהוי קדושה כמו מקודם וז"א כמ"ש והורדה עכ"פ מיקרי וא"ה לקמן שם אבאר עוד והא"ר באות ט"ז העתיקו וצ"ע:

**סעיף ב**

וכן נביאים ועמ"א. הנה מכרו תיבה לוקחין מטפחת ט"ת דוקא וכ"ה בר"מ פ"א הי"ד מה"ת מטפחות או תי"ק לס"ת (מטפחות אפשר מפה ותיק שקורין מענטלי) וכ"כ הר"ן ז"ל וי"ל מנלן זה. והמחבר כתב חומשין ונביאים וכתובים כר"ן אע"ג בר"מ וטור חומשין דבירושלמי מבואר כן. ולפ"ז חומשין ונ"כ כהדדי נינהו דהא הר"ן דאיק לה במתני', ודנ"כ כהדדי והיינו מדלא תנן מכרו נביאים לא יקחו כתובים כיון הספרים כולל הכל מה"ט נמי מדלא תנן מכרו חומשין לא יקחו נ"כ. והקשה מגמרא מגילה כ"ז א' לא נביאים ע"ג חומשין והראה לסימן כ"ח אות ד' והר"ן בר"ה פרק בתרא במוסף ר"ה מקדימין כתובים לנביאים דמעלין בקודש ובמגילה כתב כהדדי והטעם דמקדימין כתובים דוד היה קודם להני נביאים כמ"ש הרא"ש ז"ל הביאו הבי"י תקצ"א ומוכח מרא"ש דג"כ כהדדי נינהו לא מדיוקא דמתני' דמגילה דחומשין עדיפי ודאי כדכתיבנא:

**סעיף ג**

בו עמ"א וס"ת חומש אחד שלם בקמ"ג דמותר לקרות בו עכ"פ באין אחרת אפ"ה י"ל דס"ת שלימה קדושה יותר וצ"ע בזה:

**סעיף ד**

יש אוסרין עמ"א. עט"ז א' דר"ן דיענר אוסר ג"כ ושם הארכנו ומ"ש אך בס"ת נקטינן לחומרא ק"ק דבשאר מילי פשיטא לחומרא ואי כה"ג דקנ"ד ס"ט מפות ס"ת זו לאחרת דליכא עילוי אחרינא כבר הקשינו בזה בט"ז יע"ש והר"ן כתב מנקיט לחומרא עדיף והכ"מ בפ"י מס"ת משום חומר ס"ת אפשר להר"מ פי"א מתפלה הי"ז בני הכפר כמ"ש המ"א. ומ"ש המ"א מר"מ פי"א מתפלה כתבנו בט"ז בהלכה י"ד משמע בס"ת מקצת דיעבד מה יעשו הא שאר דברים אפילו מקצת לא ובהי"ז בני הכפר שרצו למוכרה ביה"כ לבנות אחרת י"ל בתיוהא ומיהו אפשר דכרכין נמי וי"ל קטן מהכיל ושאר תירוצים וע' נ"ץ, ודעת המ"א הוא כך דודאי ר"ן דיעבד אוסר אלא הבי"י הביא ריש דבריו משמע דסוף דבריו אין נוחים לו כלל ובש"ע י"א הר"ן היינו לכתחילה ממש וצריך לדחוק

דה"פ אם מותר לעבור ולקנות כו' ומיהו היש מתירין דמהריי"א דיעבד מתיר וצ"ל הר"מ. כתב המ"א על הר"מ דמפרק עשירי מס"ת הלכה ב' דאסור לכתחילה וביה"כ לכתחילה מותר וקשה הא כ"ש הוא כמ"ש הט"ז ובעין צידד דליכא לעילוי הא יש אסור ודאי י"ל דנהפוך הוא דס"ת א"א להוציאה לחולין לכך אי הוי עילוי אחרינא אסור המכירה דכמזלזל בס"ת א' ולהחליף באחרת משא"כ ביה"כ דרשאי לחלל קדושתה על המעות א"כ שרי בשוה כה"ג ואפי' מכרו בני העיר חוץ מאחד מהם שאין ראוי לשנות לחולין מ"מ הואיל באפשר לחלל וע' סעיף ט' בני העיר כולם או זט"ה מוכרין חוץ לד' דברים: **ודע** אסור להוריד מקדושה אפי' מטפחת יהיה מטפחת אסור להוריד המעות והעד ס"ת וכ"ת ס"ת חמירא ספרים נ"כ נמי רכוותייהו. מיבעיא לי אם קנו ממעות קדושה קלה אם מקח קיים או הוי כמקח טעות וע' ר"ן במשנה ועח"מ ר"ח מקח באיסור ב' דיעות בסמ"ע שם. ואי"ה יבואר עוד לקמן בזה. ומיהו לקמן במ"א אות י"ד וט"ז מבואר דתשמישי קדושה מטפחות וארון הקודש אף מכרו בקדושתייהו קיימין כמ"ש בקנ"ד ס"ג וכ"ה בחה"ר מגילה ואי"ה יבואר שם מ"ש בעל המאור והרשב"א ז"ל:

**סעיף ה**

אין עמ"א הביא דברי הרמ"ך בהלכות תפלה פי"א הט"ו ועט"ז ב' ורוצה לפרש בהמחבר דאין משנין אותן המעות שלא מדעתו דניחא להו למיעבד מצוה בממון זה דוקא אפילו רוצים הגבאים ליתן חילופיהן וביי"ד רנ"ו סעיף ד' הציבור רשאים לשנותם דאדעתייהו יהבי ומה שהקשה להב"ח (וכ"מ הר"ב בהג"ה ולבוש) דבאו ליד גבאי הוי מעשה מסנהדרין מ"ח דפריך לאביי דהזמנה מילתא למה מותר המת ליורשים ומותר בהנאה כפירש"י שם ד"ה ליורשיו משמע לרבא שפיר דלאו מילתא היא הא באו ליד גבאי מעשה הוי ובאמת י"ל גבו ולא באו ליד גבאי עדיין. וא"ר אות ח' הקשה דמותר המת אע"פ שבאו ליד גבאי לאו מעשה הוי עכ"ל והיינו כמו כאן דמותר יעשו מה שירצו דגבאי לא מהני רק מה שצורך לזה. וי"ל לרבא דהזמנה לאו מילתא הוא סובר בגבו מעות והותירו המותר משכון לא גוף המעות ולאביי דאמר הזמנה מילתא י"ל דסובר בגבו אף המותר אין משנין ומיהו זה טעות דהא כוונת המ"א דלרבא נמי קשה והא לרבא המותר משנין ובאמת קשה. גם דברי הט"ז באות ב' במ"ש דלרבא פריך דהזמנה לאו מילתא למה מותר ליורשיו ולא לחזור בהו כו' הא רש"י פירש שם ד"ה ליורשיו לאביי קשיא ולרבא ניא דמש"ה נהנים יורשים מהם והא דאמר רבא מתרץ לטעמיה לר"מ ור"נ דאמרו אין ליורשים ולא יגע בהם או יעשו דימוס אלמא ס"ל הזמנה מילתא הוא ומשני דבזיון

כו' ואף אם נדחוק בדבריו דלמסקנא אמר כן א"כ י"ל כמ"ש א"ר אות ח' והבן זה ואין להאריך וצ"ע:

**ומ"ש** המ"א זט"ה במא"ה מותרין לשנות המעות ובהכי מיירי ההיא דסעיף י"ג כמ"ש שם באות למ"ד ודלא כט"ז ב' יע"ש בזה ואי"ה באות ח' אבאר בזה:

**סעיף ו**

לכל עמ"א אפי' רשות דלא כט"ז ב' וכ"א שם מגילה כ"ז א' לדוכסוסיא מדלא משני כן כקושיית הט"ז באות ב' ואות ח' ומ"ש והטעם כו' לשיטתיה באות ה' משא"כ להב"ח דגבו כמעשה דמיא אין כ"כ טעם ברור למה במכרו המותר אסור וגבו המותר מותר עמ"ש אי"ה באות ח' מזה:

**סעיף ז**

גבאי כו' עמ"א באות ה' וגבאי דנקיט כאן הוא מטעם שאסור לשנות המעות האלו עצמן מדעת בעלים וה"ה עצים כה"ג ועש"ך י"ד רנ"ט באות ד'. עמ"ש באות ח' מזה:

**סעיף ח**

מותר עמ"א כפי הנראה דתלת מילי נינהו אם גבו עצים ואבנים או מעות אסור לשנותם אותן עצים ומעות ואפי' יתנו מיר אחרים ויחליפו וחלה קדושה על השנייה אסור מטעם דאסור לשנותה מדעת הבעלים דניחא להו למיעבד בהך דוקא המצוה ומדעת הבעלים שרי אפי' ללוותן ולתת אח"כ אחרים תחתיהם דלא חיילא קדושה על המעות ועל העצים דהזמנה לאו מילתא הוא ובאו ליד גבאי למ"ד כה"ג מעשה הוי ללוותן אסור דחלה קדושׁ עליהם והוי כמו ליבני עתיקתא סי"א אבל להחליפן מיד מותר מדעת הבעלים אבל ממ"א נראה שאין באו ליד גבאי מעלה ומוריד:

**והוי** יודע דמ"ש המ"א באות ה' וזט"ה במא"ה שרי ולצאת לחולין אותן מעות וללוותו ולתת אח"כ אחרים תחתיהם לכאורה במחלוקת שנוי להמ"א א"ש דאין קדושה על מעות ועצים אפילו באו ליד גבאי רק שאסור כשנותן אותן דברים שלא מדעת בעלים הא זט"ה במא"ה שרי דאדעתם נותן משא"כ להר"ב ולבוש וב"ח דבאו ליד גבאי כמעשה דמיא ובסעיף י"א ליבני עתיקתא להלוותן אסור אפילו זט"ה במא"ה דקדושה ראשונה לית על מי לחול אסור א"כ מעות ועצים כה"ג נמי אסור דקדושה ראשונה (ולא הוקלה כשניה) אבל י"ל הר"ב מודה לזה ומהא אמינא לה ממגילה כ"ח ב' ליבנא עתיקתא אוזפן אסור הא חדתי שרי ולא חילק בין ליבני חדתי גופייהו באו לגבאי או לאו אלא דיבר קצוות עתיקתא זט"ה במא"ה אסור חדתי בלא גבאי בכל ענין שרי ובגבאי עכ"פ זט"ה במא"ה מהני ול"ד לעתיקתא שכבר התפללו בה חמור טפי והבן זה ואי"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף ט**

להשיא עמ"א עיין חמ"ח באה"ע א' וב"ש אות ב' וט"ז וח"מ אות יו"ד אפי' קיים פו"ר מוכר ס"ת כדי שלא לעמוד בלא אשה הרהורי עבירה והא דנקיט שבת ד"ת אפשר הרהורי קשה מעבירה וי"ל בסריס אם הטעם דמשז"ל אפשר כה"ג דאין ראוי להוליד לא חמור איסורא כ"כ או הטעם הרהורי באשה אחרת וא"א ואפשר גם באין ראוי להוליד כלל אפ"ה חמור איסוריה דמשז"ל וע' ח"מ וב"ש שם וכאן אין להאריך. ומ"ש דמוכרין ס"ת לפמ"ש ש"כ בי"ד דלא כדרישה הנה תראה שהאדון ז"ל כיון בזה כוונה אחת כמו שאגיד כי הט"ז שם ג"כ הסכים דלא כדרישה הוא לתי, הט"ז שם דירתיה דאינש כו' עדיין לא יתישבו שני הסעיפים כאן וסי"ג בזה משא"כ להש"ך שם תי' דהיכא שלא יתבטל המצוה אין למכור בה"כ ולא ס"ת אבל היכא שיש לחוש לביטול המצות מוכרין מתיישב נמי הך דס"ו וסי"ג כדאמרן ועמ"ש בט"ז אות ד' בזה וא"ה בסי"ג אבאר מה שכתב הש"ך בשם אביו הגאון ברנ"ב:

**סעיף י**

ואפי' עמ"א בכפרים אפי' בנאוהו משל אחרים שרי ובכרכים אפי' משל עצמם אסור והטעם עט"ז וי"ו ובמ"א אות ט"ז ושם יבואר אי"ה, והוי יודע שמ"ש כפרים וכרכים הוא ל"ד דעיירות גדולות שיש בהם עשרה בטלנים כל דלא אתו מעלמא ככפרים דמיא וכרך אע"פ שאין מוקף חומה כלל דמעלמא אתי תליא מלתא והוא פשוט ועתוס' מגילה ד' ב':

**סעיף יא**

נשארים עמ"א עשה כלומר וא"י על מה דמבואר בהמחבר דאסור להורידן ולמה לא עשה כלומר של הב"י ומ"מ כלומר אע"ג דמותר למכור של כפרים כו' יע"ש וכפי דעתי העניה אחשוב שהמחבר כיון בכאן כונה מיוחדת כפי דעתו בספרו הארוך דעשה כלומר ומ"מ כו' ולא פי' כב"ה ופרישה ומ"מ אכרכים בתלו בדעת היחיד דיעשה ב"ה מה שירצה דסובר כה"ג המעות חולין ומש"ה שינה וכתב בו במקום ב"ה היינו במעות ובלבוש שכתב בהם ג"כ במעות והבן. ולפ"ז לב"ח ופרישה א"צ כלומר דמ"מ אתלו ביחיד ולהב"י כבר נזכר בריש הסימן אסור להוריד ע"כ עשה כלומר והבן:

**סעיף יב**

אא"כ עמ"א דהיכא דידוע דנתנו אחרי חלק בכרכים א"א למכור אפי' תלו בני העיר אח"כ בשעת בנין ביחיד העיר דאחרים לא תלו אא"כ כרב אשי דכולם כל באי עולם מסכימים עליו (ועכשיו לית חכם בדורו דכ"ע כייפי ליה עסי' קל"ה בש"ע וטור ב"י וב"ח ופרישה) ול"ק קושיית מהר"י חביב היינו דבראש"ש כתב כולם מסכימים לרב אשי

משמע הא שאר יחיד לא והטור כתב כל יחיד כי הרא"ש כ"כ דרב אשי מהני אף בנתנו מעלמא והטור מיירי בידוע שלא נתנו ומש"ה הר"מ ז"ל בפי"א מה"ת הט"ז השמיט דרב אשי דלית היום גדול בדורו ובהי"ט בכפרים כתב תלוי ביחיד ומינה ה"ה לכרכים תלוי ביחיד ולא נתנו אחרים חלקם דמהני ולא כתב בהט"ז דאין ברור דאם נתנו אחרים לא מהני תלוי ביחיד ומש"ה סמוך אהי"כ בזה וע' כ"מ שם ועמ"ש אי"ה באות י"ג:

**סעיף יג**

בהסכמת עמ"א ע' אות ל"ז דהאידנא זיי"ן טובי העיר כתלוי בדעת יחיד דמיא ומיהו ביחיד בעי הסכמת הציבור דלא עלתה ע"ד שיחיד ימכור ביה"כ שלהם משא"כ בזיי"ן טובי העיר יי"ל א"צ הסכמת הציבור אפי' בכרכין כל שבנאוהו משלהם יכולים למכור שבעה טובי העיר. ואי"ה שם יבואר עוד. והנה בכ"מ פי"א מה"ת הי"ט כתב דר"מ חולק וסובר א"צ הסכמת הציבור א"כ למה לא הביא דעת הר"מ בזה ולפי מ"ש שם דרבינו בכפרים מיירי ומינה נלמד ה"ה לשל כרכים יי"ל דאין חולק עם הר"ן וסתמא כך הוא בכפרים די ביחיד בלא הסכמת הציבור ובכרכים מהני דאין איניש דעלמא מעכב ועדיין צ"ע ועט"ז אות ז' ואין להאריך:

**סעיף יד**

דברי קדושה עמ"א הפרש יש בין תשמישי מצוה נמכרים בזט"ה במא"ה והם והמעות חולין אבל תשמישי קדושה המעות חולין והם עצמם בקדושתם כבסי' קנ"ד ס"ג טעונים גניזה עיין ר"ן מגילה מתנה כמכר בשם הרמב"ן וכ"כ בחה"ר שם כ"ז ב' על מתני' ביה"כ ע"ת על בעל המאור דספרים ומטפחת בקדושתייהו קיימי ורז"ה יודה לזה רק בביה"כ חולק (עמ"ש בט"ז אות וי"ו מזה) והנה הראה לסעיף יו"ד אות ב"ג בי"ד רפ"ב סי"ח תשמישי קדושה משמע דזט"ה במא"ה לא מהני להוציא המעות לחולין וכאן יש לפרש כולהו בתר ביה"כ גרירי בכרכים שאין למכור. ומ"ש ביה"כ ותשמישי מצוה מותר להשתמש בהן כבס"ט אמר זה בעבור שכתב באות כ"ח זט"ה במא"ה לא מהני וזה כר"ן גבי מתנה דביה"כ נתנו חז"ל עליה דין קדושה מ"מ בתנאי דאם מכרו תחול על הדמים משא"כ ספרים בהוייתן המה הלכך אף תשמישיהם תיק וכדומה כמוהם דא"א לצאת לחולין אף ע"י מעות. ואני העני יש בכאן דקדוק אי עמ"ש האדון ז"ל בפשיטות דתשמישי קדושה זט"ה במא"ה הם בקדושתן ממ"ש הר"מ ז"ל פרק עשירי מס"ת ה"ד תפוחי כסף וזהב לנוי תשמיש קדושה הם (עסי' קנ"ד במ"א ח' וי"ד) ואסור להוציאם לחול אא"כ יקנה קדושה חמורה והייתי סבור לדחוק להוציאם המעות (וביי"ד רפ"ב סט"ז ובט"ז י"א) ומה אעשה בטור שם רפ"ב כתב הלוקח יעשה מה שירצה והא לא למדה אלא מזט"ה במא"ה אלמא זט"ה במא"ה גם הם יוצאין לחולין ומרמב"ן משמע אף

זט"ה במא"ה בקדושתן עומדים ואין כ"כ הכרע. וצ"ע ואי"ה בקנ"ד אבאר עוד ובסעיף ט' בלבוש ספרים וס"ת הא תיק לא:

**סעיף טו**

דברי קדושה עמ"א ר"ן במשנה בני העיר ויריעות הארון כארון הקודש עסי' קנ"ד בט"ז ומ"א אות ג"ז יע"ש:

**סעיף טז**

וכל זה עמ"א פי' דכפרים (ה"ה כרכים בתלוי ביחיד) ואזיל לשיטתיה בקנ"ב א' דלא כט"ז שם דבי' ביה"כ אסור לסתור א'. והשתא הקשה דא"כ כרכים כה"ג נמי אפילו רק ביה"כ א' ובנו טובה הימנה אין ראשונה נמכרת דעלה קאי המחבר (בשלמא בגמרא מגילה כ"ו א' ל"ש כפרים כרכים לא באין להם אחרת ובעילוי שרי כמ"ש באות י"ז וכרכים אסור) והמחבר שינה מטור וכתב ומ"מ המעות נשארים בקדושתן אכפרים כפי הכלומר דעשה עמ"ש באות י"א וכתב זט"ה במא"ה יוצא לחולין המעות וע"כ ביש להם אחרת ועלה קאי כהנים כה"ג נמי לא ואף דל"ש ב' טעמים ראשונים דבנו טובה הימנה ולא היה מקודש רק אחת א"כ של כרכים אמאי לא (ולט"ז בקנ"ב ניחא דיש שתים בכפרים מוכרים א' וכרכים לא דרוצים שתיהן ביש ריבוי עם ממקומות אחרות כאמור) ע"כ יש טעם ג' דחמורה קדושה אין בודו כמ"ש בט"ז אות וי"ו באורך וי"ל פשוט דמ"מ לא ניחא לאחרים דליפקע קדושה בחנם. ומ"ש דאל"כ ל"ל במא"ה אפשר דקאי אלבינים צריך זט"ה במא"ה כמו בביה"כ להפקיע המעות לחולין ואיזה אכחושי שייך בלבינים ש"מ לבינים כמו ביה"כ וצ"ע כוונתו בזה כעת. והראה לאות כ"ז כ"ח ל"ז:

**סעיף יז**

אסור עמ"א בשל כפרים אם רוצים לקנית מצוה מעולה אף שאין להם ביה"כ אחרת שרי וכ"מ ברי"ן בשם רמב"ן במתנה שכתב ומ"מ אם אין אחרת אסור אזט"ה במא"ה הא בלא במא"ה דצריך עילוי אף כשאין באחרת מוכרין עמ"ש בט"ז ד' ולפ"ז בסעיף וי"ו מוכרים ביה"כ אפי' אין אחרת וכ"ש הוא ובסעיף י"ג בנו לא ימכרו כתירוץ הלבוש דיגבו מציבור היינו ביש יכולת הא לא"ה מוכרים ביה"כ וכ"ש הוא (עמ"ש במ"א טי"ת) ולפ"ז מסי"ג מוכח כן דהא קאי אגמרא ב"ב ג' ב' ואיירי כשאין ביה"כ אחרת ואפ"ה אי אין יכולין לגבות מציבור מוכרין ביה"כ כשמעלין בדמים והט"ז באות י"ב חולק ע"ז יע"ש וסובר כל שאין ביה"כ אחרת אף לעילוי אין מוכרין ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יח**

בלא עמ"א עט"ז ח' דמודה הט"ז לזה הפירוש וכמ"ש באות כ' ומש"ה הראה לסי"א ולא לס"ט:

**סעיף יט**
ואין עמ"א חולק עם הט"ז אות ח' וסובר דבמטלטלין כה"ג יש הנאה ועסמ"ע רכ"ז אות מ"ח ובט"ז פירשתיו בזה:

**סעיף כ**
לקדושה קלה עמ"א פירשתיו בט"ז אות ח':

**סעיף כא**
בנו עמ"א לשיטתיה באות ה' (ט"ס ס"ד צ"ל ס"ה) וכאן כתב דיש עוד תי' דאין לה קדושת ביה"כ ורשאין לאכול ולשתות בו. ע' סי' קנ"א אות י"ז ובא"ר שם ומדכתב כאן דיני הביה"כ והא יש הפרש לשכב על העליה ש"מ כמ"א שם וא"ש קצת ועל הגליון כאן הראה לשם ומ"ש המ"א יחיד שנדר מפה לס"ת שלו כל שלא שימש יכול לחזור משמע לגמרי ואין בו נדר וצ"ע ובא"ר אות ד' חולק וצ"ע:
**מ"ש** בש"ע ס"ט בזט"ה במא"ה ד' דברים נמי ה"ה שיש הפרש בחרישה וזריעה בזט"ה. במא"ה שרי הא לא"ה אסור עיין מגילה כ"ו ב' תלא דרבינא ועסי' קנ"א סי"א ועמ"ש אי"ה במ"א אות ל"ז בשו"ת מוהרמ"מ סי' נ"ט דאף כרכים אם תלוי ביחיד או מנהיגי מדינה שרי ד' דברים וה"ה חרישה ולרווחא אמר שם דישאר פנוי ויהיה לגן ירק וע"ש בזה:
**הלבוש** כאן סיים ס"ת וספרים בקדושתן עומדים משמע תשמישי קדושה יוצאים לחולין דלא כמ"א אות י"ד ואי"ה בסימן קנ"ד יבואר עוד:

**סעיף כב**
מותר עמ"א הא דכתב כאן לקרות ברבים היינו רק לקרות ברבים ומ"מ לא הקדישו לרבים ועבי"י ולבוש בהגי"ה. ועש"ך י"ד רנ"ט אות ח' ומיהו כל שלא נתנו לקרות אין קושיא ד"י"ל דסומכין על דיעה א' דמתירים ועמ"ש באות כ"ג אי"ה ואף ירש בירושה ס"ת מאביו י"ל דסומכין על דיעה א' דל"ש דמתנה עליהם ובח"מ בסמ"ע ל"ט בעיא דלא איפשטא נמי ביד המוחזק עמ"ש באות ז' בט"ז מזה:

**סעיף כג**
ויש עמ"א יש בכאן ענין ראוי לפרוש בקצרה כפי דעתי ההדיוט יותר בעזה"י הנה יש מי שמתיר הוא הרא"ש והנה הרא"ש כתב יחיד שמכר ס"ת י"ל דיעבד ולמד ממשנה דאכל הני קאי היינו דיעבד בזט"ה במא"ה. שמכרו ס"ת דיעבד המעות חולין ה"ה יחיד כה"ג (עבי"י הקשה היכי דאיק ממשנה בהיתר ולמ"ש י"ל דמשנה בס"ת נמי דיעבד) ומיהו יש מי שמתיר א"ח וני"י ובאר הגולה ציין הרא"ש והדין עמו כי בי"ד רפ"ב כתב הטור תפוחי כסף וזהב יכולים למוכרם לכתחילה לדעת הרא"ש אלמא הכין הוא וכ"כ

הטור. ולפ"ז לרא"ש הא דאמרו מגילה כ"ז א' אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד ולישא אשה (ולפ"ש) בכפרים ובני העיר לחוד אם דכרכים ע"ד חבר עיר אבל זט"ה במא"ה וכן יחיד בשלו מוכר ס"ת לכתחלה בזט"ה במא"ה. ואמנם היש מי שאוסר י"ל בו פירושים או שהוא דעת הריב"ש הביאו הב"י כאן אליביה דהר"מ פרק עשירי מס"ת הלכה ב' לעולם אין מוכרין תורה אלא לב' דברים משמע אף זטא"ה במא"ה א"ן מוכרין ואפי' מכר אין המעות חולין ומ"ש מגילה כ"ו א' אבל מכרו זט"ה במא"ה אב"ה קאי לא אס"ת כ"כ הריב"ש עב"י והנה מדכתב אב"ה ולא אמטפחת כו' חוץ ס"ת משמע אף כל הני רק בה"כ לא מהני זט"ה במא"ה רק ב"ה מיהו הא בורכא להמעיין ברי"מ פי"א מתפלה הי"ח וכן אם התנו על מותר הדמים כו' תיבה מטפחת חומשין ס"ת כו' אלמא כל הני מהני תנאי דזט"ה במא"ה רק ס"ת לא מהני זט"ה במא"ה ואף דיעבד אמעות לא מהני דא"א ללמוד דיעבד מלכתחלה ואפשר מכירה באיסור בטל המקח ולפ"ז רמוני כסף המוזכר בר"מ שם פרק עשירי מס"ת ה"ד אכפרים קאי זט"ה שלא במא"ה כמ"ש בכ"מ שם בי"ד רפ"ב בב"י אבל זט"ה במא"ה סוברין לכתחלה חומשים והדמים חולין כמ"ש בפי"א מה"ת הי"ח. ולפ"ז קשה תרתי אחד אמאי לא כתב המחבר הפלוגתא בב' אופנים בזט"ה במא"ה ויחיד בס"ת יש מתירין ויש אוסרין ולמה נקט יחיד דוקא הי"ל רבותא כמ"ש הר"מ לעולם אין מוכרין כו' ב' לאיזה צורך כתב אפילו ס"ת דבשאר דברי קדושה חומשין גם הר"מ מודה דשרי ביחיד גם בי"ד רפ"ב סי"א צריך לדחוק י"א אס"ת לא אתשמישים אבל דעת הלבוש י"א יחיד בשלו כמו זט"ה במא"ה וי"א שאין כח ליחיד בשלו להפקיע קדושה משמע דליש מי שאוסר מודה זט"ה במא"ה דמוכר אף לכתחלה ס"ת וחילק ביחיד לחוד ואף בתשמישי קדושה אוסר ביחיד למכור ולהוציא המעות לחולין אף דיעבד דגרע מזט"ה במא"ה וא"ש ההוא דרמוני כסף בפרק עשירי מס"ת ה"ד וכמו שהבין הטור בי"ד רפ"ב בדבריו דאפי' בשל יחיד מיירי ולהרא"ש אין קיום לדין זה ומש"ה א"ש כאן ובי"ד כתב יש מתיר אפי' ס"ת ויש אוסר אפי' תשמישי קדושה ביחיד דגרע מזט"ה במא"ה. אבל לומר דהמחבר נקיט כאן פלוגתא אי דוקא המותר שרי דכבר סתם בס"ז דכל המעות חולין ולא הביא כלל דעת הר"מ דבב"י כתב די"ל דהר"מ רבותא קאמר ומודה דכל המעות חולין. ועב"י י"ד רפ"ב כתב להר"מ ס"ת אסור למוכרו ואם מכרו קונה ס"ת והמותר יעשו מה שירצה י"ל אם נאמר דקאי בשיטתי' בכ"מ פי"א מה"ת דמותר דוקא וסובר ס"ת לכתחלה אין מוכרין הן יחיד או זט"ה במא"ה ודיעבד המותר עכ"פ חולין כמו זט"ה במא"ה בה"ב ותשמישי קדושה קשה מנלן למילף מהתם לכתחלה וכאן דיעבד כמ"ש הוא ז"ל להרא"ש וצ"ע כעת והנה האדון ז"ל בחר לו דרך

הריב"ש ולא הביא כלל דברי הלבוש וא"י למה: ומ"ש בי"ד ע"ר שאר ספרים נמי וכ"כ הטור ועל הטור קשה דהא פסק יחיד בשלו אפי' ס"ת שרי למכור תי' הקדישו לרבים לקרות בהם אפי' הם שלו כמ"ש באות כ"ב ולענין דינא לא הכריע בכאן כתב יש אומרים וי"א ובי"ד רפ"ח להיפוך כתבתי בכללי הפוסקים בזה. ועש"ך י"ד ע"ד ובש"ע שם ובב"י וצ"ע בזה ואין להאריך:

**סעיף כד**

ללמוד תורה להתפרנס בדמיו רש"י מ"א רש"י מגילה כ"ז א' ודע אם מוכרין ס"ת לקנות גמרא ופוסקים ופירושיהם דלימוד גדול שמביא לידי מעשה א"כ ה"ה כה"ג נמי דא"א ללמוד בלא ספרים. והוי יודע להתפרנס היינו בריוח דאי אין לו מה יאכל כלל מוכר כך ע' כ"מ פרק עשירי מס"ת ובי"ד ע"ר ובש"ך אות ב' והיינו מדפירש"י להתפרנס דבלא"ה היה י"ל להספקת תלמידים והבן זה:

**סעיף כה**

בח"כ עמ"א וכ"ה בגמ' מגילה כ"ו ב' וב"ח כתב בטורים שלו עצים או לבינים והשמיט בה"כ יע"ש:

**סעיף כו**

יכולים עמ"א וכ"כ א"ר אות כ"ג יע"ש והנה לרמב"ן הובא בר"ן גבי מתנה כמכר מיירי זט"ה שלא במא"ה דאי זט"ה במא"ה אוגרי ומשכונה ולהלוותן שרי דביה"כ תשמישי מצוה הוי ונזרקין אח"כ וא"צ ד"א שתחול קרושה עליהן ומינה מתנה שריא בהכרח אי לאו דהוי הנאה מיניה שיהבו להו תיבה ומטפחת כ"כ הרמב"ן ז"ל אבל למ"ש הרי"ף מתנה זט"ה במא"ה וכ"כ הרא"ש וע"כ דיהבו להו חולין ומש"ה בעי' בזט"ה במא"ה דשלא במא"ה הדמים נתפסים כבסעיף זיי"ן ומתנה לא שייך זה ומש"ה להלוותן אף זט"ה במא"ה אסור כר"ן דביה"כ קדושה יש בה וא"א שתפקע קדושה ראשונה בכדי ומעות קדושה שנייה קילא יע"ש ולשיטתיה באות כ"ח דאפי' זט"ה במא"ה לא מהני להלוותן (עיין ע"ץ אות ח' העתיק דברי הרמב"ן והנך רואה שאינו כך וכבר כתבנו בזה ומה שהראה המ"א לסעיף ס' א"י מה הוא) ומ"ש בכרכים אסור פשיטא דאף למוכרם אסור בכרכים ואפשר אפי' לבינים אוסר כמ"ש באות ט"ז. והמעיין בב"י כתב מרמב"ן משמע דיהבי ליה דבר מצוה ור"ן נחלק עליו וכ"מ סתימת הפוסקי' וקשיא לי דבזט"ה במא"ה מודה הרמב"ן דגלי דעתייהו דניחא ליה שתפקע לגמרי וזט"ה שלא במא"ה הר"ן מודה ליה גם סתימת הר"מ בפי"א מס"ת ה"ך והש"ע משמע כמו שמוכרין זט"ה לחוד כך נותנים במתנה וצ"ע כעת בזה:

**סעיף כז**
דאי לאו עמ"א. מ"ש דכרכים נמכר בשל רבים לרבים יראה בבנו להם ביה"כ אחרת דל"ש כל הג' טעמים עמ"ש במ"א אות ט"ז וי"ז בזה ומשל רבים ליחיד אז מוריד מקדושה אף לרבנן מגילה כ"ז ב' גבי ועוד ארי' יע"ש (עמ"ש בט"ז אות ז') ומ"ש דקיי"ל כרבנן היינו ביש ד"א שתחול יוצאה לחולין ושרי ולר"מ אסור להוריד מקדושה ומ"ש הר"ב בהג"ה משל רבים ליחיד לכאורה אס"ת לחוד קאי דאין מורידין כלל מקדושה דקורין ג"כ בעשרה וספרים בהווייתן קיימי וממ"א נראה אף ביה"כ כה"ג שרי מרבים ליחיד ואפילו אין ד"א שתחול הקדושה ועמ"ש בט"ז אות ז' לכאורה כשיטת בעל המאור ז"ל וצ"ע:
**ומ"ש** בשם מ"ב הם ע"פ דברי הר"ן שכתבתי באות כ"ו כ"ח ומנורה עש"ך י"ד אות י"א ברנ"ט בשם הב"ח דמנורה הוי תשמישי מצוה וא"כ ספסלים שעשוים לבני אדם תשמישי מצוה הם כמו מנודה וטסים כמו יד שמראים לקרות בס"ת עסי' קנ"ד במ"א י"ד וצ"ע ואי"ה בט"ז בסוף הסי' אראה לבאר קצת:

**סעיף כח**
אפי' עמ"א יותר רבותא הילי"ל זט"ה במא"ה נמי לא לגי' הרי"ף ומינה דמתנה שרי זט"ה במא"ה דוקא לדבר הרשות עמ"ש באות כ"ו:

**סעיף כט**
רבים עמ"א בני העיר רובם די דאזלינן בתר רובא בכל דוכתא:

**סעיף ל**
מוציאין בה היינו זט"ה כמ"ש ס"ה מ"א באות ה' דזט"ה במא"ה יכולין לשנות אף לקדושה קלה ואף לחולין עמ"ש במ"א אות ה' ובט"ז אות ב':

**סעיף לא**
לא עמ"א מן הדין סותרים זט"ה במא"ה להוציא לחולין ומ"מ לא יעשו כן עיין ב"ב ג' ב' וע' ט"ז אות י"ב וכמ"ש הגירסא יע"ש. ועמ"ש אי"ה באות ל"ב:

**סעיף לב**
בנו עמ"א לכאורה בנו במקצת יגמרו ולא ימכרו מקצת הבנין וגם המעות לא יוציאו לפ"ש רק יגבו לפדיון מציבור וז"ש ב"ב ג' ב' א"ח כי בנו נמי היינו בנו נמי במקצת לא יסתרו עד שיבנו כולה ומתורץ קושיית התוס' ד"ה אי הכי (וא"צ לומר עד שיתפללו יע"ש) ומשני דירתיה דאיניש לא מזדבני אפי' בנו מקצת לא מזדבני ואין מוציאין מעות הנשאר ג"כ אלא דז"א דבמגילה כ"ו ב' מבואר ההיפוך רמי בר אבא בנה בי כנישתא חדתא ואסרו ליה למיסתר עתיקתא ועמ"א קנ"ב אות ה' דחיישינן לאונס וכ"כ רש"י שם (והא דאמר גבי זוזי כו' המ"ל אונס אלא אמר עדיפא מיניה לפ"ש) א"כ ודאי לא ליסתור

עד דבנה כולה לחדשה וא"ה כי בנו נמי כפי' התוס' שם אלא דמדמשני דירתיה דאיניש לא מזדבני משמע ליה להר"מ ה"ה בנו במקצת לא ימכרו מקצת הבנין והגי' בר"מ פ"ח ממתנות עניים בנו ימכרו בי' ולא ימכרו בו' כו' וד"ה המעות לא יוציאו לפ"ש רק יגמרו כיה"כ. ועט"ז י"ד רנ"ב ב' דחולק ע"ז וסובר דוקא בנו כולה הא מקצת אין זה דירה ומוכרין בו' ובד"א הגי' יגמרו בו'. גם מ"ש המ"א באות ל"א שאין איסור כ"א שלא יעשו כן קשה בי"ד רנ"ב שם כתב אסור וצ"ע בזה:

**סעיף לג**

לא ימכרו עמ"א ע"י"ד רנ"ב ט"ז ב' וש"ך א' ומסעיף ו' לק"מ דהיכא דא"א ודאי מוכרין אף לחמורה לתיבה מטפחת וכאן אפשר יגבו פדיונן מציבור משא"כ גבו מעות אפי' אפשר רשאין מיד ליתן לפ"ש:

**סעיף לד**

לא עמ"א ולא אמרינן דהוי נדר בטעות ועט"ז אות י"ג:

**סעיף לה**

יכולים עמ"א דלאו דוקא לביה"מ ה"ה לדבר רשות:

**סעיף לו**

עומד עמ"א הקשה מס"א וס"ו לקדושה חמורה זט"ה שלא במא"ה או להיפוך מוכרין אלמא א"צ דעת בעלים ותי' דמוחה בפירוש גרע טפי ובי"ד רנ"ט ס"ב דאפי' הבעלים מוחין יכולים לשנותה מיירי באין מבני העיר וצ"ע לכאורה דא"כ למה מבהמ"ד לבהכ"ג לא והא כשאין מבני העיר אפי' לרשות משנין כמ"ש באות ל"ה ועש"ך וט"ז שם אות ג"ה:

**סעיף לז**

דינם עמ"א מדלא כתב רמ"א בס"ז בכרכים דשבעה טובי העיר דינם כחבר עיר וכרכים נמכר כמו רב אשי ש"מ דכל שמתנדבים ממקומות אחרים דוקא חבר עיר מהני לא שבעה טובי העיר ובס"ז תלוי בדעת היחיד מהני כשלא התנדבו אחרים וכמ"ש שם באות י"ב וכמ"ש כאן ומ"ש בש"ת מור"מ מלובלין ז"ל ודאי מדינא זט"ה במא"ה כי התם אפי' לד' דברים ולחרישה ג"כ כרבינא בתלא דני כנישתא אלא לרווחא דמלתא אמר שיעשו גן ירק וע"ז הקשה דא"כ הוי חרישה ומה הועילו ותי' כו' ומ"ש מקום ארון הקודש יהיה פנוי שם וגן ירק אין כ"כ מגונה דא"צ חרישה (כ"א לחפור במרא וחצינא) באמת צ"ע טובא דבשו"ת שם מבואר דאע"ג דזריעה גנאי כמ"ש הרא"ש מ"מ בטהרה ואין כתשמישים אחרים הרי מבואר דגן ירק כמו זריעה דתלא דבי כנישתא רק לרווחא מ"מ אין גנאי כהך ד' דברים גם שם כתב כל בית הכנסת אנשים ושאר פנוי לא מקום ארון לבד וכבר עמד בזה א"ר באות י"ח יע"ש וצ"ע:

**סעיף לח**

אינו עמ"א עי"ד רכ"ח בה' נדרים. ומ"ש מעישור אפשר דע"כ פסקו ועשו תקנות בהכ"ג די"א דשרי דאין בה דין חלוקת וכדאב"י מש"ה עשו תקנה ועש"ך שם כתב דנראה עיקר כי"א משא"כ בעישור דאפשר בחלוקת המעות י"ל לא עשו תקנה ומש"ה הוקשה לו כן ועא"ר אות כ"ט ולמ"ש א"ש. ועט"ז י"ד רכ"ח בזה. ועמ"ש מעשר לאו דיריה היינו מעשר מתבואה שהוא ד"ת כדאיתא בנדרים פי"א מ"ג כהנים ולוים יטלו בע"כ ומעות מעשר אין חוב מ"ה עי"ד רמ"ט בש"ך אות ג' ומ"מ י"ל כיון שנדר תו אין שלו וצ"ע:

**סעיף לט**

לכל הקהל עמ"א כלומר הא דלכל הקהל יכול לאסור במשאיל בלי זמן הא תוך הזמן א"י לאסור לכל הקהל ג"כ ע' י"ד ט"ז רכ"א אות ל"ב ול"ג דלי"א דבקונם מצי אוסר על השוכר ה"ה שאלה כן ועש"ך אות מ"ז דמשאיל ושוכר שוין המה ובט"ז שם לדידן דהקדש שלנו חול הוא א"כ בהקדש גופא וכ"ש קונם א"י לאסור תוך הזמן אף לכל הקהל ושפיר כתב המ"א. ועא"ר אות ל'. סתם שאלה ל' יום מ"ש הש"ע אינו יכול בב"י כתב אין רשאי הא אם עבר ואסר אסור וכל זה כשהשאיל שיהיה קדושת בהכ"נ הא אם שאל שיתפללו ולא שיהיה קדושת בהכ"נ עליו (על תנאי רשאי לאכול שם) יכול לאסור חלקו עליו גם כשנתקבצו מעצמם ושתק יכול לאסור כל זה בא"ר שם בשם מהריט"ץ. ודע שמ"ש המ"א שהשאיל סתם והוא לאחר ל' אבל כשהשאיל לזמן ממ"נ תוך הזמן אפי' לכל הקהל א"י ולאחר זמן יכול ליחיד לאסור כעין מ"ש הר"ב בהג"ה:

**סעיף מ**

מי עמ"א ובאות מ"ט הביא דברי ראב"ה דביש טענה משנין ולכאורה סתורים עא"ר נ"א וי"ל דקצת טענה אין משנין משום חשדא כמו בעירוב (גיטין ס' ב' ובתוס' ד"ה אלא חשדא יע"ש) הא טענה רבה משנין ולא חיישי' לחשדא עמ"א שס"ו אות ז' ועמ"ש אי"ה באות מ"ט בזה. והנה בגיטין סמך הר"מ בפי' המשנה הנאה שהבית א"צ ליתן פת ובגמרא אמרו חשדא ורש"י פי' שיאמרו בלא עירוב מטלטלין ותוס' פירש"י שגובין הלחם וכאן בבהכ"נ לר"מ הנאה שלא לילך למרחוק ואפי' שכרו מרובה על כל פסיעה אפ"ה י"ל אין רוצה ולתוס' נמי יאמרו בני ביתו אין מהוגנים אבל לרש"י י"ל מפני האורחים דלבד לא שייך חשדא עיין בה' חנוכה בחצר ב' פתחים ואפי' מאן דחייש התם י"ל ל"ש בבהכ"נ זה ואלו בסי' שמ"ו במ"א אות ז' הביא פי' רש"י חשדא יע"ש וא"ל דה"פ דלית ספק בהא דראב"ה לפי' התוס' במכר ל"ש חשדא ולרש"י פשיטא דשייך חשדא דלמא ראב"ה מסופק אי כרש"י או כתוס':

**והנה** מה שקשה להר"מ בפי' המשנה גיטין דבגמרא מבואר חשדא י"ל תרתי טעמי בעינן הנחה וחשדא ובשיכורא נמי קצת הנאה בשופר נדבה שבית שמניחין בו קצת טובת הנאה לבעלים ליתן לקרוביהון וכדומה ומשני חשדא עם הנאה ומה שהוכרח לזה מדתנן מערבין בבית ישן ולא משתתפין בחצר ישן אלא דשיתוף בני החצר ג"כ צריכין ליתן יין וכדומה דבשלמא בעירוב בפת דירה אותו בית א"צ כדאיתא בעירובין מ"ט א' ובא"ח שס"ו ס"ג משא"כ בשיתוף המוזכר בשפ"ו דלאו מטעם דירה רק משום היכרא י"ל שאותן בני החצר צריכין ג"כ ליתן וליכא דרכי שלום וכעת לא מצאתיו בשיתוף אם הדין כן וצ"ע ואי"ה יבואר שם:

**סעיף מא**

רשאין עמ"א דמקצת מתפללין בביתו ליכא חשדא ולא הנאת דיש נם לו מנין. וע' לבוש אם רוצים לבנות בהכ"ג קהל פשיטא וא"י לעכב ופשוט הוא:

**סעיף מב**

לשנותו עמ"א הראה לשס"ו אות ז' וח' אם מכר ביתו יע"ש ועח"מ סי' קמ"ט בסמ"ע אות מ"ח ושם מחמת חזקה וכאן בבהכ"נ רק דרכי שלום כמו בעירוב וכ"כ הלבוש וצ"ע גם ימים רבים כמה הם כי לא פורש והתם בס"ת כמה הוי חזקה וכאן אי היה מקום אחר להתפלל שם והתפללו בבית זה י"ל דיש חזקה כמו התם בס"ת ונ"מ במת ליורשים וצ"ע בכל זה:

**סעיף מג**

להביאם עמ"א הנה באות י"ד תשמיש קדושה א"א להוציא אותם לחולין א"כ לכאורה כאן מירי להוציא המעות לחולין קאמר ליש מי שמתיר יחיד בשלו בסעיף י' כאן שהביא לבהכ"נ הוי של רבים וזה דוחק וי"ל בהתנה מירי שאם ירצה יוציאם לחולין ושרי כמ"ש בקנ"ד ס"ח ומשמע ל"ד להשתמש בעודו הקדש קצת תשמיש חול אפי' להוציא לגמרי לחולין כל שהתנה שרי ומש"ה כשהביא לבהכ"נ אין כח בו לעשות כן ומה שהקשה מסעיף ד' בש"ת אין הציבור יכולים להחזיק בו עא"ר אות ל"ב ובט"ז י"ד כתבנו מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף מד**

הוי הקדש עמ"א הניח זה בצ"ע:

**סעיף מה**

להחזיק עמ"א ובח"מ קמ"ט בסופו הביא זה הר"ב בהג"ה כשיש ס"ת אחרת לציבור הוי חזקה יע"ש והמ"א באות מ"ב הראה לזה וכאן כתב דאף שלא היה לציבור ס"ת אחרת מ"מ אין למעט כבוד התורה כו':

**סעיף מו**

מאתנן עמ"א (מ"ש אין לקנות מעילים עמ"א קמ"ז אות ה' וא"ר ד' ומ"ש שם ומ"ש מדיני אתנן זונה ע' ר"מ פ"ד מאיסורי מזבח והלבוש השמיט דין זה ועא"ר אות ל"ד אנו אין לנו אלא דברי רמ"א ויש להסתפק אי דוקא דבר קדושה אסור לעשות ממנו אבל מצוה כמו ציצית או טלית מצוה מאתנן אפשר שרי דמדרבנן הוא ויליף דוגמא דמקדש דיש בו קדושה ובהכ"ג נמי קדושה הוא כמ"ש המ"א אות כ"ח כר"ן דלא כרמב"ן ומיהו באי"ר בשם ריי"ו אפי' שמן לנר כדומה אלמא כל מידי דמצוה אין לעשות מאתנן ומחיר. וס"ת לא מיבעיא של יחיד דידיה הוי אפי' גנב ס"ת משל רבים ונתנו לה באתננה לאחר שנתייאשו בני העיר ממנה כשלו היא ובמתנה עכ"פ מצי יהיב לה ואסור לקרות בה וכן כתב תפילין על קלף אתנן וכדומה פסולים מדרבנן וספר תורה של כרכים ל"ש יאוש דשמא א' בסוף העולם ולא ידע ולא נתייאש שוב ראיתי בס"ת כשירה שנתן באתננה כשירה הוא דומיא דקדשי גבוה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ד מאיסורי מזבח הט"ו והא דרבנן לא עדיפא מיניה אלא ס"ת היינו לעשות מקלף אתנן ס"ת ומיהו אם עור ועיבדן לקלף י"ל הוא שינוי ועמ"א סי' י"א אות י"ב אי הוי שינוי כה"ג אבל כלי כסף באתנן י"ל דאסורים וצריך עיון. ומ"ש הר"מ ז"ל שם אם נתייאשו הבעלים הוי שלו אסור קשה יאוש לחוד לא קנה ויש לומר דספק הוא עמ"ש סימן שס"א בסמ"ע א' ושנ"ג אות ג' ומספיקא אסור ולפי זה לדבר מצוה לדידן דרבנן הוי ספק דרבנן ולקולא ושרי כהאי גוונא ועיין ב"ש אה"ע סי' כ"ח אות ו' אי הוי ודאי דרבנן או ספק ומסמ"ע משמע ספק דרבנן עיין ע"ז א' ומ"ו ב' וס"ב ב' ולדינא עמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף מז**

מחיר עמ"א עיין ר"נ פ"ד מה' אסורי מזבח הי"ז והי"ח. מ"ש לדידן כי ה"ג במחיר אם א' שוה כדמי הכלב השאר מותרין דבדרבנן יש ברירה ולדידן דרבנן הוא כמ"ש באות מ"ו. ומ"ש לבדק הבית אם הבונה אותו דבר ממש אסור והראה מקום לע"ז יו"ד ז' א' (ט"ס מ"ז) מהו לעשות מאתנן בהכ"נ לכ"ג אלמא יצוייר שלא נשתנה ועא"ר אות ל"ד. שוב ראיתי שנרשם כהוגן מ"ו ב' גבי אתנן במחובר ובתוס' ד"ה ואי כו' אבנים לבנין דכה"ג לאו שינוי מיקרי. ואף סיתתן דמראיתו בעין הוא ועלח"מ פ"ד מה' איסורי מזבח הקשה דר"מ מביא לכל נדר להביא ריקועים ובגמרא ע"ז מ"ו ב' בית ה' לרבות ריקועים י"ל זה להא דאתנן במחובר שרי אבל לרבא דנעבד אסור במחובר ק"ו מאתנן אלמא בית ה' לרבות מחובר כמ"ש התוס' שם אי נתן לה אבן במחובר או מערה אסור אח"כ לבדק הבית ואם דשם מביא לכדתניא משמע ברייתא הוא רבא אפשר מצא ברייתא אחרת ומכל נדר מרבה ריקועין והוי יודע שלכאורה מ"ש הר"ב דמים מותרים ולא כתב רבותא

שינויהם מותרים כמ"ש המ"א באות מ"ו י"ל כמ"ש רש"י בחומש (דברים כ"ג י"ט) גם שינויהם ל' כו' כב"ש כמ"ש הרא"ם ז"ל דלב"ה קשיא גם יע"ש ועא"ר ל"ד מ"ש רא"ם בתשובה דשינויהם אסור ומיהו הדמים מותרים כמבואר בתמורה ד' ל' ב' וע' ר"מ בפי' המשנה שם ולכאורה מתני' כב"ש ומיהו לדינא הר"מ פ"ד שם הט"ו פסק כב"ה ולו ספק בדרבנן שרי כמ"ש באות מ"ו כמבואר:

**גם** מ"ש באות מ"ו דמ"ש הר"מ ז"ל פ"ד שם הט"ו נתייאשו הוי אתנן וספק ליתא אלא הוי ודאי כמו בקידושין באה"ע סי' כ"ח ס"א דהוי ודאי קידושין דיאוש ושינוי רשות לדידה כ"ש באתנן כה"ג דהוי שינוי רשות בדידה והוי שפיר אתנן מ"ה וא"כ ה"ה לדידן מדרבנן אסור ביאוש ושינוי רשות בדידה ועדיין צ"ע בזה:

**סעיף מח**

איסור עמ"א ע' ר"מ פ"ד מה' איסורי מזבח הלכה ח' ט' והנה כתב חייבי לאוין ולמה לא כתב איסורי עשה אם נאמר דאתנן זונה וזונה דכהונה שוין המה ובהא"ב פי"ח ה"ב דחייבי עשה הוי זונה ממילא הוי אתנן. ואשתו נדה לא הוי אתנן ולכאורה משמע פנויה נדה הוי אתנן ובא"ב שם דנדה לא הוי זונה לכהונה דאפשר לינשא לו ובהכרח דל"ד אשתו נדה ה"ה פנויה נדה אין אתנן ולוי דאמר בתמורה כ"ט ב' דאשתו נדה הוי אתנן זונה צ"ל דסובר דאין תלוי זונה דאתנן בזונה דכהונה ובחייבי לאוין אפי' אשתו אתנן והכלל כל שאין תקנה בהיתר הוי זונה בכהונה ובאתנן וכל שיש תקנה ויצויר לא הוי זונה:

**ומ"ש** המ"א בענין מחלוקת התוס' וראי"ש וראב"ד עם הר"מ ז"ל מבואר באה"ע סי' ו' סעיף ח' וב"ש אות ט"ז דלכ"ע אף מחייבי עשה השוין בכל תו אסורה לכהן אלא להר"מ לוקה משום זונה ולתוס' וסייעתם איסורא אחרינא הוי ומתורץ קושיית הב"י שם באה"ע סי' ו' לתוס' איך מתרצים ברייתא דיבמות ס"ט א' ברייתא דעמוני ומואבי פסולה יע"ש בב"ש וזה כוונת המ"א. ולדינא י"ל דאין אתנן כ"א באיסור ערוה כתוס' וסייעתם חייבי כריתות ודוקא אתנן בביאה זו האסורה כמשמעות הר"מ ז"ל הא זינתה מקודם בחייבי כריתות ועתה ביאה מותרת האתנן מותרת ועתוס' תמורה כ"ט ב' ד"ה נ"י ראשונה יע"ש וכ"ש דחייבי לאוין דכהונה אף להר"מ לא הוי זונה כ"א חללה דלא הוי אתנן בכאן:

**ודע** דאתנן יבמה לשוק הוי אתנן אף לתוס' כמבואר באה"ע סי' ו' סעיף ח' ול"ת יבמה לשוק ספק הוא אי קידושין תופסין או לאו ובדרבנן ספק לקולא דהתם חומרא בעלמא ומ"ה אין קידושין תופסין בה כמ"ש הב"ש שם אות כ"א בשם רש"ל וב"ח ועסי' ד' ב"ש אות י"ד הראה לקנ"ט ס"ב וצ"ע ואי"ה במקום אחר יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף מט**
חוזר עמ"א. עמ"ש באות מ' מזה ועא"ר ל"ה כתב מר"מ משמע דוקא רוצח הואיל ובא תקלה גדולה ע"י אין חוזר הא שאר עבירות אפשר חוזר וברש"י פ' בהר משמע דפסק כר"מ דרוצח חוזר וכ"פ הרע"ב ספ"ב דמכות יע"ש. וע' בספר חמד משה הביא הא דברכות פרק ת"ה ד' כ"ח ע"א בר"ג וראב"ע שר"ג דרש ב' שבתות וראב"ע שבת א' וחילק בין העבירו מחמת אונס או מחמת מריבה שאין מעבירין השני לגמרי יע"ש וצ"ע:

## סימן קנד

**סעיף א**
בתים וחצירות עמ"א ועזרות שלנו בקהלות גדולות שמתפללין בקביעות בה צ"ע ועיין מ"ש בסי' קנ"א ס"ה קפנדריא אפשר בעזרה כהאי גוונא אסור:

**סעיף ב**
שנעשה עמ"א ארגז וכסא וכדומה הוי קצת לכבוד אבל חלול בחומה או חדר עץ רק לשמירה הוי רק קדושת בהכ"נ כמ"ש באות ד':

**סעיף ג**
מתקלקלין עמ"א ונ"מ בזה אפי' עשוי לנוי כל שמתקלקלים בתוכו לא הוי תשמישי דידיה והנה יש עושין ארון עץ תוך חלל החומה י"ל תשמיש קדושה הוי וכן לפעמים שוטחים חתיכות בגד בתוך החומה שלא יתקלקלו הספרים ונקרע הבגד ואין ראוי עוד לשם ונשאלתי אם מותר לעשות ממנו מפות לשלחנות של בהמ"ד שלומדים עליהם לפרוס לכבוד שבת והנה י"ל אף מפה לשלחן שמניחים ס"ת אסור כמו מתיבה כסא בס"ו וביי"ד רפ"ב סי"ג וכמ"ש המ"א אות י"א כל שכן מפות כאלו. ומיהו י"ל לב ב"ד מתנה עליהם. ולט"ז אות ז' כל שאין ראוי עוד שרי א"כ שרי ודברי ט"ז צ"ע קצת דמשמע תיבותא דאירפט אף שאין ראוי אסור לכסא ודוחק לומר דראוי לקטנה ושוב אמרו לי שהספרים מתקלקלים מבגד צמר שתולעת המצוי בצמר אוכל הס"ת ולא הוי תשמיש דידיה וי"ל הואיל ומתחלה כמה זמן הוי מועיל לספרים חל הקדושה עליהם ול"ד לארון שמתחלה לא היה ראוי להספרים ומתקלקלים בהם:

**סעיף ד**
דטותר ליטלן עמ"א וה"ה כל תשמיש דתשמיש עכ"פ דין קדושת בהכ"נ יש להם כבסעיף ו' בהג"ה ועב"י מ"ש בזה:

**סעיף ה**
תשמישי עמ"א שבת ד' צ' ע"א וגניזה זו היינו במקום המוצנע ועיין אות ט' וט"ז ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
וכסא עמ"א דהוי תשמיש דתשמיש ודין בהכ"נ יש לו כמ"ש באות ד':

**סעיף ז**
וילון עמ"א בס"ו אות י"ג פרוכת שלנו תשמיש דתשמיש וכמ"ש הר"ב כאן בהג"ה ודוקא כו' ועיין נ"ץ מגילה כ"ו ב' ובתוס' ד"ה מריש:

**סעיף ח**
שנעשה עמ"א הכלל כל שנוגע ממש בקדושה בלי הפסק אע"פ שאין כ"כ לכבוד רק קצת שמירה כמו ארגז כו' (לאפוקי ארון בחומה) ולכבוד אע"פ שאין נוגע כך כמו טסי כסף ומכסה על הקרשים הואיל ומונח על הקדושה אע"פ שיש הפסק תשמיש קדושה הוי משא"כ פרוכת שלנו בסעיף ו' אע"ג דדבר יקר וכבוד הוא מ"מ הוי כמחיצה ואין מונח כלל על הקדושה ועא"ר ה' וער"מ פ"י מס"ת ה"ד וי"ד רפ"ב סי"ב ארון שאני אע"פ שס"ת מונח שם במטפחת אפ"ה הוי תשמיש:

**סעיף ט**
ס"ת עמ"א מ"ש ספרים לא ראיתי נוהגין כן ואולי נביאים וכתובים כשהם כתובים בעור ודיו ובגלילה וצ"ע ומ"ש אסור לשורפן אע"ג דעביד כן שלא יהיו מונחים בבזיון מ"מ דרך השחתה עביד ומ"ש ה"ה תשמישי קדושה א"י מנלן דלמא דוקא קדושה עצמה ויראה דלמדו מבהכ"נ בקנ"ב אות ו' דאין בו קדושה עצמה ואפי' תשמיש קדושה לא הוי בה דאל"כ איך יוצאת לחולין במא"ה עמ"א קנ"ג י"ד וכ"ח ואפ"ה נותץ אבן עובר בלאו כ"ש תשמישי קדושה:

**סעיף י**
שימש עמ"א ומשמע חובה הוא עכ"פ ועמ"ש באות ד"ה בט"ז:

**סעיף יא**
מתיבה עמ"א הם דברי הר"ן מגילה כ"ו ב' ומ"ש אפי' ארון הבנוי בחומה אסור צ"ע דאין בו קדושה כ"א בהכ"ג כמ"ש באות ב' א"כ רשאי לעשות ממנו כסא ועא"ר אות ח':

**סעיף יב**
כ"ס עמ"א עמ"ש בסוף סי' קנ"ג בט"ז דכאן משמע דחומש קיל מס"ת אפי' בגלילה וברי"מ סעיף ו' משמע דחומש בגלילה דומה לס"ת וע"י רפ"ב בב"י בשם תשובת הרשב"א וחומש בגלילה שוה לכל דבריו לס"ת וצ"ע יע"ש:

**סעיף יג**
אין עמ"א דבריו הקדושים צ"ע לי ההדיוט מ"ש דאין מניחין בלי מטפחת בב"י משמע דאין מניחין כלל פרוכת כו' וי"ל לרווחא כ"כ ומ"ש מפרוכת מפה שעל השלחן באמת שם מבואר דאף פרוכת שבש"ס שרי כן דמפה שעל השלחן נמי תשמיש קדושה הוא

עא"ר אות י"א עמד בזה. ואפשר המ"א סובר כסברת השואל שם דפרוכת דבש"ס אין לעשות מפה על השלחן להניח ס"ת עליה דמעיקרא משמש לס"ת דעייפינהו וגם תשמיש לארון הקודש ועתה משמש להניח ס"ת ולתשמיש השלחן דקיל מארון הקודש כדמסיק מתיבה כסא אסור ומה שהביא מהר"מ פדוואה ראיה ממשנה תיבה מטפחת אלמא מטפחת חמור ובמרדכי משמע מטפחת מפה יע"ש י"ל מפה שעל השלחן חמיר מארון הקודש ששם מונח הס"ת במטפחת וכאן בלא מטפחת ומ"מ פרוכת מעיקרא משמשו לבי' ועכשיו לקיל מיניה אבל פרוכת שלנו מעיקרא משמש לארון הקודש ועכשיו לשלחן מ"מ עלייה הוא דעכשיו תשמיש קדושה. ובארון הקודש אע"ג דאין ס"ת מונח כ"א במטפחת מ"מ הוי תשמיש קדושה דעשוי לכבוד וכל זה צ"ע. וממפה שעל השלחן לפרוכת שלנו אסור ע' מהר"מ פדוואה שם בזה. וי"ל עוד מפה לשלחן מניחים שם סידורים דלב ב"ד מתנה דא"א ליזהר א"כ פרוכת שבש"ס הוא אסור והבן ועמ"ש באות ח':

**סעיף יד**

שאנו עמ"א פסק מהרא"י ז"ל ס' רכ"ה יש לעיין בדבריו שם במ"ש כלונס אף דמעמיד הוא ואמרי' הכל הולך אוזר המעמיד כאן אינו כן כדמוכח מדרנא לכסא והוא ממ"ש במגילה כסא לדרגא אסור והוא גי' הרי"ף ורא"ש שם וז"ש בס"ו שרפרף כו' הנה י"ל דאע"ג דמעמיד הוי תשמיש קדושה הורדה הוי דמעיקרא היה מונח ס"ת עליה ממש שהרי מתיבה כסא הוי הורדה מקבוע לארעי וכ"ש זה. ועמ"א סי' מ"ב באות ג' ברצועה יע"ש. ומהא דכסא דס"ד דרבא דתשמיש דתשמיש הוי והא מעמיד הוא יש להוכיח כן ולפי"ז שלחן שלנו אם נשבר אין לעשות מהדף עליון רגלים ומ"מ שלחן שלנו הואיל ואין מניחין הס"ת עליו כ"א במפה פרוסה עליו הוי השלחן תשמיש דתשמיש ודין קדושת ביה"כ יש לו ועב"י מזה:

**ומסיק** המ"א האידנא היד שמראין בו הוא לנוי וכל לנוי הוי תשמיש קדושה כמו טס כסף ע"י"ד רפ"ב סט"ז (ע"ש ס"י"ב) ומ"ש מפות פורסין בבהכ"נ יש לעיין דקדושת בהכ"נ קילא מתשמישי קדושה וי"ל דאין משתמשין כלום כמו תיבה בחלון לקמן. ומ"ש להניח בארון יריעות פסולים עמ"ש אי"ה בט"ז ז'. ומ"ש בשם הט"ז בי"ד בסי' רפ"ב אות י"ב. ומ"ש אין קושרין כתבי הקודש כתבתי בס"ס קנ"ג בט"ז מזה:

**סעיף טו**

ואע"ג עמ"א ומשמע דבר שאפשר ליזהר בהם א"א מסתמא לב ב"ד מתנה עליהם ועמ"ש באות י"ג דמש"ה פרוכת שבש"ס אסור לעשות ממנו מפה על השלחן מה"ט שיסמכו וישענו עליה:

**סעיף טז**

אין עמ"א תנאי בפירוש מהני אף לתשמיש קדושה:

**ועיין** באות י"ג הפרוכת לחתנים לחופות ועמ"ש מזה באות ט"ו מ"ש המחבר בס"ט אסור ומ"מ כדיעה א' נסתם ובקנ"ג ס"ד לא הכריע וביי"ד בס"ת לחומרא. ומ"ש הר"ב לב ב"ד עוקרים מעיקרא כמו בקידושין:

**סעיף יז**

אסור עמ"א מ"ש מחובר עסי' י"א אות י"ב דוקא פשתן דעץ והשתא הימין וזה שהניח בצ"ע. ועא"ר ט"ו דרא"ם מתיר להתפלל בתוכו אבל לעשות ממנו בהכ"נ קבוע מורה דאסור א"כ אין קושיא ומשמע אפי' עצים ואבנים מעכו"ם אסור בביה"כ קבוע דלא הוי שינוי גמור שחזותו עליהם. מפות של עכו"ם אסור לס"ת אבל ללפף הילדים למילה שרי חוי' קס"א א"ר הביאו:

**והוי יודע** דהר"מ ז"ל בפ"ד מהלכות איסורי מזבח ה"ו פסק דנעבד אסור לגבוה אפי' עבד של חבירו והר"א ז"ל בהשגות דוקא כשיעשה מעשה עכ"מ ולח"מ וא"כ לכל דבר מצוה יש מחלוקת זה וכ"ת דלמצוה הוי רק דרבנן דכי אסרה תורה למזבח דוקא א"כ כל שיש ספק בדרבנן לקולא ז"א דא"כ בסי' י"א ס"ח פסק המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית בעי' דלא איפשטא ע"ז מ"ז א' ולחומרא כמ"ש הבי' שם ובפ"ד מאיסורי מזבח ה"ז ופ"א מציצית הי"א והא בדרבנן לקולא ש"מ לכאורה ד"ת הוי. ולפ"ז המשכיר בית לעכו"ם ועשה העכו"ם ממנו בית עכו"ם אי שרי אח"כ לעשות ממנו בהכ"נ ועי"ד סי' קנ"א ס"י ובש"ך אות ט"ז שכירות לעכו"ם קונה א"כ פשיטא דאסור דהוי כשלו ומ"מ י"ל דזהו לענין שמכניסין עכו"ם לתוכן דביתך המיוחד לך לאפוקי זה ומה"ט אפי' רק נותנים מס שרי יע"ש משא"כ כאן ועי"ד רפ"ו סכ"ג ובה' פסח בדין המשכיר ואי"ה יבואר שם. וכאן אין להאריך:

**סעיף יח**

אסור להדליקו עמ"א דדמי לקרבן ואין מקבלין ממומר לחלל שבת (עי"ד סי' א"ב אימתי הוי מומר בכך) ובלבוש כתב שמא דעתו לע"ז וצ"ע דכאן משמע הטעם דדמי לקרבן דאין מקבלים מהם ונ"מ מין עכו"ם מקבלים ולפי טעם הלבוש אין מקבלים ועי"ד הלכות שחיטה שחיטת עכו"ם נבילה לא איסורי הנאה דסתם מחשבתן לאו לעכו"ם אפשר במנדב דבר חיישינן טפי ועי"ד רנ"ד ש"ך ה' בשם המבי"ט צידד דמקבלין ממומר וע"ש סי' רצ"ד ס"ד יע"ש. וקשה מ"ש המ"א וכ"כ הש"ך דנראה דחולק:

**סעיף יט**

אם עמ"א ועט"ז כאן אות י' ובפריי ליי"ד ק"ד כתבנו מזה דלאו משום דאסור להדיוט אסור לגבוה דחמאה מטריפה שרי לגבוה כמו חלב דשרי אלא מדבר טמא עכבר וכיוצא בזה יש מחלוקת די"א דוקא כשאין ששים דנרגש טעמו מאוס לגבוה וי"א אף ביש ששים אם הוא מאוס לדידיה הקריבהו נא לפחתך ומיהו כל שמאוס לדידיה אסור לו לאכול ב"ת מדרבנן עי"ד קט"ז בט"ז אות ו' ב"ת ד"ת ושם כתבנו דיש מחלוקת בזה ועמ"א צ"ב אות ב' וכמה דוכתי משמע דאסמכתא הוא לאו דבל תשקצו רק לשרצים טמאים אבל שאר דברים המאוסים וכדומה רק מדרבנן אסור בא"ר י"ח אם מאוס לדידיה אסור להדליק ואם אין מאוס לדידיה אף שמאוס לאחרים שרי להדליק ונכון הוא דלא במשמע לכאורה מא"ז. ויראה דלכל נר מצוה נר חנוכה ונר שבת וכדומה אסור אם הוא מאוס. ומ"ש כ"מ בריי"ו יבואר אי"ה בט"ז באות י' מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף כ**

נר עמ"א האריך ומסיק דכוונת המחבר כאן מותר לקרות לאורו תורה הא חול אסור כמ"ש סי"ד דאסור להדליק ממנו נר חול (ובלבוש כתב לכל צרכיו וזה ששלל המ"א) ומ"ש דמדקאי כאלו אמר דרי"ו קאי אנר שבת וה"פ בנר שבת אין בו קדושה ואם נותר למוצאי שבת מותר בכל צרכיו אפי' חול ול"ד לנר חנוכה כו' וממילא בנר בהכ"נ מותר לתורה לא לחולין דהוי קדושת בהכ"נ עליהם ובסי"ד פסק כדיעה א' בסתם אפי' לאחר שרוצה לכבותו אסור ויש מתיר לאחר שרוצה לכבותו:

**סעיף כא**

אין עמ"א סובר נר של שבת אפי' ע"ש בעוד יום והוקצה הנר לשבת אפי"ה מדליקין בהם נר של חול דנר שבת אין בו קדושה דעביד להשתמש לצורכו ומ"ש באות ד' דבמ"ש שרי רבותא הוא וכ"ש בע"ש להדליק ממנו נר אחר. ועא"ר אות ד' ולמ"ש א"ש יע"ש ואי"ה ברס"ג יבואר עוד. עיין של"ה רנ"ו ב' מצות נר בבהכ"נ:

**סעיף כב**

לצורך גדול עמ"א ולבוש השמיט לצורך גדול ומשמע אף שלא לצורך שרי ועא"ר אות ד' גם מה שנרשם פסקי מהרא"י רכ"ה צ"ע דשם אשלחן וכדומה דא"א ליזהר אמרי' לב ב"ד מתנה עליהם משא"כ כה"ג שאפשר ליזהר אסור ועב"ח תרע"ד ועט"ז שם אות ג' דאוסר בכהכ"נ להדליק מנר בהכ"נ נר של חול אם לא במ"ש במבואות אפילות ובב"ח שם לאחר שרוצה לכבותן ועמ"ש אי"ה בט"ז אות י"א מזה:

**סעיף כג**

אלא מה שנתן עמ"א מ"ש מצא דבר בחצר בהכ"נ כו' הוא ל"ד אפי' בבהכ"נ גופא דהוי מקום המשתמר לפי הטעם דחצר מטעם יד ואין יד להקדש מ"ש משקלים פ' שביעי (נרשם פ"ו נראה דצ"ל פ"ז) מעות שנמצאו בין שקלים כו'. דהולכין אחר הקרוב כו' ומש"ה הוי של הקדש הא לא"ה לא זכה ההקדש. מ"ש באם רוצה לכתוב שמו עליו היינו אם נתרצו תחלה שיבנה אבל בע"כ אץ רשאי להתנדב ולכתוב שמו עליו. ומ"ש בי"ד רמ"ט סי"ג ובט"ז ד' דנ"מ לרנ"ט ס"ב דאין נשתקע שם בעליה ואסור לשנותו לרשות. ומ"ש רנ"ג ס"ג ט"ס וצ"ל רנ"ט:

## סימן קנה

**סעיף א**

יליף עמ"א הנה בב"ח כתב שאלת נשאת ונתת באמונה כי מקודם ראוי לחזור אחר משא ומתן קודם הלימוד יע"ש וא"כ טוב תורה עם ד"א משא ומתן קודם אלא דא"כ ימשך אחר משא ומתן ולא ילמוד כלל לכן צריך לקבוע עת אף ירויח הרבה לא יעבור ומיד אחר בהכ"נ ילך לבהמ"ד לערך שעה וכדומה ואח"כ ילך למשא ומתן ואח"כ ללמוד אלא דא"כ שאלת קבעת עתים ראוי שתקדום דהוא מקודם משא ומתן:

**סעיף ב**

ויחשוב עמ"א שיעיין בשבתו בבהמ"ד קצת פנוי אם לא יש איזה איסור במו"מ שלו רבית וכדומה ויעשה ע"צ היתר ובכל דרכיך דעהו:

**סעיף ג**

פת שחרית עמ"א שבת ס"ו ב' על מתני' קשרי פיאה אמרי דלא שמע קול תרנגולא כו' נפל פיתא בבירא סובר השומע פיתא כו' וא"ר תמה דודאי אין לחשוד בכך שישמע כו' דקאי התם על קשרי פיאה ובברכות כ"ו א' נפל פיתא כו' יע"ש ועמ"ש בט"ז מזה:

## סימן קנו

**סעיף א**

עיין בהלכות מ"א. פ"א מה' דיעות הכ"ד ופ"ב הלכה ג' ועיין לח"מ שם בהגמי"י פ"ב אות א' ודע דבינונית הוא בין ב' הקצוות ואפשר קרוב אל אחת מהן והמיצוע הוא ריחוק השוה ממש (ע' לח"מ שם) ולפי"ז בכל הדיעות המיצוע טוב וגאוה וכעס יתרחק עד קצת האחרון ולא עד בכלל רק קרוב לה ופסק כרבא דלא כרב נחמן דלא בהגמ"י ולא יהיה כמת שאין מרגיש כמ"ש בפ"א ה"ד (וזה שמצינו ויקצוף משה על פקודי החיל ויש תי' לזה כמ"ש בפ"ב ה"ג יראה עצמו כאילו כועס) ומ"ש בפ"ב ה"ג שאסור לנהוג בבינונית סתם בינונית הוטל על המיצוע כמו בינונים תלוים עד יה"כ ע' ר"ה ט"ז בתוס' ד"ה

ונחתמין ובר"מ פ,ג מהלכות תשובה הא"ב וי"ל בינונים בין הקצוות ומש"ה אין קושיא מרשע שנכתב לחיים כי כפלח הרמון רקתך ורב יוסף דאמר כגון אנו בינונים אנן לומר במיצוע ושאר כ"ע לא' מקצוות ואין להאריך. בגמרא ברכות מ"ג ו' דברים גנאי לת"ח עוד חשיב שם:

מלאכתו עמ"א בגמרא ברכות ל"ה ב'. והגמ"י פ"ג מה' ת"ת אות ב' במשנה דאבות פ"ב מ"ב הסיפא כל תורה שאין עמה מלאכה משמע תורה עיקר ומלאכה טפילה ומרישא יפה ת"ת עם ד"א משמע ד"א עיקר יע"ש ומי שלבו נוקפו יאמר יפה כו' ד"א עיקר ומעט תורה ובסיפא אמר אם לומד תורה ואין מלאכה כלל סופה בטילה. אבל באמת הוא דת"ת עיקר ומלאכתו עראי וב"ח פי' ב' כתות פורשים בים לא מעבר לים היא ומ"מ ילמוד קצת והיושבים בביתם תורה עיקר ומלאכתו עראי:

**סעיף ב**

יתחייב עמ"א אין בידי כעת שו"ת מהר"א ששון ז"ל וענין שיתוף בעכו"ם בארנו בפריי ב"ד סי' ס"ה אות י"א כתבנו בקצרה דהיינו שבשבועה נשבע בה' ונביאיהם ולישראל אסור אבל שיתוף עכו"ם אסור לעכו"ם עתה ראיתי בשו"ת מעיל צדקה להגאון מוהר"ר יונה ל"ס סי' כ"ב האריך וכתב ג"כ כמ"ש יע"ש ונהנתי מאוד:

**מ"ש** ואהבת לרעך כמוך ע' מהרש"א שבת ל"א א' דעלך סנ"י כו' הא העדר הטובה אין בכלל זה וי"ל אי דוקא שיכול לעשות לעצמו או אף שא"א לעצמו רק לחבירו מ"מ העדר הטובה אין עובר מ"ע ואהבת ואי"ה יבואר במ"א וכאן אין להאריך:

**ומ"ש** ברשע מצוה לשנאותו כו' בפסחים קי"ג ב' ד"ה שראה ובבבא מציעא ל"ב ב' ד"ה לכוף כתבו דמתני' לאו בשונא דקרא קמיירי כנימוקי יוסף וכ"פ הר"ב בח"מ ער"ב סעי' י' נ"י בשם הרמב"ם ובסמ"ע אות י"א צ"ע שם דמשמע בשונא דעביד ביה איסורא מצות שבינו לחבירו בזה טעינה עדיף לכוף יצרו ובין אדם למקום דבר ערוה וכדומה פריקה עדיף (ומ"מ אף ברואה דבר ערוה מחויב לטעון ולפרוק אלא דפריקה קודם כמבואר שם סי"א ובר"מ פי"ג מה' רוצח ושמירת נפש הי"ד ובכ"מ שם דמקשה מנא ליה דשונא טוען היינו לשיטת הר"מ שהביא נ"י דשונא לטעון לא מיירי בשונא דקרא) והא בין אדם לחבירו נמי בין אדם למקום מיקרי וכבר נתקשין כיוצא בזה במ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' דיעות הזח"ט ובתיבת גמ"א דברנו מזה וצ"ל כל שאין עושה בקום ועשה עבירה כ"א הכעיסו בדברים והקניטו וכיוצא בזה מיירי אבל גזלו וכדומה בין אדם למקום נמי מיקרי ומצוה לשנאתו ול"ש לכוף יצרו. והנה מדלא פי' הסמ"ע ששונא לו בחנם דקשיא ליה פשיטא שלא ישמע לדברי חז"ל לכוף יצרו מאחר דעובר על לא תשנא ובע"כ מיירי

שהכעיסו ובזה מותר לשנאותו לא מצוה ומש"ה שייך לכוף יצרו ובתוס' פסחים כתבו כיון דמצוה ובבבא מציעא כתבו שמותר וצ"ע. ויש להסתפק אם ראה עובר עבירה בשוא"ת אם מצוה לשנאותו או לאו. גם קשה דלמא קרא בשונא שהכעיסו מיירי הא דבר ערוה כיון דמצוה לשנאותו אימא פריקה בחנם לא רק בשכר וצ"ע. ומ"ש דמ"מ מצוה לטעון עמו היינו יותר מאוהב לפרוק ואנן קיי"ל דפריקה קודמת הא ודאי דמחוייב הוא לטעון אף בשונא דבר ערוה כמבואר שם בח"מ ער"ב ס"י וסי"א וסמ"ע אות ח"י:

**ודע** דמומר לע"ז או שבת או להכעיס בד"א הרי אין מצוה וכ"מ ממ"ש הר"מ שם פי"ג מרוצח הי"ד שהקב"ה חס על נפש ישראל אפי' רשעים שנאמר כי לא אחפוץ כו' הואיל ומאמין בעיקרי הדת. הא עכו"ם וכדומה אי"צ. ומ"מ י"ל לפרוק צער ב"ח ד"ת ומחויב עכ"פ בשכר כמו בעכו"ם עכ"מ שם. ואי מוזהר על ממון רשע שהוא מאותן שמורידין ולא מעלין יבואר אי"ה בסוף הסי' מזה ועח"מ תכ"ה וי"ד קנ"ח. ויבואר אי"ה בסמוך שאלה מזה:

**ומ"ש** המתכבד בקלון חבירו ר"מ פ"ו מדיעות ה"ג ושם משמע מ"ע לאהוב כל ישראל כמו עצמו אפי' לעשות טובה כמו לעצמו עיין מהרש"א שבת ל"א הביאותיו לעיל ומ"ש אהבת הגר ב' מ"ע שם ה"ד ונ"מ אי יש ישראל לפרוק וגר לטעון עדיף לטעון לגר שיש בו עשה יתירה ועדיף. ומסתברא דגר מיקרי אף הורתו ולידתו בקדושה שנתגיירו אביו ואמו הואיל ואין לו קרובים בישראל וישראל הבא על שפחה וולדה כמותה ונתגייר ששחרר הוי גר ועיין רש"י שמות כ"ב ד' גר שבא ממדינה אחרת פירש לשון גר אבל גר זה הוא גר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה כמ"ש הר"מ ז"ל וכמ"ש רש"י שם כ"ג ט' שסורו רע:

**נסתפקתי** עבד כנעני אם הוא בכלל ואהבת לרעך כמוך וראיתי להרא"ם שמות כ"א פסוק ד' רעהו ולא עכו"ם. הא עבד דחייב במצות בכלל רעך הוי וערש"י שם פסוק י"ד רעהו ולא עכו"ם וע' ר"מ פ"ה מרוצח ה"ג ומכות ח' ב' ישראל גולה ע"י עבד כנעני דהוי בכלל רעהו עסי' תרצ"ה מענין משלוח מנות:

**והוי** יודע דבגר יש לאו דלא תונו ולא תלחצנו שמות כ"א ד' רש"י בגזילת ממון ולכאורה הא דכתב הר"מ ז"ל פ"א מגזילה ה"א שאין לוקין על גזל דניתק לעשה וגזל דגר דיש ב' לאוין דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאוין ליללקו הן אמת שבפ"א מתמורה נתן טעם אחר דלוקה על ממיר שהלאו כולל יחיד וציבור יע"ש ובריש תמורה ע' ר"מ פ"ו מדיעות ה"י חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות יע"ש וא"י אם בגר כן מלא תונו ולא תלחצנו יע"ש. ומ"ש המ"א לא תשנא כו' ר"מ פ"י מדיעות ה"ה ועכ"מ שם:

**שאלה** אותם דמורידים ולא מעלים המוזכר בח"מ תכ"ה וי"ד קנ"ח וקנ"ט אם גזל ממונו וקידש אשה אם מקודשת ובלולב אם יוצא וכדומה הרבה ואם יש לחלק בין ישראל אפיקורס לגר אפיקורס כהאי גוונא:

**תשובה** הנה בח"מ שפ"ח סעיף י"ג במסור אסור לאבד ממונו והר"ב כתב וי"א שיקח לעצמו שרי א"כ בכל אותם המורידים ולא מעלים אם גופן הפקר כו' אין כאן גזל ושמא המחבר מודה לזה דלאבדו דוקא אסור כנראה מד"מ שם אות י"ד ואף את"ל דיש חולקין בדבר מידי ספיקא לא נפקא. ומיהו גר אפיקורס כה"ג דאין לו בנים דהוא מאותן שאין מולידים פ"ד וכ"ש כו' ויורשים אין לו י"ל לכ"ע מותר לאבד ממונו ביד דל"ש יכין רשע וצדיק ילבש דלית ליה זרע ויורשים אין לו. ונ"מ טובא בקידושין ושאר מצות כדכתיבנא עיין ב"ק ק"ט א' וי"ד ק"ס לענין ריבית ואין להאריך:

**ומ"ש** מי שחטא לחבירו כו' עד ואם לא חזר מכלימין ברבים לשון הר"מ ז"ל פ"ו מדיעות בה"ו והלכה ח' ומ"מ צ"ע דשם חילק בין דברים שבינו לחבירו אין מכלימין ברבים (עכ"פ) לעולם ובינו למקום מכלימין ברבים והמ"א כתב סתמא. ודע דהמלבין פנים אפי' בינו לבין עצמו עובר בלאו ולא תשא עליו חטא וכ"כ הר"מ בפתיחה ז' שלא להלבין פנים וכ"כ בה"ח מכאן שאסור להכלים ישראל וכ"ש ברבים ומ"ש לפיכך צריך ליזהר שלא לבייש ברבים היינו זהירות יתירא דאין לו חלק לעוה"ב ברבים ומ"ש רש"י ויקרא י"ט י"ז שלא להלבין ברבים כאלו אמר לא תוכיחנו ברבים דודאי יכלים אף במדבר רכות ועיין רא"ם שם ובתיבת גמ"א ביארתיו. ומ"ש רא"מ הוא בהגמ"י פ"ו מדיעות אות ד' דתלמיד לרב פ"א מוכיחי ולא יותר ולחבירו עד הכאה או קללה ונזיפה יע"ש. ומ"ש דמותר לשנות עא"ר ב' יבמות ס"ה לזבוח עתיד הוא יע"ש וע' מהרש"א ח"א כי באמת זבח (שמואל א' ט"ז ב') רק שאמר שהליכה היה לזה א"כ היה לשעבר. מ"ש במסכתא פוריא אושפיזא עח"מ רס"ב בסמ"ע ט"ב סי' אל"ף אלף פיך לומר איני יודע "אושפיזא" "לימוד" "פוריא". וע"ש הפרש בין רש"י לר"מ ואי"ה לקמן גבי אורח לא ישבח לבע"ה, יבואר ובאחי יוסף כתיב ולא יכלו דברו לשלום נ"ל הוכיחו אותו כ"פ על שהביא דבתם רעה ולא רצה לקבל מהם ולא יכלו א' בפה כפירש"י שם ובתרגום ולא צב"ו קשה קצת וע' רא"ם אין מקומו פה. כתב הרא"ש כו' עמ"א ומ"ש אורח לא ישבח בע"ה וע' ערכין ד' ט"ז א' ועמ"ש אי"ה לקטן בזה ומה שהקשה ממסכת כלה בא"ר ג' תירוצים במס' כלה שיקבלו ממנו אפי' לא יתלה באילן גדול ב' בעירובין מירי ששמע סתם וא"י ממי יכול לומר בשם גדול ובמס' כלה ששמע מחכם א' אסור לשנות בגדול: ג' סברת עצמו אסור לתלות באילן גדול ושמע מחכם יכול כו' וצ"ע לדינא, ומ"ש חייב

ליזהר באלמנות הם דברי הר"מ פ"ו מדיעות הלכה י' ומ"ש להי"ר ושקר שם פ' שביעי הא"ב. ומ"ש בשם ירושלמי הגמיי' פ"ז מדיעות אות ג'. ומ"ש כל המספר בטובת חבירו בפני שונאיו הר"מ ז"ל פ"ו מדיעות ה"ד ורש"י בערכין ט"ז פירש"י אפי' בפני אוהביו הגמיי' שם אות ה' וההיא דריב"ז באבות היה מונה שבחם צ"ל בינו לבין עצמו. ומ"ש נקימה ונטירה ר"מ פ"ז שם הזי"ח, ומ"ש לפני עור כו' בענין ל"ע לת"מ כתבנו בנ"ו וש"ה ובפריי י"ד אי דוקא היכא דאסור לדידיה וכוס יין לנזיר שהוא נזיר או אף שהוא מותר אסור להכשיל לחבירו:

**ומ"ש** זריזין מקדימין למצוה ואין מקדימין טפי מצפרא פסחים ד' א' ורש"י ד"ה לבדוק מצפרא קודם הנץ החמה יע"ש ובמילה דלכתחלה דוקא מנץ החמה כדי שיצא הספק ע"ד רס"ב ט"ז א' ומיהו למ"ש מהרש"א ז"ל שם בדף ב' א' כדרב יהודה יצא בכי טוב מנץ החמה א"כ י"ל באברהם שני נעריו עמו משא"כ באדם יחידי אין צריך לזרז לדרך קודם הנץ מפני החיות ואברהם עם ב' נעריו לא היו מתיראים מפני החיות יע"ש. בשבת קכ"ט א' המקיז דם ילך לשב חניתא (ל"ד שב) וטעים מכל א' והחנוני לא ירצה ליקח הדינר ויעשר כן עד דטעים כדי רביעית ואז אסור לעשות כן יותר כי די ברביעית:

**מ"ש** המחבר שהזכרת השם מצויה כו' היינו עניות ועיין פרישה העשיר יעני והעני יעני יותר ולא יהיה לו אפי' פת. לישבע להיות זריז במצוה מותר לישבע כמ"ש נשבעתי ואקיימה לבוש. א"ר ראוי להיות נאמן בדיבורו המבטיח איזה טובה לחבירו שלי"ה. בענין מעות מעשר ע"ד סי' רמ"ט בט"ז וש"ך וא"ר כאן. וע' א"ר אות ג' בשם אביו זקינו הגאון מהרא"ש ז"ל שואלין נשאת ונתת באמונה דאל"כ ח"ו התורה שלו חילול השם ולכך שואלין תחלה על זה כמ"ש הקורא לאברהם והשח כו' הפר"ח א"ח סי' ס"ז בסופו כל אלו מדרבנן יע"ש. ומ"ש גנאי וקלות ראש רש"י יומא י"ט ב' שיחת הילדים ובאבות פ"ג ע"י שיחת הילדים פירש"י ליצנות וקלות ראש וער"מ פ"א מאבות חלק ג' דבור הנמאס ומ"מ לא נתנה תורה למלאכי השרת ורב מנע ממנו:

## סימן קנז

### סעיף א

שעה ד' עמ"א ד' שעות ושש שעות זמניות הויין עסי' תמ"ג במ"א אות ו' ומ"ש מתעניות כ"ה ב' ברש"י ד"ה שכן מצינו באחאב בני מלכים עומדין בגי' שעות וממתינים שש ואוכלים יע"ש ואע"ג שבני מלכים עומדין בתחלת שעה ג' דאל"כ היאך קורין ק"ש כמ"ש בחידושינו ברכות ועיין חה"ר מ"מ יש עומדים מעט סמוך לסוף שעה ג' ואוכלין סמוך לסוף שעה ט' ומש"ה סבר רבי יוסי שם דעד סוף ט' שעות פורתא א"א לכוין ומוכח

מכאן דמכאן ואילך לאחר סוף ששית לא בתחלת ששית וע' אות ב' מזה. ועסי' רפ"ח ס"א בט"ז א' וא"ר שם ובסי' רמ"ב במ"א א' וא"ר ו' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

שעה י' עמ"א לכתחילה יאכל בתחילה ו' ולא יאחר יותר מסוף ו' ועח"מ ה' דיינים יושבים שעה ו' בב"י ובסמ"ע ושי"ך שם:

**סעיף ג**

אבן לחמת עמ"א שלל בזה מ"ש הב"ח דלרש"י פסחים י"ב ושבת י' א' פי' כזורק אבן לא מעלה ולא מוריד ויש מי שפירש דלא מחזיקו כו' והוא ז"ל פי' דרש"י נמי ה"ק דלא מעלה להבריא אותו ולא מוריד ואדרבה משמרו שלא יתקלקל ומ"מ טוב יותר שימלאו יין והיה משובח יותר ועיין דרישה. ואקחה פת לחם ראשי תיבות למפרע התר חגורה קודם אכילה פן תבוא לחולי מעיים פרישה וב"ח:

**מ"ש** המחבר אם לא טעם מידי מצפרא א"י אם שתה בכלל או דוקא פת וכביצה וכההוא דפת שחרית המוזכר בסי' קנ"ה ס"ב יע"ש זה:

**חידוש** ערש"י קידושין ב' ד"ה בכסף ובשטר וד"ה ביאה טעמא דב"ש כו' במשנה כסף שטר וביאה ערש"י כתובות ג' ד"ה שויא פי' רבותיו פי' הר"מ פ"א מה"א ג"כ א"כ כסף ד"ס שטר וביאה ד"ת ורש"י שלל זה אדרבה הפרש בין כסף ושטר הרי מקודשת לאחרים בשבילו וביאה התקדשי ומוכן לי. ושטר ג"כ אין מפורש ונערה המאורסה ב' פרוטות עלח"מ שם ולקמן י"א טעמא דב"ש וחיסר ב' השירות ביאה והבן מאוד:

## סימן קנח

**סעיף א**

צריך ליטול יד ימין תחלה עמ"א מסתברא ודאי דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן לא בתר דידיה ועמ"ש בדוכתי טובא מזה וכאן אין להאריך:

יטול עמ"א הם דברי רש"י חולין ק"ו א' ובט"ז ביארתיו יפה והטור כתב דחולין לאו בני קבולי טומאה נינהו ג"כ י"ל כמ"ש רש"י דלא מהניא בהו שני דאין עושה שלישי בחולין או י"ל דכאלו אמר דטומאה לא איכפת בהו דחולין טמאין שרי לאכול וי"ל דרגילים היו לאכול חוליהן בטהרה ולזה כתב דאין שני עושה שלישי כחולין. וצריך שיטול ב' ידים ואם יש מכת באחת ולם במפה לא חיישינן עסי' קס"ב ס"י ולענין לאכול במפה עסי' קס"ג:

**סעיף ב**

ואינו קובע עמ"א מ"ש בד"ה ומ"ה בדף קכ"ז ב' דפוס ברלין בביאור כן דקבע סעודה נוטל ב' ידיו וממילא מברך ענט"י ומידע באין קובע סעודה קי"ל דא"צ ליטול אפי' יד

אחת דלא כרשב"י עב"י כאן וכבד"ה שם דבאין קובע סעודה הוי כפירות ומ"ש הר"מ רפ"ו דברכות ה"א (ט"ס רפ"ז) בב"י צידד בזה די"ל דוקא גמור ועט"ז אות ב' בזה:

**סעיף ג**

פחות עמ"א הביא תוס' סוכה כ"ו ב' ד"ה נטלו ותוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה צריך ותי"ט פ"ב דטהרות מ"א ד"ה הכל. וה"ה ממשנה דטהרות מבואר דפחות כביצה מקבל טומאה על עצמו אלא שמחלוקת הוא אי מ"ה או מדרבנן ולפ"ז פחות מכביצה אם הוא דרבנן י"ל דלא גזרו בחולין משום סרך תרומה ויש תבלין לזה די"ל דלא גזרו על ישראל הרוב משום כהנים דמיעוטא (וכה"ג כתבו התוס' ריש כתובות משום כהן יגזרו על ישראל בבתולה עמ"ש בס' פורת יוסף יע"ש) אלא דמש"ה אמר רבא חולין ק"ו א' מצוה לשמוע דברי ראב"ע וכפירש"י מן התורה ואע"פ שסיים אח"כ אסמכתא היא מ"מ יש כח בידם כה"ג לגזור גזירה לגזירה הואיל וידים שניות לתרומה יש סמך מ"ה משא"כ בפחות כביצה דמדרבנן א"כ י"ל דלא גזרו אטו תרומה דהוא גופא דרבנן בלא סמך ולפירש"י בשבת י"ד א' עסקניות במקום מטונף וגנאי לתרומה הביאותיו בפתיחה א"כ ודאי אף בכ"ש בעי נ"י לתרומה מה"מ גופא משום נקיות שלא ימאס התרומה דמוזהר בכ"ש נמי וגנאי היא לתרומה ולא הוי גזירה לגזירה וז"ש רש"י בסוכה משום נקיות דלכאורה מה אשמועינן בזה אלא ודאי דאשמועינן דבעינן מפה והטעם משום נקיות אטו תרומה דגנאי הוא כו' ורש"י לשיטתיה חולין ק"ז ב' ד"ה התירו לאוכלי תרומה כהנים כו' אף לחולין עט"ת מדלא נקיט לתרומה הא לחולין גמור שלא עט"ת אף כהן לא התירו וההיא דר"צ נתנו לו חולין גמור (דעט"ת היינו שכהן אומר או מחשב שיהיה נתפסין בקדושת תרומה) מאחרים ומש"ה מפה א"צ דאין שני עושה שלישי בחולין גמור אלא משום נקיות כמו שכתב אטו סרך כו' ומוכח כן דאל"כ רק חולין עט"ת כתוס' וקשה הא כביצה בעי נט"י והא התירו מפה כו' כמ"ש התוס' סוכה כ"ז א' ד"ה הא (ולא הונח להם בתי' ולטעמך כמו בחולין כ"ז א' ד"ה מאי לאו דהא דחי לה כן) ועתוס' יומא ע"ט ב' ד"ה והא והבן. ומקום הספק של רוקח אי כרש"י משום נקיות לבד היינו שהיה איסטניס ומעונג או כתוס' או כפירש"י שבת י"ד א' וע' א"ר וספר חמד משה ואין להאריך:

**סעיף ד**

פחות מכזית עמ"א האדון ז"ל הקשה על המחבר דפחות מכזית דינו כמו פחות כביצה והרוקח סי' רפ"ג כתב בסידור הגדה נוטל ידיו לטיבול שני ומברך דעל כזית מצה א"צ נטילה דפחות מכזית א"צ נטילה כדאמרי' בסוכה וברכות ובסי' שכ"ח כתב פחות מכביצה יטול ולא יברך וכתב המ"א דט"ס הוא וצ"ל ברוקח דעל פחות מכביצה א"צ נטילה דהא מצה כזית בעי ומתרץ הרוקח קושיית התוס' פסחים קט"ו ב' ד"ה צריך

יע"ש ולפ"ז למ"ש בשכ"ח דמספק נוטל ולא מברך ה"ה בפחות מכזית נוטל ולא מברך ומ"ש בסוכה היינו פחות מכביצה נטלן במפה משום נקיות בעלמא כפירש"י עמ"ש באות הקדום. ולפ"ז קצת סותרין דברי הרוקח משכ"ח לרפ"ג עיין נ"ץ שהאריך. וי"ל שלא סתרי אהדדי דברפ"ג ה"פ דפחות מכביצה א"צ נטילה דוקא כ"א מפה סגי (וסובר הרוקח כתוס' יומא ע"ט ב' ד"ה הא דחולין אף כהן לא התירו במפה) ולא החמירו פחות מכביצה הא כביצה בעי נט"י במים דוקא ולא מפה וביון דפחות מכביצה סגי במפה לא שייך לברוכי ענ"י דוגמא לדבר מטיל מים קודם תפלה דאין מברך ענ"י לדידן הואיל ודי בנקיון עפר עסי' ד' וז' וב"י ושאר פוסקים ה"נ כן אלא דקשה א"כ בתרומה אין מברך ענ"י ואיך תקנו בחולין ברכה. ועט"ז אות ג' מ"ש אי"ה בזה:

**סעיף ה**

דבר שטיבולו עיין מ"א אפשר הטעם מלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן ואפי' מוצץ תירוש ויצהר עמ"ש בט"ז דה"ו והבן:

**כתב** א"ר אות ד' האוכל פת למתק השתייה א"צ נט"י שו"ת רמ"א ח' וראיה מרי"ב דאין מברך המוציא שעיקר פוטר יע"ש והנה אוכל פת שלא יזיקו יין שרף אף שטובל פת ביי"ש לא הוי טיבולו במשקה כי יי"ש מי פירות הוי ואף שנותן שמרים ומים לתוך המאל"ץ מ"מ בתר רובו אזלינן בכל ונתבטל במי פירות ואין מקבל טומאה (ואפי' אי נ"ט יי"ל חיך אוכל וטעם ל"ש בטומאה וכה"ג באיסורי הנאה ועמ"ש בפריי ל"ד אין מקומו פה) ועוד שנשתנה טעמו לגמרי אבל הטובל פתו במע"ד הוי טיבולו במשקה ודאי צריך נט"י. ועמ"ש עוד מדינים אלו באות ז' אי"ה מזה:

**סעיף ו**

משקין עמ"א נקיט פי' התוס' פסחים קט"ו א' יע"ש ומש"ה נט"י בלא ברבה עמ"ש בט"ז אות ו' במ"ש טעם ריי"ו. והנה טיבולו במשקה מסתמא אין שותה רביעית מהמשקה בכא"פ ע"י טבולו וקי"ל לפסול גוייה עכ"פ שיעורו ברביעית עתוס' פסחים י"ד א' דאיכא משקין כו' וכ"ת לא פלוג חז"ל בתקנתם א"כ כ"ש אוכל פחות מכביצה ולמה מסופק המחבר בס"ב וכפי זה י"ל צדק הט"ז ז"ל באות ו' כ' טעם ריי"ו וכפי מ"ש באות ג' שם:

**סעיף ז**

דבש דבורים ולא תמרים בתורה דבש הוא תמרים ולאו כללא הוא דויקרא ב' י"א דבש הוצרך רש"י לומר מדכתב בתריה בכורים הא לא"ה ה"א דבש דבורים ע' רא"ם ודברים ל"ב י"ג דבש מסלע דבורים עיין מכשירין פ"ו מ"ד ברי"מ ורע"ב דבש משקה ויניקהו דבש מסלע הן אמת רש"י בחומש הביא קציעות וצ"ע דזה מי פירות הוי ואמנם הר"מ

ז"ל שם כולהו דרך אסמכתא והלמ"מ יע"ש. ודבש גזין י"א אסור באכילה ומיהו דם כדי נסבה כו' וי"ל שאין שכיח בינינו ע"ד פ"א ס"ט. ודבש דבורים אין לו לווי ומ"ש במשנה ד' דפ"ו דמכשירין דבש דבורים שם הוצרך לחלק בינו לצרעין שיש לו לווי באמת עיין ר"מ ור"ש שם וע' ט"ז אות ה' והלווי שם דבורים למעט צרעה הוא שם במשנה יע"ש בר"מ מ"ש דבש מרקחת דלא כט"ז ז'. ומרקחת בסוקא"ר פשוט דאינו משקה מ"ש שמן ודם וחלב כו' עכ"מ פ"ט מט"א ה"א ועיין פ"ג דטהרות וצ"ע כעת ועט"ז אות ט' לענין חמאה והוי יודע חלב האשה משקה חלב טמאה אפשר לאו משקה כמו דם מטמאים עיין פ"ו מ"ז דמכשירים וברי"מ פרק עשירי ה"א מט"א ושם נאמר בהל' ד' מי החלב הרי כחלב ומימי החלב אני מסופק ע"ד סי' פ"ז ס"ח ופ"א ס"ה וברש"י פסחים קט"ו א' שטיבולו במשקה ירק בכותח אפשר כיון לנסיובי דחלבא ואפשר כוונה אחרת של"ת טעם שיפסלו להגוף האוכל לד"א כותח דאמרינן בפסחים מ"ג הנח לכותח דלית כזית כא"פ ופסול גויה ברביעית והבן:

**סעיף ח**

דם עמ"א אי לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותי הייתי אומר לכאורה דיצויר כה"ג שנתבשל דם בחמה בס' בדגים וחגבים ותהיה זאת הסברא בנויה עמ"ש הר"ן ז"ל בהא דאין דם מבטל דם ורבנן עולין שאני היינו ששניהם היתר ואין ניגוד ביניהם אין מבטל זה א"ז אף לרבנן (ובפריי ל"ד בשער התערובות דברנו מזה ולקמן בהלכות פסח אי"ה יבואר מזה) וא"כ אף למאי דקיי"ל דמי פירות בתר רובא אזלינן אף להר"מ ז"ל בפט"ז מט"א ה"ד זה באינו מינו מה שא"כ מין במינו כה"ג א"כ מכשיר הטעם דם שבתוכו ומתטמא ושפיר יצויר דם טיבולו במשקה ובהיתר כדאמרן. אם לא שנאמר דבתר שמא אזלינן ודם דגים שם לווי יש להם לא דם סתם והוי מין בשאינו מינו באפשר. וחלב מטמאים בנתערב כה"ג בטהורים יש לעיין באוכל משום פקוח נפש. ומ"ש רפואה ופקוח נפש לכאורה דם שמלוח דרבנן ושרי לחולה שאין בו סכנה כמבואר בי"ד קנ"ה ס"ג ולומר דהואיל עיקרו מד"ת מחמירין ביה מנלן זה. ומ"ש שיש מקילין בנט"י לטיבולו במשקה עט"ז\ תע"ג ו' החמיר וע' לבוש ויראה ודאי דלמאן דנהוג נט"י צריך כל דיני נט"י כמו לפת רק שאין מברכין ומאן דכריך ידיה במפה או בתי ידים אפשר דשרי ויש לסמוך על הר"מ ז"ל בזה עסי' קס"ג במ"א א' ואי"ה שם יבואר עמ"ש בסוף האות מזה א"ה דזה טעות:

**ובחידושינו** חולין פכ"ה כתבנו דהמטבל צנוץ במלח ממים יש ליטול ידיו דהוי טיבולו במשקה עסי' ק"ס סי"ב דמלח הוי כמו מים לענין טבילה ובתס"ב במ"א ז' מלח שלנו

מים ומלח שחופרין הוי פלוגתא ובנטילת ידים הוי ס"ס לקולא וא"י אם הר"א ז"ל יחלוק בזה ולומר הא שרקעתא דמיא זילו טבלי עסי' ק"ס סי"א דהתם בחד ספק דרבנן לא בס"ס לקולא וצ"ע עפ"י דט"א ה"ב ברי"מ מלח צ"ל שחופרין וצ"ע:

**עוד** אשוב אל מ"ש למעלה בנפל דם בהמה לדגים ונתבטל בס' לענין איסור דלענין משקה כיון ששניהם היתר תו אין מבטלין אין נראה כיון דמתחלה נגדיים היו זה אסור וזה מותר נתבטל מכל אף לענין משקה. וע' פרק ט"ז מה' טומאת אוכלין ה"ד במים שנפל להרבה מי פירות להר"מ אין בטל ולהר"א בטל ובשאר ז' משקין אף הר"מ מודה דמבטל עא"ר י"ז ושפיר עבידנא דמסתפי':

**ומיהו** למ"ש המחבר ס"ה בצלי יש מי שנראה מדבריו משמע דלא ברירא ליה כ"כ די"ל דמוהל היוצא אחר צלייתו נמי דם הוא עי"ד סי' ס"ט סי"ט וכ' בשם הר"מ ז"ל ומתירין אנו המוהל דם שמלחו דרבנן וכולי האי לא גזרו ומ"מ משקה הוא א"כ אגב גררא נקיט דם כה"ג בצלי וכדכתיבנא ואין להאריך ואי"ה באות י' יבואר מזה בצלי':

**סעיף ט**

לפירות עמ"א בפתיחה כתבנו דבי"ד של"א סעיף י"ג משמע דתרומת פירות ד"ת כהר"מ פ"ב מה"ת הא"ב והלבוש בביאור כ"כ קשה יותר והטעם בפירות דעראי לא גזרו ומש"ה הוציא הר"מ לשיטתיה דפת כסנין דעראי הוא נמי אין חייב בנט"י עיין בתה"א קנ"א בב"ה ומ"ה יע"ש. ומ"ש סתם ידים כשירות לברכה עין בתה"א קנ"ו ב' בד"ה דאיק לה מפסחים קט"ו נוטל ידיו בטיבול שני הא ברכה א"צ והנה בטיבול א' י"ל שכבר בירך ה"ה כאן י"ל א' מוציא חבירו כבסי' ר"ג א' והא ודאי דאפי' ידיו נגעו במקומות מהגוף כל שאין צואה הרהור מותר כה"ג עט"ז סי' ס"ב א':

**סעיף י**

שהמוהל טופח עמ"א עב"ח החמיר והנה ודאי קשה דמי פירות לבד מז' משקין אין מתטמאין וכמ"ש הט"ז אות ח' ולי העני באולי אומר כי הר"מ והר"א ז"ל פ"א מט"א ה"ד מחולקין להר"מ שאר משקין אין מקבלין טומאה ולהר"א מקבלין ואין הפרש בין ז' משקין לשאר כל שיצאו מעצמן זיעה הוי אפי' בתירוש ויצהר וע"י סחיטה אף שאר מקבלין טומאה ואמנם ההפרש בין ז' לשאר בצירוף יע"ש היטב (פי"א דתרומות מ"ב לר"א צ"ל לר"י אין מטמא היינו דאין מצטרף רק מקום מגעו עיין ברכות ל"ח א' הובאה) וא"כ בצלי משקה הזב ע"י צלייה הוי יותר מסחיטה כמבואר בש"ע לקמן ר"ה ס"ג בט"ז ו' ור"ב אות ה' ע"ש וא"כ לר"א סחיטה ובישול שוין המה ומכ"ש אם נותן בי דוגי תחת הצלי לאחר שניצלה חצי (או שליש) לקבל מוהל הנוטף לטבל בו הבשר די"ל לר"א הוי משקה ולר"מ לא הוי משקה ומ"מ לר"מ מוהל היוצא מצלי אח"כ הוי דם כמבואר בי"ד

סי' ס"ט סי"ט וך' הביאותיו באות ח' ומתירין משום דם שמלחו דרבנן וכולי האי לא גזרי כו' וממ"נ בין לר"מ ובין לר"א צריך נטילה כה"ג וז"ש המחבר יש מי שנראה מדבריו כו' הוא הרשב"א לבד וכ"ת דמשקין עלולין היינו שא"צ הכשר ומשמע שם מהר"א ז"ל דרק לענין טומאה שאר משקין מקבלין בסחיטה הא להכשר מודה ליה להר"מ ז"ל שאין מכשירין מ"מ האדון ז"ל באות ו' תפס פי' התוס' דפוסלין לאדם כו' עיין לבוש בהג"ה שוב ראיתי שז"א דאם אין מכשירין דלא הוי בכלל משקה אשר ישתה ג"כ אין בכלל משקה כל הפוסל כו' והר"א ז"ל אמר דע"י סחיטה כעיקר הפרי הוי ואוכל לא משקה א"כ א"צ נט"י להר"א ז"ל ואם שקשה מפי"א דתרומות מ"ב כמוני פעמים הא בפ"ו דמכשירין מ"ד י"ל שבעת משקים מנו להכשיר דשאר מי פירות להכשיר לא כו' מ"מ כן הוא והבן. אבל מ"ש האדון ז"ל דוקא דם שחיטה מכשיר חולין ל"ג הא קושיא וכ"כ הר"מ ז"ל פ"י דט"א ה"ג תמצית הבשר הרי כמי פירות ומ"ש משקה ע"י בישול מפ"ג דטהרות הרוטב הגריסין והחלב כו' עמ"ש באות ז'. כתב א"ר אות ט"ו אוכל מחמת מאכיל בדבר שטיבולו במשקה צריך האוכל נמ"י עב"ח ועסי' קס"ג:

**סעיף יא**

א"צ עמ"א כבסעיף ד' אות ו' והי' טיבולו במשקה א"צ ליטול כתוס' פסחים קט"ו ה"ה בשותה מנהר ודוקא פת קביעות קדושה כו' ועט"ז אות י':

**סעיף יב**

יש ומ"א דבריו כעין דברי צ"צ פ"ה והתוס' קט"ו ד"ה כל הוכיחו בביאור כן מברכות דכל שנטילה א' שלא לקדושה צריך נט"י שנית לפת וע"ב ד"ה אסוחי הקשו תימא תיפוק כו' וי"ל דסלקא דעתך כלומר המקשה לא שמיע ברייתא דכיצד סדר הסיבה וסובר דמהני מקשה והמתרץ השיב לפי סברתו דאפ"ה אסוחי בהגדה אבל לפי האמת צריך נט"י לפת אע"פ שנטל לטיבולו במשקה מההיא דברכות והב"י הביא מתוס' אסוחי דאף למסקנא אפ"ה כתבו תימא כו' דנטילה א' לא עלתה ותי' כו' וע' צ"צ והם דברי המ"א ג"כ ועא"ר י"ח וא"י כפי מ"ש א"ש. ויש לראות דהתוס' לשיטתם ד"ה כל דטיבולו במשקה לא משום קדושה כ"א שלא יפסל גופו ומש"ה לא עלתה נט"י כו' וכמ"ש בברכות נטל ידו א' כו' להוכיח סברתם דלרש"י דטיבולו במשקה ג"כ משום סרך תרומה (ובפירות לא גזרו ומשקין עלולין גזרו אף במים וטל כו') א"כ ודאי עלתה נט"י דחדא הוא ובעי ברוכי ועוד לשיטתם בד"ה צריך דל"ד לטיבול שני כ"א למצה כו' דסוברים כזית בעי נט"י עמ"א ג' משא"כ להמחבר בס"ב דספק הוא שמא פחות מכביצה א"צ נט"י א"כ דוקא נקיט לטיבול שני ופריך שפיר למה לי הא נטל בטיבול א' וא"צ לתי' התוס' וממילא לפת י"ל דלא עלתה נטילה א' כאמור ואין ראיה מגמ' דמשני אסוחי כדאמרן ומש"ה

הניח הב"י בצ"ע. ואי דספק פלוגתא בנט"י י"ל לקולא בספק דרבנן י"ל חדא דבהכרח לטיבולו במשקה לא יברך מספק וחומר לא תשא ואם לא יטול לפת אח"כ הוי תרי קולא דסתרי אהדדי ועוד דאפשר בספק פלוגתא לא טהרו חז"ל בחזקה ומיהו ז"א חדא דלית חזקה דכבר נטל וא"י הלכה כמאן אי כרש"י או כתוס' ועוד דאדרבא בפלוגתא ל"ש חזקה כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין כמ"ש בפרי ל"ד אין מקומו פה. והנה המחבר בס"ו הנוטל א"צ ליטול ידו א' בהכרח כמ"ש התוס' ברכות מ"ג א' ד"ה כל משום כבוד הברכה וא"כ אין הוכחה דלא עלתה נטילה ואפשר כיון דמסופקין אי כרש"י או כתוס' ממילא כך הוא ואין זה מוכרח ומיהו בס"ה לא ביאר המחבר והר"ב לפירות מגסי הרוח דוקא ב' ידיו הא יד א' משום כבוד הברכה אין מגסי הרוח ש"מ דס"ל כתוס' פסחים ולאוכלי טהרות ההיא דברכות כמ"ש הב"י בשם ר"י להבין זה ומוכח דלא עלתה נטילה א' לפת ואין להאריך וי"ל מש"ה לא הביא הב"י ד"ה בפסחים כל דבברכות כתבו בע"א רק ד"ה אסוחי מדהניחו בתימא וסיימו סלקא דעתך כמ"ש הצ"צ דאלמא למסקנא לא עלתה נטילה א' לפת:

**סעיף יג**

שלא עמ"א תיקן בזה דלכאורה קשה למה לא יברך על נטילה שנייה ממ"נ אם א' עלתה הברכה קאי על נטילה א' וא"ל על של עכשיו דלאחר ניגוב כ"ז שלא אכל המוציא מברך על נט"י עמ"א אות י"ז לז"א דעל נטילה א' שלא היתה כוונה לנטילה כלל ל"ש לברך דומיא זרק סכין לנועצה ושחטה דכשרה בי"ד ג' ואין מברך דלא נתכוין כלל לשחוט ה"ה זה ועל נטילה שנייה שמא א"צ ואף נטילה לטיבולו במשקה דבעי נטילה אלא ברכה א"צ לברך על ראשונה או שנייה ממ"נ י"ל לתוס' א"צ כלל נטילה עת"ה כו' א"כ איך יברך ועב"ח סעיף ו' יע"ש ומ"ש הלכה ושחטה שלא לברך קודם גמר שחיטה ע"ד:

**סעיף יד**

במדבר עמ"א ובקס"ג דאוכל ע"י מפה עכ"פ וכ"כ ע"ץ י"א ועא"ר כתב בשם מי"ט ול"ח. ור"ע בפ' עושין פסין אוכל חולין בטהרה היה עב"י כאן וקס"ג ומה שיש מהעיון בב"י בקס"ג עם מ"ש בכ"מ פרק ו' מה"ב הי"ח יבואר אי"ה בקס"ג וכאן אין להאריך:

**סעיף טו**

דפעטים עמ"א בטור ב' טעמים שמברכין אחר הנטילה א' דפעמים כגון מבה"כ או נגע בגופו (הא סתם ידים כשירות לברכה) ומש"ה לא פלוג ואף ע"פ שנקיות מברכין אחר הנטילה גם קודם ניגוב הוי עובר לעשייתן (וטוב כן מלברך קודם דקודם) עסי' ח' בטלית וכ"ה בתפילין וע"ז כתב המ"א דשופך רביעית בב"א א"צ ניגוב כבסי"ג וא"כ היה לברך

קודם (וה"ה המטביל) מטעם הבי לז"א לא פלוג כמו לטעם א' ג"כ לא פלוג ועמ"ש אי"ה באות ט"ז מזה עט"ז י"ב:

**סעיף טז**

מברך עמ"א. לשיטתיה בקס"ז כ"א ברכות נ' א' א' טבילה לא חזי ה"ה נט"י לא חזי לפעמים תקנו אח"כ ומ"מ קודם ניגוב ראוי ואם שכח מברך אח"כ דדמיא קצת לטבילה והביא ספר תניא דלאחר המוציא אין מברך וצריך טעם למה ומ"ש ספק בירך אין מברך פשוט ספק ברכות לקולא. ועי' י"ד ש"ך י"ט ג' ואי"ה בט"ז י"ב יבואר עוד:

**סעיף יז**

וינגבם עמ"א אפשר חלוקו ממש הא שאר בגדים לא או אפשר כל בגדיו במשמע:

**סעיף יח**

בלא עמ"א הב"ח בקס"ח ס"ב וא"י טעם לזה דאי משום מיאוס אפי' מטביל נמי ואי מים טמאין כל ששופך רביעית בב"א לית מים טמאין רק דלא תחלוק ברייתא דפ"ב דידים (הובאה בב"י) על מימרא דר"א בסוטה ד"ה דמשמע אף בשופך רביעית צריך ניגוב ועמ"ש בט"ז אי"ה באות י"ג מזה. ושם פסק כרש"ל וב"ח דבטבילה לא מאוס:

## סימן קנט

**סעיף א**

בכלי עמ"א כ"כ הב"י בשם הרשב"א בשם ה"ג חולין ק"ז ועיין אות ג' במ"ש תנן כו' דפסולים למי חטאת ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ב**

אפי' עמ"א וכלי אדמה טיט שאין נצרף בכבשן רק בחמה וכדומה נמי אין מקבל טומאה אפי"ה הוי כלי לנט"י ולקדש מי חטאת נמי כשרים כלי גללים ואדמה פרה פ"ה מ"ה ר"מ פ"ו דפרה ה"ג וכלי גללים ואדמה נמי צריך שיהיו שלמים דל"ת הואיל ואין מקבלין טומאה אין השבר פוסל בהן עכ"מ פ"ו דה"ב הי"ב יע"ש. עלח"מ שם ממ"ש הר"מ ז"ל בפ"ו דפרה ה"ו ויבואר אי"ה באות ג' ובט"ז א' מזה:

**סעיף ג**

וה"א כשנוטל כו' עמ"א האדון ז"ל דיבר בקוצר ועשה פלילות עם המחבר ז"ל ואני העני מוכרח להאריך בכאן הנה סה"ת סי' ע"ז וז"ל וצריך שלא יהא הכלי נסדק ולא ניקב במקום שהם עוברים כששופכין על ידו שמן הנקב ואילך אין תורת כלי עליו ומים שנופלין על ידו מנקב ודאי כשירות אבל המים שעוברין מחוץ לנקב דרך שפת הכלי פסולות כיון שבאו על הנקב עכ"ל וז"ל הרשב"א בתה"א בית ששי שער ג' (ד' קנ"ט ב' ד"ב) בסופו וכלי שנשבר אע"פ שמקבל רביעית למטה מהשבר כתב בסה"ת שאסור

ליטול ממנו דכל שלמעלה משבר אין תורת כלי ושבר כלי הוא ומ"מ אם דרך השבר נגרין מים ע"י מסתברא דמותרת דהוי כברז"א. ומסתברא דאפי' בשבר כל שלא טיהר מחמת שבירתו עדיין כלי הוא ואין מחלקין כלי לשנים וכל שמקבל רביעית ואין שברו גדול כ"כ שיטהרנו מטומאתו מותר ליטול ממנו לידים עכ"ל. וז"ל בתה"ק בית ששי שער שלישי כלי שניקב נקב גדול עד שהוא מכניס מים כשאדם מישיבו על המים הר"ז פסול בד"א שניקב בשולי הכלי שאין מקבל רביעית מנקב ולמטה אבל מקבל רביעית מנקב ולמטה כשר בד"א בכלי שאין שבירה זו מעלה אותו מטומאתו אבל כל כלי שניקב או נשבר שבר המעלה מטומאתו פסול שאין זה כלי אלא שבר כלי. העתקתיו מפני הצורך הגדול שיש בזה. הנה שיטת הב"י. דהרא"ש והטור עם הר"מ בפ"ו מברכות הי"א (ז"ל הר"מ ז"ל וכלים שנשברה שבירה המטהרת מידי טומאתן אין נוטלים לידים מפני שהם שברי כלים וסה"ת קיימא בחדא שיטתא דודאי טומאה ונט"י חדא הווין וכל שבר ונקב המטהר מטומאה (שהיה או שלא יקבל טומאה) ה"ה לנט"י לאו כלי הוי ואנן כלי בעינן וסתם כלי חרס שיעור טהרתו בכ"מ אם מיוחד למשקין (פי"ט מכלים ה"א) ומיהו אם מקבל רביעית מנקב ולמטה מקבל טומאה וכמ"ש הכ"מ בפ"ו מברכות הי"א שכ"כ הר"מ ז"ל פ"ב ופ"ג דכלים וכ"כ בב"י כאן (ע' כלים פ"ב מ"ב ופ"ג מ"ג ופי"ט מה"כ הי"ג) והשתא כלי חרס המיוחד למשקין שניקב בכ"מ ויש למטה רביעית דרך הנקב שרי ליטול ודרך פיו אע"ג לענין טומאה הנוגע למעלה מביא הטומאה לכלי כמו ידות מ"מ לאו כלי הוא למעלה ואנן כלי בעינן (ואפשר טומאה שהיה בו פרחה רק מכאן ולהבא מקבל) או דאין מחזיק רביעית למעלה מנקב ורבא בחולין אמר דכלי מחזיק רביעית בעי' אבל ניקב כמ"מ לטומאה לא טיהר ה"ה לנט"י כשר אפי' למעלה מנקב ואפי' אין מחזיק רביעית מנקב ולמטה דכלי הוא ונקרא מחזיק רביעית כיון דאין כ"מ דלא עבר טיף אחר טיף מחזיק מיקרי וביחדו לזיתים דפסק הטור די"ל דאין נוטלין ממנו אע"ג בטומאה לא טיהר ביחדו לזיתים עד כמוציא זית (בפי"ט דכלים) י"ל דרך פיו אע"ג דכלי הוא אין מחזיק רביעית למעלה מיקרי ואה"נ דרך הנקב כמחזיק רביעית מודה הטור דשרי. והב"ח בס"ד הקשה להטור אם כ"מ דטהור לגמרי מיקל בנט"י דרך הנקב ואמאי מחמיר בזיתים דרך פיו דבטומאה הוי כלי כ"ש לנט"י ולדידי י"ל דלא טהור לגמרי וגם שם אם יש רביעית מנקב ולמטה מקבל טומאה כמ"ש הכ"מ וב"י הביאותיו לעיל משא"כ כ"מ ויחדו לזיתים דפסול לנט"י דרך פיו אע"ג דמקבל רביעית מנקב ולמטה ושם כלי עליו מ"מ אין מחזיק רביעית דרך פיו כ"מ ומש"ה אמר רבא בחולין ק"ז כ"מ אין נוטלין היינו דרך פיו ולא מהני יחוד לזיתים כו'. והרשב"א

בתה"ק הכי פירושו ג"כ כלי שניקב ככ"מ פסול (דין דרבא) בד"א שאין מחזיק רביעית למטה הא מחזיק כשר (דרך הנקב) בד"א כו' פירוש הא דאמרי' דוקא ככ"מ הא כמ"מ אע"פ שאין מקבל רביעית מנקב למטה כשר בכלי שמיוחד למשקין הא כלי המיוחד לגיסטרא (לקבל נוטפין) שטיהר כמ"מ ה"ה לנט"י אין נוטלין אם אין רביעית למטה הא יש נוטלין עכ"פ דרך הנקב (ודרך פיו יש לדון דאפשר מחזיק מיקרי או מ"מ לאו כלי למעלה רק ידות):

**והנה** כפי דעתי העניה הרשב"א ז"ל בתה"ק ייחד בכאן נקודה נפלאה התחיל בניקב וסיים בד"א שנשבר כו' אבל ניקב או נשבר לכוונה אחת והיא זו כי ניקב סובל למעלה מרביעית ונשבר למטה מרביעית כמ"ש הכ"מ פ"ו מה"ב הי"א דמש"ה כתב הר"מ ז"ל כלי שנשבר ולא כתב ניקב לומר שאין מחזיק רביעית מנקב למטה יע"ש וזה שרמז הרשב"א ז"ל בתה"ק דנשבר בפחות מרביעית כמ"מ בגיסטרא או ניקב למעלה מרביעית כמ"מ כל א' כדיניה דנשבר אפי' דרך נקב פסול וניקב דרך פיו אסור כמ"מ דלאו כלי למעלה. ודינו כמו סתם כ"ח ככ"מ כו' ובתה"א נמי ה"פ הביא דברי סה"ת והיינו ככ"מ פירשם דמחזיק רביעית למטה אז דרך פיו אסור ודרך נקב שרי וע"ז כתב ומסתברא שאם כמ"מ שלא טיהר עדיין בסתם כ"ח אין מחלקין כהאי גוונא הכלי ואפילו דרך פיו ואפי' אינו מחזיק רביעית למטה נוטלים לידים דרך פיו וכ"כ הב"ח ז"ל ודעת הסמ"ג וסמ"ק היפך זה ממש שהבינו בסה"ת דמירי כמ"מ אז חילוק דרך נקב שרי דכלי הוא ופיו אסור דאין מחזיק רביעית למעלה וככ"מ דרך נקב אסור דאין שם כלי כלל ונטהר לגמרי וא"י איך יפרנסו משניות דפ"ב וג' דכלים דמשמע כל שיש רביעית אין לטהר ולסמ"ג י"ל דסובר כל שלמעלה שבר כלי מיקרי אף דרך הנקב אין נט"י וחמירא מטומאה וכמ"מ כלי הוי ולמעלה לא דאין מחזיק רביעית ולסמ"ק יחדו לזיתים נמי מחזיק למטה רביעית נט"י דרך נקב וכ"כ בחה"ר חולין ככ"מ פסול אם אין רביעית למטה והביא דברי סה"ת וזה דעת הב"י וכמ"ש הב"י כאן והביא חה"ר יע"ש:

**אלא** דקשה למה השמיט בתה"ק דרך פיו אסור ב' בתה"א כתב ומסתברא שאין מחלקין הכלי לשנים משמע בכל גווני אין מחלקין ואלו להב"י מחלקין לפעמים ג' איך כתב מהרא"י ז"ל בתה"ד סי' רס"א דלא מצא מבואר כמ"מ אם דרך פיו שרי הא מבואר בטור עכ"פ להדיא דשרי דככ"מ דרך פיו אסור הא כמ"מ דרך פיו שרי:

**אבל** האדון ז"ל פי' דהר"מ פ"ו מה"ב ורשב"א בתה"א וסה"ת כסמ"ג וסמ"ק סוברים דשבירה המטהרת אין נוטלין אפי' דרך נקב אפי' מחזיק רביעית למטה (הואיל ולמעלה אין כלי וגם אפשר דטומאה שהיתה בו פרחה רק מקבל מ"מ שבר כלי הוי) ובשבירה

שאין מטהרת סה"ת וסמ"ג וסמ"ק סוברים דרך פיו אסור והרשב"א חולק ומסתברא שאין מחלקין לשנים ואף דרך פיו שרי באין מטהרת והיינו בחדא כסה"ת דבעינן רביעית למטה מנקב (הא לא"ה אף כמ"מ אין מחזיק רביעית מיקרי) ובמחזיק אף דרך פיו שרי וכ"ד בקצר ממש ובד"א כפשוטו דאם מחזיק רביעית נט"י באין מטהרת כו'. וממרוצת דברי המ"א ז"ל משמע דהטור נמי כסמ"ג וסמ"ק סובר דשבירה המטהרת לאו כלי לנט"י ומיוחד למשקין וניקב ככ"מ אף מחזיק רביעית למטה פסול לנט"י אפי' דרך הנקב רק אם מיוחד או ייחדו לאוכלין ששיעורו כזית אז אם מחזיק רביעית נוטל דרך נקב לא דרך פיו וז"ש רבא ככ"מ אין נוטלין לידים דרך פיו אפי' מיוחד לזיתים הא כמ"מ ואין נטהר נט"י אפי' דרך פיו להטור. ומ"ש הטור ייחדו לא מהני אע"ג דטומאה ונט"י חדא הוא י"ל דרך פיו מיירי דאין מחזיק שם רביעית או כשאין מחזיק למטה רביעית ועב"י מזה. מהא דקשה לסמ"ק וסמ"ג יע"ש. ומ"ש תה"ד דאין מבואר להתיר כמ"מ דרך פיו הנה מרבא י"ל דנקיט ככ"מ אורחיה דמלתא סתם כ"ח נטהר בהכי אפי' דרך נקב אסור הא דרך פיו אפי' כמ"מ אסור. והטור נמי ה"פ ואשמועינן דככ"מ דאם מיוחד לאוכלין ומחזיק רביעית למטה נט"י ואפשר ה"ה כמ"מ למעלה אסור וכאמור ומש"ה כתב התה"ד דלא מצא מפורש להיתר. ומיהו בתה"א מבואר דכל שאין שבירה המטהרת אפי' דרך פיו שרי ואין מחלקין כלי לשנים וכבר עמד הב"ח בזה ואי"ה בט"ז א' יבואר עוד. ועט"ז אות ג' אי"ה בזה:

**עוד** רגע אדבר שי"ל סמ"ק וסמ"ג עם הרא"ש והטור מחולקין במ"ש התוס' שבת צ"ה ב' ד"ה ניקב כמוציא רמון דגיסטרא אם יש רביעית מקבל טומאה הא כלי שלם וניקב בו גרע ובטלה דעתו וזה דעתם ז"ל טיהר לגמרי כה"ג ורא"ש וטור כרש"י שם דייחוד עכ"פ מהני כה"ג ובנשברה לגמרי אפשר א"צ ייחוד כשנשאר כשיעור עיין ר"ש פ"ג דכלים מ"ב עמ"ש אי"ה לקמן:

**תנן** במסכת כלים בו' עמ"א גם פה הרבה להקשות על מאורן של ישראל מרן המחבר ז"ל עיין ידים פ"א מ"ב פי' הר"ש הטעם דשברי כלים הם ופרה פ"ה מ"ה והיינו לדעתו אפי' יושבין שלא מסומכין ומקבלין רביעית ואף לענין טומאה מטמאין כשיש בהם כשיעור המפורש ברפ"ג דכלים מ"מ למי חטאת פסולים דבעינן כלי חשוב ונט"י אסמכוה אמי חטאת כמ"ש באות א' והיינו כרש"י ס"פ המצניע צ"ה ב' ד"ה ועדיין דבעינן כלי ראוי וכ"ש לטומאה וד"ה טהור ל"ד כו' ועתוס' ד"ה טהור ומשמע שם מרש"י דאפי' ייחדו לזיתים ככ"מ לאו כלי לחטאת אף דלטומאה הוי כלי דלקדש כלי ראוי וחשוב בעינן וה"ה שברי כ"ח אע"ג דיש רביעית ויושבין שלא מסומכין לחטאת ולנט"י לאו כלים

הוי. ומ"ש מפרק שלשים דכלים מ"א לא הבינותי דהרע"ב שם והר"מ פי"ב מה"כ ה"י הטעם בזכוכית דוקא שמזיק היד הא עצם ועץ א"צ לקינקסן ושיפן אם לא שלהיות יושבין שלא מסומכין ומ"ש שלא נעשה לקבלה כמ"ש באות ד' קשה וי"ל דה"פ הואיל ותניא עץ ועצם וזכוכית וזכוכית אף שיושבין שלא מסומכין צריך לשופן וחלקים ואף ייחדן לקבלה לא מהני דמזיק היד ממילא הא דתניא בתוספתא עץ ועצם קינקסן כה"ג מיירי ובהם ר"ל עין ועצם הטעם דכ"ז שלא קינקסן מסתמא השוליים שהופכן ומשתמש בהם לאו לקבלה עבידא (ע' ר"מ פ"ל דכלים ובתי"ט שם) ומ"ש בטור משמע שבר כלי שמקבל רביעית שלא מסומך כשר לנט"י (ט"ס שאינו ושוב מצאתי לספר תוספת שבת בהגהותיו הגיה כן) ויש להחמיר כפשטא דמתני' כו' סוף דבר רצה לומר בשולי הכלים שיש להם שפה ונשבר והופכו ומשתמש בכלי זכוכית אין כלי עד קינקסן כו' שמזיק היד ואפי' יחדו לתשמיש לא מהני ועץ ועצם קינקסן שלא נעשו לקבלה הצד השני ומש"ה בעינן קינקסן ואפשר ייחוד לחוד מהני בעץ ועצם אבל באות ד' צידד דייחוד לא מהני עד שיעשה מעשה ועמ"ש אי"ה בט"ז ו' בשק וקופה. וכלי חרס בשוליו שיש שפה ונשבר והופכו אפשר אף ששיפן טהור דכלי חרס שטיהר שעה אחת אין לו טומאה עולמית ועתוס' שבת ט"ז א' ד"ה וחכמים מטהרין תוספתא יע"ש היטב ועמ"ש אי"ה במ"א אות ה' בשק ובאות ד':

**סעיף ד**

מגופה עמ"א במס' ידים פ"א מ"ב ר"ש והרע"ב פירשו דלאו לתשמיש עבידא וכתב הב"ח ג' פירושים יש לרש"י חולין ק"ז א' חקקה לקבל רביעית זהו תקנה וכשירה ומתני' דפסול בלא יש רביעית הא שלא מסומך כשר ולתוס' פסול משום שלא מסומך אע"פ שיש רביעית ולר"ש והרשב"א בתה"א בית ששי שער שלישי הטעם דאין עשוי לקבלה ותקנה כתב הב"ח היינו ייחדה אח"כ לקבלה אבל הר"ש שם בתוספתא מגופה שתקנה שחקק לקבל רביעית והא פירש פסול משום דלאו לתוכה עבידא וע"כ הפירוש דאי חקק אח"כ לעשותה כלי ויש בחקק הזה רביעית ומעיקרא נמי היתה מקבלת רביעית ועתה ב' רביעיות נעשה כלי בחקיקה זו שהיתה כדי לקבל רביעית ולפ"ז י"ל רש"י כר"ש ורשב"א סובר וז"ש חקקה לקבל רביעית היינו שהיה מתחלה ג"כ רביעית פסול דלאו לתוכה עבידא וחקק עתה לקבל והוסיף רביעית אז עשאה כלי אפילו דרך פיו ליטול יע"ש ולפ"ז כיסוי הכלים אע"פ שיושבים שלא מסומכים ורחבים הם אין נוטלין לידים ואע"פ שייחדה אם לא עשה מעשה וכ"כ בתה"א שאין נט"י מכסוי הכלים ובקצר הביא רק דעת התוס' בחולין וכ"כ בחה"ר כתוס'. ומ"ש פרק שלשים דכלים מ"א שולי

אשקיטלא עיין אות ג' וכבר כתבנו שם דמשמע דוקא זכוכית שמזיק היד אבל שאר כלים אם יש בקיבול התחתון רביעית הואיל ועשוי לפעמים לקבל הוי בית קיבול ומגופה נמי לפעמים לקבל כמ"ש באות ה' וצ"ע ולפ"ז בזכוכית שיש מתחתיו בית קיבול אין נוטלין ממנו לידים:

**ומ"ש** בשם של"ה ג"ס ק"ן הוא שפיו בולט למעלה גבוה משאר הכלי והוא חצי עגול כצינור כו' מכיור עא"ר אות ו' דבכיור לא היה הבליטה גבוה רק בולטין בצידיהן בשוה. ר"ל בשוה עם דפנות הכלי וצ"ע באות י"ט הביא בשם אגודה דדי הכיור היה כעין שלנו ברזות למטה בשולי הכלי וא"כ לק"מ מכיור וכאן כתב שהיו דדים בולטים למעלה מדפנות:

**סעיף ה**

חשיב עמ"א וכ"כ הט"ז אות ה' בשם הב"ח דמ"מ עשוי קצת לקבל:

**סעיף ו**

ברז"א עמ"א משמע דמהני סתימה בכל דבר ועט"ז אות א' אם מועיל סתימה י"ש ומ"ש י"חד ברזא מידי דהוי אייחדו לזיתים כסמ"ק כלומר אע"ג דתחלתו לא היה לכך והטור דחולק אבל ברזא דמקבל מים מודה:

**סעיף ז**

טהורה עמ"א עב"י בתרומת הדשן סי' רנ"ט בשם התוס' סוטה דהא דנטל ידו א' ושפשפה בחבירתה טמאה כשאין מתכוין כ"א ליטול ידו א' הא מתכוין ליטול שתיהן אין איסור ולפ"ז אף בפחות מרביעית לר"ת שרי תה"ד חלק ע"ז וכ"כ בבד"ה כאן דאף כה"ג טמאים וצריך לנגב היד תחלה וכמ"ש הט"ז כאן אות ז' ועיין קס"ב סד"ה אות י"ב במ"א ואות ט' ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ז' מרביעית בב"א:

**סעיף ח**

מפני עמ"א לי העני דבריו צ"ע וישוב דעת בחולין ק"ז א' אריתא ג' גירסאות רש"י אין נוטלין דלאו כח גברא ומטבילין לא דלית מ' סאה בצינור הא יש מ' סאה אע"ג דדלי שאובין הם י"ל כבסט"ז כראב"ד מ' סאה ושאובין בקרקע כשירים או המשכה מהני וה"נ כאן כי הצינור אין כלי כמ"ש הרא"ש ז"ל וא"כ הוי המשכה אם הלך דרך מה בצינור ומים שאובים דפסולים הוא כששואב בכלי ושופך למקוה ושם טובל אבל אם הלך דרך קרקע ואח"כ למקוה כשר וה"ה בצינור כה"ג הואיל וצינור לאו כלי הוי. ואי בזיע דוולא מילף לייפי וטובלין היינו דחשוב מ' סאה. אבל גירסת הרא"ש וחה"ר ובתה"א בית ששי שער שלישי אריתא אין נוטלין דלאו כח גברא ולא מטבילין דשאובין הם וגי' הרי"ף ואי בזיע דוולא אין נוטלין כו' והנה בגי' הרא"ש ורשב"א לרא"ש הצינור אין כלי (כמ"ש

התוס' ב"ב ס"ה ב' ד"ה צינור) ושאובין הוי מדלי ואפשר סובר שאיבה שהמשיכוה כולה פסול לנט"י ושפיר גרס ואי בזיע דוולא מטבילין אבל הרשב"א בתה"א שם סובר כבה"ג מישך במנא שפיר דמי ואריתא כיון דמחוברתת בקרקע היא וכטבילה היא וטבילה בשאובין ליכא אלמא סובר צינור כלי הוא (וצריך לומר דחוטט ביה לקבל צרורות עתוס' ב"ב שם) והוקשה לו לבה"ג מישך במנא שפיר דמי ותירץ דגרע טפי כשהכלי מחובר בקרקע נראית כטבילה וטבילה בשאובין ליכא משא"כ במנא תלוש לגמרי וכמ"ש בס"א (עמ"ש בט"ז אות א') מה שא"כ אי הוי מפרש צינור לאו כלי לק"מ מעיקרא דאין מטבילין דכבר שאוב מדלי וכלי ליכא עתה ומכלי בעינן ועב"י הביא לשון הרמב"ן קצת באופן אחר ולפ"ז הא דאי בזיע דוולא מילף לייפי לא גרס לרשב"א ובה"ג דמה מהני הואיל ואריתא כלי הוא אין טובלי בכלים כמבואר בי"ד ר"מ ס"ח ובט"ז י"ד ובקצ"ח סל"א מעיין המקלח לכלי פסול יע"ש. והנה המחבר כתב כאן בטבילה אין טהורות דשאובים משמע אף שיש מ' סאה והא בסי"ד כתב להראב"ד מטבילין ועוד הוי המשכה אם הוא ברחוק מה בצינור גופא ע"כ פי' המ"א כמ"ש בתה"א דצינור כלי הוא ומחובר לקרקע גרע טפי וזה שכתב באות כ"ח בכלי שבקרקע לכ"ע פסולים כמ"ש בם"ז ולא בס"ח רבותא קאמר דבס"ז נמי הכין הוא ובהכרח מ"ש המחבר ואי בזיע דוולא שרי להטביל הא אסור הוא מידי דהוי אמעיין המקלח לתוך השוקת בפ"ה דמקוואות מ"א ובי"ד ר"מ ס"ח י"ל דהתם מדרבנן דלמא יטבול בכלי בלא חיבור כמ"ש הט"ז והתי"ט שם ובנט"י דרבנן לא גזרו וצ"ע:

**סעיף ט**

כשירה עמ"א במקוה בעינן רוב מים כשירים ולנט"י כולו שאוב בהמשכה כשר כבסט"ז ושיעור המשכה אין פחות מג' טפחים שם סמ"ע עמ"ש אי"ה במ"א ר"ו וט"ז י"ח:

**סעיף י**

בכונס עיין מ"א משמע דמי הים אין ראויין לשתיית כלב ובק"ס אות י"ב דראויין אם מרתיחין ושואב בכלי ונוטל ידיו יע"ש. ומיהו גם זה אמת דאם אין לו כלי שלם יכול להטביל בו כאמור:

**סעיף יא**

לענין עמ"א דחיבור דוקא כשפ"ה וגם זוחלין אין חיבור אף שיש כשפ"ה לנט"י הקילו:

**סעיף יב**

הקבועים עמ"א ובט"ז כתבנו אות ד' דטבילה בנויה י"ל לכ"ע מהני אע"ג לענין טומאה כתלוש דמי מ"מ לענין מקוה כמחובר כדאיתא ב"ב ס"ה ב' ה"ה לנט"י דרבנן דמהני טבילה כה"ג:

**סעיף יג**
מחובר עמ"א הם דברי התה"א בשם הרמב"ן בית ששי שער שלישי דגרע כלי המחובר לקרקע דנראה כטבילה ואינה דשאוב הוא וכמ"ש באות ח' באורך עמ"א כ"א:

**סעיף יד**
י"א שעלתה עמ"א ועט"ז אות י' ולפ"ז בכלי המחובר לקרקע ביש מ' סאה אין מברך אח"כ אם נוטל פעם שנית:

**סעיף טו**
בלא ברכה עמ"א אפשר סובר דאפי' לישיש הביאו בקנ"ח אות ט"ז לאחר שבירך ואכל המוציא אין מברך על נט"י דפשע משא"כ כאן דא"א לברך מחמת ספק כשיטול שנית אף באמצע סעודה יברך ממ"נ וע' א"ר אות י"ב ואפשר דאם הוא זמן מה משנטל איך יברך דומה למ"ש ביי"ד י"ט ס"א בספק טריפה אם הוא סמוך לשחיטה יברך:

**סעיף טז**
מניחה עמ"א בסעיף י' מטה בפעם אחד נמי די אלא כ"כ אם נאמר בסי"ב דקוף וה"ה מטה יש מחלוקת ע"ז כתב כאן מנענע בברכיו כל שעה הוי כח גברא אף לר' יוסי א"נ כ"כ דאל"כ למה לי הך דסעיף י':

**סעיף יז**
מוטה באר"ץ שנתגלגלה מאליה ע' סי"ח מ"א הא הטה אדם אע"פ שלא נתכוין שיקלחו המים חשיב שפיר כח גברא כבסעיף י' כל היום ועיין נ"ץ. ועי"ד סי' ג' בתב"ש אם פתח ידיו ונפל סכין בכוונה ושחטה אין כח גברא דהסיד כחו ה"ה כאן אם אינו כלי בידו ופתח ידו ונפל ומקלח לא הוי כח גברא באפשר בזה ומ"ש סי"ח א"י ואולי סעיף י' קאמר יע"ש כו' יע"ש. ואפשר עיין סעיף י' וסעיף ח' ועט"ז י"ב:

**סעיף יח**
דרך הנקב שנפל הברזא. עמ"א היינו למ"ד בשיש נקב ככונס משקה אף שיש רביעית מנקב ולמטה פסול לנט"י והוא דעת סמ"ג פירש כאן כשיש ברזא ונפל דמ"מ כלי הוא שעשוי לכך ועתיד להחזיר הברזא עב"י כאן ועמ"א אות ג':

**סעיף יט**
ברזא עמ"א ובחה"ר חולין ק"ז א' כתב כיור לא הוי כח גברא וצ"ע דכשנוטל הברזא או דוחף למעלה הוי כח גברא וראיה מחולין ט"ז בשחיטה ד"ה כשר כשנטל בידקא דמיא בכח ראשון ונהרג עליו כ"ש בנט"י דרבנן ואפילו בתרנגול שקורין האי"ן שאין דוחף כ"א מסיר או מכוין הנקב נמי כשקל בידקא דמיא דמיא. עיין אות ך' וכ"א עיין אות ד' מ"ש בשם של"ה וצ"ע וכבר כתבנו מזה שם:

**סעיף כ**
שפיכה עמ"א חולין ט"ז י"ד ז' בסרגא דמיא בכח ראשון חשיב כח גברא לא בכח שני ושאני מטה דס"ט שמטה החבית משא"כ מסיר כח הטעכב ואה"נ בשחיטה דומיא דהטה כשירה אף בכח שני. ובקס"ב ס"ג דאין נטילה לחצאין הא טופח ע"מ להטפיח שרי ועיין פרישה יע"ש:

**סעיף כא**
אם עמ"א בשם הלבוש מחלק בין מ"ט לכאן ובין סעי' ז' כו' ועט"ז י"ג. וטור וראי"ש דפוסלין במטה וביי"ד פסקו דפחדא בסביבה שנייה כשירה צריך לחלק בין מיא לסדנא כו' שוב ראיתי שביי"ד זיי"ן לא נזכר כלל פחרא בסיבוב שני רק הפר"ח ותב"ש הוכיחו מש"ס שם דמיא בסיבוב שני הא דידא אף בסיבוב שני כשירה ויש לדחות קצת. ובתה"ק בית א' ש"א כ"כ בהדיא דפחרא בסיבוב שני כשירה. ולמ"ש באות כ"ג י"ל דמודה הרא"ש וטור במטה ומוטה מעצמו הוא דפסול וא"ש ההיא דחולין ט"ז א' יע"ש:

**סעיף כב**
חש"ו עמ"א דמביא בכלי לית לן בה ובט"ז אות ט"ו דיש ליזהר אף שאבן כו':

**סעיף כג**
אם עמ"א קושיית הט"ז ביי"ד וט"ז תי' דלרי"י י"ל דמשנה ידים פ"ק מ"ה מטה היינו מוטה ובהא פוסל ר"י וטור וראי"ש פוסקין כר"י הא מטה הוי כח גברא וכדמוכח מחולין ט"ז עיין אות כ"א וכ"מ בראי"ש חולין ק"ז כתב ר"י פוסל בשני אלו פירוש בקוף וחבית מוטה על צדו ולא כתב מטה על צדו ש"מ דמפרש דוקא כה"ג פוסל ומטה חבית כאלו אמר ומוטה ודוחק וי"ל מטה ביד ור"י פוסל בשני אלו לאו אמטה כ"א לפעמים במוטה ומטה נקיט משום דר"י דמודה. ואי"ש בס"ט ברזא דין זה מראי"ש ולמד מחבית מטה על צדו המחבר מכשיר במטה למה פוסל בלא החזיר ברזא בכל שפיכה אלא דראי"ש כתב דדמיא למוטה על צדו ואי"ש:

**סעיף כד**
יש להחמיר עמ"א לא הבינותי זה דמשמע שחיטת קוף מספק פסולה אי הלכה כת"ק כאן או כר"י ונ"מ טובא בספק לענין מליחה וכדומה לס"ס (כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין ובחזקת שאין זבוח דוקא בספק מעשה כמ"ש בפריי ליי"ד) וי"ל התם וזבחת כח גברא דוקא בעינן משא"כ כאן כח נותן סגי ומ"ש ק"ס סי"א (ט"ס קס"ד) דכל ספק פלוגתא להקל בנט"י ועט"ז ח'. וצ"ע כעת בזה:

**סעיף כה**
ולכתחלה עמ"א י"ל נטל לטיבולו במשקה או שלא לאכול גרע טפי דטיבול במשקה לאו משום קדושה וכשמתכוין שלא לנט"י פסול. ויראה לטיבול במשקה א"צ כוונה

דכאן משום סרך תרומה ובטיבולו במשקה לאו משום סרך תרומה הוא עסי' קנ"ד וע' ב"י כאן והנה רשב"א גופא דפסק בעי כוונה באי סגי נותן או נוטל דלא כר"י בתוספתא עב"י וי"ל הרשב"א לשיטתיה דסובר דלא בעי כלל כח נותן א"כ קשה פ"ק דידים מ"ה הכל כשרים אפילו חש"ו מה אפי' אלא לומר דהני בני כוונה נינהו עם מעשה עיין בד"ה להרא"ה בית ששי שער שביעי משא"כ בסי' ט' כח נותן בעינן אין ראיה ועיין ע"ץ נ"ץ כתב עמ"ש הר"ב סי"א קטן פחות מבן שש כקוף דלאו בני כוונה והמחבר השמיטו דקוף נותן א"כ לא בעינן כוונת נותן ומ"ש הר"ב בסי"ב בקוף יש להחמיר דלאו בני כוונה נינהו לא אבין לו דכוונת נותן או נוטל סגי ומ"ש הר"ב ויש להחמיר בקוף דכח גברא בעינן כר"י וקטן פחות מבן שש כקוף ולא הוי כח גברא ומיהו בב"י כתב הטעם דכוונת נותן בעינן ומש"ה פסול בפחות מבר שית ולפ"ז הרב זיכה שטרא לבי תרי דהא בסי"ג משמע דנותן או נוטל לחוד סגי כת"ק דר"י בה"א ולמה הביא הא דהג"א בסי"א וצ"ע:

**סעיף כו**

במי מקוה עמ"א שאין מים נובעים ומכונסים שאין זוחלין כו':

**סעיף כז**

יש עמ"א לא הבינותי הספק דזוחלין לכלים נראה מ"ה פסול ושאני שאובים מדרבנן ורביעית מ"ה מהני. ואם הטביל עמ"ש בט"ז י"ט:

**סעיף כח**

שבקרקע עמ"א הראה לס"ז אות ח' ולא לס"ח ששם עיקר אלא כמ"ש שם דלהראב"ד מטבילין בשאובין ואפ"ה כתב המחבר בס"ו דשאובים הם באריתא ובגי' בגמ' חולין ק"ז א' אריתא אין נוטלין ואין טובלין בהכרח אריתא צינור שחקק לקבל צרורות וכלי הוא ובכלי המחובר לקרקע גרע טפי אף לבה"ג וע' בתה"א בית ששי שער ששי ושער שביעי נראה קצת סתירה שפעם כתב דאריתא כלי המחובר לקרקע ופעם כתב דלאו כלי הוא ביארתיו בט"ז אות י"ב יע"ש והבן:

**ומ"ש** המחבר שאובה שהמשיכוה כשר עי"ד סי' ר"א סמ"ה ג"ט בעינן וסמ"ו לא ע"ג כלים אפי' כלי גללים אבל מ"ש הר"ב יש להחמיר שיהיו ראוים לבלוע בנט"י יש להקל בכל ענין יע"ש:

**סעיף כט**

לא נטילה עמ"א אף לר"ת בס"ו דידו א' מהכלי משא"כ כאן ולענין זה לא הוי בכלל מאתים מנה:

**סעיף ל**
בנטילה עמ"א אף להחולקים בסעיף ד' כאן הואיל וידו א' בנטילה מברך על נט"י ויש בכלל מאתים מנה. ואף בטבל א' במים שא"ר לנט"י עמ"א אות ל"א אין מברך רק ברכה א' ענט"י נ"ל:

**סעיף לא**
המטביל עמ"א ועא"ר כ"ג בשם כ"ג דהאידנא נהגו אף טובלין בים הגדול מברכין על נט"י י"ל דמי הים ראוין לשתייה ע"י רתיחה עמ"א ק"ס י"ב ועסי' ד' אות כ"ה במ"א על המחבר קשה דכאן סתם משמע לעולם אפי' אין ראוין לנט"י מברך ענט"י ומשמע דיש לפסוק כפני יצחק בזה וצ"ע:

## סימן קס

**סעיף א**
שנשתנו עמ"א סוטה ט"ו ב' כלי חרס נתאכמו והחזירן לכבשן בעיא דלא איפשטא ופסק הר"מ בפ"ג דסוטה ה"ט לקולא וכמ"ש הכ"מ דלא נשוי פלוגתא רחוקה בין לר"י ורבנן (לשיטתיה דלא כרש"י יע"ש) ומ"מ בנט"י לא דלא איפשטא ספק בעיא לקולא. ועוד דלר"י כשירים ה"ה מים לנט"י כה"ג ומשמע כ"ז שלא חזרו אף דאפשר לחזור פסולים וצ"ע שאין נזהרין בזה ורוב מימות נשתנו מחמת עפרוריות מתולדתן עד שיעמדו זמן מה חוזרים לברייתן ואם היינו אומרים דל"ד לנתאכמו בכלי חרס דצריך מעשה חזרה לכבשונות משא"כ זה דבזמן תליא מלתא הוי א"ש וצ"ע. עמ"ש בט"ז א' אי"ה:

**סעיף ב**
בין מחמת עצמן עמ"א רכ"ב הט"ז א' ומ"ש בשם הרא"ש התוס' נמי כתבו כן חולין ק"ז א' ד"ה קפדיתו אחזותא וא"ת מתני' היא ומאי קושיא דלמא אחזותא מחמת עצמן ש"מ דכשר. ומ"ש ביי"ד סכ"ה וסכ"ז (ט"ס כ"ו) עמ"א בט"ז א' אי"ה:

**סעיף ג**
עשה עמ"א הביא ב' פירושים א' דנשתנו מברייתן ע"י מלאכה ואף בלא שינוי מראה ב' עשאו כשופכין ובט"ז ב"ג הארכנו בזה יע"ש ועב"י:

**סעיף ד**
נתכוין עמ"א דלא כט"ז אות ב' יע"ש במ"ש שם באורך:

**סעיף ה**
כלים עמ"א בדגים הכשיר וכן בכלים שלא יתבקעו משמע דכשר שאין המים עושה כלום ובירקות שלא יכמשו פוסל צריך טעם לחלק וצינן יין במים הא שלא יחמם שרי ע"ת בשם רמ"א הביאו א"ר ו' א"כ ה"ה ירקות שלא יכמשו ואם שהמים נבלעים בירקות אף את"ל שפולטין לאחר מעל"ע מה בכך וצ"ע ובירקות שיחזרו לכמות שהיו בזה

י״ל כן. מ״ש שנתות כו׳ יראה הטעם דנעשו כשופכין הא לטעם דנשתנו מתורת מים כמ״ש באות ג׳ ל״ש זה. מ״ש שאם נותן דבר שיריחו המים כו׳ אם נתכוין להשביתם שרי ומשמע אם נתן עשבי בשמים שנכמשו שיחזרו לכמותן פסולים אע״ג דמשביחן לא נתכוין לכך וע׳ בס׳ חמד משה. ומ״ש בס״ד באות ז׳ רש״י פוסל מי חטאת ששתו עופות שנופל מפיהם וחשיב מלאכה ה״ה אפשר בנותן דבר שיריחו דנבלע וחוזר אליו וצ״ע דל״ד להתם יע״ש:

**סעיף ו**

שהנחתום עמ״א ועט״ז ד׳ וסס״א אות ט״ו במ״א בשם תה״ד וא״ה שם יבואר:

**סעיף ז**

שלקק עמ״א בנמאסין נעשו כשופכים אבל שתו מהם תרנגולים וכדומה כשר לנט״י. ואפשר אפילו נתן להם במתכוין לא פסלום וצ״ע בזה. והביא מ״ש בבדק הבית פה דברי הר״מ דמקוואות פי״א ה״ט וכתב דוקא לענין תרומה כו׳ ומתה״ד ר״ס אין ראיה כ״כ די״ל ביש יותר מרביעית הא להשלמה לא ועא״ר אות ט׳ ובלח״מ פ״ו מה״ב צידד בזה יע״ש:

**אם** נפל מים כשרים מועטים לתוך מרובים פסולים ואח״כ נותן מים כשרים עד שנתרבו להכשר אפשר דכשרים לנט״י אע״פ שאין רוב נגד כל מי התערובות:

**אם** נפל בגד שלא במתכוין למים ונטל משם ומיצה מהם המים היוצאים למ״א אות ד׳ כשרים הם ולט״ז אות ב׳ פסולים ועיין תה״ד ר״ס ספוג מוצץ כיונה התם במתכוין יע״ש. ועסי׳ תנ״ה בנתערב מעט מים שלנו עם שלא לנו י״ל דבעי אח״כ רוב נגד כל המים דכבר נתחממו המעט ברוב וא״ה שם יבואר בזה בהג״ה. מים ששתה נחש מהם אין נוטל ידיו עא״ר אות י״א:

**סעיף ח**

שהיס״ב ורש״ל אוסר ביס״ב מ״א ועט״ז אות ז׳ ומיהו אף למאן דמחמיר בחמי האור י״ל הטעם דחשיב נשתנו מתורת מים ע״י יס״ב דהוי בישול דידהו כמ״ש רש״י חולין ק״ה ב׳ ד״ה סולדת נכוי״ת יע״ש אבל מעיינות חמין נובעין אף שיס״ב משקל במנא שפיר דמי דלא נשתנו מברייתן עיין סעי׳ ח׳ י״ל בהא כשרים לנט״י וע׳ רש״י חולין ק״ו א׳. ואם ציננו לחמי אור לרש״י ק״ה ב׳ משמע דאסור:

**סעיף ט**

חריץ עמ״א ולא הבינותי דצינור נמי לאו כלי אם לא בחקק לקבל צרורות עמ״ש בקנ״ט במ״א אות ח׳ הארכנו בזה:

**סעיף י**

אין עמ"א להמכשירין בקנ"ט סי"ד במי מקוה די לנט"י רביעית א"כ הוי מקוה שלם לנט"י הואיל ומרים הם גזרינן אטו במנא ולמאן דסובר מקוה בעי מ' סאה בהכרח סובר כאן כרש"י ורשב"א אף מחוברין אין טובלין ידים דבמופסקין תיפוק ליה דבעינן מ' סאה ועא"ר אות ט"ו, ולפ"ז להר"ב שם שהגיה דיש להחמיר לכתחלה סמך כאן על התם ודוחק. ואע"ג דחמי טבריה מעיין הוא ודי לכ"ע ברביעית הואיל והפסיקו תו הוי רק מקוה:

**סעיף יא**

אין מטבילין עמ"א והרר"י סובר כיש מכשירין לעיל בקנ"ט סי"ד לנט"י א"צ מ' סאה ולגוף פסולים דליכא מ' סאה גזריגן כו'. ולי העני יש בכאן קושיא אחת וזו תוארה:

**קשיא** לי אמה דפסק המחבר דבת בירתא אסור כחזקיה דרביה דר"י (עיין ר"ש פ"ק דידים מ"ג הגירסא בחולין ק"ו א') הא סתם מתני' בפ"ק דידים מ"ג המים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשירים משמע אף דפסקינהו בבת בירתא ומופסקין לגמרי הם ועוד בתוספתא פליג רשב"א בפסקינהו בבת בירתא דאין נוטלין לידים ומינה ת"ק במשנה אף פסקינהו כמ"ש הר"ש שם וא"כ היה לפסוק הלכה כסתם משנה דלא גזר אטו מנא וכבר הוקשה זה להכ"מ פ"ו דברכות ה"ח ותי' דיש לחלק בין פסולם ניכר דלא אתא למטעי כך דנפסלו משתיית בהמה דניכרין בטעמם או במראיתם לא גזרינן דיכירו הכל מה שא"כ חמי טבריא בציננו והן אמת שיש לתמוה שזה לפירש"י חולין ק"ו טעם פיסול חמי טבריא משא"כ הר"מ ז"ל כתב הטעם שאין ראוין לשתייה דהיינו מרים המה וכהרר"י וכמ"ש המחבר בכאן וא"כ קשה ולזה י"ל דמשנה פ"ק דידים מים שנפסלו משתיית בהמה בטיט הנרוק מיירי כפי הרי"ף וכמ"ש הר"מ בה"ט ונט"י הקילו כמ"ש הלח"מ שם ומש"ה לא גזרו אטו מנא דניכרין במראיתן עכורים מטיט ולא יבא להתיר במנא משא"כ חמי טבריא צלולין אע"ג דמרים המה לא יבחין ויתיר במנא כסבור מים אחרים המה משא"כ המחבר בס"ט השמיט דעת הר"מ לגמרי רק פי' הרא"ש ור"ש ושאר פוסקים דמים הנרוק פסול בקרקע ומיירי במרים ומלוחים וא"כ אמאי פסק כחזקיה נגד סתם משנה דידים ולכאורה המחבר זיכה שטרא לבי תרי ובשלמא הטור וראי"ש י"ל מפרשים כרש"י דחמי טבריא ראוין לשתייה רק חמין שלא היו להם ש"ה משא"כ המחבר. שוב ראיתי לתה"א בית ששי שער שני כתב אע"ג דר"י כת"ק כחזקיה קי"ל יע"ש והיינו דחזקיה כתנא חשיב ופליג על המשנה וכרשב"א ולפ"ז אין חילוק בין חמי טבריא למים מרים ומלוחים והבן ועיין א"ר אות י"ז:

**סעיף יב**

שאין עמ"א ועסי' קנ"ט אות י'. עב"י בשם הרר"י משמע דוקא כשאדם יכול לשתות ע"י הדחק יע"ש ומים הבלועים מאיסור אע"פ שא"ר לאדם כלל איסורא רביע עליה ול"ד למ"ש הב"ח בטעם פיסול גילוי מים שא"ר לאדם דמחמת סכנה הוא וכמש"ל מזה:

**ודע** דטיט הנרוק אי פרה שוחה ושותה מהם כשרים לנט"י בכלי אע"פ שנשתנה מראיו לא פסול דוקא קומוס וקנקנתום וכדומה וכמשנה י"א פ"ח דפרה כר"ע ואף דהתי"ט כתב שם מי ביצים בטבען כך י"ל שאני מי חטאת דחומרא החמירו בה. גם למ"ש הרע"ב שם דאין מים חיים בכלי קשה מ"ש ביצים או אדמה וחרסית:

**עוד** אבאר לך כי שינוי מראה פוסל במקוה אבל לא במעיין ע"ד ר"א סכ"ה והוא מראב"ד בספר בעלי הנפש בשער המים (ד"ב דף פ"ד א') ויש לנו בזה הערה אחת וגדולה הוא אלי כי לכאורה יראו חשיבות המעיין במחובר דוקא הא משקל במנא לנט"י אף מעיין אם נשתנו מראיו בעודם במים וכ"ש אח"כ דפסולים לנט"י אבל מדברי הר"א ז"ל בבעלי הנפש שם לא משמע כן שכתב מעיין אין שינוי מראה פוסל בו דוקא לנדה וזבה ושאר טבילות דלא בעינן מים חיים אבל קידוש מי חטאת פוסל בשינוי מראה וכן מצורע בסוטה (ט"ו) נתאכמו פסול דומיא דמים חיים עכ"ל הנה בג' דברים כתיב מים חיים בזב זכר ומצורע בשחיטת הציבור ובמי חטאת ע' פ"ח דמקוואות מ"ח בר"מ ור"ש ובפ"ט דמקוואות ה"ח בר"מ בזה וקידוש מי חטאת תלושין הם בצלוחית ואפי"ה אי לאו דמים חיים היה כשר ממעיין בשינוי מראה האם נאמר כן בנט"י ולא יליף מחטאת דיש בו כמה חומרות ומיהו הא ודאי דוקא כששינוי מראה בעודן במעיין נפל סמנים לתוכן אע"פ שנתלשו י"ל כשרים לנט"י אבל אם נשתנו לאחר ששאבו בכלי לא. ולפ"ז מ"ש המ"א אות ב' ראיה מחמת עצמן מפרה דכשר ק"ו לנט"י י"ל התם ממעיין ונשתנו מעצמן במעיין אין פוסלים משא"כ במנא וכ"ש מי מקוה והבן זה. והוי יודע טיט הנרוק דפרה שוחה ושותה מהן משלים נמי לרביעית (תרומה כ"ש לחולין) זבחים כ"ב א' אפי' רביעית מצומצם עם הטיט שרי ואמנם שם נאמר פר"ה דוקא ובר"מ פ"ח דמקואות ה"ט פר"ה ובתוס' זבחים כ"ב א' ד"ה אפילו תמהו ע"ז דבמקואות (וידים) הזכיר בהמה והיינו נפסל מכלב ומ"מ צ"ע דאחר שהר"מ כתב בלשון הגמרא פרה למה כתב המחבר כלב ד"י"ל כל שאין פרה שותה מהם אף שהכלב שותה פסולה וצ"ע בכל זה:

**סעיף יג**

או עמ"א בספק אם יש כשיעור ספק חסרון חכמה וכ"ש כה"ג לאו ספק כלל ואפי' את"ל בדרבנן שאין לו שורש מ"ה ספק וחסרון חכמה מהני כאן גרע טפי דהא יכול לשער בקל ועא"ר אות י"ח. ומ"ש בשם הר"ש פ"ב דידים מ"ד דלא כלשון הש"ע א"ו א"ו ובפתיחה

כתבנו דאפילו למ"ד ס"ס לחומרא אף בדרבנן מחמירינן כאן טהרו חז"ל והקילו יותר משאר ספיקות ועיין מ"ב פ"ב דמקואות ובפתיחה הארכתי. ותה"ד בסי' רס"א אך מה דמוזכר בפוסק א' לאסור ובשני יש הוכחה להתיר אין להתיר הואיל ואין מפורש ועב"י (וכללא ממשא ומתן קשה ללמוד דין וכ"ש היכא שמפורש בא' להיפוך ואי"ה בכללים אבאר זה) ומ"ש בשם רש"ל עא"ר אות י"ט שספק לו אם הסיח דעתו קיל טפי יע"ש ובאמת בב"י בשם הר"ר מנוח פי' ספק טמאים או טהורים אידים קאי כלומר שמר ידיו וספק אם הסיח דעתו וכיש"ש והב"י פי' עוד ספק טמאים אם מים פסולים או כשירים והוי כטמאים וטהורים יע"ש ובפתיחה עמדנו ע"ז דהאידנא כ"ע טמאי מתים והמים טמאים ומתני' י"ל לתרומה כו' ומ"מ קשה כשירים או פסולים הוי בכלל ספק נעשו מלאכה או לאו. מ"ש בפתיחה ממ"ד פ"ד דטהרות הכוונה עמ"ש הר"ש תוספתא הבית עם משקין הובא בפי"ד משא"ה ה"ה יע"ש והבן:

**סעיף יד**

מי שלא נטל ידיו עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ט' מזה ועא"ר.

**סעיף טו**

לא נפסלו עמ"א תה"ד סימן רנ"ט. ואע"ג די"ל דיש הרבה מים יותר מרביעית אפ"ה אין לחלק ומינה בנטל ידיו מהם פסולים תו לחבירו אפי' היה רביעית ושפך בב"א:

**סעיף טז**

השלג עמ"א ובקס"ב אות י"ז משמע דיבחושים וברייתי המים אם לא ריסקן אף לטבילה בקרקע במ' סאה לא הוי טבילה כלל אף למאן דמתיר בשלג ועש"ך י"ד ר"א אות ע"א מזה. וע"ש דשאיבה אין פוסל בשלג וברד ויראה היה יבחושים וכדומה כל שלא ריסקן ונטלן למקוה כך ואח"כ ריסקן שם כשירה עש"ך שם אות ע'. ועסי' ש"ך בט"ז אות ט' ואי"ה שם יבואר. ועסי' קנ"ט בט"ז אות ד' מתיר לטבול בשלג ומיהו הט"ז והמ"א כתבו שצריך מ' סאה וי"ל ברביעית מכונס הואיל ואיכא ס"ס לאיסורא שמא בעינן במקה מ' סאה כבסי' קנ"ט סי"ד ושמא שלג בלא ריסקן אין טובלין בו ואף שהמ"א באות י"ג בשם הר"ש דאפי' כל הנך ספיקות טהור זה בספק מעשה די"ל ס"ס לא הוי כרובא (עיין פ"י בקו"א לכתובות בסוגיא דפ"פ) משא"כ ס"ס דפלוגתא הוי רבים האוסרין וכל כה"ג אף מאן דמתיר ס"ס לחומרא בדרבנן בס"ס דפלוגתא לא דהוי רובא לאיסורא ממש. ואי"ה בספר שושנת העמקים יבואר זה:

**סעיף יז**

במים לבד לאפוקי מי פירות מ"א אבל שלג וכדומה אהא לא פליגי י"א הללו סוברים ג"כ דמותר:

**סעיף יח**
אדום לא עמ"א בס"א אות ב' ודוקא מים שנשתנו פסולים הא זה בתולדה הוא כך כשירים ועמ"ש בט"ז אות ך' ביבחושים אדומים מה שיש לעיין ביה:

**סעיף יט**
שכל עמ"א מ"ש בהג"ה מי דבש דעיקרן מים ועסי' תס"ב אות ו' במ"א צ"ע במי דבש אם הוי מי פירות לענין חמץ ונ"ל דאע"ג לענין נט"י חשיב מים מ"מ אין מחמיץ) בטבעו. ומ"ש דאשתני לעלויא לא מיפסלו (ול"ד לאות י"ח יין דבטבעו כך משא"כ זה נשתנו המים מתולדתן) ומיהו מי כרכום וכדומה לא נשתנה לעילויא מיקרי דאין משובח המים בטעמו מפני זה וצ"ע:

**סעיף כ**
שבאי עמ"א ע' תרומת הדשן סי' רנ"ט מ"ש בזה:

**סעיף כא**
מחצי לוג עמ"א הר"ש פ"ק דידים מ"א עב"י בכאן הביאו:

**סעיף כב**
חצי לוג עמ"א ט"ס סי"ד וצ"ל סי"ג באות כ"א דהכי ראוי לפום שיעורא בלוג ומחצה שאין כאן הרבה בני אדם כ"א ב' ב"א ותי' כוי יע"ש:

## סימן קסא

**סעיף א**
שלא עמ"א דכשלא נגד הבשר מאיס ומקפיד הוא עליו:

**סעיף ב**
וטיט היון עמ"א ועט"ז י"ד קצ"ח אות י"ט ועש"ך שם אות כ"ה בציפורן העומד לקלוף יש מחמירין אע"פ שאין טיט תחתיו ה"ה כאן יש ליטול צפרנים בכל ע"ש מה"ם גופא משום נט"י:

**סעיף ג**
במיעוטו עמ"א דלגבי נטילה רוב היד הוי רובו ואין מקפיד וחוצץ אע"ג דבטבילה כל אלו מדרבנן כל דתיקון רבנן בנט"י כעין של תורה תיקנו יע"ש:

**סעיף ד**
אין עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה יע"ש:

**סעיף ה**
הטיט עמ"א דבטלה דעתו אצל רוב בני אדם ועב"י דאפשר לקולא נמי אם אחרים אין מקפידין והוא מקפיד יע"ש. ומ"ש לגרר בשבת עא"ר אות ה' יע"ש עמ"א ו' אי"ה מזה:

**סעיף ו**
מקפיד הוא עמ"א בנט"י ספיקו לקולא אף בפלוגתא דרבוותא ובזה צ"ע ועב"י:

**סעיף ז**
היה עמ"א זבחים צ"ח ב' (ט"ס פ"א וצ"ל פרק אחד עשר יע"ש) וברי"מ פ"ג ה"ז דמקואות דאחד לא קפיד אבל אתרתי אע"ג דרגיל בהן מקפיד וה"ה בכל הדברים החוצצין אי אירע שנים ביחד ורגיל בהן היינו הך איבעיא ויש לראות מיעוט המקפיד דרבנן הוא והיה לן למיזל לקולא אף בטבילה וכ"ת אוקמיה אחזקה הא בורכא דבספיקא דדינא ל"ש אוקמיה אחזקה כמ"ש בפריי ל"ד ובס' ש"ה ועוד אפי' בספק דגוף המעשה קי"ל ספק טבל כו' וצ"ע:

**סעיף ח**
שהדיו עמ"א דהוי כמו צבע:

**סעיף ט**
גלדי מכה עמ"א דאם מצטער אף שמקפיד אפשר שאין חוצץ עא"ר ט':

**סעיף י**
אפי' עמ"א עיין אות ד' דמים שע"ג הטבעת טמאים ואין מטהרין בשניים ולא בטיל הטבעת ע"ג היד כמ"ש בט"ז:

**סעיף יא**
בשעת המלאכה עמ"א וכ"כ הט"ז אות ד' בזה:

**סעיף יב**
לכף היד עמ"א בשם הזוהר ומ"מ מלא חפני דטיבותא יש ליטול בשפע:

**סעיף יג**
כדעת הא' עמ"א בי"ד ר"י"ז ס"א משום שלא יהא נדר ומ"ש דבמלוכלך כו' יש"ש כ"ח כ"א אין כעת ת"י ואי"ה יבואר:

## סימן קסב

**סעיף א**
דברי הגאונים כו' עמ"א ביאור דבריו בפ"ב דידים מטמאות ומטהרות עד הפרק כיצד נטל ראשונים עד הפרק ושניים חוץ לפרק ידיו טהורות ראשונים ושניים חוץ לפרק ידיו טמאות ובסוטה אמר רב הנוטל צריך שיגביה ידיו תנ"ה נוטל יגביה ידיו שמא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים והביא ע"ז ג' שיטות א' הרא"ש וסייעתו הידים מטמאות מים ראשונים ומטהרות שניים לראשונים עד הפרק שהוא מקום הנטילה הא חוץ לפרק אין ראשונים טמאים שם ואין שניים מטהרין הראשונים אם זבו ראשונים מתוך הפרק לחוץ לפרק ושם ניתן מים שניים טמאים הראשונים ושניים וזה שאמר כיצד נתן ראשונים עד הפרק ולא יצאו וזבו משם חוץ לפרק אף ששניים זבו משם חוץ לפרק טהור דכבר נטהרו ראשונים ושניים ואין כאן מים טמאים אבל אם זבו ראשונים

חוץ אין השניים מטהרין ראשונים שלא במקומן ואח"כ כשזבים לתוך הפרק נטמא היד וז"ש רב הנוטל יגביה ידיו תנ"ה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים בשלא נטל מרביעית בב"א דאז איכא מים ראשונים טמאין וה"ה אם משפילן מתחלה ועד סוף שפיר דמי דלא זבו מפרק חוץ לפרק אלא מסתמא בתחלת הנטילה ידיו ראשי אצבעותיו למעלה הזהיר שלא ישפילום עוד כ"א אחר הניגוב ואה"נ אם השפיל תחלה ונתן מים שניים וכבר נטהרו המים יוכל להגביהם קודם הניגוב וכמתני' דידים פ"ב מ"ג (ולפ"ז קשיא לי תרתי א' מה הוא הלשון בסוטה דף ד' ב' שמא יצאו המים הא ודאי יצאו כיון שתחלה היו ידיו למעלה זבו מים מפרק לחוץ ואמת בראש"ש פכ"ה ק"ו הגירסא כדי שלא יבואו המים כו' ובטור שלא יבואו ולית מלת שמ"א וכפי הנראה הוא גירסת הרשב"א מלת שמ"א. שנית מ"ש בב"י ישפילם מתחלה ועד סוף הא עד שיתן השניים ד') וא"כ לרא"ש אם רביעית בב"א לית מים טמאים או משפילם מתחלה עד שיתן מים שניים שפיר דמי אף מגביה קודם הניגוב כדאמרן הרי ב' קולות א' רביעית בב"א או משפיל כו' שרי וחומרא דאף נותן מים בשפע עד חיבור היד והזרוע אפ"ה צריך זהירות שאם הגביה תחלה צריך להגביה עד הניגוב. והרשב"א בתשובה כתב שלפיכך לא זכר דברי רב בסוטה בדיני נט"י דרב לשיטתיה דאמר בחולין ק"ו ב' לחולין עד קשרי אצבעות ולתרומה עד חיבור היד והזרוע והחששא הוא שא"א לצמצם שמא יתן מים ראשונים קצת יותר חוץ לאצבעות ויטמאו שם (הואיל לתרומה טמאים שם עד חיבור היד וזרוע ה"ה חולין משום סרך תרומה) והשניים יתן רק עד אצבעות ולא טהרו לראשונים או איפכא ראשונים עד אצבעות ושניים יותר ויטמאו שם בכף היד ולית מים שניים לטהר השניים ומש"ה צריך להגביה דוקא מתחלה ועד סוף דאם ישפילם אכתי איכא הך חששא שמא יתן השניים קצת למעלה מראשונים או למטה מראשונים ויזובו אח"כ הראשונים או שניים על אצבעות ויטמאו לנך דוקא הגבהה מתחלה ועד סוף עד לאחר הניגוב (הא נתן ראשונים ושניים בצמצום לא חיישינן דהואיל ומשום סרך תרומה הוא לא החמירו יותר וכמו בתרומה מטהרין שניים ראשונה במקומן ה"ה לחולין אף דהוי לחולין שלא במקומן) וההיא דרב רק לחולין אתמר הא לתרומה ליתא להאי דינא ומש"ה השמיט בשער הקדושה דין דרב דפסק כאידך מ"ד בחולין לחולין כמו לתרומה וכפי' הרי"ף דעד חיבור היד וזרוע א"כ ל"ש דינא דרב דצריך ליתן מים א' וב' עד חיבור היד ואם שמא יתן יותר שם אין מקום טומאה כלל (והגירסא בסוטה מלת שמא יבואו יתיישב לפירוש הרשב"א ז"ל) והמשנה דידים אפשר מפרש כמו לרא"ש נטל ראשונים עד פרק היד וזרוע ולא זבו חוצה ושניים אפי' זבו חוצה כשר א' וב' זבו חוצה טמא שאין שניים

מטהרין לא' שלא במקומן אלא דא"כ אכתי למה השמיט הך דינא דאם הגביה בתחלה צריך עד סופה כן ואפשר דהרשב"א התנצל א"ע מה שהשמיט דין דרב לשיטתיה משא"כ לכתוב דין חדש כו'. שוב ראיתי להדרישה תירץ זה דמסתמא לא חיישינן שיזוב ממקום למקום ומשנה דירים אם ידוע כך יע"ש ולהרשב"א ב' חומרות הא' השפלה אין מועיל וגרוע היא ורביעית. בב"א נמי אין מועיל והיינו מדכתב הב"י לערוך אין מועיל מטביל ורביעית דהיא שיטה ג' דאף חוץ לזרוע מקבלים המים טומאה היה להרשב"א לרב בחולין אם נוטל ראשונים קצת יותר מאצבעות מקבלים המים טומאה ושניים לא יגיעו לשם ה"ה במטביל ורביעית בב"א נמי כמו לערוך ויש לעיין בזה דלערוך שפיר דחוץ ליד מקבלים המים טומאה א"כ במטביל והוציא חוץ למקוה נטמאו המים חוץ ליד ויזובו ליד וכן רביעית משא"כ להרשב"א דסרך תרומה לחומרא דחוץ לאצבעות מקום טומאה ה"ה דיש שם מקום טהרה ברביעית בב"א וה"ה בטובל. והמחבר כאן שכתב והיינו כו' הוא דעת הרשב"א ואליביה דפסק הרא"ש בסי' קס"א ס"ד דלחולין די עד אצבעות ורב לחולין מיירי (וכן מטין דברי הר"מ ז"ל פ"ו מה"ב הלכה ט"ז הביא דין דרב לחולין ובפי"א ממקואות הלכה ד' הביא המשנה דידים וכהי"א לא הראה לדין דרב דל"ש בתרומה והבן) ואפ"ה כתב דמטביל כו' ועל הר"ב קשה דלהרשב"א השפלה ודאי אסור אם לא שהגי"ה ראשונה וה"ה אם משפילן צריך להיות אחר הג"ה ויש חולקין דהוא הרא"ש דלדידיה אף לחולין ונוטל עד הזרוע אפ"ה יש חששא שלא יזובו המים צריך להיות לרא"ש קולא אם משפילן שרי. והנה המחבר כתב "שלא" יצאו מים ולרשב"א היה לומר "שמא" יצאו מים כו' גם תי' הדרישה שכתבתי לעיל אין מובן לי. ועמ"ש בט"ז אי"ה אות ב' במ"ש וי"א הוא הערוך והרר"י לא הרא"ש או אפשר מהרי"א ז"ל וכדבעינן למימר שם אי"ה. ועט"ז א' ולבוש כתב וי"א ואי"ה שם יבואר:

ראשי אצבעותיו עמ"א לשון רש"י סוטה ד' ב' וברמ"א א"א לומר כן דבקס"א מבואר ב' הדיעות וגם כאן סיים המחבר כשאין נוטל כ"א ראשי אצבעות אלא כוונתו דלא יגביה הרבה שא"כ יזובו המים תחת בגדיו ולא ינגבם שם ויחזרו ויטמאו כו' והב"ח מפרש כו' וברמ"א א"א לפרש כן דסובר דמשפילן נמי שרי:

**סעיף ב**

ג"פ עמ"א עיין בדברי הגאונים לרא"ש חששא שזבו המים מקשר לגב היד ושניים אין מטהרין שלא במקומן וכשישפיל אח"כ יזוב מים טמאים לאצבעות ובג' פעמים ודאי הלכו להם כל צחצוחי מים ראשונים מהיד לארץ ואם ישפיל קודם הניגוב לית לן בה וכ"ש קודם מים שלישים יטהרו לראשונים במקומן כו' וכמו בשטיפת הבשר ממלח

לכתחלה ג"פ מה"ט הוא שלא ישארו צחצוחי מים ראשונים כלל. והא ל"ק דיטמאו מים א' לשניים וכן שניים לשלישים חוץ לקשר הא לא אמרינן דרק אין מטהרין שלא במקומן לא שניתוסף טומאה ביד עצמה. א"נ מאן דמתיר בג"פ כרשב"א דחשש שמא מים ראשונים הלכו חוץ לקשר ושניים עד הקשר או להיפוך משא"כ כשנתן ג"פ כולי האי לא חיישינן (ושניים מטהרים ראשונים חוץ לקשר דלתרומה הכין הוא עט"ז א"ב) ולפ"ז לרא"ש אה"נ דג"פ לא מהני דראשונים יטמאו לשניים. ואזיל לשיטתיה כי סובר סברת המחבר הוא דעת הרשב"א עיין מ"ש בדברי הגאונים בזה:

**סעיף ג**

הנוטל עמ"א הביא דברי הרשב"א בתה"א בית ששי שער שלישי ד' קנ"ט ב'. ובקצר השמיט זה בפרק שלישי ואדרבה בשער שני הביא דעת הראב"ד דאפי' נוטל מרביעית צריך להפסיק בנתיים ושניים מטהרין ראשונים (יע"ש ד' ל"ו ב' ד"ב) וסיים בקצר למ"ד הנוטל רביעית בב"א א"צ מים שניים הא דצריך להפסיק כשנטל חצי יד ואח"כ חצי הנשאר דצריך לנגב דלא יטמאו המים של עכשיו לחצי המים הראשון ואינו כהלכה דאין נטילה לחצאין עכ"ל והנה המחבר פסק דרביעית בב"א על שתי ידיו בב"א א"צ מים שניים ובסעיף ג' פסק דטופח ע"מ להטפיח אין המים שבחצי היד מטמאין לחצי העליון ואמנם ידו א' משטיפה גדולה אין מבואר כאן ומשמע בבל ענין בעינן מים שניים אם לא רביעית על שתי ידיו בב"א אז ליכא מים טמאין וא"צ מים שניים לטהרם וא"ה באות ט"ו וט"ז אבאר עוד ובט"ז סוף הסי' א"ה אבאר מענין נט"י. ועיין בפ"ב דידים מ"ב ומ"ג בר"ש מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

מים רבים עמ"א ועיין מ"ש א"ה באות ט"ז מזה:

**סעיף ה**

טופח עמ"א האדון ז"ל פירש דיעבד ולכתחלה לא אף טופח להטפיח דמשנה דפ"א דידים מ"א סתמא תנן אין מוסיפין על ראשונים וא"ש בגיטין ט"ו ב' בעי אילפא ידים טהורות לחצאין וקפשיט מרבי ינאי אין ידים טהורות לחצאין בטופח להטפיח הא תנינא חיבור דלמא למקוה יע"ש ולא פשיט ממשנה פ"א דידים מ"מ אין מוסיפין על ראשונים אלא אילפא דיעבד קאמר ופשיט מר' ינאי אין טהורות אף דיעבד ומיבעיא בטופח להטפיח טהורות דיעבד או לאו ואסיקנא בתיקו הא לכתחלה ודאי לא. ול"ת מחמת שאין עושין ספק דרבנן לכתחלה הוא דאין עושין כן אלא ודאי הוי ואפשר עוד מלת דלמ"א דיחוי הוי ומשמע דנפשטה האיבעיא (עיין ריש במה טומנין בשבת דפסיק דלמ"א כתבו הפוסקים דאדיחויא לא סמכינן לא מטעם ספק דרבנן לקולא עב"י) ועסי'

ק"ס סי"א ומ"א י"ג ותס"ז במ"א ב'. ומ"ש פיו צר אין ליטול עא"ר ח' דבכלי שופך בלי הפסק מודה הב"ח דמותר. ועא"ר ז' דאם שופך ג' פעמים דמים א' להעביר הלכלוך מסירו לחצאין ולי צ"ע די"ל לכתחלה לא ויש לחוש לתה"ק בית ששי שער ב' דמים שבחצי יטמאו לחצי העליון עב"י כאן:

**סעיף ו**

בשנייה עמ"א דוקא אין נטילה לחצאין הא לטהר המים מטהרין אף לחצאין:

**סעיף ז**

נטמאת חבירתה עמ"א דצריך ניגוב לבי ידיו אף לראשונה דאין מים שניים מטהרין ראשונים כ"א הטומאה שמחמת יד זו ולא כאן שיש במים ב' טומאות (עמ"ש אי"ה באות י') ואע"ג דאין משקה מטמא אחרים עד שיהיה בה רביעית ועל עצמו בכ"ש למ"ד כן בתוס' פסחים י"ד א' ד"ה דאיכא בטומאה דרבנן י"ל בנט"י החמירו בזה ותר"מ ז"ל פ"ד מה' ט"א ה"ב פסק דמשקין מטמאין אחרים בכ"ש חוץ לפסול נויה בעינן רביעית:

**סעיף ח**

שישפוך עמ"א כתב דראוי לשפשף בשפיכה א' א"כ צריך לעשות בב"א. ובשם רש"ל הביאו הב"ח וט"ז אות ו' ולא מועיל שפיכה שנייה דאין המים מטהרין שלא במקומן ואח"כ ישפיל ונטמא ידו. ומ"ש נטמא אוזן הבלי אפשר הוא סברת עצמו דמש"ה יעשה כן דאל"כ נטמא הכלי ואח"כ נטמא יד הראשונה כבס"ח שפשפה בראשו ונגע בהם ידו טמאה וא"י מאי איריא ידו הראשונה (השמאלית) דזה פשיטא ממים שבאוזן הכלי מיד חבירתה והוא בסעיף ז' ומסעיף ח' יש ראיה שיד ימין שנטל בראשונה כשלוקח אח"כ הכלי בימין יש מים טמאים על האוזן מיד ימין וחוזרים המים מאוזן הכלי ומטמאים לימין כמו שפשף בראש ונגע. גם מ"ש יש תקנה שיטול ב"פ זהו לטעם אוזן הכלי דבשניים ליכא מים טמאים משא"כ לטעם רש"ל יש חשש אפי' ישפוך שניים אם ישפיל קודם הניגוב ידו טמאה כמ"ש בט"ז ו' וכבסעיף א' דשלא במקומן אין מטהרין ועט"ז וצ"ע:

**סעיף ט**

על כל א' רביעית עמ"א דמשמע אם שפך רק יד א' רביעית ושפשפה בחבירתה שאיו נטילה ידו טמאה ועמ"ש בס"א:

**סעיף י**

על השנייה עמ"א הביא דברי ש"ש בפרק כל הבשר סי' ל"ג הביאותיו בט"ז אות ו' והארכתי והנה השמיט הדין השני שם שמבואר כאן בסעיף ז' אם לאחר מים א' נגעו ידיו זו בזו צריך ניגוב דוקא י"ל הטעם דהוי כב' טומאות א' מים שעל ידו מחמת היד

השנית נוסף טומאה שנגעו המים במים שביד שנייה הלכך צריך ניגוב משא"כ דין ראשון כששפך ב"פ על יד א' לית מים טמאין (דשניים טהרו לראשונים) אע"ג דנגע באין נטולה ונטמא המים שבידו הנטולה לית ב' טומאות וא"צ ניגוב כמ"ש בט"ז באורך ומ"מ צ"ע שהרי המחבר כתב כאן אם נגע אחר בעודם לחות צריך ניגוב דוקא והיינו שכבר נטל ב"פ אפ"ה ניגוב ומה לי אחר או ידו השנייה הא לית כאן ב' טומאות כ"א טומאה אחת ודוחק לחלק בין אחר לידו השנייה. ועם זה יתיישב מ"ש הר"מ בסעיף ז' וכ"ש אם שלא יגע בידו שנטל פ"א לידו שנטל ב"פ הא בבר כתבו המחבר בסעיף ד' ועא"ר אות י"ד ולפי מ"ש א"ש דכ"ש לומר כמו בשפך על כל יד פ"א ונגעו צריך ניגוב דוקא ה"ה בשפך על אחת ב"פ ונגע בחבירתה דהראשונה שנשפך ב"פ צריך ניגוב דוקא ומודינא שיד שלא נטל כלל קיל טפי וא"צ ניגוב כי המים שקיבלה מהיד הא' טהורים היו ונטמאו עתה מחמת עצמה ודאי נטהרו אח"כ כששופך עליה ב"פ וכ"ת מים א' מטמאין ומים אחרים הא בורכא דאין מים מטמאין ע"ג יד זא"ז אלא שניים מטהרין ראשונים ה"ה זה ועמ"ש בט"ז ו' מזה באורך:

**סעיף יא**

א"צ לכל זה עמ"א וא"צ לכל זה קאי שלא יגע ידיו זו בזו וא"י הא כבר כתב לעיל זה ועא"ר אות י"ג וצ"ע:

**סעיף יב**

שתי עמ"א דוקא נתכוין תחלה ונטלן יחד חשיב כיד א' אבל אם דעתו ליטול כ"א בפ"ע בנטילה זו ונגעו מטמאין זא"ז כמבואר בקנ"ט סעיף ו' עמ"א שם אות ז' ותח"ד סי' רנ"ט יע"ש בזה:

**סעיף יג**

אם עמ"א ועב"י דזה למ"ד עד קשר אצבעות ומ"מ מקום טומאה עד הזרוע כמ"ש מהרי"א ע' מ"א בדברי הגאונים או לערוך ועא"ר אות ט"ז יע"ש ואין להאריך:

**סעיף יד**

בראשו בכובע שבראשו מ"מ הא בשערות אע"פ שלא חיכך טמאות ועא"ר י"ז ועסי' ד' סי"ד ולפ"ז במניח תפילין ש"ר לדעתו צריך ליזהר שלא יגע כלל בשערות ראשו וצ"ע:

**סעיף טו**

טמאה עמ"א הר"ש בפ"ב מ"ב דידים ועתי"ט פ"א מ"א ד"ה ואין מוסיפין דאתו משירי טהרה ועמ"ש אי"ה באות ט"ז מזה ובאות י"ז:

**סעיף טז**

מטהרים בשפשוף עמ"א הנה נט"י צריך שיחיה בכלי רביעית וישפוך על כל יד חצי רביעית ואף אם על יד א' פחות מחציו אם בין שניהם רביעית נמי כשר ונטהרו הידים

ורק המים נשארו בטומאתן ואין מטמאין היד ואם שפשף דהיינו ניגוב בכותל וכדומה שפיר דמי וכי אמרי' דבעינן מים שניים לטהר ראשונים אם רוצה לאכול כך ומיהו ז"א בקכ"ח סי"ב וי"ג דאף במים שניים הואיל והיה שם מתחלה מים טמאים כאלו אוכל לחם טמא יע"ש. ואמנם הרע"ב פ"א מ"א דידים אסברה לן דודאי אם נטל כל יד בפ"ע מחצה רביעית ולא מים שניים (ולא היה שפיכה גדולה כ"כ או דלדידן לא פסקינן כך עמ"א אות ג') ומנגבן במפה אם חזר ונגע במפה ידיו טמאות ומש"ה אורחיה דנוטל שניים לטהר ראשונים יע"ש ומ"ש התי"ט משירי טהרה י"ל דא"צ אלא כמ"ש וע' לבוש האריך. ומ"ש המ"א קכ"ה במפה בלבוש סיים כן דנבלע במפה ולית בעין אבל מדברי הרע"ב פ"א מ"א דידים משמע במפה אם חזר ונגע במפה לאחר שגמר הקילוח ידיו טמאות וע' ריש אלו דברים ואי"ה בה' סעודה אבאר עוד ובט"ז אות ז' ואי"ה אבאר עוד:

**סעיף יז**

או עמ"א פ"ב דידים מ"ב וב"י בשם הרא"ש אע"ג דרפוים וליכא חציצה אפ"ה שניים אין מטהרים מה שע"ג צרור וחזרו המים ומטמאין היד וקשיא לי הא דידים מטהרים בשפשוף שניגב עיין אות ט"ז וכ"ז שלא פרשו המים מהיד אין חוזרים ומטמאים היד וצ"ל דשניים קיבלו טומאה ממים ושע"ג צרור ישניים חוזרים ומטמאים היד ואם נמצא דבר ע"ג היד אפשר דמסיר ושופך מים שניים וא"צ לנגב ידיו דליכא כאן טומאה אחרת. ואפשר נמי מים שע"ג הצרור ראשונים גופייהו מטמאין היד דהוי כאלו הם בכותל. ומ"ש בשם התי"ט שם פ"ב מ"ב ופ"ו דמקואות מ"ז יע"ש והמ"א תי' דכל שלא ריסקן ממעט ואין נוטלין ולא טובלין כשריסקן שרי ואין ממעט. ומ"ש בשלג וכפור עסי' ק"ס ט"ז ובט"ז קנ"ט אות ך' בשלג אע"פ שלא ריסקן טובלין לידים משמע אם נמצא ע"ג היד שאין ידיו טמאות אע"פ שלא ריסק השלג וצ"ע:

**והוי** יודע דבפ"ב דידים מ"ב נטל ראשונים ושניים למקום א' ונפל ככר תרומה טמא ופי' הר"ש ששניים אין מטהרין אלא שע"ג ידיו לא הנופל לארץ וצ"ע א"כ נימא ה"ה לנט"י לחולין אפשר דנימא הכין ואם נטל לכלי ואח"כ קודם ניגוב נגע בהם ידיו טמאות וצ"ע:

**סעיף יח**

ורטיה עמ"א ועט"ז בקס"א אות ב'. ומ"ש בש"ע וצריך ליזהר שלא יגע ברטיה צ"ל שלא יגעו המים ברטיה וכ"ה בלבוש וכ"ה בטור וב"י דכל ששפך מים ראשונים קצת על הרטיה אין מים שניים מטהרים וחוזרים אף מים ראשונים ומטמאים היד כמו צרור וקיסם וכמו שפשפה בראשו ואח"כ נגע בה וכמ"ש באות ט"ז. אמר הכותב סימן זה מעיין עמוק הוא ולא היה הזמן גרמא לבאר לפי הצורך ועמ"ש בט"ז אות ז' קצת מענייני נטילת ידים וכאן אין להאריך עוד:

## סימן קסג

### סעיף א

אם עמ"א לכאורה ס"ס שמא הלכה כר"מ ושמא לא יש מים תוך ד' מילין אלא דא"כ בטיבולו במשקה למה לא יחשב לס"ס כבסי' קנ"ח ס"ד (עט"ז שם ו') אלא העיקר כרוב הפוסקים דמפה לא מהני לחולין גרידא ורק לחומרא כערוך ד' מילין ומיל ואז אוכל ע"י מפה דוקא (באר הגולה ציין רמב"ם וא"י שזה דעת הערוך עב"י) גם י"ל חד ספק בדרבנן לקולא כה"ג דוקא מפה לא כ"ף דע"כ התיר הר"ב ע"י כף בבירור שאין מים תוך מיל ודי מילין דמן הדין מותר כך רק לחומרא אמר במפה מיקל הר"ב כ"ף הא ספק דרבנן כל מה שיכול לתקן מתקן דוקא מפה ואמר על הר"מ הא כף ומגריפה לא שהרי בס"ב אוסר הר"מ מגריפה עיין באר הגולה ג' וא"ר אות ד'. אם אין לו רק מים פסולים לנט"י יטול בלא ברכה. ולי העני י"ל טוב יותר מפה דמהני לר"י ממים פסולים עא"ר ב' בשם כ"ג. בשו"ת רש"ל צ"ד וישי"ש כ"ה כ"ב מי שנט"י מטל של עשבים מברך ברכה לבטלה ומזלזל בנט"י והיינו באין רביעית או בלא כלי עסי' תס"ו ס"ה:

**מ"ש** בירושלמי וצ"ע עסי' פ"ב ס"ד דמשמע דוקא הולך בדרך לא יושב בביתו יע"ש:

**בספרי** ראש יוסף פ' כ"ה ק"ז כתבנו מה שיש לדקדק בב"י כאן וכ"מ פ"ו מה"ב והקשינו ממ"ש הר"מ ז"ל פ"ח מה' שא"ה ה"ט חולין עט"ת אי עט"ק אסור במפה וחולין גרידא שרי ממ"ש בפי"א מה' שא"ה ה"ט כתב חולין עט"ק לאו כקודש דמי ומשמע בריש חולין דמותר לטמאן ביד:

### סעיף ב

ואסור עמ"א הנה ל"ע לת"מ לאו הוי ומסייע ידי עבירה דרבנן הוא עסי' שמ"ז ד' ומ"ה בעכו"ם משמע שם לא גזרו לסייע ולפ"ז באיסור דרבנן אם בתרי עברי דנהרא כעין תורה תקנו ועובר ל"ע לת"מ בדרבנן ואמנם מסייע ידי ע"ע ז"ל בדרבנן הוא גזירה לגזירה והביא דברי הר"מ ז"ל פרק עשירי דמעשר הלי"ג וז"ל רופא חבר שהאכיל לחולה ע"ה דמאי של ע"ה נותן לידו לא לפיו דמאי של רופא לידו לא יתן וכן בודאי לא יתן לידו הנה בודאי יש מסייע ידי ע"ע ובדמאי דרבנן לא גזרו מסייע ומ"מ לפיו ממש לא יתן ודמאי של רופא ל"ע לת"מ בדרבנן א"כ משמע דבדרבנן לא גזרו מסייע ועכ"פ לידו מותר הוא הדין מאכיל בנט"י דרבנן מותר לידו אם הוא של אוכל ולא קאי בתרי עברי דנהרא וחולה שאין בו סכנה מ"מ יוכל להפריש ממנו המתנות ובלא"ה די לו דאל"כ דרבנן מותר בחולה שאין בו סכנה ועכ"מ שם. ועא"ר ח' הראה לש"ך י"ד קנ"א אות ו' ושם מיירי מאיסור תורה יש מסייע ע"ע לישראל ולא לעכו"ם אבל באיסור דרבנן י"ל דלא גזרו מסייע ידי ע"ע. ועסי' קס"ט ס"א וס"ג וב"י וב"ח חולין ק"ז השמש שלא נטל

ידיו אסור ליתן לפיו ובטור א' משמע לידיו וי"ל כי בגמ' בשמש אם לא יתן יטול מעצמו לפיו אסור לידיו מותר כמו דמאי מה שא"כ א' לחביורו כמו דמאי של רופא לידו נמי אסור כו' ואי"ה יבואר שם בקס"ט יבואר מזה וכאן אין להאריך ועיין גיטין ס"א א' רש"י ד"ה רוב וד"ה רבא ומשמע לרבא שרי לסייע ועיין ר"ש פ"ה שביעית מ"ט ובפתיחה כוללת אי"ה יבואר:

## סימן קסד

### סעיף א

אפי' עמ"א הנה בחולין ק"ז א' ב' לשני א' דוקא בשעת הדחק (היינו שאין מצויין כ"כ מים ומ"מ תוך ד' מילין יש לו וכדומה) ויש מקילין אפי' מצויין לפניו מים יכול להתנות ורש"ל בישיש פכ"ה סי' כ"ב פסק דוקא שאין תוך ד' מילין מהני תנאי מסוגיא דאלו עוברין לנט"י ד' מילין הא יותר מד' מילין מהני תנאי דשחרית יע"ש ואם כוונת המ"א כן לא היה לסתום ועוד בקס"ג היה ציין לישיש עכ"פ טוב יותר להתנות כה"ג ממפה אלא ש"מ דבהא לבד פסק כישיש דדחק בעינן והיינו באין מצויין לפניו אף שיש תוך ד' מילין מהני תנאי דשחרית ומ"ש המחבר וטוב שיטול ולא יברך היינו למי שמחמיר בחסידות אבל מדינא אף מצויים לפניו יוכל להתנות וכ"מ בלבוש וטוב לחומרא בעלמא יע"ש ועט"ז בזה ואי"ה יבואר:

### סעיף ב

שלא עמ"א בקנ"ט במ"א כ"ה ובקנ"ח בהג"ה ס"ז יע"ש ובד"ה להרא"ה (בתה"א ק"ס ב' ד"ב) תירץ לעולם דלא בעינן כוונה לחולין ומתנה דאל"ה אין סומכין כל היום על שמירתו דאפשר שכח ולא נזהר משא"כ כשמתנה נזהר יפה יע"ש:

### סעיף ג

ולא יטנפם עמ"א בכל בו ה' נט"י משמע שמניחין בבתי ידים מועיל להיסח הדעת הא לטנפם א"צ בתי ידים. ובתי ידים אף הסיח דעתו שפיר דמי דודאי לא טינפם:

**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן פרט אחד ואכתבנו פה הנה בפתיחה לנט"י ביארנו כפי הנראה אנן תופסין כרבותיו של רש"י שבת י"ד א' וכ"ד הר"מ ולבוש בקנ"ח ס"א דשמא נגעו בטומאה והיינו בראשון ומש"ה מהני נט"י לא טבילת כל הגוף דבאב כולי האי לא שכיחא ולא חיישינן לה (וראשון מטמאין ידים להיותן שניות ואע"ג ספק דרבנן לקולא החמירו בזה דרגיל ושכיח הוא שעסקניות היה כו') ומ"ש הלבוש עתה אין לנו תרומה יותר הילי"ל שכולנו טמאי מתים (ותרומות עי"ד שלי"א פי"א ותרומת ח"ל מי שאין טומאה מגופו אוכלה עסי' (תצי"ז ס"ב בהג"ה) וי"ל דמ"מ טעם דנגע במטונף נמי חיישינן ולפי"ז בזמן שהיה תרומה נוהגת כלומר לאכול ובימי אמוראים שהיה אפר פרה

אין מועיל מה שמניחין בבתי ידים משום סרך תרומה שמא נגע בטומאה ראשון היינו משקים טמאים שמטמאים כלי (עיין ברכות פרק אלו דברים מניחין נ"ב ה' מקנח במפה יע"ש ר"מ ור"א) ומטמאין לידים וזה טעות דהלכה כחכמים דר"י ברפ"ג דידים מ"א וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ח משא"ה ה"א יע"ש א"כ אין הידים טמאים מבגד. אך אחר זאת אדרוש מ"ש הב"ח שיזהר מלטמאם ולטנפם והוא לשון רש"י חולין ק"ו ב' ד"ה ומתנה והטור הביאו ופירש הב"ח היינו שלא יגע במים ראשונים שלא היו בהם רביעית שנטל אחד בהם יע"ש ובש"ע כתב שלא יסיח והר"ב הוסיף לטנפם והשמיט לטמאם. הנה מ"ש מים ראשונים בפ"ב דידים מ"ב על הארץ אין שניים מטהרים ראשונים הבאתיו בקס"ב. וגם צ"ע דכולנו טמאי מתים ואין נט"י עתה כ"א משום טינוף או סרך תרומה בזמן שהיו טהורים ומ"מ הא ודאי אם נטל ידיו ונגע בשרץ תוך הסעודה וכדומה א"צ נט"י כל שלא היה טינוף דבלא"ה אנו טמאים ודוקא בשעת נטילה החמירו אם נגע בחבירו וכדומה בסי' קס"ב ס"ד ובס"ח שפשפה בראשו ונגע מיד הא אח"כ אפשר דאין ידיו טמאות וצ"ל דמשום סרך תרומה החמירו עתה במי נטילה יותר משאר טומאה אף אם נגע באמצע היום וכ"ש באמצע הסעודה במים טמאים מחמת נטילה. אבל מהר"ב שכתב לטנפם הלא בכלל שלא יסיח כולהו ביה ש"מ לכאורה דשלל מלטמאם ורש"י כתב בימי אמוראים שהיו טהורים שהיה להם אפר פרה וצ"ע:

**סעיף ד**

מצויים עמ"א ולחומרא בעלמא לפי שמחמיר אבל באין מצויים לפניו כ"א ע"י טורח קצת א"צ להחמיר עמ"ש באות א':

**סעיף ה**

שאינה עמ"א בקנ"ח סעיף ז' במ"א אות י"ג:

**סעיף ו**

לא עמ"א עמ"ש בט"ז אות ד' אי"ה ומ"ש תנאי מאכילה לאכילה א"צ דהא הוי כוונה עיין אות ב' אבל לפי מ"ש בד"ה להרא"ה בתה"א (ק"ס ב' ד"ב) וכ"כ להמחבר קנ"ט סי"ג דיעבד א"צ כוונה ובקנ"ח ס"ז נ"ל כן א"כ אף מאכילה לאכילה צריך תנאי אבל דעת הלבוש כל"ח דמאכילה לאכילה לא מהני תנאי מטעם אחר דכיון דחוב עליו לאכילה זו ליטול אין מועיל תנאי לאכילה אחרת:

**סעיף ז**

ונזכר עמ"א בקס"ג ס"ב י"ל אוכל מחמת מאכיל חיישינן שיגע באוכל משא"כ כאן תוך פיו. ואם ספק לו אם הסיח דעתו עסי' ק"ס במ"א אות י"ג מזה:

**סעיף ח**
ויברך עמ"א עמ"ש אי"ה בט"ז אות ה' מזה וכאן אין להאריך:

## סימן קסה

**סעיף א**
יטול עמ"א דאם יברך א"י וענ"י יהי' אשר יצר הפסק בין נטילה לענט"י ואם ענט"י ואח"כ אשר יצר יהיה אשר יצר הפסק בין נטילה להמוציא ובלבוש כתב יהיה הפסק בין ברכת ענט"י ובין ברכת המוציא ולא יברך אשר יצר אחר המוציא דחל מיד אבל בין נטילה לאשר יצר כיון שי"א בסי' ז' דמברך ענט"י לא הוי הפסק עא"ר א' ומ"ש באמצע סעודה יטלם רק נטילה א' ויברך ענט"י ואח"כ א"י וכ"ש לרש"ל בסי' קס"ד אות ח' דאין מברך ענט"י דא"צ כ"א נטילה א'. וה"ה אם עשה צרכיו ובא לאכול דבר שטיבולו במשקה שאין מברך ענט"י כבסי' קנ"ח שנטל נטילה א' וגם בין נטילה לדבר שמברך עליו לית קפידא כה"ג ומה שהראה מקום לק"ע א"י ולריש סימן קס"ו ס"א מבואר פלוגתא בין נטילה להמוציא :

**סעיף ב**
ועל עמ"א דמברך עכשיו ממ"נ משא"כ שם באות י"ג לא שייך ממ"נ דנטילה א' לא איכוין כלל וע' קנ"ט אות ט"ו א"נ דבראשונה אין נוטל כדינו רק רחיצה בעלמא להעביר הלכלוך ובלא כלי וכח גברא וכן עיקר דהשתא ליכא הפסק כלל משא"כ לתירוץ א' אכתי הפסק קצת בין נטילה לברכת ענט"י דשמא לא בעי כוונה ומיהו ז"א וע' א"ר דיכוין שלא לצאת בנטילה ראשונה דלכ"ע לא יצא וכן כתבתי אני בקנ"ח:

**סעיף ג**
ומשפשף עמ"א דאם דעתו לכתחלה על שתי ידיו כא' אין מטמאות זו את זו ואי"ה בט"ז אות ב' יבואר בזה:

**סעיף ד**
ושלא עמ"א עסי' קס"ו במ"א אות ב' מזה וקע"ט א' דאסור לשוח ואי"ה יבואר :

## סימן קסו

**סעיף א**
י"א עמ"א עט"ז א' וקע"ד במ"א אות י"ד מזה ועיין פרישה הקשה מע"פ ק"ו ק"ז נטל ידיו לא יקדש משום הפסק תירץ דשאני דבר שהובה לעשות הפסק ורשות לא הוי הפסק ומש"ה א"ש בסי' קס"ה דאשר יצר לאחר ענט"י הוי הפסק דחובה מפסיק טפי ועיין לקמן רע"א סי"ב ובבי"י ולמ"ש בט"ז א' לק"מ דוקא שתיקה לא הוי הפסק דא"צ תיכף בנט"י משא"כ הפסק דיבור י"ל כ"ע מודים דהוי הפסק יע"ש בזה וא"ש נמי בקס"ה:

**סעיף ב**
וטוב ליזהר עמ"א ועט"ז אות ב' הביא רש"ל בתשובה סי' ל"ד:

**סעיף ג**
כ"ב אמה עמ"א קושיית האדון ז"ל לאו דהיה להר"ב בהג"ה לומר דמרשות לרשות הוי הפסק אף פחות מכ"ב אמה דזה ענין בפ"ע וע' סי' קע"ח ס"א ורע"ג ס"א אלא קושייתו הוא דמ"מ קשה על הר"ב אי ביאה במקצת לא שמיה ביאה וע"כ ברייתא חוץ מאשם מצורע כרבי יוסי דאמר מרחק צפון מוכח דפחות מכ"א אמה נמי לאו תיכף הוא דמעיילי ידיה לעזרה (פתח שער נקנור לא נתקדש) ומסתמא זרועותיו מגיעים יותר מאמה כו' ואי ביאה במקצת שמיה ביאה מש"ה לא הוי תיכף כר"י מרחק צפון ומחלל עד מקום השחיטה כ"ב אמה א"כ אין מוכח כלום דכ"ב אמה לא הוי תיכף דטעם מרשות לרשות לא הוי תיכף דהא לקס"ד כרבי ע"כ הכין הוא וזה שהקשה ממ"נ על הר"ב או דמוכח פחות מכ"א אמה הפסק או דאפשר אפילו כ"ב לא הוי הפסק ועיין פרישה בסי' ק"ס ז' בדפוס ברלין כתב דהתוס' נקטו מלתא דפסיקא כ"ב אמה הוי ודאי הפסק ועט"ז אות ב' רמז לזה ועא"ר ועסי' ח' ס"ג בט"ז י"א ובמ"א אות י"ז ומ"ש שם עוד הקשה על הר"ב בי"ד דודאי מרשות לרשות הוי הפסק:

## סימן קסז

**סעיף א**
במקום עמ"א לגירסא דגמיר בישוליה סנהדרין ק"ב ב' וכ"ד הר"מ והטור וב"י עט"ז א"ב מ"ש שם עמ"ש אי"ה באות ב':

**סעיף ב**
בצד הפת עמ"א אע"ג דלא כתב הר"ב וי"א כדומה הרבה כי זה לגי' דקדים בדלי"ת כו' עמ"ש בט"ז ב' ומ"ש בד"מ לכאורה השמיטו פה בכוונה וא"צ כ"א למעלה ומטה לאו דוקא מתבקע. ומ"ש בשם רש"י בסנהדרין ק"ב ב' וסיים ופת דידן יחתוך למעלה צריך ביאור והנה רש"י שם ד"ה מהיכא דקדים בישוליה דהיינו משוליו או מצד או למעלה פרוסה משוליו לא מאמצע התחיל בתלת וסיים בחד לשיטתיה שבת כ"א א' ד"ה מדובקים וחומרא הוא עסי' רנ"ד במ"א י"ז והלכך בפרוסה די בשוליו ולא מאמצעי הא למעלה דקדים א"צ כי היא היא ולפ"ז פת דידן ממהר בתחתון המדובק יותר באין אש בתנור כמ"ש בט"ז ב' יש לבצוע מקרום עליון למאן דגריס דקרים בישוליה ועסי' רנ"ד במ"א ט"ו ו' ואי"ה שם יבואר ולמ"ש הר"ב ה"ה פרוסה יש לבצוע מהצד הפת אף במקום שנפרס רק שיחתוך מעלה ומטה וא"צ לחתוך במקום השלם וזה שהראה מקום

לקס"ח אות ה' דלד"מ קדים בישוליה צריך מהצד השלם (קרי"ס שם ט"ס וכ"ה בד"מ עם הטורים ד"ב וד"מ דפוס פיורדא בדלי"ת) ואי"ה שם יבואר דקרי"ם ברי"ש א"ש טפי:

**סעיף ג**

יחתוך עמ"א ובט"ז אות ג' דלכתחילה יש להסמיך הברכה לאכילה ומלת יראה קשה קצת ועב"י ולבוש כאן:

**סעיף ד**

חשוב עמ"א ססי' קס"א א' ובברכות ל"ט ב' פירש"י ותוס' דפתיתין גדולים מעלה יע"ש ובקס"ח ס"ב ב' שלימין ה"ה פרוסות יש מעלה בגדולה ובגליון שם הראה לכאן:

**סעיף ה**

בשבת עמ"א התוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה והלכתא לא סיימו כן והר"ב השמיט שלא תשמט ידו ובפרישה הקשה עליו דמשמע הטעם לכתחלה לא הוי לחם משנה אע"פ שאוחז בפרוסה והגדול עולה עמו כו' ואפשר דהר"ב נמי מטעם התוס' קאמר הא יותר משיעורא דחול לא הוי לחם משנה ובקס"א ד' דמחברם בעץ חזק הוא ועא"ר אות ג' בשם התשב"ץ דפרורים נופלים יע"ש וע"ש אות ב' אם נשרף מעט מהלחם יש דיעות אי הוי לחם משנה:

**סעיף ו**

מן הפרוסה כי מצוה ליתן לכ"א מפרוסה שחתך מ"א:

**סעיף ז**

לכל א' כזית עמ"א:

**אי** לאו דמסתפי מחבראי וכ"ש מרבותי אמינא כי יש סמך לכזית. בגמרא ברכות כ"א ול"ה א' ק"ו כשהוא שבע מברך כשרעב לא כ"ש והתוס' וחה"ר כתבו דק"ו דרבנן דאל"כ ב"ק למה אין מברך לפניו וי"ל כמ"ש ק"ש ובהמ"ז ד"ת תפלה דרבנן ולהר"מ תפלה ד"ת (עסי' ק"ו ומ"א ב') וע"כ כמ"ש בשורש ה"א כל י"ג מדות שדרשו חז"ל מיקרי ד"ס אע"פ שדנין דין תורה ממש ותפלה דרש לא מפורש ולעבדו בכל לבבכם כו' וק"ו לית ביה עשה כ"א מצוה בעלמא עיין מ"מ פ"ך מה' שבת בשביתת עבדו ומש"ה הקילו בק"ש שהוא מפורש לא בתפלה ולא בברכה שלפני המזון דמק"ו אתיא וכיון שכן מלאחריו יליף צריך כזית מן התורה בר"מ ואכלת בכזית (עסי' קפ"ד במ"א י"א וקצ"ז י"ב) והלכך ראוי שיאכל כזית לברך לפניה ולקיים מצוה מן התורה שוב ראיתי דשפיר עבידנא דמסתפינא דתו' וחה"ר כתבו ברכת המוציא דרבנן ולמאן קאמר לה להר"מ וגם הוא ז"ל כתב פ"א מה"ב בפתיחה מ"ע לברך אחר המזון וכ"כ בה"א וכמ"ש הכ"מ דק"ו דרבנן ואף שי"ל דלא חשיב מ"ע מק"ו ונקרא ד"פ מ"מ מדכתב ומד"ס לברך על כל מאכל תחלה כללם

יחד משמע דכולהו רק דרבנן ממש ולפ״ז ודאי אם ספק לו אם בירך המוציא או לאו אין חוזר ומברך כי ספק ברכות לקולא לבד בהמ״ז. ובמגידות שבועות ארשום אי״ה בזה, ועמ״ש אי״ה בט״ז אות י׳ וחולין ז׳ ב׳ ד״ה בצע וא״ר ב׳ ובצ״ע המוציא על פרוסה היינו בע״ה בוצע ואורח כו׳ והבן. ועיין מהרש״א בח״א:

**סעיף ח**

המוציא עמ״א ברכות ל״ח א׳ פירש״י דלשעבר ראוי לברך שבא ליהנות ממה שכבר ברא (ולהבא ודאי אין לברך נהנין משא״כ ברכת המצות דוקא להבא. ומשמע בינוני נמי מברכין) ובנ״ב ב׳ ברש״י ד״ה דברא משמש לעבר ובמ״ש נברא וד״ה בורא תמיד ול״ש כאן דכבר נברא א״כ אין ראיה מכאן והנה ביוה״כ מברכין בורא מאורי האש עסי׳ תרכ״ד ורצ״ח דאסור בו ביום מברכין במ״ש ויה״כ משמע דאלו היה מתחדש בכל עת היה מברכין בינוני אלא דלא שייכא כאן שכבר נברא ואין מתחדש בכל עת וכ״מ בירושלמי הביאו בחה״ר לב״ש בורא פרי הגפן ופריקו התם מחדש בכל שנה וסובר הירושלמי כרבא אלמא יותר טוב לברך נהנין בינוני שבטובו מחדש בכל עת משא״כ אש אין שייך שאין מתחדש בכל עת ולפ״ז נהיה בסגול ראוי לברך בינוני כמו בורא דהוי בינוני אבל בש״ס דילן רב יוסף דאמר כ״ע ל״פ בורא דברא משמע ולא דברא נמי משמע או בינוני חולק על ירושלמי וסובר בינוני אין ראוי לברך כלל בהנהנין דהואיל ובינוני יש במשמע נמי עתיד וברכות ראוי לברך מבורר ובורא בלישנא דקרא משמע עבר והא דלא מברך ברא יותר טוב לישנא דקרא כמ״ש התוס׳ שם וא״כ נהנין נהיה בקמ״ץ עבר מבורר לא בינוני ובחידושי הארכתי ותבין דברי המ״א מ״ש בשם חה״ר ובבלי משמע דפליג:

**סעיף ט**

קודם עמ״א תרנ״א במ״א י״א וכ״ה י״ב ולא הבינותי זה דבנהנין בלא״ה בעינן שיאחז בימינו דוקא כמבואר בר״ו ס״ד ברכת הריח צריך שיאחז בימינו אע״ג דמריח כשהוא מונח בשולחן ולבוש כאן שיראו שעליו מברך אבל בב״י כ״כ בתפילין יע״ש:

**סעיף י**

ב׳ ידיו עמ״א אפשר ה״ה בכל דבר המברך שיאחז ובימינו יסיר בית יד עסי׳ ר״ו ס״ד עיין טור ולבוש עשר מצות ומ״ש יתן ב׳ ידיו על הלחם הא צריך לאחוז בידו:

**סעיף יא**

שהביאו לפניו עמ״א ברכות מ׳ א׳ לפני כ״א וא׳ הכין הוא ודאי להמחבר ואף להר״ב בהג״ה ס״ו דאחרים לא הוי הפסק מ״מ לכתחלה אסורים להפסיק מ״א י״ט עט״ז ה׳:

**סעיף יב**
אין צריך להמתין עמ"א בד"י אות ו' זה לפי שיטת מי שסובר דוקא לצורך המוציא לא הוי הפסק הא צורך סעודה הוי הפסק שייך שפיר הפסק משא"כ בש"ע ס"ו תנו מאכל לפלוני לא הוי הפסק כל ששייך לסעודה א"כ לשהות בין נטילה לברכת המוציא ד"א דרשאי להפסיק בשהייה עכ"פ כבסי' קס"ו א"כ אין חשש בפת נקייה ורוצה לאכול כך אפ"ה אם רוצה לשהות שיביאו לפתן רשאי עמ"ש אי"ה בט"ז ו' מזה:

**סעיף יג**
דומה למזבח עמ"א בלבוש משמע דל"ד מלח ה"ה לפתן דבשר אין מטעים בו כ"א מלח משא"כ בלחם אבל בהגי"ה משמע דוקא מלח ולא שאר מיני לפתן ועמ"א אות יו"ד אי"ה בזה:

**סעיף יד**
והוא עמ"א עמ"ש באות הקדום ברית מלח דוקא ועיין סי' קס"ו ב"י יע"ש:

**סעיף טו**
עיין סוף סי' ק"ע עמ"א אע"ג דפת שלנו יש בו מלח אפ"ה מצוה להניח מלח על השלחן בפני עצמו ואם אין לו מלח א"צ לשהות עד שיביאו לפתן אבל בפת קיבר אע"ג שרוצה לאכול כך דעת הלבוש ראוי שיתן לפתן להטעים פרוסת המוציא יע"ש:

**סעיף טז**
ולא עמ"א ועא"ר ז' דעתו נוטה דשח קודם בליעה דיחזור ומברך וצ"ע ואמנם א"צ כזית יע"ש לבד במצה דבעינן כזית עמ"א ז' ומיהו במצה אם שח קודם כזית י"ל דאין חוזר ומברך כיון דהתחיל במצוה כמו בסי' תל"ב בבדיקת חמץ ועיין לעיל גבי תפילין שח דשתי מצות הן ואי"ה יבואר בהל' פסח בתע"ה ותל"ב מזה:

**סעיף יז**
מענין עמ"א דתנו מאכל לפלוני אין כ"כ הכרח די"ל דמצוה ליתן לעני או לעשיר אורח כמו לבהמה ומש"ה הביא דברי ב"י וב"ח ומשמע אפי' דיבר להביא טעלי"ד ושאר כלי סעודה וכדומה לא הוי הפסק ובחידושינו נסתפקנו בזה מהלשון מענין דברים ואין הכרח עסי' רע"א מ"א י"ב איסור תורה לא הוי הפסק ודרבנן הוי הפסק ותפלה אף למ"ד ד"ת לא תאכלו על הדם דרבנן עיין ס' חדש אור לו בציון ברכות מ' ולמ"ש א"ש:

**סעיף יח**
מאכל עמ"א בגמ' ברכות מ' א' לא נזכר טעימה עט"ז ו' ובמחלוקת שנויה וגיטין ס"ב א' הגירסא אסור לטעום ואפשר שלזה נתכוין המ"א וברי"מ פ"ט ה"ח מה"ע מקדימין מזון הבהמה ועבדים למזון עצמו ואע"פ שכתב שם בה"ז יכול לומר עשה עמי ואיני זנך מ"מ מצוה הוא להקדים כו' ולא הוי הפסק ועוד תנו מאכל לפלוני אף שאין עני ואורח

קיי"ל צרכי סעודה לא הוי הפסק ולשתות אדם קודם ברבקה שאמרה (צ"ל שאמר העבד) שנתן סימן לו לכתחלה ואח"כ לגמלים אבל מרבקה הואיל והתחיל לאמר הגמיאיגי כו' ומ"ש ויברך מ"מ לא השקה אותן עד שבאתה רבקה ועא"ר אות י' פירש"י חקת והשקית העדה ובעירם חס הקב"ה כו' ולא לאורויי דלשתות אדם קודם כבר נשמע מרבקה בכתבי מהר"ר מורי כהן ז"ל טפ"פ ד"א ובט"ז מזה:

**סעיף יט**

אבל עמ"א מ"ש בשם הל"ח עמ"ש בט"ז אות ח' מזה ומ"ש כ"מ בט"ז דאם ענט"י הוי הפסק כו' לא הבינותי דמירי שאמר ענ"י קודם שאכל יעקב המוציא והרי הלבוש הביא הא דהר"ב בהג"ה והביא הא דס"ז וכמ"ש:

**סעיף כ**

מברך עמ"א לאכול כי מה שאכל כבר אין תיקון ועיין לבוש ובא"ר י"ד בשם הל"ח בעודו עוסק יוצא לשעבר ג"כ דמיקרי עובר לעשייתן וצ"ע בנהנין:

**סעיף כא**

אינו עמ"א ברכות נ' א' יע"ש ובק"ע ב' (כצ"ל ט"ס קע"ו) עמ"א ג' שם וע' לבוש וא"ר אות ט"ו ומיהו בקץ במזונו יראה שאסור לברך וביוה"כ כה"ג פטור הוא ולאו אכילה כלל:

**סעיף כב**

רחמנא עמ"א ודוקא דיעבד ומ"ש דלא אמר פת נמי יצא רק מלת דהאי עב"י וב"ח דספק הוא ובדרבנן לקולא והלכך כל שספק לו אם בירך המוציא בלשון זה וברור לו דלא אמר פיתא י"ל דחוזר ומברך דהוי ס"ס לחומרא בדרבנן לחומרא וכבר נסתפקנו בזה כ"פ ועמ"ש בפריי ליי"ד ק"י ובפתיחה בנט"י ופ"ט דשא"ה ומקואות ספק טבל כו' ופה"א או במ"מ על פת אי"ה יבואר בקע"ו ור"ו ס"א:

**סעיף כג**

אחד עמ"א עב"י ולפ"ז אפי' בלא אכלו כ"א שיעור דרבנן כזית אפ"ה שנים אין מוציאין זא"ז משא"כ לטעם בהמ"ז ד"ה המוציא דרבנן עט"ז ומ"א קצ"ג א' יע"ש ועמ"א קפ"ד אות י"א ועט"ז שם:

**סעיף כד**

עם בני ביתו עמ"א א"י מה מלמדינו דפשיטא דישיבה בשלחן א' בעי וא"צ היסיבה אף לדידהו:

**סעיף כה**

בלא עמ"א וה"ה לדידן מקצתן יושבין בשלחן א' יוצאין אף אותן שאין יושבים ועמ"ש אי"ה באות כ"ז:

**סעיף כו**
ואמרו עמ"א בבית בעינן דוקא שלחן א' ובשדה באמירה לחוד מ"א:

**סעיף כז**
והולכים עמ"א פשיטא דהכין הוא דבלא אמירה אפילו עמדו יחד אין מצטרפין להוציא ומ"ש בעגלה צ"ע עא"ר אות כ' הראה לס"ס פ"ט וצ"ד וסיים דיש להקל בעגלה דיעבד ועוד דמידי דרבנן הוא יע"ש והמ"א לשיטתיה באות כ"ח דלרא"ש אף דיעבד לא יצא אין לעשות כן לכתחלה ובעומדת עגלה ואמרו ודאי מוציא ומ"ש בשם ש"ג משמע הא אחר לא וצריך לחלק בין היסיבו לעיל באות כ"ה ובין ישבו ומקצ"ח ס"א דשמש מצטרף לזימון אין ראיה די"ל זימון קיל מהמוציא בזה דהא לדידהו היסיבה בעי במוציא ובזימון היסיבה לא בעינן עב"ח:

**סעיף כח**
יצאו עמ"א הניח בצ"ע די"ל אם לא ישבו כלל אף דיעבד לא יצאו וברכת הפירות קבע הוי וכ"מ מחה"ר דהקשה שמע ולא ענה יצא משמע דמתני' אף דיעבד לא יצא ולקושיית הרשב"א י"ל שהוציאו מהכלל דשמע ולא ענה יצא בהמ"ז וה"ה המוציא:

**סעיף כט**
גדול עמ"א ובחידושינו ברכות מ"ו א' כתבנו דאע"פ שיש לכ"א ככר גדול בוצע ומוציאן בברכתו וזה כבוד התורה אבל אם כ"א מברך לעצמו המוציא (כמו שנוהגין עתה) ויש לכ"א ככר י"ל לאקדומי אין כ"כ כבוד דוגמא לזה ברי"א באין ברכותיהן שוות ומ"מ המנהג דגדול בוצע תחלה. חתן בוצע ברכות מ"ז א' ברש"י:

**סעיף ל**
ת"ח קודם לו ואסור לחכם להקדימו לכהן ע"ה מ"א היינו דרך חק ומשפש כהונה הא אם הת"ח מכבד לכהן ע"ה אפילו הת"ח כהן ומכבד לאחר שרי עיין לבוש ר"א ס"ב ואי"ה שם יבואר. ועסי' קל"ה ס"ד לקרות ראשון המנהג פשוט כו' דלא לייתי לאנצויי משא"כ בסעודה:

**סעיף לא**
טוב להקדימו ומאריך ימים מ"א:

**סעיף לב**
בע"ה בוצע עמ"א הקשו בעט"ז וא"ר אות כ"ג הא אין לפרוס אכילה שירותא כ"א בשבת וי"ל זה כשהוא לבדו אבל כשמחלק לאורחים נותן להם בב"א המוציא עם כולה שירותא וז"ש עסס"א. ומ"ש לכבד לגדול נוהגין כ"מ בגמרא ברכות מ"ו א' ר"א כיבד לר"ז אירח לבצוע אע"ג דמסיק ר"א סובר בע"ה בוצע אלא דהמנהג לכבד לגדול. ומ"מ אין ראיה רק דרשאי:

**סעיף לג**
ברשות מורי עמ"א דאם הכהן ת"ח שוה לו בודאי צריך רשות ודעתו עסי' ר"א:

**סעיף לד**
מותר עמ"א ועט"ז אות ט"ו הניח צ"ע ובירושלמי כו' עב"י:

**סעיף לה**
שיאכל הוא כ"כ בפנים. ובחידושינו ברכות מ"ז א' כתבנו שאם כ"א מברך לעצמו המוציא (עט"ז א' וכן המנהג) י"ל לטעם הרא"ש שם דאסור לטעום קודם שנהנה הוא דבנהנין כל שלא נהנה אין מוציא אחרים כה"ג יכולין לטעום משא"כ לתי' בין ההיא דגחין כשכ"א ככר בידו רשאין וכ"ה לקמן רע"ד ס"ג אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום הבוצע משמע אף במקדש על הפת וכ"ה ברע"א סט"ז והחילוק רק בין כ"א כוסו בידו נו' א"כ אין תלה במה שנהנה הוא תחלה ומוציאן א"כ אף שכ"א מברך לעצמו כשזקוקים לככרו אפשר דאין רשאין ולטעום קודם הוא:

**סעיף לו**
רוב עמ"א בחידושינו כתבנו דאפי' כ"א מברך לעצמו אפ"ה אמן שייך לברכה ועדיין לא כלתה הברכה ואסור לבצוע קודם סיום הברכה ול"ת דוקא כשיוצאין בברכתו ועי' סי' קכ"ד בט"ז אות ו' בשם תה"ד ובקכ"ח במ"א אות כ"ז וט"ז יו"ד. וה"ה אם בצע קודם הברכה דאסור לטעום עד שיסיימו הרוב אמן. עמ"ש אי"ה באות שאחר זה:

**סעיף לז**
למי עמ"א דמירי שהוא בע"ה דבוצע אף שיש גדול ממנו או שחלק לו הגדול רשות. ובסי' ר"א אי"ה אאריך בזה בדיני בוצע ובהמ"ז ובחידושי לברכות מ"ו מ"ז הארכנו. בר"מ פ"ז מה"ב ה"ה אין המסובין רשאין לטעום עד שיטעום המברך ואין הבוצע רשאי לטעום עד שיכלה אמן מפי רוב העונים ובכ"מ דא ודא אחת היא אף שי"ל לבצוע אין רשאי עד שיכלה אמן דהם יוצאים באמן ולכתחלה ראוי לענות אמן א"כ תהא שלימה עד שיצאו הם לכתחלה משא"כ אם שכח ובצע י"ל דרשאי לטעום קודם אלא דכבר כתבתי באות ל"ו בשם תה"ד דאמן סיום הברכה היא. ואף שאין מוציא אחרים ומה"ט בקכ"ח סט"ז עד שיסיימו הציבור אמן ומ"ש הר"מ אין המסובין טועמין עד המברך בגמרא ובש"ע הבוצע ואף שא"י בברכתו כמ"ש לעיל:

**סעיף לח**
נותן עמ"א קע"א א' ובט"ז ב' פת אע"ג דלא ממאיס אסור לזרוק ועיין לבוש שם יש מתירין אם אין נמאס אבל בהמוציא י"ל דהוי בזיון מצוה:

**סעיף לט**
היה עמ"א דאין אבילות בשבת בפרהסיא:

**סעיף מ**

מי עמ"א ר"ה כ"ט נהנין לא ליתהני ולא לברך ערש"י שם. ובפתיחה כוללת הארכתי בדין כל ישראל ערבים זה בזה יע"ש. ודיעבד נמי לא יצא עיין רי"ג מ"א ו' אע"ג דשומע כעונה ועונה אמן יותר מהמברך כששמע ממי שמחויב בדבר משא"כ זה אין נהנה וערבות ל"ש לא ליתהני כו' והבן:

**סעיף מא**

אפי' עמ"א גמ' ר"ה כ"ט ועט"ז וקפ"ח אות ט' ובליל א' וב' דסוכה דחייב לאכול כזית פת בסוכה יכול להוציאו כמו מצה אע"ג דמקדש על היין ועא"ר אות כ"ח:

**אם** מחויב לאכול פת שנילוש במים דוקא או ח"ה במי פירות עסי' ר"פ במ"א שהיו אוכלין בשבת פת שלא הוכשר משמע במי פירות וא"כ כזית פת במי"פ א"מ המוציא ולא ברכת המזון עמ"א קס"ח אות ט"ז וי"ל כיון דא"א בלא פת בשבת וי"ט הוי קביעות ומברך המוציא ובהמ"ז בכזית וההיא דקס"ח ט"ז א"ש והבן. ואי"ה בקפ"ח ור"פ יבואר עוד:

**סעיף מב**

קודם שיאכל עמ"א הפרוסה היינו המוציא גופה ומ"ש בשם אבודרהם הביאו ועט"ז אפי' בחתיכה גדולה ובצע ממנה ועמ"ש שם בט"ז מזה יע"ש:

## סימן קסח

**סעיף א**

פת עמ"א דבריו צריכין ביאור. בטור כתב ב' אפי' בש"ע כללם משמע אפי' יש ב' מעלות לחתיכה שלם עדיף ובאמת בגמ' ברכות ל"ט ב' פתיתין היינו גדולים משלם ופרוסה משמע קטנה משלם כמ"ש התוס' שם ד"ה מברך וד"ה אבל אלא מדאמר דברי הכל משמע אע"ג במין א' פליג ר"י עם ר"ה כאן במין ז' מודה ליה והא בפרוסה דקטן משלם אדרבה ר"ה מודה לר"י במין א' דשלם עדיף לפירו"ת שם ולא היה לומר דברי הכל רק אבל פרוטה חטין עדיף דמין א' כ"ע ס"ל דשלם עדיף אלא לומר נמי דכמו חטין ושעורים מסתמא חטין פת נקיה לגבי שעורים ומין א' אע"ג דפתיתין גדולים ונקי חולק ר"י עם ר"ה כאן מודה שמעינן דמין א' אף תרתי מעלות שלם עדיף וא"ל דלמא פרוסה מין א' ונקי לר"ה אם ירצה כו' דלדידיה גדול או נקי שוה לשלם מ"מ מלת דברי הכל מיותר דפלוגתתן בפתיתין גדולים לחוד ש"מ דר"י חולק את ביש ב' מעלות לפתיתין שלם עדיף וכאן בחטין רבותא אף דשלם וגדול אפי"ה חטין עדיף. ואשר להעמיס זה במ"א. ועתוס' ד"ה כתנאי. אלא דקשה אמאי לא אמר רבותא יותר פרוסה שעורים ושלם כוסמין אע"ג

דכוסמין יפין יותר אפ"ה פרוסה שעורים עדיף דמוזכר בקרא בהדיא ע' סעיף ד' וצ"ע ובחידושינו הארכנו:

**סעיף ב**

מניח עמ"א חולק על רש"ל מרצ"ח דטוב א' יברך ומוציא הכל ועוד לפיר"ת ירא שמים יוצא ידי שני הלחמים בפרוסה חטים לא מדינא (ע' שם לרש"י ידי שניהם פלוגתא דר"י ור"ה) וסיים המ"א דאף רש"ל לא אמר אלא כששניהם בעלי בתים או אורחים אבל בע"ה ואורח בע"ה בוצע על שתיהן יחד דהא בס"ה בע"ה נזהר מפת עכו"ם ואורח אצלו יברך בע"ה על של עכו"ם ולא אמרי' אורח יברך על של עכו"ם כ"ש כאן עוד כתב פרוסה חטין ושלם שיפון דלאו ממין ז' א"צ להניחו אפי' שלימה תוך הפרוסה (וכ"ש פרוסה תוך השלימה) לצאת ידי שני הלחמים דדוקא חטין ושעורים המוזכרים בקרא אז י"ל יוצא ידי שני הלחמים משא"כ כה"ג דהא לרש"י שם ד"ה יוצא ידי שניהם מחלוקת ר"ה ור"י אבל חטין ושעורים א"צ ד"ה חטין עדיף הבו דלא לוסיף לומר שיתן א' לחבירו ועי"ש בתוס' ד"ה מניח כי י"ל אף לפיר"ת כרש"י דלר"ה ור"י ב' מעלות פתיתין עדיף וירא שמים יוצא ידי שניהם מחלוקת ועיין אות א' והבן זה ובחידושינו הארכנו וה"ה חטין וכוסמין דינא הכי ועא"ר אות ב'. (ט"ס וצ"ל אלא ונ"ל וט"ס ס"ך רק ס"ד) ובאות ו' וט"ז ג' אי"ה יבואר בהא דכוסמין ושיפון:

**סעיף ג**

שלא עמ"א אף דהתם משום איבה מ"מ ה"ה לענין שיהא מיקרי שלם להמוציא צריך שלא יהא ניכר:

**סעיף ד**

יכול עמ"א וא"ר ה' דבחול ג"כ יחברם שיהא נראה שלם. ועץ מוקצה לא יקח אבל כלי שמלאכתו לאיסור כמו אותו שאורגים בהם בתי רגלים או מחט מוקצה רשאי דכל שמלאכתו לאיסור מותר לצורך גופו ומקומו ואי"ה בה"ש יבואר:

**סעיף ה**

ממקום עמ"א הקשה לטעם ד"מ שכתב עוד טעם דקדים כו' (בד"מ דקדי"ם בדלי"ת והיא היא) א"כ פרוסה ליבעי שיחתוך דוקא מהצד השלם וזה לא שמענו רק כל שחותך מעלה ומטה שפיר דמי ובשלימה קפידא מטעם מהרי"ל עמ"ש בסי' קס"ז במ"א אות ב' יע"ש:

**סעיף ו**
כיון עמ"א דלהרמב"ם ריי"א ח"ב חביב עדיף ממין שבעת ה"ה כאן ובגמרא חטין ושעורים אפשר באדם ששניהם שוין לו אפ"ה חטין דמוקדם בקרא עדיפי ומ"ש מר"ח כ"כ בריי"א אות י"ב ועט"ז אות ז' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
הנקייה עמ"א דמעלת הנקייה הוזכרה בהדיא בירושלמי ברכות ל"ט ב' תוס' ד"ה אבל תוספתא וירושלמי אבל מעלה דגדול אע"ג דר"ה פתיתין מעלה מ"מ לא הוזכרה בהדיא:

**סעיף ח**
חלבנה עמ"א דמעלת גדול נגד לבנה אפשר גדול עדיף דמוזכר בגמרא ברמז ומיהו בב"י משמע דחביב הוא וחביב מוזכר בהדיא בגמ' ולקמן ריי"א ולהר"מ חביב עדיף ממין ז' ע' אות ו' וצ"ע:

**סעיף ט**
איזה עמ"א ועיין אות ב' מזה ואי"ה בט"ז אות ה' יבואר מזה והנך רואה שבמלות קצרות תיקן קושי' א' במ"ש המחבר באין נזהר יש ברירה ובנזהר מסלק ולכאורה איפכא מסתברא ובסי' חמד משה הרגיש בזה אלא בירושלמי נתן ברירה י"ל דווקא באין נזהר הא נזהר צריך על של ישראל דוקא ואמנם הראבי' הבין תה"ד סי' ל"ב בדבריו דאפי' נזהר יש ברירה עבי"י ותה"ד ל"ב ומש"ה באין נזהר א"צ סילוק מאחר דמוזכר בהדיא בירושלמי דיש ברירה משא"כ בנזהר יש דיעות מש"ה צוה השר מקוצי שהיה נזהר לסלק של עכו"ם דהרואה יאמר שהלכה דכה"ג צריך דוקא על של ישראל ויקבע הלכה כן והר"ש מקוצי לא רצה לומר בו דבר מש"ה סילק משא"כ באין נזהר ל"ש קביעת הלכה דמבואר בירושלמי דעכ"פ באין נזהר יש ברירה ומש"ה פסק הש"ע כן:

**סעיף י**
ואין עמ"א דין זה מתה"ד ל"ב דאף למ"ד שהשר מקוצי צוה לסלק באין נזהר וחולק על ירושלמי דנתן ברירה (וכדמשמע קצת מתוס' ברכות ל"ט ב' ד"ה אבל שם שכתבו אבל השר מקוצי כו') דווקא כשדעתו לאכול משניהן הא אין דעתו כ"ש חביב וחשיב תו מין ז' כמבואר בס"א בהג"ה וט"ז ג' ואפי' מין ז' עם מינים אחרים כל שאין רצונו מין ז' אוכל האחר. עמ"ש באות י"א אי"ה מזה באם אורח אצלו יע"ש:

**סעיף יא**
מיסב עמו עמ"א הנה בנזהר ואין אחר עמו מסלקו אע"ג דאין דעתו לאכול ממנו ל"ד לאות י' דשם אין דעתו לאכול מאין נקי א"צ סילוק כלל לכ"ע משא"כ בנזהר מפרישות אבל תאב הוא לאכול פת נקייה וא"כ צריך סילוק כה"ג ולא התירו לו כה"ג לבצוע על של עכו"ם משמע שחביב לו ביותר ולומר הואיל והותר הותר משא"כ כשאורח אצלו

א"א להסיר וגם כבוד האורח מש"ה הואיל וחביב עליו פת של עכו"ם התירו לבצוע עליו והותר הותר לכל הסעודה וזה כעין מ"ש הלבוש הביאו הט"ז באות ה' ועמ"ש באות י"ב ובט"ז ה' אי"ה מזה:

**סעיף יב**

יבצע עמ"א עשה כלומר לכאורה כלבוש דאין חיוב רק אם ירצה התירו לו שכ"כ מותר וסיים התירו לא מצוה אבל בתה"ד ל"ב מבואר מצוה להקדימו וכ"כ הב"י בשמו דכל בנינו שם לתרץ מ"ש באם אין נזהר ואין דעתו לאכול כ"א פת עכו"ם צריך דוקא על של עכו"ם מ"ש מההוא דראבי' שאורח מיסב ותי' לזה דשם נפשו חשקה כו' אלמא דמצוה להקדימו כו' לא רשות והנה אף לתה"ד שם שסובר דההוא דראבי' ל"ד אורח מיסב ה"ה באין אורח יע"ש. וב"י ובט"ז ה' אע"ג דהביא לכתחלה דעת השר מקוצי ושכן נהגו ומפרש אפי' באין נזהר שמסלק כח עכו"ם א"כ נימא דראבי' לא התיר רק באורח י"ל כי סובר דיש לחלק בין ההוא דראבי' שנפשו חשקה עתה בפת לבן של עכו"ם ביותר אלא ארי' דרביע עלה פרישותו מש"ה אמר דמצוה להקדימו של עכו"ם הואיל וחביב עליו ביותר והואיל והותר המוציא הותר לכל הסעודה וממילא אף באין אורח וההוא דשר מקוצי באין רוצה וחושק דוקא מוקי עתה אולי המחבר השמיטו מצוה להקדימו משמע רשות כמ"ש הלבוש וכדאמרן. ומ"מ צ"ע כי נזהר משמע זהירות בעלמא הא כשקיבל בנדר או שלא התנה שלא יהיה בנדר צ"ע בזה אם מותר. ועי"ד קי"ז בט"ז ח' וש"ך כ"א יע"ש. ומ"ש בפריי שם:

**סעיף יג**

לקבוע עליו עמ"א ברכות מ"ב א' קובעין עליו משמע עם בשר ועירובין פ"ב ע"ב מתני' כמה הוא שיעורו וע' ס' חמד משה הביא עירובין כ"ט יע"ש:

**עב"י** סיים כל הדברים הוא פת כסנין ואין מברך המוציא וג' ברכות אא"כ קבע סעודתיה או שיעור שאחרים קובעים קשה דלא בדעתיה תליא מלתא וכן הקשה א"ר י"ז ולמ"ש המ"א י"ל קבע סעודה היינו עם בשר וגם אחרים רגילים כן. או יאמר כי הב"י הביא דברי הרא"ש בשם רבינו משה אמר דוקא באחרים קובעין תליא מלתא והראב"ד סובר אם הוא קבע סגי ונראים דברי רבינו משה ובאמת בר"מ פ"ג מה"ב ה"ט לא הוזכר רק קבע סעודתיה עליה ואיך שיהיה היכא דיש מחלוקת אם הוא כסנין או לאו וקבע הוא סעודתו עליה הוי ליה ס"ס לחומרא שמא זה פת גמור ושמא מהני קביעות דידיה ומברך המוציא וג' ברכות. ולדינא צ"ע:

**עיין** סט"ו טרוקנין קבע סעודה עליה מברך כו' וברי"מ פ"ג ה"ט מה"ב בכובא דארעא כתב קבע מזונו עליו משמע לכאורה כל הסעודה מפת זה לא עם בשר ודגים ובכסנין

קבע סעודה היינו עם בשר ודגים (בס' חמד משה כתב מר"מ משמע מזונו ובאמת קאי על כובא דארעא ובכיסנין שינה וכתב סעודתו כי זה תואר לחם רק דלא רגילי אינשי לקבוע די בסעודה וכובא אין בו תואר לחם כלל והבן) אבל המחבר כתב בסט"ו ג"כ קבע סעודה:

**סעיף יד**

מברך עמ"א לבהמ"ז מצטרף אם בין הכל אכל שיעור שאחרים רגילים לקבוע מברך בהמ"ז משא"כ לענין המוציא אין מצרף ואי"ה בט"ז ו' יבואר בענין פת בכסנין איזה דרבנן איזה ד"ת לענין בהמ"ז:

**סעיף טו**

י"מ פת עמ"א דמברך במ"מ אם אין קובע סעודה ואע"ג דפירות עיקר מ"מ לא בטיל כבסי' ר"ח סעיף ב' ג' (ט"ס סכ"ג) וכ"ש כאן דניכר הוא ובט"ז אות ח' אפי' לקח המילוי מברך במ"מ ואי"ה שם יבואר. ועט"ז ד' אי"ה מזה:

**סעיף טז**

שעירב בה דבש עמ"א וצ"ע דבסט"ו טרוקנין בלא קבע אין מברך המוציא וג"ב ואפ"ה בתס"ח ס"ב בנאפית בקרקע י"ח וכ"כ הר"מ פרק ששי מחו"מ הלכה ו' ובפ"ג מה"ב טרוקנין דוקא קבע הא לא קבע בב"מ אלמא דלאו הא בהא תליא ומ"ש בפ"ו מחו"ט הלכה ז' זה הכלל כו' קאי למצה איסור ועיין לח"מ פ"ג מה"ב הקשה מברכות ל"ז ב' דמקשה רב יוסף מפסח להמוציא והא לא יליף מצה מהמוציא ותירץ דודאי כל שהטעם דאין דרך קביעות בכך אין לדמות מצה להמוציא משא"כ בהא דליקט כזית ודאי דרך לקבוע בכך יע"ש א"כ ודאי גם משמן ודבש אין קושיא דה"ה מי פירות שעירב כל שניכר הטעם אין קובעין סעודה ומש"ה לא החמירו בכזית וביצה בהמוציא ובהמ"ז משא"כ לפסח לחם מיקרי (המוציא תלי' בבהמ"ז אע"ג דחצי זית פת שקובעין עליו מברך המוציא כבס"ט אפ"ה בלחם שאין דרך לקבוע עליו אע"ג דלחם גמור הוי אין מברך המוציא כ"א בקבע סעודה) מ"ש מקפ"ח אות ט' דשבת וי"ט חייב לאכול פת חוזר והא אפשר בכזית פת שנילוש במי פירות דא"צ בהמ"ז א"י אפי' להר"ב בהג"ה איך יתישב דבסי' ר"פ כתב המ"א דאכלו חולין בטהרה בשבת לחם לא הוכשר אלמא נילוש במי פירות לבד י"ח בשבת ואמאי חוזר כשלא הזכיר שבת בבהמ"ז דהא אפשר בכזית פת כזה והחילוק שכתב בין ד' משקין דבש חלב שמן יין דא"י בפסח ה"ה כאן ושאר מי פירות הוי פת התם ה"ה כאן כזית מברך בהמ"ז והמוציא בכל שהוא קשה דהתם מלחם עוני ממעט לה וכ"ת דגלי קרא דלא הוי תו בכלל לחם א"כ בחלה פרק שני דחלה מ"ב עיסה במי פירות חייבת והר"מ פ"ו מבכורים הי"ב עיסה שנילושה ביין

ושמן ודבש חייבת ומנלן זה דלמא מי פירות דוקא לא הנך דיצא מכלל לחם ולא עוד דהמחבר בי"ד שכ"ט ס"ט מי פירות כו' אלמא דאין חילוק כלל. העולה מזה דודאי לחם מיקרי אף ביין ושמן ודבש וחלב לחלה ולחם דיי"ח בשבת בכזית כבסי' קפ"ח ט' ור"פ ופסח להר"א בד' דברים א"י דעוני בעינן ובמי פירות יוצאין דלחם הוי ואפי' לא קבע רק כזית יי"ח (בהגמיי' פ"ו דחו"מ הג"מ אות ד' מר זוטרא קבע סעודתיה וא"י מר בר רב אשי היה להביא דאף כזית יי"ח) והמוציא ובהמ"ז תלי' בלחם שאדם קובע כדאמרן ובתע"א הי אי"ה אבאר עוד:

**ולענין** חלה דרא"ש וברטנורה מסתפקין עש"ך י"ד שכ"ט אות ט' עיינתי בר"ש ובית יוסף אין הטעם דלאו לחם מיקרי אלא דהגלגול אין מחברם כ"כ וא"כ לענין בהמ"ז ודאי לחם מיקרי כל שאכל כדי שביעה ומ"ה חייב לברך ואף בספק דלא כמה שכתב בט"ז אות ו' ומיהו עדיין צ"ע דיש לומר דיליף לחם לחם מהתם. ואי"ה באות מ"א במ"א אבאר עוד מזה:

**ואם** לש עיסה בחלב שלא שינו ואפה הרבה ממנו בי"ד צ"ז אסור לאוכלה לבדה הוי דינו כבסי' קצ"ו איסור דרבנן אין מברכין אפי' כדי שביעה יע"ש:

**סעיף יז**

וכוססין אותו עמ"א זה לחם גמור הוא אלא דלא עבידא לשביעה:

**סעיף יח**

של כל אלו עמ"א הביא דברי הב"ח והשמיט מלת שעובר משום לא תשא כמ"ש הב"ח וכן העתיק הט"ז אות ו' בכוונה השמיט האדון ז"ל זה כבסי' רט"ו אות ו' דלתו' ברכה שא"צ דרבנן (וכ"נ בתה"ד בפשיטות סי' ל"ז כספירה ועסי' תפ"ט ואי"ה שם יבואר) רק דהוי חומרא דלא ידעינן איך מברך ועט"ז:

**בענין** הבורג"ר קיכ"ן הביאו הב"ח ס"ג בשם מהרש"ל באו"ש דאם אין ששים בקמח נגד התבלין אסור כל הלעקו"ך אם נדוכין במדוך של איסור והיינו דלא ידעינן כמה בלע עש"ך י"ד ק"ה אות מ"ו ופריי שם הא ידע במליחה י"ל אין חנ"ג וצ"ע במלח וגם יש לומר דלא דרך בישול יש להקל בהמ"מ עכ"פ עי"ד צ"ב בט"ז אות י"ט ומה"ט בצ"ו בצלי' וצנון שנחתך בסכין איסור יש לומר בהמ"מ להתיר ואי"ה בה"פ אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יט**

לחם עמ"א דכעכי"ן לקנוח ואין קובעין עליו משא"כ איבליא"ס לתוס' והרא"ש:

**סעיף כ**

ודקין עמ"א עט"ז אות ט' ומ"ש בהג"ה סי"ג לכאורה סי"ד צ"ל:

**סעיף כא**
שלא עמ"א משמע לכאורה למ"ש בעמק הברכה הביאו הט"ז אות י' דבדעתו תליא מלתא יע"ש. עיין לבוש כתב שאין לחם של רובא דעלמא וי"א אם קבע סעודה הקביעות עושה אותה לחם ומברך המוציא ונ"ב הנה מ"ש י"א א"י מי הם מאחר שכתב בלילתו עבה לחם גמור ממילא רכה מהני קביעות שזה תלוי בשני הפירושי' רש"י ותוס' ברכות מ"ב לחמניות ומ"ש קביעות עושה אותה לחם משמע מדרבנן לא מ"ה עמ"ש בט"ז ו' ומ"א אות ט"ז בסופו ואי"ה באות מ"ה אבאר עוד:

**סעיף כב**
טעונין ברכה עמ"א הביא הא דברכות מ"א ב' אין לך אלא פת כסנין ועמ"ש בט"ז אות י' באורך מזה. ולענין אי בדעתו תליא מלתא או בשיעור שאחרים קובעין עט"ז יו"ד ומ"א אות כ"א:

**סעיף כג**
רקיקי עמ"א וע' סי' ר"ח ס"ב ועסי' ר"ב ס"ב כפול שם דין זה ובט"ז ומ"א שם אם מניחין מרקחת על הלעקו"ך ובא"ר אות ז' מ"ש בשם של"ה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כד**
שנדבקים עמ"א דל"ת אאין תואר לחם כתב כן וז"א דבסעיף י"א וי"ב אפי' אין מדובק כל דלית תואר לחם ואין כזית במ"מ (בסי"ב ג"כ הטעם שאין תואר לחם עט"ז אות ט"ו) אלא אאין כזית בתחלה כתב כן דאע"ג עתה ע"י הדיבוק יש בפרוסה כזית לא מהני ועט"ז אות י"ב:

**סעיף כה**
נתבשל עמ"א כתב דיש מחלוקת א"כ היכא לעביד יברך ברכה מעין ג' שמא אין מבשל ובכ"ש הוי ספק תורה יברך בהט"ז בב"י בשם מרדכי כתב דאין מבשל דשמא מבשל ומיהו י"ל דאין מבשל יותר מכ"ק עש"ך י"ד ק"י ה' ובט"ז שם אבל כ"ש אין מבשל רק מפליט ומבליע. ומיהו לפעמים קורא לכלי שני בלשון בישול אע"ג דאין מבשל וז"ש הט"ז באות י"ב דההוא דפרוסה מיירי במרק שאין בו שינוי צורה והא מבואר שם בברכות ל"ז א' טחנה אפאה בישל"ה הפרוסה קיימת ובסי' חמד משה תמה בזה ואין כ"כ חרדה דבכלי שני מיירי ולאו בישול ודבק טוב הוא ולא נשתנה הצורה ע"י בישול כ"ש או ע"י עירוי אע"ג דמבשל כ"ק לא נשתנה הצורה בזה ושפיר קרי ליה בישול אבל ההיא דר"ש ורבא בישול כ"ר דודאי דרך הוא להשתנות וכאמור. ומ"ש כדי שביעה מ"ה כתבנו בט"ז מזה אי נאמר דבישול מבטל אפיה יע"ש. עמ"ש באות ל':

**סעיף כו**
יש עמ"א ולא מהני בה שנדבק ע"י הבישול וכ"כ הלבוש ומיהו בחדא פרוסה שיש כזית מברך המוציא וג' ברכות:

**סעיף כז**
שנראה עמ"א ועסי"ג אות ל"א ול"ו אם אפאה תחלה ואח"כ טגנה באלפס י"א הואיל ותחלתו עיסה עבה כו' המוציא וג' ברכות כ"ש בלחם גמור אלא שאני בישול בקדירה מאלפס ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כח**
ניכר וידוע עמ"א לרש"י חביצא ברכות ל"ז ב' מבושל ואין כזית מהני תואר לחם אע"ג דא"א שיהא ניכר ממש בבישול אלמא כל שלא נימוח לגמרי ויש היכר קצת הוי תואר לחם משא"כ לדידן כפי' התוס' בחביצא בלא בישול בעינן דוקא ניכר ממש הא כל שהפסיד קצת לא מיקרי תואר לחם ומש"ה בבישול אם אין פרוסות קיימות שאין כזית אע"ג שיש קצת תואר לחם לא מהני ועב"י וברכות ל"ז. ע' ברש"י ותוס' ותבין ועסי"ב פת ביין אדום שנצבע תו לא הוי תואר לחם יע"ש ועיין פרישה מ"ש תוריתא דנהמא שאין נימוח לגמרי כ"כ המרדכי וזה ששלל המ"א יע"ש. ומ"מ אותם לחמים שעושין ל"ט וצובעין עם מי זאפרי"ן אפילו אין בפרוסה כזית מברך המוציא ושאני כאן דשרוי קצת ביין אדום אע"ג דלא נתלבן היין מהפת ואפשר בלחם זה אם נשרה קצת ביין לבן נמי אין בו תואר לחם וצ"ע:

**ומצה** מפוררת שלשה בביצים ועשאן עיגולים שקורין קניידלי"ך דעת המ"א אם גדול כזית מברך המוציא וגם בהמ"ז וראייתו מברכות ל"ו ב' דרב יוסף אמר פירורין שיש כזית מברך המוציא אע"ג דלית תואר לחם ומהא אמינא ממנחת עומר כו' ופריך לרבי ישמעאל דמחזירין לסולת אפ"ה מברך המוציא בשערמן שגבלן ואפאן כפירש"י שם דאלמא גיבול משויא להו כזית ודבק טוב יותר מבישול (עיין ט"ז י"ב) ולרב יוסף כזית א"צ תואר לחם ומ"ש ואפאן וכן מ"ש ומטגנן יראה דל"ד ה"ה קניידלי"ך שבישלן בקדירה אח"כ הואיל דלישה זו משויא לה חיבור טוב כפרוסה שיש כזית אפי' בישלן אח"כ ואין תואר לחם כלל מברך המוציא ומ"ש אף ע"ג דלמ"ש להרמב"ם אם עברה צורת הפת לגמרי כו' היינו פירוש מהר"ר יוסף פאס"י ז"ל ומהר"ר יהודה ן' שושן ז"ל בב"י פירשו דברי הרמב"ן שסובר כתוס' רק היכא דעבר לגמרי צורת הפת לא מהני כזית מ"מ הא בש"ע לא כן כתב רק היכא דיש כזית אע"פ שלגמרי עבר דסתמא כתב ומ"ש דומיא דמנחות דליקט כזית מה' מינים קאי ומ"מ דומיא דמנחות ע' תוס' שם ד"ה ליקט:

**והוי** יודע כזית בבישול אף שמפרר אחר הבישול לפירורין דקין כיון דהבישול לא מפיק מלחם שהיה בעת בישול כזית תו אח"כ וכשמפרר דק דק לא מגרע כמו פירורין בלי חביצא וה"ה קניידלי"ך כה"ג אף שמפררין אח"כ וצ"ע בכל זה:

**ואגב** גררא מ"ש התוס' שם ד"ה חביצא מנחות נטגנין בשמן א"י מה הוא אם קודם שפותת וכנראה ממרוצת דברי המ"א מה בכך דאחר פתיתה לא נטגנין ועיין בר"מ פי"ג מה' מעה"ק ה"ו אחר פתיתה יוצק שאר שמן לא נטגנין אח"כ ויצדק לתוס' והרר"י חביצא ע"י מרק כו' ומ"ה הקשינו בחידושינו מה פריך ליקט מכולן לפי' התוס' ד"ה ליקט דאחמשת מינים קאי בלא שום משקה כ"ע מודים זהו הדין השלישי בש"ע וצ"ע והא דאמר התם מברך המוציא אע"ג דפת כסנין הוא כבס"ו י"ל נקבע סעודתיה עליה:

**סעיף כט**

במים עמ"א והיינו באין בפרוסה כזית הא יש הטוציא כבסי' ב':

**סעיף ל**

ואין עמ"א בס"ז אות ט"ז מקפ"ח דא"כ למה חוזר ותי' דצריך לשרות כזית שלם כבסי"ב דכזית אע"ג שאין תואר לחם מברך המוציא וג' ברכות. מ"ש כששרה פתו ביין מברך בפה"ג על היין הבלוע למהרי"ל כרש"י ברכות מ"א בתוס' ד"ה והלכתא ואנן קי"ל כפי' התוס' שם דשרה פתו ביין הבלע ודאי טפל לפת יע"ש ומ"ש בשכר מפרר לחם כו' אבל אם כוונתו על הלחם גם כן וחתיכות קצת גדולות הדין כבס"י ויש לעיין מ"ש בס"י בבישול לא חשיב תואר לחם אע"פ שנראה שיש תואר לחם אם הוא דוקא במעלה רתיחות או כ"ר על האש או אף אין על האש ויס"ב תו לא מיקרי תואר לחם ועיין אות כ"ה מוכח דבישול הוי דעירוי נמי אי לאו למ"ד בכלי שני כו' עב"י בשם המרדכי ומיהו אם אין יד ס"ב אף על אש לא הוי בישול:

**סעיף לא**

תוריתא עמ"א קושייתו ביש כזית למה אין מברך המוציא או באין כזית ויש תואר לחם כי בישול בקדירה מבטל התואר לא הטיגון באלפס כמ"ש באות ל"ו ע"ז תי' דהתם לחם גמור הוי כו':

**סעיף לב**

ואפי' עמ"א לא הונח לו במ"ש הט"ז אות ס"ז ואולי לדעת הב"ח שהביא אח"כ כ"כ ועיין לבוש כתב אע"ג דלמקצת רבוותא חייב בחלה עמ"א יע"ש (וביי"ד שכ"ט ס"ג עיסה שבלילתה עב"ה ובדפוס ש"ע נפל ט"ס רכה כתבתי כן בט"ז ט"ז) ומ"ש בדברי הב"ח כ"כ בט"ז אות ט"ז מסברא דנפשי' ועפ"י בזה. ועתוס' ברכות ל"ז ב' ד"ה ליקט דזה הנ"מ בין פירש"י וכולן אמנחות משמע אף מחבת ומרחשת ולתוס' לא והבן:

**סעיף לג**
ויש חולקין עמ"א דעת ר"ת בלילתו עבה ותואר לחם המוציא ובחלה אף בלא תואר לחם בעיסה לבד ועיין נ"ץ ותבין:

**סעיף לד**
ונהגו להקל עמ"א בס"ס זה בסי"ז בהג"ה אפאו במחבת במשקה אין מברך המוציא אע"ג דאית תואר לחם דלא כב"ח שפירש ונהגו להקל לברך המוציא ומיהו מכאן בהג"ה י"ל אירא שמים קאי. ובקפ"ד אות ח' ומה לי ספק אם בירך או ספק פלוגתא אבל מסתימת המחבר דיעה א' בסתם משמע דאין ספק וכ"מ בלבוש ס"ח דאין הלכה כיחיד נגד רבים. יע"ש:

**סעיף לה**
שיברך עמ"א דהלחם פוטרתן קרעפלי"ך ופשטיד"א אע"ג דפת כסנין אין פת פוטרתן כבשר פת פוטרתן עמ"א אות כ"ב אבל באין מילוי ומטוגן בדבש וכדומה אפשר דדומה לכעכין עכ"פ ואין פת פוטרתן דאין אוכלין אותו כ"א לקינוח ולא למזון:

**סעיף לו**
אחר עמ"א דתואר לחם א"א אם לא באלפס אף ע"י מים מ"מ יש בו תואר לחם משא"כ בישול בקדירה לא חשיב תואר לחם וכ"ש הוא מפת גמור באין כזית לא מהני בבישול תואר לחם בקדירה וה"ה כאן אף יש כזית אלא באלפס מיירי ותע"א אות ה' במצה עשירה ובה"פ כתבנו מזה ואי"ה יבואר עוד. עמ"ש באות שאחר זה אי"ה:

**סעיף לז**
פשטיד"א עמ"א ועיין אות מ"ד ומש"ה פת פוטרתן כמ"ש באות ל"ה הא ממולאין בפירות אין פת פוטרתן כבס"ח: **אמר** ההדיוט הכותב יש לי בכאן קושיא אחת אעתיקנה פה: **קשיא** לי לפי מ"ש המחבר כאן בסי"ג ואודויי אודי לי' לר"ת בהא דבאלפס עם משקה עכ"פ תואר לחם יש בו ול"ד לבישול בקדירה כמ"ש המ"א באות ל"א ול"ו א"כ מנלן הג' חלוקים שכתב בסי' חביצא כו' ורש"י ברכות ל"ז ב' ד"ה חביצא שלנייקוק שמפררין לחם באלפס א"כ לק"מ קושי' התוס' שם ד"ה חביצא. וביותר קשה עמ"ש הרא"ש בברכות שם בשם ר"ת חביצא נדבקין ע' דבש וחלב ובפסחים ל"ז ב' בתוס' ד"ה דכ"ע ראייה בשם ר"ת ממנחות מחבת ומרחשת אע"ג שמטוגנת בשמן מברך המוציא אלמא יש בו תואר לחם אע"פ שיש משקה הואיל ובאלפס א"כ מה קושיא לרש"י. גם הר"ב בהג"ה סי"ד מעט משקה מיקרי לחם לכאורה אחז החבל בתרין ראשי דבס"ז הסכים להמחבר דנילוש בשמן כסנין הוי וע"כ ליקט מכולן לאו אמנחות קאי דבכזית אין מברך המוציא אא"כ כשיעור שאחרים קובעין כבסעיף ו' א"כ אין ראיה דמעט

שמן הוי פת דראייתו הוא כמ"ש הר"ש בפ"ק דחלה מ"ה אי ליקט מכולן אמנחות קאי אע"ג שנטגן בשמן דמשהו הוי יע"ש ולמ"ש אין ראיה וי"ל דמש"ה השמיט המחבר זה דלשטתיה בס"ז והר"ב שם סובר דוקא הרבה שמן י"ל ליקט מכל אמנחות קאי י"ל סברא הוא ומ"מ מה שהקשינו תחלה צ"ע ועט"ז בסוף אות י"ט ס"א עורר עליו ואי"ה יע"ש. ומנחות כולן נילושות בפושרין וי"ל שמן מעט הוא:

**סעיף לח**

נילוש עמ"א ועט"ז אות י"ט משמע דעתו דטיגון בדבש נמי הוי כסנין אבל במים באלפס אם יש בו תואר לחם לא הוי כסנין:

**סעיף לט**

חלוט עמ"א אם טגנו בשמן ואפהו אח"כ לחם גמור ולא קבע סעודה נמי מברך המוציא ואם נילוש בשמן כסנין. ואע"ג בפסח פשיטא דאין צלייה מבטל בישול פסחים מ' א' הכא מבטל וה"ה ביג"ל או פלעצי"ל וכדומה שמבשלין במים ואח"כ אופי' בתנור לחם גמור הוא ומברכין המוציא בכל שהוא כבס"ט ומיהו יראה דבעינן שיהא אפוי בתנור שאין חוטין נמשכין ממנה דאל"ה רק מבשלין במחבת ואח"כ משהין בתנור מעט כדי קרימה כל דהו אין זה לחם. עסי' תס"ה במ"א ה"ו:

**סעיף מ**

קמח ומים עמ"א ועיין לבוש משמע טרוקנין מ"ה לא הוי לחם כ"א קביעות עושה לחם ומדרבנן וטריתא בלילה רכה מאוד משמע דזה ההבדל בין טרוקנין לטריתא ובמ"א משמע שההבדל זה בגומא ויש בו תואר לחם וזה מתפשט ואין בו תואר לחם ועמ"ש אי"ה באות מ"א מזה:

**סעיף מא**

ואפי' עמ"א הסכים להטור ומשמע דבין טרוקנין וטריתא תרווייהו שוין בקבע מברך המוציא ואי לא לא והטור נקט אחר כך בטריתא וה"ה בטרוקנין ולענין חלה יש הפרש בין טרוקנין דהוי קצת לישה חייב בגלגול ובין טריתא בוחשין בכ"ף כפירש"י ברכות ל"ו ב' וליכא גלגול אע"פ שאח"כ נאפה ויש בו תואר לחם ולא מחייבת בחלה דבתר גלגול אזלינן וכמו נילוש במי פירות להרא"ש פטור מחלה והמוציא חייב ע"ד שכ"ט בש"ך ט' וצ"ע במשנה ה' פ"ק דחלה תחלתו סופגנין וסופה עיסה. ועב"ח מ"ש לפרש ב' טריתא א' בקרקע ואי בכירה וצ"ע בלשון הטור ואין להאריך כאן:

**סעיף מב**

והוא לחם עמ"א בסי"ג בהג"ה אין מבואר רק דוקא טגנו באלפס עיסה הא לחם גמור באלפס לחם הוי עמ"א ל"א וסעי' י' יע"ש:

**סעיף מג**
לחם עיין מ"א עא"ר ל"ב בשם מי"ט למה השמיט כאן מעשיה מוכיחין כעכין חייב וביי"ד שכ"ט הביאו יע"ש ולא הבינותי מ"ש המ"א דשם החמיר ואמאי לא דלחלה גלי דעתיה לאפותה בתנור וחייב בחלה מ"ה בחלה דגלגול ע"ד לאפותו אע"ג דנמלך אח"כ לכ"ע חייב בחלה משא"כ המוציא אזלינן בתר אפייה וכדיעה א' בסי"ג וכן נראה דעת הנ"ץ וצ"ע. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף מד**
בבשר עמ"א ועט"ז אות ך' דוקא בקבע כו'. עמ"ש בכללי הסימן. ולחם גמור שנטגן אח"כ באלפס צ"ע ממ"א אות כ"ח ול"א ול"ו משמע דהוי לחם גמור ותואר לחם ואפי' פחות מכזית בפירורין מברך המוציא ולי הדבר צ"ע כמ"ש שם בזה:

## סימן קסט

**סעיף א**
לשמש מיד עמ"א כפי דעתי הציון ראוי להיות במיד השני באין ריח וקיוהא דמחסידות ליתן מיד מכל מין היינו מועט ובס"ג על כל פרוסה אף מכל מין ומין דא"צ כ"א מועט ובט"ז אות ד' לא משמע כן. ובק"ע ס"ג דמשיירין כו' וטועם מיד די אמנם שם אות ח' כו' נמי כוונתו כן דמשיירין לאכול לשבעה ומועט מיד. וערש"י כתובות ס"א ספי מחד מינא לשבע נמי מדת חסידות ביותר ואפ"ה הואיל ולא ספי מיד מכל מין מיד לא אישתעי אליהו בהדיה עיין פרישה ובא"ר משמע דקאי אקיוהא וריח יעו"ש ואין להאריך ועיין ר"מ פ"ט מעבדים וביו"ד רס"ז משמע אף עבד כנעני יאכילהו מכל מין ומין אבל לא מבואר דמדת חסידות שיקדים ובכ"מ שם משמע קצת דיקדים גם בע"כ עיין לבוש כאן כתב ריח או קיוהא ושכ"מ מפירש"י כתובות ס"א א' אבל בש"ע השמיט קיוהא ובטור ריח וקיוהא יע"ש ועמ"ש אי"ה בק"ע ס"ג:

**סעיף ב**
בידו עמ"א וע' ט"ז אות א' ומ"ש שם ועיין לבוש בזה יע"ש:

**סעיף ג**
ביד בע"ה עמ"א וזה דוקא אורח לא יתן כשהכיס ביד בע"ה אבל בע"ה יכול ליתן לשמש פרוסה כשהכוס ביד בע"ה וכן אורח לאורח שרי:

**סעיף ד**
מותר עמ"א מ"ש בשם הרר"י בס"פ א"ד ע"ב ומ"ש לאחר אסור לא הבינותי דלאחר שלא זימן אפי' באין כוס אסור דאין אורח מכניס אורח עיש"ש חולין נ"ה סי' ך' וכ"ה סי' ל"ה עמ"ש בט"ז וצ"ע:

**סעיף ה**
שנטל עמ"א ברש"י חולין ק"ז ב' ד"ה דטריד לס"ד אוכל מחמת מאכיל כו' יע"ש. ולא מצאתיו כעת יותר ומהר"י ס"פ א"ד דיש רוצים ללמוד משמש לאחר וחילק בין תורת צדקה כו'. וע' ט"ז אות ב' אפי' השמש חסיד שמא ישכח דטרוד. והנה בחולין ק"ז א"ר יהודה אמר רב אסור ליתן פרוסה לתוך פיו של שמש אא"כ יודע שנטל ידיו (י"ג רבי זירא) ובריית תניא השמש שלא נטל הא בספק מותר והרי"ף העתיק שניהם ס"פ א"ד ומב"י משמע דברייתא ג"כ ה"פ שלא נטל בודאי ומספק אסור אבל הב"ח העתיק מימרא דר"י יע"ש וי"ל ביודע ודאי שחסיד הוא אין איסור לתוך פיו אא"כ ידע שלא נטל דאוכל מחמת מאכיל אסור והשמש בטרדא ישכח ולידו אה"נ דשרי כהאי גוונא אבל בעה"ב אף מספק אסור ואפי' לידו ומש"ה הרי"ף העתיק סתם מימרא דרב יע"ש והבן:
**עיין** בסי' קמ"ג במ"א ב' מ"ש שם יע"ש בזה:

**סעיף ו**
ויש מקילין עמ"א וכ"מ בט"ז ג' דאין ספק מוציא מידי ודאי הא ודאי שלא יברך אסור לתן לו ול"ש ליתי עשה דצדקה וידחה ל"ת דלפני עור דכה"ג לא צותה התורה ליתן לו וגם מה"ב עסי' תרמ"ט ומב"ח משמע אף שיודע שלא יברך שהוא ע"ה לא יבטל מצות צדקה י"ל שדוקא בע"ה הא מחמת רשעות לא יתן לו ועא"ר אות ב' אף שיודע שחטא יתן לו ונראה שאם מומר לעכו"ם ולשבת ולהכעיס אע"פ שרבית יש מחמירין מ"מ אין מחויב ליתן לו צדקה עי"ד קנ"ט:

**סעיף ז**
שהוא עמ"א ועט"ז קע"ט אות ד' חלק על המחבר שם אבל להמחבר אף באין בירור כל שמתכוין לכתחלה בכך די בברכה א' וא"ר כאן אות ג' הביא יע"ש וצ"ע:

## סימן קע

**סעיף א**
אין עמ"א תענית ה' ב' לימא מר מלתא כו' בתר דסעיד כו' יע"ש הא לאפרושי מאיסורא יראה משיחין אע"ג דחמירא סכנתא מאיסורא. ואפי' ביה"ז שאין סומכין על שמאל אין משיחין עיין פרישה וכ"מ סתימת הפוסקים:

**סעיף ב**
ידו עמ"א ולדינא שם בט"ז ומ"א ה"ח בשם רש"ל שלא לברך ענט"י אף בגדולים וספק ברכות לקולא ואף בהפליג יע"ש באי"ר:

**סעיף ג**
אינו עמ"א וכ"כ הפרישה דוקא שפשף צריך ליטול כו' ובאר הגולה דעתו כלבוש והגי"א מירי ביושב לבדו דליכא חשדא:

**סעיף ד**
והפליג עמ"א ולענין ברכה נט"י עמ"ש באות א' ובקס"ד בט"ז ומ"א ה"ח:

**סעיף ה**
נוטל עמ"א ביומא ל' ובטור ור"מ פ"ז מה"ב ה"ח דהפליג נוטל ב' ידיו בפנים דוקא ולשתייה הא לאכילה בהטיל מים או דיבר והפליג נוטל בחוץ ואנינא דעתיה קאי אשפשוף והפליג אין חשוד על סתם ידים לאכילה או אנינא דעתיה קאי גם על הפליג דבסתם ידים לא יאכל בלא נט"י והמחבר חלקו וסובר דבהפליג אף לאכילה נוטל בפנים. ומ"ש שכ"כ בב"ה לא מצאתיו כעת בתה"א קס"א א' העתיק ברייתא דיומא שם ובתה"ק בית ששי שער ה' (ד"ב) השמיט נוטל ידו א' רק העתיק הפליג נוטל ב' ידיו בפנים לשתות ולאכול הכל יודעים דאנינא דעתיה לאכול בלא נט"י בטור ורמב"ם ובהטיל מים משמע דסבר דא"צ ליטול בפנים אלא בחוץ דבגמרא אמרו נכנס ויושב במקומו ונוטל שתי ידיו משמע רק בהפליג דיחשדוהו שקיל בעיניו תוך הסעודה היסח הדעת מה שא"כ שפשף הכל יודעין דאנינא דעת לשתייה ג"כ בלא רחיצת ידיו בשפשף יע"ש. ועמ"ש אי"ה באות ו' מזה:

**סעיף ו**
שמא עמ"א ובסי' ר"ב באות ג' אם אוכל פת למתק השתייה אם נוטל ידיו בלא ברכה או שא"צ ליטול כלל ועמ"ש בט"ז ב' מזה ודעת הרשב"א בתה"א בית ששי שער א' דקנ"ז א"ב יע"ש ובמ"ה וב"ה יש אריכות דברים שם (והמ"א באות ה' כיון למ"ה זה ודלא כמ"ש בתה"ק שוב ראיתי באי"ר ה' הרגיש בזה) ולדינא הוא כך להמחבר ביצא לאחר אכילה ועדיין קבע לשתות והטיל מיש ושפשף נט"י אחת בפנים דוקא ובלא שפשף א"צ עט"ז א' ואף לאכילה ממש כשלא שפשף א"צ נט"י כמ"ש ע"ת בקס"ד ובא"ר הקשה שם דמבואר כאן וי"ל כאן לשתות מירי כו' ודיבר והפליג אף לשתות צריך נט"י ב' ידים דשמא יתן פרוסה לפיו ובפנים להמחבר אף כאכילה ממש בפנים ואפשר המחבר סובר דיבר והפליג דוקא לאכול הא לשתות א"צ כלל נט"י לשיטתיה בקנ"ח סב"ג פחות מכביצה ג"כ י"א דא"צ נט"י ומסתמא שתייה א"כ אוכל קצת עראי הוא פחות מכביצה וכולי האי לא גזרו לשמא יאכל פתות כביצה כו' ורק בהפליג תוך אכילה ממש בעי נט"י ב' ידים וידו א' לשתות וב' ידיו לאכילה מירי ועיין בתה"א קנ"ז ואין להאריך:

**סעיף ז**
לשתות עמ"א בלבוש כתב שיקפיד ויחנק משמע הא לשאר דברים א"צ להמתין ועב"י וא"ר וי"ו הביא הא דח"מ סימן קע"ו יע"ש. ועיין באה"ע סי' ע' בח"מ וב"ש אות ד"ה עד"מ ב' יע"ש:

**סעיף ח**
מאכל עמ"א דמיד נותנין לו דבר מועט אפי' אין בו ריח וקיוהא עסי' קס"ט במ"א א'. והיינו מכל מין ומין וזהו מדת חסידות ביותר ואם משייר בקערה אח"כ מכל מין ג"כ קצת חסידות עיין סי' קס"ט בפרישה אבל מדיגא משייר בקערה כדי צורכו ממין א' די ועסי' קס"ט מזה:

**סעיף ט**
מערה עמ"א בתוספות עירובין נ"ג ב' ד"ה משיירין י"ג משיירין במעשה קדירה שנראה כרעבתן ואין משיירין במעשה אלפס מיני טיגון ודבר חשוב וק"ל אין נראה כרעבתן וי"ג נהיפך רש"ל משיירין במעשה אלפס שזהו מותרת משא"כ במעשה קדירה למזון ומדרך ארץ הוא ולא מיירי להניח לשמש. ועד"מ ג':

**סעיף י**
בעל הבית יעשה עמ"א ויתיב אפוריא לאחר הפצרה באפשר אבל א"ל דב"ה וגדול אף בגסות ושררה יעשה מיד דא"כ כי יתיב אפוריא בהכרח משום בע"ה וגדול מה שאלו אח"כ מ"מ קבלת לכוס כו' אלא יתיב אפוריא לאחר שהפצירו בו משום מ"ש בע"ה עשה לאחר הפצרה וקבל בחד זימנא כוס ע"כ מאין מסרבין ובגסות ושררה אף בע"ה וגדול דוקא לאחר הפצרה ועמ"ש בט"ז אות ג' אי"ה מזה. ועא"ר אות ט' ובמהרש"א דיש לומר יתיב אפוריא מיד כל מ"ש בע"ה עשה מיד אף בגסות ושררה ושאלו לו בכיס לידע אם ישוב זה או ישוב תירוץ יותר הגון אין מסרבין כו' ונ"מ אפי' באין בעה"ב אין מסרבין כי היו מסופקין בו שהשיב אפוריא כל מה שאמר בעל הבית ולא השיב מדינא דאין מסרבין אי דלא סבירא ליה אין מסרבין או בשראה מסרבין:
**מ"ש** חוץ מצא מאכסניא וכ"כ הפרישה עד הכאה או שיפשיל כליו לחוץ. (לזרוק כליו לחוץ אז יצא) דאמרי' בעירובין אכסניא פוגם לבע"ה שיאמרו קשה הוא ונפגם שיאמרו עליו שהוא אין טוב:

**סעיף יא**
לא יאכל עמ"א ועב"ח בזה:

**סעיף יב**
בב"א עמ"א תיקן בזה בב"א גרגרן (כשותה בוושט וגרגרת) בשני פעמים אין זה גרגרן ולמה יהיה ד"א הלא אין ברירה לז"א דיש ברירא לשייר מעט וכשחלקו לבני טעמים הוי ד"א:

**סעיף יג**
כוס קטן עמ"א ומשמע דבקטן נמי אם שותה בשני פעמים אין גאוה דמותר בב"א וגאוה ליכא כ"א בג' פעמים:

**סעיף יד**
מראשו עמ"א ועיין פרישה כי השום הלבן שבו משובח והירק לא כ"כ משובח ויהיה כרעבתן ובשבת מותר כמו ברע"ד ס"ב פרוסה גדולה משום חיבוב סעודת שבת ושום דרכן של ב"י לאכול בשבת:

**סעיף טו**
לא ישוך עמ"א ובסט"ו כתב לפני חבירו וכ"ש הוא ועיין פרישה פי' דבסט"ו לא ישוך מפרוסה ולא יתן הפרוסה שנשך ממנו לחבירו ומשמע שם דבש"ע ל"ג על השלחן ובש"ע דידן איתא:

**סעיף טז**
לא ישתה עמ"א ועב"ח וט"ז אות ה' מזה:

**סעיף יז**
הגדול עמ"א הביא דברי הב"ח ועט"ז אות ו' ומ"ש שם ובסימן קס"ז במ"א אות ל"ז מזה:

**סעיף יח**
תנו לי עמ"א ראייה מאליעזר עבד אברהם דכתיב (בראשית כ"ג ל"ג) ויושם לפניו לאכול כו' וי"ל שאמרו ג"כ ואפשר דא"כ איך עבר על ד"א כל מ"ש בע"ה עשה ולמ"ש באות י' לאחר הפצרה אין ראיה אבל אם נאמר מיד יעשה או אין מסרבין לגדול ואפשר בתואל היה גדול באותו זמן כמשמעות במדרש אמר לא אוכל כי ירא שמא יאמרו לו ומוכרח לקיים ד"א אבל בעשייה בלא אמירה א"צ והטעם שאם לא אוכל עיין הרמ"א שם בפירוש התורה:

**סעיף יט**
משום רבית עמ"א עשה כלומר כי בטור כתב דרך רבית ובמ"ש הב"י דלאו רבית הוא דאין מתכוין בשעה שהאכילו ראשונה לכך והר"ב דכתב דאית ביה ריבית הוא ל"ד וביי"ד קס"ב ס"א בהג"ה אפי' ללוות כבר בכך נהגו להקל עט"ז ז':

**סעיף כ**
פרוסה עמ"א ב"ח עיין שם שמא תשפוך מה שבקערה עיין שם על גבי הקערה להפך אותה כי מאוסה שם ונדבק בלחם ובלבוש על גבי קערה ושהפרורין יפלו לקערה כי ממחה דעת ב"א הא ביושב לבד שרי ולטעם על גבי קערה לבדו נמי לא. והא דמקנח בפרוסה ויאכלנה הפרוסה דאל"כ הוי ביזוי אוכלין עסי' קע"א:

**סעיף כא**
ויתן עמ"א עט"ז אות ט' כתב דאפי' להניח על השלחן לא ישתה חבירו יע"ש:

**סעיף כב**
לא עמ"א צ"ל לכאורה לא ב"י יע"ש. ובלבוש פי' שמא יתקלקל מנה אחד ויצטרך לזה ולב"ח קלקול היינו שיתקוטט הבע"ה עם אורח. והא דמשמע אחר כך מותר ובסי"ט אין רשאים אא"כ נטלו רשות מבע"ה תי' בפרוסה או שיש חילוק בין שמש בסעודה דמותר ובין עבדו שאין משמש או מירי כאן לאחר ששבע האורח מותר (וקודם ומיד אפי' נטל רשות לא מהני דמיחזי בזיון או טעם הלבוש) ולפ"ז א"ש בסי' קס"ט בשאין כוס ביד בע"ה או אורח יבול ליתן לשמש פרוסה או בנטל רשות אפשר דכוס בידו אין ליתן. וי"ל לשמש של אורח קאמר דאורחים יכולים ליתן זה לזה ה"ה אפשר לא לשמש ומשרת שלו מ"מ אין נראה לפרש כך. עמ"ש אי"ה באות כ"ג:

**סעיף כג**
אורחים עמ"א לשון הרמב"ם (פ"ז מה"ב ה"י ט"ס להרמב"ם) וכוונת האדון ז"ל דל"ק מקס"ט מ"א לא יתן אורח לשמש כ"ז שכוס כו' הא בלא"ה אסור תי' דשם בהביא הרבה יותר מדאי דאם יתן יש והותר אבל בישיש חילק בין שמש דשרי כו' ועמ"ש באות כ"ב ועכ"מ שם דר"ל שמא אין לבע"ה יותר דאל"כ פשיטא אבל ביש על השלחן הרבה שרי ליתן עט אבל לא הכל ובהכי א"ש מ"ש רמ"א אבל בצמצום אף מעט אסור עא"ר אות כ"ב. עיין ב"י דאורחים יכולים ליתן זה לזה אף שהכוס בידו בשם הרר"י בקס"ט והביאו הר"ב שם ס"א בהג"ה:

## סימן קעא

**סעיף א**
איתא בשבת עמ"א וההיא דאין מנקין ידים ביין היינו כשיש לו דבר אחר לנקות הא לא"ה שרי לצורך האדם ומב"ח סוף סעיף א' משמע דוקא היכא דיש מצוה או קדושה ולזה כתב דכל שעושה לצורך גוף האדם ליכא הפסד וביזוי:
ואין עמ"א וכ"כ הט"ז אות ב'. עי"ד ש"ן אסור לגרום לאוכלין שיאסרו בהנאה משום בל תשחית עש"ך שם יראה לי פירות האסורין בהנאה כערלה וכ"ה אסור לבזות אותם

להשליכם לפני חתן וכלה לשמוח בהם במקום טיט ורפש אע"ג דמצות לאו ליהנות נתנו ועוד שאין נהנה מגוף הפרי מ"מ ביזוי איכא ולאו משום הפסד אוכלין נגעו ביה אלא אסור לבזות אוכלין לבעט בטובה כו' ומצוה לשורפן אבל לא לבזותם. כדאמרן כאן. ומאן דחזי א"י אם הם איסורי הנאה:

**סעיף ב**
לא עמ"א הראה לר"מ אות י"ט בארגז גדול ועמ"ש בסי' מ' בתפילין ובט"ז כאן אות ג' מזה:

**סעיף ג**
והמדקדקים עמ"א ואם אין ראוי לאכילה מותר לשמש בו מעשה עץ כ"כ ז"ל:

**סעיף ד**
שנמאסים עמ"א. יש מקומות משליכין בש"ת תפוחים במקום טיט ורפש ולא יפה הם עושים וגלוסקאות אסור אע"פ שאין נמאסים עיין אות ב' בט"ז ומ"א א' וע' לבוש:
**יפרנס** משלו ב"ב ק"י תוס' ד"ה נשוט בערוך ערך טש וכ"ה ביונתן וירושלמי דילן ויטושין ית ביתא יע"ש:

## סימן קעב

**סעיף א**
בולען עמ"א לשון הרא"ש בברכות ג' ב' בשם ר"ח ובזה מתורץ מ"ש בט"ז אות ב' ע"י הרהור ואפשר הר"ח מודה להרא"ש כל שנזכר בעודו בפיו הוי תו עובר לעשייתן אלא דמשקין תו איפסלו ולא ראוין לברכה:

**סעיף ב**
ראשונה עמ"א ביש שיעור ופשוט הוא עב"י ובכ"מ פ"ח הי"ב מה"ב:

**סעיף ג**
וי"א עמ"א מ"ש ז' מינים י"א דהוי ד"ת אי"ה יבואר בה"ב ומ"ש מים ושאר מינים יש מחלוקת סוף כ"מ מ"ר ב' מחלוקת אמוראים ובדף מ"ה בתוס' ד"ה ר"ט וצ"ע דמאחר שאנו פוסקים דמברך בנ"ר על הכל לא מיחשב לס"ס רק הספק בדרבנן וספק אחד די:

## סימן קעג

**סעיף א**
דיני בשר וגבינה עמ"א בי"ד פ"ח ופ"ט יע"ש ומ"ש במפה חדשה כן כתב הדרישה אבל במפה ישינה אסור לאכול אח"כ עליו בשר או להיפוך ועב"י בשם רבינו קלונימוס ורבינו יהודה ודיעבד אין לאסור דרש"ל רוצה להתיר אף לכתחלה עיין דרישה. ומ"ש עוד דלא קי"ל הכי בי"ד צ"ב ס"ח יע"ש וא"כ לא בלע השלחן כלל לכתחלה מקערה

ומ"מ י"ל לכתחלה כתב שם דיש ליזהר ה"ה כאן ואוסרת כלומר ומבליע כ"ק בשלחן והעד מדלא אמר נאסרת ושלחן זכר:

**אם** היה על השלחן גבינה בעין והעמידו קערה חמה התבשיל מותר דהקערה כ"ק כו' וגבינה נאסרת כ"ק ויש לעיין בזה רשמא אדמיקר בלע בעין לא בלע. וגבינה חמה התבשיל שבקערה נאסרת וגבינה י"ל דאין נאסרת כ"א כ"ק דבלע מכלי בלא רוטב א"י יותר מכ"ק עי"ד ק"ה בש"ך כ"ג ויש לומר כשהכלי ריקן משא"כ כאן שיש רוטב בתוכה ואם נאמר דאדמיקר בלע בעין לא מפליט הבלע ג"כ מותר ובפריי ליי"ד ביארתיו: עמ"ש בפריי ליי"ד קט"ז החלב בדגים יש נמנעים דוקא בחמאה מבשלים אבל לא בחלב יע"ש בשם שכ"ג וכ"כ א"ר בשמו כאן באות ט' יע"ש:

דקשה עמ"א באה"ע קנ"ו ס"ד דהאידנא יולדת לט' למקוטעין. ומ"מ ביו"ד קט"ז כתב הר"ב הג"ה דאין לחוש לזה מטעם דוקא לצלות יחד אסור לו לאכלן זא"ז יע"ש בט"ז ועמ"ש כאן אי"ה במשבצות זהב בזה:

**סעיף ב**

מהיסח עמ"א דסתם ידים פסולות לנט"י ולתפלה עכ"פ לכתחלה יש ליזהר אבל ברכות כשירות כן כתב בצ"ב אות ד' ובקנ"ח אות ט':

**סעיף ג**

וחוץ עמ"א הקשה דבאמצעים ליכא מים טמאים כלל רק לנקות ידיו א"כ למה לי ניגוב ויש לומר משום מיאוס כמ"ש שם אות י"ח:

**סעיף ד**

דוקא עמ"א דאמצעים כאחרונים בכל משקין (חסר בדפוס כ"ף הדמיון) ועש"ך י"ד פ"ט אות י' דאין להקל באמצעיים דוקא מים וכל קמח לא הוי קינוח ולי"ד דשערי באות י"ב. ועא"ר כאן אות י"ב דרשב"א לטעמיה דגם ראשונים מותרין בכל משקין משא"כ לדידן עסי' ק"ס סי"ב:

## סימן קעד

**סעיף א**

ואין עמ"א השמיט ברכת אירוסין ונקיט הבדלה עמ"ש בט"ז א' והבדלה יותר מקידוש דאין מבדילין על הפת ומקדשין על הפת עיין ב"ח ודרישה:

**סעיף ב**

מניחו עמ"א לא הבינותי זה דלכאורה הקשה על הר"ב למה שתיק כאן מאחר שסובר דשבעת זו שתיה ובאמת דבקצ"ז לא כתב וטוב ליזהר כו' אבל ודאי דהלכה דשבעת כדי שביעה וכזית מדרבנן וכבסימן קס"ו יע"ש ומ"מ ראיתי שהקשה שפיר דגם בהמ"ז אין

טעון כוס כ"א לזהירות בעלמא כבסי' קפ"ב ומ"מ בג' שיש זימון נוהגין בכוס יש לומר דיברך על הכוס אע"פ שצמא ואי"ה בקפ"ב יבואר עוד:

**סעיף ג**

אם עמ"א תיקן בזה דקשה למה השמיט המחבר דין המשנה ברכות מ"ב א' ופלוגתא דאמוראים שם ב' דיין לפני המזון פוטר לאחר המזון בשבת וי"ט דוקא ובמצוי אפילו בחול ויין שבתוך המזון אין פוטר לאחר המזון והטור הביאו והמחבר השמיטם ומביא רק דברי התוס' וראי"ש ותי' דלאחר המזון אין מצוי בינינו כמו שכתבו התוס' שם מ"א ב' ד"ה הלכתא ובקע"ז ס"ב דאין מושכין ידיו הוי הכל תוך הסעודה מש"ה השמיטם המחבר. והב לן ונבריך כבסי' קע"ט אפי' בירך על לפני המזון צריך לברך שנית דנמלך הוי:

**סעיף ד**

יין של קידוש עמ"א דל"ד תוך המזון ה"ה לאחר המזון פוטר וכן כתב הט"ז אות ה' וחה"ר כ"כ ברכות מ"ב ב' והב"ח נסתפק והניח בצ"ע דמשמע מטור דקידוש דוקא תוך הסעודה פוטר לא לאחר המזון ולפ"ז בהבדיל קודם נט"י יש לומר הוי ס"ס לאחר המזון ונ"מ בסעודות גדולות (עסי' קע"ז במ"א אות ז' אבל דעת הראב"ד גם כן ברשב"א שם מדדחיק בחול במצוי יין יע"ש):

**סעיף ה**

יין הבדלה עמ"א המחבר לא ביאר כ"א דקידוש אף קודם שנטל ידיו פוטר תוך המזון דשייך לסעודה דאין קידוש אלא במקום סעודה ולזה מודים התוס' ברכות מ"ב ב' ד"ה ורב ששת מהראיה ע"פ ק"א ר"י אמר ידי יין יצאו בקידוש בבה"כ יע"ש אבל ביין לפני המזון משמע דסוברים דקודם נט"י אין פוטר תוך המזון כמו הבדלה אבל המחבר משמע דיין לפני המזון קודם נט"י פוטר תוך המזון (מ"ש שכ"מ מתוס' שם היינו בקידוש) ומה שכתב כ"מ בסעיף ז' אות ט"ו וצ"ע דשם מכוין ע"כ אבל בסתם אימא לא וסי' תע"ד עב"ח כאן ותע"ד מדאין מברכין על כוס שני ברכה אחרונה ופוטר יין שבתוך המזון אפי' קודם נט"י יע"ש ומיהו כוס קידוש לא פטר תוך הסעודה דהא מברך על כוס שני ברכה ראשונה דאין מתכוין בקידוש כ"א על הקידוש לבד ה"ה דאין פוטר תוך המזון רק כוס שני פוטר תוך המזון ואי"ה בתע"ד יבואר עוד מזה ועמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף ו**

נטל ידיו עמ"א עי' תוס' ברכות מ"ב ב' ד"ה ורב ששת והמתבאר שם מדבריהם דקידוש אף קודם נט"י פוטר תוך המזון והבדלה ויין שלפני המזון דוקא אחר נט"י ומ"ש שאין לחלק בין קידוש אע"ג שיש חילוק בין קודם נט"י דהוי הפסק משא"כ לאחר נט"י אין

לחלק) וי"א הבדלה אף אחר נט"י אין פוטר דמצוה הוא לא לשתות וקידושים הוי צורך סעודה ע"כ כתבו דיבדיל קודם נט"י (ומ"ש דאז מברך ברכה אחרונה כתבנו בחידושינו דמשמע טעמא יהבו למלתייהו וז"א יע"ש) ומ"ש דבהכי מיירי כו' והכי משמע מברייתא כיצד סדר היסיבה מ"ג א' דיין שלפני נט"י אין פוטר יין שלאחר נט"י ולפ"ז מ"ש התוס' מ"ג א' ד"ה בא דהוי שינוי מקום חולקין עמ"ש ד"ה ורב ששת אבל ממ"א משמע דלא פליגי והא דהוצרכו לשינוי מקום דקבע לסעודה כ"ע מודים דהבדיל קודם נט"י פוטר תוך המזון (וברצ"ט בט"ז ה' המבדיל על שלחנו ל"ד עט"ז שם) ומ"ש התוס' והכי משמע בברייתא היינו דדרכם היו לפני המזון אחר נט"י לשתות יין ומתני' בא יין לפני המזון נמי בהכי מיידי וממ"ש התוס' ד"ה בא דכ"ש יין שלפניו ומאי כ"ש דשאני קודם נט"י ש"מ דקבע מהני ועא"ר ו' ולמ"ש א"ש. והמחבר חשש לדעת התוס' ולא לי"א:

**סעיף ז**

ומושיטין עמ"א דל"ד בב"א דא"כ דעתו על כלן אלא כל כוס אחר שבירך על הא':

**סעיף ח**

דב"ח פוטרתו עמ"א העתיק דברי הרא"ש בפסחים ק"ג דהוי כבאי' תוך הסעודה מחמת הסעודה משמע לאחר המזון אף חשיב כבא מחמת הסעודה צריך ברכה לפניהם ולאחריהם כבסי' קע"ז ס"ב יע"ש וכ"מ בטור וכמו שכתב הב"ח וכן כתב הלבוש ס"ו בהדיא ועא"ר י"ב ועמ"ש אי"ה באות ט' מזה:

**סעיף ט**

שלפני עמ"א הרא"ש פסחים ק' וק"ו יע"ש ולמ"ש באות ח' צ"ל דלפני המזון עדיף מלאחר המזון דלאחר המזון לרא"ש מברך ברכה אחרונה ולפני המזון בהמ"ז פוטרתו. ומ"ש וא"ת הא מסעד סעיד ט"ס וצ"ל א"נ והוא עוד תי' וכן כתב בס' תוספת שבת בהגהותיו והוא תירוץ הרשב"א ותר"י ברכות מ"א ב' גבי דברים הבאים לאחר הסעודה דחמרא סעיד ואף על דטובא גריר כבסי' תע"א ל"פ ובהמ"ז פוטרתו. ועסי' קע"ז במ"א ו' תמרי נמי בהמ"ז פוטרתו וברי"ח סי"ז ומ"א אות כ"ה ולפ"ז מה שכתב המחבר יין שבסעודה ה"ה לאחר המזון ול"ד יין ה"ה תמרי ומה שכתב משקין מברך ב"א וה"ה ראשונה לאחר המזון וכבס"ז די"א בתוך הסעודה לברך ברכה א' וב' ואף דלא קי"ל כן אבל לאחר הסעודה בשאר משקין מברכין ברכה א' וב':

**ולי** העני יש בכאן הרהורי דברים אמרתי להעתיקם פה הנה כפי הנראה הדין הוא כך דיין ותמרים אפי' לאחר הסעודה מברך לפניו ולא לאחריו כבסי' קע"ז במ"א ז' ולדידן באמר הב ונבריך הוי כמו לדידהו לאחר הסעודה ע' סי' ר"ח במ"א כ"ר אפ"ה יין ותמרי אין מברך ברכה אחרונה ושאר משקין באמר הב ונבריך צריך ברכה א' וב' ויראה אף קבע

על היין ושתה גם שאר משקין דמברך ברכת בנ"ר אשאר משקין אע"ג דברכה אחרונה של יין פוטר שאר משקין מחמת חשיבות אבל כאן בהמ"ז לא נתקן על יין אלא דפוטר דחמרא סעיד כמ"ש ברכות ל"ה ב' משא"כ שאר משקין והנה הא דאמרו ברכות מ"א ב' יין קובע ברכה לעצמו יש הרבה פירושים ואעתיק שלשה מהם א' פירש"י קידוש כו' ב' פי' התוספות שם בשם רשב"א דנשתנה לעלויא בברכה וי"א הואיל ומזכירים גפ"ן בפ"ע וכל הפירות שם העץ (עט"ז א' מדייסא נשתנה מ"מ לא פורטין כמו שם הגפן עיין פרישה) והנה תוך הסעודה יין ברכה אחרונה פוטר בהמ"ז דקידוש אין קובע ברכה לעצמו ואף אירוסין יש לומר דישתה רוב הכוס פחות מרביעית. אבל לטעם הרשב"א דנשתנה לעלויא או מזכירין שם הגפן קשה ברכה אחרונה נמי ומש"ה הריטב"א בחידושיו לשיטתיה ברכות מ"א ב' דחמרא סעיד אבל הלבוש בס"א כאן נראה ממרוצת דבריו כפי' י"א דמזכירים גפן ובס"ו כתב דוקא תוך הסעודה כרא"ש (עיין אות ח') אם כן קשה בהמ"ז אמאי פוטר הא ברכת יין חשוב וקובע ברכה לעצמו על הגפן לכן פירש דבהמ"ז חשובה שהוא ד"ת יע"ש ראוי לפטור מעין שלש דרבנן (לדעתו ז"ל בר"ח סי"ז. משא"כ הטור בר"ט סובר כפי' רש"י) ולפי"ז י"ל באכל שיעורא דרבנן ומברך בהמ"ז י"ל דאין פוטר של יין ומיהו י"ל הואיל ובהמ"ז ברכת התורה ניתקנה חשובה יותר מעין שלש ועמ"א קע"ז א' דבאין קובע סעודה על הפת יברך עליהם משא"כ ביין ותמרי אם אכל כזית פת בהמ"ז פוטרן מברכה אחרונה:

**ומ"ש** המ"א מתוס' פסחים ק"נ ב' ד"ה אלא (ס"ס קי"ג) ופירש בכוונתם כמ"ש בחה"ר ברכות מ"א ב':

**סעיף י**

עסי' רצ"ט עמ"א ברצ"ט ס"ח יע"ש במ"א י"א וט"ז זיין וכמו שי"א בס"ז שם דאין הבדלה פוטר יין תוך המזון וכאן ולאו בס"ד ומיהו אין תלוי זה בזה ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יא**

לפי עמ"א לבוש קע"ז ס"ב. ויש מטבילין פת בי"ש ופת עיקר ואין מברכין על הי"ש ברכה א' ועט"ז אות י' כאן ובקע"ז אות ד' דברכה אחרונה על י"ש אין מברך אם שותה קודם אכילה (ה"ה תוך אכילה) משמע לאחר אכילה לעכל מברך ב"ר אף לדידן די"ש אין משתיית המשקין ומ"מ בשתה פחות מרביעית מי"ש יש לצדד ולומר שמא א"צ ברכה אחרונה על י"ש פחות מרביעית ואף לט"ז בסימן ר"י א' מ"מ לדידן חשוב הכל תוך הסעודה ואף דל"ש הטעם ואי"ה בר"י יבואר עוד. ועסי' ר"י"ב במ"א אות ג' דשורה פת בי"ש קודם אכילה פוטר המוציא לי"ש ולאחר האכילה מברך על י"ש וה"ה אם לא בירך על הפת כ"א אוכל שאר דברים הדין כך ע"ש בזה:

**סעיף יב**
בסבת הפת עמ"א ועסי' קע"ז במ"א אות א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**
בכל פעם עמ"א לאפוקי מלבוש ואפשר להעמיד בלבוש כמ"א ומ"מ אנן קיי"ל כדיעה א' כמ"ש רמ"א ומי שיש לו יין תוך הסעודה יברך על היין ופוטר כל משקין א"ר יי"ד:

**סעיף יד**
קודם נטילה עמ"א האדון זי"ל הוקשה לו לכאורה המחבר אחז החבל בתרין ראשין דבקס"ו ס"א רק טוב ליזהר ולמה זה כתב כאן קודם נטילה דרא"ש לטעמיה בקס"ו וכמ"ש בי"י כאן אבל המחבר היה לו לפסיק קודם המוציא לצאת ידי התוס' ברכות מ"ב ב' ד"ה ורב ששת דקודם נטילה לא פטר תוך המזון לזה כתב דהמחבר לא חש כלל לתוס' שם וכמ"ש באות ה'. וכתב המ"א אם שתה רביעית קודם המזון צ"ע בברכה אחרונה דלמ"ד שאר משקין תוך הסעודה א"צ ברכה א' ובי' יי"ל לפני הסעודה צריך ברכה אחרונה דלי"ד לסעיף ויי"ו אות ט' יע"ש ומ"ש ברצי"ט ס"ז לכאורה ס"ח צ"ל וע"ש אות יי"א ומיהו ברכה אחרונה א"צ מיד כ"א קודם בהמ"ז נמי שפיר דמי (מ"ש למ"ד כו' דלמ"ד צריך ברכה א' ובי' א"כ יברך בנ"ר קודם בהמ"ז על הכל) ומ"ש יי"ש פחות מרביעית כמ"ש באות יי"א דיי"ש ל"ש לסעודה כלל א"כ ברכה אחרונה צריכה ואף יש לו משקין תוך הסעודה וי"א דיי"ש הוי כבא מחמת הסעודה ע"כ ישתה פחות מרביעית (וחולק עט"ז ר"י א' דסובר יי"ש פחות מרביעית בע' ברכה אחרונה יע"ש) ועמ"ש הט"ז אי"ה באות ט':

**סעיף טו**
ויברך עמ"א וע"ד לשתות אפשר בסתמא נמי כבס"ד ועט"ז ומ"א ג"ד:

**סעיף טז**
אחד עמ"א בסימן קס"ז אות י"ט יע"ש:

**סעיף יז**
כל עמ"א היינו בתוך הסעודה סברי במקום רשות משא"כ בחופה ועא"ר י"ז דכבר עומדים ומכוונים ומ"מ קידוש והבדלה ג"כ עומדים ומכוונים. בברכת פה"ג לאחר המזון דעת הלבוש יאמרו סברי תנו דעתיכם להפסיקם מפסוק יראו כו' ועא"ר דלא ראה שנוהנין כן יע"ש:

## סימן קעה

**סעיף א**
כתב עמ"א בפסח כשמברך פה"ג הוי כמוסיף על הכוסות (בלא ברכה יכול לשתות כמה) וה"ה הטוב כשמברך הוי כמוסיף על הכוסות כו'. ונראה לדידן דמברכין בפסח

פה"ג על כוס שני כבסי' תע"ד אם מביאין לו מין יין אחר מברך ב' ברכות פה"ג והטוב ועיין אה"ע סימן כ"ב סעיף ט' ולא הוי כאן מצות חבילות נראה לי בזה ואי"ה יבואר עוד: שאין עמ"א עמ"ש בט"ז אות א' והב"י הביא כן משם ר"י יע"ש:

**סעיף ב**

שלא עמ"א דה"ה עבר ובירד על הגרוע תחלה יע"ש וכ"כ הט"ז אות ד' דלא כדמשמע מלבוש ס"א עמ"ש בט"ז אות א' מזה:

**סעיף ג**

יותר גרוע עמ"א פי' דלא כט"ז אלא יותר מן הראשון אבל לא גרוע הרבה דלדידן דגרוע מעט אין מברך אלא בסתם ממילא בלבן די בגרוע מעט עט"ז ב' ומ"ש בסתם אדום אחר לבן לא וכ"כ שכ"נ וע"ת והל"ח חולק עא"ר ה' וספק ברכות לקולא ומ"ש מהג"ה בס"ב דאין חילוק בין חדש לישן ואם שותה חדש ואח"כ ישן מברך הטוב בסתם אבל להיפך בסתם לא א"ר ד' משם נ"ץ וכ"כ הט"ז א':

**סעיף ד**

אין עמ"א הראה לרכ"א ס"ב (ט"ס רנ"א) ועמ"ש שם ולכאורה י"ל היכא דאין שותפות ממש שהחיינו עדיף משא"כ שלא לברך כלל לא מסתבר ולכן ברכ"ג מת אביו ביש אחים מברך הטוב במקום שהחיינו ומשמע אף שאביו צוה שיחלקו את השדה כמ"ש בחה"ר ברכות נ"ט והיינו שלא לברך כלל לא מסתבר וא"כ ראוי לברך הטוב כאן אלא דזה טעות דא"כ ברכ"א נמי יברך הטוב וש"מ שהחיינו עדיף וברכ"ג בהכרח שלא צוה ויש שותפות ממש ואי"ה יבואר. כתב המ"א מרכ"א ב' עובד כוכבים ומזלות הטבתו אינה טובה ה"ה כאן יע"ש מזה:

**סעיף ה**

הטוב עמ"א עיין אות ד'. אין מברכין על שינוי פת הטוב והמטיב עב"י ובהגהות לבוש. אם לא בירך קודם כתב הב"י דאין מברך אח"כ ועד"מ צידד בזה וא"ר בשם הפרישה אות ט' ומיהו כשיש עוד יין בקנקן מברך על מה שיש לו עוד ועב"י דדמי לגמר סעודתו הא כה"ג מברך:

## סימן קעו

**סעיף א**

פירורי פת עמ"א דהם עצמם מזון ועסי' קס"ח אות כ"ב. ומה שצוה האדון ז"ל לעיין בקע"ד ס"ז אפשר באות י"ד דפרפרת היינו לפני נטילה דלאחר נטילה אין להפסיק בין נטילה להמוציא ואחר המוציא איך יברך על הפרפרת עיין פרישה. המחבר השמיט פרפרת שלפני המזון פוטר שלאחר המזון דאין מצוי ביניהו כבסי' קע"ז ס"ב עמ"א זיין

בסעודות גדולות ועיין נ"ץ כ"כ ומ"ש הר"ב בהג"ה פרפרת ומ"ק פוטרין זא"ז בלא פת מיירי וברכותיהן שוות דוקא במ"מ כמ"ש הלבוש וכן פרפרת שלפני המזון פוטר לאחר המזון בשו"ת עיין ש"ג הביאו א"ר ועב"ח. וער"מ פ"ד מה"ב ה"ו ובכ"מ ולח"מ שם משמע מטעם ספק ברכות להקל וא"כ לכתחלה י"ל יכוין שלא להוציא זא"ז מל' הר"ב בהג"ה משמע אף לכתחלה ועא"ר וצ"ע. ואי"ה בט"ז כאן ובסי' קע"ז בדברים הבאים תוך הסעודה יבואר עוד. עיין כ"מ פ"ד ה"ו מה"ר משמע פה"א פוטר דיעבד לפת ואי"ה בר"ו ס"א יבואר זה:

## סימן קעז

### סעיף א

בלא עמ"א. הנה האדון ז"ל צידד באוכל פת עראי ועיקר סעודתו מבשר ודגים וכדומה אי פת פוטרתן מברכה ראשונה ומקום הפסק דלא קי"ל כר' חייא ברכות מ"א ב' דפת אין פוטר כל מיני מאכל (פירות וכדומה) אע"ג דיין פוטר כל מיני משקה כבסי' קע"ד ס"ב וע"כ בשר ודגים וכדומה הטעם דאגב פת באין אע"ג דאין מלפת הפת עיקר והם טפלים וכנראה מתוס' שם ברכות מ"א ב' ד"ה הלכתא כיון דמשום פת הם באים הפת פוטרתן משמע הא פת טפל לגבייהו לא. או י"ל דיין פוטר כל משקין אע"ג דלא שתה תחלה כ"א פחות מרביעית משמע (בלבוש סי' קע"ד ס"ד ומ"א קע"ב אפשר ל"ד) והטעם או דפה"ג למ"ד מעין ג' ד"ת הוי ק"ו לפניו לא יהיה סמוך ודרבני מ"מ ברכה חשובה היא ומוציא כולן כ"ש פת דודאי בהמ"ז ד"ת וק"ו לפניו דברכה חשובה היא (עיין לבוש קע"ד ס"ו ומ"א קע"ב ג') וגם המוציא ברכה חשובה מכל הברכות וכדבעי' למימר לקמן אי"ה בסי' ר"י"א בזה. ואם נאמר יין חשוב מאוד עד שקבעו ברכה לעצמו וכל המשקין טפילין לו בערך ה"ה פת חשוב מכל מיני מזון והם טפלים לו בערך משא"כ פירות לאו בערך הם דלאו זייני ומש"ה פת אפשר פוטר בכל שהוא להנך בשר ודגים הואיל וכל מיני זייני טפלים אצלו כמו ביין וכאמור ומ"ש יברך עליהם ולא על הפת חוץ שבת שמחויב לאכול פת כבסימן קפ"ח ס"ו שבהכרח מברך על הפת לאכול כזית פת אז לא יברך עליהם (ט"ס ל"א) ולומר שיכוון שלא לצאת בברכת המוציא לאלו צ"ע ומה שיש מהעיון הוא באכל כזית דבהמ"ז דרבנן ואכל תאנים וענבים הרבה למ"ד מעין שלש ד"ת איך יברך בהמ"ז על פת דרבנן ויוציא תאנים וענבים דחייב עלייהו מן התור' אין בדין ומיהו תמרי י"ל דבהמ"ז פוטרתן עיין אות ו' ור"ח כ"ה ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף ב**
כגון תאנים עמ"א ועיין ט"ז א' בי"ש להניח על השלחן וברכת המוציא פוטרתו ממ"א משמע שאין ברכת המוציא פוטר דברים הבאים שלא מחמת הסעודה מברכה ראשונה:

**סעיף ג**
ואם עמ"א דין זה מתר"י (עמ"ש בט"ז א' על מ"ש באר הגולה ב' י"ש) וג' דינין הם להרר"י כשבאין ללפת צריך שיאכל תחלה ודעתו ג"כ על סוף ויאכל לבסוף עם פת ואז כשאכל באמצע בלא פת א"צ ברכה ראשונה על הפירות (וזהו הדין שכתב המחבר כאן) השני כשעוקר סעודתו מפירות כשיאכל תחלה מהן די וא"צ לסוף עם הפת וזהו וי"א בס"ג הם תר"י השלישי כשבאין לקינוח אע"פ שאוכל תחלה וסוף עם הפת כשאוכל באמצע בלא פת צריך אז לברך על הפירות (הא כשאוכל עם הפת אע"ג דאין כוונתו ללפת מ"מ נפטרו בהמוציא) ועמ"ש בט"ז אות כ"ג אי"ה בזה. ועסי' קס"ח אות כ"ב מולייתא בפירות הקמח עיקר וע"ש:

**סעיף ד**
(ודברים עמ"א בחה"ר בת"ה לכאורה ט"ס) ברכות מ"א ב' בהא דהלכתא דברים הבאים כו' ואע"ג דאנן קיי"ל כהרר"י בס"א במ"א אות ג' דלא אזלי' בתר התחלה והביא פירות ללפת צריך לאכול תחלה ודעתו לסוף ג"ב הכא בתר עיקר הסעודה אזלינן משא"כ לעיל הכל בתוך הסעודה:

**סעיף ה**
מחמת הסעודה כגון בשר ודגים מ"א א"י מה ממעט האדון ז"ל אם לומר דייסא לאחר המזון בהמ"ז פוטרתם דברי"ח ס"ז משמע אין בהמ"ז פוטרתן ועמ"ש אי"ה באות ו'. ובלבוש כל הנזכרים בס"א משמע הכל אחר המזון טעונים ברכה לפניהם ולאחריהם יע"ש:

**סעיף ו**
בין עמ"א הראה לר"ח סי"ז ושם י"ל דיעבד ממש הא לכתחלה כה"ג אין בהמ"ז פוטר אותן וכמ"ש בקע"ד במ"א ט' ולבוש שם ס"ו משמע דוקא תוך הסעודה הא לאחר המזון אף יין אין נפסד וכ"מ דעת המחבר ובמ"א שם אות ח' ה"ה תמרי. ודייסא אע"ג דתמרי נפטר לכתחלה בבהמ"ז מיזן יותר מדייסא כמ"ש הלבוש בר"ח או כמ"ש המ"א בר"ח כ"ה דאית ליה עילויא אחרינא בפת. ופת כסנין לאחר הסעודה (ולדידן בסעודות גדולות באות ז') בסי' קע"ו כתבתי מזה ועסי' קס"ח ומ"א א' כ"כ דהרא"ש פירש אין לך דבר חוץ כסנין תוך הסעודה יע"ש ועתוס' ברכות מ"ב א' ד"ה ברך ומ"מ כסנין של פת גמור וממולאים במיני פירות וכדומה א"י טעם דאין בהמ"ז פוטרתן דלית ליה עילויא אחרינא

עסי' ר"ח במ"א כ"ה וי"ל התם דיעבד ממ"ש הא כאן לכתחלה יברך קודם בהמ"ז ברכה הראויה לו ואה"נ שאם בירך בהמ"ז דיעבד ממש יצא ועדיין צ"ע. וירושלמי הובא בט"ז ב' משמע בהמ"ז אין פוטר תמרים:

**סעיף ז**

שאין עמ"א בסעודות גדולות כו' ועא"ר אות י' שלאחר המוציא יברך שהכל על פירות ויכוין להוציא אח"כ ג"כ דבירך על פרפרת שלפני המזון פוטר שלאחר המזון יע"ש ולא הבינותי זה דבברכה שלאחריהם קיימינן ועל בנ"ר הי"ל דיברך על שאבל קודם וגם י"ל יאכל קודם נט"י כשיעור ועסי' קע"ד במ"א אות י"ד וצ"ע. וי"ל דקאי נמי אבשר ודגים לדידן ע"כ יאכל כו' וא"ש מלת הזן בלבוש פי' א"ר לשון נביאות:

**סעיף ח**

קובע עמ"א בס"א במ"א אות ג' יע"ש ומ"ש שם בזה:

**סעיף ט**

כיון עמ"א ס"א וס"ג כל חד כדיניה:

**סעיף י**

דסתם עמ"א ועא"ר אות "ב טוב שיכוין בדעתו בפירוש על כל מה שישלחו לו מבתים אחרים ומיהו זה תליא בפלוגתא על הספק עמ"א קס"ט אות ז' מ"ש שם מזה:

## סימן קעח

**סעיף א**

צריך עמ"א ס"ב בהמחבר כשהם יוצאים צריכים מיד ברכה למפרע וכבסימן קפ"ד ובמ"א א' וכאן ח'. ועס"ב בהג"ה. ולי העני יש בדברי המחבר ס"ב דקדוק אחד ושייך כאן אעתיק פה. כי לשון המחבר הוא לשון הר"ן פ"ד מה"ב הלכה גד"ה ופסחים ק"א ב' ב' ברייתות חבירים כו' ועקרו לקראת חתן כו' ובשנייה ועקרו לביה"כ או לביה"מ ודייקינן עלה עקרו מכלל בדברים טעון ברכה לאחריהם ויש בזה ד' פירושים א' רש"י ורשב"ם עקרו מהירות ומשום חתן וכלה הא לא"ה צריכין לעמוד במקומן ולברך ברכה שאחריהם משמע לכאורה בהליכתן מברכין ברכה אחרונה. הב' פירוש בעל המאור ז"ל לקראת חתן הא לרשות אע"פ שהניחו זקן אין עוקרין דלמא שכחו ולא מברכין במקומן. הג' במלחמות ה' כשהם יוצאים כו' ולא אמר ויצאו כו'. הד' שם ור"ן דבאין טעון ברכה במקומן אין שינוי מקום מזקיק לברכה אחרונה יע"ש ואמנם הר"מ סובר דמזקיק כמבואר כאן וחוזר ומברך למפרע כו' וגם השמיט מלת ועקרו וכתב במקומו ויצאו כו' נשאר לנו פי' הרמב"ן מדקתני כשהם יוצאין מברכין והיינו במקומן אבל פי'

בעל המאור יש חילוק בין רשות ובין מצוה ואלו כן לא היה להמחבר להשמיט זה. ועמ"ש אי"ה באות ב"ג מזה:

**סעיף ב**

דעתו לאכול עמ"א הראה לרע"ג ס"א ולא הבינותי דא"כ לפתח ביתו הרי רואה מקומו שהרי זה השגת הר"א ז"ל פ"ד ה"ג מה"ב עמ"ש הר"מ ז"ל יצא לפתח ביתו וז"ל לפתח ביתו ולא ראה מקומו. והנה ברע"ג פסק כן המחבר בקידוש מפנה לפנה לא הוי שינוי מקום וכן בבית א' ב' חדרים מהני תנאי הא ב' בתים לא מהני דעתו וברואה משמע דמהני אפי' ב' בתים אבל דעת הלבוש בפת מהני דעתו אף לדעה א' ואי"ה בט"ז ט' יבואר זה:

**סעיף ג**

וכן עמ"א עט"ז ג' בר"מ פ"ד הלכה ד"ה פי' הכ"מ להיפוך ד"ה ד"ל באין טעון לאחריו וכן רבותא שתי' סתמא יין ופירות אף ז' מינים להר"מ צריך ברכה במקומן דבהלכה א' שם ובהלכה ג' שם מבואר המוציא וי"ל דאכל פחות מכשיעור פת וז"ש מברך על מה שאכל משאר דברים ועמ"א ר"י אות א' פחות מכשיעור לכ"ע מברך המוציא שנית דל"ש לקיבעא הדר דאין מברכין בהמ"ז פחות מכזית אלא שהוא חשבו לדוחק ופירש וכן רבותא ואהיתרא מהדר בהניח אף בשתיה א"צ ברכה למפרע ולא ברכה ראשונה וכפסק רמ"א בהג"ה וכ"מ בפסחים ק"א ב' דאי פשוט במשקין ל"ש הניח דודאי עקרו מכל אף שהניחו מקצת למה דאיק מעקרו וכמה דוחקים יש בפירושים לוכח בהכרח דאל"כ מה מהני הניחו ש"מ להמקשן הונח לו בזה נימא אנן אף באמת גם במשקין הניחו לא הוי הפסק. והנה לדיעה ב' שהוא ג"כ דעת הר"ב בהג"ה לאו מעקרו דאיק לה אלא דא"כ למה טעון ברכה למפרע דאין מזקיק ברכה אחרונה וכמ"ש הרי"ן ז"ל כמ"ש בט"ז א' מזה אמנם התוס' פסחים ק"א ב' ד"ה כשהן והרא"ש שם פירשו עצה טובה שירעבו או ישכח (כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ב) ולא פירשו לכתחלה צריך בהמ"ז במקומן עמ"א ח' אלא דא"כ למה דאיק מעקרו והבן זה דלטעמים אלו אף פירות שייך עצה טוכה ומ"ש בהגהות סמ"ק א"י ליישבו כפשוטו עט"ז ו' ואפשר דה"פ דבפת נמי כשהניח מקצת חברים רשאים לכתחלה לצאת ובלא הניחו אין רשאים לכתחלה אבל דיעבד דוקא בפירות הא פת אף לא הניחו א"צ ברכה ועיין דרישה ואין להאריך:

**סעיף ד**

בבית א' עמ"א שם בית פעם חדר ופעם כולל הרבה חדרים בבית א' ומפנה לפנה על הרוב יאמר בחדר אחד:

**סעיף ה**
צריך עמ"א תרתי בעינן אין מחיצות ואין רואה מקומו הא' הא רואה מקומו אף באין מחיצות או מחיצות אף באין רואה כמו אחורי התנור עב"י משמע כן. ועיין לבוש משמע דהתנור מפסיק והמ"א התנה עוד תנאי. ואם דעתו מתחלה לאכול במערבה דעת הר"א ז"ל בפ"ד מה"ב ה"ה דמהני ואי"ה יבואר באות ט'. עט"ז ט' אי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
דברים עמ"א דלר"ח כל שאכל כזית פת שצריך ברכה במקומו אפילו הלך למקום אחר ושתה מים שם א"צ ברכה אפי' מים ובמקום אחר:

**סעיף ז**
ואין עמ"א הזהיר האדון ז"ל שלי"ת לומר דמ"ש הר"ב ואין חילוק משמע דאין לחלק כלל דז"א דלהר"ב שפסק דברים שא"צ ברכה במקומו אפי"ה י"ל בין הניח מקצת חברים בזה יש חילוק דכל שאוכל במקום אחד לא מהני הניח במ"א חבירים וכמ"ש בפסחים ק"א ע"ב דקידוש בביה"כ צריך לחזור ולברך כה"ג בביתם אע"ג שהניחו אורחים בביה"כ בזמניהם היה עיקר הקידוש בביה"כ מטעם זה ש"מ כו' (ומ"מ ק"ק דהתם אין רוצה לילך לביה"כ משא"כ כאן כל שהניחו) וכי י"ל בפת לדיעה ב' אין חילוק:

**סעיף ח**
דחיישי' עמ"א בקפ"ד ס"א וכאן ס"א בהג"ה כל שדעתו אפי' מחדר לחדר בבית א' שרי וא"צ ברכה במקומו כה"ג ועט"ז אות ט' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
אין צריך עמ"א משמע באין מוקף מחיצות לא מהני דעתו לכך ומש"ה בס"ב אכל במזרחה ובא לאכול במערבה לא הזכיר שיהא דעתו מהני וגרע מחדר לחדר דמהני לעיל ס"א וברע"ג ס"א כו' דאין מוקף מחיצות וזה דעת הר"מ ז"ל פ"ד מה"ב ה"ח ועכ"מ שם כתב רבינו העתיק לשון ירושלמי כמנהגו משמע דמסכים לר"א ז"ל וכאן גם בב"י משמע כן וצ"ע ועיין לבוש מ"א צ"ע מס"א ועא"ר אות ח' ועט"ז אות ט' וא"ה שם יבואר:

**סעיף י**
וחזר עמ"א ועט"ז אות ט' די"ל דמיירי שהיה דעתו על זה כמו בעוברי דרכים ועמ"ש באות י"א מזה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יא**
כמו שנהגו עמ"א הביא לשון הר"מ פ"ד מה"ב ה"א שכתב צריך ברכה במקום שאכל. אבל כשהוא מהלך מברך במקום שפסק והיינו דלא קבע מקום לאכילה ובט"ז ט' הטעם שהתנה על כך וכ"מ לשון ש"ע כמו שנהגו משמע חד טעם ובאמת דעתו מהני עכ"פ שא"צ ברכה במקומו אף מבית לבית אחר ממש וכ"פ הב"ח דבנישואין אם דעתו היה

לילך לנישואין באמצע סעודה אוכל שם ומברך שם בהמ"ז לכתחלה וה"ה עוברי דרכים אף ישבו במקום אחד לאכול אם דעתו לאכול עוד פעם ב' מרחוק מברכין שם וצ"ע בזה עיין אות י' ואות ט':

**סעיף יב**

י"א עמ"א המחבר הביא ב' דיעות הרי"ף וראי"ש דמיני חמשת מיני דגן דוקא והוא י"א והרמב"ם ורשב"ם דז' מינים טעונים ברכה במקומן והר"ב בהג"ה פת והנמי' פ"ד מה"ב ה"א ויש לראות אמאי לא הביא המחבר דיעה א' בסתם כרי"ף וראי"ש דוקא מיני דגן כמסקנתו תמיד: ומכאן מוכח עכ"פ י"א וי"א הלכה כי"א ב' דהביא באחרונה. ועי' באי"ר יש ט"ס. והמ"א כתב לכתחלה יש להחמיר ולצאת כל הדיעות ולענין לברך ברכה ראשונה יש להחמיר בספק ברכות שלא לברך בז' מינים ואף דהוי ס"ס שמא דוקא מיני דגן ושמא כהמחבר בס"א י"ל אין אחר הכרעת רמ"א כלום ועי"ד בהנהגות או"ה:

**וה"ה** פת כסנין בסי' קס"ח ס"ו ובט"ז ו' דספק הוי אין לומר בו ס"ס שמא אין זה מדברים הצריכים במקומן ושמא כהמחבר דהלכה כהר"ב וכ"ש שיש שם ס"ס לפטור והבן זה. עט"ז שם אות ו':

**סעיף יג**

לא עמ"א היסח הדעת בנט"י אבל לא היסח הדעת לברך המוציא דודאי היסח הדעת בסעודה נמי מזקיקו ברכה ראשונה עכ"ל אלא דתפלה לא הוי היסח הדעת כ"א לנט"י ועסי' צ"ב אות ד' לתפלה סתם ידים פסולות ולשאר ברכות כשירים א"כ אין ראייה מהגדה וזה שהראה מקום לשם. ואי"ה בט"ז אות י' יבואר:

## סימן קעט

**סעיף א**

אינו עמ"א דרך האדון ז"ל ידוע דרכו הטוב לקצר ולי העני צריך לבאר עכ"מ פי' ששי מה"ב ה' כ' כתב דמשמע מר"מ ז"ל מדכתב דאסור להפסיק ביניהם אפי' לשתות דהוי מעשה ולא רבותא אפי' דיבור אחד אסור (וכ"ת דיבור אפשר בחזרה ליטול ידיו שנית עט"ז א' ז"א דלהפסיק ביניהם משמע בלא חזרה שנית וזה אף דיבור היה להשמיענו) ש"מ דיבור מותר ותיכף לנט"י ברכה אמעשה קאי או בשהייה כ"ב אמה כבסי' קס"ו ס"א בהג"ה וראיה ממ"ש בגמרא נטל כוס אסור להסיח כבסי' קפ"ב ס"ו. ובב"י כאן מבואר דאפי' שיחה אסור מנט"י באחרונה וראייה דהרא"ש היה נזהר אף בראשונים מלדבר וכ"ש באחרונה (כבסי' קס"ה ס"ב) ואין סותר למ"ש בכ"מ כי הרא"ש סובר הפסק יהיה גדול אפי"ה אין מזקיק לברכה אחרונה כבקע"ח ס"ב בהג"ה וע"כ הטעם משנט"י כאילו כבר התחיל בברכה (עט"ז א') ודאי שיחה אסור מה שאין כן להר"מ

י"ל הטעם דהפסק גדול כמו שינוי מקום מזקיק ברכה אחרונה כבקע"ח ס"א כ"ש נט"י באחרונה אבל דיבור אחד וכדומה כל דלא הוי כ"ב אמה שרי ומעשה אף בחזרה ליטול ידיו אסור עד שיברך ומש"ה כתב הב"י דברי הטור צ"ע דמשמע בלא חזרה נמי שרי לאכול בברכה ראשונה וז"א דאם היה נזהר בראשונים כ"ש באחרונים וע"ז כתב המ"א די"ל אף להר"מ דיבור א' אסור דלא הוי תיכף והיא דקפ"ג ס"ו דנטל כוס אסור להשיח אף קודם נט"י (או אף כשרוצה ליטול שנית) וכן הלכה והמחבר מודה להרא"ש כן:

**סעיף ב**

עד עמ"א עט"ז א'. קיצור פסקי הרא"ש חיבר רבינו בעל הטורים כפי כוונתו והבנתו כ"כ אבל מרי"ו תלמיד הרא"ש מוכח כן. ופירש מ"ש מהרא"ש פרק כיצד מברכין מ"ב א' כי הב"י העתיק רק הב ונבריך כנט"י לפירש"י כו' ולא העתיק מקודם תיכף נט"י ברכה ופי' הב"י לפירש"י אין חילוק הא להרא"ש חילוק בנט"י אסור עד שיברך בהמ"ז ובהב ונבריך ברכה ראשונה סגי ויש מחלקין בין שתייה לאכילה היינו בהב ונבריך אבל המ"א פירש דאתיכ"ף לנט"י ברכה דאסור אפילו דיבור א' וכ"ש עסק אחר (עיין אות א') ובהב ונבריך חילוק דיבור ועסק אחר שרי אבל לאכול ולשתות שוין המה לנט"י והב ונבריך להרא"ש ברכה א' די דאלו לפירש"י אין חילוק כלל בין נט"י להב ונבריך דאף בהמ"ז בעינן וכנראה לרש"י ורשב"ם פסחים אין הפסק וסילוק מזקיק לברכה אחרונה וע"כ הטעם דהב ונבריך כאילו התחיל בברכה ועוד דאין ראוי להפסיק בעסק אחר מכי קיבל עליו בהמ"ז א"כ אין חילוק בין נט"י להב ונבריך אבל להרא"ש י"ל בעסק אחר. ויש מחלקין עוד בין נט"י להב ונבריך באכילה דהב ונבריך שרי אכילה ונט"י אסור ול"נ. ועסי' קצ"ז אות ג' ובתוס' משמע כו' ובסי' קס"ד אות ח' ועיין מה שכתבתי אני שם בפריי:

**סעיף ג**

לא עמ"א אי לאו דמסתפינא אני העני הייתי אומר במ"ש עמ"ו כוונתו כל מ"ש בע"ה עשה כבסי' ק"ע בט"ז ג' אם יאמר בע"ה שיאכל עמ"ו מוכרח הוא לא מסח דעתיה הא ב' אורחים במלון וא' מזמין לחבירו אפשר ל"ש זה (דלא בע"ה הוא) ומ"ש כ"ש כשנט"י היינו דמסתמא בודאי הסיח דעתו דתיכף ואף בחזרה אסור עמ"ש אות א':

**סעיף ד**

שיאמר עמ"א הסכימו לדבריו משמע בלב ואפשר כל ששתקו הוי כך ועוד דאיכא לזות שפתים:

**סעיף ה**
משנטל עמ"א קודם נט"י ע' אות א' אפ"ה דינו כנט"י ועיין אות ב' לרא"ש נט"י בהב ונבריך אלא להמחבר י"ל:

**סעיף ו**
וכל עמ"א אפי' נשאר מראשון מ"מ בשעת ברכה לא נתכוין לזה ויראה להגיה ול"ד למ"ש בי"ד כו' עסי' ר"ו אות ז' מזה:

**סעיף ז**
א"צ לברך עמ"א במ"ש שיודעים שיתנו כ"צ לא הבינותי דעת הספק נמי כמו שנראה מדבריו בסי' קס"ט אות ז' דעל הספק נמי מהני כוונה אם מתכוון:

**סעיף ח**
אכל עמ"א והר"ב בסימן ק"ע סג"ב נתן טעם אחר שפת שלנו במלח הוא ומשקים שלנו במים הם והמ"א כתב אפי' ליכא מלח ושתה מי פירות וכדומה:

## סימן קפ

**סעיף א**
עיין מ"א. אלישע ושונמית מלכים ב' ד' ב' מה יש לכי בבית דאין הברכת שורה כ"א על היש עי' ה' חנוכה תר"ע בט"ז א' ומ"מ אשת עובדיה היתה לא שונמית יע"ש. ויש טעם שיתן שבח על מה שהזמין לו ה' ע' לבוש. ובס"ב כל שאין משייר כו' סנהדרין צ"ב א' אמר ר"א כו' כפירש"י אכול והותר מלכים ב' מ"ג להראות שיש שפע ה' לאכול ולהותר. וז"ש אלישע לשונמית אחר מעשה דשונמית וע' פרישה לי"א להסיר השולחן מפרשים ההיא דסנהדרין משייר היינו ליתן לעניים ועא"ר אות א' באשכנז שמחזיקים בחורים על שולחנם טוב ויפה הוא כי מחזיק ידי עניים וגם אומר תורה בשולחן ובעוה"ר פסקו ישיבות במדינת פולין וגם באשכנז נתמעטו ה' ירחם וב"ב יושע יהודה וירושלים אמן:

**סעיף ב**
לא עמ"א אם שלימה מונחת כבר אם יש איסור בזוהר משמע דשרי ועדיף כן להכין פת שלם לאחר המוציא מיד כמו שכתב בס' עסיס רמונים. ע' סנהדרין חלק צ"ב א' כל שאין משייר פת ע"ש אין רואה סימן ברכה והאמר ר"א כל המשייר פתיתין כעע"ז ל"ק הא דאיכא שלימה בהדיה פירש"י דמביא שלימה לאחר שאכל ומניח עם הפתיתין הא דליכא שלימה דפתיתין מוכנים לעני משמע כשאין פתיתין ומביא שלימה לקיים אכול והותר אז הברכה חלה על יש שפיר דמי וז"ש כל המשייר פתיתין ומביא ג"כ שלימה כעע"ז ועיקר חסר מן הספר אבל הזוהר א"ש טובא כל שאין משייר פת שלם אין רואה

סימן ברכה כי עדיף כן כמ"ש בס' עסיס דמונים המשייר פתיתין היינו יש פת שלם ומביא לאחר שאכל פתיתין כעי"ז ומ"מ המשייר פתיתין ג"כ קשה ואין להאריך:

**סעיף ג**

קשה עמ"א האדון זי"ל עשה פלילות עם מרן המחבר זי"ל במ"ש כאן דין זה משמע דסובר ליטול ידיו על פירורין שאין כזית קשה לעניותא א"כ ב"ה ברכות נו"ן ב' דנט"י תחלה איך לא חיישׁ לעניות ע"כ פירש דה"פ בתוס' שם דקשיא להו לב"ה דפירורין שאין כזית מותר לאבדן ביד למה מכבדין אח"כ כלל לז"א דלדרום אסור באין כזית ובשבת קמ"ג גורם רש"י פירורין שאין כזית אסור לאבדן היינו כשדורס עליהם כו' וכן קשה דבקע"א ס"ד קליות ואגוזים אסור להשליך במקום שנמאסים כ"ש פת שאין כזית למאס במי נטילה מידים מזוהמות וכ"ת ביד אסור למאס אבל ליטול עליהם שרי הא קאמר לב"ה נט"י תחלה פירורין שאין כזית מותר לאבדן ביד והא לא למאס ביד אסור אלא ש"מ דלמאס נמי דקשה לעניותא כבסי' קע"א ואיסורא ליכא ובר"מ פ"ז מה"ב הי"א פירורין שיש כזית אסור להלך ולרחוץ בהם הא אם כזית מותר להלך עליהם ובכ"מ בשם הר"ר מנוח בדוכתא אחרינא אמרו דקשה לעניותא והיינו פכ"ה וזה סייעתא להמחבר:

**סעיף ד**

שלא עמ"א וע' לבוש גם בשבת השולחן מזבח הוא אלא כו' יע"ש ועב"י מ"ש סכין ברזל משמע לטעם דא' זכר בחורבן ותקע בבטנו היה כל מיני התכיים שיוכל להמית עצמו אבל לענין בנין מזבח וחרב נברא לקצר משמע דוקא ברזל לא כל מיני התכיים ואני העני מסופק בזה ע' פ"א מה' בית הבחירה הלכה ח' וי"ד דמנורה ואבני מזבח ששקצוה מלכי יון במגירות מתכות חוץ ברזל א"א להיות חלק בלי פגימה וצ"ע:

## סימן קפא

**סעיף א**

כתב ב"י עמ"א מ"ש משמע מדבריו היינו מדכתב שכבר נתחייב כו' ומ"ש מבטל סעודה האחרת היינו שלישית די"א שיוצא במיני תרגימא אבל סעודת שחרית אף שלא ישן בלילה מ"מ דשחרית עדיף דאסמכוה אקרא וי"א ד"ת חייב לאכול פת עסי' קפ"ה במ"א אות ט' וגם אסמכת' דהתם חשובה. ואם יש לו מים הפסולים לנט"י יטול למים אחרונים כבסעיף ט' במ"א זיין. ולדידן ודאי ראשונים עדיף ומיהו באיסטניס צ"ע ובאין איסטניס ימתין לאחר בהמ"ז ונטילה עולה לכאן וכאן עא"ר ואף קודם חצות י"ל כן. ובקס"ג יאכל במפה אף שיש מים תוך ד' מילין אסור לצאת חוץ לתחום ובליל א' דפסח וסוכות פשיטא דחייב מ"ה בפת כו':

אלא עמ"א דבעינן שישפוך ע"י"י ולא שישכשך בכלי ואמצעיים בין תבשיל לתבשיל שרי לשכשך בכלי ועיש"ש פכ"ה סי' יו"ד ובא"ר דמשמע דאמצעיים שוים לאחרונים עסי' קע"ג ס"ג:

**סעיף ב**

עצים עמ"א כשהקרקע מרוצף יכול ליטול אחרונים ע"ג הרצפה דאין ר"ר שורה אלא כשהם מונחים בקרקע בלי רצפה. עמ"ש אות י' בזה ובלבוש משמע רצפה אסור (שפיר דמי) וכ"מ בגמרא דלא אסר (ע"ג) א"ב רצפה:

**סעיף ג**

שהיד עמ"א ובשי"ח סי"ד בהג"ה מתחממת ונכוית בהן וסולדת משמע לשון חימום או יראה כמ"ש בפריי לי"ד מזה וצריך המורה ליזהר בזה בכ"ר כ"ז שיס"ב עיין תב"ש מזה. ע' במ"נ שורש כויה:

**סעיף ד**

עד עמ"א דאחרונים להעביר הזוהמא ומלח סדומית ואין נוטל כ"א ב' פרקי אצבעות:

**סעיף ה**

לה' אחרונים עמ"א וכ"כ הט"ז אות ג' ובקס"ו הא דכ"ב אמה יע"ש. דכאן משמע אף פחות מזה וע' פרישה כאן:

**סעיף ו**

מנגב עמ"א והאידנא כולם מברכים בלחש כולם צריכים לנגב:

**סעיף ז**

בכל עמ"א ועיין לבוש כתב חוץ מיין משום ביזוי ועסי' ק"פ סי"ב ובנ"ץ האריך כאן ומיירי באין לו מים כ"א משקין אז מותר הא יש לו מים אין ליטול במשקין:

**סעיף ח**

יש עמ"א ועמ"ש בט"ז א':

**סעיף ט**

הוה ידים מזוהמות עמ"א ה"ה כל הברכות אם מזוהמות אסור לברך ול"ד יין ברכה מעין שלש די"א ד"ת אפי' שאר ברכות ועסי' צ"ב במ"א אות ד' סתם ידים כשירות לברכה הא מזוהמות פסולות:

**סעיף י**

וצריך עמ"א ועא"ר בשם האר"י ז"ל דחכם א' נטל ידיו וקרא משנה והיה לו כאב בכתף שעבר על תכ"ף (אתוון דדין כדין) ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו בכ"ף הדמיון ה' ישמרנו מכל פגע אמן. ודע בטור משמע לכתחלה נמי על קסמין ורצפה שפיר

דמי ובש"ע אם אין כלי דחשש להר"מ ז"ל עב"י גם סכנתא חמירא מאיסור י"ל פסק להחמיר וצ"ע לכן כשיש כלי צריך בכלי דוקא והבן:

## סימן קפב

**סעיף א**
ולא עמ"א עיין פסחים ק"ה ומהא דאין לו אלא כוס א' מקדש י"ל ביחיד אבל בשלשה י"ל דבהמ"ז טעון כוס כה"ג ודאי אין לאכול ביחד אם אין להם כוס:

**סעיף ב**
יין מצוי עמ"א מ"ש דשכר מברכין שהכל אין כ"כ ראיה דהוי כמו שתיתא אלא דאין בעין ולא נשתבח א"י בכך ועמ"ש בט"ז א' וא"ה ברי"א יבואר בזה:

**סעיף ג**
חוץ עמ"א דלאו מידי דזייני וטישביר לא גרע מקוואי"ס באות ב' ועדיף מיניה:

**סעיף ד**
וקובעין עמ"א ע' טור וב"י י"א בקבע אף יין מצוי יע"ש:

**סעיף ה**
וא"א לקנות יין עמ"א וכ"ש הבדלה דקידוש מצי אפת וא"ה בסי' רע"א ס"ו יבואר עוד בזה:

**סעיף ו**
שלא עמ"א ואף להמדקדקין שאין אוחזים הכוס בידם מ"מ כשהם שנים ואין א' יוצא בברכת חבירו כבסימן קצ"ג ס"א צריך ליקח כ"א כוס בפ"ע כבס"א למ"ד יחיד טעון כוס:

**סעיף ז**
לתוך ידו עמ"א ב"י בשם רשב"א כתב דלב"ה פליג וע"ז כתב המ"א בהכרח מיירי כאן ששופך אח"כ לכוס קטן ומיתקן בכך כמ"ש בט"ז ג':

**סעיף ח**
אין להקפיד עמ"א. מ"ש המחבר מים פגומים אין למזוג הכוס קשה לימא קמא קמא בטיל איסורא לגו היתרא עמ"א יו"ד ואפשר באין ראוי לשתות בלא מזיגה ולא בטיל וצ"ע:

**סעיף ט**
אם החזיר עמ"א דכה"ג יוצא ממ"נ עב"ח וכ"כ הט"ז אות ג' והיינו כשיין בקנקן הרבה אבל כשהוא מעט לא רק יתן מעט מקנקן לכוס ומיתקן:

**סעיף י**
יכולין עמ"א דס"ה וס"ו אין סותרין דאע"ג דקמא בטיל מ"מ מהני כשנותן מעט יין לכוס פגום ועוד דהיתרא לגו איסורא לא אמרינן קמא בטיל עמ"ש בט"ז אות ו':

**סעיף יא**
מים עמ"א דבין מים ושאר משקין אם מקלקלין הכוס אין לעשות ועט"ז כאן זיין:

**סעיף יב**
בשעת עמ"א ומשמע במקום דשכר חמר מדינה טוב על השכר מיין פגום. ועב"ח בשם מהר"מ מ"ץ שיש לתקן בפת וסמך גורן ויקב וכ"כ עט"ז ד' ועא"ר י' פירור א' לא הרבה פירורין דהקריבהו נא לפחתך ועוד דצריך להדיח הכוס משום פירורין כבסימן קפ"ג יע"ש:

## סימן קפג

**סעיף א**
שירי עמ"א קנחו במפה שפיר דמי עיין בטור ובב"י יע"ש:

**סעיף ב**
מוזגו עמ"א ועא"ר בשם הגאון מהר"ר ליווא מפראג בספר נתיבות עולם דף מ' יין יליל לעולם וכשמחבר עם מים מעט אין בו יללה לכן אף במדינתינו יש ליתן מים לתוכו:

**סעיף ג**
לשם ברכה עמ"א ובא"ר ג' וטירחא הוא ומ"מ מהקנקן יוציאו סמוך לברכה:

**סעיף ד**
מלא עמ"א וא"ר ד' יש שאין ממלאין כ"כ שלא יהא נשפך. בגמרא ברכות כ"א א' כל המברך על כוס מלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה (דברים לג) ובא"ר בל"ח ים מערב דרום יום הולך אל דרום עוה"ז נמשל ללילה ועוה"ב ליום ועי"ש בשם כל בו עוה"ב א"צ קרא יע"ש בזה:

**סעיף ה**
כוס שלם עמ"א אפי' יכול לעמוד כך א"ר ובכיסוי הכלים אם אין אחר אין להקפיד כ"כ יע"ש אות ה' מזה:

**סעיף ו**
תחת הימין עמ"א הב"ח כתב דאם תופס הכוס באמצע בימין ותחת שוליו בשמאל שרי והמ"א כתב דזה אסור:

**סעיף ז**
וע"כ עמ"א ועט"ז ד' כ"ב יע"ש:

**סעיף ח**
לאשתו אפי' לא אכלה עמהם כ"מ בגמרא ברכות כ"א ב' נישדר מר כסא דברכתא יע"ש מ"א:

**סעיף ט**
אטר יד עמ"א ועיין לבוש בתרנ"א ס"ג ושולט בשתי ידיו נוטל הכוס בימין כמו לולב יע"ש בלבוש ויראה דאפ"ה אין להחזיקו בשתי ידיו דטעמא הוי שלא יהא נראה כמשא עליו עט"ז אות ב' מזה:

**סעיף י**
לא עמ"א ועב"י ועסי' קע"ט במ"א אות א' דכאן מיירי שלא נטלו ידיהם דאל"כ אסור להפסיק יע"ש:

**סעיף יא**
יצאו עמ"א עמ"ש בקי"ד ואי"ה בסי' ריש יבואר עוד:

**סעיף יב**
בלחש עמ"א קצ"ג אות ד' ט"ס קנ"ג ועמ"ש בט"ז ו':

**סעיף יג**
לטוב עמ"א רש"י פרק אלו נאמרין יע"ש:
**מ"ש** המחבר צריך לברך מיושב אא"כ קשה עליו איחור דרכו עמ"ש בסי' קע"ח ובפסחים ק"א ב' עקרו כשהם יוצאים מברכים בהמ"ז למפרע יע"ש:

## סימן קפד

**סעיף א**
קודם עמ"א הראה לקע"ח ס"א ושם ביארתיו ובט"ז אות ט' בארוכה:

**סעיף ב**
במזיד יחזור עמ"א ואף לרא"ש ואף נאמר כל שהליכה במזיד תו לא יצא (עט"ז א) א"כ נימא דהוי ספק ברכות להקל ולא לברך כלל דז"א דכל כה"ג לא אמרו רבנן הואיל וא"א לשוב למקומו כעת. ומשמע כל במזיד חוזר למקומו אף ברחוק יותר מדי מילין אף בנט"י בקס"ג הקילו. ובאכילה מרובה עט"ז ב' ומ"א ט' נ"ל. מ"ש בשם המחבר להרר"י כוי היינו מ"ש בשם הגאונים אבל הרר"י בעצמו פסק כר"מ עיין ב"י נ"ץ:

**סעיף ג**
אם עמ"א הקשה דברי המחבר אהדדי דבקע"ח ס"א פסק כר"ש דפת נמי שינוי מקום חוזר ומברך בהמ"ז ואיך כתב כאן דין ה"ר פרץ (וכ"ה בהניח מקצת חבירים הא בורכא דצריך לחזור למקומו עמ"א קע"ח אות ז' ולמ"ש באות א' אפשר דמהני י"ל דמיירי כאן כה"ג אבל לומר בדעתו לאכול כאן דא"כ הי"ל אבל דעתו לאכול כאן) ותי' דכי אמר המחבר בקע"ח בעוקר מזיד הסיח דעתו משא"כ בשוגג לא הוי היסח הדעת ואף לר"מ אין מברך בהמ"ז כוי ולא הונח לו בזה חדא דא"כ בפסחים ק"א ב' קדאיק עקרו כוי ומה קושיא דלמא לומר דוקא מזיד לא שוגג עמ"א קע"ח אות ג' ועוד דא"כ דין

זה אין לו מבוא רק להרא"ש בס"א ע"כ פירש דבמזיד נמי אירי ואה"נ יברך ראשונה בהמ"ז והמוציא ובהמ"ז שנית כאן וממ"נ יוצא להרא"ש בבהמ"ז שנית על מזיד ולהר"מ בראשונה כבס"א. ועם כ"ז לא זכיתי להבין דבריו הקדושים אי בארוך בקע"ח כ' לר"ש ודאי חוזר למקום א' וכאן חוזר ולמה חזר להר"מ הכין מסתברא ואף שי"ל זה מ"מ איך כ' מעט פת פחות מכזית כבאות שאח"ז ולהר"מ איך יברך שנית על פחות מכזית וצ"ע כעת בזה. ועיין פרישה כאן ובקע"ח:

**סעיף ד**

מעט עמ"א הראה לרי"ש אפשר אות ג' פת דוקא לא פרפרת מכסנין ועסי' ר"י א' אם אכל פחות מכשיעור ויצא ואח"כ חזר ואכל פחות מכשיעור אם מצטרפין משמע במקום א' אכל כזית יותר מכא"פ מצטרף ומברך בהמ"ז וצ"ע ואי"ה שם יבואר. ובכ"מ פרק שלישי הי"ב מה"ב טעם למה החמירו בח"ש ברכה א' ולא ברכה אחרונה ותי' מה דהוה הוה וכל שאכל כזית ויותר אף ששהה יותר מכ"א אמה חייב לברוכי דכה"ג תקנו אטו בלא שהייה וה"ה כאן ואי"ה בפתיחה להלכות ברכות יבואר בזה:

**סעיף ה**

רק עמ"א תיקן בזה דל"ת ברעב חוזר למקום א' אלא ברעב אין צריך לאכול כאן דפטור הוא כבס"ה וי"ג אם אינו שבע דהיינו קץ במזונו דאכילה שנייה לאו כלום הוא ע' פרישה ובלבוש השמיט רק שלא יהיה רעב דפשוט הוא וי"ל דפת טעם רק שלא יהא רעב דאז צריך כזית ונ"מ בלא מצי לשעורי:

**סעיף ו**

במקומם עמ"א עמ"ש בט"ז מזה דהוי ס"ס ועמ"ש בקע"ח ס"ה דעת המחבר כדיעה ב' דרי"ף וראי"ש פסקו כן גם הר"ב לא הכריע יע"ש ועיין דרישה משמע לראי"ש לכתחלה מיני דגן צריכין במקומן אבל כשיצא גם להרא"ש אין צריך במיני דגן לחזור (כ"א בפת) וצ"ע יע"ש:

**סעיף ז**

צריך עמ"א אף ברכה ד' כו' ועסי' ס"ז ועמ"ש אי"ה באות ח':

**סעיף ח**

עמ"א ואף כביצה לא ע' אות י"א מזה ואני מספק אם אכל פת ושאר דברים ושבע וא"י אם אבל כ"ש מפת וללבוש במסופק אם אכל כביצה אם מחויב לברך בהמ"ז ולכאורה באנו למחלוקת הפרישה ושאר פוסקים בסי' ס"ז ספק קרא ק"ש דלמ"ד הואיל ומחויב לעשות המצוה וא"י אם עשה כאן ל"ש זה וכ"ת כל ששבע אף לא היה מפת ז"א דאם כן אף בכל שהוא מפת כששבע מדברים אחרים שאכל עמו ליחייב וכ"ת ואכלת כתיב

מ"מ משמע דבעינן שיהא שבע מפת ואל תשיבני ממ"ש המ"א באות ט' דשאני התם דכבר אכל מפת כדי שביעה ואי"ה שם יבואר בפתיחה לברכות קושיא דיאכל עוד פת ואי"ה יבואר:

**מריש** הוה אמינא הא דכתבו התוס' בסוכה גימל א' דכל מ"ש חז"ל ולא עשה כן אף מ"ר. לא יצא ועתוס' ברכות י"א א' ד"ה תני כיון דשמענא להא דכתב הט"ז אות א' דמזיד דיעבד יצא דספק ברכות להקל והא בהמ"ז ד"ת וספק פלוגתא לחומרא ש"מ דסובר אף מדרבנן לא יצא מ"ה יצא ועמ"ש בפתיחה כוללת מזה:

**סעיף ט**

עד עמ"א עט"ז ב' והמ"א נסתפק בזה עד"מ ובסעודות גדולות הואיל ואכלו פת כדי שביעה וממשיכין אח"כ בשאר מינים אף שאלו לא אכל היה רעב כבר מלחם מ"מ עתה שבע הוא או אפשר כ"ז שאין האצטומכה נח עדיין לא מתחיל העיכול ואין אתנו יודע עד מה עמ"ש באות הקדום:

**סעיף י**

לאותם פירות עמ"א הפך דעת הט"ז באות ב':

**סעיף יא**

בכזית עמ"א דלא כלבוש כביצה מ"ה יע"ש ואסמכוה אקרא כזית ואכלת ולפיכך מוציא כדי שביעה יע"ש ובפתיחה כוללת כתבנו וזה משמע אסמכתא דין תורה ממש יש לה ולדידן י"ל מטעם ערבות ואי"ה בסי' קפ"ד יבואר עוד וכאן אין להאריך עסי' תפ"ז שיעור כזית ואם ספק פלוגתא י"ל דרבנן לקולא ואי"ה שם יבואר:

## סימן קפה

**סעיף א**

ובלבד עמ"א עסי' כ"ב במ"א א"ב ודעת הר"מ ז"ל פ"א מברכות ה"ז כל הברכות (אף בהמ"ז) יוצא בהרהור רק ק"ש פכ"ב מק"ש ה"ח דלא יצא בהרהור ואפשר ק"ש שמע בכל לי' ש"מ הרהור לא דל"ש בהרהור בכל לשון אבל המחבר פסק כאן וברי"ו ס"ג דלא כוותיה וע' לבוש בס"ב הרהור כדיבור וכאן כתב וברכת משמע בפה א"י מהיכן משמע דאי וברכת בכל לשון ש"מ הרהור לא הא כתב הב"ח דלאו מיתורא קא דאיק יע"ש. ובחידושינו ברכות ט"ו ב' הארכנו בזה. וכבר כתבנו דאם נאמר דבאונס יצא דאפשר הרהור כדיבור אלא שחז"ל אמרו שלא באונס לא יצא א"כ בספק ברכות אם יצא יהרהר ויפה עושה ני"ל. דל"ש בהרהור לא תשא ואי"ה בפתיחה לברכות אבאר עוד:

**סעיף ב**
יש עמ"א כ"פ מצינו יש מי שאומר אע"פ שאין חולק הואיל ולא נמצא כ"א בפוסק א' אלא דכאן מבואר הוא והכין מסתברא ועסי' קצ"ג ב':

**סעיף ג**
שאינו עמ"א עט"ז ב' דחה זה והמ"א החזיק בזה דבס"ה מירי שא"י לדבר לפני המלך ספק הוא וממילא דיעבד חוזר ומברך דספק תורה לחומרא וכאן מירי שיכול לדבר לפני המלך ואי"ה בט"ז אות ב' יבואר מזה:
**הב"ח** הביא בשם ס"ח מ"ו מעשה באדם א' שמת קודם זמנו ובא בחלום לאחר יב"ח זמן הרבה ואמר שדנין אותו בכל יום על שלא כיון בברכות ולהנאתך נתכוונת ושאלו אותו והלא משפט יב"ח והשיב שאין דנין כ"כ בחזקה יע"ש:

## סימן קפו

**סעיף א**
וספק עמ"א ברכות ד' ב' רש"י ותוס' ד"ה רש"י פירש שאין לנשים חלק מצד עצמן כ"א בת יורשת וכהנים ולוים יש להם מ"ח עיר כר' יוסי פ"ה ממעשר שני משנה י"ד כהן מביא וקורא וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ד מה' ביכורים ה"ג וכ"ה בהג"א ברכות כ' לרבי מאיר אין כהן מוציא הא לר' יוסי שפיר (עא"ר א' ולמ"ש א"ש) ולפ"ז גרים יאמרו שהנחלת לאבותינו אבל לא אשר נתן לך בברכת הארץ ואין מוציא ישראל י"ח ועבדים לא יאמרו שהנחלת וכ"ש שאין מוציא י"ח ובקנ"ט ס"ד אין הכרע אי מוציא יע"ש ועב"י שם. אבל בחה"ד מפרש דשם זכרים נטלו חלק בארץ ועיין הג"א והתוס' מפרשים משום ברית ותורה עסי' קפ"ז ס"ג במ"א ג' וכ"ש עבדים ויש נ"מ לרש"י טומטום ואנדרוגינוס (וכ"כ ערל זכר) או דיעבד שפיר דמי ויצאו אחרים י"ח דס"ס שמא זכר ושמא נשים חייבים ולתוס' חד ספק הוא דא"כ זכר לאו מל הוא ולית ביה על בריתך שחתמת בבשרינו וערל שמתו אחיו מחמת מילה נמי ספק הוא. ובקצ"ט סח"ט לזימון איירי אין ראיה דשמא נקיבה הוא ואין מזמנין אבל דיעבד אי בירך יש לומר שיצא דהוי ס"ס ועמ"ש בפתיחה להלכות ברכות בזה:
**אם** אשה אכלה כדי שביעה ומסופקת אם בירכה בהמ"ז יש לומר דהוי ס"ס שמא בהמ"ז דרבנן ויש חומר לא תשא ואת"ל ד"ת שמא ברכה ולא הוי משם אחד וכל שיש ספק ספיקא בד"ת די בדרבנן ספק א' עי"ד ק"ו וצ"ע: ובחידושינו ברכות ד' ב' כתבנו מזה דמילת אנדרוניגוס נמי אי נקיבה או בריה בפ"ע מילתו כמאן דליתא דמי דמה"ט אין דוחה שבת עי"ד רס"ו ובברית ותורה צ"ע דלאו ד"ת הוי אלא דרבנן נוסח הברכה עחה"ר ברכות מ"ט וצ"ע:

**סעיף ב**

עסי' קצ"ט הלכך אין מוציאות אחרים טור ומ"א א"י דהוי לציין עמ"ש המחבר שיש ספק ולסיים הלכך אין מוציאות דספק תורה לחומרא (אא"כ אכל כזית כו') ואפשר ברכת הזימון גופא נמי אין מוציאה ואי"ה יבואר בקצ"ט מזה יע"ש:

**סעיף ג**

כדי שביעה עמ"א ברפ"ח אות ד' בשם הרא"ם תרי דרבנן אין מוציא חד דרבנן והכא יכול להיות חד דרבנן באכל כדי שביעה מש"ה מוציא אף תרי דרבנן כה"ג והקשה מתרע"ה ס"ג דקטן בר חינוך מוציא בנ"ח וצ"ל מגילה מפני כבוד הציבור עמ"ש שם בפריי. ולבוש כאן משמע קטן בלא אכל כדי שביעה אין חייב בחינוך ועא"ר ג'. ואמת ממרוצת דברי הלבוש בתרפ"ט ס"א ודי משמע דבדרבנן אין מחנכין הקטן ומגילה הואיל והיו באותו נס להשמיד כו' ומש"ה אין מוציא דהוי תרי דרבנן והשמיט בתרע"ה דהגיע לחינוך ג"כ אין מוציא בנ"ח לגדול דל"ש באותו נס התם כ"א שרצו להעביר על דתם יע"ש ומכל מקום הא כ' התם דלדידן גם הקטן חייב להדליק הרי אף בדרבנן ומהדרין מחנכין הקטן ג"כ. ועמ"א שמ"נ ב' מק"ו י"ל הואיל ופ"א ד"ת תפלה להמחבר תו מחנכין בתפלת מנחה ג"כ הואיל ויש בו שורש מ"ה. וער"ס פ"ה מה"ב ה"א הקטנים חייבין בבהמ"ז מד"ס כדי לחנכן כו' ובה' חנוכה פ"ג הי"ד קטן מקרא הגדול עונה מלה במלה משמע אף הגיע לחינוך י"ל דהלל ד"ס לא ד"ק לשיטתיה שם בהלכה ו' ובד"ס ממש אין מחויב הקטן משא"כ בהמ"ז ד"ת חייבין הקטנים ומוציא לאב כשלא אכל האב כדי שביעה והקטן כדי שביעה באופן שלכאורה יש מחלוקת בזה אי במצוה דרבנן מחוייב האב לחנך לקטן ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר מזה וכאן אין להאריך:

## סימן קפז

**סעיף א**

לא יאמר עמ"א עא"ר ב' דאם אמר בריך רחמנא מלכא דעלמא מריה דהאי פתא בריך רחמנא דזן כולא יצא ואפשר כיון שמטבע ארוכה היא ראוי להאריך קצת עמ"ש באות א' אי"ה בזה עיין א"ר א' דיוקים בבהמ"ז. זן מזונות ומפרנס שאר צרכים (מלבושים וכדומה). מלת כ"ל כשהוא מוכרת בחולם וכשהוא סמוכה בקמ"ץ חטף וע"ד זה תדין. מלה פה במוכרת ובסמוך בפי כל חי רועינו דננו יש נוסחאות שונות עא"ר. כשאוכלין על שולחנות רבות אומרים ועל שולחנות אלו שאכלנו מעליהם הא בשולחן א' אף ב' שולחנות ונותנים דפים עליהם כאלו שולחן א' א"א כן. אורח מברך לבע"ה הא דר אצל בע"ה ואוכל בפ"ע אין מברך לבע"ה עא"ר ואי"ה בקפ"ט יבואר עוד:

שיחתום עמ"א על זה אמרו כל המשנה לא יצא שעשה מארוכה קצרה היינו ארוכה שפותחת וחותמת בברוך ועשה קצרה או להיפוך לא יצא אבל קיצר בנוסח יצא וראיה מבנימין רעיא עב"ח יע"ש:

**סעיף ב**

אם עמ"א א"י למה לא הביא ארץ חמדה טובה ורחבה לא יצא י"ח עיין טור ונ"ץ וא"ר. בכל עת עתים קור וחום ושעה חלק מכ"ד במעל"ע עד"מ ועא"ר א' עת שש שעות משתנות מבוקר עד חצי יום ומחצי עד הלילה יע"ש:

**סעיף ג**

ונשים עמ"א אבל חוקך שהודעתנו י"ל בלבוש כתב שלא יאמרו ועל חוקך וא"י למה כי מחוייבים במצות. ומ"מ כתבו ז"ל שלא לדלוג נוסח הברכה וכ"ש טומטום ואנדרוגינוס מחויבים ללמוד מספק דבני תורה הם בודאי וברית יש לדון לטעם בד"ה יע"ש. ומ"ש הטור דבהמ"ז ד"ת צריך לחזור אם לא אמר ברית ותורה עב"י דברית ותורה לאו ד"ת היא וי"ל כמ"ש התוס' סוכה נ' דכל שאמרו חז"ל דלא יצא מדרבנן אף מ"ה לא יצא וכאלו לא עשה המצוה כלל אם כן שפיר כתב הטור דבהמ"ז ד"ת הוא עמ"ש בפתיחה כוללת בזה:

## סימן קפח

**סעיף א**

ויזלזלו בה עמ"א.ע' שו"ת רש"ל סימן מ"ד הביאותיו בט"ז אות א':

**סעיף ב**

לא ראיתי נוהגין עמ"א וכ"כ הט"ז אות ג' יע"ש:

**סעיף ג**

נוסח עמ"א בספר המגיד כתבנו שיש לומר ברחמי"ו לא ברחמים ע' זכריה א' רמ"א שם סוסים אדומים שרוקים ולבנים שרוקים פתוך בין דין לחסד מסווג רחמים זה בית שני אבל עוד קרא לאמור בית השלישי תפוצינה ערי מטוב עתידה ירושלים ככל ארץ ישראל וכמ"ש איכה ג' חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו המיוחדים אליו יתברך רחמים גמורים שאפילו דור שכולו חייב יבא משיח וחנותי אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאין הגון ע' רמ"א שם וא"ש שאנו מתפללין על בית שלישי שיהיה ברחמיו לא ממוזג ושם הארכנו אין מקומו פה. ומ"ש רועינו כו' אנו אומרים רועינו זוננו דהשתא רועינו שם התואר אליו יתברך זוננו בקשה ונוסח הברכה היא:

**סעיף ד**
הנוסח עמ"א רחם או נחם הכל ענין א' לבוש וי"א נחם חזרה מענין הנחם על הרעה כ"כ ז"ל. ועב"י מה שכתב שם בזה:

**סעיף ה**
אומר בה עמ"א. ברכות מ"ח ב' ת"ק ור"א וחכמים ס"ל דאף דיעבד אם אמר בברכה אחרת חוזר וב"מ דף מ"ט שם פתח בהטוב ומטיב חוזר לראש ואמר ברכות והא אין לך דיעבד גדול מזה והעלה דחכמים עדיפי מת"ק היכא ששנוים בצד ת"ק משא"כ בפסחים דף נ"ד וחכמים אומרים ביהודה כו' פסק הרא"ש כמתני' דר"פ מקום שנהגו דסתמא הוא ורק מנהגא עי' סי' תס"ח ובא"ר אות ק' דת"ק מכריע הוא י"ל דהם לא גילו דעתם לחלק בין תחלה לדיעבד עיין תוס' ספ"ק דפסחים הלכה כדברי המכריע יע"ש:

**סעיף ו**
ואינו כו' כאן כ"ע מודים דהואיל וכבר סיים של שבת אין לו לחזור ולהזכיר ביעלה ויבא משא"כ בתפ"ו ס"ג פסק הרב דמזכיר בתפלה ביעלה ויבא שבת ועמ"א וט"ז שם אות ב' ואות ה' עמ"א:

**סעיף ז**
אשר נתן עמ"א העלה דראש השנה כר"ח ולפ"ז אם פתח בהטוב ומטיב פשיטא דאין חוזר לראש דספק ברכות להקל ושמא מצוה להתענות בר"ה ובא"ר אות ח' כתב דחוזר וא"י למה והוא לשיטתיה יע"ש בזה. וע' לבוש בי\ט א"א באהבה שכפה עליהם הר כגיגית משא"כ שבת קבלו מעצמם במרה יע"ש וע' בהלכות פסח מזה וע' רמ"א על התורה י"א דתורה שבכתב באהבה קבלו ולא שבע"פ א"כ צ"ע אם במרה קבלו דיני שבת בכל הלכותיה או לאו וא"ה בהלכות פסח יבואר מזה. ועמ"ש א"ה באות ט' לענין ברכה מעין שלש בזה:

**סעיף ח**
לראש עמ"א צריך להתבונן בדברי קדשו ז"ל. כי המעיין בכ"מ פ"ב מה"ב הי"ב יראה שרש"י וראש חלוקין דרש"י ברכות מ"ט ב' ד"ה והדר דל"ד לתפלה ה"ט ב' ואיכא עקירת רגלים משא"כ סיום ברכה הוי עקירת רגלים והיינו דבתפילה דאיכא תרתי לא עקר עדיין ותחנונים קמיה חוזר לעבודה משא"כ כאן דלית עקירת רגלים הלכך תחנונים לחוד לא מעלה גו' וחוזר לראש בהמ"ז ואמנם כולהו ג' ברכות לאו כחדא הם ולפ"ז אם טעה באחת מהן וסיים אותה ברכה י"ל דחוזר לראש אותה ברכה היינו אם טעה בהזן או ברכת ארץ והרא"ש הוא דחדית לן זה דכולהו כחדא הוויין ואין לומר דרש"י כ"כ לא"ד דבברכות כ"מ ב' והאמת הוא כן עסי' תכ"ב ס"א ועמ"א אות ב' שם אבל לל"ק

כ"ט ב' דאף עקר רגליו אם רגיל בתחנונים חוזר לעבודה א"כ מוכרח דברי הרא"ש לל"ק דהתם נמי רב נחמן אמרה י"ל התם רב נחמן בר יצחק וכאן סתם רב נחמן וי"ל דסובר כל"ב שם גם י"ל דהכא גרע מתחנונים דאומר אמן אחר ברכת עצמו בבונה ירושלים הוי סילוק יותר וא"כ אין ראיה לומר דאם טעה בזן או הארץ דחוזר לרא"ש לרש"י ור"מ. גם דברי הלח"מ שם קשיין לי מ"ש בתפלה דאם סיים ולא עקר רגליו חוזר לרצה יאמר ברכה בפ"ע לא הבינותי דמ"מ עבר מקומה דעיקרה בעבודה ומ"מ ג' ברכות הן לענין זה משא"כ כאן עיקרה בבונה ירושלים אם לא פתח הטוב יאמר במקומו. אלא הא קשיא מ"ש כאן דאומר ברכה בפ"ע ומ"ש בעבודה דאם לא התחיל בהודאה אומרה כך יעלה ויבא בלא ברכה שם ומלכות ואין להאריך:

**סעיף ט**

שאינו עמ"א משמע בפת שנילוש במי פירות יוצא בשבת וי"ט ובליל א' דפסח וליל א' דסוכות יליף ט"ו מפסח בעינן דוקא כזית פת נילוש במים דוקא עסי' קס"ח אות י"ו וסי' ר"פ וא"כ אכתי כזית הוי פת כסנין ולא קבע סעודה ואין חייב לברך בהמ"ז ולמה חוזר וכ"ת דבשבת וי"ט הוי קביעות בכזית והא בסי' קס"ח מבואר דוקא שיעו"ר שאחרים קובעים עליו. ובשבועות בליל א' א"י אם מחויב לאכול דוקא פת שיוצאין בפסח דג"ש על סוכות נאמרה עב"י ומשמע יותר מסעודה א' בלילה וא' ביום בי"ט דינה כר"ח:

**נסתפקתי** מי שאין לו בשבת פת כ"א תבשיל מה' מיני דגן אם לא הזכיר בברכה מעין שלש שבת אם חוזר. והנה ביש לו יין צריך לקדש על היין באין לו פת א"כ לא סגי דלא יברך ברכה מעין שלש י"ל דישתה רוב רביעית וסגי משא"כ תבשיל י"ל דצריך כזית דומיא דסי' רצ"א די"א סעודה שלישית מחמשת מיני דגן בס"ה וא"כ באין לו פת מחויב לאכול תבשיל דגן כזית דומיא דיין ע' לבוש ועסי' ר"ח במ"א אות י"ח דאם לא הזכיר מעין המאורע יצא כשאכל פת כה"ג מאי. ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף י**

והה"מ עמ"א ובתק"ל בשם תניא חייב לכבדו במאכל ומשתה כשאר י"ט ומשמע ספק הוי י"ל יעלה ויבא בהרחמן וכ"ש למ"ש המ"א באות י"א ועא"ר אות י"ד בשם שכ"ג ברוך שנתן ימים לישראל לששון ושמחה מכאן משמע דלא יאמר הרחמן ינחילנו ליום טוב בחה"מ. עסי' ת"צ במ"א א' ואי"ה שם יבואר. ומ"מ אפשר יאמר ברוך שנתן ימים קדושים לישראל כמו ביה"כ כמ"ש המ"א באות ז' ובחה"מ יאמר ג"כ לששון ולשמחה:

**סעיף יא**

ואין עמ"א דתחנה בלא ברכה שם ומלכות אין איסורא ועמ"ש מזה בט"ז אות ו' בסעודה שלישית וכן בחה"מ כה"ג עמ"ש באות י' בזה:

**סעיף יב**
אינו עמ"א לשיטתיה בסי' תרכ"ג אות ב' דחוזר התם אם לא הזכיר כלל של שבת משא"כ כאן דלא מצינו כלל בשל ר"ח דחוזר ה"ה בחל בשבת ודומה לחל ר"ח בשבת שאין מזכיר של ר"ח בהפטורה מה"ט ה"ה בכאן לענין שאין חוזר ועט"ז ה' מ"ש שם בזה יע"ש וע' בלבוש. ועסי' תרפ"ב בט"ז אות ד':

**סעיף יג**
שכח עמ"א בש"ע הגיהו מלת ג"ס ובמ"א משמע דל"ג כן ומ"מ העלה דהכי מסתבר דאם הזכיר ר"ח כדינו למה יכלול אותו תו וי"ל תדיר ושאינו תדיר צריך לכלול ולומר בסדר כיון דאין מוסיף בברכה עסי' תרפ"ד במ"א ה' ועמ"ש בט"ז ה"ו בזה. ואם פתח בהטוב ומטיב לכ"ע (אף להטור) אף שזכר ר"ח כדינו כיון דחוזר לראש בהמ"ז בשביל שבת הוי כמאן דלא בריך כלל ודאי מזכיר גם של ר"ח דבהא לענין להזכיר לכתחלה ודאי דמי לנעילה כמ"ש באות הקדום. ובחנוכה כיון דבגמרא שבת אמרו כ"ד א' אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר אין כ"כ חובה ומ"מ צ"ע:

**סעיף יד**
ואינו עמ"א וכ"כ בלבוש יע"ש ומשמע מדבריו דבשל ר"ח אומר ברוך בשם ומלכות ומש"ה אין חותם בה בשם דלא ליהוי ברכה לבטלה כמ"ש בלבוש ועמ"ש בט"ז אות ה' ו' מזה:

**סעיף טו**
בשבת עמ"א דבי"ט אין חיוב כ"א א' בלילה וא' ביום ושאר דינה כר"ח ואם לא אכל בלילה חייב ב' סעודות ביום עסי' תקצ"ט ב' (ורצ"א ב') יע"ש ממילא חוזר ג"כ בסעודה שנייה:

**סעיף טז**
דינה עמ"א וה"ה חמישית דינה כר"ח עמ"ש בט"ז מזה:
**כתב** א"ר אות ט' בשם מי"ט בשם מהר"ש דאם לא סיים ירושלים אמן יאמר רצה ויסיים ירושלים אמן והראה לתרפ"ב ס"ב ושם נאמר דאם נזכר לאחר שאמר השם אין אומר התם בדברים שאין מחזירין אותו אבל בדבר שמחזירין אותו צ"ע די"ל הכא מוטב שיאמר כאן ממה שיאמר אח"כ בשם ומלכות משא"כ בתפלה כשאומר השם יסיים המחזיר שכינתו לציון ויאמר יעלה ויבא וצ"ע בזה. ועסי' רצ"ד ובמ"א:

**סעיף יז**
מזכיר עמ"א הביא דברי מהרי"ל ובט"ז בל"א ב"ה נתחלף האותיות וצ"ל אב"ל ב"ה ובט"ז הגהתי וכפי מ"ש כאן א"ש טפי. ובצלי ערבית אף מבע"י אינו מזכיר:

**סעיף יח**

והי"ה לר"ח עמ"א עשה האדון ז"ל ויכוח עם ע"ש דכתב הטעם דאם נמשכה סעודה עד מ"ש דמזכיר שבת הוא משום תוס' שבת שעה ורביע תוך הלילה והמ"א ז"ל חולק עליו דבמ"ש תוספת שבת כל שהוא בצי"ה סגי כבסי' רצ"ג ג' כוכבים קטנים סגי יע"ש ועסי' רס"ב במ"א אות מ' ואי"ה שם יבואר ומדבריו משמע דאם אכל פת (כזית) בלילה או יש לספק ודעתו שיזכיר של ר"ח ולא שבת אבל לא אכל פת בלילה לכ"ע אין מזכיר כ"א שבת ובחנוכה אין חובה כ"כ כמ"ש באות י"ג יע"ש מ"ש:

**ודע** למ"ש המ"א ברע"א אות ו' דאם אכל בלילה מזכיר של שבת מ"מ בהי"ר ונמשך עד ש"ע צ"ע דאיך יאמר דברים סתורים חג הסוכות וש"ע וי"ל מידי דהוי אשבת ור"ח לט"ז ולהמ"א אהנ"ל דלא יאמר. כתב א"ר אות י"ט אם הקהל התפללו ערבית והוא לא במוצאי ר"ח שוב אין מזכיר ר"ח וכן בער"ח אם התפללו והוא לא מזכיר של ר"ח אבל אם לא התפלל מנחה לא יזכיר בער"ח ובמוצאי ר"ח מזכיר יע"ש מ"ש בזה גם הסכים קצת למ"א שא"א דברים סתורים גם יש לחוש למ"ש הר"ב בהג"ה ס"ז דאין להזכיר יעלה ויבא לבטלה ועמ"א י"א וצ"ע:

## סימן קפט

**סעיף א**

הטיב לנו עמ"א ויש נוסחאות הוא הטיב הוא מטיב הוא ייטיב לנו חד לנו על ג' הטבות ואפשר להתפלל על העתיד אומרים לנו משא"כ עבר והוי בודאי לכל מטיבהוא. מ"ש כולנו בני ברית יחד עא"ר בסי' קפ"ח דהואיל תכ"ד אין קפידא איך שיאמר יע"ש. מ"ש בענין מומר לעכו"ם אי הוי בכלל בני ברית עב"ש אהי"ע קכ"ג אות ה' וקמ"א אות מ"ז. והחילוק שכתב בין להכעיס או לתיאבון אפשר לחלל שבתות מירי עב"י בי"ד. ואם יש ישראל ערל שמתו אחיו מחמת מילה ישראל גמור הוא ואם לתיאבון אפשר דאין לביישו. מ"ש בהרחמן דבע"ה לא יאמר ואמרו אמן רק ונאמר אמן משא"כ בסיום בהמ"ז יאמר עושה שלום כו' ואמרו אמן עא"ר קפ"ח בשם מ"מ דיאמר ואמרו אמן ועד"מ. ואם יחיד מברך בעצמו הרחמן הוא יברך אותי ואת כל אשר לי כמו שנתברכו כו' איך יסיים ונאמר או ואמרו כו' שאין עמו מסיבין אלא יאמר מלת אמן לחוד:

**סעיף ב**

בבית האבל עמ"א ועי"ד שע"ט ובש"ך שם ועמ"ש בסימן ק"צ בענין זימון אי"ה יע"ש:

## סימן קצ

**סעיף א**

אחר שסיים עמ"א וע' לבוש כתב עוד טעם וצ"ע עא"ר ובט"ז מזה:

**סעיף ב**
ויטעים עמ"א ובקפ"ג אות ז' דמש"ה אין ליטול כוס שפיו צר דמצוה לגמוע יע"ש בשם ד"מ:

**סעיף ג**
אחר ששתה עמ"א דאם דעתו לשתות עוד לא יברך ברכה אחרונה עד לבסוף וה"מ כשדעתו לשתות מיד הא לא"ה צריך לברך מיד ברכה אחרונה ואם טעה כו' ול"ד לכוס בהמ"ז דהוי הפסק דטעה שאני עא"ר ג':

**סעיף ד**
שתיית יין עמ"א וע' בסי' ר"י מזה ובט"ז שם דיי"ש פחות מרביעית כו' וספק ברכות להקל ועמ"ש כאן בט"ז וברי"י אי"ה יבואר בשתיית רביעית ואכילת כזית כמה שיעור השהייה ביניהם שיצטרף דלחייב ברכה אחרונה:

**סעיף ה**
שהוא רוב רביעית עמ"א דהכל לפי מה שהוא אדם ובאדם גדול אי"י בכוס בהמ"ז וקידוש ודי כוסות עד שישתה רביעית אבל לברכה אחרונה בכל אדם אין מברך ברכה אחרונה כ"א ברביעית:

**סעיף ו**
יטעום א' עמ"א עסי' רע"א סי"ד מבואר כן בש"ע דהגאונים מודים בשאר דברים ועט"ז שם טעם דאסמכוה אקרא והמ"א נתן טעם אחר ומלת אפש"ר ראוי להיות אח"כ בהטעם. והמסובים אי"צ לטעום מלא לוגמיו כ"א כל שהוא כשטעם המברך כשיעור וא"ל צריך א' המסובים כשיעור עבי" עס"א וט"ז:

**סעיף ז**
כשמסובין עמ"א בקס"ט אות ז' אכל הטורי זהב בקע"ט אות ד' חולק בזה ואמר דעל הספק לא מהני ועא"ר כאן אות ז' לכתחלה טוב יותר שיתכוונו שלא לצאת ודיעבד אם כיון האדם על הספק הוי ספק ברכות ולהקל ולא יברך אבל כאן י"ל אף אם הם כיוונו המברך לא כיוון להם שאי" עד היכן יגיע לא כיון להמסופקים וצ"ע:

## סימן קצא

**סעיף א**
מקצרין עמ"א לענין ברכת זימון יבואר אי"ה בקצ"ג אי ד"ת או דרבנן והאידנא אין נ"מ מזה ועסי' ק"י אות ז' דאף ילכו לביה"כ להתפלל בעשרה. ועסי' קצ"ד במ"א אות ג'. גרסי' בגמרא ברכות י"ו א' הפועלים קורין ק"ש ומברכין לפניה ואחריה ואוכלין פתן ומברכין לפניה ואחריה ואף ע"ג דקי"ל המוציא לאו ד"ת כבסי' קס"ז ס"ט מ"מ ברכה קצרה היא ולית בה ביטול מלאכה כ"כ ועוד כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל ולפי"ז

בנ"ר וכדומה י"ל דאין מברכין והאידנא אין נ"מ בכל זה ועיין נ"ץ האריך בדברי הרא"ש יע"ש בזה:

**סעיף ב**

אסור לעשות עמ"א דמש"ה כפלו המחבר כאן אע"ג דכבר כתב בס"ס קפ"ג לאשמועינן דהפועלים אי רוצים להחמיר ולברך ולעסוק במלאכה אסורים ועט"ז א'. ואפי' תשמיש קל ג"כ אסור:

## סימן קצב

**סעיף א**

כתב בזוהר עמ"א ועא"ר אות ג' בלבוש דחוזר ואומר ברוך שאכלנו כי נברך הוי רק הזמנה א"כ למה לי שיאמר הזמנה מקודם. והביא הא דחולין פ"ז א' אמר רבי לצדוקי ארבעים זהובים אתה נוטל ופירש"י ארבעים זהובים שכר ארבע ברכות שענה אחריהם אמן ואי ס"ד המסובים עונים אמן אחר ברוך שאכלנו הוה ליה ה' וא"ל דאחר בונה ירושלים כו' א"כ לא חשיב ליה. ויראה דסובר דהציון של רש"י קאי למ"ש רבי ארבעים זהובים אתה נוטל היינו בשכר שתענה אמן ומש"ה על אמן דב"י לא חשיב כיון דהמברך עונה אחר עצמו ליכא גדול העונה אמן מן המברך ומ"מ דוחק דנהי דגדול ליכא מ"מ גם העונה אמן נוטל שכר כמו המברך ואכתי איכא ה'. ומשמע מכאן דהמברך אין עונה אמן אחר המסובין כשאומרים ברוך כו' והטעם דיאמר אח"כ ברוך שאכלנו כו' ומה"ט נמי בש"ץ שאומרים הקהל ברוך ה' המל"ו לא יענה אמן אבל הקהל עונים לאחר הש"ץ עמ"ש בסי' כ"ז מזה: ובדברי רש"י הללו לא ידענא מה אידון בהו מי הכריחו לכך ולא כפשטיה ארבעים זהובים חלף הברכות (דבזימון ג' הוה ורבי רצה לברך כו' דאי בשנים מצוה לחלק) ואפשר דא"כ פשיטא שהצדוקי לא ירצה ליקח מעות בעד הברכות אלא רצה לרמותו (כמ"ש התוס' שם ד"ה או) ואמר דגדול העונה אמן ואתן לך ג"כ ארבעים זהובים. גם דברי הש"ך בח"מ שפ"ב צ"ע במ"ש דהטוב ומטיב לאו ד"ת ובישו"ש פרק החובל סי' ס' דבמצוה דרבנן אין מחויב עשרה זהובים ומש"ה פה"ג הוי חדא צ"ע דפה"ג נמי דרבנן אף למ"ד ברכה מעין שלש ד"ת מידי דהוי אהמוציא בסי' קס"ח ס"ח וע"כ מצוה דרבנן לא הא ברכה דרבנן עשרה זהובים וא"כ הטוב והמטיב נמי ברכה הוא. ולומר ברכת זימון ד"ת הא ליתא עמ"ש בט"ז א' וי"ל הא יאמר כוס ברכה שוה מ' זהובים נמי עם ברכת זימון ומיהו כשעונה ברוך נמי ברכה הוא. גם מ"ש שם דברכת הנהנין לא חשוב היינו קודם שתייה מ"מ ברכה אחרונה מעין שלש שחשוב ע' קצ"ד ס"ג ותפשוט דלא בעי ברכה אחרונה. וצ"ע כעת ואין להאריך כאן:

יכול עמ"א דיעבד ממש אף בשנים והוא יצא אם אמר ברכו שאכלנו משלו דמקרא גדלו לא נגדלה כו' ועב"ח בזה:

**סעיף ב**
יותר טוב עמ"א ועיין פרישה ועיין א"ר אות ו' בשם התי"ט בתורה אומר ברכו את ה' המבורך ובהמ"ז בעשרה אומר אלקינו דהתורה עפ"י חסד נתנה לנו ולא לשאר ברואים (אף ע"ג דלא רצו לקבלה שהראה להם תחלה מה שאין רוצים) משא"כ מזון עפ"י הדין הוא לכלכל ברואיו:
**וע'** לבוש כתב במקהלות ברכו אלקים ועא"ר. ולפי מ"ש בט"ז א' בשם הב"ח י"ל כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו קאי על עשרה מש"ה מזכירין שם זה:

**סעיף ג**
בלמ"ד עמ"א ועב"ח טעם הגון לזה:

**סעיף ד**
על המזון עמ"א והתוס' כתבו דמיחזי דמברך לבע"ה עט"ז אות ג':

**סעיף ה**
למי עמ"א גמרא ברכות נ' א' יע"ש:

**סעיף ו**
מטובו עמ"א שם נ' א' ומייתי מקרא ומברכתיך כו' ומסיק בדברי תורה רשאי לשאול כל תאותו אבל בעוה"ז מקצת אבל הודאה צ"ל כולו כי הקב"ה משביע לכל חי רצון:

**סעיף ז**
כיון שמזכיר עמ"א וכ"כ הט"ז אות ה' עמ"ש הב"י כו' דכל שנראה ח"ו כב' רשויות לא מהני מה שמזכיר השם:

## סימן קצג

**סעיף א**
פוטר עמ"א עט"ז א' דאפי' בדרבנן שייך כן ואפי' דעתו לקבוע לשתות אחר המזון אין קביעות ועוד דל"פ:

**סעיף ב**
אם עמ"א בלה"ק כשאומר יוצא אף שאין מבין הל' ובשמיעה שצריך לכוין בעינן בלה"ק מבין דוקא ובשאר לשון אף באומר שצריך שמבין עמ"א ס"ב א' ולבוש כאן וקצ"ט ס"ז (ט"ס ס"ה) באות ה' לבוש מחלק בין בהמ"ז לזימון ולדידיה בקצ"ט בהג"ה ברכת זימון ג"כ ד"ת צריך טעם לחלק ואי"ה שם יבואר. ומ"ש י"א על זיי"ן מינים מזמנים עב"ח בסימן קס"ב כ"כ בשם המרדכי בשם ראבי"ה וכ"כ הב"י ושאין נראה כן מהרמב"ם יע"ש ובפרישה בקצ"ב כתב דהרמב"ם לטעמיה דברכה מעין שלש דרבנן אבל לכמה

גאונים ד"ת וברכת זו זימון ה"ה זיי"ן מינים. וי"ל חדא דברכת זימון להרבה פוסקים דרבנן ועוד דא"כ נברך ג' ברכות וע"כ לחם הפסיק ה"ה דלא בעי ברכת זימון. כשבור מבין לע"ז אפ"ה סופר מברך בלה"ק ובור יוצא כשמבין להּ"ק ב"ח:

**סעיף ג**

שכולם עמ"א דאף שאין גורמין איסור לשלשה מ"מ מפקיעין עצמם מידי זימון כו'. מ"ש המחבר מצוה לחזור אחר עשרה משמע אף בז' דגן אחר שלשה שאכלו ירק כבסי' קצ"ב ס"ב הא ששה אין מטריחין לחזור אחר ד' ויאכלו פת וכ"כ הלבוש שם והניח בדין זה בספק יע"ש:

**סעיף ד**

ברכת זימון עמ"א עמ"ש בט"ז אות ה', ובקצ"ה ס"ג ב' חבורה כל ששומעין ברכת הזימון די יע"ש. ועא"ר קפ"ג אות ט"ו כשאין מבין להּ"ק ודאי טוב שאחר ברכת הזימון (עד ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו) יברך כ"א לעצמו דאל"כ י"א דאין יוצאין. אע"ג די"א עד הזן כשאין מבין א"י בשמיעה רק באמירה עיין לבוש כאן:

**והוי** יודע דבכ"מ פ"ה הט"ו מה"ב משמע לכאורה דכשענה אמן בור יוצא אע"פ שאין מבין להּ"ק דעונה אמן כמברך וזהו שהצריך שם לענות אמן ופ"א מה"ב הי"א דהמבין אע"פ שלא ענה אמן יצא ואע"ג דענה אמן צריך שיהא המברך חייב בה כמו השומע הא המברך מדרבנן והשומע מ"ה לא יצא ועסי' ר"ג ס"ב ואי"ה בפתיחה להּ"ב יבואר זה:

**סעיף ה**

לברך עמ"א לכאורה ברכת הזימון צ"ל לפי שיטת המחבר וכמ"ש באות ד':

**סעיף ו**

וישמע עמ"א גדול כ"ה דוחה לא תסור וכ"ה בחה"ר ברכות נו"ן א' והיא דרבנן ש"מ דאפי' ברכת זימון בי' הוי דרבנן דלא כלבוש קצ"ט ואי"ה בקל"ד יבואר עוד ומיהו י"ל בשוא"ת דוחה ד"ת ע' ברכות ד' א' ועמ"א י"ג אות ח' מזה:

**סעיף ז**

מקפיד עמ"א צ"ע אם מצוה ד"ת קאמר או אף מצוה דרבנן וע' אות ו':

**סעיף ח**

קבועים עמ"א. אף להמחבר דסובר דבזימון יכולים כ"א לברך בהמ"ז בפ"ע מ"מ דוקא כשאין יכול להוציא לחבירו הוא דרשאים לזמן הא כשלא נקבעו דאין א' רשאי להוציא לחבירו אף בג' תו אין רשאין לזמן והוכיח כן מתלמידי דרב ברכות מ"ב ב' לא הוי ידעו היסבו דוקא וישבו אין א' מוציא חבירו ומה בכך יקימנו ויברכו כ"א לעצמו כמו בהמוציא ועתוס' שם ד"ה עשרה הוקשה להם זה בברכת המוציא ועיין ספר חמד משה

הרגיש בזה. ודין זה צ"ע דכל שאין מוציאין זא"ז אין רשאין לזמן ובחידושי כתבנו דביו"ד הזכרת השם אפשר אסור לכ"ע באין חייבין:

**סעיף ט**

שלא עמ"א וטוב שלא יקבעו יחד שלשתן ואין ספק ממה שישבו יחד:

**סעיף י**

ואפי' עמ"א הב"ח חולק אש"ע דבכ"א מככרו וגם לא אכלו כזית הן לרא"ש ולרי"ף רשאין לחלוק רק בחדא לריעותא לא אכלו כזית והוי מככר אחד או כזית וכ"א מככרו אז יש לחוש לב' הגירסאות יע"ש בב"ח סעיף וי"ו בזה ועסי' רי"ש ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף יא**

עד עמ"א הקשה דברי המחבר אהדדי והלבוש כתב סתם יע"ש ואי"ה בסי' רי"ש יבואר בזה אי אמר רק עד נברך ואח"כ נצטרפו יחד ואכלו אי מזמנין או לאו:

**סעיף יב**

אפילו עמ"א אפי' אכלו אח"כ כדי שביעה אזלינן בתר תחלת הסעודה וכבר פרח זימון מינייהו וע' ברא"ש מ"ה ונו"ן יע"ש:

**סעיף יג**

ואפי' עמ"א הביא דברי הב"י ב' תירוצים ותי' ג' מב"ח ועט"ז ח' וקושיית הב"י להרא"ש וטור בקפ"ד דאפי' שוגג חוזר למקומו אבל להר"מ יאמר דבשוגג מיירי שמברך במקומו א"ש אפי' לא אכלו אח"כ אלא דסובר המ"א דאף להר"מ כה"ג בשוגג נמי חוזר למקומו הואיל ועיקר הזימון שם היה א"כ קשה להר"מ איך יאכל כאן מעט ויברך כאן הא צריך בהמ"ז מקודם לדידיה כבסי' קע"ח ס"א בהכרח מיירי מפנה לפנה ומ"מ א"י מנא ליה ז"ל הא להר"מ בשוגג כה"ג דיחזור למקומו. וע' פנים מאירות סי' ו' בחלק שני כתב דנ"מ בין פירוש רש"י לתוס' הוא מ"ש הרר"י הביאו הב"י בקצ"ד דקורין לו והוא לא יצא בזימון דידהו ורש"י סובר דיוצא יע"ש וע' סי' קצ"ד מ"א אות ב' ומ"מ בב"י דוחק לפרש כן דהטור כתוס' דמסתימת הטור משמע דאף הוא יוצא ידי זימון אף שאין עמהם וכמ"ש הב"ח בקצ"ד יע"ש ולכן כתב כאן מ"ש ועט"ז אות זיין מזה יע"ש:

## סימן קצד

**סעיף א**

יכולים עמ"א המחבר בקצ"ז הביא דיעה א' בסתם משמע דקצת ראוי לומר כן ואפ"ה פסק כאן כן דהראיה מעלה של ירק הוא לומר אע"ג דכבר בירך בהמ"ז ואיך יאמר ברוך שאכלנו משלו דבעלה של ירק נמי אין מחויב בהמ"ז ואפ"ה יאמר ברוך ה' שאכלנו

משלו בעשרה עכ"פ ה"ה כאן בג' דעלה לא מהני דאין זה קביעות בג' אבל פת הוי קביעות וברוך שאכלנו משלו יכול לומר ועיין לבוש בקצ"ז. וי"ל להטור נמי הא כתב המ"א בקנ"ז אות ד' דבירך ברכה אחרונה בירק נסתלק א"כ בהכרח פת שאני ואיך אמר דלא גרע מעלה של ירק וי"ל התם נסתלק דאין מחויב רק בנ"ר משא"כ פת דמחויב בזימון נברך הלכך אף ע"פ שבירך לעצמו לא נסתלק ואינהו י"ח ואיהו לא דאין זימון למפרע. הא דאין זימון למפרע ל"מ למ"ד עד הזן כבסי' ר"ש אלא אף למ"ד עד נברך אפ"ה אין זימון למפרע עיין לבוש. ויש להסתפק אם התחילו בא"ה אמ"ה הזן כו' דשכחו ברכת הזימון די"ל דחוזרים ומזמנים אבל כשסיימו ברכת הזן שוב אין זימון למפרע גם יש להסתפק אע"ג דברכות מעכבות זא"ז כדבעינן למימר לקמן אי"ה באות ג' אפשר סדר ברכות אין מעכבות זא"ז אם אמר ב"י או ברכת הארץ קודם ואח"כ הזן אין מעכב אבל הטוב והמטיב אפשר דסדרו מעכב יותר דהקדימו דרבנן לד"ת וצ"ע בכל זה. מ"ש המחבר ואם שכח א' ובירך ה"ה הזיד ואיידי דרישא ב"ה. מ"ש הר"ב בהגי"ה שנים הנשארים א"י לזמן היינו עליו הא עם אחר משוק רשאים עא"ר קכ"ג י"א ולבוש כאן. אם ב' פת וא' ירק ובירך אחד מאוכלי פת צ"ע אם יזמן השני עליו. ובעשרה ושכחו ג' ובירכו מזמנין עליהם (דלא גרע מעלה ירק) א"ר א' יע"ש:

**בחידושנו** ברכות נו"ן א' כתבנו אם ב' פת וא' ירק ואמר ברכו שאכלנו משלו צ"ע אף להמ"א בקצ"ב א' דיצא דאכלו פת ומחויבין בזימון משא"כ א' ירק איך יאמר ברכו וא' שאכל ירק אין מחויב. אז כ"א אמר בפ"ע ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו צ"ע אם יחזרו ויזמנו או לאו ועס' קצ"ב ס"ב אם טעו המזמן והעונים כו' משמע דאם המזמן טעה והעונים ענו בשם גם הוא יענה וי"ח כולם ואת"ל לא כולם עכ"פ יצאו העונים אע"פ ששנה ממטבע כו' ה"ה כאן וצ"ע ע"כ כתבנו בחידושי:

**סעיף ב**

אע"פ עמ"א ומשמע דרואין זא"ז בעינן כבסי' קצ"ה עב"י בשם ההי"ר בשם ר"ה גאון וי"ח גם הוא רמב"ם דלא כהרר"י דפסק כה"ג. שאין עמהם א"י הוא י"ח עמ"ש בקצ"ג במ"א י"ג. ועסי' נ"ה ס"ב בטינוף מפסיק יע"ש:

**סעיף ג**

א' יודע עמ"א הקשה להמחבר בר"ש אמאי לא השמיענו דבהמ"ז בדי' ב"א ג' ברכות וא' יודע ברכת הזימון ויהיה הוא האומר ועונה וכ"ה בגמ' ברכות מ"ו א' לר"נ כו' ומיהו אם א"י ברכת הזימון יברכו שלש ברכות דברכות זימון לרוב פוסקים דרבנן ואין מעכב כמו הטוב והמטיב דאין מעכב. ולענין אי ברכות מעכבות זא"ז או לאו העלה דראוי להחמיר בספק ברכות. ואע"ג דספק תורה לחומרא ל"ש כאן בשלמא אכל וא"י אם בירך

חוזר ומברך כבסי' קפ"ד ס"ד דמתקן ודאי משא"כ כאן דספק הוא שמא מעכבות ול"מ למ"ד לא תשא ד"ת אלא אפי' למ"ד דרבנן (עסי' רט"ו מ"א וי"ו) ואפי' למ"ד ספק תורה מ"ה לחומרא כאן ל"ש זה כדבתיבנא וע' חולין פ"ז שכר מצוה או שכר ברכה למאי נ"מ לבהמ"ז משמע לכאורה מעכבים דאל"ה ד' מצות הן דומיא דהתכלת במנחות למ"ד אין מעכבות ד' מצות הן (בההיא דחולין י"ל אמא' לא נ"מ מצוה דרבנן או כו' דאין מברכין ואם נאמר ספק מ"ה לקולא יאמר מצוה דרבנן וממ"נ קשה. עמ"ש בקצ"ב במ"א אין מקומו פה):

## סימן קצה

### סעיף א

ב' חבורות עמ"א בא"ר ד' כתב שצדק ע"ת שהביא דין דחופה בשם הלבוש אע"ג שבטור כאן ובש"ע אה"ע ס"ב סי"א הביאו המחבר דמלבוש מוכח דר"ה אין מפסיק בבני החופה עט"ז אות ג' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

וכגון עמ"א כתב דהבי" חזר כאן ממ"ש בספרו הארוך (גם שם לא החליט) ואף בית א' בעינן נכנסו ע"ד כך הא לא"ה אף שיש בכל חבורה זימון ג' אין מצטרפין ואלו מזמנין לעצמן כו' ולסברא הא' בבי" צ"ל בין כשאין ג' אז ודאי אם לא הוקבעו בכל הסעודה כו' משא"כ כשיש זימון בכל החבורה מצטרפין לזימון א' אע"ג שלא הוקבעו כלל ובש"ע חזר מזה אף כה"ג בעינן הוקבעו כו' אבל בלבוש משמע דוקא ב' בתים בעינן הוקבעו כו' וכ"כ הר"מ בשם א"ז בבית א' (כל שיש ג' בכל חבורה) א"צ הוקבעו כו' וכ"כ נ"ץ ועא"ר א'. ועמ"ש בט"ז אות א' אי"ה מזה:

### סעיף ג

מפתן עמ"א וה"ה אם כשב' חבורות בב' בתים והמברך באמצע הוי ברואין מקצתן וא"ז. ובכל זה אף שאין בכל חבורה ג' המברך מצרפן:

### סעיף ד

ברכת זימון עמ"א ובקצ"ג אות ד' יע"ש והר"ב בהג"ה כאן שתיק ואודי להמחבר אף שבד"מ בקצ"ג חלק עליו יע"ש ועא"ר ג' בשם שכה"ג המנהג לצאת חבורות הרבה בזימון א' ולברך כ"א בהמ"ז לעצמו היינו ברכת הזימון יאמר בקו"ר שישמעו כולם:

### סעיף ה

בביאור עמ"א דאם אין שומע דבר המזמן רק שומע עונים ברוך שאכלנו משלו עונה אמן כבסי' קל"ט סעיף וי"ו יע"ש ואי"ה בקצ"ח יבואר זה:

## סימן קצו

### סעיף א

כתב עמ"א דבאכל כדי שביעה וקנה בשינוי דיש לברך בהמ"ז. ואחרים י"ל אף הב"י מודה דמברכין כשקנה הוא עסי' תרמ"ט במ"א אות ב'. וע' פנים מאירות ח"ב סי' ז' למה אמר והפריש חלה ש"מ דבלא חלה אסור לברך ובחלה רק גזל ברכתו ניאוץ הוי ומברך יע"ש וי"ל רבותא קאמר ל"מ לא הפריש חלה דברכתו ניאוץ אפי' הפריש וגזל קנה בשינוי אפ"ה הוי ניאוץ. ועכ"מ פ"א מה"ב הי"א דכתב סובר רבינו מ"ש אסור לברך ל"ד אלא שאין צריך יע"ש משמע דגם להר"מ אם רוצה מברך וצ"ע וא"כ הוא ודאי בהמ"ז בגזל וקנה דמברך וצ"ע. ובשוגג י"ל דמברך כמ"ש הט"ז הואיל ולר"מ אם רצה מברך:

אינו עמ"א עמ"ש בקס"ח ס"ה מזה. ומ"ש בשר וגבינה צריך שיוכלו לאכול מלחם א' עיין ריש ערכין ד' א' כהנים בתרומה וקדשים וזר חולין הואיל וכהן מצי אכיל כו' וקדשים אין לומר לחם הפנים או מנחות נאכלים בעזרה ואיך אוכל זר התם חולין בעזרה דנהי דאיסור תורה ליכא איסור דרבנן איכא לזרים עיין מ"ל פ"ב מה' שחיטה יע"ש וש"מ בשר חזה ושוק או זרוע בשילה דנאכל בכל העיר וש"מ דבעינן מלחם א' דוקא כדאמרן. ומיהו באין ישיבה בעזרה כו' ניזיל ונאכל בדוך פלן הוי קביעות כבסימן קצ"ג ס"ג. ומ"ש בהמתנת בשר יע"ש עא"ר דצריך שיהא ראוין לאכול באותו שעה מיד דבמודרין הנאה על זמן מה נמי כל שא"י לאכול מיד אין מצטרפין יע"ש. ואם ז' מינים בעו זימון י"ל בכורים ער"מ פ"א מבכורים א"נ ברואין זא"ז והבן:

### סעיף ב

זה עמ"א דאי בעי איתשל לא אמרינן עט"ז אות ג' בזה:

## סימן קצז

### סעיף א

מצי עמ"א ברכות מ"ז א' ארדילי"א וגוזלי"א וכ"כ הר"מ פ"ה מה"ב אפי' שאר אוכלין ועט"ז נסתפקנו אי מצי למיכל דוקא כזית או אפי' כל שהוא ממש יע"ש:

### סעיף ב

בא השלישי עמ"א באמת קשה למה סתם השי"ע כאן ובקע"ט ס"א לא הכריע וא"כ להרר"י ור"ן דמצי אכל מצטרפי ובאמת ברכת זימון לרוב הפוסקי' דרבנן ולקולא. ואם רוצים הרשות בידם דאין כאן הזכרת השם. דליהוי לא תשא. ומיהו בעשרה כה"ג צ"ע אי דוקא המברך ברכה שא"צ בשם ומלכות הוי לא תשא א"ד כל שמזכיר השם לבד נמי הוי חומר לא תשא ועסי' קפ"ח במ"א י"א יעלה ויבוא הוי כתחנה ושרי הא נברך

לאלהינו אפשר הוי ברכה לבטלה. ואפשר אף להרר"י ור"ן מ"מ הוי גמר סעודה ולא אכלי עוד תו אין מצטרפין וצ"ע בכל זה:

**סעיף ג**

ונטילת ידים עמ"א הקשה דנט"י חמור טפי דאכילה אסור לכ"ע כמו שתייה וכן אסור אא"כ יברך בהמ"ז משא"כ בהב ונבריך די בברכה ראשונה ע"כ פי' דאהיתרא קמהדר וכ"פ הט"ז שם אות א' עמ"א שם אות א' ובלבוש או אפילו נט"י א"א לתרץ כן ועא"ר אות ד'. ובנטילת הכוס נמי א"ר ג' כבסי' קע"ט יע"ש במ"א אות ב' מזה:

**סעיף ד**

מצטרפין עמ"א עמ"ש בקצ"ד במ"א אות א'. עב"י כתב בשם המרדכי דספק הוא ובג' למ"ד מצטרף בעינן כזית ירק או רביעית משקה אבל לעשרה י"ל דא"צ כזית והמחבר סתם כאן דאל"כ איך יאמר ברוך שאכלנו ואין אכילה פחות מכזית ועי' עט"ז:

**סעיף ה**

בציר עמ"א עי' לבוש דירק עם הציר בכזית מצטרפין יחד ויכול לומר שאכלנו. עי' אות ו':

**סעיף ו**

חוץ עמ"א ועי' פ"ק דמעשר שני מ"ה ממעט מים דגמר פרי מפרי הא לא"ה הוי בכלל ואכלת ומהא דעירובין (ערכין ט"ס) י"ל לעירוב שאני עא"ר ה' רוב רביעית אפשר דלא מהני אם אכל חצי זית ושתה חצי רביעית עמ"א ר"י אות א' דאין מצטרפין ובחידושינו ברכות מ"ח כתבנו שיש לעיין מפי"ד ופי"ד מהמ"א דב' לאוין נבילה ודם אין מצטרפין הא לא"ה מצטרפין ולהר"א שם אף כה"ג מצטרפין ואי"ה יבואר שם וכאן צ"ע דאפשר שיכול לומר שאכלנו דשתייה בכלל אכילה ומיהו ממ"ש לא טיבל אלא בציר יש קצת ראיה וי"ל ואין להאריך ואי"ה ברי"י יבואר:

**סעיף ז**

ואינו עמ"א עא"ר ז' די"א אף לכתחלה פוטר בהמ"ז יין ותמרים ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה יע"ש וכאן אין להאריך:

**סעיף ח**

דבירק עמ"א אי"י מה בא ללמדנו דכ"ש הוא מתשעה כו' דבעינן כזית עמ"ש באות ד'. ומ"ש המחבר ג' דיעות בזה אי"ה יבואר באות י"א מזה:

**סעיף ט**

לשתות עמ"א עד"מ אות ב' במ"ש דמשמע דרי"ף כר"מ דצירוף ג' בעי דוקא פת לא דייסא ודברי הטור כמ"ש הכל בו צ"ע דזה להוציא דייסא הא לצירוף לרא"ש וטור ירק ולרי"ף י"ל דגן דייסא וי"ל:

**סעיף י**
מצוה עמ"א בקפ"ג י"ב ובקצ"ג אות ד' והיינו דברכת הזימון הוי דרבנן לרוב הפוסקים עמ"ש בט"ז מזה. עמ"ש אי"ה באות:

**סעיף יא**
יכול עמ"א. העתיק תוס' מ"ח ד"ה עד אבל בראי"ש משמע דבעינן שחייב בברכה זו מדרבנן בנהנין דאל"כ משום שאכלנו אף כזית ירק נמי ומה"ט אף שכ"א מברך בלחש וא"י ברכת הזימון ואחד שאכל ירק יודע ברכת הזימון א"י לומר ברכת הזימון ולהוציא אותם דכל שאין מחויב בדבר הוי כה"ג וצ"ע. גם מ"ש הטור להוציא אחרים כזית דגן דייסא מהני היינו להרא"ש דמעין שלש ד"ת והואיל ואי אכיל כדי שביעה הוי ד"ת מהני שיעורא דרבנן להוציא כדי שביעה אבל להר"מ ברכה מעין שלש לרבנן כה"ג אין מוציא תרי דרבנן לשיעור של תורה עלח"מ פ"ה מה"ב ה"ח. והנה להרא"ש ז' מינים למה לא יוציא וצ"ל דאין זימון לפירות הילכך א"א שיאמר הוא ברכת הזימון עסי' קצ"ד במ"א אות ג' ובקצ"ב אות ב' ובחידושינו הארכנו:

**סעיף יב**
וי"א עמ"א דברי הב"ח ס"ד תמוהים דלכ"ע ברכה א' מ"ה וי"א ג' ברכות עמ"א קצ"ד אות ג' והב"י כתב דקרא אסמכתא היינו אכילה בכזית הוא מדרבנן ומ"ה כדי שביעה וא"צ שישתה ועא"ר ונ"ץ בזה:

## סימן קצח

**סעיף א**
שלא אכל עמ"א דאפי' שתה ולא מצטרף עמהם כלל יכול לענות ברוך כו' וליכא ברכה לבטלה ולא הזכרת השם אבל בי' אני מסופק. עמ"ש בקצ"ז במ"א אות א' מזה. ומיהו ממ"ש המחבר בי' כו' אין ראיה די"ל שמשבח להי' אבל שיאמר ברוך ה' שאכלנו דמשמע דרך חיוב אפשר דלא יאמר כן וצ"ע. ודין עניית אמן עמ"ש בט"ז אות א' אי"ה מזה:

## סימן קצט

**סעיף א**
ע"ה גמור עמ"א עי' דרישה ור' יוסי אמר דהאידנא כו' עתוס' ברכות מ"ז ב' וחגיגה כ"ב ושם בתוס' בשם ר"י שלא יהא כל אחד בונה במה לומר ת"ח הוא וא"כ לכאורה נהפוך הוא לפי' ר"י שבתוס' אין מזמנין על ע"ה שלא קרא ק"ש ולמ"ד שלא יהא ע"ה פירש עצמו אף מי שאין קורא ק"ש חיישינן שיפרוש ועל זה הי"ל דליחיד ל"ח ואין כעת בידי ספר כ"ה:

**סעיף ב**
ולא עמ"א ועי"ד רס"ט א' ואי טבל קודם שמל ספק הוי וטומטום צ"ע אי יש לדמותו לנכרת הגיד או לאו יע"ש והנה פשיטא דבהמ"ז ספק תורה ולחומרא ואין ספק מוציא מידי ודאי כמו תקיעת שופר וכדומה (דאע"ג דנאמר ספק תורה מ"ה לחומרא אינו כודאי זולת בטומאה ברה"י ובפתיחה כוללת כתבנו בזה) ומיבעיא לי אם בגר שטבל קודם מילה דהוי ספק אם מוציא אשה אף דיעבד כיון דשניהם מספיקא דדינא שם א' הוא ומוציא א"ד שמא ספק זה לקולא וזה לחומרא אם יבוא אליהו ויאמר ואין מוציא וצ"ע. עמ"ש אי"ה באות א' מזה. ומ"ש רשע מפורסם כו' היינו בעובר עבירות רבות הא משום חדא עבירה דוקא נדוהו הא לא"ה מצטרף כבסי"א עסי' נ"ה עט"ז מ"ש באות א' מזה. ומאוכל טבל י"ל בשוגג:

**סעיף ג**
פטור עמ"א ואם בירך האונן והוציא רבים י"ח אין יוצאין דפטור מן הדבר בעת מיקרי ועשו"ת ח"צ ז"ל סימן א' לענין חליצת אונן ובפתיחה כוללת כתבנו מזה יע"ש וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**
משום עמ"א אבל כשאין ג' אנשים אף כשירים אין מצטרפות הנשים לזימון אפי' עם בעלה שאין חברתן נאה עיין לבוש ס"ז ואי"ה בט"ז אות ב' יבואר בזה:

**סעיף ה**
אע"פ עמ"א דשאני בהמ"ז דהוי ספק תורה צריך שיבינו משא"כ ברכת הזימון הוי דרבנן יש לסמוך שפיר ארש"י כבסי' קצ"ג אות ב' ומיהו הלבוש סובר ברכת הזימון הוי ד"ת שוב ראיתי באי"ר אות ד' תירץ די"א נשים מזמנות אף עם אנשים רשות לא חובה אע"ג דאנן קי"ל דחובה עם האנשים שפיר י"ח אף אין מבינות יע"ש והיינו דהוי כעין ס"ס שמא הלכה כרש"י בקצ"ג ושמא רשות:

**מ"ש** המחבר אנדרוגינוס כו' טומטום כו' עמ"ש בסימן קפ"ו במ"א דלענין ברהמ"ז דיעבד י"ל דהוי ספק ספיקא ויוצאין דיעבד וכאן לכתחלה לזימון מיירי יע"ש:

**סעיף ו**
הפעוטות עמ"א ולהלכה קי"ל כמ"ש הר"ב בהג"ה דקי"ל דאין מזמנין עד שיהא בן י"ש. בן ז' וחי הי"ל עבי":

**סעיף ז**
מחזקינן עמ"א האריך להשיג על יש"ש ועמ"ש בסימן כ"ח אות ז' במ"א דכל היכא דאיכא לברורי בקל לא סמכינן ארובא וחזקה ובדיקה זו סובר דהוי ק"ל יע"ש. ומ"ש

דקטן אין פוטר גדול אף דשומע כעונה ועונה אמן כמברך או יותר מ"מ בעינן דוקא שישמע ממחויב בדבר ובסי' נ"ה הערנו בזה יע"ש:

**סעיף ח**

וחרש עמ"א ובסי' נ"ה אות ח' ובט"ז אות ד'. ומ"ש המדבר ואין שומע לכאורה שומע ואין מדבר לאו בר זימון הוא דאיך יאמר נברך ואלם לאו בר ברוכי הוא ולפ"ז לזימון י' בשם שפיר כמו בתפלה שאומר ברכו לאחרים ואכל בי י' שכינתא שריא. אבל י"ל הרהור כדיבור דמי היכא דאנוס כבסי' ס"ב יע"ש וא"כ אלם מחויב לברך בהמ"ז מ"ה מצטרף לזימון וא"י בברכת אשה וקטן וי"ל הרהור אף למ"ד כדיבור במדבר כל הראוי לבילה משא"כ באלם וצ"ע:

**מ"ש** המחבר בסי"א מנודה צ"ע אי מוציא אחר או אחר לו בברכה וכ"ש אם יצא מוציא מטעם ערבות וזה נידוהו ורחקוהו ל"ש ערבות עי' בסי' נ"ה ס"ב וצ"ע. ואם רבים המוחרמים צ"ע עי"ד של"ד באר הגולה:

## סימן ר

**סעיף א**

מפסיק עמ"א האדון ז"ל בקיצור לשונו כיון למ"ש הב"ח בטור הביא פירש"י ברכות מ"ה ב' א' מפסיק דרך ארץ והרר"י כתב מחויב הוא והראב"ד כתב דבין עונה או לא עונה הם מזמנין עליו כתב הב"ח דהראב"ד חולק ארש"י והרר"י דלרש"י דרך ארץ הא לא רצה אין רשאין לזמן והוא אוכל ולהרר"י חוב ומקרי עבריינא ומ"מ כשלא הפסיק אין רשאין לזמן עליו כשאוכל ולהראב"ד מזמנין עליו רק הוא א"י בזימון כשלא הפסיק אבל המחבר בש"ע שהביא א' מפסיק בע"כ כהרר"י והביא דברי הראב"ד והם סתורים להראב"ד מה שייך בע"כ הא לגרמיה מפסיק דלצאת הוא ידי זימון ש"מ דהב"י סובר דהראב"ד אין חולק ואה"נ קאמר א' מפסיק בע"כ כדי לצאת הוא וזה שציין באר הגולה א' ברכות מ"ה לפי' הרשב"א שם דבע"כ וכהראב"ד עב"י. ולבוש הרכיב ד"א עם חוב וכופין אותו וצ"ע יע"ש:

**סעיף ב**

אינו עמ"א הסכים לב"ח אף שהתחילו המוציא ביחד כל שיוצא לשוק קודם גמר סעודה רשאי וכ"מ ברש"י ברכות ג' ב' ד"ה ולא והפורשים היו צריכין לצאת לשוק כו' ועא"ר ג' ברש"י י"ל משום סכנה היו צריכין לצאת לשוק או דבר נחוץ נמי אפשר התירו כבסי' ק"ח ס"ח עכ"ל הנה בק"ח ס"ח לכתחלה לא התירו לו לעבור זמן תפלה משום ממון ועי' ה' שבת לפעמים התירו לו משום הפסד ממונו וא"י יבואר בזה ועסי' תרנ"ו במ"א

אות ו' ז' אפילו מצוה ד"ת באין הפסד גדול יבזבזו חומש הא יותר לא יע"ש גם מרש"י שם היו ד' ונשאר ג' לא הוי מחטיא הרבים ועט"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

לחזור עמ"א פרפרת הוא כמה דברים ומהם כסנין המבואר בסי' קס"ח סז"ה ומ"א כ"ב וקע"ז ומ"א אות ו' שם. וכ"ז שלא אכל כזית פת א"צ להתחיל כ"א מנודה לך אם כיון לצאת בברכת הזן. ועל פרפרת אם הוא כסנין וכדומה צריך ברכה אחרונה אע"ג לדידן ליכא דברים הבאים לאחר הסעודה כבקע"ז ס"ב ומ"א ז' מ"מ בהמ"ז פוטרת מעין שלש וכאן אמר הזן ממילא צריך מעין שלש ואם פירות ובשר ודגים מברך בנ"ר כה"ג דכבר אמר הזן ואפשר דוקא בהמ"ז כולה פוטר בנ"ר תוך הסעודה. וברכה ראשונה צ"ע דע"כ אמר הרא"ש ז"ל דא"צ ברכה ראשונה היכא דלא כיון לצאת בהזן אבל כאן דיצא ידי הזן הוי הפסק וצריך על הפירות ברכה ראשונה דהוי כדברים הבאים לאחר הסעודה כאמור כנ"ל. ומ"ש כ"מ בתוס' ברכות מ"ו ב' ד"ה להיכן שסיימו שהרי לא סיפר בנתיים, ובקפ"ג ס"ו מ"א אות י"ב והקשה דברי הרא"ש אהדדי דכאן כתב דאם אכל צריך לחזור להזן ובדף נ' ע"ב גבי פרח זימון פי' דאם נצטרף לזימון ואח"כ באו ג' מגי חבורות אע"פ שאכלו אח"כ חוזר למקום שפסק והא איהו פסק כר"ש בדף מ"ו דהזן הוי בכלל וא"כ צריך להתחיל עכ"פ מהזן ותירץ דרא"ש העתיק שם פירש"י דנצטרף עד נברך והיינו כר"נ ומש"ה סיים למקום שפסק אבל לר"ש אה"נ היה שם עד נודה לך ופרח זימון שא"א נברך כו' ומתחילין הזן. ובדברי רש"י קשה לי דלכאורה גם רש"י פסק כר"ש דהא בדף מ"ו ב' להיכן חוזר פי' אליבא דר"ש ועי' רא"ש שם ממילא הלכה כר"ש ואמאי לא פי' בנו"ן ג"כ שהיו שם עד הזן ועמ"ש בחדושינו וצ"ע. כתב הטור כו' דאע"ג בג' ב"א מג' חבורות אע"פ שאכלו אח"כ פרח זימון הואיל וזימנו על תחילת הסעודה כבסי' קצ"ג סה"ו שאין שם ב"א משוק משא"כ כאן שנצטרפו שנים (דוקא) מירי דהוי עלה של ירק או בירך א' מהם דמצטרף עסי' ה"ו וקצ"ד ועב"ח ומיהו דוקא אכל עם השנים אח"כ כזית הא לא"ה א"א לומר שאכלנו משלו ול"ד לבירך שיוכל לומר שאכלנו משא"כ זה כבר אמר שאכלנו כו' וכזית מכל מאכל סגי ועסי' קצ"ז ס"א. וחמשה והפסיק א' לב' אין מצטרף עם שנים הנשארים אע"פ ששנים הנותרים לא היו שם ולא ענו מידי דהוי אד' בכל חבורה בסימן קצ"ג ס"ו אבל ו' דנחלקין אז שפיר דמי ונקיט ז' ח' דיצוייר שיצטרף א' שהפסיק אח"כ ב' פעמים עוד כתב לצירוף י' ל"ש פרח זימון. ואפי' ה' עם ה' דליכא רובא דמינכר כבסי' קצ"ז הכא אכלי כולהו פת מצטרפין לשם במחצה. עא"ר אות ו' ד' מפסיקין לז' יע"ש:

## סימן רא

### סעיף א

גדול עמ"א כשכולם ב"ב אז גדול מברך הא לא"ה אורח מברך עי' פרישה וא"ר אות א', הא דגדול מברך כבוד הוא שיהא הוא מוציא רבים י"ח עיין ברכות מ"ז וב"ח ונ"ץ אף האידנא שכולם מברכים בלחש ל"פ ובחדושינו כתבנו בזה:

### סעיף ב

למי שירצה עמ"א אפשר כמה אורחים רשאי בע"ה לכבד למי שירצה אפילו קטן נגד גדול. ומ"ש ב' ב"ב ואי יש לו אורח יראה לפרש דאותו שאין לו אורח והם ד' יוכל ליתן לבן ביתו בסמוך ע"ש ולא מצי אידך לעכב ולומר הדין אורח מברך כי הואיל ובבע"ה תליא מילתא. אבל אם הם ו' רשאין לחלוק ויברך אורח לבע"ה שלו ואידך יכבד בהמ"ז למי שירצה כו':

### סעיף ג

לא עמ"א שמבזה התורה וע"ז נאמר ומשנאי אהבו מות (משלי ח' ל"ו כל משנאי אהבו מות) דלא כלבוש עא"ר אות ג' דבתורה מיירי קרא:

### סעיף ד

לפתוח עמ"א עסי' קל"ה בט"ז ג' ומ"א כ' ובפריי שם. מ"ש מלוי וישראל בי"ד רנ"א ס"ט לוי קודם לישראל ורש"י פ' ראה (דברים י"ב י"ט) תי' בפרישה שאינך מחויב ליתן לו מתנת חנם עא"ר ג' אבל צדקה קודם הוא לישראל. ויש לכבד לוי בהמוציא ובהמ"ז:

### סעיף ה

מקצר עמ"א דוקא באורח ומ"מ מצוה לחזור אחר כוס של ברכה:

### סעיף ו

כוס עמ"א עמ"ש בסימן קצ"ב במ"א מחולין פ"ז בהא ד' ברכות ובח"מ סי' תפ"ב מזה וכאן אין להאריך:

**ברכת הפירות**

## סימן רב

### סעיף א

בורא ולא הבורא מ"א כ"ה. עסי' קס"ז מ"א אות ח' המוציא שאני שלא לערב אותיות עי' תוס' ברכות ל"ח ב' ד"ה והלכתא. מה שמברכין ביין פרי הגפן דמשקה נמי פירי מיקרי עי' רא"ש ברכות ל"ו הביאו הפרישה. יש לברך על הפרי בעודו שלם ול"ד לחתיכת הלחם בהמוציא. אגוז א' יש לשבר קודם שמא התליע הגרעין אבל הרבה ל"ח וי"א בהרבה נמי דהוי הפסק גדול וישבר הקליפה קודם וכן נראה דמ"מ הגרעין שלם הוא ולענין בריה עא"ר כאן א' ואי"ה ברי"י יבואר עמ"א שם אות ד'. יין אפי' זב מעצמו

בלא דריכה פה"ג וכן שמן פה"ע כ"מ בס"ח ואי"ה לקמן בט"ז ה' ומ"א י"ט יבואר דלא כדמשמע בספר חמד משה כר"ה יע"ש וטעם שנשתנה יין ושמן יבואר אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

מבושל עמ"א בטור הביא מחלוקת רש"י סובר מבושל לא דנשתנה לגריעותא והש"ע פוסק בפה"ג עסי' ער"ב בטור ולקמן ער"ב ס"ח הביא ב' דיעות בס"ח אי דאין מקדשין על מבושל ודבש וציין באר הגולה כתב ה"ר שמעיה בשם רבינו שלמה (תלמיד רש"י חיבר מחזור ויטרי) ורי"ץ גיאות ורב האי ורמב"ם הנה הנך גדולים טעמייהו דמברכין שהכל במבושל ובדבש אבל טעם הריי"ו ז"ל דפסול למזבח אבל מברכין פה"ג כמ"ש המ"מ פכ"ט הי"ט משבת יע"ש ומדלא כתב המחבר מעט שאור משמע לכאורה כה"ר שמעיה ורי"ץ גאית ורב האי א"כ מ"ט סתם כאן ובלבוש כתיב יש פוסלין שאור או דבש והיינו כר"מ לחוד ולבושיה כתלג חיור. ומה שקשה למה במבושל לא הביא י"א אי"ה יבואר שם. וסבור הייתי לומר דה"ר שמעיה בשם רש"י לשיטתיה שפי' בר"פ כ"מ ל"ה א' יין חשיבותיה כי י"ל בגמרא ע"ב לבתר דמסיק שמן ע"י אניגרו"ן ל"ק מ"ש משמן הילכך מבושל נשתנה לגריעותא אבל אינך ס"ל הטעם כמ"ש בגמרא חמרא סעיד ומשמח אף מבושל נמי אלא שראיתי להתי"ט שם עמ"ש הרע"ב חשיבותיה דסעיד ומשמח יע"ש ועי' נ"ץ ובסי' ער"ב בב"י ד"י"א מבושל נמי נשתנה לעלויא. ויין וורמי"ט שקורין פאלין עיין ה"פ ד"י"א דיוצא בו וצ"ע ביין וורמיט שלנו דיש בו הרבה כמעט אין החיך נהנה ממנו כ"א לרפואה אף שהנ"ב אין ראוי לברך עליו. ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף ג**

בשכר עמ"א עבי' בשם הרשב"א (בש"ע נרשם תשב"ץ) שכר תאנים הא שאר משקין אף שרוב יין בטל טעמו וברי"ד אות ט"ז י"א בשאר משקין אף יותר מו' חלקים לא בטל היין ולט"ז עכ"פ ו' חלקים בעינן ועמ"ש בט"ז אות א' וב' באורך:

**סעיף ד**

פה"א עי' ס"ה אות י"ב וי"ג דהתם נטעי אדעתא דהכי ועכשיו נשתנו הפירות ופול יותר גדול מענבה גמורה ואפשר ה"ה פול הלבן יותר גדול מענבה ולכן יפה כתב המחבר דצריך לשער אם הוא פירי ראוי קצת:

**סעיף ה**

מר עמ"א כמו גרעיני פירות בס"ג ול"ד לס"ה דהתם עיקר הפירי נטעי אדעתא דהכי משא"כ כאן שהכל:

**סעיף ו**
וי"א עמ"א מפרש דברי בד"ה שחולק הן על הטור והן עמ"ש דחרובין משישרשו דחרובין אף לאחר שישרשו מרין הם ואין מברך עד שיהא ראוי לאכילה ומש"ה לא כתב הר"מ מזה כלום דכל שאין ראוי ומר אין מברכין רק פה"א ודלא כמ"ש בש"ע ואפשר דהמחבר נמי ה"ק ובלבד שלא יהא מר וחרובין אף לאחר שישרשו מרים המה (והר"ב לא ראה ספר בד"ה והבין שהב"י סובר חרובין נמי משיוציאו) וסיים המ"א דראוי לפסוק כן אף לאחר שישרשו פה"א עד שיהא בירור גמור דפה"א על פה"ע יצא:

**סעיף ז**
שהכל עמ"א הקשה לכאורה דברי המחבר סתורים מיניה וביי וזיכה שטרא לבי תרי דהרשב"א סובר גרעינין אף מתוקים לאו פירי ושהכל ובערלה מאת מרבינין ומש"ה פסק דמרים מתקן ע"י אור שהכל אבל התוס' וראש"ש ברכות ל"ו ב' ד"ה קליפי אגוזים דגרעינים כפירי ממש וכ"פ המחבר כאן א"כ מרים ומתקן ע"י אור פה"ע כבס"ה שקדים המרים ע"י אור
פה"ע ותי' כשהם מרים לאו פירי הם ודוקא מתוקים הוי פירי (וערלה אפשר מאת מרבינן כמו שומר) וכ"מ בלבוש כאן וס"ה ובאר הגולה אות מ' דלאו אדעתא דהכא נטעי לה וי"ל דמש"ה לא מברך פה"א כמו בס"ו דאין ראוי בלא אור וי"ל בדבריו כמו להלבוש ומ"א. ועי' ע"ץ כתב בשם הלבוש דלא נטעי:

**סעיף ח**
עם פת עמ"א העלה דפת עם שמן לרפואה מברך פה"ע ופוטר פת כמו בריי"ב דל"ד פירות גינוסר יע"ש ובב"ח. אבל הנ"ץ וא"ר ח' פסקו דפת עיקר חדא דאין נהנה כך ועוד דאין דרך רפואה כך יע"ש מזה:

**סעיף ט**
שמן עמ"א ועט"ז ב' מזה. וברא"ש ברכות מ' א' משנה על החומץ והבי" בר"ד הביאו ט"ס ק"ד צ"ל סי' כ"ג אות כ"ד:

**סעיף י**
אינרון עמ"א בב"ח אין זה ד"ל באין חושש בגרונו אפי' שמן היה יותר מהרגילות מברך שהכל ומ"מ אניגרון הרוב הא שמן רוב למה לא ניזיל בתר רובא כבס"א בהג"ה אף דמזיק בעיניה ומיתקן ע"י אניגרון ליהוי בוורדים שמתוקנים ע"י דבש וצוקר וכדומה עי' אות י"ז ועמ"ש בט"ז אות ב' בזה. עמ"ש אי"ה באות י"א:

**סעיף יא**
שהכל עמ"א וברי"ה אות ו' יע"ש. ובחדושינו ל"ו א' כתבנו להר"מ פ"ח מה"ב ה"ב כתב ואם שמן לבדו או שלא חושש בגרונו מברך עליו שהכל שהרי לא נהנה בטעם השמן

וסובר שמן לבדו שהכל ה"ה בלא חשש בגרונו ורוב שמן ומעט אגיגרון הולכין אחר הרוב (דרך לרפואה הרבה שמן אפשר רוב כו' והר"מ תרתי בעי לרפואה וע"י אניגרון הא לרפואה ובעיניה לא מדלא אמר אלא כמ"ש הלח"מ שם) אבל שלא לרפואה ורוב אניגרון אה"נ פה"א והמחבר שסובר כטור דשמן לבדו ולא כלום לא סיים שהכל רק מבוך על אניגרון והיינו פה"א אף אם האניגרון מועט דשמן מין פטור כט"ז א' ועל הר"ב בהג"ה קשה דסיים שהכל כר"מ ומיהו בב"י עשה כלומר והשמיט מלת עליו וא"י למה גם י"ל שמן לא הוי מין פטור אלא דאזוקי מזיק וכשהוא מערב טוב הוא. ועב"ח ראיה מכוסס שערי שהכל דקשה לקוקאיני"י אפ"ה שהכל ה"ה שמן ועי' ספר חמד משה והביא מ"ש ר"מ פ"י מתרומות (מ"ש למה נזיר ששתה יין תרומה פטור מחומש ושותה ביה"כ חייב י"ל שאני זמן איסור ממאכל איסור ובחדושינו הארכנו). והנה י"ל מ"ש הר"מ מברך שהכל בחושש בגרונו דרפואה יותר ממה שיזיק אח"כ ומהמחבר אין הכרע בזה ומ"מ ספק ברכות להקל וכל ששותה בעין אף לרפואה אין מברך כלום ואין להאריך יותר:

**סעיף יב**

קטנים עמ"א ועס"ב אות ה' דשם לא נטעי אינשי אדעתא דהכי לכן מתקן שהכל:

**סעיף יג**

מתקן עמ"א רא"ש ברכות ל"ז בשקדים המרים יע"ש וכמו וורדים במ"א י"ז. ועב"ח וא"ר אות י' האריך ואנו אין לנו אלא פסק המחבר והר"ב אודי ליה דשקדים מרים קטנים פה"ע גדולים ולא כלום ומתקן ע"י אור פה"ע ומתוקים איפכא קטנים שהכל וגדולים פה"ע ב"י כאן ועי' בו"ד ס"א בט"ז ומ"א אות ה"ו וא"ה שם יבואר:

**סעיף יד**

על העלין עמ"א ברכות ל"ו א' משא"כ קורא בס"ד ס"א דלא נטעי אינשי אדעתא דקורא מברך שהכל ועט"ז שם ד' וא"ה שם יבואר:

**סעיף טו**

תמרות עמ"א רש"י ברכות ל"ו א' ד"ה תמרות יע"ש:

**סעיף טז**

קפריסין עמ"א רש"י ברכות ל"ו א' ובדפוס שם קצת ט"ס והוא הקליפה בפ"ע עט"ז ב' ועי' באות ט"ז וא"ה שם יבואר:

**סעיף יז**

פה"א עמ"א פסק מרקחת קליפות מראנצין פה"ע וגם קפריסין י"א פה"ע הוא דעת הרא"ש וראב"ד הובא בטור וכתב הטור מספק בפה"א וא"כ בקליפת גוף הפרי הוי כעין ס"ס ומברך פה"ע זהו דעתו ז"ל דלא כט"ז בר"ד אות ט"ו דמסיק לברך פה"א יע"ש ובחידושי ל"ו הארכנו וכאן אקצר דבי"ד רצ"ד ס"א בנטע רבעי קליפת מראנצין פטורים

א"כ לאו פירי היי רק מאת מרבינן בערלה ובנטע רבעי לא כתיב את עש"ך ולבוש שם. ועט"ז ר"ד אות ט"ו. ולמ"ש התוס' ברכות ל"ו ב ד"ה קליפי אגוזים דגרעין פירי ממש הוי ולא מאת דריש לה (דלא כחה"ר וכמ"ש המחבר כאן ס"ג) ואפ"ה פטורים ברבעי וכ"ה במשנה ח' פ"ק דערלה קשה לתוס' וי"ל כמ"ש הרע"ב והר"מ והביא התי"ט שם ד"ה ומותרין דבעי יש למילף בכל הלכותיו מערלה אלא דיש היקש ממעשר שני והתם אכילה כתיב ונאמר גרעין מר אין ראוי לאכילה כך וה"ה קליפת רמון אין ראוי לאכילה כך כ"א בדוחק גדול ומשו"ה חמור מרבעי. ולפ"ז מ"ש הט"ז וש"ך שם מאת ורבעי לא כתיב את קשה דממע"ש יליף כמ"ש גם ק"ק דלא היה לסתום בי"ד רצ"ד והיה לכתוב גרעין מתוק נוהג רבעי דהוי גוף פירי וראוי לאכילה וה"ה מע"ש נוהג בו. ומ"מ אין ראיה לומר קליפת מראנצין גוף הפרי דערלה מאת יליף לה. והנה הר"מ ז"ל בפ"י ממע"ש ונ"ר ופ"ג תרומות ה"ד ופ"ח מברכות כר"ע קפריסין פה"ע כר"ע ממש אבל המחבר בי"ד רצ"ד ס"א פסק לחומרא בא"י וה"ל לקולא וברכה נמי לחומרא ופה"א ממ"נ יוצא וכמ"ש הטור כאן וכ"מ טובא אם בירך על קפריסין פה"ע לר"מ לא יצא ולהמחבר ספק ברכה להקל ויוצא בפה"ע. וכן כשמונח לפניו פה"ע וקפריסין או מראנצין להט"ז יברך פה"ע ויכוין שלא להוציא ועסי' ר"ו מ"א א' ואי"ה שם יבואר. וברי"ד יבואר עוד אי"ה בט"ז ט"ו. ועיין מ"א אות ל"א חזר וכתב קליפות מראנצין פה"ע דלא כע"ת שפסק שהכל וא"ר בריש ג' אות ב' הסכים לע"ת שהכל דקליפת מראנצין נמי לא נטעי אדעתא למיכל הקליפה ומשליכין אותו ודובשא עיקר כמו אגוז רך המוזכר בסי"ד שהכל במטוגן בדבש וכן ראוי לענ"ד להורות שהכל וכללא הוא בזה כמו שאבאר אי"ה ברי"ד במ"א אות כ"ג וכאן בסי"ד גבי אגוז רך אעורר עליו עוד בעזה"י וכאן אין להאריך:

**סעיף יח**

וי"א עמ"א לכאורה מחלק ג"כ כפרישה ולבוש דתמרים שנתמעך בי"ד לא ע"י בישול מודה תה"ד פה"ע להרמב"ם (ומש"ה מייתי ראיה מרש"י טריתא כו' כי הר"מ מודה כל שנימוח ע"י בישול כו'). ומ"ש מבשמים שחוקים (בר"ג ס"ז ט"ס ר"ד) אע"ג דנשתנה טעמו ושחוקים ביותר ודומים לנימוח בבישול מ"מ דרכם בכך ועסי' ר"ד במ"א אות כ"ב מזה ועט"ז אות ד' דאין ראיה ממי שלקות או דבש הזב מתמרים לדעת הגאון פה"ע דהני דרכם בכך ולא נשתנו טעמן משא"כ בפאווידל"א יע"ש:

**סעיף יט**

מברך שהכל עמ"א הא זיתים וענבים הן שיצאו ע"י סחיטה או מעצמן מברך פה"ג על היין ושמן פה"ע דומיא דבש הזב כו' ועט"ז ה' ואי"ה יבואר שם עי' ר"מ פ"י הכ"ב מה' מאכלות אסורות כל המשקין מפירות כמותן ואין לוקין אלא בזיתים וענבים ועלח"מ

ולי קשה מסוגיא דברכות ל"ח א' ובה"ב פ"ח ה"ב פסק דהוי זיעה ולמה כתב שם כמותן איסור תורה כו' יוחנן פסחים כ"ד ב' לא הוי זיעה וע' פי"א תרומות מ"ש דרכן ונתנם איין ושמן קאי דל"ת דהוי שלא כדרך אכילה ובחידושינו כתבנו מזה:

**סעיף כ**

סופי ענבים עמ"א הם דברי הב"ח וכתב שם עוד לא עדיף מנובלות תמרים שלא נתבשלו כל צורכן שהכל יע"ש והנה נובלות יש ג' פירושים בושלי כמרא שרפם החום ונשתנו לגריעותא ב' פגין נפלו בעודן פגין ג' שאין מתבשלות לעולם וברי"ד בט"ז אי"ה באות ג' יבואר ומשקה מבוסר כעת לא ידענא אם יברך שהכל או פה"א כמו על הבוסר בעצמו ואי"ה יבואר לקמן מזה יע"ש:

**סעיף כא**

שבשלם החום עמ"א רש"י ברכות מ' ע"ב ד"ה פרי העץ שלא נשתנו לקלקול ובושלי כמרא בשלום ושרפום החמה הוי כפירות טובים חיין יותר ממבושלים שהכל כבישול ומה לי בשלום החמה ולפ"ז אפילו פה"ע שנשתנה בבישול מורידין ב' מעלות לשהכל וכ"מ ברי"מ פ"ח מה"ב ה"ג פירות או ירקות כל שדרכן לאכול חיין שלקן שהכל ורי"ף פוסק תומי וכרתי בבישול פה"א ברכות ל"ח ב' ואיך יפרנס הא דמ"ם ב' בושלי כמרא ובשלמא למ"ד בל"ח ב' כן יפרש פגין או אין מתבשלין לעולם משא"כ הרי"ף סתם בנובלות צ"ל פי' אחר והבן. ואי"ה בסי"ב במ"א כ"ט ור"ד ב' ור"ח ס"א יבואר עוד:

**סעיף כב**

אלא שהכל עמ"א דלא כט"ז ח' עמ"ש שם והראה לסט"ו בסוקר"א באמת צ"ע להרשב"א סוחטה כבישול וכ"ש אם מבשלין אותם קנים עצמן ודרכן בכך לכ"ע פה"ע או פה"א ואי"ה יבואר בט"ז אות י"ג בזה:

**סעיף כג**

טעם עמ"א זהו דברי הרא"ש אבל הרשב"א סובר דסחיטה וכתישה הויין כבישול ועט"ז אות ט' הארכנו בו יע"ש:

**סעיף כד**

ויוצא עס"א אם אירע שאבל הפרי תחלה אז צריך לברך שהכל על דבר אחר ולפטור זו לצאת ידי הרשב"א:

**סעיף כה**

ישתה מים עמ"א להרשב"א דמי תאנים בבישול לאו פרי הוי א"כ אין ברכת על פרי העץ פוטרת אותם כברי"ח סי"ג דאף מעין ג' פוטרת בני"ר תפוחים שגם הן פירי אבל בני"ר דמים ובשר אין מעין שלש פוטרת אותם ולכך ישתה מים או בשר וכדומה ומינה אם אכל פירי מז' המינים ושתה מי תפוחים בבישול יש ג"כ ספק זה שמא ברשב"א ויברך

בנ"ר או כרא"ש ובכלל פרי עץ הוי ופטר מעין שלש בנ"ר בזה וכ"ת יברך תחלה בנ"ר ואח"כ מעין שלש י"ל דלאו אריך למיעבד הכין דמעין שלש ראוי להקדימו שמבורר טפי וברכה מן התורה (עמ"א קע"ב) ובנ"ר דרבנן לכן ישתה ג"כ מים ויברך מעין שלש ואח"כ בנ"ר. ועמ"ש אי"ה באות כ"ו:

**סעיף כו**

ובורא נפשות עמ"א ספר אגודה אין בידי ולא הבינותי כעת אם ר"ל על המחיה אם פוטרת בנ"ר דפירות תפוחים וכדומה מש"ה יברך בנ"ר תחלה משא"כ בנ"ר דמים ודאי אין מעין שלש פוטרת בנ"ר כזה א"י דמעין שלש אין פוטרת בנ"ר דתפוחים וא"כ אין חילוק ומ"מ יראה ממ"ש באות הקדום דמעין שלש קודם ד"ת ופרטיית וחשובה כמו ברהמ"ז קודמת לבנ"ר ואם שתה מי תאנים לבדם כתב כ"ה בנ"ר והניח המ"א בצ"ע ד"י"ל מעין שלש הוי ד"ת וספק תורה לחומרא אם שתה שיעור שביעה שאין תאב לשתות עוד ועסי' קע"ב ואפשר דהוי כעין ס"ס ועסי' ר"ח במ"א אות כ"ו משמע דלא יברך כלל אחריו דברכות דרבנן וחומר לא תשא י"א דהוי ד"ת עסי' רט"ו:

**כתב** הלבוש אבל אין תקנה שישתה יין ויוסיף על העץ דאין לכלול בברכה כו' והם דברי הב"י יע"ש ולפי"ז בשתה מי תאנים כבר וא"י איך לברך ויש לו יין למ"ש הט"ז בר"ח אות י"ט דיעבד יכלול על עץ עם פרי הגפן יע"ש ויש לראות דיין פוטר כל מיני משקין בברכה אחרונה כבר"ח סי"ו א"כ מה יתן ויוסיף תת כח הספק דשמא מי תאנים פרי העץ הם להרא"ש מ"מ כל ששתה אותם דרך משקה אף דטכ"ע ד"ת משקה הוי ויין פוטר כל מיני משקים וא"צ לכלול כלל על העץ ועסי' ר"ה במ"א אות ו'. ובסי' ר"ד במ"א אות ט' במ"ש לתרץ להרא"ש מ"ש מי תאנים בבישול משכר תמרים יע"ש ובלבוש קשה דכאן כתב דספק היה ובר"ד ס"א מידי דהוי אמשקין היוצאין מכל מיני פירות דשהכל ואי"ה שם יבואר וע"ל ר"ד עוד חילוק בין שכר דהפירות נימוחים לגמרי משא"כ מי פירות שהוציא בעודן פירות קיימות וכאן אין להאריך:

**סעיף כז**

ואם עמ"א עסי' ר"ה במ"א אות ו' תיקן בזה קושיית הט"ז אות י' יע"ש והוא ז"ל פי' דהמשנה ל"ד כו':

**סעיף כח**

וברכה עמ"א ועסי' רע"ב במ"א אות ה' מזה:

**סעיף כט**

אין דרך עמ"א הראה לר"ח כי סובר שאין חילוק בין פה"ע לפה"א וכל שנשתנה לגריעותא ע"י בישול אף פה"ע שהכל ואף נתקן ע"י ד"א כל שד"א עיקר בו יע"ש אות ה'

דלא כט"ז אות ג' יע"ש ועמ"ש כאן בט"ז אות בג"ד בזה באורך ואי"ה בר"ה יבואר עוד. שוב ראיתי שכיון למ"ש שם באות ג' דוקא אין דרך הא כשדרך אף שטובים מבושלים יותר מברך חיין פה"ע יע"ש בזה:

**סעיף ל**
אגוז עמ"א כאן הראה לסס"א אות ה' דלא כט"ז שם אות ג' עמ"ש באות הקדום בזה:

**סעיף לא**
וכן אותם עמ"א הגיה ועט"ז אות י"ב ועמ"א אות ט"ז ובסי' ר"ד בט"ז אות ט"ו ולעיל ביארתיו בזה ומושקאד"ה באות ל"ד עט"ז י"ד יע"ש:

**סעיף לב**
הצוק"ר עמ"א עמ"ש בט"ז דשם זב משא"כ ע"י בישול דעת הט"ז דעת הטור עיקר דראוי לברך כוי יע"ש:

**סעיף לג**
אין עמ"א דאין ראוי בעיניה הילכך אין מברך כלל עליהם:

**סעיף לד**
מושקא"ד עמ"א עט"ז י"ד ומ"ש דמי לשמן היינו כשהוא לרפואה פה"ע דלא אזלינן בתר רובא כה"ג דעיקרו למושקא"ד ול"ד לס"א משא"כ לצמאו אה"נ הולכין בתר הרוב וה"ה בשמן כה"ג ובא"ר אות כ"א חלק עליו וא"י למה כל לרפואה לבד ל"ש בטל במיעוטו כמו שמן יע"ש:

**סעיף לה**
רטובים עמ"א עמ"ש בט"ז אות י"ד:

**סעיף לו**
ואם עמ"א ועסי' ר"ד במ"א אות כ"ו אם הוא דבר שיכול לפטור תוך הסעודה שפיר טפי עסי' קס"ח מזה וספיקא דדינא אין ברירה יברך מספק שהכל או פה"א אם מסופק פה"א או פה"ע יע"ש:

## סימן רג

**סעיף א**
דכלה עמ"א כל ספק ראוי לברך פה"א יצא כמבואר ומ"ש שמוצצין שהכל כבס"ח בר"ב קשה דאותן פירות השרף הוא עיקר הפירי וכמו זיתים וענבים ודומיהם ומיהו מצוק"ר יש ראיה בסט"ו ושם באמת דעת הטור לברך פה"ע ושם יש עוד תירוצים לכן צ"ע באותן שקורין קאלינע"ס ויברך על פרי אחר תחלה פה"ע וגם על מים שהכל ויאכל אותם וכל היוצא אין סופגין י"ל באילני סרק אין ערלה נוהג ע"י"ד רצ"ד סכ"ז ופ"ק דערלה מ"ב והבן:

**סעיף ב**
אילני סרק עמ"א בני אסא וכדומה עט"ז אות א' דבאילני סרק פירות שטובים כמו תותים אם הן עץ ממש פה"ע וא"ל פה"א משא"כ בני אסא דאין ראויין כך כלל כ"א לאחר הבישול אין מברך אלא שהכל יע"ש בזה:

**סעיף ג**
אלא שהכל עמ"א ול"ד לצלף דהתם אילן פירות הוי וממילא אף שאינו ראוי כ"א לאחר הבישול והתיקון פירי הוא ופה"ע:

**סעיף ד**
הזנגבי"ל עמ"א ול"ד לאגוז רך רק לאגוז גמור המטוגן בדבש בר"ב סי"ג וי"ד יע"ש וע"ש לענין בישולי עכו"ם ברכות ל"ו הא רטיבתא לברכה ולמ"ש בש"ע זנגבי"ל יבש בדבש פה"א וכנראה שחזר ממ"ש בב"י דקמ"ל דל"ת דבש עיקר יע"ש וכ"כ הב"ח יע"ש א"כ אמאי לא משני ל"ק אידי ואידי ביבש הא דמרוקח בדבש ראוי לאכילה ומעיקרא מאי קשיא ליה מהא מילתא ובע"כ עדיפא משני דע"כ רטיבתא דמותר משום בישולי עכו"ם משא"כ למה שהיה סבור בב"י י"ל בש"ע לית אף ביבש והא ברטיבתא לברכה קאמר ולפ"ז לית חזרה דבב"י נמי סובר יבש מרוקח פה"א אלא דמשני הא רטיבתא משום בש"ע א"כ מה קמ"ל בגמרא ומברכין פה"א פשיטא דרטיבתא בלא דבש נמי כן הוא ולז"א דל"ת דבש עיקר וצ"ע. ובחדושינו הארכנו וע"ד צ"ו בש"ך אות י"ז חשש שחתך בסכין איסור ובגמרא מיירי חשש פליטת כלים אמרינן דבש מבטל החורפא ע' הרר"י ברכות ל"ו בזה ולפ"ז פלפלין מרוקחים לית שם חשש איסור דאין בו חתיכות ולכליהם לית חשש כדכתיבנא ולפ"ז י"ל דמשני ברטיבתא כמו ולטעמיך דבלא"ה האי מילתא ברטיבתא מיירי דאין חריף דביבש יש לאסור מחמת שחותכין בסכין עכו"ם עמ"ש בפריי ל"ד צ"ו בש"ך אות י"ח וכאן אין להאריך וכ"ז בפי' הגמרא נוכל לומר כן דקושיא מברכה אבל רש"י ביומא פ"א ב' ד"ה שריא ומדאמר שריא ש"מ דרך אכילתו כשהוא חי משום דברכה מאי קושיא ע"י דבש כו' ומשני רטיבתא אלמא יבש יש בישולי עכו"ם והם דברי המ"א וט"ז ר"ד י"ד חולק יע"ש:

**סעיף ה**
צנון עמ"א ומרוקח עט"ז ר"ה ג' ועמ"ש בר"ב בט"ז אות י"ב מזה:

## סימן רד

**סעיף א**
ונתקלקל עמ"א וה"ה פת שעיפשה עדיין ראוי קצת ע' עט"ז וכ"כ הט"ז:

**סעיף ב**
ונובלת עמ"א וברי"ב ס"א שאר אילנות משיוציאו משמע אע"פ שלא נגמר עדיין פה"ע ואולי יש לחלק ובחדושינו ברכות מ"ב הארכנו ועט"ז ג' ואי"ה שם יבואר ועש"ך י"ד רצ"ד אות ה' בזה עמ"ש באות שאח"ז אי"ה במלח:

**סעיף ג**
המרק עמ"א דמרק פירות יש מחלוקת בר"ב סי"א ועסי' ר"ה במ"א ו' ומלח אפי' אותן שחופרין מקרקע לאו פירי הוי ואין דרך אכילה בכך וכ"ש מלח עשוי ממים:

**סעיף ד**
כמהין עמ"א כמהין אותם שמצויים תחת הקרקע ופטריות לפעמים גדילים על העצים עי' הרר"י וא"ר ב':

**סעיף ה**
קורא עמ"א כל דלא נטעי כלל אדעתא דכך דמפסיד האילן שהכל וכן שקדים המתוקים רכים באות ו' אבל אם נטעי מעט אדעתא דכך פה"א כמו פלפלין בר"ב במ"א ל"ה יע"ש:

**סעיף ו**
בקילופיהם עמ"א הלשון דחוק דפה"ע בשאר אילנות משיוציאו פרי ואפשר דרכים לית כלל גרעין מדמה לבוסר ומרים איפכא עסי' ר"ב סעיף ה':

**סעיף ז**
שחת עמ"א לכאורה מחלק בין פרי האדמה בלא נגמר פירי שהכל א"כ ה"ה כל פרי האדמ' משא"כ פה"ע חשוב הוא ומשיוציא פירי פה"ע וכה"ג כת' הט"ז בר"ה ג' והנה שם בעירובין אמר חזיז הגדל בגינה מערבין ומברכין פה"א וכ"כ הט"ז כאן אות ג' יע"ש וא"י בדברא עשבי דמשמע אפי' גמר פירי שהכל ואולי לחלק בין תבואה ה' מיני דגנן שהכל בחזיז ובין זרעוני גינה פה"א והר"ש ז"ל פ"א דעירובין הי"א חזיז ליטרא והוא שחת וחזיז ולא חילק בין גינוניתא או לאו והנה חזות קשה ראיתי בטור א"ח שפ"ו בב"י כתב דהר"מ סובר כיון דבני בבל אוכלין אותו אין מערבין ביה והא בגמרא פריך ובבל רובא דעלמא הוי ולי ההדיוט דברים אלו צ"ע. ומה אעשה שעונותי גרמו ולא זכיתי להבין זה. עירובין כ"ח א"ב יע"ש:

**סעיף ח**
קמחא דשערי עמ"א דה"ה דחטי שהכל כבסי' ר"ח סעיף ה' כר"ג ברכות ל"ו א' הואיל ואישתני ואית ליה עלויא אחרינא בפת ושערי קמ"ל דמברך נמי שהכל דל"ת קשה לתולעים כו' קמ"ל דאית הנאה מברך שהכל אבל שמן זית לית ליה הנאה ואזוקי מזיק ועמ"ש בר"ב ס"ז גבי תמרים משמע כן כו':

**סעיף ט**
שכר תמרים עמ"א משכר שעורים י"ל דאית עלויא בפת משא"כ שכר תמרים קשה ותי' הב"ח כו' וברי"ה אות ו' כתב דוקא משקה דקאי לטבל כו' יע"ש ובדרישה תירץ דמי פירות עיקרן הפירות והירק ע"י בישול טפל להם הילכך מברך פה"ע משא"כ בשכר שעורים ושכר תמרים הפירות נפסדים ועיקר השכר שהכל. ומ"ש בשם ע"ת דותבטל בו' חלקים מים והראה לאות ט"ז דוקא יין בטל טעמו במים לא שאר משקין. ולענ"ד י"ל אף דנאמר די"ל בין יין לשאר משקין מ"מ ע"ת סובר דבתר רוב אזלינן אף במים וכבר הוקשה זה להט"ז בר"ב אות ט' וסובר הע"ת דר"ב סי"א פלוגתא הרא"ש והרשב"א מיירי בבישל פירות בלא מים שיצאו משקין מעצמו או במעט מים באופן שאין המים רוב הא לא"ה בטל הוא אף ברוב מים וא"ש שכר תמרים וההיא דס"ה דפחות מו' חלקים לא בטיל ע"י מזיגה ויין שאני עמ"ש בר"מ בט"ז א' וט' והבן זה וסובר דמי לש"ת לפרישה:

**סעיף י**
עשבי דדברא עמ"א ולפ"ז טטירזעל"י וקריין מרוקח שהכל עמ"ש בר"ב בט"ז אות י"ב באורך בדיני מרקחת אבל למ"ש דהאר"י ז"ל בירך פה"א צ"ע בזה ומיהו פה"ע כתב הט"ז באות ח' דכ"ע מודים פה"ע ועבסי' ריש ג' יע"ש:

**סעיף יא**
דלטעמיה עמ"א הב"ח כתב ענ"ס יבש אין מברך כלום והכא מירי במרוקח והמ"א כתב ענ"ס יבש שהכל דמ"מ מתוק הוא לחיך ומיהו במרוקח מודה ליה דג"כ שהכל ופלפל וזנגביל רטיבא עשוי קצת לאכילה עט"ז אות ט':

**סעיף יב**
שעירבו עמ"א זה פשוט דל"ד לר"ב ס"ד דחומץ ג"כ שהכל ומיהו אע"ג דעביד לרפואה ומים ל"ש כ"כ הנאה ל"ד לס"ז דמ"מ נהנה כאן מחומץ גופא כדאמרן:

**סעיף יג**
אינו עמ"א והרא"ש אמשנה ברכות מ"ב יע"ש ועא"ר אות ט' מספק יברך שהכל בכל חומץ יע"ש:

**סעיף יד**
כל עמ"א מי ענ"ס ששלקו פה"א כ"ה בגמרא ברכות ל"ט א' ברש"י שם וכ"כ הרשב"א והרא"ש בר"ב סי"א מודים דלהכי קיימא ענ"ס למשלק כו' יע"ש. מ"ש נהיה בסגול עסי' קס"ז ס"ב אות ח' יע"ש:

**סעיף טו**
שמרי יין עמ"א דל"ד לשמן בעיניה בר"ב ס"ד דאין מברך כלום כי הני ראויים לשתייה:

**סעיף טז**
ודאי עמ"א תנ"ג במצה יע"ש ועסי' ר"ב ס"א דהולכין אחר הרוב י"ל יין דרכו למזוג ובכך מיתקן ולמ"ש הט"ז בר"ב ט' י"ל יין בשאר משקין אפי' יש ביין יותר מא' בו' הולכין אחר הרוב ודוקא לגבי מים לא חשיבי ומיהו כל שמוזגו כך יש לעיין ויינות שלנו אין חזקים כל שיש רוב מים ראוי לברך שהכל עא"ר אות י' יע"ש מזה:

**סעיף יז**
ואין עמ"א אם שהכל מטעם דשמא תאנים עיקר ושמא כרשב"א בר"ב סי"א א"כ ברכה אחרונה צריך יין ופירי מז' מינים יין שמא היין עיקר ופירי מז' מינים שמא תאנים עיקר וכרא"ש ולא פטר למי תאנים ברכת יין אח"כ אמר דא"צ פירי מז' מינים דגם מי תאנים להרא"ש הוי כשכר תמרים דנשתנו לגמרי או דלשתייה כ"ע מודים דמברך שהכל כמ"ש בר"ה ו' ולעיל ט' תוס' יין פוטר כל מיני משקים מברכה אחרונה ג"כ כבסי' ר"ח סי"ג וסי"ו וקשה קצת בלא"ה הוי ס"ס שמא יין עיקר ושמא כרשב"א ובנ"ר א"כ ברכת יין פוטר וי"ל אם יש לפניו ראוי לעשות כן דס"ס כל היכא דאיכא לתקן בקל מתקנינן כו':

**סעיף יח**
אינו עמ"א וכ"כ התוס' ברכות מ"ה א' ד"ה דחנקתיה יע"ש:

**סעיף יט**
טעמם טוב עמ"א עי' אות כ"ד דהתם נמי באין טעמם טוב:

**סעיף כ**
הואיל עמ"א ועט"ז אות י"ב ומ"ש מאנסוהו מצה יש לחלק בין הנאת אונס דאין מברכין עליו ומ"מ יצא ידי מצה עא"ר אות י"ג בזה:

**סעיף כא**
הסכנה עמ"א לדידן אין חילוק אכל מאכל היתר בזמן איסור אף מאכל איסור כל במקום סכנה מצווי קעביד ומברך:

**סעיף כב**
כתושים עמ"א וברי"ב אות י"ח דהר"ב שם הביא דברי תה"ד וכאן שתיק ואודי ליה להמחבר ובבי"י משמע דהם סברות חלוקות הר"מ סובר יש לחלק ביניהם יע"ש:

**סעיף כג**
וורדים עמ"א ובאר הגולה דהוי פירות האט"ד עסי' ר"ג בבי"י. ובהגהות רמ"א שם. ותותים הגדילים באילן שקורין באי"ז בויי"ם ואילן גמור הוא י"ל דמברכין פרי העץ אם אין ענפים כלים בחורף וראוי לאכילה וכ"ש כשמרקחין אותו. ושטעני"ל ניס"ל שגדילין על עצי יער צ"ע כי אין טוב כ"כ למאכל כ"א אחר הבישול ודמי לבני אסא בר"ג. ול"ד לתותים דטובים הם למאכל כשנשתהו על האילן:

**סעיף כד**

לרפואה עמ"א עב"י ובדק הבית כאן ולכך העלה דוקא שאין טוב למאכל הא טוב אע"פ שאין מאכל בריאים כל שחיך נהנה מברך:

**סעיף כה**

וכל עמ"א עשה האדון ז"ל ויכוח עם הב"י והר"ב בהג"ה דהבין מ"ש הר"ב כאן הוא כמ"ש הלבוש הביאותיו בט"ז י"ז שיש חילוק בשאר מינים בעביד לטעמא ביש ממשות אף הוא המעט הוא העיקר ובין בשמים כתושים דק דק כו' ולפ"ז בצלים בתבשיל יברך על הבצל עכ"פ נ"מ כ"ן (עסי' ר"ה תומי וכרתי ובצלים לאו ממינם הם ואי"ה יבואר) והקשה דכוונת הר"מ בה' מינים דוקא שכל פ"ג מה"ב מיירי בה' מינים וכללא כאיל המ"א ז"ל דה' מינים אף שהם מעט אם נותנין טעם בתערובות הם העיקר הא אין נותנים טעם בטילים במיעוט ומינה בשאר מינים אף שנותנים טעם בטילין במיעוטן ולפ"ז פליג עם הט"ז בר"ח ג' ור"ב א' דסובר דה' מינים אף אין נותן טעם דהדבש מבטל טעמם אפ"ה ה' מינים עיקר דאזיל לשיטתיה כאן בי"ו והמ"א לשיטתיה ועא"ר ר"ח אות ג' הבין כן ועמ"א ר"ח אות ט"ו כזית כא"פ י"ש. אבל בר"ח סב"ג וז' אין מבואר רק לדבק בטל הא כל שאין לדבק אף שאין מרגישין טעמו לא בטיל כל שניתן לאכילה וכ"ש שא"צ שיהא ה' מינין ניתן לטעמא דוקא ויראה שמפרש כט"ז בזה לטעם בתערובת כאלו אמר התערובות ומ"מ מה' מינים מיירי והבן זה. ומ"ש דאי כהבנת הר"ב (כמו שהבין המ"א בדבריו וכהבנת הלבוש) א"כ בצל יברך על הבצל יש לחלק בין הדבר ההוא מעורב עם תבשיל ויש ממש כמו הומלתא אף שזנגבי"ל מעט וצוקר הרוב או דבש מ"מ הזנגביל לטעמא עבידא וכולו נהפך לכמותו ופשיטא מי שסובר כמו זה בטכ"ע כן נאמר לענין ברכה כה"ג בדבר לטעמא עבידא משא"כ בצל ממ"נ הטעם בתבשיל אין בו ממש כלל ולא מברך אטעם לבד ובצל נפרד הוא ובטל הוא אגב תבשיל. ומינה בשמים שחוקים מעט להטעים המרוקח נמי בטילין דמיעוט דמיעוטא הוי משא"כ הומלתא אע"ג דזנגביל טעם קצת מן הצוקר הוא העיקר וצ"ע בזה: **כתב** א"ר אות י"ז בשם שכ"ג שקדים המחופין לגמרי בצוקר פה"ע י"ש ובאמת חיפוי זה לא מעלה ולא מוריד ויראה אף שצוקר הרבה מהפירי כה"ג הפירי עיקר בישלם וכ"ש שאוכל אותו לרפואה לאיצטומכא ועט"ז ריש ג' אות ב' ובעט"ז וצ"ע. ואי"ה בסימן ר"ב יבואר עוד וגם בר"ח:

## סימן רה

**סעיף א**
וקטניות עמ"א ריי"ש ח' ס"ד בהג"ה שעורים קלוים שהכל ה"ה זה ועט"ז אות ד' בסי' ר"ד לחלק בין קטניות גינה לשדה יע"ש:

**סעיף ב**
וברוב עמ"א ועס"ה הלפת במים כבוש אפשר נשתנה לגריעותא עמ"א ט' וכרו"ב קומפש"ט במים נמי טוב הוא וציר קומפש"ט ואונרק"ס כתב הט"ז בר"ב אות י' שהכל שלא נכבשו להוציא מימיהן (כי אם לתקן הכרוב) ועמ"ש אי"ה במ"א ו' מזה:

**סעיף ג**
מבושלים עמ"א צידד די"ל דוקא כשאין דרך לאכול חיים הוא דשהכל הא כשדרך לאכול חיים אף שטובים יותר מבושלים בין חיים ומבושלים פה"א או פה"ע ועי' אות ט' לפת אע"פ שאוכלין חיין ג"כ לא נטעי כו' עט"ז א' ופיטי"ר זי"ל ומרור דברך היין פה"א אע"ג שטובים מבושלים יותר אין ראיה דשמא ע"י בשר הם טובים הא בלא בשר כו':

**סעיף ד**
ותומי עמ"א עט"ז ב' מה שחולק בין רכין לנתקשו יע"ש:

**סעיף ה**
אין עמ"א דלא כט"ז ג' שחולק בין פה"ע לפה"א דאין חילוק. ושומים אין נותנין בתבשיל עם בשר דלשבחו השומים רק לשבח הבשר והשומין ממילא נשבחים א"כ הכלל כל שעיקר ועמו טפילה אף טפילה שאין מעורבת מברך על העיקר בשר שהכל ואוכל שומין על סמך ברכה זו. אבל ירקות אף שדרכן לאכול חיין יותר ממבושלים ונטעי אדעתא דלאכול חיין וטגנו בשומן (או בשלו עם בשר) הירקות עיקר ודמיא לאגוז אף דנשתנה לגריעותא בלא שומן וכן עם בשר מ"מ לא בטילי אגב בשר כאמור:
**אם** טגנו בצל שהזקין בחמאה או בשומן אגוז וכדומה צ"ע דלכאורה מברך פה"א בלא לחם אבל למ"ש הט"ז אות ב' בצל ושום שהזקין שורף הלב אפשר לא נטעי אינש־ אדעתא דלטגן בשומן כ"א לתבל הקדירה כמ"ש הר"מ ז"ל במסכת תרומות וכמה דוכתין שהם נקראים תבלין ולפ"ז לאו שם פירי עליהם כשחזקין אין ראוי לאכול חי ולא מבושל כ"א בשומן השומן עיקר ול"ד לאגוז דפירי הוי ולא נשתנה בבישול אם מיתקן ע"י דבש שזה העדר הזיקו ובזה צ"ע אבל מ"מ ירקות אף עם בש"ר (ול"ד בשומן) אין בטלים לבשר כ"א הירקות לשביעה מבשלין ובחידושינו ל"ה ב' הארכנו בזה:

**סעיף ו**
על המים עמ"א בר"מ פ"ח מה"ב ה"ד והוא ששלקן לשתות מימיהן יע"ש ועט"ז ר"ב י' במי אוגרקו"ס כו' למד מדברי הר"מ ז"ל ומל' הש"ע שלא חילק משמע כל שדרכן

בכך מימיהן כמותן וכ"ש למ"ש המרדכי לטבל כו' ומי אונרקו"ס מטבלין בהן וצ"ע. כששותין לבדן מיהא יברך. ושכר שעורים ותאינים עסי' ר"ד אות ט' ור"ח אות ז':

**סעיף ז**

עם בשר עמ"א עט"ז ה' ועמ"ש במ"א ה' דזה המים עם בשר הא ירקות גופייהו עם בשר אין בטילין הירקות לגבי בשר דעיקרן לשביעה ולמזון יע"ש:

**סעיף ח**

סחטן דאשתני לגריעותא מ"א והוא ל' הטור. ובלבוש מסיים דהוי זיעה כמו מי פירות עמ"ש בט"ז אות ו' מזה יע"ש:

**סעיף ט**

הלפת עמ"א ועמ"ש בט"ז א'. ומ"ש שומשמין אין צורתן כל"ל כו' עסי' ר"ב במ"א אות י"ח ור"ח י"ג ור"ד כ"ב. פלומי"ן שסננו במסננת נמי אפשר דין זה להם ומברך שהכל:

## סימן רו

**סעיף א**

בירך עמ"א מסברא אמר כן דפה"א פה"ע לא יצא דמשקר דאין פה"א יונק מעץ משא"כ בוסר וכדומה יונק מעץ ובא"ר הקשה למה בר"ב ס"א וסי"ח אמאי לא יברך פה"ע וג"כ יוצא ממ"נ יע"ש וי"ל דלכתחלה זה עדיף מזה. ועסי' ר"ח במ"א אות כ"ב בירך פה"ע על היין לא יצא אע"ג דלאו משקר וכ"ת יין חשוב וקובע ברכה לעצמו דהא אם אמר שהכל יצא אפי' על היין וא"י טעם לחלק בלבוש משמע כמ"א שאין פה"א יונק מאילן הא כה"ג יצא. ומשמע הזיד ובירך פה"א על של העץ נמי יצא ול"ד טעה. ועכ"מ פ"ח מה"ב הל' י' אע"ג בבכורים הלכה כרבנן בברכה הלכה כר"י יע"ש:

**סעיף ב**

היו עמ"א דלכתחלה יש דיעות אי פה"ע קודם או פה"א קודם וכאן מירי בטעה ובירך קודם פה"א אם נתכוין כו' הא לא נתכוין צריך לברך פה"ע וכן בשהכל ופה"א וכדומה נמי הדין כן אם כיון דוקא הואיל ויש על מה לחול הברכה. ועב"י אם יש חביב ואין חביב או חשוב ממין ז' ואין חשוב אע"פ שברכותיהן שוות אם בירך על שאין חשוב (שעבר כו') ולא כיון לספור החשוב צריך פעם שני לברך על החשוב יע"ש בשם הרשב"א וא"ר אות ב' הביאו יע"ש בזה. עמ"ש בט"ז ב'. ועי' בריי"א ס"ה בהג"ה ומ"א י"א הביאו זה וא"ה באות ז' יבואר עוד:

**סעיף ג**

שלא עמ"א לכאורה מטעם הפסק בין ברכת נשואין לחופה כי החתן לא נתכוין לקנות בחופה זו קודם האירוסין (או חופה ואח"כ כסף אין גומר עמ"ל בר"מ ה' אישות) ואם כן

כשחוזר ומברך ברכת אירוסין הוי הפסק אח"כ בין ברכת נשואין לחופה שאח"כ אלא דקשה לי למ"ד חופה מקום צנוע בעינן א"כ לעולם ברכת נשואין רחוקים מחופה עי' ב"ש אה"ע סי' ס"ב א' ול"ד. ואם לומר דבעי' הברכות כסדר אין זה תלוי בכאן ושו"ת ראי"ם אין בידי אולי אזכה לפרש במקום אחר בזה:

**סעיף ד**

יותר מכ"ד עמ"א ברבור אפי' מלה אחת הוי הפסק וצריך לחזור ולברך אם שח שלא מענין המצוה ובשתיקה לכתחלה אסור להפסיק יותר מכ"ד וע"ז קאי הר"ב בהג"ה ודיעבד אפי' שהה הרבה בשתיקה כל שלא הסיח דעתו א"צ לחזור ולברך. ומ"ש ישבר ואח"כ יברך בלא"ה מטעם דקודם דקידם לא אמרינן. ובין ברכה למצוה או בנהנין לאכילה אף שח מפני הכבוד והיראה חוזר ומברך ואסור להפסיק דשאני ק"ש שאין מברך אקב"ו כו' ול"ש כ"כ לק"ש. ומה"ט שנים שיושבים בסוכה וכדומה ומקדשין ואחד גמר ברכת היין או המוציא אסור לענות אמן אחר חבירו דהוי הפסק (קידוש לא הוי הפסק) וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' ה' יע"ש ואפי' לקדיש ולקדושה ולברכו לא יפסיק כה"ג עסי' ס"ו במ"א ה' דלא למדו אלא מק"ו ולהפסיק בין ברכה למצוה או לנהנין אסור. עמ"ש שם עב"ח ס"ס זה ולמ"א אף הרבה אנוזים צריך לשבור תחלה מטעם הפסק עסי' רצ"ו ד' במ"א:

**סעיף ה**

טוחות עמ"א ועמ"ש בסי' ע"ד וע"ג בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**

לאוחזו עמ"א עא"ר ו' כי בימין עיקר החיים וברזל מקצר לא יעשה שני הפכיים יע"ש. גם כשאומר לחבירו להושיט לו ספר לא יקח ביד שמאל בשם ס"ח יע"ש וכ"ש שאר דבר מצוה הכל בימין. ואני מסופק באטר יד אפשר בתר ימין דעלמא אזלינן כי ימין החיים ובלבוש כתב יקח בימינו שיכוין לבו שיברך ע"ז הפרי ודיעבד יצא משמע לאחוז בימין דידיה:

**סעיף ז**

א"צ לברך עמ"א האריך ויראה לפרש בקצרה כי הטור בכאן וי"ד י"ט סותר א"ע בפירות כתב אם הביא לפניו מאותו מין א"צ לברך משמע אע"ג שאכל הראשונים (דומיא דבירך ואח"כ הביאו לפניו כו') וביי"ד שם פסק אע"ג דעדיין מראשונים שלא שחט לפניו ומאותו מין צריך לברך שנית (בט"ז שם אות י"א ובש"ך ט' ובב"י דיש קבע לפירות ולא לשחיטה) והמ"א לא הונח לו בתירוץ זה וגם דברי המחבר קשים דבי"ד שם סו"ז כתב אם שחט כבר אף שהובא ממין הראשון מברך שנית וכשעדיין לפניו לשחוט אין מברך

שנית (אף מין אחר כי אין מחלק המחבר בזה יע"ש) והר"ב שם פסק כבעל העיטור מין א' אף שכבר נשחט א"צ שנית וכאן סתם המחבר משמע אף שאכל הפירות א"צ שנית גם אין מחלק אף מין אחר והקשה הט"ז כאן אות ז' ושם י"א דמנא ליה זאת והרי בה"ע מחלק שם (ונהי דשם פסק דלא כבה"ע דכל שגמר לשחוט מברך שנית דאין קבע לשחיטה ופירות יש קבע מ"מ דילמא מין אחר מברך שנית) ע"כ תי' המ"א דברי הטור לק"מ דכאן מיירי בדעתו בפירוש על כל מה שיביאו לו כו' מש"ה א"צ שנית (דומיא דלא היו לפניו כלל דמברך שנית אף דעתו כו') אף אכל כבר וביי"ד מיירי בסתמא. והשתא גם דברי המחבר מיושבין דכאן בדעתו על כל מה שיביאו לו ומש"ה ודאי אין לחלק בין כאותו מין או מין אחר ואח אכל כבר א"צ שנית דדעתו עליו אבל אין דעתו עליו אף שיש לפניו מאותם פירות (ואף מין הראשון) מברך שנית כו' ושחיטה עדיפא דשם מסתמא קובע על כל מה שיביאו לו משא"כ בפירות והיינו ביש עדיין לפניו לשחוט הוי בשחיטה קבוע כמ"ש הבי" שם (לפסוק כספר המצות יע"ש) וכ"כ בקע"ט ס"ד כשמושיטין לו כוס כו' ומ"א ו' אפי' עדיין לא שתה כל כוס הראשון ול"ד לי"ד י"ט ס"ז כאמור ומינה אם קבע לפירות הוי כמו שחיטה ואפי' אכל הראשונים כבר הא קבע ואפי' בסתמא א"צ לברך שנית אבל במ"מ כתב דין פירות כשחיטה ממש אם נשאר מראשונים אין מברך שנית בסתמא ואם לא נשאר מברך בסתמא אבל דעת המחבר דבפירות כל שלא קבע גריעי משחיטה ובסתמא לא מהני מה שנשאר לפניו פירות (ט"ס בדפוס צריך במקום א"צ במט"מ) יע"ש אבל הר"ב בהג"ה הבין דברי הטור דכאן וב"י בסתמא (וסובר דפירות יותר יש קבע משחיטה כמ"ש הט"ז שם י"א וא"ש דאין הטור מותר לי"ד וגם הבי" א"ש דכאן אף מין אחר ואף אכל ראשונים אין מברך שנית) ולכן כתב דטוב לכתחלה שדעתו יהיה על כל שיביאו לו דבסתמא יש מחלוקת לבה"ע שם א"צ שנית ולטור מברך שנית שם ה"ה כאן א"כ איך יעשה גם במין אחר ויש מראשונים לפניו לבה"ע מברך שנית כי אין מחלק רק בין מין ראשון או לאו ולספר המצות מחלק בעדיין לפניו אף מין אחר אין מברך ואיך יעשה לכן טוב דעתו ויוצא לכי"ע אבל אם כן דברי הטור סתורים דאל"כ אלא פירות יש קבע כמש"ל בסמוך (בהג"ה) למה זה כתב וטו"ב כו' הא פסק הטור לחלק בין פירות כו' וכבר י"ל דהר"ב קאי אמין אחר שכתב הבי" כאן וכקושיית הט"ז שם וכעדיין לפניו א"כ טוב אבל לא הונח לו דהר"ב קאי אף למין ראשון וכדאמרן כללו של דבר דעתו מהני ודאי אף למין אחר ואף אכל ראשונים נמלך לא מהני כלל כ"פ (המחבר והר"ב בסתמא המחבר לא משוה דין פירות לשחיטה ומש"ה פירות באין קבע לא מהני אף מין ראשון ואף שעדיין לפניו ובקע"ט ג"כ כן אבל הר"ב משוה פירות

לשחיטה ממש הילכך דיעבד אף מין אחד כל שעדיין לפניו א"צ שנית הא אכל אף מין ראשון דבשחיטה פסק הר"ב שם בס"ו דמהני בבה"ע אף שחט כבר דכ"ז שמונחים הוי מעליותא משא"כ פירות שאכל כבר כדאמרן. ומ"ש בד"מ פירות דומה לשחיטה שטוב לכתחלה כו' ותדע דהכין הוא מדשתיק ליה הר"ב להמחבר בקע"ט ס"ד ואודי ליה והא לדידיה פירות ושתייה כשחיטה וכבה"ע ממין ראשון ולמה בכע"ט מברך שנית אלא דשאני אכילה ואע"ג שכתב המ"א בקע"ט אף שיש עדיין לפניו זה להמחבר כדאמרן והר"ב לא חולק עליו דיש לפרש בשתה כבר ובפרט כפי הבנתו כאן. ולפ"ז להר"ב בקע"ט אם עדיין מקצת כוס א' לפניו א"צ לברך שנית ומיהו כתבו שם דהאידנא בלא"ה אין מברך שנית. וכל זה בלא קבע אבל קבע לפירות כתב לעיל:

**ודע** דלכאורה יש לחלק בין שוחט תלוי בדעת אחרים הוי כנמלך משא"כ בע"ה ברשות עצמו כל מה שיביאהו לו א"צ לברך שנית וא"כ לק"מ מכאן ל"ד אבל הביאו לו משמע דומיא דשוחט תלוי בדעת אחרים ומיהו בקע"ט ס"ה הקרואים בבית בעל הבית כו' דשם הזמינם לכך דעתם מסתמא יתנו כל צורכם מכל מיני פירות עמ"א ז' וט"ז ד' משא"כ בא דרך עראי לשם ומכבדין אותו והבן זה. עסי' קע"ט במ"א ו' יראה להגיה ול"ד למ"ש בי"ד י"ט ס"ז דשם קבוע לשחיטה כה"ג כמ"ש כאן מזה:

### סעיף ח

רק עמ"א עמ"ש בט"ז ח"ט. והביא דברי מט"מ משמע דחולק על רמ"א סובר בדין תורמסא אפי' דעתו עליו לא מהני ואפשר דיאכל תחלה שכן ראוי ואה"נ אם נאבד כה"ג א"צ לברך שנית ומ"ש מרי"א ס"ה במ"א אות י"א דבסתמא אפילו שניהם לפניו שאין חשוב פוטר החשוב וה"ה שאין יפה היפה בגרא וי"ל בין ב' מינים למין א' עא"ר י'. מ"ש מים בשעת התקופה ימתין כו' משמע מי שבירך על מאכל ובאותה שעה אסור לו הדמיון בתענית בירך והמתין זמן מה עד הלילה ולא הסיח דעתו מהני ול"ד לס"ה דשמא יארע אונס משא"כ כה"ג אין מחוסר זמן נ"ל:

## סימן רז

### סעיף א

נוסח הברכה עמ"א בטור י"א על כל מה שברא ולפ"ז וחסרונם קאי אדלעיל בנ"ר וגם ברא הכרחיים שאם לא נבראו היה חסר להם כלחם ומים ולבוש מה. ויהא מברך על כל מה שברא לתענוג כו' וי"א שבראת וה"ש בנ"ר ומלת וחסרונם דבוק עם על כל כו' שמוטל חסרונם על כל מה שבראת ומהם מתפרנסין אבל י"ל אף נוסח שבראת חסרונם קאי אדלעיל ואפ"ה י"ל לנוכח. על בלא ו' עא"ר. הי בצירי"י דבוק עם העולמים שהוא יתי

חיי של כל עולמות ועסי' נ"ז י"א שחזר בו והרב המדקדק הגדול בעל בנין שלמה בשערי תפלה סי' נ"ב שי"ל בצירי"י עמ"ש לעיל בזה אומר וחסרונם במ' הרבים בעברי וכן בהם ועי' בטור כי הוא ל"ד וחסרונן בנ' כי ראוי בלה"ק כל ברכות ותפלות כמבואר ל' ארמי אין מלאכי השרת כו'. כתיב בצדקה די מחסורו אשר יחסר לו של"ת מחסורו הנהוג ב"א לז"א בצדקה אשר יחסר לו אם רגיל בתרנגולת ויין ישן כמ"ש בגמרא ובשופטים י"ט ד' רק כל מחסורך עלי י"ל ע"ד הלצה רק מיעוט מכנים לביתי ההכרחים לא תענוגים:

ברכה א' עמ"א ועסי' ר"י אם אכילה ושתייה מצטרפין לשיעור. בפתיחה לה"ב כתבנו דברכה ראשונה אם בירך ודעתו הוי רק לזה כשחוזר ואוכל אף מאותו מין צריך ברכה אחרת משא"כ ברכה אחרונה אם אכל ושתה הרבה מינים ובירך ברכה אחרונה בנ"ר אדעתא למפטר רק מין אחד פטר הכל ואסור לברך שוב על שאר המינים:

## סימן רח

### סעיף א

מיני דגן עמ"א. או טירקישווי"ץ לאו בכלל מיני דגן כו' וסדר המעלות בריי"א אות י"ג ואי"ה שם יבואר. ועסי' תנ"ג א'. ומה שהראה לתנ"ד אולי באות ב' אם נטל סובין מתוכן וחזר לתוכן יש לספק אם מצטרף לכזית למצה ה"ה בהמ"ז כאן וברכה מעין שלש כה"ג יע"ש:

### סעיף ב

ששלקן עמ"א הנה שלק ובישול י"א שלק מעט ובישול הרבה וי"א להיפוך. כתישה דכאן לאו דכו במדוכה או טחינה אלא הוסר קליפתן אע"פ שהם שלימין כמו הריפות כן הוא. ובגמרא ברכות ל"ו א' תניא הכוסס חטה פה"א הכוסס אורז פה"א עוד תניא אלו הן מעשה קרירה (לענין במ"מ) חלקא טרגיס ואורז היינו שנחלק א' לב' או לג' ולא הוסר קליפתן וברי"מ פ"ג מה"ב ה"ד וכן הדגן שחלקו אי כתשו כריפות וגרש הכרמל הוי מעשה קדירה במ"מ (ריפות פי' נכתשו וגרש הכרמל חלקו) הרי הריפות אע"פ שהוא שלם במ"מ וכ"ת דוקא בשלו ביותר הא שלק כל שהוא מעט פה"א אע"פ שהוסר קליפתו דהא בה"ג כ' אכל דגן שלוק כמות שהוא פה"א הא הוסר קליפתו אף שלק מעט במ"מ והכ"מ שם עשה כלומר וירצה בזה דלא הוסר קליפתו אף בישול רב מקרי שלוק לענין פה"א. ובש"ע פסק דבלא הוסר קליפתו ונתמעכו יפה או חלקן במ"מ אבל לא הוסר קליפתו ולא נתמעך יפה הוי פה"א ע' תוס' שם ד"ה הכוסס. ובהוסר קליפתן ולא נדבקו כלל ג"כ יש לספק. באופן דלכאורה חטים ואורז ודוחן ג' חילוקים יש חטים כמות שהן הנקראים דגן ולא הוסר קליפתן לא נתמעך יפה פה"א נתמעך יפה אף בקליפתן במ"מ

אורז אף לא נתמעך י״ל במ״מ (עמ״א י׳) דוחן בקליפתן י״ל אף נתמעך יפה שהכל כי אין דרך לאוכלו בקליפתן ועי׳ הרר״י גבי חבי״ץ כעין דייסא ומ״מ שהכל יש לברך:

**והוי** יודע שכ״ז בדגן שיש מעלה במ״מ אבל טטרק״י והיר״ז דוחן לדידן שהכל היינו בעשה קמח מהם אבל מבשלין היידי״ן או גרופי״ן והיר״ז יהיו שלימים או נדבקים קצת זה בזה ראוי לברך פה״א דלמה יגרע מברכתו הראוי לו כי עתה לאחר שהוסר קליפתו ראוי הוא לאכילה ובשלמא חטים נשתנה למעליותא כשהוסר קליפתו כתשן או חלקן מפה״א לבמ״מ משא״כ אלו ולמה נשתנו לגריעותא שהכל ודוקא קמח מהם אין ניכר כלל אז שהכל כמ״ש המ״א אות י״ב וי״ג ואי״ה שם יבואר אבל כשניכר קצת א״י טעם ואין לחלק בין נדבקו או לא נדבקו וצ״ע בזה ובחידושינו הארכנו:

**סעיף ג**

לגמעו עמ״א כמו בחטים בברכה אחרונה אוכלו תוך הסעודה ה״ה זה ועט״ז אות ה׳:

**סעיף ד**

דגן עמ״א כן הוא להמחבר והר״ב חולק ולא כתב וי״א (כלבוש) דאין מבואר. ומ״ש בד״מ וכאן מדכתב הרשב״א דשערי שוה לחטי בברכה אחרונה ולא כתב גם ברכה ראשונה י״ל דרבותא קמ״ל דה״א אחרונה שעורה אין זה שבח א״י דקשה כו׳ עמ״א ריי״א ח׳ וכעין זה כתב בנ״ץ וקמ״ל אפ״ה הוי ספק דשמא מעין שלש:

**סעיף ה**

שלימים עמ״א ע׳ אות ב׳ ולי הר״מ ז״ל פ״ג מה״ב ה״ב ואורז אף לא הוסר קליפתו ולא חלקן אפ״ה במ״מ והמחבר בס״ז בשלו אע״פ שלא נתמעך ואפי׳ בקליפתו ולא חלקו במ״מ והר״ב שהוסיף עליו עמ״א י׳. וכן מוכח בהרר״י (די ל״ז א׳) דברייתא דאלו מ״ק חלקא טרגיס ואורז לא בעי חלקא כו׳ ואף לא הוסר קליפתו ואף לא נתמעך במ״מ דחלקא בה׳ מיני דגן בלא הוסר קליפתו ולא נתמעך דאל״כ א״צ חלקא (להר״מ בפ״ג ש״ם וכמ״ש באות ב׳ ודוחק לומר דבש״ע חולק עליו בזה וסובר דהכל תלוי בגרעינין שלימים או לאו ולא בהוסר או לא הוסר ועוד הא כתב בס״ב כתשן היינו הוסר לבד כו׳) וז״ש באות י׳ דלמא חלק הר״ב אהמחבר ואי״ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**

והתוס׳ עמ״א כפי דעתי כיון האדון ז״ל כוונה מיוחדת כמו שאגיד. כי המחבר כתב אכל דגן חי ולא כתב ה׳ מינים ומדכתב בס״ה אפי׳ של חטים הא כבר כתב בר״ד ס״א דשערי שהכל ולמה כתב אפי׳ שע״כ כתב הנ״ץ דהמחבר כהרב הכל בו דשעורים שהכל אף שלקן ולזה אמר אפילו ל״מ דשערי אפי׳ שלימין שהכל יע״ש. ולזה כתב המ״א דאינו כן אלא המחבר סובר דשעורה נמי פה״א כמ״ש באות ד׳ ולזה כתב כאן בס״ה קמח

אפי' של חטים להורות דבס"ד מיירי בדגן שלימין אף שעורה פה"א ולאחריו הספק. שוב ראיתי דמטעי קטעינא אבל דברי האדון ז"ל מתפרשות כפשטן בכוונה אחרת והוא דהמעיין בחה"ר ברכות ל"ו א' פלוגתא דר"י ור"נ בקמחא דחטי כתב דלפניו ראוי לפסוק בקליית וטחנן פה"א כר"י ובחי קמח שהכל כר"נ וקמח שערי אפי' קלי שהכל דקשה לתולעים. ולאחריו י"ל מעין שלש ובתוספות נסתפקו ובירושלמי ר"י לא אכיל סולת מיומיה עכ"ל הרי דמסופק אף בקמחא בין דשערי ודחיטי לאחריו וכ"ש בחטה שלימה ושערי דיש ספק. ובב"י כתב דהרשב"א כתב דשערי כחטה לענין ברכה אחרונה היינו דספק יש בשערי כמו בחטי ומיהו הרשב"א אף בקמחא דשערי אמר כן אבל אנן בקמח אף של חטים אין ספק דשהכל ובנ"ר רק בחיטי ושעורה שלימין קי"ל כוותיה דיש ספק בברכה אחרונה (ואני העני תמה עמ"ש בד"מ וכאן מדמשוה ברשב"א לברכה אחרונה משמע ראשונה לא הא הרשב"א בקמח קאי ולשיטתיה שם והב"י העתיקו לענין חטין ושעורין שלימין כאמור) ומעתה צריכין אנו להבין פסק המחבר דבס"ה פסק דקמח אף חטים בנ"ר באין ספק ולמה בס"ד בחטין ושעורים שלימין הניח בספק וכ"ת דתלי' בשהכל לפניו אין בו לאחריו מעין שלש מה יענה הר"ב דמדשתיק ליה בס"ה אודויי אודי ליה ובס"ד הגיה דשעורים שלימין שהכל וברכה אחרונה בספק ומשוה הרשב"א שערי (שלימין) לחטי בברכה אחרונה בספק כו' אבל י"ל דבחה"ר לשיטתיה דפסק כרב יהודה שם בקמח קלי של חטין פה"א ולא ס"ל דנשתנה כו' יע"ש ומש"ה מסופק שפיר ברכה אחרונה מעין שלש אף בקמח שערי וכ"כ בקמח חטין אבל המחבר פוסק כרב נחמן דנשתנה מפה"א לקמח נשתנה ברכתו לגריעותא קמח קלי חטין שהכל כדאמר התם דאית ליה עלויא אחרינא בפת (שם ל"ו א') כ"ש ברכה אחרונה מעין שלש דלא נשתנה לגריעותא לא לעלויא וכ"ש הוא אם מפה"א לשהכל (בסימן ר"ב ס"י במ"א ור"ד כ"ב) כ"ש דלא נתעלה מבנ"ר למעין שלש וז"ש המ"א אפילו בשעורים הוא ממ"ש הב"י דהרשב"א משוה ברכה אחרונה שערי לחטי. ומ"ש חיין הוא ממ"ש התוס' ל"ז א' ד"ה הכוסס דאפי' חטין וחיין יש לספק ומינה לדידן ה"ה שעורין חיין י"ל. ומעתה מ"ש המחבר בס"ה קמח אפי' של חטים שהכל ובנ"ר האי אפי' אבנ"ר קאי ולאפוקי מחה"ר שמסופק אפי' בקמח שעורים ושלל זה ל"מ קמח שעורים בנ"ר אפי' דחטים בנ"ר שאין ספק וא"ש סידור המחבר ברי"ד ס"א קמח שערי שהכל דל"ת דקשה ואין מברך כלל ולא כלל עמו דחטי רק כאן בנ"ר עיקר הרבותא וזה שהראה שם אות ח' לכאן לסד"ה. וברי"ז בנ"ר כל פירות האדמה כי זה דגן או תבואה מקרי כמ"ש הר"ם ז"ל פ"ג מה"ב (בשיבולים תבואה ומירוח דגן) וכאן ספק. ובלבוש כתב קמח חטים או שעורים שהכל

ובנ"ר זו ואצ"ל זו ומשום בנ"ר נקיט ליה ועי' נ"ץ ולבושיה כתלג חיור. עא"ר ו' הרגיש בזה מ"ש בד"מ מהרשב"א ודוק בזה. זהו מה שרצינו לבאר בכאן:

**סעיף ז**

בתוך עמ"א לכאורה הר"מ פסק מעין שלש דרבנן משה"ה לא חש לספק ומברך בנ"ר כוללת משא"כ למ"ד מעין שלש ד"ת. ומ"ש גנצ"י גריי"ץ פה"א על הגרעין ושהכל על המים דלא אמרו מי שלקות כשלקות כה"ג עסי' ר"ד ט' וכ"ה ור"ה ו' ומ"מ קשה דגריי"ץ הוסר קליפתו ובמ"מ ראוי לברך עא"ר אות ה' ועמ"ש באות ב'. וקס"ח סי"א אות ל'. עט"ז י"א חולק:

**סעיף ח**

לאכילה עמ"א הראה לר"ה אות ו' מים שבשלו בהן הלביבות ועמ"ש באות ז':

**סעיף ט**

האורז עמ"א מ"ש נתמעכו ולא ערער אע"ג באות י' כתב להמחבר אף לא נתמעכו י"ל דה"ה ס"ס דוקא נתמעכו ושמא אורז הירי"ז א"כ ריי"ז שלא נתמעך אוכל ומברך פה"א והירי"ז שלא נתמעך ולא הוסר קליפתו שהכל דאין דרך לאכול כך כלל עם הקליפה כידוע ועכ"פ במ"מ לא וסוגיין דאורז ריי"ז ודוחן הירי"ז ועמ"ש אי"ה באות י' מזה:

**סעיף י**

עד שנתמעך עמ"א בבי"י אין כ"כ הכרע דאפשר מספקא ליה ובכ"מ פ"ג מה"ב ה"ב משמע כן דכוסס אורז חיין פה"א הא בשלם אף לא הוסר קליפתו במ"מ דדרך הוא לאכלן כך עד שתמה על הר"מ למה השמיט כוסס אורז היינו שלקן כמות שהוא דבמ"מ ונשתנה מכוסס חטה וב"ה כתב תבשיל י"ל נטחן כוי יע"ש או הוסר קליפתו. ומ"מ זה באורז שלא הוסר קליפתו הא הוסר וכתוש אף גרעין שלם במ"מ כמו בחטים שהוסר קליפתן וראוי לברך במ"מ באורז שלנו שהוסר קליפתן ואפשר סמכו עמ"ש המ"א באות ב' ואות ז' דאפשר כל שגרעין שלם אף הוסר קליפתן ולא נדבקו זה לזה פה"א א"כ עושים פשרה ומברכין שהכל וצ"ע בכל זה הן באורז ריי"ז והן בטטרק"י וגרופי"ן והיידי"ן והירי"ז כשהגרעין שלימים והוסר קליפתן למה לא יברכו פה"א ובא"ר ט' טטרק"י שהכל וא"י למה כי חטים שהוסר קליפתן במ"מ למעליותא משא"כ טטרק"י למה ישתנה שהכל לגריעותא ועסי' ר"ב במ"א אות י"ח ור"ד כ"ב:

**סעיף יא**

הוא עמ"א דאורז רוב בתריה אזלינן במ"מ וכ"מ בכ"מ פ"ג מה"ב ה"י הביא דברי הרא"ש על הרי"ף ור"מ ז"ל דבתר רובו אזלינן ועט"ז ט'. ועא"ר אות י' מחצה במ"מ ובט"ז כתבנו דלא יברך כן ויוסיף ועוד דא"א לצמצם יע"ש בזה:

**סעיף יב**
על עמ"א הם דברי הרר"י (דף ל"ד א') והוא ז"ל הקשה כך בפת קטניות (כי בדוחן סובר פת שלו במ"מ וה"ה לבשלם יע"ש) ותירץ אדרבה מפני שנשתנה לעלוי"א לפת יצא מתורת פרי וא"א פה"א כו' וקמח שבשלו מהם אע"ג דלא אשתנו לעלויא א"א פה"א דמ"מ יש לו עלויא קצת בפת ודוחק ועוד תירץ דאין דרך כו' ועט"ז י"א ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף יג**
נתמעכו עמ"א ר"ב ט"ז (ט"ס ט"ו) באות ח"י ור"ד אות כ"ב יע"ש:

**סעיף יד**
במ"מ עמ"א עי' אות ט"ו באורך דא"כ אפי' אין בו כזית כא"פ ראוי לברך אחריו מעין שלש כמ"ש בס"ב יע"ש ואי"ה שם יבואר:

**סעיף טו**
אם אין בו עמ"א תוכן כוונתו דהמחבר כתב כאן באין כא"פ בפת המציא ומעין שלש לק"מ הא רו"ש אמרו ברכות ל"ו ב' כל שיש בו מה' מינים במ"מ וכ"ש בס"ב ומעין ג' (דכללא הוא לבד אורז) אף שאין כא"פ י"ל בהמ"ז דוקא פת גמור והם לבמ"מ ומעין שלש אמרו והא דבשול במ"מ ובנ"ר קשה מס"ב י"ב בין עירב קמח מה' מינים עם שאר דברים לפתן או דבש וכיוצא בהם חשובים הם משא"כ בקמח שאר מינים אין חשובים כ"כ (טעם הדבר אפשר הואיל וגם זה קמח ומראה א' להם וגם אין הטעם ניכר ומורגש ביותר כמו בשאר מינים אבל א"ל דשאר קמח נמי קצת זיין דתירוש שכתב הפר"ח בשו"ת סי' ח' דמיזן זיין ותמרים נמי מיזן זיין עי' סעיף ט"ז ומ"א כ"ה אלא כמ"ש ועי' פרישה לחלק בין עירב בכוונה וי"ל) ואמנם מ"ש המחבר עירב קמח דוחן ושאר מיני קטניות כו' הוציא מהכלל אורז לשיטתיה בתנ"ג ס"ב במצה דאורז אף שאין כא"פ כו' במ"מ ורמב"ן ורשב"א אבל מ"ש בשאר מינים פת המוציא ומעין שלש ותבשיל במ"מ ובנ"ד קשה דנהי דמ"ש הר"מ ז"ל פ"ג הי"א מה"ב כל שמברך המוציא מברך בהמ"ז וכל שמברך במ"מ מברך מעין שלש והא יצוייר כה"ג דליתא ולזה י"ל דעל מין קאמר ומ"מ הקשה דלא מצינו כן בכיוצא בו ולמה יברך בפת מעין שלש ולא בנ"ר ואי דה' מינים חשובים לענין מעין שלש קשה בתבשיל למה בנ"ר והמ"א הקשה מאורז י"ל אמין קאי. ובאמת צ"ע טובא אם לא דנחתינן חד דרגא במ"ש הא"ר אות י"ג וצ"ע, ואני העני בחידושי ל"ז א"ב הארכתי וכאן אקצר. דבי"ד שכ"ד בש"ך י"ז י"א חטים ואורז דוקא דגריר בתריה וי"א כל מיני דגן דמכ"ע ד"ת ולפ"ז אף ה' מינים דגן עם קמח דוחן טכ"ע נהפך כולו כו' בחלה וברכה והראב"ד ז"ל סובר דפחות מכזית פת מברך אחריו מעין שלש הביאו

חה"ר ברכות ל"ז א"ב. והקשה עליו מר"י זית מלוח דאכיל ושקיל לגרעין אלמא פחות מכזית אין מברך כלום. כי הר"א ז"ל סובר פת כזית ד"ת כמבואר בהשגות פ"ה מה"ב ראוי לתקן בחצי שיעור מעין שלש עכ"פ עכ"מ פ"ג הי"ב מה"ב והר"א ז"ל סובר כן דמדרבנן ראוי להחמיר בח"ש ודי במעין שלש כי י"א בפת ברכות לאו ממנין ד"ת עסי' קצ"ד במ"א ג' ומר"י דזית י"ל כי סובר דמעין שלש בז' מינים מדרבנן מדשתיק ואודי ליה להר"מ בפ"ח הי"ב מה"ב יע"ש אבל פת ד"ת בכזית לדידיה ראוי בח"ש להחמיר מדרבנן ודי במעין ג'. והנה המחבר בר"י פסק היפך דברי הר"א ז"ל ומ"מ בכאן בעירב פסק שפיר דאין כא"פ תחלה המוציא ואחריו מעין שלש כי למ"ד טכ"ע ד"ת בהמ"ז ראוי לברך ולהר"א מעין שלש עכ"פ הילכך מברך מעין שלש ואפשר יוצא מ"ה למ"ד מנין ברכות לאו ד"ת משא"כ תבשיל מעין שלש דרבנן גביה מודה הר"א ז"ל דאין מברך בפחות מכשיעור מההיא דרבי יוחנן שאכל זית מלוח כו' ע"כ מברך בנ"ר ועדיין צ"ע.

**ולענין** דינא אנו אין לנו אלא פסק המחבר והר"ב אודי ליה ואף בעירב דגן עם אורז באין כא"פ דינה כמו בדוחן למ"ש המ"א בתנ"ג אות ד' יע"ש ואי"ה בה"פ בתמ"ב יבואר עוד. עמ"ש עוד מזה אי"ה בט"ז אות י"ב בזה. וכאן אין להאריך. ובס"ב מעין שלש אף שאין כא"פ ולא אכל כלל כזית מה' מינים כ"א בצירוף כזית דאל"כ אין מצטרף והבן:

**סעיף טז**

בברכה עמ"א הנוסח בסדורים שלנו קצת בע"א ושמחנו בבנינה לאכול מפריה ולשבוע מטובה ונברכך בקדושה ובטהרה עב"י דלאו עיקר לחמוד אכילה כ"א שנברכך עליה כו' וב"ח כתב פירות א"י נשפע קדושה בה ועא"ר אות ט"ז שמ"ש ספ"ק דסוטה וכי לאכול מפריה הוא צריך דלגבי משה שכינה עמו יע"ש ובטור איתא נוסח זה ועי' לבוש מזה. ובנוסח ועי' לבוש מזה. ובנוסח תנובת השדה עי' בטור שכתב שא"ל בפירות ויין תנובת השדה בב"י בשם ר"י"ף ורמב"ם ישנו וכ"כ הלבוש ובסידור שלי לא נזכר תנובת השדה ביין. ומ"ש בפירות ח"ל כו' ועא"ר אות י"ח בזה ואין להאריך:

**סעיף יז**

אינו חותם עמ"א דלכתחלה צריך להזכיר ארץ ודיעבד יצא בחתם על הגפן פה"ג ולא הזכיר ארץ עי' תוס' מ"ד א' ד"ה על העץ יע"ש:

**סעיף יח**

מעין עמ"א בסי' קפ"ח ס"ו דסגי דלא אכל פירות משא"כ פת חובה לאכול עמ"ש שם באם אין לו פת רק פירות מז' מינים מ"מ אפשר דסגי ליה בשאר פירות יע"ש:

**סעיף יט**

על הארץ עמ"א בטור מחיה וגפן ופירות הארץ מוציאה כולם:

**סעיף כ**
ועל פה"ג עמ"א ובא"ר אות כ"ב כתב דהם סוברים דחותם תמיד ביין על הפירות יע"ש. ובאמת בסי"א י"א פה"ג וי"א הפירות והמנהג פה"ג כמ"ש באות ט"ז וברכה שא"צ ל"ש כאן דאין מוסיף שם עי' ט"ז אות י"ט אין קפידא שיאמר פה"ג ופירות:

**סעיף כא**
ושתה יין עמ"א כ"כ הב"ח אף למ"ד בסי"ח דחותם על הפירות והוי תפוחים בכלל מ"מ לא יצא דבפתיחה אין נכלל תפוחים ומה שקשה מר"ט דהולך אחר החיתום אי"ה שם יבואר. וז"ש וכ"ש אם אכל בשר דגם חתימה ל"ש לזה ועט"ז אות ט"ו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כב**
שתק יין עמ"א ובשו"ת פנים מאירות סי' כ"ח חולק ולא היה כעת בידי ועמ"ש בסי־ ר"ו במ"א א' דמ"ש שלא נגמר פרי אם אמר פה"ע יצא ה"ה כאן ועט"ז סי' ר"ד אות י"א כנראה שחולק וסובר דיצא דיעבד וגם שהכל יצא על היין יע"ש ואי"ה יבואר עוד. ועי' באות שאחר זה ה"ה כאן וצ"ע. וב"י בר"ט בשם המרדכי אמר פה"ע ופה"ג יצא מוכח כמ"א עמ"ש אי"ה בר"ט:

**סעיף כג**
אם עמ"א עב"י דלא כמשמע ברש"י וכ"פ בר"ו ס"ב כהרר"י דזה הוי דיעבד הואיל ונתכוין הא לא נתכוין אע"ג שאין חשוב מענבים אין פוטר ענבים כה"ג ביש יין לפניו:

**סעיף כד**
שברכת היין עמ"א ועא"ר כ"ד דאפי' נמלך בשאר משקין ובירך ברכה ראשונה ברכה אחרונה א"צ בנ"ר ומעין ג' פוטרת אותה וברי"ו ס"ה דהביאו אח"כ א"צ ברכה ראשונה התם ברכותיהן שוות משא"כ כאן ואף יש עדיין לפניו יין אם לא היה בשעה שבירך על היין ובזה צ"ע לכן יכיין בברבת היין לפטור הכל:

**סעיף כה**
על התמרים עמ"א לא מצאתי כעת וא"י טעם הדבר וע' באר הגולה ובא"ר אות כ"ה וצ"ע לדינא ולענין לכתחלה ודאי לא אבל לאחר הסעודה אף לכתחלה בהמ"ז פוטר תמרים ויין דבלא"ה מברך בהמ"ז עמ"א קע"ז אות ו' ומ"ש בפריי שם יע"ש לענין זה:

**סעיף כו**
על הספק עמ"א בתה"ד סי' ל' שאלה יין מבושל דיש ספק אם בנ"ר או על הגפן ורוצה לאכול עמו תאנים וביצים ולכלול בנ"ר חשיב דאין לכלול על הספק אע"פ שאין תוספת שם ומלכות ולדידן לכאורה לא יצוייר זה דבר"ב ס"א מבושל פה"ג וסי"א מי שריית תאנים או צמוקים ספק אם על העץ או בנ"ר וברי"ד ס " זגים כוי ג"כ ה"ה גפן או פה"ע לט"ז י"א ולמ"א י"ז אפשר ליישב והלבוש כתב בציור פשוט אכל פירי וא"י אם מז'

מינים על העץ או בנ"ר ורוצה לשתות יין ולכלול בו על העץ לא יעשה כן וטוב יותר לברך בנ"ר וצ"ע עכ"ל כוונתו ג"כ שרוצה לשתות יין ולאכול ביצים ולברך בנ"ר ולכלול על עץ בספק לא יכלול וטוב יותר לברך בנ"ר כלומר רק בנ"ר ועא"ר אות כ"ו. ולזה כתב המ"א דאם אין לו שום דבר ביצים וכדומה בודאי טוב יותר לבדך על העץ דיוצא ממ"נ כמ"ש בסי"ג דתפוחים בכלל פרי עץ הוי (ובא"ר אות כ"ו כתב דהתם בירך על ז' מינים כולל ג"כ תפוחים משא"כ לברך רק על התפוחים לא יע"ש ודעת מ"א י"ל דודאי דיעבד אם בירך על תפוחים על העץ יצא דיעבד ולכתחלה אין לעשות כן ליתן ברכה חשובה על דבר הגרוע כמ"ש הלבוש סי"ז ומש"ה אם אכל פירי שמסופק אם מז' מינים או לאו וי"א דמעין ג' ד"ת כמ"ש בקע"ב והטור בר"ט והוי כספק תורה ואף למ"ד דרבנן מ"מ סובר עיקר הטעם דספק ברכות לקולא משום לא תשא כנראה מדברי הר"מ ז"ל פ"א הי"ו מה"ב והכ"מ שם והשתא כה"ג יברך על העץ דלא תשא ליכא דיעבד יוצא דאף על בנ"ר דפירות העץ וכה"ג ספק ברכות לחומרא ובפרט היכא דמצי מתקן בקל לא אמרינן ספק דרבנן לקולא עי' ר"פ ובפרט שי"א מעין ג' ד"ת והבן) ואם הוא משקה מי שריית תאנים שא"י אם פה"ע כרא"ש או כרשב"א בנ"ר בר"ב סי"א לא יברך כלל לא על העץ ולא בנ"ר דספק ברכות לקולא דשמא עובר על לא תשא על העץ אין פוטר בנ"ר דמשקה ולא בנ"ר פוטר על העץ דאנן קיי"ל דמעין ג' דרבנן הוי והבן זה. ועי' מ"א ר"ב אות כ"ה וברי"ד אות י"ז ובפריי שם בזה. ועמ"ש בט"ז אות י"ט עוד מזה:

## סימן רט

### סעיף א

או עמ"א ועט"ז א' ושם כתבנו אף בג' חלוקות אלו שזכר הר"מ ז"ל פ"ה הי"א מה"ב מחזירין אותו ועמ"ש באות כ"ג מזה:

### סעיף ב

וי"א עמ"א בט"ז כתבנו די"א הם מהיפוך להיפוך דלי"א אלו חולקין על הר"מ ולא הונח להמ"א בזה רק שי"א כו' ולהר"מ חולק אי"א אלו ולא יצא והעיקר דיצא כמש"ל באות א' כרש"י וריי"ף ובעיין לקולא ועמ"ש אי"ה באות ג"ד מזה:

### סעיף ג

לקח עמ"א דאי טעה להר"מ לא מהני ובס"א כתב וי"א בשביל זה דלהר"מ לא מהני דבעיין נפשטא דפתיחה ומחשבתו עיקר איך כתב כאן סתמא ואף את"ל דקאי לי"א למה לא כתב וטעה כו' אלא מירי בידע וכתב דין זה דיוצא לכ"ע להר"מ שסיים שלא כהוגן לחוד ולי"א יצא דתכ"ד סיים כהוגן. אבל אם סבור יין ואמר פה"ג ושנ"ב לא יצא לכמה פוסקים התוס' ברכות י"ב א' ד"ה לאו דבעיין לחומרא וכ"כ המרדכי הביאו הב"י

ולרמב"ם נמי הכין הוא כמש"ל ולרש"י פי' דסיים כהוגן לבד הא פה"ג ושנ"ב לא מיבעי ולא יצא והריי"ף יחיד בדבר זה שפירש דבעיין לא נפשטא ואפי' ע"ד יין וסיים פה"ג שנ"ב יצא ואחריו נמשכו הרא"ש והטור. ומיהו בתפ"ז ס"א אות ב' כתב דרוב פוסקים ס"ל אע"ג שלא ידע יצא יע"ש ושם משמע דברי המחבר סתורים דכאן דיעה א' כר"מ ושם מבואר כל שלא סיים ג"כ י"ט לא יצא אע"ג דיודע ומחשבתו על י"ט יע"ש והראה לרס"ח ס"ג במ"א אות ג' (ט"ס ר"ח) ותוס' ברכות י"ב א' ד"ה לאו כתבו דבעיין לחומרא דקיי"ל מצות צריכות כוונה אבל אנן קיי"ל דרבנן א"צ כוונה כבסי' ס' אות ג' ובהמ"ז אם ע"ד מ"ה בלא כוונה חוזר דד"ת צריכות כוונה ועסי' תפ"ט בט"ז ט' דפסק המחבר בין פתיחה בטעות או חתימה בטעות יצא ולמ"ד סבירא ד"ת אף דברכה דרבנן לא יצא יע"ש ובמצה בירך התחלה ע"ד המוציא וסיים מצה י"ל לא יצא דהמצה ד"ת ואי"ה שם יבואר:

**והבאר** הגולה הריי"ף לפי פי' הרא"מ והמרדכי בשם ר"מ לכאורה אין מפרש כמ"א בידע אלא בלא ידע (אלא מ"ש ר"מ שם א"י דר"מ מיירי בידע) וסובר דר"מ דיעה א' יודה לי"א אבל י"א חולקין על דיעה א' וסוברים כל שהוציא בשפתיו שלא כהוגן לא מהני מחשבתו וא"ש בס"ב בלא ידע יצא להר"מ ואף לי"א ובתקפ"ג ציין באר הגולה ג' תשובת הרשב"א ובלא ידע והמ"א שם אות ב' בידע לשיטתיה כאן אבל לדינא הסכים כריי"ף וראי"ש ורוב הפוסקים אפי' טעה בהתחלה וסיים בשניהם יצא הא סיים שלא כהוגן אף מחשבתו כהוגן לא יצא ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

ותוך עמ"א לפי' הריי"ף וראי"ש דפשיטא להו דכוונה אין מפסדת הברכה ואיבעיא אי סיים שנ"ב פה"ג כו' לכאורה ע"כ לאחר כ"ד דתכ"ד בכ"מ כדיבור דמי ולמה לא יצא ובעיין לקולא אף לאחר כ"ד והתוס' ברכות י"ב א' ד"ה לאו כתבו לר"י דבעיין לחומרא כי סובר ר"י דצריכות כוונה (אף בדרבנן כמ"ש באות ג' או שאני כאן דמתכוין לדבר אחר גרע טפי עי' בראי"ש) לזה כתבו דתכ"ד וידע מהני לאחר כ"ד לא מהני ובעיין הוי כרש"י אי כוונה מפסדת הברכה כו' והבן ואין כעת ספר כ"ה. ובחידושינו ברכות י"ב הארכנו:

**סעיף ה**

אחרים עמ"א עט"ז אות ב' והר"ב בר"ו ס"ו בהג"ה דעתו מהני ה"ה כאן ואע"פ שטעם מים בנתיים לא הוי הפסק גם כשלא היה דעתו על יותר כיון שאחרים יוצאין ה"ה הוא נמי יצא ובסתמא א"צ לברך על כוס שני:

**ומוצאי** שבת שצ"ל בורא מיני בשמים ואח"כ מאורי האש וטעה ואמר מאורי אש ומיני בשמים בברכה א' א"י לשתיהן ומיהו אם כיון במלך העולם על מיני בשמים חוזר ומברך

מאורי אש ואם כיון מתחלת הברכה מאורי האש וסיים כן עם בורא מיני בשמים חוזר ומברך מיני בשמים דע"כ יצא אף בלא ידע בס"ב וסיים בתרתי כשאין לו לברך רק בברכה אחת משא"כ כאן דמחויב תרתי ובברכה א' שכלל א"י ידי שניהם א"כ טוב לצאת בראשונה ידי אש ואח"כ מיני בשמים כי אין הסדר מעכב ואי"ה ברצ"ח יבואר. ומ"ש פוקח עורים ומלביש ערומים ולפ"ז בפוקח ומ"ע נמי הדין כן כמו במאורי אש דמיני בשמים וה"ה במתיר אסורים וזוקף כפופים אם טעה וכיון למ"א רק סיים ז"כ מ"א יצא ידי מ"א ומברך ז"כ ואם כיון לז"כ וסיים ז"כ מ"א יצא ידי ז"כ ואין מברך מ"א כבסי' מ"ז ס"ה וקצת צ"ע. וצ"ע שכתב המ"א א"י כעת ואי"ה יבואר עוד:

## סימן רי

### סעיף א

האוכל עמ"א ז' מינים ושאר דברים אם כ"א בפ"ע מצטרפין לבנ"ר וראשונה על מ"ש מברך כ"א הראוי לו ואם ע"י תערובת ויש צירוף כזית בה' המינים דגן גריר כולו אבתריה ומברך מעין ג' כבסי' י"ח ס"ב וס"ט אות ט"ו במ"א וכמ"ש הפר"ח בשו"ת א' דאפי' לא אכל מכל התערובות רק כזית מברך במ"מ ומעין ג' וקמח עם קמח קטניות אז צריך כזית כא"פ. עי' ר"מ פי"ד מהמ"א דכזית בין השיניים אין מצטרפין ובין החניכים מצטרף אכל חצי זית והקיא וחזר ואכל חייב שהרי נהנה גרונו בכזית (היינו בית הבליעה הא טעם ופליט ולא בא לבית הבליעה גם שם פטור) וברכה מסתמא דבעינן הנאת מעיו בכזית ואכלת ושבעת כו' א"כ גם בין החניכים אין מצטרף. ומ"ש אכל ושתה אין מצטרפין י"ל ביה"כ ביתובי תליא מילתא משא"כ ברכה נהנה מקרי דהא בשאר איסורין אין כל אוכלין מצטרפין מב' שמות עמ"מ פ"ד מהמ"א ומיהו למ"ד משקה רביעית דוקא ל"ש צירוף חצי זית אוכל וחצי רביעית משקה איך יצטרפו ועי' בספר חמד משה. ומ"ש על ע"ת כ"כ הפר"ח בשו"ת סי' א' דכל איסורים נמי יותר מכא"פ אין מצטרף. ומ"מ י"ל ברכם על הנאת מעיו מצטרף ומיהו אם אכל עד ששבע בבהמ"ז חייב מ"ה אף שאכל מעט מעט ורק אם אכל כזית דמברך בהמ"ז ואכלת אז אמרינן דיותר מכא"פ אין מצטרף וצ"ע. ומ"ש בקע"ז וקס"ח לא מצאתיו כעת. עסי' תרי"ב מחלוקת כא"פ ובא"ר שם:

### סעיף ב

מרביעית עמ"א ובא"ר ה' כתב דביצה ומחצה יכול ליתן במים ובתנ"ו דיש מ"ג ביצים אז טוב כו' וכ"כ בי"ד צ"ח הב"י לענין איסור יע"ש:

### סעיף ג

בריה עמ"א ובי"ד ק' חטה של כ"ה לא הוי בריה אפ"ה כאן מדרבנן הוא חשוב לברכה ועמ"ש בפריי שם בפתיחה להי' תערובת בסופו וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף ד**

לקח עמ"א עב"י משמע דגי שיטות הן לרא"ש אם הובא שלם לפניו אף שהסיר הגרעין וזרקו כיון שהובא שלם הוי בריה לברכה (באיסורין כל שריסקו קודם שהניח בפה לא הוי בריה ברכה שאני כמש"ל) וגמרא דידן סברי דר"י זית מליח אכל ולא הובא שלם ולרשב"א כל שאכל עם הגרעין אף דאין הגרעין ראוי לאכילה מקרי בריה הא זרקו אף אם הובא שלם לא הוי בריה ולהרר"י בירושלמי מיירי שאכל מה שבתוך הגרעין וזרק קליפת הגרעין הוי בריה הא זרק לגמרי ונחסר מה שראוי לאכול תו לא הוי בריה וא"כ קשה על הר"ב שהגיה לקח הגרעין לא הוי בריה זה להר"י הא לרא"ש הוי בריה כה"ג ולמה סתם כהרר"י לכך פי' המ"א להרר"י בזית שאין קליפת הגרעין ראוי לאכילה אף שאכל מה שבתוך הגרעין לא הוי בריה ובירושלמי מיירי שר"י נטל זית בריה אחרת גדולה כזית כאמור וגרעין ראוי לאכילה הא זית ממש לא הוי בריה אף להרר"י אפילו אכל מה שבתוכו ולפ"ז מ"ש הר"ב כשאכלו עם הגרעין ברמון מיירי ומודה הרא"ש דלא הוי בריה בנטלו אף שהובא שלם דע"כ קאמר הרא"ש בהובא שלם הוי בריה בזית דגרעין אין ראוי הא רמון וכדומה מודה דבנטלו אף שהובא שלם לא הוי בריה:

**סעיף ה**

או עמ"א עב"י י"ל שתיה כביצה הוי שביעה או רביעית דוקא ביצה ומחצה כי ביה"כ מלא לוגמיו פחות מרביעית אלמא כביצה בשתיה לא הוי שביעה ויה"כ ביתובי תליא מילתא הילכך במלא לוגמיו סגי אבל ברכה ביצה ומחצה בעי' ובלבוש כתב דאם נקרש יעמוד על כזית ועמי' ק"צ. ומ"ש ששגג ריב"ן בזה עמ"ש בט"ז אות ד' מזה:

**סעיף ו**

הטועם עמ"א רש"י ברכות י"ד א'. והנה הטועם במשקה עד רביעית אפי' בולע לדיעה א' ובאכילה עד כזית כי שוין המה שאם יקרש יעמוד על כזית ולפ"ז בס"א פחות מכזית צריך ברכה ראשונה שיכוין לאכילה ובמדרש משמע כל פחות משיעור אף לאכילה א"צ וצ"ל בס"א אין נמנע מאיסור כו' ומ"מ משמע דאף טועם לידע אם טוב הוא הוי טועם ופטור כל שאין מכוין לאכילה ועכ"מ פ"א מה"ב והנותן טעם מעט ורצה לאכול יותר ואמרו כי השביע אביו נמנע שמואל א' י"ד מש"ה לא חשיב נהנה אכילה ועי' ביערת דבש ח"ש דף כ"ד. עי' סוף הסי':

**סעיף ז**

עד עמ"א עי' באות ו' וצ"ע קצת בזה:

**סעיף ח**
טעון ברכה אפי' כל שהוא מ"א כבס"א ואפי' טועם לידע אם צריך מלח או שאר דברים תבלין:

**סעיף ט**
כשחוזר עמ"א וא"י דודאי לאו הנאה הוא רק רפואה קצת ומר הוא ולא צריך ברכה מ"ש בש"ע א"צ לברך ואסור לברך עב"ח ועט"ז:

**סעיף י**
וספק עמ"א ועא"ר אות ה' דיהונתן בלע ואפ"ה אמרו במדרש מטעטת א"צ ברכה ע' אות ו' (יע"ש) שייך לאות ו' מקרא דיונתן מוכח דח"ש בשבועה אסור עמ"ל הל' שבועות והבן. מ"ש מ"א אות ו' ומ"מ סברא שנייה עיקר נתכוין למ"ש כאן כמו שאכתוב ר"ת שם וא"כ אין נ"מ אי כרש"י או כרוקח ואף טועם אי צריך מלח מברך. ונראה דס"ס כה"ג מברך והבן:

## סימן ריא

**סעיף א**
מקדים עמ"א למד מקס"ח ס"א בהמוציא לכאן ושלם וחתיכה נקיה שלם עדיף אלמא עדיף מחביב יע"ש. ובחידושינו הארכנו ועמ"ש אי"ה באות ד' מזה:

**סעיף ב**
ואפילו עמ"א ועט"ז אות ג' מזה ועסי' ג' יע"ש. ומ"ש המ"א מרא"ש ברכות מ"א א' דכתב רש"י וריי"ף סוברים דפ"א חשיב מבורר כמו פה"ע. ואין להביא ראיה מכל המוקדם בפסוק מוקדם אלמא חטה ושעורה קודמים לגפן די"ל דבדייסא מיירי והא רש"י סובר דאין שוות אין שום קדימה ולא תליא בחביב כלל כמ"א בס"א כאן דלא כסמ"ק וכן יראה ל' רש"י ושוב אין כאן מחלוקת משמע דלא שייכים להדדי כלל ולא יחיד מודה לרבים ולא רבים ליחיד ואיך הונח לרש"י כל המוקדם בפסוק באין שוין ש"מ דמה דמוקדם אף באין שוות שייך קדימה ומיהו למש"כ הרא"ש בשם הר"ר שמעיה דהאי דמוקדם לברכה כר' יהודה ולא כרבנן דמוקדם בפסוק שאני אלמא כ"ש הוא כמ"ש הרא"ש שם ובחידושינו הארכנו :

**ומ"ש** הרא"ש בדייסא א"כ במ"מ בלא"ה חשיב טפי י"ל דאה"נ ומשום שאר מוקדמין כ"כ ומיהו דייסא דשעורים נגד זית יבואר אי"ה באות י"ג וברי"ו סי"א אות י"ט. ועמ"ש באות ה' אי"ה מזה:

**סעיף ג**
פה"ע קודמת עמ"א אפי' חביב ומין שבעה דובשא דתמרי שהכל אפ"ה פה"א קודם עמ"ש בט"ז מזה. וכ"ש פה"ע כה"ג דקודם :

**סעיף ד**
וי"א עמ"א והיה לכתוב בס"א דעת בה"ג די"א פה"ע קודם אלא דמש"ה לא הביא שם דכה"ג הוי בה"ג יחיד לגבייהו וכאן בשניהם אינם מין ז' ואין חביבים אז י"ל לנהוג כבה"ג דפה"ע קודם ועט"ז אות ב', בחידושינו כתבנו קושיא אמ"ש המחבר בקס"ח ס"א בהמוציא דפרוסה חטים ושלם שעורים מדינא חטים דוחה לשלם רק לצאת ידי שניהם יע"ש ובגמרא ל"ט ב' ונקיה פרוסה שלם קיבר עדיף ולהרמב"ם דפסיק חביב עדיף ממין ז' א"כ חטים דוחה שלם דשעורים הואיל ומוקדם בקרא ומשמע אף ששעורים נקי כמו חטים או יותר וכ"ש דתדחה פת נקי פרוסה לשלם קיבר ולמה סתם שם בקס"ח וגם על הר"י פ"ז מה"ב והג"מ קשה יע"ש ועמ"א כאן א'. ולהר"מ חביב עדיף :

**סעיף ה**
כל עמ"א ולמ"ש באות ב' א"צ לזה דמודה הר"מ דכל המוקדם אף אנו נקדמנו ואף כשהשני חביב לו הואיל ומצינו דאקדמה קרא אף בחביב מקדימין המוקדם כמש"ל יע"ש :

**סעיף ו**
תמרים עמ"א דכוסס לא איירי קרא דלא הוי משבח א"י כמ"ש באות ח' ודייסא במ"מ חשיב מפה"ע כמ"ש ס"ו במ"מ דכוסמין כו'. ומ"ש המחבר תמרים הא דובשא דתמרי שהכל אין קודמין אף לפה"א משאר מינין כמש"ל ועמ"ש באות ח' אי"ה מזה :

**סעיף ז**
היא חשובה עמ"א ולפ"ז במ"מ דכוסמין ושבולת שועל ושיפון אין חשובין מפרי הגפן דיין ובס"ו לגפן ענבים קודמין במ"מ דכוסמין לחם הא לא ליין דל"ש אקדמינהו קרא שאין מפורשין עמ"א אות י"ב ואי"ה באות י"ג בסדר המעלות יבואר זה וגם במ"מ דאורז המבואר בסי' ר"ח ס"ו יש לו מעלה דמבוררת יותר אבל אין עושין ממנו פת המוציא ולכן בס"ו במ"מ דכוסמין קודם לענבים הא במ"מ דאורז לא ואע"ג דברכה מבוררת כמו פה"ע דתפוחים עדיפי מפה"א דמין ז' וכדומה מ"מ במ"מ לא מבוררת כ"כ ותהא לו עדיפות זה והא דבמ"מ קודם ליין דקודם בפסוק וגם קצת מבוררת והבן ואי"ה בט"ז אות ד"ה ומ"א י"ג אבאר עוד. אבל מ"ש הרב ה' מיני דגן משמע אף כוסמין קודמין ליין עמ"ש אי"ה באות ח' :

**סעיף ח**

כל עמ"א הקשה דהמחבר בס"ח פסק כוסס (אף מבושלים כבסי' ר"ח ס"ד) אין קודם והוא דעת בה"ג בטור דפה"ע קודם לפה"א והמחבר בס"ג פסק כדיעה א' בסתם ע"כ הטעם כמ"ש בב"י דהרא"ש יודה לבה"ג בזה דקרא לא איירי בכוסס (ולטור בר"ט מעין ג' ד"ת ע"כ הכין הוא עיין בב"י בשם חה"ר) דאין זה שבח א"י ומש"ה פסק כוסס אין קודם א"כ הר"ב מדשתיק שם בס"ה הודה ליה דדין זה אף להרא"ש ולכאורה זיכה שטרא לבי תרי בכאן דבכאן הגיה ארץ קמא חשוב מארץ בתרא והיינו חטה מזית ושעורה מתמרים ממ"נ אי דייסא שעורה חשוב מזית כבס"ו אי כוסס זית קודם מחטה ואף רמון קודם לחטה דהוי שבח א"י וכוסס לאו שבח א"י הוי דלאו בהכי איירי קרא והראה לס"א ב' וס"ג דבאין ברכותיהן שוות איזה שירצה יקדים ממין אחר הא במין ז' מה דאקדים קרא אנן נמי נקדמיה זה להטור לא להמחבר בס"ה. ואף א"ת דהר"ב בחטה כוסס קודם לזית וקודם שיגדל הנ"ץ דתרווייהו פה"א הא קרא לא איירי בכוסס כלל כדמוכח מס"ה. ועוד דאין זה שבח א"י בלא נגמר הפרי וכ"מ מרא"ש ברכות מ"ה א' כתב ואין להביא ראיה לדבריהם כל המוקדם אלמא מברך חטה ושעורה קודם גפן ומאי קושיא לבה"ג דלמא בוסר מיירי דתרווייהו פה"א ש"מ בוסר אין זה שבח א"י (באי"ר אות י' כתב דהקושיא חטה קודם לתמרים ושם ליכא פה"א אבל הרא"ש כתב רק חטה קודם לגפן יע"ש):

**הנה** האדון ז"ל. תי' דברי הר"ב הג"ה בשני אופנים. אופן הא' דסובר בדעת השואל בהגהות לבוש דפרי הגפן חשוב מכל הברכות דפה"א ופה"ע ושהכל ואף שמוקדם בפסוק משא"כ ומ"מ יש לו קצת חשיבות נגד פה"ע ופה"א היכא דשוין בפסוק הא קודם בפסוק חשוב טפי מבמ"מ וא"כ א"ש דחטה דייסא עדיף מזית שעורה לא חשוב כדת וז"ש הר"ב כל מה שנאמר כו' לדיוקא אתא הא זית קודם לשעורה וכ"כ באות י"ג בסדר המעלות דזית קודם למ"מ דשעורים וכ"כ בט"ז אות ד' וא"ה שם יבואר ולפ"ז משמע דכוסמין ושיבולת שועל ושיפון אין במ"מ שלהם קודמים ליין ובטור כתב במ"מ דחטין ושעורים קודמים ליין אבל הר"ב כתב ה' מיני דגן ואי"ה באות י"ג יבואר זה, עוד כתב אופן שני ליישב דברי הר"ב בהג"ה והוא דודאי כוסס דחטה הוי בכלל חטה דקרא. ומ"ש המחבר בס"ה דאין קודם ה"ג קאמר דאין קודם ואיזו שירצה יקדים להרא"ש בס"א דאין ברכותיהן שוות ולסמ"ק תליא בחביב כה"ג ושניהם חביבים תו אזלינן בתר מוקדם בפסוק לסמ"ק והר"ב פוסק כסמ"ק וכמ"ש באות ד' וא"ש דכתב הר"ב חטה פה"א קודם לזית היינו בשניהם חביבים אזלינן בתר המוקדם לסמ"ק. ומ"ש באות ב' דבחד קרא מה דאקדים אנן נמי נקדמינהו זהו לרא"ש וטור אבל לסמ"ק והר"ב א"צ לזה

אלא באין שוות חביב עדיף ושניהם חביבים אזלינן בתר המוקדם וכ"ש במין אחר דמין זיין עדיף והבן זה. ואף על גב לכאורה משמע באין שוות אין מעלה למין א' כלל עי' פרישה מדברי המ"א מבואר דלסמ"ק חביב עדיף ושניהם חביבים עכ"פ מין ז' עדיף ואי"ה בי"ג יבואר עוד :

**סעיף ט**

ברכת המוציא עמ"א דאסור לגרום ברכה שא"צ כמ"ש ס"ס רט"ו (ט"ס רס"ז) אלא מיירי בלחמניות דאין נפטרים בברכת המוציא אי אכיל שלא מחמת הסעודה עסי' קס"ח ס"ח יע"ש :

**סעיף י**

אם ל"ד ה"ה שלא הביאו לפניו א"צ להמתין מ"א ב"י :

**סעיף יא**

ובלבד עמ"א דבירך על שאין חביב או אין מין זיין וכדומה צריך כוונה על האחר הא בסתם לא כמו פה"א עם פה"ע בסי' ר"ו ס"ב. וגם מחשוב על שאין חשוב אין מעלה כל שלא היה לפניו בשעת ברכה עסי' ר"ו במ"א אות ז' באורך מזה :

**סעיף יב**

ואיהו לא ממין זיין עמ"א ועט"ז כאן ו' ובסי' קס"א אות ו' ד' יע"ש :

**סעיף יג**

כיון דחשיבי עמ"א מ"ש ל"ל קרא לאו להכי אתיא דברכות דרבנן לפניהם וגם לאחריהם י"א דרבנן ופה"א התוס' מסתפקין כבסימן ר"ח ס"ד אלא כאלו אמר למה לן ללמוד מקרא דחטה קודם לברכה הא במ"מ חשוב ש"מ דקדימת הפסוק חשוב מבמ"מ כמ"ש באות ח'. ומ"ש ומ"מ שיבולת שועל ושיפון זית קודם פי' במ"מ שלהם זית קודם דאפי' במ"מ דשעורה זית קודם לו כמ"ש באות ח' ומשמע דמ"מ דכוסמין מין חטים קודם לזית אע"פ שזה מפורש וזה בכלל. גם במ"מ דאורז אין לו קדימה לא מיבעיא על זיין מינים דכוסמין אי לאו דבכלל הוא הוי מוקדם לברכה וכמ"ש באות א' אלא אפילו לפה"ע אפשר דאין חשוב דע"כ אמרו דבמ"מ דהני חשיבי כיון דעבדי מינייהו פת המוציא משא"כ באורז. ומיהו י"ל דנתן פעם שתקדים כוסמין לגפן תאנה ורמון שהם מפורשים אבל במ"מ דאורז לפה"ע י"ל דמבוררת טפי ואי"ה בסדר המעלות יבואר זה :

**כללי סדר המעלות**

א. **המוציא** (אף דשיבולת שועל קודם למעשה קדירה דחטים בפלס פה"א ושהכל.

ב. **במ"מ** על חטים (קודם ליין דמוקדם בפסוק ויש לו חשיבות ג"כ קצת הא חשיבות דידיה בלא הקדמה לא וז"ש באות ז' חשובה וגם קודמת דתרתי בעינן דלפיכך זית קודם

לבמ"מ דשעורים וכמ"ש הט"ז אות ד' דתרתי בעינן וכמ"ש באות ח' בשם השואל בלבוש דזית קודם לבמ"מ דשעורים וכ"כ ברמזים והגהות סמ"ק אבל פה"א דחטים פשיטא דענבים קודמים להם ופה"א דחטים ושעורים למ"א אות ה' דכוסס לא איירי קרא אין קדימה ולבוש שם י"ל דמקדים חטה וכן בוסר כה"ג עם זית קודם שגדל הנץ ללבוש מקדים זית לבוסר ואף לשעורה. ובמ"מ דג' מינים כוסמין וש"ש ושיפון נמי קודם ליין הרי הר"ב אומר כן בס"ד בהג"ה מה' מינים ובטור מ"ק דחטים ושעורים קודמין ליין כל ה' מינים בכלל דמ"מ בכלל חטה ושעורה הוי ובמ"מ עם קדימת הפסיק חשוב מיין. אבל במ"מ דכוסמין נגד זית או ש"ש ושיפון נגד תמרים משמע בש"ע ס"ו ובא"ר אות ט"ז דזית ותמרים קודמין ויש טעם לחלק ביניהם. ובמ"מ דאורז לכאורה במחלוקת שנויה להשואל בלבוש ז' מינים קודמין וללבוש במ"מ חשוב מעצמו בלא הקדמת קרא אבל ממ"ש המחבר בס"ו דבמ"מ חשוב דעבדין פת הא לא"ה במ"מ לחוד לא חשוב וז"ש הלבוש עירב קמח אורז עם ה' מינים קודמין לגפן תאנה ורמון נ"ל ובא"ר ט"ז בשם מי"ט למה תלה ביראה לו הא נזכר בש"ע ולמ"ש א"ש דאורז לחוד לא דפת דיליה לאו המוציא במ"מ דיליה לא חשובה אף לשיטתיה) :

ג. **פה"ג** (קודם לזית אף דמוקדם דפה"ג חשוב כמו פה"א ושהכל כו' אבל במ"מ דשעורים קודם לפה"ג כמ"ש הר"ב בס"ד והמ"א מיד בצ"ע דשעורים קודמים ליין ולא נקיט סדר המעלות ממש רק לומר במ"מ דחטים קודם אף לזית משא"כ במ"מ דשעורים זית קודם כמ"ש באות ח'):

ד. **זית** (קודם לבמ"מ דשעורים דמוקדם בארץ ב' כמ"ש באות ה' דלא כלבוש. ומלבוש סעיף ה' למדתי דג' חילוקים יש ענבים כל שבחן לאחר שנעשה יין ודבש כל שבחן בעודם תמרים וזית שוה הפרי לשמן יעיין שם ולפ"ז בענבים יין פה"ג חשיב הוא וענבים עצמן אין כ"כ חשיבות ותמרים קודמים לו. ושמן ע"י אניגרון פה"ע כבסימן ר"ב ס"ד שוה עם פריו אבל דבש תמרים לאו משבח ז' מינים הוי ואף שכר שעורים וכדומה עם דבש תמרים איזה שירצה יקדים דבש דכתיב בקרא הוא תמרים הנוטפין דבש כמו זית עושה שמן ובהכרח הוא לדידן דמברכין עליו שהכל ולא מעין שלש לאחריו בכוסס חטה מסתפקין התוספות ולא בדבש תמרים כמבואר להמעיין בברכות (דף ל"ח א' יע"ש) :

ה. **במ"מ** על שעורים (קודמים לאחר חטה על הכל לבד זית קודם לו דקדימת הפסוק עדיף מבמ"מ כמ"ש באות ח' וכן ש"ש ושיפון קודמים לכל לבד מזית וכוסמין):

ו. **גפן** (קשה לי אמאי לא חשיב תמרים קודמים לגפן שזה שני לארץ ב' וזה שלישי לארץ ראשון. ומ"ש פה"א ופה"ע עט"ז ב' ומ"א אות ד' ומ"ש צ"ע תבשיל שעורים וזית ויין

לשיטתיה באות ח'. ועא"ר אות י"ב הביא צ"ע זה בשם אגודה יע"ש ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ד"ה מזה :

## סימן ריב

### סעיף א

העיקר מעורב עמ"א ר"ח סעיף ז' וס"ב וסעיף ו' ועסי' ר"ד אות כ"ה כצ"ל ועסי' ר"ב ס"א בהג"ה ובט"ז ר"ב אות ט' במים כו' יע"ש. ומ"ש לחלק בטוב בין מי שלקות ובין שתיתא ואין להאריך:

### סעיף ב

כגון עמ"א תוס' ברכות מ"ד א' ד"ה באוכלי והיפך הדברים לאפוקי מנ"ץ וב"ח דבי התירוצים אין חולקים ושינוי מקום וז"ש באותו מעמד ובתי"ט נמלך אף בבית א' כל שנמלך כו' ועט"ז א'. והעלה כל שדעתו עליו פטור בברכת העיקר אף שאין ברכותיהן שוות כמו פה"ג והמוציא פוטר פה"ג לפת ואין דעתו עליו מברך שהכל אפת כמו באוכל הטפל קודם דמ"ש כיון שאין אוכל כ"א למתק השתייה. ומ"ש לחלק בין פת אף שאין דעתו עליו ובין שאר דברים והשתא ניחא דתנן תלת מילי שם הביאו לפניו מליח תחלה ופת עמו וזה הכלל ובירך על הפת פטר פרפרת דכולהו צריכי פת פוטר אפי' בסתמא ומליח דוקא פת עמו דעתו עליו וזה הכלל לומר אף פה"ג והמוציא וכדומה דל"ת דוקא מליח ופת שהכל דיעבד פוטר הכל כו'. ולומר הא דתנן מליח בתחלה הא לסמוך על מה שיאכל העיקר אח"כ אסור כתה"ד כמ"ש הר"ב בהג"ה דז"א דמליח שהכל ואף אם טפל תחלה מברך שהכל על הפת ומליח לא הוי הפסק עד שאני תמה על מה שכתב התי"ט שם דלמה לא הביא מהרא"י ז"ל ראיה ממתני' לפסק שלו דאדרבה ממתניתין ליכא לאוכוחי מידי וכדכתיבנא ועיין מ"ש אי"ה עוד באות ד' מזה:

### סעיף ג

הטפל עמ"א הקשה דמשמע כל ששניהן שווין נמי למה כו' ואם לומר זית חביב י"ל ב' מעלות מין זיין וחביב ומנ"ל להר"ב בהג"ה חביב לחוד. ועט"ז אות ג' ומ"ש דאסור להרבות בברכות י"ל כה"ג כל מין ברכתו הראוי לו. ומ"ש מגמרא מ"א א' ר"י אומר כו' מה קושיא דלמא לר"י מין ז' עדיף כו' ולא דזית חביב דא"כ איך פליגי רבנן עליה ועי' נ"ץ ובא"ר אות ג' כתב דנ"ץ תי' זה וא"י דנ"ץ כתב דבחביב כו' יע"ש ומ"מ העלה בא"ר ספק ברכות להקל ואף בחביב פוטר הטפל יע"ש ומ"ש י"ש עסי' קע"ד אות י"א. ובשו"ת רמ"א סי' א' יע"ש ובט"ז מזה:

**סעיף ד**
רק עמ"א השיג על הר"ב דכוונת הא"ז מירי בגודגדניות ששותה משקה שכר שהכל וראוי לברך על העיקר כו' משא"כ כששותה יין פה"ג א"א לעשות ברכה אחרת רק ישתה קצת יין ויברך עליו ואח"כ יאכל כי אין ברירה:

**סעיף ה**
שאין עמ"א ומברך על הדובשין במ"מ דאין בטלין לגבי המרקחת. עמ"ש אות ה' ו'

**סעיף ו**
לאכול לחם עמ"א ובא"ר ז' בשם מ"ב ושל"ה אף בדובשין המרקחת עיקר וה"ה נויאט עיקר כה"ג ועט"ז אות ח' בזה יע"ש כתב עוד א"ר באות ו' טפל חביב י"ל כמ"א אות ד':

## סימן ריג

**סעיף א**
אפי' עמ"א ברכות מ"ג א' אורחין שאני וכפירש"י שם. ועי' אות ב' בשולחן א' דוקא זהו לדידן ולדידהו אף בלא שולחן א' דדרכן היו לאכול כ"א בשולחן לבד. ומ"ש התוס' שם מ"ב א' ד"ה הסבו יע"ש. ומ"ש מרצ"ח סעיף י"ד באות א' מברך לכולם יע"ש י"ל דלאו ממש ברכת הנהנין הוי אלא שבח עסי' רצ"ח בט"ז ומ"א א' דדוקא נהנין ממש בעינן הסיבה או ישיבה לדידן וברכת השבח והמצות י"ל א"צ קביעות ול"ש קביעות בהם:

**סעיף ב**
דבישיבה עמ"א לדידן בלא שולחן א' אף קביעות מקום לא מהני בביתו ועמ"ש אות א' בזה וע"ש סי"ב:

**סעיף ג**
צריכין עמ"א וכ"מ בגמרא מ"ג א' מגו דמהני הסיבה לפת מהני ליין ונ"מ לדידן נמי במ"ש הר"ב בהג"ה דברכה ראשונה תוך הסעודה מהניא א' מברך לכולם עמ"ש בט"ז מזה. ומ"ש קס"ז ס"ב כפי דעתי ראוי להיות קע"ז ס"ב אות ז' דהאידנא אין לנו סילוק סעודה ועי' אות ה' אי"ה בזה:

**סעיף ד**
דאין עמ"א לדינא צ"ע די"ל דוקא קבעו הא בלא קביעות אף דיעבד לא יצאו עסי' קס"ז במ"א אות כ"ח:

**סעיף ה**
לא עמ"א גמרא מ"ג א' מגו דמהניא כו' עמ"ש באות ג' די"ל ברכה אחרונה אין כ"כ ראיה מראשונה:

**סעיף ו**
כפירות עמ"א ועט"ז אות ב' כתב בפשיטות דשכר ומע"ד דין יין יש לו יע"ש:

**סעיף ז**
ואז עמ"א ברכת הנהנין אם אין מחויב הוי ברכה לבטלה ואסור לענות אמן ואפילו ענה לא יצא וברכת שבח נוטל לקמן לא הוי ברכה לבטלה יע"ש וההיא דר"ט ס"ב לאו בברכת הקידוש מיירי דקידוש מוציא אע"פ שאין נהנה כבסי' רע"ג ס"ד עב"י סי' ר"ו. י' שעושין כ"ח בב"י בשם הג"מ בשם התוספתא ואם שומע מקטן בר חינוך יראה דיוצא דברכות דרבנן עסי, קפ"ו. עי"ד י"ט בתב"ש אות ט"ו בשוחט שנטרף שלו אי"י אחרים בברכתו:

## סימן ריד

**סעיף א**
עיין בב"י עמ"א עט"ז א' בזה. מצוה שיש לה משך זמן יברך עדיין ובדיקת חמץ יברך בשעת שריפה ונטילת לולב אם שכח עסי' תרנ"א במ"א אות י"א וקודם הניענוע ודאי יכול לברך וכן בשחיטה לאחר הרוב כיון דלכתחלה מצוה כולם עי"ד י"ט בפריי אות ג' הבאתי דיעות בזה לאחר הרוב אי מברך או לאו וע"ש בתב"ש אות ט"ו בשוחט ונטרף שלו אי יצאו אחרים בברכתו :

## סימן רטו

**סעיף א**
אחר עמ"א דהוי כב' סמוכות ומ"מ נהגו ע"פ הרב רק אחר ב"י להפסיק בין ד"ת לרבנן כמ"ש באות ב' ע"ש בעט"ז אמן ספק לקולא אין בו לא תשא רק ספק דרבנן לקולא:

**סעיף ב**
בברכת עמ"א וכ"כ. הלבוש עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ג**
או כותי עמ"א דעתו ז"ל דהמחבר פוסק כר"מ בפ"א מה"ב הי"ג דבכותי ועכו"ם אפי' שמע כל הברכה אין עונין והטעם דפשטא דמתני' משמע עכו"ם כלל לא ובש"ס דילן לא מזכיר מזה ש"מ דכלל לא וכותים עשאום כעכו"ם והר"ב בהג"ה סובר כמ"ש בכ"מ פ"א שיש לדחוק ולומר דהר"מ בלא שמע כל הברכה מיירי ולצדדין תינוק אף בשמע כולה וכותי ועכו"ם בלא שמע כולה והר"מ הזכיר עכו"ם וה"ה כותי אף לאחר שגזרו. ועיינתי בירושלמי ס"פ א"ד תנא עכו"ם המברך השם עונין אמן י"ל בתר דעשאום כעכו"ם אפ"ה עכו"ם קיל וזה דעת הר"ב בהג"ה:

**סעיף ד**
כל הברכה עמ"א קנ"ו ראוי להיות דכוונתם לעושה שמים וארץ:

**סעיף ה**
שמותר עמ"א אבל כשלומד פסוקים בתלמוד ודורשן רשאי לאומרן כמו שהם כתובים עם הזכרת השם:

**סעיף ו**
כשנשבע עמ"א ר"מ פ"א מה"ב הט"ז מגמרא ברכות ל"ג א' פי"א הט"ז כל דבר שמסתפק לך עושין בלא ברכה לעולם יזהר אדם בברכה שא"צ ובכ"מ שם ספק ברכות לקולא משום חומר לא תשא. ומ"ש לתוס' אם מברך מספק אין עובר בהמ"ז ד"ת אף להר"מ חייב ואף לדידיה ספק תורה לחומרא מדרבנן כתבנו במ"א בכה"ג שהיה מחויב וא"י אם עשה או לאו מ"ה ואף דרבנן תו ליכא לא תשא ובפרט לדעתו בשורה הא' כל מידי דרבנן יש בו דין תורה מלא תסור וע"פ התורה אשר יורוך. וברכות דרבנן אם מסופק כיון דאתנו דספיקן לקולא אף לא תשא דרבנן אסור וכאן אין להאריך. ומ"ש לענין ק' ברכות עי' בסי' מ"ו במ"א א'. עניית אמן אחר ב"ה ובהמ"ז ומעין ג' י"א ד"ת הרמב"ן ז"ל וקרית ספר עי' בתיבת גמא פרשת האזינו הארכתי בו עי' ה' שבועות פי"ב ה"א וצ"ע קצת:

## סימן רטז

**סעיף א**
כתב הטור עמ"א רצ"ו ס"ז (ט"ס רנ"ז) וברי"ג אות י"ג כתבינן דאכילה ושתייה קודמת לריח אפילו שהכל לשמן אפרסמון. ועא"ר רי"ג א' האריך ואנו אין לנו אלא דברי הב"י בריי"ב דשתייה קודמת לריח:
לאחריו עמ"א חלקן בתרתי אבל הט"ז אות א' כתב דהנאה מועטת שנפסק מיד ודומה לנתעכל המאכל דאין מברך ברכה אחרונה ואם לא בירך קודם שמריח או בשעה שהוא מריח שוב אין מברך כמו באכילה ושתייה וכל ברכות ה"ה כאן ועא"ר אות ב"ג האריך יע"ש:

**סעיף ב**
מין עץ עמ"א כמו מי הוורד בס"ג דמברך בורא עצי בשמים ואי"ה באות ט' יבואר עוד:

**סעיף ג**
המוסק עמ"א ואף למ"ד איבריה מתפרקין והחידוש הוא דאתי מחי מ"מ בהא דבתר מעיקרא אזלינן לא פליגי כו' וכ"ש למ"ד איבריה מתפרקין קשה מנלן. ועיין רפ"ח בשו"ת סי' י' הביא הא דפרק אין מעמידין דבש למאי ניחוש לה אי משום איערובי פי' הר"ן בשם י"א בשר בהם מסרי סרי ונעשה דבש יע"ש וי"ל התם הוי מין במינו לאחר שנהפך ונעשה דבש ומ"ה חד בתרי בטל ומדרבנן אסור התם דאיכא ספק וגם כה"ג לא

גזרו משא"כ כאן הוי א"מ שנרגש ולמ"ד טעמא לא בטיל באלף מ"ה י"ל דאסור ועמ"ש בט"ז אות ב' מזה:

**ומה** שאוסרין דבש המעורב בסולת בסי' תס"ז הנה אף לרא"ש דכתב דמוס"ק אפשר דאסור והרמ"ה בטור נמי קשה דכאן בתר מעיקרא ולא יצא מאיסור ראשון משא"כ סולת קודם פסח היתר הוא ועתה נהפך לדבש וצ"ל חמץ שאני דראוי לחמע כמה עיסות בעינן נפסל מאכילת כלב ובשאר איסורין די בנפסל לאדם עשו"ת פר"ח כאן ובה"פ ועוד דזמן בעינן כי לא ברגע יתהפך לדבש ובסולת בדבש חיישינן שמא עדיין סולת קיים וחמץ במשהו תוך הפסח ואי"ה בה"פ יבואר עוד:

**סעיף ד**

ראוי לאכילה עמ"א בס"ג באות ו' דאי לאו דוורדים אין עיקרם לאכילה היה מברך הנותן ריח טוב בפירות ולענין הנותן או נתן או שנתן עא"ר אות ה' וברי"מ סעיף י"ד שנתן כו' יע"ש ועסי' קס"ז במ"א אות ח' נהיה כו' ע"ש וראיתי שכיון לסס"ב נעגלי"ך עט"ז אות ד' מזה:

**סעיף ה**

אינו מברך עמ"א עסי' ריי"ז במ"א א' כי הניית ריח אין כהניית אכילה דאף שמכוין לפעמים להריח אין מברך כ"ש כאן שאין מכוין כלל. ובלבוש כתב טעם דמברך על העיקר ופוטר הטפל עא"ר אות ז' הקשה עליו יע"ש:

**סעיף ו**

על הוורד עמ"א ברי"ד סי"א (ט"ס ס"א) אות כ"ג במ"א דאם מברך פה"א היה כאן לברך עשבי כו' יע"ש ותי' דאין עשב:

**סעיף ז**

מי הוורד עמ"א ברי"ב ס"ט להרשב"א מי שלקות של פירות אינן כפירות וי"ל דרכן לעשות מי הוורד ומודה הרשב"א עסי' ר"ב סי"א (ט"ם ס"ט) בט"ז אות ח' יע"ש:

**סעיף ח**

והמצטיכי עמ"א כל שיוצא מעץ מברך בורא עצי בשמים:

**סעיף ט**

עצי בשמים עמ"א משמע אע"ג דיבש בקרקע ואין נשאר בחורף אפי"ה כל שהקלח קשה מברך בע"ב ובאכילה אינו כך עסי' ר"ג ס"ב בהג"ה יע"ש וצ"ע בזה וכבר מבואר בס"א כל שהוא מסופק מברך במ"ב עי' אות י"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף י**
שמן אפרסמון עמ"א עב"ח על עצי בורא עצי בשמים ואם דיעבד בירך על שמן שלו בורא עצי בשמים יצא כמו מי הוורד ועא"ר אות י"א ובירושלמי כ"מ יש פלוגתא בזה ואי"ה בט"ז אות ו' יבואר עוד בזה:

**סעיף יא**
שמן זית עמ"א א"י מה מלמדינו דודאי שאר שמנים שאין גדילין על עץ אי טחנו וכתשו ומריחין מברך אז מיני בשמים. ועי' לבוש כתב הא דלא מברך ריח טוב בפירות דלא נולד עמו רק ע"י כתישה וטחינה וא"ר א"כ איך מברך ע"ב וצ"ע:

**סעיף יב**
שמן המשחה עמ"א דאסור לעשותו אלא כמו שמן המשחה:

**סעיף יג**
נכון עמ"א עב"ח אבל הט"ז בריי"ז אות ב' תירץ בענין אחר דכאן נכון שלא להריח בו דאפשר ליזהר ממנו משא"כ התם יע"ש:

**סעיף יד**
סימל"ק עמ"א ע' באות ט' ובר"ג לענין פה"ע שם בעינן דנשאר העץ קיים ועמ"ש אי"ה באות ט"ו עוד מזה:

**סעיף טו**
גדל עמ"א כ"ה בב"י משמע אע"ג דעצו מתייבש והולך לו ולא נשאר בארץ ע"ב ובגמרא מ"נ ב' והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי עץ אלמא כל שגבעול קשה ע"ב ול"ד לפה"ע דבעינן נשאר בארץ קיים ודברא אפשר רכיך הוא מיקרי עשב אבל הלבוש בס"ט שינה וכתב בגינה אז עצו מתקיים אבל דברא עצו מתייבש יע"ש וצ"ע. וי"ל יע"ש. עא"ר י"ז ברוקח שכ"ט כ"כ יע"ש:

**סעיף טז**
על כולם עמ"א לענין ע"ב ועשבי בשמים שוה לפה"ע פה"א לדעת בה"ג בריי"א במ"א שם אות ד' וט"ז מ"ב אזלינן בתר חביב באין ברכותיהן שוות. ולענין דיעבד מיני בשמים פוטר ע"ב אם נתכוין עליו ועשבי בשמים אם נתכוין על עצי בשמים להב"ח אין פוטר ולכאורה להב"י פוטר עשבי לעצי מדלא פי' דברי הטור בדיעבד יע"ש ואפשר דמנם להב"ח ולא פי' אדיעבד מדכתב הטור אבל רב עמרם כתב היו ג' מינין מברך עכ"א בפ"ע לא ניחא ליה לומר דמיירי דיעבד דלמה לא יצא במיני בשמים דיעבד והב"ח סובר דרב עמרם כרש"י ברכות מ"א ברכותיהן שוות כשיש פה"ע ופה"א אע"פ שנתכוין לפה"ע לא יצא בפה"ע יע"ש והמחבר בסי' ר"ו ס"ב הם דברי הרר"י יע"ש:

**סעיף יז**
להריח עמ"א ועסי' ריי"ז במ"א אות ה' וב"ח כאן האריך ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יח**
מברך עמ"א כל דבר שטעון ברכה נוטל בימינו וחוזר ונוטל השמן בימינו:

**סעיף יט**
אינם עמ"א דלרא"ש לא תליא בחביב ולא בחשוב ממין זיי"ן ומ"מ הדס חשוב טפי:
**סדר** המעלות אפרסמון בורא שמן ערב ב' עצי בשמים ג' הנותן ריח טוב בפירות (כי היא כוללת יותר דגם פה"א יש בו ריח טוב) ד' עשבי בשמים (כולל יותר אף שאין פרי) ה' בורא מיני בשמים. על כולם אמר במ"ב יצא כמו שהכל. וכן אם אמר שהכל נהיה בדברו על הכל יצא עא"ר אוח ה' בשם ע"ת ועתוס' ברכות מ"ג א' ד"ה ועל ההדס י"א שהכל יע"ש ובט"ז אי"ה יבואר עוד:

**סעיף כ**
לא יברך עמ"א דבעינן סמוך לעשייתן:

**סעיף כא**
שאינו מברך עמ"א אבל בט"ז אות י"ד משמע כל ז' ימי החג נוטל ממנו מעלת האכילה דהוקצה למצותו ניטל ממנו ג"כ מעלת הריח וע"כ אין לברך אף שלא בזמן נטילת עא"ר אות כ"ב ואי"ה בט"ז אות י"ד יבואר עוד:

**סעיף כב**
שלא עמ"א ויש תקנה להריח בפרי אחר ומברך ומוציא גם האתרוג משא"כ פת חם אין תקנה דשמא ברכתו הנותן ריח טוב בפת ואין לברך שהכל וצ"ע:

## סימן ריז

**סעיף א**
לחנותו עמ"א. ברכות נ"ג א' ריי"ז ה'. ואם עשה להריח אפי' אין מכוין להריח מברך כמ"ש הב"ח כאן ומ"א ריי"ו ה' וא"ר אות א' ועט"ז א' מ"ש בזה:

**סעיף ב**
דעתו עמ"א ועט"ז תרל"ט אות ב' ובט"ז אות א' כתבנו בזה:

**סעיף ג**
לא עמ"א וכ"ש אם הולך לחנות אחר צריך ברכה אחרת ובט"ז אות א' הארכנו בזה יע"ש:

**סעיף ד**
של ב"ה עמ"א רש"י ברכות נ"ג א' ובט"ז א' כתבנו מזה דאי מונחים בב"ה אין שם ברכה ואם מריח ריח למרחוק מאד באופן שאפשר לברך שם צ"ע אם נדמהו לריח שאין לו עיקר וכן מונחים בחנות והוא חו"ק לחנות ומריח צ"ע אם מברך ובע"ט בצואה י"א

רשות מועלת לריח ה"ה כאן אין מברך ואף לדיעה א' שם י"ל דהוי כריח רע שאין לו עיקר ובטור כתב דאפשר הר"מ מדמה לצואה וע"ש וצ"ע:

**סעיף ה**

הזוהמא עמ"א רש"י נ"ג א' לשיטתיה במ"ג ב' שמן והדס לסוך הידים וע"כ שמן ערב והתוס' שם כתבו שלא בתוך הסעודה (דאל"כ שמן ערב קודם עמ"א רט"ז אות י"ט) א"כ מנ"ל להתוס' בנ"ג דשמן אפרסמון מברך להעביר הזוהמא. ומ"ש בעשבי בשמים ע' רט"ז י"ט דאין ברכותיהן שוות דמברך על זה וחוזר ומברך ע"ז יע"ש:

**ולי** העני אי לאו דמסתפי מחבראי וכ"ש מרבוותא אמינא שהתוס' בנ"ג א' ד"ה אין מברכין עליו פירש"י אבל מברך בורא שמן ערב והשמיטו שמן אפרסמון כי חולקין בזה ארש"י אלא כל שמן לסוך מברך בורא שמן ערב ותהיה זאת הסברא בנויה על ב' הקדמות א' מ"ש ברי"ו סעיף ו' שמן שסינן י"א בורא שמן ערב לפעמים היא ברכה חשובה באפרסמון (ולפעמים הוי כמיני בשמים עי' בפוסקים) ב' מ"ש תה"ד בסי' ל"א הביאו הר"ב בהג"ה ברי"ב ס"א דאוכל והטפל קודם לעיקר מברך שהכל ה"נ כאן ודאי עיקרו להעביר הזוהמא. ומ"ש עשוי נמי להריח ואין מברך עליו ברכה העיקריית עצי בשמים רק שמן ערב ומשחא כבישא עצי בשמים לא בתוך הסעודה והבן זה:

**סעיף ו**

שמא עמ"א ופנויה נדה נמי יש לאו דלא תקרבו עי' ר"מ פכ"א מהא"ב ואה"ע בזה ועא"ר אות ז':

**סעיף ז**

אינו עמ"א בחדושינו הארכנו חדא דמה בכך דעשוי למכור לע"ז הזמנה לאו מילתא אם לא שמכרו כבר ב' אי ריח איסור ד"ת אסור או דרבנן עי' ר"מ ה' מעילה פ"ה הט"ז משמע ד"ת ורש"י ותוס' פסחים כ"ו משמע דרבנן גם מ"ש המ"א מסתמא של מסבה א"כ מחצה נמי ועא"ר כאן ואי"ה בכללים יבואר מזה אי אמרינן ב' מיעוטים דלאו מטעם אחד אי מצטרפין וכאן אין להאריך:

**שאלה** אתרוג של ערלה דאסור להריח בו שנתערב בהרבה מותרים והריח באי' מהם במ"ש ואח"כ נזדמן לו בשמים של היתר אי חוזר ומברך ומריח או לא (כי במ"ש מחויב להריח בבשמים ה"ה פירות אם יש לו ול"ד בשמים):

**תשובה** יש לחלק בין נתערב בס"א דבטילה ערלה רק דבר חשוב ומנין לא בטיל אתאן לספק של פרי תואר בי"ד בצ"ח ושאר דוכתי בחתיכה בב"ח שאין בטלה לאכילה דחהר"ל אי מותר ליהנות מלוגמא וכיוצא דהנאה לאו ר"ל או אין ביטול לחצאין ה"ה נזק יש לספק בזה ובפחות מס"א אין ספק דאסור להריח אמנם למ"ש א"ר ברצ"ז ה"ו דמש"ה

חוזר ומריח דהוי כמוכר דבר איסור ואכלו דאין מחזיר הדמים בח"מ רל"ד וסמ"ע דאין נהנה וא"כ מ"ה חד בתרי בטל רק מדרבנן ערלה ר"א ואסמכתא היא ובאיסור דרבנן ק"ל דמחזיר הדמים דנהנה הוא ע"ד ק"ט סי"ג בש"ך אות כ"ז ואע"ג באיסורי הנאה מחזיר דאין דין מכירה אבל נהנה הוא. וא"צ להריח מחדש ויצא בזה:

**והוי** יודע דאתרוג ערלה אי אסור להריח בו יש בו מהספק ב"ד ק"ח ס"ז בשמים של ערלה דקאי להריח הא אתרוג וכדומה דעיקרו לאכילה אפשר מותר ועש"ך אות כ"ו משמע דאסור וי"ל להריח באתרוג הוי שלכ"ה וכל שלכ"ה י"א דהוי רק מדרבנן בריחא לא גזרו ועמ"ל פ"ה מה' יסודי התורה ואתרוג דמצוה אי הוי שייך ביה אקציה למצוה בריחא הוי אסור מ"ה ואין להאריך כאן ואי"ה יבואר במקום אחר ובסי' רצ"ז יבואר עוד וכאן אין להאריך. ולענין להריח בפת חם בפסח עא"ר תמ"ז אות ז' בסופו בשם או"ה דאסור וה"ה בי"ש ואי"ה שם יבואר:

**ברכות הנעשים על הנסים**

## סימן ריח

### סעיף א

כגון עמ"א תוס' ברכות נ"ד ב' ד"ה אבני ונס שלו אע"ג דאין ניכר כ"מ מערבות וגמלא שם נ"ד א' ובט"ז א':

### סעיף ב

על נס עמ"א ל"ג ב' ברשב"י אמר איכא מילתא כו' כמו יעקב אבינו ניצול מעשו ותיקן צרכי רבים יע"ש:

### סעיף ג

לקצת עמ"א בפי"ב י"ב פרים כל שבט אקרי קהל וע"ש בכ"מ הא דבעינן רוב ישראל לענין הקרבן ובלח"מ שם וט"ז מה' קרבן פסח ה"ו יע"ש ועא"ר ג' מתוס' ברכות י"ד ב' ד"ה אבני שכתבו חזקיה לא גרע מאדם מסוים משמע שבט א' לא ואין ראיה דאפשר לא היה רוב שבט יהודה או בירושלים ולכך כתבו דחזקיה לבד די. ומשמע קצת השבטים אף שהם רוב שבטים ז' כל שאין רוב ישראל לא הוי נס דרבים ועי' פי"ג משגגות יע"ש בזה:

### סעיף ד

משלשים עמ"א בסי' ק' תפלות ר"ח צריך להסדיר ולפרקים אלמא כ"ח יום נמי וי"ל התם לחומרא אבל כאן לברך בשם ומלכות י"ל דצריך ל' שלימות שלא ראה ועי' לבוש משמע כן דבעינן דוקא ל' יום שלא ראה אז מברך בשם ומלכות:

**סעיף ה**
לל' יום עמ"א עא"ר אות ו' בשם ע"ת אם מברך במקום א' וכולל שאר מקומות אז כשבא לשאר מקומות תוך ל' אין לברך וממ"א כאן לא משמע כן דמאחר דלא ראה אותו מקום מברך אף באותו יום וכ"ד א"ר שם:

**סעיף ו**
יוצאי יריכו עמ"א דבס"ו בנס רבו מברך אף שאין בו שותפות ה"ה יוצאי יריכו שנולדו קודם הנס ועב"י וי"ל דבריה ובר בריה הכין הוא אבל יותר מיכן י"ל דוקא שנולדו אחר הנס דשייכים בשותפות ועא"ר אות ד'. ועמ"ש אי"ה באות ז' אי"ה:

**סעיף ז**
צריך עמ"א דנס דרבים הוי כיוצאי יריכו ואפ"ה אין מזכירין כולם ועא"ר ו' דבריה ובר בריה מזכירין כולם וכן נס רבו יע"ש דהני לאו משום שותפות הוא אלא דחשוב כגופו ואין כאן חשש ברכה לבטלה דכולל בברכה א' אם הם רבים יוצאי יריכו ובאו למקום שנעשה נס לאבי זקנם יאמרו לאבותינו ואם א' יאמר לאבותי אבל בני איש א' יאמרו לאבינו עא"ר אות ה':

**סעיף ח**
רואה האדם וה"ה אם רואה רבים מ"א ולכאורה פשוט הוא:

**סעיף ט**
אדם עמ"א ובתוס' ברכות כ"ד ב' ד"ה אבני מבואר בחזקיה דאדם מסוים לבד מברך עליו ועא"ר אות ח' וצ"ע:

**סעיף י**
אשתו עמ"א דעל נס ממנהג עולם מבואר באות י"א ותהי נציב מלח:

**סעיף יא**
ממנהג עמ"א ברכות נ"ד א' וט"ז א' וברי"ב הגומל אף בגנבים י"א שמברך יע"ש:

**סעיף יב**
ויש חולק עמ"א ואף בגנבים ושודדי לילה מברך הגומל לריב"ש כמבואר בב"י רי"ט מ"מ שעשה לי נס לא שייך לברך כה"ג שקצת דרך הטבע והריב"ש כתב שאף בנס גמור לא מפטר מברכת הודאה הגומל במה שבירך שעשה לי נס במקום הזה ועא"ר אות י"ג אי"ה יבואר בריי"ט במ"א אות י' בזה:

## סימן ריט

**סעיף א**
קטן עמ"א. הנה חינוך קטן אף בדרבנן מחויב והעד נ"ח בתרע"ה ס"ה בהג"ה ודי צריכים להודות מדרבנן ומש"ה הואיל ונוסח ל"ש ביה מסתמא לא חייבו אותו חז"ל דחייבים

משמע שמחייב עונש וקטן לאו בר עונשין אבל יג"ש וב"ש כיון דב"ד של מטה עונשין ודין ד' מיתות לא בטלי אף קודם כ' שנה (דלאו בר עונשין בד"ש הא דבר הבא מידי אדם מענישין מן שמיא וכן מלקות וכדומה כה"ג) שייך שפי' לחייבים ועי' לבוש כתב דוד המלך צוה עליה (וברי"מ פי"ו מה"ב פרשם בגליון סמ"ג עשין כ"ז אין בידי כעת) ובמנחות דף פ"ב א' וברי"מ פט"ז מה' מעה"ק הט"ז תורה הרי זו מביא מחולין ולא לשתמיט אם על נס שאסור אלמא לאו ד"ת ומ"ש רש"י בחומש פ' צו אם על תודה שצריך להודות מדרבנן קאמר וקרא מיירי בנדר או נדבה הן אמת דמשמע עכ"פ דין דברי קבלה יש לו שתהלים ברוה"ק נאמר כמו אסתר ובא"ח תרפ"ה בב"י בשם רז"ה ד"ק כס"ת דמי יע"ש וכתבנו בפתיחה כוללת דספק דברי קבלה לחומרא כמו בשל תורה א"כ למה לא יחשב תודה על נס דבר שבחובה כה"ג דאף דרבנן גופא אי לאו דהכי אתנו הוה של תורה ממש עיין בשורש הא' והדברים ארוכים אין מקומם פה. ומ"מ למדנו מי שספק לו אם בירך הגומל או לאו דחוזר ומברך בלא שם ומלכות דברכות אין מעכבות רק הודאה בעינן. ומ"ש נשים דס"ל רשות א"י מאן אומרים רשות דאף הראב"ד לא אמר אלא שא"צ שם ומלכות אבל ודאי צריך להודות עי' אות ד' עוד מזה ושם יבואר אי"ה ערש"י צו ויזבחו זבחי תודה ועי' רמ"א שם:

חבוש על נפשות מ"א אפשר סברת עצמו דממון לא הוי סכנה ועע"ת וא"ר אות ב' בשם מי"ט אף בממון וטוב לברך בלא שם ומלכות:

**סעיף ב**

והשומעים עמ"א בגמרא אינו רק ברי"מ פ"י מה"ב כתבו עב"י ומעומד כ"כ הר"מ שם פ"י ה"ח ובכ"מ הקשה מנא ליה וב"ח כתב ובמושב זקנים מכלל דהוי בעמידה ובא"ר אות ג' יהללוהו דומיא דהלל בעמידה הללו עבדי ה' העומדים בבית ה' ומ"מ דיעבד יצא אף ביושב:

**סעיף ג**

רבנן שונים הלבות טעמי המשנה עמ"א:

**סעיף ד**

אחר עמ"א וחזר כאן ממ"ש בב"י דוקא על רבו רשאי לברך ולא על אחר אפי' חביב כגופו וכתב כאן סתמא וכל שחביב עליו רשאי. ומ"ש ואחד רשאי כו' בגמרא נ"ד ב' והא לא הוי י' דהוי י' והא איהו לא מודה דענה אמן קושיא א' ג"כ אאיהו קשיא ליה ומש"ה הקדים קושיא זו לשניה אף דשניה חזקה יותר אלא דה"פ והא איהו לא מודה ודי בפחות ומשני אמן הוי עיקר הודאה ובעי י'. ומיהו בליכא י' צריך לחזור ולברך בי' כ"כ הנ"ץ והמ"א לא כ"כ דספק ברכות לקולא שמא יצא באמן בפחות מי' אבל יש תקנה

ביש לו שני תלמידים או שני בנים וא' מברך בלא י' וענה אמן דמברך השני בי' ויענה אמן ויוצא לכ"ע ועי' לבוש ואין להאריך עט"ז אות ב':

**סעיף ה**
ואין עמ"א ריי"ג אות ו' יע"ש:

**סעיף ו**
ג' ימים עמ"א שאין לאחר יותר מגי' בשביל שאין לו ס"ת (עס"ג כי ברכו ג"כ הודאה היא אפי"ה בשביל זה אין לאחר) כל שיש עשרה:

**סעיף ז**
מיחוש קבוע עמ"א ועי' אות ח' שם פסק דנוהגין לברך אפי' חולה שאין סכנה ואף על מיחוש שנתרפא כ"פ:

**סעיף ח**
וכן נוהגים עמ"א עיין באות הקודם:

**סעיף ט**
הגומל עמ"א עבי' תשובת הריב"ש שאין פוטר מהגומל בשביל ברכה שיברך כשיגיע למקום הזה ברוך שעשה לי נס דשמא לא יעבור שם משמע הא בפעם ראשונה במקום שעמד ונעשה לו נס גם עתה אין מברך כ"א הגומל. ומ"ש הריב"ש שם כ"ש כו' י"ל דקאי אאריא ומיהו גנבי בלאו כ"ש ועמ"ש בריי"ח במ"א אות י"ב ואי"ה באות י' יבואר עוד:

**סעיף י**
וי"א עמ"א משמע אף לדיעה זו אין מברך כלל בשעה שנעשה לו הנס ברוך שעשה לי נס רק כשיגיע לכאן פ"א יברך שעשה לי נס עסי' ריי"ח במ"א אות י"ב וכ"מ מתשובת הריב"ש בבי' הביאותיו באות ט' וצ"ע פ"א לא יברך כלל וכשיגיע לשם יברך ויי"ל. ומ"ש בדרך אפשר דיי"א כל הדרכים כו' ועכשו נהגו כריב"ש וכ"ד המחבר כדיעה א' בסתם כדאמרן כאן:

## סימן רכ

**סעיף א**
יטיבנו עמ"א לא ידעתי כעת פירושו דהרי ארבעה הם ג' המטיבים וא' שמטיבין לו א"כ הול"ל אם ב' אנשים שמטיבין להם אזי גם ב' הנשארים כו' ועוד דמה בכך שב' הם ולמה יטיבו לאיש שלא חלם לו בו ביום ועיין דרישה מ"ש ונפשו עגומה אפי' אין בו שום משמעות רע אפי"ה יטיבנו והוא ז"ל כתב זה לענין תענית עא"ר ולקמן רפ"ח:

**סעיף ב**
וכו' עמ"א בשמחה אכול לחמך או אכול לחמך בשמחה עא"ר אות ב' ומשמע כשמטיבין בשחרית כמו שנוהגין היום א"א אכול כו' אם לא כשאין מתענה ואף בשבת יכול להטיב החלום דהוי כפיקוח נפש עא"ר א':

**סעיף ג**
יפה עמ"א וא"ר ג' עוברות ומניקות אין להורות להם להתענות רק יפדו בממון:

**סעיף ד**
ואפילו עמ"א ובסימן קי"ט אות ז' יע"ש תשלום דיני ת"ח בשבת ומיתב תענית לתעניתו אי"ה יבואר ברפ"ח:

## סימן רכא

**סעיף א**
הרואה נילוס עמ"א במצרים עיקר נילוס משקה השדות ול"ש מודים הילכך בין אית ליה קרקע או לית ליה מברך שהחיינו ולכאורה ע"כ אמרו הריי"ף ור"מ באין שותפות שהחיינו אלא בגשמים דכתיב חלקה אחת תמטר ועל חלקה לא תמטיר הילכך אין ברור כ"כ לברך הטוב והמטיב כ"א ביש שדה א' בשותפות משא"כ נילוס עולה ומשקה מלתא דל"ש כלל שישקה שדה א' ולא אחרים ומסתברא דאף לריי"ף ור"מ מברך הטוב והמטיב כשיש לו שדה וצ"ע ואי"ה באות א' יבואר עוד:
מברך עמ"א הרא"ש ברכות כ"ט ב' והמחבר פסק כריי"ף ור"מ דבעינן שותפין באותו דבר עצמו עסי' קע"ה אות ד' (ומלת בטובה ראוי להיות באותו דבר) ומ"מ מסימן רכ"ג ס"ב דמת אביו ויש לו אחים סתם אף דאביו חלק על פיו ואמר שדה זו לפלוני וזו לפלוני דאין שותפים באותו דבר כ"א בטובה אפי"ה מברך הטוב והמטיב ה"ה בזה וכמ"ש הרא"ש ורשב"א שם ונראה לחלק כמ"ש מקודם זה דבגשמים יכול להיות חלקה אחת תמטר כו' ועוד י"ל בירושה ע"פ הרוב אין מחלק על פיו הילכך לא פלוג ויש לו אחים מברך הטוב ומטיב. ומ"ש מ"א דאשה לא מהני כאן משא"כ ברכ"ג ס"ה קנה כלים חדשים דמשתמשין הכל כו' דא"כ לישני בגמרא נ"ט ב' דיש לו אשה קשה הא משני דיש לו שותפות ועא"ר אות ג' יע"ש ודברי הב"ח ברכ"ב הקשה לריי"ף ור"מ מ"ש גשמים משמועות טובות ותירץ התם ליכא שהחיינו וצ"ע דבאין אחים מברך שהחיינו וכ"פ הר"מ ז"ל בפי' מה"ב ואפי"ה ביש אחים הטוב ומטיב ובגשמים שהחיינו יע"ש וצ"ע. עמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

דהשומע עמ"א דברכת מודים באין לו שדה כלל לא נתקנה אלא ברואה שייך לומר על כל טפה כו' אבל מברך הטוב כשיש שדה בשותפות בשמע או לבדו שהחיינו דבזה אין חילוק בין שמע לראה ובטור רכ"ג אמרו לו מת אביו (בש"ע שם מת אביו) מברך שהחיינו באין אחים ויש אחים הטוב אלמא אין חילוק ומש"ה השמיטו המחבר דפשוט הוא בלא חזא דאין מברך מודים ושיעור הלשון כך הוא דהטוב או שהחיינו אין חילוק בין רואה לשמע דלא כב"ח ברכ"ב דכתב דשהחיינו ל"ש בשמע רק בראה עי' אות א' בסופו והנה בנ"ץ פי' דודאי ביש קרקע שוה רואה לשמע אבל באין לו קרקע כלל דבראה מודים ובשמע ל"ש מודים תקנו לברך הטוב דמ"מ טובה הוא לדידיה ולאחריני שיהיה זול בעולם ולהמ"א אפשר לא הונח זה דמדשתיק הר"ב להמחבר ואודי ליה דהלכה כרי"ף ור"מ דבעי' שותף באותו דבר ממש אפשר זול לא מקרי באותו דבר ממש וממרוצת דברי המ"א משמע דלכאורה בראה ומברך מודים כל דיש לו ארעא מברך מודים ושהחיינו ושותפות הטוב במקום שהחיינו וצ"ע ועסי' רכ"ב ט"ז ג' ואי"ה שם יבואר:

## סימן רכב

**סעיף א**

על עמ"א אפשר מסתם בני אדם לא דוקא מוחזק בכשרות אע"ג לנאמן באיסורים מהימן כ"א עי"ד סי' ח' וס"ה וקכ"ז. מ"ש אשה עשירה כו' היום כמדומה ממעטין בברכות אלו עסי' רכ"ג מ"ש המחבר שמועות טובות שהחיינו אינו בגמ' מפורש ובריייתא קצרו של דבר (נ"ט ב') י"ל בראה ועב"ח כאן ובמ"א רכ"א א' ומיהו אנו אין לנו אלא פסק המחבר דאף שמע מברך שהחיינו:

## סימן רכג

**סעיף א**

ילדה עמ"א ברכ"א אות ב' דשהחיינו והטוב מברך בשמועה כמו בראיה וברכת מודים הוא דיש חילוק בין רואה יע"ש ותשובת הרשב"א עט"ז אות א' מזה:

**סעיף ב**

מברך עמ"א וא"ר א' ה"ה בכל ברכות אלו ע"ש אם יושב במרחץ וכדומה אם אדם כשר יאמר לו מיד וכשיצא יברך ועסי' רכ"ז בט"ז אות ב' ונראה דכאן כ"ע מודים אף לאחר כ"ד יברך דעדיין הטובה בעולם ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

בברכה זו עמ"א דלא אתיא מזמן לזמן שהחיינו י"א רשות עב"י:

**סעיף ד**
מת אביו עמ"א עט"ז אות ד'. וביי"ד ש"מ ס"ו יע"ש:

**סעיף ה**
כלים עמ"א וראוי לברך בלא שם ומלכות עא"ר ז' דיברך מלביש ערומים קודם שהחיינו ובבוקר יכול לפטור אותה בברכה שמברך בשחרית אם לובשו בשחרית יע"ש:

**סעיף ו**
בשעת הקנין עמ"א היינו בשעת קנין לא נגמר ובשעה שנגמר לית קנין חדש דאין אומן קונה לכן יברך בלבישה או בשימוש ועח"מ סי' ש"ו ס"ג דאין אומן קונה ובאה"ע כ"ד פט"ו משמע פלוגתא וביי"ד ק"ך ס"י יע"ש ועט"ז כאן אות ג' ולט"ז יי"ל בת"ר ימתין לצאת ידי שהחיינו בקידוש ר"ה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
הוא עמ"א זה שפי' הב"ח עמ"ש הסמ"ק גם הטוב ושהחיינו אבל הבי" לא פי' כן ומשמע כה"ג דלו לחוד ולב"ב לחוד אין מברך רק על שלו שהחיינו יע"ש:

**סעיף ח**
לו ולנותן עמ"א עא"ר אות ס' והמקבל מעות אם הוא עני מתבייש אין מברך הטוב משא"כ אם מקבל מלבוש יע"ש:

**סעיף ט**
וי"א עמ"א תה"ד ל"ו יע"ש דלא הוי כמזמן לזמן יע"ש:

**סעיף י**
וכן נוהגין עמ"א וספק ברכות לקולא:

**סעיף יא**
מעורות עמ"א משמע אפילו בגד העליון יותר חשוב מתחתון התפור בו אפ"ה אין לומר כן:

## סימן רכד

**סעיף א**
מר קוליס עמ"א ויהיה ב' תיבות מר מחסידי עין (עמ"נ בשרש מיר לשון תמורה וחילוף וקלס לו שני פנים מקבילים (עמ"נ בשרש קלס) שבח ובזיון יע"ש:

**סעיף ב**
שאר עמ"א בסי"א אות ט' הבי" מפרש בתי עכו"ם עשירים דבתי" אלילי עכו"ם מברך כו' והב"ח כתב בגלוי מברך כו' ובתיהם בית גאים:

**סעיף ג**
והאידנא עמ"א בריי"ח אות ה' ועא"ר אות א' דאף מי שלא ראה תוך ל' אינו מברך יע"ש. ומ"ש הר"ב ואם נעקרה ונתנה במ"א יי"ל בע"א שלא ראה אותו מימיו:

**סעיף ד**
שחלק עמ"א אפשר רמז למ"ש הט"ז אות א' יע"ש:

**סעיף ה**
בחכמת העולם עמ"א דאם חכמים רק כדת עכו"ם שלהם אין מברך כלל ודוקא חכמים בז' חכמות ועב"י:

**סעיף ו**
מלכי עמ"א ובא"ר ו' דבש"ס (נ"ח א') פתח ר"ש ובריך לי"ה משמע שאילת שלום לא הברכה דהרואה קאמר וכן כל ברכות הראייה סומא אין מברך ובסי' נ"ט (ביוצר אור) שנהנה ובמהרש"א בר"מ כתב שמברך עכ"ל הנה ברכת הראייה אין סומא מברך משא"כ על המלך דניכר כבודו אף לסומא כי אימתו מוטלת על הבריות ושותקין הכל כמבואר שם מברך וההוא צדוקי דא"ל למאן דלא חזית מברכת על שאלת שלום לא היה אומר לו כן. ובמהרש"א בח"א כתב ואפי' לר' יהודה דאמר סומא אין מברך יוצר המאורות כתבו התוס' פ' החובל דמדרבנן חייב עכ"ל ולכאורה יש לתמוה דהתוס' מגילה כ"ד א' ד"ה מי והחובל פ"ז א' ד"ה וכן בסומא אף מדרבנן פטור ובשאר מצות חייב לר"י (עמ"א ג"ן אות ט"ז) אם לא שנדחוק דכוונתו דר"ש ראה ונסתמא אח"כ וכה"ג מודה ר"י דפורס ע"ש מדרבנן חייב וא"כ י"ל בסומא שלא ראה מימיו אף המ"א מודה דאין מברך דלא ידע כלל הנאת העוה"ז בראייה שהרי ר"י מחלק כו' וצ"ע. וראוי שסומא יברך בלא שם ומלכות כאמור:

**סעיף ז**
להשתדל עמ"א ברכות י"ט ב' יע"ש כבוד הבריות דוחה ל"ת דרבנן:

**סעיף ח**
בתי עמ"א פירש הב"י דוקא בזמן שבהמ"מ קיים וכ"כ מהרש"א ז"ל בח"א שעתה בגלות ל"ש זה אבל בית גאים כו' יע"ש:

**סעיף ט**
בתי עמ"א זה לפי' הב"י באות ח' ולב"ח כו' עי' אות ב':

**סעיף י**
חזר עמ"א ועיין אות ז' ואפשר תוך ל' אף כשבא בכבוד יותר אין מברך ושם לאחר ל' להתבטל מלימודו או לתוך ל' עסי' ריי"ח במ"א אות ד' אימתי מברך:

## סימן רכה

**סעיף א**
אומר עמ"א הטוב במקום שהחיינו אין לומר וצ"ע בבנו שחביב עליו ויש לו אשה למה ל"ש הטוב ומטיב עסי' רכ"ג סא"ב ובט"ז ב'. ועא"ר ב' ראיה מגמרא נ"ח ב' ר"פ ודי"ה

בריה דר״י כו׳ ברכינן תרתי חלק מחכמתו ושהחיינו אף שהם שנים נהנים. ומסתברא דכל ברכת שבח והודאה א׳ מוציא חבירו ויראה כשנתחייבו שניהם הא לא״ה לא דאיך יברך לחבירו שהחיינו על שמחת הלב והא אין שמח גם י״ל דכה״ג לא מחויב מטעם ערבות מקרי דאין זה חובת הגוף גם י״א דכל הנך רשות עי׳ ר״ה כ״ט ועסי׳ ר״ג:

**סעיף ב**

מחיה עמ״א ואם חכם אומר תרתי ועי׳ אות א׳ ואין חילוק בין איש לאשה עב״י ולבוש ובא״ר אות ג׳ ולא הבינותיו וכנראה שהוא אוהבה אף ערוה עליו מה בכך שאוהבה כך מברך:

**סעיף ג**

שלא ראה עמ״א אף דעתה רואהו מ״מ כיון דלא נעשה אוהב לו כ״א ע״י אגרת אין אהבה כ״כ וליכא שמחה עתה כ״א בדש ביה. משא״כ ילדה אשתו והוא היה במד״ה וראוהו עתה מברך שהחיינו או מחיה המתים דודאי יש לו שמחה בוולדו:

**סעיף ד**

בר מצוה עמ״א טעם הסעודה עא״ר אות ד׳ דגדול המצווה ועושה יע״ש:

**סעיף ה**

מעונשו עמ״א ועא״ר אות ד׳ ברבה פ׳ תולדות מבואר בל״ח ומ״א שהאב חייב לחנכו עד יג״ש. והנה למה לא יברך בנקיבה יב״ש וב״ש לפי׳ הלבוש דבנים קטנים נענשים בשביל אב ל״ש זכרים ונקיבות ולמ״ד חינוך י״ל דאין מחויב לחנך בתו קטנה עמ״א שמ״א א׳ גם למ״ד מחויב אין בה כ״כ מצות שמחויב לחנכה בקטנותה ואם משיאה לאיש בקטנותה קנין אישה הוית ואין נענשה בשביל אביה. ובאשה שנעשה בנה בר מצוה היא אין מחויבת לחנכו עמ״א שמ״א ואפשר אין הבן נענש בשביל חטא אמו והכין מסתברא ודאי דכתיב פוקד עון אבות כו׳ וברי״מ פ״ו מה׳ תשובה ה״א בניו קטנים כקנינו הם וכתיב איש בחטאו ימותו כשהוא איש והיינו בין זכרים ונקיבות אצל האב יע״ש בזה:

**סעיף ו**

שהחיינו עמ״א עירובין מ׳ אקרא חדתא שהחיינו רשות לא מיבעיא עב״י ובא״ר ו׳ הביא מחלוקת שי״א באכילה ודאי חובה:

**סעיף ז**

עד עמ״א ויראה דמברך תחלה שהחיינו קודם שיברך על אכילה דבראייה ראוי לברך א״כ ברכה זו קדמה ומיהו אם בירך ברכת אכילה קודם ואח״כ שהחיינו אין זה הפסק דהוי כגביל לתורי שי״א דחייב לברך באכילה שהחיינו עיין אות הקדום ואם אוכל מעט ואח״כ מברך אפשר דנמי נכון הוא ומ״מ לכתחלה ראוי לברך שהחיינו קודם אכילה:

**סעיף ח**
עד שנגמר עמ"א הר"ב כתב אע"פ שכתבו המחבר בס"ז י"ל דקמ"ל אף פול הלבן לא עד תשלום כוי דלית בוסר פה"א ופול הלבן פה"ע ואף שכתב המחבר וה"ה שאר פירי קמ"ל הר"ב כן. וא"ר אות ח' דאם בירך בבוסר חוזר ומברך כשיגמור (כמ"ש המ"א) וזה אשמעינן הר"ב לומר שאם בירך בראיה לא הפסיד הברכה דאין מברך באכילה הא קודם גמר פרי הפסיד ומברך אחר שנגמר. ויש לכוין דברי המ"א כן. ועסי' ר"ב במ"א ד' ובמחבר ודאי אין נודע שיעור פול הלבן אלא דאם בירך כפול הלבן תו לא יברך אח"כ דספק ברכות לקולא:

**סעיף ט**
ואם עמ"א וספק ברכות לקולא אי שייך בשהחיינו עב"ח בסימן כ"ט דאם אומר אשר קדשנו וצונו וגם שמח שהחייהו ה' משמע דמברך בספק כמו רשות ולדידן להלכה נראה דאין מברך בספק. עמ"ש בפתיחה להלכות ברכות מזה. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף י**
אם בירך עמ"א קירשן שחורות ואדומים משמע ג"כ דמברך שהחיינו כמו תאנים שחורות ולבינות ויש למעט בספק ברכה וכ"ש למ"ד רשות ממש ובכל ספק יש תקנה שיקח עוד פרי חדש אחר ויכוין על שניהם ועא"ר מזה ועי' אות שאח"ז. פ"מ ח"א סי' ו' הקשה וי"ל מר"א ב' מינים ור"ע מיקל בדרבנן ומ"מ ב' מינים לזמן ירושלמי וא"ה יבואר:

**סעיף יא**
אינו עמ"א ויקח פרי אחר ויכוין להוציא גם את זה:

**סעיף יב**
שאינו עמ"א. וכמיהין אין לברך שהחיינו דמאויר גדילין גם אין להם זמן קבוע עא"ר אות י"ג ומ"א י"ד:

**סעיף יג**
ב"פ בשנה עמ"א ברכות ל"ז ב' ד"ה היה ואף רש"י דפי' שם בכהן שלא הקריב מעולם יודה בכאן:

**סעיף יד**
שאין עמ"א עא"ר י"ג בשם הפרישה דצנון ומיני לפתן (כמו מייארי"ן ריב"ן) מברך שהחיינו יע"ש:

**סעיף טו**
ותקפ"ח עמ"א ועא"ר אות ט"ו וט"ז וי"ז יע"ש:

**סעיף טז**
הקטע בידיו רש"י ברכות נ"ח ב' דתנא חיגר משא"כ בעלמא קטע לחוד ברגליו הוא. ויכול להיות הקיטע מברייתו:

**סעיף יז**
דקות עמ"א לא זומי"ר שפערנגלין עא"ר אות י"ח וי"ט סומא בשתי עיניו:

**סעיף יח**
על עמ"א וכ"כ הט"ז אות א' גם כן יע"ש:

**סעיף יט**
מל' עמ"א עמ"ש בט"ז דלא קשה על המחבר בזה:

**סעיף כ**
אפילו עמ"א ברכ"ט ס"א דבקשת אסור להסתכל ביותר ומברך עליו בראייה מועטת ה"ה כאן בעכו"ם כן:

## סימן רכו

**סעיף א**
ואם איחר כו' היינו שנגמרו הא לא נגמרו עדיין מברך וכ"מ בלבוש שכתב דכבר הוקבע ברכה לכל פרי שהחיינו בראייה ופה"ע כו' ומבואר ברכ"ה ס"ז דאין מברך שהחיינו עד שיגמר הפרי ועב"י וב"ח ופרישה ועא"ר ב' ומשמע פרח הא עלים לחודיה לא וברי"מ פ"י לשדות או גנות וראה אילנות פורחות הא זרעוני גינה לא:

## סימן רכז

**סעיף א**
בזעף עמ"א ואין אנו יודעים לכן לא יברך כ"א בזעף עי' בספר חמד משה מ"ש רעם וברק כא' עא"ר ד' אין רעם בלא ברק אלא שלא ראה הברי"ק וי"ל ברק בלא רעם. ומ"ש א"ר לברך שניהם עמ"ב על ברק וכחו על רעמים ומ"מ למעט בברכות עדיף סימן לידע שאין זה זעף:

**סעיף ב**
תוך עמ"א ואף ביוצא מבית הכסא אע"ג שלא נגע יטול ידיו מ"מ משום הברכה יכול לברך בלא נט"י כי אין הנטילה רק משום ר"ר עשה צרכיו ונטילת ידים ושמע ברק יברך קודם א"י א"ר אות ו':

## סימן רכח

**סעיף א**
הים עמ"א וכ"כ בפרישה והגיה בתשובת הרא"ש, וים אוקיינוס אע"פ שמקיף כל העולם ל"ש מלא עולם כמו בזיקים ועוד דהים אין משתנה מכמות שהיה תחלה עא"ר. וברי"מ

פירוש המשניות כתב אין הלכה כר"י ובחבורו פ"י הלכה ט"ו מה"ב פסק כר"י דאין חולק ודוקא מל' לל' יום וכן הים כן משא"כ זיקים מברך כל פעם שמשתנים:

**סעיף ב**
באי"י כו' שעשה עבר במעשה בראשית כ"ה במשנה ברכות כ"ד א' וברי"מ פ"י מה"ב ט"ו ובש"ע כתב עושה בינוני וא"י הפרש בין נהרות עושה מעשה בראשית בינוני אע"פ שקבועין ועומדים כי בכל רגע עומדים באמרו ולמה בים הגדול לא יברך עושה הים הגדול וצ"ע:

**סעיף ג**
כמו עמ"א דנהרות גדולות דוקא והיינו שידוע שהם מימי בראשית אבל נהרות שנתהוו אח"כ אין מברך ועא"ר:

**סעיף ד**
שלא עמ"א ואם ספק אין מברכין א"ר וצ"ע דבסתמא לא נשתנה וראוי לברך:

## סימן רכט

**סעיף א**
נאמן עמ"א עט"ז א' מ"ש שם בזה:

**סעיף ב**
ואסור עמ"א א"י למה תלה הדבר בשל"ה והוא גמרא ערוכה הביאו הב"י בפרק אין דורשין דף י"ז י"ש:

**סעיף ג**
והוא עמ"א בהג"מ פ"י מה"ב אות ע' הביא פי' ב' ג"י בימות הגשמים הביאו הלבוש עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ד**
לכ"ח שנה עמ"א גם אנו ברכנו ברבה זו וברכת הלבנה כה"ג א"י אם העולם נזהרים בה. ועמ"ש אי"ה באות ה' מזה:

**סעיף ה**
בבוקר עמ"א עי' שו"ת משאת בנימין סימן ק"א בכל מחזור קטן י"ט שנים חוזרת לנקודתן ומ"מ לא יהיה בתחלת ליל ד' משא"כ מכ"ח שנה בתקופת ניסן חוזרת בליל ד' כמו שהיה בשעת הבריאה שבד' נתלו המאורות והאריך שם והקשה דאנן פסקינן כרב אדא בתקופות וברכה זו כשמואל י"ש ועי' ברכות נ"ט ב' ברש"י. ומ"ש לאחר ג' שעות לא יברך עיין לבוש כ"כ ג' שעות על היום ועא"ר ב' בשם מי"ט עד חצות ואפשר בלא שם ומלכות. וג"ש זמניות מסתברא. ולאחר ו' נטתה למערב עפי' רש"י ז"ל פסחים מ"ש וחצי שבע ומהרש"ל שם:

**סעיף ו**
מחמשה עמ"א ז' כוכבי לכת עם חמה ולבנה. ב"ה קדוש לבנה בי"ט עסי' תכ"ו וכאן י"ל ואף לא יצויר. עמ"ש בט"ז ועי' עטרת זקנים:

## סימן רל

**סעיף א**
אחר עמ"א ברכות ס"א שהזריעו שניהם בב"א פי' שמא הזריעו בב"א עא"ר א' ובגמרא שם כמה תפלות תוך ג"י כו' יע"ש בזה:

**סעיף ב**
לכרך עמ"א ברכות ס"א עמ"ש בט"ז אות א' מזה אי דוקא אורח או אפילו דר שם ומיהו ברכה לבטלה ל"ש דלית כאן ברכה בשם ומלכות כ"א תפלה עסי' קפ"ח במ"א אות י"א:

**סעיף ג**
וזו עמ"א סובר כי המחבר פסק שזו היא ת"ה ואם אמרה בשחרית יאמר רק על לשלום ולא יסיים ותצילני מאורב וליסטים כו' ובעיר קטנה יאמר יה"ר תפלת הדרך לבד וא"י מה מלמדינו דפשיטא דכרך תנן ועא"ר ועמ"ש אי"ה באות ד' מזה:

**סעיף ד**
בסי' ק"י עמ"א עמ"ש בט"ז וב"ח ופרישה משמע שהסכימו לע"ת אלא המ"א סובר דהמחבר אין סובר כן ואף ביצא מכרך ימתין עד שהחזיק בדרך ויאמר כו' וצ"ע:

**סעיף ה**
לרחוץ עמ"א ברכות ס"א והשתא ליכא הני מרחצאות חמין ויכול לשמור מהם עב"ח:

**סעיף ו**
להקיז עמ"א. מ"ש המחבר בס"ב ברוך השולח ברכה בכרי הזה בלבוש בלא שם ומלכות עא"ר ז' עי' פרישה בתוס' תענית דף ח' הא דאמר כל שאין מדוד יש רשות לשדים ליטול היינו דמצוי בו ברכה מן הפקר וגם הם נוטלים ממנו. אבל מן הבעלים ממש לית להו רשות אפילו באין מדוד יע"ש. עא"ר אות י' בחד"א משמע הקזה דוקא ולא ראיתי נוהגין אף בהקזה שיאמר בשם ומלכות:

## סימן רלא

**סעיף א**
ויהי נועם עיין לבוש שאין נוהגין כן וגם אלהי נשמה אין אומר וברכת התורה עסי מ"ז סי"א דלא הוי הפסק. עסי' ד' במ"א ט"ו דכאן משמע אסור ושם משמע מדת חסידות עא"ר שם וכאן:

**סעיף ב**
בסוד עמ"א לעיל אכל ושתה להנאתו אין משובח פשוט דאין מגונה ההכרח כו' וכאן קמ"ל דג"כ אין מגונה ממנו כו':

## סימן רלב

**סעיף א**
תימה עמ"א תוספות פסחים ק"ז א' ד"ה סמוך וא"כ סוברים ג"כ כר"מ וכמ"ש המחבר ברל"ג דעיקר זמנה לכתחלה מט' ומחצה דנגד מנחה נתקן ולא נגד התמיד ועמ"א שם ב'. ומ"ש בירושלמי כו' הביאו הב"י כאן ובא"ר אות א' מנחה רוח היום מתרגמינן למנח יומא שהשמש הולך למנוחתו למערב ועסי' רל"ג מה שיש לעיין בלבוש אי"ה יע"ש:
יתפללו עמ"א בקכ"ד אות ג' דש"ץ יוצא בקול רם השעה דחוקה או כבוד הציבור עדיף ויתפלל הש"ץ בקול רם ויוצא דיעבד:

**סעיף ב**
הש"ץ עמ"א ובעט"ז שלא יתחילו הציבור עד לאחר האל הקדוש ובע"ץ הביא זה משם הל"ח ואפשר הטעם דמצוה לומר אמן אחר האל הקדוש או דאיך יאמרו כולם נקדש ואם יאמר הש"ץ בנוסח אתה קדוש אין נכון לכתחלה עסי' קכ"ה ס"א ומ"מ אם יעבור הזמן יתחילו עם הש"ץ ויאמרו נקדש ועי' ע"ץ:

**סעיף ג**
להסתפר עמ"א ואפשר לא פלוג ועא"ר:

**סעיף ד**
סמוך עמ"א כן פירש"י שבת ט' ב' בגמרא ועמ"ש בט"ז א' מזה:

**סעיף ה**
למרחץ עמ"א. בלישנא בתרא כרי"ף ור"מ עט"ז א"ב והנה בכולם סתם ולא פירש ובסעודה פירש המחבר ס"ק גם הפך הסדר ובמשנה לא לאכול ולדון. והמחבר כתב לאכול באחרונה (בר"מ פ"ו מה"ת ה"ה שינה הסדר לגמרי יע"ש) ולמ"ש הט"ז אות ב' א"ש דהנך סתמן כפירושן בין גדולה וקטנה אסור ואם התחילו אין מפסיקין אף בגדולה משא"כ סעודה קטנה אין מפסיקין הא גדולה מפסיקין ומלת אפילו אאין מתחילין כו' ועמ"ש באות ו' עוד מזה:

**סעיף ו**
לבורסקי עמ"א כפירש"י שם ויטריח ויצטער אבל הר"מ ז"ל שם פי' דיתקן עכ"מ שם בזה מ"ש ה"ה לכיוצא בזה שיש לחוש אבל שאר מלאכות שרי אפילו הגיע זמן מנחה קטנה שרי ועסי' רל"ה ס"ג בק"ש מצוה מיד בצה"כ וכתב הלבוש זריזין מקדימין ועמ"א שם ט' אסור מלאכות הנזכרות ברכ"ב היינו אסור וזה מצוה מן המובחר ובתפלת המנחה

אף מצוה ליכא דכ"כ דמאחרין עדיף טפי כמ"ש הב"י כאן מצוה עם דמדומי חמה ועסי' רל"ג ועיין לבוש כאן ומיהו זה להמחבר ור"א אבל לרא"ש וטור משמע קצת דזריזין עסי' רל"ד ויש לדחות דאף להם מצוה להתאחר ועי' רש"י שבת ט' מ"ש ויעבור זמנה לא משמע כן ועמ"ש באות מ' אי"ה מזה ובחידושי הארכתי:

**סעיף ז**

ולא לדין עמ"א גמרא שם לל"ב שבת ט' ב':

**סעיף ח**

סעודה עמ"א העלה במקום שאין ציבור כגון יחיד בכפר או שאין הולך לבהכ"נ ומתפלל בביתו אסור ללמוד משהגיע זמן תפלת שחרית או ערבית אבל חצי שעה קודם מותר ולא אסור אלא בד' מלאכות ואכילה ולפ"ז בתפלת מנחה הדר בכפר והגיע תחלת שעה י' אסור לו ללמוד עד שיתפלל מנחה תחלה וכ"ת ק"ש ד"ת תפלה דרבנן הא בורכא דהמעיין בב"י פ"ט כתב בשם רבינו יונה מי שמלמד לאחרים שרי דרבינו הקדוש היה קורא ק"ש ואח"כ מתפלל יע"ש וערש"י ברכות ד' ב' וה' ב' יע"ש בזה. ואי"ה בתל"א במ"א אות ה' וח' יבואר עוד:

**סעיף ט**

ואם עמ"א דבהא הלכה כריב"ל ועפירש"י שם דיעבור הזמן משמע מצוה מיד לא לאחר עמ"ש במ"א א' ואות ו'. ואף שאין הכרח לומר כן כרי"ף סתמא הכין הוא דב' לשונות כריב"ל בהא ועלחי"מ פ"ו מה"ת. ואף דריב"ל אמר כיון שהגיע זמן מנחה כל סמוך למנחה הגיע מקרי ואם התחיל אז מפסיק ועי' טור וב"י:

**סעיף י**

אם עמ"א דלבטל מצוה דרבנן אף אם התחיל בהיתר פוסק:

**סעיף יא**

להפסיק מי"ד עמ"א מלת מיד אף יום גדול הואיל ונמשך סעודה עד הלילה לא מהני שיאמר אפסוק אח"כ בתוך הסעודה וערש"י סוכה ל"ח א' ד"ה הא דאיכא שהות יגמרו סעודתן וליכא שהות תמשוך עד שתחשך מבואר כן:

**סעיף יב**

משיטול עמ"א גמרא שם וכ"כ בטור. ויראה סעודה אף בלא פת כל שקובע למיני מזון מה' המינים וכדומה אסור ועס"ג וצ"ע:

**סעיף יג**

דסעודה עמ"א כל"ק שם ומ"ש מודה מבואר כן לר"ת ולרי"ף אין מבואר כ"כ עמ"ש אות ט' מזה יע"ש:

**סעיף יד**
וי"א עמ"א דעת בעל המאור דלית הלכתא לגמרי כריב"ל ומיתוקמא מתני' דלא כתרתי לישנא אלא סמוך למ"ק אף ס"ק אסור והתחילו אין מפסיקין אף לס"ג ולית ליה שכרות עט"ז ב'. ודי שיטות יש ריי"ף ור"מ כל"ב וקיי"ל כריב"ל סמוך למ"ק אם התחילו מפסיקין ור"ת ג"כ כריב"ל וכל"ק ובעל המאור פוסק דלא כריב"ל ומוקי מתני' בסמוך למ"ק אין מתחילין ס"ק ואין מפסיקין אף ס"ג ור"י בטור ג"כ דלא כריב"ל וס"ק מותר להתחיל סמוך למ"ק ומתני' בס"ג במ"ג כל"ק דרב אשי אמר כן ומנהגינו ס"ג במ"ג שרי וס"ק במ"ק שרי דלא כבעל המאור (לדידיה ס"ק אסור במ"ק להתחיל) ודלא כר"י דלדידיה ס"ג במ"ג אסור ונתן הר"ב טעם דקורין כו' אבל ממ"ש בט"ז י"ל דר"י בטור סובר דקיי"ל כריב"ל דהתחילו במ"ק מפסיקין ומש"ה מוקי לל"ק למ"ג וס"ק סמו"ך למ"ג שרי דריב"ל משהגיע קאמר הא סמוך מתחילין ומפסיקין כשהגיע מ"ק ולא מוקי במ"ק והתחילו אין מפסיקין עד זמן מ"ק דאין מפסיקין משמע אף הגיע זמן ובמ"ג אין מפסיקין משהגיע זמן מ"ג ובחידושי הארכתי ועי' נ"ץ:

**סעיף טו**
סמוך עמ"א עמ"ש באות י"ד. ומ"ש שכרות עט"ז אות ט':

**סעיף טז**
והשעה עוברת עמ"א באות י"ד. ומ"ש סעודת שבת עב"י הרבה בני ביתו צ"ע. והיינו להמחבר אבל למי שנוהג להקל כו'. ועט"ז ד':

**סעיף יז**
כביצה עמ"א ועכ"מ פ"ו מה"ת ה"ד הביאו הא"ר אות ז' סותר לכאן יע"ש בזה:

## סימן רלג

**סעיף א**
ולמעלה עמ"א אין מוכח כ"כ די"ל מו' שעות ומחצה יצא ידי מצוה כתקונה דרק מצוה מן המובחר לאחר עד מ"ק ומתחלת ז' דיעבד יצא משמע דלא יצא ועמ"א פ"ט אות ג' וברל"ב ריש הסי' ואי"ה באות ב' אבאר עוד:

**סעיף ב**
ועיקר ועמ"א מ"ש מו' ומחצה לי"א כן אבל רוב פוסקים הסכימו מתחילת ז' מ"ה זמן שחיטה וכמ"ש באות א' דבאמת זמנה מתחלת שבע ומשנה מפורשת פסחים ס"א א' שחטו קודם חצות פסול ואחר חצות כשר וכ"מ הר"מ ז"ל פ"א מק"פ ה"ד ופט"ו מה' פה"מ הי"ב וכתיב ביי בין ערבים כמו בתמיד:

**סעיף ג**
ומשערין עמ"א בתה"ד סי' א' ונ"מ טובא בין תה"ד להלבוש ובתמ"ג לענין חמץ ליכא כ"א שיעור מועט יע"ש באות ג'. ומ"ש דהלבוש כוונתו בסוף השקיעה באמת בסי' רס"ז ס"א ביאר בפי' הלבוש דמזריחה עד תחלת השקיעה חושבין יב"ש זמניות ויש זמן גדול ועא"ר כאן אות א' ואות ד' יע"ש:

**סעיף ד**
שעות זמניות עמ"א ובסי' א' אות ד' לחצות יב"ש הוי לילה ולא יותר וממילא בקיץ יאמר חצות אחר ו' שעות מתחלת הלילה וכן בחורף כל שעה חלק מכ"ד מעל"ע משא"כ לשאר דברים הכל זמניות וחושבין הלילה הן קצר או ארוך יב"ש וכך היום:

**סעיף ה**
לעולם כחד עמ"א לא לעשות תרי קולי דסתרי אהדדי:

**סעיף ו**
ולמעלה עמ"א ברל"ח אות ג' וע' כאן אות ג' ואי"ה ברל"ה אות ג' יבואר עוד בזה:

**סעיף ז**
דהיינו עמ"א בחידושינו פרק תפלת השחר כתבנו הא דאמרינן דם נפסל בשקיעת החמה אי תחלת שקיעה או סוף שקיעה ומ"מ עד צה"כ קשה ול"ד אלא מעט קודם עסי' רס"א:

**סעיף ח**
עומד עמ"א סתם ידים כשירות לברכה ופוסלת לתפלה ועא"ר ז' מיקל כ"ז שהוא בבהכ"נ אע"פ שמוכרין מצות א"צ ליטול שנית:

## סימן רלד

**סעיף א**
אין עמ"א דלא כט"ז א' ובכ"ה אות ג' יע"ש מ"ש בשם פסקי מהרא"י ופי' בו אם נמשכה כו' היינו אם התפלה כלתה ביום רק א"מ אי אמרת תחנון נמשך עד הלילה אין לומר קדיש תתקבל בלילה אבל אם תפלת ח"י נמשכה בלילה אומרים תתקבל דלא מפסיק יום כו' ונעילה ביה"כ אריך למיעבד הכי או לסיים א"מ בעוד יום או לסיים תפלת ח"י בלילה ולומר קדיש ועי' סי' תרכ"ג בט"ז ומ"א. ועא"ר ולמ"ש א"ש אלא שיש לתמוה דבפסקי מהרא"י נ"ט הובא בב"י כאן קאי למי שלא התפלל מנחה דמתפלל ערבית ב' שלא יאמרו אשרי וקדיש אחר תפלת ערבית קודם תשלומי שניה אע"ג דתפלה בכל יום ג"פ בן עוה"ב אין לו תשלומין וע"ז קאי התם אף מקצת הציבור התפללו מנחה ביום ור"ל שלא אמרו אשרי כי היה שעה עוברת אפ"ה אין אומר בשבילם אשרי וקדיש דסד"א דאשרי שייך למנחה ולזה יש תשלומין קמ"ל אבל לא קאי כמ"ש המ"א וצ"ע בזה. והמחבר פסק בס"ב כריב"ש ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ב**
קודם עמ"א ועט"ז אות ב' ואי"ה שם יבואר בזה:

## סימן רלה

**סעיף א**
מ"ש עמ"א עתוס' כ"ו ב' ד"ה יעקב כו' פג"ה ודף ב' ד"ה מאימתי ולרש"י י"ל חילוק בין ק"ש לתפלה ובע"ת מסתמא גם הברכות יע"ש ב' שעו' קשה דלרש"י רק שעה ורביע: קטנים עמ"א השמיט הגי' עמ"ש בט"ז מזה. עסי' תקס"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
וקורא עמ"א בסימן ס' ס"ד מצות צריכות כוונה וברס"ז אות ב' ובסעיף ב' אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**
מקדימין עמ"א בתה"ד סי' מ' עמ"א רל"ג ג' וכ"ה ברס"א דסוברים כרא"ם דתחלת השקיעה הוי לילה ואלף ות"ק אמה קודם תחלת השקיעה ביה"ש ראוי לקבל שבת בעוד יום גדול ועי' לבוש ומ"ש לחלק בין ק"ש דלא מיחזי כיוהרא ובין תפלה בלבוש נתן טעם אחר להוסיף בתפלה צריך זהירות כבסי' ק"ז משא"כ בק"ש כקורא בתורה. ומ"ש יגמור הברכות ואפשר אף הק"ש ויכוין כקורא בתורה:

**סעיף ד**
להתחיל לאכול עמ"א ותרצ"ב לענין מגילה במ"א ז' ובתה"ד סובר דמגילה דברי קבלה כד"ת דמי וגם כל המצות נדחין מפניה (ביש שהות) ושם היקל המ"א בטעימה: **מ"ש** בש"ע אם התחיל אחר שהגיע זמן ק"ש מפסיק חצי שעה קודם הגיע מקרי ומפסיק מיד אע"ג דלא הגיע עדיין ממש רק חצי שעה קודם מפסיק באותו חצי שעה ואי"ה בט"ז יבואר עוד. וז"ש קודם י"ל חלק מכ"ד לא זמניות ול"ד לחמץ ושאר דברים וצ"ע קצת בזה:

**סעיף ה**
מפסיק עמ"א דכל ד"ת מפסיק ובמגילה נמי פוסק דהוי ד"ק ועדיף מכל המצות הא התחיל בהיתר אין פוסק:

**סעיף ו**
צריך עמ"א בסי' קס"ו אות ב' במ"א יע"ש מש"ה כאן הוי בדיעבד ומפסיק:

**סעיף ז**
להפסיק עמ"א דמעריב חמור ממנחה לענין נטל ידיו ברל"ב סוף סעיף ב' ועי' שבת דף ט' וי' ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ח**
ואם עמ"א כל שיודע שתמשך סעודתו עד הלילה אפי' התפלל מנחה והתחיל לאכול קודם חצי שעה לצה"כ דהוי התחיל בהיתר מפסיק מיד דהוי התחיל באיסור שתמשך עד תוך הלילה עסי' רל"ב אות י"א:

**סעיף ט**
מיד עמ"א ודאי עיקר מצותה מן המובחר לקרות מיד כצ"ה אלא דלא מיקרי עבריינא אבל אותן המלאכות האסורות במנחה גם כאן אסורות ומיקרי עבריינא:

**סעיף י**
חצי עמ"א ועב"י ואי"ה בט"ז יבואר עוד בזה:

## סימן רלו

**סעיף א**
כתוב כו' עמ"א מ"ש תמיד ימלוך בטור עי' ט"ז אות א' מזה ועי' אות ד' מלת תמיד אי שייך למטה או לעיל יבואר שם אי"ה בזה. ומ"ש בשם הב"ח עב"ח ופרישה אמת ואמונה קאי גם על העתיד ומ"מ עיקרה על העבר נתקנה יע"ש עב"ח סי' ס"ו וא"ר ד':
צורך עמ"א ובערבית מכריז אבל בשחרית לא דמסמך גאולה חובה בשחרית ואע"ג דטול ברוך לא הוי הפסק דיעבד הא לכתחלה לא יפסיק עסי' קס"ז ס"ו בהג"ה ועסי' קי"ד א' בט"ז דמש"ה בשחרית א"א להכריז יע"ש:

**סעיף ב**
נהגו עמ"א וכ"כ הט"ז אות ג' ומה"ט אפשר כיון שכבר התפלל חובה רשאי לעמוד. ומ"ש הושיענו כו' ולא ה' אלהי כו' שלא להיות יותר מי"ח אוכרות עא"ר אות ה':

**סעיף ג**
יתפלל עמ"א וכ"כ המ"א והוסיף קצת חדא דאפי' תימא שזה מיקרי עכ"פ בשעה שהציבור מתפללין אע"ג שזה מנחה וזה מעריב מ"מ תפלה עם הציבור עדיף ודומה ג"כ לסמיכות גאולה לתפלה דערבית שאין חובה כ"כ:

**סעיף ד**
המלך עמ"א יקרא מלת תמיד למטה וכן במעריב ערבים תמיד ימלוך יקרא תיבת תמיד למטה ובא"ר אות ג' בשם הפרישה תמיד שייך לעיל יע"ש ונאמר כי פדה וגאלו מיד חזק ממנו נו"ן מלאפו"ם ודגושה רד"ק בשרש מן חידוש ורש"י סוטה ל"ה א' אל תקרי לא גרם כי ממנו אין חילוק בין נסתר לרבים בעדם אבל יכול לגרום ממנו קרי ביה ממנו בחול"ם הוא יותר מפורש עב"ש אה"ע ס"ג שלישי אות מ"ו התקבלי גיטך ששלח ליך בעלך מגורשת ממנו במלאפו"ם ממש ומ"מ אפשר טוב יותר לומר ממנו בחולם לבאר היטב ערכין ט"ז באר רחובות שלח והבן:

## סימן רלז

### סעיף א

ואין עמ"א ואפילו התפללו ערבית מבע"י אין נופלין דכבר שויא לילה וכן תשלומין מנחה אין ליפול בערבית לאחר ערבית ועוד דתשלומין לא תקנו כ"א בתפלה ולא בתהלה לדוד כ"ש לתחנון:

**באי"ר** בשם זקנו הגאון שאמר עלינו עם הציבור אף שכבר אמר שיר המעלות בתפלת ערבית אם בלילה אומרים דכתיב ביה העומדים בבית ה' בלילות ובא"ר צידד בזה ונוהגים לאומרו מ"מ כשהוא בלילה יע"ש:

## סימן רלח

### סעיף א

אמרינן בפרק הדר עמ"א הקשו תוס' הא אמרינן לא איברי לילה אלא לשינתא ותי' בלילות קצרים כו' ומ"מ מעט ילמוד קודם שינה ודומיא דלא איברי אלא לגירסא דצריך ג"כ לישן פרישה:

ישלימנו עמ"א ועי"ד רי"ג ס"ב ורי"ד ס"א יע"ש ואם לא משלים בלילה מעוות לא יוכל לתקון כי ביום של אחריו מחויב בפ"ע:

## סימן רלט

### סעיף א

פרישה עמ"א אם קראה מבע"י צריך שיקרא ב' פרשיות על מטתו לצאת בה וי"א יצא מה שקרא בב"ה:

### סעיף ב

ומברך עמ"א הקשה דכפי הנרא' לר' זעירא דקרי עד דנשתקע בשינה ק"ש באחרונה סובר דק"ש ג"כ משום שמירה וא"כ המפיל קודם לכל אבל המחבר שכתב קורא ומברך משמע שמע בראשונה משום ד"ת סמוך לשכיבה על משכבכם (על בסמוך) ואח"כ המפיל ומזמורים ויהי נועם וה' מה רבו צרי כריב"ל בש"ס דילן שבועות ט"ו עב"י וגני דכל לשמירה לא הוי הפסק וא"כ איך לא כתב הר"ב וי"א דקורא וחוזר וקורא ק"ש עד דגני כר' זעירא ולהמחבר אומר פסוק ויהי נועם עד דגני כריב"ל ועא"ר ג'. ומ"ש המ"א שלא נהגו הנשים לאומרה כתב א"ר אטו נשי כו' וי"ל דסוברים דמשום תורה ונשי לאו בני לימוד תורה וברכת הטפיל הוי שהז"ג ונהגו הנשים האידנא לאומרה:

**סעיף ג**
סמוך עמ"א עא"ר אות ג' ברכת המפיל אע"ג בסוכה אין מברכין שמא לא ישן כאן מברך על מנהגו של עולם כמו הנותן לשכוי בינה ומאיר לאישון בת עין ע"י שינה נתחזק מאור העין יע"ש:

**סעיף ד**
יישן מיד עמ"א דשמירה ותורה יפה שלא להפסיק בין שינה:

**סעיף ה**
כשהיא עמ"א לא הבינותי זה דר' זעירא דקרי עד דמשתקע בשנתיה שוכב על צדו וטירחא מותר הא פרקדן אף בק"ש שלא לצאת י"ח אפשר דאסור ולהרר"י נמי פ"א צריך לקרות שלא על צדו אבל אח"כ כשא"א לישן קורא ע"צ ועד דמשתקע בשינה. ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ו**
חוזר עמ"א ואפשר מ"ש באות ה' דר' זעירא היה לומד ד"ת לא ק"ש אם היה איסור ע"צ לדעת הרר"י ש"מ כל שאין לצאת שרי יע"ש.

**סעיף ז**
יושב בסתר עמ"א שבועות דף ט"ו ע"ד קע"ט בט"ז אות ח' רפואה בד"ת אסור לגוף רק לנפש אבל להגן באדם בריא מותר והיינו באין סכנה דבסכנה מותר אף בד"ת יע"ש ובמשלי ג' ח' רפאות תהי לשרך כו' ולכל בשרו מרפא היינו ממילא כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו אבל אתה אסור לעשות רפואה בד"ת ומ"ש ד"ת לא נתן לרפואות הגוף כ"א לנפש היינו ת"ח בע"ת מתרפא עצמו בד"ת כמבואר ועוד אפשר כי ד"ת אין מרפאין כלל הגוף רק אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה ועוסק בתורה ה' עמו ויסורין בדילין מפני ה' וז"ש כי אני ה' רופאך והבן זה:

## סימן רמ

**סעיף א**
צריך עמ"א עי' אה"ע סי' א' וכ"ה וע"ו מצות עונה מהני מחילתה משא"כ כשלא קיים פו"ר:
הטיילים עמ"א בני תורה ומ"מ אין ת"ח בגמ' וע"ש ועא"ר אות ב' וצ"ע בזה"ז לית ת"ח ומ"מ דלא למיגרי ביצה"ר כו' וגם ע"ד כך נשאה לית חיוב עונה כ"א מליל שבת ללייל שבת וע' ב"ש אה"ע ע"ו א' פי' מה שאמרו בגמ' כגון רב שמואל בר שילת לדוגמא נקיט דהיה מהטיילים אבל ר"ש ב"ש עונתו מליל שבת כו'. ומ"מ צ"ע איזה מיקרי ת"ח לענין זה ובמ"א אות ג' משמע דוקא תורתו אומנתו יע"ש:

**סעיף ב**
ולנים עמ"א הקשה כאן כתב המחבר ולנים הא אין לנים בכל לילה בבתיהם לח' ימים ובאה"ע ע"ו ס"א סתם המחבר בעיר אחרת פ"א בשבוע משמע אף שאין לנין בכל לילה בבתיהם והר"ב כתב וי"א שאם אין לנים בכל לילה בבתיהם לח' ימים ועא"ר אות ב' בזה:

**סעיף ג**
ת"ח עמ"א לא כל הרוצה יעשה ת"ח להפקיע שלא ברשותה אבל ברשותה תע"ב ועא"ר אות א' בעל הטורים פ' כי תצא ושמח כמנין ושמח לבד יוה"כ (שנ"ד ימים) יע"ש עי' אה"ע ע"ו בח"מ וב"ש ג"ד דכשמתחדש להם דבר בלימודם או נשתנה העונה גם הכל לפי מה שהוא אדם בריא יע"ש:

**סעיף ד**
חייב עמ"א וה"ה ביוצא לדרך אע"פ שאין עונתה ומיהו ביוצא לדרך מהני מחילה דידה:

**סעיף ה**
שברשותה עמ"א אם עבר עונה א' שלא ברשותה ורוצה היא שישלמנה עא"ר אות ג' בזה בשם ע"ת והוא הניח בספק:

**סעיף ו**
ויתן עמ"א ויהיה כונתו לש"ש. מ"ש המחבר בס"א מרעיבו שבע משביע רעב ב' פירושים א' בשמשביע במותרות יצה"ר מגרי ביה ביותר ומרעיבו פי' ב' משביע מרעיב הגוף ע' רש"י סנהדרין ק"ז וסוכה נ"ב בא"ר הביא באות ה' יע"ש:

**סעיף ז**
אנוסה עמ"א ע' בטור במ"ש וא"כ רוצה ואינו רוצה (כמשפט יפה יפה הראשון בסגו"ל והשני בקמ"ץ עתי"ט בהא דעושה כו'). לכן יפייס ואח"כ יבעול:

**סעיף ח**
שנואה עמ"א ולאה אהובה בשעת תשמיש היתה או אוהב היה אותה ולא היה נראה ששונא אותה כי איננו אוהבה כרחל יע"ש וכ"כ ז"ל:

**סעיף ט**
תמורה עמ"א ובא"ר ח' בשם בעלי הנפש קודם מ"ת לא נאסרו עדיין בדקדוקי מצות א"נ לא נתעברה בלילה ההוא יע"ש. מ"ש המחבר בני נידוי נדה אע"פ שאין ממזר לא מ"ה ולא מד"ס פגום הוי וי"מ שא' מהם מנודה וה"ה א' מהם אבל יע"ש בטור מ"ש בי"ד דמותר לבא על אשתו כשהיא אבילה ואין יודעת כל שא"י לאו איסורא הוי:

**סעיף י**
מורדת עמ"א ולא הוי אנוסה אפ"ה אסור:

**סעיף יא**
שכרות עמ"א טור ושכור זה א"י כמה כי רביעית לא מסתבר לאסור ועסי' צ"ט ופר"ח שם כי לפעמים שתוי בכלל שיכור ומ"מ מסתברא כאן דוקא שיכור ונתבלבל דעתו כו':

**סעיף יב**
גרושת עמ"א אסור לבוא על אשתו כשהיא ישינה עא"ר אות ט':

**סעיף יג**
ערבוביא עמ"א עי' בטור וכל אלו הדברים אסורים אפי' מעוברת וזקנה אסור לו לעשות כן ובנים פגומים ג"כ ובנ"י ט' מדות אנשי מדות. עי' נדרים כ' ב' ברש"י שם:

**סעיף יד**
חצופה עמ"א טור כלאה שיצא ממנו ישששכר יע"ש:

**סעיף טו**
מחיצה עמ"א ובשט"ו במ"א אות ג' יע"ש:

**סעיף טז**
בית עמ"א שם משותף פעם חדר ופעם בית ממש:

**סעיף יז**
או עמ"א וזכוכית וכלי מהני והוא שלא יהא כליין עמ"ש בסי' מ':

**סעיף יח**
אפי' עמ"א וכל הספרים הן בכתיבה או בדפוס יש בהם קדושה:

**סעיף יט**
ארגז עמ"א ובט"ז י"ד רפ"ב אות ד' חולק ע"ז הביאותיו בט"ז כאן:

**סעיף כ**
כדי עמ"א ברל"ט אות ד' לענין ברכת המפיל ושמע:

**סעיף כא**
מקצר התשמיש עמ"א הכל אם כוונתו לש"ש כמ"ש בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך אפי' העקוב למישור:

**סעיף כב**
היה עמ"א דסינר אין כמו הוא בבגדו:

**סעיף כג**
שאינה עמ"א בלבוש משמע בכעס מותר כל דברי ריצוי אף שלא מעניני תשמיש ובאה"ע כ"ה ס"ב או אם היה כעס כו' היינו נמי אפילו כשאר דברי ריצוי:

**סעיף כד**
אע"פ עמ"א עט"ז אות ב' בזה:

**סעיף כה**
ות"ח. עמ"א. ולאור הנר אף על פי שמאפיל אסור לתלמיד חכם עיין א"ר י"ח:

**סעיף כו**
מאפיל עמ"א דבבית אפל מותר ביום לכתחילה:

**סעיף כז**
ואם עמ"א אי נמי כו' כצ"ל ועא"ר כ"א בזה:

**סעיף כח**
בטליתו שמא יראה קרי עליו מ"א:

**סעיף כט**
יציאה עמ"א ועט"ז אות א' ובפריי שם:

## סימן רמא

**סעיף א**
ערום עמ"א רש"י נדה י"ז עט"ז הביאם הב"י:

**סעיף ב**
עניות עמ"א וה"ה לפני השולחן א"ר בשם רש"א ז"ל:

**סעיף ג**
לבראי עמ"א באשה אסור:

**סעיף ד**
במנא ות"ח יכסה הכלי מ"א ע' סי' פ"ז דעביט חרס ועץ לא מהני כיסוי אם מיוחדים לכך ותחת רגלי המטה באין גובה י' יע"ש:

## סימן רמב

**סעיף א**
לכבד עמ"א מהו הנקרא תבשיל עסי' תקכ"ז סד"ה יע"ש. וסי' רפ"ח ס"ב אם אכילה מזיק לו כו': ובצ"ץ סימן כ"א מכריתות פ"ק ט"ז מרשב"ג שלימד דה' לידות ודאות מביאות קרבן א' ואין השאר חובה כו' יע"ש (יש לי הרהורי דברים בתשובה זו א' התם עשו תקנה בשאו"ת שלא יבואו לקום ועשה יאכלו בטומאה משא"כ כאן לעשות תקנה בשוא"ת לבטל חודש א' פן יבטלו הרבה בשוא"ת. ב' התם יש תקנה להכריז אח"כ לכשיחזור השער למקומו שיבאו השאר משא"כ כאן גם מ"ש בהג"ה יש כח ב"ד בשוא"ת היינו ב"ד הגדול או רוב חכמי ישראל משא"כ ב"ד בעיר א' לא עיין בהרע"ב שלימ"ד לפי שעה שלא כהלכה כמ"ש כאן. והא דלימד שלא כהלכה מן התור"ה קאמר דדרשא גמורה היא זאת תורת להביא קרבן על כ"א וערש"י כריתות שם בספק בקושי התירו ל"ד דהלמ"מ הוא והלכתא כך הוה ועוד דאל"כ איך מביא חולין לעזרה ומיהו י"ל יש כח ביד ב"ד בקום ועשה כה"ג דבריהם ד"ת מלא תסור ואשר יורוך והיכא דאתנו הקילו כמבואר כ"פ ובשורש החי' וכאן התנו שיהא ממש דין תורה והדברים ארוכים

אין עת האסף פה) והנה בדגים ודאי הדין עמו דלאו ד"ת הוה ואף לא דרבנן מאחר דיש לענג במאכלים אחרים. ובהגי"ה בסמוך כתבנו מזה:

**באי"ד** א' אף פחות משליש יוקר יש לעשות תקנה משום עניים. שם דאם תקנו לאסור לאכול דגים כמה שבתות ואי קנה מקודם מותר יע"ש. ועוד סימן א' ב' בקהל יעשו תקנה בשוחט כו' כתב"ש ופריי שם וחולין פ"ק באיברי בשר נחירה שהכניסו לאי"י ואין להאריך:

**כתוב** בספר עולת שבת כו' עמ"א פסחים ס"ח ב' ביצה ט"ו ב' ר"א אמר י"ט או כולו להי' או כולו לכם ר"י אומר חלקה"ו חציי"ו להי' וחציו לכם אמר רבא ה"מ בשבת דבעינן נמי לכם. הנה חלקהו חציו יראה ל"ד בצימצום רק מקצת להי' ומקצת לכם ומ"ע לאכול ורשות בידו רובו להי' או רובו לכם או חצי ממש ור"א סובר מותר להתענות בי"ט (כ"מ שם דאכילה רשות היא או כולו להי' ממש ולהתענות או כול"ו כלומר רובו לכם דהא צריך לתפלה ועכ"פ ק"ש ד"ת ואמר רבא כו' דבעינן נמי"י לכם קצת ואסור להתענות וקשה הא הלכה כר"י לגבי ר"א וכמ"ש בתקנ"ט א"כ מה השמיענו רבא ולזה תי' הע"ש דל"ג נמי"י (עיין פרישה ג"כ הגירסא) ואמר רבא ה"מ ר"י בשבת דבעינן לכם רובו והמ"א הקשה דזה לא יתכן ל"מ לגירסא נמי ואף למאן דלא גרס נמי הפירוש ה"מ ר"א אף דאין הלכה כמותו וכ"ה בטור דה"מ ר"א. וברי"ן ת"ח עונג להם אכילה בשבת מתענגים בהם יותר ולשאר עמא עונג ת"ת אבל אין חיוב דוקא רובו לכם: ועיין ר"מ פרק ששי מהלכות י"ט הלכה י"ו כשם שמצוה לענג בשבת כך בי"ט ובהלכה י"ט משמע דשוין המה. ועא"ר אות וי"ו יע"ש:

**סעיף ב**

שהשעה עמ"א בשבת פרק כ"כ קי"ח א' ועב"ח ומרש"י שם ור"ש פ"ח דפיאה מ"ז משמע במסקנא מוקי ההיא דפיאה כר"ע ומי שיש לו מזון י"ד סעודות יאכל א' ביום ובלילה לימי השבוע ולא יאכל סעודה ג' בשבת אבל הר"מ בפירוש המשנה פיאה פירש דלרבנן אוכל סעודה ב' סמוך לערב במ"ש ודי לו ומוציא הכל ולר' חדקא צריך לומר כר"ע אבל לרבנן דקיי"ל כוותייהו אוכל סמוך לערב כו'. ומחולקין בזה אבל אם אין לו רק מזון ב' סעודות לשבת מודה הר"מ לדינא דלא יטול מצדקה בע"ש ועושה שבתו חול כר"ע. ואין אוכל סעודה שלישית. ומ"ש רע"ג ט"ס ואפשר רצ"א שם כתב מענין זה אם אין לו כדי לחלקם ועט"ז י"ד רנ"ג ב' הקשה על הפרישה ולמ"ש המ"א כאן הם דברי הר"מ ז"ל דלמסקנא לרבנן כדמשני מעיקרא. ועיין ר"ש פיאה כתב מזון שלש סעודות

מוקי כר"ח מג' סעודות מקשה כן אבל ב' סעודות לא מקשה כלום וכ"ת דקשה איך סתם ב' סעודות הא בשבת כו' א"כ לא מתרץ כלום ואין להאריך:

**גם** מה פריך י"ד סעודות חמסרי הויין הא יש לחלקה ודי לסעודה שלישית כזית או כביצה למ"ד קודם חצות יוצא ידי סעודה שלישית ואי"ה ברצ"א יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**לוין** בריבית כו' בהיתר וא"ל ידחה עשה דאכילת שבת ללאו כו' חדא בעידנא כו' ועוד דהמלוה עובר. ומ"ש ב' סעודות מירי ביודע שבליל מ"ש יתנו לו סעודה אף שאין נחלקת בלילה וע' בס' חמד משה יע"ש:

**סעיף ג**

לכבוד עמ"א עשה כלומר דל"ת לכבוד השבת שיהיו לבינים לשבת והמחבר כתב מפני כבוד השבת נתן טעם דוקא חמישי ולא ששי שיהיו פנוים אבל סעודת שבת טוב יותר שיקנה בע"ש עיין א"ז ה' וא"ר אות ט' בזה:

**סעיף ד**

לעשות עמ"א בד"מ כתב כאן הראה לתר"ב ושם פי' הא דרבי חייא מפקד לרב בזיי"ן ימים בשתא אכול היינו זיי"ן ימי החול בין ר"ה ליוה"כ כי ברי"ה חייב לטהר עצמו ולפי"ז בזיי"ן ימי החול שבת בכללן קאמר ואף דעונת ת"ח בשבת יאכל במי פירות עמ"א ר"פ (משמע עונת ת"ח בשבת לא בי"ט עסי' ר"מ ואה"ע ע"ו) ובד"מ פירש דבי"ט לשין בבתיהם והקשה כן א"כ בשבת אין לשין דאל"כ ליכא כ"א ששה ימים דבזיי"ן יום א' שבת והמ"א תי' דרבי חייא הוה מקדש עפ"י ראייה ונשארו ח' ימים ויום א' שבת נשארו ז' ימי החו"ל ממש ואדרבה מוכח מטור דבשבת אופין בבתיהם ולא בי"ט ומש"ה בר"ה הוצרך לטעם חייב למהר ואם יאכל פת שמא יטמא הגוף מדבריהם ובשבת בבתיהם מסתמא בטהרה וזיי"ן ימי החול הוצרך והיינו מקדש עפ"י הראייה ועיין ס' ח"מ ולמ"ש א"ש:

**בד"מ** תר"ב צ"ע במ"ש משכמת ואופה בע"ש בב"ק פ"ב משמע גם בחול כל שצריכה לאפות שתהיה בשחרית שתהא מצוי לעני ועי' ר"מ פכ"א מה"א ח"ה ולד"מ דגרס בע"ש א"כ משכמ"ת משום כבוד שבת שתהא פנוי' אח"כ ובגמרא אמר שיהא מצוי פת לעני. גם מ"ש אע"פ שאין ראיה דבלא"ה היתה אופה מ"מ רואין דאית בי' כבוד שבת מדנקטו ע"ש צ"ע דמשכמת בע"ש דוקא. וי"ל חדא מתורצת בחבירתה דגרס בע"ש ובגמ' אמרו הטעם דשייך אף בחול כפירש"י לשם ולמה נקטו ע"ש ש"מ דרכם היה בע"ש לכבוד שבת ומכינה גם לימות החול או נקט המצוי ש"מ דאות כבוד השבת בזה. וא"כ הר"ב

כאן תרתי קאמר א' כבוד שבת שנית שיהא בטהרה ועתה שאין לנו טהרה מ"מ פת ישראל כו': ואי"ה בסוף הסי' יבואר לענין שומן בלחם שבת יע"ש:

## סימן רמג

### סעיף א

מפני עמ"א. השמות השייכים לסימנים אלו (ר"ל רמ"ג רמ"ד רמ"ה) הם חמשה א' שוכר המרחץ וד"ה וכדומה בין יהיה ריוח או לאו נותן לו מאה זהובים לשנה. ב' חוכר וזה שייך בשדה שיתן לו דבר קצוב מפירות הארץ בין עבדא או לאו (ומרחץ לכאורה ל"ש חוכר דפירותיו הם מעות ועב"ח וי"ל). ג' וארים למחצה ולשליש בריוח וזה שייך ג"כ במרחץ. ד' שכיר יום מישראל שוכר עכו"ם לעשות לו מלאכה במרחץ וכל הריוח של ישראל. ה' קבלנות ששוכר פועל עכו"ם לשנה בכך וכך שיעשה מלאכה במרחץ וכל הריוח של ישראל. ואמנם קבלנות יש בו ב' פירושים א' קובע שכירות לעכו"ם וריוח לישראל או קיבולת וקצת ריוח לעכו"ם כההיא דסי' רמ"ד ס"ו ובט"ז כאן אות ב' ושוכר ג"כ בהבלעה מותר הא פורט אסור כמ"ש בסי' ש"ו ס"ד בהג"ה יע"ש ועמ"א שם אות זיין. והמחבר נקיט משכיר"ו אסור רבותא וסיים דמרחץ לאו לאריס קיימא וכ"ש דלא קיימא לשכירות ושדה אף לאריס קיימא עיין ע"ז דף כ"א ב'. והמחבר סיים ושכר עכו"ם בכך וכך ליום כו' והא אף בקבלנות לשנה לשכור עכו"ם אסור כמ"ש ברמ"ד בשדה וכ"ש כאן וכמ"ש המ"א באות ב' י"ל עדיפא קאמר ואי"ה באות ב' יבואר עוד ודע כל מה דמדינא אסור אף חוץ לתחום אסור וכל מה שאסור מפני מראית עין חוץ לתחום שרי כבסימן רמ"ד ס"א וכ"כ א"ר אות ב' ואות וי"ו:

### סעיף ב

שדה עמ"א וברמ"ד אות ה' לקצור שדהו אם אין אריס אסור ואי"ה שם אבאר מ"ש המ"א דיחשדוהו בשכיר יום לא דמיחזי כשכיר יום עט"ז שם אות ב'. ומ"ש מרחץ אסור מדינא בקציצה ואף חוץ לתחום אסור והיכא דאין ישראל מרויח במלאכת שבת מדינא מותר בקציצה בקבלנות ומ"ע איכא וחוץ לתחום שרי ועסי' רמ"ד אות וי"ו. ומ"ש שאם לא יעשה העכו"ם בשבת יצטרך לשלם לו לא מצאתיו בב"י בשם מהרי"א ואף אם מפסיד העכו"ם ג"כ כל שישראל מפסיד כל הריוח לא אמרינן עכו"ם בדנפשיה טרח דשכר מלאכה מצוי הוא לעבוד וליקח שכר משא"כ כשיש לעכו"ם חלק בריוח אמרינן אדעתא דנפשיה עביד. והב"ח שהקשה מרחיים צ"ע דאה"נ דרחיים אין שרי אלא כשהעכו"ם אריס ונוטל בריוח או אף שישראל מרויח עכו"ם אדנפשיה עביד משא"כ כשכל הריוח

של ישראל ועכו"ם נוטל שכירות המלאכה בקבלנות אסור בכה"ג ועיין ספר תוספת שבת אות ב' ולמ"ש א"ש דברי המ"א ואי"ה בסימן רמ"ד במ"א אות ה' יבואר עוד:

**סעיף ג**

רק עמ"א דעתו כט"ז ב' דשכרם וקנאם חדא הוא ובעינן שלא ישב בה הא ישב בה אף בשכרו מעכו"ם שמו עליו ואסור ובא"ר אות זיין חולק דבשכרם מעכו"ם אף ישב בה שרי ואין להקל נגד הט"ז ומ"א דא"כ היה להר"ב להביא דין תשובת הגאונים ושיש הפרש בין קנאם דבעינן לא ישב בה ובין שכירות ש"מ דאין חילוק:

**סעיף ד**

אותן עמ"א ועא"ר אות ח' מזה ובא"ז אות ב' מזה:

**סעיף ה**

עבר עמ"א בשם הב"ח וברמ"ה ס"א וס"ו. והמעיין בב"ח יראה דשלשה דינים המה מראית עין שכרו מותר ומדינא אסור אף בהבלעה דהוה כשלוחו וכן קבלנות על כל השנה כה"ג אסור (עמ"א ב') וההיא דרמ"ה ס"ו אפו בעל כרחו דלא הוה שלוחו אז דווקא שכר שבת לבד אסור דאסור להנות משכר

שבת משא"כ אפו זמן רב בעל כרחו מותר לקבל שכר שבת בהבלעה יע"ש ואי"ה ברמ"ה יבואר עוד: והוי יודע שבלבוש כתב י"א דקונסין אותו וכן עיקר ולכאורה קנס לא קנסו בנו אחריו או לאחרים ומותר ליתן לצדקה אבל י"ל זה במראית עין משא"כ היכא דמדינא בההיא דבסי' רמ"ה לאו קנס הוה וא"כ אדרבה לב"ח קולא מ"ע אף לדידיה שרי דיעבד: ואי"ה ברמ"ה יבואר עוד:

## סימן רמד

**סעיף א**

עושה עמ"א היכא דנהנה הישראל אסור מדינא כבסימן רמ"ג אות ב' יע"ש:

**סעיף ב**

שאין מכירים הכ"ל עמ"א דקדק מלת הנ"ל אעפ"י שקצת יודעים שרי דג"כ יבינו שקבלנות שרי או יאמרו להם כשישאלו ומש"ה ליכא חשדא דבני ביתו אבל מחובר אסור משום בני ביתו ול"פ עא"ר ב':

**סעיף ג**

ואומר עמ"א עשה כלומר אפשר דלית כוונת הר"מ ומחזי כשכיר יום אלא דיאמר שבאמת שכרו לימים והיה בשלוחו עמ"ש אי"ה באות ב' בזה ועסי' רמ"ג במ"א אות ד' במרחץ יעויין שם בזה:

**סעיף ד**
חצירו. עיין מ״א. דכל מחובר יש לחוש אף לבני ביתו, כמ״ש באות ב׳ בזה. ועיין סימן רמ״ג במ״א אות ד׳ במרחץ, יעוין שם בזה:

**סעיף ה**
לקצור עמ״א ולפ״ז היכא דדרכם בקבלנות ונתפרסם שרי בשדה עט״ז ב׳ מ״ש דמחז״י כשכיר יום הוא לשון הר״ן בע״ז אבל המ״מ פ״ז משבת הי״ד אינו כן אלא דחושדין כמ״ש המ״א וצ״ע:

**סעיף ו**
לאורחים עמ״א הראה לתרע״א בחצר ב׳ פתחים משמע בגמרא שבת כ״ג א׳ דלעלמא לא חיישינן דא״כ מרוח א׳ נמי יאמרו חלוק הבית יע״ש ברש״י א״כ דווקא שבת החמירו וי״ל בדרבנן לא החמירו לאורחים או דנ״ח זמנה בלילה ל״ש עוברים ושבים מש״ה אמר לעוברים ושבים בשביעית הקילו ובס׳ חמד משה הקשה עליו וא״י למה דאורחים דכאן היינו מעלמא שובתים אצלו בכפר בשבת עב״י הביא ב׳ טעמים א׳ דעירו מקרבא ועוד אורחים ובהג״ה השמיט רק אורחים מעלמ״א ממש:

**סעיף ז**
לבני ביתו עמ״א כפי דעתי האדון ז״ל דבר גדול דיבר דר״ן ותו׳ ומ״מ בחדא שיטה קיימי ומ״ש הר״ן דמחזי כשכיר יום היינו דיחשדוהו שאומר שקר ושכירי יום נינהו ועט״ז ב׳ וז״ש המחבר א״י שקצץ ופסק כלומר א״י האמת ואה״נ דבמקום שדרך קבלנות אי נתפרסם ששכר בקבלנות שרי ועסי׳ רמ״ג בט״ז ג׳ הקשה מאורחים לא מכני ביתו והמ״א שם י״ל דבבית דירה אין שכיח אורחים שיבאו לשם (ול״ד לדר בכפר דרך הוא) ובספר תוספות שבת וי״ו שמא לא ידעו כו׳ אין מדוקדק דיחשדוהו שמשקה ומ״ש על הט״ז ואורחים קשיא ליה. ועא״ר ה׳ ולמ״ש הר״ן סובר כן״:

**סעיף ח**
חוץ לתהום עמ״א ולבני ביתו לא יאמר וא״י כלו׳ עי׳ אות זיין מ״ש ברבים ליכא חשדא ובא״ר ה׳ כתב שמא באיסור דרבנן כזה אף ברבים שייך חשדא ובס׳ תו״ש אות זיי״ן הביא מסי׳ תקי״ו בי״ט ג׳ ב״א מיחזי כחינגא ובאה״ע י״ב ב׳ דינים יע״ש משמע אף איסור תורה חיישינן ברבים כל דלא הוה עכו״ם ועסי׳ תקי״ו מ״א אף חצר אסור ובש״א אות נ״ו בדרבנן בחצר מותר ש״מ הטעם דאוושא מילתא והוה כעובדין דחול עיין ביצה י״ד ב׳ ברש״י ומאה״ע י״ב שם שני עדיים י״ל דנושא אותה מחזיק החשדא. או במלחמה דע״א אין נאמן דאומר כדדמי וב׳ נאמנים עיין אה״ע סימן י״ז סעיף נו״ן יע״ש א״כ ב׳ עדים כה״ג לא חיישינן שא׳ אומר שקר כדי לישא והב׳ אומר כדדמי ול״ש רבים לא

חשידי ומיהו א"כ ל"ש אין חוטא בשביל חבירו ותי' האי נכון ושם לדינא י"ל הואיל ודיעבד לא תצא כה"ג אין לחוש וצ"ע:

**נשאלתי** פה ק"ק לבוב מקולין של יהודים ברחוב מפורסם ובשבת וי"ט אי שרי לפתוח המקולים ליתן לאינו ישראל שימכרו בהמות טרישות שקנאום מע"ש הנה משום חשדא שיאמרו של ישראל הוא מוכר בשליחותו יש לחוש ואף בשל רבים ליכא חשדא כה"ג שכ"א מהטבחים יש לו חנות לשם יאמרו א' מהם צוה למכור שלו כו' ומיהו בשבות מכירה י"ל לא גזרינן מראית עין עמ"ש בט"ז א' מזה ומיהו חילול השם איכא שהם ביום חגם מקולים שלהם סגור ושל ישראל פתוח וכמו בית הכנסת כו' ע"כ לא רציתי להתיר כה"ג בפרסום וקצתם אמרו שמנהג להתיר. אם התיר להם אדם גדול בטלה דעתי אבל אם אין כן אין להורות היתר נ"ל: ועש"ך י"ד קמ"א כ"ז מריש ברכות ג' ב' תרי ליכא חשדא ופריצי אסורים עיין אה"ע כ"ב ס"ה א"כ באה"ע י"ב קמ"ל תרי ופריצי דיש חשדא ובפרט יצרא דזנות אין חוטא בשביל חבירו והוי יודע דאפילו ב' נשים הוה רבים ול"ש חשדא בהו וב' נשים דאסורים ליחד באה"ע כ"ב ב"ש ח' שאני זנות דאין אפוטרופוס לעריות וא"כ אין ראיה ג"כ מסי' י"ב שם:

**ודע** דסבור הייתי לומר דהיכא דאיכא לברורי או לא שביק היתרא כו' ברבים ליכא חשדא משא"כ באה"ע סימן י"ב דשמא עיניו נתן בה אף ברבים חיישינן אלא מההיא די"ד קמ"א ומש"ך כ"ז מברכות כו' משמע להיפוך ומ"מ באה"ע סימן י"ב יש תירוצים אחרים כמ"ש בסמוך ואף בתרי וכשידי אי לאו דאין חוטא בשביל אחר אסור ונ"מ ב' עדים אומרים על ב' נשים מאיש א' שמת אם בא אחד לישא שרי ושניהם בב"א או השני אחר האי אסור. ולענין אי שייך מ"ע בשבות מתרע"א משמע אף בדרבנן נ"ח שייך מ"ע ועמ"ש בט"ז ועדיין צ"ע:

**סעיף ט**

לצורך עמ"א צידד במחובר ממש אם אין מפורסם שהוא של ישראל אי אסור נקיבולת משום ל"פ והקשה דברי ע"ש אהדדי דבתחילה כתב במחובר אף אין מפורסם אסור ואח"כ כתב עמ"ש הר"ב וי"א דאם אין מפורסם שרי דלא גרע ממחובר גמור ובא"ר וי"ו משמע שר"ל להמחבר סיתות אבנים אף באין מפורסם אסור כ"ש מחובר גמור ול"א דלא גרע ממחובר וקשה דא"כ היה להר"ב לומר יותר רבותא אף מחובר ממש אם אין מפורסם שרי ובאות י"ג אבאר אי"ה בזה. והלבוש שינה מלשון הגהות רבו כתב ויש מתירין אם ~אם~{אין} מפורסם שסתת בשבת (ולהשקיעם בבנין דעלה קאי) ובא"ר וי"ו דלשקעם דיעבד אבל לכתחילה אסור אף באין מפורסם ורמ"א אף לסתת לכתחילה שרי

כל שא"י אם אבנים של ישראל המה. ובכל בו ה"ש משמע דמחובר גמור נמי כל שא"י אם של ישראל שרי ובא"ר וי"ו כתב דמשמע במטלטלים וצ"ע יע"ש ובאות י"ג אי"ה יבואר ההפרש בין מחובר גמור ובין אבנים לשקעם בבנין ובין תלוש גמור:

**סעיף י**

נכון עמ"א עט"ז ד' הב"ח היקל מדינא אבל נכון להחמיר בקיבולת והמ"א היקל אף שאין להחמיר כלל ומ"ש וה"ה דמותר לשקעם לכתחילה בבנין ומש"ה כתב וה"ה ולא כ"ש ועב"ח. ושם נאמר באינו מפורסם של ישראל שרי לד"ה משמע שסובר דהר"ב אין חולק אהמחבר דמיירי במפורסם יע"ש:

**סעיף יא**

שלא עמ"א מ"ק י"ב בא"ר הוא נמי לא על היינו דאין חולק ומבואר דלאחרים נמי אסור. והוקשה לו ז"ל משכ"ה מי"ד דלאחרים כו' ותי' דא"כ לענין אחרים חמיר כאן ולדינא שם אסור לעצמו הואיל ולטובת ישראל עשאו ובאן קיבולת קיל בזה דנכו"ן ולא מדינא וקשה קצת אבל הט"ז בשכ"ה י"ג בשם הר"ן שגנאי כו' יע"ש ואזיל לישיטתיה באו' ד' דאף סייעיה ושכירי יום רק נכון ובהכרח בשכ"ה משום דגנאי ועא"ר ח' והמ"א חולק על הט"ז בשכירי יום או סייעיה בתיבנא מדינא אסור לכנוס בו. עמ"ש אי"ה באות י"ב מזה יע"ש:

**סעיף יב**

מיהו עמ"א בתקמ"ג מטלטלים לעשות לאחר המועד יע"ש ומ"ש מר זוטרא כו' במ"ק לתי' סייעיה הוה מסייע בתיבנא ולא הוה קיבולת ואיך עשה כן מר זוטרא ע"כ התנה כו' ועא"ר אות ט':

**סעיף יג**

כגון עמ"א לא הבינותי דברי האדון ז"ל כפי מ"ש ברכ"ב יו"ד דהמחבר סובר דהפרש יש בין נקרא שם ישראל עליו היינו ידוע ספינה זו של איש פלוני מדינ"א אסור (היינו מ"ע) ואם אין נקרא שם ישראל ידוע רק יודעין שהיא של ישראל כמו כתונת בכובס דנוכרים של ישראל רק טוב להחמיר י"ל בספינה דנקרא שם ישראל פלוני עליה אף באין מקום מפורסם אסור ואם לשיטתיה שם לא הוה לסתום ובס' תו"ש כתב על הט"ז דנעלם ממנו ברנ"ב ואין ראוי לכתוב כן על אדונינו דוד כאמור ושם בס' הנ"ל אות יו"ד ג' חילוקים במחובר גמור אסור אף שא"י שהוא של ישראל ובאבנים לצורך מחובר בתרתי לטיבותא שא"י ובצינעא שרי הא חדא לריעותא אסור ובתלוש גמור בספינה דוקא תרתי לריעותא אסור עכ"ל ולא ידענא מי הגיד לו כל אלה ומלכוש דאבנים אם א"י שסיתת בשבת שרי משמע אף שידוע שהם של ישראל. גם בכל בו משמע דאף מחובר גמור אם

אין נקרא שם ישראל עליו שרי ואפשר אה"נ דהר"ב אכולה מילתא קאי והמחבר מודה ליה בזה וכתב וי"א לאו לחלוק כ"א שלא נמצא ברוב הפוסקים כן. ויש לצדד בזה היכא שקצץ ועכו"ם בונה בית חדש וא"י ולא נקרא עדיין שם ישראל עליו ובפרט ברחוב שאין ישראלים דרים שם הרואה אומר של א"י הוא ומיהו בשר הבונה בית לישראל אף שידוע הוא שיהיה של ישראל פלוני פשיטא דמותר ואם נבנה בקבלנות מותר לכנוס בו כמ"ש המ"א אות יו"ד וט"ז וד' ושכירי יום אסור אף באין מפורסם ועיין נ"ץ בזה יע"ש:

**סעיף יד**

שיכתוב עמ"א ביאר דעת הר"מ ור"א בפ"ו מה"ש בפ"ו הי"ב כפי דעתו ז"ל ועט"ז ה' יש לפרש בע"א ועמ"ש אי"ה באות י"ו מזה:

**סעיף טו**

ויש עמ"א הוא הראב"ד ז"ל שם ועיין מ"מ שם מ"ש שנלמוד ממ"ק י"ב א' יע"ש בגמרא רבי אומר כו' ואי"ה בתקל"ז יבואר מזה:

**סעיף טז**

לכ"ע אסור עמ"א אף דפשיטא הוא הפרש יש דבשכרו למלאכה מיוחדת יש מתירין אף בע"ש לשלוח אגרת ולכל המלאכות בע"ש אסור ובה' מותר כמ"ש המ"א ברמ"ז אות ט' (די"א ג"ז מותר כמו שצידד בב"י כאן ורמ"ז ואף הרב שכתב כאן לכ"ע אסור משמע דפשיט ליה לא הגיה ברמ"ז ע' א"ר שם אות יו"ד ובתו"ש שם גם י"ל דלאו ודאי הוא שילך בשבת שרי מספק משא"כ כשרואה צריך למחות) אבל שכרו שיעשה תמיד מלאכה פשיטא דאסור ובד' וה' נמי אסור ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יז**

בקבולת עמ"א הראה לרנ"ב ס"ב וא"י למה לא נראה לרמ"ג ובסי' זה בקיבולת שרי. ומ"ש רס"ו אות ג' דלא יבוא לידי איסור תורה יע"ש והסכים לט"ז דאף באין כותבין שרי. ומ"ש כלומר היינו אף דשוכר המכס מתחילה מהשר לא לוקח בחובו מ"מ כששכרו בהיתר הוא ובשבת במציל מעכו"ם כו'. ובש"ז אות כ"ג במ"א המיקל לא הפסיד בשבות דשבות במקום פסידא א"כ בלא"ה מותר באין כותבין ומ"מ י"ל דוקא הפסד מרובה:

**מ"ש** יהודי ששכר המלח יבואר אי"ה באות י"ט מזה באורך:

**סעיף יח**

להשכיר עמ"א מ"ש ליהנות ממלאכה בשבת ברנ"ב ס"ד בהג"ה יע"ש. ומ"ש צ"ע כו' הנה בקיבולת ששוכר הגוי לעסוק במלאכה וכל הריוח של ישראל יש בו ג' תנאים א' שלא היה מחובר שיאמרו שכירי יום הוא ואף תלוש במפורסם של ישראל אסור. ושלא יהנה הישראל ממלאכת שבת שאם לא יעשה היום יעשה למחר הא מרחץ שמרויח אסור

בקיבולת כמ"ש הב"י ברמ"ג בשם מהרי"א הביאו המ"א שם אות ב' ואמנם במשכיר לעכו"ם שיהיה לו חלק בריוח יש בו תנאים אלו **א'** שלא ישכיר רק לשבת דהוה שכר שבת שלא בהבלעה אסור **ב'** שאם הוא דבר שאין דרכו להשכיר אסור כמבואר ברמ"ג. ובמכס כששוכר עכו"ם לעסוק במלאכת המכס והריוח של ישראל והקיבולת שיאמר לו אם תגבה מאה זהובים אתן לך עשרה ואין מזכיר לו יום השבת כלל דמשמע אף בחול אם תגבה כך אתן לך כך א"כ לא הוה שכיר יום וגם לית כאן שכר שבת כלל דכבר שכר מהשר המכס כל השנה עם שבתות בכלל ולא דמי כלל לרמ"ה סס"א יע"ש א"כ יש להתיר (מ"ש השי"ע ומשכי"ר אין מדוקדק ושוכ"ר הול"ל דכה"ג דקדק הב"י ברמ"ב אם היה משכירו שוכרו כו' ובלבוש כאן תיקון ושוכ"ר כו' יע"ש) אבל להשכיר לעכו"ם וריוח של עכו"ם וישראל נוטל מעכו"ם שכר שבת שלא בהבלעה אסור ולא נראה לו לחלק בין ה"מ למועט (עט"ז ו') אבל הא ל"ק ליה דבר מפורסם אסור מ"ע י"ל דכאן המכס ומטבע של המלך ל"ש זה כבסימן רמ"ג ס"ב בהג"ה יע"ש ותי' דכאן קונה ממנו המכס ל"ש שכר שבת דהוה כקנה סחורה ול"ד לתנור ובאמת יש לע' מסי' ת"ן אות י"ב שם ובט"ז אות ו' דהוה דבר שלב"ל כתבתי שם מדין הפקר יכול לסלק עצמו עכ"פ מדבר שלב"ל ועוד להפקיע איסור בכל דהוא ניחא ליה ומ"ש המ"א שם למכור היורות ג"כ הוא שלא יהיה נהנה מקיומו של איסור דישרוף היורות בלא משקה גם אחר הפסח ניחא ליה בבלע וע' תו"ש אות י"ו וי"ז ולע"ד כמ"ש:

**והנה** בתשובת רש"ל סימן ק' הביאו המ"א באות י"ו דעת השואל במלח ששוכר עבדים לשנה דקיבולת זה לא מהני שמרויח מלאכת השבת והרש"ל כתב שכוונת השואל הוא ממרדכי הביאו הט"ז ו' ושם נאמר שקובע בשבת משא"כ במלח ששוכר כל השנה וכמ"ש רש"ל דמה"ט הוה קיבולת גמור ובמכס לאו קיבולת גמור יע"ש משא"כ לדידן כמ"ש הב"י בשם מהרי"א ברמ"ג וזה כוונת השואל אסור במלח אם נאמר לחלק בין פסידא לפסידא וכמ"ש רש"ל שם והט"ז כאן ומש"ה האדון ז"ל באות י"ז שינה מלשון רש"ל ואפילו קיבולת הדומה למכס שרי כאן דגם במכס שוכרו למלאכה גמורה לכתוב ומש"ה הקדים דברי הב"י בכותב ואפ"ה שרי ה"ה כאן ומה שציין רש"ל בתשובה שם נזכר ענין זה ומ"מ לאו כדבריו ממש וכן דרכו לפעמים וע' תו"ש אות י"ו ונ"ל כמ"ש:

**סעיף יט**

דינו עמ"א דאפילו כסף מותר ליתן קודם שבת ועס"י רמ"ג ס"ג בהג"ה וע' תו"ש אות י"ח כתב דהמג"א זיכה שטרא לבי תרי וא"י מה הוא דהמג"א באות י"ח כתב דקיבולת שרי מדינא ולא חיישינן למ"ע כתב דשל שר הוא ואין להאריך:

**סעיף כ**
במלאכתו עמ"א בסימן ש"ז אות ל"ג ועט"ז כאן אות זי"ן ומ"ש אם שרי לישראל לקבל בעצמו היינו בראוי לאכול חי והיינו בדרך ארעי ומ"מ אסור:

## סימן רמה

**סעיף א**
תנור עמ"א תוס' ע"ז כ"ב א' ד"ה לא כר"ת דלא כר"י. והמחבר פרט ה' דברים ושד"ה ותנו"ר לאשמעינן איסורא בתנור והיתרא דהתנו בשדה ורחיים של מים י"ל אע"ג דרבנן (עמ"א רנ"ב ד') ומרחץ א"י למה מזכירו ועב"י וברי"מ ה"ש פ"ו ומ"ש שאם אין עושין כלום היינו שמי שאופה בו מסיק התנור ואופה ונותן שכירות בעד התנור הוה כעכו"ם ויהודי שיש בהמה בשותפות שהבהמה עושה המלאכה שהביא הב"י בשם ריב"ש דאף דלא התנו שרי בהבלעה ומ"ש וכ"כ הר"ן וכמ"ש בהג"ה היינו דאם בחול שניהם מתעסקים יחד לא יום נגד יום שרי ואין נראה כשלוחו ה"ה כשאין עוסקים כלל דינא הכי. ומ"ש דאל"כ אפילו התנור ליתסר באי"ר א' הגיה אפי' התנ"ו ליתסר ולא הבינותי דהתנו הוה כאילו הבהמה קנויה לעכו"ם בשבת וכן התנור והמ"א ז"ל פירש הטעם דאין מוטל על ישראל המלאכה. וע' אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
אם עמ"א ובס"ב מירי בסתמא חולקין בשוה ולא הזכירו מלא לי באי' בשבת מה שחסר בשבת דלא כט"ז ב' ושם ביארתיו ולכאורה סבור הייתי לומר כשהתנו מעיקרא כן וגם אח"כ באו לחשבון כן אסור ובס"ב התנו סתמא וכמ"ש הב"ח בי"ד רצ"ד כמ"ש באורך בט"ז ב' וב"י בשם תשובת הגאונים בהכי מירי אבל מדכתב הראב"ד והוא סובר אף התנו סתמא כל שבאו אח"כ לחשבון אסור עב"י ומ"ש דאי עכו"ם שלוחו כ"ה ברש"י ע"ז כ"ב א' ד"ה מותר ועב"י אבל בשם התרומות התנו שלא יהיה ישראל חלק ביום השבת וע' לבוש ומב"י משמע דחדא הוא עם פירש"י ואי"ש לרש"י התנו מ"מ שכר שבת שלא בהבלעה אסור גם מ"ש רש"י ד"ה אסור שכר שכת דגל"י דעתו היה נראה וגל"י וע' אות א' וצ"ע בזה ואין להאריך:

**סעיף ג**
וחלקו עמ"א רש"י חולק עם ריי"ו לרש"י סתם לא הזכיר מעולם וחלקו סתם הא נטל עכו"ם בשבת בלא אמירת ישראל ובחלוקה אמר הישראל אתה נטלת שבת ואני א' בשבת אסור ולריי"ו גם זה איבעיא דלא איפשיטא כל דנטל עכו"ם בשבת בלא אמירת ישראל אף שאמר ישראל אח"כ אתה נטלת כו' לא הוה כשלוחו ולהר"מ אף חלקו סתם אסור וא"י מ"מ שכר שבת שלא בהבלעה אסור:

יו"ד הביא דברי הב"י מ"ש אם אין לאופה חלק בו עכ"ל (חסר מלת ב"י) ועב"י בזה במ"ש בשם התוס' ע"ז כ"ב א' ד"ה לא בשם רבינו אלחנן יע"ש ולב"י ר"ת התיר בכל התנור של ישראל והתנו מעיקרא ולר"י אין צריך להתנות ור"א דעת שלישית דאף התנו לא מהני והלכה כר"ת וכ"פ הרא"ש ודלא כהג"א. אבל המ"א פירש דהרא"ש שינה וכתב מעשה דר"פ גבה חצ"י תנור דהיה שותפות ממש הא כל התנור ישראל לא מהני התנו וז"ש בהג"ה באשד"י ואם אין התנור של ישראל אסור מדכתב חצ"י תנור ומיהו דין דר"ת אמת ור"א אמת דר"ת דמתיר בהתנו מעיקרא בהבלעה ור"א דאוסר שלא בהבלעה והשתא אם שותפין ממש אף שלא בהבלעה שרי דל"ש שלוחו ולא שכר שבת דביום השבת בתנור של עכו"ם לחוד כאילו אין לישראל חלק בו כלל אבל כשאין לעכו"ם חלק בגוף התנור שלא בהבלעה אסור שכר שבת ובהבלעה שרי אם התנו מעיקרא אלא מתחילה שתפו שיסיק האופה בכל יום מחלוקו כל יום ואח"כ אמר טול אתה ג"י הוה כמחליף וע' תו"ש אות ג' פירש כן כדי שלא יסתרו דבריו לאות וי"ו וא"י דמ"מ הואיל וכל המלאכה על העכו"ם האופה ויש לו שכר בריוח למה יאסור ודומה לרמ"ג כשנתפרסם שהוא באריסות וזה קושיית הא"ר אות א' וצ"ע. ואי"ה באות ו' אבאר עוד ועיין אות א' ולמ"ש כאן א"ש יע"ש בזה:

**סעיף ד**

עוסק עמ"א מ"ש ה"ה לכאורה כ"ש הוא:

**סעיף ה**

אדעתיה עמ"א ואף במקום דאסור להשכיר תנור כאן הכל יודעים כו' משא"כ כשכל התנור לישראל באות ג' יע"ש. ומ"ש על ע"ש עיין א"ר אות ו' ותו"ש ח' פירשו דבריו יע"ש. ומ"ש בתו"ש אות ה' לחלק בין אות ג' לכאן יבואר אי"ה באות וי"ו מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**

בהבלעה עמ"א הראה לאות ג' וכתבתי שם מה שצ"ע וי"ל דהתנו מתחלה דקאמר ר"ת היינו כל יום חצי ריוח או טול אתה ג"י ואני ג"י אבל אם בתחלה אמר טול אתה בשבת ואני בא' בשבת דהוה שכר שבת שלא בהבלעה אף שאח"כ חזר מזה ואמר ג"י או כל יום חצי ריוח אסור דהוה כמחליף ועדיין צ"ע. וראיתי באי"ר אות ח' בקונטרס שהגיה כת"י דלפ"ז בההוא דלעיל נמי שרי בהבלעה בלא התנו יע"ש:

**סעיף ז**

דמי עמ"א שצריך קנין חדש:

**סעיף ח**
להשכיר עמ"א נראה מדבריו היכא דא"א לבטל השיתוף שרי בהבלעה ולא חיישינן למ"ע בתנור במקום שאסור להשכיר משום פסידא כי הא שרינן מ"ע דלאו מדינא אבל שלא בהבלעה דמדינא שכר שבת אסור אף פסידא כמ"ש ברמ"ד אות י"ח וסובר מ"ע י"ל בפסידא כי הא אבל לא מה שמדינא אסור. והכא דאפשר לבטל השיתוף למה מותר להשכיר הא איכא מ"ע באין פסידא ותירץ דיש לעכו"ם חלק בו ל"ש מ"ע רק שכר שבת ובהבלעה מותר ושלא בהבלעה אסור ול"ד למכס דהתם בקונה סחורה כמ"ש המ"א שם ולא סותר מכאן לשם ועיין ח"מ ותו"ש אות ח' ולע"ד כמ"ש. ולס"א אות ה' יע"ש:

## סימן רמו

**סעיף א**
ולהשכיר עמ"א היינו אף מטלטלין אם הוא מפורסם שהוא של ישראל ובמקום מפורסם כמו שאסור ברמ"ד ס"ד בקבלנות ה"ה דאסור להשכיר היכא דלא קיימא באריסות כבסימן רמ"ג ס"א וא"י למה לא הראה גם לרמ"ד ועמ"ש אי"ה באות ב' בזה ובט"ז ב' עלה דהך:

**סעיף ב**
בע"ש עמ"א אות ד' דבשכר הואיל ונהנה הישראל במה שמוסיף לו שכר מיחזי כשלוחו ובשאלה לא ולא חיישינן למ"ע שיאמרו שכיר הוא ואי"ה באות ד' יבואר עוד:

**סעיף ג**
בהבלעה עמ"א ובש"ו במ"א ח' דלדבר מצוה יש מתירין שכר שבת ועמ"ש לקמן אות ט' להוליך אתרוגים ה"ח כאן אם עכו"ם אין רוצה רק לשכור על יום שבת לדבר מצוה לאתרוגים וכדומה אפשר לא חיישי' ג"כ על שכר שבת בזה:

**סעיף ד**
ומותר עמ"א לכאורה א"י מה מלמדינו דבאין עושין מלאכה בע"ש להשכיר נמי מותר וא"ת דל"ת אשכר שבת קאי דבשאלה אע"ג דמתנה שיתן לו דיעכו"ם כו' לא הוה שכר שבת כיון שאינו בשכירות ממש והוציא כן מהנמי"י פרק ששי אות קו"ף דאף עושין מלאכה שרי ול"ח למ"ע כשלוחו מ"מ בטור בשם סמ"ג מבואר כן להשאיל בע"ש שרי דשביתת כלים לאו ד"ת יע"ש. ועיין א"ר ה' בשם ע"ת אף שעכו"ם נותן יותר מיום א' נגד יום השבת שרי. ולא חיישינן למ"ע בתלוש באין מפורסם הקילו ועיין פרישה:

**סעיף ה**
מפתח עמ"א ועסי' רנ"ב אות גד"ה ואי"ה באות ו' יבואר בזה:

**סעיף ו**
צוהו עמ"א הסכים לט"ז ג' במוקף חומה דשרי והיינו בשאלה אבל לא בשכירות עמ"א רנ"ב אות ד'. ומחלפא שיטתית דהט"ז כאן אות גימ"ל התיר במוקף חומה וברנ"ב אות ב' הביא טעם הר"מ ז"ל וי"ל דבמכירה ושכירות כ"כ אבל בשאלה היקל ואי"ה שם יבואר עוד. עמ"ש באות זי"ן בשביתת כלים:

**סעיף ז**
אסור עמ"א יראה להגיה מסכ"ב ואילך ואי"ה שם יבואר. ושביתת בהמה מ"ה מקרא דלמען ינוח עט"ז אות ו' ושביתת כלים פסקו המחבר והר"ב דמותר אבל הב"ח החמיר בשביתת כלים דעבדי מעשה ועא"ר א' אבל מינח נייחי שרי לב"ה אף מדרבנן ומ"ש א"ר מנדרים בחידושי ישבתי קצת. ורחיים של עכו"ם השמעת קול מב"ח משמע אף עכו"ם ממש לא שישראל שכרו ממנו דכתב דלא יאמרו ישראל צוה ונראה כשלוחו ועיין תו"ש ואי"ה בסימן רנ"ב בט"ז זיין ומ"א כ' יבואר זה:

**סעיף ח**
שאדם עמ"א הג"א ע"ז דף כ"א א' גבי בית יע"ש ואם הישראל שאלה וחייב בכל אונסין והשכיר לעכו"ם ליכא ממ"נ כבסעיף י"ד ובע"ז ט"ו משמע ברש"י שאלה באונסין אפ"ה גזירה ועבר על שביתת בהמתו יע"ש. ומ"ש דתוס' פירשו במזונותיה על הכהן אבל רש"י והרע"ב פי"א מ"ט דתרומות פירשו מזונותיה על ישראל שרי וכ"מ מסתימת לשון הר"מ ז"ל פ"ט דתרומות ה"ז. והוי יודע דשכירות לקולא לא קניא אף במידי דרבנן שהרי הר"ב אומר כן בי"ד קנ"א ובש"ך אות י"ז דע"ז דבית ישראל מדרבנן הוא לתי' א' ואף לתי' ב' לא יחלוק על זה יע"ש בראי"ש ואפי"ה ישראל ששכר מעכו"ם לא יכניס עכו"ם לתוכו ע"ז אבל לחומרא קניא ושם כתב הש"ך כתי' הב' בדיניהם שכירות קניא היינו להתיר איסור דרבנן לא איסור תורה כי הכא נ"ל. ועמ"ש מזה אי"ה באות טי"א עוד מזה:

**סעיף ט**
יפקירנה עמ"א בט"ז ה' כתבנו דבח"מ רע"ג פסק המחבר דלא הוה הפקר בפ"ע עיין תו"ש ולומר דהוה ס"ס שמא לא יעשה מלאכת בשבת ושמא הלכה כמ"ד בפ"ע הוה הפקר חדא דמשמע דהמחבר פסק שם בפי' דודאי לא הוה הפקר וכי עושין ס"ס לכתחילה וטוב להפקיר בפני ג' עסי' תס"ז במ"א ב' וי"ל לעשות בידים אין עושין משא"כ כאן ועדיין צ"ע:

**ובצ"צ** סימן ל"ה האריך בדין עגלנים ישראלים יע"ש ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני ראוי להתבונן בדבריו הקדושים מעט התבוננות הנה יש ג' איסורין א' שביתת

בהמתו ד"ת ב' שכר שבת ונראה כשלוחו נ' חוץ לתחום הבהמה כרגלי הבעלים בזה יש לראות למ"ד האידנא ליכא רה"ר א"כ בסוס שאין חורש כ"א להוציא משאות מרה"י לרה"ר ומעביר ד"א לדידן היה שבות וכל בעצמו שבות בבהמת לא גזרו עסי' ש"ה סכ"ב וכ"ג וריש מי שהחשיך וסימן רס"ו במ"א אות ג' ושל"ד אות ג' ואפילו תאמר דיש להחמיר בכרמלית מ"מ יש לסמוך אהפקר או מכירה לשבת או בהמתו קנויה לו כה"ג דבסוסים רק מוציאין משאות בשבת כו' וכ"ש מכירה גמורה לשבת דמותר כה"ג. ב' שכר שבת בהבלעה שרי. ומיהו להשכיר ע"ש הסוסים אסור דמיחזי כשלוחו כבס"א ועב"י ובדו"ה מותר ואף די"ל דלא הוה מלאכה גמורה מ"מ אין להקל ואף היתר מכירה לא יועיל בע"ש מפני הרואים. וכ"ז בשבת אבל י"ט אין מצוה על שביתת בהמה. ולמאן דמחמיר בי"ט (עמ"א אות י"ב) גם זה אסור עסי' תקי"ח במ"א ג' ושלא לצורר י"ט כלל לוקה מ"ה יע"ש עיין ביצה י"ב א' רש"י ותוס'. הגי' להוליכה חוץ לתחום עסי' ש"ה במ"א אות י"ח וכ"ש כה"ג שהבהמות ביה"ש רחוקים מבעליהם יותר מתחום ואדעתא דעכו"ם המוליכן לא קנו כלל שביתה אף במקומן עסי' שצ"ז. וחוץ לגי' פרסאות תליא בפלוגתא למ"ד ד"ת בשבת אסור כה"ג ולמ"ד מדרבנן בבהמה לא גזרו וביי"ט הוה ס"ס שמא י"ב מיל דרבנן ושמא אין שביתה ביי"ט. ומ"ש צ"צ שם דרועה שלא מדעת הוא עושה בש"ה משמע כל באדם שבות בבהמתו מותר וכ"ש שלא ע"י עצמו ומ"ש דמשרת הבית לא ימכור כבסי' תמ"ח עט"ז שם ד' שמחו"ץ לבית אחמץ הא עכו"ם משרא שרי. ועמ"א כאן אות י"ו ושם יבואר אי"ה עוד:

**וראיתי** להתו"ש כאן אות ט"ז הרגיש בזה לדידן דלית דה"ר שרי בשבות בבהמה ובסימן ש"ח אות כ"ז תמה על המ"א שם אות ו' מ"ש בפשיטות שבות בבהמה מותר לכתחלה משבת קנ"ב ב' דהתם משום הפסד וכ"מ פסחים ס"ו ב' מחמר כלאחר יד במקום מצוה שרי דוקא יע"ש ולדידי אין כאן קושיא דודאי כל שבאדם פטור בבהמה מותר לכתחילה מורה אף בלא הפסד ודוחק כלל והא דהתירו דוקא משום פסידא הוא דצריך זהירות יתירה ליטול כשעומדת כו' ולי"א בסימן רס"ו דמחמר ממש שרי לה רבנן משום פסידא א"ש טפי דמחמר האדם עושה קצת מעשה ומש"ה לא שרי שבות כ"א בהפסד ומש"ה ההיא דפסחים מיירי במחמר ממש מנהיגה מש"ה דוקא במקום מצוה שרי. וז"ש המ"א רס"ו זיין בתוס' פסחים ס"ו ב' ד"ה מחמר מוכח ברשב"א דא"ל כר"מ ומחמר ל"ד אלא שביתת בהמתו מיירי (ובצ"צ בשבת מחמר כה"ג ורש"י פסחים מחמר לא קרי כו' כרשב"א) דא"כ בלא מצוה נמי שרי לכתחל"ה ממש בלא פסידא דבטלה א"א לבוא לידי

איסור שביתה מ"ה דאין דרך טלה להביא משאוי עי' פירש"י שם ש"מ מחמר ממש איירי ותוס' כרשב"א ועא"ר רס"ו זי"ן ולמ"ש א"ש. ואי"ה ברס"ו זי"ן וש"ה וי"ו אבאר עוד:

**סעיף י**

קנוייה לעכו"ם עמ"א דוקא בפניו שרי. ועא"ר אות י"א דקנויה ל"ך קונה עכו"ם מותר אף לכתחלה דמפעא פעי' ויש לה קול ובפ"ע קנויה לעכו"ם דיעבד עכ"פ שרי כמו הפקר וצ"ע דלמ"ד הפקר בפ"ע לא מהני יש כאן עדיין איסור תורה ולעכו"ם אין כאן קנין כל שלא זיכה ע"י אחר:

**סעיף יא**

כדי עמ"א פירשתיו בט"ז באורך באות ה' דהטור חולק על הר"פ יע"ש. ובאיסור דרבנן כמו נוקשה ומי פירות עם מים למ"ד דהוה נוקשה י"ל אם מכר לעכו"ם בפסח בפשיטות מהני מכירה להפקיע איסור דרבנן עט"ז ה' ואי"ה בתמ"ח יבואר עוד בט"ז אות וי"ו מזה:

**סעיף יב**

אין עמ"א ישי"ש פרק חמישי דביצה סי' וי"ו ומ"ש בי"ט משאות באדם מותר שלא לצורך כלל לוקה עמ"א תקי"ח אות ג'. ומחסר כל היכא דבאדם לאו מלאכה בבהמה נמי ליכא מחמר עסי' רס"ו (הפרש יש בין שביתה דוקא בהמתו ומחמר אחר בהמה טעונה ברה"ר ד"א אפי' דחבריה עובר משום מחמר עיין ר"ן ר"פ מי שהחשיך ורשב"א בשבע שיטות שם ורס"ו מ"א אות ה' ואף לדיעה א' שם י"ל דפריך מחמר ממש והיה סבור דכה"ג דעביד קצת מעשה לא התירו לו משום פסידא מ"מ הדין אמת דמחמר אחר בהמת חבירו דנפיק מלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך אף דחבריה משא"כ למען ינוח שורך) והירושלמי פ"ה דביצה ה"ב היה רוכב ע"ג בהמה (בי"ט מפרשים) א"ל רד שני"א הוא שמצוה על שביתת בהמתו למען ינוח (שאני כו') ומפרשים דסובר הירושלמי תחומין ד"ת אסור (או חוץ לג' פרסאות) אלמא סובר שביתת בהמה בי"ט אסור. אבל בש"ה אות זי"ן ואות ח"י דאף למ"ד תחומין ד"ת אין מוזהר על שביתת בהמתו דלית ביה כרת וסקילה (סקילה ל"ד דהאיכא חד דלא חייב סקילה באדם אלא כרת עיין שבת ו' ב' איסי יע"ש) ומפרש האדון ז"ל דירושלמי לאו שביתה ממש אלא ה"פ רד אף במזיד משום צער ב"ח ובאילן במזיד לא ירד וז"ש למען ינוח כו' (שמות כ"ג יו"ד) ודרשינן תן לו נייח שלא יהא לו צער עיין רש"י חומש שם ושביתה ל"ד אלא כלומר שיהא לו נחת ומש"ה ירד אף במזיד וא"ש הכל ותוס' שבת קכ"ב א' ד"ה העמיד וא"י דגם רש"י בחומש הביאו:

**סעיף יג**

ע"י שיתנה עמ"א ברמ"ה ס"ב ועט"ז שם אות ב' הארכנו בזה וע"ד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יד**
יהרהנם אצלו עמ"א אפי' יניחו במשכון שרי דעכו"ם וישראל ל"ק משכון עמ"א תמ"א אות וי"ו ויראה לי ישראל ומומר לעכו"ם שיש להם שותפות אסור להניחם במשכון דאע"פ שחטא ישראל הוא ואי"ה בתמ"א יבואר עוד בזה:

**סעיף טו**
ויכתוב עמ"א אף להאוסרים עס"ג לכתחלה להפקיר בפ"ע רק דיעבד שרי משא"כ אם מפרסם שרי לכתחלה עא"ר אות ט"ז ובתו"ש אות ט"ז:

**סעיף טז**
ואפילו עמ"א עיין אות ח' ובצ"צ סימן ל"ה ועא"ר כאן ואי"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך:

## סימן רמז

**סעיף א**
אגרת עמ"א עב"ח הוקשה לו ברייתא שבת י"ט אין משלחין אגרות אא"כ קצץ מאי אריא אגרת כלים לכובס נמי קצץ דוקא לתוס' וראש (וכ"פ המחבר ברל"ב ס"ב אם קצץ לו דמים) ותי' לומר דקצץ שרי אף אגרות דכת"י ניכר שרי בקצץ והמ"א תי' משום לא קצץ ולא קבוע בי דואר אין משלחין אגרות דוקא הא שאר כלים מותר כשיכול להגיע לביתו בעוד יום ואי"ה ב' יבואר בזה יע"ש. ועא"ר א' אגרת אין בו מלאכה גמורה ובפרט לדידן לית רה"ר גמור אפ"ה בעינן קצץ. ומ"ש מותר לשלוח כליו וחפציו בע"ש א"י מהו אם קצץ פשיטא ואם לא קצץ דינו כעורות וכובס ברצ"ב צריך שיגמר בע"ש כו' ואי דאין לנו רה"ר ודוקא אגרת דניכר כת"י זה א"י מנין לו זה ועמ"ש אות ב' אי"ה מזה:

**סעיף ב**
אי לא קבי"ע כו' עמ"א עט"ז מזה וסובר המ"א דאף לפירוש זה ליכא קולא ואף ב' חששות חיישינן שמא לא יהיה בי דואר בעיר וגם האיש שכתב אליו לא יהיה דהשתא אף שנרשם למי שייך אסור ועא"ר אות ג' ומ"ש המ"א מכלים כו' היינו מספק שמא לא יהיה פנאי וכדומה אף שיודע ודאי שעכו"ם יעשה בשבת כל שאפשר קודם השבת שרינן בלא קצץ אף לבי"ש וכ"ש לב"ה וא"כ אמאי מחמירין כאן מספק שמא לא ימצא האיש בביתו ויצטרך לילך כו בספק כזה לא היה ראוי לאסור אלא הואיל וכת"י ניכר משה"ה אוסרין כה"ג וז"ש בסה"ת רכ"ב הביאו הב"ח דוקא אגרת אסור בלא קצץ היינו דאי לאו אגרת אלא כליו שא"י של ישראל לא חיישינן שמא לא יהיה האיש בביתו ויצטרך לילך אחריו דבספק כי הא לא מחמירין בדרבנן ודוקא אגרת דניכר חיישינן בה טפי וברנ"ב אות ח' דכתב המ"א באגרת שמא לא ימצא בביתו עם טעם דניכר בעינן

(ובא"ר ג' תמה עליו ולמ"ש א"ש) דהשתא סה"ת נמי סובר כלים לכובס בעינן קצץ דוקא וכדכתיבנא דלא כב"ח שסובר סה"ת דלא כתו' וראי"ש יע"ש ועיין אות א' דאגרת א' לא קביע אסור היינו חששא שמא לא יהיה בביתו וזה דוקא אגרת כת"י דניכר הא שאר כלים וחפצים שאין ניכרים שרי בע"ש בלא קצץ כל שיכול להגיע בע"ש לשם ולא חיישינן שמא לא יהיה בביתו ויצטרך לילך אחריו כאמור. ומ"ש כתב של עכו"ם שרי שאין ניכר לא חיישי' שמא ימצא בביתו אבל אם רחוק. בודאי יש הפרש בין קצץ כו':

**סעיף ג**

הסמוך עמ"א עיין כסף משנה פ"ו מה"ש הלכה כ' דתלינן לקולא ושמ"א מצינו לקולא כמו שמ"א חוץ לחומה לנו. ואם ידוע שביתו בקצה השני אסור ומוקף חומה דאז בתוך העיר אין מעביר כו' מ"מ י"ל כל שעוסק בשלוחו בשבת אפשר אסור:

**סעיף ד**

ואפילו עמ"א כבסי' רנ"ב ס"ב בהג"ה וקרוב מאוד כולי האי לא חיישינן שיתעכב כ"כ ועסי' רנ"ב אות ח':

**סעיף ה**

אע"פ עמ"א עיין אות זיין להמחבר דוקא כשעכו"ם התחיל ולהר"ב שהבין דאף שהתחיל ישראל שרי להמחבר בחנם צ"ל דאע"פ ה"פ וכ"ש כשהעכו"ם מסופק לגמרי:

**סעיף ו**

בע"ש עמ"א האדון ז"ל תיקן בזה מ"ש מי"ט הביאו א"ז וא"ר זיין ב' דזה להר"ן פירוש ברייתא דלעיל ד"ה מותר (עמ"ש בט"ז א') אבל המחבר סובר בס"א דברייתא ב"ש (ובקצץ) ולב"ה בלא קצץ לעול"ם אסור א"כ אין קיום לדין זה בשכרו לימים דבד"ה נמי אסור ומש"ה הלבוש השמים הגהות רבו בס"א וכתב רק דין זה אבל המ"א סובר כי רמ"א סובר דאף לא קצץ כלל נמי שרי בד"ה והמחבר סובר דקצץ לימים הוה כאילו קצץ לגמרי כיון שאין מקפיד מתי ילך אלא דחשש להחמיר כר"ן בזה דבע"ש אסור ובברייתא דלעיל להמחבר כב"ש ושנייה בלא קצץ כלל ועא"ר זיין והר"ב לא הגי"ה כאן דאף לא קצץ כלל דשרי בד"ה כב"ר כ"כ בס"א דאפי' קצץ כלל שרי והיקל בצורך:

**סעיף ז**

שהרי עמ"א וכ"כ בס"ב במ"א אות ה' והר"ב כו' עמ"ש באות ה' וברנ"ב ס"ב משמע דעת המחבר דבחנם אף שישראל התחיל שרי:

**סעיף ח**

מותר עמ"א לשון בכל גווני משמע אף שכר ולא קצץ דאי בחנם להמחבר אף ישראל מתחיל שרי כפי מה שהבין הר"ב בדבריו אות זיי"ן (והלבוש כתב בחנם וישראל מתחיל יע"ש עא"ר אות ט') והקשה דהא מ"מ עושה מלאכה בשביל ישראל ולא קצץ וא"א

לגמור קודם שבת אסור כמו כלים לכובס בלא קצץ דאסור אף בקיבולת והעלה דאה"נ דוקא לחששא שמא לא ימצאנו הוא דלא חיישינן אבל אם אין שהות בע"ש להניח לשם אסור בלא קצץ דעכו"ם עושה מלאכה בשביל ישראל והביא ג"כ סייעתא מראב"ן דוקא בהגיע סמוך לבית א' שרי בלא קצץ אם עכו"ם הולך בלא"ה לשם:

**סעיף ט**

ערב שבת עמ"א דהמחבר אף בס"א החמיר כר"מ לעולם אסור בלא קצץ מ"מ למאן קאמר לה והר"מ מתיר כה"ג דס"ל דהוה קצץ אף דהר"ב ברמ"ד כתב לכ"ע לא הוה קצץ אף להר"מ מ"מ בב"י מסופק דלהר"מ י"ל אף בשכרו לכל המלאכות שרי ויש דעת התוס' וראש"ש בלא קצץ שרי מש"ה היקל כאן בד"ה והר"ב לא הניח כאן כלום דלדידיה לצורך מותר בד"ה וכאן אף באין צורך ועא"ר אות יו"ד ובסימן רמ"ד אות י"ז כתבנו מזה:

## סימן רמח

**סעיף א**

לדבר מצוה לשון הר"מ בפכ"ד ולי מה"ש לדבר מצוה בע"ש שרי משמע בשבת אסור וא"ל הטעם דהוה כשט ע"פ המים דאסור משום גזירה דחביות של שייטין דא"כ למה זה כתב השי"ע בתרי"ג ס"ו לעבור בספינה קטנה לדבר מצוה יש מי שאוסר הוא הבה"ג ואלו הר"מ ס"ל ג"כ כן לא היה כותב בשם יש מי שאומר דעת יחיד ש"מ דר"מ הטעם דהלכה כרבי שפוסק עמו ובשבת א"א זה והראה לס"ג אות יו"ד דשם שלא לדבר מצוה בנהרות ולמעלה מי"ט דשרי בע"ש לא יצא משום שט וי"א שרי דהוה כביתו. ובתרי"ג אות חי"ת הקשה דברי הטור אהדדי והיינו דכאן הביא דעת ר"י דמפרש הסוגיא שבת י"ט א' דאין מפליגין קודם ג' דנראה כשט ומצוה בע"ש שרי ופוסק בע"ש לשבות מטעם שט כו' והא ק"ו אם רחיצה ביו"ה שרי כ"ש לעבור בספינה בכל שבת עט"ז תרי"ג אות ד' ואיך הביא הטור פי' ר"י דליתא כלל לפי הק"ו ועא"ר כאן אות ד' ולמ"ש אתי שפיר ועיין חמד משה תרי"ג כתב הטור לבה"ג קשיא ליה וא"י דבה"ג אם נכנס בספינה בע"ש מתיר וא"ה שם יבואר בתרי"ג וכאן אין להאריך:

**בע"ת** מסתפק אם העכו"ם לא ירצה לשבות ויתבטל המצוה אם רשאי לילך הביאו א"ר ה' וממ"א משמע דאסור ואפשר דוקא בשבת הא ע"ש שרי כה"ג אם א"א בע"א ויתבטל המצוה ועתו"ש ואי"ה באות וי"ו יבואר עוד מזה:

**סעיף ב**

בג' ימים עמ"א עיין אות גימ"ל דלא כע"ת ובס"ד לחילול שבת י"ל ד' היה לשבת הבא משא"כ עונג י"ל דשרי בד' אלא דא"כ הוה להמחבר לכתוב זה בפירוש כיון דבס"ד כתב

אב"ג מותר הי"ל בכאן ד' מותר ש"מ דאין חילוק ועמ"ש אי"ה באות ג' מזה. ומ"ש בי"ט שני אין מפליגין א"י דהתם בלא"ה אסור דא"א לפסוק עמו והוה נמי כשט דאסור:

**סעיף ג**

קודם עמ"א עיין אות ג' גם הב"ח כתב לטעם הרא"ש עונג י"ל ד' מותר ויראה הטעם דאם בכניסת שבת עדיין לא יהיה לו עונג דעדיין לא שלמו ג' מעל"ע מ"מ יענג שבת לאח"כ והי"א סובר דאף מטעם עונג בעינן שכל יום השבת יהיה בעונג ואף הלילה ועא"ר אות א' מזה ובאות וי"ו יבואר אי"ה בזה לענין עונג שבת:

**סעיף ד**

הישראל עמ"א דגם הר"ב סובר לדבר מצוה אף תוך ג"י שרי ופוסק עמו לשבות ואם אח"כ אין שובת שרי דפ"נ דוחה שבת ואף יצטרך אח"כ לעשות מלאכה ד"ת ועא"ר אות ג'. ועיין אות ד' ושם יבואר אי"ה:

**ויש** לראות לאיזה צורך כתב הרב זה כיון דהמחבר בס"ד הביא דברי ריב"ש לפי' הרז"ה דאפילו מלאכה שרי קודם ג"י כ"ש זה וכמ"ש בד"מ אות א'. גם הילוך הבהמות אף תוך ג"י שרי כמ"ש הר"ב בס"ב בהג"ה יע"ש. ועיין נ"ץ ומשמע שהמחבר חזר כאן בס"ד ממ"ש בארוך דפליג על מ"ש מהרי"ק וע"ש. וכפי דעתי ההדיוטית לית כאן חזרה דהבי"י הקשה על מהרי"ק במ"ש לרי"ף אין איסור תחומין כל"ל במים משמע אף תוך ג"י ולזה הקשה עליו אבל קודם ג"י הסכים לריב"ש ועמ"ש אי"ה באות וי"ו ובט"ז סוף הסימן בזה:

**סעיף ה**

מפני עמ"א עשה כלומר עמ"ש מפני שאפשר ועב"י והעתיקו ד"מ (ובדפוס פיורדא בפי"ע) א"ם כשיש רוח טוב משמע אע"פ שעתה אין רוח טוב. אבל שעה או שתים על היום אסור ומשמע על תו"ש לא משגיחין ועתו"ש יע"ש:

**סעיף ו**

יש עמ"א בתו"ש אות ה' חרה אפו בו בלבוש דהא בס"ד אף שיודע ודאי שיצטרך לחלל שבת במלאכה גמורה (ד"ת) שרי קודם ג"י לרשות ולמצות בע"ש אי"צ לטעם זה ולי אין כאן קושיא ל"מ ללבוש דבס"א כתב ומכ"ל מקו"ם פוסק לשבות משמע לריוחא דמילתא ואם א"א שרי כך (עמ"ש באות א') ובס"ד כתב ופוסק שם הפסיקה מעכבת מאחר שיש חילול שבת וכאן עונג מדינא שרי עוסק פטור ואף למ"א כנראה דגם כאן מעכב הפסיקה מ"מ הא באות י"ד וך' צידד לאסור ההיא דהריב"ש קודם ג"י ומצוה כו' מש"ה הביא דעונג לחוד שרי להלכה דעוסק כו'. וי"ל עוסק במצוה דרבנן וכ"ש סחורה היאך דוחין עונג ד"ת כמ"ש הצ"ץ סימן ס"ח דעונג שבת ד"ת הן אמת בר"מ פ"ל ה"א

ד' דברים בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים עונג וכבוד וכבר ידעת ד"ת י"ל שנתפרשו בד"ת ומ"מ דין תורה להם עסי' רמ"ב בפתיחה כוללת מזה. עסי' תרפ"ז ס"ב בהג"ה ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ז**

שמקרקע עמ"א עמ"ש ביושב למטה אסור כ"ה בס' יראים עב"ח ועסי' ת"ד עמוד גבוה ורחב ד' ניחא תשמישיה יע"ש. ועיקרן של דברים בשבת דף ק' ב' דממלא בכלי פריך דילמא לית מיא עמוק יו"ד ומשני גמירי אין ספינה מהלכת פחות מעשרה והקשה בס' יראים מעירובין מ"ג א' במהלכת ברקק למטה מיו"ד יש תחומין ותי' במיא יש עשרה וספינה משוקעת ולית מקרקע הספינה עד קרקע הים עשרה אסור ובתו"ש שם ד"ה גמירי תירצו דבעירובין בספינה קטנה וכאן בגדולה וסובר הב"ח מדלא תירצו בס' יראים ש"מ דכל שיש במים יו"ד הוה למעלה מיו"ד והמ"א כתב דתוס' כס' יראים ולא תירצו כן דלס' יראים צ"ל פחות מעשרה ויותר מעט שישקע הכלי ועדיין י"ט ולתוס' לדוחק יחשב ולכן תירצו דבעירובין בספינה קטנה כאן בגדולה ואין פחות מי"ט מקרקע הספינה שמשוקעת עד קרקע הים עשרה ומותר לשקע הכלי בודאי מאחר שהספינה משוקעת הרבה במים ודאי נגד דופני ספינה עדיין יש י"ט (וז"ש התוס' משוקעת ולב"ח א"צ לזה) ובעירובין בהכרח בקטנה דלא כס' יראים דבגדולה לא יצוייר דיש י"ט בקרקע הספינה לקרקע הים דאל"כ היאך ממלא ונשקע הכלי כו' ומש"ה כתבו ומיהו הכלי כו' אמר התי' להוכיח תירוצם והתוס' לדינא כס' יראים ואפסק הש"ע וע' ח"מ ולמ"ש א"ש. (ט"ס ר"ף וצ"ל תוס' ורמב"ם):

**סעיף ח**

אסור עמ"א הר"ב הגי"ה לצאת חוץ לתחום הא מבואר כן בהמחבר משום תחומין ותי' דל"ת תוך התחום דגזרינן אטו חוץ קמ"ל:

**סעיף ט**

להוליכה עמ"א עמ"ש בט"ז ד' ואם הבהמות של ישראל י"ל דשביתת בהמתו בשבות כי מעביר ד"א כרמלית (בים) לא גזרו בבהמתו עסי' ש"ה מ"א וי"ו והמשאוי שעל הבהמה דהיינו בחבלים שמונחים עליה להמשיך הספינה והוי משאוי עליה למ"ד יש לנו רה"ר עכשיו מ"מ י"ל דאוגדו בידו קרינן הואיל ומחובר לספינה והיא בכרמלית עסי' שנ"ב במ"א ב' אגדו בידו ועסי' רס"ו ושל"ד לענין רה"ר בזה"ז. ואי"ה יבואר עוד בדין משא הבהמה בסימן ש"ה:

**סעיף י**
והוא עמ"א עב"י הרבה פירושים ובש"ע כתב היכא דמותר בע"ש היינו בתנאים המבוארים ס"ב א"כ אף בשבת לישרי וא"צ לפסוק שישבות כמו קודם ג"י (עמ"ש אות א') ע"כ הטעם משום שט בשבת הא קודם שבת אין איסור בספינה משום שט (דלא כר"י שאוסר קודם שבת) ויש מתירין בקנה שביתה כל ביה"ש הוה כביתו ולית ביה משום שט וע' לבוש במ"ש ואם אח"כ הפליג חוץ לתחום לית לן בה י"ל דה"פ אם יארע שיבוא למקום שאין עמוק עשרה הואיל ולכתחלה א"י א"צ לירד ועא"ר אות זי"ן ותו"ש וע' ח"מ ולמ"ש א"ש:

**סעיף יא**
דאפילו עמ"א והיינו כל ביה"ש שקנה שביתה ועב"י חילק בין היכא דמים עמוקים יותר מי"ט לא קנה שם שביתה לכך לא יצא בלילה ומשמע דפחות מי"ט מודה דשרי לצאת ועמ"א ת"ה ה' וצ"ע דשם לענין חוץ לתחום אירי משא"כ כאן מטעם שט י"ל להמחבר אסור בכל ענין והר"ב מתיר בכל ענין ועיין אות י"ב ואי"ה יבואר בזה:

**סעיף יב**
שעושין עמ"א הלבוש סובר דקידוש לאו לפרסומי אלא כל שמקדש שם מבע"י ומקבל שבת הוה כביתו ולא הוה כנכנס בשבת לספינה לשוט בה ולאו מטעם קניית שביתה הוא ומש"ה סתמו בכאן בין המים עמוק או לאו עמ"ש אות י"א ועא"ר אות י"א:

**סעיף יג**
לחלל שבת עמ"א תוך ג"י אף איסור דרבנן אסור וקודם ג"י אף ד"ת שרי וכן לדבר מצוה בע"ש פוסק וא"צ כו' ועמ"ש באות ו"ו:

**סעיף יד**
וביום עמ"א עמ"ש באות ו"ו ובאות ך' במ"א ועא"ר אות י"ב מתיר:

**סעיף טו**
והעולה עמ"א ולהר"ב בהג"ה הכל דבר מצוה ואף להמחבר עא"ר אות י"ג:

**סעיף טז**
יכול עמ"א כל ספק פ"נ מותר בשבת:

**סעיף יז**
ואם עמ"א אף להרב דסחורה נמי מיקרי מצוה מ"מ להיות מותר לילך אלפים אמה דוקא מצוה ממש בעינן:

**סעיף יח**
דלדבר מצוה עמ"א וביי"ד צ"ט אות ט' ובפריי שם ושי"ח לקמן במ"א ג':

**סעיף יט**
לסחורה עמ"א. ואי"ה בט"ז סוף הסימן אבאר קצת דיני הספינה:

**סעיף כ**
והוליכה שיירא עמ"א הראה לאות י"ד אם יודע ודאי שיחלל שבת אסור אף קודם ג"י וה"ה דבר מצוה בע"ש אפילו פוסק כי עכו"ם לא מהימן על איסור תורה ממש ועא"ר אות י"ג היקל:

## סימן רמט

**סעיף א**
יותר עמ"א עיין ט"ז וב"ח יושב בעגלה או רוכב על סוס הנח לישראל והמ"א פסק להקל שיש סניף מ"ש באות ב' ומש"ה היקל בזה יעוין ר"מ פ"ל משבת ג' פרסאות מתחלת היום ומוכרח הוא יע"ש וא"כ הפירוש עד קרוב לשליש היום כפי חשבון מהלך אדם בינוני יכול להלך ע"ש ולפ"ז אחר שליש היום א"י להלך אף מעט ובעגלה וסוס דוהר יכיל להלך שש פרסאות והכל עד שליש היום אבל בב"ח משמע אף לאחר חצות ושאני הולך ברגליו דשמא יהיה עיף וימשך הרבה וא"י למה בש"ע השמיט מתחלת היום והלא הר"מ ז"ל זכרו. ועתו"ש וע' במ"א אי"ה באות ב':

**סעיף ב**
ויוכל עמ"א. ובא"ר ג' דלא ראה לאחד מגדולי פוסקים שהזכירו זה ובסוס היקל הב"ח יע"ש ועמ"ש באות א'. עיין פרישה בשם מ"ו דמוליך מזונותיו עמו שרי ולא ילד עד ערב שמא לא יגיע למלון מבע"י וילך יותר מדאי ועא"ר אות ב' אם היה מיהו"ש בתוך תחום עיר מותר להלך בתוכה כבסימן תי"ו וצריך לירד מעגלה וסוס עסי' רס"ו וא"ה שם יבואר:

**סעיף ג**
סעודת אירוסין עמ"א לי העני חובה עלי לבאר דבריו כפי יכולתי בעזה"י. הנה המחבר כתב סעודת אירוסין אסיר כל היום דמצוה היא והר"ב שסיים ברית מילה ופדיון הבן מותר משמע אירוסין אף לארס ולסעוד אסור דיכול לעשות האירוסין ביום אחר ולפ"ז הוציאו כן מירושל' כתובות פ"ק ותענית פ"ק וביצה פ"ה אסור לארס בע"ש הדא דאת אמר שלא לעשות סעודה הא לארס יארס שמואל אמר אף בט"ב יארוס שלא יקדמנו אחר ופשטא משמע אסור לארס קידושין עם סעודה בע"ש אסור דאין זה סעודה קבוע משא"כ ברית מילה ופדיון הבן שא"א קודם בשום עת והנה לכאורה קשה דהירושלמי לשיטתיה בפ"ק דכתובות על ברייתא שאין נושאין בע"ש משום כבוד השבת היינו סעודה בע"ש ביום החופה ומש"ה אסור לארס ג"כ בסעודה בע"ש דלאו זמן קבוע מיקרי דיכול לעשות שניהם ביום אחר (והב"ח כ"כ בסוף סעיף ג' יע"ש והיינו מירושל') משא"כ בבלי בריש כתובות דף ה' עלה דהך ברייתא משום חשבונות או שמא ישחוט בן

עוף חולק על ירושלמי וסובר סעודת נישואין ואירוסין בו ביום שרי דהוה קבוע בשעת נישואין ואירוסין א"כ כבבלי ראוי לפסוק אלא דעל ירושלמי קשה איך חולק על משנה פסחים מ"ט א' ההולך לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו בי"ד מיירי כפירש"י שם (דאי בחול המועד ועיסה מגולגלת ומתירא שלא יחמיץ דמבטלו בלבו אלא דבחה"מ ודאי אין עושין סעודת אירוסין אף שכבר אירס עסי' תקמ"ו במ"א אות בד"ה וט"ז אות ג"ד ועיין בהגאון המפרש דפוס דעסויא בפ"ק דתענית ד' א' ד"ה שלא ובאמת הא"ר בתקמ"ו אות ד' ג"כ הקשה על הט"ז ומפרש המפרש שם הולך בע"פ וסעודה בליל פסח ואי"ה בתקמ"ו יבואר) וכיון דבע"פ דחמור יע"ש כדאיתא בע"פ דף צ"ט וק' ולקמן תע"א יע"ש וכיון דבע"פ מותר סעודת אירוסין שחרית כ"ש ע"ש שחרית דשרי. ואין להקשות הא תאב לאכול וכבוד שבת תרי מילי נינהו כמ"ש הט"ז אות א' וא"כ נהי דע"פ חמיר מע"ש לענין תאב לאכול כי מצה ד"ת אסרו משעה עשירית כו' עראי ושבת רק מד"ס לענגו בלי קביעות שרי עד הלילה אבל כבוד שבת י"ל יותר חמיר מכבוד י"ט וע"פ וא"כ בשחרית ע"פ שרי סעודת אירוסין משא"כ בע"ש מפני כבוד שבת הא ליתא דודאי אף ע"י"ט נמי אסור לקבוע סעודה שאין רגיל אף בשחרית די"ט ושבת מצוה א' הוא לענגו ולכבדו וכמ"ש הר"מ ז"ל פרק ששי מהלכות י"ט הי"ו לקדוש ה' מכובד וכל י"ט נקראים מקרא קודש יע"ש ופ"ל מה"ש ה"א תרוייהו מחד קרא. והאדון ז"ל לרווחא כתב דע"פ חמור במקצת הע"ש כו' כדאמרן ואיך שרי סעודת אירוסין בע"פ (דדוחק לומר סעודת אירוסין דבר מה לא יותר מסעודת חול דסתם סעודת אירוסין אין רגיל בה בימי החול ואפ"ה שרי בשחרית ע"ש וה"ה בשחרית ע"ש ועיין חמד משה כאן חרה אפו בו במ"א ולמ"ש א"ש גם תי' החק יוסף שהביא שם א"ש למ"ש ואי"ה בתמ"ד יבואר עוד) ע"כ פירש דהירושלמי אוסר סעודת אירוסין בע"ש שכבר אירס מקודם דהוה שלא בזמנה אבל אירס בע"ש הוה הסעודה זמנה דביום הקודם עדיין לא נגמר ונתרצו ולארס אח"כ שמא יקדמנו אחר ואין חולק על המשנה דפסחים מ"ט דמארס וסועד בע"ש. וא"כ קשה על הר"ב וגם המחבר סתם ולא פירשו דלארס ולסעוד שרי בע"ש. וסעודת נישואין בע"ש מירושלמי פ"ק דכתובות מבואר דאסור יע"ש ושאני אירוסין שמא יקדמנו משא"כ בנישואין היה להמתין אח"כ שכבר קידש (בימיהם אירסו ואח"כ נשאו) ובבלי פ"ק דכתובות שמא ישחוט בן עוף משמע דלא חייש לכבוד שבת הסעודה ומיהו י"ל בבלי אוסר אף שאין הסעודה כ"א בלילה אסור שמא ישחוט בן עוף כו' ולפ"ז יש לפסוק כירושלמי דסעודת נישואין בע"ש אסור דלאו זמנה קבוע אמנם במ"ק ט' א' הכל מותרין לישא ערב הרגל והיינו גם הסעודה ערב הרגל דברגל יש אוסרין ע' מ"א תקמ"ו אות ד'

וב"י שם דאדרבא כל שהסעודה ערב הרגל יותר טוב א"כ הואיל וכבוד י"ט ושבת אחד הוא כמ"ש לעיל וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מהי"ט הי"ו ה"ה ע"ש דשרי נישואין וסעודה ע"ש דהוה נמי הזמנה ומשני שבעו"ה דרכי החכמה נעלמו ממני הוכרחתי להאריך עד כה. ועא"ר אות ד' ובתו"ש אות ב' ולפע"ד כמ"ש. וע' מ"א תמ"ד אות ט' ואי"ה בפרי' שם אבאר עוד עט"ז א' בזה:

**ומה** שצוה האדון ז"ל לעיין באה"ע סימן ס"ג לכאורה לא הייתי מבין כוונתו שוב התבוננתי בספרים וראיתי שהאדון ז"ל דעתו רחבה מני ים וברגע הרבה סוקר כי כתב דבבלי משמע בכתובות ה' א' וחלק על ירושלמי דמפרש אין נושאין בע"ש מפני כבוד השבת היינו שסעודה בע"ש אסור ובבלי מפרש בן עוף ולא חייש לכבוד שבת בזה דהוה כקבוע אלא שי"ל בירושלמי מפרש לברייתא דבר קפרא שם תנא ושוין שאין נושאין בע"ש ומפרש מפני כבוד השבת וכמ"ש הגאון המפרש שם (דפוס ברלין) שיעשה הסעודה בע"ש ולא יאכל בשבת לתיאבו"ן יע"ש אפשר ל"ד אלא משום כבו"ד שבת ובבלי ד' ד' א' בין כך ובין כך לא יבעו"ל בע"ש ומ"ש י"ל שכבר נשאה ואיחר הבעילה עד ע"ש בלילה (כפירש"י שם בליל שבת) דהשתא הסעודה בלילה וליכא כ"א בן עוף או חבורה ואין כאן מחלוקת ולכ"ע בע"ש אסור סעודת נישואין וההיא דמ"ק ט' א' יש לדחוק בלא סעודה בע"ט רק בי"ט אז שאני ע"ט מע"ש אבל באה"ע סי' ס"ד ס"ג י"א אין נושאין בע"ש והוא דעת הר"מ ז"ל עב"י שם והא דמותר לבעול בשבת בסי' ס"ג ס"א בנשא כבר ואין עושין סעודה בליל ביאה כ"א בחופה ובעילה אח"כ ובברייתא שם ד' א' בין כך ובין כך לא יבעול בע"ש פירושו עם חופה בע"ש (בשבת איסור משום קנין) ואמאי לא אמר בבלי כירושלמי דעושין סעודה מיד אחר החופה בע"ש וכבוד שבת ש"מ דחולק ושרי משא"כ לי"א שם דשרי לישא בע"ש מדמותר לבעול בשבת ועושין סעודה בליל ביאה ובברייתא בין כך בביאה לחוד הוצרך לטעם בן עוף (בע"ש ודאי ליל שבת דישראל קדושים) ואין חולק על ירושלמי ועב"ש אה"ע ס"ד אות ד' ולא אבין לה כי התוס' בי"א שם ועבב"י והבן זהו מה שרצינו לבאר בכאן. ועסי' תמ"ד במ"א אות ט' ואי"ה שם יבואר עוד. ומעתה הראה שדברי הראשונים עמוקים ורחבים כמים לים מכסים וצריך להתבונן בדברי קדשם הרבה:

**סעיף ד**

כבוד השבת עמ"א עתו"ש ג' דנ"מ חומרא לר"ת וחומרא להמחבר ביש מי שיכין בשבילו ועסי' רע"ד מ"א ב' ומ"מ אף בתרתי לטיבותא יש לאסור דכבוד שבת משמע אף בלא טעם מתאוה כמ"ש בט"ז א' וכ"ה לשון הר"מ ז"ל. והך לקבוע היינו אף פ"א כל ימי

חייו אם קובע סעודה שאין רגיל בה אסור וראיה אירוסין ואף מב' משפחות י"ל קבעה תמיד מ"ט אסור הוא מירושלמי וכדאמרן:

**סעיף ה**

פדיון הבן עמ"א הפרש יש פדיון הבן שלא בזמנו ודאי אסור ומילה למ"ד שלא בזמנה שרי בע"ש מותר לעשות סעודה ולמ"ד שלא בזמנה אסור בע"ש א"כ בעבר ומל אין לעשות סעודה בע"ש כ"א בליל שבת ועש"ך שם רמ"ו אות ח"י דתשב"ץ התיר בע"ש ומי האוסר אבל בט"ז רס"ב אות ג' כתב דל"ש ע"ש יע"ש ובחל עצרת ביום ו"ז יש הפסק ביותר דתשב"ץ ג"כ אוסר עכ"פ ביום ה' משום שבת הוה שלא בזמנה ע' אות ג':

**אם** חל יום ל"א בע"ש ונתרפא בו ביום אפי"ה מלין תחלה ואח"כ פודין ועושה עיקר הסעודה לפדיון הבן ופשוט הוא ואם עבר זמן פדיון הבן ביום ל"ב ונתרפא בו ביום בע"ש מלין ופודין בו ביום וסעודה א' עולה לשניהם עש"ך י"ד ש"ה אות י"ב וי"ט נ"ל בזה. ואם שכח וסבור שמותר לעשות סעודת פדיון הבן שלא בזמנו בע"ש והכין צרכי הסעודה אפשר להתיר דאנוס הוא ולא מזלזל בכבוד השבת מקרי אומר מותר כו' ויעשו בשחרית וצ"ע:

**סעיף ו**

מותר עמ"א יש לי בכאן פרט א' אזכרהו בקצרה הלבוש כתב סעודת לילה ד"ת לפיכ"ך אסור בשחרית כו' ולכאורה נתן טעם זה דבעי"ט לא אסור רק ממנחה ולמעלה עסי' תקכ"ט עמ"ש במ"א ג' וט"ז א' ואכתי ע"פ נמי ולמה לא הזכירו כו' ולעיל כתבנו דשוה ע"ט לע"ש. ואכתי להלבוש איך דוחה דרבנן בעלמא לד"ת עסי' תרפ"ז ס"ב בהגה"ה וי"ל דעדיין לא הגיע זמן מצוה ד"ת שרי ואי"ה בפתיחה כוללת ובפריי לקמן שם אבאר עוד ומ"מ לדידן קי"ל אסמכתא הוא שלש סעודות עא"ר רצ"א אות א' ושמעינן דרבנן דוחה לאסמכתא וי"ל דקיים ג' סעודות ביום השבת ע' סי' רע"ד במ"א אות ב' יע"ש בזה. הביא דברי ד"מ דא"ז אסר לאכול גרימז"ל קודם לחם (כזית משמע) והבין הד"מ דאף מבע"י אסור ונתן טעם דסובר כר"י בריש ע"פ דאסור לאכול כו' וע"ז כתב לדידן קי"ל דאוכל והולך עד שתחשך רק מצוה למנוע מסעודה שרגיל בחול והך גרימז"ל א"נ משביע ביותר איסורא ליכא ואפשר אף מצוה ליכא שאין אלא לקינוח והביא הא דרבינו קלונימוס הזקן שאכל אפילו בשבת וא"כ עכ"פ ראוי להתיר מבעוד יום גרימז"ל והמ"א כתב דא"ז נמי לא אסר אלא משחשיכה הואיל ומבעוד יום עכ"פ מצוה למנוע כו' וזה הוה כקובע כו' א"כ בשבת איסורא נמי איכא לאכול דברים אחרים שמניס שמשביעים ביותר קודם שאוכל כזית לחם המוציא ועסי' קס"ח במ"א אות כ"ח בלחם מפורר מטוגן

בשמן אם מברך המוציא ואם יוצא בה בשבת ועסי' קפ"ח במ"א אות ט' ובפריי שם וריי"א אות ט' כששניהם לפניהם וברט"ו ברכה שא"צ יע"ש:

**סעיף ז**

להתענות עמ"א דוקא אסטניס ועט"ז אות ג' בזה:

**סעיף ח**

שיוצאים עמ"א ועט"ז אות ג' ועא"ר אות יו"ד ת"צ מחדש מהני תנאי ועסי' תקע"ט. והוי יודע דאחר קבלת שבת הוה השלמה היינו מפלג המנחה ואילך מט' ומחצה זמניות עב"י בזה הא קודם לזה אף שקיבל שבת קודם תפלת ערבית אחר מנחה לא מהני ועסי' רמ"ז במ"א א' וא"כ בד' סיון אם מתפללים מעריב מפלג המנחה ואילך רשאים לאכול בע"ש אם קבלו כך עתה עליהם וכ"ש שי"א שהתקנה תחלה כך היה אבל לקבל שבת קודם פלג מנחה ולטעום ולהמתין עם ערבית אסור. ואי"ה ברס"א ורס"ז יבואר עוד לענין תו"ש:

## סימן רנ

**סעיף א**

ישכים עמ"א בתקע"ב ס"א במ"א א' יע"ש ובתו"ש אות א' שם מיירי בדברים הצריכים הכנה רבה כמ"ש בתקע"ה ד' יע"ש וא"כ דבר שצריך הכנה רבה כמו בשר למלוח וכדומה יש לקנות ביום ח' וכל שאין צריך כ"כ הכנה יש לקנות ביום ו' מ"ש בענין ב"ש וב"ה עט"ז רמ"ב בסופו. ומ"ש שכ"כ רש"י בחומש (שמות ד' ח') בראי"ם שם דזה לכ"ע חפץ יפה שאין מצוי בכל עת אף הלל מודה שיזמין לשבת ופלוגתייהו בדברים המצוים תמיד ובזה יי"ל הלכה כב"ה ע"ש:

**מ"ש** מצוה לטעום עסי' רמ"ט ס"ג ומ"מ יי"ל טועם ופולט עסי' תקס"ז ס"א ולידע אם צריך מלח ותבלין:

**סעיף ב**

להכין בעצמו עמ"א ר"פ האיש מקדש ואף מדרבנן מצוה בו יותר מבשלוחו והיינו במקום דאין חילול כמו בת"ח כמ"ש בט"ז הא כשיש חילול כבודו גדול כ"ה דוחה ל"ת בדרבנן ושוא"ת אף בד"ת וכבר הארכנו בפרט הזה במקום אחר אין עת האסף פה:

## סימן רנא

**סעיף א**

העושה עמ"א פסחים נו"ן ב' בני ביישן לא הוה אזלי מצוד לצידון בע"ש ומשמע דאחר חצות היה יומא דשוקא ג"כ כפירש"י שבת י"ט א' מצוד לצידון מהלך יום א' יע"ש ומ"ש להבטל העיר וחניותיה שבת ל"ה ב' ובאות ד' הביא פירש"י דעיר ממלאכ"ה וחניותיה

פרקמטיא יי"ל דודאי לדעת הטור דמ"ג קאמר ע"כ אין סובר כפירש"י רק העיר וחניותיה היינו מקח וממכר ובברייתא דבי ר"י שנייה עדיין חניות פתוחות משמע להבטל העיר ממלאכה היה בתקיעה אחת א"כ מוכח דפרקמטיא שרי אחר מ"ג עכ"פ דהיינו שש ומחצה אבל לי"א מ"ק א"כ ראשונה היתה במ"ק שנייה אח"כ להבטל עיר ממלאכה וחניותיה א"כ שוין המה מלאכה בעי"ר ופרקמטיא ובא"ר אות ו' ותו"ש וח"מ הקשו עליו ולמ"ש א"ש ועמ"ש בוית ד' מזה:

**סעיף ב**

מן המנחה עמ"א דמונעין אותו בע"כ ועמ"ש בט"ז מזה דאיסורא נמי איכא אלא דאין משמתין אותו ועיין ר"ן פסחים שם ואין מכין אותו מכת מרדות:

**סעיף ג**

סימן ברכה מאותה מלאכה ס"ב דומיא דהמצפה לשכר אשתו כו' פסחים שם והמחבר השמיט מלת לעולם ולבוש הביאו ופירושו מאותה ברכה לעולם ועסי' תרצ"ו ס"א יע"ש:

**סעיף ד**

מנחה גדולה עמ"א כ"ה לשון הטור דהיינו משש ומחצה ובט"ז כתבנו שזה לתי' קמא יע"ש והקשה על הטור מדידיה אדידיה דכאן הסכים דמ"ג וברנ"ו כתב תקיעה א' בזמן מנחה דא"נ מ"ג שנייה אח"כ א"כ עושין מלאכה אחר מ"ג ואף שהטור הביא ברייתא שנייה דבי ר"י ועדיין חניות פתוחות משמע ליה דל"פ על ברייתא להבטיל העי"ר היינו ממלאכה כפירש"י שם ולכן הכריע כדיעה שנייה עד מ"ק אבל בלבוש וב"ח פסקו להחמיר מ"ג ועט"ז בזה והט"ז הסכים כמ"א:

**סעיף ה**

מספר ישראל עמ"א ועא"ר אות ט' ותס"ח אות זיין דבע"פ חמור דמשמתין מלאכה גמורה אסור לצורך המועד כ"א תיקו"ן בגדיו אבל בע"ש ל"ד לתק"ן ה"ה מלאכה גמורה שרי לצורך שבת וא"ש דברי המ"א בתספורת דאף בשכר מותר: מ"ש בכוונות אפי' ע"ש ל"מ בחול קודם שהתפלל מנחה אלא אפי' לצורך שבת לא היה מגלח אחר שהגיע זמן מנחה ולא התפלל ועסי' רל"ב והעולם שאינן נזהרים אף אחר מ"ק יי"ל כמ"ש ברל"ב אות ג' דאם יש לו ב' וג' זוג אפשר שרי או שקוראין לבהכ"נ לא חיישינן:

**סעיף ו**

בלימודו עמ"א מ"ש דהיא דאוריי' עמ"א בסי' רמ"ח במ"א אות וי"ו מזה דמשמע ג' סעודות בשבת אסמכתא הוה יע"ש:

## סימן רנב

### סעיף א

לתנור עמ"א שבת י"ח ב' ומ"ש רל"ו ט"ס וצ"ל רנ"ד ס"א ושם להמחבר תרתי בעינן טוח וקשה וכאן אף שאין טוח דקשה טפי וער"מ פ"ג הי"ג י"ד וכ"ן לאו לגמרי דומין. וכן כאן ביורה טוחה מדכיר דכיר כפירש"י שם וברנ"ד טוח לא מהני אי לאו דקשה ג"כ אבל התוס' שבת ח"י ב' ד"ה ביורה כתבו דאין דרך להגיס כמו לחתות ומתורץ זה עוד כתבו דמיהדק טפי ועא"ר כאן ב' ומסתימת המחבר משמע כתי' א' בתוס' ואי"ה ברנ"ד יבואר עוד וכאן אין להאריך:

### סעיף ב

משום עמ"א פירשתיו בעזה"י בט"ז אות ה' הסוגיא ודברי הפוסקים. ואמנם דברי האדון ז"ל הם כפשטן דהמחבר נקיט לישניה דהטור וכפירש"י (וברי"מ פ"ג מה"ש הי"ז שמא יגיס בה ותו לא והלח"מ פירש צובע כתוס' וביארתיו בט"ז) משמע כתי' הא' בראי"ש פ' כירה דף מ"ם ב' סי' י"א דסמנין לצבוע בהם צריך בישול לעולם (ול"ש בהו כי"צ) הא אי לאו טעמא דמבשל שרי כמו בקדירי"ה תבשיל כי"צ שרי בשי"ח סי"א אלא מיהת בצמר כתב שם אפי' קלט העין אסור להגיס ביורה עקורה אי מטעם הטור כאן דלעולם צריכים הסמנים בישול ול"ש בהו כי"צ או כטעם הר"ן דלא יחרוך דרך הצובעים להגיס וממלאכת הצביעה היא וחייב משום צובע וא"כ בכלי שני או אין יס"ב שרי להנך טעמים אבל התוס' שבת י"ח ב' ד"ה דלמא משום צובע וכפשוטו וכמ"ש הרא"ש פ' כירה בתי' הב' דנכנס הסמנים בצמר (ולא כפי' הר"ן) וא"כ אף בכ"ש ואין יס"ב י"ל דחייב מ"ה כה"ג ונ"מ לפסולי עדות או לומר לעכו"ם שבות דשבות במקום פסידא (ועיין לקמן בענין טלטול מן הצד ויבואר אי"ה) ובסי' שי"ח במ"א אות מ"ג פי' משום צובע לאו היינו פירוש הרא"ש בתי' א' וכתוס' אלא פירוש הר"ן וכמ"ש בב"י שמשם לוקח וכמו שציין באר הגולה באות ט' ומש"ה לא סיים שם שנקלט הצבע ודי לו בביאור משום צובע וכאן סיים דכשמגיס בה נקלט הצבע הוא הדבר אשר דברנו וכתב שם צובע לא תי' א' דסמנים לעולם צריך בישול דלר"ן כמאב"ד ל"ש בישול וסמנים לא גריעי עכ"פ ממאב"ד (עב"י בשי"ח הביא דברי הרא"ש דכירה ועב"ח ולמ"ש י"ל דהטור סובר בדעת אביו הרא"ש דכמאב"ד בעודו רותח יש בישול ד"ת בתי' א' וכאמור) ואפשר שהאדון ז"ל שם בשי"ח אהיתרא קמהדר דטעמא שלא יחרוך וממלאכת הצביעה היא וצובע כר"ן הא סמנים בלא צמר ליכא חיוב תורה במגיס דלא כרא"ש בתי' א' אע"ג דהמחבר פסק כמאב"ד יש בישול סמנים שנתבשלו כי"צ עכ"פ מותר ובב"י הביא בסוף הסימן רק דברי הר"ן וכאמור. באופן שדברי האדון ז"ל מאירין כספירין. וראיתי להתוספות שבת כאן אות

ד' ובשי"ח אות כ"ז כתב מרורות על מאורן ישראל ואין ראוי לכתוב כן על האדון ז"ל דנהירין ליה שבילי דנהר דיעה. ושוב ראיתי בהגאון המפרש בירושלמי (דפוס דעסוי"א) הקשה כעין זה על המ"א ולמ"ש אתי שפיר ואין להאריך ובשי"ח אי"ה יבואר עוד:

**והוי** יודע דקלט העי"ן רק מראה הצבע ועדיין לא נצבע שפיר ובירושלמי פריך לה מהו מיתהניי א"ר אבוהו כגון אילין קורייאי דלא מקפידין וכתב הגאון המפרש שם אם לא נצבע כ"צ כו' קורייאי שם העיר או אדנות (מלשון נפיק לקרייתא או קורא) ומשמע ודאי כל שלא נצבע כ"צ עדיין יש משום צובע הלכך לרא"ש ותוס' דנכנס הצבע אף בכ"ש כה"ג אסור וה"ה לר"ן וכל שקלט העי"ן ל"ד וכדכתיבנא ועא"ר ופ"ק דשבת ואי"ה בשי"ח יבואר עוד:

**סעיף ג**

ייחד עמ"א לכאורה חסר ב' תיבות כחמצו של עכו"ם בבית עכו"ם כמו חמץ ריש פיסחים ייחד לו בית אין זקוק לבער יע"ש ברש"י ובתוס' אבל באות ה' הטעם דייחד קנהו מע"ש ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**

ויש להחמיר עמ"א ברמ"ו אות וי"ו בשאלה אין איסור להשאיל כליו לעכו"ם בשבת רק מפני איסור הוצאה ובעיר מוקפת שרי משא"כ במכר משכון ויש טעם הר"מ ז"ל פ"ו משבת שיאמרו שמכר לו בשבת (ומ"ש הלוהו בשבת זה משום הוצאה) ואפילו מוקפת אסור ולא יתלה בשאלה הואיל והאמת דמכר לו וכמ"ש ברמ"ו אות ה' משדה וכ"ש בסחורות דאין דרך להשאיל דלא יתלו. ובאלם היקל בייחד וט"ז ג' היקל בלא ייחד ובייחד לצורך הפסח והפסד אפשר להקל באין אלם עא"ר ג' ושכירות ג"כ לא מהני ועמ"א אות ה' ואי"ה שם יבואר ואם כלי שעושין בו מלאכה אסור אף במוקף חומה בשאלה אא"כ יצא מפתח ביתו מבע"י שלא יאמרו בשליחותו של ישראל עושה מלאכה בשבת עמ"ש ברמ"ו:

**סעיף ה**

להחמיר עמ"א עסי' תמ"ח במ"א ה' דעכו"ם לא קנה מישראל כ"א כסף ומשיכה לסימטא ע"י\ד ש"ך יע"ש ומשמע דאף הגבהה אין קנין לעכו"ם ואי"ה בתמ"א יבואר ומש"ה מכירה ולא משך עד שבת נגמר המקח בשבת אבל ייחד במקומו ומסיק למה דקיי"ל אפילו שכירות לא קניא כ"ש ייחד א"כ אין היתר. ומ"ש בת"מ במ"א אות א' ומ"ש בתמ"ז קיי"ל לאסור היינו בעני ישראל משום לפני עור עמ"א שם ד' וט"ז א"ו מ"מ שם העלו דאף עני עכו"ם אסור מה"ט שיאמרו שנתנו להוציא עבי"י וגם מגמרא אין ראיה דפטור ומותר משום שבת עט"ז אות ג':

**סעיף ו**
אם עמ"א ועיין אות יו"ד בנותן חלוק ישראל הניכר שהוא של ישראל אם יודע ודאי שיעשה בשבת במקום מפורסם אסור ליתנו לו אם לא בספק שמא לא יעשה בשבת:

**סעיף ז**
בטובת הנאה עמ"א ברמ"ז ס"ב להמחבר בחנם עדיף טפי דהוה כקצץ משא"כ כשלא קצץ ומצפה לשכר וא"י כמה וכמ"ש הר"ב בהג"ה ואם כו':

**סעיף ח**
אסור עמ"א ועמ"ש ברמ"ז במ"א אות ב' בכתב דניכר אין סותר לכאן וכאן בד' וה' שרי אף שלא לצורך ויכול לגומרה קודם השבת שרי אף לב"ש במשנה שם ואפילו לא קצץ שרי כה"ג:

**סעיף ט**
אם עמ"א דשכר ולא קצץ גרע מבחנם להמחבר חנם עדיף דמותר ליתנם בע"ש דהוה כקצץ כו' ובחנם מוחה בשבת כ"ש בשכר ולא קצץ ועב"י יש איזה ט"ס במ"ש וצ"ל שכר וקצץ ועב"ח וא"ר זי"ן:

**סעיף י**
טוב עמ"א כוונתו דכאן טו"ב לחוד ורמ"ד כתב בס"ד אם מלאכה מפורסמת (ובמקום מפורסם מ"א שם י"ג עמ"א שם ובט"ז אות וי"ו) מדינא אסור כמו מחובר לעשות בשבת ע"כ פירש דכאן שאין שם ישראל נקרא עליה בייחוד כו' והמ"א כתב דכאן ושם לר"א נתכוונו בספינה כו' ומדינא אסור בשבת. והנך רואה במ"ש שם הישרא"ל בה"א הידיעה כוונתו כן ובכתונת נמי טוב להחמיר ובתרס"ד סעיף י"א אם קצצו אף שישראל אמר לו לקצוץ והיה יכול מבע"י וקצץ בשבת שרי כל שא"י ולא יצא הקול שקצץ בשביל ישראל אבל ביצא הקול בשעת קציצה במקום מפורסם שעכו"ם קוצץ בשבת הרבה בשביל ישראל טוב להחמיר ולא מדינא דמ"מ א"י של מי הוא וליכא חשדא נ"ל. ואי"ה בתרס"ד יבואר זה:

**סעיף יא**
ללבוש עמ"א פירש בהמחבר כאן דמתיר והרב מודה לו בצורך שבת ורע"ו ס"א בנר אוסר בקצץ אף רק לנר לבד (דכה"ג הוה קבלנות גמור כבסי' רמ"ד ס"ה מלאכה מיוחדת) שאני התם דמ"מ הדליק לצורך ישראל בשבת ואסור ליהנות ממלאכת שבת אף ע"י עכו"ם כל שלצורך ישראל משא"כ כאן עכו"ם אין עושה שילבש ישראל היום דוקא רק להשלים פעולתו ומש"ה היקל הר"ב לצורך כאן אבל פשיטא כל שהישראל אמר לו סמוך לחשיכה מדוע לא גמרת ואמר עכו"ם משא"כ בקצץ ה"נ פירושו כלומר דהתם

לא הוה קציצה דמ"מ אדעתא דישראל משא"כ כאן הוה קציצה ועב"ח וא"ר אות ט' ולמ"ש א"ש:

**סעיף יב**

בכדי עמ"א בתקט"ו אות גד"ה מבואר שם דהמחמירין כאן דוקא מלאכה ד"ת אבל מלאכה דרבנן יש להקל בקצץ לכ"ע ואף להמחמירין שם ב' י"ט של גליות בשני ימים בחנם הא קצ"ץ ושהה כ"ע מודים דבי"ט א' כ"ש מותר דל"ש שיאמר לו ביו"ט שיהא מוכן לשני דקצץ הוא ועתו"ש אות ט"ז. וזה בכללם אבל במאכל דגים אם יש במחובר וצידה בקצץ אסור כל היום מוקצה כזה עמ"א שם א' ובאין במחובר שרי בו ביום באפשר ואפשר דמי לנר דיודע עכו"ם שעושה לשמחת י"ט וליום חול אין צורך לו דגים הוה כנר יע"ש וכמ"ש כאן אות י"א. ואי"ה יבואר שם עוד. ועא"ר יו"ד צידד להקל לאחרים כקצץ:

**סעיף יג**

ואם עמ"א אף דס"ס בדשיל"מ לא מהני מ"מ כאן עדיף וסומכין בספק עליה דהא לצורך ג"כ סומכין על דיעה דמתיר ומ"ש רנ"ג (ט"ס רצ"ג) א"י מהו באות י"ח להסיר ע"י עכו"ם שא"א לכבות ולהבעיר וכאן מחלק אם אין הולכין בלא זה דביוש הוא היה מלאכה ד"ת:

**סעיף יד**

ליקח עמ"א משמע מטעם עובדין דחול אסור אף ע"י עכו"ם שלוחו של ישראל ועא"ר אות י"ב בזה. ואף גומר מע"ט אסור:

**סעיף טו**

שעושה עמ"א מ"ש בעיר שרובה ישרא"ל אסו"ר וצ"ל בעיר שרובה עכו"ם מותר עא"ר אות י"ג בזה והיינו לטעם מראית עין אבל מטעם עובדין דחול ראוי לאסור לילך לביתו אף בחנוני ועתוס' שבת אות י"ט:

**והוי** יודע דעור ואח"כ כלי הוה נולד גמור ואפ"ה שרי דגמרו בידי אדם אין מקצה מדעתו ואף נתן ישראל עור שלו לעכו"ם לפני שבת וקצץ ועשה בשבת לא מקצה מדעתו דיודע דעכו"ם יכול לעשות בשבת ועמ"א תקפ"ז אות כ"ה קרן עכו"ם לאפוקי עשה מקרן שמונח בבית ישראל דמוקצה הוא ותדע דהא בגד לעכו"ם נותן משלו ונמי נולד הוא או עכ"פ מוקצה ושרי. ועתו"ש אות י"ט וצ"ע. ובשכ"ה במ"א או"ק יו"ד משמע לאוסרין בנולד שם בעינן דוקא רק גמרו בשבת וכאן סתם להתיר בכ"ע ולא הביא ב' דיעות ועמ"א תקי"ז אות א' המחבר סובר בשכ"ה ס"ד סובר שמא יאמר לעכו"ם ובחנוני לא גזר יע"ש א"ש כאן. וא"כ למאן דאוסר משום נולד גם כאן ראוי להחמיר אם לא כשכבר היו כלים רק נגמרו עתה דלאו נול"ד רק מוקצה שלא היה באפשר ללבוש כך שרי:

**סעיף טז**
דאין עמ"א ועסי' רמ"ו מ"ש שם וב"ח וא"ר שם אות א' דעביד מעשה יש להחמיר לעצמו אבל דמנחי ומלאכה ממילא נעשית בתוכו לדידן א"צ להחמיר ואפשר נתכוין למ"ש א"ר אות ט"ו:

**סעיף יז**
וטומנין עמ"א תוס' ח"י ד"ה ולימא יע"ש אפשר תיקן בזה דלכלל וטוענין ואח"כ לומר דאין מצוה אלא דכה"ג לית מ"ד בגמ' אף לב"ש דממילא ומ"מ שעורים לגיגית א"י ואין ע"ש בידי לעיין ביה:

**סעיף יח**
והגת מבע"י עמ"א מבע"י קאי להתיר המשקין היוצאין בשבת דנתרסקו מבע"י גדול ע"י טעינת הקורה וליכא חיוב חטאת אבל להתיר הטעינה אף סמוך לחשיכה לכ"ע שרי דלא גזור אטו שבת:

**סעיף יט**
בוסר עמ"א פי' דברי הטור כאן דלא התיר כ"א במחוסרין שחיקה מותרין המשקין היוצאין וה"ה לגמור בידים שרי כמו שכתב בסכ"א היינו בידים שהרי סיים לפיכך כתב הרמב"ם ז"ל מותר לגמור שחיקת הריפות הרי בידים מתיר ה"ה בוסר ושום ומלילות שמחוסרין רק שחיקה מותרין בידים. וכאן נמי לא התיר המשקין היוצאין כ"א במחוסרין שחיקה הא מחוסרים דיכה אסורין המשקין היוצאין דס"ל מחוסרין דיכה חיוב חטאת יש בהו ומחוסרין שחיקה אה"נ דגם בידים מותר ונקיט משקין בטור לומר הא מחוסרין דיכה אף משקין אסורים ומש"ה דילג כאן שום דאף לא נתרסקו כלל מבע"י משקין היוצאין מותרים דליכא חיוב חטאת כ"א זיתים וענבים ובוסר בכלל זיתים ומלילות היינו תבואה בשיבולת א"כ המשקה היוצא משיבולת הוה מפרק ממש ודש. אבל המחבר פסק כרי"ף ור"מ דבטעינת קורה מבע"י ומחוסרין דיכה ליכא חיוב חטאת הלכך המשקין היוצאין מותרים ובידים אסור עד שידוכו ומחוסרין רק שחיקה והשמיט ג"כ שו"ם דשום אף לא נתרסק כלל מבע"י המשקין היוצאין מעצמו מותרין דליכא חיוב חטאת ועתוס' י"ט ד"ה השום ודי"ה רבי ישמעאל וקמ"ה א' ד"ה רבי יוחנן ובא"ר אות י"ו וי"ז ואפשר המג"א על הטור והמחבר הקשה כן והעלה דהני יש בהו חיוב חטאת ובסי' ש"ך ס"א תותים ורימונים בעומדים למשקין היוצאין אסורים אף דליכא חיוב חטאת כ"א בזיתים וענבים י"ל דעומדים למשקין דומה לזיתים וענבים וכולה חדא גזירה כה"ג. ועיין בח"מ וא"ה בש"ך יבואר עוד. ועט"ז כאן אות ו' פירש דברי הטור בשכ"א יגמור מעצמן וקשה הא כתב לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות ועא"ר תמה בזה יע"ש:

**סעיף כ**

להשמעת קול עמ"א לא הבינותי דלרש"י ח"י א' זילותא דשבתא יאמרו רחיים של פלוני עושה מלאכה בשכר ובשל עכו"ם שרי משא"כ לאגור הובא בד"מ כאן וב"י בסוף סי' של"ח השמעות קול ויאמרו שהיום נתן החטים וכ"מ מרמ"א כאן בזייג"ר שרי דהכל יודעין מאתמול א"כ י"ל ברחיים של עכו"ם נמי אסור כה"ג יאמרו הישראל נתן החטים בשבת עב"ח רמ"ו ס"ב. ומ"ש מתוס' ד"ה ולימא הקשו כולם עליו דא"כ מוגמר וגפרית מ"ט שרי ובכתבי א"א הרב ז"ל\ התעורר בזה ה' יזכני להדפיס חיבורו בזמן לא כביר. וסבור הייתי לומר דלימא גזירה מפני הרואים דאוושא וכ"ע שומעין ויאמרו שבשבת נתן החטים ויבואו להתיר בשבת אע"ג דהשמעת קול וזילותא דשבת דבר חדש הוא כמ"ש הרא"ש מ"מ לימא זה אלא ש"מ דהוה גזירה לגזירה וגם ז"א דמ"מ חשדא איכא אף בדרבנן כמבואר בסי' רמ"ג ורמ"ד ואף ד"י"ל התם אסמכוה אקרא חמיר טפי ומ"מ צ"ע בכאן ועיין במ"ז סימן רמ"ד אות ז"י"ן מתיר בפשיטות לישב ישראל שם לשמור אף שלא במקום מצוה יע"ש:

**סעיף כא**

במקום עמ"א דודאי לרבה דאוסר השמעת קול אף בפסידא אסור ואנן סוברים עיקר כדיעה דהשמעת קול שרי מדינא רק מחמירין ובהפסד מקילין וכן באו"ה כללא הוא כ"מ שהרב מתיר בהפ"מ הוא דמדינא שרי עיין בת"ח ופריי ל"י"ד בזה:

**סעיף כב**

יש להקל עמ"א עסי' רמ"ד וסי' ת"נ ומ"ש שם:

**סעיף כג**

במחטו בידו עמ"א שבת י"א ב' וכרבא דאין גוזרין גזירה לגזירה הלכך דוקא בידו לא בבגדו כשאין דרך להוציא בבגדו עסי' ש"א במ"א אות ט"ו ומש"ה אע"ג דכתב שם דנקובה חייב היינו באורחיה בהכי וכאן נקיט דבר פשוט בידו כ"ע חייב אומן ובאין אומן: ובכרמלית כו' ומחלוקת היא אם יש לנו רה"ר או לאו עסי' רס"ו ושל"ד ותליא בפלוגתא אי ספק מ"ה לחומרא גוזרין בספק ואי להר"מ כל ספיקא מ"ה שריא (אף בכרת וסקילה) רק מדרבנן הוה גל"ג ועיין ישש"ש ביצה פרק המביא סימן בי"ת ביה"ש צריך למחות בנשים וכן יסד הפייט (בשבועות) לא תנאף בספק פן תענש בודא"י יע"ש ועיין בתה"א מזה והך בודא"י מן השמים הוא דבידי אדם אין עונשין מספיקא ועיין לקמן סי' תר"ח בהי' יוה"כ סעיף ב' שא"י שמצוה להוסיף מחול על הקודש משמע הא ביה"ש פורשין וכמ"ש המ"א אות ב' וא"כ משמע דפסק הש"ע ספק מ"ה כודאי אלא שלשון זה הוא מהר"מ פ"א ה"ז משביתת עשור וסובר ז"ל ספק מ"ה לקולא:

**אי** לאו דמסתפינא מחבראי וכ"ש מרבותיי הייתי אומר שיש בו כרת לדידן נפיק מאשם תלוי וכתוב בהדיא מוחין בידם וספק לאו דנפיק מדאיצטריך להתיר ספק ממזר (עיין בתה"א) לאו מפורש הוא ואין מוחין בידם אלא דהמעיין בפ"ח מה' ט"מ דלדידן אשם תלוי איקבע איסורא אין ללמוד ממנו. ובפתיחה כוללת אי"ה אבאר זה:

**סעיף כד**
בתפילין שבראש"ו עמ"א פירש לדינא דלא כדעת הב"י דבראשו בלא"ה שרי ובידו מותר דאין שוכחן אלא בידו אסור ובראשו צריך כו' ועט"ז אות ח' בזה:

**סעיף כה**
שאין שוכחן עמ"א בסי' מ"ד במ"א אות ב' דמצוה מן המובחר יע"ש:

**סעיף כו**
למשמש עמ"א לי העני יש בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י בגמרא לא יצא החייט במחטו שמא ישכח ויצ"א משמע לא יצא לרה"ר סמו"ך לחשיכה שמא ישכח ויצא משתחשך ויעביר ד"א ברה"ר עיין פני יהושע הא בביתו אין איסור סמוך לחשיכה וברי"מ ובש"ע שמא ישכח ויוצי"א משמע בביתו ויוציא לרה"ר משתחשך ובטור כבגמרא יע"ש וחנניא אמר חיי"ב אדם כו' עם חשיכה וכ"ה בר"מ פי"ט מה"ש הכ"ו אבל הט"ז העתיקו מצו"ה סמו"ך לחשיכה ולכאורה בין חייב למצוה ובין סמוך (ח"ש כמו סמוך למנחה) ובין עם חשיכה הפרש יש ובחדושינו הערנו בזה. ומב"ח נראה דחנניא עם חשיכה סמוך לחשיכה והוה גל"ג ורק מצוה מן המובחר ועמ"א נראה דודאי לא אמרינן כאן ספק דרבנן לקולא ובפרט במצוי שכל ימי החול יש לו דברים מוקצים גם כל היכא דאיכא לברורי בקל מבררינן אף בדרבנן עיין ר"פ למאי נ"מ נישייליה אף אם בטלו כו' והלכך אי משום שמא יצא לרה"ר לדידן דליכא כרמלית אין מצוה סמו"ך לחשיכה ויוכל ביה"ש למשמש ולשמא ישכח הוה ליה גל"ג כמ"ש באות כ"ג משא"כ מוקצה של כל ימות החול לא חשיב לספק דאיכא לברורי הלכך מצוה סמוך לחשיכה דביה"ש או בשבת ואי מהני והא אסור לטלטלו בהכרח סמוך מצוה. ועיין מהרש"א ז"ל ריש ביצה וספיקה אסורה משום דמוקצה יש לך סמך מ"ה מחמירין ביה ואין להאריך. ובחידושינו הארכנו עוד בזה:

## סימן רנג

**סעיף א**
מצטמק עמ"א אי"י למה שביק דברי רש"י שבת ל"ז ב' ד"ה מצטמק (צמוק והיא מתפעלת עיין רש"י בראשית מ"ד י"ו עיין פרישה כאן) וגפת זיתים כמ"ש הט"ז והר"מ בפירוש המשנה וחילוק יש בין שהיה דשומשמין שרי ובין הטמנה דשומשמין נמי מוסיף הבל

כמ"ש המחבר ברנ"ז ס"ג וע"ש בב"י ובחה"ר ריש במה טומנין נתן עוד טעם דר"ז היה לומר סתם או לפרש המשנה יע"ש ועיין ר"ן שם ומ"ש הר"ן כאן דשומשמין העתיק פירש"י ככתבו ולשיטתיה דמתני' דריש כירה בהטמנה אבל לדידן מתני' בשהייה סתם גפת דזיתים ודומיא דעצים שעושין גחלים משא"כ במה טומנין נקיט סתם גפת ודאי כפירוש בכל הש"ס דזיתים ועיין לח"מ פ"ד מה"ש ולמ"ש א"ש וע' תו"ש: וגללי בהמה דקה וגסה עב"י בשם הר"מ ז"ל גירסת הירושלמי ובש"ע השמיטו וא"י למה ועמ"ש אי"ה בט"ז זי"ן ומ"א אות י"א לענין שבת או עבר ושהה בזה. וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

שהוא חי עמ"א להמחבר כל שנתבשל קצת אף פחות ממאב"ד תו לא הוה חי א"כ אין היתר אח"כ סמוך לחשיכה ממש הא מבע"י שוב נתבשלה קצת אסור לשהות ביה"ש וצריך ליקח משם או נתבשל כ"צ ומצטמק וי"ל או שרי להניחו שם ועסי' רנ"ד ס"א דחי בקדירה מהני הא צלי אצל האש לא מהני חי ועט"ז אות א' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**

שכסה עמ"א שבת ל"ז א"ב אפי' גחלים של רותם ועא"ר אות ד' וברש"י שם בגמרא דגלי דעתו כו' ועיין תוס' שם ד"ה שמע מינה בתי' א' כתבו אפילו לא נתבשל כ"צ שרי בקטמה והובערה והמ"א נקיט לה לקולא במידי דרבנן וכדפירש"י ועיין פני יהושע שם ובחידושינו כתבנו מזה יע"ש. וברי"מ פ"ג מה"ש ה"ד גחלים שעממו או שנתן נעורת פשתן בקטמה ובב"י תמה למה השמיטו הטור ובתו"ש אות ה' הקשה למה השמיט המחבר בש"ע ומיהו עממו והובערה הדרא למילתא קמייתא דל"ש בכאן גלוי דעת. וזה פשוט ואי"ה באות ח' אבאר עוד:

**סעיף ד**

חתיכה חיה עמ"א ומ"ש מרנ"ד סעיף ח' וכ"כ באי"ר אות ה' דעדשים אסור בתנור יע"ש ולא הבינותי דאפי' אין תומר כל מה דשרי לשהות בכירה בעצים באין גרוף ה"ה תנור כדבעינן למימר לקמן אי"ה מכל מקום אין ראיה משדייה חתיכה חיה לקדירה מבושלת כ"צ דעביד מעשה ומסיח דעתו כמו קטמה כל דהוא באות הקדום לקולא חייתא ומתבשלת בלילה יודה הר"מ ז"ל בפירוש המשנה דאסור ועב"י וצ"ע:

**סעיף ה**

לסמוך עמ"א הביא דברי הרמב"ם ז"ל פ"ב מה"ש הלכה ו' והלכה יו"ד יע"ש והיינו לדיעה א' דמתני' לשהות תנן ובעיא דגמרא שם דף ל"ז א' מהו באין גרופה לסמוך אלשהות קאי ופשיט ליה דשרי הא חזרה אסור אף לסמוך אבל לדיעה שנייה דמתני' להחזיר תנן בעיא מהו לסמוך אחזרה קאי ומסיק דמותר חזרה וכ"כ רמ"א סעיף ה'

בהג"ה דתבשיל שנתבשל כ"צ וחם מותר להעמידן אצל תנור בית החורף דהוי דין כירה תנור שלנו והיינו כדיעה שנייה בסעיף א' דמתני' להחזיר תנן ובעיא דלסמוך להחזיר ופשיט דשרי לסמוך בשבת באין גרופה וקטומה. ואי"ה בסעיף בי"ת יבואר עוד בזה:

**סעיף ו**

יותר עמ"א סובר דיש חומרא ב' כירות המתאימות א' אין גרופה וא' גרופה יותר מאחת שאין גרופה ומש"ה הביא הר"ב הך דינא דב' כירות ולפ"ז לסברא שנייה דמתני' להחזיר תנן ואיבעיא מהו לסמוך להחזיר מירי כמ"ש באות ה' וקפשיט דשרי להחזיר בשבת ולסמוך אצל כירה שאין גרופה ה"ה ב' כירות המתאימות נמי מייתי עלה למיפשט וכמ"ש הרז"ה הביאו הרא"ש ג"כ דמדר"י נשמע לתנא דמתני' בלהחזיר יע"ש וא"כ אף ב' כירות המתאימות מותר להחזיר בשבת ולסמוך אצל שאין גרופה וזה דלא כט"ז אות ד' ואי"ה שם יבואר בזה:

**סעיף ז**

ותנור עמ"א הביא דברי רש"י ל"ח ב' יע"ש והיינו דיש חילוק בין תנור לכירה לרש"י דמפרש כולה פירקין (כ"ל פרק כירה) משום הטמנה ותנור גרוף מוסיף הבל ואף להמחבר ולהר"ב דהטמנה ודאי אסור וכולה פירקין בשהייה או חזרה והקדירה מגולה אפ"ה יש הפרש בין כירה גרופה שרי אע"פ שא"א לגרוף הכל שלא יהא נשאר ניצוץ אחד מ"מ אין מועיל בחיתוי מעט ניצוץ משא"כ תנור שחומו רב אף ניצוץ אחד מועיל ואתי לחתויי. ועיין אות ח' ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ח**

אפי' עמ"א אף להמחבר שפסק גרוף כל האש כולו לא מקצתו (דלא כר"ן עמ"ש בט"ז ד' אי"ה בזה) א"כ תנור איזה חתוי שייך לז"ה הר"מ ז"ל פרק שלישי מהי"ש הל' ה"ו מפני שאי אפשר לגרוף כל האש ותראה שהאדון ז"ל סובר שמ"ש הר"מ בהלכה ו' מפני שא"א לגרוף כל האש שלא ישאר ניצוץ אחד מפני שהבל"ו חם שמא יחתה להבעיר הניצוצות הנשארות כאלו אמר ומפני"י שהבלו חם וכ"ה בלבוש דפוס פראג שפ"ג יע"ש אבל בנ"ץ משמע לכאורה הטעם בתנור שהבלו חם א"א לגרוף שלא ישאר ניצוץ יע"ש. ואע"ג באות ג' בקטמה והובערה בגילוי דעת סגי א"כ בתנור נמי ליהוי גילוי דעת וי"ל דאין זה גילוי דעת דקטם שלא יתחרך דהבלו רב ועוד יש תירוצים. ובתנור אף קש וגבבא וגרוף נמי אסור ואפשר שכ"ד הר"מ ז"ל אעפ"י שכתב שם א"ו מכוסה ועא"ר אות י"א ואין זה מן התימה לומר טעם הר"מ ז"ל אף בקש גרוף:

**סעיף ט**

שהיס"ב עמ"א בס"ה בהג"ה ומ"א אות ל"ה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף י**
ותנורים עמ"א בלבוש תנורים שלנו שפיהם מן הצד אין חומם רב כ"כ ועב"י בזה וכופח עב"י משמע דאין חילוק:

**סעיף יא**
אסור עמ"א עסי' תקט"ו אות ה' ומשמע דעד כדי שיעשו קאי לשכח ושהה באין נגמר כ"צ בעינן בכ"ש וכן בעבר ושהה במצטמק ויפה לו בעינן בכ"ש ועב"י וברי"מ פ"ג מה"ש ה"מ משמע לכאורה דוקא בעבר ושהה בעינן כ"ש הא שכחו כתב רק למ"ש מ"מ מהגי"א משמע אף בשכח ולא נתבשל כ"צ אסור למ"ש כ"ש ול"ד לשי"ח דלא בעינן כ"ש התם לא שכיחא משא"כ כאן יאמרו שוגגים היינו:

**סעיף יב**
החזירם עכו"ם לצורך ישראל מ"א. ובלבוש כתב בלא ידיעת ישראל הא אמר ישראל לעכו"ם במזיד אסור כאלו הוא בעצמו עשה כן:

**סעיף יג**
דינו כשכח עמ"א הואיל ונתבשל כ"צ רק מוי"ל לא נהנה כ"כ ועסי' רע"ו ס"ד יע"ש בזה:

**סעיף יד**
החזירם עמ"א היקל לאחרים עכ"פ עיין אות י"א:

**סעיף טו**
וי"א עמ"א מחלוקת ב' דיעות עב"י באורך ואי"ה בט"ז אות א' יבואר קצת. ולי"א אלו פשיטא דהכין הוא דקידרא חייתא האמור בשבת י"ח ב' בלא נתבשל כלל הוא דשרי ובהתחיל לבשל אסור ובשיל שפיר דמי היינו כמאב"ד לדיעה זו אבל לדיעה א' בשיל שפי' דמי מצטמק ורע לו בשיל ולא בשיל אסור כמאב"ד או מצטמק וי"ל ואפ"ה קידרא חייתא דוקא חי לגמרי עיין אות א' ועט"ז אות א' ואי"ה שם יבואר. ולז"א דודאי לצאת כל הדיעות טוב יותר ליתן לתנור סמוך לחשכה דהוה חי ושרי לכ"ע אף לדיעה א' מ"מ משום הפשטי"ד ויבואר אי"ה ברנ"ד בזה בס"ד:

**סעיף טז**
כמאכל ב"ד עמ"א ברנ"ד אות ח' משום חומרא דשבת בעינן חצי בישולו אף דהוא מדרבנן כו' ועב"ח בזה ואי"ה בט"ז א' יבואר:

**סעיף יז**
מגולה עמ"א לי"א אלו הטמנה ל"ש אלא בשהקדירה טמונה אבל תנור סתום לא הוי הטמנה ועסי' רנ"ט ובחה"ר ר"פ במה טומנין הקשה דא"כ למה אמרו טומנין בשלחין כיצד עושה נוטל הכסוי משמע דמגולה למעלה ואפ"ה במוסיף הבל אסור ולדיעה זו

אפשר לומר דלאו להכי איירי אלא לענין טלטול מוקצה ואה"נ כל שמגולה למעלה פיה וכיסוי לבד אף שכולה טמונה מותר לדיעה זו ובחדושינו כתבנו מזה:

**סעיף יח**

מותר עמ"א יש בגחלים טעם איסור מוקצה עדיף טפי כשקדירה עומדת על הגחלים מאם הגחלים מונחים סביב הקדירה ועסי' רנ"ט ורנ"ז במ"א אות זיי"ן וגם יש טעם מבער ומכבה בזה ועא"ר חיי':

**סעיף יט**

רותחת עמ"א דאם חמה עדיין אע"פ שאין יס"ב נהגו להקל כבסי' שי"ח סט"ו בהג"ה דלא כב"ח דבעי דוקא רותחת ובא"ר אות י"ט כתב לקמן מיירי לסמוך הא על גבי כירה דוקא רותחת ממש ובאמת שם הראה הר"ב לסי' רנ"ג והיינו בס"ה בהג"ה שמושיבין על התנור כ"ז שחם קצת ועמ"א אות ל"ח ובט"ז אות ח"י ואי"ה שם יבואר. מהו לח ויבש בשי"ח מ"א חם ועט"ז י"ג ורנ"ד מ"א א':

**סעיף כ**

ועודה עמ"א הר"ב הגיה זה אבל המחבר השמיט זה וסובר דאין איסור כ"א ע"ג קרקע וכתב זה בעבור שהלבוש כתב ועודה בידו של"א הניחם עג"ק משמע דמפרש דעת רבו שאין חולק על המחבר והראה לרנ"ז אות י"ד שם עדיף פינה ממיחם למיחם מכאן דהוה כמושיב לכתחלה. ודע דפינה ממיחם למיחם אף ע"ג דכ"ר הוא המיחם שני שעירה ממנו רותחין ועירה זה לשם דעדיין כ"ר ממש הוי אפי"ה הוי כמושיב לכתחלה דחזרה הותר בשבת עיין שבת ל"ח ב' רש"י ד"ה פינן משמע כן ובתוס' ד"ה פינה כתבו בשם ר"ת למיחם אחר שהוא קר א' לחתוי משמע מיחם כ"ר שרי ובחדושינו הארכנו דרש"י לשיטתיה בבמה מדליקין דיש בישול אחר בישול בנצטנן בהכרח פינה ממיחם למיחם לכ"ר דכ"ש סובר הוה נצטנן וז"ש בד"ה מיחם קומקמין שמחמם בו חמין אפשר רמז דכ"ז שלא חימם בו כעת שם העצם שלו קומקמין ומיחם שמו כשהוחמו בו עתה כמו המיחם שפינהו כו' ואי"ה ברנ"ז אות י"ד יבואר עוד:

**סעיף כא**

ודעתו עמ"א גם זה כתב בעבור שהלבוש כתב ודוקא בדעתו להחזירה כשהיא רותחת הא שהה בידו עד שנצטנן אסור להחזיר דהוי כמבשל פירוש ברובו דלא בעינן דעתו להחזירה רק שיעור הל' דאם אין מחזיר מיד עד שנצטנן הוי בישול ברוטב כבשי"ח וז"א דחולק על המחבר ונצטנן כתב הר"ב אח"כ. ובא"ר כ"א נראה מפרש דתרתי קאמר דעתו להחזירה כשרותחת הא דעתו להחזירה לאחר שנצטנן אסור בנמלך מיד ואם נצטנן אז אף שהיה בדעתו להחזיר מיד יע"ש וצ"ע. ולי ההדיוט יש רמז במ"ש וכמ"ש הרמב"ם

ובאות ד' לא הזכיר הרמב"ם רק הרב"י אף ששניהם ממקור א' הוא עב"י י"ל דלכאורה כאן קשה ממ"נ אי כל"ק או כל"ב היה לפרש עכ"פ בקרקע דוקא שאין דעתו לחזור ע"כ תירץ כמ"ש הב"י וסמך עצמו על הר"מ ז"ל דלא הזכיר כלל יע"ש בב"י וי"ל בע"א:

**ודע** שאני העני הייתי סבור שדברי הלבוש מחוורין כשמלה ולבושיה כתלג חיור דהבין בהגהות רבו בעודן בידו של"א הניח עג"ק ושפה אחת להם ומש"ה חלקינהו להג"ה בתרתי בבי יכתב אחר עג"ק ודעתי להחזירה לומר שכ"ז שלא הניח עג"ק הוה כעודן בידו מיקרי ואף הניח ע"ג ספסל לזה הטיל תנאי דעתו להחזירה הא אין דעתו להחזירה יש ס"ס לחומרא שמא תלאן במקל כוי אסור ואת"ל מותר שמא כל"ק דבידו ממש ג"כ דוקא דעתו להחזירה וכל שיש ס"ס לחומרא אף בדרבנן לחומרא (עמ"ל בה' שאה"מ ובפריי ל"י"ד סי' ק"י בקו"ה) משא"כ בידו ממש אף אין דעתו להחזירו מיד יש ספק כל"ק או כלישנא בתרא ובדרבנן לקולא אלא דקשה א"כ אמאי בקרקע ודעתו להחזירה אמאי אסור הא ספק מדרבנן לקולא ודוקא אין דעתו להחזירה אסור בספסל וקרקע ואם כמ"ש המ"א באות ד' תריץ לי אמאי חלקינהו הר"ב בתרתי בבי והיל"ל מיד ועודה בידו ודעתו להחזירה ואין להאריך:

**סעיף כב**

על גבה עמ"א דלא כמו שנראה מלבוש תוך חלל הכירה אסור אף שאין נוגעת בקרקע הכירה ועא"ר אות כ"ב:

**סעיף כג**

לכירה עמ"א רמב"ם פ"ג מה"ש ה"ו עיין בסי' רנ"ז בדיני הטמנה:

**סעיף כד**

כשנטלו עמ"א דתנאים עודן בידו ודעתו להחזירה דוקא כשנטלו ע"ש ומחזיר בשבת דאז לא מיקרי חזרה כשהניח עג"ק עי"ש אלא מושיב לכתחלה בשבת ואסור ועיין סעי' ה' בהג"ה דלא התירו אלא חזרה כו':

**סעיף כה**

אסור עמ"א דאין טומנין בדבר שאין מוסיף הבל לכתחלה בשבת ומה שמוציא מתנור לא היתה הטמנה עט"ז אות י"ד:

**סעיף כו**

סמוך לברכו עמ"א מ"ש דלא אסור מדאורייתא לכאורה למ"ד תוס' שבת דרבנן אבל למ"ד תוספת שבת ד"ת יש איסור תורה אפ"ה לא גזרו כ"א בשבת שיש כרת וסקילת ואי"ה ברנ"ד ס"ב וסס"א יבואר זה. ועא"ר אות כ"ח דנתבשל כ"צ גרע מלא נתבשל עי"ש ועיין אות כ"ז ושם יבואר אי"ה:

**סעיף כז**
דינו עמ"א בחי לגמרי שרי סמוך לחשיכה ממש ובמ"ש ס"א אות ב':

**סעיף כח**
טוב להחמיר עמ"א דהואיל ויש חזרה בע"ש ג"כ אם היא סמוך לחשיכה אין ליטול מכירה ולתת ע"פ התנור בלא קטום ותנורים שלנו ככירה הא גרוף וקטום מותר אף בשבת על פי התנאים המבוארים ועס"ג אות ל"א. אבל למ"ד דלית חזרה בע"ש רק שהייה א"כ כ"צ ומוי"ל מותר לדיעה שנייה אף בלא גרופה ולדיעה א' בס"א עכ"פ במור"ל שרי ואי"ה באות ל"א יבואר עוד:

**סעיף כט**
אפילו עמ"א בשי"ח סט"ו אות ל"ח ובראי"ש פרק כירה מ"ם ב' גבי מניח נגד המדורה דע"ג כירה בשבת כל שנצטנן לגמרי אסור אף ביבש כמ"ש המ"א כאן אות ל"ו דחזרה תנן מחזירין בגרוף וקטום הא נתינה לכתחלה לא וכמ"ש הר"ב כאן ס"ה בהג"ה דלא התירו אלא חזרה והיינו עליה הא לסמוך שרי בשבת אף באין גרופה ועמ"א כאן אות ה' וא"כ מה איריא ע"ש בשבת נמי אלא בלח ונצטנן לגמרי בשבת אסור משום בישול ובע"ש שרי הא ע"ג אסור בנצטנן לגמרי דעיקר אין בישול אף בלח כמ"ש המ"א בשי"ח אות ל"ט ומש"ה מקילין אם חם קצת אף שאין יס"ב ובנצטנן לגמרי מחמירין דנראה כמבשל משה"ה אף למ"ש באות נ"ז דלא גזרינן באין מבושלת כ"צ דלא יטעו להתיר איסור תורה בנצטנן לגמרי לית איסור תורה לדידן דמקילין בהם קצת ועתו"ש אות ל"ז ולמ"ש א"ש:

**סעיף ל**
ישנה עמ"א בתק"ב בט"ז אות ה' וע"ש ובב"י ומדכתב לדידן מותר לבשל אלמא כרי"ו ס"ל דנגמרו בתנור א"כ אמאי אוסר כאן בריקנית בקדירות דידן ואפשר דהמחבר לא התיר לדידן אלא מתרי טעמי דשמא ע"י מים מותר ושמא כתי' רי"ו אבל בריקנית אף לדידן אסור דלא סמכי' אהך תירוצא דרי"ו לחוד ועיין תו"ש ולמ"ש א"ש:

**סעיף לא**
ע"פ הכירה עמ"א ע"ג תנור י"ל דמפסיק מעזיבה כו' ומ"ש הר"ב ובתנור אין חילוק זה בתנורים ד"ס ובס"א תנור ככירה היינו תוכו אבל לקמן משמע דבעי דף להיכרא ואי"ה שם יבואר:

**סעיף לב**
יש למחות עמ"א כתב לדידן נוהגים להקל כשלא נצטנן לגמרי אפילו אין יס"ב וכלי שני ולח א"כ אין למחות דמעשים בכל יום שנותנין קטנית וא"א (בלא רוטב קצת) א"כ ממ"נ יש בישול אבל אם (אין) רוטב בקטניות שרי אף נצטנן לגמרי ביבש כצ"ל ויש

חסרון תיבות במ"א ולכתחלה יש ליזהר שלא להגיס בכף כמ"ש רמ"א בשי"ח סי"ח ומ"א אות מ"ד ואם לא נתבשלו הקטניות כ"צ לפעמים אסור ודאי להגיס בכף בכ"ר ואם הגיס אסור התבשיל כדין מבשל גם אם הוחם הקערה לפעמים כמו שנוהגין שנותנים ריקנית נגד התנור ויס"ב אז אף כשעירה לקערה הוה כ"ר ואסור להגיס להמחבר בלא כ"צ ולהר"ב יש להחמיר בכל ענין: ועי"ד בפריי צ"ד בט"ז אות י"ד אם לרש"ל דמחמיר בגוש בכלי שני אם נאמר דמבש"ל א"כ אין תקנה בשבת לאכול בכף וי"ל דרק מפליט ומבליע וגם עם רוטב נתקרר הרוטב ואף דגוש באפשר ובאין רוטב רק יבש גוש א"י אם שייך מגיס ביבש לגמרי שהופך בכף וממעכן דאפשר דוקא בלח צלול שייך מגיס ואי"ה בשי"ח יבואר. ומ"ש הקטניות לבסוף אולי ממ"ש בסמוך או אפשר בנפסק הקילוח או אדמיקר בלע לא מבשל ובלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק כמ"ש השי"ך בי"ד ק"ה אות ה' א"כ קטניות לבסוף או חשש דנפסק הקילוח אף שיש בו מים קצת אין יורד בקילוח ואין מבשל רק מבליע ושרי משא"כ רוטב אח"כ יורד בקילוח ומבשל כ"ק ממים שבקטניות בכ"ש ובטטרק"י שאין בו מים כלל בין כך ובין כך ש"ד ואין להאריך והבן זה ואם מוציאין טטרק"י בכף אי הוה כ"ר או כ"ש עיין בי"ד סימן צ"ב בט"ז אות למ"ד:

**סעיף לג**

פנאדי"ש עמ"א: מ"ש המחבר כאן הוא דברי הר"ן בשם הרשב"א ובחה"ר שבת מ"ם ב' נותן אדם נגד המדורה כו' משם למדו ובמ"מ פכ"ב מה"ש ה"ד יע"ש וכללא הוא כל שאין בו משום בישול כמו יבש צונן או לח חם (לדידן חם שאין יס"ב נהגו להקל) חזרה מותר בשבת ע"ג כירה גרופה וקטומה אבל ליתן לכתחלה לא ומש"ה בעינן עודן בידו כו' דלא ליהוי כמושיב לכתחלה ואף לדידן אם נטלו מע"ש והניחו ע"ג קרקע אף שעדיין חם או אפשר בשבת ונצטנן לגמרי הוה כמושיב לכתחילה לא התירו ע"ג כירה גרופה אלא חזרה לא לכתחילה אלא כשמושיב ע"ג קדירה שיש תבשיל בתוכה ותחתיה אש ונותן ע"ג קדירה פנאדי"ש צונן שהוסר מע"ש אע"ג דהוי לכתחילה אין זה דרך בישול ולא גזר כה"ג ומותר אף לכתחילה ובסעיף גימ"ל להושיב ע"ג קדירה ריקנית שנותן עתה ואף היה שם מאתמול מ"מ כיון שריקנית היא לא הוי רק ככירה גרופה וקטומה מ"מ לכתחילה אסור כיון שריקנית היא ולכך בעינשלא יתן עג"ק להמחבר ולדידן מע"ש ודאי אסור וה"ה אם נצטנן לגמרי דהוה כמושיב לכתחילה (ועתו"ש אות מ"ב ויפה כיון) ומ"ש שהקדירה מפסקת ע"ם תבשיל שומן בשי"ח סי"ו במ"א אות מ"ב יע"ש ועמ"א בשי"ח בסעיף וי"ו זיין חי"ת ובאות כ"ב גדה"ו יע"ש: ומ"ש המחבר להטמין תחת הבגדים אסור בשבת אף אין מוסיף הבל קדירה שרי דבגדים אין מוסיף

הבל ומיירי באין אש תחתיה דל"ד לקופה ע"ג גפת עסי' קנ"ז סעיף א' וז' וח' ומ"א ה' מור"ל אסור ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף לד**

שאסור עמ"א המחבר השמיט דברי הר"ן שהביא בב"י דעתו לאסור כל שהוא דרך בישול אסור להושיב לכתחילה פנאדי"ש צונן ע"ג כירה גרופה: פנאדי"ש יש בו לחם אפוי ובשר בתוכו צלוי כמ"ש הב"י ולדברי האוסרים צליה אחר צליה (הוא י"א שכתב הר"פ הביאו הטור בשי"ח אסור זה אבל הר"פ הסכים דאין צליה אחר צליה אף להרמב"ם ומ"ש המ"א בשי"ח אות י"ז לכ"ע אין צליה אחר צליה הוא דברי הר"פ) ולפ"ז להאוסרים בישול אחר צליה או אחר אפי"ה וה"ה להיפך אסור זה יע"ש:

**סעיף לה**

ויש עמ"א ובלבוש ס"ד שלא התירו אלא שהוסר בשבת לא הבינותי דמשמע דלמ"ד מחזירין אף בשבת שהוסר מע"ש עיין ב"י ורק אם נצטנן אין חילוק בין מע"ש או שבת הוי כמושיב לכתחילה ומה דמשמע כאן אף בחום שאין יס"ב אסור צ"ע קצת וי"ל ואין להאריך:

**סעיף לו**

שלא נצטנן עמ"א בט"ז אות י"ב ביארתיו וכאן אקצר היכא דשייך בישול בעינן רותחת יס"ב וכ"ר הא לא"ה מדינא אסור ומנהגא שמקילין בחם קצת משא"כ לענין איסור להושיב לכתחילה אף יבש לגמרי כל שנצטנן לגמרי הוי כמושיב לכתחילה ואסור מדרבנן שלא התירו אלא חזרה הא חם קצת אף שאין יס"ב חזרה מקרי ושרי מדינא וה"ה ע"ג קדירה שיש בה תבשיל שרי אף נצטנן לגמרי דאין דרך בישול בכך כמ"ש המחבר הא בלח כה"ג יש בו חשש בישול ואסור אף ע"ג קדירה ועתו"ש אות מ"ו ולמ"ש א"ש ובט"ז הארכנו עוד מזה באות י"ג ועסי' שי"ח:

**סעיף לז**

להחם עמ"א י"א אין בישול אחר בישול אף בלח ונצטנן ואנן פוסקים דיש בישול אחר בישול בלח ונצטנן לגמרי ובחם קצת (אף אין יס"ב מקילין ממנהג"א ולא מדינא) הלכך לדידן בלח ונצטנן לגמרי ואמר לעכו"ם יש בו חשש בישול ד"ת באפשר אסור התבשיל אף נצטנן אח"כ דלא נהנה מ"מ איתעביד ביה מלאכה וקנסו ליה אף בעשה ע"י עכו"ם וגרע טפי דצריך כדי שיעשה ע"י עכו"ם וכן אף ביבש דאין בו בישול מ"מ בנצטנן לגמרי אסור להושיב לכתחילה אסור אף ע"י דיעבד ומיהו אם נצטנן אח"כ שרי דלא נהנה מידי וכמ"ש במ"א אות י"ג הא ליהנות ממנו בעודו חם ולא היה ראוי לאכול בצונן אסור אף ע"י עכו"ם. ומ"מ היקל המ"א דיעבד התבשיל בלח ונצטנן לגמרי והושיב עכו"ם

סמוך לתנור דיש מקילין אף ע"י ישראל כה"ג בשי"ח סט"ו עמ"א ל"ח ל"ט אם אין נותן ע"ג האש וכירה ממש י"ל בדיעבד כאן דכל שיש מקילין לכתחילה די להתיר בדיעבד כמ"ש ברנ"ד אות י"א אבל ע"ג כירה ממש דישראל אסור בנצטנן לגמרי אף יבש דהוה כמושיב לכתחילה ה"ה ע"י עכו"ם כה"ג אסור אם נהנה במלאכה זו אף דהוי דרבנן:
ומ"ש בשם המרדכי הובא בב"י בסי' רנ"ט היינו אם הקדירה עומדת בגחלים ואמר לעכו"ם להוציא אף שמעביר הגחלים מלאכה שאצ"ל מדרבנן ומותר דיעבד היינו שאין ישראל נהנה בזה בתבשיל הא כל שישראל נהנה אף מלאכה דרבנן אסור נ"ל. ובשי"ח יבואר עוד אי"ה עיין באות שאח"ז:

**סעיף לח**

ואם עמ"א ובשכ"ה ס"י שבות דשבות לצורך שבת יש מקילין ואפשר ה"ה כאן ביבש לגמרי שאין בו חשש בישול כ"א איסור דרבנן לצורך שבת המיקל לא גוערין בו ואי"ה יבואר שם בט"ז אות יו"ד:

**סעיף לט**

לא נצטנן עמ"א הנה הר"ב כתב סתם אם נצטנן שאין ראוי לאכול כך אסור דיעבד משמע אף יבש ואם חם קצת דראוי לאכול כך אף לח אין בו משום בישול ומעשה היה כו' ואסרו המרק שהיה צונן י"ל משום בישול והבשר יבש וגם היה ראוי לאכול צונן לא נהנה ממנו. ויש לראות דהמרק נבלע בבשר וניפשר וכ"ת מעשה שבת דאסורין כה"ג (דלא נהנה כ"כ) רק משום קנסא כל שנבלע ומסתמא יש רוב בחתיכה נגד הבלוע לא קנסוה דוגמא מ"ש כי קניס ר"ש בעיניה לא ע"י תערובות עסי' תמ"ז מ"א אות מ"ד ומ"ה הא בורכא דבסימן שי"ח במ"א א' שהקדירה אסורה ג"כ והיינו לבשל בה והא ע"י תערובות היא וי"ל דיעבד שרי לא לכתחילה אלא דקדירה חרס דיעבד הוה בנט"י אטו ב"י אי לאו גזירה קרובה ובאות מ"ב שומן נולד לצורך מקילין י"ל דנולד גרע מזה וצ"ע וכ"ת דסמכו על יש מקילין בשי"ח סט"ו מ"מ האיסור דלא התירו להושיב תחלה להיכן אזיל. ומיהו מהא דרשב"א בתשובה תקע"ה (נרשם בטעות תקע"א) י"ל דכ"כ אף קדירה מתכות דנט"ל לכתחילה אסור הואיל ובישל בהיתר לחולה שרי ואין צריך הגעלה הא כלי חרס דיעבד שרי כך דכי קניס בעיניה ויתיישב עם מ"ש בתה"א בית רביעי שער רביעי (דפוס ברלין דף קכ"ו ב') דגזירה שאינו ב"י אטו ב"י ל"ש אלא כשיכול לבוא לידי כך משא"כ חמץ לאחר זמנו ומש"ה פריך קדירות בפסח לשהינהו כו' ומסיק לרב אסור לפי"ז ה"ה מבשל בשבת לאחר השבת ל"ש אטו ב"י כה"ג אלא במתכות או לבשל במ"ש מיד והדברים ארוכים ולי העני דרכי החכמה נעלמו ממנו אמרתי לקצר כאן. ואי"ה בשי"ח במגן אברהם א' אעורר עוד בזה:

**סעיף מ**
לכן עמ"א ~עמ"א~ מט"ז אות י"ח מזה אי"ה שם יבואר זה:

**סעיף מא**
ע"י ישראל עמ"א בשי"ד אות ה' דפ"ר בדרבנן אסור וע"י עכו"ם שרי בדרבנן כה"ג: **ומ"ש** בקרירה נחושת הקבוע בתנור להתיר כו' ברנ"ט בדיני שהייה והטמנה כתב סתם ליהנות מהם משמע אף ליקח החמין ולערות על ט"ע או קאוו"י שכבר עירה אתמול עליהם מים ונתבשלו ע"י עירוי שרי בשבת אף שהגוף נהנה מהם ועסי' רע"ו במ"א ב' רנ"ב אות א' ורמ"ז אות ב' חילוק בין אגרת שאין הגוף נהנה ומ"מ כשהעכו"ם אין מתכוין לכך שרי והוי יודע מה שראיתי עושין בשבת מערין חם מכ"ר יס"ב על ט"ע וקאוו"י שעירו עליהם מע"ש שכבר נתבשלו ויבש אין בישול אחר בישול ואף שנשאר קצת מים קרים הולכין אחר הרוב כמו שנראה מב"י ובט"ז י"ג ביארתיו ובא"ר שי"ח אות י"א הניח זה בצ"ע מ"מ מים מור"ל הוא עדיין יש בו צד איסור אם מהפך הקאוו"י וט"ע מה למעלה למטה מבשל הוא ועירוי רק כ"ק בשלו מאתמול לכן צריך ליזהר בזה ואע"פ שקולין הקאוו\י י"ל דלא נתבשל ממש עדיין גם למ"ד יש בישול אחר צליה ואפיה בשי"ח סעיף ה' וכ"ש ט"ע כה"ג, ויש לראות דליתן מים ע"י ישראל לקדירה הקבוע בתנור לא שרי אא"כ מבע"י שיכול לחמם מבע"י וכמ"ש המ"א ברנ"ד אות כ"ו וברנ"ט בדיני שהייה ומה בכך הא בלילה נתקררו המים ובבקר הוה מבשל בלח מקורר לגמרי ואיך שרי שהייה בשבת בכירה שאין גרופה וכ"ש דהוי ע"ג האש ממש כה"ג דאסור בשי"ח אף ביבש לגמרי ע"ג האש אם לא נגד המדורה ברחוק א"כ איך מותר וכ"ת דבמקום פסידא שלא יבקע הקדירה שרי עדיין יש לגמגם בזה כל שעיקר כוונת ישראל שיהיו המים לט"ע ולקאוו"י כה"ג אסור לשהות בשבת למחרתו שנתקרר לגמרי ואפשר דסומכין כה"ג על גדולי הפוסקים המתירים בלח דאין בישול אחר בישול ועדיין צ"ע ואי"ה בשי"ח אבאר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף מב**
מותר עמ"א דל"ת ע"י עכו"ם לאחר שהוסק קמ"ל דאף ע"י ישראל שרי כל שחם קצת ממנהגא ובחם לגמרי מדינא אלא דמ"מ רק מנהגא בהניח עג"ק:

**סעיף מג**
אצל עמ"א ועיין אות ל"א הפסק המעזיבה יע"ש. ומ"ש איזו נקרא בישול ביארתיו קצת לעיל ועסי' שי"ח ושם יבואר עוד אי"ה:

## סימן רנד

### סעיף א

שאצל עמ"א שצלי קדר שנפלט שומן מעצמו בלא מים שוה לכל דבריו לתבשיל בקדירה וכמבואר ברנ"ג ב' דיעות, ועיין לבוש כ"ב שצולין בשפו"ד א"ר א':

**אמר** ההדיוט הכותב ראיתי לרמוז בכאן פרט אחד בקוצר אף שאין ענין לכאן וזה הוא ברנ"ג ושי"ח מבואר דלח צונן יש בו בישול אחר בישול ויבש אין בו בישול אחר בישול מהו לח ומהו יבש ועיין מ"א שי"ח אות מ"ם משמע דתליא הכל באם הוא נקרש לפנינו אע"פ שנימוח באש יבש הוא ואם הוא צלול כמו שומן אווז בזמן החום שנשפך כמים (ובכבוש כל שמתנועע ממקום למקום הוה כבוש כמ"ש בפריי ל"ד ק"ה) אם צונן הוה בישול אחר בישול ולכאורה נראה דוקא מים ויין ושמן שאין האש פועל בו להכשיר כ"כ דנאכל חי ג"כ והבישול הוא החימום הלכך כל שנצטנן יש בישול משא"כ שומן אווז ומוהל הבשר דא"א לאכול כ"א ע"י בישול תו אף נצטנן אין בו בישול ומהא אמינא לה בי"ד קי"ג בש"ך ה' וט"ז ב' פנאד"ה בשומן דגים דאלו בשומן אווז אין בו בישול אחר בישול ולמה לא יצויר בצלול כו' אלא מסתימת הפוסקים משמע כל שהוא צלול ולח יש בו בישול אחר בישול בנצטנן וא"כ ה"ה צלי קדר המיחל כו' וא"ה בשי"ח יבואר עוד אין מקומו פה. עמ"ש אי"ה באות יו"ד עמ"ש ברנ"ו בט"ז בתוס' שבת ועי"ט:

### סעיף ב

שממהר עמ"א אף בקדירה אסור כמ"ש ברכ"ג אות ד' ובסעיף ה' תורמסין שבת י"ח ב' ומשום דיש לפרש בטור ור"ש שאלו צריכין בישול רב וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ומש"ה כתב זה בעבור שי"ל דוקא עסיו"ת מין זה וכן תורמסין ששלקו שש פעמים ועתה פעם שביעית מטהר (עב"ח) הא שאר דברים חיין שרי דאל"כ למה פרט תורמסין ועסיות לזה השמיענו כל מיני קטניות וה"ה ירקות זולת בשר אין נתרים חיין בקדירה וקרא חייא עיין גמרא ח"י וב"י:

### סעיף ג

ויתקשה עמ"א להמחבר והוא דעת הר"מ ז"ל פ"ג מה"ש הי"ג וי"ד וט"ו וי"ו שעיקר ההיתר הואיל וטוח נפיש הבליה ביותר ואם יפתח יצטנן הבשר מש"ה שרי וא"כ בשר בקדירה אפילו צ"ק אסור דלא קשה ליה זיקא ועיין אות י"ט הר"ב התיר פת שטוח בטיט לשיטתיה בהג"א ס"א דטוח ההיתר דמדכר דכיר בטוח כו' ובסימן רצ"ז אות י"ט וכמ"ש המ"א כאן אות ה'. ועסי' רנ"ב במ"א א' אונין קשה להם הרוח אף באין טוח בטיט. ושם ביורה טוחה דמדכר וכאן להמחבר אסור צ"ל דמיהדק שם טפי או דאין

דרך להגיס כמו לחתות וכמ"ש התוס' שבת ח"י ב' ד"ה ביורה דלא כרש"י יע"ש עמ"ש ברנ"ב מזה יע"ש:

**סעיף ד**

שנתבשל עמ"א עסי' רנ"ג ס"א דשהייה אסור כמאב"ד באין גרופה וקטומה ובלא קדירה יש קולא בגדי או טוח ובקדירה אפי' טוח וגדי אסור דלא קשי ליה זיקא ואי"ה בט"ז אות א' יבואר בזה:

**סעיף ה**

הכל שרי עמ"א אפילו נתבשל קצת דאסור ברנ"ב ס"א לכ"ע קודם כמאב"ד משא"כ טוח שרי דמדכר וכמ"ש המ"א וכרש"י שבת ח"י דמדכר כה"ג ולהמחבר כל בקדירה לא מהני טוח דאין קשה לו הרוח ואף צ"ק אסור להמחבר ואונין שאני דקשה ביותר ועיין אות ג' ועיין חמד משה ותיקן בזה מלת הכל אף דהר"ב אאיסורא קמהדר ויש מחמירין אגב אורחיה כתב מלת הכל כו' ועט"ז אות א' ובלבוש השמיט תיבת מחמירי"ן יע"ש ואי"ה בטורי זהב יבואר זה:

**סעיף ו**

שהוא עמ"א אפיל"ו בתנו"ר אצל האש דאיכא חום ביותר חום התנור המקבץ חומו וחום אש אפי"ה אסור דלדיעה שנייה לא ס"ל חירוך כל שאין כמאב"ד אסור אף חי דממהר להתבשל בצלי בלא קדירה ולהמחבר שרי אף אצל האש בלא תנור. ואמר זה בעבור קושיית הט"ז א' דיש מחמירין הא יש קולא כמאב"ד לדיעה שנייה שרי דמפרשים בשרא אגומרי אצל האש ותנור מגולה ומותר כמאב"ד (שבת י"ח ב') ולדעה א' אסור זה דמפרשים בשרא אגומרי דוקא על גבי אש ממש כבסעיף ב' אז מותר כמאב"ד ולז"א דהר"ב דיבר בכאן בתנור מגולה קרי ליה אצל האש ונראה כמ"ש שהוי"א תו מגולה היינו התנור ומש"ה השמיט הקולא דיש לומר דחשש לדעת בעל המאור ז"ל בשרא אגומרי בתנור פתוח דנקלט חומו טפי מש"ה כמאב"ד שרי דיתחרך ובתנורים שלנו (דין כירה להם ברנ"ג) אין היתר כמאב"ד כו' מש"ה לא כתבו הקולא ואצל האש על הכירה שלנו פשיטא דאין קולא כמאב"ד לסברא זו. ואף דיש קולא בקדירה כמ"ש באות ה' הכל שרי דטוח מדבר זה אין ענינו בסימן זה ואגב גררא כתב מלת הכל. ובט"ז אות א' יבואר עוד אי"ה באורך:

**סעיף ז**

ע"ג גחלים עמ"א לדיעה שנייה באות וי"ו מפרשים בשרא אגומרי סמוך לגחלים כמאב"ד מותר ולדיעה א' שהוא הר"מ ז"ל אין היתר אלא ע"ג גחלים ממש צריך לומר שממתין ועסי' רנ"ג אות ח"י. עמ"ש באות י"ב מזה:

**סעיף ח**
חצי בישולו עמ"א בי"ד קי"ג סעיף ח"ט ולהמחבר שם אם בשלו עכו"ם בשליש בישולו וגמר ישראל יש להקל בבי בנ"א ואנו נוהגין בלא"ה שם לקולא:

**סעיף ט**
ואפילו עמ"א מלשון המחבר ואפי' גדי ולא אמר רבותא יותר ואפילו טוח בטיט לז"א דאינו כן כי מסתימת לשון הר"מ ז"ל פ"ג הי"ו מה"ש משמע דע"ג גחלים ממש אין היתר קודם כמאב"ד והיינו דלא קשה ליה זיקא דמונח ע"ג גחלים או פעם אחר. ולהר"ב שרי בטוח דל"ת דע"ג גחלים יפתח התנור שלא יתחרך ויחתה דתו לא דכיר ול"ש תרתי לא עבדי קמ"ל ועדיין צ"ע ועיין ח"מ:

**סעיף י**
למה עמ"א ולרמ"א שרי כמאב"ד אפילו אין על האש ממש באות ה' י"ש מ"ש המ"י בת"ח כלל ע"ה למה בנצלה כמאב"ד מהני חיתוי ישראל כשהוא על האש ע' תו"ש אות ט"ו ובאמת צ"ע דל"מ לדעת הר"ב כאן וברצ"ג ס"א בשרא אגומרי ממש נמי כמאב"ד שרי כמו בקדירה ואפילו להמחבר כאן חיתוי כל שאין גזירה קרובה לא גזרו ומ"מ הוא משביח שנצלה לגמרי:

**סעיף יא**
אם עבר עמ"א דיש פוסקין כרב אשי דשרי כשהוא מכוסה פי התנור אף שאין טוח בטיט ואע"פ דאנן קיי"ל כרי ירמיה דאסור באין שריק מ"מ לכתחילה ודיעבד כדאין הנך רבוותא לסמוך עלייהו (דוגמא מ"ש בברכות כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק) וכללא הוא והראה לסי' רנ"ג אות ל"ז ומ"מ המורה צריך לעיין בזה מי הם החולקים ועסי' רמ"ד בי"ד בהנהגות או"ה:

**סעיף יב**
סביב עמ"א להמחבר כל שנוגעין בגחלים הטמנה מיקרי ואסור כבסימן רנ"ג ס"א ורנ"ז (ט"ס רנ"ד) במ"א י"ז י"ח יע"ש ובשר ע"ג גחלים ממש מותר כמאב"ד בס"ב אף דהוי הטמנה כה"ג הא לק"מ דוקא בקדירה ונוגעת בגחלים הוי כהטמנה שמתחמם דופני הקדירה על ידי אש שתחתיה וכקופה שטמן בה אסור ע"ג גפת משא"כ צלי בלא קדירה ע"ג אש ממש לית כאן דרך הטמנה אף לרי"ף והמחבר ברנ"ג סס"א וא"כ ע"כ כאן הקדירה אין נוגעת בגחלים כלל אף מן הצד כל שנוגעי"ת בגחלים הטמנה הוי ואסור משום הקדירה וע"כ הקדירה רחוק מהגחלים ופירות סביב הקדירה אין בכח המאמר ע"ג גחלים ממ"ש ואפ"ה שרינן דהוי כמאב"ד כמ"ש באות י"ג דלהמחבר בס"ב ל"ד ע"ג גחלים ממ"ש ה"ה אצל הגחלים ונוגעין בגחלים שרי דיתחרך ודוקא אצ"ל האש שאין

נוגעין אסור ועיין אות זיי"ן להמרדכי כה"ג נמי אסור. ואי"ה ברנ"ז במ"א ח"י יבואר מה שקשה לשם ועיין ח"מ ועב"י רנ"ג:

**סעיף יג**

אעפ"י עמ"א מ"ש תפוחים חיים צ"ל עצי יער דאין ראוין לאוכלן חיים עא"ר ט' ועי"ד סימן קי"ג בש"ך אות י"ט. וג' חילוקים יש בשר וכדומה שהן צריכין בישול רב קידרא חייתא שרי ברנ"ג לכ"ע אף באין גרופה בשהייה וירק ופירות קלי הבישול אלא שאין נאכלים חיין אסור בשהייה אף חיין עמ"א רנ"ג ד' ופירות שנאכלין חיין דינן כמאב"ד ולהמחבר ברנ"ג לדיעה א' אסור לשרותן בקדירה ולדיעה שנייה שרי ואצל האש בפירות חיין שטובים לאכול חיין להמחבר אסור ולהר"ב בס"א שרי וכמ"ש המ"א אות וי"ו ואי"ה בט"ז א' יבואר עוד וא"כ ליתן לקכלי"ן תפוחים סמוך לחשיכה להר"ב מותר:

**סעיף יד**

שממהר עמ"א והראה לרנ"ג אות מ"ם ומ"א יראה דכאן איפשר דאף ע"י עכו"ם אסור דהתם יש היתר בצירוף דיש גדולי הפוסקים דאין בישול אחר בישול בלח וקר לגמרי כבסימן שי"ח סט"ו משא"כ כאן וכ"ש להט"ז שם אות ח"י דמפרש דהר"ב לא התיר אלא בחם קצת וע"ש:

**סעיף טו**

פנים עמ"א עט"ז ב' ותראה שהאדון ז"ל כיון כוונה מיוחדת כמו שאגיד כי סובר שהטור ברמזים פסק כת"ק וכ"ד הר"מ ז"ל וכמ"ש בפי' המשנה דאין הלכה כר"א ולא חזר מז"ה בחבורו דהלכה כת"ק נגד ר"א (ול"ג ראב"י) וכפירש"י ר"א לחומרא פליג ומיהו אחררה לחוד קאי וז"ש שלי"ה ובודאי אין לומר דפליגי במציאות רש"י ותוס' אלא דכ"ע בפת שאין גחלים בתנור כ"ע מודים דמודבקין נקרם תחלה ובחררה ע"ג גחלים נקרא תחלה פניה נגד האש (דע"ג גחלים נוגעים או סמוך והעד מ"ש הר"ב בס"א בהג"ה על גב"י אש וא"נ ממש מ"מ נכבין למטה במקום מושב החררה) ור"א בחררה לחומרא וה"ה בפת לחומרא נגד התנור וירושלמי אין חולק עם בבלי מודה ר"א בלה"פ שאין קרוי לחם עד שיקרמו פניו בתנור כלומר כלפי חוץ וכלומר דל"ת ר"א לקולא פליג אלא לחומרא וה"ה דהמ"ל מודה בפת כאן והשתא הר"מ ז"ל והטור פסקו כת"ק דבאין אש סגי המדובקין וביש אש סגי נגד אש ומיהו הדר מפירושי שפי' ר"א לקולא פליג יע"ש. ובחידושינו הארכנו ועט"ז אות ב' וכאן אין להאריך ודלא כפי' הב"י. עסי' קס"ז מ"א ב' מ"ש שם:

**סעיף טז**

למעלה עמ"א עט"ז ב' שזה חולק ופוסק לחומרא כת"ק או כר"א לחומרא: ומ"ש בגרופה שרי הא תנור דש"ס אסור עיין אות ט"ו ועיין ירושלמי פת זריזין יותר אפשר לפרש

להחמיר בפת יותר קמ"ל זה. ועוגה שאופין בבעקי"ן כפת היינו שתחתון המדובק לקרקע הכלי נקרם תחלה כמו בקרקע התנור ולהמחבר די בכך ואם ממילא צריך כמאב"ד מה שבתוכו: ולמ"ש המ"א באות וי"ו וט"ז א' לדיעה אחד כמאב"ד כל שאין ע"ג אש ממש אסור צריך לחלק בין פת וחררה דנאפית כך בלא חתוי ובין תבשיל. עמ"ש הט"ז רל"ו בתו"ש וי"ט יע"ש:

**סעיף יז**
בשוגג עמ"א ועיין סעיף ז"י"ן ומ"א אות כ"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יח**
אסור עמ"א ובחידושינו שבת ד' ג' ע"ב בתוספות ד"ה התירו הארכנו וכאן אין להאריך:

**סעיף יט**
טוח עמ"א ועיין אות ה' בזה דלהמחבר עיקר הטעם שיתקשה ופת לא שייך זה ועיין אות ג' ובט"ז א' להלבוש משמע דגם המחבר סובר זה:

**סעיף כ**
רק עמ"א דוקא כה"ג שא"א לאכול בשבת ולמ"ש יש זמן רב משא"כ בתנורים שלנו ס"ז אין איסור רדייה אסור ליתן פת אף למ"ש דשמא ימלך ויאכל בשבת ויחתה וברנ"ז אות ב' יע"ש ובאות ה' ודיעבד שרי הא לא לכתחילה ה"ה בכל התבשילים לכתחילה אסור וכאן הואיל וא"א לאכול בשבת דאסור משום רדיה ליכא למיחש ואי"ה ברנ"ז יבואר בזה:

**סעיף כא**
אפילו במזיד עמ"א עיין עירובין ד' ק' בזה ואפילו שוגג דלא פשע מיקרי פשיעה דהיה לו ליזהר. ועסס"י ס"ו במ"א כ"ט וט"ז ה' ואי"ה שם יבואר. ומ"ש לכאורה דוקא בשבת הא ביה"ש דלית סקילה וחטאת אין מתירין לרדותה אם יתבשל ביה"ש ממש כולו (כמאב"ד עסי' שי"ח) מדלא כתבו רבותא כ"א שוגג ומזיד ועסי' רס"א ובחידושינו שבת ובש"ו משמע דניחא דליעבד איסורא זוטא ולא איסורא רבה וצ"ע בזה ועתו"ש:

**סעיף כב**
מותר עמ"א עיין אות ח"י דרדיה שבו"ת היא ולשון המחבר שלא ירדה במרדה משום עובדין דחול ויש בזה כמה שיטות הארכנו בחדושינו שבת ועיין ר"מ הלכות ק"פ בזה בשבות במקום וזמן מצוה יע"ש. עמ"ש באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף כג**
יותר עמ"א חררה משמע שאין לצורך שבת אפ"ה נוטל מע"ג גחלים בשבת לאכול הימנה והא דמותר בתנורים שלנו יותר מג' סעודות בהדביק בהיתר כמ"ש בס"ה דרודה כדרכו לצורך שבת הא יותר לא בתנורים שלנו מותר אף יותר ובתנאי שיאכל בשבת ועיין אות

י״ז ועיין אות כ״א בתנורים שלנו נמי כ״ז שלא נאפה מוקצה הוא עיסה אין ראוי לאדם עא״ר אות י״ז:

**סעיף כד**
לתוך התנור עמ״א ותנור דידן ככירה דמי וטוח להר״ב שרי עמ״א אות י״ט ועיין לבוש ב׳ טעמים י״א שצריך בישול רב ולא יספיק להם כל הלילה כו׳ ומא״ר אפילו לא יספיק להם יום ולילה נמי אסור ולפ״ז תורמסין בבישול ראשון נמי אסור ועב״ח ולפ״ז נ״מ קצת ואי״ה ברנ״ט יבואר בזה:

**סעיף כה**
כשאינם עמ״א דל״ת דכופח בקש בעי גרופה כדעת הטור ברנ״ג קמ״ל דהר״ב מדשתיק שם אודויי אודי ליה דכופח בקש לגמרי ככירה ועט״ז ברנ״ג אות ו״ו:

**סעיף כו**
שלמים עמ״א ובא״ר כ״ב התיר בבעי להדחה דלא חיישינן שמא יחתה אלא בבעי לאכילה ושתיה דוקא ועסי׳ רנ״ג אות מ״א וכאן אות י״ו ואי״ה ברנ״ט יבואר עוד בזה ודע דזה לדיעה שנייה ברנ״ג ס״א דלדיעה א׳ אסור בפירות ג״כ אא״כ בנוגעים בגחלים להמחבר ולהר״ב עכ״פ בצלי שאצל האש עיין אות ו״ו י״ב י״ג בזה:

## סימן רנה

**סעיף א**
ברוב עביו עמ״א רש״י שבת ד׳ ד׳ א׳ ועתו״ש הביא דברי ע״ש וכולם פירשו כרש״י:

**סעיף ב**
אסור עמ״א ונלמד מסי׳ רנ״ד בתורמסין ועסיות דכל שעבר על דברי חז״ל אסור ליהנות עד מ״ש מגיד משנה פ״ג מהל׳ שבת הי״ט הביאו הבי״ יע״ש ועמ״ש בט״ז אי״ה מזה:

**סעיף ג**
וכשהודלקה עמ״א הכין הוא בטור לאחר שהצית האור כראוי מותר ליהנות בשבת ולהשמיענו אפי׳ באותן שאין עושין פתילה ובמ״מ שם וכ״ש כאן בעוד שיהנה יחתה ר״ל גזירה קרובה יותר שיהנה מיד ויכבה קודם שהודלקה כשיעור א״כ אפילו הודלקה כשיעור בשבת שוב אסור שעבר על ד״ת ז״ל והבן:

## סימן רנו

**סעיף א**
סמוך״ עמ״א ועיין רס״א במ״א אות ט׳ המנהג הישר ב׳ שעות קודם שבת יע״ש וברס״ג לענין קבלת שבת ע״ש סעיף יו״ד לדידן מזמור שיר ליום השבת הוה קבלה ונכון לומר מבע״י מזמור שיר ואין קפידא אח״כ אם ממתין בברכו ויותר טוב לקרוא ק״ש בזמנה

עיין סימן רס"ז במ"א א' וראוי לתקן המכשלה הזאת בפרט בימות החורף וימי שלג לילה ליום ישימו בע"ש וראוי לתקן שיקרא השמש לקבלת שבת עכ"פ חצי שעה קודם ביה"ש וכמ"ש הב"ח ז"ל ובעו"ה ישימו ע"ש לילה ליום ומ"ש יום ללילה כמ"ש הנביא (ישעיה ה' ך') שמים חשך לאור ואור לחשך וזהו תרתי דסתרי אהדדי והחכם עיניו בראשו והמוסיף מחול על הקודש מוסיפין לו חיים:

## סימן רנז

### סעיף א

אין עמ"א פירשתיו בט"ז א' דמבעיר הוא כו' ואפילו יבש לגמרי אסור:

### סעיף ב

טומנין בו עמ"א א"י למה לא כתב זה ברנ"ד סעיף ה' ובח"מ אסברא לי קצת די"ל סתם קדירות ביה"ש רותחות בע"ש לא בע"כ ולכן אסרו שם הטמנה מבע"י אטו ביה"ש כמו שבת וזה אפשר כוונת המ"א לחלק בין הטמנה כו' ודע במוסיף הבל אפשר אסור הטמנה למוצאי יוה"כ מדינא ועמ"א אות ח'. וע' לבוש תר"ט הטעם דמיחזי כרעבתנותא ועא"ר שם ועב"ח שם:

### סעיף ג

המוסיף הבל עמ"א ואסור אפילו צונן גמור ואפילו הטמין קודם חצות בבוקר מ"מ עביד איסורא כששוהה ביה"ש וכ"ש בשבת גופא דאסור לשהות בהטמנה וגרע משהייה דאפילו כ"צ ומור"ל אסור לכתחילה:

### סעיף ד

התבשיל עמ"א להמחבר אפילו שכח ושהה אסור מדכתב הר"ב וי"א כו' ואע"ג ברנ"ג ס"א בכ"צ ומויי"ל מותר וכאן אוסר אם לא מור"ל דהטמנה גרוע טפי:

### סעיף ה

או עמ"א המחבר כתב או שנצטמק ומויי"ל בנו"ן נפעל ולא כתב או מצטמ"ק ויפה לו להורות דאדיעבד קאי דמויי"ל אף דיעבד אסור הא מור"ל דיעבד שרי ולכתחילה אש מור"ל אסור כבס"ז ואע"ג דחלקינהו לתרתי בבי ולא כתב בחד בבא אפילו מבושלת כ"צ ומור"ל אמרינן ל"ת דה"פ כ"צ ומויי"ל ומור"ל כמאב"ד דז"א דאף כ"צ ומור"ל אסור בהטמנה:

### סעיף ו

בעומד עמ"א דכל שאין גורם לו בישול ולא מחמם שרי דיעבד אפילו עבר אדרבנן כו' וע' אות י"ג:

**סעיף ז**
שרי עמ"א עסי' רנ"ג ס"א דכמאב"ד אף בשהה אסור בשכח וכ"ש הטמנה ואף לדיעה שנייה שם דכמאב"ד שרי לשהות מ"מ הכ"ש הוא אם מה דאסור בשהייה קודם כמאב"ד אסור בשכח התבשיל דיעבד כ"ש מה דאסור בהטמנה אף כמאב"ד דשכח אסור דיעבד ולא התיר אלא כ"צ ומויי"ל בשכח אז דיעבד שרי:

**סעיף ח**
לצורך עמ"א עיין אות י"ז לדיעה שנייה ברנ"ג ס"א ה"ה כמאב"ד בהטמנה מותר דס"ל שהייה והטמנה דין א' להם וכשמטמין לצורך מחר אף פחות ממאב"ד שרי ול"ד לרנ"ג דכל שאסור אף לצורך מחר אסור דשמא ימלך כו' כמ"ש המ"א ברנ"ד אות כ' יע"ש מ"מ במטמין במוסיף הבל ודאי מסח דעתיה מיניה עד למחר:

**סעיף ט**
אנו הם עמ"א גמרא דף מ"ט א' יע"ש ודע דוקא גפת זיתים הא שאר דברים המוסיפין הבל אין מעלין כמו שומשמין שרי. ועיין פרישה כאן משמע לענין שהייה שומשמין כ"ש דיש בו גחלים ואסור ברנ"ג ומסתימת הפוסקים לא משמע כן ועיין ר"ן ריש כירה העתיק לשון רש"י וברנ"ג כתבנו מזה. ודשן חם בלא גחלים עיין שו"ת מהרש"ל סימן סמ"ך דאין מוסיף הבל דמתקרר בכל שעה ועט"ז הביאו ואי"ה במ"א אות י"ח יבואר עוד:

**סעיף י**
ששלשתן עמ"א כפי דעתי כיון בכאן כוונה אחת כמו שאגיד כי אם נאמר כמ"ש הרי"ף וסליקא מחמת עצמן משמע הא מחמת ד"א אין מוסיף הבל וא"כ מוכין לחין מחמת עצמן אין בנמצא כ"א לפעמים ממרטא דביני איטמי כדמסיק בשבת מ"ט א' משא"כ תבן זגין ועשבים הם לחים מחמת עצמן ויש מקום לומר דנקיט ששלשתן בכוונה כלומר בזגין ועשבים ותבן מצוי בהם לחים מחמת עצמן וה"ה מוכין אם הם באפשרי מחמת עצמן ולז"א מדסתם כהר"מ פ"ד מה"ש סובר הא דכ"ש מחמת ד"א וע"כ תבן וזגין כחדא חשיב:

**סעיף יא**
בסלעים עמ"א תוס' פ' לא יחפור דף י"ט א' יע"ש ובירושלמי אמר שאין סלעים מעלים הבל ומכותל מרחיקין דמקלקלין הכותל והר"ב תפס גי' רש"י דגרס בבלי שם דמשתני לקדירה ועיין בהגאון המפרש שם ולמ"ש א"ש. וסלעים היינו אבנים שמוציאין מהם אש תוס' שם:

**סעיף יב**
ונתגלה עמ"א וב"ח מיקל אם נתגלה מעצמו ושכח לכסותו עט"ז אות ד':

**סעיף יג**
גורם עמ"א דבאין מוסיף הבל ל"ש גורם בישול וכמ"ש באות וי"ו אלא מיירי שתחתיה דבר המוסיף הבל ואין נוגעת בגחלים ולמעלה נתן בגדים ואין נוגעין ג"כ בקדירה דשרי אסור ליקח ולהוסיף בשבת דגורם בישול בזה:

**סעיף יד**
מותר עמ"א עמ"ש בט"ז אות ה' ורנ"ג בזה ומ"ש דאפשר אפילו בכ"ר אם נתקרר קצת שרי להטמינו היינו באין יס"ב הא יס"ב משמע דאסור כשהוא בכ"ר:

**סעיף טו**
מותר אפי' אדם חשוב שרי מ"א כ"ה שבת נ"א א' ר"ג כו' והוא סבר אדם חשוב שאני ור"נ ורב יוסף לא ס"ל כן ואף אדם חשוב שרי ועפר"ח י"ד סימן קי"ג ובתו"ש רנ"ד י"ז יע"ש:

**סעיף טז**
אפילו עמ"א והיינו במוסיף הבל ומטמין מבע"י יש מקילין בכ"צ אבל באין מוסיף הבל ובשבת לכ"ע אסור אפי' כ"צ ומור"ל שמא ימצא קדירתו צוננת וירתיחנה עמ"א אות א':

**סעיף יז**
נתכשל כ"צ עמ"א ברנ"ג ס"א דיעה שנייה דכמאב"ד מותר לשהות ה"ה הטמנה כה"ג שרי ועא"ר אות ט"ז כתב אף לדיעה שנייה שם בשהייה כמאב"ד שרי בהטמנה יש מקילין דוקא נתבשל כ"צ ולשון הר"ב כמו בשהייה משמע לגמרי מדמי להו ועב"י יע"ש:

**סעיף יח**
נוגעים עמ"א וא"ר י"ז משמע הואיל והתנור מכוסה בבגדים אף שאין זה הטמנה הואיל ואין נוגע בקדירה מ"מ בהצטרף עם קדירה נוגעת בגחלים מודה הר"ב דהוה הטמנה ומש"ה לא הגיה כאן כלום והנה ביאור דברי המחבר הוא כך דכירה שאין גרוף וקטום מותר שהייה עפ"י הדרכים שנתבארו ברנ"ג ס"א חי ומור"ל וקטום מותר ג"כ ולז"א כ"ז שיש אש תחתיה מוסיף הבל הוא הילכך ל"מ אם הקדירה נוגעת בגחלים הטמנה מיקרי להמחבר שם אפי' אין נוגעת כל שמכוסה למעלה בבגדים שאין מוסיף הבל ע"י אש תחתיה מוסיף והוי הטמנה כמו קופה שטמן בה אסור להניח ע"ג גפת שבת ל' י"ח א' ואע"פ שאין נוגעת בגפת כמ"ש בחה"ר שם וקטום לא מהני בהטמנה דשולי קופה מפסיקין יע"ש (הר"ב דשתיק כאן אע"ג בחה"ר לא למדה אלא מקופה דאין נוגעת דאל"כ הטמנה במקצת הוי הטמנה ולהר"ב ברנ"ג ס"א אין הטמנה במקצת מ"מ הא כתב שם בחה"ר מסברא ג"כ דמה לי נוגעת כו') ומשמע כשאין אש תחתיה לאו מוסיף הבל מיקרי כה"ג שמכסה למעלה בבגדים דשאני גפת וכירה מתקרר הא כולה טמונה בכירה ונוגעים הדפנות אף כגרוף וקטום י"ל מוסיף הוא כמ"ש הפוסקים בריש כירה

עמ"ש רש"י שם עוד אבאר לך להמחבר דוקא קדירה נוגעת בגחלים הוי הטמנה הא צלי על האש ברנ"ד ס"ב אעפ"י שנוגעת אין הטמנה בכך ואי"ה ברנ"ט בדיני הטמנה ושהייה בט"ז ומ"א יבואר זה:

**סעיף יט**

שרי עמ"א הר"ב מיירי מדין שהיה שהטמנה דידן בתנור לאו הטמנה כיון שאין נוגע התנור בקדירה ואעפ"י כן טוחה בעינן בכירה שאין גרופה ופחות ממאב"ד אסור אף לדיעה שנייה ברנ"ג ס"א ובשר חי א"צ טוחה כו' הא הטמנה בגחלים מכל צד בשאלינ"ט וטוח פי התנור אפשר דלא מהני כנראה משו"ת רש"ל סימן סמ"ך עט"ז אות וי"ו מ"ש שם:

**סעיף כ**

ומצוה עמ"א עסי' רפ"ח ס"ב מי שמזיק לו אכילה לא יאכל וקראת לשבת עונג כל אדם כפי מה שהוא ואי"ה יבואר שם בזה:

## סימן רנח

**סעיף א**

קדירה עמ"א עט"ז א' דבאין אש מתקרר וכשיש אש הוי מוסיף הבל הלכך אם עליונה נוגעת בתחתונה במקצת או אפילו באויר ומכוסה עליונה בבגדים אסור בהטמנה כבסי' רנ"ז ס"ח ואם עליונה מגולה אף אם טמונה מקצתה בתחתונה אף להמחבר אפשר שאין זה הטמנה וכ"ש להר"ב ברנ"ג ס"א כל שאין כולה טמונה מיהו דין שהייה יש לעליונה אע"ג דהקדירה תחתונה מפסקת וברנ"ג ס"ג קדירה ריקנית הוי גרופה כמ"ש מ"א אות ל"א זה ריקנית וצוננת משא"כ כשתחתונה חמה ע"ג אם יש לעליונה ג"כ דין שהייה על פי דרכים שנתבארו ברנ"ג ס"א ועיין סי' שי"ח סעיף וז"ח וברנ"ג ס"ה ואי"ה יבואר בשי"ח וכאן אין להאריך:

## סימן רנט

**סעיף א**

מוכין עמ"א רש"י שבת מ"ז א' במשנה ושם נאמר ג"כ גרירת בגדים בלוים:

**סעיף ב**

יחדן לכך עמ"א אבל בלבוש ס"ב ונ"ץ אות ב' מבואר דמוכין סגי ביחדן לשבת זו בלבד מע"ש די וב"ח מיקל יותר אם הטמין ב' שבתות במוכין סגי ובאבנים בעינן יחדן לעולם כמ"ש המחבר בס"ב והך יחדן משמע שאומר בפירוש בפיו לא במחשבה עב"ח ואי"ה בש"ח יבואר עוד. ועא"ר ד':

**סעיף ג**
בגיזי צמר עמ"א שבת מ"ח א' תוס' ד"ה וכי ונו"ן א' ועא"ר אות ד':

**סעיף ד**
לאוצר עמ"א בס"ח אות ג' ומ"ח ואפשר כאן מודה המ"א דיחדן בפירוש לשבת א' סגי (או אף במחשבה שיחשב עליהם מקודם הטמנה) ועתוי"ש אות ו' ועא"ר אות ו' אפשר בכלים בעי דוקא הקדירה ואי"ה בש"ח יבואר:

**סעיף ה**
שנוטל עמ"א ובא"ר ג' במרדכי שאפשר בכוש משמע דאם א"א בכוש מותר ליגע וצ"ע יע"ש:

**סעיף ו**
דלא עמ"א וזה לדיעה א' ולדיעה שנייה בלא"ה שרי דלא הניח לכל השבת ואפילו הניח לכל השבת שטמן למ"ש או ליי"ט מ"ש אפי"ה שרי דהצמר משמש לכיסוי ולא הכיסוי לצמר וערש"י שבת דף מ"ט א' ד"ה נוטל ובדף נ"א א' בתוס' ד"ה או ועט"ז שי"א אות יו"ד לעיין אות ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
אבנים עמ"א ואם מיוחדין לתשמיש קדירה כו' מ"מ צ"ע אם מותרין ליקח ולפצוע בהן אגוזים דלזה לא קיימי ואי"ה בש"ח יבואר מזה:

**סעיף ח**
לא עמ"א תוספות שבת דף נו"ן ב' ד"ה הכל מודים יע"ש:

**סעיף ט**
טמן עמ"א ובאות וי"ו דלא הוי בסיס אף במניח לכל היום דהצמר משמש לקדירה ולא הקדירה לצמר ועתוס' נ"א א' ד"ה או. ובחדושינו שם הארכנו בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף י**
ויש עמ"א כמו דהתירו משום כ"ה ה"ה כבוד י"ט ולעשות אוהל אסור עסי' שי"ב במ"א אות יו"ד ואם אפשר להטמין בע"א אסור דבנין לא התירו בי"ט אבל מה שהתירו אפשר הותר לגמרי ואי"ה בה' י"ט יבואר זה:

**סעיף יא**
מותר עמ"א אמירה לעכו"ם בלא מתכוין בפ"ר מתירין עסי' רנ"ג ושורקין מחליקים כמו דם שריק בשי"ן ובערוך משמע טוחה וסתימה ואפשר בסי"ן שמאלית יע"ש:

**סעיף יב**
דגורם עמ"א והיינו כ"ז שאין מבושלת כ"צ אף דנתבשלו כמאב"ד קי"ל בשי"ח דיש בו בישול כו' ובתשובת רמ"א ק"ב כמאב"ד צידד ולמאי דקי"ל בשי"ח כמאב"ד יש בישול ודיעבד ע"י עכו"ם צידד שם להתיר דבלא"ה היה מתבשל ובתנורים שלנו אלו

היה פתוח ודאי נצטנן התנור ונשאר כך ולא היה ראוי לאכול והוה כמבשל להדיא ועט"ז רנ"ג אות יו"ד העתיק תשובת רמ"א דכמאב"ד שרי ולמאי דקיי"ל בשי"ח אסיר וצ"ע. ולומר לעכו"ם לסתום בטיט בשבת אף בכ"צ אסור דהוי ממרח אב מלאכה:

**דיני שהייה והטמנה בקיצור**

**כללא** דמילתא כו' עמ"א הטמנה במוסיף הבל צריך שיתייחס שלש תנאים לאיסורא א' כל הקדירה מכוסה כמ"ש הר"ב ברנ"ג ס"ה דלא כהמחבר שם (בט"ז כתבנו כאן שיעורה דאפשר כל שמכוסה רק פיה מגולה אסור) ודווקא מודבק בדפנותיה הא אין מודבק שרי כבסימן רנ"ז ס"ח ובט"ז וי"ו ומוסיף שכל שעה מתקרר לאו מוסיף הוא כבסי' רנ"ח ועמ"ש שם בט"ז ואם אין תנאים הללו הוי ליה שהייה לחוד ונתבאר ברנ"ג ס"א לדיעה שנייה שרי כו' ופירות שטובים חיין הוי כמאב"ד כבסי' רנ"ד בע"א י"ב וקטניות וירקות שהם קלי הבישול לא מהני חי כבסי' רנ"ג במ"א ד' ורנ"ד ס"ח ובצלי ועוג"ה ופשטידא"א לא מהני חי כו' כבסי' רנ"ד ס"א עפ"י תנאים המבוארים שם בצלי בלא קדירה כו' ופת וחררה מהני כמאב"ד אף להמחבר ברנ"ד בס"ה בס"ב. ועוג"ה שאופין בבעקין (ע"ג גחלים חרר"ה יקרא לשון יובש שורשו חרר ושכן חררים במדבר (ירמיה י"ז ו') או פשטידא לא מהני חי כי קלי הבישול הם כמו ירקות ובעינן כמאב"ד ושרי לדיעה שנייה ברנ"ג ס"א וגם התבשיל בתוכו יהיה כמאב"ד כבסי' רנ"ד ולרמ"א שם בעינן שיקרמו פניה למעלה ולמטה יע"ש במ"א אות י"ו ובתנור טוח בטיט הכל שרי פירשתיו בט"ז כאן ורנ"ז ו' ודוקא בשהייה אבל הטמנה אפשר לא מהני טוח בטיט ובסמרטוט לא מהני בשהייה ג"כ באפשר ולפתוח התנור בליל שבת אם הוא כ"צ או כמאב"ד עיין מ"א כאן אות י"ב. ועסי' רצ"ד אות כ"ו:

**אסור** לכרוך קדירה כו' בסי' רנ"ג ט"ז ומ"א י"ד כ"ה ואם פינן מותר כבסי' רנ"ז ס"ה ואם מגולה למעלה שרי דלא גרע ממוסיף הבל כמ"ש הט"ז רנ"ג י"ד ועמ"ש בט"ז כאן מזה:

## סימן רס

### סעיף א

**כתב** הב"ח בשם רש"ל כו' עמ"א עמ"ש בט"ז א' מזה עא"ר ד' בשם של"ה מי שטובל בע"ש יטול קודם טבילה וקודם שיקרא שמו"ת. ועמ"ש באות ז"י"ן פי' אלו מגלחין דנשים שעוברים על צפרנים סכנה שמא תפיל כי אדם הראשון קודם חטא היה לבושו ציפורן לאחר חטא נפשט ולא נשאר רק באצבעות ואשה גרמה זאת לכן יש סכנה תולעת יעקב. ואם מכנסן לחדר אחר לית לן בה אבל באותו חדר למקום אחר מפקפק שם בא"ר אי מהני יע"ש:

לא עמ"א באו"ר אות וי"ו בשם כל בו ס"ס פ"ז דיטול תחלה יד שמאל ואח"כ יד ימין:

**סעיף ב**

בל' עמ"א עיין פרישה וא"ר וגיטין דף וי"ו ב' אל יטיל אימה יתירה ומייתי הא דיאמר בניחותא דלקבלינהו מיניה משמע דמה"ט הוא דאימה יתירה ידליקו בשבת כו' ובתו"ש פי' בע"א יע"ש. עסי' תמ"ד בט"ז ע"פ שבת יזכיר חלה בע"ש שו"ת כנסת יחזקאל סוף חא"ח:

**סעיף ג**

הדליקו עמ"א כמדומה יש חיסור תיבות והמחבר דכתבו עירבתם ולא היא כי בש"ע י"ל עירובי תחומין וכמ"ש התוספות גיטין וי"ו ב' ד"ה עירבתם לכן אמר דעירובי חצירות נמי לכתחלה ודאי ראוי להניח קודם ב"ה ואי שכח מניח לכתחלה ביה"ש ועירובי תחומין אי שכח אין מניח לכתחילה ביה"ש ודיעבד עסי' תט"ו ס"ב ומ"א אות ג' ועב"ח רס"א ומ"ש המ"א משום מצוה התירו שבות א"י כעת דמשמע ע"ת לאו שבות גמור הוא וע"ת אסמכוה אקרא ויראה דסברתו הוא דודאי ע"ח שבות הוא ומשום מצות כבוד שבת שלא יהיו ידיו אסורות מלהוציא ולהכניס התירו ביה"ש בסי' שמ"ב וע"ת אסמכוה אקרא לא רצו להתיר ועדיין צ"ע. ואי"ה ברס"א יבואר עוד ועיין ט"ז רס"א ב' שוב ראיתי בנ"ץ בש"ע שלא השמיט עירבתם וכן הלבוש וטעות נפל בד"א עירבת"ם בהמחבר ואי"ה ברס"א בט"ז ומ"א יבואר עוד וע"ש אות וי"ו:

## סימן רסא

**סעיף א**

בין השמשות עמ"א ב"ח מפירש"י שם כגו"ן ביה"ש ומלת כגון כמו כגוו"ן כעין מראה ביה"ש (עיין פסחים יו"ד א' בתוספות ספק על ובדק ומהרש"ל ומהרש"א מלת כגו"ן ובחדושינו שם הארכנו) וראיה שהביא מהא דאמר ליה רבה לאריסיה והתם הדלקת הנר הוי ד"ת ומ"מ הנך רואה דאפי' באיסור דרבנן לא הוה ס"ס דספק חסרון חכמה אין נכנס כלל בגדר הספק ואסור לעשר באין צורך שבת כ"כ ואי"ה באות ו' וח' וט' יבואר בזה:

**סעיף ב**

אין עמ"א אפי' מעשר דרבנן כמ"ש בט"ז א' ומ"ש שכ"מ ססי' ר"ס אות ג' דהמחבר השמיט עירבתם (כמ"ש שם וט"ז כאן א' וכ"ה בלבוש וש"ע נ"ץ לית תיבת עירבתם דתחומין אין מצוי עתה כמ"ש הב"י והב"ח וחצירות שרי ביה"ש אף לכתחילה להמחבר וכ"מ בתוס' גיטין וי"ו ב' ד"ה עירבתם) אלמא חלה אסור בי"ש והראה לתק"ו אות ו"ח ח"ל למה נתיר בשבת אוכל ואחר כך מפריש וחלת א"י נמי אסור בשבת וי"ט כשנלושה

מעי"ט וה"ה שבת. וחלת א"י באין לו מה יאכל בשבת שרי וביה"ש דשבות מצוה לא גזרו ביה"ש וחלת ח"ל למה נתיר אוכל ואח"כ מפריש עא"ר אות ב' בשם ע"ש וא"כ שבת ע"פ דא"א מותר ביה"ש כה"ג ואי"ה בתק"ו יבואר עוד:

**סעיף ג**

ואין מטבילין עמ"א לא הבינותי זה דזה טעמא דרבא ביצה ח"י א' וא"כ בשכ"ג ס"ז דמתיר טבילת כלים חדשים כדיעה א' בסתם למה וכ"ת טבילת כ"ח דרבנן כמ"ש הט"ז ומ"א אות ה' וי"א זה להר"מ פט"ו ממ"א כמ"ש המ"מ פ"ד מי"ט הי"ח אבל לדידן טבילת כ"ח ד"ת והעד בי"ד ק"ך בט"ז אות י"ז ואי"ה בה' פסח יבואר זה בתנ"א ותנ"ב ואיך שיהיה כאן מיירי בכלים מטומאתן ואין נוהג עתה ויותר יש לומר טעמא שמא ישהה ואי"ה בשכ"ג יבואר עוד. וע"י הערמה מותר ואם הוא סכין ומלוכלך מותר להטביל שידיח הסכין הוי נמי הערמה ושרי. וי"ל לדינא כ"כ כבסי' שכ"ג ס"ז בהג"ה וכ"כ בד"מ שם דאסור להטביל כלים חדשים וכרבא דהוא בתרא וכדבעינן למימר שם אי"ה יע"ש:

**סעיף ד**

ואין מערבין עמ"א רש"י פירש דאסמכוה אקרא יע"ש ויראה אף דאין מערבין אלא לדבר מצוה כבסימן תט"ו יע"ש מ"מ הואיל דאסמכוה אקרא אסור ובלבוש מבואר לדבר הרשות דוקא ובתק"ח למיקני ביתא בי"ט לא משא"כ עירובי חצירות ביטול רשות הוא וצ"ע:

**סעיף ה**

וטומנין עמ"א ברצ"ז ב' דסתם קדירות ביה"ש רותחות הן וליכא למיגזר שמא ירתיח כו' משמע לכל הדברים חוץ שבות דמצוה וחוץ ע"ח וטומנין באין מוסיף הבל ביה"ש בשבת לענין מבשל ביה"ש בסי' שי"ח או עבר ושהה והטמין ביה"ש במוסיף הבל אסור התבשיל כמו בשבת עצמו ובסי' שי"ח אי"ה יבואר ועיין אות ח' וט' לענין תוספת שבת אי"ה יבואר שם. ועמ"ש בסימנים הקודמים ברנ"ג ורנ"ז ורצ"ט מז"ה. ועסי' רס"ג אות למ"ד:

**סעיף ו**

ומותר עמ"א עסי' ר"ס אות ג' עכ"מ פכ"ד מה"ש הלכה יו"ד בשם הר"א בנו של הר"מ ז"ל ע"ח טרוד כו' ועדיין צ"ע. ועיין רש"י שבת ל"ד א' ע"ת אסמכוה הביאותיו לעיל:

**סעיף ז**

להדליק הנ"ר עמ"א בד"א הציון בטעות וצ"ל בהג"ה מי שקיבל שבת כו' ובאות י"ב לאחר קבלת שבת אין מערבין וטומנין לדבר מצוה דגרע מביה"ש אמירה לעכו"ם אפשר

קיל ומותר לדבר מצוה ורס"ג אות למ"ד ורש"ל בתשובה מ"ו עיין אות וי"ו ביה"ש מסתמא קבלו כל ישראל שבת ועסי' שמ"ב במ"א צ"ע שבות ביה"ש במ"ש. ובסעיף ד' יבואר אי"ה משצ"ג ס"ב:

**סעיף ח**

שצריך עמ"א יומא פ"א ב' ר"ה ט' א' ותוס' ד"ה ורבי ישמעאל ור"מ פ"א מה' שביתת עשור ה"ו ובמ"מ ולח"מ. ובתר"ח בא"ר ד' בשם רש"ל סמ"ג עשין ל"ב למה לי על שבת ק"ו מי"ט וי"ל דה"א מה הקב"ה לא שבת אלא בשביעי. וע' במ"מ פרק עשרים מה' שבת הי"ד נראה שם דמק"ו אין עונשין אפילו עשה כ"א כדין חצי שיעור ולמ"ש על קושיית הרשב"א וכבר ביארנו זה פעמים רבות א"כ צריך קרא תשבתו שבתכם לשבת שיהא בתו"ש איסור עשה ונ"מ למ"ש בי"ד רל"ח ס"ד ועש"ך שם אות ה' ונ"מ לענין פסולי עדות נשבע שלא יעשה מלאכה בתו"ש ועשה לוקה אי נפיק מק"ו מיו"ם הכיפורים כמ"ש הלבוש כאן ותשבתו שבתכם עשה הוי. והנה תוספת שבת וי"ט משמע ד"ת והר"מ לא הזכיר כלל תו"ש וי"ט עיין מ"מ פ"ה מה"ש ה"ג וס"א מה' ש"ע. וי"ל מפני קושיית התוס' ר"ה ט' איך אמרו ספק חשיכה אין מדליקין הנרות הא מעט קודם שרי אלמא לית תו"ש ומש"ה אמר אין מדליקין אף דכ"ש הוא לדיוקא הא קודם ביה"ש שרי דלית תו"ש ורש"י שם תיקן זה ספק כגון ביה"ש אין מדליקין כ"ש עמ"א כאן א' ומשמע באות ה' דביה"ש שוה לשבת הא תו"ש לא ונ"מ בשי"ח המבשל בתו"ש ועסי' רנ"ג במ"א אות כ"ו ומ"ש שם. גם להר"מ פ"ט מה' ט"ם כל ספק ב"ה שריא י"ל תו"ש הוא ביה"ש והוי תוספת ומש"ה לא הזכיר דין תו"ש פ"ה רק ביה"ש ולדידן ספק מ"ה אסור ותו"ש מעט קודם ומיהו מיה"כ בעינוי ודאי יום בעינן:

**סעיף ט**

ג' רביעי מיל עמ"א דחשבינן שעות זמניות והיינו לענין ב' שעות קודם הלילה אבל זמן תו"ש המוזכר כאן מתחלת השקיעה כו' לא ישתנה ומי שקיבל עליו מתחלת השקיעה הוה תו ד"ת מ"ע וקבלה בלב עסי' תר"ח ס"ג וב"ח שם:

**סעיף י**

מפלג המנחה עמ"א ועיין אות ט' בזה דראוי לנהוג תוספ' ב' שעות קודם צ"ה לאסור במלאכה:

**סעיף יא**

אחר עמ"א עסי' רס"ג במ"א כ"ד וכ"ה:

**סעיף יב**
אין מערבין עמ"א עיין אות ו"ו ואות ז"ין אמירה לעכו"ם במקום מצוה אפילו קבלו שבת מותר ודוקא שבות ע"י עצמו חמור בקבלת שבת יותר מביה"ש בלא קבלו. ובשצ"ג ס"ב פסק כדיעה א' בסתם דאפילו קיבל שבת מותר ביה"ש ועיין תו"ש ואפשר כאן מירי עירובי תחומין ובשצ"ג ע"ח ביטול רשות קי"ל טפי עיין לבוש שם. ובא"ר אות ח' חילק כאן מירי ציבור קבלו שבת ולקמן מירי ביחיד קיבל שבת קי"ל טפי:

**סעיף יג**
מזמור שיר עמ"א והמנהג עתה מיד שאומר מזמור שיר קבלו שבת עלייהו הציבור ואסורין בכל המלאכות אעפ"י שעדיין יום גדול הוא. ועסי' רס"ג סעיף יו"ד לענין מי שמדליק נר של שבת אי הוה קבלה ואי"ה שם יבואר בזה:

## סימן רסב

**סעיף א**
ויציע המטות שיושבין עליהם מ"א וכ"כ הפרישה ובר"מ פרק שלשים מה"ש ה"ה מטה מוצעת אבל הב"ח כתב ב' מטות א' שיושב עליה ואי שישן עליה יע"ש:

**סעיף ב**
ישתדל עמ"א ולבישת בגדי לבן בשבת אם מיחזי כיוהרא לא יעשה עיין שו"ת פ"מ ובא"ר אות ד' הביא שבת קמ"ז א' דרבנן לבשו גלימא אוכמי בשבת. מהא דכמנער טליתו ורש"י ד"ה קמחלל שבתא וגלימא אוכמי הוה יע"ש ובביתו רשאי לעשות מה שירצה לא בפני רבים וע' סימן ש"ב ס"א:

**סעיף ג**
כיוצא עמ"א ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום:

## סימן רסג

**סעיף א**
יהא עמ"א. עס"ו אות י"ד ורש"י שבת ל"ד הדלקתם ל"ש דרואה וי"ל הדלקתם בכל החדרים עסי' ר"ס ומ"ש נרות כרוכים עמ"א תרע"א אות ד' בד"מ משמע דשרי אבל במהרי"ו אוסר י"ל נר חנוכה אף ב' קלועים אסור אבל שבת אפילו הרבה קלועים שרי דמצוה להרבות אורם כבס"ח אות ט"ו והר"ב שכתב בתרע"ה וכן שבת קאי אמדביק סמוכין ונופלות. ובתל"ג ה' דאבוקה מקטף קטופי י"ל שמא יטה ואי"ה שם וברס"ד אבאר זה. עב"ח הרגיל בנר יפה כוי שבת כ"ג ב' משלי ו"ו כי נר מצו"ה שיעשה יפה ותורה אור הא חובה ולא הידור מצוה אין בה אור תורה ולכך צריך שיעשה יפה ומהוד"ר יע"ש (ואפשר ז"ש שם ודרך חיים תוכחת מוסר כלומר כמו בנר שבת חובה אם עושה

מצוה מהודר משמן זית זוכה לאור התורה כן המוכיח חבירו יאמר בנחת ורכה שמביאו לחיי עוה"ב ומריצה נאה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ל פ"ו מדיעות ה"ז) ער"מ פ"ה מה"ש ה"א:

**סעיף ב**
ויכולין עמ"א עתוס' שבת כ"ג ב' ד"ה ה"ג דהוו דגילי בשרגא ועיין אות ח':

**סעיף ג**
פ"א עמ"א ואם מדלקת ב' נרות ופ"א רק א' צריכה להוסיף וכן אם מדלקת הרבה ושכחה פ"א וחסר א' תדליק יותר שתהא זהירה. ובא"ר ט' בעניה די שתוסיף מעט שמן:

**סעיף ד**
מה יאכל עמ"א ומשמע לחם כדי שביעה בעינן ולא בכזית אע"ג דבשר ומאכלים מכלל העונג הוא נר שבת מכלל העונג והכבוד עיין פ"ה ופ"ל מה"ש ואפשר אף מי שאוכל בחצר כבסי' רע"ג אפ"ה נר ביתו עדיף משום שלום בית ואי"ה באות ט' יבואר עוד בזה:

**סעיף ה**
שואל עמ"א ובתרע"א מוכר כסותו יע"ש:

**סעיף ו**
הנשים עמ"א ואם יש לו הרבה נרות יכולין כ"א לקיים המצוה וע' סעיף ח' בענין הברכה יע"ש:

**סעיף ז**
מפני עמ"א ט"א הר"מ פ"ה מה"ש וטעם ב' טור בשם המדרש ומלבוש נראה דמש"ה אשה ששכחה תדליק נר יותר מטעם הב' לתקן עוותה. חו"ה חלה ווסתה הדלקה רד"א:

**סעיף ח**
נר עמ"א רע"א אות א' בקידוש ד"ת בתפלה יוצר ונר מבית עכו"ם עסי' קנ"ד מ"א וט"ז י"ז וח' וא"ר כאן וי"ו וצ"ע אם אין לו נר אחר כ"א זה לשבת ויראה דשרי דלהדיוט שרי וכשיש לו אחר אין ליקח לנר שבת זה. ועיין תרע"ג בלבוש מתיר לנר חנוכה שעוה וא"ר שם הקשה דברי הלבוש אהדדי כאן בתרע"ג מתיר וביי"ד קל"ט סי"ג אוסר וי"ל בין נרות לשעוה הנוטף עא"ר קנ"ד י"ו בשם בהי"י. ומיהו אם נאמר כשאין לו אחר מותר ממה שיתבטל מנ"ח י"ל אפילו כיבן ישראל דמצות לאו ליהנות נתנו אפי' דרבנן. ועמ"א סימן י"א אות י"ב. ולכאורה בסי' י"א הוא בעיא דלא איפשטא ולחומרא עב"י שם וא"כ בדרבנן כל שאין לו אחר ספק דרבנן לקולא וכשיש לו אחר אסור ולא יברך למ"ד לא ישא ד"ת כבסי' רט"ו אלא מדסתם המחבר בי"א משמע אף מיני בגדים שחיובן בדרבנן וי"ל כשיש לו אחר ואי"ה בתרע"ג יבואר עוד ומ"מ לנר שבת אם אין לו אחר יקח זה וליהוי של הדיוט כאמור עמ"ש אי"ה באות ט':

**סעיף ט**

משום עמ"א סומא אם מדליקין בבית זה היא אין מברכת אף להר"ב בס"ח בהגה"ה דמברכת כמ"ש באות ט"ו דיש שמחה יתירה משא"כ סומא אין לה שמחה וכל שיש נר א' די לה ואין מברכת. ומ"מ י"ל אם היא עקרת הבית שתדליק היא תחלה ותברך דנר א' חובה ואחרות מדליקין אח"כ ומברכין. ויראה אף אם אוכל בחצר כבסי' רע"ג במ"א ט"ו אפ"ה נר ביתו עדיף משום שלום בית שלא יגוף באבן ובחידושינו שבת כ"ג ב' הארכנו. ומ"ש המ"א אות ח' דיין דרבנן באות ד' כתב דפת קודם א"כ יקדש אריפתא ועסי' תרע"ח בט"ז אות ב' מ"ש פת ושלש סעודות ד"ת משמע מפוסקים דהוי דרבנן ואסמכתא הוי וכבר כתבנו כי לפעמים קורא לאסמכתא ד"ת ודוחה עכ"פ לדרבנן שאין בו אסמכתא בתורה ושם כתבנו דנ"ח של יום ה' ונר שבת נ"ח דהאידנא קודם דאין מעבירין על המצות ועיין ר"מ ה' תו"מ מוספין דהאידנא ותמידין למחר מוספין דהיום עדיף או לאו וע' שו"ת חכם צבי ז"ל סימן ק"ו הסכים לרדב"ז דב' מצות חלוקין אין מעבירין הקלה מפני החמורה הא מצוה א' ממתין אם יעשנה למחר יותר מן המובחר ואי"ה ברצ"ו ותרע"ח יבואר עוד:

**סעיף י**

לא עמ"א ופלג המנתח זמניות עיין באר הגולה ועכ"א אות ט' הנוהגים ב' שעות קודם צ"ה לקבל שבת יפה הוא וידליק אז וניכר שהוא לכבוד שבת:

**סעיף יא**

כשידליק עמ"א עא"ר יו"ד מברכת נר או נרות כשמדליק שתים עי"ד ק"ך עכ"ל והנה נ"ח אף שמצוה להיות מוסיף והולך אפ"ה מברך נר חנוכה וי"ל משום ליל א' לא חלקו ומ"מ גם כאן אין לשנות דאין מצוה כ"א נר א' סגי וטבילת כלים ג"כ י"א דאף הרבה יאמר כלי ובפריי שם כתבנו מזה (כתוב ת"י) ועוד שם מחוייב הוש לסבול כולם משא"כ כאן. ומ"ש המ"א אם שכחה תוכל לברך בעוד הנר דלוק הנה מצוה שיש לה משך זמן מברך בעוד המצוה לא נגמרה כמו תפילין וכמו בדיקת חמץ וכדומה ונר חנוכה שאם לא בירך קודם אפשר לברך אח"כ אף שאין בו שמן כשיעור עתה מ"מ עדיין המצוה קיימת משא"כ בשבת איך תברך ועתה אסור להדליק ועא"ר אות יו"ד אשה ליל טבילתה בע"ש תדליק ותתנה שלא מקבלת שבת ותלך לטבילה ותאמר בפירוש כן עסי' רס"א ואי"ה בתרע"ו אבאר עוד:

**סעיף יב**

אחר עמ"א כבסעיף יו"ד ובקנ"א אות ט"ו משום לא פלוג בני מברכין אחר הנטילה ותניח הנר במקומו ואח"כ תדליק ולא תדליק בעוד הנר בידה ולהניחה אח"כ א"ר אות

י״ד י״ש ועסי׳ תרע״ה בט״ז אות ג׳ ומ״מ לכתחלה ודאי לא תעשה כן ועוד דקבלת שבת ליי״א בס״י י״ש עיין אות כ״ג:

**סעיף יג**
ולברך עמ״א אף מי שיש לו אשה בביתו מדליק בחדרו שלא יכשל בעץ ובחורים ה״ה נשוי אשה ויוה״כ י״ל דלא מדליק שלא יראה אשתו ולדידן בסי׳ תר״י קי״ל דמדליק ביוה״כ ומברכין ואי״ה שם יבואר:

**סעיף יד**
א״צ להדליק עמ״א דחייב להדליק בכל החדרים שהולך שם משים שלום בית כבאות י״ג אלא שאין מברך רק על נר א׳ ואם הוא במקום שאוכל יברך שם. מ״ש המחבר ס״ז אורח כו׳ הא יש לו אשה בביתו ואין לו חדר מיוחד א״צ שיתוף בפרוטה ובירידים שכמה אורחים בחדר א׳ אחד מדליק ומברך ואחרים עונים אמן אבל כשהם אצל בע״ה א״צ דנשים מדליקין בביתם עא״ר אות ט״ז בשם ע״ש:

**סעיף טו**
שכל עמ״א מידי דהוה איוה״כ שמדליקין אף שאין אוכלין וכן מדליקין בבית ואוכלין בחצר עמ״א אות י״ז ועתו״ש אות ך׳ ועיין אות ח׳ סומא יע״ש. ועא״ר אות ח״י ויש להקל בנשים עניות שאין להם כ״א מנורה א׳ שתברך כ״א וכ״ש פמוטות עגולות יע״ש בזה מ״ש שם:

**סעיף טז**
ואוכלים עמ״א עסי׳ רע״ג ס״ז ובמ״א ט״ו ועא״ר כאן אות ך׳ ומ״מ נכון שיהיו דולקים עד הלילה שיהא נר של שבת ועסי׳ רע״א ורע״ג:

**סעיף יז**
הוה עמ״א דאם משתמש שם בחדר שנר דלוק שהוא בית אפל שרי עיין אות ט״ו:

**סעיף יח**
והמנהג עמ״א שגם איש המדליק טוב להתנות. וע׳ סי׳ תרע״ט בס״ז ומ״א ותו״ש כאן.

**סעיף יט**
מקבלת שבת ותתפלל מנחה קודם מ״ב ומ״א דהואיל דכבר קבלה שבת שוב אין מתפללת תפלת חול כבסע״ו לכן תתפלל מנחה קודם:

**סעיף כ**
שהתנה עמ״א באות י״ב דמברכת אחר הדלקה ולמה לא מקודם והתנה ש״מ דמדוחק הוא דמותר לא בע״א:

**סעיף כא**
אבל עמ"א דאם מדליק נר בחדר שהולך שם אף שאין אוכל שם אם לא הדליק במקום אחר מברך על זה משום שלא יכשל בעץ ואבן אבל המדליק באכסדרה שאורה רב לאור הלבנה וכדומה ואין אוכל שם אין מברך ואם משמש שם קצת לצורך אכילה מברך עיין אות י"ז וראוי להיות במקום אחר יע"ש לעיל במ"א:

**סעיף כב**
וצריך עמ"א הוקשה לו מסי"ד אות כ"ז אע"פ שקבלה בטעות אפ"ה אותו הנר אסור ליגע בו דהוי נר שבת וא"כ פשיטא דכאן צריכה תחלה להניח הנר במקומו אף ע"פ שהתנה ותירץ דמ"מ התנה בפירוש קיל טפי ומותר ליגע בו ומש"ה אשמועינן דצריך להניח במקומו כמ"ש באות כ"ג שיהא ניכר כו':

**סעיף כג**
ולא עמ"א עמ"ש באות י"ב ואי"ה בתרע"ה אות ג' יבואר עוד:

**סעיף כד**
אם עמ"א ב' ביה"כ אין א' נמשכת אחר חבירתה משמע אף שיש בא' רוב. ובא"ר אות כ"ו בפראג נוהגין למשוך אחר ביה"כ ישנה וחדשה ועסי' קל"א לענין תחנון ובכ"מ כפי מנהגם:

**סעיף כה**
מניחו עמ"א ברס"ו אות י"ט במוקצה שבידו יכול לילך ולהניחו במקום שירצה ואם הכיס תפור בבגדו עסי' ש"א סל"ג וסי' ש"י סעיף ז' בהגה"ה יע"ש ועסי' רס"א אות י"ג:

**סעיף כו**
שאותם עמ"א ואין להקל אלא להחמיר בציבור אף קבלה בטעות בתפלת שמיה קבלה ואסורים בעשיית מלאכה והמיעוט אין נגררים אחריהם הואיל ובטעות היתה משא"כ בסי"ג. ולענין לחזור ולהתפלל ציבור א"צ ויחיד חוזר ומתפלל אף שהתפלל מעריב אחר פלג המנחה ודעביד כמר עביד מ"מ אם הוא נוהג להתפלל מעריב אחר צ"ה וטעה חוזר ומתפלל ואע"ג דהמחבר סובר דציבור נמי קבלה בטעות לא הוי קבלה ומותרים במלאכה ובהדלקת הנר בטעות הוי קבלה אפ"ה פסק בב"י הדלקה מהני תנאי ובסי"א בתפלת ערבית לא מהני בתנאי דשאני מעשה בטעות חמיר טפי עא"ר אות כ"ח וכ"ט:

**סעיף כז**
אסור עמ"א אות כ"ו בשם א"ז יע"ש ורע"ט אות ב' דאמרינן הוקצה למצותו ואסור להשתמש בו תשמיש חול משא"כ נ"ח שרי דשניהם של מצוה א"נ שלהבת אין בו ממש אבל להשתמש בגוף נר של שבת תשמיש חול אסור וא"כ מי שתדליק נר שבת בעוד יום גדול והתנה שלא לקבל שבת אפ"ה הוקצה הנר למצותה ואסור להשתמש בו תשמיש

חול וה"ה אחרים אסורים דמוקצה לבעלים אסור לכל בפרט במידי דמצוה. ונקטינן השני החומרות ציבור קבלה בטעות הוי קבלה ויחיד שהדליק נר שבת וקבלה טעות ג"כ הוי קבלה דהדלקת הנר חמור טפי עיין אות כ"ו:

**סעיף כח**

שקבלו עמ"א רס"א אות י"ג ולדידן דנוהגים מזמור כו'. ועא"ר אות ל"ח ובסי"ב דיחיד נגרר אחר הרוב לענין מלאכה אבל תפלה כל שלא ענה עמהם ברכו מתפלל חוץ לביה"כ מנחה של חול וה"ה בעזרה מתפלל חול. ומשמע דענה עמהם מתפלל תחלה של שבת ואח"כ שנייה לתשלומי מנחה ואם היפך אפשר דיצא הואיל ועדיין יום זמן מנחה ועסי' ק"ח במ"א אות י"ד ואות ב' ול"ד לתשלומין יע"ש וצ"ע ועמ"ש שם:

**סעיף כט**

אין עמ"א כמ"ש בתה"ד ד' דלא כמ"ש בכתביו קנ"ג ולשון המחבר יקבלו באות איתי"ן עתיד ולא קבלו משמע כן ועט"ז אות ב' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ל**

מותר עמ"א בש"ז בורגני"ן הואיל והיה אפשר ה"ה כאן אלו לא קבל שבת. וממ"ש הר"ב דמותר ליהנות ממלאכה בשבת ובד"מ צידד בזה הרבה הנך רואה בביאור דהמבשל בתו"ש אסור לו כמבשל בשבת ובתו"ש סי' שי"ח א' נסתפק בזה. ואי"ה שם יבואר עוד עסי' רס"א ה':

**סעיף לא**

וכ"ש עמ"א דבע"ש י"א דאסור למ"ש מודים עד"מ אות זי"ן:

**סעיף לב**

התפלל עמ"א רצ"ט סעיף יו"ד אע"פ שלא הבדיל על הכוס שרי ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף לג**

ומותר עמ"א הביא דברי ד"מ אות זי"ן ועסי' קפ"ח אות ח"י. ועשו"ת רמ"א קל"א סעיף ג'. בד"א נרשם נקודה בין וכ"ש למ"ש אח"כ מתחיל מי ועא"ר אות ל"ט ד"ל מ"ש למ"ש דמותר וא"צ כדי שיעשו וע' לבוש אבל המ"א פירש דהוא הכל ענין אחד ואי"ה בט"ז יבואר בזה אם קבלו רוב הקהל שבת יע"ש:

## סימן רסד

**סעיף א**

אסור עמ"א דבצריך עיין אפילו בשמן כשר אסור כבסי' ער"ה סי"א וי"ב ואם אחר עמו ורואה אפשר אסור כאן יע"ש ס"ג עמ"ש בט"ז א' וחשש שמא יטה מבואר בגמרא כ"א בנ"ח מותר להשתמש לאורה ובהכרח שמא יטה ואי"י למה הוסיף הר"מ והרע"ב שמא

יניח ויצא. הא דאמר פתילות ושטנים שאסרו חז"ל בשבת בחנוכה כו' והא איכא איסורי הנאה י"ל דאמתני' קאי ואיסורי הנאה לא הוזכר ועמ"ש אי"ה באות ב"ד מזה. ובט"ז תרע"ג ד' דלא מהני אחר עמי ואי"ה באות ד' יבואר:

**סעיף ב**

מותר עמ"א מרדכי בהגהות עב"י וראיה שהביא הב"י מדאמר מדליקין בחנוכה דאסור להשתמש לאורה (או מרב הונא דאין מדליקין דאסור להשתמש לאורה עא"ר) ונ"ח מניחו בחוץ במקום שאין אוכלים ומשם מוכח דלא מהני נר כשר אחד על השולחן וי"ל דרב הונא אמר בשבת לומר דיש איסור נוסף ונ"מ באין לו נר שבת כלל כ"א שמן פסול יש לו (דנר ביתו קודם ביש לו ומה יעשה שאי אפשר להמצא לו כי אם שמן זה פסול יש לו) וה"א דמותר בשבת כבחול באין לו דשמא יכבה אין ספק מוציא מידי ודאי קמ"ל בשבת אסור דמותר להשתמש לאורה ושמא יטה. וכן הא דאסור להשתמש לאורה כה"ג אשמיעינן כאמור. ובא"ר אות ג' פירש דברי רמ"א באותו חדר לא בחדרים אחרים יע"ש ועתו"ש:

**סעיף ג**

בלא עמ"א ועא"ר ג' י"ל דוקא כמו כיור שקורין הא"ן או היב"ר אבל ברזא צריך נר יע"ש:

**סעיף ד**

בדיעבד עמ"א ברע"ו ס"ד ואפשר דיעבד קאמר אף למאן דחושש לאסור הא כשיש נר אחד עמו שרי הא לכתחלה לא אטו ידליק רק בפסולים לחוד ועתו"ש. ועט"ז תרע"ג ה' י"ל התם אף שנהנה מאור גדול התם רק שיהא היכר כו' משא"כ כאן חיישינן שמא יטה דיותר נוח להשתמש בגי' נרות מנר אחד גם הואיל ומצוה להרבות אורן שמא יטה להדליק יפה וכנראה מלבוש ס"א הואיל ומצוה להרבות אורן שמא יטה הרכיב הטעמים (עט"ז א' וברי"מ ובתרע"ב אלא לאסור אף שיש נר דולק כשר אצלו ואפשר גם המ"א דיעבד קאמר וכדכתיבנא. והנה בנ"ח שיש לו שמנים פסולים ושמש כשר לכאורה למ"א וב"ח בשבת חנוכה מניח השמש אצלם וממ"נ ולט"ז בתרע"ג ח' והפוך הוא טוב שלא להניח שמש אצלם כי אז מותר להשתמש ושמא יטה שאר הנרות כי אין דומה אור קטן לגדול כו' ואף להב"ח לא יניח כ"א בשוה לא למעלה כבסי' תרע"ג ס"ד. ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ה**

נתכוין עמ"א אפי' ראוי להדלקה שרי הואיל ועיקר כוונתו להעבות. ועט"ז אות ב' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
ומטעם עמ"א הקשה על המחבר דבארוך כתב דק"ש עכ"פ לכ"ע מותר וכמו יש מסתפקין וא"כ איך כתב כאן ומטע"ם זה דק"ש עכ"פ מותר אף בנתכוין להעבות דלא חזי כלל בעיניה ועא"ר אות ה' ולמ"ש אתי שפיר:

**סעיף ז**
בשעוה עמ"א שיניח בנר קרויז"ל הא קנדיל"א כעין שלנו מותר כבס"ז ומיהו שעוה שאין מהותך ומעורב בפסולת אף קנדיל"א אסור ועב"ח ובחידושינו כתבנו דמשמע לכאורה דשעוה מהותך מעט שמן מותר כמו חלב מהותך דמי משני אלא שלא מצאתי מבואר זה בפוסקים. שמרי שמן לאו שמן מקרי:

**סעיף ח**
מצמר עמ"א והנה שמן קיק קיקיון דיונה י"ל לא שכיח בינינו ושמן עוף י"ל דזה לנחום המדי משא"כ לחכמים הוי בכלל חלב מבושל ואין מדליקין בו אלא בט"ז כתבנו באות ד' דאינו כן יע"ש וכאן אין להאריך:

**סעיף ט**
ויניחנו עמ"א ולפ"ז באין לו כ"א עיטרן שרי דאין ספק מוציא מידי ודאי ובצרי שמא יסתפק ובגמרא שבת כ"ו א' שהוא עף ובתוס' שם ד"ה ולימא שאין נמשך אחר הפתילה (ועתו"ש) ובחידושינו הארכנו דלטעם מסתפק אף בי"ט י"ל דאסור דמכבה לצורך אוכל נפש י"א דאסור בי"ט ושמא יכבה דליקה יש מתירין באין לו מקום לאכול גם ביש נר כשר אצלו לשמא יטה לא חיישינן למ"א ד' ויסתפק חיישי' ובגבוה ב' קומות י"ל שמא יסתפק כולי האי לא חיישינן ול"ד לער"ה דיטה גזירה קרובה משא"כ יטה ובחה"ר כתב דאביי ורבא לא ס"ל דרשב"א וכ"נ מדברי הרי"ף ונשאר רק ב' טעמים:

**סעיף י**
אין עמ"א וכ"כ הט"ז ג' דנמשכין שפיר אלא דלמא אתי לאדלוקי בעיניה וער"מ פ"ה מה"ש ובט"ז מזה:

**סעיף יא**
חלב מהותך עמ"א דמבושל נמי ע"י תערובת שרי ור"ן פי' דהאי ע"י תערובת נמי אסור דומיא דאינך וחלב מהותך היינו שיש חלב בבהמה לח וצלול ולא נקרש עדיין זה שרי ע"י תערובות עב"י ובחידושי הארכתי:

**סעיף יב**
שמן עמ"א עמ"ש אות זיין ובער"ה בט"ז ומ"א ב"ג דנר הכרוך מותר לקרות נגדו ובשמן אסור א"כ טוב יותר נר כרוך משמן וראיתי מעמידין בשלחן נרות כרוכין ומנורה תלויה ע"ג השולחן משמן זית וקורין דאם יש נר כשר כו' ואי"ה בער"ה יבואר עוד בזה:

**סעיף יג**
אבל עמ"א עמ"ש בט"ז ה' ועטרן וצרי אם יצויר בכריכה אסור שריחו רע ויסתפק והוא פשוש כו':

**סעיף יד**
רוב היוצא עמ"א גמרא שבת כ"ה ב' ובחידושנו כתבנו:

**סעיף טו**
ומכל מקום נתנו אף בנר הכרוך פ"א שיש בו חלב מכל מקום מהבהבין תחלה שתהא דולקת יפה:

**סעיף טז**
בסמרטוטין עמ"א שבת כ"א א' וי"ל בגדי כהונה נקיים משא"כ מלוכלכין ובחמד משה כתב מפקיעין מנפציץ וברש"י קורעין לבד. יעוין שבת כ"ט א' לפי שאין מדליקין בסמרטוטין וגי' התוס' ומשמע לר"ע מדליקין ובחידושינו הארכנו רמז בירוש' סוכה פ"ה מכנסי כ"ה לנרות בחוץ מכ"ג לבפנים משמע דמכנסים גסים למנורה אסור וכתונת כ"ה נאה ודק כשר למנורה. וער"מ פ"ה מכלי מקדש ה"ו וכ"מ שם ולמ"ש דוקא כן הוא ופאר"י מגבעות דק ביותר יע"ש ובתוס' סוכה נ"א א"ש לפ"ז ועמ"ל שם ופ"ג מה' חו"מ הט"ו ובירושלמי משמע במקדש רק פשתן וצ"ע קצת מפקיעין בירושלמי מפשילין אפשר גודלין ערוך פשל פקע יע"ש וירושלמי שקלים פ"ה בן בבי על הפקיע מזווג פתילות עיין מפרש גדלן וקלען וי"ל זיווג ממש ידע מה למנורה ומה לשאר ושם אמר ומה על הפתילות כך נפשות לכ"ש נשמה פתילה שמן התורה הגוף כלי והבן ובדרוש הארכתי:

## סימן רסה

**סעיף א**
ויתחייב עמ"א רע"ח ובט"ז ח' הביא ד"ה זכירה ד"ה מפני וכתב די"ל דעוסק בכבוי גזרינן טפי יע"ש. ובחידושי הארכתי וכאן אקצר כי רש"י שבת כ"ט ב' וכן הר"מ ז"ל פירשו במשנה משום מכבה הואיל והקצהו לנר וא"י הקצאה זו מה תועלת שיתחייב משום מכבה בשלמא במניח ראש הפתילה בקערה ששואב שפיר מחשיך אורה עב"ח משא"כ זה ובחבירו פ"ה משבת הי"ב משמע הטעם אף בקערה משום שיקח שמן המוקצה וכמ"ש הלח"מ שם (בתו"ש הקשה עליו ומ"מ בפכ"ה מקומו וכאן טעמא יהיב למילתיה) ואמר אף בקערה כן מפני הצריכותא שם כ"ט ב' ומ"מ פסחים י"א דמקשה משמן שבנר לר"י דבדיל משמע דיש חשש מ"ה יע"ש ואין מקומו פה:

**סעיף ב**

אין עמ"א רע"ז ס"ג וש"ט ס"ד כצ"ל וברס"ו ס"ט אות י"ד ובשבת קנ"ד ב' בכלי זכוכית חילקו בין משואות גדולות או קטנות כו' ולהר"ן ביטל כלי כהיכנו לפי שעה עכ"פ במקום הפסד שרי כו' והעלה דיש לסמוך על הג"א בשעוה דלית כאן מבטל מהיכנו לפי שעה ג"כ דמיד יכול לנערם וקושיא דמקשה בשבת מ"ג א' המקשה סבור לפי שעה מבטל מהיכנו ומשני כו' ועיין אות וי"ו חילוק בין ניצוצות ובין פחם דאין כבה מיד ומבטל לפי שעה מהיכנו אסור באין הפסד ועא"ר אות ה' ולא הבינותים. וירושלמי ס"פ כירה משמע כמ"א יע"ש:

**סעיף ג**

והשמן עמ"א היינו בנתנו מבע"י ולא נטף לתוכו שמן כלל לא נאסר הכלי ביה"ש כו' אבל נטף מבע"י שמן אף דמותר הוא מכל מקום הוי מחשבה ומעשה ובכלי שמלאכתו לאיסור א"ר אות ו' וצ"ע קצת דל"ד לש"י ס"ז דהתם המעות אסור בשבת וגם ייחד לכך ואי"ה שם יבואר בזה. והוי יודע יש בכלי דבר חשוב היתר אף נטף שמן ביה"ש ושבת לא נעשה בסיס כמבואר בשי"ן יו"ד ס"ח ושאר דוכתי ויראה אפי' יש שמן היתר הרבה בכלי ומניח מבע"י לקבל הנוטף דנעשה בסיס דשיל"מ לא בטיל וא"כ נאסר כל השמן שבכלי ול"ד לש"ך במ"א ה' דלא ניכר מקודם כלל משא"כ שמן זה הוקצה בנר והנוטף לא בטיל כאמור ואני העני מסופק אם נתן כלי שיש בו י"ש וכדומה לקבל מכן הנוטף ליי"ש זה מבע"י אם אסור לטלטל הכלי או לאו כי דשיל"מ באינו מינו בטל הוא והספק הוא אם בעינן סמ"ך בכל מין בא"מ אף מ"ה א"ד דוקא באכילה כי חיך אוכל יטעם ודבר הניכר ל"ש ביטול כמ"ש בחה"ר בחולין צ"ז בסוגיא דזרוע בשילה משא"כ טילטול מוקצה י"ל ברובא בטל כה"ג א"ד אין ביטול לחצאין וכעין מ"ש בפריי ל"ד לענין חהר"ל. וכעת לא מצאתיו מבואר עמ"א תצ"ז אות כ"ח ל"ד לכאן יע"ש:

**סעיף ד**

בנגיעה עמ"א בב"י שי"ן יו"ד דעת המ"א פכ"ה משבת דטעם ביצה דאסיר בירושלמי ליגע בה שא"א שלא יתנדנד דעגולה וכן סובר הר"ב כמ"ש בתקי"ב אות ב' וכ"מ ברע"ז ס"ג וש"ח ס"ג דאם אין מנדנד אף שהנגיעה לצורך המוקצה שרי אבל המחבר בשי"ן יו"ד ס"ו סובר כתה"ד סימן ס"ז דנגיעה לצורך המוקצה אסור אע"פ שאין מנדנד וא"כ להר"ב דסובר כמ"מ מה איריא דולק אפי' כבה אסור דמנדנד ותי' דמיי־י שדבר היתר מונח על המנורה דבאין דולק שרי דטילטול מן הצד כו' משא"כ דולק יטה השמן ומכבה ומבעיר וכ"כ בתי"ג יע"ש ועט"ז תקי"ג א' ובט"ז כאן ביארתיו ולט"ז י"ל דסברת הר"ב כתה"ד נמי לא אתיא ואי"ה בתקי"ג יבואר:

**סעיף ה**
ויטה עמ"א רע"ז ס"ג כצ"ל דנר שעוה רשאי לנער השלחן יע"ש. ועסי' ער"ה בט"ז ומ"א אות נ"ב:

**סעיף ו**
שאין עמ"א רש"י שבת דף מ"ג א' ד"ה אין ובתצ"ח בט"ז ומ"א כ"ח דכאן נכרים מקודם הניצוצות וע' אות ב' מזה. ועא"ר אות זיי"ן הביא דברי רש"י מ"ז א' מותר ליטל"ו ומ"א צידד בזה:

**סעיף ז**
אפי' מבע"י תוספות מ"ז א' ד"ה מפני יע"ש:

**סעיף ח**
מפני שמקרב זמן כו' עמ"א תוספות שם מ"ז א' ד"ה מפני יע"ש:

**סעיף ט**
כיון עמ"א תוספות שם בסוף הדיבור וגם י"ל דודאי לא יעשה כן בשבת דאיך יכבה ממש ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף י**
וי"א עמ"א ובט"ז אות ג' נראה שתיקן זה דאה"נ שמכוין לכבות היינו שלא תתקלקל הכלי ומ"א כפי הנראה הבין שמכוין לכבותן ממש שיהא נשאר מעט שמן עמ"ש בט"ז מזה ועא"ר אות יו"ד:

## סימן רסו

**סעיף א**
חמורו עמ"א רמ"ו במ"א אות ה' שכירות קניא לחומרא ומ"מ שם משמע דרק חומרא בעלמא א"כ טוב יותר באפשר ליתן על החמור של עכו"ם מלעבור אמירה לעכו"ם שבות. ועיין אות ה' כאן לאו דמחמר שייך אף בבהמות שאין שלו היינו שמנהיגה בעודה המשא עליה ועשה עקירה והנחה ד"א ברה"ר אסור מ"ה בלאו אבל שביתת בהמתו בלא מנהיגה בקול עשה בבהמתו לא בבהמת חבירו ועא"ר אות א' הקשה מאות ה' וא"י מהו ואי דיגזור שמא יחמר מנין זאת ועוד דאין הבהמה שלו כ"א של העכו"ם יחמר אחריה ועתו"ש ובאות וי"ו צריך זהירות הרבה בבהמה שלו:

**סעיף ב**
כסוי עמ"א ברמ"ו אות יו"ד ואפשר אף מתנה ע"מ להחזיר מהני ועתו"ש שם. ולא יהיה מחמר דאף בהמת חבירו חייב משום מחמר כמ"ש באות ה' יע"ש:

**סעיף ג**
משחשיכה עמ"א הט"ז ציין מנותן כיסו~י~ ואפשר דמבע"י קוצץ ושרי ולא יזכור לו בפירוש שיוליך בשבת ומש"ה ציין כאן ועט"ז א' ועתו"ש. וכ"ה בר"מ פ"ו מה"ש הכ"ב יע"ש ועיין אות ח':

**סעיף ד**
אם עמ"א ועא"ר אות ה':

**סעיף ה**
משום מחמר עמ"א ובא"ר אות א' הביא בשם לחם משנה פרק מי שהחשיך דנראה מפוסקים דבהמת חבירו אין חייב משום מחמר (דבתרוייהו כתוב בהמתך ולר"ן י"ל הואיל דטעם מלאכה הנעשית בין שניהם הוא מה לי בהמתו או של חבירו וער"מ פ"ך מה"ש האי"ב) ועיין סי' רמ"ו במ"א י"ב בחצר אם שייך מחמר ע"ש ולמ"ד לית רה"ר בזה"ז אמירה לעכו"ם הוי שבות דשבות במקום הפסד כבסי' ש"ז ס"ה ועל בהמתו כל שהוא משום שבות בבהמתו לא גזרו עמ"א ש"ה אות וי"ו רק לחש"ו או פחות מד"א בזה שייך פלוגתא דשל"ד פ"ב כאן יע"ש עיין אות ג'. ואפשר קאי אהנך ועט"ז מ"ש שם עיין אות זיין אי"ה יבואר שם:

**סעיף ו**
מניח עמ"א שבית"ה צריך זהירות יתירה ולכך טוב לעכו"ם משא"כ אם אין החמור שלו רק חשש דמחמר יכול להזהר בקל שלא יחמר כי העכו"ם יחמר אחריה טוב יותר על החמור כמ"ש באות א' ואפשר אף בהמת ישראל חבירו לפני עור ל"ש בכאן דחבירו אי"י כלל ואנוס הוא טוב יותר יתן על החמור ועכו"ם שיש עמו יחמר אחריה:

**סעיף ז**
וי"א עמ"א פסחים ס"ו ב' ד"ה מחמר כלאחר יד אע"ג בשבת קנ"ג ב' והלא מחמר ומשני לאחר שעקרה יד ורגל ולא מנהיגה דחמורו הולך מעצמו משא"כ טלה צריך לחמר ממש וכ"ת ה"מ לשנויי בו ושבות במקום מצוה כו' דהא במשנה אסור שבות כמ"ש התוס' בד"ה הנח וגם ליכא למימר שבות דבהמתו קיל טפי הא שבות עצמו הוא שמנהיגה בקול ולרש"י ד"ה שיש דפירש כלאחר יד לא שכיח א"כ בהכרח צ"ל כלאחר יד אלא דהתוס' סוברים דכה"ג במנהיגה בקול ליכא שבות עצמו ושרי במקום פסידא וכ"ש במקום מצוה ויש לראות למ"ד שבות דשבות במקום מצוה שרי אמאי לא עשו כך להניח לאחר עקירת יד ורגל והוה שבות דשבות ושרי בכל דבר מצוה בלא פסידא כבסי' ש"ז ס"ה וי"ל דוקא אמירה לעכו"ם שרי שבות דשבות במצוה לא שבות דשבות ע"י ישראל ועדיין צ"ע ועמ"ש ברמ"ו במ"א אות י"ב ואי"ה בט"ז יבואר עוד בזה:

**מ"ש** רוכב ע"ג בהמה אי הוי למעלה מי"ט באי"ר אות ח' הקשה מביצה ל"ז ב' דהוי ס"ד לומר אין רוכבין משום תחומין ואכתי י"ל ברגליו נגררים הא יושב כולו עליה וגבוה י"ט אה"נ. ומ"ש עגלה גבוה י"ט והיינו רחבה ד' בלא הגלגלים דהוי רשות לעצמו ליכא מחמר ושביתת בהמתו כמ"ש בשבת ח' א' כוורת דזורק רשות ומעביר ד"א ברה"ר פטור וכל שבגופו פטור בבהמתו מותר. וה"ה גבוה יותר מי"ט אע"פ שאין רחבה ד' דמקצתה למעלה מיו"ד יע"ש:

**יש** ליזהר כשעומד בשבת ברה"ר עגלה עם סוסים ריקנית שלא להגביה קול ויהיה כמחמר אפי' בהמות אחרים כבאות ה' יע"ש וכ"ש עגלות נמוכין בימי חורף שקורין שליט"ין דאין גבהן עשרה ובמזיד לוקה מ"מ לא מלקות ד"ת אף אם נאמר דיש לאו במחמר ער"מ פ"ך מה"ש הא"ב ומפסל לעדות מדרבנן כמבואר בח"מ ל"ד יע"ש:

**סעיף ח**

מבע"י מותר עמ"א אות י"א ובח"מ נתכוונו לד"א כי המ"מ בפ"ך מה"ש ה"ז נתכוין שהרמב"ן ורשב"א אין אוסרים כ"א בשבת הא מבע"י י"ל דשרי והרמב"ם סתם וסובר אף משתחשך א"צ להניחו כשהולך יע"ש והמעיין במ"מ שם יראה מבואר ממ"ש ז"ל טעם לדבריו כו' וממלת אפשר דסובר כמפרשים ולדידהו ודאי סובר בשבת כרמב"ן ורשב"א אבל כוונת המ"מ דרמב"ן ורשב"א (בשבע שיטות והר"ן) אוסרים אף בנתנו מבע"י לחש"ו דודאי לבהמה אין חילוק בין ליתן מבע"י או בשבת להניחה כשהיא מהלכת כו' אבל עכו"ם וחש"ו ודאי לכתחלה יש ליתן מבע"י בעכו"ם וקוצץ ובחש"ו דלאו ליספי בידים בשבת אפי"ה כתבו ז"ל דמניח כשהם מהלכים משמע ליה להמ"מ דאף מבע"י צריך לעשות כן וכתב דנ"ל להר"מ דא"א מבע"י לעשות כן בחש"ו (וא"ש בפ"ך הו"ז כתב מי שהחשיך בדרך במשנה ובפ"ו הלכה כ"ב וקדש היום דהתם בעכו"ם מיירי משא"כ כאן אי משום חש"ו נקיט סתם ובנתנו מבע"י א"צ להניח כשמהלך ואפשר עוד להר"מ בשבת אסור אף כשהוא מהלך דמ"מ איסור דרבנן לא התירו כ"א בעכו"ם א' בהמה מותר וצ"ע א"כ הר"מ אפשר סובר מבע"י כרמב"ן ורשב"א. ומ"מ אין כ"כ צ"ע על הר"ב מאחר דאין מבואר כן בדבריהם וא"נ המ"מ סובר כן בדבריהם הר"ב לא מפרש כך. ואי ממ\ש המחבר י"א שמניח כשמהלך ומשמע מבע"י דבשבת כ"ע הכי ס"ל (ולא הוי למכתב י"א) דליספי ליה איסורא בידים משמע מן התורה אסור כמבואר פרק חרש ואיך התירו משום פסידא וא"כ הי"ל וי"א או למה התיר הר"ב עדיין אין זה כ"כ קושיא עיין סימן שמ"ג בב"י וברי"מ ה' מ"א פי"ז הלכה כ"ז אסו"ר משמע לכאורה ד"ס והנך ג'

קראי דמייתי בפ' חרש ה"ל ג' כתובין ואפי' בידים הוי רק איסורא דרבנן ובפסידא לא גזרו ועב"ח כאן והדברים ארוכים ואי"ה בשמ"ג יבואר זה וכאן אין להאריך:

**סעיף ט**

פחות עמ"א וכ"כ הט"ז אות ד' הביא דברי ריי"ו שצריך ליישב לא לפוש בכאן ועמ"ש מזה בט"ז:

**סעיף י**

סמך עמ"א דקצת מזיד דהיה לו לבדוק בגדים סמוך לחשיכה כבסי' רצ"ב ס"ב ובע"ז דף ע"ן ע"א דאמר ר' יצחק המוציא כיס בשבת מוליכו פחות מד"א (עמ"ש בט"ז אי"ה באות ד' מזה) משמע אף בשבת התירו לו פחות מד"א התם בשוכח היינו שלא היה כיס זה מבע"י ונתן תינוק שם הכיס בשבת ואנוס הוא ועא"ר אות ך' מזה:

**סעיף יא**

הגיע עמ"א ועא"ר אות י"ז בשם הר"מ בפי' המשנה ובתי"ט דגם כאן זורק כלאחר יד יע"ש ובגמרא אמרו (קנ"ג נ) אי אפשר דלא קאים פורתא ומעייל מרה"ר לרה"י כלאחר יד וא"כ בבהמה נמי עובר על מ"ע דשביתת בהמה ועסי' תרנ"ו במ"ע א"צ לבזבז הון רב כו' יותר מחומש וכאן משמע פחות ג"כ שרי וצ"ל דהך א"א דלא קאי פורתא לאו עמידה ממש הוא לחייב עליה ד"ת וכעומד לכתף דפטור דלא היה עקירה והנחה כ"א בעומד לפוש ער"מ פי"ג מה"ש ה"ח יע"ש והלכך באדם הצריכו כלאחר יד לא בבהמה ומש"ה סתם הש"ע כאן:

**סעיף יב**

נוטל כלים עמ"א דמשום צב"ח התירו אף יותר מט"ו סאין עסי' של"ג ס"א ומעגלה אף פחות מט"ו אסור לפנותו כלל מעגלה לדבר רשות:

**סעיף יג**

לפי עמ"א עסי' ש"ח ורע"ט במ"א י"ב י"ג יע"ש ועי"ד קי"ו משמע ישינים לא חדשים וט"ז שם וי"ו מ"ש ב"ת לאו שבכללות צ"ע דחדא מיהא לקי כה"ג ואפשר כיון שאין מפורש אף חדא לא לקי ומיהו משמע ואסמכתא הוי כמו המשהה נקביו וכדומה ובחידושינו אשר ת"י כתוב כתבנו מזה ואין מקומו פה יע"ש:

**סעיף יד**

שיכול עמ"א שבת קנ"ד ב' בבולס"א חתיכות זכוכית רחבות לחלונות הוי הפסד מועט וכלים הוי הפסד מרובה והרי"ף השמיטו וכן המחבר דסוברים אף בלא הפסד לית כאן מבטל כלי מהיכנו דביה"ש לא היו שם גם לא נתנן להניח לכל השבת ועסי' רס"ה במ"א אות ב' יע"ש ובריית דטבל ועששיות י"ל ברברבי עיין חה"ר שם אלא בגמרא תירץ לה בבולסא. ולכאורה יש לומר ב' ביטול מהיכנו א' עושיהו מוקצה ב' מחברו בטיט וברס"ה

בט"ז א' פירשתיו וא"כ כרים וכסתות דמבטל מהיכנו ועשהו מוקצה שאין ראוי עתה לתשמיש שכיבה בעודן הזכוכית עליה אפשר לפי שעה נמי אסור באין ח"מ ובולסא אסור משא"כ כלי בית קיבול דיכול ליתן בתוכו שאר דברים רק כמחברו בטיט י"ל הואיל ואי בעי מנער ומטלטל בכל עת לית כאן ביטול מהיכנו לפי שעה ואפשר מפני זה פירש המפרש כאן מהיכנ"ו מן מוכן שלו וברס"ה לא פירש כלום כי י"ל בנו בסיסיה לו ר שמבטל ממקום מושבו על שוליו כ"א מחברו לקרקע ולשלול דאף בכרים לפי שעה מותר אף בבולסא והבן זה. ועיין פני יהושע שבת מ"ב ומ"ג ובחדושי הארכתי וברס"ה בט"ז א' כתבנו שם:

**סעיף טו**
מניח עמ"א רש"י ביצה ט"ו הביאו הב"י כאן:

**סעיף טז**
דזמנין עמ"א לפוש חייב ולתקן המשאוי פטור דלא הוי עמידה ולא עקירה והנחה ובס"ז אות ט' וער"מ פי"ג מה"ש הל' ט' ה"ז כעוקר פירש בו המ"א יע"ש:

**סעיף יז**
לא עמ"א עב"י. והמחבר כאן לא הכריע וע' בכללי או"ה. ובט"ז וי"ו יבואר אי"ה:

**סעיף יח**
דה"ה לכיסוי עמ"א דלדידן דאין לנו רה"ר גמורה אף דאפשר פחות מד"א או חמור אפי"ה שרי לרוץ:

**סעיף יט**
יכול עמ"א דמוקצה שבידו התירו לו לטלטל עד מקום שירצה וי"ל התם בכלי שמלאכתו לאיסור דהתירו לצורך גופו ומקומו התירו לטלטל עד מקום שירצה משא"כ מעות וכאן ההיתר משום פסידא שוב ראיתי בתו"ש באות למ"ד כתב מזה יע"ש:

**סעיף כ**
ואם עמ"א ב"י ש"ט בשם אגודה ברחוב שאין בו עירוב (היינו שיתופי מבואות) ומ"ש דרשאי לרוץ תיקן בזה קושיית הטז"ז וי"ו ועיין אות ח"י ואי"ה בט"ז יבואר:

**סעיף כא**
אסור עמ"א והא"ר אות כ"ו כתב די"ל לעיל זכה בה הישראל משא"כ כאן דלא הגביהו עדיין ישראל א"כ יכול הכותי לזכות לעצמו יע"ש. גם י"ל לדידן די"א דליכא רה"ר גמורה היה שבות דשבות לצורך גדול התירו כמבואר בסי' ש"ז ס"ח ואפשר מציאה נמי ואי"ה בט"ז יבואר עוד בזה באות דה"ו וכאן אין להאריך:

## סימן רסז

### סעיף א

מקדימין עמ"א ברכות כ"ז א' ובהג"ה פירש דלא פסקיה לצלותיה דרב ירמיה בודאי ר"י מתפלל של חול ח"י ברכות ורב זיי"ן ברכות ומש"ה הקדים וסיים תפלתו כו' ובכ"ה פרק שלישי מה"ת הל' זיי"ן והמ"א הקשה דברי ב"י עם הכ"מ דבב"י כתב אף למאן דנוהג כרבנן בע"ש רשאי לעשות כרבי יהודה ובכ"מ כתב דל"ד שבת ה"ה חול ושם נאמר מ"ש וכמ"ש הר"ע בשעת הדחק וע"ש תוספת שבת רשאי א"כ שפיר אמר ל"ד ה"ה בחול כה"ג אם שעה דחוקה יכול להקדים אף למאן דעביד כרבנן ועסי' רל"ג ומיהת בשבת יש ליזהר להתפלל מנחה קודם פלג דלא ליהוי כתרתי דסתרי אהדדי ואנו מקבלין שבת ואומרים לכו נרננה ולכה דודי הפסק ביניהם יכול להיות כן. ועיין ח"מ ומ"ש איברים ופדרים סובר דבתר תחלת נתינה ע"ג המזבח אזלינן וכ"מ ברש"י ברכות כ"ו ב' ד"ה איברים וד"ה ופדרים יע"ש ומלת קרובים יע"ש ועסי' רל"ד בט"ז ב' ומ"ש שם. ועסי' רל"ג אות ג' ורס"א אות ט' ויו"ד ועתו"ש אות ה' ומ"ש לגמור הסעודה מבע"י עמ"ש בט"ז אות א' מזה. עט"ז רס"ח א' אי"ה מזה:

### סעיף ב

ולאכול עמ"א וברל"ה אות ד' לרש"י אם קרא ק"ש מבע"י כו' ומ"ש ועכ"פ היינו אם מתפללין ערבית ע"ש בע"י גדול קודם פלג המנחה (עיין תה"ד סימן א') לא יצאו כלל י"ח ק"ש אסורים לאכול קודם ח"ש לק"ש יע"ש:

### סעיף ג

כיון עמ"א עמ"ש בט"ז מזה אף ע"ג דלא הוי מעין החתימה מתפללין עליה כי בשבת צריך שמירה יתירה עב"ח כאן. ופרוס בכל נוסחאות בסמך ארמית לא בשין בעברי וי"ל ג"כ פרס מתנה ערך פרס יע"ש ע"ד מתן שכר לא בתורת חוב רק מתנת חנם וי"ל קושיית התוס' א"ת כעבדים לקבל פרס יתר על שכרו והבן וא"צ לשבש נוסחא ישנה:

## סימן רסח

### סעיף א

לומר עמ"א הוא דעת הרא"ש וי"א הוא דעת הר"מ ז"ל עב"י ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ב' וג' מזה יע"ש. ה"ה י"ט עסי' תפ"ח במ"א ד' בזה:

### סעיף ב

באמצע עמ"א ובא"ר ג' בשם כמה פוסקים דהלכה כי"א וספק ברכה לקולא. ול"ת באתה חונן הוי ס"ס חדא דכבר כתבנו במקום אחר די"ל בס"ס אי מהני בספק ברכה ועוד דהמחבר והר"ב משמע דאין לחלק בין שאר אמצעות לאתה חונן כו' אינו בכלל הספק:

**סעיף ג**
ה"ל התחיל בשל חול עמ"א הב"י העתיק דברי תה"ד סי' י"ד כהווייתה סבור שחול אפילו עומד באתה קדשת או אתה אחד גומר של חול ורע ששבת אפילו עומד בישמח משה דהוי כטעה בתפלת שבת בין זו לזו ובש"ע השמיט אפילו הא' כבסי' ר"ט ס"א וי"א דבתר דבורו אזלינן לא כוונה אף לקולא כמ"ש המ"א שם אות ב' והעתיק אפי' ב' כלומר ל"מ באתה קדשת דהתם אף סבור חול אין גומר. והוי יודע דהטוע' בתפלת שבת בין זו יצא אם גמר כבסעיף וי"ו אבל נזכר פוסק באמצע ברכה וכן מבואר בתה"ד שם בשאלה דבשלמא חול מדינא אצלו ת"י כו' כבאות א' משא"כ זו ולשון הר"ב דהרי יכול לומר קשה קצת ושם נאמר דאתה נמי התחלת תפלת שבת הוא. ועא"ר אות ה' ובתו"ש הקשו על המג"א והנה בר"ט ב' מבואר דאין חסרון מזיק בברכה לי"א ה"ה כאן וספק ברכה לקולא עיין אות זיין:

**סעיף ד**
לא יצא עמ"א אף דבקיאין בקביעא דירחא וה"ה מוסף כה"ג. עי' לבוש לי"א בס"א ונ"ץ וא"ר א':

**סעיף ה**
לשבת יצא עמ"א ובספ"ז העל' די"ח ראוי להתפלל בשבת אלא שלא אטרחוה משה"ה יצא כשהזכיר של שבת באמצע משא"כ כשמתפלל של שבת וי"ט וחותם ביום אחר ועא"ר זי"ן ואי"ה בתפ"ז יבואר ע' באות שאח"ז אי"ה:

**סעיף ו**
לא עקר המ"א ובתכ"ב אות ב' יע"ש. ולענין אם ספק אם אמר של שבת עסי' תכ"ב ומ"א אות ד' ומ"מ בשבת צ"ע דההרגל שלא לדלוג ברכה רביעית ולהתפלל רק שש ברכות. והא א"ל אם ספק לו בשלש אחרונות יאמר שם רצה במנוחתינו ביום השבת בלא ברכה דהשתא ממ"נ יוצא י"ל דבי"ח של חול מתפלל כראוי מדינא והזכיר של שבת באמצע יצא משא"כ זה שש ברכות ומ"מ מספק צ"ע אבל אם אירע כך שהתפלל שש ברכות והזכיר שבת בלא ברכה רביעית שלא יצא דלא התפלל לא של חול ולא של שבת:

**סעיף ז**
אינו חוזר עמ"א (בד"א הציון בטעות בס"ה וצ"ל בס"ו) ומ"ש בשם תה"ד כתבתי כן באות ג' יע"ש:

**סעיף ח**
שאם עמ"א לכאורה בהקדים והתפלל מוסף קודם ונתכוין למוסף יצא ומתפלל אח"כ שחרית אלא שזה מבואר ברפ"ו וס"א בהג"ה ואם טעה ובמקום שחרית התפלל מוסף וצ"ע מאות ט' ועא"ר אות י"א ואי"ה באות ט' יבואר מזה:

**סעיף ט**
מוסף עמ"א ובאות ה' ובתפ"ז די"ח עדיף טפי ובירושלמי משמע שהיו מתפללין מוסף ח"י ברכות ומזכירין בה מוסף עב"י והקשה עמ"ש המחבר וי"א כי בב"י לא נמצא חולק על זה ומס"א לדיעה קמייתא דאף מוסף אם התחיל של חול גומר אותה ברכה ה"ה כאן לא דמי דעכ"פ צריך שיזכיר פסוקי מוסף כבסעיף ד' בהג"ה. וכתב עוד דמש"ה כתב וי"א וקאי אאם התפלל בשחרית מוסף דאפשר יצא ידי שחרית הואיל והזכיר שבת בתפלה ומתפלל אח"כ שנית מוסף וי"א ד"א יצא אלא מתפלל אח"כ שחרית כבסי' רפ"ו וגם זה צ"ע דלכ"ע צריך להתפלל אח"כ שחרית ומוסף שהתפלל מקודם עולה לו ידי מוסף לא לשחרית הואיל והזכיר פסוקי מוסף או בנוסח הברכה הזכיר מוסף פשיטא דידי מוסף יצא ומתפלל שחרית אח"כ ואם התפלל בשחרית מוסף וכיון לשם שחרית למ"ד בר"ט דבתר כוונה אזלינן צריך להתפלל שחרית ומוסף ולמ"ד דכוונה לא מזיק עולה במקום מוסף ומתפלל שחרית וההיא דרפ"ו י"ל בידע וכיון למוסף וע' אות כ"ד ואין להאריך:

**סעיף י**
ומעומד עמ"א ובא"ר י"ג בעידי נפשות אפשר בעי ביחד והך כנפשות דמיא שמחייבו למחללי שבת מיתה יע"ש ומ"ש בשם מט"מ משמע דלא כט"ז ה' ומ"מ אף למ"מ אם אמרו בבית הכנסת א"צ אח"כ לעמוד בויכלו ומ"מ העולם נוהגין לעמוד בקידוש בויכלו:

**סעיף יא**
ובלא עמ"א שלא יאמר או"א בחנם להזכיר השם עסי' קפ"ח מ"א י"א: ויראה דהמתפלל בלחש ימהר לסיים תפלתו ולומר ויכלו עם הקהל כי בעינן עשרה דוקא עט"ז ה':

**סעיף יב**
אינו עמ"א עסי' תרכ"ג ועט"ז בזה:

**סעיף יג**
בבית חתנים עמ"א ועט"ז אות ח' מזה אי בעי דוקא ס"ת:

**סעיף יד**
דליכא עמ"א וצ"ע קצת אם לא הוי ספק ברכה:

**סעיף טו**
ועד עמ"א ועיין לעיל סי' קכ"ו בזה יע"ש:

## סימן רסט

**סעיף א**
מטעמו עמ"א לפי דברי הר"ן בשם הרשב"א צריך ליתן לקטן שהגיע לחינוך כבר ה' ו' כ"א לפי ענינו דאל"כ הוי ברכת פה"ג לבטלה וה"ה דאין ליתן לשוטה וחרש דלאו

בני חינוך נינהו והביא ב' תשובות הרשב"א ובט"ז תרי"ט אות ג' תירץ מזמן דיוה"כ וע' בתו"ש כאן דלפי"ד הרשב"א בשכ"ג דזמן דיוה"כ קביעותא מקרי דל"ש אורחין משא"כ בקידוש שבת לפעמים אורחין הן אמת עתה קביעותא מקרי דאין לנו אורחים בביה"כ כלל. ומ"מ בתרנ"א שם ביוה"כ נותנין לתינוק הנימול לא לתינוק גדול דאתי למסרך אע"ג דאין קביעות כמ"ש הרשב"א בשכ"ג דקשה משבת קל"ט כשותא לתינוק ישראל אתי למסרך אע"ג דלאו קביעותא אלא בתקנ"ט אות ט' במ"א הר"ב סמיך אתשובת הרשב"א באיסור דרבנן לא באיסור תורה (אע"ג כשותא גם כן דרבנן בח"ל) כו' ואי"ה בתרי"ט ותרכ"א יבואר עוד:

**סעיף ב**

דאכלי עמ"א דבבית הכנסת אסור לאכול ועמ"ש בקנ"א מזה:

**סעיף ג**

יותר עמ"א דתקנה לא זזה ממקומה ומחזירין על יין קידוש גם בביה"כ ולרבינו יונה י"ל רק קידוש להוציא שאין בקי אבל לטעם זה מחזירין ג"כ איין בביה"כ ואם אין יין בביה"כ אין מקדשין וצ"ע דלרבינו יונה להוציא ד"ת ולתקנה באורחין יצאו ידי קידוש ואוכלין פת אח"כ:

## סימן רע

**סעיף א**

קודם עמ"א. ומ"מ משום עשרתם ערבתם היה לומר קודם ומ"ש המ"א דאנן אין מדליקין בשמנים כ"א נר חלב או נר שעוה וגם פתילות מדליקין בכשירות עמ"א רס"ד י"ג ועתו"ש ומ"ש בשם הב"ח דיאמרו אחר קידוש כ"מ מסידור הטור וש"ע ובפרישה כתב מנהגנו לומר כ"מ קודם דנר ביתו קודם לקידוש היום יע"ש כבסי' רס"ג ס"ג ובסידור אנו למידין דין זה:

## סימן רעא

**סעיף א**

לאכול עמ"א עיקר המהירות משום הקידוש שיזכרהו מיד בכניסתו ואחר שיקדש צריך שיהא דעתו לאכול מיד כבסימן רע"ג ס"ג ואי"ה שם יבואר. ורש"י ברכות דף ג' א' ד"ה קשיא. ומ"ש דמ"ה בקידוש שאומר בתפלה סגי ע' בסי' רס"ט בט"ז ומ"א ובראש ע"פ קי"א משמע דאי לא מקדש על היין או פת לא יצא כלל ידי קידוש אף מ"ה ועיין לבוש כאן וא"כ אם ספק לו אם קידש על הכוס צריך לחזור ולקדש וי"ל דמ"מ הכי אתני שלא להחמיר בספיקן. והא דכתב המחבר בס"ב מוציאות אנשים היינו אף דלא התפללו עדיין אם שמעו מנשים יצאו אבל אחר שהתפללו אף קטן יכול להוציא אותו כבסי' קפ"ו ס"ב

אלא שי"ל דאם יש לו יין ואין מקדש עליו לא יצא ידי קידוש אף מ"ה וכמ"ש ברס"ט בשם הרא"ש וא"כ קטן אין מוציא ומ"מ נ"מ באם ספק לו לא החמירו בספיקן. ואי"ה בט"ז יבואר עוד בזה וכאן אין להאריך. ומ"ש אם אין לו אלא כוס א' על שבת של שבת קודם איכא לעיוניה ביה דאם י"ט במ"ש פשיטא דלא ימתין ומצוה הבא לידו ראשונה עושה אותה ואם לומר די"ט ערב שבת אפי"ה ממתין על של שבת דהוי ד"ת על היין אם יש לו כמו שכתב הרא"ש וכמ"ש ברס"ט מזה מ"מ אימא דמצוה דרבנן דהאידנא עדיף והא דאין שום מצוה ד"ת נדחית מפני דרבנן היינו בהגיע זמן שניהם עסי' תרפ"ז וט"ז ומ"א ג"ה. ואי"ה בסי"א במ"א אות ה"א וברע"ב ס"ט יבואר אי"ה מזה וכאן אין להאריך. ע' מ"מ פכ"ט מה"ש הי"ח. ובתוס' פסחים דף ק"ו ב' ד"ה מקדש אריפתא יע"ש בשם ר"ת ובט"ז אי"ה יבואר עוד. עט"ז י"ט עסי' רע"ג:

**סעיף ב**

ומוציאות עמ"א בקצ"ג אות ב' אם אין מבינות טוב שיאמרו מלה במלה עם המקדש. ואם אשה כבר קידשה אם יכולה להוציא אנשים תליא בפלוגתא אם הם בכלל ערבות עלינו ובפתיחה כוללת אי"ה יבואר זה עסי' ס"ב מ"א א' קידוש כו' בכל לשון אף אינו מבינו ועיין בשכנה"ג בהגהות הטור אות א'. אי הרהור בקידוש מהני י"ל כאן זכר בלב עיין מגילה:

**סעיף ג**

צרכי סעודה עמ"א בקפ"ח אות ט' ורס"ג אות ד' ועסי"ב דמצי לקדש אפת ועסי"א יבואר אי"ה קידוש והבדלה יע"ש. ומ"ש אין קידוש אלא במקום סעודה אע"ג דברע"ג ס"ה כתב דיוצא ביין יע"ש. מ"מ לכתחלה טוב פת עסי' קפ"ח ט' ושם בשם הר"ן ובשם תר"י ושם י"ל דאין חיוב מד"ת בפת אבל בתשובת הרשב"א תרי"ד דהר"מ אפשר סובר דפת מ"ה בשבת כמו בפסח וסוכות יע"ש וכזית סגי והמותר יקנה יין. ומ"ש כבוד יום עדיף מקידוש דידיה עיין ר"ן ע"פ ק"ו ב' קידוש היום שיהא ניכר כיבוד היום א"כ כבוד היום עדיף יע"ש בזה. ולחם משנה אין חובה כ"כ עתו"ש:

**סעיף ד**

וה"א עמ"א משמע בזוהר דכבוד לילה עדיף ומיהו בתר גמרא דידן אזלינן היכא שמחולק עם הזוהר:

**סעיף ה**

אסור עמ"א משמע טועם ופולט אסור דמתהני ודמי לת"צ להר"ב בהג"ה בתקס"ז ולרחוץ פיו במשקין ביתר מרביעית עמ"א שם זי"ן ובכוס א' יחדש ויברך בהמ"ז בלא כוס וברנ"ו ס"ג במזונו יע"ש בזה:

**סעיף ו**
צורך עיין מ"א אף בדברי תורת וכ"ש אם התפלל מעריב דהוי דרבנן כבאות א' דאפילו באיסור אין פוסק יע"ש שאני הכא כו':

**סעיף ז**
שפורס מפה עמ"א שלא יראה הפת בושתו וכי היכי דתיתי הסעודה ביקרא דשבתא. ואינו כן אלא חדא הוא שמכסה הפת ויהיה מכוסה עד סוף קידוש וגם אם מקדש על הפת הכין הוא כ"י היכי דתיתי הסעודה ביקרא דשבתא עיין אות ך' במ"א ובט"ז י"ז וכתוס' פסחים ק' ב' ד"ה שאין דתיתי סעודה ביקרא דשבתא ונמצא ג' טעמים בפריסת המפה כדבעינן למימר לקמן אי"ה בס"ט ומ"מ לא הבינותי דלמה כתב המחבר שפורס מפה דגם בבא לקדש תחלה צריך מפה והול"ל די בפריסת מפה יפה וא"צ עקירת השולחן כמ"ש בטור ובלבוש כיצד עושה פורס מפה על כל מה שעל השולחן ומקדש יאמר שאין די בפריסת מפה על הפת לחוד והטעם דמפה כעקירת השולחן הוא ע' פסחים ק' א' ברשב"ם ד"ה ולא כר"י פורס כדין שבתות השנה א"כ מסילוק פתורא יע"ש ויהיה פריסת המפה על כל השולחן כאלו סילק השולחן ואי"ה לקמן בס"ט יבואר עוד:

**סעיף ח**
בלא עמ"א דאף יין ששותה אח"כ בסעודה אין מברך:

**סעיף ט**
מברך עמ"א הע"ש הקשה דברי המחבר אהדדי בקע"ז ס"ו בתפלה אין הפסק דלא גמר מלאכול וכאן דיעה א' דמברך המוציא והוה להקשות על הרא"ש ג"כ אלא דשאני הכי דאפי' טעימה אסור משא"כ התם טעימה מותר כמ"ש באות יו"ד ועא"ר אות ח': בבאר הגולה יו"ד ר"י"ץ גיאות א"י ולכאורה הרמב"ם והרז"ה צ"ל עיין טור וב"י:

**סעיף י**
ואמרו עמ"א בה' ברכות פ"ד הלכה ח' ובכ"מ שם דבספק חשיכה מותר לשתות קודם קידוש ובאמרו אסורים כן משמע שם אבל בסי' רצ"ט ס"א וי"א דה"מ בספק חשיכה כו' א"כ ספק חשיכה בהבדלה אסור ה"ה בקידוש כה"ג אסור ומיירי כאן מבע"י ואמרו בואו ונקדש אסור לשתות וכוס קידוש מותר בלא ברכת פה"ג דהיו שותים תחלה כמו בס"ד בקידוש היום דחדא היא וכ"מ בר"מ שם מדלא אמר בקידוש שצריך לברך פה"ג (בלא דא"י) וגם תכ"מ כו' עיין פסחים ק"ה א' אמר לא צריכיתו וברש"י ורשב"ם משמע כהר"א ז"ל דקידוש יומא אסור למטעם וממילא חשובה שבת וא"צ עקירת השולחן והבדלה אין קובעת הא אמר בואו ונבדיל אסור כו' אבל הר"מ ז"ל מפרש דאמרי זיל חזי אי קדיש יומא נפסיק א"ל לא צריכית"ו תו לעיין אי קדיש יומא דא"נ עדיין יום הואיל ואמרתם

בואו ונקדש כו' צריכין למפסק מבע"י (צ"ל דאמרו כן מקודם באו ונקדש דאל"כ אין זה קבלה) והקשה הכ"מ דבלאו אמירה אסור ומאי קושיא דילמא לענין פה"ג של קידוש אמר להו כן ש"מ כו'. ומיהו בר"מ ז"ל ודאי אשאר כוס קאמר יע"ש. ומיהו למ"ד מיא מותר קודם קידוש י"ל במיא אבל המחבר בס"ד אוסר מים ובבי' משמע שי"ל בר"מ כן מש"ה מוקי קודם חשיכה:

**והוי** יודע שמ"ש המחבר היו שותי"ם ל"ד ה"ה אכלו סעודה ואמר בואו ונקדש יומא אסור למשתי מבע"י שהרי בפסחים ק"ה א' הוה יתבי בסעודת"א. וכן אם התפלל ערבית בע"ש מבע"י מפלג המנחה כבסי' רט"ז ס"ב נמי אסור לאכול ולטעום קודם שיקדש דכבר קיבל שבת בתפלה ועסי' רצ"ט במ"א אות א"ב. ואי"ה בט"ז אות ה' יבואר עוד:

**סעיף יא**

קודם שאכל עמ"א יקדש על הפת אעפ"י שיש לו יין דפה"ג יהיה הפסק בין המוציא לאכילה ואם אכל יקדש אח"כ על היין והראה לס"ד אות ט' משמע למ"ד יברך המוציא ה"ה כאן אם אכל כבר מקדש על היין ומברך שנית המוציא ועט"ז כאן אות זיין ולהלכה יבואר אי"ה דאף בס"ד אין מברך המוציא וכ"ש כאן עמ"ש אי"ה באות שאח"ז.

**סעיף יב**

יאכל עמ"א דגביל לתורי ד"ת אף שאין מענין צרכי הסעודה משא"כ הבדלה דרבנן אסור לאכול קודם לא הוי צרכי סעודה אבל הביאו לפתן וכיוצא לא הוי הפסק וה"ה לחם משנה צרכי המוציא הוי ובשתיקה רשאי לכתחילה להפסיק עסי' קס"ו ס"ו בזה:

**סעיף יג**

גמר עמ"א עט"ז אות ט' במ"ש נט"י או אמר הב ונבריך עמ"ש שם:

**סעיף יד**

וצריך עמ"א ובט"ז ק"ח י"ב הקשה בזה יע"ש ואם אירע שגמר סעודה והתחיל לברך בהמ"ז ושכח של שבת לא יאמר ברכה בפ"ע לכ"ע דספק להקל עסי' קפ"ח ס"ו:

**סעיף טו**

וי"א עמ"א כי מ"ש הר"ב להוציא נפשיה מפלוגתא י"ל אתרתי אבל באמת דאף בזה תיקן דאם אכל כזית משחשיכה מזכיר שבת ועסי' קפ"ח בט"ז זיי"ן ומ"א י"ז יע"ש:

**סעיף טז**

אם עמ"א למ"ד טועם מכוס בהמ"ז מברך פה"ג עליו ולא על כוס קידוש ולמ"ד אין טועם אין מברך פה"ג עליו כ"א אכוס קידוש פה"ג ובעי כוס אחר ואי"ה באות י"ח יבואר לענין אין עושין מצות חבילות יע"ש. ועב"י בשם א"ח:

**סעיף יז**

לאכול עמ"א עב"י והיינו כזית:

**סעיף יח**
ומברך עמ"א הזכיר נט"י ולא הב ונבריך עיין אות י"ג ועט"ז אות ט' ומ"ש שם בזה. ולמ"ש הר"ב דיש לנהוג כן לפרוס מפה ולקדש על היין כסדר פה"ג וקידוש וצריך לברך המוציא ויאכל כזית שיהא מזכיר של שבת כהמ"ז ונוטל כוס שני על בהמ"ז וכו'. גם שיהא קידוש במקום סעודה צריך שיאכל כזית עב"י בשם הרא"ש. שוב ראיתי בשכנה"ג בהגהות הטור אות ד' דהיה נוהג שמברך קידוש על כוס א' ואח"כ מברך בהמ"ז עליו דאיתעביד מצוה חדא לעביד מצוה אחריתא והא דאין עושין מצות חבילות בזימנא חדא הא בזמנים מתחלפין לית לן בה שהסעודה מפסקת. ואם נאמר דעל כוס א' אין אומר ב' מצות משמע שם אף כשמוריק מכלי לכלי הואיל ויין אחד הוא ע"ש בשם הרב מוהר"ר איצטרוך ן' שאנני"י ז"ל היה נוהג לקדש על אשישה גדולה (כוס ארוך גדול) כשיעור ג' כוסות ומקדש בלילה ולמחר והבדלה. וא"י הא טעמו פגמו ואי דמתקנו ואי אח"כ טוב יותר לחלק לג' כוסות גם כוס צריך שיהא מלא ואי"ה באות כ"ד יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף יט**
אם עמ"א וכ"כ הט"ז אות יו"ד:

**סעיף כ**
פרוסה עמ"א ועסי' ריי"א סעיף וי"ו מזה וע' כאן אות זי"ן וט"ז אות י"ב בזה ולטעם יקרא דשבתא אף כשמקדש על הפת יגלהו בהמוציא ויניח בידו ואח"כ יכסנו עד גמר הקידוש ומניח ידיו על הפת ועל המפה ועסי' תפ"ג וע' א"ר אות י"ז בשם הפרישה שיוציא הפת מתחת המפה כמו שהוציאו המן מתחת הטל היינו בפעם שני ידעו שהמן שם ובפ"א כתיב ותעל שכבת הטל יע"ש:

**סעיף כא**
ואומר ויכלו עמ"א ועא"ר אות י"ט:

**סעיף כב**
כי עמ"א הא דא"א בשבת ורוממנו מכל לשון די"ט היה ע"י נסים שעשה לנו במצרים ושאר נסים נצטוינו לי"ט משא"כ שבת נצטוינו ששבת ממלאכתו א"ר כ"ב בשם רד"א:

**סעיף כג**
יתן עמ"א בד"מ דבשעת התחלה בנרות ובקידוש בכוס ובשכ"ח סכ"א לענין רפואה בשבת:

**סעיף כד**
שופך עמ"א ע' שכנ"ג בהגהות ב"י אות זיין ד"ה אך ובא"ר אות כ"ג דהא דבעי לשתות רוב רביעית כבסעיף י"ג ביש לו אבל באין לו עדיף שיקדש על היין ויטעום מעט ממה שיקדש על הפת יע"ש:

**סעיף כה**
שיניחנה עמ"א ועא"ר כ"ג וכ"ד ובתו"ש אות כ"ט. ובהכ"נ אין לנו אורחים ודאי הבדלה עדיף דמוציא שאינו בקי מקידוש דאין מוציא כלום דבעי במקום סעודה. ומ"ש בשם שכנ"ג (הוא מהדורא בתרא) כתבתי כן כמ"ז והנך רואה שהשמיט ברכת המזון משמע דסובר דהוה חבילות אף בזמנים נפרדים משא"כ קדושה ואבדלתא חדא הוא כמו יקנה"ז:

**סעיף כו**
אחר עמ"א. וע' עט"ז וב"ח דשמיעה לא הוי הפסק:

**סעיף כז**
וי"א עמ"א בקס"ו א' מזיגת הכוס צריך דקדוק גדול ולי"א דאסור להפסיק בין נטילה למוציא צריך ליתן לכוס קודם נטילה וקידוש צורך סעודה לא הוי הפסק דאסור לאכול קודם קידוש ואין קידוש אלא במקום סעודה משא"כ ליתן לכוס מהקנקן צריך ליתן קודם נטילה:

**סעיף כח**
בליל פסח עמ"א ועמ"ש בט"ז אות י"ד וט"ו בזה יע"ש:

**סעיף כט**
שיטעמו כולם עמ"א הא עדיף דטעים המקדש מלא לוגמיו ממה שיטעמו כולם ויצטרפו שתיות כולם כמלא לוגמיו:

**סעיף ל**
רובו עמ"א ועסי' תע"ב ס"ט במ"א יו"ד וי"א ואפשר שאני ד' כוסות הא קידוש אף בכוס גדול א"צ רוב הכוס ודי במלא לוגמיו. אם אין לו אלא כוס פגום יקדש עליו ממה שיבטל יין קידוש אף שיש לו פת ומכ"ש בשחרית והבדלה ועסי' קפ"ב בט"ז זי"ן ומ"א י"ב וצ"ע בלילה די"ל יקדש על הפת:

**סעיף לא**
הפסיק עמ"א תוס' ברכות מ"ם א' ד"ה הביאו לכאורה אסעודה קאי ולא אקידוש ומ"מ י"ל דגם בהמוציא אם סח מצרכי סעודה אף דלא צורכי המוציא אין חוזר ומברך פה"ג דקידוש נמי מצורכי סעודה והמוציא הוי:

**סעיף לב**
יביא עמ"א ועט"ז אות י"ט. ומ"ש בשחרית על שכר כו' דוקא שכר בשחרית הא יין בשחרית ויש לו עוד יביא כוס אחר יין ובלילה אין מקדשין על שכר כבסי' ער"ב ואף דמקדשין על פת מ"מ כשיש לו יין צריך להביא כוס אחר בלילה דיין חשוב הוא ואסמכוהו אקרא זכרהו על היין ועא"ר ל"ד:

## סימן רעב

### סעיף א

**אם** כו' מפלג המנחה ואילך לא קודם לכן כבסימן רס"ז ס"ב. יש לפניו ב' מקומות בא' יהיה לו יין קידוש ובא' שמתפללין בעשרה צ"ע למ"ד קידוש על היין ד"ת ותפלה דרבנן כבסי' תקצ"ה דספק תורה עדיף מודאי דרבנן ועסי' רע"א בט"ז ומ"א א' וכאן בא"ר אות י"ב:

על עמ"א ועמ"ש בט"ז אות אב"ג מזה:

### סעיף ב

וטעמיה עמ"א בר"ד ס"ד (ט"ס ר"ו) ולא כב"ח בזה דטעמיה חלא ואין שותין מפני חמיצותו אף בלא הקרים שהכל ופשיטא שאין מקדשין עליו ובהקרים הסכים לב"ח באות ד' שאין מקדשין עליו יע"ש:

### סעיף ג

יין עמ"א בת"ר א' דיקדש על ישן ויקח החדש בשעת שהחיינו דמצוה מן המובחר על יין ישן והיינו בן מ' יום:

### סעיף ד

קמחין עמ"א קמחין לחוד נקודות לבינות והקרים שיש עליו קרום לבן אין מקדשין עליו ובט"ז ר"ד א' מכשיר קאני"ק לקידוש במסנן אותו:

### סעיף ה

לחלוחית עמ"א ועסי' ר"ב במ"א אות כ"ז מזה וע' שו"ת ח"צ ק"א ביין צימוקים לענין מי פירות בפסח כ' יין צימוקים כשר לנסכים היינו בדרבנן הא מי שריית צימוקין גרע ממזוג יע"ש ועיין בבכור שור ב"ב צ"ז מיין צימוקים בעינן שיהיו הצימוקים יותר מא' מששה במים לאחר שנפחו כו' ועסי' ר"ד משמע סתם שמברכין פה"ג על מי שריית צימוקים כל שמשך כו' ובסי' תס"ב במ"א וי"ו כתבנו מזה:

**ויש** לראות המחבר שפסק בס"ג מתוק מקדשין ובס"ח מזוג טוב יותר לקידוש אע"פ שלנסכים דיעבד פסול כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ו מה' איסורי מזבח הלכה ט"י ובס"ח הביא דיעות במבושל ודבש דיי"א פסול כמו לנסכים והוא דעת הר"מ ז"ל פכ"ט מה"ש הי"ד ואפשר מבושל ודבש לאו מטעם זה אלא טעם ה"ר שמעיה והריי"ץ גיאות ע' בטור ומש"ה השמיט המחבר וטור ולבוש הזכירו יע"ש וצ"ע שם. וברי"מ פכ"ט משבת הט"ו מכשיר ביין מזוג אע"פ שפסול לנסכים וכ"ה ב"ב צ"ז א' ומ"ש שאור ודבש ומ"ש משמרי יין כה"ג וצ"ע:

**סעיף ו**
שמקדשין עמ"א פסחים ק"ז א' אמימר לא היה לו יין להבדלה ובת טוות אלמא אע"פ שאין עכשיו כיון שמצוי כל השנה צריך להדר אחריו ועל י"ש הראה לער"א סי"ג דבעינן רוב רביעית היינו בלא הפסק כבסי' תע"ב אות י"א וי"ש א"א לשתות כך וע' א"ר אות י"ג וברפ"ט ס"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**
על עמ"א בתפ"ג ועסי' רע"א במ"א ד' וט"ז י"ב:

**סעיף ח**
לא עמ"א ובלבוש כתב דיין מצוה מד"ס יע"ש וע' תוס' פסחים ק"ו ב' בתוס' ד"ה מקדש דלר"ת אין מקדשין כלל על הפת לכן כשיש יין בעיר יקדש על יין:

**סעיף ט**
ומי עמ"א. וע"ד רל"ט ס"ו דאפילו למ"ד על היין ד"ת י"ל דשבועה חלה עליה כיון דאין מפורש בקרא כ"א מדרש דזכור זכרהו על היין לא הוי לא עשה כ"א מצוה בעלמא וחיילא שבועה עליה וכ"ש בכולל דפשיטא חייל. וע' נזיר ג' בתוס' שם. ומ"ש הב"ח דמש"ה קדשו על שכר לפטור שכר שבתוך הסעודה כבסי' קע"ד ס"ז ועא"ר י"ד ותו"ש דחשו לדעת רוקח דיין אין פוטר מברכה ראשונה י"ש. עט"ז בקע"ד אות ב' דוקא שהיה לפניו יש ליישב זה ועמ"ש:

## סימן רעג

**סעיף א**
שאם עמ"א עב"י גי' הרי"ף ור"ן משמע מפנה לפנה נמי לא ומש"ה כ' לשון דיעבד ולא לכתחילה אע"ג דהלכה כהרמב"ם וראי"ש מ"מ כיון דאין טורח בזה למה לן לכתחילה לעשות כן:

**סעיף ב**
ומבית עמ"א סוכות שלנו הם בחצר ומחיצות הבית של בית החורף מפסיקות הוי מחדר לחדר וצריך דוקא תנאי הא מסתמא קידש בסוכה וירדו גשמים או להיפוך צריך לחזור לקדש כשלא שתה שם רביעית או לחם כזית כבס"ה והלבוש כתב דסוכה דרך להפנות מחמת הגשמים ועדיף מתנאי יע"ש משמע הטעם דהוי כמתנה בפירוש לאכול במקום אחר וא"כ אף לדידן דמחדר לחדר עכ"פ מהני תנאי ה"ה סוכה כה"ג ואפילו מבית לחצר או סוכה ברחוב אצל ביתו ורשותו כשרואה מקומו אפשר שרי וא"ה באות ג' יבואר עוד. ומ"ש שכ"מ בתוס' פסחים ק' ב' ד"ה ידי ירושלמי מי שסוכתו ארוגה מקדש בבית ויוצא

לסוכה כשדעתו לכך ומיירי ביש לה מחיצות אחרות ומש"ה בעינן דעתו לכך ועא"ר אות ב' בזה:

**סעיף ג**

שרואה מקומו עמ"א בקצ"ה ס"א אפי' ב' בתים מצטרפין לזימון ה"ה לקידוש הוי מקום סעודה עב"י וב"ח:

**סעיף ד**

ואח"כ נמלך עמ"א הראה לס"ה אות ח' דאף ששתה כוס קידוש מלא לוגמיו כל שלא שתה רביעית לא יצא אף לגאונים ועט"ז ד':

**סעיף ה**

וצריך עמ"א הנה הרב התחיל ואמר שיהא בדעתו כו' משמע בדעתו תליא מילתא כל שלא היה דעתו לאכול מיד אעפ"י שנמלך ואכל אח"כ מיד לא יצא והוא סתור ממ"ש אח"כ דאם היה דעתו שלא לאכול מיד ונמלך לאכול יצא ובלבוש יראה שהבין הגהות רבו דהגי"ה דאם דעתו שלא לאכול כלל מיד לא כאן ולא במקום אחר אף שנמלך ואכל מיד לא יצא אבל אם היה דעתו שלא לאכול כאן רק במקום אחר מיד ונמלך ואכל כאן מיד יצא ונלמד מאביי פסחים ק"א א' דאמר להו רבה טעומו מידי כו' והיינו הואיל ודעתייהו היה עכ"פ שיאכלו בביתם ועט"ז אות ב' יע"ש ויהיה פירוש הגי"ה דצריך לאכול לאלתר או דעתו מהני אעפ"י שנמשך קצת אח"כ מהני כו'. והמ"א אף שהודה לדברי לבוש באות וי"ו דבעינן דוקא שיהא דעתו עכ"פ לאכול במקום אחר (בב' בתים) ונמלך כאן יצא הא דעתו שלא לאכול כלל אף נמלך ואכל כאן לא יצא אפי"ה לא ניחא ליה לפרש דברי הר"ב בהגי"ה מ"ש אבל בלא"ה כו' שיהא כוונתו כן דזה אין מבואר שם כי"א מ"ש מהרי"י מולין והיינו שדעתו להפסיק בדברים אחרים כאן כו' ועא"ר:

**סעיף ו**

לאכול שם מיד עמ"א ברי"א כפי דעתי הציון ט"ס כי מציינו אות ו' או שיהא בדעתו לאכול שם מיד ובאמת צריך לציין אמ"ש הר"ב ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד ונמלך יצא היינו דעתו היה עכ"פ לאכול בבית אחר וכ"ה בב"י מיהו אם קידש כאן ע"מ לאכול במקום אחר ואכל כאן יצא והוא מדאביי כמ"ש הט"ז ורמ"ז הר"ב בהגי"ה במלת שם וכ"ה בלבוש ועיין אות ה':

**סעיף ז**

לקדש עמ"א בהמוציא ושאר נהנין יכול לברך לבני ביתו הקטנים אעפ"י שאין אוכל עמהם אם אין יודעים בעצמם כבסי' קס"ז ס"ט לחנכם במצות אבל קידוש דחובה הוא אין חילוק בין קטן וגדול דאי"י אף גדול מוציא וביודעים אף קטן יקדש בעצמו עתו"ש.

ופשוט דיכול לקדש לקטן אעפ"י דכבר יצא הוא לחנכם וע' לבוש בהג"ה כתב דנשים חייבות דאיתקש זכור ושמור ה"ה קטנים ישנן בשמירה קצת כבסי' שמ"ג א"י מהו דשם מבואר קטן אוכל נבילות אין ב"ד כו' רק אביו חייב לחנכו ובהג"ה שם בר חינוך אף ב"ד מצווין מטעם חינוך לא מ"ה וא"כ לית קידוש קטן כ"א מדרבנן כבסי' ער"א במ"א ב' ואין מוציא לנשים ומ"מ חרש ושוטה אין מוציאין אותן דהוא חייב מדרבנן:

**סעיף ח**

שחייב עמ"א עט"ז ד' והגאונים סוברים באפשר חיוב ברכה אחרונה רביעית דוקא. ובק"צ נסתפק שיעור חיוב ברכה אין ענינו לכאן דמ"מ סעודה לא הוי אלא ברביעית והגאונים נקטו חיוב ברכה אחרונה דסוברים דוקא ברביעית ומ"ש מתוס' פסחים ק"ח א' ד"ה ורבי יוחנן וממילא דרב דאמר ידי יין לא יצאו אף שתו בביה"כ ואהא קאי שמואל ידי קידוש לא יצאו אף שתו דסתמא הכין משמע ש"מ דרביעית דוקא בעינן:

**סעיף ט**

וגומר עמ"א ואם אוכל אח"כ במקום אחר אין צריך תו לברך על הכוס פרי הגפן כבסי' תצ"א ס"ד אבל לחם משנה צריך לכל הסעודה יע"ש:

**סעיף י**

לחם כזית מ"א ועב"י וב"ח. וחיוב ברכה כו':

**סעיף יא**

פירות עמ"א סעודת שבת קובעת למעשר דחשובה וכזית בעינן חיוב ברכה אחרונה וה' מינים מיזן זיינ'. ועסי' ר"ח במ"א כ"ה תמרים סעדי וזיינ' יע"ש וא"כ י"ל דהוי קידוש במקום סעודה:

**סעיף יב**

שותין עמ"א ועט"ז ד' ומ"מ צריך כוס של רביעית מלבד מלא לוגמיו שטועם תחלה עב"ח רס"ט וכאן יע"ש דחיוב ואנן מסופקים כבסי' ק"צ ס"ג:

**סעיף יג**

ושמע עמ"א כ"כ הט"ז אות ג' דלא כלבוש שסובר המוציא שלאחר קידוש דליהוי קידוש במקום סעודה מברך להם אע"פ שאין אוכל עמהם אלא צריך שיאכל עמהם ולא עוד שמיסב עמהם בשולחן ובאות כ"ח כתב שם דאפי' בדיעבד י"א דלא יצאו כשלא הסיבו ומיהו כה"ג הוי ס"ס הא מטעם ספק ברכות לקולא ובפרט המחבר והר"ב אודי ליה שם מ"מ יש תקנה אם יש אחד שלא בירך ולא שמע המוציא עדיין שמיסב עמהם ויוציאם שנית משא"כ כאן הוי ס"ס וי"ל ס"ס היכא דיש לתקן בקל מתקנינן בזה:

**סעיף יד**
וכגון עמ"א דש"ץ מסתמא מוציא לכל אע"פ שלא כיון דדעתיה אכ"ע אף מי שחוץ לביה"כ כבסי' תקפ"ט הכא כיון שמנהג הוא דלית עתה אורחין אף לפעמים שיש אורח שם וסעד מיד צריך לומר לש"ץ שיוציא אותו או שכינו הקרוב לביה"כ ועסי' תרע"א בנר חנוכה בביה"כ כה"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף טו**
והכי מסתברא עמ"א ואפשר אם מקדש במקום נר ואוכל שם מעט או שותה רביעית ואח"כ הולך לחצר לאכול עדיף טפי כי היה הקידוש במקום נר ועמ"א אות ט' לענין בהמ"ז וברכה אחרונה יע"ש ועסי' רס"ג ס"ט ונ"ץ כאן:

## סימן רעד

**סעיף א**
התחתונה עמ"א ועט"ז מזה. בשבת א"א לחתוך מעט שיהא לחם משנה לבן רושמין בסכין ועסי' קס"ז:

**סעיף ב**
מצוה עמ"א פסחים ק"א א' רבה אמר לאביי טעימו מידי ובתוס' כ"ב ד"ה ובקידושא כו' ובקפ"ח ס"ו דבשבת חוזר לראש דאף בלילה כו' מ"מ ב' סעודות חייב בפת. ואם היינו אומרים אע"פ דהזכיר בתפלת שבת מ"מ הקידוש ד"ת כנראה מט"ז סימן רע"א אות י"ט ונאמר כל שלא קידש במקום סעודה אמרו חז"ל דמידי קידוש לא יצא אף מ"ה וכמ"ש בפתיחה כוללת וכמו שיראה הרואה בסוכה ג' א' בהא אלו היית נוהג כן לא קיימת מצות סוכה מימיך וברכות י"א בתוס' ד"ה תני רב יחזקאל א"כ היה חושש רבה דילמא איתעקרא לכו שרגא ולא תאכלו ולא יצאתם ידי קידוש כלל וספק תורה לחומרא לכן טעימו כאן משא"כ לחשש שלא יסעידו היום אף דמצוה דרבנן לסעוד בליל שבת פת באפשר לא היה חושש דילמא איתעקרא לכו שרגא כי ספק דרבנן לקולא:

## סימן רעה

**סעיף א**
ואין עמ"א כל דבר הצריך עיון קצת אין עושין לאור הנר שמן אף אם הוא משמנים הכשירים. ופסולים אין משתמשין כלל אף אם הוא דבר שאין צריך עיון כלל אסור:

**סעיף ב**
בעששית עמ"א ואם מסר המפתח לאחר דמי לאומר לחבירו תן דעתך עלי דמותר בס"ג א"ר ב':

**סעיף ג**
בנר עמ"א משמע אפילו מוחט בכלי ליכא איסור תורה. ומ"ש וראב"ן מיקל בחלב דמאיס לא הבינותי דהא דאין קורין לאור הנר יש ב' טעמים או דצריך עיון חיישינן שמא יטה אף בשמן כשר או דשמא יסתפק ממנו כיון דמקרב א"ע לשמן ביותר וא"כ בנר חלב בלא"ה בדיל דאסיר הוא משום חלב ואפשר בשומן היתר קאמר דמאיס הוא וצ"ע גם הא יש לחוש שמא יטה ולזה י"ל בקנדיל לא שייך יטה רק שמא יסתפק ממנו. וביי"ט דשרי קשה בשמן ליחוש שמא יסתפק וחייב משום מכבה אף בי"ט עט"ז ב' ובחידושינו כתבנו מזה:

**סעיף ד**
ב' קורין עמ"א עמ"ש בט"ז אות ג' מזה:

**סעיף ה**
יזכירנו חבירו עמ"א דמילי דרשות אפילו שנים אסור ואפשר אפי' א' עומד ואומר תן דעתך לא התירו אלא בלקרות ועט"ז ג' משמע דוקא אין פולין דכ"א מעיין בדידיה הא בשאר דבר הרשות מהני שנים:

**סעיף ו**
לומר עמ"א זמירות מי שאין רגיל בהם אסיר ובאומר תן דעתך עלי שרי:

**סעיף ז**
שאימת עמ"א ובלבוש דוקא בפני רבן ועא"ר אות יו"ד פסק כלבוש דדוקא בפני רבן יע"ש ועי"ד סימן רמ"ה דאסור ללמוד עם תינוק בשבת דבר חדש מפני טורח השבת:

**סעיף ח**
מפני עמ"א ובחידושינו הארכנו בסוגיא בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ט**
ויש עמ"א דמאיס ולא חיישי' שמא יסתפק ממנו וגם שמא יטה ליכא למיחש דאורו רב:

**סעיף י**
שא"צ עיון רב עמ"א עיין לבוש בשל נפט מותרין לשמש קבוע דמסריח ומאיס משמע שאר שמנים אף שאין שמן זית אם הוא דבר שדרכו להסתפק ממנו אסור:

**סעיף יא**
שמא עמ"א ועב"י ולבוש ועמ"ש בט"ז אות ח' מזה יע"ש וכאן אין להאריך:

## סימן רעו

**סעיף א**
אסור עמ"א. עב"י התוס' בשבת קכ"ב דוקא באיסור תורה הא באיסור דרבנן מותר לאחר והר"צ סובר אף בדרבנן אסור לכל ושאני תחומין כו' ולענין דינא בא"ר א' הביא דברי

ריי"ו דבכל איסור דרבנן שרי לאחר ועסי' תקט"ו בט"ז ומ"א אות ט' וי"ח הביא דברי רש"י ביצה כ"ה א' שכ"כ התוס' שם דתחומין דרבנן לא החמירו כולי האי משמע בכל איסור דרבנן כן הוא ועמ"א שם ואי"ה בט"ז א' יבואר עוד מזה:

**סעיף ב**

קצץ עמ"א עשה כלומר כאלו ר"ל ואין חילוק בין קצץ בעת שיצטרך והיינו קיבולת או לא קצץ והיינו שכירו"ת ומלת או בקבלנות או שכירות פירוש למ"ש קצץ או לא קצץ. ועסי' רנ"ב במ"א אות י"א והר"ב מתיר שם בצריך לו ושאני כאן דמ"מ עושה הדלקת נר שיהנה הישראל בשבת בה יע"ש. והיינו אף במלון של עכו"ם ועכו"ם עושה ע"ד ישראל בקיבולת אסור אבל בבית ישראל בלא"ה לא מהני קיבולת ועיין אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**

דגזרינן עמ"א בשכ"ה ס"י מחלק במכירו כו' וכתב דחימום בית החורף של עכו"ם רשאי ישראל לכנוס שם דהוי כמו נר:

**סעיף ד**

מדעתו עמ"א מלת מדעת"ו היינו עכו"ם עשה מדעת עצמו בשבי"ל ישראל ולא ~צויהו~{ציוהו} הישראל וכ"ה בב"י ב' תיבות בשבי"ל ישראל אין מטריחין לצאת מביתו דמה הו"ל למיעבד הוא לא צווהו הא צווהו צריך לילך חוץ דמ"מ נהנה הוא מאור משא"כ כשלא צווהו אין מטריחין לצאת הא להשתמש אצלו אסור כיון דע"ד ישראל ר"ל בשבילו עשה ועיין לבוש וחייב לגרשי מפני חילול השם אף בקיבולת בבית ישראל אסור אף שלא יהנה מחימום שיש לו חדר אחר ובכל פעם שידליק ילך לחדר אחד מ"מ יאמרו שהעכו"ם עושה בשליחות ישראל הואיל ובביתו הוא ועיין אות ב' ועתו"ש ולמ"ש א"ש:

**סעיף ה**

צריך עמ"א ולשמש לאורו אסור דעכו"ם שהדליק ודעתו בשביל ישראל אסור לכל רק שאין מטריחין לצאת וע' פרישת וא"ר אות ו' וה"ה במלון עכו"ם א"צ לצאת ממלון וכ"כ הט"ז ועב"י עובדא דשמואל בבית עכו"ם יע"ש:

**סעיף ו**

הוכחה עמ"א תקט"ו ס"ו ועמ"א שם וכאן בב"י דמשום ספיקא נמי אסור ועא"ר אות זי"ן דש"ם י"ל שירבה בשבילו ואי"ה שם יבואר ובלבוש משום חומרא דשבת אזלינן בספיקו לחומרא והא גם בי"ט הדין כן וי"ל שם הוי דשיל"מ או שמא ירבה בשבילו. והך הוכחה פירוש שהעכו"ם משתמש מיד להדי נר וכ"כ הלבוש ועב"י הא כשמשתמש

אח"כ אין הוכחה. ומשמע שאין חילוק בין הסיבו בבית ישראל או עכו"ם ובין לוקח נר שלו או נר של ישראל הולכין אחר הרוב או כשיש הוכחה וצ"ע וע' אות ד' וי"ד:

**סעיף ז**

לסעודת עמ"א משמע מדבריו כשיש נר דולק אפילו צוה לו להדליק עוד מותר אח"כ ליהנות כיון שיש בלא"ה נר ועא"ר אות י"א בשם ב"ח ס"ב דבצוהו אסור אף שיש לו נר אחר יע"ש:

**סעיף ח**

במקום עמ"א עא"ר אות יו"ד מש"ז ס"ה ושל"א ומ"א ה' דשם משמע מאן דמיקל אף שאין הגוף נהנה וכ"ש הוא דמצות לאו ליהנות ניתנו וי"ל התם מצוה עוברת משא"כ בנין בהכ"נ יבנו בחול ועסי' רמ"ד במ"א אות ח' אף בקבלנות יש לאסור ומ"מ כשיש חשש עיכוב ולא יניחו אח"כ כלל לבנות יש לצדד להקל אף בשכירות אם לא ירצה העכו"ם בקבלנות ומצוה דרבים עדיף וצ"ע בזה:

**סעיף ט**

ואין מוחה עמ"א והיינו בדרבנן או ד"ת ואין מפורש כבסימן שס"ה ס"ג ותר"ח ס"ב וביה"ש ע"ש מותר שבות לצורך מצוה ולמ"ש עמ"א שמ"ב וי"ל דמסופק לעשות ישראל בעצמו שבות במקום מצוה דבע"ש שרי כבסימן רס"א מ"א וי"ו ומעירובין נתנו בכרמלית כוי ולמה שכתבתי י"ל דאסור דאיקבע איסורא משא"כ אמירה לעכו"ם קיל בכמה דברים א"כ במ"ש לומר ביה"ש להדליק גרות ביה"ש י"ל הוי ס"ס שמא הלכה כמאן דמתיר לצורך מצוה ושמא ביה"ש מ"ש כמו ע"ש ועדיין צ"ע כי ס"ס לא הוי בדבר דלא ידעינן מה אמור ביה קמאי וחסרון חכמה גם סעודת ברית מילה וכדומה י"ל סעודת מצוה משא"כ ביה"ש מ"ש סעודה שלישית נהי דכל הסעודה חשיב מצוה מ"מ שמא לא מקילין בכך ומ"מ י"ל הואיל ואיכא דעת המקילין אין להחמיר ביה"ש ועא"ר אות י"ב:

**סעיף י**

ליטול עמ"א גם בנר שמן לא הוי פ"ר דאפשר שילך עם הנר בנחת ולא נענע השמן ובעכו"ם אף פ"ר שרי כבסי' רנ"ג במ"א אות מ"ח ועסי' רס"ה במ"א אות ד"ה וברע"ז בט"ז אות וי"ו. והנה מוכח דנר שמן אם הולך בנחת לא הוי פ"ר רק כשמנער מטבלא ובנר שעוה ל"ש הטייה ועא"ר בער"ה אות ג' בשם מי"ט דבנר שעוה שייך הטייה והביא כן דעת הרמב"ן במלחמות וכאן אות י"ג ותקי"ד ה' והמי"ט לשיטתיה בסוף תמיד וצ"ל דמנער הטבלא הוי אין מתכוין ולא פ"ר אבל אם באמת מטה השעוה לפתילה אף בנר קנדילא שייך הטייה וחייב משום מבעיר והחוש יעיד על זה ועתו"ש אות ט"ז ולמ"ש א"ש דמש"ה לא התירו בשבת לילך בבהמ"ק באבוקה בידם דחשש קרוב הוא שמא

יטה בכיון ושייך הטייה כה"ג ומה דפריך בשבת מ"ז א' בטלטול הנר לר"ש הקשה כן באו"ר כאן אות י"ג ובחידושינו שבת מ"ו ב' בתוס' ד"ה כבתה אין לא כבתה לא דה"מ לדייק מרישא י"ל שיטה ומבעיר ומכבה משא"כ כבתה דוקא הא לא כבתה אעפ"י שאין בו שמן רק נשאר הפתילה לחוד אוסר והא דאמר מ"ז א' הנח לנר שמן הוא ל"ד ועיין שם מ"ד א' ר"א בר"ש אומר ועיין פני יהושע ואין להאריך:

**סעיף יא**

רק עמ"א ברע"ט ס"ד בהג"ה התיר הר"ב ע"י עכו"ם דכהתנה דמי וכאן התיר כך ושם כתב באות ט' לפי מ"ש אח"כ דכל שיש היתר ע"י מן הצד שרי לומר לעכו"ם כדרכו והיינו כאן לצורך גופו משא"כ התם שלא יגנוב לית היתר כו' והקשה על רש"י מ"ד א' ובחידושינו כתבנו מזה ומ"מ לדידן קי"ל כר"ש שאין מתכוין שרי אף באיסור תורה א"כ בטלטול הנר ליכא חשש שיכבה רק מוקצה וטלטול מן הצד שרי לצורך גופו ומש"ה מותר ע"י עכו"ם וע' לבוש כאן במ"ש דלא עושה מלאכה ד"ת היינו נמי להני טעמים דגם לעצמו עושה העכו"ם וכל שעושה לצורך שניהם אפשר שרי בדרבנן עיין אות וי"ו ולטעם המ"א י"ל דלצורך שניהם אסור בדרבנן בל שאין מצוה וכאן הואיל ויש היתר לישראל מן הצד:

**סעיף יב**

אם עמ"א ועט"ז אות ג' יבואר אי"ה בזה:

**סעיף יג**

ומותר עמ"א משמע אף בנר ישראל אם מדליק עכו"ם וישראל מוחה שלא להדליק והדליק בע"כ דשרי דגלי דעתו דלא ניחא ליה ועא"ר אות ט"ז פקפק ע"ז:

**כתב** א"ר אות י"ז עכו"ם שרצה לתקן נר ישראל (למחוט וכדומה) וכבה בידו והדליקו מותר לישראל להשתמש בו דהוי לצרכו שהוא כבה וראיה מתוס' שבת קכ"ב דגזרינן שיאמר לו ול"ש כאן ואי"ה בטורי זהב סוף הסימן יבואר זה וכאן אין להאריך:

**סעיף יד**

להדליק עמ"א חילוק בין אות ד' כשהנר ועצים של ישראל צריך למחות וע' א"ר אות ט"ז:

**סעיף טו**

ולא עמ"א. ולומר לעכו"ם בפירוש שיסיק כל שהקור גדול יש להתיר באפשר. ולהסיק אחר מנחה בשבת שיהא למ"ש אסור עב"ח מאחר דכבר נתחמם בבוקר יע"ש. הא לא חימם בבוקר אף שיסיק התנור סמוך ללילה ולא יהא חם רק במ"ש מ"מ אצל חולה מותר וכל מה דמקדים פיקוח נפש הוא. ויתר הדברים אי"ה יבואר בט"ז אות ה':

## סימן רעז

**סעיף א**
כדרכו עמ"א עט"ז אות א' ובי' לא כתב כן ומ"ש בגמרא מ"ו ב' דפריך כבתה אין לא כבתה לא אמאי ומשני בסיס ולא שמקרב השמן אלמא בנחת אין מקרב וי"ל התם לא כבתה אע"ג דליכא שמן עמ"ש בסי' רע"ו אות יו"ד. ובא"ר א' כתב לרש"י אף שחדר תוך חדר מ"מ בפתיחת הדלת הוי כמו נופח ויש רוח ומש"ה בנחת שרי כה"ג ועתו"ש וח"מ:

**סעיף ב**
שמא עמ"א בחדר קטן אף הנרות במזרח והדלת במערב אסור וכס"ב במדורה דוקא קרובה אל הדלת ה"ה כאן:

**סעיף ג**
לנעול עמ"א בנר אפילו באויר קטן מאד כמו דלת זכוכית דקבוע בנר תמיד בבית הכנסת שרי ובמדורה באות וי"ו דדוקא בבית שיש אויר הרבה שרי הא לא"ה להאוסרים שם אסור ומיהו עששית שקורין לאנטירנ"א מלאכתו לאיסור ואפי' דלת הקבוע בו אסור לפותחו ולנועלו בשבת ועט"ז מ"ש בזה יע"ש:

**סעיף ד**
ולנעלו כדרכו עמ"א וכבאות ה' והר"ע פ"ה משבת הי"ו כפי' ר"י לא כפי' ר"ח כו' ועט"ז א' פירש בע"א ולפי"ד המחבר לשיטתיה שבפי' ר"י בקבוע בדלת לא כתב כדרכ"ו וכמ"ש הט"ז אות ב' ובהכרח הר"מ כפירוש ר"ד ונעילה אסור אבל במ"א ז"ל לא הונח לו בזה מל' המחבר שכתב נוקשה עליו משמע מנר וכמ"ש באות ה' בשם הריב"ש וכ"ה בטור אבל בראי"ש שם שהדלת נוקש בכותל ואיכא למיחש שיכבה הנר זה יש לפרש כט"ז א"כ לכאורה זיכה שטרא לבי ת"י אמאי נעילה אסור כה"ג ובראי"ש וטור לא הזכירו נעילה כ"א כפי' ר"י ולשיטתיה באות א' א"כ י"ל בפשיטות דהר"מ כפי' ר"י שקבוע בדלת ומ"מ י"ל בפתיחה נוקשת עלי"ו על הנר ובנעילה בכח מנדנד הכותל כולו. וא"ש קצת דברי המחבר:

**סעיף ה**
נוקשת עליו עמ"א פירשתיו באות הקדום ועט"ז א' ב':

**סעיף ו**
מותר עמ"א עמ"ש באות ג'. ועסי' תקי"ד אות יו"ד ובתו"ש הביאו כאן ועט"ז בזה והטעם במדורה באין מצויה הוי פ"ר דמבעיר המדורה כמו נופח ומצויה אין מבעיר גזרינן אטו אין מצויה ע' רש"י שבת ק"ך ב' וברי"מ משמע דוקא כשפותח שתהא מבעיר הא סתמא מותר וצ"ע. והמחבר כתב סתמא:

**סעיף ז**
ע"י עמ"א דפ"ר באין מתכוין שרי ע"י עכו"ם כבסימן רנ"ג אות מ"א ואות י"ח יע"ש:

**סעיף ח**
אסור עמ"א בסיס להיתר ואיסור כשהיתר חשוב יותר לדידיה עכשיו כמו הככרות וא"כ כשיש נר על השולחן וצריך למקום השולחן להושיב שם מטה וכדומה אעפ"י שדולק מותר לטלטל בנחת השולחן אעפ"י שיש בנר שמן לדידיה באות א' וכ"ש קנדיל"א דלא נעשה השולחן בסיס לאיסור לחוד והוי כמו כנונא אגב קטמא דא"א לנערה ה"ה כאן אבל בכבה י"ל דאסור לטלטל כך דהא אפשר לנער הנר מתכות וליכא פסידא ועסימן רע"ט ס"ג אות ה' וס"ד יע"ש:

**סעיף ט**
מותר עמ"א צריך שיהיה מעט אויר:

## סימן רעח

**סעיף א**
מותר עמ"א ערש"י שבת למ"ד א' ד"ה ש"מ ומ"ש דהטור מספקא ליה קשה משל"ד סכ"ז דהטור פסק שם מותר לכבות גחלת של עץ ברה"ר אלמא מפשט פשיטא ליה כר"ש (דוקא ברה"ר נזקא דרבים לא גזרו הא של יחיד חולה שאין סכנה אסור שבות חמור משאצ"ל ועט"ז וא"ש) גם לפ"ז מי שיש בו חיוב ספק של מיתה ותשלומין פטור ממון והא ליכא ב' רשעיות ואי דיני שמים כרת אין פוטר ונ"מ טובא בזה"ז לענין ממון כה"ג. עד"מ אשה שיש עליה ספק קידושין או ספק גירושין ורדף א' אבתרה או בא עליה ושיבר כלים אם חייב לשלם או לאו וכ"ת ספק קידושין מ"ה אוקמה אחזקה אף בתרי ותרי למ"ד הכין ובספק גירושין נמי אוקמה אחזקה וא"א הוי ודאי ואי ד"ל אוקמינן ממונא אחזקה ולומר דא"א הוא וחייב מיתה ולא משלם ז"א הואיל דלאו בהדדי החזקות באין אפשר כה"ג לא אמרינן אוקי ממונא אחזקה. ומיהו א"צ לדמיון שעשינו ויצויר ספק א"א ממש בכמה גווני מ"ה ואי מהם מי שייבם אשת אחיו בתוך ג' חדשים וילדה וא"י אם בן ט' לראשון או בן זי"ן לאחרון דהשתא ודאי ספק א"א גמורה היא אם מראשון פנויה היא ואי משני א"א הויא ורדף א' אבתרה וכאמור. והדברים ארוכים אין עת האסף פה ואי"ה יבואר במ"א וכאן אין להאריך:

## סימן רעט

**סעיף א**
אסור עמ"א ברע"ו אות י"א דנר ביה"ש הוי בסיס ועט"ז כאן אות ב' והביא דברי רש"י שבת מ"ה א' גבי שרגא דחנוכתא מקמי חברי שעת הדחק סכנה ובא"ר אות ד' הקשה

דסכנה אפילו בדולק שרי כבסי דלעיל. וי"ל סכנה ל"ד סכנת נפשות אלא שיכה אותו או הפסד ממון וכדומה ועדיין צ"ע:

**סעיף ב**

מותר עמ"א ובשבת מ"ה א' שמן שבנר בשעה שדולק הוקצה למצותו ולדידן אסור כל היום אף אחר שכבה מיגו דאיתקצי ביה"ש ה"ה בי"ט מוקצה למצותו אסור אף אחר שכבה ואף ביו"ט:

**סעיף ג**

והמחמיר עמ"א הב"ח הגיה במרדכי כן לא בהר"ב ועט"ז כאן אות ג' ומכ"מ קשה מנר מאוס ליהוי כגרף ואיך אוסר ר"י בגמרא מיאוס ועא"ר אות ו"ז במיאוס שרי בחצר שאין דר שם ועח"מ והמחמיר לא הפסיד י"ל עונג שבת עא"ר:

**סעיף ד**

בשבת עמ"א דביה"ש הוי בסיס לאיסור לחוד ומה מהני עתה שנותן עתה לחם ולדידן קי"ל מיגו דאיתקצי ביה"ש איתקצי לכולה יומא:

**סעיף ה**

ע"י לחם זה עמ"א דהיתר בעינן שיהא חשוב לו יותר מאיסור ומנורה עיקרה השלהבת ואף מניח דבר חשוב מאוד אין עיקרה כ"א בסיס לשלהבת שלכך עשויה ומ"מ הואיל ותנאי מהני י"ל זה הוי כתנאי הואיל ומניח לחם בע"ש בשביל זה אעפ"י שעושה בדעתו דלא הוי בסיס להיתר סתמא כפירושם כאלו התנה ואפ"ה כתב המחבר דלא מהני ואין לסמוך עליו ואי"ה באות ו"ז וי"ב וי"ג אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**

מותר עמ"א וזה בנר אבל בשמן שנשאר י"ל דאין דרכו לכבות כל שיש שמן ולרשב"ץ השמן מוקצה מחמת עצמו איסור כיבוי י"ל דלא מהני תנאי לכ"ע וא"כ באמירה לעכו"ם דמקילין מטעם צירוף דהוי כאלו התנה הא נשאר שמן בתוכו או קנדיל"א לכאורה לא מהני תנאי ואסור אף ע"י עכו"ם. אבל בב"ח כתב שיאמר בפירוש שאינו בודל מהנ"ר ושמן לאחר שכבה ואז מותר ע"י עכו"ם והעולם נוהגין כהר"ב מסתמא כאלו התנה אמנם מב"ח משמע גם שמן מהני תנאי ועיין תוס' שבת דף מ"ד א' ד"ה שבנר כתבו דלא מהני תנאי דדחייה בידים ועיקר הקצאתו ביה"ש לצורך שבת לא מהני תנאי וא"כ אם הדליק עכו"ם בע"ש בשל נר של ישראל וכ"ש בע"כ שלא מדעתו י"ל אף התוס' מודים דמהני תנאי כה"ג ומינה בעששית שהעמיד על השולחן ע"ד להיות דולק כל יום שבת וכבה י"ל כה"ג ל"ש תנאי דדעתו ודאי שידלק כל יום השבת ואף אמירה לעכו"ם אסור

כה"ג דהר"ב תלה דין אמירה מחמת תנאי כנראה מב"ח וצ"ע בכל זה. ואי"ה באות זח"ט יבואר עוד זה:

**סעיף ז**

וי"א דלא מהני עמ"א תוס' מ"ד א' ד"ה שבנר וא"כ בנר שהדליק עכו"ם ע"ש י"ל דמהני תנאי כמ"ש באות הקדום ועמ"ש אי"ה באות יו"ד:

**סעיף ח**

ודיני התנאי עמ"א ר"ל בתרל"ח בנוי סוכה מהני תנאי דאין בודל כל ביה"ש משא"כ כאן א"א וזה ומיהו למ"ד אף בסוכה רעועה מהני תנאי הוא הטעם דאסור כאן כמ"ש באות זי"ן. וא"כ אף נר שהדליק עכו"ם ביה"ש יש לעיין ביה:

**סעיף ט**

איסור עמ"א חילוק בין כאן ובין סימן רע"ו וע"ש אות יו"ד וי"א דאין חילוק בין נר שמן או קנדילא כל שיש לישראל היתר באיזה אופן שרי לעכו"ם לעשות כך וכאן הוא מחמה לצל או שלא יגנב אין היתר אף שבות דשבות כ"א במקום מצוה ומש"ה בעינן תנאי דוקא וכאלו התנה דמי להתיר אמירה ובעששית כתבנו לעיל דהואיל ולא אסיק אדעתו שיכבה לא מהני תנאי וכמ"ש באות וי"ו וגם נשאר בו שמן וחלב ומ"מ בקצץ יש צדדים להתיר עסי' רע"ו במ"א ב' ובסימן רצ"ב במ"א אות י"א אבל בלא קצץ י"ל\ דאסור ומיהו בעומד על השולחן שאוכל שם יש להתיר דהוי כגרף של רעי אף לכל אדם עיין אות ג':

**סעיף י**

מותר עמ"א לא הבינותי זה דבחיה וחולה אפילו הודלק קודם ביה"ש שרי דלא אקצה דאדרבה לטלטל הודלק כמ"ש בתשובת הרשב"א הובא בב"י ולא דחייה בידים ובשוגג בשבת הטעם דאין מוקצה לחצי שבת וכ"ה בלבוש ודברי הע"ץ יש ליישב. ומודינא בשמן דביה"ש הוקצה משום כיבוי שאסור לטלטל השמן אח"כ וכ"ש לאוכלו ואם בשבת מותר השמן דאין מוקצה לחצי שבת. עוד אבאר לך דמשמע דוקא הודלק בע"ש לחולה וחיה שיש סכנה הא חולה שאין בו סכנה אע"ג דשבות מותר לחולה שאין סכנה וטלטול הנר שבות הוא בשעה שדולק בסיס י"ל שבות כזה לא התירו ואי"ה בשכ"ט יבואר עוד בזה. ואי"ה בסוף הסימן אבאר עוד:

**סעיף יא**

בשוגג עמ"א ועא"ר אות י"א בשם ע"ת אוסר במזיד וצ"ע:

**סעיף יב**

דמסריח עמ"א האדון ז"ל ציין כאן ולא במיאוס דמותר ש"מ דנר לא ברירא ליה אי הוי מלאכתו לאיסור דראוי גם לשאר תשמישים להניח בו פרוטות ודוקא דנפטא דמסריח ואין משתמשין בו כ"א לאיסור הוי כלי שמלאכתו לאיסור ודוקא לצורך גופו ומקומו

שרי הא מחמה לצל אסור ועסי' ש"ח אות ה' עשה כלומר אפשר כוונתו דנר נמי מלאכתו לאיסור אע"ג דמינח נייחי וע' סימן ש"י ס"ז בהמחבר ובהג"ה ואי"ה בסוף הסימן שם יבואר אבל א"ר אות י"ג ציין מותר לצורך גופו יע"ש דסובר בפשיטות כל נר אף לא דנפטא הוי מלאכתו לאיסור ובחידושינו שבת דף מ"ו א' שרגא דנפטא הארכנו בזה ע"ין אות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**

מחמת מיאוס עמ"א תשובה זו בתר"ו צ"ע לי שם נאמר מוקצה מחמת איסור או מיאוס שרי לצורך גופו ומקומו כל שיש תורת כלי עליו ואם נאמר איסור היינו מלאכתו לאיסור (הא איסור גופא אף לגופו אסור וב"י לא הזכיר בספרו הארוך דעת הרשב"א כלל ובש"ע ס"ב ולא נראו דבריו ולא הזכיר מהרשב"א אמנם שם כתב ולא הוציאו מהכלל חוץ המסר הגדול משמע מוקצה מחמת איסור נמי שרי לצורך גופו ומקומו) ושם כתב דוקא בתורת כלי וא"י אי דוקא בכלי ממש הא ייחד אבן וכדומה הואיל ואין כלי ממש ומיאוס אסור ועסי' תקי"ח ס"ג. ושם משמע מוקצה מחמת מיאוס לחוד אף שאין מלאכתו לאיסור נמי דוקא לצורך גופו ומקומו שרי ככלי שמלאכתו לאיסור הא מחמה לצל לא וברי"מ פכ"ה מה"ש ה"י וי"א בכלי מיאוס מטלטל אם הוצרך להן וכפי הבנת הב"י כאן לגופו ומקומו (דוחק לו לומר אם הוצרך להן בשבילן שלא יגנב או מחמה לצל) וא"כ קשה לר"מ שבת מ"ד א' מאי איכא בין מיאוס דשרי לצורך גופו כו' ובין הדליקו באותה שבת להרשב"א דמתיר לצורך גופו כו' ונהי במשנה לק"מ די"ל נר לאו מלאכתו לאיסור דמינח נייחי להרשב"א בחידושיו בשבת ועסי' ש"י ס"ז מ"מ מר' מאיר קשיא ואי"ה בסוף הסימן יבואר:

**סעיף יד**

מנורה עמ"א ואי"ה בט"ז אות וי"ו יבואר בזה:

**אמר** העני יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י ואדבר בכאן על שלשה חלקי מוקצה מיאוס ומלאכתו לאיסור ובסיס לאיסור:

א' מיאוס מהו בר"מ ז"ל פכ"ה מה"ש הי"א מיאוס כנר ישן של נפט וכלי הצואה יטלטל אם הוצרך להן והיינו לגופו ומקומו דוקא כמ"ש הב"י כאן ומ"ש נפט כהדמ"י אות ד' דנפט נמי שרי רבותא הוא ומלת כגון ק"ק וי"ל דנפט אף מתכות דמסריח הוי מיאוס הא דמשחא במתכות והודח ונקי לאו מיאוס וחרס אף הודח בלוע הוא ומיאוס הוי וכ"מ מרש"י מ"ד א' ד"ה נר מתכו"ת כגוין של נחושת דלא בלע דלא מאיס ובשבת נר י"ל מלאכתו לאיסור וביי"ט נ"מ ומכלי הצואה שהתנה אם הוצרך להם הרי אתה רואה דמיאוס נמי לצורך גופו ומקומו דוקא הא שלא יגנב ומחמה לצל אסור. ואף שלא הוסר

עדיין המיאוס הדין דמותר ובהוסר נמי מסתברא דאין שרי כ"א לגופו ומקומו איברא המעיין בבעל המאור ור"ן שבת קנ"ד ב' קרני דאומני הוקשה להם הא ראוי לכיסוי מנא כשרגא דנפטא מ"ו א' ותירצו דזכוכית לא עבידא לכיסוי דמשתברי והוליד הב"ח ז"ל כאן דין דשברי זכוכית עדיף משלמין דעבידי לכיסוי מנא כבסי' ש"ח ס"ו ולפ"ד אף מאוסין שרי ומאי קושיא דמיאוס אין שרי כ"א לגופו ומקומו וקרני דאומנא מיירי שאין לו עתה צורך בהן משמע מיאוס מותר אף מחמה לצל לדבריהם וצ"ע. והמ"א ברס"ז י"ג העתיק דברי ר"ן משמע דסובר דמיאוס מחמה לצל שרי ובכיון ציין באות י"ב דמסריח דהטעם משום מלאכתו לאיסור דמסריח אין משתמש כ"א להדליק וצ"ע בזה ולכאורה כן מוכיחין דברי הב"י בש"ח חשיב ו' דברים ולא חשיב מיאוס משמע דשרי אף מחמה לצל וכאן כתב בר"מ פכ"ה הי"א דבמיאוס לצורך גופן דוקא וצ"ע:

ב' מלאכתו לאיסור כלי שעושין בו מלאכת איסור כקורנס ומדוכה ואם נר דמונח הוי מלאכתו לאיסור יש בו מחלוקת עיין חה"ר שבת ופני יהושע בשבת גבי נר ובחידושינו הארכנו ומ"מ למ"ש הר"ב בש"י ס"ז דכיס אסור לטלטל כ"ש נר בהזמין והדליק פ"א הא הזמנה לחוד לא הוי מלאכתו לאיסור עא"ר אות י"ג ומיהו יראה זה נר קרויז"ל הא שרגא שלנו העשוי לנר קנדיל"א אף חדש הוי מלאכתו לאיסור שאין עשוי כ"א לזה וצ"ע וצריך לחקור מה מלאכתו לאיסור אם בתר רובא אזלינן ומלאכתו לאיסור והיתר הנה בסימן ש"ח במ"א ט' לאיסור והיתר שרי ומסתברא דכל שרובו לאיסור בתר רובו אזלינן בכ"מ ואף באו"ה בכלי שדרכו להשתמש בכ"ש אף לפעמים בכ"ר די הגעלה בכ"ש וכדומה. וראיתי בחה"ר שבת קכ"ג ב' מדוכה שיש בה שום כו' קדירה המטלטלת עם התבשיל יע"ש משמע דקדירות המיוחדין לבשל וכמו כלי נחושת לדגים וט"ע וכדומה אם יש בהן תבשיל שרי לטלטל עם התבשיל (אף למ"ד ע"י ככר אסור כבסי' ש"ח ס"ה ועב"י שם) משא"כ ריקן אסור דמיוחד עפ"י הרוב לאיסור לבשל אם לא לגופו ומקומו כאמור:

ג' בסיס לדבר האסור אמרינן מיגו דאיתקצי ביה"ש אף שסילק האיסור אסור ואף לגופו ומקומו אסור ובסיס להיתר ואיסור והיתר חשיב יותר ויש פסידא אם ינער שרי לטלטל כך כבסי' ש"י ס"ח ושם אי"ה יבואר התנאים והטעמים ומיהו כשסילק אח"כ האיסור אי"צ לתנאים - ויש לי לדון באותן המניחים טס כסף וכדומה כעין ספסל קטן ועליהם מעמידין הנרות ולמחר שסילקו עכו"ם הנרות הטס באיסורו דהוי בסיס ביה"ש ואם מניח על הטס דבר חשוב כמאכל וכדומה או כלים חשובים שרי ול"ד לס"ג ומ"א ה' דהמנורה עיקרה לשלהבת משא"כ טס זה לפעמים מניח עליו דברים אחרים וע' שכ"ג בדיני כלי יע"ש ועדיין צ"ע ובסיס להיתר ואיסור ביה"ש ולאח"כ סילקו ההיתר אסור

לטלטלו ואם סילקו האיסור אח"כ שרי דאין מוקצה לח"ש ולענין אם הדליק עכו"ם בנר ישראל שלא מדעתו ובע"פ ביה"ש וכבה אח"כ צ"ע אם נאמר דוקא דחייה בידים א"ד אף כה"ג אסור עסי' ש"י מ"א א' וב"ח שם וכאן כתב דחייה בידים ועתוס' שבת קנ"ז א' ד"ה לבר ממוקצה כו' ובשכ"ה ס"ז מחתכין נבילה לפני הכלבים משמע אף גדולה שאין ראוי חיים וע"כ דחייה בידים הא לא דחייה בידים לא וכ"ש בסיס י"ל דלא הוי אלא מדעת בעלים הא ע"י עכו"ם שלא מדעתו לא!

**משמע** לי תוס' שבת מי שקיבל עליו מפלג המנחה כבסי' רט"ז ס"ב והדליק נר וכבה קודם ביה"ש לא אמרינן מיגו דאיתקצי בהתחלת יום איתקצי לכולי יומא דבכולהו דוכתי אמרינן מיגו דאיתקצי ביה"ש עיקר הקצאה ביה"ש הוי ואם איתקצי בתחלת ביה"ש וכבה בתוך ביה"ש או בתחלתו לא הודלק ואח"כ הודלק ע"י עכו"ם וכדומה אי כל ביה"ש בעינן או לאו עיין שבת מ"ד ב' ברש"י ד"ה והוא כ"ל ביה"ש ובגמרא מ"ג א' בעודן עליו כ"ל ביה"ש ועדיין צ"ע ולי העני הכותב אשר דרכי החכמה נעלמו ממני הוכרחתי להאריך עד כה אולי אזכה לבאר עוד אי"ה בסימנים הבאים וכעת אין להאריך כאן:

## סימן רפ

### סעיף א

מצוה עמ"א בא"ר א' בס"ח ש"ץ שומים צלוים מרבים זרע ושאר שומים מבטלים התאוה וצ"ע מבושלים אי דוקא חיין וא"י כעת ס"ח. שם קטניות ועדשים מבושלים כשאין מלוחים הרבה מרבים וכל דבר המלוח הרבה ממעטים יע"ש:

**כתב** הגאון כו' עמ"א. מ"ש בשר בתרומה ליכא משא"כ עט"ק ע' חולין והנה י"ל דכהנים אוכלי פת שלא הוכשר נילוש במי פירות כמ"ש המ"א אבל בשר עט"ק היו אוכלין ואין לך בשר שלא הוכשר בדם ומבושל צריך הדחה ומליחה והדחה אחרונה ולכך הוקשה לו מעט"ק וניחא ליה כו' ומשמע מדברי המ"א דיוצא בשבת בפת כסנין ועסי' קפ"ח במ"א אות ט' מ"ש שם מזה ועסי' קס"ח סי"ז יע"ש. ואותן קיכלי"ך הנילושים בשומן לחוד משמע דיוצא ידי לחם בשבת ומשימין בתוכם צימוקים וגם מבחוץ אם אוכל ביחד קיי"ל כל שעיקר ועמו טפילה מברך על העיקר כבסי' רי"ב בין יהיה מעורב או לאו ואם לוקח הצימוקים מעליה ואוכל לבד בלא הפת צ"ע די"ל דצריך ברכה ראשונה עסי' קס"ח במ"א ט"ו ובקע"ז ס"א יע"ש דהוי דברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה וע"ש דיני פת כיסנין ודברים הדברים תוך הסעודה יע"ש:

**עיין** סי' רע"ד במ"א אות ב' וביום השבת ודאי צריך לאכול פת ואפילו בלילה אין לבטל בחנם ועסי' קפ"ה בהמ"ז בשבת ושם כתבנו מזה:

**וע"ד** פלפול שבת בתוך הפסח לר"ג פסחים ל"ו א' לפירש"י שם מא"ל. ופירשתי בס' המגיד שלי פ' וירא לאפרים מקשאה תלמיד ר"מ לחם לא הביא פסח היה א"א מי פירות נוקשה לר"מ בלאו וכ"פ רש"י משא"כ רבנן עראי"ם שם עסי' תס"ב:

## סימן רפא

### סעיף א

מבחול עמ"א מגילה כ"ג בשבת ממהרין לבא ולצאת וביי"ט מאחרין מפני טרדת סעודת י"ט ומ"מ בשבת מאחרין מבחול וממהרין מביי"ט ומה שהראה לתקכ"ט עיין באות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ב

ובינו עמ"א מ"ש הב"ח דשינה מתענוגי שבת וה"ה ביי"ט שמצוה לענגו בשבת כבסי' תקכ"ט ומי שיש לו מי שיטריח בשבילו ביו"ט ישן בשחרית כמו בשבת א"ר אות א':

### סעיף ג

מחזירין עמ"א אין מחזירין לומר ברכה אלא לאחר תפלת ח"י יאמר כך בלא ברכה. ומיהו כשנזכר קודם שאמר באי"י יוצר המאורות אפשר מחזירין אותו וכן זכרנו ומי כמוך אם לא סיים הברכה אומר אותו ועדיין צ"ע:

### סעיף ד

ולהנעים עמ"א ובתב"ש האריך בענין החזנים יע"ש ובפרט בסיום הברכה שעונין אמן לפעמים עונין קודם שיסיים ממש הברכה ולפעמים מאריכין בניגון אחר סיום התיבה ועונין בהפסק גדול אמן ועסי' קכ"ד:

### סעיף ה

ואין עמ"א במגילה כ"ג עמ"ש אות א' מזה ועסי' רפ"ח: סימן רפא

## סימן רפב

### סעיף א

ביום השבת עיין לעיל ה"ה בחול בשחרית ומנחה בתענית אומרים בריך שמיה ועח"מ כאן:

ואם עמ"א לא הבינותי דדחה דברי הע"ש מטעם דמגילה אמרו כ"א ב' בזמן הגמרא התקינו שכולן מברכין מפני הנכנסין ויוצאין ואפ"ה כתבו הפוסקים שמותר להוסיף ואח"כ הוטב בעיניו דברי כ"כ בהגהות הטור סוף הסימן בהגהות הרי"ף בשם רשב"ץ דעתה אין להוסיף וכ"מ בגמרא כ"א ב' דציין אין פוחתין ואין מוסיפין תנא יע"ש. וברכה

שא"צ לכאורה דכבר נשלם חובת הקרואים ומ"מ ברכה בס"ת בציבור משום כבוד התורה ועיין בה' תענית. אם אין שם יו"ר לענין ויחל ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
דבי"ט עמ"א ועט"ז א' מ"ש בזה:

**סעיף ג**
אין עמ"א דהיכא דאפשר ודאי אין עולה מן המנין אם לא היכא דלא אפשר כבסי' קל"ז פרי החג דקורין לרביעי ספיקא דיומא ובס"ו כאן אם סיים עם הו' הסדרא בהכרח קורא לשביעי מה שקרא לששי דא"א בע"א להשלים המנין ועסי' תרפ"ד בחנוכה:

**סעיף ד**
חוץ עמ"א ומנהגינו שלא לקרוא לזה מה שקרא כבר א' אף בחתונה מלבד בשמחת תורה שנוהגים כסברא ראשונה כמ"ש הר"ב בהג"ה:

**סעיף ה**
למנין עמ"א עב"י כאן וקל"ה ומדברי הר"ן שלא יהיו כולם קטנים משמע הא א' גדול סגי וי"ל כל שהרוב קטנים רובו ככולו ועב"י כאן בשם הר"ן ועיין באות וי"ו לענין כהן קטן דאע"ג דאין עולה למנין שלשה כל שיש שלשה גדולים יג"ש וב"ש אף כהן קטן יכול לעלות ואי"ה באות וי"ו יבואר עוד מזה וע' כה"ג כאן בהגהות הטור בשם פירוש המשניות אהא דקטן קורא בתורה יע"ש:

**סעיף ו**
וקטן עמ"א בכה"ג בהגהות הטור בשם הר"מ מלמד בתשובת ב"י מ"ג ובט"ז כתבתי באות ג' די"ל קטן יכול להיות מקרא ובמשנה מגילה כ"ד א' קטן קורא בתורה ובפי' המשניות אחד שלשה משמע אע"פ שקורא בעצמו ולא הפי' שכבר קרא מדלא התנה כן אע"פ כן יוצאין בשמיעתן ממנו דהא והא דרבנן הוא אם לא שיאמר דברי קבלה ונביאים עדיפי מן דרבנן ועא"ר אות ח' הרגיש בזה דמשמע דקטן יכול להיות מקרא ומיהו א"צ לבדוק אם יש לו ב"ש ואם אין נמצא יודע להקרות כ"א קטן צ"ע די"ל מוטב שיקרא מלהתבטל לגמרי וצ"ע:

**סעיף ז**
אמו עמ"א עסי' קל"ה ובה' קריאת ס"ת אם לקרוא לס"ת עובר עבירה וע' כה"ג בהגהות הטור בשם ס"ח תש"ע שלא לקרוא מי שעינו סומא או שבור יד כו' בפי' דעיורת שלא לבייש וכן החשוד על העריות כו' וכתב בה"ג דאם ברור הוא אדרבה יבייש משמע דמותר לקרוא לס"ת עובר עבירה וי"ל בפ"א הא מומר ורגיל לכך לא ועיין לעיל מ"ש בזה:

**סעיף ח**
בראש עמ"א דגדול אסור לילך לבית הכנסת בגילוי הראש ומ"ש ביומא דנטל מצנפת של א' מהן ועמ"ש בסי' ב' וקנ"א:

**סעיף ט**
נוהגים עמ"א ואחרון מוכרים בפ"ע דאחרון חביב שמסיים הספר:

**סעיף י**
וכן עמ"א בשבת דמותר להוסיף אין המפטיר ממנין הקרואים דבגמרא כ"ג א' מבעיא ליה אי מפטיר עולה או לאו בשבת ממ"נ יוצא וכן בי"ט ולדידן דאין מוסיפין בי"ט כבס"א אפ"ה אין המפטיר ממנין הקרואים בי"ט ששה בס"ת שנית ובד"מ א' הקשה כן ואפ"ה הואיל וי"א דמותר להוסיף ועוד י"ל הואיל ואומרים קדיש בין חמישי לששי בי"ט לא נראה כמוסיף ועיין פרישה:

**סעיף יא**
המפטיר עמ"א פירוש ששי בראשונה והשביעי בשנייה. ועמ"ש אי"ה באות י"ד מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יב**
בד' פרשיות עמ"א ועסי' תרפ"ה בט"ז ומ"א מזה:

**סעיף יג**
ואומרים עמ"א היינו בט"ב בסימן תקנ"ט ס"ד בלבוש ובחה"מ אומרים קדיש אחר רביעי וכן חה"מ פסח בס"ת אומרים קדיש על השנייה לבד כבסי' ת"ץ ובמ"א ד' וע' לבוש שם והא דאומרים קדיש אחר קריאת ס"ת שכן אחר פסוקי תורה ראוי לומר קדיש ובשבת אומרים קודם שקורא המפטיר בתורה להודיע שכבר נשלם הטמין וא"ש דברי לבוש בכאן ובמנהגים שלי כתבנו מזה:

**סעיף יד**
אם עמ"א וביום שמוציאין ב' ס"ת וקראו ז'י"ן בראשונה ושנייה למפטיר ואין נמצא שם מי שיודע להפטיר אסור לקרוא לשביעי לס"ת שנייה משום פגמו של ראשון אבל אותם הקודמים י"ל דשרי ועסי' קמ"ד סעיף ד' יע"ש וצ"ע:

**סעיף טו**
צריך עמ"א בב"י בתשובת הריב"ש קי"ב באמר קדיש וקורא השביעי מספק ובאחר שקרא מקודם ודאי צריך לחזור ולברך וי"ל כן בש"ע אם אמר קדיש יקרא אחד מהקודמים ולא השביעי דספק איך יעשה ואם לא אמר קדיש יפטיר השביעי אלא מדסתם משמע דאף השביעי רשאי ויברך ויקרא:

**סעיף טז**

יפטיר עמ"א בד"מ אות ה' וא"י מה מלמדינו פשיטא דהכין הוא דאם יאמר קדיש אחר הקריאה בס"ת בזיי"ן יצטרך לברך ולקרא שנית ומ"ש דיאמר קדיש אחר הפטרה בנביא כי לא הוי הפסק והקדיש חוזר על קריאת התורה והראה לרצ"ב אות ב' דבמנחה א"א קדיש על התורה דקדיש שלפני העמוד קודם י"ח קאי על התורה ומפטיר לא הוי הפסק יע"ש ובשבת שחרית וי"ט אומרים אשרי קודם והקדיש קודם תפלת מוסף קאי אאשרי ולפ"ז ה"ה מי ששכח לומר קדיש אחר זיין ונזכר קודם שיאמר הפטרה לא יאמר אז קדיש כ"א אחר הפטורה בנביאים משום הנכנסים שיאמרו שלא קרא המפטיר בתורה ואיכא כבוד תורה כמש"ל כנ"ל. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף יז**

אם טעה עמ"א פירוש אם סיים הסדרא עם הששי א"צ לקרוא לשביעי מסדר הבא אלא יקרא השביעי מה שקרא הששי ויפטיר דקיי"ל מפטיר עולה למנין שבעה ואף שקרא זה היכא דלא אפשר עולה כבסי' קל"ז ואין אומר קדיש פעם שני טור בשם אביו הרא"ש ז"ל וכ"כ הלבוש כאן. אבל לכתחלה ביודע שאין כאן כ"א זיי"ן שיודעים לברך יקרא זיי"ן והשביעי יפטיר ויאמר קדיש אחר ההפטורה כבאות י"ו בשיש ב' סדרות קורין רביעי קצת מסדר א' וקצת מסדר ב' ומ"ש המ"א באות י"ז דלא כלבוש עיין א"ר אות ט' יע"ש:

**סעיף יח**

ודילג עמ"א ה"ה תיבה א' צריך לחזור ולקרות כו' בענין החיובים עמ"א וא"ר כאן ועיין בקריאת ס"ת:

## סימן רפג

**סעיף א**

מה שאין מוציאין ספר שני בשבת כתיקון הגאונים בי"ט עט"ז בזה ובטור עוד טעם דתיקון ספר שני שיקראו בקרבנות שמכפרין משא"כ מוסף שבת עולות אין מכפרין וכ"כ הלבוש ועא"ר אות ג' תוספות ב"ב מ"ח עולות מקופיא מכפר ואפשר קרבן שבת אין מכפר כלל יע"ש ובטור תכנת שבת רצי"ת קרבנותיה כי אין באין על חטא כ"א דורון. ויראה תכנת או לשון תכונה או שורש כנה העלם ישעיה ס"ד ה' ובשם ישראל יכנה עיין מ"ג כך זה בשבת העלם החטאים ואין קטיגור כלל שיהא צריך כפרה כי עת רצון הוא ע"כ רצי"ת עולת:

## סימן רפד

### סעיף א

**כתב** הלבוש עמ"א בתשובת הרשב"א תפ"ז ששאלת אם מותר לברך על ס"ת בקונטרסים והשיב חיסר אות א' פסול והפטורה אין קורין אלא אחר קריאת ס"ת ולא כתב רבותא דנביא שלם בעינן ש"מ הפטורה רשאי לקרות בקונטרס ועי' אות וי"ו אף בע"פ י"ל דמותר יע"ש ועא"ר אות ג' טוב יותר לקרות הפטורה מתנ"ך מלקרות בהפטורה הנדפס לבדה בחומש:

בלא עמ"א קמ"ג ב' דגם בס"ת פסולה יש לקרותה שלא תשתכח תורת קריאה בלא ברכה כ"ש הפטורה שראוי לקרות בציבור בלא ברכה כשאין שם ס"ת:

### סעיף ב

אחריהם עמ"א וכ"כ הט"ז שאף אין להפסיק שם:

### סעיף ג

יכול עמ"א משמע דאחד מברך הברכות והפטורה כי איך יברך א' והב' יאמר הפטורה ובס"ת צריך שיקרא בלחש ואף שי"ל זה מ"מ נראה כן ומיהו טוב יותר אם יכול לאמר מלה במלה שמקרין אותו ויאמר הפטורה מי שקרא בתורה כבוד התורה עדיף. ואם השביעי א"י להפטיר בהכרח אומרים קדיש ועולה א' מהקודמים:

### סעיף ד

כמו עמ"א משמע ספק ברכות לקולא ולא יברך האחרון לפניו ועסי' ק"ח מדין הראוי לו למקום אחר ה"ה כאן ספק ברכה לקולא דעתו על ענין דיומא:

### סעיף ה

ושנים עמ"א מגילה כ"א ב' ובנביא א' קורא ולא שנים דהיינו דתרי קלי לא משתמעי וריב"ש הוא לומר דא' קורא פסוק א' ושני פסוק ב' אין רשאי עב"י ועט"ז הביאו והר"ב כוללן יחד דב' א"א הפטורה ל"ש פסוק אחר פסוק או כא' כו' ובכוונות משמע דכל יחיד יאמר בלחש הפטורה ועסי' תרפ"ט במ"א אות י' ותר"ץ אות ג' ולכאורה כל שצריך עשרה צריכין לציית להקורא והם ישתקו דליהוי קריאה בציבור ומ"מ כשקורין בלחש צייתי להקורא ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ו

אין עמ"א עסי' קמ"ז ס"ז אם הגולל שמע הפטורה א"צ להמתין אבל לפי הטעם שיבולי לקט הובא בב"י משום פגם ס"ת אף כה"ג אסור והב"י דחה שם דחייתו וצ"ע. בע"פ אם מותר לקרות עי' ריש הסי' ולענין דברים שבכתב א"א רשאי לאמרן ע"פ עי' לעיל:

**סעיף ז**

הפוסקים עמ"א בשחרית אומרים קדיש על הבימה על קריאת התורה וקדיש שלפני העמוד קודם תפלת י"ח הוא על אשרי שאמר א"כ אין להפסיק ביניהם ויהללו שאומרים אין הפסק כ"כ ברצ"ב אות ב' וא"י מה שנשתרבב המנהג שהחזן אוחז הס"ת לאחר אשרי ואומר יהללו ואח"כ כשיש חולה אומר מי שבירך כמה ומפסיק הרבה בין אשרי לקדיש שלפני העמוד. מ"ש כשמברכין החודש כו' אף בשבתות שאומרים א"ה בימי הספירה אין מזכירין נשמות וכדומה שאין מזכירין אף למי שנפטר באותו השבוע ומ"ש הר"ב ובכל יום שא"א צו"ץ א"א אותו יתבאר אי"ה באות ס':

**סעיף ח**

מימי הספירה עמ"א. כשחל מילה (או חתונה באייר בשבת שמברכין ר"ח סיון אומרים אב הרחמים אף ע"פ שיש ג' לטיבותא מברכין החודש ויום שא"א בו תחנון). דהא אומרים א"ה בימי ניסן אחר הפסח אף שמברכין ר"ח אייר דג"כ תרתי לטיבותא ור"ח אייר בשבת א"א אותו א"ה אבל בשבת שלפני ר"ח אייר ומברכין ר"ח אייר אע"ג דתרתי לטיבותא ניסן ומברכין החודש אנו אומרים אותו (וכ"כ התו"ש ר"ח א"ה אנו אומרים בשבת שלפני ר"ח אייר וכ"כ א"ר אות י"ג) ומשמע בשבת שלפני ר"ח אייר אף שיש מילה וחתונה אומרים א"ה דאין לחלק בין ב' לטיבותא או שלש לטיבותא. וברי"ח אב כתב בבאר הגולה שאין אומרים א"ה כשמברכין ר"ח אב ובא"ר י"ג פ"פ אומרים א"ה כשמברכין ד"ה אב אבל כשיש מילה א"א אותו יע"ש. אבל הזכרת נשמות אין מזכירין אף בימי הספירה לאחר הפסח וכ"ש כשמברכין החודש או מברכין ר"ח סיון אין מזכירין נשמות רק א"ה אומרים. כתב המ"א בתרפ"ה בכל ארבע פרשיות אין מזכירין נשמות ואומרים צו"ץ. ואב הרחמים בד' פרשיות אין הכרע ובא"ר תרפ"ה אות ח"י בשם הגמ"נ אב הרחמים נוהגים לומר בד' פרשיות כמו בשאר שבתות ומדברי הר"ב בהג"ה כל יום שא"א צו"ץ א"א א"ה מבואר דימי ניסן קודם הפסח וט"ו אב וט"ו בשבט ופורים קטן א"א א"ה וכ"ש שאין מזכירין נשמות. ל"ג ח"י אייר בשבת אי אפשר לחול בשבת עסי' תכ"ח בט"ז ב' וע' שכנ"ג בתרנ"ז בהגהות ב"י אות ב' שמנהגם להזכיר נשמות פורים קטן. אבל מנהגינו כמ"ש שם מקודם בשם מהר"י סג"ל שבת פורים קטן ושושן פורים אין מזכירין נשמות יע"ש וה"ה א"ה א"א כמ"ש הר"ב כאן דכל יום שא"א צו"ץ א"א א"ה זולת ימי הספירה. מה שנרשם בקצת סדורים בענין א"ה צ"ע והמנהג כמ"ש כאן מ"ש הר"ב כל שא"א צו"ץ א"א א"ה קשה הא איכא מנחה שלפני יום שא"א תחנה שא"א צו"ץ ובשחרית שבת אומרים א"ה כמו ער"ח בשבת ופורים בא' בשבת וכדומה

א"כ לאו כללא הוא כ"א על יום קאמר שבשחרית א"א תהנה ובמנהגים שלי הארכתי וכאן אין להאריך:

## סימן רפה

**סעיף א**
שנים עמ"א במגילה ד' ע"א אעבור פרשתא דא ואתני' משמע ליה ז"ל לענין שמו"ת מירי':

**סעיף ב**
עטרות וריבון וה"ה ראובן ושמעון טור מ"א ובפירש"י עט"ז א':

**סעיף ג**
בפירש"י עמ"א ומש"ה ירא שמים קורא תרגום וגם פירש"י:

**סעיף ד**
כמו עמ"א א"י מה מלמדינו דודאי הכין משמע פשטיה דלישנא דהמחבר דפירש"י עולה לו רק במקום תרגום ואף ג"פ תרגום א"י כ"א ב"פ מקרא וא' תרגום או פירש"י ומ"ש כשאין לו תרגום כו' ואם מסופק או יודע שלא יהיה לו תרגום כל ימי היותו בדרך יראה דקורא שלש פעמים מקרא כמו ראובן ושמעון. ופירש"י יותר טוב משיקרא ג"פ מקרא אא"כ אין לו כי אם מקרא לחוד:

**סעיף ה**
מיום עמ"א ואם קרא לאחר מנחה בשבת פ' של שבוע הבאה עב"י ובד"מ א' בשם המרדכי דיצא ובכל בו משמע דלא יצא ובשכ"ג בהגהות הטור אות ה' בשם הר"מ מרקנט"י סימן ל"ד משבת מנחה עד שבת הבאה וצ"ע:

**סעיף ו**
קודם עמ"א ועתו"ש אות ה' אבל שמותר לחזור הפרשה אף אם ישלמו ז' ימי אבילות קודם ג' בשבת דלכתחלה צריך להשלים בשבת וכ"מ בתקנ"ד עכ"ל יע"ש ועי"ד סי' תנ"ו ס"א בט"ז א' וש"ך ד' ואפשר אם חל ז' שלו בשבת דמקצת היום ככולו ימתין אחר יציאת מבית הכנסת וישלים קורם אכילה מאחר דהטעם דמחויב להשלים פרשיתיו וכל שיש לתקן כו' וצ"ע:

**סעיף ז**
שמיני עצרת עמ"א היינו אם לא השלים עם ג' דיעבד יש להשלימה כל השנה עד שמיני עצרת בא"י ולדידן בשמחת תורה מיקרי שפיר משלים עם הציבור ומכאן ואילך עבר זמנו ובד"מ אות ג' באבודרהם טוב להשלימה בעשי"ת ועיין ברכות ח' ב' רב ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו במעלי יומא דכפורי כל האוכל כו' כבר להקדימו ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר אמאי לא אמר כן תחלה וא"ל דהודיע לו דין דצריך לאכול בעי"כ

ויי"ל יותר דב' מעשים הוו או שכח סבור בעי"כ מצוה א' דמצוה לאכול ותו היה סבור לשנה אחרת כו' א"כ ש"מ דיעבד משלים אף אחר שבוע א' ב' עד ש"ת לדידן ולא יותר אבל מקודם שבת וכ"ש בעשי"ת שפיר דמי וע' הגמ"י פי"ג מה"ת אות ש' דראייתו מרב ביבי ומ"ש ובלבד שלא יאחר ולא יקדי"ם מן הציבור יום אחד אפשר לא יקדים הוא ענין בפ"ע לכל השנה והב"י השמיט הנך תיבות כאמור ובתו"ש אות ז' כתב לא קודם לכן לענ"ד כמ"ש. וזאת הברכה קורין שמו"ת בליל הו"ר וכאמור:

**סעיף ח**

יכול עמ"א לכתחלה צריך לשמוע מש"ץ בציבור בעשרה כתיקון משה רבינו עה"ש ולקרות שמו"ת בפ"ע ועסי' תר"ץ במ"א:

**סעיף ט**

מלמדי תינוקות עמ"א לא הבינותי דאם קורין עם התינוקות ב"פ המקרא די בתרגום לחוד. ונראה מזה דא"צ דוקא ניגון הטעמים:

**סעיף י**

א"צ עמ"א וכמדומה שעולם נוהגין בליל ה"ר קורין וזאת הברכה שמו"ת ע' אות ז' מ"ש בזה מ"מ נראה טוב יותר ערב ש"ת:

**סעיף יא**

ההפטורה עמ"א תרגום של נביאים לידע הפירוש ופ"א מקרא די כי בתורה נגד ג"פ בסיני ואהל מועד ומשנה תורה:

**סעיף יב**

ולא עמ"א עב"י בזה דלפר"ח הקשה דהר"ב לכאורה זיכה שטרא לבי תרי דבפסחים ק"א כתב דא"א שוש אשיש כו' וזה לטעם רבינו חננאל בתה"ד כ"ג (וכתביו ק"ע) שמו"ת שידע מה שהציבור קורין אבל לרבינו שמחה להשלים עם הציבור ה"ה שוש אשיש כמה חתונות צריך להשלים עם הציבור והר"ב מדשתיק אודי להמחבר די"ט א"צ וכרבינו שמחה ואיך הביא הא דשוש אשיש ותי' דתה"ד גופא פסק כרבינו שמחה לכאורה ואפ"ה הפטורה עיקר הטעם לא להשלים עם הציבור כ"א שידע מה מפטירין דשמא יקראו לו למחר משא"כ שמו"ת י"ט א"צ דש"ץ קורא. ומשמע ד' פרשיות יאמר הפטורת ד' פרשיות דבכתביו ק"א כתב שוש אשיש ביום ששי ע"ש אם יאמר הפטורת שבוע או שוש אשיש כתב דא"כ כשחל הרבה חתונות טורח זה למה משא"כ ד' פרשיות יאמר בע"ש הפטורה של ד' פרשיות ובכה"ג בד' פרשיות בע"ש הפטורת השבוע כי אין שייך לסדרא ד"פ ובשבת ד"פ ולמ"א לא הונח לו זה כנראה מכתבי מהרא"י ק"א וע"ש בשכ"ג האריך לתרץ זה:

## סימן רפו

### סעיף א

בכתבי עמ"א א"י למה שביק לשון הב"י בשם שיבולי הלקט תכנת סדור כמו ותוכן לבית ובלבוש יע"ש ובא"ר אות ב' בשם תניא לשון בירור כמו ותוכן לבות ה' וע' במ"נ בשר"ש כון ואין להאריך. ב"פ אחד שאומרים שמע כו' ה' אחד. אחד הואי כו' תמידין בפרק ומוספין בהלכתן וא"ת מוסף יום כו' וכן בכל תפלות מוספין יאמר ואתה רש"ל בתשובה סי' ס"ד האריך שם:

אכילת עמ"א וא"י אמאי לא כזית וכביצה פת. ומ"ש דלא חל עליו חובת קידוש עסי' רפ"ט ס"א לשתות מים בבוקר יע"ש:

### סעיף ב

פת עמ"א ובסי' רל"ב מ"א אות י"ז:

### סעיף ג

של עמ"א רל"ג צ"ל מ"מ הואיל וצריך להתפלל מוסף בהכרח יתפלל מנחה קודם דאם ימתין עד לאחר שבע נקרא פושע. מלת אם רוצה לאכול הוא ענין בפ"ע וקאי על מ"ש המחבר אם רוצה לאכול א"כ לדידן שסומכין על קריאה לבה"כ כבסי' רל"ב ס"ב בהג"ה א"צ להתפלל מנחה כ"א יתפלל מוסף ואח"כ מנחה וכ"ש קודם מנחה קטנה. דסמיך לערב כו' עסי' ק"ח מזה ונ"ל אם המתין עד סמוך לשבע י"ל דכ"ע מודים דמתפלל מוסף דאם יתפלל מנחה יעבור זמן מוסף מצותו הראוי ויהיה פושע וצ"ע. ובחידושינו כתבנו מזה. ועסי' תר"ך וכ"ג ושכ"ג וא"ה שם יבואר עוד מזה:

## סימן רפז

### סעיף א

אמרינן עמ"א ועט"ז מזה ומה שקורין צאו נגד האבל הוא קודם מזמור שיר ליום השבת שעדיין חול הוא אומרים המקום ינחמך כו' ועסי' רס"א. ועט"ז תקכ"ו א' ותרצ"ו ב' וא"ר שם:

## סימן רפח

### סעיף א

אסור עמ"א בסעיף ד' בהג"ה יתענה מחצי יום ומיתב תענית לתעניתו ואם טעים מידי קודם תפלת מוסף כבסי' רפ"ו ס"ג שרי להתאחר יותר מו' שעות עסי' קנ"ו ובמ"א שם מאימתי חושבין ו' שעות. ועל הגזירות אפי' עד שש ולא עד בכלל אסור עתו"ש:

**סעיף ב**
מותר עמ"א עב"ח הביאו המ"א אות זיין וכל שנפשו עגומה אפשר דשרי להתענות אף אם אומר לו חבירו שחלם עליו חלום רע:

**סעיף ג**
ביום ראשון עמ"א משאת בנימין סימן צ"ג בשבת ת"ח וביום א' י"ז בתמוז יתענה ח"י תמוז שאין כפרה א' עולה לשתיהן כמו חטאת א' על חלב ודם אף בהעלם א' וכ"ש כאן דהוי כבי העלמות ובי' איסורים וראיה מר"ה צ"ג (וא"ש המ"א וכ"מ סס"י תקצ"ז ט"ס תקס"ז) ובתקס"ח ס"ה דעי"כ אין עולה לו תענית יוה"כ וצריך תענית אחר יע"ש ומשמע שם דבעי י"ח תמוז מיד אע"ג דרחוק הוא יום א' מ"מ כל מה דבעי להקדים מקדים וכ"מ במ"א אות ד' דאם התענה בי"ט יתענה מיד באסרו חג יע"ש ומ"מ מי שתש כחו ובפרט ג' ימים רצופים יכול להתענות יום אחר ועט"ז אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
י"ט שני עמ"א ולכאורה להבי"י יש ב' פירושים בס"ח א' ובי"ט שני למחר כלומר בי"ט שני יתענה תענית על מה שהתענה בי"ט א' כי י"ט שני דבריהם וכ"ש אנן דבקיאין בקביעא דירחא ומלת למחר קשה הילי"ל יתענה בי"ט אחרון והיינו תענית לתעניתו וי"ל עוד אם התענה בי"ט א' ובי"ט אחרון ג"כ התענה תענית לתעניתו למחר אסרו חג ג"כ יתענה על מה שהתענה בי"ט אחרון והוא ז"ל פירוש ו' הפירוד אבל י"ט שני ודאי לא יתענה בשביל י"ט א' ועסי' תכ"ט במ"א אות ו' ואי"ה שם יבואר בזה ר"ח אב וע"פ בא' בשבת אין חל ועסי' תכ"ה:

**סעיף ה**
יתענה עמ"א ע' סעיף ו' ותקס"ב אות ב' דלי"ד למי שהתענה מקצת היום דאומר ענינו בש"ת כאן לא יאמר קודם אלקי נצור דאין זה תענית וע' אות ו' מזה דבשבת אסור לשם תענית:

**סעיף ו**
וביום עמ"א לשום תענית אף שעה א' עבירה בידו ע' אות א':

**סעיף ז**
שעל עמ"א מ"ש דתענית בשבת אסור ד"ת י"ל מאכלוהו היום לא מדברי קבלה. וגי שהם די יוה"כ י"א בשעת נעילה וי"א אף שלא בשעת נעילה ועא"ר:

**סעיף ח**
ס"ת וה"ה תפילין מ"א בשם מ"כ משמע הא נביאים וכתובים לא:

**סעיף ט**
קורת ביתו עמ"א מותר להטיב חלום בשבת כה"ג הגהות הטור ועסי' ק"ל ועסי' ר"ך.

**סעיף י**
שהם עמ"א עשכה"ג בהגהות הטור ב' עמ"ש הר"ב ס"ד י"א יתענה כו' כתב שאין לחייב אותו אלא אם ירצה יע"ש ולפ"ז אם ימים אח"כ שאין מתענין בהם כמו א"ח וכדומה שאין להתענות מאחר דלא ברירא כ"כ זה יע"ש:

**סעיף יא**
אומר עמ"א בכה"ג בהגהות הטור ושכה"ג בהגהות הטור אות ו' צידד המתענה בי"ט שני אם מחויב תענית לתעניתו והיינו עצרת או ימים אחרונים פסח וסוכות דימים ראשונים לא גרע מחה"מ דצריך תענית לתעניתו ועמ"א אות ד' מבואר דיתענה תענית לתעניתיה על י"ט שני ועסי' תכ"ט אות ו' ותי"ח ס"ה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יב**
להקדים עמ"א דודאי לאחר הרבה אין נראה שיהא רעב בשבת עב"ח ופרישה:

**סעיף יג**
על עמ"א שם לענין יא"צ אין מתענין כלל אם אירע בשבת:

**סעיף יד**
החולה עמ"א ועט"ז ה' חולק על זה מ"ש לענין קטנים דאין מכריעין אפשר הוא הדין לחובה אין מכריעין בני עונשין ומכל מקום המסוכן ביומו מברכין:

## סימן רפט

**סעיף א**
קידושא עמ"א רמב"ם פכ"ט מה"ש הלכה ד' עיקר הקידוש בלילה ואם לא קידש בלילה מקדש כל היום כולו ואז הוי ד"ת ומיהו בהתפלל דעת מ"א רע"א דהוי דרבנן יע"ש. קידושא רבה י"מ שאומר פה"ג בכל הקידושין וי"א ע"ד סגי נהור שאין אלא פה"ג לבד ע' פסחים ק"ו א' ובחה"ר:

**סעיף ב**
הוי עמ"א דבשחרית אין ניכר הקידוש כ"א על המשקה. ואף שנוהגין לומר ע"כ ברך ושמרו כו' אין זה מעיקר הקידוש ונהגו כך ובא"ר אות ג' בשם הכל בו יש נוהגין לומר ברוך מקדש השבת בלא שם ומלכות ואנו אין נוהגין כן:

**סעיף ג**
חמר עמ"א ועל י"ש ע' לעיל ופרישה כאן די"ש אין השינוי ניכר כי כן נוהגין לשתות י"ש קודם אכילה ונ"מ שאסור לאכול לעקי"ך וכדומה כ"א אחר המוציא דהוי קידוש עמ"א אות ד' צריך לברך על מרקחת ולעקיך אחר המוציא כבסי' קע"ז ס"ח וקס"ח:

**סעיף ד**

אוכל עמ"א י"א הוא הר"א ז"ל פכ"ט מה"ש הלכה עשירי ומ"ש על הפת להקשות על הר"מ הא איהו סובר מותר בשחרית קודם קידוש דאינו אלא אסמכתא יע"ש ולפ"ז אם לא קידש בלילה אפשר ממתין בשחרית עד שעה ו' ג"כ ע' תו"ש כאן ורפ"ו דנשים יוצאות באיזה בקשה כמ"ש המ"א ק"ו ב' א"כ לדידהו חמור ואסורים לשתות בבוקר מים אחר שאמר קצת בקשה הוי כהגיע חובת קידוש ויי"ל דיש דעת הר"א ז"ל עם ספק דאפשר חייבין בתפלה מדרבנן כמו אנשים ובפרט למי שמתפללת תמיד ושרי:

## סימן רצ

**סעיף א**

אין עמ"א הדרשא להורות דינים או מוסר לא פילפול. וע' טור וב"י אגד"ה יע"ש ועב"ח טוב להורות איסור והיתר דינים הנוהגים בשבת ואגדה מוסר אבל להראות שהוא חכם ויודע לדרוש מאמר או פסיק לא. עסי' רצ"ב במ"א אות ה' וא"ר כאן אות ו' שאם דורש מאריך יותר אין להניח סעודה שלישית בשביל זה ואי"ה ברצ"ב יבואר עוד ועסי' רצ"א. עתו"ש מ"א קל"א קטניות אבל בשכה"ג דאוכלין ביצים אבלו של משה ה"ה קטניות ובליל שבת דמרבין זרע כבסי' ר"פ עתו"ש שם:

## סימן רצא

**סעיף א**

מי עמ"א דאם אוכל ואח"ז יכול לחלקם לשנים אם יש לו עכ"פ ב' זיתי פת יברך בהמ"ז אכל א' עמ"ש אי"ה באות א':

בכביצה עמ"א רל"ב בזה ועא"ר אות ג' וב"ח דכביצה כדי לברך בהמ"ז ויוצא אף לר' יהודה משמע די בכביצה ופרישה כתב דליהוי שביעה משמע כביצה די:

**סעיף ב**

בליל שבת עמ"א עסי' תקכ"ט אות ה' בי"ט חייב לאכול עכ"פ ב' סעודות א' בלילה וא' ביום וקידוש דיי"ט דרבנן כבסימן רע"א אפי"ה אומר ביום כל הקידוש של לילה כמו בשבת רק ויכולו א"א בשבת בשחרית:

**סעיף ג**

מו' שעות עמ"א דאם אכל סעודת שחרית ובירך בהמ"ז ואח"כ התחיל קודם חצות סעודה שלישית ונמשך עד אחר חצות יצא ולא אזלינן בתר התחלה כבסי' קפ"ח ס"י דמ"מ הא אכל אחר חצות אבל אם דעתיה כך ועושה כן לכתחלה יי"ל דאסור קודם זמן מנחה עסי' רל"ב וסי' רל"ה אות ח' וכביצה מותר קודם מנחה והראה לסימן תע"א אות

א' דאם יודע שימשיך אחר שעה עשירית לא יתחיל קודם ט' ה"ה כאן ועא"ר אות ד' ובתו"ש כתב דט"ס יש כאן ולמ"ש א"ש:

**סעיף ד**
אין עמ"א ואנו נוהגין שמתפללין מנחה תחלה ואח"כ אוכלין סעודה שלישית:

**סעיף ה**
מנחה עמ"א כפי הנראה אזיל לשיטתיה באות א' דיותר כביצה בעינן בסעודה שלישית עסי' רל"ב במ"א אות י"ז יע"ש בזה. ועמ"ש אות ג' בזה:

**סעיף ו**
יפסיק עמ"א ויאכל קודם שהתפלל מנחה ע' אות נ"ה:

**סעיף ז**
לאכול עמ"א דאם ימתין יהיה אכילה גסה ואין יוצא משא"כ בשעת אכילה רווחא שכיח לאצטומכא ע' טור ע"ש:

**סעיף ח**
אבל עמ"א עסי' רמ"ט ס"ב בשעה עשירית אין לקבוע סעודה ועסי' תקכ"ט דכבוד י"ט כמו כבוד שבת יע"ש:

**סעיף ט**
א"צ לקדש עמ"א וע' בטור דקדק מהרמב"ם לקדש בסעודה שלישית על היין קודם סעודה כמו בשחרית ועב"י שאין מוחין בידו יע"ש ובב"ה כתב יע"ש ואפשר אם לא קידש בלילה דמקדש ביום פשיטא די"ל דאם רוצה לקדש במנחה על היין פה"ג דרשאי:

**סעיף י**
מה' ועמ"א עסי' ר"ח ס"ג וט' וקס"ח ס"ח רקיקים דקים טפלים ואין מברך במ"מ ולדיעה זו צריך דוקא במברך במ"מ דסעדי:

**סעיף יא**
נשים עמ"א הם דברי הר"ן ז"ל הביאו הב"י כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה ובעונג שבת הן בד"ת או בדרבנן עוד הביא שגם הן היו בנס של מן יאכלוהו היום קאי אף לנשים ועט"ז ואי"ה שם יבואר עוד בזה. במהרי"ל צ"ט ג"ס דרבנן מדר"ת נשים שהיה באותו נס קשה דלמא ד"ת ונשים דרבנן וי"ל דא"כ הו"ל לכל שישנו בשמירה ומ"ש מצה וסוכה היינו כי בסוכות הושבתי נשים נמי ועתוס' מגילה ד' א' וקשה למ"ש דלא נילף מסוכה ואי"ה בתמ"ד יבואר עוד. ובה' סוכה קידושין האזרח למה לי הא היו באותו נס ועסי' תע"ג ס"ה :

## סימן רצב

### סעיף א

ואני עמ"א עט"ז ואף באין ס"ת י"ל ואני תפלתי. וי"ל בשבועות דה"מ דבעינן לכם פסחים כ"ח ב' אמאי א"א ואני תפלתי ור"ה בשבת אף י"ל דבשבת ר"ה כ"ע מודים דבעי' לכם ובתקצ"ד ותה"ד רע"ח דא"צ תענית לתעניתו דמשמים הראו לו דחביב כו' הא בלא"ה בשבת בר"ה לכ"ע אסור להתענות עסי' קנ"ז במ"א מ"ש שם. ומ"מ אף המתענה יאמר בשבת ואני תפלתי ל"פ ה"ח עצרת א"א משום ל"פ שאר י"ט. פירוש הפסוק ואני תפלתי תלים ס"ט י"ד רמ"א יפה ברוב חסרך יראה כי בשם הרחמים אם מעוררים קצת חסד די ובשם מדה"ד צריך לעורר רוב חסדים שבה כי יש ניגוד מדה"ד וע"ד הרמז ואני מדה זו כמו ואני הנה בריתי אתך וכדומה עיין רמ"א על התורה בקשתינו שתהיה עם ה' הרחמים ע"ד למה ה' תעמוד ברחוק עת רצון אחישנה לא בעתה ענני באמ"ת ע"י התורה ישעך ישועות ה' ג"כ ישועתנו וענני ודאי באמת ישעך כמו ישועתך אמיתי כי לא יתן כבודו לאחר ח"ו ומתפללים על גלות השכינה משל לבן מלך גורש מפלטין ע"ד לא טוב עשה וע"י נתגרש המטרוניתא מבקש הבן שיקרב אמו תחלה וע"י כן גם הוא יושע ובס' המגיד הארכתי אין מקומו פה. עמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

### סעיף ב

ג' אנשים עמ"א במנחה א"א קדיש על הבימה לעולם רק לפני העמוד קודם תפלת י"ח וקאי נמי אס"ת דאי יאמרו מיד על הבימה א"כ לפני העמוד לא יאמרו קדיש כי אין במה להפסיק בין הקדישים יהללו פסוק א' לא הוי הפסק (אף שאומרים מזמור להי' הארץ כו' אין זה מעיקר הדין) ולעולם ראוי להסמיך אקדיש לתפלת י"ח. ולפ"ז באין ס"ת לא יאמר ואני תפלתי דהיכי נעביד יאמר קדיש ואח"כ ואני תפלתי אם כן איך יאמר קדיש קודם תפלת י"ח אין במה להפסיק בפסוק א' או יאמרו ואני תפלתי קודם הקדיש ורק קדיש א' יאמרו גם למ"ש באות א' כשאין קריאת ס"ת א"ל ואני תפלתי א"כ נכון שלא לומר מה"ט נמי ועא"ר וי"ו שיש לקרות הפרשה בחומש ולומר כסדר אשרי ובא לציון קדיש ואני תפלתי ופרשה וקדיש על הפרשה בחומש כו' יע"ש וכן ראוי לנהוג שלא לשנות הסדר ואני תפלתי אומרים אף שאין קורין כלל בחומש כי יש הרבה טעמים שבת מנחה עת רצון ובזכות שבת נגאלים ע"ד תכנת שבת כו":

### סעיף ג

בו במנחה עמ"א הר"ן דקדק בו במנחה לא בו ביום שאפי' ר"ח ביום א' כו':

**סעיף ד**
במנחה עמ"א דשייך ליום שלאחריו. ואף אם מתפלל מ"ג לאחר מנחה חל שוב יום מחר ויראה ה"ה מי שאוכל בער"ח וכדומה אחר מנחה אין אומר על נהרות בבל כ"א ש"ה, ובתרס"ו מוציא כליו ממנחה ולמעלה

**סעיף ה**
שלא עמ"א לדרוש קודם מנחה ברבים אין קובעין מדרש בין מנחה למעריב במנהגים שלי הארכנו בדין צו"ץ וכאן אקצר. אע"פ שכתב המחבר בסי' ת"ך וביי"ד ת"א ס"ו יי"ל דמודה בצו"ץ דרק צ"ה משא"כ צ"ה יש בו שבח עט"ז. עסי' קל"א במ"א אות י"ב במנחה כשמתפללין אצל תינוק הנימול אין אומרים צו"ץ יע"ש בפרי'. עיין בא"ר אות י"ז סדר צדקתך אלו ראשון נגד משה שני נגד יוסף שלישי נגד דוד יפה יע"ש, ברכי נפשי ישבר"ו פראים בשי"ן ימנית משברים צמאון במים. עפאים י' נעה אלף נחה רד"ק ומכלל להר"ש ן' מלך י' למ"ד הפועל ובמ"נ עפ"א שורשו ובתקנ"ד בט"ז הארכתי יע"ש משלי ח' פתאים עיין מכלל שם והבן ובשרשי רד"ק עפא באל"ף וי"ל י' ל' הפועל תמורת אלף קאמר במכלל הר"ש בן מלך ז"ל:

## סימן רצג

**סעיף א**
כוכבים עמ"א עבי"י בשם רבינו יונה ועסי' רס"א ותקס"ב מ"א א' בינונים אבל קטנים לא מהני לכאורה ט"ס וצ"ל גדולים לא מהני וברס"א פירשתיו ועסי' קפ"ח במ"א ח"י וברל"ה במ"א א' פירשתיו דבתענית סגי בינונים במידי דרבנן ובשבת אף במלאכה דרבנן יש להחמיר בבינונים אף שהם רצופים. וצ"ע:

**סעיף ב**
רצופים עמ"א כ"כ הבי"י בשם הר"ן בשם ירושלמי דרצופים משום תו"ש ובתענית א"צ רצופים ועיין לבוש ובנ"ץ עמד בזה ועיין תו"ש:

**סעיף ג**
כגון עמ"א כשלא יהיה לו יין בשדה או יתפלל מהלך מוטב להתפלל בביתו מפלג המנחה:

**סעיף ד**
יכול עמ"א בע"ש מצוה להקדים תו"ש לא במ"ש ודבר תמוה לרבים שילך חוץ לעיר מבע"י ויבדיל שם על היין ויבוא לביתו בע"י:

**סעיף ה**
ולהבדיל עמ"א בצ' אות י"ט דוקא עם הציבור ראוי להתפלל ולקרות עמהם הא יחיד טוב שיקרא ק"ש בלילה אחר צ"ה:

## סימן רצד

### סעיף א
בחונן עמ"א. מ"ש אם לא התפלל מעריב שי"ל בשחרית בשנייה לתשלומין אתה חוננתנו ומשמע אף שהבדיל בלילה דהבדיל על הכוס חוזר ומבדיל בתפלה ברבות ל"ג א' וה"ה כאן:

### סעיף ב
ואינו עמ"א אסור במלאכה עד שיבדיל על הכוס או יאמר המבדיל כך סעיף בזה:

### סעיף ג
צריך עמ"א בד"א הציון בט"ס וצ"ל בט"ב אם אין לו כוס וטעה בתפלה אומר בש"ת: **דע** טעה בזו וזו כתב בחה"ר טעם או עשה מלאכה והנה בי"ט מ"ש אומר יקנה"ז ובתפלה ואם שכח בתפלה וטעם קודם קידוש והבדלה על הכוס חוזר לראש התפלה דאטו משום דטעם גם קודם קידוש איתגורי איתגר. ואם טעה ועשה מלאכת האסורה בי"ט י"ל דלאו טעה בזו וזו מיקרי דהא עדיין אסור במלאכה זו אף לאחר הבדלה ואין חוזר לראש התפלה דטעות זו ל"ש להבדלה כן כתבנו בחדושינו ועדיין צ"ע בזה. ועמ"ש בט"ז מזה:

### סעיף ד
רשאי בתורת נדבה מ"א והראה לסוף סימן ק"ח ואפשר לסס"י ק"ז שאין להתפלל נדבה אלא מי שמכיר עצמו זריז וזהיר ושיכוין יע"ש:

## סימן רצה

### סעיף א
**פסוק** עמ"א עמ"ש בטור בזה וכשחל י"ט באמצע השבוע א"א ויהי נועם מעשה ידינו כוננהו ולא מתחילין מן פסוק יושב בסתר:
אליהו הנביא עמ"א בסימן תי"ו דלי"ת די"ב מיל הוי ספק תורה וקיי"ל לחומרא ומרקיע לארק מהלך ת"ק ואף חוץ לאלפים שמא הלכה דיש תחומין ואף דמקילין בספק דרבנן מ"מ א"א להתפלל שיבא בשבת ויש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י:
**מרי"ש** הוי אמינא הא דא"א במי"ט אליהו מה"ט הוא ממ"ש התוס' פסחים דף ה' ב' דכל בשבת איסור לאו לחוד בי"ט אין מוזהר עליה ה"ה תחומין חוץ לי"ב מיל בשבת רק לאו ולא כרת וסקילה בי"ט ליכא כ"א איסור דרבנן יספיקו נפשוט לקולא ויכול לבוא בי"ט כיון דשמענא להא דכתב הפר"ח בסי' תצ"ה ס"ג בלאו דמחמר משמע דאנן פסקינן איסור תחומין בי"ט חוץ לי"ב מיל הוי ד"ת למי"ד הכין אף בי"ט יע"ש ועסי' תקט"ו במ"א אות ח"י בשם תה"ד די"ב מיל ד"ת ב־י"ט וכיון דאין לחלק בין י"ט לשבת בזה יצא לנו הדין דאף בי"ט יש תחומין למעלה מעשרה דספק תורה לחומרא וע' תה"ד סי' פ"ג

הבא מחוץ לי״ב מיל מותר לישראל אחר כיון שאין מפורש יע״ש. גם יצא לנו דין מחודש ממ״ש הב״י בסימן רמ״ח ובש״ע סימן תי״ו דלי״ת דאם יש ספק אם הוא גבוה עשרה ספיקו לקולא משמע אף שיש ס״ס לחומרא שמא הלכה יש תחומין למעלה מעשרה ושמא אין גבוה עשרה מקילין בדרבנן ועי״ד ק״י בפריי במחודשים שם במ״ל שא״ה יע״ש וע׳ לבוש סי׳ רמ״ח ס״ב דלמעלה מעשרה במים לא גזרו כלל כיון דביבשה גופא למעלה מעשרה דרבנן וצ״ע דאם כן ביבשה למעלה נקטינן לקולא חוץ לי״ב מיל ואנו קיי״ל לחומרא וברמ״ח בב״י בתשובת הרמב״ם ז״ל ות״ד מבואר הטעם דספק דרבנן לקולא במים יע״ש גם מ״ש דסתם נהרות יש באין גבוה י״ט צ״ע ואי״ה בפתיחה כוללת אבאר עוד. ובא״ר אות י׳ טעם דלא אמרינן במי״ט ועושין ב׳ ימים והואיל ונדחה ידחה וכ״כ התו״ש:

## סימן רצו

### סעיף א

**הרמב״ם** עמ״א פכ״ט ה״א ומשמע מזכור יליף לה ובהי״א כמעט יע״ש ובמ״מ יליף לה להבדיל בין הקודש (ויקרא יו״ד טי״ת) וצ״ע דזה אסמכתא הוי גם איזה תוס׳ יש במוצאי שבת ובע״ש ממקבל שבת ובמ״ש י״ל כל זמן שלא עשה מלאכה שם שבת עליו ואם כבר עשה מלאכה וכ״ש כשהבדיל בתפלה י״ל הוי דרבנן על הכוס ומצי קטן להוציא גדול עסי׳ ער״א ועמ״ש בט״ז אות זיין כאן מזה. עיין אות י״א ואי״ה יבואר בזה:

יתנו עמ״א בער״א כ״ג כי אפשר ליתן עיניו בנר וכוס כמו כאן ובלבוש יתן עיניו בכוס ונר וכן השומעים והר״ב שינה בער״א ס״י יתן עיניו וכאן יתנו עיניהם ולבוש כתב זכור קאי אקידוש והבדלה קשה קצת איך אמרו שתי תקנות עט״ז אות ז׳:

### סעיף ב

שלא עמ״א ועט״ז מ״ש שם ולענין לשפוך עט״ז ומ״א אות ג׳:

### סעיף ג

וטעם השפיכה עמ״א ובט״ז א׳. ועא״ר אות ב׳ ומ״ש דבר מועט אין קפידא לכאורה ביזוי אוכלין דוקא כזית ומשקה ברביעית כמ״ש ברכות נ״ב ב׳ פירורין שאין כזית מותר לאבדן ביד ועסי׳ קע״א מ״ש שם מחטים ועסי׳ ק״פ במ״א אות ג׳:

### סעיף ד

שופכין עמ״א ולבוש מכבים בו הנר להודיע שלא הודלק כ״א לנר מצוה וכתב גם כן שישתה ואח״כ ישפוך ולא יאכל וישתה מעומד גנאי לת״ח שיאכל וישתה מעומד ועיין כה״ג ושכ״ג:

**סעיף ה**
וטוב עמ"א כתב דשכר אפשר יותר טוב מכוס פגום ובס"ג למ"ד בהמ"ז טעונה כוס אוכל קודם הבדלה ולא התירו לו שיבדיל וישתה מעט ויברך על כוס פגום ושגירת לישן הוא דבס"ג מיירי ברביעית מצומצם אלא נתכוין למ"ש הב"י בשם הרא"ש דלא יברך על כוס פגום ומ"מ צ"ע דזה למ"ד לא יברך כלל על כוס פגום משא"כ למ"ד דיעבד שפיר דמי ועא"ר אות ה' ותו"ש אות ז':

**סעיף ו**
ונהגו עמ"א דוקא כשהשכר חמר מדינה:

**סעיף ז**
שמותר עמ"א דמ"מ צריך שיתפלל תחלה ויאמר הבדלה בחונן הדעת כתקנה ראשונה ובמהר"מ שיאמר המבדיל בלא כוס לכאורה היינו בשם ומלכות דבלא שם ומלכות בלא"ה אומר לעשות מלאכה כבסי רצ"ט ס"י ולדינא נראה דאין לברך בשם ומלכות:

**סעיף ח**
לא עמ"א ובא"ר אות יו"ד דרי"ף לטעמיה דאין מבדילין על הפת במ"ש לי"ט אבל לדידן מבדילין על הפת במ"ש לי"ט וי"ל דאה"נ באין לו ג"כ פת דבמ"ש לי"ט לא יאכל כו' בלא הבדלה ולזה הראה לס"ס רפ"ט אות ד' דבקידוש אוכל בלא קידוש אם אין לו פת ה"ה בלילה וכ"ש בי"ט דלכ"ע הקידוש דרבנן ולז"א דבהבדלה מ"ד דאסור לאכול ה"ה במ"ש לי"ט וט"ס רע"ד וצ"ל רפ"ט ולפ"ז א"ש:

**סעיף ט**
ואינו עמ"א כשיצפה שיהיה למחר כוס יבדיל עכשיו על כוס זה דחביבא מצוה בשעתה ולמחר יאכל ויברך בהמ"ז על הכוס שיהיה לו למהר ועסי' קפ"ב לענין מי שאין לו כוס בהמ"ז יע"ש:

**סעיף י**
עם עמ"א דאם נתכוין לברכת הבדלה אעפ"י שלא נתכוין לברכת פה"ג יצא ידי הבדלה על הכוס ואסור לטעום מיין אא"כ יברך פה"ג ועסי' רצ"ז ורצ"ח לענין בשמים ונר וא"ה שם יבואר:

**סעיף יא**
לא עמ"א ועט"ז זי"ן ומ"ש שם בזה ולענין ברכות ק"ש אם נשים אומרים עסי' ע' במ"א א' ולפ"ז צ"ע דלמ"ש כאן אין נשים רשאים לומר ברכת ק"ש יוצר אור וא"ר חוץ א"ו וכן בערבית ולמ"ש הט"ז כאן יש ליישב קצת הואיל ועיקר ק"ש ד"ת לאנשים רשאים גם הנשים לברך ברכות ק"ש ולרא"ש נמי כל שא"א וצונו אבל להר"ב קשה וזה לא שמענו שאסור לומר הברכות לנשים בק"ש שחרית וערבית וא"ה בפתיחה כוללת יבואר זה.

בשיטה מקובצת ביצה דף ד' ב' רב אסי מבדיל ומברך דהבדלה ד"ת וספק תורה לחומרי יע"ש משמע למ"ד הבדלת שבת ד"ת ה"ה הבדלת י"ט וכ"ש קידוש י"ט ד"ת דלא כמ"ש המ"א רח"א בשם המ"מ פכ"ט הי"ח ופלא הוא:

## סימן רצז

### סעיף א

הט"ז בי"ד כו' עמ"ש בשל"ה משמע אף עצי ועשבי וכדומה יברך במ"ב במ"ש שאין הכל בקיאין בו ויבוא לומר ריח טוב בפירות של עשבי וכדומה ויהיה ברכה לבטלה לכן תיקנו במ"ב כוללת וא"כ על פלפלים יכול לברך אף שאין נקרא בשמים יברך הנותן ריח טוב בפירות ומ"מ טוב להניח עור הגדי ויברך במ"ב ומ"ש ברי"ו ס"כ עור הגדי בורא עצי בשמים קנמון עור הגדי הוא אחר ועור הגדי זה פיזום במ"ב והביא ראיה ממהרי"ו שמברכין בורא עצי בשמים כמ"ש מאן דאית ליה עצי בושם מדכתב יטול אותה דרך גדילתו היינו אם מברך על עצי בשמים ראוי כן כדרך הבריאה א"כ ה"ה פלפלים יכרך ריח טוב בפירות דא"ל דלעולם תקנו דוקא במ"ב מפני המון שאין בקיאים ודרך גדילתן לכוין שלא לצאת בריח עד אחר הברכה דומה קצת ללולב ז"א דברכת הנהנין מברך ג"כ קודם שנהנה על שנהנה אח"כ כבסי' קס"ח ס"ח ואי שכבר הריח לזה אין תקנה בהפוכו ש"מ כדאמרן א"כ ה"ה פלפלין יברך ריח טוב בפירות למ"ד שאין נקרא בשמים וע' כה"ג וא"ר כתושים י"ל יהיו ואפשר נמי אם מברך בשמים אין קפידא וצ"ע וריח טוב בפירות יותר ראוי אם אין לו בשמים אחרים:

אין עמ"א האדון ז"ל כיון בזה בשל עכו"ם אף בלא הקריבהו כל שיש תערובות איסור עב"י ועמ"ש בט"ז וי"ו וכ"כ הלבוש בי"ד ק"ח ס"ו ומ"ש כאן דלאו לארוחי עבידי פי' הא"ר וי"ו אהיתר להריח בהן וצ"ע קצת מזה בי"ד ובט"ז כתבנו ומ"מ אין לברך עליה בחול דלאו לארוחי עבידי ומיהו כשנוטלין בידו י"ל דמברך עליו עט"ז ז':

### סעיף ב

דאין עמ"א עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

### סעיף ג

להניח עמ"א האי שאין מריח לאו שאין לו ריח כלל דא"כ איך יברך עליו אלא שאין מריח כ"כ או ע"י מלילה מריח וא"כ אין לברך אהדם בפ"ע ואף למ"ש בריש הסי' דנתנו לברך במ"ב מ"מ טוב יותר שלא להניח הדס גם ממהרי"ו משמע שמברכין ברכה הראוי על כ"א בפ"ע יע"ש:

**סעיף ד**

מי עמ"א עא"ר ג' ותו"ש ורי"ו ס"ד בשמים של ערוה אין מריחין וכאן ג"כ אין יוצאין בו ויי"ל למ"ש הא"ר דצער הוא לו וזה דוקא באיסור הנאה של תורה כמו בח"מ רל"ד ויו"ד קי"ט ובדרבנן הוי הנאה ועש"ך קי"ט אות כ"ו גם בשמים של בית הכסא ומתים למה חוזר ומברך ובב"י בשם א"ח שכל אותן השנויים במשנה אין יוצאים וכ"ת בשמים של מתים דאקציה אסא ואסור בהנאה ומה"ט לא נקיט בשמים של בית הכסא במשנה דיעבד יצא הא בורכא דבגמרא כ"ג א' מפרש לאו לריחא עבידא יע"ש ועמ"ש בט"ז מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ה**

או עמ"א האריך וכ"כ הט"ז אות ח' וע' לבוש כתב מטעם ערבות צ"ע דא"צ לחזור אחריהן ואף א"ת כל שהם לפניו מצוה מ"מ עיקר המצוה הנאה כו' ע"ש יברך ויריח גם הוא ואין כאן ספק ברכה:

**כתב** כה"ג בהגהות הטור בשם הרד"א ז"ל האבל אין מברך על הבשמים ולכאורה א"י למה ואפשר שאין זוכה לנשמה יתירה בשבת שבעצבות אין השכינה שורה או יאמר נפש יתירה כשמענג בתענוגי השבת ואבל אין מענג ומ"ש המ"א בריש הסי' היינו להמחבר והר"ב השתיק משא"כ לדידן דמברכין ביה"כ על הבשמים ומ"מ אין איסור לאבל להריח ולברך כמו שאר ברכת הנהנין:

## סימן רצח

**סעיף א**

על עמ"א ושם ברשב"א מה"ט מברכין במוצאי יוה"כ כאלו נתחדש עתה וצ"ע דביוה"כ לא נברא אלא כעין הבדלה כמ"ש המ"א אות ב' וע' חה"ר ברכות נ"ג כ"ב וערש"י פסחים נ"ג ב':

**סעיף ב**

במוצאי עמ"א עמ"ש בט"ז א' דבשבת בכלל הבדלה הוא וביוה"כ להבדיל בין יוה"כ לשאר י"ט. ועמ"א קס"ז ח' ור"ה לענין כל הברכות בינוני יע"ש ומ"מ כאן הוצרך לחלק בין יוה"כ דמחזר אחריו ובין שבת ובחידושינו הארכנו:

**סעיף ג**

על עמ"א עמ"ש בט"ז מזה דריחו רע ונר מצוה הקריבהו נא לפחתך. ומ"מ אם אין לו אור אחר יקח כמו אור כבשן מ"ש מאור האש לא יצא כו' אפשר דשינוי יש כאן דהרבה גוונין יש בו. שוב ראיתי באי"ר אות א' כ"ב. ואם אמר ברא מאורי אש משמע דיצא ע'

ברכות נ"ב ב' י"ש. וכ"כ הב"ח ואפשר אף אמר ברא בלא שי"ן יצא ועמ"א סימן ר"ט אות ה' לענין אם טעה ואמר אחר יין מאורי אש וסיים מיני בשמים יצא י"ש:

**סעיף ד**

ב' פתילות עמ"א וכ"כ הט"ז א' ומ"ש הרבה מאורות מאורי אש בלא"ה יש בנר יחידי אדומה לבנה ירקרקות כמ"ש רש"י ברכות נ"ב ב' ד"ה הרבה אלא מצוה מן המובחר שיהיה אבוקה שלהבת מגיע זו אל זו יש עוד נהורי טובא ובתל"ג ס"ב אות וי"ו דאם קלועים כו' ולהבדלה קלועים יותר מצות שיגיעו המאורות זא"ז ומדובקים נמי שפיר דמי. ובי' פתילות יחד בקנדיל"א שאין חלב ושעוה מפריד ביניהם לא הוי אלא נר יחידי עמ"ש בט"ז ב':

**סעיף ה**

בכפות הידים עמ"א מה שרואין בצפרניים כי אדה"ר קודם החטא היה לבושו כולו צפורן כשחטא נפשט ונשאר רק הצפרנים עסי' ר"ס ומ"ש שם דמש"ה סכנה לאשה לעבור על הצפרניים כי היא גרמה לזה כ"כ צ"ל י"ש:

**סעיף ו**

אין עמ"א ברצ"ז ס"ב (ט"ס רצ"ד) בהג"ה לענין בשמים כ"ש לנר. ולמ"ש הט"ז שם אות ד' דכאן אין ברכה לבטלה משא"כ כאן וזכר יש במה שראה אור בו' ומ"מ בב"י בשם א"ח בשם הרשב"א דכל אלו דמתני' שאין מברכין אף דיעבד לא יצא משמע ודאי בנר ג"כ וקושיית הט"ז רק אבשמים ולא אנר ואף בסי"ב בנר שאין עשוי להאיר יראה חוזר ומברך וצ"ע בזה אבל נר איסורי הנאה פשיטא דאלה המצות ומיהו ז"א דמצוה לאו ליהנות ניתנו ואין להאריך וי"ל דבעינן שיאותו לאורו:

**סעיף ז**

לחיה עמ"א ובא"ר אות יו"ד גמגם בזה דחולה שאין סכנה אף דאמירה שרי מ"מ אם ישראל היה עושה הוי עבירה לא שבת מקרי ש"ש וע' אות יו"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

אור עמ"א ש"ש ביצה פ' חמישי סימן י' ולכתחילה שרי להדליק נר מנר עכו"ם ולברך עליו וע"ד רכ"א בש"ך אות נ"ז ובאר הגולה ס"ז פירשו כן למודר דמותר להדליק נר משלהבת י"ש ובעודה קשורה בגחלת דאין מברכין עליו כמ"ש הרא"ש ביצה ל"ט א' הביאו הב"י כאן לכאורה משום דמעורב דבר מיאוס הגחלת עמו (אבל השלהבת אין בו ממש ול"ש ביה לתא דע"ז ולא מאיס ומ"ה היה ראוי לברך על שלהבת וע' מפרש ירושלמי ביצה ולמ"ש א"ש) וכעין מ"ש הרשב"א בתשובה הביאה הב"י ברל"ו לענין בשמים הבלועים מי"נ ולפ"ז אם בירך אין חוזר כשופר ע"ז אם תקע יצא כו' אלא דאינו

דכל שקשור שלהבת בגחלת אסור ליהנות משלהבת ג"כ ואפשר מ"ה וכמ"ש הט"ז בי"ד רסי' קמ"ב בפסחים באבוקה כנגדו וכן ההיא דלא ידלק הנר בשמן ערלה מ"ה אע"ג שלהבת אין בו ממש כל שקשור בממש שמן אסור בהנאה עתוס' פסחים כ"ב ב' ד"ה מניין ומיהו כל שהפריד השלהבת והדליק נר ממנו שרי ולדעתי העני' אפשר האדון ז"ל שינה בכוונה מיש"ש ולא כתב שמותר להדליק מעכו"ם לכתחילה דכ"ז שלהבת קשור בגחלת אסור ליהנות ממנו ואם הדליק אז שרי אף עמוד ראשון (ובעכו"ם אפשר ל"ש תוס' דהיתרא שהכל נתפס בע"ז כל מה שאתה מהווה ממנו כמוהו) ומש"ה הביא תחלה דברי ישי"ש ואח"כ דברי הרא"ש כי אין מוכרח מהרא"ש די"ל הואיל וכ"ז שקשור אסור כו' ועיין ח"מ ולמ"ש א"ש וסתימת כל הפוסקים דשלהבת מותר אף בלא אדוי אדויי ואין להאריך ובחידושינו לביצה כתבנו עוד מזה באופן שי"ל לכתחילה אסור להדליק מנר עכו"ם והדליק מברך אבל על אור עכו"ם אף דיעבד לא יצא כ"ז שקשורה בגחלת ואי אדיי אדויי ובירך על שלהבת יצא. וע' שיטה מקובצת ביצה:

**סעיף ט**

ישראל עמ"א ברכות נ"ג א' ישראל מכותי אתוס' דהיתרא מברך ודוקא ניתוסף הא מיד כשהדליק מכותי לא ואפשר אין שכ"ה ו\כבר ביד עכו"ם תוס' דהיתרא:

**סעיף י**

אבל עמ"א משמע דכל אש שהדליק עכו"ם אף במ"ש מאבנים או הדליק לישראל לחולה כל שבא מהדלקת עכו"ם אסור גזירה אטו הדליק עכו"ם לעצמו וע' אות ז' לא משמע כן מסתימת המחבר ועט"ז ד':

**סעיף יא**

אין מברכין עמ"א הציון בר"א יראה ט"ס דביוה"כ אין מברכין על התוס' דהתם הטעם דהוי כיוצא מעצים ואבנים דבעינן אור שהיה בעולם ביוה"כ בהיתרא ומבדילין בין יוה"כ ל"ט דמותרים עכשיו כמ"ש באות ב' ותרכ"ד אלא עכו"ם מעכו"ם אין מברכין אע"ג שהדליק עכו"ם שני במ"ש מעכו"ם א' שהדליק בשבת אין מברכין גזירה (ובאות י' גזרו על כל אש עכו"ם משום ל"פ) ומ"ש דיעבד יצא לא ידעתי מנ"ל הא ועח"מ וצ"ע:

**סעיף יב**

וראה אור ויכול להשתמש לאורו מ"א כבס"ד דבעי' שיאותו לאורו:

**סעיף יג**

אם רובן עמ"א עמ"ש ברי"ו מז"ה. ומחצה לקולא דמברכין אף למ"ד ספק ברכה לבטלה הוי ד"ת כבסי' רט"ז ולכאורה מש"ה השמיטו הר"מ ז"ל בפכ"ט מה"ש הכ"ו (עמ"א שם) לשיטתיה דברכה שא"צ ר"ת עמ"א רט"ו וי"ו אלא דבגמ' נ"ג א' מסיק דמחצה

מברך ועא"ר י"ו וכוונתו בשמים כמוכר דברים אסורים משא"כ אור אין הברכה לבטלה ודיעבד יצא ולמ"ש המ"א אות ו' קשה וי"ל:

**סעיף יד**
מברכין הציון ראוי בס"ח מאבנים שאדה"ר ועיקר בריאתו היה מאבנים משא"כ במוצאי יוה"כ ע' אות ב' בזה:

**סעיף טו**
שמש עמ"א בביה"כ אסור לאכול רק בית הסמוך וחלונות שם לביה"כ ולבנה זורחת א"צ השמש נר ועא"ר האידנא מדליקין בבה"כ אף ביום לכבוד ע"כ אין מברכין עליו אף בלילה באות כ"א ונוהגין ליקח אבוקה בפ"ע בבה"כ וה"ה בבית אף שיש אבוקה על השולחן לפעמים לכבוד יע"ש:

**סעיף טז**
על עמ"א ה"ה חתנים כל שעשוי לכבוד אין מברכין עמ"א בחידושינו כתבנו לכבוד ולהאיר אין מברכין ושאני אור כבשן לסוף אע"ג דעשוי לקלוט חומו ולהאיר כבוד שאני:

**סעיף יז**
אינו עמ"א עב"י ותשובת הרשב"א תשל"ט סומא אין מבדיל ודי לו בתפלה והמחבר פסק רק מאורי אש כטור בשם אבי העזרי ואפשר דמאורי אש אסור לברך וברכת הבדלה על הכוס רשות כמו נשים במ"ע שהזז"ג וא"כ סומא י"ל אין מוציא אחרים בכוס דהוא פטור אף מדרבנן ובמאורי האש עא"ר כ"ג דמי למי שאין מריח ברצ"ז ואפשר אף המ"א וט"ז דחולקין שם אפשר יודו כאן וי"ל דשם אין פטור מן הדבר מקרי בריח חזק מאוד יש לו חוש משא"כ כאן כל הפטור אין מוציא אחרים ואיך יוציא סומא אחרים במאורי האש וצ"ע:

**סעיף יח**
א' מברך עמ"א ועמ"ש שם אות א':

**סעיף יט**
רואה שלהבת שעומד מרחוק מ"א ע' גמרא ברכות מ"ג ב' כרבא ומרחוק אין מברך יע"ש בזה:

**סעיף כ**
משתמש עמ"א שם. והציון משתמש לאורה ואין רואה שלהבת מוקמי בגמ' מן הצד הא אספקלריא רואה ומשתמש לאורה ופנס על פי הרוב כשמוזכר אצל אספקלריא היא מחיצות ברזל ויש קצת נקבים למעלה ובגמ' פי' בחה"ר דמילי מילי קתני בחיקו ופנס אין רואה ולא משתמש לאורה רואה שלהבת משתמש אפ"ה כו' ולא זו אף זו ע' בחה"ר וממילא ירושל' שהוסיף אספקלריא והוא לשון המחבר נמי מילי מילי קתני חיקו ופנס

אין רואה ולא משמש לאורה אף אספקלריא דרואה אורה אם אין משמש שעומד מרחוק או אין רואה שעומד מן הצד הא רואה ומשמש אף אספקלריא שפיר דמי והרשב"א אין חולק אירושלמי ועח"מ ולמ"ש א"ש ומ"מ הב"י הקשה אא"ח שכתב עששי"ת ופנס צריך להוציא שמפרש בירושלמי כן א"כ יחלוק הרשב"א על הירושלמי אלא ירושלמי מילי מילי קתני יע"ש:

## סימן רצט

### סעיף א

משתחשך עמ"א דלא כט"ז א' דלכ"ע אף לרא"ש אסור התחלה ביה"ש וכ"כ באות ג' ופירשתיו יפה באות א' בט"ז ואם התפלל ערבית באונס מבע"י במ"ש לדידן קורין ק"ש מבע"י ברצ"ג ה' אפ"ה אסור לאכול קודם הבדלה וי"ל דשאני קידוש משקיבל שבת חל עליו קידוש משא"כ הבדלה עא"ר ה' ומיהו ודאי לאחר הבדלה בע"י די לאכול אף שא"א מאורי אש ובשמים עד הלילה דעיקר הבדלה. ובשמים י"ל דאומר מיד בע"י ולמ"ש הטעם אש גיהנם מסריח י"ל במ"ש גם עונג שבת י"ל מיד כשהבדיל יצאה נפש יתירה וצ"ע עסי' רצ"ז בזה:

### סעיף ב

א"צ להפסיק עמ"א אף באמצע הסעודה אפשר דאסור לטעום ע' אות א'. והנה מה שיש הפרש בין הבדלה לקידוש שזה מים אסור וזה מים מותר גם בקידוש צריך להפסיק והבדלה אין פוסק י"ל זה ד"ת עיקרו וזה עיקרו דרבנן ולמ"ד תרווייהו ד"ת צ"ל כמ"ש רבינו בחיי וע' רשב"ם ק"ה א' שזהו כבוד שבת שיגמור סעודתו ואח"כ יבדיל וע' ע"ק אפוקי יומא מאחרין ליה. והתחיל פת א"צ להפסיק אף פחות מכזית רק המוציא ע' פרישה ואף סעודת חתן כלה מפסיקין אם התחילו רק לשתות וכ"ש שאין מתחילין במ"ש עד הבדלה עיין פרישה שם ורל"ב בב"י:

### סעיף ג

וי"א עמ"א הא דלא כתב מחלוקת וי"א לי"א א' בספק חשיכה מתחילין כמ"ש הט"ז א"ב לז"א דלכ"ע אף לדיעה א' קובעת התחלה בספק חשיכה מדאמר פסחים ק"ה א' וה"מ כו' משמע התחלה שוין לקידוש וספק חשיכה בקידוש ודאי אסור ובט"ז א' פירשתיו יפה יע"ש:

### סעיף ד

היו עמ"א ע' אות ה' והועתק מב"י בספרו הארוך ושם בפירוי שותים בלא אכילה וא"ה באות ה' יבואר עוד ועט"ז ג':

**סעיף ה**

אם עמ"א בב"י מפרש דפלוגתת הר"מ והר"א ז"ל בשותים לבד בלא אכילה ואפ"ה להר"מ ז"ל בהבדלה א"צ לחזור ולברך פה"ג ול"ד לקידוש דשם באכילה מפסיק משא"כ כאן והר"א ז"ל דכה"ג חוזר ומברך בשותים ומינה באוכלים י"ל מודה הר"א דא"צ לחזור ולברך הואיל מצד איסור אין כאן רק אמירה לחוד לא הוי הפסק אבל בכ"מ פ"ד ה"ה מה"ב משמע דמפרש באוכלין שכ"כ אמ"ש בגמרא פסחים ק"ה א' יתבי בסעודתא באמרו הב ונבדיל יע"ש הא בשיתין לחוד לכ"ע אף הר"מ מודה דחוזר ומברך ומ"ש כבסי ער"א ס"ה בקידוש אף אוכלים כ"ה יע"ש ומלת ל"א בעי ברוכי ט"ס הוא וע' תו"ש אות ד' בזה ומיהו בכ"מ אין מפורש אומר דבשותין לבד לכ"ע בעי ברוכי ובש"ע מדסתם משמע שתייה לבד כמ"ש באות ד' ומט"ז ג' אין הכרע לומר דכ"ע מודים בשותים וכתב עוד המ"א דיש מי שחולק הוא הר"א ז"ל דא"ל לדחוק האוכלין ובמ"ש בכ"מ והיש מי שחולק מהרי"ק ז"ל בשורש צ"ו הובא בב"י וסובר דכי אמר הר"מ ז"ל לחלק בין קידוש להבדלה באוכלים דבקידוש צריך להפסיק הילכך כי אמר נמי אמירה חוזר ומברך (עט"ז רע"א אות ה') משא"כ הבדלה א"צ להפסיק ואמירה לחוד אין חוזר ומברך משא"כ בשותים לכולי עלמא חוזר ומברך כיון שיש איסור עם אמירה ויש מי שחולק הרי"ף דסובר בודאי חשיכה צריך להפסיק אף באוכלין הוי נמי תרתי בהבדלה הי"ל ויש חולקים כבס"א לא יש מי שחולק בלשון יחיד גם הי"ל דחולק דוקא בודאי חשיכה ש"מ דיש מי שחולק הוא הר"א ז"ל א"כ י"ל בפשיטות בשותין נמי חולק ואפשר באוכלין כ"ע מודים דאין חוזר ומברך וא"ה באות ד' יבואר עוד:

**סעיף ו**

וי"א עמ"א הקשה קושיית הב"י על מהרי"ק בשורש צ"ו איך לא הביא דברי הרא"ש דאף בקידוש אין חוזר ומברך על הקידוש כ"ש בהבדלה קשה נמי אדידיה למה לעיל ברפ"א ס"ד סתם דא"צ פה"ג וכאן הביא יש מי שחולק והב"ח תי' על קושיית ב"י די"ל בין אוכלים לשותים ומינה בשותים כ"ש בקידוש שיש מי שחולק וקשה דא"כ למה כתב מהרי"ק שם דלרי"ף מפסיקין בודאי חשיכה (עב"י) הא בשתייה לחוד לכ"ע מפסיקין אף ספק חשיכה (לשיטתיה באות א') ולהלכה בקידוש אף עוסקין בשתייה לחוד אין מברך פה"ג אקידוש והבדלה יש מי שחולק כו' ולפי מ"ש המ"א ברע"א יו"ד בשם ע"ש ושכ"ה בב"י דבאמירה י"ל דחוזר ומברך בכוס קידוש א"כ י"ל דמהרי"ק המעשה הוי כך שאמר בואו ונבדיל אמירה עם האיסור הוי הפסקה אלא דא"כ הי"ל ברע"א כן וכאן מיירי בלא אמירה וצ"ע:

**סעיף ז**

ומברך עמ"א דהבדלה קיל מקידוש לענין זה והנה המחבר כתב כאן אומר בהמ"ז והבדיל עליו ואם יש לו ב' כוסות כו' דאין עושין מצות חבילות הא באין לו אלא כוס אחד רשאי וברע"א ס"ו כתב בסתם לומר בהמ"ז ומקדש על כוס שני אפשר דכאן סמך על הר"מ ז"ל בפכ"ט משבת דאף על כוס אחד רשאי דהבדלה נמי על מה שעבר כמ"ש המ"מ שם אלא דאם יש שתיהן לפניו עצהי"ט מה שאין כן לחזור אחריו כשאין מזומן לפניו אין צריך מה שאין כן קידוש וברכת המזון ב' נינהו דזה על מה שעבר וקידוש להבא צריך לחזור אחריו אבל אם אין לו כי אם כוס אחד גם התם שרי ומיהו למי"ד בהמ"ז ביחיד אין טעון כוס יי"ל טוב יותר רק לקדש עליו כו' ואם מבדיל על הכוס מיד אחד בהמ"ז צריך להתפלל ויבדיל ג"כ בתפלה עמ"א רצ"ד א' ולמ"ש בשכ"ג ברע"א בהגהות הטור אות ד' דבזמנים מתחלפים שיש הפסק בנתיים כגון קידוש ואחר המזון בהמ"ז רשאי על כוס א' א"כ אמאי לא יברך בהמ"ז ויתפלל ואח"כ יבדיל על כוס אחד וכאמור וצ"ע:

**סעיף ח**

הבדלה עמ"א דמותר להבדיל וליתן לאחרים לשתות אבל לא יבדיל הוא בסוף יום ב' בצ"ה ועב"י ולבוש וא"ר אות י' יע"ש ואם מתענה שני ימים נמי טוב יותר לשמוע מאחרים או יתן לאחרים לשתות דקרובי אבדלתא בזמנה עדיף טפי ובגי"י אם אין אחרים מבדיל מבע"י ובב' ימים מבדיל ביום ג' עא"ר אות י"א ועמ"א בתקנ"ו אות ב' ע' אות ט':

**סעיף ט**

מבע"י עמ"א דמיירי כאן שלא קיבל עליו התענית במנחה שבת דאז כיון שהבדיל אסור לאכול אלא קיבל כבר עליו שיתענה ג"י מיום ראשון או ער"ח דכה"ג בנדרים הלך אחר לשון ב"א ואין הבדלה עושה חול ומותר לשתות אחר הבדלה כל שלא קיבל התענית במנחה עמ"א תקנ"ו. ואפילו התפלל מעריב מותר לאכול כל שיש עדיין יום אם לא קיבל התענית במנחה. ומ"ש הבדלה מיבעיא ברכות כ"ז ב' אומר הבדלה על הכוס כו' יע"ש: **ומ"ש** בשם של"ה משמע דב' ימים ממתין עד סוף יום ב' ולא ישמע מאחרים ובתקנ"ו כתב מי שמתענה ב"י ט"ב אל ימתין וישמע הבדלה מאחרים וכ"כ הט"ז בתקפ"א אות ג' וע' תו"ש. ולענין יקנה"ז ברי"ה האריך עא"ר אות י"א ותו"ש יע"ש:

**סעיף י**

צריך עמ"א מ"ש הר"ב קאי לדיעה שנייה דקודם נט"י אין פוטר יין שבתוך המזון ממילא צריך ברכה אחרונה על יין הבדלה ובקע"ד אות י"ד וע"ש אות ו' איך שרי להפסיק בין נט"י להמוציא יע"ש בשם הגמ'. ועט"ז ו' וא"ה שם יבואר:

**סעיף יא**
שצריך עמ"א המחבר כ"כ לדיעה א' בסתם בס"ז דאף הבדיל קודם נט"י פוטר יין שבתוך המזון א"צ ברכה אחרונה על יין הבדלה היינו לאחר המזון דבהמ"ז פוטרו הואיל ושתה בתוך הסעודה יין ג"כ כולה חדא שתייה הוי והואיל ובהמ"ז פוטר יין בתוך המזון מברכה אחרונה פוטר ג"כ יין הבדלה מברכה אחרונה אבל אם לא שתה בתוך המזון וגם לא היה לו כוס בהמ"ז י"א דמברך ברכה אחרונה לאחר בהמ"ז ומ"ש וסבור שיביאו לו כוס אחר דאל"ה מבואר ברצ"ו ס"ג די"א דיאכל קודם יע"ש. וכתב הלבוש דהיכא שאין לו כוס בהמ"ז אפילו הבדיל לאחר שנטל ידיו מברך ברכה אחרונה ואין בהמ"ז פוטרתו יע"ש וצ"ע ומכ"ש אם הבדיל באמצע סעודה ממש אפשר גם הלבוש מודה דבהמ"ז פוטרתו מברכה אחרונה וצ"ע:

**סעיף יב**
וצריך עמ"א דהלחם חשוב מיין וכאן צריך להקדים היין הוי ביזוי לפת:

**סעיף יג**
אומר עמ"א בלבוש אומר ברוך המבדיל בין קודש לחול בלא שם ומלכות ומשמע שא"צ יותר ואסור לאכול קודם שיבדיל על הכוס ואם שכח ואמר בא"י בשם ומלכות בלא כוס אפ"ה צריך לחזור להבדיל על הכוס כשיש לו ובמ"ש לי"ט עמ"א אות י"ט הביא בשם פסקי תוס' די"ל ברוך המבדיל הבדלת וקדשת כולי ברוך המבדיל בין קדש לקדש בלא שם ומלכות ואין די שיאמר רק המבדיל בין קדש לקדש יע"ש:

**סעיף יד**
בלא עמ"א אין בידי ע"ש וכבר כתבתי דיאמר ברוך בלא שם ומלכות ע' לבוש:

**סעיף טו**
וכן נשים עמ"א בטור בשם ירושל' עד דתתפני סידרא סדר התפלה וי"ל עד לאחר קדושה דסידרא וי"א להוסיף מחול על הקדש ועסי' רצ"ה:

**סעיף טז**
שאין עמ"א דבמ"ש לא קבלוה עלייהו הנשים ואין מתפללות ולכך צריך שיאמרו המבדיל בין קדש לחול ועסי' רצ"ו ס"ח וק"ו במ"א אות ב' דאפשר שחז"ל לא חייבום יותר ומ"מ י"ל דראוי להם להתפלל שחרית ומנחה משא"כ ערבית י"ל הואיל ולא קיבלו עלייהו אין מתפללין ערבית כלל במ"ש. משא"כ בחול יתפללו ערבית:

**סעיף יז**
הדלקת עמ"א דמהריי"ו אפשר אמ"ש הר"מ ז"ל דאף הבדיל בתפלה אסור במלאכה עד שיבדיל על הכוס לז"א במלאכה גמורה דוקא אבל לדידן דהבדיל בתפלה מותר אף במלאכה גמורה ובלא הבדיל בתפלה ובלא אמירת המבדיל ודאי יראה דאין לחלק

אף מלאכה שאין גמורה ואף מוקצה דרבנן וכדומה כל שלא הבדיל בתפלה אסור אבל הבדיל בתפלה יש להקל בטלטול הנר אבל מלאכה בעל נפש יחוש למ"ש בזוהר שלא לעשות עד אחר סדר קדושה עסי' רצ"ה מזה. ועט"ז אות ט' מזה ואי"ה שם יבואר עוד:

**ע'** תו"ש הביא מ"ש הש"ך בי"ד סימן ר"ך והוא שם אות י"ח בשם מהרי"ל מי שנדר שלא לשתות יין כ"א בשבתות וי"ט אסור ביין הבדלה יע"ש ולפ"ז יתן לאחרים לשתות או ישמע מאחרים עסי' ער"ב ס"ט ואם עמו אחר אפשר דמבדיל בשבת מבע"י מפלג המנחה ואילך ושותה עסי' רצ"ג ס"ג וכאן ס"ו במ"א ט' ואפשר דיכול להבדיל על שכר אם הוא חמר מדינה ולא יבדיל מבע"י כי בקושי התירו להבדיל מבע"י אם לא אנוס או מתענה ג"י ואין אחרים עמו:

**ואותן** שנזהרים משתיית שכר משום חדש כמבואר בי"ד סימן רצ"ד ובא"ח סימן תפ"ט ס"י צ"ע כשאין לו יין כ"א שכר איך יבדיל עליו ויברך שהנ"ב דלדעתיה אסור הוא ואיך יברך עליו וליתן לאחרים שתות והוא אסור לדעתו ע"כ ישמע הבדלה מאחרים ומי שנדר מיין בחול ויש לו שכר זה ונזהר מחדש ואין אחר עמו אפשר יבדיל על הכוס מבע"י בשבת על היין וישתה בשבת ובנדרים הלך אחר לשון ב"א ממה שיתבטל לגמרי מהבדלה על הכוס וצ"ע:

## סימן ש

### סעיף א

**בגמ'** משמע עמ"א שבת קי"ט ר' אבהו הוי עבדין ליה עגלא תלתא באפוקי שבתא כו' אכלה אריא פי' העגל עב"ח אלמא דמצוה לבשל בשר אם יש לו ואם אין לו שאר תבשילין והראה לרצ"א אפשר נשים אין חייבות בסעודה זו ועסי' רצ"ו ס"ח וכאן ל"ש לשבת ומיהו למ"ש הט"ז אות א' כו' ראוי גם לנשים ובעו"ה בצוק העתים אין עושין כך וראוי למי שחננו ה' לעשות סעודה במ"ש ולאכול מעט ממנה ולענין קיפול בגדים עסי' ש"ב ועט"ז כאן ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן שא

### סעיף א

אין עמ"א שבת קי"ג ב' ובשבת י"ל אף פסיעות קצרות פחות מאמה כל שהוא בריצה אסור בשבת ע' ברכות וי"ו ב' ובסי' צ' ס"ב ובמ"א אות כ"ה יע"ש ומ"ש הר"ב בהג"ה ואסור לפסוע כו' אף בחול אסור אה"נ דשם סכנה לחוד ויש תקנה בקידושא ואבדלתא משא"כ בשבת עא"ר אות ג':

**סעיף ב**
יותר עמ"א מנעל הרגל הוא אורך חצי אמה עמ"א שצ"ז אות א' יע"ש:

**סעיף ג**
ומרוצת עמ"א בין לראות ובין לרוץ אם הוא תענוג לו שרי לכתחילה והב"ח אוסר לכתחילה לרוץ לתענוג הואיל ובחול רץ להרויח כה"ג יע"ש:

**סעיף ד**
וכן לראות עמ"א שם נאמר כתב שתחת הצורה אסור לקרותו בשבת ובב"י הטעם כשטרי הדיוטות ואף בחול בדבר מועט שרי בשבת אסור אבל לראות הצורה עצמה משמע דשרי ואה"נ דאם תענוג לו לראות הצורה והכתב לידע מה הוא כי אם לא יקרא אינו יודע מה הוא ואין לו תענוג שרינן כה"ג והכלל כל מה שאסרו בכעין זה בשבת לחוד אם הוא עונג לו שרי הא מה שאסור בחול לקרות שטרי הדיוטות משום מושב ליצים ודאי בשביל עונג שבת לא התירו לו עמ"א ש"ז אות כ"א. אבל להב"ח דמתיר הצורה ג"כ כדי שיהא לו תענוג אח"כ בראיה א"ש כפשוטו וכן הצורה כה"ג שרי אבל המ"א משמע דמפרש כט"ז א' באפשר ואי"ה בט"ז יבואר מזה ועח"מ ולמ"ש א"ש:

**סעיף ה**
מותר לטייל עמ"א פי' מותר לטייל אף כוונתו להתעמל שרי כל שאין ניכר שעושה לרפואה הא לרוץ להתעמל דמוכח לרפואה אסור בשבת אטו שחיקת סמנים אבל בלבוש משמע דהטיול שרי ברחובות ושווקים כדרכו בחול אבל להתעמל אף לטייל אסור עא"ר אות ז' ואין מוכרח בלבוש דיי"ל לטייל כדרכו שרי אף להתעמל רק לרוץ להתעמל אסור ודרך הוא להתעמל רץ ועט"ז א' ואי"ה שם יבואר בזה יע"ש:

**סעיף ו**
אסור עמ"א לרשות דולג קודם ואח"כ מקיף ואח"כ עובר במים אם אפשר בכך אבל אם א"א בכך ודאי עובר במים כיון שהוא בדרך ובתרי"ג לדבר מצוה דלא גזרו על סחיטה בעושה שינוי שם עדיף למעט בהילוך וע"ש בט"ז אות ח' ובמ"א ט' משמע ג"כ שהסכים לט"ז דמוטב שמפיש בהילוך ממה שיעבור במים דיש חשש סחיטה אלא דהקשה על ב"ח דל"ש חומרא דלהר"ב זה חומרא למפיש בהילוכא יע"ש:

**סעיף ז**
להקביל עמ"א כאן כתב דבי"ט חייב ושבת ור"ח מצוה איכא (כי במצוה יש חוב כמו נר שבת חובה וא"א שלא יעשה ויש מצוה אם עושה מקיים מצוה ואין עושה אין עון כשילוח הקן וצדקה אם יזדמן לו) ובתקנ"ד אות י"ב ההולך בט"ב בחול להקביל פני רבו כתב שי"ל בחול מצוה ושבת חיובא וז"א אלא בחול ושבת מצוה ובי"ט חייב ובא"ר שם הקשה דא"כ למה אמר אלישע לשונמית מדוע את הולכת לא חדש ושבת היום הא

בחול נמי מצוה וי"ל דרכה היה רק בר"ח ושבת. וצ"ע בסוכה כ"ז ב' מסיק בהדיא דר"ח ושבת חייב להקביל פני רבו כמו בי"ט מקרא מלכים ב' ד' כ"ג מדוע את הולכת בעלה של שונמית אמר כן (ובא"ר שגירת לישן הוא יע"ש) ומשמע בר"ח אף דלא אתי ביומא דליכא ושמחת בחגיך יע"ש וה"ה שבת כה"ג וער"מ פ"ה מת"ת ה"ז חייב להקביל ברגל ולא כתב בשבת ור"ח גם לא חילק בין אתי ביומא ע"ש בכ"מ ולח"מ ובר"ח י"ו ב' הנוסחא מכלל דבר"ח וישבת איבעי לה למיזל י"ל מצוה ובי"ט חיובא ממילא וצ"ע:

**סעיף ח**

לשמור עמ"א דשמירת פירות קצת מצוה לא מצוה גמורה ומש"ה לא התירו סופן משום תחילתן ועט"ז אות ג' עוד תי' בזה:

**סעיף ט**

חייב עמ"א במזיד כרת ואם עשה מלאכה כזו והזיק ממון אם פוטר מתשלומין עח"מ סי' תכ"ד ורע"ח במ"א אי' יע"ש והיינו ממון ונפשות לא' כה"ג ועמ"ש כאן בזה שם ובפתיחה כוללת כתבנו עוד מזה ושכח והוציא לרה"ר פטור מחטאת דמלאכת מחשבת אסרה תורה ע' תו"ש ועסי' של"ד דנ"מ בחייב חטאת שיתן ח"י פשיטין לצדקה יתענה יע"ש במ"א מזה:

**סעיף י**

בסי"ף עמ"א שבת ס"ג א' דא"א תכשיטין הן לו שנא' חגור חרבך על ירך וחכ"א כה"ג חייב חטאת אלמא בחגור במתגיו מיירי דבידו גם ר"א אוסר וחייב חטאת יע"ש:

**סעיף יא**

בקסדא עמ"א ורש"י ס"ב א' פירש כובע עור תחת כובע נחושת וע' דו"פ וא"ר אות י"ג וכתב בפרישה הטעם שנראה כיוצא למלחמה וכ"כ א"ר אות ט"ו בשם מרדכי ור"ן ונ"מ אי בכרמלית שרי לטעם מ"ע אפשר בחצר שאינה מעורבת שרי כמו פוקק זוג ומטיל בחצר כבסי' ש"ה סי"א דרבנן לא אמרו מ"ע בחצר אבל כפי הנראה מלבוש דלאו מלבוש הוא שאין לובשין בגדים אלו בשבת לצאת בהן א"כ י"ל ה"ה בחצר שאין מעורבת אסור ועא"ר וצ"ע. שוב ראיתי דנראה כיוצא למלחמה הוי כאיסור תורה ועסמ"ח ושוב ראיתי בתו"ש כאן כ"כ והביא רש"י שבת ס"ד ב' ד"ה כל שאסרו חז"ל כו' יע"ש:

**סעיף יב**

מפני עמ"א ובש"מ אות י"א תפילין לא הוי כלי שמלאכתו לאיסור דאם רוצה מניחם ושם הקשה מסי' ל"א דאיסור יש בשבת וי"ל לשם מצוה אבל להתנאות כך אין בו איסור:

**סעיף יג**

במנעל עמ"א בא"ר ט"ז הביא דע"ש הקשה אמאי השמיט המחבר אשה לא תצא במנעל קרוע וחדש ובש"ג סי"ג הביאו המחבר:

**סעיף יד**
בבגדו עמ"א כבסי רנ"ב ס"ו מחטו בידו איכא חיוב חטאת יע"ש בט"ז ומ"א וכ"כ הלבוש אבל הפרישה כאן משמע מדבריו דבידו נמי פטור וצ"ע יע"ש:

**סעיף טו**
נקובה עמ"א בט"ז ה' ונ"ץ האריכו בזה שיש ט"ס בב"י דבאשה ודאי בבגדה נקובה חייבת ואינה נקובה פטורה וכ"ה בש"ג ס"ט ובאיש א' שוה לאישה בנקובה חייב ואין נקובה פטור וחילופיהן קאי רק אטבעת וזה דיעה א' כמ"ש בשם רש"י ודיעה שנייה הוא ר"י"ף ורמב"ם דחילופיהן קאי נמי אמחט באיש נקובה פטור שאינה נקובה חייב וע' באי"ר צ' וק' ויבואר אי"ה בט"ז ה' ומ"ש שם הב"ח חייב דמ"מ קשה על המחבר דיעה א' בנקובה חייב באיש ליכא למ"ד וכ"ת המ"מ פי"ט מה"ש ה"ג שכתב שיש מפרשים במחטין דינם שוה בנשים ואנשים פי הב"ח דבין אשה ואיש תחוב בבגדים בין נקובה ואין נקובה כל שאין אומן פטורים וכי תנן נקובה אישה חייבת במניחה נגד פדחתה יע"ש וא"כ קשה מאן י"א קמא דאיש נקובה חייב הא למ"מ גם אשה פטורה ע"ש כתב המ"א דאינו מוכרח שיש לפרש דברי המ"מ שדינם שוה איש לאשה בנקובה חייבים ואין נקובה פטורים כו':

**סעיף טז**
ואם עמ"א גמרא שבת ס"ב א' אף מניחו באצבעו הוי דרך הוצאה ואין מלבוש וחייב וכ"ש בידו ממש דרך הוצאה בכך ע' אות י"ד. ויש עליה חותם הוי מלבוש ותכשיט ולרש"י אסור דילמא שליף ומחוי אף באיש ולר"ת דוקא נשים שחצניות הם ומראים הא איש מותר דלא מראה ובש"ג סי"ח דבזמן הזה דרך אנשים אף בטבעת שאין חותם הוי תכשיט ליה והכל לפי הזמן עמ"א ט"ו ועכ"פ באנשים אין מוחין בהם עתה ומטעמים המוזכרים בש"ג סי"ד כ"ש שר"ת והרמב"ם מתירים באיש:

**סעיף יז**
או עמ"א בב"י כתב דחותם בין בולט והנחתם שוקע ובין שוקע והנחתם בולט מותר או פטור וכ' המ"א דאם חותם בולט בטבעת אף בחול אסור להניחם וכוונתו א"כ הוי משאוי וחייב שאין דרך תכשיט בדבר איסור. ובא"ר אות כ"ב לצורה לחוד שרי יע"ש. ודאי חותם שחוקקין אותיות לבד וכדומה אין איסור אלא דהמ"א כתב שמ"ש הכל בו חותמה שמה שנחתם בולט י"ל דקאי אצורה שלימה ואצ"ל אורחא דמילתא נקיט. ואף בחותמה שוקע בצורה האסורה אסור לחתום בה כמבואר בי"ד קמ"א ס"ה מ"מ י"ל הוי תכשיט לאיש כה"ג אף שאין רשאי לחתום בו ועח"מ בזה. וכ' עמ"ש המחבר בסעיף י"א כגון מפתחות ובהג"ה בתי עינים עם התיק אסור דאין בתי עינים בטילין לתיק כמ"ש

ב"י הא בתיק לחוד י"ל דשרי וי"ל דאסור כי אין נאותים בתיק בתי עינים לחוד אבל תיק של סכין אם אין הסכין שם שרי דנאותים וא"ל אסור דאין הסכין בטל לתיק אף שהתיק חשוב יותר מ"מ אומרים נעשה תיק לסכין יע"ש:

**סעיף יח**

בזה עמ"א דוקא כו' וזה מלת בזה היינו כשעשוי בסוף החגורה כעין קרס וחוגר בו. וכסף אפשר אף אם תלוי בשלשלת על החגורה תכשיט הוא לו ועב"ח ועא"ר אות כ"ה וצ"ע:

**סעיף יט**

ואם עמ"א רמב"ם פי"ט מה"ש הכ"א גמרא שבת י"א ב' ובט"ז כתבנו דר"מ לשיטתיה בס"ח ולהמחבר בס"ח דיעה א' בסתם צריך לחלק בין תחובה במקום הראוי לתחוב חייב חייט כמו איש אחר בנקובה ובשלא במקום הראוי רק להראות שהוא אומן פטור כר"מ עמ"ש בט"ז ט' מזה ותוס' שבת ד"ה ואם י"ל שם ועח"מ:

**סעיף כ**

סינר עמ"א משמע מכאן אף לדידן די"א אין לנו רה"ר כבסי' של"ד במ"א ג' ושאר דוכתין אפ"ה אסור בזב ונדה אע"ג מלאכה שאצ"ל י"א דרבנן כבסי' של"ד סכ"ז בדיעה א' בסתם אפ"ה ל"ש גזירה לגזירה כבסי' ש"ן ס"א כרבא שבת י"א ב' דהיכא דחיישינן שמא יעשה כך לא גזרו משא"כ כרמלית ברה"ר גזרו ומלאכה שאצ"ל נמי אמרו דאסור ממילא אף בכרמלית אסור ואי"ה יבואר עוד בשאר דוכתי מזה:

**סעיף כא**

קושרתו עמ"א ה"ה בלא קשירה כבסי' ש"ג סט"ו אלא דא"א להתקיים כך:

**סעיף כב**

שלא יכאב עמ"א תוספות ס"ד ב' ד"ה ובמוך יע"ש וע"ש בפי' רש"י מזה ופסקו כתוס':

**סעיף כג**

על צעיפה עמ"א פשתן דחזי לעניים למלבוש חזי נמי לעשירים וכל שמכסה הגוף ג"כ שרי וגם להציל מצער הגשמים שלא יפלו על גופה שרי כבסי"ג בנדה ובאות למ"ד מפני הגשמים במצער ומיהו שם דרך מלבוש על הגוף:

**סעיף כד**

בפנטני"ש עמ"א הרשב"א תר"ז ושם נאמר דאפשר לאסור דהוי מנעל רפוי אפשר כמ"ש בסעיף ז' לא יצא קטן במנעל גדול דילמא אתי לאתויי וקשה קצת אמ"ש הט"ז באות כ"ז דלא ילך יחף ברה"ר ואפשר הכל לפי הזמן עמ"א ט"ו עסי' ש"ג סי"ג מנעל מרופט אף אשה אסור דחייכי חיישינן יותר וע' שבת קמ"א ב' י"ש ואי"ה לקמן יבואר בזה. ומחופה עור משמע עץ בעור ע' אות כ"ז:

**סעיף כה**
ויש עמ"א בש"ח סט"ו אות למ"ד דגדול כ"ה שדוחה ל"ת דרבנן ומשמע היכא דליכא כ"ה צריך להסירם שם אבל באי"ר אות ל"ה משמע בכל האיסורין דילמא אתי לאיתויי ד"א א"צ להסירן אם יצא לרה"ר יע"ש ואפשר ה"ה בתכשיט דילמא אתי לאיתויי אם יצאה א"צ להסירן ולפ"ז יש נ"מ טובא במ"ש המחבר כ"כ איזה חייב חטאת ואיזה פטור אבל אסור דנ"מ טובא לענין שצריך להסירן או לאו:

**סעיף כו**
במקום עמ"א בסי' ב' אות ז'. וכ"ש עונג שבת וה"ה י"ט שאין לילך יחף דעונג שבת וי"ט שוין כבסימן תקכ"ט:

**סעיף כז**
אבל עמ"א דוקא כשא"א לו ללילך כלל בלי מקל שרי מ"מ פי"ט הט"ו מה"ש יע"ש וע' לבוש משמע הטעם דילמא אתי לאיתויי ד"א כיון שאפשר ללילך קצת בלא מקל אבל משאוי לא הוי דמ"מ יש בו צורך קצת אבל אנשים חשובים שנושאים מקל רק לכבוד י"ל משאוי הוי אלא דתכשיט הוא ומ"מ איסורא דרבנן איכא והוכיח מד"א דף ס"ג דאמר תכשיטין הן לו ומ"מ אוסר לכתחילה ול"פ מן חיוב חטאת להיתר גמור אלמא תכשיט בידו איסורא איכא ובתוס' ס"ב א' ד"ה והתניא (ובאי"ר ותו"ש כתבו הכא איכא היכרא דידעו לכבוד) ועוד האריך מסי"א ואי"ר ותו"ש ליכא כאן מ"ע דידוע שלכבוד נושא ומ"ש כסא עט"ז אות י"ב ומ"ש לכבוד ליכא זילותא דשבת וי"ט צ"ע קצת דא"כ כסא שנוהגין כן מפני הכבוד יהא מותר אף אין רבים צריכין לו עסי' תקכ"ב:
**אעתיק** כאן בקצרה מ"ש בחידושינו שבת ס"ו א' מ"ש הר"ב בהג"ה מנעל עץ שרגל נכנס בו שרי וכן פנטי"ש ויש מחמירין משמע רק פנטי"ש ואף אם נאמר אמנעל עץ מ"מ דיעה א' בסתם נוהג אף להר"ב כמ"ש באו"ה שלי עי"ד רמ"ב ובאה"ע סי' קס"ט סל"א הביא ב' דיעות אי חליצתן קיטע כשירה ולמ"ד פסולה ע"כ בבריא שהולך במנעל עץ אפ"ה לר"י אוסר דלאו מנעל הוא ומשאוי או משלפיה דאין מיהדק וכמ"ש הג"א כאן ולמה סתם כאן כדיעה א' דמותר:
**והנה** באה"ע קע"ט סכ"ב בהג"ה עץ ומחופה עור חליצה כשירה ולא ביאר אם בפנים או חוץ ובהג"ה בשבת בפנים ועב"י בשם הריב"ש דחולצין בו היינו בפנים דלא משליף מרגל וזה לפי' התוס' שבת ס"ה ב' דמשלף וחליצה דאי"י להלוך כראוי אבל למ"ש רש"י כאן ויבמות ק"ג א' לד"מ חשיב מנעל ולרבי יוסי לא חשיב מנעל ומחופה עור בחוץ הוי מנעל ודרך לצאת בשבת וחליצה ותליא בב' פירושים וע' לבוש כאן בקיטע הטעם משאוי משמע דבעינן עור בחוץ ואגב גררא ב"ש שם כ"א עץ מחופה עור דיעבד בחה"ר כתב

ביבמות אף לכתחילה והנה בשבת במחופה עור יוצא לכתחילה ה"ה חליצה וביבמות במשנה תנן עם הני דלכתחילה לא שאין שלו ושמאל בימין יע"ש בגמ' ק"ג ב' ומ"מ הרא"ש יסבור כחה"ד יע"ש והר"ב שכ' מנעל עץ יוצא בשבת ולחלק בין קיטע שאין יוצא שאין עשוי כ"א שלא יראה חסר רגל וכדומה וא"כ מתני' דריש מצות חליצה בסנדל עץ אתיא כפשטה ולמה זה מוקי אבות דשמואל ק"ג ב' במחופה עור דוקא וכ"פ באה"ע קס"ט סכ"ב בהג"ה באין חולק כלל ובגמ' משמע שבת וחליצה דא ודא אחת הוא ומ"ש הר"ב פנטינ"ש אם עץ מחופה עור בפנים הא עץ לבד נמי אם לא פנטינ"ש גרע טפי כעין פנטופלין שלנו וע' שו"ת הרשב"א תר"ז וע' יבמות ק"ב ב' הרא"ש הקשה לרש"י סנדל תפור בפשתן לא גרע מעץ מחופה עור היינו לשיטת רש"י כאן וק"ג דלאו מנעל ע"כ מחופה עור בחוץ קאמר וברש"י יבמות ק"ב ב' ד"ה הקיטע פי' כמ"ש התוס' כאן:

**ע'** יומא ע"ח ב' אלא אמר רבא יע"ש היטב יש בו ג' שיטות א' דעץ מנעל הוא ואסור ביוה"כ ובשבת לר' יוסי דמשליף כו' אבל שאר מינים שרי ביוה"כ כהני אמוראי דשם ב' שיטות בעל המאור דרבא באמת אמר דהני אמוראי שלא כדין עשו ואסור בגמי ושעם דמגין הוא ורבא דנפיק בדיבלא עשבים אין מתקיים ואין מנין ושרי וא"ש קושיית מלחמות יע"ש ויש מקום לשיטה זו יבמות ק"ג א' רבא משני כולן ר"מ האי מגין והאי לא מגין ור"מ ל"ד ה"ה רבי יוסי ולאפוקי ריב"נ כמ"ש בחה"ר ושאר מפרשים שם ושיטה שלישית הרי"ף ז"ל וברי"ן ז"ל שם דכ"ע מנעל הוא במחופה עור (בחוץ) ובלא עור עץ נמי לאו מנעול הוא ושרי ביו"כ והנך רואה לרש"י קשה בין לאביי ורבא ביבמות שם שעם למה חולץ ולרז"ה א"ש לרבא עכ"פ ור"מ ל"ד אלא לאפוקי מריב"נ ולרי"ף א"ש רבא ודוקא ר"מ ולא רבי יוסי דסובר בקצוות פליגי לר"מ קיטע בשל עץ בלי עור נמי יוצא סתמא אמר כל דמגין הוי נעל לבד עשבים והיינו דיבלי דרבי יוסי סובר באין מחופה עור לאו מנעל ומחופה עור בחוץ נמי לא דמשלפה ולא חולץ דאין ראוי להלוך דמשלף כמ"ש התוס' בשבת ולשיטתיה ע"כ ברייתא בדוקא ר"מ לא רבי יוסי ושעם וגמי נמי מגין ואנפליא של בגד אין מגין וא"ש לרבא משא"כ לאביי קשה וע' תוס' יבמות ק"ג א' ד"ה אנפליא. ושוין ביוה"כ אסור לכ"ע לר"מ בלא מחופה עור דמנעל הוא ולר' יוסי במחופה עור בחוץ עכ"פ אסור. וא"ת מנלן דפליגי ר"מ ור"י בתרתי י"ל ממשנה יבמות משמע דמנעל לא מיקרי אלא עור ועכ"פ מחופה עור בעינן וכדכתיבנא:

**ובדברי** קדשו של הר"ן ז"ל ביומא הקשה איך נפקי בשעם דמשאוי הוא ותי' דיומא גרים דכ"ע נפקין הכי ול"ד לקיטע אף דרכו בכך מ"מ כ"ע לא נפקי בהכי וסברא זו מוכח במקשה דאל"כ מה פריך ושוין לר"מ מנעול ולר"י משאוי ביוה"כ והני אמוראי נפקי

בביתיה הרמב"ן שם בר"ן ומיהו י"ל דשוין משמע מחד טעמא וע' תוס' ישנים ביומא וי"ל קושיית' לרבא ג"כ לימא כסברת המקשה וביוה"כ כו' והבן זה:

**עוד** יש לראות במ"ש הר"ב בהג"ה כאן סט"ז פסק בבריא שרי בעץ וביומא דפריך ושוין לא ניחא ליה לומר דקיטע חולק ר' יוסי ואוסר הא בריא מנעל הוא דמשמע ושוין אקיטע קאי דא"י ביוה"כ וא"ש ומ"מ צ"ע הא בסי' תרי"ד פסק דיוצאין בשעם ועץ שרי כל שאין מחופה עור אלמא לאו מנעל מיקרי ונהי ביוה"כ לאו משאוי הוי דיומא גרים כסברת הר"ן ז"ל בשבת למה יוצאין בעץ ושעם וגמי דהוי משאוי אם לא דנימא די"ל בין שבת ליוה"כ דלא כסברת המקשה. ומלשון הש"ע סט"ו דאינו צורך הילוכו משמע דהוי משאוי לא דמשלפי וע' לבוש כאן ובתרי"ד דכתב עץ מחופה עור אסור וסיים שעם וגמי מותר לרה"ר ולא כתב עץ שאין מחופה עור שרי תראה כי ג' דינים יש עץ מחופה עור לנעו"ל אסור בביתו עץ בלא עור לרה"ר אסור דילטא שלפה ועירוב והוצאת ליוה"כ וגמי ושעם וגמי דמיהדק לרה"ר נמי שרי וזה דלא כלבוש מטעם משאוי אלא שלפה ואפשר תרתי קאמר דמשאוי גם שלפה. והנה סוגיא עמוקה ע' לח"מ פ"ג ה"ז העיר מפכ"ה דכלים ריב"נ וביושל' יבמות (ד"ב) האריך שם. ע"כ העתקתי מחידושי: מ"ש המ"א בשם הרמב"ן ז"ל הקיטע ואנקממין פטור פי"ט הט"ו מה"ש ובלבוש כתב אנקטמין משאוי וכן בסט"ו מנעל משאוי וי"ל שלא הוציא כדרך המוציאין ע' אות כ"ט אי"ה מזה:

**סעיף כח**

סומא עמ"א או דהוי משאוי או דילמא אתי לאיתויי ד"א ברה"ר עמ"ש באורך באות כ"ז:

**סעיף כט**

וכבלים עמ"א עב"י. מ"ש המחבר באנקטמין כתב הלבוש דמשאוי הם וא"ר אות ל"ז כתב דבר"מ ז"ל פי"ט מה"ש הט"ו אם יצאו פטורים י"ל דלא הוציא כדרך המוציאין ומ"מ משאוי הוי ופטור אבל אסור. עמ"ש באות כ"ז מזה וכאן אין להאריך:

**סעיף ל**

בשק עמ"א:

**סעיף לא**

אסור עמ"א ואי"ה יבואר:

**סעיף לב**

אינם עמ"א שבת ס"ז א' פירש"י ב' פירושים מיחזי כיוהרא ולכך לר"ש ב"י בני מלכים לא מיחזי כיוהרא ולא קי"ל כר"ש כמ"ש הב"י מש"ה דוקא בארנו בכסותו ולפי מ"ש בש"ט לר"ת ומרמב"ם תכשיט לאיש לא חיישינן דמחוי א"כ נימא כאן פי' הב' ברש"י דחידוש מיחזי אלא רק פי' א' דיוהרא וחייכי עליה והביא תוס' שם ד"ה בני. ופי' דבריהם

דלר"ש כל ישראל בני מלכים אף אין אריג שרי דלא מחייכי אבל למ"ד דלא כר"ש אין אריג דילמא מחייכי וישמע אביו ויעבור ד"א ולפ"ז בני מלכים אף אין אריג שרי דלא מיחזי כיוהרא וגם אין חידוש אצלם אלא ד"ל דלא פלוג רבנן משום רובא דאיסורין כמו בקטלא אף אשה חשובה אסורה וע' שבת נ"ט א' וברי"ן כאן. ובלבוש כתב שגם הבנים יש להם שחץ ומשלפי ומחווי לכאורה היינו קטנים משא"כ איש גדול אין שוחץ וקשה דא"כ ליכא איסורא דלא ספינן ליה בידים מידי דאיסורא וכמ"ש התוס'. וע' ה"מ ותו"ש בזה ובחידושינו כתבנו עוד מזה ועב"ח יע"ש ואין להאריך וגזירה לא הוי כמאכילו בידים ע' אות ל"ה:

**סעיף לג**

שדרכו עמ"א לכאורה הוציא זה מתוס' שבת נ"ח א' ד"ה הב"ע דמחי דיעבד בחותם בכסותו במתכות אף אריג אסור אטו אין אריג וזוג עבד לנוי הוא לא הטריחו חז"ל לחתוך מכל הבגדים כו' ודבר שאין דרכו בכך אף משאוי הוי ברה"ר וצריך להסירם משא"כ משום גזירה גדיל כ"ה באפשר אי שייך ביה ובסל"ז גונאטי"ש בתפרם לבגד לא גזור אטו שאין אריג דצורך מלבוש הוא או שאר תירוצים וא"ה בסי' ש"ד ס"א בהג"ה ועט"ז אות ב' יבואר עוד:

**סעיף לד**

מחובר עמ"א ובא"ר מ"ב דעגולים ירוקים אין ממשמש בהו דמתירא שמא יפסיק משא"כ פצילי"ט ממשמש בה לקנח האף אי לא תפור דילמא מפסקא בקשר אם לא מחובר היטב ועט"ז אות י"ד קש"ר משמע דמהני קשר קיימא כה"ג והמ"א השמיט קשר אפי' חיבור אסור דהתנור אפשר בטל לפצילי"ט ובסל"ז מהני קשירה קיימא בגונאטי"ש דלאו משאוי היא צ"ל כן דבטילים ג"כ לבגד יותר מפצילי"ט וז"א דבתי ידים חשובים יותר מפצילט וצ"ע קצת:

**סעיף לה**

ואין עמ"א דוקא בקטנים וכמאכילו בידים ועא"ר מ"ג ולהאכילו איסור בידים אף דרבנן אסור כבסימן שמ"ג וע"ש בזה ע' אות ל"ד ומ"מ צ"ע דכלי שיר נמי גזירה ועמ"ש בפתיחה כוללת אי"ה מזה:

**סעיף לו**

לכל אדם עמ"א דהמחאות הקמיע תולין יותר ממזלא דגברא ואף ריפא אדם א' ג"פ אגרת זו איתמחי ואף חולה אחר מאותו חולי יכול לישא אותה משא"כ ג' אגרות לחד גברא ע"כ מזלא דרופא או דחולה הוי בעיא דלא איפשיטא:

**סעיף לז**
ב' המחאות עמ"א כה"ג אף אם נאבד המחאה א' נשאר המחאה הב' כמ"ש באות ל"ח והציור לקוח מתו' ס"א ד"ה תלתא קמיע ובמהרש"א ז"ל שם אם נאמר דלחד גברא נמי איתמחי גברא כבעיא דר"פ א"כ ליתא להאי ציור דכבר איתמחי גברא ובחידושינו כתבנו ציור אחר כתב שלש איגרות מלחש אחד ותלאן שנים ראובן ושמעון שני פעמים ואח"כ תלאן שלש כאחד בראובן ושמעון לוי והועילו כאחד דאיתמחי גברא והמחאות ב' הראשונים כאחד יע"ש ואין להאריך כאן:

**סעיף לח**
לא עמ"א ומ"ש הר"ב תלינן בהמחאת גברא שבאה תחילה ואם המחה קמיע תחילה כתב איגרת א' וריפא ג"פ ואח"כ עוד שני אגרות וריפא לשני ב"א פשיטא דאיתמחי קמיע ואיתמחי גברא לכל איגרות ואם אבד המחאת גברא נשאר קמיע א' בהמחאתה ואם תלה קמיע א' בג' פעמים ולא הועילה י"ל דאבד ג"כ המחאת גברא עתה דהא אגרת שריפא ג"פ אבד המזל אמרינן דכ"ש דהמחאת גברא לא תועיל וצ"ע בזה:

**סעיף לט**
לא עמ"א דאף אותו חולה שנתרפא ג"פ אסור לצאת בו בקמיע זו עוד אם נחלה עוד די"ל דאיתרע מזליה השתא וצ"ע קצת ובחידושינו הארכנו בסוגיא זו קצת:

**סעיף מ**
של כתב עמ"א שצריך להסירן כשנכנס לבית הכסא כבס"ז אות י"ב ובחולה שיש סכנה אין לך דבר כו' ובאין סכנה אף שהקמיע תחת הבגדים מכוסה אסור לפנות בהם ודוקא בתפילין בידו מכוסה בגדים שרי הא על גופו אף מכוסה בגדים אסור ע' סי' מ"ג מ"א א' וביי"ד סי' רפ"ב ס"ו מיירי באין סכנה וע' בחידושינו:

**סעיף מא**
וגם עמ"א הראה לסעיף כ"ב אות ל"א וכללא הוא כל שהוא חשוב ואין מבטלו אף עשוי להגין שלא יצער אותו משאוי הוי וסמרטוט שע"ג מכה או מי שחתך אצבעו יכול לכרוך עליו סמרטוט כבסעיף נ"א במ"א ס"ב דלא חשיב אבל חוט ומשיחה אם אין מרפא חשיב הוא ואין מבטל והוי משאוי ומ"מ קשה מצנפת בסנ"א גם בסעיף י"ג שלא יכאב ואפשר סמרטוט אלא במ"א אות כ"ג משמע פציל"ט על ראשו להגין שלא יצער הגשם שרי אף דחשוב הוא ואין מבטל ועא"ר נ"א ופ"ה ובגמ' ס"ח לעביד חספא ולא הקשה איך שרי לצאת י"ל דחספא בטיל ודאי אלא דהיה להקשות דמטבע איך שרי עא"ר ובגמ' מסיק כולהו מעלי ופירש"י בהדדי משמע חיסר אחד אין מעלה כלל ואסור להב"ח ומ"א אבל בירושלמי ר"א רבא בר ממל אפילו טס כסף משמע להשוות עם בבלי דכולהו מעלי

יותר ואורחיה בכך ה"ח חדא מינייהו נמי מעלי ובתוס' ד"ה ליעבד משמע דוקא צורת סלע והט"ז פסקו כרש"י ושם בירושלמי פדוגר"ה וברש"י מכה בפרסת הרגל וע' סי' ש"ג סכ"ב הביאו התו"ש כאן דצריך לקשור מע"ש דהוי מוקצה ומיהו אם קשר פ"א בחול קושר בשבת לכתחילה ורפואה כיון דאי מוכח שיאמרו להגין שלא ינגף אפשר שרי וא"ה יבואר עוד לקמן סי' שכ"ח ועב"י כאן ובשי"ב ס"ח ולפ"ז אותן שיש להם על היד אפטו"ר וכורכין סמרטוטין שרי אבל לשום עליהם טס נחושת וכ"ש כסף י"ל דאסור לצאת לרה"ר בהם כי חשוב הוא ולא בטל ובטור י"ל וגם יש בו משום רפואה לרבותא אפ"ה מותר לכתחילה להשים בשבת אם יחדה לכך מע"ש דליכא למיגזר שחיקת סימנים דאין ניכר ושאר תירוצים:

**סעיף מב**

על עמ"א כל להתנאות אין בו משום משא כבסעיף ל"א וכאן האיסור דילמא משתליף ואתי לאיתויי ד"א ברה"ר וע' ט"ז אות כ"ז פנטינש שאין דרך לילך יחף ברה"ר ליכא למיחש ה"ה אותן שו"ל מנטי"ל שתולין על כתפיהם י"ל דשרי דליכא למיחש דילמא משתליף במקום שמקפידין שלא לילך בלא זה ברה"ר:

**סעיף מג**

סביב עמ"א ע' אות מ"ז כתב שדרכו כך הוי מלבוש ועט"ז אות י"ט. והיוצא בשבת בטלית עם ציצית מקופל על כתיפיו ב' ציצית מימין וב' משמאל אפשר אף במקום שדרכם לצאת כן בחול אסור בשבת דנהי משאוי לא הוי שדרכן במקום ההוא בחול כן מ"מ לענין ציצית אין יוצא כה"ג דבעינן אשר תכסה בה גופו וכל שאין מכסה גופו אפשר אף במקום שמכסין לפעמים כך לא מהני בציצית וחייב חטאת משום ציצית התלוין בה ואין בטילים וע' של"ה ובסי' י"ג במ"א ס"ו ב"ד וע' שו"ת מ"ב סי' מ"ח ובשכנה"ג בהגהות הב"י אות ט"ו ועסי' ח' וצ"ע:

**סעיף מד**

ומוציא עמ"א כשמוציא ידיו שרי וכשאין מוציא כמו מענטליק של נשים או שו"ל מנטי"ל אשכנזים אסור להגביהם דלאו דרך מלבוש וסיים דאף המחבר לא התיר אלא להגביה קצת בידו מאחוריו אבל לעשות כמרזב אסור אף שמוציא ידיו וכשאין מוציא ידיו אף להגביה קצת אפשר אסור ועט"ז אות י"ט וצ"ד:

**סעיף מה**

היוצא עמ"א כל שלא הוציא כדרך המוציאין דהיינו לשאת אצלו מעות בין בשרו לבגדו שרי בשעת הסכנה ומשום פסידא ובידו אסור די שחיוב חטאת ועט"ז אות כ"ג ועא"ר אות נ"ט לדידן דלית לן רה"ר אפשר להתיר אף בידו וכ"ש בצרור בסדינו אם א"א בע"א

דאדם בהול על ממונו ואי לא שרית אתי לתפורי ולהטמין בקרקע ויעבור איסור תורה יע"ש וע' סי' של"ד ורס"ו יע"ש עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף מו**

במקום עמ"א אף לדידן דלית רה"ר דוקא תפורים או לשאת בין בשרו לבגדו דהוי הוצאה כלאחר יד הא צרורים בסדין וכ"ש בידו אסור אף במקום פסידא וכרמלית אפ"ה אסור וע' סי' של"ד במ"א אות ג':

**סעיף מז**

בסודר עמ"א דיש הפרש בין טלית לסודר והכל לפי הזמן והמקום אם דרך לבישתו בכך שרי ועמ"ש באות מ"ג מזה לענין טלית של ציצית בזה יע"ש:

**סעיף מח**

לבדים עמ"א הר"מ ז"ל פי"ט מה"ש הי"ז ומ"ש מונחים על ראשן דרך מלבוש ע' מ"א אות כ"ג:

**סעיף מט**

בבי' מלבושים עמ"א ולפ"ז אותן שלא"ף מנטי"ל שתפור בו המיינו אם רוצה לחגור חגורה על השלא"ף מנטי"ל יתיר המיינו התפור בו ולא הוי משאוי כי בטל הוא לבגד משא"כ אם יחגור בשניהם הוי החגורה משאוי וזה פשוט עמ"ש בט"ז כ"ה אי"ה מזה:

**סעיף נ**

שיתפרם עמ"א כבסי ש"ג סי"ח דבכרמלית לא גזרו דהוי גזירה לגזירה ומ"מ ראוי לאסור וא"כ בארבי"ל אף שיש רצועה שמכניס בה היד אסור דמ"מ כיון שתלוי כך הוי משאוי ועט"ז אות כ"ו דבהענטשי"ך י"ל דבטל דהוי כבית יד ארוך משא"כ כאן בארביל תלוי על ידו ודאי אסור אף ברצועה:

**סעיף נא**

כובע עמ"א על המחבר קשה קצת למה השמיט התנאי דמיהדק לפי' ר"ח ור"ת וברי"מ מבואר בזה דוקא קשה הרבה הא בריט"ל שלנו אף חדש שרי דכופף קצת ובט"ז אות כ"ז פירשתיו. גם לענין חוץ לעירוב וע' אות נ"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף נב**

בכובע עמ"א תירץ בזה קושיית הט"ז אות כ"ז דכאן מיירי באין טפח וא"צ לומר שהיה עליו בע"ש וכופה לא הוזכר בהמחבר בסעיף מ"ם כמש"ל אות נו"ן לכן תי' טפח ועשו"ת משאת בנימין סי' ב' בהגהות שבסוף הספר יע"ש ומ"מ בריט"ל שלנו כ"פ חזינן דנושאים בידיהם ודאי דקשה איך מותר לצאת חוץ לעירוב עט"ז:

**סעיף נג**

ולא עמ"א עסי' י"א במ"א א' דבזמן הזה לא חיישי' לקמיע ואף אין רצועות עכ"פ מחשיך עליהם כמו בהיו רבים שלא בסכנה מחשיך עליהם ועב"ח דאם אין קשורות עניבה אי אפשר בתפילין ועסי' ל"ב דקשר תפילין דלי"ת ויו"ד משמע ג"כ הלמ"מ עב"י שם ומעכב וכל שאין קשר דלי"ת ויו"ד לא ילבשנו כל שפסול בחול תו הוי משאוי וה"ה אם רצועה אין מעובד לשמן או אין שחורות כל שפסול תו לא הוי מלבוש ופשוט הוא:

**והוי** יודע דיש לספק המוציא תפילין דר"ת שיש בו ספק דאין מברכין עליהם כ"א אתפילין דרש"י א"כ ברה"ר למ"ד יש רה"ר האידנא י"ל דלא התירו לו לעבור הוצאה והעברה ד"ת ללבוש זוג זוג די"ל ספק תורה לחומרא ולמ"ד כל ספק תורה דרבנן הוא י"ל ל"ג בתפילין וי"ל היכא דיש לתא ד"ת לא התירו וצ"ע:

**סעיף נד**

זוג עמ"א בריש המוצא תפילין יע"ש מ"ש אשה אסורה להכניס תפילין כ"מ בשבת ס"ב א' דא' איש ואשה כר"מ דלילה ושבת זמן תפילין ולדידן מ"ע שהז"ג נשים פטורות אסורות דעם בפני עצמן הם ולמ"ד דלית לן רה"ר י"ל דשרי אף אשה משום בזיון תפילין וכמ"ש התוס' שם ד"ה כל דהוצאה כלאחר יד י"ל דיכול לבוא לידי חיוב חטאת משא"כ השתא דלית רה"ר וע' בחה"ר שם דהוצאה כלאחר יד אפילו טובא נמי י"ל לדידן באשה אפילו טובא נמי ובאיש ב' מקום יש בראש לא הוי כלאחר יד וצ"ע ובחידושי כתבתי מזה ומ"ש בטלית מצוייצת חייבת חטאת דהוי דרך הוצאה בכך להוציא משא על כתיפה או לבוש בו משא"כ טבעת על אצבעו בחותם אי לאו דנותן איש לאשה לא הוי דרך הוצאה ועתו"ש ולמ"ש א"ש והיינו טלית של מצוה שאין לובשין כ"א בבה"כ אבל ליי"ב סרדק"ל שמלבוש גמור לאיש מותרת אשה לצאת בו והיינו בלא ציצית ובא"ר אות ע"ה משמע אף בציצית וי"ל כיון דלאיש לא הוי משוי הציצית בטילין הם נוי לבגד ואף אשה שריא ומ"מ קשה אי מלבוש גמור שרי לאשה מה מקשה שם משק רועים דמלבוש גמור לרועים משא"כ תפילין לאיש לאו מלבוש גמור ועי"ד קס"ב (ט"ס וצ"ל קפ"ב) ומדהראה לשם משמע דוקא באופן שמותר לה לצאת להגן מפני החמה וכדומה הא אם אסורה לצאת חייבת ג"כ משום שבת דהוי משאוי ואין מלבוש לה ונפשוט מספק שכתבנו בסי' י"ג וכאן בט"ז לבוש כלאים דחייב חטאת ועדיין צ"ע וטומטום ואנדרוגינוס אסורים לצאת בשבת בטלית מצוייצת דהציצית חשובי ואין בטלים ושמא נקיבה הם ופטורים והוי משאוי וכ"ז למ"ד יש לנו רשות הרבים ואי"ה בסי' שמ"ה יבואר זה ועסי' י"ג וכאן אין להאריך ועי"ד קפ"ב לענין לבוש הנשים בטומטום ואנדרוגינוס וה"ה טבעת כה"ג וצ"ע:

**סעיף נה**
ולא ישטחם עמ"א ועתו"ש ומשמע בגדים שנשרו במים מותר ללובשן וע' אות נ"ח ושם יבואר אי"ה וכאן אין להאריך ועא"ר אות ט"ז:

**סעיף נו**
ואפילו עמ"א ועט"ז אות כ"ח ועי"ד סימן י"ב והיכא שהרואה אומר לנקר חצירו יע"ש בזה:

**סעיף נז**
סמוך לאש עמ"א דכה"ג יש איסור תורה וע' אות נ"ה ועא"ר אות ע"ז מ"ש דגם בשרייה מועטת יש לחוש הרואה ובסי' ש"ג אין מכוין לכיבוס יע"ש בזה:

**סעיף נח**
ואסור עמ"א וכ"ה בב"י בשם הר"ן ז"ל דבא"ר אות פ' דלא כ"כ הר"ן ז"ל וצ"ע ונתן שם טעם כיון דמעט הם המים לא אתי לידי סחיטה משא"כ בגדים השרוים במים דיש מים הרבה ובאות פ"ג תמה על המ"א במ"ש דעכשיו אפשר בלא רחיצה ומ"מ הא צריך לרחוץ ידיהם ולהסתפג כמ"ש הלבוש יע"ש והמ"א אפשר סובר דודאי מעט סיפוג ממים שעל ידיו ל"ש בהו סחיטה וא"כ מי שרוחץ עתה בנהר או טבילת מצוה בשבת אסור להסתפג אלא כיון דלא גזרו בימי הש"ס בזה גם עתה אין לחוש ועסי' ש"ב ס"י:

**סעיף נט**
שלא עמ"א היינו אף בעודו בנהר אסור להוציא ידיו חוץ למים ביש שיעור הוצאה בכרמלית ועסי' שכ"ו ס"ו לענין מים שע"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ס**
בעלי חטטין עמ"א עב"י בזה ובש"ג דלא הוי משאוי בכך:

**סעיף סא**
או עמ"א ברנ"ט ע"ש (ט"ס רצ"ט) ובש"ח סכ"ד דל"ד יצא ה"ה ישב בהן בביתו וי"א במחשבה סגי יע"ש ועב"י כאן:

**סעיף סב**
הכרוכים עמ"א עמ"ש באות מ"א ועט"ז אות כ"ט ועיין אות פ"ה מזה יע"ש ויתר הדברים יבוארו אי"ה בט"ז סוף הסימן יע"ש:

## סימן שב

**סעיף א**
חדשה עמ"א רמב"ם פרק עשירי מה"ש הלכה ח"י ואף שהוא ז"ל מפרש פירוש שלישי בשבת כדבעינן למימר לקמן אי"ה בט"ז א"ב מ"מ לענין פי' תרתי י"ל דגם ר"ח ורש"י מודים לו דוקא חדשה שלא שימשו בה כ"כ הא שימשו בה אף שעדיין לא רוחץ ישנה

מקרו ובסעיף ג' בקיפול מפרש חדשים שלא נתכבסו ששם עיקר הרחיצה שמתרככין בלא קיפול משא"כ כאן הריחוץ לא מעלה ולא מוריד דשם לא שימשו כ"כ אף רוחץ אסור ואם שימשו הרבה אף לא רוחץ שרי ועב"ח בזה ונ"ץ בזה:

**סעיף ב**

חדש עמ"א הנה בניעור ממים יש תרתי כיבוס וסחיטה וכמ"ש הלבוש ומש"ה הוי כ"ש ולכאורה בגד חדש אוכמי כמו בטל ועדיין בחידושה אבל דברים אלו לקוחים מכל בו הביאם הב"י בש"א כתב מי שנשרו כליו במים הולך אבל אסור לנערה דהוי סוחט ובחדש שמקפיד דמתקצרים במים הרי לא הזכיר כ"א סחיטה ולא כיבוס ומשמע כל הבגדים את חיורי ואדומי ודוקא לא רוחצו הא רוחצו כבר אי מקפיד אלא מיהת שהרי הר"ב אין אומר כן וכ"ש כו' משמע מטעם כיבוס וסחיטה אתינן עליה וכמ"ש הלבוש וא"כ הכין הוא באוכמי חדשה שעדיין בחידושה כמ"ש המ"א א' אסור משום כיבוס ואף אם רוחץ פ"א שאין מתקצרים תו מ"מ כיבוס יש בהן והוא דמקפיד לא בסתמא ואם לא רוחק אז אף בשאר צבעונים סתמא מקפיד שמתקצרים והוי סוחט משא"כ אם רוחץ ואין מקפיד לא הוי סוחט דאין מתכוין ועדיין צ"ע. עמ"ש אי"ה באות י' מזה:

**סעיף ג**

בגד עמ"א הא ודאי הכין הוא לפירוש רש"י קמ"ז א' בשבת המנער מעפר והוא באוכמי כמש"ל המחבר ורמז בזה דבגד חדש האמור בנשרו במים לא הוי דומיא דמנער בגד חדש מעפר וכמ"ש באות ב' יע"ש:

**סעיף ד**

להסיר עמ"א בלבוש שאין הנוצות תחובים בבגד כמו המים ועפר משמע אם הנוצות תחובים בבגד אסור כ"ש בגד שחור שמייפהו בכך והוי כמכה בפטיש להר"מ ז"ל ובט"ז א"ב אי"ה אבאר זה ובלבוש ביאר זה דבמים כתב כלים חדשים וי"א לנער מעפר בגד שחור אלמא ממים כל הבגדים אסור משום סחיטה עמ"א ב' מ"ש שם. הקורע אב מלאכה לתקן וא"ל פטור אבל אסור. שלא להסיר הנוצות במכבדות של קסמין עסי' של"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

והוא עמ"א המחבר כתב ל' הר"מ ז"ל פרק עשירי מה"ש הלכה י"ח דכל הכוונה אף היה לובש כך חייב משום מכה בפטיש ודלא כטור שכתב מקפיד ללובשו ומ"ש בס' הזכרונות אף אין מקפיד אסור דנהי דחיוב ליכא פטור אבל אסור מיהת אף דרך עסק אבל במנער מטל אם אין מקפיד לובשו אז פטור ומותר כמבואר בשבת קמ"ז אנן לא קפדינן ואי"ה בט"ז א"ב יבואר עוד. ומ"ש אינרסטיר"ר כתב הנ"ץ דהיינו מה שאנו קורין

סטרינאוונ"י יע"ש ויש לראות דליהוי אסור משום קורע התפירה ועסי' שי"ז ס"ג יע"ש ואי"ה שם יבואר בזה:

**סעיף ו**

ללובשם עמ"א ועסי' י"ד במ"א אות ט' בשבת ליטול טלית חבירו שרי ואין מקפלו אח"כ דלא קפדי בעלים בזה כיון דאסור לקפל ומיהו למ"ש המחבר כאן לקפלו שלא כסדר קפולו הראשון שרי א"כ צריך לקפלו שלא כסדר קפולו הראשון וע' כה"ג כאן בהגהות הב"י יע"ש ועמ"ש בסי' י"ד מזה יע"ש:

**סעיף ז**

ושל אומן עמ"א המחבר השמיט סברת הטור דפוסק כר' יהודה דמותר שומטו כרמב"ם פי' המשנה דת"ק פליג אר"י (שבת קמ"א) ובחבורו פכ"ו הי"ב השמיט סברת ר"י עב"י ומ"מ בטעם הדבר פירש כרש"י דומה לסתירה ומותר אטו אין מותר אבל הר"מ ז"ל כתב הטעם משום מוקצה מחמת חסרון כיס וע' מ"מ שם. ומדבריו אתה למד שמוקצה מחמת חסרון כיס אין לו צד היתר לטלטלו אפי' כלאחר יד ולצורך דבר המותר כי הכא במותר אסור לשמוט כליו ודוקא במוקצה מחמת גופו צרורות וכדומה כמו קש שעל המטה וכמ"ש הב"י בש"ח בהקדמתו שמוקצה מחמת חסרון כיס אין לו שום צד היתר לטלטלם ואי"ה יבואר שם. אבל הלבוש כתב מותר שומטו כמ"ש הטור ועא"ר אות י"א וי"ב ואי"ה בדיני מוקצה יבואר זה:

**סעיף ח**

ושאר עמ"א בתקי"ט ו' ותקמ"א ה' לקפל קמטים יע"ש:

**סעיף ט**

או עמ"א הב"ח חולק ואוסר במנעל לקנח הטיט שעליו אף בקורה דלמא יקנח בכח וימחק העור משא"כ חספא היה נזהר לקנח שלא ימחק יע"ש עמ"ש אי"ה במ"א:

**סעיף י**

אתי עמ"א תוס' שבת קמ"א א' ד"ה דלמא ועיין לבוש כאן:

**סעיף יא**

אף בכותל עמ"א דוקא בכותל אבנים לא בשל עץ דל"ש מוסיף על הבנין ומיהו בחוץ דמטיחים בטיט י"ל דגרע טפי מכותל אבנים דהוי בנין חקלאה בשבת קמ"א משא"כ זה שיקנח בטיט על טיט הוי כמוסיף על הבנין ומ"מ קשה אמה שהתיר לקנח מנעלו בכותל או בקרקע די"ל דהא דמתיר בגמרא דוקא ביחף משום צערא לא גזרו בבנין חקלאה ולאשוויי גומות גזירה דרבנן הא נעלו לא רק בחספא בנחת לא גירוד וא"כ אין ראיה להתיר מנעל בקרקע או כותל וצ"ע:

**סעיף יב**
שמתיר עמ"א א"י למה השמיט טעם קרקע דמתירין וי"ל כבר נתן טעם באות י' וב"ח אוסר בין כותל וקרקע רק קורה כ"ש מי שאוסר בשניהם ודעת המחבר כדיעה א' בסתם וגם הר"ב י"ל כן שלא כתב וכן עיקר נוהג בו הדין דיעה א' בהמחבר ע"י"ד רמ"ב ע' י"ג:

**סעיף יג**
במעט חרס וזה לכ"ע שרי מ"א כדאיתא בשבת קנ"ד ב' רבא איתווס מסנאי במינא שקל שמעיה חספא ומכפר ליה עב"י ומה שציין המרשים רי"ו א"י הא גמרא ערוכה הוא וי"ל דקאי אמ"ש תחלה או מנעלו הוא רי"ו וכתב וה"ח לומר כשם שחספא מותר ה"ה בכותל וקרקע הכריע הר"ב להלכה דשרי:

**סעיף יד**
בציפורן ה"ה חודו של סכין דציפורן מעשה חודו של סכין עביד עב"י מ"א בד"מ הנדפס בפ"ע יע"ש העתיק לדברי הב"י ואפשר אף סכין מותר והב"י סיים הר"מ ז"ל העתיק רק ציפורן:

**סעיף טו**
יבש אסור אף בפנים מ"א משום טוחן דל"ת יבש אסור אציפורן בחוץ קאי:

**סעיף טז**
דהוי טוחן עמ"א קאי לא בחוץ דמיחזי כליבון אף בשל צמר ומשי שייך ליבון דלא כמ"ש בב"י בשם ש"ל בשם ר"ת דפשתן דוקא משא"כ בסעיף ח' דחלוק מכסכסו אבל סודר כו' וכובעים ושאר כלי פשתן כו' הא צמר שרי דכסכוסי לא זהו ליבונו בצמר משא"כ מלוכלך בטיט אף צמר מיחזי כליבון. ודע בס"ה חלוק מותר שבת ק"מ א' כתניתא פירש"י ז"ל פשתן והטעם לרכך מכוין שלא לסרט בשרו הא סודר מכוין לחיורא כו' ובב"י הביא בש"ל בשם הר"ב יאשיה דחלוק פשתן אסור וכתניתא באין פשתן ועד"מ בפ"ע הנדפס בפיורדא אבל בש"ע משמע אף חלוק שרי כאמור. ובס"ט ויו"ד אי"ה יבואר אי שרייתו זהו כיבוסו שייך בכל הבגדים גם אם דוקא במים או ה"ה שאר משקין:

**סעיף יז**
בסכין עמ"א הרב לשיטתיה בס"ו דהגיה או על מנעלו דמותר בקורה וכותל משא"כ המחבר השמיט שם מנעל וה"ה כאן דמספקא ליה דמנעל אפשר אסור כמ"ש מהרי"א עמ"ש באות ט' בשם הב"ח. ומ"ש לקנח בברזל עט"ז אות ג' ומ"ש הב"ח אוסר בקורה פירוש מנעל אף בקורה אסור דלמא ממחק ורגלו בקורה מותר ובכותל וקרקע אוסר ע' אות י"ב:

**סעיף יח**
אפילו לשכשכו עמ"א דשרייתו זה כיבוסו ומשמע אפילו צמר וכל הבגדים שרייתו זהו כיבוסו ואפילו צבועים ודלא כהר"מ מרוטנבורג שסובר דוקא פשתן כו' עיין בטור. והנה אמרינן שרייתו זהו כיבוסו זבחים צ"ד והקשו ז"ל מנדה מערמת וטובלת בבגדיה והא לדבר מצוה עובר במים בסי' ש"א ס"ד וסמ"ח מסתפג באלונתית (משמע אף ניגוב) ותירצו א' דוקא כשיש לכלוך עליו שרייתו זהו כיבוסו לא בנקי לגמרי עוד תירצו דוקא שרייתו דרך כיבוס הא דרך לכלוך שרי ולכל א' מהתירוצים קולא וחומרא לתי' א' קולא כל בגד נקי מותר ליתן עליו מים נקיים אף אין דרך לכלוך וחומרא כל שיש לכלוך עליו אף דרך לכלוך לנגב ידים שם אסור ולתי' הב' קולא דרך לכלוך שרי אף שיש עליו לכלוך וחומרא כל שאין דרך לכלוך אסור אף בנקי לגמרי. ולהר"מ מרוטנבורג א"צ לכל זה רק שיש חילוק בין פשתן לשאר בגדים מאלונתית ובגדיו במים ונדה בשאר בגדים חוץ פשתן שריתו לא זהו כיבוסו ומיהו קשה כמ"ש הטור מדאסר עוד שרייתו לא זהו כיבוסו הא שאר בגדים אסור וי"ל עור אף שיש לשלשת וצואה עליו מותר ליתן מים עליו ושאר בגדים אי יש בהן לכלוך מודה דאסיר בנקיים לגמרי בפשתן אוסר ושאר בגדים מתיר. ודעת המחבר דיש חילוק בין מלוכלך הבגד אסור אף דרך לכלוך ונקי שרי כו' אף שלא דרך לכלוך ויש אוסרים בכל ענין הזכיר הר"ב החומרא אף בנקי ולא הקולא דרך לכלוך אף במלוכלך שרי וסמך עמ"ש בס"י. וע' אות י"ט וכ' וכ"א אי"ה מזה:

**סעיף יט**
ולא עמ"א בשי"ן א' סמ"ו יע"ש דאם אין מקפיד על מימיו ומניחו כמה זמן עם המים לא גזרינן שמא יסחוט:

**סעיף כ**
ויש אוסרין עמ"א אף דנמשך קולא כמ"ש באות ח"י סמך אמ"ש בס"י דמותר לקנח ידיו דהוי דרך לכלוך כו':

**סעיף כא**
טוב לנגבם עמ"א רק טוב לא מדינא כי בנקי המטפחת לגמרי לא אמרינן שרייתי זהו כיבוסו והר"ב הגיה דאף אם היה איזה לכלוך על המטפחת שרי הואיל והניגוב דרך לכלוך הוא כו':

**סעיף כב**
דרך לכלוך עמ"א במים מרובים דרך לכלוך אסור דלמא יסחוט עסי' ש"א אות נ"ח ושאני סיפוג ידים דבר מועט יע"ש:

**סעיף כג**
בבגד עמ"א לא ישים הבגד במים משום כיבוס:

**סעיף כד**
מי רגלים עמ"א דוקא מ"ר אבל צואה אף דרך ניגוב ודרך לכלוך אסור דמ"מ יעבור הצואה והוי כיבוס משא"כ מ"ר אין עושה רק שתוכל להתפלל בנקיות ולא מאיס כ"כ ושרייתו לא כיבוסו כשהוא דרך לכלוך וז"ש הר"ב בס"ט ויש אוסרין בכל ענין אף דרך ניגוב אסור שם בצואה:
**והנה** לרחוץ תינוק בי"ט להשים תחתיו הווינדליי"ן בעריבה כתבתי בט"ז אם נקיים י"ל כדעת המחבר בס"ט דשרי בין להמחבר בין להר"ב כי דרך לכלוך הוא כמו העובר במים עב"י ומ"מ קשה מים מרובים אסור שמא יסחוט ואולי אין מקפיד כ"כ על מימיו דרך לשהותן עם מימיו כמה זמן ועט"ז אות ו' דלמ"ד סוחט ליכא חיוב כ"א מה דניחא ליה במה שנסחט א"כ הוי גזירה לגזירה באפשר ומיהו י"ל בבגד כה"ג הוי כיבוס ועט"ז וכאן אין להאריך:

**סעיף כה**
כדי עמ"א חילוק בין מ"ר בעין כ"ש בעי רביעית ובין בלועים בבגד די במים שיהא במים טופח ע"מ להטפיח מבטל טופח ע"מ להטפיח מ"ר ועמ"ש בפריי שם יע"ש:

**סעיף כו**
אסור עמ"א כל שנותן מים זהו כיבוסו עב"י ואפשר מים עכורים שאין חזיין לכיבוס שרי ועב"י בזה וצ"ע ועסי' של"ד ובא"ר ותו"ש בזה:

**סעיף כז**
דאתי עמ"א עמש"ל והנה בשאר בגדים משמע נמי דשייך שרייתו זהו כיבוסו עמש"ל לענין שאר משקין וגם יין אם יש לחלק בין לבן יבואר אי"ה בשי"ט וש"ך ושל"ד וכאן אין להאריך בזה:

## סימן שג

**סעיף א**
שמא עמ"א תוס' נ"ז א' ד"ה במה דכל בגדים צריכה לפשוט בטבילה אלא דלא חיישינן אלא בדברים קטנים דלפעמים נושאת בידה משא"כ מלבוש לא תלך ד"א בלא לבוש:

**סעיף ב**
קלועת עמ"א ואם היא מ"ה או מדרבנן אי"ה יבואר שם ועט"ז:

**סעיף ג**
ויש עמ"א רש"י לפירוש הרא"ש שתרפם הקליעה ויוציא החוטין עב"ח ועמ"ש בט"ז א' מזה:

**סעיף ד**

שאינה עמ"א וכ"כ השי"ך שם אות ה' ובחידושינו כתבנו מזה די"ל מ"ש הר"ב בי"ד קצ"ח ס"א לכתחלה צריך להסיר אף שאין חוצץ א"כ קשה מכאן דעכ"פ חלולין שרי לצאת וי"ל דכל דיעבד שרי לא גזרו בשבת דאי נזכרת מסירה קודם שבת ואי שכחה תטבול בהם דהוי דיעבד מאחר שאם מסירה יש חשש ד"א ברה"ר ול"ד לקושר ומתיר ברה"ר כתוס' שם כי הוא מיד וממ"נ משא"כ כאן דאסורה להסירם בשבת קודם טבילה כי שמא שוכחה אחר הטבילה שיש זמן מה שהיא שבת ואתי לאתויי כו' הלכך הוי דיעבד וטובל כך וי"ל ה"ה אריג החמיר המחבר שם כראב"ד לכתחלה ולא לדיעבד אלא מדשתיק הר"ב בס"ג ובס"א הביא הא דהגהות ש"ד ש"מ דאודי ליה להמחבר וש"מ אף דיעבד חייץ כל שאין חלולים וז"ש המ"א וצ"ע ובחידושינו כתבנו עוד מזה:

**סעיף ה**

כדי עמ"א דכל שמקפדת להסירם אף דלא מיהדק חוצץ ועט"ז ג' ולפ"ז צריך לעיין במ"ש בי"ד קצ"ח סכ"ג השיריים ונזמים בפגיה אין חוצין כל שאין מקפדת הא מקפדת שלא תטנפם במים עכורים וכדומה אבן יקרה וזהב שלא מעלה חלודה ודאי חוצץ אף דיעבד כבס"ד שם מיהדק לחוד או מקפיד לחוד חוצץ יע"ש:

**סעיף ו**

כלילא עמ"א שבת נ"ט ב' כשמואל מאן דרכה אשה חשיבה לא מחויא וכרי"ף ור"מ ז"ל וכלוי דריש כלילא שרי ולא חילק בניסכא נמי שרי וא"י למה תלה בש"ג מבואר בתוס' שם ד"ה מאן. ובלבוש כתב כלילא שרי דקושרה וא"א להסיר בקל עא"ר אות ח' וע' בחידושינו הארכנו דהמחבר בס"ד בעיר זהב לא תצא כחכמים דר"א שבת נ"ט ואפ"ה בס"ה כלילא שרי הטעם דעיר זהב חשוב ביותר סברי חכמים דר"א אף אשה חשובה מחויא וכלילא חשוב קצת ואין יוצאת רק אשה חשובה לא מחויא אבל תכשיט שכל הנשים יוצאות בו אף חשובה לא תצא דלא פלוג כו' ועיין חה"ר ומר"ם מלובלין ז"ל אבל הלבוש סובר דכלילא שרי דקשור הוא וא"א להסירם בקל ומשו"ה לא חיישי' דלמא שלפא ומחוי' ובאמת בגמרא נ"ט ב' אמרו מאן דרכה למיפק אשה חשובה כו' סובר זה לשמואל ואף אין קשורה שרי וכר"א דחכמים בעיר זהב אבל אנן דפסקינן כחכמים דעיר זהב אסור סובר החילוק בין קשור או לא קשור ועט"ז אות ד"ה אי"ה שם יבואר עוד:

**והנה** המחבר בס"ז הביא פירש"י ור"ת וי"ל הנ"מ לדינא לרש"י לא חיישינן דלמא נפיל דמחובר היטב בלשון כו' והטעם דשלפא ומחויא ובהכרח לחלק בחשוב יותר אסור לאשה חשובה וכלילא לא חשוב כ"כ שרי לאשה חשובה לר"ת עטרה על הראש י"ל הטעם דנפיל ואין לחלק בין חשוב ביותר נמי שרי לחשובה כל דליכא למיחש לנפיל

וכ"מ בר"מ פי"ט ה"ו. והנה בתק"ס ס"ד לשאר ב"א מותר ולרש"י אין הכרע דתרי מיני עיר זהב הוי דנושקא שרי לכל רק בשבת אסור ועטרה בראש י"ל אף לשאר ב"א אסור עתוס' שבת נ"ט א' ד"ה ולא י"ל דמוכח מהא דעבד ר"ע לדביתהו ועב"י תק"ס ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

חייבת עמ"א הב"ח הקשה על הב"י בתרתי א' מ"ש בנקובה מעמדת קישוריה חייבת חטאת דלאו דרך הוצאה בכך אע"ג בבגדה י"ל דרך הוצאתה בכך לא בצעיף או במניחתה נגד פדחתה הוי דרך הוצאה בכך יע"ש ב' הקשה עמ"ש המחבר דבאינה נקובה מעמדת קישוריה מותר אף באין תכשיט כלל דליתא כל שאין תכשיט הוי משאוי יע"ש:

**והנה** באות ח' השיג המ"א עליו דלא הוי משאוי כל שצריך להעמיד קישוריה הוי דרך לבישה ושריא לגמרי דמשוי לא הוי ולא מחויא דאין תכשיט ודומיא דטבעת הכלים ובירית תוכיח דאין תכשיט כלל ואדרבה גנאי לה שאין לה אלא אחת לפי' התוס' שם בשבת סמ"ך א' ד"ה ותיהוי יע"ש וס"ג ב' ד"ה בירית יע"ש ואפ"ה לא הוי משוי דכיון דנושאה לצורך לבישה ה"ה מחט נקובה שמעמדת קישוריה אף שאין תכשיט כלל שרי לגמרי ואפ"ה בנקיבה כיון דאין דרך להעמיד בנקיבה לאו דרך לבישה הוי תו חייבת חטאת ול"ד לבירית וכבלים דרך להעמיד בכך לא הוי משאוי משא"כ זה וע' נ"ץ ולמ"ש א"ש אבל לומר מ"ש בב"י בנקובה במעמיד קישוריה חייבת קאי אפירש"י אוגרת שערה ותוחבת לתוך הצעיף דהוי כחולקת שערה חדא דלא דמי שם לא הוי דרך לבישה כלל משא"כ זה ועוד דמשמע מב"י אם מעמדת קישוריה תוחבת המחט בצעיף נמי חייבת חטאת דאין דרך כו' והוי משאוי וכאמור ומ"ש ראיה מדפריך למאי חזיא שם בשבת סמ"ך א' הן לרש"י וחייבת חטאת ואף לתוס' ד"ה למאי חזיא למה רגילה מ"מ למאי חזיא השני בשבת למאי חזיא מוכיח כן דחייבת חטאת דהוי דרך הוצאה בכך ומיהו ממ"ש התוס' בי"א ב' בד"ה ואם דהוי דרך הוצאה בכך הוא בנקובה כי דרכה לתפור בגדי ביתה והוי אומן דרך אומנתו דחייבת משא"כ באין נקובה קשה וצ"ל דמ"מ סבירא להש"ס דחייבת אף בבגדה או בצעיף בין נקובה ובין אינה נקובה כל דלא הוי תכשיט ולא לצורך לבישה. והא דתנן שם ס"ב א' ולא בכולייאר מכבנתא קושרת מפתחי חלוקה דמשמע שם דחייבת חטאת אף לרבנן צריך לומר שיצאה במקום אחר ולא תכשיט ולא לצורך לבישה ועא"ר אות ט"ז אמ"ש המחבר בסי"א לא בכולייאר כו' ובר"מ פי"ט הז"ח לא מצאתיו שיכתוב בכולייאר חיוב חטאת יע"ש וצ"ע. ואי"ה בט"ז אבאר עוד בזה באות ז':

**סעיף ח**

מותר עמ"א פירשתיו באות ז' דהתוס' כתבו על חולקת שערה לחוד דכל שאין תכשיט ולא לבישה רק לחלוק שערה ודאי הוי משאוי ע"ש ד"ה למאי ובראי"ש שם אבל כל שהוא דרך לבישה אף שאין תכשיט שרי לגמרי מידי דהוי כבירית וטבעת הכלים כמ"ש התוס' ד"ה ותיהוי דשריא לגמרי. והביא דברי התוס' סמ"ך א' ד"ה ותיהוי דהוקשה להם אמאי לא משני ממעמדת קישוריה וטס יש לה וחיישינן דלמא מחוי' ותירצו דאם מעמדת קישוריה לא מניחתה נגד פדחתא ולא הוי תכשיט ולא מחוי' ולכך משני שחולקת שערה ויש טס ובשבת מניחתה נגד פדחתה ומחויא וכתב המ"א דאם עשויה כך כעין של שרים לתכשיט אע"ג דלית בה טס ומעמדת קישוריה אסור עכ"פ דלמא מחויא אע"ג לצניעותא היא מ"מ הואיל והעמידה קישוריה שתוחבת בצעיף לא מגליא מיד כמו בירית דלא מגליא מיד ע"ש תוס' ד"ה ותיהוי וס"ג ב' ד"ה בירית יע"ש לשיטתם בד"ה הואיל ואף לפירש"י דפירש"י ז"ל אוגדת השערות דל"ד לבירית דמיד נראה שערה ודמי למשנה נ"ז בזמן שהן תפורין בשבכה דלא מגליא כו' כאמור מ"מ מה מקשה מבירית לשיטתם כו' ועא"ר אות י"ג וכתב המ"א עמ"ש הסמ"ג וסה"ת דאם מעמיד קישוריה לא תצא ופטורה מיירי ביש בה תכשיט וכתוס' שם ד"ה ותיהוי וס"ג ב' בירית כל דדמי לבירית דלא מגלי' מיד חיישינן דלמא שליי"ף ומחוי בתכשיט כו' והשמיט המ"א ב' תיבות שכתבו התוס' ד"ה ותיהוי אלא ט"ס אפשר דבימי הש"ס לא היו רגילין במחטין להתקשט כ"א ביש ט"ס משא"כ בזמנינו ראינו הרבה מחטין שקורין אשפילק"א ובראשה אבן טוב וכדומה תוחבין בצעיף לנוי כו' ועם זה התיישב מ"ש המחבר לא תצא במחט נקובה וחייבת דלאו תכשיט ואף מעמדת קישוריה תוחבת בצעיף הואיל ואין דרכה ל"ד לבירית וטבעת הכלים. ובאין נקובה ומעמדת קישוריה שרי אף בתכשיט דלשיטתיה בב"י כל לצניעותא לא שלפא ומחויא והביא דברי ריי"ו כל שמעמיד קישוריה אף אם הוא תכשיט שרי וביותר ממה שצריכה אסורה כמ"ש בסי"ח ומ"מ צריך להזהיר לנשים כו' וכדבעינן למימר אי"ה בט"ז אות ז"ח מזה ואי"ש דאין מעמיד קישוריה אסור ולא חייבת דהוי תכשיט ואי"ש קושית הט"ז באות ח' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**

יצאת עמ"א גמ' ס"ב א' ועסי' ש"א ס"ט ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף י**

ובלבד עמ"א בב"י בשם ה"ר פורת ובד"מ ה' צ"ע אם מותר ליתן קש לכתחלה בסנדל בשבת וב"ח התיר ליתן לכתחלה קש בשבת וע' אות י"א דהני אסירי דנראה כמערים בתבן שבסנדל לא נראה כמערים עב"ח ולבוש ומיהו אם פנטינ"ש שלנו יש חששא

דנפיל ואתי לאתויי ודוקא מנעלים דלית חששא שיפול. ותבן מוקצה הוא עמ"א ש"ח נ"ג קש שלנו סתמא עומד לאכילת בהמה או לשכיבה יע"ש ואי"ה שם יבואר יע"ש:

**סעיף יא**

לא עמ"א משום רפואה ע"ג כלי שרי אבל התוספות בשבת דף ס"ד ב' ד"ה ובלבד הטעם דנותנת לתוך פיה כמערמת להוציא יע"ש אסור אף ע"ג כלי:

**סעיף יב**

ובבתי שוקיים עמ"א לי העני צריך התבוננות בדבריו הקדושים. הנה בבתי שוקיים הוא בטור. והמ"א שייך למ"ש באצעדה בזרוע ובשוק דלאו תכשיט הוא כמ"ש התוס' בשבת סמ"ך ד"ה ותיהוי כבירית ובדף ס"ג ב' ד"ה בירית וע"ש ולפ"ז ה"ה של זרוע לאו תכשיט הוא ושרי דלא מחויא ולרש"י מחויא אלא דלא מגליא שוקה ובזרוע מחויא וצ"ע טובא דא"כ זרוע טמא אמאי יוצאה בשבת לתוס' שם טעמא יהיב למילתיה יע"ש ויש ליישב זו. ומיהו באמת זה וזה בשתים בירית וכבלים אלא בכבלים יש שלשלת ובלא שלשלת לאו תכשיט הוא לתוס' ומש"ה סתם כאן שיוצאת ומ"מ למה השמיט כבלים. ומ"מ אמאי לא שדיעה א' היא סברת הר"מ ז"ל פי"ט מה"ש ה"ה כל תכשיט שאין דרכה להראותה שרי לפיכך אצעדה בזרוע ושוק יוצאין משמע דתכשיט אפ"ה לא מגליא זרוע כמו שוק וכרש"י בזה וממרוצת דברי המ"א ז"ח משמע שסובר כהב"י בש"ע ואם אין מעמדת קישוריה אסור ופטורה בתכשיט ובמעמיד מותר כמ"ש בספרו הארוך. וער"מ פ"ט מכלים ה"ד טבעת אחת נקרא בירית וטהורה כבלים שלשלת כו' קשה קצת דמסיק זה וזה בשתים וגם שם משמע דוקא שלשלת ואין להאריך. ומ"ש המ"מ שם דמשמע מדברי רש"י דוקא שוק לא זרוע פירשתיו בחידושי בב' אנפי'. הפן האי דמפרש דלא מגליא שוקה וכבר פירש כן במשנה ש"מ דשקלא וטריא איוצאין ג"כ ולכן פירש גם כאן והר"מ סובר דעיקר שקלא וטריא אטהורה כו' עוד פירשנו כי רש"י בפ' מטות (במדבר ל"א פסוק ג') אצעדה של רגלים וצטיד של יד הרי דשם אצעדה שייך יותר לשל רגלים וטמא לרש"י ולמה לא פירש בגמ' בירית זו אצעדה של רגלים ומשני תחת אצעדה עומדת ממש ברגל להחזיק בתי שוקיה ועליה אצעדה לנוי ולא לפרש של זרוע ולפרש תחת כמו במקום ולהוסיף שבזרוע ש"מ דסובר דשקלא וטריא לענין שבת והמ"מ תב שם במקום יע"ש ואין להאריך כאן:

**סעיף יג**

יש עמ"א כ"כ הב"י בסוף הסימן דלטעמייהו אולי וקשה קצת דבסי"ח סתם כדיעה א' בסתם דוקא לחצר שאין מעורבת הא בבית שרי ואיך כתב כאן י"א באין חלוק וידוע י"א כי הא הלכתא נינהו רק שכתב י"א שמצא רק בדעת יחיד ולא דברו בו רוב הפוסקים

וכדומה ואפשר כאן חזר בו דוקא קישוט לא אסרו בבית שלא תתגנה הא מפתח בחגורתו אין זה קישוט כו':

**סעיף יד**
חוץ עמ"א הראה לסי' י"ג לכאורה גדול כבוד הבריות שדוחה לא תסור וגנאי גדול דוקא כבול ופאה נכרית וצ"ע קצת דכאן הטעם לשום שלום בין איש לאשתו וי"ל:

**סעיף טו**
שניטל עמ"א עא"ר ל"א ותו"ש מ"ב וחמד משה שיש כאן קצת חסרון במ"א וכוונתו דנקובה חורה בריי"ש או עוקצה אסור בטילטול ואינה נקובה אשפילק"א עד שינטלו שניהם ובשבת קכ"ג א' מירי בנקובה והמרדכי מירי באינה נקובה ומש"ה חוד"ה בדליי"ת ועוקצה כו' יע"ש והנה בנקובה בניטל עוקצה ולא חררה י"ל דחייבת חטאת. וע' שבת נ"ב וקכ"ב דלא משני כן לחלק בין נקובה ואין נקובה ובחידושינו כתבנו:

**סעיף טז**
צבועים עמ"א תוספות נ"ט ב' ד"ה נזמי ולמ"ש הר"ב בס"ח י"ל דבנות בתולות יוצאות בצבעונים אסור דמשלפה ונשואות לא מגליא אזניה אף חוטין ולתוס' חומרא בחוטין אף נשואות אסור דנקל יותר מנזמי האוזן. וצ"ע מ"ש אות ל"ב וב"כ חלק ד' אות ט"ו כתבנו בזה:

**סעיף יז**
פורפת עמ"א תוס' ס"ד ב' ד"ה ובלבד וע' אות י"ו וט"ס סעי' י"ו וצ"ל סעיף ט"ו:

**סעיף יח**
פרפה עמ"א עסי' ש"ח סכ"א וסכ"ב ובמ"א שם אות מ"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יט**
משום עמ"א בש"כ אות כ"ה:

**סעיף כ**
לקלוע עמ"א תוס' צ"ד ב' ד"ה וכי וקי"ל כחכמים מדרבנן לא מן התורה וה"ה להתיר קליעתה אסור מדרבנן דדמי לסתירה תוס' וראי"ש נ"ז א':

**סעיף כא**
כולה עמ"א ולא הוי פסיק רישיה ורשי" אוסר ע' שבת סמ"ך א' בחול חולקת בשערה ובשבת למאי חזיא ואף להר"ב בהג"ה דמחמיר כרשי" הא אם יצאה במחט שחולקת בה שערה בשבת חייבת חטאת ומיהו זה אף לרשי" אלא כדומה לזה:

**סעיף כב**
שא"א עמ"א עסי' ש"ך פי"ח פסיק רישיה דלא ניחא ליה י"א מותר ועב"י כאן.

**סעיף כג**
לחוף עמ"א הביא דין דפוקסת כו' הא להעביר כך לא לסרוק ולא בשמן שרי יע"ש ועב"י בזה וא"ה יבואר עוד בסי' ש"ד:

## סימן שד

**סעיף א**
על עמ"א. מ"מ פ"ב מה"ש הי"ד ובעשה למען ינוח עבדך (דברים ה' י"ד) בעבד שמל וטבל ולאזהרת רבו למונעו בעשה דאי לעצמו כבר נאסר לא תעשה מלאכה אתה ועבדך ואי בעשה שוה לאשה עכ"ל מ"מ שם וקשה א"כ לא תעשה מלאכה עבדך למה לי לעצמו בלאו הא שוה לאשה בלאו ואף בעשה כל שישנו בשמירה אם לא לאזהרת רבו בלאו ושם משמע רק בעשה ומיהו מלקות ודאי ליכא דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וגם אין בו מעשה. וביום טוב אם מצווה כמו שביתת בהמה למ"ד דאין מצווה בי"ט ה"ה עבדו ובתק"ו הביא הב"י מחלוקת אם מצווה בי"ט על עבדו יע"ש וא"ה שם יבואר ואם משכירו לעכו"ם רשאי דעכו"ם לא יעשה מלאכה בע"כ של עבד ויש לעבד נאמנות על זה ואם עכו"ם אלם ועושה בע"כ אם יפקיר עבד יזכה בעצמו בו עמ"א רמ"ו אות י"א וע' ~י'~{יו"ד} רס"ד סעיף ס"ד ואם הניח לעבדו לעשות מלאכה אם לוקה הרב מ"מ אפשר ללומדו ממ"ש הר"מ ז"ל פ"א מחו"מ ה"ג הניח חמץ ברשותו לוקה מ"מ ובפתיחה כתבנו דעב"י מצי לומר שבטלו בלב דמ"מ א"צ התראה וע"כ על שהניח חמץ ועבר מדרבנן לבער חמץ כ"ש עשה ד"ת אע"פ שלא עשה כלל מעשה ובא"ר א' בשם החינוך דעובר בלאו:

**סעיף ב**
לעצמו עמ"א אם הוא לטורח האדון אסור הוא ע' לקמן:

**סעיף ג**
לרבו אפי' מלאכה דרבנן מ"א רדב"ז אע"פ שאין שם אמירה כלל אם ניכר שעושה לדעת רבו או שבות דשבות במקום מצוה יש מתירין וכן הלכה ובעבד ערל כה"ג אמירה הוי ד"ת וכ"ש רבו דאסור אף במקום מצוה ופשוט הוא:

**סעיף ד**
ואסור עמ"א מ"ה אסור אמירה בעבד ערל של ישראל דבשאר עכו"ם אמירה רק מדרבנן ובעבד ערל איסור אמירה למי שאינו רבו מ"ה ורבו אף בלא אמירה אם עושה לדעתו אסור מ"ה:

**סעיף ה**
ויש עמ"א ובא"ר אות ג' כתב יש חולקין בזה היינו שעובד עכו"ם וי"א בסוף הסעיף אפי' אין עובד עכו"ם כל שלא קיבל ז' מצות בני נח אין רבו מוזהר עליו ועושה מלאכת רבו ומותר לומר לו מ"ה כוי יע"ש:

**סעיף ו**
וא"צ עמ"א כ"ה בתשובת הרשב"א סי' נ"ח ולכאורה של"ד סכ"ה ראוי להיות דקטן ע"ד אביו צריך להפרישו משא"כ כשניכר שאין עבד עושה ע"ד רבו שרי אף בעבד תושב ושמ"ג הוא לקטן אוכל נבילות וכאן אין האיסור על הגר תושב רק על הרב שלא יניח לעשות מלאכת רבו ושם בתשובה דהוקש לחמורו וקשה אם כן יהא רבו מוזהר עליו אף מלאכת עצמו כבהמה וי"ל דא"כ למה לי קרא למען ינוח עבדך ש"מ חד בעבד שמל וטבל רבו מוזהר עליו כשביתת בהמתו ועבד ערל תושב אין רבו מוזהר עליו כ"א במלאכת רבו שעושה לדעתו (שמות כ"ג י"ב) מיירי בעבד ערל וגר תושב ודברים ח' י"ד וגרך אשר בשעריך ועבדך ואמתך כמוך בגר צדק ועבד שמל וטבל לשם עבדות גר תושב קיבל ז' מצות ב"נ ושלא לעבוד עכו"ם בשיתוף עבד מהול כפשוטו עבד ערל תושב היינו שלא מל רק קיבל כגר תושב ונקרא עבד תושב (ועבד עכו"ם שאין תושב בזה יש מחלוקת):

**סעיף ז**
מותר עמ"א וע"ש במ"א ט':

**סעיף ח**
שלא עמ"א כבסי' רע"ו ס"א עכו"ם שהדליק בשבת בשביל ישראל אסור אף למי שלא הודלק בשבילו אטו יאמר לו ולמ"ש מותר כדי שיעשו מ"ש צדוקי ומומר משום לפני עור כו' ולי העני לי יש בכאן שאלה קטנה וזו תוארה:
**נסתפקתי** במומר לכ"ה או ע"ז ושבת דדינו כעכו"ם אם ישראל אומר לו לחלל שבת אי חייב המשלח כי קיי"ל אין שלד"ע וממרוצת לשון הסמ"ע בח"מ קפ"ב ב' יאמר סברת"י שלא ישמע לי ובמומר שיצא מהכלל וכ"ש להכעיס ודאי ישמע לו ועושה בשליחותו אפשר חייב שולחו מ"ה ואף אם נאמר דברי מי שומעין כפשוטו מ"מ כה"ג י"ל דיש שלד"ע וה"ה בחייבי מלקות וכדומה אם מומר בכך מתחייב שולחו ופסול לעדות כי רשע מקרי. וכ"ת מומר לאו בני שליח דלאו בני ברית הא בורכא דישראל הוא ומחוייב במצות. ומנא אמינא לה מהא דאה"ע סי' קכ"ג ב"ש ה' משמע דמותר לכל הדיעות רק שאין כותב לשמה הא בר שליחות הוא וגם מומר מגרש ע"י שליח הולכה והן אמת שבגט פשוט קכ"ג הביא דיעות ולהלכה קיי"ל דמומר עושה שליח. ואי"ה בפתיחה כוללת אבאר עוד גם תדע היכא דהשליח שוגג ולא ידע שהוא שבת או אנסוהו המשלח

יש שלד״ע ע׳ ב״מ פ״ק ובש״ך ח״מ קפ״ב א׳ כל היכא דבע״כ או לא ידע ל״ש דברי מי שומעין וחייב המשלח ועח״מ שפ״ח סט״ו וש״ך ס״ח יש מחלוקת בזה עב״י שם בשם תשב״ץ ולבוש כתוס׳ גרמי והבן. ש״ז ט״ז ד׳:

**סעיף ט**

מותר עמ״א דלא נמי כו׳ משא״כ בעשה לנפשיה כבאות י״א:

**סעיף י**

לא עמ״א אבל הא לא חיישינן דיקפל שלא להראות שהוא עבד דמרתת מרבו ובמפסיק הצלח פורתא עביד כי יתנצל לומר שקיפל להלוך יפה משא״כ בעביד לנפשיה שפיר חיישינן שיקפל עמ״ש בט״ז:

**סעיף יא**

בכל ענין עמ״א עב״ח עמ״ש בט״ז ובאות י׳ מזה דבכסותו אפי׳ מחובר אכתי יקפול טליתו שלא יראו שהוא עבד ועתוס׳ דף נ״ח א׳ ד״ה הב״ע דאריג בכסותו נמי אסור בכבלא דעבדא עמ״א סי׳ ש״א אות ל״ג ולבוש כתב הטעם לעצמו הוי משאוי ונ״מ טובא בחצר שאינה מעורבת כבסי׳ שי״ג סי״ח ובא״ר י׳ הקשה מתוס׳ ד״ה הא ובתו״ש הקשה ממשנה דבחצר אמאי שרי וי״ל דזה לשמואל אבל למ״ד כפה של צמר תנן מתני׳ הא כבלא דעבדא בעביד לנפשיה משאוי היא ומש״ה השמיטו הרי״ף ז״ל וה״ה בחצר שאין מעורב אסור ולמ״ד לאו משאוי הוא ג״כ דאסור בחצר דאין קפידא וליכא קורת רוח ולשמואל כ״כ התוס׳ ד״ה הא ואין להאריך. ובחידושינו הארכנו בזה. מ״ש המ״א כשבות צ״ל כשכיר:

**סעיף יב**

עכו״ם עמ״א דשכיר דלא קנוי קנין עולם לאו בכלל אזהרה דשביתת עבדו כשורו וחמורו דקנוי קנין עולם הא קיבל ז׳ מצות ב״נ אע״פ שאין רבו אסור אמירה מ״ה ולרבו אע״פ ששכיר מ״מ עושה ע״ד רבו ואסור מ״ה כמו לאחר באמירה וה״ה עבד מהול שכיר אם ניכר שאין עושה לדעת רבו אין רבו מוזהר עליו:

## סימן שה

**סעיף א**

לנוי עמ״א ע׳ רש״י ותוס׳ נ״ב א׳ ד״ה אין יוצאין כרוכין יע״ש והמחבר בס״ה ויכולין למושכ״ן בהם הוא כלשון הטור וכב״ח דוקא למושכן בהם הא אין יכול להכניס ידו אסור לנוי אף דאורחיה בכך אסור כתוס׳ ובסי״ז לנוי אסור ועגלים מותרים שהם מורדים ולכאורה כפי׳ התוס׳ כל לנוי אסור דאל״כ י״ל עגלים דרב הונא דרכו היה לנוי. ופסק

הב"ח לחומרא לנוי כתוס' משמע דמשוי על הבהמה מן התורה אסור בעשה עכ"פ וע' פני יהושע ריש במה בהמה ובחדושינו כתבנו מזה:

**סעיף ב**

וסוס יוצא ברס"ן כו' עמ"א לא יוצאי"ם ל' רבים וה"פ גמל באפסר ופרד וחמור ג"כ באפסר (הא רסן בפרומביא לא וכבס"ג) וסוס יוצא ברסן (היא פרומבי"א) או באפסר כמ"ש התוס' נ"ב א' ד"ה אמר שמואל וגמל לא הזכיר המחבר שאין ברור לו אם מותר פרומביא השמיטו וע' בכה"ג ושכה"ג מזה ובבי" ציין וסוס יוצא ברסן כו' וע' נ"ץ כתב יוצאי"ם באפסר או ברסן רסן קאי רק אסוס והמ"א חשב זה לדוחק ולכן גורס יוצ"א ואסוס קאי ומהפך ברסן או באפסר וכ"ה בטור מ"ש המחבר בס"ד עמ"ל פ"א ה"ז פרה אדומה והג"א כאן רבינו י"ל דלא פליג אביי אבל ארבא משמע דפליג יע"ש:

**סעיף ג**

אסור עמ"א כ"ה בבי" דמרדעת לסוס ואוכף לחמור דלא מהני לצינה כ"כ אסור בחצר דדמי כאלו מטעינן משא ולהסיר טירחא שלא לצורך ובלבוש לא הבינותי כתב מרדעת לסוס הוי משוי ואוכף להניח אסור לחמור דנראה כמטעינו משא יע"ש הנה מרדעת לסוס בחצר מה משוי שייך ואפשר דגזור אטו רה"ר ובזוג בחצר דשרי כבסי"א התם משום חינגא הוי גזירה לגזירה משא"כ משא גזור כמו באדם והתוס' נ"ג א' ד"ה מהו לשיטתם ד"ה והוא דשם נמי משום דרבנן אבל לפירש"י י"ל באיסור תורה גזור חצר ועמ"א אות ז' ואי"ה שם יבואר ומ"מ א"י למה שבקו ד"ה דשם דאיסור היא משום טירחא שלא לצורך ועמ"ש באות ד' אי"ה עוד מזה ובט"ז ט':

**סעיף ד**

ולהסיר עמ"א לבוש שם ולהניח אוכף כתב דנראה כאלו מטעינה משא ועמ"ש באות הקדום מזה:

**סעיף ה**

ופוקק עמ"א ערש"י נ"ד ב' במשנה ותוס' נ"ח ב' ד"ה אין יע"ש ובש"א באות ל"ה דכל דלא בעי לקלא כ"ע מודים דשרי דיעבד יוצא בזוג עם ענבל ולמה מפסיק ד"ה נ"ח ב' בהמה בעי לקלא אבל למאי דפסקינן דשיר בעינן קשה ואפשר דמשמע בכלי שיר או דמחזי כו' דחצר שרי בדרבנן היכא דליכא מ"ע ומשמיע קיל חצר ברה"ר ששומעים הקול ערש"י נ"ג א' ופוקקין דמוליד קול:

**סעיף ו**

לא עמ"א גמרא נ"ד ב' ובתוס' שם ד"ה משום משאוי אינו דבטל לאפסר ומינה באין אפסר משאוי הוי ולשיטתם נ"ב א' ד"ה או דכל נוי אף דרכו בחול אסור והוי משאוי

כו' ולרש"י א"צ לזה וע' אות א' בזה והסמ"ג כתב משאוי יש לומר כתוס' ובאין אפסר ולפירוש זה אף חתולים וכדומה דל"ש חינגא אסור ברה"ר משום משוי וכתב דבחצר שאין מעורב וה"ה כרמלית שרי בהמה הדא דכל שבות באדם בבהמה לא גזרו א"כ שביתת בהמה בכרמלית לא גזרו וכ"מ בתוס' נ"ג א' ד"ה מהו וד"ה מאי לאו יע"ש (ט"ס נ"ו ונ"ב) ובט"ז ט' כתבנו שתוס' לשיטתם ולרש"י אין הכרע י"ל כל שיש איסור תורה ברה"ר גזרו בחצר. והעלה כל שאריג הזוג בכסותה דל"ש דלמא נפיל ואתי לאתויי כמ"ש התוס' נ"ח א' רק חינגא ובאין אפסר משום משאוי כסמ"ג בחצר שאין מעורב ואף כרמלית (דחמור מחצר עתוס' דף ס"ד ב' וש"ג סי"ח) שבות כבהמה ל"ג אבל זוג בצווארה דלמא מפסיק שבות דאדם הוא דלמא אתי לאתויי ד"א ברה"ר אסור אף חצר שאינה מעורבת עתוס' נ"ד ב' ד"ה משום ולא"ש שבות בבהמה כ"א השייך לבהמה. וחינגא אף מבוי מעורבת כל דשייך רבי' אסור ואוושא מילתא וכל דבר דרבנן מ"ע בחצר שרי הא מבוי דשכיח רבים אסור ובתקכ"ט ב' וביי"ט ל"ש כלל הוצאה אפי"ה אסור משום חינגא ומ"מ צ"ע דרה"ר מיחזי כחינגא ומנלן מבוי המעורבת או אינה מעורבת דכ"ש כ"כ רבים. והתו"ש אות כ"ז תמה על המ"א דבקנ"ג דוקא משום כ"מ שר־י יע"ש והן אמת ברס"ו ס"א עכו"ם ובהמה עכו"ם עדיף היינו דבהול על ממונו ומניחו י"ל שיהא מחמר או יעבור על שביתת בהמתו ובקל יבוא לידי עבירה לכך עכו"ם עדיף אבל היכא דליכא בהול על ממונו מורה הלשון בבהמה מותר לכתחלה בלא שום אי שרית ליה וכדכתיבנא ומ"ש באות י"ז בתקי"ו כתב המ"א דאפילו חצר אסור וכאן חצר מותר י"ל ג' ב"א הוי כרה"ר כמו לענין טומאה משא"כ כאן חצר שרי אף שיש ג' ב"א דהתם מיתעביד בכך ומבוי אסורה. ע' אות ט"ו אי"ה:

**סעיף ז**

אין עמ"א סכ"ב חי נושא עצמו עב"י בשם הרא"ש בירושלמי משום שביתת בהמתו ועסי' רמ"ו במ"א אות י"ב:

**סעיף ח**

על צדה עמ"א על צד אותו דבר המונח בצדה הא להשתמש על אותו דבר על גבו אסור כמ"ש בהג"ה דאסור לישב בעגלה דהוי צדדי הבהמה ואסור ואי"ה באות י' אבאר:

**סעיף ט**

מכניס עמ"א ואי"ה יבואר בדיני המוקצה מזה כל שאין נוגע בידו כ"א בגופו כו' וכאן אין להאריך:

**סעיף י**
שמשתמש עמ"א לא הבינותי זה דמסיים שהכל צדדים והוא יושב על העגלה הו"ל רק צדדים וכמ"ש באות ח' ע"ג החפץ אסור אע"פ שהבהמה אין מוליכתה ולהשתמש בצדדי בהמה נראה דלית איסור תורה שביתת בהמתו דל"ש חי נושא א"ע וגרע מרוכב עליה דא"כ צידי צדדים אין שרי אלא מדרבנן הוי צער לה וכמ"ש באות ט"ו אי"ה בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יא**
צער עמ"א הנה אפילו היה ד"ת אתי עשה דעזוב תעזוב (עיין לבוש) ודחי לל"ת ביטול כלי מהיכנו וי"ל שבת עשה ול"ת וכל בד"ת לא דחי ומש"ה בידים אסור מה"ט ועסי' תמ"ו במ"א ב' וכללא הוא כל דבד"ת דחי לא העמידו דבריהם אם לא דבעידנא דמיעקר כו' הזאה בעידנא דמיעקר דרבנן לא מקיים עשה עדיין ומיהו התוס' זבחים ל"ג ב' ד"ה לענין כתבו ומשמע דעשה דכרת דחי וא"צ בעידנא ובס' נ"ו דברנו מזה אלמא אפ"ה העמידו דבריהם ומיהו בשבת עשה ול"ת וכל בד"ת לא דחי שפיר י"ל העמידו דבריהם אף דבעידנא דעובר מוקצה לטלטל הבהמה מקיים עשה דעזוב תעזוב ואי"ה בתמ"ו יבואר עוד. וכאן אין להאריך ובא"ר י"א מתיר כשא"א ע"י כרים יע"ש:

**סעיף יב**
מותר עמ"א ול"ד לאות י"א דאין מדמין גזירות חז"ל זה לזה. ולמ"ד שבות דשבות שרי במקום צריך ודאי שרי דהוי רק עובדין דחול ובס"ך מתיר לעכו"ם אפילו ד"ת ועסי' שכ"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**
שצריך עמ"א לתוך האוכל כבאות י"ג דהוי שבות דשבות במקום מצוה ועסי' ש"ז ס"ה:

**סעיף יד**
גבינות עמ"א ועא"ר כ"ב בלבוש כתב שלפעמים עושין לא תמיד ואה"נ דתמיד צריך למחות בהן וגם מיירי בהיתר הגבינות לאחר השבת לא להתיר בשבת עצמו יע"ש בזה:

**סעיף טו**
א"צ למונעו עמ"א עב"י בשם המרדכי דרכיבת סוס יש בו ב' טעמים א' זמורה ב' דאע"ג דחי נושא עצמו מ"מ איסור שביתה דרבנן הוי ובהמתו ל"ג בעכו"ם כה"ג ישראל אסור לישען ע"ג בהמה למ"ד דל"ש ביה זמורה מ"מ איסור דרבנן יש ע' אות י' דהיכא דהאדם עושה מעשה גזרו וכי אמרינן בבהמה ל"ג היכא דממילא ע' אות ו' וא"ש ההיא דשבת קנ"ג ב' דמשום ממון הא לא"ה לא התירו לעשות האדם שבות בבהמתו ופסחים ריש אלו דברים תוחב לו בצמרו יע"ש:

**סעיף טז**
עליה עמ"א היינו להניח בגדים מקופלים שאין לבוש בהם ומ"ש בשם רלב"ח בסי' כ"ח האריך שם ועא"ר אות כ"ג בלא משא עליה ביוצאה חוץ לתחום אין איסור על בעליו אבל במשא עליה ודאי מחויב למונעה יע"ש:

**סעיף יז**
ממתין עמ"א עסי' רמ"ו מ"ש שם בזה עא"ר כ"ה:

**סעיף יח**
תחומין דרבנן עמ"א ומ"ש רמב"ם ט"ס כי סובר י"ב מיל ד"ת עא"ר אות כ"ז ועד"מ בזה: ובהמה כרגלי הבעלים שאסור לישראל להוליכן ועל ידי עכו"ם אפילו יודע שרי ומ"מ אם אומר בפירוש לעכו"ם צ"ע דהוי שבות כל שהוא אסור לעשות והא דמותר שעכו"ם מעצמו מוליכו וא"כ ראוי למכור או להפקיר:

## סימן שו

**סעיף א**
שמעיין עמ"א שם אות י"ג ואי"ה שם יבואר ועתוס' שבת דף ק"ן ב' ד"ה ואין:

**סעיף ב**
דאינו עמ"א בהמה גדולה הטעם בורגנין ועט"ז א' דהר"מ ז"ל כתב בהמה קורא לה והיא באה ומ"מ ק' דטעמא דבורגני"ן עדיף יותר אפילו רחוקה שאין שומעת קול בעליו ואם משאוי עליה אסור לקרות מחמר א"ר וא"כ נ"מ בורגנין:

**סעיף ג**
וה"ה עמ"א כמ"ש באות א' דאין איסור אם תשיב משבת רגליך ממצוא חפציך אלא כשניכר שהולך לצרכיו הא אין ניכר רק כהולך לטיול שרי אף שדעתו בהילוך זה למצוא סוס וכדומה (ישעיה נ"ח י"ג) יע"ש:

**סעיף ד**
עומדת עמ"א הבהמה והכלים כרגלי בעלים ואסור לישראל אחר להוליכן הא ממילא ואף ע"י עכו"ם אין מוזהר עליה כבסי' ש"ה אות י"ב ובריייתא היא שבת קנ"א א' ובאר הגולה ו' צ"ל עמ"ש בס"א:

**סעיף ה**
לך כו' אף לדבר הרשות שרי לומר לך למקום פלוני למחר הואיל ויש היתר ע"י בורגנין כבסי' ש"ז ס"ח יע"ש מימרא דשמואל שבת ק"ן ב' לכרך פלוני כו' אלא לומר קח שם זה ברשות אסור ובמצוה למת ולכלה שרי ולהזכיר סכום המקח י"א כו' אף במצוה:

**סעיף ו**
ויש עמ"א בשכ"ג ס"ד ועס"ו ובא"ר אות ט' מזה יע"ש:

**סעיף ז**
מיקרי עמ"א עב"י תקפ"ה הביא הב"י גמ' דכתובות איהי דמפחת לא מיחזי כשכר שבת איהו דאוספי מיחזי כשכר שבת יע"ש:

**סעיף ח**
ויש עמ"א עב"י תקפ"ה פסחים נו"ן ד' פרוטות אין רואה סי' ברכה שכר מתורגמים יע"ש ויש מ"ש חז"ל אין רואה סי' ברכה ואיסורא ויש שאין איסורא כמו כאן:

**סעיף ט**
לשנה עמ"א ל"ד דכל שאין מתפלל כ"א בשבתות וי"ט אסור וכל שמתפלל אף בחול אף לשבוע וכדומה מותר יע"ש:

**סעיף י**
חשבונות עמ"א דחשבונות סעודות מצוה שרי בכתובות גבי אין נושאין נשים בע"ש גזירה שמא יחשוב ופריך חשבונות מצוה מותר הוא ועמ"ש אי"ה באות ט"ו:

**סעיף יא**
ולפסוק עמ"א התיר אף מיחדו בשבת ע' ט"ז אות ב' דיש לו ג"כ חלק בו וב"י כתב דברי הכל בו הם כר"ח יע"ש:

**סעיף יב**
ולפקח עמ"א עב"י אבל שבות דשבות יש מחלוקת אם מותר במקום מצוה או עסקי רבים הוי כמצוה עסי' ש"ז ס"ה וצ"ע אם דוקא אמירה לעכו"ם הא לעשות ישראל שבות דשבות במקום מצוה י"ל דאסור וע' אות פ"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יג**
או עמ"א דהוי מצוה דאם אין לו מלסטם הבריות יע"ש:

**סעיף יד**
כמה עמ"א והמנהג להקל:

**סעיף טו**
לפסוק עמ"א הביא ישי"ש פ"ה דביצה (סימן חי"ת) מ"ש מקח וממכר אסור בשבת שמא יכתוב רמב"ם פכ"ג מה"ש הי"ב ועא"ר אות י"ח דאין מקדשין משום מו"מ ואלו הוי רק ממצוא חפציך חפצי שמים שרי שם הטעם שלא יכתוב ויפסוק צדקה שאני כמ"ש באות י"א דאין מוציא מרשותו ולחייב לחתן הדורש בשבת שרי דאין חייב באמירתו כלום דאי בעי הדר דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ולפ"ז ודאי אסור לשלוח חפץ בלי לדרשה בשבת לחתן דאסור מתנה דהוי כמו"מ:

**סעיף טז**
בגין עמ"א תוסי שבת קכ"ו ב' ד"ה מדבריהן וישנות אסור אף במצוה עיין אות י"ב יע"ש וה"ה להתלמד שרי ערש"י קנ"ז א' ומודדין להתלמד על דבר הוראה ועסי' שכ"ג במ"א

י"ד מותר לשער ששים בשבת אם לא נודע מאתמול ת"ה נ"ד ומכאן נראה דאף למדוד שרי בששים כל לצורך הוראה לא הוי עובדין דחול ואי"ה שם יבואר עוד:

**ומ"ש** לענין נשבע לפרוע בשבת והראה ליי"ד רל"ט ס"ו דהנשבע לעבור על ל"ת דרבנן אין שבועה חלה עש"ך אות כ' שם. והוי יודע בשבת יש שאסרו חז"ל משום שלא יבוא לידי מלאכה ד"ת והוא נקרא שבות אמירה לעכו"ם אטו יעשה בעצמו וזה לא הותר אף במצוה אם לא שבות דשבות ע' אות י"ב אבל מ"ש משום ממצוא חפצך ודבר דבר שאין בו לתא דמלאכה כמ"ש הר"מ ז"ל פכ"ד מה"ש ה"א התירו במצוה ויש שאסרו משום עובדין דחול והיינו הך ומיהו יש עובדין דחול משום מלאכה תולין משמרת שיבוא לשמר ר"מ ז"ל פכ"א הי"ז שלא יבוא לשמר ובמ"מ הגי' בגמרא קל"ח א' חייב מ"מ יע"ש ובפ"א הלכה בג"ד כ"מ שנאמר העושה פטור לוקה מ"מ והיא הרחקה ממלאכה וכ"מ שנאמר אין עושין כך וכך כו' מדכתב הרחקה ממלאכה משמע הא ממצוא חפצך ודבר דבר שהוא לא משום לתא דמלאכה אין לוקה והיינו מ"ש פכ"ד כו' ואין עושין דוקא עשייה השייך לידי מלאכה. כללו של דבר מכות מרדות ל"ש אלא היכא שיש חיזוק לד"ת לא כה"ג וא"כ אם נשבע שילך בשבת לראות מה צורך בעסקיו לא הוי בכלל לא תסור וחיילא שבועה גם אם הלך אין נפסל לעדות מדרבנן כל דלית מכות מרדות כמו שיראה הרואה פרק עשירי מהלכות עדות היה החיוב שבה מדבריהם הזכרתיו בפתיחה כוללת. וע' שו"ת הרשב"א ז"ל תשמ"א הביאו בה"ג ולא היה הזמן מספיק לעיין ביה:

**סעיף יז**

אסור עמ"א דצורכי מצוה שרי לומר שיעשה אחר השבת וחוץ לתחום דרבנן ושבות דשבות במקום מצוה מבואר בש"ז ס"ה דשרי וצ"ע קצת, עיין ש"ז במ"א י"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יח**

וודאי שרי עמ"א כל פיקוח נפש שרי אף בד"ת כ"ש במידי דרבנן:

**סעיף יט**

לקנות עמ"א דיש אוסרין והנה מו"מ גזירה שמא יכתוב כמ"ש באות ט"ו וכל שבות לא התירו במצוה כמ"ש באות י"ב צ"ל משום ישוב ארץ ישראל התירו חז"ל זה בפי' וצ"ע. ובאות כ' יבואר אי"ה עוד:

**סעיף כ**

באי"י עמ"א הביא דברי הר"מ ז"ל פרק ששי דשבת הלכה י"א הלוקח בית מעכו"ם באי"י מותר לומר לכתוב בשבת שאמירה לעכו"ם שבות ומשום ישוב א"י לא גזרו בדבר זה וסוריא כא"י בדבר זה. פירשו ז"ל מלת דבר זה דסוריא כו' ורישא א"י איך יתפרש

והנה בכתב שלהם הוי דרבנן כמ"ש בד"מ ה' ובכתיבה שלנו אסור ועמ"א שי"ן מ"ם אות יו"ד (ובא"ר אות כ"ד ובד"מ כאן מבואר כן וב"ש באה"ע קכ"ו א' כתב בפשיטות דחייב בשבת בכתב עכו"ם ולמ"ש הד"מ כאן יצוייר בפשיטות גט שכתב בשבת בזדון וכשר וכאמור) ועסי' שפ"ח במומר לחלל שבתות מדרבנן ע' תב"ש י"ד ב' (ועמ"ש בפתיחה כוללת) ומ"מ קשה דבר"מ י"ל דקנה בחול ואומר לכתוב בשבת הוי שבות דשבות במקום מצוה ושרי לדעתו ז"ל כבסי' ש"ז ס"ה משא"כ המחבר דכ' מותר לקנות בשבת הוי שבות לחודיה ושרי משום ישוב א"י לא גזרו ברבר ז"ה אף האידנא שאנו בין האומות וליכא לא תחנם לעכו"ם כ"א ישוב א"י לבד התירו שבות לדבר זה כ"ש לכתוב אמירה לעכו"ם אף כתב שלנו והמ"א הקשה למה נדחה דרבנן מפני דרבנן כל בד"ת לא הוי דחי דשבת עשה ול"ת. ואם היינו אוסרים מו"מ משום עובדין דחול לחוד הוי א"ש ור"מ לשיטתיה עמ"א אות ט"ו וא"ר י"ח די"ל מעשות חפצך ואין מקדישין צ"ע ואין להאריך בזה:

**סעיף כא**
על, אבידה עמ"א ועט"ז אות ג' מ"ש יע"ש:

**סעיף כב**
חרמי ציבור עמ"א דנידוהו בחלום דמתירין לו ע' שכ"ג בהגהות ב"י ט' דצורך שבת הוא להתיר לו מנדויו בשבת ע' אות כ"ג במ"א מזה:

**סעיף כג**
בעסקי עמ"א ליחיד לצורך שבת ולרבים אף שאין לצורך שבת שרי יע"ש:

**סעיף כד**
לצורך שבת עמ"א הקשה מלת אבל דמשמע דיש חילוק בין להחרים או להתיר והא שוין הם דעסקי רבים אף להחרים שרי אעפ"י שאין צורך שבת ויחיד לצורך שבת מתירין ומחרימין וא"ל לא מתירין ולא מחרימין ובא"ר כ"ח כתב דאין מחרימין אף צרכי רבים כ"מ שם דהיום ברכה יע"ש ועסי' שמ"א יע"ש ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כה**
להכריז עמ"א עמ"ש בט"ז אות ג' ד':

**סעיף כו**
ואם עמ"א עמ"ש באות כ"ה:

**סעיף כז**
להכריז יין עמ"א היכא דאין שכיח יין שרי להכריז שידעו לקנות לצורך קידוש ולא יזכיר סכום מקח והיכא דשכיח הוי דברי חול ועט"ז אות ד' ואפשר אם יש לא' בזול יותר משאר מוכרים רשאי להכריז בסתם לסעודת שבת דהוי מצוה ושרי:

**סעיף כח**
מצוה עמ"א הב"י הביא ב' תירוצי התוס' א' מצוה רבה שאני משמע אף ברצונה אם יכול להצילה יחלל שבת ותי' ב' פשיעה אסור ועיין אות כ"ט ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כט**
חוץ עמ"א הסכים לט"ז ה' ורש"י חולין ה' א' עיין במהרש"א ומור"ם ז"ל מלובלין שם. וממרוצת לשונו דאם אנסוהו לעבוד עכו"ם פ"א אין מחלל שבת דהוי כעכו"ם צ"ע דתחומין אין בו כ"א לאו ובתו"ש עמד בזה ובפתיחה כוללת כתבנו בזה ועסי' שפ"ח וביי"ד ב' וכאן אין להאריך ואם נאמר דבמלאכה ד"ת שיש חיוב סקילה א"כ י"ל דכאן תחומין לאו הקילו אפילו פ"א דאיסורא זוטא שלא תעשה היא איסורא רבה פ"א ושכ"ח מיירי לחלל שבת במלאכה ד"ת שיש כרת וסקילה וצ"ע:

## סימן שז

**סעיף א**
**אסור** כ"כ הט"ז אות י"ד יע"ש:
אעשה עמ"א עסי' ר"צ ובא"ר כאן אות א' בש"ו חשבונות מצוה שרי וע' כתובות ה' א' ומשמע אע"פ שא"צ היום לאו חפציך מיקרי ועתו"ש ולמ"ש קשה ולישן כדי לכתוב ס"ת בחול השינה לאו צורך שבת אסור הא לומר כך אכתוב ס"ת בחול משמע דשרי וצ"ע בזה:

**סעיף ב**
לשכור עמ"א י"א מהו החומרא בעלמא שכתב ועא"ר אות ה':

**סעיף ג**
אסור עמ"א ועט"ז ג' והנה לומר בע"ש שיעשה מלאכה ד"ת בשבת יש ראיה לאסור מדין האגרת דוקא קצץ עמ"א פ"ו ה"א ובי"י בשם הרא"ש מנותן כיסו לעכו"ם ושם י"ל מחשיכה עסי' רס"ו ומיהו לשכור פועלים וכדומה שבות דשבות מע"ש אין מבואר בגמרא דאסור רק הגמ"י פ"ו והגמ"ר ולכאורה אם אין נותן מעות שרי וז"א דוקא אומר קנה לעצמך הא לקנות לצורך ישראל אסור אף בלא נתינת מעות ואע"ג בהגמי"י שם משמע שנותן לו מעות ואומר קנה לעצמך מ"מ משמע דקנה לי אסור אף כשאין נותן לו מעות וצ"ע. ובא"ר הקשה למה בד' וה' מותר יע"ש:

**סעיף ד**
וכן עמ"א דוקא בקצץ לו שכר יע"ש ברמ"ה ס"ה שכ"כ המחבר ולמה כתבן כאן הר"ב ובא"ר יו"ד פי' דכאן בגדים שאין ניכרין של מי הם כאגרת הניכר בעינן קצץ וכאן בלא ניכרין יע"ש וצ"ע:

**בשכ"ג** בהגהות הטור אות ב' בשם מורו הרב (מהריי"ט זי"ל) כשהיה רוצה ללמוד היה אומר זה הנר אין מאיר יפה והשפחה מבינה והסירה הפחם עמ"א ל"א וט"ז אות ב'. וכתב ע"ש בשם ראנ"ח שהיה רוצה ספר עומד בחדר שאין בו נר היה אומר לשפחה שתביא לו חפץ פלוני והשפחה מדלקת נר להביא החפץ והולך שם ונוטל ג"כ הספר יע"ש ועסי' רס"ו במ"א י"א והיינו כל שהעכו"ם עושה לדעת עצמו אעפ"י שלצורך ישראל הוא מ"מ אין אומר לו להדליק נר והוא מחויב לשמשו להביא חפץ פלוני ע"ד עצמו מדליק ושרי ישראל להשתמש לאורו ועט"ז שם אות ה' ומ"ש בפריי שם:

**סעיף ה**

מבית עמ"א דאפילו קצץ לא שרי אלא מבע"י לא בשבת ועיין אות ו':

**סעיף ו**

לענוש עמ"א ובמפליג בשבת שרי כל שקצץ הא בלא קציצה אף זה אסור ועסי' רנ"ב מדינים אלו בזה:

**סעיף ז**

מקצת עמ"א ועא"ר אות י' ובסי"ט רמז מותר ודוקא הפסד הבא פתאום ע' לבוש ועב"י שכ"כ בשם הרא"ש דהוי בהול על ממונו אבל לא בהפסד שאין בה פתאום ומכ"ש אם היה יודע לפני שבת. הא דשבות בדרבנן במקום מצוה התירו י"ל ע"י עכו"ם אבל ישראל שבות דשבות היכא דגזרו י"ל דאסור אפילו במקום מצוה. אורחים הוי מצוה והיינו הכניסם משדה לביתו. אבל הזמין אורחים מעירו י"ל לאו מצוה הוי ע' תה"ד סי' ע"ב וי"ד דמקילין לכבוד אורחים עמ"ש בפריי שם. סעודת שבת הוי מצוה וכן לשמוח חתן וכלה. וא"כ לומר לעכו"ם למחוט הנר לסעודת שבת ביד ולא בכלי הוי שבות דשבות ובכלי י"ל הוי ד"ת עסי' ער"ה בט"ז אות ב' ובמ"א כאן ל"א. ועיין אות ח' ע"י ישראל:

**סעיף ח**

ויש אוסרין עמ"א ועא"ר אות ט"ו ומשמע אף ע"י ישראל יש להתיר שבות דשבות במקום מצוה. ומיהו המחבר בתקפ"ו סכ"א פסק דשרי שבות דשבות במקום מצוה משמע אף בשביל יחיד ול"ת דוקא מצוה דרבים ומיהו שבות במלאכה ד"ת ברע"ו ס"ב דאסור יש לעיין לצורך מצוה דרבים י"ל עשה דרבים דחי בעשה ול"ת דל"ש מה אולמיה עמ"א צדי"ק אות ל' ועסי' תמ"ו מ"א ב' דשבת עשה ול"ת ולא דחי לה עשה דרבים וא"ל למה כיון דעשה זו עדיפא מ"מ מדחי עשה חמורה לקלה לא לעשה ול"ת ומיהו עשה דרבים דעדיף טובא דלא בעינן בעידנא י"ל עדיפא ודחי לעשה ול"ת וע' תוסי יבמות ו' דאפילו כיבוד א"ו לא דחי לכרת. ונשים אי נאמר דלית בהו עשה דשבת כ"א ל"ת (וק"ה איתקוש כל שישנו הא עשה דשבת גופא י"ל דאין מוזהרות א"כ י"ל דאמירה לעכו"ם להדליק

נר בעזרת נשים אפשר שרי דמצוה דרבים הוא ומיהו מצוה דרבים דוקא זיכוי רבים כמו קדיש וברכו וקדושה או קריאת ס"ת ואנשים א"א כאמור גם מסתברא דנשים הוזהרו ג"כ אעשה דשבת כמו נשים בגילוי דהיקשא ועסי' רצ"א במ"א י"א וע' תוס' קידושין ל"ג וכי תוכל אשה לשרוף נותר יע"ש. וא"כ אין היתר ברור למה נוהגין להדליק נר ע"י עכו"ם בשבת להתפלל בעשרה ואף לקריאת ס"ת כאמור וצ"ע בזה:

**סעיף ט**

מותר לומר עמ"א אפשר הוסיף מלת לומר להמחבר אין איסור כ"א באומר לחבירו לא בינו לבין עצמו עמ"ש באות י"א ומ"ש דא"צ מותר ער"מ פכ"ג הי"ח שמא יכתוב לפיכך שא"צ מותר אבל רש"י כתובות ה' ודבר דבר ובלבוש ממצוא חפצך אסיפא סמיך עט"ז ה' אפ"ה שא"ל לאו חפציך ודיבוריך הוא:

**סעיף י**

לחבירו עמ"א שבת ק"ן ד"ה אומר ע"ש וכ"מ קצת רב אשי אמר אפילו תימא חבר ישראל משמע אף חבר עכו"ם א"ש הנראה שתעמוד כו'. (ואגב שם אמירה לעכו"ם שבות ופירש"י כבר סתמה רבי כו') וי"ל התם ד"ת למ"ד משאצ"ל חייב עד"מ פ"א ה"ז משא"כ כאן אשמעינן שבות דשבות אסור באין מצוה ודילמא ה"פ אמירה שבות ול"ג שבות דשבות ולמה אסור ומהא דכבה וא"ת שבת קכ"א א' לר"מ ז"ל משאצ"ל ד"ת וע' ר"ן סוף פרק ר"א דמילה ומנא הא מילתא דאמור רבנן אף שבות דשבות אסור ע"י עכו"ם באין מצוה שוב ראיתי הדבר מפורש בתוס' קכ"א א' ד"ה אין דהוכיחו אף באיסורי דרבנן אסור אמירה מק"ן א' דמוקי בחבר עכו"ם וכ"מ בעירובין ס"ז ב' עכ"ל היינו מדאמר רב אשי אפילו תימא חבר ישראל משמע כ"ש עכו"ם אלמא דשבות בדרבנן אסור לעכו"ם אלא דקשה דמ"מ אסור ממצוא חפצך ומעירובין ס"ז ב' מוכח דאותיב ליה ושני ליה אלמא לאו במקום מצוה אף שבות דשבות אסור ואין להאריך:

**סעיף יא**

לכרך עמ"א י"ל בחה"ר ק"ן ב' ה"פ דאף באומר לחבירו לך עמי שרי דאל"כ מאי קאמר פשיטא פי' הי"ל מותר לומר לכרך כו' ולמה לי לחבירו דאי מותר בינו לבין עצמו מטעם בורגנין ה"ה לומר לחבירו ש"מ דבא עמי קמ"ל וע' תוס' שם ד"ה לכרך כו' וע' תוס' ע"א ד"ה מה כתבו בפי' אף בינו לבין עצמו אסור לומר אעשה למחר מה שאסור היום וכ"ש חשבונות דאית טעמא דיכתוב:

**סעיף יב**

חוץ עמ"א וכ"כ הט"ז אות ח' ומ"ש על הב"ח ע' ט"ז אות ד' אבל כשיש בידו לעשותה היום בהיתר שיש ב"א והיה יכול לעשות מחיצה שרי לומר לעכו"ם ויודה המ"א בזה

להט"ז כבסי רע"ז אות י"א דאי בעי ישראל לטלטל בהיתר אי עשה עכו"ם באיסור לית לן בה ואף שי"ל בין שבות דשבות למלאכה ד"ת מ"מ מסתברא דאין לחלק. ומ"ש הב"ח בשם התוס' לחבירו ל"ד באמת צ"ע דשם ברף ק"ן א' ד"ה אומר ובס"ז כאן ובאות י' ואה"נ דגם לכרך פלוני מותר לומר לעכו"ם מה"ט דאין לחלק בין עכו"ם לישראל אבל לעשות בשבת העכו"ם בזמן שאין ההיתר עכשיו לומר אלו היה אסור לומר לעכו"ם עסי' רס"ג ט"ז ג' וחה"ר קנ"א א' שייך לכאן:

**סעיף יג**

משום עמ"א עתו"ש וח"מ מה שפירשו בדבריו ויש ט"ס מ"ש בתוך התחום וצ"ל אפילו סוף התחום עירובין ל"ח ב' ול"ט א' וכוונתו כל דמנכרא מילתא דאין דרך לצאת לשדהו בשבת אף תוך התחום קרוב לעיר ולית טורח הילוך כי דרך ב"א לילך לטייל כ"כ אפ"ה אסור ובאין מינכרא מילתא כל שאין דרכו בכך לילך דרך רחוק כזה כ"א לשכור פועלים וכדומה אסור משבת רגליך ממצוא חפצך וא"כ סוף התחום נמי לא מינכרא אלא כו' ובח"מ כתב דלהחשיך ולשהות שם עד הלילה מינכרא שפיר סוף התחום משא"כ שם בעירובין דהולך לעיר מיד יע"ש:

**סעיף יד**

לזמן עמ"א אני אומר באולי אפשר האדון ז"ל כיון בכאן כוונה מיוחדת כמו שאגיד כי רש"י ותוס' ר"פ שואל (קמ"ח א') מחולקין לרש"י קולא בהלואה אי אמר ליום אחד שרי ושאלה אי אמר לזמן מרובה אסור ולתוס' שש ד"ה שואל משמע דאין חילוק בין זמן מרובה או מועט כ"א הלואה לא הדר בעיניה אתי למיכתב ושאלה הדר בעיניה לא אתי למיכתב אף כדי יין ושמן דלא הדר בעיניה מ"מ הואיל ולא התירו כ"א לשון שאלה זכור הוא ולא אתי למיכתב (וק"ק דהמקשה הי"ל ממשנה כדי יין למאי דס"ד ולא ידע זכור הוא) נמצא לכ"א קולא וחומרא והטור תפס ל' רש"י לזמן מרובה וכ"ה בראי"ש והוא מהרי"ף ז"ל וער"ן שם שבן עיקר כרש"י ועמ"מ פי כ"ג מה"ש הי"ב הביא דברי הלכות שיש נ"מ כאמור ומש"ה כתב המחבר כן וממילא שאלה לזמן מרובה אסור אף לצורך מצוה סידור וספרים כי אין מתירין שבות במצוה עסי' ש"ו במ"א אות י"ב ולפ"ז כדי יין דנקיט במשנה משום סיפא משכון שרי הא שאין צורך שבת עכ"פ להניח משכון אסור ולתוס' נקיט כדי יין לרבותא אף דלא הדרא בעיניה זכור הוא ועח"מ ע"ג ושמ"א כ"כ דהלואה סתמא לי' יום ושאלה לאלתר ואמנם בחה"ר ר"פ שואל מבואר דבהלואה אף אמר שיחזיר לאלתר אסור דל"פ רבנן דרך המלוה שאין דוחק וממתין לי' יום יע"ש ואמנם בשאלה לזמן ארוך אפשר דאסור הוא ואין נזכר שם ההיפוך בזה וצ"ע על מ"ש ההיתר ולא האיסור ועתו"ש:

**סעיף טו**

אין עמ"א הלואה בלא משכון שרי באפשר אף לצורך חול כל שאומר בלשון שאלה או תן לי ומשכון אסור עסי' ש"ו אות י"ד ופרעון אסור לגמרי אף בלשון חזרה כל שא"צ שבת ע"ש אות י"ו ומש"ה אין פודין בשבת וי"ל אין לווין ופורעין שמא ימחוק ע' לבוש וכל שאומר בלשון אחר אין חשש ולומר ממצוא חפצך חפצי שמים פדיון שרי ואפשר לצורך חול גזרו שמא ימחוק אף בלשון חזרה ודוחק ובתה"ד רס"מ כתב הטעם דאין פודין כמקח וממכר הביאו הש"ך בי"ד ש"ח י"ב ושמא ימחוק פרעון ל"ש בכה"ג דלא כתב הלואה אצלו שימחוק ע' לבוש מקת וממכר למ"ד יכתוב שפיר ולמ"ד ממצוא חפצך שרי לפדות ומ"מ המחבר סתם בש"ח דאין פודין ויש שם כמה טעמים עסי' ש"ו במ"א י"ד:

**סעיף טז**

זימן עמ"א היינו סעודת מצוה השמש קורא מכתב דשמא ימחוק ל"ש בשמש רק בע"ה ומש"ה בע"ה אסור זימן אורחי"ם דהוי סעודת מצוה (בבאו מן השדה) דלא התירו שבות במצוה כ"א שבות דשבות משא"כ בשמש שמא יקרא בשטרי הדיוטות אדרבה. סומכין רש"י הטעם ממצוא חפצך וסעודות מצוה הוי חפצי שמים עט"ז י"א ועסי' ש"ו אות י"ד ומ"ש שם ועא"ר אות ל':

**סעיף יז**

חקוקה עמ"א בלבוש כתב דגבוה אסור שמא יקרא כו' ובער"ה מבואר דל"פ וע' שבת קמ"ט ובט"ז י"א וא"ר אות כ"ט. גם כתב תחלה ב' טעמים שמא ימחוק קרא כו' לבסוף סיים בולט בכותל אסור שמא ימחוק ולא שמא יקרא ובמ"א ק' ג"כ הא המחבר נקיט שמא יקרא בבולט ולמה ליה לאהדורי אשמא ימחוק והמחבר דנקיט שטרי הדיוטות דהיינו חובות וחשבונות ובסי"ג אג"ש נמי בכלל שטרי הדיוטות לכאורה אנ"ש ממצוא חפצך כמ"ש הט"ז י"א (אע"ג דאין אסור כ"א מה שאסור בשבת מ"מ עובדין דחול הוי) וזימן אורחים הוי מצוה עמ"א י"ו מש"ה כתב דהיינו חובות וחשבונות דאיכא למיחש שמא ימחוק ולא התירו שבות במצוה כמ"ש בש"ו אות י"ב ובלבוש כתב דהיינו כו' ממצוא חפצך וא"כ אג"ש נמי ולמה פרט אלו ע"ש ולקרות שני ב"א שמא ימחוק ליכא ושטרי הדיוטות איכא ועחה"ר האריך וצ"ע:

**סעיף יח**

בטבלא עמ"א חייק וכותל תרתי לא מחלף בשטר הא חייק טבלא ובולט בכותל אף מדלי הרבה מחלף בשטר ע' חה"ר:

**סעיף יט**
מותר עמ"א ל"ד פיקוח נפש אלא צריך לו הוי שטרי הדיוטות ע' ב"י ולבוש אבל אג"ש משא ומתן ודאי אסור ואף הרהור אסור בהם דא"א שלא ישא ויתן בהם והוי ממצוא חפצך וע' לבוש ועב"י:

**סעיף כ**
שלא עמ\"א מ"ש בענין החותם דאסור לומר בפי' כ"א רמיזה כזו א"י לקרות שרי הא רמיזה שיקח חותמו אסור ע' אות ל"א אף דהוי שבות דשבות שבירת החותם נמי מדרבנן עא"ר אות ל"ב והראה לש"ד וש"מ סי"ד ופר"ח י"ד ק"ח משמע דיש איסור תורה בשבירת החותם ועשו"ת ח"צ סי' ל"ט יע"ש ועסי' שי"ד סעיף י' וש"מ סי"ד במ"א אות ח"י ואי"ה יבואר. ועסי' תצ"ח במ"א אות ד' עח"מ כאן ואם מקפיד עליו שלא לצור עפ"י צלוחיתו הוי מוקצה מחמת חסרון כיס עסי' ש"ח ס"א:

**סעיף כא**
אסור עמ"א שבת קמ"ט ומיעוט לא אתו לאימשוכי כבס"ו. ודע דרש"י פי' שמא יקרא בשטרי הדיוטות העתיקו המ"מ פכ"ג הי"ט דלטעמיה דשמא ימחוק ל"ש בזה רק שמא כו' ולפ"ז בחייק בכותל או כתב משיט"ה וכדומה י"ל הוי גזירה לגזירה עסי' ש"מ משא"כ לרש"י הטעם ממצוא חפצך ואג"ש אסור ה"ה זה ומ"ש רש"י שמא ל"ד אלא דהוי שטרי הדיוטות ועובדין דחול עט"ז י"א ובלבוש העתיק דהוי כמו שטרי הדיוטות ובב"י דהוי שטרי הדיוטות תיקן לרש"י ז"ל ועא"ר אות ל"ז ומש"ה הוסיף המחבר כותל או וילו"ן להשהותם בחייק בכותל אסור כמו וילון דהויין שטרי הדיוטות ממש משא"כ בסי"ב דרק גזירה שמא ואפילו כ' שתחת עקדת יצחק אסור לקרותו בשבת עא"ר בשם ע"ש אות ל"ו יע"ש:

**סעיף כב**
משום עמ"א ופורים רק שחוק שעושין לאחשורוש שרי הא לילך אסור אף בפורים:

**סעיף כג**
ועובר עמ"א וברכ"ט הרואה בקשת אסור ומברך בראיה בעלמא שרי יע"ש:

**סעיף כד**
בלה"ק שרי עמ"א הנה שטרי הדיוטות חובות וחשבונות אף בלה"ק אסור שמא ימחוק ואג"ש וכדומה דאסור ממצוא חפצך בלה"ק יש לצדד להתיר ועט"ז אות י"ג. וגט (וגם ט"ס) אם אין מקפיד לצור פי צלוחיתו שרי לטלטל אף למ"ד גט יש בו משום קדושה י"א דמותר לכסות צלוחית בספר דמה לי שמונח כאן או כאן. ועסי' מ"ב מ"א ו' וקנ"ד י"ד:

**סעיף כה**
באצטרובל כלי חוזי כוכבים מ"א ועב"י:

**סעיף כו**
לשאול עמ"א ובלבוש העתיק משום רפואה דוקא יע"ש:

**סעיף כז**
ויש עמ"א בשם לבוש דהמיקל כסברא ראשונה לא הפסיד וכ"מ דעת המחבר סברא א' בסתם ולומר לעכו"ם שיבוא בלי דיבור רק שיבין מעצמו דוקא בהפסד הבא בפתאום דומיא דדליקה הא בלא הפסד אסור לרמוז כלל עמ"א ל"א ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף כח**
בכדי שיעשו עמ"א הר"מ ז"ל פרק ו' ה"ב אפי' עשה העכו"ם מעצמו בשביל ישראל כל שיש פרסום שנעשה בשביל ישראל שידעו בו רבים אסור לעולם ועמ"מ שם מדין קבר בשכ"ה סי"ד ועמ"א שם ל"א וט"ז אות י"ג בשם הר"ן דבקבר גנאי משמע בשאר דברים אין לאסור לעולם ועסי' רמ"ד ס"ג ומהו רבים לכאורה ג' הוי רבים ובשכ"ה שהכל יודעים:

**סעיף כט**
אסור עמ"א ר"מ ז"ל פ"י דין כ"א (ט"ס דף כ"א) ואף שבות דשבות בטילטול אסור ובסי' רע"ו במ"א אות י"א התם שאני ואסור ליתן בשר וחלב לעכו"ם בחול ולומר בשל לך וכן בקדירה חולבת ב"י דלדידיה אסור ובשבת לומר בשל בשר שלך א"י למה לא אסור משום ודבר דבר וי"ל:
**כלי** שמלאכתו לאיסור לטלטל ע"י עכו"ם מחמה לצל ושלא יגנוב י"ל דשרי דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר לצורך גופו עסי' ש"ח וכה"ג גם המ"א מודה דשרי עט"ז ג' ומ"א י"ב:

**סעיף ל**
לעשר עמ"א ועסי' רס"א יע"ש:

**סעיף לא**
אסור עמ"א ועט"ז ג' ופחם בלא כלי איסור דרבנן ואין נהנה כ"כ דבלא"ה ראוי ליהנות לאורו ומ"ש דשם א"י לקרותו באות כ' אבל לרמוז לו בדיבור הוי כאמירה ומ"מ קשה דעכו"ם שעשה מלאכה בשביל ישראל מעצמו ג"כ אסור אפי' בדרבנן למי שעשה בשבילו עסי' שכ"ה במ"א כ"ג יע"ש וברע"ו א' ודוחק לומר דאחר קוראו ואפשר יש בו קצת פיקוח נפש שא"י מה כתוב בו. ומיהו לומר א"י לקרות לאור הנר שיש בו פחם ושפחה מבינה דשרי לאו הנאה כ"כ דמ"מ יוכל קצת לקרות ואין אומר דבר עמש"ל יע"ש:

**סעיף לב**
במלאכה עמ"א וע' אות כ"ט ועסי' רע"ו במ"א אות י"א ועט"ז ש"ח אות ז' כ' טילטול מוקצה ע"י עכו"ם שרי כבסי' רע"ו ס"ג והא"ר כאן אות מ"ט כתב דלא רק בזה ולענ"ד דבריו כנים דלומר לעכו"ם ליטול מוקצה לצורך גופו להניח דף עליו וכיוצא אי בעי ישראל היה מטלטל מן הצד כבסי' שי\א ס"א וס"ה שרי לעכו"ם כך כמ"ש המ"א ברע"ט אות ט' ואי"ה בש"ח יבואר עוד. עמ"א שכ"ח אות ח' ועא"ר כאן אות נו"ן:

**סעיף לג**
עומד עמ"א ועמ"ש בסי' רמ"ד:

## סימן שח

**סעיף א**
אסור עמ"א פי' דאותו סכין לחוד אסור לטלטל הא בתחוב עם שאר כלים בנדן שקורין שטוט"ץ שיש בו כלי אכילה ומספרים וסכין סופרים שרי לטלטל הכל ביחד כמו כנונא אגב קיטמא כבסי' ש"י ס"ח מ"א אות י' ועא"ר אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
שמקפידין עמ"א דהכל תלוי בדעתו אם אין מקפיד לא הוי לדידיה מוקצה מחמת חסרון כיס כמו קורנס של זהבים :

**סעיף ג**
ומקפיד עמ"א ובסי' ש"י ס"ב במידי דאכילה בכלי ומקפיד כו' ובסוכה אות מ"ח נתן לאוצר צריך יחוד ולא מהני מחשבה ואי"ה שם יבואר :

**סעיף ד**
וכבר עמ"א רמב"ם פכ"ה מה"ש ה"ו ל"ד כלי ה"ה קורה שמיוחד לכך וכלי אפילו אין עשויה לטלטלה בחול אפ"ה שרי עב"י:

**סעיף ה**
שמלאכתו עמ"א ואם לא עשה עדיין בה מלאכה כ"א חדשה והזמינה ועומדת לכך מדוכה חדשה אע"ג דהזמנה לאו מילתא מ"מ אין עומדת כ"א למלאכת איסור עסי' רע"ט מ"ש שם ובשבת מ"ד א'. ומלאכתו לאיסור אף דרבנן והעד שופר עמ"א מ"א וקנאק האנץ בית קיבול ועץ תקוע ע"י שרוי"ף ונותנין שם אגוזים וישברם הנה בשי"ד אות ז' בט"ז כיון שתשמישו בכך אין זה בנין אפילו בחוזק כמו כלי בדיל עם שרוי"ף אמנם בשכ"א במ"א אות י"ב גבינה במורץ חרוץ כו' כשחיקת תבלין במכתש אע"ג דלאו ג"ק ול"ש טחינה אסור מדרבנן דהכלי מיוחד לכך עא"ר שם י"ד י"ל ה"ה כלי זה מיוחד לשבור אגוזים הוי כעין מכתשת וי"ל מדרבנן ובלבוש שם דמתקנות לאכילה ואי"ה שם יבואר ונראה להקל עט"ז י"ד:

**סעיף ו**

ואם עמ"א בסיס ל"ש אלא שהיה מונח עליו איסור הא עשה מלאכת איסור ביה"ש משום הא לא הוי בסיס ועמ"ש בט"ז אם הניח חפץ על הפמוט שיהא מונח בשוה:

**סעיף ז**

ולהניחו עמ"א ש"ח י"ט במעות בשכח משמע ה"ה אבנים וכיוצא בהן ושכח יכול לילך עד מקום שירצה ואפשר ה"ה מוקצה מחמת חסרון כיס וכ"ה מבואר בשל"א אות ה' במ"א באיזמל מילה ובי"ד רס"ו א' בט"ז חולק וסובר באותו חדר מחמת התירו סופן משום תחלתן ואף דכאן מתיר להניחו במקום שירצה י"ל במלאכתו לאיסור לא באבנים וכ"ש חסרון כיס דחמור מכולם כנראה מב"י בהוצעתו שאין בו דרכי היתר עמ"ש בט"ז מזה. ועא"ר של"א ה' דשאני עלי דאין ברור שיצטרך משא"כ זה יודע ודאי יע"ש וא"ה יבואר בשל"ה וע' תוס' ביצה ג' ב' ד"ה אבל בחדר"ו ובהג"א שם לחדר"ו ור"ן שם (ורש"י שבת מ"ג א' ד"ה בצריך מוליכו למקום שירצה כר"ן וא"י למה לא הביא הב"י זה) משמע מחדר לחדר נמי שרי אבל מר"ן ורש"י י"ל רק באותו חדר והוכחת רבי יצחק שם כמ"ש הר"ן ז"ל ומש"ה איזמל מילה אסור לחזר ~אחר~{אחריו} וא"ש שופר עמ"א רס"ו י"ט ומעות י"ל הפסד גדול התירו ומיהו ממ"ש בי"ד התירו סופן משום תחלתן משמע הא לא"ה לא אף באותו חדר ושאני מלאכתו לאיסור קיל טפי מחסרון כיס וי"ל א"כ מה ראייה מכופין ע"ג ביצה לר' יצחק דקיל ממלאכתו לאיסור והעד ממ"ש הרז"ה שבת מ"ג דלא קיי"ל כרבי יצחק דבשיטת רבי יהודה אמרה יע"ש היאך דמחמיר במוקצה מדעתו ולר"ש שרי א"כ הרי לרבי יצחק קיל מכ"מ ממלאכתו לאיסור וצ"ע והדברים ארוכים : **ומה** שכ' דמותר לטלטל מוקצה דרך הילוכו ברגליו ערש"י שבת קכ"ז א' ר"ה ברגלו דלא הוי טילטול היינו אף קיל מן טילטול מן הצד דרך הילוכו ח"ש כדי שיכנס ויצא כאלו אמר בכדי ולא יותר רק דרך הילוכו ואמר כמ"ש במלחמות דבר"ן משמע דרי"ף הביא ברייתא זו לדחותה ובמלחמות ללמוד ממנו דברגליו שרי אף מוקצה טבל וכדומה ובעל המאור ור"ן סוברים שזה במוקצה לרי"י מדעת דקיל טובא התירו זה לא במוקצה דגופו ואיסור והמ"א לשיטתיה ואולי יהיה זה קישור דבריו דהראה לרס"ו אות י"ט דאפי' מוקצה דגופו דחמיר יכול לטלטלו לכ"מ שירצה דגילוי מילתא הוא כמו לרבי יצחק כו' ה"ה כאן גילוי מילתא מדרבי יהודה נשמע לדידן במוקצה דגופו מחמת איסור הלא דברו ברגע כל סוקר כידוע דרכו הטוב:

**סעיף ח**
אבל עמ"א שבת קכ"ד ב' אייתי שותא לכהנא מחמה לצל הוי ברש"י שם משמע קצת אע"ג דכונתו מחמה לצל הואיל דצריך לגופו נמי שרי וה"ה למקומו ברש"י משמע דשרי ולמקומה לא היה צריך יע"ש אע"ג דגופו עדיף טפי עב"י ופרישה :
**מ"ש** הר"ב בהג"ה ס"ג מוקצה מותר בנגיעה וכן דבר המונח כו' היינו בתלוי דהוי טלטול מהצד לדבר המותר עמ"א רס"ה אות ד' ותקי"ג ב' מוקצה בנגיעה ואף לדבר המוקצה שרי כדמוכח בתקכ"א ס"ב דמותר לכסות מוקצה מפני הדלף ובש"י ס"ו יפרש הר"ב כמ"ש בלבוש שלא יגע דאז א"א שלא ינדנד קצת ומש"ה לא הגיה הר"ב שם או דסובר כמ"ש הלבוש בתקי"ג דמ"ש בירושלמי פ"ה דביצה שלא יגע בה (משילין ה"א) היינו טלטול ממש הא נגיעה בה שרי אע"פ שמגלגלת מ"מ הוא אין עושה הטלטול ולא מנדנד בידים רק כשמניח אצבעו ממילא נדה ובש"ח כתב שאינו מנדנדו היינו ממש ביד ובש"י ס"ו הטעם דלצורך מוקצה הנגיעה אסור ובתקכ"א באין נוגע וברס"ה מ"ש בשמן א"א ומבעיר ובש"ח דנירות שעוה או חלב תלוי אין מבעיר ושרי אף בתלוי וכן הוא ל"ד ואי"ה יבואר עוד בתקי"ג ותקכ"א. וראיתי בשו"ת אבן השהם סי' נ"ג כתב לאסור במפתח מונח מטעם טלטול טוקצה וברס"ה מדין מבעיר מירי צ"ע דכתב בפירוש דאין בו איסור מוקצה. וצ"ע ואי"ה יבואר עוד בתקי"ג ותקכ"א:

**סעיף ט**
שמלאכתו עמ"א ואם הרוב לאיסור אזלינן בתריה ע"ד כל הכלים הולכין אחר רוב תשמישן וקצת ראיה מחה"ר שבת קכ"ג מדוכה עם שום בקדירה המטלטלת עם תבשיל אע"ג שלפעמים מניחין כך פירות הוי מלאכתו לאיסור :

**סעיף י**
וכתבי עמ"א ה"ה מגילה מותר לטלטל עמ"ש בט"ז ונייר חלק אם מקפיד שלא לצור פי צלוחיתו הוי מוקצה מחמת חסרון כיס. מצת מצוה בע"פ בשבת אין לו דין אוכלין וה"ה אוכלי בהמה אין להם דין אוכלין ובתמ"ד אי"ה יבואר עוד :

**סעיף יא**
ושופר עמ"א בט"ז כתבנו מזה. דאף להניח תפילין בשבת אסור במניחו לשם מצוה ואות הא לשום שמירה כקמיע שרי בבית ע' מ"א ס"ז יע"ש:

**סעיף יב**
אסור עמ"א באמת צ"ע על הע"ש דמבואר בגמרא ל"ו א' לר"ש חצוצרות ג"כ שרי לגופו ומקומו ד"ה הא והר"ב כאן פסק כתוס' דאף שופר רק לגופו ומקומו שרי וערש"י ובחידושינו שם ואם מקפיד עליו אפשר דהוי חסרון כיס ובגמ' מירי באין מקפיד אלא

דא"כ הוה לשנויי כן הא דאין מטלטלין יש חצוצרות כר"ש ובמקפיד ומיהו בי"ט למ"ד כר"ש אסור חצוצרות דאף דראוי לגמוע מים בדוחק לתינוק אסור לר"י יע"ש ועסי' תקצ"ו ט"ז ב' הקשה מתקפ"ח דבשבת אסור הא בי"ט שרי טלטול ובחידושינו כתבנו י"ל רבותא בשבת כר"י ומיהו במ"א תקפ"ה ה' מיושב זה דבי"ט לגופו אסור דהוקצה למצותו כבסי' תרס"ה והוי כאבן אף למקומו אסור דלמאי חזיא וה"ה לולב בשבת כאב"ן בתרכ"ח עמ"א שם ותרנ"ג דאף בשבת אסור לעשות שום תשמיש בו אפי' חל יום א' בשבת דהוקצה לז' ימים משא"כ שופר דראוי לתשמיש מעליא לא מקצה ליה בשבת אע"ג שלמחר יצטרך לו לא הוקצה למצותו בשבת וע' תו"ש כתב חסרון כיס וגם זה נכון ומיהו בלא"ה א"ש כמ"ש. כללא דמילתא כל שראוי לשום תשמיש שרי לגופו ואף מקומו משא"כ כשאין ראוי לתשמיש בשבת וי"ט אף דתורת כלי עדיו מה מהני ואסור למקומו. ומיהו כשמביאין לולב ימשש הרבה קודם סוכות או באין מצוי דמניחין משנה לשנה דלית מוקצה מצוה לטעם התו"ש אסור דחסרון כיס היה שלא יפסל והט"ז אפשר סובר דלא הוי רק כמלאכתו לאיסור ושרי לגופו ומקומו. ואי"ה בתרנ"ג ותרנ"ח יבואר עוד ע' אות י"ג אי"ה יבואר :

**סעיף יג**

ככר עמ"א דל"ד ככר ה"ה חפץ המונח בתוכו סכין וכדומה כמו תינוק. וליש אוסרין דוקא שו"ם ממלאכתה מתירתה עמ"ש בט"ז ד' ועי' אות ס"א י"ל לולב ושופר בי"ט ע"י ככר ותינוק שרי דלא אסרו אלא למת באין שם כלי כלל עליו. ועא"ר י"ג ראיה קמ"ב ב' רבא מנח סכינא אבר יונה יע"ש ומיהו ודאי תינוק וסכין חדא הוא :

**סעיף יד**

כל עמ"א תצ"ה אות ז' ובסי' זה אות מ"ט ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז :

**סעיף טו**

לכסות עמ"א ע' אות י"ד. וכ"ן כתב לת"ק דר"י לאו נולד הוי כל שראוי למלאכה מעין מלאכתן וכ"כ הב"ח וט"ז אות ה' ועא"ר ט"ו ובגמרא קכ"ד ב' מ"ס מוכן הוא ומ"ס נולד הוא משמע בב"י דאל"כ הי"ל מ"ס נולד אסור ומ"ס נולד מותר ועסי' תק"א אות י"ב ותקפ"ו אות כ"ה ושכ"ה אות ט"ו בענין עכו"ם שעשה כלי בשבת יע"ש אימת הוי נולד יע"ש :

**סעיף טז**

שלא עמ"א של"ז צ"ל יע"ש. ובא"ר אות י"ז מביא די"א אף שברי חרס מותר דלפעמים נתקל בה שרי לפנות משם יע"ש:

**סעיף יז**

שנשברה עמ"א דאף בשבת דלא כב"י שסובר כל שהכלי נשארת ומשמשת מלאכתו והשבר ממנה הוי נולד בשבת דקשה לבדות חילוקים עב"ח וי"ל דלדידיה באות ט"ו גם בנשבר הכלי לשברים נולד הוא ומותר למאן דמתיר נולד א"כ אף בכלי נשאר ונשבר קצת מינה נמי הכי הוא למ"ד נולד שרי ולמ"ד אסור אף בנשבר לשברים הטור והב"י לשיטתיה דס"ו לאו נולד הוא ע' אות ט"ו. וי"ל קצת. ומ"ש על הב"ח בתוס' שבת קכ"ד ב' ד"ה ורבא דחתיכת חרס בנשבר בע"ש דבשבת ה"ל נולד ורבא אית ליה מוקצה וכ"ש נולד ופי' הב"ח דברי"ה הוי נולד אבל בחצר לא הוי נולד ולשיטתיה כב"י דת"ק דר"י שם סובר מעין מלאכה אחרת נמי לאו נולד הוא רק ברה"ר הוי נולד ורבא אית ליה מוקצה וכ"ש נולד וא"כ ה"ה לדידן נ"מ בזה למ"ד נולד בשבת אסור ברה"ר כשנשבר בשבת אסור לטלטל אבל המ"א לשיטתיה באות ט"ו דת"ק דר"י נולד מותר הוא סובר וד"ה כפשטן לרבא כו' ואם כן לדידן אין נ"מ בין רה"ר או חצר למ"ד נולד שרי אף ברה"ר ומ"ד אסור אף בחצר אסור. ומה שסיים אא"כ זרק לאשפה מבע"י אין לו מובן לכאורה דההיא בנשברה מע"ש ואף בחצר ואפשר זרקו בשבת שרי אף ברה"ר ודוחק:

**סעיף יח**

שאין עמ"א נר חלב שלם מלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו ומקומו ותינוק נר בידו ואביו אוחזו בידו עסי' ש"ט דשרי אף ע"פ שאין נעגועין ושמ"ג דלהאכילו בידים אף איסור דרבנן וה"ה אביו מצווה להפרישו וצ"ע:

**סעיף יט**

דלתותיהן עמ"א רמב"ם בפכ"ה ה"ו שבת קכ"ב ב' ותוס' ד"ה אדרבה יע"ש עט"ז ח' זה בדלתות הכלים שהיו מוכנין אגב אביהן בטלטול משא"כ דלתי הבית לא הוכנו אגב הבית בטלטול א"כ יותר רבותא נתפרקו בע"ש דאסור לטלטל אע"ג דראוין למלאכה אחרת לפסוע עליהן וכדומה אפ"ה אסור וכ"א שבת דהוי נולד גמור אלא דאפ"ה הוי רבותא אף ע"ג ביה"ש היה פותח ונועל כו'. ומ"ש כלים המוקצים שנשברו היינו מוקצה מחמת חסרון כיס או מלאכתו לאיסור ושבריהן אין מוקצים מיגו דאתקצי ביה"ש כו' וע' תו"ש וח"מ ולמ"ש א"ש וכלי שהיה ראוי ביה"ש ושבריו ראוים רק לאיסור אסור דבתר השתא אזלינן עסי' ש"י ס"ג דוקא וחזר ותיקן ועא"ר אות י"ד. ובט"ז י"ז הארכתי בזה יע"ש :

**סעיף כ**

ליטלה עמ"א בשי"ד ס"א ועמ"א אי"ה באות כ"א מזה :

**סעיף כא**
שמא עמ"א עט"ז ט' לרש"י מכה בפטיש לא בנין דסובר דאין שייך בנין בכלים אבל הר"ן פי' כן דבנין שצריך אומן אף בכלי יע"ש:

**סעיף כב**
דכיון עמ"א עמ"מ פכ"ב הכ"ה ונתן טעם למה פסק המחבר דלא כר"מ ולא השיח דעת הרי"ף עמו משום דק' מפרק עשירי ועט"ז בזה:

**סעיף כג**
אין עמ"א דברי האדון ז"ל צריכין פי' דהתחיל פי' אסור לטלטל משמע מטעם מוקצה כל שאין תורת כלי עליהן בלא הכינם לכך מאתמול וכדומה וזה ודאי דאף בטלטול אסור כמו כיסוי הכלים ומ"מ נראה ביש בית אחיזה לבור ודות בטלטול שרי רק ליקח מהבור אסור דמיחזי כבונה וכמו שסיים יש לחוש משום בנין ומראש דבריו משמע דבאין בית אחיזה אסור אף בטלטול וכ"מ לשון המחבר דאז מוכח שהוא כלי ולא כמיחזי בונה ובמשנה אין ניטלין משמע טלטול ואפשר בלא יחדו ותקנו לכך כל שאין בית אחיזה אסור בטלטול וביש מותר בטלטול אף שלא תקנו לכך כל שיש דבר להאחז בו בתולדה ומיהו כשיש תורת כלי מותר בטלטול ולוקח מבור אסור כבונה וער"ן גבי חרס (שבת קכ"ד) ומקשי הכא בחרס וכי עדיף מכיסוי כלים שיש בית אחיזה דלא שרי אלא בתורת כלי עליהן ויש לומר דחרס בא מכלי יע"ש מבואר מדבריו דאף בית אחיזה מוקצה הוי אם לא תקנו לכך ואסור בטלטול ועא"ר כ"ג ולמ"ש מבואר הוא כו' אבל המ"א סובר לכאורה בית אחיזה א"צ תורת כלי וצ"ע:

**סעיף כד**
או עמ"א שבת קכ"ג א' ותוס' ד"ה מדלענין אלא במ"ט ב' ד"ה לא הוסיפו דמחט בעינן תיקון כו' וא"כ כללא הוא כל שבטומאה כלי ע"י יחוד מטלטלין בשבת בלא יחוד ה"ה עור לח מטלטלין דבטומאה מהני מחשבה וכפירש"י שבת מ"ט א' ותוס' ד"ה טומנין דלא כר"ת אבל ר"ת סובר לחין לא כסכ"ה ומ"א מ"ה וכמ"ש בזבחים דכל שלא יחדה אע"ג דלטומאה מהני יחוד בלא יחוד אסור לטלטל ושאני מחט שבורה דרך לזורקו כו' משא"כ שברי כלים דרך להשתמש תשמיש אחר וכל הטורח הזה דהלכה כר"ת דעור לח אסור בטלטול כ"ז שלא יחדה מדלענין טומאה לאו מנא בלא יחוד ה"ה שבת ומש"ה לא הגיה הר"ב בסכ"ה לקולא בלחין אלא הוסיף חומרא דקה יבש אסור וא"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף כה**
מותר עמ"א גמרא קכ"ג א' וי"ל בין טומאה לשבת בזה אע"ג שכתבו התוספות במנחות כמ"ש באות הקדום וע' תוס' שבת קכ"ג א' ד"ה מדלענין:

**סעיף כו**
ויש עמ"א דעת הר"א ז"ל דחזי לקנח ביה מידי ומשמע מחמה לצל ופירשתיו בט"ז י"ב ומצוה עסי' כ"א ס"ב בזה. ועי"ג לעניים גע"ג טפחים לעשירים א"ר כ"ט ע' סעיף נ"ב:

**סעיף כז**
מותר עמ"א עט"ז י"ג דחדש הוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר ומותר כבסי' שי"א ס"ה א"כ אפי' מוקצה גמור שרי כה"ג אלא מותר לטלטל דפוס בידים כו' מלאכתו לאיסור ושומטו בחדש והוא ל"ד או טעמו יהיב אף לישן:

**סעיף כח**
בטל עמ"א מ"ש לתשמיש אחר בסי"א אות כ"ד דמחט שבורה אי לאו דזורקו בין גרוטאות הוי שרי אע"ג דאין עושה ממין מלאכה הראשונה כלל ומיהו שום שימוש כלי בעינן הא לקינוח צואה וטינא ע' בט"ז אות י"ב כבסי"ג:

**סעיף כט**
גמי עמ"א בעניבה מותר אלא קשירה אסור ובשבת קי"ב א' בכרמלית גמי משמע חוט לא כו' וברי"מ פרק עשירי ה"ד כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור בשבת ומתורת קשר עסיק שם הא חוט לא ובכי"מ בשם הרמ"ך בחצר אסור דמבטל ליה היינו בחצר לא היה גמי כי בכרמלית שכיח והיה רוצה חוט או משיחה אמר אסור דילמא מבטל ליה וצ"ע בגמ' דפריך והא מנא הוא משמע טעם האיסור מוקצה לא דילמא מבטל להחוט או בגמי היה רוצה בחצר או בעניבה ובלח"מ שם יש תירוץ לזה והמעיין ברש"י ד"ה שבקיה ולא תטלנו בידך לטלטלו תירץ זה כהרמ"ך דבחצר הקשירה אסור בחוט כי לא שכיח שם גמי (ואי"ה בשי"ז יבואר) ומדאמר שבקיה אסרו לטלטל נמי וע"ז פריך ליה והא מנא הוא ולמה לא מטלטל עכ"פ להצניענו כו' והלא ידוע דרכו של רש"י מי יוכל להבין דרכו ברגע כל סוקר וחוקר :

**סעיף ל**
נשמר עמ"א נסתפקתי גדול כ"ה דוחה ל"ת דרבנן אם דוחה עשה ול"ת דרבנן ופשיטנא מכאן ומסי' י"ג דשבת עשה ול"ת דרבנן ומהא אמינא לה מתמ"ו מ"א ב' ד"ה כו' אין מפקחין י"ט עשה ול"ת בדרבנן נמי וז"ש גדו"ל כ"ה דזהו חידושו דוחה עשה ול"ת דרבנן. וער"ן וחה"ר דבחצר מקצה דעתו ובכרמלית אין מקצה עד שבא לביתו לא משום הפסד ממון דלא שרינן טלטול משום הפסד ממון באין ה"מ ודאי לא ובח"מ אי"ה יבואר.

ובשם הראב"ד ז"ל כ"כ ולכאורה למ"ש בט"ז י"ב להר"א ז"ל לצורך גופו שרי יע"ש ובשם הפרישה וצ"ע ואין להאריך:

**סעיף לא**

ליקח עמ"א בקנים שלנו דרכן ליחדן שרי ומלאכתו לאיסור אפילו כל שדרכו לאיסור אפ"ה שרי דהוי לצורך מקומו עט"ז יע"ש:

**סעיף לב**

אסור עמ"א תה"ד ע"א ולמדה מכירה עט"ז ואם טלטול דף מותר עט"ז אות ז' דפין וקרשים העומדים לסחורה למכור יבואר אי"ה בסכ"ו מזה יע"ש :

**סעיף לג**

אא"כ עמ"א ד"מ שי"ג וקשה דמדי דהוי אנסרים בסכ"ו ועמ"א אות ל"ט ואי"ה יבואר שם והמ"א כתב דאם ישב בסמיכה כך פ"א תו ל"ג שמא יתקע דבלא"ה חומרא בעלמא הוא עט"ז :

**סעיף לד**

אסור עמ"א ובשי"ג במ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף לה**

למזגא עמ"א דכל דראוי למידי ועומד לכך תורת כלי עליה וכמו עורות ונסרים ומשמע אם נשברו כל שראוי למידי הוי כדין שברי כלים בסו"ז יע"ש ועא"ר דמשמע א"צ מחשבה יע"ש במ"ג ותו"ש בזה:

**סעיף לו**

ואסור עמ"א אפי' לגופו ומקומו אסור דכל דקיימי לבנין בטיל מתורת כלי ולא מהני מחשבה עסכ"א הא אשתייר מבנין קיימי למזגא והוי תורת כלי עלייהו ומותר אף מחמה לצל ועא"ר אות מ"ג בזה :

**סעיף לז**

קוץ עמ"א ער"ן כירה מ"ב מכבין גחלת דזה לר"י ולא לר"ש וע' א"ר אות מ"ר ובח"מ ותו"ש מזה. וכאן משמע דוקא היזקא דרבים ובשל"ד סכ"ז נמי רבים משמע לשל' יחיד לא התירו ובס"ו זכוכית סבור הייתי לומר שי"ל בין טלטול מוקצה אף משום יחיד התירו ובין שבות ד"א ובכרמלית ששבות חמור הוא וכן גתלת דוקא ברה"ר היזקא דרבים שרי וב"י בשם א"ח גבי שברי זכוכית משמע מידי דהוי אקוץ ברה"ר דוקא לצורך רבים וצ"ע ומפיס מורסא דל"ג במקום צערא שאני דהוי כחולה שאין סכנה וצ"ע :

**סעיף לח**

אסור עמ"א באות י"ט דלתות הבית ה"ה זה דלא הוי כלי ומשמע אף לגופו ומקומו אסור ושובך לגופו מותר. ובלבוש שיאמרו להטיח גגו הוא צריך וצ"ע דלהטור בשבת שרי

עב"י ורק בי"ט אסור והמחבר פסק כר"מ פכ"ו ה"ז שאין תורת כלי ומש"ה אסור בשבת ג"כ ועסי' תקי"ח ט"ז ד' ובחידושינו ביצה ט' א' הארכנו בזה ואי"ה בתקי"ח יבואר :

**סעיף לט**

שקצצן עמ"א ואי"ה באות מ' יבואר החילוק בין חריות ולבינים ונדבך של אבנים:

**סעיף מ**

אסור עמ"א מלת מחשב"ה ראוי להיות צריך מעש"ה שהם לישיבה וכ"ה במ"מ פכ"ה הכ"א לחלק בין חריות ובין נדבך אבנים ואם בעי מעשה עם מחשבה עט"ז אות י"ו פירשתיו. והוי יודע נדבך של אבנים א"י מהו דרש"י קכ"ה ב' נדבך סדורות ומוקצות לבנין משמע אשתייר מבנין הוי כלבינים וברי"מ לא משמע הכי וכמ"ש המ"מ דעיקר החילוק דאבנים לא קיימי כלל לישיבה ואף בלא נדבך וסדורות ואף אשתייר מבנין צריך למדום מעשה (כמ"ש במ"א ולט"ז לא מהני מעשה כפירש"י וא"כ מה קשיא ליה להמ"מ מחריות לנדבך דהתם מחשבה וכאן סידרום לבנין צריך מעשה להוציא מידי מעשה וה"ה לבינים כה"ג ובלא סידרום לבנין יש חילוק בין לבינים שהם שפין וחלקים וקיימי ג"כ לישיבה הלכך אשתייר מבנין מותרים דעומדים לישיבה ואבנים שאין משופים וחלקים צריך למדום כי לא קיימי לישיבה וצריך מעשה ואמנם המחבר דנקיט נדבך אבנים וכ"ה בר"מ שם צ"ע ועמ"ש אי"ה באות מ"א:

**סעיף מא**

וי"א עמ"א מ"ש הגי' ברש"י קכ"ה ב' ד"ה צאו ולמדום השמיט מלת מעשה ועב"י ובט"ז י"ו ביארתיו. ובחידושינו שבת נ"א הארכנו והבאתי ירושלמי שם פ"ד ה"ב לא חלין ולשכיבה יע"ש משמע כ"ש סתמא דעכ"פ אסור בטלטול אם לא במחשבה וברי"מ פכ"ה הכ"א י"ל לישנא דגמ" נקיט ורבותא דרשב"ג דא"צ לקשר"ן רק מחשבה סגי אבל המחבר שינה וכתב קצצן לשריפה מוקצים הם משמע הא סתמא א"צ מחשבה וע' ר"מ פכ"ו ה"ב לבנים שנשארו מהבנין ככלי שמלאכתו להיתר שהרי שפין אותם ומתקנים אותם כו' יע"ש מבואר דלבינים מחמה לצל שרי ואבנים אם הם אבני גזית י"ל דינם כלבינים שנשארו מבנין וא"צ מחשבה כלל ואבן שלא סיתת אז אין ראוי לישיבה ובעינן למדום וצ"ע בכל זה ומ"ש מסי' שי"א ס"ח אי"ה יבואר שם וכאן אין להאריך ובחידשינו הארכנו :

**סעיף מב**

יחדה עמ"א כבסכ"א למדום הוי מעשה וכמ"ש באות מ' ומ"א ועט"ז י"ו:

**סעיף מג**

ביחוד עמ"א פורפת בשבת באבן עגולה דראוי לכך מהני יחוד ועב"י:

**סעיף מד**
ועסי' רנ"ט ועמ"א שם אי יחוד לעולם בעינן ועא"ר כאן נ"ב בשם מי"ט. ומ"ש המ"א בליבני דאשתייר מבנינא ע' אות ל"ה א' בעינן מחשבה. ועסי' רנ"ט הך חישב אי בפה או במחשבה בעלמא :

**סעיף מה**
דלצורך עמ"א דל"ד חתכו מדקל לשם זה דעשה מעשה ה"ה אם היה מונח ענף מדקל ויחדה לכך שרי כבסכ"ב ואף קצצן לשריפה ויחד לזבובים אח"כ מהני כבס"ך חריות כו' הואיל וראוי לכך מהני ביחוד לשבת א' ולי"א לעולם יע"ש:

**סעיף מו**
וי"א עמ"א עא"ר אות מ"ט דנתכוין המחבר לתשובת הרשב"א תשנ"ו יע"ש ובחידושינו שבת נ' הארכנו דלרשב"א יחדן עם מעשה בעינן לא חישב עם מעשה ועסי' ש"א סע"ג השמיט שם חישב והיינו להוצאה לרה"ר סתם כרבינו יונה דהרואה לא ידע שחושב ויאמר שנתכוין להוציא ולכך צריך צבען או יצא מבע"י וכאן כתב דחישב או ישב מהני וי"א הוא רבינו יונה ש"מ כאן לטלטול מירי וא"כ מאן הוא י"א ושם באות ס"א הביא ד"ה דטלטול נמי אסור יע"ש ואין להאריך כאן :

**סעיף מז**
וי"א דוקא עמ"א רש"י ותוס' שבת מ"מ א' ד"ה טומנין פליגי בתרתי והר"ב אפשר פסק לחומרא בשתי הסברות ולא שרי אלא גסה ויבשין ועב"ח כאן ועמש"ל :

**סעיף מח**
אא"כ חישב עמ"א ובסי' רנ"ט יע"ש וכאן אין להאריך:

**מ"ש** המחבר בסכ"ו נסרים של בעה"ב שרי ושל אומן אסור שבת מ"ט ב' דקפיד עלייהו שלא יתקלקלו ובלבוש הקצום למלאכה ועא"ר אות נ"ט וא"כ נסרים של סוחרים שנתנום לאוצר צ"ע אם מותר לטלטל בשבת דקפיד עלייהו שלא יתקלקלו ויתעקמו כמו אומן אע"ג דלא החליקן ברהיטני כו' וע' מ"א אות ג' :

**סעיף מט**
מותר עמ"א סובר זה הוי נולד לא מוקצה ומ"ש ביצה ב' ב' שבת סתם כר"ש מחתכין כו' אע"ג התם מוקצה לא נולד ר"נ סובר מוקצה ונולד מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד וצ"ע ובחידושינו ביצה כתבנו מזה דמ"ש רש"י שם בקליפי אגוזים פירשתי שם הגירסא מלפני השולחן או מעל השלחן ע"ש :

**סעיף נ**
מנער עמ"א לתוס' ג"כ כשסלקו אין מוקצה לחצי שבת ובסיס לא חמור מגוף המוקצה דקיי"ל אין מוקצה לחצי שבת. ואי"ה בנ"א יבואר עוד:

**סעיף נא**
שהם עמ"א דאף לא היה שם בשעת מעשה אוכלין רשאי להניח שם אוכלין והם בטלים אגב הפת ועט"ז ש"י אות ח' כה"ג דאם ביה"ש לא היה בסיס רק בשבת שרי להניח היתר אצלו והוי בסיס להיתר ולאיסור דאין מוקצה לחצי שבת. ולתוס' ריש ביצה דלא הוי בסיס הואיל ואין מקפיד היכן נפלו אף שהיו ביה"ש על השולחן שרי דלא הוי בסיס :

**סעיף נב**
מותר עמ"א דלא הוי בסיס שאין מקפיד היכן נפלו ועסי' ש"ט מזה וכמו שציין באר הגולה כאן אות סמ"ך:

**סעיף נג**
שהתקינן עמ"א כ"פ הט"ז בשי"א אות ט' א"ר אות ס"ג וע' פרישה וב"י מבואר דאף בקש הרך סתמא להסקה במקום שמסקינן בו ובפרישה משמע דוקא חבילי באגודה הא מפוזרין סתמא לאכילה וע' בשי"א ס"ח קש שעל המטה מפוזר נמי ואפשר בקשין קצת ואין להאריך :

**סעיף נד**
מע"ש בד"מ תי' דברי הר"ן דסובר בעינן שיהיה לו מאותו מין הא מצוי לא מהני ומש"ה נתפרקו בשבת ביה"ש ראוי אגב בשר ובשבת עכ"פ ראוי קצת מקרי הואיל ומצוי כלבים הא נתפרקו מע"ש איתקצי ביה"ש אבל למ"ש המחבר דמצוי סגי אפילו נתפרקו מע"ש שרי אבל כשאין מצוי כלל ואין לו אף נתפרקו בשבת אסור דאין ראוי לכלום ועדיין צ"ע :

**סעיף נה**
ואדם עמ"א בלבוש אדם חשוב דאין נאכלין אלא ע"י הדחק ובתשובת הרא"ש בב"י באתריה דשמואל לא היו הבהמות אוכלין יע"ש ומש"ה מחמיר על עצמו ובב"ח דרגילין להשתמש להסקה יע"ש וכ"נ דעת המחבר כאן דבמקום שמאכילין לבהמה הא במקום שאין מאכילין לא ולא כתשובת הרא"ש ואדם חשוב אפ"ה צריך להחמיר על עצמו והנה שבת קמ"ג א' גרעיני תמרה כו' תוס' ד"ה שמואל כו' ובר יונה תפל וכ"ש בשר תפל לא כתב המחבר בשל"א לא הזכיר המחבר אדם חשוב כו' והיינו דבר אווזא נמי ע"י הדחק נאכל כלבוש ולכאורה צדק בזה המ"א דוקא גרעיני כו' וצ"ע דהא לא למדה אלא מאביי ורבא וי"ל משמואל למדה לחוד וצ"ע. וע' חה"ר קכ"ח וקמ"ב וקמ"ג ואי"ה באות נ"ו אבאר עוד:

**סעיף נו**
דחזי עמ"א תיקן האדון ז"ל בזה קושיית הב"ח וגם מה שלא סיים המחבר בדג תפל שאין ראוי לכלבים וגם בגמ' שבת קכ"ח א' בשר תפל לר"ת אסור לטלטלו ובר"ת לקמן בשר בין תפל ומליח מותר ודג תפל אסור כי ודאי אע"ג לקמן שכ"ד ס"ז מוכן לאדם

הוי מוכן לכלבים היינו בנבילה דעתה עומד לכלבים וביה"ש דעתיה עליה אי מיית כו' וכדומה הא מה דראוי לאדם למ"ש וי"ט ולא עתה אע"ג שראוי לכלבים מוקצה הוא דלא חזי למידי וכאבן לר"ש נמי דהא אין נותן לכלבים מה שראוי לאדם וכ"כ בעל המאור בקמ"ב וחה"ר האריך שם הא דאמר טעמא דחזי לאומצא יע"ש וברי"ן וכ"נ דעת רש"י קכ"ח דג תפל אע"ג דראוי לכלבים לא דעתיה לכך ומש"ה בשר דחזי לאומצא דוקא במין דרכיך דומה לבר אווזא ושרי ובמין הקשה אמר בגמ' דאסור וכ"ה דעת הר"מ פכ"ו עט"ז אות ך' יע"ש ודג תפל חזינן דחתול אוכלה אלא כל מה דראוי לאינש לא מקצה לחיה ותפוח מסריח וכפירש"י קנ"ח ב' וחיה דנקיט אף שאין כלבים מצוים שם וכל ישראל בני מלכים ולדידן דוקא בכלבים מצוים ולא לחיה דאנן כל ישראל כו' ומיהו זה טעות במסריח ודאי ביש לו חיה מטלטלין ואי לא לא כבסעיף כ"ט והתוס' שכתבו שם זה בראוי לאדם כו'. אלא דנקיט חיה י"ל כמ"ש הר"ן בקכ"ח לרי"ף תפוח מסריח ואין ראוי לכלבים כ"א לחיה אלא דא"כ היה להמחבר להזכיר זה דיש בשר סרוח דלכלבים לא חזיא ולחיה חזיא ואם יש לו שרי וי"ל דברייתא סובר אע"פ שאין מצוי והמחבר בסכ"ט פסק דמצוי בעינן והבן זה. והגירסא שם בקכ"ח א' כמה גירסאות א' בשר חי ותפל עתה"ד גירסא דילן בשר מליח ותפל וגירסת הרי"ף בשר חי ותפוח עינו עליהם ואין להאריך ובט"ז כ"ה אי"ה אבאר עוד :

**סעיף נז**

מטלטלין עמ"א בש"א סכ"ה כתבנו בזה ועא"ר שם אות מ"ד ורש"ל בתשובה מ"ז ולכאורה אף דכרמלית אסור מ"מ בחצר ובית רשאי לילך בו וברה"ר ובכרלית מ"מ שם תכשיט עליו בבית ולא גרע מחרס וצ"ע:

**סעיף נח**

שיושבים עמ"א שבת קכ"א ב' והנה גרף מותר להוציא הואיל ומאוס מפני כבודו התירו גדול כ"ה ערש"י ביצה ל"ו ב' ובחצר אחרת אסור דהוי כאבן דאין ראוי לכלום ומיאוס דמותר צריך להיות ראוי לכפות לכלי או לצורך גופו ומקומו כל שהוא כלי עסי' רע"ט ובלבוש הטעם באותה חצר דהוי צריך למקומה צ"ע דבכלי שייך זה לא באבן וכדומה ומיאוס כתב הטעם דאף ר"ש מודה במוקצה כי הא שנמאס מאוד כ"מ לכאורה רש"י ביצה ל"ו ב' ד"ה נותן יע"ש ושמואל כר"ש סבירא ליה שבת קמ"ג א' תוס' ד"ה שמואל וקנ"ו ב'. ומ"מ י"ל בחצר אחרת אף בצריך למקומה אסור כאבן ועא"ר. וכופין שלא ילכלך הקטן :

**סעיף נט**
אסור עמ"א שם קכ"א ב' צואת אדם מוכן לכלבים יע"ש ועב"י ומ"מ קשה דודאי צואת ב"א ראוי לכלבים וחזירים עסכ"ט ולומר דהוי נולד אף דדעתיה עליה מ"מ למ"ד נולד שרי מ"מ אסור זה ועחה"ר קכ"א לגי' רש"י קכ"א נולד כי הא שרי ולגי' הרי"ף נולד כי הא אסור כמו עצמות וקליפין ונ"מ בגרעני תמרי שכל התמרים רק לבהמה יע"ש היטב ולפי דברי הלבוש שכתבתי באות הקדום מיאוס כי הא מודה ר"ש ואף דראוי לכלבים מקצי אינש מדעתיה א"ש ועדיין צ"ע בזה ובירושלמי פכ"ב ה"ח כרש"י הביאו בחה"ר יע"ש ואין להאריך ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד :

**סעיף ס**
אסור עמ"א ב"ח ולבוש כתב דמוקצה כי הא כו' ה"ה בכלי זה. ואם מלא מי רגלים וא"א להפנות עליה ע' אות נ"ט דמ"מ שרי מטעם גדול כ"ה יע"ש. ובידו לטעמיה דאף אבן כה"ג שרי ובא"ר ע"ו א"כ אמאי התירו סופן וי"ל דישכח ויעמוד :

**סעיף סא**
לתוכה עמ"א עט"ז שם ד' וי"ל ג"כ דוקא כלי שמלאכתו לאיסור דניתר לגופו ומקומו הותר ע"י דבר מותר משא"כ עביט דמאוס ביותר והוי כאבן וצ"ע :

**סעיף סב**
כדי עמ"א ועט"ז אות כ"א ומ"ש שם:

**סעיף סג**
מותר עמ"א דלא מיחזי כהערמה ומותר להכניס מיטתו לשם עב"י ודוקא קבע אבל לישב עראי שם לא מהני עי' לבוש :

**סעיף סד**
ולקבוע עמ"א וכבר כתבתי כן באות הקדום דישיבת עראי לא מהני בזה :

**סעיף סה**
עפר עמ"א גמ' שבת נו"ן א' ה"מ מידי כו' וע' אות מ"ד :

**סעיף סו**
אסור עמ"א שבת מ"ג א' תוס' ד"ה בעודן עליו ב' דיבורים ולא הוי מבטל כלי מהיכנו דבידו להבריחם ולא גמרו בידי אדם דמ"מ מוקצה הוא בין השמשות ושם נאמר כל ביה"ש וכבר כתבנו במקום אחר אי בעינן דוקא כל ביה"ש או לאו. וכלי ניטל לצורך דבר שאין ניטל ומ"מ לצורך בעינן ושלא לצורך כלל אף שמלאכתו להיתר אסור אם לא לצורך מחמה לצל ועל צואה שלא יתלכלך הקטן הא לא"ה אסור :

**סעיף סז**
בחצר עמ"א בטור בכרמלית נמי אסור והבי" הקשה דקי"ל כרבא יע"ש ולבוש בהג"ה העתיק בכרמלית נמי אסור ומשמע בין גדולים וקטנים אסור ברה"ר ועב"י וא"ר בזה:

**סעיף סח**
אם כו' מה שהראה לסי"ד לא עקוד ורגול משום צער הוא לה ואין זה נייח לה ע' לבוש שם וא"כ אפשר אף למ"ד צער ב"ח דרבנן בשבת ד"ת למען ינוח כו' ואפשר ראוי להיות סעיף י' תולין טרסקל יע"ש:

**סעיף סט**
מפני עמ"א הר"מ פכ"ה הכ"ו וא"ר פי' דהר"מ סובר דהוי פסיק רישיה יע"ש והנה דדוי לא שרי אלא כשיש צער ב"ח כמ"ש באות הקדום ודחייה בידים מאחוריה אף בלא צער ב"ח רק הפסד ממון שביתה מבית הא בתוך הבית לא אא"כ בראה מביצים עב"ח וא"ר כאן וצ"ל דוחין לאו טילטול כ"כ הוי ומ"מ הפסד ממון בעינן הא לא"ה אסור וא"כ מה פריך שבת קכ"ח הא גופא קשיא אין עוקרין הא דדוי שרי בצער ב"ח אבל דוחין משום ה"מ בלא צער ב"ח וצ"ע. וביי"ט בתרנגולת העומדת לביצים אי"ה יבואר שם דנוהג דין זה. ולטעם הר"מ דשומט גדפיה אף ביי"ט לשחיטה אסור כה"ג אם עומדת לאכילה אסור בתרנגולת לרדות ולהר"א שרי ואין להאריך:

**סעיף ע**
אפילו עמ"א בהמה אין חי נושא עצמו ואדם חי נושא עצמו וע' באות שאח"ז וברע"ח יש מחלוקת אי משאצ"ל חייב או פטור :

**סעיף עא**
שלא עמ"א משמע שכן הלכה ובתוס' ריש פרק ר"א דמילה כתבו תינוק בן שמונת ימים נמי חי נושא עצמו ועא"ר אבל רוב הפוסקים ס"ל כל שא"י להניח א' ~ולברור~{ולגרור} א' חייב ועסי' של"א מ"א ה' ע"י עכו"ם מ"מ שרי דלית השתא רה"ר. ותינוק וכיס חייב כו' רמב"ם פח"י הי"ו וי"ז ומשמע דתינוק מלובש אף בן שמונה ימים הסמרטוטין טפילה לו ודוקא כיס אין בטל ה"ה לגדול אין כיס בטל לו וטבעותיו מלובש באצבעו טפל לו הא נושאן בידו הנושא חייב יע"ש במ"א :

**סעיף עב**
בכדור עמ"א באי"ר אות פ"ו ופ"ז והנה לשחוק ל"ד ה"ה טלטול אסור ואם קטן ודאי אין מחשבתו כלום ואף גדול דמהני מחשבה עסכ"א די"א דבעי מעשה ואם שחק בע"ש מבע"י י"ל הוכן לכך וע' אות ע"ג וצ"ע:

**סעיף עג**
ויש מתירין עמ"א התוס' ביצה י"ב מתוך כו' ועד"מ בי"ט ברה"ר שרי דמעביר מתוך צורך קצת שמחת י"ט ושבת אסור ברה"ר או כרמלית דבקל כו' (עיין ע"א וס"ז כה"ג לא הוי גזירה לגזירה וצ"ע) אבל איסור טילטול אי י"ט שרי כ"ש שבת עט"ז ריש הסי' טעם איסור טילטול משום גדר הוצאה י"ל י"ט קיל ומכ"ש לרש"י דבי"ט ליכא שום חיוב תורה בהוצאה ובמוקצה מיאוס ונולד י"ל י"ט חמיר משבת וצ"ע :

**סעיף עד**
בגד עמ"א דראוי לכסות כלי. וי"א דאין עומד לכך וא"כ משכנות של עכו"ם דמקפיד עליהם שלא לצור פי צלוחיתו אסור לטלטלם בשבת ובקשין להציע שרי ע"ד ש"א מותר לטלטל בשבת ולבדים יע"ש ובמ"א מלת ר"ש ומידי ראוי להגיה קשין למזגא ובאגודה משמע לגופו ומקומו נמי לא יע"ש:

**סעיף עה**
מכבדות עמ"א עסי' של"ז מדין כיבוד יע"ש :

**סעיף עו**
האצטרלו"ב עמ"א ולבוש מסיים ונהגו להקל ובסי' ש"ז סי"ז הביא המחבר דעת הר"מ בסתם דאסור ללמוד באצטרלו"ב (כלי חוזי כוכבים והוא חכמת התכונה באפשר) ומ"מ י"ל טילטול מותר עב"י ולבוש כאן ושם פסק דמותר לקרות ואף להמחבר י"ל לא שבקינן פשיטותא דהרשב"א משום ספיקא דהר"מ וז"א דהא בהא תליא וי"ל מספרא דאפטרתא וצ"ע :

**סעיף עז**
מין אחר עמ"א שרואין עפ"י הילוך החמה ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז יע"ש:

**סעיף עח**
יש להסתפק עמ"א בשו"ת פנים מאירות ח"ב קכ"ב מתיר לטלטל זייגר של כסף וגם להעמיד ולמשוך השלשלת בשבת מתיר כמו מטה רפויה יע"ש ועסי' רצ"ב ס"ה ושל"ח ס"ג משמע בשבת אסור לערבו ולמשוך השלשלת ומשמע איסור תורה דאל"כ אין לדמות לרחיים יע"ש ואפשר דל"ד למטה רפויה וכדומה שזה אין כלי כלל בלא המשכה והוי כמכה בפטיש או מדרבנן אסור דהוי כמודד בשבת וע"י עכו"ם אפשר להקל גם לחולה הצריך לכך אפשר להתיר ע"י ישראל באפשר ולענין טילטול י"ל דעתה תכשיט הוא לכל אדם ואפשר להתיר :

**סעיף עט**
אין עמ"א סובר כהט"ז אות כ"ה דמוקצה מחמת גריעותא הולכין אחר דעת בע"ה לחומרא ואסור לכל העולם כר"ן ס"פ כירה דלא כב"ח בזה ס"ח ומ"ש בש"ג תוס' מ"ו

ב' ד"ה מי יימר דלעצמה אסור ולאחריני שרי התוס' כתבו דאף לדידה טילטול שרי רק אכילה אסור והטעם דאיסורא רביע עליה וכמ"ש הב"ח בזה והר"ן סובר אף באיסור הולכין אחר דעת בע"ה ואסור לכל העולם וההיא דקכ"ז ב' או דמחלק בין איסור ממילא ובין אסרה עליה דהוי כדחייה בידים אסור לכל העולם או דמנחה ביד ישראל ואין בעליו (ומש"ה לא אמר הואיל ואי בעי מתשיל עליה דכבר היתה ביד כהן וא"א בשאלה או דלאו מצוה לאיתשולי) ודמאי מש"ה אמר דאי בעי מפקיר הואיל ובעליו הוא ואצ"ל לרווחא דמילתא ומיהו אנן קיי"ל כתוס' בזה דכל לאו מחמת גריעותא אין הולכין אחר בעליו ואף לבעליו מותר לטלטל וכבסי שכ"ה ודע דכל זה במוקצה אבל נולד למ"ד אסור לא מהני מה שראוי ודעתיה ליה כבאות מ"ט ואי"ה בש"ט וש"י אבאר עוד ובשכ"ה וכאן אין להאריך:

**מעשה** באי' תלה שוי"ל מענטי"ל בבית הכנסת במנורה תלויה וצעקו עליו ונטל משם :

**תשובה** גדול כ"ה יי"ל אף בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים כ"ה ואף עשה ול"ת כההוא דאפסיק חוטי ציצית בכרמלית כשופר וחמין בתמ"ו במ"א א' מ"מ עשה דפשיעה אין דוחה עירובין ק' א' ה"ה זה תלה במזיד ומנענע מנורה צריך לילך כך ברה"ר לביתו וגם ראוי לקנוס וכההוא דעלה באילן במזיד ואי"ה בש"ה אבאר וכאן אין להאריך והבן זה וי"ל טילטול מהצד ואי"ה יבואר :

## סימן שט

### סעיף א

חלה עמ"א רש"י קמ"א ב' הא טילטול בידים ממש אסור מה"ט דינר אסור דיבוא לאתויי אי נפל בידים ולא התירו בחולה שאין סכנה הא טילטול מן הצד בזה שנושא תינוק ובידו אבן ועסי' שכ"ח ס"ז בחולה שאין סבנה י"א דישראל מותר באיסור דרבנן צ"ל כאן גזרו טפי גם י"ל טילטול מהצד דבר המותר התינוק. וי"ל בגמרא משמע בשנושא תינוק הוי במטלטל האב האבן ודמי לכיס בצווארו וחייב חטאת אלא משום חולי שאין סכנה התירו מוקצה עסי' שכ"ח ודינר דאסור דל"פ אטו רה"ר ד"א ע' לבוש. והא דחבית מגביה ומטלטל כך בצריך למקומו ולא אמרי' כמטלטל דמוקצה ממש י"ל בין אבן עפ"י חבית ובין תינוק נושא אבן דהוי כמטלטל האב האבן והמחבר הוסיף ולא חשיב מטלטל לאבן מה שלא נזכר בר"מ פכ"ה הי"ו ולא בטור:

### סעיף ב

כשהוא עמ"א לא הבינותי דהוא מלשון הר"ן בשם הרמב"ן הביאו הב"י ובחה"ר בשם הרמב"ן דנפסל אתי לאתויי ביד ומ"מ הטעם שם דכאלו מטלטל האב בידים ממש והא

לא חשיב בידים ממש דאל"כ אף בדינר לישרי דמה לי ביד תינוק או ביד אביו אלא דוקא טילטול מהצד שרינן והאב יטעה ויאמר מה לי כו' ע' אות א'. ועי' תפ"ח דה"ה תינוק ואבן בידו ברה"ר חייב האב חטאת דל"ד כיס דלא מבטל ליה דאל"כ מה פריך מאבן כו' וצ"ל דטילטול מוקצה התירו כה"ג בחולי שאין סכנה ולא להדיא וכ"ז בחצר כמ"ש המ"מ שם הא ברה"ר אסור וחייב חטאת באבן ומש"ה לבוש ד"א י"ל בהולך ברגליו ושרי באבן ברה"ר ג"כ ודינר כה"ג אסור לרש"י ובא"ר הקשה בזה ועתו"ש ולמ"ש א"ש ובחידושינו אי"ה יבואר:

**סעיף ג**

נעשה עמ"א בגמ' קמ"ב א' לא הוזכר שם כלל ובקכ"ה ב' ומותבינן אשמעתין דרבה מהמניח אבן ע"פ חבית ממשנה אבן שבקרויה הת"ם כיון דהדקה שויא דופ"ן אחשוב אני שכיון לזה במלת הת"ם ומלת דופן שכיוונו בגמ' גם אמשנה קמ"ב כלכלה ואבן בתוכה פחותה והדקה שויא דופן הא לא"ה בהנאה בעלמא לא ועסי' ש"ח סכ"א ואפשר עכ"פ בסיס לא הוי וניעור שרי כמו בס"ד אבל אבן שבקרויה אם אין קשור הוי בסיס ער"ן שבת במשנה האבן שבקרויה. וע' סימן רנ"ט:

**סעיף ד**

יטול עמ"א תוס' קמ"ב א' ד"ה ונשדינהו ב' תרומה טהורה וטמאה בכלים קטנים מש"ה כו':

**סעיף ה**

ומנער עמ"א טילטול בידו מהצד לצורך דבר המותר שרי הא לדבר האסור אסור ובגופו אף לדבר האסור שרי כבשי"א ס"ח ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

ע"ד שישארו עמ"א הובא בב"י ושם נאמר כל ששכח ביה"ש אפילו הניחו בע"ש מבע"י חשיב שוכח וכ"מ בפסקיו שם ומ"ש משברי עצים י"ל יש הרבה אפר שאין עצים שם עתו"ש ותרומה טהורה עם הטמאה י"ל במניח הטמאה מדעת וכלכלה ודרכו ליתן שם הוי כקינה של תרנגולות ומ"מ שכח ביה"ש אי מונחת טהורה למטה או שיש טהורה למטה ואין טמאה מונח עליה רק במקום א' לבד ועא"ר ולדינא צ"ע:

**סעיף ז**

וי"א עמ"א דעת המחבר כדיעה א' בסתם ובמקום פסידא היקל בב"ח כדיעה שנייה כל שלא הניחו לכל השבת לא הוי בסיס אף דעתו היה שיהא מונח עד סמוך לערב ונמלך אח"כ ליטלם קודם שרי במנער ומיהו אם דעתו ליטלם ביה"ש של מ"ש הוי בסיס כמניחו לכל השבת וביה"ש ספק לילה ופשוט:

**סעיף ח**
שלא מדעתו עמ"א תוס' מ"ד ב' ד"ה יש שהניח עכו"ם לדעת ישראל וי"ל שצוה לו אלא דאמירה לעכו"ם שבות אף בטילטול מוקצה ובש"י אות ד' במ"א ובשל"ד סכ"ה אות כ"ז כל שאין גוף ישראל נהנה אין ישראל צריך לגעור בו שלא לעשות ומשכחת בהיתרא:

**סעיף ט**
יכול לטלטלם עמ"א בשוכח שרי לנער ואם א"א בניער שצריך למקומו מטלטל כך מהצד משא"כ במניח נעשה החבית בסיס כולו:

## סימן שי

**סעיף א**
חיטין עמ"א בנר דחייה בידים ואין ראוי ביה"ש משא"כ חיטים דחייה אבל ראוין ביה"ש ועב"ח וע' שי"א במ"א כ"ב נתכוין לדיעה אסור צ"ע ובט"ז א' כתבנו מזה וא"ה בשי"א יבואר עוד:

**סעיף ב**
וי"א עמ"א ובש"ח סנ"ב דהולכין אחר בע"ה לחומרא אבל לא לקולא ושירי פרוזמיות לעשירים הוי מוקצה עט"ז כ"ה התם אין ראוי להם משא"כ כאן כיון דבע"ה עכו"ם הוא דלא מקצה מדעתו חזי לישראל ג"כ אם ראויים בשבת כבס"ה. ובדרישה כתב דאין הכין לעכו"ם בטילטול הא באכילה אסור דלא תקשה דברי הכל בו בסימן נ"ה ממ"ש הב"י בסי' ש"ח בשמו ומסתימת רמ"א משמע אף באכילה שרי. ומיהו חזי ולא חזי כבס"ה אפשר אף בעכו"ם אסור לישראל אי לא אזמניה וי"ל דברי הכל בו בזה יע"ש:

**סעיף ג**
שלא עמ"א תה"ד ס"ז עסי' רס"ה ד' ותקי"ג ב' במ"א ובט"ז ה' מ"ש בזה:

**סעיף ד**
מטה עמ"א בש"ט אות ח' כל שניחא לישראל הוי בסיס ובש"ח אות ג' כל שהסירו המוקצה כ"ע מודים דשרי לטלטל דאין מוקצה לחצי שבת בטילטול לכ"ע ואם עודן עליו אי שרי לנער לתוס' אסור דהוי בסיס וכולו מוקצה ולהמ"א שם לא נעשה בסיס הואיל וביה"ש לא היה שם ושרי לנער דהוי טילטול מהצד לצורך דבר המותר כבסי' ש"ט בשוכח ה"ה כאן במניח יע"ש היטב:

**סעיף ה**
מיהו עמ"א דיחדה לכך הוי כלי שמלאכתו לאיסור ואפי' לא היה מעות ביה"ש אסור כ"א לצורך גופו ומקומו ומינה דהאוסרין אף לגופו ומקומו אסור דהוי כמוקצה מחמת חסרון כיס שאין משתמש ד"א:

**סעיף ו**
דהכיס עמ"א וכיס התפור בבגד חזינן דלא קפיד להניח שאר דברים שם כ"ע מודים דלא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס ע' אות ה' כיס המיוחד למעות י"א דהוי כמוקצה מחמת חסרון כיס:

**סעיף ז**
הואיל עמ"א תיבה שתוך השולחן עשויה להכניס ולהוציא ויש מעות בתיבה אם על השולחן דבר המותר היותר חשוב מותר לטלטל בכלל וא"ל אסור ולטלטל התיבה להכניס ולהוציא אפשר דלא מהני מה שיש על השולחן דבר המותר אא"כ יש בתיבה דבר המותר וצ"ע:

**סעיף ח**
אפר עמ"א ש"ך צ"ל ה' במ"א ותצ"ח אות כ"ח דשיל"מ אסור בטילטול אפילו באלף לא בטיל במינו ואם לא הוכר בטל ברוב וי"ל דאפי' היה מ"ה לח בלח במינו ס' אטו אינו מינו וחיך אוכל יטעם משא"כ במוקצה דל"ש באפר טעם למה לא יבטל ברוב ועי"ד צ"ח:
**נסתפקתי** קינה או דף המוכן לתרנגולים להטיל שם ביצים והיה ביה"ש ביצי היתר ובשבת הטילו ביצים ונתערבו דכולם אסורות דשיל"מ כו' אי שרי לנער מי אמרי' דהוי בסיס לאיסור (ע' ש"ח נו"ן במ"א לתוס' בשבת נמי הוי בסיס מ"מ הואיל והוא לא הקצוה לאיסור לחוד וביה"ש היה שם היתר אף דנתערב עתה וכולה איסור מ"מ הוא לא עשאו בסיס לאיסור לחוד ע' ש"ט ו' קינה של תרנגולים) ומודינא אם נתערבה בשבת והניחם כולם במזיד או ע"י עכו"ם שם הוי בסיס משא"כ כה"ג ומהא דכתב הר"א ז"ל פכ"ו הי"ג מה"ש כנונא אגב אפר היתר ואסור (אף בלא שברי עצים ובחידושינו מ"מ הארכנו בזה) וע"כ דהיה ניכר מקודם דאל"כ כולו היתר אין ראיה דגם עתה יש מקצת אפר בצדדין דניכר מאתמול וצ"ע:

**סעיף ט**
שדבר עמ"א ואף הר"א ז"ל יודה לזה ע' באות הקדום דאפר היתה רוב מאפר איסור וע' בגמ' מ"ז קרטין בי רבי יע"ש ובש"ח ס"ב יע"ש:

**סעיף י**
דלא עמ"א בש"ט ס"ג אות ד' דאין מטריחין אותו ליטול בידו יע"ש ואם יש לו כלי אחר ליטול האפר לשם אפשר דצריך לטעם המחבר וב"י יע"ש:

**סעיף יא**
ינער עמ"א כל שיש הפסד א"צ ניעור ומטלטל להדיא טלטול מן הצד ע"י כלי והמוקצה מונח עליה והיינו כשיש היתר עליה או שוכח אף שאין היתר עליה. עסי' ש"ט בזה יום

ט' ניסן התקמ"א פה לבוב מח"ל ה' יזכה אותי להדפיס ספרי בחיי וספרי א"א הרב ז"ל ובא לציון גואל ב"ב אמן:

## סימן שיא

### סעיף א

על ידיהם עמ"א מניח ככר אצל המת ונושאם כך ול"ד עליו משום בזיון המת והתירו זה במת דוקא לא בשאר דברים המוקצים כאבן כבס"ה ועט"ז אות ה':

### סעיף ב

שיהפכנו עמ"א הרא"ש שבת מ"ג והמאור קכ"ג יע"ש ורס"ו ס"ט אות י"ד (ט"ס רט"ו) ובש"ח אות ג' הוכיח מכאן היינו סתם משמע שמת בשבת דאי בע"ש הא סתם בש"ס כדיעה א' (עט"ז כאן יו"ד דרא"ש כבעה"ת קשה דא"כ אמאי כתב במת בשבת דוקא) וא"כ במת בשבת לא נעשה בסיס דאל"כ למה הופכו ממטה למטה לטלטל להדיא דשניהם שוין בסיס כמו גוף המוקצה ואין זה בהיתרא טפי. וצ"ע דמת בשבת הוי שוכח ממש כמ"ש הרא"ש דלא הונח רגע א' מדעת משא"כ במניח בשבת רגע מדעת וכ"ש שיהא שבת כולו שם י"ל כתוס' ביצה שהביאו המ"א בש"ח נו"ן דהוי בסיס וממ"ש כפל לשון שאין המטה צריכה למת וכל עצמו לכאורה היינו דכל שהמטה היה צורך להמת כמו אבן ע"פ חבית שיש לחבית צורך באבן או נר ע"ג הטבלא שיש לנר צורך בטבלא הוי בסיס ועסי' רנ"ט בט"ז ב' ובעל המאור קכ"ג א' ושם לא משמע כן וכאלו אמר שאין המטה צורך למת. והנה אם מת ביה"ש והיה דעתו להניח שם כל השבת אפ"ה הופכו ממטה למטה דכל מה שאפשר בהיתרא דהוי ספק פלוגתא ממה שיטלטלנו להדיא אבל מת המוטל בחמה דאסור טילטול מן הצד אין נ"מ לענין המטה אי מת ביה"ש וסלקו משם אי מותר לטלטל המטה עמ"ש אי"ה באות ג':

### סעיף ג

באותו עמ"א בחידושינו שבת מ"ג א' הארכנו. וכלל הדבר המחבר פסק כאן כר"מ ז"ל פכ"ו הכ"א ב"ג מה"ש והם ג' דינים דליקה הוא פלוגתא דת"ק וריב"ל והלכה כריב"ל דלא אתי לכבויי התירו להדיא וכשיש כא"ת טוב יותר והמחבר עשה שלש חלוקות כא"ת ומהצד ולהדיא והר"מ ז"ל שם הכ"א הזכיר ב' חלוקות כא"ת ולהדיא לכאורה מהצד שוה להדיא לדידן דמהצד לדבר האסור אסור ומרש"י משמע דטוב יותר מהצד דקיל הואיל ויש פלוגתא אי שייך טילטול או לאו וי"ל דהר"מ יודה לרש"י מש"ה כ"כ המחבר וערש"י מ"ג ב' ד"ה אי דליכא להדיא הוא ולא סתם משמע דבאמת כ"ה יע"ש. ודין מוטל בחמה ומתירא שלא יסריח הלכה כרב ששת כ"ג רק כא"ת שרי ולא טילטול מהצד ודוקא באותו רשות הא לכרמלית לא וכמ"ש המחבר להדיא באותו רשות בחמה

ובס"ב מה שהסריח הוא דין שלישי המוזכר בשבת צ"ד ב' ההוא שכבא דהוי בדרוקרת כפירוש הר"מ ז"ל שהסריח ומפני כבוד החיים בזה מותר אף הוצאה לכרמלית להר"מ ז"ל הא לרה"ר לא לדידיה דפסק כר"י משאצ"ל ד"ת אסור לא דחינן מפני כ"ה וכ"כ בפט"ו הכ"ב לכרמלית יע"ש והנה כ"ה הוא כבוד החיים דוחה ל"ת לא תסור הא כבוד המתים אם הוא בזיון גדול כמו בספינה שרי כ"ה לכרמלית עמ"א י"ב הא הסריח כבר ואין רואין בזיון כ"ד הוא לא הותר הוצאה דרבנן מפני זה עמ"א אות ו' ולי הר"מ ז"ל פכ"ו הכ"א מת בחמה כא"ת (כרב) ובין בדליקה בחצ"ר שי"ש ב"ו מת כא"ת ואם אין כא"ת מוציאין שבהול כו' והכ"ג כתב דין הסריח מוציאין לכרמלית ומדכתב דליקה עם דין חמה משמע ששוין המה רק טילטול מותר לא הוצאה כי י"ל טילטול קיל בכמה דוכתי יותר מהוצאה דאל"כ היה לכתוב דליקה כהכ"ג וכ"מ בגמ' מ"ג ב' דחמה ודליקה שוין לענין כ"ה וכמו בחמה כל זמן שלא הסריח אסור הוצאה וכמ"ש המחבר להדיא באותו רשות ה"ה דליקה הא הוצאה אסור דא"ת דליקה כ"ה יש כמו בעכו"ם בספינה א"כ מה פריך כתנאי כו' דשאני דליקה שיש כ"ה ש"מ ששוין הם לענין כ"ה דנשרף נמי גנאי קטן כמו חמה שלא הסריח רק בדליקה התירו טילטול שבהול לא הוצאה דחמור להר"מ ז"ל מטילטול גם מה פריך באיכא כא"ת מ"ט דת"ק דילמא פליגי בהוצאה ע' יומא פ"ו שם הובאה סוגיא זו. וגם מדכתב הר"מ ז"ל וכן בדליקה הא אין דומה כלל בחמה כא"ת דוקא ודליקה אף להדיא אלא דרמז במלת בחצר שיש בו מת לומר לענין זה שוין דוקא טילטול שרי הא הוצאה אסור. וכל הטורח הוי דלא כלבוש וט"ז א' שכ' דט"ס הוא וכ"ז באותו רשות כי' ועמ"ש אי"ה באות ד' מזה. ואמנם לי העני מדקדוק לשון הר'מם ז"ל בהכ"א וכ"ן בדליקה שנפלה באותו חצר שיש בו מת מטלטלו ע"י כא"ת ואם אין כא"ת מצילין מ"מ ולא כתב מטלטלו אפשר דה"פ וכ"ן להשוותם בא כמו בחמה צריך כא"ת כן בדליקה באותו רשות אם יש כא"ת צריך כא"ת ולזה השווה אותם ואם אין כא"ת מצילין והותר אפי' הוצאה בדליקה לכרמלית כ"ה שנשרף הוי בזיון גדול כו' וע"י ככר או תינוק אסורה לכרמלית רק בלא כא"ת כי טוב למעט בהוצאה דחמור מטילטול לשיטתיה וז"ש הרמב"ן בספר תורת האדם שכדבריו נראה מהר"מ ז"ל דהוצאה עדיף בלא כא"ת למעט בהוצאה מלמעט בטילטול וכדכתיבנא ועב"י שלא כ"כ יע"ש ולי העני שדרכי החכמה נעלמו ממני לא אבא בארוכה וא"י"ה יבואר עוד באות דהוז"ח וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

מחמה עמ"א שלל דעת הלבוש בהג"ה דמשמע שהבין כוונת רבינו במ"ש ועס"ו מאי תקנתיה היינו טעם בחמה למה מהצד אסור הוא שורש תקנה ב' ב"א דא"כ מאי פריך בגמ' מ"ג ב' כתנאי דריב"ל מתיר בדליקה התם א"א תקנה אחרת משא"כ חמה לצל ש"מ בפלס א' הם לענין זה כמ"ש באות ג' אלא לרשות אחרת הוצאה לזה נתן טעם. ומ"מ קשה כאמור. גם להמחבר דליקה א"א בע"א ואפ"ה הוצאה אסור כ"ש מחמת לצל שלא קרוב אפי' להסריח כ"א מתירא כו' ואפשר דליקה קיל יותר בנשרף ליכא כ"ה ועדיין צ"ע. ועמ"ש עוד אי"ה באות ה' שייך לכאן ואות ג':

**סעיף ה**

שקרוב עמ"א בחידושינו הארכנו. מדהגיה הר"ב כאן ולא בס"א בדליקה או בחמה משמע דאודי ליה להמחבר רק בקרוב להסריח הביא דעת הטור עב"י וכעין פשר דבר. גם י"ל בב' אנפי או דהחמירו באיסור הוצאה מכרמלית לרה"י ולהיפוך דשם מלאכה דרבנן עליה לא בטילטול דקיל טפי ומצינו כ"פ שהקילו בשבות טילטול יותר משאר שבותים ועסי' רע"ז. וזה נראה דעת המחבר בס"א דבדליקה התירו טילטול לא הוצאה כמ"ש באות ג' ומטעם דאי לא שרית אתי לכבויי אפ"ה לא שרינן הוצאה וכ"ש להמחבר בשל"ד סכ"ז כדיעה א' דמשאצ"ל דרבנן ליכא איסור תורה לא התירו אף די"ל מ"מ משאצ"ל יש לו עיקר בתורה משא"כ הוצאה לכרמלית והעד די"א לרה"ר לא דכ"ה אין דוחה ליש לו עיקר בתורה עב"י מ"מ ליכא איסור תורה להדיא לא שרינן הוצאה כה"ג ועסי' רמ"ד ט"ז וי"ז דאף בדרבנן מוטב שיעבור קל מחמור דרבנן יע"ש. אבל דעת רש"י משמע דטילטול חמור מהוצאה ע' בשבת צ"ד ב' ד"ה לאפוקי שהיה מוטל בבזיון או דליקה או חמה וטילטול מניח כא"ת נקיט לא זו אף זו לא מיבעיא בזיון גדול מותר טילטול והוצאה בלא כא"ת כלל אף דליקה התירו תרווייהו ואף חמה דבעינן כא"ת מוציאין ע"י כא"ת דהחמירו בטילטול יותר מהוצאה דמוקצה יש לו סמך מ"ה מפסחים מ"ז ב' היה סובר רבה מעיקרא דמוקצה ד"ת ממש יעוין שם. וע' רש"י סוכה ל"ו ב' בקינוח לא התירו טילטול והוצאה יחד הא במת התירו אף ב' איסורין יחד ולא ס"ל לרש"י כתי' ר"ת בהמצניע יע"ש וע' יומא פ"ה במ"ש לחצר המעורבת מדאמר מצילין ולא אמר מוציאין וכאן בשבת מ"ג נמי אי מיירי בהוצאה י"ל אנא דאמרי כו' טילטול חמור או קיל ש"מ דפלוגתא דת"ק וריב"ל נמי בטילטול לחוד וכוונת רש"י שם דאמר אי לא שרית אתי לכבויי לימא דהתם בהוצאה פליגי וכאן טילטול חמור לרש"י לכן פי' גם התם בטילטול פליגי כו' באופן שדברי המ"א ברורים כי להמחבר ור"מ טילטול קיל מהוצאה ובדליקה התירו טילטול לא הוצאה ולרש"י טילטול חמיר מהוצאה. ויש

לכאורה לפרש ברש"י פי' שני בהמצניע דסובר כתי' ר"ת שם וטילטול קיל מהוצאה כנראה לכאורה רש"י סוכה ל"ו ב' יע"ש. ולפ"ז לכאורה בזיון וחמה שוין טילטול ע"י כא"ת דוקא ודליקה אי לא שרית אתי לכבויי בלא כא"ת והוצאה בכולהו מותר א"כ למה סידרן בזיון דליקה חמה והכניס דליקה ביניהם שאין דינם שוין י"ל לרבי שמעון אמר שם משאצ"ל א"כ דליקה שוה לחמה כא"ת דוקא דליכא אי לא שרית אתי לכבויי דאידי ואידי דרבנן הוא ומיהו לעיל כתבנו בזה שי"ל משאצ"ל חמור טפי שיש לו עיקר בתורה: **והוי** יודע אם נאמר כ"ה ידחה לטלטול והוצאה יחד תרין איסורין י"ל דתליא אם נאמר עשה דוחה לל"ת אף לבי' לאוין ה"ה כ"ה דוחה לבי' לאוין דרבנן טלטול והוצאה ובס' נ"ו דברנו מזה ואי"ה בס' ש"ה אבאר עוד. באופן כי מ"ש המ"א באות ג' להמחבר והר"מ הוצאה חמור מטלטול ואה"נ לכרמלית בהסריח כבר מתירין הוצאה בלא כא"ת טוב יותר למעט באיסור הוצאה מאיסור טלטול ולרש"י נהפוך הוא ואין סותר ממ"ש באות ג' וכדברירנא והדברים ארוכים וע' תו"ש וחמד משה שהאריכו בזה ובשי"ב ס"א בהג"ה פירשתיו:

**סעיף ו**

מותר עמ"א ע' פט"ו מה"ש הכ"ב במ"מ ופכ"ו הכ"ג ומיהו זה דוקא באין רואים הא בספינה הוי בזיון גדול התירו משום כבוד המת ע' אות י"ב ומה שהראה לס"ח א"י מקומו אולי לס"ו אות י"ז ואות י"ח:

**סעיף ז**

אין עמ"א להר"מ ז"ל אין מתירין הוצאה כ"א מפני כבוד החיים ומיהו מפני כבוד המת בספינה שאיכא זלזול גדול במקום רואין נמי מוציאין כמ"ש באות י"ב ע' אות ג' ומ"ש לדעת הטור היינו לרש"י אפשר בחמה לבד נמי. ועא"ר ו' כתב דאין מוכרח בטור יע"ש:

**סעיף ח**

אלא עמ"א הם דברי הר"ן ז"ל ותוס' פ' המצניע צ"ד א' ד"ה גדול כ"ה בשם ר"ת יע"ש. ובאות ג' ביארנו להרמב"ם דמשאצ"ל ד"ת ע"כ בדליקה בס"א דלא התירו הוצאה דחמור הוא מטלטול ולהמחבר בשל"ד דמשאצ"ל דרבנן אין הכרע ואמנם לרש"י והטור משמע טלטול חמור מהוצאה או דיש סמך למוקצה מן התורה או הואיל דאפשר עפ"י הרוב ע"י כא"ת הלכך היכא דליכא כא"ת לא התירו כלל הטלטול ואף הסריח בבית וא"א ע"י כ' ב"א כבסעיף ו' יע"ש אפ"ה לא התירו לטלטל וכ"נ מהטור ומרש"י המצניע צ"ד ב' בחמה ע"י כא"ת דוקא וז"ש שרי להרמב"ם דאף א"ת דהרמב"ם אין סובר כרמב"ן בתורת האדם כ"א דבעי כא"ת כל שיש ואף דפוגם בהוצאה חד פגם הוא מה לי הוצאת המת ונוסף קצת הוצאת ככר כו' ומתקנינן הטלטול לגמרי וכמ"ש הב"י ז"ל דהא דסתם פכ"ו

מה"ש הכ"ג כדרכו להעתיק הגמ' מ"מ סובר אם אין כא"ת מטלטלין להדיא בהסריח כבר דהוא סובר ודאי הוצאה חמור מטלטול ולומר הואיל עפ"י הרוב אפשר לתקן כו' לא הוי שתיק מלפרושי אבל להטור בלית כא"ת אסור אף בהסריח כבר כאמור הואיל וע"פ הרוב אפשר לתקן או דאיסור טלטול חמור לדידהו שיש סמך מ"ה ע' אות א'. והאי תינוק חוא קטן ממש שיש בו איסור הוצאה הא גדול קצת ודאי אף רמב"ן בתה"א מודה דתינוק עדיף דאין פוגם בהוצאה כלל ומתקן הטלטול ע' אות י':

**סעיף ט**

אף לרה"ר דהוי משאצ"ל מ"א עסי' רע"ח ושי"ד סכ"ז ומאן דחולק סובר כ"ה דוחה ל"ת דבריהם באין לו עיקר בתורה משא"כ משאצ"ל מלאכה היא אלא שאצ"ל עב"י:

**סעיף י**

ע"י תינוק עמ"א ש"ח אות ע"א קטן כ"כ חייב חטאת הוי ברכה. ע' אות ח':

**סעיף יא**

לא עמ"א עט"ז אות ג' בזה ועב"י אי ככר הוי משאצ"ל או לאו:

**סעיף יב**

מתאספים עמ"א דבזיון גדול אף מפני כבוד המתים דוחה ל"ת ע' אות ו' ומ"ש שם וע' נ"ץ הביא בשם הרב הגאון הקדוש והטהור מוהר"ר יחיאל מיכל שנהרג בעו"ה בשנת ת"ח לאלף הששי פירש בש"ע בס"א כמ"א אות ג' יע"ש:

**סעיף יג**

לומר עמ"א והנה שבות דשבות במקום מצוה מתירין כבסי' ש"ז ס"ה וכמ"ש הר"ב כאן לצורך מצוה שרי. ומ"ש דעיקרה ד"ת עט"ז אות ג' שכ"כ ר"ח אמ"ש וי"א לרה"ר ג"כ שרי כתב יע"ש:

**סעיף יד**

ואסור עמ"א כל טלטול מהצד דאסור בס"א במוטל בחמה ואין לו כא"ת היינו בא"צ למקומו של מת הא צריך למקומו שרי טלטול מהצד לצורך דבר המותר דהיינו מקומו כבסי' ש"ט ולקמן ס"ח. עא"ר י"ד בשם בנו מ"ש הש"ך בי"ד מעוברת מותרת לכנוס לאוהל המת להוליד שם משמע קטן בן יומו מוזהרים עליו להוציאו מאהל המת והביא דברי בית הלל יע"ש. ה"ה ראוי להיות ס"ה:

**סעיף טו**

אחד עמ"א נוטל קמ"ב בי אביי ורבא כפא אכיפי סכינא אבר יונה והיה סבור מטעם ככר או תינוק מתירין בשאר מוקצה אלמא במת עכ"פ ל"ד כא"ת ה"ה כל הכלים שמלאכתן להיתר אבל לאיסור אסור דאין זה לצורך גופן ומלאכתן להיתר קשה בסי' ש"ח בט"ז בי' דשלא לצורך כלל אסור אלא שיצטרך היום ואין שייך כאן אלא אוכלין ותינוק וצ"ע:

**סעיף טז**
בכסותו עמ"א בס"ג לבוש נתנן עליו וכאן הוסיף אפילו מלובש בו שרי דלא בטיל לגביה אבל לבוש בתכריכין בטילין לגביה ועא"ר אות ט"ז:

**סעיף יז**
זה עמ"א עב"י אף לדידן כלי ניטל לדבר שאין ניטל אפ"ה אהל עראי אין עושין כ"א בשביל החיים לא לצורך המת:

**סעיף יח**
זוקף עמ"א עמ"ש לעיל באות ו':

**סעיף יט**
מותר עמ"א בתקי"ג יש דיעות באות ב' אי נגיעה לצורך דבר המוקצה שרי או אסור ולמ"ד אסור י"ל לצורך כבוד המת לא אסרו:

**סעיף כ**
ולשמיט עמ"א עא"ר אות כב"ג:

**סעיף כא**
ומקצת עמ"א פכ"ה מה"ש הט"ו ובשבת דף נ' ב' בתוס' ד"ה מקצת גי' רש"י מקצת עליו מגולים וגי' הערוך מקצת אמהות מגולים ולכאורה נתכוין המ"א לגי' הערוך. ובכלאים פ"ט מ"ט הטומן כו' אם מקצת עליו מגולים כל עצמו לשבת איתמר הא כולו מכוסה אסור אף לר"א בן תדאי דטלטול מהצד לצורך דבר המותר שרי כאן אסור דנראה כעוקר וחופר בעפר ולא חשו לקושיית התוס' לשם דילמא לשמואל כרבנן דר"א בן תדאי או דקושיית הגמ' משום גומא כמ"ש התוס' דף מ"ד א' יע"ש משא"כ לגי' הערוך מקצת אמהות מגולים ועיקר משום כלאים נקיט לה י"ל בשבת אפי' עלין מכוסים שרי א"נ משום שבת נמי כשכל אמהות מכוסים ועליו מגילים אסור דמיחזי דרך זריעה עיין מ"ש בכלאים בשם הערוך ונראה כעוקר דבר מגדולו הא עלים מכוסים אדרבה שרי בשבת. ובא"ר למ"ד הקשה דא"כ מה פריך לשמואל וי"ל דכולו מכוסה שרי טפי כמ"ש כאן. או יאמר קושיית התוס' דילמא ר"א בן תדאי היא י"ל בב' פנים או דלר"א בן תדאי אפילו כולו מכוסה שרי דלא כפסק המ"מ והמחבר. אמנם לגי' הערוך בהכרח מתני' רבנן דלר"א בן תדאי לשבת א"צ מקצת אמהות מגולין כל שעליו מגולין סגי דוקא כלאים שייך בזורע כלאים לא לענין שבת כמו חטים שזרען בקרקע. אלא כרבנן דבן תדאי ומקצת אמהות מגולין הוי כפוגלא ממעלה למטה שרי הא מקצת עלין מגולין הוי כפוגלא ממטה למעלה ואסור כקושיית התוס' עירובין ע"ז ב' ולא ס"ל כתי' התוס' שם והמ"א נתכוין לגי' רש"י ובחידושינו הארכנו. וע' ר"מ פ"ג דכלאים ה"ו הטומן לפ"ת וצנונות לענין כלאים תלתא בעינן מקצת מגולים ואגודה דוקא מטומן ובשבת התנה ב' תנאים טומן

ומקצת מגולים ואגודה א"צ וכ"ת לכלאים אף שהשרישו שרי ומש"ה הוצרך לאגודה כמו שיראה הרואה בר"מ וביי"ד הלכות כלאים משא"כ לשבת דוקא בלא השרישו מ"מ קשה דלפי"ת שפר"ט דאלו דרך לאוגדן כמ"ש הר"מ א"כ מ"ש טומן ומגולים קאי אכולהו ולא אגודה ויש ליישב כי הם ב' תנאים ולפת אגב גררא השמיענו בכלאים אגודה אף השרישו שרי יע"ש בחידושינו ועמ"ש אי"ה עוד באות כ"ב:

**סעיף כב**

לא עמ"א תוס' שבת נ"ב ד"ה הטומן ובטור שי"א משל"ו ששתלן וי"ל לחלק בין נתונים תחת עפר או למעלה ובנ"ץ כתב דוקא בניתוסף מחמת לחות הקרקע אז בעינן שלא נתכוין לזריעה ושוב ראיתי בלבוש כתב לחלק בין חטים שזרען בקרקע דהשרשה ניכר בה ולא אתי למיעקר משא"כ בצנון חיישינן או דמיירי בניתוסף מחמת לחות הקרקע יע"ש ועא"ר אות כ"ח בשם הפרישה הא דמותר בחטים שזרען בתלשן כותי יע"ש שהניחו בצ"ע ובגמרא חטים שזרען בקרקע בתלשן עכו"ם ומוקצה מחמת איסור לר"ש שרי ולדידן צריך לחלק בין ניתוספו מחמת לחות הקרקע:

**סעיף כג**

דאין באוכלין עמ"א ועט"ז אות י' ומ"ש שם:

**סעיף כד**

הלכך קש עמ"א בס"ח אם צריך למקומו שרי ה"ה כאן אמאי לא שרי כ"א בגופו לא טלטול מהצד יע"ש:

**סעיף כה**

מנענע עמ"א דאם להסירו משם ולשכב על המטה שרי טלטול מהצד בידיו לצורך דבר המותר עי' אות כ"ד ועט"ז אות ט':

## סימן שיב

**סעיף א**

מקום מיוחד עמ"א רש"י ור"ן שבת פ"א א' יע"ש וצריך להבין דבריו דחולק אהב"ח דפירש דוקא לו לבדו שאין אחרים נכנסים לשם ופירש מקום מיוחד ל"ד אלא כלומר שיש לו מיוחד בקביעות לילך שם אף שאחרים ג"כ נכנסים שם שרי דא"נ יקחו אחרים לא הוי טלטול שלא לצורך ומשו"ה סיים ואם אין לי מקום קבוע לא מקום מיוחד לומר שאין לו מיוחד ולא הולך פעם במקום אחר דאף דקבוע הוא לבית הכסא שמא אחרים יקחו אבן אחר נמצא הוי טלטול שלא לצורך ואח"כ השמיט מלת ל"ו וכ' מזה שדקדק וכ' ואם אין מקום קבוע משמע דתליא אם הוא בית הכסא קבוע לפנות שם שרי כמלא היד ואם אין קבוע כו' ובגי' ל"ו מקום קבוע משמע כל שהוא אין לו קביעות אף שאחרים

ילכו שם אסור שמא יקחו אבן אחר נמצא הטלטול שלא לצורך גם למה לא כתבו הט"ז ברישא אם יש ל"ו מקום קבוע כמו בסיפא וכמ"ש בגמ' אם יש מקום קבוע לבית הכסא ונהי שהוסיפו מלת ל"ו לומר אף שקבוע אם הוא אין הולך שם בקביעות אסור כמלא היד מ"מ למה שינוי מיוחד ובפסקי הרא"ש כתוב לאמר באמת אם יש לו מקום קבוע בשדה כו' ואם אין לו מקום קבוע זה יורה כמ"א. ומ"ש אם יש לו סמוך לביתו ואין אתר נכנס לשם אפילו אבן אחד כהכרע קטנה אסור דה"ל להזמינם מאתמול כ"מ בגמ' שבת פ"א ב' ותוס' ד"ה מהו ודוקא בשדה רחוק מביתו אף שאין אחר נכנס לשם לא אטרחוהו רבנן להכינם מאתמול הא סמוך לביתו ואין אחד נכנס לשם צריך להזמינם מאתמול. ואפשר לפרש דברי הטור במ"ש יש לו מקום מיוחד לבדו היינו מקום מיוחד על הגג לבד"ו שאין הולך במקום אחר אבל אחרים הולכים שם מש"ה א"צ להזמינם ולשיטתיה מקום מיוחד שהולך שם תמיד לא מיוחד לו לבדו והמחבר כתב טירחא כפירש"י א"י למה שביק פי' התוס' שבחר בו הטור. ועיין לבוש מ"ש כ"ה דוחה לאו דהותעלמת וה"ה טלטול דרבנן הם דברי רש"י שבת פ"א ב' וצ"ע מה שייכות זה לזה ובט"ז כתבנו מזה. ומ"ש אין מסיק אדעתיה פי' הא"ר בו דלא כפירש"י יע"ש ואין להאריך:

**סעיף ב**

ואם עמ"א דמשמע ליה אפילו יודע שקנח חבירו אסור אם אין ניכר ומ"ש אחריות ותי' התם עומדין לזה ולזה עסי' ש"ח אות מ' ואבנים קטנים מהני ניכר שגם אחרים שרי ועסי' ג' אות י' ביבש אף קינח חבירו לית חששא ומ"ש נייר חלק אם יחדו לכך היינו במקפיד הא סתמא עומד לכסות פי הפך ה"ה דשרי לקנח בו. ואסור לקרוע נייר בשבת עסי' ש"מ במ"א ס"י:

**סעיף ג**

מותר עמ"א בשל"ו ס"ח אפילו אין נקוב יש ליזהר משמע ה"ה נקוב אזהרה בעלמא לא חיוב חטאת כפירש"י שבת פ"א ב' חייב מדרבנן ומשום כ"ה שרי דרבנן דלא כהרמב"ם פ"ח וחייב חטאת בעציץ נקוב המגביה מהארץ וצרור מותר לקנח מפרש במונח ע"ג יתידות עב"י. והתולש עשבים מצרור אפי' מונח ע"ג יתידות או בעליה חייב חטאת לכ"ע אף לרש"י ואפ"ה שרי לקנח דלאו פסיק רישיה עב"י ויש לראות צרור שלוקח מקרקע בידו ממש ומפסיקים לגמרי מן הקרקע אין יונק כלל וגרע מהניח ע"ג יתידות וכעין זה יהא אסור לקנח ע' הג"א פ"א ב' הביאו הני"י של"ו וצ"ע. עמ"ש אי"ה באות י':

**סעיף ד**

יקנח מ"א בלבוש פירש מ"ש הטור משום סכנת כשפים דלא כהמחבר עא"ר אות ט' דלא כהמחבר שפירש חדים ומנתק הכרכשא ואזני כלים דיש כשפים בהו ולמ"ש הר"ב

בסי' ג' סי"א דנהגו לקנח בחרס עכשיו א"כ ה"ה בשבת היה להגיה דטוב יותר בחרס מצרור ובסי' ב' כתבנו מזה:

**סעיף ה**

מפני עמ"א כפי דעתי ההדיוטית אומר שהאדון ז"ל כיון בכאן כוונה מיוחדת כמו שאגיד א' במ"ש והכ"מ פכ"ו ה"ה בויי"ו החיבור אפשר דקשה ג"כ מחולין דמה פריך ותיפוק קרומית איירי ביבש דנפרך ועשבים לחים אין מקנחין למאן דגרס איפכא. עוד אפשר כי למאן דמפר"ש איפכא בלחים שיניו נושרות ביבשים אין נושרות י"ל דקושיית הגמרא שבת פ"ב א' היא למ"ד צרור ועשבים מקנח בצרור הא כל עיקר עשבים שיניו נושרות היינו שיעשו לו כשפים ונושרות ומש"ה האידנא שרי עמ"א ג' אות י"א ובצרור ואנני חרס אע"ג דכשפים אפ"ה כ"ע מודים אונני חרס עדיף ממוקצה כל לגבי כשפים רק סכנה בגופו אז צרור עדיף כמ"ש באות ד' ומשני ל"ק הא לחים רק כשפים הא יבשים יש סכנה שמחתכים בשר ומש"ה צרור עדיף ביבשים וכאן ניחא אלא דסותר א"ע מסי' ג' סי"א דפי' לחים שרי לחול ויבשים שיניו נושרות כנ"ל:

**סעיף ו**

שלא עמ"א היינו שלא יזיזם ביד דהוי מוקצה במחובר אע"פ שראוי למאכל בהמה ועסי' של"ו אבל מקנח בהם בגופו טלטול בגופו שרי אפילו לצורך דבר האסור כבסי' שי"א ס"ח ק"ש כו' ובתו"ש הקשה עליו ולמ"ש א"ש ועא"ר פי' שלא יתלשם וקשה פשיטא:

**סעיף ז**

משום עמ"א תוספות פ"א א' ד"ה אסור יע"ש:

**סעיף ח**

אפילו עמ"א ועסי' שכ"ה סמ"ט ואי"ה שם יבואר בזה כתב א"ר אות ט"ו בשם תשב"ץ דאם מזמינה כולה בגוף ולא נראה בחוץ שרי להתפלל יע"ש:

**סעיף ט**

לאשוויי עמ"א עמ"ש בט"ז אות ג' יעוין שם:

**סעיף י**

מותר עמ"א שייך לאות ג' ע' תו"ש פ"א ב' ד"ה הניח לרש"י ותוס' שם הניחו ע"ג יתידות חייב במעשר מ"ה למ"ד תרומה ומעשר עכשיו מ"ה עי"ד של"א. עח"מ ס"ז סכ"ב פרוזבול עציץ נקוב באויר כקרקע דמי וברי"מ פ"ט מה' שמטה ויובל הי"ט השמיט עציץ נקוב לשיטתיה גיטין ל"ז א' וזיי"ן ב' אה"ע קכ"ד ס"ד לדידן אף מונח ביתידות הוי מחובר:

## סימן שיג

### סעיף א

פקק עמ"א תוס' שבת קכ"ה ב' ד"ה הכל מודים ועירובין מ"ד א' ד"ה פקק וכללא של דבר מחיצת עראי מן הצד לרש"י שרי לעשיתם לכתחלה כולה ובאהל למעלה אסור לכ"ע ולהוסיף אהל למעלה ארובה שבגג לר"א אסור ולרבנן שרי הוספה והאי דפקק החלון מהצד הוא בכל חלון (ארובה בגג חלון בכותל) אלא דהמחיצה קביע הוא וחלל חלון (חלון כמו חלל ונו"ן להקטין ובפלס פתח) לר"א הוי כמוסיף על הבנין ולרבנן שרי כ"ה בר"י שבת אבל בתוס' עירובין היה להם גירסא ברש"י דפקק חלון בארובה מיירי וע' רש"ל ור"ן ומ"ש בש"ע דלא הוי כמוסיף על הבנין הוא בין לרש"י ותוספות כל שאין מתיר ואי"ה בשט"ו ס"א אבאר זה. ונקיט פקק החלון כמ"ש במשנה וה"ה ארובה בגג נמי הכין הוא דשרי אהל עראי אע"ג דאית ביה תרתי אהל עראי ומחזי כבנין קבוע אפ"ה שרי. והיינו שאין קבוע רק לפתוח ולסגור הא קבוע לעתים רחוקים אסור במוסיף על בנין קבוע כמ"ש המ"א באות ז' בשט"ו אות א' תוספת אהל בבנין קבוע אסור. וזה אפשר כוונת הלבוש עט"ז מ"ש ואי"ה בשט"ו יבואר עוד וכאן אין להאריך ע' מ"ש אי"ה בסמוך אצל מ"ש הר"י הלוי:

**הר"י** הלוי כו' עמ"א ערש"י שבת קנ"ז ב' ד"ה וגיגית ובתוס' דף קכ"ו ב' ד"ה ומדבריהן בקכ"ח א' בד"ה הכל מודים ועירובין מ"ד א' ד"ה פקק יש לספק לתוס' אי לעשות מחיצה לכתחלה עראי בלא מתרת בב' פנים או דמותר רק במתרת אסור לעשות כולה הא להוסיף אף במתרת שרי וכ"מ במ"א שט"ו אות ג' בסופו דתוס' אהל במתרת שרי ופלוגתא דר"א ורבנן במהצד במתרת מיירי או לעשות מחיצה לכתחלה אסור אף באין מתרת ותוספת אהל באין מתרת פלוגתא דר"א ורבנן ובמתרת אף תוספת אסור ומעובדא דשמואל נ"ד נמי בתוספת מחיצה המותרת מיירי ואפ"ה אהדריה רב לאפיה דמתרת אף תוספת אסור וכנראה מרש"י קכ"ה ב' ד"ה שאין ושרי לפורסה לצניעות משמע מתרת מודה רש"י דאסור והתוס' סוברים אף לצניותא לכתחלה אסור ומתרת אף תוספת אסור אף מהצד ואי"ה בשט"ו יבואר עוד וז"ש לרש"י תוספת אהל עראי אף במתיר אין איסור ולתוס' די"ל דאסור בתוס' אהל עראי במתיר לית כאן מתיר וכ"ש דתוס' אהל י"ל גם לתוס' שרי אף במתיר וההיא סוכה דופן רביעי י"ל דהוי תוס' אהל ואי"ה יבואר בשט"ו ומ"מ א"י לחלק בין מחיצה המתרת ובין למנוע הטומאה לאחר שמת נמי מתיר הוא וצ"ע ומההיא דסוכה י"ו פרסו סדינן דמחק רש"י הביאו התוס' עירובין מ"ד א' משמע אף לכתחלה שרי מהצד ע' ר"ן וכה"ג שט"ו ואי"ה יבואר:

**סעיף ב**
וקנה עמ"א ע' רא"ש שבת קכ"ה קכ"ו הביאותים בט"ז ב' יע"ש:

**סעיף ג**
ולר"ת עמ"א וא"כ קשין דברי המחבר אהדדי דשם סתם כר"ת בכיסוי כלים דסגי אם הוכנו לכך וכאן הביאו דעת רש"י דבעי ראוי לשום תשמיש בגמ' קכ"ו ב' דקנה וכיסוי הכלים חדא הוי לענין פירוש תורת כלי יע"ש ואף די"ל בכיסוי הכלים משום מוקצה וכאן משום בנין מ"מ בגמרא משמע דחד טעמא הוא וע' רא"ש ובנ"ץ ועדיין צ"ע:

**סעיף ד**
ומקרי עמ"א כלי שרוב מלאכתו לאיסור אע"פ שלפעמים עושין בו מלאכת היתר הולכין אחר רוב תשמישו ועסי' ש"ח במ"א אות ה' מ"ש בזה יע"ש:

**סעיף ה**
ואסור עמ"א הוא פי' מ"ש בעירובין ק"ב א' עשה בית יד מהו ופשיט דשרי וקאי אנקמ"ז לפירוש הרי"ף ז"ל דאפ"ה שרי עב"י ועמ"ז אות ב' הביא זה יע"ש:

**סעיף ו**
שהיה להם ציר וניכר עכשיו שהיה להם ציר מ"א:

**סעיף ז**
אין עמ"א פקק החלון ג"כ כוי עסי' שט"ו אות א' עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ח**
הואיל עמ"א וער"מ פכ"ו מה"ש ה"ט פסק בשתי הלשונות לקולא ודוקא לוח אחדר מקרש א' ואין לה אסקופה למטה הוא דאסור יע"ש:

**סעיף ט**
שידה עמ"א למטה יוצא עץ חד תחוב באסקופה וחד למעלה נכנס במשקוף ואף צירים שלנו כברזל נמי יש לאסור. אבל חלונות הקבועים במחובר לבית יש בנין ואף בצירים שלנו:

**סעיף י**
חייב עמ"א ובט"ז ז' משום מכה בפטיש ועא"ר אות ח':

**סעיף יא**
דרכה עמ"א וכל זה בתלוש אבל מחובר לקרקע אף רפויה אסור להחזירה דהוי בונה ואסור להחזיר דלת הבית וכדומה כמו בחלונות ועא"ר ה':

**סעיף יב**
וכוס עמ"א שרוי"ף מותר דעשוי לפתוח תמיד ולא לקיום שרי כבסי' שי"ד ס"י דף לפני התנור וכ"כ המ"ז אות ז' אבל ברגל וכדומה אם שרוי"ף אסור ובטילטול מותר דלא עשוי להתפרק:

**סעיף יג**
שדין הכוס עמ"א בשטענד"ר אם מהודק אסור לתקוע בו עץ וע' באו"ר י"ג בשם מי"ט דאין לאסור מה שתוקעין עצים בשטענד"ר דנתאחד בעינן יע"ש. וגם לענין אהל אין איסור מכמה טעמים וא' מהם דא"צ לאהל שתחתיו עסי' שט"ו ט"ז אות ז' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יד**
שהם עמ"א ועא"ר אות י"ד הקשה ע"ז מפירש"י שבת מ"ג ומתוס' שם ומתיר אף באינו כלי ולפ"ז אף מהדקו שרי באין כלי דל"ש ביטול מהיכנו כל שאין תורת כלי עליו ועמ"ש בט"ז מזה ובי' פירושים יש ביטול כלי מהיכנו א' קובע ומחברו בטיט אפשר אסור וא' כשובר הכלי וכדומה ול"ש כאין כלי:

**סעיף טו**
אם עמ"א ואם יכול ליטלם אעפ"י שבחוזק שרי וכבונה לא הוי ולא הוי מבטל כלי מהיכנו. ע' לבוש:

**סעיף טז**
התוקע עמ"א הר"מ פ"י מה"ש הי"ג:

**סעיף יז**
ולא עמ"א עירובין ק"ד א' מלח מבטל ליה ואסור וכ"ש טיט וחול אסור דהוי כמוסיף על הבנין ואשויי גומות אבל בבית שמפזרין חול בכל בוקר שלא יהא נראה הרוק שרי דלאו מתכוין לתקן וכמ"ש המ"א ובתנאי שיזמין לחול מכניס מלא קופתו כו' ועסי' שע"ב סי"ו ראוי להיות וט"ס שפ"ב ואי"ה יבואר עוד:

## סימן שיד

**סעיף א**
שאינה עמ"א כללא דמילתא באהל אפילו בנין וסתירה עראי חייב ובכלים אין בנין וסתירה עראי בהו אבל בנין גמור גם בכלים חייב ע' לבוש ס"א וסי"א והר"ן קמ"ו שם עלה מתני'. שובר כו' ותיקן לשון הר"ן ז"ל במ"ש מיהו כו' שנתקשיתי בזה בט"ז א' פי' הוא ז"ל דלכתחלה כתב לפירש"י דמקלקל פטור אבל אסור ומשום צורך שבת התירו אבל הר"ן לנפשיה פי' מיהו כו' דמתני' בכלי קטן כו' וכמ"ש בט"ז מזה. וכ"ד התוס' ורא"ש שם קמ"ו א' ועירובין ל"ד ב' דלאו משום מקלקל שרי (דאפילו מידי דרבנן בשבת אסור ולא התירו משום אוכל נפש מידי דרבנן כ"א בי"ט בקצת דברים) וע' מ"ש בט"ז אות א' מזה באורך:

**סעיף ב**
מ"ם סאה עמ"א פח"י דכלים מ"א כב"ה דנמדדת עם עובי הדפנות וכ"פ בחיבורו פ"ג מה' כלים ה"ד יע"ש וע' סימן רמ"א במ"א אות י"ט:

**סעיף ג**
בזפת עמ"א תוס' והרא"ש שבת קמ"ו א' ד"ה שובר ועירובין ל"ד ב' ואמנם בביצה ל"ד ב' ד"ה כי כתבו בע"א דאפילו מתכוין לעשות כלי במוסתקי אין בו שום תיקון כלי וכתב זה דלא כט"ז א' דמשמע מדבריו בפשיטות דמוסתקי אף אם נתכוין לעשות מנא לית איסור תורה ושם כתבתיה מזה באורך:
**כתב** הרמב"ם עמ"א ויש ט"ס מ"ש פכ"ג משום בונה ונ"ל פ' עשירי הי"ד כתב נקב כ"ש בלול להכניס אורה בונה ובהי"ו נקב כ"ש מכה בפטיש וכ"כ פכ"ג ה"א להכניס ולהוציא מכה בפטיש וע' מ"מ ולח"מ שם והמ"א ז"ל תירץ שלשתן בקבוע בקרקע וכן כלים מ"ם סאה דיש בנין כל שהוא ובין נקב להכניס בלבד או להוציא בלבד ה"ז בונה וחייב וז"ש לול להכניס האורה בפ' עשירי הי"ד היינו לא להוציא שיש פתחא במקום חשך ואופל ונקב זה להכניס האורה בלבד חייב בונה כרב בהבונה ק"ב ב' וא"ש קושיית התוס' שם ק"ג א' ד"ה בשלמא דבלול נמי להכניס בלבד לא להוציא כאמור ומחובר בקרקע והבן. ומ"ש בהי"ו ובפכ"ג ה"א משום מכה בפטיש להכניס ולהוציא מירי הוא דחייב משום מכה בפטיש ובתלוש ואין מ"ם סאה דבנין כל דהו ל"ש בכלי קטן אפ"ה להכניס ולהוציא מכה בפטיש הוא וגזרו להכניס או להוציא לחוד בכלי קטן אטו לול ומדרבנן וז"ש המ"א מ"ש בפרק עשירי הי"ו מכה בפטיש בכלים תלושין קטנים מירי להכניס ולהוציא וכמו שסיים הר"מ ז"ל כל פתח שאין להכניס ולהוציא אין חייבין בעשייתו והביא דברי רשד"מ דנקב בקרקע הבית בונה אע"ג דרק להוציא במחובר נקב כ"ש הוי בונה בנין כל דהו נמי בנין וה"ה כלי גדול מ"ם סאה כמ"ש באות א' משא"כ בכלים קטנים. ועם זה יתיישב מ"ש האדון ז"ל באות ה' בביאור דברי תה"ד ס"ד המרדכי סתם אף בחבית גדול מ"ם סאה דעושה פתח לחבית היינו בונה בחבית גדול כאמור וכדבעינן למימר שם אי"ה. ואי"ה באות ח' יבואר עוד:

**סעיף ד**
שיתכוין עמ"א מאחר דהר"ב לא כתב וי"א ורוצה להעמיס זה כאלו שגם דברי המחבר יש לפרשם כך (ומש"ה לא כתב וי"א) א"כ למה זה כתב ובלבד שיתכוין לכך שהם דברי המרדכי הביאו הב"י שיותר מתפרשין כמ"ש בספרו הארוך דתקוע מע"ש אף בפ"ר שרי ועט"ז ב' שם הארכתי:

**סעיף ה**

ודוקא עמ"א כוונתו שהעתיק דברי תה"ד בסי' ס"ד בקוצר ולא הגיה כלום כמ"ש הט"ז באות ג' רק ב' מלות משום מוקצה יש למחוק כמ"ש הב"ח ז"ל (עט"ז גוף התשובה) ועיקר כוונת מהרא"י ז"ל דבאיסור דרבנן י"ל פ"ר שרי ולא הדר ביה מזה כמ"ש ראיה ממרדכי פ' הזורק פירשו המ"א ז"ל מכרמלית כו' רק כתב דאפ"ה ההיא דחבית איירי בדצה ושלפה יע"ש בענין דלא הוי פ"ר מדמייתי מסכינא ביני אורבי ופי' ר"י בעל התוס' דף מ"ד א' בשבת דלענין מזיז עפר היינו גומא כו' ומסיק בתיובתא לשמואל מהטומן לפת כו' וקשה אמאי מותר בגומא בא"צ לעפרה הוי בונה ופ"ר בדאורייתא אסור ואמאי שרי וע"כ איירי בענין דלא הוי פ"ר ומש"ה פירש התה"ד דביני אורבי לאו קודח אלא מרחיב הגומא דמש"ה לא הוי פ"ר דביני וביני לאו פ"ר כמו הטומן לפת ומדמה להדדי וכיון שכן בחבית דמדמה לביני אורבי נמי בהכי מיירי דלאו פ"ר ואיך יצויר זה בגוף א' וע"כ בדצה ושלפה כו' כה"ג בחבית שהוא גוף אחד ומיירי המרדכי בחבית גדול דאז הוי אהל כמ"ש באות א' ויש בו בנין וכי אמרינן פתח דלאו להכניס ולהוציא דרבנן בלול קטן תלוש כמ"ש באות ג' דבנין עראי לית בהו ומכה בפטיש שלא הוי דלאו להכניס ולהוציא הא בבנין אוהל פתח להוציא לחוד נמי בנין הוי קודח כ"ש חייב וא"כ ודאי בדצה ושלפה מיירי יע"ש ואין סותר למ"ש בגמ' קמ"ו א' הביאו המ"א ג"כ באות ג' כאמור. וז"ש יתיישב ההיא דמרדכי אף בחבית גדולה כדכתיבנא ומיהו בחבית קטן י"ל דשרי פ"ר בדרבנן פתח דאין עשוי להכניס ולהוציא דלא כד"מ והר"ב בהג"ה. ומלת אפילו הוא ל"ד כ"כ. ולדינא כתב דנראה בחבית גדולה וכותל בנין ליכא איסורא כמ"ש המחבר דפ"ר בדרבנן ולא ניחא ליה דמקלקל כה"ג יש להתיר אבל מ"ש להתיר פ"ר בדרבנן וניחא ליה זה אסור. ומ"ש אף אין מקצת עליו מגולים שרי ע' סי' שי"א אות כ"א הקשה על המ"מ כו' ואף לדידן דאסור שם דנראה כעושה גומא להדיא משא"כ כאן (ושם בשי"א למאן דרוצה לסמוך להקל אף שאסור לעשות כן נגד המחבר והר"ב אודי ליה אבל בשדה יש לאסור בודאי כו') ועא"ר אות ב' ועסי' שי"ו אות ט' ואין בזה קושיא עליו דהראה לכאן ובגמ' ברוב גרסאות גרסי' ותסברא ואי"ה שם יבואר. ומ"ש דניחא ליה פתח עד"מ כל דלא ניחא ליה אין איסור ובפרט בכותל רק המנהג לאסור ובצורך גדול עט"ז אות ג'. ולענין להתיר חשוקים שקורין רייפי"ן או בענד"ר מחביות קטנים העשוים מנסרים הרבה יבואר אי"ה באות י"ד וע' אות ח' יבואר עוד אי"ה:

**סעיף ו**

שמא עמ"א עט"ז ג' ועב"י ואף למ"ד שמא יקטום שייך זה יע"ש:

**סעיף ז**

ראש עמ"א תוס' שבת מ"ח ב' ד"ה וכי במוסתקי כרשב"ג קמ"ו א' שובר ראש החבית בסייף ובמשנה שם וכמ"ש התוס' שם ומקשה לר"ש בבורטא מרשב"ג דמשנה שובר אין עושה כלי אבל מתיז ראש החבית י"ל לפתחא מכוין ומשני כו' וע' חה"ר קמ"ו. ולהתיז המגופה לבד מחבית אף חבית שלימה שרי כדמשני במ"ח דאינו חיבור. ורש"י במ"ח פירש מגופה מן החבית ובקמ"ו פירש שפת פיה ראשה גוף החבית דאל"כ לא היה מקשה על ר"ש. ועמ"ש אי"ה באות ח':

**סעיף ח**

למעלה עמ"א הנה תראה שהאדון ז"ל כיון כוונה מיוחדת בקוצר דבריו כי התוס' מ"ח ב' ד"ה וכי שסיימו במגופה אף להכניס ולהוציא ליכא חיוב חטאת משמע לכאורה כר"ה כקמ"ו דמגופה אף מהצד שרי כמ"ש בט"ז ה"ו לכן פי' דאינו כן דתרתי לטיבותא בעינן לר"ה בקמ"ו מגופה למעלה דאין דרך לעשות שם פתח ואף אי עשה להכניס ולהוציא לית חיוב חטאת דאינו חיבור מש"ה לא גזרו במגופה למעלה כה"ג אבל מהצד במגופה כיון דלפיתחא מכוין אף דאי הוי להכניס ולהוציא נמי לית חיוב ד"ת גזרו אטו לול של תרנגולים כו' ומה"ט בחבית עצמה למעלה אף שאין דרך לפתח שם מ"מ אי הוי מכוין לפיתחא והיה מכוין להכניס יין ולהוציא דרך שם היה חייב תו גזרו עליה אף שאין דרך פתח שם ודוקא מתיז ראשה בסייף שרי כה"ג דודאי לעין יפה קמכוין ודברי התוס' עולים במ"ח ב' אף לר"ה כאמור ומה שסיים בשלימה שרי לא הבינותי דאף להתיז המגופה ממנה לגמרי שרי בשלימה כמ"ש באות ז' וכ"ש לעשות נקב במגופה. ומבואר באות ז' דבמוסתקי אפ"ה למברז אסור ומוכרח הוא דרשב"ג מיירי בהכי ומינה ר"ש נמי דאל"כ מה פריך וכן בהמחבר מוכרח הוא ובאות ח' חולק אט"ז ו' ואוסר בחבית גופא אף למעלה כהמחבר ובט"ז הקשינו דא"כ בס"א מאי איריא בשלימה אסור לנקוב במוסתקי נמי אסור יע"ש וצ"ע:

**מ"ש** באות ג' פתח להוציא או להכניס לחוד יש בונה בקרקע אין סותר למ"ש בתה"ד סי' ס"ה מרש"י עירובין ל"ד א' ד"ה ובעי ותוס' ד"ה בעי ואי"ה בט"ז ט' יבואר בזה:

**סעיף ט**

יכול עמ"א פירש"י ביצה ל"ח ב' ועב"י ועסי' שי"ז ס"א וכאן ס"י דאף שאין עשוי לקיום בשבת משמע הא אם הטמין לשני ימים אסור לפתוח בשבת ובתה"ד סי' ס"ה מייתי מקשר דיש חילוק בין זמן רב או לאו כו' וז"ש שם הר"ב והראה לכאן סעיף יו"ד ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף י**
ויש עמ"א כללא דמילתא כלי קטן כל בנין וסתירה גריעה שרי לצורך שבת לאכול הימנו הא כלי גדול מ"ם סאה אסור בנין וסתירה כל דהו ומ"ש דזה מקלקל הוא ע' אות א':

**סעיף יא**
ע"י עכו"ם עמ"א בישש ביצה פ"ד סי' ט' ולכאורה מחלוקתם לישש כל שיש פלוגתא דרבוותא והלכה כמאן דאוסר אפ"ה אסור ע"י עכו"ם כ"א שבות דשבות במקום מצוה והש"ע סובר הואיל ויש מתירין ראוי לנו להקל ע"י עכו"ם עכ"פ עב"י. ויש לראות אי טעמא דמקלקל הוי דרבנן להר"מ סובר בחמתו חייב דמתקן ה"ה כאן מתקן ונהנה שאוכל מה שבתוכו וע' אות א' דבמוסתקי דוקא וצ"ע:

**סעיף יב**
חותלות עמ"א ועיין באות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**
שסובר עמ"א עפרש"י שבת קמ"ו א' חותלות תמרים רעים להתבשל הטעם דע"י כך מתבשלים ולא עשוים לבית קיבול הוי כשומר הפרי הא לא"ה אסור ולכאורה א"צ ראיה מהירושלמי דכבר מבואר אי לאו מוסתקי שייך בנין וסתירה גמורה בכלי קטן ובמ"ם סאה אף בנין וסתירה כ"ד נמי. ומחצלת שתופרים בהם פירות אפשר לאו כלי מיקרי דוקא כעין סלים וצ"ע. עמ"ש אי"ה באות י"ד מזה:

**סעיף יד**
מותר עמ"א חביות קטנות בחשוקים כעין שלנו רייפ"ן או בענד"ר בשכ"ג פלפל בזה די"ל דמי למוסתקי יע"ש וחותלות תמרים רעים כיון שצריכין להני כלים דמי לשובר אגוזים אבל גרוגרות קשה ואולי הואיל והם עשוים מחתיכות קטנים דמי למוסתקי יע"ש וא"כ כלים גמורים אין עשוים מחתיכות קטנים אסור אבל אין עשוים להתבשל תמרים והמ"א באות י"ג לכאורה נראה הרכבה דכתב עשוים להתבשל וכתב אבל כלי גמור וצ"ע:

**סעיף טו**
היין עמ"א עב"י בזה:

**סעיף טז**
ת"ח עמ"א בשל"ט אות י"ג האידנא אסור להעריב ולהעביר אבל כאן שרי דהר"מ מתיר כאן אף לכ"א דסובר הא דאמרו בגמרא צורבא מרבנן מותר שבת קל"ט קאי בספינה עב"י:

## סימן שטו

### סעיף א

**מ"ש** העי"ש עמ"א אין בידי ס' ע"ש ובא"ר אות ד' הביאו וע' תוס' שבת קכ"ה ב' ד"ה הכל מייתי ראיה מעירובין ק"ב הני דכרי דפלוגתא דר"א ורבנן בגג נמי דהני דכרי בגג היה פורס עליהן ומעירובין מ"ד אי דופן ג' מיירי התוס' דאף בדופן שייך אהל יע"ש. ואי"ה בט"ז א"ב יבואר בזה:

שקבוע עמ"א בשי"ג אות ז' ומשמע תוס' אהל קבוע מ"ה אסור כמו העושה אהל קבוע בתחלה היינו פורס מחצלת על ד' קונדסין וקושרן שם בעניבה לזמן הרבה חייב חטאת ה"ה תוס' אהל ויש בהוספה טפח וצ"ע:

**שאלה** מי שנפל סוכתו בליל י"ט א' אם רשאי לומר לעכו"ם להניח הסכך עליה או לאו ואם יש לחלק בין י"ט או שבת בתוך החג הנה אם מניח קנים ואין בכ"א רוחב טפח אף שיש בין קנה לקנה פחות מג"ט י"ל לבוד לקולא אמרינן לא לחומרא ומיהו י"ל בסכך שמניחין הוי אהל כי מניחין הרבה זע"ז וסמוך לזה. ואהל קבוע הוי שמונח לשמנה ימים וט' והוי איסור תורה ואסור ע"י עכו"ם כ"א שבות דשבות במקום מצוה ואף אם היה מקצת סכך מונח לתוס' אהל יש בקבוע הוי מ"ה ודוקא תוס' אהל עראי שרי הא קבע לא יש לספק אי זה מיקרי קבע להתחייב עליו מ"ה וב"ט אסור לבנות בית אף שאין לו מקום לאכול מ"ה ואי"ה בה' י"ט וה' סוכה אבאר. ובשו"ת מגידות כתבנו מזה ואין העת מספיק עתה לחפש ולבאר ואי"ה יבואר:

### סעיף ב

וכן עמ"א דהוי זו ואצ"ל זו דאף אם נאמר בוילון אם בקביעות אסור מ"מ פרוכת שיש בלא"ה דלת לארון הקודש שרי עיין תה"ד ס"ח הביאו הב"י ואף אם הפרוכת תלוי רחוק מארון הקודש טפח על שני יתידות כעין שעושין אפ"ה שרי וכ"ש פרוכת שלנו תולין לנוי הוי כמו סדינין המצוירין בכותלים אף שרחוק מכותל טפח וקבועים שם גם למטה בחוטין בקשירה ליתידות דכל שאין עושה למחיצה כ"א לנוי שרינן ע' אות א' וצ"ע בזה:

### סעיף ג

אסור עמ"א מ"ש בזה ועט"ז אות א"ב. ובד"מ שלנו עם הטורים ובדפוס פיירדא כתב ב' תיבות כדרך מהר"ם דהיינו ששייר טפח כו' ותוס' מחיצה שרי (אף להתיר ועט"ז א') או אפשר בגמ' לעשות מחיצה בעי"ט לגמרי והביא דברי הר"מ ז"ל פ"ד ה"ד מי"ט אין מכבין נר מפני תשמיש אלא כופה כלי או מחיצה או לבית אחר ומדאפכינהו כי בגמ' ביצה כ"א א' בית אחר מחיצה או כלי כי כלי באחרונה יסע דהני לפעמים אין לו ש"מ דר"ל כמו כלי דשרי בי"ט עצמו ה"ה מחיצה בי"ט עצמו ובהגהות אות ד' מחיצה או

כלי כו' היא היא ש"מ דבי"ט עצמו שרינן לכתחלה לא לומר שעושה מעי"ט ומשייר וכ"מ ברש"י שם סדין ואי מעי"ט מאי אירי סדין מחיצה גמורה נמי ע"כ העלה דוקא שהמחיצה רשות בפ"ע אסור הא כל לכיסוי שרי אף להתיר דאף בלא רשות בפ"ע די ולי העני יש לי להתבונן בדברי האדון ז"ל א' מ"ש וכ"מ ברש"י הא רש"י סובר מחיצה להתיר שרי כדמוכח בעירובין צ"ד סוכה י"ו כמו שיראה הרואה בתוס' עירובין מ"ד א' ד"ה פקק וברי"ן שבת קכ"ו עט"ז מ"ש בא"ב גם הר"מ ז"ל לא נמצא בביאור אם סובר כר"ת עב"י ופכ"ב מה"ש הכ"ז טלית פרוסה על העמודים יע"ש וערסי' כאן במ"א על ע"ש עמ"מ שם הכ"ט ופ"ד סוכה הי"ו י"ל הכשר ד"ת גרע טפי. ומ"ש שיקשור דכל מחיצה דבא לעשות רשות בפ"ע צריך שתהא עומדת ברוח מצויה כבסי' תר"ל ס"י וי"ד שמ"א ס"א לענין מת בבית יע"ש וע' אות א' משמע אהל קבוע אסור וי"ל. ומ"ש מידי דהוי אכיסוי בעלמא קשה דבכיסוי ספרים צריך כלי תוך כלי ובמחיצה כה"ג להתיר אסור ובחידושינו ביצה כ"ב כתבנו שי"ל מ"ש וז"ל הרמב"ם לשלול תי' הט"ז בתקי"ד ב' דהר"מ פסק כרבנן דר"י לגמרי כמ"ש המ"מ יע"ש ואפ"ה התיר מחיצה בי"ט יע"ש. ומ"ש שאם מחיצה בולטת טפח מהצד מותר לתלות כו' אף להתיר שרי ועמ"ש בט"ז א' ב' מזה ומ"ש מהצד הנה בבי"י מבי' מדמהר"מ הניחה על המוט משמע כה"ג נמי שרי ואלו הוא ז"ל קאמר מהצד רוחב טפח ועתו"ש אות ו"ז כל שאין גובה במחיצה י"ט לאו מחיצה הוא יע"ש והנה היתר המחיצה שיהא רשות אחרת י"ל דצריך גבוה י"ט ורחב ד' טפחים עכ"פ כמו רה"י כה"ג עסי' שמ"ה ס"ב וא"כ מהצד נמי ואפ"ה הוי מוסיף מחיצה היה על המוט כה"ג. עסי' תק"ב במ"א אות ט' האריך בענין לבוד אי אמרינן להחמיר ואי אמרינן לבוד בכלים והעלה להחמיר לבוד בכלים וכמ"ש כאן באות ד' אף לקולא וצ"ע עתו"ש. ולקושי' ראשונה כ"מ ברש"י עתו"ש דהוכחתו דומיא דכלי יע"ש ע"ש טפח שוחק וטפח עוצב יע"ש ויפה כתב ואי"ה יבואר בפתיחה כוללת מזה:

**והנה** מטות שלנו שאין גבוהים י"ט לבד מרגליה אי אין נחשבין לרשות בפ"ע אם לא מה שפורסין וילון לפני המטה אם אין קושר למטה הוילון לא חשיב מחיצת רשות בפ"ע כמ"ש המ"א כאן וכיסוי בעינן כלי תוך כלי אין היתר לשמש מטתו ביש ספרים שם וכ"ש ס"ת כה"ג עסי' ר"מ ס"ו וסי"א וא"י על מה סמכו העולם להקל בכך. ומה אעשה שעוונותי גרמו ולא זכיתי להבין כל זה ועמ"ש אי"ה באות ד' עוד מזה. ומה שכתב המ"א באה"ע כו' ר"ל דל"ת דאסור לעשות בשבת מחיצה דהא שרי באין הספרים נראים עכ"פ כמש"ל ע"כ כתב המ"מ דמיירי באין לו כו' ועח"מ וב"ש אות ד"ה ה"נ מיירי באין לו כלי יע"ש. דפי הספרים בטילים לספר מצריך כת"כ חוץ מהדפין נ"ל עסי' ר"מ:

**סעיף ד**
עצים עמ"א עסי' תק"ב במ"א ט' וי"ל לבוד לארץ לא אמרינן הא לבוד כה"ג בחשוקים שקורין רייפין או בענדר אמרי' לבוד גם החשוקים אין שייכין לעריסה ואמרינן בהו לבוד כמו מותר שני חוטין הוא וא"ש עמ"ש באות הקדום ומחיצות המטה שעשויה גאטי"ר שקורין גראט"א קנים סרוגים אמרינן לבוד כה"ג כדכתיבנא עסי' ר"מ במ"א אות ט"ו ובאה"ע כ"ד ב"ש ד"ה:

**סעיף ה**
חוץ עמ"א מה שמונח היריעה מקופל בסיבוב אף רחב טפח חוט המקיף ג"ט לא מיחזי כאהל א"כ הוי כעושה לכתחלה בשבת ע' טורי זהב ג':

**סעיף ו**
אסור עמ"א תיבה רחב"ה כמו כובא רחבה סעיף י"ג אות כ"א חילוק התוס' אבל הט"ז אות י"א כתב דכל שמיוחד לכך שרי יע"ש:

**סעיף ז**
מותר עמ"א הרא"ש פ"ד ביצה דף ל"ג אהא דמדורתא כו' ועט"ז אות י"א כללא דמילתא אם מכוין לאהל וצל אהל בלא מחיצות אסור לצניעותא כהני דכרי עירובין ק"ב א' וסינא לבד טפי אסור ומוסיף אהל שרי ואם אין מכוין רק ממילא נעשה אז עם מחיצות אסור הא לא"ה שרי ומחיצה להתיר אף בלא גג אסור. לסתום פי העשן שקורין קוימ"ן או שורש"ן שיוצא למעלה בכר עבה בשבת שקורין באב"ע אוסר אף שאין יוצא מחיצות למעלה מתקרת בית החורף רק שוה לו מ"מ יש לו מחיצות בפ"ע נמצא הנקב אין חיבור לתקרת הבית והוי עושה אהל בתחלה לא מוסיף ועתו"ש אות י"א שיש רחב ג"ט דלא הוי לבוד דימה אותו לס"ג וצ"ע בזה. ועסי' ש"א כ"א סינא כל שמתכוין לאהל אף בלא מחיצות אסור והר"מ אות ח' כל שאין מסכך לסדין ג"ט לאו אהל הוא דלבוד הוא ואמרינן לבוד לקולא כבס"ב ולחומרא לא אמרינן לבוד ע"ד שע"א ס"ד מהרי"ו יע"ש ועסי' תק"ב במ"א אות ט'. ויראה לי בלע"ך שעשוי בקוימ"ן או בשורש"ן וקבוע שם מותר לסתום בשבת וי"ט דהואיל וקבוע שם הוי כדלת כמו באות ו' דלת קבוע בצירים שרי. ואם הנקב בכותל מהצד מותר לסתום כבר דתוס' מחיצה וגם לא להתיר אף מחיצה שלימה שרי:

**סעיף ח**
מותר עמ"א רש"י קל"ח א' מטה פי' כן וכסא טרסקל ועור האסלא פי' דהא עביד וקאי יע"ש, ושטענדיר הקבוע בכותל בצירים נמי שרי. ואותן גגין שנושאין בגשמים אפשר גרע מכאן דהני א"צ לעשות כלום כ"א הפשיטה והכפילה משא"כ בגגין צריך לקשר הרצועות קצת וכדומה עסי' ש"א. ותיבה המחזקת מ' סאה צ"ע אם מותר לכפות על

אוכלין ומשקין לאהל דהוי אהל חשוב ול"ד למטה שפירש"י שם דהוי כלי וזה אהל מיקרי עסי שי"ד ס"א. וצ"ע:

**סעיף ט**

לא עמ"א תוספות ביצה ל"ג א' ד"ה מלמטה יע"ש עט"ז ה':

**סעיף י**

בשבת עמ"א מ"מ פכ"ב הכ"ט משמע לרש"י וראי"ש שרי אף לכתחלה וכבר כתבנו בט"ז ח' כי י"ל כה"ג כ"ע מודים ול"פ אלא אי כילה קבוע הוי יע"ש ועסי"א כילת חתנים מתוקנת לכך:

**סעיף יא**

עשיית עמ"א בש"ע משמע כטור מטעם אהל עט"ז אות ט' מ"ש בזה דלהמחבר לתלות בלא כלי שרי ולהר"מ אסור:

**סעיף יב**

טלית עמ"א ועט"ז אות י' הארכנו כי המ"א מפרש דהמחבר פסק אף בטלית כפולה כרי"ף וברי"מ פכ"ב הלכה כ"ט לא פירש והמ"מ שם הביא דברי הרי"ף משמע שסובר דהר"מ כרבו ממש ס"ל בזה יע"ש:

**סעיף יג**

תלוי עמ"א שלי"ת שהיתה תלויה בה"ם בחוטין משוכים כבר א"כ אין עושה בשבת כלום אלא ה"פ כי הטלית כופל לשנים ומניחו על המוט וכשבא לישן תחתיה מושך הקצוות בחוטין זה למזרח וזה למערב ויהיה הפירוש תלויה בהם עמהם שהיה החוטין בה מע"ש והיא תלויה על המוט:

**סעיף יד**

מותר עמ"א דכל שמותר לנטותה מותר לפורקה דבנין וסתירה חדא הוא. וברי"מ פכ"ב הכ"ז אין עושין אהל עראי ולא סותרין אהל עראי גזירה שמא יעשה או יסתור אהל קבוע וכתב המ"מ בהרבה מקמות אין עושין אהל עראי וקשה לסתור הוי גזירה לגזירה וצ"ע קצת דסובר אין חייב אלא ע"מ לבנות עכ"פ. ואפשר בעראי אין זה מקלקל:

**סעיף טו**

וכן עמ"א האי וכן ל"ד עמ"מ פכ"ב הכ"ט הביא פירש"י ומדלא פי' להתיר בעינן חוטין וע"ש וכן ש"מ דכה"ג לא מהני חוטין ע"ש פ"ד דסוכה וי"ל כי המ"מ סובר להתיר אף תוס' אסור משא"כ להר"א באות ג'. והיינו להרי"ף ור"מ באות י"ב דוקא פחות מטפח מהני חוטים להיכרא בעלמא דלא כרא"ש בטפח עראי דהוי תוס' אהל דאין החוטין משוין כתוס' אהל ומש"ה להתיר הוי כבונה לא מהני חוטין ועתו"ש ולמ"ש א"ש יע"ש באות י"ט והביא מ"ש מגדול עוז פכ"ב הל"ב בשם ר"ת הנוטה פרוכת כשיש חוטין דלא

גרע מטלית כפולה הנה לי העני יי"ל דר"ח מפרש וילון מותר לנטותו ולפורקו סובר דלא כרש"י לתלות למחיצה אלא תלויה כבר ורוצה להגביה ולקשור בכותל אם חוטין תלוין הוי כטלית מקופלת ועשיית אהל גג שרי דהחוטין עושין כתוס' אהל וכמ"ש הרא"ש שם ובתוס' ד"ה כרך:

**סעיף טז**

הואיל עמ"א לשיטת הרי"ף באות י"ב כילת חתנים קיל משאר כילה והוי אהל עראי טפי ומ"ש דומיא דפקק לא הבינותי יפה דשם משום טילטול וכאן הוי הטעם דעומדת לכך והוי אהל עראי:

**סעיף יז**

והוא עמ"א עט"ז ה':

**סעיף יח**

שלא עמ"א עט"ז ח' ושם הארכנו יע"ש:

**סעיף יט**

תולין עמ"א תה"ד סי' ס"ח עס"א א' ומ"א אות ב' פרכת לפני ארון הקודש אין שם מחיצה עליה א"כ אף אם יכפל למעלה קצת אין אהל בלא מחיצות כה"ג ע' אות ח"י:

**סעיף כ**

שיש עמ"א שפה סביבה לכאורה היינו בחלון וא"י פירישו וע' לח"מ פכ"ב הל"ב נתקשה במ"ש הר"מ ז"ל שיעשה לה גג ע' גמ' שבת קל"ח ב':

**סעיף כא**

משום עמ"א שבת קל"ט ב' וביצה ל"ג א' יע"ש ועט"ז י"א ומ"ש כילה הוי אהל קבוע זה לרי"ף ע' אות י'. וט"ז ח':

## סימן שטז

**סעיף א**

דרור עמ"א ע' רמב"ן פ' מצורע וי"ד פ"ב ט"ז אות ז'. משמע שם ברמב"ן דצפור כולל לתורים ויונה ואווזין ותרנגולים צפור כל כנף וצפור דרור הם הקטנים ביותר דרים בענפי אילן ומשוררים והם בעלי פטפוט ולטהרת מצורע מכפרין על בעלי פטפוט ולפ"ז מ"ש רש"י ביצה כ"ג א' ד"ה בצפור דרור שיודעת להשמט לאו חכמניות היא אלא מרוב קוטנה יכולה להשמט כו':

**סעיף ב**

שהם עמ"א דניצודים בו קאי אביבר ואבית דלא כל הביברין והבתים שוין וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"י מה"ש ה"ך כל שאי"י בשחייה א' חיה ועוף פטור. והראה לתצ"ז אות ט' לאפוקי ממ"ב שאמר בעוף כל שמקורה אפילו רחב הרבה ל"ש צידה דאינו מדכתב המחבר

בי"ת וביבר ולאיזה צורך הזכיר בית לימא ביבר לחוד ניצודים לאפוקי אין מקורה ש"מ ביבר דומיא דבית מקורה וסתום חלונות ואפי"ה ניצודים לאפוקי רחב אף בית כל שא"י בחד שחייה לאו צידה הוא אף בעופות. והנה הר"מ ז"ל שם הי"ט עוף למגדול וצבי לבית גינה וחצר חייב צפור לבית ונע"ל בפניו פטור נקיט ברישא עוף אווזין ג"כ למגדל דוקא הא בית דומיא דגינה חלונות פתוחים פטור ומש"ה השמיט ביבר דיש מקורה וצפי"ר בעלי פטפוט (רמב"ן פס' מצורע) קטן דרור לבית ונע"ל וסתום פטור. ועמ"א תצ"ז ט'. ושם הביא ראיה מהך דמבואר כן וכדכתיבנא ובשו"ת משאת בנימין סי' ח' מבואר בעוף חילוק בין מקורה לאין מקורה הא בין גדול לקטן אין חילוק דדרך העוף לאו צידתו בכך ומה חילוק בין גדול לקטן ואין חילוק בין מקורה כו' ויש הוכחה לדבריו משבת ק"ו ב' וביצה כ"ד א' השתא דאתית להכי ולא אמר אל"א דתרוייהו משנה ובריייתא מקורה ועופות קטן וגדול ש"מ דעוף אין חילוק רק מקורה וכתירוצא קמא וכן מוכח בר"ן ביצה שם כתב דעופות מקורה וא"י בחד שחייה יע"ש. ומ"ש והרמב"ם כתב בחד שחייה שם פרק עשירי מה"ש ה"ך וכוונתו דעוף נמי אם א"י בחד שחייה אף מקורה אין ניצוד הוי. השולה דג כו' שם:

**סעיף ג**

ואם עמ"א לכאורה ט"ס הוא וצ"ל דאי"ן ניצודין ועומדין הם וראוי לציין זקן חולה פטור וניצודין ועומדין שם ולכך פטור:

**סעיף ד**

הוי צידה עמ"א בר"מ פ"י מה"ש הכ"ב כו' והכל בו שהביא רמ"א ע"כ לאיסורא לחוד א"כ אין מכוון הלשון שכתב רמ"א הוי צידה. והר"מ ז"ל דנקיט המשסה כו' ולא כתב היה רודף או עמד בפני הצבי והבהילו עד שתפסו כלב הוי תולדות צידה ש"מ דה"פ אפילו רץ הכלב אחריו ונתייגע וא"ש מ"ש בט"ז ב' ועתו"ש:

**סעיף ה**

מושב לציים עמ"א ואפשר אם פרנסתו בכך אין איסור רק אם לטיול הוא עושה אז הוי מושב לציים:

**סעיף ו**

ניצוד עמ"א תוס' ור"ן ריש פרק שמנה שרצים ק"ז א' ד"ה שלא יע"ש ור"ן ק"ו גזין וצרעין שאין לצורך כלומר דאין צורך בהם ומש"ה מקרי אין במינם ניצור אפילו צדן לפעמים לצורך. ופסק המחבר במשאצ"ל עסי' רע"ה ושל"ד סכ"ז בזה. ע' ר"מ פ"י מה"ש הי"ט צבי לטרקלין רחב פטור לפיכך הצד ארי אין חייב עד שיכנסו לגורוק שלו ואני ההדיוט לא הבינותי מלת לפיכך דאם נלמוד מכ"ש אם טרקלין רחב דעכ"פ ברשותו הוא כל

שמחוסר עוד טורח לא הוי צידה גמורה כ"ש ארי דספק הוא דאם יכעוס משחית הכל כפירש"י שם א"כ היה לשמואל לסדר דבריו אמשנה דרשב"ג לא אמשנה דצבי לבית ונעל בפניו דאין לו שייכות עם דין דשמואל. ומ"מ נלמוד דאם צד חיה ברשת רעועה דיכול לנתקו ולילך לה אין חייב חטאת ויניח ברשת ולא יטלו בידיו:

**סעיף ז**

קטנה עמ"א ע' בטור כי הכוורת קטנה כו' אבל בהג"ה נרשם בעה"ת כי סובר הר"ב דבעה"ת מודה בתיבה גדולה דלא מטא בחד שחייה ובזבובים אין במינן ניצוד הוי תרי דרבנן שרי לכתחלה משא"כ דבורים במינן ניצוד אבל לפי מ"ש באות ח' דבורים נמי אין במינן ניצוד אה"נ דכוורת גדולה דלא מטא בחד שחייה שרי אף בפסיק רישיה להר"ב דהוי תרי דרבנן ועט"ז ג' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ח**

ויש עמ"א דהר"ב כתב תיבה קטנה דגדולה כ"ע מודים דשרי כמ"ש באות ז' א"כ כאן יש מקילין דהטור כתב ול"ד לכוורת שקטנה היא משמע בתיבה קטנה מודה הטור דאסור לז"א דה"פ כוורת קטנה לגבי דבורים הרבה כמ"ש הט"ז ג' ואם יפתח אי אפשר שלא יוכל לתפוס קצת מהם משא"כ תיבה קטנה ומעט זבובים אפשר שלא יגיע אף אחת לידו כי יפרחו ועפ"י הרוב כן:

**סעיף ט**

פסיק רישיה עמ"א שי"ד סעיף א' אות ה' ומשמע אף דלא ניחא ליה וי"ל בין לא ניחא ליח ובין לא איכפת ליה ע' תוס' כתובות ז' א' ד"ה האי ושי"ך סי"ח בזה ולפי"ז בתיבה שיש אוכלין ומשקין דלא ניחא ליה ודאי שיטנפו כוי יש לצדד יותר להתיר ואי"ה בש"ך סי"א יבואר עוד. הפורס מצודה תוס' שבת י"ז ב' ד"ה אין פורסין ועכברין לפרוס על השולחן דלא חיישינן בעת פריסתו יצוד ולהניח אח"כ על הארץ אפי"ה אסור ממ"ש התוס' דבשבת אין חייב חטאת כי א"י אם יצור משמע איסורא איכא י"ל האיסור דילמא יצוד בשעת פריסתו במקום שמצוי היה בחורשין יע"ש. גם ממ"ש התוס' וא"י אם יצוד הא ודאי שיצוד כי יש הרבה חיות ויבואו לאכול וכדומה חייב עמ"א אות ד' המשסה דכל שלא עשה מעשה פטור לאו דיעשה מעשה בשעת צידה אלא שיסוי כלבים לאו מעשה כלל רק גירוי בעלמא ואף שהכלב בוודאי יצוד אותו פטור כה"ג ולא בכ"ע אמרי' בדיבוריה עביר מעשה וצ"ע:

**סעיף י**

חייבים עמ"א רמב"ם פ"א מה"ש הי"ו דמסייע אין בו ממש והוי כאלו עשה הכל לבד כולה וחייב ושא"י פטור והיא גמרא ערוכה שבת צ"ג ב' וא"י למה תלה ברמב"ם ז"ל.

גם אני העני תמה שהיה להאדון ז"ל להשמיענו מר"מ ז"ל שהמסייעו פטור מכלום וכמו שהעיד בנו הר"מ ז"ל פ"א הג"ד כ"מ שנאמר אין חייב כלום פטור מכות מרדות ונ"מ טובא לענין פסולי עדות דרבנן דלא מפסל לדעתי כ"א בחייב מכות מרדות כמו שיראה הרואה בפרק עשירי מה' עדות היה החיוב שבת מדבריהם וכמ"ש בס' ש"ה בכלל מכות מרדות ובפתיחה כוללת. שוב ראיתי שהאדון ז"ל דבר גדול דיבר מדכתב הר"מ ז"ל והמסייע אין חייב כלום משמע פטור אבל אסור שכ"כ בהג"ה כ"מ שנאמר מותר לכתחלה וכן אין חייב כלום אין מכין כלל הא איסורא מיהא ככל פטורי דשבת ומלת וכן במקצת שהפרש יש בין וכך ובין וכן לומר אע"ג מסייע אין ממש לענין קיבול בימין כו' מ"מ מדרבנן אסור ומדלא השמיענו האדון ז"ל דאין מכין כלום לומר דכשר לעדות אין הכרע דלא כמ"ש בס' ש"ה דבדיני שבת קעסיק ולאו בדיני עדות קעסיק:

**ואמנם** מ"ש בגמרא צבי שנכנס לבית ונעל א' בפניו חייב הגיף הדלת בלא מנעל נמי. ועב"ח רבותא ל"מ הכניסו לבית ונעל אפילו היה בבית ופתח פתוח ונעל חייב. ובמשנה הצד צפור למגדול וצבי לבית ופירש"י עד שהכניסו כו' מפני למ"ד הקירוב ונעל כמ"ש הר"מ ז"ל פ"י מהלכות שבת הי"ט ואמאי לא תנן הצד צפור למגדול ובבית שהיה כבר ונעל חייב. ולמ"ש המ"א באות י"א דלא כתי"ט א"ש דלעיל אשמעינן דוקא שהיה בחוץ הא היה במגדול ונפתח ונעל פטור ובצבי אשמעינן דל"ת דוקא הכניסו ונעל רק מאליו (כפירש"י) ונעל חייב:

**סעיף יא**

והלך עמ"א תי"ט פי"ג מ"ז דכל שנסתלק הצידה אע"פ שהיה ניצוד מקודם חייב כשעושה צידה מחדש וא"כ בתרנגולת (עסי"ב מ"א כ"ו) נמי אף דברשותו מ"מ ראוי להיות פטור ואסור ועולם אין נזהרין לפתוח ולסגור אח"כ. וזה ששינה בהעתקה וכתב חייב במקום אסור ולמה יהיה פטור דחדא הוא משא"כ אי איסורא דרבנן י"ל בתרנגולת המחבר מתיר ואף למאן דאוסר דרבנן הוא י"ל כה"ג לא גזרו ובצפור דרור כה"ג אה"נ דאסור. ומתוס' ק"ו ב' ד"ה למה דהוקשה להם מאי אולמיה מוכח כת"י דאל"כ טובא אשמעינן אע"פ שנסתלק צידה הראשונה אפ"ה פטור ש"מ דס"ל כה"ג חייב דא"ל פטור אבל אסור ומתני' פטור ומותר דומיא דצבי שמור בתוכו כו' דא"כ מה פריך בק"ז א' ממתני' פטור ואסור אה"נ בהלך לחוץ ש"מ אי חייב או מותר לגמרי. והנה במשנה לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו יש בו שלשה פירושים א' פירוש הר"ן ז"ל דלת מגופה ונעול במנעול ג"כ שאין זה רק שמירה לא צידה ויהיה פי' לשומרו אצבי כפירש"י (מלת מאתמול אין זה כ"כ דיוק) כך זה אף ע"פ שנסתלק הראשון נשאר הצבי

ניצוד מחמת השני משמע שנשאר כבראשונה דאל"כ היה לומר ניצוד מחדש כו' אבל המ"א סובר דל"ד הוא אע"פ שהלך הראשון לחוץ ועתה ניצוד מחמת השני מותר כיון שהיה ניצוד פ"א ונשאר בבית אע"פ שהיה יכול לברוח עתה ואדרבה מדלא פירש הר"ן כפשוטו לנועל ביתו לשומרו לצבי שלא יגנבו אותו ונמצא צבי שניצוד כבר ועומד קשור שמור בתוכו דזה פשיטא ומאי למימרא אלא ע"כ במנעול קמ"ל להוסיף שרי והלך לו לאשמעינן אע"פ שנסתלק הראשון וניצוד עתה בשני שרי דאי להוסיף שמירה מה אולמיה הך מהך. ומ"מ קשה מתוס' משמע כתי"ט וכאמור. הפי' הב' בר"ן דצבי קשור מעיקרא ונעל וניתר הצבי א"א יפתח הדלת דבהיתר נעל זה יורה כתי"ט דאל"כ אף בניתר מקודם בהיתר נעל שהיה פ"א ניצוד וכן בשני בהיתר ישב משמע הא ישב אחר שנסתלק הראשון אסור אף שהיה כבר ניצוד הראשון ולהמ"א הפירוש ובא השני אע"פ שהלך הראשון מקודם שישב השני דמ"ש מאם היה פ"א ניצוד מזה. ומ"ש המ"א שעדיין לא נעל הדלת ר"ל דאי פ"א נעל אף שהיה ניתר מעיקרא הכין הוא ומ"מ צ"ע כמ"ש. הפירוש השלישי מ"ש המ"מ פ"י הכ"ג בשם הרמב"ן דנועל ביתו לשמרו לבית ולא ידע שצבי שם וידע אח"כ שא"ל לפתוח הדלת כיון שעתה אין עושה רק שמירה ה"ה זה יע"ש וערש"י לנועל ביתו משמע כל אדם עושין כן כבי' פירושים הראשונים אבל לפי' השלישי צ"ע. ואפשר דדחיק דקדמה צידה למחשבתו ודאי פטור ומותר הוא ואין עושה עתה כלום אף הלך הראשון כפי' המ"א או כתי"ט ואף שנראה כמוסיף על שמירתו כמ"ש התוס' אפ"ה פטור ומותר ובש"ג כתב דפ"ר לא אסור אלא כשאין עושה ומתכוין ג"כ להיתר הא מתכוין להיתר ומהא דדבורים בס"ד י"ל עיקרו לכסות הדבורים ואה"נ אם פורס הדבש שרי וא"ש מ"ש הטור עט"ז אות ג' כי בביצה ל"ו גרס ותסברא ובשבת מ"ג ל"ג ותסברא היינו אם עושה לכסות הדבורים ע"כ לא יהיה פ"ר ואם הדבש י"ל פ"ר שרי ותיבה לכסות לאו בשביל הזבובים וכל שמכוין להיתר שרי והבן זה. ומ"ש נכנסה צפור גמרא שבת ק"ו א' ואם יש לו בית הולך ומניחו שם רק ביד אסור ליקח משום מוקצה כמ"ש בחה"ר ובי"ט נמי מוקצה שניצוד היום. הא בגוונא דל"ש מוקצה מותר ליקח ביד דכבר נצוד ועומד הוא. מותר לפתוח הדלת מ"מ פ"י מה"ש הכ"ג:

**סעיף יב**

שלא עמ"א עסי' רע"ח מ"א א' ושל"ד סכ"ז וכאן ס"ח. ע' מ"מ פרק עשירי הי"ז במ"מ שם דהוי מפיס מורסא אין גמר מלאכה וצד נחש דרך מתעסק יע"ש ואמנם מ"ש המ"א דאין במינו ניצוד ראוי להיות אי נמי דאין במינו ניצוד וכפירש"י ריש הבונה ק"ז א' דלא כתוס' שם ואין במינו ניצוד לצורך חייב שלא לצורך פטור אף לרבי יהודה וגמרא שם

ק"ז ב' דמוקי כר"ש לאו הלכתא הוא אלא כת"ק ושמואל סובר כר"י ואפ"ה פסק כן ונחש אין במינו ניצוד ומ"ש המ"א באות ו' היינו להמחבר בשל"ד סכ"ז דפסק כר"ש ומ"מ קשה דהר"מ סתם פ"י הכ"ז משמע אף לצורך פטור באין מינו ניצוד וע' תו"ש הגי"ה יע"ש ול"נ כמ"ש ועדיין צ"ע:

**סעיף יג**

בתורה בפרשת שמיני עיין ר"פ ח"ש:

**סעיף יד**

הצדן עמ"א בהר בדברי הר"ן ולא בדברי התוס' ר"פ ח"ש ד"ה הצדן דח"ש שיש להם עור סתמא לצורך עורן משא"כ בשאר שרצים דלר"ן אף שאר שרצים אם אינן מזיקין סתמייהו לצורך אף שאין להם עור יע"ש. והמחבר ברישא השמיט סתם והתוס' לא הקשו קושיית ר"ן והבן:

**סעיף טו**

תחת עמ"א א' טעם הר"מ חובל משום מפרק פ"ח ה"ז מה"ש ועמ"מ שם ואע"פ שלא יצא לחוץ הוי מפרק ממקום למקום ובתנאי שצריך לאותו דם או לבשר שנצרר הדם להאכיל לכלב עם דמו יע"ש. ולפ"ז בג"ק להר"מ של יבשה אף פצעו מת חייב משום מפרק כדמוכח הסוגיא שבת ע"ה א' יע"ש רק דבים לא הוי ג"ק. וי"ל חלזון אין לו עור ואמאי חייב ר"י משום מפרק שהרי הר"מ ז"ל אומר כל שאין עור ליכא מפרק ולמה לחכמים לומר אין דישה אלא ג"ק. וכ"ת חלזון יש לו עור הא בורכא שהרי הר"ב אינו אומר כן בפ"ח שרצים ושאר שרצים חלזונות יע"ש גם לפ"ז ובש"ך סחיטת פירות משום מפרק. אם קלף העור שלהן יהא מותר בשאר פירות עכ"פ ואי"ה שם יבואר ובעלי עור אף אם נקלף העור י"ל בשרן קשה בטבען והוי מפרק משא"כ באין עור בשרן רך ולא הוי מפרק ושיעור כגרוגרות. ורש"י פי' בח"ש ב' טעמים אם שצובע העור אם צריך לכך ואף פצעו מת חייב כה"ג אי נטילת נשמה מאותו מקום כי הדם הוא הנפש וא"צ שיעור גרוגרות. ועסי' רע"ח אות א' וקורע בחמתו והיינו לר"י דמלאכה שאצ"ל חייב עליה הא לר"ש אף אם נאמר מתקן הוא מ"מ מלאכה שאצ"ל הוי. וא"כ להר"א ז"ל אף למירמא אימתא אאינשי ביתא נמי אין חייב דמשאצ"ל הוא עפ"א שבת ה"ז ופ"י הכ"א ועמ"מ פ"ח שם ה"ח וא"כ לא היה להאדון ז"ל לסתום ומשמע למירמא לכ"ע חייב וז"א ועסי' שכ"ח במ"א אות ג' ול"ד להוצאת המת דהוי משאצ"ל משא"כ חובל לרפואה רוצה עתה בחבלה זו להתרפאות והוי מלאכה צריכה לגופה וחייב מ"ה ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף טז**

ושאר עמ"א אין זה ד"ה ור"ן שהובא בט"ז ה' וע' ר"מ פירוש המשניות ועמ"ש בט"ז:

**סעיף יז**

שלא עמ"א בתוס' ור"ן ר"ש שמונה שרצים דלא כרש"י הרכיב שם שאין במינו ניצוד וכר"ש יע"ש. ומש"ה כתב המחבר להרמב"ם חייב כר"י דמשאצ"ל חייב וע' אות י' וי"ב ומשמע להרמב"ם שאר שרצים אין במינם ניצוד ומש"ה פטור שלא לצורך. אבל המחבר סובר דטעם משום משאצ"ל ומש"ה להרמב"ם חייב. ועתי"ט ד"ה שלא הקשה על הרע"ב והד"מ וא"י למה חרה אפו על הרע"ב דפי' אין במינו ניצוד ולא סיים כר"ש והר"מ אפשר נמי הכין הוא ומ"ש פ"י מה"ש שאר שרצים שבמינו ניצוד הא יש בהם שאין במינו ניצוד ג"כ כאמור:

**עיין** תוס' ר"פ ח"ש ד"ה הצדן הוקשה להם למה לי כו' ולא קושיית הר"ן דמ"ש רישא ומ"ש סיפא די"ל תירוץ הר"ן משא"כ קושיית התוס' דפשיטא דמשאצ"ל בכל שבת פטור ואהא תירצו וכתבו דמש"ה יש חילוק בין ח"ש כו' והמחבר ברישא השמיט סתם וסיפא נקיט סתמא פטור וע' טור ואין להאריך:

**השולה** דג כו' הר"מ ז"ל פי"א מה"ש ה"א ממ"ש אסור לומר לעכו"ם היינו אם מצוה להניחו ביבשה אבל אם מצוה להניחו לים שרי דאין זה נטילת נשמה עד שיניחו ביבשה כשיעור שיבש כסלע ועמ"א תצ"ז ו' דבבלי ק"ז ב' משום נטילת נשמה עד שיבש כסלע ופירש"י מוכרח הוא דלירושלמי מיד שהעלהו אין שיעור דהוי קוצר דמפריש ממקום גידולו. ואם הניחו ביבשה ובא א' והמית אותו קודם שיבש כסלע חייב לאחר שיבש כסלע צ"ע. וי"ל בלא"ה אסור לומר לעכו"ם ליטול דהוי מוקצה וי"ל טלטול לאחר יד שרי בישראל שרי בעכו"ם כדרכו אי לאו משום נטילת נשמה כבסי' רפ"ו אות י"א ומ"מ שם טלטול מהצד לצורך היתר לילך בו משא"כ ליקח דג וי"ל שלא יסריח המים ג"כ הוי לצורך היתר. ומ"מ קשה כמ"ש דאם הוא לוקח משם וליתן מיד לתוך בריכה של מים אין איסור ע"י עכו"ם רק להניח כך אסור:

**סעיף יח**

ועוקצו עמ"א דפרעוש אין במינו ניצוד ומדרבנן יש בו צידה ואפ"ה אסור על בשרו דכאן אפילו עוקצו לא הוי היזקא כו' ועמ"ש בפריי שם אות ל"ו יע"ש ועסי' של"ד סל"ז. ואי"ה בט"ז אות ח' יבואר עוד:

**סעיף יט**

ואסור עמ"א דל"ד אסור ה"ה חיובא איכא כמ"ש באות כ' בשם הרמב"ם דברגו"ת הווייתו מעפר נמי חייב ועט"ז אות ו' כתב פרעוש פרה ורבה כו' ועתו"ש ברגו"ת אין פרה ורבה יע"ש ובט"ז אי"ה יבואר זה ואיך שיהיה מהמחבר אין ראיה דמשו"ה כתב ואסור להורגה הא חיובא כרשב"א דפרעוש מין רחש שפרה ורבה הוא דחייב לא ברגות

רק לענין איסורא שייך לומר נהג"ו כר"ת ובדבר שאין מצוי וכ"ש מיתה בזה"ז ליכא ל"ש מנהגא ומש"ה כתב רק אסור ברגו"ת וצ"ע:

**סעיף כ**

מותר עמ"א. במ"מ פי"א משבת הא"ב במ"ש תולעים מפירות וכן הכניס משמע דדמיא לגמרי אבל הלח"מ שם כתב דחלוקין המה מדחלקן הר"מ (ז"ל בתרי כבי דכינים מותר ותולעים מפירות פטור אבל אסור. ומ"ש הגדלים במחובר צ"ע דמה בכך דאסור לאכול מ"מ לאו בריה הוי ויניקתו מעיפוש הפרי מידי דהוי אפירשן מבשר דאסור לאכול בי"ד סי' פ"ד ומשמע דהוי מ"ה ודוחק לומר במחובר יש לו הוייתן מעפר וצ"ע כעת. ומיהו מוקצין הוי בשבת אם מאוס לאוכלו. ועי"ד פ"ד פירות תלושין בפירשו מ"ה אסור אבל מבשר ודגים למאן דאוסר י"א דרבנן יע"ש. ותולעים הנמצאים בבהמה בין עור לבשר דאסירי משום אמ"ה משמע דאסור להורגן בשבת יע"ש וא"כ להר"מ ז"ל דפסק אף בשר שחוטה תולעים ממנו אסורים משום אמ"ה ואיך התיר כאן תולעים מבשר להרוג בשבת ואפשר מדרבנן ומש"ה כתב כאן פטור ואסור. ומיהו הגדילים בחיי הבהמה בין עור לבשר משמע באיסורייהו קיימי מ"ה ואסור ליתן לב"נ וההורגן בשבת חייב דחשיב חיות דידהו והוי אמ"ה וה"ה לענין שבת:

**סעיף כא**

לא עמ"א אף אם נאמר ברגות מספק אסור גזרינן אטו ספק תורה ע' ט"ז ו"ז ומ"א י"ט. ומ"ש למים שרי וכ"מ בגמרא עא"ר ותו"ש בזה. דהיינו כנה אבל פרעוש אסור למים. ואם נמצא בליל ש"ק כנה וא"י מהו אף דרובא שכיחי לבינה באיסור סקילה לא אזלינן בתר רובא עכ"פ מדרבנן כמ"ש במקום אחר מזה וא"א במים שאל"ס יעיד ע"ז. גם ס"ס שמא כנה ושמא הלכה כי"א דגם פרעוש ברגות שרי דפסק המחבר עיקר ורבים סוברים כן דההורגן חייב. ודברתי עם הגאון מוהר"ר מאיר אב"ד דק"ק נייא מארק ואמר שכן הוא אוסר ומנסה אם עומדת כנה היא שדרך הברגות לקפוץ. ועי' נ"ץ מ"ש שמקילין העולם להרוג אף בבגדיו כנה לבינה נגד פסק הש"ע סומכין על י"א דברגות שרי ופרעוש מין אחר הוא וצ"ע:

**סעיף כב**

אפי' עמ"א ע' אות י"ב ואף להרמב"ם דמשאצ"ל חייב כאן שרי. מ"מ פי"א מה"ש ה"ד ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד:

**סעיף כג**

ואפילו עמ"א הנה ג' חלוקות ממית"ן ודאי יש סכנה בהראותן בלבד אף בבורחין נראה כן מהר"מ ז"ל (מדכתב שם במזיקין יושבין או בורחין לומר ברישא בורחין שרי) וספק

ממיתין ברצין יש ספק פ"נ דוחה שבת אף להר"מ משאצ"ל מ"ה כו' ובאין ממיתין כלל רק מזיקין משמע דאסור אף ברצין להר"מ עכ"מ שם אבל המחבר התחיל ממיתין ודאי וכתב ושאר כו' מקו"ם שאי"ן ממיתין כו' משמע שודאי אין ממיתין ולא כתב שהרמב"ם חילק (כבס"ח) ש"מ דהדר ביה ממ"ש הכ"מ וסובר ברצין אחריו במזיקין יש סכנה מפני הפחד כו' אבל במתכוין להרוג שמתור הר"מ ז"ל באין ממיתין כלל ודאי צריך טעם דנהי דנראה מדבריו ממ"ש ואם דרכן לפי תומו והרגן מותר היינו מתכוין כמ"ש המ"מ שם (יש ט"ס בדפוס יעסניץ שרש"י וצ"ל שרבינו) היינו בספק ממיתין י"ל באין רצין דרבנן אסור לא מ"ה מפני סכנת הפחד משא"כ באין ממיתין כלל וכדכתיבנא וזהו כוונת המ"א ובמ"ש המחבר כגון נחש ועקרב כו' הוספה הוא שאינו לא בטור ור"מ וכאמור ושממית לדידן דורסין לפי תומו כר"ש אבל להרוג בידים אסור אף לדידן וכ"ש להר"מ ז"ל. ופרעוש דעוקצו אסור להורגו דיכול להשליכו מעליו:

**סעיף כד**

ע"ג קרקע עמ"א דקדק מלת ע"ג קרקע הא מרוצף תלוי במחלוקת הר"ב שם ולהמחבר שרי וספסל אף להמחמירין שם שרי דל"ג אטו אין מרוצף אלא ע"ג קרקע ומירוח כו' משמע ברוק נמי שייך מירוח אם רוצה להשוות ולהניח שם ע"ג מכה וכדומה. ומ"ש המחבר לפי תומו שרי עב"י רלא כמשמע כמ"מ פכ"א ה"ב דלפי תומו דשם ופי"א ה"ד א' ומשמע דלא הוי פ"ר דאל"כ להר"מ לתסר ואמאי לא כתב והרמב"ם חולק ע' אות כ"ג ובט"ז אות י' וברי"מ שם שמא ישוה גומות היינו ישכח וישוה גומות ואם כן לכאורה במרוצף הוי גזירה לגזירה וצ"ע:

**סעיף כה**

משום עמ"א כוונה מהרי"ל באות כ"ד מותר להעמיד רגלו ובלבד שלא ישפשף מיותר ועוד דפשיטא להעמיד שרי דאפי' דורסו לפי תומו שרי אלא האידנא ליכא דקפיד דוקא להעמיד שרי הא לפי תומו האידנא אסור וליחה הוי מיאוס אף האידנא ורוק בבית האידנא אסור לפי תומו וביה"כ הוי מאיסותא דנוהגין כבוד שרי לפי תומו האידנא:

**סעיף כו**

חיה ועוף עמ"א הגמ"י פרק עשירי מה"ש אות ריש יע"ש ובב"י י"ל דה"פ דפטורי דשבת בר מהנך תלת הא מתני' דר"פ ח"ש אה"נ דפטור ואסור והיינו בחצר גדול ועבידי לרבויי פטור ואסור בשבת וברה"ר חייב חטאת כירושלמי עט"ז מזה ביצה כ"ד א' דפריך משנה דצדין חיה ועוף אברייתא דאין צדין ומשני מתני' ביבר קטן באין בני תרבות כלל ואה"נ בבני תרבות רק עבידי לריבויי בי"ט שרי ושבת אסור ואין חייב חטאת ואה"נ למאי

דמסיק אח"כ לחלק בין עבידי לרבויי מתניי איירי עבידי לריבויי ובחצר וביבר גדול בי"ט שרי ובשבת פטור ואסור. ואף לדעת רמ"א אסור בחצר גדול היינו באין מורדין:

**ע'** חות יאיר סי' קס"ד דף קנ"ב ב' צידת תרנגולת ד"ת אין ברור. ומ"ש שם שלא למחות בנשים דאין צידה מפורש בתורה. צ"ה דהלמ"מ שאין רמז בתורה ה"נ משא"כ זה שפירוש הקרא וכן טריפה לא תאכלו הלמ"מ עיי"ן טרפות ולוקה עליהם ועל הלמ"מ אין לוקין ע' ר"ן שבת במשנה אבות מלאכות כמפורש ומוחין עיין פתיחה כוללת:

## סימן שיז

### סעיף א

מקרי של קיימא עמ"א דקיימא ל"ד רק פטור אבל אסור ואין חייב כ"א זמן ארוך חצי שנה וי"א לעולם דוקא חייב עב"י וע' ע"ש אות ח"ו מזה (לא היה לי ספר ע"ש כ"א בכאן ה' אנה לידי פה פפד"א עש"ק י"ב מנחם אב התקמ"א):

### סעיף ב

דעד עמ"א ג"כ ל"ד אלא מותר לכתחלה בפחות מז' ימים ע' ע"ש. ועסי' שי"ד סעיף י' חותמת כו' בשאין עשוי להתיר ביומו היינו רק בליל מ"ש ומש"ה ליכא איסורא דקשר דמיקרי לענין קשר ביומו כבני מחוזא שמתירין בכל לילה. ומיהו אם קושר בליל שבת קודש ודעתו להתירו ביום השנה עצמו י"ל שרי דכל פחות מכ"ד שעות ביומו מקרי אבל יותר מכ"ד שעות פטור אבל איסורא איכא ועיין אות ג' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ג

ולצורך עמ"א לא הבינותי זה דודאי להר"מ משמע כל שאין קיימא לעולם ואין אומן מותר לכתחלה אף שהוא לימים הרבה דלא מחלק פרק עשירי שם כ"א בין אומן וקיימא יע"ש (עט"ז א') וא"כ קשיא ליה דלמה התירו משום מצוה תיפוק ליה דיחשוב שלא יתקיים לעולם ש"מ דאיירי דא"א כ"א לעשות של אומן דאז אסור להר"מ מש"ה התירו במצוה. ואמנם להרא"ש וטור קשה דמשמע לדידהו כל שאין קיימא אף אומן פטור ומותר וכדבעינן למימר לקטן אי"ה באות ה' א"כ קשה יחשוב להתירו באותו יום שרי לכתחלה אף באומן ובלאו מצוה שרי וי"ל דקושר בליל שבת לידע שיעור מקוה וכדומה צרך קנה ארוך וביום השבת לא יתיר אותו שצריך בכל יום השבת לידע שיעור מקוה והוי יותר מכ"ד שעות באפשר או דאין להתיר ביום השבת דמשום מצוה התירו לקשור ובהתרה א"צ מצוה אבל קשה לי"א דפחות מז' ימים שרי לכתחלה כבאות ב' לטור קשה סוגיא דגמרא לאיזה צורך התירו במצוה וצ"ע:

**סעיף ד**
דאין עמ"א דוקא קשר הדק היטב א"א בקיאין הא לא"ה אנו בקיאין והיינו להר"מ ז"ל דאומן לחוד פטור ואסור הא לטור ורא"ש כל שאין קיימא ביומו עכ"פ אף אומן שרי כבאות ה' וכ"ת להר"מ ספק דרבנן לקולא י"ל ספק ידיעה לא מיקרי ספק ע"ד מזה סי' ק"ו ובע"ש אות י"א כתב דזה לרא"ש ולשיטתיה של רא"ש באומן לחוד חייב חטאת ובקיימא לחוד ג"כ ובאות ה' אי"ה יבואר דאינו כן:

**סעיף ה**
וה"ה להתירו השיג על ע"ש באות י"א ואות ד' בתרתי דלהר"מ אסור מחמת ספק חסרון ידיעה ולהרא"ש לא זו דאומן ואין קיימא ביומו דפטור אף מותר לכתחלה ובגמרא ק"ב דנקיט בדטייעי כו' דקטרי אינהו ואין קיימין פטור ואסור ה"ה אושכפי פטור ואסור כה"ג כל שאין מתירו ליומו או לשבעה אלא אורחא הוא דאומן עושה לקיום וחייב ועיין ע"ש הביא דברי הרא"ש ז"ל והשמיט בדטייעי ב' תיבות דקטרי אושכפי וע"ז קשה ליה למה בדחומרתא הביא מלת אינהו אבל בגי' שלנו ברא"ש כמו בגמ' וז"ש המ"א ובגמרא והבן זה עמ"ש אי"ה באות ו':

**סעיף ו**
לא עמ"א ולמ"ש הע"ש לרא"ש באומן לחוד יש חיוב חטאת י"ל דאסור עפ"י הדין ומ"מ מדברי הט"ז משמע דהכל תלוי בקיימא לחוד ואומן לא מעלה ולא מוריד כנ"ל בזה :
**שאלה** מי שנפסק א' מציציותיו ואין לו בגד לכבוד השבת לצאת לרה"ר כ"א זה אי שרי להתיר הציצית הנה למ"ש בע"ש אות ו' שיש מחלוקת להרא"ש מתיר שלא ע"י לקשור שרי מ"ה כ"א דרבנן י"ל שרי וכ"ש להתיר שיהא קצת ענף ע' ה' ציצית ולהר"מ פרק עשירי משמע דמתיר לחוד חייב אסור במקום מצוה :
**מריש** הוי קשיא לי למה כשאין לו ציצית אסור להטיל בשבת דקשר עליון ד"ת וחייב משום קושר אמאי יחשוב שלמ"ש יתיר מיד ופטור אבל אסור במקום מצוה ל"נ וכ"ש כ"ה דוחה דרבנן עסי' י"ג א"כ מי שאין לו ציצית יעשה כו' וי"ל כל שלפעמים מבטלו כי כן הדרך אסור מ"ה ואי"ה בסוף הסי' יבואר עוד. וכ"ה בלא"ה י"ל ילבוש כך עסי' י"ג:

**סעיף ז**
נשמטו עמ"א בתוס' ורא"ש במה טומנין דף מ"ח א' ד"ה הא כיון דעתיקי הא חדתי אסור אף בלא טורח דמתקן מנא ועט"ז אות ד"ה ובמ"א אות ט' מזה:

**סעיף ח**
שלא עמ"א בסס"א בהג"ה קשר א' בראש החוט חייב בשם סמ"ג ואיכא למיגזר שמא יתקע כו' :

**סעיף ט**
צריך טורח עמ"א ובט"ז אות ד' והנה בחדש אף באין טורח אסור דמשוי מנא באם מבטל שם כבאות ז' ובישן בטורח י"ל דמתקן מנא כמ"ש בט"ז ר' וי"ל אף באין מבטל שם כה"ג בטורח הוי מתקן מנא ובחדש באין טורח אז בעינן מבטל שם ולמ"א משמע הטעם דאסור לטרוח בשבת ונ"מ ע"י עכו"ם באין צריך לו כ"כ הרבה למ"ד מתקן מנא אסור שבות דשבות באין צורך הרבה כבסי' ש"ז ס"ה יע"ש ואם מפני טורח י"ל דשרי ע"י עכו"ם וצ"ע :

**סעיף י**
אין עמ"א בע"ש הביא ראיה מר"מ פ' עשירי ה"י דקורע בחמתו חייב אע"ג דלאו לתפור כל שאין מקלקל אע"ג דלא לתפור חייב הוא ה"ה פותח בית הצוואר למה לא חייב משום קורע לחוד דמתקן הוא ובחידושינו שבת דף מ"ח כתבנו מזה ועמ"א אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד :

**סעיף יא**
שחזר עמ"א בכ"מ פרק עשירי מה"ש ה"י משמע כל שתפרו האומן ופותח חיובא נמי איכא משום מכה בפטיש אבל משום קורע כה"ג לא אף דהוי מתקן מ"מ י"ל לא הוי דומיא דמשכן שקורעין ביריעה גופא משא"כ זה :

**סעיף יב**
דלי עמ"א השיג על ע"ש באות ח"י דכתב דמיירי במעשה אומן דאל"כ דגרדי אטו דעלמא הוי גזירה לגזירה יע"ש דא"כ במשיחה אמאי שרי באומן פטור אבל אסור הוי להר"מ ואמר כמ"ש ס"א בהג"ה לרמוז דהר"ב לשיטת הר"מ אמרה דלא כע"ש עמ"א אות ה' ומצינו שלפעמים גוזרין כל שהיכא גזירה קרובה כו' :

**סעיף יג**
בחבל עמ"א דאף דגרדי אסור אטו דעלמא שבת ע' אות הקדום :

**סעיף יד**
אינו עמ"א עב"י ובאר הגולה אות ך' מ"מ פ"י מה"ש בשם התוס' ועיין שבת קי"ג א':

**סעיף טו**
נוהגים עמ"א ועט"ז ז' ובו ביום באומן אסור ועניבה אף מעשה אומן לא מיקרי מעשה אומן ומש"ה שרי הא אין עשה להתירו בו ביום עכ"פ איסורא איכא כשיש קשר א' למטה :

**סעיף טז**
בשני עמ"א ועב"י:

**סעיף יז**
של עמ"א תוס' שבת קי"ג א' ד"ה התם דל"ש לא גזור והנה למ"ש העי"ש אות ח"י וי"ט ועמ"א אות י"ב י"ל דלא קשה קושיית התוס' שם דלרבנן בפסקים דלא מבטל ליה באומן נמי שרי דלא גזרו אטו מבטל דלא מבטל ליה וכי אסור באומן לחוד היכא דיש לגזור אטו מבטל והוי איסור תורה כמו חבל דעלמא וקשירת פרה לאו מעשה אומן וצ"ע :

**סעיף יח**
דעלמא עמ"א הראה לס"ו אות י"ו (ומתחיל סעיף ז' מטלטלין ובקצת דפוסי ש"ע חסר ס"ז) ועט"ז אות ח' וברי"מ פ"י ה"ג משמע חבל דעלמא אסור בטלטול והמ"א שם כתב הטעם דעלמא יניח ראש א' והוי קשר קיימא דאסור לכתחלה אף בהדיוט ומיהו י"ל חבל דעלמא אסור בטלטול ואז הוכן מאתמול לכך אפ"ה אסור שיניח ראש א' והוי קיימא אבל בקשור ראש א' מותר בשבת שהוכן לכך וגם מסתמא יניח אותו שכבר קשור ולא זה שנקשר עתה כבאות י"ט :

**סעיף יט**
אבל עמ"א דהוכן לכך מאתמול ליכא מוקצה עיין אות י"ח ומסתמא יתיר הקשר של עתה ואין קיימא ועמ"א אי דוקא מתיר באותו יום או כל פחות משבעה שרי לכתחלה. ומ"ש העי"ש לא עיין בשי"ד ס"ט שם מבואר דינו דהיתר קשרי השפוד שרי להפקיע בשבת ועמ"ש אי"ה באות ך' מזה :

**סעיף כ**
מותר עמ"א לענין ציצית בשבת לקשור ב' קשירות אסור וחייב חטאת דעשה דציצית אין דוחה עשה ול"ת דשבת בכרת וסקילה וכ"ת יקשור ע"מ להתיר במ"ש מיד י"ל כמ"ש אח"כ בשם הכל בו אם נמלך לפעמים ומבטלו אסור אע"פ שאין דעתו להניחו שם ומיהו י"ל אסור אבל אין חייב חטאת כשדעתו שלא יניח שם לעולם ומ"מ כשאין לו בגד ללבוש בשבת כ"א ד' כנפות ואין בו ציצית לא נתיר לו משום כ"ה ודעתו ליטול אחר שבת מיד דבשבת יוכל ללבוש מפני כ"ה בלא ציצית כבסי' י"ג. ואם נפסק ציציותיו ברה"ר למ"ד דיש רה"ר עתה אסור להתירם רק ינתקם שם דמקלקל פטור אבל אסור וכ"ה דוחה ל"ת דבריהן וע' שי"ד ס"ט ובמ"א אות י"ד ובי"י סי' זה דפסיקת תלוש מקלקל היתר גמור הוא צ"ע דקורע שלא ע"מ לתפור ב' תפירות מקלקל בתלוש ואפ"ה פטור אבל אסור. וכ"ה ברי"מ ז"ל פ"י ה"י הקורע להפסידה פטור ומשמע אבל אסור וסבור הייתי לומר דוקא אגד גדיים מותר ולא משמע כן ועסי' תק"ט ס"ד וה"ה בשבת שרי וס"ג שלא יחתוך החוט היינו מתקנו למדה ודאי חייב חטאת בשבת ולוקה בי"ט אבל מקלקל בתלוש היתר גמור הוא והא דקורע להפסידה אסור או בקורע בגד שמפסיד כלי או אף פחות

מגע"ג דלאו כלי הוא י"ל קורע כדי לתפור שתי תפירות דהוי מלאכה אלא שמקלקל פטור ואסור משא"כ קורע חוט א' לשתים היתר גמור הוא ולפ"ז בהולך ברה"ר ויש בו ציצית פסולים יכול לנתקן וצ"ע. הביא דברי הר"מ ז"ל פ"י מה"ש ה"ח הפותל חייב משום קושר הן מן החלף והוצים דלא כראב"ד הביאו המ"מ שם ה"ג דשל גמי ל"ש קשר קיימא אלא כל החבלים שייך בהו קשר. ע' סי' ש"ג אות ך' הקולע נימין חייב משום אורג להרמב"ם היינו נימין דקין דרך אריגה הוא משא"כ חבלים חוטים גסים ועבים אין אורג רק חייב משום קושר וצ"ע. ולענין ציצית פסולים לנתקן י"ל דהוי ע"מ לתקן ואסור ומתקן מנא הוא :

## סימן שיח

### סעיף א

אסור עמ"א וכ"כ ע"ש בשם הרשב"א קע"ה וע"ד סק"ג סי"ו ומשמע לכאורה ה"ה כאן מהני הגעלה עכ"פ דלית ביה עיקר מ"ה עמ"ש בפריי שם. ומיהו צריך ששים נגד הבלוע דחמור מבישולי עכו"ם ע"ד סי' ק"ג מזה:

### סעיף ב

למ"ש מיד עמ"א עט"ז א' דהמחבר בתקט"ו ס"א משמע דסובר הטעם שלא יהנה כרש"י מדאוסר לכל ישראל ומתיר בליל שני עמ"א שם אות גד"ה אפ"ה ע"י ישראל ל"ש ולא גזרו רבנן שלא יהנה תוס' חולין ט"ו ד"ה מורי כו' יע"ש. וע"י עכו"ם חמור יותר דצריך כדי שיעשו למ"ש. ומיהו אם בישל עכו"ם מים בשבת ונצטנן דלא נהנה כלל ממלאכת שבת י"ל דא"צ למ"ש כדי שיעשו שאף לטעם שלא יאמר לו דהא שותה צונן אבל בו ביום אסור לכ"ע דאיתעביד איסורא עסי' רנ"ג מזה:

**ומ"ש** דאם מ"ש י"ט אסור משום הכנה כל י"ט עסי' תק"ז מגן אברהם אות ד' וט"ז ג' אם הוי הכנה מן התורה כה"ג וע' תוס' ריש ביצה ע"ב ד"ה והיה ונ"מ טובא לענין להוסיף בדרבנן ע"ד צ"ט בזה. ובתקי"ג שבת וי"ט הסמוכים ונולדה כו' ה"ה כאן. ואף בישל לחולה בשבת ומ"ש י"ט אסור לבריא י"ט ראשון דהכנה הוי עמ"א תקי"ג ח'. ודוקא דבר שאין נאכל כמות שהוא חי ובישל תפוחים צ"ע ומים חמין הוחמו בשבת אם נצטננו למ"ש י"ט ודאי ל"ש הכנה. ע' מ"ש בסמוך אי"ה. ומ"ש בי"ד כו' כ"כ הש"ך שם אות ט"ו דיצוייר במזיד ולא ביאר כי י"ל בג' אנפי א' נתערב בשבת שמותר בו ביום לבשל ע"ז אמר דמיא לביכורים אע"פ שעדיין ביד ישראל חשיב דשיל"מ הואיל ולכהן דשיל"מ. הפן הב' נתערב בשבת אי שרי למ"ש לבעלים הג' שנתערב דוקא למ"ש דלא חל כלל שום דשיל"מ מעולם עמ"ש בפריי ליי"ד שם והנה במ"ש י"ט ואם ימתין עד מי"ט יתקלקל

המאכל י״ל אף בשוגג בו ביום מותר בביטול וכ״ת דימתין עד מ״ש י״ט דבשבת יש ב׳ איסורים נהנה ממלאכת שבת וקנסא ולמ״ש אזיל איסור נהנה בכ״ש ונשאר רק קנסא כעין מ״ש הצ״צ הביאותיו בפריי ל״ד ביצת טריפה בי״ט דמ״מ דשיל״מ דחד איסורא אזיל הא בורכא ל״מ למ״ד הכנה כזו ד״ת א״כ אדרבה אם ימתין יהיה יותר איסור חמור ואף אם דרבנן מ״מ אין מרויח כלום ועדיין צ״ע. ומ״ש למי שנתבשל בשבילו י״ל דשרי דבי״ד צ״ט בבי״ י ב׳ תירוצים א׳ דאמר לישראל לבשל דלא משמע לאינשי איסורא ב׳ ע״י עכו״ם וכאן ל״ש ב׳ תירוצים דאף דרבנן זהירי ולא ישמע ישראל וע״י עכו״ם אין מרויח דימתין כ״ש. עמ״ש אות ז׳ אי״ה:

**סעיף ג**

ובשוגג עמ״א שוכח משמע שוגג וצ״ע. אונס חמור משוגג א״ר אות ה׳:

**סעיף ד**

שאלה עמ״א עבי״ עוד טעם מחובר מדלא לקמן דחינהו בידים משא״כ שוחט לא איתרמי ליה סכין יפה משא״כ מחובר אף פירות דעכו״ם אמרינן דהוה מוקצה מדלא ציוה לעכו״ם ללקוט מבעי״ עבי״ מזה עט״ז ב׳:

**סעיף ה**

חי עמ״א דאסור למלוח בשבת והדחה בעי משום דם בעין ומותר להדיח בשבת כיון שרוצה לאכול עתה מיד:

**סעיף ו**

שמא עמ״א ממרוצת לשונו משמע דאף למ״ד דרבנן אפ״ה איכא למגזר שמא ירבה בשבילו ולפ״ז אף בעשה מלאכה דרבנן לחולה שאין סכנה אסור לבריא שמא ירבה שהרי הר״ב אומר כן בהג״ה בישל ע״י עכו״ם אסור לבריא ע׳ ע״ש דלא כרשב״א שכתב דבדרבנן הוי גזירה לגזירה ומירי י״ל בעכו״ם דאיסור אמירה קיל טפי יש לגזור אף בדרבנן שמא ירבה בשבילו כו׳:

**סעיף ז**

ואפילו עמ״א בשם ש״ך דל״ת דוקא בישראל לחולה לא בעי כ״ש כמ״ש הרשב״א הביאו הבי״ אף לרש״י דל״ש שיהנה ממלאכת שבת בהיתר נעשה ושמא יאמר לו פ״א ישראל לא יעשה משא״כ ע״י עכו״ם יש חששא דקל בעיניו כבאות ב׳ קמ״ל דא״צ כ״ש כל שהעשיה היה בהיתר ואף לחולה שאין סכנה. עי״ד קי״ג ט״ז ט״ו והנה מתוס׳ גיטין ראיה דבש״ע לית כה״ג י״ל בדבר שאין עש״מ או נאכל חי. שוב ראיתי מתוס׳ אין ראיה כלל דבגיטין דף ח׳ ב׳ ד״ה אע״ג כתבו דע״י עכו״ם אסור להרבות היינו להחם חמין

יע"ש. ואני תמה ממה שנרשם בש"ע בהג"ה תוס' פ"ק דגיטין שם לענין להרבות וכ"ה בב"י אבל בר"ן מוכח שפיר דשבת אסור עב"י בזה עט"ז ב' מזה:

**סעיף ח**

משום עמ"א ושמא ירבה בשבילו בקצירה בעוקץ א' אם נאמר דמודה הר"ב בדרבנן דשרי י"ל זה דרבנן עט"ז ב' ומ"א ז'. ומ"ש הגדל בטל ברוב דלא ניכר מעולם ל"ש דשילו"מ דומיא דגיגית בסי' ש"ך יע"ש:

**סעיף ט**

שאסור עמ"א ודינו כבס"ה ותולדות חמה וחמי טבריא עסי' שכ"ו כחמין שהוחמו בשבת משמע דינו כמבשל בתולדות אור:

**סעיף י**

להטמינה עמ"א שבת ל"ט א' ומשנה שם בשביל שתצל"ה וכ"ה בטור ולרבה משום הטמנה קשה דאפילו נתבשל כ"צ נמי אסור עסי' רנ"ז מזה ובש"ע השמיט שתצלה וברו"מ פ"ט לא כתב להטמינה דע"ג חול נמי אסור כרבנן דרבי יוסי דאטו תולדות אור. ודברי הרא"ש דכתב לרבה אסור מבע"י מדין הטמנה אליבא דרבי יוסי הוא. וע"ג חול דאסור הוא לרב יוסף אליבא דרבי יוסי ולרבא שרי ע"ג חול דהטמנה אסור אפילו נתבשל כ"צ כבסי' רנ"ז כרבה וע"ז כתב המ"א דכ"ז לרי' יוסי אבל לרבנן ע"ג חול אסור אטו תולדות אור והטמנה ל"ד אלא מגולה מכל צד וקצת הטמינה ועיקר האיסור משום שתצלה אטו תולדות אור אע"ג דרואה שהוחם בחמה גזור אבל גג הוחם באור י"ל דלא גזור כמו חמה עצמה ומ"מ יש להחמיר כנ"ל פירוש דברי הב"ח ומ"א ועדיין צ"ע. וע' לבוש כתב בחול משום הך גזירה וכ"ה כוונת המחבר והטמנה ל"ד כאמור. ומ"ש המ"א בשם הר"ם ור"א ז"ל פ"ט "ה בשבת והשגת הר"א בהרמ"ך הובא בכ"מ שם דסובר כמאב"ד בשבת כבישל כ"צ הוי וי"א שאין חייב בו שוב משום בישול ועמ"מ שם ה"נ ודברי ר' יוחנן במנחות דלאו הלכתא הוא דכמאב"ד מבושל גמור הוי לענין שבת בין להקל ולהחמיר ועא"ר כתב דהר"א בא לשלול דברי רש"י וצ"ע דודאי כוונתו להשיג על הר"מ ז"ל יע"ש. ולדידן אין נ"מ דמשמע אף בישול דרבנן אסור בשוגג בו ביום לא לעולם. וכל שיש ספק פלוגתא אם הוי בישול או לאו בזה ספק דרבנן לקולא. ומ"ש המ"א ברו"מ פ"ט ה"ו ופי"ב ה"א הקשה על המ"מ ועלח"מ שם יישב כוונת המ"מ דהר"מ סובר כל שמעביר גחלת ממש חייב שתים מבשל ומעביר ולהר"א רק מבשל והמ"א סובר די"ל בין ע"ד שתעשה גחלת ולא עד בכלל וכוונתו לרפה גוף קשה (ט"ס שריפ"ת וצ"ל שריפה) ומ"א גרס עד שנעשה גחלת וצ"ע:

**סעיף יא**
יש עמ"א בסס"י רנ"ג בהג"א דכל שיש בו משום בישול אסור בכל ענין ואף בשלו ע"י עכו"ם אסור כבס"א:

**סעיף יב**
ועמ"א בכ"ר כ"ז שיס"ב אין בישול אחר בישול ואין יס"ב אף בכ"ר יש בישול אחר בישול אם מחמם אח"כ שיס"ב ואם הורק לכ"ש אף יס"ב י"ל דיש בישול אם מניחו אח"כ בכ"ר וכדומה עס"י רנ"ג ואי"ה בט"ז אות ג' יבואר בזה:

**סעיף יג**
וי"א עמ"א ובאות כ"ז י"ל דהמחבר קאמר שם מצטמק ויפה אסור לד"ה הא מור"ל תליא בפלוגתא ומ"מ כאן פסק בסתם להחמיר:

**סעיף יד**
מותר עמ"א השיג על הב"ח במ"ש מהגמ"ר מסופק אי מבושל כ"צ שורין בכ"ר ותליא בסברת ר"ת דכל שלא בא מדיחין מכ"ש ממילא כל שבא בכלי שני שורין וא"כ המחבר דפסק כר"ת בי"ד עירוי ככ"ר ממילא הכין הוא ולא ביאר בש"ע זה צ"ע הא בסט"ו מבואר בפירוש מבושל לגמרי מותר נגד המדורה דאין בישול אחר בישול וכ"ה בתוס' שבת ל"ט א' ד"ה כל בכ"ר משמע אף לפיר"ת והגמ' י"ל דספק דידיה כל שב"א מחמין לא נתבשל על האש ב"א בא בכ"ר שהוסר מאש בדברים שנגמר בישולן בכך או מלוחים או בלא מלוח שקלים בטבע להתבשל לגמרי בכ"ר שהוסר מאש איכא לספוקי א' שורין בכ"ר או רק בכ"ש לפיר"ת דומיא דמדיחין וכן מטין דברי הר"מ ז"ל פ"ט מה"ש ה"ג ופכ"ב ה"ח שלא יסתרו זה לזה ועב"י ודי"מ פרישה ולמ"ש א"ש דודאי דבר שאין דרכו להתבשל לגמרי בכ"ר שהוסר מאש פשיטא דאסור להשים אחר כך בכלי ראשון שהוסר מאש דכמאב"ד דמי וגרע מיניה רק דבר שדרכו וטבעו קל להגמר בישולו בכ"ר אז שרי ליתן אח"כ דאין בישול אחר בישול ומ"ש ומשמע מש"ע כו' וטוב להחמיר אפשר כה"ג כדכתיבנא דאל"כ חיובי מחייב וכדכתיבנא:
**אם** מותר לערות חמי טבריא מכ"ר (שהוחם במעיין) על דבר שאין מבושל לכאורה עירוי ספק הוי אי מבשל לא ודאי א"כ הוי ספק לקולא. וי"ל דאין זה ספק עמ"ש בפריי לי"ד בס"ח וק"ה מזה:

**סעיף טו**
מדיחין עמ"א תוס' שבת ל"ט א' ד"ה כל ב' תירוצים ואין דרך הפוסק לומר משום סיפא דקולייס האספנין ש"מ דוקא מדיחין מכ"ש ע"י עירוי הא שורין לא ומכ"ש עירוי אסור דבי"ד פסק עירוי ככ"ר ומבשל כ"ק והיינו עירוי שלא נפסק הקילוח אבל נפסק הקילוח

אין מבשל כ״א מפליט ומבליע כ״ק ע״ד סי׳ ק״ה בש״ך אות ה׳ וע׳ מה שכתב בפריי שם ובצל כתבלין הא בכ״ר מבשל מ״ה וחולק אט״ז ח׳ דאוסר בצל בכ״ש יע״ש וכ״כ א״ר י״ח דלא כתו״ש. ע׳ תוס׳ שבת ל״ט א׳ (ט״ס ל״ח) ואף בנפסק הקילוח י״ל דשרי בכ״ר מ״מ מדנקיט סתמא מדיחין ומשמע דבא לשלול שורין והא מדיחין בלא נפסק נמי אסיר ש״מ בב״ש איירי ועתו״ש:

**סעיף טז**

כל עמ״א הנה המעיין בב״י בשם פרדס וכמ״ש הפרישה הביאו א״ר י״ד וט״ו משמע דכל מלוח שנגמר בישולו ע״י הדחת חמין דמבשל הוא וחייב משום מבשל אף בכ״ש וכל שאין החמין פועל בישול רק דא״א לאכול כלל מחמת מלחו אם לא בחמין חייב משום מכה בפטיש וזה כוונת המ״א דקולייס הוא גמר בישולו ואין נאכל מחמת מלחו הוי מכה בפטיש וא״י מה אירא חמין אף צונן נמי יהא גמר מלאכה ול״ד להדחת כוסות דמ״מ ראוי ע״י הדחק ומי שאין איסטניס לאכול כך:

**סעיף יז**

משום עמ״א ובשלו ואח״כ צלאו חייב בפסח אע״ג דמבטל ליה לאו לגמרי והוספה הוא ומחייב בתרווייהו ע׳ פסחים מ״א א׳ לר״כ ובר״מ פ״ח מה׳ ק״פ יע״ש. ומותר לשרות:

**סעיף יח**

אפי׳ עמ״א עס״ט מלח הגס יש מחמירין בכ״ש ומלח שלנו אין בישול אחר בישול עמ״א שם אות ל״א ואי״ה שם יבואר:

**סעיף יט**

מתירין עמ״א תדקדק בדברי האדון ז״ל כי באות ס״ו כתב כחי׳ של תוס׳ דמשמע ליה דוחק איידי דסיפא בדברי הפוסק ואמנם הטור כ״כ מדיחין ובהכרח איירי מדכתב אהרא״ם וא״י למה אסרו בכ״ש ולתירוץ א׳ של תוס׳ דמיחזי כמבשל ש״מ דסובר כתי׳ הב׳ ובכ״ש שרי לשרות דבר חי ממש אבל המחבר שכתב כאן ויש מתירין משמע אף כ״ר והוא הראבי״ה בב״י כמו שציין באר הגולה אות ך׳ מרדכי בשם ראבי״ה ולא הביא ב׳ ויש מתירין א׳ הטור בכ״ש ויש מתירין בכ״ר הראבי׳ ש״מ דהמחבר סובר כתי׳ א׳ לחומרא דבכ״ש מיחזי ודוחק איידי והשמיט לגמרי דעת הטור רק יש מתירין בפת בכ״ר שאין בישול אחר אפיה הא חי ממש ודאי יש לאסור אף בכ״ש וז״ש האדון ז״ל וכ״מ דעת הש״ע היינו דחוזר אמ״ש כתי׳ א׳ של תוס׳ ויש להחמיר משום זה ועתו״ש:

**סעיף כ**

אפי׳ עמ״א דלח אף בישול אחר בישול יש בנצטנן כבסי״ד:

**סעיף כא**
שהיס"ב עמ"א ולערות מכ"ר רוטב על פת עיין ע"ש. והנה המחבר משמע דפסק כדיעה א' בסתם והר"ב שכתב ונהגו היינו בכ"ש אבל בכ"ר אפשר מדינא דיש בישול אחד אפיה ועירוי הוי ס"ס עט"ז אות י"ו ומ"מ כתבנו בפריי ליי"ד דאין נחשב לס"ס גמור והבן זה:

**סעיף כב**
בבצק עמ"א סובר בצק אין זה מירוח דלא כט"ז אות י' וע' שי"ו במ"א אות כ"ד. ומוקצה י"ל דצריך הבצק לתרנגולים ע' סי' ש"ח סכ"ב ועתו"ש:

**סעיף כג**
אין עמ"א מטעם בישול בלח אסור אם נצטנן שאין יס"ב תו הוי בישול כבס"ד ויבש שרי אפילו נצטנן לגמרי כמו נגד המדורה בסט"ו ועט"ז אות ט' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף כד**
לעולם עמ"א הנה כירה גרופה חזרה שרי ולכתחלה להניח אסור כבסי' רנ"ג ס"ב וע"ג אש ממש אף חזרה אסור דנראה כמבשל בשבת וכאן קדירה מפסקת באין על אש עדיף מגרופה ובעל האי"ש י"א דהוי ככירה גרופה וחזרה שרי ולהניח אסור וי"א דעל אש נמי עדיף מגרופה דהוי כנגד המדורה דאית היכרא ה"ה כאן וערנ"ג ס"ב דאם משחשיכה הוי חזרה ה"ה כאן ע' אות כ"ו:

**סעיף כה**
כמניח עמ"א דהוי כגרופה ואסור לכתחלה כבאות כ"ד ואי"ה באות כ"ו יבואר עוד מזה יע"ש:

**סעיף כו**
וראשון עמ"א הקשה למה בס"ח הכריע וס"ז לא הכריע וגם ברנ"ג ס"ה (ט"ס לכאורה ס"ג עתו"ש) הביא לשון הר"ן פנאדרי"ש משמע לכאורה גם באין גרופה עדיף מגרופה הואיל והקדירה מפסקת וע"ז פי' דצלי כלומר יבש דלית גזירה אטו קר בזה הכריע דאע"ג ע"ג אש הואיל וקדירה מפסקת עדיף מגרופה ומותר להניח לכתחלה בשבת משא"כ בס"ז לח דיש גזירה אטו צונן דיש בישול מ"ה להמחבר בס"ד בע"ג אם יש ב' גזירות אטו צונן ושמא יחתה לא הכריע ועתו"ש ומש"ה הביא המחבר ס"ז וס"ח לכאורה א' הוא ולמ"ש המ"א א"ש דבס"ז לא הכריע בלח וביבש הכריע כאמור וע' לבוש בס"ז כתב י"א כמעמידו על האש ממש ואף חזרה אסור והטעם דבלח יש חשש אטו צונן ויבוא לידי בישול ובס"ח כתב דהוי כמניח ע"ג כירה ביבש וחולק עם המ"א בס"ז אף חזרה אסור ע' אות כ"ד מזה:

**סעיף כז**
ומצטמק עמ"א הקשה דברי המחבר אהדדי דבס"ד השמיט דברי ריי"ו וכאן הביאו המחבר כתב בס"ח ביבש כמו צלי הכריע ובלח חם יס"ב לא הכריע ובלח צונן כ"ע מודים ליכא למימר כ"ע אף ריי"ו דא"כ אכתי יש מחלוקת הר"מ ור"ן סוברים דלח צונן מויי"ל נמי ליכא בישול אחר בישול וע"כ דברי הכל מה דהביא בש"ע א"כ שפיר קשה:

**סעיף כח**
וכ"ז שהיס"ב עמ"א והיינו עומד על האש הא העביר מאש באין יס"ב שרי עי"ד צ"ד בט"ז א' וכ"מ משנה מרותחין עכ"פ יס"ב עט"ז וא"צ אצל האש בלא"ה אסור עסי' רנ"ג ולקמן סט"ו בזה יי"ל רחוק מהמדורה ואין בו בישול:

**סעיף כט**
של שור עמ"א דהרי"ב בהגי"ה דנקיט אהמחבר קאי (עט"ז יי"ב) דהטור בודאי סובר כן דלא הזכיר מלוח כלל עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ל**
דם עמ"א ובי"ד מלת מבש"ל בכ"ש יי"ל מפליט ומבליע מיהו יי"ל לשיטתיה מבשל ממש ונ"מ בב"ח והרא"ש שכתב נמלח מחדש והודח אפי"ה הלחלוחית בכ"ר הא עדיין מלח עליו אף בכ"ש מבשל כה"ג:

**סעיף לא**
דהמלח עמ"א בבי" בשם רבינו שמחה וע"כ על האש דבהעביר שרי ליתן לכתחלה עמ"ש בט"ז י"ב ובמלח שלנו אין בישול אחר בישול נגד המדורה דע"ג אש אסור מדרבנן א"נ בהעביר מאש ומלחא בבישרא דתורא במלח שחופרין אבל שלנו יי"ל מבשל בכ"ר שהעביר מאש רק דאין בישול אחר בישול ועד"מ כ"כ:

**סעיף לב**
אסור עמ"א תוס' שבת מ"ב ב' ד"ה אבל דעירוי שלא נפסק קילוח מבשל ונפסק רק מפליט ומבליע ובי"ד סס"ח ביארנו דיני כ"ר ועירוי וכ"ש והנה למ"ש באות ט"ו דהמחבר כתי' א' בתוס' שם דבכ"ש חי אסור דמיחזי כמבשל א"ש דנקיט כאן לערות אתבלין וכ"ה במשנה הא שאר בשר וכדומה אף בכ"ש שיס"ב אסור דמיחזי כמבשל והא דסי"א אמבטי בכ"ש שמחממן הרבה לק"מ דמשמע שאר כ"ש שרי די"ל דוקא להניח גוש בכ"ש לשרות מיחזי כמבשל משא"כ מים במים שמתערבין יפה לא מיחזי כמבשל אלא בהוחם לרחיצה אסור ואי"ה שם יבואר באות ל"ד:

**סעיף לג**
מלאה עמ"א גמרא שבת מ"ם ב' במעשה דרבי טול בכ"ש ותן אמבטי גומא בקרקע שהומשך ממעיין חמי טבריא לתוכה הוי אמבטי כ"ר אף ע"פ שנפסק אח"כ ממעיין

הואיל ובשעת משיכה הוי ממעיין הוי לה לאמבטי דין כ״ר שהוסר אח״כ מאש כפירש״י שם (עט״ז י״ב) ואסור ליתן לתוכו פך שמן בקיתון המפסיק עסי״ג דאפילו כלי מפסיק אסור כ״ש ליתן כך לתוכו אף בחמי טבריא אבל לתת לתוך כ״ש בחמי טבריא שרי והוחמו ע״י אש אסור בהוחמו לרחיצה. ועמ״א ט״ו לתי׳ א׳ י״ל בין כלי מפסיק דשרי כבסי״ג:

**סעיף לד**

שהוא עמ״א ע׳ אות ט״ו א״כ מה איריא לרחיצה כתבתי באות ל״ב דמים שמתערבין ל״ש דנראה כמבשל דוקא בגוש. ומיהו י״ל הר״ב שהגיה לשיטתיה שהרי הר״ב אומר כן בס״ה דנהגו ליזהר בפת בכ״ש ומה איריא פת אף בצלי לכ״ש נמי ש״מ פת דרכיך דוקא ומדהביא שם יש מתירין בכ״ש מוכח כן עמ״א יע״ש:

**סעיף לה**

אבל עמ״א אע״ג דעירוי מבשל כ״ק כבסי׳ זה גוש אע״ג דתתאה צונן רב מים וכדומה משא״כ מים עם מים ותחתון צונן מרובים הרבה מעליון אין מבשל כ״ק ונ״מ באיסורין בב״ח שעירה רוטב בשר צלול חם לתוך חלב רב צונן אע״פ שמתערבים יפה ונאסרו באכילה שרי בהנאה דלאו דרך בישול הוא ובפריי ל״ד ביארנו זה יע״ש וצ״ע לדינא. ואם יש לחלק בין כלי שני לכלי שלישי עב״י וב״ח כתב דאין לחלק אפי׳ כלי רביעי ככלי שני חשיב וע׳ סי׳ תמ״ו במ״א אות ט׳ משמע עירוי מכ״ש הוי ככלי שלישי ואין אוסר כלל בחמין וכ״ש בשאר איסורין אף למ״ד דכ״ש מפליט ומבליע עירוי שלו אין מפליט ובשבת למ״ד בס״ה דאוסר פת בכ״ש הא כלי שלישי בט״ע וכדומה שמערה ממים טמונים לכ״ש ומשם לקערות קטנים דיש להקל:

**סעיף לו**

מרובים עמ״א ע׳ מ״מ פי״ב מה״ש ה״א וב׳ ובתוס׳ שבת מ״א ב׳ דה״ה מיחם פלפלו לרבי יהודה שאין מתכוין או מ״ה אסור או מדרבנן וממרוצת דברי המ״מ שם משמע לר״י מ״ה חייב באין מתכוין. ויש חסרון תיבה במ״א שהרי אינו רוצה לעשות ממנו כלי. והנך רואה שדעת המ״א ש״מ שהמ״מ בה״א דצירוף מיחם לא הוי פ״ר עם מ״ש בה״ב דאין רוצה לעשות ממנו כלי הם ב׳ תירוצים נפרדים אבל הלח״מ שם פירש דבמיחם שהיא כלי אי הוי פ״ר אסור וחייב למ״ד צירוף ד״ת ועכ״פ מדרבנן אסור משא״כ גחלת מתכות ועששיות חתיכה ברזל אז אף אי הוי פ״ר כל שאין מתכוין שרי אף לר״י דדומה לקטימת קיסם כיון שאין רוצה לעשות ממנו כלי לא הוי כלי כלל יע״ש וכ״מ דברי המ״מ שאין רוצה לעשות ממנו כלי היינו גחלת וחתיכה ואמנם רואה אני שנהפוך הוא כי צונן על מלח מרובים שי״ל המחבר השמיט מרובים בהורק המיחם מעטים נמי כל שאין

היורה חם ביותר ולא יבא לבישול במעט מים הא מרובים לפעמים אסור בממלח דהוי פ"ר דצירוף והטור י"ל דסובר צירוף דרבנן ופ"ר דרבנן שרי עסי' שי"ד במ"א ה' כתה"ד והמחבר סובר כר"מ פי"ב ה"ב צירוף ד"ת השמיט מרובים ולהר"ן בגחלת הוי פ"ר צ"ל כלח"מ שם דומה לקטימת קיסם או סובר צירוף דרבנן ובהיזקא לא גזרו והמ"א לעיל בשי"ד כתב דרבנן נמי פ"ר אסור ומש"ה סידר כאן דבריו והראה לשל"ד סכ"ז גחלת כאמור והבן:

**סעיף לז**

הנאכלין עמ"א דהר"ב מאיסורא מהדר דה"ה בפירות קרוב ליס"ב אסור וחייב ג"כ משום מבשל וער"מ פ"ט מה"ש ועמש"ל. וכ"כ ע"ש. ואלונטית הוא שעוה י"ל אף במקום שיתיך בלבד באין יס"ב אסור דהוי מבשל שריפה גוף קשה עסס"ג אות י"ד יע"ש. ועופות ויש בו יבש מבושל או לח רותח אפ"ה אם יותך עופות יהיה חייב משום מבשל וי"ל דאין מתכוין ולא הוי פ"ר וגם מסתמא יקח מקודם עתו"ש ע' אות ל"ח מזה:

**סעיף לח**

מותר עמ"א הרא"ש כירה דף מ"ם ב' גבי מביא קיתון של מים כו' וזה שהשמיענו המחבר כאן אע"ג דכבר כתב בס"ד יבש אין בישול אחר בישול יע"ש וכאמור:

**סעיף לט**

אקילו עמ"א המ"מ פכ"ב ה"ד רמב"ם ורשב"א יע"ש ומה שהכריע הר"ב להתיר בלא נצטנן לגמרי אף שאין יס"ב לאו למימרא דכה"ג אף להמחמירין שרי דז"א כבס"ח אלא דנהנו להקל (ולא מדינא) כרשב"א ומ"מ אם נצטנן עד שאין ראוי לאכול אסור דנראה כתיקון קצת עסי' רנ"ג וצ"ע:

**סעיף מ**

מקום עמ"א הנה בטעם אין מרסקין שלג אבל נותן לכוס כבסי' ש"ך ס"ט יש ג' פירושים א' דומה למלאכה שבורא מים כפירש"י ז"ל ב' שמא יסחוט פירות ולהנך טעמים נימוח ממילא שרי ולתוך הכוס ל"ד וי"ל משום נולד ולתוך הכוס שרי דמתערב ואין ניכר הא בעין אף ממילא אסור משום נולד עט"ז ואי"ה שם יבואר. והמחבר כתב דממילא שרי דהטעם משום בורא או שמא יסחוט. ודעת הלבוש באין יס"ב דאל"כ בנימוח הוי כלח צונן שיש בישול אחר בישול כבס"ד ומה לי שמן קרוש שנימוח או שומן קרוש שנימוח ומגיה באין יס"ב ואי"ש במ"ש רמ"א וכ"ש כשיש בקדירה כו' דבאין יס"ב שוין המה. אבל המ"א סובר דשמן ודאי חי יש בו בישול ביס"ב משא"כ שומן ונתבשל אף נימוח אח"כ דין יבש יש לו ואין בישול אחר בישול (מ"ש ברנ"ג אות ל"ג צ"ל בשי"ח סי"ו ומ"מ אין מבואר שם דמיירי עם שומן) ופירוש דברי המרדכי הובא בב"י וז"ל הב"י המרדכי

כתב כדברי סה"ת (רבינו ברוך) (דאסור משום נולד) ורבינו יחיאל מפריש מביא להיתר סכה ידה בשמן ומחממה במדורה ושמן קרוש ואפ"ה שרי ומ"מ טוב ליזהר שלא יס"ב נראה מדבריו דלסה"ת לא אסור אלא ביס"ב וליתא דטעמא לאו משום בישול אלא משום נולד וא"כ יס"ב נמי. ועוד דמשמע לרבינו יחיאל מפריש בשמן שרי אף ביס"ב וליתא דשמן יש בו משום בישול הוי יע"ש הנה גם הב"י מודה דשומן שנימוח אין בישול הואיל ותחלה יבש הוי דין יבש ומש"ה הקשה דלסה"ת ודאי לאו משום בישול דאין בישול רק נולד וא"כ למאן דמתיר באין יס"ב דל"ש נולד כאן (דתמיד אוכל הוא וכן שלג תמיד משקה הוא וכדבעינן למימר לקמן אי"ה) ה"ה יס"ב נמי שרי כך וא"צ להגיה בב"י כמ"ש הט"ז אות כ' ואי"ה שם יבואר ובשמן הוא דהוי בישול דחי הוא והמרדכי דכתב טוב להחמיר בסי"ב הוא דחשש לסה"ת נולד ומש"ה ביס"ב זב למרחוק אסור ובאין יס"ב נשאר בפשטי"ד אין ניכר כ"כ עב"י. ומ"ש הב"י דשמן יש בו בישול הבין דלרבינו יחיאל בשמן יס"ב שרי למרדכי ואינו דשמן אסור ביס"ב רק מיירי באין יס"ב וראיה דמ"מ לאו נולד הוא והמרדכי כתב טוב להחמיר בשומן ביס"ב דזב למרחוק לחוש לרבינו ברוך בעל סה"ת משום נולד ובסמ"ק שוה צלי יבש דאין בישול אחר בישול לפשטי"ד דשומן יבש הוי ומשמע הא שומן לח וצלול ונצטנן אסור ביס"ב דהוי דין לח וצ"ע קצת. ומ"ש שהב"י הבין דקאי אשמן כלומר גם אשמן וליתא דלא קאי רק אשומן ואי"ה באות מ"ה יבואר עוד:

**והוי** יודע דבב"י הטעם דלא הוי נולד דשלג וברד תורת משקין עליהם לכל דבר ושומן לעולם אוכל הוא לא הוי נולד ומש"ה מתירין דיעה א'. ולפ"ז רוטב קרוש הוי נולד כשנימוח באין יס"ב ואסור לר"ה כנראה מהר"מ זכרונו לברכה פ"א מהט"א ה"ש כ"א ופ"ט שם ה"א ובשמן קרוש חישב בטלה דעתו ובנימוח משקה מכל מקום י"ל לאו נולד הוי דמעיקרא לא אוכל ולא משקה יע"ש דבש דבורים עסי' קנ"ח מ"א ז' דבש דבורים קרוש אוכל נימוח משקה חלב קרוש אוכל בחישב עליו ונמוח מז' משקין וצ"ע בכל זה ע"ש בפ"א המ"א הכ"ג שלג וצ"ע:

**סעיף מא**

וכ"ש עמ"א פירשתיו באות מ"ם לשיטתיה דיס"ב א"ש א"כ האי כ"ש ל"ד דבלח אסור ביס"ב משום בישול אם נצטנן ומשמע לכאורה אף שרוטב ג"כ נקרש יש בו בישול אם נימוח אח"כ ול"ד לשומן דאוכלא הוא וצ"ע בזה דאפשר כוונתו הרוטב צלול ושומן נקרש על גביו:

**סעיף מב**

ויש עמ"א ע' שו"ת פנים מאירות ח"א סי' פ"ד מזה דמשמע דנולד ומשקין שזבו תרי טעמי הוי או משום נולד או גזרו שמא יסחוט אף בנימוח מעצמו כמו בש"ך ס"א יצאו מעצמן אסורים ואי"ה בש"ך אות י"ד יבואר מזה. ולכאורה נראה להגיה כאן דהוי נולד א"ו דדמי למשקין שזבו ואף מעצמן אסורים ואפ"ה באין ניכר שרי ועיין פ"א שם ובש"ך י"ד כתב לטעם נולד ה"ה שלג ואי"ה יבואר שם במ"ש ניתן פשטיד"א קודם שהוסק התנור לא הבינותי דלאו מטעם בישול קאתינן עליה כ"א מטעם נולד אפי' הניחו בחמה אסור ליש מחמירין כבאות מ"ם:

**סעיף מג**

אסור עמ"א עסי' רנ"ב אות ב' דשם כתב המחבר ביורה שמא יגיס והמגיס בקדירה חייב משום מבשל הא כ"צ בקדירה שהעבירה עכ"פ שרי ממילא ה"ה צמר ליורה בנתבשל הסמנין כ"צ שרי מדתלה טעמא דומיא דקדירה (עט"ז כאן אות כ"ב) אבל התוס' וראש בתי' ב' כתבו כאן משום צובע וכ"מ לשון המחבר כאן אב"ל צמר ליורה משמע אע"פ שבישל כ"צ וסממנין דינם כקדירה אם הם בלא צמר אפ"ה אסור משום צובע אם יש בהם צמר דבהגסה נקלט הצבע יותר בצמר ועט"ז כ"ב שהצמר צריך הרבה בישול ל"ד אלא הסמנין צריך בישול רב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף מד**

ולכתחילה עמ"א ועט"ז אות כ"ג ובסי' שכ"א אות ח"י וי"ד בט"ז ומ"א והר"ב סמך שם אמ"ש כאן יע"ש:

**סעיף מה**

כנגד עמ"א. ס"ד וסט"ו כצ"ל וכ"מ מרש"י אסט"ו קאי ועט"ז שם אות י"ב פירש"י שהעבירן ביה"ש לא יתן משתחשך יע"ש. וביי"ד גושי"א דכ"ש מבשל כו' עמ"ש בפריי שם. ושלא לרסק שומן בידים דדמי לבורא מים כמו אין מרסקין שלג ועש"ך אות י"ב וכאן אות מ"ם. ע' פנים מאירות סי' פ' י"ש ביורה שבת כל טיפה נולד ואסור לא הבינותי למ"ש מיד מותר רק בשבת אסור נולד. וע"ש שא"צ להסיר הכיסוי בשבת:

## סימן שיט

**סעיף א**

בנפה עמ"א יש להסתפק אם בורר אם אסור באותו שבת וי"ל דאסור דנהנה ממלאכת שבת כבורר אוכל מפסולת דא"א לאכול כך אבל ב' מיני אוכלין דאפשר לאכול כך צ"ע והבורר לחולה פשיטא דאסור לבריא שמא ירבה כבסי' שי"ח ס"א ואם לעולם צ"ע דלא מהני מעשיו כ"כ ול"ד למבשל וכדומה שא"א לשנות מכמות שהיה משא"כ בירר יכול

להניח אוכל לפסולת כמו שהיה ולברור בחול, וי״ל דאסור מטעם קנס דעביד איסורא וצ״ע:

**סעיף ב**

לאלתר עמ״א מ״מ פ״ח הי״ב ועסד״ה מבואר כן ונלמד מתורמסין דפסולת מאוכל ביד לאלתר חייב. וכן ב׳ מיני אוכלין אותו שאין רוצה לאכול עתה הוי פסולת באות ד׳ והנה מ״ש כאן ואם בירר דיעבד ובסי׳ ג׳ בורר לכתחלה י״ל לאלתר היינו כ״ז שמיסב באותה סעודה שרי דיעבד ולכתחלה אסור לאחר זמן אטו מסעודה לסעודה משא״כ בס״ג בורר לאכול מי״ד ממש אז מותר לכתחלה ומינה איתעביד מלאכה דיעבד אסור אף למ״ש באפשר כמ״ש באות א׳ ועב״י ואי״ה באות ו׳ אבאר עוד ובט״ז אות ב׳ מזה:

**סעיף ג**

מותר עמ״א דפסולת מאוכל אסור כבאות ב׳. ועסי׳ תרי״א אות ב׳ הביא דברי המ״מ פ״א משביתת עשור ה״ג דעלין המעופשין וראוין ע״י הדחק מדרבנן הוי בורר לא מ״ה וביוה״כ התירו שבות יע״ש ומינה שבת אסור פסולת הראוי ע״י הדחק מתוך אוכל אפילו בורר ביד לאלתר מדרבנן עכ״פ. ועא״ר ה׳ דחה זה די״ל כה״ג לאו פסולת כלל ושבות בשבת דאינו לאלתר וא״י דמ״מ כיון דלאחר זמן מיחשב כפסולת מדרבנן ה״ה מיד אסור לברור הפסולת כי האי מדרבנן ע׳ אות ה׳. ומ״ש דמכין לחול משמעות המ״מ בשבת גופא הוי דרבנן ה״ה קטניות לברור הטובים המתולעים שנתבשלו כך (עי״ד מזה ה׳ תולעים) שרי ביד לאכול מיד הא המתולעים לאסור מדרבנן עכ״פ וכ״ש פסולת קליפה מקטניות אע״ג דראוי לאכול ע״י הדחק מדרבנן אסור:

**סעיף ד**

ומניח עמ״א לשון המחבר מועתק מר״מ פ״ח ה״ש הי״ והם כפשטן ומניח לאחרים או לעצמו והר״ב מוסיף השני כדי ושינה כוונת המחבר והר״מ ז״ל להודיע דאותו שאין רוצה עתה הוי כפסולת וצריך לברור אותו שרוצה לאכול דוקא כבאות ב׳ וכ״כ תה״ד סי׳ נ״ז דגדול אחד שסובר גדולות מקטנית הוי ברירה היה בורר אותן שרוצה לאכול עתה ביד לאלתר לא אותן שרוצה להניח דפסולת אסור כה״ג ה״ה לדידן ב׳ מינים חשיב מה שהניח פסולת ואסור לברור פסולת ביד לאכול לאלתר האוכל עט״ז אות ב׳. ודברי המחבר בס״א ואם בירר דיעבד וכאן כתב ובורר לכתחלה וגם היתר דס״ב וס״ג יבואר אי״ה בט״ז ב׳ ועמ״ש אי״ה במ״א אות ו״ז וכאן אין להאריך:

**סעיף ה**

לא עמ״א ע׳ אות ג׳ ו׳. דגדולות מקטנות היינו בסעודת שחרית באמצע סעודה רוצה לברור גדולות להניח לסעודה שלישית ולאכול עתה הקטנים שכבר סעד ופסולת מאוכל

אסור כה"ג במין א' שרי יהיה לברור לאחר זמן בליל שבת על סעודת מחר שרי דבמין א' ל"ש ברירה כלל ואף שאין רוצה לאכול עתה לא מקטנים ולא מגדולים וצ"ע בנפה וכברה אם מותר או חייב או פטור עד"מ לוזים יש במינם גדולים וקטנים ר"ל בהאז"ל נו"ס גופא או בוועלש"י נו"ס יש גדולים וקטנים דאפשר דרך בורר בנפה גורם החיוב שהרי אוכל מפסולת לאכול לאלתר שרי ונפה חייב ה"ה זה א"ד במין א' ל"ש ברירה כלל ומהו שני מינים אפשר ווינקשי"ל שחורות ולבנות וכדומה מיקרי שני מינין עסי' רכ"ה אות י' במ"א אם חלוקין בטעמא או בשמן לענין שהחיינו ה"ה כאן וצ"ע. גם אם מיני מתיקה שמאל"ץ קיכליך עם האניק קיכליך י"ל דב' מינים הוי כל שחלוקין בטעמן ובפרט בורר דיש בו לתא ד"ת ב' מינים דיש חיוב חטאת מ"ה ועמ"ש אי"ה בט"ז ב':

**סעיף ו**

לאכול עמ"א האדון ז"ל דיבר בקצרה כדרכו הטוב כי הב"י הקשה על הר"מ ז"ל פ"ח הי"ב וי"ג והם שייכים לדידיה גופא הואיל והעתיקן בס"ב וס"ג ובס"ג הרישי"א מיותר דמבואר בס"א וכ"ש הוא ולאחר זמן היה לכוללו בס"ב ע"כ אמר דלאחר זמן יש הפרש בשני מינים אין חייב אלא מסעודה לסעודה וז"ש שחרית בסעודת שחרית בורר לאכול בין הערביים סעודה ג' אז חייב הא אחר סעודת שחרית בורר לאכול בסעודה שלישית שרי ואוכל מפסולת אין מותר כ"א בסעודה שמיסב בה עתה אע"פ שאין אוכלו כ"א אחר שעה מהברירה שרי כמ"מ ור"ח הובא בהג"ה ס"א הא קודם שמיסב בסעודה זמן מה אסור כאוכל מפסולת כה"ג ועב"י בזה. ומ"ש הר"ב בס"א בהג"ה תיבת מי"ד אף שבר"ח ומ"מ משמע שמיסב בה כל מי"ד שדעתו להיסב בסמוך לה אפשר ש"ד ומ"ש המרשים המגיד ור"י כו' אף שהב"י סובר דמחולקין הם (המעיין בב"י יראה ג' חלוקות המרדכי סובר מיד ממש ולהמגיד כל שמיסב בה ולרי"ו לאחר סעודת שחרית זמן ארוך קודם סעודה ג' כל שאין מפסיק סעודה שרי) הר"ב לא יפרש כן ועיין דרישה. ומ"ש גבי דגים בכ"ג מתה"ד דגדול א' נזהר בסעודת שחרית לברור מה שרוצה לאכול עתה לא מה שרוצה להניח ולדידן ב' מיני דגים כה"ג אסור הא לאחר סעודת שחרית כה"ג ובאוכל מפסולת אסור כה"ג ובב"י הקשה שא"י מניין להר"מ חילוק זה ואע"פ כן כתב בש"ע ואי"ה בט"ז ב' יבואר עוד:

**סעיף ז**

הבורר עמ"א אע"ג בשבת חייב בי"ט מקילין סי' תק"י ס"ב ראוי להיות דביו"ט מקילין אף בשבת חייב חטאת בי"ט שרי יע"ש ועב"י כאן ואי"ה יבואר בט"ז מזה:

**סעיף ח**
ויש עמ"א ליש מחמירין הא דשבת קכ"ח חבילי אסטיס מולל כבסי' שכ"א תירצו בתוס' לרכך ע' ר"ן פ"ק דביצה היינו לרכך תוך השבלים ולהכי בעי שינוי ראשי אצבעותיו הא לרכך תפוח קשה וכדומה שרי בלא שינוי באפשר אבל הרז"ה תירץ דמאכל בהמה ראוי לאדם קצת לא גזרו ע"י שינוי והמ"א בחר בתי' לרכך דיותר מסתברא ליה ונ"מ בשכ"א מ"א דהר"ב לא הגיה שם דסמך אמ"ש כאן ליש מחמירין אה"נ חבילי פיאה אסור למלול כ"א לרכך לא להוציא מהשבלים רק לרכך בתוכן ולאכול בפה משם וכדומה לשיטתיה בתק"ו אות א' שהר"ב שתיק שם לא דאודויי אודי ליה אלא סמך אכאן ה"ה וכ"ש בשכ"א דסמך אכאן. ועמ"ש בט"ז אות ד'. ולקלף קליפה הדבוק במורסן וכדומה שרי דלאו מפרק הוא בכך כבסי' שכ"א אות ל' לקלוף שומין שרי לאכול מיד רק להניח אסור משום בורר ולא אמרינן דהוי מפרק דבטל הקליפה דקה המחוברת מאוד לגבי אוכל וצ"ע. בצלים אין להם רק קליפה א' משא"כ שומין יש להם קליפה חיצונה וקליפה בכל גרעין וגרעין י"ל דקליפה החיצונה הוי מפרק וצ"ע בכל זה. ובקטניות התיר דאוכל מאוכל לא הוי מפרק דראוי השרביט הא יבש לא ועט"ז אות ד'. ומ"ש שם עיין בש"ך מ"א ריש סי' וסס"י שכ"א ואי"ה יבואר שם דיני מפרק ובורר בעזה"י:

**סעיף ט**
אין שורין עמ"א רש"י שבת ק"מ א' אין שורין כמו שולין וכ"ה בהרע"ב שם הפסולת צף למעלה ותרווייהו אסורין ועט"ז ה':

**סעיף י**
יין עמ"א היינו בסודרים בפירש"י שבת קל"ט ב' במשנה מסננין יין בסודרים מפני הקמחים ועב"י וזהו כדיעה א' כאן אבל להרמב"ם י"ל קמחים אסור בסודרין ומתנה בצלול שיהא צלול ביותר עיין אות י"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יא**
משום עמ"א והראה לש"ב ס"ט (ט"ס שי"ב) ולקמן סי"ו אות י"ו דהמחבר סתם כאן כמ"ד דכל שאין לכלוך לא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו ועא"ר אות ט"ז. אי"ה בש"ך אבאר עוד מדיני סחיטה בבגד צבוע אי שייך ביה שרייתו זהו כיבוסו ובבגד צמר וכדומה ועסי' ש"ב מזה:

**סעיף יב**
ולהרמב"ם עמ"א הוקשה לו ז"ל מדכתב בש"ע סתמא לדיעה א' יין ומים צלולים במשמרת שרי ובסודר מים אסור ויין מותר ועכורים אסור היינו אף בסודרים בין מים או יין (בין בין הפשוט באחרונה דרך המחבר אלא קאי אריש דבצלול מים בסודר אסור

ובעכורים כמו דפשוט מים ה"ה יין עמ"ש בכללים מזה) ומשמע ודאי אף דאפשר לשתות ע"י הדחק אסור דזהו הוי עכורים. ואף משמע דרובא דאינשי שתיכף דעתו לאסור בש"ע משום דנהי דצלולין דעתו כדיעה א' בסתם (אין הכרע כ"כ מדכתב ולהרמב"ם עמ"ש בכללים) דמימרא דזעירי שבת קל"ט משמע משמרת שרי אבל עכורים י"ל אף בסודר אסור אף דרובא שתו כך ושאד יין מגתו דהכל שותין כך או גוף א' עב"ח ומתניתין מסננין בסודרים ובכפיפה מצרית י"ל לאו בקמחין כפירש"י אלא היתרא בא לומר ביין אף בסורר שרי ול"ש שרייתו זהו כיבוסו או שמא יסחוט ע' אות י"א וכפיפה מצרית אשמועינן ולא הוי אהל בשעת הורדה עתי"ט או שאר תירוצים. ולזה הוקשה לו א"כ למה זה סיים בסודרי להרמב"ם עכורים אסור דמפרש מימרא דזעירי בסודר ומינה עכורים אסור הא לדיעה א' נמי הכין וע"כ צריך לדחוק דהמחבר בש"ע נקיט קצוות צלולים שיהיו צלולים ביותר לדיעה א' שרי במשמרת ועכורים דהיינו יש בהם שמרים שא"א לשתות כלל ע"י הדחק בסודר אסור והשמיט חלוקה דאם ע"י הדחק משתתי שרי בסודרין וע"ז חולק הרמב"ם וא"כ לא היה להשמיט חלוקה זו. וע' לבוש והמ"א ידע את יוסף מ"ש בספרו הארוך יע"ש ולמ"ש א"ש:

**משקה** שקדיש כוי שיכולים כוי משמע דתליא בפלוגתא דיעה א' ודיעה ב' ובסודר י"ל משקה זו דלבן וכ"ש חלב לבוני מלבן ואסור משום ליבון ויין לבן י"א דהוי כיבוס עסי' ש"ך ואף למ"ד התם לא דריח בו משא"כ זה דאסור לסנן בסודרים ואי"ה בש"ך יבואר עוד:

**סעיף יג**

משום עמ"א הציון ראוי להיות בסי"ב בכפיפה ועסי' שט"ו אות כ"א דאפי' גבוה ורחב טפח אין אהל בכיסוי כלים וכדומה אלא בכובא שרחב יותר מדאי כלי קטן שעשוי כיפה דינה כמשמרת ויש חיוב חטאת ויש בה פלוגתא דרמב"ם ודיעה א':

**סעיף יד**

שאין עמ"א ולבוש מסיים ודמי למשמרת אבל חיוב חטאת ליכא בכאן ואף אם לא היה עובר כלל שמרים י"ל ע"י שינוי הוא ולית חיוב חטאת אלא המיוחד לכך עיין אות י"ג. ובצלול שרי כבסודר ס"י ואף מים. ומ"ש דליתן שמרים אסור דהוי תולדות בורר דומיא דמחבץ יבואר אי"ה באות ח"י מהו מחבץ ומ"מ י"ל דוקא כשראה לשתות בשבת משא"כ אם אין ראוי בשבת ויהיה עכור שא"א לשתות כלל בשבת ע"י ישראל ממ"נ אסור ועל ידי עכו"ם היכא דאי לא יתן מפסיד המשקה י"ל שבות דשבות ע"י עכו"ם במקום צורך כה"ג שרי עסי' ש"ז משא"כ אם יהיה ראוי לשתות בשבת אסור ע"י עכו"ם

דיי"ל דהוי תולדות בורר אפשר מ"ה וצ"ע. ויי"ל דל"ד כ"כ למחבץ דהוי שינוי ועיין אות ט"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף טו**

מוכחי עמ"א הביא דברי הר"ן שבת קל"ט ב' ורש"י שם יש לכאורה ט"ס וברש"י אצל הרי"ף כתב כר"ן ומשמע אע"פ שמשייר הרבה אוכל עם הפסולת כל שניכר הברירה והפסולת נראה הוי בורר וכאן בתחלה שפייתן (כשמערה) אין נראה הפסולת ולפ"ז אסור לערות שומן מרוטב אף ששופך רוטב עמו או ששייר שומן כאן כיון דניכר הוא ומוכחי שהוא בורר (ול"ד לס"ג) ולפ"ז אסור לשפוך מכוס זבובים עם מעט משקה דניכר ונראה בורר עט"ז אות י"ג. וברי"ף כתב דבי ר"פ שפי ממנא למנא בציבאתא (בגמרא לא גריס זה) משמע דוקא ע"י קסמין לאלתר אסור דהוי כבורר בכלי אבל לשפוך כך הוי כמו ביד לאלתר שרי כבס"א ואף ניצוצות שרי כה"ג ומ"מ בשומן לערות אף שרוצה לאכול הרוטב עתה השומן הוי פסולת ואף ביד לאלתר אסור כבס"ג אות ד' ומ"ש דלחודא קאי קשה אס"ג שני מינים נמי וצ"ל דמ"מ מעורבין הם אע"פ שניכרים משא"כ כאן לחודא צף למעלה ועא"ר. ואף שמן מי"ש וכדומה י"ל דשרי מה"ט אבל אם רוצה לאכול השומן מיד שנותן למאכל וכדומה שרי לאלתר ביד כל שאין נותן קסמים אבל לשפוך מכוס זבובים עם משקה מעט צ"ע לדעתו ז"ל. אבל ע"י מפה שרי כבסי' י"ו דאע"ג בכלי לאלתר אסור היינו לאלתר כ"ז שמיסב באותה סעודה אבל בשעת שתייה מונע הפסולת שרי:

**סעיף טז**

נשאר עמ"א עט"ז י"ב. ובס"ג אות ה' דמחבץ דוקא בדברים לחים הא כה"ג מין א' הוא ומ"ש שכ"מ בש"ך דלא אסרו סחיטת פירות כ"א מפרק לא בורר י"ל ביד לאלתר. גם לט"ז י"ז אם ישייר הרבה משקה בפירי ל"ש בורר עמ"א ט"ו. ותירץ דברי הטור דה"א החלבון נשאר למעלה עם הפסולת הוי כמפריד פסולת מאוכל קמ"ל דגם החלמון אין עושה כ"א לגוון והי אוכל והי פסולת משמע הא כשעושה לאכול החלמון אסור כיין שעתה עושה החלבון פסולת נשאר בשמרים ופסול וצ"ע והרמב"ם פי' המשניות כ"כ וברש"י משמע לגוון מראה יפה אבל הר"מ ז"ל מפרש שיבדילו העב מהדק היינו שיורד וע"י החלמון העב למטה בקרקעות הכלי ע' אות י"ד בשמרים וי"ל הואיל וראוין לשתות כך החרדל אין כאן תולדות בורר או שהכל גוף א' שעדיין לא יפרשו וכ"מ בר"מ פ"ח הי"ד יין מגתו וכן חרדל וכיוצא בזה ולפ"ז מותר ליין שמרים בשכר דלא גרע מיין מגתו להר"מ ז"ל דגוף א' רק מנהגא משא"כ להטור גוון מראה ויין מגתו רובא שתי הכי אסור ליתן שמרים. ועמ"ש בסוף הסי' בכאן מדיני ברירה איזו מקרי מין במינו או לאו ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יז**

ומותר עמ"א הב"י כ"כ דמלבן ליכא דליכא טינוף ועיין אות י"א (ס"ח ס"ט וראוי להיות ס"י) ושאר משקין שרי ובא"ר כ"ז דבר מועט שרי יע"ש עב"י מזה:

**סעיף יח**

המחבץ עמ"א מ"ש בש"ע פירוש שמוציא החמאה מחלב אפשר היינו שמכה בכח בחלב עד שנעשה חמאה וי"ל זהו בונה הוי ואם לומר שיש שם חמאה ומוציא ומפריש מהחלב ע' אות י"ו בסוחט פירות משקה מאוכל לא הוי בורר כיון דהכל מין א' ומחבץ הוא בדברים לחים דוקא וצ"ע. עסי' במ"א אות י"ג מענין סמעטניס וחמאה בשבת:

**סעיף יט**

לפיכך עמ"א הר"מ פ"ח מה"ש ופכ"א הי"ו וכתב המ"מ המורה מקום מהתוס' והקשה ז"ל דשם משמע מטעם גיבול ולדידן שרי ואפשר הר"מ ז"ל לא מהתוספתא הוציא זה כ"א מסברא דנפשיה דהוי בורר כשבורר מן הדבש. ומ"ש הר"מ ז"ל פכ"א הי"ז אין תולין משמרת שמא יבוא לשמר משמע אף להניח ד"א אסור וכתב המ"מ משנה אין תולין כו' ובתק"י ס"ד לסנן אין תולין יע"ש ובס"י סתם יין ומים צלולים שרי משמע אפילו לתלות המשמרת בשבת שרי. ולמ"ש הט"ז אות ט' להר"מ מים צלולים ביותר רק להפריש קסמין שרי במשמרת י"ל אין תולין בזה שיבוא לשמר הא תלויה עמ"ש מותר כזה ומיהו לתלות משמרת לסנן מים צלולים צ"ע ד"י"ל אסור וי"ל שרי דוקא סינון משמרים אין תולין בי"ט:

**ובדיני** בורר שני מינים הוי בורר אם רוצה א' לאכול עתה והב' לאחר זמן ומה הם ב' מינים משמע כל שחלוקין בטעמן או בשמן כב' מיני דגים טעם א' להם רק בשמן ע' תה"ד נ"ז ול"ז וי"ד ק"ז בש"ך א' הוי ב' מינים ומין א' יש מחלוקת בין הט"ז והמ"א מסכים עם תה"ד והר"ב בהג"ה ובדברים לחים אף מין א' הוי בורר כמחבץ המ"מ פ"א שביתת עשור התם בדברים לחים. וחלמון עם חלבון יש מחלוקת אי ב' מינים או מין א' עט"ז י"ב ומ"א י"ו. וביצים שלימים כל מין עופות אפשר הוי מין א' בשמן ביצה מיקרי ובטעמן משמע דשוין וביצה עוף טהור עם טמא עי"ד ק"ז בדגים כה"ג. ונ"מ ביצה שנולדה בי"ט בשבורים חלמון עם חלבון דהוי א"מ כמ"ש בט"ז ואי"ה בתקי"ז יבואר עוד מזה:

## סימן שכ

**סעיף א**

**דבר** תורה כו' הרמב"ם עמ"א. אמר ההדיוט הכותב יש לי בכאן ו' חקירות א' למה תלאן בר"מ ז"ל הלא מבואר בגמ' שבת קמ"ה א' ורש"י שם דשאר פירות לאו אורחייהו בהכי

ולאו סחיטה הוא ב' אם סוחט בשר עוף מדמו לאחר שחיטה אם חייב ג' גם סוחט משום מה מחייב ד' אם סוחט לשתות מיד ממש אם חייב ה' לבאר ענין מפרק איך ומה הוא ואם דוקא במין אוכלין שייך מפרק או אף באין אוכלין ו' כמה מיני סחיטה הם:

**והנה** לראשונה אומר דרבי יוחנן שבת קמ"ה א' חולק וס"ל אף כבשים ושלקות למימיהן חייב חטאת עתוס' שם ד"ה כבשים וכ"פ הרי"ף דאין הלכה כרי' יוחנן דתנא דבי מנשה מסייע להו ד"ת רק זיתים וענבים לכן הביאו דברי הר"מ ז"ל דפסק כתנא דבי מנשה וכרב ד"ת אין חייב אלא דריכ"ת זיתים וענבים ואף סוחט ביד חייב לקערה ול"ד דורך בכלי כמ"ש הר"מ שם להדיא יע"ש ובטעמא דאין חייב כ"א זיתים וענבים מרש"י קמ"ה א' ד"ה דבר תורה דלאו אורחייהו בהכי. ומר"ן גבי כבשים משמע דזיתים וענבים הוי משקה (מזיי"ן משקים) משא"כ מי פירות לאו משקין הוי ואף דלאו אוכלין הוי (ע' ה' ט"א) מ"מ שם אוכלין עלייהו המפרק אוכל מאוכל ורי' יוחנן סובר שם משקה עלה לענין זה ולפ"ז כבשים הבלועין מים ממקום אחר אין ראיה כ"כ. והוי יודע דמפרק תולדה דדש וקיי"ל אין דישה אלא בגדולי קרקע שבת ע"ה א' וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ח ה"ז. ובבהמה הוי ג"ק כמו לענין מעשר שני עמ"מ שם וכ"ה בב"ק נ"ז ב' ותוס' שם ועוף דמן הרקק נברא אפשר דלאו ג"ק יחשב כמו דגים ממים ומיהו הואיל ויש בו יצירה מקרקע ג"כ ג"ק יחשב והעד ממ"ש הר"מ ז"ל פרק שביעי הלכה א"ב דמותר ליקח חלב וביצים ממעשר שני וגדולי גדולין של קרקע הוי בכלל ג"ק א"כ מבואר דעוף ג"ק יחשב והסוחט דמו לאחר שחיטה בשבת חייב חטאת אבל ציר מבואר בס"ז דפטור אבל אסור ומיהו לתוס' שם קמ"ה א' ד"ה וכבשים י"ל כל לאחר שחיטה אף להוציא דם לאו אורחייהו בהכי ופטור. ושם ד"ה ורי' יוחנן בדג לציר חייב קשה הא אין דישה אלא בג"ק ודוחק לומר משום בורר ואי"ה לקמן יבואר עוד ועמ"א קנ"ח אות ח' דם דגים לאו משקה הא דם עופות משקה יחשב וסוחט פירות דמחויב משום מפרק תולדה דדש כמ"ש רש"י שבת קמ"ג ב' וכ"כ הר"מ ז"ל פ"ח ה"י משום מפרק תולדה דדש אבל משום בורר לא עמ"א שי"ט אות י"ו וי"ל לעולם חשיב כבי' מינים אלא הוצרכו לטעם מפרק דאף לאלתר אסור כמ"ש המ"א אות ז' והט"ז ד' התיר מטעם בורר הא מפרק כ"ע מודים דאף לאלתר אסור. ומ"ש הט"ז באות ב' למצוץ בפה שרי התם שאני וכדבעינן למימר שם אי"ה ולפ"ז סוחט לקדירה דשרי י"ל דוקא לאכול לאלתר הא לאחר זמן הוי בורר וז"א לט"ז וכ"ש למ"א ואי"ה שם יבואר באופן דודאי בורר ביד לאלתר אין זה ברירה ומותר וכן לחתוך ירק דק דק לאכול מיד בשכ"א במ"א ט"ו אף לחיה ובהמה ועוף מיקרי לאלתר דשרי הא לפרק אף לאלתר אסור דהוי מלאכה. ובוסר דהוי בורר לר"ת להט"ז לאלתר שרי

ולהמ"א אות ז' אסור דהוי כמו נפה וכברה דבורר זה שסוחט היין מבוסר הוי כמו כלי כאמור אלא די"ל ד"ת אין חייב אלא זיתים וענבים דאורחייהו בהכי כפירש"י לא בוסר דלאו אורחיה בהכי אבל לר"ן דהני משקה הוי י"ל משקה בוסר נמי משקה הוי וצ"ע וחייב מ"ה ואי"ה באות ז' יבואר עוד. ומפרק שיך באוכל מפסולת הטמון בו ונתגדל בו כעין חטה במוץ או משקה מאוכל או סמנים מתוך שרביטין שלהם שזה היה במשכן הא אוכל מאוכל מ"ה פטור אף בזיתים וענבים. ובן דבר שתלוי בפסולת ואין מכוסה בו ולית מפרק כבשל"ו ס"ח יחור כו' מותר לתלוש הפירות וכפירש"י שבת ע"ד א' ד"ה וליחשוב דמפרק מלבוש וצ"ה א' תולדות מפרק אוכל ממקום שנתכסה בו יע"ש ועסי' שי"ט במ"א ח' וצ"ע בגמרא כותש הוי מפרק גם איך אסור לשבור האגוזים מקליפתן בשבת כדרכן הוי מפרק אף לאוכל מיד אסור ומ"ש קליפה ירוקה מעץ שעליו הואיל ונתכסה בו:

**עוד** רגע אדבר י"ל מפרק תולדה דדש כמו במשכן סמנים משרביטים שמכוסים בו ואין מחוברים עמו הא מחוברים בשרביט לאו מפרק הוי וזה טענת מהר"ש ומהרי"ל בקטניות הובא באי"ר י"ח בשי"ט והיינו כאמור ולפ"ז הא דתנא דבי מנשה אין חייב אלא זיתים וענבים דמשקין דידהו מפקד פקידי ואין מחוברים בו כמו שיראה הרואה בפסחים ל"ג ב' ענבים שנטמאו דורכן פחות מביצה ויין כשר לנסכים ומשמע ה"ה שמן כה"ג משא"כ שאר פירות משקין מבלע בליעי ל"ש מפרק וז"ש רש"י שבת צ"ה א' ד"ה מפרק ולא היה פקיד ועקיר בטעיני הכי כאמור. ולפ"ז י"ל הלכה ברבי יוחנן שלקות חייב ותנא דבי מנשה לשאר פירות כאמור והבן ורש"י גם לזה כיון:

**ומעתה** ראוי שתדע שיש כמה מיני סחיטה א' דבר המכוסה בחבירו בתולדה דאין דבוק בו מפרק גמור הוי ותולדה דדש וחייב וצריך תנאים א' שיהא ג"ק הכיסוי הזה (ודבר הנבלע בו א"צ ג"ק כמו מים מבגד) הב' שיהא ניחא ליה במה שיוצא הג' שיהיה ב' מינים פסולת עם אוכל או עם סמנים וכדומה הא אוכל מאוכל אף שרי לכתחלה עמ"א שי"ט אות בשוטי"ן ואמנם יש ב' מיני ערבי"ס שוטי"ן של גינה ראוין כך ושל שדה יש בהם בפנים קליפה אין ראוי לאכול י"ל דהוי מפרק בזה וכבר כתבו מפרק אף לאכול מיד ביד חייב וצ"ע באגוזים מ"ש קליפה יריקה מקליפה הקשה ואע"ג דא"א לאכול כך הא מפרק משבלים נמי ואפ"ה חייב ואיסורא איכא. הד' אפשר שלא יהיה מחובר כ"א מונח בתוכו כמש"ל בשם מהרי"ל הביאו א"ר שי"ט י"א ומיהו בחסרו כל התנאים י"ל איסורא איכא ובלא ניחא ליה המשקה רק לגופן איסורא איכא נמי הסוחט מבגד ושאני כבשים ושלקות דלית בהו איסור תורה ל"ג. החמישי לדעת רש"י שבת קמ"ה

דוקא מכוסה כתולדה הא נבלע אח"כ לית חייב חטאת ותוס' הקשו מאודרא ולרש"י במחלוקת שנוייה רב ושמואל עם רבי יוחנן ואי"ה יבואר בט"ז עוד מזה גם מה שקשה משום בוסר ומלילות יבואר שם:

**ודע** עוד דאם נאמר אף מעלמא הוי מפרק וחייב חטאת י"ל דדוקא אם נבלע בג"ק כמו פשתן וצמר הוי גידולי גידולין (עמ"ש פ"ז) משא"כ בגד משי אני מסופק אם הוא ג"ק. גם הא דהסוחט מבגד משקה צבוע דלית כיבוס וגם י"א מעלמא לית מפרק והיינו אף ע"ג דלא אזיל לאיבוד זה דוקא בסוחט משקה ושותה מיד הא לא"ה יש בו משום בורר וחייב ודאי לכ"ע. ואי"ה יבואר פרטי הדברים בט"ז ומ"א כ"א במקומו וכאן אין להאריך:

ובמקום כו' עמ"א דבריו יש בו מקושי ההבנה ואכתוב בקיצור. שבת קע"ד ב' אמר תותים כמקיים קוצים והיינו כר"מ נאסר בכ"מ ושאר פירות מותר לסחוט למשקין ופריך אחדא כו' הא יחיד בטל הוא אלא כדר"ח אחשבינהו והיינו אף שאין א' סוחט כיון דסחט אחשבינהו כמו תרדין למקוה ופירש"י דהשתא הדר לגמרי ממה דהיה מוקים כר"א ולמשקין אלא למתקן ומש"ה אמר כתנא דמנשיא דאי לא"ה תותים למתקן הוי שרי ודעת הרי"ף ור"מ ורא"ש דקיי"ל כפשטא דברייתא דשאר פירות למשקין שרי ותותים למשקין אסור וכר"פ דמקוה לאו משום אחשבינהו כו' ותותים יש מקומות עושין כן ואע"ג דהלכה כחכמים בי"ד רצ"ז סי"ד צ"ל הכי בצירוף אחשבינהו מהני. הא יחיד אחשבינהו לא מהני ומש"ה אמר אל"א תחלה ומשום דקשיא למה אמר הלכה כתנא דמנשיא מש"ה פסק הרי"ף כר"פ ואחדא כו' ולפ"ז תותים בבל העולם אסור משום חד מקום ואחשבינהו ואף יצאו מעצמם גזור אטו יסחוט וכולה חדא גזירה קרובה וה"ה שאר פירות במקום א' כ"ע אסורין מה"ט וקשה על הר"ב ממ"נ או דהיה להגיה ברימונים רק דאותו מקום אסור או שאר פירות לכ"ע אסור אם מקום א' עושין כן והרי"ף הביא דר"ח אחשבינהו היינו עם תנא דמנשיא אחרא הוי באמת. אבל המ"א עם הב"ח סוברים דרי"ף חד אינש אם אחשבינהו מהני (ושאני מקוה ד"ת וצ"ע בפ"ז מ"ד דמקוואות בתי"ט לשינוי מראה רק מדרבנן דמתחזי כשאר משקין ובמעיין אין פוסל עי"ד ר"א כ"ד וי"ל לתא ד"ת. וער"מ פ"ז דמקוואות ה"א הביא דברי ר"פ וכמ"ש הכ"מ יע"ש וצ"ע בכל זה) והביא לשון הר"מ ז"ל פכ"א הואיל ומקצת ב"א סוחטין אותו משמע אע"ג דלאו אתרא וצ"ע. ומ"ש בשם הר"ש היינו לדעת הר"ב דאותו מקום לחוד אסור אבל אם מוליך יין מפירות לשאר מקומות גם להר"ב אסור. ומש"ה היכא דאין סוחט כ"א לטבל המאכל שרי היינו בזיתים וענבים דוקא לקדירה שיש מאכל הא שאין מאכל הרואה יאמר למשקה ואסור מדרבנן אבל שאר פירות ידוע דלטבל וכאוכל דמי עב"י בשם ש"ל

ע' ס"ה אות ז' וח' ואות י' ועסי' שי"ט אות י"ו לענין בורר ואי"ה שם יבואר עוד ועט"ז צ"ע כמ"ש לעיל:

**סעיף ב**
מותר עמ"א תיקן בזה מ"ש הט"ז ב' דט"ס הוא ואינו דיוק מבהמה אע"ג דמפרק כלאחר יד ובצערא ל"ג אבל בריא אסור דמ"מ קצת דרכו בכך משא"כ זה:

**סעיף ג**
וכ"ש עמ"א דפת ובשר נמי מותר וכ"ש תותים ורמונים דשרי למצוץ בפה וה"ה קנה הסוקר דשרי למצוץ בפה עב"י ואי"ה באות ד' יבואר עוד. והא דכתב וכ"ש להורות ליי"א אף שאר דברים אסורים:

**סעיף ד**
ויש עמ"א אפילו תותים ורימונים שכ"מ בב"י דקנה הסוקר לא גריעי מתותים ורימונים ולהגמיי' אסור יע"ש והביא דברי רש"ל כי י"ל בכבשים למימיהן הלכה כר"י דחייב חטאת ושאני שאר פירות דמשקה כאוכל דמי או שאר תירוצים ובסט"ו אודרא חייב אף הנבלע ממקם אחר לז"א דעת הר"ב אינו כן מדכתב מותר למצוץ ענבים וז"ש שאר דברים נתכוין לשלול זה והיינו בשר כמ"ש באות ג' דתותים פשיטא ואי"ה באות י"א יבואר עוד. ובשכ"ח נ"ג למצוץ דם משניים אסור י"ל מפרק או נטילת נשמה:

**סעיף ה**
מתבטל עמ"א הביא בשם הב"ח דמותר לכתחלה דהכין הוא להב"ח מדמדמה לשלג ועט"ז אות ג' בזה:

**סעיף ו**
מותר עמ"א עסי' רנ"ב ס"ה וכאן ס"ב וב"ח דבש"ע השמיט תיבת יפה יע"ש:

**סעיף ז**
ואינו עמ"א דאם ראוי לאכילה אע"ג דאין רוצה לאכול הנשאר שרי כבסי' שי"ט אות י"ו דהכל מין א' ואפי' סוחט יין מענבים ולא נשאר רק הזגים ופסולת גמור לאוכל אפי"ה שרי דמה בכך שעתה לאחר סחיטה הוי פסולת קודם לכן אוכל הוא כמפריד אוכל מאוכל אבל אם אין ראוי לאכילה כך אסור אפילו לאכול לאלתר דרך בורר הוא בכך ול"ד לבורר ביד ועט"ז אות ד' ועמ"א רנ"ב אות י"א דבוסר חייב מ"ה יע"ש.

**סעיף ח**
לימונ"ש עמ"א עט"ז ה' ולימונ"ש הכבושים אסורין למימיהן אפילו לתוך משקין עיין אות י' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
כבשים עמ"א ותותים לגופן שרי דאין רוב סוחטין למימיהן ולא אמר זיתים וענבים ד"ת גזור משא"כ כבשים פטור אבל אסור דאסור כן אף לרבי יוחנן כבשים למימיהן חייב ולגופן שרי ומודה בזיתים וענבים וגם לדידן כן אף א"ת יש חיוב חטאת בכבשים ע' אות ד' ולמימיהן אסור אף להמחבר בס"א דשאו פירות מותר התם משקה דידהו אוכלא משא"כ כבשים שבלעו משקה מים וכדומה ועיין ע"ש ד' דכבשים דמי קצת לתותים ורימונים אפשר כבשים במי פירות יש נ"מ וצ"ע ולר"ת א"ש ותותים שרי למתקן:

**סעיף י**
שיש עמ"א לקערה אף דבעי לאוכל גזור משום מ"ע כבס"ד וה"ה תותים כן וכולה חדא גזירה וי"ל בחדרי חדרים בדרבנן לשתרי כבסי' רמ"ג בט"ז ג'. וצ"ע וע' ע"ש ביש אוכל כ"ש מזיתים וענבים י"ל דבאין אוכל אשמועינן דאסור משום מ"ע או למשקין וגרע מלימונ"ש או די"ל זיתים וענבים לא היה שם משקה מעולם בתוך ענבים משא"כ זה שהיה מקודם אבל הוכיח כן ממ"ש ר"ח מרי"ף דר"י סתמא אמר אלמא בכבשים לאוכל לרב ושמואל שרי:

**סעיף יא**
אוכל אסור עמ"א לכאורה כוונתו דקי"ל כרש"י קמ"ד אי כל מעלמא לית מפרק ואודרא באשישא בספ"ז דמיהד"ק הוי פ"ר ואסור מדרבנן כבשים פטור אבל אסור וע"ש אות ד' כתב כתוס' דחייב חטאת מעלמא ובאות ל"ג כתב דפ"ר ואי"ה באות ח"י יבואר עוד:

**סעיף יב**
דג עמ"א רש"י שבת קמ"ה א' דג לצירו עם שלקות בפלס א' ומ"ד שלקות אסור כשמואל ה"ה דג לצירו אע"ג דמשקה כאוכל דמי הואיל והיה שם משקה מקודם שנבלע משא"כ פירות בס"א אבל כבשים י"ל דמשקה עתה הוי והמחבר שכתב דג ככבשים ושלקות ל"ד אלא כשלקות ולית נ"מ דגם להמחבר תרווייהו שוין עיין ע"ש ודג לצירו משמע שכבוש בחומץ הא צירו מגופו מותר עתו"ש ור"ו אפשר בציר מגופו:

**סעיף יג**
נותן עמ"א עט"ז ז' לרש"י דדמי לבורא מים ועסי' שי"ח במ"א אות מ"ב:

**סעיף יד**
היתה עמ"א עיין שו"ת פ"מ ה"א הביאותיו בשי"ח ועא"ר:

**סעיף טו**
לשבר עמ"א דבאר ונהר הוי כבנין הפתח שעושה ואסור ועא"ר אות ט"ו מלבוש משמע דמותר אף באר ונהר ואין מוכרח:

**סעיף טז**
שלא עמ"א דלפי מ"ש באות י"ג בשם הרמב"ן דאף לרסק כל שאין בעין שרי ה"ה כאן שרי לרסק:

**סעיף יז**
היה עמ"א דעביד מעשה בידים לרסק ביד כה"ג אסור:

**סעיף יח**
משום סחיטה עמ"א ר"ן ותוס' ספי"ד קי"א ב' ד"ה מודה פירשו במסוכרא דנזייתא כן ולא ליהדק אודרא דילמא אתו לידי סחיטה לאו ודאי הוא אלא גזור ומכאן הוכיחו בקמ"ה א' ד"ה כבשים דלא כרש"י אבל משמעות המחבר משום סחיטה משמע הטעם דהוי קרוב לפ"ר. ואיך שיהיה כאן חיוב תורה דא"צ למשקה הנסחט ואפשר שיזוב לתוך הפך וע' לבוש סט"ו משמע דשם שייך במעלמא וכאן כתב שמא לידי סחיטה וע' אות י"א:

**סעיף יט**
גזירה שמא יסחוט ע' מגן אברהם הקשה חדא לר"ש דבר שאין מתכוין מותר וגזירה שמא יסחוט ל"ש בספוג דעשוי לכך ול"ש מכבס ביה דעומד לכך וגם דש ליכא דאזיל לאיבוד כ"ש בשמן דלית מכבס ובאמת לשון הש"ע הוא לשון הטור וברי"מ פכ"ב הט"ו שלא יסחוט יש לפרש ביש בית אחיזה דאז אפשר שלא יסחוט וע"ז השיג הר"א דא"א אלא הטעם דהוי כמריק מים וע' פרישה אבל הט"ז דכתבו שמא משמע דאפשר בלא סחיטה באין בית יד א"כ אמאי גזרינן ועוד בגמרא קמ"ב א' מפרש דהוי פ"ר ובש"ע משמע הלא הוי פ"ר רק שמא יסחוט בין אצבעות ובית אחיזה ל"ג. ומ"ש רש"י והרי"מ כתבו כו' הרי"מ שלא יסחוט קאי איש בית אחיזה וברש"י אין מוכרח ובפרישה שלא יסחוט קאי אאין בית אחיזה וכט"ו שמא (דאל"כ היה לומר מפני שסוחט וזה דעת השגות דע"כ אסיפא דארישא פ"ר הוא) ועא"ר אות י"ו ולא הבינותי דשם כתב בנגוב לא הוי פ"ר ולא פלוג ועתו"ש. ועיין לבוש. ערש"י שבת קמ"ג ב' לא יספוק שמא יסחוט הי"ן ובתוס' ד"ה חבית הקשו דבגמ' שלא יעשה כדרך חול וברי"מ הכ"ב הי"ו כדרך חול יבוא לידי סחיטה ובמ"מ משמע שזה פירש"י ובתוס' קשה היה להם להקשות הא הוי פ"ר ולרש"י י"ל עובדין דחול בשמן ביד (עמ"מ שם) ויין גזירה שמא יסחוט אף בית יד שרוצה בכך ומשום ליבון ביין נמי שייך ואף בספוג עיין לבוש משא"כ שמן סופג דליכא גזירה שמא יסחוט לשיטתיה בקמ"ה מעלמא לית איסור תורה ומלבן בשמן ל"ש רק ביין עט"ז. ולפ"ז לטפח ביד אסור עובדין דחול הא ספוג ל"ש עובדין דחול ושרי בספוג ויין מכבס ואפשר נ"מ עוד לענין מ"מ עיין ר"מ פ"א ובריש חולין א' עובדין דחול

לוקה מ״מ והדברים ארוכים ולי העני אשר דרכי החכמה נעלמו ממני לא ראיתי להאריך עמ״ש כ״ב:

**סעיף כ**

פסיק רישיה עמ״א עסי׳ שי״ד אות ה׳ האריך בדיני פ״ר בדרבנן עמ״ש שם בפריי לענין פ״ר דלא ניחא ליה בדרבנן אי סומכין אערוך ומכאן משמע אף בשאר משקין דלית ליבון ומכבס רק דש מדרבנן דהמשקה אזיל לאיבוד נמי יש להחמיר וצ״ע:

**סעיף כא**

דפ״ר אסור ע׳ מגן אברהם בפ״ר חייב וכאן דיין ל״ש כיבוס ליי״א ולאיבוד לכ״ע אף לתוס׳ קמ״ה א׳ לית כאן דש ולא כיבוס ועט״ז אות י״ב ביין לבן ויש אומרים אף שמן יש כיבוס עא״ר יע״ש:

**סעיף כב**

מספוג עמ״א כראב״ד באות י״ט דאף ע״ג דא״א בלי סחיטה הואיל ויש בית יד לאו דרך סחיטה אלא כמריק מים ה״ה כאן ויש לעיין ספוג דרכו בכך ע׳ לבוש משא״כ כאן ובמים כיבוס י״ל דודאי אסור. דיני ספוג עסי׳ של״ה במ״ש המחבר גזירה פירש״י ועובדין דחול עמ״ש י״ט וטלטול הספוג לצורך גופו ומקומו מותר דמלאכתו לאיסור באין בית יד הא יש בית יד מחמה לצל נמי שרי עסי׳ ש״י:

**סעיף כג**

שלא עמ״א ע׳ אות ט׳ ופ״ר דרבנן דלא ניחא ליה עסי׳ שי״ד. ומ״ש הסוחט שיער ועור פירשתיו בט״ז אות י״ב יע״ש. ועסי׳ ש״ל אות ג׳ ובב״י שם דאפי׳ דש ל״ש בשיער מ״ה כ״ש כיבוס ועסי׳ שכ״ז אות ח׳ משמע ד״א בשיער יש סחיטה ע׳ שבת קכ״ח ב׳ ר״א אמר יע״ש ושם י״ל משום דש לא במים שאזיל לאיבוד כיבוס י״ל ל״ש בשיער ואי״ה שם יבואר:

**סעיף כד**

צריך עמ״א ועמ״ש באות שאח״ז אי״ה:

**סעיף כה**

שלא עמ״א הנה אין צביעה באוכלין ומשקים דמותר ליתן כרכום בתבשיל רוטב וכן יין אדום ללבן שיתאדם עב״י וד״מ שם כתב דהוי דרך לכלוך היינו בגד ויין אדום בלבן שרי. ומשמע אף שרוצה לעשות מראה שרי מהראיה שהביא בד״מ משי״ט בחרדל שנותן ביצה למראה ועמ״א שם י״ו להר״מ שיזדכך אין ראיה ומ״מ לדינא י״ל הכל מודים דשרי וי״ל במוכרי י״ש ומי דבש אם רשאין ליתן מראה בי״ש ודבש לקונים דניחא להו בכך ל״ד לכרכום בתבשיל שרוצה בכך מ״מ אכילה מותר בכל גוונא באפשר וגם אין מתקיים משא״כ במוכר הוי דומיא דשוחט שבת ע״ד ב׳ ואף דקי״ל כשמואל כמ״ש המ״מ פי״א

משבת היינו דאין כוונת השוחט לכך ומ"מ י"ל דחייב כשעושה גוון במשקה שיקנו ממנו וכ"ש המשימים סמנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש י"ל כ"ע מודים דחייב דנגמר מלאכת הצביעה וראיתי בשו"ת ח"צ ז"ל סי' צ"ב עמ"ש הט"ז בתקי"א לענין מוליד ריח במים כל שראוי לשתייה לית ביה מוליד ריחא ולא צובע מש"ה פסק הכ"מ ז"ל דלא כרב בשוחט ואף לרב י"ל דאסור באכילה שייך צביעה ודקדק ממ"ש הר"מ ז"ל פ"ט הי"א עין צבע אוסטיס במי כרכום ולא נקיט כרכום למים ש"מ כל שראוי לשתייה לא מיחייב יע"ש ואני העני תמה על עצמי די"ל הר"מ ז"ל תרתי קאמר א' אף שאין נגמר מלאכת הצביעה ב' אף שהיה צבוע כבר ומשנה קצת וכדומה אפ"ה הוי צובע כ"ש כרכום למים משנה מתולדה לחייב והר"א ז"ל הביאו המ"מ שם דמים שאינם לצורך פטור היינו שלא נגמר הצביעה הא לצורך חייב במים. גם אין צביעה באוכלין שאין מתקיים משא"כ בה"ג אסור וצ"ע. ואי"ה בתקי"א עוד יבואר. ועסי' תקי"א במ"א י' וברי"מ ז"ל פ"ד מה' י"ט ה"ו מעשן פירות שיוכשרו לאכילה הא להריח משמע באוכלין ג"כ אסור וכאמור ובשיטה מקובצת כ"ג א' משמע בפשיטות דבאוכלין ומשקין לית צביעה וי"ל שם וצ"ע וע' סי' שכ"ב מ"א ו' רשמתיו:

## סימן שכא

### סעיף א

הכניסן עמ"א תוס' קכ"ח ד"ה הכניסן נעשה כו' וברי"ף מהפך למאכל בהמה מסתפק וא"ל כו' משמע מסתמא נעשה כמו ברישא חבילי קש וחבילי זרדים כבסי' ש"ח סכ"ח במ"א וט"ז י"ט כ"ג יע"ש ובדרבנן בפלוגתא דרבוותא לקולא ול"ד לספק מעשה בסי' שכ"ה בט"ז ז' דשיל"מ ספיקו לחומרא אבל ספק פלוגתא קיל ממעשה ואי"ה יבואר שם עמ"ש בפריי ל"ד ק"י ובדוכתי טובא ועסי' שי"ט ס"ו הר"ב לא הגיה כאן סמך אהתם או דכאן במאכל בהמה יש קולא כמ"ש הרז"ה:

### סעיף ב

ומולל עמ"א רש"י קכ"ח וסשי"ט ס"ו י"א למלול לפרק ע' אות א'. ומ"ש המחבר קוטם ביד ואוכל דראוי ג"כ קצת למאכל אדם ולא בכלי פירש"י מאן דפרים סילקא טוחן וע' סעיף י"ב לאכול מיד מותר ולהניח משמע אף ביד אסור כדבעינן למימר לקמן אי"ה וקשה קצת כאן וער"מ פכ"א הי"ט משמע קוטם לא ביד רק מולל בידו הרבה אסור יע"ש וצ"ע וע' לבוש להר"ב שם בשי"ט כאן לרכך בידו הרבה אסור אבל דעת המ"א אפשר בהרז"ה וצ"ע:

**סעיף ג**
מי מלח ע' מ"א ה"ה בכל המשקין אין נותנין מלח עי' אות ד' ואי"ה שם יבואר ועי' אות ז':

**סעיף ד**
מעט אסור עמ"א שבת ק"ח במשנה ור"ן שם וכדמשמע מפירש"י דאין חילוק בין כבשין או תבשיל אלא כל שעושה לצורך סעודה אחרת כבסי' שי"ט ס"א (שם מבואר איזה מיקרי סעודה אחרת) הוי כמעבד דאע"ג דאין עיבוד מ"ה באוכלין מדרבנן אסור כמ"ש באות ז' וכרבא שם שבת ע"ה ב' ותוס' שם ולצורך אותה סעודה שרי כבס"ה ואף שמן אסור משמע אפילו שמן תחלה אסור לת"ק והרי"ף הביא בעיני ר"י להתיר או לאיסור ומסיק לאיסור משמע לכאורה דנ"מ דשמן תחלה לת"ק שרי אף במרובים וי"ל וע' ע"ש. וממ"ש המחבר מי מלח עזין אפילו מיעוט אסור דמרובין בלא עזין אסור אימא שמן תחלה ובעזין אין מחליש כח המלח ש"מ לת"ק אין מהני שמן כלל למרובין ועב"י. ואמנם הר"מ ז"ל פכ"ב ה"י כתב מים ומלח ושמן מעט עושה לטבל פתו ולתבשיל ולא הרבה שנראה כעושה מלאכה ממלאכת התבשיל ולא הזכיר לתוך הכבשים משמע אף לעשות כך בלי שיתן לכבשין אסור אפשר הטעם כמ"ש בחה"ר בירושלמי שמרובין צריכין אותן יע"ש היינו לידע כמה מלחא כו' ולפ"ז ר"י דמתיר במרובים ג"כ בשמן לפי מה דס"ד או אף למסקנא היינו ע"י שינוי לא מטעם מחליש וז"ש המ"מ שם והלכה כת"ק ואף שלא לכבשין אסור דבמשנה נזכר סתם אין עושין הלמי לא התנה לכבשין כמו בברייתא ובריית אורחא דמילתא נקיט ועדיין צ"ע בכל זה. ובאות ז' דמתיר בנותן שמן תחלה י"ל כאן נותן שמן אח"כ וקמ"ל דאף מי מלח עם שמן אסור במרובים או מרובים לא מהני כאמור וצ"ע עט"ז נ"ה:

**סעיף ה**
ביצים עמ"א אף להר"מ דהטעם דנראה ככובש אצ"ל ביצים מותר דאין נראה ככובש אלא כל שאין המלח פועל בו כ"כ לא נראה ככובש דהא בגמ' ק"ח ב' פוגלא מעיקרא הוי מלח ליה אף שדרכו לכובשן הואיל ומפסיד א"כ ביצה הכין הוא וצ"ע דמעיקרא סבור דמפסדי אין דרך ב"א לכובשן ואי"ה בט"ז אות ב"ה יבואר עוד וכאן אין להאריך ע' אות ו':

**סעיף ו**
יש עמ"א תה"ד סי' נ"ה יע"ש. והנה לפי דעת א' מהגדולים מפרש למלוח אסורה דדמי למלאכת העבוד ועט"ז א' שם הארכתי:

**סעיף ז**

להניחם עמ"א צנון לטבל לאלתר הב' (עט"ז א') שרי ולהניח לסוף הסעודה אסור דהוי עיבוד מדרבנן ולמלוח שתים ביחד אסור דנראה ככובש כבשים בצונן אכל ביצה באותה סעודה אין בו עיבוד ושתים ביחד אין דרך כבשים ע' אות ה' או כמ"ש המ"א שם יע"ש אבל מסעודה לסעודה הוי מליחה כביסה ועיבוד אף בשר וביצה ע' לבוש ומ"מ הך סעודה אחריתי לאו פירושו כבשי"ט ס"א התם אין תלוי באיחור וקדימה משא"כ כאן תלוי בזמן רב וכדרך העולם מאחרין מסעודה לסעודה כו'. ומ"ש אינרק"ש חיין עט"ז ב' שומים ובצלים דהר"מ ז"ל נקיט כיוצא ולהר"מ משמע דוקא אוגרקי"ש וכדומה ומ"ש שמן תכ"ף שרי כמו לרבי יוסי שבת ק"ח ב' היינו מלח תחלה כל שאין בו מים רק שמן מיד אחר המלח לא הוי מליחה ושרי כמו לרבי יוסי במי מלח כו' ואמנם במי מלח אפשר אסור כה"ג עמ"א ד' מ"ש אף נותן שמן אסור היינו לבסוף יע"ש. והביא תוס' חולין י"ד א' ד"ה ונסבין וא"ת איך יכול לאכול בשבת והא אסור למלוח שעבר ומלחה משמע דמליחה אסור בשבת דמיחוי כמעבד וכ"ש אי דם איברים שלא פירש היה אסור דהוי מתקן ואף לדידן מותר נ"מ בשר ג"י בלא מליחה דאפילו הדחה אסור דמתקן הוי כמ"ש אח"כ גם הדחה מרכך הבשר זהו גופא תיקון הוה. אבל תוך ג"י לאכול חי באומצא מותר להדיח כהדחת הכוס דשרי. דאל"כ אמאי לא הקשו התוס' איך יכול לאכול בלי הדחה ותוך ג"י היה תיקון אף דמדרבנן הוא מ"מ כל שא"א בע"א אסור ומ"מ קשה אדרבה הא אפשר בצלי הוי כבסי' שכ"ג אות י"א יע"ש. ולטלטל מים לצורך המוקצה לכאורה קי"ל כלי ניטל לדבר שאינו ניטל אלא דהדחה בעי שפשוף נגיעה בה ונגיעה לצורך המוקצה אסור ובמהרי"ל י"ל דנפל בצק על כלי היתר להדיח דשלא יחמץ כו' ומ"ש ליתן בשר בחומץ שרי משמע כדי שיתן על אור וירתיח בחומץ חזק נמי שרי אף דהוי כבוש ממש וראוי לאסור להמחבר כר"מ נראה ככובש כבשים אפ"ה התיר האדון ז"ל עט"ז ג' בזה. עתו"ש בשם א"ז דזקנו הגאון ז"ל היקל ע"י עכו"ם והוא היקל בשעת הדחק על ידי ישראל ומיהו אם מונח בכלי ושופך עליו ודי בשריה יראה להתיר אבל אם מונח כך דצריך שפשוף צ"ע ויש להקל ע"י עכו"ם עסי' רע"ו י"א עיין י"ג:

**סעיף ח**

אין עמ"א לטעם המחבר בס"ג ככובש כבשים עט"ז אות ו' בזה. והרבה ביחד לפי זמן ולאלתר ממש כצנון ולסוף סעודה אפשר אסור כצנון דהמלח מועיל בו כצנון ע' מ"א אות ז' וט"ו אות ו':

**סעיף ט**
ובקערה עמ"א פירש דברי הרמב"ם ז"ל פכ"א ה"כ ובקערה ו' הפירוד או בקערה שולי הקערה ולא כב"י שפירש תרי שינוים דא"כ לא מקשה הש"ל מידי עב"י וע' אות י"ד. ולחתכם בסכין אסור עסי"ב המחתך ירק היינו בסכין חייב וא"י למה לא הביא מס"ח מלח שלנו מותר בסכין הא מלח גס אסור בסכין ותבלין שוה בזה למלח דחייב בכלי משום טוחן עא"ר יע"ש:

**סעיף י**
מותר עמ"א העתיק דברי תה"ד כ"ו לתירוץ קושיית הט"ז אות ט' וכ"כ בשכ"ד אות ה' דאפילו בי"ט אסור בשר חי לעופות דאף בי"ט תבלין ניתוכין כדרכן לבהמה אסור מלאכה בי"ט עסי' תק"ד ואי"ה בשכ"ד יבואר בזה:

**סעיף יא**
ועסי' שכ"ד עמ"א אשוויי אוכלא שרי הן נאכלין ע"י הדחק או אין נאכלין כלל אבל משום טחינה לחתוך דק דק באין יכולין לאכול כלל כ"א ע"י חיתוך אסור משום טוחן וביכולין ע"י הדחק צ"ע קצת:

**סעיף יב**
שקורין עמ"א סבור הייתי לומר דאסור כעובדין דחול בכלי שלנו ולא משום טוחן שאין מקובץ בתולדה כמלח שלנו אבל ממ"ש דלועסו בקושי משמע הטעם משום טוחן וצ"ע ועיין ע"ש מזה ובא"ר אות י"ד לא הבינותי ועסי' תק"ד אות ז' ותו"ש כאן. ומ"מ צ"ע דנראה גבינה שאין מקובץ בתולדה דמי למלח בס"ח דל"ד דק ונעשה פתיתין ה"ה מים נתבשל שקורין טאלפין דינא הכי וצ"ע:

**סעיף יג**
מותר עמ"א וע' אות ז' להדיח בשר תוך ג"י ונגיעת מוקצה לצורך המוקצה עסי' תקי"ג במ"א אות ב':

**סעיף יד**
דאסור עמ"א הדין אמת דבס"ט בשר צלי לזקנים מותר דבתר רובא אזלינן כמ"ש באות י' בצירוף טעם דאין ג"ק בבירור משא"כ פירות ג"ק לפני זקנים אסור לאחר זמן ומדכתב לפני זקנים הא מי שיכול לאכול כך שרי אף להניח לאחר זמן והיינו באין לו צורך לחתוך אבל מה שחותכין ירק דק צנון דקורין מאזרי"ע וכדומה בעינן באותה סעודה כמ"ש בט"ז:

**סעיף טו**
לאכול עמ"א ובט"ז י' הארכנו בזה ע' ר"ן פרק כלל גדול מתשובת הרשב"א הובא בב"י. וע' ט"ז אות י"ב דמזריע לענין לישה ואי"ה שם יבואר עוד יע"ש:

**סעיף טז**

נתלשו עמ"א בד"מ פכ"א סי"ו משמע דריסוק דבש משום שמא יסחוט והוי מפרק וכ"ה במשנה ריש חבית ובשבת י"ט ב' משמע הטעם כן דאל"כ לחכמים למה אסרו הא רודה מכוורת הוי שבות וכ' משום בורר ולמאן דמתיר צ"ע אפשר כוונתו ש"ך ס"ה בוסר יע"ש ולמאן דמתיר שם צ"ע י"ל דבוסר ע"י הדחק ראוי לאכול כך משא"כ שעוה ולפ"ז בסוחט לאכול מיד אפשר מותר ולמ"ש המ"א ש"ך ז' אסור מיד. ועא"ר אות ט"ז וי"ז כתב דריסוק מטעם תולש ובשבת י"ט וקמ"ג ובר"מ פכ"א לא משמע כן:

**סעיף יז**

קמח עמ"א להר"מ דרבנן ע"י שינוי שרי ובקמ"ח ד"ת ע"י שינוי דרבנן אסור אבל להתוס' שבת ח"י א' צ"ל קלי בר גיבול הוא ונקיט קלי דראוי לאכול חי בשבת ה"ה קמח שאין קלי מותר ע"י שינוי מעט מעט לתרנגולים עסי' שכ"ד א' ובט"ז י"ב הארכנו ועדיין צ"ע ובחידושינו כתבנו באורך:

**סעיף יח**

ומותר עמ"א כר"י בר"י שבת קצ"ה ואף דלאו בר גיבול שרי לר"י בר"י נתינת מים וכי משני בגיבול מעט מעט שרי כיון דלאו בר גיבול לא מהני מעט כבאות הקודם:

**סעיף יט**

שהרי עמ"א הר"מ פ"ח הי"ו המגבל עפר תולדה לש (ט"ס אפר) כו' ואפר וחול הגס אין בו גיבול מ"ה כלל וממילא נותן מים לכתחלה שרי אבל הראב"ד חולק וכ"נ דעת התוס' ח"י א' ד"ה אבל דברי אביי לא נדחין ומורסן בר גיבול הוא אפ"ה נותן מים לכתחלה וע' סי' שכ"ד וקלי צ"ל לדידהו נמי הכין הוא דבר גיבול והוא שתיתא הא תבואה שלא הביאה שליש אדרבה מגרע גרע דכחול הגס הוא ובנתינת מים חייב לכ"ע לא מהני שינוי דגיבול ודאי ושלש מחלוקת בדבר דיעה א' דעת הר"מ כר"י בר"י ואפר דלאו בר גיבול אף בגיבולו לית איסור תורה וי"א בסי"ו בעה"ת כרבי ודיעה ג' כר"י בר"י וכאביי דלא נדחו דבריו ובחידושינו הארכנו והראה לתק"ז י"ז דאף לתוס' הר"א ז"ל אפ"ה קיטמא עם מים שרי אוכל נפש ואני תמה מ"ש האדון ז"ל שם למ"ד לאו בר גיבול חייב במים בשכ"ד ס"ג די"א שם הוא בעה"ת וכרבי אבל דעת התוס' והר"א ז"ל לא הוזכר לא בכאן ולא בשכ"ד ואי"ה בשכ"ד יבואר. ובש"מ זרע פשתן י"ל בר גיבול הוא וכיון ג"כ לקושיית הע"ש הביאותיו בט"ז ומש"ה הקדים תק"ז לשכ"ד ומ"ש דאסור להשתין בטיט היינו דבר גיבול מ"ה אסור נותן מים לחוד להר"מ ז"ל דוקא קלי שא"א לבוא לידי איסור תורה מותר נותן מים בעפר תיחוח נמי ובטיט אף בקשה כי נימוח הוא וצ"ע

ופ"ר הוי. כלי שרוקק בו ורוחץ פיו בשבת צ"ע בזה באפר ואף בחול הדק או גס לתוס' והראב"ד פ"ר דלא ניחא ג"ז צ"ע:

**סעיף כ**

שום עמ"א הר"מ ז"ל פכ"ב הי"ב העתיק כבגמרא ק"ט א' חרדל ושחליים כו' לא יטרוף (בכח) אלא מערב ושום שריסק"ו לא ישחוק אלא מערב בכאן אף השחיקה אסור פי' במ"מ פ"ג ה"ב במחוסרין דיכה וכמ"ש בסעיף י"ט כאן אסור דהוי מפרק כו' אבל המחבר העתיק שדכ"ו דלית איסור באין מחוסרין דיכה כבסי"ט לא יפרוף דנראה כלש. ועדיין היה ראוי להמחבר להזכיר שהגריסין ופול מרוסקין דאל"ה אף לשחוק אסור אלא דהמחבר לשיטתיה בש"ך ס"א דבשאר פירות שרי להר"מ ז"ל ושום ובוסר ומלילות עומדין למשקין כתותים רמונים כבסי' רנ"ב אות י"ט ומש"ה א"צ להזכיר רסיקת ודיכת הפול והגריסין וצ"ע קצת על מ"ש המ"מ והבן זה:

**סעיף כא**

וי"א עמ"א הוא דעת תה"ד נ"ג וי"ל זה כשנותן המשקה בשבת הא מע"ש אף התה"ד מודה דמערב בכף:

**סעיף כב**

בחרדל עמ"א די"א בעה"ת חולק ג"כ אקמח קלי דאסור ליתן מים אף ע"י שינוי מעט בגיבול דמנתינת מים מיד ליכא שינוי ועסי' שכ"ד ה"ח מורסין אסור דלא כסתם משנה דאתיא כר"י בר"י ובעה"ת פוסק כרבי יע"ש:

**סעיף כג**

אסור עמ"א בשלאטין עט"ז אות י"ב שלאטין אין חותכין כ"כ דק דק ולית ביה לישה ועסי' תע"ג אות י"ו חרוסת בשבת יתן ע"י שינוי ולכאורה זה ברך לא בקשה רק מעט מעט לדיעה קמא ולבעה"ת עבה לית היתר. וצ"ל דחרוסת לאו בר גיבול הוא דאל"כ אסור ע"י שינוי כלל כבאות י"ד צ"ט לדינא ואי"ה בה"פ יבואר:

**סעיף כד**

דהוי עמ"א תיקן קושיית הע"ש והט"ז אות י"ב דאה"נ לבעה"ת עבה אין היתר כלל מיד במים אסור לרבי כו'. ביצים למטרף אסור כו' בקדירה בישול ואסור לטרוף כל דבר דנראה כלש כשעושה עב ע' אות כ"ח ולפ"ז י"ד מותר. וביצים טרופות מע"ש ליתן לתוך בארש"ט בכ"ש לגוון י"ל אין צביעה באוכלין ומשקין כבסי' ש"ץ והעד חרדל לגוון ומ"מ מחומץ הרבה י"ל מכשל בכ"ש כבסי' מ"ט בי"ד עסי' שי"ח:

**סעיף כה**

יינומלן עמ"א ומז"ה כו' הוא ר"ת בש"ג מז"ה יע"ש וכתב דהילמי ככובש כבשים לר"מ ז"ל אבל המחבר ס"ג דדמי לעיבוד ובירושלמי הילמי צריך אומנות פירשתיו לעיל:

**סעיף כו**
מאתמול עמ"א דבר שאין שותין כ"א לרפואה אסור בשבת אלא הך משקה בריאה נמי הוא ושרייתו אסור דדרך כו':

**סעיף כז**
וליתנו עמ"א דפקוח נפש ודאי דוחה אלא כל היכא שיכול לעשות בחמה כמו באור ודאי עדיף:

**סעיף כח**
מותר עמ"א ע' אות כ"ד וט"ז י"ד מתיר יע"ש בזה:

**סעיף כט**
הואיל עמ"א כמו דיש מעבד מדרבנן ה"ה דיש ממחק מדרבנן. ואפשר אף אותה סעודה אסור דאין לדמות מלאכות זו לזו שהרי מפרק אסור ובורר בקנון אסור וכדומה. ממרח ע"ג הלחם נמי שרי בתפוחים עסי' שי"ז אות כ"ד:

**סעיף ל**
אסור עמ"א צ"ע דקליפת התפוחים רוב העולם אוכלין אותו כך בלא הדחק ואפי' להניח י"ל דשרי ע' שי"ט אות ג' וקליפי ריבין ומייארין י"ל כך. אם פותח פלומין וזורק הגרעינים הקשים שבהם לאחר זמן הוי בורר ובתפוחים כה"נ י"ל ג"כ אסור. אבל מיד ל"מ נותן לפה שרי כבסימן שי"ט סי"ו אף באותה סעודה שרי באפשר דא"א בע"א לא הוי פסולת מאוכל והבן:

## סימן שכב

**סעיף א**
אסור עמ"א ובט"ז כתבנו מזה דהטלטול אינו משום הכנה אע"ג דנאמן דאין שבת מכין לי"ט כלל אף לפידים ונרות שכבו כבסי' תק"א לי"א כן אבל לטלטל ליתן אותה לעכו"ם וכדומה אמאי לא שרינן עמ"א תמ"ו אות ג' ומוקצה דביצה בתרנגולת לאכילה דמיא לחולב עז ועוד דלמ"ד מוקצה שרי בשבת וצ"ע:

**סעיף ב**
או עמ"א הע"ש הביא כאן דין דלפידים ופתילה דאסור בטור ובתק"א מסיק הר"ב דשרי. ובלבוש כאן הביא דאסור ובתק"א פסק דמותר ועא"ר אות ב' עמ"ש אי"ה אות ג':

**סעיף ג**
אסורים עמ"א ב' טעמים ברסי' שי"ח אות ד' דהשוחט לא דחי' ומוקצה דחיא מדלא לקטן אתמול ואף בשל עכו"ם ל"פ ובתוס' פ"ק דביצה דף ג' א' ד"ה גזירה:

**דע** ביצה ספק טריפה ונשלם כ"א יום בשבת וי"ט או ספק טריפה ונשלם יב"ח בי"ט ושבת אם נאמר מעל"ע בעינן י"ל דהוי ביה"ש מוקצה וע' מהרש"א ז"ל ביצה ו' ענל שנולד יע"ש וא"ה בתקי"ג ס"ח באפרוח וענל שנולד יבואר עוד:

**סעיף ד**

שיניו עמ"א רמב"ם פי"א ה"ז ובמ"מ שם משמע דביד שבות בסכין ואף לא ממחקו חייב חטאת ותמה למה לא ביאר רבינו דבסכין דוקא ועא"ר ה' כ"כ בשם ר"י"ו וגם על האדון ז"ל קשה דהיה לבאר דביד שבות ומותר לחצות שיניו אם הוא גנאי ובכלי אסור אם א"א ביד דד"ת לא הותר כ"א דרבנן אף דעבר על לא תסור מקודם ובעידנא דמיעקר לאו לא מתקיים כ"ה אפ"ה שרי מפני כ"ה כבסי שי"ב לטלטל מוקצה מקודם וכן הא דמדלגין ע"ג ארונות. וממ"ש לטלטל משמע לקטום ביד לא מפני דמשמע ליה ז"ל דחייב אף ביד וזה צ"ע רק הטלטול מוקצה שרי:

**סעיף ה**

לחולה עמ"א די"ל לבריא אסור דלא קיימא להכי כמו בקעת להסקה דאסור לסמוך קדירה בי"ט וכדבעינן למימר בה' י"ט ורק לחולה שאין סכנה התירו:

**סעיף ו**

ומוללו עמ"א ועט"ז אות ג' וא"ה בתקי"ט יבואר עוד ומשמע ביד גופא דוקא להריח בו אבל לחצות שיניו אף ביד עכ"פ איסורא איכא דקיימא להריח שרי עכ"פ ביד הא לחצות שיניו לא ועא"ר אות ז' בשם שכ"ג לקטום וליתן לאחר אסור וצ"ע דמפשח אלוותא ויהיב לן אף לאחר שרי. ולקטום עלה לולב לאגוד הלולב בי"ט בקשר המותר אין ראיה מכאן דראוי להריח בו. ומוליד ריחא אסור כשאין מריח כך רק בקוטם הא להוסיף הוא דשרי וכן למלול כה"ג. בשו"ת ח"צ ז"ל צ"ב שפיגנרד באוכלין מוליד ריח בתקי"א מ"א י' וברי"מ פ"ד מה' י"ט ה"ו שיוכשרו לאכילה משמע הא לא"ה ריח באוכלין אסור:

**סעיף ז**

כיון עמ"א בני חבורה סתמן אין מקפידין וע"י גורל הרי הן מקפידין הא ידעינן שמקפידין אסור אף בלא גורל ואפילו להשתתף יחד אסור שיבואו להזכיר מנין ושכינים שאינם ב"ח סתמן מקפידים וע' תוס' קמ"ט א' ד"ה בני חבורה. והביא דברי הר"מ ז"ל הטעם דהוי כמקח וממכר ויבוא לכתוב וע' לבוש. ובשל"ח ס"ה דלא אסור משום כוביא אי"ה יבואר שם:

**סעיף ח**

משום עמ"א דכוביא אבק גזל דבריהם הוי וע' סמ"ע ח"מ ל"ד אות מ"ם ובט"ז כתבנו מזה יע"ש:

**סעיף ט**

שאין מקפידין עמ"א הוא לשון הר"ם ז"ל ובלבוש שהכל שלו הא אם בניו חולקין משלהם אסור מנה גדולה נגד קטנה דהם משלהם מקפידין רק אביהם מפיל גורלות משלו שרי:

**איתא** בגמרא כו' הר"מ ז"ל פ"ד מה' י"ט הלכה כ' וברי"א ז"ל שם ומשמע בשבת אסור בכל ענין אף קדשים דא"א מאתמול אסור שהרי לחם הפנים היה בלא גורל בשבת אע"ג דא"א מאתמול וביי"ט י"א קדשים של אתמול שרי וי"א אסור ולהטיל גורל על קדיש וכדומה אף בשבת שרי:

**והוי** יודע שהרי"א ז"ל סיים שם ועם בניו אפילו גדולה נגד טנה שרי וכ"ש הוא משבת כמ"ש המ"מ שם ויש לומר דכיון לומר בקדשים כהן עם בניו שרי דל"ת אב הנותן לבניו שהכל משלו הא קדשים לא קמ"ל דשרי וז"ש המחבר שאין מקפידין אפילו יש להם חלק בו וכ"כ הר"מ ז"ל בה"ש שאין מקפידין ועדיין צ"ע:

## סימן שכג

**סעיף א**

מיוחד עמ"א הא מדת המלך וכדומה שאין רגיל למדוד למכור בו כי אם בשעה שקונה יי"ש וכדומה או כשבא אחד ואומר שימדוד בו דוקא כי היא מדה אמיתית וכדומה ויש לו כלי מדות אחרות אסור לומר מלא לי כלי זו דוקא דהוי מזכיר סכום מדה ונראית הערמה. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ב**

מעט שרי עמ"א זה ההיתר למוכר שלא יעבור על שמודד בשבת וי"ט אין מצמצם כ"כ וההיתר ללוקח שאומר מלא כלי זה ושפו"ך לכלי מבואר בס"ד דאפשר אף שמזכיר שם מדה בפירוש שרי דמודיע כמה רוצה והיינו ההיתר מלא כלי זה ושפוך לכלי אבל להזכיר שם מדה בפירוש אסור אף כה"ג וא"ש קושיית הט"ז באות ב' דבמשנה שלא יזכיר שם מדה כדאמרן ובחידושינו כתבנו באבא שאול שהיה ממלא מדותיו מעי"ט אף שהיה שופך לכליו של לוקח בי"ט שפיר דמי ואין איסור לא על המוכר ולא על הלוקח:

**אם** יש לעכו"ם יין כשר מחותם וישראל רוצה לקנות ליין קידוש בשבת בלילה אם א"א כ"א שיזכיר לו סכום מדה או דמים שאין עכו"ם רוצה בע"א אפשר דשרי עסי' ש"ו במ"א ט"ו ואותיות החותם העכו"ם שובר ובדידיה קטרח ועוד דשבירת אותיות בדבר שאין מתקיים או הכל משעוה דרבנן ושבות דשבות במקום מצוה שרי עסי' ש"ח וש"מ וש"ז:

**סעיף ג**

במנין עמ"א משנה ביצה כ"ט ב' ולהזכיר מדה בדרך זה עט"ז ב' ומ"א ב':

**סעיף ד**
וכן עמ"א הר"ב חולק והיל"ל וי"א ועיין ע"ש כי המחבר סתם שם דמים וסכום מדה ומנין משמע דבמדה בלא סכום שרי היינו כמ"ש הע"ש באפשר מלא לי עשרה פעמים כלי זה וכדומה וע' אות שאח"ז:

**סעיף ה**
שאין עמ"א אזיל לשיטתיה באות ח' דבלח שרי שמדתו ידועה וע' לבוש. ומה שאמר במשנה שלא יזכיר שם מדה היינו ביבש שא"י כמה יחזיק הא לח אדרבה שרי דלא כע"ש שפירש דברי הר"ב כמ"ש בט"ז ב' יע"ש:
**הביא** דברי הרא"ש בתשובה ובפרישה הקשה איך שרי לעשות נקב בנייר באמת הקורע נייר חייב משום קורע ועכ"פ באין קורע כדי שתי תפירות עכ"פ מדרבנן אסור עסי' ש"מ ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף ו**
בשינוי עמ"א עא"ר אות ו' דודאי אם אפשר להקל במשא עדיף טפי אפי' אם א"א להקל במשא כמו חבית וכדומה משנה מעובדין דחול ואי"ה בתק"י ס"י יבואר מזה:

**סעיף ז**
וי"א עמ"א דהטור דכתב שבת שוה לי"ט בחצר המעורב צריך שישנה כמו בי"ט דשכיחי ג"כ רבים וממילא למעט במשא עדיף אפילו ע"י שינוי אם אפשר להרבות בהילוך ולמעט במשא עדיף אבל באין רואין פשיטא למעט בהילוך עדיף ואי"ה בתק"י יבואר עוד:

**סעיף ח**
מדיחין אפי' י' כוסות ואי"צ לו אלא לאחת רשאי להדיח כולם עמ"א שמא ירצה בזה או בזה או אפילו שוין מ"מ הואיל וראוי כ"א הותרו כולן ה"ה י' מצעות:

**סעיף ט**
כגון עמ"א לא הבינותי דודאי להאוסרים פשיטא דאסור להדיח וכאן מיירי אף בספק כל שאין ברור לו שיאכל אח"כ ואכל סעודה שלישית אסור להדיח כלי אכילה:

**סעיף י**
כלי חדש עמ"א והאוסרים אף היה לו בשבת שנתן לו העכו"ם מתנה בשבת אפ"ה אסור דמתקן ושאני י"ט דמכשירי אוכל ~נפל~{נפש} שא"א מעי"ט מותר בי"ט משא"כ בשבת נמי לעשר פירות אף כה"ג אסור ובט"ז ביארתיו:

**סעיף יא**
ויש עמ"א להאוסרים אף זכוכית דרבנן אסור ומש"ה הביא דברי המ"מ דלדידן כ"מ ד"ת כבסי' ק"ך בי"ד יע"ש עט"ז ה'. ומ"ש עבר והטביל לא ישתמש רמב"ם פכ"ג מה"ש

ה"ח ובריית‍א היא ביצה ח"י ב' ומשנה בתרומות פ' אין תורמין רק שי"ל בטומאה אבל כלים חדשים דיש מתירין אף להאוסרין י"ל דיעבד שרי. ומשמע בכל פלוגתא דרבוותא כעין זה המבשל בכלי שני פת וכדומה דיעבד יש להתירו ואם נתערב הכלי באחרים יש צדדים יותר להקל עי"ד ק"י ט"ז וש"ך י"א נ"ו. ביצה י"ז בפירוש המשניות נתתבטו בשבת אסור דרבנן כלי אבן דוקא:

**סעיף יב**

במתנה לצורך שבת מותר ליתן מתנה ואף להאומרים דא"צ ליתן מתנת הוא איסורא מ"מ ספק פלוגתא הוא והוי לצורך שבת:

**סעיף יג**

ימלאנו עמ"א דלא יברך אז דאין נראה כמתקן כו' ולאחר שבת ג"כ לא יברך. ובחול אם טבל הכלי ולא בירך קודם הטבילה צ"ע אם יברך אחר הטבילה מיד ע' תוס' פסחים ז' ב' ד"ה על הטבילה וי"ד ר"א ור"ב ורס"ח וצ"ע כעת. ואי"ה בה"פ תנ"א ותנ"ב יבואר עוד:

**סעיף יד**

מותר עמ"א תה"ד נ"ד משמע דאף לשער רק בדעה ומראה עיניו הא למדוד לא אע"ג דמדידה דמצוה שרי הכא נראה כמתקן בעושה מעשה בידים. ולהוסיף איסור דרבנן נמי אסור לדידן יע"ש והמ"א כתב אף להמחבר בצ"ט דאיסור דרבנן שרי להוסיף בשבת לא עט"ז שם ונ"מ בעבר ובטלו שוגג מותר ומזיד לאחרים מותר בי"ד צ"ט ס"ה ובשבת יש לו דין מבשל בשי"ח ומטביל כלים בשבת בר"מ פכ"ג ה"ח במזיד עד מ"ש וכאן באות י"א ובתה"ד קשה מ"מ אין נ"מ ויש עוד נ"מ באופן דמצינו לפעמים דמבטלין איסור עמ"ש בפריי לי"ד צ"ט. וכתב המ"א כ"מ שהוא רק חומרא ומדות חסידות אין זה מתקן הא כל דאסור דרבנן מתקן כבאות י"א בשם המ"מ וכ"כ התה"ד שם בשם הר"ח א"ז חיה ועוף דרבנן אסור בשבת להוסיף וחתיכה שנאסרה כ"ק יש הפרש כמו שאגיד אם ע"י עירוי אפשר דאסור להסיר הקליפה דנראה כמתקן וע"י תתאה גבר דחומרא בעלמא י"ל דשרי כבסי' תס"ז במ"א אות ל"ג וצ"ע בכל זה די"ל לקולא אף מדינא:

**ודע** דבתק"ט סעיף ה"ז אין מגעילין כלים בי"ט באפשר מע"ט הא א"א שרי בי"ט כמו כלים טמאין שנטמאו בי"ט ואמנם ברדב"ז ח"ג שנדפס מחדש שזכיתי לראות בו בסי' מ"ב כתב אם עושה מלאכה שמחמם מים הוי מכשירי אוכל נפש אסור בכל גווני ואם צריך לחימום המים מותר בכל גווני וליכא מתקן דראוי ביבש ול"ד לטבילת כלים דלא חזי למידי. וכעת לא זכיתי להבין דבריו הקדושים דבכלי טמא הוי בימי טומאתו וחולין כמ"ש המ"א ואי"ה בתק"ט יבואר. ואפשר דשוין המה הגעלה בכלי בית קיבול עם

כלים טמאים בד"ת אסור בנטמא מעי"ט ובאפשר להגעיל מעי"ט ובדרבנן נט"ל ואיסור דרבנן י"ל דשרי כמו ולד הטומאה:

**ולפ"ז** אשכחנא פתרי דרשאי להגעיל כלים בשבת אם יש לו מים חמין בכ"ר שי"ב הועתק מאש להגעיל בו עכ"פ כלי שנאסר ע"י עירוי דא"צ מעלה רתיחות או ע"י עירוי להגעיל אם הוא אחר מעל"ע או איסור דרבנן אף תוך מעל"ע דיש ס' נגד הקליפה הואיל וראוי להשתמש ביבש דומה לולד דרבנן דלית כאן תיקון גמור. ואי לאו דמסתפינא מחבראי הייתי אומר כן אבל פשט הלשון בתק"ט משמע דאסור דל"ד לכלים טמאים דחזי להך תשמיש גופא משא"כ זה דוקא ביבש ל"ד ליה. ואי"ה בתק"ט יבואר עוד וכאן אין להאריך. ע' י"ו:

### סעיף טו

בכל עמ"א ה"ה להצהיר הסכינים אסור בשבת מה"ט. ובכלים שרי כשעושה משום נקיות לחוד. ובשל"ו י"ב חטים ושעורים לפי שעה אין לש:

### סעיף טז

כשחופף עמ"א עם מים שרי דאין נראה בעין. ע' ביצה כ"א ב' אף איסורי הנאה שרי לטלטל למסקנא דמזמנין עכו"ם בשבת. ולהדיח להכוס על גדותיו י"ל דאסור נראה כמתקן שם שטה מקובצת ועה"ק והבן:

## סימן שכד

### סעיף א

**מורסן** עמ"א למ"ד הלכה כר"י בר"י א"כ דין מורסן כדין קלי יש לו בסי"ד לסברא קמייתא מעט מעט שרי בלא שינוי ש"ו אף שנותן המים כך הוי שינוי ע"י מעט מעט וש"ו אף הרבה שרי ולי"א שם וכאן אסור נתינת מים בשבת אף ע"י שינוי ש"ו. אבל למ"ד מורסן בר גיבול וש"ו שינוי גמור הוא י"ל אין דינו כקלי:

**והוי** יודע שהמחבר שינה והיפך לשון המשנה אין גובלין כוי לבהמה או תרנגולים ובאמת כ"כ לאפוקי מרמב"ן הביאו בב"י כתב דע"י שינוי דוקא לבהמה שרי לא לתרנגולים ומש"ה לא תנן במשנה שינוי דקאי אתרנגולים א"כ הי"ל אין גובלין אבל נותנין מים וש"ו אף לתרנגולים. ודעת הרמב"ן י"ל דסובר דמורסן דאין בר גיבול חייב בגיבולו וע"י שינוי איך מותר כל כדרכו חייב חטאת ע"י שינוי פטור אבל אסור ודוחק דהוי שינוי גמור לכן מפרש בהמה הוי צער ב"ח התירו ותרנגולים יש להם לאכול מידי אחריני פירורי הפת וכדומה לא התירו כבסי' ש"ח במ"א ס"ח מדדין יע"ש וכרמב"ם דמתיר ע"י שינוי לתרנגולים לשיטתיה דמורסן בר גיבול לית בגיבולו חיוב חטאת עב"י והנה י"ל להיפוך מתני' דאין גובלין לתרנגולים הא לבהמה גובלין צער ב"ח התירו שבות

גיבול כזה להר"מ לכן אמר באיסור אין גובלין לבהמה ג"כ ואצ"ל לתרנגולים ונקטיה משום סיפא דע"י שינוי מותר אף לתרנגולים והשמיענו בזה דהלכה כהר"מ גם בזה דאפר ומורסן לית בהו חיוב חטאת והבן:

**סעיף ב**

ונותן עמ"א דרב מנשיא אוסר בפ"א ממה שרגילין ועולא ור"י התירו כל שצריך לאותו יום אפילו בפ"א להכין לכל היום הא יותר ודאי אסור טירחא לחול יע"ש:

**סעיף ג**

דלועים עמ"א מטרח באוכלא אסור שווי אוכלא שרי והיינו חתיכות גדולות הא קטנות אסור כבאות ה' ודוקא לאחר זמן הא לאלתר שרי אף לעופות כבסי' שכ"א ט"ו כל לאלתר שרגילין לאכול בפ"א מותר כמו באדם:

**סעיף ד**

הקשה עמ"א דאף שנאכלין ע"י הדחק שרי דהוי שווי אוכלא ועמ"ש בשכ"א בזה:

**סעיף ה**

דקדק עמ"א הטעם כל דא"א בלי טחינה הוי טוחן ואסור לבהמה אף בי"ט דלא הותר מלאכת אוכל נפש כ"א לאדם לא לבהמה ואסור אף בי"ט אם נותן להם לאכול לאחר זמן לא. וע' תקי"ב בט"ז ח' הקשה דאמאי אין מתירין סופלי כו' ועיין ב"י ובמ"מ פ"א מי"ט הי"ג דמבואר כל שאין מלאכה ד"ת התירו בבהמה וחיה ושפיר הקשה הט"ז ועא"ר שם. ולומר מוקצה כיון דאית ליה סמך מ"ה החמירו כשל תורה עיין מהרש"א ז"ל ריש ביצה וספיקה אסורה והקושיא בגמרא למ"ד שבת וי"ט מוקצה אסור מאסמכתא והכינו וע' פסחים מ"ז ב' ולדידן אה"נ דשבת מוקצה מותר לית אסמכתא ואף סופלא שרינן לבהמה בלא ריפתא אלא דא"כ למה כתב הר"ב שם דאסור לגבל מורסן כ"א ע"י שינוי והא גיבול מורסן דרבנן הוא והר"ב מדשתיק ליה להמחבר בשכ"א סי"ד בקלי אודויי אודי ליה מיהת דהדין עם הר"מ ז"ל דלאו בר גיבול מדרבנן ואפשר מורסן ס"ל בר גיבול הוא. או בי"ט התירו דרבנן ביש צער לבהמה וגיבול מורסן ע"י שינוי יכול למיעבד ואי"ה יבואר שם עוד:

**סעיף ו**

ולא עמ"א אפילו מזונותן עליך דאסור לגדל הא היכא דרשאי לגדלו שרי ליתן מזונות עא"ר אות י"ג ובלבוש משמע שאין מזונותן עליך אפשר דמצוי לו מזונות בכ"מ וצ"ע שבת קנ"ה ב' ודוחק התם באין מגדלו דשאר נמי אסור:

**סעיף ז**

לפני עמ"א בש"ח אות נ"ד יע"ש לענין עצמות שנתפרקו נמי משמע כן אף שאין בביתא שרי ליתן להם מזונות. ולהשליך מאכל אדם לבהמה וחיה שאין מזונתן עליך אוסר:

**סעיף ח**
ויש עמ"א בשם הב"ח דאין למחות ביד הנוהג היתר:

**סעיף ט**
לסלק עמ"א רש"י ק"מ ב' ואף למסקנא משום אשוי גומא בסילוק הטעם דלא חזי ומוקצה הוי ואסור בטלטול:

## סימן שכה

**סעיף א**
ליתן עמ"א בשכ"ד אות ו"ז בחזיר וכאן בב"י משמע דחזיר יש לו מזונות בכ"מ ואפי' בדרך שמותר לגדלו אסור ליתן מזונות לפניו ועמ"ש שם בשכ"ד מזה:
**והוי** יודע הא דמותר לזמן עכו"ם בשבת ביצה כ"א ב' אפשר לחתך ירק וכצלים דק דק ולברור לאותה סעודה דשרי אפילו לאחרים ישראלים כבסי' שי"ט ס"א הא לעכו"ם י"ל דאסור וז"א דבשכ"א במ"א ט"ו לתרנגולים מיד שרי באותה סעודה נמי לעכו"ם שרי ומ"מ יש להחמיר שיהיה מיד ממש כה"ג. עמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**
לפניו עמ"א ובט"ז אות ד' באגרת כה"ג. ואף בספק ואפשר שיאכל העכו"ם כאן אין עושין ספק דרבנן ולא ס"ס בידים עסי' תס"ז. ואף בכרמלית כה"ג משמע דאסור דגזירה קרובה היא ואי"ה בט"ז א' יבואר. הא מותר ליתן לפניו אף דלטורח באוכלא אסור עכו"ם דמפרנסין מפני דרכי שלום כבאות א' ובתוס' שבת י"ט א' ד"ה נותנין דבאיסור תורה לא חשיב מזונות עליו א"כ לכאורה לטחון דק דק אסור לעכו"ם עמ"ש אות א' וי"ל זה כתבו לר"ע אבל אנן קיי"ל כר"י הגלילי שם ולעכו"ם שבביתו עסי' תקי"ב. ועדיין צ"ע בזה:

**סעיף ג**
לאכלן עמ"א דנראה כשלוחו שנותן להוציא ע' לבוש ואי"ה בט"ז יבואר. ור"ן בשם הראב"ד ז"ל מחמיר אף לאכלן אסור ליתן ביד דמטרח באוכלא אלא מחוינן ליה ונוטל וע' ע"ש. ושם באות ב' החמיר כר"ן בשם הראב"ד דהיינו דאפשר לאישתמוטי מיניה טוב ומחוינן ליה בידיה:

**סעיף ד**
החפצים עמ"א בטור כתב באם עומד בפנים וידוע שיוציא אסור א"ו אפי' החפצים של עכו"ם והמחבר השמיט מלת א"ו משמע אף בפנים אסור אפילו החפצים של עכו"ם ובמ"א פירש דהטור סובר דוקא כשחפץ ישראל אסור כשעכו"ם בחצר וידוע שיוציא או

בחוץ והחפץ של עכו"ם הרואה א"י הא בפנים וחמץ עכו"ם שרי ובש"ד אות כ"ט לומר לעכו"ם לעשות מלאכה של עצמו כמו זה שאומר לו טול את שלך והוציא. ע' אות ה':

**סעיף ה**

ביחד עמ"א ועט"ז ב' והמ"א לשיטתיה באות ד' כשהעכו"ם בחוץ אף חפץ עכו"ם יש מ"ע הא בפנים וממושכן נראה כשל ישראל (עסי' ת"מ) וישראל מצוה להוציא כלי ישראל ואף ייחד עכו"ם מקום י"א דשכירות לא קניא ועדיין כשל ישראל ואסור הא אין ממושכן ועכו"ם בפנים שרי אף בלא ייחד ועתו"ש. ועסי' ת"מ ותמ"א אות ו':

**סעיף ו**

לתת עמ"א דליתן ביד ישראל ליד עכו"ם אסור דהוי עקירה בישראל כמ"ש באות ב' ופירש דברי המרדכי שהובא בב"י דא"ז מתיר ביד מפני דרכי שלום היינו להניח לפני עכו"ם ועכו"ם יטלנו משולחן אפי' יודע ישראל שיוציא עכו"ם ויש מ"ע כמו שצוה לו ישראל להוציא כלי ישראל לדידן דלית לן רה"ר גמור התירו לצורך מצוה או דרכי שלום והיינו שבות דשבות במקום מצוה וצורך גדול המוזכר בס"ז ס"ה יע"ש ועמ"ש בט"ז א'. ומשמע דהיכא דא"א בלא זה שרי שבות דשבות לעשו"ת הישראל בעצמו ומ"ש כשהכלי של עכו"ם אפ"ה אסור עקירה לישראל דלא כע"ש מלבוש משמע כע"ש דבעכו"ם ליכא איסור דרבנן בעקירה דלא יבא לידי הנחה דהכלי של עכו"ם אבל פשט הלכה משמע אף בכלי עכו"ם שייך עקירה ונ"מ במקום שאין רואין ישראל דבחדרי חדרים שרי היכא דאיסורא רק מדרבנן משא"כ עקירה דרבנן אסור בכ"מ יע"ש:

**סעיף ז**

דרך עמ"א באות ד' ממושכן אסור אף עכו"ם בפנים ומש"ה צריך דרך מלבוש וא"נ ליתן ליד עכו"ם צריך ג"כ דרך מלבוש דלא ליהוי עקירה אלא שזה אין צורך כ"כ כי אפשר להניח לפניו ובלא מלבוש הא ממושכן א"א בע"א כ"א דרך מלבוש:

**סעיף ח**

וטוב עמ"א הביא דברי סמ"ע בח"מ עכו"ם בא לישראל להיות ערב ביה"ש אמר איני רוצה שנכנס שבת ופייסו אמר למלוה הריני כשהייתי ואמר הערב כבר ראי"ת סרבנותי ותליתי הדבר באיסור שבת הדין עם הערב ופי' כשהייתי שאיני ערב והסמ"ע פירש שהיו יחד המלוה והערב עם העכו"ם וראה סרבנות ותליתי כו' ובאמת שרי מכח סרבנות וע"ש וא"כ כשלא היו יחד הדין עם המלוה והמ"א סובר דאסור להיות ערב בשבת ממצוא חפצך אם לא לצורך מצוה ליין קידוש וכדומה להיות ערב וא"כ ל"מ בשבת אסור אפילו ביה"ש אסור דאפי' שבות ביה"ש רק לצורך מצוה שרי כבסי' רס"א כ"ש ממצוא חפצך דברי קבלה. והתם ה"פ ראית סרבנותי ותליתי באיסור שבת שכ"ה הדין וא"כ איך אעבור

אח"כ על איסור שבת ש"מ כוונתי כשהייתי שלא אהיה ערב. ונ"מ לדינא דאפילו לא היו יחד הדין כן כי לא היה לו לחשוד לערב שיעבור איסור שבת והמחבר שם נקיט המעשה שאמר כבר ראית סרבנותי והבן:

**סעיף ט**

יש עמ"א ותקי"ז אות ב'. והביא תוס' ע"ז ס"ו ב' ד"ה אמר רבא ומ"ש בפסחים מ"ז ב' משמע דמוקצה אסור בהנאה תמה בתוי"ש דהתם למ"ד ד"ת מלא תעשה כל מלאכה יע"ש ואפשר דכוונתו מהא דף מ"ח א' ועוד חילוק מלאכות לשבת דכבר הקשה ליה דמוקצה מדרבנן אלא די"ל מוקצה מחייב אהבערה דל"ש הואיל דמדרבנן אסור לבשל בעצי מוקצה וכל שאין ראוי יהיה מדרבנן תו לקי אהבערה ע"ז פריך חילוק מלאכות כו' ותק"ז ב'. וסי"א מעמיד ע"ג עשבים אף ע"ג דמוקצים הם התורה התירה מוקצה בפירוש לבהמה למען ינוח תן לו נייח שיהא אוכל במחובר וכל שיש היתר מפורש מ"ה לא גזרו חז"ל עי"ד קי"ו בחלב וכדומה משא"כ מוקצה לאדם י"ל דאסור בהנאה היכא שהגוף נהנה ממנו ואי"ה בה' י"ט יבואר עוד:

**סעיף י**

ויש עמ"א ועסי' תקי"ז ב' וכאן אות י"ב יע"ש:

**סעיף יא**

ובשעת עמ"א וע' תשובת הרשב"א ז"ל תש"ט ושם יש טעם במכירו אסור שמא ירבה בשבילו כבסעיף י' שמא ירבה העכו"ם בשבילו. ואם אין לו כלל פת ואף מתענה אסור לומר לעכו"ם בשבת שיבשל ויאפה לו כ"מ לכאורה מתשובת הרשב"א שם ואף דמשמע דמחויב לאכול פת מ"ה בשבת ובי"ט ואף אשה אפי"ה אסור אמירה לעכו"ם ול"ת למ"ש בתקפ"ו די"ט עשה ול"ת ובנשים בשבת ליכא עשה חדא דזה טעות דשבת עשה שייכא גבייהו כל שישנו לכל מילי ועוד בי"ט ג"כ אסורה לומר לעכו"ם שיטחון ע' תוס' קידושין ל"ג ועוד דבעידנא כו' ושופר הוי עשה דרבים ע' סי' תמ"ו ב' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יב**

ליקט עמ"א הרי"ף וראי"ש גבי עצים שנשרו מדקל בי"ט אסור שמא יעלה ויתלוש ואף התם אין להוט כ"כ ויש שם טעמים אחרים מ"מ בליקט פירות העכו"ם ודאי לא גרע מפירות הנושרין ועבי"י ובט"ז כתבנו דיש טעמים רבים דדחאו בידים מדלא אמר לעכו"ם לצוד וללקוט מע"ש:

**סעיף יג**

ואפילו עמ"א דהב"ח כתב עכו"ם המביא דורון לישראל הוי רק ספק לא ודאי (היינו ברוב עכו"ם וכדומה) ונ"מ לי"א דספק א"צ כ"ש או למ"ד ס"ס מותר בדשיל"מ היכא

דספק אם לקטן היום הוי ס"ס שמא בשביל עצמו ושמא נלקטו אתמול והקשה מביצה כ"ד אמר ר"פ הלכתא עכו"ם המביא דורון אם יש במחובר לערב כ"ש ונהי די"א פוסקים כדשמואל כבסי"ד וט"ז ה' וי"ב דפליג על ר"פ ומתיר בספק לערב מיד מ"מ תיקשי לר"פ הא הוי ס"ס למאן דמתיר ס"ס בדשיל"מ (עסי' תקי"ג) וכ"ת בודאי מיירי שהובא בשביל ישראל הילי"ל עכו"ם שליקט ש"מ דורון כליקט ודאי דמי. בר טביא בעירובין ל"ט ב' ד"ה אי לערב כ"ש. ואי"ה באות י"ד אבאר עוד בזה וכאן אין להאריך:

**סעיף יד**

מותרים מיד עמ"א הציון ט"ס בס"ה דכ"ע מודים שם וצ"ל בס"ז ספק לקטן בשביל ישראל או ספק נלקטו היום י"א דכ"ש צריך להמתין וי"א דא"צ כ"ש. והטעם דכ"ש לא מחמירין בספק הא בשבת עצמו אסור מספק ומש"ה בס"ט ספק תחום נמי סתם דבשבת עצמו עכ"פ אסור. וי"א טעם דפוסקין כשמואל שבת קנ"א א' חיישינן שמא חוץ לחומה לנו לקולא כפירש"י שם ואפשר אף בשבת עצמן מקילין בספק אף דשיל"מ וספק מוכן דאסור ביצה כ"ד א' אמר רב יהודה אמר שמואל דמסתמא נלקטו היום דיותר טובים וכן צידה יותר טובים היום הא ספק בשביל ישראל או עכו"ם (מחצה על מחצה ספק הוי עמ"א תקט"ו כ"ג או באופן אחר הא דורון ודאי לישראל לקמן כמ"ש בי"ג) י"ל תלינן לקולא אף בשבת עצמו תולין לקולא מיהו המחבר סתם בס"ט בו ביום אסור עכ"פ אף ספק תחומין דקיל משאר דרבנן כשאין שוה בכל רחוק לזה וקרוב לזה וכ"ש בספק נעשה מלאכה ד"ת רק בכ"ש לא מחמירין בספק ומ"מ המתירין משמע אף בספק לקטן היום דיש קצת חזקה ור"פ אמר דכ"ש י"ל דפוסקין בהא כשמואל לערב הא ביום השבת סוברים דמודה שמואל דאסור ומ"ש מסי"ד ראוי להיות סעיף י"ו ספק הובא כו' ותי' מת חמיר טפי ובש"ס קנ"א אה"נ דא"א לומר כך יע"ש וע' ע"ש ותו"ש:

**והנה** המחבר בס"ז ספק כו' הא ס"ס משמע דשרי עסי' תקי"ג מ"א ד'. ובספק אם נלקטו היום יש חזקה עתה נלקטו ומחובר היה עד עתה עי"ד שצ"א באבילות גם דרך הוא ללקוט ולצור היום שיותר טובים וא"כ אפילו אם נתקלקל עד י"ט שני וכדומה אסור ואמנם ספק לקמן בשביל ישראל הטעם דספק דשיל"מ אסור כרב אשי בריש ביצה א"כ היכא דמתקלקל שרי והדברים ארוכים ואי"ה בתקי"ג ותקט"ו אבאר עוד וכאן אין להאריך ועט"ז י"ב ואי"ה שם יבואר עוד בזה ע' שם:

**סעיף טו**

מחוץ עמ"א אע"ג בס"ט דשיל"מ אף בספק חוץ לתחום אסור ובעיא דלא אפשיטא אי יש תחומין למעלה מעשרה א"כ פירות עכ"פ הוי דשיל"מ י"ל דאפשטא קצת גם דמסיק

תיק"ו הילל"ל דספיקו לקולא דאל"כ לא היה לאסוקי בתיק"ו אלא כך הוי"ל ספק כעין חסרון חכמה מיהו בעירובין מ"ג א' לא מסיק בתיקו ועסי' ת"ד ות"ה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף טז**

אפי' עמ"א דאכתי איכא חששא ויחליפו ועא"ר אות ט"ו:

**סעיף יז**

בכדי עמ"א דאמרינן מסתמא אנס עצמו ורכב ביום אגמלא פרחא ודי בכך. אע"ג דא"א בלילה לרכוב כן מ"מ די שלא להחמיר כ"ש ועדיין צ"ע. ואם הביאה דרך רה"ר או כרמלית יבואר אי"ה בט"ז אות ט"ו יע"ש:

**סעיף יח**

וי"א עמ"א ועמ"ש באות הקדום:

**סעיף יט**

מחוץ עמ"א משמע דהכין הלכתא אף לדעת המחבר בס"ז וס"ח דסתם כדיעה א' דספק צריך כ"ש ובתחומין נמי כ"ש וכ"פ בתקט"ו אפ"ה הוי שלש ספיקות שמא לא חוץ לתחום ושמא הלכה דתחומין אין צריך כ"ש ושמא הלכה בספק עכ"פ מותר כ"ש ובשלש ספיקות יש להתיר באפשר אף דשיל"מ ובפר"ט דיש מקילין ע' סי' תקט"ו כ"ד. משא"כ בו ביום בספק תחומין אף דיש ס"ס שמא תוך התחום ושמא לא בשביל ישראל אסור ב"ס ביבר שיל"מ וע' סי' תקי"ג במ"א ד' וע' אות כ' וע' תה"ד סי' פ"ג ולא היה העת מסכים לעיין שם כראוי:

**סעיף כ**

אסור עמ"א והנה ספק מחוץ לתחום אם אין לו פירות תוך העיר בביתו י"ל הולכין בתר רובא דעלמא ומחוץ לתחום באו עט"ז אות ז' ונ"מ לשלש ספיקות ע' אות י"ט. ונהי חוץ לי"ב מיל משום רחוק ביותר לא שכיח הא חוץ לתחום דשכיח י"ל דהולכין בתר רובא דעלמא וצ"ע:

**סעיף כא**

חולין עמ"א ובט"ז ז' תולין במצוי יע"ש ומ"מ מ"ש דיש מקילין בכ"ע היינו רש"י דחיישינן לקולא ע' אות י"ז הא ספק מחובר אף שיש לו פירות תלושין בעיר חיישינן:

**סעיף כב**

שמילא עמ"א הביא דברי עולת אות כ"ח מתו"ש קכ"ב א' ד"ה משקה והעלה לדינא מילא לצורך עצמו עדיף מעכו"ם דהתם במכירו אסור שמא ירבה ובהש"ו ל"ש זה דאין להם דעת ומילא לצורך ישראל אסור לישראל ומשמע בעכו"ם כ"ש ול"ד לשי"ח דא"צ כ"ש התם לא ישמע לו ול"ש משא"כ חש"ו שכיח וישמע לו וה"ה מומר לעכו"ם כ"ש מה"ט ולי העני מסופק דשמא אמירה לעכו"ם קיל ליה שבות משא"כ אמירה למומר

ל״ע לת״מ חמיר ליה ולטעם שלא יהנה שפיר דשכיח הוא ואף בחש״ו יש לספק אם בשלו בשבת לצורך עצמם י״ל דאסור בשוגג לכל ישראל דנעשה בחילול שבת ול״ד לקטן בפ׳ חרש קי״ד א׳ לדבר טליא וטליתא ומותר המפתח בתשמיש קטן לאו בני מצות נינהו משא״כ חרש ושוטה בני מצות נינהו אלא דלאו בני דיעה נינהו וי״ל המאכילם איסור בידים עובר על ל״ע לת״מ מ״ה ובכלל וזבחת הם אם ישראל עע״ג וקטן יבוא לכלל דעת. ולא עוד אלא בח״ש אם בשלו לצורך ישראל אסור לו למי שנתבשל בשבילו לעולם אם היה המצות מזיד ועסי׳ שי״ח בזה וכ״ש במומר לעכו״ם כה״ג אם בישל המומר מעצמו לישראל במזיד אסור למי שנתבשל בשבילו דל״ש אין אדם חוטא ולא לו. ולענין בישולי עכו״ם במומר לעכו״ם י״ל דינו כעכו״ם ומיירי בראוי לאכול חי או אין עשׂ״מ אי״ה בשמ״ג יבואר דין קטן אי מ״ה אסור להאכיל לו או מדרבנן וח״ש אי מ״ה או מדרבנן וכאן אין להאריך. ועסי׳ רס״ו בזה:

**סעיף כג**

לכרמלית עמ״א דכל דרבנן מותר לישראל אחר כתחומין וי״א תחומין קיל טפי דאין איסורו שוה עסי׳ רע״ו א׳:

**סעיף כד**

הואיל עמ״א לר״ת כל שא״א אסור ואפשר כמו נהר אף לבהמה שרי ע׳ אות כ״ו והביא דברי הע״ש וכתב דאין נראה ועי׳ בראׁ״ש קכ״ב מנר שהדליק עכו״ם אם היה בחדר אחר נר והיה יכול לילך שם לא מסתבר שיהא מותר ה״ה זה ור״ת מחלק בין היה יכול להשתמש באותם מים עצמן או לאו וכן פירות השכיחים בעיר והביא עכו״ם לצורך ישראל למכור לו אסור וברע״ו ס״ד אם יש נר באותו חדר שרי ולאחר שכבה יע״ש הא חדר אחר אסור אף לר״ת יע״ש:

**סעיף כה**

ויש מתירין עמ״א והט״ז ט׳ פירש דיש מתירין בכרמלית דיש סניף דעת ר״ת גם שבות דשבות לצורך שבת שרי. ועסי׳ תקי״ז אות ד׳ דאפילו ליקח העכו״ם מעצמו המעות בבית ישראל אסור יע״ש בזה:

**סעיף כו**

לצורך עמ״א לר״ת בסי״ הי״ה כאן ליקט לצורך ישראל אם היה הבהמה אפשר להלוך שם שרי ולהמאור אסור דאין שם הרבה עשבים ולא מצי לאכול במחובר דקאי באפה. ועתוס׳ קכ״ב. ואם המחובר חוץ לתחום אם א״א לאכול משם אם לא דקאי באפה ל״ש היתר דר״ת גם אם אין רוצה שתלך הבהמה לשם לבדה שירא שיגנבו אסור אף לר״ת עסי׳ ש״ה:

**סעיף כז**
והם עמ"א בתוס' שבת קכ"ה ד"ה איני לחד תירוצא דוקא כשאין הבהמה יכולה לילך שם הא לא הוי מוקצה והמחבר סובר בס"י דלא כר"ת ומירי כאן אף ביכולה לילך לשם ולמה פסק כתי' הב' דוקא ולזה אמר דמ"מ הוי מוקצה ואסרי לה רבנן משום נולד עסי' תק"א אות י"א:

**סעיף כח**
אם עמ"א עט"ז אות י"א פירש פירוש אחר בב"י יע"ש ושם פירשתיו. ומסיק המ"א דמכירו נמי א"צ כ"ש כל שלא נעשה מלאכה בשביל ישראל וע' ס"ה:

**סעיף כט**
א"צ למחות עמ"א היינו אע"פ שידוע שלצורך ישראל עשאו ואפילו אפשר בפירוש כל שאין הישראל מאכיל בעצמו וקאים באפה רק העכו"ם מאכיל בעצמו א"צ למחות לפי שעה ובעכו"ם המדליק נר הישראל נהנה ממנו והלשון קצת קשה וע' ע"ש. וע' אות ל' אי"ה יבואר שם:

**סעיף ל**
רגיל עמ"א לכאורה משמע דמפרש באי" אם עושה בשביל ישראל והיינו ליקח לעצמו ומכירו וצ"ע כעת:

**סעיף לא**
עולמית עמ"א רמב"ם פ"ו ה"א בכל מילי בפרהסיא אסור עולמית וכתב המ"מ דלמדו מדין קבר וס"ל דאין לחלק בשביל חומרא דמת ועט"ז אות י"ג בשם הר"ן לא כ"כ ועסי' רנ"ב ס"ג במ"א י' במ"ש המחבר טוב להחמיר יע"ש. ובקצץ קיל טפי דעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד מדינא שרי ונכון להחמיר משא"כ אם עכו"ם עושה בשביל ישראל אע"פ שלא צוה והביא לסתם ב"א וע' אות ל"ג במ"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף לב**
והוא עמ"א העלה דעכו"ם המביא ועושה בשביל ישראל אף צוה לו ישראל במזיד שרי במ"ש כ"ש אף במלאכה ד"ת דלא כרי"ו רק פרהסיא במקום פרהסיא הביא חלילין דרך סרטיא וה"ה כל מילי דפרהסיא אסור כמ"ש באות ל"א ול"ג ומ"ש התוס' שבת קנ"א א' ד"ה נכרי דרך להביא לכמה ב"א הא לאדם אחר אסור עולמית משמע אף שלא פרהסיא היינו במת דאוושא מילתא טפי. וא"כ לפ"ז במת הובא לאדם אחד אסור עולמית אף שלא פרהסיא לכמה ב"א בעינן פרהסיא וכמו חלוקים של ישראל דניכרים בסי' רמ"ד ורנ"ב וצ"ע דמשמע בחה"ר קנ"א אף פרהסיא כל שהובא לכמה ב"א אין איסור עולמית כ"א קבר לאדם א' יע"ש וצ"ע בזה:

**סעיף לג**
ממקום קרוב עמ"א היינו בסתמא א"צ כ"א חוץ לתחום ואם ידוע שהביאו יותר צריך כ"ש מהלך יום אחד. ומ"ש פרהסיא ע' אות ל"א ועט"ז:

**סעיף לד**
מותרין עמ"א ומתורץ קושיית הט"ז אות ט"ו דמיירי הובא דרך כרמלית תוך התחום אין כ"כ הנאה דהתוס' קנ"א משמע דמתירין אף ברה"ר כה"ג תוך התחום:

**סעיף לה**
ספק עמ"א כוונתו דהע"ש הביא דברי הר"ן כאן דבר שמצוי בעיר לא חיישינן כו' ה"ה חלילין וכתב המ"א דמבואר הוא בס"ט וכמ"ש הט"ז אות י"ו וי"ל דה"א במת חמיר טפי קמ"ל דאין חילוק:

## סימן שכו

**סעיף א**
אסור עמ"א שבת מ"א התחילו הבלנין להחם בשבת אסרו רחיצה. והמחבר נקיט כלי ואף זו קרקע והלבוש היפך בין בקרקע ובין בכלי ע' שבת ל"ט ב' וע"ש יע"ש:

**סעיף ב**
כל גופו ה"ה רוב גופו מ"א כ"ג וע' שבת מ' משמע שם כן וקי"ל רובו ככולו בכ"ה כולה:

**סעיף ג**
או עמ"א להתיר לבישת לבנים ולרחוץ בין יריכותיה בחמין אם תרצה שהוחמו מע"ש ועי"ט ובש"א סמ"ח דמותר לקנח באלונטית המיוחד לכך ואין חושש על מימיו לסחוט, וסחיטת שער ע' אות ח' ואי"ה שם יבואר גם באות ו' מזה לענין י"ט:

**סעיף ד**
אסור עמ"א וערש"י שבת ל"ט ב' ד"ה בכלי ואתו להחם בשבת צונן לחם משמע התחילו הבלנין להחם בשבת לא שהיו מבעירין בשבת אלא נתנו צונן לחם כ"ר דזה גם כן אסור מ"ה ביד סולדת בו:

**סעיף ה**
כרוחץ ע' מגן אברהם דזה דעת הרמב"ם ז"ל דמשום בישול ליכא דלהפשיר מותר בשבת באין יס"ב רק כל גופו אסור דהוי כרוחץ כל גופו בחמין בשבת שאסור אפי' הוחמו מע"ש אבל פי"ו שרי להר"מ פכ"ב ה"ג אף ע"ג דחמין שהוחמו בשבת אסור פי"ו אפילו הוחמו בהיתר להפשיר כמ"ש באות ו"ז מ"מ ס"ל דזה שמפשיר ע"ג ידיו לאו רוחץ בחמין מקרי ול"ג רק כל גופו לא פי"ו אפילו הופשרו בשבת אבל הרא"ש אוסר פי"ו לחמם נגד המדורה דהוי כרוחץ פי"ו בחמין שהוחמו בשבת דאסור לכ"ע ולכן כתב

בס"ה י"א וכאלו אמר וי"א שחולק אמ"ש לפניו ול"ת דל"פ ובס"ה במקרב אצל האש פי"ו במקום שיס"ב וכמ"ש בב"י ובלבוש פירש בע"א:

**סעיף ו**

אצל האש עמ"א מדכתב המחבר תחלה נגד המדורה לישנא דברייתא מ"ם ואח"כ אמר אצל האש היינו במקום שיכול לבוא לידי יס"ב עב"י ולפ"ז ל"פ אסעיף ד' וע' אות ה' והמ"א כתב דטעם הרא"ש דהופשרו בשבת אסור לרחוץ ידיו בהן והר"מ ז"ל סובר דאין זה רחיצה ממש בחמין ולכן כל גופו גזרו לא פי"ו. ומ"ש תקל"ד איכא לעיונא ביה דשם נאמר חמין ע"ג מילה ומכה שרי ואסרי דשאני בחמין שהוחמו מע"ש להוחמו בשבת היינו הוחמו ביס"ב דלא היה אפשר בע"א זה אסור במכה אבל הופשרו שרי במכה מכ"ש דשאר איברים כבס"א וצ"ע:

**סעיף ז**

ואפילו עמ"א שבת מ"ב ופירש"י בשבת אסור אפילו אין יס"ב דרוחץ אף בס"א מבואר שאר איברים שרי הכא מיירי הופשרו בשבת אסור אף פי"ו כ"ש שאר איברים כמ"ש באות ה"ו עב"י:

**סעיף ח**

מותר עמ"א כל דרבנן אין בו תיקון כ"כ כבסי' שכ"ג ס"ז וע"ש אות י"א בדרבנן נמי הוי תיקון ושאני כלים טמאים דחזי בימי טומאתן ומה"ט טבילת כתם וכדומה אסור דהוי מתקן ואדם עתה אין נראה כמיקר בזה"ז מ"מ טבילת קרי דרשאי להתפלל כך אלא שנוהגים קצת להחמיר אין זה תיקון ע"ד קצ"ז בט"ז וש"ך א' וג' וברס"ח סי"ב לקבל ד"ח לפני ג' פקפק התוי"ש ד"ל דהוי כדין והמ"א סובר דשרי דאף טבילת נר ר"י מתיר די להקל במומר ועסי' תרי"ד ראוי להיות תרי"ג:

**סעיף ט**

מדבר עמ"א עב"י דאם אין ודאי משיר שער אף רובו שרי ובדבר המשיר ברובו אסור פ"ר ורובו משאר דברים אין ודאי ואין מתכוין שרי:

**סעיף י**

כלאחר עמ"א ובלבוש משמע קצת ששופך מים עליהם בעודן בידו י"ל דזה ג"כ הוי שינוי גמור ועיין א"ר ותו"ש:

**סעיף יא**

שנימוח עמ"א דיש מתירין דל"ד לבורא מים יע"ש ועסי' שי"ח באנפד"ה:

**סעיף יב**
שסתמו עמ"א עמ"ש שבת מ"ם וע' בהגאון המפרש ד"ד א"י מה הוקשה לו בירושלמי הוי ממלין עצים דאסור שמא יחתה בגחלים ובמ"ש הר"ן וכדמוכח מפשטא דברייתא דוקא פקקו נקביו הא לא"ה אסור כ"ש:

**סעיף יג**
רוחץ עמ"א ואם ספק אם פקקו נקביו עסי' שכ"ה ס"ז ובמ"א ס"ט אפשר ראוי להיות ס"ז:

## סימן שכז

**סעיף א**
העשוי עמ"א וכ"כ הע"ש מגמרא שבת קמ"ו ב' עבדה ליה מגררתא דכספא בשבת ועא"ר אות ד' פירש דהתם לגרר טיט וצואה ולכבוד שבת עשתה מכספא לא שצריך ובמגררת הגוף אף מיוחד אסור אבל המ"א וע"ש הבינו כפשטא דמסתמא לא הלך יחף וכדומה וטעם הוא שלא יהיה כעובדין דחול עשתה מכספא ובהכי בתולות עושין כלי משער מיוחד לשבת היינו לא לסרוק בהם דזה אסור שמשיר שער אלא להשכיב השערות טעם ע"ש אות כ"ב ואפ"ה עושין כלי מיוחד לשבת שלא יהיה עובדין דחול:

**סעיף ב**
שהעור עמ"א רמב"ם פי"א מה"ש הל' ה"ו וע"ש עוד דינים מדין מריטת הנוצה וע' שבת ע"ד ב' וא"ה בש"מ יבואר עוד:

## סימן שכח

**סעיף א**
והשואל עמ"א. הנשאל הוא המורה ה"ז מגונה דהיה לדרוש ברבים זה דפ"נ דוחה שבת היכא דא"א בהיתרא בלי שהייה ועצלו' ער"מ פרק שני ה"א ובמ"מ דשבת דחויה היא ע"ש. ומ"ש שהרפואה ידועה צ"ע דבספק נמי ספק פ"נ להקל ועסי' תרי"ח וביי"ד י"ל דמיירי בחולה שאין סכנה דאיסור דרבנן אין מתירין בספק כה"ג. עב"ח בהוצאת השן אין ראיה וצ"ע:

**סעיף ב**
מהשינים עמ"א הפרש יש בצפידנ"א אפילו החולה והרופא אומרים א"צ שקר אומרים כי מקובל ביד חז"ל שסכנה הוא ובשאר כאב השינים דחשיב כמכה של חלל בסתם מחללין וכשאומר הרופא או החולה שאין צריך אין מחללין ובמכה שאין של חלל בסתם אין מחללין וכשאומר הרופא או החולה שצריך מחללין עב"ח בזה. וחושש בשיניו לא כייב טובא ומכ"ש בחלה כל גופו ממנו כמ"ש באות ב' התירו ע"י עכו"ם אבל מכה בשינים הוי כמכה של חלל ובסתם מחללין שבת עליה ע"י ישראל אפילו באיסור תורה:

**סעיף ג**
ומצטער עמ"א דבמיחוש והולך בריא מבואר בס"א דאפי' ע"י עכו"ם אסור. מ"ש הוצאת השן מלאכה דר"י לאו מקלקל הוא דחובל לרפואה ול"ד להוצאת המת. והנה מיחוש בעלמא אף שאין בו שום מלאכה אסור ע"י עכו"ם כבס"א אלא דקשה מה קמ"ל דשבות דשבות במקום צורך דמותר לכן כתב דיש מלאכה ד"ת קמ"ל דהוי כחולה שאין סכנה ושרי אף במלאכה ד"ת ע"י עכו"ם. ולהניח עלוקה שקורין ניגלין או פיאווקא"ס עיין אות נ"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
כל עמ"א אפי' אין במניעת הדבר ההוא סכנה אפ"ה הואיל ויש בו בחולה סכנה עושין לו כל צרכיו ע' מ"מ פ"ב הי"ד ועא"ר אות ה' ובמ"א חסר תיבת אין ומשמע אע"פ שאין כלל סכנה במניעת הדבר ההוא ואף אם לא יחממו כלל אפ"ה הואיל וצריך לו קצת עושין וע' אות א' וצ"ע וי"ל התם א"י כלל א"כ הוי שלא לצורך כלל:

**סעיף ה**
ועסי' תרי"ח עיין מ"א בתרי"ח אות ב' וריי"ף הביאו הב"י דאם אין סכנה עתה אין מחללין ואנן קיי"ל דאפי' ספק אם לא יעשה לו רפואה זו אפשר לבא לידי סכנה כו' או יכבד החולי מחללין ומ"ש המחבר או יעשה אצל א' מהם סכנת נפשות פי' הע"ש ב' רופאים א' אומר צריך ואחד אומר א"צ או ל"ד צריך שימור אפי' רק יכבד החולי יע"ש:

**סעיף ו**
הרופא עמ"א דחסידות של שטות הוא ורחמנא אמר ושמרתם לנפשותיכם. דין המבשל לחולה בשבת או השוחט לחולה בשבת אם מותר לבריא מבואר בשי"ח ס"ב:

**סעיף ז**
אין צריך מומחה עמ"א דצריך שיהא מכיר בחולי:

**סעיף ח**
הזריז עמ"א רמב"ם פ"ב הי"ז וגמרא יומא פ"ד ב' ועלח"מ שם דאם מכוין ממש לכך לשבור הדלת לעצים דקים שיהיו ראוין למלאכה אסור עכ"פ (לא חיוב אע"ג דהיה אפשר בהיתר לשבור כך וליהוי מקלקל וצ"ע בזה דשבת דחויה היא ואי"ה באות י' יבואר עוד) רק עיקר כוונתו להציל התינוק ועכשיו מוכיחין כו' וק"ק שם יע"ש. וערש"י שצריך לכל אלו וי"ל דמ"מ אין כוונתו לכך:
**כתב** הר"מ ז"ל שם הי"ו שמע טבע תינוק בים ופרש מצודה והעלה דגים לבד פטור מכלום (אפי' חטאת דברשות עשה ועדיף מטעה בדבר מצוה כו') נתכוין לדגים בלבד ולא שמע שטבע תינוק והעלה תינוק עם דגים פטור משמע דלוקה מכת מרדות אע"פ שהציל נפש וכמ"ש פ"א פטור אבל אסור לוקה מכת מרדות. אף ע"פ שי"ל מ"מ כן

נראה. שוב ראיתי שזה תלוי במחלוקת ר"י ורבנן בנזיר כ"ג א' נדרה והיפר בעלה כו' וברי"מ פי"ב מה' נדרים ובמ"ל שם שהתוס' כ"א ב' ד"ה לעולם סוברים דת"ק חולק על ר"י וכל שלא עשה איסור אין לוקה מכת מרדות כלל והלכה כת"ק אם אין נתכוין לדגים ולא שמע שטבע תינוק והעלה תינוק עם דגים הואיל ולא עשה שום איסור אדרבה מצוה קעביד י"ל כה"ג אף הר"מ ז"ל יודה דאין לוקה מ"מ וכבר ידעת הנ"מ לענין פסולי עדות דרבנן שי"ל דוקא שחייב מ"מ מיקרי רשע דרבנן הא לא"ה לא וכמו שמוכיחין דברי הר"מ ז"ל פ"י מעדות היה החיוב שבה מדבריהם ובפתיחה כוללת ביארתיו ובש"ה בכלל מ"מ יבואר עוד אי"ה אף שי"ל בין שבת מלאכת מחשבת ע' בהשגות הר"א שם ומנחות ס"ד א':

**סעיף ט**

שוחטים עמ"א עבי" הרא"ש ביומא פ"ג כתב בשם הר"מ רבו ז"ל דשבת הותרה לא דחויה ואפילו איסור דרבנן אין לדחות מקמיה איסור שבת (במ"ש הדמיון י"ט לנחור עופות אין שחיטה לעוף מ"ה ה"ה בחולה ולדמיון נקטיה דקי"ל כמ"ד יש שחיטה לעוף מ"ה) אבל הרמב"ם ור"ן ורשב"א כתבו שבת דחויה לא הותרה ע"כ הטעם דבנבילה יש כמה לאוין אף בחד זית מכל משהו בפיו שאוכל ח"ש אסור מ"ה (ע' ע"ש) כו' גם יש טעם שחולה קץ באכילת איסור ולפ"ז באיסור דרבנן י"ל שאין החולה קץ דוגמא למ"ש בי"ד קי"ט ובש"ך כ"ז במוכר דבר איסור מד"ס מה שאכל ישלם יע"ש וביי"ד קכ"ה ס"י דאפשר שיקח העכו"ם הכלי ולא יהיה ניסוך א"כ ודאי טוב לעשות המילוי ע"י ישראל שלא יאסור העכו"ם יין שבחבית והעכו"ם יחמם ובשי"ח ס"ג לחמם בכ"ש שרי הישראל אם לא שא"א בכ"ר. וכ"ז למ"ש הר"ב בהג"ה ס"ב דאם אפשר ע"י עכו"ם בלי שיהוי טוב ע"י עכו"ם. אבל בשהייה כ"ע מודים דמאכילין אותו נבילה מבלי שיהוי. ולטעם הר"ן וכפי הנראה שהבי" פוסק כר"מ ורשב"א ור"ן דשבת דחויה אם יש בן פקועה הטעון שחיטה מדבריהם טוב ע"י עכו"ם איסור דרבנן ממה שיעבור ישראל איסור שבת מ"ה. ואפשר באיסור דרבנן נמי קץ ביה ודוקא סתם יינם קיל בעיני העולם וא"י החולה דלא יהיה קץ נותנין לו איסור דרבנן:

**עיין** בפרשת דרכים דרך חיים פלפול על דברי הר"ן ז"ל מהא דטבל ותרומה משמע דאף דיש כמה זיתים כו' ושם נאמר אמאי אין מבטלין האיסור ברוב וכדומה וכתב כל שאין לחולה צורך בביטולו אסור לנו לעשות ולפ"ז החולה גופא יכול לערבו ולבטלו וטוב יותר ממה שיאכל איסור תורה בכמה לאוין מיהו אם הותר איסור לבריא כמו המבשל

בשי"ח דכאן טפי איכא למיחש שמא ירבה ליקח איסור ולבטל בהיתר בשביל הבריאים ג"כ וכדכתיבנא. ועמ"ש אי"ה באות י' מזה ובט"ז אבאר עוד:

**סעיף י**

הגמ"ר עמ"א ובאות ט' דנ"מ בזה אם הותרה או דחויה לכמה דברים ואם צריך לשחוט הרבה עופות ויעבור בשחיטה על כל א' ויש נבילה מזומנת ל"ש תי' הר"ן. וע' שו"ת רדב"ז חלק שלישי יע"ש ואם החולה אומר שאין קץ באכילת איסור ויש נבילה מזומן אין שוחטין בשבת למ"ד דחויה הוא וע' לבוש. מ"ש המחבר כולם פטורים קמ"ל דמצוה לרוץ וכל הזריז משובח דשמא ימהר א' מחבירו וע' ע"ש:

**סעיף יא**

אומרים עמ"א דוקא כשצריך לרפואה זו בשבת הא כשא"צ לה בשבת ימתין עד מ"ש אבל כשיש סכנה אסור להמתין וחולה שאין סכנה אף איסור תורה עושין ע"י עכו"ם כמבואר:

**והוי** יודע דחולה שאין סכנה נמי מאכילין אותו איסור דרבנן הקל הקל באופן דמותר באכילה ע"ד קנ"ה ולבטל איסור דרבנן תלוי במ"ש הפ"ד בדרך חיים הביאותיו באות ט' וי'. והוי קשיא לי איך שרי לחולה שאין סכנה לבשל בשבת ע"י עכו"ם והא בישולי עכו"ם אסור מדרבנן ובסי' קנ"ה כתב הר"ב בהג"ה דחולה שאין סכנה אסור לאכול איסור דרבנן כ"א שלא כדרך אכילה כתב הש"ך אות י"ד דשרי (מ"ש שם הרפואה ידוע קאי לסכנה או שלכ"א) וצ"ל כל שאין איסורו מחמת עצמו רשאי החולה שאין סכנה לאכול ממנו אלא דקשה א"כ סתם יינם דאסור שם כ"א לרחוץ והר"ב בתשובה קכ"ד דרצה להתיר סתם יינם מטעם דקיל איסוריה מאוד תיפוק ליה דאף בש"ע מתירין בשבת וצ"ע כעת. שוב ראיתי שאין קושיא דהב"י כאן הביא בשם הר"ן דבשבת לא רצו להחמיר בש"ע יותר ממעשה שבת גם י"ל דאיכא היכרא דמה"ט מתיר אף לבריא במ"ש בי"ד קי"ג וכמ"ש הב"י כאן בשם הר"ן בשם הרא"ה אבל בחול אה"נ דבש"ע אסור לאין סכנה אף באי"א ע"י ישראל ועמ"ש בט"ז אות ו' מזה:

**סעיף יב**

אפילו עמ"א אולי כוונת האדון ז"ל דלישנא יתירא הוא דעלה קאי והול"ל יש מכירין בסתם ויש מחלקין בין סכנת אבר או לאו או דהיל"ל יש מתירין בין שיש סכנת אבר או לאו ואין מחלקין ש"מ דבש"ע פירש דעת המ"מ דהפרש יש בין סכנת אבר או לאו לדיעה זו ג"כ והיינו בסכנת אבר אפילו הולך כבריא מותר אפי' מלאכה ד"ת ע"י עכו"ם ושבות ע"י ישראל ואין סכנת אבר רק חולה באותו אבר הרבה ע"י ישראל אסור שבות וע"י עכו"ם הוי שבות דשבות במקצת חולה היינו באבר אחד שרי ע"י עכו"ם כיש מקילין

בש"ז ס"ה במ"א אות ז' יע"ש ובאין חולה רק מיחוש בעלמא והולך כבריא אסור אפילו ע"י עכו"ם שבות דשבות כבס"א כאן וג' דינים יש בחולה באבר א' ושפיר אמר אפילו אין סכנת אבר דביש סכנת אבר אפי' אין חולה כל הגוף והפרש יש. וזה אמת ויציב בין לדיעה שלישית ורביעית ע"י עכו"ם בחולה באבר א' יש שלשה דינין כדכתיבנא. ושם נאמר דשבות שלא כדרכו במצער שרי והראה לכאן סל"ג גונח כו' ואי"ה יבואר שם ובמפיס מורסא ועיין אות י"ד שם יבואר אי"ה עוד:

**סעיף יג**

נסמך עמ"א עט"ז י"א ואמר זה להורות שמ"ש המחבר ודברי הסברא השלישית נראית היינו סברת הרמב"ן וכמ"ש באות י"ד יע"ש:

**סעיף יד**

הסברא השלישית עמ"א וכ"כ הט"ז אות י"ב דלא כב"ח לבוש שכתבו דעלה דידיה הדר יע"ש. וסברת הרמב"ן בסכנת אבר עושה ישראל שבות בלא שינוי מוכח מעין שמרדה להס"ד ובאין סכנה דמותר לישראל שבות ע"י שינוי י"ל ממפיס מורסא דסל"ג גונח יונק חלב דבמקום צערא לא גזרו בשבות ע"י שינוי כזה דשרי ומשמע אף בחולה באבר א' לחוד אין כולל כל הגוף ואין בו סכנה כל שעושה השבות ע"י שינוי שרי לישראל כההוא דמפיס מורסא וכמ"ש המ"א בש"ז אות ז' ואי"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף טו**

לעשות עמ"א משמע אף שאין סכנה אם לא יאכל המוקצה מותר לישראל לטלטלו ולהאכילו בידים לתינוק והם ב' דברים מחודשים א' אע"פ שהסברא השלישית נראית כמ"ש באות י"ד אפי"ה הקילו בטלטול מוקצה שאין בה אלא איסור טלטול ואפשר בע' שינוי קצת וב' דשרי להאכילו איסור דרבנן בידים כחולה שאין בו סכנה ואף ע"ג גדול אסור לאכול כבסי' קנ"ה בי"ד בקטן הקילו עסי' שמ"ג מ"א ב' קטן קצת חולה ע"י עכו"ם מותר אפי' איסור תורה ואי"ה שם יבואר וכאן אין להאריך:

**סעיף טז**

לסייעו עמ"א דאף במלאכה ד"ת מסייע אין בו ממש משמע אף לכתחלה שרי ועט"ז אות א' ועדיין צ"ע. ע' ע"ש וכהן עבודה דיעבד הוא:

**סעיף יז**

הקיז עמ"א עמש"ל בזה דלהמ"מ אף שאין סכנה כלל ואף אם לא יחממו בבגדים לית סכנה אפי"ה שרי:

**סעיף יח**

וסוגר עמ"א רש"י ק"ח ב' ועט"ז ט"ו:

**סעיף יט**
ורוק עמ"א דכאן כל שלא טעם משניער כלום ולכתם צריך כמה תנאים והלכך אסור בשבת

**סעיף כ**
ע"ג עמ"א ע' לבוש העתיק שורה פתו ביין ומניח ע"ג עין בשבת ולכאורה הב"י השמיטו כאן דשמואל לשיטתיה דעושה צרכיו בפת אף ממאיס ואנן קיי"ל לאיסורא בממאיס עסי' קע"א במ"א י"ל דוקא לרפואה שרי לדידן לא לתענוג כמו ממשיכין בצנורות כו' ושמואל לשיטתיה וצ"ע בזה:

**סעיף כא**
קילורין עמ"א רנ"ב צ"ל ט"ס רנ"ג עב"י בזה דעבה מוכח לרפואה ויש בו שחיקת סמנין וגם ממרח משא"כ בצלול נראה כרוחץ:

**סעיף כב**
כרוחץ עמ"א עב"י ואע"פ כן פסק בש"ע כרא"ש ור"ן לחלק בין צלול לעב. והנה לתוס' מה איריא מע"ש בשבת נמי שרי ואפשר מפרשין קילור מטלניות משוח בו תחבושת ובשבת שרייתו זהו כיבוסו וערש"י י"ח פירוש קילור. ובק"מ פירש שורה במים והרואה אומר יין הוא א"י לכוין פירושו דמים שפיר דמי טפי דהכל רוחצין עיניהם בריאים אפשר אקילור קאמר וצ"ע. או י"ל בשבת אסור משום גיבול אם הוא שחוקים סמים:

**סעיף כג**
דליכא צערא עמ"א וכ"כ הט"ז אות י"ו וע' לבוש:

**סעיף כד**
ע"ג מוך עמ"א ועב"ח דכתב אף בשמן משום סחיטה ועתו"ש:

**סעיף כה**
חוץ עמ"א אם יש עליים שהם מרפאים אסור להניחם בשבת:

**סעיף כו**
לא עמ"א בש"ג אות י"א ועתוס' עירובין ק"ב ב' ד"ה מחזירין וד"ה רטייה:

**סעיף כז**
יחזירנה עמ"א העתיק דברי ש"ל ומפירש"י עירובין ק"ב ב' ד"ה לא שמיע וכהחולק וד"ה רטייה לכאורה משמע כן שנפלה במדינה דלא פרשה מדעת משמע דמש"ה נקיט שנפלה הא מזיד אסור ע"ג כלי ממשנה מחזירין רטייה במקדש ולא במדינה ע"ג כלי נותן הכהן דכל מה דאפשר לשנות משני וע' ע"ש ותו"ש וממשנה אין הכרע דאתיא כר"י או ע"ג קרקע דכהן שרי ליה בכל ענין באפשר התירו סופן משום תחלתן ואף דאפשר להניח ע"ג כלי מ"מ אם שכח והניח עג"ק התירו כו' וזה יורה כמ"ש המ"מ פכ"א מה"ש

הכ"ז דמחזירין רטייה במקדש אפילו מע"ג קרקע ולא במדינה כת"ק ואם סובר דבמזיד אסור ל"ק ממשנה דמזיד הוא. ומ"ש רש"י שפרשה שנפלה אפשר בב' אנפי. הפן הא' דוקא פרשה הא לכתחלה להסיר מזיד ע"ג כלי לא הא דיעבד מחזירין בהזיר אף ע"ג כלי. הפן הב' להודיע דבמדינה איירי דל"ת במקדש פליגי והלכה כת"ק ומשנה כת"ק ור"י אומר הוחלקה מותר כו' פירוש שלא ביד או ברגל ולא הוי חציצה ויתור בגדים מיירי בענין דאין בו כדי להיות יתור בגדים ע' הכ"מ ובמדינה לכ"ע אסור לכן פירש שפרשה במדינה מיירי. ודעת הר"א ז"ל שם בהשגות א"א כ"ל ז"ה שבוש אלא מחזירין מע"ג קרקע והביא המ"מ דהשגתו אמ"ש מניחי"ן לכתחלה במקדש וכתב שהנוסחא ומחזירין לכתחלה מביצה אמנם הר"ן ז"ל פר"א דמילה, הבין דהר"א ז"ל מתיר במדינה להחזיר מע"ג קרקע הביאו הב"י. וא"ש לישנא כל זה הן מה שאוסר ע"ג קרקע במדינה הן מה שמתיר מניחין במקדש כו' ולדבריו משנה אבל לא במדינה במזיד כדברי ש"ל ועת"ט בעירובין. וע' ק"ג ב' כהן שלקה מניח גמי וע' פרק עשירי מה' כלי המקדש ה"ט ואין להאריך:

**סעיף כח**
וע"י עכו"ם עמ"א מיחוש בעלמא אפי' ע"י עכו"ם אסור אם לא בקצת חולי:

**סעיף כט**
לעשות עמ"א שבות דשבות במקצת חולי התירו ע"י עכו"ם ומלאכת ד"ת ע"י עכו"ם אסור אלא בחולה כל גופו שאין סכנה או סכנת אבר דאז ודאי שרי ע"י עכו"ם וע"י ישראל וסכנת אבר עסי' י"ז:

**סעיף ל**
עליה עמ"א לא הבינותי זה דלדיעה הג' שם אסור בחולה כל גופו באין סכנת אבר דאסור ע"י ישראל כ"א בשינוי:

**סעיף לא**
כמשמרת עמ"א עב"י ולבוש:

**סעיף לב**
להוציא עמ"א רש"י שבת ק"ז א' ויזהר שלא יוציא דם כמו כן דאסור ליטול במחט קוץ מאביו משום חבורה עמ"ש אי"ה באות ל"ג:

**סעיף לג**
ה"ז מותר עמ"א מ"מ פרק עשירי הי"ז ועמ"ש בט"ז אות כ"א. וע' אות נ"ב דמפיס מורסא ומחט ליטול קוץ באזהרה אחת רש"י דסנהדרין פ"ד דלא שקיל כוותא בבריה ע' פ"ה מה' ממרים ה"ז והתם שגגת איסור משא"כ כאן מקלקל או משאצ"ל ומ"ד משאצ"ל

חייב אם אין מקלקל אסור שנפחה ידו ורפואתו להוציא דם הוי שגגת איסור וע"י עכו"ם יש להתיר באפשר:

**ואגב** גררא שם סנהדרין פ"ד ב' לר"ש אימא עד דקטיל אמאי דלמא לאו אביו כמ"ש התוס' אהא דהנסקלין בנשרפין היכא דמקלה לחמורה לא אזיל בתר רובא ובדרוש הארכתי:

**סעיף לד**

ידו עמ"א על גב ידו הוי סכנה וה"ה ברזל עט"ז ואם רופא אומר שא"צ עמש"ל מזה:

**סעיף לה**

חייב עמ"א בש"ג כ"כ וש"מ אות ג' דגוזז אף שא"צ לצמר לא הוי משאצ"ל שבמשכן היה כן ומשמע דעת המחבר כן דפסק משאצ"ל פטור בסי' של"ד ואפ"ה כאן חייב חטאת ועמ"ש בט"ז אות כ"ג:

**סעיף לו**

לא עמ"א כל מיחוש בעלמא אפילו שבות דשבות אסור ע"י עכו"ם:

**סעיף לז**

לא יערענו עמ"א דסתם לה הרמב"ם משמע אפי' ע"י אניגרון אסור אבל בולע מיד שרי אף בלא אניגרון יע"ש:

**סעיף לח**

בולע עמ"א הב"ח אוסר בשמן בלא אניגרון כו' ועסי' ר"ב ס"ד דשמן בעיניה אזוקי מזיק ליה וצ"ע:

**סעיף לט**

וי"א עמ"א ועא"ר מ"ש לחלק בין תאות מאכל דבי"ט התירו אוכל נפש לא בשבת ובין צער רעבון יע"ש:

**סעיף מ**

אסור עמ"א בי"ט שרי כמ"ש הלבוש ואם יש אוכלין אסור דיכול לחלוב לתוך האוכל ברעבון וגם ליכא עכו"ם דנהי דרעבון כמקצת חולי ושרי ע"י עכו"ם ביום טוב דהוי שבות דשבות נולד כו' טוב יותר מעל ידי ישראל ואפשר הוי כחולה שאין סכנה. וגונח רפואתו דוקא לינק בעצמו ומש"ה אף שיש עכו"ם או יש מאכל עיין תוספות יבמות קי"ד א' ד"ה שבת. ויש לראות דשם משמע י"ט איסור לאו ובתק"ח משמע די"ט רק נולד ואי"ה יבואר שם. ועז העומדת לחלבה דמוקצה אפ"ה שרי וכן בשבת מתירין כמה שבותים לחולה שאין סכנה מפרק כלאחר יד ומוקצה וכדומה וע' סי"ז למ"ד ע"י ישרל אסור שבות בחולה שאין סכנה ע"י שינוי לרמב"ן א"ש עב"י. ומוקצה גונח דהתירו גונח משמע אף בעומדת לחלבה וכ"ש למ"ד בשבת הכל מוקצה איך התירו איסור דרבנן ע"י ד

קנ"ה ובש"ע היכרא אית ליה והתירו מעשה שבת ה"ה בש"ע משא"כ מוקצה לאכול וצ"ע כעת:

**סעיף מא**
דלית עמ"א ע' לבוש וע"ש משמע להקל ולחלוב לקערה הוי מלאכה ד"ת מפרק ממש ואסור בחולה אין סכנה וע' סי' ש"ל במ"א י"ז ע"ג קרקע שרי. ומותר לחלוב ע"ג קרקע שיאחז הדד דמלאכה שאצ"ל ולא הוי מפרק דאזיל לאיבוד שרי לתינוק חולה ושאין סכנה ולר"ר אסור דלית סכנה וגם צערא יתירא ליכא. שם בב"י. הא לא"ה שרי כמפיס מורסא וכדומה צריך ליישב מ"ש סי"ז בחולה שאין סכנה ממפיס מורסא וכדומה. ועסי' ש"ז ז' ולהר"מ מפיס אף משאצ"ל לא הוי:

**סעיף מב**
לקצת עמ"א דברים גרס לא בריאים וכ"ה בלבוש דלדידיה ל"צ היכרא כיון דרובן אוכלים אותם אף שהם בריאים:

**סעיף מג**
מיחוש מותר עמ"א דאף כה"ג כל שכוונתו להיות גופו בריא אסור אף בבריא וכ"ה בלבוש דוקא לרעבו ולצמאו או לתאוה:

**סעיף מד**
למשכב עמ"א עט"ז כ"ח ולא הבינותי דזה א"ש לדיעה א' בסי"ז דחולה שאין סכנה שרי לישראל לעשות שבות ואמימר דכחיל לעינא ע"י עכו"ם קצת חולי היה משא"כ לדיעה בנ"ד קשה:

**סעיף מה**
מותר עמ"א ובט"ז כ"ז דאין זה רפואה ואפשר בסמ"ג יש צערא וכאן ליכא צערא:

**סעיף מו**
אין עמ"א הראה לאות מ"ג באדם בריא כל שמכוין לרפואה אסור אם אין רוב בריאים עושים כן יע"ש:

**סעיף מז**
ואסור עמ"א כל שלפעמים עושין ע"י סמנים אף בלא סמנים אסור עט"ז כ"ח:

**סעיף מח**
ויש עמ"א הוא לדיעה ג"ד בסי"ז דשבות ע"י ישראל אסיר וכאן שרי דדברים אלו אין נעשים ע"י סמנים ועב"י והוי יודע דחולה שאין סכנה הכולל כל הגוף מתירין לו אף כמה שבותים דגונח יונק חלב בשבת שיש ב' שבותים א' מפרק כלאחר יד ב' משום שחיקת סמנים אפ"ה התירו לחולה שאין סכנה ומיהו י"ל ע"י שינוי. וע' סי"ז ע' באר הגולה מ"ם:

**סעיף מט**
רוחצין עמ"א כל שמתכוין לרפואה ומוכחא מילתא אף בבריא ממש רק עושה לשמור מזגו וכדומה שלא יחלש אסור ע' אות מ"ג וס"ו:

**סעיף נ**
על עמ"א סנהדרין ק"א ורש"י משמע שאין ניכר לרפואה שדרך העולם להשים כן ומש"ה כלי שאין ניטל כ"א לצורך גופו אסור שנראה ברפואה וצ"ע. ומ"ש המחבר בסמ"ה לוחשים על נחשים עסי' ש"י ס"י וביי"ד קע"ט סו"ז אע"ג דמפרש הא דסנהדרין ק"א א' לחישה על המכה אפ"ה פסק כאן דשרי ג"כ לוחש לחבר ואין צידה אף באין רצין אחריו דמשאצ"ל ובלי מעשה רק בפה ל"ג וסברא הוא וחובר שלא יזיקו ברצון למדו מאביי ס"ה כפירש"י שם ע' באר הגולה שם מ"ש הט"ז שם דמותר לעבור עבירה פשוט הוא דאין לך דבר שעומד בפ"נ ועא"ר נ"ד:

**סעיף נא**
מחזירין עמ"א אפשר במקום צער התירו שלא ע"י רפואה שיש לחוש לשחיקת סמנים וצ"ע:

**סעיף נב**
יצבע עמ"א ועסי' ש"ך במ"א אות כ"ד כ"ה:

**סעיף נג**
ואסור עמ"א עלוקה שקורין פיאווקע אסור להעמיד דהוי כעושה מעשה בידים ע' אות ל"ג בצו"ק זל"ב וכדומה מושך ליחה:

**סעיף נד**
ויש עמ"א ומי"ט מתיר עא"ר נ"ט:

**סעיף נה**
לשום עמ"א מלאכה ד"ת כמו שחיטה וכדומה וע' סעיף י"ז:

## סימן שכט

**סעיף א**
ויביא עמ"א היינו בנושא חולה חייב בש"ח אות ע' ושכ"ה ס"ב ט"ס וצ"ל שכ"ח ס"ג אות ג' חובל לרפואה הוי מלאכה ד"ת צריכה לגופה ה"ה הוצאת חולה לרה"ר הוי צריכה לגופה ודוקא מת משאצ"ל וצ"ע ועא"ר אות א' למ"ד עתה לית רה"ר והראה לש"ל נ'. ועסי' שכ"ח סי"ב ודאי כל שיש פחד ודיחוי טוב יותר להוציאם לרה"ר אבל כל שאין פחד ודיחוי טוב יותר לחלל באיסור דרבנן מאיסור תורה או ספק איסור תורה:

**סעיף ב**
ופירש עמ"א והר"ב בהג"ה שם הביא י"א די"ל בני העיר לא חשיבי כניידי. אבל נמצא בדרך תינוק י"ל אם רוב העוברים עכו"ם לכ"ע אין מפקחין עליו הגל דכלא נשאר קביעות הראשון דמי וכה"ג הולכין בתר רובא:

**סעיף ג**
נעקרו עמ"א אף בנעקרו כולם דוקא בזא"ז לא בב"א ועי"ד ק"י בזה

**סעיף ד**
שנפלה עמ"א עסי' שכ"ח ובמ"ל פכ"ד דה"ש ומ"ש שם ומי שנגמר דינו למיתה בב"ד מפקחין הגל בשבת דאין מיתת ב"ד דוחה שבת וחיי שעה מפקחין כבס"ד וה"ה בי"ט כה"ג ע' סנהדרין ל"ו א' תוס' ד"ה ומה ולמ"ד דל"א דיו אע"ג דמיפרך ק"ו בלא"ה א"ש ועמ"ש בשכ"ח :

**סעיף ה**
שאם עמ"א. ועסי' ש"ז מ"א ז' ובסי' תרנ"ו מ"א ח' מ"ע א"צ לבזבז יותר מחומש ול"ת יתן כל ממונו. ועא"ר הניח בצ"ע ועסי' של"ד סע"ב באיסור דרבנן מאנסים ולדידן לית רה"ר ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן של

**סעיף א**
ומחללין עמ"א כל מה שיכול להזמין מע"ש יזמין יולדת לט' יולדת ג"כ למקוטעין עתה עאה"ע ע' אות ה':

**סעיף ב**
ואפילו עמ"א שבת קכ"ח ב' וע' לבוש אפילו יכולין לעשות צרכיה בלא נר אפ"ה מיתבא דעתה ונוהגין אפילו כשאין רואה כלל מראה הנר מדליקין נר ג"כ כתי' הב' ומיהו כשיש עכו"ם יותר יש לעשות ע"י עכו"ם עסי' שכ"ח סי"ב יולדת קיל יותר מחולה אחר אע"ג לכמה דברים חמיר כבס"ד. וע' אות ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ג**
משנין עמ"א מ"מ פ"ב ועסי' ש"ך אות כ"ג הסוחט שער פטור אבל אסור מ"מ טוב להרבות בהוצאת שמן וכלי ע"י שינוי מאיסור חדש סחיטה בשיער דהוי ב' איסורין הוצאה ע"י שינוי וסחיטה דרבנן ועמ"ש שם ושכ"ו במ"א אות ח'. ולדידן די"א לית ליה רה"ר או א"א להביא בשערה כ"א בגד בשמן דרך מלבוש ותסחט שם טוב להביא בכלי ביד שזה דרבנן וזה ד"ת:

**סעיף ד**
עכו"ם עמ"א מ"ש מחללין וצ"ל מילדין וער"מ פ"ב הי"ב בת גר תושב מילדין באין חילול דמצווין להחיותו דאין עע"ז ומקבל ז' מצות וכדומה ש"מ עכו"ם דעלמא אפילו אין עע"ז אין מילדין ואפ"ה כתב הר"מ ז"ל שם ואפי' בשכר קושטא קאמר ומיהו שכר אין קושיא שכר שבת בהבלעה או מכירו ומתנה כמכר וכדומה: ועי"ד קל"ד סתם ולא תיליד לעכו"ם משמע אף אין עע"ז הא בת גר תושב תיילד דמצוה להחיותו. ומ"ש קראים שרי היינו בשכר ובדבר שאין חילול שבת אף שבות דרבנן אין מחללין וצ"ע דהם אין מנטרי שבתא בשבות דרבנן ויכול להשמט מהם ובת גר תושב בשבות דרבנן צ"ע די"ל העמידו דבריהם בשוא"ת:

**סעיף ה**
אין עמ"א דהיכא דעכו"ם יודע שזה אין חילול שבת וליכא להשמט שרי בשכר (צ"ע קצת דיכול לומר שכר שבת אסור לדידן) אם אין חילול שבת. ואם איסור דרבנן משום איבה צ"ע עסי' שכ"ה במ"א אות ו' ומשמע לכ"ע אם יש לחוש לאיבה בין א"ה מתירין שבות דרבנן ממש וכ"ש מ"ע וב"י קי"ב בש"ך כ"ה כ"ו איבה בין ישראל לחבריה אין מתירין כ"א בפת עכו"ם יע"ש ושאני איבה דא"ה. וצ"ע:

**סעיף ו**
שאין עמ"א עב"י תוס' ע"ז ולפ"ז לדידן דא"א בקיאין בכלו חדשיו לעכו"ם כל שאין יושבת על המשבר הוי ספק ד"ת ואפי' בשכר דאיכא איבה אסור. עיין אות ה':

**סעיף ז**
ג' ימים עמ"א דאין מונין מעל"ע כמו ביה"כ יע"ש בזה:

**סעיף ח**
אמרה עמ"א עא"ר וא"ה בט"ז אות ה' יבואר:

**סעיף ט**
אין עמ"א הציון ראוי להיות מג' ועד ז' אמרה איני צריכה אע"פ שחברותיה אמרה שצריכה אין מחללין הא כשחכמה ורופא אומרים שצריכה מחללין ומשבע ואילך הרי היא כחולה שאין סכנה עתו"ש אבל כשרופא אומר שנתחדש לה חולי ורופא מומחה י"ל שמחללין עליה שבת יע"ש:

**סעיף י**
היושבת עמ"א בח"מ רע"ו בסמ"ע אות ז' ור"פ שם אות כ"ג משמע כל שספק השקול נמי מעמידין הנכסים בחזקת יורשי האם וא"כ קשה מה איריא מיעוטא דמיעוטא. ובמ"א נסתפקנו הא דאין הולכין בממון אחר הרוב אם דוקא במיעוט לחוד דסמוך והו"ל פלגא וכמ"ש התוס' ריש המניח הא מיעוטא דמיעוטא י"ל מוציאין מחזקה וצ"ע:

**סעיף יא**
דאין עמ"א כי בשוהין הרבה ואח"כ ניכר ודאי שמת אמו מסתמא מתה היתה מזמן ראשון ואז גם הולד מת עתו"ש:

**סעיף יב**
כל עמ"א מ"מ פ"ב הי"ד ורע"ו ס"א י"א וי"מ בעשה מדורה לחולה שיש סכנה אם רשאי הבריא לחמם נגדו אם י"ל שמא ירבה בשבילו ואם עשה מדורה ע"י עכו"ם בחולה שאין סכנה אי יש סכנה עסי' שי"ח ס"ב דאסור ה"ה מדורה שייך הפלוגתא בזה. וכ"ה ברע"ו:

**סעיף יג**
כל צרכיו עמ"א תוס' שבת קכ"ט ב' ד"ה כל ומשמע חתיכת טבורו לאו איסור תורה ואפילו ביחידי חותכין ואין יוצא דם (אין מחזיקין דם מעט יש ע"ד) ומ"מ גוזז הוי באפשר ממחובר. עסי' שכ"ח סל"ח יע"ש:

**סעיף יד**
ומולחין עמ"א אין עיבוד כה"ג באדם וכל שבות שרי מפני צערא:

**סעיף טו**
או עמ"א משמע מכאן לחלל שבת על העובר תליא בפלוגתא ועמ"ש בסי' שכ"ח מזה ושם כתבנו שאם תפיל יש סכנה לאם ופ"נ אף בספק דוחה שבת:

**סעיף טז**
או ספק עמ"א כל שלא פירש מטלטלין כל תינוק דאמרינן בן ז' הוא:

**סעיף יז**
להוציא עמ"א ולתוך הכוס אסור דהוי מפרק:

**סעיף יח**
מיישרין עמ"א ע' אות שאחר זה אי דוקא בידים אסור ביום שאחר הלידה או אפילו אף בבגדים וא"ה שם יבואר:

**סעיף יט**
שלא עמ"א מהמחבר משמע דוקא שלא יתעקמו שרי בבגדים הא ליישר אף בבגדים אסור לאחר יום הלידה ובראב"ש משמע כל שאין בידים שרי בבגדים ליישר אף ביום שאחר הלידה וברמזים כתב ליישב במקום ליישר והיינו לפופי ינוקא שרי ומדנתן טעם דאורחיה בהכי הא נתעקמו רגליו אסור אפי' ע"י בגדים לעשות זה בשבת דהוי נמי כבונה ועא"ר:

## סימן שלא

### סעיף א

גמרו עמ"א עב"י מגמרא יבמות דאף בן ח' ודאי שפירש אח"כ אמרינן בן ז' הוא ואשתהי כו' וע' פרישה כאן ואה"ע קנ"ו. ובלבוש כאן דאע"ג סתם בר ח' לאו בר קיימא מ"מ לית כאן איסור תורה דממ"נ מחלינן משמע הא כשיש ספק תורה לא אמרינן אשתהי וע' אה"ע ד' סי"ד בח"מ וב"ש שם וספק ממזר מ"ה מותר גם שם יש חזקת כשרות שלה יע"ש. ועט"ז א' ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

ביה"ש עמ"א תנ"ט ט"ז מ"א אות ב"ג מיל רבע שעה וחלק ד' משעה דהיינו ח"י מנוטי"ן נמצא ג' רביעי מיל י"ג מנוטין וחצי ואם נולד ע"ש ספק אי נולד קודם רבע שעה קודם צ"ה או תוך ביה"ש עא"ר בשם רדב"ז דא"א דמלין ביום ו' מס"ס שמא נולד קודם רבע שעה ושמא ביה"ש יום הוא אלא מלין ביום א' ואפשר הטעם אוקי אחזקה וקודם ביה"ש עדיין היתה מעוברת. ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

### סעיף ג

ונולד עמ"א ע' ריי"ף פר"א דמילה דנולד מהול ספק הוא א"ר הביאו באות ג' דהיינו ספק ערלה כבושה ומספק צריך להטיף דם ברית ואין מחללין שבת ועחה"ר קל"ה ואם מל במזיד לא מפסל לעדות ולא מומר לכ"ה דספק הוי ועתוס' שבת קל"ה א' ד"ה ולא ועש"ך י"ד רס"ג אות ד':

### סעיף ד

שתי עמ"א ועש"ך י"ד סי' רס"ב ובט"ז אות ד"ו ורש"י שבת קל"ה ב' ב' עורות או ב' גידין יע"ש וברי"מ פ"א ממילה הלכה י"א אין מבואר:

### סעיף ה

איזמל עמ"א אף מוקצה מחמת חסרון כיס דעתו להתיר כל זמן שבידו ועט"ז י"ד רס"ו א' ולעיל רס"ו ד' לענין תינוק בשבת ובשמ"ט א' בט"ז ובא"ר אות ה' דאם יש רק מוהל א' ובהכרח יניח הסכין יתן לאחר הסכין ואח"כ מותר למוהל ליקח מידו ולהוליכו לביתו כ"ז שבידו או ביד אחר והביא ראיה מירושלמי פ' לולב הגזול הי"א ואין כ"כ ראייה משם די"ל הניחו לארץ אסור קורא בתורה ונותן לאחר ואותו אחר יוליך לביתו של זה ועסי' תרנ"א כ"ח במ"א הביא ירושלמי זה הניחו לארץ אסור ועסי' ש"ז מ"א ז' שכח ונטל בידו מוליך למקום שירצה וצ"ע בזה אם נטלו לאחר אם רשאי ליטלו הימנו לכתחלה ומסתברא בלולב קורא בתורה ואי"א בע"א ונותן לחבירו אז אם אין חבירו רוצה לילך

עמו מותר ליקח הימנו וכן הוא בעצמו בבית הכנסת אע"פ שמניחו לארץ או שלוחו וכדומה התירו סופן משום תחלתן הא בע"א לא. ועי"ד בט"ז רס"ו א' וש"ז:

**סעיף ו**
לא עמ"א ועסי' שכ"ח:

**סעיף ז**
חלוק עמ"א ויש אוחזין בצבת ובשבת אין הצבת מוקצה דראוי ליטול בו דברים אחרים ולא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס כמו סכין:

**סעיף ח**
חצר אחרת עמ"א ודרך כרמלית עא"ר אות ח' משמע דמותר:

**סעיף ט**
ובמדינות עמ"א ליתן למים ווינדליין ושאר דברים שרייתו זהו כיבוסו וגם בי"ט אסור ועי" עכו"ם יש מתירין במלאכה ד"ת ואפשר הואיל וי"א דרך לכלוך שרייתו לא זהו כיבוסו מתירין ע"י עכו"ם עסי' ש"ב בזה ומ"ש יום ד' למה לא י"ל דסובר ג"י מעל"ע הלחות נגרים ויש סכנה וא"כ כשימולו בד' באמצע היום ימלאו ג' מעל"ע בשבת ועש"ך י"ר רס"ו ח"י מ"ש ממשנה ובתשובה הארכתי ואי"ה יבואר ובט"ז כאן אי"ה יבואר עוד:

## סימן שלב

**סעיף א**
אין עמ"א המחבר השמיט מסעדין משמע דמספק אסור ולא אמר בפירוש דלא ברירא ליה ובתקכ"ג כתב מסעדין ובגמרא קכ"ח ב' אמר רשב"ג מרחמין היינו על בהמה טהורה בי"ט משמע בשבת לא ועב"ח:

**סעיף ב**
להעמידה עמ"א ציין כאן ובריצה י"ל דאין ניכר כ"כ לרפואה דבעה"ת אוסר להעמידה במים ומש"ה אמר דאין בהול והט"ז ציין על להריצה דהמחבר סובר כן ומש"ה פסק במים נמי כן והמחבר לא זו אף זו נקיט וא"ש מ"ש הט"ז באות ג' וצ"ל מש"ה החמירו בו כמ"ש שם והיינו מנ"ל דתנאי היא לרפואה דלמא בסכנה ופליגי בפלוגתא דר"י ורבנן בבכור ש"מ אין בזה סכנה וע' לבוש אין מילדין דליכא סכנה הא מבכרת ויש סכנה מילדין ולמ"ד ד"ת אסור עט"ז:

**סעיף ג**
מותר עמ"א ועט"ז ג' ועסי' של"ד במ"א אות ג' ואי"ה שם יבואר:

## סימן שלג

**סעיף א**
שמותר עמ"א לא הבינותי דהיל"ל דקי"ל מוקצה כ"ז שלא דחאו בידים כר"ש:

**סעיף ב**
להתחיל עמ"א לאפוקי מהט"ז שכתב כוונת הרמב"ם (ט"ס בט"ז הרמב"ן) בפכ"ו הט"ו דאפילו התחלה אסור ומלת תחלה בגמרא משמע הא אם התחיל שרי ובט"ז פירשתיו:

**סעיף ג**
לפנותו עמ"א כ"ה בגמרא שם אלא שי"ל במקום שמותר הפינוי למצוה רק מוקצה שרי ברגליו וכמ"ש במלחמות שם דמש"ה הביאה הרי"ף ז"ל ללמוד באיסור מוקצה טבל ולוז וחרדל דשרי ברגליו ועסי' ש"ח אות ז' ולהר"מ ז"ל דמפרש לה באיסור הפינוי לרשות אפ"ה ברגליו שרי וז"ש בשם המ"מ וע' חה"ר מ"ש בהא דתבואה צבורה ובט"ז פירשתיו:

**סעיף ד**
לדבר עמ"א דלרשות אסור אפילו התחיל מבע"י ואף בי"ט כבסי' תקכ"א לדבר מצוה שרי יע"ש:

**סעיף ה**
לצורך עמ"א משמע דלא כט"ז דאע"ג שיש אורח האחרים הבאים לא חשיבי אורחים וי"ל דאחרים לא יפנו לעצמן דלהם רשות אבל בע"ה רשאי לפנות ביד א' הבא לכבוד האורח ועא"ר שי"ל התם הסעודה היתה משום בת ת"ח לע"ה ובתקס"ח מפני כבוד אדם גדול:

**סעיף ו**
שהובאו עמ"א לכבוד שבת הוי דבר מצוה כבסי' רע"ו ס"ב בהג"ה י"מ לאמר לעכו"ם כו'. משמע אף הובאו מבע"י ודעתו מבע"י בפירוש לשתות מהם אפ"ה אסור משום עובדין דחול או טרחא יתירא ויש לומר דוקא אוצר כו' ובט"ז פירשתיו:

**סעיף ז**
לכבוד עמ"א דהוי כאוצר וכשם שהתם יותר מט"ו סאין אסור למצוה ולרשות להתחיל אסור ה"ה כאן ואמירה לעכו"ם במקום פסידא עסי' ש"ז ס"ה ובשל"ד ואם העכו"ם מעצמן פורקן בשבת א"צ למחות בידו וער"מ בזה:

## סימן שלד

**סעיף א**
יש עמ"א עט"ז ב' והמ"א סובר כב"ח דבאותו בית שיש דליקה אין מתירין דברים חשובים המותרים כל שא"צ לאותו שבת דאם יתירו יהיה טרוד וישכח ויבוא לידי חיוב חטאת ואין מתירין לו ואם יבוא לכיבוי במזיד א"א אחראין לרשעים משא"כ במי שהחשיך ברס"ו דאם מתירין פחות ד"א לא טרוד ולא ישכח כו' וכ"ש מוקצה חשוב אפילו מעט שא"צ לשבת אין מתירין דאין שיעור לדבר ובבית אחר דמתירין הרבה מותר ה"ה מוקצה כמי שהחשיך:

**סעיף ב**
אין עמ"א ועב"י:

**סעיף ג**
ויש אוסרין עמ"א וע' ע"ש הקשה כן מ"ש ברס"ו מכאן וגם לא התירו חד דרבנן שלא יעבור כמה איסורין דרבנן כל דליכא חששא דאיסור תורה. ובסחורה הנפסדת ע"י גשמים י"ל ע"י ישראל מוקצה בטלטול ד"י"ל בין בהול על ממונו לחוד ובין הדבר בהול כי הכא דליקה ואונסים התירו וכיסו דאין הדבר בהול מ"מ בזמן הש"ס היה רה"ר וקרוב הדבר שיעבור ד"א ברה"ר משא"כ עתה דלית רה"ר רק חששא שיחפור ויטמין וכדומה דוקא בהדבר בהול הא לא"ה לא התירו. ועא"ר אות א' בשם או"ה כלל נ"ט האידנא ליכא רה"ר אפי' בביתו מציל כל דבר אפילו מוקצה יע"ש והנה רבא אמר בשבת קי"ז ב' כי אתי לכיבוי אליבא דר"י ולר"ש י"ל אתי להוציא לרה"ר ולכך לדידן דלית רה"ר וכר"ש שרי אפילו בביתו דלא יבא לידי ד"ת. ולמ"ד משאצ"ל דרבנן וכר"ש ולית רה"ר י"ל אפי"ה גזירה קרובה דאתי לכיבוי וקרוב לד"ת וצ"ע:

**סעיף ד**
הציל עמ"א עב"י והיינו באם עבר והציל יותר מג' סעודות או י"ל דרשאי להציל ג"ס לכל בני ביתו הרגיל להאכילן:

**סעיף ה**
נקיה כו' עמ"א דה"ה שאר מינים יכול להערים כמו הדראה ואח"כ נקיה דשרי ה"ה זה אע"ג דאין אוכל כ"א מין א' יכול להערים ולומר אח"כ בזה אני חפץ:

**סעיף ו**
משבת לי"ה עמ"א רש"י ותוס' שבת קי"ז ב' ד"ה אבל ועט"ז אות ד' הביא דברי רש"י דהאידנא אין חל בהדדי ואין נ"מ ומ"מ י"ל דנ"מ משבת לי"ט לרש"י דיכול להכין בו ביום ולתוס' אע"ג דא"א להכין ליה שלא ימצא אפי"ה אסור כמו משבת לי"ה לתינוקת וצ"ע:

**סעיף ז**
למוצאי יוה"כ עמ"א אף ע"ג דאפשר להכין במוצאי יוה"כ מ"מ יתענו כ"כ בלילה ומשבת למוצאי יוה"כ החמירו ועיין באות הקדום ולרש"י שפיר דאיק בחה"ר ז"ל דמה איריא משבת למוצאי יוה"כ ביוה"כ למוצאי יוה"כ נמי ש"מ דמותר משא"כ לתוס' ליוה"כ לבניהם אין הוכחה. וברי"ן משמע דטעם ירושלמי ועגמת נפש חדא הוא והמ"א פירש תרתי נינהו עגמת נפש כקניבת ירק שהתירו דמתענים כל היום התירו כו' ועוד סכנה אדהכי והכי יתענו ושבת ויום א' ט"ב ע' בהגאון המפרש בירושלמי ד"ד וד"ב:

**סעיף ח**
פירש טליתו עמ"א ובב"י מזה ועא"ר אות א' דהאידנא כו':

**סעיף ט**
תשמישי עמ"א א"י מה מלמדינו דמבואר הוא כוסות וקיתוניות וי"ל דל"ד הנך ה"ה כפות וסכינים וכדומה וז"ש כגון:

**סעיף י**
מזון עמ"א ועב"י בשם הר"ן בשם הר"ר ישעיה מטראגי דאחרים יכולים להציל יותר דדליקה גורמת שמצילין לעצמן ולא אתי לכבויי אבל הב"י פסק דוקא ג"ס לאחרים והטעם אפשר ה"נ ישכחו ויוציאו לרה"ר ואף עתה דלית רה"ר י"ל:

**סעיף יא**
כיון עמ"א כבסעיף כ"ו (ט"ס כ"ז) אות ל' ועסי' ש"ז ס"ה א"כ דוקא כשאומר לכם הא לא"ה לא הוי הפקר:

**סעיף יב**
ואם עמ"א גמרא ק"ח א' וכפירש"י שם דחסיד אין מקבל שכר כל שיש נדנוד עבירה כבאות י"ג רק כאן בירא שמים יע"ש בגמרא וא"ה באות י"ג אבאר עוד:

**סעיף יג**
ולא עמ"א דשומרי שביעית ופירות אסור שכר שבת אלא בהבלעה וכן החזנים אע"פ שאין שם איסור דרבנן ומי שהגביה ארנקי ברה"ר היינו דאמר לו בע"ה קח לרה"ר מרה"י ושם תקנה קנה אע"ג דאיסור מיתה וקנין באין כא' ע' בב"ק ובח"מ ר"ז ור"ח:
**ושליח** שהביא גט וזרק לחצירה בשבת ואמר ה"ז גיטך מגורשת דיעבד אע"ג דחצר מטעם יד או שליחות ואיהו לא מצי למיעבד הכי דעובר על לפני עור כבסי' שמ"ז עמ"א ד' מ"מ אם יצאה לחוץ היתה יכולה ועסי' של"ט במ"א ס"י. וחסיד כו' שם ק"ח א' יע"ש:

**סעיף יד**
ויש עמ"א עט"ז אות ז' והר"ב בהג"ה נמי אמלבושין קאי לא אאוכלין ומשקין דהלכה כת"ק דבן בתירא ועדין במשנה ר"י"א ח"י כלים דיותר הוי משאוי ושמא יצא לרה"ר ות"ק נמי מודה באפשר אלא דל"ג וצ"ע בש"א סל"ו משמע דאף הרבה בגדים לצורך חבירו שרי ברה"ר משמע דחכמים פליגי דאפילו לרה"ר שרי ותרי המיני יע"ש ומ"ש דשלא כדרך מלבוש אפילו מלבוש אסור היינו להשים טבעתו בידו דהוי דרך לבישה ושרי לרה"ר באיש ואשה. כ"א כדינו מ"מ לא זכור עוד עט"ז ה"ז ולמ"ד דברים חשובים התירו י"ל גם כאן ואין להאריך:

**סעיף טו**
כתבי הקדש עמ"א עסי' קנ"ג במ"א בק תנ"ך הי מינייהו עדיף וגם חומשין יע"ש דאפי' תורה שבע"פ מושאל בידו וצריך לשלם הצלת המת קודם לספרים א"ר אות י':

**סעיף טז**
האידנא עמ"א בציר לבא כמו נתמעטו הלבבות ואפילו גמרא בכל לשון מצילין נהגו לקרות בהם ועט"ז ט':

**סעיף יז**
בקיאין בו עמ"א האריך ועא"ר אות י"א וי"ב וע' אות שאח"ז ואי"ה שם יבואר קצת:

**סעיף יח**
אשורית עמ"א וביאור דבריו יראה לי דה"פ דדעתו דסם וסיקרא ובלה"ק אין קורין בהם אף האידנא בכ"ד ספרים (תנ"ך) להמרדכי ומש"ה מחלק המרדכי בין מגילה לשאר ספרי הקודש דכ"ד ספרים בסם וסיקרא ולה"ק אע"פ שאין קורין בהן מצילין מפני האזכרות שבהן ומגילה כה"ג שאין אזכרות אין מצילין מאחר דלא נתנו לקרות אף האידנא בסם וסיקרא ובלה'ק. ואי קשיא דבכ"ד ספרים אמאי מצילין בסם וסיקרא ובלה"ק לרב הונא דהלכתא כוותיה דכל שאין קורין אין מצילין בסם וסיקרא ובלה"ק אף האידנא אין קורין ובריתא קט"ו ב' אין בין ספרים למגילה בהצלה מירי תנאי הוא כמ"ש התוס' שם ד"ה מגילה וא"כ לר"ה בעיא דריש גלותא לא נפשטה די"ל לר"ה אין מצילין ובריתא כמ"ד מצילין י"ל דהמרדכי סובר דלא כתוס' אלא גם ר"ה מודה לר"ח הואיל וכתובים בלה"ק אע"פ שאין קורין מצילין מפני האזכרות הא מגילה לא אבל כשכתובה בכל לשון וסם וסיקרא או לה"ק בכל כתב ובדיו דניתן לקרות אף מגילה מצילין ומ"ש בסעיף י"ב דקורין בכל לשון וסם וסיקרא היינו בלעז וסם וסיקרא אבל בלה"ק וסם וסיקרא אין קורין ומ"מ מצילין מפני אזכרות ובמגילה בסם וסיקרא ובלה"ק דאין קורין ואין אזכרות אין מצילין הא בלע"ז וסם סיקרא וכ"ש לה"ק מדיו אף בנייר וכל כתב שאין אשורית מצילין אף מגילה דקורין בהן ועא"ר י"א וי"ב ואזכרות אע"פ שנכתב שלא בקדושה בלע"ז וסם וסיקרא אפ"ה מצילין ואין להאריך:

**סעיף יט**
וי"א עמ"א עט"ז י"ב והמחבר סתם כדיעה א' בסתם ומ"מ כשיש בו אזכרות י"ל דמצילין:

**סעיף כ**
ויש עמ"א וכ"מ בט"ז אות י"ג וי"ד. ומ"ש לחצר שאינה מעורבת דהב"ח הקשה ב' סעיפים סי"ו וסי"ז אהדדי דבסי"ז י"ל להניח בשבת ואח"כ כתב סתם יש מתירין ע"י כא"ת אפילו בשבת כ"ש תפילין אצל מעות ודוחק לומר דה"ק יש מתירין יותר מדיעה א' בתפילין דאף כא"ת מותר ועט"ז י"ג דמשמע דיש מתירין אין בו חולק והמ"א כתב

דכ״ע מודים באפשר בחצר המעורב ובסי״ז למקום שמציל תפילין לאין מעורבת בזה פליגי וכמו שהוגה בש״ע סי״ז ומ״א כ״ב:

**סעיף כא**
יש מתירין עמ״א דל״ת דוקא כא״ת דתינוק חשוב או ככר ולא כלי אחר וכנראה ממ״ש בעה״ת אטבעת לא ועא״ר אות ט״ז ועב״י די״ל כן ובט״ז י״ג וי״ד פירשתיו ומ״א לא כ״כ ועט״ז י״ג:

**סעיף כב**
שאינה עמ״א וכך הגיהו הט״ז אות ט״ו ובאר הגולה אות נ׳ וע׳ לבוש:

**סעיף כג**
שמותר עמ״א. דלא כל השבותים מתירים בכתבי הקדש עב״י ובסי׳ שנ״ב יע״ש ומשמע אף גמרות ושאר ספרים הוי בכלל כתבי הקודש לעיין זה ועמ״א ט״ו:

**סעיף כד**
הגליונים עמ״א חדשים שרי דכהתנו מתחלה דמי והזמנה ג״כ לאו מילתא אבל בשכבר למדו מהם אף הגליונים נתקדשו בקדושת הספרים. ועמ״ב סימן ק׳ האריך גליון ס״ת תפילין מזוזות יותר מהשיעור אי קדוש כקדושת ס״ת או לאו ועסי׳ ל״ב וסי׳ מ״ב יע״ש בזה:

**סעיף כה**
שלא עמ״א מתכסה וקורא אע״ג שע״י הכיסוי והקריאה שמנענע בה לצורך הקריאה ואוחז בידו גורם קצת כיבוי שרי אבל לרוץ ולקפוץ לא ועט״ז י״ז. והמחבר השמיט ס״ת כו׳ א״ל דמשאצ״ל דרבנן כדיעה א׳ בסכ״ו ואין דבר עומד בפני כתבי הקדש הא ליתא דוקא אמירה לעכו״ם ולא כל השבותים ע׳ אות כ״ג ובסכ״ו מותר לקרא לעכו״ם:

**סעיף כו**
שאין עמ״א דמקרב כבויו ועסי׳ רס״ה אות חט״י. ומ״ש המחבר דנראים דברי סברא שניה י״ל כמ״ש א״ר אות כ״ג דיש ב׳ סברות לאסור א׳ מקרב כיבוי ואי שמא יש כיבוי באופן זה ועסי׳ ש״ב ס״ט ומ״א שם ותו״ש שם וכאן יע״ש:

**סעיף כז**
עכו״ם עמ״א וי״ל בדליקה התירו וצ״ע:

**סעיף כח**
שבא הא קנוי קנין עולם עסי׳ ש״ד בזה ולמ״ד משאצ״ל דרבנן י״ל בספק פלוגתא במקום פסידא אין למחות כו׳:

**סעיף כט**
צריך עמ"א ובשמ"ג דאביו אפילו באיסור דרבנן צריך להפרישו וב"ד בדרבנן אי"ה שם יבואר:

**סעיף ל**
יכול עמ"א אף ע"ג משאצ"ל דרבנן ושבות דשבות במקום צורך גדול יש מתירין בסי' ש"ז ס"ה דליקה גרע טפי דבהול ואתי לכבויי וכתבי הקדש י"א דמכבה בעצמו שאין לך דבר שעומד בפני כתבי הקדש וע' אות כ"ה ס"ת שאחז אור ואות כ"ג דוקא אמירה לעכו"ם לא כל השבותים:

**סעיף לא**
שאצ"ל עמ"א דע"ש באות ח"י הקשה אמאי לא כתב הר"ב ברכ"ז דהעיקר כסברא א' אע"ג דכותב המחבר דיעה א' בסתם וכ"ש כאן והרמב"ם כו' עט"ז אות א' ותי' המ"א דהר"ב לא הכריע כאן. ובממון אסור לחלל שבת אפי' בדרבנן ומ"מ אם הוא בע"מ וספק שיתפסוהו עכו"ם יש לצדד בזה:

**סעיף לב**
ואם עמ"א שאנו דרים בין א"ה ויש סכנת שוללים וכדומה מצוה לדרוש דמותר לכבות כמו בשכ"ח השואל והנשאל הר"ז מגונה שהיה לדרוש ברבים עב"י וב"ח ושאר פוסקים:

**סעיף לג**
צריך עמ"א בשם פסקי מהראי"י ז"ל סי' ס' כ"כ בנו ז"ל בשם אביו ז"ל:

**סעיף לד**
י"ח פשוטים עמ"א לכאורה זהב ריינ"ש ק"ך גדולים פוליש וצ"ל טעות כפול ויהיה גדול א' פוליש ב' גדולים שלנו בפולין כמו מעות דאנצקיר. ועי"ד ש"ה בט"ז וש"ך א' י"ל שהם כ"א ריניש ב' זהובים פוליש כפי הזמן ההוא כמעות דאנצקיר שיש בב' זהובים שלהם א"ז ריינ"ש וע' באה"ע סי' ס"ו בח"מ כ"ה וב"ש ט"ו:

**סעיף לה**
של עמ"א דמתכת אינו נשרף וליכא כיבוי ד"ת ועץ יש כיבוי ד"ת ומשאצ"ל כו' התירו במקום חששא היזקא דרבים לא חששא היזקא דיחיד הא חששא דממונא אף של רבים אסור אף בשבות דרבנן וכ"ש בדליקה:

## סימן שלה

**סעיף א**
מזון עמ"א. ר"מ ז"ל פכ"ב סי"ו עט"ז א"ב. ובמהראי" בכתביו סי' קצ"ו יע"ש וכתב המ"א דמש"ה כתב הר"ב ז"ל בהג"ה שמא יתקנו בחבית שנשברה ולא מטעם שמא יביא דרך רה"ר דהיה לו להקל עתה למי"ד דלית רה"ר עתה ול"ד לדליקה בשל"ד למ"ד

כיבוי משאצ"ל מ"מ חמירא הוא עמ"א שם אות ל' משא"כ רה"ר לית עתה לכן כתב הטעם שמא יתקן החבית והוי מלאכה ד"ת ועסי' שי"ד משא"כ נשפך כולו לארץ דליכא חששא כ"א שמא יביא דרך רה"ר היה לאקולי' במקום פסידא עתה ועט"ז מזה:

**סעיף ב**

ומיהו עמ"א הנה בגמרא שבת קי"ז ב' ולא יקלוט ואח"כ יזמין אורחים (פירש"י בשעת קליטה א"צ לו) ואין מערימין בכך ר"י בר"י אומר מערימין כתנאי או"ב שנפל לבור כו' ופירש"י אין מערימין לזמן אורחים שא"צ וכ"כ הט"ו כאן וברי"מ ז"ל פכ"ב הי"ו ולא יקלוט ואח"כ יזמין ואם הערים בדבר ז"ה מותר ומפרש הב"י דהרי"מ ז"ל מפרש ואין מערימין אפילו דיעבד אסור לת"ק אם קלט ואח"כ הזמין ור"י בר"י מתיר ופסק הרמב"ם ז"ל כר"י בר"י והשתא קשה חדא לאיזה צורך הגיה הר"ב ואם הערים מותר להט"ו דמפרשים ואין מערימין לכתחלה אורחים שא"צ כפירש"י מה"ת אם קלט ואח"כ זימן אורחים לאסור דיעבד דזה להר"מ יש פלוגתא לא להט"ו ואפשר אף הערים אורחים שא"צ נמי שרי דיעבד דלא עשה מלאכה כלל. ועוד הקשת על פי' הב"י דהרי"מ אין מערימין לקלוט ולהזמין אח"כ לשון הערים ל"ש בזה כלל דהא הזמין אח"כ ע"כ פירש להר"מ אף לכתחלה מותר להערים אורחים שא"צ לאכול כפירש"י אין מערימין ופסק כר"י בר"י דמערימין בשל דבריהם ולפ"ז אף לכתחלה להר"מ מותר להערים להזמין אורחים שא"צ ומ"ש בדבר זה היינו הואיל ומדרבנן הוא ובמ"מ כתוב ופסק להקל בשל דבריהם יע"ש וק"ק דכתב ואם הערים משמע דיעבד ולב"י ולהר"ב בדבר זה הא הערים אורחים שא"צ אף דיעבד אסור ומ"ש רסי' תקל"ג במ"א אות ג' ובגמרא משוה אותם היינו במועד קטן כמ"ש הב"י בתקל"ג ר"י בר"י אומר מערימין והיינו היכא שאין ניכר הערמה דמזמין אורחים שא"צ לו שרי אף לכתחלה להר"מ אבל היכא דניכר הערמה אסור אף להר"מ ז"ל בדרבנן ועסי' תצ"ח במ"א אות ד':

**סעיף ג**

הדלף עמ"א דאי נשברה בראוי אסור יותר מג"ס לצורך שבת וזה אין ראוי כלל ולמה לי טעמא מהיכנו אלא נסדק דטיף טיף שרי הרבה בהרבה כלים כאן אסור מבטל כו':

**סעיף ד**

לא עמ"א הקשה אם יש כלי אחר למי יתירו לטלטל המוקצה עם הכלי לשפוך לגיגית בשביל שלא יהא גרף התירו זה יותר טוב שיעמיד גם כלי ב' תחתיה וקשה דיותר טוב שלא לבטל כלי מהיכנו דיש בו לתא דבנין וסתירה ממה שמטלטל מוקצה וצ"ע. וכתב בד"מ כו' כצ"ל. והקשה דאין מבטלין איסור לכתחלה (ואף להתיר בהנאה לא באכילה אין מבטלין עסי' תרכ"ו ט"ז ב') ואף דלמחר מותר אסור לבטל איסור ליומו באין מינו

ותי' דאין כוונתו לשתות היין כ"א להציל היין ובנתבטל שרי היין היום לשתות כמו בדבש להתיך ביי"ד ומ"מ צ"ע דכיון דא"א להציל את היין אסור הוי כמתכוין להתיר היין ולי"ד למתוך הדבש כו'. ואפשר כיון דלמחר מותר הוא ואין כוונתו לשתות היום כה"ג לי"ג להציל היין אע"ג דעצים שנשרו אי לאו רמיקלי אין מבטלין. ולפ"ז חבית יי"נ שנשברה בשבת סתם יינם אע"ג דבטיל בס' ביי"ד סימן קל"ד אסור ליתן כלי תחתיו עם יין כשר ושיהא בטל בס' אע"פ שאין כוונתו לכך דממילא הוא כוונתו להתיר האיסור. וסתם יינם עתה אע"ג דשרי בהנאה עמ"א תמ"ו אות ג' היכא דליכא עכו"ם כו'. ואם נתנסך בשבת צ"ע אם לא הוי נולד. ומ"ש לסמוך על המקילין ביי"ד קל"ד א"י דודאי הלכה לאסור דחוזר וניער כמ"ש הש"ך ביי"ד אות ח"י אפילו במינו כ"ש אין מינו כה"ג ואפשר הואיל ואין אסור אלא ביומו ולמחר מותר כה"ג לא אמרינן חוזר וניער ולפ"ז יצא לן דין חדש כל דשיל"מ באי"מ שנתרבה לא אמרינן חוזר וניער ובשאר איסורין אף בדרבנן ומינו אמרינן חוזר וניער עמ"ש בפריי לי"ד מדינים אלו ואי"ה יבואר עוד. מ"ש הע"ש דאין להניח כלי עם מים דשיל"מ צ"ע דבא"מ בטל כמ"ש הד"מ ועש"ך יי"ד צ"ט אות כ"א ובפריי שם:

**מ"ש** המחבר מלקט ואוכל כו' ולא ביאר אם לחיקו שרי דוקא לקופה וסל אסור משום עובדין דחול ובעפרורית בורר אסור אף לחיקו כבסימן שי"ט. ועיקר אי שייך דוקא ממקום גידולו עב"י ואי"ה בש"ע יבואר עוד:

## סימן שלו

### סעיף א

בין עמ"א עירובין ק' א"ב ועב"י דבימות הנשמים בשאסור משום מ"ע הרואה אומר לח הוא ועולה באילן לח ובחדרי חדרים אפשר שרי להרא"ש דפסק בימות החמה שרי באין ענפים דלא נתרי קינסי וביש ענפים אסור בימות החמה להרא"ש דנתרי קינסי ואף דאין מתכוין בלא פ"ר שרי לר"ש מ"מ דבאילן מינכר טפי גזור אטו לח כה"ג וכ"ש כשיש פירות יע"ש ברש"י ולרי"ף ור"מ להמחבר החמירו טפי אף בימות החמה ואף בליכא ענפים אסור דרב בקעה מצא ול"פ (ומש"ה כתב המ"א ז"ל בימות הגשמים כו' להרא"ש כן והבן) וביבש ליכא תלישה וערש"י שם דנתרי פירי היה למגזר אטו לח וה"ה נתרי קינסא כה"ג י"ל לפרש כן. ומ"ש המ"א להר"מ ז"ל תלוש נמי בשבת חייב חטאת מס"ב וכ"ה בר"מ פ"ח ה"ד ובפ"ב מה' ט"א ה"ה סתם דלשבת אף יבשו עוקציהן חייב חטאת ומ"א אף לחין עוקציהן כתלוש דמי וע' חולין פרק ט' דף קכ"ז ב' ברש"י שם והר"מ ז"ל מפרש אי דיבשו הן ועוקציהן פשיטא לענין ט"א ודוחק ובהא דנתרי פירי להר"מ

ז"ל היה לומר בפשיטות מ"ש אילן יבש מלח ביש בו פירות שמא יעלה ויתלוש ולרש"י א"ש דתלוש אין בו חיוב חטאת ופריך לגזור תלישה דיבש אטו לח וכולה חדא גזירה ואי"ה בסי"ב יבואר עוד ועתו"ש:

**סעיף ב**
אסור עמ"א ברע"ז (ט"ס רע"ו) ס"ד בי"ט אסור להניח שמא יטלו משחשיכה ומשתמש במחובר באילן מ"מ פכ"א מה"ש ה"ט והרא"ש סובר ליטול חפץ מע"ג האילן שרי וראיה מקושרין חבל בפי פרה אף ע"ג דאין משתמשין בבהמה כו' ובתרכ"ח אות ו' ואפשר להניח על האילן אסור וליטול הוא דמותר. והסילוק למטה מיו"ד או למעלה מיו"ד דתשמישו של אדם בתוך יו"ד ע' ה"פ וכתב דאין לומר להרא"ש באילן גזור למטה מיו"ד אטו למעלה שאין נוח תשמישו יעלה ול"פ וקושרים חבל בבהמה אין גבוה כ"כ דא"כ מה נ"מ דמותר ליטול החפץ מאילן שאין שימוש בכך דמ"מ אסור משום שמא יעלה (ואפשר נ"מ אם מונח ע"ג בהמה שמותר ליטלו) וצ"ע:

**סעיף ג**
שרשי אילן עמ"א דקלחי כרוב דין אילן יש להם:

**סעיף ד**
שמצד א' עמ"א עירובין דף ק"א אניגרא ב' צדדין סמוך לארץ שרי עב"י עט"ז אות ה' ודוקא ג' צדדים גבוהים ג"ט אז אף צדו הד' אסור:

**סעיף ה**
שמשקין עמ"א ונ"מ אם היה שוגג בא' מהן והזיד בב' פסול לעדות:

**סעיף ו**
פסיק רישיה עמ"א ועסי' שי"ד אות ה' וסי' ש"ך סי"ח:

**סעיף ז**
או עמ"א ומע"ר ושכר יש בהן מים משמע דמצמיחין ודאי:

**סעיף ח**
והתולשן עמ"א שבת ק"ח א' וכ"כ הט"ז אות ז':

**סעיף ט**
אסור עמ"א ועב"י בעציץ נקוב חייב היינו נקוב ננד מה שטמון בעפר העציץ יע"ש בשם הרשב"א וכלי חרס עם עשבי בשם בבית אסור להשקותם בשבת וטלטול עמ"ש אי"ה בסוף הסי' הזה:

**סעיף י**
מותר עמ"א עב"י הר"ן גורס איפכא הדס במחובר אסור להריח דליכא היכרא יע"ש וה"ה עשבים המריחים מאן דחש לדהר"ן ופשוט הוא וכל אלו בשבת וה"ה בי"ט:

**סעיף יא**
יקוץ עמ"א רש"י סוכה ל"ז ב' וע' תו"ש בשם בכור שור (הוא רבינו המובהק בעל תב"ש אין כעת ת"י) דחייב ושבת ע"ג ב' יע"ש מ"ש רש"י שם מפרק התוס' חולקין ע"ז וע' ס"ח יחור יע"ש דמפרק דוקא מכיסוי שלו ולרש"י אם תולש מאילן פירות ביד ובכלי ושגג בתולש פסול לעדות משום מפרק ול"ד ליחור שכבר נפרש ועץ תלוש הוא משא"כ אילן מחובר שפירותיו יונקים ממנו אפשר חייב משום מפרק לפירש"י וצ"ע:

**סעיף יב**
וחייב עמ"א ולדבריו זרע פשתן בשורה חצי יום חייב ב' באפשר ועא"ר ש"מ אות ך' צימוקין ושאר פירות יבשים מותר לשרות בשבת ומ"מ כובש כבשים אסור:

**סעיף יג**
ענפי אילנות עמ"א דאל"כ הוי מוקצה וגם אין עושין תקנה למוקצה ובתרנ"ד בשבת אסור להוסיף וביי"ט אסור להחליף. דא"ל בשבת אסור להוסיף דמוקצה הוא שכבר יצאו כולם ואפי"ה מקבלת אשה דכ"ז שהוא ביד אדם יכול ליתן לחבירו וחבירו לחבירו ע' ירושלמי סוכה ובא"ר של"א בסכין מילה ובמ"א תרנ"א אות כ"ח דא"כ ביי"ט אמאי מוסיפין דג"כ מוקצה לאחר שיצאו כולם ואין עושין תקנה למוקצה ועסי' שכ"א במ"א אות י"ג ובסי' ש"י ס"ו ושכ"ח ותקי"ג ומיהו דברי המ"א מתפרשין כפשוטן דלהעמיד בשבת איך שרי והא אסור לטלטל אלא הוכנו מאתמול לכך והוי יודע דמדסתם משמע אף שלא היו במים מותר ליתנם במים לכתחלה בשבת וערש"י סוכה מ"ב בשבת מחזירין שמשם לוקח ה"ה לכתחלה רק לשאוב מים מכלי לכלי אסור משום טורח ולנט"י ע' לעיל ואין להאריך:

**סעיף יד**
התולש עמ"א ע"ש הקשה מס"ג לאיזה צורך כתב המחבר בין יבישים ועמ"א אות א' ועא"ר ד"ל בין יבש האילן ובין האילן לח ופירותיו יבישים. ומ"ש בג' כו' אשר דרך זריעה בכך ע' אות ח':

**סעיף טו**
והכלכלה עמ"א ע' אות ב'. ומניד האילן אסור מוקצה. ולהשען באילן אדם בריא שרי ותש כח אסור דמשתמש באילן. ע' אות ט' טלטול כלי חרס עם עפר ובשמים למ"ד ירק מותר י"ל עפר כו' לא ולט"ז דאוסר אסור בטלטול ומיהו ממ"ש המחבר בס"ח משמע עציץ מותר בטלטול וי"ל ביש לו בהמה דמעמיד ע"ג עשבים ודוחק ואגב כתובות אונס שותה עציצו עתי"ט ובמוסף ערוך ובערוך יראה מפרש גיסטרא שבר כלי יע"ש:

## סימן שלז

**סעיף א**
בין עמ"א עב"י ובחבית כבידה נמי אף בעליתא דשישא אסור והא ד"מ כיבוד במרוצף י"ל ועסי' שי"ד אות ה' דפ"ר דלא ניחא ליה אף בדרבנן יש לאסור:

**סעיף ב**
אסור עמ"א מזיז עפר וע"י זה משוה גומות הא איסור מוקצה י"ל ע"י ד"א מהצד לצורך י"ט ושבת. וה"ל דבר שאין מתכוין הי"ל דס"ל דלא הוי פ"ר ובלבוש דלא הוי איסור תורה משמע פ"ר דלא ניחא ליה בדרבנן באין מתכוין יש להתיר. ועא"ר הראה לתוס' שבת צ"ה א' ד"ה המכבד ולמ"ש הלבוש א"ש דרבנן דפליגי עליה דר"א וסוברים אף בפ"ר לא הוי רק בדרבנן:

**סעיף ג**
מרוצף עמ"א משמע דלי"א אף בקרשים אסור ועט"ז אות ב':

**סעיף ד**
ע"י עמ"א פ"ר ע"י עכו"ם עסי' רנ"ב ורנ"ג. ודברים המוקצים כו' משמע בחדר שאין דר שם אסור ועב"י דהוי טלטול מהצד:

**סעיף ה**
שלא עמ"א שי"ד (ט"ס שי"ח) סי"ב ועמ"א שם אות י"ד לענין פסיקת תלוש ולטלטל כנף אווז בשבת י"ל דשרי דעשוי לכבד שולחן עסי' ש"ח במ"א אות ע"ה דבא"ר כאן ולבוש שם מתיר מכבדות ג"כ דחומרא בעלמא הוא במרוצף ולא הוי מלאכתו לאיסור ומותר בטלטול מחמה לצל וכדומה:

**סעיף ו**
אין עמ"א עט"ז בזה:

**סעיף ז**
אסור עמ"א משמע לצדד הטעם דיבוא להשוות גומות שתהא חלקה ולהגביה מחפירה ולשון פ"ר קשה ועתו"ש ר"ל פ"ר ע"י צידוד משוה קרקע חלקה ועט"ז אות ג':

## סימן שלח

**סעיף א**
בכלי שיר עמ"א ל"ד ה"ה טיפוח וריקוד ולהכות כף אל כף כל דרך שמחה ושיר אסור אבל להכות כף להבריח העופות בסעיף ד' כאן דאין דרך שיר הטעם שמא יזרוק צרור. ולהניח על ידו טבעת חלולה שיש בה עופרת אע"פ דמשמיע קול שיר דלא בעי לה לקלא שרי אף שהוא דרך שיר עסי' ש"א אות ל"ה וש"ה אות ה' (ט"ס ש"ח). ומי ארג לחולה

שאין סכנה לישן שרי שבות עסי' שכ"ח סי"ז ולבריא להקיץ שאין דרך שיר שרי ופעמוני פרוכת כו' עט"ז כאן וי"ד רפ"ב (ט"ס רנ"ד) עט"ז כאן:

**סעיף ב**
כמו עמ"א דכל שאין עושה מעשה ביד שרי אף שמנעים בשיר:

**סעיף ג**
אסור עמ"א וכלי המיוחד לכך אסור בטלטול בשבת כמלאכתו לאיסור ולמ"ש הלבוש בסי' ש"ח עמ"א שם ע"ה כל דמחמת חומרא בעלמא יש להתיר הטלטול אפשר ה"ה כאן לדידיה עמ"ש בסי' של"ז:

**סעיף ד**
לתקן עמ"א שבות דשבות במקום מצוה שרי הא לתקן הוי מלאכה ד"ת אסור אמירה לעכו"ם אף במקום מצוה עסי' ש"ז ס"ה ורע"ו ס"ב ולכבוד חתן הוי מצוה גדולה ביותר. ומ"ש מותר לומר בע"ש שיעשה בשבת עסי' ש"ו במ"א אות ב' דאף דבר דרבנן משמע דאסור לומר בע"ש שיעשה בשבת וי"ל:

**סעיף ה**
לענין עמ"א באות ד' ועא"ר ד' דבזה"ז משמע אף שלא לשמוח חתן וכלה שרי לומר לעכו"ם לנגן בשבת ובלבוש משמע דאסור כ"א בשמחת חתן וכלה ועא"ר שם:

**סעיף ו**
ויזרוק עמ"א רש"י עירובין ק"ד א' לא שמא יטול צרור מוקצה ועסי' רנ"ב אות כ"ו וע' תו"ש אם שרי כלאחר יד ויפה כתב:

**סעיף ז**
שולחן עמ"א בשל"ז דמרוצף אטו אין מרוצף ומ"מ גם הם מותר לכבד השולחן עב"י אלא כאן י"ל טפי אטו ישחוק על הקרקע:

**סעיף ח**
בעצמות עמ"א שכ"ז ס"ג אות א' הבתולות כו' וט"ס שכ"ו. ועסי' ש"ז סי"ז דגם בחול יש לאסור משום מושב לצים:

**סעיף ט**
בתם עמ"א עסי' שכ"ב ס"ו:

**סעיף י**
אסור עמ"א עבי' בזה הא פירות לצורך היום שרי שלא יטנפו בגשמים:

**סעיף יא**
מותר עמ"א עב"י ועסי' של"ו אות י"ג ומ"ש שם ועסי' תקכ"א:

**סעיף יב**
שאין עמ"א עט"ז אות ד' ואי"ה שם יבואר. ועסי' רס"ו במ"א אות י"ד אי שרי לבטל לפי שעה בה' מועט:

**סעיף יג**
מותר עמ"א ש"ח סל"ד ול"ז יע"ש ואי"ה בט"ז ד' יבואר עוד:

## סימן שלט

**סעיף א**
ולא עמ"א ע' סעיף ד' בהג"ה דאע"ג דקיי"ל דאין מקדשין אע"ג דאיכא מצווה וכ"ת דביצה ל"ו ב' אלו משום רשות לא מרקרין וחלקן לתלתא בבי משמע בבא דרישא כל דיש מצוה שרי דא"כ במציעא נמי כל שיש מצוה לשתרי ועוד בשל"ת ס"ב לומר לעכו"ם שרי שבות דשבות הא לא"ה אסור ולרקד לפני חתן וכלה אסור אלא י"ל הטעם לכבוד התורה אין כ"כ דרך משוררים ול"ג ובב"י לא משמע כן ואף האידנא נהגו לא מדינא אבל בשמחת תורה שרי:

**סעיף ב**
א' כנגד א' עמ"א הם דברי הר"מ ז"ל ובב"י דלא כתה"ד שהביא ראיה להתיר מכ"ג ביוה"כ תי' המ"א דלהקיץ משינה לאו בשיר הוא כבסי' של"ח אות א' מי ארג להקיץ הישן כו' וז"ש הר"מ ז"ל כדרך המשוררים. ועתו"ש מ"ש רש"י מכין באצבע על אגודל דהוי כלאחר יד יע"ש שהאריך ויפה כתב:
**והוי** יודע שטיפוח וסיפוק יש בהן פירושים שונים טיפוח ביד או בירך עפירש"י ביצה ל"ו ב' ועירובין ק"ד ובשבת קמ"ח ב' וב"ח של"ח ושל"ט ואמנם בירושלמי ביצה מפרש סיפוק מחמתו כמ"ד ויספיק כף על כף טיפוח לרצונו עתי"ט שם והטור בתקכ"ד הביא פי' הירוש' ובש"ע פה ושם השמיט זה משמע כתו' ביצה למ"ד א' ד"ה אין ושבת ק"ח ב' הקשו על פירש"י ומשמע משום צער לא גזרו כלי שיר ורש"י סובר דבת"ח טיפוח וריקוד בחה"מ שרי עי"ד ת"א וביו"ט ושבת אסור דרך אבל ולהשמיע קולו כשיר אנינות ושמא יתקן כלי שיר והר"מ ז"ל פכ"ג מה"ש ה"ה אין מספקין ולא מרקדין ולא מטפחין כתב מרקדין ביניהם לומר דמספקין נמי שיר ושמחה אסור. ומ"ש התוס' י"ט מה"ת לחלק בין מחמתו לרצונו קשה דמתו' משמע מחמתו לית שבות ואין להאריך:

**סעיף ג**
אין עמ"א הטעם שמא יכתוב ה"ה סידור הטענות וע' תוס' כתובות ג' א' ד"ה אי דנישאת בששי ויכול לקבול בשבת כשלא ימצא בתולים. מ"ש מלקות חמורה הר"מ ז"ל לשיטתיה דמשאצ"ל ד"ת מ"ש הר"ב בהג"ה להלקותו דזה יש בו חילול שבת וטעם אין

דנין דיני ממונות דרבנן שמא יכתוב ועא"ר ב' בשם ירושלמי בכל מושבותיכם שאין דנין ובס' החינוך כו' יע"ש:

**עיין** מ"ל פכ"ח מה"ש ה"ז נסתפק ברודף אחר ערוה מח"כ דניתן להצילו בנפשו בשבת לרבנן דאפנימה דידה קפיד קרא צ"ע אי ניתן להצילו בנפשו גם אין עונשין בשבת והנה בועל ארמית דקנאים פוגעים בו אם הוא בפרהסיא בפני עשרה מישראל י"ל דכ"ע מודים דאין פוגעים בו בשבת ולחלל שבת. וחליצה בא' בשבת קובעים בע"ש אחר מנחה בעוד יום לא בשבת שלא יהא נראה כדנין בשבת. ועב"ש אה"ע בפירוש סדר חליצה אות ט"ז ומשמע בלילה שלפני יום המחרת נמי שרי לקבוע מקום א"כ חליצה בא' בשבת יעשה הקביעות בליל מ"ש. והא ל"ק מ"ש שם אם בטל החליצה י"ל דדעת הקביעות היה שיחלצו למחר הא בע"ש דעתם איום א' ולפ"ז אם א"א בע"א יכולין לקבוע בערב ע"ד כמה ימים. והוי יודע כל אלו משום שבות ביה"ש ל"ג אם יש צורך גדול כבסי' רס"ב ושמ"ב ואם אירע בע"ש ביה"ש עדיין יוכלו לקבוע מקום ועמ"א שמ"ב. תוס' יבמות ז"א בר"מ ולדידן ע"כ בכל מושבותיכם אתא לרבות אף שאין חילול שבת ובאה"ע אי חופה קונה ובדרוש הארכתי:

**סעיף ד**

ולא עמ"א אבל לא כקונה קנין בשבת שעדיין מציאתה ומעשה ידיה שלה. וע' אות שאח"ז ואי"ה יבואר:

**סעיף ה**

הכניסה עמ"א ובאה"ע סימן ס"ד ס"ה דאין כונסין בשבת (ט"ס ס"ג) ועב"ש ה' דאם היה החופה מבע"י והיתה נדה מודיעין לו ותטבול בשבת ומותר לבעול בשבת וע' אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף ו**

ולא מקדישין עמ"א ע' תוס' ביצה ל"ז א' ד"ה משום יע"ש ועסי' ש"ו במ"א אות י"א אי שרי להקדיש טס ידוע לס"ת עתה:

**סעיף ז**

ולא עמ"א צ"ע דבשי"ח המבשל בשוגג למ"ש ומזיד הוא לא יאכל עולמית וכאן פסק הר"מ ז"ל פכ"ג הט"ז שוגג יאכל בו ביום במזיד אף הוא שרי למ"ש ובשי"ח אף במלאכה דרבנן דינו כמלאכה ד"ת יע"ש. ועמ"מ ממשנה תרומות:

**סעיף ח**
ואין עמ"א ולעשות סעודה פדיון הבן בע"ש עסי' רמ"ט במ"א אות ה' ואם נשלמו כ"ט י"ב תשצ"ג ביום ה' מ"מ לא מיקרי עבר זמנה אף להש"ך דלכתחלה ודאי אי לפדות עד יום ל"א:

**סעיף ט**
גם עמ"א וגט הנשלח ע"י שליח ודאי אף לכתחלה נותנין לה. וגם הנכתב בכתב משיטה או בכל לשון עאה"ע סי' קכ"ו וב"ש אות ח' ובסימן ש"מ כאן ובסי' ש"ו סעיף י"א. ואי"ה בשי"ן מ"מ יבואר עוד:

**סעיף י**
מה עמ"א כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד כו' עיין סמ"ע בח"מ מזה האריך ובחולין השוחט בשבת ויוה"כ אף מזיד שחיטתו כשירה לאחריני למ"ש ולמוצאי יום הכיפורים יע"ש. ועש"ך ר"ח בח"מ אות א' האריך שם. ומקח הנעשה בשבת מכירתו קיימת אף שנעשה באיסור תורה:

**סעיף יא**
האלמנה עמ"א ע' ב"ש אה"ע סי' ס"ד אות ה' האריך ואות ו' ויבמה לכ"ע אין יחוד מהני כ"א ביאה ממש. ועי"ט חמור מע"ש דאלו ע"ש ביה"ש כל שבות ל"ג במצוה ועי"ט ביה"ש יש איסור תורה אין מערבין שמחה בשמחה עסי' תקמ"ו אי בי"ט אסור מ"ה ובשבת ליכא איסור תורה ע' פרישה ואי"ה יבואר שם:

**סעיף יב**
להשיט עמ"א בכלי שרי לפצל הקסמים בהקשים אפילו גדול מאוד דל"ש שמא יעשה חביות של שייטין כבס"ב:

**סעיף יג**
ספינה עמ"א כתב ע"ש אות ו' בריכה שבחצר ואית לה נידודין שרי לשוט שם ובספינה כבס"ב ועסי' שי"ן נו"ן ו' מדין בריכה שבחצר לענין רה"י וכרמלית הוי כרה"י. ומ"מ אם מנהיגין הספינה במקלות ומגיע לקרקע יש בו משום חופר שעושה גומות בקרקע ועכ"פ מדרבנן אסור וי"ל טילטול עפר טילטול מהצד לצורך תענוג וחופר כל שנתמלא הגומא במים ואין ראוי כלל י"ל דאף איסור דרבנן ליכא וצ"ע. ולילך למנין בספינה קטנה עסי' תרי"ג ס"ו תקפ"ו סכ"א שופר של ר"ה מ"ע מ"ה אין שט ע"פ המים להביאו כ"ש להתפלל במנין דאסור לעבור בספינה. ואפשר ע"י הערמה כה"ג יש להתיר האידנא בת"ח וצ"ע ואי"ה בתקפ"ו ותרי"ג יבואר עוד. עיין י"ד:

**סעיף יד**

ואם עמ"א ועתו"ש כאן ורמ"ח אות י"ג בשם שו"ת שב יעקב דכשעכו"ם מוליך הספינה לית כאן משום שט יע"ש ואי"ה בט"ז א' יבואר עוד:

**מ"ש** המ"א בשי"ן מ"ם אות ב' שייך לכאן על ע"ש וע' תו"ש ואי"ה שם יבואר עוד:

**ע'** תוס' ביצה ח' א' ד"ה בעפר כשיש הרבה עפר ונופל לית גומא ה"ה חופר גומא במים ומיד מתמלאת מים ע' מ"ש אות י"ג מזה יע"ש:

**אם** משקין בכלי וכמו קשים וקסמים ע"פ כולו עסי' שי"ט ס"א וסי"ו ואסור ליטלם ביד דהוי פסולת מאוכל ואף לסלקם לצד אפשר דאסור כה"ג:

**הרבה** שבותים אסרו חז"ל מהם משום מלאכה מדרבנן כמו משאצ"ל וכדומה ומהם גזירה שמא יעלה ויתלוש וכדומה ויש מטעם עובדין דחול ויש מטעם מראית העין וזה קיל בחדרי חדרים מותר היכא דליכא כ"א חשד דרבנן עסי' רמ"ב ושאר דוכתי ויש לספק מ"ע במקום רואין אי לוקה מ"מ הואיל ובאין רואים שרי ויש נ"מ טובא לענין פסולי עדות מדרבנן וכבר כתבנו מזה כ"פ ועיין בפתיחה כוללת:

## סימן שמ

**סעיף א**

**החותך** עמ"א שבת צ"ד ב' ועתו"ש שם פ"ט מ"ו וא"ר. וביד בין לו ולאחרים פטור כחכמים דר"א ועב"י מ"ש הר"ן שיש פוסקים כר"א לחומרא אפשר שלא להתיר שבות דשבות במקום מצוה ועט"ז י"ד קצ"ח אות כ"א (ט"ס תצ"ח) ועסי' שכ"ח בט"ז א' ומ"ש שם. ובסי' ש"ג אות כ"א בשם הריב"ש גוזז י"ל חייב אף באי"צ לצפרנים דבמשכן וע' כאן אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**והנה** נ"מ האידנא בין מלאכה ד"ת לדרבנן שבות דשבות במקום מצוה וגם לפסולי עדות ד"ת דבמיתת ב"ד ומלקות מ"ה פסול עח"מ ל"ד יע"ש:

**אשכחנא** פתרי המחלל שבת במלאכה ד"ת לא יהא פסול מ"ה לעדות וביי"ט פסול לעדות מ"ה כמו שאגיד. כי איסי בן יהודה בשבת דף ו' ב' ובתוס' ד"ה הא דמסופק איסי על סקילה ואע"ג דחייב כרת על כולם לא מיקרי רשע בח"כ ומלקא לא לקי דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שאין לוקין אף בעבירה שאין בה רק לאו ואלו ביי"ט לוקח על כולם ומפסל מ"ה בהזיד בלאו אף בזה"ז עח"מ סי' ל"ד זולת הנך דלא מספקן שם והבערה ג"כ ממ"נ אי סקילה ואי לאו הלא מבואר הלאו בפ"ע. ועיין תוספות שם ובדף קנ"ד וצ"ז וברי"מ ה' סנהדרין וצ"ע אם הלכה כאיסי ואי"ה במ"א יבואר עוד ואין להאריך:

בין עמ"א תוס' שבת צ"ד ב' ד"ה אבל לר"י חייב משאצ"ל ולר"ש משאצ"ל פטור והריב"ש הביאו המ"א בש"ג אות כ"ב סובר גוזז חייב אף שא"צ לצמר שכן היה במשכן:

**סעיף ב**
שתי שערות עמ"א דלא כע"ש שכ' דמשמע דשער א' אפילו איסורא ליכא והיה נראה לומר דמכל חלב לרבות ח"ש דחזי לאצטרופי י"ל היינו שיטעה ויאכל כזית כא"פ והוא לא ידע ואשם וזה ל"ש בשער וכדומה וה"ה בל יראה בח"ש י"ל כן ועשו"ת ח"צ בזה וממ"א משמע דבכל ח"ש משמע דיש בו איסור תורה לא איסור דרבנן ובפתיחה כוללת כתבנו מזה יע"ש:
**מ"ש** על הע"ש משמע דמקומו לעיל בסס' של"ט יע"ש בע"ש ועתו"ש שם:

**סעיף ג**
לחתוך עמ"א התולש צמר ביד מבהמה בין חיה או מתה פטור דבכלי דרך גזיזה לא ביד משאצ"ל עסי' ש"ג אות כ"ב בס"א בשם הריב"ש וכאן אות א'. ותצ"ח אות כ"ג ד"י"ל תולש ביד נהי דלאו גוזז מ"מ עוקר דבר מגידולו ואף ביד חייב וטוה אין דרך בכך ונוטל שערו ביד פטור דאין גוזז בכך הא עוקר מעיקרו חייב וצ"ע:

**סעיף ד**
שעוה עמ"א בתוספתא הביאה הרא"ש וכ"ה בר"מ ז"ל פי"א ה"ט נפלה שעוה על הפנקס כו' והב"ח הוסיף על הספר הכתוב בה ועט"ז א' שי"ל בין על הפנקס והתיר עמ"א שיהא ראוי לכתוב ב"א חייב משא"כ כשכתוב ונפל שעוה וגורר לא עביד מידי ואין כאן מחשבה לחייב עליה אבל איסור טילטול בשעוה יש יע"ש:

**סעיף ה**
אסור עמ"א עט"ז ב' ושמ"ג מזה. ומי פירות הנה בעינן ע"ד המתקיים ובדבר המתקיים ער"מ פי"א הט"ו ועוגה ומי פירו' תרווייהו אין מתקיימין וגם מוחק ע"מ לכתוב יש כאן ג' שבותים אפשר כולי האי לא גזרו בשובר ע"מ לאכול ואין נראה כאן מתכוין למחוק עא"ר:

**סעיף ו**
כמין עמ"א הצר צורה חייב ע' אות שאח"ז וברי"מ פי"א הי"ז ועט"ז מ"ש בזה באות ב':

**סעיף ז**
במשקין עמ"א העתיק דברי הר"מ ז"ל פי"א מה"ש הט"ו ולכאורה מוחק דבר המתקיים מע"ג מתקיים לא הראה שם מקומו ועמ"מ שם ונטף שעוה והסיר מע"ג פנקס כדי לכתוב ב"א חייב צ"ע א"כ בכותב ע"ג עץ וכדומה בשעוה ניתך וכדומה יהא חייב ושם כתב דיו וקומוס וכיוצא בהם משמע שעוה לא מתקיים הוא. וסבור הייתי אני העני לומר דמוחק ב' אותיות עד"מ והיה כתוב איזה ענין שחייב הוא או חבירו חייב לו ורוצה למחוק זה חייב אע"פ שאין רוצה ע"מ לכתוב ב"א הא מוחק טשטוש וכדומה בעינן ע"מ לכתוב ב"א ומש"ה שם בה"ט מוחק ע"מ לקלקל העור פטור ומ"ש המוחק כתב ע"מ ב"א י"ל

שאותו כתב אין מועיל לו ולא מוריד ושעוה מע"ג פנקס ע"מ לכתוב ב' אותיות חייב ומוחק ב"א חייב או פטור שלא לכתוב ב"א או בעינן דבר המתקיים מע"ג מתקיים וכ"ז צ"ע ואין פשטות חדברים מורין כן וצ"ע. המסרט ע"ג בשרו פטור שאין דרך כתיבה בכך אע"פ שקורע בעור חייב. צורות בכותל וששר כצ"ל וכן המחקה היינו ע"מ לתקן המשרטט כדי לכתוב ב"א חייב יע"ש:

**סעיף ח**
מותר עמ"א תה"ד סי' ס"ג:

**סעיף ט**
מותר לרשום עמ"א ורושם חייב היינו צורות ובדיו או בדבר המתקיים כבאות ז' ובציפורן חקוקה אות ט' אסור כמו במשקין על השולחן ושריטה כך מותר ועט"ז אות ד':

**סעיף י**
שאין עמ"א עסי' ש"ו סי"א ובא"ר ותו"ש שם ובד"מ שם ועב"ש אה"ע סי' קכ"ו. ובמשנה ק"ג א' בכל לשון רש"י והר"מ ז"ל מפרשים בגופן ויש לפי הלשון אבל כתב בעינן אשורית:

**סעיף יא**
חוט עמ"א במותח חוט התפירה שיעור ב"ת אפי' לא קשר החוט בסופו י"ל חייב כי מתקיים עם השאר והקורע ע"מ לתפור ב"ת חייב על המחשבה כמו במוחק ע"מ לכתוב ויש חילוק ביניהם:

**סעיף יב**
אותם עמ"א ועב"י:

**סעיף יג**
ובעיגול עמ"א פי' נקבים עגולים דדומה לקרסים ואפי' המחט שם לא הוי המחט מלאכתו לאיסור וגם לא נראה כתופר ועב"י:

**סעיף יד**
אסור עמ"א ועט"ז אות ה' ובשי"ז ס"ב בט"ז ומ"א שם:

**סעיף טו**
שדומה עמ"א שבת ע"ג ב' מעמר דוקא במקום גידולו כמ"ש באות שאח"ז והמחבר שכתב וכן אסור לקבץ כ"ד במקום גידולו מבואר כן ואע"ג שזה חייב חטאת וזה פטור אבל אסור כתבם יחד וכ"ה בטור. ומ"ש העי"ש שמא הוא בכלל יע"ל קנ"ם היינו ע"י"ן כולל כל היכא דפליגי בהו אביי ורבא עד זומם סנהדרין כ"ז א' וב"ק כו' וגם עימור בכלל ועא"ר ולדעת הר"מ משמע די"א עימור אף שאין במקום גידולו ועסי' של"ה ס"ט:

**סעיף טז**
המקבץ עמ"א ע' אות הקדום ופ"ח ממ"ש:

**סעיף יז**
או שנקב עמ"א ע' ר"מ פ"ח הלכה ו' ופכ"א הי"א משמע המעמר בשדה במקום גידולו חייב ובבית אם עשאן גוף א' שדבקם ביד או ע"י חבל חייב משום מעמר וצ"ע. מ"ש המחבר סי"א לא יתבצר רמב"ם פכ"א הי"ז משום בורר והמחבר כתבם לעיל שי"ט סי"ז ועמ"א י"ט. עמ"ש בסוף הסי' אי"ה מזה:

**סעיף יח**
תולדות עמ"א ועט"ז מזה אבל הקורע נייר ממש שלא נחתך חייב למ"ד לא בעינן קורע ע"מ לתפור כקורע בחמתו דחייב דאפילו ע"י עכו"ם אסור לקרוע הדפין אם לא נחתכו: בירושלמי פכ"ג והבורר אמר ר' יודן היה יושב על הכרי ובורר כל היום אין מתחייב פי' המפרש שלא הועיל כלום שעדיין יש צרורות ומ"מ פטור אבל אסור:

## סימן שמא

**סעיף א**
שלא עמ"א. הביא ד"ה עירובין למ"ד ב' ד"ה אלא משמע דוקא יין הוי צורך שבת הא נדר שלא לשתות מין משקה א' או מין פירות א' אין מפירין. ושלא לשתות היינו שום משקה ויין אין מצוי. אבל מהררי"י בסי"ג סובר מלבוש כוי ועא"ר בשם רש"ל בסמ"ג כל מין מאכל הוי צורך שבת ומפירין. וביי"ד רכ"ח ס"ג שלא לאכול או לבטל מעונג שבת אפשר שלא לישן ביום שבת הוי בכלל עונג ופשוט שלא לאכול לחם ודאי לצורך שבת הוי עסי' קפ"ח ס"א ט' ור"פ ואי"ה בסי' תי"ח יבואר עוד מ"ש המחבר בעל כ"ה פירש"י שבת קנ"ז וה"ה אצל בתו עי"ד רל"ד סכ"א וא"ר כאן. וע' נדרים ע"ז א' ברש"י לצורך שבת לאכול או תכשיטין. והנה בענין הפרת נדרים ביום שמעו אם שמעו האב והבעל ביה"ש והפירו ביה"ש מ"ש בזמן מאוחר פשיטא שאין הפרתם הפרה דאי ביה"ש מ"ש יום כ"ש ביה"ש ע"ש שהיה מוקדם יום ולא יום שמעו הוי ומילקא לקי אם עברה אח"כ כוי עמ"א פ"ה משבת ה"ז. ואמנם אם שמעו ביום שבת או בחול והפירו ביה"ש ספק הוי ולא לקי אם עברה אח"כ נ"מ לפסולי עדות עיין אה"ע סימן י"ז בעדות אשה פסולי עדות בעבירה ד"ת יע"ש. עמ"ש אי"ה בסי' שאח"ז:

## סימן שמב

**סעיף א**
**צ"ע** כוי עמ"א הראה מקום לשפ"ו במ"א אות י"ב וי"ג בככר בקידוש היום כוי וססי' תקס"ב בתענית יע"ש וע' שבת ל"ה ב' העושה מלאכה שני ביה"ש כוי ובה' שגגות

ואי עושה ביה"ש מ"ש לחוד אי חייב אשם תלוי ד"ל איקבע איסורא ספק מ"ה אסור וגזרו על שבות ביה"ש מ"ש ועט"ז מ"ש שם וע' עירובין ל"ד א' ברש"י ותוס' ד"ה אמאי דבהגי"ה שם וי"ל היינו ספיקא של המ"א דלרש"י משמע ביה"ש מ"ש אסור שבות ומש"ה משני גזירה י"ט אחר שבת דצריך להוליכו ע"ש עד פחות ד"א לשם דביה"ש מ"ש לא יכול דאיקבע איסורא ותוס' בהגי"ה סוברים דגם ביה"ש מותר. או יאמר דכוונת הגי"ה כמ"ש התוס' ד"ה גזירה דאי בי"ט אחר שבת רק דרבנן והבן זה. ועת"ש ש"ז אות מ"ט האריך ולמ"ש י"ל:

**ודע** הא דאמרו כל דבר משום שבות כו' אין למידין מכללות עמ"א רמ"א וי"ו. ויראה כ"ש משאצ"ל דאסור ע"י ישראל די"א דהוי ד"ת ואף למ"ד דרבנן חמיר הוא משאר דרבנן וע"י עכו"ם לומר לכבות נר ביה"ש כל שאין מצוה ולא טרוד ונחפז י"ל דאסור והבן זה:

**נשאלין** נדרים ביה"ש ע' תוס' עירובין למ"ד ב' ד"ה אלא ובתו"ש שמ"א אבל לא מפירין דשמא לילה הוא. וע' מהרש"א ז"ל שם:

## סימן שמג

### סעיף א

**ומילתא** עמ"א הב"ח כאן כדעת הטור בי"ד שע"ג דב"ד מצווין להפרישו בטומאה ודם ושרצים אין מצווין דלא כב"י להטור ודוקא ב"ד כהנים כי כן משמע דרשא אמור אל הכהנים כו' והר"ב שם בשע"ג פוסק כרמב"ם וכ"מ בגמרא יבמות קי"ד ועט"ז כאן א' אמור מעתה ג' פירושים בטור בטומאה פי' הב"י כל ג' דברים דם שרצים טומאה ב"ד מוזהרין אף ב"ד ישראלים והב"ח פירש דבטומאה לבד דריבה מצות יתירות סובר הטור דב"ד כהנים מפרישין מ"ה והט"ז סובר דב"ד אין מצווין אף בטומאה להפרישם ואביו לבד מוזהר אף בבן יומו מ"ה בטומאה. וטומטום ואנדרוגינוס אף אב ובהגיע לחינוך אין מצווה להפרישו דס"ס שמא הלכה כר"מ דאין חילוק בין טובאה לשאר ואף אביו אין מצווה מ"ה ושמא נקיבה היא ואף מדרבנן חייב לחנכו הא קי"ל ס"ס ב' ד"ת וספק א' בדרבנן שפיר דמי כבסי' ק"י בי"ד ועט"ז מ"ש שם:

אביו עמ"א ובתה"ד דמסופק שם באמו אי מצווה לחנך ועתו"ש בשם ר"מ ועסי' תרי"ו אות ב' ועט"ז כאן מ"ש שם וע' סי' רכ"ה במ"א ה' בר מצוה כו' החינוך חייב האב מדרבנן עד יג"ש ובי"ש וקטן עד ך' וסימני סריס או רוב שנותיו ומכאן ואילך אין חייב לחנכם ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ב**

מאיסור דאורייתא עמ"א וכ"כ הט"ז א'. ומ"ש הר"ב וי"א דכל זה בלא הגיע לחינוך משמע אביו אפי' לא הגיע לחינוך מצוה לגעור ולהפרישו וז"א אלא קאי לב"ד בלבד ומש"ה הקשה על הר"ב שהגיה מאיסור ד"ת. ומ"ש בשם או"ה לא הבינותי דקטן שלא הגיע לחינוך יונק ואם לומר קטן דלאו בר הבנה אף בהגיע לחינוך אין מחויב ה"ה שוטה כה"ג ל"ש חינוך הן לב"ד או לאביו אבל חרש קטן י"ל דעת קלישותא ומחויב לחנכו ומ"ש בשם הש"ך י"ד הוא בסי' שע"א א' יע"ש וצ"ע דרוב נשים יולדות ולד קיימא ועסי' שע"ד ובש"ך ח' התם באבילות דרבנן מקילין ועוד דאין לבו דוה עליו כל שאין ברור לו משא"כ להקל באיסור תורה להקל בס"ס כה"ג הא ספק הב' שמא נפל נגד הרוב הוא וכה"ג כמאן דליתא דמי ע"ד ק"י ותוס' כתובות בסוגיא דפ"פ דוקא רוב דרבנן מהני ס"ס וע' יבמות ק"ט ואה"ע קנ"ו ואם היינו אומרים טהרה בלועה מ"ה שרי ואיסור דרבנן יש א"ש שאין עושין ספק דרבנן בידים עסי' תפ"ט בספירה כו' הא ס"ס עם ספק דרבנן תרתי לטיבותא אפשר עושין ועסי' תס"ז במ"א בחטים שאין מבוקעות אי הוי מ"ה או דרבנן ואפ"ה אין עושין ס"ס בידים. וכעת הדבר צריך תלמוד ואי"ה במ"א יבואר עוד:

**סעיף ג**

ולהאכילו עמ"א הנה נראה היפך ממ"ש בט"ז דכל שנותן בידו אע"פ שאין נותן לפה עובר מ"ה מקרא דטומאה ודם ושרצים ומשם יליף לכ"ה וההיא דלא יושיט כוס יין לנזיר ל"ע ואין לוקה י"ל בגדול שבר דעת הוא לא חייבה תורה רק ל"ע הא קטן יבא להרגל בכך וכשיגדיל לא יסור ממנו כו' וי"ל עוד אף כשנותן נבילה לקטן בפיו ממש לא לקי עליה דנפיק מדרשא ומקרא יתירא ולא לאו מפורש וכל מדרשא דינו כדין ח"ש דאיסור תורה יש ולא מלקות כמבואר להמעיין בר"מ ז"ל בשרשיו ובספרו הי"ד ומעתה לא מפסל לעדות מי שעבר והאכיל נבילות בידים לקטן דפשיטא דאין עונשין מ"ה מלקות ואף במ"מ ואף הנך ג' טומאה ודם ושרצים דכתיבי קראי יתירי לאו מפורשים המה רק מדרשא ואין לוקין על הדרש דלא מיוחד לאוי בלאו דחסימה. וער"ן שבת כלל גדול דהיכא דהלמ"מ פירוש הקרא שפיר עונשין י"ל והבן זה. ואי"ה בפתיחה כוללת אבאר עוד:

**והנה** בתינוק קצת חולה שאין סכנה ע"י עכו"ם י"ל אזהרה שלא יאכילום בידים ע"י ישראל הא ע"י עכו"ם מ"ה מותר ומדרבנן אמירה לעכו"ם שבות ובחולה שאין סכנה לא גזרו אבל ליתן להם בידים באין סכנה י"ל איסור תורה יש וכדכתיבנא ובמ"ע אי מוזהר י"ל תליא בפלוגתא להר"מ ז"ל דמפרש כפשטיה דג"כ צריכא ויליף מינייהו בעלמא ועשה קיל מל"ת אין למידין משא"כ להטור מדרבנן הוא י"ל דאין לחלק בין

ל"ת לעשה ועסי' תרי"ו במ"א אות ב' ודיני חינוך אין שוין בכל מצוה כ"א כדינו ובמ"א הארכתי בזה:

**סעיף ד**

טוב לו עמ"א בח"מ שמ"ט (ט"ס שנ"ט) ועט"ז אות ב' ויראה ל"ד ממון ה"ה חבלה וביוש בדברים כל שב"א לחבירו ב"ד מצווין להפרישו שלא יארע תקלה על ידו:

## סימן שמד

**סעיף א**

אסור עמ"א לא ידענא כעת אם הם ד"ע או מצא באיזו מקום כן. דהוקשה לו ז"ל ליבטל ברוב והיינו כמ"ש בי"ד ק"ט יבש ביבש דצריך להשליך א' רק ממדות חסידות ולחד תי' התוס' בנשרפין בנסקלין דהיכא דודאי עושין שלא כדין אין הולכין בתר רובא א"ש כפשטא. וקבוע בו מ"ה הוא דניכר לכל העולם והוי ממש כט' חניות ולקח מא' וא"י כו'. עמ"ש איי"ה באות ג':

**סעיף ב**

ומותר עמ"א הם דברי הר"ן ז"ל פכ"ג וע' תוס' וראי"ש ס"ט א' ד"ה. וסבור הייתי שתיקן בזה לשון אפי' ההוא יומא דל"מ בשאר יומי פ"נ הוא שימות בארץ גזירה כו' (ואפי' ביום שמקדש אותה כ"פ א"ש דאיכא ס"ד דעביד מאתמול כו') וע' אות שאח"ז. וי"ל דבא ליתן טעם אף למ"ד י"ב מיל ד"ת אפי"ה שרי לילך כמה שרוצה דפ"נ דימות בארץ גזירה וההוא יומא נמי דמה חזית. ואף מדרבנן בחר לו יום זה לא רצו להחמיר עליו כיון דליכא סקילה וכדבעינן למימר לקמן איי"ה:

**סעיף ג**

אפי' עמ"א הביא ג' דיעות הר"ן ז"ל סובר תחומין דרבנן משי"ה לא החמירו בההוא יומא הא יב"מ למ"ד ד"ת אסור בההוא יומא מדרבנן ומ"מ פ"ב הכ"ב אף למ"ד ד"ת לא החמירו חז"ל בההוא יומא דלית ביה סקילה (וכרת) וא"א להשאר בארץ גזירה הלכך ל"ג אף בההוא יומא (הא מחמר בשביתת בהמתו וה"ה י"ט ודאי אסור כל יומא מספק עט"ז מזה) והתוס' והרא"ש כתבו למהר לצאת מן המדבר כ"כ הרא"ש ז"ל ובתוס' לא כתבו מפורש כן ועמ"מ. ומשמע דשאר דרבנן אסור מדכתב למהר לצאת ולא תחומין דרבנן דמשמע לדידהו אף י"ב מיל דרבנן. ומשמע דאיסור דרבנן שרי בכל ששה ימים ובההוא יומא אסור מלאכה דרבנן ולא משני דמינכר במלאכה דרבנן עתו"ש דאין זה היכר דמלאכה לית ליה משא"כ בהילוך ודאי מינכר דדרך השיירא לצאת ולילך ולמהר בכל מה דאפשר ובששה ימים הולכין ואמנם היה קשיא לי מב' שבילין וב' קדירות ועיר ספק מוקף חומה דא"א ספק דרבנן לקולא היכא שודאי עובר ע"ז י"ל דאין ה"נ קאמר

דאע"ג ספק דרבנן לקולא וכאן א"א להתיר כל ז' ימים א"כ מה חזית וע"ז תי' דההוא יומא שקיבל שבת חל עליו כמו י"ט שני ועדיין צ"ע גם י"ט שני משום דלא לזלזל בי"ט הוא דאתינן עליה וצ"ע כעת ועתו"ש לענין אם צם תענית חלום בשבת יע"ש:

**והוי** יודע די"ט שני שאנו עושין מספק ואסור אף מלאכה דרבנן ביה"ש של מוצאי י"ט ב' י"ל דהוי ס"ס שמא היום חול ושמא ביה"ש לילה וביה"ש יום א' א"א אנן בקיאין בקביעא דירחא אלא שלא לזלזל בי"ט עשאו י"ט ב' ככל חומר יום א' ואי"ה בה' י"ט סי' תצ"ז אבאר בזה וכאן להאריך:

**והנה** בירושלמי כאן מקשה מ"ש מעשה שליח לקדש דאסור בכל הנשים תמן יש תקנה בגיורת כו' היינו אף‌לפ"ש התוס' גיטין ס"ד א' ונזיר י"ב א' ד"ה אסור מטעם קנס מכ"ש פריך דכאן מ"ה אסור קבוע ד"ת. ועמ"ש בפריי ליי"ד ק"י בשפתי דעת י"ד דכל שיש עד א' שיודע הוי קבוע ד"ת ואף אשה דע"א נאמן באיסורין יע"ש. וע' באה"ע ל"ה סי"א ומת השליח וכ"ה בר"מ ז"ל פ"ט מה"א ואפשר רבותא היא כרש"י גיטין וחזר השליח יע"ש (ע' ב"ש שם כ"ח עמ"ש הט"ז ספק א' בגופו י"ל דבלא נודע מקילין בה"מ לי"א עש"ך י"ד ק"י ה"ה כאן ועוד דספק אם יש כאן איסור כלל ל"ד לספק א' בגופו) והגאון המפרש הוקשה לו דמה קנס שייך כאן וי"ל דכאן ד"ת הוא שניכר לכל העולם ושם אין חזקה ברורה ג"כ. ובירושלמי דפריך מהתם ולא תי' כאן פ"נ ושם לא יעמוד בלא אשה י"ל דפרו ורבו לידחי לספק ל"ת ואף למ"ד אין עשה דוחה ללי"ת דכרת ה"מ ודאי כרת הא ספק כרת אתי עשה ודחי לספק כרת וספק תורה לחומרא מדגלי בממזר היינו לאיסורא לא לכרת ואי"ה בפתיחה כוללת יבואר זה. וע' תוס' גיטין מ"א לישא שפחה בעידנא עוד תי' דכפייה מקיים שניהם וע' סי' ד' סי"א עבד אסור בישראלית ובגיורת משמע דשרי ולהר"מ ז"ל דלא תהיה קדשה בבעילת זנות גיורת לית בה לאו כמו שיראה הרואה בה' א"ב היתה מחייבי לאוין לענין קנס ועיין פ"א מה"א דבנות ישראל ה"ה עבר כה"ג למ"א א"כ חצי עבד ישא גיורת. וע' הגאון המפרש מפרש שם גיורת שנתגיירה לאחר שקידש וא"נ דא"כ מקודם שנתגייר אין בו שאר כ"א מדרבנן ובש"ע ל"ה ערוה דוקא שהרי הר"ב וב"ש וח"מ אומרים כן ועט"ז ומ"ל פ"ט מה"א ואין העת האסף פה בזה

## סימן שמה

### סעיף א

מחיצות עמ"א הקשה על ע"ש אות ה' דמסופק בהמחבר והא מבואר בסי"ט אות י"ו ואין ביניהם ד"ט הוי מקום פטור ואין עובי המחיצות מצטרפין וכ"ת במ"ש הט"ז א' א"כ מהרמב"ם ג"כ אין ראיה וי"ל ע"ג קרקע קאמר יע"ש. ולחי משום מחיצה וקורה

משום היכרא ופי תקרה ברחב ד"ט יורד וסותם והוי מחיצה עסי' שמ"ו ס"ג בהג"ה ושס"ג בס"א ח' וט"ו. וג' מחיצות מחלוקת י"א דהוי מ"ה רה"י גמור ומדרבנן כרמלית וי"א מ"ה כרמלית היינו מקום פטור. ולכאורה קשה ממ"ש התוס' עירובין ס"ז ב' ד"ה ומאי מדלא תנן ה' רשויות כבסי' שמ"ו ס"ג קרפף מותר להוציא לכרמלית אחר והסכים הר"ב כן א"כ מבוי שיש לו ג' מחיצות דאסור ממנו לכרמלית הוי ה' רשויות וע' כאן שי"ד בהג"ה קרן זוית כו' ובט"ז לקמן סי' שס"ג א':

**סעיף ב**

חורים עמ"א תוס' שבת ז' ב' ד"ה והלכה יע"ש ולכאורה התוס' כתבו זה לאביי ולא לרבא ובחידושי הארכתי ועא"ר ח' ושל"ג ד' וא"ר ה' דמשם מוכח דחורי רה"ר המפולשים לרה"י למטה מיו"ד כחורי רה"ר דמי בסעיף י"ג ובסי"ו זיז הבולט נמי מיירי למעלה מעשרה הא למטה כחורי רה"ר דמי ואי"ה יבואר ע' אות שאח"ז:

**סעיף ג**

עד לרקיע עמ"א היינו דלא הוי מקום פטור ואסור הא לחייב הזורק מרה"ר ונח עליה צ"ע. וע' בר"מ ז"ל פי"ד הי"ז על מ"ש המ"מ שלא ביאר רבינו פי"ג ה"א מזה וצ"ע דפי"ג הלכה י"ו זרק מרה"ר לרה"ר ונח ברה"י פחות מג"ט משהו הוי הנחה הא למעלה מג"ט אף בהנחה בעינן ברה"י דע"ד וגי' בגיטין ע"ט אמר ר"ח זרק ע"ג טרסקל בראש הקנה וע' חה"ר שם משמע דהנחה נמי בעינן ברה"י ע"ג מקום ד' לחייב וע' שבת צ"ט ב' כותלי רה"י שאין דע"ד (כבס"ג) וזרק ונח ע"ג לאחרים עושים תיפוק בלא ק"ו כמו קנה ברה"י עכ"פ בהנחה. וטעפא דקנה לכאורה כמאן דמליא דמי ואמנם חורי רה"י מא"ל דל"ש כמאן דמליא באורך ורוחב ומשמע חורי רה"י בין פחות מג"ט ובין ט' או למעלה מעשרה ואין דע"ד כרה"י שהרי {הר"ב} אומר כן בס"ד דאם אין עוברים לרה"י נידונים לפי גובהן ורוחבן הא עוברים מעל"ע אין להם מדת גובהן ואורכן ורחבן כלל ובא לומר דמ"ש המחבר כלפי רה"י הוא ל"ד אלא עוברים מע"ל ועמ"א ב' למטה מט' ל"מ כאמור ול"ד פחות מט' ה"ה פחות מג"ט וכדכתיבנא וע' לבוש:

**והוי** יודע ד' כרמלית יש **א'** כרמלית הוא מקום פטור מ"ה כל הקולות ומדרבנן כל החומרות **ב'** כרמלית קרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה כבסי' שמ"ו מ"ה רה"י גמור ומדרבנן כרמלית והקילו לטלטל לכרמלית אחרת דאי לא הא לא קיימא הא עט"ז ג'. **ג'** מחיצות בלא לחי לשאר פוסקים כרמלית כקרפף עמ"א א' ואסור ממנו בלא לחי לכרמלית דנראה יותר כרה"ר מקרפף. {**ד'**} ואמנם רה"ר מקורה ע"ג ב' מחיצות אני מסופק הא דחכמים בעירובין צ"ה א' אוסרים דל"א פי תקרה יורד וסותם היינו מדרבנן הא מ"ה י"ל פי תקרה יורד וסותם והוי רה"י מ"ה. והנה גדר כרמלית אין למעלה מעשרה

היינו נעץ קנה כו' מקום פטור היינו בכרמלית שהוא מקום פטור מ"ה הא כרמלית שמ"ה רה"ר ודאי נעץ קנה עד מאה אמה רה"י הוי ופשוט הוא. ע' אות ט':

**סעיף ד**

ואפי' עמ"א וכוורת עגול ששה כדי לרבע דע"ד ואם עובי הדפנות מצטרפין עט"ז א' וע' פ"י למ"ד הם ואלכסונן כו' (כבס"ב בהג"ה) אפשר דאה"נ עם הפיאות קאמר ובחידושי הארכנו. ומשמע אומר רה"י עד לרקיע ונעץ קנה נוהג גם בכלי וה"ה הניח על עובי המחיצות כבס"ג נוהג בכלים. וע' סי' ר"מ במ"א י"ט וצ"ע. וברש"י שבת ח' א' לא משמע דהוי רה"ר וי"ל מקום פטור וע' עירובין ל"ד ובאות ח' וצ"ע:

**סעיף ה**

רחובות עמ"א דהוי כשכיחי רבים ועב"י

**סעיף ו**

מפולשים עמ"א דוקא מכוונים השערים זה נגד זה הא אין מכוונים לא הוי רה"ר ועט"ז אות ה':

**סעיף ז**

וי"א עמ"א ואע"ג דסתם כאן כדיעה א' אין זה סתם דלא בעינן ס' רבוא עמ"ש בט"ז אות ו' וב"י בהנהגות או"ה:

**סעיף ח**

ורבים עמ"א אע"ג בב"י מסיים בשם המ"מ וראוי לחוש לדברי רבינו הרמב"ם ז"ל בש"ע סתם דוקא כשרבים מכתפים הא בלא"ה לא הוי רה"ר. ועא"ר אות י"ו ומשמע ה"ה רחב דע"ד בעינן נמי דוקא רבים מכתפים ערש"י בשבת ז'. ומ"ש המחבר וי"א מט' ועד י' אפילו רחב ארבעה ברוב דפוסים אפילו אינו רחב ד' וי"ל:

**סעיף ט**

לחוק עמ"א משמע דברה"י אף הנחה בחור בעינן דע"ד ושאני קנה ברה"י דכמאן דמליא דמיא והיינו לחיוב חטאת הא איסורא איכא בלא"ה מרה"ר לרה"י לחוד כ"ש. ובס"ד כתב הר"ב דחורי רה"ר נידונים כו' הא חורי רה"ר אין נידונים לפי ארכן ורחבן והיינו לאיסורא ועתו"ש וצ"ע:

**סעיף י**

הוי רה"י עמ"א שבת ק"א. ופירות אינו ברה"י ורה"ר ג"כ לא הוי ופטור אבל אסור ע' תוס' שבת שם ד"ה פירות הא בטלו לעולם הוי רה"ר וצ"ע אם אין יכול להלך שם הוי כרמלית וי"ל דהוי מקום פטור. וים אע"ג דיש לו מחיצות הוי כרמלית כמ"ש באות י"ד יע"ש ואי"ה שם יבואר ומחיצה אע"פ שאין נעשה ב"א הוי מחיצה כתל גבוה עשרה ורחב דע"ד אלא אי רבים מבטלי מחיצה כזו באין מפולש עסי' שס"ג במ"א אות ל' יע"ש:

**סעיף יא**

כגון עמ"א רמב"ם פי"ד הכ"ד וכתב שם אע"פ שרוב העם מדלגין עליה הוי רה"ר והיינו הואיל ומיעוטא הולכין בתוכה הילוך ע"י הדחק לרבים הוי הילוך וברש"י ק"ב ד"ה חייב אע"ג דאיכא דפסעי איכא טוב"א דעברי עליה משמע רוב העם עוברים ומיעוטא פסעי הא מיעוט עוברים ורובא פסעי לא הוי רה"ר עא"ר כ' ומ"ש ה"ה דף המונח עליו לכאורה מפרש כן מ"ש שם אגודא דגמלא ורש"י פירש לרוחב הגשר יע"ש ומ"מ אמת הוא דף שאין ברחבו דע"ד ומונח על רקק וחריץ לעבור שם הוי רה"ר כמו עמוד גבוה ט' ואין רחבו דע"ד דרבים מכתפים אי"צ דע"ד ה"ה זה. ועתי"ט פי"א דשבת מ"ד ד"ה וכמה וד"ה רק"ק לא הבינותי דמיא לא מבטלי מחיצה ואין חילוק בין חריץ שיש בו מים או לאו רק ברבים מהלכין שם או לאו וכמ"ש ד"ה רק"ק והא דתנן רק"ק לומר הן בימות החמה או בימות הגשמים לאביי וה"ה לאינך א"ש יע"ש ומשמע דאע"פ שאין הרוב עוברים הוי רה"ר ואמרו רק"ק רפש וטיט ה"ה אמת המים צלולים ומיהו בעמוק י"ט ורוחב דע"ד אפשר לחלק בין רק"ק דאין המחיצות נראות הוי מדרבנן כרמלית ובין מים צלולים ע' אות י' וברי"מ ז"ל פי' המשניות כתב רק"ק אמת המים משמע צלולים עמוק י' חולקת רשות לעצמה משמע רה"י ובחבורו כתב עמוק י' הרי כרמלית בשאר הימים לכאורה דרפש וטיט אין נכרים המחיצות וכבאות י' ובים קשה דלא הוי כרמלית כ"א לחומרא מדרבנן כקרפף ב"ס שלא הוקף לדירה והזורק מרה"ר לתוכה חייב ובים פטור ובאות י"ד דים אין מתלקט י' מתוך ד"א א"כ ברק"ק אם מתלקט הוי רה"י וצ"ע ועתי"ט בפ"ו דפרה מ"ה וכעת צ"ע וי"ל דמחיצה שאין ב"א מיא מבטל מחיצה א' ובור בידי אדם הוא וי"ל דברי התי"ט ועסי' שס"ג אות ל' וצ"ע ואי"ה באות י' ולקמן יבואר עוד:

**סעיף יב**

שלפני עמ"א בין העמודים טפלים לרה"ר אפי' הם לרוחב רה"ר משא"כ מבוי שלימה אין בטילה לרוחב רה"ר ובעינן יג"א ושליש הא לאורך רה"ר עמש"ל בזה:

**סעיף יג**

רחוק עמ"א עב"י בשם הרא"ש הביאו הלבוש ומפרש המ"א דה"פ דקירוי ומשלים לעשרה אלא שאין ראוי לשימוש בתוך החלל שאין גבוה י"ט והלכך כי חקק דע"ד וראוי אז הקירוי משלים ועא"ר כ"ב די"ל בע"א:

**סעיף יד**

ממיא עמ"א הנה בגומא בים עמוקה יו"ד ודע"ד הוי רה"י אע"ג דמיא שם ומחיצה ממילא אפי"ה אין מבטל מים המחיצה בבור בסי' א' אות י' ואע"ג דר"ש אמר הכי מפרש לת"ק דהא מסייע לאביי ע' חה"ר שבת ק' א' וים דהוי כרמלית בהכרח שאין המחיצה מתלקט

עשרה מתוך ד"א אבל הא דממיא משחינן אין ענין לזה וא"י למה ציין כאן וע' אות י' וי"א ומ"ש עמוקה י' הוי כרמלית דרבנן לחומרא אם יותר מב"ס בקרפף ותל יותר מב"ס ומ"ה הוי רה"י גמורה כבסי' שמ"ו אות א' ועתו"ש הראה לעירובין פ' א' ד"ה אוגני ים וי"ל דהמ"א לדוגמא נקיט דיש כרמלית דרבנן ומיהו בור עמוק עשרה מלא מים הוי רה"י גמור ובים הואיל והמים מכסים ושוה י"ל דהוי כרמלית דרבנן אף פחות מב"ס דאל"כ מה בא ללמדינו. ומה שיש לע' במ"ש המחבר גדר כרמלית כו' יבואר אי"ה בט"ז סוף הסי' וכאן אין להאריך:

**סעיף טו**
שאין עמ"א דבעינן ריבוע דע"ד או עיגול ו' על ו' או ה' וג' חומשין שיש לרבע:

**סעיף טז**
ואין עמ"א ע' ט"ז ב' ומ"א אות א' אי בעינן בחללו דע"ד או לאו ושם פירשתיו:

## סימן שמו

**סעיף א**
קרפף עמ"א כרמלית דרבנן הוא לחומרא ערש"י שבת ז' א' ד"ה דע"ד קרפף מותר לרה"ר הוא ממ"ש ד"ה אילימא וע' תוס' שם ד"ה אילימא ועתו"ש אות ח' כאן הביא רש"י דף פ' וע' עירובין ס"ז ב' עמ"ש בשמ"ה בט"ז סוף הסי' מזה ובמ"א שם אות א' וי"ד וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**
מחיצות עמ"א דקורה משום היכרא הא תקרה רוחב ד"ט על ד"ט אמרינן יורד וסותם בשלישי:

**סעיף ג**
ב' מחיצות עמ"א ובא"ר אות ד' תי' בזה דהתם מפולש לרה"ר כו' ועסי' שס"ד במ"א ב' ובענין פיר ליבן עט"ז כאן אות ז' ועתו"ש בדברי מהרי"ל:

**סעיף ד**
ומשקיף עמ"א שבת ט' א' יע"ש ועתו"ש כאן ובחידושינו כתבנו מזה ולא היה הזמן מסכים עמדי לעיין כראוי אולי אזכה לבאר במ"א:

## סימן שמז

**סעיף א**
לחוץ עמ"א הר"מ ז"ל פי"ג מה"ש ה"ו ובמ"מ שיש חולקין ידו בתר גופו גריר יע"ש:

**סעיף ב**
לתוך עמ"א מלת ל"ו ל"ד דיד האדם חשוב כדי ע"ד לכל אדם ונטל מראובן מרה"י והניח ליד שמעון ברה"ר חייב יע"ש פי"ג:

**סעיף ג**
והוציאו עמ"א רמב"ם פי"ג הלכה ב' יע"ש וע' מ"מ שם הלכה ב' שי"א דוקא יד העני תוך י' הא לא"ה כשהניח בע"ה לתוכו או נטל ממקום דלאו רה"ר נטל וי"ח. ולדידן המחלל שבת בהוצאה והכנסה ומעביר וזורק ד"א ברה"ר לא הוי כי אם פסולי עדות מספק דבר תורה שמא אין לנו רשות הרבים ומדרבנן פסול ודאי ועיין בח"מ ל"ד ובאה"ע:

**סעיף ד**
אבל עמ"א מ"ה ומסיים מדרבנן ועסי' שמ"ג בהג"ה דהגיע לחינוך י"א שמצוה להפרישו ולמ"ד אין מצווין להפרישו בלא ק"ו נמי אסור לסייע ידי ע"ע וע"ז וי"ו א' איתא בהמה לעכו"ם שרי לישראל לזבין ולית מסייע. ולמומרים משמע בתוס' דוקא בתרי עברי דנהרי והא מסייע אסור ובישראל גמור חשוב הוא. וע' מהרש"א ז"ל פסחים כ"ב ב' בתוס' ד"ה ואבר דבע"ז המקשן הקשה דשכיח הוא במקולין עכו"ם אמ"ה ויכול ליקח ממקולין עכו"ם ומשני בתרי כו' מדקתני לא יושיט ולא יתן ולעולם סתמא אמ"ה של ישראל הוא ופריך שפיר כו' ולא יושיט לאשמועינן הא כשיש מקולין עכו"ם שרי לישראל למכור משלו. ובש"ך י"ד קנ"א אות ו' עכו"ם ומומר מותר לסייע דלישראל אסור דמצוה להפרישו ומומר אין מצוה להפרישו יע"ש:

**סעיף ה**
והניחו עמ"א מ"מ פי"ג הלכה ב' הביאותיו באות ב' וער"מ פי"ג וי"ד מדינים אלו ובזרק תוך ג' למטה ספק ומושיט פירשתיו בשמ"ו בט"ז יע"ש וזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע או להיפוך פטור אבל אסור למטה מי' ולמעלה מותר וערסי' שנ"ג במ"א אות ב' ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן שמח

**סעיף א**
לחצר עמ"א ברמב"ם פי"ג ה"כ שכח כו' להכניסה בחצר שבצידי"ה כו' וידו תלויה באויר רה"ר כו' אסור לחצר אחרת שלא יעשה מחשבתו כו' ומלת בצרה משמע בדיוטא אחת וברה"ר בלא"ה הרי מושיט ובאמת א"י מושיט מניחו שם ליד חבירו או ע"ג ד' וכאן זורק לשם אין זה מלאכת מושיט ורש"י ז"ל ד' א' ד"ה לאותו חצר הסמוכה לה אסור לזורק"ה פי' סמוך היינו בדיוטא א' ולזורקה לא להושיט שם וע"ז פריך מ"ש וע' תוס' שם ד"ה ומאי שנא ובט"ז כתבנו מזה. שוב ראיתי בס' נהר שלום הרגיש קצת בזה יע"ש וצ"ע. וערש"י שם ד"ה מחשבתו ואי"ה באות ד' יבואר עוד:

**סעיף ב**
במזיד קנסוהו מ"א:

**סעיף ג**
חיוב עמ"א תיקן בזה קושיית ע"ש דהמחבר במזיד מירי ולא קנסו משחשיכה שמא ישכח אח"כ וישליך ע' בגמ':

**סעיף ד**
בכל עמ"א תוס' ד' א' ד"ה ומאי שנא יע"ש ובט"ז פירשתיו וברי"מ ז"ל פי"ג ה"ך וידו באויר רה"ר והוא ז"ל מפרש שלא יעשה מחשבתו שחשב להוציא לחצר אחרת דלא כפירש"י ע' אות א':

**סעיף ה**
בכל עמ"א הע"ש שכתב דהשמיט המחבר דין רדיית הפת וכתבו המחבר ברנ"ד בין בשוגג ובין מזיד דהתירו לרדותה יע"ש:

## סימן שמט

**סעיף א**
ארבע אמות עמ"א היינו לענין שיש לכ"א ד"א לטלטל בהם חפצים לא שיעביר בב"א ועט"ז ועסי' שצ"ו בהג"ה מרווחת ופלוגתא היא בעירובין עב"י:

**סעיף ב**
באמה עמ"א לכאורה אם הוא גדול לערך ו' אמות נחשבים ו' לד"א כענין שעה זמניות והמ"א ז"ל פירש מלשון ותשלח אמתה עפ"י דרש חז"ל ויהיה פי' אמה שלו זרוע שלו אם ידיו ארוכות יותר שפושט מעל ראשו נותנין לו יותר וע' באות ג' מזה כי לפי פשוטו ואם אמתו קטנה ננס באיבריו כל גופו עם פישוט ידיו ורגליו ב"א אפ"ה נותנין לו ד"א בינונית אבל לשון הטור אינו כן וא"ה שם יבואר בזה:

**סעיף ג**
אמתו עמ"א הוא לשון הטור וע' לבוש ועא"ר ופי' ז"ל דה"פ אמתו זרוע קצר ולית בפשיטות מעל ראשו אורך כ"כ אבל גופו גדול כשאר אדם נותנין לו ד"א בינונית ועדיין צ"ע יע"ש:

**סעיף ד**
חוץ עמ"א סי' ת"א מ"א חפצי הפקר אין קונין שביתה במקומן:

**סעיף ה**
וי"ו אמות עמ"א שצ"ו אות א' יע"ש:

**סעיף ו**
אסור עמ"א פ"ק דשבת לכתף חייב מ"ה ולפוש אסור מדרבנן ועסי' רס"ו במ"א אות ט' דלפעמים חייב אף שעומד בנתיים שלא לכתף יע"ש ועט"ז:

## סימן שנ

### סעיף א
שלא עמ"א מ"מ ראב"ד פט"ו מה"ש ה"א כגירסת הר"מ ז"ל פטור יע"ש עט"ז מ"ש שם:

### סעיף ב
למקום עמ"א העתיק דברי הרא"ש ז"ל עירובין צ"ט א' עלה דמשנה לא יעמוד ברה"י וישתה ברה"ר ואם הוציא ראשו שרי דפיו ברה"ר אע"ג דהמים נכנסים אח"כ בגוף במיעיו ברה"י פיו ברשות אחר הוי במקום פטור ונחו במקום פטור תחלה (משא"כ פיו עם גופו ברשות א') ושמ"ו א' לכתף מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור הכא שאני כו' וידו בסימן שמ"ח דהוציא ידו משחשיכה דאי שרי אתי לידי חיוב חטאת מיד כשהוציא לרשות אחרת הוי ידו מקום פטור וי"ל בין החפץ מונח כך מן רה"י ובין המשקין ומש"ה אסור לרוק אפילו ראשו ברה"ר וע' אות ג'. ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ג
או ירוק עמ"א דפיו לא הוי מקום פטור כשצריך להניח שם ופיו עם גופו ברשות א' משא"כ כשהוא ברשות אחר יש חילוק בין רוק למשקין ע' אות ב' וע' רא"ש עירובין צ"ט עלה דלא ירוק וישתין:

### סעיף ד
הוציא עמ"א בעירובין צ"ט א' בעי רבא הוציא פי אמה לחוץ כו' וה"ה פיו לחוץ ספק הוי לא ודאי כמו פי אמה דאם בתר מציאה מפיו הוי פיו ברה"י ואין איסור. ול"ת השתין לא נחו משנעקרו מגוף ולכך אפשר בתר עקירה משא"כ רוק נח אח"כ בפיו א"כ הוי מיד הוצאה או הכנסה. ומיבעיא בהשתין לומר דאפשר אפ"ה פטור אע"ג דלא נחו באמה וכ"ש ברוק. וע' סי' מ"א י"א אי עושין ספק דרבנן לכתחלה בעיא רלא איפשטא ובתוי"ש כאן הראה לשם יע"ש ואי"ה בפתיחה כוללת ובש"ה יבואר מזה די"ל דבעיא דלא איפשטא קיל לזה דכל שיש ספק ושיקול הדעת ל"ג כרמלית בספק וכמ"ש בסי' ש"ג סכ"ג:

## סימן שנא

### סעיף א
חשוב עמ"א בשע"ד ה' דאם אין בולט ד"ט הוי רה"י אע"ג שאין מחיצות ניכרות הא בולט ד' ואין מחיצות ניכרות הוי הגג כרמלית וכבסי' שמ"ה סי"ו ומכרמלית לרה"ר נמי אסור ואי"ה באות ה' יבואר עוד:

**סעיף ב**
מן עמ"א עב"י ורש"י עירובין צ"ט ב' דלמעלה קולט ממקום פטור דאין אויר רה"ר למעלה מעשרה ולמטה קולט מאויר רה"ר וידו ג"כ ברה"ר:

**סעיף ג**
שבולט עמ"א בלבוש ורש"י עירובין שם משמע כל שבולט שלשה לא הוי לבוד הא פחות מג' בולט אמרינן ג"כ לבוד:

**סעיף ד**
יש עט"א אבל למשה ואין דע"ר הוי גזירה לגזירה ערש"י שש וב"י:

**סעיף ה**
למעלה עמ"א עתו"ש חורי רה"י אף באין דע"ד הוא כרה"י יע"ש ואפשר באין דע"ד מדרבנן אסור בעקירה מרה"י וכה"ג ל"ג ועסי' שנ"ג מ"א אות ד'. ואם המזחילה למעלה מעשרה ומופלגת ג' ט' לגג לא הוי כחורי רה"י (ושאני בולט ג"ט ואין מופלגת) ואם הגג בולט ד"ט ממחיצות הוי הגג כרמלית כבסי' שע"ד ה' וא"ה שם יבואר עוד:

## סימן שנב

**סעיף א**
ואפילו עמ"א בע"ש מסופק די"ל לרבה (או לרבא) דמחלק בין בזיון גדול לקטן י"ל אף דאין הלכה כר"ש היינו בזיון קטן על הכותל הא אסקופה נדרסת י"ל דמודה ר"י דשבות מותר. וי"ל בין שבות כרמלית דאסור ובין שבות אטו אין אגדו בידו דשבות בעלמא הוא עט"ז ב' הביאו לפירש"י ז"ל עירובין צ"ח א':
**והנה** במשנה נקיט אסקופה כרמלית בסתמא וגג רה"י בסתמא ובשניהם מידו"ו וראש הב' נשאר בידו והר"מ ז"ל פט"ו הכ"א השמיט אסקופה ונקיט כרמלית וכתב הב"ח דלפנים נמי כרמלית אבל הט"ז ז"ל אות ב' לא הונח לו בזה וסובר מ"ש הר"מ ז"ל וכן נתגלגל לרה"י שכתוב המ"מ דפשוט (דל"ש ד"א) סובר הט"ז ז"ל דצריך טובא לומר אפילו לפנים רה"י ולקמיה רה"ר אסקופה כרמלית שרי וע"כ ארוכה יע"ש. ובכרמלית כתב מידו וברה"י לרה"ר לא כ"כ והבן וצ"ע:

**סעיף ב**
משום עמ"א אם זרק מידו לרה"ר וראש השני בידו אם יכול להביאו אצלו פטור אבל אסור אם עשה כן ואם אין יכול להביאו אצלו חייב ער"מ פי"ג מה"ש הי"ד (ומשמע דוקא אגדו בידו) ה"ה בס"ת אם אין יכול להביאו אצלו כך חייב ואסור והא דהתירו כאן שבות בעלמא ומשום בזיון גדול הא שבות ממש אין בזיון קטן לא כבאות ג':

**סעיף ג**

דרבים עמ"א כל שאין בזיון גדול אסור אף בכתבי קדש שבות דעלמא היינו גזירה אטו אין אגודה בידו הא אגודה בידו בכרמלית יש הפרש בין כתבי קדש ובין דברי רשות כבאות ה' ואי"ה שם יבואר עוד וע' בתו"ש יע"ש:

**סעיף ד**

גוללו עמ"א רה"י צ"ל. וכתב דמדיוקא דמשנה עירובין צ"ח ב' ספר על הגג הא שאר דברים אסור למטה מי' אטו נפל לארץ כמו דדייק מרישא (הא שאר דברים אף כרמלית ואגדו בידו דלאביי דמוקי באסקופה כרמלית מוכח הכי ה"ה רבה או רבא לא מפשינן במחלוקת אלא די"ל רבא לשיטתיה ל"ג גזירה לגזירה וכן סיפא י"ל משום הופכו על כתב משום ר"ש נקיט הכי) אבל י' קולות שרי אף בשאר דברים וכ"מ בס"א בהג"ה דקאי ארה"י בכתבי קדש דהיינו מונח קצה א' ברה"ר דאז בעינן נדרסת שרי בכתבי קדש שאר דברים כה"ג בכרמלית לא הא לא מונח קצה א' רק באויר כרמלית שרי אף שאר דברים למטה מי' הא אויר רה"ר אסור למטה מי' בשאר דברים אבל למעלה מי' אף שאר דברים שרי במקום פטור ל"ג ובמ"מ פט"ו הכ"א בשאר דברים מכי נח"ו אסור הא לא נחו בכרמלית שרי הא אויר רה"ר תוך עשרה אף לא נחו אסור בשאר דברים. והריטב"א שהקשה בבור כו' בסי' שנ"ד ולמה לא חיליא גבוה עשרה סובר כהג"ה פ"ק דשבת עב"י היינו לאביי דמוקי אסקופה כרמלית ה"ה שאר דברים לרבא דהלכתא כוותיה דל"ג גזירה לגזירה וה"ה סיפא ל"ד ספר א"כ נתגלגל תוך עשרה כ"ז שלא נחו ובאויר רה"ר אף שאר דברים שרי הקשה שפיר למה לי חוליא גבוה י"ט הא מותר כשאגדו בידו מאויר רה"ר לרה"י וה"ה מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר עסי' שנ"ד במ"א ב"ג ושם יבואר דברי הב"ח אי"ה כמ"ש דבריו סותרים כו' ועסי' שכ"ג אות ב' לזרוק מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר למטה מי' ודאי אסור הא אגדו בידו י"ל דשרי ואי"ה שם יבואר עוד בזה. והציון גוללו שנית קאי למטה מי"ט וכאמור:

**סעיף ה**

בענין עמ"א עט"ז אות ד' מה שהקשה לשמ"ה למ"ד מ' מצומצמות דוקא ע"ש וכרמלית ואגדו בידו שרי בכתבי הקדש לכ"ע אף שאין בזיון כ"כ שרי לרבא ג"כ דהוי גזירה לגזירה אגדו בידו בכרמלית בכתבי קדש וע' אות ג' ברה"ר כה"ג אסור כל שאין בזיון גדול יע"ש. ובאות ד' ציין על גוללו האמור למטה מעשרה דשאר דברים אסור ומש"ה נקיט ספר משום למטה מיו"ד יע"ש:

## סימן שנג

### סעיף א
ועירובי עמ"א הראה לשנ"ה אות י"א יע"ש דמשמע דאף עירוב א"צ כל שמפסיק מקום פטור ועדיף טפי מאלו לא היה מפסיק כלל בין רה"י לרשות חבירו דבעי עירוב ככל גגות וכדומה ובאמת צ"ע בזה ועא"ר אות ג' ותו"ש ונהר שלום ואי"ה בשנ"ה אות י"א יבואר בזה: והמ"מ פט"ו ה"ה בלא עירבו אסור פשוט כו' והלא ברייתא מבוארת הוא שבת צ"ח א' שבות ורשויות שלו מותר אלא כ"כ אף לפי' הר"מ ז"ל מ"ש בשנ"א סס"ה עא"ר אות ד' הגיה שנ"ה סס"א אות ט' דמפסיק כרמלית לא מהני עירוב יע"ש:

### סעיף ב
מותר עמ"א פירשתיו בט"ז ער"מ פי"ג הי"ו רה"ר לרה"ר ורה"י באמצע למטה מי"ט פטור ואיסורא איכא ובפט"ו ה"ח יע"ש. ועסי' שנ"ד בט"ז ומ"א א"ב ואי"ה יבואר:

### סעיף ג
כלי חרש עמ"א שבת צ"ו א' ופירש"י ז"ל דאלו משום נפילה לרה"ר מתעסק הוא. ואם הגגין כרמלית אפ"ה דילמא אתי לאיתויי ד"א ברה"ר או דרך רה"י פתח הבית או דאע"ג דבולט מ"מ באמצע הוי רה"י עסי' שע"ד במ"א ה':

### סעיף ד
למעלה עמ"א לשיטתיה בשמ"ח אות ב' דאפילו למטה מי"ט הוי חורי כר"ש וכ"מ מהר"ב שם בהג"ה כמ"ש שם ועא"ר כאן אות ה' ושמ"ה אות ח' וט"ס למעלה וצ"ל למטה מי"ט נמי חורי רה"י הם וע' בנהר שלום די"ל זיז הבולט תוך י"ט זכו ביה רבים:

### סעיף ה
אסור עמ"א ע' מ"מ פט"ז מה"ש ה"ד יע"ש באורך:

### סעיף ו
ואוסרים עמ"א גם זה שם. ובלבוש כתב דוקא שיש בתחתון ג"כ דע"ד ועליון אין אוסר התחתון ולשון ואוסרים זע"ז משמע שניהם אסורים ואי דוקא זה למטה מזה מכוין או אף שלא מכוין עמ"מ נ"מ בין הרמב"ם ורשב"א ועב"י כאן. ומשמע כשעירבו יחד שרי ועמ"א א' כשא"א לטלטל מזה לזה כ"א בזריקה יע"ש:

### סעיף ז
כנגד עמ"א עב"י:

## סימן שנד

### סעיף א
בתוך עמ"א בב"י בכ"מ שאין דע"ד וגבוה ג' צ"ל ואין גבוה ג' או ככ"מ בכ"ף הדמיון. וע' בנהר שלום. ואף דליכא מחיצות כלל עד"מ ב' בורות עמוקים י"ט כ"א ואין ביניהם דע"ד

הוי מקום פטור ועסי' שמ"ה סי"ט וב"ח כאן. ומ"ש המחבר חוליא משום סיפא נקיט ובריש אע"ג דליכא חוליא כלל כל שהגיע רה"י ממלאין. ומיהו אם החוליא סביבו גבוה י"ט בצירוף עם מחיצות הבור מצטרפין לעשרה כר"י שם. והט"ז פי' הבור עצמו כנראה מפירש"י שם עירובין צ"ט ב' ד"ה אי נימא דאם הבור רחוק ד"ט ויותר והחוליא רחבה ואין בין חוליא לכותל רה"י ד"ט אם אין החוליא גבוה ג"ט הוי רה"ר אם לפניהם רחב י"ו אמה כבסי' שמ"ה ס"ח ואם גבוה החוליא ג"ט לא הוי ביניהם רה"ר ויש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י:

**ודע** דרה"י עולה עד לרקיע הן מחיצות הן תל הן בור עמוק אם נעץ קנה כוי כבסי' שמ"ה ואם היה בור עמוק י"ט רה"י ועשה מצד א' חוליא גבוה לא סביב כל הבור ואין ברוחב החוליא דע"ד י"ל דלא הוי רה"י ברחבו דאי בעי מינח מידו ל"ש בזה דאין רק בצ"א ל"ש מונח דף ע' תוס' עירובין ע"ח א' ד"ה אלא ושבת דף צ"ט א"ב כותל המוקף לכרמלית ובסי' שמ"ה והנה אם רבים מכתפים על החוליא שגבוה ט' או עד י' הוא רה"ר ואע"ג דבין החוליא ורה"י לית דע"ד מ"מ מצדדין מכתפין ומניחים שם ~דלמים~{דליים} ושאר חפצים הוי מעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר רוחב החוליא כאמור. ואם החוליא רוחב דע"ד ואין גבוה ט' י"ל כרמלית הוי ועט"ז אות א"ב מ"ש מזה יע"ש וע' שבת צ"ט ב' לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש ל"ש בכאן והדבר צריך תלמוד :

**סעיף ב**

אין עמ"א לא מיבעיא בעומד אצל הבור דחייב דהמוציא מרה"י לרה"ר כבסי' שמ"ז בס"א ג' אפי' מחלון רה"י נמי אסור כבסי' שנ"ג אות ב' למטה מי"ט אסור. ומ"ש דלא כריטב"א בשנ"ב אות ד' דוקא כתבי הקדש שרי הא שאר דברים אסורים אא"כ ג' קולות שמפסיק אויר כרמלית ולא הגיע לארץ ואגדו בידו יע"ש עמ"ש כאן בט"ז אות א' וב':

**סעיף ג**

החוליא עמ"א לאפוקי מב"ח שכתב דמש"ה שינה הטור ולא כתב חלון שע"ג לומר כל שחוליא גבוה י"ט דמיד כשמוציא מבור רה"י תלוי באויר פטור ואז אף אח"כ כשמוריד למטה מי"ט שרי דבעינן דוקא חלון גבוה י"ט דלא בא כלל לאויר רה"ר. ועמ"ש בשנ"ב ד' י"ל דאין זה הכרח שישפכו המים יע"ש, ומ"ש בדיוטא א' כבסימן שמ"ז אות ה' (ט"ס שמ"ו) וצ"ע דאם הוא מושיט בב' דיוטות עכ"פ איסורא איכא ולאו היינו מושיט שאגדו ובקרשים היו מושיטין עד שהגיע לרה"י וקצה הב' בידו וגם שם היה מקבל אחר מידו אלא בדיוטא א' היה לך לגזור אטו אין אגדו בידו משא"כ בב' דיוטא הו"ל גזירה בדרבנן ל"ג ועדיין צ"ע. והעומד ברה"ר ומוציא מרה"י אף דלא הניח הדלי ברה"ר רק אחז בידו

חייב כבסי שמ"ז במ"א ג' משא"כ כאן למעלה מי"ט מקום פטור ולמטה מי"ט איסור איכא לא חיוב דלא נח המים ברה"ר :

**דלי** התלוי בעין ארוך כמו שעושין לבארות ושואבין בו אם תלוי הדלי בתוך הבאר ונח ע"פ המים או תלוי באזור הבור רה"י צ"ע אם מותר לנטות הדלי אליו לחוץ עם המים לרה"ר ולשתות ממנו ע' שבת ה' ב' וברמב"ם פי"ג ה"ד ואפילו תלוי באויר נגד חלל הבאר רה"י עולה עד לרקיע והוי כתלוי באויר רה"י ואיסורא אפשר איכא לנטות כלי מאויר רה"י לאויר רה"ר וצ"ע כעת בזה:

**סעיף ד**

אשפה עמ"א ובש"ע כתב הקרוב לה וכ"ה בטור וע' לבוש בהג"ה פחות ד"ט כבס"א והיינו אם החלון תוך עשרה בעינן פחות מד"ט ואם החלון ע"ג למעלה מעשרה ואשפה גבוה עשרה מותר מרה"י לרה"י דרך פטור למעלה מעשרה. וא"י למה צריך האשפה דע"ד א"נ פחות מהן פשיטא דהוי מקום פטור וי"ל רבותא אף דע"ד לא צריך עירוב אף דהוי רה"י כי אין שם דיורין. וערש"י עירובין צ"ט ב' שמא תנטל אשפה פחות מעשרה ולכאורה עריין כרמלית והוי גזירה לגזירה. ודוחק לומר ברחוק ד"ט וראוי לכתף והוי רה"ר דאין אשפה ראוי לכתף ועתי"ט הביא מ"ש התוס' בעירובין ח' א' ד"ה זורקין או שופכין דברחוק ד"ט זורקין למעלה מעשרה ושופכין בקירוב אף למטה מעשרה מהחלון ומיהו אשפה גבוה י"ט דאל"כ הוי כרמלית כל שיש דע"ד :

**סעיף ה**

מאוסים עמ"א בלבוש בהג"ה א"נ פחות מד"ט לכאורה קאי אמותר לזרוק אף אם נאמר תוך י"ט אסור דאי שלא יתגלגל לרה"ר אכתי שמא יתגלגל מצדדי אשפה לרה"ר וע"כ כמ"ש המ"א פט"ו ה"י דאין דרך לזרוק שם כ"א כלי שאין חפץ בו ואמנם לגירסא שופכין לק"מ ע' באות הקדום וכמ"ש בר"מ ז"ל וי"ל לזרוק אסור שמא יתגלגל לרה"ר קוץ או שברי זכוכית ואתי לאיתויי ד"א ולזרוק מרה"ר לאשפה ומ"ד דגרס זורקין בעומדת אשפה תוך כרמלית כבסי שנ"ג ס"א ב' גגין וכרמלית ביניהן דשרי וצ"ע למ"ד לית עתה רה"ר אפשר אשפה של יחיד נמי מותר ל"ג א"ד עשוי להפנות מצוי הוא וברי"מ ז"ל ונמצא שופכין ברה"ר כדרכן וצ"ע כעת :

## סימן שנה

**סעיף א**

וחלון עמ"א לי העני יש בכאן קצת ההביננות והרהורי דברים אמרתי לפרשם בעז"ה. הנה במשנה עירובין פ"ז ב' גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה בשבת (ובסדר ירושלמי כצוצרה שהיא למעלה מן הים וכן העתיק הר"מ ז"ל פט"ו הט"ו ואי

הוא ובחילוף אתון יע"ש) ולא נזכר שם חלון הבית וכ"ה בר"מ ז"ל בפי' המשנה ובחבורו וחלון בתוכה הוא הנקב שדרך שם ממלאין ובמשנה פ"ו ב' כתב שכבר ביאר צורתה והיינו בדף ע"ח במשנה נתן נסר שני גזוזטראות כו' וז"ל כצוצרה וגזוזטרא אחד הוא ופי"א משבת מבואר שרה"י גמורה היא ופי"א משבת שני גזוזטראות בדיוטא אחת ביאר שם עוד בדרך זה שהן רה"י גמורה. ואמנם ברש"י ז"ל שם פי' גזוזטרא רחבה ד' וגבוהות י"ט רה"י הם צ"ע דפי' גזוזטרא זיזין ונותנין עליהם נסרים ואם הכוונה שגבוה מאויר י"ט אכתי כרמלית הוי כמ"ש הרא"ש ז"ל כבסי' שמ"ה סי"ו גג הבולט כו' ורה"י לא הוי דבקיעת גדיים ודאי מבטלי כו' והנה או ד"ל דגזוזטרא מקורה ממש מכל צדדיו ולמעלה להרחיב העליה או חורי רה"י כרה"י דמיא כל שיש תוך ג"ט לפתח וחלון העלייה ובט"ז פירשתיו והמ"א ז"ל כתב זה עמ"ש הט"ז וחלון הבית פתוח לה והוסיפו על המשנה דא"א לפרש המשנה בלא"ה דאל"כ הוי כרמלית בין למטה או למעלה מי"ט ומיהו בש"ע י"ל דהמחיצה למישרי מים לזיז או מזיז לחלון הבית ע' לבוש ובעט"ז מזה. ובשמ"ו ס"ב מכרמלית לכרמלית רשאי לטלטל ובשנ"ג אות ד' דאם חלון פתוח לזיז אף למטה מעשרה רה"י כבסי' שמ"ה אות ב' ואין פתוח אף למעלה מי"ט הוי כרמלית. ומשמע מדבריו דוקא בספינה מהני זיז כ"ש להניחה הא בגזוזטרא אף בגבוה יותר מי"ט והולך הדלי דרך אויר מקום פטור. לא הקלו בזיז כ"ש דבספינה הקילו יותר או דזיז כ"ש בגזוזטרא אין היכרא ובט"ז כתבנו מזה:

**שוב** ראיתי בר"מ אות ב' הביא תוס' עירובין דף פ"ז ב' ד"ה אלא דבגזוזטרא אין מהני זיז כ"ש וגם הגהות מרדכי הביא כן. ובתו"ש אות י"ב חרה אפו בו במאור עינינו רמ"א ז"ל דהתוס' כתבו כן לר"ה אבל דופן ספינה גבוה י"ט ממים אין לחלק בין גזוזטרא י"ש. ואני אומר ח"ו לחשוד מאורן של ישראל אשר לאורו אנו הולכין וברגע כל סוקר דודאי לדידן דפסקינן דספינה גבוה י' ממיא די בזיז כ"ש לרבה ור"ח כמו לר"ה כו' א"כ עדיין תקשה קושיית התוס' בעירובין שם ושבת ק' ב' ד"ה עושה מדסתם בעירובין פ"ז וסתם גזוזטרא למעלה מי"ט באויר כמיא וכמ"ש הר"מ ז"ל להרחיב העליה כו' ולמה לי מחיצה י"ט הא דרך מקום פטור הולך הדלי כו' ש"מ בספינה הקילו ול"ג אטו אין המחיצות גבוהות י"ט ממיא ובגזוזטרא גזור אטו אין הגזוזטרא גבוה י"ט ממיא. ולפי שמצינו בלא"ה קולא יותר בספינה דע"ד בלא מחיצות להר"מ והט"ו ובגזוזטרא בעינן מחיצות דוקא. והתוס, בעירובין לשיטתם בשבת ק' ב' ד"ה עושה שהשיגו על פירש"י ז"ל במ"ש מחיצות קטנות וכפי' מהרש"ל ז"ל שם (עמ"ש בט"ז מזה לכן פירשו בעירובין ד"ה אלא אם כן והקשו בד"ה עושה על פירש"י והבן זה. ואי"ה באות ג' וז' יבואר עוד:

**סעיף ב**
עשה עמ"א כ"ה במשנה עירובין פ"ז ב' ושי' ג' וי"ו יע"ש. ובספינה הקילו לרש"י ז"ל שבת ק' ב' מחיצות קטנות ולדידן א"צ כלל מחיצות כו' כאמור:

**סעיף ג**
סביב עמ"א א"י למה ציין האדון ז"ל בכאן ולא על יעשה מחיצה סביבה וכמ"ש הט"ז א' או למ"ש המחבר ע"ג או תחתיה. והנה במשנה שם י"ל פי' שלישי כי מים לגזוזטרא ושאר כרמלית הוא וחלון העלייה יותר מג"ט אלא מגזוזטרא לחלון הבית צריך מחיצות כי כשדולה לפעמים מניח הדלי על הגזוזטרא לפוש ועושה עקירה והנחה מכרמלית גזוזטרא לחלק העליה וצריך מחיצות מלמעלה ע"ג גזוזטרא או למטה במים דהשתא עולה עד לרקיע. וגוד אחית במים שהקילו י"ל לא יותר מגוד אסיק דבעינן מחיצות ניכרות כבסי' שמ"ה סי"ו גג הבולט וא"כ סביב הנקב מסתמא אין מחיצות ניכרות בעבר השני ואפ"ה גוד אחית במיא אמרינן דקל הקילו במים כמה קולות משא"כ אם למטה מתחתיה סביב הנקב מחיצות ואין ניכרות למעלה וגזוזטרא כרמלית שחלון הבית רחוק יותר מג"ט דלא הוי חורי רה"י לא אמרינן גוד אסיק כה"ג להתיר מגזוזטרא להניח שם ולהביא אח"כ לחלון אסור וז"ש גוד אחית אמרינן כה"ג לא גוד אסיק ועדיין צ"ע:

**סעיף ד**
לשפוך עמ"א ודבריו לקוחים ממ"ש רש"י עירובין פ"ח א' אפילו לשפוך שרי דל"ד לחצר דכאן ניחא ליה שיהיו נשארים שם ותוס' ד"ה הני תיימי כו' יע"ש ומ"ד אסור אטו רק"ק ברה"ר ומאן דשרי אפילו סמוך לרקק שרי כאמור:

**ומ"ש** ועושה בו נקב ובספר רמב"ן כתב כו' שייך למטה בספינה גבוה י"ט דהיכר זיז כ"ש עושה נקב ורמב"ן פוסק דא"צ נקב בזיז כ"ש ונרשם כאן בטעות וכן כתב הט"ז אות ה' ועא"ר אות ד' וי"ו ובט"ז אות ה' פירשתיו ועתו"ש:

**סעיף ה**
בספינה עמ"א ים כרמלית והספינה רה"י גבוה י"ט ורחבה ד' כבאות שאח"ז:

**ע'** בחה"ר שבת ק' ב' ר"ה אמר כו' דדייק ממשנה הזורק מספינה לים פטור ומשמע אבל אסור כו' ולכאורה מים לספינה דייק דמספינה לים שוקע בקרקע הים אלא דמים לספינה או מע"פ המים תיפוק ליה דלאו היינו הנחתן:

**עיין** כ"מ פט"ו מה"ש ה"ך שרמב"ן ז"ל הקשה איך סתם כו' ומה"ט פי' רבינו יעקב כו' הוא כמ"ש בחה"ר דר"ת סובר דר"ח כאן כחנניא סובר דאע"ג דאין הלכה שם כחנניא בספינה הקילו וא"כ נוכל לומר כרב האי גאון וע' תוס' שם ק' ב' ד"ה עושה ובט"ז פירשתיו ע' אות שאח"ז שייך לחה"ר:

**סעיף ו**
בתוך עמ"א רש"י שבת ק"א א' ד"ה ואין גבוה כו' ורבי יהודה קאמר ליה. ועסי' שמ"ה סי"ח דרש"י סובר דלא אמרינן מצא מין את מינו וניער אלא דא"מ או כרמלית או מקום פטור ולאפוקי אם עומד הכלי ברה"ר עסי' שמ"ה אות ד' במ"א שם דהוי כר"ה צ"ע די"ל דמקום פטור הוי. וע' באות הקדום מ"ש בשם חה"ר וקשה אמאי לא דרב הונא דייק דזיז כ"ש בעינן להיכרא מברייתא זו דרבי יהודא וכמ"ש התוס' שם ד"ה עמוקה דמוקי ליה באין זיז כ"ש וע"ש וצ"ע:

**סעיף ז**
אייר עמ"א עב"י בזה וע' תוס' שבת ק"א א' ד"ה ר"י דלר' יהודה ברשויות דרבנן אף שלא נח בנתיים מותר אם הספינה גבוה י"ט מע"פ המים דשרי ליטול מים לתוכה דמטלטל מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור דשרי וחכמים פליגי עליו בלא נח ופסק הר"מ ז"ל כר"י דאפשר סובר דמייתי סייעתא מיניה וסובר דחכמים אכולא פליגי ע"ש בתוס' וע' מ"מ פט"ו ה"ך כ' דגבוה י"ט לרבה ור"ח הוי כמו לר"ה וכ"כ אתה למד דרך מ"פ שרי לר"ה לא זכיתי להבין זה דלר"ה שואב המים ממ"פ משא"כ לרבה ור"ח ומר"י הם למדו זה וכדכתיבנא וצ"ע:

**סעיף ח**
יכול עמ"א היינו מניח עצמות וקליפין על ראש דופן בעוביו וכמו כן שופכין והם נופלים לים כמו בכרמלית ל"ג וע' שם בשבת ק"א א':

**סעיף ט**
קשורות עמ"א בלבוש ס"א ביאר אף כשהן של איש אחד דה"ל מושיט ברה"י לרה"י דרך כרמלית ולפ"ז מ"ש צריכין לערב לא קאי אריש. וי"ל מושיט דוקא דיוטא א' הא ב' דיוטאות או לזרוק שרי מרה"י לרה"י דרך כרמלית למטה מי"ט דרך רה"ר נמי רק דרבנן וכרמלית ל"ג עסי' שנ"ד בט"ז אות ב' אבל המ"א ז"ל פי' דארישא קאי והיינו דהם של שני ב"א תוך י"ט בעינן קשורות לערב דאל"כ מפסיק אויר כרמלית לא מהני עירוב אף שהן מוקפות וסמוכות ואין ביניהן שום ריוח כיון דראויין לגוד ולהפרד לא מהני עירוב כל שרשות כרמלית מפסיק אבל של אדם א' י"ל דשרי אפילו מפורדות דלא גזרו בכרמלית כלל אף מושיט כמ"ש באות י"א וחולק על הלבוש וע' תוס' שבת ק"א ב' ד"ה פשיטא בתי השני מפרשים דגם לס"ד בשל שני ב"א מיירי הא באדם א' י"ל דשרי ולתי' א' אינו כן יע"ש וצ"ע. ומ"ש מוקפות מחיצה ע' מ"מ פ"ג: מעירובין הכ"ה. ומשמע בב' ב"א אין מטלטלין מזו לזו כשאין קשורות הא כ"ע בפ"ע מטלטל בשלה אע"פ שבחול משתמשין כזו לזו ועט"ז אות ז' מ"ש מזה:

**סעיף י**
זו בזו עמ"א דבשרחוקין זו מזו ד"ט אויר כרמלית מפסיק ביניהם ולא מהני עירוב אע"פ דקשירות:

**סעיף יא**
גבוהים עמ"א הלשון לכאורה קצת דחוק למ"ש באות ט' לטלטל של אדם א' אע"פ אין קשורות שרי ולענין לערב הילי"ל דלא מפסיק כ"א אויר מקום פטור ומ"ש מושיט אף מושיט בדיוטא א' סובר דל"ג בכרמלית אף דהוי רק חדא גזירה אטו דרך אויר רה"ר למעלה מי"ט דהוי מקום פטור אפ"ה מושיט חייב כל שכרמלית למטה ל"ג למעלה. אבל תוך י"ט י"ל דגזור אטו תוך י"ט באויר רה"ר משא"כ למעלה כ"ע חידוש הוא ל"ג בכרמלית וצ"ע. ומ"ש דתליא בפלוגתא בשמ"ו התם בנח והכא בלא נח נמי מתיר וכרבי יהודה שבת ק"א ע' תוס' שם ד"ה רבי יהודה וע' אות ז' שם ע"י היכר זיז כ"ש ועס"ג בהג"ה בבית הכסא בה"ג בלא נח יע"ש:

**סעיף יב**
עשויה עמ"א וגזוזטרא נמי דוקא עשרה להתיר ושם אף למעלה עושין להתיר ועב"ח:

**סעיף יג**
פחות מג' עמ"א דף תחת הנקב אין גבוה ג"ט הוי חורי רה"י ואח"כ כשנופל לכרמלית כחו בכרמלית שרי:

**סעיף יד**
הוצאה עמ"א עב"י ובא"ר:

**סעיף טו**
דאין עמ"א דל"ד לכותל כו':

**סעיף טז**
מים עמ"א ובשבת ק' ב' ההולך בספינה לרב הונא דזיז כ"ש להיכרא פריך ולא לרב חסדא אלמא אף פחות מי"ט מהני מחיצה תלויה במים ובא"ר ט"ו פי' דמיירי כאן כשר"ה מהלכת בו וכ"כ הנ"ץ יע"ש:

**סעיף יז**
ואינה עמ"א היינו כשרחוקה ברוחב ד"ט אין משתמש כ"א ע"י זריקה באויר ד"ט ועט"ז מש"ש:

**סעיף יח**
שעשתה עמ"א עירובין פ"ח א' וברש"י ד"ה אמאי:

**סעיף יט**
בשתיהן עמ"א דכ"א משתמשת בשלה היינו בשבת דגלי דעתה דסליק נפשה בשבת ועט"ז ושם הארכתי ולא היה הזמן גורם לעיין כראוי:

## סימן שנו

**סעיף א**
עמוקה עמ"א רש"י עירובין פ"ו א' ד"ה שלא עט"ז ד' מ"ש שם ועסי' שמ"ה במ"א אות י"א וצ"ע אם חוץ לחצר עמוקה י"ט ורחב ד' ובתוך החצר אין עמוקה י"ט ורחבה ד' או להיפוך מהו הדין:

**סעיף ב**
אין עמ"א משמע אף שמחיצת החצר נכנסה ונוגעת במים טפח לא הוי היכרא דלא נעשה לשם מים ועט"ז מ"ש בזה כי מרש"י י"ל דפסק כר"ה ועב"ח. ומ"ש בשם הראב"ד ז"ל פט"ו מה' שבת הי"א ופי' דברים החצר נפרץ באורכו לכרמלית להאמה במלואו וא"כ כי לא עשה מחיצה במים בביאה ויציאה מה איריא דאין ממלאין מהאמה אף בחצר אין מטלטלין עמ"א אות י' לזה תי' דהחצר יש לו ג' מחיצות מכל צד והמחיצה הד' הוא גדודי שפת המים מאחר דעמוקה י"ט כעמוד ותל גבות י"ט דהוי מחיצה גמורה וא"כ אף נפרץ ג"כ כותל החצר ע"ג המים יותר מעשר אפ"ה מוקף החצר מד' רוחותיו כאמור והיינו כשאין מגדודי שפת האמה לכותל הנשאר מחצר יותר מעשר דהגידודים במקום מחיצה ד' כאמור. ומ"ש בסי' שמ"ה אות י"ד עמ"ש שם בפריי אות י' וי"א ובסי' שס"ג אות ל' יע"ש ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ג**
משוקע עמ"א דהוי כאלו המים שבחצר מתחילין בחצר ומסיימין בחצר וכל מה שבחצר רה"י וערש"י שם אם בכניסה עשו מחיצה ולא ביציאה לא מהני מידי דמ"מ כרמלית הוי שיוציא מיד ואין נשאר בחצר והוי כמו לא עשו כלל מחיצה אפילו עשו ביציאה ולא בכניסה ה"א דליהוי כלשון ים אפ"ה לא מהני כלל וע' ירושלמי ולא הבינותיו כעת יע"ש. ודע דמחיצה אם אין רחוקה בחוץ מן כותל החצר ביציאה וכניסה ד' טפחים אפשר דשפיר דמי דתו לא הוי כרמלית בחוץ וכן אם חפרו האמה בחצר שתהא עמוקה י"ט בד' רוחותיה אפשר הוי כרה"י כבור מלא מים בשמ"ה במ"א י' וצ"ע בזה דמפני מראית העין אפשר אסור וכן אם בחצר אין עמוקה י"ט ורחבה ד' או בחוץ אין עמוקה י"ט ורחבה ד' צ"ע קצת:

**סעיף ד**
סותר עמ"א הראב"ד פט"ו הי"א מה"ש ע' אות ב' ועב"י בזה וע' אות ו' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**
ממנו עמ"א תוס' עירובין י"ב ב' ד"ה הבא יע"ש ועב"י בזה:

**סעיף ו**
אסור עמ"א עתו' עירובין שם יעשה כלומר ולכאורה יאמר דאין ממלאין בכ"ע הא לטלטל בתצר פעמים מטלטלין בעמוקה י' וגדודי שפת הל' הוי מחיצה ובמ"ש אח"כ וכמ"ש כאות ב' אם אין י"ט בין פרצה לגידודי שפת הלשון. ועתי"ש אות ג' בעת שנקרש המים י"ל עסי' שס"ג ואי"ה שם יבואר:

## סימן שנז

**סעיף א**
מקום עמ"א משמע פי העוקה דוקא ברה"י ובש"ע משמע אף בחוץ כל שסמך לחצר ואין ביניהם רה"ר שופך למקום פטור. ועט"ז א' ועסי' שמ"ה אות יו"ד בעמוק י"ט דוקא כשהמים צלולים ונראים המחיצות הוי רה"י ושופכין אפשר דמ"מ מקום פטור הוי כשעמוקה י"ט. ודע דהר"מ ז"ל פט"ו מה"ש כתב לקמור ענין כיפה בנין בגובה ועב"י משמע משום חשדא שלא יראה העוקה והמים יצאו חוץ לעוקה ויסברו ששפך מידו לרה"ר או אפשר אין עושין חלל ברה"ר כל שאין עגלה מהלכת עליה וכיסוי ש"ד כל שרשותו הוא ועד"מ ועתי"ט פ"ג דאהלות בסופו מש"ה אמרו ז"ל לקמור מלה הפוכה כמו כשב כבש שהוא בנין כיפה משא"כ הט"ו כתבו כיסוי בנסרים די יע"ש:

**סעיף ב**
יכול עמ"א עב"י דהא לאו איסור תורה הוא דאין שופך מידו לרה"ר רק על המים שבגומא ומשם יוצאין לרה"ר אלא דגזרו אטו ישפוך מיד לרה"ר וכל שיש עוקה היכרא זכיר הוא. ואע"ג דניחא ליה שיצאו מיד שלא יטנפו החצר והעוקה מליאה כבר מע"ש מים דמ"מ זכור הי\א ול"ג ביה:

**סעיף ג**
לא עמ"א כי האדם צריך עפ"י הרוב בכל יום סאתים לצורך תשמישו ושמא ישפוך סאתים ולא אמרינן זכור הוא כבאות ב' דהתם עפ"י הרוב דעוקה ריקנית ובזמן רב תיימי מיא ואף לפעמים מליאה תו זכור הוא משא"כ כה"ג:

**סעיף ד**
ארוך עמ"א פירש"י ז"ל עירובין פ"ח ב' וה"ה תמונה אחרת כל שיש לרבע ד' ע"ד יש בו כדי לבלוע בקרקע סאתיים מים בזמן מועט ולא יהיה טיט ורפש בחצר ואין מכוין שיצאו מיד לרה"ר ול"ג ביה שמא ישפוך מיד לרה"ר:

**סעיף ה**
בימות עמ"א גמרא עירובין פ"ח ב' גבי ביב דבימות הגשמים אעפ"י שאין גשם מתמצות הן מחמת שהיה מקודם גשם ולא חיישינן שיאמרו כו'. וכל שאין מכוין שיצאו מיד לרה"ר ל"ג כחו אף ברה"ר משא"כ בימות החמה מתכוין שיצאו מיד:

**סעיף ו**
מעזיבה עמ"א מעזיבה רכה בכ"ף שיהא המים נוחים לבלוע שם הא של עץ לא עס"ב:

**סעיף ז**
סמיכות עמ"א ועב"י בשם הר"ר יונתן הביאו התי"ט מי"א פ"ח דעירובין על משנה וכ"ן ב' דיוטאות כו' ויראה לפרש זו נגד זה לאו ממש דהיינו ב' בתים בחצר א' זה מול זה נגדיי אלא שתיהן ברוח א' ב"א ועליה א' וב' פתחים לעליה זו ויש בכל פתח זיז בולט ומעזיבה עליו כ"א ב"א אורך רוחב ד"א וכן בפתח השני כן ואין רחוקים הדיוטאות יותר מד"ט נמצא מצטרפין כאלו יש במקום א' ד' ע"ד ושופכין לתוכן ויורדים לרה"ר להדיא כנ"ל:

**סעיף ח**
א"צ עמ"א דחולקין בביב וה"ה בחצר דגזרו כחו בכרמלית ועט"ז ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
של עמ"א י"ד סימן ע' בש"ך אות מ"ז ועא"ר אות ד' ותו"ש אות י"ג דודאי זמן מה עומד על הקרקע ואין נבלע מיד גם היה לו להקשות בס"א דתיימי מיא וצ"ע:

**סעיף י**
מותר עמ"א בשנ"ה גבי דופני הספינה דשופך על דפנות ויורד לים כחו בכרמלית ל"ג וי"א דוקא בים דהוי תמיד כרמלית לא גזרו משא"כ ביבשה אף בכרמלית גזרו בכחו ועב"י:

**סעיף יא**
אפילו עמ"א די"ל בין בזה"ז בתוך העיר ובין בכרמלית שחוץ לעיר וע' ע"ש ד' הקשה מספינה דשרי דאין דרך להיות שם רה"ר ומ"ש בזה"ז ותי' המ"א דמ"מ גזרינן טפי אטו עיר שיש בה ס' רבוא:

**סעיף יב**
כרמלית עמ"א ע' אות י"א:

**סעיף יג**
שהיא עמ"א עסי' שנ"ה ועתו"ש דגזוזטרא שרי לשפוך שופכין למים דאמרינן גוד אחית אע"ג דמשם ואילך הוי רה"ר דאין כוונתו שיצאו משם משא"כ כאן פחות מד"א כוונתו שיצאו המים:

## סימן שנח

### סעיף א

ובורגנין עמ"א עב"ח כתב שאין עשוי אלא לשמור אבורגנין קאי והשומר בלילה לן בביתו והביא ד"ה שהוא עירובין כ"ג א' דבמקדש היו שומרים בלילה ועתו"ש הביאו וצ"ע ועמ"א שס"ב א' פי' כן. ובורגנין משמע מקורה הוי ואפ"ה כרמלית ביתר מסאתיים וצ"ע מסי' שמ"ו ס"ג קרפף בלא קירוי ובעירובין דף כ"ב א' כל אויר לדירה כו' וכל דירה לאויר אין מותר ופירש"י ז"ל אפ"ה מקורה שתשמישה לדירת אויר השדה משמע אע"פ שדר שם יומם ולילה נמי לא הוי דירה ובדף כ"ו וצ"ט ועסי' שס"ב וצ"ע. ועמ"ש בט"ז א' ועתו"ש בזה:

### סעיף ב

ארוך עמ"א וע' ודי' ט' הוא ל"ד אלא מעט יותר כמ"ש הלבוש ועמ"ש בט"ז:

### סעיף ג

אמה עמ"א ב"י בשם ר"י דפחות מאמה א' לא הוי פי שנים ויותר. והיינו בסאתים הא פחות מסאתים י"ל אף בארוך הרבה וקטן מטלטלין בכולו:

### סעיף ד

סמוך עמ"א עתק"א ט' ולהחולקים בכאן אף סמוך ממש לביתו תוך ע' אמה ושיריים לא הוי מוקף לדירה. והביא דברי הג"א הב"י הביאו ודבריו צריכין ביאור. כי הבי' הביא דברי הג"א בראש על דף כ"ג במשנה כו' כתב הג"א אבל גינה וקרפף שיש ש"ם שומירה או בית דירה אי סמוכה לעיר אפילו גדולים הרבה שרי וכתב הב"י שהתוס' דף כ"ג א' ד"ה ובלבד חולקין אזה שכתבו דאף לריב"ב ביותר מסאתים לא מהני שומירה ובית דירה אלא בפתח ולסוף הוקף סובר כי הג"א דמתיר בשומירה היינו ששומר יום ולילה כמ"ש התוס' שם ד"ה שהוא או בית דירה לפרקים נמי מהני ואע"ג שהוקף ולסוף בנה מהני וכי אמרינן בדף כ"ד א' ברחבה שאחורי בתים דוקא פתח פתוח מביתו ואח"כ הוקף מהני בפתח כן הא בנה בתוכו שומירה ובית דירה מהני בהוקף ולסוף בנה כי ריב"ב מתיר אף ביותר מע' אמה וה"ה לרבי עקיבא והב"י כתב שהתוס' חולקים כי לריב"ב שומירה ובית דירה בהיקף ואח"כ בנה לע' אמה מהני לא יותר וה"ה לר"ע כן וממילא בסמוכה לעיר נמי דוקא בע' אמה הא ביותר לא מהני סמוכה לעיר. ואהא הקשה המג"א הא הג"א גופא בראש"ש דף כ"ו גבי מחיצות אדרכלין כתב פרדס סמוך לבית יבנה בית תוך הפרדס ולא הוקף לדירה יעשה שביל קטן מביתו לבית הבנוי בפרדס בקנים ויטלטל שם תיפוק דמטלטל בכל הפרדס ש"מ אף בנה בית דירה בקרפף כל שהוקף תחלה לא מהני ומש"ה כתב הג"א ויש שם שומירה מקודם ובנה ואח"כ הוקף לדירה זה ודאי

מהני לכ״ע אף גדולים הרבה (לא שיש בה שומירה משמע לאחר שהוקף בנה כו׳) ולפ״ז התוס׳ אין חולקין כלל דמיירי שהוקף ואח״כ בנה כמבואר שם אלא דמ״מ בסמוכה לעיר חולקין התוס׳ לזה כתב המ״א דא״נ הג״א נמי מיירי בהוקף ולבסוף בנה י״ל התוס׳ לריב״ב כתבו כן ולא לרבי עקיבא ומעתה בסמוכה נמי אין חולקין התוס׳ ומכ״ש דהתוס׳ בבנה אח״כ מיירי ולכן לא כתב הר״ב ויש חולקין ביש שומירה יום ולילה או בית דירה דשרי בהוקף ולסוף בנה כי אין חולק דלא מהני כה״ג כמו פתח פתוח בס״ב כמ״ש המ״א אות ה׳ רק בסמוך לעיר יש חולקין הוא המבואר בשנ״ט רחבה שאחורי בתים בעינן הוקף ולסוף פתח ותיפוק דסמוכה א״צ כלום והג״א דמתיר בסמוכה לעיר בלא פתח כלל סובר רחבה שאינו דלא בנה המחיצות כלל לרחבה הא בנה קרפף סמוך לעיר מהני ומה שנרשם ב״י בשם תוס׳ אינו אלא יש חולקין שאין רוצים לחלק בין רחבה ובנה בתים וכמ״ש ב״י בשם הריטב״א ז״ל בסוף הסי׳. ועא״ר אות י״א וי״ב ובתו״ש וע׳ עולת שבת אות ג׳ ולמ״ש א״ש ואי״ה באות ה׳ יבואר עוד:

**סעיף ה**

שבנה עמ״א היינו באות ד׳ דאף בנה בית ממש בתוך הקרפף בעינן בנה ואח״כ הוקף הא הוקף ואח״כ בנה לא ול״ת דוקא פתח בו פתח לא מהני כה״ג וכדאמרן. ומ״ש באות ד׳ סמוכה תוך תחום שבת כ״כ הר״ר יונתן אמשנה כ״ג לריב״ב ומינה לדידן ביותר מסאתיים. ובביצה ל״א בעצים סמוך לעיר משמע תוך ע׳ אמה וז״ש לתק״א אות ט׳. מ״ש בשם המבי״ט עא״ר ו׳. והנה עיקר הרבותא אע״פ שמחיצות הבתים נעשים לתוכן לא לקרפף אפ״ה מחיצה עכ״פ הוי וכ״מ בס״א אות ד׳ בהג״א דמפרש רחבה שאחורי בתים שכותלי הבתים הם המחיצות ופירש״י אפדנא עירובין כ״ה ב׳ ד״ה דהוי ושם מבואר דבעינן דוקא פתח ואח״כ הוקף. ואע״ג דהתוס׳ מפרשים בע״א כבסעיף י״ד מ״מ ל״פ ארש״י דמחיצות הבית הוי מחיצות לפרדס. אע״פ שהוא יותר מסאתים כל שפתח פתח קודם והוקף אח״כ ונראה אם הוקף ג׳ מחיצות פרדס ומחיצה ד׳ בנה לבית והניח שם פתח נמי שרי כיון דהיה יותר מעשר פרוץ קודם בנין הפתח ודאי הוי פתח ולסוף הוקף. ונראה דחלונות הפתוחים לפרדס י״ל אם פתח חלונות קודם י״ל דהוי מוקף לדירה ועא״ר וצ״ע. ומ״ש אם נפל מחיצה חיצונה כו׳ אע״פ שהיה פתח כ״ה לפירש״י שם באפדנא ועסי״ד. ואם חזר ובנה מחיצה החיצונה צ״ע אם חוזר להיתרו הואיל ותחלתו וסופו הוקף לדירה ועסי׳ י׳ ס״ו כעין זה הטיל ציצית על ציצית וכן אם נפל מחיצה פנימית וחיצונה נשארה אפשר דאפ״ה אין מטלטלין דלגואי עבידי תוך הבית לא לפרדס. וצ״ע בזה. וצורת הפתח בפרוץ יותר מעשר ועשה צ״ה הוה היקף

לדירה ועתוס' עירובין כ"ד ב' ד"ה ליעביד ואי"ה בט"ז באות ג' ואילך יבואר עוד. וצ"ה כעומד מרובה מהני אף בבקעה עסי' שס"ב סעיף י' יע"ש:

**סעיף ו**

שהשלימו עמ"א עב"י וי' הוא ל"ד אלא פורץ וגודר עד שיהיה בין הכל יותר מעשר ואז פנים חדשות באו לכאן וע' בר"מ ז"ל ובתו"ש:

**סעיף ז**

אין עמ"א הנה דין זה מתה"ד סימן ע"ה (ט"ס ס"ה) ושם נאמר דיניח עפר מב צדדי החומה פחות מעט מגבוה עשרה טפחים ויהיה רוחב העפר ד' טפחים שיהא חשיב רשות בפ"ע ומקום הילוך מקרקע העולם לעפר שהרי פחות מי"ט והחומה לא נשאר למעלה מהעפר י"ט הוי כפרוץ יע"ש ומשמע הא יש בגובה עפר י"ט אין מבטל החומה כיון דלא הוי הילוך שפיר מקרקע העולם להעפר ולכאורה להמ"א ז"ל לא הונח לו זה ודט' טפחים ורוחב ד"ט לא ניחא הילוך והוי כרמלית בכ"מ וצ"ל דמשופע העפר וניחא לעלות ע"ג העפר וא"כ אף גבוה העפר י"ט נמי שרי אלא דאז בלא"ה שרי דהוי מחיצה חרשה ובהרחיק ג"ט מהראשונה דמי שהרי העפר רוחב ארבעה טפחים והחוד החיצון רחוק ד"ט ולא מניח בשיפוע וצ"ע ד"י"ל כוונתו דוקא אם הרחיקה ג"ט וצ"ע. ודע דתקנה פורץ ביותר מעשר אמות משמע כל שאין בחלק החומה גבוה י"ט באורך עשר אמות נתבטלה המחיצה וכ"מ מההוא דהעפר מחיצה י' טפחים כו' עתה"ד אבל בר"מ ז"ל פי"ו מה"ש ה"ח בגובה י"ט עב"י ועולת שבת וצ"ע, ועמ"ש באות שאח"ז אי"ה. ע' אות י':

**סעיף ח**

חוזר עמ"א כ"ה בתה"ד סי' ע"ה שם דמחיצה מאליה שרי כמ"ש כאן בסעיף א' ואע"ג דגרע מעתיד לפנותו שהרי כל תקנתו ע"מ שעתיד לפנותו דאל"כ לא הועיל בתקנתו כלום שפיר דמי. ועא"ר י"ג לדינא להקל כסברא א' וצ"ע בתרל"ג ס"ד משמע דוקא שמבטלו לעולם. וכאן יש תקנה שישאר שש ויבנה טפח ע"ג הכותל באורך י' אמות וצ"ע:

**סעיף ט**

לא עמ"א ובש"ע לחופר בו בור משמע קרפף נמי לא מהני בור ואף מים בו עתו"ש וצ"ע:

**סעיף י**

ויהיה עמ"א והיינו אורך עשר אמות וגובה י"ט. וע' לבוש פחות מג"ט כלבוד אם ממעט מסאתים המחיצה שרי הא ע"י לבוד ממעט אסור. ומשמע כאן דכל לבוד אף שהמחיצה שנייה עבה כמה לא מהני ועמ"א ז' צ"ל אם הרחיקה דוקא בעפר ג"כ יע"ש:

**סעיף יא**
אלא עמ"א וכ"כ הט"ז אות ד' דהמיעוט בטל לרוב והוי כולו כנזרע. ויותר מסאתיים כו' עמ"א נזרע מיעוטו או הנזרע יותר מסאתים כרמלית והקרפף נפרץ במילואו למקום האסור ואם יש גיפופין ופסין למקום שלא נזרע שרי שם לטלטל ביה:

**סעיף יב**
ממנו עמ"א עסי' שע"ב מ"א א' דקרפף שלא הוקף לדירה אף פחות מסאתים אסור ממנו לבית אף ש"א אחד וה"ה כאן אף של אדם א' איסור מקרפף לבית. ובית סאתים ה"ה פחות הרוב מבטל המיעוט עמ"א י"א וכאן ספק שמא הגינה מבטל החצר ע' טור בשם הר"מ ז"ל:

**סעיף יג**
אוסר עמ"א כבסעיף ט' ולא אמרינן דהמיעוט בטל לגבי הרוב דוקא לחומרא אמרי' דמיעוט בטל ברוב לא להיפוך ועתו"ש דטעמא דמסתבר הוא בשו"ת ח"צ ז"ל סי' נ"ט ערוגות וביניהם קרקע אין מצטרף לביותר מסאתים יע"ש היטב עסי' שס"ג ואי"ה יבואר:

**סעיף יד**
ממנו עמ"א ועט"ז אות ו' דאין החצר נאסר מהגינה דאין הגינה אסור מצד עצמו יע"ש. ומ"ש או הגינה פחות מסאתים כו' צ"ע דהמחבר כתב אף פחות מסאתים אוסר להוציא מגינה לחצר ומשמע אף במיעוט לא במחצה דוקא ועתוס' עירובין כ"ד א' ד"ה לא ועתו"ש אות ל"ד:

**סעיף טו**
י' טפחים עמ"א מ"ש רסי' שנ"ח ט"ס וצ"ל שנ"ו אות ב' ומשמע דבעינן מתלקט י"ט מתוך ד' ועמ"ש אי"ה באות י"ו מזה:

**סעיף טז**
הקרפף עמ"א משמע גיפופין וג"פ פחות מעשר אמות תרתי בעינן ועתוס' והג"א עירובין כ"ה ב' ד"ה קרפף ועב"ח לר"ש רשות אחד הוא או פחות מעשר ועא"ר כ"ו וא"י דמחיצה מייתרו ויותר מב"ס אף לר"ש הוי ב' רשויות עסי' שע"ב באין הוקף לדירה ועתו"ש אות ל"ז. ומ"ש המחבר במילואה זה לזה היינו הקרפף לא החצר ועב"ח. והנה חריץ עמוק י"ט ורחב ג"ט דלא הוי לבוד הוי מחיצה דלא ליהוי למקום מילואה ונ"מ קרפף הוקף יותר מסאתיים ונזרע מיעוטו באות י"א ואם החריץ רק בצדדים עמוק י"ט ברוחב פחות מד"ט י"ל דל"ד לגיפופין. ואם נזרע רובו אף שעובר חריץ עמוק י"ט ורוחב הרבה ע"פ כולו צ"ע אם דומה למחיצה ממש או כה"ג המיעוט בטל לרוב. ואי"ה לקמן בסימנים הבאים יבואר עוד מזה:

## סימן שנט

### סעיף א
יתירה עמ"א ב"י בשנ"ח בשם הריטב"א דרחבה חלוקה מקרפף דאלו קרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה מותר ממנו לחצר הא לבית לא ורחבה בסאתים מותר ממנו לבית ועט"ז כאן פירשתיו באורך בעזה"י יע"ש ואי"ה בשע"ב יבואר עוד:

## סימן שס

### סעיף א
מחיצות עמ"א רש"י עירובין י"ו ב' יע"ש כל שהוקף לדור שם לילה ויום לשבת א' חשוב מוקף לדירה ומטלטלין כור או כוריים אפילו רק לשבת א' שרי לעולם לטלטל שם ועיין עולת שבת. וצ"ע אם הוקף בשדה זרועה אם מהני ליותר מב"ס עסי' שנ"ח ס"ט התם עשה מעשה אח"כ שזרע ומסתבר כל שיש בו זרעים לאו דירה מיקרי ואסור כ"א סאתיים:

### סעיף ב
שתי עמ"א פחות מג' כלבוד אף פרוץ מרובה על העומד ועסי' שס"ב במ"א אות י"ו ואי"ה שם יבואר. מ"ש על הע"ש דהקשה הר"ן בשם רב שמואל אמר חצר שתשמישה לאויר אין נותנין להם אלא ב"ס האי לאויר פירושו מחיצה שתי או ערב ולאו לשמור השדות יע"ש:

### סעיף ג
אם עמ"א וכ"כ הט"ז דאף שנים אין נותנין להם אלא בית סאתים לשניהם יחד כל ששבתו במחיצה א' וכ"כ הלבוש יע"ש:

### סעיף ד
גם עמ"א דחיצון הב' אין פרוץ במלואה לאמצעי עתו"ש משמע כשנפרץ בשבת במילואו או יותר מעשר אסור עסי' שנ"ח במ"א י"ד וט"ז ו' דל"ד לכאן ואי"ה בשע"ד במ"א ד' יבואר בזה:

### סעיף ה
מגופף עמ"א ע' הציור בב"ח ותו"ש. ועסי' שנ"ח סעיף י"ג:

### סעיף ו
נותנים עמ"א דלדיעה א' בסמוך שחיצונים נעשים בחצר לאמצעי ה"ה בזה אמצעי נעשה כחצר לחיצונים ועב"ח וא"ר ה' דאין להקל נגד רש"י ה"ה כאן:

### סעיף ז
וגם עמ"א פרצה יותר מעשר מבטל מחיצה אע"פ שאין פרוץ במילואו כל שיש עשר אמות וה"ה פרוץ במילואו אע"ג פחות מי' ואפשר אף לקולא ועסי' שע"ב במ"א אות י"ד

מהו במילואו ב' משהוין או פס ד' ממקום א' ואי"ה שם יבואר. עסי' נ"ה סי"ו והפרישה מכאן לשם כי קשה קצת ע"ש:

## סימן שסא

### סעיף א

ולמעלה עמ"א הג"א עירובין פ"ד מ"מ פי"ד מה"ש ה"ט יע"ש דאם מכל צד הגג נמוך פחות מי"ט לא מהני סולם קבוע להתירו (ואם מצד רה"ר לחוד גבוה י"ט א"צ סולם וזה פשוט) ואם תוכו הבית י"ט אע"פ שמכל צד פחות מי"ט מהני סולם קבוע עתוס' פ"ד ב' ד"ה גג בשם רת"ם ומאן נימא לן דהרשב"א ז"ל והג"א ומ"מ חולקין על זה ועיין מהרש"א ז"ל שם דכרמלית גרוע יע"ש והנה במכתפים י"ל דהוי רה"ר גמור אף ע"פ שתוכו י"ט והתוס' מיירי באין מכתפים דהוי כרמלית גרוע והמחבר העתיק משתמשים בו ועיין אות ב' ואי"ה שם יבואר ומ"מ י"ל קצת דאפשר תוכו י"ט על גגן הוי רק כרמלית אף שרבים מכתפים ועא"ר ובתו"ש הגיה יע"ש:

### סעיף ב

משתמשין עמ"א עירובין פ"ד ב' ואפשר דתיקן בזה מ"ש בשמ"ה ס"י דוקא ט' מצומצמים לדיעה א' עלח"מ פי"ד מה"ש ה"ט אלא בגג ניחא תשמישיה בכובעים וכלים קטנים כל פחות מי"ט יע"ש:

### סעיף ג

סולם עמ"א רש"י עירובין פ"ד ב' ומיהו היינו כשגבוה לצד החצר י"ט ע' אות א' וער"מ פי"ד מה"ש וב"י כאן דבטור משמע אף שאין מכתפים עליו צריך סולם ועב"ח ובש"ע סתם כדעת הר"מ ז"ל והר"ב לא הגיה דעת הטור די"ל דגם הטור סובר כן עב"ח. ומ"ש המחבר מחצירו בר"מ משמע יותר מד"א אסור בגג ובטור משמע מגג לבית דוקא אוסר הא בגג מותר אף יותר מד"א ועד"מ והמחבר נקיט מחצירו כי גם מחצירו אסור ועסי' שע"ב ושע"ד מכרמלית לחצר אסור לטלטל וגג זה כרשות הרבים לאו רה"ר ממש וגם י"ל כרמלית גרוע הוי ומש"ה מותר על הגג יותר מד"א בלא סולם וצ"ע. ואי"ה בשע"ב ושע"ד יבואר עוד:

### סעיף ד

בפחות עמ"א גמרא צ"ד וע' טור. ומ"מ יראה דפחות מאמה י"ל דלא דחקו שם ועיילי התם בפחות מאמה וצ"ע עתו"ש בשם תוס' דף ו' דאי עביד במזוזות ומשקוף אף בקרן זוית נדון משום פתח ואפשר מילתא דפשיטא הוא ודוקא נפרץ ומש"ה לא הזכירו הפוסקים:

**סעיף ה**
ברוחב עמ"א לכאורה מבוי ג' דפנות ורוח רביעית פרוץ כולו ואין פתוח לרה"ר דלא הוי כרמלית כ"א דרבנן סגי בקורה טפח משום היכרא משא"כ כאן פתוח לרה"ר והוי החצר כרמלית מ"ה דדחקי רבים ועיילי להתם ומבטלי לרה"י דיליה וכן מקום המחיצה נדון ככרמלית כצידי רה"ר ולא רה"ר ממש כו' ומש"ה בעינן קורה רחבה ד' דוקא הואיל ומ"ה כרמלית ממש היה ואסור מדרבנן לטלטולי ביה בעינן קורה משום מחיצה פי תקרה כו' ז' דוקא משא"כ מבוי שאין לרה"ר דרה"י גמור הוי מ"ה ומשום היכרא בעלמא עבדו רבנן היכרא בקורה טפח די ועתוס' עירובין פ"ו א' ד"ה קורה ועט"ז שס"ו א' ומ"מ פי"ד ה"ד ופי"ז ואי"ה יבואר בשס"ג ועמ"א שע"ד אות ג' ואי"ה גם שם יבואר בזה וכאן אין להאריך:

## סימן שסב

**סעיף א**
לשמור עמ"א אבל אם שומר ביום ולילה הוי מחיצה והוקף לדירה אף ביותר מסאתים עב"ח כאן ורסי' שנ"ח ועמ"א שם אות א' תוס' עירובין כ"ג:

**סעיף ב**
ועיקרן עמ"א ר"ל כשאין רחב ד' טפחים במקום גבוה י"ט אבל נמוך מי"ט ורחב הרבה הוי כרמלית עסי' שמ"ה:

**סעיף ג**
שאינו עמ"א הנה ענפי אילן בסמוכין זה לזה פחות מג"ט כלבוד ואפ"ה בעינן שיארג בקש כו' שלא יניד הרוח ואי קשין הם א"צ כ"א ביש יותר מג"ט בין ענפים ע' סוכה כ"ד ב' וע' לקמן סעיף ח' וכשעשה מהקש לשם דירה ויש הרוב מהם אע"פ שאין בין קנה לחבירו ג"ט משמע דמהני אבל אם יש יותר מג"ט בין א' לחבירו כל שיש בו רוחב עשר אמות וגדר שם הוי מוקף לדירה וא"צ הרוב מהם כבסי' שנ"ח ס"ב. ומשמע כאן דאף קרפף מקורה יותר מסאתים אסור ועתוס' בשנ"ח ועסי' שס"א בב"י וט"ז או דמקורה לא הוי קרפף צ"ל בין קרפף מכוסה בידי אדם סתמא כפירושו והוי הוקף לדירה משא"כ באילן המיסך דממילא:

**סעיף ד**
מחיצה עמ"א ועט"ז א' כי ר"ת הובא דבריו בשבת ק"א ב' ד"ה כי איתמר והרא"ש פי' דוקא מחיצה דרבנן לא מחיצה ד"ת והר"ן פי' כו' עט"ז. והמכוון במ"א הוא דג' חילוקים יש מחיצות ד"ת מרה"ר להיותו רה"י אם נפלה בשבת ועשה במזיד בשבת מהני הואיל והיה בתחלה בשבת וזה דעת הר"ן ז"ל והרא"ש מודה לזה. ואמנם כשהיה בחול ונפלה

בחול ועשה בשבת בד"ת לא מהני במזיד ובדרבנן בין חצר לחצר וערבו כ"א לעצמו מהני במזיד. אבל אם לא היה מעולם מחיצה אף בחול ועשה לכתחלה בשבת אף בדרבנן אסור במזיד והכי מוכח ברייתא שבת ק"א ב' מחצלאות הפרוסות וכדבעינן למימר לקמן אי"ה. והשתא דברי הט"ו דנקטו פרוסות לרשות הרבים ושרי במזיד כשהיה תחלה כדעת הר"ן ז"ל ולמה נקטו והבדילו ביניהם וערבו יחד לאיזה צורך כ"כ והא עירבו שנים נמי שרי וכ"ש הוא ממחיצה ד"ת אלא לומר דכאן מיירי כשנפלה מחיצה ברה"ר בשבת ונעשה מזיד אז שרי הא בחול כה"ג בד"ת לא ומעתה במחיצה בין חצר לחצר אין נ"מ אי עירבו שנים או יחד דאפילו נפלה ולא נעשית הואיל והותרה הותרה בדרבנן כבסי' שע"ד ס"ב לדידן דקיי"ל בדרבנן כה"ג הואיל והותרה הותרה. וע' פרישה ועמ"ש בט"ז מזה. והנה ברייתא בשבת ק"א ב' מחצלאות פרוסות לרה"ר (כן הגרסא) מערבין ומטלטלין מזו לזו נגללו נאסרו חזרו ונפרשו חזרו להיתרן הראשון אף במזיד שבל מחיצה בשבת במזיד שמה מחיצה והמעיין בראי"ש בשבת פירש מערבין ומטלטלין מזו לזו אם עירבו יחד ואם עירבו שנים זה לעצמן וזה לעצמן נגללו נאסרו אעירבו שנים (והשתא למה לי כלל זה השתא ברה"ר ד"ת מהני כ"ש דרבנן ואי דוקא בדרבנן לא בד"ת למה נקיט פרוסות לרה"ר אלא דרישא עיקרה לדרבנן ונפלה בחול דבשבת קיי"ל בלא"ה כיון שהותרה הותרה בשע"ב) ונקיט פרוסות לרה"ר משום סיפא שכל מחיצה וטעמא יהיב למלתיה ומש"ה בדרבנן אף כי נפלה בחול ונעשות במזיד בשבת שרי דכל מחיצה אף לרה"ר שנפלה בשבת ונעשית במזיד בשבת שרי אף לטלטל בה וממילא בדרבנן נחית דרגא נפלו בחול שרי ומסיפא פריך לרב נחמן דמרישא דרבנן אין קושיא אלא מסיפא ומשני דר"נ אמזיד איתמר בעלמא וסיפא (מיירי) לטלטל נמי שרי דומיא דרישא ובנפלה בשבת (ודומיא דרישא בטלטול לחוד אבל סיפא מיירי שנפלה בשבת וא"ש מ"ש הרא"ש דסיפא לרה"ר מיירי ושרי אף בטלטול דומיא דרישא וזה כהר"ן ממש והבן) ומ"ש הרא"ש ומשני ר"נ אמזיד אתמר היכא דעושה מחיצה ברה"ר כלומר סיפא נמי מיירי מרה"ר אלא נפלה בשבת ור"נ אירי בנפלה בחול ורה"ר לסימנא נקטי' דברה"ר מחדש משמע דלא היה מעולם שם ועשה במזיד וה"ה נפלה בחול נמי אסור ברה"ר ומ"ש המ"א אמאי לא מפרש הרא"ש דר"נ אסיפא קא' אע"ג דכתב דא"כ בעירובין כו' עתוס' שם י"ל מ"מ לאיזה צורך כ"כ שאין דרכו להאריך בקושיות ותירוצים שאין נ"מ לדינא אלא דנ"מ טובא דסיפא ברה"ר אירי ונפלה בשבת מותר לטלטל דומיא דרישא ור"נ בעלמא בנפלה בחול ועתו"ש ולמ"ש אתי שפיר ועא"ר ד' במ"ש ומ"א הוסיף דאף נפלה בחול קשה קצת רמ"א הוסיף היתרא נמי בנפלה בשבת שרי ברה"ר וכאמור:

**סעיף ה**
בשוגג עמ"א הרמב"ם ז"ל פי"ו מה"ש הכ"ב ומשמע פירושו בשוגג שלא ידע מאיסור שבת או שגגת מלאכה ועשאה שלא לדעת ראובן לטלטל בה וגם ראובן לא ידע מזה ולא צוה לשמעון שיעשה המחיצה אז שרי ראובן לטלטל בה באותה שבת הא צוה ראובן או ידע מזה אע"פ שגם לראובן בשגגה היה אסור לו לטלטל בה באותה שבת הא לשבת הבא מותר ומזיד קנסוה אף שעשה שמעון שלא לדעת ראובן כלל וגם ראובן לא ידע בה אסור ומשמע לי דלשבת הבאה אפשר דמותר לטלטל בה דהרי לא נהנה ממלאכת שבת דהא היה אפשר לעשות בחול ועסי' שי"ח וצ"ע. והרשב"א חולק על זה עיין במ"מ שם מהא דרבי נחמיה לדעת הוי וע' סעיף ז' אות י"ד ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ו**
אף עליה עמ"א דהוי כעמוד ותל גבוה י"ט ורחב ד"ט דהוי רה"י עד לרקיע וז"א אלא דהוי כהוקף לדירה ע' אות ז':

**סעיף ז**
אין עמ"א מלת בה אף תחתיה אין מטלטלין דבטל מתורת דירה ויותר מב"ס הוי כרמלית דרבנן הא ב"ס שרי בה ועליה ועיין לבוש כפאה לדור גם עליה הוי כגג רה"י וגוד אסיק והוקף גם למעלה לדירה אף יותר מב"ס משא"כ לזפתה י"ל אף תחתיה אסור יע"ש:

**סעיף ח**
שיהיו עמ"א דבהמה קשורה ג"כ מהני אע"ג דניידי וכאן מיירי שאין לו במה לקשור לכן כתב כפותים ול"ד לענפי אילן כו'. ועסי' שס"ג במ"א ג' ועא"ר כאן אות ז' מזה:

**סעיף ט**
בפחות מג' עמ"א ומשמע לפעמים אין בגופה חצי אמה בעומדים פנים לאחור ומש"ה אם יש ביניהם ג"ט הוי פרוץ מרובה על העומד:

**סעיף י**
מהלכים עמ"א בע"ש אות ה' הקשה מר' נחמיה בריה דר' חנילאי כו' עב"י ובט"ז אות ב' תי' בזה יע"ש:

**סעיף יא**
והוא עמ"א במזיד ברה"ר וכרמלית יע"ש באות ד' מזה ואם הועמדו מבע"י קודם שבת אף יודעים למה הועמדו שרי דבחול נעשית ע' עולת שבת אות ו' הניח זה בצ"ע ועט"ז אות ג'

**סעיף יב**
לא עמ"א עב"י ובהג"א מזה ועי' אות י"ג מ"ש שם אי"ה בזה:

**סעיף יג**
מחיצה עמ"א ועט"ז אות ב' ובסעיף ו דלאחר שהועמדו ידעו שרי דהואיל ונעשית בשוגג היינו בעומדים שם משא"כ כשהם מהלכים הוי בכל רגע מחיצה חדשה ויודעים מזה הוי כמחיצה הנעשה במזיד ויבואו לזלזל באיסור שבת תו"ש אות ט"ו וע' ט"ז אות ג':

**סעיף יד**
שלא עמ"א הביא דברי המ"מ פי"ו מה"ש הכ"ב וע' אות ה' בזה ובלח"מ שם דהר"מ ז"ל מפרש שמ"ש בגמ' והא דרבי נחמיה לדעת הוי היינו לדעת רבי נחמיה והרשב"א ז"ל מפרש כפירש"י שם לדעת האנשים שהועמדו שם. ועא"ר אות י"ב ובסי' תר"ל במ"א י"ט וט"ז י"ג וצ"ע:

**סעיף טו**
תינוקת עמ"א ואם אביו שם וע"י מחיצה בני אדם טוב יותר שיביא קטן משיביא גדול ועתו"ש:

**סעיף טז**
בין עמ"א הביא גמרא עירובין י"ו ב' והג"א שם. והנה כל פחות מג"ט כלבוד וסתום ממש דמי ול"ש ביה כלל אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא כו' והלמ"מ הוא ורה"י גמור מ"ה והזורק מרה"ר לתוכו חייב ומותר לטלטל בו. ומחיצה תלויה רחוק מארץ ג"ט בצמצום ג"כ אינה מתרת ויש בכאן מקום להאריך ולא היה הזמן גרמא אולי אזכה לפרש במקום אחר מזה. ועתו"ש אות כ"ג בכאן והביא מ"ש המ"א בסימן י"ו דכנפות ציצית הכתפים רחבים משמע דחולק על התוס' יע"ש:

**סעיף יז**
ולהרמב"ם עמ"א ראוי להגיה בסי' שס"ד "א במבוי מפולש יע"ש ועמ"מ פי"ו מה"ש הלכה י' וה"ה פסי ביראות ע' תוס' ריש עושין פסין מהא דפרוץ מרובה על העומד. ועסי' שנ"ח במ"א אות ה' דצ"ה ביותר מעשר מהני דליהוי מוקף לדירה ועסי' ש"ס ס"א והיינו בעומד מרובה צ"ה עדיף ממחיצת שתי או ערב ואי"ה בשס"ג בט"ז א' וסוף הסימן שם יבואר עוד לענין מחיצה מהו ד"ת ודרבנן:

**סעיף יח**
קנה עמ"א ועתו"ש כו' והיינו קנה א' גבוה הרבה מחבירו וקנה ע"ג בשיפוע מהני דבעינן ע"ג ממש בשני הקנים שתחתיו:

**סעיף יט**
ויהיו עמ"א ועסי' שס"ג בט"ז אות י"ט. ואפי' שני הקנים אין מכוונים זה כנגד זה כל שהקנה עליון שוכב עליהם ממש נמי כשר ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף כ**
מן עמ"א ולפ"ז אם העמיד ב' קנים למטה וחבל עליון מכוון עליהם ואין נוגע בהם רק בגג עומדים קנים קצרים למעלה וקשור שם החבל באמצע היכא דא"א בע"א כשר ועט"ז שס"ג בזה וא"ה שם יבואר:

**סעיף כא**
גמי עמ"א אף שהרוח מניד אותו וחבל בשס"ג סכ"ו שהרוח מניד אותו מ"מ צ"ה הוי ול"ד לענפי האילן בריש סי' זה דהרוח מניד אותם ולית לבוד או שיש ריוח יותר מג"ט בין א' לחבירו משא"כ כשהמחיצה עשויה אף בהנדת הרוח שפיר דמי וע' אות ח' וקצת צ"ע:

## סימן שסג

**סעיף א**
אין עמ"א באי"ר הקשה עליו באות ג' דבסכ"ח במבוי א"צ תיקון לי"א משא"כ חצר אף לי"א בעי תיקון כל שרחב ג"ט ועתו"ש אות ה' ובעירובין י"ב א' יע"ש וי"ל דהמ"א כתב מסברא דנפשיה כן וכ"כ בתו"ש דכי אמרינן בחצר בעי תיקון בפחות מד"ט כשרחב בפנים יותר אבל אם אין בכל החצר רוחב ד"ט כ"ע מודים דאין צריך תיקון בחצר וכ"ש מבוי דקיל יותר כשכל המבוי אין רחב ד"ט וגם דיעה א' מודה דא"צ תיקון. ויהיה הפירוש מ"ש המ"א כמ"ש בשכ"ח היינו מה שכתב המ"א שם אות כ"ט ועשה כלומר מבוי שאין רחבו ג"ט כלומר פתחו דאלו כל המבוי אין רוחב בפחות מד"ט מודה דיעה א' דאין צריך תיקון. וי"ל מ"ש המחבר אפי' אין ד' בפרצה כיון שהוא במילואו משמע הא נשאר בכותל משהו מצ"א די וכשיש יותר מד"ט צריך שני פסין כ"א טפח וצ"ע גם בזה. גם מ"ש ואפי' אין בפרצה ד"ט מה רבותה דבמבוי נמי פסק בסכ"ח כן והטור דנקיט כן סובר בסכ"ח דמבוי בפחות מד"ט אין צריך תיקון. ואפשר למידק מיניה הא אין ברחבו ד' אין צריך תיקון ועדיין צ"ע:

**סעיף ב**
כל שהוא עמ"א ולא בעי כחוט הסרבל וע' ט"ז אות ה' בשם מהר"מ יע"ש:

**סעיף ג**
קשר עמ"א ועתו"ש ז' די"ל כאן אפילו הודיעו שמא ישכח וילך ושמא לפי שעה כו' וכאן בקשר ו מע"ש מירי ומש"ה שרי. ואם עשה לחי בשבת עסי' שס"ב ס"ג וא"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף ד**
לא עמ"א ובשס"ב היינו דאי נשיב זיקא מבטל המחיצה הא לא"ה י"ל דכשר כמו ר"ה בחבל ועמ"א שס"ב אות ח' ועתו"ש כאן אות ט' ובט"ז ד' דסיד מחוי וטחו בכותל מצי קאי דסמוך לכותל ועמ"ש בט"ז מזה. מ"ש המ"א נפסק העירוב כו' עסי' שס"ה ס"ו ושע"ד סעיף ב' לענין שבת הואיל והותרה הותרה ומי"ט לשבת לא אמרינן הואיל והותרה הותרה דשמא ב' קדושות הן ועסי' תקי"ח במ"א אות ג' יע"ש:

**סעיף ה**
רחוק עמ"א גמרא עירובין י"ד ב' אמר רבא הרחיק או הגביה הלחי מכותל ומארץ ג"ט פסול ואם הלחי רחב מג"ט שרי דכל שאויר בינו לבין הכותל פחות מעומד שרי כבסעיף ל"ד בפס ועט"ז כ"ז כל שהאויר בינו לכותל פחות מעומד לא אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא דלבטל ליה וע' עירובין י' ב' בתוס' ד"ה ועושה ובמ"א אות ל"ז משמע דסוברים אף שאויר פחות בינו לבין הכותל מהעמוד אפ"ה לא הוי נידון משום לחי דצריך להעמיד ולחי פחות מג"ט לכותל (עמ"ש בט"ז א' בעצי אשירה כה"ג עמ"ש אי"ה באות ז') ובסי' שס"ב ס"ט עומד מרובה או פרוץ מרובה י"ל פרוץ מרובה בכל ההיקף וכאן רק ברוח רביעית כל שהאויר בינו לכותל פחות מהעמוד לא אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטל ליה כמבואר בגמרא שם י' ב' ולקמן סל"ד (ועסי' י"ו בציצית כה"ג והבן) ובאות ל"ז הביא המ"א כן בשם הרר"י גופא כתוס' וצ"ע. שוב ראיתי להתו"ש אות ט' שהביא בשם רבינו הגדול תב"ש לתרץ זה דהרר"י לר"י קאמר כן יע"ש. וכתב בע"ש דצה"פ שהרחיק ג"ט הקנים מכותל לא מהני יע"ש וא"כ יש ליזהר בזה בצה"פ שעושין לפרצה יותר מעשר שיהא הקנה סמוך לכותל הבית ג"ט. דבלא"ה מזדקר הגדי שם ובטל מתורת קנה לצה"פ וע"ש כנ"ל:

**סעיף ו**
אפילו עמ"א אבנים כו' דאמרינן לבוד אף בב' רוחות ואף להכותל וכה"ג:

**סעיף ז**
מפני עמ"א תוס' ד"ה אבל ועט"ז ה' ובמ"מ פי"ז מה"ש הי"ב וכללא הוא כל שיש בה שיעור לרחקו (ברחבו) כתותי וכל שא"צ שיעור כ"א בגובה קו אין לו שיעור ולא כתותי ולפ"ז צ"ה קנה שלמעלה מעצי אשירה שרי ולתי' ב' שמדביק האפר בכותל י"ל בצה"פ לא מהני. ובעי לקבל דלת קש י"ל הוי כסולם בין ב' חצירות עסי', שע"ב סט"ו בסולם. ופס ד"ט או טפח הכל פסול מעצי אשירה ועסי' תקפ"ו שיעור שופר בארכו וקצת צ"ע במ"מ וי"ל. ומה שקשה עכו"ם אינו בשריפה כ"א בקבורה ע"י"ד קמ"ו ותמורה ל"ד וע"ז מ"ג רק אשירה דמשה הטעינו הכתוב שריפה ע' סוכה ל"א ב' משמע אף נקברים כתותי

ובט"ז קמ"ב א' וצ"ע שם ובאה"ע קכ"ד לא משמע כן ועפר"ח אה"ע ואין בידי כעת ואי"ה יבואר עוד. ואם הרחיק הלחי מכותל ג"ט וביניהם עצי אשירה י"ל דמ"מ לא מזדקר הגדי בבת ראש ודמי לסולם בשע"ג סט"ו ועט"ז א' ואות ה' ואם עכו"ם שיש ביטול אף קורה י"ל דשרי עסי' תקפ"ו וער"מ פי"ז מה"ש הלכה י"ב. ואי"ה בסעיף י"ו במ"א ט"ו בקורה אבאר עוד מזה:

**סעיף ח**

אפילו עמ"א עירובין ט"ו א' כאביי והעומד מאליו היינו שלא הזמינו לכך אע"פ שעשה בידים ע' ב"י ופירש"י שם:

**סעיף ט**

כאלו עמ"א דכל שנראה מכוונתם שלא לסמוך עליו לא הוי לחי ובצ"ה כה"ג שלא סמכו עליו שלא טלטלו בו בשכת א' צ"ע אי הוי צה"פ להתיר בשבת הבאה:

**סעיף י**

ד' אמות עמ"א עסכ"ו אורך המבוי להתיר בלחי צריך ד' אמות והלחי בולט ד' אמות ברוחב המבוי ונשאר פרוץ מרובה בהך מחיצה משא"כ ח' אמות מצומצמות ניתר בלא לחי בעומד כפרוץ דשרי עסי' שס"ב ועב"י:

**סעיף יא**

העמידו עמ"א דוקא העמידו בידים הא עומד מאיליו בלא כוונה ואח"כ סמכו עליו בפירוש מע"ש כל שרחב ד"א ברוחב המבוי לית ליה קלא ופסול ברוחב יותר מח' אמות ועב"י ועט"ז אות ז':

**סעיף יב**

לחי עמ"א היינו לחי ד' אמות משוך באורך המבוי שזה גרע מלחי המושך ד"א ברוחב המבוי עט"ז א' ומ"א י"ד וכל שרצפו בלחיים בקנים פחות מג"ט בין זה לזה הוי כלבוד ד"א ומשמע דאמרינן לבוד להחמיר עט"ז א' ותק"ב במ"א ט' ומ"ש אם נראים חוץ כו' היינו שקנה אחד מהם בולט חוץ או פנים והשאר אין כן נידון אותו קנה משום לחי ואין לו שייכות עם השאר למהוי ד"א כיון דניכר הוא יותר מהשאר עא"ר אות י"ז ותו"ש אות כ"ט ועב"י בזה וגמרא ט' ב' בזה:

**סעיף יג**

עם עמ"א קושיית הע"ש דלמ"ד בין לחיים שרי להשתמש מותר להשתמש בחודו החיצון ולקמן בשס"ה מתיר בין הלחיים וע' גמרא ט' א' ותי' דכאן מיידי בצד השני של מבוי שוה לכותל האי של לחי וא"כ מש"ה רק עם חודו הפנימי. וע"ס ל' אות ל"ב:

**סעיף יד**
ואסור עמ"א וכ"כ הט"ז אות ח' דבאורך המבוי גרע טפי מרוחב המבוי ומ"ש הט"ז בזה אי"ה יבואר שם:

**סעיף טו**
מע"ש עמ"א אפילו עשאה בידים כל שלא הונח להתיר ואח"כ סמכו עליה אסור דקורה משום היכרא כו' וקורה רחבה ד"ט משמע נמי הטעם שא"צ בריאה משום דיש בו היכרא ע"י לבוש ותו"ש ומשמע אף ברחבה ד"מ בעינן הושמה להתיר הא מאליה לא ועסי' שס"א ס"ב פי תקרה בד' טפחים יע"ש:

**סעיף טז**
כדי עמ"א עב"י ותו"ש כי אורך המבוי רחב י' אמות די קורה ט' אמות וב' משהוין אמרינן לבוד כבסכ"א וכ"ה ובריאה לקבל ח"י אריחין כי אריח אורך ג"ט ורחב טפח וחצי יע"ש והע"ש כתב דמסתימת המחבר משמע שא"צ כ"כ אריחין וכ"נ מהמ"מ שם בר"מ ז"ל וצ"ע ועב"י:

**סעיף יז**
ואינה עמ"א דאמרינן לבוד אף בשני מקומות ואף באורך ורוחב עסי' תר"ל ותרל"ג וע' באות הקדום. וב' קורות כל שסמוכין בתוך ג"ט ברוחב טפח סגי:

**סעיף יח**
בתוך עמ"א ט"ס וראוי להניח יותר מטפח ביניהם אריח טפח ומחצה א"א להשען עליהם משא"כ בסי"ז דיוכל להשען עליהם א"צ בריאה בד"ט משא"כ כאן דא"א להשען כלל עליהם ועא"ר כ"ג כ"ד ותו"ש מ"ד. ושם כתב בדין לבוד אי יש קורה פסול בין ב' הכשירות והראה לתרכ"ו במ"א אות ו' ועסי' תרל"ג במ"א ח' וט"ז י"א וברש"י סוכה ד' ב' חוקקין סניף מאריכין משמע בממשיי נמי אמרינן לבוד וגם בסמוך לדופן שרי לישן ולאכול ועשו"ת ח"צ ז"ל סי' נ"ט ובט"ז א' ביארתיו והנה אם נאמר להחמיר לא אמרינן לבוד משמע אף כה"ג לא אמרינן להחמיר בממשיי לבוד א"כ בקורה כה"ג י"ל דאף דיעה שניה מודה בפחות מג"ט שרי דאריח יכול להשען על הקורה ואמנם י"ל תרתי לא אמרינן לבוד כאילו אין הממש כאן כל פחות מג"ט והב' דברים סמוכים ודבוקים הא ל"א מש"ה בסכך כשר פחות מג"ט בין שני סככים פסולים כ"א פחות מד"ט כשר משא"כ בחקק אמרינן חד לבוד והאריכו כאלו נחקק עד הכותל שפיר דמי אף בממשיי ובקורה כה"ג כל שיש קורה פסול תרי לבוד כה"ג לא אמרינן והבן:

**סעיף יט**
ויש עמ"א דכה"ג א"א להאריח להשען ולכאורה הא טפח שרי דיוכל להשען עליהם בשיפוע קצת והיינו לפי החשבון אלכסון טפח או אפשר טפח ממש ועב"ח ואי"ה בט"ז

י״ב יבואר. ופחות מג״ט אע״ג דיוכל להניח אריח לארכו ג״ט י״ל לרחבו בעינן וצ״ע דכאן אמאי לא לארכו וי״ל:

**סעיף כ**

ונמשכת עמ״א ועט״ז י״ג והנה קורה כשכולה למטה מי״ט פסולה וכל ששפתה עליונה למעלה מי״ט אע״פ שנמשכת הרחב שלה למטה מי״ט כשירה וקמ״ל דקורה רחבה י״ט ונמשכת קצת מהי״ט למטה מי״ט גובה של המבוי דה״א מחיצה הוי ופסולה דיש חלל ג׳ טפחים קמ״ל דקורה הוי ול״ד למחצלת דאין נראה הקורה ולכאורה משמע ממ״א דפירש למט״ה מעשרה מ׳ מעשרה מ׳ היתרון וה״פ שכולה מונחת למעלה וי״ט שיש י״ט בין שפת תחתונה לארץ והקורה רחבה יותר מי״ט וה״א מחיצה הוי ופסולה קמ״ל וא״כ מ״ש מחיצה תלויה דגבוה י׳ טפחים מהקרקע אמת הוא וקושטא קאמר וא״כ ג״ט לאו מחיצה ואמנם י״ל כמ״ש בט״ז כל שמתחלת למעלה מי״ט אף נמשכת לתוך י״ט לארץ שרי ואי״ה שם יבואר:

**סעיף כא**

כשירה עמ״א הציור בגמרא עירובין ט׳ א׳ כרב אשי נעץ יתידות בשיפוע נוטות לתוך חלל המבוי ועליהם קורה קצרה אם אין בגובהן של יתידות מראש החומה ג״ט וגם בנטייתן ראש היתד שהקורה נסמך עליו אין מרוחק ג״ט מכותל אמרינן חבוט ולבוד דהיינו השפל כאלו הקורה מונח בשוה בראשי הכתלים ולבוד להאריך הקורה כאלו מונחת על הכתלים עפירש״י שם ויכול להיות גבוה מכותל יותר מג׳ טפחים ומ״מ אין רחוק הקורה מראשיה כותל ג״ט וכן אפי׳ ביתדות כמין דלי״ת וכדומה ודע דמודדין ביושר ג׳ מפחים כי אלכסון יש יותר ועתוס׳ ד״ה שאין. ועסח״י מעמידים ובט״ז י׳ ושם לא הזכיר רק באורכן שלשה ולא בנטייתן יע״ש ומ״מ קשה א״נ יש ברחבן טפח אפילו הכי יש לומר דא״צ לקבל אריח כ״א לקבל הקורה וצ״ע. וממ״ש המחבר שאין רחבן טפח משמע כדיעה א׳ בסח״י דצריך לקבל הקורה ואריח וא״כ הם נחשבים מהקורה:

**סעיף כב**

מרוויחים עמ״א הב״י הביאו יע״ש ובסיפא מצומצמות לחומרא עט״ז י״ד:

**סעיף כג**

אלא עמ״א בפחות מד׳ אורך דינה כחצר המבואר בסעיף ב׳ בפסין. אבל בנמוך הכתלים פחות מי״ט אף בחצר לא מהני תיקון בזה. ואי״ה בט״ז אות י״ט יבואר מזה. ועא״ר אות כ״ח דסמך המחבר אמ״ש בסוף הסעיף הזה בפס ד׳ גם בסעיף ל״ב מבואר כן. וי״ל בסל״ב קאי רק אאין אורך יותר מרוחב או בתים וחצירות:

**סעיף כד**
בבנין עמ"א עירובין ה' א' ול"ג שמא ימעט וצריך ליזהר שלא יתמעט מכשיעור גובה כמה דצריך ושיעור רחב טפח וע"כ טוב בנין יותר:

**סעיף כה**
שני עמ"א כל שתשמישו מרובה צריך יותר היכר מחיצה ומבוי שיש בו חצר א' ובו הרבה דיורין אפ"ה לא פליג וצריך דוקא ב' חצירות:

**סעיף כו**
ויש עמ"א עב"ח בזה ונקטינן לקולא יע"ש ועסי' שס"ו וש"ע יע"ש:

**סעיף כז**
דין חצירות עמ"א תה"ד סי' ע"ד דכל שהעיר מוקף חומה מסתמא הוקף לאחר ישיבה ואפי' יותר מב"ס הוי רה"י גמור אף מדרבנן ומבואות שבתוכן בפרוץ במילואו מרוח ד' אין איסור פתוח לכרמלית רק איסור שיש עכו"ם דרין בתוך העיר ויש להם דריסת הרגל ולסלק הדיורין ועסי' שס"ד בט"ז ב' מזה ועסי' שפ"ב וא"ה שם יבואר בזה. ובסי' ע"ג כתב בתה"ד מענין עיר המוקף חומה יע"ש ועסי' שס"ה סעיף ז' מזה וא"ה יבואר שם באיזו ענין אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה כשהמחיצות קיימות וספק שרי וביה"ש משמע לכאורה דאסור אם נסתר ביה"ש דל"ש חזקת כשרות ושם יבואר אי"ה בזה:

**סעיף כח**
ב' קנים עמ"א כ"כ בד"מ דצ"ה בעי ב' קנים דוקא ובסוכה תר"ל ס"ג דמניח הקנה למעלה על הפס ועל דופן דהתם חומרא בעלמא לעשות צ"ה שהרי י"א שא"צ כו' ובס"ב נותן הקנה על טפח ועל קנה שני יע"ש ועט"ז אות י"ט:

**סעיף כט**
שאין עמ"א עשה כלומר כו' דא"כ המבוי רחב הרבה כל שברוח ד' מתקצרין הכתלים בשיפוע ואין חלל שם ג"ט כסתום ולבוד והמחבר בא לומר הא ד' אע"פ שכל המבוי אין רחב ד' בעי תיקון לאפוקי מי"א ועמ"ש אות א':

**סעיף ל**
מבוי עמ"א ובאות מ' יע"ש. ולפ"ז כשיש מדרון יש להתיר אף בעת הקרישה שרבים בקעי בעגלות ורגלים דרך הנהר לעיר והאידנא אין מ"ר בוקעים ועט"ז אות ך'. ועשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב' והתו"ש הביאו:
**ודע** למ"ש המ"א באות ל"ט תל מעצמו והעיר יותר מב"ס כו' א"כ כשיקיף נהר קודם בנין הבתים אסור ואם צד א' או רחב יותר מעשר הוקף לדירה שפיר דמי עט"ז ך'. ומשמע דבנו בתים ואח"כ הקיף נהר מעצמו העיר או גדל שן סלע גבוה י"ט וכדומה אע"פ שמאיליה הוקפה לדירה חשיב כ"מ לכאורה ממ"ש המ"א באות ל"ט וצ"ע. וה"ה

קרישת המים ואח"כ נפשרו היה תועלת לפי זה והבן ואם בנו עיר על שן סלע גבוה ואח"כ בנו מחיצה י"ט באורך עשר אמות י"ל דלא מהני עסי' שנ"ח ס"ח דוקא בנו רוב עומד כה"ג ואי"ה באות ל"ט יבואר עוד:

**סעיף לא**

יעלה עמ"א הנה סובר ז"ל דרש"י והמ"מ מחולקין והרכיב ב' דבורי רש"י עירובין ח' א' ד"ה ויעלה הים כרוחב פרסה וד"ה אמר כו' מרימר היה חושש שמא יטלטלו במבוי כו' ועמ"ש בט"ז מזה והמ"מ פי"ז ה"ה פירש דבריו דודאי יש ע"פ הרוב תל מתלקט אלא חששא שמא יטלטלו ממבוי לים לשרטון כרמלית כו' וצריך מחיצה גמורה לא צ"ה ברוחב יותר מעשר דהא כבר יש מחיצה תל מתלקט ואפ"ה חשש שמא יטלטלו וישכחו ממבוי לשרטון ואין מועיל כ"א מחיצה גמורה והיינו אם נאמר בפירוש המ"מ וגי' רש"י חיישינן שיעלה שרטון ופסק באוזלי לצד הים יע"ש והטור כרש"י דכתב תתבטל המחיצה הא' בלחי או צ"ה עכ"פ סגי. וא"כ בש"ע נרשם ג"כ מ"מ ולדידיה לא מהני רק מחיצה ממש ומ"מ אע"ג דקי"ל להחמיר כדיעה ב' עב"ח ובא"ר מ"מ סגי עכ"פ בלחי במילואו בי' וצ"ה ביותר מעשר. ומ"ש בשאר נהרות לא חיישינן לשרטון רק בים שמעלה רפש וטיט. מ"ש בתוס' כ"ד עשו"ת כנסת יחזקאל בזה. מ"ש המ"א דמרימר פסק באוזלא ברשתות ולא בצ"ה משמע כהמ"מ ל"ג רש"י צ"ע קצת די"ל מבוי הפתוח לכרמלית דבעי לחי או צ"ה היינו מטעם דיבואו להשתמש ממבוי לכרמלית דלא ליהוי גזירה לגזירה. ואם נקרשים המים כו' משמע בחורף הא בקיץ כה"ג שרי ועט"ז. ובשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב', ועא"ר ל"ו דהלמ"מ נמי מהני צ"ה דיש היכרא כו' יע"ש:

**סעיף לב**

שצדו עמ"א ב' לחיים א' נגד הארוך וא' נגד הקצר לא מהני להשתמש נגד הארוך אף ברוחב ביניהם פחות מי"ט והב"ח מתיר ג' לחיים כשאין באלכסון בין א' לחבירו יותר מי"ט ועט"ז אות כ"א ואי"ה יבואר שם:

**סעיף לג**

ולא עמ"א עט"ז ועב"י ואף שיש לחיצונים דריסת הרגל על הפנימית:

**סעיף לד**

ב' פסין עמ"א עב"י וט"ז ושם ד' טפחים עב"י ועתו"ש אות ע"ד פס רחב ד"א ראוי להוית הציון בסעיף ל"ג במבוי רחב ך' אמות ועמ"ש אי"ה באות ל"ה מזה ועיר המוקפת חומה וננעל הפתחים בלילה ופתח א' אין ננעל בלילה ומ"מ הוי כלחי בפתח ההוא אין מערבין אותה לחצאין אבל נפרץ פירצה בטל הכשירה של עיר ויכולין לערב לחצאין ואי"ה בשס"ד ושס"ה אבאר קצת תיקון עיירות לענין שבת וכאן אין להאריך:

**סעיף לה**
פס עמ"א ד"א חשוב כמבוי בפ"ע שאורך המבוי ד"א כבסכ"ו מש"ה לא אתי אוירא כו' וע' עירובין י' ב':

**סעיף לו**
וי"א עמ"א ועתוס' עירובין י' ד"ה עושה בשם הריצב"א ומ"מ אי"י לחלק שפיר בין יותר מעשר לעשר. וצ"ע היכי עביד לה אם לומר בפתח המבוי א"כ למה לן פס וקורה כלל לדידן בסכ"ו ואם צ"ה בעקמימות אי"י היכן עושה אם לא מן הפס עד כותל אמצעי ועתו"ש ומ"ש המחבר מבוי עקום ע' פירושו בלבוש והציור שם:

**סעיף לז**
פס עמ"א וע' אות ה' וא"כ לכאורה דברי הרר"י מדידיה אדידיה וע' תב"ש להרבינו הגדול ז"ל בחידושינו לעירובין הובא בתו"ש אות י':

**סעיף לח**
דלא עמ"א עירובין י"ב וברש"י ותוס' ד"ה ויעשה שצריך לחי ומש"ה פריך כו' ומעמיד הלחי סמוך לכותל ג"ט וא"נ מניח קורה בטל תיקון כמבוי כ"מ לכאורה ודאי לשס"ה כו' ומשמע אף באין רוחב יותר מך' כל שמעמיד פס באמצע אי שבקי פתחא רבה יש הך חששא ושמא כה"ג שרי משא"כ כשרחב יותר מך' ואע"ג שיש עמוד ברוח ד' מ"מ כבר היה פרוץ במילואו. ובסל"ג אם מעמיד ב' לחיים נמי י"ל דשפיר דמי:

**סעיף לט**
ובזה עמ"א דהוקף שלא לדירה יותר מב"ס ואם בנו מחיצה ע"ג התל הוקף מיקרי וי"ט לחוד י"ל דלא מהני ואם תל גבוה ה' ומחיצה ה' הוי הוקף לדירה דכל פחות מי"ט לאו מחיצה כלל:

**סעיף מ**
הוי עמ"א באות ל' יע"ש עמ"ש שם ובתו"ש כאן יע"ש ובשו"ת כנסת יחזקאל סי' ב' יע"ש:

## סימן שסד

**סעיף א**
או עמ"א כנראה הסכים להב"ח ושכ"מ בסמ"ק דבעי דוקא לחי לצד החצר ובצד הב' די בקורה ולא איפכא בצד החצר קורה אע"ג שעשה לצד הב' לחי ולא הוי מפולש אסור וצ"ע קצת ועסי' שס"ג סל"א בהעמיד לחי באמצע המבוי כל שיש לחיצונים רשות לטלטל במבוי בחלק שלהם צריך שיערבו שניהם יחד דוקא א"כ דוקא לחצר שאינה מעורבת מהני לחי למבוי בצד החצר הא חצר מעורבת גרע טפי הואיל ויש רשות לבני

החצר לטלטל בחצר אסריזע"ז עד שיערבו יחד עמ"א שס"ג אות ל"ג ושע"ב אות י"ד וצ"ע עדיין ובט"ז ג"כ צ"ע באות א' יע"שעמ"ש אי"ה באות ג':

**סעיף ב**

רה"ר עמ"א המ"מ פי"ז ה"י מה"ש יע"ש בשם הרשב"א ז"ל ועב"י כאן משמע לכאורה כן ומ"ש כאן דלתות דעלמא קאי וגם ל"א בראוין לנעול בעינן דוקא ב' דלתות ואנן קי"ל כדיעה א' נעילות דוקא וי"ל דלת א' סגי בננעל בלילה ועט"ז שמ"ה אות ה' והתו"ש שם השיגו מכאן ואין הכרע בביאור מהמחבר וכמ"ש. ועיירות שלנו שמתקנין בצ"ה יש לעיין במכוונין ממש השערים ורחבים הרבה ומיהו י"ל דסומכין האידנא לית לנו רה"ר ועד"מ וכאן לא הגיה משמע דפוסק כדיעה א' ועסי' שמ"ה ס"ז ומ"ש בד"מ משמע שיש להחמיר אף עתה במפולש ממש רה"ר אע"ג דלא הוי רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ בעי דלתות יע"ש:

**סעיף ג**

מבוי עמ"א ססי' שפ"ו צ"ל ושע"ח ס"ה. וצ"ה מהני דהוי סילוק ואם צ"ה בשני ראשיו ובעקום לחי או קורה אז שייך דין הררי"י ז"ל ועמ"ש באות א':

**סעיף ד**

אפי' עמ"א עב"י פירש לתוס' א"צ בעקום צ"ה ולא לחי בעקום כ"א בא' מב' ראשי הקטנים צ"ה ובראש הב' לחי או קורה אבל להטור אף במפולשין הקטנים ממש צריך תיקון גם בעקום יע"ש:

## סימן שסה

**סעיף א**

אם עמ"א תוספות עירובין ה' א' ד"ה סוף מבוי דלא כרש"י שם והב"ח הביא רק פירש"י דאף עושה עתה פס ד' טפחים מחדש מהני הוי סוף מבוי וכ"כ הלבוש יע"ש ועמ"ש באות ב' ועא"ר ותו"ש:

**סעיף ב**

אסור עמ"א כלומר דשבקי פתחא רבה ובעינן קורה בעד פתח המבוי לא בצד פרצת המבוי ובטל שם פתח רבה והוי כפרצה וה"ה לחי כה"ג נמי כן הוא ועט"ז ובטור וב"י ופירש"י ה' א' וי' ב' יע"ש. ובשס"ג אות ל"ח ועירובין י' ב' וסוף מבוי ד' טפחים סגי הוי פתחא רבה פתח לד' טפחים שהוא תורת מבוי וקורה או לחי מתירתו עיין פירש"י שם:

**סעיף ג**

נפרץ עמ"א תירץ מ"ש הטור נפרץ מראשו בד"ט הביאו הט"ז א' דמיירי שהקורה אין מונח מקצה לקצה רק צידו הא' על הפס ואין בפס ד' אמות א"ז (ט"ס מלת או בוי"ו) אם

יש ד"ט פרצה בין פס ולכותל אסור דקורה אינו על הכותלי מבוי וא"ת אמאי מראשו ד"ט כל שפרוץ ג' טפחים דלא הוי לבוד תו אין הקורה על הכותלי מבוי כמו מצדו בג"ט כל שאין נשאר בפס ד"ט וי"ל דבראשו י"א בשס"ג סכ"ח מבוי שאין פתוח ד' טפחים אין צריך תיקון מש"ה כל שאין נפרץ מראש ברוח ד' ד' טפחים כשר בקורה שאין מונח כ"א על הפס (וצ"ע טובא לי בזה מסי"ד וסכ"ה אם לא שנחלק בין תחלתו לנפרץ דקיל טפי) ומ"ש בגמרא עירובין י' ב' ושס"ג סל"ד מבוי כ' מעמיד פס ג"א רחוק מכותל ב"א מיירי במתוקן בלחי אצל הבתים כמ"ש שם באות ל"ז וה"ה דהמ"ל דהקורה מונחת מקצה לקצה. והיינו ביש גידודים דאל"ה הא בקעי רבים וסובר ג"כ כט"ז א' אלא דניחא ליה מ"ש הטור מראשו בד"ט אף דיש גידודים ובקורה ועתו"ש וצ"ע:

**והוי** יודע שהרי"ו כתב מראשו יותר מד"ט פוסלת משמע ד"ט לא ועתוס' עירובין ו' א' משמע ד"ט כלמעלה ועב"ח בזה יע"ש:

**סעיף ד**

דלא עמ"א רש"י והג"א עירובין ו' א' דגידודים לא בקעי ועב"ח משמע גידודי לא מהני ואסור אבל המג"א פסק דגם במסקנא גידודי מתיר ובהג"א שאין ר"ה עוברים משמע כלבוש יע"ש עמ"ש בט"ז א' ב' ועמ"א כאן אות ג' ומבואות דידן אי הוי כחצר לקולא לענין זה החמיר ועסי' שס"ג אות כ"ו ולפ"ז כ"מ שיש פרצה ד"ט בגדר העיר צריך צורת הפתח אע"פ שאין עשר אמות הואיל ובקעי רבים ולהט"ז א' י"ל כל שהוא מתחלה כן קיל מנפרץ ועב"ח וא"כ צ"ע לדינא ויבואר אי"ה עוד לקמן מזה וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף ה**

חצר עמ"א פרצה בי' אמות בחצר אף בקעי רבים ומפולש ממש בחצר אין אוסר ולא נפרץ במילואו למבוי שנשאר גיפופין בחצר ואע"ג דדרסי בני המבוי דרך החצר עט"ז אות ד"ה ולקמן שפ"ו ט' וכאן אות ז':

**סעיף ו**

למר עמ"א ראוי להיות למי שעומד בחצר ודינא דהכא כדין חצר קטנה לגדולה בשע"ד ס"ג בנכנסין ורחב הרבה יותר מג"ט בכל צד דאל"כ הוי לבוד ע' עירובין ט' ב' בזה ומ"ש רש"י שם נכנסין ג' וג' אמות צ"ע בפוסקים בזה ולכאורה לכל היותר ג' טפחים נכנסין באורך ואי"ה בשע"ד שם יבואר:

**סעיף ז**

ומותר עמ"א תוס' עירובין ז' ב' ד"ה דאי ועי' אות ה' אע"ג דהפתח מרוח אחרת לרה"ר וצריכין להקיף מ"מ ל"ד לג' חצירות פנימיות א"א לעבור כ"א דרך חיצונה. ועסי' שס"ד במ"א אות ג' ועט"ז אות ה' שהב"ח ולבוש פירשו מבוי אסור דריסת רגל בחצר אע"ג

דמותרת במקומה מבוי שאני כמ"ש המ"א בשס"ד ומ"מ בנפרץ ל"ד לסתם מבוי ועמ"ש בט"ז:

**סעיף ח**
מצדו עמ"א ע' בט"ז אות ד' וה' ובאר הגולה הציור בזה:

**סעיף ט**
של יחיד עמ"א מ"ש בענין רחבה וכרמלית יותר מב"ס ומבוי פתוח לתוכו כו' גודא דנהרא כו' גמרא עירובין כ"ד ב' ותוס' ד"ה יאמרו יע"ש ובעיר המוקף נהר כה"ג הניח בספק קצת ועתו"ש:

**סעיף י**
מותר עמ"א בב"י שהסמ"ג וסמ"ק כתבו דקורה משום היכרא ואסור אא"כ בדהבה ד' וסובר הב"י דקאי ארה"ר וחולקין על הרשב"א ז"ל והמ"א סובר דהסמ"ק וסמ"ג בכרמלית קאי ולא הבינותי דא"כ לחי דמשום מחיצה אמאי בכרמלית אסור וע"כ דאפ"ה מצא מינו וניער ע' ב"י א"כ ה"ה קורה רחבה ד' ליתסר בכרמלית וע"כ ברה"ר קאי וסוברים דאין להתיר קורה ברה"ר דהיכרא רק בחוד הפנימי רק ברחבה ד'. ומ"ש ראוי לקבל מעזיבה עסי' שס"א אפשר הרשב"א ז"ל סובר דפ"ת יורד וסותם בראוי לקבל מעזיבה והסמ"ג כתבו רק רחבה ד':

**סעיף יא**
לא עמ"א שבת קמ"א א' אפומא דלחייא ולהראב"ד ז"ל דקורה היכרא ושרי בכרמלית א"ש רבותא לחי דבכרמלית לית שם כלים לא ליתיב שם דלמא מגנדר ליה הכובע שבראש וכדומה או דוקא חפץ שבידו והיינו כמ"ש הב"ח ז"ל בכאן פתוח לכרמלית אין שם חפץ מותר לישב שם רק ברה"ר דמותר לשמש אסור יע"ש ומש"ה אמר לחי דוקא דלא הטעה בקורה בכרמלית דמותר לשמש דשם מותר לישב דהוי גזירה לגזירה אבל המ"א פירש דהגמרא חדא נקטיה לחי או קורה והוכיח מהרא"ש מדכתב פתח החצר בין לרה"ר וכרמלית שרי משמע הא במבוי אסור לכרמלית ודלא כב"ח וא"י למה לא הוכיח מהמחבר שכתב לשון הרא"ש ז"ל. ופתח החצר דוקא משמע הא נפרץ במילואו עד עשר דפס ד' אפשר דאסור כמו מבוי. וצ"ע ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף יב**
דכיון עמ"א אף מידי ד"ת ואין מפורש בתורה לא מחינן בהו ביצה למ"ד א' תוס' עינוי יוה"כ יע"ש. ושם נאמר ד"א ברה"ר ובשבת ל"ג לה ויי"ל בחלופי גירסאות אי רבא ס"ל לחי משום מחיצה או היכרא עב"י בזה אי רבא ס"ל היכר או מחיצה ועסי' שמ"ה מ"א א' פלוגתא מבוי ג' מחיצות אי רה"י או כרמלית. וערש"י ביצה לחי המתיר בשבת די"ל

רק ב' מחיצות ולחי ואין מתיר ולא ישב דאתי לאתויי ד"א דוקא כו' ושם נאמר דשקלן חצבייהו ויתבן אפומא דמבואה כו' משמע בלא נטילת חפץ שרי לישב שם ומ"ש רש"י שם ל"ג דמייתי חצבייהו י"ל דמפורש בתורה מחינן לא תעשה מלאכה וי"ל במבוי הנתרת בקורה וכהר"מ ז"ל ג' מחיצות הוי כרמלית ואין להאריך:

**סעיף יג**

מוקפת עמ"א הכלל בזה סילוק דיורין אמרינן הואיל והותרת הותרה והיינו בתשמישן שוה ג"כ. ועסי' שס"ג במ"א ד' בי"ט ה"ו מיירי בסילוק דיורין יע"ש:

**סעיף יד**

עומד לסתור עמ"א ואפשר ה"ה ברעוע שיפול לאחר ביה"ש עט"ז. מלת מע"ש כלומר מע"ש עומד לסתור בלילה:

**סעיף טו**

אסורות עמ"א. ידוע שהעירוב חצירות צריך שיתן בבית דירה ושיתופי מבואות בא' מהחצירות וקי"ל כמ"ד שסומכין על שיתוף במקום עירוב כמ"ש הר"ב ז"ל בשפ"ו ומעשים בכל יום שמניחין המצה בבית הכנסת שאין בה בית דירה והוי שיתוף ועירוב ומיהו לתא דשיתוף בעינן הא כל שאין מותרין במבוי לא מהני שיתוף במקום עירוב וצריך ליתן דוקא במקום עירוב בבית דירה ובמ"ש בשו"ת ח"צ ז"ל סי' קי"א יע"ש והשתא המחבר אשמעינן טובא דמבוי הואיל והיה בו היתר טלטול ונשתתפו פ"א עד"מ לשנה ובאמצע השנה נשברה הקורה והלחי אפ"ה חצירות הפתוחות לחצר שהשיתוף מונח בה מותרת אפי' נשבר התיקון בחול דמ"מ ביה"ש היה העירוב ראוי להביא אצל החצירות הפתוחות בפתח זו לזו אבל אותן חצירות שאין ביניהם פתח אסורות לטלטל אף בחצרם לבד שאין להם עירוב דביה"ש עיקר קניית העירוב א"א להביא אצלם וכ"ת יביאו בגובה המחיצה הא ליתא כל שאין פתח אין מערבין כמבואר לקמן. וכ"ש חצירות שהם בצד השני של מבוי דא"א להביא כלל העירוב שנשברה הקורה משא"כ אי לא נשברה הקורה י"ל דאף ע"י חור וגובה המחיצה מותרים לטלטל כל שאפשר לטלטל מזה לזה ע"י הילוך המבוי חשוב כפתח. משא"כ אי נשברה הקורה בשבת א"כ לא מיבעיא דבחצרם מותרים לטלטל כל החצירות מידי דהוי אנאכל עירובו אחר ביה"ש דמותר וכבסי שצ"ד וה"נ דכוותיה דביה"ש היה ראוי להביא ע"י הילוך המבוי. אלא אפילו החצירות לטלטל מזו לזו כל שעומדת בצד א' ע"י גובה הכותל למעלה י"ל דשרי כבסי שע"ד בנסתם הפתח דהואיל והותרה הותרה כה"ג וגם העירוב יכולין להביאו כל יום השבת ואף גם י"ל מחצר לחצר בצד א' עיקר קניית העירוב היה ביה"ש ודי בזה וש"מ דע"כ מיירי בנשבר התיקון בחול כנ"ל לפרש דברי המ"א נמצא בנשבר בחול

אסורין בני החצירות לטלטל בחצרם כל שאין פתח פתוח מחצר שהעירוב בו ובנשבר בשבת י"ל דעיקר ביה"ש קניית העירוב. ובנשבר בחול ועשו שיתוף חדש והניח בחצר ולא בבית י"ל דכל דלית לתא דשיתוף גם אין סומכין עליו במקום עירוב כמ"ש בשו"ת ח"צ הנ"ל סי' קי"א בק"ק פיורדא יע"ש. והנה הדין מבואר כאן כל שא"א ליטול העירוב ביה"ש לא הוי עירוב אפי' אי הוי עירוב ממש מונח בבית וכל שיוכל ליטלו ביה"ש אף לית תורת שיתוף בית שנשבר התיקון בחול מ"ט הואיל כשנשתתפו עדיין היה מועיל השיתוף סומכין עתה עליו במקום עירוב והבן זה. ומ"ש המ"א וא"ה כו' י"ל דגם אם נשבר בחול קשיא ליה כיון דסמכו מתחלה על שיתוף במקום עירוב ונשבר התיקון בחול ונאסרו לטלטל בשבת קצת חצירות לתסרו כולהו דהוי כחד חצר וי"ל דיורין להחמיר לא אמרינן הא נשבר בשבת י"ל כולהו מותרים דביה"ש היה קיים העירוב. ובמקום שאין תיקון במבוי ועיר פרוצה אפי' בבית א' ויש שם שני בתי התורף של ב' בני אדם אסור להוציא מחדר בית החורף זה לאחר בבית א' גופא כמו מבית לחצר וא"ה יבואר בש"ע ושאר דוכתי בזה לענין שכירות וכדומה. וכתב עוד המ"א בעיר שאין תיקון לא זו דאם הניחו העירוב בבית הכנסת דלא מהני לחצירות שאין יכולין להביאם אצלם אלא אף ברכה לבטלה הוי רק אם יש חצירות פתוחים הרבה בתים לתוכן או בית א' והרבה בתי חורף בתוכה יכולים לערב עירובי חצירות בערב הפסח או בכל עת שירצה ומניחים העירוב בבית דירה דוקא ובמקום שיכולים לבוא העירוב אצלו כמ"ש בשו"ת ח"צ ז"ל סי' קי"א במעשה דק"ק פיורדא ועא"ר העתיק דברי המ"א נשבר בשבת שרי בסתם משמע כל החצירות כאומר ועתוס' שבת וצ"ע ועסי' שס"ו במ"א, וט"ז שס"ו ושצ"ד ג' משמע דחולק על המ"א:

## סימן שסו

### סעיף א

מבתיהם עמ"א עסי' שס"ה אות ט"ו וש"ע ס"ג אות ז' ורש"י שבת ו' א' מרשות לרשות ועירובין ע"ב א' בטרקלין ומבית לחצר אע"ג דכ"א בשלו נכנס אסור וה"ה מרשותו לרשות חבירו ב' בתי חורף בבית א' סמוכין ממש זה לתוך זה דאסור בלא עירוב ובט"ז א' ביארתיו יע"ש וסוף סעיף ב' אות ה' בספינה שאין בו כ"א בית א' א"צ עירוב ומשמע אף שבספינה הרבה בני אדם שם ובחדר שיש בספינה מיוחד לאיש א' אפ"ה א"צ לערב דלא דמי לחצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו ובאות ג' אי"ה יבואר זה:

**אבל** בחצר גופא ואף מחצר לחצר מותר לטלטל חוץ לד"א כלים ששבתו בחצר בלא ערבו כבסי' שע"ב אף דנראה כרה"ר לגבי בתים ע' פרישה. וזה עוקר וזה מניח בלא ערבו צ"ע עסי' שמ"ז ועא"ר אות א' בשם שו"ת מהרש"ל סי' נ"א יע"ש:

**סעיף ב**

שיירא עמ"א מ"ש המחבר שכולם מעורבים היינו שאין קבוע כ"א לנוח מפני השבת ומחנה קבוע זמן מה והולכי מלחמה פטורים אף בקבוע עב"י ולבוש וע"ש:

**סעיף ג**

בתים באות ה' משמע דבית א' בספינה והשאר ב"א שרוים בספינה א"צ עירוב וצ"ע דהוי כמהר"י לר"ה ועט"ז מ"ש בזה:

**סעיף ד**

מחיצות עמ"א מקרקע הספינה מודדין כל שיש רחב ד"ט וגבוה י"ט הוי רה"י אע"פ שמשוקעת במים:

**סעיף ה**

אסור עמ"א עסי' שמ"ו מקרפף לכרמלית נמי שרי ועסי' שס"ב סעיף ד' ספינה הוקפה לדירה. מ"ש בית א' בספינה צ"ע רשמתיו באות ג' דמשמע אף שהבית מיוחד לאיש א' ובספינה רבים שרוים וי"ל:

**סעיף ו**

ד"א עמ"א עש"ך שם כ"ג וא"ר ה' בעירובין דרבנן נ"ל להקל יע"ש ושפיר מברך כיון דמתיר. וצ"ע ספק דרבנן לכתחלה היכא שיש בית גדול למה נעשה ואי כל הבתים כן א"צ עירוב כלל ג"כ ספק לקולא. ועי' תו"ש ט' מ"ש שהש"ך בי"ד מ"ו (אות י"ד) דרי"ו והטור אין הכרעתם מכרעת דתלמידי הרא"ש הוו כחד יע"ש הא סיים ברפ"ו שכתב שכן תפסו עיקר משמע דידע ר"י"ו שהסכימו כולם כן גם אין הכרעתם מכרעת ומ"מ ספיקא הוי ועמ"ש אי"ה בכללים קטנים מזה:

**סעיף ז**

אין עמ"א גיטין ס"ב והר"מ ז"ל פי' המשנה הנאה שהבית שמניחין בו א"צ ליתן פת ורש"י מפרש חשדא שמטלטלין בלא עירוב א"כ אף במכר חשדא ולתוס' שם חשדא שגונב פת י"ל במכר מותר יע"ש. ואפילו תימא חשדא כתוס' או כהר"מ ז"ל כמ"ש בא"ר אות ז' בשם רצון אהבה אכתי ע"כ במכר נמי אין משנין כמו במת ב"ב דאין משנין מדפריך שם שיפורא דהוי בי רבה ורב יוסף ומת אלמא אף במת אין משנין וה"ה מכר ובכ"ה רוצה לחלק בין מת למכר ודוחק:

**סעיף ח**
וליתן עמ"א ליתן מעות לזה פירוש שצריכין ליתן לב"ב זה מעות בעבור הנחת העירוב יכולין לשנותו לאחר ועתו"ש י"א וצ"ע קצת לטעם הר"מ ז"ל בפירוש המשנה באות ז' וחדר קטן פחות מד"א בתוך גדול או נפרץ במילואו לגדול הוי כקרן זוית ומניחין בו עירוב תו"ש אות ט' יע"ש:

**סעיף ט**
ואפילו עמ"א עתו"ש עכו"ם אפשר דמחליף ליה יע"ש וצ"ע:

**סעיף י**
בבית דירה עמ"א בית הכנסת לא חשיב בית דירה רק כחצר השותפין ומותר לטלטל מבית הכנסת לחצר אחר בלי עירוב כבסי' שע"ב כל חצירות רשות א' ואפילו בנאה יחיד והקדישה לרבים מותר מחצר כו' כה"ג. ביה"כ יותר מב"ס חוץ לחומת העיר כרמלית והבן:

**סעיף יא**
בפרוסה עמ"א גמרא עירובין פ' ופ"א יע"ש:

**סעיף יב**
כדי עמ"א אע"פ שנטל חלה מאחרת על זה מ"מ יתלו השכנים לומר שמזו נטל חלה וליכא איבה. וחלת ח"ל אוכל ואח"כ מפריש אם לא נתן חלה בשבת הוי עירוב ואי"ה יבואר לקמן:

**סעיף יג**
ואדעתא עמ"א דטוב שיזכה וע' אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יד**
צריך עמ"א דאותן שנתוספו הוי תחלת העירוב וצריך שיעור ששה ביצים כמ"ש סי' שס"ח ס"ג להרבה ב"א ובאות ד' אי"ה אבאר:

**סעיף טו**
אפילו עמ"א והוא דעת האי' וי"א חולקין עליהם:

**סעיף טז**
קטנים עמ"א אע"ג דאין קטן זוכה בדרבנן כמו עירובין דכאן זוכה:

**סעיף יז**
וע"י אשתו דכשנותן לה אחר כו' מ"א:

**סעיף יח**
ואפילו יש לה בית עמ"א בלבוש אע"ג די"ל מגו דזכיא לנפשה זכיא לחבריה אפ"ה ידה כידו והמ"א כתב דא"צ עירוב לעצמה אם אין דיורין אחרים כבסי' ש"ע ס"ו ול"ש מגו ועתו"ש למ"ד ועב"י:

**סעיף יט**
שאינה עמ"א הביא צ"ע בשם מ"מ. וכתב המ"א דמצי לברך אחר ל"מ אם שם נשאר נשבת אפילו נשאר רק ב"ט של פסח שם נמי נ"מ בהאי עירוב כבסי' תקי"ח בשלא לצורך היום כלל עט"ז ז' אך באין נשאר שם ב"ט צ"ע ד"ל דלא עביד מעשה כלל למנהגינו שהשמש גבה קמח ועשה מצה והמברך רק מברך א"כ י"ל דאחר אין מברך דלא עשה מעשה כלל ול"ד לקובע מזוזה לחבירו. ועסי' תקפ"ה בט"ז ומ"א ג' וכאן גרע טפי ואי"ה שם יבואר. וא"ת לפ"ז דאין עושה מעשה כלל א"כ אחד מבני העיר איך יברך דבעי עובר לעשייתן וי"ל קודם שבת עדיין עובר לעשייתן מיקרי דיעבד ועסי' תל"ב דמצוה משך זמן י"ל ל"ד לכאן דאף ע"ג דהעירוב לכל שבתות השנה וצריך להיות קיים כל השנה מכל מקום אין עושה מעשה אח"כ כלל ובתפילין עדיין לבוש בהם וא"כ אחר שאין מבני העיר על מה יברך שאין עושה מעשה ועירוב יקנה ביה"ש והוא לא יהיה שם ביה"ש ואמנם העיקר שהשמש יתן העירוב להרב אב"ד דהעיר ויאמר להרב זכה עירוב זה לכל הקהל על ידך ויגביה הרב טפח וכמ"ש באות י"ג וכמ"ש הלבוש בשצ"ה וא"כ יברך אחר ג"כ דעושה מעשה מיקרי קודם שמזכה לכל הקהל בהגבהתו ואע"ג דיעבד אין מעכב הזיכוי מ"מ אחר רשאי לברך רק דצריך עשייה קצת ועל מה יברך ושפיר דמי ולפ"ז אם חל פסח ה"ו ושכח הזיכוי עד ליל י"ט יזכה על תנאי כבסי' תקכ"ח ואם שכחו לזכות עד שבת סומכין עמ"ש הר"ב ס"ו דאין זיכוי כלל בגובין קמח ואם י"ט ג"ד וכדומה ושכח לזכות מבע"י אין לערב בליל א' ע"ח וטוב יותר שימתין עד שבת כי י"ט א"צ כ"כ עירובי חצירות כו' בנוסח עמ"ש בט"ז ז'. ואף שיתוף לחוד צריך שיעור כבסי' שפ"ו ס"ג כ"ש עירוב חצירות ואי"ה בתקכ"ז יבואר עוד:

**סעיף כא**
ולא ברכו עמ"א ועסי' תקכ"ז בט"ז ח"י ואי"ה שם יבואר ועמ"ש בט"ז מזה אם הזכיר מקצת י"ל לכ"ע אסור:

## סימן שסז

**סעיף א**
אינה עמ"א באה"ע סי' ע' ס"ג ואע"ג דאין נותן לה כ"א לצורכה ג"ס לשבת מ"מ יכולה לאכול אחר ביה"ש עסי' שצ"ד:

**סעיף ב**
בני הבית עמ"א ועמ"ש בט"ז מזה ובש"ע א' אות ו' די"ל בישראל אף שכירו ולקיטו לא מהני כשמוחה או אומר איני רוצה ושאני עכו"ם. ודוקא אשתו כגופו עשאו חז"ל במוחה בה דמהני ועיין לבוש:

**סעיף ג**
לחצר אחד עמ"א וברגיל לערב עם אחד אע"פ שאין אוסר עליהם וגם אין זכות לו כ"כ מ"מ ידעינן דעתיה דניחא ליה בהנך ומערבין עליו עב"י. וכל זה מיירי במערבין מפת שלו אבל אם מזכין לו מפתם זכין שלא בפניו ואי"ה בשס"ח אות א' יבואר במ"א מזה וצ"ע אם מיחה בה אם מזכין לו מפתם די"ל דגרע ממערבין מפת שלו דאמרי' אשתו בגופו והוי עירוב אע"פ שמיחה בה משא"כ לזכות לו בע"כ מפתם אע"פ שאשתו רוצה י"ל דאין מזכין לאדם בע"כ:

**סעיף ד**
בני עמ"א הנה להר"מ ז"ל פי' הגמרא פ' א' הא דאמר שמוחה ומתכוין לאסור אין מערבת שלא מדעתו הא דלא אסור רק סתמא מערבת שלא בידיעתו וכיון דישראל מהני שלא בידיעתו ובעכו"ם אף במוחה מהני שכירות מדביתהו ועא"ר בזה. וה"נ מסתברא דאל"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאי מיירי שמואל אף באסר במוחה מערבת והיינו באוסר קשיא איך אמר סתמא משמע אף באין רגיל לערב עמהם מערבת אשתו והא אמר שמואל דוקא ברגיל לערב בני החצר או ה"ה אשתו מערבת בע"כ הא באין רגיל לערב אין בני החצר וכ"ש אשתו יכולין ליטול בע"כ אלא ש"מ שמואל מיירי בסתם בלא אסר ובריית' י"ל בתי' אחר. והשתא בני החצר באין ונוטלין בע"כ ה"ה אשתו ולא כמ"ש הב"י ולבוש דוקא בני המבוי נוטלין בע"כ לא אשתו יע"ש ועא"ר:

**סעיף ה**
הוי עמ"א הרא"ש ז"ל פ' חלון פ' א' פירש פי' אחר דבני חצר בע"כ היינו מדעת אשתו וזה דיעה א' כאן וישראל ועכו"ם שוין וטורזינא נמי ראיה מדאמר שמואל מערבת במוחה ה"ה בשכירות עכו"ם כה"ג ודלא כהרמב"ם ז"ל דמחלק בין עכו"ם לישראל כמ"ש באות ד' וברישׁ פ' הדר ס"ב א' כתב בישראל שהניח עירובו וחזר בו צריך אח"כ לזכות כשיתרצה ואע"ג לקמן אמר דבני חצר נוטלין בע"כ היינו ברגיל ואמאי לא א"נ ברגיל מ"מ כשאין רוצה הוא ואשתו וחוזרין צריך לזכות פעם אחרת וסתרי דברי הרא"ש אהדדי ועתו"ש פי' קושיית המ"א מסיפא דשכירות לא יליף מעירוב ותירץ יע"ש ועט"ז שפ"ב אות י"ב ולמ"ש קושייתו מרישא וכאמור ואי"ה בשפ"ב ובשס"ח יבואר עוד:

## סימן שסח

### סעיף א

צריך עמ"א בעלמא קיי"ל זכין שלא בפניו וכן בעירובי תבשילין משא"כ כאן שבות פתוח לב' חצירות או בחצר פתוח לב' מבואות וניתוסף דיורין אף שמזכה משלו לכולם צריך להודיעם דשמא לא ירצו לערב עם הנוספים ועב"י. ועסי' שס"ז וכמה מיקרי רגיל עתו"ש בשס"ז ושכ"ה הביא מ"ש הש"ך בי"ד רכ"ו בשם הר"ן ז"ל בתרי זימני מיקרי רגיל. עי"ד שם רכ"ו אות י"א בש"ך ועכ"פ בשלש זימני ודאי רגיל מיקרי ואם ג' פעמים לא עירב עמהם תו לא מיקרי רגיל ועסי' שס"ז בט"ז ומ"א מ"ש בזה:

### סעיף ב

שהם עמ"א ועא"ר בלבוש השמיט דיעה ב' דבעירוב הקילו ועסי' ת"ח ות"ט בעירובי תחומין והתו"ש אות ו' האריך דבית הבליעה מחזיק כביצה קלופה וששה ביצים דכאן בקליפתן יע"ש וער"מ ז"ל פ"ד מה' ט"א ה"א:

### סעיף ג

נתמעט עמ"א מ"ש לדידן היינו שסומכין על שיתוף במקום עירוב כבסי' שפ"ז א"כ י"ל נתמעט פסול הוא דע"כ אמרו במשנה פ' ב' נתמעט בסוף כשר דמשום שלא לשכח התינוקת מקילין ביה כמ"ש רש"י ז"ל שם משא"כ כשאין בשיתוף ועירוב רק מעט שאף בסוף אין סומכין עליו וז"ל דא"כ בשיתוף כה"ג אף בסוף בעי שיעור וע' בפ"א מה"ע ופ"ה וב"י כאן משמע דבעירובי חצירות א"צ שיעור כלל וע"כ שיער לשיתוף ומשמע דבסוף אם בשיתוף די בנשתייר מעט ואי"ה בסי' שפ"ו יבואר עוד וצ"ע. ור' יוסי ענין בפ"ע אמר ובפירוש המשנה אין הלכה כר"י ובחבורו משמע דפסק כר"י:

## סימן שסט

### סעיף א

וזכה עמ"א אפשר כוונתו באמר זכה לי אף שזיכה לו ע"י אחר מ"מ דעת החנוני על המעה לא מתנת חנם ומעות לא קנה ומ"ש המחבר לקמן זיכה ע"י אחר שאומר בפירוש כן הנחתום מתנת חנם או שלא נתן לו בע"ה כלום והחנוני זיכה לו וסמך שיתן לו מעה אח"כ מהני וזה דלא כע"ש. ומ"ש מח"מ קצ"ט ס"ג דמצוה מעות קונה עתו"ש וגם באי"ר כתב די"ל דעירובי חצירות לאו כ"כ מצוה מ"מ לא גרע מד' פרקים בשנה דמרבין בסעודה דקונה בטעות לחוד. ומיהו ז"א דד' פרקים הטעם דמשחיטין בע"כ וי"ל ועח"מ קצ"ה סוף הסי' ק"ס בשבת אסור ודיעבד הוי מכירה וביה"ש בק"ס לצורך ע"ח וע"ת ושיתופי מבואות עסי' רס"א במ"א ה' אי הוי מצוה או לאו. וכליו של לוקח ברשות מוכר ונתן שם הפת י"ל דקנה עח"מ בזה:

**סעיף ב**
ערב עמ"א דהנחתום מזכה לו במתנה לא בשכיל המעה. וע' עולת שבת וא"ר וע' אות א' מ"ש:

**סעיף ג**
לבע"ה עמ"א דבע"ה מזכה ע"י אחר בסתמא במתנה לא ע"ד הפרוטה ע' אות א' וב' יע"ש:

## סימן שע

**סעיף א**
בבית שער עמ"א ומשמע אע"פ שמקורה ג"כ שאין עשוי לדירה שעוברים שם רבים ואף בית שער דיחיד ל"ש בית שער דחצר או בית שער דבית כל שרבים עוברים שם לא הוי בית דירה לענין זה רק בס"ג בחמשה בטרקלין אז הד' חייב בעירוב דרק הה' עובר שם זה הוי בית שער דיחיד דחשיב דירה לא בע"א וע' א"ר אות א' בשם הב"ח דפוסק דבית שער דבית אוסר יע"ש:

**סעיף ב**
שאינם עמ"א ועסי' שמ"ו ס"ג בית שאין בו ד"א על ד"א אין מניחין בו עירוב וה"ה שאין אוסר דבעי בית דירה וע' סוכה ג' ב' הא שיתופי מבואות מניחין בכל אלו דלא גרע מחצר יע"ש:

**סעיף ג**
מחמת כבדן עמ"א העלה דיש להחמיר כל שאין מוקצה אוסרים דלא חשיב תפיסת יד מחמת כובדן ובא"ר אות ב' תירץ בזה והקשה על הלבוש דכתב כובדן הוי מוקצה ובש"ח ס"ב דאין מוקצה וכ"כ התו"ש יע"ש וכל זה שאין רשות לבע"ה להניח בחדריהם חפציו אבל התנה עמהם שיהא מונח בחדריהם חפציו אף נטלין בשבת אין אוסרים ועיין עולת שבת:

**סעיף ד**
וי"א עמ"א דבית שער כו' אין אוסר אף ע"פ שיש הרבה בתים בחצר חוץ הבית שער זה אפי"ה הדר בבית שער אין צריך לערב עמהם:

**סעיף ה**
ומוליכין עמ"א שהם אותם שדרים בבית בע"ה א' שיש לו ת"י בביתם כולהו מוליכין עירובם אצל אחרים בני החצר אז כולם צריכים לערב הא בא העירוב אצל בעל הבית זה או אצל מי שדרים בבתים שיש לו ת"י בהם א"צ לערב ועס"ה ועב"י בשם הרר"י:

**סעיף ו**

שכרה עמ"א בב"י בשם מהריי"ק ז"ל הא שכרה כולם לעצמם ואח"כ נמלך ושכר א' מבתים לחבירו אע"ג דשכרה לזמן וג"כ א"י לחלק תוך הזמן אפ"ה הוי הוא בע"ה והאחר כאורח כו':

**סעיף ז**

או עמ"א בשס"ה אות ט"ו במקום שלא עירבו אפילו מחדר לחדר בבית א' נמי אסור לטלטל אם הם של שני ב"א במכירה או בשכירות וה"נ כאן מחדר דהיינו בית החורף זה לבית חורף שאצלו כמו שקורין שטו"ב וקאמי"ר פתוחים זה לזה ומ"מ כ"א יש לו פתח פתוח ג"כ בפ"ע ואין עוברין זע"ז כ"א לעתים רחוקים אז אוסרים זע"ז אשילו משטו"ב לקאמי"ר ולהיפך אסורים בלא עירוב וה"ה משטו"ב לבית שיש בבית רשות לכל בתי החורף שאסורים להוציא בלי עירוב הא עוברים זע"ז כל שדר בקאמי"ר איש ואשתו וכדומה אע"פ שבע"ה א' הוא וא"צ ליתן לעירוב כ"א הבע"ה לבד מ"מ השטו"ב תו מיקרי בית שער דרבים שעוברים שנים דרך השטו"ב תמיד שאין להם דריסת הרגל כ"א דרך השטו"ב תו א"צ עירוב אע"פ שיש שאר בתים שם מ"מ אותן ב' חדרים כחד חשיבי כבס"א. ועסי' שס"ו במ"א א' ואי"ה בט"ז אות ב' יבואר עוד שם ובאות שאח"ז:

**סעיף ח**

מלמד עמ"א תוס' עירובין ע"ב א' ד"ה ומודים יע"ש ועט"ז אות ו' עיקר ההיתר בצירוף טעם שני ועא"ר אות ח' אי יש לסמוך אטעם שני לבד או דוקא צירוף ב' טעמים בעינן ובתוי"ש אות י"ב פירש דברי המ"א שהוא ו' החולקת או משתמשים כ"א בפני עצמו או קנוי או מושכר להם אוסרים זע"ז ואין היתר כ"א במשתמשין בבישול ואפי' בבית א' ומושאל להם שרי והיינו אף ביש עוד דיורין בחצר ועירוב אין בא אצלם אפ"ה שרי כאן וע' סעיף ו' וכל שיש תפיסת יד בע"ה בחדריהם פשיטא דאין אוסרים כבס"ב לבוש ואי"ה בט"ז אות ו' יבואר עוד. וע' אות ז' דאם ב' בתי החורף סמוכין אע"פ שבית בישול ואפי' א' להם לא מהני דכאן הם כשכורים וכ"ש דכאן נמי לא מהני אלא כשהשאיל ולא כשמושכר וקנוי להם כמ"ש:

**סעיף ט**

בקביעות עמ"א עב"י ולבוש עוד טעם דאין הוילון קבוע למטה וכל מחיצה שמתנועע וא"י לעמוד ברוח מצויה אין מחיצה ועתוי"ש וא"כ לא אסרי אהדדי כ"א וילון פרוס קצת בקביעות ומחובר למטה בעת אכילה דאז הוי כ"א הדר בפ"ע ואוסרין זע"ז וצריך כ"א עירוב בפ"ע ועס"ג בטרקלין:

**סעיף י**

פרס אפילו לחם ב"י עמ"א היינו דל"ת דוקא מעות אלא אף נותן לחם משלו ואוכלים בבתיהם דל"ת דמקום פיתא עיקר והכל משל אב קמ"ל כיון דאוכלים בחדרם אוסרין אם יש עוד בני חצר והעירוב אין בא אצלם. ועתו"ש וא"צ להגיה. ומ"ש הרועים כו' עסי' תי"ט אות י"ד וה"ה תלמידים שאוכלים בבית ב"ב ולנים בבית רבם י"ל עיקר מקום לינה ובגמרא עירובין ע"ג א' לענין תחומין מתניא ומש"ה הניח המ"א לענין עירובי חצירות כה"ג בצ"ע אי בתר פיתא אזלינן או בתר לינה תו"ש:

**סעיף יא**

שנים עמ"א משמע דוקא כה"ג הא בית שער דחצר דיחיד שחצר של יחיד הוא ולא חשיב רבים כיון דיש כח למונעם אפ"ה הואיל ולא עביד לדירה בטלה דעתו לענין זה ואע"פ שדר שם אין אוסר על בע"ה אף ע"פ שמושכר לו וכדומה וי"ל ה"ה בית שער של בית כה"ג וצ"ע:

**סעיף יב**

אוסרים עמ"א אורחים בפונדק עכו"ם ויש לכ"א חדר מיוחד לאכילה דפיתא גרם צריכין לערב זע"ז מחדר לחדר וגם לשכור רשות מעכו"ם ושפ"ב בספינה כה"ג ושצ"א במ"א אות ב':

## סימן שעא

**סעיף א**

שהניח עמ"א בטור כתב ישראל שהלך מבע"י אף חזר אין אוסר הואיל והותרה מקצת שבת (כבס"ב) ומש"ה דוקא מבע"י א"נ אירי בעכו"ם שהלך מבע"י אין אוסר להטור (הי"א בכאן) ודוקא מבע"י דהלך בשבת ולא שכרו ממנו אע"פ שעירבו ב' ישראלים כבר בטל העירוב וצריך אחי"כ שיבטל א' לחבירו ע' סוף סימן שפ"ג במ"א אות ב' וט"ז ב'. אבל לא חזר ישראל בשבת אף הלך בשבת אין אוסר דלא אמרינן הואיל ונאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כבס"ד מת ולא עירב כל שאין כאן יורש אין אוסר. ומש"ה המחבר לא כלל ביחד כי בס"א מיירי אף בהלך משחשיכה ומ"ש ושבת כו' (לא לשבו"ת) ובעכו"ם אפילו הלך לשבו"ת מבע"י (כלומר הלך מבע"י לעיר אחרת לשבו"ת ובכניסת הלילה ולנוח שם כי אין שבת בעכו"ם) אוסר ובס"ב ישראל שהלך לשבו"ת יום שבת מבע"י אז חזר אין אוסר הואיל והותרה כו' ובא"ר א' למדתי דהטור לשיטתיה דוקא בתו כר"ש עירובין פ"ו בתו כו' ובסתמא אמרינן מסתמא אצל בתו הסיע מלבו לא בבנו וא"כ דוקא מבע"י הא משחשיכה אף בתו לא הסיע ואוסר והמחבר כהר"מ ז"ל

דוקא בדידעינן שהסיע מלבו ובתו אורחא דמילתא הוא א"כ ה"ה משחשיכה נמי אין אוסר. כן אני העני מבין מדבריהם הקדושים וער"מ ומ"מ פ"ד מה"ע הי"ג:

**סעיף ב**

מהלך עמ"א דכולי האי לא חיישינן אבל ברחוק רק מהלך יום א' וא"י אם רחוק כמדת יום ולילה י"ל דמסתמא לא יצא בלילה וביום א"א להגיה בשבת וע' לעיל בכדי שיעשו ובתצ"ח מזה. ועמ"ש אי"ה באות ג':

**סעיף ג**

אינו עמ"א הציון בס"ב בישראל אין אוסר הא עכו"ם לדיעה א' אף רחוק יותר מיום א' ובא בשבת אוסר כבסי' שפ"ג במ"א א' והשיג על ע"ש שם ואי"ה יבואר דמשמע בספק השקול ואין רגיל אמרי' הותרה כבסי' שס"ה במ"א י"ד ודוקא הרגיל להתקלקל עשו"ת תה"ר ע"ג א"כ ברחוק יותר מיום א' ביה"ש לטלטל וכשחזר ובא למה אסור. ובקצת דפוסים נרשם ג' על ס"א בעכו"ם וט"ס הוא:

**סעיף ד**

משחשיכה עמ"א עב"ח ס"ב וס"ד שם ולשיטתיה דבן השוק אין אוסר שאין דר שם אבל המ"א סובר כמ"ש רש"י בעירובין ע"ב ד"ה ואי שהיה לו בית דירה ואוסר בן השוק בכניסת שבת ואע"פ שמת בשבת לא אמרינן הואיל ונאסרה כמ"ש באות א' מ"מ היורש אוסר וקמ"ל דבן השוק היה אוסר בכניסת שבת אע"פ שלא בא לכאן לא הסיע מלבו ולא הוי הותרה. ומבע"י לאחר שעירב כבר עב"ח וא"ר אי מהני ומהא דמשחשיכה ולא רבותא מבע"י לאחר שכבר עירב י"ל רבותא דל"ת כקושיית הב"ח או הסיע כו' ובלבוש מבואר דאף שעירב כבר חל העירוב אח"כ עד הלילה גם על זה יע"ש:

**סעיף ה**

בא עמ"א דכה"ג שלא בא לשם כלל לא אמרינן הסיח כו' אבל נאסר למקצת שבת לא נאסר לכל השבת וע' אות ז' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

והיה עמ"א דכל שאין חלוקין בדיורין עירוב א' לכולן די יע"ש. ומבע"י ובא בבית מורישו בשבת לא אמרי' שהסיח דעתו ע' אות ה' הראה לסוף הסי' בכאן:

**סעיף ז**

שחשיכה עמ"א דדר עתה ביה אוסר ולא הסיח דעתיה מינח אע"פ שהיה יכול להחזיק מיד קודם שבת אפ"ה לא אמרינן הסיח דעתו ע' אות ה' ועח"מ וכה"ג רשאי לזכות בשבת דלא הוי כמו"מ כל שאין זוכה ומקנה ולא הותרה למקצת שבת דלא היה ההיתר ברור רק תלוי בספק שמא יחזיק זה וכל שספק לא אמרינן הותרה. ומיירי בסעיף זה דהגר עירב עם הישראל עב"י:

**סעיף ח**
ויערבו עמ"א דרוב למיתה עסי' שס"ה במ"א אות י"ד בשם תה"ד ע"ג דוקא קרוב לודאי שיתקלקל העירוב נאמר אח"כ ול"א הותרה ועסי' שפ"ג א' קשה קצת במ"ש אף דחוק יותר מיום א' ואי"ה שם יבואר ובאות ז' קרוב לודאי שיחזיק א' ומיהו קשה דלמא יחזיק בן החצר שם אלא גר והוא וי"ל כל שעשה איזה תיקון כההיא דסי' שס"ה וכאן בעינן רוב שיתקלקל קרוב לודאי לא הותרה הא ספק השקול והעירוב קיים והתיקון ביה"ש כראוי אמרינן הואיל והותרה הותרה משא"כ באות ז' שלא עשו שום תיקון רק שמת הגר מבע"י ובחצר אין דר כי"א ישראל א' או עירבו הנשארים כה"ג ל"ש הותרה דאין ההיתר היה בבירור דלמא יחזיק בה א' מן השוק וכה"ג י"ל בשפ"ג ועדיין צ"ע:

## סימן שעב

**סעיף א**
לכלים עמ"א היינו מבית לקרפף פחות מב"ס שלא הוקף אף של אדם א' אסור להוציא מבית לקרפף. מ"ש המחבר או למבוי אע"פ שלא עירבו עסי' שפ"ו ואי"ה יבואר שם בזה:

**סעיף ב**
ולא עמ"א עט"ז א' על הגג עסי' שמ"ה בזה:

**סעיף ג**
חצירות עמ"א עתו"ש אות ו' בשם אבן העוזר הקשה כיון שנשתתפו במבוי וכל החצירות כחד חשוב למה לא יטלטלו מחצר לחצר דרך חור:

**סעיף ד**
או חלון עמ"א דמותר אף דרך חור כלי הבית מחצר זה לזה וכלים ששבתו בחצר מותר מחצר לחצר בלא עירוב אף דרך חור שאין ביניהם פתח כלל נמי שרי דרשות אחת הן:

**סעיף ה**
ד' ע"ד עמ"א עב"ח שהאריך בזה וע' עירובין ע"ו א' יע"ש:

**סעיף ו**
ב' בתים עמ"א אי מיירי ב' בתים פתוחים לחצר א' אי ערבו בחצר תו א"צ עירוב אחר כלל ואי מיירי שכל בית פתוח לחצר אחר ובין ב' בתים חלון אז אף אם עירבו כל חצר לעצמה וגם יכולין להוציא מחצר זה לזה ע"י המבוי י"ל דאסור ע' אות ג' וע' תו"ש אות י"ג:

**סעיף ז**
לעלייה עמ"א דאי יש לו דרך על התחתון אף שאין בארובה דע"ד מערב דרך הפתח ומטלטל אף דרך חור ע' אות ד' ועתו"ש בזה:

**סעיף ח**
ועשה עמ"א עירובין צ"ג ב' וא"י דבש"ע רבותא אשמועינן דגידוד ה' ומחיצה ה' הוי מחיצה ואין מערבין א' יע"ש:

**סעיף ט**
יכולים עמ"א גג הכותל נמי גג הוי ורשות א' עם החצר לכלים ששבתו בחצר וגג מטלטלים מזה לזה:

**סעיף י**
ואם עמ"א וע' סימן שמ"ו ס"א יש מתירין ברשויות דרבנן וע' עולת שבת כאן ושם בשמ"ו בא"ר ב':

**סעיף יא**
אף בכלים עמ"א דאם לא עירבה לעצמה אסור מבית לחצר וכ"ש למחיצה והב' מותר מחצר למחיצה דרשות א' הוא כר"ש וע' אות י"ג ואי"ה שם יבואר. דכשהכותל גבוה י"ט לשניהם בלא עירבו שניהם מותרים מחצר למחיצה ועירבו כ"א לעצמה אסורים מבית למחיצה דהוי גג חצר חבירו:

**סעיף יב**
אסור עמ"א בע"ש הקשה למה אסור הב' מחצר למחיצה כו' ותי' המ"א הואיל וחבירו מותר מבית למחיצה אם ישמש הב' על המחיצה ממילא יאסור הא' מבית למחיצה דהוי חצר חבירו ונותנין התשמיש לזה שנוח לו כו' ומ"ש נמוך מי"ט לא ה"ל דין גג א"י פירושו נעת דגג נמי מבית לגג חבירו אסור וע' ס"א:

**סעיף יג**
מותר עמ"א ומ"ש המחבר אפילו עירבה כ"א לעצמה לכאורה בלא עירבה כ"א לעצמה י"ל דאסורים מבתים להוליך למחיצה למקום פטור דרך אויר החצר ועסי' שנ"ב וי"ל למ"ש לא עירבו רק מחצר דשרי אף ערבו מותרים מבית למקום פטור ועב"י בשם מ"מ:

**סעיף יד**
במילואו עמ"א בדין חצר עסי' שס"ג אי משהו סגי או בעינן טפח ועתו"ש:

**סעיף טו**
הכותל עמ"א רחב הכותל ד' טפחים יכול לילך האדם על ראש הכותל מסולם זה לסולם שבצד הב'. ע' בטור א"צ להוליך החפץ ע"ג חומה רחב ד"ט עד הסולם וחבירו יקח שם והוי פתח ורצו מערבין א':

**סעיף טז**
משך ד' עמ"א כשעקר חוליא ומיעטו מגבוה י"ט אם יש ברוחב ד"ט אז אם פרוץ מעבר לעבר פתח הוי ורצו מערבין א' ואם עב החומה ונשאר גבוה י"ט לצד הב' משמש אותו

שעקר החוליא דנוח תשמישו כבס"ו דגבוה לא' י"ט ולב' פחות נותנין לזה שתשמישו בנחת:

**סעיף יז**
כנגד עמ"א ועט"ז אות ז' ומ"ש שם:

**סעיף יח**
שיחברנו עמ"א רצ"ט ושי"א ועתו"ש אות ל"ט ואם הספל או ספסל כבד שאין ניטל ביד א' י"ל כובדו קובעו וצ"ע ועתו"ש אות ל"א דמוקצה עריבה שלשין בה וכדומה י"ל אין ממעט דניטל לצורך גופו ומקומו. ועסי' שי"ד ס"י משמע כל שמחברו שיהיה קיים לאותה שבת אסור ואפשר מן התורה אסור וא"נ דרבנן לית כאן תורת עירוב דביה"ש גזרו על שבות כל דלי"ת מצוה ועסי' שנ"ד וא"ר כאן ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יט**
להתיר עמ"א דליהוי כפתח צריך שיגיע סמוך ג"ט לראש הכותל נמי הוי פתח ירצו מערבין א' ובאין מגיע רק לשמש לזה כבס"ו א' גבוה י"ט ואחד אין גבוה נותנין לזה שאין עב"ח דניחא תשמישיה:

**סעיף כ**
על גבי הזיז עמ"א כשהניח סולם רחב כ"ש על הזיז ממש הוי דרגא לזיז ומשמש כו':

**סעיף כא**
אבל עמ"א משמע ודאי אף סמוך לזיז פחות מג"ט אפי"ה לא הוי הסולם כ"ש דרגא לזיז ואם הסולם רחב ד"ט והעמיד פחות מג"ט אצל הזיז רחב דע"ד והזיז מגיע לראש הכותל פחות מג"ט צ"ע אם אמרינן תרי לבוד כה"ג ע"ס ח' וט':

**סעיף כב**
בין לערב יחד עמ"א ופחות מג"ט לראש הכותל מבואר בסעיף ח' יע"ש:

**סעיף כג**
בגובה י' עמ"א כל שיש למטה רוחב ד"ט בגובה י"ט הוי פתח ומועיל בין לשמש ובין לערב משא"כ כשחוקק בכותל גופא לא ניחא ליה כ"כ לעלות צריך לחוק נגד כל גובה הכותל עב"י ויראה פחות מג"ט לראש הכותל נמי בחקק בכותל מהני. וכ"ש כשהסולם רחב למטה ד"ט בגובה י"ט ולמעלה פחות דמהני:

**סעיף כד**
היה עמ"א בשע"ד ס"א דנסתם הפתח בשבת שרי ה"ה כאן ועסי' שצ"ד במ"א ב' וט"ז ג' ובשס"ח ס"ז בעומד לסתור בלילה אסור התם חשבינן כאלו נסתר ביה"ש וכן בסי' שע"א במ"א ח' אלו מת ביה"ש כו' משא"כ איסור שבת שבות וביה"ש ל"ג שבות ודאי מהני עיין תו"ש אות מ"ו ויפה כתב:

**סעיף כה**
דאילן עמ"א ע' עירובין ע"ח ב' ופלוגתת הר"מ והרא"ש ז"ל ע' בפ"ג מה"ע ה"ח ומ"ש כאן דאשירה מ"ה אסור כ"ה לשון הר"מ ז"ל וא"נ דרבנן ל"ש שבות ביה"ש דל"ש לשבת ועתו"ש וצ"ע קצת:

**סעיף כו**
יבשה עמ"א ועא"ר כ"א דהרא"ש מתיר שם יבשה בתו"ש אות מ"ה דלהרא"ש מותר א"כ שפיר סיים יבשה באילן היתר עכ"פ יש להתיר ממ"נ להר"מ ז"ל מותר ולהרא"ש מותר ויפה כתב אמנם מ"ש דהלכה כדיעה א' בסתם י"ל דוקא כשכותב וי"א משא"כ כשכותב והרא"ש כתב וי"ו במקום אבל יש לספק ועמ"ש בכללים קטנים מזה וביי"ד רמ"ב:

**סעיף כז**
סתמא עמ"א בחריץ מסתמא מבוטלים משא"כ בבית בסתם אין מבוטלין אא"כ בטלו בפירוש:

**סעיף כח**
אוצר עמ"א הביא דברי הגהות אשרי"י עירובין ע"ח ב' דפירות דרך לעשות אוצר והואיל ודרך לעשות אוצר אין מתחילין באוצר וא"כ בטלו לאותה שבת ומש"ה מערבין א' וע' אות כ"ז להר"מ ז"ל משמע דוקא בטלו לעולם ועסי' שנ"ח סוף סעיף ב' עפר י"ח הא פירות י"ל כ"ע מודים דבטל לשבת א' די וא"ש ההוא דפירות טבלים בעירובין כ"ד. והקשה אהר"ב דהא בשל"ג קיי"ל דמותר להסתפק ממנו כר"ש לא כר"י וע"ש וע"ק כו' והגהות אשר"י כתב ומ"ד דאסור להסתפק ממנו כר"י. והא"ר כ"ד תי' דא"נ דהג"א סובר כן הר"ב מטעם אחר פסק כן דדרך להניח שם לאוצר ומבטל ליה לזמן מה ואף שנוטל בשבת מ"מ מטעם הואיל ודרך לעשותם שם אוצר לזמן מה. גם אפשר הג"א ענין בפ"ע קאמר הואיל וכן לענין להסתפק כר"י אבל מערבין א' בלא"ה כדאמרן:

**סעיף כט**
משפת עמ"א כל רוחב מעשר פרצה הוי ואין מערבין שנים רק א':

**סעיף ל**
אפילו עמ"א עמ"ש בט"ז אות י' בזה ולשון אפילו בחול משמע כ"ש בשבת עתו"ש בזה. ובא"ר אות כ"ט:

**סעיף לא**
ב' בתים עמ"א ועתו"ש אות נ"ז ובע"ש אי בעינן סמוך לתקרה פחות מג"ט יע"ש בזה:

## סימן שעג

### סעיף א
נסר עמ"א עסי' שע"ב במ"א אות ח"י וברי"מ ז"ל שם הי"ג כל שניטל בשבת לא הוי פתח ואין ממעט ולכן צריך לחבר הנסר:

### סעיף ב
דינא הכי עמ"א המ"מ פ"ג דעירובין הי"ד ועב"ח כ"ל אורך גזוזטראות ביותר מי"א משמע הא רק י"א אע"פ שכל אורך הגזוזטראות כן לא הוי פרוץ במילואו לענין הבתים שעודפין מכאן וכאן פס ד"ט ויותר אבל ביותר מי"א פרצה הוי ועט"ז ב' וצ"ע וכבר הארכתי שם:

### סעיף ג
אינה עמ"א טור ובשס"א אות ד' וגבוה זה מזה ג"ט י"ל נמי לא חשיב פתח בשיפוע כי הא וע' הרר"י ובט"ז כתבנו מזת יע"ש:

### סעיף ד
חשיב עמ"א כתב זה ליישב דברי עולת שבת דפחות מג"ט נימא נמי דפתחא בקרן זוית לא עבדי ותי' המ"א דהוי כאלו מונח בשוה וי"ל לבוד כו' ועדיין צ"ע:

### סעיף ה
כפתח עמ"א לכאורה כל שיש אויר פחות מד"ט בין גזוזטרא לשניה אפילו יהיה משוכה פחות ד"ט בין הכל עם אלכסון מצי לפסוע וא"צ נסר ולא פחות ג"ט רק פחות ד"ט מצי לפסוע באלכסון והמ"מ פ"ג מה"ע הי"ד בשם הרשב"א ז"ל באויר פחות מד"ט נגד זה היינו מערבין א' ולא ב' הוא דנגד זה הא זה שלא נגד זה רצו תליא דלא הוי במילואו באפשר. אבל זה אינו דבכ"ע בעינן שלא יהא משוך ג"ט אלא דאם רחוקות שמפסיק רה"ר רחב ביניהם הרבה משוכה זה מזה פחות ג"ט סגי וצריך נסר ד"ט ואם אין רחוקות זה מזה רק אויר פחות ד"ט ומשוכות זה מנגד זה פחות ג"ט הוי זה נגד זה וא"צ נסר כלל וזהו דין הרשב"א ז"ל והבן זה:

## סימן שעד

### סעיף א
ואפילו עמ"א דהאגור בשם מהרי"ל שמביאו הב"י דאף מזיד חוזר העירוב היינו כמ"ש מהרי"ל בתשובה קצ"ב דעירבו לשנה ובאמצע השבוע סתמו הפתח כי חוזר ופותח קודם אמרינן דחוזר העירוב קודם שבת למקומו ולא בעינן שיחזרו ויערבו מחדש הא נפתח בשבת לא דלא כמשמעות הר"ב בהג"ה וראיה מספינה שכתב הרא"ש ספ"ק דעירובין י"ז דנפסקו ונקשרו מותר ע"כ בנפסקו מע"ש וקשרו בשבת שרי אי בשבת

נפסקו אף לא קשרו הותרה קשה דמפסיק כרמלית הוי כנפרצה כרמלית דלא הותרה כמ"ש סעיף ב' כאן עסי' שנ"ה אות ט' בזה. ועל התו' עירובין י"ז א' ד"ה עירב שכתבו סתמא נפתח בשבת שרי וראיה מספינה י"ל ה"פ דנקשרו בשבת שרי אע"ג נפסקו בשבת אסור דלא הותרה דכרמלית כו' ואפ"ה נקשרו חזר העירוב למקומו ה"ה בנסתם בחול ביה"ש ונפתח בשבת שרי דחוזר למקומו אף דיש לחלק קצת. אבל הרא"ש ז"ל סיים ספינות ע"כ נפסקו בחול קאמר קשה י"ש אבל סתמא מזיד לומר בנפתח בשבת דחזר העירוב למקומו אין ראיה כלל כמו ספינה דחזר ממילא משא"כ סתמה במזיד דעתיה הוי לבטל העירוב ואיך יחזור למקומו בשבת וצ"ע על הר"ב כו' ועב"י ולבוש דאף סתמה במזיד ובשבת נפתח דשרי דצ"ע בזה והב"ח הכריע דלהר"ב דשרי בנפתח בשבת אף סתמה במזיד בע"ש דוקא בלא פרץ פצימיו ווה אין מוכרח עט"ז א' דאם מותר י"ל אף פרץ פצימיו מותר כה"ג אבל עיקר הדין צ"ע די"ל דוקא נפתח מע"ש כמ"ש מהרי"ל אף דלא עירבו מחדש כולי ועסי' שפ"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**

כל עמ"א הר"מ ז"ל אירשא פליג בנסתם הפתח בשבת אמרי' הותרה כ"א לעצמה אבל נפתח אח"כ מודה דחזרו שניהן להיתירן ובס"ב מודה דנפרץ בשבת כ"א מותרת דהותרה. ודין נסתם בחול ונפתח בשבת נמי י"ל דחולק הר"מ ז"ל ואוסר מזו לזו ומספינה אין ראיה דמפרש נפסק בשבת ונקשרו אח"כ שרי הא לא"ה אסור מזה לזה לשיטתיה כמו שיראה הרואה בפ"ג מה"ע הכ"ה ומ"מ שם. והלבוש דכ' להרמב"ם אסור כיון שאין פתח בכניסת שבת אדין הרא"ש קאי כאמור ואה"נ דחולק אדין א' כדאמרן ובעירובין צ"ג ב' בעי מיניה ב' חצירות כו' קשה דלעצמה תיפוק ליה משצ"ד נאכל עירובו בה"ש וזה טעות דע"כ זה גרע מנאכל אף לשיטת החולקים על הר"מ ז"ל. ולומר מ"ש הר"מ ז"ל בשבת כ"א מותרת לעצמה מלת בשבת נמשך למטה ונסתם בחול בשבת כ"א מותרת ופי' בעיא דהתם כה"ג זה דוחק אלא כדכתיבנא והלבוש קאי אדין הרא"ש וה"ה ממילא דחולק אירשא והבן ועתו"ש יע"ש:

**סעיף ג**

לכרמלית עמ"א ועסי' שמ"ו ס"ג מקרפף לכרמלית מותר לא מחצר לכרמלית אע"פ שנפרץ במילואו י"ל דאסור ועב"י מלת רה"י לא הבינותי:

**סעיף ד**

וקטנה עמ"א הכלל כל במילואה דלית פס ד"ט בחצר או פס משהו מכאן וכאן או טפח למ"ד הכין הוי במילואה ואסור אם למקום האסור ואם לחצר צריך עירוב א' ויותר מי"א הוי פרצה ג"כ ואסור:

**סעיף ה**
שהגג עמ"א ועתו"ש אות י"א ובפרישה האריך דאין שייך גג קטן שנפרץ במילואו הואיל ואין לו למעלה מחיצות (מעקה) ופירש שמחיצות הבית נפרץ כותל בין קטן לגדול יע"ש וצ"ע:

## סימן שעה

**סעיף א**
אינם עמ"א כל שזה תשמישו בנחת ולזה בקושי נותנין לזה שתשמישו בנחת כבסי שע"ב והיינו כשהוא משותף לשניהם הא אם שייך לאחד מהם נותנין לו כמ"ש שהוא משותף בין שניהם וה"ה בכותל שבין שתי חצירות כן וכל שלשניהם בקושי אע"פ שלא' בשלשול ולב' בשלשול ובזריקה שניהם אסורים בו ועב"ח ופרישה וא"ר בזה ועמ"ש בט"ז אי"ה בזה:

## סימן שעו

**סעיף א**
שתהיה עמ"א עב"י וב"ח בשם הרר"י הקשה אקורה (דבעי רחב ד"ט כבאות ב') שלא ילך הדלי לחלק חבירו ע' בעירובין פ"ו ב' מ"ש מגזוזטרא כבסי שנ"ה שמא ילך הדלי חוץ למחיצה אבל לא הקשה ממחיצה י"ט דודאי כולה במים א"א לדלי שילך לחלק חבירו וטפח חוץ המים משום היכרא דבציר טפח לאו היכרא כמ"ש בש"ע אלא בכולה חוץ למים וטפח תוך המים י"ל מטעמא שיהא היכר יפה א"צ טפח במים כ"א ליגע במים רק מטעם שלא ילך הדלי לחלק חבירו וסגי בטפח במים שלא ילך הדלי ומיהו בסי' שנ"ו באמת המים בחצר משוקע במים טפח משמע הטעם משום היכרא ועא"ר א' ומ"מ דברי המ"א כפשטן דבטפח משוקע מספיק נמי שלא ילך הדלי וקאי אטפח במים ועא"ר ולמ"ש א"ש:

**סעיף ב**
קורה עמ"א עירובין פ"ו ב' וכמ"ש הר"מ ז"ל פ"ג מה' עירובין הכ"ב וכפי הנראה דפי תקרה יורד וסותם לא מהני כה"ג כל שאין מחיצות רק מטעם שלא יהא דלי הולך לחלק חבירו וכאילו נחלק המים וקל הוא שהקילו כה"ג לומר קצת פתיו"ס וע' לבוש:

**סעיף ג**
לא עמ"א דהמים אסור להכניס לבית של חצר זה מחצר אחר כל שלא ערבו ב' חצירות ביחד:

**סעיף ד**
אע"פ עמ"א אפשר כתב זה ע"פ שיטת הב"ח ז"ל הביאו הט"ז אות ג' דכל שבחול משמש בלא אויר בשבת אוסר כבסי' שע"ה ברחוק ממרפסת ד"ט וכאן שאין החצירות פתוחות לבאר וז"ש הר"ב ודוקא דאף שי"ל להר"מ ז"ל בפ"כ הכ"ג משמע אף שחצירות פתוחות לו הר"ב פסק בזה כטור ורש"י מטעם דאמרן גם אין הכרע כ"כ בר"מ ז"ל לומר כן רק שהמ"מ כתב דמשמע כן ומסתימת המחבר ג"כ אין הכרח ולזה כתב המ"א אע"פ שרחוק ד"ט הא פחות מד"ט י"ל דאע"פ שפתוחות חצירות שרי דרך חלון עכ"פ וטעם הדבר להקל בפחות מד"ט א"י למה ועתו"ש בזה:

**סעיף ה**
בחלונות עמ"א דהוי דרך אויר לחוד משא"כ כשחצירות פתוחות לו אע"פ דרך חלונות ג"כ אסור ועמ"ש באות ד' מזה:

**סעיף ו**
אוסרים עמ"א זהו שיטת רש"י עירובין פ"ה ופ"ו דוקא ד"ט רחוק הוי תשמיש אויר כו' הא פחות מד"ט אוסרים אפי' כה"ג חצירות פתוחות:

**סעיף ז**
מותר עמ"א שאין אדם אוסר דרך אויר ובאמצעית א"א להשתמש שם כ"א דרך אויר וב' החיצונות זה משתמש בחורבה הסמוכה לו והב' בחורבה הסמוכה לו:

**סעיף ח**
אסורה עמ"א הכלל כל שלשתיהן בזריקה דרך אויר הוא אין אוסר דרך אויר ועסי' שע"ה ואי"ה בט"ז יבואר על נכון הציור בזה והפירוש:

**סעיף ט**
ואסורים עמ"א עסי' שנ"ה ס"ג בהג"ה מזה:

## סימן שעז

**סעיף א**
שלא עמ"א הביא כאן ובאות ב' דברי הב"ח ליישב לשון הטור והמחבר עט"ז א' ופירוש באם ערבו יחד ואי' עשה גומא והב' לא מותרין דעוקה א' די לחורבה דיורין ועסי' שנ"ז ולא ערבו יחד אז יש חילוק אם כל א' ערבה לעצמה אותה שהעוקה קרובה שהיא והב' שרחוקה ממנה אסורה כבאות ב' ואם א' לא ערבה כלל אע"פ שיש לה ג"כ עוקה אסורה אף לשפוך בעליה בדירה גופא ומשם למפרסת ומשם לעוקה אסורה שחס על קלקול ביתה ותוציא למרפסת וענין מרפסת ידוע פירושו ועסי' שע"ה ועמ"מ פ"ד מה"ע הט"ו מרפסת וחצר רשות א' לכלים ששבתו בחצר או במרפסת ועירובין צ"א ב' מרפסת וחצר רשות א' ובתי החורף שלנו שפתוחים לבית כעין מרפסת צ"ע שי"ל רוב תשמיש בבית

החיצון ולא רשות א' עם חצר וע' סי' שע"ב בט"ז א' וחצר שדר בו איש א' לחצר שדר בו הרבה ב"א צ"ע קצת יע"ש:

**סעיף ב**

מותרת עמ"א בשם הב"ח אות א' וב' והמ"א תירץ מ"ש הט"ו לא ערבה כלל משום סיפא שערבה לא ישפוך לגומא להדיא ואם ערבה הבי לעצמה מותרת אותה שעשו עוקה להדיא נמי דרגל המותרת במקומה כו' משא"כ שלא ערבה כלל אסורה מבית למרפסת ועסי' שע"ח ראוי לדירות ועסי' שס"ד ס"ג אות ג' בחצר ומבוי כו' וי"ל כאן ג"כ עיקר החצר לבני התחתונים ומיהו י"ל לעליונים שוה ועתו"ש:

**ועיין** לבוש וסוף דבריו מ"ש בריחוק וקירוב צ"ע כמ"ש הט"ז וע' פרישה ובפירוש המשנה להר"מ ז"ל משמע כן שאף שוה העוקה לשניהן בקירוב אפ"ה כל שלא ערבו יחד אסורים אותו שלא עשו העוקה לשפוך עם א' שעשו העוקה לצורך עצמן דיטעו ויאמרו מדהא מותר ה"ה לטלטל מחצר ממש יע"ש וממ"ש לצד שלהם קשה ובחיבורו לא ישפכו לחצר ל"מ כן וי"ל דברי הלבוש בזה באפשר וז"א צ"ע:

## סימן שעט

**סעיף א**

בבית עמ"א תוס' עירובין ע"ו א' ד"ה אמצעי שכל שמוליך העירוב דרך שם י"ל דנעשים בית שער אם ירצו בכך אע"פ שבחול אין להם דרך עליהם:

**סעיף ב**

בבית שער עמ"א גמרא עירובין שם ע"ו א' והנה בפסחים י' בב"א כו' וביי"ד קי"א ובש"ך שם אות י"ט ובכתובות כו' אף באיסור דרבנן בב"א אסור ולפ"ז בשצ"ג מיירי בזא"ז וכאן אף בזא"ז מינכרא מילתא דקיימי בתים ואי"ה בשצ"ג יבואר מזה:

## סימן שפ

**סעיף א**

אף משתחשך עמ"א הא למקנא רשותא בשבתא אסור ושכירות מישראל למ"ד דמועיל בחול וע' אות ו' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

לכל עמ"א מ"מ פרק שני מה"ע ה"ב וערש"י עירובין כ"ו ב' ד"ה ה"ג דאדעתא דהאי חולקא לא עירב ומשמע לכאורה הטעם דמיתסרו אהדדי וא"כ אם הלך האי לחצר אחרת שרי או ביטל מבע"י ומסתימת הפוסקים לא משמע כן ומשמע דמבע"י י"ל דלא מהני הביטול רק לסלוקי רשות בשבת ותקנת חכמים שיבטל לכולם דוקא וצ"ע בזה ועתו"ש:

**סעיף ג**
מביתו עמ"א הנקודה שציינו בד"א צ"ל אחר וגם הוא לשון הש"ע אסור דבביתו שלא ביטל אין אורח הרר"י ועב"י וכשביטל גם ביתו בפירוש מותרין הוא והם:

**סעיף ד**
ביתו עמ"א ועסי' שפ"א אות הו"ז ועא"ר אות ה' ויחיד לגבי רבים הוי אורח לא רבים לגבי רבים שנים אף נגד מאה:

**סעיף ה**
בין מביתו עמ"א שפ"א ס"א אם החזיק הוא וע"ש אות ב' ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ו**
וי"א עמ"א די"ל דכששוכר מע"ש לכ"ע מהני ובשבת לא דהוי כמו"מ ולפ"ז דיעבד י"ל דשרי מקח שנעשה באיסור הוי מקח עח"מ ר"ז ועא"ר אות ו':

**סעיף ז**
אף מבתיהם עמ"א עט"ז ג' וסובר דאף שביטל בפי' רשות ביתם רבים ליחיד לא מהני חזקה דידהו תחלה עא"ר ז':

**סעיף ח**
אף בשל עצמו בלבוש מותר בשל עצמו ועא"ר אות ח' והמ"א מיישב זה דמירי במבטל בפירוש רשות ביתו גם כן כו':

**סעיף ט**
אינו עמ"א ועט"ז ד' עב"י והרר"י אם שנים מבטלין יכולין לבטל כ"א בפ"ע וא"צ בב"א ע"ש ועתו"ש:

## סימן שפא

**סעיף א**
והוציא עמ"א עס"ד הוצאה מרשות שביטל לאו חזרה הוא רק כשמכניס לשם עט"ז שם ג' ומ"מ מלת להכניס קשה דהיל"ל דוקא אם הוציא הא הכניס לא חזר מבטולו אבל אין רשאי ועתו"ש הרגיש בזה. וביטל רשות ביתו חמור יותר דאף הכניס חזר מביטולו לגמרי אף מהחצר והבן וצ"ע ועא"ר ב'. ע' אות שאח"ז ואי"ה יבואר:

**סעיף ב**
החזיקו עמ"א ועסי' ש"פ ה' ו"ז. והיינו בלא ביטל רשות ביתו ואם ביטל רשות ביתו מותר להוציא מביתו לחצר אחר שהחזיקו בו וע' עולת שבת ודבריו צ"ע וכבר עמד הא"ר אות א' בזה וצ"ע שלא השיגו המ"א בזה:

**סעיף ג**
משחשיכה עמ"א עט"ז ב' דכאן לא הוי חזקה מעלי"א רק חזקה באיסור טלטול ומבע"י ל"ש זה הא ביה"ש שיך שפיר חזקה באיסור טלטול:

**סעיף ד**
בחורבה עמ"א ובמבוי כה"ג אי"ה יבואר בסי' שפ"ו מזה יע"ש:

**סעיף ה**
מביתו עמ"א ואין נראה כחוזר ומחזיק שהוצאה מרשותו לא נראה כמחזיק ורשות חבירו ל"ש דמחזיק בו שהרי של חבירו הוא ועא"ר אות ז' בזה:

**סעיף ו**
חוזר עמ"א דאף חזקה לא מהני כה"ג כיון דיחיד אצל יחיד לא נעשה אורח כבסימן ש"פ במ"א אות ז' משא"כ לבית חבירו מותר כמ"ש באות הקדום אע"ג דעדיין לא החזיק חבירו בשלו ועתו"ש:

**סעיף ז**
ואז עמ"א ועא"ר אות י' בשם הלבוש תיקן זה דאין נראה כחוזר מביטולו כיון שעדיין נשאר חדר א' שאסור יע"ש. וא"ר פירש דברי רמ"א עפ"י הנוסחא ואף מותר יע"ש עט"ז ג'. ועתו"ש אות י"ג ביחיד לרבים ל"ש תשתכח תורת עירוב שהם ערבו:

**סעיף ח**
אינם עמ"א עמ"ש בט"ז מזה אות ד' בשם הפרישה:

**סעיף ט**
וחוזרים עמ"א ברבים לגבי יחיד בהכרח שיחזור ויבטל דאי מבטל גם רשות ביתו אפ"ה אסורים הם רבים לגבי יחיד אף חזקה לא מהני כבסימן ש"פ סעיף ד' במ"א אות ז"י"ן ועתו"ש אות י"ז בזה:

## סימן שפב

**סעיף א**
אינו עמ"א עירובין ס"א ע' טור וב"י ואע"פ שדרין הרבה ישראל בבית אחד ל"ש קצת הטעם מ"מ לא אסרו דירת עכו"ם כ"א כה"ג ואי"ה בט"ז א' יבואר:

**סעיף ב**
בב' בתים עמ"א מלת אבל לא הבינותי דאב ובנו שאוכלין על שולחן אחד אע"פ שדרין בב' בתים כל שאין אוסרין זה על זה כבסי' ש"ע דמקום פיתא עיקר תו אין עכו"ם אוסר אע"פ דל"ש הטעם דהא דייר שם עם עכו"ם. ער"מ פ"ב ה"ט מה"ע גר תושב כעכו"ם ובמ"מ ירושלמי ריש הדר ה' ב' ושם נאמר גר תושב ועבד תושב וישראל מומר בפרהסיא כעכו"ם עסי' שפ"ד ושפ"ה משמע גר תושב אין חשוד על ש"ד דקיבל ז' מצות ומצווין

להחיותו ולהושיב אותו בערי ישראל אפ"ה לא פלוג ואין גר תושב נוהג עתה בזמן שאין היובל נוהג וישראל שיש לו משרת עכו"ם י"ל דאוסר עסי' שפ"ד ושפ"ה דמיד אוסר ואכסנאי יע"ש וצ"ע בזה:

**סעיף ג**

לא מהני עמ"א ועט"ז ג' דמ"מ תקנת חז"ל דלא ידור ולא ילמוד ממעשיו:

**סעיף ד**

לא' מהם עמ"א ראוי להגיה שיהא הוא מותר והם אסורים כו' ועט"ז ד' שם כתבנו די"ל דה"פ דב' יהודים הדרים שם יבטל אחד לחבירו וחוזר ומבטל כבסי' שפ"א ס"ז חוזרין ומבטלין ואפשר כל היום רשאין לעשות כן וא"כ בטלת תורת שכירות ותקנת חז"ל שעשו הרחקה עיין לבוש וגם כשדרים ג' או ד' דלא שכיח אכתי איכא טעם דיאמרו עירוב מועיל במקום עכו"ם ע' עירובין ס"ג וס"ד א' ועתו"ש בזה:

**סעיף ה**

דרך חלון עמ"א ה"ה דרך פתח כל שתורת פתח עליו ואין לעכו"ם דריסת הרגל עליהם דלא שכיחי גביה והוא אצלם. וצ"ע אם יש לישראל דריסת הרגל על עכו"ם בזה. עא"ר א' מותר ליקח כובע מראשו בחצר השרים ולילך לטרקלין באין דרים שם ישראלים ואם דרין שם ישראלים אסור לטרקלין אבל בחצר מותר לטלטל:

**סעיף ו**

עד עמ"א אפשר לפרש דבריו דה"פ כל בתוך הזמן אין חוזר עד שיחזור הדמים לפי ערך שנשאר וה"ה בסתם קודם שבת ראשונה הוי כתוך הזמן דודאי לשבת אחד על כ"פ השכיר ואם משנכנס שבת אין חוזר בו משמע אף בהחזיר הדמים ושכרו לזמן בפי' אין חוזר עד שיחזיר הדמים הא בהחזיר חוזר וא"כ י"ל דאין חלוק עם הט"ז ובסתם אחר שבת א' חוזר אף שלא החזיר הדמים ועתו"ש ועב"ח אבל בא"ר אות י' משמע דהט"ז ומ"א מחולקין ולהמ"א כל שפי' זמן א"י לחזור אף בהחזיר הדמים וסיים וכן עיקר יע"ש:

**סעיף ז**

דאין עמ"א הקשה דברי המחבר אהדדי בשע"ד ס"א וכן הקשה בשפ"ג בזה וסיים שם בצ"ע דין דנסתם הפתח בחול ונפתח בשבת די"ל דאין העירוב חוזר וניער וא"י"ה בשפ"ג בט"ז ומ"א יבואר עוד:

**סעיף ח**

להניח עמ"א אע"פ שלא הניח הישראל שום חפ"ץ שם הואיל והחזיק קנה:

**סעיף ט**
לא מהני עמ"א בב"ח משמע דב' תנאים צריך וכל שא"י העכו"ם לסלק לישראל מחדר זה נמי לאו שכירו הוי והמ"א פסק כוותיה רק בזה דאם העכו"ם יכול ג"כ להניח חפיציו באותו חדר הוי כשכירו ולקיטו כיון שיש לעכו"ם שייכות עם ישראל יע"ש ועתו"ש:

**סעיף י**
מגיזבר עמ"א דאין זה חשוב אוכל פרס המלך דאין חשוב אצל המלך דבר מועט כזה שנוטל בעד שהשכיר הרשות ובמת הגיזבר והמלך חי עסי"ד חילוק בין סתם לזמן וי"ל כל ששכר לעולם הוי תוך הזמן ועט"ז ט' וא"ר יו"ד ועכ"פ אין לברך על עירוב בשבת ראשון עמ"א ז' והבן:

**סעיף יא**
שכירו עמ"א וה"ה בעכו"ם בחצר כל משרתיו בכלל שכירו ולקיטו חשובים ואם אין רוצה להשכיר יוכל לשכור ממשרתיו שלו:

**סעיף יב**
אין עמ"א בש"ע אות ח' ועא"ר אות י"ז בתו"ש והיינו ודאי כה"ג הא שכר ממנו ב' ישראלים דירה מעכו"ם פשיטא שאוסרים זה על זה וגם צריך לשכור רשות מעכו"ם שיש לו בחצירו ומ"ש בהג"א דשכירות של עכו"ם כו' כלומר שכירו ולקיטו של עכו"ם לקולא כעכו"ם ולא להחמיר ועסי' שצ"א במ"א מאורחים בבית עכו"ם ואי"ה בשפ"ז ושצ"א יבואר עוד:

**סעיף יג**
שני עמ"א רמב"ם פ"ב מהלכות עירובין הי"א והר"מ ז"ל לא הביא ב' ישראלים בחיצונה ועכו"ם בפנימית ובפ"ד שם הכ"ב הביא עכו"ם כרבים ולב"י אף עכו"ם א' בפנימית וישראל א' בחיצונה אסור ולדיעה א' דוקא ב' ישראלים בחיצונה אוסרים ועיין גמרא ס"ה ב' וע"ה ב' ולמ"ד דההיא דס"ה כר' עקיבא דוקא ולרבנן כיון שאין ישראלים אוסרים זע"ז דרגל המותרת במקומה אין עכו"ם אוסר דבעינן ב' ישראלים אוסרים כבס"א נדחו ההוא דס"ה מהלכה משא"כ ההוא דע"ה הלכה עכו"ם כרבים כשיש בחיצונה ב' ישראלים ואנן קיי"ל דהלכה הוא ההוא דס"ה כפי מה דמסיק בע"ה דעכו"ם כרבים כו' אתיא אף לרבנן דר"ע י"ל אמאי כתב אף ב' בחיצונה דאדרבא משמע דזה כ"ש הוא וע' אות י"ד אי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יד**
ויש עמ"א עט"ז י"ח והר"מ ז"ל פ"ב הי"א נקיט ב' חלוקות ראשונות ובפ"ד הכ"ב חלוקת עכו"ם כרבים שישכירו משמע ב' בחיצונה ולמה לא נקיט הך גבי פ"ב וצ"ע:

**סעיף טו**
חצר עמ"א שצ"א ראוי להיות. מ"ש המחבר בס"ך לא היה פנאי כעת לעיין ביה. ודין שכירות רשות משר העיר ושאר דיני שיתוף ועירוב אי"ה יבואר בשפ"ז בעיירות שלנו המוקפין חומה ועסי' שצ"א:

**סעיף טז**
אינו עמ"א דחז"ל עשו תקנה שיתרחק הישראל מעובד עכו"ם ולא ילמוד ממעשיו:

**סעיף יז**
או עמ"א דשכירות הספינה אין מועיל לשכירות רשות העירוב כבסעיף א' בהג"ה בית של עכו"ם וישראל כו' יע"ש. וע' שו"ת ח"צ ז"ל סימן ו' האריך בענין שכירות יע"ש ואי"ה בשפ"ז ושצ"א יבואר:

## סימן שפג

**סעיף א**
והעירוב עמ"א עתוס' עירובין ס"ה ב' ד"ה דאתא וס"ז א' ד"ה אני וב"י כאן. ולמ"ש המחבר בשע"א ס"א בעכו"ם אוסר אע"פ שאין כאן בע"כ מיירי כאן שרחוק יותר מיום א' וכמ"ש הב"ח ואפ"ה כשבא לא אמרינן הואיל והותרה הותרה דלא כע"ש דכתב דהמחבר פסק כאן כדיעה ב' שם ומ"מ צ"ע אמאי לא נימא הותרה למ"ש בשס"ה אות י"ד ושע"א אות ח' דבעינן קרוב לודאי שיתקלקל העירוב עמ"ש שם ובשצ"ה אות ט' דבספינות בשבת מיירי ולא אמרינן הותרה דמפסיק כרמלית ומפסיק רשות אחרת לא הותרה ובשע"ד א' הניח ג"כ בצ"ע דין דלשם בנסתם ונפתח בשבת יע"ש וע' פרישה:

**סעיף ב**
עם עמ"א מפרש מ"ש וכ"ש היינו נמי אם ערבו יחד ולא שכרו מעכו"ם ומת בשבת דמבטלין זה לזה ועירוב האי אין מועיל דביה"ש היה קיים ול"ד לשע"א ס"ד בעירבו ואי' לא עירב ומת דשרי בשבת מטעם עירוב. דאותו שלא מת היה ראוי לערב עמהם. משא"כ בעכו"ם לא אמרינן הואיל וראוי לשכור ממנו ואם העכו"ם לא היה רוצה להשכיר צ"ע אם אמרינן הואיל ונאסרו למקצת שבת ע' פרישה ועסי' שע"א במ"א א' התם ראוי לערב וה"ה עכו"ם שהיה רוצה להשכיר משא"כ בלא היה רוצה להשכיר. ומלת כ"ש משמע דקאי אאם ערבו דבלא ערבו אין כאן כ"ש וברי"מ ז"ל פ"ב מה"ע הי"ג לא כתב וכ"ש ובמ"מ משמע שאין כ"ש וע' ע"ש דהכ"ש הוא דא"צ רק א' ביטל רשות וצ"ע:

## סימן שפד

### סעיף א

נכנס עמ"א ואם בא עכו"ם בשבת צ"ע אם אוסר אם נימא הותרה עסי' שע"א ועסי' שצ"א בשוכרים רשות מהשר העיר בט"ז ג' וא"כ אנן שמקילים ונכנסין בשבת לבית עכו"ם ליקח מהם שכר ושאר משקין ה"ה שאין אורח עכו"ם אוסר ואי"ה בשפ"ז ושצ"א יבואר עוד:

### סעיף ב

בין עמ"א והנה בש"ע כתב ת"י שיש לו כלים שאין נטלים או מחמת כובדן כבסימן ש"ע ס"ב עא"ר ומה שהראה המ"א לשפ"ב סי"ח אף כל כלים נמי כשכירו ולקיטו דמי ושוכר רשות לעצמו מהעכו"ם וי"ל כשבא העכו"ם בשבת י"ל דבטל העירוב כבסי' שפ"ג ול"ש דשוכר עתה לעצמו ובעינן שאין נטלים בשבת אבל בא מע"ש אף כל הכלים וצ"ע:

## סימן שפה

### סעיף א

צדוקי עמ"א עב"י וכ"כ הט"ז ובא"ר בשם ריא"ז הקראים י"ל שאין מבטל רשות ועתו"ש בזה:

### סעיף ב

ישראל עמ"א כחד זימנא פרהסיא לא ע"ד סי' י"א בט"ז וש"ך אות ב"ג ובסימן ב' אות י"ז שם בש"ך ובתב"ש ז"ל בסימן ב' חילל יוה"כ אי הוי כמחלל שבת עמ"ש בפריי שם ועתו"ש כאן:

### סעיף ג

פתח עמ"א הראה לשפ"ג ואם פתח בחול י"ל שעירוב חוזר לקדמותו ע"ש ביה"ש ואם פתח בשבת אז י"ל דהעירוב הא' בטל ואין חוזר וניער כי פתח בשבת אבל המיר בשבת הותרה ועב"י בשם הרשב"א ז"ל אף פתח קטן דע"ד נמי מהני עסי' שפ"ו סוף הסימן:

## סימן שפו

### סעיף א

ואין עמ"א אע"ג שכתב המחבר דלתות נעולות ונבדלין הוא ל"ד ועיקר שאסורין לטלטל מזה לזה והעירוב צריך להיות מונח במקום שראוי ליטול ביה"ש עסי' שצ"ד ט"ז ג' ושס"ו בענין עירוב בבית הכנסת יע"ש:

**דע** דשיתוף הוא להתיר טלטול כלים ששבתו בבית ביה"ש ונטלו לחצר שעירבו אז אסור להוציא מחצר למבוי כשלא שיתפו הא כלים ששבתו בחצר ביה"ש רשות א' עם מבוי

כר"ש כבסי' שע"ב ועמ"א ט"ו כאן ול"ד מבוי ה"ה חצירות ומבואות רשות א' לכלים ששבתו בתוכן וע' פרישה כ"כ:

**סעיף ב**
ואין עמ"א עסי' שס"ז ושצ"ב:

**סעיף ג**
כמבוי עמ"א עתו"ש בשם הלכה ברורה ואי"ה בשצ"ב במ"א אות י"א יבואר:

**סעיף ד**
ולא בעדשים עמ"א הב"ח מוחק עדשים והמג"א מיישבו דאין ראוין לאכול חיין ועא"ר:

**סעיף ה**
בשיל עמ"א בשר חי משמע חי לגמרי ובא"ר אות י' בשם הירושלמי בשר מליח ובשר חי יע"ש וי"ל היינו בשיל ולא בשיל כמאב"ד שליש בישולו כוי וי"ל לפת"ן נמי בכך מירי בשיל ולא בשיל וצ"ע. גם י"ל בשיל לגמרי שיעורו ללפת ואי חי לגמרי י"ל בעינן ממנו שיעור ב"ס:

**סעיף ו**
צלי עמ"א דדי ללפת בו פת שיעור ב"ס ולא בעינן ביה שיעור ב"ס אף במקום שאוכלין כך:

**סעיף ז**
חומץ עמ"א עתו"ש אות ט"ז ומשמע כל שדרך אותו המקום לטבל בו יהיה חזק או לאו שיעורו כדי לטבל:

**סעיף ח**
יין חי עמ"א הכל לפי מה שהוא ראוי אם לאכול בעין בע' ב"ס ואם לטבל כוי ואם לקינוח בע' שיהא לקינוח ב"ס:

**סעיף ט**
בתרומה עמ"א עסי' תנ"ז צ"ל במ"א אות ט' שאין מאכילין חלה עתה לשום כהן וא"כ אין מערבין ומשתתפין בחלה בזה"ז כלל:

**סעיף י**
שלא עמ"א ועא"ר בשם הפרישה כ"כ והוא ז"ל כתב דאפשר לתרץ דקונם מודה: שיתופי מבואות בעינן ג"כ ככר שם א"ר בשם ע"ק אות י"ד וט"ז:

**סעיף יא**
והנה עמ"א שצ"ד אות ב' ורס"א ו' ועסי' שס"ג ס"ח לחי מעצי אשירה כשר מצות לא ליהנות ניתנו הא נהנה שמטלטל עי"כ ועא"ר שם:

**סעיף יב**
לא נתקדשה ודאי ביה"ש מספק לא חל עליו קדושה עד הלילה ביה"ש ראוי היה:

**סעיף יג**
עד עמ"א כיון דהיום קדש מספק לא נפיק קדושה עד הלילה וביה"ש לא ראוי. משמע כל דשרי לאחריני מזון הוא ואע"פ שכל החבורה אין רשאין לאכול ממנו. ואם איסור דרבנן והוא חולה שמותר לו לאכול צ"ע אם מערבין בו:

**סעיף יד**
ואסור עמ"א ומיירי כשנתנו בבית כלים או במבוי זה ומבוי זה מש"ה אסור ממבוי למבוי:

**סעיף טו**
ששבתו עמ"א כמ"ש בריש הסי' וכ"כ הפרישה כבסי' שע"ב כר"ש דהכל רשות א' לכלים ששבתו בהן אע"ג דהגזירה משום דחצר נראה כרה"י לגבי מבוי אפ"ה דוקא כלים ששבתו בבית הוא דאסור כשישום אח"כ בחצר לטלטל למבוי:

## סימן שפז

**סעיף א**
במבוי עמ"א משמע דסובר כן להלכה והר"ב וי"א בהג"ה על היין כו' אין הלכה כן רק כדעת המחבר ועט"ז מ"ש שם ועב"י בזה. ועמ"ש אי"ה באות ב':

**סעיף ב**
וי"א עמ"א ציין על וי"א שבהג"ה דכ"ע מודים דשתפו ביין במבוי סומכין עליו במקום עירוב וי"ל דוקא בעירב כל חצר לעצמו ועי' ע"ש ולכאורה ראוי הציון וי"א בהמחבר ועט"ז וצ"ע:

## סימן שפח

**סעיף א**
אבל עמ"א פ"ה מה"ע הט"ו ומ"מ שם משבת ק"ל וסוגיין שם דטעמא הוא דאם ערבו בתים עם כל חצר לעצמה נתקו חצירות ולית כ"א בתים ואין מבוי ניתר בלחי וקורה כ"א בתים וחצירות פתוחים וזה מבואר בר"מ ז"ל והמ"מ פירש הסוגיא שם מי גרם כו' דא"א לבתים להיות כסתומין יע"ש והלכה משמע כדיעה א' עמ"א שם וא"ר ואף כלים ששבתו בחצר מותרים למבוי בלא ערבו נמי ועי' ע"ש. ואם ערבו כל החצירות יחד י"ל אפ"ה לדיעה א' שרי כמו דלא נתקו לבתים כמו כן לא נתקו לחצירות וחשובים ב' חצירות. ובצי"ה בלא"ה שרי כמ"ש המ"מ ועסי' שס"ג סכ"ו בט"ז ח"י ומ"א כ"ז י"ל דלצאת דעת הר"מ ז"ל מתקנין בצי"ה ועמ"ש בשפ"ו בט"ז ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

## סימן שפט

### סעיף א

יותר עמ"א שם מביא משמעות הר"מ ז"ל דשרי יע"ש והניח שם בצ"ע. ועיין לבוש בישראל דלא נפיש משאות בשבת די לו בקרפף אף פחות מב"ס. ומ"ש בש"ע הוקף לדירה אפילו בית סאתים אוסר עא"ר:

## סימן שצ

### סעיף א

מבוי עמ"א עסי' שפ"ב בב"י וב"ח ובש"ע שם ס"ג וסי"ט וס"ך ומבוי צדו א' פירוש קצה האחד ובקצה הב' כו' וכנגדו י"ל דלא דר שם שום אדם ואי דר כנגדו בחצירות ובתים ישראלים י"ל דל"ש הטעם דליהוי יחיד אצל עכו"ם כיון דכנגדו דרים שם ישראלים. וכללא חצר במבוי כבית בחצר למיהוי כיחיד כו':

## סימן שצא

### סעיף א

אפילו עמ"א ועמ"ש אי"ה בט"ז אות ג' מזה:

### סעיף ב

ישראלים עמ"א מהרש"ל ז"ל אוסר ביריד דסובר אף ישראל ברגיל אוסר מיד עסי' ש"ע במ"א י"ב ולפ"ז אוסר אורח על בע"ה וע' פרישה וי"ל דעכ"פ ב' אורחים אוסרים אהדדי מיד אף להר"ב ז"ל בתשובת רמ"א סימן פ"ה וק"ך דישראל אין אוסר מיד מ"מ אורחים אהדדי אוסרים מיד כבסי' ש"ע. והמ"א ז"ל כתב דאף אורח א' עם בע"ה י"ל דאורח אסור מביתו שנתארח לחצר ורמז להמרדכי שהביא הב"י בשפ"ב הובא בתה"ד ע"ו שתמה על המרדכי ובני ריינו"ס ליתא שם וי"ל נהי דאורח מותר מבית בע"ה לחצר אבל מבית שנתארח לחצר לא ומשמע ה"ה בע"ה מבית אורח לחצר לא כי שכירות ליומא ממכר היא וחולק אמ"ש בש"ע דמותר מביתו והוא מתה"ד ול"ד לש"פ ביטל רשות ביתו מותרים כולם דביטל משא"כ כל שלא ביטל ולפ"ז ביריד כה"ג בע"ה אסור מבית אורח לחצר וה"ה האורח כה"ג ובחצר עכו"ם צריכים לשכור אורחים רשות ממנו והיינו מבע"י דבשבת לא הדר עירוב כבסי' שפ"ד ובסי' שס"ו ס"ט לדיעה א' צריך לומר בפי' לזכות להנוספים א"צ עירוב ומיהו שכירות מהשר העיר מהני אף לבתי עכו"ם כמ"ש הט"ז וכן המנהג וצ"ע אם מהני השכירות לנוספים וטוב ג"כ לומר בפי' לזכות בשכירות רשות גם לנוספים והבן זה:

## סימן שצב

**סעיף א**
קנין יחיד עמ"א מ"מ פ"ה מה"ע הי"ט בשם הרשב"א ז"ל עב"י:

**סעיף ב**
אין מערבין עמ"א עיין בטור כי רש"י ז"ל פירש עיר של רבים ס' רבוא ולמ"ש באות ג' דעכו"ם הוי שייך א"ש דע"פ הרוב יש עכו"ם ביניהם ועא"ר:

**סעיף ג**
ודבר זה עמ"א ובית א' נמי הוי שיור ול"ד חצר בית ועא"ר אות ג':

**סעיף ד**
וצריך עמ"א ועא"ר ה' ולא הבינותי דבעיר של רבים דבעי שיור הן בב' פתחים נמי וכ"ש הוא לכאורה דא"צ היכר צה"פ או ב' פסין ועיין אות ט' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ה**
שאין עמ"א סולם כפתח לקולא ולא לחומרא כבסי' שע"ב ס"ח וסולם בכל רוחב הכותל נמי לא הוי נפרץ במילואו לחומרא:

**סעיף ו**
אשפה עמ"א ובא"ר ו' בע"ק דוקא אשפה של רבים:

**סעיף ז**
מצבה עמ"א ובא"ר אות ז' גבוה ג"ט ורחבה ד"ט ע"ק ולא בעי מחיצה י"ט רק ברחב מי"א בעי צ"ה או מחיצה גבוה י"ט ועתו"ש אות י"א ועב"י ע' אות ח':

**סעיף ח**
אין עמ"א דוקא מבוי בפ"ע מהני מצבה שלא יאסרו זע"ז הא לחצאין שרבים דורסין לא מהני מצבה כבס"ו מחיצה י"ט דוקא ואף בלא רחב יותר מי"א לא מהני מצבה לחצאין כל שרבים דורסין:

**סעיף ט**
לחצאין עמ"א לא היה הזמן מספיק לעיין בזה כראוי מ"ש המחבר בס"ח בא להכשיר חציה הרשות בידם היינו להניח חצי בלא תיקון א"ר ט' ועתו"ש ועב"י בשם תשובת הרשב"א ובסי' שס"ג במ"א ל"ג:

**סעיף י**
לארכה עמ"א ועא"ר יו"ד הלכה כדיעה א' אף לרחבה אין מחלקין כ"פ בב"י דהרי"ף והר"מ ז"ל פסקו לחומרא יע"ש וממ"א כאן לא משמע כן דהמחבר אין מבואר ההיפוך ובד"מ פסק כדיעה ב' הלכה כמיקל בעירוב וצ"ע:

### סעיף יא

לחי או קורה עמ"א הנה י"ל דבס"ה שאם לא מוקף חומה מערבין לחצאין היינו להניח חציה הב' א"כ אין כאן קושיא דרוצין להכשיר כל העיר מירי כו' שוב ראיתי באו"ר אות י"א עמד בזה ויש ט"ס שם במ"ש בס"ק י' צ"ל בס"ק ט' יע"ש. ומלת ועושין תיקון ביניהם קשה משמע בין המבואות. גם צ"ע בס"ו כתב דבצ"ה מיותר מי"א או פס ד' וב' משהויין בי"ת רשאי לחלק א"כ לכאורה אין רשאין אף כה"ג בצ"ה וכדומה ולהרי"ף והר"מ ז"ל דלא הביאו זה הוי לכאורה לקולא ובב"י בשם הרא"ש דהוי לחומרא גם בד"מ כן וצ"ע בכל זה ולא הבינותי כעת וצ"ע:

## סימן שצג

### סעיף א

ולמחר עמ"א וכ"כ הפרישה ועסי' שצ"ד משתחשך יוכל לאכול העירוב ועסי' תקי"ח ותקכ"ח במ"א ה' ואי דאם מערב לי"ט להתיר טלטול שלא לצורך כלל עולה ג"כ לשבת ופשוט הוא דמערב בפי"א לכל השנה ולערב ביה"ש של י"ט לצורך שבת אף בר"ה י"ל דהא דמערבין ע"ח ביה"ש של אותה שבת לא מי"ט לשבת וצ"ע:

## סימן שצד

### סעיף א

חזקת כשרות עמ"א במ"מ פרק ששי מה"ע הלכה י"ג הקשה כעין זה המ"מ על הרשב"א ז"ל ועא"ר ב' והמ"א הקשה כן על המחבר ותי' דוקא ספק הונח הא לא"ה אף שאין חזקת כשרות הוי עירוב ועסי' תט"ו במ"א ג' וע"ח בעינן ג"כ סעודה הראויה ומש"ה עירב בספק טמאה ע"ח ג"כ לא הוי עירוב עמ"מ שם:

### סעיף ב

מלאכה עמ"א עיין עולת שבת הקשה על הטור ותי' המ"א אע"ג דלא הוי רק מדרבנן החמירו בשבות זה דנראה כסותר אהל ועסי' ת"ט במ"א ז'. ולכאורה בב' שבותים י"ל במקום מצוה גזרו ומוקצה ונראה כסותר אהל ומיהו במ"א כתבנו אף כמה שבותים ועסי' רס"א אי ע"ח הוי מצוה גמורה או לאו ומכאן משמע דהוי מצוה גמורה דשבות לא גזרו עליו וי"ל דהוי כמו שעת הדחק יע"ש:

## סימן שצה

### סעיף א

מהם עמ"א כי שיתופי מבואות כלי הבית ששבתו בבית והוציא לחצר שאסור למבוי בלי שיתוף כבסי' שפ"ו במ"א ט"ו ומה"ם היינו ממבוי ומחצר לבית דשיתוף מועיל ג"כ במקום עירוב כבסי' שפ"ז בהג"ה ואי"צ יותר. עמ"ש אי"ה באות ב':

**סעיף ב**

עסי' שס"ו עמ"א מ"ש הע"ש בשם מהריי"ו משום הוספת דיורין בס"ט מבואר דלב ב"ד מתנה או אומר בפירוש כן. וכבר כתבנו הנוסח שראוי לומר בע"פ הרב אב"ד בקהלה כשהשמש נותן לו המצה יגביה הרב טפח א' די בע"ח אע"ג דבעלמא בעינן ג"ט ומברך אז הברכה והנוסח בדין יש להוסיף כמ"ש כאן ובהדין עירובא להוציא ולהכניס מחצר למבוי וממבוי לחצר ומהם לבתים אע"ג דמבואות שלנו דין חצירות יש להם כבסי' שס"ג במ"א כ"ז מ"מ לאו לכל מילי הוא והכין ראוי ודאי כמ"ש שם ולהוסיף ג"כ לנו ולכ"י הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף בפרט בעיר שיש בו ירידים. והנה מה שמזכיר לכל שבתות השנה צ"ע אם י"ט בכלל ונ"מ למ"ש בתקי"ח להתיר טלטול מחצר לבית ומחצר לחצר בדנר שא"צ היום כלל ולהוסיף ולומר בכל מועדי השנה לא רציתי להוסיף דבר מה שלא נמצא וצ"ע:

## סימן שצו

**סעיף א**

והוא עמ"א הקשה דמשמע דהרי"ף ז"ל ג"כ פוסק כאותה משנה עירובין מ"ה הוי שנים ושש אמות ביניהן כו' מדהביאה ולא כתב עליה שאין הלכה ש"מ דפסק כר' יהודה ד"א ובורר לאיזה רוח שירצה דלא כר"א דאמר והוא באמצען ומ"ש בראי"ש משמע כן עט"ז בזה וכ"ד הר"מ ז"ל כר' יהודה והראב"ד כר"י ד"א ובורר לו ומש"ה בת"ה נראה כבורר לעבר פניו עמ"א שם אות א' וצ"ע על הר"ב שלא כתב כאן וי"א ובת"ה לא כתב כלום וע' עולת שבת תירץ בזה דס"ל להר"ב דהך דינא דלקמן אמת הוא אף באמצען דמ"מ הבלעת תחומין לאו מילתא הוא יע"ש ובד"מ ז"ל פכ"ז מה"ש הי"א א"א לפרש דסבר הבלעת תחומין לאו מילתא אלא מטעם דנראה כבורר לעבר פניו שכ"מ לשונו שם וכמ"ש המ"מ יע"ש:

## סימן שצז

**סעיף א**

בינונית עמ"א כשאדם מגביה רגליו לפסוע מרחיק בין רגל לרגל מלא מנעל ובאדם בינוני המנעל חצי אמה יע"ש מהרי"י ע"ה עיין לבוש מ"ש ב"א דרבנן ג"כ י"א ד"ת וחייב חטאת ועא"ר ד"ל דאין חייב חטאת ועסי' א' נ"מ דלא יאמר יה"ר יע"ש:

**סעיף ב**

כליו עמ"א ויצויר נמי כדלקמן ת"ג אות ב' בבקעה כו' שיכול להוציא משאוי דרה"י הוא ואסור חוץ לתחום יע"ש:

**סעיף ג**
לבנו עמ"א ועא"ר אות ו' בשם המ"מ ה' י"ט פ"ה הי"א ובישי"ש פ"ה די"ט דין יו"ד פירש לבנו ולרועה היינו שני רועים הא בנו לחוד הרי כרגלי בנו יע"ש ופירוש לרועה או לבי רועים בס"ה הוא כר"מ ז"ל ומיהו אפשר פירש"י ז"ל נמי אמת הוא:

**סעיף ד**
לרועה עמ"א וחפצי עכו"ם קונים שביתה במקומן ועסי' ת"א:

**סעיף ה**
לשני רועים עמ"א לכאורה ט"ס וצ"ל ברגלי בעליה לא כרגלי שתי הרועים וער"ן ביצה וישי"ש פ"ה סי' י' שוב ראיתי בתוי"ש עמד בזה והניח בצ"ע על באר הגולה שכתב שזה פירש"י והוא פירוש הרמב"ם ז"ל וצ"ע:

**סעיף ו**
פטם עמ"א משמע אף סתם שורים שאין מפוטמים הואיל והוא מפטם שורים וע' עולת שבת אות ג' מר"מ ז"ל לא משמע כן ומלבוש משמע כר"מ ז"ל דוקא שור מפוטם וכ"מ לשון המ"א ז"ל:

**סעיף ז**
בהמה עמ"א עט"ז ב' ובלבוש שביהי"ש היה בחייה וינקי מהדדי אין שייך כאן לומר ברירה הא לא"ה י"ל דבטל חד ברוב מה שינקה הא' מדחבריה הואיל ולא ניכר מעולם ועי"ד ובמ"ל פ"א מה' משכב ומושב:

**סעיף ח**
חביות בדרבנן יש ברירה ותחומין ב"א דרבנן ועסי' ת"ג וי"ב מיל ד"ת יצויר שא' שבת באויר מחיצות והבי' לא מ"מ דרבנן דמ"ה כל שמוקף מחיצות הולך כמה פרסאות ואי"ה לקמן יבואר עוד עא"ר אות א' במתן תורה חזרו י"ב מיל עננים מקיפים וי"ל א"כ אל יוציא היכן משכחת ועא"ר שם אות ג' במחנה יע"ש:

**סעיף ט**
הרי עמ"א דמלח לטעמא בתחומין ראוי שיבוטל ברוב דלי"ש חיך אוכל יטעם וכיבש דייניגן לה רק דמיתקן בכך הוי כמין במינו בדשיל"מ ועסי' שי"ח אות ל"א ול"ד לגיגית ענבים דכאן קודם תערובות כבר הוכר כ"א וקנה מקומו ועא"ר י' בשם הר"ן ז"ל דכאן דשיל"מ עכשיו במקום שרגל שתיהן שוין אף בשא"מ לא בטל והמ"א השמיט זה דצ"ע דלהא לא נאסר מעולם ודמיא לתרומה לכהן ולצלי בי"ד יע"ש. ערש"י ביצה ל"ט א' צ"ע מי"ד לצלי כו'. ובמתקלקל בטיל כר"א קי"ל לא כאביי ורבא שם:

**סעיף י**
בור עמ"א דוקא בור הא באר נובע יבואר אי"ה באות י"ג. וע"ש כתב חפץ חוץ לתחום בטלטול בעיר המוקף דומה ע"ז כתב המ"א דמבואר הוא בשכ"ה ס"ח ות"א:

**סעיף יא**
אנשי עמ"א בדרבנן יש ברירה כ"א מוליך למקום שיכול לילך אבל מילא איש ישראל נכרי מעיר אחרת א"י להוליך כ"א במקום שאנשי העיר יכולין הא א' לדרום וא' לצפון הרי דלא מילא מחלק שניהם לא יזזם ממקומם אבל מילא ונתן לאיש אחר כרגלי הממלא ועיין ע"ש ותו"ש. וה"ה עכו"ם ע' עה"ק:

**סעיף יב**
המושכין אע"פ שאין נובעין דניידי לא קנו שביתה ובור מים מכונסין עמ"א:

**סעיף יג**
הנובעין עמ"א רש"י ביצה ל"ט א' ובעה"ק משמע נובעין בבאר קנו שביתה מושכין רודפין נובעין לאט יע"ש ועא"ר אות י"ג יע"ש ולרש"י בנובעין לחוד הטעם הואיל וכל רגע בא מים חיים אף מה שכבר בבאר מתערב ולא קנו שביתה. ומ"ש המ"א גשמים ב"ט עא"ר שם דוקא ביורדין מע"ט ועתו"ש וצ"ע:

**סעיף יד**
כרגלי הממלא עמ"א דזהו דברי רב נחמן כו' וע' א"ר אות י"ד האריך בזה וכתב בע"ק פוסק ג"כ כמ"ש הב"ח יע"ש. והציון בסי"ו לא בסט"ו:

**סעיף טו**
קרן עמ"א וכל שקיבל שמירה אפילו כש"ח חייב בפשיעה. קאי ברשותיה דהנפקד:

## סימן שצח

**סעיף א**
אריכא וקטינא עמ"א כל שיש לעיר ד' זויות מרובעין אף ע"פ שאין לריבוע עולם שעומד באלכסון או ארכה יותר על רחבה אין מרבעין לריבוע עולם ולא לעשות רחבה כארכה משא"כ בס"ד רחבה מצ"א וקצרה מצ"א אע"פ שיש זויות אין זה ריבוע ומרבעין אותה:

**סעיף ב**
מן הקשת עמ"א שמרבעין הקשת במקום עיגולו ומשם ב"א אמה ורשאין לילך מראש קשת זה עד ראש הקשת הב' אבל דרך יתר אסור לילך הואיל ויש יותר מד"א:

**סעיף ג**
מן המקום עמ"א וכמ"ש חז"ל אם אין מקשת ליתר כ"א רשאין וע' אות ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
מן היתר עמ"א בסעיף ח' אות י"ב דכה"ג דוקא לחיצונים שני ראשי הקשת מודדין מותר אבל אמצעים היושבים בגובה הקשת אין מודדין כה"ג מותר דמפסדי לצ"א משא"כ באין ב' ראשים ד"א אף אמצעי מודדין מותר ואי"ה שם יבואר ועתו"ש אות ד' וט"ז י"ש:

**סעיף ה**
בית דירה עמ"א ע' סעיף ו' שלש מחיצות ואין תקרה כל שהיה בית דירה ודי"א על ד"א מצטרף וע' לבוש:

**סעיף ו**
על ד"א עמ"א מרובע דוקא לא כדי לרבע דאין זה בית דירה. עמ"ש אי"ה באות ז' מזה:

**סעיף ז**
הבנוי בים עמ"א גמרא עירובין נ"ג עב"י דבעי בכל אלו ד' על ד' דוקא. ומ"ש המ"א באות ו' דבעינן מרובע צ"ע דבשס"ו אות ו' לא כ"כ י"ש ושאני ר"ה דבעי ד"ט על ד"ט מרובע הא בית דירה י"ל דע"ד אמות כל שיש לרבע חשיב בית דירה שוב ראיתי בתו"ש אות ח' הקשה כן וצ"ע:

**סעיף ח**
ומערה עמ"א עירובין נ"ח ב' כשיש בנין ע"פ המערה מצטרף בנין על פי המערה כל שיש רוב ד"א מבנין והשאר משלים ממערה א"כ למדוד כו' תוס' שם ד"ה לא. ומלת בלבד קאי לפירש"י:

**סעיף ט**
דינם עמ"א מלת שנ"י אחר מלת נג"ד ולהוסיף מלת ראש"י כו' ומ"ש וכ"ש כו' יותר מאלפים לכאורה ד"א ראוי להיות ועתו"ש הגיה כן וקשה פשיטא מה קמ"ל ובא"ר העתיק אלפים דכל שאין בית כ"א בצ"א בראש העיר ובשני לית והעיר ארוכה יותר מאלפים אין מותחין בצד הב' ומיהו דרך בתים יכולין ללילך עד סוף העיבור כמ"ש באות ב':

**סעיף י**
ובית עמ"א אף ספינה עומדת בנחל לא קביעא מיקרי דפעמים ניידי על המים:

**סעיף יא**
בית א' עמ"א וכן בית אחר בית הרבה תוך ע' אמה ושיריים כבס"ו ומ"א ט' כל שהאחד קרוב לעיר ומשמע הא הרבה בתים כ"א רחוק מחבירו ע' אמה ושיריים אין מצטרפין וצ"ע:

**סעיף יב**
מחומותיה עמ"א ועתו"ש אות ט"ז הקשה עליו דזה תליא בפלוגתא שבין רבה בר רב הונא ובין רבא כו' וע"ש ולא היה פנאי כעת לעיין בזה:

**סעיף יג**
וישתמשו עמ"א ועיין בטור כי לרש"י והרשב"א ז"ל הנהר נמדד מכלל התחום שבת עב"י ותו"ש ובא"ר אות י"ב וראוי להגיה ול"ג להקל כלומר דאין להקל במקום שמשתמשין בני העיר דהא לרש"י והרשב"א אף בנהר אין הנהר מכלל העיר ממילא אף דמקילין כהרי"ף והר"מ ז"ל אבל בשאר מקומות נמדד המקום מכלל אלפים:

**סעיף יד**
מפתח עמ"א פירוש מקור העיר ומלת מפתח בתיהם הוא ל"ד כי לרש"י והרשב"א הפירוש כן כ"א מפתח ביתו משא"כ לרי"ף והר"מ ז"ל ועב"י:

**סעיף טו**
באהלים עמ"א ועיין לבוש וא"ר אות י"ד דקבוע במקום א' הוי כעיר וקבוע זה א"י כמה זמן דאפשר כל שקבוע קיץ א' או שלשים יום הוי קבוע וצ"ע

**סעיף טז**
מקום עמ"א וע' לבוש לפי מ"ש בס"ח מודדין לאחר ע' אמה ושיריים יע"ש:

## סימן שצט

**סעיף א**
נהר עמ"א עב"י דכל שיש ממקום שעומד שם במדידה ע"ה אמה עד הנהר ונהר יותר מכ"ה אמה א"כ כלה החבל באמצע הנהר אז כשמודד ממקום שעומד חמשים חוזר לאחוריו כ"ה אמה וחושב רק כ"ה ומשם מתחיל למדוד חמשים עד הנהר ומשם מודד בחבל עד שפת הנהר השני ואם רוחב הנהר הרבה ע' ירושלמי פ' כיצד מעברין יע"ש וצ"ע קצת יע"ש:

**סעיף ב**
לבו עמ"א כן פירש"י ז"ל במשנה עירובין נ"ח ב':

**סעיף ג**
כנגד העיר עמ"א פירוש דמש"ה לא ילך למקום אחר למדוד קרקע חלקה ונוח למדוד ואח"כ ילך לעיר וישער באומד יפה דלפעמים יש נגד העיר הר וגיא וצריך לקדר ולהבליע ע"כ ימדוד מכנגד העיר ממש ועתו"ש:

**סעיף ד**
הגיע לגיא עמ"א משא"כ בהר דצריך כלונסות עץ מזה ומזה כבס"ד:

**סעיף ה**
לא עמ"א שלא יאמרו מדת תחומי העיר לצפון ודרום עד כאן הוא עיין ב"י רש"י נ"ח ב':

**סעיף ו**
ביותר עמ"א לפי השיעור אמתא ותרי חומשי באלכסון י"ל שטעה שמדד באלכסון ונמצא מתקצר במישור תקפ"ב בקירוב כמ"ש בסעיף י' עיין באר הגולה וע' ע"ש:

**סעיף ז**
קטן לא עמ"א בה"פ תל"ז במ"א ח' קטן דוקא כשאמר בדקתי הא להעיד על אחר שבדק לא מהימן ונשים ועבדים בדרבנן נאמנים אף על אחר להעיד ולהאמין לקטן במיגו דאי בעי אמר אני בדקתי י"ל דקטן לא מהימן במיגו דאין לו דעת כ"כ אבל בגדול נאמן באיסורין במיגו וערא"ש כתובות בסוגיא דפ"פ ובט"ז ראוה מדברת ובה"פ הארכתי בזה ובת"ט ס"ה אות ט"ו וביי"ד קכ"ז סס"ג בהג"ה משמע קטן מהימן להעיד אף מה שאין בידו ובה"פ כתבנו מזה:

**סעיף ח**
אבל נאמן הגדול עמ"א מה שהקשה ע"ש דכאן מבואר דעבד ואשה נאמנים ובח"מ ל"ה מבואר דאין נאמנים תירץ הסמ"ע שם אות ח"י דלהעיד משמע הא עדות ותחומין גילוי מילתא ומ"ש שם דאל"כ לא מהימני צ"ע ועמ"ש בסי' תל"ז במ"א אות ח' וכאן אין להאריך:

## סימן ת

**סעיף א**
בחצי העיר עמ"א ובלבוש אפילו ל"ד וכלומר אף רוב העיר הא כלה מדתו בסוף העיר נחשב כל העיר כד"א כדלקמן בסי' ת"ח ס"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
דעתו עמ"א ביה"ש חזר מדעתו ועב"י משמע אף שדעתו בלב לקנות במקומו כיון שלא ידע קבלה בלב בטעות היה וממילא באומר בפירוש אע"פ שבטעות הוי שסבור שהוא חוץ לתחום קנה במקומו ועא"ר בזה וע' ע"ש ובב"ח משמע דוקא כשלא היה בדעתו כלל לקנות במקומו ומלת ולא היה כוונתו לכך כפשטיה עירובין מ"ה וצ"ע:

## סימן תא

**סעיף א**
מוקפת לדירה עמ"א ה"ה אם עושין צ"ה בקצת ובונין בתים אח"כ כל שהיה פרוץ יותר מי"א שפיר הוקף לדירה. ומ"ש של אדם א' נמי אסור היינו ביותר מסאתיים דהוי כרמלית מש"ה לא הוי כד"א משא"כ סאתיים או פחות אע"ג כלים ששבתו בבית אסור

להוציאן לקרפף זה כבסי׳ שע״ב במ״א א׳ מ״מ כד״א חשוב. ועסי׳ שכ״ה במ״א אות ח״י דנ״מ ביותר מב״ס דאם הניחן עכו״ם והוציאן א׳ ג״א אסור הב׳ להוציאן יותר מאמה א׳ יע״ש. אבל פחות פחות מד״א י״ל בלא״ה אסור בכרמלית יע״ש בזה:

## סימן תב

### סעיף א

קונים עמ״א עירובין מ״ח א׳ ותוס׳ מ״ז ב׳ ד״ה חרם והרי״ף ורא״ש סוברים דהמקשה היה סבר כן אילימא לר״י בן נורי אבל באמת ברייתא כהלכתא אף לרבנן דעת אנשי העיר עליהם ואסור להזיזן ממקומן אף אמה א׳ ועסי׳ שצ״ז במ״א י״ג ובהג״א שם די״ח דלרבנן הפקר היה ובא״ר דהג״א אנובעין קאי ונ״מ קצת בלבוש שמפרש להג״א כן אין כ״כ הכרח. ולכאורה חריץ בין ב׳ עיירות וביניהם רק ג״א אמה בין הכל נמי אסור להוליך לעיירות ולמלאות במקומן ולהוליך עם התחום שרי וי״ל דלעיירות נמי שרי הואיל וממלאן בהיתר יש ברירה כבוד של שני שותפין ועיין פרישה הביאותיו בט״ז כיון דהמילוי בהיתר תו אמרינן יש ברירה וכן בעירבו כה״ג:

## סימן תג

### סעיף א

כיון עמ״א רש״י עירובין מ״ב א׳ דאף דקי״ל דמהלך בדיר וסהר כולה אע״ג שלא שבת באויר מחיצות הכא שיש אלפים לא הקילו חז״ל ואף שהיו המחיצות מבע״י ולא שבת בה כההוא דהניח עירובו ומודד וכלתה מדתו בחצי העיר יש לו חצי העיר עירובין מ״ב ב׳ עא״ר ג׳:

### סעיף ב

לזרוק עמ״א דידיה אסור בזריקה דהכלים כרגלי בעלים ול״ת דוקא באין מחיצות דתחומין אסמכוה אקרא הא ביש מחיצות ולא שבת קיל טפי קמ״ל דלא רק בחפץ של אחר או הפקר ואין זוכה בה:

### סעיף ג

אסור עמ״א תוס׳ עירובין מ״ב א׳ ועט״ז מזה וע׳ לבוש מ״ש כיון דביה״ש לא קנה כ״א טלטול ד״א כלומר דלא שבת במחיצה וה״ה מודד וכלתה מדתו בחצי העיר די״ל אין מטלטל בכל העיר כ״א ע״י זריקה חוץ לד״א הואיל ולא שבת באויר מחיצות ואסור לילך כולה תו הוי כנפרצה במילואה לאסור לה וער״מ ז״ל פכ״ז מה״ש ה״ז וח׳ השוה אותם נ״ל:

## סימן תד

**סעיף א**
הוי דאורייתא עמ"א אי הליכת כליו ובהמה אי הוי ד"ת חוץ לי"ב מיל:

**סעיף ב**
והואיל עמ"א עמ"ש בט"ז דביבשה תוך יב"א משמע ג"כ לקולא:

**סעיף ג**
למעלה עמ"א שצ"ז סי"ד צ"ל דמים קנו שביתה כרגלי הבעלים ותוס' עירובין מ"ה ב' ד"ה לקנו יע"ש:

**סעיף ד**
ואם עמ"א שהספינה הלכה אלפים אמה ממקום שפגע למטה מעשרה דאז יצא חוץ לתחום דקנה ד"א במקום שעומד עתה:

**סעיף ה**
ה"ל כל העיר עמ"א דה"ל כיצא שלא לדעת אע"ג דלא שבת באויר מחיצות ה"ל כל העיר כד"א:

## סימן תה

**סעיף א**
מעמידת עמ"א הר"מ ז"ל פכ"ז מה"ש הי"א וסתם משמע אף יצא באונס שלא לדעת אמאי הא לר' יהודה בורר לאיזה רוח שירצה והבלעת תחומין באונס או במצוה מילתא הוא כבסי' ת"ז ס"ב ותי' דנראה כבורר לעבר פניו ודוחק היינו דבאונס אין נראה כבורר ויש להקל באונס כה"ג דהבלעת תחומין מילתא באונס לא ביצא לדעת ולשון הר"מ ז"ל מורה כן כמ"ש המ"מ והכ"מ שם הקשה דמה טעם שיש לו ד"א הא תי' זה המ"מ. ועסי' שצ"ו שם כתבנו שלשון המחבר כאן לא יכנס להיות כבני" העי"ר ומה שסיים מעמידת רגלים קשה וברי"מ ז"ל שם לית שם תיבת כבני העיר וצ"ע. ועא"ר ותו"ש:

**סעיף ב**
מחיצה עמ"א דכל שאין לו אלא ד"א הקילו ומהלך כולה והוי כמוקף לדירה. אף ע"ג שלא שבת באויר המחיצות עיין אות ג':

**סעיף ג**
לילך עמ"א באות א' דהבלעת תחומין באונס מילתא הוא כבסי' ת"ו. ויצויר מהלך כמה אלפים במחיצה אנשים מעיר אחרת וערבו וכדומה עיין אות ב'

**סעיף ד**
לדעת עמ"א בס"ו לכאורה ראוי להיות כל שלא שבת באויר מחיצות לית ליה כי אם ד"א דבס"ה חזר לדעת היינו תוך התחום דלעירו כד"א כבס"ח ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**
נכנס עמ"א ועיין אות ז' בזה:

**סעיף ו**
מוקפת חומה עמ"א דעיבור של עיר אחרת לא מהני ואף חומה כל שאן מוקף לדירה לא מהני ביצא שלא לדעת והחזירוהו שלא לדעת אלא דוקא מוקף חומה לדירה הוי כרה"י ומהלך כולה כה"ג אף על גב דלא שבת באויר מחיצות אקילו גביה הואיל ואין לו כ"א ד"א כבסי' ת"ג:

**סעיף ז**
הואיל עמ"א הכלל ביצא לדעתו אף שהחזירו שלא לדעת בעינן ששבת באויר מחיצות הא לא שבת באויר מחיצות החזירו לעיר אחרת או לספינה אחרת אין מהלך כולה כ"א ד"א ומיירי כאן שהפליג בספינה שלא כדין דהיינו שקנה שביתה ביה"ש ויצא חוץ והפליג בשבת עסי' רמ"ח ס"ג משא"כ לי"א שם דכה"ג שרי לא יצויר זה ועסי' רמ"א ~רמ"א~ אות י"א דכל בהיתר לדעת כלא לדעת דמי יע"ש ובאיסור בעינן שבת באויר מחיצות כבס"ח. וספינה מוקף לדירה הוי ועסי' שס"ב ס"ד ספינה מוקפת לדירה מיקרי וצ"ע בע"ש:

**סעיף ח**
מהלך את כולה עמ"א עב"י וט"ז אות ב':

**סעיף ט**
אינו עמ"א דלא אמרינן הותרה כה"ג שאין מחיצות ועא"ר ח' ותו"ש י"א:

**סעיף י**
ובראשו עמ"א עיין בלבוש בזה ובא"ר אות ט' בזה:

**סעיף יא**
חוקקין עמ"א דאנן קיי"ל דלא אמרינן חוקקין ותי' דעובי הנסרים ועא"ר אות יו"ד:

**סעיף יב**
לעירו עמ"א ועיין אות ז' דכל ששבת באויר מחיצות ביה"ש אף יצא וחזר לדעת מהלך כולה כד"א במוקפת לדירה וכל שלא שבת בה בעינן יצא שלא לדעת ובא שם שלא לדעת אז מהלך כולה כבס"ז יע"ש:

**סעיף יג**
כד' אמות עמ"א תוך העיר דוקא אבל תחומה הפסיד כיון דיצא לדעת או חזר לדעת הא יצא שלא לרעת והחזירוהו שלא לדעת הרי הוא כבתחלה כבס"ה ומהלך כל העיר כד"א אף שאין מוקפת כלל וחוצה לה ב"א לכל צד. עמ"ש אי"ה בת"ח מזה רמ"א אות א':

**סעיף יד**
אנוסים עמ"א עא"ר אות י"ב תוס' מ"א. וכתב שלא תעשו בהם כלום שהוחזרו למקומן לא החמירו באיסור דרבנן משמע בשאר איסור דרבנן שנעשה איסור בגופן אסור דאף דלית ליה אחריני וע' סימן שי"ח ועבר ושהה ע"ג כירה יע"ש ועמ"ש שם וצ"ע:

**סעיף טו**
מותרים עמ"א עא"ר י"ג ותו"ש אות י"ח ותקט"ו אות כ"ז דלא אסורים משום מוקצה ובא"ר תי' דמיירי משל כותים יע"ש:

**סעיף טז**
אפילו עמ"א והלכה כדיעה א' עא"ר אות ט"ז ועסי' תקט"ו:

## סימן תו

**סעיף א**
מקום צנוע עמ"א. כי טוב יותר מקום מוצנע אצל יהודים. וה"ה יצא לדעת יתרחק למקום מוצנע ויש לו ד"א ממקום שכלה הריח אלא שאין לו תקנה לחיות כבראשונה עמ"א ב':

**סעיף ב**
אין לו תקנה עמ"א ביצא לדעת בא לעירו הואיל ושבת שם ומוקפת כד"א ולא חוצה לה ולעיר אחרת הואיל ולא שבת אין לו אלא ד"א ביצא לדעת עב"י:

**סעיף ג**
דוקא לגדולים עמ"א ולכאורה הלכה כמיקל וגם בדרבנן לקולא וע' בכללים וע' א"ר ג' הראה לסימן צ"ב לענין תפלה בהוצרך לקטנים ועמ"א שם:

## סימן תח

**סעיף א**
רחוק מהעיר עמ"א עא"ר ח' ואות ו'. ע' בטור ולבוש מ"מ תחומין דרבנן הא תחומין ד"ת לא מהני עירוב הקשו הע"ש וא"ר בזה ומ"מ לדידן קי"ל תחומין חוץ לב"א אמה דרבנן וחז"ל תקנו דמהני עירוב פת או ברגליו ומשמע לכאורה דב"א חוץ מד' אמות שיש לו מודדין וע' לבוש. וע' עירובין נ"ב א' ובאות ד' וה' בת"ט אי"ה יבואר:

**סעיף ב**
וי"א עמ"א ועא"ר אות ח' מ"ש שם:

**סעיף ג**
ומ"מ עמ"א ע' א"ר אות ט' בזה ובפרישה יע"ש:

**סעיף ד**
וכן עמ"א תוס' עירובין ס' ע"ב ד"ה כאן יע"ש ועתו"ש אות ז':

## סימן תט

### סעיף א

אסור בהנאה עמ"א. הוא לשון הר"מ ז"ל פרק ששי מה"ע הי"ז דאף לישראל אסור למיקני בית באיסור הנאת והטור כתב לכהן דוקא וי"ל בקרקע עולם דאין אסור בהנאה וע' פרישה ומ"מ קשה למה השמיט הטור בקבר בנין דאסור לישראל והר"מ ז"ל למה השמיט בקרקע עולם דלישראל שרי ולכהן אסור וה"ה במניח בבית עכו"ם שבנאו לכך בי"ד קמ"ה עש"ך שס"ד א' יע"ש. ובין הקברות היינו קרקע עולם או קבר כוך יע"ש:

### סעיף ב

אחר קנייה עמ"א עירובין ל"א א' כרבנן דר"י מיקני ביתא באיסור הנאה אסור. ולכאורה תליא אי עביד מהני או לא וי"ל כאן לכ"ע דיעבד אין עירוב דלאו דירה הוא דרוצה בקיום העירוב אחר ביה"ש ואסור הנאת הבית:

### סעיף ג

בבית הפרס עמ"א עירובין שם ופסחים צ"ב ברש"י והר"מ ז"ל פ"ו מהלכות ק"פ ה"ה לא העמידו במקום כרת היינו לילך על ידי נפיחה ולתרומה לא התירו וקשה אם כן בעירוב אמאי התירו יעויין שם. שוב ראיתי בתוספות עירובין כ"ו ב' ד"ה ולכהן תירצו דהכא ליכא כ"א לאו וע"ש ע' אות ו':

### סעיף ד

כהן עמ"א היינו דכהן מוזהר שלא לפסול גופו אף חולין טמאין ע' חולין ל"ו הנח לנזיר הדמע וביצה גבי מטבילין בי"ט כו':

### סעיף ה

במגדל עמ"א לשונו צריך ביאור. כי לשון המחבר הוא לשון הר"מ ז"ל פ"ו מה"ע הי"ז ובמ"מ שם ובגמרא אמר מנפח והר"מ ז"ל הוסיף ע"י שידה תיבה ומגדול אע"ג אהל זרוק ל"ש אהל בית הפרס אין חשש אהל עצם כשעורה רק במגע ערש"י פסחים צ"ב ב'. ומ"ש ויכול ליטלו ע"י פשוטי כלי עץ י"ל דקאי אקבר יחידי וכ"כ התו"ש אות ה' ויפה פי' ויראה לי דמדנקיט הר"מ והמחבר טעם חדש שידה תיבה ומגרול להורות בקבר יחידי נמי אף לרבנן יכול לילך ע"י שידה תיבה ומגדול כמ"ש התוס' שם ל"א א' ד"ה היכי אזיל דקבר תופס ד"א מדרבנן וע"י תיבה ומגדול היכרא ובקבר עולם הלא נאסר בהנאה (בתו"ש צ"ל קבר קרקע עולם) ומ"ש שאין טפח י"ל בפשיטות דאל"ה נטמא הכהן ואסור לפסול גופו:

### סעיף ו

שינפח עמ"א בפסחים צ"ב ב' פירש"י ז"ל עצם גדול רואהו וקטן היינו כשעורה נדחה בנפיחתו ובעירובין נראה בנפיחה ראוי להיות נדחה בנפיחה וצ"ע. שוב ראיתי באו"ר ב'

בשם מי"ט שצ"ל נדחה בנפיחה יע"ש כהן המניח תרומה בבית הפרס ע"י שליח ע"ג פשוטי כלי עץ אין עירוב והבן:

**סעיף ז**

ויתחייב עמ"א מ"מ פ"ו מה"ע ה"ה ותוס' עירובין ל"ד א' ד"ה ואמאי והיינו בנתכוין דוקא לשבות רחוק שמונה אמות ממקום עירובו ברה"ר דשבות קרובה לידי ד"ת לא התירו ביה"ש כמו בקנה רך כו' אבל פחות ח"א כשר דהנותן עירובו יש לו מקום שביתה ד"א נמצא מטלטלו רק פחות מד"א יע"ש ועט"ז בד"ה ואי"ה שם יבואר. ועשו"ת עה"ג ק"ד והתו"ש אות ט' הביאו כתב בפשיטות דצריך שיכול להביאו אצלו ע"י עצמו דאל"כ כהן בביה"ק הא אחר יכול להביאו וי"ל כשנתכוין לשבות בביה"ק ולקנות שם שביתה ומש"ה אמר ר' יהודה שיכול לילך ולאכול היינו שם וע' תוס' עירובין כ"ז א' יע"ש וצ"ע:

**סעיף ח**

ה"ז עירוב עמ"א היינו גובה י"ט ורחב ד"ט והוא נתכוין לשבות ברה"ר אין עירוב:

**סעיף ט**

ספק כשר עמ"א עירובין ל"ו ע"ד ק"י ספק דרבנן הבא ע"י גלגול בשו"ת מהריב"ל ובתרומה ספק טמאה היינו ב' סאין ונגע טומאה בא' מהן וא"י באיזו אף תרומה דרבנן או טומאה דרבנן והיה בספק איסור כה"ג ע"ד ק"א דמ"מ סעודה הראויה מבע"י בעינן וליכא ובקי"א בש"ך י"ט של שני ב"א יש לומר אם אירע כן ואכל א' שלו וביקש מהב' שיערב לו משלו יש לומר הואיל ושרי לאחריני:

**סעיף י**

ולהחשיך עמ"א צריך שיכוין בלבו עכ"פ וא"צ להוציא בשפתיו הא בלא כונה לא:

**סעיף יא**

כפי מזונו עמ"א הגיה מלת א"ו רעבתן גם הוי"ו של וא"ם חולה וצ"ל ב"ס כפי מזונו אם הוא חולה די ב"ס שלו וא"צ ששה בצים כו'. רעבתן שאוכל הרבה די ב"ס בינונית ששה ביצים ועט"ז אות ז' והיינו לקולא ועב"ח ואי"ה שם יבואר. ועיין לבוש כפי מזונו לחול לא לשבת וגריס כמ"ש המ"א וי"א דזקן וחולה ורעבתן שיעורן שוה ועיין ב"י:

**סעיף יב**

מכל עמ"א שפ"ו אות יו"ד ע"ח אין משתתפין לי"א וע"ת מערבין וקונה י"א דאף ע"ת אין מערבין יע"ש:

**סעיף יג**

כאלו עמ"א גמרא עירובין ע"ג ולכאורה כשיש לו בית שלו במקום העירוב ולן בביתו נימא דחוזר מעירובו וי"ל דניחא ליה ללון אצל אשתו ובניו וצ"ע:

**סעיף יד**

ושם עמ"א היינו דסתמא אמרינן ביתו בשדה במקום לינה דאלו היה לו שם פת אוכל שם ואף על גב דהיה בעיר ביה"ש כל שמקום לינה תוך התחום מעיר מקום לינה הוי ביתו דניחא ליה בכך:

**סעיף טו**

וקטן עמ"א עירובין ל"א ב' רש"י ותוס' ד"ה כאן והכי משמע ברש"י נתנו לאחר ורואה הא לחש"ו אף עומד ורואה לא מהני ומיהו י"ל לתוס' לא מהימני שמא לא הניחו לשם עירוב בפת צריך שיאמר בזה העירוב יהיה פלוני מותר לילך אבל אה"נ שאם שומע הגדול שהקטן אומר כן מהני ובשס"ו ס"ג הקיבוץ א"צ שיאמר כלום אבל אמירה שם צריך לכתחלה כבאות כ"א שם ויאמר אחד מהגדולים וכותי שאין חושש על לפני עור אפילו מצאו שם שמא לא הניחו לשם עירוב:

**סעיף טז**

וראה עמ"א הנה בתל"ז במ"א ה' הארכנו שם ומשמע לדינא דקטן בדרבנן נאמן אף בשליחות בבית אחרים וכמשמעות המחבר שם בסתמא. וצ"ל דעירובי תחומין אסמכוהו אקרא חשיב כד"ת לענין זה ושאני שאר דרבנן לא אסמכוהו אקרא קיל ובפתיחה כוללת כתבנו מזה אבל התוס' בעירובין ס"ל דכל שיש לו שרש בד"ת אף שלא אסמכוהו חמיר ועירובי חצירות קיל טפי ומשמע בפוסקים בעירובי תחומין אף שאמר הקטן אצא ואערב מעצמי אין לו נאמנות ולרש"י יש לומר דלא מקני שביתה ומיהו באמר בע"ה בזה הפת שמניח שלוחי אהיה מותר מהני אי יש נאמנות לקטן ער"מ פ"א ה"ח דמעשר ומ"ל פ"ד ה"ב הביא דין ירושלמי יע"ש וצ"ע:

**סעיף יז**

דחזקה עמ"א תוס' עירובין ל"ב א' ד"ה רב ששת לתי' א' ר"נ ור"ש פליגי באין מכשול למשלח לר"ג בד"ת לא מהימן ודרבנן מהימן ולר"ש בד"ת נמי מהימן ולתי' ב' ר"ש מודה באין מכשול דכזי"ת לא מהימן יע"ש וביי"ד הביא רמ"א בשם הטור וראי"ש דבתרומה אם מצא התרומה אצל הכרי דלא כר"נ בחולין י"א והיינו כר"ש בתי' א' וסותר למ"ש הרא"ש כאן בתי' ב' דבתרומה אף ר"ש מודה דאין תרומה שאין מכשול כו' ועיין מ"ל פ"ד מה' בכורות ה"א וי"ל בין כשאמר שיתרום וטובת הנאה של השליח מ"ש כגון הכא יש לומר אף בדרבנן בעינן שיבא מכשול ומש"ה אמר ר"ש אחד זה ואחד זה שווין ובהל"ת התקמ"ד פפד"א הארכתי:

**סעיף יח**
באיזה דבדרבנן יש ברירה עמ"א עמ"מ פ"ו מה"ע הכ"ו ובהשגות שם ולא הבינותי כיון דנתן רשות לשליח בלאו טעמא דברירה י"ל כן ובפסחים גבי רשות לשחוט עליו פסח פסחים פ"ח ב' אע"ג דרגיל בטלה סמיך על העבד בגדי דלא פירש וצ"ע בכאן אם נימא כן ברגיל לערב למזרח והשליח למערב ולא פירש לו:

**סעיף יט**
בתמרים עמ"א המ"מ פ"ו עירובין הכ"ג דפסק כרבא יע"ש ועתו"ש:

**סעיף כ**
אין עמ"א עא"ר אות כ"ג דאם יש ממקום רגליו עד מקום שביתה ב' אלפים ודי אמות מותר ואין לומר דב' אלפים ושבעה אמות שרי ז"א דג' אמות הוא חוץ לתחום ול"ד לסוף הסעיף ושם במסוים תליא מילתא משא"כ כאן ובתו"ש אות כ"ח די"ל הבלעת תחומין באונס מילתא הוא כבסימן ת"ה וסי' ת"ו ס"ב יע"ש:

**סעיף כא**
עקר עמ"א בתי"א אות א' בשם רש"י דביתו ניחא ליה דליקני משא"כ כאן דבדרך ועקר דעתו מכאן יע"ש:

## סימן תיא

**סעיף א**
ונשאר עמ"א הראה לסי' ת"ח סעיף ד' דלא קשה אף לטעם האחרון כמ"ש הלבוש ז"ל בהג"ה שם הביאותיו בט"ז כאן דהרר"י לקולא אתא:

## סימן תיג

**סעיף א**
לכל א' עמ"א וכמ"ש הט"ז דכאן צריך כמספר ההולכים צריך לכ"א וכאן אין צריך בכלי א' ומניח חביות דרכן היו בכך עתוס' פ"ב א':

## סימן תיד

**סעיף א**
אפילו עמ"א עב"י בשם הרא"ש ז"ל. ובנו גדול אפילו לא הודיעו עד שחשיכה הוי עירוב בשם הרשב"א ז"ל אע"ג דאחר צריך להודיע מבע"י כבסי' תי"ג ועא"ר אם שתקו ואחר כך מיחו קודם חשיכה יכולין למחות ואחר חשיכה מיד ששתקו שוב אין יכולין למחות יע"ש ויתיישב לשון הש"ע במ"ש אבל מיחו כוי דבלא"ה אין מערבין כ"א מדעתם:

**סעיף ב**
או פחות עמ"א בסי' תר"מ דיש קטן חריף שא"צ לאמו חייב בסוכה ה"ה כאן בר ה' או בר ז' וא"צ לאמו אין יוצא בעירוב אמו אא"כ זיכה לו ע"י אחר ואם אב עירב עליו ואמו גם כן עיין בא"ר בזה:

**סעיף ג**
יוצא עמ"א תוס' עירובין פ"ב א' ד"ה קטן ועא"ר לתי' ב' כשאפשר להניחו הקטן בביתו ע"י פיוס וכדומה אז בעינן בר הבנה הא אם אפשר להניחו בלי אמו מודה לתי' א' דיוצא בעירוב אמו. ועסי' שמ"ג א' ותר"מ דאמו אינה מחויבת לחנך בנה:

## סימן תטו

**סעיף א**
של נשואין עמ"א תר"ע כ"ג חנוכה הוי סעודת מצות לי"א. ואם אומרים דברי שירות אף בת כו' הוי סעודת מצוה. ולכאורה לע"ה קאי נמי אבת כהן כ"כ התו"ש ועיין פסחים מ"ט א' ואה"ע ב' ס"ח וברי"מ ז"ל פכ"א מהא"ב וי"ל סעודת מצוה לא הוי כ"א בת כהן לכהן ערש"י שם ועונש הוא בת כהן לע"ה אע"ג דאמר ר"י בדלי"ת מ"מ לאו לגמרי וצ"ע ובה' דיעות פ"ה בכ"מ שם. ואירוסין נמי מצוה:

**סעיף ב**
או חבירו עמ"א ובא"ר הביא בשם ע"ק וריא"ז משמע כב"י דוקא חכם. ומערב ברגליו עתו"ש אות ז' בזה. ובשם שו"ת חו"י סימן ע' דבזמן הזה אין לנו לומר בת ת"ח לע"ה והוי ג"כ באפשר מצוה. ובת כהן לישראל כתבנו באות א' די"ל ת"ח ושבח לאהרן ואין ת"ח ולא ע"ה לאו מצוה הוה באפשר וע"ה נענשים ומ"מ בזמן הזה שאנו מתי מעט י"ל דהוי סעודת מצוה:

**סעיף ג**
עירובו עמ"א דבת"ט ס"ו היה לעירוב חזקת כשרות אע"ג דיש חזקת ביתו דרבנן ספק כשר משא"כ ספק הניח או כה"ג ביה"ש ליכא חזקה ס"ל ליש חולקין דאין עירוב ועיין לבוש ובא"ר:

**סעיף ד**
מברך עמ"א דעת הר"מ ז"ל פ"ו מה"ע הכ"ג דלא יברך דקולא הוא והמחבר סתם כהר"מ ז"ל דמברך וכ"כ הטור מידי דהוי אשחיטה והא דאין מברכין על ניקור חלב מטעם שלא בא ציווי בתורה אין מברכין משא"כ שחיטה מ"ע כו'. ובת"ט בט"ז ז' כתבנו שמערב ברגליו אין מברן א"כ י"ל ה"ה בפת ומ"מ ודאי הלכה דמברך:

**סעיף ה**
ואומר עמ"א אבל מערב ברגליו בכוונה לחוד סגי אם הלך לשם עמ"א ת"ט אות י' ובלבוש שם:

## סימן תטז

**סעיף א**
ב' י"ט של גליות עמ"א אף לקולא ברי"ה הוי קדושה א' וכ"כ בתק"ג ועט"ז שם וער"מ ז"ל פ"ה ה"ח מה"ע. והב"ח פסק להחמיר כהראב"ד ז"ל לקולא לא וצריך להיות קיים בליל שני ועא"ר וברי"ה שהלך ביום א' ועירב ברגליו שכיון בלבו כוי להב"ח הוי ספק לחומרא ואין לו כ"א מביתו עד עירובו ולהמ"א הוי לקולא ע' אות ב'. ועט"ז ב' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
ולא עמ"א וכ"ב הט"ז דברגליו אף בכוונה מהני לא הוי מכין משא"כ בפת חדש צריך אמירה דוקא אף דיעבד לא מהני דהוי מכין:

**סעיף ג**
שיהיה עמ"א בתקי"ג ס"ה נולדה כוי מותרת ממ"נומ"מ ליכא סעודה הראוי מבע"י ולערב ברגליו פשיטא שלא יצויר בב' רוחות כ"א באפשר להלוך ופ"ת יערב ברגליו ביה"ש עסי' תט"ו וי"ל ביה"ש ברגליו נמי הוי עירוב ותחומין דרבנן שבות ביה"ש מ"מ כה"ג לא הוי עירוב דאל"כ בטלת הא דנתנו חוץ לאלפים כוי. ובי' י"ט של גליות בפת א" לרוח א' דהוי עירוב וקיים בב' הימים י"ל גם ביום ב' צריך הוא ועירובו במקום א' בלי מלאכה ושבות דרבנן דוקא ביום חול בעי"ט ל"ג לא כה"ג וכ"ש שבת ויום טוב דממ"נ. והבן וצ"ע:

## סימן תיז

**סעיף א**
ר"ח כוי עמ"א ובסי' רפ"ד כשמברכין החדש לענין אמירת אב הרחמים יע"ש:

**סעיף ב**
ונשים עמ"א עב"י י"ל מעיקרא ניתן רק לאנשים ולא לנשים כוי והיינו י"ל דהוי רק מ"ע שהז"ג בלא ל"ת אע"ג דהוי קום ועשה אין נוהג בנשים עתוס' קידושין ל"ג א' במעקה יע"ש ועתוס' פסחים ר"פ מקום שנהגו יום קרבן הוי י"ט מ"מ קרבן ציבור לא ובמ"א הארכנו בזה:

**סעיף ג**
אזלינן עמ"א מ"ש בשם הב"ח שאין לכוף כו' שם משמע מלאכה כבירה אין לכוף לעבדו הא מלאכה קלה כופה לעבדו אבל אשתו אף מלאכה קלה אין כופה יע"ש ולדינא השמיט אשתו דנראה דמנהג טוב בעצמם שלא לעשות ומ"מ י"ל בעל לכפות אותה איסורא נמי עביר עמ"ש אי"ה בתי"ח בשם הא"ר:

## סימן תיח

**סעיף א**
אסור עמ"א מ"ש באיסור תורה אף תענית שעות אסור משא"כ דרבנן תענית שעות שרי לא מצאתיו כעת החילוק מבואר ומ"ש בר"ח א"צ לאכול פת אבל שבת וי"ט חייב בפת ועסי' קפ"ח אות ט' י"א מדרבנן ונ"מ נשבע בפי' שלא לאכול פת בשבת וי"ט אם חלה עסי' תק"ע ס"ג ובמ"א אות ט' ספ"ג דעירובין דתענית שעות בד"ת אסור ובדרבנן שרי יע"ש:

**סעיף ב**
יחיד עמ"א בתקצ"ז אות ז' דס"ל כרי"ו שמביא ב"י כאן דבטלה מגילת תענית וצ"ע דא"כ אמאי לא הניח הר"ב כאן דמותר להתענות בר"ח וש"מ ר"ה אע"ג דר"ח תשרי הוא ואף לס"ד ד"ת ר"ח אסור דאיתקש למועד ר"ה שאני יום תרועה כו' דהא אף בשבת באות ו' כתב דא"צ תענית לתעניתו ושבת אסור מ"ה ש"מ ר"ה שאני ואי"ה שם יבואר ועב"ח תקצ"ז די"ל שבת דרבנן וי"ט ד"ת ואנן קיי"ל שבת ד"ת. ע' ע"ש ובא"ר יש שם ט"ס במ"ש ר"ח בשבת וער"ח ביום ו' וי"ל שיסכים עם המ"א. עוד שם שאומרים מזמור יענך ביים צרה בער"ח אחר יום כיפור קטן י"ל כמ"ש הלבוש בתקפ"א ס"ג דמתענין מקרי יום צרה ולדידן אין צריך להאי טעמא דבכל ע"ט אומרים למנצח עא"ר תקפ"א מכל מקום י"ל דמ"מ יש לומר למנצח כמ"ש הלבוש:

## סימן תיט

**סעיף א**
מצוה עמ"א ועפר"ח תרפ"ח ס"ו בפורים משמע מש"ס דילן קצת לעשות הסעודה בשבת ט"ו משא"כ ר"ח יש לעשות באחד בשבת. בר"ה שהוא ר"ח לכ"ע י"ל דאין להרבות בשביל ר"ח סעודה וגם י"ל מצוה להתענות ובמוצאי ר"ה יום ת"צ אף בלילה אין ראוי להרבות בשמחה וכן מי שנוהג לעשות סעודת ר"ח כשחל בשבת בא' בשבת כשיש לו תענית יא"צ וכדומה ואין רוצה לעשות במ"ש אין להרחיק עד יום ב' רק יעשה בשבת:

## סימן תכ

### סעיף א

צ"ה עמ"א ועסי' תרמ"ז אות ח' דאין בזמנינו ת"ח משמע בחה"מ וכ"ש י"ט דאין לדרוש על חכם ובא"ר אפשר דוקא חה"מ הא ר"ח וחנוכה דורשין עליו יע"ש. עי"ד ת"א וערב ר"ה ועי"כ אחר חצות י"ל חשובים כרגלים וא"א צ"ה אבל קודם חצות י"ל דאומרים בערב יוה"כ כמו ע"פ. באי"ר בפראג אין אומרים אחר חצות בער"ח וכן בפפד"א א"א ער"ח אחר חצות. ערב פורים אחר חצות דינו כער"ח יע"ש:

## סימן תכא

### סעיף א

ובראשי חדשיכם עמ"א ועסי' מ"ה ובתקפ"ד סעיף א' בלבוש ותקפ"א ס"א ותקפ"ב שאין מזכירין ובראשי חדשיכם בברכות יע"ש ומה שכתב במוסף מלבד עולת החדש י"ל עולה שאני לא חטאת ועוד שאין מזכיר בפירוש ראש חדש בכסה כוי ואי"ה יבואר בהי ר"ח וכל המשנה ובפרט לומר בקול רם ובר"ח בר"ה לא יפה עושה:

## סימן תכב

### סעיף א

ע"ל סי' רצ"ד עמ"א. עסי' רל"ו ס"ב במ"א א' דלא כרש"ל שהשמש יתחיל מקודם ש"ע ויאמר יעלה ויבא בקול רם יע"ש וכ"כ הע"ש כאן וז"ש דלא כע"ש ומ"מ שחרית אין מכריזין ואם אפשר שהשמש יתחיל מקודם תפלת ח"י ויאמר מלת יעלה ויבא בקול רם שפיר דמי:

### סעיף ב

ואם עמ"א והיינו מיד כשאמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי הוי סיום אע"פ שלא אמר עושה שלום במרומיו ועא"ר ה' וקכ"ב אות ג':

### סעיף ג

ואם עמ"א בקכ"ד סעיף יו"ד מבואר אם שכח יעלה ויבא סומך כה"ג על שמיעתו מש"ץ ועט"ז שם אות ה'. ובק"ח ס"ט כשמתפלל להשלמה ולא הזכיר בשניה אין חוזר. ועסי' קכ"ו במ"א ג' יחיד שלא הזכיר שחרית והתפלל מוסף דאין חוזר וש"ץ יע"ש. ועיין ע"ש כאן. וה"ה בי"ט שתפלל שחרית י"ח של חול והתפלל מוסף דאין חוזר ולכאורה ס"ס לחומרא שמא אין דנין יחיד משי"ץ ושמא קי"ל די"ט ושבת ש"ץ נמי חוזר עמ"א קכ"ו ד' וי"ל ס"ס לחומרא בדרבנן לא מחמרינן וצ"ע עמ"ש בפריי שם:

**סעיף ד**

הוא עמ"א מ"ש י"ט א"י לפרשו דשבת רגיל יותר שאין שבעה ימים שלא מזכיר שבת אבל י"ט יש יותר משלשים יום שאין מזכיר י"ט ומה שלמוד שלא להזכיר כו' שהרי שלשים יום הוי חזקה כמו במשיב הרוח כו' בקי"ד ס"ח וכשחל י"ט בשבת נמי כן. ובכלבו משמע לכאורה דגריס ספק הזכיר בר"ח וחש"מ אין חוזר ובגי' שלפנינו רק ר"ח ובריית דפליג גרסינן ר"ח וחש"מ הביאותיו בט"ז אות א'. עיין ירושלמי פ' אין עומדין על משנה קן צפיר ר"ש בר אבא בשם ר"א ספק הזכיר ר"ח מחזירין להיכן ר"ש ברוזא בשם ר' יוחנן כו' והא בפ' ג' שאכלו ר"י אין חוזר ולמ"ש הט"ז י"ל בין ידע שהוא ר"ח או לא ידע. ועיין פר"ח הביאו להירושלמי בפ' אין עומדין וצ"ע:

**סעיף ה**

וקורין עמ"א הראה לרכ"ה חבירו לאחר שלשים יום מברך כו' התם אין רגיל א"נ רגיל מ"מ לאו ברור שמא יארע אונס ולא יראה משא"כ דבר הרגיל וטבעו לבוא תוך חצי שנה בל"א איו אומר זמן ועצרת בין פסח מ"מ כל רגל ענין בפ"ע הוא ורומז ענין אחר ג"כ כמבואר משא"כ ר"ח כאמור ועא"ר אות יו"ד ולמ"ש א"ש. שוב ראיתי שהמ"א כיון לרכ"ה אות י"ג עמ"ש המחבר פרי שמתחדש ב' פעמים בשנה מברך שהחיינו הא יותר לא והביא תוס' ברכות ל"ז ב' ד"ה היה עומד ומקריב יע"ש היטב ודוקא חצי שנה הא אין ביניהם חצי שנה אין מברך זמן כאמור:

**נשים** כו' עמ"א תוס' ברבות ר' ע"ב ד"ה תפלה ובחידושינו כתבנו די"ל גם רש"י מודה דמ"ע שהז"ג נשים פטורות ומה"ט מגילה ובנ"ח צריך שגם הן באותו נס. וער"מ פ"ג מה' חנוכה ה"ו הלל אי הוי עשה מדברי קבלה בי"ט יע"ש. ומ"ש בשם בד"ה כו' דאם לא יצא אין קפידא בקורא כצ"ל (חסר מלת אין) משא"כ ביצא אסור לקרוא לבקי אא"כ עונה הללויה ואפשר אף בלא ברכה. ועסי' ר"ג משמע הברכה אפילו לא ענה אמן יצא דיעבד ועפר"ח כאן. וקטן שהגיע לחינוך אם מוציא גדול עפר"ח כאן וסי' קפ"ו במ"א אות ג' ותרפ"ט במגילה יע"ש:

**סעיף ו**

לקרות עמ"א בהלל דר"ח שי"א שלא לברך עליו א"כ יאמר אותו בתוך פסוקי דזמרה ולא יברך עליו כה"ג כיון שאמר ב"ש וישתבח אח"כ משא"כ בהלל שגומרים דלכ"ע צריך לברך עליו א"כ לא יאמר אותו בתוך פסוקי דזמרה דאיך יעשה בברכה:

**סעיף ז**

אומר עמ"א ומ"ש הר"ב דאז הוי כרבים היינו לומר כיון שבלא"ה מצוה שיאמר הודו לשנים שיענו ראשי פרקים ולמי יאמר הודו א"כ יוצא נמי דעת מי שאומר דיחיד אין

מברך כיון שיש שנים עמו הוי כרבים והי"ה הלל בליל פסח שאין מברך כלל והלל שגומרין מצוה ליחיד שיאמר לשנים שיענו הודו עכ"פ לטעם למי יאמר הודו ולטעם שיענו ראשי פרקים הוי ראוי גם באנא וז"ש הר"ב ונהגו בהודו ולא באנא. וי"ל מ"ש הר"ב כרבים היינו הודו שנים הוי כרבים אבל לא למיהוי ג' כציבור וצ"ע. ועא"ר דאי לית שנים א"צ להטריח אחריהם:

**סעיף ח**

וכן עמ"א ע' תוס' סוכה ל"ח ב' ד"ה הוא אומר פסחים קי"ט א' אנא ה' אמרו אחיו אנא ה' הצליחה נא אמר דוד:

**סעיף ט**

א"צ לחזור עמ"א ובס"ב אות ה' דהקורא הלל בכל יום אסור הכא שקורא מחמת ספק אין איסור אבל בברכה אסור. ועסי' ס"ה בק"ש ד"ת היינו פ' א' או ב' אכל פ' ציצית הוי דרבנן יע"ש:

**סעיף י**

יחזור עמ"א קרא הפרשיות למפרע עפר"ח י"א דחוזר וקורא כסדר ול"ד לק"ש בסי' סמ"ך דלי"ת יע"ש וכאן הם סמוכים ג"כ וצ"ע:

**סעיף יא**

מעומד עמ"א וכ"כ הט"ז ד' ועסי' קמ"א בט"ז ובח"מ יע"ש:

## סימן תכג

**סעיף א**

תתקבל עמ"א אע"ג דבאין מוסף לא לשלם התפלה עד ובא לציון קדושה דסדרא י"ל הואיל וקורין בתורה ובראשי חדשיכם שיש בו מוסף היום י"ל תתקבל קודם על תפלת שחרית ועב"ח וקורים בתורה ואומרים על הבימה חצי קדיש על ס"ת ואח"כ לפני העמוד אשרי ובא לציון בלא למנצח וחצי קדיש על פסוקי אשרי ובא לציון ותפלת מוסף אח"כ קדיש שלם על תפלת מוסף ועיין לבוש נ"ה וקל"ב ורצ"ב ותצ"ב ושאר מקומות ובמנהגים שלי הארכתי קצת וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

ולוי עמ"א מגילה י"ז ותי' המ"א על קושיית הר"ן ועט"ז בזה ומה ששלישי קורא וביום השבת ג"כ אין לחוש לנכנסים שיאמרו שהגי' לא קרא אלא ב"פ י"ל שישאלו או פרשה שלימה אין חשש יע"ש בתוס' ועדיף שיקרא הד' פרשה ובראשי חדשיכם לבדו וע' לבוש:

**סעיף ג**

תפלת מוסף עמ"א ואומר ח"ק אחר אשרי ובא לציון כמש"ל באות א' ע' לבוש רצ"ב הביאו עלי כפרה י"ג אלי כפרה ועיין בדרישה:

**סעיף ד**
ואומר עמ"א כי בספרד מתחילין כתר כמו מוסף י"ט בנוסח שלהם ומלא כל הארץ כבודו מתחילים אח"כ בשחרית וא"א שמע ישראל ולא להיות אני ה' אלקיכם כמ"ש הב"י הטעם במעשה דמלך פרס שגזר שלא יקרא ק"ש יע"ש ובלבוש בר"ח מוסף אין כ"כ פרסום אין אומרים ובני אשכנ"ז א"א נעריצך במוסף ר"ח כלל רק נקדש כמ"ש הלבוש שא"א מלא כל הארץ כבודו שבגי' ראשונות עוסק בתורה שניה דן כל העולם הלכך במוסף י"ט ושבת (וה"ה חה"מ) דרך להתפלל אחר ג"ש משא"כ בר"ח לכן א"א מכה"כ רק נקדש כמו בשחרית יע"ש:

**סעיף ה**
ברכי נפשי עמ"א אם הקדים של מוסף לשחרית יצא עסי' רפ"ו ובט"ז א' ומ"ש בפריי שם ועי"ל בה' פסח:

**סעיף ו**
לחלוץ עמ"א המנהג בר"ח לחלוץ אחר קדיש קודם תפלת י"ח ובחה"מ די"א שאין להניח תפילין כלל אף בחה"מ פסח חולצין קודם הלל וכ"ש בסוכות משום שלא יהיה הפסק בלולב. ועשו"ת מנחם עזריה סי' ובחה"מ אין אני מניח תפילין דר"ת משא"כ בר"ח אחר חזרת הש"ץ וסיים תפלת י"ח אני מניח תפילין דר"ת לא כשחוזר מוסף:

## סימן תכד

**סעיף א**
אין עמ"א ואומר ברוך אתה ה, אמ"ה אשר נתן כו' ולא שמחה ואין חותם בברוך עיין לבוש שם וכ"כ הפר"ח כאן דמתחיל בשם ומלכות אין מסיים בברוך יע"ש. ושבת ור"ח ושכח ר"ח אין חוזר כמו בחול אבל שכח שתיהן כולל ר"ח עסי' קפ"ח ס"ז ועיין לבוש תכ"ה:

## סימן תכה

**סעיף א**
וי"א עמ"א וכ"כ לבוש כאן דהא בפ' כי תצא יש השלמה דאומרים שניהם דעניה סוערה ורני עקרה בישעיה סי' נ"ד הם סמוכים זה לזה. ר"ח בשבת ושכח בבהמ"ז להזכיר שבת ור"ח ע' סי' קפ"ח ס"ז ועסי' תכ"ד מ"ש:

**סעיף ב**
וכן עיקר עמ"א לבוש כאן סיים ופוק חזי מה עמא דבר ובתקמ"ט כתב שבפוונא נוהגין השמים כסאי אבל ד' פרשיות דוחין להשמים כסאי:

**סעיף ג**
ולא עמ"א כבסי' תכ"ח אב בדו"ז כי לא בד"ו פסח ובשוה נגררים:

**סעיף ד**
וי"א עמ"א תרפ"ד א' במ"א ועמ"ש אי"ה באות ה' מזה:

**סעיף ה**
וכן עמ"א עיין לבוש במנהגים סעיף ב' וסעיף ג' שוש אשיש בחתונה דוחה כל הפטרות השבוע חוץ מר"ח ומחר חדש ושירת דבורה וחנוכה ודי פרשיות ודש"ח נו"ע אר"ק שד"ש שהם דוחים לשוש אשיש ומ"מ יאמר קצת פסוקי שוש אשיש אף ע"ג שאין מדלגין זה בימיהם שהיה בגלילה משא"כ עתה אפשר לסמכן ויחיד מפטיר פ' השבוע ערב שבת לא שוש אשיש יע"ש משא"כ ד' פרשיות וכדומה מפטיר מה שהציבור אומרים. ומ"ש הר"ב כאן שאין דוחין הפטורה היינו אותן המוזכרים ר"ח ודי פרשיות וכדומה אבל שאר הפטורת השנה נדחין מפני חתונה לציבור ומפטירין שוש אשיש וכשר"ח ב' ימים צ"ע אמאי לא יאמרו קצת פסוקי מחר חדש לסימן ג"כ ובלבוש כתב שיאמרו בעל פה מקצת מחר חדש שי"א כן וכמדומה אין נוהגין כן וגם דברים שבכתב דיני הפטורת ע' לבוש כאן ותרפ"ד ותקמ"ט ובמנהגים שלו:

**סעיף ו**
וראשי חדשים עמ"א רס"ח ותפ"ז במ"א ב' וט"ז תכ"ז וכל שהזכיר באמצע שאמר ומוספי ר"ח יצא אף ע"פ שלא סיים בר"ח כלל משא"כ כשלא אמר באמצע ולא בסוף צ"ע בזה. ועיין לבוש כאן ותרכ"ב ורפ"ד החילוק בין יוה"כ ובין שאר דברים ושבת חמור הוא יע"ש:

## סימן תכו

**סעיף א**
**נשים** עמ"א רצ"ו אות י"א יע"ש ומשמע אף בלא ברכה שם ומלכות אין להם לקדש הלבנה. מה שאין מברכין זמן שמתוך למ"ד ה"ג עסי' תכ"ב מ"א ה' ובא"ר אות א' בשם תניא שהרי מברכין על חידושה:
זורחת עמ"א עיין אות י"ד ובט"ז ד' כל שא"א לפתוח החלון יכול לקדש כך:

**סעיף ב**
במ"ש עמ"א עא"ר ח' ה"ה מוצאי י"ט מצוה כמו במ"ש יע"ש והיינו שבועות. ינער שולי בגדיו. ברוך יוצרך נוהגין העולם ג"פ ועא"ר ג"ד:

**סעיף ג**
קודם עמ"א ועט"ז אות ג' יע"ש:

**סעיף ד**
קודם ט"ב עמ"א דשמא יהיה עננים. עא"ר אות ט"ו דאם אפשר לקדש בביתו לא יצא לחוץ ועי"ד שצ"ג ס"ב ושם משמע דהמיקל לקדש בעשרה י"ל דיוצא ועש"ך שם אות ג':

**סעיף ה**
קודם יוה"כ עמ"א ועיין לבוש ומ"מ העולם נוהגין לקדש אחר יוה"כ:

**סעיף ו**
או עמ"א רצ"ח סי"ד (ט"ס רצ"ה) במ"א אות ח"י דיושבים בבית המדרש יע"ש:

**סעיף ז**
שחל עמ"א ומשמע לפי הטעם שם שבת שחל בו י"ט אם עובר הזמן י"ל דמקדשין בו:

**סעיף ח**
ותולה עמ"א מ"ש משמע דמותר להסתכל בה עד סיום הברכה ואח"כ אסור כשאומר הפסוקים עא"ר בשם כ"ג משסר חסידים אבל בשל"ה דראיה ראשונה קודם הברכה שרי אבל כשמתחיל אין רואה:

**סעיף ט**
ורוקד עמ"א זוקף באצבעות רגליו כי עיקר הקידוש לבנה הוא שאנו מהללים להקב"ה שגבורותיו ונפלאותיו ניראים ואמיתיים ופי' פועל אמת שפעולתו אמת ע"י מעשיו ניכרים קצת גדולת הבורא וללבנה אמר שתתחדש בכל חדש שאם היתה נשארת כך נשכח הדבר ועכשיו מקבלת שפע מהחמה וצער לה ולע"ל יהיו שני המאורות הגדולים והיא עטרת תפארת לישראל כי הם דוגמתם שער שלמה ט"ו מעלות בתוספת ואח"כ נחסר ולע"ל יהיו ברום המעלות וראוי להפסיק בין שתתחדש ובין עטרת לפ"ז:

**סעיף י**
ולמפרע עמ"א כתב בסידורים וקודם קידוש הללו מן השמים:

**סעיף יא**
שלום עמ"א ובא"ר ד' בשם האר"י ז"ל שקיטרוג הראשון היה שא"א לב' מלכים בכתר א' אומרים שלום עליכם שלא יהא קטרוג ומשיב ג"כ ג"פ:

**סעיף יב**
מיום המולד עמ"א היינו כי משמע שלש מחלוקת בדבר המחבר סובר מיום המולד לא משעת המולד אם נאמר ט"ו יום שלימות והשמיט דעת מהרי"ל בתשובה סימן קמ"ג (עא"ר ט') אף ע"פ שבב"י הביאו א"כ להמחבר פעם חומרא ופעם קולא ולהר"ב ג"כ פעם חומרא ופעם קולא ולשון ואין לקדשה משמע דרק לגרוע בא ובאמת לפעמים קולא ג"כ ואם נאמר להמחבר ג"ב כמהרי"ל רק כ"ט י"ב תשצ"ג אלא שהוסיף המחבר חומרא מיום המולד א"כ הר"מ רק להוסיף בא קשה הלשון ובטור משמע ט"ו יום שלימות הוי

רק קולא לחוד ולדינא אנו אין לנו אלא דברי הר"ב לחוד כמהריי"ל בתשובה וחשבינן מעת לעת כ"ט י"ב תשצ"ג ופעם קולא ופעם חומרא ועא"ר ט' ומהריי"ל קמ"ג. ועיין לבוש במ"ש אם היה ליקוי לבנה הובא בב"י ובד"מ ואני העני אין לי ידיעה בזה כלל וקשה לי אם יהיה ליקוי לבנה שהוא עדות לכאורה שהמולד אמיתי היה וכעת הליקוי הוא אמצע כ"ט י"ב תשצ"ג א"כ איך נעשה בחשבון ומועדות ואין אני מבין ושום ידיעה בזה ובודאי הכל נכון הכלל אשר מסרו לנו קדמונינו ז"ל ועפר"ח כאן:

**סעיף יג**

שבעת ימים עמ"א ועמ"ש בט"ז אות ג' מזה אם לאחר ג' ימים בחול אם ראוי לקדשה והנך ג"י נמי מעל"ע חשבינן לה עיין באות י"ב:

**סעיף יד**

תחת הגג עמ"א ועס"א אות א' באם א"א לפתוח החלון כל שרואה ע"י זכוכית נמי רשאי לקדשה בעת הדחק יע"ש ובט"ז כתבנו מזה יע"ש:

## סימן תכז

**סעיף א**

אדר סתם עמ"א באה"ע סימן קנ"ז בח"מ אות כ"א בה"א הידיעה י"ל כן כשמברכין החדש ראש חדש אדר הראשון ר"ח אדר השני כו' ומשמע אדר השני ודאי בה"א הידיעה אלא באדר ראשון בש"ע שם כתוב ראשון בלא ה"א יע"ש ועח"מ שם אות כ"ב ובט"ז כאן כתבנו מזה דבר"ח אדר הב' אם כתב בשלשים לאדר (סתם) שהוא יום ר"ח אדר הב' ליכא למיחש דיעבד כלל:

## סימן תכח

**סעיף א**

כלל הענין עמ"א עא"ר א' חביטת דבר תלוש אין איסור תורה ועשו"ת ש"א וי"ל אף דרבנן ליכא בתלוש עיין ה"ש וגם טלטול י"ל וצ"ע ומ"ש להגיה ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה ואז לא יבא כ"א כמו עצרת לא גה"ז והא דכתיב בש"ע לא ג' חנוכה הא ה"ז בא יבוא היינו כשהם מליאים חנוכה לאחריו יהיה עצרת ד' או ו' אז חנוכה ה"ז ועט"ז אות א' ומיהו להיפך ביום חנוכה יהיה עצרת כה"ג ז"א בלא"ה דוקא ביום שיהיה עצרת הוא חנוכה שאחריו לא להיפך:

**סעיף ב**

תמוז כו' עמ"א בדה"ז יום שני וגדז"א יום א' עט"ז אות ב':

**סעיף ג**
מבה"ח עמ"א ה"ש ר"ה יום ה' ושנה שלימה חשון וכסליו שניהם מליאים ה"ח ר"ה ב' ושנה חסירה חשון וכסליו שניהם חסרים ועיין לבוש וא"ר ז':

**סעיף ד**
במדבר עמ"א להפסיק בתוכחה בין יה"ד ואתם נצבים קודם ר"ה להפסיק בין תוכחה כי תבא עיין אות ה':

**סעיף ה**
המלך עמ"א ר"ה ב' או ג' עיין לבוש ונצבים קודם ר"ה להפסיק עיין לבוש ומש"ה לא חלקו מטות ומסעי יע"ש ועוד טעם נצבים קודם ר"ה עניני תשובה יע"ש ופסוק הוא בדניאל פת בג המלך ע"ש:

**סעיף ו**
פקדו עמ"א ועיין לבוש בזה:

**סעיף ז**
מחלקים עמ"א עט"ז ד' ואין מחלקים היינו הסי' אבל מויבא מחלקין עא"ר:

**סעיף ח**
בפסוקים עמ"א ובסי' צ"ב ט"ס וצ"ל בשו"ת צמח צדק סי' נ"ו ועא"ר אות י"ג. ופי' בחקותי יהיה הרב ד' או ג"פ למפרע לד' והרב יהיה שלישי ובא"ר כ' שראה שזקינו הגאון הלך חוץ לבית הכנסת יע"ש אפשר שלא יראה כמואס ח"ו בתוכחה כיון שבכל שבת עולה שלישי ומ"מ עכשיו המנהג שעולה ד' ובמקום שאין מנהג י"ל יהיה ג' והד' יתחיל ג"כ למפרע:

**סעיף ט**
מי"ז בתמוז עמ"א צ"צ קכ"ו מסיק תיקון ג"כ ותאמר ציון ועניה סוערה ואנכי אנכי וקומי אורי יע"ש והמ"א משמע דלא הסכים עמו כ"א היכא שאין פסוקים מפסיקין בין א' לחברתה ועסי' תכ"ה אות א' והי' יע"ש. מלת טריה ערש"י בשם יונתן כתות ורסיס וטריה שופטים י"ו לחות כמסורת בתרי לישני ערד"ק ובגמ' טרייה לרישיה חולין מ"ה ב' ברש"י ונצייר הכאה ובערוך ערך נדנוד ועיין ב"ב ח"י א' רש"י אנטונייר"ר ובתוס' שם והבן ובערוך טריה חידוש ב"ר לחי טרייה בר תלתא יומין במוסיף שם בלשון יון טרי שלשה וכ"ה בלשון רוסיא. ובתשבי מביא בשם רש"י שופטים בס' רפואות קורין לליחה טרייה ולא מצאתיו ברש"י שלפנינו ובמקרא גדולה מצאתיו ומה שקורין מאטעריע היינו לחות:

**סעיף י**

הלא כבני כושיים עמ"א בענין עיבור וסוד קידוש החודש אין לי העני ידיעה כלל סיימתיו ג' חה"ה סוכות התקמ"ד דפק"ק פפד"א ה' יזכני לראות בני בנים עוסקים בתורה ומצות ה' ואזכה להדפיס חיבורי בחיי בזמן קרוב אמן:

**תם ונשלם חלק שני**

## סימן תכט

**סעיף א**

בה' פסח עמ"א פירש מלת שואלים כמו דורשים ועי' ריי"ף הגירסא ול"ד פסח ח"ה כל י"ט עב"ח ומיהו פסח מדינא מקרא שהרי משה מזהיר עפ"ש היינו משום קרבן שיהא מן המובחר בעינן ל' שלימות עי' תוס' בכורות נ"ז ב' ד"ה בפרוס אי עם יום המעשה כו' והשתא דלית קרבן תקנה לא זזה ממקומה עתוס' ע"ז ה' ב' וב"י בזה והפר"ח דכתב דיום הפורים אין שואל כענין היינו בזמה"ז דלית קרבן א"כ יותר ראוי לדרוש בענין פורים ובט"ז כתבנו מזה. אבל שאר י"ט רק מנהגא לא מן הדין ורש"י סוכה ט' נקיט שואלי"ן י"ל שואל כענין בכל י"ט הוי אבל לדרוש אין מחוייב כ"א בפסח כמ"ש הב"י ומ"מ הוי סוכה לשמה כיון דשואלין כו' אבל המהרש"א ז"ל סובר דפסח מדינא מקרא וה"ה סוכות משום דרשא (י"ל ט"ו ט"ו יליף) אבל עצרת לא. ובמגילה דפריך דף ד' א' מאי איריא פורים י"ל כחה"ר דאפי' י"ט דניכר שנוהגין קדש ב"ש פורים דאין ניכר כלל יע"ש ופי"י שם אי ר"ה ויוה"כ מחויב ג"כ לדרוש:

**ומ"ש** המ"א משמע במגילה כו'. הוא במגילה ד' א' ושם מבואר כן משה תיקן כו' שיהיו שואלים ודורשים ה"פ בפסח כו' ורש"י פי' אגרת פורים טעם הנס לא דיני פורים וממילא ה"פ היינו טעם הנס יציאת מצרים (מ"ש רש"י תורגמן אפשר לפרש מלת שואלין ודורשין התורגמן שואל לחכם ודורש אח"כ לרבים) ובתוס' ד"ה פורים נמי מבואר כן וד"ה ומאי איריא צריך לדחוק ולפר' אפי' י"מ דדורשין הדינים ל' יום קודם לכן וממילא ישאלו טעם הנס אפ"ה מצוה בי"ט לדרוש טעם הנס דאל"כ מה פריך דבי"ט דורשין ל' יום דינים השייכים קודם ובי"ט דינים השייכים בי"ט וזה וידבר משה כ"ה הגי' בריי"ף לומר דהתם נמי טעם הנס דורשין. וברי"ף שם פורים שחל בשבת פי' ט"ו ולכאורה אתא לאשמעינן דל"ת י"ד ודוקא בחול דקרינן מגילה טוב לדרוש אח"כ בהל' פסח מלדרוש הל' פורים משא"כ שחל בשבת אין זכר לפורים נדחה דרשה דפסח וז"א דבי"ד אין דורשין בפסח כמ"ש הפר"ח לכן פי' ט"ו ואיננו צורך:

**מ"ש** הר"ן ז"ל בפסחים שאלו לא היו שואלים כהוגן כתבנו בט"ז ועתה ראיתי שי"ל דהם שאלו ב' שאלות א' למה נגרע להקריב עתה ואת"ל שא"א יאמר להש אימתי יעשו והואיל ושאלו כהוגן השיב להם משה בי"ד באייר ואין להאריך: **עב"י** בתי' השלישי דכל ישראל צריכין להביא קרבן קשה בבל רגל צריכין חגיגה ושמחה ער"מ פ"א מחגיגה ה"א וראיה בעופות אין מומין מ"מ ראיה וחגיגה וי"ל לא כולם חייבין מי שדר בח"ל ואין לו קרקע כו':

**סעיף ב**

**י"ב** חודש עמ"א הד"ט הביאו כאן ירוש' פ"ק דב"ב ה"ד והר"ב שהשמיט כאן עני הדר פה צריך טעם דדוחק לומר דתליא אי בודקין לכסות או לאו עי' ירושלמי ב"ב ופ"ח דפיאה יע"ש וסובר המ"א דהר"ב סמך כאן עמ"ש בי"ד וי"א ל' יום ועי' בה"י י"ד וי"ל מ"ש הר"ב בי"ד רנ"ו ס"ה וי"א כשאין כותב וכן הלכה אין הלכה אלא כהמחבר וכמ"ש בכללי או"ה בפריי לי"ד שגם בהר"ב עם המחבר נוהג הדין הלכת כדיעה א' בסתם. ואם ירד להשתקע בבע"ה נותן מיד ואפשר ה"ה בעני כן. ועח"מ סימן קפ"ג ס"ב בהג"ה מחמת אונס נתעכב אין נותן. מ"ש א"ר ה' בשם שכ"ג ת"ח הפטורים ממס נותנין לזה עיינתי שם בהגהות הטור ב' כתב בקושטנדינ"א נוהגין כן אפשר תקנו זט"ה כן לא שיהא הדין בן בכ"מ וצ"ע:

**סעיף ג**

בכל עמ"א. הע"ש כתב בשם מנהגים בר"ח התחילו הקרבנות וי"ג א"ח שלהם וע"פ. ועי' ב"ח ולבוש דלא כב"י שכתב ביום ב' התחילו הקרבנות ומ"ש המ"א ע"פ וא"ח בב"י ליתא עמ"ש אות ח' וא"צ דרובו בקדושה. ואולי השגתי עליו מ"ש דר"ח ניסן אסור להתענות אף ר"ח ניסן וראייתו מתענית י"ז ב' תיפוק דר"ח הוא יע"ש ובתק"פ ותקע"ג משמע דשרי בר"ח ניסן להתענות ודוחק לומר דפריך ר"ח ד"ת הוא בציבור אסור עמ"ש אות ד' מזה אי"ה. מ"ש הע"ש וי"כ צ"ל כ"ב:

**סעיף ד**

בציבור עמ"א עב"י כ"כ לפרש במ"ס דב"ה של כל השנה יחיד רשאי להתענות אף קודם ניסן. ומ"ש בתענית דאם תענית מותר כ"ש הספד היינו ת"צ הא אם תענית יחיד שרי אפי"ה הספד ברבים אסור ועי' אות ג' מ"ש לפרש בתענית ר"ח ד"ת היינו בציבור עכ"פ אסור ודוחק. ואם נדר להתענות ב' והי' של כל השנה וא"י מה היה בלבו אם גם על ניסן יראה דצריך התרה ועמ"א תק"ע אות ב' ר"ח שאני:

**סעיף ה**
צ"ה עמ"א ועט"ז ג' וא"ר וח"י ז' וח'. ותענית חתנים עסי' תרע"ג דאפילו בר"ח ניסן מתענים ועי' ע"ש מתענית י"ז ר"ח ד"ת הוא יע"ש. עי"ד ח"א מצ"ה יע"ש וע"ש כאן:

**סעיף ו**
א"ח עמ"א דר"ח ניסן רק מנהג להמחבר תענית יחיד שרי כמ"ש באות ד' ועמ"א תי"ח ב' מתענה בר"ח ניסן או ר"ח אב ת"ח א"צ תענית לתעניתו עסי' תק"פ יע"ש. ומ"ש מרפ"ח אות ד' בס"ח הפי' דאם מתענה י"ט א' או ב' יתענה תענית לתעניתו מיד באה"ח דאינו אלא מנהג וע"ז לא חלק הר"ב שם וכ"ש ניסן דלהמחבר יחיד מותר דאם מתענה בשבת תוך ניסן דמיתב תענית לתעניתו מיד אח"כ סמוך לו. ואמנם מ"ש המ"א ברפ"ח שם דאם ר"ח אב סמוך יתענה או ע"פ היינו דהבכורים מתענים צ"ע דאין חל ר"ח אב או ע"פ ביום א' כבסי' תכ"ח יע"ש ואי שהתרשל והפסיק יום א' מנלן דמתענה בר"ח אב או בע"פ דס"ח קאמר בסמוך ממש שא"א למיתב מקודם תענית לתעניתו לא כה"ג גם אי צם בשבועות ת"ח י"ל באה"ח אין מיתב תענית לתעניתו דמדינא דגמרא אסור. ומ"ש ברפ"ח הוא א"ח דפסח וסוכות והראה לתצ"ד דוקא שבועות וכמ"ש אות ח' כאן. ועי' מ"ל פ"ו מה' כלי מקדש הט"ו ובמנהגים שלי שחברתי קצת ענינים בהם הארכתי וכאן אין להאריך:

**סעיף ז**
מזמור לתודה עמ"א בי"ט היינו חה"מ דבי"ט עצמו גם בשאר י"ט א"א עסי' נ"א במ"א אות י"א:

**סעיף ח**
אסרו חג עמ"א בב"י יצוייר בה"ב אחר פסח לבני א"י נשאר ח"י אחר פסח משמע א"ח שרי להתענות ועב"ח ומ"ש דכ"מ בתענית ח"י א' דפריך מתמניא עד סוף מועדא דלא למספד ופריך תיפוק י"ט ומשני ל"צ לאסור יום שלאחריו אלמא א"ח שרי. ויש לראות התם בהספד קאמר הא תענית אה"נ בלא"ה אסור א"ח וי"ל דעכ"פ מוכח תענית יחיד שרי א"ח דאל"כ כ"ש הספד עי' אות ג' ד' דת"צ חמור מהפסד ויחיד קיל יע"ש עמ"ש באות ו' ומ"א רפ"ח ד':

## סימן תל

**סעיף א**
מפני עמ"א. ושאר הימים כיון דעשירי לא קבעו י"ט כשחל בחול לא רצו להעדיף שאר הימים. ועב"י ולבוש דשאר הימים כיון דדש דש:

**רש"ל** כו' עמ"א ור"ל דאי קמח יבש ביבש מקרי י"ל או דצריך להשליך א' כביי"ד סי' ק"ט או כמ"ש הח"י אות א' דיבש חוזר וניעור תוך הפסח אבל אי קמח לח בלח קשה ממ"נ ועמ"א תצ"ח אות כ"ח. ובי"ד ק"ט בש"ך אות ג' ומ"ש הח"י דלא הוי מבטל איסור כיון שעדיין היתר. ונראה אף בשעה ו' עד הלילה יש לתקן זה היינו להשליך א' מהם לאיבוד דבספק איסור כמו חמאה ש"ג מבטלין ע"י"ד ל"ח ופריי שם ובסי' קט"ו בש"ך אות כ"א ובפריי שם. אבל אם נתערב פרורי קמח מחומץ עם קמח פסח אף דנאכל בזמן היתר בשוגג קצת מהם צ"ע די"ל אין תולין שנאכל האיסור אף דמשהו בפסח רק מדרבנן והעד לזה בסי' תמ"ז ס"ד בפת שנפל ליין חיישינן שמא נשאר שם פירורין ולא תולין שנטלו משם וי"ל. ועש"ך י"ד סימן קי"א אות ג' ואי"ה יבואר בתמ"ז ובתס"ז מ"א ד' יבש ביבש ונאכל אחד מהם יע"ש:

## סימן תלא

### סעיף א

בתחילה עמ"א עב"י וי"ל סמוך לכניסת הלילה היינו סמוך מיד ולא ימתין עד שחשיכה ממש שיהא אור הנר יפה רק מיד בצה"כ וי"ג סמוך לפניו בה"ש וכ"כ המ"א אות ה' יבדוק ואח"כ יתפלל כו'. ומ"ש באות ג' ח"ש קודם לילה כאלו ח"ש קודם בה"ש ועיינתי בתמים דעים ריש פסחים משמע בה"ש קרוי אור ליי"ד וכן המפלת אור לפ"א ויכול יהא נאכל אור לגי בה"ש בכלל דשלמים אין נאכלין בה"ש ג' דספק לחומרא ומפלת מביאה חטאת העוף על הספק ועי' רש"י שם ותבין מ"ש הראב"ד שם ולחשך קרא לילה ה"נ קאמר דלילה הוי צ"ה ולחשך היינו צ"ה (ער"פ ב' א') וברי"ו חלק אדם נתיב ה' ח"א הביא דברי הראב"ד וז"ל בודקין אור ליי"ד כלומר סמוך לאור כלומר סמוך לכניסת הלילה עכ"ל זה יורה בה"ש ורש"י במשנה אור ליי"ד גרם לשלול הגירסא לאור י"ד ער"מ מלובלין ז"ל לשיטתיה בדף ד' א' ד"ה באורתא יע"ש עמ"ש בט"ז אבל הט"ז א' סובר בצ"ה ועא"ר וח"י וא"ז אות ג' ה' כתבו כט"ז קו"א:

### סעיף ב

בודקים עמ"א תוס' פסחים ב' א' פסחים ד' ב' מדאורייתא בביטול בעלמא סגי היינו אף מה דלא מהני בממון גמור הפקר כזה בלב לר"י עד שיוציא מרשותו כאן מהני ומשום הכי כתב רש"י דנפיק מקרא תשביתו ולא כתיב תבערו והר"ן כתב מסברא ידעינן כיון דאסור בהנאה ולאו ממון גמור בגילוי דעת סגי. ומתוס' שם משמע בלב אה"נ דלא מהני והא דאמרינן אחד שבת ואחד יום טוב מבטלו בלבו ל"ד אא"כ שישמיע לאזניו עב"ח כאן ותל"ד ותל"ו ומ"א שם אות ה' וי"ג. ופסחים ז' א' דפריך היה יושב בבה"מ כו' ולא מוקי

כר' יוסי דאפשר לר"י צריך שיוציא מרשותו כדאי' בנדרים מ' ג' א' יע"ש ובחידושינו כתבנו מזה. ולפ"ז תערובות ונוקשה לרש"י דעובר ב"י עליה. (מ"ש התוס' ר"ש א"ע מנלן י"ל דמדכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא כי כל אוכל חמץ ונכרתה טעם הוא ללא יראה כמ"ש הרשב"ץ במאמר חמץ וסובר ב"י עובר מו' ולמעלה כנראה מפירושו ב"ק כ"ט ופסחים ד' א' ד"ה בין ודף ה' א' ד"ה זמן הרי משבע ג"כ ב"י אלמא משום לאו דאכילה עשתה התורה הרחקה ממילא ה"ה נוקשה ותערובות) לא מהני בהו ביטול בלב ועד שיוציא מרשותו באפשר דממון גמור הוא לחזקיה כמ"ש התוס' שם בפכ"ש לימא דא"ב כו' ובזה י"ל מ"ש רש"י אור לי"ד בודקין כו' ועמ"ש בפתיחה ועח"מ רע"ג ס"ז ובה"ש רמ"ו במ"א ט' ושם י"ל חומר האיסור מבטל ליה יע"ש:

**ויצא** לנו הדין מי שאסר נכסיו עליו בהנאה ואח"כ הפקירם בלב ובא אחר וזכה בהם אין אחר יכול להוציא ממנו דכה"ג דלאו ממון גמור הוא הוי כחמץ ובלב הפקר מהני כאמור ועיין חה"ר בסוכה ד"ה אתרוג האסור בהנאה לכם קרינן ביה ואי"ה בתרמ"ט יבואר זה דכל דבר האסור בהנאה עדיין ברשותיה של אדם הוא וצ"ע בהא דאמר ב' דברים ועשאן הכתוב ולחה"ר מאי רבותיה ובמ"א הארכנו בזה. ועסי' תמ"ב א' אף נוקשה דרק מדרבנן אפי"ה ל"פ ואסור לשהותו. ומשמע דעיקר מ"ה בביטול ואין לבדיקה עיקר מ"ה וכמ"ש בתל"ד ה' יע"ש בפתיחה הארכנו בזה:

**סעיף ג**

שלא עמ"א רמב"ם פ"ב מחו"מ הלכה ג' ומה שתלה הדבר ביראה לו עי' סימן רנ"ב במ"א אות ד' וברל"ה בט"ז ג' היקל דא"צ ח"ש. ואף להמחבר י"ל לאכול שאני או לימוד בלי קביעות הא פרק א' בקבע א"צ ח"ש כאן דזמנה כל הלילה בדיקה דיעבד ועמ"א ותפ"ט אות י"ב חילק בין ק"ש בלילה וספירה מעל"ע ובדיקה ג"כ כל הלילה ביום אין אור הנר מבהיק י"ל ק"ש ד"ת ומנחה אין זמנה ארוך משא"כ בדיקה מש"ה תלה ביראה לו ועי' אות א'. ומ"ש מי שלא בדק בלילה אסור ביום משמע אף בא מן הדרך ושיעור קבוע פרק א' אסור ולהט"ז א"ב יש להתיר זה ועמ"א אות ח':

**סעיף ד**

ולא עמ"א וכ"כ הט"ז אות ד' ומשמע ה' מיני דגן יותר כביצה אסור כמו פת ודוקא פירות שרי ועסי' רל"ב אות י"ז ה"ה לשתות יותר מכביצה אסור ועא"ר שם אות ז' ומשקה המשכר לענין תפלה עסי' צ"ט ס"א ובפריי שם ואי"ה באות ח' יבואר עוד:

**סעיף ה**

לא עמ"א מ"ש דאסור בדברים הנזכרים ברל"ב שם מנה מלאכות הקבועות ומביאין לשהייה ופשיעה שאר מלאכות משמע שם דשרי וכאן לא ילמוד שיעור קבוע פרק א'

כ"ש אכילה כמ"ש המ"מ פ"ב מחו"מ ה"ג עב"י משמע אפי' שאר מלאכות אסורות שלא יתחיל בשום מלאכה אף ח"ש קודם עמ"א ג' ואי"ה באות ו' ח' יבואר עוד. ומ"ש זמן בדיקה בה"ש עי' אות א' וט"ז בזה:

**סעיף ו**

**ואם** עמ"א עח"י ד"י"ל להמחבר רבותא אפילו לימוד דאין קץ לד"ת אין פוסק ועלה אמר הר"ב דמפסיק הא דבר הרשות י"ל דאף הר"ב מודה דאין מפסיק דז"א דא"כ איך יליף במ"מ פ"ב ה"ג מחו"מ דאכילה כ"ש מלימוד הא י"ל להיפוך ואף שי"ל פרק א' קביעות אכילה כ"ש מלימוד משא"כ באין קביעות לימוד אסור להר"ב ושאר דברים לכן פי' המ"א לשלול זה דלרשות לכ"ע אסור ועא"ר ט'. ונ"מ לדידן אף לפסק הר"ב כאמור ואי"ה באות ח' יבואר מ"ש המחבר בסדר שום מלאכה ואכילה ולימוד דלכאורה אכילה ולימוד לא זו אף זו ושו"ם מלאכה אף שאין מהד' הנזכרות ברל"ב ואכילה הוי זו ואצ"ל זו יע"ש בזה:

**סעיף ז**

מבע"י עמ"א בדיקת חמץ שא"י ד"ת עיין אות ב' ותל"ד ה'. ולדידן לפסק הר"ב אין נ"מ דאף התחיל מבע"י פוסק וע"ת ביש אחר עמו להזכירו כבסי' ער"ה ס"ג עי' באר היטב בשם הנ"ץ דא"כ באיסור נמי כל שיש אחר מזכירו לשתרי וי"ל דעובר גבול חז"ל שקבעו מיד בלילה או בה"ש וברל"ה ס"ג ק"ש נמי מצותה מיד בצ"ה ועט"ז אות ב' ואי"ה באות ח' יבואר עוד מזה וקשה לימא אם פתח באיסור פוסק ול"ש תי' הט"ז ד':

**סעיף ח**

וי"א עמ"א מ"ש בתל"ה ס"ב יבואר בסמוך אי"ה. ומ"ש תרנ"א ס"ט צ"ל תרנ"ב ס"ב ובסוכה ל"ח א' והמ"א פי' דמיירי התחיל ח"ש קודם דמקרי התחיל באיסור רק המחבר סובר דלא מחמרינן כולי האי כהר"ן בזה רק בלילה התחיל לענין זה הוי ד"ת כבאות ז' או שלא להרחיק הגבול הקפידו בכאן ביותר והמעיין בב"י דדייק מדאמר אביי לא לפתח הא פתח כבר כו' וסיים הואיל ומדרבנן א"צ להפסיק בהתחיל בהיתר משמע בח"ש קודם דהוי התחיל באיסור כמבואר ברל"ה ורל"ב ותרנ"ב פוסק ואביי דאמר לא לפתח היינו נמי ח"ש קודם הא התחיל בהיתר קודם ח"ש הוא דאין פוסק להמחבר ומינה להר"ב אף כה"ג פוסק ולישנא דאורתא דתליסר הכי דייק ועט"ז תרנ"ב אות ד' דעתו כן דבדיקת חמץ ולולב אפי' התחיל קודם ח"ש פוסק: ועי' מ"א רל"ב ט' אם התחיל בזמן מנחה קטנה פוסק אף יש שהות וכ"ה בח"מ סי' ה' בהג"ה ובלולב בי"ט שני אף התחיל באיסור אין מפסיק ושוב ראיתי לפני יהושע שבת ט' ב' בתוס' ד"ה בתספורת

הקשה מסוכה ל"ח א' וי"ל מנחה זמנה מועט משא"כ לולב כל היום זמנו ועי' באו"ר רל"ה ז' וצ"ע:

**ודע** בסוכה ל"ח א' מסיק בד"ת מפסיק ובדרבנן אין מפסיק וכ"ה בשבת ט' ב' ואם התחילו אין מפסיקין ומפסיקין לק"ש היינו בד"ת פוסק ואמנם הב"י בסי' רל"ה ותרנ"ח בשם המרדכי והר"ן בדבר תורה פוסק. אלא דבמרדכי ל"מ אלא התחיל בזמן איסור ממש ובהר"ן מבואר דח"ש קודם נמי התחיל באיסור קרינן ופוסק בד"ת כשיגיע זמן ממש ובדרבנן אף התחיל בזמן ממש אין פוסק וכ"ה במנחה ברל"ב ס"ב. וברל"ה ס"ג קצת הלשון מסופק די"ל כהר"ן אם התחיל בח"ש אז כשיגיע הזמן ממש מפסיק או התחיל כשיגיע הזמן היינו צ"ה אז פוסק דלא כהר"ן. ומש"ה בתרנ"ב השמיט המחבר סברת הר"ן ז"ל כשיגיע ומן היינו ח"ש קודם והט"ז בתרנ"ב דהקשה לכאורה משום דכאן ושם פ"א בשנה משא"כ ק"ש תדיר אין פוסק אלא דממ"ש מפ"ט קשה ואי"ה שם יבואר ובלבוש רל"ה ותרנ"ב יע"ש ובא"ר ח' וט' וא"ז ז' וראיית הר"ן מק"ה פסחים ק' א' וא"ח דע"א ס"ד י"ל דמיירי בהתפללו ערבית מבע"י תו הוי ק"ה דרבנן להמ"א רע"א א' ובמנהגים שלי הארכתי ועתוס' סוכה ל"ח א' ד"ה מאי משמע בד"ת אף התחיל בהיתר מפסיק עא"ר תרנ"ב ט' ואי"ה בתרנ"ב יבואר עוד וכאן אין להאריך:

## סימן תלב

### סעיף א

**ויטול** עמ"א היינו אף בסתם ידים דכשירות לברכה מ"מ הואיל ובאה לטהרת הרגל ומצוה חשובה יש לטהר הידים בכ"ע ורש"ל בתשובה פ"ו מסיק יותר טוב להסיך רגליו או שפשוף ניצוצות (שלא יהא כיוהרא) עי' עט"ז וה"ה אם בע"ה מברך ובני ביתו אצלו יטהרו קודם שיתחילו לבדוק מה"ט ואם אין ידיהם נקיים מאחר דיש לענות אמן פשיטא שצריכין ליטול ידיהם:

על עמ"א עב"י וט"ז אי בירך לבער דיעבד יצא ד"מ דפוס פיורדא בשם ריי"ו ועב"ח ועט"ז משמע הא בירך על בדיקה חמץ לא יצא דיעבד:

### סעיף ב

כל זמן עמ"א וכ"כ הט"ז ב' ושם כתבנו דאפילו אמר בלילה דחזיתיה ג"כ אפ"ה יש לברך בשעה ה' כי על ביעור הכי משמע דמש"ה אין מברכין על בדיקת חמץ דאין זה תכלית המצוה (כלומר ודאי כשבדק וחיפש ולא מצא ג"כ עשה מצוה מ"מ עיקר החיפוש אולי ימצא ויבער) ועח"י אות ו' ומשמע אם נזכר קודם הביטול אין מברך ועפר"ח אות א' וצ"ע:

**סעיף ג**

ויזהר עמ"א דכל שהפסיק אפי' מלה אחת וענה אמן אחר עצמו הוה כשח וחוזר ומברך עי' בה"ג ועביי"ד י"ט כתב שם רבינו הגדול בעל תב"ש הביאו לשחוט אלטא לא בעינן כ"ד יע"ש והנה בקס"ז יש מחלוקת אם בירך הבוצע והפסיקו אח"כ אחרים עט"ז ומ"א שם וה"ה כאן אם בע"ה מברך וסמכו אחרים על ברכתו תלוי במחלוקת זו ע"ש אות ח' וי"ט ומה דקשיא ליה התם מראובן צ"ע קצת דהתם יעקב עדיין לא אכל וכה"ג ראובן שהפסיק בשאר דברים צריך לברך המוציא כ"ז שלא אכל בוצע עדיין ונט"י לא הוי הפסק עמ"ש שם:

**סעיף ד**

וטוב עמ"א ועט"ז אות ג' ומאן דמניח פתיתין כל שלא מצא הוי התחלה או קודם ביטול דאין צריך להניח פתיתין ומיד כשהתחיל לחפש קיים המצוה ויראה כל ספק ברכות רשאי להרהר או ישמע מאחר שמברך ומכוין להוציא ואין זה כמברך ברכה שא"צ דעובר לא תשא כבסי' רט"ו ובה"ב כתבנו מזה:

**סעיף ה**

יעמיד עמ"א הא דמצוה בו היינו לעשות קצת מהמצוה וכ"מ מגמרא פסחים דף ד' ב' באתרא דיהיב אגרא כו' והא ניחא לאיניש לקיימיה בעצמו ש"מ כל שבדק קצת תו אין מצוה בו יותר משלוחו כו' כאמור:

**סעיף ו**

על עמ"א עי' בטור ואם שומעים ומכוונים יוצאים אף לא ענו אמן דיעבד ועי' סימן ריי"ג ס"ב כל שמברך מחויב ומצות שהמברך מוציא שאין בקי אע"פ שיצא עיין תב"ש י"ד סי' א' אות ס' וס"א וי"ט אות ט' ועט"ז קס"ז אות א' במ"ש דצריך שיענה אמן ושם כתבנו מזה. והוי יודע שמ"ש המחבר בברכה א' יכול לבדוק כמה בתים כתב הפר"ח אות ב' דוקא כשהם סמוכים והראה מקום למקום לסי' ח' סי"ג ועמ"א שם וט"ז אות י"א וי"ז וי"ל בין לבוש ט"ק ובקע"ה דהברכה חלה על מה שעשה ובין מברך ע"ס לילך דרשאי ובהכי ניחא בי"ד י"ט דמברך חוץ לבית המטבחיים ועמ"א קס"ו ג' ואמנם י"ל הפר"ח קאי על השליח אבל בע"ה אף ברחוקים יכול בברכה א' ועי"ד סי' רפ"ט בבית הלל א' וכוונתו כיון דשיחה לא הוי הפסק באמצע בדיקה ה"ה הליכה וי"ל בין ההיא דסי' ח' סי"ב וי"ג בין לובש כמה בגדים דאין מפסיק בשיחה ובין בודק כמה בתים דרשאי מצד הדין להפסיק בין בית לבית ולמ"ש הר"ב בקס"ז סו"ז דאם טעם הבוצע תו באחרים לא הוי שיחה הפסק י"ל דרשאי אלא דמ"מ לכתחילה אסור מצ"ה ויש לעיין והמעיין בקע"ח ורע"ג משמע אף דשיחה לא הוי הפסק הליכה הוי הפסק וי"ל ואין להאריך:

## סימן תלג

### סעיף א

ואם עמ"א הנח בב"ח ס"ב מבואר דאפי' בדק ליל י"ג לאור הנר וכ"ש אכסדרא ביום י"ג צריך לחזור ולבדוק במועד חז"ל אמרו ליל י"ד שלא תחלוק בין ביעור לביעור ותורת כ"א בידו וכנראה מהט"ז אות א' ועמ"א כ' דאם מניח חדר א' לבדוק ליל י"ד שפיר דמי ובתה"ד קל"ג משמע אף לכתחלה ועמ"א שם משמע דיעבד ובירושלמי ר"פ מבואות אפילות מהו שצריך לבודקן בתחלה לאור הנר (היינו בליל י"ד אי רשאי ביום י"ג לאור הנר והגאון המפרש פי' שם בד"ה בי"ד וא"י למה) ומשני לא כמה דמנהיר ביממא מנהיר בלילה היינו במניח חדר א' בלילה וכדמסיק אח"כ בתי כנסיות ומדרשות שאורן מרובה מהו שצריך לבודקן בתחלה ביום לאור הנר כלומר דדינם כאכסדרה ומיבעי' ליה אם רשאי לבדוק ביום י"ג אכסרה אם נאמר דאכסדרה גופא לכתחלה צריך נר א"כ בי"ג ודאי אסור דלא כמה דמנהיר כו' וע"ז מייתי התם ר' יוסי בעי חצירות בירושלים (י"ג ר' מני) שאוכלין חלות תודה מהו שיהא צריך לבודקן. בלאו הכי אינון בדוקין מנותר ומסיק שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה. פי' חצירות בלא גג למעלה דמיין לאכסדרה ועדיפי מארובה שבחדר והא דרבא בכלי חצר א"צ בדיקה היינו אמצע הא חורין בעי בדיקה או לחלק בין ודאי לספק ובעי לה דודאי בשעת אכילה נזהרין שלא תאבד מחלות חמץ משום שלא יבואו לידי נותר אפי"ה בליל י"ד צריך לבדוק שלא תחלוק הרואה יאמר שאין בודקין ליל י"ד וממילא בתי כנסיות ואכסדרה נמי צריכין לבדוק ליל י"ד הא שייר חדר א' שפיר דמי כה"ג ועי' בהגאון המפרש שם בתוס' ד"ה בתי כנסיות ולמ"ש א"ש דחצירות פתוחות למעלה וכדאמר רבא שעורבין מצויין שם דומין לאכסדרה ואפי"ה בעי בדיקה באמצע חצר בודאי נשתמש שם אימא שלא תחלוק ה"ה בתי כנסיות וא"ה באות כ' יבואר עוד ובע"ש תל"א א' וכאן ח' כתב דליל י"ג שרי ולמ"ש אינו ועח"י א' הביא הא דפסחים דף ב' המשכיר כו' פירשו בתוס' בשם הרשב"א בי"ג איירי וט' ב' הא בי"ג משמע דיעבד עכ"פ מהני בי"ג יע"ש, והנה י"ל לאו כ"ע דינא גמירי וסבור השוכר דמהני בי"ג בדיקה ורש"י פי' אם בא לחזור ע"י עלילותיו כו' היינו דבאמת לא מהני בדיקת י"ג אלא שאפי"ה השוכר אומר עכ"פ לא נתקיים תנאי שלנו ומצאו שאין בדוק וממה כ' רש"י פי' כן בי"ג ליל י"ג וי"ל בי"ג אורתא די"ג ליל י"ד כדין הבדיקה הא בי"ד יום י"ד שמשייר יניחנו בצינעא שאם לא כן יש לחוש י"ד שחרית שאין מצוי תו כ"כ פת החולדה מצנעא אבל למ"ש בתה"ד קל"ג א"ש דהיכא שמשייר חדר אחד לבדוק בליל

י"ד עכ"פ דיעבד שפיר דמי אם בדק שאר החדרים בליל י"ג לאור הנר ואי"ה באות ג' וכ' יבואר עוד:

**סעיף ב**

ואכסדרה עיין מ"א ובח"י אות ב' כל שדופן ד' פתוח לגמרי דינה כאכסדרה ולאורה נבדקת יע"ש ואי"ה באות ד' יבואר:

**סעיף ג**

אם עמ"א הב"ח י"ב כתב ג' מחלוקת רש"י ח' וריי"ף סוברים לכתחלה בודק אכסדרה בי"ג ביום לחמה ולר"מ פ"ב ה"ד אף בי"ד לכתחלה לנר וריי"ו וראי"ש לכתחלה בלילה בי"ד ובי"ד לכתחלה לחמה והמ"א מפרש דריי"ף נמי כר"מ מתפרש וכראי"ש ודיי"ו לכתחלה אין להמתין עד י"ד ואף בי"ג ביום לא שלא תחלוק בין ביעור לביעור כמ"ש באות כ' ומשמע שם אפי' מניח חדר א' לבדוק בליל י"ד אפי"ה לכתחלה לא יבדוק אכסדרה ביום י"ג ואפשר הטעם דמ"מ אור הנר בלילה עדיף מחמה ביום או שלא לחלק בין ביעור לביעור אף לבדוק ליל י"ג אין לעשות לכתחלה ודיעבד ש"ד אם מניח חדר א' בליל י"ד ואי"ה באות כ' אבאר בזה ומתה"ד לכאורה לא משמע כן אבל שכח ובדק ביום י"ד לכ"ע לכתחלה אכסדרה בהמה בודק ומשמע שאין כאן כלל מחלוקת והא רש"י עכ"פ חולק שכתב בודק ביום והיינו ביום י"ג עי' פר"ח ופני יהושע וי"ל דאפשר במניח חדר א' בליל י"ד ודוחק. ועי' ע"ש א' אכסדרה שבדק בי"ג לחמה צריך לבדוק בליל י"ד וכ"פ הב"ח ובתל"א א' וכאן ח' כתב בליל י"ג ש"ד ואפשר דאכסדרה ביום י"ג חוזר ובודק בליל י"ד נר עדיף וביום י"ד אז חמה לכתחלה יע"ש וצ"ע. הר"מ ז"ל היפך אין בודקין ללבנה וחמה ואבוקה סידרא נקוט וגם לא זו אף זו ואבוקה לט"ז אות ג' א"ש ולמ"א ה' כמ"ש ובחדושינו כתבנו מזה:

**סעיף ד**

כנגד עמ"א המחבר העתיק ל' הר"מ ז"ל פ"ב ה"ד והוסיף נגד ארובה וברי"מ השמיט ארובה וסמך דהוי כאכסדרה ובכ"מ שאורה רב שרי. ובטור אכסדרה לאורה נבדקת כל' רבא וה"ה נגד חלון היינו מהצד. וריי"ו שהביא בבי"י דבית שיש אורה אסור אף נגד החלון וברי"מ דהשמיט ארובה אלו היה סובר חלון לא היה להביא ארובה שרי ש"מ כל שאורה רב ה"ה חלון שרי ובש"ג בודקין לאור היום אף שאין חמה שמכוסה בעבים משמע אף בחלון די לאוד היום משא"כ להמחבר לאור החמה משמע כשזורחת ומש"ה דוקא ארובה בגג ששם זורח בכח לא מהצד וה"ה אכסדרה באות ב' שאין כותל כלל דאל"כ הוי כחלון אף שרוח ד' פרוץ לגמרי באפשר וערש"י ח' א' לאורה נבדקת לאור שלה וא"צ להביא אור הנר בלילה אלא בודקה ביום. הי"ל לומר בקיצור לאורה לאור

שלה בודקה ביום והכוונה מדלא אמר אכסדרה נבדקת לאור החמה כלישנא דברייתא ולפרש נמי הא לאור הלבנה לא אלא דמפני דפשטא דברייתא אין בודקין לאור החמה כשלא בדק ליל י"ד וכמ"ש בירושלמי תיפתר כשלא בדק ליל י"ד עב"י ובראי"ש ובד"ד יש נגירסא אחרינא ע"ש והיינו דאי ביום י"ג אף לנר אין רשאי דלא כמה דמנהיר כוי ומשמע דאחר זמן קאי דאין בודקין לחמה כ"א לנר ועיין ברמב"ן במלחמות מ"ש על בעל המאור וי"ל דרבא נמי באם לא בדק ליל י"ד בודק ביום י"ד לחמה אלא דא"כ לא הוה מקשה כ"כ בפשיטית דלמא אין בודקין לאור החמה ביום י"ג קאי ואכסדרה לזה פירש"י דאכסדרה בודק לכתחלה ביום י"ג וא"צ להביא נר בלילה דל"ת א"צ להביא נר ביום י"ד לכן פי' בלילה אף בי"ג בודק לכתחלה ממש וגם א"צ לאור השמש רק אור היום די ובריית רבותא נקט אף חמה לא ורבא רבותא אמר אור שלה אף אור היום בלא שמש כאמור. וחלון זכוכית ואין פתוח לכ"ע אין בודק לאור היום. ולכאורה אור הלבנה לכתחלה בי"ד בניסן בצ"ה עדיין אינה מאירה וא"א להיות אכסדרה לכתחלה נבדקת לאורה לאור שלה היינו אור הלבנה אלא דלא כל הארצות שוין ואין להאריך:

**סעיף ה**

ולא עמ"א עט"ז ג' פירושו והב"ח כתב אבוקה דיעבד לא וה"ה שמן נמי דיעבד לא והא דלא כתב המחבר שמן עם אבוקה אדרבה כתב שמן עם חלב ושומן. ולכאורה כמ"ש הכל בו דף מ"ז ג' עושין מקל וחוקקין בו ונותנין נר עם שמן בתוכו עא"ר ד' אפשר בהכי מיירי המחבר ושלנו אף דיעבד לא ודוחק. והנה בטור הביא ב' טעמים אבוקה א"י להכניס לחורין וגם ירא שמא ישרוף הבית והשמיט טקטף ואורו לאחוריו וכתב הב"ח לא לכ"מ מקטף ואורו לאחריו דיעבד ש"ד ולב"מ ב"י להכניס וירא דיעבד לא והמ"א סובר אבוקה א"י להכניס לחורין שטעם ג"כ שירא כמו שמן א"י להכניס ירא שישפך השמן ואפילו בדק בנר יחידי בחורין ובודק שאר מקומות באבוקה אפ"ה דיעבד לא דבעית וגם אורו לאחוריו ומקטף משא"כ שמן אי בדק בנר שעוה בחורין ובדק אח"כ בשמן שאר מקומות לכתחלה לא דיעבד ש"ד ומש"ה בכיון הפסיק המחבר בין אבוקה לשמן כאמור ואמנם מ"ש הבגדים בטור על שמן קאמר וא"י למה כתב כן האדון ז"ל על חלב ושומן אף די"ל דהטעם שייך ג"כ בהני הלא כל דבריו בכוונה גדולה ואיזו צורך יש לזה בכאן וצ"ע קצת ושמן יש בו ב' טעמים שא"י להכניס לחורין גם ירא שיטוף על הבגדים ומיהו בא"י להכניס דדיעבד לא כאמור:

**סעיף ו**

אפילו עמ"א כשבדק בב' נידות יחד ואין מפרידין בין קלועין אז לא הוי בדיקה הא בשכ"א בפ"ע ש"ד ומשמע אף לכתחלה ועי' ע"ש ג' וערצ"ח ס"ב ובד"מ כאן גר ב'

פתילות היינו כמו שעושין עתה בנר חלב קנדיל"א ויש הפרש בין פתילה לפתילה הוי אבוקה הא הניח ב' פתילות ביחד והטבילן בחלב י"ל הוי פתילה גסה וש"ד עמ"ש בצ"ח ועי"ד י"א:

**סעיף ז**

שאין עמ"א אין קבע לשתייה הא לאכילה יש קבע פסחים ח' א' חדר המשכנות ג"כ צריך בדיקה עי' עט"ז ג'. בדיקת חמץ על הספק דרבנן החמירו בבטלו עמ"ש בתל"ח ובפתיחת מזה. ועי' לבוש כתב בחזקת שמכניסין חמץ משמע על הספק לא. עי' גמרא כי קירי ומילחי צריך בדיקה וה"ה שמן מקום שמדליקין מהם צריך בדיקה:

**סעיף ח**

פחות עמ"א ראב"ד ב"ח ס"ו צ"ל והיינו כמ"ש חמור דמשום גדולים כל שאין יד אדם מגעת ופחות מג"ט א"צ בדיקה כל שמצויים ג"כ קטנים צריך בדיקה פחות מג"ט. ועי' ירושלמי שם גג המגדל נמוכים פחות מג"ט בעי בדיקה ופי' המפרש דשמא נתגלגל שם והפוסקים השמיטו סוברים שמשופע אין נח שם ע"ש כל שנשתמש שם חמץ אפי' גבוה כמה צריך בדיקת ועפר"ח אות ד' וח"י ט' ועסי' תל"ט מ"ב ככר בבור מבטלו ודיו וככר בחורין יותר יד האדם מגעת י"ל ביטול די ובירושלמי אגג מגדל קאי כנראה מהמפרש שם בקונטרס ובתוס' שם וצ"ע:

**ודע** דשם תניא חדות א"צ בדיקה ופריך ולא ניחוש לנפילה מתירא התינוק לילך שם ופי' המפרש גדול אם נופל מידו מגביה וקשה דפרורים שאין כזית לא חשיבי כדמצינו כ"פ ובמס' ברכות מותר לאבדן ביד. ולכאורה חז"ל הורשו לעשות סייג וגדר ולא מקרי ב"ת מקרא ושמרתם את משמרתי הא משמרת למשמרת לא אם לא היבא דכולה חדא גזירה וח"ש לא מיבעיא לר"נ לא הורשו לעשות סייג ומ"ה ביטול די אפילו לר"י הלמ"מ ולא הורשו כ"א אתורה שבכתב לא שבע"פ ובפתיחה כוללת ובס' ש"ה יבואר בזה והפוסקים השמיטו לזה דאמאי לא חיישינן לפירורין הרבה שיש בין הכל כזית:

**סעיף ט**

לול עמ"א ובאות כ' כיבוד שמא בגומא משא"כ חתיכה גדולה מתכבד אף מגומא ומשמע מקום שאין מצוים תרנגולים א"צ לכבד תחת המטות כ"א לבדוק תחת הספסלים וקשה דפריך בירושלמי חדות וחש שמא נתגלגל חמץ (ברגלי אדם) שיש לה לזבז א"כ תחת המטות בעי בריקה ומטה החולקת פי' בתוס' צד הפנימי אפשר כולי האי לא מתגלגל וצ"ע ע' עט"ז ו' חורים פחותים מג"ט ויש תרנגולים צריך בדיקה היינו שמא גררו חתיכה גדולה כאמור. ולבלבו לול וחצר בדיקה א"צ הא כיבוד צריך ורפת אף כיבוד א"צ ועי' פסחים ח' א' כרש"י הסמיך לול לרפת והבן זה:

**סעיף י**

אבל עמ"א עב"ח ולכאורה דבהפקר הבדיקה רק מדרבנן ובדרבנן ספק מוציא מידי ודאי ולא אמרינן בחצר שלא יבטל והוה דרבנן כיון דצריך לעשות הביטול תו צריך לעשות כדינא כל הבדיקה ויש לומר עוד דגם אם נאמר מ"ע מ"ה לבער חוץ מהעולם אף לרבנן דר"י מנותר ושריפה א"צ מק"ו מטעם כל דין כו' ובעשה ספק מ"ה לקולא רק מדרבנן אף למ"ד ספק תורה לחומרא מ"ה היינו בל"ת דיליף מן חמור הא עשה רק מדרבנן. הנה הא דאין ספק מוציא מידי ודאי לכאורה מדרבנן דספק הרגיל הוי כרוב וסמוך כו' ובדרבנן ל"ש סמוך דהוי ספק שקול לקולא בדרבנן כמ"ש בפריי ל"ד ק"י ואי"ה אבאר זה ועמ"ש בפתיחה כוללת אי"ה מ"ה והדברים ארוכים אין עת האסף פה:

**ואמנם** המ"א ז"ל תירץ דבפסחים ט' ב' איתא שני תירוצים ל"א ודאי גררה אמרינן א"כ בעורבים מצוים הוי ודאי לא ספק (ער"מ פ"ט מה' ט"מ הי"א השמיט תי' ב' ודוקא ספק נפל מטעם ס"ס בד"ת ספק לחומרא משא"כ כאן בטלו בדרבנן יש לסמוך אתי' ב') וברי"מ פ"ב ה"ד הזכיר עופות וכ"ה בטור והמחבר הוסיף עורבים לומר דאפ"ה לאחר זמן איסור אין להניח שמה. וברי"מ פ"ב ה"ד לא הזכיר בחצר ודאי חמץ אם צריך בדיקה ובה"ו ברפת כתב ודאי צריך בדיקה דרפת אין ספק מוציא מודאי משא"כ עורבים ודאי גררוהו בדרבנן עכ"פ אמרינן. ומ"ש המ"א דבסמ"ק כו' הקשה בח"י אכתי מה פריך מחצר דלמא בעופות ודאי חמץ וא"ר אות ט' יע"ש. ומ"ש וכ"מ בס"ח באות ט"ז. ומ"ש על הב"ח דלא דק עב"ח דקדק ממ"ש הר"מ ז"ל פ"ו ה"ו דרפת ולילין ואוצרות יין ושמן א"צ בדיקה אא"כ הכניס חמץ דודאי חמץ צריך בדיקה דלא קאי ארפת רק אאוצרות יין ושמן. ואף למ"א ברפת צריך בודאי דאין ספק מוציא מידי ודאי באכלוהו י"ל דאלישנא קאמר דלא דק והבן. ועח"י אות י"ב והנה לאחר זמן איסורו ל"ד אלא כשיגיע זמן דביעור וכ"ה בלבוש ס"ו ודאי חמץ כשיגיע זמן איסורו ומ"ש ב"י לכאורה אף בטלו נמי ואי"ה בתמ"ה יבואר עוד:

**שאלה** חצר ובית בדוקים ואתו ב' עכברים חמץ ומצה כו' מהו הדין:

**תשובה** יראה הדין פשוט כל שבטלו תולין בדרבנן ואף דהחצר ג"כ בחזקת בדוק כל שאין מקלקלין החצר דקודם זמן איסורו יכול להשליך בחצר שהעורבים וכה"ג תולין עמ"ש בפריי ל"ד ק"י שם יראה דתלוי במחלוקת הט"ז כאן ותמ"ה ה' ומ"א כאן וכדכתיבנא:

**סעיף יא**
והשאר עמ"א כ"כ הב"ח ס"ט וע' כאן אות ט' א' חיישינן ובירושלמי וסיים הב"ח ודאי חמץ צריך להוציא משום דהוי כמטמין והיינו ע"י כלי ועט"ז אות ו' ומ"א תל"ח ד' י"ל דלא הוי כמטמין:

**סעיף יב**
בא עמ"א מלת כב"ר וכ"כ באות ט"ו כפירש"י פי' א' יודה על כוונה אחת כמו שאגיד כי הב"ח ז"ל פי' דרש"י שכתב כבר בס"ד אבל במסקנא חיישינן אחר שישלים בדיקה יאבד לו מחט ויחפש א"כ הקשה שפיר ה"ה חור אבל המ"א סובר כרש"ל אף במסקנא שנאבד כבר דאל"כ אין היזק בא ע"י מצוה שאם לא בדק לא נאבד אח"כ כאן המחט לכן תירץ מה"ת לחפש עתה אחר מחט שאבד כבר ויכול לחפש ביום ויי"ל ביממא משמש דברים גדולים משא"כ חיפוש במחט. ומ"ש על ע"ש אומר אני העני להציל למאורן של ישראל מהשגת אדונינו המ"א ז"ל דודאי אף חור שלא שימש ישראל כלל ראוי לבדוק דעכו"ם שימש בו חמץ ושמא נתגלגל או בכותל שאין עב פשיטא דראוי לבדוק שמא יש חמץ ואתי למיכל מיניה בפסח ביממא כו' ופסחים דפריך כי אישתמש היינו דלת"ק מבטל השאר ע"כ שימש ישראל דאיסורא לא ניחא ליה דליקני כלל אבל לדינא אף דלא שימש ישראל כלל שם א"צ בדיקה דהשתא ל"ש שמא יחפש מחט שנאבד בנר כפירש"י אף במסקנא כמ"ש המ"א גופא כאן וט"ו דהא לא שימש כבר ומש"ה משני ברי היזק עקרב לא ברי. ונ"מ טובא דלהב"ח בודאי חמץ בגל אי ליכא מרא מחייבין להכניס ידו דבחור בודאי היה צריך לבדוק בלילה לאור הנר אי לאו ברי היזקא ולע"ש אינו כן בבטלו. ואפשר אף בלא בטלו ספק פ"ג ועמ"ש אי"ה באות י"ז יבואר עוד בזה. ומ"ש כ"מ מרש"י עיין בנהר שלום ממ"ש בודק למראה עיניו:

**סעיף יג**
סכנת עקרב עמ"א תירץ דמש"ה השמיטו הפוסקים עב"י וט"ז וי"ד ולעיל ק"ד ס"ג ט"ס ק"ז ובי"ד ק"י ומ"מ ל"ש היזקא מיקרי ושמא אין יש עקרב בגל ועי' הג"א פסחים ל"א אי יש עקרבים ודאי חמץ כו' קשה מנלן די"ל בין ודאי חמץ די"ל כאן ביש סכנת עקרב ולקמן באין עקרבים שכיחי. כאמור וצ"ע:

**סעיף יד**
אחר עמ"א פסחים ח' ב' ברש"י ד"ה בתר וגמר כל המצוה אפשר כ"ז שעוסק בביטול לא. וד"ה הרי שמקיים מצות בוראו ומתכוון אף להנאת עצמו אפשר תיקן בזה קושיית התוס' ד"ה שיזכה ומיהו שם יש ב' גירסאות ולכאורה בשביל שיחיה בני משמע רק בשביל זה לא לקיים מצות בוראו ושאהיה בן עוה"ב ודאי ה"פ מקיים מצות בוראו שע"י

כן יזכה לעוה"ב וקמ"ל צדיק הוי לא חסיד דחסיד רק שלא ע"מ לקבל פרס כלל ובאבות מילי דחסידותא קאמר כדאמרינן מאן דבעי למהוי חסידא כו'. ומ"ש רש"י ד"ה וכה"ג שמתכוין לצורכו ומצוה בתמיה י"ל תמיה גדולה השתא רק לצורנו כ"ש כה"ג וממ"ש רש"י ד"ה הרי זה ולא אמרינן שלא לשמה לא משמע כן ואין מקומו פה ואי"ה בס' המגיד ובס' תיבת גומא אבאר זה:

**סעיף טו**

שנאבד עמ"א רש"י ח' א' ד"ה שמא וב"ח מפרש לס"ד אבל המ"א מפרש אף באמת עי' אות י"ב ואין ניזוק אף בממון יבואר שם פרתך רועה:

**סעיף טז**

וה"מ עמ"א כותל שנשתמש חמץ ואפ"ה הוי ספק עי' אות י"ד כל ל' יום קודם הפסח הוי ספק ומיהו לול ורפה דרך להביא שם המים וכדומה שאין מחומץ וקרקע הבית באות ט' אה"נ דיש ליזהר ל' יום קודם הפסח:

**סעיף יז**

מבטלו עמ"א רש"י פסחים ל"א ב' ד"ה צריך שמא יפקח הגל במועד וברי"ן שם דמאחר שאין יכול לבער כו' משמע גל גדול הא ג"ט בלא ביטל י"ל דעבר ב"י וצ"ע קצת. ואם לא בטלו עד לאחר ו' ולמ"ד ביטול דרבנן י"ל כל היכא דמצי לתקן בקל מבטל וא"ל לא הטריחוהו ועט"ז ט'. ועמ"מ פ"ג ה"י ככר בבור ממש כחמץ מפולת כו' הביאו הב"י ס"ס תל"ח משמע דהתם נמי הביטול מ"ה עמ"מ פרק ג' הי"א שם י"ג לפנינו וצריך שיבטל אם לא נכנסה שעה ו' נתנו לעכו"ם קודם שעה ו' א"צ לבער משמע לאחר ו' א"צ לפנות הגל אבל גי' המ"מ משמע דגורס ואם עדיין לא נכנסה ו' ליתנו לעכו"ם וא"צ לבער הא במפולת אף לאחר ו' צריך לפנות הגל ועכ"מ שם והבן זה:

**סעיף יח**

מרתף עמ"א וערש"י ח' ב' מאן דכר שמיה לפטור דבמה אמרו לא מתרץ דשנוי במשנה לקמן ובמסתפק פירש"י והיינו במסתפק לא ו' הפירוד כי כל שאין מסתפק אין מכניסין שם כ"א מיני מתיקה לבחון היין עיין ירושלמי ר"פ בזה יע"ש:

**סעיף יט**

צריכים עמ"א עי' ירושלמי ר"פ בתי כנסיות כו' שלא תחלוק כו' ואם עבר י"ל בודק ביום באכסדרה עי' אות ג' וח"י כ"ב ועפר"ח כתב ומיהו לא מצי לבטולי שאין שלהם לא הבינותי אם לומר דחמץ של תינוקות כבסימן תרנ"ו ס"ו הא ממילא הפקר הוא ועוד דעיקר הבדיקה דלמא אתי למיכל:

**סעיף כ**
המכבד עמ"א פירשתיו באות א' ודעתו מ"ש המחבר בי"ג אף ליל י"ג כמשמעו עי' ע"ש והיינו ודאי אם דיעבד בדק בליל י"ג ושייר חדר א' ליל י"ד דיעבד הא לכתחלה משמע לא וה"ה אכסדרה כה"ג ואף שי"ל אכסדרה לכתחלה אור הנר דלילה יותר יפה מאור היום מ"מ משמע אף בית ליל י"ג לכתחלה לא אף בשייר חדר א' ליל י"ד בית אפל ביום י"ג ושייר חדר א' אפ"ה חוזר ובודק דלא כמה דמנהיר כו'. ועפר"ח הביא ירושלמי ר"פ כיני מתניי אף מר"ח משמע ליל י"ג ש"ד ויי"ל דר' יוסא בבתי כנסיות וחצירות בירושלים לא ס"ל הכין כמ"ש המרדכי דמשני קאי אף לבתי כנסיות:

**סעיף כא**
צריך עמ"א ועח"י אות כ"ה דצריך כיבוד ממש כל הבית ונוצות היינו כנף אווז:

**סעיף כב**
שנותנים עמ"א ועח"י אות כ"ז בשעת בדיקה וביום בשעת הביעור והבכורות שמתענין י"ל די בבדיקת הלילה:

## סימן תלד

**סעיף א**
אחר הבדיקה עמ"א מפרש מה שמשייר היינו מה שבדק ומשייר לבער ביום י"ד דומיא דנותר כמ"ש אי"ה באות ח' ועד"מ אף דהלכה כחכמים מ"מ לכתחלה פוסקים כר"י או כל דין כו' ביעור מצוה מהעולם מנותר ביום ומש"ה יניח בצינעא וע"ז כתב המ"א דה"ה מה שמשייר לאכילה צריך להצניע קודם בדיקה כב"ח ודלא כט"ז א' דשמא באמצע בדיקה שבדק זוית אחד תטול חולדה ויביא למקום הבדוק ויצטרך לבדוק שם שנית ועח"י וא"ר א' ומיהו אם לא ראה שהביא לכאן י"ל אין חשש ערש"י ט' א' חזינן שהביא תו לכאן ועי' הג"מ פ"ג א' מכאן מדקדק יראה פירושו מדתנן במשנה י' ב' מה שמשייר היינו לאכילה דאל"כ הי"ל מה שבדק ומצא ומדלא הזהיר ע"ז ש"מ דרשות לשרוף מודי ולא דומיא דנותר וי"ל דשמא לאו ימצא ולאו מילתא דפסיקא כמ"ש הט"ז ואי"ה שם יבואר עוד. וסיים המ"א דהעולם שאין מצניעין רק החמץ שבדק אבל מה שמשייר לאכילה אף אחר הבדיקה מוליכין אנה ואנה ודאי לא שפיר עבדי דבגמרא ט' ב' מבואר העיקר מה שמשייר לאכילה וכ"ה בר"מ ז"ל פי"ג ה"ב ויראה מה שמשייר יניח בצינעא לאו עצה טובה אלא אזהרה כדרב מרי שם גזירה שמא כו' ומש"ה הביא הר"מ ז"ל הא דרב מרי כי לרבא י"ל עצה טובה או אזהרה שאין לעשות ס"ס לכתחלה עמ"א תס"ז ורב מרי סובר בדרבנן אפשר עושין ס"ס לכתחלה אלא אי שרית הא אתי למשרי אף בהניח י' ומצא ט' והבן זה גם מ"ש במשנה י' ב' ומה שמשייר ולא אמר במשנה א'. לכאורה

יש לטעות אהא דיבדוק לאחר המועד עד שתחשך ומה שמשייר שנמשך הבדיקה עד הלילה לבער בי"ט ומשייר לחה"מ יניח בצינעא דהוי ד"ת וזה טעות ועי' בט"ז א' וא"ה שם יבואר עוד וכאן אין להאריך בזה:

**סעיף ב**

יטלנו עמ"א מ"ש עכ"ל הרב"י בב"י ליתא ועח"י ג' ובד"מ א' איתא כן וברי"ן לית מלת עדיין רק שהרי חמץ זה שגררה חולדה מתוך הבית לא נתבטל וסובר הד"מ דה"פ אם בדק חדר א' ואח"כ בודק חדר אחר אם לא הצניע החמץ קודם הבדיקה (כי כן משמע ברי"ן דצריך להצניע קודם הבדיקה עמ"א א' וברי"ן במשנה י' ב') וראה שעכבר נטל מכאן חמץ והלך לחדר הבדוק כבר צריך שם ביטול שנית כי אף שמבטל כאן אחר הבדיקה אומר בהדין ביתא היינו חדר זה או מבית לבית בחצר אחר וע"ז כתב הד"מ דלדידן א"צ והמ"א פי' שתטול חולדה אף אחר הבדיקה וביטול והניחו כאן צריך בדיקה וביטול שנית עדיין לא ביטל חמץ זה רק אמר דלא חזיתיה ודברי הר"ן מ"ש מתוך הבית יורה כד"מ דהיינו לחדר אחר ומלת עדיין להוספה בשני חצאי לבנה להמ"א כפי פירושו ומ"ש המ"א דמבטלים ביום קשה דאין לסמוך על ביטול היום כמ"ש באות ז' וי"ל. ועח"י ג' אם לברך על הבדיקה שנית ועא"ר ב' ומרתף הוי ספק לא ודאי ואפ"ה מסתמא מברך עליו וע' שבת פ"ב א' תקנו ברכה על הספק דבריהם או ד"ת וכבר יש מחלוקת בזה ער"מ ה' מילה ואין להאריך וע' פר"ח בתל"ט אות ב' עמ"ש בגמרא י' א' על ובדק ולא מצא פסק הטור דא"צ יותר ואפילו לא ביטל אלמא דא"צ לבטל וחילק בין שאר ימות השנה דיש חמץ הרבה משא"כ ככר א' בדק ולא מצא א"צ ביטול יע"ש. אבל לי ההדיוט נראה דודאי כל שבודק צריך ג"כ לבטל והמעיין בתוס' פסחים י' א' בד"ה על כתבו לר"מ הוי בספק לאו דלא ימצא ובמ"ש אדונינו מהרש"א ז"ל דודאי אף לרבנן צריך ביטול דהבודק צריך שיבטל אלא דלר"מ הביטול מ"ה יע"ש ואדרבה הכי דייקי דברי הטור בתל"ט על ובדק ולא מצא א"צ לבדוק יותר ואפילו לא ביטל א"צ לבדוק ולא כתב לא מצא א"צ לבטל אלא ביטול צריך וה"ק אף לאחר ו' א"צ לבדוק יותר כחכמים דהתם ומתרץ קושיית התוס' ולחכמים א"צ לטרוח ולנתק הרבה. ואי קשיא אבל בודק דצריך שיבטל ובסלע אמרינן לחכמים מהני בדיקה י"ל משום חומרא דחמץ וכל מ"ש לתקן מתקנין וי"ל עוד ואין להאריך:

**סעיף ג**

**א"צ** לבדוק עמ"א בתל"ט ו' דתולין בקטנים ובתל"ח ג' דאם קטן שיש בו דעת לשאול שואלין ונאמנין כבתל"ז ס"ד ואם כפה כלי ולא מצא ונזכר לאחר זמן איסורו וחמץ זה

לא היה בכלל ביטול יי"ל לא מהני נאמנות הקטן ויצוייר שלא נתבטל בביטול היום צ"ע ואי"ה בתל"ז אות ח' במ"א יבואר זה:

**סעיף ד**

יכפה עמ"א דבטור כתב ואם כפה והמחבר הוסיף לכך אף לכתחלה דבירוש' איתא כן והמעיין בב"ח יראה שכיון למ"ש רש"י ו' א' ד"ה עושה לו מחיצה בי"ד יע"ש דקשה דכתב דבי"ט לא אפשר ואח"כ כתב משום חד יומא ודי ופירש דבי טעמים הוי לשון א' דליום א' נמי חיישינן שהכלי ניטל לצורך וישכח ויטול הכלי ואח"כ יאכל החמץ ולפי' שני לחד יומא לא חיישי' ולפי' א' גם כאן אסור בכפיית כלי לכתחלה שמא ישכח ולא יראה חמץ ויטול הכלי לצרכו ויגרר אח"כ עכבר החמץ והמ"א סובר דכלי ניטל לצורך היינו דלא כמ"ד אין כלי ניטל שלא לצורך וכדומה ועיקר חששא שיטול הכלי ויאכל החמץ אבל לחוש שלא יראה לחמץ לא חיישינן ועסי' ת"מ ה' בזה ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**

יבטלנו עמ"א ועט"ז ג' ותוס' ר"פ כ"ש ד"ה ואי ובתוס' פסחים י' א' ד"ה על ובדק לר"מ הוי בספק לאו דלא ימצא ועי"ש פירורין היינו למ"ד בדיקה מ"ה סגי אע"ג דודאי יש פירורין ממילא בטלי ובת"ס אות ב' פירורי בצק חשיבי דמתכנסין יחד:

**סעיף ו**

ואם עמ"א גי' העי"ש ואם אמרו בלה"ק יצא. כל חמירא כולל חמץ ושאור ופי' העי"ש בלה"ק יצא אע"פ שאין מבין וכתב המ"א מ"מ יודע שמפקיר חמצו וביטול מהני בלב ואין חילוק ה"ה בשאר לשונות אם יודע שמבטל וא"ל אף בלה"ק לא יצא ובמגילה י"ל בין להי"ק לשאר לשונות ומה שנתקן בתרגם שע"ה יבינו או לחם חיות האדם ושלא לזלזל בו תקנו בתרגום א"ז ד' ומשמע דוקא חמירא בלי התלמוד כולל שניהם הא חמיעא לא ועי' לבוש ותה"ד קל"ד ובלה"ק ממש חמץ לחוד ושאור לחוד. ונוסחא שלנו בלה"ק כל חמירא שתרגם להי"ק הוי אבל בלה"ק ממש צריך להזכיר שניהם. במתורגמן לא מצאתי כעת בשרש חמר שאור יע"ש בזה:

**סעיף ז**

וטוב עמ"א ועט"ז ח' ובגמרא ונבטליה בד' או בה' כי מדינא א"צ רק ביטול הלילה סגי שיזהר בפת שמצניע וערש"י שם:

**סעיף ח**

אלא ע' מ"א ואם אומר ביום דלא חזיתיה יוכל לבטל קודם ולשרוף החמץ קודם ז' ועסי' תמ"ה במ"א ג' אי צריך לעשות הרחקה לעשה ב"י וערש"י פסחים דף ב' דכ"ע יע"ש דהא אמר ביום דחזיתיה לאו חובה אלא דרשאי. ובפרישה סיים דלאח"כ אין שלו ואין

מקיים מ"ע שריפה בשלו וקשה לתוס' עיקר שריפה בז' ואף לרש"י נותר גופא ג"כ אסור בהנאה ועיקר שריפה לרש"י כו' ובה' משמע בכל דבר וכו' ג"כ אין שלו מדרבנן כד"ת ואי"ה בתמ"ה יבואר עוד:

**סעיף ט**

שלוחו עמ"א תרע"ו במ"א ד' וע' שו"ת מהריי"ט ח"א קכ"ז ד"ל מילי לא מימסרא לשליח וה"ה שליח קטן לאו בר שליחות הוא וה"ה יתומים קטנים ע"י אפוטרופסים והא דמפרישין תרומה בשבילם י"ל זכין כו' עתוס' כתובות י"א א' ד"ה מטבילין וח"מ ר"ן. והנה חמץ של יתום קטן שעבר פסח י"ל דשרי דלמאן נקנסיה ולפ"ז אפוטרופוס ששכח למכור חמץ של יתום והגיע ו' יסלק אחריותו מחמץ ויהא מותר אחר הפסח ואי"ה בתמ"א יבואר. כתב ע"ש אות ד' יכול לעשות שליח לאשה וקטן דאף למ"ד ביטול מ"ה אשה מהימנא בלית טרחא. וצ"ע אין שליחות לקטן ואף בגילוי דעת מ"מ שליחות ג"כ בעינן. וקטן ע"י"ד ק"ך בטבילת כלים ואי"ה בתל"ז יבואר עוד:

**סעיף י**

ואם עמ"א ועט"ז ז' ובתל"ו י"ד וח"מ באות ט' כת' דבעינן דוקא שיצוה וי"ל בין אחר לאשתו:

## סימן תלה

**סעיף א**

בתוך עמ"א מ"ש מתחלת ו' וכ"כ סמ"ג וגם מ"ש מחזיר לשורפו כו' צריך התבוננות הנה במשנה י' ב' ג' פירושים רש"י פי' תוך המועד ו' ותוס' ד"ה ואם פירשו תוך המועד מתחלת ז' עד סוף הפסח (אולי מז' מועד י"ט שחיטת הפסח עי' ר"פ מקום שנהגו ואך ביום הראשון כו') והרי"ף והרא"ש פירשו תוך המועד פסח ולאחר המועד לאחר הפסח ועי' בהרע"ב ואולם בסמ"ג עשין ל"ט קי"ז ג' מבואר תוך המועד מו' עד אחר הרגל מתחלת ו' וגורס במשנה וחכ"א לא בדק שחרית יבדוק בתוך המועד זמן ביעור מו' עד אחר הרגל ושינו חכמים בלשונם דכל ימי המועד שעת ביעור הוא שלא יראה חמץ. ולכאורה בתוס' שלפנינו ט"ס ז' וצ"ל ו' והסמ"ג הביא כן בשם ר"י בעל התוס' והם דברי המ"א כאן ועט"ז ס"ס מזה. ומ"ש המ"א אפי' ביטל וכופה כלי ובלא ביטל בי"ט בתמ"ו ב' הביא מחלוקת אי מבערו מיד או לאו יע"ש ועא"ר בזה. ועב"ח ופר"ח כתבו בחה"מ ודאי בודק לכ"ע אף שביטל וראיה מחמץ לאחר הפסח ואף שי"ל תוך הפסח כשביטל לא יבדוק דילמא ימצא ודעתיה עלויה ועובר ב"י אלא דא"כ באין בשלו ועובר ב"י מ"ט דר"י וע"ב בביטל או באי"י אין עובר ה"ה ביטול. ומ"ש דמחזיר לשורפו כו' תוס' הוא

גמרא ערוכה י״א א׳ אלא אף לתוס׳ דבי״ט כופה כלי מ״מ בודק כדי לשורפו בחה״מ לא חיישינן ואף ביום ח׳ בודק וכופה כלי ועסי׳ תמ״ו:

**מריש** הוה קשיא לי׳ הא דפריך פסחים ט׳ ב׳ ולא חיישינן כו׳ התם הפירוש מה שמשייר בבדיקתו בי״ט לחה״מ כו׳ דחד ספק בד״ת דאין לבטלו אז משא״כ בי״ד ל״ח דהוי דרבנן דבטלו וע׳ עולת שבת תל״ד הביאותיו שם ותבלין לזה מדתנן כאן מה שמשייר לא בריש פירקין ע׳ פי׳ המשנה. כיון דשמענא למ״ש מהרש״א ז״ל דא״כ מ״ט דר״י דפליג ניחא לי וממ״נ אי חמץ שא״י ד״ת מ״ט דר״י דפליג ואמר אף בחה״מ לא יבדוק אי שא״י דרבנן א״כ הכא והכא דרבנן הוי וכאמור ומ״מ קשה דאין חוששין דלאחי״כ מבטל ליה ומה שמשייר יניח בצינעא שזה לא ביטל וחוזר וזוכה ומשמע מדין הש״ס אין עיקר לביטול היום והרא״ש הוא דכתב וטו״ב כו׳:

**עי׳** תוס׳ י׳ ב׳ ד״ה ואם וי״ב ב׳ ד״ה אימתי ודי ב׳ ד״ה מדאורייתא ודי״ה וכתיב י״ל רש״י לשיטתיה שפיר אר״י שעת הביעור כמבער בשריפה מן העולם בו׳ וחכמים תשביתו בכ״ד רק מועדן הקבוע מ״ה א״כ חמץ כו׳ והבן ואין להאריך וע׳ ר״פ תפלת השחר:

**סעיף ב**

לא עמ״א הרכיב דברי המ״מ והכ״מ פ״ג מחו״מ ה״ח והט״ז ב׳ הביא רק דברי המ״מ ובב״י ג״כ הביא רק דברי המ״מ. ולכאורה להמ״א דרבנן במניעה משום סייג אין מברכין ע״י ה׳ חנוכה חצר שיש ב׳ פתחים ומצות התורה במניעת ניקור וכדומה אין מברכין אף בקדשים ע״י ה׳ ק״פ ושחיטה הואיל ובאה ציווי בפי׳ מברכין ולהכ״מ אף בדרבנן מברכין כל שהציווי בפירוש רק כאן קנסא ואין עובר בשחה אף מדרבנן רק עצה טובה שלא יתערב עם חמץ אחר וכמ״ש התוס׳ פסחים י׳ ב׳ ד״ה ואם שלא יתערב חמץ של איסור כו׳ ולא דלמא אתו למיכל מיניה והוי יודע דרבנן יש לאו דלא תסור היכן צונו וי״ל משום קנסא וע״י תערובת מותר או מנהג קדושים לא הוי לא תסור ול״ש וצונו ואין לוקין מכות מרדות וכשר לעדות מדרבנן כמו שיראה הרואה פרק י׳ מהלי׳ עדות ברי״מ ז״ל הב״ג ובש״ה כלל ט׳ דברנו מזה. ועמ״א תמ״ו א׳ באין חמץ גמור לא יברך ובחמץ גמור בי״ט אע״פ שכבר ביטל קודם י״ט מברך ומשמע אף שכבר ביטל ובדק ג״כ אפ״ה יברך במצא בי״ט ועחי״י כאן וא״ר ב׳ וספק ברכות להקל אף כה״ג ואי״ה בתמ״ו יבואר עוד:

**כתב** החי״י אות ד׳ לבעל העיטור (הובא בתמ״ח) ביטל ומצא חמץ אחר הפסח שרי בהנאה מוקי למתניתין בלא ביטל או כרש״י ועיין שם. הנה מה שהחליט דכל מה שמותר בהנאה ל״ג אף שהתוס׳ ריש פסחים כ״כ איסור הנאה י״ל לאלומי קושייתם וי״ל אף אי אסור באכילה וכרת ולא בדיל עשו הרחקה. ולאחר הפסח כתב הר״ן דעשו חיזוק כו׳ או

שמא יתרחק ויצא טובה כמ"ש הכ"מ הביאותיו בסמוך ואין עובר בשהייתו אף מדרבנן. ואמאי ל"ק ליה לר"ל דסובר בירושלמי פ' כ"ש הפקיר חמצו לאחר הפסח מותר אף באכילה קשה למ"ש מהרש"ל דמתני' דפסחים מיירי בבטלו ולתוס' לר"ל אמאי יבדוק לאחר המועד אלא דר"ל מוקי מתני' דחכמים סברי בהא כר"י דחמץ עכו"ם לאחר הפסח אסור ואין קושיא. מה שיש להסתפק חמץ לאחר הפסח ושרפו אי אפר מותר בהנאה דכי קניס ר"ש בעיניה וע"י תערובת י"א אף פחות מס' עמ"א תמ"ז אות מ"ד וי"א אפר הנקברין רק מדרבנן אסור ובתמ"ה אבאר מ"ש לענין בשרף בו' לענין אפר ואי"ה בתמ"ח יבואר עוד:

**שאלה** מי שמת ערב פסח בו' והניח חמץ ויורשים ועבר הפסח מהו:

**תשובה** אם כיונו היורשים לזכות בחמץ וחצירו קונה לו פשיטא דעברו בב"י ואסור לאחר הפסח וכ"ת איסורי הנאה לאו דידיה לזכות הא בורכא והקונה חמץ בפסח לוקה ובתמ"ו בשם הריב"ש בד"ה אסור להגביה ולזכות וכמ"ש הפר"ח א' ראיה מע"ז מכי עבידא דאגבה קניא ועי' סוכה ל"ה. ואי לא כיונו לזכות עח"י כאן דא"צ לבערו אם לא שמשתמשין שם דילמא אתי למיכל ול"ד לתמ"ח ביטלו אסור משום הערמה וכאן לא זכו מעולם ולא שכיחא ל"ג. ומיהו אם מת בז' אם קנסו שעבר בעשה תשביתו (ערש"י יבמות ל"ת חמור דלוקין וב"י לדידן מנקברים א"א לבטל העשה ואין לוקין יע"ש ביבמות א') עי' מהרש"א ז"ל פסחים י"ב משמע עשה אין עובר כשמבערו אח"כ וערש"י פסחים ד' א' ד"ה בין וצ"ע ואי"ה בתמ"ח יבואר עוד:

## סימן תלו

### סעיף א

זקוק לבדוק עמ"א בטור לבער ול' המחבר לבדוק כר"מ ז"ל פ"ב הי"ט כירוש' ויבואר לקמן אי"ה, ומ"ש בלילה כו' ביום ג"כ לאור הנר כמ"ש בב"י תל"ג היינו דפריך בירושלמי וכי יש חמה בלילה תפתר כשלא בדק ולא ביוצא לדרך ש"מ התם נמי בלילה לכתחלה ויראה דאסור בכל המלאכות הנזכרים בתל"א. ומ"ש על הט"ז יש בו מקושי ההבנה ואבאר כפי דעתי בעזהי"ת דעת הט"ז ב' דאף תוך ל' אין מבטל מיד רק כשיגיע ע"פ בה' יבטל אף דעתו בתוך הפסח (וט"ס בדפוס צריך לציין זקוק) ודייק מרש"י ו' א' כו' ודלמא במשנה פי' בודקין שלא לעבור ב"י דעדיין לא נתקן תרווייהו ע"פ ז"ל מ"ש רב יהודה אמר רב אמר שם ו' ב' הבודק צריך שיבטל א"כ לא היה לרש"י לפרש הבדיקה משום ב"י אלא ש"מ דהביטול בע"פ ופירש"י שפיר דאם לא יבדוק חיישינן בדרך ישכח הביטול ובימי הפסח כשבא לביתו עובר ב"י וע"ז כתב המ"א שאין ראיה דה"פ דמר"ה

נמי דאם לא יבער פשיטא שגם הביטול לא יעשה עובר ב"י וכל שעושה הביטול פשיטא שצריך לעשות כתיקון חז"ל לגמרי אף בדיקה וביטול שמא הביטול לחוד ישכח כמ"ש בתל"ה ועי' אות י"ב משמע כן דאף קודם ל' לרש"י צריך ביטול וביעור ומיהו כשדעתו קודם הפסח לדיעה א' י"ל מודה המ"א דתרי חששות ל"ח ואי"ה בט"ז יבואר. ועוד דרש"י קאי על גמ' בבלי דזקוק לבער היינו חמץ ידוע דלספק א"צ כלל לבדוק ולא לבטל קודם הפסח רק כשיגיע פסח יבטל ושפיר א"צ כ"א ביעור לידוע משא"כ הש"ע פסק כירושלמי דאף ספק צריך בדיקה תוך ל' וקודם ל' כ"א כדיניה ממילא צריך כתיקון חז"ל אף הביטול מיד. ומ"ש שמא יש שם גלוסקא יפיפיה דמילת שמא ימצא גלוסקא לרש"י ודעתיה עליה וחס ל"ש בדעתו לחזור אחר הפסח משא"כ שמא יש באחת הזויות כרא"ש שם אז אף דעתו לחזור אחר הפסח צריך ביטול ומיד בשעת הבדיקה. ועח"י אות ג' כתב דבמקום שהוא בע"פ הוי שעת ביעור ולא ישכח וא"י דמפרש בים ושיירא הוי ליל י"ד לדידיה באין מקום ישוב כלאו זמן ביעוריה ופשע עיין מהרש"א ז"ל והט"ז גופא דכתב דא"צ לבטל מיד טעמא שרחוק מפסח אין טעם לבטל או וא"נ ישכח בע"פ הוי דרבנן משא"כ ב"י הוי ד"ת. ועי' מהרש"ל ומהרש"א פסחים ו' א' וכפי דעתי פי' דבריו דרש"י מוקי בין בספק ובין בודאי דבאין דעתו לחזור עד אחר הפסח תוך ל' זקוק כו' קודם ל' א"צ לבדוק ולא ביטול וכשיגיע ע"פ יבטל ועשאוהו כמפולת. ול"ח שמא ישכח לבטל א"נ כך ליכא איסור תורה ל"מ בספק חמץ לשיטת רש"י כל שא"י היכן הוא אין עובר כמ"ש בתל"ה ואפילו ודאי חמץ כ"ז שאין רואה אין עובר דאין מצוי בידך דשמא אכלוהו עכברים וכדומה וכמ"ש הב"ח כאן באורך לרש"י משא"כ דעתו לחזור תוך פסח ל"מ ודאי חמץ דשמא ישכח לבטל ע"פ וכשרואה אח"כ עובר ב"י אפי' ספק נמי כשימצא כו'. ודוקא מפרש ושיירא דשם לית זמן ומקום בדיקה כמ"ש מהרש"א ז"ל אבל במקום ישוב זמן בדיקה לבני אדם קודם ל' א"צ כלל בדיקה וכשיגיע ליל י"ד יזכור כשיראה ב"א כו' ויבטל. ובאוצר ודעתו לפנות תוך הפסח צריך לבער מיד מר"ה דוקא בודאי חמץ ואף דל"ח שישכח הביטול שהוא בביתו חיישינן דילמא אתי למיכל בודאי חמץ כדמוכח מככר בשמי קורה ובספק חמץ סובר רש"י דלא אטרחוהו לחפש דילמא אתי למיכל אלא משום ב"י ואף דכל בודק צריך שיבטל מתקנת אמוראים י"ל אי לא יבדוק ישכח הביטול כמ"ש בתל"ה וכמ"ש מהרש"א ז"ל פסחים יו"ד ב' במשנה יע"ש היטב. וספק חמץ אין צריך לבער קודם ל' באוצר אף דעתו לפנותו תוך פסח וכשיגיע פסח יבטל משא"כ מפרש ושיירא אף ספק צריך לבדוק דיפשע כיון שאין במקום ב"א וכשימצא בביתו עובר כן נ"ל פי' מהרש"א ז"ל ועט"ז ב' וכאן ב"ג יבואר עוד:

**סעיף ב**

אין עמ"א האדון ז"ל במלות קצרות כיון כוונה גדולה דקודם ל' לא חל הא תוך ל' חל ממילא אף ספק צריך ה"ה קודם ל' נמי בספק הא ודאי קודם ל' ואין דעתו עד אחר הפסח מבער כירושלמי ועיין עולת שבת ומפני שי"ל דירושלמי מיירי בדעתו לחזור קודם פסח וכרש"י לזה כתב ב"ח שמביא ראיה מהרמב"ם וכ"ה ל' המחבר וכפי' הר"ן ז"ל ואפ"ה דוקא ספק כו' ועא"ר וא"ז ב' וח"י ד' ובבלי אין חולק עם ירושלמי ולבדיקה שהיא ע"מ לבער קרי ביעור ב"ח וי"ל עוד דל"ת זקוק לבדוק ולהוציא מבית ולהשליך לחוץ נקיט לבער כמו ע"פ ביעור מן העולם כר"י דבעי שריפה ואף ה' וקודם לו ולרבנן נמי י"ל עיקר המצוה לבער מהעולם כנותר והבן. ועפר"ח א' וי"ל החילוק בין ספק לודאי דהוי כמטמין וכ"ש ל"א דספק אין עובר מ"ה בספק לאו ב"י. ומ"ש הר"ב ואוצר כו' לכאורה אף ודאי חמץ קודם ל' א"צ ומיהו כד דייקת ביה יראה כהמ"א וכמ"ש באות ח' דאל"כ היה לומר בקיצור דין תשובת הרשב"א ז"ל לחלק לאחר הפסח כו' או לומר כונס אלא ה"ק ואוצר חטים שיש ודאי חמ"ץ א"ז קודם ל' לכתחלה אסור כירוש' ודיעבד קודם שרי ומינה ל' בודאי אף דיעבד צריך לפנות ולבער וכ"נ לכאורה מרש"י שם ד"ה אשר שהכניס ולא שכונס. ועי' ע"ץ נ"ץ ולמ"ש המ"א אתי שפיר ועי' לבוש ופר"ח וח"י וא"ר הסכימו דאף ודאי א"צ י"ש. וא"ה באות ח' יבואר עוד:

**סעיף ג**

דחיישינן עמ"א ועט"ז ג' וח"י ו' כתב זמן רב איוצא קאי לא אחזרה ועיינתי בד"מ דפוס פיורדא התקי"ט הביא בזה"ל א"כ יוצא לדרך קודם פסח ודעתו לחזור זמן גדול קודם פסח יצטרך לבדוק וי"ל דוקא מפרש כו' ולרש"י אין לחלק עכ"ל ולא כתב אפי' מבואר בזמן רב אחורה קאי ובשיירא אפ"ה צריך לבדוק ובשאר דרכים כשמגביל החזרה זמן רב א"צ ולרש"י דעתו תוך הפסח אין לחלק (ולפ"ז רב דנקיט מפרש לאביי ניחא ולרבא י"ל דל"ת דאירי בדעתו לחזור קודם פסח לז"א מפרש וע"כ באין דעתו עד אחר הפסח ואפ"ה תוך ל' זקוק) ולמ"ש מהרש"א ז"ל הביאותיו באות א' מ"ש לרש"י מפרש דבע"פ לא יהיה בישוב אף ספק חמץ לא סמכינן אביטול ע"פ שישכח משא"כ ביוצא צריך ויהיה במקום ב"א ליל י"ד בספק אטרחוהו ויבטל בליל י"ד במקום שיהיה או שיבא תוך הפסח. והמעיין ברש"י מפרש לים בשיירא למקום רחוק ולא במדבר שאין מקום ישוב י"ל דתרתי למה לי אלא לרבא אין דעתו לחזור תוך פסח רק אחריותו קודם בע"פ יש לחלק בין תוך ל' חל כו' יש לחוש בשיירא שמא יתאחר סמוך לחשיכה ובים אף מצור לצידון כיון בליל י"ד לא יהיה בישוב ישכח הביטול ומש"ה ציין רש"י ז"ל דעתו לחזור בימי פסח ארבא כי מקשה איך סתם אביי כו' משא"כ אביי שדעתו לחזור י"ל

קודם בע"פ או אחריו והבן ובנ"ץ סוף הסימן הקשה על הלבוש במה שיראה מדבריו לחלק תוך הפסח בין שיירא יוצא לדרך ובא"ר ח' וא"ז ז' תי' דדקדק במלת לז"ה לומר בע"פ אין לחוש הא תוך הפסח אין חילוק ולע"ד י"ל דסובר כמהרש"א ז"ל וכאמור:

**סעיף ד**

אוצר עמ"א עשה כלומר ופי' עצים לא תבואה כרש"י וכמ"ש הלבוש רבותא תאמר דל"מ תבואה לעשות מביתו אוצר שיהיה תמיד כן דאין לחוש שמא ימלך ויפנה קודם פסח אפי' במניח באקראי עצים ל"ח ותוך ל' ל"מ בתבואה שיתעכב כו' אפי' עצים נמי ודוקא נשתמש הא ודאי חמץ אף קודם ל' כמ"ש באות ז'. וע' לבוש ואי"ה באות ו' יבואר:

**סעיף ה**

ואחר עמ"א וכ"נ מרש"י ד"ה אוצר שהכניס לא שכונס עמש"ל וקודם ל' אם דעתו לפנותו דיעבד צ"ע. ומ"ש ואפשר אף שחד דינא אית להו מ"מ אפשר דלא אטרחוהו כולי האי ועב"י. ואי"ה באות ו' יבואר עוד:

**סעיף ו**

צריך עמ"א בב"י לדיעה א' דעתו לפנותו ע"פ חיישינן כיון שלא ידע בבירור שיש חמץ וכ"ה בלבוש משמע לכאורה בחמץ ידוע קיל טפי דזכור ול"מ למאן דחולק אירושלמי ועי' לבוש ס"א אפי' למ"ש המ"א אות א' וח' אפי"ה דיעבד בהניח אוצר קודם ל' א"צ לפנותו ובדעתו לפנות ע"פ י"ל אף קודם ל' צריך דיעבד לפנות האוצר בספק חמץ ובודאי קיל כאמור ועמ"ש אות ה' די"ל דל"ד לתוך ל' רחל חובת בדיקה. וע' לבוש ס"ב הכניס תבואה דיעבד ועלה קאי קודם ל' בדעתו לפנות צריך לבער היינו לפנות האוצר וי"ל בע"א וע"ש ס"א וצ"ע בזה:

**סעיף ז**

א"צ לבדוק עמ"א במ"ש באות א' ובירושלמי דאוצר ומפרש חד דינא ואי"ה באות ח' יבואר עוד:

**סעיף ח**

ואוצר עמ"א עמ"ש אות א' דברי הר"ב בודאי חמץ וכו' ותוך ל' דיעבד צריך לפנות שהניח על ספק חמץ שהיה מקודם כמ"ש באות ה' ויוצא לדרך קודם ל' ויש ודאי חמץ ג"כ דיעבד א"צ לחזור. ומ"ש דהא י"א קודם ל' הוא דיעה ב' ברש"י ועי' ירושלמי ובמפרש שם. ודעתו אחר פסח י"ל ודאי חמץ אף קודם ל' ודיעבד צריך לפנותו ע' ירושלמי שם:

**סעיף ט**

אסור עמ"א העתיק תשובת הרשב"א ז"ל סי' ע' ועמ"א תל"ג אות י"ז במפולת שרי לאחר הפסח ורב האי ז"ל אסר ואמר דאף אם מותר במפולת אף דעתו לפנות הגל לבנות הכותל

אבל לא דעתו לחפש אחר החמץ בגל ול"ש הערמה משא"כ כאן אסור לכ"ע אף בטלו דחייש להערמה כבסי' תמ"ח ועמ"ש אי"ה בט"ז ד':

**סעיף י**

יבטלנו עמ"א בין דעתו לחזור אחר פסח או קודם פסח דקודם ל' א"צ לבדוק ע"ז כתב הר"ב דכשיגיע פסח ונמלך ולא בא יבטלנו במקום שהוא וקשה הא כבר כתב הר"ב בס"א כן כשדעתו לאחר הפשח ה"ה בנמלך וי"ל דקמ"ל דא"צ שליח כשנמלך לבוא תוך הפסח כיון שיצא בהיתר הא באיסור אף קודם ל' צריך שליח ועמ"ש באות ה'. ואם דעתו לבוא ביום י"ד לדיעה זו לכאורה יבדוק בליל יציאה לדרך דמבהיק יותר ואפשר הוי כדיעבד כיון דקודם ל' הוא. ולפרש כשיגיע הפסח היינו ליל י"ד יבטל שם ולא סמוך בבואו לביתו ויבטל מיד דז"א ועוד הכל א"א לבטל דצריך לקיים מצות שריפה בחמץ שלו ואם יפרש מה מהני. ועמ"ש אי"ה באות י"א:

**סעיף יא**

צריך עמ"א בב"ח נמי תי' כעין זה דלרש"י בידוע שהיה לו חמץ אפ"ה כל שא"י בפסח אין עובר ב"י מ"ה דתלינן שמא יאכל ואין ספק הרגיל מוציא מידי ודאי י"ל מדרבנן לא מ"ה והמ"א סובר דוקא כשיש ס"ס דאין מניח מי שיבדוק אבל מניח נשים וטף כו'. ואם נאמר לבער ל"ד אלא מיירי בספק חמץ כמ"ש העי"ש י"ל לרש"י א"צ אף ביטול מ"ה בחמץ שא"י כמ"ש בתל"ה לרש"י ולפ"ז שפיר הגיה הר"ב כשיגיע פסח יבטלנו דל"ת לדיעה זו אף ביטול א"צ לרש"י קמ"ל בהא לא קיי"ל כרש"י עי' מ"ש בפתיחה מזה ועמ"ש באות י':

**סעיף יב**

ואם עמ"א עמ"ש א' דלא כט"ז ב' דאל"כ מאי איריא שכח ומיהו כשדעתו קודם הפסח לדיעה א' י"ל דמודה המ"א דתרי חששות שמא יבוא בה"ש וישכח הביטול ע"כ יע"ש:

**סעיף יג**

ולא עמ"א טור אפי' אומר בפה כיון דסגי בלב עמ"ש בתל"א. ומקרא מגילה אם נאמר הרהור כדיבור לכתחילה צריך לקרוא בי' וק"ש ברכות לאו אק"ש נתקנו עמ"א נ"ח אות ז'. ועב"י תל"ד הקשה בירושלמי פ' כ"ש אמר רב צריך שיאמר כל חמץ שיש בתוך ביתי וא"י יבטל יע"ש ואפשר רב סובר תערובות ונוקשה עובר ב"י וכפירש"י בריש א"ע ומותר בהנאה כחזקיה עתוס' פסחים כ"ג ב' ד"ה מאי בינייהו ושלו הוא וצריך בפה כקושיית הר"ן ר"פ משא"כ לדידן או דתערובות אין עובר ב"י או דאסורין בהנאה וגלוי דעתא בלב סגי ומ"מ הל' דלא מצינו דתקנו קשה. וע"ד פלפולא בעלמא רב אמר בתוך ביתי לא ברשותי כי ב"י יש טעם מ"ה דילמא אתי למיכל מיניה כמ"ש הרשב"צ ז"ל

ביבין שמועה מאמר חמץ ומקרא מסייעו לא ימצא כי כל אוכל כו' ומיהו שאור אין ראוי לאכילה אפ"ה עובר ב"י ונ"מ בתערובות דעובר ב"י מהטעם דילמא אתי למיכל ודוקא בתוך ביתו משא"כ במקומות אחרים שאין בא לשם ל"ש דילמא אתי למיכל לפלפולא בעלמא:

**סעיף יד**

גם עמ"א ולפ"ז א' י"ל דאשתו בחדר א' ותבדוק ותבטל כל מה שיש כו' ואף לא צוה לה וביטול שליח מ"מ י"ל זכין לאדם שלא בפניו עח"י אות י"ד:

**סעיף טו**

א"צ לבער עמ"א הנה פי' דברי ראבי"ה דמודה להטור דהפקר הוא ומ"מ א"י דהא נכנס בבית אחר ויבדוק ויבטל שם ויאמר כל חמץ שיש ברשותי וי"ל בל' זה אין נכלל חמץ שבבית עכו"ם אף א"ת בפקדון כה"ג מהני משא"כ כאן ועמ"ש בט"ז אי"ה מזה:

**סעיף טז**

וצריך עמ"א ועט"ז אות ז' ופסחים ד' א' ברש"י ד"ה חובת הדר ויש דיעות בזה לומר דאיסורא לא ניחא ליה דליקני. ומיהו מהא דעל המשכיר כו' אין ראיה דנכנס בבית אחר אבל מפרש בשיירא י"ל דבודק תוך ל' יום עט"ז א':

**סעיף יז**

כשנכנס עמ"א משמע אף בית עכו"ם ובט"ז ד' ל"מ כן ועח"י ח"י דהתם ביתו הוא משא"כ בית עכו"ם א"צ בכ"ע:

## סימן תלז

**סעיף א**

וקנאו עמ"א ח"מ קצ"א ס"א הא מפתח לא קנה אע"פ שאמר קנה במסירת מפתח ועב"ח סי' קס"ב יע"ש. ומ"ש כ"מ בד"מ לכאורה מבואר כן בר"ן וב"י דתרתי בעינן החזיק ומפתח ביד השוכר הבא דשוכר בודק אלא במ"מ ה"ב ח"י אין מבואר כ"כ וי"ל רבותא קאמר אע"פ שקנאו כו' והתוס' י"ל סוברים קנאו אע"ג המפתח ביד המשכיר השוכר בודק עיין מהרש"א ז"ל פסחים ד' א' לזה מביא מד"מ דכתב (דפוס פיורדא) וכתב הר"ן ומ"מ מירי שהחזיק כו' ודוחק ואי"ה באות ב' וט"ז א' יבואר עוד:

**סעיף ב**

על עמ"א הואיל וחמץ שלו ועדיין הבית מעוכב אצלו הוא לתת הבדל בין הפקידו ביד אחר. וברי"ן וב"י הואיל ובית של משכיר וחמץ שלו ועדיין מעוכב אצלו והמ"א חיסר תנאי א' היינו אף במכר בית שאין תו שלו הואיל והחמץ שלו. והנה י"ל כשיוצא מבית מסתמא מפקיר חמצו כבסי' תל"ו בטור ומ"א אות ט"ז ואפ"ה חצירו קונה לו כבסימן

תל"ו ט"ז א' ורש"י פסחים ד' א' יע"ש ומש"ה במשכיר ומפתח בידו ליל י"ד כבית משומר לדעתו הוי חמירא דידיה משא"כ כשהמפתח ביד השוכר אין משומר לדעתו ואין חצירו קונה לו עח"מ ר"ס ס"ד ושי"ג בסמ"ע וש"ך אות א' וה'. ובתוס' ד' א' כתבו דאותו שאין מפתח איך יכנוס ולדידהו אף במכר אפשר כן והר"ן לא הזכיר זה רק מעוכב בידו. ועמ"מ פ"ב ה' י"ח השמיט דהבית והחמץ של משכיר רק שהמפתח בידו והשוכר מעוכב לכנוס בו (ומיהו הפקיד ביד אחר המפקיד חייב עי' אות א') ועח"י אות ב' בשם תוס' ב"ק כ"ב ד"ה כיון יע"ש והנה הם פירשו בין בלא החזיק הלוקח והשוכר. ואם בית פתוח בלא מנעול כתב הח"י אות ד' בהחזיק השוכר בודק יע"ש והיינו ממ"ש הר"ן שמעוכב אצלו והתוס' איך יכנוס. ולפ"ז ה"ה כשיש לכל אחד מפתח השוכר בודק. וי"ל כל שהמפתח ביד השוכר ומשומר לדעתו והמשכיר הפקיר כשיצא זכה השוכר בחמץ וחמירא דידיה מקרי משא"כ פתוח או שיש לכ"א מפתח לא זכה השוכר ועח"מ ר"ס ושי"ג בסמ"ע דשניהם זכו וכאן רק השוכר וכיון שהבית של המשכיר והחמץ היה שלו אפשר המשכיר בודק ואי"ה באות ג' יבואר עוד:

**סעיף ג**

על השוכר עמ"א. עסי' תל"ו אות ט"ז ושם כתבנו די"ל ברש"י בע"א ומהא דפסחים דף ב' מ"ה בביטול סגי לאו במשכיר אלא באחד שיצא לדרך והניח בני ביתו שם כו'. ומ"ש המ"א וכ"מ בתוס' היינו ד' א' ד"ה על דחמירא דידיה ועח"י י' וא"ר ב' וי"ל דבאמת אין הפי' כן. ולבוש ס"א כתב דאע"פ שאין החמץ שלו יכול לבטל כיון שהמפתח בידו דהוי כשלוחו של המשכיר ר"ל דהוי כממנה בפירוש שליח יע"ש. ומ"מ יראה לי די"א בית השוכר והמשכיר שניהם קנו מהפקר עח"מ ר"ס ס"ד ושי"ג הביאותיו לעיל א"כ עדיין החמץ של שניהם ושניהם יכולים לבטלו ומש"ה שניהם מבטלין ואף דאיסורא לא ניחא דליקני י"ל זה בזמן האיסור משא"כ קודם זמנו. ועוד דהפקר כי הא ברשותו ובלב לא מהני אלא כשבא פסח אסור בהנאה בגילוי דעת מקודם סגי כמ"ש הר"ן ר"פ ומ"מ קודם זמנו עדיין מקרי של שניהם ומש"ה יבטל בפי' המשכיר והשוכר עמ"ש באות ב' ואי"ה באות ד' וה' יבואר עוד בזה יע"ש.

**סעיף ד**

שואלו עמ"א חזקה ה"ה רובא ואמ"ה ל"ד אלא שאין זבוח ובאות ח' דחמץ איתחזק מקרי ואפ"ה חזקה דהכל חברים אלימא טפי ורובא הוה. ובע"ש חולק עוד דשוחט קודם שלמד א"י וביי"ד סי' א' להריי"ף צריך שאלה אעילוף ולהר"מ א"צ דהיה מגיד והא עילוף לית חזקה דמעיקרא דמאן לימא לן שהיה תחלה מורך לב ש"מ כמ"א דבהמה בחיה כו'. אבל הפר"ח כאן האריך וכ"כ בסי' ג"ו ופ"מ וש"ה דכל דבקל מבררינן ברובא ג"כ ע"י

שאלה ואף בדרבנן כמ"ש הב"י בשם הר"ן כאן דאף בבטלו שיילינן ליה ואם יש מכשול אין צריך לשאול עתוס' פסחים ד' ב' ד"ה לאו מבטל ומוכח ג"כ כמ"ש יע"ש:

**והוי** יודע שהט"ז הצריכו ביטול משמע הא לא"ה השוכר עובר ב"י כמ"ש המ"א תל"ו ט"ז דחצירו קונה והר"מ פ"ב הי"ז מחו"מ הביא ב' דינים הא דסעיף ב"ד ולא הזכיר הביטול ועח"מ ש"ג בסמ"ע ה' להר"מ ז"ל אין שוכר קונה כלל במקום המשכיר דשכירות לא קניא לכל מילי י"ל א"צ ביטול ובגמרא דמסיק מ"ה בביטול סגי מיירי ביצא לדרך והניח בניו שם כו' משא"כ הט"ו פסקו כרא"ש דשוכר קנה צריך ביטול ועובר השוכר ב"י ולהש"ך שם דשוכר קונה מדרבנן י"ל אף דספק דרבנן לקולא מ"מ כל שאין טורח הביטול הוי כשאלה וזה הוכחה להב"ח הביאו הש"ך שם בש"ב. ולפ"ז לאחר זמן איסורו אם נאמר דהשוכר מ"ה עובר ב"י צריך לבדוק ואם עצהי"ט כשחלה לאחר זמן א"י כו' ועלח"מ שהר"מ סמך אמ"ש מקודם הי"ו והיינו הוחזק שלא בדק שם צריך ביטול משא"כ המשכיר בית י"ל דרנב"י פשוט לקולא א"צ ביטול כלל והטור כתב בדין הא' תולין להקל ומבטלו היינו מספק דרבנן הא לאחר זמן איסורו צריך לבדוק והר"ת ז"ל כת' ה"ז בחזקת בדוק וא"צ לבדוק דמיותר לומר בדיקה א"צ הא ביטול צריך עצהי"ט והמחבר כתב ע"ד לי' הר"מ ז"ל חזקתו בדוק ומבטלו היינו עצהי"ט או כרנב"י ולאחר זמן איסורו י"ל דא"צ בדיקה והר"מ ז"ל השמיט אם בעיר שואלו ולכאורה יסבור למאי נ"מ בבעיר נישייליה כמ"ש הב"ח ז"ל ולדינא קיי"ל דשואלו ולאחר זמן איסורו צ"ע בזה. ואי"ה באות ח' ובט"ז אבאר עוד:

**סעיף ה**

ואינו עמ"א בטור כת' אינו יכול לחזור כו' וכ"ש בבודק עצמו אבל המחבר ל' הר"מ ז"ל פ"ב הח"י נקיט משמע לכאורה תרתי קאמר וביי"ג איירי כמ"ש התוס' ד' ב' ד"ה המשכיר ומש"ה השוכר בודק מדינא דבליל י"ד ביד השוכר היה וגם אין יכול לחזור ע"י עלילותיו ערש"י (ומדלא מוקי בתוס' בבית פתוח או שיש לכ"א מפתח עמ"ש באות ב') והמ"א לא פי' כן ועסי' תל"ג באות כ' דבי"ג לא מהני הבדיקה כלל. עמ"ש אי"ה באות ו':

**סעיף ו**

דצריך עמ"א בי"ד ס"ד טלית לית חסרון כיס וספרים אסור ודיעה א' סובר שאני ספרים דהפסד מרובה משא"כ שכר בדיקה מועט ניחא ליה וא"צ להחזיר מ"א שם אות י'. והע"ש כתב כאן דוקא התנה בהדיא הא סתמא כ"ע מודים דא"צ להחזיר ובגמרא בסתמא מיירי ואף דבאות ז' כתב המ"א בסתמא בכ"מ המקח קיים אה"נ דבעיא מי הוי כמקח טעות במפרש נמי מיירי ואהא דניחא לקיומיה בממונא היינו בסתמא. ומיהו

מ"ש שם על הלבוש אפשר אף בסתם נמי צריך להחזיר כו' ופי' מ"ש הר"ב כן משמע לעיל סי' י"ד היינו דניחא לאיניש כו' לכאורה תמוה דזה גמרא ערוכה ומשם למדו להתם ולעיל הוי לציין וי"ל דה"פ וכ"מ לעיל בסתמא ניחא בממוניה בחסרון מועט יש בלוקח טלית חבירו ומ"מ ניחא לאיניש כו' וספרים איכא קפידא טובא ומש"ה כאן בהתנה צריך להחזיר לי"א הא סתמא לא. ועוי"י דמספק אין להוציא ממון עב"ח. ומ"ש ממזוזה עי' בהי"י שם. וי"ל התם בסתמא וכאן במפרש ומיהו התם משמע אף במפרש יע"ש ואי"ה באות ז' יבואר. ועד"מ פיורדא משמע דקאי אמחזיר דמים:

**סעיף ז**

הואיל עמ"א לכאורה כמ"ש הלבוש דלי"א אף בסתם מחזיר הדמים וי"ל אף אם נאמר דוקא התנה מ"מ הבעיין דמבעיא מקח טעות ואהא פשיט ג"כ דלא הוי מקח טעות שפיר קשה בכ"מ שאין הגוף המקח קיים והיל"ל לענין אי מחזיר הדמים בסתם ע"כ הוכיח מזה דבכ"מ במפרש המקח בטל אף שאין בגוף המקח ובמצוה קיים והפר"ח פי' דוקא בסתם הא מפרש אף במצוה בטל המקח ופי' כן דברי הר"ן ומ"מ יע"ש והקשה עליו קושיית המ"א ויש להסתפק מי ששכר בית מחבירו בחזקת שלא נשתמש חמץ מעולם להשתמש בו בפסח והטעהו אפשר הוי מקח טעות ומום במקח הוה כי שמא ימצא גלוסקא יפה ומשהה ועובר בי"י ואף לאחר הבדיקה ושמא יתערב במצה או לאחר זמן איסוריה או למ"ד בי"ט לא מצי בדיק בכל אלה יראת דודאי מקח טעות הוה:

**סעיף ח**

נאמנים עמ"א. מ"ש דרבנן כ"מ בגמרא ד' ב' וע' לבוש והמחבר בס"ב ביאר זה אף שי"ל דיעבד אין הביטול מעכב וכאן לא ביאר וברי"מ ז"ל פ"ב הח"י השמיט הביטול בשתיהן עלח"מ שם. ועא"ר וא"ז ה' דלאחר ו' דהוי ד"ת אין נאמנים וי"ל בשוכר חצירות קונה רק דרבנן גם בספק חמץ י"ל מ"ה אין עובר עתוס' ר"פ כ"ש ד"ה ואי ובגמ' נקיט הכל נאמנים על ביעור חמץ משמע חמץ ידוע כבסי' תל"ו במ"א א' מיהו בתל"ח ותל"ט מבואר דעובר בי"י בספק ועדיין י"ל בשוכר אין עובר מ"ה ובגמרא מירי בבית של בע"ה גופא או ה"פ ביטול סגי אלמא לא יראה לך אבל הפקר ג"כ רואה וממילא שוכר אין עובר דאיסורא כו' ע' אות ב' וסימן תל"ו אות ט"ז. ומ"ש מתוס' עירובין ל"א ב' ד"ה כאן ומשמע דסותרים דבריהם בפסחים ועמ"א ת"ט ט"ז ומשמע דאנן לית לן חילוק זה ובדיקת חמץ נאמנים אף בבית אחר ותחומין אסמכוהו כו' א"כ העמיד על תחום ביתו משא"כ חמץ להר"ב בי"ד קכ"ז לא איתחזק מקרי. ואני העני דקדקתי בדברי הר"מ ז"ל פ"ב הי"ז וראיתי שיש להתבונן בלשונו הזך והטהור יע"ש שכתוב המשכיר בית סתם בי"ד הר"ז בחזקת בדוק וא"צ לבדוק ואם הוחזק זה המשכיר שלא בדק ואמרו אששה

או קטן אנו בדקנוה הרי אלו נאמנין שהכל נאמנים על ביעור חמץ והכל כשרים לבדיקה ואפי' נשים ועבדים וקטנים עכ"ל הנה תראה חילוק לשונות שבטור כתב הכל נאמנין על בדיקת חמץ להעיד על הבית שהוא בדוק ואפי' נשים ואפי' ידענו שלא בדק בע"ה ואמרו אנו בדקנוה נאמנים. יש לפרש נאמנים שבע"ה בדקו ונ"מ שידוע שכל הלילה לא בדקו ואינו חבר שעבר על דרבנן אפ"ה אם אמר שביום י"ד בדקו נאמנים ואפי' כו' שלא בדקו כלל ואמרו אנו בדקנוה נאמנים אף שטורח הוא (ערש"י ד' ב' דמחזיק לן בהאי דלא בדק הוסיף מלת בהאי ובמקום בדוק כי ראוי להיות דמוחזק לן הבית דלא בדוק ומחזיק יוצא כלומר דבר א' מחזיק לן בהאי משכיר דלא בדק שראינוהו טרוד כו') והר"מ ז"ל פי' דמחזיק לן המשכיר דלא בדק בליל י"ד וביום י"ד ספק ואמרו אנו בדקנוה נאמנים שהכל נאמנים על ביעור לומר שביערו בע"ה ביום י"ד ובדיקה ומי אף שטורח ופטור ודוחק. וי"ל ביעור חמץ ידוע אף שד"ת דשוכר דרבנן ובדיקה ע"י טורח נאמנים וגם ז"א ולומר ביעור ביטול כי הוא הביעור הגמור ובדיקה ממש וכדבעינן למימר לקמן בעזה"י וע' ע"ש תל"ד ד' גם ז"א ע' פ"ב ה' א' ב' וי"ל ביעור שמעידים שהם בדקו נאמנים דיעבד וא"צ השוכר לבדוק ולא עוד שכשרים לכתחלה לבדיקה ול"ת נשים לכתחלה לא כירושלמי ועמ"א כאן והמחבר נקיט ל' בפ"עע ואי לאו דמסתפינא הייתי מדקדק עוד במ"ש הר"מ ז"ל ואמרו אשה וקטן אנו בדקנוה נאמנים שהכל נאמנים על ביעור חמץ וכשרים לבדיקה נשים ועבדים וקטנים לביעור דיעבד עבדים כ"ש מקטנים ולכתחלה י"ל עבדים רקים הם עש"ך י"ד א' ב':

**ומפני** שיש לי בכאן הרהורי דברים הוכרחתי להאריך קצת והנני פורטם בעזה"י:

**דע** דע"א באיסורים בלית חזקה נאמן להתיר ולאסור ולהוציא מחזקה כשהוא בידו נאמן לאיסור ולהתיר ע"ד קכ"ז ויבמות פ"ח א'. ולפ"ז אם ע"א אומר ראיתי שחבירי תיקן זה נאמן דיש מיגו דאי בעי אמר אני תקנתיו עמ"ש בפריי ל"ד א' בחש"ו ששחטו וא' ראה ששחטו כהוגו וע, בהרא"ש כתובות ט' דמיגו מהני באיסורא ובריי ושמא מהני דיעבד עכ"פ נגד הרוב ולכתחלה משום מעלה ביוחסין והא עד אחר נגד חזקה ל"מ כ"ש נגד הרוב ונוגע בעדות ע' אה"ע ו' סי"ז יע"ש ובפריי ל"ד א' די"ל ביש חוקה לרוב וע"א אף אשה ועבד ושפחה נאמנים דעיקר הלימוד מוספרה לה תרתי שמעינן אחד שסופרת ז' נקיים בעצמה וזה לא אתחזק מקרי דסופה לפסוק ונאמנת ומה שטובלת ואין רואה זה איתחזק מקרי דטמאה ובידה נאמנת כמ"ש בחה"ר בד' שיטות גיטין ב' ב' וערש"י חולין י' ב' ד"ה ע"א. ועש"ך י"ד קכ"ז כ' פסולי עדות בעבירה יע"ש. וקטן עסי' א' בשחיטה וק"כ בטבילת כלים ותוס' פסחים ד' ב' ד"ה הימנוהו דנקטי נשים ולא קטנים

הכל באיתחזק אמנם ממ"ש הר"ב בי"ד קכ"ז בהג"ה קטן אין לו דין ע"א והוא מהריב"ש רמ"ה מבואר אף באין חזקה ועש"ך ל"א. ובדרבנן נאמן בלית חזקה הא בחזקה לא היינו בהגיד עדות הא כל שבידו לתקנו נאמן כמ"ש הש"ך אות ל"א קטן היודע לשמור ידיו אוכלים טהרות ובד"ת אף בלית חזקה ובידו אין נאמן. ומ"ש הר"ב שם דבדיקת חמץ אם מעיד נאמן בלא איתחזק אפשר מירי בחדר שאין תשמישו תדיר מקרי לא איתחזק אבל איתחזק אין נאמן להעיד אבל נאמן לומר שהוא תיקן כדמוכח קטן היודע לשמור ידיו בדרבנן וכ"מ לכאורה ממ"ש אמרו אנן בדקנוה והבן ומינה הא גדול אף ביש חזקה נאמן בדרבנן אף באין בידו וכאסור וא"ש וי"ל קצת המ"א. וע' ע"ש בתל"ד אות ד' ביטול לאחר הבדיקה דרבנן יכול לעשות ע"י שליח קטן ולמ"ד ד"ת נשים מהימנא כל דלית טורח ולא איתחזק יע"ש הנה כל שבידם אפילו הוחזק בשחיטה נאמנים וקטן שליח כתבנו דאין שליחות לקטן אלא דבפ"ב משלוחין ה"ב בכ"מ משמע בדרבנן קטן נעשה שליח ע' גיטין ס"ד ב' וצ"ע בזה:

**והנה** הר"ב בקכ"ז פסק איסור אין אשה נאמנת והוא מסמ"ג עשין ל"ט קי"ז ב' ובאו"ה ומבואר שם מפסחים הוציא כן וז"ל שם בספק נמנעות מפני עצלתים וכ"ה בירושלמי משמע תרתי בעי' טורח וספק ועש"ך קכ"ז אות ל' משמע טורח אף ודאי אין נאמנת וע' ישי"ש פ"ק דחולין סי' ב' הביא דברי הסמ"ג וכתב מתוס' משמע טורח אף ודאי אין נאמנת. ומיהו משמע באין טורח אף ספק איסור נאמנת אף לסמ"ג ומל' הר"ב בקכ"ז ס"ג לא הזכיר טורח כלל רק ספק אין נאמנת וא"כ למנות שליח נשים לכתחלה על הביטול ובדיקה אין ראוי לעשות כן וברי"מ משמע הכל כשרים כו' ועש"ך י"ד פ"ד אות ל"ה ומי"י כלל מ"ו ופריי שם:

**ודע** עוד ע"א שמעיד על ספק תורה בחזקה י"ל דנאמן הדמיון טבל נתערב חד בחד ואומר שתקנו בע"ה ואין בידו נאמן מטעם ס"ס כמ"ש הש"ך בקכ"ז אות ט"ז דבעיא דלא איפשטא הוא והוי ס"ס ובדרבנן כה"ג ספק לקולא כי בשביל החזקה לא ישתנה הדין:

## סימן תלח

### סעיף א

לחזור עמ"א. המעיין בב"ח בתל"ד וכאן ס"א משמע כל שראינו נכנס לחדר א' א"צ בדיקה רק אותו חדר אף ככר גדול ולא בטלו דמה"ת נחזיק ריעותא שגררה מחדר לחדר וערש"י ט' א' הא חזינן שהביאתו לכאן הא לא חזינן שהביאתו לכאן אפשר אף גדול א"צ בדיקה. ומ"ש הר"מ והטור צריך לבדוק דבית משמע כל החדרים בראינו נכנס וא"י לאיזה מהחדרים הוי הדין כבתל"ט (בטור) בשל אדם א' הכל צריך בדיקה דע"כ לחד

מיניה על. וזה דוקא בחדרים הפתוחים ולא בנעולים ול"ח דרך חור עייל. ולפ"ז הא דבעיא ספק על או לא על וכתב הטור בתל"ט בטלו או קטן א"צ בדיקה הא גדול ולא בטלו צריך בדיקה צריך לחלק התם בחצר קרוב לבית מאוד וגם נולד לנו ספק שדומה לנו שמא נכנס העכבר בבית (ותדע שהרי הר"מ ז"ל בפ"ב הי"ב פסק לחומרא בספק על ולקולא בב' בתים וע"כ דספק על דהכא חמור מב' בתים יע"ש במ"מ) ואמנם השגת המ"א כפי הנראה הוא כך מה שדקדק הב"ח מל' בית י"ל חדר א' נקרא בית ולא מיידי כלל משאר חדרים ודין הוא הכין דאם ראינו לחדר א' וא"י לאיזה מהחדרים היינו ג' בתים בדוקים עסי' תל"ט ס"ב ואם לא ראינו כלל אם נכנס לחדר או לאו מבואר בטור בתל"ט היינו ספק על וא"ה בתל"ט יבואר דעת הטור כהר"מ ז"ל. ועח"י ב' הבין השגת המ"א על הב"ח להיפוך ולא הביניתי. ומ"ש ראיה מב' בתים בדוקים דתרווייהו צריכי בדיקה לטור התם א"א להקל בתרווייהו משא"כ בראינו לאיזה חדר נכנס גם מ"ש טעמא דלא חזינן דשקל פירש"י שהביאתו לכאן ובספרי ראש יוסף כתבנו מזה ועט"ז א':

**סעיף ב**

שאין עמ"א יראה ה"ה כל ב"ח. ואם מצא חצי ככר שהכניס עכבר צ"ע דשמא מצנע חצי בחורין עט"ז. ואם הביא עכבר ככר משוק קודם זמן איסורו מבטלו ולאחר זמן איסורא אפשר לא ניחא ליה והוי רק דרבנן והוי הדין כספק על כמ"ש באות א' ועמ"א תל"ד ב' ותל"ו ט"ז וע' משנה אין חוששין מבית לבית וממקום למקום דא"כ מחצר לחצר הוי דרבנן אין חוששין משא"כ ממקום למקום אי בלא בטלו ועתוס' שם וי"ל מבית לבית ג"כ בית ממש קאמר ומיהו לתי' א' בתוס' ד"ה כדי תיפוק מעיר לעיר אף יש לד"ס ע' מהרש"א ז"ל וצ"ע:

**סעיף ג**

תינוק עמ"א ועסי' תל"ז סעיף ד' בן דעת נאמן שבדק ה"ה שאכל אף דאיתחזק ושאני טבילת כלים ד"ת עמ"א ח' משא"כ להר"ב בי"ד קכ"ז איתחזק אין נאמן. וע"ש דכאן הוי כאין בידו דלמא פירר במקומות רבים. ועח"י ח' העתיק דברי המ"א ובתל"ז לא כ"כ ואפשר רמז במ"ש ועסי' תל"ז. ולומר בתינוק לא הוי איתחזק דמסתמא יאכל דוחק הוא:

**סעיף ד**

מבטלו עמ"א מ"מ פ"ב הי"ד לאו במטמין בבור ככר שאף מבטלו עובר מדרבנן וצריך ביעור אלא נפל מאליו לבור ואין משמש שם כ"כ ובתל"ו אות ד' דאסור להטמין ולהניח ג"ט. ועסי' תל"ג ט"ז שם ב' דיעות אי הביטול ד"ת וכאן לכ"ע הביטול ד"ת דלא הוי מבוער ממש. ועפר"ח וט"ז ד':

## סימן תלט

### סעיף א

ונטל עמ"א תוס' פסחים ט' ב' ד"ה היינו בנמצא ביד עכו"ם וקבוע ד"ת בניכר כ"א במקומו הא אין ניכר וככרות שלימות דחשוב ולא בטל הוי קבוע דרבנן עי"ד ק"י ואפשר כה"ג א"צ ביטול דספק דרבנן לקולא עמ"א ד' וא"ה שם יבואר. ועמ"ש פ"ב מה' שבת ה"כ אף שפירש לפנינו מ"מ כיון שאין נ"מ בספק זה עד שפי' למקום אחר לא הוי קבוע וכאן לא משמע כן וכ"ת לאחר זמן איסורו נ"מ לחתיכה בפי העכבר אי שרי באכילה הרי הלבוש כתב אפילו קודם זמן איסורו שיכול לבטלו כו' וכ"ת בשעה ה' דאסור באכילה ויכול לבטלו זה לא ניתן להאמר כלל וי"ל ביניהם דכאן נ"מ לאחר זמן איסור :

### סעיף ב

לחזור ולבדקו עמ"א הג"ה ראוי להיות אחר שכל הקבוע כמחצה מיהו אם הכבר קטן כי כאן מקומה. והיינו ס"ס שמא מצה ושמא אכלתיה ובטור כתב אם ביטל או לא ביטל וכבר קטן וקשה הא ס"ס לא עדיף לכאורה מרובא וברובא וחזקה כל דמצי לתקן בקל מתקנין כשאלה וכדומה ובדיקת הריאה תוכיח וא"כ אמאי לא יבטל בקל מתקן ועי"ד ק"י ובשי"ך אות ס"ו ועמ"א תל"ח ד וי"ל אה"נ אם לא עייל היינו לאחר זמן איסורו שא"א לבטל. ואי"ה בט"ז א"כ יבואר. ועתוס' פסחים ט' ב' ד"ה היינו הקשו אמאי לא אוקמיה אחזקה וי"ל כיון שהחתיכה בפי העכבר אסור מספק תורה תו איתרע חזקת הבית ועי' פני יהושע שם וב' בתים א' בדוק ואי שאין בדוק וב' עכברים נמי הוי כניסה לכ"א איתרע חזקה ועי"ד קי"א :

**אעתיק** כאן מ"ש בס' זמנים עמ"ש התוס' ונראה לענין שהביא עכבר לבית ונמצא קבעי אי שרי לאכילה לכאורה למה לי בית כלל גם לתוספות ל"ל עכבר וי"ל דעכבר בפנינו הוי קבוע וסיפא איידי דרישא ומ"מ זה יכול להשמיענו בנבילה ושחוטה. ואפשר י"ל להיפוך כי כוונת התוס' דבדיקה לא מהני ס"ס הרבה שמא לא יש ושמא אכלו עכברים ושמא חמץ נוקשה דאין עובר ב"י ואפ"ה החמירו חז"ל לבדוק ה"ה דלא מהני לילך בתר רובא ואפי' פירש ראוי להצריך בדיקה רק לעניו שנמצא קבעי אי שרי באכילה. ורש"י י"ל סובר כל היכא דיש מיתה וכרת מחמירין ולא אזלינן בתר חזקה בדרבנן עכ"פ ערש"י חולין קל"ד בעיסה בגר שנתגייר יע"ש ומש"ה פי' לבדיקה ומשאל"ס יוכיחו ה"ה בתר רובא. ומיהו אף למ"ד בתמ"ז יבש ביבש לא אזלינן בתר רובא ל"ד לכאן פריש מרובא פריש ובדשיל"מ אמרינן ג"כ כל דפריש מרובא פריש ע' בהל' י"ט ועפ"י פסחים שם ועח"י ו' ופר"ח ובמ"ב בח"ג פ"ה ק"ד ב'. והי"ה ט' חמץ ואי מצה נמי קבוע כמחצה ולמאן דמיקל בביטל ובספק אכלתיה ה"ה כאן עד"מ וב"י כאן משא"כ פירש כה"ג הוי

ודאי חמץ ושיעור הל' בתוס' שם ה"פ דא"א לפרש רק על הבדיקה דלא יתיישב שפיר היינו ט' חנוית דהא י"ל ביניהם קצת וע"כ לענין אכילה מדמה לה וממילא לענין בדיקה נמי הדין כן בלקח מקבוע צריך בדיקה ופי' דמותר באכילה פשיטא דא"צ בדיקה דהא מותר באכילה והבן זה ועט"ז א"ב אי"ה יבואר עוד בזה בל' המ"מ :

**סעיף ג**

תלינן. עמ"א הביא דברי ד"מ והשמיט תי' הב"י ומשמע ספק אכלתיה עם ספק א' הוי ס"ס אף איתחזק ועי"ד שם משמע ס"ס במקום חזקה אסור ולומר אכלתיה עדיף טפי הא לב"י גרע. וע' נה"ך ב"י ק"י ס"ד וע"ש כאן די"ל התם יש בתערובות הוי עכ"פ ספק איסור משא"כ כאן שמא אין כאן איסור כלל ועש"ך שם וי"ל דוקא בקבוע חידוש הא ט' חמץ וא' מצה מחמיר הר"ב כאן ועפ"י פסחים כתב זה והמ"א והנה"ך וע"ש העירו בזה. וי"ל נהי דס"ס לא הוי אכלתיה ספק הרגיל וקרוב לודאי מוציא מידי ספק חמץ עתוס' פסחים ט' א':

**סעיף ד**

שכל עמ"א קבוע ד"ת בניכר האיסור במקומו ובחהר"ל ואין ניכר הוי קבוע דרבנן. ויש לי שאלה קטנה וזו תוארה :

**שאלה** עכבר נכנס וחמץ נוקשה בידו מהו :

**תשובה** קי"ל נוקשה מדרבנן אסור באכילה ואסור לשהותו כמתני' שיאור ישרוף עסי' תמ"ב מ"א א' ופסחים מ"ח ב' אלמא אף דבר האסור מדרבנן גזרו דלמא אתי למיכל ואכתי אפשר במונח לפניו הא לחפש אחריו לא. ולפ"ז ה"ה חהר"ל וככרות של בע"ה שנתערבו ואין ניכר דמ"ה מותר ומדרבנן אסור כו' ונכנס עכבר לבית י"ל דא"צ בדיקה ולא ביטול ומ"מ לבי מהסס בזה ע' אות א' וט"ז א' ודוקא ס"ס מתיר הר"ב ומנא אמינא לה מפסחים ט' ב' ט' ציבורין ועי"ד ק"י וב"ח וש"ך כ"ב ובמנחת כהן חלק ג' ס' התערובות פ' ה' ק"ד ב' לרשב"א כל שלא לקח ישראל מקביעות אף שלקח עכו"ם בפנינו מקביעות הוי רק דרבנן איך יפרנס סוגיא זו דפסחים למה צריך בדיקה וכ"ת דמפרש לאכילה קבעי וכעין מ"ש התוס' יקשה לב"ח וגם ראיתי מפורש ברי"ן פנ"ה כתב פירש לפנינו הוי דרבנן ומפרש ההיא דפסחים לבדיקה אלמא דבר האסור מדרבנן ונעלם מהעין צריך לחפש אחריו וכאמור וקבוע הוי כגופו של איסור. ולהרי"ן ז"ל תקשה קושיית התוס' מה מייתי מט' חניות ד"ת לבדיקה דרבנן דאפי' לא ביטל הוי דרבנן:

**ויש** לנו הרהורי דברים בל' הר"ן ז"ל בפנ"ה וז"ל והיינו טעמא דט' ציבורין מצה ואתא עכבר ושקל אע"ג דמדינא לא מיקרי קבוע כיון שלא נכנס לבית אלא אחר שפירש מ"מ דנו אותו כקבוע כיון שראהו פי' הוי ממ"ש שלא נכנס לבית אלא אחר שפירש יורה קצת

כמשמעות המ"מ פ"ב ה"כ מה' שבת הביאותיו באות א' וסיים כל שלא לקח הישראל מקביעות אף שנולד הספק מיד בפירש לפנינו הוי דרבנן ואולי ראיה הביא לדבריו דפסחים לאו מה"ת הוא :

**סעיף ה**

א"צ עמ"א בקצת דפוסין ציינו בס"א פי' א"צ ולכאורה ט"ס והציון בס"ב ובס"א ובשלא פי' מותר אפי' באכילה. ומ"ש בתמ"ב ס"ח (ט"ס ס"א) במ"א י"ג דספק בעיא מבטל ועושה ספק דרבנן לקולא ועט"ז ד' ואות ב"ג ואי"ה שם יבואר. ואמנם מ"ש כיון שאינו ספק קבוע מ"מ הוא בפ"ב ה"י והי"א וכוונת המ"א ז"ל בס"א ספק קבוע בלא פירש אף בטלו לא אמרינן ספק דרבנן לקולא הואיל ולקחו מקבוע והוי ספק תורה ונכנס לבית איתחזק ספק תורה בבית זה החמירו כאן יותר משאר ספק דבריהם הואיל ותחלתה על הספק נתקן (משמע בשאר איסור כה"ג מקילין אף שהוא ספק הבא ע"י גלגול ולכאורה סייעתא למ"ש בפריי ל"ד ק"י בשם השבות יעקב בעגל בק"ק מי"ץ במליחה דוקא ספק טריפה בישל בכלים או תערובות משא"כ אם א"י שיש כאן איסור כלל וי"ל קודם שעה ו' והבן) משא"כ ב' בתים א' בדוק וא' שאין בדוק שאני אומר בדרבנן וכן ב' בתים בדוקים וצבור א' חמץ וא"י להי על בבטלו הוי ספק דרבנן אף בחמץ לקולא דלא הוחזק בית זה בספק איסור מקבוע הקילו אף בבדיקה. ומ"ש המ"מ שם מכאן דסוגיא לענין בדיקה הוא כוונתו להחזיק דברי הר"מ ז"ל בה"י תשע ציבורים נמי אף בטלו מירי אפ"ה אסור וצריך בדיקה מדלא אמר הבמ"ע שבטלו אלא אטו כו' והנך דינים בחדא מחתא איתנהו שם. והנה הר"מ ז"ל בה"י כתב דין קבוע ובהי"א ה' דינים ד' הנזכרים כאן בס"ב הה' פירי והמחבר סידר בס"א קבוע ופירש וכאן ד' דינים כי הר"מ ז"ל סובר ה' דינים ראשונים דוקא בטלו הא לא"ה ספק תורה לחומרא וב' דינים דלא אשכח ומצא כחכמים וכרבי כמ"ש המ"מ שם ומ"מ כל מה דאפשר לתקן בקל ע"י ביטול מתקן וה"ה פירש אף דמותר באכילה מ"מ לענין ב"י כל מה דאפשר לתקן בקל לא אזלינן בתר רובא. והמחבר סובר דפירש א"צ אף לכתחלה ביטול ועדיף מרובא וחזקה והעד בדשיל"מ לא מהני רובא ופירש מהני ואי"ה בה' י"ט יבואר עוד. ומה שהראה ל"ד קי"א דסתם כאן צבור א' חמץ וב' בדוקים בבטלו דשניהם מותר וב"ד קי"א ס"ה מבואר דאסור וצ"ל בין אדם א' לב' ב"א עש"ך שם י"א וי"ט ואי"ה בט"ז אות ד' יבואר עוד בזה :

**סעיף ו**

בקשורים עמ"א תוס' י' א' ד"ה הניח ובתל"ד ג' ותל"ז א' ותל"ח ג' דאם ידעינן שואלים לקטן אם הוא בן דעת נאמן בדרבנן יע"ש:

**סעיף ז**
אלא עמ"א עח"י אות י' הראה לתנ"ו בדברי הר"ב מוכח כדיעה ב' וכפי הנראה להגיה תצ"ז סי"ג וע' א"ז אות ב' מזה:

**סעיף ח**
צריך עמ"א אף ביטל ואף יודע מספר הככרות ומצא כעין מספרו אפ"ה צריך בדיקה ע"כ חילק בין על ומצא והפר"ח כתב דמירי באי" מספר הככרות ועח"י י"א השיג על המ"א מתוס' פסחים י' ב' ד"ה הניח דכתבו דבא"י מספר הככרות ומסתימת הש"ע לא משמע כן. ומ"ש שם על הפר"ח בי"ד שמתיר בלא ביטל היינו ביודע מספר הככרות כמ"ש כאן להדיא :

## סימן תמ

**סעיף א**
בי"ד עמ"א כפי דעתי ההדיוטית הם דברים פשוטים ראוים להאדון ז"ל כי הר"ב ז"ל י"ל רבותא כתב ל"מ לבעליו ואחריות ישראל פשיטא דעובר ואם סילק אחריות ודאי אין עובר אפילו ביד אחר וקיבל הבי' אחריות אפ"ה אסור דעכו"ם א' תובע לישראל ונאמר דלא כמ"א גם בזה לכן הביא לשון ש"ג שאינו בעליו מיותר הא בעליו אין עובר אף שבעליו בסתמא רק ש"ח וישראל עדיין חייב בגניבה אפ"ה אין עובר דאף דלא קי"ל כר"ת (עט"ז ב) שהרי השמיטו המחבר וכמ"ש בבי" בשם הרשב"א ז"ל שהרי"ף השמיטה וראוי להחמיר מ"מ ביד בעליו כ"ע מודים דשרי דאף ביד אחר אסור באחריות ישראל מגניבה י"ל טובא ביניהם גם התם עכו"ם ב' משאיל מקום לישראל ביתו של ישראל קרינן. ולפ"ז י"ל באם קיבל עכו"ם ב' גניבה שרי ואין עובר די"א כו' הגאונים בטור ואף דלא קי"ל הכי בס"ד בחמצו של עכו"ם שאין הגוף שלו שרי יע"ש. והא דהשמיט המחבר אם הפקיד ביד בעליו דאין עובר והר"ב ג"כ לא ביארו בפירוש י"ל דמילתא דפשיטא הוא ועבי" עמ"ש הטור ייחד שאמר הנה הבית לפניך כתב שנזהר שלא מפרש ייחד קרן זוית דא"כ הוי חמצו ש"ג בביתו ש"ג ומה אתא לאשמעינן ופי' הב"ח בס"ג דלרש"י נמי ייחד קרן שרי אף באחריות יע"ש ולי ההדיוט קשה דא"כ אמאי לא פי' כתוס' באחריות וא"ש טפי הא דפריך שכירות קניא ובד"ה חמצו ש"ג המפקיד ולא קיבל אחריות דמותר לשהותו ואמאי לא פי' בין קיבל או לא קיבל ומחיצה בייחד קרן זוית ומדעת עכו"ם ואף אי גורס משום היכר הוי א"ש. ודברי הבי" י"ל דה"פ מ"ש הטור הנה הבית כו' לרש"י בלא אחריות ע"כ הכי פירושו דאי קרן זוית פשיטא בלא אחריות דשרי ומה אתא הגמרא לאשמעינן אלא הנה הבית לפניך וקמ"ל דלא הוי כאמר כנוס שורך ברשותי כו'. והטור אף לר"ת לא הביא פי' אחר על ייחד כו' משמע אף לר"ת

ייחד הנה הבית לפניך וע"ש בתוס' ד"ה ייחד בי"ת ובראי"ש כתב ייחד מקום ועט"ז ב' ובא"ר וא"ז אות ה' וזה בזה והנלע"ד כתבתי. וע' ע"ץ ונ"ץ ולמ"ש א"ש:

**והנה** הח"י אות דה"ו השיג על המ"א בג' דברים א' מ"ש המ"א דביד בעליו אין עובר דליתא כיון שבא פ"א ליד ישראל והא דייחד (זוית) מהני בלא בא מעולם ליד ישראל. ב' מ"ש המ"א דאם עכו"ם ב' קיבל גניבה דשרי דאינו אלא בכ"ע צריך לבער (ואם הניח עכו"ם חמץ בבית עכו"ם חבירו וישראל קיבל אחריות להמ"א אסור דאין חילוק לדידיה בין בא ליד ישראל או לאו ולהח"י שרי ויבואר אי"ה לקמן). ג' מ"ש המ"א אם לא ביערו דאסור לאחר הפסח דאינו דישראל עבר והחמץ של עכו"ם הוא והנה בר"מ ז"ל פ"ד מחו"מ ה"ג עכו"ם שהפקיד אצל ישראל וקיבל ישראל אחריות חייב לבערו ואם לא קיבל מותר לקיימו בפסח ומותר אחר הפסח שברשות העכו"ם הוא עכ"ל היינו לומר הא ברישא אסור לאחר הפסח. ומ"ש מחלוקת בירושלמי פכ"ש ומשמע דשרי הגירסא שלפנינו שם ר' יוסי אמר אסור חמצו ש"ג וישראל עבר עליה וכמ"ש הגאון המפרש (דפוס דעסויא התק"ג) דמש"ה אוסר ר"י דאע"ג דחמצו ש"ג מ"מ ישראל עבר עליה ובא"ר ב' הביא בשם ראב"ן ע"ב ע"ג דאם קיבל ישראל אחריות אסור באכילה ומותר בהנאה (ומוקי מתני' דפכ"ש חמץ ש"ג אסור באכילה ומותר בהנאה בהכי ובהירושי' מוקי לה במקום דאין אוכלין פת עכו"ם). ומ"ש הח"י דחמצו ש"ג בביתו ש"ג דשרי כשלא בא ליד ישראל מעולם הנח בב"ח ס"ג מבואר ההיפוך להעיטור ורמב"ן דמפרשי עושה מחיצה בקיבל אחריות היינו ביודע עכו"ם מזה הא כשעושה בלי ידיעת עכו"ם לא דשמא אין עכו"ם רוצה כ"א שיהא מונח ברשות ישראל ותיפוק בלא"ה שכבר בא פ"א ליד ישראל וי"ל דהב"ח ר"ל אף שעשה ישראל מחיצה קודם ועכו"ם שלח שלוחו וקיבל אחריות אסור דעכו"ם לא ידע מהמחיצה. ומה דמשמע מהב"ח דתרווייהו בעינן קרן זוית ומחיצה שיהא בית ש"ג דברייתא לא הזכירה כ"א ייחד והמ"מ פ"ד ה"ב ייחד ומחיצה הוא ו' הפירוד וצ"ע. ומ"ש המ"א דאם עכו"ם ב' קיבל גניבה שרי עט"ז ב' וי"ל דלא הוי תו גורם לממון ויש לצדד ועכ"פ לאחר הפסח שרי. ומ"ש הח"י אות א' הר"מ ז"ל כתב קיבל בפירוש כולי וקשה דלהר"מ ז"ל דבעינן דוקא גניבה פשיטא דוקא בפירוש דבסתמא לא הוי אלא ש"ח עח"מ רצ"א:

**ומ"ש** המ"א לאחר הפסח רשאי ליתן לעכו"ם דאומרים כו' ואפילו בפסח אפשר רשאי ליקח. ומ"ש שמא ימכור לישראל היינו במקום שקונין פת עכו"ם ויש תקנה שיחתוך לחתיכות דקות ע"ד ועסי' תס"ז במ"א ב' אפי' איסור דרבנן ביצת נבילה אין מוכרין

וראייה באיסור הנאה ראיה נכונה ובעט"ז כתב בגליון הג"ה ולא הבינותי מ"ש לדחות ראיית המ"א כי אין ביעור חמץ חל כלל על בעלים:

**ואם** הפקיד עכו"ם חמץ אצל ישראל וקיבל אחריות ולית כאן מה תקנתיה ימכור א"א ימכור החדר לעכו"ם ויבקש ממנו שיקבל אחריות גניבה בטובת הנאה ויתן לו דבר מה וכמ"א:

**יראה** לי מי שהפקיד חמצו אצל החשוד על השבועה והנפקד התנה בפירוש שיהא פטור אף מפשיעה כשבא הפסח אין הנפקד עובר ואף דהוי לכאורה גורם לממון שאם נגנב והנפקד שלח יד דצריך לישבע שאין ברשותו ושלא שלח יד ואם המפקיד טוען ואומר אני יודע ששלחת יד חייב הנפקד לשלם אם נשבע המפקיד עח"מ צ"ב ס"ח וי' וסמ"ע כ"ח מ"מ הא לא שלח יד ואף אי שלח יד ל"ח שמא יטעון המפקיד שקר דאחזוקי ברשיעי לא מחזקינן ולאו גורם לממון אבל אם שלח יד והמפקיד ראה זה חייב לבערו דגורם הוא שמא ננגב בימי הפסח ונשבע המפקיד כאמור ונ"מ עוד באם הפקיר המפקיד חמצו שי"א ביש עדים מקילין לאחר הפסח עסי' תמ"ח או מת המפקיד ואפשר לבנו לא קנסו באם הניח יתומים קטנים כאן הנפקד עובר אסור לאחר הפסח וכאמור וא"ה בתמ"א אבאר עוד (בהמה לסקול ואיסור הנאה ד"ת אומר רש"ל):

**סעיף ב**

גר תושב עמ"א כ"ה בר"מ ז"ל פ"ד ה"ב אבל מפני שמצוה להחיותו ואם נאבד צרך ליתן משלו בתורת צדקה פשיטא דלא הוי גורם לממון בשביל זה. ובלבוש משמע מסברא לכאורה וזה כאביי ולרבא צריך קרא פסחים ה' ב'. ושם הביא דעת ר"ת דמחיצה מהני באחריות והמחבר השמיטו ולדינא צ"ע לאחר הפסח י"ל ספק חמץ שעבר הפסח מקילין ובב"י דראוי רק להמחמיר היינו בפסח. ושם כתב ומיהו מחיצה עשרה בעי היינו אף לגי' משום היכר א"ש לר"ת דקרן די במחיצה פחות מי"ט והיכר בעי מחיצה י"ט עב"י בזה וגר תושב עמ"ש בפריי ל"ד ס"ה עמ"ש אות ג' א"ה בזה:

**סעיף ג**

כדי עמ"א עתוס' ר"פ ויי"ג וכדומה בדיל מיקרי משא"כ חמץ לא נשתנה שמו ולאחר הפסח אוכל חמץ לא בדיל מיקרי כלל וכל חמץ אף עכו"ם שלא כבשתו חיישינן דלמא יאכל ממנו ע' אות ו' במ"א וא"ה שם אבאר עוד וגם באות ה' דבטיל לחוד אף בלא כרת חיישינן והיינו אם מפקיד עד הלילה עכ"פ כלי בעינן:

**סעיף ד**

בי"ט עמ"א דסדין גרע מכפיית כלי אבל מחיצה גמורה וע"י סדין וקשור למטה שלא יהא נע ונד עדיף מכלי ועסי' שט"ו ג' ור"מ מזה ובי"ט לכתחלה אין לקבל כלל פקדון

ואף בלא אחריות ומשמע בח"י בשם הרוקח אות ט' דפסח אף בר"ה ובמחיצה ובלא אחריות אין לקבל פקדון יע"ש וכ"מ קצת במ"א ה':

**סעיף ה**

קודם עמ"א ועח"י י"א ועיין ברש"י ו' א' ד"ה עושה לחד פירושא ובלילה יבערנו הא מעל"ע שלם צריך מחיצה ועב"ח תל"ד ס"ב דבי פירושים הם ברש"י:

**הב"ח** ז"ל כאן ס"ג הקשה למה די במחיצה ובהקדש א"צ כלום ולא חיישינן לעכבר ולבעי כלי ג"כ בעכו"ם כו' ותי' דלא עבר ב"י ודי במחיצה והקדש א"צ כלום וזה יוצדק לתי' ב' פסחים ב' א' משא"כ לתי' א' עיקר הטעם דלא בדילי ולתי' ב' נוקשה ל"פ היה כאן ובפני יהושע תי' דתטול חולדה בפנינו וכי ימצא ידע שהקדש הוא ובדיל מיניה וקשה בעכו"ם אמאי די במחיצה ולא בעי ג"כ כלי:

**סעיף ו**

אינו עמ"א עב"י בשם תשובת הרשב"א ובלבד שלא יפרר פירורין בבית עח"י אות ב' שם ש"ל כלל ז' סי' ס"ב דמה"ט לא יניח לאכול אם מפרר כו':

**סעיף ז**

ואפי' עמ"א מ"ש שם הוא ל' הרשב"א ז"ל בתשוב' עב"י וע"ש בקע"ו. ובע"ש העתיק אפי' באין מכירין זא"ז והפסק מפה אסור כי שמא יתערב פירור כו' וא"ז ו' והח"י י"ג תמהו עליו יע"ש ואני אומר כי מל' הרשב"א שם לכתחלה כתב במכירין ואח"כ כשכתב בהפסק מפה אסור ה"ה באין מכירין כי רחוק כו' וכ"נ מסתימת המ"א ובד"מ הביא לשונו והשמיט מכירין יע"ש והמעיין בב"י יראה לפרש כן דאל"כ מנ"ל דא"ה פליג אהרשב"א הא כתב דומיא דבי אכסנאים (בי"ד פ"ח) שאין מכירין. ומ"ש הא"ח בהפסק מפה לכ"ע שרי ור"ל בכאן שאין מכירין ובלא הפסק י"ח אלא כמ"ש. יתר הדינין השייכים לסימן זה אי"ה יתבארו במ"א:

**ער"מ** ה' עכו"ם וחוקותיהם פ"ד ה"י אע"פ שקיבל אחריות שנא' שללה כו' ובסנהדרין קי"ב יע"ש היטב משמע לכאורה אחריות כדידיה לגמרי אי לאו קרא והבן ועט"ז והבן:

## סימן תמא

**סעיף א**

ומשכנו עמ"א. ביד ישראל הא הניח המשכון ביד עכו"ם אחר וקנין ואחריות עכו"ם הבי אפשר דמי למ"ש בתנ"ו א' יע"ש. ואין שליחות לעכו"ם. ועח"מ ר"ז סי"א וסי"ד פלוגתא הר"מ והראב"ד להר"מ משכון שת"י אין בו אסמכתא בישראל מישראל משא"כ עכו"ם וישראל שייך אסמכתא ולראב"ד ישראל מישראל שייך במשכון שת"י אסמכתא ועכו"ם מישראל לא שייך אסמכתא כמ"ש המ"מ בפ"ד מחו"מ ה"ה ופלוגתת הר"מ והרא"ש

להר"מ מעכשיו לא הוי אסמכתא ולהרא"ש מעכשיו לא מהני אא"כ קנה בב"ד חשוב והר"ב הגיה שם בב' דינים אלו וי"ח אם כן להר"ב שם ה"ה כאן שלא משכנו בידו אף שקנה בקנין מעכשיו אפ"ה הוי אסמכתא וכמ"ש באות ב' דהמחבר סובר דיש אסמכתא לעכו"ם וכדבעינן למימר לקמן אי"ה ובעינן דוקא ת"י ומעכשיו דאז מהני לכ"ע כמ"ש הסמ"ע אות ח"י שם. ובזה יש ליישב דברי הט"ז א' מ"ש ומשכנו כו' דה"א בעינן כו' הם בדקדוק דלאביי א"צ לומר הרהינו אצלו אלא הקנה בקנין גמור ובסתמא למפרע גובה משא"כ לרבא כל שלא הרהינו אף שאמר מעכשיו הוי אסמכתא (אף בעכו"ם נאמר דשייך אסמכתא) וטעמא יהיב הט"ז למילתיה דלאביי א"צ משכנו וכאמור. ומה שהביא דברי הרא"ש לומר לדידן במשכנו ת"י כל שהחזיר העכו"ם המשכון לישראל מסתמא הוא באחריות ישראל אסור אע"פ שקנה העכו"ם בשהיה ת"י וכאמור:

**סעיף ב**

וא"ל עמ"א א' וט"ז א' ומ"ש וכ"ה דעת המחבר ממלת אפי' דאיק לה משמע דשוין הם או מדהשמיט הדין קודם הפסח ועט"ז ב' ובלבוש דקודם הפסח א"צ מעכשיו יע"ש. ומ"ש ואם לא הלוהו כו' היינו אע"פ שמשכנו בידו ומעכשיו והגיע הזמן שקבע קודם פסח הוי אסמכתא כמ"ש הסמ"ע ר"ז אות ח"י בשיעבוד דעשה לו טובה שהלוהו הא בלא טובה הוי אסמכתא ומיניה נמי אף במשכון כל שלא הרהינו אצלו או שלא אמר מעכשיו הוי אסמכתא כמ"ש הר"ב שם בסי"א וסי"ד ואף בעכו"ם שייך אסמכתא דלא כראב"ד בזה וא"כ אף קנין ואין אחריות עליו אסור כמ"ש באות א' בתמ"ח אות ד' יע"ש:

**סעיף ג**

ולא עמ"א דמלוה על המשכון ש"ש ואם נאנס הלוה משלם למלוה עח"מ ע"ב ס"ב ותי' דחמצו של עכו"ם בביתו של עכו"ם שרי ולמאן דחולק התם צ"ל כתירוץ הב' בכאן א"נ בדיניהם אין הלוה משלם אם נאנס (ט"ס א"כ) ועסי' תמ"ח האריך אי בתר דיניהם אזלינן מ"מ כאן שאין החמץ שלו בזה א"כ אין אחריות עליו ול"ד להתם. וגם דיעבד משמע שם דמהני ה"ה כאן:

**סעיף ד**

כאן עמ"א ובט"ז אות ג' ובא"ר אות ה' תי' דהמ"א מיירי בביטול קודם הפסח אין עובר בפסח עח"י אות ז' וכוונתו אם ביטל קודם הפסח תוך הפסח אין עובר ב"י ומ"מ לאחר הפסח אסור כדין חמץ שביטלו דאסור לאחר הפסח עסי' תמ"ח ובא"ר מסופק אי אסור לאחר הפסח יע"ש:

**והוי** יודע דמהני ביטול קודם הפסח והחמץ ברשות עכו"ם אפ"ה מהני דביטול מדין הפקר והוי כנדר וחל על דבשב"ל עי"ד ר"ד ס"ד ושו"ת סי' קכ"ד הארכתי ובסי' תמ"ו א'

ותמ"ח אי"ה אבאר עוד בזה וה"ה חמץ של ישראל והמופקד ביד עכו"ם וביטל ישראל אין עובר עליו ברשותו היינו בכ"מ שהוא הוי רשותו עליו כמו בכל גבולך ערא"ם פ' בא ופר"ח ת"מ ד'. אבל חמץ של עכו"ם ואחריות ישראל עובר ב"י ולא מהני ביטול דגוף החמץ של עכו"ם ואין יכולת להפקיר חמץ אחרים כ"כ פני יהושע ה' ב' ושו"ת שאגת אריה גם א"א למכור בלי רשות העכו"ם ול"ד לפקדון ישראל והבן זה:

**סעיף ה**

משום עמ"א ועמ"ש באות א"ב למ"ד כל שאין ממושכן ת"י הוי אסמכתא א"כ הכי בעינן ממושכן דוקא ת"י וע' ח"י אות ו' ובח"מ סי' ע"ב סי"ז וש"ך נו"ן ור"ז:

**סעיף ו**

אבל עמ"א ועט"ז תמ"ו אות ד' ואי"ה שם יבואר ולמ"ש הט"ז כאן ולבוש דבהגיע הזמן קודם פסח א"צ מעכשיו כראב"ד בזה ולפי"ז ה"ה ישראל שהלוה לעכו"ם והגיע קודם הפסח הזמן אף בלא מעכשיו אסור כה"ג דאף ישראל מעכו"ם ל"ש אסמכתא והעכו"ם מקניא ליה בלב שלש ואף בלא אחריות אסור:

**בהו"ת** גיטין ל"ג המטמא ומדמע כתבתי מה ששייך לכאן:

**דע** גזל חמץ ונשבע קודם פסח לאחר פסח אי"י לומר הש"ל ירושלמי ב"ק פ"ט ה"ג חילפי אמר יע"ש על משנה גזל חמ"פ: התוחב כף חולב לבשר שוגג י"ל היזק שא"נ פטור וי"ל נשתנה טעמו אבל במינו י"ל כן. קיבל אחריות חמץ עכו"ם בפסח י"ל דלקי דלא ניתק לעשה דל"ת רבי מלא ימצא ולא העשה וצ"ע ועמ"א א' מ"ש ואפשר החמיץ עיסה של חבירו בפסח שוגג י"ל היזק ניכר הוא וצ"ע:

## סימן תמב

**סעיף א**

**פתיחה לתמ"ב**

ראשונה צריך לברר מ"ש המחבר תערובות עוברים ב"י אי דוקא כזית כא"פ או אף בפחות או אף בטעם פליטה לבד (ע' לבוש ס"א תערובות אסור להשהותו ואם השהה אסור אחר הפסח בהנאה כחמץ גמור וי"א שחייב לבער מ"ה דאכילה ושהייה כהדדי עכ"ל ומתורץ קושיית התוס' ר"פ אלו עוברין ד"ה ואלו ע' ביצה ז' ב' וכב"ה דיליף ביעור מאכילה ולדיעה א' משמע כר"ת דמדרבנן אסור לשהותו ואמאי אסור לאחר הפסח ונוקשה בתמ"ז סי"ב מותר לאחר הפסח וי"ל ואי"ה בתמ"ז יבואר). ולא נעלם ממני מה שהאריכו ז"ל מ"מ אחקור אם מטעם כל שאסור באכילה צריך ביעור דיליף ביעור מאכילה א"ד הטעם דב"י ל"ש ביטול כלל:

**כי** הר"ן ז"ל בסוף ע"ז כתב למ"ד חמץ בפסח תערובתו אין אסור בהנאה דבאכילה טועם האיסור משא"כ בהנאה חד בתרי בטל והוא ז"ל חולק ועסי' תמ"ז. ואמנם בי"ד סי' קל"ט סי"א מבואר דיי"נ של תורה שנפל ע"ג חטים לזבוני לעכו"ם והוא בע"ז ס"ה ב' וא"כ תקשה למ"ד טב"ע אף שאין ממשי רק טעם לבד לוקה על כל זית מהיתר ונהפך לאיסור (עמ"ש בפתיחה חלק ב' לר"ח ולר"ת) אמאי החיטים שריין בהנאה ש"מ לכאורה בהנאה ל"ש טעמא וחד בתרי בטל ובאכילה חיך אוכל יטעם עיין חה"ר חולין צ"ז ב' אם לא שנחלק בין נתערב ממש ובין הטעם לבד אין נמכר ביוקר בשביל הטעם ועמ"ש בפריי ל"ד ק"י בש"ך א' ובתמ"ז ותס"ז אבאר אי"ה שבחמץ מחמירין יותר משאר איסורין:

**ועתה** לענין ב"י י"ל דל"ש טעמא ובטיל חד בתרי אף כזית כא"פ כמו הנאה למ"ד דשרי. וי"ל להיפוך לענין ב"י אף דשרי באכילה מ"ה יבש ביבש חד בתרי אי לח ביותר מס' אפ"ה עובר ב"י ותבלין לזה ממ"ש בכורות כ"ג א' נבילה בשחוטה כו' ובתוס' ד"ה נבילה דבמשא ל"ש ביטול דאכילה י"ל כל משהו היתר הוא דמ"מ שם כתבו דמ"מ בטל במשא רק מדרבנן עמ"ל ה' מטמאי משכב ומושב הי"ד משמע להר"מ ז"ל משא מ"ה ופ"א מה' אה"ט הי"ז כתב הר"ב ז"ל מטמא במשא משמע מ"ה ופ"ג מה' בכורות הי"ג בכ"מ דרבינו סובר דדומה לבגד שאבד בו כלאים אלמא מ"ה אין בטל וה"ה ב"י דמ"מ יש כזית חמץ בבית זה וה"מ ח"ש למ"ד דעובר עליו ומיהו בי"ד רצ"ט בש"ך א' טעם אחר דכלאים אין בטל ובספר שושנת העמקים כתבנו מזה ובשו"ת הרשב"א רצ"ט דבכלאים שניהם היתר מי יבטל את מי ובב"ח גלי קרא בנ"ט יע"ש הנה נתבאר לרוב הפוסקים שייך ביטול בב"י ולהר"מ ז"ל משמע דמ"ה לא בטל כמשא וכאמור:

**וראוי** להעתיק בכאן ל' הכ"מ הלכות חמץ ומצה פ"ד ה"ח דנראה לי פי' הרמ"ך עיקר בר"מ ז"ל דנהי כל שאין כזית כא"פ אין לוקה דכלל בידינו כל ששוהה יותר מכא"פ אין לוקין אבל ב"י אין חילוק יע"ש. ולפי מ"ש הר"מ ז"ל בפט"ו ממ"א טעמו ולא ממשו מד"ס וכתב הכ"מ שסובר כרש"י טכ"ע דרבנן (עמ"ש בפתיחה בחלק הב' לא ממש כרש"י ומיושב קושיית הלח"מ שם) וא"כ בפחות מכזית מכא"פ מ"ה מותר לאוכלו ואיך כתב דהוי כשוהה כו' התם עכ"פ איסור תורה יש וליישב זה צ"ל דאה"נ קאמר ל"מ להר"מ ז"ל משי"ה בעינן כזית כא"פ לאכילה דאל"כ מותר מ"ה אפי' להפוסקים טכ"ע ד"ת והכי הלכתא וכמ"ש המחבר בי"ד צ"ח ס"ב (ועמ"ש בפתיחה) אפ"ה כל ששוהה יותר אין מצטרף משא"כ לב"י. ולפ"ז להר"מ ז"ל הנך רואה אף דמ"ה מותר באכילה דטכ"ע דרבנן לדידיה עובר ב"י דל"ש ביטול ולשיטתיה בפ"ג מבכורות דמשא מן התורה לא בטל ויבש שבשל מ"ה אפ"ה עובר בב"י. והמעיין בב"י נראה שחזר ממ"ש

בכ"מ דכתב דכותח ע"י טיבול ליכא כזית כא"פ ובהלעטה יש כא"פ ומש"ה באכילה בהלעטה לוקה כר"א (ולא כר"ת) ובטיבול דשוהה יותר אין לוקה משא"כ לב"י כיון דיכול לבוא לידי מלקות באכילה עובר ב"י משמע הא נתערב זית א' בהרבה אין עובר ב"י. וי"ל שגם בכ"מ כן כוונתו וכמו שמוכיחין סוף דבריו שם וה"ק דב"י בבציר מהכי סגי היינו לאכילה בעינן ע"י הלעטה וב"י עובר כך הא כל שמותר מ"ה באכילה פשיטא דאין עובר ב"י וז"ש תערובת עוברין כגון כותח הוא דוקא. ומיהו לא יתכן לפרש כן גם המ"מ כתב בשם הרמ"ך שפי' דברי רבינו כך וצ"ע כי להר"מ ז"ל טכ"ע דרבנן פחות מכזית מכא"פ וצריך לדחוק ולומר דכותח בהלעטה יש כזית כא"פ ובאכילה פטור דלא הוי דרך אכילה משא"כ בראיה ונאמר דאיסור תורה יש באכל שלכ"א עמ"ל פ"ה מיסודי התורה. וע' פט"ו ממ"א כזית כא"פ טעמו וממשו מקרי. ועלח"מ דכזית כא"פ לכ"ע לקי אב"י ואין זה מוכרח די"ל באכילה טעמו וממשו יש משא"כ בל יראה ליכא טעמא והבן:

**ועי'** עולת שבת א' בטעם פליטה אם עובר ב"י והביא מ"ש הרא"ש ז"ל ר"פ אלו עוברין שכר שעורים קשה טובא דהתם ממש יש קמח ולרוב הפוסקים כרת חייב התם, והנה לכאורה לשיטת ר"ח או ר"ה בטעם פליטה לחוד לוקה על כל זית מהיתר דנהפך לאיסור א"כ עובר ב"י נמי. שוב ראיתי אדרבה לדיעה זו מוכח דאין עובר ממש"ל ביי"נ על חיטי דשרי לזבוני וע"כ אכילה חיך אוכל יטעם משא"כ הנאה וה"ה ב"י כאמור ומיהו ב"י י"ל יליף ביעור מאכילה כמש"ל וכ"ש למ"ש בספר יבין שמועה להרשב"ץ דב"י שהחמירה התורה משום לתא דאכילה (עמ"ש בפתיחה ח"א) א"כ כל שאסור באכילה מ"ה אסור להשהותו מ"ה וכל דלקי על אכילה לקי אב"י. ולר"ח או לר"ת דהיתר נהפך לאיסור כו' ה"ה ב"י לקי כשיש כזית היתר וטעם חמץ בו ומיהו יראה דהלכה דלא כר"ת בזה דהרי ב"י צ"ה חזר הטור מזה ודוקא כזית כא"פ נהפך יע"ש ועסי' תנ"ג ס"ב בעיסה מחיטים ואורז מטעם גרירא כירושלמי הא שאר מינים לא. וע' באר הגולה י"ד צ"ה אות ו' ציין כר"ת וצ"ע ונ"מ טובא ועמ"ש בפתיחה ומ"מ איסור התורה יש בטעם פליטה אף שאין נהפך לאיסור וכמו ח"ש שהסכימו ז"ל דאיסור תורה יש ואי"ה בסעיף א' יבואר עוד וצ"ע דלפ"ז לאחר הפסח אסור בהנאה דר"ש קנסא קניס באיסור תורה לחוד אף דלא לקי אף בעשה תשביתו וכמ"ש בפתיחה ח"א וע"ש ויש לצדד כה"א להתיר בהנאה לאחר הפסח ועח"י א' בשם מ"כ בספר התערובו' ס"ג ע"ג כ"כ דאין עובר צ"ע דמשמע שם ח"א פ"ד דעובר למ"ד טכ"ע דרבנן אין עובר משמע לדידן טכ"ע ד"ת עובר וצ"ע:

**אבל** לומר טכ"ע ספק הוי אי מ"ה או דרבנן כנראה ממ"ש הרשב"א ז"ל בתה"א ראוי להחמיר בשל תורה והב"י בי"ד צ"ח משום דנקטינן לחומרא כהרשב"א משמע לכאורה

ספק ועמ"ש בפתיחה בריש ה"פ ולפ"ז בעבר הפסח הוי ספק דרבנן ולקולא הא ליתא דבי"ד צ"ח באי" בנשפך אם הוי ספק אסור הא כל שיש ס"ס בד"ת וספק א' בדרבנן מותר וש"מ דלא מצטרף לס"ס ה"ה ספק דרבנן לא הוי ועש"ך ק"י דשקולים הם ועוד ספק ע"י גלגול כו' ומיהו קודם הפסח י"ל הוי נ"ט בר נ"ט דהתירא אם לא בשלו בו חריף ובתוך הפסח תוך מעל"ע דלאחר מעל"ע נט"ל דרבנן ומשהו ג"כ עברר ושהה מותר לאחר הפסח ואם נתערב יבש ביבש חד בבי' י"ל מ"ה ברובא בטל וחד בחד ונאבד אחת מהן י"ל כי קניס ר"ש בודאי לא בספק לאו דבי" א"ד ספק מ"ה לחומרא וכה"ג באיתחזק אף הר"מ ז"ל פ"ט מה' ח"ו יודה תו קניס ר"ש כמש"ל ואי"ה בפנים אבאר עוד:

תערובות עמ"א. המ"א וכ"מ פ"ד ה"ח ובפתיחה כאן כתבנו להר"מ ז"ל טכ"ע כזית יותר מכא"פ מדרבנן אפ"ה עובר ב"י ותירצנו שם יע"ש. ומ"ש תרי"ב ס"ב ד' ביצים או ג' ביצים. ונ"מ בפלוגתא זו אף לדידן טכ"ע אפילו פליטה הוי ד"ת כמ"ש המחבר בי"ד צ"ח אפ"ה י"ל בפליטה אין עובר ב"י דלא כע"ש אות א' ודוקא כזית בכמה זיתים מצורף הוא הא אין בעין אף טכ"ע מ"ה אין עובר ב"י עליו והיינו אף טעם הנפלט מחמץ בעין לשומן וכדומה הא טעם פליטת קדירה ב"י לשומן י"א דשרי לאכול בפסח דהוי נ"ט בר נ"ט ולמאן דאוסר באכילה דשמו עליו מ"מ בשהייה יש להקל ואי"ה יבואר שם בתמ"ז. ולכאורה אין נ"מ בפלוגתא זו כ"א למלקות בעשה מעשה (ולהר"מ ז"ל) ונ"מ לעדות אבל איסור תורה יש אף בחצי שיעור ומעורב בכמה זיתים כל שיש בנ"ט לדידן דטכ"ע ד"ת (ואפשר נ"מ בקיוה"א עט"ז) וע' תוס' ביצה ב' א' ד"ה שאור כי מחלוקת ב"ש וב"ה חמץ ככותבת לכאורה אין נ"מ אי ח"ש חייב לבער מ"ה ומלקות לית בב"י לתוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי ואם נאמר דח"ש מ"ה אין עובר באיסור ב"י (דאכילה חזי לצרף כזית כא"פ) רק מדרבנן אסור כשיאור ישרף כמ"ש ריש פסחים ומ"מ נ"מ במצא חמץ בי"ט כבסי' תמ"ו במ"א ב' לב"ה בכזית מוציא ושורפו ולב"ש הוי דרבנן שוא"ת מוקצה עדיף ושייך כאן במשנה ביצה כו' לב"ש לית ליה מוקצה במוקצה מדעת אבל חמץ דאסור בהנאה הוי כאבן ואסור לטלטלו אף לב"ש ופלי"ג כו' לזה כתבו דל"ש הכי מידי ונ"מ לאחר הפסח אי אסור בהנאה שמעינן לכאורה חצי שיעור לא קניס ר"ש ובחידושי ביצה כתבנו מזה:

**ומ"ש** המ"א דכל דליכא איסור תורה באכילה ליכא איסור שהייה מן התורה כן הלכה ול"ד לבגד שאבד כלאים דכ"א היתר ומשא דרבנן כמ"ש בפתיחה ומדרבנן אסור כנוקשה ונ"מ לאחר הפסח כבסימן תמ"ז סי"א ועפר"ח פסק כמ"מ וי"ל ללקות הא איסור תורה יש לדידן טכ"ע מ"ה וה"ה ח"ש. הא פליטה מאוכל חמץ י"ל דלית איסור

תורה מדכתב המצורף הוא ויי"ל. וקמח בקמח הוי לח בלח עסי' ת"ל ואף אי הוה יבש ביבש הא חוזר וניער תוך הפסח כבסי' תמ"ז ס"ד בהג"ה ומדרבנן אסור להשהותו בפסח: **והוי** יודע דקמח חטים עם קמח שעורים וכדומה מין באי"מ מיקרי ע"ז ס"ו א' וביי"ד ש"ך צ"ח אות ו' דבפחות מס' בתר טעמא אזלינן אף דקמח חמץ חיטים בקמח מצה חיטים מינו הוי דאין ביניהם כ"כ חילוק טעם ככבד ובשר עי"ד ופר"ח ופריי בצ"א יע"ש וה"ה יבש ביבש באי"מ ברוב ואין ניכר נמי מ"ה בטל ברוב עי"ד ש"ך ק"ט אות י' וע"ש אות ח'. והנך דלפעמים נ"ט יותר מס' נמי מ"ה בטל דלא כר"ן פג"ה וקיי"ל לטעמיה מדרבנן הוי וביי"ד בפתיחה צ"ח הארכנו ונ"מ בעבר ושהה לאחר הפסח אם טעם ישראל קודם הפסח ואמר שיש טעם. חוץ מעמיד מחמירין והוי כבעין כמ"ש איי"ה באות ט':

**ומ"ש** והתוס' כו' והמחבר כו' דבריו מקושי ההבנה דהתוס' מברייתא מ"ג א' הוכיחו ולר' מאיר דאוכלו בארבעים וסיימו לר' יהודה ליכא חד קרא היינו דיי"ל מ"ש במשנה מ"ח ב' ואכלו פטור מכרת ומלקות חייב ולר"מ הוכיחו כן למ"ד מדרבנן אכילה יי"ל מותר לשהותו ויי"ל בדוחק לדידן קאמר דמפרשינן מתני' ואוכלו פטור ממלקות ג"כ ואפי"ה ישרף יש לנו הוכחת התוס'. ומסימן תנ"ט ס"ב דפסק המחבר שיאור פטור יי"ל מכרת או מלקות ג"כ ומ"מ איסור תורה יש מכל לרבות נוקשה ואין לוקין מריבוים ע' בספר המצות להר"מ ז"ל ובספר ש"ה כתבנו מזה (והא אין לומר דשלכ"א איסור תורה יש ולא מלקות עמ"ל פ"ה מה' יסודי התורה דזה בנוקשה חמץ גמור רק רע לאכילה משא"כ שיאור כקרני חגבים כו' ראוי הוא לאכילה עמ"א לקמן) ומש"ה הוכיח דהמחבר פסק בתערובות כרש"י והר"א ז"ל דעוברין ב"י דיליף ביעור מאכילה או דהחמירה התורה ב"י משום לתא דאכילה כמ"ש הרשב"ץ והר"ן ר"פ עמ"ש בפתיחה בריש הספר וכאן א"כ אי ס"ד נוקשה איסור תורה באכילה ה"ה איסור ב"י יש לקנוס ואמאי פסק בתמ"ז סי"א לאחר הפסח שרי ש"מ דנוקשה מותר מ"ה באכילה ואפי"ה אסור לשהותו תוך הפסח והיינו כרב יהודה שם מ"ג א' דתניא כוותיה ופסק בתערובות כסתם דא"ע ונוקשה כסתם דלקמן מ"א א' אוכלו פטור אף מלקות ובראי"ש וריי"ף פסק כחכמים דר"א דסתמא דא"ע לאו סתמא מעלייתא). והנה להמחבר נוקשה איסור תורה יש אבל אין לוקין על ריבוין כסתם מתני' מ"ח ב' וב"י לית קרא ותערובות לאכילה צריך קרא דבהלעטה אין דרך אכילה בכך משא"כ ב"י אי"צ קרא כהרמ"ך לעיל ומיהו לדידן ודאי הכין הוא שהרי הר"ב אומר כן בתמ"ז ס"א משהו שורפין הכל ולא משהינן ליה ומ"ש דהטור מפרש בי"ט קשה מתמ"ו אות ב"ג במ"א אין שורפין בי"ט ויי"ל ע"ל. ומ"ש ב' נוקשה א' הכסיפו פניו וראוי לאכילה אלא שאין חמץ גמור ונוקשה רע לאכילה ע"י

הדחק וחמץ גמור הוי כתכשיטי נשים ותרווייהו שקולים הם ואי"ה באות ב"ג ויו"ד יבואר. ומ"ש קיוהא כו' ומירי במין בשא"מ (ט"ס נרשם במינו) ענין קיוהא היינו שאין טעם חשוב למהוי טכ"ע ומ"מ לא בטיל כיון שנותנין לקיוהא ונרגש קצת ועיין בעל המאור ובתמים דעים רמ"ה ע"ד ד' ועמ"ש בט"ז א' ובריש הספר בפתיחה יע"ש. ושיאור ישרף ולא מהני ביטול בעוד נוקשה ש"מ כרבני ויניצאה בתל"א בפר"ח וש"מ דמתוך דוקא בהוצאה והבערה והבן זה ואי"ה בתמ"ו יבואר עוד. והתוס' ר"פ הוכיחו ישרף לאפות ומ"ש נוקשה וע"י תערובות משמע נוקשה ע"י תערובות דהוי מדרבנן ועתוס' מ"ב א' ד"ה ר' אליעזר והבן עמ"ש אי"ה אות ח'.

**סעיף ב**

ואינו עמ"א משמע דראוי לאכילה ע"י הדחק ונוקשה ע"י תערובות קיל טפי מנוקשה בעין דאסור להשהות שהייה ואכילה מדרבנן כמ"ש באות א' וכ"מ בלבוש ול"ק מנוקשה בעיניה אבל ע"ש וח"י פירשו דאין ראוי לאכילה כלל ועא"ר ב' ועתוס' ר"פ נוקשה וע"י תערובות דריש א"ע ד"ה ר' אליעזר ור"ן ומהרש"א ז"ל שם. ועי' אות א' מ"ש שנוקשה מעולם לא היה ראוי לאכילה ומ"ש המ"מ פ"ד מחו"מ הי"א כתב קולן היינו בעיניה משמע ע"י תערובות לא: **ודע** דבר"מ שם ה"ח כתב דבר שאין ראוי למאכל ע"י תערובות מותר לקיימן בפסח ה"ט כיצד עריבת כוי ה"י והקילור שאין צורת החמץ כוי והר"א ז"ל השיג ופי' הלח"מ דכוונת הר"א דבעינן דנפסל מכל ובהי"א פת עצמה שנפסלה מכלב א"צ לבער. בגדים שכבסו בחלב חטה וכן ניירות מותר לקיימן ואין בהם ב"י שהרי אין צורת החמץ עומדת. והנראה מדבריו דסובר נוקשה עובר ב"י ופסק כר"א בשתיהן (עט"ז א') ועמ"מ פ"א ופ"ד י"א דהר"מ ז"ל פסק כחכמים בעירוב ואפ"ה י"ל נוקשה מ"ה כתמים דעים או שלכ"א איסור תורה) ואפ"ה קילור ותרייקיה וקמח בעריבה כל שנפסל מאדם א"צ לבער אע"ג פת עצמה בעינן נפסל מכלב דראוי לחמע כמה עיסות כמ"ש הר"ן הביאו המ"א י"א משא"כ ע"י תערובות דאין צורת החמץ בעיניה ולא ראוי לחמע הוי כשאר איסורין דכל שאין ראוי לאדם לית איסור תורה וכזית כא"פ מותר לקיימן ודבר זה למדתי מע"ש אות א' והר"א ז"ל סובר בכל אלו בעינן שאין ראוי לכלב ואפשר לשיטתיה בפ"א ה"ב דחמץ אין ראוי לחמע ואפ"ה מהיקשא דשאור כל שראוי לכלב עובר מ"ה ועמ"ש אי"ה באות ג' וי"ד בפתיחה בריש הספר כתבנו מזה:

**ועי'** ח"י אות ו' כתב דהשגת הר"א הוא דכברי נתבטל בקילור לא מטעם שאין צורת החמץ עומדת יע"ש ובכל בו מ"ח ב' ב"כ אמ"ש הר"מ ז"ל בהי"א אפי' כ"ש אסור לאכול דחוזר וניער משא"כ כשאין ס' אפ"ה שרי לקיים בפסח וי"ל בכל אלו שאין ראויין

לאכילה הוי כנט"ל דקודם הפסח נתבטל ואין חוזר וניער לדידן אף כזית כא"פ דבעינן טעמו וממשו הא טעם פגום ליכא טעמו ובטל במין במינו ע"ד ק"נ וא"כ קילור וכדומה שהם תערובות ואין ראוין לאכילה וטעמם משונה הוי כנט"ל דאף ע"י ד"א הוי נט"ל ע"ד שם ומיהו פירורין בעין י"ל חוזר וניער ואי"ה בתמ"ג סעי' ד' יבואר עוד בזה א"ש:

**סעיף ג**

שעיפשה עמ"א מ"מ וראב"ד פ"ד הי"א וא"י הא מבואר בס"ט בהמחבר והר"ב דוקא קודם זמנו. וגם למה כפלו המחבר והלבוש כתב כ"ו בס"ב לחוד והכלל בזה דבעינן נפסל מכלב קודם זמנו או תוך הפסח נפסל מכלב קודם החימוץ דלא חל שם חמץ עליו יע"ש. הא ראוי לכלב בכל ענין מ"ה אסור כמ"ש המ"א אות י"ד וראוי לחמע כמה עיסות. ועמ"א אי' שכתב נוקשה דמעולם אין ראוי כו' משמע מ"ה אסור ואף באכילה הואיל וראוי לחמע ועיין לבוש ס"א שלא נאמר לא תאכלו אלא בראוי לאכילה משמע הפך זה (ומ"ש מחמצת קשה עיין בגמרא יע"ש) ואם נפסל מאדם קודם שנתחמץ הוי דרבנן לדידן נוקשה וכן תוך הפסח בנפסל מכלב י"ל דרבנן ואי"ה באות י"ד יבואר עוד. ועט"ז ח' מ"ש מיה"כ קשה התם נפסל מאדם פטור וכאן בעינן לכלב דוקא. וי"ל דהמ"א כתב אמלוגמא דנסרחה דל"ת קיל מהפת עצמה עלח"מ שם ותבין ועמ"ש אות ב':

**סעיף ד**

בגדים עמ"א תמ"ז סי"א אין לשחוק בקרטין כו' ואם נפל בנד זה למאכל וי"ל אף אין ס' שרי דנפסל מכלב ע' לבוש ס"ג והר"א ז"ל פ"ד הי"א ועט"ז תמ"ז י"ט ומ"א ה' ואם ראוי לכלב ונפסל מאדם יבואר אי"ה בי"ד ובתמ"ז ובח"י מ"ו שם בשם הרשב"א יע"ש. וה"ה שם קמח בשק הנכבס עם חלב חטה אף בפסח יש להתיר הקמח וירקד בנפה כל מה שיש לברר ועסי' תס"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**

ויש עמ"א ע' אות י"ב וי"ג ואפשר כאן הוי נוקשה אף שלא ביטל א"צ לבער גם אין ראוי לאכילה כלל ע' אות א':

**סעיף ו**

שנתערב עמ"א ע' אות א' ועסי' תמ"ז ה' נוקשה בטל בס' לדעתו. ומ"ש המחבר כ"ש אף בתמ"ז ס"ח סתם כדיעה א' דחוזר וניער י"ל דנ"מ אם עשה עכו"ם תריאק"ה בפסח כמ"ש הע"ש אות ד' יע"ש דאי ישראל פשיטא דאסור לאכול דמבטל איסור ואף עכו"ם ונתבטל ביד עכו"ם בס' קודם שבא ליד ישראל אסור בפסח וזה א"ו ומשש עד הלילה כל שנט"ל אף אין ס' שרי:

**סעיף ז**
אסור עמ"א ומ"ש פת שעפשה התם נפסלה מכלב ע' אות א' וי"ד ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**
שכר עמ"א צ"ע דבראי"ש ריש א"ע שכר שלנו חייב כרת יש כזית כא"פ וע' לבוש וער"מ פי"ד ממ"א ורש"י ע"ז ס"ז א' ועמ"א תמ"ז מ"ב והם דברי הב"ח ש"ו כל שאין ס' ולית בכל התערובות כזית י"ל דלא עבר ב"י ושרי לאחר הפסח משמע כ"ש כשאין רק פליטה לבד וע' אות א' בשם ע"ש ובח"י א' לא הזכיר ממ"ש המ"א. ולפ"ז חומץ שבישלו בכלי חמץ ב"י קודם פסח דבחריף ל"ש נותן טעם בר נ"ט צ"ע להתירו לאחר הפסח כי י"ל טב"ע אף שאין בו באכילה לאו ועשה כ"א איסור תורה עתו' חולין צ"ח א' ד"ה רבא מ"מ איסור תורה יש וה"ה מ"ש חייב בביעור דאכילה וביעור שוין המה והכ"מ שכתב כזית כא"פ ללקות או להר"מ ז"ל טכ"ע כזה דרבנן בעינן כזית כא"פ עמ"ש בפתיחה. ומ"מ אף בעבר איסור תורה י"ל קניס ר"ש. ובאינו ב"י שחריף י"ל ע"י"ד צ"ו. ומ"ש בשם מהרי"ל בתשובה ג"ז עיינתי שם וצ"ע כי למאי דקיי"ל בתמ"ז ס"ד לח בלח אין חוזר וניער ושכר שנתערב ביין קודם פסח ויש ס' אמאי אסור לדידן בפסח געמי"ר תבואה שצמח קיי"ל בתנ"ג אות ו' בתנ"א במ"א ל"ד ומור"ם מלובלין ז"ל בתשובה בנפה שאבו מי מע"ד ואי"ה יבואר שם. ואין לומר דהשמרים משכר יורדים למטה וניכר ול"ש ביטול מעמיד הוי זוז"ג ואי דניכר הא בטל שמרי שכר בשמרי יין. גם דברי התשובה במהרי"ל מ"ש געמי"ר תבואה שצמחה מטעם דאי יבשלם. צ"ע ויבואר אי"ה בתמ"ז ס"ד גם שם הטעם דשכר יש ממש קמח בו ובעין חוזר וניער א"כ המ"א ז"ל שהשמיט זה רק טכ"ע פשיטא דבטל ואין חוזר וניער אם היה ס' קודם הפסח ביין וצ"ע ועמ"ש אי"ה באות ט' מזה:

**סעיף ט**
אם עמ"א הטור באות א' דכל דרבנן לדידיה מותר לשהותו ומיהו אנן קיי"ל לטעמא ומעמיד דרבנן ושאני מעמיד כאלו בעין דניכר פעולתו אף להטור צריך ביעור ועח"י אות ט"ז. ומעמיד בעינן איסור מגופו חמץ הכין הוא וקודם הפסח היתר הוא פעולתו ניכר ול"ש ביטול ובפסח ניכר בעין ואסור משום החמץ משא"כ בב"ח דכ"א שרי רק ע"י חיבור מעמיד היתר אין אוסר עש"ך י"ד ל"ה בסימן פ"ז ודע בע"פ אחר ו' אם בישל גבינה זו א"צ ס' כ"א נגד החלא דבמשהו לא אמרינן חנ"נ ומיהו י"ל מעמיד הוי כאלו כולו חמץ דהא עיסה שנילושה בשמרי שכר שעבר הפסח אוסר בשו"ת מהר"ם מלובלין ז"ל אחר הפסח כולו ולא מהני הולכת איסור ליה"מ ועא"ר אות י"ז וה"י ט"ז ובה"מ צ"ע ועמ"ש בפריי ל"י"ד צ"ח לענין מעמיד וטעמא אי יש הפרש. ואם שהה גבינה זו אחר

הפסח יי"ל דמעמיד דרבנן לא קניס ר"ש ומשו"ת מהר"מ מלובלין ז"ל קכ"א שהעמיד בשמרי שכר לאחר הפסח אסור העיסה אין ראיה דהשמרים בעין היו בפסח ועא"ר י"א בשם ספר אמרכל דעבר ב"י כמו כותח משם ראיה לדידן מעמיד דרבנן שריא הגבינה לאחר הפסח ובח"י צידד ג"כ בה"מ:

**ומ"ש** המ"א בקיבה כו' מעל"ע בא"ר י"א הקשה דהוי נט"ל ואפשר דהוי חריף וביי"ד לא משמע כן יע"ש. גם המ"א סובר כן דאל"כ א"צ מעל"ע רק כדי שירתיח עי"ד ק"ה ומה"ט דינו לבשל בכלי חמץ בתמ"ז ס"ה ומקילין בי"ט אחרון שחריף לא מהני נט"ל אלא די"ל הבליעה והפליטה באין בסוף מעל"ע עי"ד ק"ה:

**כתב** בבאר היטב צ"ל שהעמיד הגבינה בקיבה תוך הפסח ובאר היטב החדש כתב דלא ידע למה והנה יש לקיים דברי באר היטב הא' דאם הועמד קודם הפסח ומסתמא יש ס' בגבינה נגד הקיבה כבר בטל הוא דמעמיד היתר הוי אלא דחוזר וניער כמ"ש הט"ז ד' וכמ"ש כאן דניכר הוא הפעולה גם תוך הפסח ול"ד לבב"ח אבל חמץ הבלוע בקיבה לא עשה שום פעולה לגבינה ולא הוי מעמיד משא"כ בלוע קודם פסח והועמד תוך פסח ל"ש ביטול דכ"ש הוא ואה"נ אם אין ס' בגבינה אף קודם הפסח אסור ואף תוך הפסח אסור באכילה ומותר לשהותו דנ"ט בר נ"ט הוי וכאמור וא"ה בתמ"ז יבואר עוד:

**יי"ש** שלנו חמץ גמור עמ"ב סי' נו"ן ח' ועדיף משכר שלנו והנעשה משמרי שכר אם נפסלו השמרים משתיית כלב יי"ל פקע איסורייהו ואם ראוין לכלב יי"ל הוי איסור ד"ת ובאות י' אי"ה אבאר ועחי"י ד' ובפסח מהר"מ מטיקטין בריי"ף. והוי יודע שהפרש יש בין שכר דאם שתה רביעית אז חייב כרת ומלקות דכזית כא"פ יש דמעורב במים משא"כ יי"ש אין עולה רק החמץ בלי עירוב מים ורביעית ממנו לוקה ופסול לעדות בלא נמזג במים וער"מ זי"ל במ"א פי"ד ה"ט משמע המחה חמץ שיעור ברביעית ולא יפסיק כלל הא שהה יותר מרביעית לית כרת ומלקות ועמ"ל שם ובה' ברכות וטכ"ע אין היתר נהפך לאיסור:

**סעיף י**

ואם עמ"א בסי"א בין הכל כזית והכלי מצרפן אלמא באין עשוי לחזק כזית בין הכל בעינן ואף למ"ד ח"ש אסור מ"ה בב"י י"ל דבוק בכלי בטל הוא כל שאין כזית בין הכל והלבוש פי"א כתב שחוט מצרפן ובאמת המחבר כתב הכלי מצרפן ועי' ע"ש ועס"ח אות י"ב ותס"ב פירורין בטלו הא חצי זית צריך ביעור מ"ה ועסי' תמ"ז ובט"ז אות ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יא**

**א"צ** עמ"א כמ"ש באות י' באין עשוי לחזק כל שיש בין הכל כזית הכלי מצרפן וא"צ חוט. ואפשר גם הלבוש מודה דחוט בצק העשוי לחזק דוקא ובסי"א אה"נ א"א לגרור היינו בין הסדקים ומש"ה כתב דחוט מצרפן יע"ש:

**סעיף יב**

הואיל עמ"א לכאורה להרא"ש באין דביקים ומטונף קצת ע' אות י' ופר"ח דאל"ה ח"ש נמי חייב לבער והרמ"ך והכ"מ פ"ב הי"ו פירשו דברי הר"מ ז"ל דוקא קאמר דבוקים דהוי"ל כעשוי לחזק היינו בגומות הכתלים וקרקעות שלא יהיו גומות ומיהו הכ"מ שם כתב לפי פסק רבינו משמע דסובר דחצי זית לבד באין עשוי לחזק נמי חייב לבער משא"כ להמחבר דהכלי מצרפן באות י' וכאן ל"ש זה וזה טעות דבדבוק חצי זית לבד בטל ממילא ואין חשוב משא"כ בקרקע שאין דבוק למה לא יהיה חייב לבער ועובר מ"ה ב"י בלא ביטל. ובי' חצאין בבית א' דכנוס אף בדבוקים ע"י כיבוד וכדומה נפלי אהדדי משא"כ בעריבה וע' ע"ש ומ"א שם. ומ"ש ופשוט כו' י"ל באין דבוקים קאי ובתמ"ז אות מ"ב יבואר אי"ה בזה:

**סעיף יג**

מבטלו עמ"א בגמרא מ"ה ב' ותל"ט אות ה' ול"ד לקצת דינים אם נולד הספק קודם הביטול דלא מהני שיבטל דספק דדינא עדיף טפי או שאר תירוצים ועלחמ"מ פ"ב הי"ד יע"ש:

**סעיף יד**

שאינו עמ"א מל' הר"ן ז"ל מבואר דשאור וחמץ נשתנו מכל איסורי מאכלות דאם נפסדו מאוכל אדם מותר מ"ה לאוכלם דיליף מנבילה הראוי לגר חמץ שאני דראוי לחמע עיסות אחרות וסיים שם דשאור לא ראוי לאכילה ואפ"ה אסריה רחמנא מה"ט יע"ש (ומה שהוכרח לזה ולא פירש מדרבנן הואיל ואין ראוי לאכילה ל"ג דלמא אתי למיכל כמ"ש המ"א באות ב' בנוקשה) ולפ"ז אין חילוק בין חמץ לשאור דחמץ נמי ראוי לחמץ וכל שראוי לכלב מ"ה חייב כרת ומלקות כשאור דאין ראוי לאדם כדמסיק ביצה ז' ב' וכל שנפסל מכלב מ"ה מותר ומדרבנן אסורין שניהם באכילה וכמ"ש הר"מ ז"ל בפ"א ה"ב דשאור וחמץ שוין. ובגמרא ביצה דצריכא דחמץ ראוי לאכילה היינו אי הוה כתיב רק חמץ ה"א דוקא ראוי לאדם אבל השתא דכתיב שאור שאין ראוי לאכילה יליף חמץ משאור והמעיין שם בהשגות הר"א ז"ל ובפי' המ"מ שם משמע דהר"א ז"ל נמי סובר דחמץ ראוי לחמע עיסה וחולק ואומר דשאור אע"פ שנפסל מכלב אסור מ"ה ועובר ואפשר דלוקה באכילה וב"י כה"ג ובריתא פסחים מ"ה ב' הפת שעפשה בפת שאור

קאי דאי חמץ ולא נפסל מכלב א"צ לטעום דראוי לחמע אלא בשאור ונפסל מכלב מקשה דהא צריך לטעם זה בחמץ כקושיית הר"ן וצ"ע. ואמנם מהכ"מ שם והרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג לאוין ע"ז דלהרי"א ז"ל חמץ אין ראוי לחמע (ולא גורס דא"צ לזה הטעם) והשתא קשה להרא"ם ז"ל קושיית הר"ן ז"ל הפת שעפשה אמאי חייב לבער הא נבילה שא"ר לגר ל"ש נבילה ול"ש תירוצו דראוי לחמע. והפר"ח אות ט' כתב דלהרי"א חמץ כ"ז שראוי לכלב מחמע ושאור אף נפסל מכלב מחמע יע"ש וקשה איך כתב הרי"א ז"ל דברייתא קמייתא הפת שעפשה חייב לבער שראוי לחמע בפת שאור דבחמץ לא שייך זה דלמא בחמץ וקודם שנפסל מכלב גם הגי' לא צריך אין מיושב דהא בנפסל לאדם צריך לזה הטעם דאל"כ הוי כנבילה. וא"כ בהכרח לומר להרי"א ז"ל חמץ אין ראוי לחמע אף קודם שנפסל מכלב ואפ"ה ברייתא שניה הפת שעפשה ונפסל מאדם חייב לבער מדרבנן והיינו פת חמץ דבשאור אף נפסל מכלב חייב לבער לדידיה מ"ה. אף דל"ש שמא יאכל משום לא פלוג כ"ז שראוי לכלב והלבוש ס"א כתב דבר שאין ראוי לאכילה שלא נאמר לא תאכלו אלא דבר הראוי לאכילה משמע חמץ שוה לשאר איסורין כל שנפסל מאדם אין בו איסור תורה כלל וכן משמעות הר"מ ז"ל בי"ד ממ"א הי"א שם לא הוציא חמץ מהכלל שאר איסורין ואף בב"ח וכ"ה דוקא עירב דברים המרים הא נפסדו מאוכל אדם אף הם מדרבנן. ואמנם שאור ודאי אין ראוי לאדם ואפ"ה לא הוציא שם מהכלל ולכאורה מוכרח הוא דהא חרכו לאחר זמנו לא פקע איסורו מיניה והיינו מדרבנן. דמ"ח כיון דעפרא הוא מה לי קודם זמנו או אח"כ דאי הטעם הנקברין עפרן אסור למ"ד מ"ה הוא כבסי' תמ"ה זה בהנאה הא אכילה הא לא נהנה כלל וע"כ מדרבנן הוא או שמא יבא להנות ממנו דל"ד שמא יבא לאכול א"כ ברייתא שניה הפת שעפשה ונפסל מאדם חייב לבער אפשר הטעם ג"כ מדרבנן שמא יבוא ליהנות וכ"ז דראוי לכלב לאו עפרא הוא ומ"ה אסור בהנאה אבל אכילה דאין ראוי לאדם לית איסור תורה כלל. גם דברי הכ"מ פ"א ה"ב דשאור שנפסל מכלב פטור עליה צ"ע דהסמ"ג מביא תוספתא דשאור קרוי משיפסל לכלב הביאו הפר"ח ואפ"ה חייבו רחמנא כרת ומלקות על השאור כמ"ש רש"י ז"ל פ' בא כי כל אוכל מחמצת לחייב כרת על השאור ולוקה יע"ש. סוף דבר הכל נשמע כפי הנראה בשאור דאין ראוי לאדם אפ"ה חייב כרת ומלקות כמבואר ביצה ז' ב' וערש"י פסחים מ"ג א' ד"ה שאור כו' ולהחמיץ אחרים כשאור לא חזי יע"ש. וחמץ אם הוא ראוי לחמע אחרים הרי הוא כשאור ונפסל מאדם איכא לאו וכרת באכילה ונפסל מכלב הנה להרי"א ז"ל י"ל דאיכא לאו וכרת בתוספתא בשאור דדוחק לומר שזה לב"ש אבל לב"ה שנפסל מכלב פטור דבהא לא מצינו מחלוקת. ולהר"מ ז"ל כל שנפסל

מכלב ליכא לאו וכרת וקודם זמנו אם נפסל מכלב מותר ליהנות לאחר זמנו אף מדרבנן. ואם חרכו לאחר זמנו ונפסל מכלב י"ל דמ"ה אסור בהנאה דלא גרע מעפרן וי"ל דמ"ה מותר. ועמ"ל פי"ד מה' אבל הכ"א נסתפק גבי מומיא דבר הנפסד מאוכל אדם ואי איכא איסור תורה בהנאה:

**והשתא** איכא לעיוני במ"ש המ"א אות א' נוקשה שמעולם לא היה ראוי דאל"כ עד שיפסל מכלב משמע דמ"ה אסור כל שראוי לכלב ולדידי צ"ע ועסי' תמ"ז ס"י ובח"י מ"ו בשם הרשב"א ז"ל דכל שנפסד כעפר אין אוסר משמע הא ראוי לכלב אוסר ולמ"א צ"ע די"ל כל שנפסד החמץ מאדם דומה לנוקשה למ"ד בטל בס' ה"ה זה ועמ"ש בפתיחה בריש הספר ומ"ש המ"א באלמר"י ועח"י אות ח"י:

**סעיף טו**

מותר עמ"א הם דברי הרא"ש דאכילה בכונה אסור דאחשביה עט"ז ח' ושלא בכוונה ל"ש אחשביה כתב הח"י אות י"ט אם נפל לתבשיל מותר דנפסל מכלב ובאות י"ד כתבתי דנפסל מאדם צ"ע ועסי' תמ"ז ואי"ה שם יבואר.כתב עוד הח"י דיו שבשל עכו"ם בפסח אסור לכתוב כיון שלא נפסל מכלב קודם זמנו. וזה אמת ויציב שכ"כ תה"ד קכ"ט דיו (בשכר) מותר דחרכו קודם זמנו הא אחר זמנו אסור ועי"ד קל"ד סי"ד דיו של י"י"נ ודאי שרי דנט"ל שרי ולכאורה קשה די"י"נ ודאי מנקברין ועפרן אסור ובקכ"ג סכ"ה דהתם נתבטל החמץ בתוכו ונט"ל שרי ואפשר דמירי במערב י"י"נ דבטל הא כולו י"י"נ אסור בהנאה לכתוב בו וה"ה דיו שעשה עכו"ם לעצמו מכולו שכר אסור לישראל בהנאה וחמץ עכו"ם אסור בהנאה ובתה"ד שם צידד אי נקברין עפרן מ"ה אסור או מדרבנן הא במים ומעורב בו שכר חד בתרי בטל אף דנט"ל בפסח אסור הא נפסל מכלב לכ"ע חד בתרי בטל ולפ"ז אי לקח מעכו"ם דיו בחוה"מ פסח בספק שמא נעשה משכר כולו ובפרט ברגילין בו שזה אף בדרבנן אסור. ושמרי שכר שנפסדו מאדם לגמרי מ"מ ראוין לחמע בהם הוי כשאור ומשו"ה אוסר בשו"ת מהר"ם מלובלין ז"ל בשמרי שכר שעבר פסח וחימץ עיסה דאסור כל העיסה דעבר עב"י בפסח וכאמור ואף למ"ד הנקברים עפרן מדרבנן אסור אטו קודם שריפה משמע דאין לחלק בין דיו של ישראל לדיו של עכו"ם. ויש לעיין בספרים הנכרכים ע"י אומן אי"י תוך הפסח מחמץ גמור ואח"כ מערבים בו דבק אף שנפסל עתה מכלב מ"מ חל שם חמץ עליו מקודם תו אסור כנקברין ועיין תוס' סוף תמורה משמע מ"ה אסור וא"כ אסור לקיימן הכריכה שנעשית בפסח וכ"ש ליתן לעכו"ם בחוה"מ פסח לכרוך דהוי כרוצה בקיומו של איסור עמ"א ת"ן ועסי' תקמ"ג

לצורך מצוה שא"א ללמוד בספרים אם אין מכורכים י"ל שרי בחוה"מ אבל בחוה"מ פסח צ"ע:

**גם** אותן כלים שמתקנים האומנים א"י בדבק עם קמח ומים בפסח יש לאסור תוך הפסח להשתמש בו בפסח ליתן טואב"ק בו ואם נתערב בהרבה שנעשו קודם הפסח י"ל דהוי דשיל"מ דמ"ט לא הוי חמץ דשיל"מ דחוזר לאיסורו ע"י ק"ב וכאן ל"ש זה דכבר נפקע האיסור ונפסל מכלב ולשנה הבאה כחרכו קודם זמנו והבן ומיהו מנין לא הוי דאין איסורו מחמת עצמו וצ"ע:

**סעיף טז**

א"א לנקרן עמ"א עסי' תנ"א ל"ג שלא להשתמש בהם בפסח אף עריבה ובדף א'. ואף אגנות מתכות שלשין כל השנה דהוי כבית שאור ואי"ה שם יבואר בזה. וכ"ש כלים שמשימים קמח חמץ כל השנה וחביות מנסרים או מחזיקין בארש"ט מסובין שא"א לנקרן ולא מהני הגעלה לבעין ואי"ה בתנ"א יבואר עוד:

**סעיף יז**

עד עמ"א כבסימן תמ"ח אות ה' ונוקשה י"ל דנהי דאסור להשהותו בגבולו אף בחדר שאין נכנס בו מ"מ מתנה ע"מ להחזיר מהני ביה ומיהו כל שראוי קודם לכן לא הוי נוקשה עי' אות א' עי' אות י"ד. ונוקשה של עכו"ם ביד ישראל וקיבל אחריות ומחיצה י"ט שרי:

**סעיף יח**

שמניחים עמ"א שיש גומות וא"א לנקרן. ומ"ש מהרי"ו בה' פסח שלו טוב לסוגרן בחדר שאין רגיל בו ושאין בו דבר שצריך לפסח ונ"ל זה בכלים אבל עריבה וכדומה אף בטלו או נוקשה פשיטא דלא מהני בחדר שאין רגיל בו דל"ש דלמא אתי למיכל בבעין משא"כ הני או כלי חמץ די בהדר שאין רגיל בו:

**סעיף יט**

כבוס עמ"א ותנ"א סי"ח ותי"ג ס"ו דבשקין חמץ צריך להתיר התפירות ועי' לבוש כאן ודיעבד אם לא התיר התפירות עח"י תנ"א אות נ"ג מתיר דיעבד ובא"ר כ"ח וא"ז י"א הניח בצ"ע הא בלא כבוס משמע אף דיעבד אסור וי"ל קודם כבוס וקודם פסח קיל טפי דהוי לח בלח בטל קודם הפסח ובתוך הפסח אסור ועסי' תמ"ז ס"ד ותנ"ג במ"א ו'. אבל אי מכבס בלא אפר ולא התיר התפירות אף באפר יש לחוש לכך לפרורין בעין שנתערב וחוזר וניער בפסח כבסימן תמ"ז ס"ד בהג"ה. ומה"ט אסרתי באותן מקומות שמודדין קימחא דפסחא במדות ישנות של כל השנה קמח שלנו לותתין וחמץ גמור ורוחצין

המדות במים גרוע טפי כאמור ואף דיעבד י"ל כה"ג ברחיצה ע"כ צריך חדשים. ושק שמניחים רק קמח שיפון י"ל זה לא הוי חמץ כ"כ שאין רוחצים יש להקל דיעבד וצ"ע:

## סימן תמג

### סעיף א

אסור עמ"א דפסק לפני זמנו כר' יהודה ולוקה על אכילת כזית מ"ה וכרת ליכא עד הלילה והנאה ג"כ מ"ה ואין לוקה על הנאה כל ימי הפסח וב"י ליכא עד הלילה כ"א מ"ע אך כו' דלא כרבא לא תשחט או כפי' התוס' ער"מ פ"א מחו"מ ה"ח וט' ופ"ג ה"ח ובה' מ"א פ"ח ומ"מ אם עבר בעשה ג"כ קניס ר"ש נ"מ בגר שמת ע"פ קודם לילד ונכסיו הפקר לאחר הפסד החמץ שלו אסור נ"ל, ועש"ג פכ"ש דלקי על הנאה (בכזית) ונ"מ ספק לעדות ובפתיחה בארנו:

**ודע** תערובות חמץ שלוקה בחמץ ועובר ב"י ואפשר לוקה אם עשה מעשה ונשתנה משאר איסורין כפי השיטות שנתבארו בכ"מ פ"א ובב"י זה בתוך הפסח לא קודם פסח ועתוס' ר"פ שכתבנו אבל בנוקשה אפילו ר"י מודה (פירשתיו דסברי והאוכל פטור מכרת דליכא אלא חד קרא ה"ה לדידן בתערובות יש נ"מ והבן): והוי יודע חצי זית לחם שיש בו ספק א' חמץ או מצה בע"פ עשו"ת הרלב"ח סימן י"ז הביאו המ"ל פ"א ה"ז משמע מדרבנן הוא דמכל חלב אין למילף חמץ דהיה ש"ה ויש היתר לאיסורו ולפ"ז הוי ספק דרבנן לקולא וספק אי נפל לתבשיל באינו מינו למ"ד טכ"ע אין היתר נהפך לאיסור רק דלא בטיל דניכר הוא דחיך אוכל יטעם יש להקל בספיקו כבסי' צ"ח בי"ד. ואמנם חלילה לומר כן וכל הפוסקים סתמו וכ"כ בסמ"ג בה' חמץ דשוה לשאר איסורין וח"ש אסור מ"ה כר' יוחנן הר"מ שם בתוספותיו יע"ש. ולענין אי אשה מוזהרת אעשה תשביתו דהוי מ"ע שהזמן גרמא עתוס' קידושין ל"ג ד"ה מעקה ונ"מ בגיורת שמתה ע"פ אחר חצות כו' ער"ן פ"ק דפסחים דרי"ף פוסק כר"ש ומשמע לפני זמנו ג"כ ואסור בהנאה מ"ה מאך ביום הא' תשביתו שלא כדרך הנאה (וחזקיה ור"א י"ל למלקות פליגי ודלא כהר"מ ז"ל א"כ אי אשה אין מוזהרת אעשה אמאי אין חוששין דלדידה שריא עמ"ל ה' אישות פ"ד ה"א יע"ש (ע"ד פלפול):

### סעיף ב

ב' שעות עמ"א כרבא פסחים י"ב ב' עב"י ועב"ח דמש"ה בהנאה לא עשו הרחקה ב"ש דהרחקה יתירה היא אטו יום המעונן ל"ג בהנאה כ"א ששית, וב"י משמע דלא עשו הרחקה אף ששית עכ"מ פ"א ופר"ח כאן א' עמ"א תל"ד אות ח' אבל ודאי דחז"ל עשו הרחקה גם למ"ע כמ"ש בפתיחה כוללת כסוכה וק"ש וכדומה וער"מ פ"א ה"ט ובלח"מ

ואפשר דמש"ה בחמש אין לוקה מ"מ דהרחקה יתירה הוא ומש"ה פלגינהו שם בתרתי. וער"מ פ"ב ה"ד השמיט חמש ושבע והא נ"מ באומר בפירוש סוף חמש והב' בתחלת שבע בטילה דחמה במזרח:

**והנה** חמץ נוקשה באכילה בשם אוסר בע"ש ובהנאה הניח בצ"ע וא"כ בלעק"ך שיש מי פירות עם מים דמשמע דהוה נוקשה כבסי' תס"ב ואי"ה שם יבואר בה"מ ושכח למוכרו עד שש יש לצדד ומרש"י ותו' פסחים ד' וב"ש אה"ע כ"ח סכ"א תרי דרבנן ואין מוכרח די"ל אף לרש"י נוקשה בשש ל"ג בהנאה אטו שבע דבשבע גופא דרבנן הוא אטו קורדנייתא קשין לא נוקשה או דר"ג א"ר סובר נוקשה מ"ה אסור וז"ש איסור דרבנן שש יע"ש. ואי"ה בתמ"ז יבואר עוד:

**ועיין** בדרישה מ"ש אור לי"ד לדידהו כר"י ולא תשחט כו' לא הבינותי דליל י"ד שאור הנר יפה כו' ולא תשחט כ"א כי שחיט ועח"י ד' בהוצאת המת יע"ש. ועמ"ש אי"ה באות ו' לענין חמץ נוקשה. ומ"ש ד' זמן סעודה לכל צ"ע זה לר"י וקי"ל כחכמים הר"מ ז"ל בפ"ב מעדות:

**סעיף ג**

שליש עמ"א ועיין מנחת כהן בספר מבוא השמש מ"ב פ"ט דמ"ה ד' דבמידי דרבנן חושבין היום מע"ה עד צ"ה הביאו החי' ז' ועט"ז ג' ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף ד**

יעכבנו עמ"א וביטול לא מהני כאן ואף אם קיבל הנפקד אחריות אין שלו ונמצא שניהם עוברים ב"י עסי' ת"מ ותמ"א ואם הודיעו המפקיד שמכרו אין הנפקד רשאי ליגע בו ועושה מחיצה י"ט ועמ"ש באות ה' אי"ה בזה:

**סעיף ה**

אינו עמ"א אע"פ שאפשר המפקיד מכרו לעכו"ם (בכסף או בקא"ק עסי' תמ"ח) אין ספק מוציא מידי ודאי עב"ח וק"ו אם בשעה ה' מחויב לטפל הנפקד להציל ממון חבירו מספק כ"ש להציל נפשו מעבירה מספק יע"ש. והתם לא קיבל הנפקד אחריות דאל"כ מאי קאמר דרשב"ג אלא דהפר"ח הקשה באות ב' אכתי מאי פריך כמאן כרשב"ג הא לת"ק נמי מחוייב להציל המפקיד מספק לאו דב"י ועיין לבוש כתב דגם להמפקיד יהיה אסור בהנאה משמע לא מטעם להציל מספק ב"י ומיהו המפקיד אף אם נאמר משיכה בעינן יוכל למכור בחליפין וכדומה והבן ועמ"ל ה' כלאים פ"א ה"ו אסור לישראל להניח לעכו"ם להרכיב משמע דעת הכ"מ באומר ומשום שבות והמ"ל כ' אף בשותק עובר לפני עור יע"ש משמע אף בלא אמירה ומעשה כל שיש בידו למנוע אם אין מונע עובר ל"ע וה"ה כאן וה"ה אם מותר ליקח של ישראל בשבת ועושה בו מלאכה לעצמו אם יוכל

הישראל למחות שלא יקח עובר ל"ע וצ"ע. ומ"ש המ"א בלוה עט"ז ד' ומשמע לכאורה אף שנשרף ההיזק על הלוה ועח"י ו'. ומ"מ כשהמפקיד בעירו עליו לטפל ולמכור כנהוג ואם משכנו ילך אצל המלוה עסי' תמ"ח:

**סעיף ו**

אם עמ"א עב"ח בטור הביא מעשה קנתה שפחה עכו"ם כו' והמחבר השמיט ש"מ סובר למחליף עצמו נמי שרי ובת"נ אות ד' ובטור שם והב"ח שם כו'. ואם משך עכו"ם החמץ ואח"כ נתן המעות י"ל גם הב"ח מודה דשרי למחליף ושאני י"נ דחמיר ועי"ד קל"ב ס"א וקמ"ד בט"ז ג' וש"ך ג' ד' ואם נאמר לו ג"כ מותרים בהקפה ומכר העכו"ם לאחרים י"ל שם. ועח"י ח' וא"ר ו' מחמיר וכ"ה בט"ז ה' וחליפי חליפין מיל יע"ש. ובשעה ו' דרבנן י"ל ורש"י חולין ד' ב' לר"ש משמע אף דרבנן למחליף עצמו אסור וי"ל דמשמע דאתיא נמי כר"י יע"ש ור"ת שלא הביא משנה קידושין י"ל לאחר שרי ואשה כאחר דמי ואף לדידיה אין ש"פ עמ"ל פ"ה מה"א ה"א בהיא חולה יע"ש ולכן מביא מחמצן דמשמע אף לדידהו שרי דאל"כ למה מחליפין:

**והוי** יודע דמשמע דאם עבר ומכר חמץ בפסח לעכו"ם ממכירה ואילך אין עובר ב"י דקנה הנכרי אע"פ שאיסורי הנאה מ"מ בשיש ידים זוכה קונה ומקנה שפיר הוה מכירה ועח"מ ר"ו ור"ח כדמוכח מי"ג במשך תחלה ובחה"ר סוכה ל"ה לכם בלולב דאיסורי הנאה מ"מ לכם קרינן ביה יע"ש ודוקא ביטול והוצאה מרשותו לאחר איסורו לא מהני מ"ה הא כשיש ידים זוכות שפיר מכאן ואילך לא עבר ב"י וא"צ לילך לעכו"ם וליקח ולבערו. ובנדון הנוקשה באות ב' אם מכר נוקשה בפסח תליא במחלוקת ויש לצדד ביה וכו' יש להתיר דהוי כעין ס"ס אף למחליף עצמו. דהוי תרי דרבנן. ואם שכח למכור נוקשה בפסח יש תקנה שיפקיד אצל עכו"ם ולרווחא יקבל עכו"ם אחריות ותו ל"ש דלמא אתי למיכל. ולעקו"ך מקמח שיפון ודבש אין חמץ כלל רק נהגו שלא לאכול כבסימן תס"ב סעיף ד' ועם מים הוי נוקשה וקמח חטים במקום שנהגו ללתות הוי חמץ גמור ובמקום שלא נהגו הוי נוקשה וכאמור:

## סימן תמד

**סעיף א**

ומשיירין עמ"א עסי' רצ"א במ"א. אמר ההדיוט הכותב בספר המגיד שלי כתבתי דיני פסח באיזהו מקומן ארשום כאן בעזה"י. ע"פ בשבת אין לסדר המטות וכלים לי"ט עד הלילה דאין י"ט מכין לחבירו וכ"ש שבת. יראה דמצות מצוה אסור לטלטל בשבת ע"פ דאסור באכילה מדרבנן בע"פ הוי מוקצה ושאר מצה יכול ליתן לעופות או לעכו"ם

משא"כ זו אין רוצה כבסי' תמ" ובמ"א אות ג' יע"ש. ולגרור המצה בריבאייזן"ן בשבת ע"י ישראל ודאי אסור ועל ידי עכו"ם צ"ע דאם נאמר כמ"ש המ"ל פ"א מחו"מ דכשמחזיר לסולת י"ל מודים דיש טוחן אחר טוחן א"כ אמירה לעכו"ם שבות ודיעבד אסור בעשה מלאכה בשביל ישראל ובתוס' שבת קי"ד ב' ד"ה אלא צ"ע ועמ"ש בפריי שם ומידע בריבאייזן"ן בלא"ה אסור וי"ל בדיעבד צ"ע בזה, ולברור פתיתים גדולים מקמח מצה בשבת עסי' שי"ט דאסור וסי' תק"ו ותק"י ואפשר אף בי"ט אבל בשבת לכ"ע אסור. גם לסנן יין משמרים צריך לשייר מעט מיין דלא ליהוי כבורר עסי' שי"ט והיינו אם רוצה לשתות ממנו בשבת:

**אם** לא הטביל כלים חדשים מע"ש לא יטבילם בשבת אף אם ראוים למלאות מים אם אין משתמש בהם בשבת עסי' שכ"ג. אם נתערב יבש ביבש ורוצה אחד להשליך דבשבת שרי כבסי' שכ"ג במ"א י"ד בשבת ע"פ י"ל הוה טרחא שלא לצורך דאסור לאכול מצה בע"פ ומיהו י"ל ישליך א' לעופות והשאר מותר בפסח וכ"ת דחוזר וניער כבסי' תמ"ו סעיף ד' י"ל כה"ג להשליך א' י"ל דכולי האי לא מחמרי וא"ה יבואר שם. מצה שאסורה לאכול בע"פ אם יש לו עופות שרי בטלטול אם רוצה ליתן לעופות צ"ע אם הוי כאוכלין דמותר לצורך עצמן עסי' ש"ח ס"ד דר"ל הואיל כעת אין ראוין כ"א לעופות לאו אוכל אדם הוי ומלח י"ל אין דינו כאוכלין וזה שייך בכל שבת עמ"ש בפריי שם וער"ן פ' כ"ה. ויבש ביבש שכתבנו בענין דלא בעינן דלא הוה ככר שלם ושאר דינים השייכים כאן יבואר אי"ה בט"ז ובמקומות אחרים וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

או עמ"א ועח"י אות ב' יע"ש ועסי' תע"ב מצה עשירה וממ"ש הר"ב כאן משמע אף בע"פ קודם הלילה אין נוהגין לאכול מצה עשירה וא"ה שם יבואר ומצה פתותה ואפאה אח"כ אסור מדינא יע"ש ומצה ממיני קטניות טטרק"י וכדומה מותר לאכול בע"פ ומ"מ לסעודה ג' פת משאר מינים הוה כפירות ודגים:

**סעיף ג**

וביום עמ"א למעט יום ו' ול"ג אטו שאר שנים דביטול היום אין כ"כ חובה הא ביטול הלילה צריך עט"ז ז'. ואם רוצה שלא לבטל בלילה יבטל בשעת שריפה עסי' תל"ד בט"ז אות ה' ואף להמ"א אות ה' אין לסמוך שיבטל ביום אטו שאר שנים דעיקר הביטול בלילה הבודק יבטל :

**סעיף ד**

אין עמ"א ועא"ר אות ג' יבשל בכלי פסח והיינו שלא צריך הדחה כלל. ויערה מכ"ר לכלי של פסח ומשם לחמין ואם אין יס"ב שרי מכ"ר והפר"ח אות ג' בכף חדש (פסח)

מוציאין מקדירה לקערה חמין והיינו כבסי' ק"ה ס"ג בהג"ה בי"ד עט"ז שם ו' אפשר להש"ך שם שייך כאן ודיעבד אין איסור אם היה מערה מכלי פסח לחמין ויבואר אי"ה בתמ"ז מזה :

**סעיף ה**

להדיחו עמ"א בתל"ד אות י"ב ע"י עכו"ם שרי ה"ה כאן אם נדבק חמץ וא"א כ"א ע"י גרידה שרי ע"י עכו"ם דהוי שבות דשבות במקום מצוה:

**סעיף ו**

ינער עמ"א תל"ד ה' דפירורין ממילא בטלי אבל חצי שיעור חייב לבער מ"ה ומיהו הואיל ונדרסין ומטונף קצת א"צ לבער עסי' תמ"ב אות י':

**סעיף ז**

ע"מ שלא לצאת עמ"א ובתמ"ו אות ג' בשעה ה' אם דעתו ליתן לעכו"ם או לכלב שרי לטלטל בשעה ה' וא"ל כופה כלי יע"ש ועי' א"ר כאן ד' ולבוש. ולנער המפה מהפירורין עסי' ש"ט טלטול מהצד יע"ש והיינו בשעה ה' אין ליתן החמץ למומר בשעה ה' דעובר לפני עור אפילו בדרבנן ואם שכח לבער עד ו' ולא ביטל מקודם ויש מומר ורוצה לאכול מעצמו צ"ע אי רשאי ישראל להניח לו לאכול עמ"ל פ"א מה' כלאים ה"ו ומשמע שם דעת הכ"מ כל שממילא ואין מעכב לית ל"ע והמ"ל אוסר להניח לעכו"ם ממילא להרכיב אילנות ה"ה כאן וב"י לא יעבור דאנוס הוא עסי' תמ"ו אות ב':

**סעיף ח**

ודבר מועט עמ"א הרבה פעמים וכל פעם מעט. עא"ר אות ה' כיבוד הבית בעכו"ם הוי שבות דשבות ואם לאו יכבד ישראל בבגד מהריי"ו עסי' של"ז במ"א ד'. ונוהגין להשליך לכלב שמזונותיו עליך ולא לחזיר א"ר א' :

**אם** שכח למכור חמצו בע"ש ימכור בשבת דאין עושה כ"א להנצל מאיסור חמץ ואם אפשר במתנה טוב יותר א"ר ה'. ואם ירא העכו"ם יחזיק בחמץ וצריך לכתוב שטר על הדמים עסי' ש"ו ס"א בכתב שלהם י"ל כבסי' ש"ז ס"ה בה"מ ע"ש :

**סעיף ט**

סעודת עמ"א וברמ"ט ג' ובפריי שם וז"ל הירושלמי כתובות בהלכה א' על ברייתא שאין נושאין נשים בע"ש מפני כבוד שבת. ר' בא בר כהן אמר קומי ר' יוסי ור' אחא בשם ר' יעקב בר אידי אסור לאדם לישא אשה בע"ש הדא אמר לעשות סעודת אירוסין הא לארוס יארוס. ובתענית כ"א ה"א אסור לארס כו' והקשה המ"א איך פסק ברמ"ט דסעודת אירוסין אסור בע"ש כירושלמי ובבלי כתובות ה' א' פוסק דמותר לישא בע"ש וכ"ה באה"ע סי' ס"ד ס"ג גם על הירושלמי קשה נהי דפוסק כברייתא שאין נושאין

בע"ש מפני כבוד השבת איך פוסק נגד המשנה פסחים מ"ט ע"כ פי' לארס אסור פי' סעודת אירוסין והקידושין היו ביום אתמול דאין זמנה קבוע הא לארס בע"ש שרי שמא יקדמנו אחר דאף בט"ב אמר שם דשרי וממילא מותר הסעודה בע"ש דהוי זמנה קבוע כברית מילה ופדיון הבן וסעודת נישואין אסור דלא הוי זמנה קבוע דאפשר לישא ביום אחר שכבר קידשה. וממילא לדידן שמקדשין ביום נישואין שרי בע"ש לישא וסעודה בע"ש דזמנה קבוע ועב"ש שם ה'. ומשמע מכאן דע"פ שוה לע"ש בזה הא שאר ע"ט אין בכלל זה ומותר לעשות סעודת אירוסין קודם מנחה קטנה ועסי' תקמ"ו ואי"ה יבואר שם לאחר מנחה. ועי' פני משה כתובות בתוס' ד"ה לעשות דע"פ חמור מע"ש למנחה קטנה ושחרית ע"פ קיל מע"ש והמ"א לא ניחא ליה בכך ועמ"א רמ"ט ג' ופריי שם תקמ"ו ב' וד' סעודת אירוסין בחה"מ אסור משמע אף שאירס כבר בשעת אירוסין האירוסין בסעודה ועיקרה איסור הסעודה ואף אירס מקודם וע"ש אות ד' דמה"ט אין נושאין בע"ט. והנה המשנה דפסחים מ"ט א' י"ל בחה"מ ומבטלו בלבו פירשתי שם וע"ל דבנוקשה מירי לפירש"י בריש אלו עוברין ולמ"ד נוקשה שרי בהנאה כחזקיה עתוס' פסחים פ' כ"ש כ"ג ב' ד"ה מאי בינייהו אלא דא"כ איך מבטלו בלבו כקושיית הר"ן ז"ל ריש פסחים ועי' אות י"א ולזה נאמר שיש חמץ נוקשה הכסיפו פניו ואם ישאר יחמיץ ויעבור ב"י מבטלו קודם חמץ גמור ושרי בהנאה ומיהו אנן פסקינן נוקשה אסור באכילה והנאה מדרבנן:

**ומ"ש** המ"א סבלונות סעודה שנייה דלא כב"י פירשתיו בט"ז ח' כפירש"י ד"ה שנייה כן הוא דרך החתנים יע"ש וכוונתו דאמר השתא דאמר ר"ח מחלוקת בשניה היינו הך ברייתא דאירוסין וסבלונות אלא דהמקשה לא הוי ידע מברייתא שלא היתה שנוייה בבה"מ ברבים ומדר"ח ידע איך אמר ר"ח שניה ויש לטעות שניה של אירוסין בלא סבלונות לכך פירש"י דרכן היה שלא לאכול כ"א ב"ס א' אירוסין וא' סבלונות. והטור נקיט תרתי סעודה ראשונה של אירוסין לאפוקי שניה של אירוסין וסבלונות לא שניה אפילו תהיה שלישית ויותר כל שיש סבלונות מצוה הוי. ור' יוחנן דמוקי כר' יוסי דמשמע ליה אירוסין דמתני' אף סבלונות בכלל ועי' רא"ש הרב הברצלוני פסק כר' יוסי ואירוסין דמתני' שתיהן בכלי אע"ג דבלא"ה ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי דל"ת במשנה אירוסין לבד גם ר"ח אמר אבל הראשונה ד"ה לכאורה ר"ל הלכה כר' יהודה לז"א לשתיהן בכלל בברייתא סעודת אירוסין רשות מצוה ור"ח קמ"ל דל"ת אירוסין רק סעודה א' ובריתא שניה אני לא שמעתי אלא אירוסין כלומר גם בזה אני חולק וסבלונות לא שמעתי מעשים אדם כו' קמ"ל. וי"ל סבלונות איך נכלל במשנה ע"פ דלאו זמנה אסור בע"פ כמ"ש המ"א מקודם רק אירוסין זמנה והיה לשלוח סבלונות מקודם כמו נישואין

ורש"י שכתב כן דרכם י"ל מדתנן סעודת אירוסין סתמא והא איכא למטעי סעודה שניה אחר אירוסין לז"א דכך דרכם רק ב' סעודות אירוסין וסבלונות והבן ומ"ש סבלונות זמן רב הא סעודת שידוכין לא הוי מצוה עמ"ש בט"ז ח':

**סעיף י**

בבית חמיו עמ"א ט"ס בדפוס וצ"ל והרמב"ם כתב וזה לשונו (בפ"ג ה"ט) ולא הזכיר בבית חמיו משמע אף אחר ועפר"ח כתב בבית חמיו בכה"ג הוי מצוה אבל אחר דוקא בת ת"ח לחכם יע"ש וע' שו"ת חו"י סי' ע' :

**סעיף יא**

יבטלו עמ"א בדפוס ציינו על מנהר וט"ס וצ"ל על ואם לאו יבטלנו בלבו כו' וכ"מ ברמב"ם פ"ג ה"ט מי שיצא קודם הביעור הא לאחר הביעור שא"א בביטול חוזר דאע"ג עד הלילה לית כ"א עשה וליתי עשה דמילה כרת וידחה לעשה דתשביחו דכל שעה עובר. ומ"ש ואינך משמע נמי פסח אע"ג דפסח בלא"ה אסור שוחט על החמץ בל"ת פסחים ס"ד י"ל עשה דכרת דוחה לעשה ול"ת זבחים ל"ג תוס' ד"ה לענין מלקות או כמ"ש התוס' פסחים ס"ג ב' ד"ה או דהשוחט חייב כשיש לא' מחבורה וכאן השוחט ידחה עשה דפסח לל"ת היכא דא"א בענין אחר דרחמנא אמר לא תשחט היכא דאפשר והפסח כשר כמ"ש התוס' ד"ה השוחט וחטא בשביל שיזכה ל"ש כאן כמו מחוסר כיפורים שם נ"ט ובעל החמץ יבוא עשה וידחה עשה אי לר"ל דאין עובר כ"א בעזרה לז"א דעובר כל שעה ועיין באבן העוזר. ומ"ש דמ"מ דוחה בפסח עשה ול"ת וראיה מברכות י"ט ב' דמ"מ דוחה לכמה עשין ול"ת בשוא"ת וי"ל דבי"י חמיר טפי ובכל שעה עובר ועא"ר ח'. ועי' שבת קל"ב ב' ד"ה האי וברי"מ ה' ט"צ ובס' ש"ה כתבנו מזה. ועסי' תמ"ו במ"א ב' דכשדעתו לבערו אין עובר ופסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי וצ"ע ועפר"ח ז' ביש שהות אפי' ספק חמץ חוזר. עוד כתב לאחר זמן איסורו אפי' בספק צריך לחזור וזה צ"ע ומכ"ש למ"ש התוס' כשדעתו וכו' וצ"ע:

**סעיף יב**

אפילו עמ"א ועח"י י"ז בשם הכ"מ פ"ג ה"ט בספק נפשות אפי' יש שהות ולאחר זמן איסור לא יחזור דלא כמ"א ואמנם בב"י כאן הביא רק דברי המ"מ כי גם בכ"מ כתב שמא יטרד אבל היכא דברור לו שלא יטרח ויכול להציל אח"כ אם הוא לאחר איסור יבער מקודם אבל באין שהות וספק נפשות כ"ע מודים דספ"נ דוחה לכמה לאוין ועשין וא"ש דברי המ"א. ועי' ע"ש דהולך להציל מנהר קודם זמן איסורו אף לכתחלה והוא בביתו מבטלו והולך דספק פיקוח נפש להקל יע"ש וה"ה למול בנו ואין שהות והוא בביתו מבטלו והולך לכתחלה :

**סעיף יג**

לצורך עמ"א כ"ה במשנה מ"ט א' ולשבות שביתת הרשות ופי' הרא"ש ז"ל בירושלמי מפרש ללמוד כו' ולי' ש"ע לצורך עצמו הוא ל' הר"מ ז"ל ועט"ז אות ט' ומבית הפרס התם דרבנן וכאן לבטל לעשות דרבנן לא או דכאן יכול ללמוד אחר י"ט עכ"פ ועל ש"ג קשה. ובתט"ו ב' מערב ברגליו יכול לרשות גמור וכ"ה ברש"י מ"ט להחשיך על התחום היינו במערב ברגליו והרא"ש שכתב פירש"י דס"ל מערבין לרשות אין זה פירש"י שלפנינו ובתוס' הביאו להחשיך והקשו למ"ד אין מערבין לרשות וס"ל אפי' לערב ברגליו אין מערבין לרשות גמור. ובטור ולערב לרשות חוזר ואפי' ללמוד ואיך יצויר לרשות גמור היינו מערב ברגליו ואחר דרשות גמור וללמוד שייך הם עט"ז ט' ועח"י י"ד בירושלמי אמר מעשה גדול היינו ביעור חמץ משא"כ בית הפרס יע"ש. ומיהו לומר מה אולמיה עשה מעשה ושם רק ל"ת ז"א דהתם אפשר יש עשה דקדושים יע"ש. ומיהו מעשה גדול לעשות עשה דבריהם ולעבור על עשה ול"ת של דבריהם נמי מעשה גדול וי"ל. ומ"ש המ"א והטור כתב מערב ללמוד מיקרי דבר רשות לגבי מצות ביעור בראש רשות לגבי פסח ומילה ואירוסין והטור כתב חשוב משמע לגבי ביעור ומ"מ הדין אמת מהירושלמי ואין להאריך :

**סעיף יד**

פתוח עמ"א בתוס' מ"ט א' ד"ה וחכמים והלכה כן בשר קודש כזית דלית תקנה בביטול אלמא אפ"ה פחות מכזית אין חוזר וצ"ע דהתוס' ד"ה ושורפו כתבו דבשר הנאכל לזרים דרבנן וגזירה אטו קדשי קדשים ומש"ה כזית גזרו אטו קדשי קדשים וחמץ כביצה דיש תקנה בד"ת בבישול הא לאחר זמן איסורו דח"ש אסור מ"ה בב"י קשה ועפי' תמ"ב ותמ"ז אות מ"ב וכבר הארכנו בזה במקומות מפוזרים ועשו"ת ח"צ פ"ו ותמ"ב פר"ח ז' וצ"ע וע' בהרע"ב פסחים פ"ג מ"ח חמץ דחולין דלא כירושלמי ובתי"ט שם דגמרא גמירי אני העני לא זכיתי להבין דבריו הקדושים כאן ובפסחים פ"ב ב' דבעי שריפה גמרא גמירי לקדשים קלים ובקדש באש תשרף ששריפתו בקודש ואהא כתבו התוס' דלא מרבינן רק קדשי קדשים וע' מ"ז פ"ח דשקלים וברי"מ ז"ל פי"ט מהלכות פהמ"ק כו' עקיבא מקום טומאתו שם שריפתו ה"ה קדשים קלים מקום פסולו בירושלים שם שורפין בירושלים וכיוצא שורפין במקום שנזכר דקרא בקודש באש תשרף מקום פסולו שם שריפתו ומש"ה פסק כר"ע ואפשר ר"ע לא אמר אלא בטומאה שלא להכניס וצ"ע בכל זה ולמ"ש המ"א תמ"ו ב' ותוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי דעתו לבער אין עובר מ"ה י"ל בפחות מכזית :

## סימן תמה

### סעיף א

שורפו עמ"א הר"מ ז"ל סותר א"ע כו' אבל המחבר י"ל דפסק כר' יהודה דרשאי לשרוף הנקברים. ותי' המ"א דהר"מ ז"ל נמי כר"י פוסק אלא מ"ש לא ישרפו לנהוג היתר באפר כו' א"נ פוסק כרבנן ור"י חולק ואומר דאפר הנקברים שרי. ולכאורה י"ל התם גזר שמא יהנה מאפרו יהיה איסור תורה משא"כ כששורף בשעה ו' דרבנן הוי גזירה לגזירה והא דלא ביאר בשבע לא ישרוף י"ל סובר כפירש"י ז"ל דמחלקותם בו' ובז' כ"ע בקבורה ומדכתב שורפו עיקר מצותו בו' מירי וי"ל דסובר המ"א אפר הנקברין רק מדרבנן כי י"א כן ועתוס' תמורה ל"ג ב' ד"ה הנשרפין והב"ח ז"ל כתב דנקטינן מספק לחומרא סובר אפר נקברים מ"ה אסור דאי מדרבנן הוי לילך בספיקו לקולא ועת"ט תמורה מה"ו בפ"ז יע"ש (ובס' ג"י נתקשיתי בזה ולמ"ש כאן א"ש) והרא"ש כתב דאין ספק רק הלכה כרבים. וערש"י תמורה ל"ד א' ד"ה כל הנשרפין דלמא משכח איניש וע' הרע"ב שם ולכאורה צ"ע דמ"ה בעי שריפה דאולי סובר רש"י ערלה וכ"ה וכדומה שנשנו שם מ"ה בקבורה סגי כתרומה טמאה דחשיב התם ועתוס' שבת כ"ה א' ד"ה כך וסובר אפר נקברים מדרבנן לא מ"ה. ודע לתוס' שם נשרפין שעדיין לא נשרפו אף שנפסלו מאכילת כלב מ"ה אסור לשיטתם וכמו משקה כלאי הכרם וערלה א' וכו' שכ"כ אין לך דבר שנעשה מצותו כו' הא לא נעשו מצותן אף נפסלו מכלב אסור בהנאה מ"ה וכאמור. ולפ"ז באומר לאשה בפסח התקדשי לי בחמץ זה ונפסל מכלב ואמר כמו שהוא עכשיו לא הוי קידושין כלל אף למ"ש הח"מ וב"ש באה"ע סימן כ"ח בשם הב"ח באומר התקדשי כשיהיה חמץ אפר הוי ספק קידושין ומיהו מטעם דלא גרע מגחלים לוחשות י"ל דהוי ספק מקודשת ואי"ה באות ה"ו יבואר עוד ועדיין צ"ע עמ"ל פי"ד מה' אבל. ואפר נוקשה צ"ע ולר' יהודה חמיר דלית ק"ו לד"ת ועי' פסחים כ"ז כל דין ולא אפר די"ל לר"י אפר נקברים שרי ולדבריו השיבו ועיין בפאר הלכה שחיבר הגאון מוהר"ר פרץ מוישניוץ ז"ל ובחידושי פסחים כתבנו מזה :

### סעיף ב

החמץ עמ"א כגון חטים כו' רך ונמאס עמ"מ פ"ג הי"א הביא רב יוסף מחלק בחיטי בעי פירור ויש פוסק כרבה דאף נהמא משמע הר"מ ז"ל מפר' כרש"י חיטי פירור אלא דצריך שיחתוך כל חטה לבי' דלא כרש"י דפיזור מהשק סגי דא"כ ל"ש החמץ קשה וממילא ל"ד חטה זה כגון חיטי (כגון לי' גוון ומראה ודימה) להם קשה הא רך נמאס כמו נמסס נמחה במים דאי כפי' הכ"מ נהמא פירור בקשה לא היה להמ"מ לסתום וגם לכתוב יש פוסק כרבה דנהמא והחמיר לדינא בשתיהן כי להמ"מ ודאי הכין הוא ואף

להכ"מ יש להחמיר. ומ"ש מים מכונסין משמע אף משליכו קודם איסורו אסור דלא הוי הפקר לגמרי ונהנה ממנו אח"כ. ומ"ש ואסור בכל המלאכות כבסי' תל"א משהגיע זמן הבדיקה ה"ה זמן השריפה ואימתי זמנו לכאורה כמ"ש בתל"ד ח' שישרוף קודם סוף ה' וא"כ חצי ה' אסור במלאכה אם לא שרף עדיין וצ"ע ועמ"א באות ד' אי"ה :

**סעיף ג**

אך עמ"א היינו לזכור ביטול היום אחר מעשה השריפה ועמ"ש בתל"ד בשם הפרישה דמה"ט ישרוף קודם ו' דצריך לבטל אח"כ ובו' לאו ברשותיה ואם יבטל מקודם ויאמר דחמיתיה ודלא חמיתיה הוי גם ששורף בכלל ולא מקיים מצות שריפה בחמץ שלו ועט"ז שם אות ד' והא לא רצו לתקן שיאמר בביטול היום דלא חזיתיה לחוד ומיהו ביוצא בשיירא דמבטל בלילה ולא ביום כבסי' תל"ו במ"א א' פשיטא דרשאי לכ"ע לשרוף בלילה אם ירצה אף לדעת הטור כפירש"י עט"ז אות ג' ברש"י יע"ש :

**סעיף ד**

ואם עמ"א ועח"י ה' משמע בשעת השריפה לא יהנה הא לאחר שריפה שרי ובב"י משמע אף אח"כ אסור אטו ו' דהוי נמי דרבנן ה"ה כשנאמר דאפר רק דרבנן אפ"ה גזור ולומר אטו שבע מלתא דל"ש הוא דכ"ע שורפין בו' ומיהו מדינא חרכו קודם זמנו מותר אף לאחר זמנו ומ"מ ממנהגא מחמירין. ועשו"ת ב"ח קמ"ג בסופו אסור ליתן לעכו"ם חמץ קודם ו' שיהא לו לאכול תוך הפסח וח"י ד' הביאו דנהנה מאיסורי הנאה בפסח יע"ש ועי' אות ב' במים מכונסין ואפשר אף שיש להם מזונות בלא"ה נמי אסור:

**סעיף ה**

אסורים עמ"א עי' מ"מ פ"ג מחו"מ הי"א עמ"ש הר"מ ז"ל. בישל אסור זה למד ממ"ש בערלה יש שבח עצים בפת ובכ"מ בשם הרמ"ך כ"כ בפירוש דוקא כשאבוקה כנגדו ובלח"מ שם אע"ג דאפרן אסור אפ"ה שרי הפת דמיקלא קלי איסוריה ולפ"ז א"ש מה דפריך פסחים כ"ז ב' מ"ש ערלה מעצי הקדש אף דהקדש אפרו אסור ש"מ כל דמיקלא איסוריה ואפה בגחלים עוממות לחוד שרי וכ"ת הא מסיק התם הקדש באלף לא בטיל ה"ה חמץ לא בטיל ואף בעוממות ליתסר וי"ל דמיירי עד הלילה דבטל בס' אבל המ"א סובר דמש"ה כשאין אבוקה נגדו שרי דהוי זוז"ג התנור והגחלים. אבל אבוקה נגדו חשיב חד גורם ולפ"ז בישל ע"ג גחלים ואפר באין גורם אחר אסור בחמין דמנקברים ולדינא כתב המ"א דאפי' בישל בחומו של תנור (גרוף וקטום) אסור דבדבר הנאסר במשהו לא מהני זוז"ג יע"ש והיינו תוך הפסח הא עד הלילה בטל בס' הוי זוז"ג. ואמנם מה דנראה ממ"א מ"ש בי"ד קמ"ב טעם הרמ"ה דע"ז אוסרת בכ"ש ל"ש זוז"ג והא ע"ז בכ"ש דוקא דבר חשוב טבעת וחבית או לח בלח יי"נ ביין כשר אבל שלא במינו ע"ז בטל

בס' והא ההוא גינתא שם בקמ"ב מבואר דבע"ז זוז"ב שרי. ועש"ך שם אות י' ובע"ז אמרו רבנן אף היא נעשית זבל כו' והטור שכתב שם ע"ז אוסרת כ"ש לא קאי עמ"ש הרמ"ה אלא ענין בפ"ע וקאי אם נתערב הפת והבגד באחרים כולם אסורים כמ"ש שם בס' ק"מ ובע"ז ע"ד א' ופירש"י צורה שעבדה דבר חשוב ובזבחים פ' התערובות הא יבש ביבש באין חשוב במינו או לח באינו מינו בטל בס' ועי"ד קכ"ג וקל"ד וצ"ע. והנה בי"ד קמ"ב הגיה הר"ב בשאבוקה נגדו דאל"ה הוי זוז"ג וכאן לא הגיה משום דלא פסיקא ליה דתוך הפסח במשהו שלא במינו ל"ש זוז"ג ויבואר אי"ה לקמן עוד :

**עוד** י"ל דע"כ גזרו חמץ במשהו משום דלא בדילי וכרת ומה"ט יש מקילין בנוקשה דלית כרת באכילה כבסי' תמ"ז במ"א ה' ואף בהנאה ליכא כרת לא חלקו בין הנאה לאכילה משא"כ אפר חמץ דל"ש ביה דין אכילה כלל לא עדיף מנוקשה וה"ה נפסל מאכילת כלב דבאכילה לית ביה איסור תורה באין ראוי לחמץ עיסות אחרות רק בהנאה אסור כדיו של שכר שעשאו עכו"ם בפסח ונתערב ברוב דיו של היתר י"ל דבטל עמ"ש בתמ"ב ס"ט וסי"ו:

**סעיף ו**

אסורים עמ"א וכל הדבר לדעתו ז"ל הוא כך בע"ז אם נתערב דבר חשוב באחרים כחבית בין החביות שרי בהולכת הנאה ליה"מ ומותר לישראל ליהנות מהכל וה"ה כשמוכר לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו והיה פת שנאפה בעצי איסור ונתערב באחרים מותר בהולכת הנאה ליה"מ חוץ מדמי איסור אבל לא נתערב לא מהני הולכת הנאה ליה"מ דנאפה בעצי איסור ובגד שארג בכרכר ע"ז הוי כבעין לזה דפעולתו ניכר ומה"ט בפת שלם הוי דבר חשוב ולא בטל בנתערב אע"ג דבר חשוב בעינן איסור מחמת עצמו זה הוי בעין ומחמת עצמם. וכ"ז בע"ז שתופסת דמיה מהני הולכה ליה"מ משא"כ בשאר איסורין לא מהני רק חוץ מדמי איסור למכור לעכו"ם אבל ליהנות ישראל אסור ועש"ך י"ד ק"י ב' וקמ"ב ח'. והקשה על הלבוש המ"א בתרתי א' מה שהתיר בלא נתערב הפת ע"י הולכה ליה"מ דאף בע"ז לא מהני בעין וזה הוי כבעין ובשאר איסורין אף ע"י תערובות אם הוא דבר חשוב לא מהני ליה"מ ועמ"ש אי"ה בתמ"ז בפתיחה מזה :

**ואמנם** המ"א הוסיף כאן חומרא דאף חוץ מדמי איסור אסור כאן מטעם כל שנתערב גוף האיסור כיי"נ ודאי ביין כשר לא מהני חוץ מדמי איסור שבו כמבואר בי"ד קל"ד ס"ב ופעולת הגחלים בפת חשיב ליה כגוף האיסור בתוכו. ואמנם הש"ך בי"ד קמ"ב אות ח' חילק בין גוף האיסור ממש ובין שבח עצים בפת דחשיב רק כחבית בחביות דמהני חוץ

מדמי איסור שבו ובע"ז מהני נמי הולכה ליה"מ משא"כ בשאר איסורין אבל חוץ מדמי איסור אין חילוק בין ע"ז לשאר איסורין ועח"י אות ז' וא"ה בתמ"ז בפתיחה יבואר עוד:

**סעיף ז**

במקום עמ"א ומסיק ברה"ר יכול להשליכו קודם זמנו ואף אם מצא אח"כ שרי דמה לי מתנה או מפקירו וחצר שלו אע"פ שהפקירו כיון שמונח ברשותו חייב לבערו. ומ"ש הנ"מ שיבער כדינו לר"י בשריפה והמחבר בס"א פסק כחכמים אפשר מצוה מהמובחר שריפה ואם א"א פורר ואפשר לרבנן נמי חייב לבער מהעולם כ"ז שמונח ברשותו מק"ו דנותר וכה"ג ל"ש כל דין כו' ומיהו מוכר ונותן מתנה אף לר"י וכפירש"י שרי ודוקא אם מבערו בעינן שריפה לר"י ולחכמים בכל דבר מבערו מהעולם ובחידושי פסחים יבואר עוד אי"ה וכאן אין להאריך :

## סימן תמו

**סעיף א**

ויבערנו עמ"א ועסי' תל"ה ב' הניח בצ"ע עא"ר שם ב' וח"י שם ה' דכאן מיירי שלא בדק כלל דלא קיים כלל מצות חז"ל ומש"ה עיסה שנתחמצה בפסח הלא היה בכלל הביטול אף שכבר בדק מברך עתה דמ"ה חייב לבער ומש"ה כתבה אף דכ"ש הוא. ומ"ש חטה דלאו חמץ גמור היינו דלא נתבקעו או דברותחין חלט אלא שא"א בקיאין ומה"ט נוקשה ג"כ לא יברך אבל חמץ גמור אפי' חצי שיעור י"ל דמברך ועח"י אות א'. ועשו"ת ב"ח קכ"ד מסיק ביטול מדין הפקר ונדר וקי"ל בי"ד ר"ד ס"ד דאוסר דשלב"ל בנדר וא"כ אם אומר בפירוש הריני מבטל כל חמצי שיהיה לי בפסח אף קנה תבואה בפסח ונתחמץ בטל אבל כל חמירא דאיכא ברשותי אין בכלל. וטוב שיאמר כן אף חששא שמא גררה חולדה בפסח מחוץ חמץ דאיסורא לא ניחא ליה דלקני מ"מ שמא יתחמץ בפסח טוב שיאמר כן ועח"י:

**סעיף ב**

שלא עמ"א תוס' כתובות ז' א' ד"ה מתוך ושם לא הזכירו דאסור בהנאה ולקמן באות ג' כ"כ דבעינן איסור הנאה יע"ש ועכ"מ פ"ג מחו"מ ה"ח. ומ"ש חמץ לא מקרי עשה דרבים דאל"כ מ"ה דחי לה עשה ול"ת דחמץ לעשה ול"ת דרבים וע"ז כתב דברש"י בבא מציעא למ"ד א' ד"ה האי לענין צירוף אין עשה ול"ת דוחין לעשה ול"ת אף דעדיפי יע"ש ובס' ש"ה כתבנו מזה. ומיהו גם בעידניה אי עשה דרבים א"צ בעידניה. ומ"ש בשם של"ה צ"ע דלאחר זמן איסורו לא מהני הוצאה מרשותו כבסי' תמ"ה ובשופר אסור אפי' אמירה לעכו"ם כבסי' תקפ"ו במ"א כ"ג רק שבות דשבות במקום מצוה שרי ולזרות י"ל הוי ד"ת זורה צ"ע קצת ופירור עמ"ל פ"א מחו"מ ה"ג (שכ"ה ס"ג צ"ל ס"ב). ומ"ש בב"ח

כו' המעיין בתשובה קכ"ד מפרש כן הטעם דבדעתו לבערו אין עובר תוס' פסחים כ"ט ב' ד"ה רב אשי וכן י"ל בב"ח ומ"מ במשהו דליכא איסור תורת כלל א"כ מה אולמיה עשה ול"ת בשהייה מעשה ול"ת בטלטול דרבנן ושאו"ת עדיף ועסי' תקפ"ו במ"א כ"ג ועא"ר אות ג' ומשמע דעתו בז' של פסח שאין לבערו ואה"נ יחזור להיתירו וכ"כ בשו"ת ח"צ ז"ל סימן פ"ו דישהנו עד לאחר הפסח אם נמצא בז' ואין עובר ב"י י"ל דיבערו ביו"ט ע"י עכו"ם דל"ש הטעם דכיון שבדעתו לבערו אנוס הוא דלאחר הפסח תו לא מקיים מ"ע ובפסח י"ל דהוי ניתק :

**סעיף ג**

גם עמ"א עמ"ש בט"ז מזה אות ג'. והנה לשורפו במקומו י"ל דעשה דחי ל"ת דהוי בעידניה קמ"ל דלא מצרף עמ"ש באות ב' או דה"א דשריפה אמרינן מתוך משא"כ מוקצה לא הותר מתוך ופסחים ה' ב' בגמרא י"ל כמ"ש בתמים דעים ש"מ לא אמרינן מתוך גבי חמץ דיליף מנותר ואין דוחה יו"ט כמ"ש בט"ז מזה. וקמ"ל דלא אמרינן מתוך כה"ג ובתוס' שם ד"ה לא משמע דלדידן דאמרינן מתוך שרי בחמץ אף למ"ד דבעי שריפה. ומ"ש דזה כהס"ד אפשר לפרש דיותר י"ל ביום הראשון משבעה קאמר ושלא להוציא מפשטיה ונאמר שהמשהה ודעתו לבערו עובר בכל רגע עשה ול"ת והוי שפיר צורך היום משא"כ באמת דבא בקבלה ראשון קודם לזי' י"ל מסברא כמ"ש התוס' דף כ"ט ב' ד"ה רב אשי דמשהה ודעתו לבערו אין עובר כלל א"כ ליכא שום צורך היום ואסור מ"ה לשורפו במקומו ועי' פסחים אי ב"י ניתק ועמ"ש פ"ג ופ"א מחו"מ. ובתוס' כתובות ז' א' אף מצוה דרבנן אמרינן מתוך דהוי צורך היום קצת. עב"י כתב מרש"י משמע דמותר לשרוף בי"ט כשלא בטלו ומרש"י פסחים ו' א' ד"ה כופח י"ל דבלא בטלו מפרר וזורה לרוח וכמ"ש הב"ח ס"א וברש"י שם ל"ו א' ד"ה אין דבי"ט אין שורף דהבערה שלא לצורך והיינו כפירוש רש"י שלא בשעת ביעורו השבתה בכל דבר. ונוקשה לרש"י נמי עובר ב"י וכ"ת מי פירות נוקשה וסובר נוקשה מותר בהנאה כחזקיה כו' ומש"ה אין שורף בי"ט דאפשר לטלטל ולהטיל לים דלאו מוקצה הוא או ליתן לעכו"ם כמ"ש המ"א דכ"ז צ"ע מיהו ממ"ש ו' א' ד"ה עושה כו' ומשום חד יומא סגי בכפיית כלי דא"נ דלא סגי מה יעשה עוד דמחיצה א"א בי"ט וכלי עדיף מסכין כבסי' ת"מ במ"א אות ד' אלא דאי לא הוי סגי בכפיית כלי לחד יומא הוי מותר לשרפו במקומו דהוי מתוך אף בדרבנן עתוס' כתובות ז' א' ד"ה מתוך אבל לטלטל לא דלא הוי בעידניה ומה אולמיה ובמוקצה לא אמרינן מתוך ומינה בלא בטלו שורפו במקומו:

**ומ"ש** בשם הריב"ש וחילק באם חמצו בשעה ה' מותר בהנאה לא הוי נולד דמאתמול דעתיה עלויה בשעה ה' ליתן לעכו"ם משא"כ חמץ עכו"ם בחדרו ושכח ונמצא בשעה ה' הוי נולד דלא היה דעתיה מאתמול דלא ידע ליה אפי' הוי עתה בידו לבערו וב"ט אי הוי מותר בהנאה היה רשאי לטלטל מגגו ליתן ליד עכו"ם בעליו אלא דאסור בהנאה ב"ט הוי מוקצה לגמרי דהעכו"ם מחזיק לו טובה במה שניתן לידו ואסור להשתכר באיסורי הנאה. ועסי' תקי"ג במ"א א' וישי"ש פ"ק ביצה סי' ה' ביצה מתרנגולת העומדת לאכילה דאסור משום גזירה הכנה דרבה ובהנאה היה שרי וה"ה בטלטול ומשום לא פלוג אסורה בטלטול אטו משום תרנגולת לגדל ביצים והוי נולד ומוקצה אסור בטלטול ועמ"ש בפריי ליי"ד צ"ט בשפתי דעת אות י"א דבר הנאסר ב"ט או בשבת למי"ד נולד אסור אי שרי לטלטל ואי נמצא עצם שבור דלמפרע הוי כן אפשר דלאו נולד ממש הוי וצ"ע, עט"ז תנ"ח ט' :

**סעיף ד**

דינו עמ"א עי' עולת שבת דב"ט ראשון הוי חד דרבנן וי"ט ב' תרי דרבנן משא"כ שריפה הוי חד דרבנן ויי"ל אנן בקיאין בקביעא דירחא ועוד טלטול לא הוי בעידניה ושריפה במקומו ד"ת משא"כ י"ט ב' טוב לקיים ביעור דרבנן. עפר"ח א' הביא ראיה פסחים ו' ב' הבודק צריך שיבטל לפי' התוס' שם אכתי כו' משכח לבעריה יי"ל כיון דאפשר לתקן בביטול שלא לבא לידי שריפה ב"ט עדיף הא אם שכח או שלא היה בכלל הביטול יי"ל דמבערו ב"ט ועח"י וצ"ע :

**סעיף ה**

דוחפו עמ"א תרי"ב ו' ובט"ז הארכתי בביאור המ"א בתרי"ב ואי"ה שם יבואר עוד:

**כתב** הח"י ד' ראוי למורה הוראה שיהיה לו חדר מיוחד ומ"ש דרוב הם חומרות מ"מ כיון שקבל עלינו מוקצה הוי ובא"ר ד' כתב אם יניח המורה אצלו איכא חשדא וטעם היתר כ"ז שבידו מותר לטלטלו לכ"מ שירצה וכ"כ בשל"א אות ה' וי"ד רפ"ו מבואר שם בהר"ב בסכין דלא חד מוקצה עמ"ש בפריי לעיל. ומ"ש כ"ש שבידו מותר יי"ל בין מוקצה מחמת מלאכתו לאיסור וכדומה ובין זה שאסור בהנאה עמ"ש ש"י במ"א ג' וטוב שילך ישראל עם עכו"ם לשאול עיין בפריי ליי"ד צ"ט בשפתי דעת כתבתי הרבה חידושי דינים בזה :

**עי'** ב"י חמץ הפקר המונח ברה"ר ומגביה לזכות בו עובר ב"י דאף באיסורי הנאה שייך זכיה וראיה מע"ז ר"פ כל הצלמים מכי אגביה קניא ואי לא מכוין לזכות אסור מדרבנן עפר"ח. והנה המוכר חמ"פ לישראל בשניהם מזידין אם לומר אדם יודע ונתן לשום מתנה ולא חל פי חמץ ועי"ד קי"ט ס"ג וח"מ רל"ד ס"ד:

**אם** גזל חמ"פ ועבר פסח ומכר ואכל הלוקח הרי הפסיד למוכר דינו לומר הרי שלך לפניך ואם ידע הלוקח מזה די"ל דאין מחזיר המוכר הדמים עי' סמ"ע בח"מ רל"ד ו' וצ"ע וע"ש:

**סעיף ו**

בתר עמ"א תוס' נדה נ"ו ב' ד"ה בגומא וע' פסחים ז' א' דבתר בתרא לקולא אף נשתמש רוב חמץ ועפר"ח. והיכא דליכא למתלי בתר בתרא אזלינן בתר רוב ה"ה במצה וער"מ ה' מ"ש פ"ו הי"א תיבה כו' מחצה למחצה חולץ וצ"ע הא ספק תורה לחומרא ולכאורה הוי ס"ס והיינו דודאי לו שלא שימש מ"ש לבסוף אלא אי בהדדי או שמא חולין לבסוף וא"כ ס"ס לקולא שמא שימש חולין לסוף הוי ודאי חולין כי בדק הכל ואת"ל בהדדי עדיין שמא חולין ולשיטתיה דמשם אחד נמי הוי ס"ס כמו שיראה הרואה בפ"ג מהא"ב ה"ב ובמ"ש מ"מ שם ועתוס' כתובות ט' א' ועבמ"ש שם ופר"ח כאן מתוס' נדה נ"ו ב' ד"ה בגומא וצ"ע :

## סימן תמז

**סעיף א**

מדאורייתא כו' עמ"א עי' אות ה' דתרתי בעינן כרת ולא בדילי ומש"ה עד הלילה מקילין ובנוקשה לדעתו ז"ל יש לצדד להקל ועט"ז א' הביא דברי הר"מ ז"ל פט"ו ממ"א ה"ט וי"ב דשיל"מ ודעת המ"א אף במינו עד הלילה יש להקל דלא הוי דשיל"מ ועי' אות מ'. ועכ"מ פ"א מחו"מ ה"ה דחמץ במשהו מפני שנאמר כל כו' וכתב עוד דמשבע עד הלילה לא כתיב כל ירצה דחמץ נשתנה דינו לחומרא משאר איסורי תורה בהלעטה או לאיסורא בפחות מכא"פ הוא תוך הפסח כיון דליכא כ"א חד קרא מסברא מוקמינן תוך הפסח וכיון שכן לא החמירו חז"ל ג"כ. ומ"ש הר"מ ז"ל פט"ו ממ"א ה"ט וי"ב כל מחמצת היינו הואיל והחמירה התורה כזית כא"פ בהלעטה ופחות מכא"פ לאיסורא החמירו חז"ל ג"כ ועכ"מ פ"א מחו"מ ה"ו ורלב"ח י"ז הביאותיו בריש הספר בפתיחה והפר"ח כאן אות ב' כתב על הכ"מ שטעה וחלילה לחשוד מאורן של ישראל בכך וכמ"ש א"ש. ומ"ש ליי"ד קי"א בש"ך בס"א אות ג' בשם הני"י באיסורי משהו אי בעינן רביי' יע"ש ואי חמץ הוי דשיל"מ אפשר דא"א בו שאני אומר דהוי מטעם ספק דרבנן לקולא ולמ"ד דלא הוי דשיל"מ מ"מ ב' קדירות וא' איסור אכילה ותחב כף וא"י להיכן לא אמרינן שאני אומר דאתה מקלקלו בהנאה אלא אם הא' חמץ אז י"ל שאני אומר. והנה לפעמים מחמירין בספק א' בחמץ אף בדרבנן צ"ל דקרוב לאיסור הא ספק השקול י"ל דמתירין ככל ספק דרבנן ואי"ה יבואר כ"א במקומו:

**עי'** לח"מ פ"א מח"מ ה"ה דלר' יוחנן חמץ בס' רבא פליג עליה וסובר דהוי דשיל"מ אף דחוזר לאיסורו ויראה דרש"י פסחים כ"ט ב' ד"ה כר"ש ציין כן לרבי יוחנן דע"כ סובר קנסא כו' דאל"כ הוי דשיל"מ ורבא חולק ואומר הואיל ורק קנסא לא הוי דשיל"מ משא"כ לשמואל אה"נ דסובר לריש לא קנסינן כלל ומתני' שם כר' יהודה כדאוקימתא דראב"י וער"ן שם ועמ"א אות מ"ד במ"ש והר"מ ז"ל דמשמע מדבריו דבציר מס' בטיל לאחר הפסח לשיטתיה דחמץ דשיל"מ ור' יוחנן סבר דקנסא לא הוי דשיל"מ וע"כ בציר מס' בטיל משא"כ הטור סובר חמץ לא מקרי דשיל"מ דחוזר לאיסורו כבסי' ק"ב בי"ד ור"י סובר לר"ש ל"ק ומתני' כר' אחא בר יעקב וא"כ אין ראיה ועי' חולין ד' ב' חמצן והרשב"א בד' שיטות וא"ה באות מ"ד יבואר עוד. ולענין ב' משהו עסי' תס"ז אות י"ז וביי"ד צ"ב בט"ז אות ט"ז ובפריי שם הקשינו דל"מ דס' א"צ נגד החתיכה דלא נ"נ במשהו אלא אפי' ס' נגד הבלוע א"צ דמשהו אין בו כח לצאת חוץ אפי' ע"י רוטב וע"ש ובא"ר וא"ז א' הסכים לט"ז בחתיכה אבל כלי שבלע משהו כיון דאין לו פליטה מגופו יוצא לחוץ וא"ה בתס"ז אבאר. ונה"ך והמ"א וח"י חולקין ואוסרין ומ"מ בה"מ ומניעת שמחת י"ט אפשר לצדד ולהקל ולמכור בהנאה יש לסמוך אהט"ז דשרי בתרי משהו:

**והנה** בפתיחה בריש הספר בחלק הג' כתבנו דבשאר איסורי תורה מותר למכור חוץ מדמי איסור שבו ולסתם יינם מדמינן וכנראה מהש"ך בי"ד קל"ד ב' ועט"ז שם ט' ובחמץ בפסח מדינא מותר למכור חוץ מדמי איסור שבו רק אנו נוהגין לשרוף הנל כמ"ש רמ"א בתס"ז ס"י וא"כ בע"פ עד הלילה יש להתיר חוץ מדמי איסור שבו בלח בפחות מס' וכ"ש יבש ביבש בפסח דיוכל למכור חוץ מדמי איסור שבו עמ"א תס"ז ל"ג הר"ב בתשובה כ"ח דהיכא דיש עוד צד דסמכינן אשאלתות להתיר בס' וכ"ה בד"מ ובח"י א' מסיים דלמעשה נראה מדבריהם דבעינן הרבה צדדים. ומ"מ להתיר למכור לעכו"ם דהוי רק מנהגא או לשהותו אפשר בחד צד מתירין היכא דאיכא ה"מ והתורה חסה על ממון ישראל ועח"י ב' האריך עמ"ש מהרא"י ז"ל ועי' שו"ת ח"צ ז"ל סי' פ"ו וי"ל דחז"ל החמירו וגזרו דלמא אתי למיכל אלא בכזית אף שהוא דרבנן הואיל ואית ביה מכת מרדות (בס' ש"ה ביארנו בח"ש דרבנן אי אית ביה מ"מ) וח"ש תורה אף דאית מ"מ כל שאין כזית לא החמירו ועוד חטה לא הוי חמץ גמור וא"ה בתס"ז אבאר עוד. ובה"י באות ב' וג' יש בהם קצת קושי ובפתיחה בריש הספר כתבנו מזה וכאן להאריך:

כלים עמ"א אפי' בלעו הרבה חמץ של ישראל בפסח בעין ואסור באכילה ובהנאה אפי"ה ל"ש למגזר אחר הפסח שאינו ב"י אטו ב"י דלאחר הפסח חמץ מותר הוא. עמ"ש בפריי לי"ד ק"ב בשם הרשב"א ז"ל במשמרת הבית מזה. ומיהו ב"י אסור לאחר הפסח

ועסי' שי"ח בבישול בשבת לאחר השבת וכלי הבלוע מיי"ש לא מהני שאב"י ודאי צריך שבירה אחר הפסח או הגעלה באפר בזה:

**הב"ח** ז"ל בס"ד לענין כלים שנתערבו עמ"א אות מ' ועי' א"ז ט"ז וכ"כ כה"ג בהגהות הבי' אות י"ט חתיכה שנאסרה במשהו אם נתערבה ברוב יבש לא החמירו בה וכ"כ הלבוש בי"ד צ"ב ועט"ז שם ט"ו א"כ יש לצדד. ונ"ל אם בישל באחד מהכלים יש להתיר דהוי ס"ס שמא של פסח ושמא יבש בטל הוא ואי"ה באות מ' בט"ז יבואר עוד:

**באי"ר** א' כפי הנראה לכאורה סותר למ"ש בא"ז ט"ז ולדבריו חתיכה שנאסרה במשהו ונפלה לתבשיל אחר אף שאין מכירה בטילה יבש ביבש הנאסר במשהו ודהר"ל לא הוי דאין איסורה מגופה ואי"ה בס"ט יבואר עוד ועי' נ"צ שם:

**סעיף ב**

ואין עמ"א פי' דקאי אחמץ ג"כ דלא כט"ז ב' דכל שאיסור בעין אף כחוש ההיתר שמן מפטם ליה ואוסר עד ס' בע"פ ופסח במשהו. אבל איסור בלוע אם הוא שמן יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אבל בלוע כחוש אין יוצא כלל אף משהו דהיתר שמן אין מפטם לאיסור כחוש בלוע ובקיאין אנו בבלוע בין כחוש לשמן כמ"ש הש"ך בי"ד ק"ה אות ח"י וי"ט. ומ"ש ראיה מתס"ז סט"ז (ט"ס סט"ו) לא הבינותי דע"כ שם כחוש מירי וכמ"ש המ"א שם אות ל"ד דאל"כ אמאי רק מקום פעפועו ליתסר כולו. ומ"ש אם נגע בצד האחר כו' עסי' תס"א בט"ז אות ה' ומ"א אות י"ב שם ועא"ר ד' וה' ועח"י ח' וב"ד ק"ה בחתיכה שיש בה איסור דבוק ונגעה מצד אחר. ובתס"א כתב המ"א בשומן מפטם היתר לאיסור בלוע כחוש ומשמע כפי מ"ש המסקנא כאן שכתב לדידן צלי כמליחה במליחה גופה ג"כ רק אחרות קליפה. ומה שכתב המ"א נראה דאפייה וצליה כמליחה היינו אע"ג דשתיק כאן הר"ב מ"ש המחבר באין מפעפע לא אסר אלא מגעו לא אודי ליה אלא סמך אתס"ז סי"ד דמליחה אוסרין כל אותו חתיכה והיינו בע"פ בס' ובפסח במשהו ועי"ד ק"ה בש"ך ל"ז ל"ח ואי"ה יבואר בסמוך:

**הכלל** העולה הוא חם בחם בלא רוטב אף נגוב לגמרי ושניהם כחושים כפת חמץ עם מצה בעי כדי נטילה כעובי אצבע רוחב אגודל כמ"ש בתס"א במ"א אות י' ומ"ש כאן כ"ק הוא ל"ד אלא כ"נ ועח"י אות ז' ותוך הפסח משמע דאוסרין כל החתיכה ויבואר אי"ה בט"ז ה' בתס"א. וכל ששייך דררא דשומן מליחה ואפיה וצליה עם בשר כחוש הואיל ואי"א בקיאין בין כחוש לשמן והיתר מפטם לאיסור אף קודם הפסח כל שאין ס' אוסרים ובתס"ז סי"ד אי"ה יבואר עוד. ועמ"א תס"ז אות ל"ב דכ"מ שהקליפה מדינא אוסרת בשאר איסורין בס' וחמץ במשהו משא"כ אם הקליפה חומרא בשאר איסורין א"צ

דיעבד ס' נגד הקליפה ובחמץ אין אוסר יע"ש ועח"י כאן אות ט' וא"ר וא"ז אות ג' ואות ו'.וביי"ד צ"א סעיף ד' דקליפה אין אוסרת היכא שהוא חומרא כמ"ש המ"א בתס"ז ה"ה אפשר בנטילה כה"ג דהיינו איסור שמן שנפל על חתיכה צלויה דמפעפע בכל החתיכה ויש ס' ואפ"ה צריך כ"ג לחומרא י"ל דאין הנטילה אוסרת אח"כ משא"כ כשהאיסור כחוש והיתר שמן דמדינא צריך נטילה ולאסור כל החתיכה עד ס' בשאר איסורין הוא חומרא ועט"ז ביי"ד ק"ה ורוב הפוסקים ס"ל דאין היתר מפטם לאיסור וכמ"ש כאן באות ד' א"כ ודאי אוסר כ"נ אח"כ בשאר איסורין ובע"פ עד הלילה בס' ובפסח במשהו:

**ולפ"ז** חתיכה שמינה בלעה חמץ בצלי ונאסר מדינא כדי נטילה כמבואר ביי"ד ק"ה בט"ז י"א ושי"ך ט"ו ואח"כ נפלה לקדירה אחרת אע"פ שיש יותר מס' בשניה נגד כל החתיכה נאסרה קדירה שניה ואף להט"ז וא"ר בתס"ז דמקילין בתרי משהו דאין כח לצאת משא"כ בלע בכדי נטילה אין בנטילה ס' נגד הבלע ויש כח לצאת ונאסרה השניה בהנאה ושורפין לפי המנהג ועא"ר ו' וע"ש אות א' וכדכתיבנא כאן:

**אעתיק** מ"ש בשו"ת מגידות שלי ס' פ"ז חלה נגע בלחמים משוחין בשמן מפעפע בכולו דהיתר מפטם ואם שמן זית מפעפע עי' פסחים ע"ו סכו בתרומה ליתסר כולו ומשני משהו ועש"ך י"ד צ"ד אות כ"ח משמע שמן זית אוסר עד ס' ובפריי ק"ה בט"ז ו' צידדתי בזה ובזבחים סוף פרק דם חטאת רקיק ברקיק מה שבלע לא ס' י"ל דוקא נקיט רקיק דמושח בשמן אחר אפ"ה כמ"ש הר"מ ז"ל פי"ג ה"ט מה' מעה"ק ומש"ה מה שבלע אבל חלה בחלה דבוללם בשמן אוסר בס' ורקיק נגעו בעודם בתנור עכ"ל שם ובתס"א אי"ה יבואר עוד:

**סעיף ג**

יש עמ"א וע' אות ד' י"ל דפת בפת אין אוסר בת"ק וסתום מכל צד במקום שהעשן יוצא די"ל בשאר איסורים אסור באין הפסד ואי"ה באות ד' יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

ודוקא עמ"א ביי"ד ק"ח ס"א בהג"ה כתב הר"ב בת"ק (שאין מחזיק יב"ע וסתום ושניהם מגולים במקום הפסד שרי והיינו הפסד מרובה וכתב המ"א דוקא פתוח למעלה עכ"פ דאל"כ בחמץ אסור אף בה"מ מאחר דבשאר איסורים מותר רק בה"מ כמ"ש הש"ך שם אות ח': (כל החומרות בחמץ תוך הפסח הא עד הלילה שוה לשאר איסורין). ומ"ש המ"א התוס' בע"ז דף ס"ו ב' ד"ה רבא והרי"ף בפ"ז דחולין כתב דהלכה כלוי (פסחים ע"ו ב') דרב שאיך במימריה דס"ל במינו במשהו ואנן קיי"ל בס' וכן הבין הר"ן שם א"כ מבואר דבחמץ במשהו ריחא מילתא הוא. ומ"ש דנדחה ראיית מהריי"ל בתשובה סימן ריי"ד (הביאו באות הקדום) דהקשה מפסחים דפריך לרב אין צולין ב' פסחים אפילו גדי וטלה

מאי אפי' נימא אפי' אינו מינו דריחא כל שהוא הוי ואינו מינו בס' אפ"ה אסור משום תערובות גופין ש"מ דאין חילוק כלל בין נאסר במשהו או בס' יע"ש והמ"א ז"ל דוחה זה דלרי"ף ריחא לית רק משהו ורב שאיך במימריה ואה"נ לרב המ"ל רבותא אחר אבל אביי בע"ז ס"ו סובר ג"כ ריחא מילתא כרב (לרש"י ושאר גאונים דחדא פלוגתא הוא דלא כתוס' ע"ז שם ד"ה רבא) ואביי סובר בע"ז דבתר טעמא אזלינן א"כ איל שור וגדי כולם מינם הוי (עי"ד צ"ח בזה) ולאביי קשה מאי אפי' ועדיין קשה דמשמע התם דאף באינו מינו הרודה פת חמה כו' עי' חידושי אנשי שם חולין וצ"ל דעיקר משום דמשהו הוי והגמרא אה"נ דה"מ לומר ולטעמיך וסוף מסקנת המ"א דבת"ק וסתום לגמרי ומגולים דיעבד בה"מ אסור וכמו בצאלינ"ט כה"ג. הא בת"ג משמע לכאורה דשרי אף בסתום לגמרי ומתוס' ורי"ף ל"מ כן וי"ל דה"פ מה שהתיר הר"ב בה"מ בקטן וסתום הא סתום לגמרי אף בה"מ אסור וה"ה בת"ג כה"ג ועא"ר ז' והלשון כאן ושם משמע דוקא קטן הא ת"ג אף סתום לגמרי שרי וצ"ע בי"ד ק"ח כתבתי בפריי אות ז' בש"ך דאו"ר אוסר בת"ג סתום והר"ב היקל אף בקטן בה"מ א"כ בחמץ ליתסר אף ת"ג בסתום לגמרי. ומה שסיים המ"א אח"כ על מהרש"ל דיש להתיר בהפסד אם הנקב פתוח במקום גביה עדיין אין הכרע ואפשר אף בת"ג סתום מכל צד אסור לדעתו ז"ל והח"י אות י' מיקל יע"ש ויראה אם אין חטה מבוקעת אפשר הוי כעין ס"ס ובלא"ה אם ה"מ ומניעת שמחה י"ט המיקל אין גוערין בו:

**וכל** זה בצלי עמ"א כלל כוונתי דבישול לית ביה ריח לאסור היתר שנצלה עמו אפי' ת"ק וסתום מכל צד ושניהם מגולים אם הוא בישול לפי שעה בי"ט הא חמין לשבת או צלי קדר לפי שעה כי"ט דבשאר איסורין בה"מ מתיר הר"ב בי"ד ק"ח ס"ב ממילא כאן אף בה"מ אם סתום לגמרי אסור אף בה"מ לשיטת המ"א בסמוך. והנה שם בס"ב כתב הר"ב כדרך שמטמינים לשבת משמע ה"ה לפי שעה בי"ט בישול בה"מ לחודיה שרי בה"מ ומיניה בחמץ בה"מ אסור והיינו שלא היה כתוב באו"ה של הר"ב וז"ל או"ה (ט"ס וצ"ל רק וז"ל) דחמין חשוב כצליה ואפיה דבישול קי"ל דמותר והיינו חמץ הטמונים לשבת זמן ארוך יש בו ריח ואששר שהר"ב כתב כדרך שמטמינים הוא דוקא הא לפי שעה הבישול אין אוסר דאין לו ריח א"כ למידין בצ"ק וחמץ לשבת שוין לצליה ובשאר איסורין בה"מ שרי. ובפסח בה"מ אסור ואף שהמחבר שם בק"ח ס"ב השמיט שאין ריח המתבשל משמע אף בחמץ לשבת וצ"ק שרי דהקדירה מפסקת וכ"כ הש"ך שם אות ט"ז ולזה כתב המ"א דהפי' בגמרא פסחים ע"ו ב' לרב אין צולין פסחים מפני גופין הא טעמים שרי כעין ב' קרירות תל גדול עד למעלה הא לא"ה אף שמפסיק קדירה למעלה

מתערבין ואוסר צ"ק או חמין לשבת והמקשה דפריך צלאן בב' קדירות ס"ד ואמאי לא פריך בלא"ה צלאן צ"ק מה מהני דהבין צלאן בשלן (בב"ח צלי בכלל בישול) ולכן פריך ס"ד דאף צ"ק אסור בפסח וכ"ש בישול. ומ"ש בהפסד להתיר אם הנקב למעלה פתוח הא לא"ה אף ה"מ אסור ועש"ך אות ח"י שם. ולח"י י' י"ל דנ"ט עדיין דה"מ בחמין לשבת או צ"ק לפי שעה אוסר ונישול לפי שעה אין אוסר דלכתחלה נמי שרי בשאר איסורין ש"מ דלית כלל ריח דאל"ה אין מבטלין איסור לכתחלה. נמצא למידין ג"כ קולא מדברי המ"א ז"ל דבי"ט בישול לפי שעה אף בת"ק וסתום מכל צד שרי בלא הפסד כלל בפסח ומ"ש הר"ב שם כדרך שמטמינים דוקא חמין לשבת או צ"ק וכדכתיבנא. בארשט מקרי חריף כמ"ש הט"ז בי"ד בצ"ו אות ט"ו דבארשט מסובין מקרי דבר חריף וא"כ האיסור חריף אוסר מה שבישל עמו כבשאר איסורין שם וכ"ש היתר חריף מצינו הרבה. ועי' עולת שבת א' דחומץ אין מפטם לחמץ שנתבשל עמו דאין הנאסר יע"ש וכ"מ ממ"א כאן ואף דבריחא חזינן דהיתר מפטם לכ"ע כמ"ש הט"ז בי"ד ק"ה א' ובי"ד ק"ח בש"ך וט"ז נסתפקנו כה"ג יע"ש נמצא לפ"ז בחריף יותר אוסר כשהיתר חריף מאיסור חריף דבמ"י כלל ל"ה אות ט' ובח"י כאן י' כתב בזה אם האיסור חריף אין אוסר ובהר"ב שם אוסר משא"כ בצלי עם בישול נהפוך הוא דאיסור צלי אוסר בריחא לבישול היתר ואיסור מבושל אין אוסר לצלי היתר:

**במקומות** שמטמינים לשבת בת"נ מסדרין שורות ע"ג שורות זה ע"ג זה עד למעלה אין לו דין ת"נ שהמקום דחוק גם ב' קדירות זעג"ז ותחתונה מגולה זיעה כממש כבסי' צ"ב ס"ח בי"ד ולקמן תנ"א במ"א למ"ד יאסור אף דיעבד שנבלע בקדירה עליונה ומשם לתבשיל וריחא הוא בזה אצל זה וב' קדירות נוגעין ומדייתי ביארתיו בי"ד צ"ב ס"ס בלא מדייתי: **אם** אפו חמץ בתנור ושמו מיד קדירה לשם י"ל ב' קדירות יבש אין אוסר ואי"ה יבואר עוד בתס"א ועי' י"ד צ"ז ועי"ד ק"ח בפריי מ"ש שם עי' א"ר ז' בשם זקינו הגאון מהר"ש ז"ל אם סתמו בדף ישן תנור אין לאסור. בח"י אות י' בשם או"ה כלל ל"ט אסור להריח לחם חמץ אף בשל עכו"ם שמא אסור בהנאה לא הבינותי דודאי בשל עכו"ם אסור פסחים כ"ט א' יע"ש עי' אות ט':

**סעיף ה**

אינו עמ"א ל' הרא"ש פסחים ל' א' עט"ז ד' ואף נוקשה צידד בזה אם נפל סובין הרבה לתבשיל בע"פ ואין ס' י"ל דספק אי סובין מחמיץ ואי"ה בתנ"ד ותס"ה שם יבואר אי"ה וכן במינו ועי"ד צ"ח:

**ומ"ש** בשם מהרי"ל כו' פי' בו המ"א דראייתו להתיר נוקשה בפסח בס' מפסחים ז' א' דמייתי ראיה דחמץ גמור בו' לאו ברשותיה מנוקשה בז' לפיר"ת שם בתוס' ד"ה מו' אלמא כי הדדי הם ה"ה דכהדרי נוקשה בפסח וחמץ גמור בע"פ דאל"כ לא הוי מייתי ראיה דלמא י"ל בין שעות ד"ת לדרבנן ג"כ ובשכ"ג בהגהות הב"י אות א' משמע דהבין ראיית מהרי"ל דנוקשה במשהו וצ"ע. ועט"ז י"ט ור"ט ד' משמע במשהו נוקשה אוסר באכילה ומתיר לשהותו (וה"ה למכור לעכו"ם וטוב יותר). ומ"ש המ"א מתמ"ב ס"ב וס"ג וכתבנו שם די"ל טריק"ה נפסל לגמרי ונט"ל ומשהו דמחמירין לקמן ג"כ ראיה ולמ"ד חמץ הוי דשיל"מ אלא לדידן אסור לשהותו לא הוי דשיל"מ א"כ נוקשה במינו למצה מבושלת דמותר לשהותו י"ל דהוי דשיל"מ וביי"ד ק"ב דחוזר לאיסורו ועמ"א אות מ' ואי"ה יבואר שם:

**סעיף ו**

ונותן עמ"א ובחי' י"ב הקשה עליו ועסי' תס"ז סי"ב חטה במים אסור והמחבר פוסק נט"ל שרי בפסח ובא"ר ט' מיישב ובתס"ז סי"ב במים בכלי חטה נט"ל ובמים בבאר נט"ל וביי"ד שכ"ג עיסה חלה לתבשיל אוסרת משמע דנ"ט לשבח ובבאר היטב אות ט' העיר בזה ונוהנין העולם לאסור. ומ"ש המ"א חטה בבאר היינו מעין ב"ש ובין חפר ומצא מעין ושעורה אף בבור מים מכונסין נט"ל פי' תרומות מ"ב והר"ש והר"מ ז"ל פט"ו מה"ת הט"ו דנט"ל הוא וחשה בבור הוי לשבת ועי' ח' גיטין קכ"ו מי בארות יע"ש. ועיסה לבאר כו' אבל לחם חמץ ג"ט לשבח ואי"ה בתס"ז בט"ז י"ז יבואר עוד מ"ש הר"ב דנט"ל בע"פ לכ"ע מותר אף להר"מ והר"ן בע"פ אוסר במשהו (דהוי תוך זמנו) כתב השכ"ג בהגהות הב"י ב' דלהר"מ ור"ן י"ל נט"ל אף בפסח שרי כמ"ש המחבר בס"י א"כ שפיר בע"פ לכ"ע שרי יע"ש. ולכאורה מדלא כתב הר"ב רבותא יבש ביבש דהתם פסק המחבר בס"ט דאסור בפסח ולהר"מ ור"ן משהו בע"פ ג"כ אסור אלא דעיקר הטעם משום משהו ועמ"א אות מ' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ז**

בעוד עמ"א ועי' אות י"ג דטעמו לכ"ע אין חוזר וניער ועמ"א תנ"א אות נ"א והוא בבדק הבית בשפוד כו' אף למ"ד חוזר וניער הכא ספק הוא משמע דטעמו נמי חוזר וניער ועב"י כאן דמש"ה כתב הרא"ש גבינה בצונן הא לא"ה אף נט"ל חוזר וניער אף טעם בעלמא ועי' שכ"ג בהגהות הב"י אות ה' וכאן י"ל דהמחבר בטעמו לא הביא י"א ואי"ה באות י"ג אבאר עוד מ"ש המחבר מותר לבטלה בס' הלשון דחוק דאין מבטלין איסור וכאלו אמר דמותר דנתבטל בס' ועי' לבוש. ולומר דחטה לאו חמץ גמור וכעין נוקשה והוי דרבנן ולשיטתיה בי"ד צ"ח דרבנן מותר להוסיף ולבטל הא לא ניתן להאמר כלל

ואי"ה בתס"ז בחטה בקועה יבואר אי"ה והנה באות ו' כתב דחמץ נט"ל בבשר י"ל לחם או עיסה וחטה נ"ט לשבח וה"ה נט"ל כה"ג אם סלקו שרי וא"ל חוזר ואוסר בפסח בעין נט"ל אומר בפסח:

**סעיף ח**

חוזרת עמ"א וה"ה אם היה רותח בע"פ עד הלילה ופשוט הוא ואם הניחו על קערה וטעלר ע"י"ד בגוש הביאו המ"א אות ט' ועפר"ח חממו יבש אין אוסר כ"א כ"נ וזה לשיטת המחבר בס"א באין מפעפע ואנן קיי"ל אף במליחה לאסור אותה חתיכה עסי' תס"ז בע"ץ נ"ץ סט"ו ובא"ר וא"ז אות ל"ו וכ"א ומה שלא הגיה הר"ב שם דסמך אמ"ש שם בסי"ד וביי"ד ק"ה ובמ"א כאן ב' ותס"א במצות חמץ ומצה בזה אף לדידן תוך הפסח אוסרים כולה ממנהגא ועד הלילה כ"נ כתב הפר"ח מצות מקצתן נגעו בעיסה חמץ ונתערבו מותרים דיבש ביבש בטל עד הלילה וא"צ לאכול קודם הפסח דטעם אין חוזר וניער משא"כ יבש ביבש בעין ואי"ה באות י"א יבואר עוד:

**סעיף ט**

אם עמ"א הנה בתס"ז במ"א כ"ג וכ"ד דבצונן אסור המים והבשר שנשרה שם צ"ל כאן מיירי יבש ולפ"ז מ"ש המחבר אם חממו ל"ד ה"ה הניחו רותחת בכ"ר מסולק מאש וע"ז קאי הר"ב הניחו על כ"ש יבש טוב להחמיר ולשיטתם בי"ד צ"ד דאף גוש בכ"ש אין מפליט ומבליע אבל למ"ש הט"ז שם אות י"ד גוש אוסר כ"ש כמ"ש המ"א כאן אסור. וי"ל בתס"ז בשר דאית פילי וכאן בדופן שלם ואי"ה יבואר בסמוך. ומ"ש בהג"מ צריך ביאור כי י"א דאף בצלי באין שמן דאין מבליע יותר מכ"נ משהו מיהא מבליע ואוסר בפסח ומ"ט בכ"ש אוסרין דבשאר איסורין מפליט משהו בכ"ש ובטל משא"כ בפסח ולפ"ז משמע דשיל"מ דמשהו אוסר ה"ה כ"ש אוסר (ומה שהראה לס"א הוא אות כ"ד דהמחבר כתב דוקא שמן הלא"ה צלי חמץ שוה לשאר איסורין ועי' פסחים ע"ו ב' רב אמר שחוטה שמן מפטמי כו' י"ל דשניהם כחושים בתבשיל נהי דאסור מ"מ רק כ"נ דלא עדיף ריחא מנגיעה וא"כ י"ל שניהם כחושים בתבשיל חמץ קמח ותבשיל מצה אפויה דלית דררא דשומן אוסר בריחא אבל למ"ד בפסח בצלי אוסר כולו דמשהו ע"כ מבליע רב נמי אית ליה במינו במשהו בשמן ע"כ דוקא אחד שמן. ולוי דלא אמר רבותא שניהם שמנים י"ל בטעם כעיקר בשר כחוש ושמן אם נאמר דהוי א"מ עי"ד צ"ח אפ"ה אין לאסור ועש"ך י"ד ק"ח א' וט"ו והבן וע' אות ד'). ומ"ש המ"א בד"מ תס"ו לחלק בין להבליע לבשר בצונן מבליע ובין להפליט מכלי אין מפליט בצונן (אפילו כ"ד ועי"ד י'). ומ"ש דמדין ערוי ועסי' תנ"א אות ג' החמיר בכ"ש בפסח דהרשב"א מחמיר בשאר איסורין עכ"פ בפסח יש לנהוג כן ועי"ד סימן ק"ה בט"ז וש"ך ד"ה וכ"ש עירוי שנפסק

הקילוח דיש לאסור כולו דבשאר איסורין בה"מ וכאן אסור ועירוי שאין נפסק קילוח י"ל דמפליט ומבליע כאי בשאר איסורין כ"ק ובחמץ צ"ע לאסור כולו ג"כ מכל שכן דכ"ש ואף למאן דמתיר בכ"ש בעירוי כזה צ"ע. ומ"ש המ"א דלפ"ז לק"מ מ"ש אח"כ בשם הנ"מ בכ"ש אין לאסור כי כאן מטעם עירוי:

**ומ"ש** דעירוי מכ"ש אין להחמיר היינו במקום דצונן אין אוסר בדופן שלימה וכדומה וכל שכן אם עירוי מרוטב של טעלי"ר דהוא כלי ג' דאין להחמיר כלל אף אם נפל יבש לרוטב שבטעלי"ר. וגוש אם הניחו בקערה ואפשר אף מקערה בטעלי"ר רותח לעולם ע"י"ד צ"ד בט"ז י"ד (כפינכא דארוזא) והראה לשי"ח בחמץ י"ל עכ"פ. ודיני כבוש אי"ה יבואר בתס"ז במ"א י"ט דלקמן ט"ז:

**אעתיק** מ"ש בשו"ת מגידות סי' קי"ד עי' פ"א דמעשרות מ"ז ונותן שמן לחמיטה ולתמחוי ולא לקדירה ואלפס והר"ש ז"ל פי' חמיטה עונה דקה כו' וכן כתב הרע"ב וראיה ממסכת טבול יום הביא הר"ש ז"ל והר"מ ז"ל פי' חמיטה שם כלי בתמחוי ולהר"ש עוגה הניחה על דולבקי הוי כ"ש אף גוש אין מבשל והר"מ ז"ל סובר גוש מבשל ופי' שם כ"ש ובצלול מירי ובה' מעשר פ"ה הט"ז וסתמא כפירושו לכ"ש אין מבטל והשמיט חמיטה לשיטתיה. ומיהו י"ל דלישנא דנותן לחמיטה ולתמחוי משמע שם כלי דאל"כ היה לומר על חמיטה ומש"ה שינה הר"מ ז"ל בפירושו מט"י ועכ"מ שם הי"ז מוחט לתוך התמחוי אין נקבע בירושלמי אמרו בתבשיל צונן והרע"ב פ"ר מ"א הביאו יע"ש והר"מ ז"ל שינה והבן ואין להאריך ע"כ:

**סעיף י**

ויש עמ"א מ"ש בס"ב נתערב משמע בעין נתערב לח בלח בטל בס' קודם הלילה ולא כתב י"א דחוזר וניער דמיירי לאכול קודם הלילה והג"ה שם דמיירי ביבש כו' לא הבינותי. ועמ"ש אות ז' וח' בב"י מ"ש גבינה צוננת יע"ש משמע לח בלח שכר ביין ונתבטל בס' קודם פסח אף שחממו בפסח ל"ש דנ"ט מחדש דוקא חטה בעין חוזר ונ"מ מחדש כבאות א' וא"ה באות י"ד יבואר עוד ועסי' תנ"ג במ"א אות ו' ועמ"ש עוד כאן אות י"א:

**סעיף יא**

בדבר יבש עמ"א ולא הבינותי לכאורה כיון למ"ש באות מ"ה (וט"ס לכאורה ס"ד וצ"ל ס"ט) יבש ביבש צריך לאכול כולם קודם פסח באמת צ"ע דאם נאכל א' מהם בשוגג בפסח הותרו אחרים ב' ב' כמ"ש המ"א תמ"ז אות ד' כבסי' ק"י בי"ד ס"ז אלא בלא"ה משמע בתה"ד קי"ד בעין חוזר וניער אם מבשלין או אופין בפסח ביבש ללח או יבש ביבש הא יבש ביבש ואין מבשל בפסח י"ל דאין חוזר וניער אם נתבטל עד הלילה במינו ברוב ועיין עולת שבת ד' הבין כך דלח בלח אפילו מחמם בפסח אין ניעור ויבש בלח

בכבוש בפסח ניעור ה"ה יבש ביבש אף שיש ס' כל שמחמם בפסח ניער ועי' לבוש השמיט יבש והביא פת ביין שוב ראיתי באי"ר אות י"א הרגיש בזה. ומ"ש לח בלח לכ"ע מותר לקיימו יבש אסור הנה לכאורה הר"מ ז"ל פ"א ה"ה ופ"ד הי"ב מחו"מ דמותר לשהותו אף נתערב תוך הפסח עמ"א תמ"ב א' ומיהו י"ל לכ"ע מותר לשהותן דכיון די"א דאין חוזר וניער א"כ אינהו מיכל אכלי אנן לא משהינן בתמיה (כ"כ ז"ל לכמה דברים) וא"כ מה לי לח בלח או יבש ביבש דמ"ה במינו חר בתרי בטל וצ"ע. שוב האיר ה' עיני והבנתי קצת די"ל דיבש ביבש דאסור בפסח דהלכו ע"ש סופו אם יבשלם אסור ה"ה יב"ש ומה"ט יבש באי"מ בעי ס' כנראה מתשובת מהרי"ל סי' צ"ו ורי"ד להמעיין שם היטב (ועש"ך י"ד ק"ט אות ט' י') א"כ יבש ביבש שנתבטל אף בס' עד הלילה במינו כשיגיע פסח ניער מה"ט בסופו אם יבשלם. ולהרא"ש שם היתר גמור הוא עכ"פ מותר לקיימו ומדינא אף באכילה אם חממו בפסח דע"כ אוסר אם חממו בניכר החטה בס"ג משא"כ שכבר נתבטל יבש ביבש אלא דשם בהפסד דוקא ממילא כאן אף בהפסד אסור (כמ"ש באות ד') ואם נימוח כו' ועדיין צ"ע דיבש במינו ברוב שרי אף למ"ד אם יבשלם צריך ס'. עש"ך שם י' יבש ביבש באי"מ אם מ"ה בס' או מדרבנן נ"מ בחמץ לענין ב"י אם יצויר כן עפר"ח אות ט' ולקמן אות מ':

**סעיף יב**

אסור עמ"א בתשובת הרשב"א ז"ל קע"ג אסור לשתותו בפסח משמע לשהותו שרי וכ"ש למוכרו וה"ה בהנאה ועח"י ומיהו הר"ב השמיט לשתותו. והיתר השהייה אפשר למ"ש באות י"ג למ"ד חוזר וניער וכיון די"א דאין חוזר וניער תו י"ל אינהו מיכל אכלי עכ"פ אנן משהינן כמ"ש בתה"ד סי' קי"ג על קטניות ואף לטעם דשמא נשאר פירורין בעין ונ"ט מ"מ ספק הוא ומותר דמחמירין בספק דרבנן כתב הע"ש דקרוב לודאי שנשאר פירורין וי"ל לכאורה דחוזר וניער ספיקא הוי ופר"ח אות ד' ובס"מ י"ג פסק דחוזר וניער ואף לדידן ספק הוי בהצטרף עוד ס"ס הוי לאיסורא ובפריי ל"ד ק"י כתבנו מזה:

**סעיף יג**

דחיישינן עמ"א מ"ש טעם לכ"ע אין חוזר וניער כבאות ז' קשה דבתנ"א בבד"ה ומ"א שם נ"א משמע למ"ד חוזר וניער אף טעם חוזר וניער ומתיר ע"י סינון ועח"י ט"ז ובט"ז ו' אוסר ע"י סינון. ומ"ש בשם הרשב"א ז"ל בסי' קע"ג ואף למ"ד תרי משהו שרי הכא שמא נתערב פירור ביין הבי' ואם נפל פת ליין קודם הלילה ולא שהה מעל"ע עדיין וסינן ונתן מעט לתבשיל י"ל בה"מ ומניעת שמחת יו"ט דרובן מתירין בסינון ומכ"ש בגד לבד עב ובצונן עסי' תמ"ז בט"ז י"ז דמיקל ובחומץ כה"ג כדי שיתן ע"ג אש וירתיח הוי כבוש

ביי"ד ק"ה וכל ששהה תוך פסח כן לא מהני סינון וקודם פסח מהני בה"מ להתיר כאמור והטה ביין עסי' תס"ב אבל אם שהה מעל"ע קודם הלילה אז פולט בכל עת:

**סעיף יד**

ונותנים עמ"א עמ"ש באות הקדום ואף בחטה בתרנגולת ניכר הוא וכאן אין ניכר מ"מ גוש יבש חוזר וניער ועב"ח בתשובה ק"ז בנפה במי דבש אי"ה בתנ"א במ"א אות ל"ד יבואר עור:

**סעיף טו**

מותר עמ"א באות ז' בטעם הכריע המחבר דאין חוזר וניער עב"י הקשה בנמלח בכלי חמץ ב"י ליתסר וביי"ד אין מליחה לכלים להפליט. ומיהו דגים וגבינה אם מלחו בכשא"מ ויש ציר כדי שיתן ע"ג אש וירתיח כבוש ואי"ה באות ט"ז יבואר (עס"ב או ס"ד ראוי להיות):

**סעיף טז**

במים עמ"א פי' דברי המחבר בפסח בשרוים בכלי חמץ יש ליזהר מהם לכתחלה שפולם הכלי מחמת שיש ציר מלוח אע"ג דנתבטל במים מ"מ אפשר משהו מפליט בכה"ג (משא"כ צונן בלא מלח כלל עי' אות ט') וקודם פסח שרי דכבר נתבטל ואף לכתחלה שרי. ובהערינ"ג אף קודם פסח יש ליזהר לכתחלה דעזים הם מי המלח ודיעבד שרי אף בהערינ"ג (עיי"ד פ"ג בש"ך יי"ד דציר דרבנן קאי לנמלחו אבל מי הערינ"ג דיעבד מותר מטעם דהמים מחלישין) ובפסח בין הערינג ודגים לכתחילה אסור דאפשר משהו פולט ואף אבי"י להמחבר מ"מ לכתחלה ליזהר מהם שלא יקנו ודיעבר אף בהערינ"ג משמע דמותר אף בשרוים בפסח. ומ"ש בשם הר"מ עסי' תנ"א אות מ' דעיקר הקולא שם דנט"ל הוא הא ביבש לח בכלי מפליט ומבליע בכולו ואף בהיתר כמו חלב שכבוש מעל"ע בכלי מתכות ועירו בתוך מעל"ע בישלו בשר אסור באכילה והנאה:

**והב"ח** כתב עמ"א. הנה ז"ל סובר בשר שנמלח קודם פסח בכלי ב"י חמץ ושהה מעל"ע בתוס' דבלע ואין ס' נגד כל הכלי אפי"ה יש להתיר דיעבד עכ"פ בפסח דנתייבש טעם החמץ שבו כבס"ה חבית שדבק בבצק משא"כ מלוח לא יבש אם מלח בכלי ב"י קודם פסח ושהה שם כדי כבישה ודאי אסור בפסח מדינא דאין ס' נגד הכלי. ולי צ"ע דבצק בחבית טעם משהו ובחוץ יש להקל ואף דכתב ז"ל בב"ח ובתשובה קכ"ג מכחל יבש עיי"ד צ' ס"ב בהג"ה להתיר כחל יבש דיעבד ביבש עש"ך יי"ז בכחל דרבנן אבל בחמץ פחות מסי' יי"ל לאסור אף דיעבד רק מטעם נ"ט בר נ"ט ויבואר אי"ה באות כ"ה ושאר דוכתי. ולענין כבוש בכלי אם שהה בציר חזק כדי שיתן ע"ג האש וירתיח עט"ז יי"ד ס"ט אות מ"א דאין מליחה לכלים להפליט אף שהה בציר כדי שירתיח אבל אם שהה

מעל"ע אוסר במליח דהוי חורפא ולא שייך לפגם והש"ך שם מתיר אף מעל"ע דהוי לפגם באות ס"ח והמ"א הסכים להפרישה דמפליט מכלי כשיעור שירתיח ומיהו חומץ חזק בכלי חמץ אף שאב"י ושהה כשיעור שירתיח לכאורה לט"ז שם שוה לציר ובזמן קצר אין מפליט מכלי ולכאורה כ"ש מציר עש"ך ק"ה אות ב' אבל משך שם דאין כח במלח להפליט מכלי משמע הא חומץ מפליט ואי"ה לקמן באות כ"ח יבואר עוד:

**ועי'** ח"י אות ט' בשם או"ה של מהרש"ל להתיר בפסח טהור מלוח וטמא תפל וכן הסכים הח"י אף נוגעים זה בזה ע"ד עי' ס"ב ובסי' תס"ז סי"ד מיירי שנמלחה החטה ג"כ והנה בי"ד בש"ך צ"א אות ט"ז אם היתר צלול מליח וטמא תפל אוסר וכתבתי שם ראיה ממ"ש הב"י בסי' ע' בשם הרשב"א ז"ל שטהור מלוח אע"פ שמפליט מטמא תפל משהו מ"מ אותו משהו אין כח להתבלע בהיתר מלוח דטרוד לפלוט אע"ג באיסור חוץ מדם ל"ש טרוד היינו כשהאיסור פולט הרבה אע"ג דכתב עוד פי' מכל מקום מחמירין א"כ כ"ש בפסח במשהו והיתר צלול דנאסר הצלול ומה שאמרו אין מליחה לכלים להפליט משמע בחולין קי"ג תוס' ד"ה טהור וש"ך בי"ד ק"ה אות מ"ב דהוי כטהור מליח וטמא תפל לאו לגמרי מדמין לה דהא פסק בק"ה כלי הנאסר מאיסור תורה ומלח בו אין אוסר עט"ז כ"ח והא מונח בתוך כלי ל"ש טרוד אלא לדוגמא נקטיה:

**סעיף יז**

הדיחו עמ"א צריך ביאור. כי המעיין יראה שהמחבר סובר בשר יבש כו' נוהגין לאוכלו לכתחלה בפסח אם שרוי בפסח בכלי פסח ולא חיישינן שמא היה קצת חמץ נדבק במלח ונ"מ בפסח אבל הר"ב חשש לזה ולכן בעי הדחה ג"פ קודם פסח (ועט"ז ז' וח' ועי' לבוש). ומ"ש המ"א בשם הב"ח באות ט"ז משמע אף קודם פסח צריך שרייה לכתחלה בכלי פסח או בנהר יותר טוב וברי"ט ח"ב סי' א' אמ"ש המחבר דשרייה בכלי פסח תוך הפסח שרי לכתחלה כתב די"ל דשמא נדבק בהם חמץ ואסור אפי' בכלי פסח. וא"כ אף קודם פסח עדיף הדחה לשפשף ביד ולהסיר הנדבק בהם משרייה כך. ומ"מ צ"ע דודאי גם הב"ח שרייה והדחה שיפשוף ביד קאמר וגם בשו"ת מהרי"ט חלק ב' סימן א' לא מצאתי נדבק בהם חמץ רק המלח לא נבדק מחמץ. אבל אין לומר דהדחה ביד לשפוך עליו בלא שרייה בכלי או לשרות בנהר עדיף דשורה בכלי יש מי מלח קצת עזין ובולע מפירוד בעין וי"א דחוזר וניער דהא טעם אין חוזר וניער כמ"ש באות י"ג ועוד א"כ כבר בלע משהו במליחה ועח"י אות י"ג:

**סעיף יח**

הבשר עמ"א דוקא בשר יבש או מלוח ודגים יבישים אבל גבינה ודגים מלוחים לכתחלה לא ועט"ז ט' גבינה הוי כברכשתא דשמא פירור נכנס בפנים וא"א להדיחן ועמ"ש אי"ה באות י"ט:

**סעיף יט**

ובכרכשתות עמ"א דנחתך בשר המילוי בפנים ומלח ושמא יש שם פירור חמץ בעין ונ"ט משהו בפסח ועמ"ש אי"ה באות כ' בדיעבד לענין בשר יבש ובכרכשתות. בח"י העתיק שו"ת חוט השני סי' נ"ה בקוצר ועיינתי שם ותוכן המעשה דחתכו בסכין חמץ שום ומלח (קשה) ונותן ע"ג בשר מלוח למיהב טעם בבשר והודח הבשר דשרי והיינו אם יש בבשר ס' נגד הסכין דבהיתרא בלע א"צ כ"א ס' נגד הסכין כבסי' צ"ו בי"ד בין איסור בלע ובין היתר בלע וצ"ע לי כי י"ל אף חתך שום ומלח בסכין ב"י בלוע מחמץ ובלעו השומין והמלח אגב דוחקא וחורפא מ"מ בלוע אין יוצא מאוכל בלי רוטב אף במליחה וצלייה כמ"ש השי"ך בי"ד ק"ה אות ח"י כהר"ב ואי"ה דלא כמהרש"ל וכ"נ עיקר יע"ש א"כ אפילו היה המעשה בפסח שרי כה"ג דבלוע אף משהו אין יוצא אם אין איסור שמן עמ"א כאן אות ב' ובאות ל"ב ובשאר דוכתי אבאר אי"ה אם חתך היתר חריף בלוע מאיסור אם דוחקא וחריף פולט בלע וכאן אין להאריך:

**סעיף כ**

אין עמ"א הנה בכרכשתות אין מועיל הדחה דמילוי בשר בפנים נמלח במלח שלא נבדק וגם חשש אפשר נמלח בנלי חמץ ואפ"ה דיעבד אין אוסר וה"ה בשר מלוח שלא הודח כלל אף בפסח וסובר המ"א ז"ל שזה לענין שאין אוסר תערובות בפחות מס' דבשומן מהותך אם לא נזהרו אוסר בפחות מס' כמ"ש באות כ"ו דסתם כלים אבי"י לא אמרינן בחמץ ונ"ט בר נ"ט חמץ שמו עליו או שאר תירוצים משא"כ בכרכשתות ובשר מלוח אין מליחה לכלים להפליט וחשש שמא היה פירור חמץ במלח לא חיישינן דיעבד לאסור אם נתערב מכרכשות ובשר מלוח בפחות מס' הא כרכשות עצמן ובשר מלוח שנתבשל בלי הדחה אסור אף דיעבד כי שמא היה פירור חמץ ובא"ר כ"א ובח"י כ"ו מתירין דיעבד הבשר וכרכשתא עצמו יע"ש ועמ"ש באות י"ב וי"ג בשם הע"ש דביין חיישינן דקרוב לודאי יע"ש ומ"מ בתס"ז משמע לפעמים אוסרין ספק א' אף במשהו דרבנן. ומ"ש המ"א אם יש שום כו' ואוסר תערובות במשהו עי"ד צ"ה ס"ב ובש"ך אות ח' ובצ"ו ס"ג ובט"ז אות י"ד דבחריף לא מהני נ"ט בר נ"ט ואבי"י ודוחקא וחריף משלים מסכין ואין בשומין ס' נגד הסכין ואוסרים השומין בפסח במשהו בבישול אבל אם צלו הכרכשתא בשפוד עם בשר כתבתי באות הקדום דקי"ל במליחה וצלייה אין בלוע יוצא

בלי רוטב ובתס"ז אות ל"ו במ"א יבואר עוד. וא"ר אות כ"א הקיל בה"מ בסכין נקי ואב"י ולשיטתיה שם באות כ"ד ועי"ד צ"ו בט"ז יו"ד וש"ך י"ט דאנן קי"ל חריף אוסר נ"ט בר נ"ט אפי' אב"י והיתרא בלע א"כ אין להקל כאן ופירות חמוצים עט"ז י"ד צ"ו ט' דמיקל בתפוחים חמוצים במקום הפסד הא שומין ודאי אין לסמוך אף במקום הפסד:

**אם** חתך הערינ"ג של פסח בסכין חמץ אסור כולו עש"ך י"ד צ"ו אות י' וכ"ש חמץ דמשהו בלע כולו ואם הניח על טעלי"ר חמץ יבש בלי ציר אין מליחה לכלים להפליט עי' אות ל"ב ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף כא**

אם עמ"א דמלת ושלא התיכו היה לומר ולא מכלי חמץ ב"י דהיינו וי"ו המחלקת הוצרך לפרש ולהוסיף מלת כשהי"ו וה"פ אסור מדינא אם לא כשהיו נזהרין בב' דברים בשעת עשייתו מחמץ וגם שלא התיכו בב"י רק באב"י דנט"ל קודם הפסח ודאי מותר כבס"ב אז אין איסורא מדינא ומשמע ממנהגא אסור ואמאי הא נזהר היה ואפשר נתכוין למ"ש הצ"צ בשו"ת סי' ס' ה"א על ראיית השואל באשה שבדקה עצמה בכתם משומן יע"ש דכל שלא התיכו בפירוש לשם פסח אף שהיה מחזר על כלי שאב"י אמרינן דלמא לאו אדעתיה יע"ש הביאו הח"י אות כ"ח ואות ל"א יע"ש ועדיין צ"ע. ושם בח"י כ"ח ברי לי לא מהני יע"ש וכ"כ הלבוש ובא"ר אות כ"ב מתיר בה"מ באומר ברי לי ויראה באומר ברי לי שאב"י י"ל ע"ז ומ"מ להתיר לכתחלה לא אבל באומר ברי לי שלא היה פירורין לא מהני דאף בדרבנן לא מהימן ועי' אות כ"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף כב**

בשעת עמ"א ול"ד לבשר יבש דיעבד אין אוסר פחות מס' כבאות כ' דבמלח אין כ"כ דרך להתערב פירורי חמץ כמו בשומן הא ס' אין אוסר כאן ועי' אות י"ג ובתשו' הרשב"א קע"ג משמע שלקחו מיין זה ומלאו חביות אחרות אף שהיה ס' נגד זה היין אוסר התם נפל חמץ בבירור ולא סינן קרוב שנשארו פירורין משא"כ כאן אין אוסר ביותר מס':

**סעיף כג**

שהה עמ"א עי' אות כ"א וכ"ו ואי"ה שם יבואר בזה ולכתחלה לבשל באב"י ודאי אסור ואם בשלו שרי לאכול בפסח דהוי כדיעבד ועסי' תנ"א אות מ' וביו"ד צ"ד סכ"ה לאכול המאכל מן הכלי ב"י ובציה נצלו ונפגם לכתחלה שרי וה"ה כאן נ"ט בר נ"ט ונפגם אבל לכתחלה ודאי אסור וגם שם לכתחלה עמ"ש בפריי שם:

**עי'** באר היטב מטיקטי"ן אות כ"ג דצריך לערות השומן מכלי קודם פסח יע"ש ויראה בלח אבל נקרש ל"ש כבוש עי"ד ק"ה ואי שהשומן מלוח קצת וא"א בקיאין בין מליחה מועטת למרובה אין מליחה לכלים להפליט א"כ דיעבד אין אוסר. ומ"ש שם אות כ"א

אין להחמיר אם בישל כבר וסיים מ"א במ"א משמע דוקא פחות מס' ובח"י כ"ו מתיר הם עצמם ועמ"ש אי"ה אות כ"ד וכ"ו. עמ"ש אי"ה בכ"ו:

**סעיף כד**

שמבשלים עמ"א עמ"ש באות הקדום ומשמע דוקא אם בשלו באב"י לשום פסח הוי דיעבד הא בשלו באב"י לשום כוונה אחרת לא דעדיין לא הוחל האיסור ובתנ"א סכ"א מיירי שנתנו לשום פסח ועי"ד קכ"ב ודוחק. ובספר ג"ו הארכנו בנ"ט בר נ"ט די"ל בב"ח אין כת להתפשט ולצאת משא"כ כאן טעם שני עתה איסור הוא יע"ש:

**שאלה** קדירה חדשה או אב"י ותחב כף חמץ ב"י במים ואין ס' ובו ביום התיכו אח"כ שומן מהותך מהו בפסח:

**תשובה** יראה להתיר לכתחלה השומן בפסח דהרבה נ"ט ואף רק שלש נ"ט שרי לכתחלה שהרי הר"ב אומר כן במ"א בתנ"ב אות א' ומיהו יש שם תירוצים אחרים עפר"ח שם ומיהו חנ"נ לא אמרינן קודם פסח אף דשמו עליו דעדיין היתר הוא ועי' ע"ש:

**סעיף כה**

יש עמ"א ובט"ז אות י"א ותמ"ב ד' מטעם דבי"ט אחרון מקילין דסתם אב"י הא ודאי ב"י י"ל אין מקילין דנ"ט בר נ"ט חמץ שמו עליו וכ"ש למ"ש בי"ד צ"ד ס"א בהג"ה להחמיר בבישול נ"ט בר נ"ט והש"ך שם ד' בשם מהרש"ל אף דיעבד נצלו אוסר ה"ה שומן מהותך. ועי' א"ז אות ז'. וא"כ בבישל בכלי ספק אם ב"י מותר להשהות וליהנות וביו"ט אחרון אף בשתייה ואכילה מקילין ביה אבל בישל בכלי ע"י י"ל דאף לשהותו אסור ועיין ע"ש סי' תמ"ב:

**ומ"ש** המ"א בי"ד קכ"ב ט"ס וצ"ל קכ"ב ס"ג ותנ"א אות מ' חבית י"ש לא מהני נט"ל. ומ"ש דדמי ליי"נ עי"ד קל"ז ובש"ך ובתה"ד סי' ר"א משמע לכאורה דוקא כלי י"נ שנותן בו אח"כ יין משביח בו או שהשבח יותר מהפגם משא"כ בתבשיל וכדומה י"ל דכלי בלוע מיי"נ לאחר מעל"ע פוגם בו. ועשו"ת הרשב"א תנ"א ובפריי לי"ד ע"ו בט"ז א' הקשה כלי מדין מאי חידושו דלמא משום דבר חריף וי"ל דהתורה הצריכה להגעיל אף להשתמש שאין חריף ומש"ה דייקינן דבלע חריף אין משוי לשבח ואי יין אין נפגם אכתי קשה ולכאורה דוקא ליין הא לשאר דברים לא וכאמור ובמקום אחר הארכנו. אבל משמע דיין אין נפגם אף לתבשיל וכ"מ במ"א כאן ועדיין צ"ע:

**סעיף כו**

שאין עמ"א מסיק להלכה ביין וכדומה דחששא מכלי חמץ ב"י ל"מ אם ספק דיעבד שרי אף בפחות מס' ואפשר אף בב"י מטעם נ"ט בר נ"ט דיעבד וע' אות כ"ה ועח"י אות

ל"ב ובשומן דיש חשש פירורי לחם אסור דיעבד באין ששים ומשמע למוכרו כה"ג שרי ומח"י שם משמע בה"מ לכאורה אף בשומן בפחות מס' להתיר וצ"ע:

**אם** התיכו שומן לפסח ונפל חמץ מעופש ונט"ל בו צ"ע קצת דנט"ל דיעבד וביי"ד קפ"ב לקנות דברים מבושלים מעכו"ם שעת הדחק יע"ש ועיין אות כ"ג התם אב"י ונ"ט בר נ"ט ובס"ב מירי בדבר המתקלקל או שעת הדחק. וע"ש באות כ"ג:

**סעיף כז**

שאין עמ"א ועח"י אות ל"ג טוב ע"י סינון. ומ"ש שם בשומן אם התיכו באב"י רק חשש פירורי לחם מהני סינון אין נראה להקל בשומן אף צלול עב הוא ועט"ז ו' ביין וא"כ בשומן אין להקל:

**סעיף כח**

שלא עמ"א עמ"ש באות י"ד בשם הט"ז וש"ך ביי"ד סי' ס"ט דציר אין מפליט מכלי כדי שירתיח ע"ג האש אפשר ה"ה חומץ לכתחילה ודאי אין להתיר. ועח"י אות ל"ד כתב בחומץ יש להקל כש"ך יע"ש ובה"מ יש לצדד. ומ"ש המ"א בכלי ב"י תמה הח"י דחריף אף אב"י אוסר. ואפשר בחריף בתרי היתרים אב"י ונ"ט בר נ"ט יש מתירין כמ"ש באות י"ז וגם להפליט מכלי כדי שירתיח משמע מט"ז י"ד ס"ט אות מ"א אף חומץ אין מפליט כ"א במעל"ע משה"ה אפשר להקל באב"י בשהה כדי שירתיח. בדברי קדשו של א"ר ז"ל אות ל"ח משמע לכאורה כל שהכלי בלע כצונן והיה אח"כ אב"י ועמד חומץ מעל"ע בו לא אמרינן חורפא מחליא לשבח וכמו שסיים המ"א יע"ש. ולדינא כל שבלע הכלי אף בצונן ואב"י ועמד אח"כ דבר חריף מעל"ע אין להתיר אף בה"מ וביי"ד קכ"א ס"ה אין ראיה דכלי שתייה אין שוהין מעל"ע עש"ך אות ט"ל. יין שמערבין בו צוק"ר כתב הח"י אות ל"ד דע"י סינון יש להתיר ועוד דצוקר חומרא בעלמא הוא עסי' תס"ז. יין שמתקנין בחלב חטה יע"ש ואי"ה יבואר לקמן:

**סעיף כט**

ואם עמ"א משמע אף חומץ כה"ג אם הכלי מורק ושוטף ולא עמד כדי שירתיח שרי דאפשר אף משהו אין פולט ועוד דאין חוזר וניער:

**סעיף ל**

ואסור עמ"א קשה קצת דמשמע דאם יש כזית במקום א' דחייב לבער ה"ה דהיין אסור לשהותו והא חמץ כבר נתקשה נראה שאין אסור היין לשהותו עכ"פ. ונראה אם דבק בין נסר לנסר עיסה אפי"ה לא חיישינן שמא נכנס בין הדביקים פידור בעין ליין. וה"ה אם נדבק חמץ רך על נסר ונ"ט בפסח דאסור דכבוש מפליט מכל דופן החבית וגם מהבצק הדבוק עליו וצ"ע ועמ"א תמ"ב ה' מ"ש שם ואי"ה באות ל"א יבואר עוד לענין ביעור:

**סעיף לא**

חייב עמ"א. וצ"ע כמ"ש הר"ב דכזית במ"א חייב לבער וכ"ה משמעות הגמרא בצק בעריבה אף כמה זמנים ועשוי לחזק אם כזית חייב לבער ובתמ"ב ס"ג דיש מחמירין היינו תוך שלשים הא קודם שלשים מותר לשהות דלשתייה די בל' יום עמ"א ה' ובפסקי מהרא"י ז"ל קמ"ט משמע כן למה כתב כאן אף קודם ב' חדשים כזית במ"א חייב ובחלונות משמע אף כזית במ"א קודם שלשים א"צ לבער ולומר מ"ש ומיהו קאי אתוך ב' חדשים דהיין אסור וא"צ לבער הבצק זה באין כזית עיין בפסחים שם. שוב ראיתי בפר"ח הרגיש בזה:

**סעיף לב**

דאינו עמ"א מ"ש הר"ב דאין מפליט בצונן דאין מליחה מפליט מכלי עיין לבוש ואף אם ימס המלח ודוחקא עם חריף מפליט אף יבש המלח לגמרי ואפי' אב"י ואף קודם הפסח דבכולו משערין ולא מהני נ"ט בר נ"ט ואב"י בחריף ועי"ד צ"ו ובש"ך י"ח וי"ט וע' בפריי שם וע' י"ד צ"ה ס"ז ובק"ה סי"ג ובש"ך שם אות ס"ד דהיכא דנתלחלח קצת אסור לכתחלה והיכא דיבש לגמרי מותר לכתחלה למלוח ה"ה כאן ועפר"ח כאן מ"ש שאין מוציא ביבש לגמרי היינו לכתחלה אבל דיעבד אף נתלחלח ואף תוך הפסח שרי דאין מליחה להפליט מכלי ומה"ט שרי למלוח בכלי י"נ אף לכתחלה:

**מעשה** הגעילו קודם פסח כלי חמץ ב"י ולא היה ששים במים נגד הכלי וירדו המים חמץ לבארש"ט מרוטי דיבין והתרתי הבארש"ט מטעם שני כבר הוקל והרי בבארש"ט טעם שלישי תו לא מזיק בדבר חריף דוקא צנון בסכין בשר משא"כ כאן טעם שני עדיין היתר ואין חריף ובפריי לי"ד צ"ה וצ"ו כתבנו מזה וע' בר"ו שם ושומן מהותך טעם שני הא שלישי עסי' תנ"א במ"א ח' והיינו אף שאין בבארש"ט ששים נגד המים עט"ז אות י"ג כתבתי דאם חתך בסכין חמץ צנון וקרין בפסח דנאסר הצנון וקרין ואח"כ חתך הצנון וקרין בסכין פסח לא אמרינן דמבליע בלוע מאוכל בלא רוטב לסכין פסח ע"י דוחקא וחריף ואי"ה שם יבואר עוד הרבה דינים יע"ש:

**סעיף לג**

בוסר עמ"א הקשה על המחבר (עט"ז י"ג הקשה על רמ"א דמפרש דברי הסמ"ק בע"א) דהמ"א מפרש מ"ש הב"י בשם סמ"ק הביאו הט"ו י"ג ה"פ דר"ב בספר התרומות סי' ס' מונה כרישין ובצלים כו' הא פירות חמוצים לא הוי חריף ע"ד צ"י ס"ב פירות חמוצים א"ח ובט"ז ט' במקום הפסד י"ל בשאר פירות לא בכרישין ובצלים ויהיה הפירוש בסמ"ק דאין מפליט בצונן בשפע רק כרישין הוי חריף ואף אי משהו מיהת פליט דחריף קצת א"כ נהי שא"צ לשער כל המדוכה מ"מ נימא חנ"נ כל מעט בוסר שדכין ופולט טעם

לז"א עדיין היתר כמו סכין חולב דעדיין הותר וא"כ כשנתערב הכל ביחד הבוסר ודאי יש ששים נגד משהו וע"כ הכין הוא דאל"כ היה משום דבטל כדפי' רב אלא דאי הוי שוה לכרישין לית ששים נגד כל המדוכה וכאמור ועא"ר אות כ"ה ולמ"ש א"ש ובה"מ י"ל דפירות חמוצים לא מיקרי חריף כמ"ש הט"ז בי"ד צ"ו ט' ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף לד**

אם עמ"א דחושש לפירור בעין כבס"ד ביין ועא"ר כ"ו והמחבר אורחא דמילתא נקיט ובלבוש מוכח דקודם פסח אף אם אין נקי שרי עא"ר ועמ"ש אי"ה באות ל"ה:

**סעיף לה**

תוך עמ"א היינו דאם חתכו קאי לדברים שאפשר בהדחה כדגים וכדומה ולא אבוסר ומש"ה סתם סכין אין נקי קודם פסח שרי בהדחה ותוך הפסח מחמירים ולא מהני הדחה וזהו בדבר הנעשה ע"י עכו"ם הא באקראי בישראל אף תוך הפסח ובכלי מלוכלך ודאי מהני הדחה משא"כ בוסר א"א בהדחה עא"ר כ"ז:

**סעיף לו**

אם המ"א ובא"ר כ"ט דאפילו לא הדיחו מותר דיעבד ואין אוסר אחרים ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד:

**סעיף לז**

ולאסור עמ"א העלה דוקא שהדיחו אין אוסר בפחות מששים בסתם סכין אבל ברמ"א משמע אף לא הדיחו תחלה שרי בספק ואפשר אף להר"ב דוקא הדיחו והספק שמא נתן טעם קצת וכדומה וממ"ש בצל בסכין בצק והיינו שהסכין תשמישו בצונן הא לא"ה מפליט חריף ודוחקא:

**סעיף לח**

בסכין עמ"א ובח"י מ"ב לאחר נתינה במים בטל חורפייהו אבל לאחר שנכבשו כמה ימים במים נעשו חריפים ועא"ר וע' אות ל"ג. ומ"ש דנעשו כולם חמץ אף דנגד הסכין משערין דעדיין כולו היתר והטור בי"ד ק"ו פוסק דאותה חתיכה ג"כ מותרת וכ"כ המחבר בצ"ב ס"ד וגם הטור סובר דאין חנ"נ בשאר איסורין (מיהו אנן קיי"ל חנ"נ בשאר איסורין וגם אין חתיכה פולטת לגמרי עי"ד צ"ב וק"ו) מ"מ זה בבישול שמעלה רתיחות לא בכבוש מ"ד הגעלה בעינן ג"כ מעלה רתיחות ולא מהני כ"ר לחוד. ומ"ש מדין חוזר וניער ע' אות ז' וי"ג לענין טעם. והש"ך בי"ד צ"ו אות ך' מי לימוני"ש יע"ש הביא הא דזיתים. ומ"ש המ"א מקי"א ס"ז שתיהן מצטרפות לבטל כו' דשתיהן בגדר הספק וכאן לא אמרינן דכל הזיתים בגדר הספק ודמיא לחתיכה שנפלה לכמה קדירות בזא"ז דודאי אין לה אלא פליטה אחת ול"מ למ"ד דבשאר איסורים אין חנ"נ ואף למ"ד דחנ"נ היכא

דמבלע בלע ולא פלט כבסי צ"ב בי"ד אפ"ה צריך ששים בכל קדירה נגד כל החתיכה ולא אמרינן דכולם בגדר הספק ויצטרפו כולם ומשמע אף באיסור דרבנן אפ"ה בעי בכל קדירה ששים בפ"ע ומשום דנולד הספק בכל א' בפ"ע משא"כ בקי"א שם ועדיין צ"ע. ושם כתבנו דזה דוקא באיסור דרבנן שתיהן מצטרפין ומי הזיתים מותרים היינו כשסיננם מהזיתים. והנך רואה מדכתב דל"ד לאות כ"ד דלא הוי נ"ט בר נ"ט ואי סינן קודם ה' בע"פ פשיטא דאין לדמות להתם דטעם ב' יש בו עדיין כו' ש"מ לכאורה אף סינן קודם הלילה לא אמרי' כבר חנ"נ בזיתים דאין בהם ששים נגד הסכין דמשום לתא דבב"ח קאתינן ול"ד להתם דכאן בתחלת הבלע היתר היה וכ"ש למ"ד בכבוש בה"מ לא נ"נ ומיהו אם בתוך הפסח ודאי המי זיתים אסורים:

**ואם** נתבשלו הזיתים עמ"א כוונתו למ"ש מור"מ מלובלין ז"ל בתשובה סי' כ"א הביאו הט"ז בי"ד צ"ו אות ה' בצלים בסכין חולבת כל שיש ס' נגד הסכין אף הבצלים מותרים ועמ"ש בפריי שם הואיל והיתרא בלע מקילין ה"ה כאן ומ"מ החמיר באכילה דמשהו נשאר ואף דבטל מ"מ י"א דחוזר וניער כ"ש כה"ג וצ"ע קצת. ותראה דמחלוקת חוזר וניער מידי ספק לא נפיק ואם יש עוד חומרא מצטרפין אף בדרבנן וממ"ש באות ז' וי"ג דטעם לכ"ע אין חוזר וניער היינו לכ"ע ב' דיעות שהביא הש"ע שם הא י"א אף בטעם חוזר וניער כדמוכח בתנ"א במ"א נ"א ואי"ה בט"ז אות י"ד יבואר עוד בזה:

**סעיף לט**

אם עמ"א ע' אות י"ו ועח"י אות מ"ג ומ"ש שם אף ע"ג לאחר שנשתהו בכבישתן נעשו חריפים הואיל ובשעה שקבלו מהקדירה הוא לפגם תו לא מחליא ליה אח"כ עמ"ש בי"ד צ"ה והיינו כשסילקו מהקדירה קודם שנשתהו ונעשו חריפים. ובקי"ד בי"ד בש"ך י"ג רוב מים ומשמע אפילו שהו הרבה בכבישתן בטל חורפייהו ואי"ה בט"ז יבואר עוד באות י"ד:

**סעיף מ**

לא עמ"א ובט"ז אות ט"ו ב' הטעמים ועסי' תס"ז במ"א אות ד' יבש ביבש אם נאכל א' מהם דשרי לאכול הנשארים יע"ש. והנה משמע אם נתערב מצה חמוצה בין הרבה כשירות דמותר לדוך ולטחון הכל ויש רוב והוי כתרתי תרתי וכ"ת דמקבל האי טעם מהב' ול"ש לומר מדהא היתרא חבריה נמי דלמא אי' איסור ממילא גם הב' איסור דבתפ"ז משמע דמותר אף לבשל ולאפות ואמרינן הואיל ואי' ודאי היתר חבריה נמי וכ"ש שיש ס"ס נמי דשמא יבש ביבש בטל ברוב דהנ"ץ פסק באות ט' דהמחבר סובר כסברא ב' אע"ג דנראה להלכה כדיעה א' בסתם מ"א מידי ספיקא לא נפקא. ולמכור הכל חוץ

מדמי איסור בפסח יי"ל דשרי דהוי כחבית בחביות בייי"נ בע"ז ע"ד א' ובפתיחה הארכנו בזה ואי"ה בט"ז אכתוב עוד:

**והנה** אם נולד ספק חימוץ במצה ונתערבה עם ג' אחרות קודם פסח או אף תוך הפסח שרינן ועמ"א אות י"א כאן הוי ס"ס גמור אף א' בגופו וב' ע"י תערובות עדיין היתר הוא עמ"א תל"ט אות ג' וה"ה תערובות חד בחד ואח"כ לשנים אחרים קודם הפסח וכאמור ועמ"א תס"ז ד'. ומ"ש לאכול כולם קודש פסח ע' אות י"א וצ"ע לאכול א' מהם סגי וכאמור. ועפר"ח אות ט' בסופו יבש ביבש עד הלילה בטל הוא ואי שרי תוך הפסח לאוכלו תלוי בפלוגתא אי חוזר וניער וזה כמ"ש באות י"א יע"ש. ואי שרי לבשל בפסח אף שנתערב בס' קודם הפסח יי"ל דנ"ט מחדש ולכ"ע חוזר וניער כחטה בתרנגולת וע' אות י"א ודבר חשוב אם נאכל א' מהם הותרו אחרות עסי' תס"ז אות ד' ועסי' תנ"א אות ל"ו:

**ומ"ש** חמץ לא הוי דשיל"מ דאל"כ בע"פ נמי לא לבטיל יי"ל באי"מ בטל ובמינו לא בטל ובפסח החמירו אף באי"מ. וכלי שנתערב אם כ"מ וכדומה שיש תקנה בהגעלה עש"ך י"ד ק"ב א' אבל כלי חרס קיל יותר וכן בדיל שנשתמש ע"י אור שנאפה חמץ כתנור גרוף דבעי ליבון ואי"א שניתך ועסי' תנ"א במ"א אות כ"א. ומ"ש תוך הפסח יבש ביבש לא בטל היינו לשיטתיה באות י"א דיבש ביבש כי הא חוזר וניער אבל למ"ש שם יי"ל כה"ג אין חוזר וניער והגעלה אי"א בפסח וליבון הוי הפסד ולא הוי דשיל"מ דוקא הגעלה הפסד מועט הא ליבון מתקלקל הכלי קצת ועשו"ת מהריי"ל קצי"ד משמע לכאורה כן הגעלה קל ביורה בלן ואופה לא ליבון. ומ"ש המ"א בפסח עצמו לא עדיף משאר יבש ביבש משמע שנתערב בפסח גופא קאמר ובשו"ת מהריי"ל קצי"ד בכלי שנתערב בימי הפסח משמע לכאורה למי"ד כלי בטל הוא ה"ה בימי הפסח יע"ש וי"ל התם נאסר הכלי במשהו וכה"ג יי"ל דיבש ביבש בטל הוא וע' א"ז ט"ו חתיכה שנאסרה במשהו ונתערב יבש ביבש בטל הוא וכתב מה שהקשה הט"ז בי"ד צ"ב על הלבוש ועט"ז תס"ז אות י"ז יע"ש ובח"י אות מ"ד הביאו וצ"ע ואי"ה בט"ז אות ט"ו יבואר עוד:

**סעיף מא**

ויש עמ"א וכן המנהג כהר"ב והפר"ח פסק כהמחבר אבל אנן פסקינן כהר"ב וריח ונט"ל ומשהו צידד להקל ואי שרי למכור נט"ל ומשהו לעכו"ם יי"ל דשרי דהא הר"ב בד"מ למד דמשהו מדברים המתבשלים בכלי חמץ אין אוסר מדשרי בי"ט אחרון דרבנן ה"ה משהו דרבנן ובתס"ז ס"י בי"ט אחרון משהו מותר לשהות דהוי ב' דרבנן ה"ה נט"ל ומשהו הוי ב' דרבנן א"כ כ"ש שמותר למוכרו לעכו"ם ע' תה"ד קי"ג וקי"ד וקכ"ח. אבל

נט"ל לחוד ואין ס' י"ל דאסור למכור לעכו"ם ועא"ר אות מ"ב מ"ש ראיה ממתניתין וכוונתו מע"ז ס"ה וס"ו בתוס' ד"ה מכלל ובראי"ש שם וי"ל וגם שם רשאי למכור חוץ מדמי איסור שבו ע"י"ד קל"ד ובש"ך כ"ג ועח"י אות ב' וי"ח וא"כ עכ"פ בתוחב כף חמץ שאב"י דנט"ל ומשהו המיקל בה"מ למכור אין גוערין בו אבל נט"ל לחוד ואין ס' אין בידי להתיר למכור לעכו"ם אף דקיל ממשהו ואי"ה בט"ז י"ד וט"ו אבאר עוד וכאן אין להאריך ועמ"א סי' ת"ן אות י"ב משמע נט"ל ומשהו שרי בהנאה:

**סעיף מב**

בין עמ"א. הנה לשון המחבר כאן י"ל בג' אנפי הפן הא' ע' בע"ץ נ"ץ אות ך' יראה לפרש בין נתערב קודם הפסח בפחות מס' והיינו בא"מ דטכ"ע מ"ה ועבר ב"י ולא זו אף זו הוי בעין ונתערב בפסח בא"מ בפחות מס' ולא זו אף זו שהיה בעין כל הפסח ונתערב אחר הפסח בששים בטל הוא כרבא שלא בזמנו במינו ושלא במינו בששים ול"ת דלא בדיל בחמץ קמ"ל תוך הפסח כרת ולא בדילי במשהו. ודע בין למ"ד חנ"נ בשאר איסורין ובין להמחבר דלא נ"נ אם נתערב בפחות מס' בפסח ולאחר הפסח נתוסף עד ששים יש לעיין ביה דלמ"ד טכ"ע היתר נהפך לאיסור ולוקה על כל זית מהיתר א"כ עב"י על כל ההיתר תו קנסא קניס וצריך ששים נגד כל התערובות ואי למ"ד שאין כל התערובות נהפך לאיסור א"כ אף למ"ד חנ"נ בשאר איסורין וכן הלכה אפ"ה י"ל כיון דלא עבר ב"י כ"א אכזית או ח"ש של חמץ והשאר לא עבר עליו א"כ ליהוי די בניתוסף אח"כ ס' נגד החמץ שבו לחוד ולדינא ודאי צריך ששים נגד כל התערובות. ובלבוש יראה לפרש דה"פ בין נתערב קודם פסח בששים דאז אסור לאוכלו בפסח ולשהותו שרי ועט"ז ה' וח"י ובתמ"ב בט"ז אות א' לפרש דעת הטור כן דבעין אסור לבטל כו'. (ולהוסיף שרי הואיל ועדיין היתר) או נתערב בפסח בשוגג בס' ושהה במזיד הואיל ולא עבד ב"י שרי כך לאחר הפסח ואפי' שהה בעין במזיד ונתערב שוגג אח"כ שרי אבל במ"א פירש דכתב כאן אף לדיעה ב' בס"ד דחוזר וניער וה"פ לא זו נתבטל קודם פסח בששים דלהר"מ פ"ד הי"ב מחו"מ דאסור בפסח דחוזר וניער ולשהותו שרי יע"ש דפשיטא לאחר הפסח שרי כך אפילו עבר ב"י תוך הפסח ונתערב שוגג תוך הפסח בששים שרי כך לאחר הפסח אע"ג דאסור לשהותו תוך הפסח הואיל ולא עב"י על התערובות וכזית נתבטל שם שרי לאחר הפסח ואפילו בעין כזית כל הפסח ונתערב שוגג אחר הפסח בששים שרי כשאר האיסורים אבל נתערב מזיד תוך הפסח אסור ואף לאחר הפסח דקנסא הוא כל שמבטל כמזיד אסור עיין בטור אף די"ל קנס לא הוי כאיסור דרבנן (ובס' ש"ה חקרנו בכלל מכות מרדות די"ל משום סייג הוי בכלל לא תסור משא"כ קנס ונ"מ לעדות כמו שיראה

הרואה בפרק עשירי מה' עדות היה החיוב שבח מדבריהם יע"ש) וע' בטור דעת הר"י ואי"ה לקמן יבואר עוד. ויש איזה חיסור לשון במ"א ומ"ש אם נתערב אחר הפסח בטל בששים קאי לשתה בעין. וכתב המ"א בשם הב"ח דאסור לערב לאכול ולשהותו שרי עט"ז ה' וח"י ותמ"ב א' דלערב בעין לאכול אסור ולשהות שרי ולהוסיף אף לאכול שרי (והראיה מתרכ"ו אין מסכים לזה כתבנו שם) אבל בב"ח משמע הטעם די"א חוזר וניער משמע אף להוסיף אסור ומ"ש באין ששים בא"מ עובר עליו כשיש כזית אף שאין כא"פ כמ"ש הרמ"ך ז"ל עסי' תמ"ב (ומ"ש המ"א ומיהו מין במינו כפי הנראה הם דברי עצמו והפירוש יבש ביבש חד בבי' דאסור בפסח לאחר הפסח שרי דלא עבי" בנוקשה בסי"ב. וכתב המ"א דבזה מיושב מ"ש הטור על הר"י דאם ערבו במזיד אדעתיה אסור אמאי כיון דאין עוברין ב"י יכול לכתחלה לערב והמ"א ז"ל תירץ דמיירי שעירב יבש ביבש חד בבי' קודם הפסח דאסור בפסח עמ"א י"א בזה אם מזיד לשהותו אסור לאחר הפסח וגרע מנוקשה בזה וצ"ע) ומ"ש הט"ז בשם הב"ח בפחות מכזית באמ"מ בפחות מס' אפילו שהה במזיד שרי וסובר בח"ש לא עבר ב"י או ע"י תערובות לא עבר ב"י בח"ש וע"ז כיון רמ"א בהג"ה דיוליך הנאה ליה"מ ושרי בהנאה לא באכילה ודוקא כשנתערב לאחר הפסח שרי באכילה בפחות משששים כמ"ש באות מ"ה וי"ל בע"א וצ"ע. ומ"ש ח"ש אין עובר ב"י והרבה חולקין על זה וסוברים דח"ש עב"י ואף להב"ח י"ל בעין ח"ש אסור לאחר הפסח ובפתיחה בריש הספר ביארתיו בח"ג ואי"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף מג**

בין עמ"א אע"ג דיש בו כזית חמץ שעבר ב"י ונתערב בפסח בששים כבר נתבטל מ"ה ועל התערובות מכאן להבא לא עבר ב"י וחנ"נ במשהו לא אמרינן ואף אי הוי אמרינן כתבתי באות הקדום יע"ש וברי"ן פירשתיו בפתיחה:

**סעיף מד**

ונתערב עמ"א וערש"י פסחים למ"ד אי ד"ה שלא בזמנו מותר אפילו בנ"ט ודייק לה מרי יוחנן בזמנו בס' מכלל שלא בזמנו בפחות מס' שרי (ומשמואל י"ל שלא בזמנו כולל במינו ושלא במינו בס') גם דאל"כ מה איריא כר"ש אפילו לר"י בהא אפ"ה שרי לרבא דשאר איסורין בששים במינו לדידן דלא כרש"י וכ"ת חמץ לא בדיל מיניה הא עד הלילה ל"ג (עפ"י שם ולמ"ש א"ש וי"ל) גם מה פריך כו' וכ"כ הפר"ח יע"ש. וליכא למימר דר' יוחנן איבש ביבש קאי ושלא בזמנו אף שלא במינו שרי ברוב עש"ך י"ד ק"ט אות ט' יע"ש דמלבד שהוא דוחק גם שיבש הוא דא"כ בזמנו אמאי ששים הא במינו קי"ל ברובא לדידן וא"נ שגזר בזמנו כו' גם זה דוחק. ואפשר ליישב דברי הטור דרבא דאמר בזמנו במשהו כרב ולרב זמנו פסח ושלא בזמנו כולל עד הלילה ולאחר הפסח דאי עד

הלילה נכלל בזמנו (ער"ן שם) אין לגזור שלא במינו אטו מינו במשהו דא"כ נזיר וכדומה אמאי ל"ג שלא במינם אטו מינם במשהו דלא בדילי ג"כ עתוס' ר"פ ד"ה אור וי"ד רי"ז וסובר הטור דחמץ לא חמיר מנזיר אם אין בו כרת אף דאמרינן דנזיר דקיל כו' וש"מ זמנו קורא תוך הפסח ורבא דאמר כרב הא לאו מטעמיה הי"ל סתם אלא כיון לומר דשלא בזמנו לכלול עד הלילה עם אחר הפסח ותרוייהו בששים ואף דר' לא ס"ל כן הלכה כרבא דבתרא הוא. ועיין באר הגולה אות פ' ציין תוך הפסח מימרא דרבא שם וי"ל דשלא בזמנו מותר משמע אכילה והתערובות היה בפסח עכ"מ פ"א ה"ה. ופריך שפיר קנסא מדרבנן ומשני דלא עבר מ"ה ומיהו לדידן דאין חוזר וניער צ"ע לפרש כן והבן. ועמ"ש אות מ"ב:

**סעיף מה**

סגי עמ"א הלשון מסופק דקנסא בעלמא הא בשש דאיסור דרבנן בפחות מששים לא מהני פדיום ובסתם יינם מהני לכ"ע בע"ז ע"ד א'ועט"ז י"ח:

**מ"ש** בתשובת הרשב"א ז"ל עמ"ש בט"ז ח' וכאן חשש המ"א להרשב"א ז"ל דהוי כמערב בידים דניכרים ע"י בדיקה ואסור לאכול ולשהותו מותר משא"כ באות י"א יבש ביבש וא"א להכיר כלל י"ל דיבשל ויהא נימוח ולהוסיף עליו כמ"ש בי"ד ק"ט וי"ל בע"א ואי"ה בתנ"ג יבואר עוד:

**שמרי** שכר כו' ויראה דלא מהני חוץ מדמי איסור דהוי כבעין ועי"ד ואם לקח מעיסה זו לאחרת ומאחרת לאחרת עשכ"ג בתמ"ה ואי"ה שם יבואר. ומ"ש בשם הצ"צ סי' פ' כתבנו בי"ד מזה ומה שמתיר לתקן כו' כיון שאין ברור שישתה בפסח גם אין כוונתו אלא לתקן היין לא הוי מבטל איסור לכתחלה וכ"כ הפר"ח בתס"ז ס"ח יע"ש ועח"י אות ל"ד ובת"ח כלל ס' אות א' אי חזותא מילתא הוא לא בטל יע"ש ומה שמערבין צוקר י"ל דאין חמץ רק חששא ועא"ר וח"י אות ל"ד בזה:

**סעיף מו**

אינו עמ"א הר"ן ז"ל לשיטתיה פ"ק ד"ו ופכ"ש ל"א א' בנכרי דמדרבנן הוא הוצרך לחלק כן ולדידן מ"ה עובר המפקיד כבסי' ת"מ ס"ד יע"ש. ובתמ"ח אות ח' דכתב שמא יערים והוא מירושלמי אין להקשות דבלא"ה אסור כיון שהצריכו חז"ל ביעור מן העולם כו' י"ל דמיירי שלא ידע ממנו כלל ועפר"ח כאן. ועשכ"ג בתל"א בשאלת רבני ויניציא"ה במכר ממנו בשש אף אם נאמר מ"ה הוי מכירה כיון דמדרבנן עב"י אסור לאחר הפסח ושם כתבנו בזה. ויש נ"מ במכר חמצו לגר בכסף ולא משך והיה מונח ברה"ר ומת הגר מ"ה מעות קונה ומדרבנן עבר המוכר ב"י ויבואר אי"ה בתמ"ח מזה. יתר הדינים יבוארו בתנ"א ותס"ז בעזה"י:

**דגים** חיים שקורין קארפי"ן שולחים מעיר לעיר וכדי שישארו חיים מניחים פרוסה חמץ עם יין שרף לפיו הנה עד הלילה אף שמת ונשאר בפיו יש לצדד להיתר לצורך שמחת י"ט שלא יהא נשאר בעין ול"ד ליין דלא מהני סינון אבל בפסח אם נשאר חיים אין חשש מידי דהוי בהמת עכו"ם אוכלין חמץ ושותין החלב ב"ח ל"ש בליעה ובמת י"ל כבוש בחריף כדי שירתיח אם היין שרף טופח ע"מ להטפיח גם הדחה בצונן י"ל דבולע וצ"ע כעת:

## סימן תמח

### סעיף א

לא עמ"א טור בשם בה"ע עט"ז א' ובתשובת הרשב"א ז"ל קע"ח הובאה בב"י נמי בח' של פסח אסור בהנאה אע"ג דבקיעין בקביעא דירחא ולא עבר מ"ה ב"י מ"מ לא פלוג בין ז' לח' בכל מילי אע"ג בתס"ז ס"י מחלקין בז' אסור לשהות משהו ובח' משהין יע"ש. אם הביא עכו"ם בפסח דבר שיש בו משהו אסור לקבלם ולא בטל ביד עכו"ם ועמ"ש בתמ"ב במ"א אות ט"ו בדיו:

**ודע** דבשו"ת הרשב"א שם משמע דעכו"ם מסלק יד מחמץ מיד והישראל אין זוכה בו עד אחר פסח והפקר וא"כ אם בא ישראל אחר וזוכה בו שלו הוא לאסור בהנאה וצ"ע:

### סעיף ב

לא עמ"א ואם דבר ישראל עם עכו"ם קודם פסח שימכור לו חמץ והניח עכו"ם בחצירו בפסח אם אחריות על ישראל אסור כבסי' ת"מ:

**עיין** בשו"ת פני יהושע סי' י"ב וי"ד בחלק א"ה א' שלא מכר חמץ ונזכר בשבע וצוה שישליך במקום הפקר ברה"ר בפני עכו"ם אוהבים ויקחו לבתיהם ומסתמא יחזירו לו אחר פסח. ומשמע אע"ג דעבר על עשה כל דלא עבר בלאו לא קנסוהו וצ"ע דמשמע מכמה פוסקים אף דעבר בעשה קנסוהו ומיהו נזכר בשש יש תקנה זו למ"ש שם בשם הרקנט"י כל שמשליכו במקום הפקר ממש אף לאחר זמן איסורו מותר אחר הפסח ומהא דכי משכחת לבערו בלא"ה קשה ולקמן אי"ה יבואר עוד בזה. וכאן אין להאריך:

### סעיף ג

אסור עמ"א כר"ש וכרב"א ומ"ש ס"ב אות ה' נוקשה וצ"ל סי"ב אות מ"ו דנוקשה שרי לאחר פסח דלא עב"י:

**כתב** הפר"ח אות ג' ככר חמץ נתערב עם ככרות מצה לאחר פסח אסור בהנאה יע"ש ועסי' תמ"ו בט"ז אות ח"י ומ"א מ"ד כל דמ"ה לא עבר ב"י לאחר הפסח שרי דלא קנסוהו ודבר חשוב ומנין מ"ה בטל. ועמ"א שם אות מ"ו דכל שצריך ביעור והוא עשה ביעור מ"ה ומדרבנן לא תו קנסוהו משא"כ היכא דלית דררא דביעור מ"ה כלל ואי"ה

באות ח' יבואר עוד. ואם נתערב מצה חמוצה עם שאר מצות לאחר הפסח מדרבנן לא בטילה כדבר חשוב ומנין אף באיסור דרבנן כבסי' ק"י בי"ד ובש"ך שם וע"י הולכת הנאה ליה"מ שרי עט"ז תמ"ו ח"י. אבל מצה שמחמת חומרא נאסרה בנפוח וכדומה יראה דאפי' בעיניה אין להחמיר לאחר הפסח דהא לא עב"י:

**ודע** אם נתערב מצה חמוצה חד בחד בפסח ונאבד א' מהם או אף קודם הפסח הנה אף להר"מ ז"ל דסובר כל ספיקא מ"ה שריא ומדרבנן אסור הא איקבע איסורא מודה הר"מ ז"ל דמ"ה אסור ומביא אשם תלוי ער"מ פ"ט מה' טומאת מת וכל שעבר איסור תורה אף דלא לקי קנסוהו ואף עשה קנסוהו וכן אם נאבד א' מהם אחר פסח דלא אמרינן בדרבנן ספיקו לקולא באיקבע איסורא כבסי' ק"י בי"ד בקיצור ס"ס כ"א וכ"כ אלא דאף נאבד א' קודם פסח נמי דינא הכי. ועשו"ת שאגת אריה סימן פ"א היקל בקיבל אחריות פשיעה דספק דרבנן לקולא כו' והנה למ"ש המ"א בתמ"ט א' באכילה אסור ואפי' אם נאמר באכילה שרי (וא"ה יבואר בתמ"ט בה"מ) מ"מ ספיקא דאורייתא לחומרא לדידן מ"ה וכל שעבר איסור ב"י קנסוהו. ומיהו בדין קיבל פשיעה הסכים א"ז בת"מ אות ג' דשרי לאחר פסח דעיקר כדיעה א' בסתם והח"י שם אות ז' כתב משמו דיעבד פטור לבערו וצ"ע דבא"ר וא"ז כתב לאחר הפסח שרי אבל תוך הפסח חייב לבערו יע"ש והבאר היטב בת"מ אות ג' ציין ויש חולקים ודיעבד יש לסמוך על דיעה ראשונה קשה כי דיעה א' בסתם כאן בגוי אלם הוא לחומרא ומשמעות המחבר כדיעה א' ובלבוש לא הביא ויש חולקין. כללא דמילתא לענ"ד ספק מעשה וספק פלוגתא כל שעבר הפסח קנסוהו אבל ספק פלוגתא ומעשה לאחר הפסח מודינא דספק דרבנן לקולא כבסי' תמ"ט ואי"ה שם יבואר:

**ועדיין** צ"ע במצה חמוצה נתערב לאחר הפסח לפי מ"ש המ"א בתמ"ו אות מ"ד די"ל לאחר פסח לא בעי ששים אפי"ה י"ל חשיב הוי קבוע דרבנן כחד בחד וכ"ש לפי הנראה מהמחבר והר"ב שם דבעינן ס' ה"ה חשוב באלף לא בטיל. וה"ה מעמיד לאחר הפסח אסור עסי' תמ"ב. ואם נתערב לאחר הפסח ברוב היתר וניתוסף אח"כ עד ס' אף להר"ב דס"ל חנ"נ בשאר איסורין כאן י"ל דעת פוסקים דברובא בטיל לאחר הפסח וצ"ע:

**מ"ש** המחבר אנוס הוא כהר"מ ז"ל פ"א ה"ד ועח"מ שם וכ"מ דמהר"ן משמע דכל שהיה אנוס שרי ומירושלמי בפ"ב דפסחים כבסעיף ה' י"ל דחייש להערמה משא"כ באונס הידוע ויש לו קול ולא שכיחא בההיא מעשה שהובא בתורת השלמים סי' ו' באי שהיה תפוס וצוה למכור החמץ וסובר כל ימי הפסח שחבירו מכר צידד להקל אחר הפסח

יע"ש. ומ"ש שם מב"ק גזל חמץ ועבר פסח אומר הרי שלך לפניך ונאסר אע"פ דהבעלים היו אנוסים י"ל דהחמץ קנאו הגזלן ושלו הוא ואסור לכ"ע ועמ"ש בט"ז אות ג':

**עח"י** אות י' מ"ש פסקי תוס' ביצה פ"ק סימן ז' חמץ אחר הפסח מותר בהנאה אבל בטל שלא במינו ותמה שם וסבור הייתי לומר בבטלו איירי מותר בהנאה כדעת בה"ע שמביא הטור ועא"ר אות י"ג. אלא שי"ל שט"ס שם ממה שכתבו אבל בטל בא"מ וצ"ל אסור בהנאה אבל בטל כו' וה"פ דמ"מ בטל הוא אף שלא במינו ברוב כמ"ש המ"א בתמ"ז אות מ"ד וכ"ש במינו בלח דפסקו דבמינו נמי בטל ברוב:

**סעיף ד**

שמחוץ עמ"א משמע העכו"ם והחמץ שמחוץ לבית ובט"ז ד' מתיר למכור למשרת שלו חוץ מעבד כנעני. ואם יצטרך להחזיר הזאדאטיק תו הוי גורם לממון. ובסי' ת"ן ס"ה דאסור להשכיר חדר בפירוש שיכניס בו חמץ ע"כ טוב שימכור החדר והמטלטלין אנ"ק ולא מטעם חצר דהוא מטעם שליחות ואין חצר לעכו"ם עח"י אות י"ד:

**עיין** באר היטב אות ט' הביא בשם תשובת בני יעקב סי' ב' ראובן ועכו"ם שותפים ביי"ש ומכרו לשמעון ולקחו כסף ולא משך שמעון לאחר פסח חייב שמעון לבערו יע"ש ובמ"א תמ"ז אות מ"ו כתבתי כה"ג בלקח ישראל מישראל בכסף יע"ש. ובתמ"ג ט"ו ומ"א אות ד' וה' וה"ה כאן אם אחריות על המוכר פשיטא דעליה דידיה רמיא ותלוי בפלוגתא שם ואם קנה מעכו"ם בכסף הנה לרוב הפוסקים בין עכו"ם מישראל או ישראל מעכו"ם משיכה בעינן עח"י אות י"ד א"כ לאחר הפסח הוי ספק חמץ שעבר פסח ולקולא ואם ירצה העכו"ם להחזיר המעות רשאי ליקח אלא דכפי הנראה כל מה שנהגו הסוחרים הוי מקח וראוי לאסור גם ספק פלוגתא בפסח הוי ספק תורה ולאחר הפסח תו לא מהני ספק דרבנן כמש"ל בזה ובשותפים אם אומרים דחלק עכו"ם לא קנה הישראל היה ראוי להתיר חלק עכו"ם דיש ברירה וצ"ע:

**והמ"ב** כו' עמ"א מ"ש דמשמע שם אף בלא מסר מפתח שרי דיעבד וזה דלא כמ"ש הט"ז אות ד' ושם כתבנו בזה. ומעשה ביהודי שקנה יי"ש מעכו"ם אחד וקנה ממש ועדיין היי"ש מונח ביד העכו"ם שהיה בעל היי"ש הנה צריך מכירה כמבואר בסי' ת"מ והיהודי ירא שלא יקח עכו"ם קצת מיי"ש דרך המגופה ויאמר שלא לקח התרתי להניח חותם על המגופה וליתן רשות לעכו"ם שאם ירצה יקדיח למטר במקדח ויוציא כל היי"ש וימכור ולעשות כו' דהשתא סילק הישראל כחו וזה נראה לכ"ע שרי. ובט"ז כתבנו אף בחותם עד למדידה נראה דשרי ועכ"פ דיעבד שם יודה הט"ז וכאן אף לכתחלה וכדכתיבנא. ומ"ש המ"א דבמ"ב סי' נ"ט משמע דאף לא מסר לו המפתח שרי דיעבד צ"ע שם מיירי

שהי״ש היה בעיר ובע״ה היה בכפר ומכר בכפר לעכו״ם שם באיזה קנין וא״צ מסירת המפתח ואפשר אף אם סוגר הי״ש בעיר במפתח לית גילוי דעת דאם יבוא העכו״ם לעיר יתן לו המפתח לכנוס שם משא״כ כשהעכו״ם בעיר ובעל הבית מסר המפתח או חותם לית גילוי דעת יותר מזה שאין חפץ במכירה וכבר כתבנו שם בט״ז להתיר באיזה אופן וכאמור:

**ומ״ש** בענין שליחות עכו״ם לעכו״ם עיין ב״ש אה״ע סימן ה׳ אות י״ט דמשמע לעכו״ם אין שליחות ועש״ך ח״מ סימן רמ״ג אות ה׳. ומומר אי נעשה שליח לישראל וכדומה באה״ע בגט מומר משמע דיש שליחות למומר ועשו״ת ריח השדה ולכתחלה יש למנוע שלא לעשות ישראל מומר לשליח שימכור חמצו ודיעבד ודאי שרי ואי״ה באות ז׳ יבואר עוד. ודיעבד מהני מה שנהגו הסוחרים תקיעת כפו וכדומה ומ״ש שאין ישראל רשאי לקנות החמץ עט״ז ו׳:

**סעיף ה**

לא עמ״א תה״ד ק״ך ועא״ר י״א דיעבד במתנה ע״מ להחזיר שרי לאחר הפסח דלא עבר בב״י והפר״ח החמיר דל״ד למשכון דיגמור בדעתו שלא לפדותו יע״ש. ולהרדב״ז משמע דהואיל הוא מדאורייתא. וה״ה חלה שהפריש והחמיץ תוך הפסח לאחר הפסח אסור בהנאה לכהן ועסי׳ תנ״ו ס״ב ועח״י אות י״ז הקשה עמ״ש המ״א דאם לא אמר ע״מ מדינא שרי מי״ד ש״ה ועט״ז וש״ך שם אות ז׳ וח׳ וי״ל גם המ״א לכך כיון באומר הריני נותן לך במתנה גמורה ויודע אני שתחזיר לי דהוי מתנה גמורה אלא שיודע שהעכו״ם מעצמו יחזיר לו דמדינא שרי:

**סעיף ו**

שמא עמ״א ועט״ז ה׳ ומלת שמא הוא לשון הר״מ ז״ל פ״ד ה״ז והטור השמיט מלת שמא ועמ״א רכ״ז סכ״ו וכ״ז דאין אונאה לעכו״ם והכל לפי מנהג המקום:

**סעיף ז**

ה״ז עמ״א ע׳ סימן ת״מ דקי״ל כל שהחמץ של ישראל אף שברשות עכו״ם וקבל העכו״ם אחריות עב״י דלא כרמב״ן ועפר״ח כאן ואזיל לשיטתיה בת״מ ואין הלכה כן ועיין אות ה׳ דיעבד לאחר פסח שרי בע״מ להחזיר וכאן מיירי בענין דלא הוי מתנה ומכירה כלל אף לשיטתו ובאה״ע סימן כ״ח ס״ך מתנה ע״מ להחזיר כו׳. ומעשה באי שמכר חמץ עם החדר כדין ולקח זאדאטי״ק מעט מעות והשאר זקף במלוה וסיים בשטר שבפירוש התנה שאם לא יתן העכו״ם המעות לאחר פסח המכירה בטילה למפרע ורצו לאסור לאחר הפסח ואני אומר כי בעינן תנאי קודם למעשה הא מעשה קודם לתנאי לא גם י״א בח״מ ר״ו דבעינן תנאי כפול וגם אומדן דעתו היה שירא שמא לא ירצה העכו״ם

ליתן כלל מעות הא אם ירצה העכו"ם ליתן מעות כפי מה ששוה מכירה גמורה היא או יחזיר לו החמץ בעד הדמים ול"ד לאם אומר אם תעשה דבר פלוני ויש לצדד בזה בהפסד מרובה וצ"ע. עח"י אות ד' בשם בה"י י"ד קל"ב ס"א עכו"ם טוחן כו' מ"ש הח"י דחיישי' שמא ימכרם לישראל ועסי' תס"ז במ"א ב' מ"מ כאן אין ישיאל עושה כלום רק עכו"ם מוכר וספק דרבנן אין לעשות בידים הא לא"ה שרי ועמ"ש בט"ז:

**סעיף ח**

**אע"פ** עמ"א עסי' תמ"ז במ"א מ"ז מ"ש בשם הר"ן והירושלמי דכאן מיירי בלא היה ידוע לו כלל בפסח דלא עבר אדרבנן אפ"ה חייש להערמה וכ"כ הפר"ח אות ה' ואף הוציאו מרשותו והפקיר וראייה מארבא דטבעה בחישתא אמאי לא אמר שיפקיר ואין אדם יכול לזכות בו כבסי' רמ"ו ס"ג עכ"ל ובתמ"ז במ"א מ"ו כתבנו לדידן בה"מ. ובט"ז רמ"ו אות ה' וכאן אות ו' דאחר יוכל לזכות בו בשבת ולאחר שבת אין זוכה בו והפר"ח סובר כמ"ש הלבוש ברמ"ו וכמ"ש הצ"צ בסי' כ"ב ועמ"א ברמ"ו אות י"א ובע"ש ג' וא"ר י"ב ובא"ז ז' כט"ז א"כ אין ראיה מארבא ומ"ש על הע"ש בתמ"ז סי"א בשם מהר"מ מראקנט"י קנ"ז דיוכל להפקיר ולזכות אחר פסח כתב אפי' בינו לבין עצמו דלא כש"ג שכתב דוקא בפני עדים והלא בשכ"ג בהגהות הב"י אות ז' כתב בפני עדים ל"ש הערמה ור"י בירושלמי פכ"ש מיירי בלא עדים והע"ש סובר דר"י מיירי במניח ברשותו דביטול והפקר צריך להיות בלב שלם דאל"כ קונה לו חצירו בדבעינן למימר לקמן אי"ה חייש להערמה משא"כ במוציא מרשותו ומפקיר הפקר גמור בימי הפסח שכל מי שרוצה יזכה בפסח זה רשאי כבסי' רמ"ו ובח"מ רע"ג ול"ש הערמה כה"ג ובמ"א רמ"ו השיג ג"כ על הע"ש וא"ר הסכים שם להע"ש:

**ומ"ש** בשם הר"ש הלוי הנה שם הזכיר להפקיר בפני ב"ד ושכ"נ עיקר ההיתר בפני עדים דל"ש הערמה כו' והאדון ז"ל השמיט זה דסובר כיון דמילתא דל"ש היא שיבוא עם חמץ בספינה ל"ג להערמה והע"ש בתמ"ז אע"פ שהסכים למהר"מ מראקנט"י לא הסכים למהר"ש הלוי דביטול צריך בלב שלם וכל שאין מבטל בלב שלם לאו ביטול הוא ולפי שיש לנו דברים בגו אמרתי אשיחה וירווח לי:

**מריש** הוי אמינא כל שמבטל ומפקיר ולבו בל עמו עובר ב"י וכמ"ש המ"ב בסימן נ"ח כטובל ושרץ בידו וכ"כ הרשב"א ז"ל בסימן ע' בשם רב האי ז"ל וכמ"ש הר"ן ז"ל ר"פ שביטול זה תלוי במחשבת ב"א ושמא לא יבטל בלב שלם יע"ש. וכיון דשמענא למ"ש הר"ש בשם הרמב"ן ז"ל הביאו הט"ז בי"ד בסי' ר"י יו"ד אות ג' והש"ך ברל"ב אות ל"ד וכללא הוא כל שהפיו מכחיש הלב ממש שאומר בפה היפך מה שמחשב בלב וכיון

דבריו שבפיו עיקר הם וכל שטעה בדיבורו נגד המחשבה שניהם אין כלום ר"ל המחשבה והדיבור אין כלום כדבעינן למימר לקמן איי"ה א"כ אם הוציא החמץ מרשותו ואומר בכיון בפה שמפקירו הפקר גמור הוא אע"פ שבלב חושב להיפוך בתר פיו אזלינן ואם זכה בו אחר קנה וכה"ג דלא עבר אף אדרבנן שהוציא מרשותו לאחר הפסח שרי אבל אם מונח ברשותו אע"פ שמפקירו בפיו כיון שלבו בל עמו נהי דפיו עיקר מ"מ חצירו קנה לו ואף שאומר בפיו שלא יזכה לו חצירו לעולם מ"מ אחר רגע כשדעתו בלבו עליו תו חצירו קונה לו אח"כ שאז אין הפיו מכחיש המחשבה באותו זמן ונהי כשהביטול בלב שלם אף מונח בחצירו שפיר דמי כמ"ש הבי"י משא"כ בה"ג ועח"מ מדין חצר ומש"ה דברי המ"ב בתשובה שם הם קילורין לעינים שכתב דהייי"ש היה מונח ברשותיה דאין הביטול שאין בלב שלם מועיל וחצירו קונה לו דוקא במונח ברשותו וכאמור ועמ"ש בפתיחה בריש הספר ח"א ולמ"ש כאן א"ש. ומנא אמינא לה מהא דירושלמי שביעית פ"ט מ"ד (ד"א דף כ"ח ב') ר' יצחק בר רדיפא הוי ליה עובדא (פי' פירות שביעית בזמן הביעור) אמר ליה חמי לך תלתא רחימין ואפקריה קדמיהון. קפודקאי דציפורי שאלין אנן דלית לן רחמין איך צורכה למעבד אמר להון כד תחמון ריגלא צלילא תהוון מפקין לשוקא ואפקריה וחזר זכיא ביה ועמ"ש הגאון מוהר"ר אליהו זי"ל שם וער"מ זי"ל פ"ו מהלי שמיטה ויובל וכ"מ שם שמעינן אע"ג דהפקר לא היה בלב שלם אפ"ה מהני והטעם דהפקר מדין נדר הוא עח"מ סימן רע"ח ובתר פה אזלינן ומדאמר מפקין לשוקא הא בחצירו לא. ודע דהפקר בזמן הביעור הוא מ"ה עתוס' פסחים נ"ב ב' ד"ה מתבערין ורש"י שם ויש לנו הרהורי דברים כמ"ש התוס' פסחים דף ס"ג ד"ה ור"מ ודי"ה המתכוין דתרומה מהני מחשבה ואתי דיבור בטעות ומבטל מחשבה ולא אמר כלום (עיין שבועות כ"ו ב' וי"ד של"א סמ"ו) ועש"ך י"ד שם אות ע"ה ובלבוש שם דהוי כמו נדר ומה ראיה דהתם המחשבה לאו כלום הילכך גם הדיבור לאו כלום משא"כ כאן גם מה דמשמע בפסחים שם דלר"מ הוי זה כטעות יש לעיין ביה ואין עת האסף פה ומיהו במונח ברשותו ומבטל בלב שלם הוי הפקר עתוס' פסחים דף ב' ד"ה דמדאורייתא ואפשר ז"ש רש"י מקרא ומיהו י"ל לענין ביטול בלב והתוס' כרי"ן ר"פ יע"ש ועשו"ת פי"י חא"ח י"ב וי"ד ועמ"ש לעיל בזה:

**סעיף ט**

של הפקר עמ"א תמ"ה ב' ועיין ע"ש ה"ה כל איסורי הנאה והפר"ח כתב ה"ה עד הלילה ובירושלמי פ"ג דערלה ה"א ופסחים פכ"ש ה"א דאיק לה מלא יאכל בצירי כר' אבהו אף לכלבים אחרים (בבי"י משמע אף חמץ של אחר לבהמת הפקר) א"כ בשאר איסורי

הנאה לית לימוד והרי"ף והרא"ש פכ"ש כפי הנראה פסקו כחזקיה לית לימוד ג"כ ועפ"י פסחים כ"א ב' שי"ל לאחר זמנו שרי כר"ש מ"ה מיותר לא יאכל וע"ד ה' בשר בחלב וצ"ע:

**סעיף י**

אם עמ"א עב"י דספק שרי ואם אכלה חמץ בפסח שרי בשרה דיעבד עיין ע"ש ולשתות החלב בפסח עמ"ש בפריי ליי"ד בסימן ס' בש"ך דלאחר מעל"ע יי"ל דשרי החלב. ע' תבואת שור בחידושיו לפסחים פכ"ש שאסור למכור הבהמות לעכו"ם דהערמה הוא ועובר איסור תורה ומכירת חמץ מ"ה בביטול די ומדרבנן שרי במכירה יע"ש שהאריך. וצ"ע דמשמע מכל הפוסקים דמכירה גמורה בעינן בחמץ לא הערמה ואין בכלל הביטול כלל. ועמ"ש באות ח' בשם המ"ב נ"ח וע' הלכות שבת רמ"ו בענין הפקר יע"ש:

**נשאלתי** פרה של עכו"ם ונותן חמץ בפסח והחלב לוקח הישראל וחייב באחריות הפרה עסי' ת"מ בט"ז ד' בחמץ גלי קרא דבר הגורם כממון דמי משא"כ בפרה ולשתות החלב תוך מעל"ע אם אכלה ג"כ תבן הוי זוז"ג ומ"מ יי"ל דישראל נהנה באיסורי הנאה וצ"ע עט"ז תמ"ט:

## סימן תמט

**סעיף א**

ומלאי פירוש סחורה מ"א וכן נרשם בש"ע ובאות ב' אי"ה יבואר אי דוקא פת או שאר סחורה:

**סעיף ב**

אסור עמ"א מדסתם באות א' סחורה וכאן מלת בבעל החנות משמע אף מלאי שאר סחורה תלינן בבעל החנות שאוכל שם ומדסתם המחבר משמע ליה כן וצ"ע דרש"י פירש בהדיא דמשל מלאי שהוא פת משמע בבירור שאר סחורה לא וכמ"ש הב"ח ובב"י דלר"ח במלאי פת דאל"כ פשיטא דתולין בפועלים (אף דבעל החנות אוכל שם תולין בתר רובא) והד"מ ג"כ פירש כאן מלאי פת וכ"כ הדרישה (ומ"ש שם וצ"ל שזה ספק אם הוא החמץ שנשאר מהסחורה לא ודאי לא הבינותי כוונתו אם לומר דמספיקא אסור הא בעירובין משמע דמספיקא עכ"פ שרי בהנאה ועט"ז מ"ש בשם תמים דעים דף ע"ד ב' דמספק אסור בהנאה וי"ל דבריו בע"א) וסבור הייתי לומר דמש"ה הולכין אחר בעל החנות דפועלים ודאי מה שנשאר כל השנה אפקורי מפקיר להו כנראה מתמים דעים שם ובחנות ישראל חצירו קונה לו כל השנה דל"ש או דאיסורא לא ניחא דליקני ומש"ה אחר הפסח אסור אע"פ שבטלו כבסי' תמ"ח ס"ה יע"ש וכ"ז אינו שוה לי. ועוד דא"כ לאיזה צורך כתב דתולין בבעל החנות ועיין תמים דעים שם דכ"ז לענין אכילה והנאה

אבל לבדוק תלוי ברשות אם החנות ישראל צריך לבדוק וחנות של עכו"ם אע"פ שישראל הניח חמץ אין זקוק לבערו אם נתייאש וידצה פועלים ישראלים אפ"ה אין זה מצוי בידך כיון דרשות של עכו"ם. ומ"ש המ"א משמע מב"ח כו' מדכתב דמש"ה אסור בהנאה ואצ"ל באכילה דבאכילה א"נ ספק הוי אסור ואף בהנאה אסור דכודאי משוינן לה יע"ש הרי כדבריו ומ"מ א"י טעם נכון לחלק בין אכילה להנאה דתרוייהו ספק דרבנן הוי. ומ"ש שכ"מ בעירובין היינו דעכ"פ שרי בהנאה במחצה על מחצה (ומיד אחר הפסח) וכוונתו ממ"ש רש"י ותוס' ד"ה שהולכין דאי אין הולכין אחר הרוב הוי ספק ושרי פש"ג דרבנן לקולא ואמאי לא פירשו בפשיטות דדייק דאין הולכין הוי שקול וליתסר בהנאה וע"ש מהרש"א ז"ל ש"מ בספק שרי בהנאה ומ"מ קשה דאימא משום הנאה לא מיתסר מספק ואימא דאין הולכין אחר הרוב ומש"ה פירשו לענין אכילה דמספק היה למשרי פש"ג יע"ש מהרש"א ז"ל ובח"י ועמש"ל ס"ס בדרבנן לאיסורא כמו פת דהכא שמא של ישראל תוך הפסח ושמא פש"ג וי"ל:

**ומ"ש** דהולכין בתר רוב העיר ע"ד לענין רוב וקרוב. ומ"ש אם יש ספק שנעשה אחר פסח שרי באכילה כ"ה בתוס' עירובין שם עמ"ש בסמוך ובתוס' חולין דף ב' ד"ה מותר לאחר הפסח בצק ובמהרש"א ז"ל שם כבר הארכנו בס' ראש יוסף דהתם כיון שחשוד הוא משא"כ ברוב ישראלים כשרים תולין לאחר הפסח דמסתמא לא עברו עב"י וי"ל בע"א. קשיא לי קצת אמאי לא יליף חמץ שעבר הפסח שיהא אסור מ"ה ק"ו מערלה שלא נעבדה עבירה ומה לערלה שלא היה ש"ה חמץ תוך זמנו יוכיח מה לחמץ כרת ערלה יוכיח וכ"ת חבש"ו וחוסם פי פרה יוכיח דעל מה הצד לא פרכינן מעלמא ע' חולין קט"ו ב' ק"ו אדם דן מעצמו ועוד מה להנך שכן ג"ק וג"פ ל"ת בב"ח ללקות כמ"ש בג"ו בפתיחה ועיין פ"י פסחים כ"א ב' וכ"ח וצ"ע:

## סימן תנ

### סעיף א

צריך עמ"א מ"ש לכתחלה לשיטתיה בתמ"ג אות ו' דיעבד אף למחליף שרי דאין תופס דמיו. ומ"ש כיון בשעה שנותן אין הראשון בעין כ"ה ברש"י ותוס' וראש"ש ע"ז פ"ב ב' ובטור ולבוש כיון שלא היה בעין בשעת איסור הוא ל"ד דאף אם היה בעין בפסח כל שאח"כ בשעת פרעון אין בעין שפיר דמי. ומ"ש דיש נוהגין איסור כ"כ בד"מ בשם הגהות הריי"ף בספר דרך תמים משום איסור ריבית ומש"ה כתבו ישראל שלוה דיעבד וביי"ד קס"ב ס"א בהג"ה דמותר ללוות ככר בבכר דבר מועט ולא קפדי אינשי. ומ"ש מותר לפרעו אחר פסח היינו ככר ותוך הפסח מעות וכ"כ א"ר אות א' ועח"י. ויש לראות

דמשמע דוקא כשאין הראשון בעין דא"נ בעין בשעת פרעון מכי לוה שלו הוא וברשותו נאסר א"כ אין זה כנטל דמי איסור הנאה מי גרע מגזל חמץ קודם פסח ועבר פסח דנהי דמצי אמר הרי שלך לפניך אבל אם רוצה ליתן מעות פשיטא דהנגזל רשאי לקבל וה"ה כאן (ועב"ק צ"ח ב' וח"מ שס"ג א') ורש"י שפי' בע"ז ס"ב ב' שאין בעין י"ל דלוו פירות שביעית אף קודם ביעור עכ"פ דין קדושת שביעית יש להם שלא להפסיד כו' ודברי ר' ינאי פרעו לעניים תמורתן שאר פירות והעניים לא היו אוכלין בקדושת שביעית מש"ה פירש"י כיון דבשעת פרעון אין פירות שביעית בעולם דאי קיימין חליפי פירות שביעית עכ"פ הוי משא"כ כאן שלוה בהיתר מההיא שעתא קם ליה ברשותיה ועוד דפירות שביעית תופסין דמיהן מ"ה א"כ כל בשעת פרעון בעולם נראה כעין התפסה (מדרבנן) וכמ"ש הר"ן ז"ל שם משא"כ חמץ דאין תופס דמיו לית לן לאחמורי כה"ג ומה לו לבעין שהניח הככר ברשותו בפסח מי גרע ממ"ש בי"ד קל"ב ס"א דעכו"ם מיקלא קליה ושרי לכתחלה לקבל מעות כ"ש כאן (ויש לנו הרהורי דברים בי"ד קל"ב ס"א וקמ"ד ס"ב מ"ש הדמים מותרים דיעבד ואולי ר"ל דיעבד דלכתחלה אסור למכור ע"ז ואה"נ דיעבד אם מכר מותר הישראל לקבל הדמים לכתחלה) וצ"ע:

**כתב** הפר"ח אם לוה לעכו"ם ככר קודם פסח מותר לקבל אחר פסח אותו ככר עצמו דלא כש"נ פכ"ש יע"ש וכן נלענ"ד וכמ"ש בסמוך דהם ברשות העכו"ם ואם גזל עכו"ם חמץ מישראל בע"פ דגוף החמץ של ישראל עסי' ת"מ מ"א קנה העכו"ם לגמרי ועסי' תמ"ג ותמ"ח עדיף מהניחו אנוס ברשותו:

**סעיף ב**

יאמר עמ"א משמע דמחלק בין ככרות בריבית דלכתחלה צריך שיאמר משא"כ בקנה חוק הכומרים כו' אף לכתחלה א"צ שיאמר ויש לחלק בכמה אנפי היכא דנותן מעות לזמן בריבית קנה הככרות כו' (ודיעבד שרי דלא משך ועוד שלב"ל הוא) משא"כ בחוק הכומרים דרך דמצי לסלק בכל שבוע א"צ שיאמר ועט"ז:

**סעיף ג**

אומר עמ"א והמחבר כאן סתם דא"צ ליטול הדמים תחלה קודם פסח ואף אחר פסח רשאי ליטול פת שע"פ ועט"ז ב' מ"ש משבת. והתו"א תי' דמשבת הטעם דנראה כשלוחו ומש"ה בעינן התנו מתחלת השותפות משא"כ כאן דאין מלאכה אסורה רק איסור שנהנה מחמץ ומש"ה כשאומר קודם פסח מהני אלא דקשה הא בי"ד רצ"ד סי"ג הביא רמ"א די"א בנטיעה של ערלה דמותר שיאמר הישראל אח"כ טול אתה של ערלה כו' דל"ד לשבת דהמלאכה אסורה כמ"ש הטורי זהב והש"ך שם וא"כ המחבר שסתם שם שאסור אם לא התנה תחלה למה סתם כאן דשרי אם התנה קודם פסח ועל זה תי'

דאילנות זכה בהן הישראל תחלה ומש"ה צריך תנאי בתחלת השותפות מה שאין כן תנור מוכר התנור קודם פסח לעכו"ם שיאפה ולא הוי משתכר באיסורי הנאה כבס"ה ומש"ה שפיר דמי. ול"ד לסימן רמ"ה דהתם מטעם איסור מלאכה שנראה שלוחו של ישראל. ולדינא מסיק כהב"ח שיטול דמים קודם פסח בעד שבוע של פסח ומ"ש בד' ימים של י"ט אסור עכ"פ אם לא נטל דמים תחלה דאז שרי שבת וי"ט כה"ג וירצה המחבר דהתיר טול אתה זה בחה"מ והח"י אות ד' תמה עליו ולמ"ש א"ש דודאי הבערה כזו שלא לצורך כלל אסור לישראל בי"ט והוי כשבת. שוב ראיתי באי"ר אות ד' כ"כ בפשיטות:

**סעיף ד**

מותר עמ"א הנה המחבר שכתב אף מעות אסור לקבל דהוי משתכר באיסורי הנאה טעמא יהיב למילתיה דאפי' קודם פסח אסור ליקח מעות כמ"ש הב"ח בס"ב כיון דידוע שיאפה חמץ משא"כ בס"ה וככרות שעבר עליהן פסח אסור לקבל דתנורו כחצירו כיון דניחא ליה בכך ואם קבל מעות קודם פסח שרי דיעבד בשאר איסורי הנאה עב"י עתוס' פסחים כ"ב ב' ד"ה ואבר מן החי וא"כ מ"ש המחבר ואם קיבל כבר המעות י"ל קודם פסח קאמר או אפי' אח"כ אם אומר בפסח שאין רוצה בפת דאיסורא לא ניחא דליקני ומש"ה המעות שרי ואין ראיה לחליפי חמץ אי שרי למחליף עסי' תמ"ג במ"א ו' וצ"ע:

**סעיף ה**

אין עמ"א בב"י הביא מע"ז ס"ב א' דשכרו מותר בשכרו למלאכה אחרת והביא י"ן אין ראיה דהתם בלא"ה היה נותן שכרו כו' וב"ד קל"ג ס"ב וס"ג יראה דוקא כה"ג שרי שם הא שכרו למלאכה אחרת והביא י"ן שכרו אסור וא"כ כאן עכ"פ לכתחלה היה אסור וע"ץ ולזה תי' המ"א דכאן הואיל וא"נ לא יאפה כלום צריך לשלם לו לאו משתכר כו' ולפ"ז ה"ה ביי"ן אם שוכרין על יום שלם דהשתא א"נ לא יעשה כלום צריך לשלש ועשה י"ן י"ל עכ"פ דיעבד שרי וצ"ע. ועפר"ח כתב במ"א. וי"ל מ"ש המחבר כאן דביי"ן אף שאמר בפירוש למלאכה אחרי אסור וכאן ולמ"ש בב"י לא יתורץ זה ועמ"ש בט"ז לקמן אי"ה עוד מזה:

**סעיף ו**

לדור בו עמ"א משמע כו' הא המחבר י"ל דתנור הוי קצת רוצה בקיומו של איסור ומיהו ממ"ש בס"ד מבואר דאסור להשתכר בשאר איסורי הנאה לכתחלה כדפרישית שם ועמ"ש אי"ה באות י"א:

**סעיף ז**

שיקנה עמ"א דאם מושכר אצלו לשנה לא יאכל בביתו משום חשדא:

**סעיף ח**

צא ואכול עמ"א עחי"י אות י' ואמת בב"י בתמ"ח בשם אגודה דאסור ליתן בהמתו לעכו"ם ובספק שרי מההיא דע"ז ס"ג ב' ולכאורה דה"ק כהתם בספק שרי ה"ה כאן ולכאורה מהתם אין ראיה דחוש"ש משמע ספק נמי וכמ"ש החי' והפי' בב"י דאסור ליתן בהמה לעכו"ם כשידוע שנותן חמץ ונראה שהעכו"ם עושה בשליחות ישראל ובשאר איסורין נמי אסור אמירה לעכו"ם משא"כ בסתם אין איסור משום שליחות ואי דנהנה מחמ"פ ע"ז מביא ראיה מע"ז כל שלא הקדים דינר שרי ה"ה כאן. ולפי"ז אין ראיה להתיר בחשש ואפשר מסברא כ"כ דעיקר כדיעה שנייה בי"ד קל"ב ס"ד דוקא הקדים דינר אסור ונהי דכאן החמיר משום חומרא דחמץ (דלא בדיל וכרת עפר"ח) בספק אין להחמיר דהוי כעין ס"ס וכאמור:

**והוי** יודע שמ"ש המחבר בתמ"ח ס"ז אסור ליתן בהמתו לעכו"ם מבואר בב"י דמדמה לפועלים כו' וכ"כ הפר"ח כאן דלדיעה שנייה דלא הקדים דינר שרי ה"ה בהמה כה"ג שרי וכמ"ש. אמנם י"ל כמ"ש הפ"מ שאלה י' אם העכו"ם מחלק בולדות וה"ה כשמשכיר לו חמור שרי אף שיודע שמאכיל חמץ דעכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד הביאותיו בתמ"ח. וע' תבואת שור בחידושיו לפסחים כ"א למכור בהמת לעכו"ם בפסח יש איסור תורה לכאורה לית כאן איסור תורה. אמנם לבי אומר לי שיש כאן איסור תורה דאין הנאה גדולה מזו שנתפטמה הבהמה מאיסור הנאה ול"ד לפועלים כלל ועיין לבוש בתמ"ח ס"ז שנהנה שמפטם כו' ומ"ש הב"י בסתם שרי אפשר דמש"ה שרי שנותן שכירות ועכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד ואין ישראל נהנה שיוכל לקנות דברים אחרים וע"ז מביא ראיה אף דאסרו בע"ז וחוש"ש משום שביעית דוקא הקדים דינר כו' סוף דבר באומר בפי' שיתן העכו"ם חמץ יש איסור תורה וה"ה שוכר סוס לעכו"ם שיתן חמץ נהנה הוא ומה בכך שהעכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד וה"ה מחלק בולדות וצ"ע טובא בזה:

**סעיף ט**

אא"כ עמ"א וראייתו מי"ד קל"ב ס"ד ובאמת בכ"מ דיעה א' עיקר ועחי"י י"א דחומרא דחמץ כו' וא"כ בתינוק יש להחמיר רק יאמר לעכו"ם שיתן לו ולא יאמר ואני פורע יע"ש:

**סעיף י**

ואסור עמ"א עסי' תמ"ו ס"ג בהמחבר כל שאין מחזר עליו לשורפו חיישינן שיאכל:

**והוי** יודע שהריב"ש בת"א (ט"ס מ"א) כתב אפי' נימא שאין ישראל רוצה שיקנה (לעצמו) מ"מ חמצו של עכו"ם ביד ישראל ואחריותו עליו אסור (דאסור בהנאה) ועמ"ל פי"ד ה"ג החו"מ הקשה עליו במקצת יע"ש ולפי"ז אם נאמר כמ"ש החי' בח"מ דפלוגתא

בירושלי חמצו של עכו"ם ביד ישראל וקבל הישראל אחריות די"א דשרי בהנאה ה"ה כאן ושם כתבנו דאסור בהנאה ומיהו אם לא קיבל הישראל אחריות כלל שרי בהנאה ובאכילה לאחר הפסח כשלא כיון לקנותו לעצמו:

**סעיף יא**

אסור עמ"א. דהב"י פי' רוצה בקיומו של איסור יבקע הכלי יפסיד החמץ ובתנור א"נ יפול לא יפסיד החמץ לגמרי והוא ז"ל פי' להיפוך. ומ"ש דהרשב"א מייתי ראיה מיי\,נ לא מצאתיו כעת והמעיין בהגמי"י פ"א מחו"מ אות ג' כתב ככרות אסור לקבל דהוי משתכר באיסורי הנאה ומיהו אם קיבל מעות שרי דאין תופס דמיו ואע"פ ביי"נ שכרו אסור התם קנסא ובשאר איסורים לא קנסו כלל עכ"ל א"כ י"ל בשאר איסורי הנאה אף לכתחלה שרי להשתכר באיסורי הנאה (וי"ל דל"ד הוא והכוונה דאסור בהנאה שזכה לו תנורו כיון דניחא ליה בכך עב"ח) ומ"ש בהג"ה בס"ה אוסר ירצה דבמשכיר בפי' לשם חמץ אסור. והעלה המ"א להלכה בשאר איסורי הנאה אסור להשתכר לכתחלה בי"נ דיעבד אסור ובשאר איסורין דיעבד שרי אף למ"ד למחליף עצמו אסור ומשתכר דיעבד שרי ובשוכר חמור היינו בסתמא ובשוכר כלי אף סתמא אסור דרוצה בקיומו של איסור וכ"מ בתוס' פכ"ש כ"ב ב' ד"ה ואבר מן החי ובלבוש האריך כאן יע"ש:

**סעיף יב**

ויש עמ"א ועיין לבוש. והב"ח כתב רוצה בקיומו של איסור דבלוע מחמץ ולא יבלע בקדירה יותר א"כ שפיר כתב ויש מתירין יע"ש. והד"מ כתב לטעם ב' של הטור י"ל להחם וע"ז כתב ויש מתירין וע"ז תמה המ"א למ"ש הר"ב בתס"ז ס"י דאסור התרנגולת בהנאה ה"ה מים דמ"ש. ומשמע כאן דאם תחבו כף שאב"י חמץ ויש ששים משהו ונט"ל אפשר בה"מ מותר למכרו לעכו"ם ובתמ"ז במ"א אות מ"א כתבנו מזה:

**כתב** הב"ח כוי והמ"א העלה דנכון למכור לעכו"ם המידות שיהיו בפסח ועט"ז:

**אחד** מכר תבואה בפסח לעכו"ם שהיה קצת חמוצים בתוכה ובפסח רוצים עכו"ם לקנות מעכו"ם זה שרי ישראל להיות סרסור כי לא בעד חמוצים ניתן דמים ויבש חוץ מדמי איסור שרי:

## סימן תנא

**סעיף א**

ומותר עמ"א. יש לי הרהורי דברים בכאן אמרתי אפרש שיחתי. רש"י פסחים למ"ד א' ד"ה אמר רב כתב דהלכה כשמואל דכר"ש קי"ל וזה פחות מתערובות ונט"ל שרי עכ"ל העתיקו הע"ץ אות א' ונתן תבלין לזה וכוונתו כמ"ש התוס' שם ד"ה לשהינהו דמשהו ונט"ל שרי לכתחלה. ולי קשה דא"כ בישל דייסא וכיוצא מא"ל ועוד לכאורה

אנן קיי"ל לכתחלה אף משהו ונט"ל אסור לכתחלה בשאר איסורין עי"ד צ"ט ס"ז בט"ז וש"ך וקכ"ב ס"ה ולדידי יי"ל כוונת רש"י כמ"ש הטור בתמ"ז בשם הר"י דאף מזיד שרי וסובר רש"י דאין מבטלין איסור דרבנן הא כאן קנסא מבטלין ועוד מסתמא בדופן הכלי יש בלע היתר ג"כ ולהוסיף שרי בדרבנן וז"ש דפחות מתערובות הוא אזיל לשיטתיה דאף פחות מששים הרי כמ"ש ד"ה שלא בזמנו מותר אף בנ"ט עמ"א תס"ז מ"ד גם נתן רש"י פעם אחר דנט"ל מותר ואף דגזרינן קדירה שאב"י אטו ב"י כתב הרשב"א ז"ל במ"ה (דף קכ"ו ב' דפוס ברלין) חמץ לאחר פסח שרי ל"ש לומר אטו ב"י דעתה א"א לבוא לידי ב"י הביאותיו בפריי ל"י"ד ולפ"ז צ"ע כלי חרס שפיר משא"כ כלי דשרי בהגעלה בלאו אטו ב"י אסור נט"ל לכתחלה דיש תקנה בהגעלה ליתסר פסח. גם מ"ש הרשב"א ז"ל שם בתה"א קדירות בפסח יוכיחו אמאי אסורים בפסח שהרי בלעו מהיתר הא בתשובה תצ"ט אוסר נט"ל בפסח ובפריי ל"י"ד העירותי ע"ז אין עת האסף פה. ולפ"ז כלי שבלע י"י"ש וכדומה צ"ע בזה. ואמנם הראב"ן דף ע"ב עמוד ג' כתב דמש"ה שרי לאחר פסח דבימי הפסח לא עבר לשהייתו דאין נראה ומצוי הוא שבלוע בדופן כלי כו' ולפ"ז הכוונה דכר"ש קיי"ל ושרי כנוקשה לאחר פסח באכילה כ"ש זה דעדיף מנוקשה ומתערובות משהו בפסח דשרי לאחר פסח עמ"א תמ"ז מ"ב ומ"ו ויש להעמיס מ"ש רש"י פחות מתערובות ר"ל תערובות משהו ששהה כו' וכאילו אמר עדיף מתערובות. ומ"ש המ"א שכ"ה בר"ו נתיב ה' ח"ב דף ל"ט ד' משמע קצת כרש"י ובר"ן כתב כי קניס ר"ש בעיניה משמע כרש"י:

**ולפ"ז** דייסא שהחמיץ בפסח דאסור לעולם אף לאחר פסח מקנסא ובישל חמץ זה בפסח בקדירה ליתסר הקדירה ובתמ"ז ס"א דמותר הקדירה לאחר פסח התם משהו דמ"ה מותר משא"כ כזית חמץ דעבר ב"י ונבלע בקדירה הא בשאר איסורין קדירה שאב"י אף איסור דרבנן אסור ע"י"ד ונהי אב"י לאחר הפסח י"ל כמ"ש במ"ה בכלי חרס דל"ש אטו ב"י דעתה זמן היתר הוא אבל ב"י שבשלו דייסא של ישראל בשביעי של פסח בא"י או לדידן בחי' דאסור לעולם כבסי' תמ"ח במ"א א' אסור התבשיל דיעבד וה"ה כלי שיש תקנה בהגעלה אף אב"י אסור כה"ג עיין בראי"ש סוף ע"ז ועמ"ש בפריי ל"י"ד. ועד"מ תמ"ז א' הביא ראיה מתוס' פסחים לשהינהו וזה במשהו וכאמור ועיין עולת שבת כתב דמותר אף ב"י שבשלו קודם שש דייסא וכיוצא יע"ש וזה יודה כמ"ש והבן. ומ"ש המ"א יש מביאין ראיה מתוס' שם ד"ה לשהינהו דנט"ל ומשהו שרי לכתחילה הא דייסא לא זה לרב דסובר כר"י חמץ לאחר פסח מ"ה אסור אפילו בלוע משא"כ לר"ש אפי' דייסא קודם זמן איסורו שרי לאחר פסח הא תוך פסח לא וכדכתיבנא וא"ה יבואר עוד:

**סעיף ב**

ומצניען עמ"א צידד להקל עט"ז א' ומיהו כלי י"ש דלא מהני בהו נט"ל עמ"א אות כ"ה בסי' תמ"ז א"כ יש לאסור וכן כלי עכו"ם משכנות במקום שרגילין לבשל בארש"ט מחומץ וכדומה יש ליזהר דלא מהני בהו נט"ל כמבואר ועט"ז בזה:

**סעיף ג**

אפי' עמ"א היינו כפות שתוחבין לקערה דיש להם דין כלי שני עמ"א אות י"ג וה"ה הניח אח"כ חמץ לקערה לאחר העירוי מיקרי הקערה כלי שני באופן זה ואמנם כלי שלישי צ"ע ועיין תמ"ז אות ט'. והוי יודע דעירוי שלא נפסק הקילוח מבשל כ"ק ובב"ח אוסר בהנאה ובשבת אסור וי"א דעירוי מבשל בכולו ובנפסק הקילוח לכ"ע אין מבשל כלל רק מפליט ומבליע כ"ק וי"א דמפליט ומבליע בכולו עש"ך י"ד ק"ח אות ה' ובט"ז ד' והנה בלא נפסק קילוח העמוד יורד ומחמם לכלי תחתון ובנפסק אין מחמם רק אדמיקר בלע כ"ק וחומרא בעלמא עמ"א תס"ז ל"ב וא"כ בנפסק קילוח ונתן אח"כ חמץ לתוכו די"ל דאין מבליע אף כ"ק דכבר מקורר וכ"ש כלי שלישי וצ"ע. וכל זה ביס"ב הא אין יס"ב אין להחמיר כלל הא כ"ר על האש יש מחמירין אף באין יס"ב עש"ך שם וכן דבר חריף כחומץ ובארש"ט מחומץ אף בכ"ש מבליע ומפליט עש"ך י"ד ס"ט אות ל"ז ועמ"ש בט"ז:

**ומ"ש** בשם הד"מ המעיין שם וז"ל ובמ"מ פ"ה דכ"ר בכ"ש לא מהני היסק וכב"י דכן דעת רבינו ול"ג דכ"ש אית תקנה לדעת הטור דאין בולע אלא בכ"ר או עירוי הנה הטור כתב אח"כ כתשמישן הכשירן וכ"ש בכ"ש וכ"כ המחבר בס"ה אלמא לכתחלה ודאי בעי הגעלה בכ"מ בכ"ש וכ"ר לשהינהו אחר הפסח וכאן בדיעבד מיירי וגם אי היסק בתנור מהני לכלי חרס ששימש בכ"ש דאם נאמר דמבליע כ"ק י"ל דלא חייס כי מיד בליבון מעט מפליט כ"ק עט"ז ב' גם כל מידי דיעבד שרי בלא תקנה לכתחלה שרי ע"י תקנה ולא חיישי' דילמא חייס דא"נ כן דיעבד שפיר דמי ומכל הלין י"ל דהיסק עכ"פ מהני לכלי חרס כלי שני אבל במ"מ פ"ה שם הכ"ה אמ"ש הר"מ ז"ל כ"ח בין כ"ר או כ"ש מצניען לאחר פסח כתבו ז"ל דמלאו גחלים לא מהני שאין דומה לביב של חרס ומש"ה כ"כ דהמ"מ פסק דלא מהני היסק לכ"ש והוא גמרא ערוכה פסחים ל' ב' ואפשר חזרת כבשונות וזה דוחק וי"ל דאף כ"ש קמטר כן וכמ"ש הב"י דהר"מ ז"ל השוה כ"ר וכ"ש בכלי חרס וכשם כ"ר לא מהני היסק תנור ה"ה כ"ש (ומ"ש הד"מ שאין בולע היינו רק כ"ק ויש תקנה) והמ"א כתב דהר"ם ז"ל דהשוה כ"ש לכ"ר הוא קערות דעירוי הוי שכ"כ בהכ"ד בכלי מתכות קערות ובהכ"ה כ"ח קערות הוא והשוה הא כ"ש ממש מודה הר"מ ז"ל ואפשר דכ"מ א"צ הגעלה כלל. ומ"ש שהמחבר השמיט כ"ש הדר ביה

היינו לענין דיעבד אין אוסר אם שימש בפסח בכלי ששימש בכ״ש שאין בולע אף אם שימש עתה בכ״ר ובס״ה לכתחלה פסק צריך הגעלה כמ״ש באות י״ג ועסי׳ תמ״ז אות ט׳ שם וטוב להחמיר י״ל בלא רוטב להפליט מחטה ולהבליע בתרנגולת עש״ך וט״ז י״ד ק״ה ד׳ ה׳ משא״כ ע״י רוטב יש להחמיר בכ״ש והרשב״א אוסר כל השנה כ״ק בפסח י״ל ע״י״ד ק״ה שם והיינו תוך הפסח לא עד הלילה ועיין ע״ש כאן ובתס״ז סי״ב וכ״ש מפליט ומבליע כ״ש והב״ח אוסר שם בכ״ש. ודשילי״מ במינו בכ״ש בכ״ש י״ל ד״י״א טעם אין אוסר י״ל ע״י״ד ק״ב וכלי שלישי כתבנו שיש להקל ואף דהרשב״א ז״ל הביא ראיה מחום ביה״ש י״ל כאן מקרר ומ״ש המ״א מדכתב הר״מ ז״ל דהגעלה עירוי ש״מ י״ל דסובר כסברת רבינו שמואל מצ״ל שטא״ט הביאו הב״ח בס״ח וכ״ש לא מהני הגעלה בכ״ש ובט״ז כתבנו מזה אלא דהמחבר בס״ה אין סובר כן ובגוש יש להחמיר עסי׳ תמ״ז ט׳ וא״ה באות י״ג יבואר עוד בפי׳ הד״מ בזה:

**סעיף ד**

דלמא עמ״א כ״כ מהרש״א ז״ל פסחים למ״ד ב׳ תוס׳ ד״ה התורה לענין איסור מהני ולטומאה בעינן פנים חדשות ומ״ש המ״א לבינה בכבשן דין כ״ח ולא מהני הגעלה הא ליבון מהני דלא פקעי ובחמה דין כלי אדמה וכפי תשמישו הכשירו ומהני הגעלה והיה כלי גללים ואבנים מהני הגעלה בהו וצ״ע אם יבשו לבינים בחמה ואח״כ הניחו בכבשן אם אח״כ יש להם דין כלי אדמה א״ד כל שהניחו בכבשן אח״כ תו בליעתן מרובה ואף שימשו אח״כ בכ״ר על האש לא מהני הגעלה וצ״ע ביצה ל״ב א׳ בשיטה מקובצת כלי אדמה רש״י ותוס׳:

**סעיף ה**

סכינים עמ״א וצ״ע בסכינים דידן דהרושם שעושין האומנים צריך ניקור היטב ובין להב לקתא יש פגם וא״א לנקות היטב אם לא שיסיר הקתא מהלהב בשל כסף וטוב לעשות כן:

**סעיף ו**

מגעילן עמ״א ועט״ז אות ה׳ ומ״ש מס״ו י״ל דכאן איכא ב׳ טעמים להיתרא א׳ די״א דהולכין אחר רוב תשמישו ב׳ די״א בהיתרא בלע אף ע״י אש סגי בהגעלה וחמץ היתרא בלע מיקרי ואף דאנן קיי״ל חמץ איסורא בלע מיקרי כמ״ש המחבר בס״ד שפודין מ״מ בצירוף תרי טעמי יש להתיר סכינים בכ״ר ועח״י אות י״ד ועיין אות י״א וא״ה יבואר שם. ומש״ה בס״ו הגיה הר״ב דלכתחלה עכ״פ אין הולכין אחר רוב תשמישו וקערות צריך כ״ר משא״כ ליבון י״א היתרא בלע די בהגעלה הלכך לא מחמירין בסכין כולי האי:

**סעיף ז**
שעודנו עמ"א בכלי והי"ה על השולחן שפיר דמי באבן משא"כ בסכין ומ"ש המחבר במשחזת ע"י"ד קכ"א ועח"י כאן ובע"ש אות ג' וי"ל חמץ משהו לא מהני משחזת וצ"ע:

**סעיף ח**
והנדן עמ"א לקמן צריך כיבוס בשק משא"כ נדן של עור די בהתיר התפירה וגורדם היטב כי אין שם נקבים ודיעבד אין איסור ועיין לבוש ואי"ה בסוף הסי' בט"ז אכתוב בכלי עור מהני להו הגעלה:

**סעיף ט**
ע"י אור עמ"א אע"פ שמושחין בשומן מעט משיחה הוא הע"ש בשם תהה"א קכ"ה משא"כ מחבת באות כ"א ובסכ"ז אות נ"א בספק לא החמירו דיעבד. ובט"ז אות ח' הארכתי ובאות ט"ז שם והנה מיני הריפות שמבשלין בקדירה מתכות ולפעמים מצטמקין שלא נשאר שום משקה צ"ע דהוי כע"י אור בלי מים וחמ"י חם. כיסוי י"ש שהוא רחב מלבד הרעדין ויוכל לנקותו יפה אם בשלו במים ואפר יוכל להגעילו עט"ז כ"ז דהוי ע"י משקה דהזיע העולה למעלה ממשקה הוא ול"ד לכיסוי חררה באות למ"ד דהתם זיעת אוכל משא"כ זיעת משקין לא הוי ע"י אור:

**סעיף י**
צריכין עמ"א כתשמישו כך הכשירו וצלי קדר כתבנו בט"ז י"ו דהוי ע"י אור ועוד קודם שפולט שומן ככר בלע יבש ע"י אור וצריך ליבון בפנים ומלאות גומרי עיין בטור קדירה של מתכת צריך למלאות גחלים בפנים דוקא כמו כוביא ס"ב ודיעבד אם לבנו בחוץ ולא בפנים ושימש בו צ"ע אם ניצוצות נתזין בפנים אם לאסור התבשיל ולחם חם שהוסר מתנור והניחו על דף לא הוי ע"י אור אבל בעודו בתנור אע"פ שגרוף וקטום ותחב שם סכין הוי ע"י אור וצריך ליבון ואי"ה באות כ"א ולמ"ד אבאר עוד:

**סעיף יא**
ויש עמ"א וכ"כ הט"ז ה' ומבשר לחלב דהיתרא מיקרי כמ"ש בתק"ט ס"ה דיוכל ללבן בי"ט ליבון קל די בהגעלה אלמא בב"ח היתרא מיקרי ועש"ך י"ד קכ"א ח' ובט"ז י"ו ביארתיו ופר"ח צ"ג אות ד' בשם הר"ן דבב"ח שמו עליו ואיסורא מיקרי ושאני נותר יע"ש. ומ"ש מתמ"ז ס"ה (ט"ס ס"ו) אות כ"ד דחמץ שמו עליו וצ"ע שם באות כ"ו מתיר דיעבד משמע אף בב"י מטעם נ"ט בר נ"ט וכ"ש לענין ליבון ד"י"ל דמיקרי היתרא בלע ועסי' תצ"ב במ"א א'. ומ"ש לאסור דיעבד לא לבנו כ"כ ולקמן אות נ"א בשפוד מולייתא אם לא לבנו בנתיים אוסר ובא"ר אות י"ג כתב בהפסד מרובה לסמוך על הפוסקים דחמץ מיקרי היתרא בלע יע"ש. והנה באב"י דרוב מתירים בסי' תמ"ז ס"י א"כ י"ל כן

בה"מ להתיר כה"ג דיש כס"ס שמא נט"ל מותר בפסח אף דהר"ב כתב שם וכן נוהגין לא מדינא ספק הוי ושמא חמץ מיקרי היתרא ובלא ה"מ אין להתיר מאחר דהמחבר פוסק בפשיטות דאיסורא מיקרי והר"ב אודויי אודי ליה עמ"א כ"ב אבל אם נבלע משהו בשפוד ואב"י וצלה בפסח ויש נגד המשהו ששים אף דלא נתבטל בכלי כבאות כ' וכ"א מ"מ נט"ל ומשהו חומרא גדולה הוי דלא להוסיף עמ"א תמ"ז אות מ"א ריח ומשהו ונט"ל יש להקל גם יש לסמוך אשאלתות כה"ג ואם צלו מולייתא על שפוד בפסח בשר ויש בבשר ששים נגד מקום השפוד התחוב בו באנו למחלוקת מ"ש הש"ך בי"ד קכ"א אות י"ז אם ע"י אור מוליך בליעה בכולו וצריך ששים נגד כל השפוד ואי"ה באות כ"ד ונ"א יבואר עוד בזה יע"ש:

**סעיף יב**

חצובה עמ"א שקורין דרי"א פו"ס שלפעמים נשפך עיסה עליה משמע הא נשפך משקה חמץ שכר וכדומה אף שבחוץ הוא ואש שולט שם כל שבלע משקה יש כח במי הגעלה לפלוט עסי' תנ"ב במ"א יו"ד ובט"ז י"ו הארכתי די"ל דוקא בלע איסור ע"י אמצעי פועלין מי הגעלה לא בלע משקה איסור אכן העליתי שם דהעיקר כל דבלע משקה אף גוף האיסור מהני הגעלה וה"ה באותן המנסך י"ש ושורפין על קערה וכדומה די"ל דמהני הגעלה ועשו"ת הר הכרמל ונראה דיעבד י"ל להתיר. והוי יודע אם העמידו קדירה בפסח על חצובה שבלע עיסה ב"י יש להתיר דיעבד דומיא דב' קדירות נוגעין בי"ד צ"ב ס"ז ובט"ז אות כ"ט ולומר משהו פליט הא מנלן וצ"ע:

**סעיף יג**

תשמישן עמ"א המחבר השמיט לעיל בס"א כ"ש דרק לכתחלה צריך הגעלה ודיעבד אין אוסר והר"ב הוא שהגיה שם דכ"ש אף דיעבד אוסר ועמ"א ג' והנה המחבר בפי' אמר או שעירה הא כ"ש לא וי"ל כ"ש אם מפליט ומבליע די לכ"ח בהגעלה או אפשר עירוי ג"י כדלקמן עט"ז כ"ב דלא אמרה תורה ישבר שאין יוצא מדופיו אלא כשבישל בו דהיינו עירוי עכ"פ ומיהו להלכה קי"ל ודאי דכ"ש בכ"ח אין מועיל הגעלה כלל וחבית שכר ג"כ בכבוש מעל"ע לא מהני ויי"נ הקילו ביה ואי"ה שם יבואר:

**ועיין** בי"ד צ"ד בש"ך אות ח"י ופריי שם וצ"ב ל"ד אם עירה חמץ או איסור בקערה והכפות היתר מונחים מן הצד שאין הקילוח יורד עליהם מהו דינם אם דין כ"ש או עירוי שאין העמוד מניח להקרר א"ד שאני ההוא דצ"ב שהקדירה אצל האש ושם הארכנו בזה יע"ש:

**סעיף יד**
בהכשר עמ"א ועמ"ש באות הקדום דכשמניח בקערה גדולה ומערה עליהם צריך ליזהר שהקילוח יהא נוגע בכל המקומות מבפנים ובחוץ עליו. וכ"ש אין מכשירו בכלי שלישי. וכבר נוהגין להגעיל אף כלי שתייה בכ"ר על האש ונכון הוא:

**סעיף טו**
סדקים עמ"א ול"ד לטלאי בסי"ג דהחמץ נכנס בסדק ואין הגעלה מועיל לבעין. וכן כיסוי כלים מחובר ע"י צירים שא"א לנקות וקערות עם אזנים כעין צירים אף מבחוץ החמץ נכנס שם כידוע וא"א לנקות אין להגעילם כלל וע' מ"ש באות שאח"ז בעזה"י:

**סעיף טז**
בתוך עמ"א ט"ס וצ"ל סעיף כ"ו אות ג' ואי"ה שם יבואר. ואם שואבים בכלי מיורה גדולה ונדבק גם בחוץ חמץ אז מזיק אף בחוץ דלבעין אין מי הגעלה פועלין:

**סעיף יז**
שלפעמים עמ"א כבוש מבליע בכולו ואין די בעירוי דרק כ"ק עט"ז ט' ועי"ד קל"ה סט"ו מתיר הר"ב דיעבד כלי יי"נ ע"י עירוי מכ"ר אין ללמוד ממנו לשאר איסורין דרבנן דיי"נ מי פירות מיקלש ליה העירוי עכ"פ ועש"ך אות ל"ג ול"ד ואי"ה בסכ"א גבי חבית שכר יבואר. מיהו כבוש ע"י הנעלה מכ"ר אף שאין על האש ואין מעלה רתיחות מהני. ודע דעירוי בעינן דלא נפסק הקילוח שהפרש יש שזה מבשל כ"ק וזה בנפסק רק מפליט כ"ק לחומרא בעלמא עמ"א תס"ז ל"ג וי"ד ק"ה בש"ך אות ה' ועא"ר:

**סעיף יח**
אבן עמ"א ועש"ך יי"ד קל"ה אות ל"ד משמע כל שבלע בחמין לא מהני אבן מלובן רק אותם כלים שתשמישן בצונן וכן ראוי לעשות לכתחלה:

**סעיף יט**
דלמ"א עמ"א ואף שאומר דאין חייס אין שומעין לו ואסור כבס"א בכ"ח ואם בישל ועשה בהן חמין י"ל בדיעבד. מ"ש הר"ב כלי עצים בס"ח דשאני עצים מקרן דלא חיים דלא מתקלקלים כלי עצם בהגעלה כה"ג וכ"מ בלבוש ס"ז:

**סעיף כ**
סלים עמ"א וע' אות נ"א בספק אין לאסור בשפוד אבל במליחה אף בודאי מלחו חמץ הרבה בכלי ואח"כ מלחו בו בשר כל שאין ציר אין מליחה לכלים להשלים אף משהו וראיה מי"ד ב"י הביא תשובת הרשב"א ז"ל דסלים הבלועים מיי"נ מותר למלוח בהן דאין מליחה להפליט ואי משהו פליט איך מותר לכתחלה ובע"ש כ' דמשהו מיהא פליט: **ודע** דמליחה לכלים להבליע כ"ק ולא יותר א"כ אם מלחו חמץ בכלי ואח"כ שימשו בו בחמין עד הלילה מותר דיש בתבשיל נגד הקליפה ס' ובפסח אסור עי"ד צ"ח ס"ד:

**סעיף כא**
מותרת עמ"א בב"י מביא שמן ושומן צ"ע וכ"ש חלב חי שעומד ביורה חצי שעה עד שניתך י"ל דהוי בולע ע"י אש ולא מהני הגעלה ובט"ז אות י"ו הארכנו בזה וביד כתבנו מזה וצ"ע. ומשמע דעת המחבר בכמה דוכתי דחמץ מיקרי איסורא בלע ושמו עליו הא מבשר לחלב היתרא מקרי כבסי' תק"ט ס"ה כבאות י"א שזה זמן גורם וזה תערובתו ומעשה חדש. ומיהו נ"ט בר נ"ט אין ראיה. והראה לסט"ו אות ל' כיסוי חררה צריך ליבון ומשמע אף בתנור גרוף וקטום מיקרי ע"י אור ופשוט הוא וכן בסי"ט מרדא תשמישו ע"י אור מיקרי ובס"ו דאם הולכין אחר רוב תשמישו. ובקערות בדיל שאופין שאין קיכ"ן וכדומה כתבנו בט"ז שאין תקנה בהגעלה וליבון א"א בהו ואם נתערב קערה א' בין הרבה י"ל לקולא עמ"א תמ"ז אות מ' מ"ש:

**סעיף כב**
ויש עמ"א דלפעמים כו' ול"ש בזה אחר הרוב דמיעוט המצוי הוא. והר"ב בס"ד ויש מקילין אם קש נשרף וכן כאן ובמדוכה סי"ו להתיר בקש נשרף י"ל הואיל ובהגמי"י פי"ו ממ"א די"א ניצוצות נתזין היינו קש נשרף עליו בחוץ ואף דלא קי"ל כן מ"מ היכא דיש עוד צד לקולא אפשר לסמוך על זה ויתיישב קצת מ"ש הט"ז אות ח' והמ"א י"א. ואי"ה בסי"ו יבואר עוד:

**סעיף כג**
ונוהגין עמ"א ומ"ש הר"ב בס"ד כל שמחמירין ללבן או שיש סדקים סגי בליבון קל כזה שקש נשרף עליו. ובט"ז כתבנו דאפשר ה"ה חלודה א"צ להעביר בליבון קל כזה וצ"ע יע"ש:

**סעיף כד**
אין עמ"א מ"ש בד"מ וכן לקמן ומ"ש בד"מ שאין מבליע כו' בד"מ שלפנינו ליתא כן אלא ואין להחמיר כ"כ בידות וע"ש בי"ד קכ"א. והנה טעם הידות ג' טעמים א' לפעמים נשפך עליהם חמץ ואף בכלי עץ ועתה בפסח שמא יתחב הבית יד ודיעבד אין לחוש או כמ"ש הב"ח דמדיחין אותם בכ"ר או בשל מתכות וחם מקצתו חם כולו ולשון המחבר צריך להגעיל ידות כמותם משמע לעיכובא לשיטתיה בי"ד קכ"א כהרשב"א ז"ל (בט"ז ביארתיו) וזו קושיית הב"ח ז"ל דהוא לשון הטור ובי"ד פוסק דיעבד עכ"פ ככ"פ ועש"ך י"ד שם י"ח ולמ"ש אתי שפיר. והנה מלשון הד"מ שהביא המ"א סייעתא למ"ש הש"ך בי"ד שם אות י"ז דהטור והרמ"א ז"ל כמהר"מ מ"ץ סוברים ככ"פ ואין בו בלע בצד היד כלל יע"ש. ומה שנראה מאו"ה עץ פרור צריך להגעיל כולו ודאי חם מקצתו חם כולו רק במתכת כמבואר רק לכתחלה ודאי צריך להגעיל כולו. ומ"ש המ"א מי"ד צ"ב ס"ה שם

כתבנו בצ"ב ובש"ך צ"ד אות ג' זה דוקא שהכלי על אש וחם כולו ספק אי מפעפע בכולו משא"כ בתוחב כף קר יע"ש ודאי בשאר כלים חוץ מתכת לא חיישינן יע"ש ומ"ש על הד"מ שאין מוליך בליעה היינו שאין מפליט מכולו אבל מתחלה נבלע בו ולפ"ז בי"ד צ"ד תוחב כף לשער רק מה שנתחב שאין מפליט ממה שלא נתחב וקכ"א ככ"פ כלומר מאותו צד השני אין מפליט לצד שנתחב ודיעבד שרי הא שימש בכולו יש בו ממש טפי אז מפליט מצד הא' לצד הב' שנתחב וצ"ע. ומ"ש ליישב קושיית. הב"י בקכ"א עש"ך קכ"א י"ז כי הטור חולק על הרא"ש אביו ז"ל במ"ש סכין עכו"ם אם ילבן חודו די שאין ישראל משמש בסכין ע"י אור הא ע"י אור אסור היינו כשמשתמש בשאר הסכין ע"י אור דמתפשט מתחלה ועתה אין נפלט והטור מירי ככ"פ שמשמש בצד שנגעל ובצד הליבון לחוד יע"ש והראה לסעיף כ"ו אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**ולענין** דינא אם שימש בכל הכלי ובבית יד והגעיל מקצת ותחב הצד שלא נגעל ל"מ בשאר כלים דאוסר אף כ"מ אוסר לכ"ע ואם שימש רק במקצת ונגעל אותו מקצת ותחב הצד שלא נגעל יש להתיר דיעבד שלא מוליד כלל הבליעה או כפשטות הר"ב בקכ"א בכ"ש ועש"ך שם. ולכתחלה יש להגעיל כלי שנאסר פ"א במקצת אף בעץ להגעיל לכתחלה כולו. ועח"י אות מ'. ומשמע דאין חילוק בין הגעלה לליבון בזה ועי"ד קכ"א בש"ך י"ז ולבוש שם. והנה יש לנו עוד לשאול סכין ששימש ע"י אש וליבן מקצת ואחר כך הגעיל כולו מהו כי לפ"ד הרשב"א ז"ל שהובא בב"י וט"ז ז' שם דגריס בפסחים מעיילי להו ולקתייהו ברותחין בוי"ו א"כ י"ל ה"ה בשימש כולו נקלש ע"י ליבון קצת ואח"כ מהני הגעלה וז"א חדא לדיון לית ראיה מסכינא דפסחא דהתם ככ"פ משא"כ כששימש בכולו וגם הרשב"א ז"ל לא אמרה אלא כשאין שימש בכולו וגם אין משמש עתה במתכת התחוב בקתא הא כה"ג אף בה"מ אסור כאמור, ויש לראות להרשב"א ז"ל דמסיק אידי ואידי ברותחין איך נכשר הברזל שבקתא וי"ל ע"י הגעלת הקתא משא"כ דפרזלייהו בנורא הוצרך לומר שנקלש ע"י ליבון ומועיל הגעלה אח"כ עצהי"ט ג"כ פרזלייהו בהגעלה ג"כ. ומיהו לומר להרשב"א לא נכשר היינו לתחב צד שלא נגעל ולהר"ב אף זה שרי א"כ מאי קושיא בסכינא דפסחא ואי"ה באות כ"ז יבואר עוד:

**סעיף כה**

ע"י עירוי עמ"א לשיטתיה באות הקדום דחם מקצתו כו' ומוליך בליעה בכולו ובע"ש הקשה באמת למה במתכת די לכתחלה בעירוי אבל למ"ש הש"ך בי"ד בשם מהר"מ מ"ץ דחם מקצתו חם כולו לענין אם נגע איסור בצד הב' נבלע אבל אין מוליך בליעה בכולו וההיא דצ"ב ס"ה בארנו שם בישל שאני או דחם כולו בע"י אש א"כ א"ש דלכתחלה די

בעירוי והב"ח בסי"א דלכתחלה מגעיל בכ"מ אף ידוע שלא שימש בידות. ויראה אף בעץ כן והנראה מאו"ה והמחמיר בכ"ר תע"ב ומשמעות הט"ו כמותם משמע כ"ר ואפשר ה"ה בליבון צריך ליבון להידות לכתחלה ועמ"ש באות הקדום מעייל להו ולקתייהו ברותחין ע"כ אני תמה מה שנוהגין העולם במתכות שקורין פפאני"ן שמבשלין לפעמים דייסא וקרעפליי"ך חמץ שמשימין מים בתוכן ואבן מלובן על שפתו והבית יד אין מגעילין כלל למה:

**סעיף כו**

קדם עמ"א והטעם משום דל"ש כה"ג ככ"פ והחשש לבליעה לא משום שיש בעין ואף נקיון קודם לא מהני עד שיגעילו עט"ז אות ח"י. ואם נקה היטב והניח טלאי והגעילו באב"י בשאר איסורין בע"פ עד הלילה שרי התבשיל ועט"ז ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד:

**סעיף כז**

ישים עמ"א ביארתיו בט"ז אות ח"י דהרשב"א בתשובה שע"א מיירי בטלאי מחדש וחששא שמא נכנס בעין בסדק מהני גחלים ובליבון קל שקש נשרף די בכך כמ"ש הר"ב בס"ד שיש סדקים די בליבון קל להבעיר בעין משא"כ בדבר שדינו בליבון בעי ניצוצות נתזין וא"כ המחבר דכתב דחיישינן לבליעה בישן לא סגי בגחלים וצריך ליבון כל המתכות שיהא ניצוצות נתזין ע"כ פירש המ"א דהמחבר נמי ה"ק גוף דאיסור הבלע שיש בכלי נגד מקום הטלאי וא"צ ללבן כולה ריקנית הרבה גחלים שם שיהא במקום ההוא עד שיהא ניצוצות נתזין שם די:

**כלים** ישינים כו' ומשמע דהסכים עם הרא"ם ז"ל ועשכ"ג ופר"ח ס"ה החמירו בזה. והנה מ"ש הרא"ם דליבון בזה שא"י ליגע בצד הב' י"ל בס"ד שיהא קש נשרף עדיף מהגעלה משא"כ פחות מזה אף שיס"ב אנן קיי"ל בתנ"ב ס"א דבעי מעלה רתיחות וזה לא הוי בהגעלה שמעלה רתיחות. ומ"ש דהוי ככלים חדשים ראייתו ממאני דקוניא עמ"א אות מ"ה (ט"ס סכ"ד וצ"ל סכ"ג) ואנן קיי"ל שם דלא מהני הגעלה ה"ה כאן. ואי"ה שם יבואר. ומיהו לטלאי ל"ד דשם יש טעם די שטתפשט אח"כ חוץ למלאי עט"ז אות ח"י משא"כ כאן ודיעבד אפשר יש לסמוך להתיר התבשיל. משא"כ כלים הצריכין ליבון פשיטא דצריך ליבון קודם דאח"כ יותך הבדיל ודיעבד בזה לסמוך רק על טעם ככלים חדשים צ"ע. ומ"ש מתס"א בתנור ודיעבד מהני עובי טפח י"ל עובי טפח מגין והטעם יופג בו ונט"ל ועי"ד צ"ה ס"ד והט"ז והש"ך יודו בעובי קרקע טפח ונט"ל בפסח חומרא בעלמא משי"ה מהני עובי טפח משא"כ כאן. וטבילה בלא ברכה עח"י מ"א בשם שכ"ג ועי"ד ש"כ בנלייזר"ט ואי"ה בסוף הסי' בט"ז וכאן ותנ"ב אבאר:

**סעיף כח**
וינקרם עמ"א ובכל מקום דא"א לנקרם ישימו גחלים ובליבון קש סגי ששורף בעין כבס"ד בהג"ה:

**סעיף כט**
כיסוי עמ"א בתמ"ז במקום שאין מנהג י"ל משא"כ כיסוי בשאר איסורין יש מחמירין באב"י אם כן בפסח אף המחבר אפשר מודה דאוסר באב"י ואסור למכור כה"ג התבשיל דהוי כב"י עסי ת"ן אות י"ב במ"א ובתמ"ז מ"א וקדירה שמבשלין דייסא וריפות ולפעמים לא נשאר שום לחלוחית גרע ממחבת עמ"א כ"א וכ"ב. והפר"ח מיקל באב"י בכיסוי יע"ש. ומש"ה תבשיל אסור אפשר דוקא בהזיע הכיסוי ע"י צ"ג:

**סעיף ל**
צריך עמ"א משמע מכאן זיעת אוכלין כאוכלין דמי וער"מ פ"ו מה' מ"א הי"ד ובמקום אחר כתבנו בשם משאת משה מי"ד סי' ד' דף למ"ד דמשמע דוקא במשקין זיעתן כמותן והארכנו בזה יע"ש. ומבואר בכאן דסובר המחבר חמץ איסורא בלע מיקרי וכן בס"ד וסי"א מחבת דיש שמן ועש"ך וט"ז י"ד קכ"א כתבו דהיתרא בלע וצ"ע. וכיסוי זה אף דיעבד לא מהני ליבון קש עמ"א וט"ז י"א וח'. והנה מ"ש שנוגע בחררה לאפוקי מהב"ח ז"ל שמפרש בזיעה יע"ש. ואם אפו כך בלא ליבון אסור בפסח כשהזיע אח"כ ואם לא הזיע ונגע עתה בחררה בפסח ממצה מפוררת וכדומה ופ"א אפו חמץ תחת כיסוי זה ולא נגע ולא הזיע אם היה שומן יש לאסור ג"כ עש"ך י"ד ק"ח י"ב כי נתפטם הכיסוי ועתה נוגע והבן זה:

**דע** דג' מיני ליבון א' נתחמם מב' עבריו יס"ב י"ל דמהני לתשמישו בכ"ר שהוסר מאש וכ"ש לעירוי ואם תשמישו בכ"ר על אש צריך שיהא קש נשרף לדידן בתנ"ב דבעי מעלה רתיחות. ואם שימש על האש בלי משקה צריך באיסור וחמץ שיהיו ניצוצות נתזין אע"ג דשימש באין ניצוצות במחבת וכיסוי זה אע"ג דככ"פ ושאני שפוד ואסכלא די"ל דשימש בניצוצות נתזין ושפוד חם כלו כה"ג מ"מ האי לאו מטעם גיעול היוצא רק שורף בעינן וכל שאין ניצוצות אין שורף ובתק"ט ס"ה בב"ח היתרא מיקרי והבן:

**הנה** מבשר לחלב אין נוהגין להגעיל ולא ללבן וכמ"ש המ"א תק"ט אות י"א ומ"מ בפסח י"ל דמגעילין מבשר לחלב כי ל"ש חששא פ"א בשנה ונזהר הוא ואי"ה בתנ"ב אבאר עוד:

**סעיף לא**
מדוכה עמ"א מ"ש בחריף ל"ש נ"ט בר נ"ט דהיתרא עמ"ש בט"ז אות י"ט מ"ש הב"ח אפי' בלא הגעלה כחבית שכר בסכ"א היינו נמי מטעם הנ"ל ועמ"א אות י"ט. ומ"ש

שלא כדין עושין היינו אף הסכין נקי מפליט לזנגביל בלע בשר ואח"כ כשדכין במדוכה אף את"ל דוחקא אין מפליט בלע מאוכל כמ"ש בתמ"ז וראיה ממ"ש הפוסקים בצנון שחתכו בסכין בשר כו' מ"מ דנידוך ונעשה כקמח ל"ש בלע וא"נ מבעין שעל הסכין וביי"ד צ"ו ויו"ד הארכתי בדיני סכין:

**סעיף לב**

לקלוף עמ"א הציון בסי"ו מדוכה כו' והיינו דעי"י דוחקא וחריף מבליע מעבר לעבר ומש"ה אחר הקילוף צריך הגעלה ועי"ד צ"ו להמחבר ובש"ך ד' חריף ודוחקא כדי נטילה וע' בסי"י שם ורש"י חולין ה' ב' ומשמע אבן מלובן היה ממש ככ"ר ועפר"ח כאן ומ"א ח"י ולכאורה נראה דראוי להיות הציון אמ"ש הר"ב בסי"ז דלא מהני קילוף בכלי אומנות דהקילוף אין פועל רק קליפה ובהא צריך הגעלה דבולע ומפליט מעבר לעבר ועמ"ש אי"ה באות ל"ג:

**סעיף לג**

שלא עמ"א הנה משמעות הפוסקים הטעם דא"א לגרור היטב וכמ"ש הר"ב עסי' תמ"ב סי"א ושם הטעם דא"א לנקרם היטב ובלבוש ג"כ הטעם דאפילו קליפה בכלי אומנות ל"מ מה"ט כי א"א לקלפן יפה שלא יהא גומות אבל המ"א סובר דהטעם דנוהגין להחמיר כבית שאור וכ"כ באות מ"ב ואף עריבה עץ מנסר א' וחלק אין להגעיל ולהט"ז באות כ"ז במתכות נוהגין כן במדוכה אבל כלי עץ שא"א בליבון אם הם חלקים מותרים ממנהגא בהגעלה ועריבה ודפין שא"א לנקרם היטב אין נוהגין להגעיל. מה שנוהנין ללוש בכלי נחושת ע"י הגעלה (היינו שאין אופין בהם עוגות דאל"כ ליבון בעי כמ"ש באות כ"א) דלא משהי בהו חמירא ול"ד לבית שאור ועד"מ אות ח' מעשה שהניחו מצה חמה בעריבה שלשין כל השנה והתירו ע"פ חכמי העיר בשם הכל בו וצ"ע דעריבה שלשין כל השנה כבית שאור דמי ובולע בצונן כבסכ"ב א"כ המצה חמה נאסרה כ"ק אף תתאה גבר וכן אם שניהם חמים בלוע מכלי בלא רוטב ביבש לגמרי עי"ד ק"ה הש"ך אות כ"ג א"כ עכ"פ קליפה בעי וצ"ע:

**סעיף לד**

הנפה עמ"א ועח"י אות נ"א אוסר אם לא ריקד הקמח אבל הא"ר אות ל"ו מתיר וכ"נ ומוטב לאפות בלא ריקוד ממה שירקדו בנפה חמוצה ודיעבד אם רקדו בנפה אחר שיפשוף היטב בלא הגעלה כדאי הוא הבי"י לסמוך עליו ולהתיר ועא"ר עסי' תנ"ד ותס"ד ואי"ה שם יבואר עוד ועמ"ש בסי' תמ"ז במ"א אות י"ב וי"ג בשם שו"ת הב"ח ז"ל בשאבו מי דבש בנפה קודם פסח היתר דקמח נימוס במי דבש ובטל בס' וסובין אין מחמיץ יע"ש וכבר כתבתי שם מה שיש לעיין בזה ואמנם בפסח ודאי אסור אף נפה של פסח כי בבא

קמח למי דבש נתחמץ ועסי' תס"ב במ"א ו' צ"ע במי דבש ושם יבואר אי"ה דלשהותו יש להקל אבל נפה חמץ אסור לשהותו דיש קמח בחמץ במשהו. והב"ח מירי בשאבו ממי דבש קודם הרתיחה ממש שלא נשתנה עדיין לדבש ועט"ז תס"ז אות ח"י במשרת שהביא מע"ד ג"כ אין סתירה להמ"א ועסי' תנ"ד במ"א א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף לה**

רי"ב אייזי"ן עמ"א ועא"ר אות ל"ז אם נקרו הרי"ב אייזי"ן ושכחו ופררו מצה צ"ע דיעבד אבל פיררו מצה נפוחה ונקרו היטב ופיררו מצה אפשר להקל דיעבד יע"ש והח"י אות ח"י וי"ט בתס"א מיקל בנפוחה ומשמע דהרי"ב אייזי"ן שרי לכתחלה יע"ש ועא"ר שם אות י"ז אסור יע"ש והנה בס' יש לסמוך אשאלתות כה"ג בנפוחה והרי"ב אייזי"ן לכתחלה אין להשתמש אחר נפוחה ודיעבד יש להתיר באכילה ביש ששים והא"ר שם מיקל רק בהנאה ואי"ה שם יבואר עוד מדין מצה כפולה יבואר שם. ובקרי"ן שחותכין בסכין נקי חמץ אפ"ה ע"י דוחקא וחריף נבלע בקרי"ן וע"י הפירור ומלילת הקרי"ן בפסח ע"י דוחקא נבלע טעם החמץ ברי"ב אייזי"ן ואף אם נאמר בלוע באוכל אין יוצא ע"י דוחקא וחרי"ף כמ"ש באות ל"א ובתמ"ז מ"מ כאן שנפרר הקרי"ן ל"ש בלע כה"ג ונעשה הרי"ב אייזי"ן חמץ ואף נקרו היטב אין לצדד בזה כלל ואסור תוך הפסח וצ"ע. ונפה משמע דיעבד שרי כו' ורי"ב אייזי"ן בהגעלה או ליבון קל סגי דהוי כהגעלה ואפשר אף ליבון קש א"צ רק שהוחם שיס"ב דחורפא ודוחקא לא עדיף מכ"ר שהוסר מאש דא"צ שמעלה רתיחות ואי"ה בתנ"ב יבואר עוד:

**סעיף לו**

ע"י כיבוס עמ"א בתמ"ב אות י"ט דבעי חביטה ואפר ודיעבד עח"י נ"ג כאן בפסח אם כיבס ולא התיר התפירות יש להקל משמע אף בפסח. וקודם פסח י"ל אף נתן בשק ישן קמחא דפסחא יערה מיד וירקד שמא יש בצק בעין ושרי דקודם פסח קמח בקמח לח בלח מיקרי ושרי ואי"ה בסי' תנ"ג ס"ו יבואר עוד:

**סעיף לז**

שאין עמ"א ביאור דבריו רחת תשמישו ע"י אור בלא משקה שמכניס ומוציא מתנור גרוף אפ"ה התנור חם וניצוצות נתזין הימנו הוי ע"י אור ובמתכות ליבון ובעץ חדשה. ואם רדו מצה במרדה חמוצה ולא נתקנחה מחמץ אוסר כדי קליפה ממצה ויראה קליפה ל"ד אלא כדי נטילה ומצינו כ"פ בפוסקים ובגמרא קליפה והוא נטילה כמבואר ואף שי"ל דדבר מועט שבמרדה שלא מקונח אין אוסר בצלי ואפי' כ"א קליפה לחוד ע"י"ד צ"ד וצ"ו י"ג ושי"ך כ"ט סיכה דבר מועט הוא לקמן כתב המ"א עצמו דמצה ראשונה אוסר כדי נטילה וכדבעינן למימר לקמן אי"ה וז"ש דאפי' חמץ ממש די בנטילה ה"ה

בלא מקונח די בקליפה דהוי נטילה (ועיין שו"ת מהר"ם וצ"ע קצת מה דמשמע שם דצלי בלא רוטב אוסר כ"ק דהיינו נטילה שמתפשט בכל החתיכה משהו ובטל הוא ואין הנאסר יותר מהאוסר א"כ איזו חילוק יש בין מרדה למליחה וצ"ל שרדו קודם פסח וגם זה צ"ע אי איתא דמשהו מתפשט תו לדידן דנ"נ לא שייך אין הנאסר יותר מהאוסר וע"כ לדידן אף משהו אין יוצא בלא רוטב יותר מכדי נטילה ועסי' תמ"ז בזה) ומ"ש מצה משוחה בשומן אותו הטעם שבמרדה מתפשט בכולו ואוסר תוך הפסח כולו ועד הלילה בסי' ובנקייה אין אוסר כ"א כ"ק ועש"ך י"ד ק"ה אות כ"ג בלוע מכלי דיוצא בלי רוטב אין בו כח רק להכנס כדי קליפה לחוד ביבש לגמרי ומשמע אף שנגע הכלי בשומן ושם כתבנו אף שנבלע במרדה שומן אין איסר יותר מכ"ק ועש"ך שם שהניח בצ"ע וע"י"ד צ"ד בש"ך אות ל"ג גבינה בקערה חמה:

**ומ"ש** קליפה והגעלה לא מהני ברחת דתשמישו ע"י אור בלע מעבר לעבר. ומ"ש בשם ד"מ בשם מהרי"ב הט"ז אות כ"א כ' דאין לעשות כן דיבאו לטעות והסכים עמו הח"י אות נ"ד. ומ"ש בשם אפי רבבי לדידן דכלי פולט בלא רוטב כל המצות שרדו במרדה חמוצה אסורות ומיהו אכתי נפקא מינה ויש הפרש בין ראשונה לאחרות (ט"ס כ"מ וצ"ל כ"ט) כי הא שרדו לאחר חמוצה ולא נתקנה המרדה אסורה כדי נטילה עכ"פ באין שומן ואחרות כבר נתקנחה המרדה אין אסורות כ"א כ"ק מכלי בלי רוטב וכמ"ש לעיל ובפסח יבש ביבש לא בטיל ובע"פ בטילי אף שאסורה כ"ג אם הם עבים יותר מכ"נ כעובי אצבע לא הוי דבר שבמנין ואפי' שומן כי הבלוע לא הוי חשוב ואם נאכל מקצתן בע"ש הותרו אחרות ב' ב' עמ"ש בתמ"ז מ"ם ובתמ"ז אות ד', וי"ל אם רדו מצה חמוצה במקום א' ואח"כ מצה על המרדה במקום אחר מהמרדה ע"י"ד צ"ב טיפת חלב בישל במקצת כלי כו' ואם הפכו המרדה אכתי כ"נ נבלע במרדה ואוסר מצד הב' ג"כ. ועח"י נ"ד בשם שו"ת דרכי נועם ספק אם רדו בחמוצה או לאו אין חשש איסור וא"י למה דספק תורה הוא וצ"ע:

**סעיף לח**

שמצניעים עמ"א ועח"י אות נ"ה וא"ר מ"ש בשם מהרי"ו ה"פ סי' קצ"ג דשולחנות אין די בעירוי שמשימין עליו פשטיד"א חם והוי ככ"ר וצריך אבן מלובן יע"ש בדף ס"ו ריש ע"ג דפוס האנווא. וכ"ש במקומינו שאופין לחם חם ומשימין על השולחן ומ"מ אם אירע שהגעילו ע"י עירוי ונתנו בפסח מצות חמות שם בה"מ יש להתיר דבכלי נמי אמרינן תתאה גבר ע"י"ד ק"ה וגוש נמי מתיר הר"ב בי"ד צ"ד ס"ז ונהי לכתחלה יש להחמיר

בח"מ יש לצדד ולהקל. ואף בלא עירוי יש לעיין עמ"א תס"ז אות ל"ג במליחה. ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף לט**

בעירוי עמ"א. מ"ש עירוי יותר טוב משמע אף קודם שעה ה'. ועש"ך י"ד קל"ח אות ל"ג האריך ומסיק בחמץ יש טעמים דנ"ט בר נ"ט ונט"ל לכן הקילו בחבית חרס אף שעמד מעל"ע וכן מילוי ועירוי אבל בשאר איסורין אין להקל ע"י מילוי ועירוי וע' אות מ' ואי"ה בט"ז אות כ"ג יבואר עוד:

**סעיף מ**

ובדיעבד עמ"א. אנן קיי"ל היתרא בלע כבשר בחלב צריך לשער נגד הכל וע"ד בב"י צ"ח ועח"י אות צ"ח ועסי' תמ"ז אות י"ו מ"ש דהבליעה ופגימה כא'. וחומץ ושאר דברים חריפים לא מהני נ"ט בר נ"ט ולא נט"ל וגם כדי שיתנו על האש וירתיח הוי כבוש ועסי' תמ"ו במ"א אות כ"ה ביי"ש ומ"ש יע"ש:

**סעיף מא**

ובית חרוסת עמ"א חמץ עם משקים חריפים הרוב נבלע גם החמץ ע"י חריף כדי שיתנו על האש וירתיח ובית שאור שקשה חמץ נבלע אף ביבש בכלי ע' פסחים ל' ב' ול"ד לשאר איסורים יבישים חריפים דאין מפליט ומבליע דחמץ שאני. ואם לש בעריבה של שאור אחר הניקור בלי הגעלה אם יש לאסור דיעבד העיסה ע' לבוש כאן כתב אפשר דיעבד נמי אסור ועא"ר תמ"ב אות י"ט דאם עבר ולש אחר הגעלה יש להתיר יע"ש דל"ת דעבר על דרבנן בקדירה שאב"י בישל במזיד אסור. אבל קודם הגעלה אסור דחמץ ע"י לישה מחמם ומחמץ בכח שיש בכלי אע"ג דבשאר איסורין ע"י לישה כל דלית חריף לית לן בה. ומיהו באגנות שאופין עוגות והגעילו ולש בהן י"ל להקל די"א דחמץ די בהגעלה הוי כעין ס"ס עמ"א כ"א. ועמ"ש בט"ז אות כ"ו. ואי"ה שם יבואר:

**סעיף מב**

ע"י הגעלה עמ"א כמ"ש באות ל"ג ולשיטתיה שם אבל מסי"ו מדוכה יש מחמירין אין ראיה דמתכות הואיל ואפשר בליבון מחמירץ עט"ז אות כ"ז ועח"י אות ס' להשתמש בפסח במדוכה דברים חריפים חיישינן טפי ולכך הביא מס"ז:

**סעיף מג**

דלא עמ"א והיינו אף בכ"ח שלא שימש בו שאור כ"א שאר חמץ בצונן אין משתמשין מצה אף בצונן ע' ע"ש והגירסא בש"ע חרס לא ישתמש מצה אפי' בצונן בלבוש הגירסא אלא בצונן ואי"ה בט"ז כ"ו וכ"ז יביאו בזה:

**סעיף מד**

על עמ"א בס"א אות ד' דבתנור לא חייס ואם הוסק שם שפיר דמי ומ"ש דאין מפעפע מדופן לדופן ב' קדירות נוגעות ובסי"ט אות ל"ז ושם כתבנו דקליפה ל"ד אלא נטילה כרוחב אצבע אגודל וא"כ אין הקדירה במקום נטילה. ואם העמידו קדירה על התנור קר בזה די בקליפה והקדירה במקום קליפה כבסי' צ"ב סעיף ז' ובש"ך ל"ג ואמנם בקצת תנורים שעושין בתוכה חלל כעין תנור קטן ומשימין חמץ וזיעה עולה למעלה אע"פ שאין יס"ב בזיעה מ"מ התנור הכיסוי חם מלמעלה ונבלע הזיעה שם וכשמשימין אח"כ קדירה בפסח ומזיע למעלה ונפל הזיעה לתוך קדירה צ"ע דיש לאסור אפי' דיעבד ובצ"ד נ"ב ס"ח דבעינן שיס"ב בזיעה אפשר מירי שקדירה קרה ועמ"ש בפריי שם וצ"ע ואם הושם תוך התנור מקום שמסיקין שם הוכשר ככ"פ אבל לא בתוך התנור קטן עצמו שקורין רע"ר דהיסקו בחוץ לא מהני לשם וצ"ע:

**סעיף מה**

בהיתוך עמ"א ועח"י ס"ד דהסכמת רוב אחרונים דמצופים אבר נמי אין תקנה בהגעלה והנה אף בכ"ח שבלע איסור דרבנן שיש לו תקנה בהגעלה באין לו שורש מ"ה או מתכות וציפה בישן הוי כטלאי עמ"א אות כ"ז ואי"ה בט"ז סוף הסי' יבואר עוד:

**סעיף מו**

ויש עמ"א בס"א אות ד' דחזרת כבשונות י"א דא"צ ב' או ג"י ומ"ש מעט קוניא אסור דמסובין הוא (ועסי' תנ"ד) וחזרת תנור בלא ג"י במעט אין לחוש כו' ומ"ש שאין ניכר בליעתן וכל השנה נט"ל שרי דיעבד וספק אף לכתחלה מותר משא"כ בפסח ועט"ז כ"ט הקשה ולמ"ש המ"א א"ש. ומשמע במקום שלא לשמש בגלייזר"ט אף מעט בחוץ אסור כי יפעפע ע"י בישול לפגים וע' לבוש כתב בפנים משמע בחוץ אין מזין ובע"ש כ"ב וראיה מגשמעלצ"ט בסכ"ו וצ"ע דשם ע"י עירוי אין מוליך בליעה בחוץ משא"כ ע"י רוטב מבליע לתוכו כטיפת חלב בי"ד צ"ב ובאות ג' יבואר אי"ה. ולפי טעם שאין ניכר בליעה אם גלייזר"ט מצ"א אז ניכר ושרי ודיעבד בכ"ע שרי דחומרא יתירה הוא:

**סעיף מז**

אפי' עמ"א ועיין אות מ"ו עוד טעם דיש סובין וחמץ וה"ה כלים צבועים יש הני טעמים:

**סעיף מח**

המחופין עמ"א וע' אות כ"ז ושם כתבנו דפולט מעבר לעבר ואין הבדיל מפסיק ואף הגעלה י"ל דלא מהני כה"ג ועי"ד קל"ה ס"ו התם נעשה מחדש בלע החרס המצופה בבדיל מועט הוא ואי"ה בט"ז בסוף הסימן יבואר בזה:

**סעיף מט**

וכן עמ"א דעתו ז"ל בחמין וע"י כבישה מהני בזכוכית הגעלה הא בלא הגעלה אסור דיעבד אם שימש בפסח בחמין או כבישה ובט"ז למ"ד משמע אף בלא הגעלה וחמין שרי דיעבד ועי"ד קל"ה ס"ח בט"ז י"א דלא בלע כלל ובש"ך כ"ג דבליעתה מועטת הגעלה בעי ואי"ה בט"ז בסוף הסי' יבואר בזה:

**סעיף נ**

אינו עמ"א בתה"ד קל"ב משמע אף שאירע שבישלו בה באש מ"מ לא אמרינן דמוליך בליעה בכולו והמ"א נקיט רק עירוי ובעירוי משמע אף בכ"מ דחם מקצתו חם כולו זה ע"י אור לא בעירוי ולמ"ד כלי שני יש להחמיר ע' ס"א ה"ה עירוי ועי"ד ק"ה בט"ז ד' וש"ך ה' ועי"ד צ"ב בש"ך אות ח"י ובפריי שם וכאן י"ל דהוי ספיקו טובא שמש לא שימש ע"י עירוי ואב"י חומרא בפסח ועש"ך י"ד צ"ז אות א' דהוי ס"ס ה"ה כאן שמא בישול אין מפעפע ושמא לא שימש בחמין ושמא נט"ל שרי בפסח ואפ"ה לכתחלה אין משתמשין בלא הגעלה בחוץ ובפנים אף ע"י הגעלה אין משתמשין ודיעבד שרי עט"ז אות למ"ד בזה וסעיף י"ב כ"ד:

**סעיף נא**

שצלו עמ"א משמע אף טעם חוזר וניעור למ"ד חוזר וניעור ועסי' תמ"ז ח' ובצלו מולייתא ולא ליבן אוסר דיעבד ולא כל מולייתא חמץ כי מלאוהו תרנגולת קמח שלא לתתו ומי ביצים ע' סי' תס"ב ומי הדחה של תרנגולת ע' שם והגעלה לא מהני דיעבד אבל משהו הנבלע שם יש לצדד בה"מ אם הגעיל השפוד:

**סעיף נב**

הברזות עמ"א וע' שכ"ג הפרפורי"ש דין כ"ח יש להם ולא כלי זכוכית וביי"ד קכ"א וקכ"ב כתוב ת"י הארכתי בזה ועט"ז סוף הסי' אי"ה יבואר ע' באות כ"ג ואי"ה יבואר:

**סעיף נג**

כלי שתייה של שכר ד"מ מ"א וע' באר היטב ה"ה של י"ש ועח"י אות ע' וע"א וברזא שבחבית שכר אם תחבו במי דבש בפסח ושהה מעל"ע אסור המי דבש בשתייה ובהנאה אם אב"י י"ל וביי"ש אף בהנאה ואב"י אוסרם ואם תחבו ליי"ש פסח ושהה כדי שירתיח ג"כ אוסר:

## סימן תנב

**סעיף א**

אם עמ"א הקשה מתמ"ז דנהי שם דיעבד שרי אם נתערב אף פחות מס' כמ"ש באות כ"ו מ"מ למה מתיר כאן לכתחלה ותי' כמ"ש הרא"ש ז"ל פכ"ש דג' נ"ט וב' כלים שרי

לכתחלה וע' ע"ש והנה לפ"ז יצא לכאורה דין חדש באם בשלו מים בקדירה חמץ ב"י מודחת יפה ותחבו כף חדש במים דנעשה הכף חמץ ואח"כ הגיסו בכף זה שומן י"ל דמותר לכתחלה לפסח דהוי שלש נ"ט ב' כלים ומים כו' ועט"ז כאן אות י"א אסור זה ועי"ד צ"ה בט"ז וש"ך אות ג' ד' דאסור לגרום לכתחלה נ"ט בר נ"ט משמע אף הרבה נ"ט. והמ"א באות י' כתב דדי שמגעילה היורה סוף או תחילה ולהט"ז אין די להגעיל היורה בתחלה לחוד ושם יבואר אי"ה. ודע דכלי הבלוע מחומץ שכר למ"ד נ"ט בר נ"ט לא מהני בבלוע חריף וב"י כתבנו מזה א"כ אף קודם ה' לא טחני נ"ט בר נ"ט כה"ג אבל ס' או אב"י מהני אף בבלוע חריף כמבואר לבד ביין או י"ש דלא מהני עמ"א בתנ"א אות מ"א ובט"ז אות כ"ה ובט"ז תמ"ב אות ד' מזה:

**שאלני** צורף א' כלי כסף שמרתיחין אותם בשמרי י"נ בבית האומן לנקותו ולשופן יפה אם צריכין אחר כך הכשר בבית בעלים הנה צריכין הכשר דשמרי י"נ תוך יב"ח או צלולים אוסרים עי"ד קכ"ג וקכ"ו ולא מהני ביי"נ נט"ל רק צריך ביטול ועי"ד קל"ד בסתם יינם ששה חלקים סגי במים יע"ש והגעלה בהם א"א שאין מגעילין כ"א במים א"כ אף הרתיחן בשמרי יין כשר לא עלו הגעלה אף בכוונה ודיעבד אם הרתיחן בשמרי י"נ ושימש בה י"ל דנט"ל שנותן שם מלח ושאר דברים הרבה:

**סעיף ב**

שבליעתן עמ"א כפות וכוסות בצונן או כלי שני ול"ש בהו טעמא דטרודין לפלוט ולא בלעי ובט"ז ב' הארכנו לדידן אין היתר להגעיל כ"א בנט"ל או ששים לאחר זמן איסורו ועתוס' חולין ק"ח ב' ד"ה שנפל די"א טרוד לפלוט או טבע המים שבולעין ולא פולטין ועפר"ח דהא קי"ל דתוך הפסח במשהו א"א להגעיל שום כלי ואי"ה בט"ז יבואר וע"ד צ"ה בט"ז י"ב והב"ח שם הביאו בשם או"ה דעירוי כ"ק בפ"א הא ע"י עיראות הרבה בלע בכולו ועחי"י כלל נ"ז אות כ"ה ככ"פ וקשה דע"י פ"א בין הרבה פעמים ל"ש ככ"פ ולעניו דינא יראה דאין לחלק ואף טעליר וכדומה בהרבה פעמים די ע"י עירוי דיעבד ולכתחלה מגעילן בכ"ר ועסי' תנ"א:

**סעיף ג**

אך עמ"א ועט"ז והפר"ח האריך יע"ש והנה הר"ב הבין לכאורה מהמחבר כי קודם זמן איסור א"צ להזהר ורשאי להגעיל בכ"ר אף באין מעלה רתיחה ואף הכלי ב"י ואץ ששים נגדו דאת"ל שפלטו וחוזרים בולעים הוי כמו נ"ט להיתרא הא לאחר זמן איסורו אסור להגעיל באין מעלה רתיחה בב"י ואין ששים דחוזרין ובולעין הא בעודם מעלים רתיחה טבע המים דאין פולטין מה שבלעו ועתוס' חולין ק"ח ב' ד"ה שנפל וכדומה לזה יע"ש וע"ז כתב הר"ב דרבים חולקים דאף קודם איסורו בעינן מעלה רתיחה ככ"פ.

ואמנם המחבר כוונתו קודם איסורו אם הגעיל ברותחין אף הניחם ונחו שם ברתיחתן אין חשש דא"נ בלעו הוי נ"ט בר נ"ט כו' ועפר"ח ובט"ז ג' אי"ה יבואר דאם מכניס כלים בעודם נחים מרתיחה ומרתיחן אח"כ יראה דשפיר דמי ושם אבאר זה. והנה אם הגעיל כלים שתשמישן על האש בכ"ר על האש ולא היו מעלים רתיחות משמע מהר"ב דאין כלום אף דיעבד אע"פ שכתב יש ליזהר ועד"מ ועא"ר אות ה' דיעבד נמי לא דלא כנראה מתשובת רש"ל סי' כ"ו יע"ש ובתה"ד קל"א אי לא נזהר הפסיד י"ל צורך להגעיל שנית הא שימש אח"כ דיעבד י"ל המאכל מותר ובפסקים ק"ן איכא למימר יע"ש ובהר"מם ז"ל ה' מעה"ק פרק ח' הלכה י"א מריקה בחמין ושטיפה בצונן השפוד ואסכלה מגעילן במים חמין על האש ואח"כ מדיחן יש כדמות ראיה דכ"ר ששימשו ע"ג אש די בתוחב לכ"ר אפשר אף בהוסר מאש ויס"ב ושפוד ששימשו ע"י אור בלא משקה והתירא בלע בעינן ע"ג אש ע"י מים ומעלין רתיחות באפשר והוכחה לזה לפי גירסתו במשנה זבחים צ"ו מריקה בחמין השפוד מגעילן במים חמין ושינה ומריקה להגעלה כאמור ועתוס' זבחים שם. ואני העני התבוננתי שם בפירוש המשניות ראיתי כי י"ל דעל מ"ש תבושל בו ישבר לעירה ובכ"ג ומור"ק ושוטף ומרק ענין לטוש וזכוך שפשוף והיינו כשבלע ע"י עירוי די לשפוך בפנים חמין יס"ב שהוסר מאש ולזכך כדי קליפה ומה שנדבק בפנים בעין ונקרא כבוי"ס המופלג (מ"ש כמריקת הכוס שא"צ להסיר הרושם נראה כט"ז תנ"א אות ו') ואמנם בשפוד וה"ה שימשו בכ"ר על האש אחר הגעלה כי נפלט הבלוע מה שבלוע בכל דופן הכלי דוק שם אין מקומו פה וא"כ בה"מ כה"ג אין בידי לאסור ולא להתיר ועתי"ט שם ואי"ה בט"ז יבואר עוד בזה:

**סעיף ד**

ושלא עמ"א ע' אות ג' ובט"ז הקשינו מה בכך כשמרתיחן אח"כ יפלטו מה שקיבלו כבר ועתה כ"כ עולת שבת ועפר"ח עשה כלומר וי"ל בדוחק כשמגעיל כלים שבליעתן מועטת כ"ש ועירוי יש תקנה שישהה רק שיעור פליטה בצמצום וכ"ז דטרידי לא בלעי ואמנם כשמכניס קודם שירתיחו המים בולעין הרבה ממי הגעלה מהכלים הקודמים ולא ישהה אותם שיעור פליטה הראוי וי"ל בע"א ואמנם האידנא עושין כראוי והגעלה היותר מבוררת לדינא ועמ"ש עוד אי"ה באות ה' ואות ו' מזה:

**סעיף ה**

תחלת עמ"א סובר קודם זמן איסורו די בהגעלת היורה תחלה או סוף וכמ"ש באות א' דשלש נ"ט ובי כלים אפילו לגרום נ"ט בר נ"ט כה"ג שרי לכתחלה הא שלש נ"ט וכלי א' ובי אוכלין לא איקלש כולי האי ועפר"ח כאן. אבל הט"ז אות י"א משמע דבעינן שיגעלו להיורה סוף עכ"פ הא להגעיל תחלה ולא סוף לא ומיהו סוף ולא תחלה י"ל דשפיר דמי

דחששא שיבלעו הכלים מיורה שאין ששים חששא היא ואכתי ספק דשמא לא יבלעו דטרידי כו' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**

צריך עמ"א מלת בכ"ל הדברים לאו כולהו כחדא אלא או אב"י או ששים כו' ודוחק לומר דהר"ב קאי איורה גדולה שיש ליזהר כו' ולכאורה בכ"ל הדברים לעשות עצהי"ט להיות אב"י ויש ששים ושלא ישהה הכלים ושלא ינוחו מרתיחה ועח"י אות א' וט' מפני שי"א דמשמע עד הלילה במשהו ונט"ל ג"כ אסור א"כ יש ליזהר לכתחלה עכ"פ בכל אזהרות כא' עצהי"ט ומיהו תוך הפסח ודאי אין מגעילין ומ"ש המ"א לענין חוזר וניער עש"ך י"ד סי' צ"ט אות כ"א וקכ"א אות ך' משמע באינו מינו מ"ה חוזר וניער דחיך אוכל יטעם ולא בטיל כל דמינכר עחה"ר חולין בסוגיא דזרוע בשילה וטעם דטרידי ולא בלעי או דהמים אין פולטין ממה שבלעו דחוה תוס' זה בחולין ק"א ב' וקי"ל להלכה תוך הפסח אין להועיל שום כלי ואמנם יש לחקור הגע עצמך זית בשר כשר ושני זיתי בשר נבילה שנפלו לירקות ויש ק"ך זיתים ירקות דשרי אף ע"פ שטעם הבשר נרגש בירקות ויש במינו רוב איסור וביד בפתיחה להי' תערובות ובסי' צ"ח וצ"ט כתבנו מזה דזית היתר מצטרף לירקות לא לעורר האיסור ה"ה כאן הואיל ומתחלה נתבטל האיסור בלח בס' ושרי לשתות הכל ביחד ועי"ד ק"ט אלמא נעשה כולו היתר וא"כ מה בכך שנתעורר אח"כ האיסור אדרבה יצטרף הראשון והוא הרוב היתר לבטל הטעם האחרון ולומר דמדרבנן אמרי' כאן חוזר וניער הואיל והיה מתחלה איסור ואמנם נראה דמ"ה הוא ולא אזלינן בספיקו לקולא ושאני כזית היתר דאין מעורר דהיתר הוא משא"כ כאן דכולו איסור ונהי כי בטל בששים מותר כולו כא' כשנתעורר חיך אוכל יטעם למה זה דומה לחתיכה שנתערבה חד בב' היתר ונתבטלה ואח"כ הוכר האיסור דמילקא לקי ה"ה זה וא"כ אין הפרש בין נתעורר בעין ממש או פליטת הכלים בזה אח"ז וכמ"ש הש"ך בי"ד קכ"א אות ך' וא"כ להכלים שהוגעלו באחרונה אסורים המה:

**ומ"ש** כשאין טעמן שוה א' מבטל חבירו הכין ודאי דאיסורים מבטלים זא"ז כדאיתא בי"ד והיינו בשר נבילה ודג טמא ב' זיתים לנ"ט זיתי ירקות הא בחמץ טעם חמץ א' הוא ולדוגמא נקטיה. והנה שם נהפוך הוא כשנפלו בב"א מותרין הא זא"ז מיד המים וירקות נ"נ לדידן ושוב אין מועיל הזית אחרון אף היתר אלא בכלי אין שייך בישול דשמא אין שם בלוע כלל עמ"א תנ"א אות ך' ובי"ד צ"ח ובפר"ח אות ל"ב יעו"ש דלא כאו"ה בב' כפות וא"כ אם הגעיל שני כלים אסורים ממינים שונים וטעמן חלוקים הן בב"א או בזה אחר זה ובמים נ"ט חלקים נגד כלי איסור א' והכלי ב"י אסורים שניהם דשמא בכלי א'

יש בלע איסור ובשני אין ואסורים שניהם מספק אף בדרבנן דהוי כבאו לשאול בב"א וכ"ת נדמייה ליי"ד צ"ט דעצמות מצטרפין דהטעם מתחלק בשוה אכתי נשאר בכל כלי משהו ואסור והבן. ולפי"ז אין תקנה כ"א שיהיה ששים במים נגד כלי האי האסור ואז במגעיל ב' כלים איסור חלוקין בטעמן הן בב"א או בזא"ז הכל שרי דאיסורין מבטלין זא"ז וכאמור ועפר"ח ביי"ד שם. ומ"ש ויגעיל תחלה כלים שבליעתן מועטת אם לומר שלא יהיו המים כציר א"כ אף קודם זמנו ראוי כן הציר אין מפליט. ומ"ש שלא ישהה ושלא ינוחו כוי ולא הזכיר שלא יכניס כוי עמ"ש כאות ד' ומש"ע דאף שהכלי אב"י ויש ששים דזה עיקר אפ"ה יזהר באינך אזהרות ג"כ וכמ"ש בסמוך ומ"ש דאם אין היורה ב"י כוי והנה המחבר שכתב דקודם זמן איסור אין צריך להגעיל היורה הגדולה תחלה וסוף ופי' המ"א באות ה' אלא די בתחלה או בסוף וא"כ לאחר זמן איסור צריך היורה תחלה וסוף ג"כ והיינו כשהוא ב"י היורה וממ"נ אם יש ס' ביורה נגד פליטת כל הכלים או למ"ר אין חוזר וניער בכלים א"כ די בהגעלת היורה תחלה ואי אין ס' במים א"כ יבלעו הכלים ממי פליט' עצמן דודאי לר"ב שכ' אחר זמן איסור אין להגעיל שום כלי ב"י בהכרח סובר דטענה דטרידי לא בלעי או שטבע המים ברותחין דבלעי ולא פלטי לא מהני לדידן כאמור א"כ אף לאחר זמן איסור יכול להגעיל כלים ולהט"ז אות י"א א"ש לאח"ז איסור ביורה ב"י אז צריך הגעלה היורה תחלה והכלים אב"י מ"מ נט"ל אסור לכתחלה והיורה בולע באין ספק כמ"ש הט"ז אות ז' משא"כ להמ"א קשה. ולומר דה"פ בקודם איסורו א"צ ודי בהגעלה תחלה או סוף משא"כ לאח"ז איסור אין די בהגעלת סוף ודוחק ועיין בראש"ש פכ"ש משמע בכלי אין חוזר וניעור ועח"י אות ג'. מ"ש על הר"ב דכתב אחר שש והמחבר כתב קודם ה' עיין אות א' ועח"י א' וט' דלאחר שש ליזהר בכ"ז אף ביש ס' ואב"י כי י"א דבמשהו והמ"א לשיטתיה מ"ש בכל הדברים היינו או או. ומ"ש על הע"ש עמ"ש הר"ב דבתוך הפסח אין מגעיל שחמץ במשהו כוי כתב להרמב"ם דחוזר וניעור קשה והיינו לדידיה בטלת תורת הגעלה ומצינו בגמרא סכינא דפסחא בהגעלה כבסי תנ"א ומ"ש טעם לכ"ע אין חוזר וניער כבסי תמ"ז אות ז' וי"ג ואמנם באות נ"א משמע למ"ד חוזר וניעור אף טעם חוזר וניעור א"כ למ"ש השי"ך להרשב"א ז"ל דחוזר וניעור אף טעם כמ"ש המ"א בתמ"ז י"ג וסובר נט"ל בפסח אסור כמ"ש כאן א"כ בטלת תורת הגעלה לדידיה אף קודם איסור אם לא שנאמר קודם איסורו נט"ל ומשהו כולי האי אין חוזר וניעור הא טענה דטרידי או טבע המים דבלעי ולא פלטי אין סובר הרשב"א ז"ל דא"כ תוך פסח נמי יכול להגעיל. ובתמ"ז ס"י בשם תה"ד קכ"ח שנסתפק אי משהו ונט"ל אי אסור להאוסרים ומתשובת הרשב"א ז"ל רס"ב שהובא כאן משמע שאין תקנה

להגעיל שום כלי בפסח ולעביד ביורה גדולה ששים ואב"י מ"מ דאסור וקשה קצת ואי"ה בט"ז יבואר עוד וכאן אין להאריך:

**סעיף ז**

יש ליזהר עמ"א המחבר כתב יש ליזהר לכתחלה ודיעבד ש"ד לדידיה ביי"ד שם והר"ב שלא הגיה כלום סמך אמ"ש ביי"ד במקומו דאף דיעבד אסור דלא הוי נ"ט בר נ"ט דהטעמים פוגעין זה בזה והטעם ב' לאיסור או הכלים נוגעין זה בזה יע"ש ומ"ש הר"ב וכ"ש כלי איסור שאז צריך להיות של איסור אכ"י דוקא ואפשר כתב וכ"ש להשוותם כמו באיסור אף דיעבד אסור כשהאיסור ב"י אין ס' נגד האיסור ה"ה בשר וחלב כשאין ששים נגד א' מהם ושניהם ב"י דאסורין דיעבד לשיטתי' ביי"ד שם ואי"ה בט"ז יבואר עוד מזה באורך:

**סעיף ח**

ביחד עמ"א בזא"ז בשר וחלב הוי נ"ט בר נ"ט בשניהם יחד כל שיש ששים נגד א' מהם שרי וה"ה כלי איסור כל שחלוקין בטעמן כמ"ש באות ו' מזה וקצת קשה דגם בזא"ז אזהרה לכתחלה ליגע דנ"ט בר נ"ט ושלישי הוי לאיסורא עיין אות א' מזה ובט"ז אי"ה יבואר עוד:

**סעיף ט**

שום עמ"א ולפעמים אין ששים נגד הכלים ועט"ז אות ח' נראה שמפרש בע"א ואי"ה שם יבואר. ועירוי שנפסק הקילוח לא חשיב עירוי ואם שוהה הכלי מיקרי כ"ר עט"ז בי"ד צ"ב יע"ש ושם כתבנו בזה ומיהו אם נאמר בשוהה הוי כ"ר היינו לדברים דסגי ע"י עירוי ומערה מזה הא דברים דבעי כ"ר ממש אף בתוחב לכ"ר שהוסר מאש לא מהני דבעי שלא נחו המים מרתיחתן ומ"ש בעל תורה כו' עא"ר אות ה' ונכון שכל א' בעצמו ילך ולא כמו שמעמידין נער קטן ואומרים שיודע הלא ידעת מ"ש מהרש"ל בחולין עתה בעו"ה היודעים מועטים והמורים מרובים יע"ש. כללא דמילתא כפי תשמישן הכשירן ליבון הגעלה דכ"ר על האש ומעלה רתיחות כ"ש שהוסר מאש עירוי כ"ש. ויש כלים שאין ראויין להגעלה שא"א לנקות יפה וליבון מהני בהו. ואי"ה בט"ז יבואר עוד לענין חמי טבריה:

**סעיף י**

בשום עמ"א מי לוי"נ הוי כמשקין ודיעבד מהני עב"י והאי דיעבד יראה עכ"פ אם הגעילו והגיע פסח שא"א להגעיל משתמש לכתחלה. והנה אם הגעיל בלוי"נ ואין ששים וכלי ב"י ממ"נ אסור עש"ך י"ד סי' צ"ה אות כ"א מתוס' חולין ק' ב' ד"ה כשקדם דהקשו איך הגעילו יורה גדולה ב"י במדין והקשה הש"ך דלמא בלוי"נ יע"ש וא"כ א' משני פנים

או דהתו' סוברים בלוי"נ דיעבד אסור או דאפר אין נט"ל וא"כ ממ"נ אסור אבל בלוי"נ ואב"י יש להתיר דיעבד ועפר"ח ותבין ועא"ר ח' ויש לעיין במ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה תק"ג מזבחים צ"ו לא ביין ולא במזוג הא בתרומה כו' דלמא חולין גריעי דמסתבר יותר או שאר תירוצים ועי"ד קכ"א בט"ז זיין דהרשב"א ז"ל גופא בישל במקצת כלי החמיר בחולין מתרומה גם י"ל במשקין נשאר משהו ומ"ה מותר ומדרבנן אסור עי"ד צ"ט והדברים ארוכים אין מקומו פה:

**אעתיק** שאלה א' מ"ש בי"ד בכת"י סימן קכ"א וזה לשוני שם:

**שאלה** מדוכה מיוחדת לתבלין ודברים חריפים ודכו בה בשמים של איסור הנאה כעכו"ם וכדומה אי שרי בהגעלה:

**תשובה** אף למי"ד מדוכה נתרת בהגעלה חוץ מחמץ כבסימן תנ"א מ"מ כאן א"א דע"י גדנפא ואבן א"א אף אב"י דבלע וחריף ל"ש אב"י והרי יכתשו אח"כ תבלין חריפים וכ"ת מ"מ הוי לכתחלה נ"ט בר נ"ט דאב"י מכלי למים ומים לכלי ועדיין היתר דאב"י י"ל למ"ש בי"ד דבלוע חריף נמי לא מהני נ"ט בר נ"ט כו' וי"ל כמו שהופג בדופן כלי ה"ה לנ"ט בר נ"ט ולהגעילו ביש ס' לטעמא לא בטיל אם לא היורה גדולה מאד ומי יודע לשער. וע"י אפר אין מגעילין לכתחלה וגם הט"ז והש"ך בצ"ה הניחו בצ"ע אם ליבון אפשר דבעי ניצוצות נתזין ועמ"ש אי"ה בט"ז. וה"ה מים של ע"ז או מי שנדר ונשבע ממים זה ונבלעו בכלי אין תקנה בהגעלה דמים במים בכ"ש ונט"ל במשהו אסור ה"ה נט"ל והבן זה. ועדיין צ"ע בכל זה:

**סעיף יא**

עושה עמ"א ע"ז ע"ו ורש"י שם פירש מה בולעו בניצוצות משום שפה קאמר והמ"מ פ"ה הכ"ו מחו"מ פירש אחורי הכלי ועפר"ח דרש"י והמ"מ חלוקין בפירוש מה בולעו בניצוצות יע"ש ולכאורה יש לפרש דהמ"מ ג"כ כרש"י ומ"ש אחורי הכלי אפשר לשפה קורא כן וא"נ אחורי ממש ומ"ש המ"מ ע"י ניצוצות האש מלת האש שב אשל אחריו ור"ל ע"י ניצוצות המים שהאש היה מרתיח ועלו המים כ"כ ועב"ח וכללא ככ"פ אם תוחבין ליורה לא מהני אם ע"י גדנפא דומיא דכוביא רק צריך לתחוב לכ"ר על האש. ויש חילוק בין אם לא הוגעל צד החיצון בשואבין מיורה דיעבד אסור משא"כ אם לא נגעל השפה שלא עשה גדנפא דיעבד מותר דיש ס' בה"מ ושעת הדחק עי"ד צ"ב ס"ז באורך והבן. ובב"ח קשה קצת מ"ש צד החיצון לא נגעל בקערות וסיים דאבן לא הוי ככ"ר ועמ"ש אי"ה בט"ז י"א מזה. וכלי שפיהו צר וא"א לנקות א"א בהגעלה וה"ה רערין

וכיוצא וקערה כופין בצד החיצון על המחבת והזיעה עולה הוי כשאובין מיורה וצריך לתחוב ליורה דוקא וכן נוהגין עתה:

**עיין** בח"י י"ד קכ"א א' צריכין ישוב דעת כי ידוע שהיה מאורן של ישראל ודבריו בקצרה ועח"י אות י"ט. גם מ"ש עמ"ש התוס' חולין ק' ב' ד"ה כשקדם הא אפשר ע"י גדנפא צ"ע ובס' ראש יוסף פירשנו קצת והראינו מקום לחולין ק"ח והיינו דהתוס' סוברים בקושייתם דלמ"ד חנ"נ בשאר איסורין מ"ה הוא (ואנן קיי"ל מדרבנן משום לתא דבב"ח) הוקשה להם במדין איך הגעילו יורה גדולה אף ע"י גדנפא דלא צותה תורה כ"א ב"י וליכא ס' במים נגד הכלי ובשלמא למ"ד לא נ"נ בשאר איסורין הגעילו ב"פ בפעם א' נפלטו ואף כי בלעו עשר ידות נבלעו מים וא"כ מעט איסור שנבלע יש בפעם שנית ס' במים נגד המעט משא"כ למ"ד חנ"נ בשאר איסורים ומ"ה קשיא ולא ס"ל דטרידי או טבע שלא פלטי ואין הנאסר דבק"ח דחו זה:

**בספר** ג"ו כלל נ"ט ובפריי ליי"ד נסתפקנו כ"פ אי נ"ט בר נ"ט דאיסורא מ"ה אסור או דרבנן הנה בחולין כך ב' ד"ה כשקדם לא סיימו לפי' ר"א מגעיל ב"פ וי"ל מ"ה שרי דהוי נ"ט בר נ"ט א"נ חוזרין ונבלעין וברא"ש מסיים לפי' הר"א מגעילו שנית משמע דנ"ט בר נ"ט דאיסורא מ"ה אסור וברא"ש י"ל דנ"נ מדרבנן הוא ואין להאריך כאן. עמ"ש אי"ה באות י"ג:

**סעיף יב**

או עמ"א צריך למלאות היטב שע"י אבן מלובן שישליך יעלו המים לשפה ממש ולכתחלה ודאי טוב יותר ויכניס ליורה גדולה.

**סעיף יג**

אבן עמ"א עצה טובה דהא עומד אצל האש אלא כשישליך אבן צוננת ינוחו המים מרתיחתן ויצטרך להמתין עד שיעלו רתיחות:

**אשכחנא** פתרי להגעיל כלי ב"י אף שאין ס' נגדו ולכתחלה כמו שאגיד כי להגעיל מבשר לחלב במ"א תק"ט אות י"א מנהגא הא מדינא ושעת הדחק יראה דמותר לכתחלה ע"י קכ"א בטור והט"ז הביאו דמותר א"כ מבשר לחלב ע"י גדנפא וב"י מותר אלא למ"ש הר"ב בס"ב ומ"א ט' אטו כלי איסור אין להגעיל לכתחלה קודם ה' ה"ה מבשר לחלב שלש טעמים לכתחלה אסור אבל יש תקנה שיגעיל פעם שנית והמים א' לא נ"נ דהיתרא הוא ועשר ידות נבלעין בדופן מים ונגד מעט בשר שנבלע בפעם שנית כשיוצא בהגעלה בטל במי הגעלה שנייה ודבר זה יש ללמוד ממ"ש התוס' חולין ק' ב' ד"ה כשקדם וברא"ש שם הביאותיו באות י"א וכל שיש ששים שרי לכתחלה עט"ז י"ד קכ"א ב' ומיהו

עדיין י"ל אטו דאיסור וי"ל הוי גזירה לגזירה כי נ"נ בשאר איסורין דרבנן ובזה י"ל. אבל למ"ש אי"ה בסמוך א"ש דבאיסור גופא דיעבד וה"מ שרי תו ל"ג כה"ג:

**ויצא** לנו דין חדש שאף בכלי איסור ב"י והכשירו ע"י גדנפא ובשלו בה ויש ה"מ וסעודת מצוה יש להתיר ע"פ העיקרים המבוארים כאן ובתוס' חולין דנבלע בכלי לפי ערך ועשר ידות נבלע מים כו' א"כ נגד מעט איסור שנבלע בכלי יש בתבשיל ששים ונהי דהמים נ"נ לדידן מדרבנן מ"מ הא בי"ד צ"ב ס"ד בלח בה"מ וסעודת מצוה מקילין דלא נ"נ ה"ה כאן. וכ"ת מה שנבלע המים עם מעט איסור בדופן הוי כגוש בשר וחתיכה הא בורכא דמתכות שאפשר להפריד האיסור לא נ"נ וע"ש בט"ז ט"ו בש"ך י"ד ובצ"ח אות כ"א בש"ך תמצא כדברי והבן זה. ואי"ה בט"ז סוף הסי' אבאר דיני הגעלה מתכות מעכו"ם ע"י"ד ק"ך בש"ך כ"א וט"ז ס"ב אם הטיף עכו"ם אבר ולא היה מחזיק רביעית טובל בלא ברכה ואם יחדו לפירות ועכו"ם הטיף אבר ויחדו אח"כ למשקין י"ל א"צ טבילה וכ"ח גלייזר"ט שנשבר לשנים ועכו"ם דבקו בדבק צ"ע דמדרבנן הוא. ואם נפתח שולי הכלי דבטל מכל ונתן עכו"ם טס שלו לשולים יראה טובל בברכה כף ועכו"ם תיקן בית יד או סכין ועכו"ם תיקן קתא צ"ע וטובלו בלא ברכה ע"י"ד ק"כ ס"ז והבן. וניקב היינו כמוציא משקה:

## סימן תנג

### סעיף א

לא עמ"א. מהיקשא חוץ מה' מינים אין מחמץ כמו טרקש"י ווי"ץ אין חמץ ואם נפלו לתבשיל כל שיש רוב שרי דנוקשה לא הוי ועא"ר ד' וח"י ד' ובשו"ת מהר"מ מלובלין סי' ע"ח מטרקי הוא מין אורז (או מין דוחן) יע"ש ואם החמיץ בשמרי שכר כטרקי כמו שנוהגין ונפל לתבשיל ע"פ עד הלילה צריך ס' נגד הכל דנ"נ ואם נפל בד' וסלקוהו קודם ה' י"ל דא"צ ס' כ"א נגד השמרים עסי' תמ"ב במ"א אות ט' וכל שאין רוב אסור דהוי ככולו כך ואסור ממנהגא:

### סעיף ב

מותר עמ"א דוחקא בלא חריף אין מפליט ומיני הריפות אם השהן בביתו אסור בהנאה דחמץ גמור הם וגרע מלתיתא ועח"י אות ח' ובא"ר אות ב' וכבר כתב בח"י שנשא ונתן עמהם דאסור בהנאה וכ"ח ברור ואי"ה בתס"ו יבואר עוד בדין לתיתה ואם נפלו לתבשיל עם מי פירות אוסרין במשהו כחמץ גמור.ומ"ש הר"ב ומותר לשהותן היינו אף שלתתו והחמיצו דאסור ממנהגא לא חיישינן שיאכלם ומשמנים אין ראיה דרמי בכלי מאוס ועח"י ח' ולמ"ש א"ש:

**סעיף ג**
מותר עמ"א תה"ד קי"ג ולכאורה הא מבואר בש"ע דמותר להדליק מהם וי"ל התם חשש שמא נתערב גרגיר חטים והכא אשמעינן אע"ג דלתתו שרי ליהנות ולמ"ש באות ב' א"ש טפי דמותר להדליק דרמי בכלי מאוס ומורד בהנאה אע"ג דלא רמי בכלי מאוס וה"א דנגזור הנאה אטו אכילה כה"ג קמ"ל דשם כתב כה"ג לא אסרו כ"א באכילה יע"ש ולשהות ה' מיני דגן חוץ חטים שרי דאין לותתין אותם אבל חטים במקום שלותתין אסור לשהות ע' אות ח' ואי"ה שם יבואר ובספק אם לתתו ולאחר הפסח י"ל דהוי ספק דרבנן עסי' תמ"ט אבל במקום שרוב לותתין צ"ע ואי"ה באות ח' יבואר עוד. ועני"ס וקימ"ל כו' ועט"ז א' והנה מאי דבעי להחמיר יתן העני"ס בחתיכה פשתן וישים תוך הלאקרי"ץ ממש ער הלילה בטל בששים ועי"ד בש"ך קט"ו אות כ"ח בחמאה דלא הוי מבטל איסור דשמא אין כאן איסור ואין כוונה לבטל. וכן בכמהין יבישים בכה"ג שרי בשאר ימות השנה ליהנות מהרוטב אם הם מתולעים ומ"מ יברור מה דאפשר:

**סעיף ד**
טעם עמ"א משמע הא שאר מינים אף דיש כזית כא"פ מחטים א"י ואורז מטעם גרירה ובפתיחה בריש הספר הארכנו ועחי"י י' וא"ר אות ז' וח' ודע אם בלל אורז עם חטים והחמיצה ונפל לתבשיל אפי' קודם ה' י"ל אורז עם חטים נגרר אחר החטים ונעשה כולו חמץ וצריך ששים נגד כולו לא נגד החטים עא"ר ח' וצ"ע ואם אין לו מצת מצוה כ"א הנעשה מאורז צ"ע עסי' תרמ"ט במ"א אות כ"ד וכ"ח ובאורז לית מאן דחש לדר"י ואין אוסר התבשיל כלל א"כ אף בלא ברכה אין ליטול מצת אורז למצת מצוה שלא יטעה רק לאכול כך ולא לומר לשם מצת מצוה. עמ"ש אי"ה בסוף הסי' מזה:

**סעיף ה**
מאכילת עמ"א הביא טעם א' בטור הא קמח מחמיץ רוק עכבר דמים הוי כמו רוק והוי לקולא דלא הוי מי פירות עם מים ועט"ז ב' הביא טעם ב' של הטור ומשמע דוקא ביש ששים שרי והמ"א אות ו' דיש ששים קאי רק אדגן שצמח ובש"ע נקיט לשון דיעבד ובטור משמע אף לכתחלה א"צ וכ"ה בלבוש וי"ל דמיירי כאן באין ששים. וי"ל בע"א. ועא"ר ט' אף שעורה בנשיכת עכברים להקל:

**סעיף ו**
מיהו עמ"א הא עכברים אף שאין ששים שרי כמ"ש באות ה' דמעט רוק אין מחמיץ חטה הקשה ועב"י בשם הגמי"י בשם סמ"ק משמע דספק הוא אי הרוק של עכברים מחמיץ ומספק אין להקל ומשמע שם דמי פירות אף שיבשו בקמח כל שבא אח"כ מים ממהר להחמיץ ואי"ה בתס"ב ותס"ו יבואר זה ועשו"ת הרשב"א ז"ל תפ"ח ובתמ"ו אות

י"א ואות מ"ח כתב המ"א דהיכא שיש ששים אין זה מבטל כשטוחן דלא עביד מעשה בידים משא"כ להוסיף ששים אסור אף קודם איסור ועשו"ת הרשב"א תפ"ה ותפ"ח משמע קצת בזה צ"ע וכבר הקשיתי בתמ"ז ע"ש מי"ד ק"ט דביבש ברוב מותר להוסיף עד ששים ולבשלם יחד הואיל ועדיין היתר הוא וה"נ קודם זמן איסור אף בפחות מששים יהא מותר להוסיף ועמ"א תס"ז אות ד'. והפר"ח כאן תי' דמכוין לאכול בפסח הוי מבטל איסור וא"י לחלק בין ההוא די"ד ק"ט לכאן ואם נאמר חמץ שמו עליו הוי א"ש ועמ"ש בט"ז תמ"ז אות ה'. ומ"ש הפר"ח כל שאין מוסיף רק משנה האיסור מכמות שהיה טוחן ביש ששים שרי וראיה מתרומות פ"ד מ"ח ובפריי לי"ד סי' צ"ט הקשיתי על הכה"ג שכ"כ דהא אין הלכה כר"י אלא כר"ע וכ"פ הר"מ ז"ל פי"ד מה' תרומות ה"א ובגיטין וביי"ד בק"א וק"י דוקא נתפצעו שרי הא מזיד אסור וזה מבואר:

**והכלל** העולה כל שאין נהנה מאיסור כלל כמו נמלים בדבש או חטים מתולעים בי"ד פ"ד מותר לטחון ולחמם הדבש כיון שאין נהנה מאיסור וגם אין עושה מעשה אלא מתכוין לחתוך דבש ולטחון חטים ואיסור ממילא בטל שרי ודוקא היכא דא"א בע"א כמ"ש הט"ז בי"ד קל"ז ס"ה ועפר"ח כאן אבל כל שנהנה באיסור אף שאין מכוין רק לטחון אף דיעבד אסור דהוי מבטל איסור כמו תאנים שחורות ולבינות כמו שיתבאר. וההוא דחטין שצמחו דשרי לטחון דוקא קודם זמן האיסור הא משש עד הלילה לא. וקודם זמן איסור אף דלא הוי מוסיף אלא מערב בידים כיון דניכרות הם ואף קודם זמן האיסור לא שרי אלא להוסיף לא לבטל בידים מ"מ הואיל ואין ניכר ולא עושה מעשה רק טוחן שרי כה"ג קודם זמן איסור ועמ"ש בתמ"ז ובט"ז ה':

**ועבי"י** כאן בדין נשיכת העכברים הסכים להטור ודגן שצמח הביא דברי הסמ"ק ברכ"ב משמע דמסכים עמו ולכאורה הטעם בנשיכת עכברים דמעט רוק אין מחמיץ חטה הקשה וא"צ אפייה קודם פסח משא"כ דגן שצמח דחמץ הוא הסכים לכל דברי הסמ"ק אלא דבתמ"ז הביא הבי"י דברי תה"ד קי"ד דלח אין חוזר וניער וקמח לח מיקרי יע"ש וא"כ אין מקום למ"ש כאן בשם הסמ"ק ובש"ע תמ"ז ס"ד דיעה א' בסתם דאין חוזר וניער ואפי' את"ל דעתו כדיעה שניה שם כמ"ש הנ"ץ שם (ואנן כלל בידינו דתמיד דעתו כדיעה א' בסתם ואפשר היכא דמוכח טובא לא) אכתי שם לא הביא חולק דקמח לח מיקרי ועוד א"כ מה מהני אפייה קודם פסח כלל כאמור ולפי מ"ש כאן ובט"ז באורך יש ליישב דודאי לח בלח ממש י"ל דחוזר וניער דנ"ט בפסח משא"כ אם נאפה קודם פסח ועכשיו הוא צונן תו י"ל דאין חוזר וניער בצונן וגוש ואין להאריך ועט"ז בזה:

**סעיף ז**
משעת עמ"א אף ברחיים של בהמה כיון דרגילים לרחוץ שם החטים מקרבין אז אל המים ומצוה לשמור מעת ההיא. ועב"ח מי שיש לו שדה טוב לשמור משעת קצירה ילך לרחיים בעצמו יע"ש ותבואה שנגמר כל הבישול ראוי לקצרם מיד ועתוס' ביצה אי קצירה ד"ת אסור או לאו תליא לכאורה בהא אי שימור דלישה הוי שימור יע"ש ואי"ה בהי' י"ט יבואר:

**סעיף ח**
קמח עמ"א עשו"ת צ"צ סי' ל"ב דלתיתה שלנו חמץ גמור הוא דשוהין הרבה במים ול"ד ללתיתה דש"ס ואם ניכר מי מכבס ורוב אין מכבסין מותר ליקח שלא במקום קביעות כל דפריש כו' ואם א"י מי מהחניות מכבסין אף בפירוש אסור שמא יקח מקבוע כיון שאין איסור ניכר יע"ש ועפר"ח כאן. וביי"ד ק"י כתבנו מזה דכל שאין האיסור ניכר גזרינן שיקח מקבוע. ועמ"ש בתס"ז באות ט' ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף ט**
בין עמ"א אות ה' ועח"י אות ח"י ולתיתה שלנו אסור לשהות בביתו ואי שהה משמע דאסור בהנאה ואי"ה בתס"ז יבואר עוד ועמ"א שם אות ד' באם העכו"ם אמר שהחטים שמוכר לתותים הם כל שאין בידו אין נאמן ובעודן בידו נאמן ואם מהימן ליה העכו"ם נאמן. ועי"ד י"ו ובש"ך כ"ג היכא דלהשביח מקחו כו' וה"נ להשביח מקחו שהם נאים ומיהו שם הביא דעת הרא"ש והיכא שבידו אף להשביח מקחו אסור א"כ פשיטא שאסור ליקח ממנו אבל לאחר שיצא מידו אין נאמן אף במסל"ת וע"ש בשי"ג בש"ך ד' וט"ז. ומיהו בשהה בפסח חטים כאלו ועכו"ם אמר בעודן בידו שלתת הרבה במים והוי חמץ גמור אפשר להקל בחמץ שעבר הפסח כה"ג וע"ש בש"ך מזה ובתס"ז אי"ה יבואר עוד:

**סעיף י**
ע"ג בהמה עמ"א ואי זיעת הבהמה מי פירות הם א"כ עם מים אח"כ אוסר כההוא דעכברים עבי"י ועמ"א תס"ב אות א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יא**
משום עמ"א ועט"ז ג' ודיעבד אם עשו כן ושעת הדחק י"ל דבטל בס' קודם פסח ועח"י. וע"ש אות כ"ד בשם הנ"ש דקודם שלשים יכולים לטחון בלי ניקור הרחיים ובתוך שלשים עם שעת הדחק ויאפה הכל קודם פסח יע"ש והנה מקמח לתות לח בלח ופירור חמץ הוי יבש בלח ואף אפייה לא מהני ומ"מ מספק לא מחזיקין איסורא בשעת הדחק וצ"ע:

**סעיף יב**
לילך עמ"א ועכ"פ ראוי להניח ברחיים שומר איש ירא שמים ובקי בדינים קצת ולא להניח שקים ע"ג שקים וכדומה:

**סעיף יג**
יום עמ"א ובח"י כ"ו ראוי מעת לעת ודיעבד אין איסור ומהרי"ו כתב ג"י עט"ז הביאו באות ז' יע"ש:

**סעיף יד**
י"א עמ"א ובכה"ג לא סמך ע"ז ואמר דלא מהני ריקוד ודיעבד שאפה כך שרי כמ"ש הח"י אות כ"ו וכ"ז יע"ש:

**סעיף טו**
ומחמם עמ"א מדאסר מחמם המים הא כך יבש אף שנתחמם מטחינה לא מחמיץ ביבש דאל"כ אין לך קמח כשר לפסח ובגמרא פסחים ל"ט ב' אמר מר זוטרא כו' ועסי' תס"ג ואיך שרי לחרוך דלמא לא בשיל שפיר והחימום מחמיץ ש"מ בלא מים אין מחמיץ ואף לכתחלה מתיר התם (דמטחינה אין ראיה דא"א בע"א) וא"כ בס"ז מירי בקרוב ללישה. ובירושלמי פ' אלו עוברין סוף הלכה א' משמע דהוי מפקד לטחנייא דאפי' אין רוצה ללוש מיד שלא ינוחו ז"ז השקין וכן ראוי לעשות וא"ה בתס"ג יבואר עוד:
**דע** מ"ש באות ד' דין חדש יש בחטים עם אורז משאר מיני קטניות דבחטים ואורז צריך ס' בע"פ דנגרר ונעשה כולו חמץ משא"כ בשאר קטניות עמ"ש בפתיחה מחלק השני מקודם ה' דלא נ"נ ומיהו אף שטעמן חלוקין כמ"ש בע"ז ס"ו א' דחטי ושערי וכ"ש חטי ואורז אין לומר איסורין מבטלין זא"ז כל ששמן א' חמץ כמ"ש רבינו הנדול בתב"ש הבאתיו בפריי ליי"ד צ"ח דאיסורין מבטלין חלוקין בטעמן ובאיסור משא"כ זה איסור חמץ א' הוא. והבן זה עסי' תמ"ו בזה:

## סימן תנד

**סעיף א**
סובין עמ"א. רש"י שבת ע"ו ב' פירש סובין הוא הגס ומורסן קליפה דקה הנשאר עליו בשעת כתישה והם לבד המוץ שקורין שפרייא"ר והר"מ ז"ל פירש שם להיפך סובין הוא הבינוני ומורסן הגס ופי"א דתרומות מ"ה מורסן תרומה מותר לזרים וסובין חדשות אסורות ישנות מותרות יורה כפי' הר"מ ז"ל וכמ"ש בה"ת פי"א הי"ב סובין חדשים אסורים דראוי למאכל אדם וישנות מותרות והר"ש פירש שם חדשות רכות א"א שלא יהא קמח נדבק בהם ולרש"י קשה ועא"ר א' בזה. וי"ל בדוחק מורסן אסור בחדשות ומותר בישנות ואפילו סובין אסור וכפי' הר"מ ז"ל וזה דוחק גדול. ובח"י א' תמה הלא

מבואר בתס"ה ופסחים ל"ט דמורסן מחמיץ וי"ל לפירש"י אדרבה דוקא מורסן הא סובין הגם אין מחמיץ וכ"כ א"ר א' וי"ל עוד דמחמיץ מטעם קמח הנדבק בו הא בפ"ע אין מחמיץ וכ"כ דאקליפה דקה קאי מדכתב שא"א שלא נשאר קמח בו. וא"כ לדינא נראה קליפה העבה הנושר בכתישה אין מחמיץ וקליפה דקה חדשות א"א שלא יהא קמח נדבק בו ואוסר בפסח במשהו וישנות כל שעבר שלשים יום מקצירה ונתייבשו י"ל דאין קמח נשאר בהן וגם בחדשות בי"ט או ע"פ עד הלילה די לשער בקמח ולא בכל הסובין ומורסן והשפרייא"ר פשיטא שאין מחמיץ והוא השיבולת גופא ועמ"א תס"ה ה' אחזוקי איסורא לא מחזיקין ובנמצא שיבולת קש אין חוששין שמא היה בו חטים שוב ראיתי בשו"ת כ"ח ז"ל סי' ק"ז במעשה דנפה ששאבו דבש דהסובין אין מחמיץ דעפר נחשב רק הקמח הנדבק בו מחמיץ ומוכח שם גם מורסן אין מחמיץ רק מקמח הנדבק בו. וע' בילקוט חבקוק סי' ג' סאה סולת דקמח הוא קיבר בסובין ומורסן יע"ש משמע מורסן יותר מסובין יע"ש והוא פלא בעיני. ושיבולת שועל לבד המוץ שקורין שפרייא"ר רק הקליפה החיצונה הקשה שבגרעין לפעמים נושר מהגרעין ונמצא בתבשיל יש לצדד במשהו דרבנן שאין בו שום קמח כי הגרעין נופל ממנו שלם עם קליפה הרכה שעליו ועכ"פ בהנאה כה"ג י"ל וגם שפרייא"ר של שיבולת שועל כ"א בפ"ע ולפעמים נתייבש ונדבק בו ונופל אח"כ וזה ודאי אין חשש כלל והמורה צריך לידע ולעיין בזה:

**סעיף ב**

אבל עמ"א בי"ד שם דבחלה אין מצטרף לד' רבעים ובש"ך י"א עריסותיכם ואין זה דרך עריסה יע"ש וכ"כ הר"מ ז"ל פ"ב מ"ו דחלה והר"ש שם וכפ"ק שם מ"ח עיסת כלבים כו' באכלכם מלחם הארץ ואין יוצא בפסח שאין יוצא אלא מה שחייב בחלה ואלו בחבורו פ"ו ה"ה מחו"מ שאין משומרת למצה משמע דחוזר בו ממ"ש בפי' המשנה ואמנם המ"מ שם כתב דאין יוצא בפת סובין ממה דתנן חזר סובין לתוכן וזה מבואר דאין יוצא בה ועח"י ב' והפר"ח כאן כתב בזה דיש להחמיר ומט"ז א' משמע דא"י כמו בחלה ועמ"ש אי"ה באות ג' מזה:

**סעיף ג**

שאין עמ"א הנה הר"מ ז"ל בפ"ק מ"ח ובה' בכורים פרק ששי ה"ח וכמ"ש הכ"מ שם וביי"ד בב"י ש"ל פסק הר"מ ז"ל כר' בא בירושלמי ואפי' סולת נקיה וצורת פת כל שחישב במחשבה בשעת עריסה שיאכלו רק כלבים פטורה מחלה אפי' אוכלין אח"כ הרועים שנאמר באכלכם מלחם הארץ ודלא כר"ל ור"י שם אבל הר"ש פי' כר"ל והטור בי"ד ש"ל הרמב"ן ז"ל כר' יוחנן דעיקר תלוי בעשה שינוי בצורתה כלמודין בנסרים פטור אפי' סולת נקיה אבל במחשבה בלא שינוי וצורת הפת חייבת מ"ה בחלה וז"ש

הר"ב דיש חולקין דהטעם כל שאין קרוי לחם כלומר הן בעירב מורסן הרבה שאין ראוי כ"א ע"י הדחק דבחלה אין חייב ה"ה כאן אין חייב דגמר לחם מחלה וכן אם סולת נקיה ועשאה כלמודים פטור מחלה וא"י בפסח ובצורת פת אפי' חישב לכלבים חייבת בחלה וה"ה דיעבד יוצא בה אף ע"פ שאין משומרת למצה ומ"ה הוא וגמר מחלה ועסי' ת"ס ומ"ש בט"ז באות ג' כאן. ומשמע להר"מ ז"ל פת קיבר שראוי לאכילה ע"י הדחק יוצא י"ח כשעשאה לאדם ולהר"ב א"י בה והיינו כשלא ניטל סובין וחזר לתוכן אלא ריקד הרבה קמח ונשאר הרבה סובין עם קמח. ועדיין צ"ע בזה ועמ"ש באות ב' מזה ועיין עולת שבת יע"ש:

**סעיף ד**

למחלט עמ"א דם הכבד ודם שבשלו דרבנן וה"ה משהו דרבנן ולענין הנאה בנפל עיסה לרותחין עח"י ד' דמיקל יע"ש ובא"ר ה' וחטה שלימה לרותחין עסי' תס"ז ס"ט וב"ח שם בלא נתבקעו דמשמע דעת המחבר עיקר ומנהגא להחמיר א"כ לרותחין י"ל דשרי באכילה ומ"מ חמץ החמירו ביה ואי"ה בתס"ז יבואר עוד:

**והוי** יודע למ"ש בטור מדינא דגמרא בלילתה רכה וחלטה ואפייה בתנור יוצא י"ח והאידנא אסרו חליטה דא"א בקיאין אם אין לו מצה כ"א כזו מהו והנה בתרכ"ט במ"א אות כ"ב כל דבר שפסול מטעם גזירה אי לית ליה אחר יוצא בה בנסרים שיש בהן ד' יע"ש ובפתיחה כוללת ובה' ברכות כתבנו מזה אי לברך עליו משא"כ כאן גזירה שמא אין נקי ויש בו חשש חימוץ ד"ת שוא"ת עדיף וכל כיוצא בו ודוקא גזירה במ"ע לא גזרו היכא דא"א בע"א ואוקמיה אד"ת והבן זה:

**סעיף ה**

במצה עמ"א טוב לומר בשעת טחינה אע"ג דיוצא בה דהוי שינוי מ"מ טוב בלא גזל וגם לענין ברכה עסי' תרמ"ט דאין לברך עליו ועח"י אות ו' ועיין סימן קצ"ו בט"ז ומ"א אם לברך בהמ"ז יע"ש:

## סימן תנה

**סעיף א**

סמוך עמ"א עב"י שהאריך והנה לכתחלה עיקר לשאוב בין השמשות דהיינו לאחר סוף שקיעה ושיעור ביה"ש מבואר בסי' רס"א ס"ב וכפי מה שביאר המנחת כהן בספר מבוא השמש מאמר שני פרק שני דף ל"ב ב' דמתחילת השקיעה עד צ"ה הוא שעה וחומש שעה ומסוף השקיעה עד צאת הכוכבים הוא רביעי שעה פחות חלק א' מארבעים בשעה וכמ"ש במ"א מזה שהוא לערך י"ג מנוטי"ן וחצי שיעור ביה"ש. ובאותו חלק ביה"ש מצוה לשאוב והטעם כי בלילה הולכת החמה תחת הקרקע ומחמם המים של מעיינות

כדעת חכמי א"ה פסחים צ"ד ב' הלכך אין מתקררים עד שיהיו מחוברים ביום יב"ש בקרקע והקרקע מצננת המים ושואב ביה"ש וכבר נתקררו מרתיחת הלילה שאמש שהיו ביום יב"ש בקרקע מחוברין ואפ"ה צריך עוד יב"ש בתלוש דנהי שנתקררו מתחת מקרירות הקרקע היה מכה השמש מלמעלה ונתחממו קצת לכן בעינן יב"ש בתלוש או לחוש לדעת רש"י פסחים מ"ב א' ובעינן יב"ש בתלוש אלא שא"א לצמצם כ"כ מש"ה נוהגין לשאוב סמוך לביה"ש דהיינו בזמן השקיעה (שהיא כדי שעה ורביע קודם צ"ה) ומ"ש שלא לשאוב ביום דאסיר לדעת רא"ם הוא ר' אליה מזרחי וכ"ש שלא לאחר לשאוב בלילה דבהא כ"ע מודו. והוא לאו דוקא אלא הב"י מודה דלר"א ממי"ץ אסור אם נשאב בלילה. ומ"ש כ' הב"י דאם שאבן אחר תחלת הלילה אסור לעולם זה לפירוש השני שפירש הב"י לר"א ממי"ץ דלפירוש הא' סובר הב"י אליביה דר"א ממי"ץ דאם שאבן אחר תחלת הלילה יש תקנה אם מלינן עוד לילה ומ"ש עכ"ל ד"מ הנה ממלת שא"א לכוין ביה"ש עד סוף הוא לשון ד"מ וממלת דמן הדין עד מלת מהרי"ל אינו לשון ד"מ ומלת כולי" עלמא ליתא שם כמש"ל דלרש"י שרי אף נשאב בלילה כל ששהה יב"ש בתלוש עמ"ש בט"ז א':

**ודע** דהמחבר שכתב מבע"י או בין השמשות סובר דאף באמצע יום שפיר דמי ודוקא שלא לאחר בלילה והר"ב שהגיה סמוך לביה"ש כו' דפליג עליה וכתב בד"מ דלרא"מ אין נכון היינו לר"א ממי"ץ וכמ"ש הר"א מזרחי ז"ל ומ"ש סמוך ולא כתב וי"א דאין מבואר בהמחבר בפירוש ההיפוך שי"ל מבע"י היינו בזמן השקיעה קאמר ומשום דלא נתנה תורה למלאכי השרת וא"א לכוין כו' ומש"ה לא כתב וי"א וע' נ"ץ ולמ"ש מיושב. עוד מבואר מהמחבר דאף אם שאבן ביה"ש צריך שיהיו תלושים שיעור כ"ל הלילה וזה מבואר ממ"ש עד שיעבור הלילה כולי"ה והוא דעת ר"י בר נתן הובא בב"י וכמ"ש הפר"ח כאן וזה אמת ויציב דהשתא אין המים מצטננים עד שישאבו ביה"ש אי מבע"י להמחבר ויהיו בתלוש שיעור כל הלילה ואף ארוכה יותר אסור עד אור הבוקר שמא סוף הלילה גורם הצינון נמצא ראוי לשאוב ביה"ש או בזמן השקיעה ומלינן יב"ש ואם הלילה ארוכה יותר מיב"ש צריך להמתין ג"כ עד אור היום וכאמור וקצרה צריך להמתין יב"ש עכ"פ. ומ"ש הפר"ח לריב"ן אין להקפיד אם נשאם בלילה ואם נשאבו בלילה מלינן עוד לילה וסיים וזה דעת המחבר קשה דמשמע דהשאיבה ביה"ש או מבע"י להמחבר אבל בלילה אין תקנה עט"ז א':

**סעיף ב**
אינו עמ"א ובתנ"ט ס"ח אות ט"ו כשלא הוחמו חמים או העיסה בחמה מותר והוחמו היינו פושרין עיין ס"ג. ואין להעמיד מים בבית החורף שמסיקין שם ואם תוחמו פושרין אסור ועא"ר אות ג' בזה:

**סעיף ג**
יש עמ"א והעולם נוהגין לכסות אף כשמעמידן בבית שמא יפול לתוכו דבר המחמץ ומ"מ רק בפשתן דקה כי טוב יותר להיותן מגולים שיצטננו יותר ועא"ר:

**סעיף ד**
בליל ה' עמ"א דאי לאופין בע"ש אחר חצות כבסי' תנ"ח קשה פשיטא אלא לאופין במ"ש קמ"ל דאין לשאוב ביה"ש דאין מכין לי"ט כבסי' תרס"ז אות ג' וה"ה לאנשים שאופין הרבה ימים קודם פסח כשאופין ביום א' יזהרו לשאוב בליל ה'. ואם שכח ישאב ע"ש מבע"י כמ"ש ריש סי' זה (כצ"ל) סמוך לביה"ש ולהמחבר מבע"י נמי כו' או יצוה לעכו"ם כבסי' ש"ז שבות דשבות במקום מצוה ל"ג ביה"ש ואי דבעי שישאוב ישראל כמ"ש בהג"ה כאן זה זהירות בעלמא ובת"ס אי מהני ישראל עע"ג יע"ש ובע"ש מיקל ע"י הרבה אנשים וכלים קטנים ביש באר בחצירו דאין נראה כממלא לגנתו ועסי' של"ח ס"ו ועח"י ח' דלטעם אין שבת מכין לי"ט אסור ועא"ר תרס"ז ועמ"א סי' שמ"ב דצ"ע דשבות במ"ש חמור משבות ביה"ש בע"ש וא"כ אם שכח יותר טוב לשאוב ביה"ש ע"ש מביה"ש מ"ש. ועפר"ח מ"ש השי"ע ליל ה' אין ר"ל לאחר יום ד' בלילה אלא לאחר יום ה' בליל השייך ליום ששי והביא הא דפסחים אורתא דתליסר כו' ומיהו י"ל אורתא ביה"ש ובחידושינו פסחים כתבנו מזה:

**סעיף ה**
מן עמ"א דמבאר במקום נביעה והחמה בלילה ~מחממם~{מחמם} משא"כ נהרות רחוק המים ממקום נביעה הקרקע מקררתן ומ"ש בס"ג דמים שלא לנו במזיד אסור ה"ה מנהרות כן אף שי"א נהרות שרי מ"מ אנן קיי"ל אף מנהרות צריך מים שלנו ובמזיד אסור הוא:

**סעיף ו**
ולא עמ"א עמ"ש באות ה'. ואותן בארות המכוסין למעלה מכל צד ואין השמש מכה עליהם שקורין פלומפי"ן אפ"ה צריך לשאוב ביה"ש לכתחלה או סמוך לו ולשהותן יב"ש עד שיעבור כל הלילה כבס"א ועמ"ש אי"ה באות י"א בסיסטרנ"ה התם מפסיק הבנין תחת הקרקע ג"כ ובאלו אין מפסיק:

**סעיף ז**
אין עמ"א ועט"ז ג' דאם הוא מקפיד על כך שרי לשפוך ביש לו מים אחרים ועיין א"ז אות ז' ובאגודה פכ"ש סימן מ"א אם אירע מת ב"מ לא ישפוך אם אין בעיר מי שיתן לו מים שלנו:

**סעיף ח**
או עמ"א ועש"ך שם אות ו' ומה דנקיט שם שלא לשתות מנהר בעת התקופה רבותא קאמר אפילו ממחובר יש חשש וכ"ש בתלוש ונוהגין להניח ברזל עליו ועד"מ כתב להחתימה במפה עט"ז ובפר"ר ה' ר"ח הזהיר על זה יע"ש וכבוש ומבושל ומליח כרותח אין מניחין ברזל ומנהג ברז"ל אפשר דוקא ודורשין ר"ת אבל לא שאר מיני מתכת ולא ראיתי רק ברזל. עמ"ש המ"א באות ט' דה"ה מלח סגי להניח או חותם היינו מ"ש בד"מ להחתימה במפה:

**סעיף ט**
ברזל עמ"א בשאר ימות השנה יניח מלח ובמים של מצות אין נותנין מלח כבאות י"ו ומיהו אם נותן באויר אין חשש וגם להחתימה במפה אף במים של מצות יש לעשות כן ועד"מ. לסנן המים שמא יש בו חמץ עד"מ. ומ"ש כלי שהיה דבש כו' וע"י הגעלה שרי עסי' תס"ב מי פירות עם מים במ"א אות ו' וא"כ אם עמדו שם המים מעל"ע בלעי מפליטת הכלים שהיה בו דבש או מי פירות וממהרים להחמיץ הא הגעלה שרי ובתנ"ב משמע דע"י הגעלה חוזר משהו ונבלע בו דמש"ה אין להגעיל בפסח וא"כ צ"ע קצת ופשיטא דראוי לאסור מה שלוקחין חביות גדולות שמחזיקין בהם דבש ומדיחין ומשימין בהם מים למצות בבתי האפייה דאיסור גמור הוא דמפליט מי פירות כו' ודיעבד אפשר להתיר. ומ"ש לא יקח כלי נחושת במטה משה סי' תקע"ח ראיה מחולין נ"ה משיכלי חמימי י"מ נחושת ועפר"ח כאן ומ"ש המ"א שראה ללוש בכלי נחושת עח"י יו"ד דמים בעי צינון ע"כ אין ליתן בכ"ג ומס"ג מנחושתו עבה י"ל דהתם אוסר אף שנתן המים אח"כ יב"ש בכלי אחר והתם אף דיעבד אסור ע"כ ראוי ליתן בכלי חרס וכן הלישה טוב יותר בקערה בדיל כי יכול לנקות בטוב:

**סעיף י**
בשל עץ עמ"א סובר חדשים דישן מאיס הוא למצוה ומצופה שקורין גלייזר"ט אין מאוס כבסי' תרע"ב ס"ג בג"ו ובלבוש כתב כ"ח חדשים דמקררים ומשמע דה"פ כ"ח חדשים דכ"ח מקררים ובהכרח חדשים כי ישינים מאוס לדבר מצוה אבל מ"מ להקפיד לומר דוקא כ"ח דאם אין לו בריוח כ"ח יקח עץ נמי יע"ש. ובהג"ה משמע דה"ק דכ"ח דוקא חדשים ובעץ אף ישן וצ"ע. ודע דבי"ד סימן צ"ג כתב הט"ז וכ"ח כ"ז שלא שבע בולע

בפחות ממעל"ע הא להפליט לא וכמ"ש שם בפריי ליי"ד וכ"ח גלייזר"ט י"ל דאין בולע בפחות מעל"ע יע"ש בזה:

**סעיף יא**

בסיסטרנ"ה עמ"א עב"י דמכוסה מכל צד וגם למעלה ואין השמש מכה ביום ולא בלילה תחת הקרקע ומדכתב סמוך לשאיבתן. ולא כתב וא"צ לשאוב מבע"י אלא אף בלילה עמ"ש בט"ז אות ה' ועח"י אות י"א וא"ר אות ו'. דאם הסילון שופך תמיד שם קשה גם מי הנביעה קשה יע"ש וי"ל בטילה בהרבה מים שיש בסיסטרנ"ה. או שאין שופך תמיד כמ"ש הח"י. ולמ"ש הב"י שהוגד לו דמים אלו חמין הם בחורף חמין משמש המהלכת תחת הקרקע א"כ אין הבנין מציל במה שמפסיק ומ"מ למעלה מכוסה השאובין מבע"י למה להמתין לילה א' הלא חום השמש אין מכה עליהם ביום אלא דקשה להיפוך באם זה מהרע"ר להקאסטין בלילה או ממי הנביעה א"כ לא יהיה תקנה לאותן מים לעולם דהא במ"א וט"ז א' הקשינו לפי' הב' של הב"י בדברי הר"א ממי"ץ ז"ל נשאבו בלילה אין תקנה הקשינו דא"כ אין תקנה לכל מימות שבעולם ועיין עולת שבת והתירוץ דביום מתקררין מקרקע ומ"מ נתחממו קצת מהשמש שמכה עליהם ולכך מניחין יב"ש בתלוש משא"כ בסיסטרנ"ה דהבנין מפסיק בינם לקרקע. והוי כנשאבו בלילה ואין הקרקע מקררן ואין תקנה. וגם אם אין הקאסטי"ן מכוסה למעלה ונתחממו ביום שמכה השמש ולמאן דאוסר חמי האור ולא מהני צינון ה"ה לחמי חמה דלא מהני צינון ועפר"ח ועיין לבוש ס"ג. ואל תשיבני מכל מימות שבעולם שמכה עליהן השמש דהקרקע מקררתן משא"כ מים אלו כמונחים בכד דמי ולפעמים חמין ממש הם מחום השמש ביום א"כ יראה דכה"ג פשיטא דאסור ועשו"ת רמ"א ל"ה ועח"י י"א וי"ג. ומיהו זכורני בק"ק לבוב היא העיר הגדולה לאלקים יע"א שיש ברחוב יהודים תוך העיר בנין כזה ולמעלה מגולה ושאבו כולם משם מים והגדולים לא מיחו ודאי טעמם ונימוקם עמם ואפשר ראוי לשאוב מהרע"ר עצמו לא מהקאסטין וכאמור. ופלימפי"ן שמכוסה למעלה ולמטה אין מפסיק ודאי צריך לשאוב סמוך לביה"ש ובשעת הדחק י"ל הואיל ואין השמש מכה עליהם ביום שרי דיעבד בלא יב"ש וצ"ע:

**סעיף יב**

מדוד עמ"א הנה המעיין ברש"י פסחים מ"ב א' ד"ה ולא בחמי חמה וכ"ש חמי האור פשיטא וגם הא דאמר ממולי"ר אסור אלא לומר דכמו חמי חמה מהני צינון לפי' רש"י ז"ל שלנו כו' וסובר ה"ה חמי חמה ממש מהני צינון ה"ה לחמי האור מכ"ש ידיו לבמ"ה להיות כנדון וד"ה הגרופים דוד גדיל ונחישתו עבה היינו שהוחמו המים ע"ג האש ומהני צינון אלא בגורף ממולי"ר שאין עתה אש עדיין חמין או פושרין הואיל ונחושתו עבה

וז"ש מצננין כו' כן נראה לכאורה אבל הר"ב בתשובה ל"ה אוסר בחמי האור צינון וע"כ מפרש שנתן מים אח"כ כשלא היה בו אש תחתיו ואפ"ה הואיל ונחושתי עבה משמר חומו זמן מה לאחר שהועתק מאש ומחמם המים שבו קצת ובזה הגרופים סמוך אסור הא צינון כה"ג מהני וה"ה לחמי חמה מהני צינון רק בחמי האור לא מהני צינון והפר"ח כתב לחמי חמה ג"כ לא מהני צינון ועח"י:

**סעיף יג**

שנחושתו עמ"א ומשמע דוקא שהמולי"ר עדיין פושרין קצת שהועתק מאש סמוך זמן מה הא נתקרר בזמן רב דפשיטא שאין לחוש עיין בסוף הסימן לנט"י:

**סעיף יד**

ובשעת עמ"א הב"ח פירש דברי המחבר דאם אין לו מים אחרים מותר ללוש בהן וכתב הב"ח שאין נראה להתיר והמ"א פירש בלש ואין לו עיסה אחרת וה"ה באין לו מים אחרים כלל כ"א אלו וא"ש דברי הר"ב אף בלא דחק ועח"י אות ט"ו דבהנאה מותר בלש בחמין ג"כ ע' טור וב"י:

**סעיף טו**

חד עמ"א הנה באיסור קי"ל משהו יותר הוי רוב משא"כ במים בצונן י"ל בעינן חד בתרי. ומ"ש אם מותר לערבן לכתחלה ועיין באגורה פכ"ש סימן מ"א אם נתערבו מים שלא לנו התיר ר' יהודה ללוש לכתחילה מדלא אמר רבותא טפי דמותר לערב לכתחלה ש"מ לכאורה דאסור ועא"ר אות ט' וי"ל למ"ד דיעבד אסור י"ל לכתחלה אסור לבטל ולמ"ד מותר במים שלא לנו י"ל לכתחלה מותר לערב דל"ג אטו בעיניה דהא דיעבד שרי. אם מותר לערב מים שלא לנו חד בתרי בי"ט דאפשר הוי מתקן עמ"ש בפריי לי"ד צ"ט אות י"א בש"ך דמותר דמצנן ע' סימן שכ"ג במ"א י"ד עיין ע"ש וח"י וא"ר יראה דמותר לבטל חמי האור חד בתרי אף לרמ"א בתשובה סימן ל"ה וצ"ע די"ל מים שלא לנו דיעבד שרי לכתחלה מותר הא חמי האור לכתחלה אסור ואף דיעבד י"ל דאסור:

**סעיף טז**

יש עמ"א דמלח הוי מי פירות וי"ל תאפ"ה מיד ומעט מלח יש לסמוך על הכל בו דאין מחמם כ"כ וע' עט"ז:

**סעיף יז**

כשרה עמ"א ועמ"ש באות י"ח אי"ה בזה:

**סעיף יח**

כיון עמ"א וא"כ אין לצאת בה בבי' לילות הראשונות די"א דהוי מצה עשירה גם בע"פ אסור דלי"א יוצא בה א"כ אסור לאכול בע"פ ועח"י י"ט ולקמן תס"ב ותס"א ומ"ש משמע קשה דפשיטא דכשירה משמע שיוצאין בה ידי חובת מצה:

**סעיף יט**
ופלפלין עמ"א ועח"י ר' די"ל בשאר תבלין באכילה חוץ מלח ופלפלין ומלח ופלפלין בהנאה מותר רק באכילה אסור ועיין א"ז:
**הנה** בק"ס מים חמין לנט"י יע"ש וחמין הוחמו לרגלים בכלי בדיל ווארים פלא"ש ונתקררו לנט"י מלאכה כשופכין צ"ע ומ"מ לרש"י בנתקרר והיה יס"ב י"ל פסולים לנט"י:

## סימן תנו

**סעיף א**
עיסה עמ"א ואפילו אם רוצה לחצות מיד הלישה וליתן לעוזרים רבים יש ששש חימוץ בלישה מיד וגם שמא לא ילוש יפה וישאר קמח ויבשל אח"כ ועב"י וב"ח וכן אם לש עיסה קטנה ואח"כ מחבר כמה עיסות ביחד ועורכן אסור דיש ששש חימוץ בעריכה:

**סעיף ב**
וכן עמ"א עב"י כתב עוד דרך שיעמיד כלי מלא מים בתוך ספל ריקן וישליך לתוכה מ"ג ביצים והמים היוצאים הם שיעור מ"ג ביצים אבל הדרך שכתב המחבר יותר טוב כי דרך א' א"א לכוין שיזרוק בכח יצא הרבה מים וגם המים נגדשין ואין יוצאין כ"כ ועי"ד שכ"ד ד' ומ"מ הבחינה שזכר המחבר כאן הוא ברורה הן יהיה כלי עגול או מרובע אם יחזיק כך אותו המים הוא שיעור חלה וכבר התבאר בט"ז בחלה יש לרבות משום ספק ברכה ובפסח יש לצמצם ויקח חלה ע"י צירוף סל כבסי' תנ"ז ושם יבואר אי"ה:

**סעיף ג**
תק"ך דרה"ם כצ"ל מ"א לאפוקי גירסא תק"ב דרה"ם ט"ס עפר"ח. ומ"ש המחבר למלאותו מקמח לאפוקי שלא נימא מתבואה כמו שצידד הרא"ש ז"ל גם שלא ליקח מים כ"כ מ"ג ביצים רק קמח כ"כ ועב"י וח"י:

**סעיף ד**
ולא עמ"א ובד"מ משמע דחדא הוא שלא יניח ידו על הקמח משום מכביד ומחובץ ולא ילוש יפה מ"ש הר"ב טוב לומר כו' כ"כ במטה משה סימן תקע"ז הן בשאיבת המים והנתינה לקמח וכל עסקיה לומר לשם מצות מצוה א"כ אין ראוי להניח קטן לשאוב מים וליתן קמח למדה כ"א ע"י גדולים ועתוס' חולין י"ב ב' ד"ה ותיבעי ליה ועיין סי' ת"ס:

**סעיף ה**
לא עמ"א עסי' תנ"ט אות ט"ז. ובח"י ז' כתב מתוספות מנחות משמע דוקא שלא יהיה יתר על שיעור אסור להכביד וי"ל כהנים זריזין עכ"ל ועתוס' מנחות נ"ב ב' ד"ה חמורה כתבו בפירוש שמודדין לפסח לא יכביד דא"כ יהיה יתירה משמע בצמצום שרי לדחוק

ויי"ל דהתוס' מיירי באין מבשלין המצה כו' ומ"ש התוס' חלה א"י דמה בכך שיהיה יתירה ואפשר ה"פ אם ידחוק ויראה שאין המדה מלא יבא להקל בחלה ובאמת בפיזור כדרך הקמח יש שיעור חלה ומ"ש התוס' גודשא תלתא לא הבינותי בעת:

**סעיף ו**

מותר עמ"א ב"ח תנ"ט ס"ג אם לשה עיסה גדולה יותר משיעור חלה ושהה בלישה שיעור מיל יש לאסור דיעבד כי אין עסק מועיל בעיסה גדולה כזו וה"ה אם שהה בעריכה עם לישה שיעור מיל קודם שחלקו לעיסות קטנות נמי אסור. ואי"ה בתנ"ט ד' יבואר עוד לענין שהיית מצטרפות ועח"י ט':

**מ"ש** המחבר שיעור ק"ך דרה"ם עיין לבוש י"ד שכ"ד ובמי"ט ה' חלה קכ"ג א' תי' דהר"מ ז"ל שיער לקמח מצרים ומ"מ אין שוה לח ליבש והחטים גופא לכן היותר טוב במדידה:

## סימן תנז

**סעיף א**

טוב עמ"א בכפל למה. ואינו נכון ג"כ דאין להניח רגע בלי עסק כבסי' תנ"ט רק א' יערוך ויגלגל ואי' יקח חלה א"ר וח"י ב'. והפסיק בשירה חוזר ומברך כבסימן י"ט בי"ד ול"ד לתל"ב אם שח באמצע בדיקה דאין חוזר דחיובא לסיים הבדיקה עח"י שם ח':

**שאלה** חלה חמוצה שנפלה לתבשיל מהו ועח"י. הנה בע"פ עד הלילה אם במינה בעי ק"א למצח אפויה ולא"מ ששים ע"י"ד שכ"ג ס"א ואם החמיצה תחלה ואח"כ קרא לה חלה אף אם נאמר דאיסור חע"א לקוברו בין רשעים גמורים ביבמות ל"ג רק דאין לוקה ב' אפי' הכי ל"ש כאן איסור חלה דאין כאן נתינה לכהן דאסור בהנאה ובפסחים ל"ג א' דאחמיץ במחובר בעינן ראשית ששיריה ניכרין זהו לר"י הגלילי דחמץ מותר בהנאה משא"כ לדידן אין זה חלה כלל אף חלת האור כה"ג ובפסח במשהו אוסר דאף אם נימא דאין איסור חל כלל על איסור חמץ הוי כולל עמ"ש בפתיחה בריש הספר וחליטה עסי' תנ"ד במ"א וח"י. ועמ"ש אי"ה באות ב' במ"ש טוב לקרב:

**סעיף ב**

ואם עמ"א ומ"ש המחבר ויותר נכון ע"י צירוף סל היינו מפני המהירות א"א לשהות ולקרב עיסה אל עיסה וגם ישאר קצת פנוי לכן יניח בסל אח"כ. ומ"ש המחבר טוב לקרב אם מפני הברכה הי"ל שמא אין בכ"א שיעור חלה אלא אף שיש בא' שיעור חלה ובאחרים לית ויברך על א' כבאות א' מ"מ חיישינן שאח"כ ע"י צירוף סל יתחייבו השאר ואוכל טבל כי מה שנתן תחלה לאו כלום דפטור היה עט"ז ב' ועיין לבוש. וסל

מצרף כיון שהיה רגע שם אף נטל מתוכה נתחייב בחלה וזה פשוט. ועד"מ צירוף כלי דוקא של אדם א' ומין א' הא לא"ה אין הכלי מצרפו ועמ"ש בס"ז:

**אם** אפשר למדוד בצמצום ומעט יותר אין כ"כ קפידא עב"י א"כ טוב ליקח חלה מעיסה מלצרף בסל ודי"מ ופסחים מ"ח ב' הני נשי כו' י"ל בפסח מיירי דלא היו רוצין למדוד עח"י ה':

**סעיף ג**

לא עמ"א עט"ז ב' והי' ושם פירשנו די"ל דמש"ה לא כתב הרא"ש הקפה דא"צ נגיעה כ"א שתיהן לפניו סגי יע"ש ומ"ש דהטור סובר דיעבד דוקא וההוא דשמואל בי"ט דא"א בע"א. ומ"ש דהא חולק על רש"י היינו דצריך ששיריה ניכרים וע"ד שכ"ג ס"א בהג"ה ששיריה ניכרים הא לא"ה הוי טבל וממילא כיון דצריך לשייר מעט יותר ומפריש על המותר אותו המעט עם החלה יהיו מוקפים ושם מבואר החילוק בין ב' עיסות דאף בחלת ח"ל צריך להיות מן המוקף לעיסה א':

**ודע** חלת ח"ל שנילוש מע"ט ושכח ליטול חלה ונטל בי"ט אי יש להתיר לאכול השאר הכל דיעבד או נאמר דהוי כמעשר פירות דלא יאכל בו ביום אפשר תליא במחלוקת רש"י ותוס' ביצה ט' א' אי הוי מתקן בחלת ח"ל או לאו והבן. ועסי' תק"ו וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ד**

לא עמ"א ועפר"ח הקשה דלבטל מקמי דתחמיץ וי"ל דצריך ביעור מדרבנן לא עבדינן תקנה במידי דאסור מדרבנן עכ"ל ועמ"ש בט"ז ובא"ר אות ה' בשם כל בו דבעלים אין שלו והכהן לא הגיע לידו והקשיתי יתן לכהן. ומתני' י"ל חלת א"י דבעינן נתינה לכהן ומ"מ קשה יתן לכהן ויבטל קודם שתחמיץ ונהי דבחה"מ מנקברים אפרן אסור ישהה עד לאחר הפסח ויהנה בגחלים ומ"ש הפר"ח דאסור מדרבנן חלה י"ל בדיל מיניה ועפ"י פסחים:

**סעיף ה**

תחמיץ עמ"א ובהקדש דלא אמרינן הואיל עתוס' פסחים מ"ו ב' ד"ה הואיל שני. וער"מ חו"מ פ"ה ה"ז וה"י ובלח"מ וי"ל דלרבה דהלכתא כוותיה ע"כ תנור מקדש להא מילתא דלא מצי פריק דאל"כ אמאי אין דוחה י"ט נימא הואיל ולא ניחא ליה כתי' התוס' ד"ה הואיל ראשון:

**סעיף ו**
יטילנה עמ"א ותקנה לכהן קטן או יבטל מקודם כיון דבלא"ה אין נותנין לכהן ולפרר ולזרות לרוח עמ"ש בט"ז וערש"י ביצה כ"ז ב'. משמע כל מיני ביעור אסור ולהטיל לים ג"כ. ועוד אסור בטלטול הוא וצ"ע:

**סעיף ז**
קטן עמ"א ועח"י אות י"ב תמה דבנדה ל"ב וכ"פ הר"מ ז"ל בפ"ה משא"ה ה"ב דקטן פחות מט' שנים אין מטמא בש"ז יע"ש וא"ר אות ט' תי' דלזיבה קרי ש"ז דקטן בן יומו מטמא בזיבה כמ"ש הר"מ ז"ל פ"א מה' משכב ומושב ה"ד יע"ש. עיין ב"י מ"ש אם יותר מבן ט' אין נאמן לומר שלא ראה ק"י ועש"ך י"ד קכ"א אות ל"א בדרבנן משמע דנאמן היכא דלא איתחזק י"ל דחזקה שראה כמ"ש הב"י:

**סעיף ח**
שטבל עמ"א וביי"ד שכ"ב ס"ה י"א דבעי הערב שמש וא"כ מלת תיכף אינו אליביה דכ"ע ואי"ה באות ט' יבואר עוד. עי"ד שכ"ג מותר לבטלה ברוב משמע אף ביד לכתחלה וביי"ט י"ל אין מבטלין איסור עסי' שכ"ג אות י"א במ"א משא"כ עד הלילה וצ"ע ועב"י:

**סעיף ט**
שאין עמ"א אף לגדול שטבל והעריב שמש אין נותנין לו. עש"ך י"ד שכ"ב אות ט' דעתו דדעת הר"ב כדיעה א' בסתם דנותנין לקטן או לגדול שטבל לקריו דגם בהר"ב הוא דיעה א' בסתם עיקר ועש"ך רמ"ב ומ"ש בהנהגות או"ה בפריי ל"י"ד ומ"מ לא ראיתי עתה לנהוג כן אף בפסח:

## סימן תנח

**סעיף א**
אחר עמ"א ועח"י דמצוה אחר שש ומחצת כמ"ש הט"ז והב"ח ומ"ש החי' דבין הערבים לא מיקרי עד שש ומחצה קשה דמשמע בין הערבים מיקרי אחר שש אלא דלא בקיאין כו' ועמ"א ברל"ג אות ב' עיקר שחיטה מדאורייתא משש ומחצה קשה ועיין מנחת כהן במביא השמש מאמר א' פרק י"ג בשם רש"י בא בין ערביים מתחלת שביעית יע"ש (מה שיש לומר מ"ש הראב"ע ז"ל שכתב רוב פסחים נשחטים בין שקיעה לצ"ה אפשר דם נפסל מסוף שקיעה והפסחים היו נשחטים מתחילת שקיעה עד סוף שקיעה גם מ"ש בפרשת יתרו שקיעת לילה היינו סוף שקיעה) ועפר"ח ראיה מחלת תודה שבע"פ אין מביאין קשה דאופין בתנור חול למכור בשוק ויכול להיות בע"פ ולא אפו כלל חמץ רק למכור מצות בשוק למי שצריך לו אחר פסח:

**מה** שהקשה על עולת שבת תנ"ג כיון דנתבטל קודם פסח אין חוזר וניעור ומותר לבשל בפסח פירשתיו שם בט"ז אות ב' יע"ש דמ"מ טעם חדש טעם בפסח ע"י בישול וחוזר וניעור ושאני לח בלח ממש כשכר ביין:

**אם** אפו מצות ל' יום קודש פסח אם אין לו אחרות יוצא בה עב"ח ועסי' תרל"ו ואי"ה שם יבואר. עסי' תל"ד בהג"ה ס"א והיינו מצות מצוה לא הוי לחם עוני ומ"מ שאר מצות ג"כ דא"א ליקח בטוב וליתן לתנור ונתכפל. עח"י סי' אות ט' ובא"ר ב' ובשם מהרי"ל מעשה שנחרכה חלה בתנור בליל י"ט והתיר מהרי"ל לצרפה ולקרוא שם חלה יע"ש ובא"ר שלא היה ראוי לאכילה יע"ש וצ"ע אם אין ראוי כלל לאכילת אדם י"ל דכתיב מלחם הארץ דבעינן שתהא עליה שם לחם ואע"פ ששורפין וחלה טמאה ג"כ בלא"ה לשריפה עומד מ"מ בשעת הפרשה אפשר לחם בעינן וצ"ע ואין בידי כעת מהרי"ל לעיין בו. ואם לומר שראוי לאכילה על ידי הדחק עסי' תנ"ד ס"ב עיסת הרועים וצריך עיון:

## סימן תנט

### סעיף א

שמא עיין מ"א בתה"ד קכ"ב אין הכרח לומר כן ועיין פרי חדש כתב לדעת הר"ב בהג"ה ה"ה כל תחת אויר הרקיע אסור אבל בד"מ כתב דהתה"ד יודה להרר"י דבחוץ יש היכר משא"כ נגד החלון יע"ש ובתה"ד קשה לי מ"ש נהגו שלא ללוש נגד החלון דמשמע אף במקום זריחת השמש מנהגא והא י"ל מדינא אסור כיון שזורח השמש לבית במקום ההוא ורק במקום שאין זורח מנהגא דשמא יהיה מעונן. ועח"י אות ג"ד נגד חלון פתוח הא סתום בזכוכית שרי ובתנ"ח ס"ק ד' דלא לכסות המים בזכוכית מים שאני דמבעיר יותר עיין ביצה ל"ב ע"ש וצ"ע די"ל כל שהשמש זורחת אף בזכוכית אסור ללוש נגד השמש ומנהגא אף בסובבה החמה לדרום שמא יהיה מעונן והוי ככולא שימשא וראוי לדעתי להחמיר בזה:

### סעיף ב

וכן עמ"א אפשר בהילוך לא אסיק אדעתיה ופתאום יבואו עננים עיין אות א' וע' שאלות ותשובות הרשב"א בשם הרמב"ן כתוב שם וכתב דחזר בו שמא יתעכב יותר משיעור מיל יע"ש בזה:

### סעיף ג

הוי רביעית עיין מ"א תמ"ג ג'. וע' תוספות יום טוב פרק ג' דברכות מ"ב דחושבין י"ב שעות מהנץ עד השקיעה ומהלך אדם בינוני עשר פרסאות מעלות השחר עד צ"ה ומנכין ה' מילין מע"ה עד הנץ וה' מילין משקיעה עד צ"ה נשאר לי' מילין לי"ב שעות חלוק כל שעה לב' חומשים תמצא ששים חומשי שעה הרי לכל מיל שני חומשי שעה שהן

עשרים וארבע מנוטי"ן ולהלכה קיימא לן כמ"ש כאן שהם ח"י מנוטי"ן ולחומרא וביי"ד סי' ס"ט פסק אף לקולא כן יע"ש. ומ"מ קשה כי שיעור רביעית שעה או ב' חומשי שעה הוא שעות ההשויה (כ"א חלק מכ"ד מעל"ע) לא זמניות כי לא ישתנה הילוך אדם בינוני בזמנים מתחלפים כמ"ש התוספות יום טוב שם א"כ אין שייך למחלוקת הלבוש ברל"ג וע"ש באליהו רבא וא"ז וה"פ דהמחלוקת הוא אם ביום ניסן היום ארוך י"ב שעות מנץ עד השקיעה שעות ההשויה או לאו ועחי"י וצי"ע:

**סעיף ד**

שהשהיות עמ"א בתה"ד סי' קכ"ג דהניקור אין עסק גמור לבטל השהיות ובט"ז אות ב' הקשינו עמ"ש המ"א ששוהה במקום אחר:

**הב"ח** צווח ככרוכיא על מה שנהגו קלות וכתב בעו"ה רבים מעמי הארץ כו' צריך להזהירם ברבים בבית הכנסת ולכופם לשמוע דברי חכמים ולגזור איסור על פתם בפסח אם לא ישמעו ויחדלו מלעשות מה שאסור עפ"י ההלכה והפרי חדש ג"כ כתב הן רבים כו' ואין מטין אוזן לשמוע דברי חכמים כו' יע"ש גם אני הגבר ראיתי קצת קלות וראוי להשגיח מאוד ולהעמיד איש הגון בכל בתי אפייה להשגיח על זה ושלא לעשות המצות ע"י נערים קטנים ועוזרים יקח כל בעל הבית חדשים לא שיהיו עומדים יום ולילה וידים מחוממין מאד ממש יס"ב ראוי לאסור העיסה כה"ג:

**ובק"ק** לבוב ראיתי מנהג יפה בענין עשיית המצות וגם א"א הרב ז"ל היה למ"ץ ומ"מ שם תיקן תיקון יפה לעשות המצות על דפים חלקים כמש"ל והתנור בוער כל היום כי הוא רחב ופעם בוער מצד זה ואופה בצד הב' אח"כ הניח האש בצד שאפה ואופה כאן ועיין א"ר תס"א א' מ"כ שאין לאפות במקום שנאפה פעם אחת ואף שא"א להזהר בזה מ"מ כפי מה שעושין כמש"ל עדיף טפי ופעם אחת שערתי שכל אפייה של ב"ב א' לא היה כשיעור ח"י מנוטין. ואשרי מי שאופה מצת מצות ע"פ אחר חצות. וגם אני הייתי משגיח שם כשהייתי ממלא מקום א"א הרב ז"ל לערך שבע שנים למ"מ ומ"ץ בענין זה כאמור:

**סעיף ה**

הכסיפו עמ"א והוי נוקשה דרבנן לדידן וי"א בטל בס' ובספק י"ל לקולא ובספק שהה שיעור מיל לחומרא דהוי איסור תורה ועפר"ח בצק שנשמע קולו כשמכין ביד הוי חמץ יע"ש וברי"מ ז"ל:

**סעיף ו**

טוב עמ"א ומה שנותנין מיד ליד אין טוב וכ"ש שמקרבין אצל פי התנור ושוהין מעט ביד שם אסור:

**סעיף ז**
מקטפת עמ"א ועסי' תס"ב במגן אברהם ד' לקטף במי פירות פשיטא דאסור ודיעבד יע"ש ועד"מ וצ"ע כי בתשובת הרשב"א ז"ל קל"ד משמע שמלחלח החררה להדביק בתנור כעין שהיו עושין בימי הגמרא וה"ה האידנא אם מטיפה במים והושיבה ע"ג קרקע התנור שרי דמיד הלחלוחית מתייבש ואין חימוץ הא לקטף זה דין האמור בפסחים מ"ב א' דשרי ובתס"ב לקטף אין נוהגין משמע במים אפשר לנהוג ואי"ה בתס"ב יבואר עוד עיין שבת דף ד' א':

**סעיף ח**
ומיהו עיין מ"א ועט"ז ד'. ועפר"ח כל שנתחממו ידיה צריכה לעולם צינון וכ"כ הב"ח. וע' מ"א ט"ו. וי"ל בעברה ולא צננה לכ"ע דיעבד שרי. ואם צננה במים וקטפה באותם המים צ"ע אי נאסרה המצה ופשיטא היכא דשהה מיל המים שצננה בו די"ל דאנן לא בקיאין בהטלה לצונן גם נתחממו המים ואין מצילין וצ"ע בזה:

**סעיף ט**
שלא עמ"א ועט"ז ח' וי"ל קודם זמן איסור יבלע בקרקע עד זמן איסור ואחר זמן איסור יש לחוש שיהנה האדם מהן גם י"ל השופך תוך חצירו ל"ש הפקר וקודם זמן איסור ישתוהו העורבים גם אחר זמן איסור י"ל דלא די דמפקיר והוציאה מביתו. ועא"ר ט"ו ישפכם ברה"ר היינו דמפקיר ליה. ובאות י"ד הקשה מה פריך בפסחים מ"ב לישני כאן קודם זמן איסורו וי"ל דמסתמא לש אחר חצות לי"א כל המצות ילוש אחר חצות עסי' תנ"ח:

**סעיף י**
והכלים עמ"א כי המרדה נקייה הוא דאם יש עליה בצק שהחמיץ אין מהני אף הגעלה עסי' תנ"א סי"ט ומ"מ נכון לבדוק ולראות אם אין עליה בצק:

**סעיף יא**
בשעת עמ"א ואותן אופנים שקורין רעדלי"ך צריך להחליף וליקח אחרים ויגרדם הא' או יטילם לתנור ויצנן אח"כ שלא יהיו חמין בניקור. וטוב לעשות הניקור בהם כי נעשה מהרה ובעצים שמנקרים גרע טפי:

**סעיף יב**
ע"י עכו"ם עיין מ"א ובא"ר י"ז תמה דגרירה הוי אב מלאכה והפירוש ע"י עכו"ם הדחה יע"ש והיינו באין רוצה לאפות עוד אח"כ הוי מצוה שלא יהיה משהו חמץ בביתו. ובסימן שכ"ג ס"ט ממחק בכלי כסף דוקא שזהו תיקונן וערש"י שבת נו"ן א' כלי כסף בגרתקון וברי"מ ז"ל פכ"ג מה' שבת ה"ד מכה בפטיש דמתקן כלי אבל לגרור עמילה עץ מפני החמץ א"ש דהוי רק שבות לא תיקון כלי ועיין ביצה כ"ה משחזת תיקון כלי לא גרירה כאמור:

**סעיף יג**
שיאפה עמ"א ומ"מ נהי דחומרא בעלמא הוי שלא לצורך ואסור ועטילה מצפין במתכת ושלא יהיה גומות או מסמרים שא"א לנקות יפה ובתנ"ז כתבנו שיש למנוע לצפות בנחושת דיש לפקפק בזה עסי' תנ"ה במ"א אות ט'. ומ"ש אסור לגוררן כבסי' שכ"ג עמ"ש באות י"ב התם בכלי כסף וממחק או מכה בפטיש משא"כ כלי עץ כה"ג ותלוש מותר לחתוך וטוחן כיון שא"צ לנסורת רק שבות וצ"ע. הסדין טוב יותר על דף חלק ברהיטני כמש"ל ועט"ז סי' תנ"ג אות ה':

**סעיף יד**
כסת עמ"א ועא"ר כ"ב דאין נכון אף ליתן על בגד צמר ודיעבד אף כסת צמר שרי ועח"י אות כ"ב:

**סעיף טו**
הפת עמ"א ועט"ז א' ומ"ש כשהוחמה העיסה בב"ח משמע דאין שיעור לדבר ועיין מ"ש באות ח' עברה
ולא צננה ידיה ד"ל דשרי דיעבד לכ"ע:

**סעיף טז**
לא עמ"א ובתס"ג ד' אם נתנו בתכשיר ונמצא קמח במצה שיש לאסור משמע אף דיעבד שיש טעם דמצה מפסקת יע"ש ועט"ז אות ח'. וא"ה שם יבואר וגם במצה עבה יש לחוש ביותר. עפר"ח בסוף הסי' מים שנתחממו כחמימות הרוק הוי פושרין ולש בהם תשרף פסחים ל"ו ולי צ"ע קצת ד"ל פושרין שהוחמו בחמה או באור הא עמדו בבית והוחמו כך אין תשרף. ופסחים מ"ב א' בחמי חמה או מולייר משמע הא הוחמו בבית כך אין איסור וי"ל דחמי חמה לא מהני צינון עשו"ת רמ"א ז"ל סי' ל"ה ובתנ"ה. ובירושלמי ס"פ כ"ש ברותחין לא שחולטין בפושרין מחמיצין היינו באש. ועמ"ש הגאון המפרש שם חולטין ואין משומרת מחימוץ וי"ל דהוי מצה עשירה ע' תוס' פסחים מ"א א' ד"ה אבל לא במבושל:

## סימן תס

**סעיף א**
ז"ל מהרי"ו עמ"א משנה פסחים מ"ח ב' לשה ועורכת וא' אופה ויש ליזהר בכל התיקונים וה"ה לשאוב מים ולמדוד קמח טוב ע"י גדולים עמ"ש בט"ז ומשמע דוקא כשלש עכו"ם וחש"ו וגדול עע"ג הא לא"ה מ"ה פסולה דבעי שימור ועשייה לשם מצה מלישה ואילך עכ"פ ומ"ש הב"ח איסור דרבנן עח"י דמשמע אסמכתא ועמ"ש בט"ז וי"ל איסור דרבנן בעע"ג דהוי רק חומרא מדרבנן ועפר"ח וצ"ע:

**עבד** ושפחה שהוטבלו לשם עבדות עושין ולא טבל לא עד"מ בשם האגור. אם א"א כ"א ע"י עכו"ם וישראל עע"ג שרי הא מומר להכעיס לעכו"ם גרע טפי עושה אדעתיה דנפשיה ואין יוצא י"ח כלל ולתיאבון אין לאכול ממצה שעשה שלא בפני ישראל דצריך זהירות יתירא ומטרח לא טרח. עיין כה"ג תנ"ז בהגהות הטור אין עושין חבורות נשים וקטנים ומושיבין שומר איש נבון וחכם וירא ה' בעשיית מצות ובח"י ד' נשים שלא למדו ה"פ אין מאמינים להם ועי"ד קכ"ז לענין נאמנות נשים וכ"ש במצה שטורח רב וכמה ספיקות שאין חוששת ראוי להושיב שומר איש הגון ויעמוד בעצמו יותר טוב:
הרא"ש עמ"א ויש סמך ג"כ לחם עוני מה דרכו של עני הוא לעסוק ואשתו אופה:

**סעיף ב**
כל עמ"א ואף אם אין עומד שם יכול לבטל בביתו ועסי' תל"ד במ"א אות ט' ועח"י:

**סעיף ג**
במסרק עמ"א פסחים ל"ז א' אפשר יעשנה בדפוס ומסיק ל"פ ולא דיתחמץ מיירי כדיני מסרק ומהרי"ל דאוסר בדפוס ולא משום לא פלוג אפשר כה"ג ל"ש לא פלוג או דיעבד נמי י"ל או עדיפא קאמר. וביי"ט עצרת וסוכות עא"ר ז' בשם הרוקח י"ל דהוי ככותב וצייר אסור ביי"ט בדפוס עסי' ש"מ במ"א אות ו' בזה:

**סעיף ד**
עבה עמ"א והפר"ח מחמיר בטפח דיעבד ועח"י כאן בשם בה"י י"ד צ"ז כעובי אצבע דהיינו רוחב אגודל והיינו במצות שעושין לטוחנם:

**סעיף ה**
אין עמ"א ועט"ז ו' ועח"י י"ז דאבן וגחלים רותחים יודה הט"ז שהם מסייעים האפייה יע"ש ועא"ר יו"ד בקטניות יש להתיר וביצה י"ל בדיעבד דמי פירות עם מים ממהרים להחמיץ ועסי' תס"ב וא"ה שם יבואר:

## סימן תסא

**סעיף א**
הסיקוהו עמ"א הנה בהסיקוהו כ"פ ולא ראה אם הלכו ע"פ כולו דיעבד אבל פ"א צ"ע למ"ד חמץ היתרא מיקרי ולמ"ש הר"ב בתנ"א ס"ד ובמ"א י"א דליבון קל סגי היינו דהוי בהגעלה וזה ל"ש בכלי חרס כתנור לבינים השרופים בכבשן דדין כ"ח להם כמ"ש בתנ"א אות ד' יע"ש הגעלה לא מהני כלום בכלי חרס אבל למשמעות הר"ב בתנ"א ס"ד ויש מקילין בליבון קל משמע דליבון קל נמי מהני דיעבד אף באיסורא בלע א"כ ה"ה כאן ולדינא אסור דודאי דבר הצריך ליבון לא מהני ליבון קל והגעלה בכ"ח לא מהני כלל. ומיהו תנור העשויה מאבנים וכדומה או לבינים שיבשו בהמה דין כלי אדמה להם

כמ"ש שם באות ד' נימא דשלהבת לא גרע מהגעלה ולמ"ד חמץ היתרא מיקרי יש לצדד כה"ג ועסי' תמ"ז סעיף ה' יע"ש. ודע דבר הבלוע מכלי יוצא בלא רוטב ואוסר כ"ק ע"ד ק"ה בש"ך אות כ"ב וכ"ג מ"מ ברטיבות קצת או ע"י אש כה"ג אוסר כולו. ואם אפו חמץ והתנור נקי ושמו אח"כ קדירה בשר לפסח ב' קדירות אין איסור דיעבד עסי' תנ"א במ"א מ"ד וי"ד צ"ב וצ"ז בט"ז ד". ותנור מלבינים שיבשו בחמה צ"ע ד"י"ל לבינה בחמה ובלע איסור ע"י רתיחת חמין מהני הגעלה משא"כ כה"ג תנור שהוסק באש י"ל הדר הוי כ"ח א"ד כיון דתחלה יבש בחמה תו דין כלי אדמה לו. והוי יודע דהיתרא בלע דמהני הגעלה אף שימש ע"י אש כמ"ש המ"א תנ"א י"א ותק"ט ס"ה היינו דאיקלש טעמיה והוי כנותן טעם בר נותן טעם והר"מ ז"ל בה' מעה"ק פ"ח הי"ב כתב להגעיל השפוד יראה היינו קודם שנעשה נותר הא אח"כ לא מהני מה דהיתרא בלע דעתה איסור הוא ול"ש כנ"ט בר נ"ט ועיין סוף ע"ז וא"כ בתנור מאבנים לחוד בלי טפילה כלל ולא הלכו הגחלים ע"פ כולו בזמן היתר יש לצדד קצת הא תוך הפסח לא והבן זה. ולשי זה קדירה בלוע מבשר ע"י אש בלי משקה ואח"כ בשלו חלב והגעילו אסור דיעבד דעתה איסורא הוי וכ"ת חלב נפלט ע"י הגעלה חדא דאין הגעלה באוכלין לפלוט החלב מבשר ועוד די"א כה"ג נמי הבשר נ"נ אף נפרד לגמרי החלב ע"י"ד ק"ה והבן:

**יראה** לי אם הסיק והלכו הגחלים בחציו ובשאר ספק ואפו מצות בצד שהלכו הגחלים שם י"ל דשרי דהוי ס"ס שמא הגחלים ע"פ כולו ושמא אין בישול ואפי' מפעפע בכולו ועי"ד בש"ך צ"ז אות ב' יע"ש בפלאדי"ן ולא זב וצ"ע שם בלא זב דלא הוי נ"ט בר נ"ט דטעם א' באוכל ל"ש נ"ט בר נ"ט מ"מ הואיל ויבש מקומו ממש יע"ש בפריי עיין אות ט':

**סעיף ב**

קרקע עמ"א עובי אצבע רוחב אגודל ובפחות בטיחה מועטת דיעבד יש לצדד ולהתיר ע"י"ד צ"ד באפר די"א נט"ל ואף בפסח יש לצדד בזה ועסי' תנ"א אות מ"ד וטיחה מהני שלא יצטרכו לדקדק שילכו גחלים ע"פ כולו ולמעלה מהני שלהבת ככ"פ ובוכיא שהוסקו בחוץ טוחה מהני למטה ויסיק בחוץ וצריך טיחה למעלה ג"כ כי אין נפלט למעלה מה שהוסקו בחוץ כמבואר בתנ"א (כה"ג לא אמרינן ככ"פ) ולמעלה בולע מזיעת החמץ עסי' תנ"א במ"א למ"ד ומ"ש שם. ומ"ש המחבר טפקא חדשה עפר"ח עיין אות ג':

**סעיף ג**

טוב עמ"א ועח"י אות ד' בשם המופלא מוה' וואלף הורוויץ סג"ל דיין בד"ר בי"ט אם מכשיר התנור די בהיסק א' כבסימן תק"ט סעיף ה' יע"ש ונכון הוא דבכ"ב נוהגין כן לכתחלה ביום טוב דיעבד הוא דא"א להסיק שנית דהבערה שלא לצורך וגם ניכר שהוא לצורך הכשר ובא"ר ג' הקשה דהוי כבלוע מנבילה וא"י דטרפי"ד ניכר שלצורך הכשר

דלאפות אין מתחממין כל כך משא"כ בתנור דרך להסיק יפה אף לאפות. ואם אפו בתנור חמץ מצה ולא הלכו הגחלים ע"פ כולו קודם פסח ואב"י ונותן טעם לפגם מותר ואף ב"י צ"ע למ"ש הא"ר בתנ"א י"ג דבהפסד מרובה י"ל דחמץ מיקרי היתרא בלע וע' אות א' וצ"ע. והוי נ"ט בר נ"ט דהיתרא ונשרף משלהבת הבעין על כל פנים. עיין א"ר א' והעולם אין נזהרין ואופין בהיסק אחד הרבה פעמים וטוב להסיק בצד א' ולאפות שם ואח"כ יגרוף האש לצד אחר ויאפה בצד הב' וכן יעשה תמיד וכן עושין האופים בתנורים גדולים שלהם:

**סעיף ד**

יש עיין מ"א ודיעבד צ"ע עח"י זי"ן ופרי חדש מיקל דיעבד ואפויה על נייר יש להקל דיעבד ולא לכתחלה עיין חק יעקב שם. חררה בחמץ דיעבד י"ל עפר"ח:

**סעיף ה**

שאם עמ"א במנחות כמאן דפריסא דמי. ועח"י אות ח' מצה הנאפת בשמש א"י י"ח ואין אסורה לאכול יע"ש:

**סעיף ו**

אוכל עמ"א י"א וט"ז א' קרימת פנים אם אין חוטין נמשכים שיעור א' היא וממ"ש ואסורה משמע לכאורה דכל שחוטין נמשכים אסור דיעבד ועט"ז ואמנם באות י"א לא כ"כ כ"א דוקא נתכפלה הא לא נתכפלה אע"פ שלא קרמו פניה אין אסור לאכול אלא שאין יוצא י"ח בלילה הא' וב' ובטור כתב ואם פחות מכאן אין יוצאין הא שרי באכילה והש"ע השמיט זה ובלבוש כתב פחות מכאן אין יוצאין ויש ליזהר שלא להוציא עד שיעור זה כי תוכל לבא לידי חימוץ צ"ל כמ"ש הב"ח דשמא יוציא קודם שנאפה כמאב"ד שליש בישולו וי"א חצי בישולו דאז ודאי חמץ גמור הוא ואי"ה בט"ז א' אבאר עוד:

**סעיף ז**

במצה עמ"א עט"ז ב' וקס"ח ס"י ואי"ה שם יבואר ובאות ח' במ"א מזה:

**סעיף ח**

אם עמ"א ובשי"ח ס"ה פת י"א בכ"ש דמבשל אף בכ"ש א"כ בישול מבטל אפייה ולאו לחם מקרי הא כבוש מפליט ומבליע לא מבשל ועח"י אות י"ג ובכ"ח אוסר אף בכ"ש כי מבטל טעם מצה. ועפר"ח כל שאין יס"ב שרי יע"ש. עשו"ת שאגת אריה סימן צ"ז האריך מצה שיש בה איסור לאו אם אין לו מצה אחרת אוכל בליל א' וראיה מפסחים ל"ה ב' מצה אסורה אין יוצא לר"ש דאין איסור חל על איסור הא לרבנן יוצא ועשה דוחה ל"ת אף שאין כתובה בצידה דאם לא כן תיפוק ליה דהוי מצוה הבאה בעבירה ולהר"מ

ז"ל מן התורה א"י יע"ש (ודברי הלח"מ פ"ו מחו"מ ה"ז צ"ע דחמץ הוי כולל) והנה ברי"מ ז"ל שם מבואר שאין יוצא י"ח במצה אסורה אפי' איסור דרבנן כל שאין מברכין בהמ אין י"ח וכסתם משנה ועתוס' קידושין ל"ח א' ד"ה דאקרוב ופני יהושע שם וירושלמי פ"ב דחלה מחלוקת אי עשה דוחה ל"ת שאין כתובה בצידה ובריית דפסחים סברי דדוחה ומש"ה מקרי כר"ש ואנן קי"ל דאין דוחה ועסי' תנ"ד במ"א אות ה' מ"ש:

**סעיף ט**

לא עמ"א משמע משוחים בשמן אוסר למ"ד ריחא מילתא ובלבוש דריח יבש כו' יע"ש. ועב"י ראיה מלחמי תודה חמץ ומצה נאפה ביחד י"ל לכתחלה אסור ואין שבות במקדש ומיהו חלה ופת בתנור א' יש ראיה משמע אף לכתחלה שרי ועב"י כאן וי"ד ק"ח. ושמן אי חשיב מפעפע או לאו עח"י כאן ועמ"ש בתמ"ז ובפריי לי"ד בזה ולחמי תודה חמץ עם חלות בתנור אחד ער"מ ז"ל פ"ט הכ"א מהלכות מעה"ק ועיין סימן תע"א במ"א ה' רביעית ומתחלקת כו'. ועח"י י"ד דמקום החמץ צריך הכשר ואין מוליך בליעתו הכחוש בכולו דאל"כ יאסרו כל המצות יע"ש והיינו בפסח או קודם למ"ד חמץ לא מיקרי נ"ט בר נ"ט. ועמ"ש אות א' דאם הכשיר מקצת התנור דמותר מס"ס היינו אפי' אפו חמץ עם שומן דמוליך בליעתו בכולו אפ"ה הוי ס"ס ועי"ד סי' צ"ז:

**סעיף י**

נטילת עמ"א רוחב אגודל וע' לבוש תוך הפסח י"ל דאוסר כולה מצה שנתפלה ואפשר דמחובר גרע טפי ונגיעה תוך הפסח רק כדי נטילה ועא"ר אות ט"ו ועיין אות י"ב ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף יא**

שאין עיין מ"א בא"ר אות ח' הגיה כדעת הב"ח בטור יע"ש וע' אות ו' מ"ש שם:

**סעיף יב**

מקום עמ"א כ"נ היינו מלבד הכפל. וצ"ע אם כפולה הוי נוקשה ובטל בששים בהפסד מרובה עסי' תמ"ז במ"א אות ה' דנוקשה בטל בששים וצ"ע ועח"י אות ד' ואי"ה יבואר באות י"ג:

**סעיף יג**

נפוחה עמ"א ועח"י אות ד' וזה הלשון הוא תשובה כ"י מהט"ז ז"ל ועט"ז אות ו' ובח"י אות ד' להתיר במשהו ועא"ר אות י"ז:

**סעיף יד**

שלא עמ"א דיעבד מותר בנגעו זו בזו רש"ל בתשובה נ"ז ועח"י אות כ"א ושוכבת זו על אסור דיעבד דהוי ככפולה ותוך הפסח כולו אסור וקודם פסח כ"נ ועיין נ"ץ ומשמע קצת דשוכבת זו ע"ג זו גרע מכפולה והוי כחמץ גמור ואין ללמוד קולא מכפולה לזו וצ"ע:

## סימן תסב

### סעיף א

**כתב** בש"ג עמ"א עתוס' פסחים ל"ה ב' ד"ה מי פירות דחומץ אין מחמיץ וברי"מ פ"ה ה"ב מחו"מ רימונים אין מחמיץ והנה בתרומות פ"י ובמנחות דמסיק נוקשה הוי בע"כ דיש מים עם התפוח קשה אמאי כל העיסה אסורה מדין מחמיץ (עתי"ט שם) הא זוז"ג שרי ע' פ"ב דתרומות מי"א וי"ד וכ"פ ברי"מ ז"ל מהמ"א פי"ו\ הי"ג וביי"ד בסי' פ"ז בט"ז אות י"ג וכל שאין באיסור לחוד כדי לחמץ לא הוי מחמץ וע"כ תפוח חמוץ מירי ונוקשה הוי בעיניה בלי מים ובמנחות דפריך נמי מירי כה"ג דפלוגתא דרבנן ורשב"ג בכהאי גוונא בחמץ מירי דאל"כ לכ"ע כו' ומש"ה פריך לה וברי"מ ז"ל בה' תרומות פט"ו ה"ד תפוח שריסק והחמיץ עיסה הרי מדומעת ולא הזכיר עם מים ואף שלא הזכיר חמוץ סתמא כפירושו ומדהחמיץ בחמוץ מירי ואף שיהיה קשה דאי מי פירות חמוצים אין מחמיץ לבדם בטל הוא באי"מ ששים ובמנחות מקשה מינה ומסיק נוקשה הוי. ואף שי"ל טיפת מים עם הרבה כי פירות ממהר להחמיץ ונהפך טבען בהרכבה ומקרי מי פירות גופייהו מחמץ כן כשיש בשאר תרומה כדי לחמץ ובחולין אין כדי לחמץ לא הוי זוז"ג ואסור עדיין קשה דאי לאו המים הטיפה ההיא לא היה כח במי הפירות להחמיץ וזוז"ג הוי לבדן וצ"ע:

יאפה עמ"א מ"ש מעט מי פירות משמע הרבה אוסר וצ"ע מי יודע כמה מיקרי הרבה וי"ל כל שיש ששים ועח"י ד' מתיר בהנאה ושהייה כל שלא שהה שיעור מיל ובא"ר אות ג' אפשר להתיר בה"מ יע"ש והנה בהנאה הסומך עח"י שפיר ובאכילה י"ל יש בו צד כרת עט"ז א' ועא"ר ב' מ"ש המ"א אות ג' בשעת לישה כ"ש אוסר וי"ל דמיירי בשהה שיעור מיל. ומ"ש ראיה מהרא"ש קיטוף דבר מועט אף דזה לכו"ע ולרבנן אין מקטפין היינו לכתחלה ודיעבד י"ל דאין לאסור דבר מועט כשלא שהה שיעור מיל:

**ומ"ש** המחבר שא"י י"ח דהוי מצה עשירה משמע לכאורה עם מים י"ח עי' לבוש כתב לא שאין בא לחימוץ כו' ולא כתב דנ"מ עם מים ש"מ לכאורה סובר עם מים י"ח עסי' תע"א מ"א ה' ופר"ח שם וכאן ועח"י אות ב' כל שנתבטל טעם מי פירות ואין נרגש י"ח ולקטף אסור דהוי מצה עשירה דבעין היא ולפ"ז אסור ליתן מלח ומים על מצה אחר אפייה ולהחזיר לתנור דא"י י"ח דהוי מצה עשירה ואי"ה בתע"א יבואר עוד. ולשון הב"ח ז"ל בתע"ה ס"ד קשה קצת במ"ש דר"ע ממעט מלחם עוני שאין בא לידי חימוץ א"כ לחם עוני למה לי מהיקשא נפקא ובריייתא עם מים מיירי ועפר"ח שם ועמ"מ פ"ו ה"ח מחמץ ומצה ובבי"י כתב יין ושמן ועפר"ח כאן:

**סעיף ב**
להתיר עמ"א עט"ז אות א' מ"ש בזה:

**סעיף ג**
קודם עמ"א בין לש במי פירות ונפל מים או לש במים ונפל מי פירות אוסר וע' ר"ן בתשובה סי' נ"ט ודבריו לא הבינותי במ"ש דחטים המבוקעים שי"א מלחותן בגדיש נתבקעו כתב דא"כ הוי מי פירוש אח"כ מים אסורים לאחר שנתפח החטה והעיסה משמע דוקא בהתחיל לתפוח דאל"כ כיון שנתייבש אח"כ ונטחן שוב אין מחמיץ דאל"כ כל חטים שבעולם יש להם לחות בקצירה ומתייבשים אח"כ. וא"כ בקמח שאכלו עכברים נתייבש צ"ע ועסי' תנ"ג ותס"ו והח"י אות ג' כתב בפשיטות דנתייבשו המי פירות אפ"ה מחמיץ אם בא מים אח"כ וצ"ע ואי"ה בתס"ו בט"ז ד' יבואר עוד. וע' אות ו' דוקא נתערב בעודו תירוש ונשתנו המים ע"י רתיחת התירוש הוא דבטל הא אח"כ אפי' מעט לא בטל ביין ועפר"ח כאן:

**סעיף ד**
ואפילו עמ"א כחכמים פסחים ל"ו א' וע' אות א' לענין דיעבד. והטעם שאין נוהגין ללוש במי פירות יש הרבה טעמים והיותו נכון לחוש לדעת רש"י מי פירות לבד נוקשה הוי ומטהר להחמיץ יותר ממים וע' פסחים ל"ה ול"ו הגי' יאפ"ה מיד אי יאכל. ובכה"ג בהגהות הטור בשם תומת ישרים למהר"ר תם ן' יחייא סי' ק"ח ומהראנ"ח א"ב סימן ע"ד. וגם חלב אסור וריב"ל סובר כחכמים יאכל מיד אבל למאן דפסק יאפה מיד או כר"ג גם חלב כן וכן מי ביצים אין ללוש כ"א לחולה הא מי פירות עם מים אף לחולה וזקן אין להקל עא"ר ד':

**סעיף ה**
במי פירות עמ"א ועט"ז ב' ועיין עולת שבת ופר"ח יע"ש ומ"מ שם נאמר בי"ד יזהר וכאן רק טו"ב משמע דקאי אז' משקין. ואם לש שיעור חלה בשאר משקין יתן לכהן קטן ע"ד שכ"ט עש"ך י' ולעיל תנ"ז אות ט' במ"א יע"ש:

**סעיף ו**
ובלבד עמ"א בשם כה"ג דאין חילוק בין הרבה מים למעט מים וכל שנשתנו המים כיין צימוקים בשם המבי"ט והרשב"ץ הביאו הב"י בבד"ה אין מחמיץ והיינו הך דכאן בס"ג שנפלו המים בעודו תירוש ותוסס אח"כ שרי ללוש ביין ההוא ולדידן דיעבד עכ"פ שרי אף שהה כל היום משא"כ בס"ו שנפלה החטה לאחר שנעשה יין ונפל אח"כ מעט מים אף טיפה א' אוסרת ומחמצת החטה וכפשטן של דברים מ"ש הרמב"ם ז"ל בה' חו"מ פ"ה ה"ג. ובהג"ה מחתנו הר"ב דק"ק קוטנא משמע שר"ל דיש חילוק בין נפל מעט

מים בהרבה מי פירות ונתבטלו כבר אז מותר ללוש משא"כ כאן שחטה בתוך הדבש ונופל אח"כ המים וגם מי דבש הרבה מים ל"ש ביטול ואמנם במעט רגע אין החטה מחמיץ ואח"כ כבר נתבטלו המים ולמה יאסר ועי' אות ג'. ובח"י אות י"ב כתב דמעט מים אין אוסר כמי פירות עם מים הא אם שוהה הרבה אוסר. וגם זה קשה כיון דנתבטלו אף שוהה הרבה אין אוסר וכמ"ש הא"ר אות ז' יע"ש. ולכאורה הסכים המ"א לכ"ג ועפר"ח כ"כ כמ"ש הכה"ג. והנה להתיר חטה בנמצא במי דבש בשתייה יש להתיישב אבל לשהות או למכור לעכו"ם י"ל דשרי במשהו ולסמוך על דברי השאלתות. ועט"ז בתמ"ז אות י"ז במעשה דמע"ד התם החשש שמא הוי ביורה החטה קודם שנתבשל המע"ד וכבר נתחמצה ומש"ה צריך לומר שם הטעם בצונן אין נ"ט ושם יבואר אי"ה דאין מחזיקין איסור ממקום למום משא"כ בנפל החטה למי דבש אחר שנתבשל י"ל דין מי פירות יש להם ונ"מ בשכר כה"ג בנתערב מעט שכר ביין בע"פ אחר שש בס' ולש עיסה א' מי פירות הוי כשר ובטל השכר בס' ואי דין מים יש לשכר לא בטל כל שהוא מים בהרבה מי פירות ונתחמצה כל העיסה. גם חטה בשכר ונפל ליין עד הלילה מטעם שכר נט"ל שכר ביין עמ"א תנ"א מ' ובטל עד הלילה ומטעם חטה חמוצה באין ששים נגד החטים אסור עד הלילה:

**ובשו"ת** ח"צ ז"ל סימן ק"מ דחה הוראת המבי"ט ובנו מהריי"ט (ח"ב א"ח ח') והרב ר' דוראן מהלכה וסובר דיין צימוקים קים הוי מים לענין זה ויין צימוקים פסול לנסכים וגרע ממזוג וזהו כוונת הרשב"ם (ב"ב צ"ז ב') יין צימוקים פרכילי ענבים היינו שעצרם בבית הבד והוציא יינם זהו תורף דבריו ז"ל והמעיין בראי"ש שם משמע דלמד מזה יין צמוקים כיון דאם הבית כשר לנסכים מקדשין עליו לכתחלה והיינו כשיש בהם קצת לחלוחית ושורין אותם במים ועיין בטור א"ח רע"ב ובב"י ועי' בריי"ף פרק ערבי פסחים ובר"מ פרק כ"ט משבת הי"ז ומדין נסכים למדו זה ואע"ג דמזוג פסול הא אמרו שם לענין ברכה עלויא עלייא אבל יין צימוקים ודאי מהתם למדו וכ"כ הרשב"ץ ז"ל בתשובה הביאו הב"י כאן בבד"ה דיין מי צימוקים ששורין כו' וז"ל הריי"ף פרק ע"פ יין צימוקים אם הביא (לנסכים) כשר ובקידוש לכתחלה וה"מ כי כמישן בגופנייהו ולאו יבישן וכד עצרת להו נפקא מינייהו לחלוחית הני הוא דתרינן במיא ומעצרין כו' הרי כמ"ש וכמ"ש בסי' רע"ב בא"ח וע' לבוש שם ומלת מעצריין שסיים הריי"ף צריך קצת ביאור וא"כ לענין שתייה איני אומר היתר ומ"מ לשהות או למכור לעכו"ם יראה דשרי במי דבש כה"ג במשהו ואינהו מיכל אכלי אנן לא משהינן עתה"ד קי"ג:

**כתב** בשל"ה חטה בשומן אווז כו' עפר"ח תס"ה סי"ד היכא שנמצאת חטה בשומן אווז בעודה במחבת על האש שעדיין לא נשתנה המים אוסר אבל נמצאת החטה בשופן אווז בקדירה לא מחזיקין ממקום למקום כההיא דכרוב בתס"ז במ"א בשם שו"ת מוהר"מ מלובלין ז"ל וכבר נשתנו המים כתירוש ואין מהמיץ וזה הוראת הצ"צ בקס"ב יע"ש וע' באר היטב אות י' שהפר"ח אוסר היינו בנמצא החטה במחבת בעודה על האש שיש מי רחיצה ולא נשתנה עדיין:

**והוי** יודע חטה שנמצאת במי פירות שרי ולא חיישינן שמא נתחמצה כבר כי אין מחזיקין איסור ומיהו אם נתבקע החטה צ"ע דאפשר ממי פירות אין דרך להתבקע ותולין שכבר נתחמצה ומיהו לא מחזיקין איסור ואפשר נתבקע ממי פירות ועשו"ת הר"ן ז"ל נ"ט אין דרך להתבקע חטה מלחלוחית שלה הא ממי פירות אפשר להתבקע ועדיין לא נתחמצה ואי"ה בתס"ג אות א' יבואר עוד וא"ז אות ג' פסק בשם הגאון אא"ז להשהותה ואי"ה שם בתס"ג יבואר:

**ואותן** עיגולים ממצה טחונה ומטגנין בשומן וביצים בלי עירוב מים כלל פשיטא דאין לחוש בנמצא חטה בהם ולמעט מלח הנתון בהם אע"ג דהוי מים לחד דיעה ועמ"א ז' מ"מ מעט הוא ונשתנה צורתו כוותיקא דשרי עסי' תס"ג במ"א א' וט"ז ב' ואי"ה שם יבואר. ואם נתנו אותן עיגולים בקערה ועירו עליהם רוטב צ"ע דאף דעירוי אין מגיע לאמצע כ"א פועל כ"ק אפשר במצה טחונה מחלקים נפרדים מוליך הרוטב משם וצ"ע ואי"ה בתס"ז יבואר עוד:

**סעיף ז**

המלח עמ"א מלח בקערה אף נימס אין מליחה לכלים להפליט ומאוכל מפליט בנימס משא"כ יבש לגמרי אף מאוכל אין מפליט עי"ד צ"א ס"ה בהג"ה וק"ה שם וא"כ אף כ"נ ביבש לגמרי צ"ע. ועב"ח בע"ש דמוסיף הבל משמע אף במי פירות כל שיש חום מחמיץ וצ"ע ועמ"א תנ"ג אות ט"ו וראייתו מקמחא דאבשונא נכונה בתס"ג דאין מחמיץ וצ"ע ואפשר בשוהה זמן ארוך מחמיץ. ויבש לגמרי אין מליחה פועל כמבואר בי"ד צ"א וק"ה ואי"ה בתס"ג יבואר עוד וע' ט"ז ג':

## סימן תסג

**סעיף א**

ומלח עמ"א הב"י בתס"ב והט"ז כאן א' הביאו דברי הר"ן פכ"ש ל"ט ב' והיינו דמים ממש אף א' באלף ממהרים להחמיץ עם מי פירות הא מלח ממים שלנו אע"ג בעיניה מחמיץ כבתס"ב במ"א ז' עם מי פירות הרבה אין מחמיץ כה"ג וא"י חילוק ברור בזה

והרי"ן ז"ל אסרה ודאי קוצר דעתינו גורם זה ועב"ח תס"ב משמע אף אם מלח מי פירות הן או תולדה אחרת אפ"ה מחמת שמחמם מחמץ וותיקא י"ל נתבטל כח המלח בשמן הרבה ע"ד ס"ט בש"ך אות ל"א ומ"מ קשה אם חימום הבישול אין מחמיץ בשמן כ"ש מלח וי"ל. וע' בראי"ש פסחים ל"ט ב' יש מביאין ראיה דמלח אין מחמיץ אף שמחמם ולאו ראיה דעם מי פירות כו' משמע מלח לחוד מחמת חימום אין מחמיץ עסי' תנ"ג במ"א ט"ו ותס"ב בט"ז אות ג' ומ"א ז' וכבר כתבנו די"ל הרבה שמן מבטל כח המלח. ועח"י ב' כתב אע"ג דמלח הוי מים נתבטל שהוא מועט יע"ש. הנה הר"ן סיים דנשתנה צורתו וסיים אבל מים כל שהוא אוסר ועא"ר תס"ב ז' ועח"י תס"ב י"ב. ולכאורה אף מלח ממים שלנו אין אוסר בוותיקא ומש"ה לא משני שם בפסחים הא במלח שלנו והא בחופרין מקרקע וגם משמע מלח שחופרין הוי מים וי"ל. עח"י הקשה אמאי לא כתב המחבר רבותא אפי' לבשל קליות בקדירה בתנור שרי דמי פירות הן יע"ש והנה קשה עוד דלייבש בתנור למה לי טעמא דמי פירות הא דמידב דייב ואף אביי מודה כמ"ש הח"י. ולמ"ש הר"ב בהג"ה ובט"ז ב' י"ל לדידן בקדירה אסור ודוקא לייבש כך שרי דא"נ דייב מי פירות הן אבל לקלות בקדירה אסור לדידן אבל על המחבר דסובר מותר לבשל במי פירות קשה ודע אם ייבשו קליות בקדירה ופלטו מים שלהן ואח"כ טחנו ולשו עם מים ושהה קצת י"ל דיעבד אסור דהוי מי פירות עם מים אף בזא"ז ער"ן בתשובה נ"ט ע' סי' תס"ב במ"א אות ג' ול"ד לבשל עיין מ"א ד' ולייבש כך בתנור מדינא דה"ש שרי דמידב דייב ולדידן דלתיתה אסור דא"א בקיאין ה"ה זה והבן:

**סעיף ב**

להחמיר עמ"א הר"ב אשמעינן דוקא משום מי פירות נוהגין להחמיר לא מטעם מלח הוי כמים כמ"ש אות א' דנשתנה צורתו ומועט בטל ונ"מ לצורך חולה וזקן כמ"ש בתס"ב ס"ד דוותיקא לדידיה עם מלח שרי אפי' מלח שלנו. ועסי' תנ"ה אות י"ו ומלח שחופרין דהוי מי פירות במצה עם מים יאפה מיד יע"ש. והנה מעט מים לתוך מי פירות מרובים נתבאר דינו בתס"ב ס"ג וס"י ומעט מי פירות לתוך מים מרובים הניח המ"א שם א' בצ"ע:

**סעיף ג**

ג"ז אסור עמ"א במנחות נ"ד א' בתוס' ד"ה אין בס"ח ואפשר לכוין כוונת הט"ז כן. ועמ"ש באות א' ובאות ד' אי"ה יבואר עוד:

**סעיף ד**

פי' עמ"א מ"ש רש"י מתיר לכתחילה וכ"כ הב"י בשם הרמב"ם לאו בחדא גוונא הוא (ומש"ה לא כתב דרש"י והרמב"ם מתירין לכתחלה) כי רש"י פסחים מ"ם ב' פירש

חסיסי קמחא דאבשונא משמע קמח מקליות והר"מ ז"ל פ"ה מחו"מ ה"ג כתב מבשלין קמח קלוי והוא מתוספתא כמ"ש המ"מ ובה"ה אין מבשלין קמח מכרמל וכמ"ש הב"י בתס"א יע"ש וזה שנסתפק המ"א בקמח עצמו שנקלה לא בקמח מקליות ועח"י אות ד' ולמ"ש א"ש ועא"ר אות ג'. ובמצה הנמצא קמח אף דיעבד אוסר המ"א הקמח ברוטב ואפשר גרע מקליות וכאמור ואף בקליות י"ל דיעבד ועא"ר שם:

**סעיף ה**

וטחנו עמ"א ועט"ז ג'. אין לעשות מצות עבים ביותר עסי' ת"מ ס"ה:

## סימן תסד

**סעיף א**

**מ"ש** המחבר עם מים דאל"ה מי פירות אין מחמיצין אף חדים וחמוצים עמ"א תס"ב וע"ש וח"י. ומ"ש שמא יחמיץ היינו פחות ממיל הא אח"כ ודאי מחמיץ כבסי' תס"ב יע"ש ועפר"ח ג' מיני חדים הם. ומ"ש וצריך לשורפו ל"ד דהלכה כחכמים עסי' תמ"ה וח"י. ועב"ח דכתב דהטור פוסק כר"י עסי' תמ"ה משמע דפוסק כחכמים ובראי"ש פכ"ש. והר"מ ז"ל בהי' הו"מ פרק הי"ט וצריך לשפוך מיד:

אפי' עמ"א פירוש אפי' נתערב קודם הפסח לאו דנפל חרדל לתבשיל כי י"ל אפי' פחות משישים כל שיש רוב בתבשיל שרי עח"י תנ"ג וכאן אלא פירוש שנטחן ועם יין שאין ניכר ואין צורתו עומדת אם הוא ממין קטניות וכדומה אפ"ה אין לאכול בפסח חרדל המעורב ביין בלי קמח כלל דמ"מ הוי בכלל גזירה דמיני קטניות ובתה"ד סי' קי"ג לא מצאתי כהאי לישנא יע"ש ועט"ז א' וח"י. ובתה"ד סיים אם נפל גרגיר מקטניות לא מחמירין דגזירת האיסור משהו דוקא בהי' מינים משמע פחות מששים אוסר באכילה ועסי' תנ"ג בח"י ומ"ש שם. יש נוהגין שלא לאכול שום בפסח וא"י טעם למה ומ"מ עתה אין להקל בפני ע"ה ובצינעא לת"ח אין להחמיר מה שקורין ער"ד עפיל כמדומה שנוהגין היתר כי אין בכלל קטניות וגדולים הם ולית בהו תערובת תבואה וקאווי נוהגין היתר ועסי' תנ"ג בזה:

## סימן תסה

**סעיף א**

בשום עיין מ"א והר"מ ז"ל ובה"ע בטור דמתירין פחות שיעור מיל דסברי באפשר דתרנגולים כדיעבד דיינינן לה ומש"ה הר"מ ז"ל מתיר אף דפסק כהגאונים דלכתחלה אין להניח אפי' רגע ועב"ח ופר"ח אפ"ה פסק המחבר דאסור ואפשר באין לו מה לאכול לחם כ"א מורסן עם מים יש להתיר פחות שיעור מיל וכדיעבד הוי וכ"ש במי פירות אף

דנוהגין שלא לאכול במי פירות כבסי' תס"ב י"ל הנאה מותר ועמ"ש אי"ה בט"ז מורסן אי הוי נוקשה:

**עתי"ט** פסחים פ"ב מ"ז יע"ש וי"ל לא תשרה אתי לאשמועינן אפילו רגע ומתרנגולין אין ראיה דמניח לפניהם ומשהה שיעור מיל ער"מ פ"ה מחו"מ הי"ז עפ"י שם חולטין דלאכילה לכתחלה אסור ולא משמע כן ממ"ש בטור בשם הגאונים שדרשו דאין בקיאין בחליטה ע' בראי"ש פכ"ש. ועסי' תנ"ד בזה:

**סעיף ב**

ולא עמ"א בתנ"ד במ"א ד' (ט"ס תצ"ד) ועחי"י בשם תשובת מהר"ש קיידנאבר (הוא בה"ז) לחולה שיש סכנה מותר לעשות רפואה מחמץ ואם אפשר בחליטה יעשה ע"י חליטה או במי פירות. ועסי' ת"ן במ"א ט' ושנ"ח בט"ז ו'. וחולה שאין סכנה עי"ד קנ"ה ס"ג בהג"ה ונוקשה לדידן דרבנן ומשהו ג"כ דרבנן עסי' תמ"ב:

**סעיף ג**

אפי' עמ"א ועחי"י ה' אם עברה ושפשפה יבש צריך להמתינה עד שתדע שעבר המורסן מעליה או תשטוף במי פירות ועבי"י בזה:

**סעיף ד**

שהוא עמ"א הנה בד"מ משמע דבנצלה ומבושל צונן בשאר איסורין באין ה"מ אסור בי"ד צ"א בש"ך כ"ה בלא נמלח כלל באית פילי ממילא בפסח במשהו אף בה"מ יש להחמיר עסי' תמ"ז בריחא ובאמת בפילי בשאר איסורין שרי עט"ז שם י"ב וראיה משריית בשר יע"ש אפי"ה בחמץ יש להחמיר בפילי ומלשון הד"מ שמא נשאר משהו חמץ תוך הפילי משמע מטעם בעין והופשט העור י"ל דשרי האווז כמ"ש הע"ש ועחי"י אות ו' דכל האווז אסור דגם בשר אווז יש פילי ועוד דשפשוף גורם שיכנס לתוכו ובע"פ עד הלילה שרי יע"ש ובא"ר אות ד' יע"ש ויראה דאם שרו מורסן במים ונתחמץ או אווז לח ממים כמ"ש בש"ע דנתחמץ ושפשפו האווז י"ל דנ"ט משהו בכל האווז ואף מפשיט העור אסור בפסח. משא"כ אם שפשפו אווז חי במורסן יבש ועדיין לא הדיחו האווז הדחה א' אז מפשיט העור ושרי דנהי בעור אית פילי בבשר אווז לית פילי כנראה מא"ר לכאורה שם ואף דע"י שפשוף נכנס טעם משהו בכל האווז מ"מ עדיין היתר הוא ונתבטל היתר בהיתר בין בא"מ ומותר לבשל אח"כ. ואפילו שפשפו אווז צלויה כבר צוננת או רותחת במורסן יבש דמי הדחה כבר נתייבשו באור כבסי' תע"ב בשומן אווז במ"א ו' תו הוי מי פירות ואין מחמיצין. ולכאורה אווז חי ששפשפו במורסן יבש קודם הדחה אם רוצה לצלות כך בלי הדחה ומליחה כלל י"ל דשרי אף העור דאווז מי פירות ונהי לבשלו אח"כ י"ל דאסור כי שמא יש בפירצי מורסן שלא נקלה יפה כבסי' תס"ב מ"מ לצלות כך שרי

ועי"ד ע"ו ס"ב בה"מ ועוד דבר חשוב יש לצדד בזה כאמור. ומלשון ד"מ שכתב שמא יש חמץ משמע בעין יורה כע"ש או כח"י. והנה מ"ש עד הלילה שרי ובתנאי שיאכלנו קודם פסח צ"ע ואי"ה בט"ז יבואר עוד יע"ש:

**סעיף ה**

שלא עמ"א והא"ר ד' מיקל דיעבד אף הבהבו ונמצא חטה מחומצת וראיה מתס"ז ס"ו הבהבו ונמצא זפק ובמ"א ל"ז דהזפק מפסיק ה"ה כאן הקש מפסיק וביי"ד ס"ח ס"ג וצ"ל דחיישינן שמא היה נוגע חטה גופא בעוף וחמץ במשהו. והנה אם נמלח בשר ע"ג קשים ושיבולת והחטים בתוכן מכוסים מכל צד י"ל קש דמי לכלי כל שאין אוכל טבע המלח להבליע בכלי ולא להפליט מהם וא"כ אין כח במלח להפליט מחמץ מקש המפסיק וצ"ע. עט"ז כאן ג' ואי"ה בתס"ז במ"א ל"ז וט"ז כ"א יבואר עוד:

## סימן תסו

**סעיף א**

לא עמ"א. באין שוהה שיעור מיל ודאי אין מחמיץ אלא אפי' לועס כל היום אין מחמיץ דעוסק הוא א"ר א' בשם לח"מ פכ"ש ובשו"ת הרשב"א ז"ל תפ"ח דוקא אדם הלועס מביא לחימוץ הא נושך לאו וכ"ש עכברים יע"ש ועיין סי' תנ"ג. ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה:

**סעיף ב**

ויתן עמ"א וכללא הוא כל איסור הנאה שלא כדרך הנאתן שרי לחולה שאין סכנה פסחים כ"ה ב' וחמץ יש ב' איסורין א' הנייה ב' בל יראה והלכך לסכנה שרי אף חמץ ישראל. ואין סכנה שרי בחמץ ש"ע שלא הקנה לישראל ואיסור הנאה מחמץ עכו"ם לחולה שאין סכנה שרי ולא ילעוס חטים מאיסור בל יראה שמשהה ובא לחימוץ דלהניח ע"ג מכתו אין איסור הנאה לחולה שאין סכנה ומש"ה לשון חכמים מרפא דאגב גררא השמיענו דחטים רפואה ועיקר האיסור השהייה בלא רפואה אסור וחמץ ש"ע רפואה נמי שרי. (וי"ל בלא מכה קודם שיעור מיל אין איסור באפשר משא"כ ע"ג מכה מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ עסי' תנ"ט ותס"ב) ועתוס' פסחים כ"ט א' ד"ה בדין יע"ש דבהנאה משכחת שלא יהא שלו ועפר"ח כאן שאלה בא' שיש לו כאב הרא"ש וכו' והשיב דאסור בפסח אם לא במי פירות יע"ש והנה אם אפשר במי פירות ודאי עדיף טפי ואם א"א כ"א ע"י מים י"ל אם נאמר דחצי שיעור לית ב"י מ"ה כ"א דרבנן ע"י"ד קנ"ה ס"ג הביא הר"ב בהג"ה דאיסורי הנאה דרבנן אפי' דרך הנאה שרי לחולה שאין סכנה עש"ך ט"ו (והפר"ח כאן כ"כ בשם הר"ן פכ"ש) ואפי' אם נאמר ח"ש יש איסור ב"י מ"ה ואסור שוב לחולה שאין סכנה דלא שייך שלכ"ה בב"י כמ"ש המ"א והפר"ח מ"מ התוס' בפסחים

כ"ט ב' ד"ה רב אשי משמע כל שדעתו לבערו אין עובר עליו ומשמע דאף איסור דרבנן לית ביה ואפי' נימא דיש איסור דרבנן שרי לחולה שאין סכנה כמ"ש ביי"ד שם. וגם אי יש איסור תורה י"ל קודם שיעור מיל נסרח ונתעפש ממכה או יערב דברים המרים שאין ראוי לאכילה והוי נוקשה ותוס' ריש א"ע נוקשה אין בו ב"י ולדידן נוקשה דרבנן ועסי' תמ"ב בהא דנפסל מאכילת כלב יע"ש וביי"ד קנ"ה ס"ג די"א דאיסור דרבנן שרי לחולה שאין סכנה אפי' דרך הנאה:

**ועיין** ח"י אות א' הקשה עמ"ש בה' י"ד קנ"ה לחלק בין עשה רטיה קודם פסח לתוך הפסח והקשה עליו והנה אם נאמר שמ"ש התוס' פסחים כ"ט ב' דעתו לבערו אין עובר היינו בהניח ולא עשה מעשה הא עשה מעשה עובר עליו ועמ"ל פ"ג מחו"מ ה"ג ומ"ש בפתיחה בריש הספר (ומתוס' לא משמע כך דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה יע"ש) א"כ י"ל שפיר לחלק בין קודם פסח לתוך פסח. וי"ל עוד כי קודם פסח מבטל ליה והוי רק דרבנן שרי לחולה שאין סכנה כמ"ש הכ"מ בשם הרשב"א ז"ל פ"ה מהל' יסודי התורה דחמץ ש"ע ואין רוצה לזכות בו או שלו ומפקיר דאין זוכה בו רק לרפואה ולא ניחא ליה ועפר"ח כאן. ומיהו תוך הפסח י"ל יבטל החטים קודם חימוץ כההיא דתלמיד היושב לפני רבו וע' סי' תמ"ו ור"ן ר"פ והבן זה יע"ש:

**סעיף ג**

הואיל עמ"א עסי' תמ"ו בשם מהר"ם מלובלין ז"ל דיכול לבטל אף דבר שלב"ל ומ"מ הקשה המ"א דהוי ספק תורה שיאכל הבהמה חמץ ויחנה מחמ"פ ועח"י ד':

**סעיף ד**

מזיעת החומה כצ"ל מ"א דלא כי"ג מזיעת החמור ועסי' תנ"ג במ"א י' זיעת הבהמה אי אוסרת דיעבד. וע' אות ה':

**סעיף ה**

ויש אוסרין עמ"א ומשמע דעת המחבר עיקר כהמתירין שכתב דיעה א' בסתם ועסי' תס"ב במ"א בשר יבש אות ו' יע"ש ומ"ש בכותל עץ שמא לחלוחית מים בעודו מחובר ול"ד לתס"ב מים בענבים ושיבולת התם יש לחלוחית עצמן ונשתנה המים משא"כ בעץ. ועח"י ח' טוב לשהות אחר הפסח ודע אם הניח שק קמח בחדר שיש בו הבל מים חמים והזיע השק מחמיץ דהבל משקים במשקים וכ"כ הח"י אות ו' ואשה שפה מורסן בבשרה יבש כשהזיעה מחמת חום האש שבמרחץ יע"ש כתב הדרישה שק שנתלחלח וא"י ממה אם ממי פירות (או זיעת החומה) או ממים הקמח מותר דהוי ס"ס שמא ממי פירות ושמא לא בא לתוך הקמח כלום יע"ש והיינו רק בחוץ הזיעה ועסי' תס"ד סי"ב ועא"ר

ה' ומשמע היינו להשתמש בקמח אחר פסח דבפסח במי פירות אין נוהגין כבסי' תס"ב ועם מים אדרבה מי פירות עם מים ממהרים להחמיץ ולכתחלה ליכא ס"ס:

**סעיף ו**

יאחוז עמ"א ועט"ז ד' שזה רק חומרא בעלמא משא"כ באי"א לאחוז השק רק בעודו לח ירקד אז הריקוד מעכב:

**סעיף ז**

ואם עמ"א שנתלחלח בהרבה מקומות דאי"א לאחוז השק אז בעינן ריקוד ודוקא בעודו לח:

**סעיף ח**

ירקד הקמח עמ"א בתנ"ט אות י"ב ותמ"ו ב' וכיון דאין בו פסולת הוי הריקוד דרבנן ושבות דשבות במקום מצוה לבער החמץ שרי לרקד ע"י עכו"ם:

**סעיף ט**

דמפריך עמ"א דנתייבש לא הוי לח בלח אלא כיבש בלח לא כט"ז תנ"ג ב' ומשמע כל שנתייבש קודם הפסח אף דהריקוד בפסח שרי ואף דחוזר וניעור ביבש בלח מ"מ כה"ג שרי לשהותו עמ"א תמ"ז י"ב וי"א משא"כ כשנתייבש בפסח ודא"י נעשה התערובות בפסח ואוסר תערובות במשהו לשהותו עסי' תמ"ז ס"א ותס"ד ס"י יע"ש בחטה בי"ט אחרון מותר לשהותה יע"ש. ועבי"י משמע גם הריקוד היה קודם ומש"ע לא משמע כן. ועסי' תמ"ז ס"ט יבש ביבש ב' דיעות הא יבש בלח כ"ע בפסח לא בטל. ונשיכת העכברים עט"ז ד' וח"י ט' מיקל ג"כ כט"ז והיינו כשאין רואין מקום שנתלחלח ע"ש ואם נשכ"ו בכמה מקומות בשק שא"א לאחוז ולנהל השאר משמע דאסור:

**סעיף י**

הטל עט"ז עא"ר י' מי רגלי בהמה נמי מחמיץ וצואת תרנגולים דאין מחמיץ בצואה עבה יע"ש הא יש בו לחלוחית משקה מחמיץ וצריך ליזהר בזה:

## סימן תסז

**סעיף א**

**בטור** כו' עמ"א ועט"ז א' בזה ועא"ר מ"ש מי"ד פ"ו בש"ך אות ל' ועמ"ש אי"ה באות ב' מזה ובאות א':

ומודיעו עמ"א הע"ש הביא דברי הש"ג בפ' השוכר את הפועל בע"ז דלא מהני הכרזה אע"ג דבטריפה מהני יע"ש וער"ן בתשובה נ"ט משמע רישומן ניכר ונתפרסם בעיר שרי למכור לעכו"ם וצ"ע קצת ממ"ש באלפסי דאסור עט"ז א':

**סעיף ב**

קודם עמ"א כ"ה לשון הר"מ ז"ל פ"ה ה"ט כדי שיכלה קודם פסח וכ"ה בגמרא מ"ב קבא היינו לעכו"ם כי היכי דכליא קמי פסחא היינו דליהוי ס"ס כו' (עלח"מ שם שמא יאכלנו אחר הפסח משמע כח"י א' קמח בניכר ועובר ב"י ויאכל איסור אחר פסח וה"ה דהמ"ל ב"י ויי"ל מבטל ליה כמ"ש א"ר שם אבל יאכל אחר פסח אף בטלו אסור כמבואר בתס"ח ותס"ט) ובשעה ה' אף מעט אסור לעכו"ם דליכא ס"ס אף באיסור דרבנן ביצת נבילה אין מוכרין שאין עושין ספק דרבנן לקולא לכתחלה ומ"ש תוס' ע"ז דאל"ה י"ל ההוא דע"ז היה קודם ואח"כ פסחים והדר ג"כ מע"ז וקבא מעט לעכו"ם שרי אף באיסור לז"א דא"כ איך טעה פעם ב' ותרי המעשים בב"א הוי ואפ"ה הוצרך לסיפא. ויי"ל להר"מ ז"ל לא הזכיר שאין ניכר החמץ וע"ז קדים וכאן בביקוע וטעה שניכר ואותביה דיטחון קמח ער"ן עט"ז א' ומ"מ א"כ למה לי דכליא קודם פסחא וי"ל כי היכי דכליא כלומר שאסור לשהותו וצריך למכור מעט לעכו"ם כי היכי דכליא החמץ מרשות ישראל קודם פסח ובע"פ בשעה ה' נמי שרי ודברי הכ"מ י"ל דס"ס נמי אין עושין לכתחלה בידים דאל"כ בלא ביקוע דהוי רק ספק חמץ עמ"א י"ב לשתרי וע"כ מעט שרי דע"פ הרוב לביתו קונה ואת"ל דשמא ימכר לישראל שמא יכלה קודם פסח ומש"ה שרי ס"ס כה"ג והבן:

**ומ"ש** מיי"נ בי"ד קל"ד ס"ה צריך ביאור דשם מיירי שאין ניכר ומה בכך שיורגש הטעם מ"מ יבוא ישראל להפסיד ולטעימת איסור וע"ש בש"ך אות כ"ג וכ"ד ותוס' ע"ז מ"ט ב' ד"ה שקול ובפתיחה ברישׁ הספר הארכתי בזה יע"ש. וע"ד בש"ך נ"ז אות נ"א ופ"ד אות י"ז החיו בקמח מתולע למכור מעט לעכו"ם ויש לומר התם ס"ס איכא כמ"ש באות י"ח ומש"ה בצירוף טעם דלעצמו לוקח שרי. ומ"ש בשם כ"ה בשם ריי"ט בי"ד חלק שני סי' ב' עיינתי שם וכתב דגן שנבלע ולא נתבקע אין איסורו אלא מדרבנן לשיטת הר"מ ז"ל (ער"מ פ"ה מחו"מ ה"ו וס"ח ובהקדמה כאן הארכתי) ואפ"ה לא ימכור לעכו"ם דאין עושין ספק דרבנן ולא ס"ס לכתחלה יע"ש ומ"ש כ"ה ס"ס היא ל"ד א"נ כמ"ש המ"א לקמן אות י"ב דגן שלא נתבקע הוי ספק איסור וא"כ שפיר הוי ס"ס ממש ומיהו נודע ספק האחד תחלה. ומ"ש לכאורה סובר בכ"ע מעט תלינן לעצמו לוקח דאל"כ אין עושין ס"ס בידים כבר כתבנו שזה רגיל וקרוב לודאי ובצירוף שניהם מתירין. ובמקום אחר הארכנו בזה אי עושין ס"ס בידים או ספק דרבנן ועסי' תפ"ז בט"ז אות ה' יע"ש. פ"ד ביצה א' ע"י חולי דמותר באשתו טס"ס אם מת י"ל דמותרת לכהן הואיל ואשתרי אשתרי ובשו"ת א' כתבנו בזה. אה"ע ה' מהריב"ל ס"ג סי' ל"ב:

**סעיף ג**
דכיון עמ"א הביא רק דעת רבינו אפרים בטור וכ"ה בהמחבר עט"ז ג' ולתיתה לדידן עסי' תנ"ג בט"ז ד, ומ"א ט' ועמ"ש לענין דיעבד ועמ"א כאן י"ב ובהקדמה:

**סעיף ד**
לידי עמ"א בהקדמה הארכנו ביקוע הוי מ"ה ומשמע דחייב כרת ואם לא נתבקע רק שהה מיל אי בתבשיל חם שאין מעלה רתיחות י"ל ספק הוי עמ"א י"ב ומ"ש בהגמי"י פ"ה והאוכלן בכרת עב"י הוא ל"ד עפר"ח והנה מה שצריך לראיה אע"ג דכ"ש הוא מעיסה בלא שהה מיל ולא נראה חימוץ כ"ש חטה הקשה מסי"א י"ל עיסה דרך להיות קרני חגבים כשנתחמץ הלכך כל שלא נראה כו' משא"כ חטה. ומ"ש שכ"מ בתה"ד קכ"ג לכאורה כוונתו דהתה"ד שם בשהיות אי מצטרף הביא ראיה מדגן שירד דלף טיף טיף פסחים ל"ט ב' וכפי הנראה גורס דג"ן עמ"מ פ"ה מחו"מ הלכה י' לא קמח אלמא כל שלא שהה בדגן שיעור מיל אין חימוץ קשה א"כ מה מייתי ראיה מרב פפא דלא קבע מילתיה אמשנה דשלש נשים פסחים מ"ם ב' דטובא אשמעינן אף דגן שהיות מצטרפות ועוד דבלאו ר"פ הך ברייתא דגן שנפל דלף כל היום אין מחמיץ לאו משום טרדא ועסקות אלא דגן שלא נתבקע שרי והר"ן סובר באמת כן דארבא דטבע בביקוע איירי דלא כר"א ועמ"ש בהקדמה כל שמוטל במים צוננין אפילו מעל"ע ויותר אין מחמיץ כל שלא נתבקע העיסה בצונן בה"מ יש לסמוך ע"ז עפר"ח כאן:

**וא"ת** ארבא דטבע אמאי לא התיר רבא לערב ברוב היתר ולטחון הכל דלח בלח בטל הוא ואין חוזר וניעור כבר הקשה הרשב"א ז"ל בסי' תפ"ה עמ"א תמ"ז אות מ"ה יע"ש ובט"ז ה' להוסיף שרי קודם פסח אבל לבטלו בידים לא אף קודם פסח וההוא דתרנ"ו ב' בט"ז פירשתיו שם ועי"ד קט"ו בש"ך כ"ח בספק איסור מבטלין וחטים שאין ביקוע ספק הוא עמ"א י"ב הא ליתא דודאי ספק תורה אין מבטלין (אף למ"ד דהוי דרבנן ול"ד לאיסור דרבנן) וחמאה איסוריה קיל ובפריי שם בצ"ח וצ"ט כתבנו מזה:

**מעשה** כו' עח"י ה' אם יש בו להשביח מקחו אף כשהוא בידו אין נאמן יע"ש:

**מ"ש** בשם מרדכי הארוך עב"ח ועסי' תמ"ז במ"א אות מ"ה ומ"ו ואות י"א החוזר וניעור ביבש. וכללא הוא לדידן כל שאין עובר מ"ה ב"י אחר הפסח שרי דיעבד ונאכל א' ונפל לים דהותרו אחרים באיסור דרבנן שאני אומר ומחמת ס"ס עי"ד שם ואפילו לדידן נתבטל קודם פסח ומה ששייך לכאן עמ"ש בתמ"ז מזה. ובדין חטים שאין מבוקעים שבאו במים עמ"א י"ב וערש"י פסחים ז' א' אפי' בחטי קורדנייתא שבאו עליהם מים ובתוס' ד"ה משש ועח"י אות י"א ואי"ה באות י"ב יבואר עוד:

**סעיף ה**

אין עמ"א הרשב"א ז"ל בתשובה ק"ב ועט"ז ה' אף מאותו גדיש שרי באמצעיתו וכמ"ש בס"ו אלא דנ"מ עליונות הגדיש שרי ליקח בסתם אף ע"פ שרבו הגשמים דהולכין אחר הרוב שאין מחמיצין דרך נפילה וזבים מיד בלא שרי' והרוח מנשב בהם ועפר"ח ליקח מקבוע אסור והיינו מעליונות הגדיש וע' לבוש ומ"ש בט"ז אות ה' בזה:

**סעיף ו**

יש ע' מ"א לאכול הדבש בעיניה בלי מים נמי דמערבין קמח ואף קמח נוהגין לרחוץ עט"ז ו':

**סעיף ז**

רק עמ"א הביא דברי הב"ח בס"ד והם רחוקים מדברי הט"ז אות ו' כי להב"ח אין לאכול דבש בעין בפסח משמע אף שהוציא לפנינו מן הכוורת חדרים קטנים דאתי לאחלופי (ופליג ג"כ אלבוש) ודבש המובא בכלים בחביות גדולות שאין מזייפין כ"כ שלא להפסיד הדבש אז קודם פסח שרי לבשל מע"ד ממנו דבטל בס' ואין חוזר וניעור (עשו"ת ב"ח ק"ז בנפה ותנ"א מ"ש די"ל שמא יש צרור עיסה בעין וחוזר וניעור בפסח כה"ג) ומשמע שם דוקא לבשל עם מים הא לבשל הדבש עצמו י"ל דאין ששים יע"ש וכלים קטנים מערבין הרבה קמח אף קודם הפסח אין מבשלין מע"ד ופי' כן דברי הר"ב בהג"ה ואמנם פשטן דברי הר"ב משמע כט"ז ועח"י:

**אבל** הלבוש כתב בחביות גדולות עושין מע"ד קודם פסח לא בפסח דשמא יש קמח (בעין) ואם בישל הדבש בפ"ע יש מחמירין לאכול בפסח שמא אין ששים בדבש עצמו משא"כ כשבישל מע"ד יש מים הרבה והמחמיר תע"ב והמיקל בדבש עצמו אם בישל (בחביות גדולות) לא הפסיד. ומזה הוא מחמיר כהב"ח ואפשר יותר מב"ח אותן י"א שהביא אבל דבש מכוורת חדרים קטנים מיקל לאכול בעין ולא חשש דאתי לאיחלופי כי י"ל הואיל ומצוי הוא כמו בלנ"ד זפרין יע"ש ועט"ז ז' וט' ומ"ש המ"א יש נוהגין לבשל מי דבש היינו המע"ד עד שנעשה עב ושרי אפילו לי"א בלבוש ולהב"ח אסור אף חדרים קטנים דאתי לאחלופי ודעת הט"ז לקולא בחביות גדולות אף תוך הפסח בעיניה ולבשל שרי כי אין מערבין כלל וכלים קטנים יש מקילין לבשל מע"ד קודם הפסח כי נתבטל קודם הפסח והכל לפי המנה:

**ולפ"ז** מרקחת קודם הפסח בדבש מחביות גדולות לי"א בלבוש אין לאכול בפסח ולט"ז שרי וכלים קטנים י"ל אף להט"ז אסור ודוקא מע"ד שיש מים הרבה. ואפשר לשהותו שרי וצ"ע. והרוצה להחמיר יקח דבש מכוורת ולהב"ח גם בזה צ"ע דאתי לאחלופי ודוקא מע"ד קודם פסח דיודעין שנתבטל קודם הפסח עם מים. והנה במדינה שאין נוהגין

לרחוץ כלל חטים יי"ל נהפוך הוא מע"ד לבשל תוך הפסח או כלים קטנים קודם פסח יי"ל משא"כ לרקח מרקחת בתוך הפסח וכ"ש קודם פסח מי פירות אין מחמיצין ולמאן דחש למ"ש הש"ג בחמוצים אין לרקח כ"א פירות שאין חמוצים עמ"א תס"ב והבן זה:

**סעיף ח**

וענבים עמ"א עב"י בענבים כו' ופירות יבישים שאופין בתנור לחם ומושיבין במקומו פירות או נגעו ופלוימ"ן הטעם שנותנין עליהם שכר או מי שעורים ובע"ש כתב ויש ריח חמץ ועסי' תס"ב ריח בפת אין אוסר: **והנוהגין** לסנן היין מן הצמוקין משום חשש חימוץ שמא יש בעין נדבק על הצמוקין ונ"ט בפסח רשאים לסנן אף בע"פ עד הלילה דבטל בס' וכשחל ע"פ בשבת יזהר משום בורר ויניח מעט יין בצימוקים עסי' שי"ט ומיהו הפרש יש בין מסנן בבוקר שבת יי"ל דשרי כי רשאי לשתות יין בע"פ ולא מיחזי כמכין לי"ט משא"כ קודם הלילה מעט אסור לשתות רק טובא וכ"ש כשאין לו רק בצמצום לד' כוסות וטעם יותר מיחזי כמכין לי"ט ואסור לסנן בשבת ובהכרח יניח עד הלילה ודיעבד אין איסור כמ"ש הר"ב מיהו אין אוסרין תערובתו ועמ"ש אי"ה באות י'. עסי' תע"א:

**סעיף ט**

להשהותו עמ"א ועט"ז ח' ובקצת מקומות כמדומה מקילין כשיש יומא דשוקא בחה"מ פסח לסחוט בהוט צוקר ולמכור לעכו"ם בחה"מ ואין למחות בידם וכן לחולה שאין סכנה כה"ג באין לו צוקר אחר:

**סעיף י**

**כרכו"ם** עמ"א ופירות יבישים מעכו"ם במקום שנזהרין מהם לא מהני סינון קודם פסח כי החשש שאפו לחם בתנור ואח"כ פירות ובכוליה משערין ובאות א' בק"ק קאליש כו' ובמקומות אחרים נוהגין איסור א"כ אף לסנן קודם פסח יי"ל אסור וכ"ת שיש ג' נ"ט עסי' תנ"א במ"א א' ותמ"ז בשומן שהותך כו' וי"ל התם הוקלש ע"י ב' כלים ובמקום שנהגו איסור בפירות יבישים אף לסנן קודם הפסח אין להתיר וצ"ע:

**סעיף יא**

אינן עמ"א בכל הנך אפילו פחות מששים כל שהרוב היתר (עסי' תנ"ג) ובדבש בעי ששים יע"ש ועח"י ט"ז היקל בדבש בפחות מששים ואפשר בה"מ לצדד בזה ומ"ש שם אפילו בידוע שיש סולת לסמוך על היתר רבינו יונה או לשהות בביתו יע"ש וצ"ע מי יודע מזמן והשיעור שיתהפך לדבש ועמ"א רט"ז ג' ומ"מ יי"ל דבטל בס' בדבש גופא קודם פסח או כשידוע שנתערב סולת זמן רב ונפל מעט בתבשיל שיש ס' אפשר לסמוך על זה. ובמינו כמו דבש במצה טחונה שקורין מצה בריי"א אף פחות מס' בדבש בסתם

מותר אף להמ"א דרבנן הוא והדבש נ"נ מדרבנן ג"כ. ועד"מ דפוס פיורדא הנדפס התק"ך במקום דבש כתוב כרכום וכלל כ"ד כתוב כ"ח יע"ש:

**סעיף יב**

לא עמ"א. בהקדמה כתבנו מזה דפלוגתא דשמואל ומר עוקבא בלתיתה ובישול אין ענין לזה אף להר"ן דפסק בארבא בחישתא כל שלא ביקוע שריין בישול גרע טפי מחימוץ ואין שיעור במעט רגע פחות ממיל נמי עפ"ב פסחים וכ"ש לרבינו אפרים בס"ב ואף אם נאמר דספק בס"ב כמ"ש המ"א פלוגתא דמר עוקבא ושמואל ל"ש לזה ובריי"ף משמע לכאורה כהר"ן בההוא ארבא דלתיתה וטביעה א' הוא ומ"מ קשה בישול שאני והנה המעיין בריי"ף ור"מ פ"ה החי"ט וה"ו ובלבוש כאן יראה ג' שיטות כי הריי"ף ז"ל כתב דספק תורה לחומרא מחמירין כמר עוקבא ומשהו דרבנן ספיקו לקולא (ואף ספק א' בגופו כו' י"ל דנודע יחד או אף נודע האי' תחלה ואח"כ נפל לתבשיל התירו המחבר עשו"ת ש"י בעגל בק"ק מ"ץ במליחה וה"נ כן עמ"ש בפריי ליי"ד) ודוקא משהו או במינו והר"מ ז"ל שם ה"ח שאין דגן שנבלל ולא נתבקע חמץ מ"ה אלא מד"ס משמע שסובר כמר עוקבא לא מטעם ספק תורה עלח"מ שם וי"ל בבי" שרצה לומר בריי"ף כהר"מ א"כ למה פסק ספיקו לחומרא בשל תורה ושם משמע שר"ל להר"מ ז"ל אף בפחות מס' שרי תערובות דאינו רק משהו חמץ דרבנן עבי" וגם זה צ"ע נוקשה נמי עכ"פ ס' בעינן ככל איסור דרבנן וכ"נ כאן סתם כהר"מ ז"ל משמע אף פחות מס' דהר"מ ז"ל קורא נתבקע מניח עפ"י אבוב ולא נתבקע כלל הוי דרבנן נטבע בנהר ומקילין ומש"ה אנו מחמירין כמר עוקבא ובלבוש כתב נתבקע ממש חמץ מדרבנן ולא ממש אף מדרבנן ודשיל"מ כו' וצ"ע ועא"ר וכבר כתבנו בהקדמה נתבקע ממש מ"ה חייב כרת ועסי"א ובראי"ש ואי"ה יבואר בטי"ז י"ב. וי"ל עוד להר"מ ז"ל טכ"ע דרבנן ע' בה' מ"א ומש"ה פחות מששים ג"כ או ספק תורה מד"ס וז"א. אבל אנן קיי"ל טכ"ע מ"ה:

**ודע** דבמינו ברוב או נט"ל וכדומה שווין למשהו בזה (ול"ת הטעם דסומכין אשאלתות אלא הטעם ספק דרבנן לקולא) ועחי" כ"ו דמיקל לדידן בהנאה או נ"מ בלא נתרככה באין ששים כתבנו בט"ז י' דאסור כטבע בנהר מטעם ספק תורה הא כל שיש ספק דרבנן שרי כאמור:

**ומ"ש** ג' חטים לחוש ליותר אין חוששין ע' ריי"ף אי משתכחי תרי ותלת שערי ומיהו לדידן נ"מ זה בלא נתרככה ואין להאריך ואי"ה באות י"ג יבואר עוד:

**סעיף יג**

אוסרים עמ"א. הטעם האוסרין עב"ח ופר"ח דכמר עוקבא וא"א בקיאין הביקוע ומש"ה נתרככה בעינן דבזה בקיאין. והנה אם לקחו כף והגיסו קדירה אחרת ומצאו בא' חטה

אף מזמן לזמן מחזיקין איסור כמבואר במ"א אות ט"ו וי"ו לכאורה הוה ס"ס שמא לא נתבקע ושמא הגיסו מקודם ואח"כ נפלו לראשונה וכ"ת א"כ נותר משהו ספק דרבנן לקולא ש"מ חסרון ידיעה לא נכנס בגדר הספק וספק דרבנן וס"ס א' הוא עש"ך י"ד ק"י ומיהו ס"ס בדרבנן כה"ג י"ל לקולא. ומ"מ להתיר בהנאה כה"ג עט"ז ט"ו וח"י כ"ו או בה"מ ומניעת שמחת י"ט כה"ג שלא נתבקע כלל והגיסו לאחרים וספק שמא הגיסו קודם שנפלה החטה בראשונה יש לצדד וכ"ש בתרי משהו עט"ז י"ו ועא"ר וא"ז תמ"ז א' הסכים להקל בתרי משהו וחילוק בין משהו בלוע מאוכל ובין בלוע בכף וב"י"ד צ"ד כתבתי כן מסברא דנפשאי ומתוס' חולין ק' ד"ה כשקדם ומתורת הגעלה למדנו זה דאל"כ כלי שבלע משהו לא תיהני ליה הגעלה ע"י"ד צ"ט ס"ז וזה לא שמענו מעולם. ומ"ש המ"א ראי' מס"ב דכתב רמ"א להתיר שאר תערובות תיפוק ליה דתרי משהו י"ל דנ"מ נתערב יבש ביבש כמ"ש א"ר שם. ומרמ"א בהגהות או"ה י"ל דקאי אלח וחנ"נ מושאל הוא. ואי"ה בט"ז אות י"ז אבאר עוד וע' לבוש י"ד צ"ב ומ"ש בפריי שם:

**סעיף יד**

מותר עמ"א התחיל במשהו וסיים חמץ גמור ומשמע ה"ה טכ"ע לדידן באמ"א אבל במינו ברוב הוי ג"כ תרי דרבנן עט"ז י"א ועשו"ת פני יהושע ח"א סי' ט"ו דף י' ע"ג משמע אף פחות מששים שרי להשהות בח' ש"פ וראייתו ממ"ש הטור צלי או מליחה חותך כ"נ כו' ואין ס' וע"ז כתב בי"ט אחרון משהה יע"ש וי"ל בדוחק דקאי רק אמצה רותחת יע"ש בטור דבמינו ברובא. ועסי' תמ"ו מ"א ב' בשביעי יבער ע"י עכו"ם וי"ל המחבר לשיטתיה כאן דמותר למכור לעכו"ם ולא הוי מוקצה עמ"א תמ"ו ג' דבר השרי בהנאה לא הוי מוקצה וכ"ת נולד הוי עסי' תצ"ה וי"ל עכו"ם אדעתיה דנפשיה עביד משא"כ לדידן אסור הכל ושורפין הוי מוקצה אף ביום ז' ומה בכך שחוזר להיתרו וב"י לא עבר במשהו הבלוע ועשו"ת ח"צ סי' פ"ו התיר ג"כ בז' של פסח לשהות יע"ש ועא"ר תמ"ו ג' התיר ג"כ בו' ש"פ לשהות:

**ולדינא** בנתערב בשמיני ש"פ חמץ פחות מששים באמ"מ דטכ"ע ד"ת לדידן יש לומר דאסור לשהות דלא הוי רק חד דרבנן ואם שהה במזיד בשמיני צ"ע בזה דאפשר בחמץ גמור בלי תערובות אסור בח' בחמץ שעבר הפסח לא כה"ג עמ"א תמ"ז אות מ"ב ומ"ד. ומכל מקום הא ודאי יש לומר בפחות מששים באמ"מ דרשאי בשמיני למכור לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו ועל כל פנים היכא דאין נהנה בטעם החמץ שבו דלהמחבר בפסח גופא שרי כמו שכתב בסעיף י' ונהי לדידן מחמירין תו הוי תרי דרבנן כאמור ואם נתערב נוקשה בפחות מס' בשמיני של פסח לדידן בספק ספיקא תמ"ז נוקשה דרבנן מותר

להשהותם כאמור ולפ"ז סובין ומורסן דהוי נוקשה אף שאין ס' שרי לשהותם דנגד מעט הקמח הדבוק בהם יש ששים עיין סימן תנ"ד. וחטים שלימים בס"ט אם אירע כן בשמיני להרי"ף בלא נתבקעו משמע דהוי ספק תורה ולהר"מ ז"ל נוקשה הוי ומיהו נתבקע חמץ גמור הוי עמ"ש במגן אברהם י"ב ע' מ"ש הלבוש יע"ש בזה:

**סעיף טו**

כל עמ"א בשאלות ותשובות הרשב"א דאוסרין כל המצה אפויה או כל העיסה היה כשנמצא חטה בפסח דאף על גב דחמץ אין אוסר בצלי ואפייה כ"א כ"נ כבשאר איסורין כבסימן תמ"ז ס"א חיישינן שמא על ידי גלגול נגעה בכל ולא אמרינן כהי"ג כאן נמצא כאן היתה אף על גב דממקום למקום הוא מכל מקום דרך הוא ע"י גלגול לנגוע בכל מקום. ולחם חמץ האפוי מחמץ עיסה מצה פחות משיעור מיל וזהו דאמרו הפת שעפשה חייב לבערה שראוי לחמע עיסה ומה שכתב דמוכח דאוסר אפילו בצונן היינו בעיסה שמתחמם קצת ועל ידי מיעוך וביעוט פולט משהו אבל במים צוננים יש לומר דאין פולט החטה בצונן אף במשהו ועיין טורי זהב י"ב ואי"ה בסי"ב יבואר עוד:

**סעיף טז**

כאן עמ"א ממקום למקום אין מחזיקין איסור ומזמן לזמן מחזיקין איסור עיין תוספת יו"ט פ"ט ויו"ד ממסכת טהרות ועפר"ח י"ד סי' מ"א אות י"א ויבואר אי"ה באות י"ח מזה ולקמן עוד וברוב אם לא היה שם מים רק ציר מהכרוב עצמו הוי מי פירות ומעט מלח אין אוסר כבסי' תס"ג ותיקא משחא עם מלחא. וחריף אין מחמיץ כבסי' תס"ב במ"א יע"ש ואי"ה באות ל"ג יבואר עוד:

**סעיף יז**

רק עמ"א ותס"א בט"ז ה' ומ"א אות י"ב וביי"ד ק"ה בש"ך אות ל"ח. ומה שמותר קודם הפסח בכ"נ דאף אות שע"י גלגול נגעה החטה בכ"מ מ"מ בצונן לפלוט ע"י מיעוך משהו הוי שפולט ובטל קודם הפסח ואם לא הסיר כ"נ יש לחלק בין אפו כך ואח"כ בפסח שימשו ממצה בכ"נ י"ל אוסרת כולן משא"כ אם הסירו כ"נ בעודה חיה ואפו אח"כ ובתוך הפסח שמו ממצה בכ"נ למאכל הדין כבסי"ב די"ל בצונן אין מפליט כלל וע' במ"א אות ל"ג במליחה כה"ג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יח**

אסורה עמ"א הביא דברי המ\ב בתשובה מ"ש כמ"ש סי"א הם דברי המ"א ז' ומ"ש המ"ב דלא אמרינן השתא איתרע היכא דליכא חזקה שם בתשובה כתב דל"ד לבהמה שנמצאת טריפה ולמקוה חסירה דאמרינן עתה נטרפה עתה חסירה דהעמד הבהמה בחזקת כשרות והמקוה בחזקתה וכאן ליכא חזקה מחזיקין מזמן לזמן במקוה צ"ע בי"ד

ר"א דקיי"ל טמא ובהמה אמרינן עתה נטרפה בי"ד פ"א וי"ל במקוה אי לא חסר ואתאי או העמד טמא על חזקה היינו מטהרין. ומ"ש כאן ליכא חזקה לכאורה משום דשכיח חטים בתרנגולת וכמ"ש אחר כך אמעשה דמרדכי וקשה אם כן למה החמיר הר"ב בשאר בשר בהג"ה. ויש לומר דגרגיר א' אין בדוק לן שמא היה מקודם הלכך חזקה דהשתא אלימא כמו שהוא עתה כן היה מקודם ועי"ד ק"ה בט"ז ג' ספק כבוש בב"ח מתירין ואמרינן עתה נפלה כתבנו שם כי בדוק היה מקודם וחזקה דמעיקרא עדיף מדהשתא משא"כ במשהו לא היה חזקה ברורה מעיקרא ועפר"ח כאן ובי"ד סי' מ"א אות י"א ובצ"צ סימן ק"ז במחט בכבד יע"ש. ולפ"ז בשעה ה' ו' נמצא חמץ שאין ששים נגדו ויש ספק אי נשרה מעת לעת יש לומר דשרי כבב"ח ועד הלילה יש לאסור. ועשו"ת מ"ב שם הביא דברי הב"י בשם רבינו ירוחם אם נמצא חטה בכלי שהדיחו התרנגולת אמרינן כאן היה והכוונה דלא חיישינן שמא במליחה דמכלי אל כלי לא מחזיקין ריעותא (ועמ"א כ"א) והביא מעשה דרוקח דלי מים ומשמע דמפרש שם בטורי זהב אות י"ז דלא מחזיקין ריעותא שהיה בבאר. ואחר כך הקשה מ"ש הב"י בסוף הסימן בשם המרדכי (פכ"ש סימן תקס"א ומעשה שנייה בסימן תקע"ב) בגרגיר נמצא אצל התרנגולת בקערה. ואפשר המ"ב סובר דה"פ במרדכי גרגיר נמצא בקערה אצל התרנגולת במי הדחה אחרונה לא חיישינן שמא היה במליחה מטעם ספק ספיקא וע"ז הוקשה לו הא בלא"ה מכלי אל כלי לא מחזיקין ע"כ תי' המ"ב דבתרנגולת שכיח כו' והמ"א סובר ודאי כשמדיחין לפסח הדחה א' ושנייה רואין היטב ואם כן לאו ספק הרגיל הוא ומעשה דהמרדכי פכ"ש תקס"א ה"פ מצאו גרגיר כו' היינו שעירו רותח תרנגולת לקערה ומצאו בקערה חטה התיר מספק ספיקא שמא אחר כך כשנצטנן בקערה נפלה ואם תמצא לומר היה חטה בקערה כשעירו רותח שמא הוי כמעוכל דמזמן לזמן מחזיקין ריעותא והמרדכי אוסר כלי שני כבסימן תמ"ז במגן אברהם אות ט'. ומ"ש שלא היה רוטב רק עירו התרנגולת לבד דאל"כ אף נפלה החטה לאחר שנצטנן המרדכי אוסר בצונן במים במעשה דסימן תקע"ב וקשה דעירוי אוסר בלא"ה אף למאן דמתיר בכלי שני ויש לומר דעכ"פ בקליפה הוי סגי או אין עירוי שנפסק הקילוח מפליט ומבליע כאחד משא"כ אם כלי שני אוסר אפשר דאחר כך מבליע וגם זה צ"ע ועי"ד ק"ה בט"ז אות ד' ואי"ה לקמן יבואר עוד ועיין אות כ"א וכ"ה ול"ג יבואר מדין אי מחזיקין איסור ממקום למקום או לאו. ואם מחזיקין איסור מרשות לרשות כמו מוכר ולוקח אף דהכלי היה עומד במקום אחד:

**סעיף יט**

ואין עמ"א וכ"כ הבאר הגולה פירוש דהמחבר בדיעה א' דהתיר בצונן במשהו דוקא וזה שכתב ואין בו כדי ליתן טעם ועב"י. ומה שכתב המחבר שמים צוננים כאילו אמר והמים כמו שאפר כירה כו' והנה בב"י בשם המרדכי בשם רבינו יחיאל בא"ז ככר לחם כו' דיש לסמוך אשאלתות משמע דקאי אככר לחם גם כן משהו וצונן ומה שכתב באר הגולה עיין אבי העזרי קשה דלחם חמץ ליתסר ובטור שם חטים דבצונן לא מחמיץ כו' וכמו שסיים דלטעם שאין מפליט בצונן לחם נמי. גם מה שכתב המחבר ויש מי שאוסר תוך הפסח ומי הוא המתיר בפסח בלחם חמץ ואפשר לישנא דהרא"ש והטור משמע אף תוך הפסח ויש מי שאוסר הוא הב"י בעצמו יע"ש. ומה שכתב בצונן בשר דאית פילי במרדכי פכ"ש תקע"ב שרו בשר בלילה ולמחר מצאו חטה וסובר כי החטה ודאי נ"ט משהו במים בצונן ולהבליע בגוש אם בשר דאית פילי אסור עיין סימן תמ"ז במגן אברהם ט'. ומה שכתב בספק כבוש אסור בי"ד ק"ה בב"ח שרי דהוי דרבנן ה"ה משהו הוי דרבנן ובד"מ הקשה עמ"ש המרדכי דמשהו הוי איסור תורה. לעיל כתבנו מזה דחזקה דמעיקדא אין כ"כ ברורה באות ח"י. ועיין אות ט"ו בשם תשובת רשב"א ז"ל לחם מפרר ושמא יש משהו בעין ובלישה על ידי מיעוך מחמצת יש להחמיר בצונן עמ"ש אי"ה באות י"ט:

**סעיף כ**

ויש עמ"א הנה ויש מי שאוסר הם דברי הב"י ותוך הפסח בלחם חמץ עכ"פ לית מאן דמתיר כפי דעת הב"י וכמ"ש באות ח"י ואם מ"ש דעה א' בסתם אין זה קושיא כי דעה שנייה מפרש לה לדעה א' דהיינו קודם פסח. והר"ב שהגיה ויש מי שמתיר אפילו במליגת תרנגולת דמשמע כל שכן בצונן כה"ג והמחבר אוסר בצונן בתוך הפסח אף בס"ס שמא אח"כ ושמא צונן אין מפליט כלל וע"ז כתב שאין מוכרח כי המחבר במליגה בכ"ר השמיענו דמזמן לזמן מחזיקין ריעותא ובצונן השמיענו דמשהו פולט ואוסר תוך הפסח אבל מיירי שידוע שהיה חמץ קודם שנטלו ממים לבשל ועמ"ש אי"ה לקמן מזה:

**סעיף כא**

דאמרי' עמ"א מ"ש איך נתיר מספק קשה משהו דרבנן אלמה לא עמ"א אות י"ב. ומ"ש חזקה אפשר כוונתו דחזקה דהשתא אסור אף בדרבנן אם לא חזקה דמעיקרא עדיף ועמ"ש באות ח"י ומ"ש וז"ל הב"י כוונתו להקשות על הר"ב במ"ש ויש מתירים במליגת תרנגולים וחולק אמ"ש המחבר במליגה לאסור ומפרש מ"ש ח"ו בשם הרשב"א ז"ל חטה בכלי שהדיחו תרנגולת היינו מליגה בחמין מתיר הרשב"א דאמרי' עתה לאחר שעירה הרותחין נפלה החטה אלמא חולק אראב"ן דמחזיק איסור מזמן לזמן ורי"ו בשם

הרשב"א מיקל וע"ז הקשה המ"א ז"ל דאם הפירוש כן קשה א' סותר הרשב"א ז"ל א"ע דבתשובה קט"ו אוסר כל העיסה אע"פ שנמצא החטה בחתיכת עיסה שביד הראשון כמ"ש בסי"א ובמ"א אות י"ו אלמא יש חילוק בין ממקום למקום ובין מזמן לזמן א"כ למה התיר בתרנגולת במליגה מזמן לזמן. ועוד אי הפירוש ברי"ו בשם הרשב"א ז"ל במליגה למה כתב ולא אמרינן שבא החטה מתרנגולת ולא כתב ולא חיישינן שמא במים קודם לכן רבותא טפי מזמן לזמן נמי לא חיישי' ועוד מה ראיה כמו במומין כתובות התם שינוי רשות ומה ראיה מזמן לזמן אלא הפירוש ברי"ו בשם הרשב"א ז"ל הדיחו תרנגולת הדחה אחרונה בצונן וחטה כו' לא חיישי' שמא היה החטה בתרנגולת במליחה ואסור כ"ק עכ"פ כי ממקום למקום בכלי אחר לא מחזיקין מכלי אל כלי דומה מרשות לרשות כמומין וא"כ אין כאן מחלוקת בין מעשה דראב"ן במליגה דאסור ובין מעשה דרי"ו מזמן לזמן ועיין אות כ"ה. והנה מ"ש המ"א דאוסרין כל העיסה בתשובות הרשב"א קע"ו לא מצאתיו והם דברי הר"ב בסי"א. ומ"ש הרשב"א ז"ל ול"ש כה"ג כאן נמצא כאן היה היינו לאסור כ"נ במקום שנמצא החטה דעל ידי גלגול כו' משמע קצת כהר"ב. ומ"ש המ"א מצה מזמן לזמן ל"ד מצה אלא עיסה ביד מי שהבצק בידו כמ"ש באות י"ו ועח"י ל"ז וא"ר כ"ה ואי"ה באות כ"ג וכ"ה יבואר עוד:

**סעיף כב**

מכה עמ"א בי"ד פ"ג בט"ז אות מ"ד ובש"ך למ"ד חילק בין היכא שלועס בשיניו מעוכל ובין בלע חטה שלימה אף נתרסק אח"כ לא הוי כמעוכל ובט"ז שם מ"מ י"ל לס"ס חשיב:

**סעיף כג**

ושרו עמ"א ובע"ש י"ג משמע רבותא נקיט הר"ב אף תרנגולים דשכיחי ביה חטים מקילין לומר עתה נפלה וחטה שלימה אין ספק ודאי הוי חמץ. ובד"מ בשם מהרי"ב חטה שלימה י"א דלא מהני עיכול לדבר שלם יע"ש וא"י מאן י"א דהוי עיכול בדבר שלם עיין בכורות ז':

**והנה** פסק הר"מ כפי הנראה הכין הוא כל ס"ס שיש במשהו דרבנן מתירין הא ספק א' לא אף בדרבנן ואם יש ה"מ ומניעת שמחת י"ט יש להתיר שאר תבשילין משמע הא אותו תבשיל אף בה"מ אסור בספק א' דרבנן ויבואר אי"ה באות כ"ה:

**סעיף כד**

שנשרה עמ"א מ"ש הר"ב נשרה או נמלג לא בחדא מחתא הוא דנשרה בצונן ומצאו גרעין בעודו הבשר שם דיש ספק א' דשמא צונן אין מפליט ומבליע כלל אף בלחם חמץ.

ונמלג בכ"ר ומצאו אח"כ חטה במים לאחר שהסירו הבשר משם בתרנגולת או בשאר בשר דיש ספק עתה נפלה מותר בספק א' דרבנן בה"מ ומניעת שמחת י"ט:

**סעיף כה**

או עמ"א בס"ס באיסור תורה אסור באכילה רק בשחייה מותר כההוא דגן בס"ס בהג"ה ומשהו בס"ס אף באכילה שרי ועד"מ מזה בט"ז ד' וז' היכא דאפשר בשהייה אסור הא לא"ה אף באיסור תורה יש להתיר בס"ס כבשאר איסורין יע"ש. וי"ל ס"ס מטעם רובא ובחמץ לא הלכו אחר הרוב וכמו דשיל"מ דלא מהני ס"ס: **והנה** לפסק הלכה דעת הר"ב ז"ל בס"ס להתיר במשהו דרבנן ואפשר אף בס"ס באיסור תורה בה"מ יש להתיר באם א"א בשהייה שיתקלקל התבשיל ויודה המ"א להט"ז בזה ובאין ה"מ יש לאסור ס"ס באיסור תורה בחמץ לאכול המצה בעיניה או באין ששים באינו מינו אבל למכור שרי דאף להשהות שרי וספק א' בדרבנן כההוא דמזמן לזמן דיש חזקה דהשתא טובא וחזקה דמעיקרא אין ברורה אוסרין בספק א' אם לא בה"מ ומניעת שמחת י"ט אז מתירין שאר תבשילין שנתערב משהו מזה ועא"ר אות כ"ח. הא בשאר ספק דרבנן כההוא דסעיף ט' וכדומה בלא נתרככה מתירין במשהו דרבנן אף לדידן אלא דבס"ב דגן בנהר אסור אלמא מתירין בספק א' במשהו דרבנן כאמור ושאני כאן דמזמן לזמן חמור יותר. ולמכור לעכו"ם בחד ספק כי הכא עיין עולת שבת אות י"ג משמע דמותר דהוי כעין ס"ס דלהמחבר בסעיף יו"ד מותר למכור ולדידן מנהגא לאסור הילכך כל שיש ספק מתירין. ולשתות אסור. וכלי שני ביס"ב משמע דלא חשיב לספק דרבנן ולס"ס כי רבים אוסרים בכ"ש עד"מ ומ"א תס"ז ותנ"א בזה וכבוש מעל"ע אוסר ובחריף כדי שיתן על האש וירתיח הוי כבוש כבסי' ק"ה בי"ד. וכרוב שנמצא גרעין עליה בשו"ת מהר"ם מלובלין ז"ל סי' ע"ח הובא במ"א אות י"ו מירי שיש מים בציר דאל"ה אלא ציר מירק לחוד אע"פ שיש בו מלח שלנו מ"מ מעט מלח ונשתנה צורתו אין מחמיץ כבסי' תס"ג במשחא ומלחא עמ"א א' שם. ומשמע כאן כל שנתרככה חטה אף שלא נתבקע אסור ולא חשיב לס"ס שמא לא נתחמצה וצ"ע בספק דרבנן בשאר גווני אם יש להתיר דרבנן בחמץ דחמיר וההוא דס"ט יש צד דחליטה כו' וצ"ע והב"ח החמיר כו' ומשמע מדבריו אפי' בחמין היינו בלא חליטה אין לאסור בלא נתרככה עט"ז אות י'. ואנו אין לנו אלא פסק הר"ב ועח"י אות מ' וא"ז:

**מעשה** כו' הנה אם אירע שלקחו התרנגול מקערה לטעלי"ר בצונן צידד לומר התרנגול שרי מס"ס אם החטה שבורה דשמא עתה בצונן בטעלי"ר ושמא נתעכלה. וחמצה אם החשש שמא עליה היה החטה בהכרח באפייה דאי בצונן היה נופלת החטה אלא

שתולין בדרבנן שאני אומר בתרנגול היה והתרנגול מותר מס"ס ומיהו כדי נטילה מהמצה אסור מן התורה באפי' ולית ששים ובד"ת אין אומר שאני אומר וצריך ליטול כ"נ והיינו ממקום שפרס חתיכת מצה חיישי' שמא נמצא החטה סמוך למקום שבצע וצריך ממצה הנשארת ליטול שם כ"נ ואי קשיא דמ"מ רוב יש בכ"נ נגד החפה ומ"ה במינו ברוב תו אומר שאני אומר די"ל דמ"מ אין זה ברור עד היכן הלך הפעפוע והילכך אף אם נאפה המצה תוך הפסח מותרת בדרבנן משהו שאני אומר וכ"ג מ"ה ספק לחומרא. ועש"ך י"ד ק"י"א אי במשהו אמרי' שאני אומר ועח"י וא"ר כאן. אח"כ כתב המ"א דאם מונח התרנגולת בטעלי"ר ונמצא שם חטה בטעלי"ר ממקום למקום מכלי לכלי לא מחזיקין איסור כמ"ש באות כ"א דהוי כמרשות לרשות א"כ אף בשר בהמה מותר הבשר והמצה אף כ"ג א"צ דאמרי' עתה בטעלי"ר נמצא החטה ומיהו זה אינו דל"ש כה"ג אין מחזיקין איסור ממקום למקום מכלי אל כלי דלא ידעינן אם החטה במצה היה או בבשר וכה"ג כדי נטילה ספק תורה כנראה וספק תורה לחומרא וכ"נ עכ"פ ליתסר ממצה אלא המצה מותרת לבד כדי נטילה דאסור והיינו באפו המצות תוך הפסח כמ"ש בסי"א. אבל אם מונח הבשר בחמה בקערה אף שהיה אח"כ צונן ולא היה רוטב בקערה מ"מ מזמן לזמן מחזיקין איסורא בספק א' כמ"ש הר"ב בס"ב ואף בה"מ אוסר באותו תבשיל רק תבשילין אחרים מתיר הר"ב בה"מ כו' וא"כ בבשר בהמה (או בתרנגול בחטה שלימה) שניהם אסורים באפו המצות תוך הפסח דליכא למימר להתיר הבשר בס"ס שמא במצה היה וע"כ המצה אסורה דאם במצה היה ע"כ באפייה דאל"כ היה החטה מתגלגלת כמ"ש לעיל. וא"כ אין לעשות ס"ס כזה דמה חזית לאסור במצה ולהתיר הבשר וא"ת המצה בלא"ה אסור בחד ספק י"ל ספק דרבנן כזה שאין לו חזקה לאיסור כלל דומה לסעיף ט' דמתירץ חד ספק במשהו דרבנן ושאני מזמן לזמן חזקה דהשתא אלימא טובא דחזקה דמעיקרא לא ברורה כמש"ל ואם כן בהכרח שניהם אסורים ועתוס' ב"ק י"א בשליא ובסל"ו כתבנו מזה ומיהו אם אפו המצות קודם פסח כ"ג אסור והשאר מותר יש להתיר בקערה שניהם דאמרי' במצה היה וכ"נ בהכרח אסור דהוי ספק תורה וכמ"ש בפריי ליי"ד ק"י. ומ"ש כשעירו הבשר לתוכה וכ"ש אוסר בפסח צ"ע כלי שני י"ל דהוי ס"ס כצונן דהרי בתמ"ז ס"ג כתב הר"ב וטוב להחמיר עכ"פ ספק הוי ויש ס"ס שמא עתה נפלה לאחר העירוי וכ"ש י"ל דאין אוסר ושמא עתה בצונן לגמרי נפלה וי"ל דמש"ה כתב כשיעורו דבעירוי אע"ג בשאר איסורין כ"ק בפסח משמע דיש להחמיר בכולה עב"י כאן ודוכתי טובא ועדיין צ"ע:

**ומה** שכתב מנדה כו' היינו ודאי מכלי לכלי הוי כמרשות לרשות כמומין באות כ"א ואמרי' עתה בכלי שני נפל וכמעשה דכרוב במהר"מ מלובלין ז"ל ע"ח הובא במ"א י"ו (מיהו שם משמע מרשות מוכר ללוקח) אבל בכלי א' טלטלו ממקום למקום עיין בפרי ל"ד ק"ה בט"ז א' ב' דהר"מ ז"ל פי"ז מהלכות שאה"ט פסק כר' יוחנן דלא כחזקיה ועיין פנים מאירות סי' ט"ו דף כ"ד כתב דהלכה כחזקיה וצ"ע (חזקיה רבי' כו') ובאיסור תורה מכלי לכלי י"ל בה"מ ובאיסור דרבנן בה"מ ממקום למקום בכלי א' בה"מ י"ל. ועשו"ת סי' ק"ז ומ"ב ס"ט ותב"ש ס"י מ"א ס"י ופר"ח שם וצ"א ועתי"ט פ"ט ויו"ד מטהרות:

**ואם** מכר אחד לחבירו חבית דבש בפסח והורק מכלי לכלי ואח"כ מצאו חטה בדבש הנה אם מצאו החטה בכלי של לוקח י"ל כאן נמצא וכאן היה והלוקח צריך ליתן הדמים למוכר כמומין ואם בכלי של מוכר עדיין צ"ע עיין אה"ע קי"ז ב"ש אות ט"ו דאין חילוק בין עומדת בבית אביה או בבית בעלה רק קודם נישואין או כו' וה"ה כאן י"ל כל שהגביה וקנה או כדרך הסוחרים י"ל כאן היה לאחר הקנייה ברשות לוקח ועח"מ רכ"ד בסמ\ע אות ט' וצ"ע. ובסי' רל"ב בסמ"ע אוף כ"ח דלא מ"ל קים לי כיון דמ"מ אסור לאכול מספק אבל אם הלכה דמותר כדיעה א' לא מ"ל הלוקח הואיל ויש דיעה להחמיר ואני רוצה להחמיר כיון דהלכה כדיעה דמותר. ומ"מ י"ל דגם הרשב"א ז"ל לא דימה למומין כ"א בהורק מכלי לכלי הא לא"ה ל"ד למומין דמומין י"ל כאן היה ברשות מוכר לא באיסור ועפר"ח י"ד מ"א בזה. ואם יש לספק שמא היה כבוש מעל"ע י"ל אף נמצא חטה בצונן במים ובדבש ושימשו מקודם שנודע לא אמרינן ס"ס כה"ג מאחר דספק הא' ואת"ל מקודם שמא צונן אין מחמיץ אין ספק השוה דשמא מעל"ע ושמא צונן מחמיץ ונ"ט. ולכאורה ראיה מכרוב דאל"כ אמאי נמצא בחבית אסור וי"ל מטעם מליחה והנה כל זה במשהו אבל פחות מששים ד"ת י"ל אף מכלי ל"ג יבואר עוד:

**סעיף כו**

בת יומא עמ"א ד"מ ועסי' תנ"ב (ט"ס תכ"ב) ובד"מ כתב קודם פסח י"ל עד הלילה מגעילין דבטל בס' כבסי' תנ"ב ס"א בהגי"ה אלא יורה מסתמא ע"י גדנפא דגדולה היא ולית ס' במים נגד הכלי ובת יומא וע"כ קודם זמן איסורו ובסי' תנ"ב במ"א אות ט' דנהגו שלא להגעיל שום כלי ב"י אף קודם זמן איסור רק מנהגא וכאן מיירי מדינא ודיעבד אם הגעילו כו'. והנה המים נ"ט בר נ"ט דהיתרא ועסי' תמ"ז במ"א אות כ"ו ובתנ"ב א' דאף לכתחילה מותר להגעיל קודם זמן איסור בהרבה טעמים וא"כ אף אם חמים שבבאר לכתחלה השיב מ"מ לישתרי ועיין אות כ"ז ואי"ה שם יבואר והנה אף להמחבר ע"כ הגעלה היה קודם הלילה דבפסח י"ל אף המחבר מודה בתנ"ב דאין להגעיל ב"י

דלא מהני שלא ינוחו מרתיחה ושיוציא מיד כמ"ש שם ומדלא הגיה הר"ב לדידן אף אב"י אף דנט"ל עד הלילה שרי ועח"י אות מ"ג מ"מ מים הוי לכתחלה ודאי אותן מי הגעלה אסורים כשהגעילן אחר זמן איסור ושוב כשנפלה לבאר בפסח י"ל לאסור דהוי נמי בלכתחלה אבל אי מיירי קודם זמן איסור א"ש וצ"ע ועיין ע"ש ופר"ח ובלבוש כתב יורה ב"י הגעילו בתוך הפסח וצ"ע הא אין מגעיל יורה ואף להמחבר בתוך הפסח ב"י ולדידן אף אב"י אסור תוך הפסח ועיין דרישה פי' שלא שהה והוציא מיד יע"ש וצ"ע:

**סעיף כז**

בתוך עמ"א בב"ח אין כתוב נ"ט בר נ"ט רק שאין נ"ט במים מחומצין והיינו שירדו לבור קודם הפסח הוי לכתחלה יע"ש וב"י צ"ה בש"ך י"ד וט"ז יו"ד וקכ"ב בש"ך וט"ז ה' מים נט"ל אסור בהו יע"ש וסובר המ"א אף נ"ט בר נ"ט דהיתרא כה"ג הגעילו בזמן היתר כמ"ש באות כ"ו אפ"ה אם ירדו המים לבור בפסח הואיל והיה שם איסור על המים קודם שנתערבו איסרין לבור אבל אם ירדו קודם הלילה היה בטל בששים זה אף במים שרינן כל שנתבטל בששים אף לכתחלה. והא דמגעילין קודם זמן איסור כלי ב"י ואין ס' מטעם נ"ט בר נ"ט התם יש הרבה טעמים א' בכלי ב' במים ג' בכלי מש"ה מותר משא"כ המים עצמם אסורים נ"ט בר נ"ט כ"ש חמץ שמו עליו אסורים המים אף שלא היה היורה ב"י והלכך לאחר זמן איסור היה להגיה אף אב"י משא"כ קודם זמן איסור אם אב"י נט"ל ונ"ט בר נ"ט כה"ג הוי שרי כו' ועמ"ש באות כ"ו:

**סעיף כח**

בשביל עמ"א לח בלח ודאי אסור בצונן כבשאר איסורין ועט"ז אות ח"י:

**סעיף כט**

די בשטיפה עמ"א היינו קודם הדחה א' ועיין לבוש כתב דצונן אין מפליט לשיטתיה ואף דנמצא בהדחה א' לדידיה ועסי' א' במ"א ט"ו:

**סעיף ל**

אחר עמ"א והכלל תולין במצוי לקולא ולחומרא ואם נמצא חטה עליה בחוץ לאחר ששפכו עליה הדחה אחרונה אף מזמן לזמן ובמקום ב' אין מחזיק ריעותא ובפנים אף ממקום למקום מכלי לכלי מסתמא מן התרנגולת היא והיתה במליחה ואוסרת כל התרנגולת או כ"ק כו'. ואם נמלח תרנגולת מצד חוץ ולא בפנים וחטה בפנים או זפק קודם הדחה אחרונה אם קודם י"ש מותר אף בלא ח"מ ולאחר יב"ש בה"מ דהוי כטהור מליח וטמא תפל ועי"ד ס"מ ס"ד. והמנהג הנכון לבקוע עופות לשנים בכל השנה למלוח יפה כ"ש בפסח לעיין שלא יהא חטים כו'. ועשו"ת בית יעקב סי' צ"ט בשם ביאורי מהרש"ל ז"ל ה' נדה באשה הרואה דם מחמת תשמיש דמי שיש לו ספק איסור בביתו

אסור להעלים עיניו אבל דבר שחומרת הגאונים שרי ומהר"א שטיי"ן שם סיים דבר שהוא מצוה אפשר להעלים עיניו וסיים הבית יעקב הלכך בפסח אסור להעלים עיניו ולבדוק לאחר מליחה שמא יש חטה בתרנגולים אף דמליחה בששים חומרת הגאונים (בכחוש) מ"מ קליפה מדינא אסור מוזכר בתלמוד וביי"ט מצוה לאכול א"צ לעיין יע"ש ועיי"ד ל"ט בדיקת הריאה מיעוט המצוי כו' וראוי לעיין היטב יפה קודם מליחה ואז לאחר מליחה לא הוי מיעוט המצוי וביי"ט א"צ לעיין:

**סעיף לא**

קולף עמ"א דלהמחבר בקליפה סגי וגוף התרנגולת יותר מכ"ק גם אין בלוע יוצא בלי רוטב אף במליחה וצלייה לבד דם ומוהל היוצא מעט הוא ולא חשיב רוטב ועמ"ש אי"ה באות ל"ב ול"ג:

**סעיף לב**

ויש עמ"א וביי"ד ק"ה בחמץ אין שייך בקיאות אלא ההיתר מפטם וא"א בקיאין ועט"ז י"ט ואי"ה באות ל"ג יבואר עוד אם נמצא תוך התרנגולת נמי:

**סעיף לג**

אבל עמ"א העתיק תשובת הר"ב ז"ל סי' כ"א. ומלת כמ"ש ביי"ד ק"ה וסי"א הם דברי המ"א ופי' שהולכין אף להקל (כמ"ש הש"ך שם אות ל"ו) והנה בתי' א' וג' לא התיר הר"ב שאר החתיכות כ"א באיסור משהו הא אם אין ששים בכל החתיכות נגד החמץ יש לאסור ולתי' הב' אף באין ס' יש להתיר אחרות עכ"פ ואף אם היתר שמן אין מפטם במליחה עש"ך שם אות כ"ח וט"ז י' דרמ"א פי' דוקא חלב כחוש ההיתר שמן מפטם ליה הא חמץ כחוש לגמרי אין ההיתר מפטם ליה ורק מנהגא לאסור אותה חתיכה ולא אחרות ומה דמשמע מתשובת הר"ב ז"ל משהו דרבנן אין איסור יוצא מחתיכה לחתיכה בלי רוטב הא פחות מששים באיסור תורה יוצא בלוע ממליחה וביי"ד ק"ה הסכים עם המחבר בצלי וה"ה מליחה כמ"ש הש"ך אות ח"י שכ"כ בת"ח כלל כ"ט ד"א ועמ"ש בפריי שם בש"ך ל"ח וכ"מ בשו"ת מהר"ם מלובלין ז"ל סי' צ"א במעשה ד' תרנגולים שאין מפעפע כל שאין האיסור שמן בעצמו במליחה. ולפ"ז המנהג שכתב רמ"א דאותה חתיכה אסורה כולה כי יש מחמירין במליחה בס' אפי' כחוש גמור וממילא בחמץ קודם הפסח בס' ותוך הפסח במשהו ושאר חתיכות מותרין דאין מפעפע מחתיכה לחתיכה בלי רוטב. והא דבשאר איסורין מצטרפין כולם לששים אף שרק חתיכה א' נוגע באיסור והשאר בהיתר י"ל ממ"נ אי האיסור שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה והכל מצטרף כל שנוגעים זב"ז ואי האיסור כחוש מדינא כדי קליפה אלא שלא לחלק השוה מדותיו בכ"מ בששים. וכ"ת בחתיכות היתר שמן דמפטם מא"ל י"ל דהוי כעין ס"ס שמא במליחה אין

מפטם ואת"ל מפטם שמא יוצא מחתיכה לחתיכה ויש ס' ועשו"ת ב"ח סי' נ"ד ולמ"ש י"ל דליכא תרתי דסתרי אהדדי. ואחרות קליפה ביש ספק אי נגעו בחטה דאי ודאי נגע כולן אסורות ממנהנא ואי ודאי לא נגע כזפק בתוך תרנגולת אף קליפה א"צ. וכ"ת דמס"ס מתירין אחרים שמא אין מפעפע במליחה מחתיכה לחתיכה ואת"ל מפעפע במליחה רק כ"ק זה שיבוש כשאתה אומר שמפעפע ע"כ היינו יותר מכ"ק תו ליכא ס"ס וכ"ת דמש"ה צריך קליפה דחנ"נ גם זה שיבוש דבמשהו אין נ"נ ואף בפחות מס' אין הנאסר יכול לאסור יותר מהאוסר וע"כ הא דצריכים אחרות קליפה ביש ספק אי נגע החטה באחרות יש ס"ס שמא לא נגע ושמא מליחה כ"ק בכחוש וכן האמת. ועיין עולת שבת סיים בחטה שבורה יש להקל לדעת הר"ב וסייעתו ויראה לפרש שאין אחרות צריכים קליפה בספק ואפשר אף אותה התרנגולת ס"ס הוי שמא מליחה כ"ק ושמא נתעכלה כמ"ש הר"ב בסי"ב וה"ה כאן:

**הוי** יודע מדהוצרך הר"ב ז"ל בתשובה להתיר דבמשהו אין מפעפע מחתיכה לחתיכה בלי רוטב משמע הא בבישול יוצא מוכח לכאורה כמ"ש הט"ז בי"ד צ"ב אות י"ז דוקא תרי משהו לא אמרי' הא דבר הנאסר במשהו אוסר אחרות כשאין ששים נגד גוף החתיכה ואם שטעמא לא ידענא כמ"ע שם מאחר דאין כח לצאת משהו. ועמ"א אות י"ג ר"ל הר"ב סובר דתרי משהו אוסר א"כ אין ראיה. ומ"ש המ"א בשם המ"ב כו' כל דקליפה מדינא אוסר בתבשיל בקליפה ל"ש תרי משהו דבקליפה יש בו טעם ועא"ר תמ"ז אות ו'. ועחי"י תמ"ז ט' היקל להתיר בהנאה יע"ש. ומ"ש דוקא כשאין לספק שנגע החטה בשאר החתיכות קשה א"כ אף קליפה א"צ לאחרות כמש"ל:

**מ"ש** המ"א שו"ת מהר"ם מלובלין ז"ל כרוב כו' צ"ע אם לא נתנו מים כלל בכרוב כ"א ציר יצא מעצמו אף שיש מלה שלנו הוי כוותיקא משחא ומלחא ונימא שאין אוסר ומחמיץ עסי' תס"ב ותס"ג ואף חריף אין מחמיץ ולשמא נתחמצה כבר אין חוששין וכבר הארכנו בזה בחטה בקועה כה"ג וצ"ל דיש ג"כ מים בכרוב. ודגים מלוחים כה"ג י"ל דהמלח בעין וניכר ואוסר. ומ"ש זפק מלא חטים אוסר אותה התרנגולת כולה הואיל ואין ששים כו' היינו אף במקום שמקילין אבל לפי המנהג אף משהו אוסרין אותה החתיכה. ומ"ש בכרוב אם אין הציר עולה ע"ג הוי מליח י"ל דנאכל מחמת מלחו ומ"מ שופת ציד כו':

**עת"ח** כלל ל"ח די"ג מדין איסור דבוק ובט"ז צ"ב אות י"ב:

**אם** מלחו הרבה תרנגולים ובאחד היה זפק חטים כמעשה דמהר"ם מלובלין ז"ל סי' צ"א אז אם נמלח תחלה התרנגולת לבדה ואין ששים נגד הזפק אם בזמן היתר אפשר

יש תקנה לערב עם הרבה ולבשלם יחד ומותר התרנגולת לאכול עד הלילה ואם בזמן איסור אז נ"נ עסי' תמ"ז במ"א ל"ח בזיתים. ואם נמלחה התרנגולת בזמן היתר ואין ששים נגד החמץ ולאחר זמן איסור עירב עם שאר בשר צ"ע אם נאמר הואיל ונבלע בזמן היתר לא נ"נ א"ד כשהגיע זמן איסור נ"נ ואח"כ כשעירבם באחרים צריך ששים נגד כל התרנגולת וכן יראה ובב"ח כה"ג חתיכה כבוש בחלב ונאסרה באכילה מדרבנן ואח"כ נתערבה באחרים ולא ניכר ובישל יחד י"ל עכ"פ בהנאה להתיר אחרים כיון דלא ניכר בשעת שהיה ר"ל בהנאה ועי"ד ק"א ומיהו בב"ח כה"ג ה"ג נ"נ מ"ה גוף האיסור אף בשעה שבלע היה כבוש רק מדרבנן וצריך אח"כ בא"מ ששים נגד החתיכה מ"ה וספק אסור ואף בחמץ כה"ג מדרבנן יראה כן וצ"ע. ועי"ד ק"ה בש"ך אות ט"ו בצלי המליחה אף שיש ס' צריך קליפה ונטילה אלא בכחוש הם מדינא ובשמן הקליפה והנטילה חומרא בעלמא ביש ששים. ובחמץ כחוש הוא והיתר מפטם אין אלא לחומרא והקליפה והנטילה מן הדין ול"ש ביה תרי משהו אף להט"ז דמתיר תרי משהו:

**עשו"ת** צ"צ סי' למ"ד אם שאב מים בכלי שהיה מעט שכר בתוכו והדיחו הדחה אחרונה י"ל אדמחליש בלע קצת והח"י אות מ"ו מיקל אפי' אית ביה פילי ואפילו להר"ב דמחמיר בסי"ב מצונן כאן היה דרך העברה בעלמא מותר בקליפה לחומרא בעלמא יע"ש ועח"י כלל ו' אות כ"ג. משמע אף תוך פסח שרי ומיהו אם הדיח בכולו שכר או הניחו בכלי מים הרבה עם מעט שכר והדיחו הבשר בתוכו י"ל להר"ב לא גרע מצונן בסי"ב ואומר ואף למאן דמתיר יש לומר איכא טעם אדמחליש בלע בתוך הפסח ועי"ד ס"ט ס"ח. וצ"ע גם בזה. ועפר"ח:

**סעיף לד**

חותך עמ"א בתמ"ז במ"א ב' דבצלייה היתר מפטם לאיסור ובמליחה עמ"ש באות ל"ג וביי"ד ק"ה בש"ך אות י"ח ועט"ז בתמ"ז ב' ואי"ה באות ל"ו יבואר עוד:

**סעיף לה**

לפי עמ"א תוך הפסח במשהו ועי"ד ע"ג וב"י ס"ס צ' ועפר"ח מחמיר בשפודין שלנו:

**סעיף לו**

הנוגעת עמ"א הנה המעיין בש"ך י"ד צ"ז אות ב' דאפייה וצלייה ג"כ ספק אי מפעפע בכולו עש"ך י"ד ג"ב אות ח"י וממ"ש בתס"א אפו חמץ עם מצה כל שלא נגעו שרי חמץ כחוש ואין כח להתפשט בכל התנור עח"י שם אות י"ד משא"כ כאן קשה גם מ"ש בשמן מפעפע בכולו יש לחלק בין נבלע באוכל ובין נבלע בכלי ספק הוי כמ"ש הש"ך בי"ד צ"ב ח"י אבל לחלק בין בישול לצלייה ואפייה קשה. ועי"ד ק"ה בש"ך כ"ג מכלי לאוכל בלי רוטב אין אוסר יותר מכ"ק בבלוע בכלי ומשמע שם ברטיבות קצת אוסר יותר יע"ש.

ולמ"ש הט"ז בי"ד צ"ב י"ז וכאן י"ז תרי משהו כו' א"ש דהשפוד לא נאסר מתרנגולת דאין כח להתפשט משהו לחוץ ומה שאוסר שאר התרנגולים שמא מחטה עצמה זב ציר עליהם ע"י היפוך השפוד. ואף דאין ס' נגד התרנגולת הא י"ל דאין להחמיר באחרות כל שלא היפך השפוד הואיל והוא גופא ספק אי מפעפע בכל הכלי או לאו. ומיהו דבעיא בדרבנן באיסור משהו לקולא בי"ד צ"ב משמע דבעיא זו אי מפעפע בכלי לא אמרינן אף בדרבנן ספיקו לקולא אף דבכ"מ ספק בעיא בדרבנן לקולא. ולענין דין צלי לא גרע ממליחה ואף כחוש לגמרי אוסר כולה בלא היפך שפוד ואחרות בה"מ יש להתיר בידע שלא היפך השפוד. ועמ"ש בתמ"ז אות ב':

### סעיף לז

העוף עמ"א ובתס"ה אות ה' מחמיר בהבהוב ואין לחלק דכאן יש סניף שמא מעוכל דראי' מי"ד ס"ח דמתיר להבהב לכתחלה משמע בכ"ע שרי יע"ש. ואם נמצא חטה בלא זפק אם בישל אח"כ אין לאסור דיעבד בשביל הקליפה ועיין אות ל"ג ובע"ש אות י"ז מיקל ג"כ יע"ש. כל עניני הפסח כו' עסי' ת"ס והיכא שיש טורח רב או ספק איסור אין להאמין לנשים ג"כ וראוי שכל עניני פסח יהא נעשים ע"י גדולים זכרים בני דעת כ"ש עשיית המצה:

**אמר** הכותב איסורין מבטלין זא"ז בע"פ כשחלוקין בטעמן ומדרבנן בעינן נמי חלוקין בשמן עמ"ש בפריי לי"ד צ"ח דם וכבד י"ל ב' מינין ערש"י חולין ק"ט ילתא (עמ"א רי"ו פוסק כאן בעינן למטעם טעם דם) מ"מ חלוקין הם. דם נבילה אי חייב משום נבילה עתוס' פסחים כ"ב כשהותרה כו' וברי"מ ז"ל המ"א אין איסור חע"א למלקי הא תרין איסורין רביע עיין הא"ב פ"א יבמות לקוברו בין רשעים נקובה הוושט להר"מ ז"ל נבילה מחיים עש"ך י"ד ל"ג קצרתי והבן:

## סימן תסח

### סעיף א

מחצות עמ"א תל"ח א' ורל"ג ב' דמ"ה זמן שחיטתו מיד אחר שש. וגם חגיגה י"ל זמנה כל היום ומ"מ קודם חצות אין לאסור הואיל ובשביל פסח קאתי אין לאסור יותר מחצות וע' סמ"ג ל"ת ע"ה והרא"ם שם ומ"ל ה' כלי המקדש פ"ו ה"ט ומ"ש דהוי דבר שבמנין ע' ביצה ה' א' וברי"מ פ"ב מה' ממרים ה"ב ולכאורה משמע דמ"ה צריך מנין להתירו מקרא שובו לכם במשוך היובל א"כ אף עתה ד"ת ועפר"ח ואין קושיא איך התירו מקצת מלאכות ככותב ספרים משמע אפילו אשורית י"ל דהכתוב מסרן לחז"ל כחה"מ למ"ד ד"ת ועשו"ת מ"ע מפאני"ו ז"ל סימן ק"ח משמע כל דבר שאוסר בלאו ל"ש לומר מסרן

הכתוב לחכמים משא"כ עשה שייך מסרן לחז"ל יע"ש. ובגילוי בי"ד קי"ו שאין נזהרין עתה שבטל הטעם אע"ג דהוי דבר שבמנין מתחלה גופא במקום שאין מצוין ל"ג משא"כ כשנתפשט בכ"מ. והראה מקום לסימן י"א א' תפילין בזה"ז י"א שאין לחוש לקמיע וצ"ל דל"ד כרם רבעי ביצה ה' א' לגילוי וצ"ע בעיר א' שעשו תקנה איסור מחמת טעם ועבר הטעם אי צריך מנין אחר ועסי' תצ"ו ופר"ח ואי"ה יבואר. ועסי' רנ"א ס"ב ובט"ז שם וכאן מחצות ממש אסור. עח"י א' בשם מהריי"ל ע"ש בשבת וע"ש הרוצה יחמיר ואין איסור דל"ש הטעם יע"ש ועא"ר ב' לרש"י י"ל אסור דטרוד בביעור חמץ ומצה יע"ש. מ"ש על הע"ץ עיין ירושלמי פ' מקום שנהגו תמיד הוציא קרא מהכלל ואספת דגנך ומוספי ר"ח יליף דכל קרבן ציבור לא אסרה התורה רק יחיד המביא קרבן וע' לבוש ועמ"ל פ"ו הלכות כלי המקדש ה"ט:

**סעיף ב**

משמתין עמ"א עמ"ש בט"ז א'. ואין רואה סי' ברכה מחצות מיד שמותי כמו מחצות מיד וכדמסיק פסחים נ' ב' שמותי נמי משמתין ומשמע ה"ה סי' ברכה דאל"כ אין חולק אל"ק עב"י כאן יע"ש:

**סעיף ג**

מלאכה עמ"א למ"ש באות א' שחיטת הפסח אם חהמ"מ ד"ת בעשה ה"ה ע"פ וקיל מחהמ"מ עסי' תק"ל ולמ"ד חהמ"מ דרבנן אפשר יחיד המביא קרבן נמי דרבנן עמ"ל פ"ו מה' כלי המקדש ובלבוש בזמן המקדש היו נוהגים כו' שנתכפר בו (פסח אין בא לכפרה מ"מ א"א שלא נרצה ואהוב לה' כקרבן וי"ב נשיאים כו' עסי' תכ"ט הראה מקום לשם בלבוש) ועמ"ש אות א' ממילא דבר האבד שרי אחר חצות כמו בחהמ"מ אם לא כיון מלאכתו:

**סעיף ד**

מקום עמ"א ועיין רא"ם ריש ה' חמץ דר"ל מנהג בטעות א"צ התרה ואי ביודעין ואפ"ה נהגו איסור מה איריא ע"פ אפי' כל השנה נמי ותירץ לאותם הבאים לדור שם דבשאר השנה הואיל ואין טעם לדבר בני העיר אסורים דהוי כמו נדר והבאים לדור שם להשתקע מותרים משא"כ ע"פ הואיל ויש סייג וגדר אטו אחר חצות הבאים לדור שם אסורים אם דעתם להשתקע. והמ"א כתב דנ"מ לבניהם אין רשאים להתיר ובשאר ימות השנה רשאים להתיר עי"ד רי"ד שם. וערש"י פסחים ב' ב' ד"ה משעת האור וקודם לכן בטלה דעתם היינו בידעי ובטלה דעתם אצל אחרים או נ"מ לבניהם כמ"ש המ"א. ומדברי פר"ח משמע דאף בידעי התירו ונהגו איסור משום סייג אפילו לעצמן מתירין בפניהם וא"צ שלשה ולדבריו צ"ל דחילוק יש בין העושה דבר משום פרישות וכדומה ויודע

היתרו צריך התרה משא"כ כאן שסבור שראוי לאסור הלילה משום סייג הוא מנהג בטעות ואפי' לדידיה בטלה דעתו וא"צ התרה ועסי' תקע"ד ועש"ך י"ד ריי"ד ופר"ח כאן האריך יע"ש:

**סעיף ה**

אין עמ"א אף דמשנת ראב"י קב ונקי ואוסר משעת האור אפ"ה הלכה כר"י וב"ה פסחים ס"ג א' עד הנץ מותר. והנה לכאורה פלוגתא שם אי איסורא או מנהגא תליא אי חגיגת י"ד זמנה כל היום או מחצות וערא"מ ריש ה' חמץ ומ"ל פ"ו ה"ט מה' כלי המקדש וא"כ אין ראיה מב"ה דאמרי איסור דעד הנץ מותר משום דקודם הנץ אין ראוי להקריב לכתחלה עיין מגילה ך' א' ואף דמדרבנן הוא ה"ה יחיד המביא קרבן י"ט שלו מדרבנן להר"מ ז"ל ה' י"ט פ"ח הח"י מש"ה לב"ה קודם הנץ שרי משא"כ למ"ד מנהגא קודם חצות סייג אטו אחר חצות י"ל דמע"ה אסור או אף בלילה אלא דא"כ מ"ט דב"ש דאסרי הלילה יע"ש:

**סעיף ו**

ולדידן עמ"א ועט"ז ג' ומ"ש הר"ב שאר מלאכות אף מנהגא ליכא אף במקום שנהגו שלא לעשות ומותר אף לאחרים בשכר:

**סעיף ז**

מפני עמ"א תוס' פסחים נ"ב א' ד"ה בישוב אף דעתו לחזור וצינעא אסור במלאכה אף פ"א משא"כ שאר דברים דשרי כה"ג:

**סעיף ח**

עושה עמ"א כשדעתו לחזור עושה במדבר תוך תחום העיר וכשאין דעתו לחזור אסור תוך תחום העיר הא חוץ לתחום עדיין שרי כיון שלא בא עדיין לתחומה הא דר שם ואין דעתו לחזור אף חוץ לתחומה אסור כחומרי המקום שהלך ושיצא משם ויראה אף לא דר עדיין יב"ח וצ"ע ועמ"ש אי"ה באות ט':

**סעיף ט**

שיצא עמ"א פי' כל הסעיף עפ"י דעת הרא"ש והר"ן אבל הש"ך בי"ד ריי"ד אות ח' פירש דברי הש"ע כאן שהוא לשון הר"מ ז"ל בה' י"ט דאף אין דעתו לחזור נוהגין חומרי המקום שיצא משם וע' לקמן תקע"ד ופר"ח כאן וח"י ט' ולא היה הזמן גורם לפרש כראוי אולי אזכה אי"ה לפרש במ"א כראוי בזה:

**סעיף י**

וחומרי עמ"א ובצינעא רשאי אם דעתו לחזור חוץ ממלאכה עיין אות ז' ואין דעתו לחזור אף בצינעא אסור:

**סעיף יא**
ואעפ"כ עמ"א והרא"ש פ' מקום שנהגו דאם הולך ממקום שמחמירין לאין מחמירין ודעתו לחזור אפ"ה אם אי אפשר לו שלא ירגישו מותר לעשות לקולא מפני המחלוקת וסיים שם הואיל ולית ביה איסורא דאורייתא אלא שנהנו להחמיר עכ"ל הביאו הב"י כאן ובא"ר אות י' דקדק כן מלבוש ובראי"ש נמי משמע כן ומשמע איסור תורה כבסי' ס"ד ס"ט ביי"ד חלב שתחת הפריסה לרבינו אפרים יש בו איסור תורה אין רשאי להקל אף אם אי אפשר שלא ירגישו בחומרא וצ"ע גם מנהג אי הוי נדר הוי ד"ת ואפשר מתחלה התנו בכך כשיצא למ"א ומחלוקת ישנה ועפר"ח תצ"ו ועח"י כאן אות ז' יע"ש:

**סעיף יב**
והוא עמ"א עח"י קהלה שנחרבה ונתיישבו קהל אחד שם אי שרי לעשות כקולא שיצאו משם או חל חומרת המקום מקדם התיר שם ועמ"א תצ"ג אות ו' בשם ש"ג הניח זה בצ"ע. ומ"ש הח"י קדושת א"י לא קדשה לע"ל צ"ע כי קי"ל דטמאי מתים אסורים לכנוס בזה"ז וקדשה לע"ל ולענין שחוטי חוק חייב כרת ותרומות ומעשרות ממועט מקרא ע"י"ד של"א ס"א י"ב. וכ"ז שנחרב מאין יושב אבל נתגרשו רובם ונשאר מיעוט י"ל אף שאח"כ נתיישבו ממקום שמקילין אסור לשנות מקום שנתיישבו וצ"ע:

**סעיף יג**
והספרים עמ"א דהטיית ראשו הוי מלאכה גמורה במכות כ"ו ועט"ז שכ"ח א' וכאן ב' ועח"י וכותב ספרים אף כתב אשורית הואיל ומלאכת שמים הוא שרי ענ"ץ בזה וא"ר מתיר נפילת צפרנים ובתקל"ב המחבר מתיר בחה"מ וע"פ אחר חצות קיל מחה"מ עיין אות ג' ואף לדידן דאסור בהה"מ אפשר בע"פ אחר חצות שרי ואם אפשר ע"י עכו"ם טוב יותר:

**סעיף יד**
שלא עמ"א עט"ז ה' ולא דקדק זה מס"ו לתקן מקום די"ל ה"ה או כ"ש להושיב על הביצים וע' לבוש ולכן דקדק מכאן:

**סעיף טו**
שלא עמ"א ועח"י אות ט"ו בערב שבועות שרעפפי"ן אסור דחמירא סכנתא משא"כ ע"י"ט פסח וסוכות שרעפפי"ן מותר (מה שקורין באנקי"ס) וערב שבועות אסור להקיז דם עיין ה' שבת ושבת קכ"ט ב' עסי' תצ"ד. וחולה שיש סכנה ואומרים רופאים מומחים שצריך להקיז דם שרי מידי דהוי אחולה ביוה"כ שמאכילין איסור תורה עפי"י רופאים וספק פיקוח נפש נמי שרי עא"ר ט"ו דגורפין אף לאחר חצות והניח בצ"ע על התי"ט יע"ש:

## סימן תסט

### סעיף א

שום בהמה עמ"א כ"כ הב"ח ונ"מ לשיטתיה בדיעבד עיין אות ב' ואף לרש"י הקדישו לדמי דוקא דבר הקרב ע"ג המזבח ול"ד לתע"ו יע"ש וכ"כ המ"א בתע"ו ג'. וע' ירושלמי פרק כיצד צולין ה"א ברייתא אין עושין גדי מקולס ומכניסין עגל מקולס. והגאון המפרש (בדפוס דעסוי) בתוס' ד"ה מכניסין הקשה שם יע"ש והנה מקום שנהגו שלא לאכול צלי החמירו ועשו סייג וגדר אף באבר א' שאין דומה לפסח שהיה מקולס א"כ לדידהו אף עוף אסור דמחלף כו' וסייג משא"כ במקום שנהגו לאכול צלי ולא עשו סייג א"כ לדידהו ה"ה עגל מקולס לא עשו סייג. וא"צ לומר בשר בבשר מיחלף ועגל שלם לא מיחלף. וה"ה דאסור לומר בשר זה לפסח לאו ממנהגא אלא מדינא י"ל דוקא קרב ע"ג המזבח לא חיה ותרנגולת משא"כ צלי במקום שנהנו שלא לאכול עשו סייג אע"פ שאין דומה לפסח ה"ה עוף. ואי"ה באות ב' יבואר עוד:

### סעיף ב

שהקדישו עמ"א ע' פסחים נ"ג א' ברש"י ותוס' וב"י כאן והנ"ץ תי' דהמחבר מפרש כתוס' ושום בהמה היינו בין חיה ושחוטה וזה דוחק וע' עולת שבת עשה כלומר ולא הבנתי ואם לומר דסובר כתוס' ודיעבד אסור בשחוטה ושום בהמה אסור לכתחלה כפירש"י ז"ל חשש שיאמר לדמי הקדישו וזה רק לכתחילה הא כתב שם דיעבד מותר אף גדי עט"ז א'. והמ"א תירץ כי י"ל בטור לרש"י בשר בהמה אפי' תרנגול שאין קרב ע"ג המזבח ודגים שאין במינם שחיטה נמי אסור וחטי נמי למה לי הטעם דמנטרא לפסחא הא אין במינם שחיטה. ולזה תי' דודאי משום הרואים שיאמרו לדמי אקדשיה לא אתי חורבא שיאמרו אוכל קדשים בחוץ כי יאמרו שפדה בטעות משא"כ בהמה הראוי לקרב ע"ג המזבח אין לה פדיון כדאיתא בשבועות י"א וא"כ אף לרש"י החשש יאמרו מחיים אקדשיה לדמי פסח דלאחר שחיטה יש לו פדיון ומש"ה כתב המחבר כן אף לרש"י ודוקא בהמה הראויה ע"ג המזבח הא חיה ותרנגולים שרי לרש"י ג"כ דהני אף מחיים יש להם פדיון דאין ראויים ע"ג המזבח וז"ש באות א' עוף תרנגול מדינא שרי לרש"י ובזה י"ל מ"ש הטור ולרש"י בהמה אסור ואפי' שחוט נמי עב"ח וי"ל דלרש"י ג"כ החשש מחיים ואפי' שחוט שיאמרו מחיים לאפוקי תרנגול. וע' שבועות אמרו הקדיש לעולה הא לנסכים לא ולרש"י בתמורה י"א ב' ד"ה דהא ודה"ה לדמיו פירש דוקא זכר הא נקיבה לעולה לא וא"כ כ"ש עגל חי לפסח דאין חשש דאין קדוש קדושת הגוף וכאמור ואמנם הב"י סובר דכל מין שראוי לקרב הוא גופו על המזבח אף נקיבה לעולם קריבה היא גופה שלמים ודוקא נסכים דלא חזיא הך בהמה למין קרבן זה משא"כ באומר לדמי קרבן

בהמה. ויש לכאורה משנה מסייע ליה כדברי הר"מ ז"ל פ"ה מה' ערכין הי"ד הקדיש בהמה תמימה קדוש גופה ולא חילק בין אומר על זכר הראוי לעולם או לאו. ומ"מ לבי מהסס טובא בדבר זה דאיך נאמר אם הקדיש נקיבה לעולה דהיא גופה תקרב שלמים והוא נדר לדמי עולה. והא דקדוש גופה יראה מדרבנן הוא ושם פסק הר"מ ז"ל רגלי לדמי בעיא דמספק לא תפדה צ"\ע. ולפי דברי המ"א אף לרש"י בלוקח בשר לפסח מחנות שחוט אין איסור דאקדשיה מחיים. ועפר"ח הביא ראיה מירושלמי פרק כיצד צולין אסור לומר קח בשר לפסח משמע אף מחנות אסור יע"ש והנה שם אמרו גדי מקולס אסור עגל מקולס שרי ר' יוסי בר ר' בון בשם רב ואת אומרת אסור לומר בשר זה לפסח כמ"ש הגאון המפרש שם גדי מקולס בסתמא כ"ש אם אומר בפירוש בשר זה לפסח ומינה מה גדי דוקא ולא עגל ה"ה באומר דוקא בשר כבש מחנות הרואה אומר שקנה מהטבח הכבש מחיים והקדישו מחיים צ"ע:

**כתב** הב"ח כו' עמ"א בב"ח לא הביא ממקשן רק מהמתרץ דמשום מקולס בסתמא לאומר בשר זה לפסח וכי היכי מקולס שצלה כא' אסור באכילה דיעבד אף שחתכו קודם נתינה על השולחן לאיברים כדאיתא ריש כיצד צולין ע"ד א' ה"ה באומר כו' וגם בזה י"ל דאין איסור דיעבד כמ"ש הע"ש הביאותיו בט"ז וגדי מקולס שאסור לאכול שלם על השולחן. אבל מהמקשה י"ל דהיה סובר דתודוס הנהיג לאכול כו' והנהיג שיאמרו זה לפסח כלומר לזכרון ואמרו שאסור פריך בשר בלא מקולס נמי אסור ומשני כו' ועיין פני יהושע שם. ועשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' י"ד העיר בזה יע"ש ומ"ש המ"א בלשון אשכנ"ז ה"ה בלשון הקודש כשאומר על פסח אין קפידא ועיין בראש נוהגין באשכנ"ז כשמייבשין כו' צ"ע קצת:

## סימן תע

### סעיף א

נ"ל עמ"א דוקא אחר נפל בן ח' חי או תשעה מת אבל בן תשעה חי ומת אח"כ הבא אחריו אין בכור שבות יעקב ח"ב סי' י"ז וח"מ רע"ז ועח"י ב' בכור מאם כהן או לוי אפ"ה יתענה ובכור הבא אחר יוצא דופן יש לצדד ולקולא כי הוא מנהג. והסכים המ"א לעולת תמיד סי' ר"ך דלא ככה"ג דאין אומר השי"ץ עננו אף בשומע תפלה עסי' תכ"ט שלא להזכיר בציבור ועח"י א' וא"ר ב' הסכימו לומר עננו בש"ת השי"ץ וברכת כהנים יע"ש ולענין תענית ער"ח שאין משלימין עד הלילה אין לנהוג לומר השי"ץ עננו בש"ת אף שאין חשש ברכה לבטלה ואי"ה בה' תענית יבואר. ולענין סעודת ברית מילה עא"ר א' וח"י ד' בשם שו"ת חוט השני אבי אבן ומוהלים וסנדקים יאכלו ויפרעו תענית אחר עסי' תקס"ח

ס"ב בהג"ה ומ"א שם (אפשר בניסן לאחר הפסח יפרעו עסי' תכ"ט) וכשמתענה בשביל בנו אף אחר יכול לאכול בסעודת ברית מילה. וכשנדחה ליום ה' יתענו ולא ישלימו או יתענו בע"ש ועסי' תקנ"ט ס"ט יע"ש ועפר"ח מיקל לאכול בברית מילה יע"ש:

ביום ה' עמ"א וה"ה ער"ח כה"ג ותענית בכורים צריך להשלים אף ביום ה' ויטעמו בלילה קודם הבדיקה עסי' תל"א ועח"י ד':

**סעיף ב**

האם עמ"א ועד"מ בשם מהרי"ל דתענית א' עולה לשניהם אבל כשאין האב בכור ויש לו בן קטן בכור יתענה האב או האם עד שיגדיל ועח"י אות ו' לכ"ע אם יש לו ב' בכורים משתי נשיו ומתענה בשבילם שא"צ האם להתענות יע"ש:

**סעיף ג**

האיסטניס עמ"א עפר"ח הביא ירושלמי ערבי פסחים רבי לא אכל מצה משום דר' לוי כבא על ארוסתו וחמץ דהוי בכור כו' ועיינתי בירושלמי לא חמץ כבן בתירא דמכשיר פסח כל היום זבחים פ"ק ועמ"מ פ"ו מחו"מ הי"ב יש מי שאומר לאחר זמן איסור ופריך ולית הלכה כן ורבי לא הוי תלמידיה דלנהוג לחומרא (ומשמע תלמיד ראוי להחמיר כרבי אע"פ שאין הלכה כן (ומשני אלא בגין דהוי בכור והדר ביה מכולה ולזה נאמר דלא הדר ממה דלא אכל מצה כי י"ל דהבכורים אפשר דא"צ להשלים התענית ולא אכל מצה סמוך ללילה משום דר' לוי דוקא וחמץ משום בכור. וניחא ליש מי שאומר דוקא לאחר זמן איסור ועסי' תע"א ומיהו קשה למה דס"ד שם תחלה בירושלמי וער"ן על משנה פסחים מ"ט א' י"ד שחל בשבת. כשחל פסח בשבת יתענו הבכורים בע"ש דלא נדחה (וכן ער"ח כה"ג) ועא"ר ה' מירושלמי ובתה"ד סי' קכ"ו. איסטניס שצם בע"פ וע"ש בשבת והבכורים מתענים בה' ויהיה קשה התענית ב' ימים רצופים עסי' רמ"ט במ"א זיין דר' אבין ציים כל ע"ש דהוי איסטניס א"כ לא יתענה ביום ה' רק ביום ו' וצ"ע דאפשר איסטניס בימי ניסן אין מתענה בע"ש ויתענה רק ביום ה' אבל אם קבל בפירוש שיתענה ע"ש אף בניסן פשיטא דאין צריך להתענות ביום ה':

**סעודת** ברית מילה ופדיון הבן בע"ש עסי' רמ"ט שם ובע"פ אם לא עשה קודם שעה עשירית אסור אח"כ אלא יעשה בלילה ע' סימן תע"א במ"א ב' ותקמ"ו וא"ה שם יבואר:

## סימן תעא

**סעיף א**

משעה עמ"א. ער"מ ז"ל בפירוש המשנה וזמן מנחה נמי משתנה לפי הזמן וע' סימן תמ"ג בט"ז א' אף לענין סעודה תלוי בשעות זמניות ויש סיוע מכאן. ומשמע דאם התחיל

בהיתר ונמשך עד לאחר ט' אין מפסיק עסי' רל"ה ותרנ"ב ס"ב וט"ז ד' ותל"א אבל התחיל אחר זמן איסור ודאי פוסק ועס"ג:

**סעיף ב**

מעט עמ"א א"י רבותא הי"ל אף מעשה קדירה שרי כמ"ש באות ח' דמצה מפוררת ומבושלת מותרת. וזה טעות דאדרבה דוקא פירות ודגים הא מה' מינים לא ומ"ש לקמן באות ח' לענין מצה בבוקר קאמר דמבושלת שרי הא אחר ט' אף זה אסור ועפר"ח. וער"מ פי' המשנה ריש ע"פ וקשה קצת מ"ש דלחם לא הא איכא מצה עשירה וע' פירוש הרע"ב שם:

**סעיף ג**

או עמ"א ועח"י אות ג' דבעירובין נ"ה ב' בתוס' ד"ה כל מיירי בירק מבושל עם פת. וכ"נ משבת ק"מ ב' בר בי רב דלא נפישא ליה ריפתא לא ליכול ירקא דגריר ללחם ובמבושל אין גורר ללחם ועא"ר אות ג' הקשה בזה ולמ"ש כאן נראה כמ"ש. ותמרי עסי' ר"ח במ"א אות כ"ה יע"ש וכאן משמע כל הפירות מעט שרי לבד ה' מינים:

**סעיף ד**

מעט עמ"א ודעת הב"ח ב' כוסות היינו ב' רביעית הוי טובא ומש"ה בין הכוסות רשאי לשתות אף מעט דמצרף עם הב' כוסות וגריר משא"כ קודם לילה לא מצטרף הואיל ומפסיק הרבה וע' ט"ז ולפ"ז שיעור יין רב ידעינן ב' רוב רביעית והמ"א כתב דלק"מ דא"נ ב' כוסות הוי מעט כאכילה א' כו' והראיה דמייתי דעכ"פ היה ראוי לאסור לשתות בין הכוסות דכל דאפשר למעט עדיף טפי אפי' באכילה אלא דטובא גריר וא"כ כל מה דשותה טפי מעלי טפי דגריר וא"כ אין לידע כמה נקרא הרבה אלא הואיל ובהכרח שותה ב' כוסות כל מה ששותה יותר עדיף טפי ודוחק ועא"ר:

**סעיף ה**

מצה עמ"א הוכיח דלא כב"ח דכל שיש מי פירות אף שיש מים הרבה יותר ממי פירות א"י י"ח בפסח מפסחים ל"ח כו' ומסי' קס"ח ס"ז עמ"א שם אות ט"ו וקפ"ח אות ט' ושם צידד והביא דיעות אי מ"ה חייב לאכול פת או מדרבנן ובפסח מחויב בליל א' כזית מצה ובסי' ר"פ משמע דהיו אוכלין בשבת פת שנילוש במי פירות חולין בטהרה עמ"א שם ומ"ש המ"א ופירש"י דמי פירות לבד אין מחמיצין וא"כ ל"ל לחם עוני ר"ל הב"ח שפי' דמה שכתב הטור מצה שנילושה במי פירות היינו בלי מים שאין בא לידי חימוץ והיינו דא"י י"ח דכתיב לא תאכל עליו חמץ וגו' תאכל מצות כל שבא לידי חימוץ ומי פירות בלי מים אין בא לחימוץ כו' א"כ אדרבה לשיטתיה מוכח דגם עם מים א"י י"ח דהוי מצה עשירה דאל"כ למה לי לר"ע לחם עוני פרט לשמן ודבש תיפוק שאין בא לידי חימוץ

ש"מ אף עם מים א"י י"ח עכ"פ היכא שהרוב דבש והמ"א הוכיח אף הרוב מים א"י י"ח מפסחים ל"ח ומי"ט דג"כ שיאכל שיהא הרוב מים. ועב"ח וצ"ע שם ועפר"ח. ועמ"מ פ"ו ה"ה ותנ"ג ותנ"ד די"ל ממין הבא לידי חימוץ כו' אלא לשיטת הב"ח הקשה כן:

**ומי** שאין לו בליל א' וב' כ"א מצה עשירה עם קצת מים יאבל ולא יברך אכילת מצה דספק הוא וגם י"ל דנהי דלא מקיים לחם עוני מ"מ מקיים מ"ע אכילת מצה ואפשר אף נילוש בלי מים כן ועא"ר ח':

**סעיף ו**

מצה עמ"א נפוחה וכפולה אף קודם ה' אין לאוכלה דלרוב דיעות מצה כשירה היא וי"ח בלילה אסור לאכול כל היום ומ"ש בי"ג מותר עא"ר ו' בליל י"ד ג"כ שרי ובכ"ג מנהג קושטנדינא שלא לאכול מצה מר"ח ועט"ז א':

**סעיף ז**

מותר עמ"א מ"ע מותר להאכיל לקטן בידים רק בהגדה דכתיב והגדת לבנך אסור דל"ש בעבור זה מאחר שמילא כריסו ממנה ועמ"ש לקמן בחיוב הגדה קטן חינוך דרבנן רק מ"ע על האדם לומר לקטן. ועסי' רס"ט. והנה מצות דרבנן י"ל עדיפי ממ"ע דהוי לא תסור ע"י"ד רל"ט נשבע על ד"ס אין שבועה חלה יע"ש:

**סעיף ח**

ונילושה עמ"א ועח"י דספק הוא וא"י י"ח בפסח ואסור לאכול ע"פ כל היום. אבל מבושלת וקניידלי"ך מותר לאכול דא"י י"ח בפסח במבושלת בכ"ר. והיינו קודם מנחה קטנה הא מתחלת שעה עשירית אף קניידלי"ך אסור דמשביע ה' מינים וכנראה באות ב' דוקא פירות ובשר ודגים שרי לא ה' מינים. ומטוגן באלפס בשמן בלי מים צ"ע די"ל די"ח ואסור לאכול כל היום דלאו בישול הוא כשחל ע"פ בשבת אין לטלטל מצת מצוה בשבת דאיסור דרבנן לאכול וגם אין ראוי ליתן לקטן או לעכו"ם כי רוצה להיות שלימים ללילה הוי טילטול שלא לצורך אע"ג דאוכלין מותר לטלטל עסי' ש"י מ"מ זה אסור באכילה ע' סי' תמ"ו במ"א ג' חלבים וטבל יע"ש. ועסי' תמ"ד אבל שאר מצות דראוי לתרנגולים וכדומה שרי לטלטל אם דעתו לכך:

## סימן תעב

**סעיף א**

עד עמ"א תה"ד סי' קל"ז וע' ב"י דהגדה בלילה בשעה שחייב לאכול מצה ומרור ודי כוסות הרמוזים בל' גאולה מצה בעינן בלילה יע"ש ולא ביה"ש. הא ערבית יכול להתפלל בעוד יום. משא"כ שבועות ערבית בלילה שיהא תמימות עסי' תצ"ד ט"ז. וסוכות הקידוש בלילה דוקא דאין קידוש אלא במקום סעודה ולא יאכל עד הלילה כבסי' תרל"ט

בט"ז י"ב משא"כ לתה"ד י"ל דרשאי לקדש בסוכה בעוד יום ואי"ה בתרמ"ג יבואר מזה. ועח"י כאן ולבוש הביא דברי תה"ד. עסי' תצ"ד בט"ז מ"ש שם:

**סעיף ב**

בכלים עמ"א ע"י"ד ק"ך בט"ז י"א וש"ך י'/ט יע"ש מזה ומ"ש במהרי"ל על שולחן מיוחד עסי' תנ"א במ"א ב' וכלי כסף שאין משתמשין אלא בצונן די בשטיפה דיעבד עכ"פ ולא חיישינן שמא ישתמש בהם כו':

**סעיף ג**

ישב עמ"א ישב בשי"ן משמע ולא על הקרקע ובמרדכי גורס יסב בסמ"ך (ט"ס ישב) כי אף העני צריך היסיבה על צד שמאלו ואם יש לו ספסל יסב עליו וא"ל צריך היסיבה על הקרקע ע"צ שמאל ע' פסחים ק"ח א':

**סעיף ד**

עמ"א וכ"כ הט"ז ב' ולכאורה ממה דלא חלקו המחבר והר"ב באטר נמי בשמאל כ"א ע"כ הטעם שמא יקדים כו' ומ"מ נ"מ דאי לטעם הסיבת ימין אין היסבה דדרך לאכול בימין ע' פסחים ק"ח א' ולמ"ש הר"ב בס"ז ב' כוסות ראשונות אם שתאן בהיסבת ימין ראוי לחזור ולשתות בהיסבת שמאל וי"ל דסובר לטעם סכנה נמי הסיבת ימין דיעבד אין היסבה וחוזר ושותה בהיסבת שמאל ועפר"ח הביא ראיה מפרקדן יע"ש:

**סעיף ה**

א"צ היסבה עמ"א דתוך יב"ח אין מיסב וגם הקיטל אין לובש דלא כט"ז ב' והטעם כי בתר"י בט"ז ב/ ומ"א ה' ב' טעמים ולטע א' אסור לאבל ללבוש הקיטל ולטעם ב' בלא"ה נכנע וא"כ יש לחוש לטעם הא' ויראה גם המ"א והט"ז וב"ח ז"ל דכתבנו אין לאבל להיסב היינו על המטה כבודה וכלולה אבל היסבה בעי עיין אות ג' על ירך חבירו או מטה על צדו במטה וכר א' תחת ראשו ועח"י ולמ"ש א"ש. ומ"ש תוך שלשים כו' ע"י"ד שצ"א ש"ך אות ב' ג' ותר"ס משמע יב"ח או אבל ברגל לא תוך שלשים על שאר קרובים וצ"ע קצת ולאחר יב"ח בשנה מעוברת פסק האבילות ע"י"ד שצ"א בש"ך ב'. ואירע אבל בי"ט דחל עליו שבעה י"ל הואיל ובזמן התלמוד כופה מטתו אין חייב בהסיבה כלל עט"ז בזה:

**סעיף ו**

אפילו עמ"א עב"י דאמר מדלא אמר אסר להו ש"מ בנותן רשות שרי אבל בלא רשות אסור בתלמיד אצל רבו ובן אצל האב מסתמא מוחל לו ומ"ש כל הפטור כו' עח"י י' מסוכה בירדו גשמים אין ראייה דמצער גופו מש"ה אין להחמיר משא"כ בשאר דברים

והניח בצ״ע. ועב״י ריש ה׳ ציצית יע״ש. ומיהו אם יש דיעות דצריך לעשות כך ומחמיר אע״ג דהלכה דפטור אין נקרא הדיוט משא״כ כשאין שום דיעה נקרא הדיוט ועדיין צ״ע:

**סעיף ז**

שנראה עמ״א וב׳ כוסות אחרונים אין רשאי לשתות ביניהם א״כ לא מהני תנאי זה וגם תנאי אם לא אשתה בהסיבה אשתה אח״כ לא מהני מכמה טעמים ועוד כדאי הוא ראבי׳ לסמוך עליו כיון שיש איסור שלא לשתות בין שלישי לרביעי ואף לאחר כוס ד׳ לא יעשה כן ויש לי הערה בכאן כי המחבר בתע״ט בכוס ג׳ לא הזכיר אם שתה בלא הסיבה מהו דינו ובת״פ בכוס ד׳ כתב אם שתה בלא הסיבה יברך על כוס ה׳ פה״ג והטור הזכיר בשניהם. ואי דכ״ש השתא כוס ד׳ דצריך לברך שנית לא נראה כמוסיף כ״ש בכוס ג׳ דא״צ לברך שנית כמ״ש הט״ז שם אכתי היא גופא היה לאשמועינן דאין מברך בני אם חוזר ושותה בהסיבה ועוד דה״א דבכוס ג׳ אסור לשתות בינו לד׳ משא״כ בד׳ אין איסור דמי שתאב לשתות שותה כוס ה׳ כבסי׳ תפ״א:

**הוי** יודע דבתע״ט כתב הר״ב דכוס שלישי יכול לשתות ממנו כ״פ רק מכוס אחר אסור א״כ לכאורה אם כוסו גדול אף בין ג׳ לד׳ שותה בהסיבה מאותו כוס ושוב ראיתי בלבוש כתב ג׳ ודי לא יחזור למלאות ולשתותו והראה מקום לתע״ט זה יורה כמ״ש ועמ״א שם כתב כשהיה דעתו מתחלת הברכה ע״ז והח״י שם אות ד׳ דמסתמא דעתו על כל הכוס ואי״ה יבואר שם. ואיך שיהיה מהני תקנה דהמ״א אחר כוס רביעי כשנשאר לו מאותו כוס עדיין חוזר ושותה בהסיבה דלמאי ניחוש לה וה״ה וכ״ש בכוס שלישי כה״ג דמכום א׳ רשאי לשתות כ״פ וכאמור:

**סעיף ח**

עמ״א וצריך לחזור ולשתות ג׳ כוסות על הסדר עפר״ח ולא מיקרי מוסיף ולא יצא כתיקון חז״ל ויראה דיברך על כל כוס:

**סעיף ט**

שותין עמ״א וע׳ אות י״ז. ודע שמ״ש המחבר שיעור הכוס רביעית וישתה כולו או רובו לכתחלה כולו ודיעבד רובו פי׳ מלא לוגמיו רוב רביעית וזה מ״ש בגמרא פסחים ק״ח ב׳ רובא דכסא יצא ולכתחלה בעינן רביעית וסגי בכך אף כוס גדול הרבה עתוס׳ שם ד״ה רובא וי״א הם הרמב״ן והר״ר ש״ט כמו שציין באר הגולה סוברים רובא דכסא דיעבד אף מחזיק כמה רביעית בעי דיעבד רוב הכוס וממילא לכתחלה בעינן כל הכוס אף מחזיק הרבה וע׳ ט״ז אות ח׳ דמש״ה יקח כוס קטן וע״ד המדבר שותין הרבה ב״א לכתחלה מכוס א׳ היינו לדיעה א׳ אבל לי״א אה״נ דבעי לכ״א לכתחלה כוס בפ״ע ועפר״ח ולמ״ש

וא"ש דלדיעה א' דכן הלכה ואף לכתחלה צריך שלא יהא הכוס פגום כבסי' רע"ב כיון דכוס שלם הוא שותין הרבה ב"א ושרי לכתחלה ועמ"ש אי"ה באות י' מזה:

**סעיף י**

וי"א עמ"א י"ל דהוא דעת הרמב"ן ז"ל כמ"ש באות ט' לכתחלה צריך לשתות כוס שלם ודיעבד יוצא ברובא דכסא ועי' תוס' ריש ע"פ ד"ה ולא יפחתו ב' ופר"ח כאן וי"ל כי המחבר הביא וי"א למי שרוצה להחמיר יעשה כן והלכה א' בסתם ע"כ שפיר אמר דאף הרוצה להחמיר א"צ לשתות לכתחלה כ"א רוב הכוס כשיש ברובא רביעית וה"ה דמידי ספיקא לא נפקא וד' כוסות דרבנן וספק דרבנן לקולא ודוקא היכא דמיעקרא תקנתא דרבנן לגמרי לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כדבעינן למימר אי"ה בתע"ג ועמ"ל פ"ז ממצה ה"ח ופ"א מה' מגילה הי"א משא"כ כאן לא מיעקרא דהא דיעבד יצא ברוב הכוס אפי' לי"א ומש"ה לא הביא המחבר דלי"א צריך לכתחלה שישתה כל הכוס וכאמור ויש ליישב עוד בע"א ואין להאריך:

**סעיף יא**

שלא עמ"א וע' אות ז' שיעור רביעית ביצה ומחצר עם הקליפה ואם ממלא ב' קליפות מביצת התרנגולת זה שיעור רביעית כטעם עח"י בשם מהרי"ל:

**סעיף יב**

מפני עמ"א הנשבע שלא ישתה יין בסתם חיילא בכולל גם אפסח ואי נאמר דמי צמוקים אין בכלל השבועה יוצא במי צימוקים ע"ש בשם מהר"ש הלוי תי"ד סי' י"ב וכ"כ א"ר אות י"ו ולפ"ז אף נשבע בפי' שלא ישתה יין בליל פסח חיילא דהא אפשר במי צימוקים והיינו שאין כופין אותו להתיר שבועה עב"ח תפ"ה וי"ד רל"ט ס"ו ואי"ה יבואר בתע"ה ותפ"ה מזה:

**סעיף יג**

אדום עמ"א היינו יין ענבים שיש לו מראה אדמימות זכר למכת דם במצרים כחרוסת זכר לטיט. ומ"ש עסי" קע"ד ראוי להיות קע"ה אות ג' אדום ולבן אי מברך הטוב והמטיב ועסי' רע"ב ס"ד מקדשין על יין לבן והרמב"ן פוסלו לקידוש ועא"ר א' דוקא לבן ביותר י"ש ועסי' קע"ד לענין תוך הסעודה אי א' מברך לכולם:

**סעיף יד**

אפי' עמ"א ועסי' תפ"ג במ"א ב' אם אין לו ד' כוסות אלא ג' או ב' או א' איך ינהוג:

**סעיף טו**

יין מבושל וקונדיטון עסי' רע"ב יין שנותנים לתוכו עשב שקורין פאל"ץ או וירמי"ט יבואר אי"ה בתע"ג:

**סעיף טז**

גם עמ"א ובמגילה ג"כ עיקר הנס ע"י אסתר היה. ובע"ץ כתב אע"פ דבסוכות ג"כ היו באותו נס בעשה ד"ת פטורים ובעשה דרבנן תקנו דחייבים ועתוס' מגילה ד' א' ד"ה שאף הן משמע במצה נמי מדרבנן ראוי לחייב נשים והקישא לד"ת ועסי' תרע"ה ט"ז ד' ותרפ"ט מ"א ה'. ולפ"ז אשה שיש לה בן שהגיע לחינוך ואין לה כ"א ד' כוסות מצומצמות תשתה היא ותאמר הגדה והבן ישמע ממנה דהיא הוה חד דרבנן והבן תרי דרבנן ועסי' תר"מ בט"ז ומ"א ב' בן שהגיע לחינוך בן ה' או ו' כל חד לפום חורפיה ועסי' שמ"ג במ"א א' בענין חינוך בת ואי אשה מחוייבת לחנך בנה:

**סעיף יז**

כוסו עמ"א ועי' טור כתב טוב ליתן יע"ש ועפר"ח ועמ"ש באות הקודם ועב"ח אם יש לו כוס גדול א"צ למלאותו כולו או רובו ונראה דאם אין לו יין רק מצומצם אף בממלא מיעוט כוס כדי רביעית ואף ע"י מזיגה כל שראוי לברך פרי הגפן שפיר דמי באם אין לו יין הרבה:

## סימן תעג

**סעיף א**

שהחיינו עמ"א עירובין מ"ב ומשמע אף שבועות אומר זמן ועח"י א' בא"ר תצ"ד הקשה באות ד' מעירובין שם שבועות וי"ל. גם מ"ש מסוכה מ"ז א' לא הבינותי דשמיני של חג אומר זמן בפ"ע אף שאסר בראשון זמן. ומ"ש כל שבעה באי" ובח"ל י"ל שמונה ימים יש תשלומין ואף בלא כוס אומר זמן אף בשוק. ואף דדחי התם תן חלק לשבעה לברכה שמברכין מקדש הזמנים (היינו תפלת מוסף) מ"מ משמע ליה ז"ל דאמת הוא דזמן יש לו תשלומין וע' רש"י שם ובעצרת י"ל ספק ברכה להקל ובסוכות דיש תשלומין כל שמונה י"ל אי שכח זמן כל שבעה כשאומר בשמיני. זמן בקידוש עולה גם ליום א' ומדברי הח"י א' אם שכח בליל א' זמן ואמר ביום שני בקידוש יוצא ממ"נ משמע בח' בסוכות כה"ג אי הוי תשלומין לא. וקידוש יש לו תשלומין למחר כבסי' רע"א ס"ח וע"ש תפ"ח קאי אקידוש דיש תשלומין בי"ט כשבת והמ"א שם בתפ"ה הקשה עליו דסובר דקאי אהגדה דאין לה תשלומין עח"י כאן. ודע אם לא אמר הגדה עד לאחר חצות יאמר אח"כ הגדה ויאכל מצה בלא ברכת אכילת מצה ע' סי' תע"ז ופר"ח שם דמידי ספק לא נפקא אי הלכה כראב"ע או לאו. וד' כוסות ישתה בברכה אחת על כולן וברבה אחרונה לבסוף אף לאחר חצות ואי"ה בתע"ז יבואר בזה. ולענין זמן צ"ע בשמיני של פסח בח"ל ד"י"ל דבקיאין בקביעא דירחא א"א זמן ול"ד לקידוש דאומר דוגמא סוכה בשמיני ובח' של סוכות ג"כ צ"ע ד"י"ל אם נזכר אומר זמן א' לחובת היום וב' לתשלומין כתפלה:

**סעיף ב**
ואח"כ עמ"א עח"י הטעם שלא יפסיק באמצע הגדה דא"כ יצטרך לשתות הכוס של הבדלה וכוס אחר כו' הוי כמוסיף על הכוסות ומשמע ממ"א באמצע הסעודה דרך לשתות יין לא הוי כמוסיף על הכוסות משא"כ אח"כ. וכתבו ז"ל בפסח הקידוש והבדלה הכל מיושב על היסבה:

**סעיף ג**
ואין עמ"א קשיא ליה דהנוטל ידיו אחר מזיגה קודם קידוש לא נראה שעושה כב"ש דלב"ש עיקר קפידא במזיגה ועא"ר אות א' ולא הבינותי יע"ש. ומ"ש הר"ב ואין ליטול ידיו כל"ל קודם הקידוש אף בלא ברכה שנראה שעושה כב"ש. ועי' לעיל סי' צ"ב במ"א ד' יע"ש בזה:

**סעיף ד**
וכרפס עמ"א ראוי ליקח ירק שראוי לברך פה"א להוציא פה"א דמרור וא"ה באות ט' יבואר זה. וא"כ קומפש"ט כבוש שפיר דמי לברך עליו פה"א עסי' ר"ה בזה:

**סעיף ה**
מי מלח עמ"א ועט"ז ג'. וע"פ בשבת אסור להכין משבת לי"ט כ"א יעשה בליל י"ט ולענין טילטול מצה וכדומה בע"פ בשבת עסי' תמ"ד מ"ש בזה:

**סעיף ו**
למעלה סמוך לו לא זע"ז ממש. ועח"י אות ט"ז שאין להקפיד בחרוסת אם יהיה קרוב לו יותר מביצה ובשר וער"מ ז"ל פ"ז ממצה הי"א חרוסת מצוה מד"ס כמו המרור ועלח"מ שם הקשה למה לא יברך אחרוסת יע"ש ומ"מ אין מעבירין על המצות וראוי להיות החרוסת קרוב יותר מבשר וביצה מה שאין מברכין על מצות ד' כוסות עח"י:

**סעיף ז**
זרוע עמ"א רמז לזרוע נטויה ומי שאין לו זרוע יקח שאר בשר אף בלא עצם ומה שנהגו קצת מפרקת של עוף עם בשר שעליו א"י לו טעם דמה לי זה או שאר בשר:

**סעיף ח**
על עמ"א עט"ז ד' וע"פ בשבת יצלה בע"ש אם אין דעתו לבשל בלילה או לאכול למחר ועסי' תק"ג ולבשל בצים הרבה בקדירה א' ואי מהם לצורך י"ט ל"ש מיתקן בכך וגם בצלי כה"ג וע"ש בט"ז וא"ר:

**סעיף ט**
חזרת עמ"א ד' דלאטיך ראוי לאכול חי וברכתו פה"א ושאר מרורים שא"ר כלל לאכול חי א"כ יקח לטיבול ראשון ירק אף ברכתו שהכל. ויי"ל מרור שא"ר כלל לאכול חי אם יי"ח דמ"מ אכילה כתיב ביה שראוי לאכילה קצת בעינן ועי' ע"ץ דמרור בעינן גידולי קרקע

פסחים ל"ט א' עח"י אות י"ח האריך בשמותיהם וירק מר יש לו סי' פניו מכסיפין ויש לו שרף עפר"ח. אשה חייבת בד' כוסות ומרור דאף הם היו באותו נס. עשו"ת מהרי"ל צ"ט דאף הן היו באותו נס לא מהני אלא במצוה דרבנן עמ"ש ברנ"א מזה וע' תוס' קידושין ל"ד א'. ע' אות י' וי"ב:

**סעיף י**

עולשין עמ"א ועשו"ת ח"צ ז"ל סי' קי"ט סאלאט"א הוא חזרת חסא מצוה מן המובחר ובפולין שאלאטין. ע' פסחים אצוותא דדיקלא פירש"י ז"ל סיב הגדל ונכרך סביב לדקל לכאורה היינו קליפתו ושם אמרו הירדוף עץ לח דבעינן מין זרעים ושם הרדופגין משמע שהוא דבר אחר לא הירדוף יע"ש ועמ"ש אות ט' וצ"ע ועתוס' שם אצוותא דדיקלא מין זרעים:

**סעיף יא**

תמכא עמ"א קריי"ן או מעריט"ך א' הוא וע' ע"ש וקשה קצת אצוותא דדיקל"א עמ"ש באות יו"ד. עמ"ש אי"ה באות ט"ו:

**סעיף יב**

לא עמ"א עסי' תע"ה במ"א אות ה' ואי"ה שם יבואר ובגמרא פסחים ל"ט א' אימא מרירתא דכופיא פרש"י ז"ל מרה של דג משמע לכאורה דירק מר אף ע"פ שאין ראוי כלל לאכילה אף ע"י הדחק י"ח דע"ש וימררו חייהם סגי בהכי ומרה לכאורה שתייה הוא והוי ג"כ בכלל אכילה. עמ"ש אות ט':

**סעיף יג**

בין לחים עמ"א ובח"י י"ט וא"ר י"ד הגיהו במ"א וצ"ל הציון בעלים אא"כ לחים הא כמושים לא ובקלחים יבישים יוצאין כ"ש כמושים וא"ר הביא בשם ראב"ן דף ע"ג דיוצא בכמושין (עכ"פ דיעבד) ומ"ש הא"ר בפסחים ל"ט ב' דמאי אעלים עכ"פ יוצא בכמושין יע"ש לכאורה מתרצין דמוקי מתני' ר"מ בקלח ולא מוקי פלוגתייהו בעלין ומתני' דרבנן דהכי עדיף טפי משמע לכאורה דעלין כמושין ליכא מאן דמכשיר ומיהו ז"א. אלא דלא מסתבר ליה לומר כן דשוין עלים כמושין שיוצאין דהלכה עלים כמושים דאין יוצאים וכחכמים דראב"צ שם אבל קלחים אף כמושים יוצאים וע' מ"ש הגאון המפרש בירושלמי:

**סעיף יד**

לא עמ"א ועסי' תקכ"ז במ"א ג' והח"י ב' מיקל בשרה במים מעל"ע דמ"מ יש בו טעם מר משא"כ בחומץ מבטל מרירתיה עי"ד ק"ה אם שרה כ"ג שעות וסלקוהו ממים ואח"כ שרי עוד כ"ג לא הוי כמבושל יע"ש וצריך כ"ד שעות רצופין ה"ח כאן יש תקנה:

**סעיף טו**
או עמ"א ועח"י פ"ד ואלו ירקות משמע דוקא הני ע"כ יטול השאר בלא ברכה ע"פ בשבת מותר להשרות המרור במים א"ר י"ד עסי' שכ"א סי"א ועסי' תרנ"ד וצ"ע מתורגמינן תמכא תרגום שיר ב' ט' דומה דודי על תמכא ועולשין ופטירין וביונתן שמות י"ב ח' תמכא ועולשין היינו כברייתא דבר קפרא פסחים ל"ט א' וסבור דסדרא לאו דוקא ומרורים תרין הכל במשמע וא"ש בשיר ב' טוי נור על תמכא ועולשין ופטירין כי בפסח ראשון כתוב כן צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו לפסח כי מצה נקבה וז"ש רש"י ז"ל קידושין ל"ז ב' יאכלוהו לפסח דל"ת אמצה קאי והציון שם שמות י"ב ראוי במדבר ט' י"ב ככל חוקת כוי והבן זה:

**סעיף טז**
מעט עמ"א בשכ"א סי"ו ומ"א כ"ד דוקא ברכה יע"ש ובט"ז שם אות י"א מצה של קמח טחון ממצה אפויה אסור בשבת ליתן משקה בתוכו אף ע"י שינוי ועח"י כאן:

**סעיף יז**
הדומין עמ"א וע' א"ר אות י"ט בשם מ"צ סימן בחרושת אב"ן וחרושת ע"ץ אפיל בירן ניסין ע'נגבר צימרינד שם חרוסת בירושלמי מלשון חרסית לבינה מחרס יע"ש:

**סעיף יח**
פחות עמ"א עט"ז ח' והטור הביא מחלוקת ר"י ורשב"ג ועב"י ודאי ספק ברכה להקל ועא"ר אות כ"ד. ועסי' תע"ד ואי"ה שם יבואר ועסי' תע"ה ס"ב מי שאין לו בטיבול ראשון כ"א מרור איך יתנהג ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יט**
ומברך עמ"א בש"ע כתב ומטבילו בחומץ ובלבוש כתב מברך ומטבל ועא"ר אות כ"ה ציין על הלבוש וכתב דטיבול הוי ג"כ מצוה במרור וה"ה טיבול א' ולכן מברך פה"א קודם טיבול וקאי נמי על הטיבול יע"ש עמ"ש אי"ה באות ל':

**סעיף כ**
ויבצענה עמ"א ביד ולא בסכין כדרך שהעני עושה:

**סעיף כא**
ויתן עמ"א ועט"ז ט' טעם דהיא עיקר המצות שיאכל באחרונה יע"ש:

**סעיף כב**
תחת המפה עמ"א וכתבו ז"ל שיכרוך במטפחת זכר למשארותם צרורות בשמלותם וקודם שרוצה לאכול אפיקומן יפשיל המפה עם אפיקומן על כתפו וילך ד"א ויאמר כך היו אבותינו הולכין משארותם צרורות בשמלותם וע' נ"ץ אות י"ט בשם רש"ל:

**סעיף כג**
ויגביה עמ"א ובסידורים נרשם שיסיר הביצה והבשר מהקערה בשעה שאומר הא לחמא עניא ובאמת א"צ רק כשאומר פסח שהיו אוכלין כו' אין להגביה הבשר דאסור דנראה כאוכל קדשים בחוץ משא"כ מצה ומרור מגביה כשאומר מצה זו ומרור זה אבל כשמגביה הקערה ואומר הא לחמא א"צ להסיר הבשר והביצה מהקערה:

**סעיף כד**
הא לחמא עמ"א ועח"י אות ל"ב בשם רש"ל לומר הא לחמא בקול רם. וכשאומר כל דכפין יפתח דלת הבית וי"א שקאי אבני ביתו וע' פי' אברבנאל נתקן בלשון ארמי שהיו מכירין בו עניים ייתי ויפס"ח כלומר צרכי פסח יין וחרוסת וכדומה יע"ש ועיין ר"פ וכאור בוקר יזרח שמש דמשמע ראוי שיאמר כהא לחמא עניא כלחם של זה שברור לנו משא"כ הא כלחמא אותו הלחם אין ידוע לנו וי"ל:

**סעיף כה**
יצוה עמ"א ועא"ר למ"ד הא אוכלין ממצות. ובח"י ל"ג יש אומרים שיסיר הקערה ואין מסירין כדי שישאלו התינוקות יע"ש:

**סעיף כו**
וישאלו עמ"א שאין ליתן מצות על השולחן לבד מג' בקערה קודם הגדה:

**סעיף כז**
מוזגין עמ"א כשיאמר פסח שהיו אוכלין לא מגביהין דנראה כמקדיש קדשים בחוץ ועח"י ל"ו בשם מהר"י קל"ג מ"מ יסתכל בו:

**סעיף כח**
באצבעו עמ"א ועח"י אות ל"ו:

**סעיף כט**
י"ו פעמים עמ"א. אמירת הגדה אין לומר בהסיבה אלא באימה ויראה של"ה עח"י וא"ר:

**סעיף ל**
יכסה עמ"א. כשחל כו' עט"ז. ובליל שני כשחל ביום א' יאמר להיפוך עב"ח וא"ר. ע' שו"ת כנסת יחזקאל סוף חא"ח מ"ש בזה ובמהרי"ו משמע במ"ש בליל ב' כו' הא לא בד"ו פסח א"כ לא יחול יום א' כן גם כתב כשיבא בשבת האי שתא א"כ ה"ה כשבא במ"ש. שייך לאות י"ט:

**שאלה** מי שתאב לאכול כזית ואין לו כ"א כ"ש אי מברך. ב' דבר שטיבולו במשקה כ"ש אי צריך נ"י. ג' אוכל ע"י כלי אי צריך נ"י. ד' טובל אצבע במשקה אי צריך נ"י. תשובה בשמואל א' י"ד ויטבול המטה בדבש עסי' ר"י מ"א ו' וקנ"ח במ"א ה' ז'. וכאן דאוכל פחות מזית אף תאב לאכול יותר וא"א מפני הברכה או רק לקיים טיבול א' אפ"ה נ"י

ומברך ברכה פה"א ודוחק לומר דקאי ג"כ אמרור מכמה טעמים ועמ"א ר"י ו' דסובר עיקר כמ"ש באות י' שם. ודע דיונתן טבל ביערת דבש דבורים זה לר"א משא"כ לרבנן י"ל יערת דבש כפשוטו קנים סוקר"א והם מי פירות וכ"פ רש"י ז"ל בשמואל עיין בבא בתרא ס"ו א' והר"מ ז"ל פכ"א משבת פסק כחכמים. ע' ביערת דבש חלק שני:

## סימן תעד

### סעיף א

על עמ"א בסימן קע"ח ס"ו המתפלל תוך הסעודה א"צ לברך המוציא אח"כ והב"י כתב דלרי"ף דמברך על כל כוס דהגדה הפסק ה"ה תפלה הפסק והלכה כרא"ש ומש"ה המתפלל א"צ לברך המוציא ועל הר"ב קשה דשם בקע"ח אודי ליה וכאן פסק דמברך על כל כוס ע"כ תירץ מהרש"ל בפרק כיסוי הדם סי' י' ודרישה בקע"ח דכאן ד' מצות הוי כאלו התנה שלא לצאת בפה"ג א' על כוס שני כו' וכ"כ הט"ז. וביש"ש תי' עוד דהגדה א"א שלא לומר מפסיק משא"כ תפלה אפשר שיאכל ויתפלל אח"כ הוי כדבר הרשות שאין מפסיק והמ"א השמיט זה דכתב המחבר בקע"ח אף שאין לו שהות להתפלל אח"כ אפ"ה לא הוי הפסק. ומ"מ יש לחלק ביניהם עמ"א שם י"ג מ"מ צריך נט"י ויראה בלא ברכה וראייתו מטור נכונה דלמי שצריך המוציא מצריך ג"כ נט"י ולמה צריך נט"י אלא משום דהוי היסח הדעת ומ"ש בישי"ש שם ובסימנים דא"צ נט"י מירי בשמר ידיו ולא הסיח ופסחים קי"ב ב' נטל בטיבול א' יטול בטיבול ב' דלמ"א אסח דעתיה הוי ספק לא ודאי ועא"ר שם ולמ"ש א"ש ועמ"ש שם:

## סימן תעה

### סעיף א

יטול עמ"א. דאם רצה נוטל ידיו מיד ומברך ענ"י ומכוין לצאת ושומר ידיו מהיסח הדעת והגדה לא הוי הפסק דבגמרא קט"ו ב' דלמ"א אסוחי ונגע במקום מטונף משמע דהגדה לא הוי הפסק ועחי"י א' הנכון שלא לברך ענ"י מיד דלמא מסח דעתיה ונגע במקום מטונף. עסי' קנ"ח במ"א י"ב השיג על הנ"ץ דהבין הב"י מתוס' ד"ה אסוחי הוציא דבריו אלו מתוס' ד"ה כל פסחים קט"ו א' הוציא כן ובקנ"ט אות כ"ה הביא גם כן דאף דיעבד צריך לחזור וליטול יע"ש ויראה דלא יברך ענט"י דמתוס' ד"ה אסוחי משמע דיעבד יצא ומ"א שם הביא ד"ה הכ"ל שסותר דבריו ועד"מ בקנ"ח ומגמרא נטל בטיבול א' יטול בטיבול ב' יש לומר דה"ה אפי' מי שאין רק כזית מצת שמורה שאוכל תחלה המרור בחרוסת כבסי' תפ"ב א"ש מ"ש כפשוטו טיבול ב' (ע"ש תוס' ד"ה צריך) ושפיר נקיט

רבותא אפי' מטיבול א' לב' צריך נטילה ואף דשניהם לדבר שטיבולו במשקה וכ"ש לנט"י דהמוציא דזה צריך מטעם כוונה וכאמור וצ"ע:

**סעיף ב**

ויאחזם עמ"א משום לחם משנה ועמ"ש בט"ז אות א' בזה:

**סעיף ג**

העליונה עמ"א י"ל דבשבת יש טעם ע"פ קבלה לבצוע מתחתונה עמ"א רע"ד דיבצע משתיהן יחד וא"כ כאן דבוצע משתיהן יחד א"כ פשיטא דאין חילוק בין שבת לשאר ימים בזה. מ"ש רמ"א דאין נוהגין לטבל במלח בלילה ראשונה יראה קצת סתירה והיל"ל אין נוהגין לטבל כו' ובלבוש כתב בלילה ראשונה אין מטבלין במלח דליהוי לחם עוני ובשאר הימים מצריכין מלח עכ"ל והיינו אע"ג דפת נקי וכו' מ"מ אין נאכל לתיאבון שאין בה מלח מש"ה בשאר הימים נותנין מלח ועסי' קס"ו ס"ה דמ"מ מצוה לתת מלח אף בפת נקיה יע"ש וי"ל דברי רמ"א כן דבלילה א' אין ליתן מלח דפת נקי כו' והואיל וכן אע"פ שבשאר הימים נותנין או עכ"פ מצוה איכא בלילה א' אין נותנין הואיל ואין עיכוב דנקי הוא תו מקיימין ביה לחם עוני ומיהו דיעבד יצא ולא הוי מצה עשירה בשביל זה:

**סעיף ד**

כזית עמ"א תירץ בזה קושי' הב"ח עט"ז אות ב' ועסי' קס"ז אות ז' בשאר הימים אין נוהגין לאכול כזית מהמוציא ומ"ש המ"א בשם תה"ד עט"ז אות י"א דמ"ש ברי"ו אכל כחצי זית ואח"כ כחצי זית יצא דיעבד ומ"ש כ"מ מחולין ספ"ז לא הבינותי דבקי"ג ב' לריש לקיש באמ"ה בעינן שלא יהא נחלק בפיו ואמ"ה חידוש הוא דמצטרף גיד ועצם לכזית מש"ה בעינן אותם תנאים לר' יוחנן מבחוץ ולר"ל מבפנים משא"כ בשר מן החי ושאר איסורין כל שאכל כזית כא"פ חייב וא"כ ה"ה כאן. ואי"ה בס"ו יבואר עוד (עמ"ש בפריי ל"ד גיד הנשה אי מצטרף כא"פ הואיל ואין בנ"ט וכל עצמו חידוש הוא) ומ"ש מתה"ד משמע דא"צ לבלוע כ"א כזית א' בב"א יש לעיין ביה דהתה"ד למד ממרדכי דצריך לבלוע הזית בב"א ולטעם הב"ח דאין ראוי שיאכל תחלה מהמוציא קודם שיצא ידי מצה א"כ ראוי לבלוע ב' זיתים ביחד ומ"מ מי שקשה עליו לבלוע כזית בב"א פשיטא דיוצא כל שאוכל כזית כא"פ. עיין פרישה תפ"ו בשם מהר"י ז"ל בפסקיו קכ"ב דכזית המוציא א"צ הסיבה היינו מי שאוכל זא"ז ולדידן אף שאוכל זא"ז צריך היסבה דמספקא לן אהי מברך אכילת מצה וכ"ש לכתחלה ראוי שכל הסעודה בהיסבה עסי' תע"ב ס"ז לבד בהלל יהא יושב באימה ויראה כמ"ש השל"ה ז"ל הביאו המ"א ז"ל. ודיעבד אם אכל כזית א' בהיסבה יצא כדכתיבנא. ערש"י חולין ז' ב' ד"ה בצע ציינתיו בקס"ז אות ז' יע"ש:

**סעיף ה**
כזית עמ"א כוונתו דהשורש לא נחשב עמו וא"כ ע"כ מיקרי אין הבריה שלם דהשרשים כמאן דליתנהו דמי עפר"ח ויש לי קצת קושיא מה"ת שיוצא בבריה דבסי' ר"י בברכה אחרונה דמדרבנן הוא וקבעו אכזית דבר חשוב מסתפק שפיר י"ל ה"ה בריה חשוב משא"כ מרור בזמן המקדש ד"ת ואכילה בכזית בין במניעה ובין בציווי פשיטא דבריה לא מהני ובאיסור לא יאכל שרץ העוף משמע בין קטן וגדול ע' תוס' חולין צ"ו ב' ד"ה ורבי יהודה וביי"ד ק' משא"כ כאן וצ"ע:

**סעיף ו**
בלא עמ"א עפר"ח מדאמר א"צ היסבה אבל אי בעי אוכל בהיסבה והלשון קצה קשה ועב"י. ומכריכה אין ראיה:

**סעיף ז**
וטובלם עמ"א עב"י בשם האגור בשם מהר"י מולין ז"ל החרוסת ינער מן המרור (כמ"ש המחבר) ובכריכה א"צ לנענע וי"ל טעמא מאי ואפשר כריכה לאו מצוה כלל אף להלל אלא רק זכר למקדש כמ"ש הב"ח דהאידנא ליכא פסח עמ"ש בט"ז ז' ומ"מ קשה הואיל ועושין זכר כו' ודע שמ"ש המחבר מנער החרוסת שלא יבטל החרוסת רשות למרור דרבנן כ"מ במרדכי בסדר פסח ולפ"ז לראב"צ דחרוסת מצוה הוי דרבנן ואין מבטלין אלא דמספקא לן אי הלכה כראב"צ עלח"מ ה' מצה פ"ז הי"א ועב"ח ס"ה הקשה במאי פליגי ת"ק וראב"צ ומה נ"מ כיון דאין מברכין על החרוסת וי"ל דנ"מ לראב"צ א"צ לנער חרוסת מעליו ואפשר חרוסת יש בו קיוהא וחריפות ומבטל לטעם מרור ולכ"ע צריך לנער בזה:

**סעיף ח**
לא עמ"א והסדר הוא מצה ומרור וכריכה ואם שינה הסדר הנה אם אכל מצה ואח"כ כריכה וביר על המרור אז אח"כ אוכל מרור דמצה רשות מבטל למרור דרבנן ואין מברך על המרור ולא הוי הפסק מה שאכל מצה ומרור בכריכה ולא יצא כלל ידי מרור מ"מ לא הוי הפסק ועוד מסתמא ליקח קצת יותר מכזית מכ"א ואין מבטל זא"ז עתוס' זבחים ע"ח א' ד"ה אלא וע"ט א' ד"ה אמרו יע"ש וע"ש ברש"י ומידי ספיקא לא נפקא. ואם אכל תחלה מצה ומרור בכריכה אתי מרור דרבנן ומבטל מצה ד"ת וצריך לאכול אח"כ מצה לחוד ואח"כ מצה ומרור בכריכה דמצה ד"ת לא מבטל למרור דרבנן וה"ה בראשונה צריך אח"כ הכריכה וכאמור. ואם אין לו רק שני זיתי מצה משומרים זית לכל לילה ואירע בליל א' שאכל בראשונה מצה ומרור בכריכה פשיטא דחוזר ואוכל מצה דמרור דרבנן ביטל למצה ד"ת משא"כ אם יש לו שלש זיתים וטעה ואכל אחר המצה

מיד הכריכה פשיטא שיניח זית שלישי לליל ב' והבן זהו הנראה לי ההדיוט בכאן וע' מ"ש בט"ז אות ז':

**סעיף ט**

אם עמ"א פסחים קט"ו א' ויכוין שלא לצאת במרור זה עד אחר המצה וברכה זו עולה למרור שאח"כ עתוס' שם וט"ז ח' ופר"ח כאן:

**סעיף י**

בטיבול עמ"א עח"י אות ט"ז מביא מתפ"ט ועט"ז שם ויש לדחות התם מוציא אחרים י"ח משא"כ כאן איך יברך על חריין שהוא קשה לגוף ואין ראוי לאכילה ומזיק לגוף ע"כ נראה כמ"ש המ"א כאן ועכ"פ מוכח דמרור אע"פ שאין ראוי כלל לאכילה י"ח עמ"ש תע"ג ס"ה:

**סעיף יא**

בלע עמ"א עמ"ל פ"ה מיסודי התורה ה"ח ד"ה יש לחקור אם אכל מצה שלא כדרך אכילה (שעירב דברים המרים) העלה דלא יצא וכתב שלא מצא מפורש דין זה ומהא דמרור דרבנן מבטל מצה ד"ת הא לא"ה יצא י"ל בחזרת וכדומה דראוי לאכילה או י"ל באופן אחר ומיהו בפסחים קט"ו ב' כרכן בסיב לא יצא ופרשב"ם כזורק לחמת דמי משמע הא בלא"ה יצא וצ"ע:

**סעיף יב**

דטעם עמ"א זכר לוימררו חייהם משא"כ מצה כה"ג אכילה מיקרי עיין פסחים קט"ו ב':

**סעיף יג**

ידי ע' מ"א ועט"ז ז' ואם כרך המצה במרור או בשאר אוכלין משמע דיצא אף ע"פ שלא נגע בגרונו וראיה ממ"ש הרשב"ם ז"ל שם בלע מצה ומרור ידי מצה יצא אע"פ שהמרור חוצץ וזה מבואר ושוב ראיתי להפר"ח הביא ראיה מה' אבות הטומאה פ"ג בדרכו הטוב בכ"מ ברוב חריפתו ובקיאותו ז"ל וע"ש פ"ג ה"ה ופי"ד מה' מ"א הי"ב ובמ"ל יע"ש:

**עיין** מהרש"א ז"ל פסחים קט"ו ב' בתוס' ד"ה ידי מצה כתב קושטא קאמרי וע"ש עמוד א' בתוס' ד"ה אתי והנה י"ל ה"פ בלע מצה ומרור בכריכה דתרוייהו מצוה דרבנן בזה"ז להלל שכבר אכל מצה דאורייתא עמ"ש בט"ז ז' לזה מקשו דמרור זה אפי' מצוה דרבנן ליכא כיון שלא יצא בו ולזה תירצו כל שאין לועס לא מבטל כו':

**מצה** של איסור דבריהם ויין סתם יינם או מרור כלאים ע' פסחים ל"ט א' וברי"מ ה' כלאים פ"ה ה"ו אם יאכל אותם או איסור תורה במצה ד"ת אם אין לו אחרת ומפסחים לא בטבל י"ל דיש לו אחרת עתוס' קידושין ל"ח א' ד"ה דאקרוב ב' תירוצים ובמ"א

תמ"ו א' ובתנ"ד כתבנו מזה ובחשוד על הדבר ע"ד קי"ט דאין לאכול עמו מיבעיא לי אם אין לו יין וסועד אצל מי שחשוד סתם יינם בדרבנן כה"ג מהו בספק:

**סעיף יד**

בלא עמ"א זה בפי' הב"י כאן והב"ח יש לו שיטה אחרת די"ל בד"ת מצות צריכות כוונה ועמ"ש בס' סמ"ך ומשמע ממ"ש ידע שהוא מצה ולא רצה לאכול משמע אף שכיון שלא לצאת יצא וצ"ע ועי"ד בסי' א' בחולין אם כיון שלא להתיר בשחיטה זו:

**סעיף טו**

בין עמ"א ועסי' תרי"ב שיעור אכילת פרס:

**סעיף טז**

בליל הראשון עמ"א ועח"י כ"ד בסוכה אע"פ שכל ז' רשות מ"מ אין לצורך גופו מברך והפר"ח בשם הרז"ה דא"א לג' ימים בלא שינה וא"א בלא סוכה ועסי' תרל"ט בזה. עפר"ח מצה בזה"ז ד"ת וספק אי אכל כזית צריך לחזור ולאכול ומרור ספק לקולא ואי מברך שנית כתבתי בסי' ס"ז. אין ידו משגת כ"א לזית מצה או לזית מרור יקנה מצה ד"ת ואף ספק אי אכל זית או לאו ומרור ודאי לא אכל ל"מ למ"ד ספק מ"ה לחומרא יקנה מצה אף למ"ד מדרבנן עדיף ספק תורה מודאי דרבנן כבסי' תקצ"ה של תקיעות ספק ומוסף ודאי ע"ש. ומרור בליל א' ומצה בליל ב' צ"ע די"ל מצוה מוקדם עדיף טפי א"ד ליל ב' יותר חמור מזה:

**סעיף יז**

מעשרון עמ"א והאופין בליל י"ט אי אופין ספקות עסי' תנ"ו:

**סעיף יח**

יוצא עמ"א השגתו על הע"ש דהעתיק לדין אבן הירחי והביאו הר"ב לקמן בתפ"ב ואי"ה יבואר:

## סימן תעו

**סעיף א**

לאכול עמ"א עט"ז. עסי' תקמ"ז בט"ז ומ"א ד' לכן הביא לבוש יותר מבורר משמע לחולה שרי אף בשלו ואח"כ צלאו אצל אש וצלי קדר אסור לבריא והנ"ץ מתיר בצ"ק ומפרש מ"ש הטור מבושל שרי היינו צ"ק ועפר"ח אוסר בצ"ק וצלאו ואח"כ בשלו ג"כ. ובשר ששהה ג"י בלי מליחה דיש מתירין לצלות ולבשל אח"כ עי"ד מזה משום שמחת י"ט מתירין משא"כ ליל פסח יש כמה צדדין לאסור:

**סעיף ב**
אכילה עמ"א ועא"ר. ג' מיני אכילות א' מתאוה לאכול במ"ע מצוה מן המובחר ב' שאין מתאוה ואין קץ י"ח ולא מן המובחר ובאיסורין חייב. ג' קץ במזונו י"ח לא יצא ובאיסורין פטור ועסי' תרי"ב בט"ז ו' ופר"ח אי לוקה מכות מרדות יע"ש:

**סעיף ג**
ועוף ע' מ"א ומבושל אף באם עשו מנהג שלא לאכול מנהג שטות הוא ומבטלין משמחת י"ט ורשאי להתיר בפניהם עט"ז ופר"ח:

**סעיף ד**
שהיו עמ"א ואוכלין בב' הלילות מטעם זה ובעי רחמנא עלן ע' לבוש וע' ביד יוסף הביאותיו בט"ז דמת אברהם אבינו ע"ה בע"פ וסעודת הבראה יע"ש ועדשים וקטניות אלא שא"א אוכלין קטניות בפסח כבסי' תנ"ג. ולאברהם גילה ה' גלות מצרים ובזכות האבות נגאלו וגלות מצרים שלא שלמו ת' שנה גרם הגליות אחרות כמ"ש ז"ל לכן מזכירין זה:

## סימן תעז

**סעיף א**
כזית עמ"א עיין פסחים ק"כ א' פירש"י ורשב"ם ז"ל וראש"ש יע"ש ודיעבד יצא בכזית א' אבל הט"ז כתב הטעם דחביבה מצוה יאכל ב' זיתים וצ"ע קצת. מ"ש המחבר יהא זהי"ר זהירות הוא שיאכל קודם חצות הא עבר יאכל אחר חצות דמידי ספיקא לא נפקא והרי"ף השמיט מימרא דרבא פסחים ק"כ ב' והר"מ ז"ל בה' מצה פי"ח הי"ד להרחיק מעבירה יאכל קודם חצות וא"כ י"ל הלכה כן כהר"מ ז"ל וגם הרי"ף סובר כן ועפר"ח וא"כ אף מרור דרבנן אם לא אכל קודם חצות יאכל אח"כ ול"ש לומר ספק דרבנן לקולא כה"ג. ועתוס' מגילה כ"א א' ד"ה לאתויי הלל דרבנן אין להחמיר כ"כ מרור הוא כעין של תורה בזמן המקדש והתם לאחר חצות לא מש"ה יאכל בלא ברכה כאמור מ"ש המחבר יאכלנו בהיסבה עפר"ח וברי"מ ז"ל לא מצאתי שיהא פסח צריך היסבה ובפ"ח ה"ו כתב כורך מצה ומרור לא פסח עמהם וא"כ למ"ד אפיקומן זכר לפסח אפשר דא"צ היסבה וצ"ע קצת בזה. עשו"ת הרשב"א ז"ל תמ"ה באכילת מצה ואפיקומן אחר חצות:

**סעיף ב**
בלא עמ"א עסי' קע"ט אות ג' וכאן ל"ש זה דודאי מה שמוסכם בדעתו בטעות היה דאלו ידע שלא אבל אפיקומן כו' ומ"מ צ"ע קצת בזה:

**סעיף ג**
יטול עמ"א ועסי' תע"ה אות א' ומיהו יטול בלא ברכה ובפרט היכא שיודע שלא הסיח דעתו שלא יברך:

**סעיף ד**
לא עמ"א וכ"כ ע"ש ופר"ח למ"ד בהמ"ז אין טעון כוס יאכל אפיקומן ויברך בהמ"ז בלא כוס עסי' קס"ב ס"א וע' א"ר כתב דפסח תקנו כוס שלישי אחר גמר אכילה יעוין שם:

**סעיף ה**
ויסמוך עמ"א כ"כ הר"ד אבודרהם הביאו הב"י שלא אמרו אם טעם אחר הפסח שיביא פסח שני וכ"ש אפיקומן ומלת בתוך הסעודה עמ"ש בט"ז ופר"ח יע"ש:

**סעיף ו**
שימור עמ"א מ"ש ולא אכל מאותה מצה תוך הסעודה כתב בראשונה (לדידן בסי' תפ"ב) עפר"ח הביאיתיו בט"ז. ומ"ש המ"א אחר הלל הוא ציון בפ"ע וקאי עמ"ש המחבר אפי' לא נזכר עד אחר הלל כו' והמ"א פוסק כן מסברא דנפשיה ומשמע לכאורה דלא כהמחבר אם נזכר בין שלישי לרביעי יאכל ויברך בהמ"ז בלא כוס בפרט לדידן בכל השנה אין נוטלין כוס לבהמ"ז והטעם בין שלישי לרביעי לא ישתה ואם נזכר לאחר כוס ד' יאכל ויברך בהמ"ז ויאמר עוד הלל על כוס חמישי עסי' תפ"א מ"א א' ועח"י ז' וא"ה שם יבואר עוד בזה:

## סימן תעח

**סעיף א**
אין עמ"א. והח"י א' כתב שזה דעת הרי"ף ז"ל (בתפ"א) ושאר פוסקים סברי דמותר לשתות אחר אפיקומן וכמ"ש המחבר לאכול אסור וכ"מ דעת הט"ז בתע"ט סק"ב עכ"ל. ולא מצאתי מבואר ברי"ף דאסור לשתות אחר אפיקומן ומ"ש בתר הכי לית רשות למשתי היינו בתר ד' כוסות והר"ן כ' ז"ל בפירוש כן דמשום מצה הא כבר שתה ב' כוסות אחרים יע"ש ואמת שהב"י בכאן הראה מקום לתפ"א אם אסור לשתות אחר כזית מצה באחרונה ועסי' תע"ט בט"ז ב' והוא מירושלמי בין ג' לד' לא ישתה שלא ישתכר ולא יאמר הלל ותיפוק ליה דאסוד משום אפיקומן ש"מ דשרי ועא"ר אות א' הקשה ממ"ש הט"ז אות ג' דאם אכל אפיקומן בביתו אסור לשתות כא"ן משמע דאסור ותירץ דה"ק דהוי כשני מקומות יע"ש ואמנם למ"ש הא"ר יין מפיג טעם מצה הא שאר משקים שרי א"ש בירושלמי שלא ישתכר ולא יאמר הלל אף שאר משקים המשכרים אסור וא"ה שם יבואר:

**כתב** החי"י אם אכל אחר אפיקומן שאר דברים א"צ לחזור ולאכול מצה וע' תע"ז ס"ק ה' עכ"ל אפשר כיון למ"ש המ"א ה' דיסמוך על מה שאכל תוך הסעודה דיצא דיעבד וי"ל התם שלא להוסיף על הכוסות משא"כ לכתחלה י"ל דיחזור ויאכל כזית מצה:

**סעיף ב**

בשני עמ"א ועסי' תפ"ד במ"א כ' וע' סי' תע"ז בלבוש לא יאכל אפיקומן אכילה גסה שקץ ביה ועליו נאמר ופושעים יכשלו בם וקשה דזה לאו אכילה כלל עסי' תריי"ב ואף שאין קץ רק שאין מתאוה לאכול אין ראוי לעשות באכילת מצוה ומש"ה כתבו ז"ל שלא יאכל הרבה בסעודת הלילה וע' בטור סי' תע"ו ואוכלין כ"צ וברי"מ ז"ל פ"ח ממצה ה"ט ואוכל כל מה שרוצה לאכול היינו כדי שביעה קצת:

**סעיף ג**

אינו עמ"א ועט"ז א' דאף לרש"י ורשב"ם כן וכ"כ הרשב"ם ז"ל בפירוש פסחים ק"כ א' משנה ישנו מקצתן כו' ה"ה מצה באחרונה ומ"ש דעבידי זכר לפסח ירצה דמצה באחרונה חובה לדידיה אלא דהוי נמי זכר לפסח דהפסח לא היה אוכל בב' מקומות ומשמע לכאורה כהלל דהיה כורך הכ"ל ביחד וממילא גם המצה לא היה נאכלת אלא במקום א' ועפר"ח ומיהו מהא דרבה פסחים ק"כ ב' י"ל כמ"ש המ"מ פ"ח ממצה הי"ד דמשום בהמ"ז דאסח דעתיה וצריך ליטול ידיו או דהביא עלה מהו נתנמנם יע"ש:

**סעיף ד**

נתנמנו עמ"א ועיין דרישה מ"ש רמ"א דלא עדיף מאלו הפסיק בשינה הקשה עולת שבת דשינה נלמד מדין ב' מקומות ותלי תניא בדלא תניא יע"ש כוונתו דבמשנה ישנו מקצתן פי' רשב"ם ז"ל הטעם דנראה כב' מקומות. וי"ל דברי הר"ב ז"ל נכונים וברורים דאפיקומן יליף שפיר ב' מקומות שלא הוזכר באפיקומן ושמואל דאמר אין מפטירין אחר מצה פסחים קי"ט ב' שיהא טעם מצה בפיו אבל אפשר דבב' מקומות שרי לאכול מצה אפיקומן אבל מהא דרבה מנמנם פסחים קכ"ט ב' מבואר דמצה בזה"ז נמי אסור בשינה א"כ כ"ש ב' מקומות וז"ש הר"ב כאן ע' בפוסקים הא דאסור לאכול אחר פסח ואפיקומן או שיהא טעם פסח ומצה נשאר בפיו או שלא ישכח ויבוא לאכול בב' מקומות:

**סעיף ה**

ולא עמ"א והמחבר שכתב מי שישן תוך הסעודה היינו משהתחיל אפיקומן ועפר"ח מי שישן שינת עראי יטול ידיו בלא ברכה קע"ח ס"ז:

## סימן תעט

### סעיף א

כמה עמ"א. ודע שנסתפקתי אם היה לו כוס גדול מחזיק כמה רביעית ושתה ממני ד' פעמים על הסדר הגדה אם יצא ידי ד' כוסות או לאו לפי שבסי' תע"ב ס"ח שתאו בלא סדר הגדה לא יצא והוא פי' רשב"ם פסחים ק"א ב' ורש"י פירש עירה ארבעתן לתוך כוס א' והקשה הרשב"ם דלא חשיב אלא כוס א' ויש לפרש כוונתו מ"ט דשמואל דיצא והר"ן פירש פשיטא ולא צריך למימר דלא יצא וא"כ לרש"י נאמר דאשמעינן אף ע"פ שפוסק הרבה בין שתיה לשתיה ואומר הגדה בנתיים למר יצא ולמר לא יצא ועמ"ש בתע"ב במ"א אות י"א וא"כ אם יש לו כוס מחזיק הרבה רביעית ישתה בכל פעם רביעית על סדר הגדה ומיהו לא יברך בכל פעם פה"ג כי שמא לא יצא וברכות אין מעכבות ועפר"ח כאן ואפשר זה יהיה פירש"י ז"ל:

### סעיף ב

אחר עמ"א מה שפירש כן בטור דמצוה לחזור אחר זימון היינו בהלל שכן מסיים שם ועיין פרישה (נ"ל קפ"ב) ומ"ש שנשים חייבות בהלל ובכל מצות נהוגות בליל זה מצה ומרור ד' כוסות והגדה עתוס' סוכה דף ל"ח א' ד"ה שאף הן ודע דהגדה מ"ע מ"ה הוא לספר נסים ונפלאות כמ"ש הר"מ ז"ל פ"ז ממצה ה"א וה' ועתוס' מגילה ד"ה שהן לתירוץ א' י"ל נשים בהגדה דרבנן ולתי' ב' שם חייבות מ"ה ונ"מ להוציא אחרים י"ח או ספק אם אמרה הגדה וי"ל דהוי ס"ס שמא דרבנן ואת"ל ד"ת שמא אמרה ועי"ר ק"י כל ס"ס בד"ת וספק א' בדרבנן שרי ומה הוא חיוב הגדה אם לומר דוקא ג' דברים פסח מצה ומרור או הם דרבנן רק לספר בנסים שעשה ה' לנו במצרים צ"ע ע' פסחים קי"ז ב' ויי"ל הא חיוב לקרות ק"ש בכל לילה ונזכר בה י"מ וא"כ הגדה ד"ת בליל פסח איך יצוייר. אם לא שנאמר דק"ש קודם צ"ה נמי יצא ואי"ה בתפ"ה בט"ז ומ"א יבואר עוד:

## סימן תפ

### סעיף א

עד עמ"א וכ"ה בתוס' פסחים ק"א א' ד"ה מהודו יע"ש:

### סעיף ב

מעתה עמ"א ראיתי לבאר קצת. בפסחים ק"ח א' ר' יהודה אמר ברכת השיר יהללוך (היא ברכה אחרונה אחר הלל) ורבי יוחנן אמר נשמת ופירשו התוספות ד"ה רבי יוחנן אמר אף נשמת דאם לא כן אנן כמאן עבדינן יע"ש אבל מהרא"ש משמע דר"י אמר רק נשמת ולא יהללוך שכן כתב דרשב"ם פירש דעבדינן כתרוייהו (גירסת הרשב"ם שלפנינו אינו כן ועיין רש"י אצל הריף ומהרש"א וא"ז יע"ש) והמעיין בראש יראה

דאחר הלל חותם יהללוך מלך מהולל בתשבחות ואחר נשמת ג"כ אומר ישתבח ומסיים מהולל בתשבחות וז"ש וחותם שנית יע"ש וע"ז כתב ורבינו חיים כהן לא מסיים אחר הלל מהולל בתשבחות כיון דבעי למחתם אחר ישתבח ושתי חתימות בחד גוונא למה לי משמע אחר ישתבח חותם מלך מהולל בתשבחות ונראה לי הטעם כיון דבתע"ג מבואר בטור שיש ספק אי מברך ברכה ראשונה מקודם הלל כיון שחולקין אותו מקצתו קודם אכילה ומספק ראוי שלא לברך א"כ ברכה אחרונה מלך מהולל בתשבחות שהוא סיום ברכת הלל אנו אומרים אותה אחר נשמת ומתחילין ישתבח ומסיימין בברכת הלל לא בהבוחר בשירי זמרה. וא"ל הואיל וא"א מברכין לפני הלל א"כ יש לסיים אחר נשמת בסיום ברכה דפסוקי דזמרה הבוחר בשירי זמרה דכל השעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו כמ"ש הר"ן ז"ל שם קי"ח יע"ש זה שיבוש דאנן מספיקא לא מברכין לפניו משא"כ לאחריו ודאי ראוי לסיים מלך מהולל בתשבחות ועב"ח ת"פ ותפ"א ותפ"ו העלה ג"כ כך ועתוס' שם קי"ח ב' ד"ה ר' יוחנן ורבנן דברי הקישור מ"ש דר"י מוסיף הוא דפשיטא דברכת הלל יש לומר לבסוף כמו בכל פעם כמ"ש בד"ה מאי יע"ש והוסיפו להוכיח דאל"כ כמאן עבדינן (דלא ניחא להו לומר כתרוייהו עבדינן) ולפ"ז כתבו דע"כ אין מסיים בב' ברכות כרבינו חיים כהן וא"כ אחר נשמת אומר ישתבח וחותם בסיים ברכת הלל מהולל בתשבחות ולמה קורא ברכת השיר ובשלמא אי ר"י פליג ואומר נשמת לחוד ומסיים בשירי זמרה וזה ברכת השיר משא"כ עכשיו לזה אמרו נשמת גופא קורא ברכת השיר הואיל ואומרים אחר פסוקי דזמרה ולזה סיימו דבריהם שרבינו חיים כהן לא היה חותם אחר יהללוך דברכת השיר חדא משמע ולא סיימו כהרא"ש דב' ברכות בחד גוונא למה לי די"ל אחר יהלליך חותם מהולל בתשבחות ואחר ישתבח בשירי זמרה לזה כתבו שזה א"א דא"כ הוי ב' ברכות וברכת השיר משמע חדא ברכה (דדוחק להם לומר דא"צ להזכיר ברכת הלל הואיל ובכל פעם אומר כמ"ש בד"ה מאי דזה נראה להם דוחק). אמור מעתה ד' מחלוקת בדבר י"א אחר הלל יהללוך וחותמין מהולל בתשבחות ואחר נשמת ישתבח וחותם שנית מהולל בתשבחות וזה דעת הרשב"ם ז"ל בראי"ש שם ורבינו חיים כהן והרא"ש סוברים אחר הלל יהללוך עד אתה אל ואין מסיימין ואח"כ נשמת וישתבח עד מעתה ועד עולם ויסיים בא"י מלך מהולל בתשבחות שהוא ג"כ סיום ברכת הלל וכ"ה דעת הטור והרא"ש כמ"ש הב"ח בת"פ ותפ"א ותפ"ו. אבל דעת הט"ז בתפ"ו שדעת הרא"ש והטור שאומר יהללוך עד מעולם ועד עולם אתה אל ואומר נשמת וישתבח ומסיים הבוחר בשירי זמרה כמו בישתבח ומ"ש הטור וחותם מלך מהולל בתשבחות דנוסחת הטור לעיל בסי' ג"ד בישתבח בא"י מלך מהולל בתשבחות אל ההודאות כו'

הבוחר בשירי זמרה וריש הברכה נקיט יע"ש. וי"א שיאמר אחר הלל נשמת וישתבח עד מעתה ועד עולם ויתחיל יהללוך ויסיים מהולל בתשבחות זהו ברכת הלל וכ"כ הב"י בתפ"ו בשם ה"ר מאיר ן' ערמאה ז"ל והוטבו דבריו בעיני הב"י ז"ל והיינו דאומר ברכת הלל ג"כ וכאמור וזה דעתו כאן ומעתה יש לנהוג או כהמחבר כאן וזה דעת הט"ז בתפ"א או כדעת הרא"ש והטור ואליבא דהב"ח וכמ"ש המ"א דהיינו שיאמר יהללוך עד מעולם ועד עולם אתה אל ואח"כ נשמת וישתבח וחותם מלך מהולל בתשבחות ובקצת סידורי דפוס ואלקווא נרשם כדעת המחבר ויפה עשו ובקצת סידורי דפוס אמשטרדם נרשם יהללוך עד מעולם ועד עולם אתה אל ואח"כ נשמת וישתבח וחותם הבוחר בשירי זמרה חי העולמים עפ"י דעת הח"י כאן בפי' הט"ז בטור והוא דרך חדש וכפי הנראה או כהמחבר שגם הט"ז פוסק כן או כמ"א והב"ח וכאמור. מ"ש המ"א בלילה ראשונה כו' ע' מטה משה תרנ"ט בשם מהר"י מולין ז"ל בליל א' ויהי בחצי הלילה אז רוב נסים כו' ולא יסיים אחר החרוזים ויהי בחצי הלילה ובליל ב' יאמר בפתיחה ואמרתם זבח פסח ואחר החרוזים לא יאמר ואמרתם ועח"י שאין נוהגין כן יע"ש. ומשמע שאומר אחר כל חרוז ויהי בחצי הלילה ובליל ב' ואמרתם זבח פסח ואי"ה בתפ"ו יבואר עוד:

## סימן תפא

### סעיף א

**ז"ל ד"מ** עמ"א וע' בטור הטעם בשם רבינו יונה שחייב לספר ביציאת מצרים עד שתחטפנו שינה ועח"י דלפ"ז אחר שישן וניער מותר לשתות (אף יין) ושאר משקין שאין משכרין שרי בלא ישן ולטעם שמבטל טעם מצה בפיו כל המשקין אסורין לבד מים ואינגביר וואשיר שרי. וי"ל קצת בתע"ט כתב לא ישתה יין בין כוס ג' לד' הא שאר משקין משמע דמותר ואם נאמר כמ"ש הט"ז שם אות ב' דמע"ד אסור הא לאקרי"ץ וכדומה שרי ולא חיישינן למבטל טעם מצה וכ"כ הר"ן שם והתוס' פסחים קי"ז ב' ד"ה רביעי ואיך הביא כאן אות א' הטעם שמבטל טעם מצה וצ"ע. ועיין נ"צ ופר"ח מתירין שאר משקין שאין משכרין ועולת שבת ג"כ הקשה על זה יע"ש. ובליל ב' עב"י והח"י וא"ר מתירין בליל ב' לסמוך להתיר שאר משקין אחר ד' כוסות וכ"כ הלבוש:

הלל עמ"א דבריו צ"ב ויראה לפרש דהי"פ אם כבר סיים הברכה אין לומר עוד הלל הגדול ולברך שנית דלא תקנו ב' ברכות כמ"ש הטור בשם רב סעדיה אלא יאמר הלל וא"א יהללוך ויאמר הלל הגדול כ"ו כל"ח ונשמת וחותם לכל חד כדאית ליה כמ"ש הטור ויניח יהללוך לאחריו אבל אם אמר הלל הגדול ולא סיים בברכה אפשר דרשאי לשתות

כוס ה' ואין בכך כלום שאומר עוד הלל הגדול הואיל ואין מברך ב"פ דאין קפידא רק כשמברך ב"פ כו':

**סעיף ב**

רק פ' שמע עמ"א עח"י דאין להחמיר ולקרות כל הק"ש להראות שנקבע בלבנו אמונה זו שהוא ליל שמורים ועיין לבוש נוהגים בשתי לילות הללו שלא לקרות רק פ' הראשונה היינו אף בליל ב' ג"כ רק המפיל ופ' ראשונה:

## סימן תפב

**סעיף א**

על עמ"א ומהכריכה לא נתבאר כאן ע' לבוש כתב אם אין לו אלא כזית מצה שמורה יברך המוציא על מצה שאין משומרת ויברך על המרור ויעשה הכריכה ממצה שאין משומר שלא תשתכח תורת כריכה ואפיקומן הכריכה ממצה ואין אוכל אחריו כלום ואם יש לו שני זיתים מצומצמים יראה דיאכל א' בראשונה ויברך אכילת מצה ואפיקומן ג"כ ממצה משומרת וכריכה יעשה ממצה שאין משומרת שוב ראיתי שב"כ הא"ר יע"ש. ומ"ש המחבר יאכל מרור תחלה אע"פ דלרבנן על מצות והדר מרורים היכא דלא אפשר אין מעכב ע' ע"ק. ומיהו לא מצאתי זה בפירוש הרא"ש דהקשה על הרי"ף מכריכה ולא הקשה עליו ממרור משמע דהמצוה כך הוא ומיהו מרבינו יונה שסיים ולא יאכל אחריו כלום משמע שיאכל המרור תחלה בברכה ע' במ"מ פ"ח הי"ג ממצה כתב שי"ל שיאכל המרור תחלה יע"ש:

**סעיף ב**

וב' השלימות ע' מ"א ועמ"ש מזה בסי' תע"ה ותע"ו ותע"ז:

## סימן תפג

**סעיף א**

**נ"ל** עמ"א מ"ש דאם יש לו ב' כוסות א' לקידוש וא' לבהמ"ז והח"י אות ב' דיניח הב' על ליל שני כבסי' תפ"ב במצה וא"ר הקשה עליו דבתע"ב אות כ"ו הביא בשם המ"א (אות י') דאם יש לו רק ד' כוסות יקח כולם לליל א' וי"ל כשקיים כל המצוה כתקנה יקח ליל א' כולם משא"כ כשאין לו רק ב' כוסות וכתב שממצה אין ראיה יע"ש והנה ממצה אין ראיה דבליל א' מקדש אלחם משנה עכ"פ ומה שאוכל הכל מפרוסה אין חששא כ"כ משא"כ ביין י"ל כמ"ש המ"א ועסי' תע"ד בב"ח וט"ז שם משמע דלא כמ"א ואם יש לו מע"ר חמר מדינא וב' כוסות יין י"ל דיקח כוס א' לקידוש וג' דבש לליל א' וכן ליל ב' ועיין הל' חנוכה אי מקצת נרות שמן זית ומקצת שעוה אי טוב יותר כולם משעות מ"מ י"ל קידוש רוב הפוסקים ס"ל דוקא יין. ובתמ"ז י"א שאין טעון כוס כלל ומ"מ בין

כשאין לו רק כוס א' מ"מ מברך אשר גאלנו כמ"ש המ"א בסמוך דנתקן על הגדה או כמ"ש הפר"ח והח"י דמהראוי היה לברך שעשה נסים ואשר גאלנו במקום שעשה נסים א"כ מברך בלא כוס. אבל יהללוך ונשמת לא יסיים מהולל בתשבחות או הבוחר בשירי זמרה כשיגיע מעולם ועד עולם אתה ה' פוסק ובישתבח כשמגיע מעתה ועד עולם פוסק דלדידן שאין מברכין בליל פסח תחלה על הלל ה"ח בסוף אין מברכין והברכה קאי על הכוס וכשאין לו לא יברך:

ובוצע ע' מ"א הנה הרי"ף כתב מאן דלית ליה חמרא שרי (מתחיל) המוציא ובצע לריפתא ומנח ידיה עד דגמר קידושא ומברך על אכילת מצה כו' והוא לשיטתיה דבליל פסח יניח רק פלגא ושלימה (עסי' תע"ה) הילכך הואיל ואי"צ בליל פסח לחם משנה לדידיה א"כ בוצע מיד מהפרוסה לאחר ברכת המוציא דבלא"ה פרוס ועומד הוא והמחבר שהעתיק מברך המוציא ובוצע קשה זה דאם הפירוש שיבצע האמצעית מיד קודם קידוש כשאין יין ולאחר המוציא בוצע העליונה ג"כ הא צריך לקדש כולו קידוש על הלחם משנה ולכן פירש בוצע היינו שמניח שתים שלימות ובוצע א' מהן והיינו אמצעית מיד אחר המוציא וע"ז הקשה דאכתי דברי המחבר אין מכוונים דאמאי לא יבצע אמצעית קודם קידוש כי עתה הקידוש במקום יין ע"כ העולה דלישנא דהרי"ף הוא ולדידן אה"נ דבוצע אמצעית קודם קידוש ומברך המוציא על לחם משנה ואין בוצע מהשלימה עד גמר הקידוש ואז מברך עמ"א כבסי' תע"ה ועב"ח ותבין. ועסי' רצ"ו דאומר הבדלה על הפת אגב הקידוש וה"נ גומר הבדלה על הפת יקנה"ז כמו בשאר י"ט כמ"ש יע"ש:

**סעיף ב**

בשאר ירקות עמ"א וע' לבוש שמברך פה"א וטוב יותר מכאן לברך על פיט"ר זי"ל להוציא נפשיה מפלוגתא כמ"ש המ"א גם יסלק הקערה. ועסי' תע"ג במ"א אות כ"ה וכאן משום היכר זה יעשה דטיבול אין כ"כ היכר כאן אחר המוציא עיין לבוש. ועוד כתב שאין נוטל ידיו לטיבול זה שכבר נטל ידיו בהמוציא ופשוט הוא:

**סעיף ג**

אם עמ"א וברכה על כל כוס צ"ע עסי' תע"ד בט"ז ומ"א א' ויראה בעפיל טראנק וכדומה אין לברך ברכה כ"א אכוס א' וכוס בהמ"ז וצ"ע ומי צימוקים בלבוש החמיר מאוד דבעינן דוקא רמא תלתא ואתא ד' לכן יהדר אחר יין כשר כראוי וע' טור ימכור מה שיש לו ויקח יין כמו שצריך להדר אחר לולב ואתרוג וכ"כ הלבוש:

## סימן תפד

### סעיף א
ומברך עמ"א. דלכתחלה צריך לברך במקומו שאכל עסי' קמ"ח ועיין לבוש כתב שיותר טוב לעשות הכריכה בביתו וילך למקום אחר יע"ש וזה דעת הכל בו הובא בבי" יע"ש:

### סעיף ב
ומיהו עמ"א ועט"ז אות ג' דאפי' לרב כהן צדק אין איסור אלא כשבירך בהמ"ז כבר אז אף ע"פ שלא אכל בביתו אפיקומן כזית מצה כו' אפ"ה אסור משא"כ באמצע הסעודה מותר לאכול בב' מקומות ומ"מ קשה דהא הוא מדברים הטעון ברכה במקומו ואפשר שזה חשיב מצוה ע' מ"א אות א' יע"ש:

### סעיף ג
ומברכין עמ"א ועט"ז ג' ומ"מ הטור שכתב דמברך להם בהמ"ז כמו טיבול ירקות הואיל וכוס ד' קאי עלייהו ע"כ אין סובר טעם אבודרהם כמ"ש הבי" א"כ קשה למה ליה להטור טעם משום כוס ד' תיפוק ליה דמחויב לאכול מצה ולברך בהמ"ז ולמ"ש הט"ז ניחא יע"ש:

### סעיף ד
ולא עמ"א עסי' רע"ב ס"ה אין קידוש אלא במקום סעודה ובמ"א שם ואם מקדש להם תחלה ומכוין שלא לצאת בו ומקדש אח"כ בביתו א"כ אסור לאכול שם ואם יכוין לצאת שם יצטרך לאכול כזית ולברך בהמ"ז ומ"מ צ"ע די"א דיוצא בפירות ושאר דברים או ב' כוסות יע"ש. ובביתו יקדש להוציא בניו ובני ביתו:

### סעיף ה
יגמור עמ"א וכ"כ הטור וע' ר"ן כתב דהרי"ף רבותא כתב דמצי לברך בבית אחר קודם כוס ד' וכ"ש כשעושה כל הסדר בביתו ואח"כ בבית אחר:

## סימן תפה

### סעיף א
מצה עמ"א. בדרבנן בשוא"ת חייל בלא כולל נשבע שלא לשתות ד' כוסות או מרור דרבנן נ"ח וכופין לשאול על שבועתו ובכולל אין כופין אבל ראוי שישאל על שבועתו עי"ד רל"ט בש"ך ד' וט"ז ז'. ומשמע ד"ס משום סייג וגדר כנשבע שלא לבער חמץ מרשותו דבטלו כבר נמי חלה ול"ת דוקא מקרא מגילה ונ"ח אף דיש לא תסור מדמברכין אקב"ו מ"מ לית בהו ושמרתם עשו משמרת למשמרת אלא ל"ד. ונשבע שלא לומר הגדה קי"ל נדר אין חל על דיבור הא שבועה חלה עי"ד רט"ו ס"א וריי"ג ס"א ורל"ט ס"ג וד' וא"כ בכולל חייל או ליל ב' ממצה והגדה ובליל א' לא חייל ועי"מ פ"ז ה"א ממצה דהגדה

מ״ע מ״ה ולכאורה אף שקרא ק״ש ובלילה והזכיר י״מ מ״מ מ״ע הוי ולומר ג׳ דברים פסח מצה ומרור ולפרש טעמן ועיין פסחים קי״ו ב׳ וברי״ן שם כתב דמ״ה יצא כל שלא אמר ג׳ דברים ולא יצא כראוי וראיה מסוכה כ״ח י״ש ולקמן בסי׳ תרל״ד ס״ד כאלו לא אכל בסוכה משמע כאלו לא יצא כלל מ״ה ועתוס׳ סוכה ג׳ א׳ ד״ה דאמר כל דעבר אדרבנן לא יצא מ״ה וכ״כ בברכות גבי ק״ש ועת״ט בסוכה פ״ב מ״ז ופסחים שם כתב הת״ט דמצה ומרור איתקוש לפסח סובר ואמרתם מהכא נפקא שצריך שיאמר טעם הדבר דאלו מוהגדת י״ל דא״צ לפרש טעם הזכר ומן ואמרתם י״ל דוקא כשהבן שואל וי״ל. וער״מ ז״ל פ״ו לא הביא קרא דוהגדת לבנך. והנה אם ~נשמע~{נשבע} שלא להיסב במצה למ״ד לא יצא אפ״ה י״ל דהשבועה חלה אף דעבר אדרבנן ולא יצא מ״ה מ״מ אין מושבע ע״ז מהר סיני וכחצי שיעור:

**והנה** מ״ש המ״א על העולת שבת דהגדה אין תשלומין והיינו אין שבועה חלה עליה ובע״ש שם משמע דקאי אקידוש י״ט והראה לרע״א ועח״י תע״ג בזה. עיין בר״מ ז״ל פ״ה ופ״א מה׳ שבועות הח״י וה״ו ומ״ל שם ומשמע דכולל חייל כשהפעולה אחת הוא הא נשבע שלא לאכול מצה בליל פסח ושלא ילבש הקיטל וכדומה אין פעולתם א׳ ולא הוי כולל ולא חייל ומיהו נשבע שלא יאכל מצה ושלא ישתה בליל פסח י״ל פעולה א׳ היא שתייה בכלל אכילה. ואגב מ״ש שם הר״מ ז״ל נשבע שלא ילבש בגד שנה דכולל עכ״מ ולח״מ נשבע שילך בד׳ כנפות בלא ציצית וכולל לילה להר״מ ז״ל ולהרא״ש שבת וי״ל לבטל המצות ק״ש ולא יראה ערות דבר ואין לו מים להתכסות ובס׳ המגיד פ׳ במדבר בדרוש שבועה הארכתי:

**סעיף ב**

לוקה עמ״א עיין לבוש דהראשונה חמורה שכוללת כל התורה אי״י הא נשבע שיאכל ככר זה ונשבע שלא יאכל ג״כ אין שניה חלה ולוקה ע״י״ד סי׳ רל״ח סי״ו. וע׳ יבמות ל״ג לקוברו בין רשעים גמורים לחד תי׳ משמע אע״ג דאין איסור חע״א ללקות ב׳ הא תרין איסורים רביע עליה ובמ״א הארכתי בזה:

**ודע** דנשבע שלא לקדש על היין אף ע״ג דאסמכוה אקרא חל השבועה וה״ה פסח כו׳ עש״ך י״ד רט״ו י״א השיג על הלבוש ובפתיחה כוללת כתבנו מזה דל״ת ד״ת וכל דאסמכוה אקרא י״ל דין תורה הוי ממש ועסי׳ קפ״ח ולבוש שם. ואין להאריך:

## סימן תפו

### סעיף א

בכריתות כו' עמ"א פרק אמרו לו דף י"ד. ועתוס' חולין ק"ג ב' ד"ה חלקו ועירובין פ"ב ד"ה אגב ומ"מ מתוספות חולין משמע לכאורה דבית הבליעה מחזיק יותר מב' וג' אין מחזיק עב"י וקשה קצת. עתי"ט פי"ז דכלים מי"א. ועולת שבת שס"ח ובחי' אה"ע סי' ע' ועחי"י. ולהלכה העלה המ"א דאזלינן לחומרא וכ"מ שצריך דוקא כזית בעינן חצי ביצת תרנגולת כמו כאן ובהמ"ז עסי' קפ"ד במ"א י"א בעינן דוקא חצי ביצה הא שליש ביצה לא יברך דבהמ"ז כל שלא שבע הוי ד"ס וה"ה ברכה אחרונה בנהנין ראוי או שיאכל פחות משליש ביצה או כחצי ובריה כה"ג אפשר הוי ס"ס ומברך. ובפתיחה להי"ב כתבנו אי מברך בס"ס עסי' ר"י. ומ"ש ההוא דהמצניע כזית קטן כו' ומ"מ בסי' תרי"ב משמע דזית פחות מביצה ע"כ נקטינן לחומרא. גם לדיעה א' בשס"ח ל"ק מההיא דפ' המצניע וצ"ע:

למעך ע' מ"א במצה היכא דל"ש ביה איסור נפוחה צריך למעך החלל דליהוי כזית:

**טעם** שחולקין הלל עיין לבוש ת"פ דעד למעיינו מים בגאולת מצרים וכן הגדה קודם אכילה מדבר בגאולת מצרים ולאחר אכילה הלל והגדה על שאר גאולות וגאולה העתידה הא דאין מברכין שעשה נסים דאשר גאלנו במקום שעשה נסים:

## סימן תפז

### סעיף א

וחזר עמ"א. משמע דוקא שאמר מקדש ישראל והזמנים הא חזר ואמר ישראל והזמנים בלא מקדש אין כלום דמשמע דקאי אמ"ש מקדש השבת ישראל והזמנים ואין היום שבת ועא"ר ז' שי"ל מקדש השבת וישראל בוי"ו כשחל בשבת וי"א בלא וי"ו ואם שכח כשחל בשבת ולא סיים של שבת רק מקדש ישראל והזמנים יצא כ"ג יע"ש. עסי' ר"ו שיעור כדי דיבור ד' מלות בט"ז ומ"א ג"ד. ושם מבואר זה בשתיקה הא בהפסק בדיבור אפי' מלה אחת הוי הפסק וחוזר יע"ש ותב"ש י"ד סימן י"ט וזה בין מצוה לברכה משא"כ כאן כל שלא אמר ד' מלות וחזר ואמר מקדש ישראל והזמנים יצא ועתוס' ברכות י"ב א' ד"ה לאו הא לאחר כ"ד חוזר. ולפי"ז אף התחיל רצה כל שלא אמר ד' מלות יצא:

### סעיף ב

אחרי עמ"א ועסי' ר"ט ועסי' רס"ח במ"א אות ה' כתב דכאן אף אם הזכיר באמצע כיון שחתם שלא כדין גרע טפי משא"כ התם והניח בצ"ע וכאן חזר ומפרש דמיירי שלא הזכיר באמצע כו' ועא"ר ברס"ח אות ז' ומ"ש המ"א משמע אם חתם ולא הזכיר באמצע יצא מוכרח היא לשיטתיה כאן שפי' דאם א"י שהוא י"ט לא יצא דמיירי שלא הזכיר

באמצע ומינה כל שסיים כדין אע"פ שלא הזכיר כלל י"ט באמצע יצא ולפ"ז מ"ש המחבר בס"ג שכח אתה בחרתנו כו' נמי מיירי בלא סיים של י"ט והוא דחוק. אלא כאן כל שלא הזכיר החתימה בסוף ודאי חוזר לראש ומש"ה אם אמר יעלה ויבא אע"פ שלא אמר עדיין בא"י אין חוזר לומר אתה בחרתנו. עב"י בשם א"ח אפי' שבת אם הזכיר שבת ביעלה ויבא משמע לכאורה דאין להזכיר וי"ל דה"ק אם שכח גם ביעלה ויבא חוזר לראש כל שלא אמר בא"י כו'. ומ"ש המ"א מקדש ישראל לחוד יצא עח"י ד' חולק משא"כ כשיאמר ישראל והזמנים ולא שבת יצא. ונראה אם הזכיר י"ט באמצע וסיים מקדש ישראל לחוד יצא ממ"נ או כמ"ש המ"א כאן או כמ"ש בס"ח דכאן גרע שחותם בשל יום אחר משא"כ כה"ג לא חתם בשל יום אחר וספק ברכות לקולא ואף לא הזכיר באמצע להמ"א יצא וספק לקולא:

**סעיף ג**

וא"א עמ"א עסי' רס"ח בימיהם ג"כ בפסח לא היו אומרים ומ"מ אומרים ויכולו בקול רם עד לעשות וקדיש שלש אחריו דהא עיקר נתקן משום י"ט עסי' רס"ח:

**סעיף ד**

אין עמ"א והט"ז אות א' כתב שמקדש כה"ג וספק ברכות לקולא:

**סעיף ה**

צריך עמ"א קשה דבתכ"ג ס"ג ספק המחבר דהש"ץ מזכיר שבת באתה נותן שאומר באמצע התפלה משא"כ יחיד והיינו כמ"ש הרא"ש עט"ז א' ושבת כ"ד ב' וא"כ מ"ש כאן מהתם ועא"ר אות ח'. ובשלמא ר"ח ושבת או חה"מ שחל בשבת אין מזכיר בעבודה כתי' הרא"ש וי"ל ועסי' רפ"ד וצ"ע:

## סימן תפח

**סעיף א**

ואומרים עמ"א. היינו שחרית פסוקי דזמרה משא"כ בכניסת י"ט א"א מזמור שיר ליום השבת בי"ט רק כשחל י"ט בשבת ועח"י ויש מקומות שא"א לכה דודי כשחל י"ט בשבת או בשבת חה"מ רק מזמור שיר ליום השבת ויש מקומות אומרים ומדלגין התנערי. ומ"מ לכו נרננה א"א. ויוה"כ שחל בשבת עסי' תריי"ט אומרים ויכולו ומגן אבות ועא"ר שם י"ח בשם שכ"ג אומרים מזמור שיר ליום השבת יע"ש ואין מקבלין שבת ומשמע אף במקום שמקבלין שבת כשחל י"ט בשבת ביוה"כ לא:

לקרות עמ"א ועט"ז בשם הע"ש מ"ש שם משמע גירסתו היה לגמור יע"ש:

**סעיף ב**
קורין עמ"א מגילה כ"א א' ב' דאף להוציא אחרים י"ח שרי כה"ג. אבל בשאר דברים אף שאין מי שיוציא אותם אסור דמבלבלין זא"ז ור"ה ויה"כ יש סידור לפני כ"א וחביב יהבי דעתיה עסי' ק"א:

**סעיף ג**
ומפטיר עמ"א וע' מגילה דף למ"ד ועסי' קל"ז במ"א אות ז' באורך:

**סעיף ד**
ועיין לעיל עמ"א לדידן אין מכריזין שלא לומר גשם דנראה כממאנין בגשמים לכך אומרים הקהל וש"ץ בלחש במוסף משיב הרוח ומוריד הגשם ובקול רם פוסק הש"ץ ויחיד פוסק במנחה משא"כ במקום שאומרים בקיץ משיב הרוח ומוריד הטל מכריז השמש במוסף משיב הרוח ומוריד הטל ופוסקין בלחש מלהזכיר גשם עסי' קי"ד ולבוש שם. ובש"ע מכריז ומזכירין במוסף גשם בלחש יע"ש:
**עיין** פרישה מ"ש הט"ז מכאן ואילך אין שואלין בגשמים הא מערבית פסק ותי' דנ"מ אם טעה והתחיל ברך עלינו ביוצר מזכיר טל ומטר לא במוסף ועסי' רס"ט ס"א ומשמע בי"ט נמי גומר אותה ברכה ומשמע אף לדידן דמפסיקין במנחה מ"מ בשאלה כבר פסקו בערבית והבן זה. ומ"ש דיעה א' וב' במוסף אי גומר הברכה יע"ש:
**הב"ח** ז"ל הראה כאן לתקפ"ד ותרמ"ד ותרס"ח ועסי' תקכ"ט במ"א וי"ו ורפ"א וצ"ע קצת במ"ש דהאידנא מאריכין בפיוטים משכימים בכל י"ט דמשמע בב"ח דוקא שמיני עצרת גשם והזכרת נשמות וה"ה כדומה וי"ל מ"מ תוכחת מגולה על אותן שעוברים זמן ק"ש ותפילה לאחר שליש היום ממש בקיץ דאסור לומר עם הברכות ול"מ דעוברין זמן ק"ש ד"ת רביעי היום ומיהו בק"ש קטנה יוצאין בדוחק וזה בשבת וי"ט ובחול צריך להניח תפילין בק"ש קטנה ועסי' נ"ח מזה מ"ש:
**דיני** הלל עסי' ותכ"ב ובמ"א ו' ז' ועיין עולת שבת בשנים שעמו אפי' הגיעו לחינוך סגי ואי"ה בתכ"ב יבואר. ועסי' ת"ץ ס"ה שם יבואר קצת דיני קריאת התורה בי"ט אי"ה:

## סימן תפט

**סעיף א**
אפילו כו' עמ"א ה"ה בסוכות כבסי' תרמ"ב ובסוכה נ"ה דלעולם האחרון נדחה וכ"כ הח"י. ובמנהגים שלי כתבתי דה"ה שמחת תורה במ"ש אומרים מעריבים השייכים לש"ע אעפ"י דנזכר בהם גשם הא דא"א מעריבים בשבת שאין בקי בהם ויבוא להטות נר והגדה אומרים אצל נר שעוה וחלב עסי' רע"ה ולבוש תפז:

מתחילין עמ"א דש"ע וסוכה סתרי אהדדי משא"כ קידוש פסח על הכוס וספירה אף בביתו סופר ומיד מקדש שפיר דמי חג המצות שייך שפיר בכל שבעת ימי החג ובבית הכנסת בלא"ה אין מקדש כלל ועט"ז תרס"ט וגם בסוכה אומר שניהם על הכוס אחד משא"כ ספירה וקידוש ב' דברים. נשים פטורים הר"מ ז"ל פ"ז מה' חו"מ הכ"ד וה"ה עבדים כנענים ומ"ש שויא עלייהו חובה אפשר בתפלת ערבית וצ"ע בזה. והא ודאי שאין אשה מוציא איש ואי"ה באות ב' יבואר בזה:

**סעיף ב**

לספור עמ"א ברשב"א קכ"ו משמע כן דהברכה הש"ץ מוציא והספירה אין מוציא ומ"ש בתשובה סי' תנ"ח מירי ג"כ שדעתם לצאת בברכה של הש"ץ ומ"ש לצאת בספירה הוא ל"ד ועח"י ואם כן אם כיון לצאת בספירת הש"ץ יחזור ויספור בלא ברכה:

**סעיף ג**

מעומד עמ"א הר"מ ז"ל פ"ז מה' תמידין ומוספין הכ"ג והברכה ג"כ מעומד ועסי' ה' ומ"א שם ובמנהגים שלי כתבנו מזה ובכ"מ שם דמעומד מדרבנן ואסמכוה אקרא יע"ש. מ"ש המחבר מתחילין לספור אחר תפלת ערבית מיד אחר הקידוש כי אין מקדשין בב' לילות פסח הראשונים אבל בליל ז' וח' אחר הקידוש עיין סעיף ט' ודע דמדמברכין בכל לילה על ספירת העומר משום דכל לילה הוי ודאי מצוה בפ"ע דאי כולהו חדא מצוה לא הוי לן לברוכי בכל לילה רק ליל א' בהתחלה ואי"ה בסעיף ח' וט' יבואר בזה.

**סעיף ד**

והשבועות עמ"א בין מנה ימים לחוד או שבועות לחוד יצא דיעבד ועפר"ח ועח"י ח' דהיינו ביום החי כו' הא ביום ז' אמר היום שבוע א' לא יצא דיעבד יע"ש ומ"מ ראוי לחזור ולספור בלא ברכה בכל גווני כי ספק ברכה להקל וכל דלית טורח יספור בלא ברכה כר"פ נישייליה ועיין סעיף ח' וט'. אם אמר ראשי תיבות היום י"ד יום שהם כו' דעת כה"ג דיצא עח"י דסופר בלא ברכה:

**סעיף ה**

היום עמ"א ועח"י אות ח' וט' מאן דאמר שהיום או היום או לעומר או בעומר אין לגעור בו ושל"ה כ' לומר לעומר דוקא ומנהגינו היום כו' לעומר. שהם במ"ם לא בנו"ן מ"ש מזמור כו' עח"י באות י"א בשו"ת רש"ל צ"ח על מה שמדפיסין בסידורים עפ"י קבלה יע"ש ועסי' כ"ה במ"א כ' וא"ר ח"י ובסימן ס"ח במ"א. מ"ש הח"י בשם מהר"י"ל כשיגיע למ"ט יום יאמר שהם שבעה שבועות ולמחרתו ערב שבועות א"י הטעם ולא ראיתי נוהגין כן לסיים ולמחרתו כו' וצ"ע:

**סעיף ו**
עד עמ"א ובט"ז דסופר ביום בלא ברכה ולא ספק לקולא י"ל התם פלוגתא ומסתבר כמ"ד דסופר ביום וברכה מחמירין שלא לברך ומשא"כ כאן ודוחק לומר דהוי כאן ס"ס לקולא שמא מפלג או אחר ערבית הוי לילה כמ"ש באות ז' אלא כמ"ש ומ"מ אם רוצה עצהי"ט יספור בצ"ה בלא ברכה מאחר דלית טורח ועט"ז ה' ו'. ועסי' תס"ז ובס"ס לכתחלה ופ"ד יע"ש ובאה"ע ו' ב"ש אות כ"ד וכ"ז יע"ש והבן:

**סעיף ז**
המתפלל עמ"א תי' בזה קושיית הט"ז באות ה' דסופר בציבור ביה"ש או אחר ערבית על תנאי בלא ברכה וקשה א"נ מצות א"צ כוונה נמי כל שמנה על תנאי שפיר דמי ועיין אות ח' בזה וצ"ע קצת. ומ"ש בערב שבת עב"ח דהעולם נוהגין להקל בצבור ועכ"פ בע"ש סופרין ביה"ש אבל קודם ביה"ש לא והביא שו"ת רש"ל ס' י"ג ובפשט שו"ת הרשב"א ז"ל דקודם ביה"ש לא יצא ואף ב־ה"ש טוב שלא לספור עד צ"ה וכ"ש שמקילין לומר ביה"ש ועדיין אין ביה"ש כי לאו כ"ע בקיאין בזמן ביה"ש ועסי' רס"א ימ"ש שסופרין קודם הבדלה עיין אות ט"ו והיינו קודם ויתן לך מיד אחר קדיש שלם ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**
דעתו עמ"א ועיין אות ז' ומ"ש שם. ועא"ר אות י"ב דבדרבנן מצות א"צ כוונה ועסי' סמ"ך ומ"א אות ג' וספירה דרבנן עפר"ח. ועסי' תע"ה דמשמע דלית ליה להב"י חילוק בין דרבנן לד"ת יע"ש ועט"ז ח':

**סעיף ט**
היום עמ"א עט"ז ז' ומשמע אף בלשון אשכנז לא ישוב לו דנאמר בכל לשון עיין אות ב':

**סעיף י**
אינו עמ"א עב"י בשם תשובת הרשב"א ז"ל אם אמר היום כך וכך ולא סיים בעומר יצא דיעבד א"כ מש"ה לא ישיב לו היום כך דא"י לספור בברכה ואע"ג דלא כיון לצאת ומצות צריך כוונה מ"מ אין מברך כמ"ש באות ח' דלענין ברכה מחמירין א"כ מפסיד הברכה וכ"ש למ"ד ספירה דרבנן. ומיהו יש תקנה לכוין שלא לצאת אלא עצה טובה שירגיל כך דאם יאמר היום כך בסתמא שוב מפסיד הברכה:

**סעיף יא**
וכשהגיע עמ"א. עסי' תל"א במ"א ג' חילוק בין בדיקה דזמנה רק בלילה לכתחלה ביום אין הנר מאיר וק"ש ג"כ זמנה רק בלילה (ומיהו ק"ש בלא"ה ד"ת) וכאן זמנה כל ה ום ג"כ ומ"מ קשה דלכתחלה אין זמנה רק בלילה וביום סופר בלא ברכה ועיין בטור. ועיין נ"ץ הקשה דכאן כתב הר"ב דאסור ופוסק דהוי ד"ת בזמן הזה ובס"ו אודי להמחבר דאין חוזר ומברך מטעם ספירה דרבנן ועפר"ח כאן והנה מכאן גופא ביה"ש אי"י לומר כך וכך

אלמא דספירה דרבנן דאם ד"ת חוזר ומברך י"ל דאפ"ה מפסיד הברכה עסי' ס"ז בדין ספק ק"ש ובמילת אנדרוגינוס יע"ש. ועח"י אות י"ז דלהפסיק באכילה אין מפסיד כ"כ חשש הר"ב לחומרא משא"כ לענין ברכה דאין חוזר ומברך. גם י"ל בס"ו אף אי ד"ת מ"מ הברכה דרבנן ספק לקולא ואי"ה בט"ז ט' מבואר עוד:

**סעיף יב**

וטעה עמ"א פי' וסיים היינו שסיפר כן ועט"ז ט' פי' וסיים הברכה ואי"ה שם יבואר ותכ"ד ססי' ר"ו אות ד' במ"א ור"ט אות ד' ומ"מ קשה במ"ש דבברכה א' יוצא דהא הפסיק כ"ד היום יום א' לעומר וא"כ כשסופר שנית הוי יותר מכ"ד וכ"ש שי"ל במלה א' הוי הפסק בין ברכה למצוה וחוזר ומברך:

**סעיף יג**

בלא עמ"א עב"י דפרוגתא הוא אי ספירה דוקא בלילה או אף ביום מש"ה סופר בלא ברכה ואף למ"ד ספירה דרבנן ל"ד לביה"ש דכאן מחמירין באין טורח כמ"ד דסופר ביום. ומ"ש המחבר שכח בא' מהימים סופר בשאר הימים בלא ברכה ג"כ מחמת ספק שמא כולהו יומי חדא מצוה ושמא כל א' מצוה בפ"ע וסופר בלא ברכה. וי"ל אי כולהו חדא מצוה אין מברכין בכל לילה וצ"ע. ומ"ש ספק אם דילג סופר בשאר הימים בברכה בתה"ד סימן ל"ז ושם נאמר אף שכח בלילה ונזכר ביום שסיפר בלא ברכה חוזר וסופר בשאר הימים בברכה ועב"י ובש"ע השמיט זה והלבוש הביאו והפר"ח כתב דבספק אם דילג הוי ס"ס כו' והנה בשכח בלילה ונזכר ביום יש ס"ס שמא הל' דיום נמי זמן ספירה ושמא הלכה כהרא"ש בשם ר"י דכל לילה מצוה בפ"ע ואולי שם פלוגתא דרבוותא הוי משם א' וביה"ד ק"י משמע דבי פלוגתות הוי שפיר ס"ס בפתיחה להי ברכות כתבנו אי בס"ס חייב ורשאי לברך. ובתה"ד לא כתב הטעם דלראבי"ה ספירה ד"ת הוי כספק קרא ק"ש (עסי' ס"ו ומ"א שם) ואי כתוס' דספירה דרבנן הא כתבו דלא בעי תמימות ומ"ש דברכה לבטלה דרבנן עסי' רט"ו:

**סעיף יד**

אחר עמ"א בביתו קודם קידוש דאסור לאכול קודם ספירה כמ"ש בסעיף ד' ואין קידוש אלא במקום סעודה ועח"י אות כ"א. וט"ס קידוש וצ"ל ספירה. ואע"ג דכביצה פת י"ל דשרי עסי' רל"ב במ"א אות י"ז ותל"א ד' ובקידוש די כזית מ"מ עיקר סעודה כו' ראוי לספור קודם קידוש וצ"ע:

**סעיף טו**

קודם עמ"א והיינו מיד אחר קדיש שלם קודם ויתן לך עח"י וא"ר כ' וכ"ו. ועב"י בשם אבודרהם דלא יספור קודם ק"ש דלא נשלם סדר התפלה הא אחר ק"ש מיד ראוי לספור. ובחק יוסף כתב לספור אחר ויתן לך ומ"מ יראה כמ"ש החק יעקב וא"ר קודם ויתן לך: **שאלה** תדיר דרבנן ושאין תדיר ד"ת איזה מהם קודם ובלבוש כתב קידוש קודם דתדיר ובא"ר כתב דבתה"ד כתב בסי' סמ"ך דעיולי יומא עדיף היינו דקידוש דרבנן שכבר אמרו בתפלה עמ"א סימן רע"א א' וספירה י"א ד"ת מש"ה נתן טעם דעיולי יומא עדיף הא לא"ה ד"ת עדיף אף שאין תדיר והמחבר כתב אחר תתקבל קודם הבדלה כתבו החי" וא"ר דאף דלא הבדיל עדיין עמ"א זי"ן ומ"מ דעביד כמר אפשר שפיר דמי ומ"מ אני נוהג לספור קודם ויתן לך וכן בלבוב שאלתי ואמרו שנוהגין לספור קודם ויתן לך ובודאי עפ"י גדולים נתקן וכן ראוי לנהוג:

**סעיף טז**

יש עמ"א אע"ג דהבדלה תדיר מאחרין אפוקי יומא ועמ"ש באות ט"ו:

**סעיף יז**

אסור עמ"א מ"ש בשר אחר חטים ה"ה שערי בתר חטי בע"ז מ"ו א' הוי מין בשאינו מינו בטעמא יע"ש ואפשר כל ה' מיני דגן אין שוין בטעמן עמ"ש בתמ"ז. ומאן דנזהר מחדש במינו באלף לא בטיל דשיל"מ וס"ס לא מהני אם לא בדרך שנתבאר בש"ך בי"ד ק"י אות נ"ו ונ"ז וע"ש בסימן ת"ב. ועיין פני יהושע בקו"א למסכת קידושין ויש לי קונטרס מיוחד על זה נקרא פרשת דרכים וכאן אין להאריך ואשרי מי שנזהר ובעו"ה הדורות חלושים וא"א ליזהר כ"כ בזה:

## סימן תצ

**סעיף א**

יש עמ"א וסימן וישבות המן ממחרת באכלם כו' יהושע ה' עיין קידושין ל"ח ב':

ובחש"מ עמ"א ועפר"ח הביא ראיה ממגילה ה' ב' וי"ט שאסור במלאכה וחה"מ מותר בדבר האבד וכ"ש למ"ד חה"מ מלאכה מדרבנן אסור קשה קצת דמגילה נמי רצו שיהא אסור במלאכה מדרבנן וקראו י"ט ואי דברי קבלה חמירי הא לא קבלו אלא מעצמם היה רוצים לגזור איסור מלאכה עח"י די"ט בשבת אומר הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת טוב ומניחה לחיי העולמים ולכאורה מנוחה לא קאי רק אשבת דבנוסח ספרד אומרים יום המנוח בשבת ולא בי"ט כי אוכל נפש שרי ושבת רק מנוחה א"כ ראוי יאמר שכולו שבת ומנוחה וטוב (עיין אה"ע כהן אחר שם הכינוי או ליב משה והבן) וא"ר

ז' כתב המנהג לומר כ"א בפ"ע ובסוכות יאמר כשחל בשבת הרחמן ליום שכולו שבת הרחמן ליום שכולו טוב הרחמן יקים סוכת דוד כו' כי תדיר קודם כו':

**סעיף ב**

ואנו עמ"א לכאורה י"ל המחבר כתב בי"ט יום טוב מקרא קודש ובחה"מ מקרא קודש היינו אפשר ביעלה ויבוא בעבודה נמי משא"כ ביעלה ויביא שבאתה בחרתנו כבר אמרו באתה בחרתנו ע"ז כתב הר"ב שא"א מקרא קודש בי"ט ביעלה ויבוא ואף בחה"מ ביעלה ויבוא אף שלא זכרו מקודם ועיין בטור אבל במוסף ובאתה בחרתנו בשחרית אומר מקרא קודש והר"ב לא דק במלת כלל אבל במנהג אפשר דק ועב"ח ולזה כ' המ"א ז"ל דדוחק לפרש כן והר"ב לא דק במנהג ועט"ז ב':

**סעיף ג**

עש"ך עמ"א בלבוש רמז משך תורא שמשכו שור ועשו העגל קדש בכספא קדשוהו ע"י הרבה כסף כמ"ש וכסף הרביתי וזהב עשו לבעל פסל במדברא במדבר היה פסל הזה וע"כ שלח בוכרא נפסלו הבכורים מעבודה שע"י גאולת מצרים נבחרו בעבודה וחטאו והפסידו עבודה ומותר הוא לקרות בפסח (עבודה בבכורים היה מנהג קדום כמ"ש ביעקב כו' ובמצרים נבחרו בפרשת קדש כו') ופסח אין חל כ"א בימי ז"א ג"ה וכשחל בימי זא"ג אין שבת חה"מ קורין כסדר וכשחל ביום ה' אז שבת קורין פסל בשבת חה"מ והטעם שלעולם בשבת חה"מ הן פסח הן סוכות קורין ראה אתה אומר כו' בפ' כי תשא שיש בו שלש רגלים ושבת וחה"מ חג המצות תשמור דרשו על חה"מ יע"ש בזה. ועפר"ח בשם הריק"ש ז"ל אם טעה ושינה הסדר קורין ביום שלאחריו פ' שדילג כמו שמע והיה בסימן ס"ד והיינו בד' ימי חה"מ. ומשמע הא בי"ט אם טעה וקרא באי שור או כו' קורא בשני ג"כ שור כו' וא"י למה. ובזי וחי ג"כ אמאי לא יקרא בחי ספק שביעי בשלח אם טעה וצ"ע:

**סעיף ד**

קורין עמ"א דבחה"מ הרביעי ממנין הקרואים משא"כ שבת וי"ט נשלם המנין ז' והי' ויוה"כ ו' אומרים קדיש קודם מפטיר ועמ"א תפ"א ג':

**סעיף ה**

י"ט האחרון עמ"א בבי לילות מקדשין על היין וא"א זמן שאין רגל בפ"ע משא"כ בשמיני עצרת אומרים זמן בבי לילות דרגל בפ"ע. ובתפ"ט ס"ט י"ט האחרון במ"ש היינו ליל ה' שא"א לפרש על ז' לא בד"ו פסח:

**סעיף ו**

וא"א זמן עמ"א באות ה'. מ"ש מילה בח' עיין לבוש תקפ"ד ס"ג בשני ימים אחרונים כו' יום ליבשה (בשבת י"ל ים כו') ושם נאמר הטעם דבי"ט בחול אין רבותא די"ט לאו בעלמא ומילה כרת פשיטא שדוחה כו' יע"ש והנה י"ט עשה ול"ת זבחים ל"ט שבת קל"ב ער"מ ז"ל פ"ט מה' ט"צ. והמ"א כתב טעם בשבת אין קפידא כ"כ כו'. ומ"ש מענין הפיוטים עיין לבוש כי אהוביך בשבת חה"מ יסדו ר"ש הגדול ופיוט יום ז' ג"כ יסדו ר"ש הגדול. ויום ליבשה כשאין גאולה אחרת אומרים יום ליבשה קודם גאל ישראל וכשיש גאולה אחרת מקדימין יום ליבשה קודם שירה חדשה יע"ש:

**סעיף ז**

ולא עמ"א וע' סימן תרס"ג ובד"מ כ"כ הטעם שחלוקים בקרבנות ועב"ח כתב הטעם הואיל וגומרים הלל. ומשמע דוקא לחתום הא באמצע אין מזכיר בברכת על התורה של סוכות וצ"ע ואפשר ל"ד ה"ה באמצע ומסתמא כן הוא. ועיין בסידורים נסחאות ברכת על התורה י"א י"ט מקרא קודש היינו נוסח ספרדים ואנו בתפלה אומרים מקרא קודש ובעל העבודה י"א רק חג פלוני ולא מקרא קודש:

**סעיף ח**

שיר השירים עמ"א והנה א"א אותו כ"א בשבת דוקא היינו או בשבת חה"מ או כשחל שבת בי"ט אחרון בז' אומרים בז' וחל בח' אומרים בח' לא ביום א' שהוא ג"כ בשבת ועיין לבוש וא"י טעם למה. ועיין אות ו' חילוף היוצרות בז' וח' הוא מטעם שיר השירים. וקהלת א"א כ"א בשבת חה"מ או כשחל שמיני עצרת בשבת ולא ביום א' שחל בשבת. ובקהלת י"ל הואיל וכתיב תן חלק לשבעה י"ל ג"כ אלו ימי שבתא מש"ה אומרים אותו דוקא בשבת ומ"מ יאמרו ביום א' כשחל בשבת. ובשיר השירים דוקא בשבת י"ל שבת רומז לעוה"ב וש"ה יש בו ג"כ רמזים הרבה על זה ובי"ט א' י"ל שמרבים בפיוטים טל לכך א"א עד שבת חה"מ או י"ט אחרון ובסיכות קשה דבש"ע מאריכין בגשם הי"ל בי"ט ראשון כשחל בשבת ומנהג ישראל תורה הוא:

**ועיין** ד"מ בשם אבודרהם בשבועות רות דנתגיירה וכתיב בתחלת קציר ואבותינו קבלו התורה ונתגיירו וקהלת בסוכות תן חלק לשבעה ולשמנה ימי החג. ורות כמדומה נוהגין לומר ביום ב' דשבועות לא ביום א' וא"י טעם למה וי"ל כי עיקר נתינת התורה בז' היה עסי' תצ"ד ועוד שביום א' נעורים ומרבין בפיוטים יותר ואי"ה יבואר המנהג:

**סעיף ט**

שלא עמ"א ועט"ז ו' ומ"מ ספק ברכות לקולא ושלא לברך כמ"ש הט"ז כ"א במגילת אסתר הכתובה כהילכתה מברכין עליה לא בשאר מגילות אף כתובה כהלכתה וט"ב

אפ"ה אין מברכין ועד"מ. י"ט שחל בשבת אומרים במנחה ואני תפלתי וקורין בסדר השבוע ועיין לבוש כאן ואי"ה בתצ"א יבואר בדין מזמור יחננו אם אומרים במוצאי י"ט ושבת:

## סימן תצא

### סעיף א

ולא עמ"א אע"ג ברס"ג סעיף י"ז מבואר דמותר ליהנות ממה שבשלו לו קודם שהבדיל מ"מ י"ל לאכול חמץ קודם שהבדיל אסור ועח"י כתב דרשאי ועא"ר. ויהי נועם ואתה קדוש עסי' רצ"ה. וא"א פסוקי אליהו כ"א במ"ש לחול ואפשר ה"ה במ"ש לחה"מ ועא"ר עט"ז:

## סימן תצב

### סעיף א

בה"ב עמ"א ועא"ר ובתמים דעים סימן קמ"ו להתענות אחר שבועות גם כן וראיה מקידושין פ"א א' סקבא דשתא ריגלא ופי' ב' פירושים א' סקבא קלקול שמתענגים במאכל ומשתה כו' ב' סקפא כמו עלילה עלול וקרוב לחטוא כמו שתרגם עלילות דברים תסקופי מילין ואט זה בבי"ת כו' יע"ש שהאריך וע"ש תוס' ד"ה סקבא שבאין לשמוע הדרשה וכ"כ הב"י בשמם והוא במקום שנוהגין לדרוש ה' עצרת בעצרת משא"כ השתא שאין דורשין:

**ועיין** לבוש שמשתנה האויר מתענין ובשבועות ל"ש זה ועא"ר תצ"ד אות י"א שיש שאין אומרים תחנון עד י"ג או י"ד בו שיש תשלומין וא"כ אף המתענין אחר שבועות י"ל ימתינו עד שיעברו י"ג יום וצ"ע:

### סעיף ב

ותשרי עמ"א ועיין אות ג' ועסי' תכ"ט:

### סעיף ג

מיד עמ"א ועיין לבוש מברכין מי שבירך אחר אשרי קודם יהללו והס"ת ביד הש"ץ לא אמר יהללו. ומ"ש מי שענה אמן כו' ומ"מ אין חוב עליו להתענות עסי' תקס"ג במ"א ובתקס"ח אות י"א:

### סעיף ד

ת"צ עמ"א וקורין ויחל ואומרים ענינו בשחרית ומנחה הש"ץ בין גואל לרופא. ובתקס"ח ברית מילה כנה"ג יע"ש. ש"ץ המתענה תענית יחיד והתפלל בקול רם ולא התפלל בלחש אפ"ה א"א ענינו בש"ת בקול רם עסי' תקס"ו מ"ש הע"ש. הא דש"ץ אומר ענינו בשחרית שא"א שלא יתענו קצת מהקהל וכשאין בישוב רק מנין בצמצום אפ"ה בשחרית דעתם

להתענות הוי תו שליח ציבור א"כ ויחל איך קורין בשחרית וכ"ש בשאר ימי השבוע במנין בצמצום ש"מ לכאורה רובא די אף בערב והבן זה:

## סימן תצג

### סעיף א

שפיר עמ"א משמע ריקודין רשות ואף בשידוכין אסור הא לארס ולעשות ריקודין שרי ועא"ר הואיל ועביד מצוה שמקדש אשה וע"ש שמסופק בניסן עד ר"ח אייר ומר"ח סיון עד שבועות אם מותר לעשות ריקודין של רשות:

### סעיף ב

הכל עמ"א כשחל ר"ח אייר בשבת מותרין לישא ערב שבת דבשבת אין נושאין נשים עיין אה"ע ס"ה. ועפר"ח בשחל ר"ח אייר באחד בשבת לא יסתפרו ביום ו' ונישואין ותספורת שוין יע"ש. ופשוט הוא דוקא ר"ח בשבת דיש בו שתי קדושות עב"ח ועסי' תכ"ח בט"ז א' הסימן על יום ב' דר"ח יע"ש:

### סעיף ג

ומרבים עמ"א וא"א תחנון אף במנחה שלפני ל"ג בעומר וכללא הוא לבד ערב יוה"כ שאין נופלין ע"פ בסליחות ובמנחה שלפניו נופלין עא"ר תר"ד ג' ושבת תשובה אומרים צו"ץ כשעי"כ ביום א' יע"ש וער"ה נופלים אף באשמורת לבר בשחרית אין נופלין עסי' תקפ"א משא"כ בשאר ימים שא"א תחנון אף במנחה שלפניו אין נופלים אבל אומרים למנצח יענך בל"ג בעומר. ושיר מזמור לאסף יש מקומות אומרים לבד ביום שאומרים הלל א"א ויש שא"א מזמור לאסף בכל יום שא"א תחנון ובמנהגים כתבתי. ועח"י אות ו' דבליל ל"ב בערב שלמחרתו ל"ג בעומר מגלחין וכה"ג כתב מי"ט יע"ש וכ"כ א"ז אות ו' דמותר בלילה והב"ח כתב דוקא בל"ג ולא בלילה. ונישואין כתב א"ר דלא ראה נוהגין היתר בלילה כ"א ביום ל"ג בעומר ומ"ש כשחל ל"ג בעומר בע"ש לכאורה ט"ס וראוי להיות כשחל ל"ג בעומר בע"ש מותר לעשות נישואין בלילה שלפניו:

### סעיף ד

בעל ברית עמ"א ועח"י אות ח' וכ"כ הפר"ח ומבואר בב"י סימן תקנ"ט דבעלי ברית הם הסנדקים ומוהלים ואבי הבן אף שאין מוהל ומותרים לגלח בערב שלפני המילה קודם כניסה לבית הכנסת וכ"ה במנהגים וכ"כ א"ז אות יו"ד דלא כשכה"ג בהגהות הב"י אות ח' דוקא ביום המילה יע"ש. ואמנם מ"ש הפר"ח מילה בשבת אף בחמישי מותרין א"י מנלן זה ובכ"ג ושכ"ג שם והע"ש כולם כתבו מילה בשבת מסתפרים ביום ו' שהוא ערב שבת וע"ז לא חולקין הא"ז והח"י ומנלן לומר שמותר בחמישי ומילה בשבת יש להתיר בע"ש קודם חצות עסי' רנ"א במ"א אות ה' ורל"ב יע"ש מ"ש הר"ב או מל בנו היינו אבי

הבן שנימול מאחרים ובעל ברית הוא הסנדק התופס התינוק בשעת מילה עמ"א תקנ"א אות ג' אבל המביא והמוציא לא ובמנהגים שלי כתבתי. ועיין תענית כ"ו ב' ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ולקמן תקנ"א ס"ג משמע דמילה בשבת אין לגלח כ"א בערב שבת קודם חצות לא בחמישי:

**סעיף ה**

מיהו עמ"א ועמ"ש בט"ז א' שאלה ר"ח סיון חל באי בשבת אם מותר לספר בערב שבת ויראה דמותר כמו ל"ג בעומר ביום א' דמותר בע"ש ה"ה כאן ועפר"ח ר"ח אייר באחד בשבת אין לגלח בערב שבת וא"י מנ"ל. גם לדידיה י"ל ר"ח סיון עדיף טפי שפוסקין אז מלהתאבל. ומנהגינו לא ברירא לי כי מט"ז משמע דמיקל לאחר ל"ג בעומר בתספורת ואנו נוהגין איסור וממ"א משמע דמג' ימי הגבלה מותר לא מר"ח סיון וצריך ליישב מנהגינו שנוהגין היתר מר"ח סיון לחשוב הל"ג יום. כתב בכ"ג מי שעבר ונשא אשה בימי ספירה אין קונסין אותו. דעכ"פ מצוה קעביד משא"כ מי שמסתפר בימי ספירה קונסין אותו:

**סעיף ו**

מקצת עמ"א. דע כי לא תתגודדו הוי ד"ת כי הכ"מ בחי' עכו"ם פי"ב הי"ד הוצרך לתרץ דמש"ה לוקה על הגדידה דלאו מפורש משמע דאגודות נמי בכלל הלאו. ושם ביאר דהר"מ ז"ל נמי פסק כרבא ביבמות י"ד א' דוקא ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין כן ופלג מורין בהיפוך אסור ועלח"מ שם ופר"ח. ומ"מ יש לראות הא דמבואר בסי' תס"ח אם דעתו לחזור שרי בצינעא ואף פרהסיא לא אסור אלא מפני המחלוקת דרבנן לא מ"ה מלא תתגודדו אלא ע"כ הואיל ובאקראי ולפי שעה הוא כאן ל"ש אגודות ומגילה דהוצרכו לתרץ דכפרים כוי היינו דהוי כמו קבוע שבכל שנה באו לעיירות כוי וא"כ הא וירושלמי פרק קמא דפסחים שהביאו התוס' פסחים י"ד א' דירושלים מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בע"פ אין הטעם משום אגודות דלפי שעה הוי אלא מפני המחלוקת דלא לייתי לאנצויי ויש ליישב. מ"ש המ"א בענין תרי חומרי דסתרי אהדדי הנה בר"ה בדף י"ד ב' רש"י ד"ה מקולי פירש דוקא בשדרה וגולגולת דלב"ש חוליא א' שתחסר מטמא ובטריפה כשחסר חוליא א' כשירה ולב"ה הוי בהיפוך בזה כשאוחז בתרי חומרא מטמא בחסר חוליא א' ומטריף בחסר חוליא א' הוי כסיל שא"י להבחין על מי לסמוך והאוחז בב' קולות הוי רשע שסתרי אהדדי והוא מיקל בשתיהן אבל ב' מחלוקת שאין שייכות זה לזה אין כאן רשע כשאוחז ב' קולות ולא כסיל כשאוחז ב' חומרות דבהא סבר כמר ובאינך כאינך ערש"י שם ומרש"י שם משמע דכל שמסופק הלכתא כמאן הוי כסיל שהרי כ' שאין לו לב להבחין כוי אבל התוס' ד"ה הכסיל כתבו כל שעושה מחמת ספק

שא"י כמאן הלכתא לא הוי כסיל ומלת אפילו שכתבו התוס' קשה להבין וצריך לרחוק דה"ק אפילו במקום אע"פ שיודע ומחמיר הוי כסיל אבל כשספק הלכה כמאן לא הוי כסיל ומ"ש המ"א היכא דודאי סתרי הוי כסיל הדמיון כההיא דחולין מ"ג ב' ההוא תורא דאתחיל שחיטה בתורבץ משהו וגמרי' במקום שחיטה דטרפיה רבא מטעם חומריה דרב דתורבץ נקובתו במשהו ואע"ג לרב תורבץ מקום שחיטה שמא הלכה כשמואל תורבץ לאו מקום שחיטה ואף לשמואל תורבץ ברובו שמא בהא כרב ע"ז אמר דודאי תורא ממ"נ שרי לרב ושמואל דאין לומר דנקיט חומרי דרב ושמואל דהא אי תורבץ במשהו ע"כ מטעם דהוי מקום שחיטה למה דס"ד מעיקרא מש"ה אמר דלשלם דמי תורא משא"כ ההיא דעירובין דף ו' מבוי עקום דרמי חומרא דרב ושמואל ואצריך דלתות ואע"פ דמבוי זו בין לרב ושמואל בצורת הפתח סגי דלרב דאמר תורתו כמפולש הא פסק כת"ק דמפולש די בצ"ה ולשמואל מבוי עקום לאו כמפולש מ"מ שמא הלכה כרב דהוי מפולש ומפולש בעי דלתות וכה"ג לא הוי בחושך הולך וע"ש. ויש לי קצת הרהורי דברים אמרתי אבארם בעזה"י:

**דע** והרשב"א ז"ל בד' שיטות בחולין מ"ג סיים וז"ל דוקא כעין מחלוקת ב"ש וב"ה אבל במילתא דלמר לחומרא ולמר לקולא הא אמר בע"ז פ"ק (עש"ך י"ד רמ"ב) תרי תנאי כו' אם היה א' גדול בחכמה ומנין הלך אחריו ואם לאו בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים לקולא. ולי העני יראה דה"ק כשחולקין תרין תנאי או אמוראי זה אוסר וזה מתיר אם א' גדול בחכמה ומנין הלך אחריו בין בשל תורה ובין בדברי סופרים בין לקולא ולחומרא כדבריו. ובשניהם שוין בשל תורה לחומרא ובשל סופרים לקולא ככל ספק דרבנן וזה כשאין שם אלא קולא למר וחומרא למר אבל כעין מחלוקת ב"ש וב"ה בשדרה דלמד קולא בחדא וחומרא בחדא ולמר בהיפך א"כ כשא' גדול בחכמה ובמנין הלך אחריו בכל צדדיו משא"כ בשניהם שוין אז אם מסופק לך הלכתא כמאן ואין לך הכרעה כלל בין בשל תורה ובשל סופרים צריך אתה להחמיר בשתיהן דליכא למימר ספק דרבנן לקולא דא"כ אתה מיקל בשתיהן והרי אתה עושה איסור בא' מהן בודאי ועי"ד קי"א ס"ה ב' קדירות של היתר ונפל איסור דרבנן לא' מהן דא"א ספק לקולא וכהא דמחבואה ולעיר ספק מוקף חומה וכדומה ובאו לשאול שתיהן בב"א. ודוקא שמסופק הוא הלכה כמאן אבל כשיודע דהלכה כחד מינייהו והוא מחמיר הוי כסיל בחושך הולך דהוי תרי חומרי וסתרי אהדדי. וע' מנחת יעקב בת"ח כלל ל"ז אות א'. ועדיין צ"ע לפי מ"ש הש"ך בי"ד קי"א אות י"ט דשניהן היתר בב' ב"א יש להתיר א"כ יש לומר ה"ה

כאן הדין כן בדרבנן מיהו הרשב"א בתה"א חולק ע"ז ואוסר בב' ב"א. וכ"ש פלוגתא הוי כבאו לשאול בבת אחת באדם א' באפשר והבן זה:

## סימן תצד

### סעיף א

**קשה** לי כו' עמ"א עח"י ועפר"ח בזה. ומ"ש ממתינין בקידוש עד צ"ה ובט"ז כתב אף בתפלת ערבית ממתינין וכבר כתבנו בזה ועסי' רע"א במ"א א'. להיות נעורים בלילה ונדפס סדר הלימוד בזה הלילה. ומתפללים מיד כשיאיר היום אע"ג דראוי לאחר הנץ עסי' פ"ט במ"א א' מ"מ מפני הטורח יע"ש. ועני"י עסי' ד' ס"ג (ט"ס עביי"ד וצי"ל עסי' ד') ואם ישן שינת עראי או ידיו מטונפות אפי"ה צ"ע אם יברך עני"י בבוקר ועא"ר שם אות ח' ובפריי שם וגם בניער כל הלילה ראוי לשמוע הברכה עני"י מאחרים. ואפשר דהעולם סומכין ומברכין עני"י בעשה צרכיו מקודם וידיו מטונפות דהוי ס"ס ולכן מברכין ועדיין צ"ע. וברכת התורה ודאי מברכין דאין כוונותינו רק ליום ולילה. וק"ש יקרא אחר צ"ה דבשאר ימות השנה יוצא בק"ש שעל מטתו כו' ומיהו מש"ה יוכל להתפלל ערבית מבע"י ולקרות ק"ש בלילה אח"כ כמו בכל לילה ועט"ז א'. ובענין טעם עליון ותחתון יש בו להאריך ואמנם כבר האריך בעל צהר התיבה המדקדק הגדול המפורסם ודבריו א"צ חיזוק בידוע:

כל הבכור עמ"א ועסי' ת"צ שבשבת צריך לקרות זי"ן מתחילין עשר תעשר משא"כ בשמיני עצרת אף בחול מתחילין עשר תעשר כבסי' תרס"ח במ"א ד':

### סעיף ב

וה' בהיכל קדשו עמ"א ואומרים יציב פתגם אחר פסוק ראשון של הפטרה עט"ז א':

### סעיף ג

אסור עמ"א ומשמע דא"ח סוכות מותר להתענות ובתכ"ט אות ח' דמנהג שלא להתענות בכל א"ח אף אחר סוכות יע"ש ועיין במ"ל פרק ששי מהלכות כלי המקדש הח"י הקשה על המ"א דבימי המקדש כשחל שבועות בשבת היו מותרין בהספד ותענית ביום ראשון א"ח דלא ליתן מקום לצדוקים חגיגה י"ז א' יע"ש והנה י"ל כמ"ש הלבוש כאן דעתה אין מצויים צדוקים בינינו מש"ה אין לחוש להם ואסור להתענות בא"ח יע"ש והיינו דודאי כל ז' ימים יש תשלומין ומפני זה לבד אין לאסור התענית כל ז' ימים רק א"ח הואיל ואם חל בשבת בזמן המקדש היה יום טבוח אחר השבת ומ"מ צ"ע קצת ודברי הלבוש ג"כ צ"ע במ"ש דיום טבוח אחר השבת שזה לב"ש לא לב"ה וצ"ע:

**זמן** שהחיינו עמ"א תע"ג וב"ח שם משמע דיש תשלומין כל ז' ולדינא ספק ברכות לקולא עא"ר כאן ד'. ואם נזכר ביום א' בשחרית אומר זמן וכן קידוש אם שכח בלילה יקדש בשחרית אשר בחר בנו עסי' ער"א:

**סעיף ד**
מתחלת עמ"א בשני ג"כ אין להתענות דמשה רבינו אמר להם לקדשם לתורה:

**סעיף ה**
לשטוח עמ"א ואין להריח בעשבים ולברך עליהם מברוך שאמר עד אחר תפלות י"ח דלא עדיף מברכת הטלית בסי' ס"ו שלא יפסיק א"ר אות י"ב ועח"י:

**סעיף ו**
הלב עמ"א ועב"י מה"ח כלל ע"ו אות ה' ואין להתיר בשבועות כלל כ"א כמו בשאר השנה להמתין שש שעות דוקא אחר בשר או אחר גבינה קשה ולאכול צנון שחתך בסכין חולב אחר בשר תוך ששה שעות י"ל דאסור עי"ד סי' פ"ט וצ"ו. מ"ש וידוע דם נעכר ונעשה חלב י"ל הא קי"ל בנדה ע' א' איבריה מתפרקין וכ"פ הר"מ ז"ל פ"ד מה' משכב ומושב ה"א וצ"ע:

**סעיף ז**
כמו עמ"א עשה כלומר דל"ת ב' תבשילין א' בשר וא' חלב זכר לב' כבשים דז"א אף דפסח נוהגין צלי וביצה יש טעמים בעים דבעי רחמנא ופרקינן וכאן זכר דבעי להביא ב' לחם עמהם כבאות ח' הוא זכרון לב' הלחם:

**סעיף ח**
וצריכים עמ"א אם מרדה בשר והופכו ולקחו לחם חלב וי"ל אוסר רק כ"ק אף בולע שמן במרדה עי"ד ק"ה בש"ך אות כ"ג ועמ"א תנ"א אות ל"ז. מרדה אב"י אסור כי דוקא בקונה פת מעכו"ם הוי דיעבד עי"ד ק"ח ובט"ז אות ח':

**סעיף ט**
זכרון עמ"א של חיטים ולא שיפון ועמ"ש באות ה' מדין ברכת הריח בין ב"ש לאחר תפלת י"ח כשחל שבועות ו"ז א"א פרקים חציו לכם וה"ה כל י"ט וכשחל במ"ש אומרים פרקים במנחה שבת עיין לבוש ובקצת סדורים במנהגים יש טעות בדפוס וצ"ל בע"ש יע"ש:

**סיימתיו** מהדורא קמא בבית מדרשו של הגביר המפורסם כהר"ר דניאל יפה מברלין נר"ו בשנת כי קרוב יום **גאולה וישועה** לפ"ק יום א' כ"ג לחדש אדר ועתה סיימתיו מהדורא שנייה פה ק"ק פ"פ דאדר ג' לחודש סיון התקמ"ג לפ"ק ובא לציון גואל ב"ב אמן. וגם אזכיר הטוב שעשה לי התורני הקצין כהר"ר זנוויל הערץ פעלד נר"ו ישלם ה' פעלם ומשכורתם אמן:

## סימן תצה

### סעיף א

**כל** עמ"א הנה בב"י רמ"ד בשם סמ"ג מל"ת ע"ה י"א אמירה לעכו"ם מ"ה כל מלאכה לא יעשה בצירי"י וביי"ט כתיב ושבת ק"ו ועיין לבוש רמ"ג וערש"י ב"מ צ' א' אמירה לעכו"ם שבות מדרבנן דל"ת יש שבות מ"ה ודרשא גמורה היא א"כ עיקר קרא ביי"ט כתיב אלמא איסור אמירה בלאו נמי ומאי מבעיא ליה חסום פרתי ולכן פירש שבות דרבנן וגזרו אטו שבת עתוס' שם ועסי' תקמ"ג בחה"מ צידד שבות במקום מצוה לעכו"ם מותר לומר הא י"ט לא דהא אסמכתא עיקר ביי"ט כתיב:

**אמר** ההדיוט הכותב ארמוז לך כאן מעט עיין לעיל ש"ז סכ"א מ"א כ"ט וי"ד רצ"ו בש"ך אות ד' ברי"ו טעות דהשמיט בשר נבילה בשול בשבת ולכאורה בשול בקדירתך בב"ח עסי' פ"ז וז"א דחומרא בעלמא הוא וי"ל השמיט בכיון שבת ונקיט בשר נבילה ובשבת מאי איריא נבילה ובתו' ב"מ צ' א' ד"ה חסום רק בשר אף כשר אלא ביי"ט והלכתא הואיל ומדרבנן אסור ומהני ע"ת וא"כ בשל בשר נבילה ביי"ט אסור דלית הואיל הא כשר שרי דהוי שבות דשבות ואת"ל שבות דשבות ביי"ט אסור בלא מצוה וצורך גדול בשבת והעד מתקמ"ג חוה"מ זה למ"ד חוה"מ מדרבנן עיין סי' תק"ל משא"כ למ"ד דבר תורה י"ל י"ט וחה"מ דקיל שרי שבות דשבות אף שלא במקום מצוה ובשאר איסור משמע שבות דשבות שרי כנראה שהרי הר"ב אומר כן בי"ד רצ"ז שם באיסור לאו ואת"ל שאסור נקיט מילתא דפסיקא דכשר שרי לפעמים ביש צורך והפסד גדול לומר לעכו"ם ביי"ט הילך בשר שלי ובשל לצורכך. ועיין הרמב"ן ז"ל פ' בא ובראי"ם ז"ל והנה למ"ד יעשה בצירי אמירה לעכו"ם מ"ה ומינה לכל נפש יעשה לכם בצירי נמי בשר נבילה הילך ובשל לצורכך לדידן דאמרי' הואיל ובאמת למ"ד דלא דריש יעשה בצירי זה אסור מדרבנן עכ"פ ונפיק חורבא לקולא והבן זה. תוי"ש עשה וביה"ש ל"ג שבות עב"מ צ' תוס' שם קידושין ל"ג והבן ותקי"ט ט"ז ז' והבן:

חוץ עמ"א אולי מדלא כתב חוץ מלאכה באוכל נפש להשמיענו דטילטול מרובה שרי בפירות הראויין לאכילה ביומן אע"פ שא"צ להם התירו הא דבר שאין ראוי לאכילה אע"פ שאין מוקצה כעצים יבשים על הגג ומטר עליהן י"ל אסור לשלשל מארובה וצ"ע ואי"ה בתקכ"ב יבואר עוד:

### סעיף ב

ויש עמ"א הכל לפי הזמן והצורך אם צריך לו דוקא שיתבשל היום י"ל שרי:

**סעיף ג**
ע"י שינוי עמ"א תק"ד ס"א תבלין כו' ומלח ע"י שינוי משמע אף לכתחלה. וירומילי"ש לאקשי"ן ללוש מעי"ט הא להתוך שרי בי"ט דאין טוחן אחר טוחן ואפשר טירחא לטעם עדיף יחתוך מעי"ט וסחיטה אסורה בי"ט כמ"ש בס"ב וע"י שינוי אפשר שרי לדוך שקדים כה"ג. ועסי' תק"ו ס"ח שאור אסור והרי המחבר כאן פסק דוקא מכשירי אוכל נפש לחלק משמע אף מדרבנן שרי וי"ל דשאור עדיף טפי מעי"ט מהיום וי"ל מ"ה כה"ג אסור ואפ"ה ע"י שינוי מותר וצ"ע ואי"ה בתק"ו ותק"ט למכשירין יבואר עוד. ועיין פר"ח כאן:

**סעיף ד**
אסרום עמ"א עט"ז ב' ועא"ר אות ז' וט' י"ל אסרום חכמים מ"ה דהכתוב מסר להם דומיא דחה"מ בסי' תק"ל והנך אפי' ע"י שינוי נמי אסורים ואם אין לו מה יאכל בי"ט כ"א לקצור וכדומה ע"י עכו"ם לכאורה ס"ס הוי ושרי שמא מדרבנן ושבות דשבות במקום דוחק גדול שרי כבסי' ש"ז ושמא אף ד"ת התירו במקום מצוה שבות עסי' רע"ו וצ"ע:

**סעיף ה**
אין עמ"א עט"ז ג' די"ל באין צורך היום כלל לוקה עסי' תקי"ח אלא דמשמע אף לצורך היום אסור שפיר קשה מחמר נמי י"א דשרי בחצר בשבת וי"ט נמי שרי אף בר"ה עסי' רמ"ו במ"א אות י"ב:

**סעיף ו**
ויש מתירין עמ"א בשם רש"ל בי"ט מוקצה מחמת איסור אע"ג דלא דחי בידים ונולד אסור הא מוקצה מחמת מיאוס בי"ט שרי ועמ"ש איה באות ז':

**סעיף ז**
לדבריהם עמ"א עיין בטור בזה ועצמות שנתפרקו בי"ט הוי נולד ואסור בי"ט משא"כ בשבת ועסי' ש"ח במ"א אות נ"ז יע"ש ועא"ר:

**סעיף ח**
אוצר עמ"א ועיין דיני מוקצה לעיל סימן ש"י ושאר דוכתי:

**סעיף ט**
סגי עמ"א דלהמתירין מוקצה בי"ט א"צ אמירה כלל רק להאוסרין מוקצה צריך אמירה וגרוגרות וצמוקים דדחיא בידים וחזו ולא חזי בעינן אמירה לכ"ע ומהני אבל לא חזו כלל לא מהני הזמנה כבסי' ש"י ס"ה:

**סעיף י**
וא"צ שירשום עמ"א פסק צריך שירשום וכ"ש פירות דיש מהן חזו ויש לא חזו דצריך שירשום:

**סעיף יא**
מותר עמ"א ועט"ז אות ה' ומשמע בב"ח דצריך שירשום אסור להכין מי"ט לחבירו והמ"א אות יו"ד פסק ה"ה כאן א"כ אמאי לא כ"כ כאן וצ"ע:

## סימן תצו

**סעיף א**
ומנדין עמ"א עמ"ש בט"ז ובפתיחה כוללת וש"ה כתבנו בזה. ומ"ש מלאכה ע"י עכו"ם מנדין אותו לכאורה בי"ט ב' מיירי ועא"ר וע' ע"ש משמע לכאורה אפי' שבות דרבנן ע"י עכו"ם מנדין והיינו באין שם צורך גדול עסי' ש"ז וצ"ע ומ"ש שוגג אין מנדין לכאורה פשיטא ואפשר באומר מותר יה"א היה לו ללמוד קמ"ל. עב"י ועט"ז הביא מוקצה ונולד מותר בשני היינו נולד בא' או מוקצה בא' מותר בב' הא נולד בב' או מוקצה בב' אסור בב' כמו בא' עסי' תקי"ג ותקט"ו והוא פשוט. ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**
מלקין ע' מ"א עפר"ח ושם דלאוין שאין בהם מעשה לוקה מכת מרדות ובפתיחה כוללת וש"ה כתבנו מזה ועסי' תע"ח ובפר"ח שם:

**סעיף ג**
לכחול עמ"א משמע כל שאין חולי כלל אסור לכחול עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ד**
בני א"י עמ"א ועט"ז אות ב' בשם רש"ל דמתיר מלאכה בצינעא יע"ש:

**סעיף ה**
בישוב עמ"א והיינו בדעתו לחזור:

**סעיף ו**
אבל עמ"א ע' באות ה':

**סעיף ז**
חוץ עמ"א יש איזה חסרון תיבות בדפוס וכל חוץ לתחום עדיין לא הגיע לישוב מיקרי. ועיין לבוש סיים אם דעתו לחזור והיינו אף שהיה בעיר כל שיצא חוץ לתחום שרי משא"כ אם אין דעתו לחזור כל שהיה פ"א תוך תחום ישוב הוקבע כמותן ואף כשהלך חוץ לתחום אסור יע"ש בא"ז משא"כ כשלא היה פ"א תוך התחום ישוב לא הוקבע ולכן לא השיג על הלבוש. בני א"י שבאו לח"ל כו' היינו בדעתו לחזור אין מנדין מפני המחלוקת או מפני שפשט איסור ע' אות ד'. ובן א"י בח"ל ודעתו לחזור מבשל בלא ע"ת אף ע"פ שאסור לפרוץ גדר ואסור לברך והיינו כשחל י"ט ה"ו. ומתפללין ח"י כמקומן כמו בא"י אם דעתו לחזור אבל לובש בגדי יום טוב מפני המחלוקת ושלא לזלזל ביום טוב שפשט בכל הגולה:

## סימן תצז

### סעיף א
והדגים עמ"א מ"ש מ"מ לא הבינותי הר"מ ז"ל צריך להיות לכאורה ער"מ פ"ב מהי"ט ה"ז ובהשגות וצלולים שרי אף להט"ז א' כל שרואה אותן אע"ג דל"ש בהו זה וזה אני נוטל דלית בהו כ"כ סי' מ"מ מותרים ובס"ה סכר אמת המים סתמא משמע אף שאין צלולים וע"כ דאמת המים שאני דמש"ה נקיט אמת המים ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב
דגים עמ"א ועסי' שכ"ד סעיף י' ובתוס' ר"פ אין צדין שבת דחמיר ל"ג שמא יקח מהן ועא"ר אות ד':

### סעיף ג
אפי' ספק עמ"א דספק צידה ממילא ולא נעשה שום מלאכה על ידי אדם אסור מטעם ספק מוכן הלכך לערב מותר מיד וא"צ כדי שיעשו ומשמע בר"ה אסור בשני הימים כה"ג שיש ספק אם ניצוד מע"ט אי בי"ט ראשון ועא"ר:

### סעיף ד
דהוי ס"ס עמ"א מ"ש מתקט"ו ס"א היינו ממ"ש וכן הובא בי"ט ב' אסור ועפר"ח כתב מדסתם היינו די"ל הובא בי"ט ב' בודאי שניצוד היום וקמ"ל דצריך כדי שיעשו וכתב הפר"ח דמחובר דרך לתלוש דבר יום ביומו ולא הוי ס"ס יע"ש וה"ה צידת דגים י"ל כה"ג. ואמנם בתקט"ו ס"ג עכו"ם מסל"ת נאמן ואם הרוב סותר י"ל דאין נאמן. וע' סי' תקי"ג סעיף ו' בהג"ה (ט"ס ס/ז) והנה תראה שהאדון ז"ל כיון כוונה מיוחדת במ"ש שנולדה מאתמול כי שם בי"ט ב' אחר שבת מיידי דבי"ט א' אין נאמן ובי"ט ב' דרבנן נאמן אף י"ט ז"א עמ"א שם אות ח' וא"כ י"ל דלא הוי ס"ס גמור דיש ב' צדדין להחמיר שמא בי"ט שני נולדה או בי"ט א' בשבת וי"ט אסור רק שמא קודם ב' ימים לזה בעינן מסל"ת אלא מדסתם משמע מסל"ת בעינן בי"ט ב' אף כשחל בחול ומאתמול וכן מבואר יותר בתה"ד סי' ע"ט בפירוש דספק מוכן בי"ט שני אסור מטעם שלא לזלזל בין ראשון לשני וכמ"ש בסי' תצ"ו ס"ב דאין לחלק בין ראשון לשני (וס"ס תצ"ג) ומסיק להלכה כן. וכתב אף להמחבר י"ל בר"ה ואם בראשון י"ל פשיטא דאסור הואיל ונאסר ביום א' וקדושה אחת הוא ע' אות ג' ומ"ש בי"ט ב' אחר שבת צ"ע וי"ל בביצה מירי שאם היום קודש הוי ספק תורת וצ"ע:

### סעיף ה
סותר עמ"א ועט"ז אות א' ואות ז' ומ"ש שם בזה יע"ש:

**סעיף ו**

הוא עמ"א מ"ש מגיד משנה ולכאורה ב"י היה לציין כי המ"מ כ"כ לדעת הר"מ ז"ל עמ"ש בט"ז א"ב וז' מזה ואולי כי סובר דהמחבר כהר"מ ז"ל ושאין לחלק בין דגים לחיה ועוף וא"כ בהכרח הוא דנקיט אמת המים ארוכה הרבה ועלה קאי הר"ב ג"כ ואפ"ה מותר ומיהו הר"ב כדעת הרשב"א והראב"ד ז"ל מדהניח בס"א אפילו אין מחוסרין צידה. ואמת המים סתמא עמוקה ו"ט ורחבה ו"ט וארוכה הרבה ולהר"מ ז"ל אפשר דוקא ו"ט ג"כ הא יותר טפי כיון שארוך הרבה אסור. ומהרי"ל סובר כהר"מ ז"ל ולדידן אסור כראב"ד ורשב"א ומ"ש להתיר ע"י עכו"ם אם לומר דהוי שבות דשבות במקום מצוה לצורך י"ט חדא דלמא מ"ה ועוד כל צידה מדרבנן בי"ט כמ"ש בתצ"ה אסרום כו' ובתקט"ו ודאי אסור לומר לעכו"ם ואם הביא אסור מטעם מוקצה ועסי' ש"ז ורע"ז ואפשר לחומרא אמרה. ומ"ש בשם מהרש"ל אני תמה על עצמי דהמעיין בישו"ש פרק אין צדין סימן ב' וסי' י"א יראה דבדגים שייך צידה אלא דדגים ביבר קטן דאין צידה ול"ד למשכן שהיו מחוסרין צידה ותחבולה אבל מצודה קטנה ביבר קטן וארגז רחב לאו צידה מ"מ ביבר קטן עוקר מגידולו קוצר שאוכל שרשי עשבים ומש"ה ארגז רחב צידה לית דל"ד למשכן דאין צריך תחבולה ממצודה קטנה ועוקר וקוצר ליכא דלית שם שרשים ואמת המים קצרה רק רחבה ו"ט וכל הלוכו רק לאורך המים (מלת לארגז ט"ס) כשסוכר האורך אף שיש עפר השרשים כבר אין לו הלוך כמעט ולית קוצר וז"ש רש"ל ומש"ה חייב בי"ט לשיטתיה שם קוצר וצידה מ"ה אסור אלא ביבר קטן בשבת חייב בהעלה דנטילת נשמה ובי"ט ל"ש זה רק קוצר כאסור ולא זכיתי להבין דבר קדשו של האדון ז"ל בכאן. אשר כל אליו גלויות:

**סעיף ז**

אווזים עמ"א הנה הרא"ש ריש א"צ כתב בחצר ובטור כתב רק בבית לחוד ואם איתא שחצר דוקא היה להטור להשמיענו אף חצר מותר דל"ת בית דוקא אלא משמע כל שבאין לכלובן לערב אף חוץ לחצר שרי ומ"ש המחבר שבבית או שבחצר בשני שיניי"ן ל"ת לא זו אף זו הא חוץ לחצר לא דחצר שאין מקורה כחוץ לחצר דמי אלא באלו מהופך שבחצר או שבבית כלומר נתגדלו שם ואף שהן חוץ מותר ועיין מ"ב ח':

**סעיף ח**

לצודן עמ"א ומ"ש בשם רש"ל עט"ז ה' ואי"ה לקטן יבואר עוד:

**סעיף ט**

שמחוסרין עמ"א לכאורה באמת תימה איך יתכן דחיה ועוף המורדים יהיו יותר חמורים מעוף המורד וברי"מ ז"ל פרק עשירי משבת הי"ט וכ' ונקיט ברישא עוף ולא צפור דהיינו

דרור רבותא אלא עוף כולל אף דרור ושונה במציעתא ציפור דהיינו דרור לדיוקא הא שאר עופות אף לבית חייב במקורה ובה"כ עוף לביבר גדול פטור והיינו מקורה דאין מקורה אף לבית כה"ג פטור כמ"ש לעיל ועסי שי"ו במ"א וט"ז שם והפוסקים השמיטו ציפור דרור רק נתנו כלל מחוסר צידה ושאין מחוסר צידה ממילא ידעינן לחלק בדרור ביבר קטן מקורה לא הוי כניצוד ושאר עופות ביבר קטן מקורה הוי כניצוד משא"כ להמ"ב בסי' ח' ודאי יש חילוק בין דרור ושאר עיפות אף ביבר גדול מקורה כו':

**סעיף י**

דדעתיה עמ"א רש"י ביצה כ"ה א' ידע בהו דדעתיה עליה ועא"ר ט"ו ובאמת צ"ע דא"כ מהו הלשון צריכה זימון בידיעה סגי ועוד דהוי לחלק בין ידע או לא ידע לא בין סמוכה לאין סמוך ועסי' תצ"ח ס"ג בתוך תחום אין מוקצה וכאן חוץ לע' אמה קשה וי"ל שקננו ממילא אבל ביש להם בעלים שקנאן אה"נ וצ"ע ועפר"ח ע' אמה ודי"ט ולחומרא כו' יע"ש:

**סעיף יא**

אסור עמ"א חטאת בשבת וי"ט מלקות וע' גמרא ביצה כ"ד א' ולטעם א' משמע רק מוקצה לא צידה ואין חייב חטאת ומלקות וחייב מדרבנן לפעמים מצינו ולתי' ב' חייב מ"ה דעבידי לריבויי ומ"ש לחוש לב' הטעמים משמע לכאורה שלכ"א מהטעמים חומרא וא"י מהו וא"ה באות י"ב יבואר עוד:

**סעיף יב**

שאינם עמ"א עיין אות י"ד ולטעם א' מהני זימון ולטעם ב' לא וה"מ בגדולים הא קטנים מהני זימון ובעי זימון כיון שאין מזונתן עליך ויוני שובך ועליה עפירש"י ז"ל ביצה כ"ד א' יוני הבר מחוץ ויהיה כמו בטפיחים ומשום דאין מזונותן עליך פירש כן אבל להטעם דצידה יוני שובך שלו ממש יש בו צידה בגדולים ומ"ש המחבר ס"ו יונים שבבית דוקא דנתגדלו עם ב"א תמיד אין בהם צידה ועפר"ח ואין מוקצין אם לא שעומדין לגדל. צפור דרור ע' גמרא כ"ה צריך לקשור שלא יתחלף באמה ובחידושינו ביצה כתבנו שמוכח מכאן דיש צפור דרור טהור ע"ד פ"ב בט"ז אות ז' ועפר"ח כאן:

**סעיף יג**

לא עמ"א ביצה י' ב' ואף לתי' ב' שאני הגדלים בבית בס"ו דידע בהו ולא מימנע עט"ז ה' ופר"ח יע"ש:

**סעיף יד**

ומצא ג' עמ"א הר"ן ותוס' ביצה י"ב ב"ח חשיבי א"נ דשיל"מ וכ"כ בלבוש והמ"א השמיט ב"ח דנ"מ אם נשחטו בשוגג ובנוצתן ע"ד ק"ב אפ"ה אסירי דשיל"מ ואף ע"ג

דבלא ניכר מקודם בטילי ע' ה"ש גיגית מלאה ענבים וביי"ד מזה מ"מ הבא היה מובדל האיסור מעיקרא אלא שלא נודע לו. ומ"ש נפל א' לים מותר ע' אות ד' ושי"ך י"ד ק"י נ"ו ואמאי לא כתב בפשיטות דנ"מ בפירוש א' בשוגג עי"ד ק"י ס"ה ש"מ לכאורה דכאן לית ודאי תערובות דשמא מעי"ט בזמן היתר נתערב א' וכיון דעדיין זמן היתר אע"ג בי"ט מוקצה הוא דינו כגיגית ובטיל שפיר כיון שלא הוכר האיסור מעי"ט כה"ג רק הספק שמא נתערב בי"ט בלא ידיעה תו הוי ס"ס ושרי עכ"פ כה"מ י"ל והבן וצ"ע לדינא. ועסי"ג בהג"ה הכוונה דאף בזימן ב' ומצא ג' והיה הב' מקושרים לא אמרינן עתה הג' מקושרים אדם א' הניח ג' וחיברן לכאן דאין עושה כן כמו בטעות רק מירי שמצאן אח"כ כולם מותרים אימור מנתחי ועפר"ח ועט"ז והבן ואי"ה בט"ז יבואר עוד. וצ"ל תל"ט יע"ש:

**סעיף טו**

במחיצה עמ"א בהג"ה מבואר יותר ודאי הני נינהו לא ספק דשיל"מ ספק איסור וערש"י ביצה ב' קינין מובדלים מש"ה הקדים הג"א לרש"י וע' מ"ש אי"ה באות י"ו:

**סעיף טז**

ואם עמ"א וכדמסיק בגמרא י"א וכאן בסמוך בתוך נ' אמה וער"מ ז"ל פ"ב במ"ש ה"ו ספק מוכן אסור אע"ג דבלאו הכי קיי"ל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב קושטא קאמר ואף בספק שקול נמי אסור:

**סעיף יז**

כיון ע' מ"א בס"ג א"צ הכן וכיון שהבעלים לזו הקצוהו מדעתם מותר לכ"ע וע' באות הקדום דאפילו רוב העיר שובכים של עכו"ם י"ל בדשיל"מ אין הולכין אחר הרוב א"נ אזלינן בתר רובא דעלמא ומיהו גם רובא דעלמא הוי למשרי:

**סעיף יח**

להפשיטה עמ"א וא"כ אם נמצא טריפה יוכל אחר כך להפשיט בברזי מעט מעט חתיכות דקות דהוי דרבנן והתירו סופן כו' דשבות הוא ומיהו ז"א הואיל ואפשר לפשיט קודם עיין אות י"ט. וא"ל איך התירו להפשיט מקודם בדיקת הריאה דחיישינן למיעוט המצוי ובשלמא שוחטין לכתחלה וברכה דסומכין ארובא הואיל וא"א בע"א אבל לאחר שנשחט י"ל כה"ג התירו סופן משום תחלתן:

**סעיף יט**

אסור עמ"א ועא"ר כ"א דלמוכרה לעכו"ם כדרך שמוכר לישראל י"ל אף נמצאת כשירה שרי יע"ש ועסי' ת"ק וא"ה שם יבואר עוד:

## סימן תצח

### סעיף א

וחכם עמ"א לטעם הר"מ ז"ל דוקא ע"ה אסור אבל ת"ח ידע להזהר שרי להראות סכינו לחכם אחר אם הוא אינו רוצה לסמוך על בדיקתו וע' לבוש מ"ש ות"ח שראה מע"ט ובא"ר יע"ש וע' מ"מ פ"ד ה"ט עב"י. והנה אם נפגם סכין ב"ט לומר לעכו"ם שישחיזנה צ"ע דלכאורה בשל אבן נמי מדרבנן דהלכה כר"י במכשירין שא"א מע"ט כבסי' תצ"ה ותק"ט רק מדרבנן דעושה כלי גמור ושבות דשבות במקום דחק וצורך גדול י"ל שרי כבסי' ש"ז וא"ה בתק"ט יבואר עוד וסכין דלא בדק מאתמול בשעת הדחק יבדקנו ב"ט כמ"ש הר"ב בהג"ה י"ל הטעם דהשתא הוי לענין זה כת"ח או לסמוך על פירש"י ז"ל בביתו לא אוושא מילתא ואם אין דחק אסור ואתקצי הסכין ביה"ש ואסור לשחוט ב"ט אם יש בעיר אחרת שנבדק מע"ט ועמ"ש באות ב':

### סעיף ב

ועכשיו עמ"א הניח בצ"ע ד"י"ל ת"ח בודק עתה ושוחט ובא"ר דבר המסור לעצמו טועה וסובר שהוא חכם ומ"מ י"ל הרב וגדול הדור י"ל כה"ג בודק לעצמו ושוחט או משאילה לאחרים. אבל קבלה לא מהני עתה אם לא בשעת הדחק כמ"ש הר"ב בהג"ה עא"ר ולבדוק הסכין אחר שחיטה רשאי וחובה ועד"מ חידוש בשם שחיטות ישנים אחד עשה המצאה ולא בדק סכינו מע"ט ורצה לשחוט שור וירא שמא יהיה פגומה ויפסיד שחט עוף קטן בלי בדיקה ואחר השחיטה בדקו ומצאו יפה ושחט השור אע"ג בחול אסור ע"מ שיבדוק אח"כ כבסי' ח"י בי"ד ס"ג ב"ט שרי יע"ש וא"י למה השמיט האדון ז"ל זה. ואפשר דאם שעת הדחק מותר לבדוק מקודם כמ"ש הר"ב כאן וגם הברכה איך יעשה ע"י"ד י' ובש"ך ג' ואם אין שעת הדחק ויש בשר למה יסמוך על בדיקה שאח"כ והבן זה. ויש לי שאלה אחת כמו שאגיד:

**שאלה** ראובן שחט הרבה ב"ח ובדק בין כ"א וא' ונתייגע ואמר לשמעון חבירו שישחוט השאר ושחט ולא בדק בין כל אחד וא' ואמר ראובן למה עושה כן השיב אם ימצא אח"כ הסכין פגום מ"מ יתבטלו ברוב שנשחטו כבר מהו. הנה מהר"ל מבואר בק"א ס"ג ד"י"ל כה"ג בטל ואמנם אי לדון כמבטל איסור לכתחלה ב"ט י"ל דמצי אמר קים לי דאין רשאי לבדוק אחר השחיטה ב"ט וכחול ג"כ י"ל דלא הוי מבטל איסור כה"ג ומיהו לחטאת ש"ג ב"י"ד קט"ו ובש"ך אות כ"ח יע"ש ועי"ד סי' ח"י סי"א וי"ב ומיהו אם לא נתבטל ברובא אי חייב לשלם עט"ז וש"ך ופר"ח שם וב"ט י"ל דפטור וע' שם סעיף י' מטלית ב"ט שרי והבן:

**סעיף ג**
ואע"פ עמ"א עיין לבוש והמ"א כתב מדשתיק הר"ב כאן הטעם דהוצאה לא מחמירין ויראה כמ"ש הישי"ש בפ"ק סימן ל' דמלאכה גרועה היא וא"כ אף סכין כה"ג שרי ואפשר הבערה ובישול כה"ג לא ועסי' תקי"ח במתוך ואי"ה שם יבואר ועא"ר וא"ז:

**סעיף ד**
אין עמ"א דהמקילין מוקצה בי"ט כו' ועפר"ח:

**סעיף ה**
אסורה ע' מ"א תיקן בזה מ"ש לקמן אפילו באו לצורך ישראל כי בכאן אמר בסתמא אפ"ה אסורה דכל שאין רובה עכו"ם כאלו הביא לצורך ישראל ואסור כבסי' תקט"ו לא מוקצה דאין הכן כו' רק הבא חוץ לתחום כו' וספק מותרין אפילו באו בפירוש לצורך ישראל וכמ"ש המ"א אות ו' מלת מוקצה כאלו אמר חוץ לתחום ועפר"ח:

**סעיף ו**
ספק עמ"א עפר"ח וע' אות ז' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ז**
ביום שני עמ"א ע' אות ו' מירי בין של עכו"ם או של ישראל בספק מוקצה וספק שמא באו הבהמות מאיליהן וכדומה בי"ט אסור ככל ספק מוקצה ודשיל"מ כבסי' תקט"ו ובי"ט שני יש להקל ועט"ז:

**סעיף ח**
עומדת ע' מ"א ביצה ו' ב' ותוס' שם ד"ה מוכן ודי"ה עגל וישי"ש פ"ק סי' ח"י לחלק בין עגל דאין חזי כ"כ לאכילה מיד אחר הלידה וגם במעי אמו הוי חזי לא הוי נולד משא"כ אפרוח יע"ש והנה להמחבר דאוסר בעומדת לגדל הא טריפה שרי ומיהו ספק טריפה וילדה בי"ט עי"ד נ"ז דמותרת י"ל הוי נולד ומוקצה דביה"ש לא הוי קאי לכלבים ולא לאדם מספק טריפה עד שילדה. עסי' תקי"ג ס"ח:

**סעיף ט**
דקים עמ"א עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף י**
דחיישינן עמ"א עשה כלומר דק"ל מלת חיישינן הי"ל שמא טריפה הוא גם שמא יראה כו' ק"ק לכן פירש דודאי אין חוששין לריסוק וא"צ בדיקה כלל אלא חיישינן בי"ט חומרא יתירא שמא אח"כ יראה בלא מתכוין טריפות ונמצא שחט שלא לצורך במום בי"ט. ובד"מ משמע שאם נמצא שינוי בעלמא טריפה ומסיק המ"א דבשינוי בעלמא אין טריפה בביה"ר רק דחיישינן שמא ימצא טריפות ממש ועיין אות י"ו:

**סעיף יא**
מותר עמ"א ה"ה נולד מטריפה כה"ג שרי הא נולד מפרה לגדל כיון דנולדה בי"ט אסורה הוי שבת מכין לי"ט ובחידושינו כתבנו מזה ועפר"ח כאן:

**סעיף יב**
כדי עמ"א עי"ד י"א מ"ה אסור וי"א מדרבנן ואסמכתא לכאורה כמו שהתירו בדיקת הריאה כאן משום ה"מ ה"ה זה וי"ל עמ"ש בפריי לי"ד כ"ז בט"ז:

**סעיף יג**
אין ע' מ"א ביצה ב"ה דת"ק ל"פ אלא דצלי בעינן הא אין צריך הפשט וניתוח ועי"ד לענין נאבדה הריאה:

**סעיף יד**
וי"א עמ"א בשוחט לאכול בי"ט כזית שרי להפשיט העור דמימנע ולא שחט משא"כ מסוכנת דל"ש מימנע תו אסור להפשיט ולא צורך כלל ועוף מסוכן נמי אסור למרוט הנוצה והמתירין היכא שיסריח בלא הפשטה התירו דרבנן מטעם הואיל משום הפסד ממונו ל"ג כה"ג והוי יודע דאם שחט סמוך לערב וא"א לאכול כ"א כזית ממנה יראה דאסור להפשיט העור מ"ה דהואיל ליתא דמקלעי אורחים אין שהות לאכול יותר עתוס' פסחים ט"ו ב' ועסי' תקי"ח והבן:

**סעיף טו**
יביאנה עמ"א תרי"ג ס"ח צ"ל במ"א י' ותקי"י אות ט"ו דוקא בשכיחי רבים וז"ש בשדה או בעיר ברה"י כה"ג:

**סעיף טז**
ולא עמ"א דרוב מתעברות ויולדות ולד לקיימא ואין עשוי להשתנות ול"ד לקידושין ע"א קידשה אביה בבוקר כו' יע"ש. ועיין אות י' עסי' תקי"ח:

**סעיף יז**
אין עמ"א ישי"ש פא"צ סי' ט"ו דברים שבלב אין דברים לענין י"ט ושבת הא לומר מותר אסור בי"ט אף שאין שוחט בי"ט ועט"ז אות ט':

**סעיף יח**
אינו עמ"א אף למ"ד נולד ומוקצה שרי בי"ט עסי' תצ"ה הא גרע טפי ודמי לגרוגרות וצמוקין:

**סעיף יט**
נולד עמ"א לכאורה ל"ד ומומו עמו אף אחר שעה ביה"ש ראוי אגב אמו ועפר"ח ובב"י משמע דלא יתבי דייני התם משמע הא מומו עטו בעינן ואפשר דגזור אטו נולד מעי"ט ומומר בי"ט דאסור ועלח"מ פ"ב מהי"ט ה"ד וערש"י שבת קל"ו א' דיתבי דייני התם

משמע אף לפי המסקנא ובחידושינו ביצה כתבנו דייני התם לכאורה דוקא למ"ד מנקרין לכתחלה. וע' לבוש אגב אטו לאכילה י"ל למעט לחלוב וכדומה הא טריפה נמי מוכן כבס"ה. ועיין אות ה' דבו ביום אין אנו בקיאין יע"ש:

**סעיף כ**

ואינו עמ"א ועפר"ח בשם ירושלמי ותוספתא משמע אף באו"ב אם רצה שלא לשחוט כלל שרי יע"ש וא"כ עכ"פ לכאורה בשאר בהמות יש להקל כה"ג וצ"ע:

**סעיף כא**

שתיהן עמ"א ועט"ז אות י' ועא"ר אות כ' וכ"ב דעתו להקל יע"ש:

**סעיף כב**

לתלוש ע' מ"א כבאות כ"ג ומש"ה בכור שרי דתולש לאו גוזז וב"ט אסור עוקר כו':

**סעיף כג**

בידו עמ"א עב"י ושם משמע דהב"י להלכה כ"כ דאף דפסק דאסור לתלוש הצמר בידו רק מפנהו אפ"ה פינהו בכלי אסור ואפשר דנראה כגוזז וב"ד ש"ח בכור ג"כ תולש ומפנה בידו דוקא יע"ש אע"ג דשם תולש מותר מכל מקום בכלי אף מפנהו לא והבן. ועי"ד כ"ד ס"ח בהגה"ה וצ"ע במסובך שאי אפשר לשחוט כך וגם לא היה באפשר מעי"ט י"ל דשרי בי"ט. ומריטת נוצה אחר שחיטה אע"ג דאפשר במליגה בכ"ש עי"ד סי' ס"ח סי"א י"ל א"נ הותרה בי"ט וא"צ לאהדורי באופן אחר דומיא טומאה הותרה בציבור:

**סעיף כד**

לא עמ"א הביא דברי הרא"ש בבכורות עב"י והיינו אף משאצ"ל דרבנן לדידן דמש"ה שרי רק מדרבנן אפ"ה אסור קודם שחיטה הוי מכשירין שא"א מע"ט ואסור כבסי' תצ"ה ס"א ולפ"ז קשה מתצ"ח כאן ס"ב במ"א אות ג' מוליך בהמה בי"ט דל"ש תירוץ הר"ן כיון דהרא"ש ס"ל דקודם שחיטה הוי מכשירין וצ"ל דהוצאה מקילין טפי יע"ש. הקשה עוד מביצה ז' ב' לב"ש דמתיר לכתחלה לחפור עפר למטה קודם שחיטה הוי מכשירין ואפשר מאתמול כו' גם לב"ה אין ראוי דאוסר ועי' אות כ"ה. וע' תוס' ביצה ג' א' ד"ה גזירה וי"ל אף למ"ד תולש וקוצר מ"ה אסור בתבואה אבל לאחר שחיטה תלישה זו הוי כלישה ואילך:

**שאלה** מי ששחט עוף לצורך חול באופן דל"ש הואיל סמוך לערב ואחד מרט הנוצות י"ל האי לוקה מ"ה והבי אם בתרנגולת וכדומה פטור מ"ה ואווזות שמורט הנוצות לכר וכסת לוקה מ"ה דגוזז כי אורחיה הוא א"נ במורט אווזא טריפה כה"ג:

**סעיף כה**
בעפר תיחוח עמ"א שמחת י"ט אע"ג דכבר שחט מ"מ מצות כיסוי הוי נמי שמחת י"ט וקודם ששחט אסור לשחוט על סמך זה ועיין אות כ"ד משאצ"ל קודם שחיטה כו' ועפר"ח. ומ"ש עפר למטה במוכן צריך ליתן לכתחלה ביום טוב כדינו ומותר קשה קצת דלמאן דאמר ביצה ז' ב' לבית שמאי חיישינן לכתחלה דלמא ממליך ולא שחיט זה לעבור איסור הא עפר מוכן ודאי צריך כמצותו:

**שאלה** בן פקועה חיה הפריס ע"ג קרקע דצריך שחיטה מד"ס ע"י"ד י"ט אי טעון כיסוי עסי' כ"ח ולברך י"ל שאין מברך דבשחיטה ג"כ י"א לברך על אחר תחלה עמ"ש בפריי שם וראוי לכסות בלא ברכה וביי"ט י"ל מפני הטורח אף עפר מוכן אין מכסה דשאני דרבנן כו' למ"ד ספק מדרבנן לחומרא דמכסה אי לאו משום התרת חלבו משא"כ בן פקועה רק חשדא וי"א דיעבד אין איסור י"ל אסור בי"ט והבן ועט"ז שם וכאן אות י"ט ואי"ה במ"א ל"ד יבואר עוד:

**סעיף כו**
ואפילו עמ"א ד"נ הוי הכנה ולית חד איסורא ועסי"ט ובט"ז שם:

**סעיף כז**
מותר עמ"א ל"ד לכסות אפי' לכתחלה מותר לשחוט ולכסות בו כדמוכח סיפא:

**סעיף כח**
אסור עמ"א ר"ש ג"כ מודה דהמעשה חדש הוא והוי כמו מיא בעיבא עסי' תצ"ה. הסיק עצמם כו' דשיל"מ כל שלא ניכר מעולם בטל הוא כגיגית מליאה ענבים כו' ומ"ש כיון דעיקר איסורו דרבנן הנה בפריי ליי"ד כתבנו דיבש ביבש באי"מ דרבנן דעת הש"ך בק"ט ט' דרוב סגי אבל לח בלח במינו דרבנן צריך ששים צ"ע לחלק כאן ומ"ל במוקצה ואפר ל"ש טעם והרגש בטל ברוב כברזל בברזל לענין טומאה וכיוצא ודוקא במ"א שייך אטו טכ"ע ובפריי ליי"ד כתבנו מזה:

**סעיף כט**
שראוי עמ"א גחלים כבים שאין חמין הוי מעשה חדש כאפר:

**סעיף ל**
מותר עמ"א כבאות כ"ה כל דליכא אלא חד איסורא מותר לצורך מצות כיסוי:

**סעיף לא**
ומיהו עמ"א דעתו ז"ל דמוקצה יותר קיל דמצינו שהותר טילטול מוקצה לצורך א"נ אבל לא לשימוש ומ"מ קיל מחופר וא"צ אלא לעפרה משאצ"ל ועמ"ש בט"ז:

**סעיף לב**

עפר הביא דברי ב"י לחלק בין עפר בקרקע עולם ותלשו לגמרי ונתן העפר למקום אחר דל"ש גומא אף שנשאר גומא ועט"ז ח"י ורש"י ביצה ח' א' וז' ב' ד"נ מטעם חפירה יע"ש והמ"א כתב למ"ש באות כ"ה וי"ל ד"נ בעי משום הכנה יע"ש. והנה בגמרא מוכח בביאור בתיחוח שייך גומא ונהי דל"ש חופר מ"מ גומא הוי דמסיק משאצ"ל א"כ איך שרי מכניס עפר לשחוט לכתחלה וי"ל כאן מיירי שנופל מיד ואין גומא ניכר ולעיל קושטא קאטר דיעבד אף שנשאר גומא סביב קשה דיעבד מיהא שרי והא דמוקי דוקא ד"נ ודלמא משום תיחוח ואין גומא כלל דמטעם הכנה מוקי כן ואכתי לוקי באין ד"נ ותיחוח הרבה ואין גומא דרק חד איסורא ואפשר רש"י לא ס"ל כירושלמי שהביא התוס' שם ואיסור מוקצה חמיר טפי סמך מ"ה ולשיטתיה באות ל"א והבן. עמ"ש אי"ה באות ל"ג:

**סעיף לג**

סתם עמ"א ביצה ח' ב' יע"ש אמר רבא. הנה המחבר בסי' י"ו וי"ז יש להתבונן בו כי הביא ברייתא ומיירי דר"י כפירש"י ז"ל עיין באר הגולה ד"ה ומשמע החילוק בין הביא לגינה שם הרבה דוקא דמעט בטל הוא משא"כ לבית ממש אף טעם אין בטל עב"י ובלבוש וא"כ מלת לביתו אין לו ביאור הי"ל הכניס לגינה ולחורבה וברש"י לצורך גינה לא כפשוטו לגינה ממש י"ל סובר אף לבית כל לצורך גינה בעינן עפר הרבה כו' ובגמרא י"ל החילוק לצורך גינה רק לכסות מותר לא לכל צרכיו ורש"י כתב לכל צרכיו וצ"ע כעת:

**סעיף לד**

מפני עמ"א עב"י בשם הרא"ש ישחוט לכלי אין שוחטין ובש"ך י"ד כ"ח אות יו"ד וי"א ויתן עפר יש חשש הרואה. ומיהו אם יש לו כלי מאוס שוחט כוי לכתחלה בי"ט לכלי זה כבסי י"א שם ובלילה יכסנו ועדיין צ"ע:

**סעיף לה**

אפילו עמ"א ביצה ח' ב' ע' אות ל"ג ומ"ש א"כ בחול נמי עא"ר אות ל"ז בחול אמרינן לנקר חצירו אפי' בקרן זוית וביי"ט דוקא באמצע חצר יע"ש אות ל"ה כמ"ש זבחי צדק דצריך שיכסה תיכף י"ל דבחול ראוי לכסות תיכף דחביבה מצוה בשעתה וביי"ט היה ראוי להתיר לשחוט ויכסה בלילה לכן כתב הרא"ש שא"א דיבלע הא לא"ה שרי משום שמחת י"ט:

**סעיף לו**
ונתערבו עמ"א רואין כאלו מים ע"ד סי' כ"ח ס"ג וס"ד דאם דם חיה למעלה מכסה ב"ט ועוף הוי ספק צ"ע עט"ז כאן י"ט וב"ד בש"ך שם אות ד':

**סעיף לז**
יכסנו ע' מ"א עט"ז מזה ובאמצע החצר אפי' דם בהמה לבד מכסה ולכאורה א"י מה מלמדנו וצ"ע:

**סעיף לח**
לא עמ"א ועט"ז משמע דחולק דעכ"פ יכסה בדקירה אחת דנבלל שפיר ומקצת דמו נמי הוי כיסוי. ומיהו צ"ע דהטור ג"כ כ"כ דאם אין מכסה בדקירה א' אף דקירה א' אסור וכמ"ש המ"א וע' א"ר אות ל"ח יע"ש:

**סעיף לט**
לא יכסנו עמ"א ביצה ח' ב' ברש"י שם בגמרא לא מצאתיו וע' תוס' ע"א ד"ה ואינו ובט"ז מזה. וביה"ש י"כ דמכסה שבות ביה"ש במקום מצוה ל"ג ואפשר קנסו ליה דליזהר שהיה לכסות מבע"י וצ"ע:

## סימן תצט

**סעיף א**
אין עמ"א עור שלם כצ"ל הן מרגלים או מראשה עב"ח ועט"ז אות א' ועפר"ח מיקל:

**סעיף ב**
אא"כ מולגו עט"א ועט"ז ב' ומליחת עופות עם הנוצות ומליגתם בכלי שני ע"ד סי' ס"ח:

**סעיף ג**
להגביה עמ"א עב"ח דהוי לא זו אף זו יע"ש והקשה מגמרא י"א ב' כפירש"י מימר אמר כו' עט"ז מזה הא ביתידות מוכחא דאסור דילמא עביד עיבוד ובתוס' שבת מ"ט מהקושיא למה לי משום סופן תיפוק ליה דמותר העור בטילטול עד שמחלקין בין לח ליבש כו' ודילמא מש"ה אמר משום תחילתן להתיר אף ע"ג יתירות. ואף דאמר לפני הדורסן מאי קמ"ל כו' י"ל דא"כ פשיטא דל"ק די"ל מע"ט לא דמי קצת לעיבוד וגזור אטו עיבוד אלא דקאי נמי אלא יגביהו וב"ה מתירין מע"ט לא אלמא אסור בטילטול ועדיין מאי קושיא דילמא ע"ג יתידות מע"ט לא דגזור אטו תיקון עיבוד הא טילטול מותר ש"מ טילטול לחוד נמי אסור:

**סעיף ד**
לצלי עמ"א ועא"ר ה' וב"ד ע"א והתם משמע דמולגין רגלים עם עורן ומוח עם עצמות דיש נקבים דקים וחלחולי מחלחל והדם יוצא ולא הוי כלי שאין מנוקב ובאמת צ"ע אם

לא שנחלק בין עור על הבשר ובין הנפשט דנסתמין הנקבים והוי כשא"מ ולדינא מלח ע"ג העור בה"מ כה"ג דם שמלחו דרבנן אפשר לצדד ולהתיר כה"ג וצ"ע:

**סעיף ה**

מע"ט ודלא כנראה מרש"י י"א ב' בהופשטה בי"ט דשרי יע"ש:

**סעיף ו**

כדי עמ"א ויש מחמירין בנוצה עפר"ח וא"ר ובט"ז כתבנו מזה ומיהו פלעד"ר וויש מאווזא שנשחטה בי"ט י"ל שרי לטלטולי בכל גווני דראוי להשתמש בו וכ"ת נולד הוא י"ל ביה"ש אי בעי שחיט ועומד לכל ושאני אפר דמעשה חדש הוא עסי' תצ"ח במ"א כ"ח והבן:

**סעיף ז**

אין עמ"א וערש"י ביצה י"א ב' משמע מולח חלב מ"ה אסור יע"ש ועמ"ש בט"ז:

**סעיף ח**

אפי' עמ"א לאפוקי מלבוש דכתב אין מהפכין מוקצה ולא שוטחן ע"פ יתידות דלא מתקלקלין יע"ש ועא"ר וא"ז והנה י"ל מלת אפי' קשה לכך פירש בלבוש דלא זו אף זו ל"מ היפך איסור מוקצה אפי' בשעה שנוטל החלב מבהמה מוקצה כ"ז שבידו שרי להוליכו למקום שירצה עיין הלכות שבת (שם כתבנו י"ל דוקא כלי) אפ"ה אסור דאין מתקלקלין כ"כ ומ"מ צ"ע דבגמרא אמר דמוכחא מילתא. ועמ"ש באות שאח"ז:

**סעיף ט**

שנשחטה עמ"א האריך ומסיק בחלבים נשחטה מע"ט החלבים מותרים בטילטול וכשנשחטה בי"ט הוי נולד (עמ"ש לעיל בנוצות פלעד"ר ויש כה"ג במ"א אות ו') אבל להצניען חלבים מותר סופן משום תחלתן ודוקא לשמני אסור דהוה תיקון אתא למימלח אבל טילטול לצנוע מותר ועור כשנשחטה מע"ט יבש שרי דחזי למיזגא שרי נמי טילטול להצניע ולח אסור דלא חזי למזנא ומימר אמר הרואה ומדוחק הא לא חזי למזגא ול"ש התירו סופן דנשחטה מע"ט ונשחטה בי"ט נהפוך הוא דלח שרי טילטול התירו סופן כו' לפני הדורסן שרי בתנאי דלא מוכחא כע"ג יתידות ע' אות ג' דיבש אסור לטלטלו אף דחזי למזגא עתה שיבשה משחיטה עד עתה ואין מוקצה לחצי י"ט וכדומה מ"מ נולד הוי לשיטתיה ועא"ר:

**סעיף י**

אסור ע' מ"א ועט"ז אות ה':

**סעיף יא**

שמלאכתו עמ"א דקדק מלשון המחבר דל"ת הא חסרון כיס לקצב אסור די"ל דשרי מוקצה אף חסרון כיס משום שמחת י"ט אף ע"ג דשימוש במוקצה אסור לצורך א"נ

כבסי׳ תק״ט במ״א ט״ו כלי שרי ומ״ש המחבר שמלאכתו לאיסור משום סיפא דלהחזירו אסור מחמה לצל ועדין צ״ע קצת:

**סעיף יב**
ומקומו עמ״א ע׳ באות הקדום ועט״ז:

## סימן תק

**סעיף א**
מחלק עמ״א שכ״ב אות ז׳. ועסי׳ תקי״ז ולהפיל סכין ולומר איזו לצד חידוד כו׳ אסור דהוי גורל עא״ר:

**סעיף ב**
זו כזו עמ״א ועא״ר דאין נמנין על הבהמה לכתחלה בי״ט יע״ש בשם ע״ק יע״ש וע׳ ביצה כ״ח ב׳. שוב ראיתי בפר״ח הרגיש בזה וסיים המחמיר תע״ב למנות חבורה מע״ט ובי״ט מוסיפין יע״ש:

**סעיף ג**
עם עמ״א למ״ש בש״ז אות י״א ומשמע דעת המחבר והר״ב כן מדלא כתבו לעכו״ם אסור א״כ לכאורה כאן הפירוש לעכו״ם היינו למכור לעכו״ם. ועא״ר ובעט״ז מפרש כלבוש דבשר כשר אסור לעכו״ם וטריפה שרי למכור לעכו״ם ובא״ר מסיים משום איבה י״ל יע״ש ועפר״ח בזה. ועסי׳ תקי״ו שולח אדם לחבירו יע״ש:

**סעיף ד**
אסור עמ״א הנה מנה נגד מנה פי׳ בעולת שבת שיודע משקל האי׳ ואם א״י רק להשוות המנות הניח בצ״ע ולשקול בשר נגד כלי שא״י משקלה ולמחר ישקול הכלי בע״ש משמע דשרי וא״ר בשם הרע״ב משמע דאסור יע״ש:

**סעיף ה**
וטבח אומן עי׳ מ״א בביתו לידע כמה יבשל כה״ג שאין שוקל ממש שרי דהא הרשב״א ז״ל מתיר ועי׳ בט״ז א׳ א״כ עכ״פ כה״ג י״ל עליו והטעם דמכירה היא כעובדין דחול יותר. ועא״ר אות ה׳ וי״ג דהרשב״א לכאורה כו׳ ובאמת אוסר בע״ק והביא דברי יש״ש בפא״צ סי׳ ח״י דוקא טבח אומן הא בביתו היינו שאין אומן יע״ש ובאמת לכאורה צ״ע על המ״א ז״ל:

**סעיף ו**
חותך עמ״א ולשקול במים אסור ע׳ אות ח׳ ועא״ר:

**סעיף ז**
אין נוקבין ע׳ מ״א עפירש״י ביצה כ״ח א׳ ולתלותו היינו הלוקח אוחזו בידו וברי״ן משמע הטעם דנראה כעושה כלי הביאו העי״ש וא״כ אפיקומן י״ל ומ״מ לעשות נקב באפיקומן

בסכין עיגול או משולש כמגן דוד בכיון נראה דאסור וכ"ש לעשות ציורין דמות כוכב ואדם וכדומה באוכלין פשיטא מדרבנן אסור עסי' ש"מ במ"א ה"ו:

**סעיף ח**

לעשות ע' מ"א כ"כ רש"י ביצה כ"ח א' וכ"ש סי' משום בשנמ"ה ומשקל במים גמרא שם וברש"י והי"ה הדיוט עא"ר ט"ו מ"ש מכוין למדה אפשר ה"ה משקל. ובא"ר שם פי' אחר כלי מלא מים ובתוכו כלי ריקן עם הבשר וכפי מה שהכלי העליון שוקע במים מכובד הבשר ורשום בכלי עליון בחוץ יודע השיעור וכה"ג בנ"צ שאחר שיתנו לו זהב משקל ראם גדול ובאיזה פלס יעלה הראם השיב בן סירא יתנו הראם בספינה גדולה וירשמו בחוץ כמה שקעה במים ואח"כ זהב כזה והוא חידוש יע"ש וא"ש ולפירוש א' קשה לא כל בשר שוה יש קל ויש כבד וביי"ד שיעור ששים י"א אין לשער לפי הכמות רק לפי המשקל והבן:

**סעיף ט**

באור עמ"א ועי"ד ס"ח ובעולת שבת כאן. ע' ע"ש וא"ר בשם מהרי"ל אין לכתוב אותיות (בבשר) בי"ט לסי' יע"ש:

**סעיף י**

מותר עמ"א ביצה י"א מימרא דר"י אמר שמואל בב"א דוקא לא הערמה גרמא גרמא וכ"פ המחבר עב"י וא"כ הר"ב אהיתרא מהדר י"א הלכה כרב אדא דגרמא גרמא נמי שרי בהערמה ודוקא קודם אכילה הי"ל וי"א דשרי להערים ג"כ ובתנאי קודם אכילה ותי' דאאיסורא מהדר בב"א לאחר אכילה ורוצה כזית אסור וקודם אכילה גרמא גרמא אסור ועט"ז ב' וע"ש ובא"ר אות י"ח וע' לבוש ומשמע דהערמה שרי:

**סעיף יא**

אע"פ עמ"א תה"ד סי' פ' וא"כ הערמה גרמא גרמא בהערמה שלא יסריח היינו ביום א' דוקא או בי"ט ב' בע"ש דימתין ליום שלישי יסריח הא בי"ט ב' בחול אסור בהערמה דאדרבה טוב יותר בלא מלח כמו מעי"ט לי"ט וא"כ איך סתם הר"ב ולכאורה דברים סתורים ואם נאמר דהר"ב אוסר בהערמה וקאי אהמחבר בב"א י"ל קצת וכמ"ש באות י'. ומ"ש דמיירי כשמולח להוציא דם היינו דאי מליחה שנייה כדרך שמולחין אחר הדחה אחרונה קצת א"כ בי"ט אסור גרמא גרמא בהערמה דהא יכול לבשל מיד בלי מליחה כלל וכמ"ש בסמוך אחר זה. ומיהו י"ל בשחרית בבוקר מולח שנית ומניחו זמן מה במלח שיהא קצת מוטעם וצ"ע. ועמ"ש אי"ה באות י"ג הדחה א':

**סעיף יב**
נוהגים ע' מ"א הביא דברי תה"ד סי' פ"ד ופירש פירוש אחר בדברי הגמ"ר (הגמרא ט"ס) ועט"ז מזה יע"ש וע' סי תצ"ה ס"א בהג"ה מכשירי א"נ כו' ולהוציא דם י"א דהוי מכשירי א"נ עיין ט"ז וניקור י"ל הוי מכשירי א"נ יע"ש:

**סעיף יג**
ושוב עמ"א ובנשחט קודם י"ט וי"ט יום ג' כו' ולאחר אכילה ע"י הערמה אסור וה"ה קודם אכילה וא"צ כ"א לצורך י"ט שרי והשאר אסור הא להדיח ולשרות במים לחוד שלא יעבור ג"י היתר ועט"ז ופר"ח בשם פני משה כיון דאין עושה מעשה בידים שרי אף לשפוך עליהם מים משא"כ בשבת כה"ג הואיל ואין ראוי לאכילה ביומו אסור לשפוך עליו מים עסי' שכ"א בירקות. ואפשר ע"י הערמה אם מונח הבשר בכלי ליטול ידיו ממים עליו י"ל דשרי אף בשבת וע"י עכו"ם י"ל בה"מ דשרי דהוי שבות דשבות במקום הדחק וצורך גדול דשרי. ומ"ש בט"ז עובדין דחול וטרחא שלא לצורך י"ט אי שרי ע"י עכו"ם מהא דאין מטילין גורלות בשבת ויו"ט אף ע"י עכו"ם י"ל קצת:

## סימן תקא

**סעיף א**
שעומדת עמ"א טור וב"י בשם סמ"ג דמייחד ליה מקום וא"כ אסור אף לצורך גופו ומקומו. ע' לבוש:

**סעיף ב**
וקרובה עמ"א בריאה אסור לר"ש עב"י מביצה למ"ד ב' סוכה לר"ש שרי ליטול ברעועה מע"י הא בריאה אסור ומשמע אף למ"ד חלוק היה ר"ש בב"ח שמתו אסור בבריאה מדלא אמר הניחא כמ"ש בדף כ"ו ב' והטעם י"ל דבהמה עומד ומצפה מתי תמות משא"כ בקורה בריאה עסי' שכ"ד ס"ו (ט"ס שכ"ז) אבל ממ"ש בשי"ח ס"ב בשוחט לחולה שחלה בשבת שרי לבריא עמ"א ד' וע"כ הטעם דמצפה מתי תשחט ע"י הש"ו עתוס' חולין י"ד א' ד"ה מחתכין אבל קורה בריאה לר"ש אסור לכ"ע ועסי' תקי"ח במ"א אות י"ח. והנה חש"ו שעשו מלאכה לעצמן מותר לישראל בו ביום כעכו"ם שעשו לעצמו ואם ע"ד ישראל גדול בקטן י"ל דאסור וחו"ש צ"ע קצת ועסי' תצ"ה וביצה ל"ב א' תניא אין מסיקין בשברי כלים ותניא מסיקין ולא מוקי תרווייהו כר"ש וכאן בבריאה ש"מ כלי דרכו להשבר הוי כעומד ומצפה ושרי לר"ש ומיהו למ"ד נולד אסור בי"ט פשיטא כו'. עמ"א י"ב ואי"ה שם יבואר. עיין מפרש שם:

**סעיף ג**

גדולות עמ"א מכשירין אף ע"י שינוי אסור עסי' תק"ד חוץ מלח וכדומה (יראה ט"ס תק"ט והראה לתק"ד תי' הראב"ד ז"ל עב"י) והר"ן כו' כאוכל נפש כו' בכף הדמיון ולא ידענא מה קשיא ליה (כצ"ל) דמדורה הותר מתוך כבסי' תקי"א במ"א א' תו הביקוע מותר דלא הוי מכשירין ממש כו' תו הותר אף בבישל והיינו גדולות או אפשר קטנות ג"כ דאף אם נימא דהוי טוחן ולא הותר במתוך כ"א הבערה והוצאה ובישול עי' סי' תקי"ח במ"א אבל בשאר מלאכות לא אמרינן מתוך מ"מ ע"י שינוי בקופיץ ויד י"ל לא הוי טוחן מ"ה כ"א דרבנן אמרינן מתוך ועט"ז אות ב' ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף ד**

אלא עמ"א ישי"ש פרק המביא סי' ז' (ט"ס מ"ם) והמעיין שם ובסימנים דאף לבקע עצים גדולות שא"א לבשל כך כל שאפשר מקודם י"ט ולהכין יש להכין קודם יום טוב (אבל אם לא הוי לו קודם י"ט רשאי בחה"מ ע' סי' תק"ט במ"א ב') ועצים קטנים סלתי' דהוי טוחן בי"ט אסור בחש"מ היכא שעצים יקרים הוי הפסד ודבר האבר רשאי בחה"מ לחתוך לחתיכות דקות וכדומה יע"ש:

**סעיף ה**

עצים עמ"א ישי"ש שם המביא סי' ז' ביד או להכניס בחור שרי ולהכות באבן אסור יע"ש ועב"י ופר"ח:

**סעיף ו**

מכונסין עמ"א לדעתי הענייה כיון בכאן האדון ז"ל כוונה מיוחדת כי הלבוש פירש מוקצים וכן עלי קנים מוקצים הם עפירש"י ביצה ל"א א' ואמנם העולת שבת פירש כר"ן (עמ"ש בט"ז מזה) והנה מדלא הגיה הר"ב כאן כבתצ"ה ויש מתירין מוקצה בי"ט ועמ"א שם ו' א"כ הך מימרא דלא כהלכתא ע"כ כפירוש הר"ן גם מלת מבערב הוא לשון הר"מ ז"ל פ"ב הי"ד יורה אף הזמין בפה מערב לא מהני גם למה הגיבוב סמוך לקדירה מותר והא מוקצה ש"מ הטעם כר"ן (משה"ת לא ציין עד מלת מבערב דבלא"ה מוכח כן) ודע דהר"ן וישי"ש מחולקין להר"ן גיבוב ומעמר בי"ט מ"ה שרי כבקיעת עצים והבערה ומדרבנן מעמר אסור דמיחזי ביומא אוחרא ולמחר כו' והישי"ש סובר גיבוב ומעמר בשדה מ"ה אסור (כטוחן וכדומה קודם לישה) ומש"ה בשדה מפוזר אסור מ"ה וגזור מכונס אטו מפוזר משא"כ קרפף מפוזר באין גידולו מדרבנן לא גזור יע"ש פ' המביא סי' ו' ואי"ה באות זט"י יבואר עוד:

**סעיף ז**
בשדה עמ"א בפירוש הר"ן ז"ל דקדירה מוכח שאין מגבב לצורך מחר כצ"ל (ט"ס מותר) ולשיטותיה דגיבוב מ"ה מותר לא גזור כה"ג דקדירה מוכיח אבל בישי"ש פ"ד סי' ו' דמעמר במקום גידולו מ"ה חייב גזור גיבוב לקדירה אטו מעמר ועמי"ש בט"ז ועתה ראיתי דלהר"ן מדרבנן ולישי"ש מ"ה כאמור. ומי"ש שאין אב מלאכה עט"ז ב':

**סעיף ח**
לוקח עמ"א ועט"ז אות ד':

**סעיף ט**
הרי הם מוקצה עמ"א הר"מ ז"ל פ"ב מהי"ט הי"ד אם הזמינם מערב שרי בקרפף בחיסר התנאים אבל בשדה אפי' כנסן מבערב הוי מעמר וגזור נמי אטו מפוזר כו' כבאות ו' והר"ב שלא הגיה כאן סובר כהר"ן:

**סעיף י**
כמפוזרים עמ"א. לרשי" מוקצים הם ולר"ן ולמ"ד מוקצה שרי אפ"ה חיישינן דילמא יפזרם הרוח ויגבב ומיחזי כיומא אוחרא אף להישי"ש גזירה קרובה היא ומה שסיים המחבר הרי אלו מוכנים דלשיטתיה מוקצה אסור בי"ט בתצ"ה סיים שפיר דהניח כלי מוכנים אבל לא הניח לא כתב כלום דבלאו מוקצה אסור שמא יבוא לגבב ועיין ע"ש ולמ"ש א"ש. והבן:

**סעיף יא**
אין עמ"א הלבוש כתב מוקצין והמ"א כתב דברי הרי"ף והרא"ש אף למ"ד מוקצה מותר בי"ט עסי' תצ"ה נולד אסור וגם שמא יעלה ויתלוש עב"ח תק"ז ובמ"א תק"ז אות ד' די"ל חד טעם הוא ואי"ה שם יבואר ועסי' שי"ח אות ב' המבשל בשבת ומ"ש י"ט אסור דאין מכין שבת לי"ט ואי" לכאורה מה שייכות כאן:

**סעיף יב**
שנשברו עמ"א ע' אות ב' ובד"מ פירש זה דל"ק אהדדי דיש תואר כלי עדיין הוי כלים שליטים ומסיקין בהם בי"ט וכשהיה תואר כלי מעי"ט ובי"ט נשברו לגמרי אסור דהוי נולד ועיין בהגאון המפרש (ד"ד) וצ"ע שם בקדירה הוי רק נולד לא ח"כ דמ"מ אין ראוי לקורה ממש. ועסי' תק"ז במ"א ג' ושכ"ה אות ט' וא"ר כאן ט' יע"ש:

**סעיף יג**
שלימים עמ"א עכו"ם בבקעת ישראל שבת כ"ט א' ע' אות י"ב דמותר י"ל דסובר סתירה גמורה נמי שרי אבל לדידן קשה דכתבו הפוסקים דחקק בבקעת ישראל אסור נולד הוא הא של עכו"ם שרי הא לדידן קיי"ל יש סתירה בכלים. ועיין אות ז' להישי"ש אסור לבקע כלי כגיבוב כו' אבל סתירה בהדי הבערה כאי מותר אבל לא לבקע הכלי מקודם אם

שלימה ממש ורפוי מותר לשמוט דף א' ממנו ולהדליק דכיון דיכול להחזיר בלי אומנות אבל לשבור לגמרי לא ועכו"ם שחקק בבקעת עכו"ם מותר לטלטל ולהדליק ג"כ דגמרו בידי אדם תקפי"ו אות כ"ה. עץ כו' ע' בטור כ"כ עב"י וא"י למה תלאן בישי"ש:

**סעיף יד**

אין עמ"א ועא"ר אות י' ובסי' ש"ח במ"א אות נ"ד ונ"ה דשבת קיל מי"ט בזה וכמ"ש א"ר כאן ועסי' תצ"ט במ"א אות ט' וע' שם הגיה וכאן ולא היה לי פנאי כעת לעיין כראוי:

**סעיף טו**

עם עמ"א בתקי"ח אפשר מ"ש פסחים אסור לשרוף חמץ בי"ט ובתוס' שם כשישרף וגחלים מותר היינו מ"ה דמוקצה דרבנן גם מדרבנן היה שרי כה"ג דאתמול דעתיה עלויה יע"ש:

**סעיף טז**

ולפידים עמ"א עמ"ש בט"ז אות ז' ובתה"ד פ"א יע"ש ואי הוי הכנה ד"ת בזה עסי' תקי"ג ותק"ז. ובישי"ש פרק ראשון סי' ג"ד שיורי שמן ג"כ נוח להדליק יותר יע"ש ובירושלמי הגאון המפרש דהכיבוי הוי הכנה יע"ש עירובין פ"ג ה"ח (ד"ד). והנה לפידים בצד השני ודאי נוח יותר פתילה יש קצת קולא שמן יותר קל והר"ב הביא כאן לפידים להיתרא ובתקי"ד ס"ד הביא פתילה ושמן אף ע"ג דכ"ש הוא ואי"ה שם יבואר. והמחמיר תע"ב עט"ז ואם מוסיף ומבטלו ברוב עא"ר י"ב י"ל דשרי אפי' י"ט אחר יע"ש:

## סימן תקב

**סעיף א**

אין עמ"א הביא דברי הר"מ ז"ל פ"ד מהי"ט ה"א וכמ"ש המ"מ דיעבד אם הוציא מותר להשתמש מהנדלק ממנו עט"ז בזה:

**סעיף ב**

מן העפר צפיעי בקר ר"ן מ"א כמדומה לי שהאדון ז"ל כיון בזה דרש"י פי' עפר קשה כשחופרין אותה מוציאה אור וחופר בי"ט בלא"ה אסור אלא י"ל דנ"מ דיעבד אסור ליהנות מאש דהוי נולד (ומיהו משום מלאכה דחופר י"ל לא נאסר דיעבד עט"ז א' וא"ר שם) משא"כ להמחבר וכשיטת הר"מ ז"ל באות א' אין מוציאין הא דיעבד שרי ע"כ צפיעי בקר וערש"י פירש תחלה מים כו' ואחר כך עפר יע"ש והר"מ ז"ל השמיט עפר ומיהו השמיט גם שאר דברים:

**סעיף ג**

מן המים עמ"א וער"מ ז"ל פירש עוד נפט החד יע"ש וכולם אמת כל שבורא אש בי"ט אסור:

**סעיף ד**
פחמין ע' מ"א לי העני יש בכאן קצת ספק כי עשיית הפחמין ידוע שמכבה ודאי ושופך עליהם מים ואמאי לא פירש"י ז"ל כן במשנה ל"ב א' ואי דמשמע הכל טעם א' כלי קשה על המשנה ואם לומר פחטין לתבשיל שצריך דוקא פחמין לא עצים וכיבוי לצורך אכילה י"ל מותר כבסי' תקי"ד ס"א בהג"ה ותק"א ט"ז ג' ומש"ה כתב כלי קשה אדרבה דבגמרא שם לאוליירין ולא אמר לבשל בו ביום עפר"ח כו' ולומר שמבעיר עצים וכשהוא נחרים קצת אז מכהו שיעשה גחלים לוחשות וגם זה אסור שנכבה קצת האור ועיין לבוש שנכבה האש לא מכבה ממש ולרש"י כלי כו' ואסור גם זה בי"ט ולי ההדיוט כל זה צ"ע:

**סעיף ה**
אם עמ"א היינו דלא הוי פ"ר ואפשר מטעם משאצ"ל דרבנן התירו לצורך י"ט כעין סי' תצ"ח יע"ש וי"ל. ובתוס' ביצה כ"ב א' ד"ה אין שלא לכסות האור וב"י תקי"ד יע"ש הביאו הפר"ח כאן והיינו דלכוין אסור ושאין מתכוין שרי מידי דהוי בישרא אגומרי בתק"ז ס"ד יע"ש ובתק"ט ס"ו לכסות באפר חם הא אפר קר מוקצה לא יע"ש. ועיש"ש פ"ב סי' כ"ט. ט"ז ס"ס תקי"ד כ"ט:

**סעיף ו**
לצורך עמ"א דמשחרית לצהרים או מערב לשחרית שרי הא משחרית לערב ליל ב' אסור אף בר"ה דב' קדושות הן לחומרא עפר"ח:

**סעיף ז**
שנראה עמ"א לכאורה מחלק בין עצים ע"ג עצים ד' שורות אסור הא עצים על ב' אבנים נראה יותר כבנין כההיא דקדירה כו' ועא"ר אות ז' החמיר בעצים גם כן ב' שורות אסור:

**סעיף ח**
שורה עמ"א לכאורה יש איזה חסרון בדפוס במ"ש ולא זכר מ"ש ועא"ר ט' דמיירי שצריך לאויר שתחתיו יע"ש:

**סעיף ט**
המגיעות עמ"א עסי' תרל"ב במ"א אות ה' מ"ש שם ובשט"ו ובא"ר שם:

**סעיף י**
אגודה עמ"א בתקי"ד ס"ב (ט"ס ס"ג) ועט"ז אות ג' ועא"ר אות י"ג:

**סעיף יא**
אין עמ"א כרי"ף ור"מ אפי' יבש אסור דלאו כלי ומיהו לר"ש מותר בי"ט ביצה ל"ג א' היינו הואיל ויבש ראוי להסקה בי"ט מתיר נמי לשאר מלאכות ומ"מ לדידן אף למ"ד מוקצה בי"ט שרי כה"ג שאין כלי אוסר בי"ט. ועיין עולת שבת. ומדכתב הר"ב אבל

מותר לצלות בו היינו יבש כמ"ש באות י"ב ממילא אין סומכין ביבש והט"ז ד' מוקי לה בלח כטור ועיין לבוש משמע אף בלח ואי"ה באות י"ב יבואר עוד:

**סעיף יב**

לצלות עמ"א ביצה ל"ג א' חזרא מה לי בו או בגחלתו יע"ש ובלבוש משמע אף בלח שרי יע"ש ולכאורה צ"ע ובחידושינו כתבנו מזה די"ל ע"י היסק גדול יע"ש:

**סעיף יג**

וכ"ש עמ"א לשיטתיה באות י"א וי"ב ועט"ז ד' וא"ר אות ט"ז וי"ז:

**סעיף יד**

וכן עמ"א עמ"ש בט"ז אות ה' ולפ"ז יש חילוק בין כלי חרס חדשה דאין לבשל תחלה בי"ט ובין גלייזרט י"ל לכ"ע מותר לבשל דכבר מוחזקין ועומדים ועי' עולת שבת שכתוב ואפשר גלייזערט שרי ולהמ"א פשיטא ליה דשרי כה"ג:

**סעיף טו**

ע"י הדחק עמ"א הא יש לאכול אע"פ שאין לו קדירות אחרית אסור ובלבוש כתב אם אין קדירה אחרת שרי ומשמע אף שיש לו מע"ט מה לאכול עמ"ש בט"ז מזה ועא"ר:

## סימן תקג

**סעיף א**

**אסור** עמ"א אפי' רק הכנה בעלמא חיפוש ס"ת מי"ט לשבת אסור ע' סי' תרס"ז במ"א ג' (ס"ס תר"ז) ונסתפקנו ע"י עכו"ם בדבר שאין מלאכה י"ל שרי. ומ"ש י"ט שני לגבי ראשון חול הוא לכאורה מש"ה מי"ט לחבירו אסור וז"א מי"ט לשבת נמי אסור ועיינתי בד"מ י"ט א' לגבי ב' כחול ועיינתי במהרי"ל ע"ג ר"ה ואסברה אני לעצמי הדמיון שחט בי"ט א' בהמה דמותר למלוח ביחד או מערים התירו סופן משום תחלתן עסי' ת"ק ס"ה ובט"ז ומ"א וב"י בשם הרשב"א ז"ל א"כ אסור להותיר לי"ט שני כל הבשר ולמלוח בי"ט ב' לעצמו ולחול דזה אפשר מיקרי די"ט ב' אמרינן י"ט א' הוי חול והוא אפשר למלוח הכל בי"ט א' אע"ג דבקיאין בקביעא דירחא ונהי דלצורך י"ט ב' שרי לצורך עצמו דמלח מפיג לצורך חול להתיר סופו משום תחלה מולח בי"ט א' דוקא ומיני דגים שטובין יותר לשהות במלח נמי הכין הוא לעצמו. והבן זה:

של עמ"א עסי' תקי"ג ביצה נולדה בראשון אסור בב' בר"ה לחומרא קדושה א' כיומא אריכתא אבל לקולא לבשל מא' לחבירו לוקה ופשיטא הראשון עיקר ומונין מיניה אלא דלקולא נמי אם נאכל עירוב בא' דהא לא אמרינן לחומרא ב' קדושות וליהוי ראשון חול וב' קודש הא לא אמרינן אלא אי כולו כיומא אריכתא או ראשון עיקר וב' חול. ולפ"ז

בר"ה קולא ג"כ שחט ביום א' יכול למלוח ביום ב' משא"כ בי"ט של גליות כמ"ש לעיל בשם מהריי"ל ע"ג והבן זה:

**סעיף ב**
אבל עמ"א עיין אות ה' שלא לבקע הקדירה ג"כ שרי ותקי"ב אות ג"ד לזמן עכו"ם שמא ירבה בקדירה אחרת וה"ה בשר עם מים בלא תבשיל כלל מ"מ י"ל שיהא לו רוטב הרבה ושמן שרי. ועט"ז:

**סעיף ג**
מותר עמ"א תקכ"ז סעיף כ"ג וכ"ד והכלל שגג או הזיד שרי בי"ט בו ביום והערמה גרע ואסור דיבוא תמיד להערים ומלח גרמא התירו סופן משום תחלתן שנשחט בי"ט ועסי' ת"ק ס"ה ובשבת אסור בו ביום כבסי' שי"ח וע"ש באיסור דרבנן איסור בו ביום וע' ביצה י"ז ב':

**סעיף ד**
ממלא עמ"א כדרכו הטוב מקצר ואומר דברים נפלאים דל"ת בשר שרי קודם אכילה אע"פ שא"צ אלא לחתיכה א' ואומר בפירוש שהשאר לצורך חול או עכ"פ באין אומר שרי (עט"ז ב"ג) הואיל ומיתקן בכך התבשיל יותר ושמן הא מים דוקא בחד טרחא וער"ן מ"ש מפיש בשיעורים כו' ועא"ר ב' (ומים יוכיחו) וא"כ י"ל דוקא שלא בכוונה שרי כל החבית דאין מחוייב לצמצם בא"נ בי"ט הא במערים לצורך מחר אסור בחד טירחא במים קודם אכילה לז"א דומיא דבשר ודאי ממלא הבשר אף באומר בחד טירחא או בשותק וכמ"ש המחבר דוקא קודם אכילה משמע בכ"ע שרי ה"ה מים כה"ג שרי דהא הב"י כתב מרש"י משמע בשר ומים חד דינא מדפירש משום חד טירחא לת"ק וסובר דשמן לאו סברא הוי אף לרשב"א רק בפת חלק רשב"א עט"ז ב' א"כ מים שרי בהערמה קודם אכילה כה"ג והבן:

**סעיף ה**
אסור עמ"א בשר כה"ג אף ב' טרחות שרי ושלא יבקע הקדירה הוי צורך א"נ כבתקי"ד לכבות להציל הקדירה שיתבשל בה יע"ש ותק"ז ס"ה:

## סימן תקד

**סעיף א**
התבלין עמ"א ועט"ז בזה וקאוו"ע עמ"ש בט"ז ויש לחוש ולומר שאין מפיג כפלפלין:

**סעיף ב**
ואין עמ"א היינו אפי' ע"י שינוי נמי אסור ברחיים דהוי כעובדין דחול ועיש"ש פ"ק סי' מ' ולדידן אסור אף שאין דרך לטחון בחול דברים אלו ברחיים ועמ"א אות ג':

**סעיף ג**
כעובדין עמ"א בישש"ש פ"ק סי' מ' פירשתיו באות ב':

**סעיף ד**
לשנות עמ"א עט"ז בזה ועמ"ש אי"ה באות ט' מזה:

**סעיף ה**
אין עמ"א ביצה י"ד ב' ר"פ לבי מר שמואל בתי' קמא לא אכל בגדולה הוי ולא משום עבדי כו' ובתק"ג דעבר ובישל שרי במזיד בי"ט זה קיל בעיני העולם יותר חיישינן ועוד ד"ל אדם חשוב כר"פ שאני ועא"ר אות ח' יע"ש ולכאורה בספק א' בדשיל"מ אסור אף דהאיסור רק משום עובדין דחול וי"ל בפשיטות דמקשה למה לא תלה מסתמא כדין עבדוה כו' וע"י הטייה כעובדין דחול משמע דאסור ע' אות ג' וצ"ע ועסי' שי"ח באיסור דרבנן בשבת יע"ש ומ"ש בפריי שם באורך:

**סעיף ו**
ובא"י עמ"א ביצה י"ד ב' וב"י בשם הראב"ד דבא"י אין אוכלין הרבה דייסא ועושין בקטנה לא הוי שינוי ובח"ל קטנה הוי שינוי יע"ש ופריצותא דעבדי הא סתם עבדים י"ל דשרי ועיין בה"ש מזה:

**סעיף ז**
ומותר עמ"א ובא"ר אות ט' פקשק בקריי"ן להתיר בריב אייזין ול"ד לרחיים יע"ש ועסי' תק"י אות ו' כל שדרך לעשות לימים הרבה אף שמפיג טעמו עכ"פ שינוי בעי והבן זה. ורוטע ריבין עם חומץ יש לומר דשרי אע"פ שטובים מאתמול שקולטים החומץ מ"מ אין בו טוחן שדרך לחתוך חתיכות גדולות קצת ומיהו הבישול בי"ט י"ל ועסי' שכ"א ועמ"ש בט"ז:

**סעיף ח**
צריך עמ"א והיינו באין דרך לעשות לימים הרבה ע' אות ז' וע' אות ד':

**סעיף ט**
וה"ה מצות עמ"א מה שנטחן הוי קמח והוי כב' מינים ואי"ה בתק"ו ותק"י יבואר עוד ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף י**
מותר עמ"א האידנא כו' אבל נחתום דמדקדק י"ל דשרי הא לשקול אסור נ"ל:

## סימן תקה

**סעיף א**
עומדת לאכילה עמ"א ברי"ן דבשבת אסור דעז לא ראוי הא בי"ט דמתיר מוקצה למ"ד כן תו שרי והג"א ריש פ"ק דביצה דעומדת לאכילה אי בעי שחיט לה משמע לחליבה אסור

דאסור לשחוט הא למ"ד מוקצה שרי אף לחליבה שרי ומ"ש דה"ל נולד היינו דעז אסור למ"ד מוקצה אסור בי"ט הוי אוכל נולד מפסולת אע"ג בורר בי"ט שרי כבסי' תק"י ס"ב מ"מ נולד הוי ממילא למ"ד מוקצה בי"ט שרי לאו נולד הוי ואף למ"ד בורר אסור בש"ך מודה בזה דשרי ואף למ"ד נולד בי"ט אסור כאמור ועא"ר ולמ"ש א"ש. ומ"מ העולם נהגו איסור וכמ"ש הר"ב בהג"ה:

**סעיף ב**

שאין ע' מ"א עט"ז א' וכש"ך ו' ובי"ט להקל דמדרבנן סחיטה אסור כבסי' תצ"ה משא"כ בשבת מ"ה הביא דעת ר"ח שי"ל משקה הבא לאוכל לאו כאוכל דמי. ועסי' קנ"ח טיבולו במשקה י"ל לאו אסמכתא חשובה והבן:

**סעיף ג**

יש עמ"א צריך ביאור ואפשר דמשמע ליה דבביצה פירש הרשב"א דהרמב"ן גופא סובר למ"ד מוקצה אסור ממילא אסור לחלוב עז העומדת לחליבה אף לקדירה והדר ביה ממ"ש בחידושי שבת קמ"ה בשם הרמב"ן כו' וטעם הרשב"א ז"ל דמתיר בחולב עכו"ם וישראל רואה דבשל עכו"ם לית מוקצה כבסי' תצ"ח ס"ג ואף ע"ג דעכו"ם חלבו למשקה היה כוונתו מ"מ לאו נולד הוא (דנולד אסור בש"ג דלא כלבוש כיון דישראל שרי לחלוב לקדירה משה"ה עכ"פ לאכילה) וא"כ הרשב"א לאו לטעמיה בשבח אזיל בתשובה אלא הטעם הוא דבש"ג ל"ש מוקצה ומ"ש דע"כ בעומדת לאכילה הוא ממ"ש פ"ק דביצה והרמב"ן לא התיר הוא ג"כ דהדר ביה וכדאמרן. ומ"ש צ"ע על הד"מ בהג"א כו' ומ"ש דרמ"א חזר ואוסר בש"ע בעומדת לאכילה היינו כל שהעכו"ם חולב למשקין דלרשב"א י"ל דשרי דאי בעי ישראל חולב לקדירה כו' ול"ג שמא יאמר לו כו' ולדידן נוהגין איסור. ומ"ש חלב בבהמת ישראל ועכו"ם חולב שרי עכ"פ בשני בשבת כשחל בי"ט של גליות א"ב ונחלב בשבת אף ליש מחמירין בתקט"ו במ"א ה' דחיישינן שיאמר לעכו"ם לצוד בשבת שיאכל בשני אבל חולב מותר משום צער בעלי חיים וא"כ כשחל י"ט א"ב לכ"ע מותר החלב שנחלב בשבת ע"י עכו"ם בשני בשבת. וספק הלכה לדבריו בהמת ישראל העומדת לאכילה מותר ישראל לחלוב לאוכלין (ע' ט"ז א' כל שאין לגבן שרי ולמ"א א' משמע כל לחלבה הוי מוקצה אף שאין לגבן. ולקערה שיש אוכל אין רוח חכמים נוחה הימנו) ואם אין עומדת לאכילה תליא בפלוגתא בתצ"ה למ"ד מוקצה שרי ג"ז שרי כמ"ש באות א' כאן יע"ש וישראל החולב בהמת עכו"ם בי"ט שרי לכתחלה החלב לאוכלין דאין הכן בש"ג כמש"ל בסמוך ועכו"ם החולב למשקין בין בשלו או בשל ישראל אסור בו ביום ובי"ט שני או בי"ט א"ב ונחלב בשבת שרי בבהמת ישראל ביום שני כמש"ל דליכא למיגזר שמא יאמר לעכו"ם לחלוב דשרי משום צער ב"ח (וצ"ע א"כ בהמת עכו"ם כה"ג

ליתסר בי״ט ב׳ דל״ש צער ב״ח כה״ג וחיישינן שמא יאמר ישראל לעכו״ם כו׳ ואפשר דל״ג כולי האי כיון דבשל ישראל שרי לומר לעכו״ם כו׳) ונחלב בשבת אף לאוכלין ועומדת לאכילה אסור בשבת דעז מוקצה ובי״ט דאין שבת מכין לי״ט עסי׳ ש״ה במ״א אות י״ב (ואם שרי משום צער ב״ח ע״י ישראל בעצמו לאוכלין צ״ע) ומסל״ת נאמן לומר נחלב ביום א׳ ושרי בשני דרבנן ואין משביח מקחו נחלב בו ביום עדיף טפי. וכשחל י״ט א״ב ואומר מסל״ת שנחלב בע״ש נאמן דבשבת נמי הכנה זו דרבנן עמ״א תקי״ג י״ב ותקט״ו ח׳. והכל לפי הזמן. ובוסר בי״ט אסור לסחוט בשבת כבסי׳ ש״ך סעיף ה׳ שם כרבינו תם (י״א ור״ת משמע אבל ר״ת ועיקר כרבינו תם) ולסחוט ולאכול לאלתר בי״ט י״ל דשרי עמ״א שם ז׳ וט״ז ד׳ ועדיין צ״ע. ולמ״ש האדון ז״ל בורר דרך סחיטה בי״ט אסור נ״מ בחולב עז העומדת לגדל לצורך חולה שאין סכנה דשרי ע״י ישראל כה״ג דהוי א״נ ומטעם בורר מוטב ע״י עכו״ם כל שאפשר והבן:

## סימן תקו

### סעיף א

אין עמ״א הרא״ש ביצה כ״ט ובב״י ושם בשינוי לשון יע״ש ולבוש שאין טעם הקמח נפגם במודד מאתמול ולא יקדיח תבשילו היינו בעיסה בלילה עבה ע״י״ד מזה והמ״א כתב מלת וגם כו׳. ואם לוקח קמח ללפתן וכדומה שצריך במדה י״ל שרי ולכן הראה לתק״ד אות י׳ דאין רגילות בכך ולהרגיל אה״נ כל שצריך שרי:

### סעיף ב

אין מרקדין עמ״א בשם הר״ן מדרבנן דנעשית לזמן מרובה ע׳ מ״א תצ״ה ד׳ יע״ש והנה הר״ן כ״כ אהא דאין שונין קמח בי״ט דלא הוי מלאכה רק לייפותו ובנפה אחת שכבר ריקד מאתמול פירש הר״ן מדרבנן אף אי הוי מלאכה ד״ת עט״ז ב׳ כתב למרקד זה הטעם ג״כ ואם כן בלא מים אפשר מאתמול שרי כצרור שנפל כו׳ ולהמ״א כמ״ש הר״ן בשם י״א דגזור אטו מרקד לזמן מרובה אף אי אפשר מע״ט אסור כבצירה וטחינה והבן. וע׳ מ״ש אי״ה באות ג׳:

### סעיף ג

יש עמ״א רש״י ביצה כ״ט ב׳ וברחיים שלנו שיש כיס ונרקד הקמח לבד תחלת הרקדה הוי כשונין ליפותו ושרי ע״י שינוי קצת ועב״ח דשונין היינו באותה נפה ממש הא באחרת הוי כתחלת הרקדה ויש לאסור ועא״ר ומש״ה כתב המ״א אפשר:

### סעיף ד

מרוצה עמ״א ישי״ש פ״ג דביצה כ״ט ב׳ סי׳ פ״ז וע׳ אות ב״ג דכל שנעשה לימים רבים י״ל אף שאין בו מלאכה ד״ת אין עושין בי״ט אף ע״י שינוי ואסרום חז״ל רק שונין אין

עושין רק בשעת לישה מעט מעט ועיין ישי"ש שם ופי"ק יש בו קצת עיון וי"ל מ"ש לזמן ארוך היינו לאסור ע"י שינוי ושונין אף לדידיה אין היתר כ"א בנפה ראשונה:

**סעיף ה**
ע"ג עמ"א מי שרגיל בחול כן צריך שינוי אחר עא"ר ז' יהפוך השולחן:

**סעיף ו**
ולהוליכה עמ"א בלש מעי"ט וע"ש ואפה מאתמול שרי להוליכה לכהן בשבת:

**סעיף ז**
אוכל ומשייר עמ"א בחלת א"י אף בזה"ז א"א לשייר הלכך בא"י בנילושה בעי"ט אסור להפריש בי"ט ואסור בי"ט:

**סעיף ח**
ולמחר ע' מ"א עמ"ש בתנ"ז מזה. דאין ליתן לעכו"ם על תנאי אסור אי נמי שמא יאכל כו' והנה בשבת י"ל פת חיוב מ"ה לא בי"ט וע' סי' קפ"ח במ"א ט' ובליל פסח ובליל סוכות בשכח להפריש מעי"ט בחלת א"י י"ל מפריש בי"ט דהוי ד"ת דחי לשבות דאין מפרישין באין לו לחם אחר. ולאכול בלא חלה דהוי ג"כ דרבנן והוי בעידנא ולהפריש הוי קום ועשה ולא בעידנא עסי' תמ"ו י"ל לתא דחיוב מיתה כ"ש הוא טוב יותר להפריש וצ"ע:

**סעיף ט**
מן המשומר עמ"א הלי ק"ק דבי"ד שכ"ג חלת ח"ל צריך לשייר יותר מכדי חלה ושיריה ניכרים ובי"ט צריך הרבה פת לא מעט יותר דלחוש לחומרות רש"י עב"י וצ"ע:

**סעיף י**
ומותר עמ"א הביא מתמ"ז ס"ב ממשנה לא תקרא שם עד שתאפה והתם לש בי"ט מותר להפריש חלה רק לא יוכל משום שתחמיץ מש"ה מותר לאפות הכל ביחד ה"ה לש מעי"ט ולט"ז אות ז' י"ל בלש מעי"ט היה יכול לחלקה וזה בכלל מ"ש המ"א טעם אחר בשם המרדכי ועא"ר ומטעם קנס בשבח שרי דלא היה חלה בכלל הגזירה אין מפרישין תרומה דרוב הגילגול הוא בי"ט רק קנס הוא גלגל עיסה בעי"ט אסור להפריש בי"ט עיין ביצה ט' א' ובי"ד צ"ט אין מבטלין איסור ובשוגג מותר עט"ז שם ח' (ט"ס לכאורה צ"ח וצ"ל צ"ט):

**סעיף יא**
יוכל עמ"א ודוקא שיש שיעור חלה בשנייה והפריש ממנה הא אין בה כשיעור אסור לצרף בסל דהוי מעשה ועיין אות י"ב ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף יב**
ויצרפם עמ"א היינו שיש בכ"א שיעור חלה דא"צ כ"א שיהיו שניהם לפניו וא"צ נגיעה רק מן המוקף מש"ה שרי דלא הוי רק מחשבה ע' אות י"א:

**סעיף יג**
והוא ע' מ"א ועיין לבוש ובט"ז אות ח':

**סעיף יד**
לא עמ"א ובפסח לא יקרא שם כו' וא"ל יבטלנה ברוב בחלת ח"ל ע"י"ד שכ"ג בש"ך אות ט' וי' דאין מבטלין בי"ט דהוי כמתקן עמ"א בסי' שכ"ג אות י"ד:

**סעיף טו**
אסור עיין מ"א דהתם חזי כל א' כו' תוס' ביצה כ"א א' ד"ה עיסה עסי' תקי"ב אות ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף טז**
אם עמ"א הנה בתוס' שם קי"ז ב' ד"ה הציל י"ל בי"ט מיירי כשיש לו בני בית שמאכילין הדראה אפ"ה ראוי לאפות הדראה תחלה ואח"כ נקייה לא להיפוך דאם אין לו ב"ב אסור לכתחלה הדראה ואח"כ נקייה דהוי הערמה ממש והמחבר מיירי ביש לו מע"ט נקייה אפ"ה אסור בי"ט הדראה אף ע"פ שרוצה בה שנאפת עתה ועב"י בזה וצ"ע:

**סעיף יז**
מותר עמ"א בב"י מהרי"א בשם הרשב"א דלא טבלן ועוד דניכרות הם וחלת ח"ל מ"מ צריך לשייר ע' אות ח' וע' לבוש:

## סימן תקז

**סעיף א**
כתב הד"מ עמ"א ברי"מ דתנור גדול אין אופין בחדשה הא קטן שרי ועתוס' ביצה ל"ד א' וראיה מברייתא בשביל לאפות שרי אף להפיג בצונן כדלקמן ס"ה ובמ"א י"א וע"כ בקטן מיירי ושרי (וזה להר"מ וטור דהטעם שתפסיד הלחם משא"כ לרש"י טרחא שלא לצורך י"ל בהוסיף מע"ט שרי עב"ח אין ראיה) ובקיאין אנו בין ת"ק לת"ג אע"ג בתק"ד ס"ג במדוכה אין בקיאין גדולה וקטנה בתנור י"ב עשרונים ידוע הוא וב"י"ד צ"ז (ט"ס ת"ק וצ"ל תק"ד וב"י"ד צ"ז וק"ח) ומש"ה הביאו הט"ז בס"ה דין זה בקטן. וכתב המ"א תנורים שלנו יש לאסור חדש אף קטן דודאי מחסם ועיין אות י"א וצ"ע לדינא די"ל אם אנוס היה ונגמר סמוך ללילה שרי בי"ט לאפות בקטן או בשלנו גדול דלא מפחת וכן תנור קאכלין בית החורף בחדש כה"ג יש לאסור להחם היסק ראשון וב' כ"ז שהטיט לח וכאמור:
בתוך התנור עמ"א והיש"ש פ"ק סי' ז' מתיר אף באין כלל עצי היתר בתנור וי"ל לשיטתיה שם דבמכיר נמי מבטלן וכמ"ש המ"א אות ב' ומש"ה לא יצוייר כ"א בתנור דבלא"ה ניכרים הם וא"א לבטלם וי"ל אף ישי"ש לא התיר אלא בקלי הא בעין מודה

כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה שלו דהוי כחוכא ומש"ה ודאי לכתחלה אין לעכב להוסיף מותר ועצים קלי והוי אח"כ זה וזה גורם ג"כ ולדינא עיין י"ד צ"ט ובפריי שם לקמן תרע"ז. ואי"ה באות ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

שלא עמ"א ישי"ש פ"ק סי' ז' (ט"ס ו') ועסי' תרכ"ו אות ג' יע"ש. ועמ"ש באות א' מזה:

**סעיף ג**

ומבטלן עמ"א עולת שבת הקשה דברי המחבר מכאן לתרע"ז ובטור שם מבואר דבשמן מיקרי איסור בעין. ועי"ד צ"ט ולקמן תרע"ז י"ב. וב"ק ק"א ב' עצים דמשחן יע"ש והקשה מתוס' פסחים ה' א' ד"ה ואומר ועסי' תמ"ו אות ג' אע"ג לדידן מתוך דמי לנו"נ כו' א"כ איך מדליק בי"ט (וי"ל מבער לצורך מצוה מימעטו מלכם ולא לגבוה משא"כ כל שמסיק לאפות אח"כ י"ל שרי) וצ"ע קצת ועסי' שכ"ה ט' ועיין אות ב' ובישי"ש ז' הפירוש בגמ' מבטלין איסור אי קאי אטלטול או אהנאה אח"כ ועמ"ש בי"ד בספרי בזה באורך בעזה"י. וברע"ו ס"א אפשר באות ד' עצי ישראל דמוקצה הם (בש"ג אין הכן) אפי"ה א"צ לצאת רק להשתמש להדיא אסור הא נהנה שרי יע"ש באות ה'. עסי' תק"ח אות י"ב מוקצה אסור ליהנות עמ"ש בשכ"ה מזה:

**סעיף ד**

בתנור עמ"א ועיין ע"ש ב' צידד בזה די"ל הכנה דרבה מ"ה באכילה כפירש"י ז"ל ביצה ב' ב' סעודת שבת וי"ט אחשביה רחמנא לא הנאה דלימא דליהוי מ"ה וצ"ע: ומ"ש כגון חולה עסי' תקי"ג אות ט"ו וע"ש אות א' ואי"ה שם יבואר ומ"ש דחד טעמא הוא עיין במהרש"א ז"ל. ועצים שנשרו בי"ט מותר בשבת ע"י עכו"ם י"ל אפי' ניכרים דטלטול שבות דשבות בצערא שרי ע"י עכו"ם עסי' רע"ו אות ט"ו וי"א לענין טלטול עכו"ם כאן י"ל לא הוי טלטול מהצד לצורך דבר המותר ועסי' תמ"ו ב' חמץ להוציא ע"י עכו"ם י"ל שבות דשבות במקום מצוה שרי. ואמנם מ"ש לתמ"ח ה' א"י מהו ולומר מוקצה אי אסור בהנאה ויש שבח עצים בפת לעיל הוי לציין והבן:

**סעיף ה**

מתקן עמ"א לשון הט"ו מתקן ובתוס' וראי"ש כמתקן ויבש אסור ולרש"י מוקצה י"ל יבש שרי עסי' תק"ב אות י"א וי"ג. ועץ מעצים משמע דוקא לברור עץ ארוך ודק ראוי לחתות אש נראה כמתקן הא אם לטול עץ סתם בלא ברירה באקראי לחתות אש ולא מייחד עתה לכך י"ל שרי לתוס' וראי"ש ביבש עכ"פ. ועוד שנשבר בי"ט אין מסיקין בי"ט עסי' תק"א ס"ו ואמנם לרבות בעצי היתר י"ל שרי וע"י עכו"ם אף ניכרין י"ל שרי יע"ש וכאן אות ב':

**סעיף ו**
והאפר עמ"א אפר שהוסק ביי"ט נולד רק חם שרי ונצטנן והוחם אין מוקצה לחצי י"ט וזה פשיטא אבל מידי דאכילה רק מטעם ספק דרבנן לקולא ודשיל"מ י"ל בספק מעשה לקולא עפר"ח ובי"ד ק"י ואם יש צירוף חומרא לומר ס"ס לחומרא צ"ע ואי"ה יבואר עוד בתקי"ג מזה ותק"ט אות ס"ו יע"ש:

**סעיף ז**
ומותר עמ"א בתק"ט אות ב' בשכח אסור לתקנו ביי"ט יע"ש:

**סעיף ח**
תנורים עמ"א ועסי' תקי"ח ואי"ה שם יבואר איזהו מלאכות אמרינן מתוך:

**סעיף ט**
ע"ג עמ"א ערש"י ביצה כ"ב וכ"ג תחלתו מכבה וסופו מבעיר ויש ביה כיבוי והבערה וה"ה בשרא אגומרי אית ביה זה ואפ"ה שרי דא"נ הוא וחשיב א"א בע"א אע"ג דאפשר בשפוד מ"מ רוצה הוא דוקא אגומרי ובי"ד ס"ט בש"ך נ"ו וק"ב י"א ובתה"ד ק"ע משמע הטעם דלצלי לא נאסר מעולם המ"א י"ל סובר דהטעם דרוצה מבושל דוקא וא"ש מ"ש הר"ב שם בק"ב אע"פ שי"א דשל"מ וא"צ כלומר יע"ש בש"ך ועסי' שי"ח כאן במ"א. ולפ"ז כבד ביי"ט ע"ג גומרי כיון דרוצה אח"כ לבשלו י"ל דאסור ביי"ט כ"א אשפוד לדידן. והבן זה:

**סעיף י**
מותר עמ"א עיין ריש הסי' תנורים שלנו שיש טיט מתייבש י"ל דאסור הן תנור אופה הן תנור קכלין יע"ש:

**סעיף יא**
כדי עמ"א לתוס' ל"ד א' החילוק בין ספק לודאי ולהר"ן החילוק בין בשעת תשמישו כו' ועסי' תק"ב אות י"ד להרא"ש דמדייתי יע"ש (כנ"ל צ"ל) ולהמרדכי י"ל תנור וקדירה אין חיסום ודאי רק ספק ומ"ש תנור הוי מכשירין שא"א מעי"ט מורין כן משא"כ קדירה אפשר מעי"ט ואה"נ קדירה חדשה נגמרה ביי"ט ע"י עכו"ם ביי"ט שרי דכה"ג ע"י הדחק שרי כבסי' תק"ב ועמ"א ט"ו ותקפ"ו אות כ"ה ואבנים ורעפים ישינים שא"א מעי"ט אפ"ה אסור דמחסמן ודאי כה"ג אין מורין כן עסי' תק"ח ותק"ט ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יב**
מותר עמ"א והמכבדות לאחר שגרף והיא נשרפת קצת אסור לכבות שלא לצורך א"נ ואע"ג דיצטרך ליה אח"כ י"ל ויאסור ועיין אות ח' וע"י עכו"ם כה"ג צ"ע:

**סעיף יג**
מותר עמ"א ועיין באות י"ד:

**סעיף יד**
בתנורים עמ"א מ"ש הרא"ש וטור הם אוסרים בדידן וצ"ל דלא כרא"ש וטור ועא"ר אות ט"ו ואוסר שם להלכה בדידן ולט"ז ה"ה צאלינ"ט שמטמינין קדרות מים שיהא הבל רב אסור אם אין צורך בהם מי"ט לשבת. אבל מספק שמא לא יהיה רוטב וכדומה שרי ועוד דכ"ע דרבנן דמ"ה הואיל כו':

**סעיף טו**
מאמש עמ"א ועיין לבוש וא"ר אות י"ז:

**סעיף טז**
לגבל עמ"א ועא"ר אות י"ו דע"י עכו"ם י"ל שרי והיינו כל היכא דיש פלוגתא אפשר באמירה לעכו"ם שרי דהוי ספק דרבנן ומ"מ י"ל דלא בכ"מ אמרינן כן:

## סימן תקח

**סעיף א**
אבנים עמ"א הר"מ ז"ל פ"ג מהי"ט הי"א ומ"מ שם ובפי' המשנה י"ל רעפים לבינים בכבשן וחדשים דוקא אבל רעפים ישנים ואבנים חדשים שרי יע"ש ולכאורה צ"ל הנוסחא כמ"ש ועא"ר והבן:

**סעיף ב**
מפני עמ"א ער"מ פ"ג הי"א ועט"ז דלצלות כך צריך ליבון גדול ומחסמן אף בישן משא"כ בקדירה עם מים בבישול בישן שרי יע"ש. ותק"ח ס"ה א"י ענין לכאן במתכת מיירי ואבן שייך שפיר זה. וערש"י ל"ד א' אין פוצעין כו' והר"מ ז"ל מפרש לעשות כשפוד כמ"ש המחבר ואף יבש אסור עסי' תק"ז במ"א ה'. אסכלה ונייר פירש"י ז"ל שורין במים וברי"מ פירוש המשנה שמן מתקיים אצל האש וזה לצלות דג ובשר שיש בו דם ע"ד ואי"ה בסוף הסי' כאן ובט"ז יבואר עוד ובסי' תק"ט ג"כ:

**סעיף ג**
שמא עמ"א רש"י ביצה ל"ד א' וא"כ דבר שאין מתכוין ומשאצ"ל וצ"ע קצת:

## סימן תקט

**סעיף א**
שנרצף עמ"א נרצף שרי בנשבר בי"ט וא"א לצלות כך מותר לחדד קצת דראוי לתחוב בו אבל לא כלי גמור כדלקמן בסכין ועב"י ועא"ר ולמ"ש א"ש וע' עולת שבת:

**סעיף ב**
ונשבר עמ"א בתצ"ט אות ה' וכאן י"ל דהיינו אם נשבר בי"ט א' וצריך לצלות בשר אלא שמונע בי"ט א' דודאי קודש וממתין לי"ט ב' עושה איסור די"ל לגבי זה י"ט א' כחול שויה לגבי י"ט ב' וטוב יותר לתקן בי"ט א' ולצלות בו והבן:

**סעיף ג**
מותר עמ"א בתק"מ יו"ד בי"ט כשא"א להשאיל ובחה"מ אף כשאפשר בשאלה דהר"ב אהיתרא מהדר ועט"ז ה' שם ותבין וי"ל כלי גמור בי"ט אסור ומרישא לחדד י"ל אף בעי"ט וצ"ע:

**סעיף ד**
ולא עמ"א ול"ד למשחזת דאין זה עשיית כלי גמור ועא"ר:

**סעיף ה**
ע"ג העץ עמ"א ועב"י:

**סעיף ו**
ואין עמ"א ועט"ז אות ג' מזה:

**סעיף ז**
אינה עמ"א לא הבינותי דזה לשון הטור אבל המחבר כהר"מ ז"ל נקיט דשמא כו' עיין באר הגולה. ובלבוש ביאר דברי המחבר ונראה לי מדבריו כך בנפגמה בי"ט עצמו מ"ה מותר כר"י ומדרבנן אסור במשחזת אבן ובעץ אין מורין שמא יבואו להתיר באבן אע"ג שנפגמה מעי"ט דזה איסור תורה בד"א דיכולה ע"י הדחק אבל אין יכולה ע"י הדחק אסור אף ליחיד דגזרו שמא לא יספיק עץ ויעשה באבן אע"ג דזה מותר מ"ה לר"י גזירה קרובה היא ויבואו לזלזל בי"ט ובעץ דשרי י"ל דוקא בנפגמה בי"ט הא מעי"ט לא ותיקון השפוד לא חשיב כ"כ תיקון כלי כמו סכין יע"ש:

**סעיף ח**
וישימנה עמ"א מהמחבר לא משמע כן במ"ש ויזהר עט"ז ד' ותל"ב בט"ז ג' ולחתוך חוט אי הוי איסור תורה עסי' שי"ד במ"א אות י"ד וצ"ע קצת וחוט הנשאר ודאי אין איסור תורה ואף דרבנן י"ל אין בו ועד"מ ואי"ה באות שאח"ז יבואר עוד:

**סעיף ט**
וכן עמ"א עט"ז פירשתיו ולשרוף החוט בי"ט לתפור בו אסור והנשאר מותר אף לחתוך שאין מכוין למידק רק נהגו לשרוף הנשאר לא לחתוך ואם לא היה חוט מעי"ט י"ל שרי לחתוך בי"ט עיין אות ב':

**סעיף י**
מותר עמ"א בש"ך שם אות ח' צידד בזה מבשר לחלב בלי משקה ואפשר ליבון מעליא ניצוצות נתזין בעי וכאן מבואר מהמחבר והר"ב דשתיק דדי בליבון קל קש נשרף וה"ה הגעלה י"ל מהני:

**סעיף יא**
והוא עמ"א הנה ליבון הבערה (וי"ל מלאכה אחרת ער"מ ה"ש) אף מתוך עסי' תקי"ח מ"מ כל דהוי יכול מאתמול אסור אף בהבערה ומ"מ ליבון קל אין חשש אפי' נטרף מעי"ט דמלאכה זו צורך אוכל נפש שנותן מיד על המאכל וגם נראה כמתקן כלי בי"ט אין ניכר דליבון קל סגי ועושה לאפות בו ואמנם שתהא ניצוצות נתזין אף את"ל דמ"מ עיקר הבערה משום אוכל נפש ושרי מ"מ אסור דניכר לכל שעושה להכשיר ונראה כמתקן מנא הא א"א מעי"ט שרי בי"ט היינו לת"ח הא הלכה ואין מורים כן לרבים אע"ג דהוי רק מדרבנן לא הוי גזירה לגזירה וזהו שהראה לס"א וא"ש במרדכי שהביא הב"י דכתב מכשירין ליכא שהרי א"נ ותיקון כלי ליכא שנראה כמחמם לאפות הא ניכר להכשיר אף בו ביום עכ"פ אין מורין ועיש"ש פא"צ כ"ב ועא"ר ולמ"ש א"ש ולבוש כתב בו ביום הא מעי"ט אסור צ"ע ובמרדכי מעשה כך היה ואמנם בליבון ניצוצות אפשר להחמיר כלבוש עיש"ש שם בסימנים וצ"ע: ולהגעיל מבשר לחלב נוהגין להטריף מקודם:
**שאלה** אין מבטלין איסור לכתחלה אי האיסור דיעבד שרי אי גזור לכתחלה ולכאורה אין מגעילין בי"ט והא יצויר באב"י כף טריפה תוחב במים בקדירה שיש ס' ודאין ניכר שיאמר להגיס המלח ומים ונהי מבב"ח אין ראיה ע"י"ד צ"ד דאין מגעילין כו' אבל כה"ג יצויר בנטרף חצי כף כאמור וי"ל דאה"נ דיצויר ואין להאריך ועי"ד:

**סעיף יב**
ללבן עמ"א הנה בר"מ בשם מהרי"א מפראג שאין נראה תיקון כהכשר טרפא חלב ובלבוש שא"צ רק ליבון קל שדם פליטה מדרבנן וצ"ע דמשמע תשמישו ע"י אור אף בדרבנן ליבון גדול וי"ל דיעבד מתירין שם בי"ד די לכתחלה בליבון קל ואין ניכר דמחממין השפוד כן לצלות עליו והוי כטירפא חלב אבל המ"א כתב דאין זה תיקון גמור דיעבד שרי וכעין זה כתב העולת שבת ואין זה במשמעות מהר"א מפראג ולפ"ז לכתחלה י"ל ניצוצות נתזין בעינן ומ"מ קשה דא"ת כל דרבנן אין תיקון ומעי"ט באב"י אמאי אסור ובשכ"ג אות י"א חילק בין ראוי לשום תשמיש וא"כ כלי בדרבנן י"ל מגעילין דראוי בצונן עכ"פ משא"כ שפוד. גם קשה מ"מ מכשירין דאפשר מעי"ט אסור בי"ט ועמש"ל וצ"ע:

**סעיף יג**
אין עמ"א עס"א בהג"ה:

**סעיף יד**
להטביל עמ"א וכלי זכוכית דרבנן צ"ע די"ל הלכה ומורין כן בא"א מעי"ט ועמש"ל בזה:

**סעיף טו**
ומותר עמ"א וההוא דמהפך באיסורא אע"ג כשישרף יהיה מותר כיון שתחלת טלטולו ליהנות ממנו אסור אי לאו דרובא דהיתרא ואין ניכר. ואוכל נפש הוי שמחת י"ט הא שמחת י"ט לחוד לא ועיין א"ר וא"ז:

## סימן תקי

**סעיף א**
מוללין עמ"א הר"ב אע"פ שבשי"ט ס"ו הביא יש מחמירין בשבת אפ"ה שתיק ליה כאן ואודויי אודי להמחבר בי"ט עב"י בשם הר"ן:

**סעיף ב**
אם רוצה עמ"א ועמ"ש בט"ז מזה ובלבוש שינה הלשון ע"ש:

**סעיף ג**
טורח עמ"א ועט"ז הן שהפסולת מרובה כו' ועא"ר בזה:

**סעיף ד**
ולוזים עמ"א וכן הקשה בט"ז אות ג' ובעולת שבת יע"ש הביאותיו בט"ז. ומ"ש המקלף שומים כו' ע' א"ר ד' ד"י"ל בין להניח ובין בורר לאלתר דכה"ג בקליפת הפרי אין שם בורר עליו כלל יע"ש:

**סעיף ה**
אין עמ"א שבת קל"ד א' ועדיף מב' מיני אוכלין וע' אות ט' ועט"ז אות ג' בזה:

**סעיף ו**
בגחלת עמ"א ועסי' תצ"ה בדבר שאפשר לעשות מאתמול יע"ש:

**סעיף ז**
מתכת עמ"א מתכת דרבנן מיהו אסור וגבינה לקמן י"ל לימים הרבה ומליחה דרבנן אפ"ה כל שאפשר מעי"ט אסור גם עץ משאצ"ל כר"ש דרבנן עסי' של"ד בב"י וצריך לחלק ביניהם וע' שבת מ"א והלא מצרף ויומא ל"ד ב' יע"ש:

**סעיף ח**
אין עמ"א ומשמרת שלנו כלי עשוי לכך כנפה י"ל מותר לכתחלה לסנן בי"ט כשא"א מעי"ט:

**סעיף ט**
לסנן עמ"א כל שאפשר מעי"ט לא התירו לעשות בי"ט ועסי' תצ"ה ע"י שינוי מותר באי"נ עצמו:

**סעיף י**
ליתן עמ"א בעינן שיתן רימונים וכדומה תחלה ונוטל משם הא לא"ה אסור וכ"ה בלבוש וגמרא שבת קל"ו:

**סעיף יא**
גבינה עמ"א משמע אף שלא היה אפשר לעשות מעי"ט אסור ועסי' תצ"ה:

**סעיף יב**
ואין עמ"א וליתן חומץ לחלב או מתכת חם לצורך חולה שאין סכנה י"ל שרי דא"נ ג"כ הוא וצ"ע:

**סעיף יג**
דאין עמ"א היינו שיניח מעט דלא הוי בורר רק שא"צ בו ביום זה מותר ע"י עכו"ם בדרבנן ע' סימן ש"ז במ"א ז':

**סעיף יד**
אין גוזזין עמ"א לכאורה בצינעא קצירה דרבנן עסי' תצ"ה וצ"ע:

**סעיף טו**
שרי עמ"א עסי' שכ"א ואי"ה שם יבואר:

**סעיף טז**
יפרוס עמ"א עיין ביצה למ"ד ועא"ר אות י"ט האריך יע"ש:

**סעיף יז**
אורחים עמ"א ל"ד אורחים מעיר אחרת ה"ה באותה העיר נמי שרי כה"ג:

## סימן תקיא

**סעיף א**
לעשות עמ"א עב"י בשם הר"ן וי"א דהוי כא"נ עצמו שהגוף נהנה מן מדורה או פי"ו ועב"ח:

**סעיף ב**
י"א עמ"א ומנהגא להקל אף ע"י ישראל ומיהו כשאין קור כ"כ רק מעט צ"ע ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ג**
דלפעמים עמ"א עשה כלומר היינו דבאין קור כ"כ אסור מ"ה דאין זה אלא למפונקים והעולם נוהגין היתר באין קור כ"כ זה אסור וע"ז כתב הר"ב נהגו להקל אף כה"ג הא בקור גדול אין לפקפק ולאסור אטו אין גדול כ"כ ועיין לבוש:

**סעיף ד**
לא עמ"א ומ"ה אסור באין שוה לכ"ג היינו רוב כי כל הוא רוב עיין לבוש ועב"ח:

**סעיף ה**
לרחוץ עמ"א ועא"ר אות ב' לעת הצורך יש להקל ווינדלי"ן עמ"ש בה"ש מזה:

**סעיף ו**
מותר עמ"א דומיא דממלאה מים לא בשר ועא"ר בזה:

**סעיף ז**
ויש אוסרין עמ"א ועא"ר אות א' בזה:

**סעיף ח**
מותר עמ"א בשכ"ו אות ח' וביי"ט הוצאה מותר ומ"מ סחיטת שער יש לחוש ועמ"ש שם:

**סעיף ט**
מוגמר עמ"א יי"א מ"ה וי"א מדרבנן ולדידן משמע מ"ה טוטוין להבעיר ביי"ט עסי' תקי"ד אות ב' ובט"ז כאן כתבנו מזה עיין פני יהושע שבת ל"ט ב' תוס' ד"ה וב"ה מתירין והאידנא כ"ע רגילין ביה מיקרי שוה לכל נפש ומ"מ ליתן בתוכו בושם אסור דזה אין שוה לכל נפש ולכאורה בתר דיכא דעלמא אזליגן לא בחר רוב המקום וצ"ע:

**סעיף י**
למתק עמ"א ודלא כתב שמכשירין לאכילה ולבוש דלמתקן יותר נמי א"נ מיקרי והמ"א פירש דכיבוי ליכא שסופו מבעיר וריחא ליכא כו' ועא"ר ו' ולפ"ז צ"ע כיבוי דמותר בי"ט מדוחק אם למתק ביותר תליא בפלוגתא והבן זה:

**סעיף יא**
ואסור עמ"א ומ"ש ליתן למים עט"ז אבל אם הושם מעי"ט יי"ל שרי דביי"ד ל"ש מוליד ריחא ועא"ר אף לתוך המים מתיר דשמן שם לא הוי מוליד יע"ש ועסי' תרנ"ח אסור ליתן על הבגד משמע אף שלא במכוין עמ"ש בט"ז מזה:

## סימן תקיב

**סעיף א**
לצורך עמ"א קראים יש מתירין דטועים הם ומעשה אבותיהם בידיהם ולשמא יאכל דברים טמאים ל"ש משא"כ במומר לכ"ה בקדירה אחת אסור מדרבנן דמדרבנן כעכו"ם אף באותה קדירה שמא יבשל באחרת דברים טמאים יי"ל מ"ה אסור לכל נפש ואין זה לכל נפש דלעכו"ם יי"ל זה לכ"נ דראוי לו עכ"פ משא"כ מומר והבן עמ"ש בט"ז:

**סעיף ב**
ע"י עכו"ם עמ"א הר"ב ודאי אמאכל קאי ובד"מ כ"כ אמ"ש הגמיי' לפי הבי' קאי אהוצאה לחוד יע"ש ומ"ש דרך ר"ה לא מצאתי כעת מבואר שם וי"ש פ"ק דביצה סי' ל"ו אוסר ועתו' כתובות ז' א' ד"ה מתוך משמע אף כרמלית אסור ועיין עולת שבת וצ"ע באמת עסי' תצ"ה במ"א כל שאסור לעשות אסור לומר לעכו"ם לעשותו ועסי' ש"ז במ"א כ"ט ולומר דל"ג אמירה לעכו"ם בדבר שישראל לעצמו שרי לעשות וכעין בורגנין ל"ד וצ"ע כעת. ומ"ש אחר שהכין צרכי סעודה עמ"א ועט"ז ד' מהרמב"ם ז"ל לא משמע כן וצ"ע לכאורה. בלבוש שאין ישראל רשאי לטרוח משמע אף מרה"י לרה"י אבל בט"ז ג' כה"ג שרי יע"ש:

**סעיף ג**
באותה עמ"א תירץ קושיית הט"ז באות ה' יע"ש באורך וחילוק בין טירחא אחת דמותר לעבד ושפחה וה"ה בהמה כמ"ש באות ו' אפי' אין לו במה לפייסן ובקדירה אחרת ובתנור אחר אף יש במה לפייסן אסור ובתנור אחד שרי כשיש במה לפייסן ובקדירה אחרת שלא בחד טירחא כששייך שהרוטב ותבשיל מושבח בכך י"ל שרי אף שאין במה לפייסן וכשלא שייך זה י"ל אף יש במה לפייסן אסור כנ"ל לכאורה וצ"ע:

**סעיף ד**
מותר עמ"א הוא דעת הר"מ ז"ל ועיין אות ג' ועט"ז אות ו':

**סעיף ה**
מותר לטלטל עמ"א ועט"ז אות א' ועא"ר:

**סעיף ו**
אפי' אם יש לו עמ"א זה ודאי ט"ס דמאי אפילו וי"ג אם יש לו בלא אפי' אבל המ"א גורס אפי' אם אין לו וכמ"ש באות ג' עא"ר ועיין עולת שבת:

## סימן תקיג

**סעיף א**
אסור עמ"א נולדה בא' בשבת י"מ מ"ה אסורה הכנה דרבה ומשמע אף ספנא מארעא מאתמול גמרה ובטלטול אפי' דעתו ליתן לעכו"ם וכדומה אפי"ה אסור בטלטול ל"פ אטו מתרנגולת העומדת לגדל דמוקצה ונולד אסור בטלטול ישי"ש פ"ק סי' ה' ובתקט"ו אות ב' האריך וס"א אות ג' וז"ש הלבוש פ"א אסור לטלטל מוקצה ומשום ל"פ ובאכילה אסורה אטו י"ט אחר שבת:

**סעיף ב**
דהיינו לטלטלה עמ"א הט"ז פי' דוקא טילטול הא נגיעה שרי וחולק אהמחבר או פירוש ליגע היינו טילפול ממש והמ"א פירש דהר"ב פרושי מפרש טעם נגיעה הוא לתא דטלטול וכן בס"ה ולהט"ז צ"ל דכל כשנופל מביצה מטלטל הביצה עיין לבוש בזה. והקשה מרס"ה ובד"מ ברס"ח כו' וא"כ א"ש כשמונח על הנר היתר אם אין שמן מותר דלטלטול מהצד הא שמן אסור מכבה ומבעיר ועמש"ל ברס"ה וש"ח וש"י בזה:

**סעיף ג**
כולן עמ"א וביי"ד פ"ו וק"י ובש"ך שם ט"ו ועולת שבת כאן אין נ"מ דשיל"מ רק לס"ס והאדון ז"ל באות ד' דעת המחבר ספק בטל באלף לאיזה צורך כתב כאן דשיל"מ וי"ל דנ"מ בנטרפו בקערה דלא הוי דבר שבמנין והחלמונים וחלבונים שלימים באלף לא בטל ב ל נטרפו ממש י"ל חלבון וחלמון ב' מינים עסי' שכ"ב מ"ש בזה יסלק את מינו וכ"א

מבטל את חבירו. והנה דשיל"מ בנתקלקל לא הוי מתירין ובשלימה אסור מטעם מנין כאמור. ועמ"ש אי"ה באות ד' בזה:

**סעיף ד**

ספק עמ"א אפשר דוגמא נקיט וה"ה ביצה התם מירי בי"ט אחר שבת ד"ת הא י"ט דעלמא דרבנן מ"מ אפשר מהני בדשיל"מ ומש"ה היפך המחבר דלאו בכל גוונא מירי ולדינא החמיר ועי"ד ש"ך ק"ב וק"י בזה. ולענין טלטול ספק נולדה בי"ט ונתערבה באחרים אפשר אסור בטלטול מדשיל"מ ומטעם מנין י"ל דהוי מותר עי"ד ק"י לענין הנאה ועיין אות ג':

**סעיף ה**

הכל עמ"א מלשון שורפה חיה גומעו ול"ת דוקא שסלק לאיסור ה"ה כשיש בעין באי"מ נתערב בטל בס' ועי"ד בזה:

**סעיף ו**

חוץ עמ"א אף פליטה במינו בדשיל"מ אוסר באלף ולהר"ב שם עש"ך שם אות ט' ובט"ז משמע כל שנימוח טעמו בטל ועמ"ש בפריי שם די"ל בזה אף בפליטה לחוד:

**סעיף ז**

דלחזותא עמ"א דחזותא לא בטל ה"ה לטעמא לא בטל אף באין מתירין הא כל שאין ניכר במראה ורק טעם בעלמא לא חשיב מינו הואיל ולתקן בא ועתוס' ביצה ל"ח א' באין קלופים שרי דאפי' משהו לא הוי ועי"ד ספ"ו ועט"ז ג':

**סעיף ח**

וכן עמ"א מלת מסתמא ט"ס וצ"ל אסורה ובשבת אחר י"ט מדרבנן ה"ה איפכא בביצה וכל דמ"ה לעצמו הכין פשיטא דל"ש הכנה לחבריה ועיין אות ט"ו ותק"ז אות ד' דאפי' ביצים ואפרוח י"ל כן דאילו היה חולה כוי וערש"י ביצה ד' ד"ה הכנה משמע לכאורה מ"ה ובתוס' ד"ה אלא ב' תירוצים משמע לכאורה תירוץ א' מ"ה די"ל ובחידושינו כתבנו ובישי"ש פ"ק סי' ג'. ועיין אות י"ג לקמן:

**סעיף ט**

ולמחר עמ"א אי"י דברש"י ז' א' ד"ה השכים נמי כ"כ הא אחר ע"ה ובדק ודאי בי"ט ילדה ולא מהני ס"ס דר"י ל"ש ע' אות ד' הא לא בדק ספק הוי עמ"ש בט"ז אות ח':

**סעיף י**

בתוך עמ"א גמרא ז' א"ב יע"ש בלבוש דלא הקצה דרך לצאת היום היינו אף בתרנגולת העומדת לגדל וקשיא לי א"כ בדק בקן תולין בדרי יוחנן בעומדת לגדל מוקצה ממש הוי ונולד וגרע ממוקצה שיבש שלא מדעת בעלים ומסתימת הפוסקים ומדפריך בגמרא שם ומוקי בספנא ולא בעומדת לגדל משמע בספנא נמי שרי:

**סעיף יא**
ומסל"ת עמ"א להשביח אין נאמן אע"ג דנולדה היום משובח יותר מ"מ משביח שיקח ממנו:

**סעיף יב**
מותר עמ"א ואם ספק אם נולדה בשבת או בי"ט אחריו ונתערב חד בתרי ועכו"ם מסל"ת דנולדה קודם שבת י"ל דמה"ת חד בתרי בטל סומכין ואף ע"י גלגול הוי י"ל ל"ד למהריב"ל בספק דרבנן ע"י גלגול דספק א' כודאי משא"כ כאן כל שעתה דרבנן עכו"ם מסל"ת נאמן ועי' עולת שבת בזה ואפי' בשלם דחד במינו חד בתרי בטל מ"ה תו עכו"ם מסל"ת נאמן וחלמון וחלבון טעמן שוה משמע ועוד חלק כו' ועיין ע"ש וי"ד ק"ט וצ"ע:

**סעיף יג**
שמא עמ"א לשיטתיה באות ח' דכה"ג רק מדרבנן דלא כישי"ש ולכן אם מביא בהשכים (קודם ע"ה ומיהו ז"א אלא שרחוק מביתו כ"כ שיצא בלילה וספנא נמי רובן ביום) נאמן וי"א ביצים כדבר המתכבד פסחים בהר הבית כו' קמא קמא אוכלין כו' והקשה על מהרי"ו במי"ש להכשיל דאם יודע אסור דמשביח מקחו כמי"ש באות י"א. וי"ל דמירי בעיר רוב עכו"ם ויש לו קונים רבים עכו"ם דלי"ש להשביח מקחו ול"ת מכוין להכשיל כו':

**סעיף יד**
ואפי' עמ"א קושיית ר"א עט"ז רמב"ן כו' ואפי' ספנה אסור בי"ט אחר שבת מ"ה:

**סעיף טו**
אסור עמ"א בבי"י דרב דאמר אפרוח מוקצה (ביצה ו' א') תיפוק משום הכנה כביצה אטו י"ט אחר שבת ונולד בשבת ולזה תירץ המ"א דל"ג רק אטו נולד בי"ט אחר שבת כביצה מאתמול גמרה משא"כ אפרוח ועט"ז י"א ולהר"ן בלא"ה י"ט דעלמא ליכא למגזר אטו נולד בשבת ואח"כ י"ט דלא הוי מ"ה וגזירה לגזירה כו':

## סימן תקיד

**סעיף א**
ואין עמ"א עט"ז אות א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
אם אפשר עמ"א דאפשר לתקן אש במ"א ולבשל שם הקדירה:

**סעיף ג**
מותר עמ"א ואם אין לו מקום להשליך לחוץ אפשר דשרי כיבוי ממש ועסי' תק"ב אות ב' וט"ז שם ג' וכאן בזה:

**סעיף ד**

לא עמ"א לכאורה ט"ס וצ"ל אם יוכל לאכול בבית עכו"ם אסור ועב"י בשם המרדכי ועא"ר וצ"ע:

**בענין** טובא"ק כתבתי בתקי"א בט"ז ומ"א ועיין פני יהושע בחידושיו לשבת ל"ט ב' תוס' ד"ה וב"ה דלרפואה שוה לכ"נ הוי ולפ"ז לכאורה להקיז דם או שרעפין וכדומה בחולי שאין סכנה י"ל ע"י ישראל שרי כשאין עכו"ם דלרפואה בלא תענוג כלל עדיף טפי באפשר וי"ל מתוך אמרינן בהבערה והוצאה לא בחובל כי י"א כן ועסי' תקי"ח בזה ואי"ה שם יבואר. ובתקי"א כתבתי בענין קריעת הניר אסור בי"ט גם אם כתוב על הנייר הוי מוחק יע"ש:

**סעיף ה**

להטות עמ"א ישי"ש פ"ב סי' ח"י חלב הרחוק מפתילה דאין מכבה אור אע"ג שגם שם יותך אח"כ הואיל ואין מחובר בקנדילא שרי ול"ד לשפופרת דטיף טיף הוי כחיבור ואף להר"ב בשל"ד סכ"ב דהגיה גרם כיבוי בפסידא דוקא י"ל בין התם שמכבה האש ממש ובין מונע דקיל לענין זה וכ"מ בתק"ב ס"ב אגודה של קנים כו' כל שאין מחובר שרי גרם כיבוי אף באין פסידא וכ"מ כאן ס"ג בהג"ה יש מתירין קנדילא כתוס' ואכתי גרם כיבוי באין פסידא אסור להר"ב בשל"ד ש"מ די"ל בין מכבה האש כו' ה"ה מ"ד כהרא"ש י"ל כן ושאני שפופרת דהוי כאילו אחד הוא והבן:

**סעיף ו**

להוסיף עמ"א וס"ט אות ח"י בנפל לחוד הא לעשות כקליעה לא. ואסור לדבק כו' השיג על כה"ג בשם הזכרונות שסובר מדבק שעוה אב הוא ממרח ונגיעה אסור שמא ימרח והוציא זה ממשנה שבת פכ"ג מ"ג ולא יתן עליה שעוה כו' חוששני מחטאת היינו נתינה בעלמא אסור ליתן בנגיעה נמי אסור שמא ידבק והוי ממרח א"כ דיבוק נר בכותל וכדומה מ"ה אסור ע"י עכו"ם לצורך מצוה ג"כ אבל המ"א ז"ל הוכיח אדרבה מדתנן ולא יתן עליה שעוה וכי מטלטל היכי טלטל ש"מ שרי בטלטול רק לדבק אסור שמא ימרח ויחליק חוששני מחטאת וע"י עכו"ם לצורך מצוה להתפלל דשרי בשטענדי"ר וכיוצא ומיהו טלטול שעוה בשבת הוי כאבן אם לא שמייחד מאתמול לצורך מ"ה. גם צ"ע בנר שעוה לכה"ג אין מותר והרי הר"ב מתירו בס"ג לחתוך כו':

**סעיף ז**

קודם עמ"א עט"ז ו' פירשתיו מלת חוצה כפי הבנת הבי"י ודעת המ"א לומר הרא"ש וטור כפשטן דאף לאחר שהודלק מותר דבר המונע אף במים ממש ליתן כשל"ד סכ"ד אבל למעט השעוה אסור כשהודלק. וכתב המ"א דחתיכה הנשארת עם שומן אין מוקצה

ומותר לאכול אח"כ אבל נר שהודלק לכבוד י"ט מוקצה הוא בענין שפופרת משמע המסתפק חייב ל"ד חטאת אלא דרבנן וא"נ מכבה ממש לר"י משאצ"ל ואפ"ה גזרו. וע' שבת כ"ט ב' הצריכותא הי"ל דאי אשמעינן שפופרת דגזירה לגזירה ל"ג ר"י הא קערה חדא גזירה דר"י משאצ"ל חייב ועיין פני יהושע שם וביצה כ"ב ד"ה והמסתפק. ופסחים י"א ובא"ר מזה:

**סעיף ח**

דהיינו במ"א ישי"ש פ"ב סי' כ"ח ופ"ד סי' י"א ועט"ז אות י"א והיינו לתוס' שרי בנר דולק להדליק גם באמצע להדליק צד וחלק נר שנותק ממנו ולרא"ש זה אסור דמתיך שעוה במקום ההוא והוי גרם כינוי וגם זה צ"ע דמשמע בפי שתי נרות דוקא שעושה הדלקה אחת הא בזה לא. ולהר"ב אף שנותק ואין דולק כלל צד הב' שרי לתוך קנדי"א ול"ד למדליק בפי שתי נרות דוקא התם דרוצה לחלוק לב' מתקן מנא אי לאו בהדלקה א' משא"כ כאן. ומ"ש דלעיל כתב דמותר לדיעה א' באות ז' היינו לתחוב בחול וכדומה והלשון קשיא לי במ"ש ולכן כתב ויש מתירין דפליג פשיטא דהכין הוא די"א תוס' אף כשדולק לקצרה למטה באור דשרי ועיין אות י"ט ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ט**

סכין עמ"א אף שא"צ לו אפ"ה ע"י סכין אסור עיין אות ח':

**סעיף י**

ומותר עמ"א הניח בצ"ע דגרם כיבוי כזה אסור שלא במקום פסידא ומוטב לתחוב בחול ממה שילך לביתו. וי"ש יוצא ידי כולם ויניח הנר בלייכט"ר עיין אות י' ולדבק י"ל אסור שמא ימרח אף בכותל ול"ת חבית דוקא והשמש שמדבק בשטענד"ר י"ל ביה"ש שבות ל"ג וצ"ע:

**סעיף יא**

מותר עמ"א דמתקן מנא עיין אות ך':

**סעיף יב**

של עמ"א ישי"ש פ"ב סי' ל"ה עט"ז ח' והר"מ ז"ל מתיר ער"מ פ"א מהי"ט במ"מ ה"ד וי"ל מבטלה לכבוד כמוגמר ממעט ביום השבת הא י"ט כה"ג שרי הא שלא לצורך כלל י"ל לוקה עמ"ש אי"ה באות שאחר זה:

**סעיף יג**

של בה"כ עמ"א בבי' יע"ש אף דלכם ולא לגבוה זה שרי לכבוד י"ט יע"ש והנה בקנדי"א חלב י"ל הבערה מתוך הותרה משא"כ שמן ושעוה י"ל בישול לא אמרינן מתוך רק הוצאה והבערה ועסי' תקי"ח ואי"ה שם יבואר במ"א ומ"מ העולם נוהגין אף נר שעוה להדליק בי"ט ואפשר אף שמן במתוך. וער"מ ה' שבת פ"ח וט' אין בישול אחר

בישול ושוגג יע"ש בזה. ופולוו"ר אסור הבערה דאין שוה לכל נפש כמוגמר וא"כ נר בטלה ממש פשיטא דאסור וצ"ע. ולקבוע פולוע"ר בנר קודם הדלקה מותר אף להרא"ש בס"ג:

**סעיף יד**
יש עמ"א דצורך גבוה כזה שרי ואפי' ביום:

**סעיף טו**
ולתקן עמ"א עא"ר כ"ב ובתרס"ז במ"א ג' ובא"ר מיקל עכ"פ להביא נרות מביתו לבה"כ ולא יעמידם עד הלילה:

**סעיף טז**
שמא עמ"א ובא"ר כ"ו פי' דחיישינן שמא יטלנו ועיין לבוש ובתרכ"ח אות ו' ושל"ו אות ב':

**סעיף יז**
אין ע' מ"א משמע ה"ה נדבקו שתי קדירות מבחוץ קצתם מותר להפרידם ועסס"י ש"מ אות י"ח יע"ש:

**סעיף יח**
אין גודלים עמ"א בת"ג אות ד' לפרק קליעת פתילה י"ל דהוי כקורע בגד אבל לפרק נר שעוה קלוע אפשר דומה לסתירת כלי ומ"מ אם רק מונח בכפל ולא קלוע יכול לפשוט אותו עיין אות ו' אבל אם כרוך זע"ז כעין קליעה אסור או לכפול ולכרוך זה על זה אסור ועא"ר אות כ"ט בשם ש"ל משמע לכאורה דוקא לטווה כעין שעושין בכלי (שקורין שפינדי"ל) ויראה לאסור אף צמר גפן שעושין ביד וצ"ע:

**סעיף יט**
שאין בו עמ"א זה לכ"ע אסור ונר קנדילא לתוס' מותר ולהרא"ש אסור ובש"ג יש מתירין לתוס' וצ"ע שוב ראיתי באא"ר אות ז' עמד בזה:

**סעיף כ**
מותר עמ"א ועט"ז להדביק נר בכותל באמצעו הוי גרם כיבוי ועמ"א לעיל ועא"ר:

## סימן תקטז

**סעיף א**
שמחוסרת עמ"א רשות אחד לשבת היינו עירבו עט"ז א' ועא"ר ב' וע' יש"ש פ"ק סי' מ"ג וי"ל לצורך בהמה שצריך לה אם רשות א' שרי אבל חטים לאדם הואיל וראוי ללודיות י"ל דאסור מאחר שאין עומד לכך הא צריך ללוריות י"ל מודה להט"ז דשרי יע"ש:

**סעיף ב**
בשורה עמ"א י"ל איסור דרבנן בחדרי חדרים מותר עיין ה"ש וברה"ר בג' ב"א ג' מינין נמי שרי אף דאי יכול לישא הכל כל לצורך היום שרי וצ"ע קצת. ועסי' ש"ה ו' ותקכ"ב ב':

**סעיף ג**
זה אח"ז עמ"א ובישי"ש פ"ק סי' מ"ג יע"ש וע' א"ר ובישי"ש שם דבה"ג פוסק בג' מינין לחומרא כתב הואיל ואמר תיקו"ו יע"ש ובכללים בריש הספר כתבנו די"ל תיקו לקולא וכל היכא דלא מסיק תיקו לחומרא חסרון חכמה י"ל כאן הואיל ואין צורך והפסד דיכול לשלוח בחד גברא אין עושין ס"ס וספק דרבנן לכתחלה ודוקא היכא דיש הפסד מקילין עמ"א תס"ז יע"ש:

**סעיף ד**
קשים עמ"א בי"ד ש"א ס"ח ויראה כלאים לתלות בכותל למעלה מקומת איש ובסוכות רשאי לשלוח בי"ט:

**סעיף ה**
כיון עמ"א עסי' ש"ח בט"ז ומ"א ג' וי"א יע"ש:

**סעיף ו**
בחול עמ"א ותרנגולת לגדל בע"ש אוסר ועא"ר ועסי' תצ"ז מוקצים הם וי"ל ע"י עכו"ם ועסי' תקי"ח ס"ב ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקיז

**סעיף א**
מחוץ לתחום עמ"א. עט"ז ואם הכותי דר בכפר וסמוך לעיר קטנה והביא בשבילם ולא מכר והביא תוך התחום לעיר גדולה צ"ע והבן:

**סעיף ב**
קמח עמ"א באי"ר מהריי"ל חתם פ"א קמח אצל עכו"ם ולמחר מצא החותם מקולקל ואסר הקמח, ועי"ד. ועמ"א ג' כתב זה:

**סעיף ג**
שרובה עמ"א ובט"ז כתבנו בענין דשילי"מ שנתערב ונתקלקל לא הוה בריי"ה ועי"ד ק' וק"א טריפה מבטן ג' רגלים י"ל בריה וניקב קרום מוח י"ל ספק דרבנן להקל דאין נוצר באיסורו מקרי אא"כ יצירה ממש לא הלידה דאל"כ למ"ד ביצה נמי בריה הוה קשה ל"ל טעמא דרבא ש"מ כל שבמעי אמו מותר כו' וי"ל בהא דכל שיחלוק אין שמו עליו ועי"ד שם והבן:

**סעיף ד**
לוקח עמ"א ועיין עולת שבת, וא"ר בזה דאף למ"ד אוסר בשבת יש להתיר בי"ט שאחריו:

**סעיף ה**
מותר עמ"א עיין עט"ז, ועמ"ש בט"ז מזה:

## סימן תקל

**סעיף א**
לפי עמ"א משמע שלש שיטות א' חה"מ מדרבנן וקרא אסמכתא ב' מה"ת ומסרם לחכמים ואפשר אין בו רק איסור תורה לא לאו ועשה ככל דבר הבא מריבוי ולהרמב"ן ז"ל משמע דמה"ת הוא בלאו כל מלאכה ל"ת לרבות חה"מ ודבר האבד ולצורך המועד שרי דאל"כ מה איכא בין יו"ט לחה"מ משמע שאין חילוק בין י"ט לחה"מ בלאו. וא"כ אם חלל חה"מ במלאכה שאסור בחה"מ הוה בספק פסולי עדות, עח"מ ל"ד ובאה"ע מזה וצ"ע בזה. ויעלה ויבא בחה"מ עסי' קפ"ח במ"א אות י' וצ"ע דחה"מ חג אקרי מ"ק ח' ב', עסי' תקמ"ו ועיין לבוש קפ"ח שמחה בפת. וקט"א של שבת, עסי' תקכ"ט במ"א ד' וצ"ע י"ל בגדי י"ט:

## סימן תקלא

**סעיף א**
אין עמ"א עט"ז כתבתי למ"ד מ"ה חה"מ אסור באין אבד ולא לצורך המועד י"ל כל שאפשר מע"י תו אסור מ"ה לחד מ"ד כמו אוכל נפש בי"ט כה"ג. ועסי' ש"ג כ"ב וש"מ במ"א אי נוטל שער בכלי וא"צ לשער או לצפרנים אי חייב בשבת וי"ט מ"ה י"ש:

**סעיף ב**
אנוס עמ"א אות ו' ועס"ה דלקמן דוקא בצינעא ומינה באונס אחר דלא מיפרסמא כ"כ אף בצינעא אסור ול"ד לחול שאסרו מפני מ"ע בחדרי חדרים שרי כשהוא דרבנן כאן אמרו וקנסו שלא יהא מנוול ברגל הילכך אף בצינעא אסרו אף באונס דגם לדידיה יבוא להקל בכ"מ אף למ"ד ח"ה מדרבנן אסור:

**סעיף ג**
ביד ישראל עמ"א וער"מ ז"ל פ"ז מהי"ט גרס במשנה ועולים מטומאה לטהרה ה"ה טמא מת וכיוצא י"ש במ"מ מזה:

**סעיף ד**
שהתירו עמ"א המחבר פסק כרמב"ם אבל הב"ח החמיר כטור וראי"ש ומשמע לכאורה דאין תלוי רק אם שלמו ימי הנידוי לדידן זיין ימים תוך הרגל בין ביקש מב"ד שיתירו לו קודם הרגל או תוך הרגל שרי כיון דלא שלמו ז' ימים עד המועד וצ"ע:

**סעיף ה**
מי עמ"א אע"ג במנודה י"ל כהב"ח כאן י"ל כרי"ף ורמב"ם אף שהיה יכול להתיר הנדר קודם הרגל וסבור היה דיקיים נדרו ואנוס פרהסיא הוי ושרי לגלח ברגל:

**סעיף ו**
ממדינת הים עמ"א עיין אות ב' ועא"ר אות ה' דמצוה לגלח ברגל בערב הרגל וכל שהיה בים בערב הרגל תו לא קנסו וצ"ע:

**סעיף ז**
לטייל עמ"א להרויח או לראות עם חבירו עסי' רמ"ח אות י"ט וט"ז ה':

**סעיף ח**
קטן עמ"א משמע אף הגיע לחינוך ועיין אות ט' וא"ר אות ח' בשם התניא משמע דוקא קטן הנולד קודם י"ט הא קטן אחר אסור וצ"ע יע"ש. ולגלח לעכו"ם למ"ד מ"ה אסור זה ג"כ מ"ה אסור ועכ"פ מדרבנן אסור ועסי' תק"מ א' אי"ה שם יבואר באם יש לו מה לאכול היום רק לצורך יום מחר ולי"ט אחרון צ"ע למ"ד מ"ה חה"מ אסור רק לצורך המועד שרי בי"ט באוכל נפש י"ל דוקא לבו ביום ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ט**
בפרהסיא עמ"א עיין אות ח' דאף הגיע לחינוך שרי לז"א דנראה כגדול יש מ"ע ומשמע בצינעה עכ"פ מותר כיון דמדינא ל"ש קנס רק מ"ע מדרבנן בחדרי חדרים מותר דהוי צורך המועד עיין אות ב' ועיין אות ח' בשם התניא וצ"ע:

**סעיף י**
אבל שחל עמ"א עסי' תקמ"ח סעיף ח' (ט"ס ס"ה) ואבל על א"ו שחל יום שלשים בשבת ערב הרגל דשרי בחה"מ עולת שבת וא"ר יו"ד בשם שכ"ג וע"ז הראה המ"א ז"ל לי"ד ש"ץ דשיעור גערה דוקא יב"ח א"כ לא יצויר זה ואמנם במקום דנוהגין שיעור גערה בפחות יצויר זה וע' סימן תקמ"ח ס"ט. ולפ"ז כל שהגיע הגילוח בחה"מ שיעור גערה שרי אף שהיה נוהג מחמת חומרא כמו העולים מטומאה להר"מ ז"ל עט"ז. וה"ה במקומות שנוהגין כל יב"ח על א"ו כשהגיע י"ב חודש בחה"מ רשאי ועא"ר וא"ז במעשה דאזמיר וצ"ע ועי"ד ש"ץ ואבל שחל זיין ימים בי"ט א' אסור עד לי' ולמ"ד דשפה כל שמעכב אכילה שרי לאחר זיי"ן עי"ד ש"ץ עדיין בלא"ה כ"א מותר שפה בחה"מ כבס"ח:

**סעיף יב**
כל עמ"א עיין הרע"ב פ"ג מ"א גילוח הנתק לא חשוב עמ"ש בט"ז מזה ועסי' תק"ל למ"ד חה"מ מ"ה אסור יע"ש וחולי שאין סכנה בחה"מ לעשות מלאכה גמורה בשבילו וי"ל דמ"מ הוי צורך היום ושרי מ"ה ומדרבנן ג"כ ועסי' תקל"ג במ"א ג' ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקלב

### סעיף א

יש עמ"א עסי' תקל"א בטור דר"ת מתיר בגילוח ערב הרגל דל"ש טעם דניוול ונהי דלא קי"ל כן מ"מ כאן מצטרפין לקולא וצ"ע במ"ק ח"י דר"י נטל בחה"מ צפרניו בשיניו ומסתמא היה נוטלן ע"י ט ג"כ ואפ"ה בשיניו דוקא ולא בכלי. ואפשר מ"ש דר"ת מתיר לאו דעושין ספק מזה דקי"ל דלא כר"ת ובש"ע לעיל לא הזכיר כלל דעת ר"ת אלא דיש מחמירין לכאורה שם כר"ת עתוס' שם ח"י א' ד"ה ובגנוסתרי ומש"ה שפיר ממ"נ לר"ת נמי שרי בנוטלן מע"ט:

### סעיף ב

כל רפואה עמ"א עב"י לשתות מי דקלים ומינה בי"ט אסור כשבת משום שחיקת סממנים אבל בחה"מ אף מלאכה ממש מותר לרפואה דהוי צורך המועד ואף חולה שאין סכנה ותקל"ו ס"ג מקיזין דם לבהמה ותקל"א י"א ואי"ה בתקל"ז יבואר עוד:

## סימן תקלג

### סעיף א

אפי' עמ"א עט"ז א' ומלת לא גזרו אפשר כאילו אמר לא אסרו ועלח"מ פ"ז מהי"ט ה"ד ולצורך המועד שאין אוכל נפש משמע דאסור אם כיון מלאכתו עט"ז ותקל"ח ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

לא עמ"א דיעבד שרי דלהר"מ לכתחלה מותר לדידן עכ"פ דיעבד שרי עיין אות ג' ועסי' תק"ג אות ג' ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ג

או עמ"א הר"מ ז"ל פסק כר"י דבשבת קל"ט פריך מיניה ומשני התם לא מוכחא מילתא אלמא הלכה כדבריו ע"ש בתוס' ע"ב ד"ה ומאי שנא. ונראה דוקא ישן וחדש מתיר הר"מ ז"ל דאין הערמה ניכרת הא טוחן הרבה בב"א שניכר שטוחן לחול ג"כ מודה הר"מ ז"ל ולפ"ז א"צ לתנאי דפליגי במ"ק י"ב ב' למ"ש בגמרא שבת ומ"ש באות ב' דאפ"ה דיעבד שרי הראה לתק"ג ג' כיון שאוכל מעט שרי דיעבד והבן ועא"ר. ולי העני נראה דמש"ה במ"ק י"ב ב' תנאי היא דפליגי אי חה"מ מ"ה אסור במלאכה או מדרבנן כי יש כמה מקומות מורין כן ולהיפך עמ"מ פ"ז ה"א מי"ט ולמ"ד מ"ה רק לצורך המועד ואבד שרי ודאי הערמה אף שאין ניכרת אסור ומ"ד מדרבנן הערמה שאין ניכרת מותר ובריית שלא יערים קאי לכל מילי בין טוחן יותר או ישן וחדש ערש"י שם ובשבת קל"ט ב' פריך

מר"י דעכ"פ בדרבנן הערמה שרי וחולין משמרת מדרבנן ומשני אף בדרבנן בעינן שאין נכרת והר"מ ז"ל פסק כמ"ד ח"ה מדרבנן אסור ומש"ה אין ניכרת שרי:

**סעיף ד**

וה"ה בשכר עמ"א הן חטים שעורים ותמרים וכל דבר אם החדש טוב יותר רשאי עמ"א:

**סעיף ה**

מותר עמ"א וכ"כ הפרישה דיותר מהצורך אסור רק מותר לעקור כל הגבעול עם השורש מהקרקע ויראה דהיינו אף אם קוצר רק ראש השבולת הוי קוצר וכשעוקר כל הגבעול י"ל אית ביה תולש וחופר וכדומה אפילו הכי התירו בזה אבל יותר מהצורך אסור ועא"ר:

**סעיף ו**

אסור עמ"א ומשמע לכאורה ג' דינים יש בדבר האבד כל שמפסיד מהקרן אפי' מלאכה גמורה מותר בחה"מ וכל שאין מרויח מלאכה גמורה אסיר ומלאכה דרבנן כובש ומולח דאין עיבוד באוכלין מותר להרויח ובתנאי שאין בה טורח הא יש טורח אף דרבנן להרויח אסור ערסי' תקל"ז ס"א שדה הבעל כו' הא אין טורח שרי בדרבנן להרויח עסי' תקל"ט אות ו' במ"א. והך שלקטם תו מהפקר או קונה מעכו"ם וכדומה אסור הוא ללקטם בעצמו ומש"ה הראה לתקל"ט:

**סעיף ז**

שהרי עמ"א ועיין לבוש כתב דגים שמחת י"ט התירו ובת"ק כתב הערמה גרמא גרמא מותר כ"ש כאן ואפשר לצידה כ"כ והמ"א בת"ק אות י' להמחבר גרמא גרמא אסור דוקא בבי"א א"כ צ"ע כאן ולהר"מ ז"ל משמע כל בדרבנן אם אין ניכר הערמה שרי כמ"ש באות ג' א"כ גרמא גרמא אמאי אסור בי"ט הא אפי' בשבת שרי כדמשמע בשבת קל"ט ב' ואפשר כיון דאפשר בבי"א לא התירו גרמא גרמא ובצידה שרי דאין זה הערמה שאומר שמא אמצא יותר טוב ולמלוח בחה"מ ע"י הערמה למ"ד חה"מ מ"ה אין עיבוד באוכלין ועדיין צ"ע ואי"ה בת"ק במ"א אות י' אבאר עוד:

**סעיף ח**

ומותר עמ"א דמנהג בטעות וממעטים בשמחת י"ט בדגים רשאים לחזור ועפר"ח בתצ"ו:

**סעיף ט**

אומניהם עמ"א זה לשון הר"מ ז"ל פ"ז מהי"ט. הא יחיד אף חיות ועופות שרי בפרהסיא ודגים אף אומנים בפרהסיא עיין אות י' וט"ז ב':

**סעיף י**

חיות עמ"א האדון ז"ל הקשה קושיא עצומה על הר"ב ז"ל בהג"ה כי המעיין בבי"י יראה שהמרדכי חולק עם הר"מ ז"ל שהמרדכי כתב דגים פרהסיא שרי וראיה מפ"ק דמ"ק דף י"א א' שרי דבא למיזן ולמיצד כווריו ופרהסיא ויש לדמותו לתבלין דניכר לשמחת

י״ט ולהר״מ ז״ל אין הוכחה די״ל יחיד שרי אף שאר דברים ואומנים בפרהסיא אסור והמרדכי סובר דיחיד נמי אסור פרהסיא ע״כ מחלק בין דגים דניכר לשמחת י״ט וא״כ הר״ב מדשתיק אודי להמחבר דוקא אומן אסור פרהסיא ואין היתר דגים לאומן פרהסיא. ואפשר בדרבנן היקל ג״כ כמרדכי והבן. ואי״ה בתקל״ז אות ח׳ יבואר עוד:

## סימן תקלד

**סעיף א**

אין עמ״א בגילוח מצוה לגלח מעי״ט משמע ממש בעי״ט וגם זה קצת צ״ע אבל כיבוס קשה די״ל אדרבה כל שיכבס קודם עי״ט שפיר טפי שיהיה לו בגדים מוכן לי״ט מכובסים:

**סעיף ב**

ומטפחות הידים עמ״א ומטפחת אחת שרי כחלוק א׳ אף שאין איזורו מוכיח כבאות ג׳:

**סעיף ג**

חלוק א׳ עמ״א אע״ג בתקל״א ס״ג פסק איבעיא דאבדה אבידה לחומרא כדמסיק במ״ק י״ד התם איזורו מוכיח משמע כל שאין הוכחה יש לאסור עיין לבוש תירץ דל״ד איזורו כל שאין לו אלא חלוק א׳ יש לו קול ומוכח אמילתא והגמרא עדיפא קאמר דאיזורו נמי מוכיח או י״ל בימי חכמי התלמוד אם אין איזורו מוכיח אסור פירש״י בחולין משא״כ עתה פשיטא שרי ולפ״ז לא הבינותי הלשון אפי׳ לדידן:

**סעיף ד**

ובפרהסיא עמ״א הר״ב בהג״ה מחלק בין מכבס בנהר אז שרי פרהסיא ובין מכבס כך במים תלושין בפרהסיא אסור דאין מתכבס יותר יפה בר״ה מצנעא ובהכי מיירי תוספתא ובגמרא בר הדיא דחזי ימא דטבריא כו׳ ע״ג הנהר הוא עב״י בשם המרדכי והקשה המ״א ונ״ל לחלק ע״ג הנהר מותר דגמרא מיירי בכלי פשתן דמדינא שרי כבס״ב משא״כ שאר בגדים אימא ע״ג הנהר נמי אסור פרהסיא ומסיק לדינא אה״נ דע״ג נהר אסור להמרדכי רק כלי פשתן שרי מדינא ואף בר״ה ולפ״ז אף מי שרוצה להחמיר י״ל כלי פשתן ע״ג הנהר עכ״פ שרי. אח״כ מציין המ״א באותו אות אמ״ש הר״ב והא דמותר לכבס פרהסיא דוקא בנהר משמע אף בגדי קטנים הקשה דקטנים אף פרהסיא בלא נהר שרי ומ״ש שערותיו מוכיחין עיין תקל״א אות ח׳ וט׳:

**סעיף ה**

דברים עמ״א לי העני נראה שיש כאן קצת כוונה והוא דהמחבר אפשר לשיטתיה עיין אות ד׳ דמחלק בין גילוח לכיבוס וראיה בר הדיא ימא דטבריא מוכח כן ומעתה פוסק כלי פשתן כהרא״ש דמדינא שרי רק דברים המותרים ואחרים נהגו איסור א״א רשאי

להתירן בפניהם אבל אם נשאלו בני העיר על זה ייל דמהני פתח חרטה עייד רייד משאיכ הריב דמחלק בין ע"ג הנהר ובין ברייה שלא בנהר ועיכ ראיה מבר הדיא כמיש המרדכי הביאו הבייי עיין אות ד' במיא ועיכ דסובר כלי פשתן ייל מדינא אסור כאביי ורבא עבייי בשם המרדכי בשם הראים ואיכ היה להרב להגיה קצת דלאו משום דברים המותרים לחוד אלא דילמא הלכה כאביי ורבא ולא מהני התרה ונותנין חומרי המקום אף בצנעא:

**סעיף ו**

אין עמיא ועסי' תמיג א' ולדבר מצוה אעיפ שאין צורך המועד ייל כהיג אומן עכוים שרי להביא:

**סעיף ז**

נותן עמיא דאם מתירא שיתבענו שנית שכירות ומתירא נמי שיגנב התירו לחצר אחרת ואיל מביא בצנעה לביתו עבייי הא יש לו מה יאכל לא התירו כלל רק לא יתן שכרו ויניח הכלי אצל אומן וסיים דאם אין לפועל מה יאכל אסור לעשות פרהסיא ומשיה אסור להביאו לביתו פרהסיא אף לטעם הבייי עי' אות ו'. ואייה בתקמיב יבואר עוד. ועאיר באומן עכוים ייל יעיש. ועחימ שיו ייל בחהימ כהיג בעיה אין רשאי להביא בצינעא ואהיג דעדיין הוי שיש האומן כהיג וציע:

## סימן תקלה

**סעיף א**

מחצר עמיא ועביח מיש מבית לבית באותו חצר אף דרך החצר מותר והיה ב' חצירות. ופתח ביניהן שרי יעיש:

**סעיף ב**

לחצר עמיא היינו שדר בחדר א' בפיע ועתה שכר ב' עם כמה חדרים לעצמו הא דר ביחד עם א' בחדר א' יראה דשרי לילך לחדר מיוחד וכן שכר מחיה וכדומה דהוי דבר האבד וצריך להתיישב בזה. ועאיר לצורך המועד פרהסיא מותר בניכר וידוע יעיש:

## סימן תקלו

**סעיף א**

לטיילל עמיא ועסי' תקליא אות ז' לראות פני חבירו הוי מצוה אבל להרויח ממון שלא לצורך המועד מותר לרכוב אבל לא יתקן צרכי רכיבה ולהסחיר בסחורה עסי' תקליט אבל רכיבה לחוד ייל שרי כהיג:

**סעיף ב**
אין מרביעין עמ"א ועא"ר אות ג' בשם ר"ן ואגודה פ' מי שהפך להקל בחמורה שתבעה דמרביעין עליה זכר כר"י ות"ק בשאר בהמות מיירי יע"ש:
**אמר** ההדיוט הכותב יש לי בברייתא זו קצת הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י במ"ק י"ב א' אין מרביעין כיוצא בו אין מרביעין בכור ופסולי המוקדשין תניא אידך כוי ר"י אומר חמורה שתבעה כו' ובב"י משמע דגרס בהמה שתבעה עא"ר יע"ש ומלת כיוצא בו צריך ביאור ובפ"ט מכלאים ה"י דפה"מ לוקה מ"ה וכאן רק מד"ס דכ"ע של חה"מ דרבנן להר"מ ז"ל פ"ז מי"ט וכ"ש זה דרבנן לכ"ע ועמ"ל שם דמיירי או קודם פדיון או אח"כ יע"ש ופ"א מה' מעילה ה"ט דוקא פה"ט הנרבעת אבל רובעת לאו עבודה היא וא"י בכור מא"ל דוקא זכר קדוש ולא נקיבה עפ"א מה"ב ומשנה מפורשת וא"כ למה אין מרביעין בבכור זכר וברש"י מפורש דעביד ביה בבכור זכר עבודה אולי מד"ס שלא לרצונו מרביעין אותו בתחלה ועיין פ"א מפרה ה"ז להר"א ז"ל כשהיא תובעת צריכה היא ופרה לא מפסלה בעבודה ורבנן דפסלי משום חשש שלא לרצונה א"כ כ"ש לענין עבודה מד"ס בפה"מ כשתובעת דמרביעין עליה דצריכה לכך ומש"ה אמר ת"ק כיוצא בו לומר דכללא דאין מרביעין לכל הבהמות אף לחומרא דוקא כשאין תובעת כיוצא פה"מ כה"ג אסור הא תובעתו יש שמותר ומודה לר"י חמורה שתבעה מרביעין ביד ושאר בהמות עכ"פ לבקרות הא לא תבעה כלל אף להטריח על זה לבקרות אין עושין בחה"מ וכהג"א ורש"י אין מרביעין אוחזין ואין מרביעין ביד אפשר רמז דוקא בע"כ כשלא תבעה והבן זה. וצ"ע כעת. ובכור זכר נמי בע"כ לא דנראה כעביד ביה עבודה כאמור. בב"י ג"כ גורס בר"י וחמורה שכ"ח מבואר בברייתא:

**סעיף ג**
תוך ג"י עמ"א ואי"ה בט"ז א' יבואר זה:

## סימן תקלז

**סעיף א**
ספק עמ"א לכאורה הטעם דחה"מ מדרבנן וספק לקולא ועסי' תק"ל במ"א וצ"ע ועט"ז ג' כתבתי דספק צורך המועד נמי י"ל דשרי מה"ט גופא:
מי הגשמים עמ"א עב"י ובכ"מ פ"ז ה"ב מהי"ט ביאר יותר דממעיין נמי דוקא המשכה ברגליו שרי להשקות אבל כל שדולה בדלי (או בכד) טורח יותר ואסור וגשמים אף בהמשכה אסור אטו מי קילון בור עמוק וצריך דלי תרגום כדה על שכמה וקולתה עיין בר"ן (צ"ע פי' הר"ן נרשם במ"ק ובב"י משמע שהוא פי' נימוקי יוסף) וצ"ע דהמחבר הביא לשון הר"מ ז"ל ממשיכו במעיין והיה לתקן הלשון ממי גשמים אסור להמשיכו

ובכ"מ פי' בדברי הר"מ ז"ל לא ידלה וישקה כאילו אמר או ישקה אף בהמשכה יע"ש שפי' או ממי הגשמים משקה בהמשכה נמי אסור יע"ש:

**סעיף ב**
שלא עמ"א עיין אות א' משום לא פלוג אטו ע"י דלי וכד והוי טורח גדול ואפי' בדבר האבד אסור ועסי' תקל"ו במ"א אות ג':

**סעיף ג**
יכול עמ"א י"ל דוקא צורך המועד באוכל נפש הא לצורך המועד מכשירי אוכל נפש וכדומה י"ל טירחא יתירה אסור ועסי' תק"מ ותקמ"ה במ"א א' וא"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
ונתקלקלו עמ"א עט"ז ד' ויראה ה"ה דאסור להרחיבן ועמ"ש א"ה באות ה' מזה:

**סעיף ה**
היתה עמ"א עט"ז מזה ומלת מקולקלות י"ל שלא תיקן כל צורכן לכתחלה ער"מ ז"ל פי' המשנה ובחבורו מפרש מקולקלות שלא תיקן בתחלה כל צרכו ע"ש שוב ראיתי שאין ראיה משם לפרש כן:

**סעיף ו**
עד ששה עמ"א נראה מדבריו באמת המים מוכרח דוקא להשלים חמשה טפחים דבציר מכאן לאו אמה מיקרי ולא מהני מידי והוי שלא לצורך ואסור ולפ"ז צריך לצמצם השיעור לא יותר ולא פחות וכן ברוחב האמה דבעי ששה טפחים עב"ח ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ז**
עד ז' עמ"א הנה בגמרא ד' ב' טפחיים עד ז' בעיא דלא איפשטא ולקולא פסק הר"מ ז"ל פ"א מי"ט ה"א עמ"א וב"י ואף למ"ד חה"מ מ"ה י"ל מיירי בדבר אבד ומשום טירחא יתירה והיינו דמיירי בשדה דבעי שם שיהיה בעומק ז' טפחים וברש"י לא משמע כן יע"ש ועמוקה ג' עד ה' י"ל דאסור והוי כעין ס"ס ולחומרא אף בדרבנן עמ"ל בה' שא"ה ובפריי לי"ד ק"י בס"ס בדרבנן כ"ש ספק חסרון ידיעה כה"ג והבן. והנה בגמרא דאמר חצי טפח על שלשה לאו כלום ואמאי לא טפח על שלשה נמי לאו כלום אלא כמ"ש המ"א דא"נ לא היה תחלה כ"כ מעמיק יותר וא"נ רשאי עד ששה משא"כ חצי טפח על ג' דיותר אין רשאי להוסיף על מה שנשאר דהיינו רק חמש פעמים נגד מה שנשאר ומש"ה נמי דוקא טפח בעינן כאמור ואפשר זה יהיה הפירוש בני"י שכתב בשם הראב"ד הביאו הב"י ומ"ש הט"ז ה' שיקלחו המים לא סגי בפחות מטפח כלומר דבעי אח"כ ששה דוקא לפחות ממילא סגי בפחות מטפח דאסור להוסיף יותר מחמשה פעמים והבן:

**סעיף ח**
כדי עמ"א שם ז' ומיהו עכ"פ בעינן שיאכל א' מהם לצורך המועד והשאר י"ל שאפשר שיאכלן וכאן בעינן טפי דאושא מילתא וצ"ע:

**סעיף ט**
כגון עמ"א עט"ז אות ו' בקוצץ ענפי אילן נמי בעינן כן שיהא נראה לכל אע"ג דל"ד כ"כ לכאן:

**סעיף י**
אין עמ"א אע"ג דאבד טירחא יתירה אסור עסי' תקל"ו ג':

**סעיף יא**
מזהמין עמ"א עב"י ברש"י משמע כן אע"פ דאבד אסור והיינו נמי משום טירחא יתירה עיין אות י' ובתוס' בע"ז פרק ר"י ב' פירושים עב"י ומינה סכין בשמן היינו באבד:

**סעיף יב**
לזבל השדה עמ"א מזבל בידים הוי מלאכה וזה שמכניס צאן שם נראה כמזבל עב"י בשם נ"י ועי' אות שאח"ז ועיין לבוש:

**סעיף יג**
יכול עמ"א דזה אין מלאכה גמורה רק נראה כמזבל שאין עושה בידים עיין אות י"ב:

**סעיף יד**
שלא עמ"א לצורך מחובר כו' ומדייר לאו מלאכה גמורה כמ"ש באות י"ב:

**סעיף טו**
ומוסרין עמ"א וי"ט צ"ע אי דומה לחה"מ ומוסרין כה"ג או לשבת:

**סעיף טז**
שלא עמ"א לכאורה קוצר כל השדה כולה בחד הוצאה והוי כדבר האבד באולי:

**סעיף יז**
יכול עמ"א באבד מותר הפועל ישראל ליקח שכר. ואי"ה שם יבואר ועא"ר ובלבוש משמע דוקא ביין שא"א ע"י עכו"ם הא בשאר מלאכות שאפשר ע"י עכו"ם אסור ע"י ישראל בשכר אם יש לו מה יאכל יע"ש:

## סימן תקלח

**סעיף א**
כתב עמ"א ברסי' תקל"ז ס"א הרוחה לא הוי הפסד אע"ג דהוי אונס וצ"ע:
בין קטנות עמ"א הקשה דל"ש ספק דרבנן לקולא כה"ג ועמ"ל פ"א הל' מגילה הי"א בתרי כסי קמאי אי בעי היסבה או בתראי בשם הר"ן דאי תרוייהו לקולא מיעקרא תקנתא דרבנן משמע הא לא"ה אמרי' שפיר לקולא בתרוייהו יע"ש:

**סעיף ב**
דבר האבד עמ"א עט"ז ב' ועסי' תק"ל אי מלאכת חה"מ ד"ת או דרבנן וסי' תקל"ז ספק דבר אבד שרי משמע לכאורה דחה"מ מדרבנן וי"ל:

## סימן תקלט

**סעיף א**
סחורה עמ"א עב"י בשם הרא"ש ובמ"מ בב"י משמע הטעם שמא יכתוב ועיין פרישה דא"כ הלואה בלא ריבית נמי יהא אסור מה"ט עסי"ג וסי"ד:

**סעיף ב**
אלא עמ"א ועס"ג לי"א שאסור לתבוע בחה"מ אא"כ נזדמן בחה"מ משמע קצת כן:

**סעיף ג**
בצנעא עמ"א ועא"ר דל"ד למ"ה דמותר אם פרהסיא התם ודאי אינו מצוי תמיד:

**סעיף ד**
שאוסר לתבוע עמ"א הב"ח פוסק כיש מי שאוסר ושכ"מ בטור כל שהיה עסק סחורה בין בתחלה או בסוף אסור אא"כ דבר האבד יע"ש:

**סעיף ה**
מותר עמ"א וזקיפה נמי דוקא בעכו"ם וה"ה בישראל אם אין בטוח כ"כ בלא זקיפה ועא"ר ח' דהסמ"ע הקשה אסימן תקמ"ה סי"א מותר לקבול בשביל חובותיו במועד ומירי בדין ישראל יע"ש ועיין באורים ותומים אות ז' דמירי לגבות חובותיו וע"ש ועיין לבוש תקמ"ה דמירי בדבר האבד היינו נמי כה"ג. שוב ראיתי שדברי המ"א שרירין וקיימין שהר"ב בהג"ה כאן והמחבר בסי' תקמ"ה סי"א הם דברי המרדכי ס"פ מי שהפך ואירי שם לקבול בערכאות יע"ש:

**סעיף ו**
מותר עמ"א כ"כ הב"י בשם הני"י ולא הבינותי דהלמ"מ י"ל זה דסחורה מטעם מו"מ שמא יכתוב משא"כ להרא"ש כמ"ש המ"א אי סחורה מטעם טירחא ולומר שי"ל בין טירחא יתירה עסי' תקל"ו ותקל"ז שי"ל טירחא יתירה אף האבד מקרן אסור וי"ל בכמה גווני בין סחורה שמחיית אדם בזה גם שיירא וירד אין מצוי כלל ומניעת הריוח כזה חשיב כקרן משא"כ יום השוק:

**סעיף ז**
ימכר עמ"א ספק דבר האבד נמי שרי עסי' תקל"ז יע"ש:

**סעיף ח**
ותגר עמ"א ועט"ז אות ג' הביא ג"כ תשובת מהרש"ל ז"ל וסיים שיוציא לשמחת י"ט זה באין תגר הא תגר שמחייתו בכך י"ל כל שאין פותח החנות לגמרי שרי אף להרויח לפרנסה כל השנה:

**סעיף ט**
מציאה עמ"א עב"י בשם הרא"ש דסחורה עיקר מחייתם של ב"א ואם לא ירויח הוי הפסד שנתן קרנו כדי להרויח משא"כ מציאה שלא נתן כלום:

**סעיף י**
מוכרי תבלין עמ"א תבלין ובשמים ב' דברים הם ותבלין נקרא ג"כ שומין ובצלים וכיוצא דאין ניכר כ"כ לצורך המועד בעינן שאין מתקיים ובשמים אע"פ שמתקיים ניכר לצורך המועד ועיין אות ח':

**סעיף יא**
מוכרי עמ"א דוקא מוכרי אשר אומנתם בכך בעי צינעא ובע"ה ניכר שהוא לצורך המועד:

**סעיף יב**
כיצד עמ"א משמע דוקא פירות כסות וכלים אלו לצורך המועד שרי בצנעה כשהחנות סגורה והדלת פתוחה הא שאר דברים אע"פ לצורך המועד אסור אף לפתוח הדלת וא"י מהו שא"ד:

**סעיף יג**
של חג הסוכות עמ"א ועט"ז אות ז' אי דוקא לעטר יע"ש:

**סעיף יד**
ומותר עמ"א קשיא לי למ"ד חה"מ מ"ה אסור עסי' תק"ל רק צורך המועד ואבד שרי מ"ה לחלק בין י"ט גופא ובין חה"מ כמ"ש הב"ח בתק"ל א"כ מלאכה גמורה בחה"מ לצורך י"ט אחרון איך שרינן ומשום דלא לזלזלו זה בדרבנן לא בד"ת ואפשר דאה"נ וצ"ע מסתימת הפוסקים בזה:

**סעיף טו**
אין עמ"א ועמ"ש באות שאח"ז לענין כלים. מ"ש המחבר לצורך השכיר היינו שרשאי לקנות כלים אע"פ שאין לצורך המועד אם הפועלים שקורין טרעג"ר וכדומה ירויחו בזה שישלמו להם מה שמוליכין הכלים לבית הלוקח שרי כשאין להם מה יאכל כבסי' תקמ"ב וצ"ע דאתי להערים בכל הסחורות ולומר כדי שהסרסור ירויח וכדומה ומיהו במלאכה גמורה בעינן שהפועל אין לו מה יאכל עט"ז ומ"א תקמ"ב ואי"ה יבואר עוד:

**סעיף טז**
נהגו עמ"א בסי"א כלים בצינעא לצורך המועד הא שלא לצורך המועד אף בצינעא כלים אסורים וצ"ע:

**סעיף יז**
להלוות עמ"א ה"ה לישראל בריבית בדרך שאין איסור רבית בו ע"ד שנתבאר בי"ד נמי שרי עב"י בשם תשובת הרא"ש דפרקמטיא אסור להוציא יותר על שמחת י"ט אם לא בריוח מרובה ורבית שרי אף ריוח מועט דאין מלאכה ואין טורח כ"כ עיין ס"א ולאותן שרגילין ללוות מערופיא הוי דבר האבד וא"צ להוציא על שמחת י"ט דדמי לשיירא דאין מצוי כלל ה"ה כאן עמ"ש אות ו'. ועי"ד ש"פ ובש"ך אות ז' וח' ירידים שאין מצוי לא משום שכר מרובה וברבית מערופיא י"ל חיי האדם ופרנסתו וא"ה בתקמ"א יבואר עוד:

## סימן תקמ

**סעיף א**
שבינו עמ"א שכל הדרים שם בחזקת כשרות ובנין ע"י עכו"ם עסי' תקמ"ג וא"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
בונהו עמ"א באבד א"צ שינוי ושרי כדרכו ועיין אות ז' וא"ה שם יבואר החילוקים בזה:

**סעיף ג**
מפני הסכנה עמ"א היכא דחשש גנבי אם נפל מותר לבנות כדרכו אבל לסתור ולבנות לא התירו ואפשר שאם הוא רעוע כ"כ שיש חשש בירור וכ"ש היכא שיש חשש דבאין על עסקי נפשות שרי לסתור ולבנות ובלבד שלא כיון מלאכתו במועד ומיהו חשש עסקי נפשות אין לקנוס אף כיון במועד:

**סעיף ד**
ובונהו כדרכו עמ"א אף היכא דליכא חשש גנבי דמימנא ולא סתיר גמרא מ"ק ז' א':

**סעיף ה**
מותר עמ"א בתקל"ז ס"ז וב"י שם איסור חרישה בחה"מ אבל בבית גבשושית אע"פ דחייב משום בונה כל לצורך המועד שלא יתקל בה שרי אף כדרכו אע"ג דכל שאין לצורך מבשירי אוכל נפש בעי שינוי זה בטורח אבל ליטול גבשושית לאו טורח הוא א"צ שינוי זה למדתי מב"י כאן ומלבוש וא"ה באות ז' יבואר עוד:

**סעיף ו**
ציר עמ"א כל שיש חשש גנבי אבד לבד נמי שרי אף מלאכת אומן:

**סעיף ז**
מעשה הדיוט עמ"א הנה מכשירי אוכל נפש א"צ שינוי ורשאי מעשה אומן בתנור עסי' תקמ"א במ"א א' וכל שאין מכשירי אוכל נפש כ"א צורך המועד כל שיש טורח צריך שינוי וכל שאין טורח כדרכו כמו גבשושית באות ה' ודבר האבד א"צ שינוי וכדרכו ואמנם זה בהפסד מרובה ביותר גנבי וכדומה הא בהפסד מועט כותל גנה אע"ג דהוי דבר האבד בעי שינוי ע' לבוש וכ"מ ברש"י מ"ק ז' א' ומשמע לכאורה שם מקרין פרצה מעט הא לגדור כל הגנה מעשה הדיוט נמי אסור ועיין סי' תקל"ז סי"ג באישות החילוק בין שדה אילן כו' ועדיין צ"ע דמשמע בתקל"ו ותקל"ז טירחא יתירא אף אבד אסור א"כ בכותל ביתו דיש טורח רב בונהו כדרכו אם לא שנחלק בין הפסד מרובה ביותר וצ"ע:

**סעיף ח**
איצטבא עמ"א לצורך המועד ולא מכשירי אוכל נפש צריך שינוי ונסר שמחברין רגלים כשלנו מעשה הדיוט הוא ואפשר להחליק ברהיטני מעשה אומן הוא:

**סעיף ט**
תנור עמ"א תנור קאכלין שמחממין הבית החורף אם הזמן קר י"ל שרי לעשות בחה"מ וי"ל הכל חולים אצל צנה ועסי' תקל"ב במ"א ב' כל רפואה אם לחולי שאין סכנה רשאי לעשות מלאכה גמורה בחה"מ ותליא אם דרבנן או ד"ת וי"ל אף ד"ת מסר הכתוב לחכמים ועא"ר ו' משמע ג"כ דהזמן קר רשאי כו':

**סעיף י**
שנשבר עמ"א עב"י בשם המ"מ ועט"ז אות ה' ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקמא

**סעיף א**
מעשה הדיוט עמ"א דבר האבד שרי אף מעשה אומן וצורך המועד כל מכשירי אוכל נפש אומן שרי אבל לאו מכשירי כמו בגד לתפור וכדומה מעשה אומן אסור ורשתות לאו מכשירין הן ומעשה אומן אסור:

**סעיף ב**
מסרגין עמ"א דוקא לצורך המועד לשכב בה:
**מ"ש** רמ"א גודלין הפתילות עיין בב"י ובא"ר שי"א ומהרי"ל ואגודה לגדל הפתילות קודם המועד ואף בצמר גפן אסור יע"ש היינו אע"פ שאין שזור כ"ש מקנבוס ופשתן שזורים ולפי"ז אותן שטע"ב ליכט שעושין מצויר בכלי אומנות ויש בו טורח רב י"ל אף להב"י בשם המתירין לגדל פתילות הא בהני דיש טורח רב טוב לעשותן ואפשר מדינא קודם המועד:

**סעיף ג**
אין מפשילין עמ"א עב"י פירושים בזה ולהמחבר אף בתחלה מסרגין המטות רק שאין גודלין החבלים לכתחלה במועד:

**סעיף ד**
מותר עמ"א הראה לש"ב ס"ה (ט"ס שי"ב) והיינו חלוק לרכך אף בשבת שרי רק כלי פשתן שאין חלוק אסור שמכוין לליבון בחה"מ שרי וללבן ולרכך קשה קצת ריכוך שרי בשבת ולומר דוקא כשמכוין לרכך והליבון ממילא הא ללבן בכוונה אסור הא מנלן:

**סעיף ה**
קשרי עמ"א לכאורה ריי"ו מיקל דאם הקמטים מתפשטים וא"א ללובשן כך שרי בחה"מ רק כשאפשר ללובשן כך רק שעושה לקמט שיהא יותר נאה אסור וצ"ע ועסי' תקי"ט וב"ח שם דלעשן בגדים בחה"מ בבשמים י"ל דשרי יע"ש:

**סעיף ו**
אסור עמ"א ועט"ז בזה הא יתקלקלו הרבה שרי:

**סעיף ז**
ע"י עמ"א כללא לצורך המועד ואין מכשירי אוכל נפש אומן צריך שינוי והדיוט א"צ שינוי:

**סעיף ח**
שצריך עמ"א דאין זה חשוב צורך המועד הואיל ויכול לכורכו בשיראין בחתיכה וכבוד בשעה שנושאין אותו לבה"כ למול:

**סעיף ט**
אומן עמ"א כ"א יחמיר לא מדינא אבל מי שיודע כו' אומן מיקרי ומדינא צריך שינוי ועט"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תקמב

**סעיף א**
שאין עמ"א דל"ת כדי שירבה בריוח שרי קמ"ל ובמ"א יע"ש ובהיתר מכירת סחורה היתר שיהיה בריוח משא"כ במלאכה ולהמ"מ אף תפילין אסור רק הר"ב מיקל שם כרש"י יע"ש בתק"מ אות ט' וי'. ועא"ר בשם הלחם משנה על המשניות בשם ירושלמי משמע אף שיהא לו הוצאות בריוח י"ל דשרי יע"ש בשם החינוך דכלי בית אין מוכר פרשת אמור סימן שכ"ג. עמ"א תקל"ד ז' דוקא בצנעא ומיהו כשא"א בצנעא שרי אף בפרהסיא כשאין לו מה יאכל עא"ר ויראה הרוחה אף למ"ד דשרי מ"מ פרהסיא אסור והבן:

## סימן תקמג

### סעיף א
כל עמ"א מצוה הצריך בחה"מ ומ"מ לא הוי לצורך המועד עסי' תקמ"ד ותקמ"ה דוקא קריאת ס"ת בציבור הוי צורך המועד ומ"מ שרי ע"י עכו"ם דהמחבר בש"ז פסק כדיעה א' בסתם שבות דשבות במקום מצוה שרי ע"י עכו"ם וכ"כ בתקפ"ו וב"י משמע דסובר דחה"מ דרבנן כ"מ לכאורה בתק"ל ואף להרי"ב שם הא צידד בש"ו דיש מקילין אף בד"ת לצורך מצוה וע' סימן תקמ"ד מ"א ב' בנין בה"כ ע"י ישראל הוא דאסור ואי"ה שם יבואר עוד. עב"ח אף סחורה למכור ולקנות ע"י עכו"ם אסור בחה"מ ולכאורה בי"ט ושבת שמא יכתוב משא"כ בחה"מ מטעם טורח עסי' תקל"ט מ"א א' י"ל ע"י עכו"ם שרי והטור כתב כל מלאכה אם שאסור לעשותו משמע סחורה אסור:

### סעיף ב
אסור עמ"א והטור שכתב כאן בהל' חה"מ ולא בשבת קשה ועב"ח די"ל עובדא דמר זוטרא בחה"מ הוי ושמואל בחה"מ שרי חוץ לתחום ורב משרשיא חולק יע"ש. והמחבר כתב בה"ש לא כאן משמע דסובר בי"ט ושבת נכון להחמיר לא בחה"מ:

### סעיף ג
חוץ לתחום עמ"א משא"כ בשבת וי"ט חוץ לתחום שרי. אריס כו' גמרא מ"ק י"ב א' רב חמא שרי לאבי נגרי כו' פירשתיו יפה בתקמ"ב בט"ז יע"ש והבי"י כאן הביא דברי נ"י וריי"ו ומשמע דשלשה פירושים המה ועד"מ תקמ"ב הביאותיו בט"ז שם:

### סעיף ד
שיעשנה עמ"א ובא"ר ג' חיכך בזה די"ל לישראל איכא חשדא יע"ש:

### סעיף ה
וימנה עמ"א עמ"ש אי"ה באות ו' מזה:

### סעיף ו
שרי עמ"א לכאורה צ"ל רמ"ה ורמ"ד. ועסי' רנ"ב במ"א י' חלוקים שניכרים הם של ישראל אותו הכתונת שמכבסים ע"ג הנהר י"ל כשרואהו יע"ש ה"ה בחה"מ:

## סימן תקמד

### סעיף א
לגוף עמ"א עסי' תקמ"א ותק"מ מכשירי אוכל נפש מעשה אומן שרי לצורך המועד וכל שאין מכשירי אוכל נפש לצורך המועד מעשה אומן אסור וצרכי רבים אם צריכים עתה מותר מעשה אומן כל לצורך המועד והרא"ש משמע מרחץ לא מיקרי כל כך צורך המועד ואסור מעשה אומן:

**סעיף ב**
בנין בה"כ עמ"א כ"ה בתשובת הרשב"א ז"ל שמביא הב"י דכל שאין הגוף נהנה צרכי רבים אומן עכ"פ אסור וע' סי' תקמ"ג משמע מצוה שרי אומן אי"ה שם יבואר. וכתב בדק הבית דבזה"ז מותר לבנות בית הכנסת כצ"ל וע"י אינו ישראל י"ל שרי בכל ענין עסי' תקמ"ג אות ג'. מ"ש הר"ב בהג"ה ריב"ש וכו' היינו אף צרכי רבים כה"ג אסור אומן ועמ"א תקמ"ה ריב"ש וכו' היינו אף מעשה הדיוט אסור דאפשר לכרכו בשיראין ואין צורך המועד כלל וע' עולת שבת היינו אומן שאין לו מה יאכל הא יש לו אף הדיוט אסור:

**סעיף ג**
בורות עמ"א אם יש ממונה ול"ד לקדירא דבי שותפי צרכי רבים כיחיד דמי:

**סעיף ד**
ואפי' עמ"א הא אין לו מה ישתה כלל שרי בודאי אפי' מעשה אומן:

**סעיף ה**
להמשיך עמ"א היינו אפשר בין יחיד או רבים כל שהמלאכה מותרת באופנים שנתבארו בתק"מ ותקמ"א ויש נמי צורך מצוה י"ל שמותר ליקח שכר אף יש לו מה יאכל ועט"ז א' ובתקמ"ה אם ירצה השם יבואר:

## סימן תקמה

**סעיף א**
ולצורך עמ"א וע' אות י"ז בזה:

**סעיף ב**
יש אוסרים עמ"א תה"ד פ"ה שכר הסופר שכותב לאחרים ודאי מדקדק ומעשה אומן בצ"ר אסור כל לאחר המועד ויש מתירין דוקא כתיבה סתם ספרים תפילין מזוזות הוי מעשה אומן הא שאר כתב מעשה הדיוט מיקרי ואג"ש וחשבונות ודאי י"ל מעשה הדיוט דאין מדקדק משא"כ לכתוב לעיר אחרת בעד מנהיג או ש"ץ יע"ש בתה"ד ועס"ה:

**סעיף ג**
בכתב שלנו עמ"א די"א סוברים כתיבה מעשה אומן אבל משיט"א כ"ע מודים דמעשה הדיוט וצ"ר שרי כה"ג ועס"ה אג"ש נוהגין להחמיר במשיט"א ביחיד משא"כ צ"ר ועט"ז אות ג':

**סעיף ד**
לקרות עמ"א אע"ג בנין ביה"כ שצריך עתה להתפלל ביו"ד וי"א מ"ע מ"ה להתפלל בי"ט ושבת מקרא קודש אפי"ה אוסר הרשב"א בתקמ"ד מעשה אומן כל שאין הגוף נהנה צ"ל לקרות הפרשה במועד שרי טפי וצ"ע קצת ומיהו להגיה ספרים שיוכל ללמוד הטעם דהוי דבר האבד ומש"ה שרי אף מעשה אומן וע' אות ה' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**
דהוי עמ"א ועט"ז פי' בע"א ולכ"ע שרי אף מעשה אומן ומה"ט מותר לכתוב ספרים ללמוד בהם ועט"ז אות י"ג:

**סעיף ו**
לעצמו עמ"א להמחבר אסור להניח תפילין בחה"מ אפ"ה רשאי לכתוב לעצמו ועט"ז מ"ש בזה:

**סעיף ז**
וטווה עמ"א על יריכו למעט גלגל הא א"צ שינוי וי"ל זה דוקא כשצריך במועד ול"ד לתפילין או תפילין ג"כ שיניחם מיד אחר המועד משא"כ בציצית אין כ"כ חובת גברא. ועט"ז אות ד':

**סעיף ח**
על יריכו עמ"א ע' אות ז' ומ"ש הר"ב וציצית עב"ח דל"ת דוקא תכלת שמקיים המצוה כתקנה הלא אף עתה הלבן שרי ועא"ר ולכאורה למ"ש המ"א תקמ"ג א' מצוה מותר לומר לעכו"ם א"כ למ"ד כל שישראל אומר לטוות לשמן שרי אפשר שא"צ לעמוד ע"ג מתחלה וסוף ועסי' י"ח ול"ב ס"ט י"ל נקיט תכלת דא"א ליתן לעכו"ם שיחליפם בקלא אילן משא"כ לבן מה דאפשר בהיתר ע"י עכו"ם יותר טוב וזה דוחק:

**סעיף ט**
או ע' מ"א הקשה דהר"ב חולק והיה לומר וי"א וע' א"ר:

**סעיף י**
עשייתן עמ"א י"א דוקא אין לו מה יאכל המחבר סובר כן כמ"ש באות ט' ועמ"ש בט"ז ועא"ר:

**סעיף יא**
חשבונותיו עמ"א אבר שרי אף מעשה אומן ובאין אבד לצורך המועד הדיוט דוקא שרי עסי' תק"מ ותקמ"א ותקמ"ד:

**סעיף יב**
פסיקתא עמ"א כמו תנאים שכותבים בזמן הזה:

**סעיף יג**
דייתיקי עמ"א דא תהא למיקם ולהיות ומתנות היינו מתנות בריא:

**סעיף יד**
פרוזבלין עמ"א עמ"ק י"ח ב' הלל תיקן פרוזבול עיין פי' המשנה שם ובהרע"ב ותי"ט:

**סעיף טו**
אגרת שלום עמ"א עתי"ט כאן ופ"ק ב"מ מ"ו תוס' כתובות ק"ב ד"ה אגרת מה שהב"ד שולחין לב"ד במקום אחר יע"ש היינו אגרת נקרא מה ששולח למקום אחר ואפשר

מלשון אוגר בקיץ אסיפה כי דרך כתב הבא ממרחק מתאספים רבים לשמוע ועתי"ט שם אגרת מזון כה"ג יע"ש ואשמעינן אף מסתמא למקום אחר כתב אומן מתכוונין אפי"ה שרי דאלו הם דבר האבד או צרכי רבים הם ועיין מ"א ג' תה"ד כ"ה ט"ז ב':

**סעיף טז**

ואגרות מזון עמ"א ע' פ"ק דמציעא עוד פירשו תי"ט שם וי"ל דאפי' אגרת זה שרוצה לפרסם שהוא וותרן ומסתמא הסופר כותב מעשה אומן שרי דהוי אבד וע' תי"ט כאן הקשה היינו מתנה ולמ"ש י"ל קצת:

**סעיף יז**

פירורין עמ"א י"א דמעשה הדיוט דוקא צרכי רבים שאין למועד וי"א אבד א"כ אף מעשה אומן שרי ע' בפי' הרע"ב ותוס' י"ט בשם הר"ן ועיין לבוש במ"ש מעשה הדיוט ועוד דכצורך רבים דמי זה קאי על גיטין ואין מיפה הכתב רק שיהא כשר יע"ש:

**סעיף יח**

כתובה עמ"א והלכה כדיעה א' בסתם שגם בהר"ב הדין כן ובלבוש י"א וי"מ אפשר ג"כ הלכה כי"מ וע' אה"ע ס"ו ס"א וב' (ט"ס ס"ה) ושם משמע כל שיכול לכתוב מיד יש לכתוב אף ע"פ דאתפסיה מטלטלין א"כ לא מיבעיא במקום שיכול לבעול בחה"מ דשרי אף בתולה ובעל ערב הרגל מ"מ מצוה מיד לכתוב ופשיטא שי"ל כתב משיטא שאין מעשה אומן להקל:

**סעיף יט**

ויש אוסרין עמ"א והלכה נראה כדיעה א' בסתם כמ"ש באות ח"י. ועסי' תקמ"ו מ"א ד' נהגו שלא לישא ערב הרגל ועט"ז כאן אות ט':

**סעיף כ**

שאינה עמ"א אבד אף מעשה אומן שרי ואג"ש הטעם הוא שאין מעשה אומן:

**סעיף כא**

ונהגו עמ"א ובש"מ אות י' האריך ולהר"מ ז"ל כל כתב חייב מ"ה בשבת וי"ט ואשורית בלא זיון אפשר קיל טפי יע"ש:

**סעיף כב**

שט"ח עמ"א אפי' יש עדים וקנין יש לחוש שמא כו' ועמ"א בהא דסתם קנין לכתיבה עומד ומיהו אף שהתנה בפי' כו':

**סעיף כג**

והלוה עמ"א למועד משמע אוכל נפש שרי מעשה אומן לצורך המועד י"ל מעשה הדיוט דוקא ודבר האבד מעשה אומן נמי שרי ול"ד להרווחה דמחייתן של אדם בכך הוא ללות זה מזה והוי פסידא:

**סעיף כד**
שטר עמ"א עט"ז אות י"א:

**סעיף כה**
ובלוחות עמ"א אפשר מה שכותבין בקנה עופרת על הלוחות מעופצים בסיד וכדומה שרי ובמשקין בשבת פטור אבל אסור וחה"מ צ"ע ומשרטט ג"כ צ"ע עא"ר א' ועמ"א ש"מ וברי"מ ז"ל פי"ח מה"ש:

**סעיף כו**
מותר עמ"א הא צריך במועד מותר לתקן ולכרוך בעצמו וכ"ש על ידי עכו"ם דהוי דבר האבד. וליתן בחה"מ פסח לעכו"ם לצורך לתקן י"ל דעושה עם חמץ אסור ואף דהוי נוקשה ובהל' פסח כתבנו מזה לצדד יע"ש:

## סימן תקמו

**סעיף א**
אין עמ"א הביא כמה טעמים מ"ק ט' ב' ועיין אות ד' והנה במקום שנהגו היתר בפילגש ע' אה"ע סימן צ"א אם מותר ליחד פילגש בחה"מ ול"ד להא דירושלמי בשמעתין עבד כנעני אסור לישא אשה במועד שמצווה על שבת ואסור במועד אע"ג דלית ליה קידושין דהתם מ"מ הוי שבת דידיה דא"א בע"א משא"כ ישראל כשר דמקיים פו"ר באשה מ"ע בקידושין ודאי י"ל יחוד פילגש שרי בחה"מ דלית קידושין וסעודה בלא נישואין נמי שרי. ועדיין צ"ע וע' אות ד':

**סעיף ב**
בשעת אירווסין עמ"א משמע דוקא בתוך הסעודה מקדשה הא אירסה כך ואחר זמן סעודה אף באותו יום י"ל דשרי ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ג**
להחזיר עמ"א תוס' מ"ק ח' ב' ד"ה מפני הטורח והשמיט תי' א' דכבר היה לו אשה ובנים דאסור לכ"ע אף שיש לו אשה ובנים אין נושאין אשה חדשה במועד אף במקום שלא נתפשט תקנת רגמ"ה רק תי' הבי' שאין רגיל לשהות ולא חיישין לביטול פו"ר. ואם נשא אשה וקידשה בחופה ונמצא טעות בקידושין וצריך לקדש שנית צ"ע אי מותר במועד די"ל שמחה היא לו מה"ט אף ביש לו אשה ובנים כל חדשה אסורה:
**מריש** הוי קשיא לי מ"ש בירושלמי מנשואין הא מאירוסין אסור הא נמי לא גירשה אסור להנשא ארוסה ומי עדיף גירשה וניחא לי דגירשה אסור לארס בסעודה:
**פשיטא** לי אירסה בביאה אסור להנשא מיבעיא לי נשאת נכנסה לחופה ולא נבעלה וגירשה מהו שיהא מותר להחזירה די"ל שמחה היא לו. ועמ"ש אי"ה באות ה':

**סעיף ד**
ולעשות עמ"א לכאורה דוקא סעודה ראשונה בלילה ראשונה אסורה הא אכלו ע"ט סעודה א' שרי בליל א' סעודה שנייה וביום א' י"ט שרי סעודה א' אלא דא"כ למה לא נהגו לישא ערב הרגל ולאכול ביום ואפשר במקום שנתנו דוקא לאכול סעודת קבע בלילה נהגו כך ועסי' רל"ב בענין סעודת נשואין במנחה גדולה והחופה עושין לאחר חצות דליהוי תענית שעות עכ"פ לכן נהגי שלא לישא ערב הרגל. ועט"ז ג' וי"ל כוונתו ג"כ בלילה ראשונה יע"ש וצ"ע ועמ"ש אי"ה באות ה' עיין לבוש מתיר סעודה א' בליל א':

**סעיף ה**
מותר עמ"א לכאורה התוס' במ"ק כתבו זה לשיטתם דד"ת הוי וי"ל סעודה בלא נישואין אסור ברגל מש"ה ברית מילה ופ"ה כו' משא"כ להמחבר דסעודה ברגל אף נישואין בע"ט שרי כ"ש ברית מילה וי"ל דמילה עם הסעודה י"ל חשיב כנשואין עם סעודה אפ"ה שרי ועוד דהסעודה ראשונה כתב באות ה' די"ל אסור ובמילה שריא ולדבריו באות ד' וט' דברי הר"מ ז"ל דסעודה א' אסור ברגל בלילה ראשונה וגם דברי תשובת הרשב"א ז"ל אין סותרין זא"ז ולפ"ז יצא לנו דין חדש המה"ג מנשואין שרי במועד עם סעודה והר"מ ז"ל בנשא ע"ט ואוסר סעודה אחת בלילה כדאמרן וא"ש בירושלמי מח"ג מאירוסין אסור והיינו לחזור ולארס וע"כ עם סעודה דאירוסין בלא סעודה שרי וא"כ מינה מח"ג מנשואין שרי בסעודה כאמור והר"מ ז"ל בסעודה ראשונה בלילה א' כמ"ש באות ד' וכדנתיבנא זהו מה שרצינו לבאר:

**סעיף ו**
כוחלת בצבע מ"א ערש"י מ"ק ט' ב' כחול בין עיניה ותוס' שם ד"ה פוקסת:

**סעיף ז**
ופוקסת עיין מ"א כ"ה בתוס' שם ט' ב' ד"ה פוקסת:

**סעיף ח**
בסיד עמ"א ואף מלאכות ד"ת בשבת ויו"ט מותר בחה"מ לצורך קישוט האשה ואפילו זקינה עט"ז ואפשר אפילו אין לה בעל:

**סעיף ט**
ומעברת עמ"א ומשמע לגלח ראשה אף באשה אסור בחה"מ כמו באיש אף ע"ג דל"ש בה ניוול דאדרבה שער באשה בראשה נוי ושער פדחתה מותר בסכין דקישוט הוא:

## סימן תקמז

**סעיף א**
שמותר עמ"א כשמואל ועט"ז מ"ש שם דאף שכחו והוא עצמו ג"כ אסור להספידו:

**סעיף ב**
אינו עמ"א והנה מה שמזכירין נשמות אף ברגל בבית הכנסת אף פעם ראשון ברגל י"ל אין זה למה שהולכין על הקבר ומזכירים נשמות ואומר אל מלא רחמים שזה הוי בכלל הספד שאסור ודוקא לאחר תשלום השנה אז מותר שעי"ז מפסיק האבילות ועי"ד ש"ך נה"ך שם בשמ"ז כתבתי בט"ז אות ג' ועא"ר ולמ"ש א"ש:

**סעיף ג**
אין עמ"א כתבתי מזה בט"ז. ומ"ש שמועה רחוקה היינו על אביו ואמו שרש"ל וב"ח פסקו דאין קורע כ"א לאחר המועד עט"ז וש"ך ת"ו ועמ"ש בט"ז כאן:

**סעיף ד**
בני אשכנז עמ"א ועי"ד ש"ח ס"ו נהגו להקל על אדם כשר שאין לקרוע א"כ אסור בחה"מ אבל עומד בשעת יציאת הנפש חייב לקרוע אף בחה"מ ועי"ד שם בש"ך אות מ"ד מדעשה כלומר משמע העומד ביציאת הנפש אף במקום אשכנז י"ל דקורע בחה"מ ועי' שם אות י"ב וצ"ע:

**סעיף ה**
על חכם עמ"א עמ"ש אות ח' בזה אי"ה:

**סעיף ו**
נסרים עמ"א ועא"ר אות ח' מיקל אף לגבי כותים יע"ש:

**סעיף ז**
אין עמ"א תקמ"ג משמע אף במלאכה ד"ת יש להקל לצורך מצוה ע"י עכו"ם בחה"מ ע' מ"ש שם:

**סעיף ח**
צדוק הדין עמ"א בי"ד ת"ג יע"ש ומ"ש וכ"ש בי"ט וצ"ע בת"ח מי שרי לדרוש עליו בלא הספד בי"ט ועמ"ל פי"ח מהל' אבל הסכים למהר"ם מלובלין הביאו המ"א ג' ומשמע אף שמתחיל אבילות יום א' מי"ט שני לדידן כבסימן תקמ"ח אפ"ה קורע ביום אסרו חג שמתחיל אבילות ממש עיין בתקמ"ח ומ"ש שאין ת"ח בזה"ז צ"ע עא"ר אות י"א. עד"מ סי' תקמ"ד עושין צרכי המת תופרין תכריכין מעשה אומן אף דחה"מ י"ל מ"ה וי"ט שני רק דרבנן יע"ש בי"ט אין מספידין אף בי"ט ב' אף לת"ח עמש"ל בתקפ"ח המתענה ת"ח בחה"מם מיתב תענית לתעניתו היינו אחר המועד וי"ל עד אחר א"ח:

## סימן תקמח

**סעיף א**
ומונה עמ"א ועט"ז מ"ש בזה עסי"ו צ"ל ועס"כ ובי"ד:

**סעיף ב**
מי"ט ב' עמ"א היקל אף בנקבר בי"ט א' ר"ה אפי"ה י"ט ב' ד"ה עולה למנין ז' ועט"ז כאן ובט"ז שצ"ט בזה:

**סעיף ג**
מתו בי"ט עמ"א בי"ד שנ"ז סי"ג ושע"ד ס"ד אף למ"ד אבילות יום א' ד"ת הא אחיו ואחותו מאמו ואחותו בעולה לכ"ע דרבנן ומיהו לפי המנהג אף בז' מתים אין אבילות בי"ט דסוברים אין אבילות ד"ת ועמ"ש אי"ה באות ד'

**סעיף ד**
ויש חולקין עמ"א בענין עשה דרבים עסי' תמ"ו בחמץ במ"א מזה יע"ש:

**סעיף ה**
לא עמ"א דאין משנה בגדי י"ט כלל גם אין משנה מקומו הואיל ולא שינה קודם י"ט. וצ"ע בגד חדש כה"ג כל שעדיין חדש ע"י"ד שפ"ט ולקמן תקנ"א ס"ג. ולחזור הפרשה עסי' רפ"ה אות י"ב ועסי' תקנ"ד אות ז' ותפילין עסי' ע"א ול"ח באו"ר ג' וט"ז שם דאבל יום ראשון היינו יום קבורה אע"ג שאין יום מיתה וה"ה שמועה קרובה אין מניח וע"י"ד שפ"ח ושצ"ח ויום ראשון אחר החג מניח תפילין לדידן יום א' הוא שני די"ט אחרון עולה לא' אף לבני א"י ל"ש כן ועא"ר ל"ח ובפריי מ"ש שם:

**סעיף ו**
אנינות עמ"א אף אותן שהם מד"ס אחיו ואחותו מאמו כי אנינות לית ר"ת בבשר ויין כ"א בקדשים ומעשר ע"י"ד שצ"ח בט"ז:

**סעיף ז**
ואינו עמ"א דאם העיכוב שהוא אינו רוצה לקוברו י"ל דחייב באנינות כמ"ש באות ח' יע"ש ומ"ש המחבר והוא רוצה כלומר שיכולת לקוברו בו ביום:

**סעיף ח**
משעה עמ"א מ"ש המחבר והוא רוצה היינו אע"פ שאין רוצה רק שיכול לקבור בו ביום ועא"ר אות ז' ומי שמת ברגל או לא נהג שעה קודם הרגל אסור בתורה גם לעלות לתורה אין קורין אותו כמו בשבת וע"י"ד:

**סעיף ט**
שעה אחת עמ"א עמ"ב ע"י"ד ומשמע דשעה א' ל"י"ד חליצת המנעל ה"ה נהג כפיית המטה או א' מדברים השייכים לז' בטלה ממנו ז' אף שלא חלץ מנעליו ואפשר אף הזיד כל שגלי דעתיה באי' מהדברים ונהג שעה גזירת שבעה וצ"ע:

**סעיף י**
ואין עמ"א היינו בצונן כמ"ש באות י"ג ולכאורה קשה עמ"ש הש"ך בי"ד שפ"א א' דבצונן אף לדידן מותר אחר שבעה א"כ עד הלילה דבצונן נמי מותר ביום כ"ט רק היתרא בחמין וזה א"א בלילה כמ"ש בתקי"א וע' א"ר ט' עמד בזה ואי"ה באות י"ג יבואר עוד בזה:

**סעיף יא**
ואצ"ל עמ"א תיקן בזה ואצ"ל דלכאורה אם חל שמיני בשבת וז' ע"ש אפשר דאין מקצת היום עולה לז' והשאר מבטל גזירת שלשים כיון דעדיין אין י"ט אפי"ה הוי זו ואצ"ל דאם חל ח' בחול פשיטא לכ"ע רגל מבטל מש"ה הוי לענין זה זו ואצ"ל:

**סעיף יב**
א' מימי עמ"א היינו לבד הז' אז אסור בתספורת כל שלשים:

**סעיף יג**
עד הלילה עמ"א דכיבוס א"א בלילה התירו קודם הלילה משא"כ רחיצה אפשר בצונן בלילה ול"ת כיבוס מותר קודם הלילה נתיר נמי בחמין קודם הלילה להמחבר דרחיצה בחמין שלשים ומיהו להמחבר בתקי"א חמין שהוחמו מעי"ט מותר לרחוץ חוץ למרחץ כל גופו יע"ש וא"ש מ"ש באות י' אף להר"ב שם דנוהגין לאסור בחמין י"ל קצת וצ"ע. הציון ראוי להיות אסור לרחוץ עד הלילה לא ללבוש כו':

**סעיף יד**
אחר תפלת המנחה עמ"א ולדידן מנהגא ע' אות ט"ו:

**סעיף טו**
ולדידן עמ"א הקשה דאמאי לא הביא הר"ב שם בי"ד שצ"ט ס"ה דין דתה"ד וי"ל דלדידן דנוהגין איסור רחיצה כל שלשים רק מנהגא לכבוד הרגל מקילין א"כ י"ל דל"ד לאות י"א שחל שמיני שבת דבע"ש מותר כו' ואהא קשיא ליה דלקמן בתר"ו לא התיר אלא יה"כ טבילת מצוה הא לא"ה אסור וק"ק דילמא לקמן נמי מדינא אמר. ומסיק המ"א דכן נוהגין בי"ד היינו למ"ד דאחר ז' שרי רחיצה וכן נוהגין אחר תפלת המנחה אבל לדידן אסור לרחוץ אף בלילה בחמין עכ"פ ע' אות י"ג ומ"מ כתב די"ל להקל. ומ"מ דין דתה"ד צ"ע קצת לדידן די"ל דוקא בלילה בי"ט או ע"י"ט אחר המנחה לכבוד י"ט מקילין לא בע"ש כה"ג כיון דלדידן נוהגין רחיצה כל שלשים ואפשר אף בחמין י"ל בצונן י"ל דשרי והבן:

## סימן תקמט

**סעיף א**
מפני עמ"א הרמב"ם ז"ל פרק חמישי מהל' תענית הלכה א' וע' לחם כשנה שש קצת קושיות וישובים:

**סעיף ב**
אין עמ"א ועב"י ובתוס' ר"ה ח"י ב' ד"ה זה תשעה בתמוז:

## סימן תקנ

**סעיף א**
ואסור עיין מ"א ועב"י ומ"מ פ"ה דתענית חובה עלינו להתענות והיינו מאחר שנהגו אבותינו כך אסור לנו לשנות ועסי' תצ"ו ופר"ח שם. ומקילין בעוברות ומניקות שכן קבלו עליהם ברצו כן להקל בגי צומות ולא בט"ב:

**סעיף ב**
שנהגו עמ"א הקשה מתקע"ה דעוברות פטורות התם ואם רצו אסורין להחמיר ותי' דדי' צומות מדינא היו עוברות אף מצטערות הרבה כל שאין סכנה מחוייבים להתענות רק עתה תליא ברצו כו' וקבלו מנהג בט"ב כמקודם ומתענות עוברות כבסי' תקנ"ד ס"ה ובגי צומות נהגו כמקדם באין מצטערות להתענות אבל לא במצטערות וא"ש ותינוקות עא"ר ז' דנוהגין בת י"ש ויום א' ותינוק י"ש וי"א אז מתענין לא קודם לכן ואף שלא הביאו ב"ש:

**סעיף ג**
מותרים עמ"א ועט"ז רבי רחץ כו' והשתא בעו"ה יש ג"כ גזירות ע' טור בזה ובעל נפש יחמיר חוץ מנעילת הסנדל כו':

**סעיף ד**
כל עמ"א ל"ד כולם ועב"י בזה:

**סעיף ה**
חלו בע"ש עמ"א ועב"י בשם הרד"א:

**סעיף ו**
קורים עמ"א חופה בת"צ כו' ונדחה יכול החתן לשתות מכוס ברכה עסי' תקמ"ט בט"ז ותקנ"ט ס"ט יע"ש:

## סימן תקנא

**סעיף א**
ממעטין עמ"א תוס' מגילה ה' ב' ד"ה ממעטין שרוצה לומר כו' והתם לענין ת"א עסי' תקע"ה ס"ז יבמ"א שם וביבמות מ"ג יע"ש מדלא כתב המחבר ממעטין בשמחה ומו"מ

בחדא ש"מ בשמחה אין ששים כלל וזהו משנה תענית כ"ו ב' וממעטין במו"מ דלקמן היינו של שמחה כמ"ש באות ז'. ואגב ברש"י מגילה ה' ב' ד"ה ממעטין בנטיעה ובנין לא אמו"מ גם היפך נטיעה ובנין וי"ל דלמעט אירוסין ונישואין דל"ת גם בהאי לשון מיעוט אירוסין בלא סעודה שרי ונישואין נמי מח"ג י"ל שרי בלא סעודה עכ"פ ושייך שפיר ממעט דלא כל אירוסין ונישואין שרי קמ"ל דאירוסין ונישואין לגמרי אסור והיל"ל ואין מארסין ואין נושאין רק ל' מטעם קאי על נטיעה דבהני שייך מיעוט דלא כל הנטיעות שרי רק נטיעה ובנין דלית שמחה שרי וממילא מו"מ נמי שמחה דומיא דהני כמ"ש התוס' שם הא סתם מו"מ שרי כדרכו. והבן זה:

**סעיף ב**

לישתמיט עמ"א גמרא תענית כ"ט ב' לישתמיט מיניה באב משמע כל חדש אב עד אלול ואחשוב אני דאמר משנכנס אב היינו מן המולד ריע מזליה ומד"ח אב ממש הוא דממעמין במו"מ ובנין שמחה כו'. וז"א דממעטין מר"ח דוקא ובר ישראל א"ש משנכנס:

**סעיף ג**

ובעל ברית עמ"א דנשים לובשים בגדי שבת שאין להם מצוה אחרת במילה רק מה שנושאין התינוק לבית הכנסת משא"כ זכרים עיקר תופס התינוק על כסא של אליהו ז"ל והמוהל ואבי הבן אבל הקוואטער אין לובש בגדי שבת. גם בשבת חזון אין מחליפין טלית של שבת רק הכתונת בשבת. מנעלים ופוזמקי של שבת אם אינם חדשים אפשר שרי בשבת חזון ע' אות כ' וכ"ב ומ"מ י"ל רק כתונת לבד:

**סעיף ד**

הכתונת עמ"א וכ"מ לכאורה מהר"ב דט"ב בשבת אין פורסין פרוכת הא כתונת לובשין. ואי"ה בס"ג יבואר עוד:

**סעיף ה**

פרוכת ע' מ"א מפות על שולחן בית הכנסת ומדרשות וכפורת נמי של שבת מותר:

**סעיף ו**

בגדי שבת עמ"א עיין עטרת זקנים. ומי שנשא אשה קודם ר"ח אב והיינו אפשר במקום שנהגו לישא עד ר"ח או עבר ונשא לדידן צ"ע די"ל ז' ימי המשתה י"ט שלו א"ד לדידן עכ"פ עבר קנסינן ואין לובש בגדי שבת:

**סעיף ז**

של שמחה עמ"א וע' סעיף ז' במ"ש הר"ב ז"ל בהג"ה דלא עדיף משאר מו"מ דממעטינן אף שאין שמחה וי"ל דהתם נמי של שמחה קאמר עב"י ואי"ה לקמן יבואר בזה דטוב קאמר ולא מדינא רק שמחה הא שאר מו"מ כדרכו נמי שרי אף יותר מכדי פרנסתו ואי"ה לקמן יבואר עוד. מ"ש כלי כסף צ"ע קצת דמשמע בלא"ה כל מו"מ שא"צ כי אם

להרוחה אסור וי"ל אף ע"ג דהסרסור זהו פרנסתו אסור ולקמן תקנ"ד (ט"ס תקנ"ז) סמ"ך בהמחבר דכתב דלא עדיף כשנכנס אב דממעט משמע כל מו"מ כמ"ש התוס' יבמות מ"ג א' ד"ה מלישא ואותן הנוהגים למעט לגמרי כל מו"מ הוי דברים המותרים כו' וצריך התרה כבסי' ר"י"ד בי"ד דהא כ"ע מודים דכדי פרנסה ומיעוט מו"מ דלאו שמחה שרי משא"כ הממעטים ואח"כ רוצים להתיר כדרכו לא מהני התרה דיש פוסקים ס"ל מדינא אסור בריבוי מו"מ אף דלאו שמחה לא מהני זה התרה. והנה כלי כסף הקונה לא יקנה דשמחה אסור רק מו"מ למכור לעכו"ם שרי כה"ג והסרסור לא ישאו פרהסיא בעיר בכך דשמחה לרואים וירידי י"ל הוי דבר האבד ושרי בכ"ע אם מוצא בזול יותר עיין הלכות חה"מ ואף מו"מ שמחה י"ל שרי:

**סעיף ח**

ולצורך עמ"א היינו מי שלא קיים פו"ר מותר לישא אשה אף מר"ח אב רק דלא מסמנא וריע מזליה אין נושאין ומש"ה עכ"פ לבנות בית חתנות לישא מיד אחר ט"ב שרי כה"ג ועא"ר אות ה' ועט"ז אות כ"ד ואי"ה שם יבואר. ועי' סי' תקמ"ו משמע ושם בחה"מ י"א ד"ת אף דלא קיים פו"ר אין נושא במועד. ועי' מגילה ה' ב' ממעטין י"ל בנישואין שייך מיעוט דיש מותרין כל שלא קיים פו"ר ואירוסין כה"ג י"ל אסור כיון שאין נושא עתה ועמ"ש באות א'. עב"ח נוהגין לאסור אף שלא קיים פו"ר:

**סעיף ט**

ואין נושאין עמ"א נישואין לבד שמחה ולא מצאתי כעת בדין מחזיר גרושתו מנשואין אי שרי בר"ח עד התענית דלאו שמחה היא לו א"ר אסור ועסי' תקמ"ו משמע ה"ה כאן שרי וצ"ע כעת:

**סעיף י**

שלא עמ"א בגמרא יבמות מ"ג א' קודם לזמן הזה ובטור פי' מר"ח עד התענית וכ"ה בש"ע אין עושין סעודת אירוסין משמע אף בשבת בנתיים אסור סעודה ועיין סי' תקמ"ו סעודה בלא זמן אירוסין משמע שם דשרי י"ל כאן חמור טפי ואף שלא בבית חמיו אסור. וריקורין ומחולות מי"ז בתמוז אסור אף בלא אירוסין כלל ועא"ר. וישראל שפרנסתו כלי זמר אצל אינו ישראל בבית המשתה יראה כדי פרנסה שרי ודאי אף דבר האבד י"ל דשרי להרויח כה"ג אם אין שכיח כלל ע' הלי חה"מ בזה. וי"ז בתמוז ועשרה בטבת יש להחמיר באפשר כמו מר"ח עד התענית ועא"ר א' וצ"ע:

**סעיף יא**

לספר עמ"א והט"ז באות י"ג אוסר וי"ל לכבוד השבת אף שחל ט"ב בשבת י"ל דשרי בע"ש ליטול הצפרנים אף לט"ז וה"ה טבילת מצוה י"ל דשרי ואי"ה שם יבואר עוד

ועא"ר אות ו' דלסרוק ראשו י"ל דשרי ומיהו בי"ד ש"ץ בש"ך אות ג' מביא י"א דוקא אשה מותרת לסרוק דאשה לא האיש א"כ י"ל ה"ה כאן ויש לכאורה לצדד להקל כי המ"א מתיר בצנעא צפרנים ה"ה סריקת ראשו דיש מתירין גם שם:

**סעיף יב**

ולכבס עמ"א ע' פירש"י ז"ל תענית כ"ט ב' ועב"י ועיין אות ט"ו וי"ט משמע הטעם דשמחה היא לו כשנותן בגדיו לכובס ומה"ט אף לכובסת עכו"ם אסור ליתן ולא משום דמסיח דעתו מהאבילות וי"ל:

**סעיף יג**

בט"ב עצמו עמ"א ועט"ז כאן ה' ובי"ד שפ"א מזה דאם יש לה חלוק ישן נקי ובדוק תלבש וא"ל תלבש לבן לצורך מצות ל"ג:

**סעיף יד**

וכן ע' מ"א במשנה תענית כ"ו ב' ובה' מותרין מפני כבוד השבת בזמן שהיו מקדשין ע"פ ראיה וחל ט"ב בע"ש ולדידן משכחת כשחל ט"ב בשבת כו' ורחיצה בשבת זו מדינא מותר רק בט"ב אסור מדינא ומנהגא הוא לאסור רחיצה כדלקמן ונהגו איסור בכיבוס אם יש לו חלוק לבן בשבת הא לא"ה שרי ותספורת א"א רגילין ע"ש מש"ה אין מקילין לכבוד השבת מר"ח ואילך או כשחל ט"ב בשבת ונדחה. ומ"ש בס"א בשבת חזון רק הכתונת לא בגדי שבת י"ל דלאו כ"ע יש להם בגדי שבת מש"ה מחמירין וכאן כתב לובשים כלי פשתן י"ל ג"כ רק הכתונת ומפות ומכסאות וע' אות ך' י"ל בגדי שבת מגוהצין חם יותר יש להחמיר וצ"ע:

**סעיף טו**

מר"ח ואילך עמ"א אבל ליתן קודם ר"ח אע"פ שמכבסת מר"ח ואילך י"ל דשרי ועא"ר ה' צידד בזה מר"ח ואילך ואומר לו לכבס אחר ט"ב י"ל דשרי:

**סעיף טז**

לאחר התענית עמ"א ספר וכיבוס מדינא ורחיצה ובשר מנהגא כר"מ תענית כ"ט ב' יע"ש וע' ט"ז אות י' ועא"ר מ"ח די"ל כשחל ט"ו באב ע"ש דשרי כי לא הי' דעת הנוהג על זה ג"כ יע"ש ותקע"ב ותק"פ לענין ט"ב ומשמע דמיקל בט"ו באב:

**סעיף יז**

שנהגו עמ"א ולדידן אין נ"מ כמ"ש הר"ב דנוהגין לאסור מר"ח. וע' אות ח"י י"ל נ"מ באבל מנהגא כו':

**סעיף יח**
מיום ה' עמ"א עתוס' תענית כ"מ ב' יע"ש ומ"ש שכ"מ במשנה כ"ו ב' לכאורה היינו ברש"י שכתב אם חל בע"ש הא חל ביום ה' אסור לכבס בו ביום וע"כ אוסר במי שיוצא לדרך ועא"ר בזה יע"ש:
**מ"ש** אבל שלשים בי"ח תמוז כו' עט"ז אות י"ד משמע רק בשבוע שחל ט"ב מדינא אסור משה"ה כה"ג מיקל בתער ג"כ ומשמע אף בשבת זו רחיצה שרי הואיל ואין רק מנהגא וע' א"ר ל"ב הביא הפוסקים מר"ח ואילך אסור בתכפו אבילות ואפשר משה"ה הביא המ"א רק בי"ח בתמוז והה"ה י"ז בתמוז כה"ג ואי"ה לקמן גבי תספורת ובט"ז יבואר עוד:

**סעיף יט**
אסור עמ"א עמ"ש אות י"ב וט"ו ובתה"ד קנ"ב ובאין לו מה לאכול ודאי כדי חייו שרי עכ"פ:

**סעיף כ**
כלים חדשים עמ"א ע' בטור בשם הרמב"ן ז"ל ובב"י וע' ס"א ומ"מ לכבוד השבת היה נראה להתיר אלא שנהגו רק הכתונת :

**סעיף כא**
מר"ח עמ"א קושיית הב"ח דבי"ז בתמוז אין לובש דאין מברך שהחיינו ולזה יש תירוץ דנ"מ בשבת א"נ כו' וע' סי' רכ"ג במ"א ה"ו ומנעלים שאין חשובים אין מברכין א"כ א"ש עיין אות כ"ב:

**סעיף כב**
ומנעלים עמ"א וע' ב"ח בגדים ישנים ולו הן חדשים יע"ש. ואי"ה באות כ"ג יבואר עוד:

**סעיף כג**
ויש להחמיר עמ"א מ"ש המחבר ויש להחמיר בזה היינו עשייה הא לבישה דעתו דמר"ח מותר רק בשבוע שחל ט"ב אסור ללבוש חדשים ודעת הר"ב בס"ו להחמיר בלבישה ג"כ מר"ח וע' בלבוש:

**סעיף כד**
ונהגו עמ"א לאחר ר"ח אסור ליתן לתקן. ע' אות כ"ה:

**סעיף כה**
לאומנים עמ"א הא לישראל אומן אסור מר"ח ונהגו להקל אם נותן לישראל קודם ר"ח שרי לתקן אף מר"ח ואילך אבל צ"ע קצת מס"ז:

**סעיף כו**
שלא עמ"א אם הציבור התפלל ערבית במוצאי שבת אע"פ שיחיד לא התפלל אסור בסעודה שלישית תו לאכול בשר והה"ה מר"ה לדידן וע' י"ד שע"ה בש"ך י"ד וט"ז ד'

משמע דוקא כשהוא התפלל ערבית דהוי תרי קולי דסתרי אהדדי ועא"ר אות כ"ו מיקל כה"ג ויש נמנעין לאחר שקיעת החמה היינו תחלת שקיעה אף שעדיין ביה"ש ולא התפלל ערבית כו'. ועמ"ש איי"ה באות כ"ז :

**סעיף כז**

ומותר ועט"ז אות ט'. ובסעודה שלישית שמברך בהמ"מ על היין יי"ל כל שלא התפלל הוא ערבית יש להקל כשחרית דנוהגין רק חומרא בעלמא ובמ"ש כה"ג יי"ל אף המ"א מודה כה"ג בכוס יין ומיהו ז"א דבאות כ"ו כתב בפי' דאסור בבשר ויין ודוחק לומר דהתפלל מבע"י ואסור ביין דלאו כוס בהמ"ז דבלילה בלא"ה אסור קודם הבדלה ש"מ דסובר אף כוס בהמ"ז אסור :

**סעיף כח**

ומצניעין עמ"א עי"ד בט"ז קי"ז ד' דמתיר לנהור ולמכור הבשר לעכו"ם והוי כנזדמנו והב"ח כאן משמע דאוסר ועא"ר אות כ"ט. עסי' תקנ"ט במ"א אות י"ד דלנוהגין שלא לאכול בשר בליל מוצאי ט"ב אין לשחוט עד יו"ד באב יע"ש. ומט"ז שם ח' י"ל לאבודרהם א"ש לעולם שוחטין אחר חצות לאכילה שאחר ט"ב :

**סעיף כט**

מותרים עמ"א ועט"ז בזה אבל נתבשל בקדירה של בשר ב"י ודאי לית מיחוש ושרי ונראה כל שנפל בשר לתבשיל ויש ששים פשיטא דשרי ואף שאין ששים כל שקפילא ישראל טועם ואין טעם בשר שרי וטעימה כה"ג י"ל דשרי וצ"ע:

**סעיף ל**

ובשר מלוח עמ"א בן סורר ומורה בשר מליח אין נעשה בן סורר ומורה ע' סי' תקנ"ב בט"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף לא**

לתינוק עמ"א דבשר ויין מדינא רק בסעודה מפסקת אסור כבסי' תקי"ב ונהגו כו' ולא נהגו רק לגדולים שיודע להתאבל ועסי' רס"ט אות א' וכשנותן לתינוק שהגיע לחינוך לשתות ישתה רוב הכוס עא"ר עמ"ש איי"ה באות ל"ב מזה:

**סעיף לב**

לשתות הבדלה עמ"א ואפשר אף שאירע שלקח כוס לברה"ז יניח ולא ישתה ממנו אם אין תינוק ולפי"ז בסעודת מצוה ג"כ לא יקחו כוס אף בעשרה ומ"מ כיון שסעודת מצוה התירו אף כוס בהמ"ז יש להתיר. ומ"ש המ"א באות ל"א מעשה דמהרא"ק בע"פ שחל בשבת אחר חצות כך מצאתי נוסחא אחת והיינו דסובר בשר צלי מירי וסובר כבסי' תע"ו שלא יאסרו פסח הוא ואוסר אף לאחר חצות בזמן שחיטת הפסח ודוחק בעיני גם

משמע בתע"ז לאחר חצות ע"פ אוכלין אפי' שה שלם צלוי כאחת אחר חצות רק בלילה לא ובא"ר כ"ד משמע דגרם עט"ב ועסי' תקנ"ב במ"א אות י"ג וצ"ע:

**סעיף לג**
וסיום מסכתא עמ"א וע' סי' תר"מ אות י"ב ותמ"ד אות ט' לענין סעודת מצוה:

**סעיף לד**
וסעודת אירוסין עמ"א ועא"ר אות כ"ה קודם ר"ח מי"ז בתמוז מותר סעודת אירוסין והנוהגים לאסור בשר מי"ז בתמוז סעודת אירוסין שרי יע"ש:

**סעיף לה**
שלא עמ"א ועא"ר אות כ"ו כ"ז כ"ח ושם משמע דסנדק ובעל ברית המכניס ומוציא נמי הוי בכלל:

**סעיף לו**
ושבת שחל בט"ב ונדחה אף לי"א בס"ד דמיקרי שבוע שחל ט"ב לענין לספר ולכבס שהוא מדינא אבל בשר ויין וכדומה שהוא ממנהגא בזה כ"ע מודים שאין לו דין שבוע שחל ט"ב יע"ש:

**סעיף לז**
בעט"ב עמ"א דלאחר חצות אף קודם מנחה אין לאכול בשר ועסי' תקנ"ב אות י"ב:

**סעיף לח**
לספר עמ"א ומדלא הגיה הר"ב לדידן מי"ז בתמוז תספורת וכיבוס מר"ח משמע לקטנים אין איסור רק שבוע שחל ט"ב בתוכה ובלבוש סי"ג השמיט בשבוע שחל ט"ב עא"ר ל"ח משמע מי"ז בתמוז ומר"ח י"ש ומ"ש הלבוש בני ג' וד' שנים צ"ע קצת דמשמע משום חינוך והיינו בני שש ושבע:

**סעיף לט**
ומיהו עמ"א תקל"ד ד' שאין מתכבסין יפה בבית כע"ג הנהר הא לא"ה יש לכבס בצינעא וע' לבוש פי"ג משמע בגדי קטנים נהגו להקל היינו בני ג' וד' אסור רק פחות מזה דמשתינים תמיד שרי לכבס כסותם ועב"י וד"מ משמע לכאורה שנהגו להקל כל בגדי קטנים כמו באבילות וצ"ע:

**סעיף מ**
שלא עמ"א עט"ז אות י"ו:

**סעיף מא**
הראש בחמין עמ"א וטבילה בצונן מי שנוהג תמיד מותר בשבת חזון הא לא"ה אף בצונן אסור:

**סעיף מב**
מלומר שהחיינו עמ"א ע' אות ל"ח ועט"ז אות י"ז. ומשמע בצ"ג או י' טבת למי שאין מתענה כבסי' תק"ן אומר שהחיינו:

**סעיף מג**
ולא עמ"א עסי' רכ"ה ס"ג וע"ש סעיף א':

**סעיף מד**
שלא עמ"א עיין אות מ"ב גודגדניות וקטניות ערביי"ז שוטי"ן וכדומה:

**סעיף מה**
מד' ועד ט' עמ"א עא"ר אות מ"ד הגירסא במדרש ושם דאין לילך בין חמה וצל בשם מ"צ יע"ש באות מ"ג. ויתאבל ח"ש אחר חצי היום היינו מיד אחר נטיית השמש בחצי היום עסי' א' וכדומה נוהגין בע"ש אחר חצות אין עושין חצות וכ"ש בר"ח אב ערב ט"ב נמי אין עושין חצות אחר חצי היום:

## סימן תקנב

**סעיף א**
ממעט עמ"א בסעודה המפסקת דוקא ועיין סעיף ט' מהו סעודה המפסקת. מ"ש בש"ע בשר ויין היינו מדינא דש"ס אבל מנהגא בתקנ"ח מר"ח נוהגין איסור בשר ויין:

**סעיף ב**
ודגים עמ"א משמע מדינא דמעדן ומשובח הוא אע"ג דלית בהו שמחה כ"כ כמו בשר עוף י"ל מדינא דש"ס אסור ע' בטור וב"ח ועט"ז כאן ואי"ה שם יבואר דבריש סימן תקצ"ו בר"ה דגים דחשיב וחביב יע"ש ובא"ר אות א':

**סעיף ג**
בב' קדירות עמ"א ועב"י מזה:

**סעיף ד**
שדרכו עמ"א ע' ה':

**סעיף ה**
עדשים עם ביצים עמ"א דאל"כ ב' תבשילים אסור אף שהם סי' לאבילות אסור כב' מינים. ומה"ט אין לבשל לביבות בגבינה דהוי ב' תבשילין ע' אות ד':

**סעיף ו**
קשים וקרים מ"א בשם הגמי"י פ"ה תענית וא"י טעם דוקא קרים ועסי' תר"ח בט"ז ופר"ח ביצים מרבים זרע ואפשר דוקא חמים לכן אין לאכול קודם התענית:

**סעיף ז**
ע"ג קרקע עמ"א ועב"י מ"ש מסובין על מטות בסעודה אין ניכר השפלות כ"א ע"ג קרקע ע' אות ח' ומאן דיושב תמיד ע"ג קרקע ע"ג כרים וכסתות ישב במפסקת בלא כרים ולדידן די ע"ג קרקע וכר תחתיו אם הוא חלוש:

**סעיף ח**
ואצ"ל עמ"א דל"ת אבילות ישיבת ע"ג קרקע קיבל עליה קמ"ל דלא דמנעלים מדינא ואפ"ה מותר כ"ש ישיבת ספסל מנהגא ומה שיושבין ע"ג קרקע שתהא ניכר שהיא סעודה שפילה:

**סעיף ט**
שלא עמ"א דדעתם לכתחלה שלא יקבעו יחד לכן אין מזמנים ועסי' קצ"ג ס"ג בהג"ה דכבר נהגו הוי כלא קבעו ה"ה כאן:

**סעיף י**
סעודת קבע עמ"א לאחר חצות אין היתר ב' תבשילין וכ"ש בשר ויין מדינא דש"ס כ"א שאוכל אחריה עוד סעודה אבל אכילת עראי אח"כ א"כ עיקר סעודה המפסקת ראשונה ואסור ב' תבשילין רק קודם חצות שרי ע' אות ד' איזה מיקרי ב' תבשילין ואפשר ברייטי לאקשין עם גבינה כיון דרוב פעמים אין עושין כן הוי ב' תבשילין:

**סעיף יא**
שלא עמ"א עסי' תקמ"ט ותק"ן מ"ש במשנה ר"ה ועל אב מפני התענית והיינו זכר לגאולה שלא יתיאשו וכבר גלינו ונגאלו בבית שני וחטאנו וגלינו שנית עתה יקימנו ביום השלישי ונחיה לפניו בגאולה שלימה אמן שיהיה במהרה בימינו:

**סעיף יב**
ממדרש איכה עמ"א משמע כל שהפסיק בתפלת מנחה או בבהמ"ז שרי בכל א' תבשיל א' ולא מצטרפי ואף אחר חצות שרי זה הא הפסקה בלא בהמ"ז ותפלה לא מהני:

**סעיף יג**
אוכל ע' מ"א אונן אם ירצה הא רוצה שלא לאכול שרי התם לא מפני אנינות רק מפני כבוד המת:

**סעיף יד**
כסעודת שלמה עמ"א ויזמנו בסעודה שלישית בשבת ע' א"ר אות י"ג ושם דבט"ב בשבת יעשה סעודה שלישית אחר מנחה יע"ש בשם מי"ט:

**סעיף טו**
ואירע עמ"א ע' אות י"ו:

**סעיף טז**
ילוה עמ"א וא"צ ואם אפשר יתענה ב' ימים רצופים ועתה הדורות חלושים אין לכנוס בסכנה ע' סי' תרכ"ד ביוה"כ:

**סעיף יז**
סעודה המפסקת עמ"א ויאר צייט בערב ט"ב יתנה תחלה שלא להתענות רק עד אחר חצות היום ויתפלל מנחה גדולה ויאכל סעודה ואחר כך סעודה המפסקת עיין סעיף ט' בהג"ה וצ"ע:

## סימן תקנג

**סעיף א**
שלא עמ"א מלת עוד אף בלא היום אסור היום הא אמר הריני בתענית למחר משמע דשרי היום ובתר"ח לא משמע כן רק מיד שקיבל תענית שלמחר אסור היום ועמ"א שם אות ד' קודם פלג אין זה תוספת רק נדר הוי בפ"ע כבסי' תקס"ב סי"א ונ"מ מה דקביל אסור ורחיצה שרי כה"ג קודם פלג עט"ז א' וע' אות ד':

**סעיף ב**
אינה עיין מ"א דמפסקת יראה להתנות בפירוש אם רוצה אח"כ שיהא מותר דמפסקת י"ל בלב שמא קיבל ושכח והוי קבלה:

**סעיף ג**
ובין השמשות עמ"א מדאמר בגמרא ט"ב ביה"ש שלו אסור ש"מ דא"צ להוסיף וע' לבוש ט"ב כיוה"כ ל"ד וגם במוצאי ט"ב א"צ להוסיף אבל ביה"ש מוצאי ט"ב פשיטא דאסור ועסי' תקס"ב:

**סעיף ד**
ומותר עמ"א ועט"ז דבין המצרים פסק כמהרש"ל הא עט"ב בתוספת קיבל הכל הא קודם פלג המנחה מה דקביל קביל ותו לא עמ"ש בט"ז מזה אות א' יע"ש:

**סעיף ה**
לחלוץ עמ"א בין עכו"ם י"ל חולצין בביה"כ ולא יגע בהם ועכ"פ קודם ביה"ש:

**סעיף ו**
לאחר ברכו עמ"א עסי' ד' במ"א י"ז וי"ט:

**סעיף ז**
חל בשבת עמ"א הר"ב שכתב חל בשבת היינו עט"ב ועא"ר וא"ז ועסי' תקנ"ב סי"ב אין אומרים צו"ץ בין עט"ב בשבת או ט"ב בשבת:

## סימן תקנד

**סעיף א**
ונעילת הסנדל עמ"א ע' אות י"ח וגם ביה"ש אסור בכל אלה עסי' תקנ"ג ס"ב בהגה. ולקדש לבנה במוצאי ט"ב אין לקדש יחף. ה"ה תורה אסור עד צ"ה:

**סעיף ב**
ותינוקת עמ"א השיג לכאורה על הב"ח דללמוד עם אחרים אסור אף בדברים רעים ע"ד שפ"ד סעיף ד' ותשב"ר כה"ג לא מיקרי ת"ת דרבים באפשר ומודה לו דתשב"ר לעצמן בטילים אף בדברים רעים דשמחה להם ואע"ג דאין אבילות לאבל בט"ב מחמירין טפי עסי' תקנ"א במ"א ל"א ועט"ז א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**
ובדברים עמ"א בתקצ"א ס"ה זכרונות:

**סעיף ד**
ובפרק ואלו מגלחין עמ"א עסי' תקנ"א:

**סעיף ה**
ע"י הרהור עמ"א פי' איכה ואיוב אע"ג דעמוק וחמור שרי אדרבה צער הוא לו אבל קושיא ותירוץ שמחה היא לו כמאמר החכם מי שלא טעם שמחת התרת הספיקות לא טעם טעם שמחה מעולם וה"ה איזה קושיא ג"כ שמחה לו:

**סעיף ו**
מותר עמ"א מזה י"ל אם בטלו תהלים של יום א' יאמרו מחר ככל השנה ע' הל' קריאת ס"ת כה"ג ביטלו סדר א' לקרות:

**סעיף ז**
לחזור הפרשה עמ"א ועט"ז אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ח**
עוברות עמ"א ע' מ"ש באות שאח"ז וכל שיש סכנה אף ביום הכיפורים אין מתענה:

**סעיף ט**
חיה עמ"א יולדת שילדה בשבת שחל ר"ח ערב שבת וט"ב נדחה ליום א' יש להקל כבסי' תקנ"ט ס"ט בנדחה בעל ברית יתפללו יע"ש ועט"ז בזה:

**סעיף י**
טבילה עמ"א יש קצת חסרון בדפוס וצ"ל דוקא בליל ט"ב לא תטבול עתה אבל במוצאי ט"ב תטבול וצפרנים עמ"א י"א מותרת בעט"ב לא בט"ב כ"ש לט"ז י"ג ועי"ד קצ"ט בש"ך אות ט' ועיין לבוש שלא ילך יחף ותדבק טיט ורפש יע"ש:

**סעיף יא**
אם עמ"א למי שצריך לאכול בשר וכדומה עסי' תקנ"ח וצ"ע בחמין א"א שתהנה וי"ל דוקא בצונן שרי דלאו רחיצה של תענוג:

**סעיף יב**
פני רבו עמ"א עא"ר י"ב א"כ מה קאמר לא חדש ושבת היום שמ"מ מצוה איכא וי"ל מצוה שמא ישמע ממנו איזה דבר תורה משא"כ אשה לאו בנות תורה הוית ועיין חגיגה ה' ב' דרי יעקב איש כפר חיטייא היה מקבל פני רביה כל יומא יע"ש:

**סעיף יג**
בחזרה מותר עמ"א עט"ז וכל אלו אע"ג דלאו רחיצה של תענוג ומ"מ אי לאו לצורך מצוה לא התירו:

**סעיף יד**
לשמור עמ"א דוקא שיש הפסד ממון הא לאו הכי אסור ובחזרה ג"כ אסור דלא שייך מימנע כו':

**סעיף טו**
והיא מתנגבת עמ"א בשם ב"ח דאין בה טופח ע"מ להטפיח הא לא"ה אסור:

**סעיף טז**
נעילת הסנדל עמ"א עט"ז אות ז' ובקכ"ח אות ה' דבגד חופה עור שרי הכא אסור דמ"מ תענוג הוא ואסור בט"ב עסי' תרי"ד:

**סעיף יז**
מותרים ע' מ"א ועא"ר אות י"ד צידד להקל כל שיצא מעיר אף שאין דרך רחוק נועל מנעליו:

**סעיף יח**
ברחוב היהודים עמ"א וע' א"ר אות ט"ו צידד להחמיר ברחוב יהודים לחלוץ שם אע"ג דהרבה עכו"ם עוברים שם:

**סעיף יט**
עם אשתו עמ"א ועט"ז בסי' תרט"ו משמע בט"ב שרי ליגע בה יע"ש:

**סעיף כ**
ויש אוסרין עמ"א הראה לסעיף ח' י"ל דכוונתו דהאידנא ליכא טבילה בזמנה דאין טהרות ולבעלה בלא"ה בט"ב אסור בתשמיש משא"כ בשבת ט"ב דיעה א' מותר בתשמיש המטה אם כן רשאי לטבול ולשמש עם בעלה ועא"ר י"ט ולמ"ש א"ש ועב"י:

**סעיף כא**
עמ"א ועיין בהלכות פורים כה"ג משלוח מנות ה"ה בט"ב אין לשלוח עא"ר אות כ"א צפרא דמרי טב נמי בט"ב אסור דבאבל נמי תוך שלשים אסור ועיין ש"ך י"ד שפ"ה אות ב':

**סעיף כב**
לחבריה עמ"א בב"ח בתוספתא אין שאילת שלום לחברים היינו ת"ח בט"ב וכ"ה ברי"מ ז"ל פ"ה מתענית הי"א ובמ"מ שם אבל במרדכי הגירסא לחבירו משמע אף שאין ת"ח אסור וע"ז השיג המ"א דודאי אף לגירסא וחברים ה"ה לכל אדם אין שאילת שלום בט"ב רק ע"ה אין יודעים הדין ונותנים שלום משיב להם בשפה רפה וי"ל דעת הב"ח דחייש לאיבה התירו ליתן לע"ה שלום וכ"מ לשון הר"מ ז"ל ת"ח אין נותנים דאל"כ לימא בקיצור אין שאילת שלום ואם אחד נתן משיב בשפה רפה ומיהו י"ל יודיע לו שהיום אסור:

**סעיף כג**
שלא עמ"א ע' אות כ"ה חליבת פרות משמע הטעם משום מסיח דעת מהאבילות אין לחלק אף בלילה אסור דמה"ט מתירין מלאכה שאין בה שהייה כו':

**סעיף כד**
וכל ע' מ"א הא במקום דשייך יוהרא אסור:

**סעיף כה**
אם עמ"א משמע חליבת פרה הוי דבר האבוד ואפ"ה דוקא ע"י כותי אם אפשר ועיין אות כ"ו ועא"ר כ"ג ובנין ע"י כותים אוסר בשכ"ג א"ר אות כ"ב:

**סעיף כו**
דבר האבד משמע בעצמו לא וי"ל דמסיח מאבילות ע' כ"ד כ"ה:

**סעיף כז**
כל ע' מ"א אף במקום שנהגו וה"ה אחר חצות טוב למעט במו"מ יע"ש:

**סעיף כח**
על עצמותם עמ"א עט"ז י"א גמרא נדה:

## סימן תקנה

**סעיף א**
יש שלא עמ"א עב"י וברי"מ ז"ל פ"ה מתענית הי"א יש שאין נוהגין להניח תפילין של ראש משמע של יד מניחין דראש נקראין פאר וצ"ע ובאבל יום א' אף של יד אין מניח. עתוס' סוכה כ"א א' ד"ה שהרי י"ל משה"ה דריש טעמא דקרא שנקראין פאר ללמוד ה"ה בשמועה קרובה שמעולל בעפר קרנו וט"ב נמי אין מניח תפילין דמקרא דיחזקאל י"ל

דוקא ביום אבילות ד"ת. המניח ב' זוגי תפילין של רש"י ור"ת גם בט"ב במנחה יניחו עא"ר דמהריי"ל היה חולץ התפילין מיד אחר קדושה יעויין שם:

## סימן תקנו

### סעיף א

**הטעם** עמ"א ונשים שאין מבדילין בתפלה שאין מתפללין במ"ש לא יעשו מלאכה עד שיאמרו המבדיל עסי' רצ"ט במ"א אות י"ד בלא ברכה ועא"ר כאן בשם של"ה משמע דיאמרו בברכה ויי"ל בזה:

על הבשמים עמ"א וביי"ד רס"ה עש"ך אות י"ב ובהמחבר שם משמע דאסור וצ"ע:

### סעיף ב

ובליל עמ"א בליל עשירי יבדיל על היין ויתן לתינוק ואי ליכא תינוק ישתה בעצמו עסי תקנ"א במ"א ל"ב וסי' תקנ"ח מנהג כשר שלא לשתות יין כו' וע' א"ר ואי"ה בתקנ"ה יבואר עוד:

## סימן תקנז

### סעיף א

**אם** עמ"א ועט"ז הקשה מירושלמי וע' א"ר דנחם הוי לשעבר יע"ש ויראה דהודאה ושבח עלינו לשבח לאדון הכל ששפך חמתו על עצים ואבנים מזמור לאסף גם בטוחים אנו שכבר המקדש בנוי כולו למעלה ויתן לנו ב"ב אמן ע"כ הוי שפיר לשעבר ובט"ז מסיק אם שכח יאמר בש"ת ועסי' קי"ט במ"א ז' מ"ש בשם כה"ג בשם ש"ג יע"ש וצ"ע לדינא. ומ"ש בשם של"ה הקשה בא"ר א"כ ט"ב שנדחה לא' בשבת גם כן יאמר במ"ש ושחרית ויי"ל לא פלוג משאר שנים משא"כ המתענין בעשירי:

יאמר עיין מ"א ועסי' תרי"ח בט"ז אות י' הניח בצ"ע להזכיר בכהמ"ז יע"ש ועמ"א שם אות י"א ועא"ר כאן:

## סימן תקנח

### סעיף א

שלא עמ"א ליל עשירי ויום קיל מר"ח עד התענית דמר"ח עד התענית לר"מ אסור וקי"ל כרי"י עט"ז תקנ"א אות י"ד משא"כ ליל עשירי אע"ג דרשב"ג אוסר ואח"כ מ"מ אנן נוהגין היתר רק יום עשירי. ובשחל ט"ב יום ה' בע"ש מותר לספר ולכבס קודם חצות עסי' תקנ"א ס"ד יע"ש:

### סעיף ב

מותר עמ"א אם נדחה ט"ב ליום א' א"צ להתענות ב' ימים עשירי וי"א ול"ג דלא הוי דררא דד"ת:

**סעיף ג**
בלילה עמ"א וסעודת סבלונות כה"ג יש להקל וצ"ע ושלא לשמש בליל י' וטבילת מצוה שרי ועסי' תקנ"א:

## סימן תקנט

**סעיף א**
**ויפסיק** עמ"א ולענין ברכה לפני איכה על מקרא עיין סי' ת"צ ובט"ז ו' משמע אף איכה אין לברך אף כתוב בקלף כ"א על אסתר וספק ברכות לקולא ועמ"א שם:
ערבית עמ"א היינו עם תתקבל ואחר ואתה קדוש ק"ש בלא תתקבל עד למנחה ט"ב וע' סי' תרצ"ג במ"א:

**סעיף ב**
לארץ עמ"א מנהג בט"ב דאין בכלל כל הנהוג באבל אבל כו' באבל מדינא אסור ועי"ד שפ"ז בט"ז ומ"א חולה וזקן כר קטן וכאן דמנהג כ"א מותר. ועא"ר אות א' במהרי"ל משמע דאסור וי"ל ע"ג מעלה לא ישבו הא כר קטן ושק שרי וסרבל גרוע דמ"מ מצדדין מפסיד יע"ש ומכ"ש מי שחולה וקשה לו דרשאי:

**סעיף ג**
אחר עמ"א עם הליכה לביה"ק הוי קרוב לחצות וע' א"ר אות י"ב אם הולכין קודם חצות זמן רב מביה"כ טוב שלא להשכים כ"כ וישהו עד קרוב לחצות אין מדליקין נר תפלה בביה"כ בט"ב שחרית שם בשם מהרי"ל ולמנחה מדליקין נ"ל ברית מילה מדליקין נרות בשעה שמביאין התינוק למול עא"ר בשם מהרי"ל:

**סעיף ד**
נר א' ע' מ"א ועט"ז וא"ר שיש לומר הקינות ואיכה בלחש עם החזן:

**סעיף ה**
א"א תחנון עמ"א עמ"ש אות ג' טוב יותר לילך שלא בהשכמה ולהאריך עד קרוב לחצות אם לא במקום שמאריכין. ט"ב בשבת ובברית מילה אומרים יוצר דמילה עא"ר:

**סעיף ו**
אסף בניגון איכה עמ"א ואומר חצי קדיש אחר קריאת המפטיר בתורה קודם שקורא אסף ע' לבוש מזה:

**סעיף ז**
ולא עמ"א דאבל אסור בתורה ואין זה מסדר היום וכ"ש בפ' הקרבנות המבואר בסי' א' שאין לאומרו בט"ב וצ"ע אם חטא בשוגג ונכשל ח"ו בעט"ב אמאי לא יאמר בט"ב הפ' חטאת ואשם ויה"ר אחריו שמכפר באין ביהמ"ק קיים עם התשובה:

**סעיף ח**
אבל בעיר עמ"א הקשה לפירוש הב"י בבד"ה וט"ב הוי כאחר ג"י מה בכך ממ"נ אם מתיר הרא"ש דוקא לאבל אחר נ"י לאבלו אפילו ת"ב תוך ג"י חשוב כ"ש דשרי דהקף אבלו והולך אצלו ואי אף תוך ג"י לאבלו מתיר הרא"ש לביה"כ אמאי הא תוך ג"י לאבלו אפילו לאבל תוך ג"י לא ילך כ"ש לאבל אחר ג"י (ט"ס בדפוס לכאורה במ"ש ואם הוא תוך ג"י לאבלו צ"ל אחר ג"י) ובריו"ו מבואר דוקא אחר ג"י מותר לילך והקושיא במקומה עומדת ובטור כו' משמע אף תוך ג"י פשיטא קשה למה מותר וע"כ פי' ובט"ב הוי האבל כלאחר ג"י דשרי ה"ה כאן הואיל וכולם אבילים והכי דייקא ובט"ב דהילל"ל וט"ב כו'. אונן בלילה יושב בביתו א"ר:

**סעיף ט**
לתינוקות עמ"א משא"כ ביוה"כ אין מקדשין ועיין הלכות יוה"כ כשמביאין התינוק למול מדליקין נרות עא"ר אות כ"ד:

**סעיף י**
לא עמ"א ועא"ר אות כ"ד:

**סעיף יא**
נדחה עמ"א דעתו ז"ל עתה רוב הסעודה בלילה משמע אף נדחה התענית אין להקל ומשלימין ועא"ר כ"ה דנדחה הבעל ברית אוכל אבל סעודה אסור וה"ה פדיון הבן כה"ג אבי הבן וכהן אוכל (והסעודה יהיה בלילה באולי) בשם מי"ט ועט"ז תקמ"ט. ועש"ך י"ד ש"ה אות י"ב פדיון הבן בת"צ פודין ביום וסעודה בלילה ובנדחה י"ל כ"ע מודים והבן. עיין אות י"ג:

**סעיף יב**
בעל ברית עמ"א היינו אבי הבן והמוהל והסנדק לא המכניס ומוציא עסי' תקנ"א:

**סעיף יג**
מנחה גדולה עמ"א ועיין אות י"א י"ל כן סעודה בלילה ואבי הבן כו' אוכלים ביום ממנחה קטנה ואילך ובא"ר כ"ו מיקל אחר חצות יע"ש וחתן בת"צ הנדחה יאכל אחר החופה אף במדינתינו שאין משלימין יע"ש ואי"ה בתקע"ג יבואר עוד מה ששייך להמ"א אות י"א:

**סעיף יד**
שלא עמ"א אבל לצורך מצוה שרי אף קודם חצות ועסי' תקנ"א אות כ"ה:

**סעיף טו**
על עמ"א ואם אין קברי ישראל הולכים כו' לצער עצמו:

## סימן תקס

**סעיף א**
מסוייד עמ"א המחבר פסק כהר"מ ז"ל בסוף התענית ומשמע דכל שבונה בסיד לחוד וטח אח"כ בסיד לית היתר שיור אמה וז"ש אין מסיידין ומ"ש אין מכיירין אפשר הוי זו ואצ"ל זו כי המלכים עושין כן אבל בונה בטיט בין הלבנים ואח"כ טח בסיר ע"י שיור אמה שרי ואפשר ה"ה כשמערב בסיר חול נמי שרי כה"ג ועב"י וכ"מ בזה אבל מנהג העולם כטור כל שמשייר אמה על אמה שרי בכל עניין אף מסייד ומכייר בסיד לחוד וציורין ע"ג נמי שרי בשיור אמה על אמה וע' לבוש ועט"ז ומ"א ג' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**
ביתו עמ"א ביתו דוקא הא בית הכנסת (ה"ה בית המדרש) שרי בכ"ע והיינו אף סיד לחוד ואף בלא שיור אמה על אמה:

**סעיף ג**
בלא סיד עמ"א והנה נגד הפתח י"ל מול ונוכח עמ"ג ועיין בלבוש שיראה בכניסה ויציאה לכאורה משמע כך ואמנם ראיתי קצת עושין אמה אצל וסמוך לפתח ובתורה בראשית כ"א פי"ו ותשב מנגד ברש"י ז"ל רחוק עיין במכלול להר"ש מלכי ז"ל בתוספות מה הוא רחוק יע"ש ובת"י לסטר חד ועל מנגד הב' לקבל לכאורה נגד ב' פירושים יע"ש וצ"ע. גם צ"ע אי דוקא אמה על אמה מרובע ולא אריך וקטין והכי מסתבר והעולם אין נזהרין מזה ועא"ר בשם שלי"ה ז"ל ובא"ז בשם שלי"ה נשים המתקשטים במילוי גורמין ג"כ רעות מאו"ה המתקנאים עיין אות ו' ב"ב נ"ג ברשב"ם משמע נגד כנגדו ממש בנכסי הגר וצ"ע:

**סעיף ד**
והלוקח עמ"א ואי"ה בט"ז יבואר עוד אי דוקא בכל חדר בעינן שיור וע' א"ר והדר בשכירות בבית עכו"ם אי סד בכל שנה לעצמו או בגדי רקמה י"ל צריך לשייר:

**סעיף ה**
מחסר עמ"א עט"ז אות ג' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
שנוהגת בהם עמ"א היינו אם יש לה הרבה מיני תכשיטין לא תשים כולם עליה בב"א רק בכל פעם תשייר א' לזכור חורבן:

**סעיף ז**
ראש שמחתי עמ"א וע' באה"ע לענין חופה בשבירת כלי זכוכית ואי ה"ה כלי חרס או זכוכית דוקא ואי"ה יבואר בט"ז מזה ועיין לבוש אה"ע ואנ"ו נוהגין ומש"ה לא כתב הר"ב שם וכן נוהגין רק וזהו מנהג כו' והבן זה מאוד.

**סעיף ח**
או עמ"א ויש למחות באותן שיושבים לאכול סעודתן ובחוץ עומדים ומנגנים ובכל יום עושין כן דזה ודאי איסור גמור:

**סעיף ט**
בפה עמ"א דנגדי ובקרי שוורים לחרישה שע"י הזמר הן הולכין וחורשין בשוה עב"י וב"ח דנשים המזמרים בשעת מלאכתן יש למחות בהם ועב"י גמרא אודנא דשמע זימרא תעקר ויש למחות בחזני הזמן דמשוררים ניגונים בלי דיבור ומבליעים הבל כמ"ש רבינו הגדול בעל תבואת שור האריך בזה וכתב שנוטלין שכר שבת בהבלעה וכמה יש לדבר מזה ולגעור בהם ובעו"ה גברה כו':

**סעיף י**
דברי תשבחות עמ"א אותן שירים קודם ב"ה בשבת וי"ט שרי בניגון אבל לא פיוטים אחרים ועט"ז:

**סעיף יא**
חתן וכלה עמ"א ועט"ז אות ה' וז' והשטן מקטרג בשמחת יתירה באכילה ושתיה עושה רושם ח"ו ע"כ ימעט מה דאפשר:

**סעיף יב**
אסור זה פירוש רבינו יונה עב"י שהשמחה יתירה משכחין המצות והמ"א כתב ע"ד פרקי אבות שחוק וקלות ראש כו' וע' פרישה מ"ש ע"פ אז ימלא שחוק פינו אז כו' בזמן שיבנה המקדש לע"ל וקאי נמי אבית שני היינו כחולמים עד שיתפרסם הנסים שעשה עמנו אבל אח"כ אף בזמן המקדש אסור למלא פיו שחוק והקשה על מ"ש הלבוש דפירש דזה קאי לעוה"ב יע"ש:

## סימן תקסא

**סעיף א**
בחורבנן עמ"א כן העלה הב"י. ושמעתי מאדוני אבי הרב ז"ל שאמר כמדומה בשם החסיד ר' גרשון קוטבר ז"ל שבא לירושלים וראה בשלותה עמים יושבים בה ובכה ואמר שזה שאומרים בראותו כל עיר (ירושלים של מטה) על תלה בנויה ועיר ה' מושפלת ירושלים של מעלה כו' שם ניכר החורבן ודוממים כו':

**סעיף ב**
הרואה עמ"א ער"מ ז"ל פרק שישי הלכה י"ו ועמש"ל שם ובתוס' מכות י"ט א' ד"ה אפי' וד"ה יע"ש וער"מ ז"ל פרק ב' מהלכות מעשר שני ה"א דאיתקש מ"ש לבכור ולפ"ז שמעתי מקריבין אע"פ שאין בית מגילה י' א' היינו בבנה מזבח דאל,\ה אין שום קרבן נקרב דבעי מתן דמים ואימורים לטובה ואמנם הא דבבא מציעא נ"ג ב' דנפול מחיצות

ופסק הר"מ ז"ל פי"ו מהלכות מ"ש קשה והמ"ל רמז לזה ובגמרא שם משמע דתירץ רב הונא ב"י אר"ש חדא קתני היינו יצא ונפלו מחיצות הא נפלו לחוד אוכל אע"פ שאין מחיצות בזמן שיש מזבח אבל רש"י ז"ל פירש דנפל היינו יצא כתירוץ א' ומ"מ קשה מהטעם ביצאו לגמרי ונפלו דבטל ברוב שהרי א"א להחזירו יחזיר לירושלים ויאכל שם באין מחיצות וצ"ע כעת ועי"ד של"א סעיף קל"ה ;

**סעיף ג**

מן הצופים עמ"א ועא"ר אות ד' כל שקרע וראה קצת אף שלא ראה בטוב כשיגיע א"צ לקרוע עוד. הא לכתחלה יש לו להמתין עד שיגיע למקום צופים:

**סעיף ד**

שיגלה עמ"א כי הלב בשמאל עי"ד מזה לענין אביו ואמו ושאר קרובים יע"ש:

**סעיף ה**

מאחה עמ"א הם ידוע וי"ל דאף תפירה אחת מיושרת לא ועי"ד מזה:

**סעיף ו**

ובא לירושלים עמ"א אם לא שיצא משם ואח"כ בא לאחר שלשים. וכשמשתחוה לפני מקום עזרה ולקרוע יאמר מזמור לאסף וברוך דיין אמת כי כל משפטיו צדק ואמת הצור תמים פעלו ואתה צדיק עא"ר ו'. ובא לציון גואל במהרה בימינו אמן:

## סימן תקסב

**סעיף א**

**כתב** עמ"א הראה לשכ"ו אות י"א וי"ב ושמ"ב (כצ"ל) ורצ"ט אות ט' ואף בדרבנן י"ל מספיקא לא פקע קדושה דהוי בחזקת איסור והנה קבלה צריך בשעת תפלת מנחה י"ל ביה"ש נמי מהני קבלה עסי' רל"ג ובמ"א ז' משמע דיעבד זמן מנחה ביה"ש נמי י"ח וא"כ דיעבד אם קבלו ביה"ש י"ח ואומר עננו וצ"ע בזה:

בינונים עמ"א יראה ט"ס וצ"ל גדולים לא מהני ואף שי"ל בדוחק אבל שנים קטנים לא מהני העיקר שצ"ל אבל גדולים לא מהני ועסי' רל"ה בט"ז א' ומ"א ב' ומשמע כאן א"צ רצופים דמשום תוספת הוא ובתענית אף ת"צ א"צ תוספת וביוה"כ י"ל בינונים רצופים הוי תוספת עסי' תרכ"ד אלא שי"ל ד"ת מחמירין ובדרבנן בתענית לא הטריחו אף שספק חסרון חכמה אין ספק ועסי' רצ"ג במ"א ועולת שבת ולבוש שם במ"ש רצופים שאז ודאי לילה י"ל תוספת קאמר וכאן אין להאריך:

**סעיף ב**

אע"פ עמ"א קיבל תענית סתם צריך להשלים היינו צ"ה ועס"ב בעשי"ת אות ה' הא קיבל עד צ"ה ורמ"ט אות ח' שבת שאני דקיבל שבת הוי כאלו פירש עד שבת עט"ז שם ואם

הרהור בלב עד שיצא מבית הכנסת וכדומה צ"ע עי"ד סי' ר"י די"ל גם כאן בעינן פיו ולב שוין עט"ז כאן אות ח' וצ"ע. ועסי' תקס"ח ס"א ואם אכל בתענית שעות שפירש אין מתפלל אח"כ עננו תה"ד סימן קנ"ז גבי חתן יע"ש ומיהו למ"ש הט"ז דלא יאמר צום תעניתנו י"ל אוכל ואח"כ מתפלל ויאמר עננו כיום צרה דלא יהא שקרן בתפלה:

**והוי** יודע ברמ"ט דמיקל בתענית יחיד ה"ה עי"ט כן דאחר יציאה מבית הכנסת היינו מפלג המנחה חשיב תוספת י"ט והשלמה אבל ער"ח וע"ח וכדומה כל שקיבל סתם י"ל צריך להשלים:

**סעיף ג**

ש"ץ עמ"א ומשמע אף בש"ת אין אומר ש"ץ עננו ופשוט הוא:

**סעיף ד**

שאין עמ"א דעתו ז"ל כל שקובע לו יום א' בשנה תמיד וכ"ש יום א' סליחות דהמנהג שמתענין בו א"צ קבלה וכיון שכן א"צ השלמה דלכפרה ולא קיבל ומ"ש בתה"ד ב' או ג"י צריך קבלה היינו שאר ימים חוץ יום א' וגם זה לא קבע בכל שנה ועט"ז אות ב':

**סעיף ה**

עד עמ"א צידד לומר דוקא אחר י"א שעות ורביע ומיהו העולם נוהגין אחר חצות ע"פ מנהגם והוי כאלו פירש:

**סעיף ו**

צריך עמ"א ועט"ז אות ב' נראה שכיונו לדבר אחר ועמ"ש בט"ז מזה והכלל דתרתי בעינן שלא קיבל עליו וגם לצעורי כו':

**סעיף ז**

התנה עמ"א עסי' תרכ"ד אם פ"א התענה והשלים אם מהני תנאי לשנה אחרת ומ"ש בשעת קבלת התענית ה"ה אם התנה מקודם אמרינן דקבלה דאח"כ אדעתא דתנאי קמא הוי וצ"ע:

**סעיף ח**

תענית סתם מחמת נדר מ"א עסי' רמ"ט לכאורה הא קיבל מחמת שהוא איסטניס ודאי דעתו רק עד שיצא מבית הכנסת אלא קיבל עתה בנדר שיצום היום ואפשר אפי' חייב תענית בנדר מזמן רב וקיבל עתה בע"ש י"ל דיוצא ידי נדרו אם פירש עד אחר התפלה דזה הוי השלמה תוספת שבת ומש"ה א"ש דכפל המחבר ברמ"ט וכאן וכתב כאן שקיבל עליו תענית סתם היינו מחמת נדר שכבר חייב אפי"ה אם פירש עד אחר התפלה י"ח נדרו וצ"ע די"ל דלא יצא י"ח נדרו. ואי"ה באות ט' יבואר עוד:

**סעיף ט**
לא יצא עמ"א עא"ר אות ב' ולכאורה באמת י"ל דודאי ידי נדרו לא יצא אף שהתענה והשלים כל שלא קבל במנחה כמבואר וי"ל דמ"מ אם קבלו אח"כ אפי' שלא להשלים צריך לשלם נדרו במה שקיבל עתה כמ"ש סי"א וצ"ע:

**סעיף י**
לנהוג עמ"א ואף לא קבלו כלל והתענה רק עד אחר חצות יאמר היחיד עננו ועט"ז אות ה':

**סעיף יא**
הוי קבלה עמ"א מ"ש מסי' תקנ"ז א"י מהו ועסי' תקס"ג הרהור קודם תפלת מנחה:

**סעיף יב**
בשעת עמ"א הל' דאסור י"ל דספק הוי בתפלת עננו או לנדר דא"י מספק כל שקבלו אחר המנחה והב"ח כתב דכ"ז שהוא יום אם שכח במנחה מקבלו אח"כ ועסי"א דאפי' קיבל בלילה על כ"פ מחויב להתענות לקיים נדרו:

**סעיף יג**
וטוב עמ"א וכ"כ הט"ז בשם רש"ל באות י' יע"ש:

**סעיף יד**
ואז עמ"א דמפרש מלת ואז באוכל בלילה והט"ז אות י"א מפרש מלת ואז אם פירש שגם הלילה לא יאכל אפי"ה אז ג"כ מתפלל ככל מנחה עננו:

**סעיף טו**
שלא עמ"א ועט"ז י"ג בזה ולא היה הזמן גרמא לעיין בזה כראוי:

**סעיף טז**
הוי אסמכתא עמ"א שיש להחמיר ולהתענות כה"ג דתענית כצדקה ועט"ז אות י"ז ומ"ש שם:

**סעיף יז**
אם עיין מ"א דביעקב אמר אם יציל ה' אותי מצרה וכאן אשמעינן עוד דאף אם הצליח דרכו לא הוי אסמכתא וגמר בלבו ומקני וצריך להתענות ולא הוי אסמכתא. ועט"ז י"ג:

## סימן תקסג

**סעיף א**
דלא עמ"א העלה דאם הוציא בשפתיו אף שלא בשעת מנחה יום או יומים קודם צריך להשלים נדרו אבל בהרהור אם קודם מנחה א"צ להתענות ועסי' תקס"ח במ"א אות י"א ובלבוש תצ"ב דעניית אמן מועיל דא"צ לקבל עוד והוי תענית מעליא לענין אמירת עננו וחשיב כקרבן אבל מ"מ הרשות בידו שלא להתענות דעניית אמן הוי רק בהרהור בלב

שלא בשעת תפלת המנחה ודלא כנוהגין בשעה שמברך השי"ץ מי שבירך בה"ב דאין שום א' כמעט עונה אמן דמתירא דלהלבוש א"צ להתענות ואם רוצה להחמיר יתנה בלב שלא להתענות ולמה לא יענה אמן אחר מי שברך ועיין ט"ז ואי"ה שם יבואר:

## סימן תקסד

### סעיף א

אוכל עמ"א בתענית חלום מאותן שצריך להתענות אם חלם בתחלת הלילה וניער אח"כ אין לאכול עסי' רפ"ח ס"ד בהג"ה יתענה חצי היום יע"ש:

### סעיף ב

אבל עמ"א עב"י בהר"מ ז"ל וכן י"ל בריב"ף הכל תליא בשינת קבע אף תוך סעודה אסור בלא תנאי ובלא ישן רק נתנמנם אף גמר סעודתו מותר בלא תנאי ועט"ז אות ב' פסק לקולא בישן תוך הסעודה:

### סעיף ג

וי"א עמ"א ובתקפ"א ס"ב בהג"ה נוהגין לאכול בער"ה באשמורת וא"צ תנאי כיון דנוהגין כך הוי כאלו התנה ומשמע ודאי אף פחות מרביעית כל שלא התנה אסור עסי' תקס"ז לרי"י:

## סימן תקסה

### סעיף א

בצום עמ"א מ"ש משו"ת הרשב"א ז"ל סימן כ"ה עט"ז א' וי"ל דאה"נ קאמר דיאמר עננו בלשון רבים אבל תעניתי יאמר לא לשון רבים ומ"ש קבל חלבי כלומר דל"ת שלא להוסיף כלל דאיך יעשה יאמר חלבינו שקרן ואמר בלשון יחיד משנה מטבע קי"ל דאין זה שינוי וצ"ע ועט"ז ואי"ה שם יבואר עוד. ועד"מ הביא א"ר דיכול לומר תעניתנו כלומר כשיתפלל וכן עננו פירש כשיתפללו יע"ש:

### סעיף ב

לאחר עמ"א וי"ל לאחר תפלתו היינו שאחר שאומר יהיו לרצון אמרי פי אז אומר קודם זה לא קודם אלקי נצור ועיין לבוש. ומ"ש בלבוש שאין יחיד קובע ברכה לעצמו קשה לי דא"כ כשסיים ש"ת יאמר וש"ץ מא"ל והטעם דאין חייב להחזיר תו הוי הפסק ועסי' קי"ט במ"א אות ו' וז' מדיני ש"ץ ולענין עננו ובא"ר שם דש"ץ ששכח יאמר בש"ת כיחיד ממש דלא כמ"א שם וכ"כ ע"ת אבל אם נזכר מיד לאחר גמר רפאנו כתוב בסדורים שיסיים בשתים היינו דלא הוי שוכח כ"כ והבן ע' תקס"ו:

**סעיף ג**
התענית הזה ע' מ"א ולזה י"ל שכיון הט"ז ג"כ באות ד' על הטור דפסק בתקע"ו ש"ץ שאין מתענה יכול לומר ביום התענית הזה הא יחיד א"א אף בלשון זה אף שאחרים מתענים ג"כ דש"ץ שליח הוא:

**סעיף ד**
כ"א במנחה עמ"א ועסי' תקס"ב להר"ב בתענית שעות אומר עננו ומיהו כשדעתו להשלים א"צ לדלוג ב' תיבות צום תעניתנו יהיה שקרן יע"ש:

**סעיף ה**
דרך עמ"א בציבור הא יחיד יכול לומר האדרת כל השנה עד"מ. ושם נאמר ה"ה סליחות ליחיד אין מפסיק בתפלה בברכת סלח הא אח"כ יכול לומר סליחות ועמ"א אות ו' כ"כ:

**סעיף ו**
לומר עמ"א וכ"כ הד"מ דיחיד אין להפסיק בתפלה בסליחות הא אח"כ יכול לומר הכל ועסי' ס"ח במ"א א' פיוטים יחיד א"א באמצע ברכה היינו אף ביוצר אור ואהבה רבה רק אחר גמר התפלה יכול לומר הכל:

**סעיף ז**
להשתבח עמ"א משמע שסובר דמעשה בחול הוי שבת י"א א' יע"ש ואמר רב יוסף אפי' בשבת ואלומי מילתא אבל בט"ז ו' משמע בשבת היה וא"כ ליכא תענית מצוה בשבת עסי' רפ"ח ומ"ש יאמר אפי' בשבת י"ל אי בחול מתפלל ואומר אין לי חשק ואיסטניס אני כו' משא"כ בשבת צריך לטעום מידי משום עונג שבת אף בשר כ"ש פת חובה. ולמ"ש המ"א ז"ל משמע אף חסיד כשמפצירין לאכול כההוא עובדא דשבת י"א מותר לומר סתם בתענית יתיבנא ואם יסבור תענית מצוה אין בכך כלום ואף מדת חסידות ליכא והבן זה ועסי' תקס"ח יום זה אין לוה ובשבת ע"כ ת"ח ואין מקבלין עסי' תקס"ב:

## סימן תקסו

**סעיף א**
העולם עמ"א ועט"ז אות א' ותפלת שלמה שיענה הקב"ה לכל העולם באו עשרה לאחר שאמר תיבת רפאנו ה' לחוד צ"ע אם יאמר עננו ול"ד לקי"ט דשם טעה ושכח הלכך כ"ז דלא גמר ברכה כו' והבן:

**סעיף ב**
ויחל עמ"א ועא"ר משמע דהקורא והש"ץ א"א אותן פסוקים עם הקהל רק אח"כ כשסיימו הקהל אז קורא הש"ץ עם העולה בתורה ד"ק לא דרך בקשה וראוי ליזהר שהש"ץ ימתין עד שסיימו כולם ואח"כ יתחיל לקרות שישמעו כולם מתורה ע' סימן קמ"ו ובמ"א שם אות ה':

**סעיף ג**
כשהציבור עמ"א ואפשר אף ברכה בפ"ע לא אמרו כי יותר יש לחוש לברכה בפ"ע בענינו מקריאת התורה במנחה או שחרית שלא בב' וה' ועמ"ש סי' תצ"ב מ"ש שם:

**סעיף ד**
לדונו עמ"א ועט"ז מזה והכלל אם יש עשרה בב"ה שמתענין ומשלימין יש לקרות בתורה ואף לומר עננו בין גואל לרופא במקום שיש מנהג כך ועט"ז בזה. ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז לענין יחיד המתפלל עם הש"ץ:

**סעיף ה**
י' שמתענים עמ"א דכל שלא השלים בציבור ודאי אין קובע ברכה בפ"ע כבסי' תקס"ב ס"א. וה"ה מי שלא קיבל עליו התענית יע"ש וצ"ע ועיין בב"ח כאן בשם אגודה משמע כל שיש שלשה בבית הכנסת שמתענים יאמר הש"ץ עננו ולא קיי"ל כן וא"כ מש"ה תלה האדון המ"א ז"ל דין זה ביראה לו דל"ת דהיה ס"ס דהעיקר דא"א ענינו עמ"א תקס"ב ג' י' וב"ח תקס"ב דיי"ל בלא קיבל מאתמול במנחה והתענה יום שלם וקבל בלילה יש הרבה פוסקים דיאמר ענינו יי"ל הוי ס"ס והבן זה ולי צ"ע מ"ש הא"ר בשם ב"ח יחיד שאין מתענה שיתפלל עם ציבור יאמר ביום ת"צ זה כ"כ הב"ח בתקס"ח וצ"ע דזה יי"ל להטור משא"כ לדידן בס"ה ש"ץ שאין מתענה לא יתפלל אע"ג דשליח ציבור יי"ל כ"ש יחיד שא"א ענינו בלחש אף לומר עננו בת"צ הזה. ומ"ש הא"ר אם אין עשרה בביה"כ שמתענין עכ"פ יאמר הש"ץ ענינו בש"ת וכ"מ בשו"ת הרשב"א ז"ל סימן פ"א כ"מ שם בלשון השואל יע"ש וצ"ע אם אומר בש"ת והש"ץ סיים בא"י עונה בעת צרה וש"ת הואיל ואין קובע ברכה בפ"ע א"ד דיאמר אח"כ כיחיד בש"ת ומסיים רק בא"י שומע תפלה ועסי' קי"א במ"א ז' וצ"ע:

**סעיף ו**
בברכת עמ"א וצ"ע קצת דפשיטא דנכון לומר הסליחות אחר ח"י וי"ל קמ"ל דלא יאמר בש"ת כו':

**סעיף ז**
לא עמ"א דהטור סובר כן לכתחלה ומ"מ ברכה בפ"ע לא יאמר רק בש"ת ואפשר חותם בשתים עמ"ש באות ו':

**סעיף ח**
שאין עמ"א ועט"ז ועא"ר אות ו' בסי' קל"ה:

**סעיף ט**
יצא ע' מ"א ועט"ז בסי' קל"ה אות ה' דיצא מביה"כ כשאין כהן אחר:

**סעיף י**
יעמדו עמ"א ועא"ר י' הא דיומא דעיבא עתה בעו"ה אף ביומא דעיבא יע"ש:

**סעיף יא**
חוץ עמ"א ואומרים או"א שים שלום בת"צ ואם אין עשרה בביה"כ אין לומר ומיהו חשש ברכה ליכא בזה:

## סימן תקסז

**סעיף א**
יכול עמ"א ברכות י"ד א' ברש"י ועט"ז מ"ש בזה ומ"ש בי"ד רל"ח ס"א חצי שיעור אסור ואין מלקות דלא יאכל ודאי לאו אכילה עד שיאמר שלא אטעום יע"ש ומיהו כאן בכ"ש שאוכל אסור והתם נמי דוקא אוכל כל שהוא הא טועם ופולט אף אמר שלא אטעום אין לוקה ועמ"ש בי"ד גבי טעימת הכבד טועם ופולט אי מ"ה או דרבנן וצ"ע כעת:

**סעיף ב**
רביעית עמ"א בב"י בשם רבינו יהודה בר נתן רביעית ביצה והעיקר כרש"י רביעית הלוג ביצה ומחצה:

**סעיף ג**
בכל ע' מ"א אף שלא ד' צומות כל שגזרו הציבור ומיהו י"ל תליא בדעתם בהתנו לכך:

**סעיף ד**
מעט עמ"א הנה י"א אלו פליגי בתרתי למ"ד בפ"א רביעית אסור רק מעט מעט ש"מ יותר מרביעית אסור אף מעט מעט וכל היום מצטרף עיין סי' תרי"ב דשיעור רביעית בכ"מ שלא ישהה בנתיים כלל ומיהו י"א שיעור שתייה כ"א פרס אין כאן הוכחה ועסי' ר"י ח"ש בברכה אחרונה בקאוו"ע יע"ש משא"כ למ"ד רביעית פ"א וי"ל כל היום שרי בכל פעם רביעית ואין מצטרפין וכמ"ש באות ה':

**סעיף ה**
ויש אומ' עמ"א פירשתיו באות ד' דתליא זה בזה:

**סעיף ו**
לא כשר עמ"א תה"ד קנ"ח ולא כשר הא איסורא ליכא משמע אף ביוה"כ וט"ב כיון שאין מכוין להנאת טעימה כלל וגם מיא בעלמא הוא ע' אות ז' והקושיא חזקה לכאורה על המחבר ומ"ש ביותר מרביעית לא הבינותי איזה חילוק יש שם בין ת"צ חוץ ת"ב ויוה"כ לתענות יחיד להמחבר ומנלן זה וע' לבוש שמא יבואו מים בגרונו ג"כ קשה מ"ש ת"צ מתענית יחיד אם לא ת"צ הכתוב י"ל חמיר טפי דוק. וע' ס"א י"א שלא התירו רביעית בפ"א אלא מעט מעט:

**סעיף ז**
ואפילו עמ"א תה"ד קנ"ח שם ונ"מ בין ב' טעמים כו' ולפ"ז טעימה מתבשיל ביותר מרביעית אסור בטעימה כזה הנאה חשיב כאכילה עט"ז ומ"א א' ולרש"י טעימת מלח או תבלין אפ"ה גרע ממים לרחוץ שאין מתכוין כלל לטעימה:

**סעיף ח**
ומותר עמ"א ה"ה ת"ב קשיא אלא להר"ב ודאי אף כל ת"צ היה לאסור. והנה הטעם דבר צלול שיעורו ברביעית י"ל יותר א"א שלא יבלע מעט ובגוש אפשר שלא יבלע הלכך אין שיעור משאר אוכלין ע' לבוש ולמ"ד בכ"מ אסור ברביעית דהנאה כזו חשיב ה"ה באוכלין ללעוס כן עיין אות ד' ה' ומיהו אין נוהגין לאסור כל לעיסה בת"צ ועדיין יש נ"מ בתענית יחיד וצ"ע:

## סימן תקסח

**סעיף א**
שכח עמ"א ראוי להיות הציון על ושכח א' דהיינו יום זה ויא"צ וכדומה דאין יכול ללות ולפרוע דמשלים ואסור לאכול יותר בו ביום ועלה קאמר ל"ד שוגג אף מזיד משלים ולא יאכל יותר ול"ת זבח רשעים תועבה ויאכל יותר שלא יהא חוטא נשכר אבל יום סתם רבותא אף שכח איבד תעניתו וצריך לצום יום אחר ויאכל היום ואף מזיד יאכל היום יותר ולא קנסינן ליה אף שקבלו במנחה עליו עמ"א אות ו' והנה הטור כתב ביום סתם או יום זה (לשיטתיה) ואכל איבד תעניתו ויאכל וישלים ביום אחר וביום ידוע יא"צ וכדומה שכח ואכל משלים ביום וע"ז כתב הב"ח דמש"ה השמיט ברישא שכח דאף מזיד יאכל בו ביום ולא קנסינן ליה אף קיבל במנחה ואף יום זה (לשיטתיה) ובסיפא יום ידוע שכח אפשר מזיד יאכל בו ביום דזבח רשעים תועבה ואפשר דאורחא דמילתא נקט בסיפא וברישא י"ל דוקא מצטער הוא דלוה ופורע הא בלא מצטער לא ודוקא שכח. והמ"א פי' כן ע"ד עצמו ולמד כן עפ"י דרכו של הב"ח לתרוצי מלת שכח והבן זה וצ"ע:

**סעיף ב**
כזית עמ"א משמע ביום סתם ממש אם אכל פחות מכזית מתענה ומשלים וא"צ יום אחר ואסור לאכול היום יותר כיון שקבלו במנחה וביום ידוע ברישא השמיט המחבר כזית לומר אפילו אכל סעודה גמורה אסור לאכול באותו יום יותר אבל מדברי הב"ח ז"ל משמע דאף ביום סתם ופחות מכזית איבד תעניתו ודוקא טעם ופלט לא איבד וכבסי' תקס"ז והמ"א סובר לכתחילה אסור הא דיעבד פחות מכזית לא איבד תעניתו ומש"ה נקטי כזית עא"ר אות ב' וע"ש:

**סעיף ג**
וחייב עמ"א בגדר ב' ימים רצופים סתם ואח"כ קבל במנחה ושכח ואכל בלילה חייב לצום ב"י אחרים הא יום זה כה"ג ושכח משלים:

**סעיף ד**
ויש עמ"א בתה"ד סי' קנ"ו ומשמע דספוקי מספקא לן אי יום זה יכול ללות ולפרוע או לא יכול ללות ולפרוע ועבדינן בתרוייהו לחומרא וצריך להשלים אותו יום דשמא יום זה א"י ללות ומתענה יום אחר שמא הלכה דיכול ללוות אף ביום זה א"כ צריך להתענות תענית אחר כמו ביום סתם וע' ב"י בשם ירושלמי ביום זה מתענה ומשלים י"ל אם רצה או צריך מ"מ י"ל זה ומלת כבר גם כן י"ל ועב"ח והבן. ובתה"ד כתב והמדקדקין וכ"כ בלבוש וברמ"א השמיט והנה בהזיד י"ל מחמירין ובשוגג י"ל אם רוצה משלים וא"צ יום אחר ועא"ר וא"ז ומ"מ משמע כאן אף בשוגג יש מחמירין ות"צ אם רוצה א"צ יום אחר ואם לבו נוקפו יתענה לכפרה אבל ודאי צריך להשלים תעניתו אף ביום זה:

**סעיף ה**
לדבר מצוה עמ"א לדבר מצוה אף שאין סנדק וכדומה ביום סתם לוה ופורע אף באין לו צער ומ"מ ימתין קצת ממה שהוא רגיל והיינו אם דרכו לאכול בד' ימתין עד ה' ועסי' תקנ"ב בט"ז:

**סעיף ו**
לא עמ"א ל"מ הרהר אף קבלו בפירוש במנחה הואיל ותחלה לא קבע בשעת הנדר הוי יום סתם עסי' תקס"ב אבל לא נדר כלל וקבל תענית במנחה הוי יום זה וא"י ללות ואם הרהר במנחה צ"ע די"ל הוי ס"ס דשמא הלכה יום זה נמי לוה ופורע ושמא הרהור לאו כלום עסי' תקס"א וע' אות ד' כאן וצ"ע:

**סעיף ז**
ב' וה' עמ"א עט"ז ועא"ר אות ד':

**סעיף ח**
אפילו עמ"א אף שהם מיוחדים והוי כיום זה ואפ"ה מותרין לאכול וגם א"צ תענית אחר כה"ג כי נוהגין לאכול בסעודת מצוה כה"ג:

**סעיף ט**
מצוה עמ"א ועסי' תקס"ב ומי שנוהגין במ"ג א"כ ה"ה סעודת מצוה יע"ש כן והעושין סעודה בלילה אין לאכול ביום וע' אות י' וי"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף י**
כי עמ"א מ"ש ב"ב מותרים מיד די"ט שלהם הוא עא"ר אות ז' ועסי' רמ"ט במ"א אות ה' מילה שלא בזמנה זמנה הוי לענין זה משא"כ פדיון הבן כה"ג ועסי' תקנ"א ומ"מ סעודת מצוה הוי אף פ"ה שלא בזמנה:

**סעיף יא**
ואם עמ"א הביא פירוש לבוש בזה דאם קיבל במנחה צריך להתענות ודוקא בעניית אמן שרי לאכול על סעודת מצוה אבל המ"א פירש דאף קיבל במנחה שרי כל שמתענה אדעתא דמנהגא אבל אם מתענה רק יום א' ביו"ד ימי התשובה וקבלו במנחה שאז צריך קבלה תו אין מתענה ע"ד המנהג ומלת או צ"ל אז:

**סעיף יב**
יכול עמ"א ועא"ר אות ט' ובשל"ד דפשוט הוי גדול וחצי פוליש יע"ש:

**סעיף יג**
יכול עמ"א ואם אמר שמקבל בה"ב בימי הקיץ וכדומה פשיטא שא"י לדחותם לימי החורף דהוי כיום זה:

**סעיף יד**
ששני עמ"א וצ"ע אם קיבל תענית ב' ימים ולילות רצופים אם יכול לצום אח"כ ארבעים שאין רצופים וי"ל בהא דנדר מ"ג אי רשאי להוציא לחצאין יע"ש:

**סעיף טו**
מכח תשובה ומ"מ טוב יותר כו' עמ"א:

**סעיף טז**
הכא מודה עמ"א ועא"ר אות י"א ששה ימים יכול להתקיים אבל לא יותר חסד לאברהם כמדומה נוהגין לאכול מיד צאת מבית הכנסת בליל שבת אף בעוד יום ואדעתא דמנהגם קבלו עלייהו עיין סי' רמ"ט:

**סעיף יז**
שלפני עמ"א עא"ר י"א וביי"ד רל"ג קטן יב"ש נדרו קיים ובת יב"ש עד בוגרת האב יכול להפר ועיי"ד רל"ד שם דיני הפרת נדרים ואי"ה יבואר עוד לקמן בסי' תקס"ט וסי' תק"ע:

**סעיף יח**
שמי עמ"א וע' אות י"ב וא"ר אות ט':

**סעיף יט**
תענית חלום עמ"א ומשמע דוקא הנך ימים הא שאר ימים שא"א תחנון כניסן ול"ג בעומר וט"ו אב ושבט וקודם שבועות ובין יוה"כ לסוכות א"צ תענית לתעניתו ועמ"א תכ"ט אות ו' ורפ"ח מזה:

**סעיף כ**
באדר שני ע' מ"א מ"ש בשם ספר חסידים תשי"ב בא' שמת אביו באדר ראשון והיה מתענה בשנה פשוטה בשבט כי שמא אדר א' כשבט בפשוטה חשיב ומתענה ג"כ באדר כי אדר הוא ובסוף האות מ"ש ואם מת ביום ראשון דר"ח אדר יתענה לשנה הבאה מיום ראשון דר"ח אדר ולא בכ"ט בו יראה להגיה ולא בכ"ט בשבט דל"ת יום שלשים לחודש העבר והוי כ"ט בשבט לשנה הבאה דז"א דאדר במקומו עומד אף במעוברת ובפשוטה וההיא דס"ח מדת חסידות הא מדינא מתענה רק באדר כדאמרן וצ"ע:

**סעיף כא**
די עמ"א והנה אם תוציא המעות לצדקה אפשר יוצאת ידי נדרה אע"פ שהלכה על קבר צדיקים שהשכירוהו לכך:

**סעיף כב**
עולין לו עמ"א מ"ש קהל שגזרו וחלקו עא"ר אות י"ז צ"ע בשובבי"ם כה"ג אם אירע בער"ח עולה ואין מתענין יום אחר יע"ש. וצ"ל ע"ד מנהגם קבלו יע"ש וה"ה כשחל יום שאין אומרים תחנון אין מתענין יום אחר והכל תליא במנהג וכן כוונת הנודר:

## סימן תקסט

**סעיף א**
ציבור עמ"א עב"י בשם הרא"ש בזה ועסי' תקע"ה סי"א ועמ"ש בט"ז א' בגדרו צדקה ציבור והבריא פשיטא דאין חילוק בין יחיד לציבור ונותנים לכולהו טעמים ואם מת לטעם הר"ן ומ"מ ציבור פטורים דלב ב"ד מתנה ולהרא"ש אף בתענית כה"ג ישלימו אף קודם חצות יע"ש:

**סעיף ב**
וה"ה עמ"א שם בתה"ד ר"פ שהעריב היום ביותר או לא חשו והשלימו וקראו בתורה והפטירו יע"ש והנה ענינו ברכה בפ"ע וגם ברכה על התורה ומפטיר לכאורה כיון שקבלה בטעות היה א"כ אין זה תענית כלל וי"ל דמ"מ ציבור שהתענו כה"ג יכולין לומר ענינו ברכה ולקרות בתורה ועדיין צ"ע ועסי' תקס"ב:

## סימן תקע

**סעיף א**
קבלה עמ"א בתקס"ג מ"א א' בקבלת תענית בעלמא אם לא קיבל במנחה סמוך ליום התענית י"ל שא"צ להתענות כלל דקיל מנדר ותקס"ב סי"א י"ל דמיירי בלשון נדר יע"ש והבן ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ב**
הרי עלי עמ"א הנה בכולל אף בשבועה חייל וי"ל הרי עלי נדר לצום יום פלוני עכ"פ בשבועה וחייל וצריך התרה עכ"פ אבל באומר שבת ור"ח בלא כולל אז י"ל בין אומר הרי עלי אכילת יום שבת קונם צריך להתענות והתרה דאסר חפצא עליו משא"כ כשאמר הרי עלי קונס או נדר להתענות יום שבת לאו כל כמיניה שאסר נפשו אחפץ עט"ז שם כאן אבל בכולל אפשר ל"ד בהאי לישנא או משום סיפא שלא בכולל וצ"ע כעת:

**סעיף ג**
צריך עמ"א ל"מ כשאמר בלשון קבלה שא"צ תענית ושגג והתענה דמיתב תענית לתעניתו אפי' בלשון נדר דצריך להתענות מיתב תענית לתעניתו כמו ת"ח בתקס"ח ס"ה ועד"מ וא"ר:

**סעיף ד**
אין עמ"א וצריך התרה עכ"פ לשון נדר או מתענה וכן בשבועה בכולל כה"ג:

**סעיף ה**
הולכין אחריו עמ"א דאם אמר שדעתו היה חוץ מי"ט להוציא ג"כ חנוכה ופורים וכדומה א"צ התרה ולא להתענות בהם דבעינן פיו ולבו שוין והולכין בנדרים אחר הרוב יע"ש בי"ד ר"ח בש"ך ה' וט"ז שם אות א' יע"ש. ומ"ש ח"ה מיקרי י"ט עסי' ת"צ א' דהרחמן לא יאמר בחה"מ י"ט ומ"מ בלשון בני אדם מיקרי י"ט ובנדרים הולכין אחר לשון ב"א אי א"י כוונתו:

**סעיף ו**
ע"ה עמ"א דע"ה נקרא י"ט בלשון ב"א:

**סעיף ז**
והכי עמ"א ועש"ך י"ד רט"ו אות י"א האריך לתרץ דברי המחבר יע"ש לחלק בין נדר כל ימיו ובין שנה א' יע"ש:

**סעיף ח**
אלא עמ"א כאן סתם ג"כ כדיעה א' בסתם בס"א אבל להרמב"ם ז"ל בדרבנן צריך חיזוק יותר משל תורה וא"צ התרה אף בנדר בכולל וכ"ש בשבועה. ועי"ד רל"ט ס"ו וש"ך אות ך':

**ודע** מה שיש מהספק בנשבע לאכול בד' צומות וכדומה אי חיילא שבועה על דרינן שי"ל בקום ועשה אין חייל או"ד משום לאו דלא תסור והיינו משום סייג דלא ליגע באיסור תורה יש לא תסור משא"כ כה"ג י"ל דלא עדיף מה"ש וחיילא שבועה עליה ועכ"פ צריך התרה ועש"ך שם ובט"ז דכ"ח אות מ"ב וש"ך אות צ"א וה"ה בגזרו הקהל תענית והדברים ארוכים וצ"ע:

**סעיף ט**
דה"ה עמ"א מ"ש אף הרמב"ם מודה בזה היינו שהר"מ ז"ל סובר ר"ח ועי"כ ד"ת כמ"ש ס"א ובשבועה בכולל חייל ומשמע שבת וי"ט מ"ע מ"ה הוא שלא להתענות ועדיף מחש"מ עי"ד רל"ט:

## סימן תקעא

**סעיף א**
נקרא עמ"א רש"י תענית י"א א' והיינו אותן עונות שיסורין ממרקין גומרין מירוק ע' חולין ומירוק אחר כו' ועיין שם י"ל אחר תמיד פירש"י ותוס':

**סעיף ב**
ת"ח עמ"א אף שאין ת"ח בזמן הזה לענין זה יש.

**סעיף ג**
ומלמדי תינוקות עמ"א מ"ש פועל יכול לחזור בחצי יום וגם עבד עברי בזמן שהיובל נוהג וצריך לעבוד שש שנים מ"מ יוצא בגרעון כסף וצ"ע באותן שא"י לחזור דבר האבד עמ"א שלי"ג ה' כמ"ש המ"א אמאי נדרו קיים ומשמע דוקא עבד כנעני שגופו קנוי וכ"ש קטן בן י"ב שנה עי"ד רל"ג ורל"ד. ומ"ש אפילו קטן מאוד הא מספיקא מקילין דנראה בקומה שלו שעדיין לא הגיע לכלל שנותיו:

## סימן תקעב

**סעיף א**
שלא עמ"א עב"י בשם פירש"י ז"ל תענית ט"ו ואין חילוק בין תענית גשמים לשאר תענית ואם יש זמן רב בין תענית לתענית אז אף התחילו ביום אחר אפ"ה אין גוזרין בשניה ביום ה' עב"י ועיין באות שאח"ז:

**סעיף ב**
שאין עמ"א האידנא דל"ש מפקיע שערים גוזרין אף ביום ה':

**סעיף ג**
בר"ח עמ"א ועסי' תק"ע אות ט' שם הוכיחו דר"ח הוי דרבנן דאל"כ הוי להפסיק כמו שבת וי"ט וא"כ משמע ההי"מ ג"כ מדרבנן הוי מדמתענה אם התחילו כו':

**סעיף ד**
מתענין ומשלימין אף בט"ו בשבט אלמא יש ת"צ לענין זה אף לדידן ועב"י וק"ל:

**סעיף ה**
ציבור עמ"א מ"ש בכוונה תליא מילתא ומה שלא רצה לאכול בשר החמיר על עצמו הא באחרים התיר הן בט"ו באב והן סעודת מצוה ועא"ר תק"י אות ט' כתב דמיירי שהתנה בפירוש יע"ש:

## סימן תקעג

### סעיף א
טעם עמ"א וקטן בן יב"ש דתיקנו ליה רבנן נישואין שנה או חצי שנה קודם זמן עיין אה"ע לטעם שמא יהיה שיכור מתענה ולטעם עונות אין לו והמקדש בלא חופה לטעם שיכור מתענה ומחילת עון דוקא מי שנושא אשה ע"י חופה ומקדש ע"י שליח א"צ להתענות ועיין אה"ע ס"א בב"ש אות ו' לטעם מחילה ישלים ולטעם שיכור א"צ ועסי' תקס"ב ס"ב בהג"ה ויי"ל דמ"מ קצת כפרה הוי ואין משלים די"ט שלו הוא יע"ש:
בניסן עמ"א עב"ח כ"כ מלשון אפילו בר"ח ניסן מפני מ"ש באות ב' אלא דממילא למד ממנו דשאר ימי ניסן דמתענה אע"פ דל"ש טעם דר"ח ניסן אפ"ה מתענה הואיל ורק מנהגא וה"ה ל"ג בעומר וימים כו' דמתענה חתן אבל א"ח וט"ו אב ושבט דמדינא אין מתענה ה"ה חתן אין מתענה וכאן כתב א"ח סתם משמע אף פסח וסוכות ובתכ"ט ח' צידד א"ח שבועות מדינא הא א"ח פסח וסוכות מנהגא וא"כ י"ל מתענה בל"ג בעומר:

### סעיף ב
אפי' בר"ח עמ"א בכ"ה בכסליו אין חתן מתענה וברי"ח ניסן ור"ח אב י"ל מתענה דהא ר"ח אב ג"כ תענית שמת אהרן הכהן עסי' תק"פ וא"צ תענית לתעניתו ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

## סימן תקעד

### סעיף א
צריך עמ"א ואף על גזירה שעברה ועיין אות ב' ועט"ז:

### סעיף ב
אפילו עמ"א ובא"ר אות ב' החמיר אף כה"ג ועמ"א אות ד' ואפשר דמש"ה הניח המ"א בצ"ע:

### סעיף ג
אוכל עמ"א אפילו באותה סעודה מפסיק מיד:

### סעיף ד
ואפי' עמ"א וה"ה שום וכדומה דבר המריח שלא ירגישו וע' פרישה:

### סעיף ה
חוץ עמ"א החמיר אף בליל טבילה ולחשוכי בנים מותר עד שתתעבר ובדברי דוד שהביא הא"ר משמע כל שאין לתענוג שרי ועיין אה"ע כ"ה בח"מ וב"ש הביאו הא דליל טבילה שרי ועסי' ר"ג ובא"ר ד' י"ש:

### סעיף ו
הפורש עמ"א דוקא בדבר שיכול באולי להועיל הן בתפלה ותענית וממון:

## סימן תקעה

**סעיף א**
ראוים לכך עמ"א ת"ח ששואל דבר הלכה בכ"מ אומרה צריך להתענות אבל תלמוד שאין יודע בכ"מ אם רצה מתענה ולית יוהרא הא אין חיוב ועט"ז א' לכאורה משמע כן. ומ"ש מרשב"ג היינו לדידן ס"ל כת"ק דרשב"ג בתענית דלא הוי כ"א יוהרא ובתענית מוכחא מילתא ורשב"ג סבר דלא מוכחא מילתא בתענית נפסיק כמתני' דתענית ולא כברייתא שם וצ"ע דבתענית י' ב' אמר רשב"ג הטעם שבח אין עושה צער עושה וזכות הוא לו א"כ מה קושיא מט"ב ותענית דרשאי לצער עצמו ול"ש יוהרא כה"ג וזכות הוא לו. ומ"ש המ"א ממקום שהתענה לאין מתענה התם מדינא אסור ואיך יעשה איסור בשביל מחלוקת וי"ל דמשמע ליה אם שואלין אותו רשאי לומר מתענה אני וצ"ע. מ"ש וס"ל צ"ל וצ"ל:

**סעיף ב**
מבע"י עמ"א א"צ תוספת אבל ביה"ש שלו אסור בת"צ בא"י ועסי' תקנ"ג ס"ג ופסחים ונ"ד ב' כרבא ואליבא דר' יוחנן ובגמ' לס"ד אין בין ט"ב ליוה"כ שזה ספיקו אסור הא צריך הוספה מחול על הקודש יע"ש אלא חדא נקיט:

**סעיף ג**
מתשמיש המטה עמ"א דברעב בלא"ה אסור בתשמיש ומיהו יש לומר אף בליל טבילה עמ"א שם אות ה':

**סעיף ד**
המוכרת עמ"א מדלא כתב המוכרת מאכל ומשתה כמ"ש בהג"ה בשני ש"מ דבה' אין פותחין חנות מחמת דא"צ הכנה ופותחין בע"ש:

**סעיף ה**
לא עמ"א הוכיח לכאורה דאין אומדים בתענית ואם א"י כולם לא יתענה כלל מעוברת ומינקת:

**סעיף ו**
של שמחה עמ"א עסי' תקנ"א ס"ב ובמ"א אות זיין יע"ש:

**סעיף ז**
ממעטין באירוסין עמ"א אף אירוסין בלא נישואין ואף בלא סעודה אין מארסין וחמיר מט"ב ובתקנ"א יע"ש:

**סעיף ח**
מתענין עמ"א ועב"י:

**סעיף ט**
בד"א עמ"א ובסי' קי"ז לענין שאלה טל ומטר הכל כיחידים דמי כל שאין בזמן שקבעו חז"ל ועמ"א שם אות ג' ד':

**סעיף י**
בח"ל ובגמרא פסחים אין ת"צ בבבל כ"א ט"ב ואף זה אין כיום כפור וא"צ תוספת והמחבר שכתב כגון צום כפור משמע בא"י אסור תוס' ועמ"א אות ב' ועא"ר ב':

**סעיף יא**
יאכלו עמ"א הלל הגדול כ"ו כל"ח ובשבת אומרים אותו קודם התפלה ועסי' תקס"ט שאם רוב הציבור רוצים להשלים אף קודם חצות משלימין ומ"מ הלל הגדול צ"ל קודם אכילה כיון שא"א בענין אחר:

**סעיף יב**
הלל הגדול עמ"א עד נהרות בבל ומ"ש ששירת הגשמים בלילות י"ל ונתתי גשמיכם בעתם בלילה בשעה שאין ב"א עוברים:

**סעיף יג**
שלאחר עמ"א ואף ירדו גשמים מיד בצ"ה א"א הלל הגדול ואפשר ירדו ביה"ש אומרים:

**סעיף יד**
א"א עמ"א אף שהפסיקו מבע"י מ"מ עיקר התענית מתחיל מע"ה ועט"ז ד':

## סימן תקעו

**סעיף א**
כתב כו' עמ"א עמ"ש בט"ז אות ב' בזה. וער"מ ז"ל פ"א מה"ת ה"א והטעם דמ"ע להתפלל ולזעוק שידעו שהכל בהשגחה לא במקרה מערכת השמים כ"א ע"פ השגחה והם שלוחי דרחמנא וכששבו בתשובה כתיב מאותות השמים אל תחתו (בס' המגיד כתבנו אין מזל לישראל הנשמה נקראת כן והגוף יעקב כי בני חיי ומזוני במזלא הוא הגוף והשייך לו אבל הנשמה למעלה ממזל מעולם המלאכים ויותר יש כח ביד הנשמה לכוף בתבל במאדים במזלא והבן). והנה ציבור צ"ע אם כל בי עשרה מיקרי ציבור או שמא דוקא בא"י כמ"ש בארצכם וח"ו כשיש צער על הרוב אז הוא מ"ע משא"כ קהל כיחידים דמיין ומש"ה אין תוקעין היום:
דבר בא"י עמ"א י"ד של"א ס"ח כצ"ל ועמ"ש באות ב' אי"ה בזה:

**סעיף ב**
ולא עמ"א עב"י והוא תירוץ ג' ברי"ן יע"ש והמחבר השמיטו דמתענין ולא מתריעין ולתירוץ ג' אף מתריעין בה"ל וצ"ע קצת למה לא כ"כ הר"ב ומלת כשם שכתב המחבר וכ"ה בטור לכאורה קשה דמלחמה מבואר בכתוב ושאר צרות מעל הצר הצורר יליף

ער"מ ז"ל פ"א מה"ת גם בטור מתענין ומתריעין ובש"ע רק מתענים ועיין לבוש. ועמ"ש אי"ה באות י"ב:

**סעיף ג**
על עמ"א פאקין או מאזלין דמכה מהלכת היא יש לגזור תענית:

**סעיף ד**
ב' ב"א עמ"א לשון רבים ב' ב"א הטבע שם הקב"ה שייראו מהם חית הארץ:

**סעיף ה**
באגם עמ"א וה"ה יער גדול:

**סעיף ו**
ירקון עמ"א ורש"י ז"ל תענית י"ט א' פירש שדפון בתבואה ירקון חולי באדם ועיין פירוש הרע"ב והמחבר בס"ה כתב על החולאים ע"כ כאן שניהם בתבואה:

**סעיף ז**
פי התנור עמ"א ועא"ר אות ו' דפסק לחומרא יע"ש כי חמירא סכנתא מאיסורא:

**סעיף ח**
באותו הפרכיא עמ"א במכה מהלכת באותו הפרכיא מתענין ומתריעין בשופר וכל שאין מהלכת כל סביבותיה באותו הפרכיא מתענין ולא מתריעין אף באותו הפרכיא כבסי' י"ב ועיין אות ט' מזה:

**סעיף ט**
סביבותיה עמ"א ל"ד אלא כל הפרכיא מתענין עכ"פ באותו הפרכיא עיין אות ח':

**סעיף י**
ולא עמ"א ובא"ר אות ז' י"ל לחינוך שיאכלו רק לחם ומים יע"ש ומשמע בגשמים אף קטנים להמ"א פחות מח"י לזכר וט"ו לנקיבה ולהא"ר בחינוך:

**סעיף יא**
ב' צרות עמ"א היינו שמתפללים שימלטו מהם שלא תבוא ח"ו עליהם וכשיש ח"ו ב' מיני חולאים ר"ל בגדולים ובקטנים עיין אות ג' י"ל דרשאין להתפלל על שניהם יחד דמ"מ תפלה א' היא שהקב"ה יציל אותנו מחולאים:

**סעיף יב**
בכל עמ"א ועסי' תקס"ו ס"ב לענין קריאת התורה ועלח"מ. ע' רש"י פסחים נ"ד ב' אין ת"צ בבבל ועיין סעיף י"ד. עמש"ל פ"ו מה' כלי מקדש לענין תענית בע"פ אחר חצות עיין פ"א מה' תענית הביאו המעתיק:

## סימן תקעז

### סעיף א
ומונעים עמ"א ועיין בטור שזה בארץ הרים אבל במצולה שרוב גשמים קשים ויש סכנה בריבוי המים ודאי צרה היא ומתפללין עליה וכ"ה בלבוש והמחבר השמיטו וצ"ע:

### סעיף ב
נחפז עמ"א ועסי' תקע"ה אות ה' כיון שא"א לגזור תמיד אין גוזרין כלל יע"ש ועב"י נוסח תפלה מורכבת מן ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג ומן חוני המעגל יע"ש בב"י בשם השו"ת תשב"ץ ז"ל:

### סעיף ג
היחידים עמ"א וערסי' תקע"א מי הנקרא חוטא היושב בתענית ועסי' תקע"ה י"ל דקמ"ל דלא מיחזי כיוהרא בזה:

### סעיף ד
בעננו עמ"א וכן נוהגין ועד"מ משמע שראוי לומר אחר התפלה עננו בדרך א"ב כמו שאומרים בעשי"ת ולא ראיתי נוהגין כן:

## סימן תקעח

### סעיף א
מ"ש המחבר כשם כו' הוא לשון הר"מ ז"ל פ"א תענית ה"ט ובהמ"מ משמע שמחויב מד"ס להתענות כמו ציבור יע"ש אלא שבזה חלוק יחיד מציבור דציבור אם התחילו אין מפסיקין כבסי' תקע"ב ויחיד התחיל אפ"ה אין מתענה בימים שאין מתענין וצ"ע קצת דהיחידים מפסיקים י"ל בקיבל כך לא בעת צרתו דחייב הוא יע"ש:

## סימן תקעט

### סעיף א
לרחובה עמ"א תענית י"ז א' וזה שיוצאין הציבור לרחובה והוצאת התיבה לרחובה אמרינן שם כלי צנוע כו':

### סעיף ב
בשקים עמ"א ערש"י שם ציין בבהמה דמשער בהמה מנוצה משמע לכאורה דוקא נוצה של עזים וכדומה דאל"כ הוי לציין על בשקים ולומר כשאין מנוצה מתכסה בשאר שקים הלשון לא משמע כן ועיין לבוש:

### סעיף ג
אפר עמ"א שם בתוס' והיינו ע"פ הרוב אפר הוא דבר הנשרף עפר אדמה ועל המעט קרוי אפר עפר ואפר ערש"י במשנה שם ובגמרא ל"ג רק מ"כ עפר ומלת סתם לא גרס והתוס' גרסי עפר סתם היינו שאין עצם אדם יע"ש ובחתן תנינא נמי אפר מקלה ואפ"ה

פירושו רק אפר נשרף ועצים וכדומה ה"ה כאן א"צ מאדם ועא"ר ולמ"ש א"ש יע"ש. ואי"ה באות ה' יבואר עוד:

**סעיף ד**
ואחר עמ"א גמרא שם ומשמע אחר כל דהו נותן לא אדם חשוב דבשתו יותר מרובה וצ"ע קצת:

**סעיף ה**
הנשיא עמ"א תענית ט"ו ב' ושם בברייתא אפר ע"ג התיבה ר"נ אומר אפר מקלה וא"כ במשנה כר"נ הוא וברש"י שם אפר מקלה זכר לעקידה ולקמן ט"ז א' פליגי ח"א כאפר כו' מ"כ עשר סתם לכאורה פליגי בפלוגתא דתנאי ודוחק וי"ל דכמשנה קי"ל אפר מקלה אלא ח"א מאפר גנאי יותר ואם אין מצוי יקח עפר וח"א עקידה ואם אין אפר נותנין עפר ועמ"ש באות ג'. עמ"ש באות ו':

**סעיף ו**
ואחר עמ"א בכל מקום ראוי לדרוש קודם התפלה שיתפללו בלב נשבר אח"כ וכן אפר מקלה להגדיל הכביה ולהכניע לבם כמ"ש המחבר לכאורה כמ"ד באפר וי"ל ע"ג ס"ת קאי עמ"ש באות ה':

**סעיף ז**
רגיל עמ"א צריך להסדיר בתפלה שאין רגילה מזמן לזמן ובת"צ צריך ליזהר יותר ש"ץ שטעה כו':

**סעיף ח**
ומטופל עמ"א דבנים גדולים אפי' סמוכים ע"ש אין חיוב עליו:

**סעיף ט**
ומרוצה עמ"א בכ"מ אין להתפלל בחזקה וכאן נוח לבריות בכל עניניו בעינן אע"פ שמרוצה כעת ועיין לבוש:

**סעיף י**
נעימה עמ"א לעורר הלב:

**סעיף יא**
ולפ"ז עמ"א עא"ר אות ד' תהלים על עצירת גשמים י"ז כ"ה ל"ב נ"א ס"ה פ"ה פ"ו ק"ג קי"ג ק"ך קכ"א קכ"ד קכ"ה ק"ל קל"ו:

## סימן תקפ

**סעיף א**
כתב כו' עמ"א ועסי' תקע"ג דבר"ח ניסן וכ"ש שאר ימי ניסן מתענה החתן ביום חופתו ולכאורה בר"ח י"א מ"ה אסור להתענות ועב"י וב"ח בזה וא"כ מי שנוהג איסור בר"ח

להתענות ויחיד בצרתו אסור אע"ג דמחויב מד"ס בעת צרה כבסי' תקע"ח אפ"ה אסור בר"ח ניסן כ"ש חתן דאין אלא מנהג ומ"ש בתקע"ג י"ל מי שנוהג להתענות בלא"ה בר"ח ניסן. וצ"ע:

בכ"ב בו עמ"א ועא"ר ובט"ז כתבנו:

**סעיף ב**

מתו עמ"א ועב"ח תירץ כיון שבא צרה לכל ישראל בשבילם מתענין יע"ש:

**סעיף ג**

מפני עמ"א ומ"ם יום כלו ביוה"כ. ובפסוק סלחתי כדבריך היינו דהזכיר פוקד עון אבות כו' שיהא שמור לדורות ואין לך כל פקידה שלא יהא בו חטא העגל:

**סעיף ד**

בז' במרחשון עמ"א ועא"ר ובט"ז כתבנו מזה:

**סעיף ה**

בכ"ח בכסליו עמ"א וחתן בחנוכה בכ"ח בכסליו אין מתענה ועד"מ ועמ"א תקע"ג אות ב':

**סעיף ו**

לא נודע עמ"א וכ"כ הט"ז ז"ל אות א' ועא"ר:

**סעיף ז**

בה' בשבט עמ"א ועא"ר:

**סעיף ח**

בז' באדר עמ"א ועסי' תקס"ד סעיף ז':

**סעיף ט**

בכל ב' וה' עמ"א מ"ש ותימא כו' התוס' ורש"י שבת קכ"ט ב' וכתובות ג' א'. הנה תראה שבכיון כתב האדון ז"ל להיפוך כי לכאורה ברש"י שבת מבואר יותר אדם נדון בכל יום ובתוס' אי כ"כ ראיה די"ל כשבתי דינים יושבים למטה גם למעלה יש דין ומש"ה הוקשה להם קודם תקנת עזרא אף שכשיש דין למטה אין כ"כ דין למעלה מ"מ מרש"י מבואר יותר ואמנם י"ל אדרבה כי בכל יום נדון אם יש תובע וקטרוג וב' וה' ב"ד שלמעלה קבועין ורש"י חדא נקיט דא"נ לאו קביעות מכ"מ נדון בכל יום אבל מתוס' יש ראיה טפי דא"כ ל"ק קודם תקנת עזרא דלמא דוקא ב' וה' דב"ד קבוע למעלה והבן והקושיא בלילה אין קבועין א"נ במקום שאין קבועין כלל.

בריך רחמנא דסייען עד כאן:

## סימן תקפא

### סעיף א

באשמורת עמ"א משמע לכאורה ד"ל סליחות בסוף הלילה מיד קודם אור הבוקר ועסי' א' אות ד' לענין אשמורת ובא"ר שם גמרא דפריך סוף משמר אחרונה יממא הוא יע"ש:

### סעיף ב

מר"ח אלול עמ"א אף במקום שמתחילין סליחות כל אלול. ותהלים האומרים כל אלול ג"כ א"ל רק אחר ר"ח עם יה"ר תחנונים. ומ"ש בענין תקיעה ומלת שלפני יוה"כ עיין לבוש בכ"ט אב עלה נמצא כלים בבוקר יוה"כ מ' יום ובתוס' מרובה פ"ב א' ד"ה כדי משמע בשלשים באב עלה וירד ביוה"כ לתי' א' (אפשר ביוה"כ לעת ערב) יע"ש ותקעו שופר באותו פעם בשלשים של אב יע"ש ובלבוש. ויש מתחילין ביום ב' דר"ח סמך תקעו בחודש שופר חדש שלם שלשים יום כ"ח אלול וב' ימים ר"ה ובער"ה אין תוקעין. ומ"ש המ"א ד"ל הטעם ביום ב' כמ"ש התוספות במרובה בשם מדרש תנחומא באחד באלול עלה ועברוה לאלול כו' מש"ה מתחילין עתה מיום ב' דר"ח אלול לתקוע שהוא א' באלול ועיין מ"ב סי' ב' יע"ש. ועא"ר וכ"מ לפי מנהגו:

### סעיף ג

שבוע עמ"א מי שמתענה ד' ימים ואירע שמתענה בר"ה א"צ קודם ר"ה רק ג' או ב' ימים אם מתענה בשניהם. ועסי' תקס"ח אות י"ד וכ"ב ועסי' תקצ"ד ס"ג. ועא"ר עוד טעם לד"י ביקור הקרבן מומין ד"י ובר"ה נאמר ועשיתם לא והקרבתם א"כ י"ל לעולם ראוי להתענות ד"י לפני ר"ה ואשרי מי שיכול. ועיטוף לפני העמוד משמע אף כשא"א י"ג מדות ומעריב ג"כ מפני כבוד הצבור מתעטף בטלית ואם נאמר דבעי"ת יחיד אומר י"ג מדות א"ש צריך טלית ועא"ר תקס"א ו' בשם תניא ושל"ה קכ"ו קשה קצת וטלית אין מעכב באם אין טלית וציבור מתפללין י"ל י"ג מדות בלא טלית וצ"ע ובשל"ה בשם ש"ל בשם הגאונים ד"ג מדות דבר שבקדושה א"א פחות מעשרה משמע אף בעי"ת ואי"ה יבואר עוד לקמן. ועסי' י"ח ברכת טלית בלילה ראוי ליקח של חבירו לא טלית הקהל ובסי' מ"ו ברכת התורה יאמר קודם סליחות וכן ס"ה י"ג מדות אין ליחיד לומר יע"ש:

### סעיף ד

ואבל עמ"א במהרי"ו בדינים א"ו. ובד"מ בשם מהרי"ל ה' י"ט בשם מהר"ש דהורה לאבל להתפלל אחר ז' ומת קודם רגל י"ט מפסיק ימי אבילות יע"ש. וי"ל דמירי דליכא דעדיף מיניה וע"ד בש"ך י"ד ולפ"ז מת ז' ימים קודם ר"ה ור"ה מפסיק שלשים י"ל לכ"ע מותר להתפלל אע"ג דאיכא דעדיף מיניה ועסי' קכ"ח לברכת כהנים. וי"ל טעם

אבל מדה"ד מתוח עליו ואין ראוי להיות ש"ץ בימים נוראים א"כ אף כשר"ה מבטל שלשים מ"מ עדיין כו' דלענין קדיש אין רגלים מפסיקין והבן עסי' קל"א:

**סעיף ה**

יכול עמ"א פסקי מהרא"י ז"ל קל"ד ובתשובת ח"צ וביי"ד שצ"ג וצ"ע אבל על א"ו ואומר קדיש ואין לו מנין שי"א שמותר לילך למנין א"כ י"ל מותר בלילה ג"כ וימתין שם עד אחר התפלה וצ"ע אבל תוך שבעה שנקבר מתו ביום א' דר"ה ולא נהג אבילות שעה א' אם מותר להתפלל בר"ה יום ב' היכא דליכא דעדיף מיניה וצ"ע עיין אות הקדום:

**סעיף ו**

וידקדקו עמ"א אפשר חזקה ג"פ בעינן. ועסי' נ"ה מדיני ש"ץ ומנין סכ"ב וסי' נ"ג יע"ש. משמע שאבל יכול להתפלל סליחות אף בעשי"ת ודוקא ר"ה ויוה"כ חשובים כרגלים עסי' קל"ג וקל"ד בפסקי מהרא"י ואות ד' וה' במ"א אלמון אין לו להתפלל אבל החזיק בתפלה ומתה אשתו אין לדחותו עא"ר ט"ו בשם פני משה. שוב ראיתי באי"ר תקפ"ב אות כ"ב דאבל יכול להתפלל סליחות וזכור ברית (היינו ער"ה שחרית בסליחות) ושם אות כ"א הש"ץ ילמוד פירוש התפלה ובפרט בר"ה ויוה"כ. גם ימים שא"א תחנון מתפלל אבל זולת שחרית ראש חדש שאומרים הלל יעויין שם. ולילה ראשונה חנוכה דאומרים שהחיינו משמע לכאורה שם דאין מתפלל מעריב וע' הל' חנוכה:

**סעיף ז**

כל היום עמ"א עא"ר י"ז ובד"מ בשם כל בו מתפלל ערבית אמש ויוצר ובש"ע משמע אף מנחה אבל ערבית היום כתב בא"ר דלא. ויא"ר צייי"ט דעת א"ר דהוא יתפלל כיון שמתענה וקצת ראיה מתקפ"ה ס"ד. ואשרי ולמנצח אף אבל יאמר יע"ש. ובסי' נ"ז תפלה מי שירצה הקהל:

**סעיף ח**

נוהגין עמ"א ויחיד אומר עננו בש"ת מנחה עסי' תקס"ב במ"א אות ד' וה'. אבל הש"ץ אין אומר עננו בחזרת התפלה:

**סעיף ט**

ער"ה עמ"א התינוקות ל"ד אלא אותן שהגיעו ליג"ש וב"ש ובטור נוהגין להתענות כולם וכתב הב"י כו'. מלת א"כ אפשר צ"ל א"נ תי' ב' ותקע"ו אות י' קטנים כל שלא הגיע לגבורת אנשים חי"י לזכר ט"ו לנקיבה יע"ש וביום א' סליחות מתענין יג"ש לזכר ויב"ש לנקיבה:

**סעיף י**

א"צ עמ"א דל"ת ער"ה אין קורין ויחל קמ"ל דא"צ להשלים ג"כ דצריך להוסיף מחול על הקודש. וא"א ברכת כהנים במנחה אפי' אם יש עשרה משלימין לפי שאין ת"צ:

**סעיף יא**
יכולים עמ"א שם בתשובה אשכנזית דהשייכים לברית ומי שירצה בעל הברית להזמין אף שאין שייכים לברית רשאים לאכול. ועסי' רמ"ט אות ו' מצוה לעשות הסעודה קודם שעה עשירית והיינו זמניות:

**סעיף יב**
משום עמ"א ובא"ר ל"א התם יש טעם יש בכורים יע"ש ויזהרו שיהא לילה בעודם אוכלים. ועסי' פ"ט ס"ה ומ"א אות י"ד:

**סעיף יג**
באשמורת עמ"א בסי' קל"א ומ"א ט' והתם שקרוב לאור יום מתעוררים רחמים ומ"מ בער"ה נופלין בסליחות דאין סותר מה שאח"כ אין נופלין דמצינו חילוק בין ימים ללילה עיין ריש פסחים ועסי' פ"ט דלכתחלה זמן תפלה מהנץ כו'. ומ"מ במקומות דנהנו לאכול קודם סליחות והולכין לבית הכנסת אחר ע"ה ומאריכין בסליחות ונופלין ע"פ ובתפלה לא הוי תרתי דסתרי אהדדי קצת כאמור והנה כללא הוא כל שא"א נ"א ביום אף מנחה שלפניו א"א אחר חצות היום חוץ ער"ה אומרים אף באשמורת ובתפלה שחרית לא ועיוה"כ אומרים במנחה שלפניו ובאשמורת לא עסי' תר"ד וא"ר וא"ז ובתקל"א כתבנו מזה ה"ה שבת במנחה אומרים צו"ץ כשחל עיה"כ וכ"ש ער"ה ביום א':

**סעיף יד**
ואין עמ"א ובא"ר אות ד' בשם ספר אמרכל משמע דאם להתלמד לתקוע בר"ה שרי בחדר סגור או במקום שנהגו לתקוע בער"ה הא בלא"ה אף ללמוד לתקוע אסור:

**סעיף טו**
משום עמ"א ובא"ר ל"א נפקדה שרה בר"ה יע"ש:

**סעיף טז**
על עמ"א ועא"ר ל"ט בשם מהריי"ל הלכות תענית דבית הקברות מקום קדוש וטהור יתכוין שה' יתן לו רחמים בזכות הצדיקים ואל ישים מגמתו נגד המתים. ובסידור מענה לשון יש תפלות מה שאומרים על הקברים משמע קצת שמבקשים מאת הנפש שיליץ טוב בעדנו:

**סעיף יז**
ונותנים עמ"א סליחה המתחלת בשם אז אין אומרים קודם אלהינו. כתב הלבוש ואם אין מנין באשרי יאמרו סליחות וכשיבאו מנין יאמרו קדיש באמצע סליחות ובא"ר י"ג שיאמרו אח"כ ג' פסוקים כשיש מנין בתנ"ך ועסי' נ"ה בט"ז ומ"א מזה אם יצאו מקצתן י"ל אומר קדיש אחר הסליחות עסי' נ"ה:

## סימן תקפב

### סעיף א

מסופק עמ"א בקי"ד ס"ט צ' פעמים יע"ש (ט"ס ס"ח) ב' ושם אומר אתה גבור לעולם השם כו' משא"כ כאן יטעה כו' ועסי' קי"ד בא"ר י"ב. ואומרים מלך עוזר בברכה ראשונה אע"ג דאמרו זכרנו מלך חפץ בחיים. ועפר"ח משמע דמהני צ' פעמים כשאומר כאן יע"ש והיינו כשאמר ברוך אתה השם המלך הקדוש יע"ש:

### סעיף ב

א"צ לחזור עמ"א בתפ"ז אות ב' ועפר"ח שם דכל שנזכר תכ"ד אפי' לא ידע אין חוזר יע"ש ועיין לבוש מיישב זה דהוי כמוסיף בשבח משא"כ חמרא ושיכרא או י"ט ושבת דב' דברים ממש הם יע"ש. בשבת אומר בברכת מגן אבות המלך הקדוש ואם טעה ואמר האל הקדוש תכ"ד גוערין בו ואם אחר כ"ד אין חוזר עפר"ח יע"ש. עיין אות ג':

### סעיף ג

לזקוף עמ"א משמע שאין חילוק בין זכרנו למי כמוך ועט"ז כאן וקי"ג בזה ואי"ה בט"ז יבואר:

### סעיף ד

אין עמ"א וכל זמן שלא סיים הברכה שלא אמר ברוך אתה ה' יכול לחזור אע"פ שיש כמה שמות ועסי' רצ"ר וא"כ בשבת ברכה מעין שבע נמי י"ל כן וצ"ע. זכרנו כתבנו זי"ן וכ"ף בקמ"ץ קטן ושוא נח אחריהם לא זוכרנו כותבנו בחולם שם התואר ובקמץ קטן בקשה לבוש. לחיים בשו"א הלמ"ד כו'. עט"ז מזה ואי"ה שם יבואר. ובסי' ח' אות ז' בציצית בי"ת בפת"ח. וע' בשערי תפלה להמדקדק הגדול בעל בנין שלמה בשם מוהרש"ם ז"ל ומ"מ העולם נוהגין לומר לחיים בשי"א וכמ"ש הב"ח ז"ל. ולמדתי שם כי זכרנו ומי כמוך על חיי הנצחיי עוה"ב ודאי טוב המה אין לומר טובים משא"כ וכתוב בספר דקאי עוה"ז ג"כ י"ל טובים יע"ש. שהשלטון כו' בקמץ שי"ן שניה וראשונה בסגול. ומשמע טי"ת בחול"ם מביא וי"ו אבל בסידור שערי תפלה שי"ן שניה בקמץ קטן ואחריה שו"א נח וטי"ת בקמץ גדול בלא וי"ו ואזיל לשיטתיה שם בסימן רנ"ד עברי ותרגום שוה בזה. וכתיב דניאל ז' ושלטן כו' יע"ש. והפר"ח כתב שנוהגים הם לקרות בחיר"ק ויהיה שלטון תאר לבנין שלמה ולמ"ש הפר"ח הוא שם דבר ממשלה ואין שלטון ביום המות המעיין ברש"י שם דלשום מלך לא נזכר מלכות ובראב"ע לא תועיל המלכות למלך ובתרגום לית שלטונא לא ולית שליטא משמע כמ"ש הפר"ח ז"ל שלטון ג"כ שם דבר הוא לכן אין למחות על מי שאומר שלטון השי"ן שנייה בחירק ומ"מ בסידורים נדפס שהשלטן השי"ן בקמץ. ומ"ש אין לומר באהבה מקרא קדש המעיין בלבוש יראה בחול אומר

ותתן לנו יום הזכרון הזה יום תרועה מקרא קודש וא"א באהבה עסי' תפ"ז דהתם אומר באהבה על כלל המועדים יע"ש ובשבת אומר ותתן לנו באהבה את יום השבת הזה ויום זכרון תרועה מקרא קודש אע"ג בשאר מועדים אומר בשבת באהבה פעם שנית כאן אין לסמוך אהבה לתרועה מורה על דין אבל המ"א ז"ל משמע רוצה לומר כשחל בחול אומר ותתן באהבה יום הזכרון יום תרועה מקרא קדש ובשבת י"ל אומר פ"ש יום זכרון תרועה באהבה מקרא קדש וצ"ע בסי' תפ"ז ועא"ר אות י"ד ואבודרהם ותתן לנו באהבה את יום הזכרון הזה יע"ש ואי"ה בתרי"ט יבואר עוד. ודברך אמת וא"ל מלכנו עיין א"ר ובלבוש כתב דברך אמת שהבטחת לדון ברחמים ומלך מורה על דין ועפר"ח דמשמע שנוהגים שם לומר מלכנו ועמ"א אי"ה באות ו' ז' ובט"ז מזה:

**סעיף ה**

ואינו עמ"א והיו לכם לזכרון עיין לבוש וא"ר וא"ז גם בכסה ליום חגנו ומה"ט א"א פסוקי ובראשי חדשיכם קודם איזהו מקומן שיש להעלים ר"ח מה דאפשר שלא לקטרג ומה"ט אין מברכין החדש לפני ר"ה עיין לבוש:

**סעיף ו**

יום תרועה עמ"א דאף בלילה אין שופר מ"מ יום הזה חייב בתרועה וה"ה תפלת ערבית בלילה אומר יום תרועה ומ"ש בשאר מקומות א"י פירושו ואולי ט"ס וצ"ל אבל ביוה"כ אין אומר רצה במנוחתינו דתענית הוא יע"ש:

**סעיף ז**

ודברך אמת עמ"א נוסח הקידוש ער"מ ז"ל פרק כ"ט מה' שבת ומשמע אומר באהבה יע"ש. ונוסחתינו אשר בחר בנו מכל עם וקדשנו במצותיו ותתן לנו (באהבה) יום הזכרון הזה יום תרועה מ"ק זכר ליצי"מ כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ודברך אמת כו':

**סעיף ח**

תכתב עמ"א ועט"ז ד'. בתקע"ד ד' עד חצות לכל הפחות וא"כ י"ל עד ולא עד בכלל. וי"ל ביום אחר חצות לשנה טובה תחתם כו'. ובא"ר תקצ"ו ב' ואין לומר בליל ב' לשנה טובה תכתב יע"ש. מצאתי בסידור דקדוק לנקיבה יאמר לשנה טובה תכתבי ביו"ד הכינוי ונכון הוא לענ"ד:

## סימן תקפג

**סעיף א**

נ"ל עמ"א ובתקצ"ז (ט"ס תקצ"ב) רש"ל לא אכל דגים דחביב עליו ביותר רצה למעט בדבר מסוים משא"כ למי שאין חביב כ"כ יאכל שנפרה ונרבה כדגים ואין עין הרע

שולטת בהם ואין מבשלים בחומץ יש נמנעים לבשל מיני חומץ בארש"ט וכדומה מה"ט שתחדש שנה מתוקה:

תפוח עמ"א אין מברך על הדבש שהכל כי העיקר פוטר הטפילה. ועסי' שכ"א במ"א אות ט"ז דמשמע דבש בחלות תלוש בעי ריסוק יע"ש וא"כ כשחל ר"ה בשבת צריך לרסק מבע"י החלות שמביאין מכוורת וביי"ט נמי צ"ע בזה:

**סעיף ב**

ואומרים עמ"א שיש לאכול תחלה התפוח בדבש ואח"כ לומר יה"ר כוי דלכתחלה אין להפסיק עסי' קס־\ז:

**סעיף ג**

כבש עמ"א כבש של איל וא"ל יקח ראש של בהמה ועוף לומר נהיה לראש:

**סעיף ד**

אגוזים עמ"א כל שמרבה כיחו וניעו אין לו לאכול בר"ה שמבטלין התפלה וברי"ה צריכין ביותר לכוין למה שאומר ש"ץ ועיין ב"ח. עיין אגרת השלישית:

**סעיף ה**

הנהר עמ"א לעורר עינא פקיחא ועוד טעמים ועי' בשל"ה ועסי' תצ"ז ס"ב (ט"ס תצ"ב) במ"א אות ב' אסור ליתן לדגים מזונות ועיין א"ז תקצ"ז בשם מהרי"ל שלא יתן פת לדגים יע"ש. ובקצת מקומות ראיתי כשחל יום ראשון בשבת הולכין בשני לנהר אפשר מטעם הוצאה שנושאין עמהם ועסי' תקי"ח הוצאה שלא לצורך כלל בי"ט ג"כ אסור:

**סעיף ו**

שלא עמ"א והיושב בטל כישן דמי אם לא הכרחי אכילה ושתיה מה שצריך ומ"מ לא יתעדן ביותר:

## סימן תקפד

**סעיף א**

א"א הלל עמ"א ועי"ד אבל אסור בת"ת ותהלים שרי דרך תחנה וי"ל. עא"ר ד' חילוק בין דינא דרבים ליחיד וי"ל אדם נדון בכל יום כשיש מקטרג ותובע משא"כ בר"ה בית דין קבוע לדון כל העולם וה' הוא ובית דינו. עיין לבוש תחנה שהש"ץ אומר לא דרך השבעה ח"ו וקודם ברוך שאמר. עיין אות ג':

**סעיף ב**

א"מ עמ"א ולפ"ז אין להכות באגרוף על החזה לפי' זה:

**סעיף ג**

שבת א"א אותו עמ"א נתקן נגד תפלת ש"ע של חול יע"ש. ועסי' תר"ב ותר"ד משמע הטעם דא"מ הוי תחנה ומש"ה א"א בעי"כ זולת כשחל בשבת ובברית מילה אומר אותו

יע"ש. מלת כלה דבר וחרב ורעב בצירי הלמ"ד וכ"ף פתח צר הצד"י בפתח עיין בשערי תפלה סלח ומחל כו' בא"ר אות ו' סליחה הרחבת זמן והא דכתבנו בספר מחילה וסליחה הספר נקרא כך יע"ש ובעגל כתוב וסלחת לעוננו ואין פקידה שאין חטא עגל בו וסליחה רק הרחבת זמן ומחילה משמע מוחל עתה עכ"פ קצת. ועיין סי' תר"ז במ"א אות ג' כפרה לחטאים ומחילה לעונות וסליחה לפשעים קשה קצת לומר פשעים לאו מזיד רק שוגג קרוב למזיד כבסי' רל"ה אות ד' במ"א הוי א"ש אלא שדוחק לומר כן ואי"ה בתר"ז יבואר עוד. ובתר"ז אות ב' חטא שוגג ודרך לבקש על הקל תחלה ואח"כ על החמור ויהיה פי חטאתינו שוגג ופשעינו קרוב למזיד כמ"ש לעיל וצ"ע. קרע רוע מרכא טפחא משמע להפסיק בין רוע למלת גזר ובט"ז תרכ"ב כתב שלא להפסיק בין רוע לגזר עא"ר כאן. בסדורים נדפס בספר סליחה ומחילה ובא"ר משמע מחילה וסליחה:

**סעיף ד**

עד חצות עמ"א ובתקנ"ט אות ו' ז' מקדימין בר"ה שחרית ומאחרין ושעות זמניות חצי היום יע"ש:

**סעיף ה**

מוה' פקד עמ"א ומפטירין ויהי איש אחד מה"מ וליל טבילה היה או נפקדו בזכרון טוב ועא"ר:

**סעיף ו**

לקרות עמ"א ומי שנוטל שכר על התקיעה ותפלה אין חיוב כלל א"ר בשם קיצור של"ה:

**סעיף ז**

מלין עמ"א ועא"ר אות י"ג עלינו אומרים אחר המילה ה"ה בר"ה שאומ' במוסף עלינו יע"ש. והיינו בעלינו יש שבח מילה שהבדילנו מכל העולם בזה. ובלבוש בי"ט אין חידוש שמילה דוחה עשה דכרת לל"ת די"ט ובט"ז כתבנו מזה ובשבת קל"ב ב' איסור דאתי עשה כו' צרעת עשה ול"ת ואיצטריך בשר כו' וער"מ ז"ל הלכות ט"ק פי"י ה"ה מילה דוחה צרעת עשה דוחה ל"ת דבכ"מ עשה דוחה ל"ת ועמש"ל שם ומשמע כן דאידך ברייתא דצרעת רק ל"ת ולומר דרב אשי דאמר כגון מילה בצרעת דמשמע מטעם דחוק אע"פ שיש עשה ול"ת דעשה דכרת דוחה לעשה ול"ת שאין כרת ועיין זבחים ל"ג ב' בתוס' ד"ה לענין מלקות איתמר ובסי' ג"ו כתבנו מזה. ומדכתב הר"מ ז"ל בכ"מ דוחה משמע רק ל"ת לחוד. ועיין לבוש ז' וח' של פסח אומרים יום ליבשה כשיש מילה ועסי' ת"נ משמע שאף שאין שם מילה אומרים יום ליבשה (במילה בשבת יום ליבשה וז' וח' ים ליבשה וי"ל מנהג ומנהג יש) ומ"ש המ"א בשבת אין כ"כ קפידא משא"כ בי"ט דנדונין כו' ובחול הוי כו' יע"ש:

## סימן תקפה

### סעיף א

מעומד עמ"א קמ"א אות ב' ותפ"ט אות ג' יע"ש וכ"ה דהשומע א"צ לעמוד אף על סדר הברכות ובט"ז בישיבה התוקע עומד והשומעים יכולים לישב ובתפלה בסדר הברכות מלכיות זכרונות שופרות השומעים נמי עומדים ועיין א"ר אות ב':

### סעיף ב

קול שופר עמ"א ועא"ר אות ד' דה"ה אם בירך לשמוע בקול שופר בבי"ת נמי יצא דיעבד. ולתקוע יש בכללו ג"כ שברים תרועה:

### סעיף ג

ואין חילוק עמ"א לכאורה צ"ע דהבי"י הביא בשם הר"מ ז"ל פי"א מהלכות ברכות שהחיינו מברך אותו שצריך לעשות המצוה לא שלוחו היינו במל בן חבירו או סוכה ומזוזה לחבירו מברך המל והעושה אקב"ו על המילה ולעשות סוכה כו' ושהחיינו מברך אבי הבן ומי שהסוכה והבית שלו וכתב הבי"י שאין המנהג כך אלא דשהחיינו מברך ג"כ העושה המצוה וה"ה התוקע מברך אף שכבר יצא התוקע מברך התוקע שהחיינו והבי"י כתב דאפשר הר"מ ז"ל דוקא במצוה שיש מעשה מברך שהחיינו שסוכה שלו אבל מצוה בדיבור כמגילה או שופר בקול מודה הר"מ ז"ל דהתוקע מברך שהחיינו ג"כ אף שכבר יצא י"ח א"כ ה"נ כן שוב ראיתי באי"ר ז' הקשה עליו גם כן בתקפ"ט ס"ו דלנשים שאין מברך להם אם כבר יצא יע"ש. אולי ט"ס בדפוס וצ"ל באנשים שא"י אבל יודע יברך שהחיינו השומע ויוצא לכ"ע די"א אף בדיבור יש לברך השומע לא התוקע. וכתב כה"ג דהרמב"ם דוקא במל בן חבירו או סוכה כו' לא וכ"כ ור"ל במל או בסוכה עכ"פ יש לנהוג. והמעיין בפי"א מהלכות ברכות הלכה י' בכ"מ בשם הרמ"ך י"ל דודאי מצוה שתליא בעשייה אין העושה מברך שהחיינו רק מי שלולב וסוכה שלו ואי אין יודע אין מברך כלל שהחיינו אבל דיבור וקול דשומע כעונה י"ל אי יודע לברך שהחיינו מברך מי שיוצא לא התוקע והקורא ואי אין יודע מברך שהחיינו הקורא והתוקע וא"ש דברי המ"א והבן זה. ועתוס' סוכה דף מ"ו א' ד"ה העושה סוכה משמע לכאורה דסברי דעושה לאחרים לדידן מברך שהחיינו העושה ועיין בכפות תמרים וצ"ע ועסי' תפ"ט במ"א ב' דש"ץ מוציא אף הבקי ובסי' נ"ט ובשאר מקומות יע"ש. וברע"ג ס"ד בקידוש דוקא שאין יודעים מוציא אותם ועט"ז ובב"ח ועמ"ש לעיל במקומות שרמזתי עליהם:

**אם** ספק עמ"א עיין סי' תרנ"ב במ"א ובסי' ס"ז התם ספק חוזר וקורא עם הברכות כך היתה התקנה שם ועמ"ש שם עפר"ח על תקיעה אחת נמי מברך צ"ע דספק הוא לו עסי'

ס"ז שם. סבור שופר כשר ונמצא פסול חוזר ומברך אבל נפסל אין חוזר ומברך צ"ע בתורמוס וק"מ:

**סעיף ד**

בצד ימין עמ"א ועסי' תרנ"א באטר בלולב והא דמקיפין בעזרה בימין דעלמ' משא"כ זה הטעם דשטן עומד על ימינו אזלי' בתר ימין דידיה ועא"ר:

**סעיף ה**

יהפוך עמ"א בלבוש משמע שיגביה מעט מעלה ותרתי בעינן כי השופר במקום הרחב למעלה ויגביה גבוה קצת יותר ממה שיש בפיו של אדם יהיה הרחב גבוה קצת יותר דגבוה בידו וי"ל דהכוונה דיכול השופר להטות לצדדין רק מעט קצת למעלה ודי בכך:

**סעיף ו**

ישלים לאחר עמ"א עסי' ק"ח משמע הטעם דא"כ פסוקים ראשונים אין להם ברכה לאחריהם יע"ש:

**סעיף ז**

בברכה עמ"א ומ"ש בש"ע והוא שיהא התוקע שם בשעת ברכה ועב"י בשם הרא"ש משמע הטעם הואיל ותוקע השני מחייב ושמא הברכה נפטר בה משמע הא התוקע הב' כבר יצא י"ח א"כ לא נתכוין בברכה שבירך הא' צריך לברך שנית וצ"ע דמ"מ הא בירך בשביל כל הקהל שוב ראיתי אדרבה הרא"ש ז"ל אירי נמי שלא יצא י"ח עדיין אפ"ה א"צ לברך שנית וצריך שיהא שם בשעת הברכה משא"כ אם כבר יצא י"ח אף לא היה בשעה שבירך ובא תוקע אח"כ והברכה הא עולה לכל הקהל ועיין א"ז אות ד' יע"ש:

**סעיף ח**

כדי עמ"א ע' בטור וב"י דעיקר התקיעות הם בתפלת ח"י:

**סעיף ט**

ואם עמ"א ועט"ז אות ה' ובא"ר אות י"ד הכריע כט"ז וכ"ש כשמתפללין תוך המחזור וסידור ליכא טירוף הדעת עסי' קכ"ח ועיקר התפלה על סדר הברכות ולא הוי הפסק עיין אות ח' בזה:

**סעיף י**

רשאי בקכ"ח אות ל"א ועוד תירץ התם כשיש כהנים לא ישא כפיו הש"ץ משא"כ כאן לא הוי הפסק כו' ואפי' הכי פסק כשאין מובטח אף ליכא אחר אין תוקע הש"ץ דמ"מ מ"ה יוצא אף בתקיעות דמיושב:

**סעיף יא**
להקרות עמ"א ובקכ"ח אות ד' אע"ג די"א שם בתיבה ראשונה ל"ש טעות כשאין קורין כהנים שייך ה"ה כאן אף תקיעה ראשונה יקרא לפניו המקרא כ"ש שאר התקיעות וש"ת יקרא:

**סעיף יב**
סי' ברכה עפ"ח יישב מ"ש בט"ז ז' ממ"ש ביי"ד ע"ר בהל' ס"ת דאיסורא איכא דכאן צורך מצוה אין לדייק איסורא עא"ר אות י"ז. והפר"ח הקשה מש"ו ס"ה סתם לאסור יע"ש:

## סימן תקפו

**סעיף א**
איל עמ"א גמרא כמו שציין באר הגולה. ואם יש לו של איל ועשאו פשוט ושאר מינים והם כפופים הי מינייהו עדיף ומרא"ש בר"ה הובא בט"ז א' משמע דכפוף יותר מצוה לכתחלה בעינן כפוף ודיעבד פשוט יוצא ושל איל רק מצוה ממובחר ועט"ז ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**
פרה עמ"א שור קרנו חלול שיש לו זכרות ונקבות ושופר לשון שפופרת ואפ"ה שור ומינו פסול דבקרא נקרא רק קרן לא שופר ואנן שופר בעינן ואותן שאין להם זכרות בפנים כקרן הצבי ודומה אף לא נקראו בקרא קרן פסולים דלאו שופר הם מלשון שפופרת והם אין חלולים כלל ועיין טור ולבוש ועט"ז א' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ג**
מבהמה טמאה עמ"א בחולין נ"ט ותוס' שם ד"ה אלו הן לפי' ריב"ם רבנן ור' דוסא פליגי לעגין סימן טהרה ע"כ לר"ד רק חיה כל שיש קרן יש לו לחיה טלפים סימן טהרה הא בהמה אף לר"ד יש קרן בלא טלפים מפרסת פרסה וטמאה וכמ"ש התוס' שם ר"ד כל שיש קרני חיה א"צ לחזור על טלפים דאל"כ אמאי ל"פ בהמה טהורה לרבנן קרן אין סי' טהרה ולר"ד סי' טהרה ואיך שייך פלוגתייהו בחיה לענין חלבה שיהא מותר ש"מ רק בקרן חיה חרוקת בדוכתא כו' אז סבר ר"ד דבידוע שגם טלפים יש לה דחיה טמאה אין לה טלפים ומינה הא בהמה יש קרן בלא טלפים ומשנה בנדה דף נ"א ב' כר"ד וכללא רק לדיה ומינה ה"ה לר"ת שם דפירש דמשנה דנדה ככ"ע אתיא אף לרבנן דכ"ע קרן סימן טהרה ופליגי להכיר אי חיה וחלבה מותר לרבנן צריך ג"כ טלפים חיה ולר"ד כל שיש קרן חיה בודאי חיה היא ולא בהמה טהורה משנה דנדה נמי ככ"ע ובחיה איירי הא בהמה יש קרן בלא טלפים וטמא וצ"ע איך כללא כייל בסתמא ולא פירש אחיה ובהמה טמאה יש קרן בלא טלפים ובמ"ש הר"ב ז"ל בהגי"ה שופר מבהמה טמאה פסול וברש"י

נדה מבואר שאין קרן לבהמה וחיה טהורה. ואמנם הר"מ ז"ל בפי' המשנה בנדה משמע להבדיל בין חיה טהורה לבהמה טהורה ממש לידיעת הבהמה מן החיה והיינו כר"ת וכר"ד ולכאורה ג' פירושים ועתי"ט נדה שם משמע כן והבן זה ועא"ר ד' וה'. וביי"ד ע"ט בודק בפרסות והוא שיכיר חזיר ואם קרן א"צ להכיר חזיר הא טלפים בעינן וי"ל כרבנן דר"ד. ועולת שבת הקשה דלא קיי"ל דמלאכת שמים בעינן ממותר בפיך דאל"כ ל"ל קרא בתפילין תורת ה' בפיך תי' המ"א דמתפילין יליף כ"ה כולה בהיקשא דבעינן ממותר בפיך (ה"ה נבילות וטריפות רק טהור) ועא"ר. ולדינא אם אין שופר רק קרן ממין טמא בר"ן הניח בצ"ע וברי"מ וטוב להחמיר וכאן כתב פסול יי"ל מחמת ספק הלכך באין אחר תוקע בלא ברכה בי"ט א' ובי"ט שני יי"ל ספק דרבנן לקולא וצ"ע אי"ה בתקפ"ט יבואר עוד. ועפר"ח כאן והביא תוס' זבחים קי"ג ע"ב ד"ה אורזילא ראם חיה טהורה מתרגמינן אקו ודישן יעלא ורימא וא"כ מ"ש התוס' בר"ה דראם שופרו פסול דקרן מיקרי קרני ראם קרניו כו' דראם טהור הוא ולזה נתכוין המ"א הא טמא פסול בלא"ה מותר בפיך ועיין עולת שבת ומ"ש המ"א ותאו ורימא צ"ל ודישן ורימא עיין פ' ראה. ולחד פירושא קרן סימן טהרה הוא פי' הריב"ם בתוס' חולין שם. ועיין במ"נ אקו שם עוף אולי ט"ס הוא והוא מין חיה טהורה ובכלל בהמה:

**סעיף ד**

ותקע עמ"א ואפי' קנה ביאוש ושינוי רשות יי"ל דלא יברך עסי' תרמ"ט במ"א אות ב' ועסי' תרצ"א סעיף י"א דמגילה גזולה יי"ח דאין גזל בקול וי"ל מ"ש הר"מ ז"ל הך טעמא פ"א משופר ולא יום תרועה יהיה לכם מ"מ דנ"מ במגילה ג"כ ואע"ג דסובר מה"ב בדרבנן יי"ח כבסי' תרמ"ט להר"מ ז"ל בי"ט שני יי"ח בגזול מ"מ יי"ל מגילה ד"ק כד"ת דמי ומש"ה אמר הטעם דאין גזל בקול:

**סעיף ה**

נתכוין עמ"א דעתו יי"ל כל שנתכוין לגוזלה נמי הוי כע"ז של ישראל כיון דחייב באחריות ודוקא שלא גזלה אלא העכו"ם נתן אותו לו לתקוע ועט"ז אות ג' ומ"ש שם יע"ש ואי"ה באות ו' יבואר עוד:

**סעיף ו**

בנתבטל עמ"א הנה מחלוקת זה בתוס' סוכה ל"ב א' ד"ה באשירה דמשה יע"ש תירוץ ראשון בע"ז של עכו"ם אף לא נתבטל יוצא דיעבד דלאו כתותי דאי מבטל לה כו' לכתחלה לא דמאיס דשל עכו"ם הוא הא בטלו יי"ל אף לכתחלה יי"ח ור"ת סי' דכ"ז שלא נתבטל דיעבד נמי לא יי"ח (כתותי או מאיס כו') והא דיעבד יצא שכבר נתבטל ואפי"ה לכתחלה לא דמאיס וחיה שם עכו"ם עלה ובתרתי פליגי. גם ליש מחמירין בעינן

נתבטל מעי"ט דאל"ה דהוי מעיקרו בעיא דלא איפשטא בע"ז מ"ז ב' ולחומרא והיינו באין בידו כההוא דעכו"ם דישראל אין מבטל ע"ז של עכו"ם דילמא מגבה וזכה בה (עיין אות ה' ובט"ז דף מ"ב) וכמ"ש התוס' בע"ז מ"ו א' ד"ה אשירה וסוכה ל"ג א' ד"ה נקטם דכסוי הדם אע"פ שבידו לגלות מ"מ כיון שפטור וחשיב אין בידו יע"ש. והקשה המ"א בי"ד סי' כ"ח וסי"ד כסהו הרוח וחזר ונתגלה חייב לכסות אע"ג דהיה דחוי וגרע מדהוי מעיקרו דהא הוי נראה ונדחה כו' ואין בידו (ול"ד לתרמ"ו ס"ב ענביו מרובים דמיעטן אפי' בי"ט דכשר דמיקרי בידו יע"ש) והא בע"ז מ"ו מסיק אפי' דחוי מעיקרו בתיקו באין בידו כ"ש נראה ונדחה דספק הוי באין בידו והיה לומר יכסה מספק בלא ברכה ואיך כתב סתם בי"ד מכסה משמע בברכה והא ספק הוי ועפר"ח שם כתב אה"נ מכסה בלא ברכה יע"ש. (ויש ט"ס בדפוס וצ"ל כסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות הי"ל מספק לא ודאי). ומפרש המ"א ז"ל דאם סברי בי"ד כמ"ש התוס' בע"ז מ"ז א' ד"ה מי מאיס דמבעיא לכתחלה ולפ"ז ה"ה מה דמסיק באשירה שבטלה נמי י"ל בהך שיטה דודאי דיעבד פשוט ליה באין דיחוי אצל מצות אפי' נראה ונדחה ואין בידו ולכתחלה בעי לה אי יש דיחוי אי לאו והיינו לשיטת הטור דרבא בר"ה כ"ח שופר עכו"ם תקע יצא אף קודם ביטול ובע"ז בעי אשירה שבטלה דלאו מאיס הוא עתה מ"מ הואיל ועי"ט נדחה לכתחלה הוי מאיס אי בטלה אח"כ אי נראה אף לכתחלה דר"פ מספקא ליה היינו ודאי האמת אין דיחוי במצות דיעבד וממילא מברך בכסוי הדם כשחזר ונתגלה ומבעיא ליה אי פשוט ליה אף לקולא כלומר אף לכתחלה לא מחמירין כלל בדחוי אי לכתחלה עכ"פ מחמירין. ולפ"ז לדעת המחבר בכאן משמע ע"ז של עכו"ם בלא בטלה דיעבד יצא ולכתחלה אפי' בטלה לא י"ל היינו בדחוי מעיקרו בעי' דלא איפשטא ולחומרא (אע"ג כל בדרבנן תיקו לקולא משום חומרא דע"ז או תירוץ אחר) והיינו דסימן קנ"ד סי"א נרות עכו"ם כיבן שמשן ונתבטלו מ"מ דהוי מעיקרו הוי לנר תפלה בבה"כ דומיא דנתבטל בי"ט אבל בלא דחוי מעיקרו י"ל עדיין דשרי לדיעה קמייתא. ובסימן י"א המשתחוה לבהמה צמרה פסול לכתחלה ומיירי ישראל השתחוה לבהמה אלא שאין בעלי חיים נאסרים להדיוט ומבעיא לה אי מאיס לציצית לכתחלה ודיעבד שתלאן בבגדו י"ל יצא וא"צ להסירם וכ"ש כשיושב בחול בצבור כה"ג עסי' י"ג יע"ש ועדיין צ"ע בכוונת דבריו:

**סעיף ז**

המודר עמ"א ועש"ך שם בי"ד אות כ"ט וט"ז מ"ג והנה באין דחק או למ"ד דלא יתקע כלל אם מודר משופר הנאה ותקע להוציא אחרים י"ח צ"ע אם נאמר כיון דהוא עשה

עבירה הוי מה"ב אף הם לא יצאו ועיין ר"ה כ"ח שופר של שלמים או עכו"ם תקע יצא לרבא מצות לאו ליהנות נתנו אע"ג דנהנה התוקע וי"ל ועיין בספר כפות תמרים:

**סעיף ח**

משופר עמ"א סעיף ט' שיעור תקיעה ד' גודלין יע"ש ועיין לבוש משום הקריבהו לפחתך ואפשר היא היא קולו פגום נמי מה"ט:

**סעיף ט**

שעת הדחק עמ"א דהוי סותר כלי ומדרבנן מ"מ אסור דאל"כ יטלו משם וכשר ועט"ז אף לא נשתייר שיעור תקיעה שלם בלי נקב כשר. ובלבוש יע"ש ובט"ז כתבנו מזה דבש"ע דוקא כשאין שופר אחר הא יש שופר אחר אף שכבר תקע בזה יתקע באחר בלא ברכה:

**סעיף י**

בכל שהוא עמ"א עט"ז הפרש בין נקב עגול ויש חסרון יע"ש וע' א"ר וא"ז בשם מי"ט אותן שופרות סדוקין למעלה במקום הנחת פה קצת פסול והוא ז"ל כתב דחסרון קיל טפי מנקב שאין חסרון עט"ז:

**סעיף יא**

ונשתייר עמ"א עט"ז אות ז' ואות י"ב. ומה שהקשה דא"כ איך יצויר ברחבו כשר במיעוטו עט"ז ושוב ראיתי בב"ח י"ל כמ"ש בט"ז יע"ש:

**סעיף יב**

דוקא ברובו עמ"א דל"ת דיעה א' סוברת במשהו אפי' נשתייר שיעור תקיעה עד שהדקו בחוט ולי"א אפילו לא הדקו ועכ"פ שיעור תקיעה בעינן קמ"ל דלי"א מיעוטו אין פוסל סדק אף דלא נשתייר שיעור תקיעה:

**סעיף יג**

דבקו עמ"א הא נסדק באורך כולו ודבקו פסול דהוי כדיבק שברים ואין שם שופר היה עליו. ומשמע לכאורה ברובו חוט או משיחה לא מהני רק דבק דוקא דכאילו כולו סדוק. אבל דבק מהני כ"ז שנשאר המיעוט שלם עיין לבוש וא"ז וא"ר וצ"ע:

**סעיף יד**

בדבק עמ"א בטור ואין הדבק ניכר בין הסדקים ולכאורה החילוק בין נקב שיש חסרון בחתיכה אחרת ובין סדק שאין חסרון ובדבק אבל נראה דאף בנקב שיש חסרון אם הוא קטן ויוכלו ליתן שם דבק הוי כמינו וצ"ע. ועיין לבוש משמע כל שחיבר בדבק אפי' לא נשאר שיעור תקיעה כשר יע"ש ועב"י:

**סעיף טו**

ויש כו' עמ"א ולפ"ז לכאורה יש להכשיר אם נשתייר רובו ולא נשתנה קולו דהוי ס"ס אף לכתחלה:

**סעיף טז**
פסול עמ"א צ"ע בב"י וכ"כ הלבוש דאין שם שופר עליו כיון דנסדק כולו מצ"א אין זה שפופרת חלול וכקרן שניקב בידי אדם דמי לא מטעם ב' שופרות:

**סעיף יז**
ברובו עמ"א ועט"ז אות י"ד דאם נשתייר שיעור תקיעה כשר יע"ש:

**סעיף יח**
ד' גודלים עמ"א הד' גודלים מודדים במקום הרחב של אגודל. עמ"ש בט"ז אות י"ט יש פסולי שופר מ"ה ויש רק מדרבנן שיעור שופר ד' גודלים היינו מדרבנן מ"ה אין לו שיעור עיין בפוסקים וא"כ כשאין שופר כ"א מה שפסול מדרבנן י"ל לא העמידו דבריהם עסי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב. וע' לבוש מדרבנן שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע דומה ממש להתם מטעם גזירה הא כל שפסלו חכמים דנראה כאילו אינו שופר וכדומה בהא י"ל אף שאין שופר אחר נמי אין תוקע בזה:

**סעיף יט**
שיעור עמ"א דשופר אחד אמר רחמנא:

**סעיף כ**
נקב עמ"א ועיין לבוש עדיף ממינו ועיין א"ר וא"ז יע"ש ודוקא שלא הוציא הזכרות הא הוציא וההחזירו לתוכו פסול עמ"ש בט"ז:

**סעיף כא**
כל עמ"א עט"ז אות ח"י מ"ש שם ועיין באר הגולה אות נ' וס' ובט"ז הקשיתי שם:

**סעיף כב**
ואם עמ"א אפילו בשעת הדחק פסול כאן כל שנשתנה קולו דב' שופרות הוא כיון דהקול נשתנה אף שבולט משא"כ ניקב וסתמו:

**סעיף כג**
שבות עמ"א ר"ה ל"ב ב' ועסי' תמ"ו במ"א אות ב' ועתוס' עירובין ק' א' עשה דפשיעה יע"ש:

**סעיף כד**
תוקעין עמ"א עיין בספר כפות תמרים מסופק בי"ט אי חוץ לי"ב מיל הוי בי"ט ד"ת ועתוס' פסחים ה' ב' לחד דיעה כל שבשבת לאו בי"ט אין איסור מ"ה א"כ יב"מ בי"ט מ"ה שרי ויש חולקין ועפר"ח ה' י"ט בזה ואי"ה שם יבואר. ועסי' ת"ד כליו אם יש איסור תורה חוץ לתחום ועא"ר. עמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף כה**
עשה עמ"א אי מותר שבות דשבות בי"ט שני של ר"ה עסי' תרנ"ה ועא"ר אות צ"ט צידד אף בי"ב מיל יע"ש. ועפר"ח למ"ש המחבר ס"ה אם הובא בשבילו אסור לתקוע בו

הוא בעצמו דנהנה ועמ"א וט"ז שם בשעת הדחק אף הוא מותר. מ"ש מפני הכבוד אף התוקע רוצה למחול אסור מפני כבוד שמים עפר"ח:

## סימן תקפז

### סעיף א

הבור או הדות עמ"א עיין הר"מ ז"ל פי' המשנה והרע"ב ובא"ר ולט"ז בהכ"ג ל"ש זה אמנם ריחוק וקירוב שייך בבה"כ ג"כ עט"ז א':

### סעיף ב

הבור עמ"א תלוי בהבחנה עיין עט"ז ובכ"מ פ"א מהל' שופר בשם רבינו טודרוס הלוי ז"ל דיצא ומ"מ הכל תליא בהבחנה:

### סעיף ג

יצא עמ"א ראוי לציין על ס"ב עלה חוץ לבור יצ"א כו' מימרא דרבה ר"ה כ"ח א' ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

### סעיף ד

בתחלת התקיעה עמ"א הוכיח כב"ח דהעומד בבור והשופר חוץ לבור יצא דלא כב"י ולבוש בט"ז אות ג' דאל"כ איך יצויר עלה חוץ לבור דיצא דא"א כ"כ לצמצם ובהכרח הוציא השופר תחלה ואח"כ אזנים ואפ"ה יצא כמ"ש באות ג':

### סעיף ה

י"א עמ"א והנה כ"מ דיעה ראשונה בסתם כ"ה הלכה ועפר"ח:

## סימן תקפח

### סעיף א

הנץ החמה עמ"א רש"י מגילה ד' יע"ש ובלבוש משמע קצת לכאורה במקום אחד דע"ה הוא לכתחלה לא הוי יום גמור רק מהנץ וכאן כתב ג"כ כעין זה יע"ש. ועסי' נ"ח ס"א תחלת הנץ קודם שיעלה גוף השמש על הארץ יע"ש ומיד בתחלת הנץ יכולים לתקוע וכ"ז לכתחלה:

### סעיף ב

יצא עמ"א הציון ראוי להיות בס"ק ט' תקיעות ביום יצא הא מחמת אונס לא ועסי' תכ"ב אות ט' ביום א' ד"ת וביום ב' דרבנן יתקע אח"כ בלא ברכה וביום א' י"ל בברכה ומ"מ צ"ע די"ל אף ביום א' בלא ברכה עמ"ש בסי' ס"ה:

### סעיף ג

וי"א עמ"א ועט"ז אות ב' ובא"ר אות ב' הסכים לט"ז דאין לחלק וראוי לתקוע שנית כה"ג בלא ברכה וכן ביום שני משמע דאין לזלזל כה"ג:

**סעיף ד**
אין תוקעין עמ"א הר"מ ז"ל פ"ב ה"ו מהלכות שופר כתב זה לאפוקי מי"א דתקיעת שופר בשבת מ"ה לא דחי כתוב א' זכרון תרועה ועיין ירושלמי הביאותיו בט"ז ה' וע' פ"י ר"ה למ"ד בתוס' ד"ה וביבנה וד"ה לא ואי"ה בתקצ"ו יבואר עוד ויתקן כלי שיר אע"ג דאין בנין וסתירה בכלים הא עושה כלי גמור חייב מ"ה ועלח"מ שם וביי"ט ל"ש מעביר מתוך שהותרה לצורך עב"ח עמ"ש בט"ז ה':

**סעיף ה**
לצורך גופו עמ"א ובסי' כ"א תשמישי מצוה בעודן ראוין הוקצה למצותו וביזוי מצוה וע' לבוש ועטרת זקנים שם:

## סימן תקפט

**סעיף א**
במהריי"ל עמ"א כי צריך לשמוע קול שופר ממש כבסי' תקפ"ז ויניחם בבית ואם אי אפשר יקחו הנשים אצלם כו':
אבל שומע עמ"א בשם הב"ח ול"ד לאלם לא יתרום יע"ש וע"ד לענין שחיטה ועיין עט"ז. סומא חייב בכל המצות ועסי' נ"ג במ"א אות י"ו יע"ש:

**סעיף ב**
אתמינו עמ"א גמרא ר"ה כ"ט א' מוציא מינו ולא שאין מינו וקשה פשיטא ע"כ פי' בשעה שהוא נקיבה כו' ולא מצאתיו כעת ברי"ף. וערש"י וי"ל כמ"ש הבי"י ב"ש כו'. עפר"ח בשם הרא"ם ז"ל טומטום אמאי אין מוציא מינו ס"ס שמא הוא זכר ושמא חבירו נקיבה וי"ל בב' גופים לא אמרינן ס"ס יע"ש ולא ידענא טעם נכון למה דס"ס כרוב:

**סעיף ג**
יכולת עמ"א חרש ושוטה אף אביו אין מצוה להפרישו דלאו בר הבנה כלל עסי' שמ"ג אות ב' ועסי' תקצ"ו דאפשר נשים לאחר שתקעו פ"א אין לתקוע עוד בחנם ודוקא קטן מותר יע"ש ועבדים שאין משוחררים י"ל דאין מברכין אף לפי המנהג:

**סעיף ד**
כבר יצאו עמ"א והנה אם תוקע לקטן שהגיע לחינוך יש לומר שמברך לו דמחייב מדרבנן ול"ד לאיש המחויב וצ"ע בזה:

**סעיף ה**
מהלך עמ"א מצות צריך כוונה ובספק אם א"י אם כיון או לאו בשל תורה לחומרא ואע"ג דמשמע בכמה דוכתי דספק הוא אם מצות צריכות כוונה ולחומרא לא הוי ס"ס בזה עמ"ש בסי' ס' בזה. ועסי' תקפ"ז בט"ז ומ"א לפי ריחוק המקום י"ל דאף בבה"כ שייך קול שופר או קול הברה:

## סימן תקצ

### סעיף א

תרועה עמ"א ד"ה ל"ד א' ועס"ח דהוי הפסק ועסי' תקצ"ב בסדרים ואי"ה שם יבואר עוד ועט"ז א' אי הוי ספק תורה ממש או כרב האי יע"ש:

### סעיף ב

יותר מדאי עמ"א היינו כהג"א ובתה"ד קמ"א עט"ז ב' וג' דכל תקיעה בתר תרועה דידיה משערין לתקיעה הלכך בתשר"ת התקיעה צ"ל ארוכה כש"ת ותש"ת התקיעה כשברים ותר"ת כתרועה וא"כ אין לחוש אם מאריך בשברים בכל שבר מהג' ועט"ז דכתב דלא לחלק בין שבר לשבר יע"ש. ומ"ש בשם ב"ח ומנהגים ג' שברים לבד הקול הארוך ולא נהגו כן כו' כוונת האדוון ז"ל י"ל דהב"ח למד זה ממ"ש במנהגים ויעשה ג' שברים לבד ההפסקה והוא פירש ג' שברים חוץ קול ארוך שבסוף השברים כעין תקיעה וע"ז כתב המ"א שלא נהגו כן אלא עושין ג' שברים לבד ותו לא וכן יראה לי דלמה לעשות קול ארוך בסוף שברים ותרועה דהוי כעין תקיעה ממש ויש לחוש להפסקה עס"ח ובלא"ה למה לן להוסיף ונכון יותר שיעשה ג' שברים גניחות ארוכות קצת כט' טרומיטין כל שבר כו' או קצת יותר. וגם בתרועה יעשה ט' טרומיטין בלי קול ארוך בסוף. ולומר כוונתו ולא נהגו כן רק שני שברים וקול ארוך אח"כ זה אין נ"ל והבן. וכתב עוד מה שהוציא הב"ח ממנהגים הא הגיה הב"ח לבד בהפסקה בבי"ת וקאי אתשר"ת דעושה שברים ותרועה בנשימה אחת להרא"ש כבסעיף ד' מ"מ צריך קצת הפסק בין שברים לתרועה רק שתהא בנשימה אחת כמ"ש מהרא"י ז"ל בתה"ד סימן קמ"ב מפירש"י ז"ל חולין תוקע ומריע ומתקיעה מפסיק מעט יע"ש רק שלא יעשה נשימה בנתיים ומיהו אנן בתר פסק הר"ב גרירן בסעיף ד' דעושין בב' נשימות:

### סעיף ג

י"ב טרומיטין עמ"א וכ"כ הט"ז אות ד' למ"ד תרועה ט' טרומיטין וב"פ ט' הוי י"ח ותקיעה כשיעור שתיהם לפי הספק ומיהו יותר מחי' ראוי להיות כי גניחות הם ארוכות יותר ולדיעה א' א"ש י"ב טרומיטין תרועה ג' כוחות וג"ש כעין ט' טרומיטין והבן:

### סעיף ד

שלא יצא עמ"א טור ובלבוש נתן טעם תקיעה שכחה ותרועה יללה אין לערב ואף תקע והריע בנשימה א' והפסיק ותקע לא יצא יע"ש וכתב י"א וי"א ועא"ר ובש"ע סתם כדיעה א' דיצא ונשימה א' היינו שמ"מ מפסיק מעט כמ"ש מהרא"י ז"ל בפירש"י חולין עיין אות ב'. והנה ר"ת בסעיף ד' משמע נמי דלא יצא כה"ג עתה"ד קמ"ב ובט"ז ו' יע"ש מ"ש להלכה בט"ז:

**סעיף ה**

וי"א עמ"א הביא דברי הלבוש והשיג עלה בתרתי כי הנה הלבוש סובר דהטעם דמשך בשתים אפי' אחת אין לו הוא בתקיעה אחרונה של תשר"ת מיושב ומשך כשתים לתקיעה ראשונה של תש"ת דאם סדר תשר"ת אמת תש"ת אין אמת וכן להיפך ומספק תוקעין ל' קולות מיושב כר' אבהו ואיך נקח תקיעה שנתכוין בה לסדר שאין אמת כו' ומה"ט בסדר תשר"ת גופא או תש"ת או תר"ת משך בשניה כשתים לכ"ע עולה בשביל אחת דכל הסדר אחד הוא. גם כתב הלבוש דאם כיון בתקיעה א' לב' סדרים דאף אחת אין לו א"כ צריך לחזור לתקוע תשר"ת עד"מ תשר"ת ב"פ טוב ובשלישי משך בתקיעה אחרונה ונתכוין לסוף תשר"ת ותחלת תש"ת ~שנפלה~{שנפסלה} התקיעה זו לגמרי ואי יתקע אח"כ תקיעה לסוף תשר"ת הא כבר הפסיק בתקיעה פסולה וצריך לחזור ולתקוע תקיעה ש"ת תקיעה וע"ז כתב המ"א ז"ל דאף למ"ד מתעסק אין מפסיד עיין אות י' הכא פוסל דהא מתכוין למצוה. גם מ"ש הלבוש ואם תקע כשתים בין תשר"ת ראשון לשני לכ"ע אחת יש לו עיין בר"ן כו' דהא קאי אמשנה דלא נתקן תקנת ר"א רק היו תוקעין תר"ת באולי ג"פ וכמ"ש רבינו האי או הם ידעו איך לתקוע ובאורך הגלות נשכח וסוף סוף לא היו תוקעין רק סדר א' ג"פ והוא האמת ואפ"ה אף אחת אין לו זהו כוונת האדון ז"ל. והטעם דאחת אין לו דרישא לית סיפא וסיפא לית רישא עיין בירושלמי. ומיהו הלבוש י"ל דהירושלמי דאמר אחת אין לו בלא התנה ומתני' בהתנה ויש לו אחת בתקיעה אחרונה דאי אחת ראשונה יש לו ואחרונה לאו כלום הפסיד גם ראשונה וצריך לחזור ולתקוע כסדר כבס"ח. ועמ"ש אי"ה באות ו' מזה ובירושלמי לא רישא אית לה סיפא כלומר דבעינן תקיעה מופסקת לא' מהסדרים:

**סעיף ו**

והתנה עמ"א זה כתב אמ"ש הב"י בריש הסימן קושיא דדי ג"פ תשר"ת וב"פ ש"ת וב"פ תשר"ת וכן ר"ת פ"א וב"פ כיון דמתנה כי האמת תעלה הוי כוונה והא דלא תקנו כך שלא יטעו לומר שא"צ בש"ת תקיעה. עב"י והלבוש ז"ל כתב בהתנה י"ח לכאורה משמע מפירושו דוקא בהאריך כשיעור שני תקיעות ולשיטתיה דמש"ה לא י"ח דאחד מהסדרים כו' כמ"ש באות ה' ועא"ר וא"ז הקשה בזה יע"ש ועט"ז אות ז' יש לפרש כפשוטו אף בסדר א' לא יש לו כלל כמ"ש המ"א:

**סעיף ז**

שבר אחד עמ"א ועט"ז אות ה' ואות ח' דלפי מ"ש המחבר בסעיף ד' דג' שברים בנשימה אחת בעינן א"כ חוזר ותוקע ג"ש ביחד ואף במיושב אין לסמוך אסדרים עיין אות י"ב

וכתב המ"א ונראה לו דיעבד סמכינן אמ"ד ג"ש א"צ בנשימה אחת כמ"ש הט"ז אות ה' ומיהו דעת הט"ז באות ו' דהיכא דהפסיק בתרועה ראוי לחזור ולתקוע ג"ש י"ש:

**סעיף ח**

שגמר עמ"א ל"ד גמר כל שעשה ג' כוחות לדיעה א' כה"ג הוי שיעור תרועה חוזר ותוקע ג"ש:

**סעיף ט**

אירע עמ"א הכלל כל שתקע ונתקלקל חוזר ומתקן ולא הוי כשמע קול אחר משא"כ כשתקע כהוגן ואח"כ הוסיף עוד אפילו תש"ת תקיעה שברים שבר א' והתחיל עוד שבר א' הוי הפסק מפסיד תקיעה ראשונה ג"כ וחוזר ותוקע תש"ת וכדומה ואף לאחר שברים התחיל להריע ולא גמר התרועה מ"מ י"ל הפסיד גם תקיעה ראשונה עא"ר ולא כל הסדר ועיין בטור בשם הרמב"ן ז"ל ואי"ה באות י"א יבואר עוד:

**סעיף י**

כמתעסק עמ"א מסיק להקל שלא לשם מצוה רק מתעסק הואיל ולא יצא במתעסק דבעינן כוונה ה"ה דלא הוי הפסק כו' ואפשר אף למ"ד אין צריך כוונה נמי מתעסק לא הוי הפסק ועסי' ס' ועיין אות ה':

**סעיף יא**

והפסיק עמ"א הנה בתש"ת ותקע ג"ש והפסיק הא לא הפסיק אפי' הוסיף כמה כשר כבס"ג ומיהו בתקע ג"ש ולא הפסיק ובכח אחד התחיל להריע ג"כ י"ל אפילו בתש"ת לא הפסיד תקיעה ראשונה דהוי נתקלקלה התרועה דהיינו השברים וחוזר ותוקע רק ג"ש ואחריו תקיעה וז"ש כבט"ז והבן זה ועדיין צ"ע. ומ"ש בתשר"ת אם התחיל להריע קודם שברים הפסיד תקיעה ראשונה הא תקיעה ותרועה ואח"כ שברים לאו תרועה היא דגנח ברישא והדר יליל תו הוי הפסקה בקול אחר ועב"ח ובלבוש ובא"ר האריך יע"ש באות י"ז די"ל בתשר"ת כשר יע"ש:

**סעיף יב**

תקיעה ראשונה עמ"א כל הדינים שייכים בין תקיעות מיושב ובין דמעומד אבל ל' קולות אחר כל התפלה אין קפידא כ"כ ועיין בטור. ומה שמפסיק בסדר אחד אין קפידא כ"כ דהא בסדרים מדינא תוקע פ"א למלכיות ופ"א כו' אע"פ שמפסיק בברכות ביניהם כו' ועסי' תקצ"ב שיש מקימות תוקעין בסדרים שלשים קולות ועסי' קמ"ב בתה"ד יע"ש. נמצא סדר הנכון בתקיעת שופר בתשר"ת יאריך בתקיעה כשיעור ח"י טרומיטין ויותר ודיעבד י"ח בשיעור ג' כוחות בדוחק ותקיעה ש"ת ותר"ת יאריך לכתחלה עכ"פ כשיעור ט' טרומיטין וקצת יותר בתש"ת ושברים יוכל להאריך בכל שבר מתשר"ת

כשיעור ג"ש ותרועה עמ"א ב' ותש"ת כשיעור ג"ש יע"ש. אם בירך ותקע תשר"ת והסיח עסי' תקצ"ב במ"א אות ד' ה' ואי"ה שם יבואר. עסי' תקצ"א ב' בתקע ברחב יע"ש:

## סימן תקצא

### סעיף א

**אע"פ** עמ"א עא"ר אות ג' הביא מסימן קכ"ו במ"א ה' דאם טעה השי"ץ בלחש צ"ע אם יסמוך על מה שיתפלל בקול רם כיון שמפסיק בפיוטים:

וא"א פסוקי ר"ח עמ"א קודם איזהו מקומן אין אומרים ובראשי חדשיכם עט"ז א':

### סעיף ב

ואומרים עמ"א דהב"ח כתב לדידן שפורטים מוסף פסוקי ר"ה ובחודש השביעי ואיך יאמר מוספי לרמז ג"כ על ר"ח ואין פורט ר"ח לכן יאמר מוסף וקאי רק אר"ה והמחבר בס"ג לשיטתיה דאין פורט מוסף ר"ה ולזה כתב הר"ב דאף לדידן יאמר מוספי כו'. וכיוצא בתק"ץ ס"ט כתב המחבר תקע בצד הרחב לא יצא ובב"י תנא יהיב סימנא מן המצר כו' ול"ת דלא יצא מדרבנן ולכך כתב הר"ב בתקפ"ו סי"ב דמ"ה פסול והעברת כו' ונ"מ טובא ועסי' תקצ"ה באם יש לפניו ברכות ותקיעות והבן. מ"ש שהקהל מתפלל עם השי"ץ היינו שכולם מתפללין יחד אבל מנהגינו שמתפללין תחלה בלחש הקהל והשי"ץ ואח"כ חוזר השי"ץ התפלה ועסי' תקפ"ה סע"ד:

### סעיף ג

וגם עמ"א אע"ג דיום א' עיקר ומונין מיניה למועדים דלא לזלזלי בי"ט ב':

### סעיף ד

וא' עמ"א עט"ז דפסוק תורה במלכיות מיד ובזכרונות ושופרות בתוך החתימה יע"ש:

### סעיף ה

ובתורתך עמ"א המעיין בטור וב"י וברי"מ ז"ל יראה דהנוסח שלנו בכל ג' ברכות להתחיל ככתוב מבתורתך דהיינו מלכיות ולעולמי עד תמלוך ככתוב בתורתך וזכרונות וצאצאיו כחול הים ככתוב בתורתך וכן שופרות ובקול שופר עליהם הופעת ככתוב בתורתך ולא יאמר כלל פסוק תורה רק ככתוב בתורתך וכן כתוב בדברי קדשך וכ"כ ע"י עבדיך הנביאים יצא אבל אם סיים פסוק תורה יאמר הכל כמ"ש באות ו' ומ"ש ובתורתך כתוב לאמר ראוי להיות ככתוב בתורתך ואי"ה באות ו' יבואר עוד:

### סעיף ו

יצא עמ"א הנה בר"מ ז"ל פי' בע"א ומשמע דצריך לומר פסוק אחד עכ"פ דוקא יע"ש וברי"ם פ"ג מהלכות שופר ה"ט וי"א אם התחיל פסוק אחד צריך לומר כולם ע"כ י"ל מש"ה כתב הר"ב דיעבד יצא ובגמרא לא מצאתי מבואר רק הרא"ש פי' כן וצ"ע:

**סעיף ז**
לזרע יעקב עמ"א עט"ז אות ג' והראב"ע פ' משפטים על פסוק ואם רעה בעיני אדוניה יע"ש ומשמע באמת הנודר מזרע יצחק מותר בעשו כי אין זרע כ"א יעקב מה"ט דלזרעך אתן הארצות כו' ולא נתן כ"א ליעקב ועי"ד ריי"ז סעיף מ' ובט"ז דגריס הוי בכלל זרע אברהם אב המון גוים ובלבוש כאן כתב הוא נקרא אב המון גוים אבל הם לא נקראים זרעו צ"ע א"כ יהא מותר גרים ע' הרע"ב בנדרים ולע"ל י"א יטלו הגרים חלק באי"י וצ"ע. וע' פ"י מה' מלכים ה"ז ומ"ל שם ופ"ט מה' נדרים וסנהדרין נ"ט א' אע"ג דכתיב בישמעאל כי זרעך הוא הרי כתיב כי ביצחק יקרא לך זרע סתם זרע רק יצחק ואחריו יעקב. ומ"ש ירושה לעשו דברים ב' פסוק ה' ברש"י שם יע"ש וביי"מ הפרש יש בין נחלה מאבות לבנים ובין ירושה ע"י מעשה מאשה לאיש וכדומה ומש"ה וכל בת יורש"ת נחל"ה כתבתי במ"א א"כ א"ש ליצחק אמר ה' לך ולזרעך אתן הארצות האל בנחלה ומתנה משא"כ עשו ולוט ע"י מעשה ירושה מיקרי:

**סעיף ח**
משנה עמ"א עט"ז ג' לזרעו של יעקב כו' ולכאורה לזרע בלא ו' ובלא תיבת של ראוי לומר כמ"ש במהרי"ל ועיין בשערי תפלה בנר חנוכה יע"ש:

**סעיף ט**
לא ע' מ"א ועט"ז. ועא"ר אות י"ד ובע"א דף ד':

## סימן תקצב

**סעיף א**
**התוקע** עמ"א עסי' קמ"א ס"א. ובתקיעות מיושב עיין סי' תקפ"ה במ"א ודיעבד מיושב נמי יצא יע"ש:
היום הרת עולם עמ"א עט"ז בשבת א"א ארשת וא"א תחנה ובלבוש לפי שאין תוקעין. וברכה כי אתה שומע קול שופר שומע כו' אף בשבת אומרים הנוסח כך ע' לבוש בסי' תקס"ב ופר"ח שם. שמעתי בשם הגאון רבינו חיים כהן ראפפורט ז"ל אב"ד דק"ק לבוב והגליל שומע קול שופר פשוט צדיק מעיקרא ומאזין תרועה בעל תשובה לבו נשבר יותר מקרוב ע"ד האזינו השמים ותשמע הארץ האזנה מקרוב שמיעה מרחוק ואין דומה לך מלך ב"ו אין משתמש בכלים שבורים דפח"ח:

**סעיף ב**
לא ישיח עמ"א דצריך לשמוע קול שופר לא קול הברה וכ"ש שאין ליקח ילדים לבית הכנסת:

**סעיף ג**
והתפלות עמ"א וע' אות ה' דוקא בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה מענין התפלה הוי הפסק יע"ש. ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ד**
א"צ לחזור עמ"א ועסי' תק"ן ס"ח אות י' וצ"ע אם שח בין שברים לתרועה בתשר"ת י"ל הוי הפסק אף לצורך דספק שמא שברים ותרועה כאחת הוי תרועת וע' סעיף ד' שם:

**סעיף ה**
בענין התקיעות עמ"א ועא"ר אות ח' יע"ש. ועסי' קס"ו אות י"ט:

**סעיף ו**
אחר לתקוע עמ"א יש מקומות שתוקעין הסדרים על מקומם ויש עולין על הבימה אבל תקיעות מיושב עולין על הבימה:

**סעיף ז**
שראוי עמ"א בא"ר אות א' אהבת איתן אדוננו להפסיק בין איתן דקאי על אברהם ובין אדונינו דקאי על הקב"ה וי"א אדונינו קאי על אברהם. ואתה הוא מלך ו' במקום אבל מי ירום ומי ישפל אין להפך הנוסחא יע"ש:

## סימן תקצג

**סעיף א**
ויה"כ עמ"א ומשמע שאם א"י כולם לא יאמר אף מלכיות וצ"ע אמאי לא יאמר ג' ראשונות ואחרונות וקדושת היום באמצע דהא הטור בשם הרי"ץ גיאות בתקכ"א שהציבור מתפללין רק שבע ואף דלא קיי"ל כן מ"מ כשא"י כו' ואפשר אה"נ רק לא יאמר עשרה פסוקים וצ"ע:

**סעיף ב**
מעכבות עמ"א ועא"ר אות ב' והביא דברי רש"י והר"ן דתעניות כו':

**סעיף ג**
עושה עמ"א ועט"ז אות {א} וצ"ע אם יברך או לאו עסי' ס"ז ולרב האי מ"ה יוצא ומיהו בסי' תק"צ בס"ב משמע דספק גמור הוא כהר"י ז"ל גם אם תקע ב' סדרים בלא ברכה צ"ע אם יברך על השלישי וע' הל' חנוכה בנר חנוכה וצ"ע:

**סעיף ד**
ואם ע' מ"א עשה כלומר ואם במקום שאם מקשה דילמא סדרן אין מעכב הקדים תש"ת לתשר"ת וכדומה:

## סימן תקצד

### סעיף א
אין עיין מ"א ועיין ט"ז אם אמר אחריו מלה במלה שפיר דמי:

## סימן תקצה

### סעיף א
ספק עמ"א ע' טור וב"י ובתקצ"ג אות ג' יע"ש ואם כבר תקע סדר אחד תשר"ת בביתו ויש ב' עיירות לפניו כה"ג צ"ע די"ל דהוי ס"ס שמא תשר"ת די ושמא הלכה כרב האי דהא בסדרים תוקעין תשר"ת כבסי' תקצ"ב ועט"ז מ"ש שם:

### סעיף ב
דכל היום עיין מ"א צ"ע מצוה דרבנן היום ואם יקיימה לא יוכל לקיים מצוה ד"ת למחר הי מינייהו יעשה ובמ"א כתבנו מזה ועסי' תרפ"ז. ומ"ש שבות דשבות ושרי במקום מצוה עסי' תקפ"ו במ"א אות כ"ד יע"ש:

## סימן תקצו

### סעיף א
שלשים קולות עמ"א במקום שנוהגים בסדרים שלשים תוקע לאחר תפלה עוד ארבעים הרי מאה וא"ל תוקע להשלים מאה קולות ועב"י מאה קולות דפעיא אם סיסרא יע"ש בפסוקים:

### סעיף ב
אין עמ"א הוצאה שלא לצורך כלל אסור בי"ט כבסי' תקי"ח במ"א אות ג' ותק"ג דלחומרא לא אמרינן קדושה א':

### סעיף ג
מותר עמ"א משמע אפי' אחר שאין אב מותר לו דמחנך לקטן:

## סימן תקצז

### סעיף א
**כתב** הב"ח כו' עמ"א ובתקפ"ג יאכל דגים למי שאין חביב עליו כ"כ משא"כ למי שחביב עליו ביותר ראוי למעט תאותו בר"ה:

יש מקומות עמ"א יושב בטל כישן דמי היינו בשכבר אכל ומ"ש לבשל מבואר בתקכ"ז בש"ע ס"ך דאסור לבשל לאחרים מטעם כיון דמתענה ואין מבשל לעצמו אין מבשל לאחרים אף לבו ביום א"כ אין לחלק בין אשה משרתת אצל בע"ה ומתענה דאסור לבשל לבע"ה לבו ביום והלבוש כאן משמע הטעם דאין לאפות ולבשל מתענה בר"ה דוקא משום דבעינן כולו להי' כיון דלא מקיים חציו לכם ומשרתת ל"ש זה ובתקכ"ז סכ"ד כתב

הלבוש עצמו דאסור יע"ש משמע אף משרתת. ולפ"ז המתענה בב' ימים ר"ה או יום ב' וחל ר"ה ה"ו צ"ע איך יעשה עמ"א תקכ"ז אות כ"ב דהוא לא יבשל מי"ט לשבת דל"ש אלא עי' הואיל לדידן דקי"ל צרכי שבת אין נעשין בי"ט רק הואיל ומתענה אסור לבשל לאחרים כו' רק אחרים אופין ומבשלין לו ע"י ע"ת שלו אם הניחו שרי קמחו ג"כ יע"ש ואי"ה שם יבואר עוד ועא"ר כאן אות ד' האריך ליישב דברי הלבוש יע"ש:

**סעיף ב**

א"צ להתענות עמ"א הנה הרגיל להתענות כך משום תשובה משמע דוקא ג"פ אז צריך להתענות לעולם ומי שא"י לנפשו א"צ ובתענית חלום אף פ"א צריך להתענות כל ימיו ומי שא"י לנפשו ג"כ א"צ עא"ר עיין אות ה':

**סעיף ג**

עמ"א המתענה רפ"ט א' ברכת פה"ג על הכוס או שהכל בשחרית שבת ג"כ אין מ"ה לדידן וכ"ש קידוש י"ט ברע"א א' דהוי אף בלילה דרבנן ועמ"ש שם ובתפלה ג"כ די מ"ה אף בשבת ומהר"מ שבירך על הכוס נתן לשתות לאחר. ומ"ש בלילה כו' צ"ע פירושו א' כוונתו מי שמתענה ב' ימים ומותר להתענות הפסקה ולא יאכל ליל שני וכיומא אריכתא אבל ליל א' של ר"ה לא יתענה דאימת חלם ליה אי בלילה כבר אכל ואי ביום פשיטא ונ"מ לקידוש הלילה כי י"א קידוש י"ט ג"כ מ"ה עמ"ש ברע"א א"כ המתענה צריך לקדש על הכוס כי י"א על היין ג"כ עכ"פ אסמכתא וקשה לפרש כן ויותר נ"ל על ליל ב' קאי כי לא הראוהו לו רק שיתענה ביום ולא בלילה:

**סעיף ד**

ת"ח עמ"א בשם כה"ג אם הוא ספק אין להתענות:

**סעיף ה**

כל ימיו עמ"א כדלעיל אות ב' ברגיל להתענות ה"ה ת"ח י"ל אף ברגיל מי שא"י לנפשו א"צ כו':

**סעיף ו**

וא"צ עמ"א אף חל בשבת יום א' ר"ה א"צ תענית לתעניתו בעשי"ת שם התה"ד ער"מ דאי הוי צריך אין מהני צ"ג דבלא"ה מחויב:

**סעיף ז**

דמצוה עמ"א דר"ה הוא ר"ח וצ"ע טובא הא אף בשבת א"צ תענית לתעניתו כמ"ש באות ו' ולומר דהר"ב דהשמיט שבת אלמא בשבת מיתב תענית וברי"ח לא ז"א דבת"ח כתב דמיתב תענית לתעניתו והר"ב שתיק ואודויי אודי ליה להמחבר וצ"ע כעת:

**סעיף ח**

ביוה"כ עמ"א ועיין לבוש:

## סימן תר

### סעיף א

בגד עמ"א רכ"ג אות ו' שקנה כסף או חתיכת בגד ונתן לחייט ואומן מברך שהחיינו כששימש בו דאין אומן קונה בשבח כלי וכשגמרו אומן בחזקת בע"ה הוי ולא גמרה השמחה עד ששימש בו. ומ"ש יין ישן ע' סי' ער"ב אות ג' (ט"ס תע"ב) ורכ"ה אות י"א באם אכל ענבים ויש לו ענבים יסחוט בקידוש אם אין לו פרי אחר די"א מברך שהחיינו על תירוש יע"ש ומיהו זה טעות יקדש על ישן מצוה ממובחר ויסחוט ויתן עיניו בו. או ישתה ג"כ תירוש אח"כ וע' לבוש:

### סעיף ב

יאמר ע' מ"א ועסי' תרס"א ותרס"ב מ"ש בשם א"ר:

### סעיף ג

וי"א עמ"א ולא פרי חדש עסי' רכ"ה במ"א ט':

## סימן תרא

### סעיף א

אף באי"י עמ"א שאם באו עדים ממנחה ולמעלה כבסי' ת"ה. ביום שני תקיעות ספק ותפלה ודאי ע' סי' תקצ"ה מ"ש שם:

## סימן תרב

### סעיף א

ואין משביעין אבל להוציא גזל ודאי טוב ויפה וע' ט"ז ומ"ש שם. צום גדליה ע' א"ד כאן וקמ"ט צום גדליה מתחלה נדחה שנהרג בר"ה ודחוהו לג' תשרי וע' ט"ז תקמ"ט בעל ברית משלים ול"ד לט"ב יע"ש ואי"ה שם יבואר:

## סימן תרג

### סעיף א

**ואם** עמ"א ע"ד קי"ב ושכ"ד פת של עכו"ם ולענין חלה יע"ש. ואם נתערב פת של עכו"ם חד בתרי בפת של ישראל ע"ד קי"ב בש"ך כ"ג אפי' ד"ת בטל בפת של עכו"ם יע"ש:

## סימן תרד

### סעיף א

**ויש** עמ"א ברכות ח' ב' לאשלומי פרשייתא בע"ה ומסתמא לא להתענות כל היום ואפ"ה אמר דכאלו התענה ומצוה למעט בלימוד:

ואסור עמ"א פסחים ס"ח ב' יע"ש ועסי' תרצ"ה אות ד' ובט"ז כאן אות ב' דעצרת ופורים האכילה מצוה וכאן כאלו התענה וא"כ למה יתענה בת"ח ועסי' רפ"ח. ועסי' תקס"ח

ס"ה מבואר בעי"ה מיתב תענית לתעניתו משמע אף שהתענה מיד יוה"כ כ"ש כשלא התענה וזה סותר למ"ש הט"ז כאן ב' ורפ"ח ג' דא"צ והמ"א כתב אם מתענה עד סעודה מפסקת א"צ תענית לתעניתו ולכאורה בשבת וי"ט עד א"ח לשם תענית מיתב תענית לתעניתו וצ"ע ומי שא"י א"צ להתענות ת"ח כלל עסי' ר"ך במ"א אות ג'. ועא"ר כאן וי"ל בעי"ה אין להחמיר כ"כ ולהתענות עד סעודה מפסקת ול"ד לתקנ"ב בט"ב דכאן יש חשש כרת דלמא לא יכול להתענות ב' ימים ונופלין על פניהם במנחה שלפני עי"כ כמ"ש המ"א כאן וא"ר עט"ז כאן מאכלים קלים עסי' תר"ח סעיף ד'. מוקי להא דתקס"ח בעבר והתענה:

**סעיף ב**

עי"כ עמ"א תר"ז סעיף ה' א"א א"מ והא בשחרית נמי א"א אלא אף בשבת וכ"ש תחנון קשה:

## סימן תרה

**סעיף א**

ויש עמ"א ובמקום דחק ויש לחוש לשחיטה שאין הגונה טוב יותר לשחוט יום או יומים קודם עי"כ וכן ראיתי נוהגין וערש"י שבת פ"א ב' פורפיסא ערב ר"ה מחזירין סביב ראשו עפר"ח יע"ש אלמא בערב ר"ה נמי עושין כן וה"ה בעשי"ת. ע' אות ג':

**סעיף ב**

ב' תרנגולים ע' מ"א עשה כלומר כו' דל"ת תרנגולים זכרים שמא יולד תאומים ב' זכרים ע' בפוסקים וגופין נפרדים צריכין כפרה לב"א אבל ב' נקיבות עובר ירך אם די בכפרה תרנגולת להם ולה וא"ש אולי ספק זכר הא נקיבה די כו' ויהיה ג' לכן אמר דתאומים ל"ש ולא חיישינן; כמ"ש הפוסקים דאל"כ אולי תלד זכרים הי"ל וע"כ תרנגול ותרנגולת ובהכרח שנים די דאי שלשה אולי תלד זכר או נקיבה הי"ל עפר"ח. והאר"י ז"ל לקח שלשה אבל לא ד' וה' כאמור. ומ"ש ראיה מספי"ב דמנחות דאף גופים נפרדים די בקרבן א' כ"ש עובר עם האם עא"ר ח' דנדבה אבל חיבה לא כמ"ש הר"מ ז"ל פי"ד מהל' מעה"ק ודעתו שצריך לכ"א כפרה יע"ש ומ"מ אפשר עובר עם אם די בא':

**סעיף ג**

בתרנגולים עמ"א עיין לבוש מ"ש תורים ובני יונה יע"ש ואף בעל מום אין פוסל בעופות ומיהו מחוסר אבר פוסל בעוף. מ"ש רש"י שבת הביאותיו באות א' וכתוב בערב ר"ה לא עי"ה יע"ש:

**סעיף ד**
או לפדותן ע' אות ד' דצדקה על הקברות יכול לפטור עצמו בזה הכפרות ומעות מעשר לא יתן רק שלו א"ר בשם של"ה ומהריי"ל וביוש לעני ח"ו שיאמר זה נותן עונות על התרנגול ושולח אלי:

**סעיף ה**
על עמ"א בעי"ה אין להרבות בתחינות על הקברות לפי שא"א תחנון בעי"ה:

**סעיף ו**
בני מעיהם עמ"א הנה בני מעיים י"ל טעם שנהנו מגזל ויש טעם על הגגות לרחם על עופות שיקחו ויאכלו ומרחמין עלינו עב"ח וט"ז ול"ת דוקא בני מעיים כמ"ש כאן אלא אף כבד וכליות בכלל וכ"ה בטור דלרחם על עופות והני לאו מאכל מעליא אוכליהן כו' ובגמרא חולין צ"ה ב' אתו עורבי שדו כבדא וכולייתא כו' י"ל עורבים מבית ישראל לקחו אבל בטור מביא ראיה רמי בר תמרי כו' חזא דשדו כבדא וכולייתא שקלינהו והוא בחולין ק"י א' ושם נאמר שדו כחלי ושם לענין דלא הוי אכלי כחלי יע"ש ובטור לכאורה הרכיב ב' מעשים אהדדי ההוא דצ"ה וק"י וצ"ע לכאורה טובא אם לא שגורס ברמי בר דיקולי דשדינהו אינשי כבדי"י וכולייתא וכחלי ורמי בר תמרי שקלינהו במעלי יומא דכיפורי דרוב היתרא וראיה מק"י דרך להשליך גם כבד וכוליא. וכחלי אין ראוי להם דלא אכלי והשליכו הכל לעופות אבל מצ"ה אין ראיה דעורבים שדו י"ל עורבים לקחו מבית ישראל ואי דהוי קבוע דמסתמא היה עכו"ם א' דר ביניהם מ"מ כיון שלא ראינו עורב שנטל מביתו אין קבוע ואין חילוק בין נמצא ביד עכו"ם או עורב כה"ג עתוס' פסחים ט' ב' ואם כן מוכח בגמרא דרשאי לישראל ליקח ול"ת דיניחם לעופות וע' א"ר אות ג' ודי מ"ש דלקח מאחר שהשליכו העורבים ולמ"ש הראיה מק"י לא מצ"ה לבשר שנמ"ה וא"ש גם מ"ש על הט"ז י"ל דראיה מק"י רמי בר תמרי דשדו אינשי כבדי וכולייתא וכחלא וכאמור וא"ה בט"ז יבואר עוד כנ"ל העני כוונה מיוחדת מ"ש האדון ז"ל כ"ה בטור והבן:

## סימן תרו

**סעיף א**
**בשעת** עמ"א אע"ג דהב"ח פסק בתר"ז דצריך לפרוט ב"א למקום ומה"ט ה"ה ב"א לחבירו יע"ש משא"כ לדידן דא"צ לפרוט אפ"ה ב"א לחבירו מצוה לפרוט ע' יומא פ"ו ב' קראי נשוי פשע ב"א למקום ומכסה פשעיו לא יצליח ב"א לחבירו וער"מ ז"ל רפ"ב מה"ת ה"ה לכאורה שבח שיתוודה ברבים ללמוד ממנו ג"כ לשוב ע"ד אלמדה פושעים דרכיך וה"מ בחטא שאין חבירו מתבייש דומיא ב"א למקום היכא שיש מיעוט

כבוד אין לפרסם ויצליח פועל יוצא ע"ד איש מצליח לאחרים ובכ"מ שם כפירש"י שאחרים יבקשו ממנו שימחול לו. ומיהו הב"ח והמ"א מיירי בשעת מחילה שיפרוט לחבירו החטא וזה למ"ד ב"א למקום נמי פורט וא"כ קשה לדידן א"צ כאמור והבן זה. ואי"ה בתר"ז יבואר עוד וע' בספר תוספות יוה"כ. במשנה ירצ"ה ובפוסקים יפייס ונוסח מתרצה ומתפייס בתחנונים ע' סוף הסי':

יחזור עמ"א כ' מגמרא יומא פ"ז באחי יוסף יע"ש ועא"ר בשם ישי"ש יאמר אני מבקש סליחה מה' אלקי ישראל ואח"כ מפלוני ישי"ש פ"ח דב"ק סי' מ"ט. והנה עבירות שב"א לחבירו יש בו תרתי ב"א למקום ג"כ לא תגזול וכדומה ואם הקניט בדברים או עני המהפך בחררה וכדומה צ"ע די"ל דלא הוי רק ב"א לחבירו ונ"מ לענין לפרסם ואי"ה בתר"ז יבואר עוד בזה:

**סעיף ב**

אינו עמ"א ב"פ מגמרא יומא פ"ו פ"ז ועט"ז א'. ומ"ש הר"ב יאמר אח"כ לפני יו"ד עא"ר ג' במהרי"ל יעמידם היו"ד לפניו ויאמר בפניהם יע"ש:

**סעיף ג**

הוא רבו עמ"א עפר"ח ועט"ז אות א' בהא דרב שאני יע"ש:

**סעיף ד**

אם עמ"א עט"ז אות ב' מזה. ועב"ח שמפרש דעת הרב בע"א והמ"א מפרש ה"ה ואפשר כל שכן הוא וע' א"ר אות ד' האריך והקשה גם כן מכתובות ק"נ יע"ש:

**סעיף ה**

א"צ למחול עמ"א וע' ט"ז אות ג' ועב"ח וע' פסקי מהרא"י ז"ל רי"ב. ובב"ח הטעם דהפגם יזיק לדורותיו מש"ה אין לו מחילה עולמית ומ"מ יבקש מחבירו שימחול את שלו יע"ש:

**סעיף ו**

אם עמ"א אין כעת ת"י ישי"ש ולכאורה י"ל כי יש פלוגתא עכו"ם ועבד על בת ישראל י"א הוולד ממזר והלכה אין ממזר אלא מח"כ ומ"מ י"ל הקורא נתכוין לומר עכו"ם ועבד באו על אמו באונס ולא פגם כלל בכבוד אביו ואמו:

**סעיף ז**

על קברו עמ"א ועפר"ח יומא פ"ז א' י' ב"א הואיל ואומר חטאתי לאלקי ישראל צריך עשרה (כעין בהמ"ז בי') וי"א כנגד ג' שורות כ"א ג' ג' ואין נכון דא"צ ג' שורות מחודשים אלא ג' ב"א שהלכו בראשונה יכול ליקה בפעם שניה וג' יע"ש ולמ"ש א"ר א' בשם ישי"ש ב"ק פ"ח סי' מ"ט דמפייס החי ג"כ יאמר אני מבקש מחילה מה' אלקי ישראל ומפלוני א"כ אמאי די בג' ב"א וע"כ אפשר י"ל מש"ה צריך כאן עשרה מספק דילמא

אי הוי חי לא הוי מתפייס וצריך עשרה שיאמר בפניהם כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"א א"כ במת יבקש ג"פ מחילה וצ"ע:

**סעיף ח**
משום קרי עמ"א עט"ז אות ה':

**סעיף ט**
נמי עמ"א אף למ"ד משום תשובה אם מצטער בכך די בט' קבין ע' אות ח' ועסי' פ"ח מדיני קבין מים יע"ש בזה:

**סעיף י**
ולטבול עמ"א הנה בי"ד שצ"ט ס"ח בהג"ה כתב הר"ב וכן נוהגין דשרי כל ע"ט אף לדידן דנוהגין איסור רחיצה בחמין כל שלשים וכיבוס היינו מנהגא ולכבוד הרגל שרי ומ"ש בתקמ"ח ס"י בהג"ה דאסור נ"מ לאחר הרגל אסור עש"ך שם אות י"ו אבל המ"א בתקמ"ח ט"ו לא הונח לו בזה דא"כ למה כתב כאן בע"כ שרי התם ממנהגא ע"ט נמי שרי ע"כ פירש דבע"ט אסור ממנהגא לדידן וב"ד שצ"ט וכן נוהגין לאותן שפוסקין דרחיצה בחמין אסור (רק ז') אחר מנחה וכ"מ בבאר הגולה שם ומש"ה בע"כ טבילי מצוה שרי אף במקוה שיש בו חמין ואפשר ה"ה רחיצה בחמין חפיפה תחילה משום חציצה דרחיצה בצונן שרי אף לדידן אחר ז' עש"ך י"ד שפ"ח א' ובט"ז שם דהטעם משום גילוח וזה בחמין דוקא וע' א"ר כאן אות י"ד ועמ"א תקמ"ח ט"ו מיקל לדינא בחמין אף בע"ט וא"כ י"ל לילך למרחץ בע"ט וכ"ש ע"כ אחר חצות כאמור וצ"ע. ע' אות א' וסי' קכ"ז מ"ז מתרצה ברחמים ומתפתה בתחנונים תילים ע"ח ויפתוהו בפיהם וברד"ק שם ובשרשים רצה יש אהבה רחם (אהבה) וא"ש וע' אגרת שניה והבן זה:

## סימן תרז

**סעיף א**
קודם עמ"א ע' אות ו' ברמב"ן ועב"י לפ"ז פירש דבר קלקלה בסעודה יע"ש:

**סעיף ב**
ואם עמ"א יומא פ"ו ב' והר"ב בהג"ה דכתב בקול רם אין לפרט איסורא לא פליג אמחבר דמיירי באין מפורסם ומש"ה לא כתב וי"א. ומ"ש חולין מ"א ע' ברש"י ד"ה לא שנו יע"ש דחטא שאין מפורסם אין לפרסם ומשמע ליה ז"ל אף שאין פורט מהו החטא רק לפרסם סתם שחטא בשוגג נמי אין לפרסם ועא"ר והניח בצ"ע דמסתימת דברי רש"י משמע אין מתבייש ומצוה לפרסם:

**סעיף ג**
בלחש עמ"א בשו"ת מנחם עזריה ק"ב וכתב שם כדי שישמעו הציבור ויתנו לב לשוב והיינו בכל השנה אם מגביה קולו דט' צייתי שפיר דמי וביה"כ מצוה לש"ץ להרים קול שישמעו כולם שיזכרו ויכנע לבם וישובו ואין לפרט החטא בציבור כי פוגם בכבוד ציבור אף בחטא מפורסם ח"ו יע"ש ועב"י:
**בע"ה** כו' מסיק דאמר בגלוי וסתר אלפ"א בית"א גימל וזדון ושגגה הזיין מתמורה פרק ה' ר' יוסי א"א ב' דברים כא' הוי כשניהם יחד סדר הוידוי בד"מ בשם מהרא"י ז"ל בפסקי סי' ק"ח ושם נאמר כרת וערירות ועתוס' יבמות ב' א' ד"ה אשת אחיו מאמו מחלוקת אי כל כרת ערירי או לאו והמ"א ז"ל השמיט ערירי. ובפסקיו יאמר הקל תחלה דחציף מאן דמפרט חטאיו היינו לבקש הקל תחלה. מ"ש כפרה לחטאים כו' עמ"ש בהלכות ר"ה תקפ"ד מזה בקצת מחזורים סליחה לפושעים ובשל"ה רל"א א' בירושלמי כפר לפשע סלח לעון מחל לחטא וע"ש וי"ל כפר כסוי או קנוח ערד"ק א"ש. מחל י"ל מלשון מחילות עפר ישעיה ב' רמז חתורה ומקבל תשובת מרדים בצינעא ובערוך ערך מחל ובמוסיף מקרא הוא בעזרא וי"ל חלל שורשו ערד"ק ועמ"ג ובתלמודית מחל מ"ם שרשית והבן. סלח כפר עברי מחל תלמודית עיין תשבי. כי עמך הסליחה למען תורא הראב"ע כדי שיראוך ע' ר"ש בן מלך וסליחה לעון עמך כי כולם לא הסכימו רק הקב"ה ע' פ"ד כלאים מ"א והבן:

**סעיף ד**
מעומד עמ"א אין לסמוך לכותל כו' ואם סמך צ"ע אם יחזור ויתודה עפר"ח והר"מ ז"ל לא הצריך להתודות מעומד ובשאר ימות השנה אם כבר התודה ושמע מש"ץ א"צ לעמוד רק ביוה"כ יע"ש והיינו בה"ב וכדומה ובימי סליחות:

**סעיף ה**
אבל עמ"א ועפר"ח שיאמר חטאתי עויתי פשעתי זהו עיקר הוידוי וער"מ ז"ל בפ"ב מהלכות תענית:

**סעיף ו**
יכול לחזור עמ"א יומא פ"ו ב' עמ"ש בט"ז שאפשר דרך פשרה הוא ומש"ה כ' המחבר יכול לא משובח. ובגמרא אמר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד וע' רמ"א ז"ל בתהלים אדע עתיד לא יודע שאדע תמיד לתקן אותם יע"ש:

**סעיף ז**
בתפלת מנחה ע' מ"א ע' אות א' וב"י. ועא"ר ה' וקכ"ב לאותן האומרים יהי רצון מיד אחר התפלה קודם תחנונים ה"ה כאן:

**סעיף ח**
מלקות ארבעים עמ"א אע"ג דפשיטא הוא ובכ"מ מזכיר סופג ארבעים והוא ל"ט כת"ק דרבי יהודה במכות קמ"ל ל"ת כאן ארבעים שלימות להיכרא שאין מכפר בזה עט"ז מ"ש בזה וער"מ ז"ל פי"ו וי"ז מהל' סנהדרין ועסי' תקפ"ח ט"ז ה' י"ל שאין כח ביד חז"ל אפי' בשוא"ת לעקור דבר לגמרי מ"ה והנה להר"מ ז"ל דמלקות מ"ה ארבעים שלימות ורבנן בצרי חדא משום סייג משמע דיש כח בידם ולמ"ש הכ"מ שם א"ש ועיין בספר החינוך תצא תקצ"ה ובט"ז כתבנו מזה:

**סעיף ט**
שמתוך עיין מ"א וע' ב"י ובט"ז כתבנו שי"ל מכות מרדות יעשו בתיקון ויתכפר ויכשר לעשות ובס' ש"ה בכלל מכות מרדות הארכנו וברי"מ ז"ל פרק עשירי מהלכות עדות היתה עבירה שחייבין מדבריהם יע"ש וער"מ ז"ל פרק י"ו מהלכות סנהדרין:

**סעיף י**
כל דהו עמ"א של"ה כל דהו מכות קלים וה"ה דלוקה רק מכות קלים:

**סעיף יא**
של עגל ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו וכיון שנתעורר בשל עגל א"צ של חמור מ"א:

**סעיף יב**
פניו עמ"א וע' ט"ז אות ד' דוקא פניו לצפון יע"ש הנה יוה"כ מכפר לשבים דוקא ודוקא כ"א למקום ומי שבא על אשת איש ואסרה על בעלה י"ל הוי ב"א לחבירו עסי' תר"ז וז"ש לך לבדך חטאתי ולא לאיש כו' לא אסרה לבעל גט כריתות ע' כתובות בזה ט' ב'. בנוסח בין שיש בה קום עשה בסידור של שערי תפלה היו"ד בסג"ל ע"מ וכל אשר יש לו ובפ' חיי שרה ופ' ויצא יש בצירי והוא ידע ואנן לא ידעינן. בתשומת יד בשי"ן י"ד קמץ וכ"ה ויקרא ח' פ"ך יע"ש. סולחן לישראל כשהם באגודה ומוחלן רק עזיבת הדבר ער"מ פ"ד מ"א מכלאים מחל הכרם כשהם שבטי ישורון לב"ד ורואים זה בזה וי"ל ויה"י צער בישורון ח"ו אז מלך דין כו' והבן:

## סימן תרח

**סעיף א**
**תוספות** עמ"א ה"ה מלאכה בתוספת אין כרת ולא לאו רק איסור תורה לבד אבל ביו"ה לוקה בהתראה על מלאכה ואכילה ובלא התראה כרת ער"מ ז"ל פ"א מה' ש"ע ומשנה ר"פ אלו הלוקין ופי"ט מהלכות סנהדרין וע' פרק עשירי מהל' עדות ול"ד בח"מ לענין פסולי עדות אין מקומו פה. והנה לענין תוס' מלאכה י"ל איסורא בעלמא מ"ה לא עשה

משא"כ תוספת אכילה י"ל איסור עשה מפורש ונ"מ לענין שבועה ע"ד רל"ט אין מקומו פה:

אין עמ"א וע' ט"ז ב' תוספות פרק חזקת הבתים ומשם י"ל דוקא במפורש בתורה עמ"א בט"ו:

**סעיף ב**

שאינו עמ"א היינו למ"ד ספק תורה מ"ה אסור ועב"ח וא"ר ולהר"מ ז"ל דכל ספק מ"ה שריא וי"ל תוספת שבת ויוה"כ ביה"ש הוא בה' שבת כתבתי:

**סעיף ג**

ואם עמ"א עא"ר ז"ל ה' דיעות מזה ובספר תיבת גמ"א כתבנו מזה. יע"ש וע' בט"ז אות ב' ומ"א א' יע"ש:

**סעיף ד**

שלא קיבל עמ"א היינו אם אמר בפה שמקבל תענית יוה"כ עליו הוי קודם פלג המנחה בטעות כי לאחר פלג שייך ביה תוספת אבל אמר בפירוש שלא לאכול עוד אף בחצי יום כל ימות השנה משלים נדרו כבסי' תקס"ב סי"א וקבלה בלב עפר"ח וא"ר בתקס"ג:

**סעיף ה**

דברים עמ"א בב"ח דחלב כל היום אסור וה"ה בשר בהמה יע"ש וזה דלא כמ"ש הר"ב בהג"ה דבשחרית נוהגין לאכול משמע אף חלב ודברים המרבים זרע וא"ה באות ז' יבואר:

**סעיף ו**

מאכל חלב עמ"א הא קר משמע יכול לאכול. וחלב המעורב בתבשיל או ט"י"א עם חלב י"ל אפשר בטל ברוב לענין זה וצ"ע:

**סעיף ז**

נוהגים עמ"א במהרי"ל משמע דברים המרבים זרע כל היום אסור כמו כ"ג מאכלי חלב כל היום מונעין והמ"א הביא ראיה דבשחרית ע"כ נוהגין לאכול חלב דבנדרים ספ"ח מ"ז (דף ס"ג ב' קונם) בשר שאוכל עד שיהא הצום אינו אסור עד הליל הצום היינו עד סעודה המפסקת ושרי סעודה המפסקת לאכול בשר ואז רגילים בבשר וער"ן ות"ט שם (עדיפא מיין בפסח דאין רשאי עד הלילה וכאן מותר במפסקת קודם הצום) משמע בשחרית ע"כ לא היו רגילים בבשר כ"א מאכלי חלב ואסור עד אחר חצות סעודה המפסקת אלמא חלב רשאי בבוקר ומסתמא חמין עיין אות ז' ומיומא מוכח להיתר דוקא כ"ג מונעין כל היום הא אחר שרי בשחרית ומעשה דחייט בתר"ד בטור מצוה לאכול דגים והם מרבים זרע עפר"ח ומ"ש דנהגו לאכול בשר היינו בשחרית:

## סימן תרט

### סעיף א

שאין עמ"א טור בשם רב עמרם והיינו אף קודם חצות בעי"כ יש לאסור שנראה דביום כיפורים מתבשל בתנור לחול וזה אין נכון ועב"ח לאחר חצות עי"כ יי"ל איסורא איכא עסי' רנ"א ומ"מ יי"ל שא"צ להמתין מוצאי יוה"כ כ"ש. ועסי' רנ"ד במ"א אות ך' וא"כ כאן דמיחזי כרעבתונא עיין לבוש:

## סימן תרי

### סעיף א

מדליקין עמ"א משנה וגמרא פסחים מקום שנהגו עב"י ירושלמי דטוב להדליק וישראל קדושים ואין משמשין לאור הנר וע' ט"ז ומה"ט כשיש על השולחן צריך ג"כ בחדר המשכב:

### סעיף ב

מאחר עמ"א היינו כיון שבחדר אין נר יבוא לשמש מאחר שראה אותה בבית בנר שעל השולחן ע' אות א' וכתב המ"א מה שנוהגין שמדליקין בבית ובחדר משכבם לא יי"ל סמכו הואיל וכ"א הולך למטה מיוחדת לשכב לא חיישינן ומ"מ יש להחמיר להדליק גם בחדר משכבם כשמדליק על השולחן. עסי' תר"ט יע"ש ואם אשתו נדה יי"ל אין להחמיר דבדיל מינה ולמ"ש הט"ז דהרהור יי"ל דאין להדליק ואי"ה שם יבואר:

### סעיף ג

איש עמ"א ועא"ר בי"ד סי' רנ"ו בש"ך אות י"ב (ט"ס רל"ב) בני כפרים המביאין נירות ביה"כ לעיר יניחו שם השעוה המותר עם הנר באותה בית הכנסת ואם עשו שנים יקחו אחד לביתם יע"ש. ע"ש ממון הזכרת נשמות יי"ל יקחו לביתם אבל קנו מצות צריך ליתן המעות לגבאי העיר יע"ש:

### סעיף ד

ואם ע' מ"א רע"ו אות י"א אם טילטול בעלמא מותר לומר לעכו"ם ומיהו אם יש מצוה לצדקה בכך יי"ל שבות דשבות במקום צורך מצוה שרי וכ"ש באומר לו קודם יוה"כ אבל מלאכה גמורה אף בעי"כ אסור ואף בלא אמירה כל העושה ע"ד ישראל נראה כשלוחו וע' בהלכות שבת וצ"ע:

### סעיף ה

דוגמת עמ"א ביום הכיפורים יום סליחה אין ללבוש שק. ועט"ז מענין הלבשת קיטל ואי"ה שם יבואר:

## סימן תריא

### סעיף א

**ומ"מ** כולהו ד"ת ב"ח ולבוש מ"א. מפני שי"א רק אכילה ושתייה ד"ת עב"י ובר"ן ואע"פ שכולם מ"ה מסר הכתוב לחז"ל להתיר לצורך כעין חה"מ עסי' תק"ל ומ"א שם. גם מלקות לית בהן כ"א מכות מרדות אפשר יש בהו ועי"ד לסוך בשומן חזיר וכדומה אי יש איסור תורה בהו ושאני יוה"כ דהוי מ"ה:

בסקילה עמ"א בח"מ תכ"ד (ט"ס תכ"ט) וע' סמ"ע שם אות ג' ביוה"כ מלקות בחובל גלי קרא דמשלם ואין לוקה יע"ש ועתוס' פסחים כ"ו באוכל תרומה אי אמרינן כיון דגלי גלי אף בכרת דאין פוטר וי"ל ביוה"כ אה"נ דאף לר"נ גלי בכרת אבל לא לסקילה בשבת. והנה השורף גורן חבירו ביוה"כ והתרו ביה בזה"ז חייב לשלם ביוה"כ דלית מלקות האידנא ער"מ ז"ל פי"ו מהלכות סנהדרין וכבר כתבנו בס' ש"ה מכות מרדות אי פוטר ממון יע"ש באורך:

### סעיף ב

לקנב עמ"א רש"י ור"ן מחולקים ע' מ"ש בט"ז מזה ועסי' תרי"ב אות ו' בקניבת ירק והראוי לאכול חי אסור קודם מנחה הואיל ומתקן אותו גזור שמא יאכל הא בנגיעה בעלמא שרי הא ירק שאין מאכל חי אסור לטלטלו ולא התירו שבות בזה משום עגמת נפש ומוקצה יש לו סמך מ"ה ודוקא שבות לתקן לצורך חול התירו:

### סעיף ג

משחקים עמ"א וגדולים לא ישחקו עד"מ וע' עט"ז ועסי' שי"ט מדיני בורר:

## סימן תריב

### סעיף א

אבל עמ"א כר"י דחי"ש מ"ה אסור ועמ"ל פ"א מחו"מ ה"ז בשם מהרלנ"ח ז"ל בע"פ אחר חצות י"ל חי"ש מדרבנן הואיל ומותר קודם פסח מה שאין כן ביוה"כ יש לומר אף הוא ז"ל מודה דמ"ה חי"ש עמ"ש בט"ז א':

### סעיף ב

שאכל ע' מ"א ויצויר נמי אוכלין שאין ראוין ואח"כ ראוין עב"י וט"ז:

### סעיף ג

על ע' מ"א עב"ח מחלק בין גסה שבע הרבה ובין קץ יע"ש חי"ש אסור אף אוכלין שאין ראוין ככל איסורי דרבנן דחי"ש אסור בהן ע"ד מזה. ובב"ח עוף אסור למטעם כ"א קפילא ארמאה בימי התלמוד וחינוך קטנים אף בדרבנן וא"ה יבואר בתרי"ו. ומ"ש הב"י תרי"א יבואר שם:

**סעיף ד**
עצי בשמים עמ"א דמותר ומצוה להריח למלאות מאה ברכות וטובאק להריח בחוטם י"ל ג"כ דשרי דלא אסר כ"א ה' ענויין ותו לא ומיהו אותן השורים שנופ"ף טובא"ק עם מי טרופין שפירטש ולחים הם י"ל דאסור להריח בחוטם לבלוע רוק י"ל פטור ומותר עא"ר ג' ועב"י וב"ח בזה.

**סעיף ה**
וחומץ עמ"א עט"ז ועפר"ח. וציר ומורייס בפ"ע אין ראוי הא בטיבול ראוי ומצטרף כבס"ב:

**סעיף ו**
מותר עמ"א עט"ז ועמ"ש בסי' תמ"ו אות ה' במ"א באורך ובמהרי"ל אוסר ליגע בדבר שראוי לאכילה בעיניה דילמא יאכל אסור ליגע ביוה"כ באוכלין אם לא ליתן לתינוק שא"א ליטול בעצמו ומש"ה החלות לחם הפנים ביוה"כ שחל בשבת מתחלקות לערב דוקא במוצאי יוה"כ. עא"ר ו' די"ל כהנים זריזים הם ובתמ"ו כתבנו:

## סימן תריג

**סעיף א**
מותר עמ"א עס"ב עד קשרי אצבעות ועסי' תק"ד ס"ט מבואר כן ושם משמע דט"ב ויה"כ שוים וע' תוס' יוה"כ דף ע"ז ב' כתב הר"מ ז"ל כל שאבל מותר ה"ה בט"ב ונמצא רחיצה וסיכה להעביר הזוהמא מותר בט"ב כמו באבל יע"ש ועי"ד שפ"א באבל להעביר הזוהמא שרי בתקנ"ד סט"ו כתב חטטין מותר משמע הא זוהמא אסור וצ"ע ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ב**
אם עמ"א משמע מסקנתו דבלילה לאשר יצר בלבד יוציא נפשו מפלוגתא וישפשף משא"כ לתפלה כל היום א"צ שפשוף ויכול לרחוץ ידיו אף בלא שפשוף לתפלה ביוה"כ וזה דלא כב"ח יע"ש ועסי' תקנ"ד:

**סעיף ג**
העולה לדוכן עמ"א ועא"ר אות ד' בשם מ"מ עד הפרק ועסי' קכ"ח ס"ו ובא"ר ח' שם י"ל אע"ג דבשאר ימות השנה עד הפרק ביוה"כ י"ל עד קשרי אצבעות יע"ש:

**סעיף ד**
קצת עמ"א סוף סעיף ט' חולה אף ע"פ שאין מסוכן כו' וה"ה סיכת חטטין כו':

**סעיף ה**
שגדול עמ"א ועפר"ח ומש"ה רב אצל תלמיד נמי לא ועט"ז אות ו':

**סעיף ו**
עד מתנים עמ"א יומא ע"ז ב' ועט"ז ה' וא"ר בהא דרדיפי מיא יע"ש:

**סעיף ז**
בספינה עמ"א עסי' של"ט אות י"ג דאפי' ע"י הערמה לית הא דנא ת"ח ואסור ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ח**
יש עמ"א ועט"ז ד' וגמרא יומא ע"ז ב' יע"ש וע' א"ר כאן ורמ"ח אות ד' ופר"ח כאן וא"כ לעבור בשבת בספינה קטנה לדבר מצוה מנין עשרה י"ל דאסור ושבות לא התירו במקום מצוה כ"א ביה"ש כמ"ש בפר"ח ורחיצה כיון שאין של תענוג לא אסרו:

**סעיף ט**
מותר עמ"א גם אין רחיצה של תענוג ודוקא משום הפסד ממון עמו הוא דשרי אבל שט ודאי אסור בכאן:

**סעיף י**
דלמעט עמ"א הב"ח כתב דוקא באין דרך אחר לכן מותר לעבור במים דאי יש דרך אחר אע"ג דמפיש בהילוך אסור לעבור במים ביוה"כ רחיצה וסחיטה וה"ה בשבת עכ"פ חשש סחיטה ומ"ש דלהר"ב הוי איפכא חומרא ק"ק דמשמע דהר"ב מיקל דמותר לעבור במים ג"כ דיש סברא למעט בהילוך ומיהו י"ל אם רוצה ילך בדרך אחר ג"כ והמ"א משמע דמסכים בגוף הדין עמו דילך בדרך אחר ועט"ז ז':

**סעיף יא**
לא עמ"א הקשה דבלא"ה דילמא לא יהיה נגובה ויש איסור רחיצה שהיא ג"כ מ"ה כבסי' תרי"א מ"מ סחיטה אב מלאכה וחייב כרת ביוה"כ ומ"מ קשה דסחיטה כל שאין מכוין לסחוט מימיו שאין מקפיד כ"כ ליכא כ"א איסור דרבנן ורחיצה איסור תורה:

**סעיף יב**
כלה ע' מ"א כתובות ד' א' ד"ה כל דפירש שלשים קאי אימי אבל שלשים וסובר א"א אסור באלה כ"א כלה שרי ואיך שרי כל שלושים ימי אבל כיון דמגונה שלשים אחר ז' ימי המשתה א"כ לאחר כ"ג יום תו לא הוי כלה ואסורה תוך שלשים ימי אבילותה דכלה כל שלשים לחופתה מונין לה שלא תתגנה ולהרא"ש שם א"ש דפירש כל שלשים מימי חופתה אם אירע אבל אף תוך ז' אין מונעין ורש"י אין מפרש כרא"ש ועא"ר ולא הבינותי. וביי"ד שפ"א ס"ו הביא רק דעת הרא"ש דא"א מותר בגזירת שלשים ולא הביא בשם י"א לרש"י אסור דאף אם נפרש שלשים מהתחלת שמת אמה מדכתב רש"י אחר מכן קשה וצ"ע:

**סעיף יג**
אסור עמ"א בי"ד בט"ז וש"ך שם ואע"ג די"ל בין רחיצה דרבנן ליוה"כ ד"ת מ"מ כל לצורך מצוה שרי. ועסי' ו' ההולך לדבר מצוה אע"ג דלא כיבוד או ת"ת ואף הפסד ממון התירו וכ"ש מצוה ומ"מ וע' ס"י לכאורה ט"ס וצ"ל עס"ו כאמור:

## סימן תריד

**סעיף א**
ואפי' עמ"א עט"ז תרי"ג אות א' סובר דרחיצה נמי אסור להעביר הזוהמא ועב"ח שם:

**סעיף ב**
אסור עמ"א ביה"ש נמי אסור ותוספת מחול על הקודש בכולן עסי' תרי"א. עב"ח וב"י כל שאין מנעל הוי משאוי ואסור ביוה"כ כשבת בר"ח והר"ן התירו בשבת הוא דאסור דיש רשות לילך במנעל והוא הולך באנפלאות הוי משאוי משא"כ ביוה"כ דאין לילך במנעל שרי באנפלאות דהוי דרך מלבוש ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ג**
ומותר עמ"א אע"ג די"ל במנעל ~קרוך~{קרוע} אסור ע' ב"י לעמוד על כרים שרי ובשעת תפלת ח"י אע"ג פחות מג"ט י"ל דשרי דלא הוי מקום גבוה מ"מ על כרים אף שאין של עור הוי כמתגאה עסי' צ"ו:

**סעיף ד**
ומ"מ עמ"א וכ"כ הפר"ח להקל בשל כרים ואף מנעל הקרוע שאין מקבל רוב רגל ועב"י:

**סעיף ה**
איסטניס עמ"א אם יודע שיקבלו דבריו יש למחות בידם שלא ילכו במנעל רק באנפילאות או פוזמקי:

**סעיף ו**
מנעליו עמ"א ועט"ז אות ג':

**סעיף ז**
למקומו עמ"א עסי' תרי"א דהוי דאורייתא עא"ר ומשמע מיד שמגיע לפתח בית הכנסת יחלוץ ויתן לביתו או יניחם במקום מוצנע וירחץ ידיו שנגע במנעלים או ע"י מפה. עור דג ועוף מסתברא דאסור וחליצה צ"ע ואנעלך תחש. עור למעלה ע"ג הרגל או למטה אסור וב"ש כן עפר"ח:

## סימן תרטו

**סעיף א**
באשתו עמ"א דלא כט"ז שמתיר נגיעה ביום ודין נדה ע' ב"י לענין לישב על הספסל וכדומה ועא"ר אות א':

**סעיף ב**
ידאג עמ"א שה' אין חפץ בעינוי שלו:

**סעיף ג**
מובטח עמ"א ובלבוש כתב שי"ל ידאג יותר יע"ש וזהו נגד הגמרא מובטח ועא"ר והוא שלא הרהר ביום הא לאו הכי אין מובטח יע"ש:

## סימן תרטז

**סעיף א**
לומר עמ"א יומא ע"ח ב' ועט"ז א' והב"ח כתב דחמין שהוחמו מאתמול שרי ישראל עצמו לרחצן לתינוק כדמוכח יומא ע"ח ב' ומ"ש הטור לומר לעכו"ם היינו בחמין שהוחמו היום ע"י עכו"ם אין לישראל לרחוץ בהם תינוק בעצמו וע"י עכו"ם שרי לומר להחם חמץ ביוה"כ והקשה המ"א עליהם אב"י והב"ח דחמין שהוחמו מאתמול אסור ביוה"כ ישראל לרוחצן בעצמו ביוה"כ דאין בין יוה"כ לשבת ובשבת שנינו מרחיצין לפני המילה ולאחר המילה הא בלא מילה אסור אף בלא טעם דנהנה (ומיהו הב"י כתב הטעם אף בסיכה ורחיצה צונן אלא דמשמע שם דבדמין נמי אי לאו דנהנה שרי ע"י ישראל וע"י כלי ולזה כתב דאף ע"י כלי בחמין אסור) ועא"ר:

**סעיף ב**
מחנכין עמ"א באשה ל"ש חינוך לבנה ומ"מ לא תתן בידים ועסי' רס"ט מ"ע רשאי בידים קודם קידוש משא"כ ביום הכפורים הוי לאו יע"ש וע' סימן שמ"ג א' י"א דבשאר מצות לבד יוה"כ אין האב מחויב לחנך בתו כ"א כן ולדינא עסי' שמ"ג:

**סעיף ג**
**שמא** ע' מ"א בסי' נ"ג אות י"ג משמע כשנולד ביוה"כ אפי' בסוף היום עי"ה שלמו לו י"ג שנה דלא בעינן מעל"ע ומיד ביה"ש יוה"כ הוי יג"ש שלימות ומחויב להתענות מ"ה בב"ש ובספק שמא נשרו ספק לחומרא ועסי' קנ"ח באה"ע ס"ק דנשרו הוי ספק תורה ובד' צומות כשיש יג"ש ולא הביא ב"ש אין צריך להתענות דספק דרבנן הוא לקולא. ואי"ה בהלכות תענית יבואר עוד אי מחנכין לשעות:

## סימן תריז

**סעיף א**
אף ע"פ עמ"א משמע המחבר מירי בלא נשתנה פניה רק אמרה צריכה אני מאכילין אותה ובשאר ב"א דוקא פניו משתנים הא צריך אני לא מהני כבסעיף ג':

**סעיף ב**
מאכילין עמ"א בין במאכל איסור או היתר אין חילוק בעוברה תחלה מאכילין כוש ברוטב או רוטב או מאכל עצמו כו' בין ביה"כ בין בשאר ימות השנה משא"כ בחולה כו':

**סעיף ג**
לא תתענה עמ"א אפי' אמרה א"צ אומר לה אכלי עב"ח ועסי' תרי"ח ואי"ה שם יבואר עוד:

## סימן תריח

**סעיף א**
אפי' עמ"א בס"ג כל שבקי אפי' עכו"ם ואשה כו':

**סעיף ב**
שאומר עמ"א אפי' לע"ע אין סכנה רק שאומר אפשר יכבד חוליו מאכילין אותו. ועט"ז א':

**סעיף ג**
צריך אני עמ"א אף שהרופאים אומרים שאם יאכל יזיק לו ועסי' שכ"ח בדיני מומחה:

**סעיף ד**
כנ"ל עמ"א עב"ח היינו בין להקל ובין להחמיר בשוין במנין ועט"ז אות ה' דוקא לחומרא היינו בס"ג לקולא ע' ה':

**סעיף ה**
אפ' עמ"א ועט"ז ה':

**סעיף ו**
כשני עמ"א עסי' תרי"ב ס"א ככותבת פחות מעט מביצה וא"כ מאכילין אותו קרוב לזה:

**סעיף ז**
ד' ביצים עמ"א בתרי"ב סעיף ד' ב' דיעות וא"כ י"א ד' ביצים וי"א ג' ביצים ועא"ר:

**סעיף ח**
כל צורכו עמ"א מ"ש ביולדת מהימנין לנשים עב"ח ומשמע דבחולה לא מהימנין לנשים אף בקיאין קצת וצ"ע דבאות א' כתב אשה נאמנת משמע אף בחולה וי"ל:

**סעיף ט**
א' עמ"א יומא פ"ג ב' והר"מ ז"ל פי"ד ממ"א הי"ז אם א"א לתקן יאכל טבל הא אפשר לתקן ודי בחולין יתקן ואמאי השמיט באפשר לתקן בשבת פלוגתא דרבי במעשר ירק דרבנן לא יעשה וידחה דרבנן טבל דרבנן מפני שבות שבת ומ"ש אפשר מירי בחולה א"י ומ"ש ועוד שם כיצד בבולמוס ואם להגיה בחו"ל במקום בחולה אכתי למה השמיט שבת ע' בס' תוספת יוה"כ ומ"ש המ"א לפירות להר"מ ז"ל לבד ירק הוי ד"ת ע' פ"ב

מה"ת ה"א בכ"מ ומ"ל יע"ש אבל לשאר פוסקים רק דגן תירוש ויצהר ד"ת שאר פירות מדרבנן:

**סעיף י**
חולה שאכל עמ"א עסי' קפ"ח (ט"ס ק"ח) אות י"א יעלה ויבא ורצה אין בו ברכה לבטלה ואם שכח עד שסיים בונה ירושלים שאומר ברכה בפ"ע יע"ש י"ל דאין אומר כאן דיש חשש ברכה לבטלה:

## סימן תריט

**סעיף א**
שאומר עמ"א עט"ז א' וע' א"ר משמע מ"ש אנו מתירין היינו התרה ממש ובעינן ג' בשעת אמירה זו ומשמע שי"ל ג"פ ע"ד המקום וע"ד הקהל כעין התרה ג"פ יע"ש:

**סעיף ב**
כל נדרי עמ"א עב"י משמע די נדרנא הנו"ן בשוו"א נא והדלי"ת בחיר"ק להבא משמע וברי"ח ובמחזורים שלנו דאינדרנא צי"ע:

**סעיף ג**
אומר עמ"א ועא"ר ובבהכ"נ שאין הכל שומעין משי"ץ ראוי לברך שהחיינו כ"א לעצמו וצי"ע:

**סעיף ד**
בלא כוס עמ"א תקנ"ט ט' ט"ב דרבנן יע"ש ועסי' תרכ"א אות ג' ועט"ז שם וכאן ג'. מתעטפין בציצית מבע"י ובלילה אין לברך על טלית אף המיוחד ליום עסי' י' אות ח"י ב':

**סעיף ה**
בעודו יום עמ"א דלרבינו תם דהוי תנאי להבא מ"מ דומה קצת כו' וע' ב"ח. וכשחל יוה"כ בשבת שי"א מזמור שיר ליום השבת ויש שא"א עמ"ש בט"ז י"ל אותן המקבלים שבת במזמור איך יעשו יקבלו קודם כל נדרי אין מפירין ולאחר כל נדרי אין רוצים להפסיק בתפלת יוה"כ ע' הלי שבת מזה:

**סעיף ו**
עד עמ"א אם חל בשבת אם אומרים או"א רצה במנוחתינו ע' לבוש ועט"ז:

**סעיף ז**
בניגונים עמ"א ויש ג"כ סוד עיין הלכות ר"ה. ומ"ש בשם הלבוש כתבתי באות ו' ומ"ש שם בס"י עט"ז ע' בזה:

**סעיף ח**
בקול רם עמ"א עיין בטור מזה:

**סעיף ט**
צריך עמ"א וע' סי' תקס"ו אות י' אין ת"צ בבבל וביה"כ כולם אומרים סליחות יע"ש:

**סעיף י**
שעומדים עמ"א היינו אף קבלו בנדר לעמוד יוכל לעמוד ולהסמיך לשום דבר וצ"ע:

**סעיף יא**
ללון בבית הכנסת עמ"א ויקראו ק"ש. ועד"מ ראוי לשכב במערב או בעזרת נשים כשאין שם נשים וע' עט"ז:

## סימן תרכ

**סעיף א**
וכתוב עמ"א עסי' רפ"ז י"א שמתפלל מוסף קודם יע"ש ושם המתפלל מוסף אחר סוף שבע שעות נקרא פושע וצריך ליזהר בזה ומיהו אם התחיל קודם שבע י"ל אע"ג שנמשך השמונה עשרה עד אחר שבע רשאי וצ"ע:

## סימן תרכא

**סעיף א**
בזוהר עמ"א לכאורה זו ואצ"ל זו ובא"ר א' המוריד דמעות ביוה"כ כו' יע"ש. שם אחרי להורות שאהרן לא עמד זכותו ושתוי יין לא הוזהרו (עדיין) השכל מורה עליהן צריך ליזהר כל בו. עמ"א רפ"ב א' ביה"כ בשבת אין להוסיף יותר משבעה יע"ש ואפשר במקום שנותנים ממון הרבה לצדקה המיקל לא הפסיד ע' לבוש כאן:
מילה ע' מ"א תקפ"ד ז' ובא"ר ג' דיש שא"א יום ליבשה דהוי כמו הלל אע"ג בר"ה אומרים י"ל יוה"כ תענית יע"ש מציצה בלא משקה בפיו יע"ש:

**סעיף ב**
והמנהג עמ"א ועא"ר ה' ותקצ"א בזה:

**סעיף ג**
ונותנין עמ"א וע' לבוש כאן ובא"ר:

**סעיף ד**
סדר העבודה ע' מ"א עב"י מ"ש עשה כבל השנה טעות והיינו כל השנה שוחט שנים וכאן רוב שנים יע"ש. ולי העני צ"ע כי המעיין בר"מ ז"ל פ"ד ה"ה מעה"ק שוחט שנים או רוב שנים משמע לכתחלה ובחולין תחלה שנים מדרבנן דילמא לא עשה הרוב ומקדש י"ל אין שבות במקדש ורוב כהנים שוחטין ובמקום זריזין ובחולין כ"ט ב' ברש"י מצוה למרק ואני שמעתי משום ברוב עם וי"ל דוקא ביוה"כ כמדת מלך ועתוס' שם ובגמרא כ"ט א' צריכי קדשים ה"א חולין בפלגא סגי ולא אמר ה"א קדשים דיעבד הא חולין אף לכתחלה ברוב סגי משמע קדשים לכתחלה ברוב ורוב א' ורוב שנים שחיטתו כשירה

י"ל תחלה או אידי ומיהו י"ל להיפוך מדלא אמר אי תנא קדשים היינו לכתחלה רוב סגי ה"א חולין ג"כ משמע קדשים ג"כ תחלה שנים ועת"ח שם. גם אני מסופק ק"צ דוחה שבת אי שוחט כל השנים או רוב דוקא אם נאמר לכתחלה מ"ה שנים בעינן דחי שבת משא"כ מ"ה רוב ומדרבנן שנים י"ל לא דחי שבת וכ"ת רוב נשחט כמתה דמי ולית כאן נטילת נשמה הא בורכא דכחיה לכל דבריה ועיין שבת שוחט משום מה מיחייב ולפ"ז יוה"כ כשבת שוה לכל השנה כשבת קאמר רוב שנים דוקא. אין מקומו פה ובס' המגיד הארכתי בדרוש:

**מ"ש** הע"ש בענין הפייסות ביה"כ כה"ג דוקא ועבודות של כל השנה כשר כו' עכ"מ פ"ד מהל' עבודת יוה"כ וחולין כ"ט ב' הל' עבודה באחר יע"ש. אנא השם כו' ע' ט"ז ב'. והנה מירוק ביוה"כ שרי לכתחלה שנים ממש מ"ה בתוס' חולין כ"א ב' בד"ה ואינו או כרש"י כ"ט ב' מצוה למרק משום דם דלכתחילה צריך לקבל כל הדם ואף ווירידין וה"ה כל השנה בשבת וצדק מר"ן הב"י ז"ל והבן:

**סעיף ה**

חטאתי עמ"א פשע מצינו לפעמים שוגג קרוב למזיד וכאן כפשוטו מורד מאהבה זדון כשוגג אבל פשע צ"ע ע' בספרי מוסר ובת"ג מ"ש:

**סעיף ו**

כפרה עמ"א ואם התודה קודם מיתה י"ל יש לו כפרה וכצדיק חשוב ועי' קידושין:

## סימן תרכב

**סעיף א**

אין כאלהינו כו' עמ"א עט"ז אות ג':

**סעיף ב**

וא"א עמ"א וחולק אהמחבר הר"ב בהג"ה עט"ז ו' ואין אומרים קדיש לאחר קריאת התורה במנחה עד"מ כמו כל השנה במנחה בקריאת התורה בת"צ ושבת במנחה רק אומרים ח"ק לפני העמוד. א"מ בנעילה אף כשחל בשבת וא"ה בתרכ"ג יבואר:

## סימן תרכג

**סעיף א**

לשקיעת החמה עמ"א עט"ז ועמ"א אות ד' וא"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ב**

בזה עמ"א מלת בזה לומר דוקא ש"ץ בוידוי אתה הבדלת שמזכיר ותתן ה' לנו יום השבת ויה"ר הואיל ואומר באמצע תפלה ל"ש אין אחר החיתום כלום משא"כ יחיד שאומר אתה נותן והבדלת אחר היתום מקדש השבת וישראל ויוה"כ תו אין מזכיר באתה הבדלת

שבת ובזה בש"ץ שלא הזכיר באתה הבדלת אין חוזר די"א ביעלה ויבא בי"ט באמצע תפלה אין מזכיר שבת וממילא עכ"פ דיעבד סומכין עליו ה"ה בש"ץ באתה הבדלת משא"כ כשלא הזכיר יחיד כלל שבת בנעילה בתפלה אי ש"ץ בחזרת הש"ע שלא הזכיר כלל שבת חוזר דיום הוא שנתחייב בד' תפלות וחוזר בו יחיד בלחש וש"ץ בקול רם הא בלחש ש"ץ אין חוזר ע סי' קכ"ו ומ"ש בב"י בשם הגמ"י שיש חולקין צ"ע עב"י:

**סעיף ג**

נושאים כפים עמ"א ג"כ ליכא בלילה וביה"ש צ"ע דאיתקש לשירות ובכולהו ביום כתיב דוקא יום ברור לא ביה"ש ואנו אין נ"כ בנעילה אפי' מבע"י וא"מ אף בשבת ועדיין יום אומרים אותו ואומרים או"א ושים שלום אף שגמרו בלילה:

**סעיף ד**

ותוקעין עמ"א שבות ביה"ש כה"ג צורך מצוה ועסי' שס"ב הניח בצ"ע שבות ביה"ש במ"ש אפוקי יומא אפשר חמור ועי' אות א'. ועיין בטור לא כ' כיון שכבר עבר יום ואולי הוא פי' דברי המ"א ועי' בטור תרכ"ד משמע אם עדיין יום ממש לא יתקעו ועי' לבוש:

## סימן תרכד

**סעיף א**

יש עמ"א ועא"ר א' ומשמע לכאורה שם דאסור בכל חומרות יוה"כ אבל המ"א מסיק דמותר בכל לבד אכילה ושתייה קודם שיבדיל על הכוס עסי' רצ"ט ורע"א:

על הבשמים עמ"א ועט"ז ב' וע' עט"ז וכן נוהגין כשחל בשבת. ואומרים ויתן לך וא"א ויהי נועם ואתה קדוש שסוכות חל באמצע השבוע ע' לבוש:

**סעיף ב**

ואין עמ"א דבעי אור שדלק ביוה"כ בהיתר ובדיל מיניה ועתה נהנה ממנו עט"ז:

**סעיף ג**

מעומד עמ"א וע' אות ז' דאם יש נר בית הכנסת לחוד ויש נר אחר שהודלק מהאור שהוציא מאבנים במוצאי יוה"כ עדיף טפי נר אחר כדיעה זו:

**סעיף ד**

שכמ"ש עמ"א וגם על הר"ב לכאורה קשה ע' אות ז' ועסי' רצ"ט מ"ש:

**סעיף ה**

נר עמ"א שהודלק מבע"י בהיתר ודלק ביוה"כ ולא נהנה ממנה עד עתה מברך עליו:

**סעיף ו**

שאין עמ"א ועסי' רצ"ח סי"א:

**סעיף ז**

של ע' מ"א עשה כלומר דהוא כפל ומלת לחוד מיותר כו' ועיין אות ג':

## סימן תרכה

### סעיף א

**ויכוין** עמ"א היינו שלצאת ידי המצוה כתיקונה צריך לכוין גם את זה הא דיעבד יצא כל שכיון לצאת לבד ע' ט"ז ומשמע דא"צ לכוין שהושיבני ה' בענני כבוד רק הודעה די"מ ולמ"ש בט"ז ראוי שיכוין לשתיהם. והנה המחבר בסימן ח' ס"ח וכ"ה ס"ז כתב יכוין כו' וכאן לא כתב כי גם הטור כתב שם וכאן לא כתב כלום ובאמת כתוב מפורש למען ידעו דורותיכם כו' מ"ש המחבר ענני כבוד לבל יבוא אליהם שרב ושמש ובלבוש מפני האורבים היינו מצדדים. ועראי"ם פ' בהעלותך ע"פ וענן ה' עליהם יומם (במדבר י' ל"ד) הקשה א"כ גם למטה הוי ענן יהיה סוכיהם כן וע' צידה לדרך ה"ה ד' דפנות יע"ש ועב"ח כאן הביאו. והנה מצדדים י"ל היה רק סביב למחנה ישראל לא לכ"א בפ"ע. וי"ל כי הסכך עיקר למעלה מחמה וגשם להורות אין מזל לישראל ושלא לעבוד לכוכבי לכת ול"ב מזלות וכדומה כאו"ה בלתי לה' לבדו משא"כ למטה הענן להגן מפני נחשים וכדומה א"צ למטה וצדדים דפנות ד' דוקא. והלמ"מ הוא שיהיה סכך צל מרובה מחמה וג' דפנות וד' טפח סגי וכאמור. ומ"ש בצ"ל ע' מ"ש רש"י ז"ל בפי' נשא ושעיר לכפר על קבר התהום הא ענן מפסיק למטה י"ל דוקא חלל אהל טפח ע"ט ברום טפח מפסיק ע' סוכה כ"א א' הא לא"ה אף שענן אין מקבל טומאה כאהול מיקרי בטומאה רצוצה ועכ"פ דקרקע נמי אין מקבלת טומאה ועוד דהלכו חוץ למחנה ישראל לצורכם שם לא היה ענן והיה ספק קבר התהום ועראי"ם פ' נשא שם:

לתקן עמ"א ועד"מ אפי' בע"ש ע' עט"ז. וכוונת המ"א דהר"ב כ"כ בתרכ"ד יתחיל בסוכה במוצאי יוה"כ היינו בלילה קצת ולמחרת יתקן כולה אם אפשר ונרשם בתרכ"ד עסי' תרכ"ח והוא ממ"א ועא"ר תרכ"ד כ"כ יע"ש. ובע"ש אחר חצות י"ל דאסור עסי' רנ"א דרך קבע אסור וצ"ע וע"י עכו"ם י"ל שרי ואי מצוה בו יותר מבשלוחו להמתין צ"ע די"ל מצוה אל יחמיצנה עדיף טפי ע"י אחרים כה"ג וצ"ע כעת. ולפי"ז המדקדק במעשיו יתחיל דבר מה בסוכה מיד בלילה ע"ש ילכו מחיל אל חיל ומי שאין מדקדק עכ"פ ביום יתחיל ויגמור כולה אם אפשר שאין מחמיצין המצוה. והחלבוש השמיט בכיון זה דסבר באולי כי הכל דבר א' והמ"א תי' זה. ועיין מהריי"ו בסימן קצ"א בדיני יוה"כ וסוכות:

## סימן תרכו

### סעיף א

תחת עמ"א רש"י סוכה י"ד א' ד"ה ר' מאיר ותרל"ו סוכת יוצר שדר כל השנה אע"פ שמסוכך בענפים כדרך סוכה א"י י"ח ואם הניח הנסרים לשם סוכה י"ח דיש בזה

היכר כבסי תרל"א במ"א ז' ח' יע"ש. אבל משום מחובר לא דתלוש ולבסוף חברו לסכך כשר הוא עב"י בשם תה"ד פ"ט. ואילן מטעם מחובר בהשריש הא קודם השרשה אע"ג שבטלו לארעא תחב יחור אילן עם ענפים הרבה ועלין כשירה והיינו אם עשאן לצל עכ"פ והמחיצות עשויות מקודם הא לא לצל י"ל פסול ועסי' תרל"ו ועיין לבוש כאן. ויש לי ההדיוט הרהורי דברים בכאן והנני פורטם בעזה"י. ודע כי הפרש יש בין סכך פסול בעצמו ובין כשר רק תולמ"ה כמו שיראה הרואה כי בפסול בעי נענוע בכל אחד ואחד בקצה אילן בס"ב כאן ובתולמ"ה בתקרה מפקפק וא"צ להגביה ולהניח ועב"י כאן בשם בע"ה. וסכך פסול י"ל פוסל חמתה מרובה אע"פ שסוכה צלתה הרבה ובתולמ"ה אינו כן עט"ז ג' והבן. ועיין ברמב"ן ז"ל ר"פ הישן סוכה תחת סוכה עליון סכך פסול הוא שאין עשוי לצל שהרי יש תחתון ק"ק א"כ אף באין ביניהם י"ט ליהוי פסול וי"ל גזירת הכתוב הוא ב' סככים כשרים וכל א' כראוי בפ"ע פסול וה"ה סכך כשר וסכך פסול נמי פוסל אף שאין בפסול תנאים המבוארים בתרכ"ט ומתרי קראי בסכת נפקי עפ"י סוכה. והנה בית משמע מכמה דוכתי דאינו פסול רק תולמ"ה ומשמע ה"ה סוכה תחת סוכה בהסיר התחתון ונשאר עליון אף שעליון סיכך לאחר התחתון י"ל מתכשר ואי"ה במ"א ו' יבואר וסוכה שהיה מקורה בנסרים חמתה מרובה ועשה תחתיה סוכה צלתה הרבה מאוד י"ל אין מועיל חבטן דניכר הנסרים כמ"ש הט"ז ג' וי"ל כה"ג א"צ כלל היתר דלאו סכך פסול רק תולמ"ה ושאני אילן דפסול בעצמו. ובגמרא ט' דומיא דבית למ"ד צלתה מרובה הרבה אפ"ה סכך פסול פוסל אם לא שחבטן ובית כה"ג א"צ חבטן כלל דבית לאי סכך פסול רק תולמ"ה עט"ז ג' ולמ"ד דבכ"ע כשר או דיעה שניה לא הוי דומיא דבית ממש. ואי"ה לקמן ובאות ג' יבואר עוד. ותרל"א במ"א ב':

**סעיף ב**

כשרה עמ"א עתוס' ט' ב' ד"ה הא וט"ו א' פרוץ כעומד ובתוס' שם ד"ה והא ובדף כ"ב ב' בתוס' ד"ה כזוזא ובראי"ש ט' וכ"ב והקשה המ"א דל"ת ו' כסוברים פרוץ כעומד באויר וצל שרי שפיר ראיה מט"ז דכל שינטל הפסול די בכשר אויר וצל שוין שרי ה"ה זעג"ז נמי (ולא ס"ל כראבי"ה דזעג"ז גרע טפי דכשר נגד הפסול אין עושה פעולה) משא"כ הרא"ש ז"ל דפוסל אויר וצל שוין ושאני בשפודין דשם שייך פרוץ כעומד כמ"ש בדף כ"ב כפירש"י שם א"כ ממה דמייתי ראיה מט"ז בשפודין אם ינטל כשר ה"ה לתכשר כאן בסוכה חמתה מרובה דבט"ז נמי ע"י צירוף דוקא כשר להרא"ש ואפשר דבמונחים זא"ז פרוץ כעומד משא"כ זעג"ז למעלה ל"ש זה ופסול כשאין בכשר צלתה מרובה (ומ"מ קשה קצת מה ראיה מייתי) והקשה המ"א איך כ' הרא"ש בדף ט' דאי שקלת לפסול

כלשון התוס' ולדידיה אי שקלת לפסול פסול דצל האויר שאין פסול כרש"י בכ"ב וע"ז תירץ דראיה ממה דמשני במסקנא במעדיף וכגי' שאי אפשר לצמצם ולהלכה צריך להני תירוצים שפיר ראיה ולישנא ג"כ דאם ינטל ישאר בכשר דמעדיף ורבא דאמר שתי נותן ערב אף לראב"י א"ש אע"ג כל שמונח ראשי הקנים על השפוד כמאן דליתא דמי מ"מ י"ל פרוץ כעומד מותר במונחין זא"ז ולמעלה י"ל גרע טפי ועיין בראי"ש ט' מ"ש והוצין שאני והבן זה:

**סעיף ג**

ומבטלין עמ"א עט"ז ב' ולהר"ן ז"ל י"ל אף במצות אין מבטלין איסור ואי בטלי לא י"ח ואפשר אף בטלו מעי"ט כיון שמכיר ויוכל להסיר הפסול אע"פ שבסכך אין ניכר מ"מ יכול להסיר כי ענפי האילן מחוברין לאילן דומה לחלב שנפל להיתר שצריך להתקרר ולהסיר האיסור עי"ד כ"ש זה שיכול להסיר ענפי האילן מבין הכשר ולמשלף להו אלא הטעם דפרוץ כעומד נמי מותר ומיהו כ"ז שפסול למעלה פוסל נגדו בסכך דהכשר ול"ד למקרה בשפודין זה אצל זה וכשמשפיל ומערבם מכשרא בסכך הכשר לחודיה כי הר"ן ז"ל סובר כראב"י עב"י וכר"ן וכדיעה שניה. וא"י אף לדיעה א' כאן י"ל דאף שהסכך הכשר חמתה מרובה כל שמשפיל ומניחן זה בזה הוי כמקרה בשפודין דכשר בריוח כמותן ועכ"ד במעדיף (עיין אות הקדום) ה"ה זה דשרי ברוב כשר. ולפ"ז אין כאן ביטול איסור כלל דפרוץ כעומד כה"ג מותר וא"כ י"ל במצות נמי אין מבטלין איסור וחוטי צמר שביטלן טווין שלא לשמן עם לשם לא בטיל במזיד להך דיעה וספק פלוגתא הוי ולדינא צ"ע. עמ"ש בט"ז ב' מזה. ועחה"ר בסוכה יע"ש:

**סעיף ד**

מיהו עמ"א סובר דיעה שניה חולקת בכמה דברים עם דיעה א' יש לקולא ויש לחומרא כי לדיעה א' בסכך כשר צלתו מרובה ופסול חמתו מרובה א"צ השפלה ועירוב כלל זהו קולא ובשכשר חמתו מרובה צריך השפלה ומשמע שלא יהיו ניכרים דוקא כמ"ש בביאור לדיעה א' הא ניכרים כל שצריך צירוף פסול עם כשר בעינן אין ניכרים ממש (כדין ביטול אוסורים וצ"ע הא יוכל להכירם עיין אות ג' בזה) ולדיעה ראשונה הניח פסול ע"ג כשר זע"ז ממש י"ל ניכרים מיקרי ואין מהני בסכך כשר חמתו מרובה ודוקא עירבן ממש שאין ניכרים למטה כלל. ודיעה ב' בהכשר חמתו מרובה פסול אף בעירבן ממש דכל שיוכל להסיר האיסור שמחוברין באילן לאו ביטול הוא כמ"ש הר"ן באות ג' אבל כשכשר צלתה מרובה אז כשהשפיל ועירבן אף ניכרי' או זע"ז ממש כמ"ש המרדכי שרי לאו מטעם ביטול כלל אלא שאין פוסל נגדו ומ"מ רוב בעינן הואיל ומונחים זע"ז או בעירוב יחד הא מונחים זא"ז בשפודין במחצה שרי אלא שא"א לצמצם עסי' תרל"א

בט"ז ומ"א ה"ו ועיין כאן אות ב'. והר"ב שכתב אין ניכרים ל"ד וסירכא דיעה א' נקיט דהא דיעה א' ס"ל דוקא אין ניכרים ובצירוף כשר עם פסול בכשר חמתו מרובה מיירי ודלא כב"ח שפי' אף לדיעה ב' בכשר חמתו מרובה מהני השכלה דז"א דכל שצריך לביטול לא מצטרף כה"ג ביכול להסיר כו'. ומ"ש וכ"ה בהדיא בראי"ש ור"ן ותוס' לא מצאתי בראי"ש ויום ט' לדיעה ב' בניכרים ומהר"ן משמע דלא בעינן שאין ניכרים כל שכשר צלתה מרובה וצ"ע כעת. והלכתא משמע י"א וי"א ובפרט בשל תורה כדיעה ב' ובלבוש משמע דיעה א' בסתם לקולא ויש מחמירין משמע דיעבד י"ח כדיעה א' עא"ר. וער"ן כל שיש בסוכה הרבה כו' שזהו מ"ש הרב בהג"ה עכ"פ צריך שלא יהא במקום א' ד' טפחים מאילן הגדולה ובקטנה ג' טפחים ויבואר אי"ה לקמן בסימן תרל"ב מזה עמ"ש כאן סוף הסי':

**סעיף ה**

ומניחו עמ"א עסי' תרל"ה ותרל"ו סוכה לצל כשירה ולמצוה מן המובחר שיחדש דבר יע"ש. ואילן שנטל יחור עם ענפים הרבה ותחב בארץ ולא השריש אפ"ה אין ראוי לסכך משום תולמ"ה ג"כ ומ"מ סכך פסול לא מיקרי כ"א בהשריש עיין אות א' ובתוספות סוכה ט' ב' ד"ה הא ובחה"ר וצ"ע:

**סעיף ו**

כשירה עמ"א עיין בטור בשם בה"ע ובב"י וב"ח וט"ז כאן אות ג'. והכלל דתלוש ולסוף חברו לא הוי פסול רק תולמ"ה דלא נעשה לצל וכל שעושה מעשה ומסיר הרעפים הוי כמפקפק אף בלטיש כבסי' תרל"א ס"ט יע"ש. אבל אם לא היו רעפים על הלטיש רק לטי"ש מונחים כך מחוברים לכתלים שלא לשם סכך וכדומה אזי יש על הלטיש כדין סכך פסול המבואר בס"א ב' הדיעות דלטי"ש פסולים משום תולמ"ה ועט"ז ג' דמ"מ יש הפרש בין תולמ"ה ובין סכך פסול בעצמו ומ"ש בשם הב"ח להחמיר בלטיש או שהסכך תחת הלטי"ש שלא יהא אויר כלל כמ"ש הטור או ע"ג הלטי"ש דאז הצל בא מסכך כשר לא מלטיש משא"כ תחת הלטיש אז הצל בא מלטיש ונגדם פוסל בסכך הכשר. וגם שיהא אויר ג"ט בין הלטי"ש והמ"א כתב דאף אם נאמר לבוד להחמיר כבסי' תק"ב במ"א אות ט' היינו בשיש אויר ביניהם הא כשיש דבר מפסיק ביניהם ל"ש לבוד וה"נ כיון דנותן סכך כשר ע"ג הלטיש וביניהם אף אי הם סמוכים הלטיש תוך ג"ט ל"ש לבוד כה"ג וע' הלכות שבת גבי לחי ומבוי כה"ג ובתוס' שם. ואי"ה לקמן יבואר עוד:

**סעיף ז**

וכן עמ"א הב"ח בסעיף ז' דמהרי"ל מתיר בגגות העשוי לפתוח ליתן הסכך קודם וגדול א' אוסר כה"ג והקשה מהרי"ל מ"ש תחת הגג והסיר הרעפים אח"כ וב"ח מחלק בין

גג עשוי אהל וגג ממש ובין שלע"ק העשוין כצריף דאז צריך לסלק השלע"ק קודם ועא"ר וא"ז בזה ולא הבינותי החילוק אם הסכך למטה עשוי כתיקון סוכה מה יזיק הגג השלע"ק העשוי כצריף עסי' תרל"א סעיף י' ואפשר דסילק השלע"ק העשוי כצריף לצדדין אין מועיל להכשיר הסכך דאין שם גג על הצריף ודוחק. אבל המ"א פירש דטעם הגדול שאוסר בשלע"ק לסכך תחלה עד שיסיר השלע"ק הוא דל"ד לסילוק הרעפים אח"כ דהוי מעשה גמור וחשוב דאף ללטיש מועיל שאף הלבוש נכשרו על ידי מעשה גדולה כזו כמ"ש באות ו' ול"ד לתרל"א ס"ט שצריך פקפוק בכל הנסרים דהסרת הרעפים הוי כפקפוק הלטיש ומש"ה כשר משא"כ סילוק השלע"ק אין זה מעשה חשוב ומש"ה החמיר אותו גדול לסלק השלע"ק קודם שיתן הסכך וסיים שיש להחמיר כן לפתוח השלע"ק וליתן סכך ואז אף סגר אח"כ כשפותח שפיר דמי כפירש סדין כל שתחלתו בכשרות וסופו בכשרות. ומ"ש אם הניח הסכך על התקרה ואח"כ הסיר התקרה פסול א"י לחלק בין הסכך תחת הגג והסיר הרעפים ובין הסכך למעלה מתקרה והסיר התקרה סכך אין פסול מעצמו וגם הסרת התקרה הוי מעשה להכשיר הסכך א"ל בסיכוך על התקרה בסמוך א"כ לא היה סוכה כלל דלית דפנות לסכך אבל אם סיכך בעליה והיה י"ט גובה לתקרה תחתונה ואח"כ הסיר התקרה וסיכך תוך ד' אמה אז כשר כאמור וכן בהסרת הרעפים דמצטרפין הלטיש לסכך כשר אם הם תוך ד' אמה כאמור:

**סעיף ח**

צירים עמ"א דהוי כפתח ולית בהו משום בניו וסתירה בשבת וי"ט עד"מ. ואם אין צירים רק מסלקין כך לארץ י"ל ע"י עכו"ם מותר דהוי כשבות דשבות במקום מצוה דשרי. ואם השלע"ק כל ימות השנה קבוע במסמרים ושכח לפתוח ע"י עכו"ם בליל א' דיש מ"ע מ"ה לאכול בסוכה כזית פת ואין לו סוכה כ"א זו עסי' רע"ו ס"ב יש מתיר במלאכה ד"ת שבות לעכו"ם וש"ז בט"ז די דלא קי"ל כן וי"ל מ"ע מ"ה דוחה לאמירה לעכו"ם ועסי' תמ"ו דחמץ לא מיקרי עשה דרבים וה"ה סוכה יע"ש בשל"ח ועסי' של"ח ס"ב לנגן בכלי שיר כו' ובמ"א שם משום צורך גדול שרי ה"ה אפשר כאן ע"י אמירה לעכו"ם שרי מלאכה ד"ת וחמץ לא עבר עליה הואיל ודעתו לבערו ואפשר בשופר להקל אמירה לעכו"ם באין שופר אחר אלא דבסי' קפ"ו לא התיר כ"א שבות דשבות. והנה י"ל גדול כ"ה דוחה אף עשה ול"ת דרבנן ולכן בחתן וכלה מותר ואפשר בסוכה י"ל דשרי כההיא דסימן תקי"ד דאם אין לו מקום לאכול שרי דהוי כאוכל נפש וכר"י ועב"י שם מיהו י"ל דבדליקה הוא א"א מעי"ט משא"כ זה דפשע ע"י שכחה שהיה אפשר לפתוח מעי"ט גם לומר לעכו"ם להניח סכך על הסוכה אי הוי איסור תורה או דרבנן אהל עראי צ"ע כעת

בכ"ז. ומסתייה דלא גמירנא אבל להורות היתר חלילה לי וצ"ע בכל זה ואי"ה בסימנים הבאים אבאר עוד וכאן איך להאריך:

**סעיף ט**

שלא עמ"א ולפ"ז אם הגביה השלע"ק והניחן לשם צל וכ"ש לשם צל סוכה י"ל הם גופייהו הוי סכך כשר אף דמחוברין עדיין בצירן תלוש ולסוף חברו כשר לסכך רק דאין לשם צל וכה"ג הוי מעשה לשם סכך ומותר לישב תחתיהם כשהם סגורים וי"ח ועסי' תרל"א ס"ט יע"ש באות ב' שם הלבוש וב"ח פוסלין כשאין מטר יכול לבוא שם ובשלע"ק רחבים ד"ט יש פוסלין וכשאין רחבים ד"ט י"ל כה"ג שרי. ומ"ש בהג"ה יזהר שלא ישב כשהם סגורים לכאורה דנקרא הדיוט כשהוא פטור עסי' תרל"ט וי"ל פשוט דלא יברך ברכת סוכה שפסולה וצ"ע. כתב הב"ח ענפי אילן שנתלשו ומחוברין במקצת כשאין יכולין לחיות עוד פסולין לסכך ובטילין ברוב יע"ש וצ"ע כוונתו ועיין בה' שבת ד"י"ל כל שא"י לחיות כתלוש דמי ולאו מחובר חשיב ופסולין לסכך דלאו לצל עבידי והלכך אם הגביהן ומניחן לשם צל י"ל דכשירין דלאו מחובר הוא והב"ח הראה לתוס' סוכה י"א ב' ד"ה דשלפנהי שלופי וי"ל בנענע מהני וצ"ע עמ"ש אי"ה ברסי' תרכ"ח:

## סימן תרכז

**סעיף א**

אם עמ"א עסי' תרל"א סעיף ו' ובסוכה י"ט ב' רב יוסף גני בכילת חתנים כו' יע"ש ואפשר רמז לסי' שט"ו אות י"ז משולשל למטה מן המטה דהוי המטה גג הא כילה פרוסה רחוק מקרקע טפח עדיין שיפועי אוהלים הוי וצ"ע:

**סעיף ב**

אינם עמ"א עיין ט"ז ג' וקינופת אצ"ל קביעי מאוד רק שוה בקביעות לנקליטין ומכילה הם קביעי טפי א"ש דבחדא לריעותא אסור כמ"ש הט"ז ז"ל ובתוס' סוכה י"א א' ד"ה אי. ועיין בראי"ש וטור הריי"ץ גיאות פסק כל"ב לחומרא בכילת חתני' גג טפח לחוד אוסר וא"ל ממטה דבעי י"ט ולריי"ץ גיאות י"ל שאני מטה דלתוכה עשויה גרע טפי מכילה ואין כ"כ קושיא מ"ש באגודה עתוס' סוכה ב' ד"ה כי גשמים כו' ועסי' תרל"א במ"א ב' ותלוש ולסוף חברו כשר כמ"ש בתה"ד וכולהו י"ל דהכין הלכתא ותליא בפלוגתא לר"י סוכה קבע בעינן היינו סכך נמי ולרבנן עראי סכך בעינן. ועיין גמרא ז' ב' ר"י ור"א בצריף פוסל וקי"ל צריף פסול וסוכה עראי בעינן ואי"ה יבואר לקמן בסי' תרל"א ס"י. והוי יודע דסוכה תחת סוכה וקינופת י"ל ד"ת הוי אבל נקליטין באין גג דרבנן הוי ודאי עתוס' סוכה י' ב' ד"ה ובלבד ועט"ז ואין להאריך:

**סעיף ג**
והוא עמ"א ומדרבנן כמ"ש התוס' סוכה י' ב' ד"ה ובלבד ועמ"ש באות הקדום ומ"ש מארעא משחינן כו' עא"ר אות ה' חולק מתוס' כ"א ב' ד"ה שאין ראיה ובדף י' מוכח להיפוך יע"ש והנה כברייתא שלא יהיו נקליטין גבוהין ממטה י"ט לכאורה מבואר ההיפוך וי"ל דאה"נ כל שנעץ ד' יתדות או ב' בארעא ופי' סדין עליהם והעמיד מטה תחת הכילה מארעא משחינן וז"ש המחבר בסתם והשמיט ממטה כאמור דאי נטלית למטה יש אהל י"ט ומבטל אהל סוכה אע"ג דעתה המטה שם ולזה יש ראיה מתוס' כ"א ב' ד"ה שאין והבן. ומטה מהגג לארץ יע"ש:

**סעיף ד**
שום עמ"א מלת שום אפי' אין רחב ד"ט פירשתיו בט"ז ה' יע"ש:

## סימן תרכח

**סעיף א**
והתחתונים עמ"א. סוכה ט' ב' עט"ז מ"ש בזה ועיין ברמב"ן ז"ל ר"פ הישן:

**סעיף ב**
סכך עמ"א כשהעליון חמתה מרובה בין התחתונה צלתה מרובה או חמתה מרובה וקיימא תרווייהו תוך ך' תחתונה כשירה אע"ג דיכולה לקבל כרים:

**סעיף ג**
למעלה מך' עמ"א תוס' סוכה ט' ד"ה הא כפיר"ת ולעיל הוי לציון ודע אם עליונה למעלה מך' מקרקע שלה אע"ג דפסולה עליונה אף תחתונה פסולה דמ"מ ב' סככים הוי ול"ד לאין לעליון מחיצות או שאר פסול דתחתונה כשירה וצ"ע:

**סעיף ד**
דים עמ"א אני מבין בדבריו הקדושים כך דבדף כ"ג א' דמוקי פלוגתא דר"ג ור"ע ברוח שאין מצויה ולא מוקי פשוט דמטלטלת ע"י הספינה ממקום למקום בסיכך בכרעי המטה ש"מ דספינה אורחא בכך לעמוד בתים עליה והולכת הלכך ממילא אף הולכת כשירה ועיין תוספות כ"א ב' ד"ה שאין והבן ועיין דף ז' ב' ברש"י דגרס בראש העגלה דמטלטלת ותוספות ד"ה העושה יע"ש ולפ"ז בראש העגלה והולכת עם סוסים י"ל אין כשירה בעת הליכתה רק בשעה שעומדת ושאני ספינה דאורחיה בכך ועסי' תר"ל סי"ג ואי"ה שם יבואר והבן זה ועפ"י שם. ועיין דרישה בראש העגלה אין שייך חילוק רוח מצויה או לאו יע"ש:

**סעיף ה**
האילן עמ"א תרכ"ט אות ט' מטעם גזירה יע"ש במעמיד וע"ש אות י"א:

**סעיף ו**
ואין עמ"א ועט"ז ותק"ד באם אין לו סוכה אחרת. וצ"ע:

## סימן תרכט

**סעיף א**
שפודין עמ"א בתוס' סוכה ה' א' ד"ה ומסגרתו דף נחתומין י"ל מדרבנן וכן שולחן וכדומה אבל חציה זכרים או שפוד עץ אף מדרבנן לא מטמא וברזל בלא"ה אין צומח מארץ ולמה תנן לה בש"ע שפודין ועא"ר דיל"ל מדרבנן טמאין יותר מחיצין זכרים וצ"ע. והר"מ ז"ל והרע"ב בפי' המשנה המקרה בשפודין ברזל פירשו ורש"י עירובין ט"ו ב' פי' שפודין וארוכות כלים הם וי"ל מדרבנן הוי תשמיש אדם ותשמיש משמשיו באולי ער"מ ז"ל פ"ד מכלים ה"א ושולחן כה"ג מדרבנן ושפוד עץ נמי י"ל מניח עליו אוכל לצלות וגם תוחב לפעמים בראשו כלי שיש בו שומן וכיוצא וטמא מדרבנן ודרשא דספרא אסמכתא ועתו' סוכה ה' א'. ועב"ח פירש שפוד ברזל ובית יד עץ כחיצין זכרים יע"ש ועיין אות ב' ואי"ה בט"ז יבואר:

**סעיף ב**
בית קבול עמ"א כסס"ב כלים שבורים פסולים הואיל ופ"א היו ראוים לטומאה ובט"ז ה' יבואר אי"ה די"ל בשברי כלים רק מדרבנן פסול. וקנים ומרוב עב"י ופ"ד דמקואות מ"ג אע"פ שנעשה בידי אדם סילון צר מכאן וכאן אפ"ה לא הוי בית קבול שמים יוצאין אם לא לקבל צרורות יע"ש ובלבוש קנים שגדלו ובית קבול מאליו גם י"ל אמת ויציב אבל קנים שהביא ב"י בשם רא"ש אין זה וצ"ע. בלבוש שברי כלים הואיל ונדחו אין נראין לכאורה מטעם ונדחה אין נראה כעין יש דיחוי אצל מצות וא"כ חיצים זכרים שתחב הברזל עליהם ובקל מסיר י"ל לא נדחו מיקרי וברי"מ ז"ל פ"ה ה"ב גזירה שמא לא יטהרו בכדי שבירתן וא"כ אין מסככין בראוי פ"א וכמ"ש המ"א ועא"ר:

**סעיף ג**
פסולה עמ"א כר"ן בשם הראב"ד פ"ה מהל' סוכה ה"ד הואיל וראוי ליתנו בכר כו' וצ"ל דרכם היה בכך ליתן בכר גזרו מדרבנן אע"ג דעדיין לא נתן ול"ד לנסרים משופין כסי"ח דל"ג התם בלא יחדו דאניצי פשתן עומדים טפי לכך וחיצים זכרים אע"פ שעומדין ליתן לתוך הברזל הנקובה מ"מ כשיתן אין הטומאה משום עץ הזכר רק הנקיבה הברזל גורם הטומאה ועץ בית יד ל"ג משא"כ אניצי פשתן כת"ק דר"י שם פ"ו כר וכסת משיחסום וינקב ולר"י דכר לחוד בלא מילוי מטמא אה"נ לדידיה אניצי פשתן אין פסולים ולפ"ז דקדקתם מהפשתן היינו מה שקורין בארץ רוסיא קלאטשי' גם גס מפשתן אע"פ שניכר קצת שהוא עץ הואיל ורגילין ליתן אותו בכר וכסת פסולים לסכך ומ"ש הנקיבות מקבלין

טומאה בלא"ה לי העני יש רמז בכאן באולי לומר כי בשבת כ"ז ב' וסוכה י"ב ב' ובחה"ר שבת רשב"א וסומכוס אמרו ד"א ולא קיי"ל כשיטה דאף באניצי פשתן אין מסככין כטעם הר"א ז"ל דראוי ליתן בכר ומדרבנן נראה כמקבל טומאה אף בעדיין לא נתן כת"ק דפי"ו דכלים משיחסום וינקוב משא"כ לר"י התם כר אף בלא מוכין ופתוח פחות מה"ט מטמאין א"כ אין דומין רק לחיצים זכרים ורשב"א וסומכוס כר"מ ודוקא טוי וז"ש בסוכה מה"ד נגזור אטו נקיבות מה"ת לומר כן ואפשר רמז דגזור לרבנן דסומכוס אניצי פשתן אטו נתן בכר הא נמי אטו נתן עץ זכר בברזל נקיבה קמ"ל כתירוץ המ"א נ"ל רמז. ובחידושי שבת הארכנו וכאן אין להאריך:

**סעיף ד**

בחבלים עמ"א בלבוש צ"ע לי דמשמע פשתן נידק וניפץ מ"ה פסולה דמקבל טומאה בכרים וכסתות ובראב"ד פ"ה ה"ג משמע לטעם זה ג"כ דרבנן דכתב דלא גרע מבלאי כלים גם כתב חבלים פשתן שלא נידק ולא ניפץ דאין ניכר צורת הפשתן וצ"ל דכשעשה חבלים אע"פ שלא נידק וניפץ משתנה צורתן וכאילו אינו מג"ק (ואפשר דרך לשרותן כשעושה חבלים מפשתי העץ ומש"ה משתנה עב"ח בנשרה יע"ש) וסובר כי הר"מ ז"ל נקיט פשתי עץ שלא נידק כשר דעדיין עץ קולא ונידק פסולה דנשתנה כאילו אין מג"ק והט"ו נקטי כשירה דעץ בעלמא הוא לקולא דאין נותנין בכר וכסת וחבלים פשתן למה נקיט בנידוק פסולה מקודם שעשה חבלים ושוב לא הדר להכשירו אלא קמ"ל חבלים מפשתן שלא נידק ומדרבנן שאין צורתו עומדת ופשתן שנידק קמ"ל דפסולה מ"ה שראוי לקבל ע"י כר וכסת לשיטתיה. והר"מ ז"ל השמיט חבלים פשתן דסובר הכל טעם א' או דוקא חבלים מפשתן שנידק וניפץ. והמ"א ז"ל שכתב בציון חבלים פסולה שנשתנה צורתן מ"מ פ"ה (מהלכות סוכה ה"ג) והשמיט תיבת של פשתן גם לא כתב ב"י בשם המ"מ כדרכו תמיד לכאורה מבין אני ההדיוט איזה כוונה בדבריו דסובר כי חבלים מפשתן נידק וניפץ מיירי המחבר ול"ת פשתן לחוד מדרבנן דראוי ליתן בכר משא"כ חבלים קמ"ל דנשתנה צורתן ע"י נידוק כו' ולא כנראה לכאורה ממ"ש המ"מ והב"י שאין צורתן עומדת דמשמע בלא נידק רק שאבדו צורתן ע"י השריה והקליעה בחבלים והבן זה:

**והוי** יודע שרש"י בשבת ס"ד א' משמע חבלים שנטוו מקודם וקלען מקבלין טומאה דהוי כאריג וחבלים דטהורים בלא נטוו ומיהו זה בתולה בצואר בתו וכדומה ומהירושלמי דאמר אית תנא חבלים פסולה בפשתן ומיד מסככין בסיב ולא מוקי מסככין בלא נידק וניפץ ש"מ כלבוש וצ"ע:

**סעיף ה**
לשכיבה עמ"א ואפי' צוה לאומן לתקן לסיכוך נמי אין מסככין בה:

**סעיף ו**
לסיכוך עמ"א ובלבוש פוסל ביש שפה אפי' ניטל השפה כשברי כלים ואפי' עשאה לסיכוך דהוי כלי קיבול יע"ש ועא"ר ח' וא"ז וי"ז:

**סעיף ז**
שמנהג עמ"א עט"ז אות ז':

**סעיף ח**
סולם עמ"א הר"מ ז"ל פ"ב דכלים ה"ג כתב קיבול העשוי למלאות אין חשוב קיבול ועמש"ל שם ועתוס' סוכה י"ב ב' חיצים זכרים ובט"ז כתבנו מזה ובתה"ד צ' מירי במעל"ע א"כ קבועים ע"ג ירכותיו עט"ז אות ט'. והב"ח אוסר בכולם שנקוב מעל"ע דקרוב לטומאה ד"ת וגזרינן נמי אטו שאר סולמות שנותנין מאכל לבהמה כו' ובסי"ח ל"ג אטו משופין ה"ה כאן (יש ט"ס בדפוס ס"ח). ער"מ פ"ב מהלכות כלים הלכה ג' ובהשגת הר"מ ז"ל ובכ"מ יע"ש ולפי מ"ש הרשב"א ז"ל בקצ"ה השגת הראב"ד ז"ל דבית קיבול העשוי למלאות שמיה קיבול ותחתיה הצורפין והנפחים אין סדן רק כלי מונח שם וצורפים עשוי לקבלה משל נפחים לא ובפירוש המשנה הר"מ והר"ש ז"ל פירשו כהרשב"א ז"ל וכן הרע"ב פי"ו מי"ז דכלים תחתיה יע"ש ובחבורו נראה שחזר ופירש סדן יע"ש. וא"כ כלי קיבול כ"ז שלא עשה לקבלה אין מקבל טומאה ומש"ה י"ל פסק המ"א באות ו' שפה נמי טהור לסיכוך ובאות זה דעשוי למלאות שמיה קיבול כהרשב"א והר"ש וגם הר"מ ז"ל פי' כן במשנה. וצ"ע:

**סעיף ט**
על גביו עמ"א האריך ואם דבר המקבל טומאה עשוי לסכך בו אסור במעמיד דשמא יבוא לסכך בו ולהב"ח מדינא אסור דהולך אחר המעמיד אבל המ"א העלה דאין הולך אחר המעמיד וכל שהסכך כשר סומך ונשען על דבר המקבל טומאה א' מדברים שפסול לסכך י"ל לכתחלה אסור עכ"פ וכל שסכך נשען על מעמיד כשר והמעמיד יש לו מעמיד ב' שפסול לסכך אז ל"ג אף לכתחלה:

**סעיף י**
להחזיקו עמ"א עיין אות ט' דסכך פסול דמקבל טומאה ופוסל כנגדו אף הסוכה מסוככת כראוי וכדיעה שנייה בסימן תרכ"ו ס"א יע"ש:

**סעיף יא**
שמקבלין עמ"א עט"ז ב' ומ"ש שם ועיין אות כ"א. ומ"ש הב"ח על כותל דהוי מעמיד מחובר ונוגע הסכך בו תלוש ולסוף חיברו כשר כבסי' תרל"א ס"ט נוטל נסר א' וכולן

כשר אף קבוע במסמרים ועסי' תרכ"ח אות ה' דאם ראוי לסכך בו אסור משא"כ כותל אבנים וכדומה ולכאורה תלוש ולסוף חברו ככותל אבנים חברו בטיט לקרקע י"ל כמחובר מעיקרו ול"ד לעץ שתחב בקרקע דלא השריש אבל בחולין י"ד וט"ו מבואר דוקא כותל מערה הא בנין אף אבן וטח בטיט תלוש ולסוף חברו מיקרי יע"ש. והנה מעמיד בדבר הפסול מדרבנן נסר ד"ט וכדומה י"ל ל"ג דהוי גזירה לגזירה וצ"ע וא"כ ראוי לכל ירא שמים שיהא הדפנות עכ"פ נסרים שאין בהם ז"ט או המעמיד העליון הקורה שהסכך נשען עליו פחות מד"ט וכשר ועיין ט"ז. ואי"ה לקמן בסי' תר"ל סי"ג יבואר עוד:

**סעיף יב**

תורת אוכל עמ"א וא"כ קשים של תבואה שנקצר דיש להם ידות אף שנדוש התבואה אסור כבלאי כלים ועט"ז כ"א ואם י"ל בין כלי המקבל טומאה מעצמו ובין ידות הכלים מנלן דגזירה שמא לא ישברו בכדי טהרתו גם כאן ער"מ ז"ל פ"ה מהל' סוכה ובית יד של מרה ושוביי"ל אין להניח על הסוכה:

**והוי** יודע האוכלין דאין מסככין בהם עתו' סוכה י"ג ב' ד"ה אם דלכאורה לחד תירוצם אם אין לו רק אוכלין לסכך ובטלינהו לגמרי ועשה שינוי מעשה בהם קלען כעין תקרה וכדומה ולא יקח מהם לאחר החג גם אחר שהניחם חזר ונענע אותם דלא הוי תולמ"ה י"ל מ"ה כשר ומדרבנן אפשר הוי כבלאי כלים א"ד ל"ג כה"ג ומ"מ באין לו סכך כ"א זה י"ל דעושה מהן סכך עמ"א אות כ"ב וצ"ע. עמ"ש אי"ה באות כ"ב:

**סעיף יג**

לייבש ולכפול עמ"א (ט"ס לכפול רק צ"ל שנופלים עליהם וישאר אויר) סוכה י"ג ב' ועיין לבוש ה"ה כ"ד שדרכו לייבש ויהיה חמתו מרובה פסול מעתה דגזרו ביה שמא לא יוכל לעשות סוכה תוך החג יע"ש ולכאורה משמע בר"מ וטור דהנך דרכן לייבש מ"ה פסול לא מדרבנן ויראה מדאמרי' סוכה כ"ג א' סוכה הראויה לשבעה ור"מ כיון דמ"ה ראוי משמע כ"ע אית להו הך דרשא ולקמן שם כ"ו ב' לרבנן יוצאין מסוכה לסוכה שבעת ימים כל שבעת ימים תעשה סוכה הא והא איתנהו ומ"מ לכתחלה צריך לעשות סוכה ראויה לשבעה מ"ה ועיין בחה"ר וא"כ כל שדרכו לייבש תוך שבעה ולנפול אין ראוי במין זה לשבעה אבל דרכו לייבש ויהיה חמתו מרובה בזה י"ל מדרבנן וי"ל דכשר לכתחלה בזה וכמשמעות הב"ח ומ"א וצ"ע בכל זה ועב"ח:

**סעיף יד**

לכתחלה עמ"א מל' הר"מ ז"ל פ"ה ה"ב משמע אם סיכך בהם כשרה לכתחלה לישב בה אף שיכול לסכך במין אחר ומלשון הרא"ש סוכה י"ג אין הכרע כ"כ שכתב אם סיכך

ייח וכ"כ הר"מ ז"ל משמע באי"א לו בענין אחר ומ"מ י"ל כוונתו ג"כ לכתחלה יכול לישב בה אין מסככין לכתחלה משמע:

**סעיף טו**

שנושרים עמ"א לקמן סי"ט תחתיה מפני הנשר משמע דכשר לכתחלה בערבה וכדומה שנושר ברוח דאל"כ לא היה למיתני דבר שאין עושין לכתחלה אף בלא סדין ודין סדין יכול להשמיענו מפני החמה לחוד ועב"ח והמ"א יליף מיניה שפיר. ועיין ב"ח דבר דסרי ריחיה אף לדפנות אין עושין עסי' תר"ל ס"א:

**סעיף טז**

העשוי עמ"א דסוכה ישנה כשר עכ"פ בעינן דנעשה לצל כבסי' תרל"ו ס"ב ושאר דוכתי:

**סעיף יז**

מב' ראשים עמ"א קשרם באמצע דיכול לטלטלם פסול לסכך בה משום גזירת חבילה ואוצר:

**סעיף יח**

במנין עמ"א בסוכה י"ג ב' איסורייתא דסורא מסככין עפרש"י ז"ל המוכר אוגדן רק למנינא והלוקח מתיר מיד ואפשר ר"ל במדינות אלו אוגדין ערבה למכור ומסככין בהם עיקר הסיכוך מהם וה"ה קנים במקום שנהגו לסכך בהם ועיין אות כ"ב:

**סעיף יט**

נענוע וגם התרה ב"ח עמ"א דכל שלא התיר איכא גזירת חז"ל דיבואו לסכך בחבילה שמונחת כבר עיין אות י"ו:

**סעיף כ**

שרחבן עמ"א וביתו פסול דלכל השנה עשוי ולא לסוכה עסי' תרכ"ו אות א':

**סעיף כא**

משופין עמ"א אם ייחד למדרס מ"ה פסולים ואם לשאר תשמיש מדרבנן פסולים פשוטי כ"ע רחב כמ"ש באות י"א דף נחתומין וכדומה עמ"ש בט"ז אות ך' ואות ב' בזה:

**סעיף כב**

ונהגו עמ"א סוכה י"ד ב' אין שעת הסכנה ראיה משם מוכח דהיכא דליכא אחר מסככין בדבר האסור משום גזירה דאל"כ מה אהני ובחה"ר דחיו נמי מברכין והביא הא ד' מינין בלולב ועסי' תרמ"ט במ"א כ"ד וכ"ה ואי"ה שם יבואר די"ל מים וכדומה אין מפורש בתורה ומסרו לחכמים יע"ש ועמ"ש בט"ז די"ל דוקא דבר האסור משום גזירה ל"ג במקום דבטל מ"ע מ"ה ועיין ריש ברכות ברבי' יונה באם לא קרא ק"ש קודם חצות יע"ש אבל דבר המקבל טומאה מדרבנן וכדומה י"ל אף שאין לו סכך אחר העמידו דבריהם כיון דל"ג כאן ביחוד על מצוה סוכה ועתוס' ריש סוכה וברכות י"א כל הפסול מדרבנן

כאלו לא קיים מ"ה כלל. גם מ"ע דציצית יש מהן דפסול מדרבנן ל"ש ל"ג לא לכסות ד' כנפות או יעשה קרן א' עגול וצ"ע:

**סעיף כג**
להגן עמ"א ול"ד לסי' תרכ"ו דכל להגן בטל הוא לגבי סוכה ועב"ח ולבוש:

**סעיף כד**
לא יעשה עמ"א עב"י דמראית עין שיאמרו דמסכך בפסול בשעת אכילה וע' אות י':

**סעיף כה**
שרי ועמ"א עב"י בשם ר"ן דשרי במים יש אף לדיעה ב' לא הוי כלנאותה כל לצורך הבגד לא בטל לסוכה ועובדא דמנימין עבדא דרב אשי דאיטמשא ליה כתונתא שלא בשעת אכילה ומראית עין ליכא דבשעת אכילה אין שוטחין דנוטף. וכתב המ"א בדיעבד יש לסמוך אדיעה ב' להגן הוי כלנאותה ושרי ולא יברך ואף את"ל כל שיש ס"ס להיתרא מברכין כמ"ש בפתיחה כוללת וכאן ס"ס שמא הלכה כדיעה ב' ושמא הלכה כדיעה א' בתרכ"ז ס"א כל שצלתה מרובה אין סכך פסול חמתה מרובה פוסל בה מ"מ הא המחבר הכריע שם וכאן כדיעה א' ושם כדיעה ב' מדהביא באחרונה י"א וי"א בשל תורה להחמיר. וע' אות כ"ב בשעת הדחק בדרבנן שרי א"כ י"ל בגשמים מכסה בנסרים דע"ד וכדומה ומכ"ש בליל א' דחובה לאכול בסוכה ועיין סימן תרל"ט ס"ה ואי"ה שם יבואר:

## סימן תרל

**סעיף א**
אמרינן עמ"א אחר התבוננות בדברי קדשו ז"ל כפי דעתי כך הוא. מ"ש בברייתא סוכה ז' א' דופן סוכה כשבת היינו כשעשה כל ד' מחיצות או אף אם כל הד' מחיצות בקנים פחות מג"ט בין קנה לקנה כלבוד ומותר בין סוכה ובין שבת דלבוד הלמ"מ ולית כאן פרוץ כלל דליהוי מרובה על העומד הא כל שעושה רק ג' מחיצות בסוכה אם עשה כל הג' בקנים בלבוד לא מהני והשתא א"ש מ"ש התוס' בדף י"ו ב' בד"ה בפחות שהקשה למה לי פס ד' ומשהו ומוקי לה לדופן (שפירשו הם ז"ל דופן א' שלם וסומך אצלו בפחות מג"ט פס ד' ומשהו והוי ב' דעריבן כה"ג בלבוד וטפח מעמידו במחיצה שלישית יע"ש) אמאי לא סגי בב' קנים כ"א רחב חצי טפח ומשהו כו' דעושה כל הסוכה קנה קנה פחות ג"ט מותר ואין לחלק בין ג' דפנות לארבע ותירצו דמחיצה של שתי בלא ערב אינה מחיצה כו' והדבר תמוה דמה תירצו הלא ברייתא דופן שבת כסוכה. גם מ"ש מהרש"א ז"ל דמחיצה של ערב פחות ג' טפחים לא מהני ושתי מהני והיינו מהא דאבימי מחצלת ד' ומשהו בסעיף ט' (סוכה י"ו ב') דג' חבלים לא מהני כו' משום דערב ביחיד לא מהני בשבת ה"ה בסוכה א"כ אמאי של שתי מהני כיון דבשבת לא מהני ביחיד כ"א בשיירא

כבסי שי"ן סמ"ך יע"ש ומ"ש זה מזה והוא דוחק גדול ע"כ פי' המ"א ז"ל דודאי יש לחלק בין ד' מחיצות ובין ג' והשתא ד' מחיצות מהני מחיצה שתי או ערב קנים פחות ג"ט כלבוד אבל ג' מחיצות לא מהני הן שתי או ערב וס"ט נמי בג' מחיצות איירי הא ד' מחיצות שרי וא"ש מ"ש התוס' בדף י"ו דב' דפנות סומך כו' לא מהני שתי כיון דאין מחיצה גמורה לשבת אף לדידן דלא מהני כ"א בשיירא שפיר יש לחלק בין ד' מחיצות ובין ג' אחר שידעינן סברא זו דשתי או ערב אין מחיצה גמורה ובקושייתם סברי דלבוד מחיצה גמורה ממש א"כ אין חילוק בין ג' או ד'. והשתא אה"נ ג' מחיצות בקנים שתי או ערב מ"ה שפיר דמי ומדרבנן לא ודי אף כל הדי' משתי או ערב שרי (ועיין אות י"ז קנים) ואי"ה באות הו"ז יבואר עוד. וזהו כוונת הטור בס"ז באכסדרה לפירש"י ותוס' פצימין לבוד כג' מחיצות הא בלא אכסדרה לא מהני יע"ש. ובהא דבאין צורת הפתח כס"ב וג' סוכה ד' א' כתב הר"ן ז"ל טפח שוחק וצ"ה בארבעה היינו ד"ט דאין פתח פחות מד"ט והשתא כיון שקנה עומד פחות מג"ט לבוד למה לי קנה לעיל ש"מ דבג' מחיצות לא מהני פחות ג"ט לבוד ובהגמ"י פ"ד אות ג' כ"כ דצ"ה הכשר סוכה היינו קנה בסוף וסמוך לטפח תוך ג"ט יע"ש (ומשמע דחולק עם הר"ן בצ"ה דלהר"ן לא מהני בסוכה יע"ש) היוצא לנו מזה דבג' מחיצות לא מהני קנים פחות מג"ט לבוד כו' והיינו מדרבנן וצריכה נמי צ"ה ומשמע רחב ד"ט בין טפח שוחק ובין קנה של סוף דפתח בציר מד"ט לא הוי פתח ובט"ז כתבנו מזה. ואמנם בהא דפס ד' ומשהו בדף י"ו תוס' פירשו במחיצה א' שלימה וסומך לה פס ד' ומשהו פחות מג"ט והוי עריבן וערש"י שם ובחה"ר והר"ן מפרש לה במבוי מפולש כההוא דף ז' א' ואפשר יודה לתוס' דזה נמי מיקרי עריבן כל שיש בעומד שיעור ראוי פס ד' ומשהו ואי"ה לקמן יבואר עוד:

כנגד עמ"א לעיל כתב דבעי שיעור ז' טפחים ממילא בסוכה קטנה סוף הכותל ז' טפחים מעמיד נגדו קנה ע"ג עד הטפח וכ"ת דלית ד"ט וצ"ה ד"ט בעינן וראוי להעמיד הקנה יותר להלן מכותל שכנגדו. ובסוכה גדולה עושה צ"ה כאמור והשאר הוי פסל היוצא מסוכה עסי' ועיין לבוש ובט"ז:

**סעיף ב**

והדופן עמ"א בנוסח א' הטפח והדופן הקשה המ"א וי"ג ואם הקנה והדופן א"ש טפח היינו דופן. ומ"ש מירושלמי עא"ר ב' וכוונתו דבסוכה דעלמא לצל אין מתיר הסכך משא"כ סכך דסוכה שמתיר לסוכה מהני נמי לצ"ה יע"ש וי"ל דילמא הירושלמי פריך אמאי אין הסכך חשיב כצ"ה ע"ג קנים באין נוגע הסכך להם כמו הניח קנה ע"ג דא"צ

ליגע להם ומשני הואיל ולא נעשה לשם כך צריך ליגע דוקא. ועסי' שס"ב סי"א ושס"ג סכ"ו מדין צ"ה:

**סעיף ג**

וכשירה עמ"א בסוכה קטנה היינו שיש בין פס לב' הדפנות פחות מג"ט הוי עריבן ממש מב' צדדים דלבוד ד"ת הוי וגדולה היינו שיש בצד א' יותר מג"ט ומ"מ צ"ע דאי אין הג' רחוקה ג"ט צ"ה למה מ"ש צד זה מזה ועוד צ"ה משמע רחב ד"ט כמש"ל בשם הגמ"י דפתחא בציר ד"ט לא הוי ולומר די"א חולקין בזה לחומרא ג"כ מנלן ועא"ר אות ד'. והא נמי דאף רחוקה ג' הרבה ויהיה מחיצה אמצעית פרוץ מרובה מ"מ כיון דבכללה עומד מרובה כשירה ועיין אות ו' ואי"ה שם יבואר ודע לתוס' י"ו ב' ד"ה בפחות יע"ש ה"ה דופן א' שלם מעמיד פס ד' ומשהו הוי ב' דעריבן ומוקי טפח כו' וי"ל גם הר"ן יודה לזה כמש"ל אלא אה"נ ורבותא נקיט מבוי מפולש למ"ד טפח שוחק ולמ"ד אפי"ה בעי פס ד' כאמור. ומיהו טפח שוחק וב' משהויין לא מהני במבוי מפולש בסוכה קטנה ממש אפי' אין בין ב' דפנות רק פחות מג"ט וכמ"ש הר"ן ז"ל בסוכה י"ו ב' ומוקי לדרב אסי במבוי מפולש ולא מוכח משם צ"ע שלהמ"א דמ"מ טפח רבותא טפי פחות מג"ט מפס ד' ורחוק יותר מג' טפחים וצ"ע ואין להאריך יע"ש מ"ש קמ"ל משך סוכה ז':

**סעיף ד**

בד"א עמ"א לי ההדיוט דברי האדון ז"ל צריכין התבוננות והנה בסוכה ז' ב' בתוס' ד"ה סיכך פירשו בלחי טפח ומיגו שא"צ טפח שוחק ופחות מג' אצל הכותל רק טפח מצומצם ממש אצל כותל בשבת תוך החג דבחול מדרבנן בעינן טפח שוחק ובשבת אוקמיה אד"ת מטעם מיגו לא החמירו חז"ל להעמיד פחות מג' ושוחק והקשו לרש"י ז"ל במפולש לא ניתר בלחי (אבל הא ל"ק דבעי פס ד' לרבא כר' סימון דהיינו ג"כ מדרבנן ובשבת מיגו) ותירצו במבוי ג' מחיצות וסכך לצד הלחי יע"ש והר"ן ז"ל נמי כתוס' וכדבעינן למימר לקטן אי"ה באות ט' וז"ש הר"ן ז"ל מוכח בגמרא שמבוי שיש שלש מחיצות ולחי (עכ"פ טפח שוחק) וסיכך רחוק מדופן אמצעי לצד הלחי כשירה בחול בטפח שוחק פחות מג"ט כבס"ב ולא אמרינן דהוי כמפולש וצריך פס ד' בחול מדרבנן דזה מיקרי עריבן כיון שיש שלש מחיצות שלימות מחוברין ולסכך לית רק ב' מחיצות וטפח שוחק מ"מ לאו מפולש לגמרי הוי וזה מוכח דפריך א"ה ליתני יתירה סוכה דעלמא טפח שוחק ושבת סיכך ע"ג מבוי בלחי ואי הוי מפולש בחול איך סגי בשוחק פס ד' הילי"ל אף בשבת מיגו ד"ת יע"ש בר"ן. ומ"ש הר"ן כמו העושה סוכה באמצע החצר ה"פ דמבוי שלש מחיצות וסיכך רחוק מג' לד' כמו באמצע החצר דהתם מפולש מיקרי אף שחצר סביב מ"מ ליכא ב' בסוכה דעריבן משא"כ במבוי עריבן מיקרי

שלשתן יחד והבי"י כמו פירושו דמיון כמו בחצר לא מיקרי מפולש ה"ה במבוי כה"ג קשה תלי תניא בדלא תניא מבוי מבואר בגמרא וחצר לא ומבוי כ"ש הוא מחצר ובאמת צ"ע חג הוא לכאורה. וסוכה עשוי' כמבוי שם ז' א' דר' סימון אמר פס ד' מיירי דוקא בלא חצר וסתמא אף בחצר פס ד' בעינן ודברי מהרש"א ז"ל בסוכה שם הקשה בא"ר ו' ופני יהושע שם מהר"ן והיינו אף להמ"א. ואי"ה באות ט' יבואר עוד:

**סעיף ה**

הפרוץ עמ"א שיעור מקום היינו פס ד"ט ודי מחיצות סגי כקנים לפחות פחות מג"ט כמ"ש בשם הר"ן בד"ה אמרינן בסוכה יע"ש:

**סעיף ו**

מרובה עמ"א וכ"כ הט"ז אות ו' וערש"י סוכה ז' א' ד"ה משא"כ בסוכה:

**סעיף ז**

בקרנות עמ"א לא הבינותי כ"כ. דוודאי בדי מחיצות שלימות רחבים הרבה ופתחים ונפרץ בזוית י"ל אע"ג לשבת אפשר מ"ה רה"י הוי פחות מעשר (פתחא בקרן זוית לא עבדי מדרבנן) מ"מ בסוכה הלכתא דבעי דוקא ב' מחיצות דעריבן בזויות אבל מה קמ"ל דב' עריבן סגי. ודע דאם פחות מג"ט בקרן עריבן מיקרי לבוד ועתו' י' ב' ד"ה בפחות ואם שתיהן פס ד' בלבוד ליכא שיעור שבעה:

**והוי** יודע דמ"ה בעי ב' דעריבן וטפח סמוך ותו לא ומדרבנן טפח שוחק פחות מג"ט וצ"ה עב"ח כאן ותוס' סוכה ז' ב' ד"ה סיכך יע"ש ומיהו מבוי מפולש ופס ד' משמע מ"ה הוי עי' ר"ן דזה מיקרי עריבן הא טפח שוחק ב' משהויין לא כ"מ מהר"ן בשתים כהלכתן ועיין פ"י שם ומיהו י"ל כל פחות מג"ט לבוד וצ"ע. ועראי"ש דף י"ט צ"ה נמי מ"ה מהני יע"ש:

**סעיף ח**

כעץ עמ"א והלבוש השמיט יש מכשירין דעיקר כאוסרים ועא"ר י"א ומשמע מ"ה פסולה כה"ג תשבו כתדורו ועמ"א תרכ"ט כ"ב:

**סעיף ט**

סיכך עמ"א התו' סוכה ז' ב' ד"ה סיכך והר"ן שם מפרשים במבוי שאין מפולש אבל רש"י וראי"ש מפרשים אף במפולש מטעם מיגו דמ"ה לאו מחיצה אף במפולש והוי ג' מחיצות ומדרבנן אסור במפולש בלחי בשבת סוכה מהני כפסי ביראות (ומשמע מפולש ברובה רק מדרבנן אסור בלא פס ד' ומהני בשבת מטעם מיגו עיין בהרא"ש י"ט יע"ש באכסדרה) ולתוס' והר"ן במפולש לא מהני י"ל הטעם דמיגו מ"ה לא אמרי' לתוס' ועריבן מ"ה בעינן בסוכה אבל הר"ן משמע דאית ליה מיגו מ"ה אפי"ה כל בדרבנן לא

מהני בשבת במפולש ה"ה בסוכה לא מהני. משא"כ פסי ביראות בעולי רגלים מהני אף מדרבנן ועיין מלשון הר"ן ז"ל ופני יהושע שם האריך. והנה לחי זה בתוס' משמע טפה בר"ן אפשר משהו סגי דמיגו מ"ה מהני בשבת תוך החג וברי"מ ז"ל פ"ד ה"י סתם ג"כ וצ"ע. ובלבוש פירש לחי במפולש יע"ש וצ"ע:

**סעיף י**

במקום עמ"א דבמפולש אצ"ל ועא"ר י"ב ובסוכה כ"ג א' משמע לכ"ע סוכה ראויה לכל שבעה בעינן עחה"ר שם וכ"ז ב' א"כ משמע דלא אמרינן מיגו רק מדרבנן:

**סעיף יא**

מבפנים דעמ"א וזה דעת הר"מ ז"ל ועט"ז אות ט':

**סעיף יב**

אחרים חולקין עיין לבוש וכתב דבדיעבד כשירה יע"ש:

**סעיף יג**

ג"ט פסולה עמ"א אפי' המחיצה גבוה י"ט וב' מעריבן וארגן ולמטה לא ושתי פחות פחות ג"ט כל שהאריג י"ט שרי אבל פחות מי"ט לא עיין אות י"ז וריש הסי':

**סעיף יד**

העושה עמ"א בסוכה כ"ב ב' אין עולין בי"ט וכ"ד ב' בין אילנות פירש"י ז"ל ולא יסמכה באילן כוונתו פשוטה דאל"כ איך תנן סתמא כשירה דאין עולין בי"ט אפי' רק סמך הסכך עליהן בסימן תרכ"ח אות ז' בשם הרא"ש וריי"ו. ועוד דפריך מאי למימרא מה"ד נגזור דלמא משתמש באילן קמ"ל הרי אף בי"ט כשירה וע"כ דלא סמך הסכך עליהן דבסמך אין עולין בי"ט ובתוס' מאי למימרא וז"ש רש"י בין אילנות בארץ ולא סמכה עליהן ג"כ אבל הם דופנותיה כלומר לעיל דף כ"ב תנן ע"ג אילן וע"ג גמל כשירה לרבותא ואין עולין בי"ט ותנן כאן בין אילנות בארץ ולא סמך ג"כ הסכך אבל (וי"ו והדפנות במקום אבל) רק חסרון זה דהם דופנותיה מש"ה כשירה בי"ט הא סמך אין כשירה בי"ט ומינה דייק בשבת דף קנ"ד כב"ש הרא"ש לעיל במשנה ע"ג גמל ואילן דמדלא תנן בקיצור העושה אילן דופן לסוכה כשירה ש"מ דה"ק בין אילנות כל הסוכה ולא סמך כלל אבל רק זה דהם דופנותיה כו'. ומ"ש התוס' בדף כ"ג א' ד"ה ורי"י מכשיר בהמה לדופן בשלא סמך הסכך עליה דאל"כ הוי כסמך בכרעי המטה לרי"י בדף כ"ב ואפשר היינו לרש"י שם כתי' אין לה קבע וה"ה בנסמך ע"ג בהמה קשורה אין לה קבע מיקרי (וע"ש בתוס' ד"ה שאין) וז"ש המ"א כמ"ש בסעיף י"ג כאן היינו לדמיון. לדידן קבע כפי' תוס' וראי"ש דאין גבוה ואפשר אף לדידן פסול כה"ג בהמה בסמך וצ"ע. והעיקרים שרוצה לומר המ"א ז"ל דתירוץ דמעמיד לא קיי"ל כן וכמ"ש הט"ז ג"כ באות י"ד באורך. אבל הב"ח

לשיטתיה דפסק שם דראוי להחמיר כתי' דהכל הולך אחר המעמיד ומש"ה פי' דרש"י דנקט ולא סמכה עליהן דאם סמך הסכך על האילן פסול דהוי מעמיד ואילן פסול משום מחובר כו' יע"ש זה נ"ל בכוונתו:

**סעיף טו**
חזקים עמ"א בתוס' דף כ"ד ב' ד"ה והא איכא נופו יע"ש בתוס' בזה:

**סעיף טז**
הרוח עמ"א בשט"ו א' וילון בין חדר לחדר שאין שום רוח מצויה אפ"ה לא הוי קבוע כיון שא"י לעמוד ברוח מצויה דחוץ ומכ"ש בוילון לפני המטה לשמש מטתו אסור אא"כ קבע במשיחה למטה ועסי' תרכ"ח במ"א ד':

**סעיף יז**
קנים עמ"א בס"א ד"ה אמרינן יע"ש ובא"ר אות י"ט מיקל ביריעות עם קנים בגי' דפנות יע"ש:

**סעיף יח**
שיקשור עמ"א סוכה דף כ"ג א' ומשמע מכאן ודאי דפנות כשירים מכ"ד אף שפסול לסכך יע"ש בט"ז:

**סעיף יט**
שלא ידע עמ"א בהמה בי"ט בקשירה ע"י עניבה אפ"ה אסור ואדם בלא כוונה עיין סימן תרל"ה דסכך קודם דופן מיירי ביש טפח סמוך לסכך יע"ש אבל סכך אסור להניח בי"ט ע"י ישראל עמ"ש לעיל בזה:

**סעיף כ**
אפי' עמ"א עיין ברא"ש סוכה כ"ב ב'. עיין א"ר אות י"ז בשם מהרי"ל שעטנז למעלה מתשמיש אדם אף להציל מחמה שרי הביאו המ"א תרל"ח ט' ועיין ביצה דפריך כלאים למאי חזי ואי"ה יבואר לקמן שם:

## סימן תרלא

**סעיף א**
הכוכבים עמ"א בש"ע כתב כוכבים ובאר הגולה ד' הרמב"ם פ"ה הכ"א הב"י הביאו ובגמרא כ"ב ב' ת"ר כו' אין כוכבי חמה נראין ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין וא"כ י"ל הר"מ ז"ל פוסק כב"ה וכוכבי חמה גדולים הנראים ביום והכ"מ הביא ירושלמי וי"ל דל"פ ירושלמי ובבלי ומתני' בכוכבי חמה מיירי וב"ה היא. והטור לפירוש הב"י איו הכרע והב"ח פירש דהטור סובר כוכבי לילה הנראים בלילה בעינן לכתחלה וכ"פ המ"א מדהביאו וע"ש בב"ח מ"ש על הירושלי':

**סעיף ב**

כמין בית ע' מ"א ועסי' תרל"ה בט"ז וב"ח שם יראה דלכתחלה שיהא כוכבים נראים מתוכו אפשר די בכל הסוכה במקום א' סגי שיזכור מי ברא אלה ולהיות גר בארץ כמ"ש ירח וכוכבים אשר כוננת משא"כ באין גשם יכול לירד למ"ד דפסולה כל שיש ד"ט סכך פסול מיקרי כבסי' תרל"ב ס"א ומיהו אם נטל אח"כ מקצת עובי הסכך מעליו א"צ לנענע הנשאר אפי' הניחו בב"א כי אין שם סכך פסול ממש עליו ולקמן בגבוה יותר מך' יבואר עוד אי"ה ובט"ז אבאר עוד:

**סעיף ג**

לא עמ"א הראה לתר"ל ס"ח אפשר דשם נמי מהני מחיצות אע"ג לתוכן עבידי עתוס' סוכה י"ט א' ד"ה לבראי יע"ש ומ"ש מחיצה שלימה והוי מחיצה ע"י לבוד א"י מה הוא ואולי כיון למ"ש בתר"ל ס"א ד"ה אמרינן דבשלש דפנות בעי' ב' שלימות דעריבן ח' טפח וצ"ה אפשר אין ד' מחיצות הסוכה אמרינן דופן אמצעי מיגו דמהני לסוכה מחיצת שתי כלבוד מהני נמי לפסל חוץ כלבוד ואף אי הוי רק ב' דפנות וג' טפח מהני ואפשר מדנקט המחבר כרש"י שם ולא כתוס' דקנים לאו לצל עבידי קמ"ל דהוי לצל רמז לזה וכ"ז אינו שוה לי ולהגי' ול"א הוי מחיצה ע"י לבוד ג"כ צ"ע. ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ד**

אע"פ עמ"א דב' דעריבן וג' טפח סגי בכל הסוכה עד סוף דופן האריך ועכ"פ בעי צ"ה כבסי' תר"ל ס"ב והיינו נמי ז"ט ומדרבנן וז"ש כתיקון חכמים דמ"ה א"צ צ"ה וא"כ זה שעשה ז"ט דופן א' עשה כתיקון חכמים ומצוה המובחר נמי יותר מצ"ה מש"ה הוי סוכה אף נגד כל אורך דופן שכננדו משא"כ אם עשה דופן א' יותר מז"ט ה"א דגלי דעתיה שאין חפץ יותר ושכנגדו לאו סוכה קמ"ל ועיין סוכה י"ט א' ובראש"ש וע' לבוש. ובתר"ל משמע שם שאם דופן ג' טפח וצ"ה אין דופן שכנגדו כשר רק עד ז"ט וצ"ע די"ל דכשר כפסל הסוכה מסוכה ולעיל כתבנו מזה. ואי"ה בט"ז אות ה' יבואר עוד:

**סעיף ה**

ונתן עמ"א הביא דברי רש"י סוכה ט"ו ב' ועסי' תרכ"ו סכך פסול ננד סכך כשר רואין כאלו נטל דמי לדיעה א' וצ"ל בין מלמעלה הסכך פסול ובין למטה דצל בא מן הכשר וכההוא דפירס סדין בסי' תרכ"ט סי"ט יע"ש וע' בפני יהושע האריך שם בתוס' ד"ה והא. ואמנם אנן קיי"ל פרוץ כעומד מותר א"צ לזה דא"כ שוה בשוה שרי ואפשר דינא אשמעינן כה"ג מצטרפין גם מה שמונח על השפודין וצ"ע ובתרכ"ו ותרכ"ט כתבנו מזה:

**סעיף ו**

מעזיבה ע' מ"א הנה י"ל אין מעזיבה רבותא כ"ש יש מעזיבה דאסור המעזיבה ומפקפק או נוטל א' כו' אבל רלב"ח סובר דיש מעזיבה לא מהני וצ"ע למה ואפשר דגזרינן אטו מפקפק וישאר המעזיבה עליהם סכך פסול עפר כבסי' תרכ"ט ס"א. ומיהו בנוטל א' בנתיים ומתכשר נסרים בנתיים ודאי דוקא באין מעזיבה דאם יש מעזיבה עליהם פסולים עפר סכך פסול בד"ט באמצע ותולמ"ה מתכשר ע"י שנוטל א' ביניהם לא עפר עסי' תרכ"ו בב"י וט"ז ג'. וע' ב"ח משמע מחובר במסמרים די שיסיר מסמרים וא"צ נענוע ובאין מחובר צריך נענוע וי"ל להסיר המסמרים ולנענע ותלוש ולסוף חברו כשר בסוכה כמ"ש הב"י בתרכ"ו בשם תה"ד. (מהרי"ל ב"ח ולכאורה ט"ס וצ"ל רלב"ח עא"ר אות ז'):

**סעיף ז**

רחבים עמ"א דבטולי תקרה קיל מאלו לא היו כאן תקרה עיין ט"ז ח'. ומ"ש לתרכ"ט סי"ח אפשר דכ"ז מדינא אבל ממנהנא נהגו שלא לכסות בהם אפי' אין בהם ד"ט דלטא מכסה באין גשמים יורדים בה ולחוש לר"ת דזה אף בבטולי תקרה שייך זה וז"ש על העי"ש שהביא שיש להחמיר דמנהגא אף בפחות הדין כן ואי לית ליה אחר כל הפסולים מחמת גזירה מסככין בהם שעת הדחק שאני עסי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב:

**סעיף ח**

ויש עמ"א הר"מ ז"ל פ"ה מסוכה ה"ח חלקן מפקפק והוא שאין בנסר ד"ט וכן אם הניח סכך כשר ביניהם מודה דאף רחבים ד"ט שרי (וכן מורה מקצת שהפרש יש בין כך ובין כך) והטעם דיש גזירת תקרה הרואה שסיכך בנסר שיש ד' לא ידע שפקפק וסבור תקרת הבית הוא משי"ה במפקפק לא מהני ביש ד"ט נהי דלגבי בעי"ה ידע תולמ"ה אסור מדהוצרך לפקפק הא נוטל א' ביניהם ומניח סכך כשר פסל שרי ברחבים ב' נסרים שבצדדים ד"ט דהרואה יראה שהניח פסל ביניהם ידע שתקרת הבית פסול הוא. ומפקפק מהני לאין רחב ד"ט דגזירת הרואים ליכא שיאמרו שסככם עתה מחדש ולבע"ה תולמ"ע מפקפק סגי ובגמרא לב"ש או תולמ"ע בחדא סגי היינו מפקפק או נוטל א' ואי תקרה בניטל א' סגיא משמע תקרה חמיר מתולמ"ע וכאמור ועיין רש"י שם. ומ"מ הקושיא דפריך משמואל טפי מרב לכאורה עדיין לא מתורץ בזה ועט"ז אות ט'. ועא"ר אות ח' ואי"ה בסוף הסי' אבאר עוד. ונוטל א' אפי"ה לכתחלה דוקא לבטל תקרה והבן:

**סעיף ט**

פסולה עמ"א היינו כילת חתנים יע"ש ולבוד כאלו סוף שיפוע בגג כלבוד עם רחב טפח ויש גג הא ג"ט ליכא לבוד ואף אם אויר כלבוד מ"מ כה"ג לא:

**נסתפקתי** סוכה עשויה כהלכתה ומסכך למעלה שופע ג"כ מסכך עד סוף השיפוע כצריף אם מפסל מפני סוכה תחת סוכה א"ד הועיל ועליונה לא סוכה מיקרי דשיפוע אוהלים התחתונים כשירה כבסי' תרכ"ח ס"א וכ"ת מיפסלה משום סכך פסול שעליה הא בורכא דצריף לאו סכך פסול רק שאין לו גג ואנן סככה גג בעינן והרי יש לה ועדיף מגבוה עליונה מקרקע תחתונה יותר מך, יע"ש בסי' תרכ"ח. ופשיטנא לה לכאורה מהדא דתנינא בירושלמי פ"ק עלה דמשנה כעין צריף מודה ר"א לחכמים העושה כבית יער הלבנון כשירה היינו בית המקדש שהיה גגו משופעת רום ההיכל כו' ובסוכה כה"ג כשירה כאמור. ומיהו מה שזקוף למטה אין מועיל לעליונה דמודדין עליונה מקרקע התחתונה ולית שם סוכה על עליונה ומש"ה התחתונה כשירה וע' בהגאון המפרש שם ועדיין צ"ע בזה:

**סעיף י**

בגובה עמ"א שיעור הכשר סוכה זעז"ט בגובה י"ט עד סוף י"ט גובה גם שם בעינן זעז"ט ומודדין גובה י"ט ביושר לא בדפנות צריך באלכסון דכל אמתא בריבוע כו' וביושר לא יהיה גבוה י"ט רוחב זעז"ט כו' ועב"י וכ"מ בשם הרא"ם ז"ל באורך:

**כל** מקום שיש פלוגתא דרביותא בסוכה אי ד"ת אזלינן לחומרא ואי לית ליה סוכה אחריתי אוכל שם בלא ברכה ואי דרבנן ביש סוכה אחרת ראוי להחמיר ובאין לו סוכה אחרת י"ח בה וברוכי נמי מברך די"א דכל דרבנן מברך באין לו אחרת כבסימן תרכ"ט אות כ"ג במ"א ואף למ"ד דלא מברך כה"ג בספק דרבנן לקולא כשירה היא ומברך. ועדיין צ"ע קצת ועסי' רט"ו במ"א אות ו'. עמ"א תרכ"ו אות ז' ובע"ש וא"ז כאן יע"ש:

## סימן תרלב

**סעיף א**

הכותל עמ"א עט"ז א' וצ"ע אי פחות מג"ט לסכך י"ל אף הר"ן מודה דאמרינן לבוד ודופן עקימה. והנה ד"א פוסל בצד כבס"ב בהג"ה כל הסוכה ולא אמרינן ד"ע עד פחות ד"א ונשאר סכך פסול פחות ד"ט לתכשר באמצע דכל שיש בב"א ד"א תו ל"א ד"ע כלל ויש ו' או ז' אמה מדופן לסכך כשר אבל לדידן הלמ"מ כל שיש ד"א שלימות מכותל לכשר פסולה וכאמור ואם ד"א פחות משהו ואח"כ אויר פחות ג"ט צ"ע ד"י"ל ד"ע ואומר פחות מג"ט אין פוסל ולא אמרינן לבוד להחמיר כה"ג ג"כ. א"נ שיש פחות ד"א סכך פסול וביניהם אויר פחות ג"ט אפשר דאומרים ד"ע לבוד להקל כה"ג וצ"ע. עמ"א ה' ותרל"ג סס"ו ואי"ה שם יבואר עוד:

**ומ"ש** בשם הב"ח ע' סוכה י"ד ב' הניח נסר רחב ד"פ אף ע"פ שלא הכניס לתוכה אלא שלשה טפחים פסולה ולמ"ד הפכן על צידיהן פסול והכי קי"ל אתיא כפשטה ואפי' כמה נסרים יוכל לומר זה ולמ"ד הפכן ע"צ כשר מוקי שהניח נסר אחד (ערש"י שם) אפומא דמטללתא פסל היוצא מסוכה ובעל המאור ז"ל מפרש לה בסוכה שלא נשאר שיעור ז' ט' בהכשר חוץ הנסר וקמ"ל אע"ג דלא הכניס לתוך המחיצות רק ג"ט ובסוכה קטנה פחות מג"ט בהכניס לתוכה י"ל דמצטרף לכשיעור כבסעיף זה ועמ"א ג' ולא מצטרף מה שחוץ למחיצה משא"כ שלשה טפחים תו לא בטל ומיהו אי הוי דופן ברביעית לא מצטרף מה שחוץ לסוכה ולית כאן סכך פסול כלל דנסר ג"ט מסככין בהם כבסי' תרכ"ט סי"ח משא"כ אפומא דמטללתא שאין דופן הוי פסל היוצא מסוכה וכשר (כשדופן א' נמשך עכ"פ לחוץ הא לא"ה לא נסר ולא פסל כאן כבסי' תרל"א ס"ז) פסול כאן דהוי סכך פסול נסר ד"ט. ועחה"ר מסופק בזה בפחות מג"ט יע"ש. ומ"ש המ"א בשם מהרש"א ז"ל דע"כ מיירי בסוכה קטנה היינו שאין נשאר שיעור הכשר סוכה זע"ז לבר הנסר ומש"ה פסולה כל הסוכה דאי נשאר שיעור סוכה זע"ז לצד דופן אמצעי אמאי פסולה כל הסוכה כבס"ב (אבל נ"מ ודאי שאין ישינים תחתיו בסכך פסול ד"ט אלא פסולה משמע כל הסוכה ודומיא דאינך יע"ש) וא"כ אי נמי יש דופן ברוח ד' וד"ע פסולה דלא נשאר שיעור סוכה עכ"ל מהרש"א ז"ל והמ"א ז"ל ר"ל דבריו דלפ"ז אף שיש דופן וסוכה גדולה עכ"פ תחת הנסר רחב ד"ט אסור לישב תחתיו ונהי דבלא"ה סוכה כשירה אבל אותו נסר פסול ודופן עקומה הכין הוא דאין ישנים ואוכלים תחתיו וה"ה שינדלן מחוברים יחד עליהם לטי"ש במסמרים חשוב כנסר א' רחב ד"ט כבסי' תרכ"ז אות ו' בשם תשובת הרשב"א ריי"ג יע"ש. ואע"ג דבגמרא אמרינן כפסל היוצא מסוכה הא לא"ה אין מצטרף וכשר זה למ"ד הפכן על צדיהן כשר ה"ה בזה אי הוי כותל מפסיק כשר משא"כ לדידן הפכן פסול ה"ה נסר ד"ט אע"ג שיש כותל מפסיק פסול כיון דמ"מ יש בו רחב ד"ט ומה בכך שאין בו בסוכה כ"א ג"ט הוי כהפכן ע"צ אבל המ"א ז"ל פירש דרש"י באמת ל"ד נקיט דופן עקומה א"נ ממש לשיטתיה בדף י"ו שנעקם הסכך כו' עט"ז אי א"כ למ"ד הפכן ע"צ כשר ה"ה פשיטא זה ואין מצטרף כלל טפח ג' שחוץ לסוכה ולית כאן סכך פסול כלל נסר ג"ט כשר. ואפשר לומר לפ"ז אף לדידן דהפכן פסול מ"מ כל שיש כותל מפסיק את"ל בסוכה קטנה סכך פסול הנסר כיון שיש בו רחב ד"ט עכ"פ מפסיק הכותל ולית כאן רק ג"ט סכך פסול ובסוכה גדולה עכ"פ מותר לישב תחתיו:

**באופן** כל שדופן מפסיק ונסר ד"ט מונח חציו בסוכה וחציו לחוץ סכך פסול עליו לדידן דהפכן ע"צ פסול ומיהו אין מצטרף מה שחוץ לפנים ואם פחות מד' טפחים בפנים בסוכה גדולה ישן תחתיו ואוכל שם ובקטנה פחות מג"ט משלים לכשיעוד וישן שם. ואפומא דמטללתא דהיינו שמונח מקצת בסוף דופן דקצר ואידך משך טפי כבסי' תרל"א ס"ז רואין כאלו כל הנסר תוך הסוכה וגדולה ד"ט עכ"פ אין ישן ואוכל תחתיו וקטנה בג"ט פסול כל הסוכה ופחות מג"ט צ"ע כמ"ש בחה"ר ויראה להקל פחות מג"ט בנסר דהוי ספק דרבנן ומיהו ספק דינא י"ל הוי חסרון ידיעה כה"ג והנה ג' מדריגות יש נסר רחב ד"ט פסול דרבנן שינדל"ן וכדומה ד"ת תולמ"ה ומהני מפקפק או פסל ביניהם וגגין המכוסין באבנים ד"ת עפר ולא מהני פקפוק ולא פסל ביניהם וכאמור ועט"ז ג' הטעם תערובות או מיעוט כליתא דמי י"ל כל שיש סכך פסול ד"ט בב"א אף פחות מד"ט בסוכה ודופן מפסיק לא בטל ואפוטא דמטללתא לית דופן עקומה ואי"ה בסוף הסי' יבואר עוד מהו סכך פסול ד"ט וד"א ואויר ג"ט:

**סעיף ב**

הסכך עמ"א ל"מ בד"מ דאין חושבין השיפוע כ"א במשכו כו' אלא אפי' ד"א בצד דופן לומר ד"ע היינו כאלו הסכך הפסול נעקם לכותל וא"כ כל שיש ד"א אף בשיפוע הגג תו אין דרך להתעקם יותר קמ"ל דאפ"ה כל שאין במשך ביושר ד"א אמרי' ד"ע ובא"ר א' משמע דהבין בד"ט ולי העני נראה כמ"ש ואפשר ציין הא"ר בכוונה כך ולהכריע מדעת עצמו והבן זה ומ"ש המ"א גג ולמטה קורה אף ע"פ שאין רחב ד"ט פסול הוא מ"ה תולמ"ה לא אמרי' חבוט ולבוד להחמיר וצ"ע קצת וע' אות ח':

**סעיף ג**

אלא עמ"א ע' א"ר אות ג' וי"ל פחות מג"ט הלמ"מ באפשר דמשלים ובטל משא"כ סכך פסול ג"ט ולא נשאר שיעור סוכה ז' על ז' תו פסולה:

**סעיף ד**

ואף שמבחוץ ע' מ"א בטור ולבוש מבואר באורך וכללא ד"ע שייך ביש סכך יהיה כשר עם פסול זא"ז נמי ד"ע ואויר ל"ש ד"ע כמ"ש בט"ז א' וכצ"ל במ"א ואם יש פחות מד"א מדופן אמצעי עד סוף הסכך הפסול אף חלק החיצון כשר דאמרי' ד"ע לחיצון ומ"מ הפנימי ג"כ כשר ודי"ע לחיצון צריך ולפגימים אין אומרים רואין ויש שם הכשר סוכה משא"כ אויר ל"ש ד"ע שמבחוץ פסול אבל אם מחובר מצדדים הכל כשר וכצ"ל בהג"ה ואף שמבחוץ א"ם מחובר לו מצדדים (ט"ס וא"ם בוי"ו) וע' בטור אם הסוכה דופן אחד ארוך ואחד קצר ובעט"ז כאן ולא ראיתי להאריך. והוי יודע אויר ג"ט עג"ט סכך פסול ד"ט עד"ט בריבוע ע' בטור ולבוש:

**סעיף ה**

אם עמ"א לבוד י"ל קרובים וסמוכים ממש זא"ז בלי הפסק כלל ויש עוד לבוד כאלו סתום המקום ההוא כמו טפח מעמוד פחות מג"ט ונשתלם והוי רוב דופן כו' וכאן סכך פסול ב"ט וב"ט וביניהם אויר פחות מב"ט הפסק אם נאמר לבוד להחמיר דא"נ לבוד להחמיר משא"כ באין ד"ט אין לומר לבוד להחמיר היינו כסמוכים ממש ולית שיעור פסול ד"ט אבל להחמיר לומר מפורד וסתום בפסול ודאי לא אמרי' לבוד להחמיר בזה נמצא לקולא אמרינן לבוד הן מקורב הן כסתום ולהחמיר במקורב צ"ע בספק ובד"ת לחומרא ובדרבנן לקולא ובמפורד וסתום ביניהם בדבר הפסול ודאי להחמיר לא אמרי' אף בד"ת. ועסי' תק"ב במ"א אות ט'. ועי"ד שע"א סעיף א' וע"ש בה' טומאת כהן איזו מ"ה ואיזו מדרבנן ובדרבנן י"ל לא אמרי' לבוד להחמיר:

## סימן תרלג

**סעיף א**

אמה בת ו"ט עמ"א עירובין ג' ב' מצומצמות דחוקות היינו אצבעות זע"ז ד"א בטפח ע' סי' שס"ג במ"א כ"ב וט"ז י"ד לחומרא וכ"ה ברש"י עירובין שם וא"כ י"ט גובה וזעז"ט בריבוע מרוחק בעינן לחומרא שיעור מרווחים יותר על מצומצמת חצי אצבע לאמה יע"ש במ"א:

פסולה ע' מ"א כרבא ואצטבא ודופן עקומה הכל תלוי העיקר בסכך אף לרבא וע' פני יהושע בחידושיו לסוכה ובט"ז כתבנו מזה:

**סעיף ב**

יורדים עמ"א לכאורה הוצין גריעי מסכך ובעינן לתוך חלל ד' כבר יש סוכה הוצין יורדים לתוך ד' וסכך חשיב ודי אם חלל ד' כשירה ובר"ן משמע לכאורה מנינן ד' מהוצין דהיינו חלל ד' מהוצין. והר"ן דחילק בין הוצין לסכך אחמתן מרובה הוא דחילק אלא דהמ"א אסברה ליה לסברת הרא"ש לחלק בענין זה בין הוצין לסכך גמור. ועיין ב"ח השוה ההוא דסוכה לעירובין דלהרא"ש בשתי המקומות כוונת הוצין ג"כ עד ולא עד בכלל עד חלל ד' יע"ש ואמנם המעיין בריש סוכה דכתב מקצת סכך למעלה כו' משמע דאין הכוונה על הסכך דהא כולו למעלה מד' ב' משהו ואלו היה חלל ד' כשר בלי הוצין אלא הוצין גופייהו יורדים עד תוך חלל ד' ממש ועד בכלל דבהוצין בעי' כן ואהא קאמר דא"כ מקצת הוצין סכך שלהן למעלה מד' ובחלל ד' ואיך יכשר לז"א כמו בסכך חלל סוכה תנן ה"ה בהוצין כן ומ"מ הוצין לתוך חלל ד' ועד בכלל בעינן בהוצין ומ"ש וה"פ יע"ש ותבין וע' ב"י גי' שלפנינו שנמצא הסכך הוי מלמעלה כו' משמע דמפרש לה כההוא דעירובין והמ"א מפרש לה כגי' מקצת הויי"ן מלמעלה יע"ש ואומרו הוצין יורדין מתוך

עשרה שם היינו חללה כמ"ש הרא"ש שם דומיא דהני לתוך עשרים. ובטור למטה עד עשרים וברי"מ ז"ל יורדים לתוך עשרים והמחבר כתב למטה והשמיט עד עשרים זהו מה שנראה לי העני לפרש דבריו הקדושים בכאן עיין אות ג':

**סעיף ג**

לא עמ"א ט"ס בדפוס והציון צ"ל לעיל דברים נאים לא הוי מיעוט כפירש"י דף י' ב' קרמים יע"ש הא נוי סוכה בראוי לסכך ומציל וע' לבוש משמע דלא חשיבי לסכך ואף מין סכך כשר כל לנאותה אין מועיל ולשיטתיה הוצין שנשאר חלל ד' ואשמעינן דהוצין כסכך חשיבי מסמך לו נוי אין כסכך ועמ"א אות ב':

**סעיף ד**

וביטלו ע' מ"א שנ"ח ושע"ב אות כ"ז די"א אלו דבעי לעולם ועיין א"ז ד' הלבוש יראה דמחלק בסוכה ד' בז' לאחר שעבר מצותה א"צ משא"כ בשבת בעי לעולם ואפשר גזור ביה. ומ"מ צ"ע דמה בכך שיטול לאחר שבעת ימי החג דהא סותר כל הסוכה וי"ל דבעי ביטול בפיו לעולם אבל אף אם דעתו אפשר אף בלב שיטול אח"כ בסוכה מהני וע' תה"ד סי' ע"ה ופרישה כאן. ומ"ש למעט בי"ט אפשר דהוי כמתקן כמו הדם ללקט ענבים ושי"ג ס"ה אפשר דשמא יבנה בנין בחוזק וצ"ע:

**סעיף ה**

האצטבא ע' מ"א לתרץ קושיית רבינו ישעיה דבת"ר לא בעינן דמשך חד דופן עיין בראי"ש סוכה ד' וע' פרישה חילק בין כאן לט"ז אות י"א כמ"ש הט"ז דהתם הוי דירה סרוחה משא"כ כאן והיינו לרבה היכרא מסתמא כל הסוכה כשירה דיש לו היכר במשך זע"ז ה"ה ליכא ולר"ן יע"ש בזה:

**סעיף ו**

על עמ"א בתרל"ב אות ד' דאם יש פחות ד"א מאמצעי עד סוף הסכך פסול אף צד החיצון כשר ופנימי ג"כ אף ע"ג ד"ע אפ"ה פנימי כשר התם פנימי א"צ לד"ע משא"כ כאן חוץ לאצטבא אך כשר הוא מטעם פסל היוצא מסוכה וע"כ ד"ע ע"ג אצטבא ואיך יוכשר לצד חוץ תרתי דסתרי מיניה וביה. אלא דקשה דמ"מ למה דוקא על אצטבא נהי דלצד דופן א"י י"ח אבל לצד הפרוץ לרוח רביעית אמאי א"י י"ח להוי כפסל היוצא כה"ג במשך אצטבא עכ"פ וגם לצד דופן הב' נמי אם אצטבא רחבה הרבה יותר מז"ט הוי אינך ממ"ש כפסל כבסי תרל"א ס"ז ומושך דופן א' כו' ולומר ד"ע ופסל תרתי לא אמרי הא מנלן דלבוד וד"ע אמרי' עסי' תרל"ב בט"ז א' וצ"ע ובתרל"א כמין צריף יע"ש:

**סעיף ז**
הנויין ע' מ"א ואפשר בכאן אף נוי ממין סכך שושנים ועשבים נאים וריח טוב אין ממעט פחות מי"ט וע' לבוש דלנאותה אף בדירה דחוקה אדם תולה בה וע' אות ג'. וברש"י י"ב וצ"ע:

**סעיף ח**
ג"ט כשירה עמ"א עב"ח ורש"י ז"ל סוכה ד' ב' לבוד החקק כאלו עד הכותל א"כ ראוי להכשיר עד הכותל ואפ"ה פוסל בחוץ לתקן יע"ש וי"ל לבוד מאריך המחיצה בעוביה עד החקק וכבר כתבתי בהלכות עירובין שס"ג דא"א לבוד בגוש כאילו אינו יע"ש עיין אות ו':

**סעיף ט**
ג"ט פסולה עמ"א סוכה ד' ב' גמרא שם צ"ע בור עמוק י"ט ויותר ונעץ על שפתו ד' קונדיסין גבוהין וסיכך עליהם אי אמרינן גוד אחית דמחיצות ניכרות בפנים א"ד מחיצות ניכרות בחוץ בעינן ותדורו משמע בפנים סגי וצ"ע:

## סימן תרלד

**סעיף א**
ז' על ז' עמ"א העלה דבעי מרובע ז' על ז' כבס"ב עגולה לרבע בתוכה ריבוע זעז"ט וצריך חוט המקיף העיגול כ"ט טפחים וב' חומשים כמ"ש הב"י ובט"ז באורך (ט"ס בקצת דפוסים עשרים טפחים וב' חומשים וצ"ל עשרים ותשעה וב' חומשים) ואי"ה בט"ז יבואר. ואמנם לא זכיתי להבין דברי קדשו בכאן מ"ש ברש"י אם כוונתו לדף ב' ע"כ ד"ה ראשו ורובו בגי' שלפנינו שם לפיכך הוצרך לומר ראשו ורובו היינו דקי"ל לימא בחזקת אותו ושלחנו במקום הראש שם גופו כמו שאנו יוצאים זקופים אלא דהם שכבו במטות הוצרך לומר ראשו ורובו אבל הטעם זעז"ט כרא"ש דגברא באמתא יתיב ושולחן טפח על טפח בירושלמי (עלה דמשנה פ"ב יע"ש) ועיין ב"י ולבוש. ואם נאמר דדי בשש על שבע מה"\ט אבל לראשונים שהיו שוכבים במטות מוטין על צידיהן צריך שבע לראשו ורובו וטפח ברוחב לשולחן וע' פני יהושע בחידושיו לסוכה ב' ב' יע"ש צ"ע דאורך אדם ג' אמות לבד הראש ואם נדחוק גם בזה איך כתב המ"א עכשיו היה די בשש על שש שש על שבע י"ל באופן שדבריו בכאן נעלמו ממני כוונתו ואם נגיה שש על שבע אכתי ברש"י אין כוונה כן ואולי במקום אחר פירש"י ז"ל כן. ומ"ש בשם הר"ן ז"ל בריש סוכה ובפ"ב וי"ל דכל שאין שיעור זעז"ט מ"ה פסולה הלמ"מ אבל בגדולה ושולחן בבית ואוכל משם ומדרבנן פסולה כדבעינן למימר לקמן אי"ה בסעיף ד' וא"כ מיעטה בקרומים נאים מן הצד בציר מזעז"ט נמי מדרבנן פסולה ומ"ה כשירה כה"ג. ואני העני

מסופק אם יש לו סוכה קיטוניות וא' מהן כשירה מ"ה ומדרבנן פסולה כדלעיל בכמה גווני והוא יושב בסוכה כשרה ושולחנו בתוך הפסולה אם יי"ח דהוי גזירה לגזירה או דילמא דאסור דגזירה קרובה היא וצ"ע כעת. מ"ש בקרן ול"ד לפסל מסוכה דלאו דירה כלל. עט"ז ב' בזה:

**סעיף ב**

מי ע' מ"א עב"י פ"י סוכה גדולה שיעור סוכה (זעז"ט) קטנה שאין בה שיעור סוכה וכמש"ל דבאין שיעור זעז"ט מ"ה פסולה לב"ש וביש שיעור סוכה ושולחן בבית לב"ש מדרבנן פסולה שמא יישן ולא יי"ח כלל כאלו לא אכל מ"ה כלל בסוכה עתוס' ריש סוכה וברכות י"א ובפתיחה כוללת כתבנו מזה בעה"ש ולפ"ז אם בליל ראשון אכל בסוכה כזו ושולחן בביתו צריך לברך זמן בשני על סוכה דמ"ה לא יצא כל שאפשר לעשות כהוגן ועבר על דברי חז"ל כאמור וא"כ מדרבנן לא יי"ח נמי ראוי לברך זמן בשני כאמור (ולומר לענין להוציא אחרים חד דרבנן תרי דרבנן דכל הברכות דרבנן ע' סי' קפ"א דרך דחוק ורחוק) מ"ש המ"א דמקצת שולחן בסוכה רשאי וע' ירושלמי מ"ש לא סוף דבר שולחנו אלא כדי שולחנו יראה לי לפרש דאשיעור סוכה קאי כלומר דשיעור סוכה ראשו ורובו ושלחנו בקטנה מ"ה היינו ל"ד שולחן גדול שיש לו בביתו כל השנה רק אי מחזקת הסוכה רק כדי טפח שולחן וא"נ אין לו כלל שולחן בסוכה ולא בבית רק אוכל פת בידו כעני יי"ח וע' בהגאון המפרש פי' בע"א וצ"ע. ומ"ש במשנה ראשו ורובו היינו שיעור קטנה שא"י יי"ח מ"ה כאמור. מי שיש לו סוכה בשדה סמוך לביתו כמו בכפרים ובשבת אסור להוציא מרה"י לסוכה דרך רה"ר פשיטא דאסור ולומר ד"א עתה כרמלית חלילה לומר כן ובה' שבת זה לסניף אפי' כרמלית גמור שיש הפסק קרפף וכדומה ואפ"ה לא התירו איסור דרבנן בסוכה כמו עולין באילן ואף בליל א' כשופר וכמש"ל ועסי' תר"ל במ"א ט' התם לטלטל בתוך הסוכה אוקמי' אד"ת משא"כ מבית לסוכה ובעידנא אסור כל מילי דרבנן ומסוכה לסוכה בלא ע"ח בשבת נ"ל. וע"י עכו"ם מותר:

## סימן תרלה

**סעיף א**

לצל עמ"א רש"י סוכה ח' ד"ה אר"ח וד"ה פנימית (שם בסוכת יוצרים) דלא מינכרא מילתא שדר כל השנה ודף י"ד ביתו פסול עסי' תרכ"ז ודף י"ב בחוטט בגדיש פי' המ"א ז"ל דרש"י מודה להר"ן דכל שסיכך בענפים ועלין לשם דירה מ"ה פסולה והר"ן מודה לרש"י כל שעשה לצניעות להשתמש שם לפעמים שלא יראו אותו פסולה מ"ה דסוכה לשם צל להגין מחורב הוא דמקקבא סוכה וכ"פ רש"י והר"ן בסוכת יוצרים פנימית

לרש"י סובר דלצל עשויה ולא לדירה ואפ"ה כיון דממילא דר בה עפ"י הרוב בפנימית (ומסתמא יש לו ג"כ בית ממש כל השנה) לא מינכרא ומדרבנן א"י י"ח ולהר"ן בפנימית מ"ה א"י י"ח דסיכך לשום דירה וביתו מ"ה פסול אף בענפים ועלים והב"ח כתב המחלוקת באופן אחר יע"ש. ובתרל"ו כ' המחבר פירש"י אין ניכר משמע מדרבנן ועסי' תרכ"ט במ"א כ"ב אם שכח להגביה הסכך ב"ט ושבת באין סוכה אחרת יושב בה שכל פסולי דרבנן מטעם גזירה. והמחבר השמיט לצניעות וכתב לשון הר"מ ז"ל פ"ה ה"ט ושינה וכתב לפיכך וע' ל' הטור, וברי"מ ז"ל שם וכן החוטט וצ"ע והלבוש כתב שתיהן ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ב**

וחטט ע' מ"א ב"י בשם הר"ן איכא מאן דשרי ובש"ע סתם כן דל"ת מלמעלה שקיל לסכך דמעיקרא קמ"ל דשרי דקליש ליה לסכך והכל סככה הוא ומעשה בדפנות כשר תולמ"ה בחקק כו'. וערש"י י"ו א' הגי' לפנינו מלמטה למעלה היינו כיש מכשירין וגי' מלמעלה למטה י"ל פסול בשחוטט למעלה ולדידן בחקק להשלימה ליו"ד ה"ה נוטל סכך מתחתיו כשר כדאמרן וחלל טפח בעינן. וכ"ג דאמר ר"ה לר"פ ורמי ליה מרפא ולא משני מלמעלה ומלמטה ואי"ה בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ג**

אינה ע' מ"א כבסי' תרל"ג אות ה' התם גבוה מד' לאו סכך פסול הוא כרבינו תם הלכך פסול הוא אף באין דופן ממשכה בהדה משא"כ כאן סכך פסול הוא תולמ"ה ובטור בשם אבי העזרי דלא ממשכה דופן בהדה צ"ע דסכך פסול הוא ודפנות יש וצ"ל דלא ממשכה דופן כבסי' תרל"א ס"ז כלומר התם סכך כשר ודפנות רק הרבותא דה"א דופן כמאן דליתא דמי יע"ש משא"כ כאן והלבוש העתיק דלא ממשכה דופן והמ"א השמיטו דעיקר דכאן סכך פסול:

**סעיף ד**

ואנן עמ"א לבוש פוסל בסי' תרכ"ו ס"א וע' א"ז וא"ר והב"ח כתב מסוכה י"ו המשלשל דפנות וי"ל שם וברש"י אצ"ל סכך וסמוך לקרקע לכאורה אצ"ל ממש קמ"ל דכשר וסמוך לקרקע כו' ומשהו סגי כדמסיק פ"ב:

## סימן תרלו

**סעיף א**

ובלבד עמ"א ומ"ש התוס' שם דמתחלת השנה לב"ה שא"צ חידוש לכאורה משמע דבלא חידוש פסולה אלא דתוס' כתבו נ"מ היינו דבמשנה כשירה ודאי לב"ש צריך כפירש"י ז"ל אלא דנ"מ אגב לב"ה דאף למצוה א"צ לחדש כלל ואת"ל דאין נ"מ לב"ה מ"מ ל"ש

להקשות כו' יע"ש ועב"ח כתב שראוי ליזהר לחדש דבר אף עשאה לשום חג קודם שלשים יע"ש והמ"א השמיטו דנ"ל כיון דרק למצוה ממובחר ולתוס' י"ל דלאו מספקא להו אלא דבמשנה לא הוזכר חידוש כלל מסתמא לב"ש נקים לה. ע' רש"י במשנה ובהר"ן עשה כלומר והב"י ובפר"ח תכ"ט דורשין שלשים יום כ"ט א"ת דביום שלשים לפני החג הוי ישנה והפר"ח לענין שואל כענין אמרה בט"ז למוקפין ובפרזים בט"ו באמת שואלין שלשים שלמים ומש"ה עשה כלומר קודם החג כאלו אמר קודם ל' יום יע"ש וז"ש רש"י דמפרש ולב"ה ג"כ איצטריך משא"כ אם עשאה מתחלת השנה רק לב"ש צריך ואין להאריך כאן:

**סעיף ב**

בטפח עמ"א ריבוע ממש לא כדי לרבע ואם יש באורך יותר ע"ט ורוחב חצי טפח לא מהני ע' סי' תרל"ד במ"א אות ג':

**סעיף ג**

אינו ניכר עיין מ"א בתרל"א ס"ט דל"ת דוקא כשנוטל המסמרים ה"ה מגביה הסכך ומניח סגי דניכר הוא. ומשמע הפסול מדרבנן ועסי' תרל"א במ"א א' לרש"י י"ל מדרבנן ולהר"ן מ"ה יע"ש:

## סימן תרלז

**סעיף א**

וכן עמ"א עא"ר אפשר טוב לחוש לדברי האוסר יע"ש והנה בדף ל"א מחלוקת כו' לכאורה די"ל לאוסר לר"א ע' פני יהושע שם ובכ"ג א' ר"מ ור"י סוכה הראויה לשבעה לכאורה כר"א ולעיל כתבנו מזה שיש לחלק בין הך דרשא לדר"א וחכמים וע' ט"ז כאן ואי"ה שם יבואר. ולפ"ז למאן דמחמיר כר"א א"כ בשאולה נמי יחמיר כדמסיק בדף כ"ז ב' לי"א כל האזרח לקטן וגר ולך למעט נמי שאולה יע"ש. ואנן קיי"ל כחכמים בכל אופן ויוצאין בשאולה ומסוכה לסוכה כו':

**סעיף ב**

גזולה עמ"א כמ"ש לקמן אות ו' וכדבעינן למימר שם אי"ה דאף בשמיני ספק שביעי אי"י בגזול כעין תורה ול"ד לתרמ"ט ס"ב בגזל די"א בשאר ימים יי"ח יע"ש. ומ"ש והוי שאולה כ"ה בגמרא ל"א א' ורבינו הגדול בפני יהושע שם אסברה לי דודאי לאו שאולה היא אלא כשאולה חשיב דשאולה נמי לאו דידיה הוא ואפ"ה יי"ח מכל האזרח ה"ה זה אבל גזולה מיעט רחמנא בראש העגלה וכדומה. ולפי זה פשיטא שאל עצים שלא להתחייב כלל באונסין אפ"ה עושה לכתחלה בו סוכה ואי"ה באות ז' יבואר עוד :

**סעיף ג**
וכן בקרקע ע' מ"א ולמ"ש הט"ז באות ג' אפשר כאן נמי אם שכר המקום מהשר העיר שפיר דמי וכמו לענין שיתופי מבואות לעיל בהל' עירובין אע"ג דכאן הוי ד"ת נמי מהני שכירות דינא דמלכותא כה"ג דינא וגם י"ל דהוי רק דרבנן ועא"ר ד' דכאן קרקע אין נגזלת ול"ש כלל מה"ב ה"ה דמצי נמי לברך ול"ד לתרמ"ח דהתם קנה בגזל והוי מה"ב לענין ברכה נמי יע"ש ומי שנזהר תע"ב:

**סעיף ד**
יצא עמ"א סוכה ל"א א' ובטור יצא בדיעבד ובגמרא אפשר דלא היה להם סוכה אחרת ולילך לסוכת חבירו ריש גלותא טריחא ליה ואין זה כבודו וצ"ע :

**סעיף ה**
דמי עצים עיין מ"א בב"י כתב שרש"י וטור חולקין על בע"ה ומש"ה השמיטו כאן ורמ"א פסק דא"י י"ח דמ"ה פסולה אלא תק"ח הוא והפקר ב"ד הפקר משא"כ בשאין רוצה ליתן דמים אז מ"ה לא י"ח. משא"כ גזל וקנה בשינוי מעשה גמור וכדומה דחייב ממון לבד ומ"ה קנה אף אין רוצה ליתן דמים י"ח וי"ל ג"כ בקנין דרבנן נמי י"ח ושאני כאן דתק"ח רק לטובת הגזלן וכל שאומר אי אפשר בתק"ח שומעין לו מש"ה לא י"ח כאן דוקא ועח"מ סי' ש"ס ובט"ז ובה' גניבה ועב"ח כאן וצ"ע:

**סעיף ו**
לא יצא עמ"א וה"ה סוכה הבנויה ע"ג קרקע ואינה מחוברת כלל לקרקע וכ"ש כשעומדת על גלגלים שיכולה לטלטלה ממקום למקום דשייך בה גזולה ע' אות ז'. ועמ"מ פ"ה הכ"ה דאפי' בי"ט א' יוצא בסוכת חבירו דה"א נילף ק"ו בזה מלולב שאין נוהג בלילית כבימים או ג"ש ט"ו ממצה עסי' תנ"ד בט"ז ד' והתם בעינן שלו ממש ה"ה כאן בליל א' קמ"ל די"ח אף בליל א' בסוכה שאולה אע"ג דס"ד נשים ליחייבי בסוכה מג"ש דשאני כאן דכל ישראל יוצאין גלי קרא אף בליל א':

**סעיף ז**
לא יצא בה עמ"א בתוס' סוכה ל"א א' ד"ה אבל גזל עצים ובנה בקרקע שמעון מדעתו והב"ח הגיה שלא מדעתו יע"ש ומ"מ מקשה זה יקשה ממ"ש בתקף חבירו מסוכה דקרקע אינה נגזלת מ"מ העצים נגזלים ותירץ דמחובר כו'. ולפ"ז באין מחובר לקרקע כמ"ש באות הקדום א"י י"ח. וע' ב"ח אין לעשות סוכה ע"ג קרקע של חבירו שלא מדעתו יע"ש והיינו אע"ג די"ל דמותר לכנוס בסוכה של חבירו שלא מדעתו עט"ז בזה אות ד' אבל לבנות שלא מדעתו בכה"ג לא אמרי' ניחא ליה לאוקמיה מצוה בממוניה במעשה כזה וצ"ע :

## סימן תרלח

### סעיף א

רש"י פירש עמ"א ביצה ל"א יע"ש ובתק"ח במ"א אות י"א וי"ב בדופן קנים שאין נארגים עמו ליכא סתירה ובסכך כל שאין חבילה הוי כסותר משמע לא סותר ממש כל דנשאר מסוכך כראוי וע' ביצה שם ומיהו י"מ סותר גמור נמי מ"ה שריא כל שאין סותר ע"מ לבנות דהוי מקלקל ער"ן ביצה בשם הרמב"ן ז"ל ופי' בחידושינו לביצה שם ובמשנה בית שנפחת יע"ש ובמה מדליקין ד' ל"ו סותר ע"מ לבנות יע"ש ועמ"ש בט"ז מזה דאם נתערב עצי סכך עם שאר עצי היתר עסי' תק"ז ובגמ' ביצה ד' ב' אם באיסור תורה ובאיסור דרבנן ודישל"מ מקלי קלי יע"ש וי"ל כשר בדרבנן לא במ"ה ויש הפרש בין סכך ד"ת ובין דפנות דרבנן או יותר מהכשר סוכה וצ"ע בכל זה כי י"א שהכל ד"ת בין דופן וסכך ואף יותר מהכשר סוכה בטלינהו והוי מ"ה ועי' סי' תמ"ה באפה פת בעצי חמין וה"ה בעצי סוכה כה"ג וצ"ע. עמ"ש עוד בעז"ה באות א' מזה:

הסמוכים עמ"א ה"ה שקים וכדומה כל לעבותה הוי כנויי סוכה ואסור ליהנות מהן אף סמכה אח"כ אחר שנגמרה הסוכה משא"כ לענין סתירת אהל בסוכה שאין מצוה סמכה לעבותה קודם שנגמרה הוי סתירה אף ע"פ שאין נארג עם הדופן אחר שנגמרה לית בה סתירה אע"פ שסמכה אח"כ לעבותה עמ"א תקי"ח אות י"א:

**אשכחנא** פתרי לומר אם נאמר כל היותר מסכך לא הוי מ"ה רק נראה כסותר עמ"א תקי"ח י"ב אפי"ה יש לומר אם סיכך מעובה כמין בית שאין הגשם יורד דאסור לומר לעכו"ם בי"ט ושבת ליטול משם המותר כדי להכשיר סוכה ואדרבה ליטול כדי להכשיר י"ל דהוי שבות דשבות דסותר אין חייב אא"כ ע"מ לבנות ע' פ' במה מדליקין למ"ד ב' משא"כ להכשיר הסוכה והוא הוי ממש מותר ע"מ לבנות במקומו שעי"כ מוכשרת הסוכה והוי איסור תורה באפשר כאמור ואסור בשבת ובי"ט כשאין לו סוכה אחרת לאכול י"ל דמכשירי אוכל נפש עסי' תקי"ד יע"ש. ועיין רש"י ביצה שם עליון בתחתון לכאורה מ"ה קאמר וצ"ע:

### סעיף ב

וכל זה עמ"א עב"י תקי"ח ובדפוס א' נ"ל חסרון תיבות וכצ"ל שם אמ"ש הטור שם העושה סוכה בעצרת לצל הקשה מאי איריא לצל אפי' לשם חג נמי דהזמנה לאו מילתא היא ועוד לצל אף בסוכה גופא וישב בה אין אסור דחג הסוכות וי"ל דמ"מ אסורה יע"ש. ועסי' תרל"ו חידש בה אז מעכב דיעבד מדרבנן אי מצוה ממובחר וא"כ אי פסולה מדרבנן סוכה ישנה בלא חידש י"ל אע"פ שישב בה אין חל ש"ש מ"ה עליה והבן זה. וצ"ע:

**סעיף ג**
דהזמנה עמ"א ע' סי' מ"ב אות ו' במ"א וחילק בין קדושה למצוה והשמיט סוכה משום די"ל היקשא דחגיגה ליהוי כגוף קדושה ועט"ז אות ג' ועיין עולת שבת הקשה כן יע"ש:

**סעיף ד**
וכן ע' מ"א ועא"ר ט' דבס"ח שם הטעם דינתקו החוטים משום חילול שבת ובכ"ג כתב יתלה בגובה שאין הילדים יכולים להגיע:

**סעיף ה**
דמוקצים עמ"א עט"ז ד' לבה"ג מוקצה מותר בשבת וי"ט דמוקצה למצוה אסור:

**סעיף ו**
בשעה עמ"א בד"מ דלא כהרמב"ן דמתיר תנאי ביה"ש לא מהני כיון שנכנס קצת ביה"ש אסור תו ובעי' סמוך לביה"ש יע"ש וכ"כ הרמב"ן ז"ל דלא כמהרי"ל יע"ש בדפוס פיורדא ובד"מ עם הטורים כ"כ דלא כמהרי"ל וכמ"ש באות ח':

**סעיף ז**
ש"ל ח' ימים עמ"א בי"ש ביצה דף ל"א יע"ש:

**סעיף ח**
אין ע' מ"א מהרי"ל לשיטתיה דבעינן דוקא שעומד בשעת ביה"ש ולומר אין בודל וא"א בקיאין בשיעור ביה"ש אימתי יעמוד משא"כ לדידן דבעי דוקא קודם ביה"ש כמ"ש באות ו' א"כ פשיטא דמהני תנאי ורשאים להתנות אף בזמן הזה דבלשון אין שייך בקיאות דמבואר הוא הלשון באומר איני בודל כו' בגמרא ביצה שם. ובד"א יש חסרון וצ"ל אבל לדידן דלהתנות מבע"י דוקא (כמ"ש באות ו') ל"ש בקיאות. דלשון התנאי מפורש בגמרא:

**סעיף ט**
כ"ש בנויין ע' מ"א עטרה בקרמים אסורין להסתפק אף מהצד דנוי שייך לסכך וחל ש"ש עליהן. והנה י"ל תנאי לא מהני דכל ד"ת לא מהני תנאי ונוי הסכך הוי כסכך מ"ה באפשר משא"כ נוי הדפנות מדרבנן מהני תנאי ע' ריש הסי' מ"ש בשם הר"ן ומש"ה לא נהגו להתנות דסוברים דמ"ה הוא ומש"ה מחלק בין נוי סכך לנוי סוכה והר"ב ד"ע אומר כן ומיהו במהרי"ל י"ל פי' אחר וע' אות ח' במ"א ובט"ז אות ז' וח'. ולתלות שעטנז למעלה מתשמיש אדם שרי ומשמע אף בי"ט ושבת דחזי לנוי סוכה מותר ליקח בלילה ולתלותן ביום וצ"ע בפ"ק דביצה ובתקי"ו כלאים למאי חזי לתלות לנוי בבית וי"ל דמיירי כלים ממש ומש"ה דוקא קשין. ומיהו שעטנ"ז צ"ע אם אין לו בבית לתלות איך יטלטל בלילה וכ"ת כיון דחזי בי"ט למחר א"כ סדינים בלא"ה יטלטלו וצ"ע:

**סעיף י**
דלא עמ"א ר"ן אע"ג דעומד לריח מ"מ לסכך אפשר לסכך בעצים ומעצים אקצייה להדס לא מריח משא"כ בהדס מצוה צריך דוקא הדס א"כ כיון שעומד לכך מריח אקצייה משא"כ אתרוג עומד לאכילה לא אקצייה מריח באתרוג שבלולב. ולפי זה הדס לנוי לריח אסור דלהכי אקציי' וה"ה עשבי בשמים כה"ג ודוקא הדס לסכך ואתרוג לנוי שרי הא הדס לנוי אסור כאמור:

## סימן תרלט

**סעיף א**
מי עמ"א בתרי"ד יע"ש ומ"ש בתר"מ י"ל בליל א' חייב בסוכה בגשם ומצטער דא"א לפטור וסוכה בכזית כמצה ע' ט"ז מזה מש"ה אמר הטעם דאסור לשוט בספינה ובתר"מ בשאר לילות מירי דמצטער פטור. שוב ראיתי באי"ר תר"מ אות ט' כ"כ בפשיטות ואי"ה שם יבואר בליל א' בקידוש במקום נר דוקא עתה"ד סי' צ"ג מזה:
אכל עמ"א כללא דמילתא כל שאין בדירה שדר שם ככה יהיה בסוכה ובתרס"ו מכניס קדירה להכיר שהיא פסולה ל"ד אלא פגומה ואין חיוב עוד בסוכה אבל לא נפסלה הסוכה בכך אם הכניס קדירה לשם בז' הימים:

**סעיף ב**
מניחה עמ"א עט"ז ג' ובתרע"ג ס"ג ישן שהודלק פ"א וחדש שרי ובקוניא נמי י"ל דשרי ועט"ז מזה משמע לכאורה אף חרס חדש אין מניחין בסוכה:

**סעיף ג**
תשמיש עמ"א כוסות אין קפידא לרחוץ בסוכה גופא ובב"ח בשם א"ח קערות וכוסות בסוכה וצ"ע. ומ"ש קדירה קודם אכילה ובתרס"ו קדירה וקערה אחר שאכל דמאיסי הא קודם לכן אף קדירה רשאי לכתחלה להכניס שם עם מאכל ואח"כ אף קערה אין מניח שם. וכ"מ לכאורה ממ"ש ב"י שטיפת קדירות וקערות ומה בעי קדירה התם ש"מ עם מאכל מותר ורוצה לשטוף מיד ולא לשהות אסור ומיהו י"ל מי שנוהג שאין מביא קדירה לחדרו רק בחדר אחר ובקערה מביא לחדרו כן יעשה בסוכה שלא יהא מצות בזויות עליו:

**סעיף ד**
שינת עראי כרבא ע' ט"ז מזה:

**סעיף ה**
ויין עמ"א וספק ברכות לקולא ואין רשאי לברך לישב בסוכה על קביעות שום משקה ואף יין עט"ז ומיהו ראוי שלא ישתה כ"א תוך הסעודה או עכ"פ יאכל כביצה פת

מחמשת המינים דהיינו יותר מכביצה ופת כסנין עיין לעיל מזה ותבשיל מה' מינים משמע דמברך עליו:

**סעיף ו**

ואפי' עמ"א בהרא"ש סוכה כ"ו אכילת עראי כביצה פת הא יותר כביצה פת מה' מיני דגן אף לא קבע צריך סוכה כי הוי קביעות כביצה ובטלה דעתו. ופירי לל"ק שם דמתיב לרבא ביומא (עט"ז ה') ע"ט ב' דבעי סוכה ביותר מביצה היינו דוקא תרתי יותר כביצה וגם קבע עלייהו הוא דבעי סוכה לל"ק (ולמד זה הרא"ש ז"ל ממה דאמר ביומא שם לל"ב דפירי לא בעי סוכה ממה דאמר אכלנום פירי אכילת קבע לא משמע ליה להרא"ש ז"ל היינו שקבע עצמו בקבע וגם יותר כביצה. ולפ"ז אשמועינן השתא (כאלו אמר ושמעינן השתא) דלל"ב אף יותר כביצה וגם קבע רשאי חוץ לסוכה כל"ב זה תורף דברי הרא"ש ז"ל והיינו דבעי כביצה ויותר ועם קביעות הא כביצה ויותר בלא קביעות הפרי אף לל"ק א"צ סוכה דאל"כ הוי שוה לפת ולמה אמרו דוקא כביצה פת הא פירי נמי כן. ומ"ש הרא"ש שכ"מ שם היינו מהא דאכילת עראי אין קבע לא והקשה המ"א דב' כותבות דאכל חוץ לסוכה הא הוי יותר מביצה דילמא דרך עראי אכלם והכין הוא ודאי ש"מ לכאורה לל"ק פירי שוה לפת ומיהו לדינא אין נ"מ דקיי"ל כל"ב דפירי לא בעי סוכה בכל ענין אף בקבע ויותר מביצה ומ"מ נ"מ לתבשיל מה' מינים דבעי דוקא יותר מביצה וגם קבע. וצ"ע דלפ"ז משמע דפת אם קבע עליה אף בכזית בעי סוכה וגם מדמברך בהמ"ז עליה ומדהוצרך המ"א להוכיח זה דאל"כ לא עדיף תבשיל מפת ולקבע הא מבואר בש"ע דבעי קבע ולפ"ז בליל א' דסונכ דאסור בכזית חוץ לסוכה אף אוכל אותו דרך עראי. ע' אות ט' ואי"ה שם יבואר. ועא"ר י"ב ולא הבינותי דלר"י ב"ז לטעם תבשיל ודאי הוא וה"ה לר"נ ב' כותבות מטעם עראי ורצה להחמיר דאי יותר כביצה וקבע ומדינא אין שייכות דין דר"ג לדר"י כ"ז:

**סעיף ז**

משום צינה עמ"א יראה דצ"ל סעיף ז' בהג"ה דבשינה אף נשם מועט הוי צער וה"ה צינה מעט אף שיש לו כרים וכסתות רק שלא כראוי פוטר לישן שם:

**סעיף ח**

איש עמ"א ערכין ו' ב' כהנים חייבים בסוכה דה"א איש ואשתו וכהן בעבודה אסור בתשמיש המטה קמ"ל בעידן עבודה פטור שלא בעידן עבודה חייב יע"ש והקשה מסוכה כ"ח ב' לאביי הלמ"מ למעט נשים דל"ת תשבו כתדורו קמ"ל דפטורה א"כ הרי דא"צ איש ואשתו שם ולרבא פשיטא קשה דלא דריש תשבו לענין זה (עבחה"ר) ואמר שר"א ג"ש קשה כאן ובערכין כהנים פשיטא וע"ז תי' המ"א דתשבו כתדורו לענין הבעל שיכול

לדור עם אשתו שם דרשא הוא אף לרבא אבל לחייב נשים מכח זה סובר רבא דאין זה סברא דמ"ע שהז"ג היקשא מתפילין דפטירי ובערכין א"ש ובעידן עבודה פטירי מסוכה או דאין תדורו או בלא"ה עוסק במצוה כו' אלא דקשיא אם כן אף ביום באכילה לפטור מסוכה כלל וגם א"י י"ח לז"א דודאי חייב ביום ובלילה פטור דמצער וכהן אה"נ הוא כך אבל קמ"ל דאין זה דרש ובעידן עבודה פטור דעסיק במצוה. ואבל בתר"מ מ"ה חייב בסוכה כל שאין הצער מחמת סוכה וכאמור גם בלילה חייב לישן שם ועא"ר תר"מ אות י"ג הביא בשם שו"ת שער אפרים ז"ל ולמ"ש י"ל קצת:

**סעיף ט**

יצא ע' מ"א וצריך לברך לישב בסוכה על כזית ליל א' דל"ת ספק הוי עט"ז אות י' וי"ד ואף בי"ט מותר כזית חוץ לסוכה ביום א' ול"ת י"ט ושבת קבע הוי לענין מעשר עא"ר:

**סעיף י**

פירות עמ"א בקפ"ח אות ט':

**סעיף יא**

ולא עמ"א הציון ראוי על ולא יאכל עד שיהא ודאי לילה ולפ"ז בליל ב' למ"ד זמן ואח"כ סוכה דכבר יצא מאתמול עסי' תרמ"ג יכול לקדש מבע"י ולומר זמן וסוכה ואכילה בלילה ומאן דמברך בליל ב' ג"כ זמן בתר סוכה ימתין גם בליל ב' וא"ה לקמן יבואר:

**סעיף יב**

מחצות עמ"א וירקות הרבה או יין מעט אסור משעה עשירית ומצה עשירה כה"ג הכא דוקא משעה י' וע' א"ר ובא"ז ובתקכ"ט אות ב' (ט"ס תקס"ט) י"ל ג"כ באין לו רק פת ממש אפ"ה סעודה ג' יכול לעשות:

**סעיף יג**

קורא עמ"א בתר"מ משמע דוקא כשיש טורח רב וא"ה שם יבואר:

**סעיף יד**

מתפלל ע' מ"א ועט"ז אות י"ד וק"ש קורא בסוכה באין בית הכנסת עא"ר:

**סעיף טו**

ירדו גשמים עמ"א ועתה"ד סי' צ"ה העתיק דהרוצה להחמיר יע"ש ובט"ז אות י"ז כתבנו מזה. חייב לאכול כזית מה' מיני דגן דוקא בליל א' וב' דסוכה ויראה לחם הנילוש במי פירות וכדומה אין י"ח בליל א' וב' דומיא דמצה עמ"ש אי"ה באות שאח"ז מדין קידוש במקום סעודה:

**סעיף טז**

אין ע' מ"א ובס"ג א' כשפשט בגדיו י"ל אף לא שכב טורח ללבוש ולילך לסוכה וכן שוכב בבגדיו י"ל א"צ לעמוד ולילך לסוכה יע"ש. ע' לבוש המקדש בסוכה ליל א' וירדו

גשמים אוכל שם כזית וילך לבית וגומר הסעודה ובהמ"ז בביתו וקידוש במקום סעודה הוי כיון שיצא בכזית בליל א' חשוב היא יע"ש. ולפ"ז אשה וטומטום שפטור מסוכה רק מספק חייב איך יעשה דחייבת בקידוש ד"ת כשחל בשבת אסור לטומטום לאכול רק כזית שם דשמא אשה הוא ופטור מסוכה וכזית עראי לא הוי קידוש במקום סעודה וי"ל דספק דרבנן לקולא ומ"מ ברע"ג במ"א י' משמע כזית הוי במקום סעודה תמיד וי"ל דוקא אחר ששתה כוס קידוש מהני כזית פת אח"כ אבל במקדש בלילה על הפת באין יין י"ל כזית לא הוי במקום סעודה וצריך ב' זיתים לכן אמר דבליל א' סוכות חשוב כזית לצאת י"ח סוכה ע' ט"ז אות י"א ומ"א ט' הוי שפיר קידוש במקום סעודה. ולבושיה כתלג חיור:

**סעיף יז**

בשעת אכילה עמ"ח בסי' ח' אות כ"א בשם הב"ח יע"ש והליכתו מביתו לבית הכנסת הפסק במנחה ג"כ ומ"ש מציצית י"ל התם דעתו מתחלה לילך כל היום ומברך רק עד חצות פשיטא שאין חוזר ומברך אחר חצות שעדיין לבוש בו משא"כ כאן דסתמא דעתו רק אאכילה אחת ובאכילה שנייה הוי כנמלך וחוזר ומברך עט"ז אות ד' ומ"מ צ"ע די"ל ספק ברכה לקולא ואסור לברך שנית כ"ז שלא יצא לחוץ. ומ"ש מי שאכל כבר מצוה שיש משך זמן וקודם בהמ"ז יאכל כזית ומברך לישב בסוכה כי הוי קביעות מקודם ועל הטיול צ"ע:

## סימן תרמ

**סעיף א**

נשים כו' עמ"א סבור הייתי לומר דוקא לנשים הא טומטום כו' יברכו אחרים דהוי ס"ס עד"מ תקע"ט ובעט"ז שם ומ"מ ראוי שלא יברכו להם כ"א ישמעו הטומטום ממי שבירך לעצמו ועסי' י"ז טומטום יתעטף בלא ברכה והראב"ד חולק ע' פ"ג מהל' מילה ה"ז ובי"ד הל' מילה יע"ש בזה. ובתרל"ט כתבנו אי טומטום יוכל לצאת י"ח ביה"ש דהוי ס"ס יע"ש. ובליל א' דחוב לאכול כזית אף ירדו גשמים ומצטער כבסי' תרל"ט אות י"ז וי"ל טומטום ס"ס שמא אשה ושמא כסמ"ק ומ"מ י"ל דלא נחשב לס"ס במקום שהר"ב סתם כהרא"ש ע"ד מזה ונהי דלא יברך ברכה דראוי להחמיר אבל לא להקל:

**סעיף ב**

כבן ה' עמ"א וביי"ד הביא ג"כ לשון הר"מ ז"ל בפרק ששי מהמ"ע הכ"א בסתם משמע דפסק לגמרי כרב אסי וכ"א לפום חורפיה ופליג ר"א על ר"י ור"ל ולא מחלק כלל בין איתיה לאב במתא או לאו ועבי"י בתי"ד וכאן אבל בכ"מ פ"י ה"א מסוכה כתב דר"א

מחלק בין איתיה לאב בעיר ועלח"מ שם פירש בע"א ועט"ז כאן ועא"ר אות ג' ולמ"ש א"ש דמסתימת המחבר כאן ותי"ד משמע דאין מחלק רק כ"א לפום חורפיה:

**סעיף ג**

חייב ע' מ"א ומ"ש לאחר ל"א יכול להאכילו בידים לכאורה ראוי להיות יכול להאכילו בידים דיש חילוק בין אכילת איסור ובין היתר בזמן האיסור כמ"ש ריש סי' רס"ט וי"ל בזה. ועא"ר שמ"ג. כאן כתב דבתה"ד צ"ד משמע דאמו חייב לחנכו במ"ע יע"ש והמ"א בסמ"ג פסק בזו כתשובת מהרי"מ ז"ל. קטן בשמיני י"ל חייב דאתא לכלל גדלות אף לטעם א' בתרס"ט לולב דרבנן עיין חנוכה באבודרהם והבן עסי' תרס"ט בלבוש:

**סעיף ד**

שמקיז דם עמ"א ועט"ז אות ג':

**סעיף ה**

מפני עמ"א ב"י בשם א"ח והיינו דאם הריח ורוח ובקי מצערים לו באכילה פטור אף מאכילה אבל אם הצער רק בשינה חייב באכילה וכ"מ בראש"ש שהביא הב"י שם דיותר מצטער באכילה ושינה לרבותא נקיט יע"ש ותדורו היינו במה דאפשר:

**סעיף ו**

או בשינה עמ"א כבסי' תרל"ו אות ז' במקומות הקרים מקילין אנו בשינה ומחויבין לאכול שם ויי"ח באכילה מיקרי כעין תדורו כיון דא"א בע"א ולפ"ז אף עשאה ברחוב וכדומה בענין שבלא"ה א"א לישן שם יי"ח באכילה וכדומה הואיל וסוכה במקומות הקרים אין עשוי כ"א לאכילה ולא לשינה וז"ש המ"א במקום כו' הא במקום כו' רשאי לעשות הסוכה ובלבוש החמיר די"ל ראוי לבילה בעינן יע"ש. ומיהו באות ז' הסכים להלבוש וצ"ל כאן כפשוטו פי' כו' ובמקום צינה יי"ח באכילה דא"א בע"א הוי כעין תדורו כו':

**סעיף ז**

אינו יוצא עמ"א אף לדידן דמ"מ ראוי לישן בעינן שם עמ"ש באות הקדום:

**סעיף ח**

לא עמ"א עב"י בתרכ"ט הביאו לדברי רוקח וע' מ"ש שם בט"ז מזה וי"ל דתחת הסכך שאין נראה לעולם מ"ע בדרבנן שרי בחדרי חדרים רק משום אהל והיינו כשיש בין הסכך לסדין ד"ט הוי מקום חשוב ואף שיש ג' טפחים ביניהם י"ל דאסור עסי' שט"ו ס"ב דומה לזה אז בשבת וי"ט אסור ובחול שרי ועט"ז אות ד' י"ל אף בחול אסור ועסי' תרכ"ט. ולמעלה על הסכך יש מ"ע שהעולם רואין כמנימין עבדא דרב אשי ואם נראה לכל שעושה מפני החמה י"ל דשרי כו' וע' סוכה כ"ז (ט"ס כ"ד) ר"א בסוכה בקיסרין שלא אמר דבר שלא שמע כו' יע"ש:

**סעיף ט**

דצריך עמ"מ ובתה"ד צ"ב כ"כ בפי' דהוכחה לדעת התוס' בעירובין ועא"ר י"ל כי האדון ז"ל ע' שפיר בתה"ד גופא כדרכו הטוב וצ"ע דלא הוי להרב לסתום דספק הוי די"א דגופו עם ראשו הוי רק ג"א אין מוכח וא"כ לקולא בסוכה זע"ז מרובע והניח שם כלים ושולחן באלכסון וקבע במסמרים וכדומה א"י י"ח באכילה ושינה כי א"א לישן שם וכאמור. וכעת לא היה לי פנאי לעיין הלכה כמאן אי עם הראש ג"א או לאו ואי"ה יבואר. ומ"ש לחלק באיסטניס עט"ז אות ו' ומ"ש בכילה סוכה כ"ו א' רב שרי לר"א ברדלא למגני בכילתא גבוה י"ט וגג טפח כאלו חוץ לסוכה ערש"י שם ורבא שרי לר"א ב"א בר מטטללתא כו' ורב לא אמר כן בר מטללתא (אע"ג שי"ל מעשה כך היה הי"ל למסדר הש"ס להביא בקיצור) מ"מ הואיל ורבה בר"ה מתיר בכילה כר"י בדף י"א א' אע"ג דאין הלכה כן מ"מ עדיף טפי מלישן בר ממטללתא:

**והוי** יודע די"ל זה דוקא לת"ח יודע הלכה ומ"ע ליכא דהרואה יאמר מקום איתרמי ליה בסוכה אבל משאר דוכתי י"ל דאסור להחמיר דיצא קולא ג"כ דהרואה אומר דכן הלכה ושרי לישן בכילה אם יש הוכחה שעושה להחמיר כאמור. וצ"ע:

**סעיף י**

אבל עמ"א עט"ז ז' אף להמרדכי דבאבל ה"א דינצל מצערו כשילך בהתבודדות ויהיה לו מנוחה לאבלו ובמה חשיב דא"א ליתובי דעתיה ויש לו נ"ח בהתבודדות פטור מסוכה ועט"ז לא כ"כ. ועחה"ר סוכה כ"ה ב' באבל דבעי ליתובי דעתיה בשם מורו ז"ל שכך ראוי שלא לפטור מסוכה כדי שיתנחם ומיתב דעתא ליה משא"כ בצערא דעלמא לא מייתבא דעתא והל' מסופק די"ל כל צער וטירדא טבעה ספינה נמי פטור מסוכה בעי' סוכה ורואה ושיכיר נפלאות ה' ותשבו כתדורו ובצער עוזב דירתו ג"כ כמהרי"ק דלא כהמרדכי ואבל מצוה לנחם על המת חייבו בסוכה כדי שיתנחם וי"ל צערא דעלמא שינצל מסוכה אפי"ה לא בעי ליתובי דעתא ובאבל אף ע"ג שינצל כמ"ש הרא"ש כדי שיתנחם לא פטרו. עיין פני יהושע מה שמקשין אבל בלא"ה אסור בתשמיש כמה תירוצים עא"ר כאן ובתרל"ט כתבנו מזה. ודע דאונן פטור מסוכה ומכל מצות האמורות בתורה בחה"מ מתעסק בקבורה ע"י עכו"ם ביום א' וב"ט ב' ע"י ישראל. וי"ל דדוקא מ"ע שוא"ת וסוכה עבר בקום ועשה. שאוכל חוץ לסוכה עפ"י סוכה כ"ח האזרח להוציא נשים מ"ע שהזי"ג י"ל מתפילין שוא"ת ש"מ אף קום ועשה נשים פטורות ובמ"א כתבנו מזה וע' יומא ביוה"כ לרבות נשים. וכאן אין להאריך:

**סעיף יא**
חתן עמ"א סוכה כ"ה ב' ובגמרא לא נזכר רק ברש"י וכתב צר כפתוח ועא"ר ט"ו יע"ש וי"ל המ"א נמי מירי במקום שיש סוכה רחבה כבית דירה וסגור כבית ול"ש יחוד נמי כה"ג. ורבא אות ליה דאביי שם יחוד אלא היכא דל"ש יחוד אז שייך טעם דרבא ומש"ה לא אמר א"ב להיפוך ועוד דאמר א"ב דהלכה כרבא יע"ש:

**סעיף יב**
בני החופה פטורים ע' מ"א דהלבוש מביא דעת י"א דמחויבין יע"ש לכן כתב דנהיגי עלמא דפטירי וכמ"ש בש"ע ועא"ר אות י"ז יע"ש. ומ"ש באות י"א ערב הרגל ה"ה קודם רק בי"ט אין נושאין ערש"י:

**סעיף יג**
חייבין עמ"א אצל היולדת היינו אף לחם ומיני תרגימא הא פירות מבואר בסי' תרל"ט דאין בעי סוכה אף קבע עלייהו ועא"ר אות י"ט וך' ומשמע דאי אפשר במנין עשרה בסוכה במילה יש לצדד להקל חוץ לסוכה ממ"ש מ"א דדי בי' אנשים משא"כ בחתן דאף הרבה אנשים הכל מצוה ומ"מ אין להקל בברית מילה חוץ לסוכה אף מנין. וגם בחופה אין שכיח כ"כ וא"י המנהג ולבוש הביא י"א עמ"א אות י"ב. ועא"ר בשמיני עצרת (דהוי דרבנן) יש להקל יע"ש ונראה כל ספק פלוגתא אפשר בש"ע לקולא:

**סעיף יד**
שלוחי מצוה עמ"א כל שאפשר לקיים שניהם בלי טורח צריך לקיים שניהם:

**סעיף טו**
וחייבין בלילה עמ"א כשתגיע עת אכילה כפי מה שהוא רגיל או רעב א"צ להמתין על עשיית סוכה אם אין לו כירדו גשמים שא"צ להמתין עד שיפסקו אם הגיע עת אכילה. והולכי דרכים ביום חייבים בלילה במלון בין עכו"ם לעשות סוכה היינו קודם עת אכילה. ומ"ש הר"ב שיוכלו למצוא סוכה היינו לעשות: מי שבא בדרך לסוכת חבירו או בין עכו"ם ורוצים ממון הרבה בשביל סוכה עסי' תרנ"ו מ"ע א"א לבזבז ממון רב וי"ל שוא"ת וסוכה קום ועשה אוכל באיסור כמש"ל עב"י בחידושיו לסוכה כ"ח ב' וי"ל כתדורו וכל מה שעושה ברירה יעשה כן בסוכה ודבר מועט ממון יתן והבן. עא"ר כ"ג מ"ש בלילה א' פטור צ"ע דצריך להמתין בליל א' כמו גשמים להפסיק עכ"פ וכ"ש דאף בגשם גופא קי"ל חייב בוית מכ"ש דאין רשאי לילך בליל א' חוץ לעיר ורש"י סוכה כ"ו כשאינו י"ט בחה"מ יע"ש וצ"ע:

**סעיף טז**
שומר העיר עמ"א סוכה דוקא סביב העיר בחוץ שם אין ישוב פטורים הא בפנים י"ל חייבין בסוכה וקשה הא צריך לילך סביב סביב בעיר ואיך ישב בסוכה וי"ל לעת אוכל

יושבין במקום א' ואי הולך. הביא מירושלמי פ"ב דסוכה ה"ה בשומרי גנות ופרדסין אבודרהם (כך שמו בנוסחא דידן אבודמא מילתא יע"ש בהגאון המפרש) צוה לו שישן בסוכה ולא הבינותי דשומרי גנות פטורים משום ממון בביתו המניח ביתו והולך לסחורה ממון ה"ה שומרי ממון ומש"ה הולכי דרכים פטורים ערש"י שם וצ"ל כריא דפירי כרבא דשומרי ממון יכול לעשות שם סוכה ומ"מ אבודרהם למה צוה לו שילך משם לסוכה ויניח חנותו כך וצ"ל דסגור ולא ברי היוקא כ"כ ועדיין צ"ע. מ"ש ד"ה היה צמא י"ל החמיר על עצמו כי שתיה א"צ סוכה גם א"צ להמתין בבית האוכל כירדו גשמים כמ"ש באות הקדום ות"ח ראוי להחמיר:

**סעיף יז**

חייב עמ"א הר"ן דרבא נמי סבר דרשא תשבו עתוס' כ"ו ח' וזה הוי כתדורו דכל השנה שומר שם בבית בלי כלים יע"ש ולפ"ז מי שבא בדרך ונזדמן סוכה קטנה ורגיל בכלים ובני ביתו רבים י"ל פטור הוא ומצטער מיקרי ומיהו בעיר צריך לעשות לו סוכה בביתו וגם בדרך מי שנזהר תבא עליו ברכה:

**סעיף יח**

והעושים עמ"א ביוצא ונכנס מירתת עכו"ם ויושב בסוכה וצריך לעשות לו סוכה בישוב מיקרי עיין אות ט"ו:

## סימן תרמא

**סעיף א**

לעצמו עמ"א הציון ראוי להיות כשעושה אותה לעצמו ועושה לאחרים ראוי שיברך בע"ה שהחיינו אבל סומכין על זמן דרגל ועסי' תקפ"ה אות ג'. ובמרדכי פ' לולב וערבה ובב"י ולבוש הביאו דמש"ה מסדרן עתה אכוס דא' עושה הרבה סוכות אין ראוי שא' יברך ואחרים לא יברכו לכן מברכין הכל בכניסת סוכה כלובש בגד חדש יע"ש הרי מבואר דבע"ה אין מברך שהחיינו בשעת עשייה שעושה לו אחר. ואפשר כוונת המ"א ג"כ דראוי שיברך בע"ה שהחיינו בשעת כניסה כלובש בגד חדש לא בשעת עשייה וער"מ ה"ב פי"א הי"ה ובכ"מ שם ואי"ה יבואר בתקפ"ה:

**סעיף ב**

לילה ראשונה עמ"א לכאורה דבב"י וד"מ ולבוש כתבו כשאוכל למחר מבואר ביום א' יברך זמן אסוכה ובתשובת ב"ח סי' קל"ב לדידן ימתין עד ליל ב' ואם לא אכל גם ליל ב' בסוכה אז מברך זמן ביום ב' הביאו א"ד אות א' (אין כעת תחת ידי שו"ת הב"ח ז"ל) וכ"מ בתרמ"א במ"א שאם לא אכל בליל א' בסוכה בליל ב' אומר סוכה ואח"כ זמן ש"מ דביום א' אין מברך זמן אסוכה וכשיטת הב"ח ז"ל בתשובה וכאמור. ובא"ר האריך לומר

זמן ביום א' מיד ובהג"ה כאן השמיט מלת למחר ומ"מ י"ל סתמא כפירושו. ובא"ר אות א' וב' האריך יע"ש. וממ"ש בהג"ה דאם ברך זמן בעשייה סגי ליה משמע דמ"מ זמן בשביל י"ט אומר בליל א' וע' ב"י בשם התוס' וראי"ש ור"ן די"ל דזמן דסוכה פוטר זמן דרגל וצ"ע בזה ושאני זמן בליל ב' דזמן ליל א' אין פוטר אותו כמ"ש הא"ר שם בשם הכל בו. יש מניחין פרי חדש ליל ב' דסוכות כמו בר"ה והטעם דחוששין לקושיא דהכל בו ולמ"ש התוס' דאם ברך בשעת עשיית סוכה א"צ לברך זמן דרגל כלל ובמ"א סי' ת"ר אות ב' כתב דטעות הוא יע"ש ואי"ה בתרס"א יבואר עוד ובתרמ"ג יבואר עוד בעזה"י לענין זמן דסוכה:

## סימן תרמב

### סעיף א

להיות בשבת עמ"א ובתכ"ט ה"ה פסח וי"ל ה"ה ש"ת כן לבד ליל א' וב' דפסח שאומרים בליל ב' השייך לליל ב' משום בכור לספירה. וכ"כ א"ר בש"ת אומרים מעריבים של ש"ע:

## סימן תרמג

### סעיף א

ואם עמ"א דבעשויה ועומדת הזמן אין קאי אסוכה אומר זמן קודם סוכה כליל שני בתרס"א. ועמ"א בתרס"א והב"ח שם שבליל ב' נמי יברך סוכה ואח"כ זמן לכאורה התם לחוש לי"א דנעינן שעת עשייה או שעת מצוה כסברת בני אייבר"א ובלולב אע"פ שביום ב' אין מברכין שהחיינו על לולב משא"כ ק"ה אין קפידא טוב יותר בליל ב' לברך סוכה ואח"כ זמן משא"כ בעשויה ועומדת דזמן לא קאי כלל אסוכה ראוי להקדים זמן. ואמנם קשה דעשויה ועומדת זמן קאי על הסוכה בקיום המצוה ובאין עשוייה ועומדת אם בירך זמן בשעת עשייה או אין מברך בקיום המצוה וזמן רק ארגל אז ראוי זמן ואח"כ סוכה ועא"ר אות ג' הקשה עליו ורוצה להגיה בב"ח (ועב"ח דפוס פפד"מ מלת עכשיו) וצ"ע והוי יודע דהא דמברך אעשיית סוכה כתב בחה"ר היינו שעשאה תוך שלשים לחג (כבסי' תרל"ו והתם לא מברך שיאכל אח"כ בחוץ) אבל קודם ל' אין מברך בעשייה זמן רק ברגל מברך זמן אישיבת סוכה ויוצא ג"כ לזמן די"ט יע"ש בחה"ר ומבואר שם דמברך זמן אקיום סוכה וכמ"ש הא"ר וצ"ע. מ"ש רש"י ז"ל בנ"ו שהיתה עומדת לכאורה בתוס' מ"ו א' דאם לא"ה כשיכנס אין מברך זמן כלל וי"א דה"פ כשאין עשוי ובירך זמן בעשייה ושוב לא מברך אקיום זמן (ומבואר הוא וכ"כ בחה"ר) כ"ע מודים דזן די"ט מצי אומר בשוק וסוכה אחר קידוש כ"ע בעשוייה ועומדת דמברך זמן אקיום סוכה ורוצה שלא

להרבות בברכות ולומר תרי זמן אסוכה ורגל בהא פליגי ובריית' מ"ו כשנכנס מברך שתים סוכה וזמן אסוכה ויוצא ג"כ לרגל משא"כ שבירך בעשייה זמן או זמן דרגל מברך בשוק קודם שיכנס. ובמ"ו בד"ה מברך שתים לישב בסוכה וזמן קצת כדמות ראיה דל"ת שתים זמן דסוכה וזמן דרגל לכן לא כתב סוכה וזמן רק לישב בסוכה וזמן (עחה"ר לחדש דבר המעכב הא לאו הכי לא). ומ"ש זמן יכול יברך כל שבעה י"ל בזמן דסוכה באכל ליל א' בסוכה ולא בירך זמן וביום א' בירך בביתו זמן ובליל ב' לא אכל בסוכה אם יברך זמן אסוכה אח"כ עסי' רכ"ה במ"א ט':

מעומד עמ"א אע"ג דלכ"ע מעומד רשאי מ"מ שלא יהא קודם דקודם או היכרא דוקא על אכילה עט"ז אות ב':

**סעיף ב**

אחר ברכת המוציא עמ"א הרא"ש לשיטתיה וכמ"ש בט"ז ב' להיכרא וקודם סמיך מיד לאכילה יברך לישב בסוכה וממילא לפי המנהג מקדשין מיושב ולישב בסוכה מיושב כהרא"ש ז"ל ובט"ז אות ג"ד אי"ה יבואר. בקידוש ועדיף מטול ברוך וגביל לתורי:

## סימן תרמד

**סעיף א**

במנהגים עמ"א מ"ש אם לא בירך ביום א' כו' משמע ה"ה סוכה כן עמ"ש בתרמ"ד אע"פ שנטל לולב ביום ולא בירך שהחיינו מברך ליומא אוחרא בשעת נטילה דוקא עיין לבוש ול"ד לזמן דרגל דעל מה יברך לא שעת עשיה ולא קיום המצוה וביום ב' לא יברך זמן דבירך ביום א' בנטילה הוי במצוה ועוד דבקיאין כו' ועיין ברא"ש מ"ו כסברת בני אייבר"א והגמ"נ נמי י"ל מתי שיזכיר בעת לקיחה. והנה בלולב מברך זמן בנטילה אע"פ שלא לקח לולב ואתרוג רק קודם שלשים יום שאין מברך בעשיה או כמ"ש בחה"ר בסוכה מ"ו בסוכה ה"ה לולב (ערש"י סוכה מ"ו א' לולב עי"ט לאפוקי בי"ט שקנה או קושרן כבסי' תרנ"א ראוי שיסדרו בנטילה משא"כ עי"ט אין ראוי להמתין מדינא דש"ס וה"ה תוך שלשים) וא"כ אפ"ה מברך זמן על נטילה וה"ה סוכה עשויה וצ"ע בתרמ"ג עמ"ש במ"א שם. ועסי' תרנ"א ס"ו ואם בירך זמן בעשיה אין מברך בנטילה זמן דמ"ש מסוכה עחה"ר סוכה מ"ו וצ"ע: **א"א** אל נא ביום א' עמ"א לבוש כי אז היתה חניית סוכה הוי כמו אל נא. עוד כתב ביום שא"א חי וקים א"א אל נא וא"כ במקום שאומרים ביום א' בסוכות חי וקים אפשר לומר אל נא היינו מיד אחר בסוכת חי וקים אבל אנו שמפסיקין אין לומר רק אז היתה חניית סוכו והבן יע"ש בלבוש. מ"ש נטילת לולב לא לקיחה כלי התוס' אבודרהם שצריך להגביה וגם לנענע ולשון וינטלם וינשאם ל' הגבהה

עא"ר דעל לקיחה הוי ב' למד"ן בשם ס' אמרכל כמו המוציא ולא מוציא יע"ש. ואי"ה בתרנ"א יבואר עוד הברכה והלקיחה בעמידה:

## סימן תרמה

### סעיף א

שנפרדו עמ"א עט"ז אות אב"ג ולכאורה פירושו כענפי השבט פרודות הרבה רחוק משדרה ומ"מ עולין עם השדרה ברחוק ואין תלוין למטה זה כשר בתנאי שיכולין לאוגדן הא נתקשו העלין כה"ג פסול כמ"ש הר"ב בס"ב וז"ש המחבר אע"פ שלא אגדן דהוספה הוא על לי' הר"מ ז"ל פ"ח ה"ג יע"ש לומר ראוי לבילה בעינן כה"ג ובתלוין למטה כעלי החריות בכ"ף הדמיון אע"פ שיכולין לאגוד שינוי הוא ולאו הדר הוא ופסול ובט"ז הארכתי יע"ש. וע' מפי' המשנה ויש לכוין דבריו עם מ"ש המ"מ ופי' נדלדלו משדרה לא במקום חיבורן אלא משדרה שאין עולין עמה ס"ס נפרדו עלין זה מזה העלין אבל עולין עם השררה קצת מרחוק ונפרצו עליו משדרה תלוין למטה וכאמור. אבל הלבוש ז"ל נראה מדבריו דפי' נפרצו דלדלו תלוין למטה ונתקשו במקום חיבורן כעלי החריות פסול ומצוה ממובחר להיות כפות לגמרי משמע כשהוא כולו כחץ פסול והשמיט הגהות רבו וכן נתקשו העלין כעץ כי לדעתו הוא הפי' כעלי החריות וצ"ע ובט"ז כתבנו מזה. וע' גמרא ל"ב אימא חרותא בעינן כפות ופירש"י ז"ל ולדידן אף אגדן כל שתלויות למטה לאו כפות הוא ובמשנה ר"י"א יאגדנו א"ל לקולא פליג הול"ל בהיפוך נפרדו כשר נפרצו פסול ר"י"א יאגוד. ובגמרא אימא אופתא פירש"י ז"ל מעיקר הדקל משמע הא ענף כשיוצא כחץ כשר דכפות מיקרי ועתיד להתפרד וצ"ע ואי"ה יבואר בסוף הסימן. ופרישה מספק כולו כחץ:

### סעיף ב

נפרצו עמ"א עיין א"ר דנשברה השדרה עם החוט פסול וי"ל למטה מפרשות גם שם כשרה גם אין מוח וחוט בענף הדקל כפי הנראה לכאורה ול"ש לדמותו בזה לבהמה ומשמע אף נשברה רוב עובי השדרה כל שמיעוט מחובר כשר וצ"ע:

### סעיף ג

ברוב עיין מ"א ומקום חבורן בשדרה ברוב כל עלה הן ברוחב העלה או רוב מהחיבור רובו ככולו. ושיעור לולב עיין סי' תר"ג וכל שנפסל ברוב השיעור פסול ואי"ה בתר"נ יבואר מזה. ויראה ציון על נחלק התיומת וט"ס בדפוס הציון:

### סעיף ד

העלה העליון עמ"א היינו בלולב שאין לו למעלה כ"א עלה אחד כרוב הלולבין שבמקומנו וכפל ג"כ בגב כשאר העלין ועיין ט"ז ד' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**
או שדרתו עמ"א ע"ין ב"י דאיפכא ליכא לספוקי ביבש שדרה לחוד ולא עלין אי פסול דאין מצוי זה רק הראב"ד סובר דוקא יבש שדרה ואנן קיי"ל אף יבשו עלין לחוד ברוב עלים פסול ואם יבש עלי עליונה התיומא פוסל הראב"ד ועיין בטור. והנה אם יבש מעט משדרה בענין שנחסר משיעור האמור בתר"נ ורוב עלים לחים נ"מ דפסול ועמ"ש בט"ז אי"ה אות ו' אם יבש הוי כנקטם או לאו:

**סעיף ו**
מברכין עליו עמ"א ועט"ז אות ז'. ובא"ר אות ז' דהר"ב לא הכשיר אלא בנקטם עלה עליונה דרוב מכשירין אבל נקטמו רוב עלין פסול אף בליכא אחר יע"ש. ולולב יבש עסי' תרס"ט ובט"ז אות י"ב ומ"א כ"ו כל שאין לו כ"א יבש יברך עליו אף שיש לאחרים לחין אבל שאר פסולים לא יברך עליו יע"ש ואי"ה בתרס"ט וכאן בט"ז יבואר עוד:

**סעיף ז**
לא עמ"א עמ"ש אי"ה בט"ז אות ח' מזה:

**סעיף ח**
עליו כפופים עמ"א והט"ז מכשיר בכפופים כל שהוא אבל אם נכפפו הרבה פוסל יע"ש וי"ל בעלה התיומא כה"ג בנכפף הרבה אם כשירה די"ל דוקא נכפף מעט בראשו כשר ועב"ח בשם הר"ן להחמיר כשעליו כפופים בראשו והמעיין במשנה שם יראה שמפרש על עלה העליונה התיומה כפוף פסול ומיהו משהו משמע דכשר וכמ"ש הט"ז באות ד' לענין נחלקת ה"ה כפוף דל"ד הוא ומ"מ בכזית י"ל או ברובא וצ"ע ועא"ר. עיין פרישה משמע שא"י י"ח בלקח בעודו כולו כחץ שאין עליו נראים כלל יע"ש. ושעל זה נקרא לולב שמלבלב ומנענע בו הביאותיו לעיל יע"ש:

## סימן תרמו

**סעיף א**
פסולי דעבות כל ז' מ"א עיין סי' תרמ"ט ועיין תרס"א אות ז':
ירוקות עמ"א סוכה ל"ג ב' בגמ' ופירש"י ז"ל לאו מנומר הוא ובירושלמי י"א ששחורות הוי גמר פירי ועץ עבות לא פרי יע"ש הביאותיו בט"ז ואדומה ושחורה הן בעודן באילן או בתלוש פסול הוא ע' לבוש:

**סעיף ב**
א"א לאכילה עמ"א עט"ז ב' ובסוף סימן ש"ך באות ך' פסיק רישיה דלא ניחא ליה כו' במקום מצוה שרי תוס' סוכה ל"ג ב' ד"ה מודה וכתובות ו' א' ד"ה האי יע"ש. והנה צ"ע ע"י עכו"ם אמאי לא יעשה בי"ט שבות דשבות במקום מצוה שרי עיין הלכות שבת:

**סעיף ג**
ואילך עמ"א היינו הואיל ובידו לתקן בחה"מ אף לא מיעטן כשר ומיום ראשון ב' ימים בכלל ועיין בט"ז אות ו' ובמ"א אות ד' יע"ש:

**סעיף ד**
בכל עמ"א סוכה ל"ג ב' והנה במקום אי' י"ל הטעם כירושלמי דהוי פירי ואנן עץ בעינן לא פרי ומש"ה י"ל בשאר הימים כשר דאפשר אסמכתא הוי בזה משא"כ בב' וג' מקומות ענבים מרובים הטעם מנומר ולאו הדר הוא ואה"נ דב' וג' מקומות פסול בשאר הימים כמ"ש הר"ב בהג"ה בתדמ"ט ס"ה (ס"ט ס"ד) והניח המ"א בצ"ע ועט"ז ו':

**סעיף ה**
ירוקים עמ"א בתרמ"ה ס"ה נפרך בציפורן גרע טפי מליבון דלולב לבן בטבעו ומעט ירוק הילכך אם כלה כל הירוק עדיין אין נפרך ובזה מחלוקת שם אי מיפסל בליבון גמור או ער דוקא נפרך ג"כ ולא יצויר שם נפרך בלא ליבון גמור משא"כ הדס ירוק מאוד ויצויר נפרך ועדיין ירוק הלכך נמי להמחבר אין פסול עד שיכלה הירוק או פסול וכמ"ש באות ו'. והראב"ד פוסל בשתיהן בלולב והדס בליבון וסובר נפרך אין פוסל דהדר לכמות שהיה במים אבל הר"ב במים אבל הר"ב דפסק שם נפרך פוסל וגרע מליבון א"כ ע"כ בהדס הטעם דנפרך קדום מהלבנה ועדיין הדר הוא בירוק ועיין לבוש כתב טעם הראב"ד וצ"ע יע"ש:

**סעיף ו**
כשילבינו עמ"א לכאורה משום בהדס לא יצויר ליבון בלי נפרך בציפורן מקודם כמ"ש באות ה':

**סעיף ז**
וכשר עמ"א ואם נקטם עלה א' ג"כ בראשו ונשארו שנים י"ל לכ"ע כה"ג פסול עמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ח**
במקום עמ"א וביבש שדרה העץ הדס אפשר אף עלים ירוקים פסול עיין סימן תרמ"ה במ"א ה' והבן:

**סעיף ט**
נוטלו עמ"א ומלת ל"ו לכאורה בנמצא אחר אצל אנשים ולקמן בתרמ"ט ס"ו שאין נמצא כלל וזה דוחק דאם נמצא יש לחזור אחריו ולברך עסי' תרמ"ה בט"ז ז' ומ"א ו' וי"ל לדיוקא בי"ט הא בחה"מ נוטל ומברך אף לא מיעטן כמ"ש הר"ב בהג"ה ס"ב ומה"ט בי"ט א"ל לעכו"ם למעטן דנוטל בלא ברכה וצ"ע ואי"ה בתרמ"ט יבואר איזה מ"ה פסול

ואיזה מדרבנן וענביו מרובים י"ל רק מדרבנן מש"ה באין אחר נוטל וא"ל לעכו"ם ועסי' תרכ"ט במ"א פ"ב והבן:

## סימן תרמז

### סעיף א

שנשרו עיין מ"א ועיין ט"ז ודאי אין חילוק בין נפרצו ונשרו מעצמן באילן או ע"י אדם והנה עושין קשר וסמוך לקשר טבעת ושם נותנין ערבה ואפשר שרי כי הוי אגד לולב שפיר ובן אני נוהג בזה:

### סעיף ב

שנקטם עמ"א המ"מ לאו אנקטם קאי רק נפרצו עליה ופירש כן בפ"ה מה' לולב הלכה ו' ועיין ב"י והמ"א נמי אנשרו קאי ונפרצו ועד"מ פסק כן ובא"ר ה'. ושיעור היבשות בערבה לכאורה שיכלה הירקות עמ"א תרמ"ו ה' וי"ל ביניהם וערבות מצויות:

## סימן תרמח

### סעיף א

אפי' ע' מ"א האריך בכמוש ולא הגיע ליובש אם כשר באתרוג והגירסא במרדכי בשם ראבי"ה ה"ה כמוש כשר בדחק צ"ל ה"ה יבש הא כמוש כשר שלא בדחק ובב"י סוף סי' תרמ"ט במרדכי כ"ה הגירסא ה"ה כבוש בדחק כשר יע"ש. ובהגי"א פרק לולב הגזול (בדף ל"ו א') כו' היינו יבש במקצת קורא אותו כמוש ומ"מ אין פוסל כמוש כ"א יבש ממש ומביא סייעתא מש"ג דמכשיר חזזית בתלוש דהוא מחמת יובש וכמישות אלמא ליבש מקצתו קורא אותו כמוש ובזה הוא דפוסל בהג"א כמוש היינו יבש ממש במקצת דלא כש"ג וכמ"ש במ"א אות י"ז דהמחבר חולק אש"ג (ואי"ה לקמן אות י"ז וי"ט יבואר עוד) הא כמוש לחוד לא יובש אין פוסל כלל כברייתא ל"א א' כולן כמושים אף אתרוג כשירים. כתב עוד שי"ל לקיים הגירסא כמוש כולה פסול באתרוג וכמושין דתניא כשר באתרוג בכמוש מקצתו דמדמי לה בדף ל"ו א' לטריפות הריאה וי"ד סוף ל"ו סי"ד יבשה מקצת טריפה צמקה מקצת כשירה כולה טריפה (וריאה בעלת איברים צמקה אונה שלימה נמי משא"כ אתרוג ומש"ה כמוש כולו פסול כמוש מקצתו כשר) ומיהו בהג"א מיירי ביבש ממש מקצתו וקורא כמוש לפי שהוא מקצת אם חתך פסול והיינו בי"ט שני כבסימן תרמ"ט ס"ה יע"ש, והעלה המ"א דכמוש כשר בכולה ודוקא יבשה שאין מוציא שום ליחה ומיהו בדיקה בעי ועא"ר החמיר. וא"י דהמחבר פסק בסתם כל שיש ליחה כשר:

מחט עיין מ"א דהיינו יתחב המחט קצת בחוזק שיתחב קצת מחוט ויחזור לאחוריו ויראה בחוט דאם יעביר המחט מצד לצד עם החוט יהיה מפולש כבסעיף ב' וג' וה"ה חדרי הזרע יהא נזהר כמ"ש באות ג' דקליפה עבה ג"כ מפולש דלא כט"ז אות א' יע"ש:

**סעיף ב**

מפולש עמ"א מלת לכ"ע ל"מ בס"ג דחדרי הזרע לאו מפולש ואין לאתרוג חלל פשיטא דאין לחלק אף למ"ד חדרי הזרע פסול א"כ י"ל קליפה עבה מצד לצד כשר כמ"ש הט"ז באות א' דומיא דלב אפ"ה באתרוג פסול ובתוס' ל"ו ד"ה אי נסדק מבואר כן יע"ש והט"ז אות א' ו' פירשתיו שלא כנגד החדרים בענין אחר יע"ש ואפשר מש"ה ציין כאן כי' מתוס' לוקח והבן:

**סעיף ג**

כאיסר עמ"א הציון ראוי להיות בדיעה א' באין חסרון עט"ז אות ג'. ומרובע יתר על עיגול רביע או ארוך תליא אי מעגלת יש איסר פסול אע"פ שאין איסר נכנס עתה ויליף מטריפת גרגרת (בסוכה ל"ו מדמי לטריפות) והר"מ ז"ל פ"ח ה"ז אם היה כאיסר או ית"ר פסול לאו דלמימרא דאיסר אם עגול ממש ולפעמים הוא יותר מאיסר מרובע צריך שיכנס איסור דהשתא מרובע יותר על עיגול רביע די"ל משום סיפא ה"ט כל אלו בי"ט א' הא בשאר הימים אף יתר מכאיסר כשר. ושיעור איסר בי"ד ל"ד לא נתבאר עש"ך ד' בשם לבוש ובפריי שם. וניקב נקבים הרבה סמוכים אף ביש חסרון ואין ביניהם כמלא נקב אף כדיעה ב' צ"ע אי מדמין לגרגרת בזה יע"ש. ועי' מ"א אות ט' בענין חסר ואי"ה שם מבואר:

**סעיף ד**

שנימוח ע' מ"א חדרי הזרע לא הגרעינין קשה קצת להכיר זה במישמוש היד ולי' ההדיוט הכותב יש בסוגיא ל"ו א' קצת דברים. הרי"ף והר"מ ז"ל השמיטו בעיא דנשפכה ולמה לא כתבו חדרי הזרע בעינן קיימים ואפשר מפרשי ל"ש וכשר אף באין קיימים דלאו לכל מילי מדמין לטריפות או דא"א לבדוק בכאן חדרי הזרע ומספק כשר דכל פיסולייהו דרבנן עב"י וב"ח. ומיהו אם רואה במישמוש היד דנימוח כו'. והכיר אותו דבעי' דשליט אוירא הא הקליפה מגין כמו עור הבהמה אלא דסובר רבא נקב מפולש כשר באין חסרון וחולק אעולא בר חנינא ובעי בכה"ג דנשפכה בפנים שליט אוירא דרך נקב כו' ומש"ה השמיט הר"מ ז"ל הבעיא דפוסק כתני עולא מפולש היינו לחדרי הזרע וזה דוחק. וברש"י סרוחה נרקבה י"ל סובר כמ"ד בי"ד ל"ו ול"ז סרוחים כשר מש"ה פי' ניקב עיין בכפות תמרים ולקמן פירש סרח נרקב או ריחו רע יע"ש ואין להאריך כאן:

**סעיף ה**
נסדק עמ"א כיש מחמירין בר"ן ועפ"י גירסת הב"י בט"ז אות ט' או נסדק מצ"א בכולו ועיין אות ו' ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ו**
בנסדק רובו עמ"א ועט"ז ט' הגירסא בב"י להר"ן ואפ"ה כתב הב"ח דליש מחמירין מצ"א כולהו בעינן. ומ"ש בגמרא מדמה גרגרת ל"ו א' נסדק תנינא בהכרח נסדק כטריפה היינו גרגרת ותנינא במשנה כאן נסדק לארכו פסול וכפירש"י שלא נשאר כלום בגרגרת ולא רובו ועט"ז בזה. וגירסת המ"א לארכו כרחבו בכף הדמיון והן באורך או ברוחב דוקא כולו ואע"ג בגרגרת ברוחב ברובו הכא קיל טפי דשם מתקרע כו' ולפ"ז ה"פ כמו ברוחב בעינן נסדק בהיקפו כולו לא רובו ה"ה באורך מצ"א כולו כשר רק נסדק באורך כל האתרוג מב' צדדין הוי כנסדק גרגרת מצ"א כולו ויש מחמירין באתרוג מצ"א כולו הא רובו מצ"א כשר. אמור מעתה שיש ד' גירסאות א' ג' הב"י והב"ח ב' ג' הט"ז לארכו ברחבו בב' וג' המ"א בכ"ף הדמיון וגירסתינו או לארכו או לרחבו ועא"ר יע"ש ועיין ט"ז ט':

**סעיף ז**
ירוק עמ"א בס"ט וסי"ו מראות פסולות כושי ולבן ג"כ לחזזית והנה מראות הפסולות באתרוג שחור ולבן ואפשר ה"ה שאר מראות שאין ממין מראה אתרוג הא כתמרה אדומה משמע דאין מראה אתרוג הוא סוכה ל"ה ב' וירוק ככרתי לאו מראה פסולה רק שאין גמר פרי אבל בידוע שנגמר פריו לאו פסול עמ"א כ"ג וט"ז ח"י. ואי"ה לקמן באות כ"ג יבואר עוד:

**סעיף ח**
ניטל דדו עמ"א ער"מ ז"ל פ"ח מהל' לולב ודד ע"ש דד אשה ופיטמא עב"י ועמ"ש אי"ה באות שאח"ז:

**סעיף ט**
אא"כ עמ"א להר"ן דוקא שנטל הבוכנא מתוך אתרוג פסול הן העץ ששוכב עליו הן בעץ התלוי באילן והב"י מחמיר בניטל מקצת העץ ששוכב עליו אע"פ שנשאר הגומא מליאה וכ"ה בלבוש ומדלא כתבו רבותא אע"פ שבולט עדיין מקצת העץ ש"מ כמ"א דלא מחמרי כ"א בניטל הדד עד שוה לבשר האתרוג הא יוצא מעט אין לפסול ומיהו מטעם ניטל שושנה אם יש בקל להדר אחר שושנה יפה טוב ועד"מ. והוי יודע בהגמיי"מ פ"ח אות ג' משמע ניטל בוכנא פסול מספק שמא חסר מגוף האתרוג קצת ולפ"ז אם נשאר מעץ סביב תוך הגומא רק בתוך העץ יש גומא בעומק כמו שנמצא לפעמים בדד

י"ל דכשר ומסתימת הש"ע משמע כל שיש גומא בתוך האתרוג אע"פ שנשאר העץ סביב סביב אפ"ה פסול וצ"ע. ועיין סעיף ב' י"א חסרון כאיסר בעינן א"כ לכאורה בהכרח ניטל בוכנתו מטעם דלאו הדר הוא ואי"ה בתרמ"ט יבואר עוד:

**סעיף י**

אם עמ"א משמע דספק פסול ואפשר אף באי אפשר כלל להכיר יש להקל והוי ס"ס שמא הלכה עוקץ דוקא וכדומה ומיהו רוב אתרוגים במדינתינו יש להם דד ורובן אין להם הפרח ששם עליהם כי נפרכין. ועיין באר הגולה:

**סעיף יא**

הגומא עמ"א עיין אות ט' וסעיף ב' מזה. ואם נשאר העץ ~בסיב~{סביב} שלם ובתוך העץ גומא בתוך אתרוג נמי משמע דפסול כדאמרן:

**סעיף יב**

על רובו עמ"א לא מצאתיו בטור ועיין ב"י בשם הר"ן בירושלמי יע"ש וסתימת הטור וש"ע משמע ברוב כל האתרוג קאמר ועיין באות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יג**

שכולם עמ"א במקום א' קיל טפי דבעי רוב כל אתרוג מב' צדדין מנומר חמיר שאם נתפשט הנמור מצ"א לצד הב' ברוב היקפו לבד נמי פסול דאל"כ למה למימר כגון שכולם מצ"א סתמא נמי כל שאין פיזור הנימור ברוב כל האתרוג כשר כמו במקום א' דבעי רוב כל האתרוג אלא לדיוקא אתא כל שיש לצד הב' בהיקפו לבד פסול. וז"ש באות י"ב משמע דמכאן לא מוכח די"ל מצ"א רוב הוי וכאן רוב היקפו לחוד קאמר כבאות ט"ו וכדבעינן למימר שם בעזה"י יע"ש:

**סעיף יד**

יש מכשירים עמ"א בתוס' סוכה ט"ו ב' אי אפשר לצמצם בסכך אע"ג במ"א הוא מפני האויר דאינו דוחק כ"כ ומהא דעירובין ושאר דוכתי פירשו התו' שם דהוי כס"ס שמא עומד מרובה ושמא מחצה נמי כשר וכאן למי"ד כל הפסולים כאלו הן די"ס י"ל בהו:

**סעיף טו**

ויש עמ"א רוב הנראה לעינים משמע במדידה לחוד לא מהני רק רוב הנראה שהוא יותר ועי"ד לענין שחיטה. והקשה אי מחצה פסול איך כתב בס"י בנימור מצד אחד כשר הא הוי מחצה ומחצה לי"א פסול ולכאורה נימור חמור ממקום א' דמקום א' רובו בעינן עכ"פ לכל הדיעות ונימור י"א במיעוטו נמי וע"ז תירץ לפי מש"ל באות י"ג שכולם מצ"א בהיקף לא שנתפשט הנימור כל צ"א דהוי מחצה פסול יע"ש. ולדינא בא"ר כ"א דהלכה כיש פוסלין במחצה ועט"ז אות י"ו ולעיל בנימור במיעוטו כיש מכשירין ובלבוש סתם לעיל במיעוט כמכשירין יע"ש:

**סעיף טז**

פוסל עמ"א צ"ע מהו כמין ב' אבעבועות וב' אף בכל האתרוג פסול במיעוטו לדיעה ב' בס"י ולמ"ש הט"ז אות י"ד א"ש דבשאר מקום בעינן מקום פנוי ביניהם שיהא מנומר ובחוטמו אף בכ"ש הפרש ביניהם פוסל ולבוש אבעבועות ב' משמע עיין א"ר אות ט"ז וא"כ בחוטמו בעינן כמין ב' ומעט הפרש ביניהם ובשאר מקום כל שיש מקומות מפסיקין הוי מנומר הא מעט הפרש כחדא חשיב ורובו בעינן ועיין תוס' י"ט ולקטן אות ח"י וי"ט אבאר עוד בעזה"י בזה:

**סעיף יז**

וכל עמ"א דוקא פסולי הדר הוא בשאר מקום ברובו וכדומה וחוטמו בכל שהוא דנראה יותר עיין בראי"ש הא פסולי חסר וכדומה אף בחוטמו אין להחמיר יותר משאר מקום וכמ"ש בס"ה כדיעה א' בסתם דנסדק בחוטמו אין פוסל אא"כ לא נשתייר משהו מעלה ומטה אבל ליי"א שם נסדק וחסר וכל פסולי אתרוג ואפשר אף נקלף ונשאר גוון אתרוג פוסל בחוטמו להר"ן. והכל להר"ן משום בחוטמו לא הוי הדר בכל הפסולים ולפ"ז בשאר הימים חסר בחוטמו פסול דלא הדר הוא כבסימן תרמ"ט ס"ד בהג"ה ובמ"א י"ז. ולפ"ז להר"ן חסר ניקב וכל הפסולים בחוטמו פסול. ומיהו הלכה כדיעה א' בסתם בס"ה ובתרמ"ט ס"ד. והקשה המ"א ז"ל על המחבר מ"ש וי"א ה"ה יבש דלי"א אף כל הפסולים כהר"ן כו' ומאן י"א שמתירים יבש בחוטמו דמטעם הדר הוא דפוסל יבש ודאי בחוטמו בכ"ש. ובשאר מקום אתרוג י"ל יבש ברובו א' בב' וג' מקומות כחזזית או כחסר דייניגן ליה ובעי כאיסר לי"א ב' להראב"ד ובחוטמו בכ"ש. ותי' לאפוקי מש"ג בריש הסי' דסובר יבש חזזית בתלוש כשר דיבש במקצת הוי רק כמוש וכשר וה"ה בחוטמו ומש"ה כתב דפוסל וי"ל דסובר כש"ג רק בחוטמו כמוש פוסל וצ"ע. ועא"ר ולפי מ"ש א"ש ואי"ה באות ח"י וי"ט אבאר:

**סעיף יח**

שינוי מראה עמ"א ועא"ר כ"ד דוקא שנראה לעין כל הא אם צריך הסתכלות (ועיון) לא הוי כל שהוא כיון דחוטמו הטעם דשם אדם רואה יותר משאר מקומות משא"כ אם צריך עיון והסתכלות ומרחוק קצת אין נראה אף חוטמו אין פוסל ועיין לבוש. י"א ה"ה כל פסולים נסדק נקלף חסר כ"ש ומיהו ניקב נקב דק שאין נראה להדיא י"ל כשר ערש"י ל"ה ב' וחוטמו כו'. ונקב גדול ע"י קוצים בס"ב י"ל בחוטמו פסול דהדר צריך אף מתחלת ברייתו ועמ"א אות ד' ואפשר נקב ע"י קוצים ל"ש כ"כ וצ"ע ואי"ה שם יבואר עוד. והנה שינוי מראה באתרוג צריך ביאור כי מראיתו חלמון ביצה ושחור ולבן מבואר בסי"ו דינו גריי"ן כעשבי השדה בט"ז י"ח ומ"א כ"ג לאו מראה פסול הוא וכל שמקצתו

ככרכום כשר אף בחוטמו ולב"ח שם מראה פסול הוא ודינו כחזזית כו'. ומראה אדום אדמימות י"ל פסול וכאהינא סומקא י"ל קרוב למראה אתרוג הוי וצ"ע בכל זה ועמ"ש עוד באות י"ט:

**סעיף יט**

אבעבועות עיין מ"א ובא"ר ט"ז הניח בצ"ע. ודע דחזזית זה אכתי א"י מהו כי לפי הנראה הוא שמקומו אבעבוע או גרב עיין תי"ט נולד מעיפוש הפרי הן במחובר או בתלוש עתה"ד צ"ט משמע כך ובמ"א בריש הסי' בשם ש"ג חזזית העולה בתלוש כשר ומסתימת כל הפוסקים משמע אף שתלוש ועלתה חזזית משמע כן כמו עלתה תמרה בהדס בתלוש ורבותא אשמעינן. גם חזזית זו י"ל הטעם משום חסר או דאין ממראה אתרוג עיין ברא"ש במשנה חוזזתים בשם ירושלמי ובגמרא נקלף בשם ראב"ד בחזזית אין ממראה אתרוג וא"כ מאי אירי' חזזית מראה פסולה לחוד נמי פוסל וי"ל בריאה מראה פסולה על אבעבוע אין פוסל דרכה כך והכא פוסל ובתנאי גבוה מאתרוג ואמנם לפעמים נראה כעין גליד לבן וכמין אבעבוע דקה מאוד באתרוג נראה דאין זה חזזית ולא מראה פסולה ולכאורה אין נ"מ בין חזזית למראה פסולה דדינם א' כבסי"ו. וחזזית כעין גרב משמע דלא הוי בכלל חסר דברובו בעינן ובאות כ"א אי"ה אבאר עוד:

**ודע** דמ"ש המחבר בסי"ד פסול שחוזר להכשירו י"ל בי"ט אסור לתקן כמו בתרמ"ו ס"ב בענבי הדס יע"ש:

**סעיף כ**

דנחשבים עמ"א דלטעם זה לקולא עתה"ד צ"ט דטעם חזזית שאין כמראה אתרוג ובלא"ט פלע"ק הוי כמראה אתרוג דרכו בכך אפי' גבוה הרבה ולטעם א' י"ל הטעם כחסר ובאין גבוה הוא כשר:

**סעיף כא**

ותפח עמ"א תפח נרקב ונסרח מחמת תולעים רש"י סוכה ל"ו א' בלישנא אחרינא ולשון ראשון תפח משמע תפח נפוח סרח נרקב וי"ל כלישנא בתרא שהמקשה סבור כן ועיין בטור וב"י משמע זו ואצ"ל זו ובגמרא מבואר לכאורה דאינו כן ועב"ח ולבוש. ובס"ב ניקב בתולדה וקרום עליו הא באין קרום פסול עט"ז אות ד' וי"ל בין הגיע הנקב לחדרי הזרע או לאו וצ"ע:

**סעיף כב**

כבוש עמ"א ועט"ז אות י"ז להב"ח י"ל דשאני לענין איסור עא"ר:

**סעיף כג**

הירוק עמ"א ועט"ז ח"י ובתוס' ל"א ב' ד"ה הירוק והמחבר שכתב כשמשהין אותו דוקא בירוק ככרתי כעשבי השדה בעינן דוקא כך הא דיהה מעט מעשבי השדה כשר כך שסתמא נגמר פריו כו': המורכב פסול דלאו אתרוג הוא וסימנים כו' אתרוג קליפה עבה מאוד עט"ז והחלל שלו עם חדרי הזרע מיץ קצר וחלל קטן וטעם לחלוחית בו ומורכב רב לחלוחית וקליפה חיצונה דקה והחלל רחב בפנים ולידע זה בחוץ א"א רק סי' בליטות ועוקץ ושאר הימים יוכל לידע כל הסימנים. ומ"ש הלבוש שנעבדה עבירה הרכבת אילן אסור בח"ל ע"ד רצ"ה. ובאמת צ"ע בכלאי בהמה יש לימוד והרכבת אילן דפירות מותר באכילה י"ל מהיקשא דבהמה קידושין ל"ז חולין קט"ו א' י"ש ועסי' תרמ"ט ס"ג לולב עכו"ם ותקפ"ו אות ו' עכו"ם דמאיס לכתחלה לא הא נעבדה עבירה לחוד י"ל כשר אף לכתחלה. ומורכב ליטול בלא ברכה לזכרון אפשר גרע מפריש ורמון עמ"א תרמ"ט אות כ"ד וכ"ה. עסי' תרמ"ט בט"ז ג':

**סעיף כד**

לא עמ"א משהין בעינן עיין אות הקדום:

**קצת דיני אתרוג**

**א'** מראה אתרוג הוא כחלמון ביצה ושעוה כדומה עתו' ל"א ב' ומשמע שאר מראות הכל פסולים ושחור ולבן בסי"ו הוא ל"ד ודומה לשחור במקומו שגדל אם דרכו כך כשר כבסי"ז ומראה פסולה דינו כחזזית. וחזזית בסי"ג כתבתי שם אם הוא כמין גרב הוא החזזית המוזכר בש"ס תרגום ילפת חזזן עיין תי"ט ואפשר אף שיהיה ממראה אתרוג פסול ובחוטמו פוסל לי"א כל הפסולים בכ"ש ודוקא שנראה להדיא לרוב ב"א הא צריך הסתכלות ועיון אין חילוק ובחוטמו נמי כשר כמש"ל עמ"א אות ח"י בשם המבי"ט ז"ל ותקנה לקלוף מקום ההוא כבסי"ד צ"ע בחוטמו די"ל נקלף כ"ש פסול שם להר"ן בנסדק ה"ה נקלף שם עס"ה וא"ר. אותן אתרוגים שיש לפעמים קרום דק ולבן במקומות מועטים אין ראוי לקרותו חזזית כי אם שינוי מראה ומיהו דינם שוה ניקב מתחלת ברייתו בקוצים ועור סביב הנקב כבס"ב בחוטמו צ"ע. ירוק כעשב השדה להב"ח לאו הדר הוא עמ"א כ"ג וא"כ בחוטמו בכ"ש. ואם יש אחר טוב. שושנה אם יוכל להדר שיהא השושנה והפרח שלם טוב ואם לא עכ"פ יראה שיהא העץ יוצא קצת מאתרוג כי לי"א פסול עמ"א אות ט'. בלא"ט פלע"ק אדום כדומה וכעין חזזית וגרב וגבוהים בתה"ד צ"ט פקפק בזה וגם אם אין גבוה משאר האתרוג מ"מ מראה פסולה הוי אם לא שנאמר דיש להם מראה כשירה וצ"ע. ואני לא קבלתי בזה ואשרי מי שיוכל ליקח אתרוג נאה הדר ונקי מכל. גם להורות הוראה באתרוג כמ"ש הישי"ש בחולין המורים מרובים

והיודעים מועטים ובפרט שאין גדילין בארצותינו וצ"ע טובא בהם. משמע אודם נמי מראה פסולה ואהינא סומקא אין אודם כ"כ וצ"ע רמ"ז ר"מ כאגוז היינו כמ"ש בתפ"ב אות ד' ש"ה רבה ז' וגת אגוז ד' אגודות ערש"י ויצא לוז קטנים ונ"ל כל שאין כאגוז לא מנכר לקיחה ומיושב קושיית כפות תמרים ל"ה יע"ש וא"כ חסר ונצטמק כשיעור היינו אגוז וזה דוחק גם פסקי מהרא"י ג"כ מבואר כביצה בעינן בנצטמק ועט"ז וצ"ע והבן:

## סימן תרמט

### סעיף א

כ' הסמ"ג עמ"א מעט לא הרבה שלא ייקרו השער עשות צ"צ כעין זה בדגים:
ושיפהו עמ"א דל"ת בשאר ימים כשר בקניא בלא סיוע מצוה ואין מברך עליו ולכתחלה ועיין אות ט"ו אבל ביום א' ד"ה פסול קמ"ל דקניא אף בי"ט א' כשר בלא ברכה ובסי' י"א בציצית ד"ת גזל צמר ועשאן חוטים כשרים. ועח"מ שנ"ג וש"ס שינוי מעשה שאין חוזר לברייתו קנה בלא יאוש ובסמ"ע י"ג דשיפן לחוד י"א דלא קנה דצריך שינוי השם מחמת מעשה. ושינוי רשות עח"מ יורש לא הוי שינוי רשות ודע גזל ערבה במדינתינו שמצויות ולית שוה פרוטה י"ל דליתא בהשבה ובשאר הימים יוצא להמחבר ולאחרים אף ביום ראשון כה"ג עח"מ:

### סעיף ב

לא עמ"א הוליד מזה דיאוש ושינוי מעשה מברך והמחבר מירי בלא יאוש רק שינוי מעשה לחוד כההוא דסאה חטה מנאץ. ובא"ר ב' משמע דשינוי השם עם יאוש עדיף מיאוש ושינוי מעשה והקשה מדפריך משינוי מעשה וא"י אמאי לא כמ"ש. ושם תירץ דעיקר הקושיא ממ"ש שינוי הרשות בידם דאונכרי בלא שינוי רשות נמי קניא במעשה או שם ומשני דלאו שינוי מעשה ולא השם הוא ומש"ה הוצרך רב הונא לסיים דלהוי שינוי רשות בידם דאונכרי ויוצאים אונכרי אף ביום א'. וברש"י שם וקרקע דיאוש כדי לא קנה אמר שפיר דליהוי שינוי רשות בידם דאונכרי וא"כ יאוש כדי קנה מ"מ אסור לברך דמנאץ כסאה חטה משא"כ יאוש עם שינוי רשות מברך כמ"ש המ"א וז"ש רש"י ז"ל וא"נ קנה מה"ב הוי לענין ברכה אם תחתכוה תהיו אתם גוזלים ואסור לברך משה"ה סיים שינוי רשות בידם והבן זה. ועמ"ש אי"ה באות ג' מזה:

### סעיף ג

חוץ עמ"א עיין אות א' ובגמרא י"ל דרב הונא לא ס"ל כלל מה"ב בלולב כלל אף בי"ט א' רק בקרבן ע"ג המזבח ומש"ה צוה דליגזוז עכו"ם דליהוי יאוש ורשות וקניא וי"ח בי"ט א' אבל רש"י פי' א"נ יאוש קני מה"ב הוי אלמא לכאורה סובר מה"ב אף לאחר קנין אסור וחולק אמ"ש המחבר או לברכה כאמור שאסור לברך כמ"ש באות ב' ואפ"ה

לאחרים שרי כשגזז עכו"ם אלמא כל לאחרים ליכא מה"ב א"כ ביי"ט ב' ובשאר ימים אין לחלק בין קניא או לא כאמור. אבל במלחמות משמע כל דלא קניא אף לאחרים הוי מה"ב. וממ"ש בגמרא כי היכי דליהוי יאוש בידם ושינוי רשות בידייכו למה לסיים כן א"נ לא הוי שינוי רשות ויאוש כדי ל"ק אפ"ה לאחרים לא הוי מה"ב ש"מ לכאורה כל דלא קניא מה"ב הוי לאחרים ביי"ט ב' לדידן ולהר"מ והמחבר מ"מ לכתחלה לא כמ"ש באות ט"ו. וקשה דבגמרא סיים יאוש ושינוי רשות משום יי"ט א' דבעינן שלכם. ויראה דה"פ אדרבה מרש"י וגמרא מוכח דלאחרים נמי מה"ב הוי אי לא קניא אף בשאר הימים ממ"ש רש"י א"נ יאוש קניא מה"ב ואי לאחרים לית מה"ב בכל ענין למה סיים בגמרא יאוש ושינוי רשות ש"מ אף אי קנה ביאוש הוי לאחרים כיורש מה"ב אי יאוש קני רק דהוי קנין גדול ביותר יאוש ורשות אז יצא מן מה"ב לפי' א"נ כרש"י או עכ"פ לברכה ומינה כ"ש בלא קניא כלל דהוי מה"ב בשאר הימים:

**אבל** מדברי הלבוש למדתי דהמחבר מיירי בקניא לגמרי ביאוש ורשות והגזלן לא יברך דמנאץ ואחרים כה"ג ביאוש ורשות מברכין בשאר הימים וביי"ט א' לא דאע"ג דשלכם הוא מ"מ לברכה ביי"ט א' אסרו חז"ל דסניגורו קטיגורו דאיך יברך ע"ג לולב הא בתורה צותה שלכם וע"י יאוש ומעשה קניא זהו קטיגורו ואף לאחרים משא"כ בשאר ימים בקניא רשאין אחד לברך עליו וההיא דאונכרי דמברכין כשגזז עכו"ם אף ביי"ט א' הואיל והפרי גדל אחר היאוש דהוה יאוש גדול מברך ביי"ט א' ג"כ (ויי"ל דספק כה"ג לא החמירו חז"ל) ולפ"ז יי"ל מ"ש המ"א באות פ"ו והבן ואי"ה שם יבואר עוד. ולי' המחבר דלא נפסל אלא לגזלן עצמו משמע בלא קניא דבקניא אין פסול רק שאין מברך עליו כמ"ש דקניא יי"ח אלא שאין מברך עליו:

**סעיף ד**

שלא עמ"א לכאורה קצץ ישראל ועדיין הוא ברשות עכו"ם אסור דאע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות מ"מ אתם תהיו הגוזלים ואם קצץ ישראל לעצמו שכבר קנאו מעכו"ם בדמים וקצץ לעצמו הוי מירוח ביד ישראל והוי אתרוג טבל ויבואר אי"ה באות ך' דין אתרוג טבל. ובדפוס עצמו ראוי להיות לעצמו בלמד וצ"ע:

**בעטרת זקנים** בקצת דפוסים בטעות ציינו אות א' בהמחבר גזל לולבו בויי"ו הא לצורך לולב אחרים שרי לכתחלה ועסי' תרס"ד בט"ז אות ו' וה"ה ערבה השמש קוצץ בעצמו לצורך הקהל שרי לכתחלה דהוי יאוש בידו ורשות ביד הקהל ומ"מ השמש איך יי"ח ואי"ה בתרס"ד יבואר עוד. ומשמע מה שקוצץ לא הוי שינוי מעשה וצ"ע לכאורה אם קצצו מאילן שינוי מעשה הוי ואם נאמר דברכה אסור עד שיהא יאוש ושינוי רשות עיין

אות ב' א"ש טפי דכה"ג שינוי מעשה ואח"כ יאוש לא וז"א. ועתוס' ד"ה ולקנייה תקשי מתני' וי"ל דפריך יאוש עם שינוי השם ומיהו לולב הגזול פסול משמע לא משום ברכה לחוד. ועיין בכפות תמרים האריך מאוד וע"ש אי"ה באות ה' ו' עוד יע"ש:

**סעיף ה**

וסתם עכו"ם עמ"א עיין בכפות תמרים הקשה מח"מ שכ"ה סי"ב בהג"ה ספק גזל מותר לקנות ע"י שינוי בחוזר לברייתו ותי' למצוה יע"ש והנה מוכין שהסורק מוציא ספק גזל י"ל מ"ה שרי אפשר אף למ"ד ספק תורה לחומרא מ"ה מ"מ לא מחזיקין אינשי ברשיעי ומדרבנן אסור ושינוי החוזר מדרבנן קניא רק מ"ה לא כמ"ש בתוס' ד"ה שינוי כו' ומש"ה במוכין שרי משא"כ למצוה ביום א' יש בו לתא ד"ת. וכ"ש ספק גזל ממש דלא מהני כה"ג. ובתוס' שם כתבו דקציצת הדקל לא חשיב שינוי וכבר הקשינו בזה באות הקדים ולמ"ש התוס' א"ש:

**סעיף ו**

יקצצו עכו"ם עמ"א ועט"ז א' ובגמרא דפריך באונכרי כו' מבואר כן:

**סעיף ז**

או ח"ל עמ"א דבגזל עכו"ם ג"כ יש מה"ב מלבד שאין שלו בי"ט א' עוד י"ל שינוי החוזר אם מדרבנן קנה א"כ בשאר הימים יהיה כשר עכ"פ דכל עצמו מדרבנן ואף לדידן לולב א"צ אגד או אגדו ובגמרא אומר בלא אגדיה מידי דהוי אמוכין ועשאן כר וי"ל מ"מ לא יברך עליו:

**סעיף ח**

עכו"ם עמ"א בסי' י"ד אות ג' וב"י שם דלמ"ד נשים אין כשירות לכתחלה בציצית ה"ה סוכה ולולב כן ודיעבד כשר כסוכת גנב"ך גם התם מחדש דבר. והקשה המ"א זה למ"ד צריך אגד ולדידן אמאי לא לכתחלה ותירץ ולפ"ז ה"ה נשים לכתחלה אין לאגדם הלולב:

**סעיף ט**

וכן שאול עמ"א כלומר אם התם בציצית די"ל שאלה לו שיעלה לתורה ולהתפלל לא לברך אמרינן מסתמא נותן מתנה ע"מ להחזיר עט"ז ומ"א שם ד' ו' כ"ש באם השאילו לצאת ביום א' מסתמא דעתו כן מתנה ע"מ להחזיר וי"ח אם לא בפי' רק שאול לא מתנה אז אין י"ח. ולכתחלה יפרט:

**סעיף י**

והמודר עמ"א הרשב"א ז"ל בתשובה תשמ"ו בלולב חבירו מתנה ע"מ להחזיר אפ"ה א"י "ח. ושם נאמר דראובן נדר הנאה מנכסי שמעון לא מלולב שמעון דה"א שמצות לאו ליהנות נתנו ול"ש איסור הנאה וע"ז לא נדר כלל קמ"ל דמ"מ כי מקנה שמעון לראובן הלולב לאו מידי מקני ליה דאסר עצמו בנכסי שמעון ולאו לכם הוא ואם קידש בו אשה

אין מקודשת יע"ש וצ"ע לי העני עמ"ש הרב בהג"ה המודר הנאה מלולב חבירו דהיל"ל המודר הנאה מחבירו א"י י"ח בלולבו רבותא טפי ומלולב עצמו א"י י"ח כאמור. ושם נאמר דאי מתשל לא מהני כמו תרומה טמאה ביד ישראל. ול"ד לע"ז עכו"ם באות י"ג כדמאי דהכא לאו מצוה לאיתשולי עלה. והמודר הנאה מאתרוג שלו דין א' להם והאוסר עצמו באכילה ובהנאה שרי באתרוג אין י"ח דבעי היתר אכילה סוכה ל"ה א' ולקמן באות ד' ואי"ה שם יבואר עוד בזה:

**סעיף יא**

ושל אשירה עמ"א יראה לפרש אלכתחלה לא יטול דמאיס קאי אפי' נטעו ולסוף עבדו וכרבנן דר"י ברי"י עכו"ם מ"ח א' דשרי האילן וכל הפירות שהיו שם מקודם רק תוס' הגידולים אח"כ נאסרים כבסימן קמ"ה בי"ד וש"ך שם יע"ש ולהדיוט שרי אפי"ה למצוה מאוס הוא לכתחלה לא. ומ"ש המחבר מיום ראשון ואילך יצויר נמי ביום א' כאמור ועמ"ש אי"ה באות י"ג. ועסי' י"א ס"ח המשתחוה לפשתן נטוע כשר לציצית שנשתנה. ועט"ז כאן אות ה' לכאורה צ"ע וי"ל דביטלה שקוצץ אתרוג משם א"כ אותן פירות שישנן בשעה שעובדין לכתחלה לא יטול דמאיס אע"ג שמותרין להדיוט ואותן שנדלו אח"כ אע"ג דאסורים להדיוט כבסימן קמ"ה שם מ"מ כשקיצץ ע"ז של עכו"ם בטילה ומאיס לא דהוי שינוי גדול כיון דלא היו האתרוג בשעה שעובדין כן סברת הט"ז ז"ל ועא"ר אות ז' ולמ"ש א"ש:

**סעיף יב**

של ישראל עמ"א ופסול אף בשאר הימים בלולב משא"כ באתרוג ואי"ה באות ד' יבואר עוד:

**סעיף יג**

יצא עמ"א עיין אות ד' כל שאסור באכילה נמי וקושטא קאמר ואפ"ה י"ח דאי בעי מבטל לה כדמאי מיגו דאי בעי מפקר נכסי סוכה ל"ה ב' ואתרוג טבל אם אמרינן מיגו דאי בעי מפריש אתרוג אחר עליה עיין בכפות תמרים בדמאי ואי"ה יבואר באות ד' בערלה ועיין אות ד':

**סעיף יד**

מותר עמ"א בשם מ"ח ומ"מ י"ל גנות עובדי עכו"ם שבחוץ מותר ליטול אתרוג אף שמיוחד להם:

**סעיף טו**

מפני עמ"א ערש"ל באות ג"ד ובלבוש יש לו פי' אחר לעיל ולענין ברכה יע"ש:

**סעיף טז**

ומותר עמ"א דבזה יש קפידא ועסי' י"ד אות א' הקשה דכאן ביום א' אין מברך ושם מברך ותי' יע"ש ובט"ז ה' יע"ש וטוב ביום א' שיאמר בפי' שנותן לו לשם מתנה ע"מ להחזיר עיין אות ט':

**סעיף יז**

וניטל פטמתו עמ"א להר"ב ניטל פטמא למעלה נמי מטעם ~חסא~{חסר} הוא וא"כ בשעת הדחק היה להקל כבסי' תרמ"ח ס"ב כסברא אחרונה באין חסרון כאיסר לזה הביא הגהות מיימוני פ"ח מהלכות לולב אות מ' בראשו חמור טפי ובחסרון כ"ש פוסל ומ"מ רק מטעם חסר ואף בדחק פסול ביום א' חסר פטמא למעלה ועוקץ למטה י"ל אה"נ בשעת הדחק כשר למטה דאין חסרון כאיסר וכמ"ש המ"מ שם ה"ז דמוכיח כשיטה דחיסרון כ"ש פוסל דאל"כ אמאי עוקץ פסול (ומיהו י"ל אנן אין בקיאין כאיסר ודוקא כל שהוא ממש יש להכשיר) והוכיח המ"א ממ"ש המ"מ שם דאי עוקץ פסול מטעם חסרון פשיטא מתני' היא ותירץ דה"א דוקא גוף אתרוג לא העץ כו' קמ"ל כל שיש גומא פסול ואמאי לא מקשה אניטל פיטמא במשנה למה לי הא תנן ניקב וחסר כל שהוא פסול להר"מ ז"ל דחסר כ"ש פסול ש"מ דפטמא י"ל לא חסר הוא העץ ואפשר אף מקומו שלם פסול ומטעם הדר ועסי' תרי"ח ס"ו בהג"ה יש פוסלין שושנה לבד. וכ"מ בתרמ"ה ס"ו בנקטם ראש העלה משמע בראשו משום הדר כו' ועט"ז אות ט' מיקל בחזית ה"ה בפטמא דהוי כס"ס ועא"ר אות ט"ו ולדינא לברך צ"ע. עיין גמרא סוכה ל"ה ב' נטלה בוכנתו ולמ"ד חסרון כאיסר בעינן מפרש בפטמא לא בעוקץ שלמטה יע"ש:

**סעיף יח**

עד שיסיר עמ"א ועט"ז אות ח' מזה:

**סעיף יט**

כלו עמ"א ליום א' לא מהני תנאי ביה"ש יום א' דאיתקצי ביה"ש למצוה דחסר פסול ובליל ב' ביה"ש צריך תנאי משום דאל"ה כבר איתקצי כלו ביום א' משא"כ הפריש אתרוג ליום ב' א"צ כלל תנאי דלא אתקצי כלו דחסר כשר ומביא מ"ש הב"י בתרנ"ג משמע דתנאי מועיל אף ביום א' דומיא דהדס דצריך למצוה מהני תנאי להריח במוצאי שבת ועמ"ש ול"ד לסוכה משמע בכדי הכשר סוכה אפ"ה אי לאו מקרא הוי מהני תנאי א"כ קשה כאן. ומ"ש בתוס' כו' עתוס' סוכה מ"ם ב' ד"ה אתרוג כתבו בפי' כן דר"ח מטביל ביום שני באתרוג ונפיק ביה ביום שלישי דחסר כשר ואי"ה בסי' תרנ"ב יבואר:

**סעיף כ**

אסור באכילה עמ"א ראוי להתבונן בדברי קדשו שמיוסדים על אדני האמת וקו השכל. והוא לי הר"מ ז"ל פ"ב כ"ח ה"ט (והמחבר הוסיף שאין מינם או חסרי השיעור עמ"מ שם ובכ"מ) ותיבת אות"ו אתרוג מיותר הול"ל או שאסור באכילה וידעינן דאאתרוג קאי גם מדפוסל כל ז' אתרוג שאין ראוי לאכילה מלכם הואיל והוא הפיסול בגוף אתרוג (כמ"ש המ"א לקמן) א"כ תקשה קושיית התוס' סוכה ל"ה א' ד"ה לפי למה לי טעמא בלולב כתותי שיעוריה תיפוק דאסור בהנאה ותירץ התוס' דנ"מ ל"י שני קשה להר"מ והמחבר דפוסלין אתרוג האסור באכילה (כמו בלוע מאיסור כדלקמן או מודר איסור אכילה מיניה בשבועה) כל ז' ואהא תירץ הב"ח דסברתם ז"ל כמ"ש בחה"ר בשבע שיטות דכל דהוי שלו אף אסור בהנאה שלו ולכם מיקרי יע"ש היטב ואתרוג דראוי לאכילה ודאי כל שאסור באכילה לאו לכם הוי משא"כ לולב בהנאה כל ששלו אף דאסור בהנאה לא מימעט מלכם דהא נמי שלו עכ"פ הוי (והא דמ"ד באתרוג לפי שאין דין ממון לאו הלכה הוא או כמ"ש בחה"ר לפרש שם בזה יע"ש) הלכך שפיר באתרוג כל שאסור באכילה בשבועה או בליעת איסור אע"פ שמותר בהנאה מימעט מלכם ופסול כל ז' הואיל ועיקר הפוסל בגופו משא"כ שאול ועתוס' ר"פ ד"ה בעינן ומ"ש באתרוג ג"כ באשירה כתותי נקיט חד טעם עם לולב ויש דל"ג באפשר ועחה"ר. ולפ"ז להמחבר המודר הנאה מלולב שלו י"ח אף ביום א' דלכם קרינן ביה דלא כמ"ש הר"ב בס"ב והרשב"א ז"ל בתשובה תשמ"ז חזר ממ"ש בחה"ר יע"ש. וא"כ במודר הנאה מלולב עצמו י"ל ליטול בלא ברכה ביום א' (ואם נדר בי"ט ונשאל על נדרו לצורך י"ט י"ל כה"ג לא הוי נראה ונדחה דבידו הוא וא"נ לא הוי בידיה י"ל כל שהוא סובב הדבר אפשר לא הוי נראה ונדחה ונראה וצ"ע. ובלבוש ערלה א"י י"ח ביום א' צ"ע דמכאן מבואר איסורי אכילה כל ז' א"י י"ח:

**ויצא** לנו הדין חמ"פ של כ"ה ועכו"ם איסור הנאה מחויב לבערו לפי מ"ש בחה"ר והמחבר ומ"א דלכם קרינן ביה ובפסחים ב' דברים אין ברשותו י"ל לאו חידושא אלא מצינו בתורה כן ובסי' ת"נ כתבנו בשם הרב המאה"ג מו' חיים טולצייך ז"ל מק"ק לבוב קושיא דלמא ר"א וחזקיה ל"פ ובחמ"פ צריך בצירי דל"ת דלאו גזירת הכתוב הוא דלך איסורי הנאת ולמ"ש בחה"ר א"ש ושם ביארנו זה אין מקומו פה:

**והוי** יודע אתרוג שאסר עצמו בשבועה באכילה להמחבר פסול כל ז' הימים וטבל כה"ג נמי ואי בעי מיתשל לא אמרינן. ואתרוג של עכו"ם ביום א' ממ"נ אי לא זכה ביה של אחרים הוא ואי זכה בי כתותי כו' ובשאר הימים אם אין לו אתרוג אחר כ"א זה צ"ע די"ל

דמאיס מדרבנן (עיין ע"ז מ"ז א') וכל דלית ליה אחר אפשר ל"ג ולשמא יריח ביה מזהר זהיר. ומיהו במודר הנאה אמאי בשאר ימים כשר לכתחלה ולא חיישינן שיריח בכוונה ביה כי לא בדיל בנדרים כה"ג ע' תוס' ריש פסחים ועחה"ר סוכה ל"ה בהא דגרסי של אשירה מה"ב יע"ש. ומיהו לולב בי"ט ב' דרבנן מאיס לגביה ובשופר כה"ג אם אין לו אחר י"ל דתוקע לכתחילה עסי' תרכ"ט במ"א כ"ב והבן ועסי' תקפ"ו במ"א אות ו':

**אתרוג** של ערלה פסול עמ"א גמרא ל"ה א' ובמשנה ולהמחבר פסול כל ז' ובלבוש משמע רק יום א' והנה י"ל ערלה בשריפה וכתותי ע' תוס' תמורה כל הנשרפין ופני יהושע סוכה ובתוס' סוכה ל"ח א' ד"ה לפי. ואתרוג שנבלע איסור י"ל איך יצויר אי נפל חם עליו כ"ק גלד לא הוי חסר אף ביום א' כבסי' תרמ"ח ס"ו נקלף כו' ואי ע"י בישול ממש בלא"ה פסול כבסי' תרמ"ח סעיף ט"ו ולהב"ח שם יצוייר כבוש במים מעל"ע עם איסור משא"כ להמ"א שם אות כ"ב איך הביא זה וי"ל דנ"מ לשאר הימים די"ל כבוש שרי בשאר הימים ובלוע איסור להמחבר פסול כל ז' וי"ל בע"א. ומ"ש דתוס' ורש"י וכל בו מכשירין ערלה בשאר הימים בסוכה ל"ח א' ד"ה לפי דהאיסור אכילה באתרוג שרי בשאר הימים דלא כהר"מ והמחבר. ומ"מ ערלה י"ל בשריפה כתותי. וטבל ע' בר"ן בשם הרמב"ן ז"ל ובכפות תמרים יע"ש י"ל לדבר מצוה שאין לו אחר אפשר התירו להפריש בי"ט ומיגו דאי בעי מפריש י"ח ודמאי לבי"ה אף למ"ד מאכילין עניים ואכסניא ע' תוס' ל"ה ב' פלוגתא בירושלמי. וע"ז של עכו"ם כיום א' מיגו דאי בעי מבטל לה וזכי בה זה לא אמרינן. ועיין פירוש המשניות כתב ערלה ותרומה טמאה בשריפה ואין פירי שאין ראוי לאכילה וע' בכפות תמרים מזה וי"ל דכל שאין ראוי לאכילה מימעט מפרי וא"ש דפסול כל ז' דלאו פרי הוי וראיה דבשריפה ודאי פסולין כל ז' וגמרא דנקיט משום היתר אכילה דנ"מ בטבל וכדומה או ערלת ח"ל דלמ"ד דאין בשריפה עיין בכפות תמרים והבן זה ואין להאריך. ע' בלבוש מ"ש אח"כ בערלה משמע כל ז' פסול:

**סעיף כא**

שאינה מינם ע' מ"א דהכי נמי אף ע"ג דממינם קצת הם מ"מ אינם מינם מיקרי במצוה:

**סעיף כב**

וחזזית אינו הדר מ"א די"א מטעם חסר ועט"ז אות ט' בזה:

**סעיף כג**

על עמ"א עיין ט"ז אות י"א ואפשר דהיינו מדעתו במתנה ואח"כ יטול את זה להלל וניענוע וא"כ הט"ז ומ"א כחדא הם כנ"ל:

**סעיף כד**
כל הפסולים עמ"א ע' אות כ"ח ואי"ה שם יבואר וע' סי' תרכ"ט במ"א אות כ"ב ובגמרא גבי נסרים שיש בהן ארבע שעת הדחק וחה"ר שם אי מברכין בדרבנן בשעת הדחק ומכאן ראיה שאין מברכין דכל הני פסולי רובם מדרבנן כמש"ל ומש"ה השמיטו הרי"ף והר"מ ז"ל בעיא דנימוק בשרו בפנים והמחבר בתרמ"ח סעיף ד' פסק כשר כדיעה א' בסתם וצ"ע. ע' באות כ"ה:

**סעיף כה**
ואין מברכין עמ"א עמ"ש באות הקדום בזה:

**סעיף כו**
לולב יבש עמ"א ועא"ר אות י"ז וכבר כתבנו לעיל במדינה שנמצא הדסים לחים ואין לספק בהם שהורכבו מצוה ממובחר ליקח אותם ועשו"ת ח"צ ז"ל סי' קמ"א:

**סעיף כז**
דחסר כשר עמ"א דבעינן שישתייר כשיעור אתרוג אע"ג דנשאר רק מיעוטו כשר בשאר הימים. מ"ש בביצה רמזתיה בתרמ"א במ"א כ"ד:

**סעיף כח**
יכול ליטול עמ"א ע' אות כ"ד ופריש ורמון מבואר בגמרא דלא יביא ושאינם מינם צפצפה והדס שוטה צ"ע דאפשר יותר גרוע שיטעו בזה טפי ויכשירו. ואתרוג המורכב עט"ז אות ג' וע' לבוש וצ"ע. ואתרוג של איסור שנתערב בהיתר במדינתינו דבר חשוב הוא ואין בטל כבסי' ק"י בי"ד אגוזי פרך כו' ובמקום שאין חשוב י"ל דבטל ועסי' תרע"ג בנ"ח כה"ג. ולבשל לכתחלה י"ל דאסור ול"ד לעצי סכך בסי' תרכ"ו בט"ז ב' ושם פירשתיו:

## סימן תרנא

**סעיף א**
מבואר עמ"א ובי"ט ב' י"ל אנן בקיאין בקביעא דירחא ולא הוי ספק תורה א"כ אם לולב ספק ותפלה ודאי בי"ט א' ילך למקום לולב ובי"ט ב' כה"ג ילך למקום שודאי מתפללין סוכה בליל א' דוחה לולב דעדיין לא מטא זמנו ביום ב' דוחה זה ד"ת וזה דרבנן ביום א' צ"ע י"ל חובת הגוף עדיף תרפ"ו וצ"ע והבן:
בחד עמ"א בתרמ"ה במ"א ו' ותרמ"ו אות ח' ובלבוש כאן בשעת הדחק כשר בחד דלא קטום ובתרמ"ו כתב דיעה א' בסתם ובאין אחר כשר קטום י"ל או ג' קטומים או חד דלא קטים אבל המ"א דעתו ז"ל בשעת הדחק חד וקטים משמע מברכין:

**סעיף ב**
סביב עמ"א סוכה ל"ז ב' כרבא דלנאותו באין מינו אין חוצץ ובמינו אף שלא לנאותו אין חוצץ והדס בלולב ל"ת דאין זה לנאותו דוקא אגד ג' מינין הוי לנאותו אף לרבנן קמ"ל:

**סעיף ג**
וכן נוהגין עיין מ"א משום דמשמע בי"ט הא בחול בעי לכתחלה קשר גמור ונוהגין אף בחול לתחוב בלבד. נשאלתי בי"ט א' שלא היה עלין תלושין מלולב אי שרי לתלוש מלולב ולעשות אגד י"ל דשרי כל בתלוש לית איסור עיין ביצה ובסי' שכ"א ובשאר דוכתין:

**סעיף ד**
גבוה עמ"א ולא הוי ב"ת כה"ג ומיהו אין לעשות זה כ"א מי שמוחזק בחסידות וצינעא ולא פרהסיא וערבה בשמאל והדס בימין כן נוהגין ואטר יד ימין דידיה הוא שמאל דעלמא יש לעיין ביה ומ"מ יראה דכה"ג בתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן:

**סעיף ה**
ג' קשרים עמ"א עט"ז א':

**סעיף ו**
בידו עמ"א סוכה ל"ז ב' הני תלתא מצות הוי חדא כו' עיין אות י' וה"ה באותן שנוטלין ואין מברכין ששפק אפ"ה לולב בימין ואתרוג בשמאל ובנוטלן זא"ז יטול גם אתרוג בימין עא"ר אות ח' בשם ס' אמרכל. וע' מנחות הביאותיו בט"ז אם נאמר לר"י כל הד' מינין אגדם ביחד י"ל דרבא לדידן קאמר ור' ירמיה לר"ז קאמר אף לר"י וזה דוחק ועוד מה פריך ולגבה לאתרוג הא לולב צריך גבוה טפח יותר ע' אות ט':

**סעיף ז**
ועקריהם עמ"א היפך אף דיעבד לא יצא ועט"ז אות ב':

**סעיף ח**
ויש ע' מ"א בתפילין כ"ז בין עיניך יהיו לטוטפות ה"נ בלולב כ"ז שבידו הלולב צריך שיהא האתרוג ג"כ בשמאלית ומ"ש להפוך השדרה אליו וכן נוהגין כמו שראיתי בכמה מקומות:

**סעיף ט**
ואם ע' מ"א מפרש אף באין אטר דלא כהט"ז ד' ובד"מ משמע כן כל אדם יצא בהיפך וכ"מ בסוכה מ"ב א' דפריך מאגביה יצא כשהפכו שנפל לולב בשמאל ואתרוג בימין ולכן יטול בלא ברכה ואם נפל הכל ביד אחת עיין אות י' והנה לכאורה באטר בתר ימין דידיה חשיבות אבל מה שתליא בברכה ושפע אזלינן בתר ימין דעלמא וי"ל מש"ה אמר הני תלתא מצוה כאמור ע' אות ו' אלא דבקפ"ג במ"א ט' מבואר ההיפוך והמחבר

דפסק כאן בלולב ימין דעלמא בבה"מ בימין דידיה וי"ל בדבר הצריך ברכה דשמא בה"מ שאני עמש"ל:

**סעיף י**

לולב עמ"א בב"י הגירסא כתב הרוקח גידם שאין לו אלא יד נוטל לולב ואתרוג בזרועו כמו שאין לו בהן נותן על מקומו ודיו ויותר טוב ממה שיטול לולב ואח"כ אתרוג או אם אין לו אלא שמאל או אטר עכ"ל. וסובר הב"י דתיבת אלא ט"ס וצ"ל גידם אין לו יד כלל נוטל לולב וגם אתרוג בב' זרועותיו זה בזרוע ימין וזה בזרוע שמאל. ואם אין לו א"א שמאל או אטר יטול הלולב בזרוע ימין ואתרוג ביד שמאל ואטר ג"כ לא ישנה יטול לולב בימין דעלמא ואתרוג בשמאל דעלמא שהוא ימין דידיה וכ"כ בש"ע בסג"ד כאמור (וע"ש בב"י הגי"ה ט"ס וצ"ל הגירסא כו') וע"ז הקשה דמ"א א"כ מה קאמר ויותר טוב כן ממה שיקח לולב ואח"כ אתרוג מה יועיל אם יעשה כן סוף סוף הא אין לו ידים כלל ובהכרח יטול בזרועותיו פשיטא יטול לולב בזרוע ימין ואתרוג בזרוע שמאל ע"כ הביא הגירסא גידם שאין לו אלא יד אחת היינו ימין יטול אתרוג בזרוע שמאל ולולב ביד ימין ויותר טוב כן ממה שיקח לולב ביד ימין ואח"כ יניח ויטול אתרוג ביד ימין כי צריך ליטלן בב"א לכתחלה וביד א' פשיטא די"ל אף דיעבד לא יצא או אין לו רק יד שמאל או אטר ר"ל כמו באין לו רק יד ימין ודאי נוטל לולב ביד ימין ואתרוג בזרוע שמאל ה"ה ביש יד שמאל יטול אתרוג בזרוע ימין ולולב ביד שמאל שהיא עתה ימין דידיה כיון שאין לו יד ימין השמאל בהכרח ליה ימין וכן אטר בתר ימין דידיה אזלינן וכפסק הר"ב בהג"ה ס"ג. ועסי' כ"ז במ"א ג' בתפילין צ"ע מי שאין לו יד ימין כ"א קנה וזרוע דהשתא שמאל דידיה ימין א"כ הוי כאיטר ויניח תפילין בקנה וזרוע ימין כאמור עמש"ל בזה צ"ע. והנה נטילת זרוע היינו בין השחי אי יש קנה יקח במרפיקו דזה נמי לקיחה מיקרי אבל אין לו זרוע כלל אין ליטול בפה דזה לאו לקיחה כלל ויבמה חולצת שפיר בהכין:

**סעיף יא**

קודם ע' מ"א בתפילין קודם ההידוק יע"ש באות י"ג דלא לידוי קודם דקודם ועט"ז אות ה' וצ"ע ממ"ש באות ח' דיטול תחלה אתרוג ודוחק לומר נוטל לולב תחלה בשמאל כוי וצ"ע. ואם שכח יברך עוד דהא צריך לנענע יש משך זמן ולכתחלה תיקנו עליה לקיחה ויוצא ג"כ בנענע. וע' אות י"ב ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יב**

עד ע' מ"א דמצות צריכות כוונה מספק לחומרא לא בודאי. ומ"ש יקח הלולב בשמאל וגם אתרוג ויברך אז עכ"ל והוי עובר לעשייתן מטעם דביד א' שתיהן לא יצא כלל לי"א וגם לולב עיקרו בימין. וה"ה דיכול ליטול אתרוג בימין ועם הלולב ויברך ויקח אח"כ

אתרוג בשמאל אלא דראוי ליקח הלולב תחלה משום כבוד וזה א"א ע' אות ח' לכן יקח בשמאל וצ"ע:

**סעיף יג**
מעומד עמ"א ועסי' ח' במ"א ובעט"ז שם ליישב בסוכה נוהגין מעומד ועסי' תרמ"ג ודיעבד יצא אף כשעשה ברכה והמצוה מיושב עסי' תרפ"ה:

**סעיף יד**
בית יד עמ"א עט"ז אות ו' בזה:

**סעיף טו**
הלולב בכלי ע' מ"א שאחזו בויו"ו משמע אחז הלולב עם הכלי קנה חלול דאל"כ אלא כלי רחב ואחז דופני הכלי הילי"ל אחז הכלי בלא ו':

**סעיף טז**
י"א דלא יצא עמ"א ומ"מ מדלא הביא י"א דיצא משמע לכאורה דכן הלכה:

**סעיף יז**
להסיר עמ"א עמ"ש בט"ז בענין הסרת התפילין נהגו העולם לחלוץ בחה"מ סוכות ופסח קודם הלל ומ"מ צ"ע בשעה שהש"ץ חוזר התפלה י"ל הוי כחולץ לפני רבו:

**סעיף יח**
ואין ע' מ"א חילק בין זה דבטל ליד משא"כ אגד הלולב ועט"ז אות ז':

**סעיף יט**
בשעה עמ"א במלת ה' לא ינענע בהודו ובאנא ויחלק כו' ובהבאה עט"ז אות י"א דההבאה יקרב אליו יותר ממה שהיה תחלה לפניו:

**סעיף כ**
וההולכה עמ"א ע' ט"ז י"א והמ"א הא דלעיל ל"ק ליה כי סובר טורף הלולב ומכסכס צריך בודאי כו'. ותי' דה"פ שא"צ נענועים קטנים בתואר הולכה והובאה כעין דיעה ג' בר"ן כ"א ג' הולכות והובאות גדולה בעינן ובשעת הולכה והובאה טורף וכסכס העלין אבל א"צ נענועין קטנים ומ"ש כאן ובהולכה היא הנענוע שא"צ הולכות קטנות ולכאורה חולק עם המחבר כי לפי דעת המחבר הנענוע רק פ"א הולכה והובאה גדולה לכל צד ובהולכה הגדולה יעשה ג"פ הולכות והובאות קטנות כו' ומ"מ מאחר שאין מבואר בהמחבר כן וי"ל ג' גדולות לכן לא כתב וי"א כידוע דרכו. והמעיין בלבוש יראה כן שמפרש דברי המחבר רק ג"פ הולכות והובאות גדולות לבד ומדינא א"צ לטרוף וכסכוס רק מנהגא לכסכס העלין ג"כ יע"ש ומ"ש הר"ב טורף ממנהגא היא ומדינא ההולכה והובאה הוא הנענוע בעצמו ולא מיקרי עבריינא ועובר על דברי חז"ל באין מכסכס. ודברי רש"ל בתשובה הביאו הט"ז באות י"א ושם פירשתיו בעזה"י. ונוהגין ג' הולכות

וג' הובאות גדולות וטורף העלין בשעת הולכה והובאה. ס"ה ל"ו הולכות והובאות לשש קצוות שלש הולכות ושלש הובאות וע' לבוש:

**סעיף כא**

דרך ימין עמ"א ימין ה' רוממה להרים הלולב דרך ימין ה' אשר הונף ואשר הורם סוכה ל"ו ב' וה"ה אטר אזלינן בתר ימין דעלמא אפי' א"ת בברכה אותו האטר בימין שלו עיין אות ו' ובר"ו מזה מ"מ כאן לולב מגין לכל העולם צריך ימין דעלמא. וראיה מפ"ב דמדות כו' ולא הבינותי דמקיף דרך ימין איך ישאלו דילמא אבל הא ואטר הוא דאין פותחין פיו כו' כיין דאין משנה דרך רוב העולם וראיה ממקיף לשמאל יש דאין פותחין פיו וי"ל ג"כ כשרואין שינוי מדרך רוב העולם שואלים מה זה לא שאומרים אבל אתה עד שהוא משיב וי"ל מדתנן כל הנכנסין דרך ימין היינו ודאי ימין עזרה ועתי"ט שם ואיך כייל לה והא לפעמים דרך ימין ואפ"ה אבל הוא שיודע בו שהוא אטר א"כ מקיף דרך שמאל דידיה ושואל אותו ש"מ דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן כה"ג דבר שהוא להגביר מדת החסד על כל ישראל:

**סעיף כב**

שנענע עמ"א הנה יש דברים שאם לא עשאן כתיקון חז"ל אף ידי דבר תורה לא יצא עתוס' סוכה ג' בהילני המלכה בסוכה ראשו ורובו כו' ותוס' ברכות י"א א' יע"ש ריש ברכות ברבינו יונה אלא מדפריך סוכה מ"ב א' מדאגביה נפק ביה אע"פ שלא נענע ומ"מ קשה דיצא י"ח מ"ה לא מצות נענוע דרבנן מדכתב אבודרהם שלא תקנו לברך על נענוע הואיל ויש לקיחה ד"ת אלמא מצות מדרבנן לנענע דוקא ועחה"ר וכפות תמרים ותוס' פסחים ז' ב' בעידנא ומ"ש בר"מ ז"ל פ"ב משגגות ה"י מביאו בכפות תמרים עכ"מ שם כדי לצאת בו היינו הפכו או בצדדין נמי לאו דרך גדילתן הוא ואין להאריך. ומ"ש הר"מ ז"ל והעביר ד"א ברשות א"י אמאי לא בהוצאה מרה"י לרה"ר סגי ולומר דפטור דטרוד במצוה. ומשמע כל שטרוד במצוה דרבנן אין פוטר אם לא שנאמר דנענוע רק שיורי מצוה וצ"ע בכל זה. ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דרך רמז דלהמ"מ ד"ס נקראין אע"פ שדינן דין תורה ממש ע' מ"מ פ"א קידושי כסף ער"ן במשנה כלל גדול וי"ל הכי אתנו רבנן בלאו דלא תסור שלא להקל על ד"ת בשום צד ול"ת הלמ"מ לולא קבלתינו לא היינו יודעין קמ"ל מעביר ד"א הלמ"מ אפ"ה כל שיצא חייב חטאת לולי כדי לצאת וכיון שלא לצאת למ"ד מצות א"צ כוונה ואין להאריך:

**סעיף כג**
בין עמ"א בשם רש"ל ועט"ז אות ט"ו והוא הכרעת עצמו דבשעת ברכה היינו קודם הלל לא ינענע דלא למטעי' ולברך וראיה ממהר"ם ויחידים נמי יטלו בלא נענוע וכמשמעות המחבר והר"ב דסתמו משמע דאף יחידים נוטלים כו':

**סעיף כד**
כולם לפניו ע' מ"א בר"מ ז"ל פ"ו ומצוים אצלו ועב"י בטור לפניו דשמא לא יהיה כולם והמ"א פי' שיהיו כולם לפניו משום הפסק ברכה:

**סעיף כה**
ואם ע' מ"א ז"ל הגמי"י (ט"ס הגמרא) פ"ז ה"ו אות ז' עמ"א הר"מ ז"ל נטלן א' א' יצא וע"ז כתב רבי' שמחה שאם שח חוזר ומברך והיינו דר"ש לשיטתיה וא"כ לכאורה הר"ב זיכה שטרא לבי תרי דבתקצ"ב פסק דסח בין מיושב למעומד אין חוזר דחדא מצוה היא והתחיל בה ול"ד לתפילין דב' מצות הן ואמאי כאן ג"כ חדא מצוה מנחות ס"ב א' למה חוזר ומברך ותירץ דא"ח כתב בשם הראב"ד בשנוטלן א' א' חוזר ומברך אף דלא סח עב"י לכן פסק רמ"א עכ"פ בסח דחוזר ומברך ויראה דהוי בעין ס"ס שמא כראב"ד ושמא בתקיעות ג"כ חוזר בסח. ועב"י בשם א"ח בשם הראב"ד הואיל ואין אגודים יחד הלשון קשה דא"כ אתרוג לעולם יברך בפ"ע וע"כ לומר ג' מינין אלו דמצוה לאוגדן אף לרבנן והוא לא אגדן ונטלו א' א' מברך על כל א' ולכאורה לפ"ז על אתרוג דמצ"ה ביד שמאל דוקא אין חוזר ומברך אף בסח וסתימת הר"ב וכן בלבוש דאף אתרוג בסח חוזר ומברך לכן כתב ואפשר לשון הג"ה ויטול הלולב תחלה הוא לשון הרא"ש משמע לכתחלה ועיין לבוש והא לכתחלה לולב צריך אגד וי"ל בי"ט ואין לו במה לאגור ולולב אי יטול מיניה ישרו רוב עליו לכן אמר יטול הלולב תחלה הואיל ומברך עליו ועא"ר תי' הואיל ומזכיר בברכה לולב משה"ה אם סח חוזר ומברך וביום א' חוזר ומברך שהחיינו ג"כ יע"ש. ע' במעשה דרבינו משולם ומ"ש המ"א מנר חנוכה תי' הא"ר הואיל ומזכיר בברכה לולב משה"ה חוזר ומברך אם היה ערבה פסולה ועט"ז אות י"ו וספק ברכות לקולא וצ"ע בזה. ועסי' ק"מ בס"ת הראה לקרות במקום אחר בט"ז ומ"א אות ד' והבן:

**סעיף כו**
לא עמ"א הרא"ש סוכה ל"ד ב' והנה פריש ורמון דנקיט ל"מ א' כתב הרא"ש ז"ל דאתא למטעי דפרי הדר לא כתיב אתרוג וי"ל מין אחר נגד ערבי נחל או נגד ~הד"מ~{הדס} י"ל הוי כמפורש ומלשון הט"ז חסר א' מהמינין לא יקח במקומו מבואר הפך זה דכולם מדברי קבלה ידעינן לבד ד' מינים מפורשים בתורה:

**סעיף כז**

משום ע' מ"א בסי' ס' ס"ד אף דלחומרא אמרינן כן דבעי כוונה מספק לא לקולא מ"מ כיון דבעי לכוין ממילא כל שהוסיף מין אחר דלא כיון בו באותו המין לשם מצוה אף בזמנו לית ב"ת והנה הר"ן והמ"מ פ"ז ה"ז דלית ב"ת דהא לחודיה קאי (לרבנן דא"צ אגד עתוס' ל"א ב' ד"ה הואיל) וא"כ א"ש דמ"ש הטור ב"ת היינו נראה כמוסיף לא ב"ת ממש ומ"ש אם כיון למצות לולב היינו לתרץ מ"ש שאוגדין שלא במינו לרבנן ולא נראה כמוסיף ותוס' תירצו שם דאין דרך גדילתן והטור אפשר סובר כל שלא היפך לגמרי לא הוי שלא כדרך גדילתן ע' לעיל הנענוע ומש"ה תירץ הטור דהתם לנאותו אין נראה משא"כ כשמתכוין למצות לולב ל"ד אלא כל שאין לנאותו נראה כמוסיף וכן המחבר סתם כאן אף בלא כוונה אף בסי' ס' פסק דצריך כוונה אלא דנראה כמוסיף:

**סעיף כח**

מלולב א' עמ"א דע באותן ספיקות אי עבר בל תוסיף י"ל דיחזור ויטול כדינו בלא ברכה דכל המוסיף גורע ופסול ועתוס' סוכה ל"א ב' ד"ה הואיל יע"ש. מ"ש מוקצה לח"ש ובשל"א אות ה' דמוקצה מחמת חסרון כיס או מלאכתו לאיסור יש מוקצה לח"ש א"ש כאן וע"ש. ובד"מ הוא בסי' תרנ"ב הביא הירושלמי והניח בצ"ע דאין מוקצה לח"ש והמ"א הראה לשל"א וכמ"ש. וע' א"ר תרנ"ב ג' דאתרוג מותר דחזי להריח כבסי' תרנ"ח. ועיין ירושלמי ס"פ לולב הגזול דערבה מותר להניף לחולה בשבת וי"ל לולב אסור דהוקצה לכסכס וע' בהגאון המפרש שם וצ"ע. ועט"ז אות י"ז. והך מניחו לארץ ה"א ל"ד כל שסלקו מידו על השולחן נמי להירושלמי אסור לטלטלו ואי"ה לקמן סי' תרנ"ב ושאר דוכתי אבאר עוד. רמז סוכה ל"ח משנה מי שבא בדרך התורה ולא היה בידו בכחו לולב ליטול (קדשנו במצותיו משום נטילת משא לו לב כבד מאוד) כשיכנס לביתו ע"ד ליחרב ביתך יטול שלו על שם רחמנא לבא בעי הגוף בקבר והנפש בג"ע אין לה חלק במצות אבל תורה בלי כונה מ"מ יש שכר עוה"ב. יפול בהכרח בין ערבים כי יראה אזלת יד והבן:

## סימן תרנב

**סעיף א**

יטלנו עיין מ"א היינו בה' שאר הימים יטול בלא ברכה דאין טורח ליטול וכה"ג ר"פ נישייליה ולעיל בניענועים דאין טורח מחמירין עב"י תרנ"א ובה' יום ראשון עסי' ס"ז אי מברכין ובס"ז הארכתי וא"כ גם ביום ראשון ב"ה נוטל בלא ברכה ובשאר הימים אסור בודאי לברך ועובר על לא תשא עיין סימן רט"ו ועא"ר ואי"ה בתרס"א יבואר עוד עסי' תרנ"א כ"ח ושמ"ב והבן:

**סעיף ב**
משתנץ עמ"א דל"ת דוקא באנוס מההיא דהשכים לדרך קמ"ל אף בלא אונס עבר ובטלו מע"ה יצא וער"מ ז"ל פי' המשנה ומגילה מע"ה למי שעבר ועשה בעת הצורך הגדול ויראה או בעת הצורך הגדול דעבר אף בלא צורך יצא דיעבד ובצורך גדול לכתחלה:

**סעיף ג**
גם ע' מ"א בטור דל"ד לתפילין וס"ת דאסור לאחוז בתפלה דמטריד משא"כ לולב דמצוה לקיחה ומשום חביב מצוה לא מטריד ועפרש"י ז"ל סוכה מ"א ב':
**ודע** דאיתא התם לנחם ע' א"ר שמת במועד וי"ל קודם ולא נהג אבילות דחברים באים אצלו. והנה ברי"מ ז"ל פ"ז הכ"ד השמיט קורא בתורה וני"ל מניחו לארץ והשמיט ק"ש והנה ק"ש י"ל דשרי תפילין ג"כ דפסוק אחד יכול לכוין רק תפלה קמ"ל לולב שרי ע' סי' צ"ו ס"א וסימן ס"ג הכתף יע"ש ובפר"ח וקורא בתורה כפירש"י ז"ל גולל שצריך לאחוז בעמודים ולבקר חולים לניחום אבלים (חבירים באים אצלו) לחבב המצות ומיהו י"ל דברייתא אשמעינן אע"ג דמניחו לארץ אין בו מוקצה בי"ט דלא כירושלמי ובירושלמי שם הגי' נותנו לחבירו ועמ"א תרנ"א אות כ"ח וע' בכפות תמרים:

**סעיף ד**
אסור עמ"א עתוס' סוכה מ"ו ב' ד"ה אתרוג הוקשה להם ר"ח איך מסביל באתרוג בי"ט ב' ונפיק הא אסור לאכול קודם נט"ל ומאי קושיא דילמא טעימה כו' ועא"ר. וע' רש"י ל"ח א' יטול כ"ש אם שכח ולא פי' דטעים מידי כי חלש לבו וצריך להפסיק ש"מ לכאורה טעימה אסור. עחה"ר שם דדייק מדתנן בא בדרך ולא אמר לא נטל שחרית יטול ע"ש וי"ל דילמא אגב אורחין אשמעינן דאין בידו הא יצויר שיש וכב"ה ביצה י"ב דמותר מתוך יע"ש. א"נ טעימה מותר ש"מ טעימה אסור ושכח כפירש"י ז"ל וזה שרמז ז"ל כדכתיבנא:

## סימן תרנג

**סעיף א**
נ"ל עמ"א דהדס בשבת אסור להריח בו כבסי' תרס"ה אתרוג הוקצה כל ז' אף בשבת ה"ה הדס ואתרוג מותר להריח בשבת תרנ"ח אות א' דבחול נכון שלא להריח דלמצוה עביד משא"כ בשבת וחולק על הט"ז שם אות ד' ועט"ז כאן ומ"ש שם ומ"ש ראיה מסמ"ק הובא בב"י אותם המריחים בשעת נטילה מנהג שטות משמע הא בשאר היום רשאי להריח ומברך עליו לכאורה שם משמע כט"ז דבשעת נטילה אין זכור מברכה לברך הנותן ריח טוב בפירות הא בשאר היום מברך דפסק כאבי העזרי יע"ש ועט"ז. ואפשר

דאין זכור מברכה דאי הוי זכור היה מברך על פרי אחד ומוציא זה וטוב למנוע בשעת נטילה דייקא הא אח"כ מברך וצ"ע. ועמ"ש אי"ה באות א' מזה וע' א"ר:

שרי עמ"א בתרל"ח אות ב' סוכה משנה שעברת שרי ה"ה לולב כה"ג שרי. ובאות ג' תשמישי מצוה קילא טפי ע' סי' כ"א ותרס"ד סעיף ח' וט' ועיין לבוש א' מהמינים הללו דהכין להושענא ולא אגבהה למיפק בה שרי בהנאה ועט"ז תרס"ה אות א' הביא הגירסא בשם הנ"א פ"ד דביצה ולא אגד"ה וכ"ה בב"י שם אבל כאן הביא הב"י ולא אגב"ה וכ"ה בהג"א שם ולא אגבה ועסי' מ"ב במ"א ז' דתשמישי מצוה לכ"ע אפי' עשאן לכך לא הוקצה ולפ"ז א"ש כל המינים אפי' אתרוג כו' אמנם י"ל שיש חילוק בין י"ט מטעם מוקצה דהסיח מדעתו כל שעשה מה שמוטל עליו איתקצי מדעתו עכ"פ אע"ג דהזמנה לאו מילתא הוא כה"ג וכל דלא אגבהה למיפק ביה היינו בחה"מ דל"ש מוקצה מדעתו אם אגדיה לערבה והדס עם לולב ולא יצא בו הזמנה לאו מילתא הוא א"כ אתרוג בי"ט א' אסור וא"ש מ"ש הב"י כאן וחזר וכתבו בתרס"ה בשני גרסאות כדכתיבנא ועדיין צ"ע ואי"ה בתרס"ה יבואר עוד ע' א"ז ובא"ר די"ו יברך קודם י"ט ויכוין על י"ט באתרוג צ"ע דשינה הוי הפסק והיסח הדעת ולא מהני כונה בזה. ומ"ש בהושענא רבה מותר להריח בהדס ובאתרוג יבואר אי"ה בתרס"ה:

**נסתפקתי** אתרוג והדס במחובר בעציץ מלא עפר וגדל שם אי י"ח לקיחה הואיל ומחובר הוא ועיין סוכה ל"ז ב' אתרוג במחובר והדס במחובר ופירש"י שם. עסי' תרל"ח במ"א י' וע' חה"ר בסוכה שם:

## סימן תרנד

### סעיף א

מקבלת עמ"א. עסי' תרנ"ח בט"ז ומ"א דנשים רשאים לברך על מ"ע שהז"ג קמ"ל דרשאי ליטול כו' וערש"י סוכה מ"ב א' קמ"ל הואיל וראוי לאנשים וע' הג"א וב"ח וכפות תמרים י"ש. עסי' תרנ"א במ"א כ"ח ירושלמי י"ש:

### סעיף ב

לא עמ"א רש"י סוכה מ"ב א' ובכ"מ פ"ז הכ"ה דטורח הוא משמע משום טרחא יתירא אין מחליפין בי"ט ואפשר ליתן מים בכד וליתן לולב לכתחלה שריא שלוק וכמוש ועסי' של"ו סי"א ועט"ז כאן. ואתרוג אין נותנין במים דאפי' פתוח מכד"ש מ"מ מתקלקל הוא. מ"מ בהג"ה בחה"מ ערבה חדשה מן האילן הא בי"ט אסור ע"י עכו"ם כבסי' תרנ"ה הא ערבות שמונחים במים ובלולב יבש מותר ומצוה הוא שאין מוקצה הואיל והכינה

מאתמול עסי' של"ו סי"א. וערבה שתלשה עכו"ם לצורך עצמו אי שרי לישראל ליטול בלולב יבואר אי"ה בתרנ"ה:

**והנה** במשנה קטן היודע לנענע כו' לכאורה דמותר ליתן לולב ביד בנו קטן להביא לביתו כההוא דאנשי ירושלים ולא ספי ליה מוקצה דבהגיע לחינוך מיירי ואשה אם רצה מברכת כרבינו תם כבסי' תרנ"ח בט"ז ו' וב"א י"א ומיהו משמע אף ע"ג דאין הגיע לחינוך שרי וצ"ע:

## סימן תרנה

### סעיף א

כתב רש"ל עמ"א אנן קיי"ל בש"ז ס"ה כדיעה א' שבות דשבות במקום מצוה שרי וי"ל אף מצוה דרבנן י"ט שרי ולפ"ז רש"ל לשיטתיה דיש לנו רה"ר והוא ד"ת בשבת ואסור לי"ט ב' דרבנן אבל י"ט א' ד"ת י"ל מצוה דרבים שרי וה"ה שופר כה"ג ומסיק המ"א לדידן דלית לן רה"ר אף בשבת לצורך י"ט ב' שרי שבות דשבות במקום מצוה דרבנן נמי ל"ג ושרי. מי"ב מיל לצורך י"ט שני צ"ע ועיין ט"ז. ולשליח לצורך ישראל אחר אי לא פשע חבירו מותר כו'. וערבה שנתלשה בי"ט א' אסור דמוקצה הוא אפי' בשל עכו"ם מחובר רק מצוה מדעת ל"ש בעכו"ם ע' סי' תקס"ו אות כ"ז ואפי' לדידן דנוטל א' יצא כבסי' תרנ"א ויוכל לקיים בעידנא אפי"ה אסור די"ט עשה ול"ת וכעין ש"ת עסי' תמ"ו מ"א ב' ותקפ"ו אות כ"ה. ונתלשה בי"ט א' מותר בי"ט שני ע' סי' תקט"ו אות ה' יע"ש:

והוי יודע דאתרוג בי"ט א' שאין לו צ"ע אם מותר לומר לעכו"ם לתלוש בפי' העוקץ עסי' של"ו במ"א אות י"א אין דרך תולש בפיו ושבות במקום מצוה די"ל דשרי אבל ביד הוי דרך תלישה יע"ש וביה"ש ע' סי' תרס"א וצ"ע:

**אם** ספק לו אם יבוא עכו"ם לולב או לאו עיין א"ז וא"ר די"א כ"ג בשם רש"ל והקשה מתקצ"ה דספק תורה עדיף מודאי דרבנן יע"ש:

## סימן תרנו

### סעיף א

אם עמ"א עא"ר א' בשם סמ"ק. וכתב שם מצא אתרוג נרקב אם יש לתלות שהיה ביד המוכר ה"ז מקח טעות וא"ל המע"ה עיין סי' קצ"ט ס"ג בהגה"ה די"א נתן על יין ע"ש לקידוש מעות קונה ועמ"א משמע שניהן אין יכולין לחזור ובד"מ המוכר כו' מ"מ משמע דלוקח ג"כ וא"כ ה"ה אתרוג וכל מצות שאין מצוי י"ל כן יע"ש. וי"ל ג"כ זוכין שלא בפניו עב"י שם:

**סעיף ב**
אתרוג עמ"א דכל מצוה כן הוא דבגמרא ב"ק ט' א' סתמא אמר הידור מצוה שליש וכפירש"י ומ"ש אלא שהוא פסק כר"ת לכאורה היינו ים של שלמה פסק כתוס' דשליש היינו בגדול כביצה שיעור מצומצם וע' ב"י בשם סמ"ג ורש"י פי' לענין יופי והידור וממ משמע דבשאר מצות שוין רש"י ותוס' ה"ה בשופר וכדומה שיעור מצומצם דיש להוסיף ע' באר הגולה:

**סעיף ג**
כביצה ע' מ"א דל"ת דל"פ דיעה קמייתא בכבר קנה מצוה להחליפו ביותר גדול דלא ליהוי שיעור מצומצם. וביותר נאה שניהם לפניו מצוה יקנה הנאה יותר בשליש דמיו ובכבר קנה א"צ דלעולם ימצא נאה ונאה לז"א דיעה קמייתא חולקת על וי"א ואף שניהם לפניו א"צ להדר אחר נאה כל שהוא גדול יותר בכביצה ועש"י ועט"ז:

**סעיף ד**
כדי להחליפן עמ"א המעיין בב"י כמ"ש באות הקדום וכאן יראה דמ"ש הרא"ש ז"ל בסוכה שם קנה כבר כו' להחליפו הא אם חבירו אין רוצה להחליף עמו רק למכור לו וא"כ יהיה לזה שני אתרוגים וא"צ לאחד אין מחייבין אפי' האי שיעור מצומצם הא מוצא שניהם לפניו וא' מצומצם פשיטא יקנה הגדול יותר עד שליש בדמים וז"ש בב"ק אבל באם גדול יותר מביצה רק השני נאה יותר אין צריך להוסיף כלל אפי' שניהם לפניו וכמ"ש באות הקדום ולא סתרי דברי הרא"ש כלל בב"ק עם סוכה דב"ק אמר שניהם לפניו מחויב לקנות שליש יותר מן שיעור מצומצם הא כבר קנה אין מחויב לקנות גם השני וסיים לא שיהא מחויב כו' היינו בהידור ונאה אין מחויב כלל כמ"ש באות הקדום ובסוכה כתב אם כבר קנה וחבירו רוצה להחליפו מחויב להחליף מן שיעור מצומצם וכמ"ש בב"ק דהואיל ורוצה להחליפו הוי כשניהם לפניו בבת אחת וכפי גירסתנו בראש"ש ב"ק כמ"ש הב"י אבל להב"ח ז"ל גי' אחרת בב"ק ודרך אחר יע"ש היטב ועט"ז כאן וי"ל קצת עם מ"ש כאן. ואמנם המחבר נקיט בש"ע אם קנה ל' הרא"ש ז"ל בסוכה להחליפו כו' ופי' כמ"ש בב"ק כשיעור מצומצם ובלולב נמי יש שיעור מצומצם כבסימן תר"נ יע"ש ואי"ה באות ה' אבאר עוד:

**סעיף ה**
יקח ההדר ע' מ"א מדנקיט המחבר כדיעה א' אם קנה להחליפו דהוי כשניהם לפניו כמ"ש באות הקדום ובדיעה שנייה נקיט אם מוצא ב' לפניו משמע לדיעה שנייה להחליפו אם קנה א"צ להוסיף כלל דאל"כ לעולם ימצא נאה ונאה ובישש"ש ב"ק הקשה כקושיית הגמרא דא"כ ליתיב לכולה ביתא. והמ"א תי' קושי' דישש"ש די"ל דא"צ להוסיף

בהידור אא"כ הדר הב' מראשין שליש הא פחות משליש אין נראה כ"כ ההידור יותר מא' וא"צ להוסיף לפ"ז א"צ להוסיף כ"א בשיעור שליש ממש לא פחות ולא יותר וזה לא שכיח שיהיו הרבה אתרוגים כ"א יפה יותר שליש מצומצם כ"א מחבירו משא"כ לדיעה א' כביצה שיעור מצומצם אז ראוי שיקח אחר קצת יותר גדול דלא ליהוי שיעור מצומצם כ"כ כביצה ואפי' צריך ליתן שליש בדמיה יותר יוסיף ובתוס' ב"ק פירשו קצת בע"א והבן זה:

**סעיף ו**

א"צ לבזבז עמ"א עמ"ש אי"ה באות שאח"ז ומ"ש מוסיפין לעוה"ב ב"ק ט' ב' עד שליש משלו וכפירש"י שם ועחה"ר דאלו דברים שאוכל פירות כו' הא בקניית מצות אתרוג וכדומה הקרן ופירות לעוה"ב וזה משלו משא"כ במוסיף יותר משליש משל הקב"ה יש לו באתרוג וכדומה ג"כ בעוה"ז ואי הוי גרסינן כאן בעוה"ז היינו מפרשים המוסיף יותר משליש:

**סעיף ז**

מצוה עוברת ע' מ"א הנ"י אפשר לשיטתיה ע' באות הקדום. ועד"מ הר"ן ב"ק יע"ש והנה בידינו הוא פי' נ"י וצ"ע:

**סעיף ח**

יתן עמ"א בגיטין נ"ו א' להקריב בעל מום למזבח מפני אימת מלכות וי"ל ספק פיקוח נפש הוי ועי' י"ד קנ"ז ובש"ך ג' ויראה החילוק בין עשה ללי"ת זה קום ועשה וזה שוא"ת וממילא אם אנסו עכו"ם לעבור ב"י בחמ"פ בשוא"ת י"ל דאין מחויב לבזבז הון רב עד"מ שלא לבער חמצו שנתחמץ בפסח התם כל שאנוס אין עובר וצ"ע:

**ודע** בדיני אתרוג אם שלח שליח לקנות אתרוג כשר וקנה דכשר עפ"י הלכה י"ל לא שינה משליחותו ואם קנה דכשר בספק פלוגתא דרבוותא בי"ט שני וכדומה י"ל דשינה מדעת המשלח ובטל הוא כי אין עושין ספק דרבנן להקל לכתחלה. יש להסתפק בלעבור ל"ת דרבנן אם מחויב ליתן כל הונו או חומש לא תסור להר"מ ז"ל ד"ת רק אתני להקל בספיקו וכדומה. וכמדומה שבשו"ת פנים מאירות ז"ל כתוב בא' שאנסוהו לשתות סתם יינם יע"ש ואין כעת ת"י לעיין ביה ועסי' תרנ"ח דמצוה לכ"א לקנות לו אתרוג:

## סימן תרנז

**סעיף א**

כדינו עמ"א בשם ירושלמי יע"ש ויראה כל שיודע מוליך ומביא מעלה ומוריד אעפ"י שאין בקי ממש בנענועים כבסי' תרנ"א חייב לקנות לולב. ובא"י לנענע אין חייב לקנות

לולב. אבל נותן לולב לברך עליו מטעם חינוך עט"ז א' יכול דחז"ל תקנו חינוך בלולב כל שאין יודע לנענע פטור מליטול כלל לולב:

## סימן תרנח

### סעיף א

דראוי להריח עמ"א דלא כט"ז ד' דבשבת ג"כ אין מריח כ"א מברך על פרי אחר תחלה יע"ש:

### סעיף ב

דמוליד ריחא עמ"א עסי' תקי"א בט"ז ד' דרש"ל סובר באיסור דרבנן י"ל דפסיק רישיה שרי ומש"ה אמר שם סחופי כסא אשיראי אסור דמכוין להוליד ריח ובע"ג חרס דאוסר שם מטעם כיבוי והבערה וצ"ע דהא ע"ג חרס ליכא כיבוי והבערה לפירש"י ותוס' שם ובהדיא אמר דמוליד ריחא ועא"ר כאן אות ג' ובתקי"א במ"א אות י' וי"א ועסי' ש"ך במ"א י"ט וך'. ושמן במים ט"ז אוסר ובא"ז מתיר:

### סעיף ג

אין עמ"א וע' ט"ז בסי' י"ד אות ד' והי' יע"ש וע' סי' תרמ"ט אות ט' במ"א ומ"ש שם ובא"ר כאן אות ד' הניח בצי"ע. ואשה הנותנת ונושאת תוך הבית י"ל דאין הבעל מקפיד ועסי' שס"ו ט"ס וצ"ל שס"ז יע"ש. ועמ"ש אי"ה באות ד':

### סעיף ד

וכן עמ"א בסמ"ע שם אות י"ו ובהקדש ושם בהג"ה כשאמר לי צריך להחזיר מי"ד מלת מיד לכאורה מיד שיצא בו אף ע"ג שכבר יצא היום הנותן ול"צ אלא למחר אפ"ה צריך להחזיר מיד כי שמא בדעת הנותן לכבד עוד לאחרים וה"ה בז' של סוכות אע"פ שכבר יצא הנותן ואמר ע"מ שתחזיר לי צריך להחזיר מיד וכ"ש אם החזיר בח' דלא יצא כי כונתו הוי מיד שיצא בו יחזיר לו שיוכל לכבד לאחרים ג"כ בו ביום וע' בספר כפות תמרים בדף מ"א עמ"ש הטור והמחבר ס"ה נתן סתם צריך להחזיר כיון שצריך לצאת בו הא יצא כבר א"צ להחזיר בסתם יצויר ביום אחרון של סוכות יע"ש ומשמע היינו בשביעי וקשה במ"ש דלמא רוצה לכבד לאחר וי"ל בסתם שלא פי' אין מתרוקן ממצות עצמו לא לכך דלאחרים ליכא אומדנא. וההוא דח"מ בלא אמר לי כשיחזירו לאחר החג יצא בהכרח שיש לו עוד אתרוג דאל"כ לא עדיף מסתם דאין מתרוקן ממצוה וכמעשה דרבן גמליאל וכאמור באופן באמר מלת לי צריך להחזיר מיד ממש ואע"ג שיש לו עוד אתרוג ובלא אמר לי יצא כשהחזירו אחר החג ובאין לו אתרוג אחר אף בסתמא צריך להחזיר לו שאין מתרוקן ממצוה ומיהו כה"ג י"ל דא"צ מיד כל שיצא היום ליכא אומדנא וכשמחזיר לו ביום מחרת נמי י"ח כאמור אם קודם שנוטל הוא ביום השני וצ"ע. ועמ"ש

אי"ה באות י"ב בדין מתנה ע"מ להחזיר יע"ש. ושוב ראיתי באי"ר ז' בשם תשובת בית יעקב מזה:

**סעיף ה**

דלא עמ"א דאם אמר ע"מ שהחזירה בלא מלת לי יכול להקדישו ולהחזירו כמ"ש בח"מ רמ"א ס"ז בהקדישו ועיין באות הקדום כשיש לו אתרוג אחר מיירי התם ובאות י"ב אי"ה יבואר עוד בזה ובהא בעינן לכם ראוי לאכילה יע"ש:

**סעיף ו**

וצריך עמ"א הר"ב כתב כאן ובאמת לעיל בס"ג הי"ל כן דאף אמר בפי' הרי לך במתנה גמורה עד שתצא בו ואח"כ החזירהו לי לא יצא המקבל דראיה מינוקא בס"ו וכמ"ש המ"א אות ח' דלא יצא מרשות נותן כיון לאחר שיצא מיד הוא של נותן כבתחלה ומש"ה צריך שיאמר נותן ע"מ שתחזירהו לי במתנה או סתמא כפירושו. וע' בראי"ש סוכה מ"א יע"ש בלבוש קשה קצת הלשון יע"ש. ומ"ש הלבוש שם אהא דנתן דמיו לא יצא שאין לו אחר לצאת בו יע"ש.וצ"ע לפי מ"ש המ"א באות ד' דההוא דח"מ רמ"א ס"ו בלא מלת לי דאחר החג יצא (ואפשר ה"ה חזרת דמים וצ"ע). היינו ביש לו אחר דאל"ה לא עדיף מסתם בס"ה דמשום דאמר ע"מ שתחזירהו בלא לי לא גרע ועב"י וממילא באמר לי אף ביש לו אחר צריך להחזיר בחג ה"ה חזרת דמים לא מהני כה"ג וצ"ע:

**סעיף ז**

ומיהו עמ"א וההיא דר"ג סוכה מ"א נמי הכין היה ועיין בראי"ש שם:

**סעיף ח**

לקטן עמ"א הראי"ש סוכה מ"א דמדאמר לא ליקני לינוקא ואמאי לקני בלא תנאי אלא יאמר דיהא במתנה לך עד שתצא בו ואחר שתצא הוא שלי אלא כה"ג הקטן לא יצא י"ח בחינוך בי"ט א' דבעי משלכם ה"ה קטן א"י בשאול עמ"ש באות ו' והלכך בהכרח יקנה לקטן בתנאי ע"מ שאח"כ יתן הקטן במתנה לאביו וקטן לאו בר אקנויי הוא וא"כ הקטן י"ח דתנאי שא"א לקיימו התנאי בטל ומעשה קיים עב"י בשם הר"ן ובלבוש. עמ"ש אי"ה באות ט' מזה. ועסי' תרל"ז בט"ז בשם רש"ל ולדידן דעושין שני י"ט בשני נמי א"י בשאול כבסי' תרמ"ט אות י"א בט"ז א"כ בהכרח קטן היודע לנענע חייב לקנות לולב דלאחר שיצא אביו בי"ט א' יקנהו לבנו במתנה גמורה ואיך יעשה בי"ט שני וכאמור ואי' דיתפוס עמו בידו לא יצא הקטן ועמ"ש באות ט' מזה בעזה"י:

**סעיף ט**

הפעוטות עמ"א עב"י בשם הר"ן כבן ו' או ז' וכ"ה בלבוש. והנה דיעה א' הוא הר"מ ז"ל מ"ה ה"י שקטן אין קונה מן התורה וכמ"ש הלח"מ שם דזכי לנפשיה במתנה מן

התורה כמ"ש פכ"ט מהל' מכירה הלכך פעוטות דמקני לאחרים מדרבנן ומ"ה לא וא"כ לא הוי מ"ה שלכם וי"א דפעוטות שפיר דמי דגם לעצמו קני רק מדרבנן וערש"י סוכה מ"ו ב' ובחה"ר. ומ"ש ואם תופס עם התינוק שרי היינו קודם פעוטות וה"ה אם לא מקני ליה כלל שרי ובהגיע לחינוך לדיעה א' אין הקטן י"ח אא"כ מקני ליה כמ"ש באות הקדום ועא"ר וע' פכ"ט ה"א ממכירה במ"מ ובח"מ רמ"ג בש"ך אות ז' ובסי' ע"ד דמשמע עכ"פ כשיש דעת אחרת קונה הקטן מן התורה כהר"מ ז"ל והיינו בצרור וזרקו אגוז ונטלו ובפחות מזה זוכה רק מדרבנן. ומ"ש בי"ט א' ה"ה לדידן בי"ט שני. ומסתימת המחבר כדיעה א' ומיהו דיעה שנייה אף אם דעת אחרת מקנה מ"ה לקטן מ"מ י"ל הואיל ומדרבנן בפעוטות קטן מקני לאחרים אע"ג מ"ה לאו דיליה הפקר ב"ד הפקר וי"ח בגזול אח"כ ועחה"ר סוכה מ"ו ב'. ואם הפקיר לולב הגזול וזוכה בו הקטן או לד"ה מדרבנן בשאין דעת אחרת מקנה ואם כן בפעוטות לכולי עלמא יכול הקטן לזכות לגדול מדרבנן אבל למה שכתב הש"ך בח"מ רמ"ג אות ו' י"ל במציאה נמי זוכה הקטן מ"ה בצרור וזרקו ואם ירצה השם באות י"ג אבאר עוד:

**סעיף י**

אין עמ"א יראה להיות ס"ח באחין. דאדעתא דהכי קנהו הוא ציון בהג"ה מטעם ברירה כבסימן רכ"ו ביורה דיעה בשותפין באין דין חלוקה דמותרין ועש"ך ד' י"ל דאין כח לאסור חלקו א"כ כאן ל"ש זה ולכן טוב להכריז שיתנו כ"א חלקו לחבירו במתנה ע"מ להחזיר ויוצאין בו ואי"ה באות י"ב יבואר עוד:

**סעיף יא**

ואשה עמ"א תשובת מהרי"ל סי' קי"ד כמ"ש בהג"ה ועט"ז אות ו':

**סעיף יב**

המצוה כתקנה עמ"א שצריך ליתן לחבירו במתנה ע"מ להחזיר לו במתנה שיאמר אחר כך חבירו לו אני נותן לך אתרוג זה במתנה שיהא שלך לעולם ואין כ"א בקי בזה ע' סעיף ג' וכ"ש בסתם די"ל דאין ברירה בד"ת ובפרט ביום ראשון ע' אות י' ומה"ט אף שיש ב' בתי כנסיות בעיר יש לכ"א לקנות לולב לעצמו לא שותפות אבל לטעם ניענועים בהלל שצריך לומר עם הציבור כשיש ב' בתי כנסיות שפיר דמי. ובשעת ברכה כ"א ינענע כהלכתו. והנה בזכרים שיש להם י"ג שנים ולא ידעינן אי הביאו ב' שערות דספק תורה לחומרא כבסימן קצ"ט במ"א ז' ולמ"ש בס"ז לדיעה א' בסתם קנה מן התורה בדעת אחרת מקנה אותו ואקנויי לא מקני מן התורה רק מדרבנן וא"י בי"ט א' עכ"פ לדיעה א' וא"כ צ"ע טובא ואף שי"ל דהוי ס"ס אין עושין לכתחלה ס"ס וכ"ש מי שיש לו בן הגיע לחינוך שצריך לקנות לו לולב בי"ט א' וב' מהכרח מה"ט דאמרן עי' סי' תרנ"ז: עוד

י״ל מתנה על מנת להחזיר הא לא מצי לאכלו ובעינן אתרוג ראוי לאכילה דוקא כבסי׳ תרמ״ט אתרוג תרומה טמאה וכדומה וע׳ סוכה ל״ה וא״ה יבואר במ״א. וי״ל כל שראוי לאכילה לשום אדם שפיר כתרומה טהורה לישראל סוכה ל״ד ב׳ וע׳ רש״י וברי״מ פ״ח ה״ב משמע אף שאין לו בן בתו כהן והבן:

## סימן תרס

### סעיף א

לצד ימין עמ״א השי״ץ עומד ופניו למזרח ולולב בידו כשמהפך עם הלולב להקיף ראוי שיהפוך יד ימין לדרום ולמערב נגד הס״ת כמו כהנים בקכ״ח אות כ״ה וט״ז י״א וא״י למה לא יעשה כן ואח״כ ילך לצד צפון וי״ל:

### סעיף ב

ובשבת ע׳ מ״א גם אין מוציאין ס״ת בשבת כיון שאין מקיפין רק פותחין הארון קודש:

### סעיף ג

וי״א עמ״א ועא״ר בהקפה עם לולב ראוי לכל צד לנענע קצת הלולב גם למעלה ג״כ יע״ש:

## סימן תרסא

### סעיף א

ומי עמ״א ע׳ סימן תרס״א ובתה״ד משמע בסי׳ צ״ה אע״פ שכיון בזמן דבית גם על הסוכה לא יצא וצריך לברך זמן כשאוכל בסוכה (כיון דלא הוי שעת עשייה ולא שעת אכילה בסוכה ולולב בי״ט שני בתרס״ב כיון דנטלו בי״ט א׳ הוי כעשייה עכ״פ דלא כסברת בני אייברא ואי״ה שם יבואר) ומ״ש לילה ראשונה צ״ע דבשחרית יאכל ויברך זמן דסוכה אם לא כשלא אכל גם בשחרית אז בליל שנייה מברך סוכה ואח״כ זמן אף להרא״ש. ועמ״ש בשל״ה:

## סימן תרסב

### סעיף א

אינו עמ״א בת״ר ג׳ ללבוש בגד חדש בשופר כי הלכה שאומר זמן בשופר בשני לדידן אף כשחל יום א׳ בחול כפסק הר״ב שם ולרווחא הוא בגד חדש משא״כ לולב מדינא א״א זמן בשני כשחל י״ט א׳ בחול אף לדידן מש״ה אף בגד חדש לא דאתי למטעי. ובמנהגים אין בידי כעת. וזכיתי קצת להבין דבריו ע״פ מ״ש הב״ח בתקפ״ה סעיף ג׳. והנה בעירובין מ׳ ע״ב בעיא בגמרא אי אומרים זמן בראש השנה ויוה״כ ופשיט ליה דאומרים אבל זמן דסוכה פשיט ליה בש״ס דאומרים זמן בי״ט סוכה וכ״ש משום סוכה. והנה י״ל זמן דלילה פוטר גם תקיעת שופר וה״ה לולב כמו זמן די״ט פסח פוטר זמן דבדיקת חמץ יע״ש אלא בשופר אין בדין שיפטור כי זמן דשופר חשיב טפי מזמן דרגל

דר"ה לאו רגל ממש הוא רק כמו המברכין שהחיינו אקרא חייא בעירובין שם ומש"ה ביום שני מברך ג"כ זמן ושופר משא"כ לולב בי"ט ראשון אין בדין דזמן די"ט יפטור זמן דלולב בי"ט א' שהוא ד"ת ול"ד לבדיקה דזמן דפסח פטר בדיקה מדרבנן דמ"ה ביטול סגי ועל הביטול אין מברך שום ברכה דברים שבלב כו'. משא"כ לולב בי"ט ב' פוטר זמן דלילה אף די"ס לחוד א"נ דרבנן כבסי' תרס"ב זמן דלולב י"ט וב' דרבנן כנ"ל לפרש. והמ"א תי' דבלולב ממ"נ יצא משא"כ בשופר דל"ש שעת עשייה וע' לבוש כ"כ ובא"ר הקשה יע"ש. ועט"ז:

## סימן תרסג

### סעיף א

בתפלת מוסף עמ"א בי"ט ב' אומרים פסוקי מוסף כי"ט א' דלא לזלזולי ביה וה"ה בקריאת ס"ת עט"ז תרס"ב משא"כ בחה"מ ביום א' חה"מ אומרים במוסף וביום השני כו' ומנחתם וביום השלישי ומנחתם יחד מנחתם ל"ש אתרווייהו דהא משום ספיקא דיומא. הושענות עיינתי בלבוש וכללא למען אמיתך ואבן שתיה אם אפשר לאומרם בב' י"ט ראשונים אומרים אותם (אמת חותמו של הקב"ה אבן שתיה בית המקדש) וביום א' חוה"מ ראוי להקדים ולומר אערוך שועי גליתי בצום פשעי ביום א' דחה"מ אם אפשר מפני גליתי פשעי יוה"כ הסמוך לו וביי"ט עצמו או בשבת א"א תחנה הלכך אומרים אערוך שועי ביום א' חה"מ אם אפשר. ואדון המושיע אין אומרים קודם ששי לחג משום דמיירי ממים ועוד בששי רמז לניסוך המים ונסכיה ביו"ד כו' ובחג סי' קללה הוא המים הלכך קודם ששי בחג אומרים אדון המושיע משא"כ בששי משום יום א' היינו הושענא רבה אין כ"כ קפידא ועוד דיו"ד רמז לניסוך המים כאמור כללא דמילתא אדון המושיע אין נדחה כשחל יום הששי בחול כאמור ומטעם דרמז ניסוך המים בששי אלא כשחל ששי בשבת שאז אומרים הושענא של שבת בששי אום נצורה נדחה אדון המושיע דבה' א"א אותו. ויום א' דחה"מ כשחל בחול אומרים אערוך שועי גליתי בצום פשעי וכשחל יום א' חה"מ בשבת אז אומרים אערוך שועי ביום שני חה"מ. ולמען אמתך ואבן שתיה תמיד בי' י"ט זולת כשחל יום א' בשבת אז נדחה למען אמתך ליום י"ט ב' ויום א' חה"מ אערוך שועי צום פשעי מה דסמיך ואבן שחיה נדחה ליום ב' חה"מ ובסידורים נרשם כן ובמ"א כאן כפי הגירסא שבידינו לא יכולתי להלום אותו. סוכות אין חל כ"א בגה"ז כר"ה. ועא"ר אות ג' באום אני חומה ואל למושעות יע"ש. ובמנהגים שלי כתבנו קצת:

לומר קהלת עמ"א ועסי' ת"צ במ"א ט' ובא"ר ו' לברך בלא שם ומלכות וע' אה"ע ל"ד בח"מ וב"ש ו' בלא שם יע"ש והנח שם שייך ברוך אתה השם אקב"ו על העריות משא"כ כאן איך יאמר אקב"ו על מקרא מגילה וחז"ל לא ציוו לי"א כן ועסי' ת"צ וצ"ע:

**סעיף ב**

ומפטיר עמ"א משא"כ בפסח שבת חה"מ אין מזכירין שבת בהפטורה עסי' ת"צ אות ז' וט"ז ה' דכאן חלוקין בקרבנות. במוסף בחול את מוסף ובשבת מוספי ויום ב' דפסח ושבועות מוסף עומר ושתי הלחם אין לעצומו של יום אומר רק מוסף א"ר ת"צ ט"ו ז':

**אם** קרא רק וביום השני במפטיר שבת חה"מ וגלל ובירך יחזור ויקרא וביום השלישי בלא ברכה עסי' קל"ז ובא"ר שם אות י' יע"ש:

## סימן תרסד

**סעיף א**

נוהגין ע' מ"א בתכ"ד לענין ברכת התורה יע"ש ושאר דינים. ואומרים מזמור לתודה ואומרים למנצח מזמור השמים מספרים כבוד אל ושאר מזמורים כמו בי"ט (ומשמע אף מזמור שיר ליום השבת ג"כ אומרים כקורא בתורה ותהלים) ואח"כ מתחילין יהי כבוד כו' ישתבח וא"א נשמת שאין בו כ"כ תוספת נשמה יתירה כמו י"ט ובשבת ע' לבוש וקדושת מוסף אומרים נעריצך בהושענא רבה:

מלאכה של חול עמ"א כיס מעות מסורין. ומה שגובין מעות אתרוג סמך למנהג שרוב הקהל מתאספין הושענא רבה ויש ריוח לצדקה בזה:

**סעיף ב**

קודם ע' מ"א בד"מ שלפנינו כ"כ אחר אנא אזון חין כמ"ש בלבוש קודם אנא הבט לברית טבעך שהוא אות ח' מחרוזי אנא אזון חין ואפשר טעות נפל בדפוס קודם וצ"ל אחר אנא אזון חין וכן יש לנהוג כמ"ש המ"א ואמנם בהרבה דפוסים מצאתי קודם:

**סעיף ג**

ללבוש עמ"א ובמדינתינו הש"ץ לובש הקיט"ל ולא שאר העם ולובשים בגדי שבת. ועד"מ אומרים אין כמוך שמע ישראל על הכל בי"ט:

**סעיף ד**

ונוטלין עמ"א וי"ל דלולב מצוה לאוגדו משום זה אלי ואנוהו משא"כ ערבה אין מצוה כלל לאוגדו דדי בגבעול אחד י"ל טוב יותר לאוגדו בגבעול ערבה עמ"ש אי"ה באות ה' מזה. ואות ח':

**סעיף ה**
וכל הפוסל ע' מ"א צריך שיעור ג"ט בערבה שבלולב ולא יבש ולא גזולה חוץ מנשרו רוב עלים אין פוסל וע' לבוש וא"ר וא"ז שהקשה דמכשיר דיעבד פחות מג"ט וברש"י סוכה מ"ד מבואר כן דא"צ ג"ט יע"ש ומ"א הלכה דבעינן ג"ט אורך וא"כ יפה עושים אותן אנשים שעושים ג"ט וכן צריך ואמנם אין תולשין כלום עלין וכורכין עם גבעולי ערבה ג"כ ע' אות ד':

**סעיף ו**
על עמ"א מה שחובטין על הכלים תחלה להסיר העלין ואח"כ חובטין בקרקע חמשה פעמים:

**סעיף ז**
אין לחוש עמ"א ע' אות ד' משמע דחיישי' לחציצה רק ב"ת ליכא וע' סוכה מ"ד ב' ברש"י דיהיה היכרא דהיא מצוה וצ"ע:

**סעיף ח**
שלא עמ"א עחה"ר סוכה מ"ד ב' משמע לכאורה שלשה בדין היינו קנים מלשון ודרור קן לה וא"כ גבעול א' די לדידיה נמי ועלה יוצא מקן שלה ועב"י תרמ"ז לשון בדין יע"ש. כמנין השם במספר קטן יו"ד א' הרי י"ז. וע' אות ד' מ"ש וא"כ יש לאגוד בלולב ולשייר קצת יוצא בלי אגד ושפיר דמי. ובתשובת מ"ע ב"ה דין רביעי משמע מפרש בדין קלחים וערש"י שם ג' בדין וד"ה עלה אחד בב"א וצ"ע קצת:

**סעיף ט**
התנה עמ"א בתרמ"ט אות י"ט ועא"ר אות כ"ב תי' דערבה רק מנהגא יע"ש. ומוקצה דלשעבר לא אמרי' הלכך בלא תנאי מותר בש"ע אם ראוי להניף בה וכדומה. ע' תרס"ה א':

**סעיף י**
והביאו ע' מ"א ולא הוי מה"ב כה"ג ובלבוש דעכו"ם במלאכתו עסוק וצ"ע ומדכתב אח"כ פרהסיא דוקא הא לא"ה שרי יע"ש וצ"ע. ואי"ה באות י"א יבואר עוד:

**סעיף יא**
יש להחמיר עמ"א שם בתשובת הרשב"א ז"ל סי' רצ"ז הובא במ"א תרנ"ה משמע דאפי' צוה ישראל לקוצצו בשבת שריא לישראל בה"ר דע"כ אמר שם לצאת ב"ה בי"ט משום מוקצה לא משום מה"ב ומיהו המעיין אין משם ראיה. ובאמת דין המחבר הוא ממרדכי פרק לולב הגזול וראיה מענבי הדס מיעטן במזיד בי"ט כשר לא הוי מה"ב (ואפשר אף עלה בי"ט ומיעטן בי"ט דמה"ב דוקא גזל וכדומה לא כה"ג) ובבי"י בשם תשובת הרשב"א עכו"ם במלאכתו עסוק משמע לכאורה הא צוה ישראל לקוץ בשבת אסור

בהושענא רבה וי"ל דה"פ שאין לקנוס ולעשות גדר כלל דעכו"ם במלאכתו עסוק הלכך אף יש הושענא אחרת רשאי ליקח זו ומ"מ הואיל ופרהסיא שנקצץ לצורך ישראל יש להחמיר אם יש לו הושעני אחריתי וע' לבוש ועדיין צ"ע:

## סימן תרסה

### סעיף א

אסור עמ"א עתוס' בשם הרא"ש וכה"ג מ"ו דמוקצה לשעבר לא אמרינן והתוס' דף י' ע"ב ד"ה עד יע"ש ועב"ח הביאם. והר"ן תי' דביה"ש ז' א"צ ליטול דספק דרבנן לקולא וקשה הפריש ז' אתרוגים לז' ימים אוכל ביום שני אתרוג א' ואיתקצי ביה"ש יום ה' דהרי ספק תורה ביום ראשון בגבולין כבסי' תרנ"ב במ"א אות א' יע"ש והב"י בשם הר"ן ז"ל בריש ביצה תירץ בשם הרמ"ה ז"ל דהפריש ז' אתרוגים הוי כאלו התנה בפי' כו' והנה זה אם מהני תנאי ליומא הא למ"ד לא מהני תנאי ליומא י"ל ביה"ש אסור וא"כ ביום א' אמאי וע"כ הטעם מוקצה דלשעבר לא אמרינן וא"כ י"ל בשאר הימים נמי נוטל לולב ביה"ש דלא טריחא מילתא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כבריש פסחים נישייליה ועסי' תרנ"ב והבן. ובאות ג' אי"ה יבואר עוד:

### סעיף ב

באחד בשבת עמ"א הרא"ש דל"ש שבת מכינה לי"ט כה"ג ויש אוסרים הוא דעת הר"פ בטור והב"ח החמיר כי"א שאם חל ש"ע בשבת שאסור בתשיעי לדידן יע"ש ועא"ר כ' בשם הגמ"נ יע"ש:

### סעיף ג

למחר עמ"א פירשתיו באות א' ב"י בשם הר"ן פ"ק דביצה בשם הרא"ה ז"ל ולמ"ד דלא מהני תנאי אפשר ביה"ש נמי אסור ושאני מוקצה דלשעבר לא אמרי' ובלבוש דלא איתקצי ביה"ש י"ל כוונתו דמוקצה לשעבר לא אמרינן עיין א"ז וא"ר. ומ"ש המ"א משי"ל א"צ לטעם הר"ן דמתנה אלא למ"ד בגמ' הפריש ז' אתרוגין שרי לאכול לאלתר אבל לדידן הטעם דמוקצה לשעבר לא אמרינן:

## סימן תרסו

### סעיף א

מקום ד' עמ"א התוס' מ"ה א' ד"ה פוחת הניחו בצ"ע דאויר נ"ט די ובחה"ד תי' אה"נ אלא דנקיט ד"ט לומר אף שאין נפסלת באויר כבסי' תרל"ב ס"ב בהג"ה שיש עדיין הכשר סוכה אפי"ה כל שפרץ בסכך שיעור ד"ט מקום חשוב היכרא הוי לא נראה כמוסיף יע"ש:

**סעיף ב**
נראה כמוסיף עמ"א וע' ט"ז ובתרנ"א אות כ"ז דלמ"ד בעי כוונה אף בזמנו לא הוי רק נראה כמוסיף:

**סעיף ג**
גמר עמ"א דבשמיני אף סעודה ג' בשבת ואף ביה"ש. ומ"ש איך יכין לצורך ליל ט' עט"ז ואי"ה בתרמ"ז אות ג' יבואר:

## סימן תרסז

**סעיף א**
גם בח' עמ"א סוכה מ"ו ב' וט' בח"ל מה"ט דביה"ש נמי בח' בעי למיתב בגווה כבסי' תרס"ח אות ב' יע"ש ועב"י מ"ש פשוט הוא קשה קצת די"ל שמיני ספק ז' ביה"ש ספק תורה משא"כ בט' ספק ח' דרבנן הוא ועסי' תרנ"ב אלא דכעין ס"ת עשאו ודמיא נמי לגבינות עכו"ם בי"ד ובט"ז כאן כתבנו מזה ועי"ד ק"י בש"ך בקו"ה וסוכה היינו נפלה ונויה דלית סתירת אהל וע' ב"ח וקרמים עבי' תרל"א משמע בהר"ב דאפי' תוך שבעה מוריד מגשמים ומתנאה בביתו דהוי כאלו התנו ועט"ז ומ"א שם וא"ר כאן בשם כ"ג:

**סעיף ב**
נוהגים עמ"א היינו שחל שבת בראשית ביו"ד ושמחת תורה בע"ש דאין י"ט מכין לשבת ובתרס"ה חל שבת בש"ע אין שבת מכין לי"ט. ומ"ש המ"א דלעיל סתם כדיעה א' בסתם וכאן סתם נוהגים כו' ועא"ר דאתרוג קיל טפי דשמיני אין איסור בח"ל רק מגזירת סוכה יע"ש. וע"ל דסוכה אית ביה דרשא ד"ת חג הסוכות כו':

**סעיף ג**
אסור עמ"א צידד דוקא להעריך הדף ולסדרן ממש אסור הא כך אין אוסר וכ"מ קצת בתרס"ו גמר מלאכול אם יש מקום להוריד מוריד מיד לבית וי"ל. וע' א"ר הראה לתקי"ד אות ט"ו וכללא הוא די"ל כל לכבוד י"ט מותר כמו להעמיד שולחן בבית שלא יהא נראה כחורבה וכדומה מותר וא"ל אסור:

## סימן תרסח

**סעיף א**
אסור לקבוע סעודה עמ"א ובתקכ"ט בי"ט א' ג"כ אסור שהוא ע"י"ט ב' ולפ"ז בשמיני עצרת ג"כ אסור קודם שמחת תורה מט' ולמעלה עיין סי' רמ"ט בזה:
שמיני חג עמ"א ועט"ז בזה לומר כלשון הפסוק שמיני עצרת ב' תיבות סמוכין ויראה לומר שמיני עצרת בלא ה"א העצרת עט"ז:

**סעיף ב**
אוכלין עמ"א אפי' ביה"ש של ח' אוכלין בסוכה עא"ר בשם מהריי"ל דמה"ט אסרינן נויי סוכה בט' אפשר כיון דוקא נויי סוכה לא סוכה שנפלה דבסוכה יי"ל הוקצה למצותה דאיתקש לחג חמיר טפי אבל נויי סוכה דרבנן אסרינן בט' הטעם דאי מתרמי סעודה ביה"ש בעי אכיל שם עמ"ש בתרס"ו אות א' ועא"ר כאן ובתר"מ אות י"ט ברית מילה כו' יש להקל בש"ע יע"ש ומשמע הטעם ספק דרבנן לקולא ולעיל כתבנו דיי"ל כעין של תורה וגבינות עכו"ם בי"ד ק"י. ויי"ל שאני בה"ש דהוי איקבע עיין שבת פרק במה מדליקין וצ"ע. קטן חינוך בחי' יי"ל אף לתי' א' דרבנן לא החמירו בספק דיומא מ"מ חינוך חייב:

**סעיף ג**
אין עמ"א עט"ז ועא"ר אות ג' וראוי להחמיר באין דחק להמתין בשמ"ע עד הלילה ואי אירע שאכל מבע"י כ"ע מודים שאין מברך לישב בסוכה שכבר קיבל עליו ש"ע:

**סעיף ד**
ומתחילין עשר עמ"א עיין לבוש משא"כ באחרון של פסח בחול קורין כל הבכור ובשבת קורין ז' ומוסיפים ומתחילין עשר תעשר. דיני משיב הרוח עסי' קי"ד. עמ"ש בתרס"ט אי"ה עוד השייך לכאן. עיין פנים מאירות ח"א ס"ג ש"ע בשבת אומר של שבת לא על השמינית ובמנהגים שלי כתבנו ה"ה בחול נמי עמ"א קל"ג ד' ושם הארכנו בכוונת דבריו וכעת לא הבינותים וא"כ מ"ד בחול תרתי ה"ה בשבת וצ"ע:

## סימן תרסט

**סעיף א**
אע"ג דאין מרקדין בי"ט עמ"א ובשל"ט א' ולכאורה ה"ה מספקין כף אל כף נמי ועב"י שם בשם מהריי"ק ויי"ל ושבות במקום מצוה הא כמה פעמים העמידו דבריהם במקום תורה ולכאורה משום דתוס' מתירין לדידן שא"י לתקן כלי שיר מש"ה נוהגין היתר עכ"פ בשמחת תורה אבל וודאי שבות דלא נזכר היתר פשיטא אף במקום מצוה אסור ושבות דשבות אמירה לעכו"ם שרי כו' ולענין ברכה על התורה כשקורין הרבה כהנים או לוים או נערים ראוי שאחד יברך והשאר ישמעו ויצאו בברכתו וקטן יי"ל הוי תרי דרבנן לכן יברך גדול והשאר ישמעו ועסי' קפ"ו במ"א ג': ועיין לבוש מסיימין התורה אפילו על קטן שהש"ץ קורא ובקריאתו יוצאין השומעין ועיין סימן רפ"ב ס"ג מ"א ה' הכל עולים לז' ולא לג' יי"ל תקנת עזרא ואי"י בקריאת קטן דהוי תרי דרבנן ובשבת כיון דכבר קראו ג' מקילין ומיהו יי"ל לג' אף ששי"ץ קורא לא' ועא"ר י"ב כירושלמי דאי לטעמא דאין ב' מברכין:

**מוציאין** שלשה ספרים בא' וזאת הברכה והמסיים הוא חתן תורה וקונים בדמים מרובים וראוי עכ"פ למכור לאיש הגון ת"ח או מחשובי הקהל ובשניה בראשית נקרא חתן בראשית ונוהגין שאף מי שעלה כבר בפ' וזאת הברכה עולה לחתן תורה או חתן בראשית דהכל יודעים משום שמחת תורה ליכא פגמא א' בב' ס"ת עא"ר וא"ז אות י"א וה'. ומיהו חתן תורה לא יעלה חתן בראשית דליכא הפסק אחר יע"ש. ועסי' רפ"ד וקמ"ד. ואומרים קדיש אחר ס"ת שניה בראשית ומניחין השלישית אצלה ואם טעו ואמרו קדיש אחר ספר תורה ראשונה וזאת הברכה חוזר ואומר אחר שניה עא"ר אות י"ט:

**אם** טעו ופתחו ראשונה בראשית או מפטיר ועדיין לא ברכו ולא התחילו לקרות יגלול לזאת הברכה ואח"כ יקחו שניה בראשית וראשונה יגללו בעוד שקורין למפטיר וכדומה. מיהו אם כבר התחילו לקרות מפטיר או בראשית צ"ע די"ל שאין להפסיק בה ולקרוא וזאת הברכה דעיקר חובת היום מפטיר הוא עא"ר אות י' בשם תשובת רדב"ז ועיין בסימן תרפ"ד בט"ז ומ"א ד' וה'. וקדיש יאמר אחר גמר הקריאה כה"ג וצ"ע. נוהגין לזרוק פירות לשמחת תורה ועא"ר א' שזה היה מלשינות המן ג"כ יע"ש ועסי' קע"א לזרוק במקום מאוס אין נכון. לשום פולוועי"ר בנר שרי עא"ר בשם המ"א תקי"ד י"ג ואפשר במיני נפט זפת ג"כ אסור להבעיר דוקא נרות שרי וכ"ש פולווער משמע קול למרחוק ואוושא מילתא אסירי. ג"כ יש נוהגין בשחרית דלית שכרות ויש במוסף עא"ר וא"ז ובק"ק פראג במוסף ובהכ"נ בשחרית. ופה ק"ק פ"פ ד"א יע"ש ראיתי עולין לדוכן בוותיקין בהשכמה בשחרית. נוהגין להקיף אלממבר"א בס"ת יש ג"פ ויש ז"פ. כשחל ש"ת ביום א' אומרים מערבית השייכים לשמיני עצרת וכן בכל הרגלים כן לבד ליל ב' דפסח כשחל ביום א' אומרים מערבית של יום שני מפני בכור לספירה עסי' תפ"ט ועא"ר כאן:

## סימן תרע

### סעיף א

נוהגין עמ"א עב"ח התרשלו בעבודה כו' וג' עמודי עולם תורה ועבודה וג"ח בממון ובגוף ובטלו את ישראל מתורה ועבודה כמ"ש בסי' המגיד שלי להשכיחם תורתך זה מחמת קנאה אין חכמה כחכמת התורה ואמנם להעבירם מחקים שאדרבה עכו"ם מונין ישראל ואנו משיבים שאנו חייבים לעשות רצון ממ"ה הקב"ה חקי רצונך וע"ז נקראים זדים בלי שום שוגג וזדים ביד עוסקי תורתך ע"ר אקב"ו לעסוק בד"ת שנצטוינו לעיין ולפלפל בה א"כ לא זו שמסר הזרים ביד המדקדקים בחקים ביותר אף זו מסר אותם בעוסקי תורתך וששים בפלפולם כמאמר החכם כי מי שלא טעם טעם שמחת התרת הספיקות

לא טעם טעם שמחה מעולם ושם הארכתי. ומפני זה אנו מחוייבים בימי חנוכה ללמוד תורה ועבודה בלב זו תפלה והודאה וג"ח בממון וגוף:
הנשים עמ"א ע"י יהודית כמבואר בפייט. ובתו' מגילה דף א' יע"ש ועט"ז ב' ומ"א ב' בשם מהרי"ל משמע אף אנשים להיכרא שאסור לשמש לאורה והמחבר סובר דוקא נשים מטעם שנעשה הנס ע"י כו' יע"ש:

**סעיף ב**

בעוד עמ"א כחצות הלילה כן משמע אף שדולקין בתפלת שחרית ג"כ מ"מ כוונתו בלילה עד חצות ועא"ר אות י"ב. ובסי' תרע"ב ס"ב מותר השמן לאחר חצי שעה מותר להשתמש לאורה א"כ לאחר ח"ש מותר בעשיית מלאכה כמ"ש הא"ר ולטעם שנעשה הנס ע"י הנשים י"ל ח"ש שדולקין נהגו איסור למאן דנהגו. ונרות בית הכנסת אי שרי להשתמש לאורו בבה"כ להתפלל וכדומה יבואר אי"ה בסי' תרע"ג ס"א מזה:

**סעיף ג**

וי"א עמ"א במשכן היה בניסן עא"ר אות י"ז נשלם מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו והמתינו עד ניסן שנולד יצחק ובד"מ לא כתב במשכן וי"ל בחנוכת המזבח בימי חשמונאי יע"ש ובכ"מ בשם המדרש חנוכת נשיאים בחנוכה וכ"א י"ט צ"ע דבניסן היה. עיין בטור סימן תכ"ט. וי"ל הנשיאים רצו לחנך מיד בכ"ה בכסליו ומחשבה ודיבור מצרפה ה' למעשה אלא שהמתינו בדבר ה' עד ניסן ושילם להם בימי חשמונאי וכמ"ש א"ר וא"ש:

**סעיף ד**

זמירות עמ"א דל"ת דוקא חנוכה שי"א דראוי להרבות בסעודה וגם נתקן להודות ולהלל קמ"ל אף בנישואי בת ת"ח לע"ה אם אומרים שירות הוי סעודת מצוה וצ"ע דא"כ כל הסעודות יקילו בכך ועשו"ת חו"י. עסי' תרפ"ו בחנוכה אי מותר להתענות לפניו יע"ש בט"ז ומ"א ותענית חלום בערב חנוכה למ"ד דאסור להתענות אי צריך למיתב תענית לתעניתו ויראה דא"צ דכולי האי לא מחמירין ועסי' תקצ"ו בר"ה א"נ דמצוה שאני. וכ"ח בכסליו אין מתענין אף יא"צ ואם התענה צ"ע אי מיתב תענית לתעניתו עמ"א סימן תקס"א אות י"ט ותקע"ג אות ב' ותק"פ אות ד' וצ"ע אם מתענה בכ"ז אי יתענה בכ"ח עסי' רפ"ה במ"א ובתה"ד רע"ח יע"ש והבן זה:

## סימן תרעא

### סעיף א

מוסיף עמ"א היינו חבירו שדר בבית אחר ועא"ר ג' ותרנ"ה גבי לולב. והי"ה מי שיש לו להדליק בכל לילה נר אחד א"צ לשאול ולמכור כסותו בכה"ג דמדינא סגי בנר אחד ועט"ז מ"ש מזה ואי"ה בתרע"ב ותרע"ז ותרע"ח יבואר עוד:

### סעיף ב

בשביל עמ"א רש"י שבת כ"ג ב' ובטור מליל ב' ועב"י למנהג התוספות והמחבר אע"פ שבס"ב כתב מנהג הטור אפי"ה לא סיים כאן מליל ב' ואילך וי"ל לכאורה דנ"מ ב' בתים עס"ה או ב' ב"ב חלוקין בעיסתם בבית אחד דמדינא צריך לכ"א נר דלא הוי בכלל איש וביתו א"כ עולה לשנים בליל א' ג"כ אבל למ"ש הר"ב בהג"ה דיזהרו להניח כ"א נרותיו במקום מיותר בודאי בליל ב' ואילך בנר א' שיש לו הרבה פיפיות דלא יהיה ניכר אפי' בליל א' לא ידליקו שנים בנר א' דלא פלוג לאפוקי מהלבוש יע"ש ובא"ר אות ד' תי' זה בליל א' יכולין ב' אנשים להדליק בנר א' שיש לו ב' פיות דבליל א' א"צ היכרא יע"ש ועמ"מ פ"י מהל' חנוכה ועס"ח בזה:

### סעיף ג

בשורה בשוה עמ"א בד"מ בשם מהרי"ל בנרות ב"ה כו' וכאן השמיט זה רק לא בעגול הא א' יוצא וא' נכנס לית לן בה גם י"ל א' נכנם ויוצא היינו כחצי עגול יע"ש. בלבוש כפה כלי עולה בשביל נר א' ט"ס הוא לכאורה דעולה לכמה נרות ובגמרא שבת ל"ג ב' עולה לכמה ב"א והמחבר בסג"ד לשיטתיה בס"ב שינה וכתב לכמה נרות גם מ"ש הפרש בין עיגול לפמוט שרחוק הרבה צ"ע פירשתיו בט"ז ב' יע"ש. כתב הפר"ח בקערה הדליק ואח"כ כפה כלי צריך לכבות ולכסות כלי ולהדליק כדלקמן תרע"ה ס"ב יע"ש היינו הדלקה עושה מצוה. והוי יודע דמשמע לי דל"ד מילא קערה שמן ה"ה רק ב' פתילות נמי הכין הוא ואף דיעבד לא יצאו ב' ב"א שאין סמוכין ע"ש א' ערש"י מ"ש באמצע הלהב ועב"ח יע"ש:

### סעיף ד

שאין עמ"א הנה בהג"ה העתיק דברי מהרי"ו ז"ל בפסקי דינים סי' ס"ה בערפורט כו' והעתיק דברי א"ז גם בשבת וי"ט אין לעשות כן ובשבת נרות כרוכים או דבוקים יחד שרי עסי' רס"ג במ"א א' וע"כ הפי' כאן לדבוק יחד היינו סמוך כ"כ אבל קלועים ודבוקים מתחלה מותר ובאמת במהרי"ו אוסר בנ"ח ובמברי"ו י"ל דוקא ד' או ה' נרות דאז בשבת נמי י"ל אסור דוקא ב' נרות שרי בשבת דלא הוי כמדורה וה"ה נ"ח ב' שרי אבל ברצ"ב ותצ"ג משמע ב' נרות הוי אבוקה ואסור כאן וא"כ דברי הר"ב בהג"ה צ"ע קצת ועפר"ח

תמה אבוקה לנ"ח שרי יע"ש וא"כ י"ל ודאי ב' נרות דבוקים ממש שרי דהוי אבוקה אבל רחוקים קצת והלהב מתערב גרע דהוי כמדורה ומ"ש הר"ב שאין לדבקן ביחד ולהדליקן כלומר לדבקן סמוכים זה לזה ולהיות דולקים כך הוא דאסור הא דבוקים זה בזה כעין קלועים שרי כמו בנר שבת ועיין לבוש ואין לדבוק יחד אחר הדלקה או סמוכים זה לזה והבן ומ"ש בשם רש"ל עמ"ש בט"ז ב':

**סעיף ה**

וצריך עמ"א עט"ז ג' ומ"ש רמ"א בתשובה סימן פ"א עיינתי שם לכאורה הוא בע"א דבחוץ א"צ נר אחרת ובשולחן שא"א שלא ישתמש לאורו מש"ה צריך נר אחרת וא"כ במדליק בפנים אצל הפתח א"צ שמש כשיש נר ע"ש מ"מ נוהגין ליתן שמש כו' ועסי' תרע"ג במ"א וצ"ע קצת ואי"ה שם יבואר עוד:

**ודע** דאדם חשוב צריך נר אף שיש מדורה ואם יש קערה מלא שמן דהוי כמדורה י"ל דצריך נר אחרת וכעין ראיה ממ"ש בתה"ד ק"ח בלאמפ"א דמשתמשים ב"א חשובים בהם בשבת ואפשר הכל לפי מה שהוא אדם יע"ש:

**סעיף ו**

למטה מי' עמ"א היינו אף שחלון למעלה מי"ט מקרקע עליה בפניה אפ"ה מניחה שם פרסום ניסא לבני רה"ר ומשמע אף עתה שנהגו להניח בפנים בטפח הסמוך לפתח כבס"ז וסעיף ח' עדיף טפי להניחו בחלון דמצוה מן המובחר בתוך י' טפחים ולמדקדקים כמ"ש הב"י אבל למעלה מי"ט נמי יצא ועדיין צ"ע כי י"ל האידנא מצוה טפי בטפח סמוך לפתח תוך י"ט ועא"ר ועיין לבוש כתב דעיקר תשמישו של אדם למטה מי"ט ואין דרך להניח למעלה לא הבינותי דבר א"ש שבת כ"א וב"ק כ"ב דבר להאיר מניחו למעלה להאיר למרחוק וכאן פרסום ניסא מצוי בתוך י"ט ועסי' תל"ג בט"ז ד' ובטור תשמיש של אדם למעלה מי"ט א"כ א"ש דמניחה למטה מי"ט דאיכא פרסום נס ולירושלמי דעיקר תשמיש למטה מי"ט צריך להגיה בלבוש שאין דרך להניח למטה כ"כ וצ"ע:

**כתב** הפר"ח הניחה למטה מג"ט יצא והניחה ע"ש ונר אחר עמו יצא עכ"ל אע"ג ממ"ש המחבר הניחה למעלה מי"ט יצא ולא כתב כן למטה מג"ט מ"מ ממ"ש הר"מ מרוטנבורג היה מדקדק להניח למעלה מג"ט ולמטה מי"ט אלטמ דוקא למדקדקים עא"ר. ומניח ע"ש דאין נר אחר עמו צ"ע ויראה דמכבה ומניחה במקום היכרא או מדליק נר אחר ואח"כ נ"ח ומ"מ לא יברך שנית ומכ"ש אם הדליקה ביד העשוי לנ"ח וכ"ש בליל ב' שמדליק ב' נרות ועיין אות ד' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ז**

דהדלקה עמ"א וכ"כ התו' ב"ק ס"ב ב' ועירובין וסוכה ועפר"ח דאף למ"ד הנחה מצוה כה"ג צריך לכבותה ולהניח למטה מך' אמה ולהדליק שם דהרואה אומר לצורכו אדלקה יע"ש והנה בתרע"ה ס"א וב' כ"ב ועמ"א שם ועפר"ח שם בנרות המיוחדים לנ"ח שיש להם ח' פיות ניכרים הם לנ"ח ול"ש הרואה אומר כו' א"כ בהניחה למעלה מך' א"ש טעם הדלקה עושה מצוה ומ"מ צ"ע לקמן ובעט"ז ב' כתב דנ"מ באם יש לו נר אחר קשה ג"כ מלקמן וצ"ע ועפר"ח דהדליקה למעלה מך' אמה שצריך לחזור ולברך וצ"ע כי בטור י"א דבבית שרי דיעבד עט"ז ה' וכ"ש המיוחד לכך וצ"ע אם יברך שנית:

**סעיף ח**

מחציו עמ"א עט"ז ולפי גי' א' הוי תנאי א' כמו לפי' הב' שהביא הט"ז. ומ"ש המ"א ומ"מ המנהג משום שיכנס בין ב' מצות ד"מ שייך למ"ש בהג"ה האידגא אין מדקדקין בטפח הסמוך לפתח מאחר דליכא היכרא לרה"ר וכמ"ש בס"ח דבפנים ממש בבתי החורף ומ"מ המנהג בבית החורף בטפח הסמוך לפתח בית החורף מטעם שיכנס בין ב' מצות מזוזה בימין ונ"ח משמאל ובד"מ בדפוס אצל הטורים ליתא כן ובדפוס פיורדא ד"מ נדפס הג"ה וצ"ע משום שיכנס בין ב' מצות כו' והמ"א היה כתוב כן בד"מ. ומ"ש חלון פתוח לרה"ר כו' כן נוהגים מקצת ב"א ומיהו אם גבוה יותר מך' אמה טוב להניח יותר אצל הפתח בית החורף מזוזה בימין כו' עפר"ח עמ"ש בסעיף ה':

**סעיף ט**

ממזרח עמ"א תה"ד סי' ק"ו פ"ג מה' בית הבחירה הי"ב והר"א ז"ל ובפר"ח כאן ובלבוש מנהג פוזנא בין צפון לדרום וז"ש המ"א אין לזוז ממנהג היכא דנהוג בין צפון לדרום. וערש"י מנחות צ"ה ב' מערבי נר א' לצד מערב ובדף פ"ו ושבת כ"ב פי' כתו' מנחות נר ב' ממזרח יע"ש. ובמנחות פ"ו ב' מחוץ לפרוכת העדות באוהל מועד פסוק ויקרא כ"ד פ' אמור ובשבת נרשם שמות כ"ז פ' תצוה ודילג ב' תיבות בהכרח יע"ש כי כן דרך השי"ס לפעמים ובראי"מ ז"ל פ' אמור והלא כולן חוץ לפרוכת וי"ל דנר א' לצד מערב וזה סי' מחוץ לפרוכת מיד העדות נר מערבי אין הפסק נר אחר ביניהם והיה דולק יום ולילה ובפ' תצוה ע"ל העדות יהיה ג"כ עפ"י דרש כדרך זה על בסמוך ולפ"ז אף לרבי דריש בפ' בהעלותך אל מול הכל פונים לאמצעי כראב"ש בדף נ"ח ומ"מ יליף מעל העדות ומחוץ לפרוכת העדות כאמור ורש"י פ' בהעלותך שפי' פונין ולמול אמצעי משמע לכאורה כראב"ש עתה"ד ק"ו ולמ"ש י"ל כמ"ש ולרבי י"ל אל מול דרשא אחרינא אל מול נוכח נקודה האמצעי עראי"ם ז"ל פ' בהעלותך ואין להאריך. ~ואי"ת~{ואי"ה} במ"א יבואר עוד:

**סעיף י**
קודם עמ"א משמע בביתו בע"ש יתפלל מנחה תחלה ואח"כ ידליק נרות מטעם דמפלג הוי לילה באפשר כבסימן תרע"ב ותר"ט במ"א אות ב' משא"כ אם מתפלל מנחה אח"כ הוי כתרתי דסתרי אהדדי ובה"כ שאני דרק פרסומי ניסא לרבים וצ"ע קצת בזה ויראה אם אפשר ליה בביתו יתפלל מנחה קודם וגם בבה"כ לכתחלה עושין כן:

**סעיף יא**
יוכל עמ"א בבה"כ עכ"פ מדליק הש"ץ אחת והשאר השמש ובביתו כו' ונר אחד הוא עיקר והשאר רק למהדרין עיין סעיף ב' וחולין כ"ט ב' ובא"ר התם א"א בע"א שצריך כ"ג לקבל הדם יע"ש:

**סעיף יב**
מפני עמ"א בסי' צ' מזה ועא"ר ט"ז הכא בנ"ח ודאי חסרון כיס והתם ספק ח"כ לא יחשדוהו מספק:

**סעיף יג**
והם עמ"א ובסי' תרע"ט אי"ה שם יבואר:

**סעיף יד**
בפנים ממש עמ"א עמ"ש בט"ז י' בזמן הטור היה מדליק בפתח הבית בפנים קצת היכר לרה"ר ועכשיו בבית החורף אצל הפתח בפנים והפתח סתום ורק היכר לבני הבית ליכא חשדא. ומה"ט בנרות בה"כ א"י אף הש"ץ המדליק בצ"ה כי אין היכר לבני הבית דזה עיקר. בבית הכנסת מדליקין על המנורה סמוך לצד דרום כמ"ש בט"ז ואם אין מנורה מדבקין הנרות בכותל דרום ולא אצל הפתח אף שהפתח לפעמים בדרום דלית מזוזה ואף ביה"מ דאית מזוזה מדבקין בכותל דרום וא"צ אצל הפתח. והנה סדר הדלקה מבואר בתרט"ז ס"ה וי"ל זכר למקדש כרבי מנורה בין מזרח למערב ונר מערבי נר ראשון מחוץ לפרוכת לצד מערב כפירש"י ז"ל מנחות צ"ח ב' ועתוס' שם א"כ מסתמא הכהן מתחיל בנר מערבי תחלה שבו העדות ופונה לימין ואי"ה בתרע"ו יבואר עוד. ועיין שו"ת תה"ד סי' ק"ד כתב רש"י בחומש פי' כרבי ואני העני לא מצאתיו כעת אם לא מ"ש רש"י פי' אמור עדות יע"ש וגם זה צ"ע מבמה מדליקין כ"ב ב' ובפי' בהעלותך משמע כראב"ש מיהו מצאתי שם בראי"ם ז"ל דגם לרבי כן וכבר כתבנו מזה בט"ז ומ"א אות ז' וט' והר"מ ז"ל פי' המשנה תמיד הביאו הראי"ם ז"ל לפירש"י ז"ל מנחות צ"ה ב' ואי"ה בתרע"ו יבואר עוד:

## סימן תרעב

### סעיף א

סחף עמ"א ומשמע מיד צ"ה ידליק כי השיעור הוא מ"צה עד רגל משוק ח"ש ולא נתנה תורה למלאכי השרת ומ"מ מה שאפשר להקדים ידליק מיד וא"כ צ"ע מי שנוהג תמיד להתפלל מעריב בזמנו אחר צ"ה איך יעשה בנ"ח כ"א ימתין זמן מה אחר צ"ה רבע שעה תו אין בו ליתן כשיעור שמן דלחד תירוצא אחר רגל משוק אין להדליק ושמא ב' תירוצים אמת לדינא נמצא מחויב מיד בצ"ה להדליק וליתן בו שיעור שמן ח"ש וצ"ע בזה: ומשמע ביה"ש אין להדליק ואין ספק דרבנן לקולא ועסי' תפ"ט ומשמע דאם הדליק בעוד יום גדול אע"ג דעדיין לאו זמנה אין משתמשין לאורה ומיהו קודם פלג המנחה צריך לכבותה ולהדליקה אחר פלג המנחה ובע"ש ג"כ אחר פלג המנחה כבסי' תרע"ט עמ"א. וצריך שיתן שמן כשיעור שידלק מצ"ה ח"ש וכמ"ש המחבר והובא בב"י בשם מהר"י אבוהב ז"ל ובד"מ יע"ש ובאר הגולה כתב גמרא לתי' בתרא וצ"ע שזה מהר"י אבוהב. והנה בע"ש אם לא נתן רק שיעור ח"ש מצומצם ולא ידליק בלילה ח"ש י"ל דיצא דהא אם כבתה ע"ש קודם הלילה אין זקוק לה משא"כ בחול כה"ג עסי' תרע"ג בט"ז אות ט' ומיהו כיון דהדלקה מצוה א"כ ודאי מפלג בשעת הדחק הוי זמנה א"כ י"ל דיעבד כשנתן שיעור שמן ח"ש לבד די ואין חוזר ומברך עכ"פ וצ"ע ועסי' תרע"ג ותרע"ט ואי"ה שם יבואר עוד:

### סעיף ב

הלכך עמ"א ועפר"ח האידנא היכרא לבני הבית בפנים לעולם צריך שיעור ח"ש וכן המנהג ועמ"א אות ג'. עסי' תרע"ג במ"א י"ב אם העמיד במקום שיכבה הרוח כו' יע"ש:

### סעיף ג

כזה עמ"א וראוי ליתן שיעור שמן בריוח שיהיה דולק שיעור ח"ש בלילה מצ"ה עד רגל משוק ואף מדליק אחר רגל משוק נמי יתן כשיעור ח"ש עמ"ש באות ב'. כתב הב"י בשם א"ח מי שבירך והדליק נר א' בליל ב' ידליק אח"כ עוד נר ולא יברך כי הברכה שעשה תחלה היה דעתו על כולן וכ"כ הלבוש ז"ל ומשמע דאם לא היה דעתו לכך ונזדמן אח"כ עוד נר חוזר ומברך ועא"ר ז' וצ"ע דמדינא אין מצוה רק נר אחד רק הידור כבסי' תרע"א ועסי' תל"א ט"ז באות ג' שח באמצע הבדיקה והחילוק בין שח בין תפלה ש"י לש"ר ושם כתבנו מזה. ומיהו לכתחלה ודאי יברך הברכות קודם שידליק נר ראשון וידליק כל הנרות ואח"כ יאמר הנרות הללו לאחר גמר הדלקתן דלמה יפסיק בין ברכה למצוה לכתחלה אבל בתרע"ו בט"ז ומ"א ג"ה בשם רש"ל אומר הנרות אחר הראשון מהוא עיקר וצ"ע. ועיין בה' ר"ח אי מברכין על מנהגא ואי"ה בתרע"ו יבואר מזה:

**סעיף ד**
יכול עמ"א דמהרש"ל חולק אמ"ש הרא"ש והמחבר דבעודו דולק אסור להשתמש לאורה מהרואה יאמר כו' עט"ז מזה. ועא"ר ב' אם נתערב בכה"ג מותר לבטלו יע"ש ועסי' תרע"ז במ"א י"ב ואי"ה שם יבואר:

**סעיף ה**
א"צ ליזהר עמ"א ועסי' תרע"א במ"א י"ד ולבוש כאן קשה קצת ובא"ר א' בשם שכ"ג דיחיד ידליק אחר מעריב וחזר ממ"ש בכ"ג יע"ש:

**סעיף ו**
כל עמ"א ס"ס הוי שמא הלכה כתי' בתרא ושמא רק למצוה ובמ"א כתבנו אי מברך בס"ס ועלחמ"מ בה' ברכות פ"ד ה"ז בירך על הפרפרת יע"ש. ונראה מי שאין לו שמן כשיעור ח"ש ידליק בלא ברכה כי ספק הוי תי' א' ובי' עסי' תרע"א במ"א א'. כתב ע"ש בשם מ"מ שעוה מעובדי עכו"ם אין ליקח. עסי' קנ"ד במ"א אות י"ט רך' מאוס אסור לנ"ח. וחולה שאין בו סכנה י"ל מותר לשמש לנ"ח התירו דרבנן ועסי' קנ"ג ס"א אתנן לנ"ח מותר:

## סימן תרעג

**סעיף א**
כשרים עמ"א. מ"ש לא להשתמש ט"ס וצ"ל לא לשמש כי השמש אצל הנרות רשאי להשתמש בו ועא"ר שעוה מעכו"ם אין ליקח עט"ז י' עסי' קנ"ד עכבר בשמן מאוס הוא עט"ז כאן א':
**אמר** הכותב יש לי קצת פרטי דינים אעתיקם פה בעזה"י. שמן ערלה ותרומה טמאה צ"ע אם נימא כתותי שיעוריה דבעי ח"ש א"ד כל להדליק שרי ועיין בשס"ה בלחי ובתוס' עירובין ואיסור הנאה שריין במצות אף דרבנן דלאו ליהנות נתנו דלא קיי"ל בזה כהרז"ה ז"ל ר"ה כ"ח דוקא מצות ד"ת ה"ה דרבנן לאו ליהנות נתנו ושופר ולולב ביום ב' בנדר הנאה יוצא בו. (שמנים האסורים בשבת מדליקין בחנוכה אמשנה קאי ואיסורי הנאה לא הוזכרו במשנה) ובמקום שמשימין חמאה בחלב ועושין נרות שרי להדליק נ"ח דלאו ליהנות נתנו עשו"ת ש'א. ובא"ר אות א' והנה בשבת קיי"ל אין בישול אחר בישול ובב"ח כתבתי בפריי דיש בישול אחר בישול בין בלח וביבש (ובשבת בלח צונן י"א דיש בישול אחר בישול עסי' שי"ח) היינו בכ"א לבדו ולערבם חד בנ"ט ע"י הבישול משא"כ כשכבר מבושלים ומעורבין יחד בנ"ט ונצטנן י"ל דתו אין עובר בבישולו אח"כ ביבש כי האי דחמאה בחלב או בקדירה ב"י ועי"ד פ"ז בש"ך ח"י ופריי שם. שעוה כו' עט"ז א' ואות י' וקכ"ד מזה:

**סעיף ב**
לבדוק עמ"א השמיט מלת שאין גנאי כי הגנאי הוא לנר שידיו סמוכות ודאי תשמיש גנאי אף עראי אסור מרחוק משום ביזוי ועט"ז ג'. ומ"ש מתרע"ה (ט"ס תרס"ה) שם אות ב' כתב אפשר בזה"ז כו' בדרך אפשר וכאן כתב כפשטיה דאף בזה"ז נ"ח בפנים עדיף נר ביתו ש"מ דאסור לאכול אצלו וי"ל דלא הוי היכרא כלל וצריך נר אחר ואי"ה שם יבואר. ועפר"ח כאן:

**סעיף ג**
ואפי' עמ"א ועט"ז ד' המתיר דוקא קדושה תשמיש עראי ומאן דאוסר אף תשמיש עראי של קדושה נמי לא ועיין לבוש וא"ר:

**סעיף ד**
שאם עמ"א לכתחלה אין לשמש אצלן אף כשיש שמש דהרואה אומר לצורכו הדליק כולן רק הנחת השמש שמא ישכח וישמש דלא ליהוי ביזוי מצוה או מוקצה למצוה ומ"ש ומ"מ מניח שמש אצלן היינו אף ביש נר על השולחן וכ"ש כשאין נר על השולחן ועמש"ל באות ה' אי"ה מזה:

**סעיף ה**
מניח עמ"א כ"א תדליק במקום מיוחד א"כ חיישינן דלמא ישתמש אצל נ"ח וא"י טעם להקל כה"ג. עיין בטור ולבוש שאם הדליק עד"מ בליל ב' ג' נרות א' הוספה של חול אין לו לברור הראשון או הב' לחול אלא האחרון יע"ש היינו אף בדרבנן יש ברירה מ"מ אותו שהודלק באחרונה מסתמא הוא של חול ועסי' תרע"ו ס"ה:

**סעיף ו**
עדיף דכשמוסיף נר א' א"י בני הבית כמה הוא של מצוה וכן בחוץ העוברים משא"כ שמש יודעים עכ"פ בני הבית ובחוץ שמש ארוך יותר גם שיתפשט ממנו האור וישתמש לאורו:

**סעיף ז**
יותר עמ"א דכשמניח הנרות למטה מי"ט במקום שאין תשמיש אדם וניכר שלצורך מצוה הניח יניח השמש למעלה מי"ט ועסי' תרע"א במ"א ו'. ומשמע לכאורה אף שמניח הנרות למעלה מי"ט מ"מ מניח השמש למעלה מהם וז"ש הב"ח ויש חולקין ועא"ר י' וצ"ע שם וכמדומה מכן המנהג אף במניח הנרות למעלה מי"ט השמש למעלה מהם ועיין אות ד':

**סעיף ח**
האיסור עמ"א אבל העולת שבת כתב דנראה לו דהזמנה לגוף הקדושה כו' אף בלא הודלק אסור ועא"ר אות י"א נ"ח אין בו קדושה יע"ש:

**סעיף ט**
של מנין עמ"א תה"ד משא"כ במקום שאין מוכרין הנרות במשקל כלל כ"א במנין אפשר גם הט"ז באות ו' יודה דאין בטל נר חנוכה באלף ותה"ד איירי בסי' ק"ג במקום שמוכרין לפעמים במשקל כו':

**סעיף י**
כ"כ עמ"א יש גורסין ב' ב' (עיין עולת שבת הגירסא שנים שנים ששם תרע"ב ושייך לתרע"ג) והיינו דיי"ל כמ"ש הב"ח דמ"מ נהנה מנ"ח אלא שידליק תחלה נר א' לעצמו ולא יהנה ממנו ואח"כ ידליק ב' ב' כבסי' ק"י בי"ד ס"ז ד"ח שנאבד א' כו' כמ"ש המ"א י"א דבד"מ מבואר דשרי להשתמש כה"ג דלא כב"ח אין צורך להגיה ב' ב' אלא כמ"ש כאן כו' ועיין אות י"א ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף יא**
מותר עמ"א ואף למ"ש באות א"ש דמניח הנרות אצל הפתח בפנים דשרי לשמש אצלן כשיש שמש או דא"כ מה מהני השמש כיון דמ"מ יהנה מאור הנרות. וכ"מ סי' רע"ו סעיף ד' אם יש נר כו' יע"ש:

**סעיף יב**
אם עמ"א ועט"ז אות י'. וכבתה במזיד פשיטא דצריך לחזור ולהדליקה וג"כ לא יברך עא"ר ט"ו וט"ז מהרש"ל ז"ל קנה מנורה כסף ובליל שני הדליק בה ומברך שלש ברכות שהחיינו ג"כ יע"ש והנה בגמרא מטעם זמן דל"ת בכ"ה נס נצחון וכ"ו נס דשמן א"כ יש ב' שהחיינו עסי' תר"ע ומ"מ אנן קיי"ל דאין מברך שהחיינו בליל ב' רק מהרש"ל ז"ל עשה כן לחיבוב מצוה וסדרן ג' ברכות אנרות בליל ב' ושהחיינו אכלים חדשים ומ"מ צ"ע אם יש לנו לעשות כן דלא מיחזי כיוהרא דשאני אדוננו רש"ל ז"ל ועוד דהרואה אמר דמברך זמן בליל ב'. ועיין סימן תרפ"ד דינים השייכים לכאן ואי"ה שם יבואר:

## סימן תרעד

**סעיף א**
כתב המרדכי כו' עמ"א דיש להחמיר מצד המנהג בכל נר מצוה שאין להדליק א' מחבירו ואפשר היינו ע"י אמצעי של חול הא נר מצוה מנר מצוה לית אפי' מנהג ומדליקין זה מזה בבית הכנסת ונר שבת וכדומה ואפשר המדליק נרות שבת ע"י שמש יותר טוב ועמ"ש אי"ה באות א' מזה:
דעיקר עמ"א עשה כלומר דמהדרין נר לכ"א ומהדרין מן המהדרין מוסיף והולך וא"כ אף כשיש רבים בני הבית וסמוכים ע"ש א' די בנר א' לכולן אף שמברכין כ"א לעצמם היינו שמכוונין שלא לצאת א' בחבירו מ"מ אין מדינא כ"כ מצוה הלכך ל"מ הנוספים

שאין להדליק אף כה"ג אב ובן וכדומה אין להדליק זה מזה אבל שני ב"ב בבית א' מדינא מדליקין זה מזה. ואם כבתה לא דאין זקוק לה. ולאחר שעבר זמן המצוה לעיל סימן תרע"ב מבואר דיש מחמירין. ועסי' קנ"ד סי"ד ובט"ז י"א ומ"א כ"א נר הבדלה אי הוי מצוה עט"ז כאן אות ג'. ומ"ש המ"א נר שבת אין בו קדושה צ"ע הא כתב המחבר כאן נר שבת כולן של מצוה הם. ועא"ר קנ"ד אות ד' ומ"ש בפריי שם ואי"ה בט"ז ובסי' תרע"ה יבואר עוד:

## סימן תרעה

### סעיף א

למצות עמ"א עפירש"י ותוס' שבת כ"ג א' ד"ה דולקת מע"ש למצות חנוכה כן פירש"י ז"ל ותוס' ד"ה מכבה פירשו שהדליקה תחלה לצורך שבת משמע הא אי לצורך חנוכה א"צ לכבות למ"ש למ"ד הנחה מצוה והמחבר השמיענו בלשונו שהוא לשון הטור והוסיף תיבת למצות חנוכה לומר כה"ג צריך לכבות ולהדליק דהדלקה מצוה הא הנחה מצוה א"כ כה"ג לכבות רק להגביה הא הדליק שלא לשם חנוכה אף אי הנחה מצוה צריך לכבות ולהדליק ולהניחה ול"ש לכאורה לומר רבותא נקיט שזהו עיקר הדין וי"ל דמ"ש התוס' לצורך שבת היינו נמי לנ"ח וז"ש כיון שמדליק בעתה הא שלא בעתה אף לצורך חנוכה כו' דהא לצורך שבת על השולחן מניחו ונ"ח מבחוץ בזמן הש"ס ואיך שייך מגביה וא"צ להזכירו ודוחק לומר באוכל בחצר בזמן הסתיו ואם שהלי' דחוק שם. ועפירש"י שם דולקת שהדליקה מע"ש למצות חנוכה לכאורה שהדליק מע"ש לצורך מ"ש והיינו כפי השיעור מצ"ה מיד עד ח"ש ולאח"כ לא ובמ"ש מאריכין בתפלה להוסיף מחול על הקודש ורוצה לעשות עצהי"ט ומש"ה לא כתב בע"ש אלא מע"ש וד"ה ומדליקה למצות הלילה לא משמע כן ואיך שיהיה אף כה"ג צריך לכבות כו'. וער"ן הדליקה בע"ש כו' בנר מערבי אפ"ה מטיבה והתם ס"ה וכאן נמי זכר למקדש ומיהו אף הדליקה מע"ש בשביל מ"ש מכבה דאין ניכר כאמור. ואומרו עששית כל היום למ"ש ובגירסת הרי"ף ז"ל כל השבת ולא אמר הדליקה מבע"י בלילה מכבה ומדליקה רבותא כפירש"י מע"ש למצות חנוכה אפ"ה במ"ש מכבה ומדליק למצות הלילה אע"פ שהדליק מע"ש בזמנו הראוי כבסי' תרע"ט. עוד רגע אדבר במ"ש המ"מ פ"ד שם ה"ט מנר לנר פתילות ארוכות דוקא אם לומר דבידו הוי כמו קינסא הא במעשר שני כתב הטעם שמא יחסר הפירות כמ"ש הלח"מ שם כל שנעשה אח"כ מצוה לא הוי קינסא וחזינן אי הנחה מצוה אסור צריך פירוש אחר. ואי לומר דהדלקה מצוה צריך להניחה תחלה ולהדליק במקומו דוקא גם בפנים וחוץ או גם בזה שייך הרואה אומר א"ש וזה

דלא כמ"ש הט"ז אות ג' וז"ש הר"מ ז"ל ה"ט תחלה נ"ח בפנים וחוץ ואח"כ תפוש בידו דלשיטתיה בפנים וחוץ במקומו בעינן ואחז בידו כל זמן הרואה וממילא צריך להניחה ולהדליקה דהדלקה במקומו בעינן ונ"ח למעלה מך' יכבנה וימעט וידליק עסי' תרע"א ועתוס' שבת כ"א ואין להאריך:

**סעיף ב**

שידליקנה עמ"א דלכתחלה ודאי אין לטלטל נ"ח ויניחם ח"ש במקום הדלקתן עסי' תרע"ב ועט"ז כאן אות ג' ובבית הכנסת עב"י בשם מהריי"א ז"ל ונדפס קצת בטעות בדפוס א' ובד"מ דפוס פיורדא נדפס כראוי ויראה שהמעשה היה שהלייכטיר שקורין קרוין וכדומה שתלוי באויר ע"י חבל הורידו למטה והעמידו פחות מי"ט והדליקו נ"ח ואח"כ היה השמש מוליך החבל והגביה להלייכטר כדרכו בכל השנה להאיר אמר שאין לעשות כן שהרואה בנתיים יאמר כו' ואף אם יעמוד בפחות מי"ט שמא ישתמשו בו ואמר דהוי ככבתה יע"ש. והנה כבתה שוגג לא במתכוין ומשמע דנרות בית הכנסת אין משתמשין לאורה אף תשמיש קדושה כמו בבית כבסימן תרע"ג ולהניח בפחות מי"ט ואנו אין נוהגין בפחות מי"ט בבית הכנסת וא"י למה מאחר דמצוה איכא כבסימן תרע"א ס"ה וקצת משמע כן כאן ומ"מ המנהג שהמנורה במקום גבוה. אבל להתפלל מעריב אצלם כ"ז שלא דלקו ח"ש אסור:

**סעיף ג**

שהרואה עמ"א עט"ז ב' והב"ח תירץ ב' תירוצים ועיין סי' רס"ג במ"א כ"א יע"ש ולכן הביא כאן רק תירוץ ב':

**סעיף ד**

אשה עמ"א ומוציאה אנשים אם עומדים בשעה שמדליקין ושומעים הברכה ודיעבד אף לא ענו אמן יצאו. סומא חייב כשיש לו בית מיוחד ומוציא נמי אחרים לפי"ז. ומשמע דליהוי מן המהדרין בבית א' א"צ וגדע מקטן לענין זה ואפשר דמדליקין. וקטן בחינוך להוציא אחרים האחרונים ז"ל מחמירין כאן ועפר"ח ועבדים שאין משוחררים י"ל דאפשר חייבים בנ"ח אף דל"ש באותו נס וחציו עבד כו' עפר"ח. הגר יאמר לאבותינו אף שעשה נסים לישראל ע"ש תרע"ו בשם אגרת הרמב"ם ואי"ה בתרע"ו במ"א ד' יבואר עוד לענין אשה וגר יע"ש:

## סימן תרעו

**סעיף א**

של חנוכה עמ"א של חנוכה תיבה אחת לא של חנוכה ב' תיבות והטעם בשל"ה במס' תמיד דף רמ"ט ע"ב נר של שבת לצורכו להאיר וגם לשבת משא"כ נ"ח רק לחנוכה

לפרסומי ניסא יע"ש היינו דאסור לשמש לאורה רק נר אשר שייך לחנוכה ובפר"ח גורס נ"ח לא של וכ"מ המחבר והיינו ג"כ של שבת שייך לו ולשבת משא"כ זה שייך רק לזכרון הנס זכר למקדש שחנכו המנורה לא של חנוכה יומי חנוכה דהאידנא ומ"מ העולם נוהגין של חנוכה ב' תיבות כמו להדליק נר של שבת. בימים ההם בזמן הזה לא ובזמן בויי"ו. שהחיינו לזמן הזה הלמ"ד בחיר"ק ועיין בסידור תפלה להמדקדק הגדול הרב מהר"ר שלמה זלמן הענא ז"ל ואין כעת ת"י. אם שכח כו' משמע אם לא היה דעתו על כן חוזר ומברך ועא"ר ועט"ז מ"ש בזה וצ"ע היכן צונו דלא הוי רק למהדרין ושאר בני אדם יוצאין בנר א' וצ"ע. חנוכה נו"ן בשורק קטן כ"מ בסידורים וכ"ף דגושה אע"ג די"א רמז ה' נרות כו' חנוכה וברד"א חנוכה וצ"ע:

אין עמ"א עט"ז ד'. ומ"ש וכ"מ בתו' כיון האדון ז"ל למ"ש התוס' סוכה מ"ו א' ד"ה הרואה מ"ש בסוכה ולולב לא מברך הרואה וחנוכה מברך ותירצו ג' תירוצים ומאי קושיא אי אמרי' דאע"ג שאשתו מדלקת עליו בביתו ויצא י"ח במצות אפ"ה נתקן הברכת להודות על הראיה כמ"ש הב"ח ז"ל א"כ אין קושיא מסוכה דהברכה על עשיה לחוד משא"כ בנ"ח ש"מ בנ"ח נמי הברכה לרואה כשלא קיים המצוה הוקשה להם שפיר מ"ש משאר מצות דלא תקנו ברכה לרואה כשלא קיים בעצמו המצוה וקיצר כדרכו הטוב ועיין ברש"י סוכה שם:

**סעיף ב**

אינו עמ"א הב"ח לשיטתיה בס"ג דאשתו מדלקת אפ"ה מברך הרואה ה"ה כשלא ראה בליל א' נ"ח ואשתו מדלקת עליו בליל ב' מברך שהחיינו אבל למ"ע באות א' דספק להקל ואין מברך הרואה ה"ה בליל ב' אין מברך שהחיינו כשאשתו הדליקה בליל א' עליו אע"פ שלא ראה בליל א' וכ"מ מר' זירא שבת כ"ג א' כבסי' תרע"ז דאמר לא צריכנא להשתתף בפריטי דמדליקי בגו ביתאי ואע"ג דהיה מברך שתים על הראייה למ"ד הכין מ"מ משמע כב"ח דעיקר חיוב ממונו וגם גופו לברך א"כ יותר טוב היה לר"ז להדליק בעצמו ולברך ג' ברכות מלסמוך על הראיה ועוד דלהדליק לא בירך ואם נאמר דב' חיובים יש היה להדליק בעצמו ולברך ג' ברכות ועא"ר ה' ולמ"ש א"ש. ומ"ש שכ"מ בתשובת מהריי"ל סי' קצ"ו אי"ה יבואר בתרע"ז מזה ור"ז שלא החמיר יע"ש וכאן אין להאריך:

**סעיף ג**

אומר עמ"א עמ"ש בט"ז מזה שצ"ע לכאורה אין מספיק בין הברכות להדלקת שאר נרות ועיין מ"ש בריש הסימן בב"י תרע"ב דמשמע דהברכות קאי על כל הנרות. מ"ש ל"ו תיבות יש בהנרות הללו מלבד ב' תיבות הנרות הללו ובשני תיבות הנרות הללו ח' אותיות ח' ימי חנוכה וצ"ל דלא חשיב ה' דהנרות או ו' לא חשיב ועא"ר אות ח' ועיין

הגמ״י פ״ג מגילה וחנוכה ובמס׳ סופרים פרק ך׳ הלכה ו׳ ויש לערוך ל״ח תיבות או ל״ט מלבד הנרות הללו ובא״ר מגיה מלת מצות ומלת הן יע״ש וראוי להעתיק כראוי שיהיה רק ל״ו תיבות וכעת לא היה הזמן מספיק. ועי׳ רא״ש שבת כ״ג הן נקיבה ועיין תשבי הללו וא״ה באגרת השלישי יבואר:

**סעיף ד**

בנר עמ״א היינו כמ״ש הט״ז באות ו׳ בשם תה״ד דוקא כשאין לו מזוזה בחדרו בבית החורף שישינים שם (ע״ד הל׳ מזוזה בזה) דזו צריך להדליק בימין הפתח בפנים לדידן כבסי׳ תרע״א ס״ז ולעולם צריך להדליק נר הראשון שהוא עיקר המצוה (דהנוספים הן למהדרין) בטפח הסמוך לפתח כמבואר בתרע״א ס״ז א״כ מוכרח להדליק בליל א׳ בנר היותר ימיני ובליל ב׳ ג״כ בימיני ופונה לשמאל אע״ג כל פנות וכו׳ הכא א״א דבעי להתחיל בנר א׳ בטפח הסמוך משא״כ אם מדליק בשמאל אז מתחיל תמיד בנר שמאלי בכל לילה בטפח הסמוך ופונה לימין ועב״ח באורך והמדקדק יניח על שפוד בטפח הסמוך יהיו כולם ויתחיל בנר יותר ימיני ובליל ב׳ בנוסף ופונה לימין כמ״ש המחבר כיון שכולם בטפח הסמוך לפתח. ומט״מ כתב שיניחם בעובי המשקוף כולם במזוזה ועט״ז וא״ה שם יבואר עוד. מ״ש בשם הב״ח עסי׳ ח׳ אות ח׳ כשהמתעטף אין בקי אחר מברך לו ה״ה כאן. ובתל״ד אות ט׳ וכשאחד מברך יברך על הדלקת נ״ח עיין ר״ג נימא למול כו׳ ולדינא צ״ע ועא״ר:

**סעיף ה**

להפנות לימין עמ״א ועפר״ח וא״ה בט״ז ו׳ יבואר עוד. הגר יאמר לאבותינו או לישראל ע״ש בשם אגרת הרמב״ם ז״ל ובא״ר אות ב׳ דאחר מברך ג״כ להדליק וגר כו׳ ועסי׳ נ״ג במ״א י״ט וט״ז ט׳ וקצ״ט סעיף ד׳ אברהם אב לכל נסים לאבותינו בבית שני צ״ע קצת. ועבדים י״ל דא״א אבותינו ועפר״ח אי עבדים שאין משוחררים חייבין כלל בנ״ח וער״מ ז״ל פי״א מה״ב הט״ו ובהשגות הר״א ז״ל:

**בשו״ת** ח״צ ז״ל הדביק נרות שעוה בכותל ובא לו שמן זית מדליק שמן זית בסי׳ מ״ח. והנרות שעוה לא נאסרו בהזמנה לדידן עסי׳ תרע״ג ומשמע שעוה ושאר שמנים והדביק שעוה מדליק בשעוה שמן זית היה הנס בו. אם יש לו שמן זית לנר א׳ ושאר שעוה יראה דטוב לעשות כן כי עיקר נר אחד ועיין א״ר:

## סימן תרעז

**סעיף א**

כתב בתשובת רש״ל כו׳ עמ״א ועט״ז א׳ מזה וצ״ע:

בשמן עמ"א ועא"ר א' וב' משמע שצריך שיתן האכסניא שמן כשיעור ח"ש י"ש ועפר"ח דכתב דמשמע דא"צ להוסיף כלל ומיהו פריטי משמע כל שהוא סגי. וצריך האכסניא לשמוע הברכות מבע"ה דאל"כ צריך לברך על הראיה בשם שכ"ג ועב"ח לענין מברך על הראיה ועסי' תרע"ו במ"א א'. עסי' תרע"ח במ"א ג':

**סעיף ב**

פתח עמ"א עסי' תרע"ב במ"א אות י"ג ועמ"ש אי"ה באות ג' מזה:

**סעיף ג**

לעצמו עמ"א פירש מ"ש מהרי"ל קנ"ו ומהרי"ו בליקוטים דהאידנא אין אכסנאי משתתף רק מדליק בפ"ע היינו שיש לו חדר מיוחד בפ"ע דבזמן התלמוד היו מדליקין בחוץ די בשיתוף לא עתה הא כשאין לו חדר בפ"ע אף עתה משתתף ובא"ר א' כתב דמשמע אף שאין לאורח חדר בפ"ע אין משתתף יע"ש האידנא וצ"ע. ודע דאכסנאי צריך להדליק דל"ת כיון שאוכל ע"ש בע"ה כבני ביתו דמי ומדינא די בנר א' קמ"ל. דלא כיון דאורח הוא ולמחר ילך לביתו צריך לשתף בפרוטה ועיין לבוש פרוטה א' משמע דא"צ ליתן כשיעור שמן ח"ש וב' ב"ב בחדר א' ואין סומכין כ"א אוכל משלו צ"ע אם די בשיתוף צריך כ"א מדינא להדליק בשלו ואורח אפשר הקילו כאמור עיין אות ח':

**סעיף ד**

להדליק עמ"א כל מפני חשד אין מברך כמו חצר שיש ב' פתחים כו' וי"ל היינו בחצר ב' פתחים כיון דמדליק בא' ומברך א"צ לברך בב' משא"כ כאן וגם מתכוין שאין יוצא בברכת בע"ה ליכא ברכה לבטלה כ"ש כיון שאין משתף עמו בפרוטה א"כ ליכא ברכה לבטלה ומדליק בחדר שלו ומברך ועיין אות ט' ואי"ה שם יבואר עוד:

**סעיף ה**

לכן עמ"א היינו בזמן התלמוד אבל בזמן הזה הכל הולך אחר מקום אכילה אם אוכל בקביעות אצל אביו ידליק שם במקום שאוכל כמ"ש באות ו' והיינו מן המהדרין הא מדינא א"צ כלל כיון שסמוך ע"ש אביו הוי בבלל בני ביתו וצ"ע:

**סעיף ו**

וי"א עמ"א דבר"מ כתב שי"ל הרא"ש מודה דהאידנא הולכין בתר קביעות אכילה אע"פ שלן במקום אחר אם בקביעות אוכל בן אצל אביו וכדומה מדליק שם וליכא חשדא כה"ג יע"ש וכבר כתבתי באות ה' דלפי"ז י"ל דאין חייב מדינא כ"א למהדרין:

**סעיף ז**

במקום עמ"א ועט"ז אות ב':

**סעיף ח**
קטן עמ"א המחבר ברסי' תרע"ב ס"ב דמהדרין מן המהדרין אין מדליקין רק נר א' בכל הבית ומוסיפין כו' כפי' התוס' א"כ מיירי כאן בקטן שיש לו בית בפ"ע והגיע לחינוך מדליק ומ"ש אפי' לדידן קטנים פטורים בתרע"ה ס"ג פסק הר"ב בפירוש קטן שהגיע לחינוך מדליק (משום הידור כו') ועיין לבוש כתב מדינא הרבה אנשים בבית א' יכולין להשתתף אבל משום הידור מצוה כו' יע"ש ועפר"ח כאן לא משמע הכי ועמ"ש אות ג':

**סעיף ט**
אם עמ"א עיין אות ג' בזה. ומכאן קשה לכאורה למ"ש בתרע"ו ס"ג אם מדליקין בביתו אין מברך על הראיה והא חייב לראות הנרות שוב ראיתי בפר"ח הקשה כן וי"ל דוודאי צריך לזכור הנס אבל לא תקנו ברכה כ"א כשאין מדליקין עליו בביתו ועמ"א תרע"ו אות א' במ"ש בשם התוס' קשה מכאן:

**סעיף י**
הצריך עמ"א דטוב להתנות בפירוש מה שנותר מן שיעור שלא מוקצה ומותר אחר ח"ש ומ"מ הכל לפי עובי הפתילה ועסי' תרע"ב במ"א אות ג':

**סעיף יא**
ושורפין עמ"א דשמן להדלקה לא מהני כלי מאוס ול"ד ליין זילוף דמהני בכלי מאוס עיין פ"ק דפסחים זילוף יע"ש ועי"ד נ"ז סי"ח דיש מחמירין לשהותו שנה י"ב חודש דכה"ג חיישינן לתקלה הא כ"א יום לא חיישינן עש"ך שם ולנרות בית הכנסת צ"ע עמ"ש בט"ז שם. ומ"ש לעיין בי"ד נ"ז היינו דיש מחמירין ולדינא י"ל דשרי ונ"מ למ"ש באות שאח"ז ואי"ה שם יבואר:

**סעיף יב**
שאין עמ"א מ"ש דשיל"מ היינו כמו חמץ שי"א בי"ד ק"ב דהוי דשיל"מ אע"ג לשנה הבאה חוזר ונאסר מ"מ הוי דשיל"מ והא לדידן אוסרין שהייה במשהו בפסח ושורפין הכל כמבואר בתמ"ב ותמ"ז וא"כ איך יהיה דשיל"מ וכבר הוקשה למ"י בת"ח כן ובפריי ל"י כתבנו מזה והיינו הואיל דיש מתירין משהו בפסח למכור לעכו"ם וה"ה לשהותו י"א דשרי אע"ג דאנן מחמירין היינו לחומרא אבל לקולא לא והוי דשיל"מ לי"א כן וה"ה בשמן די"א דמותר לשהותו לשנה הבאה רק יש מחמירין בי"ד נ"ז סי"ח לקולא לא והוי דשיל"מ ולכאורה קשה ממ"ש בי"ד ס"ט סי"ד ובש"ך נ"ו דלצלי לא נאסר וכ"ת כיון די"א עסי' ק"ב ובש"ך י"א הוי ב' סברות לצרופי להחמיר שמא הוי דשיל"מ ושמא הלכה דאיסור רבנן אין מוסיפין הא המחבר בי"ד ס"ט לא הזכיר כלל סברת האוסרין

וי"א דלצלי מותר מעיקרא משא"כ שמן נ"ח אסור להשתמש כלל ולאחר חנוכה ג"כ נאסר כלל ולשנה הבאה משתרי י"ל דהוי שפיר דשיל"מ וצ"ע:

## סימן תרעח

### סעיף א

נר חנוכה עמ"א ועסי' רס"ג במ"א ב' ומשמע לכאורה אע"ג דראוי ב' נרות לשבת די בנר אחד על השולחן שאוכל והשאר לנ"ח וליהוי מן המהדדין וצ"ע קצת:

### סעיף ב

שלום עמ"א עסי' תרע"ג במ"א ב' וכאן כתב בדרך אפשר ועסי' תרע"א במ"א ה' ועא"ר ב' חולק בזה וכ"מ מסתימת המחבר והר"ב דבזה"ז נמי נר שבת קודם ובפר"ח כאן ותרע"ג דלא הוי היכרא לנ"ח יע"ש והמ"א סובר דמש"ה מ"מ יש להדליק נ"ח דהא בחול כה"ג מי שאין לו שום נר כ"א נר חנוכה ודאי דמדליק אותו ולא אמרינן דלא הוי היכרא ואי דמדליק סמוך לפתח ובמנורה יש היכרא ה"ה בשבת יעשה כמן ולא יניח על שולחנו כ"א סמוך לפתח ולא ישבו בחשך וצ"ע:

### סעיף ג

יקנה עמ"א נר א' כי עיקר המצוה רק נר א, והמותר למהדרין יין קידוש מצוה מד"ס עדיף. ושני ב"ב הדרים בחדר א' ולא' אין לו נ"ח וקידוש היום אם ישאל מחבירו שיקנה לו חלק מה בשמן ופתילה בחנם יקנה יין קידוש עסי' תרע"ז במ"א א' ובשו"ת הרשב"א ז"ל תקמ"ב וי"א דדי בשיתוף כ"ש ואפשר כל שיש לחלק אף שאין כ"א כשיעור חצי שעה לשניהם סגי וצ"ע. ושם משמע בני ביתו היינו אשתו ובניו הסמוכים על שולחנו אפי' גדולים מדינא די בנר א' הא איש אחר שאין בכלל ביתו ולא עבדו העברי אע"פ שאוכל על שולחנו דין אכסנאי יש לו ומדינא צריך שיתוף או יקנה לו במתנה חלק בשמן ופתילות ומשמע לכאורה דוקא שמן ופתילה דוקא לא שמן לחוד או פתילה לחוד וצ"ע: **ודע** ה"ה נשים נ"ח עדיף מק"ה על היין ונר א' סגי והמותר לק"ה ברכות ד' ב' פירש"י ז"ל נשים כו' זוכרהו על היין ומ"ש בשמירה בדר"י אע"ג דכתיב ובתך זה להזהיר שלא יעשה הקטן ע"ד גדול אביו עראי"ם ז"ל פ' יתרו ובס' המגיד כתבנו בו. ועסי' רצ"א ורצ"ו במ"א י"א לענין הבדלה יע"ש:

## סימן תרעט

### סעיף א

בע"ש עמ"א חילק בין איש דלא מיתסר בהדלקת נר שבת דיוכל להדליק נ"ח אח"כ אבל אשה דרכה לקבל שבת אסורה להדליק נ"ח וזה דעת הלבוש ועט"ז מזה ועא"ר בזה י"ל לכאורה דקי"ל כל מילי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח וא"כ אם קבל

שבת בפירוש צ״ע איך יאמר לאחר להדליק בשבילו דנראה מטעם שליחות והא איהו כבר קבל שבת וי״ל דלאו שליחות ממש הוי כיון שממונו הוא ואחר מעשה קוף עביד ומ״מ ברכות איך מברך אחר ואף שומע כעונה צ״ע. ועסי׳ תרע״ו במ״א אות ד׳ (ט״ס תרע״ז) והנה ב׳ ברכות שהחיינו ונסים ובליל ב׳ נסים יוכל לברך בעצמו כמו הרואה כבסי׳ תרע״ו ס״ג:

**סעיף ב**

בעוד עמ״א אחר פלג המנחה ומשמע שצריך ליתן שמן בנר שידליק בצ״ה שיעור ח״ש ועסי׳ תרע״ב ולבוש כאן כתב בפי׳ שהרי הנר ידלוק אחר השקיעה וצ״ע שאין העולם נזהרין כמדומה בזה ע״כ ראוי ליזהר שיתן שמן או נר גדול שידליק ח״ש בצ״ה וצ״ע ועסי׳ תרע״ג בט״ז ט׳:

## סימן תרפ

**סעיף א**

צריך עמ״א הם דברי הב״ח ז״ל וסיים שם אם לא שפתח הבית מכוון נגד פתח בית החורף אז יש ליזהר אף עתה שמדליקין בפנים לבית החורף אלא שיש תקנה כשיכנס לבית ינעול פתח הבית ויפתח פתח בית החורף יע״ש והיינו אע״ג דגם בבית החורף לפעמים מכבה ע״י נשיבה מאויר בית החורף מ״מ הוי דבר שאין מתכוין ולא הוי פסיק רישיה ועסי׳ רע״ו מזה. וי״ל למה לא הגיה הר״ב כאן כמו בסי׳ תרע״א ס״ח לדידן שמדליקין בפנים ממש אין לחוש ועסי׳ תרע״ג במ״א אות י״ב:

## סימן תרפא

**סעיף א**

קודם עמ״א תה״ד סי׳ ס׳ עט״ז א׳ ואע״ג דמדליק ועושה מלאכה מ״מ טוב לאחר הבדלה שלא יהא נראה שבת כמשאוי. קודם ויתן לך זריזין מקדימין וגם פרסום נס ואע״ג תדיר קודם מפרסום נס כבסי׳ תרפ״ד אות ב׳ מ״מ פסוקים אלו רק לסימנא טבא ומש״ה נ״ח קודם וכן ספירה קודם ויתן לך כבסי׳ תפ״ט עח״י שם ומ״ש שם בפריי. אחר שנשתלם סדר התפלה ואתה קדוש כו׳. ובתרל״ט במ״א י״ז יע״ש. ומשמע דעתו בביתו יעשה ג״כ כמ״ש הר״ב בהג״ה רק בשכח בתפלה יבדיל על הכוס בביתו ובציבור אל ישנה ועיין פר״ח הסכים לט״ז ועא״ר ומ״מ בציבור נוהגין להדליק קודם ויתן לך ואח״כ ויתן לך והבדלה על הכוס ומ״ש הר״ב כ״ש בביתו שכבר הבדיל בביה״כ קשה דהא מתכוין שלא לצאת בהבדלה של בית הכנסת ששמע משי״ץ ודוחק לומר שמבדיל בביתו לנשים ובני ביתו ובחנוכה יעשה כן דלמה יעשה כן וצ״ע. ומירושלמי דאין מבדילין בנ״ח אם נאמר

בהזמנה לא נעשה נ"ח כבסי' תרע"ג בט"ז ו' ז' ועיין עולת שבת שם י"ל דיצויר שהיה דולקת מע"ש לנ"ח ונאמר דאף לאחר שיעור אסור להשתמש ועסי' תרע"ה במ"א א' ותרע"ב. ולהמחבר שם מ"מ י"ל דאי איתרמי ועיין פר"ח:

**והוי** יודע שהב"י בשם הרד"א יש מבדילין תחלה ואח"כ מדליקין נ"ח ואח"כ יאמר יפתח ה' לך אוצרו הטוב כו' יע"ש היינו למ"ד מבדילין קודם ואח"כ מדליקין נ"ח מ"מ יבדיל קודם ויתן לך ומיד ידליק קודם ויתן לך וא"כ לדידן מי שנוהג בביתו להבדיל קודם ואח"כ מדליק כמ"ש הט"ז ויחיד מתפלל מעריב בביתו יש להבדיל מיד אחר סיום תפלת י"ח וידליק ואח"כ יאמר ויתן לך להקדים נ"ח מה דאפשר כי פסוקי ויתן לך רק לסימנא טבא ובבה"כ מדליקין קודם ויתן לך מיד אחר קדיש תתקבל קודם הבדלה כפסק המחבר ז"ל ואי"ה בט"ז יבוא' עוד בזה:

## סימן תרפב

### סעיף א

הרשעה עמ"א הקמץ בה"א קטן ושו"א תחת הרי"ש להשלים ת"ק ועט"ז בזה וסידור עם דקדוק מהרב המדקדק הגדול בעל בנין שלמה ז"ל אין כעת ת"י. וקבעו שמונת ימים אלו להודות אבל י"ל וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו וכן המנהג:

**כתב** א"ר בשם תשובת מהר"מ מרוטנבורג ז"ל סי' ע' ברכה מעין שלש בחנוכה ופורים אין מזכירין בה של חנוכה ופורים דלא נתקן אלא בברכת הודאה ונודה לך לאו הודאה יע"ש. יוחנן כ"ג חשמונאי י"א כינוי ליוחנן וי"א חשמונאי ל' גדולה עב"י וא"ר והקדימו כ"ג להכינוי כי עיקר השם יוחנן וכעין זה בגיטין והתם יש טעם בדבר ־קכ"ד תיבות יש כמנין יוחנן וי"א קכ"ה כמנין כהנים א"ר:

אע"פ עמ"א שבת כ"ד ב' ועסי' תרכ"ג יע"ש:

### סעיף ב

א"א עמ"א ובג' אחרונות נמי אומרים וכתוב בספר חיים כו' והא דאל ישאל היינו יחיד. ועפר"ח אם אמרו אין בכך כלום ורשאי. וזכרנו ומי כמוך י"ל קאי חיים נצחיים אבל בספר פרנסה טובה ודאי דצרכי רבים שרי אלא דהודאה לשעבר אין לבקש העתיר עפר"ח. ועיין לבוש בימים ההם ובזמן הזה בוי"ו ועט"ז ואי"ה שם יבואר:

## סימן תרפד

### סעיף א

בשל חנוכה עמ"א בתכ"ה אות ה' ועא"ר כאן ז' דמשמע דקורין רק של חנוכה וכן בשבת שנייה יע"ש. עיין ברמב"ן על התורה פ' בהעלותך הביאו הפר"ח כאן דנחמו הקב"ה

לאהרן בנרות של עולמים קיימים אף לאחר חורבן נרות חנוכה ומש"ה קורין בנשיאים ג"כ שסמכן הכתוב יע"ש:

**סעיף ב**

ובבי' קורא עמ"א תוס' שבת כ"ג ב' ד"ה הדר ובראי"ש שם כתי' ראשון דלהקדים תדיר עדיף מניסא ולדחות פרסומי גיסא עדיף ושיר של יום קודם לחנוכת הבית עמ"ש בט"ז. ובתוס' סוכה ג"ד ב' ואמאי תדיר בלא ר"ח יכול להקשות וא"י הקושיא התם ר"ח לאו פרסומי ניסא אבל פרסום נס עדיף לדחות תדיר הא כל שאין זה תדיר דוחה לגמרי שאין תדיר מכ"ש אם לקדם וצ"ע. וער"מ ז"ל פ"ו מה' תמידין ה"י שיר ר"ח דוחה שבת לגמרי משא"כ במקום שאומרים שיר של יום וחנוכת הבית י"ל שיר של יום תחלה ואח"כ חנוכה וב"ט ושבת כשאומרים ב' מזמורים אין לדחות של יום ולומר של י"ט דשאני ר"ח לידע שהוקבע בזמנו וצ"ע:

**סעיף ג**

א"צ עמ"א עב"י תוס' מגילה פרק הקורא עומד יע"ש. סדר קריאת התורה בר"ח בחול מתחיל פ' התמיד צו כהן עד רביעית ההין לוי עד ונסכה ישראל עד ונסכו ודי בחנוכה עיין לבוש:

**סעיף ד**

לקרות עמ"א דהואיל וכבר קראו ד' גברי עיין במהרי"ל שם ולכאורה אם קראו בשבת ששה ואמר קדיש יאמר אחר השביעי ג"כ קדיש ועסי' רפ"ב ס"ו. ובמהרי"ל שם אמר שיש לגמגם מה שקרא הד' בחנוכה משום אין מדלגין ופגום ס"ת עסי' קמ"ד וב"י בשם ש"ל כתוב בפי' כן ועט"ז ד' וא"כ בין כשיש ס"ת א' ונזכר קודם ברכה אחרונה אין מדלגין ובין כשיש ב' ס"ת אין הד' קורא בב' רק אחר קורא:

**סעיף ה**

צריך עמ"א עט"ז ד' בזה ועפר"ח. ור"ח טבת בשבת וקרא באחר ז' ואמר קדיש י"ל דלא יאמר אחר השניה א"ד ל"פ ועסי' רפ"ב. כשיש ב' ס"ת וצריך ג' יקרא בא' סדר השבוע וב' בר"ח וראשונה למפטיר פר"ח כבסי' תרס"ט בהגי"ה. כשאומרים קדיש על השניה מניחין השלישית אצלה לא הראשונה דפשיטא שהקדיש על הא' ג"כ קאי:

## סימן תרפה

**סעיף א**

בשל"ה עמ"א עסי' ריי"ב הביאו המ"א תרפ"ד אות ד' ובראש פרק ז' ברכות מ"ז ב' שחרר עבדו לעשרה יע"ש:

**אם** טעו וקראו ד' פרשיות באדר א' משמע בב"י שא"צ לחזור באדר ב' רק המגילה וכ"ה הנוסחא במגילה ו' ע"ב הא לענין פרשיות זה וזה שוין ובד"מ כתב שנוסחא אמיתית שצריך לחזור בשני יע"ש וכ"כ הא"ר כאן אות כ"א דצריך לחזור ולקרותן בשני. מ"ש המ"א שד' פרשיות אין מזכירין נשמות ואומרים צ"ץ היינו באדר. ולעניין אב הרחמים בא"ר אות ח"י בשם הגמ"נ די"ל אב הרחמים בד' פרשיות כמו בשאר שבתות ובד"מ בשם מהריי"ל שאין מזכירין נשמות וכיון שאין מזכירין נשמות אין אומרים מי שבירך של קהל אלא מתחילין אשרי משמע מיד מתחילין אשרי ואין אומרים א"ה בד' פרשיות ועסי' רפ"ד וצ"ע:

**שובבים ת"ת** במעוברת ויש נוהגין בפשוטה שובבי"ם ובמעוברת שובבי"ם ת"ת וכשחל ר"ח שבט וט"ו ביום ה' ועא"ר י"א דיש להתענות במקומן ויקהל פקודי יע"ש ולפ"ז בפשוטה אם אפשר כן יתענו ת"ת. ואין חשש בידי דבר ברור בזה די"ל הואיל ונדחה ידחה ולענין הסליחות י"ל אם אירע ר"ח וט"ו בשבט ביום ה' מ"מ בשבת הבא יאמרו הסליחות השייכים לפרשת שבוע אע"ג במעריבים אומרים של יום ראשון כבסי' תפ"ט מ"מ בסליחות כפי הנראה שקדמונינו ז"ל סדרו סליחות בכל פרשה שיש בהם שייכות ע"כ אין להחליף נ"ל לענין עננו לומר בשחרית כיום ה' של שובבי"ם עא"ר אות י"ב בלבוש משמע בשחרית יאמר הש"ץ עננו בין גואל לרופא רק פרשת השבוע קורין בשחרית ובמנחה ויחל אבל בהגמ"י משמע בשחרית אין לומר עננו יע"ש וצ"ע טעם שובבים עיין בשל"ה ולבוש. ומתחילין מפי שמות כי גלות מצרים אנו משלימין עתה כמבואר בספרים ובסי' המגיד שלי כתבתי ואלה שמות ב"י הבאים מצרימה בבעל הטורים **ש**מות **ב"י** הבאים ר"ת **שביה**. וכתבתי ואלה נוטריקון ואבק לשון הרע כי על מכירת יוסף באו למצרים אבק במ"נ אבק דק ואבק התאמצות שא' מתאמץ להפיל חבירו ואבק כו'. בני ישראל א"ת יעקב ישראל מדרגה חשובה הנפש יעקב מדרגה שפלה הגוף כי הגוף מלבוש ובית לנפש תפארת אדם לשבת בית (ע' ביערות דבש ואהבת יונתן ז"ל) וע"ד לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי שחלק הדומם ראוי לגרר אחר חלק החי לא הנפש אחר הגוף כסוסי פרעה שהסוסים נמשכו בע"כ לים אחר העגלות ולה"ר חמור מכל להיות עקרו בנפש לנפש חיה לרוח ממללא בני ישראל הבאים מצרימה בשביה מפני שא"ת יעקב נעשה הנפש טפל לגוף יעקב לפיכך אי"ש וביתו באו כי בגלות מצרים שניהן בגלות הנפש והגוף במ"ט שערי טומאה עד שמיהר ה' הקץ וגאלם. ה' יגאלנו במהרה בימינו אמן:

**עיין** לבוש כאן הרבה דינים מהפטורה וסליחות ומנהגים. בא"ר א' מעשה בנייא שטאט לא התפללו בי' בטבת בבוקר לערב אמרו סליחות של שחרית. שם באות ד' מצא כתוב בשם הגאון מוח' אייזיק דרשן כשחל ר"ח שבט ביום ד' אז יהיה קור ושלג גדול באותו חורף וסי' ויגש יע"ש:

**דין** יא"צ באדר א' ב' בתקס"ח ס"ז יע"ש. ובמ"א אות ך' שם הרבה דינים מיא"צ. ולענין בר מצוה עסי' נ"ה ס"י ומ"א אות י' ור"ח כסלו יע"ש הרבה דינים. עיין לבוש כאן ועי"ד ת"ב ס"י"ב ובט"ז ט' וש"ך יו"ד וי"א מדיני יא"צ דיני קדיש עסי' קל"א וקל"ב לעיל יע"ש. ועי"ד סי' שצ"ה שם בט"ז אות ג' מיא"צ במעוברת אם מותר לכנוס לסעודה. ובשפ"ד א' דאבל יכולין להתפלל סליחות אצלו בבה"כ ויראה ה"ה כל סליחות שובבים וכדומה דמ"ש:

## סימן תרפו

### סעיף א

בחנוכה עמ"א כוונת הב"ח דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ואין הלכה כר' יוסי לאחריו הלכך לפני חנוכה אסור ולאחריו שרי ופורים שאני דברי קבלה כתי' הרז"ה או דקבילו עלייהו בימי מרדכי כו' ומ"ש המ"א אף ביום שלאחריו אסור הוא בשם כנסת הגדולה כרבי יוסי יע"ש ועפר"ח לפניו אסור בתענית הא בהספד שרי לפניו אף להב"ח ודין הספד וצ"ה כתבתי במנהגים שלי ועמ"ש בפריי קכ"ט וע' בסי' ת"ך במ"א ופר"ח:

### סעיף ב

מתענין עמ"א ובימי מרדכי ואסתר י"א דג"י לא היו רצופין רק בה"ב וכ"א לילה ויום כמ"ש גם אני ונערותי אצום לילה ויום עא"ר א':

### סעיף ג

להתענות עמ"א ברמ"ט אות ז' דר' אבין ציים שהיה איסטניס כו' והם דברי המ"מ פ"ה דתענית אבל למ"ש הרא"ש משום סליחות דוקא אסור הא יחיד שרי עמ"ש בט"ז אות ב' ומ"ש ממ"נ פ"ד דתענית דבע"ש לא היו מתענין הטעם שהיו מרבין במעמדות ותחנונים ומ"ש בשם מהרי"ל שלא היה מגיד ההלכה סי' ורמז אין אסתר מגדת וסי' בעלמא הוא אבל כשחל ביום ה' יש ב' ימים ה"ו לטרוח בשביל שבת היה מגיד:

### סעיף ד

לא עמ"א עב"י בשם שיבולי הלקט יע"ש:

### סעיף ה

ג"י עמ"א ומ"ש מי שנעשה נס כו' אף שהולכין הבנים לעיר אחרת להשתקע שם אפ"ה חייבין ע' א"ר אות ה' ול"ד לנותנים חומרי המקום שיצא משם ובאין דעתו לחזור א"צ

דשאני כאן כיון שקבלו עליהם ועל זרעם בשבועה ועפר"ח תצ"ו אולי אזכה לפרשם אי"ה על נכון. ומ"ש בשנה פשוטה עסי' תקצ"ח אות ך' ובא"ר תרפ"ה אות ז' ובמנהגים שלי כתבנו מזה:

**כתב** כה"ג מי שמתענה יום שנעשה בו נס ואירע בשבת יתענה בע"ש הביאו א"ר ה' ואין בידי כעת כה"ג וביא"צ י"א להתענות בא' בשבת גם בזה צ"ע כיון דאין קובעין תענית בע"ש ומ"מ הואיל ונדחה ידחה ליום א' ומיהו בה' לא כל מה דמצי לקרב התענית שפיר טפי וצ"ע:

## סימן תרפז

### סעיף א

כתב בהגמ"י עמ"א הנה דעת מנהגים גר הואיל ובשעת עיקר החיוב בלילה היה פטור ה"ה קודם הנץ פטור. ויש צירוף לזה דעיקר חיובא ביממא כמ"ש התוס' מגילה ד' ב' ד"ה חייב דמברכין זמן ביום עסי' תרצ"ב א' והמ"א כתב דאחר שלא קרא בלילה אין קורא לאחר ע"ה דבק"ש בשכיבה תליא ואיכא דגני בהאי שעתא משא"כ במגילה מע"ה יממא. והנה בתרצ"ב פסק דיכול לקרות מפלג המנחה עב"י תרפ"ז מא"ח ותה"ד מה לק"ש לר' יהודה ולכאורה שם איכא אינשי דגני בההוא שעתא ושם לא ערער המ"א ומיהו בכמה דברים מצינו עשאו פלג המנחה כלילה נ"מ בסי' תרע"ט במ"א ב' ושאר דוכתא טובא. ואפשר שם יש צירוף י"ג זמן קהלה לכל ודוחק גם י"ל זכר לנס שהיו צועקים לילה ויום היינו אף בשעה שב"א ישנים היו צועקים. ובע"ה היו ישנים הרבה ב"א ואיכא זכר לנס. גם י"ל דהגמ"י לא מיבעיא קאמר אחר שלא קרא בלא אונס דאסור אח"כ עסי' רל"ה ס"ד בק"ש דוקא אונס אף גר נמי הואיל ועקרו ביום וגר ל"ד דאונן נמי דכוותיה ומיהו השגת המ"א שייך תיפוק דיממא הוא ובחידושי ד' א' הבאתיו מחלוקת הר"מ והר"ן ראויה כל הלילה וכאן אין להאריך:

כל הלילה עמ"א ועמ"ש בט"ז אות א':

### סעיף ב

לשמוע עמ"א ובתוס' מגילה ג' א' ד"ה מבטלין נמי מבואר בציבור וב"ח כתב אף יש עשרה ציבור עדיף הביאו הא"ר אות ב' וכן יראה מבטלים כהנים עבודה וסתמא י"ג כהגים זוכים בתמיד ויש להם מנין ש"מ ציבור עדיף ברוב עם כו'. ויש לנו קצת קושיא במ"ש התוס' משהאיר היום זמן עבודה היינו עמוד השחר עיין תמיד פ"ב וברי"מ ז"ל הלכות תמידין ומוספין פ"ה ועדיין לא הגיע זמן מגילה ולמה מבטלין מצוה ד"ת בשביל מגילה דרבנן אף שניהם דרבנן כיון דעדיין לא הגיע זמן מגילה וברי"ח וחנוכה דפרסומי

ניסא עדיף היינו בהגיע זמן שניהם ואי"ה בט"ז יבואר עוד. ובחידושי מגילה כתבתי אם נאמר דעל מצות דרבנן נמי מכין עד שתצא נפשו כמו בד"ת אומר לולב שאין נוטל כו' י"ל על קריאת הלילה אין מכין ער"ן ז"ל לחד תירוצא כפרים לא היו קורין בלילה דעיקר מצותה ביום. ומתנות לאביונים אם נתן שיעור צדקה י"ל דאין כופין דבצדקה כופין דאיכא לאו בהדיא ע"י"ד רמ"ח בש"ך אות ג' משא"כ מתנות לאביונים עשה מד"ס ולא עדיף מד"ת כה"ג דהוי נמי בכלל למען יאריכון ימיך וי"ל דאיכא נמי לאו דלא תסור עמ"א תמ"ו. ומשלוח מנות איש לרעהו אי חבירו מוחל מהני עסי' תרצ"ו בהג"ה ס"ו וא"כ בדעת חבירו תולה. ומיהו אונס שגירש דבדידיה תליא מילתא ואפ"ה מכין מכות מרדות ובספר שושנת העמקים בכלל מכות מרדות הארכתי ואי"ה שם נתעוררתי על זה :

**סעיף ג**

שאין עמ"א עלח"מ פ"א ממגילה דסמכו של ב"ר מק"ו ובת"ת דרבים ליכא ק"ו ותי' דא"כ מה בעי רבא מגילה ומ"מ הי עדיף הא ק"ו ומה ת"ת דרבים דוחה מגילה כ"ש מ"מ דעדיף מת"ת דרבים (כמ"ש התוס' במגילה) ועיין ספר חמד משה בזה. וזה לשיטתיה דכתב במ"מ קוברו ואח"כ קורא הא ליכא שהות למגילה קורא ואחר כך קוברו משא"כ לט"ז אות ב' ולמ"א ז' שכתבו דאף דאין שהות למגילה מ"מ עדיף דמוטל בבזיון בהאי רגע א"כ אין מוכח דת"ת דרבים עדיף ממגילה ביש שהות לקרות המגילה אחר כך כדבעינן למימר לקמן ובעי רבא מ"מ ומגילה באין שהות למגילה ואי דלא הוי בחד גוונא ומה בכך. והראה לס"ס תר"צ במ"א אות כ"ה דלמצוה מן המובחר יע"ש. ומיהו לכתחלה מבטלים כהנים מעבודתן שגם הם ישמעו בציבור ושם מיירי שיחיד היה לו אונס ובא אח"כ אין מטריחין אותו לכנוף עשרה. ומ"ש המ"א דלק"מ דמש"ה אמר המחבר שאין לך כו' דנדחית מגילה היינו דקורא אח"כ ביחיד דאל"ה אין זה דיחוי וכל המצות ד"ת צריך לאקדומיה למגילה אע"פ שהוא פרסומי ניסא (ובשניהן דרבנן מגילה קודם פרסומי ותדיר עסי' תרכ"ד) וא"כ ת"ת דרבים ל"ש מגילה נדחה דיקראו אח"כ בציבור ומיהו ודאי דצריכים להפסיק מלימודה ולקרות דא"ל בת"ת דרבים כמו בימי יהושע לומדים כל היום ומבטל לגמרי מגילה דהשתא הוי קשיא שפיר אמאי לא כתב ת"ת דרבים דוחה מגילה לגמרי אלא דא"א דהא חזינן כשהגיע יום י"ד כל העולם מפסיקין מלימודם וקורין וכ"ת ת"ת דרבים לא הוי כ"א כשכל ישראל בכנופיא כמו ביהושע דל"ד וכ"מ בתוס' דאל"כ לא הוי מקשה הר"ר אלחנן דשאני ת"ת דיהושע. גם ממ"ש התוס' ראיה מכתובות ולא מכאן מבטלין ת"ת למת משמע רבים אלא י"ד ע"כ כל ישראל בעינן וראיה מכתובות ת"ר אלף או לית ליה שיעורא ובחידושינו דלקמן במגילה

נמי איתא להא ברייתא ומ"ש לעיל בשם הלח"מ פ"א מהל' מגילה ואם היה חילוק בין ת"ת דיהושע כל ישראל בכנופיא ובין רבים וכ"א בפ"ע אין מוכיח מאבעיא דרבא ואם נאמר דאין לחלק כמ"ש המ"א יש הוכחה כמ"ש הלח"מ וי"ל המ"א לשיטתיה באות ו' דבטל המגילה לגמרי וליכא הוכחה ומש"ה הוצרך המ"א לומר שאין נ"מ שיקראו אח"כ בציבור והבן:

**סעיף ד**

כדי עמ"א הנה הק"ו ומה עבודה דוחה מ"מ ביש קוברין רק שאין כ"צ כמ"ש התוס' בשבועות למ"ד ע"ב ד"ה אבל איסורא (וכאן בשמעתין ד"ה מ"מ עדיף איידי דלאחותו באין קוברין אלא בשבועות מפורש טפי) ומ"מ י"ל דקרובים אין דוחה עבודה לגמרי שיטמא לקרובים ויניח עבודה לגמרי אבל להקדים הלוית המת ואח"כ יעשה עבודה י"ל הלוית המת קודם אלא מדנקיט רבא מ"מ ועבודה מ"מ עדיף לומר דמש"ה איכא למיבעיא דמ"מ עדיף ממגילה והיינו באין קוברין דודאי דמ"מ עדיף מעבודה מלאחותו באין קוברין מיידי. ומ"ש כ"מ בראי"ם סס"ב לא הבינותי דמה ענין כ"ז שיש שהות לקרות אח"כ לכאן ואולי דהר"מ ז"ל פ"א ממגילה כתב (אשר לשון המחבר הועתק משם) שאין לו קוברין (בטור השמיט שאין לו קוברין) משמע הא יש קוברין מגילה קודם והיה מקום לומר דבאין קוברין מ"מ קודם ובטל מגילה לגמרי ומ"ש ואח"כ קורא ביש שהות ואם לאו בטל מגילה לגמרי. משא"כ ביש קוברין רק לא כל צורכו מ"מ קודם ולא לבטל מגילה אבל למ"ש הרא"ם ז"ל בפירוש הר"מ ז"ל למה כתב אין קוברין. והוי יודע דודאי בתני וכ"ש מתני פשיטא דקודם למגילה אלא דקשיא ליה אאין כ"צ כלל בלא קרי ותני כלל דהיינו עשרה עכ"פ:

**סעיף ה**

בדאיכא עמ"א ולהלכה קיי"ל דבאין שהות מילה קודם דעיקרה בשמיני ול"ד למ"מ לקמן ועפר"ח. ומה שהראה מקום לתרצ"ג מילה קודם למגילה הוא יקרא בציבור אח"כ כמ"ש המ"א כאן אות ג' משא"כ אי יקרא אח"כ ביחיד מגילה קודמת למילה כאמור:

**סעיף ו**

בדאפשר עמ"א דאם לא יוכל לקבור אח"כ ודאי אין שום מצוה ד"ת נדחית מפני מגילה וקבורת מתים ד"ת אלא שהמ"א הוסיף מק"ו דמ"מ דוחה עבודה לגמרי ועבודה דוחה למגילה באין שהות כמ"ש הר"ן ז"ל והקשה המ"א ממ"נ אי כ"ה דוחה ל"ת היינו לא תסור הא קיי"ל דחי לגמרי כמ"ש בסי' י"ג ואי דחי ל"ת בשוא"ת א"כ איכא ק"ו. ויש לראות מההוא דסי' י"ג בשבת כרמלית הוי לאו דרבנן אתי כבוד הבריות ודחי לגמרי משא"כ מגילה קום ועשה מאי אולמיה כו'. ומ"ש הר"ב שם בהג"ה שיוכל ללבשו בשבת

אף ע"פ שעובר מ"ע דרבנן בציצית כמ"ש המ"א שם אות ו' מ"מ הוי עשה דשוא"ת וכה"ג בד"ת דחי עשה דיבום בקום ועשה לחיובי עשה דשוא"ת וע' תוס' יבמות כ"ב ב' חייבי עשה רבי' קרא ל"מ כן ועמ"ש בפורת יוסף כלל א' ובס' ג"ו וש"ה כתבתי מזה:

**שאלה** מי שיש לו טלית משי ונפסק א' מציצית בחול אי שרי ללובשו בציבור כך. והנה בסי' י"ג בשבת כתב הר"ב דיכול ללובשו לכתחלה והוסיף אמ"ש המחבר בכרמלית א"צ לפשוט והר"ב כתב לכתחלה נפי דכ"ה דוחה עשה דרבנן וא"כ משי בחול למ"ד שאר בגדים דרבנן או דלמא בשבת עובר עשה בשוא"ת משא"כ בחול ועיין עולת תמיד שם דבשבת י"ל עשה דרבנן ליכא ושם בפריי כתבנו מזה. ומ"ש פירוש על הרא"ם מבואר דהרא"ם בביאוריו לסמ"ג כתב סייעתא להרי"ן דמבטלין עבודה מפני מגילה לאו לגמרי אלא לאקדומי ממ"ש הר"מ ז"ל מבטלין.עבודה וכל המצות מפני מגילה רק מ"מ קוברו ואח"כ קורא (והוא ל"ד דאף ליכא שהות מ"מ קודם כאמור ש"מ לגלויי אירשא) לאשמעינן דוקא ביש לשתיהן שהות מיירי הא באין שהות לא מיירי וא"כ קשה על הר"ב מ"ש דוקא ביש שהות לקרות אח"כ וב"י ליישב יע"ש ובחידושינו כתבנו מזה:

## סימן תרפח

### סעיף א

מימות יב"נ עמ"א עב"י דלא כהרי"ן שאמר שלא יהיה גנאי לא"י ויראה דודאי לתנא דידן תקנו זכר לא"י שיהא חלוקין מפרזים ולא עשוי להיפך מוקפין מימות יהושע בן נון ב"י"ד להקדים ופרזים בט"ו ויהיה זכר לארץ י"ל שושן ע"כ ט"ו וחשיבות ט"ו שהיה הנס ביותר והרגו גם ב"י"ד כמ"ש הט"ז אות א' ולכן תקנו פרזים ב"י"ד ומוקפין מיב"ג בט"ו ואפ"ה פריך שפיר שושן כמאן כיון דעיקר חילוק פרזים ממוקפין נולד בלא שושן לחלוק כבוד לא"י משא"כ להרי"ן עיקר חילוק מוקפין משום שושן וגם רבא איך אמר שאני שושן דמשמע מוקפין שפי' בט"ו והא אי לאו שושן אין לחלק כלל. בטור כתב כפרים מקדימין והאידנא הכל ב"י"ד אלא שהכרכים כו' מלת אלא קשה ואין לו ביאור לכאורה ובמשנה שפיר אלא שהכפרים לפירש"י ז"ל יע"ש:

### סעיף ב

מסתמא עמ"א ועפר"ח ולא הבינותי דלישנא דרי"ן ורמ"א א"א לתרוצי כמהר"מ מרוטנבורג שכתבו מסתמא הוקפה ולסוף ישבה והיל"ל מסתמא ישבה על דעת להקיפה ודינה כהוקפה ולסוף ישבה. ומ"מ י"ל סתם עיירות בונים בתים ואח"כ מקיפין ומ"מ אין דר שם אדם עד שמקיפין תחלה כמ"ש התוס' דף ג' לענין שור איגר. ולהר"מ הקושיא של שור איגר לק"מ וכ"כ הפר"ח יע"ש. וא"י למה השמיטו הר"מ והטור והמחבר דשור

איגר כפרזים בי"ד. והא דסעיף ד' כרך ספק קורין בב' ימים ולא הולכין אחר הרוב שיש ספק בקבלה ואי"ה יבואר לקמן:

**סעיף ג**

ובלבד עמ"א בטור כתב סמוך או נראה ובלבד כו' משמע דנראה נמי תוך מיל ובש"ע היפך וכתב נראה ואח"כ סמוך לומר בסמוך בעינן מיל הא נראה רחוקים הרבה נמי. ומ"מ בב"י בשם הר"ן דאין נראה שיהיו רחוק הרבה אלא מתחשב מתחומי העיר יע"ש וכאן לא הזכיר מזה כלל וצ"ע ודע דמ"ש הט"ז והכפרים הסמוכים הוא ל"ד ה"ה עיירות גדולות הסמוכים לכרך נידון ככרך כפירש"י ז"ל בריש מגילה עיר ועיר הסמוכה למדינה כו' וברי"מ ז"ל העתיק המימרא כצורתה כרך וכל הסמוך כו':

**סעיף ד**

שהוא ספק ע' מ"א טבריא ספיקא דדינא ואע"ג כל ספק ותיקו בדרבנן לקולא מ"מ א"א שלא לקרות כלל עוקר בודאי מ"ע מד"ס וכ"ש למ"ש בתרפ"ו בשם הרז"ה ד"ק א"א בו ספק לקולא. וער"ן כתב דמדת חסידות הוא לקרות בטבריא בב' הימים כי ראוי לקרות בי"ד ושוב בט"ו הוי ספק דרבנן ולקולא:

**סעיף ה**

קורין עמ"א א"י למה השמיט הרב משלוח מנות נוהג בשניהם מספק ע' מ"ש בט"ז ועפר"ח:

**סעיף ו**

ולא עמ"א כוונתו בי"ד סי' כ"ח שור הבר מכסה בלא ברכה ודוקא מצוה שחייבו חז"ל בפרטות לעשות מספק כי"ט שני מברכין משא"כ היכא שלא אמרו בפירוש רק מכללא ככל ספק תורה לחומרא אין מברכין עליו ועש"ך י"ד כ"ח אות ז' דלא מטעם להתיר חלבו אלא שאין מברכין על הספק והא דתנן במשנה כו' מכסין דמו לאו שתקנו בפרטי כן אלא מכללא דספק תורה לחומרא. ודמאי רוב ע"ה מעשרין כרבא פרק במה מדליקין כ"ג אלא דלא כאביי. ועיין ר"מ פ"ג ממגילה לכאורה כאביי ושאני י"ט ב' דלא ליזלזלו ביה ובמגילה ראוי שלא יברך כלל וכמ"ש הר"ן ז"ל ספק דבריהם לא בעי ברוכי אלא י"ל מ"ש הר"מ ז"ל הואיל ורוב עיירות קורין בי"ד טעם למה מברכין בי"ד למה אין מברכין בט"ו וכפי זה י"ל דסובר שפיר כירושלמי בן כרך שקרא בי"ד יצא עמ"ש בט"ז ד' ועסי' ס"ו בספק קרא ק"ש ומ"א שם כתב תי' הכ"מ דתקנה כך היתה ולשיטתיה כאן ועט"ז שם מ"ש כדמאי ר"ל כאביי שאמר דמאי ספק דבריהם הא ספק תורה מברכין ולשיטתיה כאן ועא"ר ופר"ח שם בשם הדרישה דכל שהוא מחויב וא"י אם עשה צריך לברך ה"ה כאן ושם הארכנו:

**סעיף ז**

זמן עמ"א וכוונתו לתרצ"ב אות ב' דמברך ביום שהחיינו דעיקר מצותה ביום וער"ן בריש מגילה שהכפרים לא היו קורין בלילה כ"א ביום. ואם כוונתו לומר בלילהון לא יברך לא ליל י"ד ולא ליל ט"ו היה לו לפרש זה. והנה הר"מ ז"ל והמחבר כתבו דקורא בב' הימים ובלילהון דל"ת קריאת הלילה אין חובה כ"כ ודיעבד יוצא בשל יום לחוד ה"א בלילהון אין קורא כלל ספק דרבנן לקולא כמש"ל קמ"ל דבלילה נמי חובה לשיטתם כמ"ש בתרנ"ג דביום אין מברך שהחיינו. והר"ב שכתב שם דחוזר ומברך שהחיינו אפ"ה אודי כאן להמחבר דאף בלילה קורא ויראה לכאורה דעל של לילה לא יברך וכנראה ממ"א וכדכתיכנא, ובחידושינו כתבנו למ"ד אין קריאת הלילה חובה וכפרים לא היו קורין בלילה איך יברך וצונו. כתב הפר"ח דוקא עיר שיש לה עתה חומה הא לא"ה אין נכנס בגדר הספק ולעיל כתבנו דוקא ספק דינא כטבריא או ספק קבלה הא לא"ה לא. עיין א"ר אות ה' בשם הגהות אלפסי הוא נקרא דרך תמים דלא אמרינן קבוע כאן עד"מ ט' חניות מוכרות בשר שחוטה וא' נבילה ואחת א"י מה היא מוכרת לא נידון קבוע יע"ש שהאריך ויראה דקבוע ד"ת דוקא כשהאיסור ניכר במקומו משא"כ זה וא"ש קושיית הר"ש מקינון איך זורעין דילמא נחל איתן הוא קבוע כו' ומתרץ כאן משמע שמסופק אי זה הוי קבוע דכתב ואת"ל ספק שקול הוא היינו קבוע וצ"ע:

**סעיף ח**

יום עמ"א דבט"ו ג"כ פקדתי יע"ש היינו לכרכין אבל עיירות מפטיר פרשת השבוע א"ר אות י"ג. כתב הא"ר שם מותר לטלטל המגילה בשבת דלא כפר"ח שאוסר. והביא ראיה מהניזקין יע"ש והנה יראה דמותר לטלטל וללמוד בה ולדרוש ממנה ברבים. ומ"ש בש"ע ואומרים על הניסים בט"ו לא בי"ד לכרכין ואף שבבי"י הניח בצ"ע למה לא יאמרו על הנסים בע"ש מ"מ פסק להלכה דכרכין יאמרו על הנסים בט"ו. ועסי' תרצ"ג בי"ד אומר על הנסים לא בט"ו זה לעיירות וכרכין בט"ו לא בי"ד ועיר מסופק אומרים על הנסים בב' הימים דהבי"י כתב דמה בכך דיאמר על הנסים ואחרונים כתבו דאסור אבל בספק אומרים בב' הימים נ"ל פשוט:

**סעיף ט**

אין ע' מ"א מגילה ו' א' ועתוס' שם הא כשחל בחול אין דורשין דקריאת מגילה הוי פרסום יותר וכ"מ בטור שכתב וכדי להזכיר ענינו של יום הא בחול לא ועסי' תכ"ט שואלין ודורשין בפסח היינו הטעם שבעבורו נצטוינו המועד ההוא דאי לדרוש הדינים הנוהגים קשה בפורים נמי יש לדרוש דינים הנוהגים ועמ"ש בתכ"ט בבי"י ומ"א ופריי שם. ועיין מגילה הטעם שמא יעבירנו ד"א ורב יוסף אמר שעיניהם של עניים כו' והר"מ

ז"ל נקיט הטעם כרבה דלא כרב יוסף ועיין בהגהות מיימוני ובתוס' מגילה ד' ב' דנ"מ בזמן המקדש ומ"מ לדידן אין נ"מ מזה. משלוח מנות דכתב הרלב"ח דנוהג בשבת ולא חיישינן בעיר שאין חומה עתה שמא יעבירנו דמגילה הטעם שמא ילך אצל בקי וער"ן בר"ה הקשה במילה ניחוש שיעביר האזמל ובחידושינו מגילה ד' ב' כתבנו מזה. ולרב יוסף אין קושיא דהא איכא למיחש שימנו מיום קריאה ויבוא לידי חמ"פ דיודעין משום שבת וכן לרבה א"ו דהך גזירה עדיף ליה ממה דימנו חמ"פ:

**סעיף י**

ואין עמ"א ועפר"ח פסק לעשות בשתיהן בשבת ויום א' וכן משלוח מנות בשתיהן ע' כאן ובתרצ"ה ומ"ש המחבר גובים מעות פורים בי"ד ומחלקין גמרא דף ב' ובמשנה ה' א' והב"י בשם מצא כתוב הוא לשאר דברים לא לגובים בו ביום ובאר הגולה אות ס' ציין על וגובין מצא כתוב צ"ע ועמ"ש וביום השבת הוי לציין ועד"מ וצ"ע ובחידושי כתבתי וכאן אין להאריך:

**סעיף יא**

יקראנה עמ"א ושלא בזמנה בעשרה לעיכובא ויש לראות הואיל וקורא בלא ברכה יקרא בפחות מיו"ד אם אי אפשר למצוא עשרה וכ"כ הפר"ח בתר"ץ ס"א ומ"ש שם בט"ו בשבת קורין בי"ד בעשרה דוקא וה"ה בן עיר בי"ג במפרש לים ואי ליכא עשרה קורא בלא ברכה הא בעשרה נמי קורא בלא ברכה כמ"ש כאן ואי דקאי בט"ו בשבת לכרכין לאיזה צורך כתב בן עיר בי"ג בעי עשרה הא בלא ברכה אף אי ליכא עשרה קורא ולכתחלה אף בזמנה. ולהמ"א כאן י"ל בדוחק דס"ל בי"ד כשיש לו מגילה קורא בלא ברכה וזה כשקרא בי"ג בעשרה ודוחק דא"כ היה להמ"א לפרושי מ"ש בהג"ה דנזדמנה לו מגילה בי"ד דקורא בלא ברכה והפר"ח והט"ז אות ט' דקורא בברכה ועא"ר י"ו ומ"ש המ"א דבהג"ה מסופק אי סגי בקטנים עססי' תר"ץ דגם בנשים מסופק המחבר שם ע' מ"א שם אות כ"ד ואי"ה באות י"ב יבואר עוד:

**אם** הולך לדרך וקורא בי"ג י"ל דקורא בעצמו ואין אחר מוציא אותו דכל שאין מחויב בדבר ומיהו יש מחלוקת די"א דבן עיר היה קורא לכפרים. ואם טעו בפרשיות יקראו בשני כ"ה בבדק הבית ועד"מ וב"ש אה"ע דהר"ב לא ראה בדק הבית של בית יוסף ויראה ה"ה הפיוטים והיוצרות יחזרו ויאמרו בשני:

**סעיף יב**

קורא עמ"א ועט"ז אות ט' ובא"ר ט"ו בברכה דבי"י בשם ש"ל כתב אם אדם מסופק יקרא בלא ברכה אבל לדינא סובר דיקרא בט"ו בברכה יע"ש ומ"מ נראה דיקרא בלא ברכה דספק ברכות לקולא ובן כרך שיצא לדרך בי"ד קורא בי"ד עבי"י וכל אלו קורין ביום

ולילה כבזמנה עב"י וע' בטור כאן. עט"ז ד' מה שאין קורין מספק ב' הימים ותי' המרדכי דלא יעבור כתיב וא"ר א' בשם הכל בו דספק דרבנן וי"ל ד"ק הוי כד"ת. ואבודרהם תי' דממ"נ יוצא אם הוא י"ג כו' וקשה דבן עיר שקרא בי"ג צריך לקרות בי"ד בברכה כמבואר כאן וי"ל. ובחנוכה תי' דהוי דרבנן יע"ש:

## סימן תרפט

### סעיף א

ונשים עמ"א והוא פשוט ומירושלמי ר' יהושע הוי מכניף כל אנשי ביתו כו' עראי"ש ותוס' ערכין ג' א' ד"ה פסק ואף הנשים ההולכות לבית הכנסת בעזרת נשים אין שומעין כלל המגילה ואני תמה היאך יוצאים ומימרא מפורשת אריב"ל נשים חייבות במגילה. ומ"ש התוס' שם דהמ"ל הכל לרבות קטן לר"י ולכאורה עדיף לומר כהלכה דאין הלכה כר"י ודוחק לומר דתוס' סוברים דהלכה כר"י. ושם דף י"ט ב' הכל כשירים חוץ מחש"ו ור"י מכשיר בקטן ואיך יחמיר הכל דת"ק קאי לר"י והיה לומר הכל דקטן מוציא קטן דהוי תרי דרבנן כחבירו ודעת המחבר כהר"מ ז"ל כמ"ש המ"מ פ"א ה"א דנשים מוציאות אנשים כדיעה א' בסתם ואפ"ה פסק דקטן רק מחנכין דהוי תרי דרבנן לא שהוא מחויב כאשה ואע"ג הטעם שהן באותו נס בספ"ק להשמיד שייך בקטן כאשה ועבדים וכדבעינן למימר לקמן אי"ה באות ב' אפ"ה לאו בר חיובא הוא קטן כמו חרש ושוטה רק חינוך ומש"ה אין מוציא לגדול דתרי דרבנן שא"א לבוא לחד דרבנן כמ"ש המ"א אות ב' ושם יבואר אי"ה אי קטן מוציא לנשים יע"ש:

### סעיף ב

ועבדים עמ"א עפר"ח הביא קצת התוספתא הכל חייבין כהנים לוים ישראלים עבדים משוחררים טומטום אנדרוגינוס כו' נשים עבדים קטנים פטורים ואין מוציא רבים י"ח. ובה"ג מפרש רישא הכל חייבין לרבויי נשים שמוציאות נשים דחייבין בשמיעה לא בקריאה ואין מוציאות אנשים שאין מחויב בדבר מקריאה דאין חייבת בקריאה ולרש"י צ"ע דסתרי רישא לרישא. ופירש שאף הם היו באותו נס פי' אחר עיקר ע"י אשה אסתר ולפ"ז אשה חייבת בקריאה ומוציאה אנשים גם עבדים שאין משוחררים פטורים דל"ש הטעם גביהן (עיין הל' עכו"ם עבד בהקפת הזקן) הפי' הב' באותו נס בספק להשמיד ומחויב רק בשמיעה באפשר ועבדים ג"כ חייבין בספק להשמיד שנימולים וקטן לאו בר מצות רק בר חינוך. ועב"י כתב לפירש"י אשה מוציאה אנשים דאשה עיקר הנס ובחידושינו הקשינו דבמגילה פירש"י באותו נס בספק להשמיד ובשבת כ"ג א' בנ"ח פי' ע"י אשה דבנ"ח אשה מוציאה אנשים ויבואר אי"ה באות ד' ויראה כוונת הב"י דקשיא

ליה מתוספתא מוכח דנשים אין מוציאות כמ"ש התוס' בשם בה"ג ועפר"ח וע"כ טעמו של רש"י דריב"ל חולק אתוספתא שאף הן באותו נס עיקר ע"י אשה וחייבת בקריאה יותר מאיש ומש"ה פי' כן ואף ע"פ שאמרו הכל חייבין לאתויי נשים והתוספתא ע"כ סוברת דנשים אין מוציאות לאנשים י"ל מש"ה אמר הש"ס בערכין הכל חייבין הכל כשירים להודיענו לדידן הכל חייבין בשוה בקריאה והכל כשירים נשים כמשמעות המשנה דחוץ מחש"ו דנשים מוציאות ולבה"ג צ"ל אין למידין מכללות אף במקום שנאמר חוץ דקטן מוציא לקטן. ואם נאמר שאף הן באותו נס דרבנן כמצה משא"כ עיקר ע"י אשה ודאי מ"ה נמי כעין זה א"כ במגילה הוי תרי דרבנן ובנ"ח ע"י יהודית שחתכה ראש האויב הוי ח"ד דרבנן וכ"ש אם מגילה ד"ק והבן. והמעיין בב"י יראה מ"ש הטור הוא מתוספתא עבדים סתם ונשים ע"כ משוחררים דאין משוחררים אין חייב דאי חייב למה למתני כלל עבדים הא בכ"מ שוין עבדים שאין משוחררים לנשים ומתוספתא דסיים פטורין היינו מקריאה משמע ושמיעה חייבין אלא גרסינן משוחררים לאשמעינן הא שאין משוחררים לא וע"ז כתב ואע"פ באותו נס כו' הא מה"ט עבדים נמי ומילת ומיהו הוא התחלת התירוץ נמצא סובר שאין משוחררים אפי' בשמיעה אין מחויבים. ואם תרצה לפרש דברי הב"י כפשוטו לומר משוחררים ה"ה אין משוחררים כאשה ומ"מ מפרש דברי הטור עבדים משוחררים דאין משוחרר הוא בכלל אשה משא"כ משוחרר הוא גר ואף דכ"ש הוא מ"מ נקיט ליה בפ"ע ולא לפסוק בא רק לפרש מ"מ הר"מ ז"ל דחשיב גרים ע"כ דוקא משוחררים כמ"ש הלח"מ והב"י סובר דהנס עיקר ע"י נשים כמ"ש בשם רש"י דמוציאות אנשים א"כ לכאורה קשה מ"ש המ"א ז"ל ה"ה אין משוחררים דהוא מועתק מל' הר"מ ז"ל גרים ועבדים משוחררים וכאמור ובע"ט כתב ג"כ על הב"י דאין משוחררים חייבין וצ"ע לכאורה ואי"ה באות דה"ט יבואר ליישב:

**סעיף ג**

חדש עמ"א בשם הב"ח וכ"מ במגילה י"ט ב' דמוקי מתני' כר' יוסי ואנן קי"ל בק"ש דיצא ה"ה כאן וע' מ"ש בט"ז אות א' מזה:

**סעיף ד**

קטן עמ"א קפ"ו במ"א ג' (ט"ס קפ"ז) דאף תרי דרבנן מוציא לחד דרבנן דלא כתוס' מגילה י"ט ב' ונ"ל דהתם אי בעי בא לחד דרבנן משא"כ במגילה: (מ"ש המ"א שם דקטן אין מוציא אשה י"ל במחלוקת שנויה אי ספק תורה מדרבנן לחומרא י"ל אתי דרבנן ומפיק דרבנן ועמ"ש שם שי"ל). ומתרע"ה בס"ג הדליקה חש"ו לא יצא וי"א הגיע לחינוך יצא אע"ג דרך המחבר הלכה כדיעה א' בסתם היינו שמפורש להיפוך מדיעה שניה משא"כ שם העתיק בדיעה א' גמרא דשבת כ"ג ב' וי"א הוא בה"ע מפרש דבלא

הגיע לחינוך איידי והלכה כי"א וכנראה בני" דלא הביא דעת החולק על בה"ע וכמ"ש בכללי או"ה בי"ד אות א' וגדולה מזה י"ל אף במגילה הלכה כדיעה דנשים אין מוציאות כי"א כיון דבדיעה א' אין מפורש ההיפוך אף דמשמע לדיעה א' שמוציאות. ולפ"ז א"ש מ"ש המ"א באות ב' דעבדים שאין משוחררים דהם היו באותו נס להשמיד וחייבים וקטן לאו בר מצות רק תורת חינוך. ומ"ש ודוחק לחלק די"ל מגילה קטן בשמיעה חייב וגדול בקריאה משא"כ בחנוכה כמ"ש בחידושי ועתה ראיתי בא"ר הרגיש בזה מ"מ לדיעה א' משמע נשים חייבות בקריאה א"י מנ"ל לחלק בקטן ולזה י"ל דפסק כת"ק דרבי יהודה וכדאמרן ומטעם דכתיבנא:

**והנה** נסתפקתי כמה פעמים אי אשה בכלל ערבות למה שמשמע מרא"ש ברכות ד' נשים בבהמ"ז לכאורה דאין נשים בכלל ערבות מ"ה אם כבר יצאה אשה י"ח אין מוציאה לאשה או לאנשים למ"ד שמוציאה עתי"ט ר"ה פ"ג מ"ח אף ע"פ שיצא מוציא מטעם ערבות וה"ה קטן לאשה או לקטן אחר והבן זה:

**סעיף ה**

אינה עמ"א ועיין אות ד' תירץ כאן בשמיעה משא"כ נ"ח. וקטן ל"ש כבוד ציבור דבר"פ פסק דקטן קורא בציבור ועמ"א ו' דקטן לא יקרא. וברע"א א' דנשים מוציאות בק"ה לאנשים דתרוייהו ד"ת וכ"מ בברכות ד' ב' דאי תרוייהו ד"ת נשים מוציאות וכאן או דבשמיעה חייבין כבה"ג או כבוד הציבור ועט"ז עא"ר א' בשם הט"ז ובעט"ז כאן:

**סעיף ו**

אם ע' מ"א וכבר כתבנו דצ"ע דנשים אין שומעין כלל המגילה אף בעזרת נשים א"א להם לשמוע ובירושלמי ריב"ל הוי מכניש בני ביתיה וקרי קמיהון ובתר"ץ בט"ז ו' דאף ע"פ שאין מבינות להק"ק יצאו א"כ אשה חכמה ראוי שיהיה לה מגילה כשירה בלה"ק ותשמע הברכה משי"ץ ותקרא לעצמה בעזרת נשים ולפני הבתולות יקרא בביתו בלא ברכה רק תשמע היא:

**סעיף ז**

שאינה עמ"א יראה כוונתו לומר דעת הר"ב כי"א קמא דאין מוציאות אנשים ולכאורה י"ל דרך הר"ב שלא להשמיט דיעה אף דעתו כהמחבר ובפריי ליי"ד בכללי או"ה כתבנו מזה:

**סעיף ח**

מיהו עיין מ"א קאי בטומטום ועבד דגרע טפי כשהוא ספק או מורכב מאם הוא דבר ברור עבי" ובא"ר מ"ש על הע"ש. ואנדרוגינוס שאין מינו אין מוציא הא מינו מוציא דבריה בפ"ע הוא עבי" וצ"ע בדוכתי טובא בש"ע בזה. ואין מינו אף אשה אין מוציא

ובתוס' מגילה ריב"ל משמע לכאורה דמוציא אשה שכתבו דאשה לא עדיף מאנדרוגינוס וי"ל בזה דעת הלבוש וע' א"ר ובחידושי הארכתי וכאן אין להאריך:

**סעיף ט**

עצמו עמ"א ולפ"ז המחבר שהשמיט זה סובר דנשים מוציאות אנשים י"ל למ"ד מוציאות אנשים הם אפ"ה עבדים לא באותו נס הפי' עיקר ע"י אשה ואין משוחררים ל"ש זה כמש"ל וכן למ"ד נשים אין מוציאות משום כבוד הציבור כמ"ש באות ד' אבל חציו עבד מוציא עצמו. והוי יודע שהפר"ח הביא ירושלמי בר קפרא אומר נשים וקטנים חייבין שאף הן היו בספק כו' ריב"ל הוי מכניש כו' והוכיח דפי' באותו נס בספק לא כרשב"ם יע"ש והנה י"ל הא והא אמת בספק נ"מ לקטנים ועבדים. ובעיקר הנס נ"מ דנשים בקריאה דוקא ועבדים בשמיעה וקטנים פסק כת"ק דר' יהודה וב"ק כר"י פסק. ולפ"ז עבדים אין מוציאין לנשים ולהיפוך מוציאין ונשים מוציאין קטנים ולהיפוך ודאי לא. נסתפקתי אשה אם מוציאה דיעבד לטומטום דהוי כס"ס שמא הלכה דאשה מוציאה אנשים ושמא זה נקיבה ואת"ל חד ספק דיעבד לא דמגילה ד"ק כד"ת ע' סי' תרפ"ו ס"ס דיעבד יוצא ולכתחלה אין לעשות ס"ס עמ"א תס"ז א' ותפ"ט:

**סעיף י**

קורא עמ"א אי דוקא קורין כ"א לעצמם אז הרשות בידם ועמ"ש אי"ה בסוף הסי':

**סעיף יא**

להביא עמ"א ועכשיו ראוי לכ"א שיהיה לו מגילה כשירה ולקרוא בלחש מלה במלה אף דבאות י' משמע ברוב עם מ"מ א"א לשמוע מהש"ץ מחמת רעש ובלבול שמכים בעצים ומשמיעין קול גם נשים חכמות ובתולות ראוי להיות להם מגילה כשירה ולקרותה בעצמם כי בעזרת נשים א"א לשמוע כלל המגילה מהש"ץ וראוי לכל ישראל לנהוג כן מי שיכולת בידו:

## סימן תרצ

**סעיף א**

בין עמ"א עסי' ח' אות א"ב דהברכות בעמידה. קורא ביחיד וע' א"ר והכלל כל ברכה שאין בה הנאה לגוף בעמידה משא"כ שחיטה חלה וק"ה אף שחוב עליו דומין לנהנין וכמ"ש:

**סעיף ב**

ואסור ע' מ"א ש"צ קבוע א"צ שימתין וכאן מיירי באין קבוע:

**סעיף ג**
לקרותה עמ"א ויראה כשיש הרבה ב"א בבית הכנסת מש"ה יכולין אף עשרה להקרות לציבור משא"כ כשאין רק מנין טוב יותר שיקרא אחד והשאר ישמעו ברוב עם עסי' תרפ"ט במ"א אות י'. ועי"מ פ"ב מהלכות מגילה ה"ו קורין שנים א' קטן ואחד גדול ובלח"מ שם דקמ"ל דלא תימא דיתנו דעתם אקטן קמ"ל דישמעו מהגדול יע"ש:

**סעיף ד**
אם עמ"א. ואי"ה בסעיף י' ד' אבאר עוד:

**סעיף ה**
אפי' עמ"א וכונתו לתרץ קושיית הט"ז באות ג' וירצה בזה כי דברי הרשב"א ז"ל פשוטים המה דבגמרא י"ח פריך אהא אם כותבה וכיון לבו א"ר חלבו אמר רב חמא אמר רב דבעינן כתובה כולה אמאי לא הקשה לו ר"ח אמר רב מברייתא דהשמיט הסופר יצא במיעוטא וע"כ ר"ח לכתחלה קאמר דבעינן כתובה כולה וא"כ מה מקשה מר"ח אמתני' ד"ל דיצא דוקא דיעבד בכותבה ובריתא דהשמיט רובא היה להקשות על מתני' אלא ע"כ ר"ח אפי' דיעבד קאמר דלא יצא והיינו חיסר תחלה או סופה ומש"ה פריך ליה מר' חלבו לחוד דעדיפא ליה ממה שיפרוך מברייתא ויצטרך להשוות תחלה ברייתות אהדדי והמעיין בר"ן יראה שי"ל כן:

**סעיף ו**
לא עמ"א יש בכאן מקום עיון ובא"ר ה' הרגיש בזה כי הב"י הביא תשובת הרשב"א תס"ז וש"ל הטעם שאין לקרות בחומש שאין מכוין לש"ץ וא"י י"ח דהוי כמו ע"פ ובשם א"ח כתב נהגו לגעור מי שמסייע ע"פ לחזן שאחרים יתנו לב לזה שקורא ע"פ יע"ש ואם באנו להשוות דברי הרשב"א וש"ל עם הא"ח י"ל בב' פנים א' דיש לחלק בקורא ע"פ דיודע שא"י י"ח ומכוין מלה במלה לש"ץ אלא שאחרים אין שומעין משא"כ בחומש הוא עצמו אין יוצא דסומך על קריאתו בחומש או דא"ח מיידי דהוא כבר יצא י"ח ובא לסייע אח"כ לש"ץ בע"פ וגוערין בו שאחרים יכוונו לזה שקורא בע"פ והרשב"א אפשר מיירי בלחש אפי"ה לא יקרא בחומש וכ"ג מקמ"ו בב"י וש"ע שם דפ' זכור ד"ת צריך לכוין ולשמוע מש"ץ ומגילה דברי קבלה בפ' זכור ושם יש חולקין וסוברים דאין שום קריאה ד"ת משא"כ מגילה ד"ק. ומסידור לשון הר"ב בהג"ה וכ"ן כו' משמע דשוה לקורא בחומש גם מ"ש ולכ"ן אותן הפסוקים כו' מלת ולכן אין לה קשר עם מ"ש לא יסייע ע"פ שהוא מב"י בשם א"ח ואותן הפסוקים הוא בב"י בשם ש"ל והטעם דחומש הוי ע"פ וכל זה צ"ע:

**סעיף ז**

ואפי' עמ"א הנה הקורא או השומע לכתחלה צריך לקרוא או לשמוע כולה מכתב ודיעבד אם קרא או שמע מיעוט על פה יצא אבל השמיט אף תיבה א' שלא קרא ולא שמע כלל אף ע"פ אז לא יצא אף דיעבד ואם סח כ"ש אף דיעבד לא יצא שלא שמע תיבה א' עכ"פ כלל ולא יצא אף דיעבד וא"כ צורך גדול להיות לכ"א חומש כי בעוד שמכין הנערים המן וכיוצא א"א לשמוע כמה תיבות מש"ץ ויוצא מה שקורא ע"פ מחומש ויוצא עכ"פ דיעבד נ"ל. אם שהה כדי לגמור כולה באונס חוזר לראש ב"ח א"ר אות ו' ועסי' ס"ה בק"ש חוזר לראש יע"ש ואם חוזר ומברך צ"ע כעת:

**סעיף ח**

על פה ע' מ"א דכבר כתבו המחבר בס"ג קראה חציה ע"פ אף דיעבד לא יצא ומ"ש לאשמעינן השומע ממנו לא יצא כמ"ש בסמוך באות ו' דאפי' ש"ץ קורא במגילה כשירה וא' קורא ע"פ השומע יהיב דעתיה לזה שקורא ע"פ ומילת אפי' שכתב לאו דהקורא לא יצא לשיטתיה באות ו' אלא דה"פ ל"מ הקורא ע"פ ואין שם ש"ץ דלא יצא אלא אפי' יש מגילה כשירה וא' מסייע ע"פ דיוצא דיוכל לכוין דעתו עם הש"ץ מ"מ מבלבל דעת השומעים וסומכים על קריאתו בע"פ:

**סעיף ט**

באיזה עיין מ"א הנה בב"י ובכ"מ פ"ב ממגילה ה"ג ביאר לשון הר"מ ז"ל שמ"ש והוא שתהיה כתובה בכתב אותו הלשון היינו דעיקר קפידא שתהיה כתובה בלשון שקורא אם קורא בלשון ארמית צריך שתהא הלשון כתוב במגילה אבל לא איכפת לן אם אין הכתב מיוחד לאותו לשון עד"מ כתב עברי והלשון ארמי יוצא מי שמבין אותו הלשון (והמחבר השמיט תיבות אלו והוא שתהא כתובה בכתב אותו הלשון וכתב רק כתובה בכתב עברי ומ"מ כוונתו אלשון במ"ש כתובה בכתב כו' ומיהו מי שאינו מבין אין יוצא י"ח אף שכתובה אשורית דאי שאר כתב אפילו בלה"ק לא יצא) וכתב המ"א ז"ל דמ"מ בעינן שיהא מכיר הקורא אותו הכתב דאל"כ הוי נמי ע"פ כיון שאין מכיר האותיות והוא פשוט:

**יראה** לי אם היתה כתובה כתב ולשון תרגום וכדומה והקורא אין מבין תרגום וקראה להשומע שמבין לשון תרגום אי"י י"ח השומע. ומהא אמינא לה מירושלמי הביא הר"ן ז"ל ר"פ הקורא מי שמבין להה"ק ולעז ומגילה בלעז וקרא להשומע שמבין לעז אי"י י"ח השומע דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא אחרים י"ח יע"ש ועמ"א אות יו"ד אם כן כ"ש כאן שהקורא אין מבין הלשון אף ע"פ שידע לקרות הכתב ההוא מ"מ הוא אי"י י"ח תו אין מחויב בדבר מיקרי ולשון המחבר וכיון שלא יצא הקורא לא יצא השומע הוא לשון

הר"מ ז"ל פ"ב ה"ג שם ולכאורה פשוט הוא דקורא ע"ש הוי עמ"א אות ח' ויותר היה להשמיענו כדכתיבנא וצ"ע. לכאורה עיין אות י':

**סעיף י**

אינו עמ"א ר"ן מירושלמי הביאותיו אות ט' ומפרש מי שיודע להה"ק א"י בלעז:

**סעיף יא**

מי עמ"א פירוש דמ"ש המחבר אם כתובה בבי' לשונות עד"מ חציה להה"ק חציה לעז יצאו דוקא דיעבד אבל לכתחלה בעינן דוקא כתובה בחד לשון ואי"ה באות י"ב יבואר בזה:

**סעיף יב**

יש עמ"א בב"י כתב הטעם דיש לחוש להרמב"ן דמי שמבין להה"ק ולעז א"י בלעז כירושלמי ואין מחויב בדבר מיקרי ע' אות ט' ויו"ד. וא"ש לישנא דיש למחות לקרות לנשים דוקא אבל הנשים בעצמן יכולים לקרות בלעז כיון שאין מבינים להה"ק ואמנם מדסתם בש"ע בסעיף י' כדיעה א' דיודע אשורית ולעז א"י בלעז א"כ יש למחות ודאי מדינא אין אנשים יוצאין בלעז כלל כירושלמי שאף הם באותו נס אלא ע"כ הטעם אחשתרנים דא"א דא"ת יכתבו אחשתרנים ככתבו ולשונו בלהה"ק דודאי דיעבד ש"ד דאין קורא ע"פ כלל מ"מ לכתחלה אסור לקרות כלל בבי' לשונות וזה שהראה מקום באות י"א לכאן ומ"מ בב"י לא מצאתיו רמז לזה שאסור בבי' לשונות יע"ש:

**סעיף יג**

בלע"ז עמ"א כוונתו מי שקורין בספק אם הם מוקפין דס"ד דשרי דהוי כעין ס"ס שמא יודע להה"ק יוצא בלעז כנראה מרש"י ור"מ ז"ל ושמא כבר יצאו בי"ד קמ"ל דהטעם דאין לקרות בבי' לשונות לכתחלה כמ"ש באות י"ב ועוד אין עושין ס"ס לכתחלה:

**סעיף יד**

מתנמנם עמ"א ועמ"ש בט"ז מזה ובפירש"י דבר הבא מבינת הלב א"י וצ"ל דמ"מ יכול לכוין לצאת דמצות צריכות כוונה כמ"ש בסי' ס'. ודע שהמחבר בסי"ג מגיהה אם כיון לבו יצא והשמיט מ"ש הטור ולא כמו שקורא להגיה דמצות צריכות כוונה ועיין פר"ח גם יקרא כראוי ולא כקורא להגיה בחסירות ויתירות ולפי"ז המחבר לשיטתיה בבי"י יע"ש. ואמנם המעיין בפ"ב מק"ש ה"א בכ"מ ולעיל סי' סמ"ך ס"ה משמע לדידן אף קורא להגיה יצא. שוב ראיתי שזה טעות שהכ"מ מפרש שם דקורא להגיה כרש"י והרשב"א בחידושיו כוונת קריאה דלא כתוס' חסירות ויתירות ומש"ה לדידן דפסוק ראשון כיון שפיר ושאר הפרשה א"צ כוונת קריאה אבל חסירות ויתרות לכ"ע לא יצא ועיין בהא דקרא ולא דקדק באותיותיה ולעיל סי' ס"ב וא"ר א' הביא החינוך ולא הביא פירוש הר"מ והרע"ב בהא דלא יגיד הנח ולא יניח הנע ומ"מ יראה ודאי בקורא להגיה עפ"י המסורת

לא בניקוד כראוי א"י י"ח. אלא דהמחבר זכר זה דוקא טעות יהודים או יהודיים אבל מיושב ישב לא יצא אף דיעבד כמ"ש באות י"ו אי"ה וזה דקשיא ליה להב"י בטור יע"ש ועמ"ש בט"ז אות י':

**סעיף טו**

צריך עמ"א וכמש"ל כמה פעמים דאם לא שמע תיבה אחת אף דיעבד לא יצא רק מכתב לע"פ יצא דיעבד במיעוט. ועמ"ש באות י"ט אבל מ"ש אם לא כיון בשמיעתו בכל תיבה יצא י"ל למה וגם הבנת תשובת הרשב"א ז"ל לא הבינותי שכתב שחכם א' תפס מגילה בידו (שמא לא יכוין יפה בכל תיבה) ומה ראיה מלועזות וע"ה אטו כוונת הפירוש בעינן אלא כוונה לצאת י"ח וא"כ אין ראיה מלועזות וצ"ע:

**סעיף טז**

טעות ע' מ"א אפי' קרא כולה ותיבה אחת קרא ע"ש מסורה וכדומה מיושב ישב לא יצא וצריך לחזור ולקרותה כסדר שהרי כתב הטור דהוי כשלא קראה כולה וכחיסר תיבת א' יע"ש:

**סעיף יז**

הכל עמ"א בין פסוק לפסוק יפסיק רק כדי נשימה א' ובעשרת בני המן צריך לקרות בנשימה אחת והיינו לכתחלה ודיעבד אף שהה כדי לגמור כולה יצא כשלא היה באונס:

**סעיף יח**

ופושטה עמ"א כולה כאגרת ואותן שיש להם מגילה אין להם לפשוט ולהניח כרוכה עדיף טפי פרסום נס שישמעו הכל מש"ץ שלא יהא נראה כאלו כ"א קורא בפ"ע עמ"ש בתרפ"ט במ"א אות י'. ואני נוהג שיש לי מגילה כשירה לקרותה בלחש עם הש"ץ מלה במלה כי א"א לי לשמוע כולה מש"ץ ועמ"א אות ט"ו ומ"מ ראוי שלא יפשוט כ"א מגילה כאגרת מטעמא דכתיבנא וכמדומה שאין נוהגין כן אלא כ"א פושטה כאגרת:

**סעיף יט**

וכורכה עמ"א ובא"ר אות י"ד הקשה ששם לא הזכירו שיניח המגילה למקום אחר אלא כורכה ומניחה אצלו יע"ש. ומ"ש המ"א ברפ"ד יע"ש במ"א. ומ"ש המ"א דהברכה לא קאי עליה היינו אשר הניא והרב הוא שבח בפ"ע לא אמגילה ועטו"ר בתרצ"ב. ומ"ש בעוד שמכין המן צריך לקרות מתוך החומש כ"כ לעיל כ"פ דמיעוט ע"פ יצא דיעבד הא השמיט תיבה א' לגמרי אף דיעבד לא יצא ולכן מנהג יפה להחזיק חומש בידו ואשרי מי שיש לו מגילה כשירה לו ולאשתו בעזרת נשים ג"כ כמש"ל:

**סעיף כ**

ומברך ע' מ"א וע' א"ר ט"ו בשם מהריי"ל שהקפיד על אחד שאמר ברוך אתה (ולא הזכיר השם) ומגילה פתוחה לכרוך ואח"כ להתחיל ברוך אתה כל שלא אמר השם יע"ש ובסי'

קל"ט בט"ז אות ה' משמע כן דלמה יהיה פתוח כיון שכבר קרא ועמ"א שם אות ז' ה"ה כאן יגלול מיד וק"ו דכאן לא קאי הברכה על המגילה וצ"ע:

**סעיף כא**

שנהגו עמ"א עב"י ודי"מ ומ"מ יצא שכרם בהפסדם שמבלבלין הרבה והש"ץ ישתוק בעוד שמכין כמ"ש באות י"ט וגם זה אין נכון שאסור לכתחלה להפסיק יותר מכדי נשימה שנקראת אגרת כמ"ש באות י"ז:

**סעיף כב**

ואין עמ"א וב"י בדין גילוי אין נוהג עתה בארצות אלו שאין נחשים מצוין:

**סעיף כג**

צריך עמ"א בציבור מצוה טפי כהנים מבטלין מעבודתן אע"פ שי"ג כהנים זוכים לתמיד אלא עשרה צריך לקבצם ולטרוח אחריהם ויותר מעשרה א"צ לטרוח לקבצם אבל ודאי לכתחלה מצוה טפי בציבור כאמור. ובחידושינו בהא דרב אסי כתבנו מזה:

**סעיף כד**

ויש עיין מ"א לכאורה ט"ס בדפוס מ"ש באמת בהג"א מסתפק בקטנים ופלוגתא הוא בטור צ"ל ונשים פלוגתא בטור בלא ו' ור"ל מה שנרשם הג"א אינו דבמגילה יו"ד אהא דרב אסי מסופק הג"א אי בעינן בני מצות אבל נשים י"ל ודאי מצטרפות דחייבות במגילה והוי בני מצות או אפשר דאין מצטרפות משום פריצותא כמ"ש הטור בתרפ"ט בשם בה"ע. ומיהו י"ל דהג"א דמסופק אי בעינן כל עשרה בני חיוב בסגנון א' ונשים י"א דחייבים רק לשמוע ולא לקרות עסי' תרפ"ט ובטור מבואר הספק בנשים אבל בקטנים נראה לו להר"ב להלכה דודאי אין מצטרפין דלאו בני חיובא הן רק חינוך:

**סעיף כה**

לכתחלה עמ"א דודאי מגילה בזמנה צריך לטרוח אחר עשרה משום פרסומי ניסא ואם ציבור קוראים אף שיש לו עשרה צריך לילך לציבור כההוא דכהנים משא"כ כאן שכבר קראו בציבור והיה פרסומי ניסא וליכא כ"א ברוב עם מש"ה א"צ לטרוח ולכנוף עשרה דכהנים לא היה מטריחין רק הולכין לבה"כ לקרוא עם הציבור אבל לטרוח משום ברוב עם א"צ לטרוח כנלע"ד כוונתו:

## סימן תרצא

**סעיף א**

כתורה עצמה ע' מ"א ומלשון כתורה עצמה משמע כל העמוד צריך שירטוט כס"ת כמ"ש הש"ך ב"י רפ"ד אות ד' יע"ש. וכמ"ש במגילה י"ו ב' צריך שירטוט כאמתה של תורה ואס"ד שיטה א' לבד תיפוק ליה כ"כ הקודש צריכין כן כמ"ש ב"י רפ"ד ס"א שוב

עיינתי בד"מ א' האריך ומסיק דכל העמוד בעי שירטוט יע"ש. ומ"ש חק תוכות פסול כשרובה כך ועפר"ח דאל"כ לא גרע מהשמיט הסופר כו' וא"ה באות ב' יבואר עוד:

**סעיף ב**

וי"א עמ"א אפשר בתשובה סי' ס"א ואין בידי כעת ועי"ד רע"א בש"ך אות א' ואם אין מגילה אחרת רק מגילה על קלף שלא עיבד לשמה יקרא בה וטוב שלא לברך עליה:

**אם** כתב בשמאל עפר"ח כשר דיעבד ועסי' ל"ב ס"ה ופר"ח שם כאן מגילה יש דיעות אי שוה לכל מילי לס"ת הלכך דיעבד כשירה:

**סעיף ג**

לענין עמ"א ועי"ד ומ"ש בש"ע ס"ז צריך לשייר למטה ומעלה כס"ת וי"ל הא בס"ת הטעם דמהדק יפה בב' עמודים ושמא יקרע עי"ד ופר"ח כאן ובמגילה רק עמוד א' ל"ש זה וצ"ע:

**סעיף ד**

ולהוציא ע' מ"א ובסי' ל"ב אות מ"ב תי' דתפילין מגרס גריסן א"צ להוציא בפ"ה משא"כ ס"ת ומגילה. ומ"ש שהטור לא כתב אלא גבי תפילין (שא"צ לכתוב מכתב) הנה בטור כתב בתפילין שצריך לכתוב מכתב ועב"י בסימן ל"ב בשם הר"י אכסנדרי ז"ל באין בקי בהן מיידי ולפ"ז מ"ש הטור וצריך להוציא בפיו בבקי בהן ומגרס מירי וענין בפ"ע הוא דרשאי לכותבו בע"פ וצריך להוציא בשפתיו ומ"מ הנכון כמ"ש המ"א בל"ב דבתפילין היקל ועב"י סי' ל"ד וי"ד רע"ד בשם המרדכי וער"מ ז"ל הלכות ס"ת:

**סעיף ה**

פתוחות עמ"א הראה מקום לס"י שקורין בלא ברכה ואי ה"ה כאן א"כ אין צורך לראיה ויראה דעם ברכה קאמר וצ"ע:

**סעיף ו**

ובדיעבד עמ"א וא"א לתקן החסירות ויתירות כעת אז קורא בה ועא"ר הרבה דינים וצריך הסופר להיות בקי בהן:

**סעיף ז**

צריך עמ"א מ"ש דכל זה משמע הן וי"ו דויזתא הן לא כתב איש בראש דפא ואת בסופו כשר דיעבד חוץ מאם לא כתב עשרת בני המן חלק כשירה פסול דיעבד ולכאורה קשה מי גרע מהשמיט הסופר כל עשרת בני המן עד חציה כשירה וצ"ל דגרע שינוי ממ"ש חז"ל ממה שלא כתב כלל דוגמת מ"ש התוס' מגילה ט' א' ד"ה בשלמא בשם רש"י דגרע טפי מכתב תרגום יגר שהדותא בלה"ק מלא כתב כלל וה"ה למאי דמסיק במגילה יקר תפארת נמי צ"ל כן וה"ה כאן. ועפר"ח בשם כה"ג דבעינן לעיכובא בסוף דפא רק תיבת עשרת ה"ה ו' דויזתא:

**סעיף ח**
בציבור עמ"א משמע בית הכנסת לאו דוקא ועי' טור:

**סעיף ט**
ברכות ע' מ"א ועב"י מבואר בדבריו כן דוקא דיעבד יש לסמוך אהרשב"א ולכתחלה אין לכתוב ברכות במגילה ואין לנקוד הטעם במגילה גם בין פסוק לפסוק:

**סעיף י**
בחומש עמ"א וצ"ע בתרמ"ט במ"א כ"ח אף שאינם מינם יטלו שלא תשתכח תורת נטילה ה"ה חומש בדפוס דפסול גמור הוא ראוי לקרות בלא ברכה ומידי דהוי פורים ט"ו בשבת שדורשין דלא תשתכח תורת קריאת מגילה ועשו"ת מים עמוקים. וניקוד הטעמים בש"ץ שאין בקי הוי כדיעבד אבל לכתחלה אין לנקוד כמ"ש באות ט':

**סעיף יא**
יצא עמ"א עב"י דאל"ה הוי אסור וא"י משום מה"ב אלא משום דאין גזל בקול כשופר עסי' תקפ"ו עט"ז מ"ש כתבו על איסור הנאה או דבר העומד לשריפה:

## סימן תרצב

**סעיף א**
ושהחיינו עמ"א ויכוין להוציא משלוח מנות ומתנות לאביונים בברכת שהחיינו ויודיע לש"ץ זה דבעי כוונה שומע ומשמיע ומ"ש ביום פשוט הוא ומיהו להר"מ והמחבר דביום אין מברך שהחיינו מכוין בשהחיינו דלילה לצאת גם משלוח מנות ומתנות לאביונים אע"פ דלאו זמנה בלילה ומ"ש דהא לא תקנו כלל ברכה עליה. היינו שאין מברכין אקב"ו לשלוח מנות כו' והוא הדין מתנות כו' והוא הדין צדקה אין מברכין אע"ג בחמץ שיש עשה עם הלא תעשה מברכין הכא שהמצוה בשניהם שמא לא ירצה חבירו ועני לקבלם עיין סימן תקפ"ה תוקע לאחר מברך שהחיינו הוא הדין כאן ועיין שם בב"י החילוק בין מצוה שאפשר ע"י שליח מברכין בעל כמקרא מגילה דאחד מוציא חבירו בקריאה מטעם שליחות ושופר דלשמוע ולא ע"י שליחות בלמ"ד יע"ש ועיין בטור תקפ"ה מה שכתב דהעיקר השמיעה והם דברי בעל הלכות גדולות ולכאורה היינו שתרווייהו בעינן לתקוע בעצמו ושישמיע ג"כ לאזניו ומשום הכי על ידי שליחות מאחר יצא ידי חובתו בתקיעה או מטעם ערבות עיין תוספות יום טוב בראש השנה כ"ח והשמיעה יוצא בלאו הכי מטעם שומע כעונה או ששמע מה שחייב ומשום הכי בשופר צריך לשמוע התקיעה ממחויב בדבר ולפי זה מגילה בסימן תרפ"ט להמחבר הכין הוא צריך לקרוא בעצמו ושישמיע לאזניו משום פרסומי ניסא ומשום הכי צריך שישמע ממחויב בדבר מה שאין כן נשים בסימן תרפ"ט להר"ב בהג"ה סעיף ב' בשמיעה לחוד סגי א"כ לכאורה אשה

ששמעה מחרש שוטה וקטן יוצאה דהא שמעה עכ"פ וזה אינו דכל ששמעה מאין מחויב בדבר לאו כלום ושופר אי תרווייהו בעינן מברכין לשמוע שזה תכלית המצות כחמץ עיין סימן (תל"א) ומכל מקום העיקר דשופר השמיעה לבד עיקר ואפילו הכי צריך לשמוע ממחויב בדבר וכדכתיבנא ומ"ש מעירובי חצרות דמברכין אע"פ ששנים הם עיין מה שכתבתי בהלכות שבת:

**סעיף ב**

וי"א עמ"א עיין תוספות מגילה ד' א' בהא דנשים חייבין כו' וברי"ן דבני הכפרים לא היו קורין בלילה ויראה דמרדכי ואסתר תחלה תקנו ביום ואח"כ תקנו ג"כ בלילה מקל וחומר הלל דפסח מעבדות לחירות אומרים בלילה ויום כל שכן ממיתה לחיים עיין מגילה (ט"ו) ומשום הכי מברכין שהחיינו גם ביום ובחדושינו הארכנו:

**סעיף ג**

אבל עמ"א שאמרו פיוטים וקרובץ בשמונה עשרה מפני טורח הציבור כו' אבל הברכה עד המושיע אומרים גם ביום (ומ"מ) בשו"ע דאין לברך ברכה שלאחריה רק בציבור ויש חולקין וספק ברכה לקולא אבל ברכה שלפניה אף ביחיד מברכין:

**סעיף ד**

אין עמ"א השומע לא ישוח כלל כי אם לא ישמע אף תיבה אחת לא יצא כלל ידי חובתו כמו שכתבתי לעיל כמה פעמים אבל הקורא מפסיק כמו בקריאת שמע מפני היראה והכבוד ועיין אליה רבה אות ט' מה הוא בין הפרקים במגילה ואפשר בין פסוק לפסוק עיין מה שכתבתי בט"ז ב':

**סעיף ה**

אע"פ עמ"א מה שכתב מסימן תרפ"ט אף שדיעה א' דנשים מוציאות אנשים יע"ש ועוד כיון דיש דיעות טוב יותר לברך לשמוע מגילה דשפיר ממה נפשך מה שאין כן על מקרא מגילה למאן דאמר שאין נשים חייבין בקריאה אין לשון הברכה כראוי ועיין סימן תקפ"ה בב"י בשם הר"ן הקשה אמאי לא תקנו במגילה לשמוע ומ"ש מסימן תקפ"ה אות ג' יע"ש עיין אות א' ומ"ש שיקרא לנשים אחר שיצא הוא ונראה אם מכוין שלא לצאת באותה קריאה שפיר דמי לקרות אח"כ בציבור (אף אם נאמר דמצות צריך כוונה הוה ספק):

**סעיף ו**

מפלג עמ"א טעות סופר רצ"ד ויש לומר רצ"ג סעיף ג' ומכל מקום פשוט הוא דאסור לעשות כן אם חל י"ד ביום א' להתפלל ערבית מבעוד יום ולקרות המגילה דאין קורין המגילה בשבת דהא אסור במלאכה עד צאת הכוכבים:

**סעיף ז**
מפלג עמ"א דהתיר טעימה דעיקר קריאה ביום דמברכין שהחיינו ביום ובני הכפרים לחד תירוץ ברי"ן ז"ל פרק קמא דמגילה לא היו קורין בלילה ומכל מקום דוקא לצורך גדול ועיין אליה רבה אות י"א:

## סימן תרצג

**סעיף א**
כתוב במנהגים כו' עמ"א עתוס' מגילה ד' א' ד"ה פסק ואומר ק"ש וקורין מגילה יע"ש וחול ומ"ש אחד הוא. ומסיק לומר אחר תפלת ח"י ק"ש עם תתקבל ואחר קריאת המגילה במ"ש ויהי נועם ואתה קדוש וק"ש בלא תתקבל וע' א"ר אות ד' וה' בערבית יאמר ק"ש אחר ש"ע ובשחרית יאמר אחר ש"ע ח"ק כמו בכל קריאת התורה באין מוסף ואחר המגילה וסדר קדושה ק"ש עם תתקבל ונתן טעם אחר לזה דבמעריב מתפלל מבע"י וממתינן עד צ"ה למגילה ויש הפסק גדול אומרים ק"ש מיד אחר ש"ע ואף במ"ש מתפללין בצ"ה לא פלוג משא"כ בשחרית ולפ"ז מתוס' מגילה אין ראייה די"ל דקאי בחול. והנה יש ג' מחלוקת י"א ח"ק וי"א ק"ש עם תתקבל ומ"א פסק תחלה ק"ש עם תתקבל ואח"כ ק"ש בלא תתקבל ועא"ר ב' שאין לשנות להמנהג ובלבוב בביהמ"ד מח"ל ופה פפד"א המנהג ק"ש עם תתקבל אחר ש"ע ערבית ולאחר המגילה ואתה קדוש ק"ש בלא תתקבל ושחרית ה"ק אחר ש"ע ולאחר סדר הקדושה ק"ש עם תתקבל עסי' תקנ"ט: אבל עמ"א ועסי' ק"ח בט"ז אות י"ב וספק ברכות לקולא. וע' תרפ"ב כ"ז שלא אמר השם יוכל לומר על הניסים ועט"ז שם אות ג' וה' דאם סיים הברכה יוכל לומר באלקי נצור דרך תחנונים יע"ש:

**סעיף ב**
אין עמ"א ובגמרא יש ג' טעמים והב"י השמיט טעם דא"א הלל על נס שבח"ל והביא ב' טעמים והמ"א השמיט דרב נחמן דרבא בתרא כוותיה נקטינן ונ"מ היכא שאין מגילה או ט"ו בשבת ע"כ הטעם עבדי בו' ומיהו י"ל לא פלוג ומשמע על נס בח"ל רשאי לומר הלל דרב נחמן ורבא רבים ובתראי. ומ"ש המ"א דחולץ אחר המגילה צריך להמתין עד אחר ובא לציון אלא במי שהתפלל כבר ועתה שומע מגילה אין חולץ תפילין עד לאחר המגילה:

**סעיף ג**
מלין עמ"א דכתיב שש אנכי על אמרתך וע' פר"ח ובתרפ"ז כתב הא דמגילה קודם לכל המצות כשיש שהות לעשות שתיהן ובאין שהות אין שום מצוה ד"ת נדחית מפני מגילה יע"ש. וי"ל דרדאי הא דמבטלין עבודה מפני מגילה לשמוע בציבור דפרסומי ניסא

בציבור עדיף אף ע"ש שיש לו מנין כמו כהנים די"ג זוכין בתמיד משא"כ כאן דיקרא המגילה אחר המילה בציבור פשיטא ד"ת עדיף טפי וקודם ושתיהן ד"ת או מדרבנן אז פרסומי ניסא קודם ועמ"ש בתרפ"ז וכאן אין להאריך:

## סימן תרצד

### סעיף א

ב' עמ"א עמ"ש בט"ז אי רשאי ליתן להם בגד וכיוצא בזה ומ"ש בשם בעל המאור וי"ל תיפוק ליה בלא"ה מתנות לאביונים כתיב עם משלוח מנות ובמנות בעינן ביום י"ד דוקא לעיירות וט"ו לכרכין ולא בליל י"ד ה"ה מתנה לאביון נמי אף בליל י"ד לא יתן וי"ל דסברא הוא ליתן לעני קודם שיכין לפורים ומש"ה רשאי ליתן בתענית אסתר וכ"ש בליל י"ד וקודם לא דלמא אכלי כו' וצ"ע:

### סעיף ב

בליל פורים עמ"א ונוהגין ליתן מחצית השקל קודם מנחה ובשחרית מעות מגילה ומי שיש מגילה כשירה בידו אי חייב ליתן מעות מגילה עמש"ל מזה וע' בהלכות לולב מי שיש בידו אתרוג אי חייב ליתן מעות אתרוג יע"ש:

### סעיף ג

מבן עשרים עמ"א עפ"ק דשקלים מ"ד ובתרצ"ב ותי"ט וברי"מ ז"ל ולענין כיון ששוקל אין פוסק מחלוקת בין הר"מ ז"ל ותרע"ב אי מת אביו אי מחויב הקטן ליתן יע"ש ועני המתפרנס מצדקה צ"ע אי מחויב ליתן מחצית השקל אף ע"ג בזמן המקדש היה מחויב ליתן כמ"ש הר"מ ז"ל ומקרא מלא בתורה כו'. עמ"ש אי"ה באות ד':

### סעיף ד

אין עמ"א ע"י"ד רנ"ה ס"ה פסק הר"ב חישב בלב צריך ליתן דצדקה נדר הוא וכתיב כל נדיב לב עולות מה הקדש בלב הוי הקדש ה"ה צדקה וע' ד"מ שם הפרש באמר בפה כופין אותו ובלב אין אנו יודעין שיכפהו ומשמע הודה שחישב בלב ורוצה עתה לחזור ממשכנין והא צדקה מ"ע שמתן שכרן בצידה ובשלמא צדקה המחויב כפי הדין כפי ערכו יש לאו דלא תקפוץ משא"כ כשחישב בלב יותר מלפי ערכו וי"ל איכא לאו דלא תאחר בנדבה ונדר ער"מ ז"ל פ"א מהל' מתנות עניים ה"א:

**אם** גבו הגבאים מעות לכמה צדקות ונתערב פרוטה ממעות פורים שם אי בטל ע' ר"מ ז"ל פ"ז ממעילה ובכ"מ ומ"ל באורך מטבע לא בטיל ובעלים ע' ביצה ל"ח ב' וצריך ליתן הפרוטה לצורך פורים:

**סעיף ה**
ודוקא עמ"א בטור כתב סתם ואין רשאין לשנות משמע אף אנשי העיר והר"ב כתב הגבאים י"ל אנשי העיר רשאי לשנות והמחבר כתב העני יכול לשנות משמע לכאורה הא אנשי העיר לא:
**שאלה** מי שנדר טלית לקהל להתעטף בו ש"ץ לפני העמוד אי רשאי יחיד לפעמים לשאול אותו לעצמו יראה דלברך אסור ואף בלא ברכה י"ל דאין רשאי עסי' י"ד מותר ליטול טלית חבירו כוי דניחא לקיומי מצוה בממוניה היכא דאין כל כך היזק ניכר ושם הסכימו האחרונים דאין לברך וכאן דעת הנודר רק לש"ץ וכבר אין שלו לומר ניחא לקיומיה מצוה בממוניה וראיה מברייתא דמציעא ע"א מגבת פורים אין רשאין לשנות דבתר דעת הנודר אזלינן וצ"ע:

## סימן תרצה

**סעיף א**
ובסעודה ע' מ"א אפי' כשחל במ"ש ששבע מג' סעודות יעשה קצת סעודה בשביל פורים כמו מגילה ואם שכח על הניסים בליל י"ד פשיטא דלכ"ע אין חוזר עמ"א ח'. ובליל ט"ו אין מחויב לאכול וביום ט"ו חיוב לאכול קצת כמ"ש בהג"ה אבל פת למ"ד דבעינן א"צ כ"א ביום י"ד לעיירות וט"ו לכרכין ועוד שהוא ספק עט"ז מ"ש בשם הפר"ח ועמ"ש אי"ה באות ב':

**סעיף ב**
בלילה אפי' בליל י"ד מ"א משמע מדבריו בליל ט"ו נמי ירבה בסעודה ובאות א' משמע דוקא ליל י"ד דומיא דמגילה ואם נגיה ולציין בלילה אמ"ש המחבר סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא י"ח אפי' בליל י"ד א"ש טפי:

**סעיף ג**
אלא עמ"א וי"א שהחשבון שוה תק"ב וישתכר וא"י החשבון ועמ"ש בט"ז מזה:

**סעיף ד**
תענית ע' מ"א דיתענה עד המנחה ועסי' תקנ"ב וסימן תר"ד דיאכל קודם ביאת השמש רק פ"א. ומ"ש המתענה בפורים שנשבע ויאכל בלילה היינו ליל י"ד ולא קי"ל כן כמ"ש בתק"ע ס"ב וג' שיתיר שבועה ואין מתענה ועי"ד רל"ט דבדרבנן נמי אין השבועה חלה יע"ש ובכולל חל אפי' משבת וי"ו:

**סעיף ה**
ורוב עמ"א ועא"ר אות ד' בשם של"ה המשובח מי שעושה סעודה בשחרית וכן אני נוהג. וכתב עוד שיקבץ אנשי ביתו וחביריו דאי אפשר לשמוח כראוי ביחיד ומ"מ יהיה שמחה של דברי תורה:

**סעיף ו**
זרעונים בלילה ראשונה ע' מ"א ועפר"ח זכר לאסתר כדאמרינן במגילה פ"ק וישנה לטוב שהאכילה זרעונים ומ"ש שיש נוהגין שלא לאכול בשר בליל י"ד אין נוהגין כן וידליק נרות ושמחה וכבוד יום עדיף יע"ש:

**סעיף ז**
דאם עמ"א היינו שלא בכוונה אבל בכוונה אף הזיק ממונו חייב דמ"ש פורים משאר ימים ושלא בכוונה בעלמא חייב ובפורים מסתמא מוחלין:

**סעיף ח**
מכח שמחת פורים הוי כאנוס קצת ועיין באות הקדום:

**סעיף ט**
אומר עמ"א עט"ז תרצ"ג אות ב' הסכים למ"א בשחרית חוזר ולא כל היום ובא"ר ז' דבשחרית נמי אין חוזר דאין מחויב לאכול פת. ומ"ש בע"ש עיין מ"ש בט"ז דיאמר רצה ועל הניסים ומ"ש דאם התפלל ערבית א"א בבהמ"ז על הניסים ולכך יברך בהמ"ז תחלה ועל הניסים ואח"כ יתפלל ערבית ביו"ד והעולם אין עושין כן אפשר סומכין על של"ה ז"ל עא"ר אות ז':

**סעיף י**
ונוהגין עמ"א דאם משכה עד הלילה אין מחזירין אותו לכ"ע מאחר שיש דיעות וגם יש דיעות אי מחזירין אותו ומשמע דרשאי לכתחלה להתענות עד מנחה ועסי' תק"פ ותקנ"ב ותר"ד:

**סעיף יא**
שתי מנות מבושלים עמ"א ועט"ז משמע דאין צריך מבושלים ועפר"ח משמע כן דחיים לא מ"מ ישלח הראוי מיד לאכילה ומב' מנות ובחד מנה אינו יוצא י"ח:
**נסתפקתי** אם עבד כנעני בכלל רעהו במשלוח מנות ופסולי קהל הוי בכלל רעהו ואשה משום חשש סבלונות ועבד חייב במשלוח מנות מחלפי סעודה ומתנות לאביונים כשיש לו מאחרים באין לרבו רשות בו ומיבעיא לי אם י"ח בב"ח ששלח לע"כ שוב ראיתי בראי"ם ז"ל פ' משפטים (שמות כ"ו ך') דע"כ בכלל רעהו הוא ובמשנה ג' פ"ח דב"ק בע"כ בושת לרבנן אחיו הוי ובמ"א פי"א סנהדרק בגונב ח"ע והב"ח רבנן אחיו הוי וכ"ש דהוי בכלל רעהו וה"ה בשור רעהו:

**סעיף יב**
שתי מנות עמ"א ועיין באחרונים במתנות לאביונים משמע שנים משא"כ משלוח מנות לרעהו. ומ"ש שכ"מ מרש"י היינו מפני קושיית הב"י דאיך יצא השני והתירוץ כיון שלא הכין פטור:

**סעיף יג**
לשלוח מנות ע' מ"א ועסי' תרצ"ד במ"א א' בשם בעל המאור דלא יתן קודם פורים דלמא אכלי ומשמע הא לא"ה שרי ומיהו בליל י"ד לא יתן דלמא אכלי ולא יצא ידי סעודה ביום יע"ש:

**סעיף יד**
ואשה ע' מ"א ועפר"ח דאיש כתיב וי"ל בכ"ה איש וה"ה אשה וגם היו באותו הנס כמגילה וכשיש לה בעל רשות בעלה עליה ואלמנה ובתולה חייבין ויראה קטנים מחנכין בכל חינוך אף בדרבנן:

**סעיף טו**
ספק עמ"א ומשמע מאכל אסור לשלוח לאשה אף לאביונים ועא"ר י"ד וכונתו למ"ש הר"מ ז"ל פ"ב ממגילה הי"א מוטב להרבות במתנות לאביונים אלמנות אלמא אף מאכל שרי יע"ש:

## סימן תרצו

**סעיף א**
בכל מקום עמ"א דע"י עכו"ם שרי כמ"ש רמ"א שם ונראה ה"ה כשאין לו מה לאכול דשרי לעשות מלאכה ולתפור בגדי חבירו בשכר דכ"ז שמחה הוא לו ועט"ז א'. ועסי' תקנ"ד סס"ב וג' דבכ"מ תלמידי חכמים בטילין משום אבילות בית המקדש וכאן אין שייך זה:

**סעיף ב**
אינו עמ"א ועב"י כתב דהר"מ ז"ל הוציא זה מהא דלטייה רב להההוא גברא דשדי כתנא ולא צמח ומבואר בגמרא לתי' ב' דנהגו איסור באתרא דההוא גברא מש"ה לא צמח ובהגמי"י פ"ב אות ח' כתב דוקא במקום שנהגו איסור ומיהו יראה אף אם נאמר במקום שנהגו היתר אין רואה ברכה דוקא ביומי י"ד לעיירות וט"ו לכרכין הא ט"ו לעיירות וי"ד לכרכין לא ויש להסתפק כשחל ט"ו בשבת וקורין בי"ד אי שרי במלאכה ויראה דשרי דכפרים נמי ביום קריאה שרי. שוב מצאתי ברי"ן פ"ק כן ועט"ז בזה:

**סעיף ג**
סי' ברכה עמ"א כעת לא מצאתיו בביאור בב"י דמפסיד הכל רק מייתי הגמרא דלא צמח כיתנא אלא ממ"ש דהר"מ דכתב אין רואה סי' ברכה מרב מייתי לה וכיון שגורס ולא

צמח כיתנא מבואר ומפסיד הקרן אבל הרא"ם סובר דאין מרויח כו' וי"ל דסובר דהר"מ ז"ל שכתב ואין רואה סימן ברכה לאו מרב יליף לה אלא ממקום אחר וי"ל שגורס ולטייה ולא צמח כיתנא כי קללת ת"ח כרב ודאי אין חוזרת ריקם ובעלמא אין מרויח ועיין אות ב' דהרא"ם בשם הר"מ אף במקום שנהגו לעשות אין רואה סי' ברכה וע"כ ממקום אחר יליף וכעת אין סמ"ג עם ביאור הרא"ם בידי. וי"ל רבי איך נטע נטיעה באתרא דלא נהוג והא אין רואה סימן ברכה ומה נ"מ בנטיעה וגם אין רוח חכמים נוחה וצ"ע:

**סעיף ד**

פסקי הלכות ע' מ"א ועמ"ש.בט"ז בירושלמי מהא דכותבה אם כיון הביאו הר"ן ר"פ שני דמגילה:

**סעיף ה**

אסורים עמ"א ועי"ד ח"א ובאר הגולה ועט"ז כאן דא"א צ"ה רק לת"ח דורשים עליו ואומרים קדיש אחר הדרשה בשם רמ"י:

**סעיף ו**

ומ"מ עמ"א ועא"ר אות ו' תירץ דבס"ב ביש לו מנין בביתו אין לילך לבית הכנסת (אף דקריאה בציבור עדיף טפי) וכאן באין לו מנין בביתו ילך לבית הכנסת:

**סעיף ז**

וי"א עמ"א ומ"ש שיש ליזהר במיני שמחה ע' א"ר ה' דאין מוכרח דימי שמחה הם ומה שסותר המחבר מכאן לי"ד ת"א ס"ז תירץ הדרישה הביאו הש"ך שם אות ד' דמיירי באבילות יום א' דהוי ד"ת ושם כתב המחבר דאם מת קודם פורים דהוי דרבנן יע"ש והיינו דהמחבר לשיטתיה בי"ד שצ"ט דיום א' ד"ת אבל אנן פסקינן דיום א' ג"כ דרבנן וא"כ אף יום א' אין נוהג בפורים עמ"ש אי"ה באות ט':

**סעיף ח**

דברים עמ"א ועט"ז אות ב' משמע אף ביום אין יוצא רק לקריאת מגילת לא להתפלל ועא"ר ה' משמע שכן דעת הלבוש ומ"מ המיקל לצאת בשחרית אף לתפלה לא הפסיד:

**סעיף ט**

עולה ועסי' תקמ"ה ס"ה בי"ט שני של גליות עולה למנין שהוא מדבריהם כ"ש כאן שי"א שנוהג בו אבילות ואף לדידן שאין נוהג אבילות מ"מ פשיטא שעולה למנין:

**סעיף י**

לא ע' מ"א דעתו כשחל פורים במ"ש דרשאי לילך לאחר מנחה לביתו ולילך לבית הכנסת בעוד יום או בעוד שלא אמרו ברכו ויהיה שם לתפלה וקריאת המגילה משא"כ כשחל בחול יתפלל ערבית בביתו וילך למגילה בלילה וביום ילך להתפלל בעשרה כמ"ש באות ה':

**סעיף יא**
שהאבל כו' ע' מ"א ומ"ש בשם ס"ח מי שמת לו מת בפורים לשנה הבאה ישלח מנות דהי"צ הוא לאחר יב"ח אף בי"ד מסיק רמ"א דיש לנהוג כל חומר יב"ח ביא"צ מ"מ בפורים ביא"צ אין להחמיר ובשו"ת מגידות שלי הארכתי:

**סעיף יב**
בי"ד שפ"ה עמ"א פירש כוונת רמ"א דנתכוין למ"ש בשפ"ה ס"ג דמקום שנהגו לשאול בשלום אבלים בשבת ה"ה דמותר לשלוח מנות בשבת ולפי זה לדידן דבחול נמי בשבת דמי מותר לשלוח להם במקום שנהגו לשאול בשלום אבלים בשבת דלא כט"ז אות ג' שפירש כוונתו באופן אחר. ואי שרי תוך שלשים בשאר קרובים יש לעיין אי מותר בשאלת שלום בשבת דאימא דוקא תוך יב"ח על אביו ואמו עסי' שפ"ה שם:

**סעיף יג**
עשה עיין מ"א כוונתו דמה איריא עשה דיחיד אפילו לעשה דרבים מדבריהם דוחה אותה עשה דיחיד אם היא ד"ת כמ"ש המחבר בתקמ"ח ס"ג דאבילות יום א' דוחה שמחת הרגל י"ט ב' דדבריהם (לשיטתיה דיום א' ד"ת) ומ"ש י"א לא ידענא מאן הם דכ"ע מודים לזה והר"ב שם בהג"ה משום לדידן יום א' דבריהם פ"י וגו' כלל א' כתבנו שי"א עשה דקום ועשה דחי לשוא"ת ה"ה כאן אם היו שניהם מדבריהם או ד"ת ושניהן יחיד או רבים היה דוחה קום ועשה לשוא"ת והבן זה:

**סעיף יד**
וכ"ש עמ"א ועא"ר תר"ע אות י"ט:

**סעיף טו**
דדוקא בלילה עמ"א פירש דזה קאי על מגילה אבל בשר ויין ביום מותר מחמת עשה דפורים ובליל י"ג אסור בבשר ויין ומשמע מהר"ב דחיוב שמחת פורים בבשר ויין ופת יש מחלוקת:

**סעיף טז**
קבורת מתו עמ"א דקוברין אחר יציאה מבית הכנסת והאונן מתפלל ושומע המגילה ואין מניח תפילין ובא"ר אות י"א משמע דאונן יתפלל ומגילה אחר הקבורה ויניח ג"כ תפילין דלא כמ"א יע"ש. והיינו למ"ש רמ"א דאין נוהגין אבילות בפרהסיא ומיהו זה הוי כצינעה בביתוי"ל דפורים ימי משתה ושמחה ואין זה מעולל בעפר קרנו ולדינא צ"ע:

**סעיף יז**
דלא עמ"א ועמ"ש באות י"ו בשם א"ר יע"ש:

**סעיף יח**
מותר עמ"א ועפר"ח הסכים למ"א שלא לישא אשה ועמ"ש בט"ז מזה:

## סימן תרצז

### סעיף א

בי"ד עמ"א דבפורים י"א דא"א על הניסים בלילה קודם המגילה וע"כ ל"פ הפוסקים אלא בפורים דעכ"פ קורין אח"כ משא"כ באדר ראשון. ומ"ש רמ"א בי"ד אבל ט"ו בראשון אין מרבין בסעודה ב"י יע"ש וסבור הייתי לומר דזה לעיירות אבל מוקפין מרבין בשמחה בט"ו בראשון אלא ממ"ש הב"י מדאמר תלמודא פ"ק עלה דמתני' אין בין אדר א' דה"ק אין בין י"ד שבראשון. ש"מ בט"ו לא מוכח אף לכרכין דאל"כ סתמא היה לומר אין בין ראשון לשני ועיין עטרת זקנים כאן ומלאכה אין מנהג בראשון ועושין דלא כאבודרהם בי"ד ועד"מ כ"כ:

**אין** אומרים למנצח יענך וא"א אפים בפורים קטן ב' הימים עיין לבוש ובכללא הוא למנצח יענך וא"א אפים שוין המה. ומזמור לאסף אי אומרים בפורים קטן כתבתי במנהגים שלי ואפשר שאומרים כמו בפורים גדול ובלבוב בבית המדרש נוהגין בכל יום שא"א תחנון א"א מזמור לאסף ויש מקומות שאומרים רק ביום הלל אין אומרים מזמור לאסף וכן נוהגים פה פפד"א. אם חל פורים.קטן בשבת א"א צו"ץ עד"מ ומנהגים:

**אם** טעו וקראו הפרשיות באדר א' חוזרים וקורין בשני ע' סי' תרפ"ח בב"י ובדק הבית ופר"ח כאן וביארתיו לעיל. מי שאירע לו נס באדר וקבל לעשות תמיד יום משתה ושמחה אם אירע בשנה פשוטה עושה בראשון ואם אירע במעוברת בשני יעשנה בשני הר"ש הלוי חלק א"ח י"ו ופר"ח. ועסי' תקס"ח ס"ז בהג"ה דפסק הר"ב כן ביא"צ וע' מ"ש שם ובשו"ת שלי כתבנו בזה:

### סעיף ב

וטוב לב משתה תמיד עמ"א סיים בדברי נחמה ועא"ר אות י"ב א' שחייב בט"ו ג"כ וז"ש וטוב לב משתה תמיד יע"ש:

**סליק חלק השלישי**